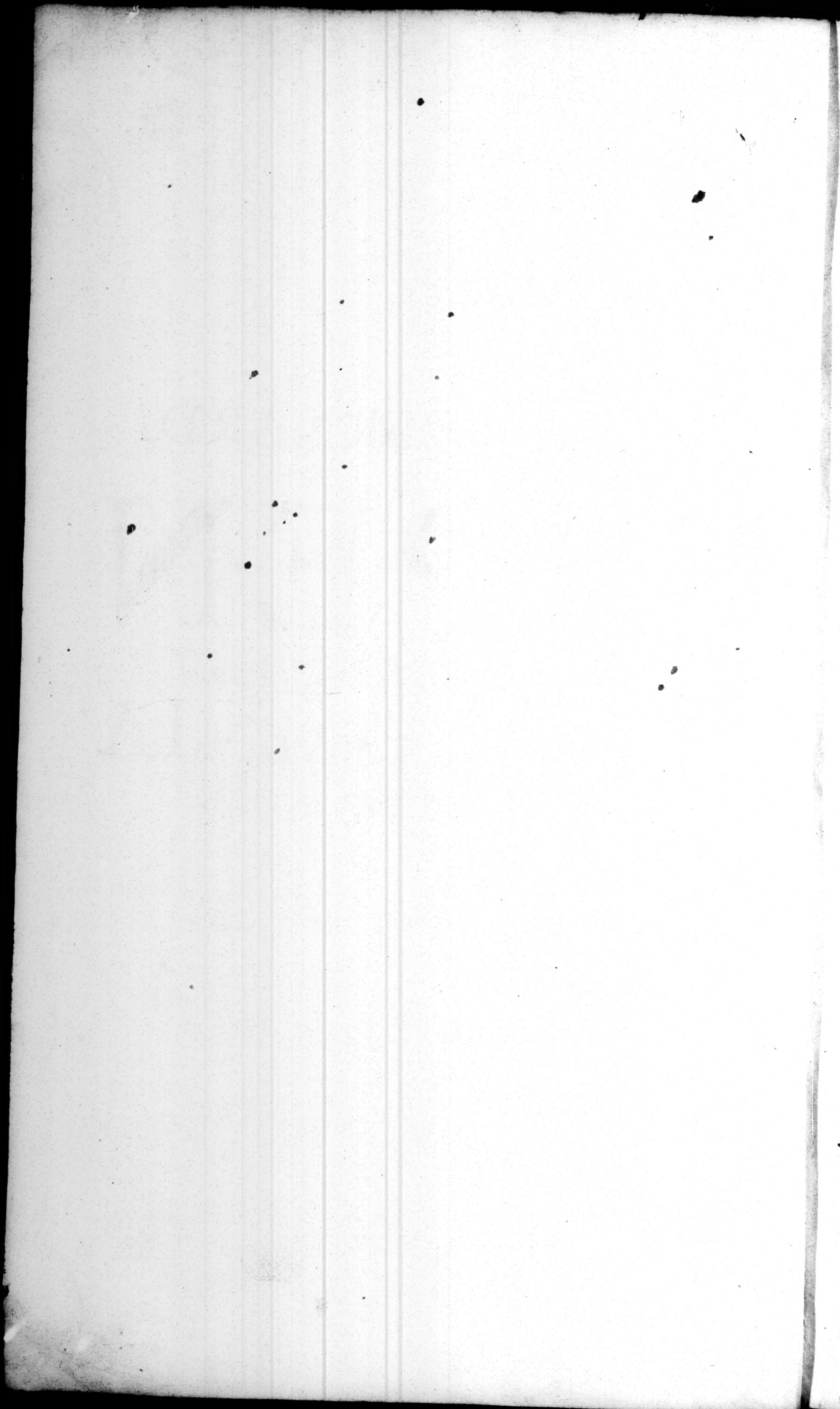
ZEGERI BERNARDI
VAN
ESPEN
JURIS UTRIUSQUE DOCT.
OPERA OMNIA
IN DUOS TOMOS DIVISA.

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

HODIERNÆ DISCIPLINÆ,

PRÆSERTIM

BELGII, GALLIÆ, GERMANIÆ,

ET

VICINARUM PROVINCIARUM

ACCOMMODATUM.

Ex ipsis Sacræ Scripturæ Litteris, SS. Canonibus, Conciliorum, tum Oecumenicorum, tum Synodalium Decretis, Pontificum Rescriptis, SS. Patrum Sententiis, Principum Edictis, & Magistratûs tam Ecclesiastici, quàm Civilis præjudiciis variis depromptum,

Omnia ex ipsismet Fontibus, Authorum exscriptione neglectâ reductisque ad Usum quamplurimis vetustate inumbratis observationibus optimis,

Opus omnibus Episcopis, & eorum Vicariis, Abbatibus, singulisque Ecclesiasticis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, cæterisque tam SS. Theologiæ, quàm Jurisprudentiæ studiosis, maximè in materia Canonica, & Praxi Beneficiaria versantibus, & animarum Curatoribus utilissimum, apprimèque necessarium, facem ad quoscunque casus etiam abstrusissimos discutiendos prælucens,

AUTHORE ZEGERO

BERNARDO VAN ESPEN

Presbytero J. U. D. SS. Can. Profess. in Academia Lovaniensi.

Editio in Germania Quarta novis quibusdam Additamentis locupletata & emendata, Belgicâ venustior, ac Gallici Idiomatis in Latinum subjectâ versione, ut & Monumentis ab Authore in fine tantùm appositis suis nunc classibus insertis commodior reddita.

TOMUS PRIMUS

CONTINENS OPERUM PARTES TRES PRIORES.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Ex Officina METTERNICHIANA Sub Signo Gryphi.

ANNO M. D. CC. XLVIII.

Cum Privilegio S. Cæsareæ Majestatis Speciali, & Permissu Superiorum.

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

AROLUS VII. Divinâ favente Clementiâ electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ & Bohemiæ Rex, utriusque Bavariæ & superioris Palatinatûs Dux, Comes Palatinus Rheni, Archi-Dux Austriæ, Landgravius Leuchtenbergæ, &c. &c. Agnoscimus, & notum facimus tenore præsentium universis, quòd, cùm Nobis quondam Wilhelmi Metternich *Bibliopolæ Coloniensis unicus Filius & Hæres* Franciscus Wilhelmus Metternich *humillimè exponi curârit, quem in modum* ZEGERI BERNARDI van ESPEN *J. V. D. Lovaniensis Opera omnia in sex Partes divisa denuò prelo committere resolverit; vereatur, autem, ne æmulorum invidiâ hanc Editionem imitantium impendii & laboris sui fructu frustretur, ideòque Nobis demissè supplicârit, quatenus ejus indemnitati Privilegio Nostro Cæsareo succurrere clementissimè dignaremur, Nos submissæ pariter & æquæ ejus petitioni annuendum censuerimus, ac proinde Authoritate Nostra Cæsarea omnibus & singulis, Bibliopolis, Bibliopegis, Typographis, & aliis quibuscunque rem Librariam seu negotiationem exercentibus firmiter inhibemus, vetamus, & interdicimus, ne quis supranominata* ZEGERI BERNARDI van ESPEN *Opera omnia sub hoc aliòve Titulo per duodecim annorum spatium, ab hodierno die computandum intra Sacri Romani Imperii, Ditionúmque Nostrarum Hæreditariarum fines recudere vel aliis recudenda dare, aliorsúmve impressa apportare, vendere vel distrahere, citra præfati impetrantis, ejusdémve Hæredum ac Successorum voluntatem & assensum in scriptis obtentum ausit vel præsumat. Si quis verò secùs faciendo Privilegium hoc Nostrum seu Interdictum violare, contemnereque præsumpserit, eum non solùm ejusmodi Exemplaribus, ubicunque locorum repertis, perperam quippe recusis seu apportatis (quæ dictus* Franciscus Wilhelmus Metternich *sive propria Authoritate sive Magistratûs illius loci auxilio sibi vindicare poterit) de facto privandum; sed & decem Marcarum auri puri pœna Ærario seu Fisco Nostro Cæsareo & parti læsæ ex æquo pendenda mulctandum decernimus, dummodo tenor hujus Nostri Privilegii in fronte Libri impressus reperiatur, & consueta quinque Exemplaria Consilio Nostro Imperiali Aulico exhibeantur. Mandamus itaque omnibus & singulis Nostris & Sacri Romani Imperii Dominiorumque Nostrorum Hæreditariorum subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis, quàm Sæcularibus cujuscunque Statûs Gradûs, Dignitatis aut Ordinis fuerint, præsertim verò iis, qui in Magistratu existentes vel suo vel Superiorum suorum loco Jus Justitiámque administrant, ne quempiam Privilegium hoc Nostrum Cæsareum violare, spernere, & transgredi patiantur; sed si quos contumaces repererint, constitutâ à Nobis mulcta eos puniri & quibuscunque modis idoneis coërceri curent, quatenus & ipsi gravissimam Nostram indignationem prædictámque pœnam evitare voluerint. Harum testimonio Litterarum, manu Nostra subscriptarum, & Sigilli Nostri Cæsarei appressione munitarum, quæ dabantur Francofurti ad Mœnum die decima Aprilis Anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo tertio, Regnorum Nostrorum Romani & Bohemici secundo.*

CAROLUS mp.

(L. S.)

Vt. *Joannes Georgius Comes à Königsfeldt.*

Ad Mandatum Sacræ Cæsar. Majestatis proprium.
J. S. Hayeck de Waldstätten mp.

LICENTIA
Censoris Ordinarii.

Liber *Jus Ecclesiasticum Universum* inscriptus Authore Adm. Rever. & Clarissimo Domino *Zegero Bernardo* van *Espen* J. U. Doctore, & SS. Canonum in Academia Lovaniensi Professore, aliàs alibi approbatus, ac Typis mandatus; nunc verò Sumptibus *D. Wilhelmi Metternich*, Bibliopolæ Coloniensis impressus, permitto, ut evulgetur, Coloniæ 16. Augusti 1702.

Cornelius Brewer SS. Th. Doctor & Publicus Professor, S. Severini Canonicus, Chori-Episcopus & Pastor, Librorum Censor.

APPROBATIO.

HOc Opus, cui Titulus: *Jus Ecclesiasticum Universum, &c.* duobus Tomis comprehensum, Authore Adm. Rever. & Clarissimo Domino *Zegero Bernardo* van *Espen* J. U. Doctore & SS. Canonum in Academia Lovaniensi Professore, multorum votis diu desideratum, & plurium, ut spero, plausibus excipiendum, publicam lucem meretur & studiosam lectionem; ex eo siquidem Canonum studiosus exactam notitiam Juris tam fori quàm poli haurire poterit. Theologus normam rectæ administrationis Sacramentorum, & Ecclesiastici omnes modum vivendi vocationi ac characteri suo congruum; cumque ut loquitur Concil. Trid. Sess. 22. cap. 1. de Reform. nihil sit, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assiduè instruat quàm eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicârunt, fructus hujus Operis, Deo propitio, in totam Ecclesiæ compaginem diffundetur. Ita censeo Antverpiæ hac 26. Martii 1700.

ARNOLDUS EYPEN Cath. Antverp. Canonicus Theol. Librorum Censor.

APPROBATIO.

U*Niversum* hoc *Jus Ecclesiasticum* magnis laboribus & multilegá lectione collectum magno prodit universalis Ecclesiæ bono: cùm enim ignorantia cunctorum sit causa malorum, iniquitatis radicem hanc exscindit, cordatum modò Lectorem inveniat, Juris enim, de quo veritas, hic aptis Sacræ Scripturæ Textibus illustratur; inconcussis Summorum Pontificum Decretis munitur, Sacris Conciliorum Canonibus firmatur, Sanctorum Ecclesiæ Doctorum Assertionibus fulcitur, Sanctis Patrum Documentis sustinetur, & sparsis hinc inde Gnomis ceu Gemmis ornatur & splendet, Judicum Sententiis & Decisionibus ad Posteros transmittitur, unde fiet, miserante Deo, ut si Juris hujus Rectitudini mores hominum collineentur, in obtinendis Dignitatibus confusa recedet cordis ambitio, in distribuendis Beneficiis & Officiis pelletur injusta Personarum acceptio, nec effrons apparebit Simoniæ facies à non paucis vocata pensio: volve vel saltem percurre cordate Lector, & dices nos stillam ex fonte propinare, radium lucis pro die vibrare, ex immensis quibus obolum proferre: non ambigo, quin opus hoc universum, sanæ Doctrinæ Theologis futurum sit gratissimum, Juristis optatissimum, nocturna diurnaque manu versari dignissimum à Pastoribus, à Canonicis, ab omnibus Clericis. Stylus claritate placet, ordo memoriam juvat, selectarum quarundam Sententiarum unctio voluntatem perlinit, veritatis splendor passim emicans intellectum inaurat, publica ergo luce longè dignissimum censeo, hac 12. Novembris 1699.

JOAN. LE BEAU S. Adalberti Leodii Curiæ-Decanus Exam. Synod.

PROLE-

PROLEGOMENA.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

De Scopo & Materia Operis.

Itulus huic Operi præfixus JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM *nonnullis eam posset idæam imprimere, quasi hoc Opere, omnia, quæ ad hoc Jus spectant, continerentur; Universumque Jus Ecclesiasticum plenè in eo repræsentaretur; quod sanè non unum alterúmve; sed plura eáque prolixa Volumina requireret.*

Igitur Opus hoc inscribitur Jus Ecclesiasticum Universum, *non quòd in eo universa & singula ad Jus illud spectantia contineantur & explanentur, sed quòd universæ, aut ut minùs præcipuè hujus Juris materiæ eo modo proponantur & exponantur, ut sperem ex Principiis positis ad notitiam hujus Juris Ecclesiastici perveniri posse, atque Dubia & Quæstiones in eo occurrentia dissolvi.*

Ut autem totius Juris Ecclesiastici, *seu* Disciplinæ Canonicæ *idæam perfectam & plenam Lectori exponerem, Jus pristinum cum recentiore in singulis penè Disciplinæ seu Juris Ecclesiastici punctis ita cumulare studui, ut ex Operis hujus lectione innotescat, quid pristina Ecclesiæ Disciplina statuerit, & quid hodierna circa singulos articulos decernat, aut toleret.*

Nec tantùm utrumque Jus Ecclesiasticum, pristinum & hodiernum, simpliciter allegare volui, sed insuper indicare, quando, & qua occasione quibusque gradibus à pristina ad hodiernam Disciplinam descenderimus.

Insuper praxim sive Disciplinam hodiernam contra pristinos Patrum mores & Canonum constituta introductam sic repræsentare studui, ut usum legitimum ab abusu separarem; ostendendo, qualiter illi nos confortare possimus, hunc verè vitare, aut etiam ei Nos opponere & contradicere subinde debeamus.

Jus Ecclesiasticum *sive* Canonicum *affine esse scientiæ* Theologicæ, *plurimásque materias utrique esse communes, quin & ex iisdem principiis resolvendas, nemo, qui utriusque vel modicam notitiam habet, ignorat.*

Hinc jam pridem dicere non dubitavit pius ac doctus Joannes Gersonius Universitatis Parisiensis Cancellarius in Recommendatione Licentiandorum in Decretis *per quadringentos inclusivè annos & ampliùs, sic fuisse gubernatam Ecclesiam, ut non esset distinctio Theologorum & Canonistarum, additque, quod „* Canones, *si benè inspiciamus, non sint nisi conclusio„nes elicitæ vel illatæ ex Principiis Theologicis, id est, ex Evangelio & aliis Libris Canonicis „per illos, quibus dicit Christus:* Qui vos audit, me audit.

Ut igitur Universum Jus Ecclesiasticum *repræsentaretur, necesse fuit, etiam attingere materias, quæ primo intuitu ad Theologicam magis, quàm Juris Ecclesiastici scientiam pertinere videntur, puta* de Sacramentis in genere & singulis eorum speciebus, indulgentiis, *aliisque similibus materiis.*

Quis enim nescit, & hisce in materiis, multa ad Disciplinam Ecclesiasticam spectantia esse immixta, quæ ex Canonibus, & statutis positivis, non autem è Libris Canonicis aut principiis Theologicis immediatè dependent, aut resolvuntur.

Et nonne Pontifices hasce materias Decretalium libris inserendo, sufficienter ostenderunt, eas non à solis Theologis, sed & Canonistis esse tractandas? scientes, in his plurimùm Juris Ecclesiastici *sive* disciplinæ *occurrere; uti & Gersonius notavit, subjiciens exemplum in*

 „uno

„*uno per quod* (*ait*) *sciatur in cæteris, Confessio Sacramentalis est de lege Evangelica propriè* „*dicta: sed quod fiat hoc tempore vel illo, & apud suum certum Sacerdotem, vel apud illum,* „*de jure positivo est, quod nec clarè sequitur ex Lege Evangelica, quod sic debeat fieri, nec ta-* „*men repugnans. Talia sunt sine numero in reliquis, quæ concernunt Dei cultum, & charita-* „*tem erga ipsum & proximum nostrum* „ *Hæc Gersonius in citata Recommendatione.*

Has igitur materias quasi Theologicas hoc in opere omittere non potui; ea nihilominus servata moderatione, ut ea, quæ ad Disciplinam pertinere videbantur, à merè Theologicis secernere studens, illa sola examinarem, hæc verò Theologis tractanda & resolvenda remitterem.

Hinc super materiis aut formis Sacramentorum quæstiones inter Doctores Scholasticos disputatas, vel etiam super Fidei nostræ dogmatibus aliisque ejus generis cum Hæreticis controversias, vel nullo modo, vel admodum leviter, ac Historicè potiùs, quàm Theologicè attigi.

Insuper nemo vel parum in Jure versatus ignorat, quàm difficulter Jus Civile à Jure Ecclesiastico, præsertim recentiori separari queat; & quantopere Legis scientia assequendæ Juris Canonici scientiæ conducat; imò penè necessaria sit. Quapropter nec mirum apparere decet, si plura hinc inde ex Jure Civili huic Operi immixta quis videat. Ut tamen, quantum citra detrimentum Juris Ecclesiastici licuit, me intra scientiam hujus Juris continerem, materias illas, quæ ex Jure Civili & Statutis Politicis unicè penè dependent omittendas judicavi; uti sunt materiæ contractuum, Testamentorum, Fidei-commissorum, Legatorum, hisque similes, de quibus vel nihil vel pauca, quæ ad Ecclesiasticum Jus propiùs spectant (*puta de rebus Ecclesiæ alienandis vel non, de Testamentis Clericorum, item de successione in bona Clericorum intestatorum*) *tractare volui.*

E quibus Jus hoc Universum potissimùm hauserimus, in Operis Titulo indicatur: sed tamen quia non omnia ejusdem sunt ponderis, & auctoritatis, in hisce Prolegomenis, quæ singulis auctoritas tribuenda sit, paucis exponemus; si priùs, quis Juris veteris & novi usus esse debeat, paucis annotaverimus.

PARAGRAPHUS SECUNDUS.

Quis debeat esse usus pristinæ disciplinæ.

PRistinam Ecclesiæ Disciplinam in plerisque præsertim majoris momenti articulis recentiori & hodiernæ Disciplinæ ita conjungere studui, ut tamen utramque non confunderem, sed quid illa præscripserit, & in quo hæc ab illa recesserit, distinctè exponerem. Quàm utilis, imò penè necessaria sit hæc pristinæ Disciplinæ notitia, non difficulter intelligetur, si reflectatur ad ea, quæ in hoc Opere sparsim dicuntur.

Apparebit imprimis, quòd licèt Ecclesia nonnunquam à Disciplina jam pridem in Conciliis sanctissimè instituta, atque per plura sæcula religiosissimè summo etiam cum rigore observata, pro temporum & personarum conditione nonnihil recedere cogatur, ipsamq; Disciplinæ relaxationem tolerare vel dissimulare, nihilominus nunquam non optet, desideretque, eam, quantum possibile est, ubi nondum collapsa est, sollicitè servari, collabentem sustineri, & collapsam restaurari, velitque in hoc Episcoporum, Pastorumque curam & laborem præcipuè collimare: imò ad hanc collapsæ disciplinæ totũ reformationis Opus tendere debere, apparebit ex iis, quæ dicta sunt Parte prima *hujus Operis* tit. 20. c. 2. *& latiùs in Dissertatione* De veterum Canonum & in eis contentæ Canonicæ Disciplinæ stabilitate, & legitimo eorum usu, *quam vice præfationis Commentario in Canones in nova editione, quæ modò sub prelo est, præmisi: ubi & unà ostenditur, quàm periculosè pro abolitione Sacrorum Canonum aut Disciplinæ Ecclesiæ sumatur argumentum à communi in Ecclesia praxi aut ab Ecclesiæ tolerantia. Insuper explicatur, quomodo, & quâ moderatione Prælati Ecclesiæ in restauranda pristina Disciplina procedere debeant.*

Non tantùm pristinæ Disciplinæ notitia ad hujus conservationem aut restaurationem conducit; sed & frequenter exacta hodiernæ Disciplinæ notitia sine illa haberi nequit: eò quòd à pristina tanquam rivulus è fonte hodierna disciplina originem ducat, imò plura disciplinæ hodiernæ puncta non sunt nisi pristinæ ipsius Disciplinæ reliquiæ, quæ sine hujus pristinæ disciplinæ notitia obscura planè ac inanes ritus sæpiùs apparebunt: si autem cum pristina disciplina, cujus sunt reliquiæ, seu quædam vestigia, conferantur, utiles & plenæ spiritu Ecclesiæ apparebunt; cujus exempla in discursu operis plurima notavi, & Lectori occurrent; ac signanter parte 2. t. 2. c. 3. *Adhac*

hæc ex ipsa pristinæ disciplinæ scientia facilis solet esse accessus ad percipiendum verum spiritum Ecclesiæ in his, quæ modernam disciplinam spectant. Licet enim Ecclesia nonnunquam exteriorem *suam disciplinam mutet, vel relaxet, non tamen mutatur Spiritus Ecclesiæ, sed hic invariabilis & immutabilis perseverat, uti sæpius in hoc Opere monui, & in materiis occurrentibus sollicitè annotavi.*

Quin & ex Operis hujus lectione innotescit, ex ignorantia pristinæ disciplinæ, frequenter in crassos errores circa hodiernam Ecclesiæ disciplinam prolapsos Interpretes tam Theologos, quàm Canonistas; eosque errores notabilibus abusibus subinde occasionem dedisse. Quapropter, ut fructuosè studio Juris Ecclesiastici incumbatur, & ad ejus perfectam notitiam perveniatur, nequaquam negligendum est studium pristinum illorum Canonum, qui Patrum disciplinam repræsentant. Quod & sæculo præterito rectè advertit pristinæ disciplinæ zelosissimus Restaurator S. Carolus, de quo vitæ ejus Auctor scribit: „anonum ea scientia ipsi perjucunda erat, quæ „Patrum mores & acta repræsentans Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet. „Dolens autem eos communi consuetudi ne tantummodò anones ad interpretandum seligi, qui „ad Lites judiciaque valent, constituit ipse, qui iis declarandis præesset, unde sacra Majorum *„Instituta & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus hauriretur.*

PARAGRAPHUS TERTIUS.

Attendenda circa recentiorem praxim in Ecclesia receptam.

NOtavimus præcedenti Paragrapho, Ecclesiam subinde dissimulare aut tolerare relaxationem Disciplinæ, quæ pro formandis moribus, aut vitiis extirpandis olim sanctissimè fuerat instituta, & per plura sæcula summo cum rigore observata.

Porrò ex hac dissimulatione seu tolerantia contingit, ut similis relaxatio quasi pro praxi & disciplina ipsius Ecclesiæ interdum invalescat, & reputetur: quam tamen revera Ecclesia tolerat potiùs, quàm probet.

Ut ergo votis Ecclesiæ obsequantur Prælati & Pastores Ecclesiæ, allaborare debent, ut prima illa disciplina sensim, ubi collapsa est, restituatur, aut nondum totaliter collapsa sustineatur; ita tamen ut hac in parte procedatur fortiter & suaviter; id est Zelo Pastorali quâdam Christianâ prudentiâ & moderatione temperato, quemadmodum fusiùs exposui Dissertatione Proœmiali ad Tractatum Historico-Canonum in nova editione.

Ulteriùs circa recentiorem disciplinam contra pristinam Ecclesiæ disciplinam sensim introductam attendendum, num hæc concernat materiam morum & quidem notabilis consequentiæ; an verò duntaxat versetur circa ritus aliquos in Administratione Sacramentorum, vel celebrationem Divinorum Officiorum, vel formam Judiciorum aliosve similes haud magni momenti disciplinæ articulos.

Quis enim ambigat, quin multa dissimulanda sint, circa posteriora, quæ non essent circa priora; plusque allaborandum, ut in prioribus restituatur Ecclesiæ pristina disciplina, quam in posterioribus: atque nonnunquam propter aliquas oppositiones, difficultates, & turbationes in populo, permittendam disciplinam inolitam circa ritus formamve Judiciorum, licet contraria etiam appareat conformior Spiritui Ecclesiæ, ob quas non esset permittenda & toleranda praxis, quæ contra Sacros Canones invaluit in materia morum & notabilis consequentiæ.

Attendendum insuper, num praxis contra Sacros Canones, & jam pridem usitatam disciplinam, universaliter per totam Ecclesiam, aut saltem in his Ecclesiis ab omnibus recepta sit; an verò ita duntaxat, ut à plerisque quidem recipiatur, contraria tamen apud melioris instituti homines adhuc perseveret: ac prætereà, num praxis introducta, etiam auctoritate Prælatorum & Superiorum positivè sit probata, puta Synodorum Decretis, aut Libris Ritualibus inserta; num verò duntaxat simpliciter dissimuletur & passim toleretur. Neque enim dubitari potest, quin faciliùs circà hanc à Fidelibus aut inferioribus Pastoribus aliquid mutari; aut pristina disciplina contraria observari; aut urgeri queat, quam circa priorem generaliter conceptam, aut Superiorum auctoritate positivè probatam.

Similia circa pristinam & modernam Disciplinam sparsim in hoc Opere annotare studui, ut hinc

hinc innotesceret, qualiter Prælati & Pastores circa hujus tolerantiam, & illius restitutionem se gerere debeant: ne dum nimium dissimulant, nihil ad perfectum adducant, vel dum è contra præcipiti & inordinato Zelo omnia ad pristinam Ecclesiæ Disciplinam reformare volunt, omnia turbent: licet hac in parte, frequentior soleat esse defectus, quàm excessus.

PARAGRAPHUS QUARTUS.

De Citationibus Decreti Gratiani.

MIrum forsan nonnullis apparebit, quod Canones, & dicta Sanctorum Patrum referens, sollicitè annotaverim loca Decreti Gratiani, quibus hi Canones aut Patrum dicta à Gratiano referuntur; quasi Canonibus aut Patrum Sententiis per relationem in Decretum Gratiani aliquid auctoritatis accederet: cum tamen communi & Canonistarum & Theologorum consensu receptum sit, Decretum Gratiani nullam habere auctoritatem Juris; neque Patrum Sententias, aut particularium Synodorum aut Episcoporum Decreta accipere auctoritatem Juris Publici & communis, quia in Decretum Gratiani relata sunt. Huic sanè Doctorum opinioni lubens subscribo; eamque in Tractatu meo Historico Canonico in Canones pluribus confirmavi; neque loca Gratiani annotavi, ut Canonibus, aut Sententiis Patrum auctoritatem Juris ex relatione in hoc Decretum assererem.

Verùm, cùm scirem, Decretum Gratiani unà cum aliis partibus Juris Canonici constituere hodiernum Corpus Canonicum, cui ipsi Juris-Consulti ab initio assueverunt; sciremque, ipsis Studiosis Juris in Scholis publicis hoc prælegi, & explicari, existimavi haud ingratum eis futurum, si indicarem, Canones, Decreta, & Patrum Sententias extare in Decreto, quod ipsi in suo Corpore Juris Canonici habent; & quo continuò ut quodam Canonum codice utuntur; imò è quo in controversiis & quæstionibus occurrentibus passim Canones, non tantùm in ipsis Scholis Academicis, sed & in Judiciis citari & allegari vident. Ut nec dubitare possim, quia Canones, & Patrum Sententiæ aliquid amplius ponderis, saltem apud Juris-Consultos & in eorum Tribunalibus obtineant, dum è Decreto Gratiani allegantur, quàm si immediatè ex aliqua particulari Synodo, aut Auctore recitarentur, quod & latiùs ostendi in citato Tractatu, ubi unà exposui, quæ authoritas aliquando tam apud Theologos quàm Canonistas fuerit hujus Decreti; & unde tanta ei authoritas accesserit.

PARAGRAPHUS QUINTUS.

De Decretalibus Gregorii IX. & aliis posterioribus Partibus Corporis Canonici.

D*Ecretalium Collectio jussu Gregorii IX. confecta, eo fine publicata est, ut iis in* Judiciis *&* Scholis universi utantur, *uti dicitur in Epistola Compilationi præfixa, & Doctoribus, & Scholaribus Universitatis Bononiensis inscripta.*

Eadem intentione & subsequentes Corporis Canonici partes publicatas esse, indicant earum respectivè Præfationes.

Porrò sicuti hac intentione à Pontificibus publicatæ sunt, ita quoque ubique penè Gentium receptæ fuêre, ut quidquid iis continetur pro Jure communi reputatum sit. Ideoque quidquid iis præscribitur, pro Jure reputatur, quamdiu generali aut particulari contrario Jure ei derogatum non ostenditur.

Imò si Jus posterius sive scriptum, sive Consuetudinarium sit dubium, ex hisce Decretalibus aliisque Libris Corporis Canonici, tanquam ex Jure communi interpretationem accipere solet.

Hæc Juris Canonici authoritas ubique in hisce & vicinis Regnis ita firmiter erat stabilita sæculo præterito, ut licet plures Provinciæ authoritatem Romani Pontificis excusserint, nihilominus hoc Jus Canonicum pro Jure communi constanter retinuerint, uti testatur Arturus Duck Lib. 1. De Auctoritate Juris Civilis cap. 7. *ubi* num. 17. & 18. *hæc habet: „ Illud porrò in „ Juris Canonici laudibus eximium est, quòd Principes Protestantes Germanici, aliive, postquam*

„quam ab Ecclesia Romana recesserunt, Lutheri & Calvini doctrinam amplexi, omnemque „Pontificis Romani potestatem abdicaßent, Jus tamen Canonicum non excußerunt, sed eo in „causis suis decidendis etiamnum utuntur, eodem planè modo, sicut Principes Europæi, postquam „renuntiaverant Cæsarum potestati, leges tamen Cæsareas adhuc observant. Et licet Marti-„nus Lutherus zelo præpropero & inconsulto ductus, Juris Canonici Libros repugnantibus Juris-„Consultis, VVittebergæ combusserat, Juris tamen Canonici usum ab eo tempore Saxonei, Bruns-„vicensei, cæterique Protestantes semper conservarunt nulla mutatione in eo admissa, sicut in „Augustana confessione consenserunt, Jusque Canonicum VVittebergæ, & in reliquis Protestan-„tium Academiis adhuc publicè docetur.

Itaque quæ ex Decretalibus Gregorii IX. aut Sexto Decretalium Bonifacii VIII. vel Clementinis, aut Extravagantibus in hoc Opere referuntur, pro jure communi recipienda sunt, & pro jure servanda quousque ostendatur, jure scripto vel consuetudinario, seu generali seu particulari ab hoc jure communi recessum; de quo latiùs in citato tractatu Historico-Canonico.

PARAGRAPHUS SEXTUS.

De Receptione Concilii Tridentini.

CUm decimâ Decembris anni 1563. finem accepisset Concilium, Pius IV. tunc Pontifex Romanus, universa ejus Acta & Decreta confirmavit per Bullam, quæ incipit, Benedictus Deus, editam & publicatam Romæ 2. Januarii anni 1564. & ab omnibus Christi Fidelibus suscipienda ac servanda esse decrevit; præcipiens universis Ecclesiæ Prælatis quacunque dignitate fulgentibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis à Sacris Canonibus constitutis aliisque gravioribus etiam privationis, ut eadem Decreta & Statuta in Ecclesiis suis, Civitatibus ac Diœcesibus, in judicio & extra judicium diligenter observent, & à Subditis quisque suis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari. Hanc Bullam secuta est alia ejusdem Pontificis, quæ incipit, Sicut ad Sacrorum, publicata Romæ 20. Julii ejusdem anni, qua declarat, Decreta Sacri Generalis Concilii Tridentini ad reformationem & „jus positivum duntaxat spectantia eos, ad quos pertinent à Kalendis Maji proximè præteriti „omnes obligari cœpisse, neque post eam diem excusationem cujusquam, quod ea ignoraverit, „admittendam, atque ita Apostolica auctoritate declarat, ac definit, & ab omnibus judicari „mandat atque statuit.

Philippus II. tunc Hispaniarum Rex, & Belgarum Princeps, hac in re intentioni Concilii & Pontificis obsequi volens, curavit quamprimum Decreta hujus Concilii in omnibus suis Ditionibus publicari, adjuncto mandato ad omnes Officiarios Sæculares, ut dum requisiti fuerint, auxiliare brachium in eundem effectum sine ulla tergiversatione aut dilatione præstent. Quod quidem mandatum per Hispaniæ Regna anno 1564. mense Julio publicatum esse, ex Emanuele Rodrigues refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico cap. 32. §. 4.

Scripsit quoque Philippus II. ad Margaritam Parmensem tunc Belgii Gubernatricem, ut Concilium Tridentinum quoad puncta reformationis per has Belgicas Ditiones publicari & exactè observari curaret.

Igitur sub initium anni 1564. litteras dedit Margarita nomine Regis ad Archi-Episcopum Cameracensem, ut Decreta Concilii expenderet, & de modo, quo in sua Diœcesi secundùm Jura, privilegia, consuetudines hæc Decreta executioni mandare possent, sententiam suam exponeret. His litteris respondit Archi-Episcopus 23. Julii ejusdem anni, celebrationem Synodi Provincialis super receptione Concilii, & publicationem Decretorum per singulas Ecclesiarum Parochias esse quidem modos juri consentaneos, & ante hac in re simili usitatos, sed magnis difficultatibus fore implicitos, nisi Regia auctoritate Decreta Concilii priùs probentur & admittantur.

Margarita interea ex tumultibus hìc citatis prævidens, quot difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini auctoritate Regiâ esset obnoxia, uti narrat Famianus Strada de Bello Belgico, priùs explorare voluit, non tantùm sententiam & judicium Episcoporum, sed & Conciliorum Regiorum, nec non Magistratuum præcipuarum Civitatum, atque etiam Academiæ nostræ Lovaniensis super publicatione Concilii Tridentini in his Belgicis Ditionibus quoad Decreta Reformationis.

Litteræ

Litteræ ejusdem tenoris erant, quarum hæc ferè summa, ut Decreta Reformationis quantocius expenderent atque deliberarent; qualiter & quibus mediis hæc decreta reformationis possent mandari executioni, ut eorum uberior fructus speratus habeatur; attendendo ad prærogativas & Jura suæ Majestatis, Ecclesiarum, & etiam Jura, privilegia & consuetudines Provinciarum, atque super singulis suam rescriberent sententiam.

Episcopi, uti & Academia nostra Lovaniensis pauca vel nihil annotârunt, rescripserúntque Concilium Tridentinum simpliciter esse publicandum.

Concilia Regia autem, uti & Civitatum Magistratus, examinatis & revisis reformationis Decretis, plura hinc inde annotârunt, quæ Juribus Regiis suorúmque vasallorum & privilegiis, atque inveteratis consuetudinibus harum Provinciarum videbantur contrariari, ideoque & judicabant publicationem non faciendam, nisi adhibita in his articulis quadam modificatione; ne aliàs ob inveteratos harum Provinciarum mores, & recepta ac usitata hactenus Jura & Privilegia subitò inversa, turbarentur omnia, omnisque concilii speratus fructus impediretur.

Hanc regiorum Senatuum, & civilium Magistratuum resolutiones Margarita Belgii Gubernatrix intimavit Regi Philippo II. qui respondit, „sibi non placere, in concilio populis proponendo quidquam excipi: ne & Romæ, ubi sermonum avidæ materies obtrectandi, & reliquis „Christianis Principibus in Hispaniam intentis, occasio imitandi præberetur. Nam quod de regio ac provinciali Jure dicebatur, consideratum abundè fuisse, cùm de concilio eodem publicando quæsitum fuit in Hispania, in qua illæ planè difficultates existebant: quarum sicut nulla „tunc ratio habita est, sed concilium sine ulla exceptione propositum, adhibita tamen perlevi „moderatione in ejus usu, ita velle in Belgio idem factitari: eoque mitti Hispanicæ promulgationis exemplum, ut parentes imperio suo populi ad unam ubique normam pariter exigantur.

Responso regio accepto ulterioribus deliberationibus finem imposuit Gubernatrix: atque juxta enixam Regis voluntatem, publicationem concilii simpliciter & sine ulla restrictione fieri mandavit, nullis concilii articulis in ipso publicationis edicto nominatim exceptis aut restrictionibus appositis.

Verùm licèt ipsa publicatio simpliciter & sine limitatione populo esset intimata, ne tamen jura & mores inveterati Provinciarum non sine populi turbatione inverterentur, ipsaque subitanea mutatio speratum fructum informationis impediret, declaravit Gubernatrix in Litteris seu Mandatis ad Episcopos & Magistratus regios pro executione concilii: „Mentem Regis esse, „ne propter promulgationem hanc licèt illimitatè & sine restrictione factam, quidquam immu„tetur aut innovetur circa Regalia, Jura, Privilegia Suæ Majestatis, aut suorum Vasallorum, „statuúmque suorum & subjectorum, & speciatim circa Jurisdictionem laicalem, Juspatrona„tus Laicis indultum, seu Jus Nominationum, cognitionem causarum & materiæ possessoriæ Be„neficiorum, Decimarum possessarum, aut prætensarum per Laicos, superintendentiam & admi„nistrationem Hospitalium aliorúmque piorum locorum: non, inquit, ad contraveniendum di„cto Concilio, sed ut executio accommodetur naturæ cujuslibet Provinciæ.

Litteræ ad Episcopos missæ habentur parte 3. Edictorum Flandriæ Lib. 6. Rubrica 1. & ad Magistratus & Concilia regia parte 2. eorundem Edictorum, Lib. 1. Rubrica 2. atque prædictam clausulam eisdem verbis exprimunt.

Si notæ à Conciliis Regiis & Civitatum Magistratibus conferantur cum materiis in hac clausula expressis, patebit ad oculum, clausulam illam ad illas notas dirigi, atque Regem earum rationem in executione concilii haberi voluisse.

Unde & Berthrandus Loth in resolutionibus Belgicis Tract. 2. art. 9. relatis annotationibus Concilii Arthesiæ mox subjungit: Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Arthesia.

Similiter Anton Anselmo in suo Triboniano Belgico cap. 33. volens exprimere, quæ per dictam clausulam Rex voluit reservata, retulit servato ordine Successionum & capitum Concilii Tridentini, quid ad singula à Conciliis Belgicis fuerit observatum, haud dubitans, quin hæc essent, quæ Rex per dictam clausulam reservata voluerat: quod & quotidiana praxis confirmat.

Itaque si dictas modificationes, Jura Regis ejusque Vasallorum, & inveterata Provinciarum

rum

rum privilegia ad regimen spectantia excipias Concilium Tridentinum quoad Decreta reformationis & Disciplinæ simpliciter & absolutè publicatum fuit; unde & in Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. communi omnium suffragio declaratum fuit, quidquid Oecumenicum Concilium Tridentinum statuerit, id sacrosanctum omnibus sit, & inviolabile.

Et Synodus Provincialis Mechliniensis anno 1570. primo suo Decreto, ordinat & præcipit, „ut omnes & singuli, qui ad hanc Synodum convenerint, simpliciter & sine ulla protestatione „ea omnia & singula, quæ à Sancta Synodo Tridentina definita & statuta sunt, palàm reci„piant „secundùm tenorem scedulæ sequentis: Ego N. omnia & singula, quæ à Sancta Synodo Tridentina statuta & definita sunt, palàm recipio.

Conformiter ad hanc generalem publicationem Concilium Privatum Regium anno 1560, respondisse fertur Concilio Frisiæ, Decretum Concilii Tridentini Sess. 23. cap. 6. De Reformat. *quo decernitur, quòd,, nullus primâ Tonsurâ initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus con„stitutus ante 14. annum, Beneficium possit obtinere, deinceps debere observari, non obstante consuetudine immemoriali in contrarium; uti ex Zypæo notavi parte 2. hujus Operis* tit. 19. num. 12.

Concilio Tridentino igitur in hoc Opere usus fui tanquam generaliter quoad Decreta Reformationis & Disciplinæ recepto, salvis restrictionibus sub sæpe dicta clausula contentis, quas & sollicitè in singulis articulis occurrentibus annotare studui.

PARAGRAPHUS SEPTIMUS.
De Usu Synodorum particularium.

Synodi plures tum Provinciales, tum Diœcesanæ in Belgio, Gallia, aliisque Provinciis pro executione Concilii Tridentini & restauranda Ecclesiæ disciplina celebratæ fuêre, qua auctoritate ad asserendam modernam disciplinam sæpius usi sumus in hoc Opere.

Quæ sit auctoritas & vis harum Synodorum quoad vim Legis lativam, & quousque hæc se extendat, vel quia earum Decretis obstringantur sufficienter expressum est part. 1. tit. 18. & 20. *præsentis Operis, in quibus speciatim de Synodis Diœcesanis & Provincialibus tractatum est.*

Sed quia pro Belgio non tantùm Belgicas sed & exteras ac notanter Mediolanenses Synodos sub S. Carolo frequenter adducimus, notandum, quod licet hæ similesque Synodi non exerant vim obligandi, sive Legislativam in Belgicas, aut alias Provincias earum terminis non comprehensas, nihilominus non uno titulo pro stabilienda Disciplina Belgii aliarumque Provinciarum utiliter eas adduci.

Primò, quia frequenter Decreta synodorum potius sunt declarationes quædam & interpretationes Decreti Concilii Tridentini, aut alterius Legis generalis, quàm novæ & positivæ ordinationes quo casu meritò assumuntur pro intellectu & interpretatione hujusmodi decreti aut Legis.

Hoc Titulo pro intellectu Concilii Tridentini utiliter admodum assumuntur Decreta synodorum Mediolanensium sub S. Carolo, cujus cura & sollicitudine Concilium Tridentinum multùm promotum fuit, quique illud executioni mandare magnopere studuit.

Præterea admodum conducit synodorum auctoritas, ut Prælati, Pastores, aliique, quibus Disciplinæ Ecclesiasticæ *conservatio aut restauratio incumbit, ipsam observantiam populo facilius persuadeant, eamque à novitate, aut singularitate, vel rigore nimio (quibus frequenter recta morum Disciplina aspergitur) vindicent, dum eam non tantùm à privato aliquo Auctore, sed & à synodis probatam ostendunt.*

Adhæc sæpè in aliquibus synodis nonnulla ad rectum Ecclesiæ regimen, animarum directionem multùm utilia & opportuna occurrunt, quæ in aliis desiderantur; quidni liceat Pastoribus, Prælatis & quibus Ecclesiæ regimen creditum est, hæc ab illis synodis suggesta impendere & mutuare, tametsi Decreta hæc vim Legis in suis Ecclesiis non habeant.

Quis enim vituperet Prælatos aut Pastores, si è Sanctis Patribus, aut probatis Auctoribus assumant, quæ hi pro regimine Ecclesiæ & animarum directione opportunè suggesserunt: tametsi vim legum eorum dicta aut sententiæ nullam habeant?

Nonne jam pridem Ecclesia Romana synodorum Orientalium, etiam particularium, item Africanorum Decreta pro formanda sua Disciplina assumpsit; tametsi se hisce Decretis non ligari sciret?

ciret? Similiter & notorium est, alias Ecclesias passim recepisse Canones exterarum Ecclesiarum, dum illos Disciplinæ formandæ aut stabiliendæ seu asserendæ convenientes intelligebant, quod & in Commentario Historico - Canonico in Canones pluribus ostendo.

Licet ergò particularium Synodorum auctoritas, quoad vim Legislativam certis limitibus concludatur, quatenus tamen præscribunt aut continent ea, quæ ad rectam Ecclesiæ Disciplinam *fovendam, corroborandam, aut restaurandam; aut etiam declarandum alicujus Canonis aut Decreti sensum conducere possunt, meritò assumuntur etiam ab iis, qui de cætero earum auctoritate non ligantur; modò nihil sit contrarium Disciplinæ in hac particulari Ecclesia auctoritate Superiorum probatæ & pro Lege receptæ.*

Notandum, quòd synodo apposita littera P. *significet synodum Provincialem : littera verò* D. *Diœcesanam. Numerus autem litteræ appositus significet, eam esse vel primam vel secundam.*

PARAGRAPHUS OCTAVUS.

De Edictis Principum.

Ut *perfecta haberetur notitia* Disciplinæ Ecclesiasticæ, *præsertim* hodiernæ, *necesse fuit plura citare Edicta Principum, quibus ipsa* Disciplina *servanda præscribitur, quæque in his Belgicis vicinisque Provinciis vice Legum, maximè in Tribunalibus Regiis habentur; & ex quorum præscripto quæstiones, notanter in possessorio deciduntur.*

Cùm verò similia Edicta concipi & publicari soleant sub nomine Regis Catholici, vel Christianissimi, alteriusve Principis, qui plura inter se omninò distincta Regna, aut distinctas Provincias, sibi subjecta habet, prænotandum hìc censui, Edicta non semper ad omnes Regis aut Principis Ditiones aut Provincias extendi, tametsi nomen Regis aut Principis simpliciter præferant.

Exemplum sit in Edictis Principum nostrorum. Licèt enim Brabantia, Flandria, Hannonia, pluresque aliæ Provinciæ pareat uni eidemque Principi, nimirum Regi Catholico, nihilominus Provinciæ illæ manent inter se divisæ, atque uni Principi parent salvo singularum Jure, diversisque sæpè Legibus & Moribus utuntur: neque Lex à Principe uni data, alias astringit, nisi & his specialiter posita fuerit.

Ne ergo circa auctoritatem & vim obligandi horum Edictorum aberretur, inquirendum, num Edictum, de quo agitur, sit generale & directum ad omnes provincias, putà Belgicas Regi Catholico subjectas; an verò duntaxat sit singulare pro una alterave provincia, aut etiam particulari territorio: nam pro hac diversitate illius auctoritas magis & minus latè extenditur.

Ut verò hæc diversitas innotescat, sciaturque, quæ Edicta Generalia, quæ Provincialia aut particularia duntaxat sint, reflectendum est ad inscriptionem, eosque, quibus Princeps salutem dicat, & in Epilogo executionem ipsius Edicti mandet.

Si omnibus salutem dicit, plerumque Lex generalis est: & ad eum finem Conciliis omnium provinciarum publicatio & executio injungi solet. Mandata seu Edicta provincialia Præsidi & Concilio, Statuta & privilegia iis, quos concernunt, inscribi solent; uti tradit Zypæus in Introductione ad Notitiam Juris Belgici.

„Solent etiam (ait ibidem Zypæus) condendis Legibus Principes Nostri præmittere consultations cum suis Conciliis, juxta l 8. C. De Constit *plerumque supremis; publicationem „autem omnibus Provincialibus, ut dixi, in Epilogo injungere: quæ etiam, antequam illa fiat, „examinare solent, an Juri patrio Lex non refragetur & post illud examen, publicationis man„datum primipilari Apparitori, seu Ostiario dare.*

Addit Zypæus num. 6. *„Ea hìc publicatio est semper necessaria in singulis provinciis „(quod unitæ quidem omnes sunt, salvo singularum Jure, adeoque nullæ alteris subjectæ) sin„gularumque Metropolibus, tametsi plures sint ut an Brabantia, Lovanium; Bruxella, Ant„verpia, Sylvaducis: in Flandria, Gandavum, Brugæ, Ipræ, aliæ alibi, ante hanc promul„gationem Lex non solet obligare.*

Ut

Ut igitur de extensione Edicti statuatur, inquirendum, cui inscribatur, cui executio mandetur quæ Concilia Rex super eo consuluerit, & ex cujus sententia confectum; ac denique quâ formâ & loco publicatum: ut ex his omnibus appareat, an Edictum sit reputandum generale, an Provinciale, an particulare pro certo duntaxat territorio. Quod de Edictis Principum nostrorum ex gr. hic dicitur, etiam dicendum est de similium aliorum Principum, qui diversas, distinctásque Provincias sub suis Ditionibus possident.

PARAGRAPHUS NONUS

De Sententiis Judicum.

Cum animus mihi esset, in hoc Opere exponere non tantum quidjam pridem SS. Canonibus aut etiam recentioribus Decretalibus, quæ Jus commune constituunt, Decretum sit, sed insuper, quid hic in Belgio, Gallia aliisque vicinis Provinciis observetur, visum fuit, Magistratuum seu Ecclesiasticorum, seu Civilium judicata inquirere & annotare, ut ex eis usus sive praxis locorum innotesceret, aut saltem firmaretur.

Ut enim de Jure præsertim Consuetudinario, aut de ipsarum Legum observantia, aut sensu statuatur maximi ponderis semper habitæ fuerunt etiam apud Romanos receptæ Sententiæ, *hoc est, quæ usu forì & consensu Prudentium probantur. Hinc olim dixit Ulpianus Juris Consultus in* L. 34. ff. De Legibus: „*Cum de consuetudine Civitatis vel Provinciæ confidere quis videtur, primum quidem il„lud explorandum arbitror, an etiam* contradicto *aliquando* Judicio *consuetudo sit formata.* „ *Non quod ad consuetudinem introducendam necessarii sint actus* Judiciales; *sed quod ad probandam consuetudinem plurimum valeant, uti passim observant Legum interpretes.*

Eo verò amplioris ponderis erunt, quo plures in eodem vel diverso Auditorio, seu Tribunali sententiæ super eodem articulo emanârint, imo, quæ incerta erant, si agitata deinde fuerint in Auditoriis & rerum frequenter judicatarum authoritate in unam partem definita, Jus Civile fiunt inquit Stockmannus in Proœmio ad Decisiones Curiæ Brabantiæ. Quidni & Ecclesiasticum, præsertim in his quæ a praxi & consuetudine locorum maximè dependent: ut sunt solutiones Decimarum, reparationes Ecclesiarum, Domorum Pastoralium, aliæve similes.

Ne autem circa auctoritatem seu efficaciam rerum Judicatarum aberretur, notandum, ordinariè res inter privatas etiam in Supremo Principis Senatu judicatas, Jus Generale non facere, etiamsi simili planè casu & iisdem omnino circumstantiis: atque fas esse Magistratibus, licet huic Supremo Senatui Subalternis, a sententia illa in judicando recedere, ut juxta illud vulgatum non exemplis, sed Legibus judicandum: *nisi tamen Princeps, sive Senatus Principem repræsentans, declarat se velle ut imposterum judicatum pro Lege habeatur; & pro Lege promulgari jubeat: quod subinde in materia magni momenti & notabilis consequentiæ contingit: Atque de hoc casu intelligenda apparet Constitutio Justiniani Imperatoris in* L. 12. Cod. De Legib. *in verbis: Si imperialis Majestas causam cognitionabiliter examinaverit, partibus cominus constitutis sententiam dixerit: omnes omnino Judices „qui sub nostro Imperio sunt, sciant hanc esse Legem non solum illi causæ, pro qua producta est, sed & omnibus similibus.*

Hoc insuper notandum, quod sicuti non omnium Tribunalium par est auctoritas, ita nec rerum Judicatarum parem esse vim & efficaciam majorisque indubiè auctoritatis esse; Supremorum Senatuum arresta quam inferiorum judicata.

Ulterius notandum, arresta & res judicatas præcipuè valere, ut adstruatur consuetudo, aut sensus alicujus Legis illis in Locis, quæ subjecta sunt parlamentis, aut Magistratibus, a quibus hæc Arresta, aut hæ Sententiæ emanârunt; quia Parlamenta & Magistratus præsumuntur judicare juxta consuetudinem, aut interpretationem Legis in suis Provinciis aut districtibus vigentem & receptam.

Nequaquam tamen dubitandum, quin & alicujus ponderis sint Arresta vel Sententiæ in exteris Parlamentis & Tribunalibus pronunciata super alicujus Legis aut Edicti, vel Canonis generalis intellectu; præsertim si nulla in hac Provincia aut Districtu contraria consuetudo aut interpretatio invaluerit, sive recepta sit ipsaque insuper arresta aut res judicatæ conformia appareant naturali & obvio sensui ipsius Canonis, Legis, aut Edicti.

Licet igitur sciam, Praxim Belgicam non eandem esse in omnibus Juris Ecclesiastici articulis, notanter ubi de Jurisdictione Ecclesiastica (cui Belgium amplius favere solet) agitur, cum praxi in Gallia vigente, nihilominus ad stabiliendam modernam disciplinam Belgicam, non semel Parlamentorum Gallicanorum & aliorum exterorum Tribunalium judicata annotavi, ubi nulla contraria Belgii judicata reperi, nec ea Moribus aut Legibus harum Provinciarum adversari vidi:

Præcipuè autem circa res judicatas attendendum, an quæstio fuerit super dubio Legis, Canonis, aut Consuetudinis in generali & in abstracto; puta, an ex tali specie fructuum secundum Leges Belgii colligantur Decimæ; an incolæ, an Decimatores teneantur ad reparationem Domus Pastoralis, &c. & an per sententiam hoc dubium decisum sit, sine respectu ad aliquam specialem *circumstantiam in casu proposito occurrentem.*

Si enim in quæstione sive lite particulares fuerint circumstantiæ, ob quas in hoc particulari casu, hoc illove modo Legem aut consuetudinem interpretari oportuerit: appareatque eas circumstantias verisimiliter ipsum judicem ad sic judicandum permovisse, sententia ita prolata inaniter applicabitur, nisi casus cum iisdem circumstantiis occurrat: quemadmodum circa declarationes S. Congregationis super interpretatione Concilii Tridentini notavi parte I. tit. 22. cap. 5. *hujus operis.*

Ut ergo auctoritate rerum Judicatarum securiùs utamur, examinandus casus cum circumstantiis super quo sententia prolata est: investigandumque, num appareat, Judicem in concipienda sententia aliqua speciali circumstantia in hoc casu occurrente permotum esse; ita ut sententia non nisi casui cum simili circumstantia applicari queat: an verò dubium aliquod super sensu Canonis, Legis, vel Edicti aut Consuetudinis in abstracto sive independenter ab omni speciali circumstantia decisum sit.

Ad hanc porro notitiam assequendam multùm facilitabit, si peritiores Jurisconsulti adhibeantur, qui Sententiarum brevicula ritè concipiant, quemadmodum notavit Stockmannus in Epistola Curiæ Brabantiæ inscripta, & decisionibus illius Curiæ præfixa: qui & ibidem deplorat, Curiæ hujus res judicatas, non ejus auctoritatis & roboris visas fuisse, qua esse debuerunt; quod hinc evenisse credit, „quod ex infimo grege Legulejorum ad id munus passim delecti, qui monstra Sententiarum, loco rationum Juris deinde nobis efformaverunt.

Hinc quoque patet, non parum attendendum esse, à quo ipsa arresta ut allegentur, de eorum auctoritate statuatur: utrum ea referentes, eorum prolationi & causarum discussioni interfuerint; vel actorum omnium inspectionem habuerint; eaque ita discusserint, ut intelligere potuerint, super quo arresta prolata sint.

Quin & illud circa arresta & Magistratuum judicata observandum, non mox iis adhibendam fidem, ubi hæc apud auctorem aliquem relata vel asserta reperiuntur, quemadmodum de Declarationibus S. Congregationis super interpretatione Concilii Tridentini declaravit Urbanus VIII. *sed ipsorum referentium auctoritas ponderanda; quin & ad ipsa Curiæ Regesta subinde recurrendum ut certiore prolatione allegatæ sententiæ fides; & ejusdem verus sensus haberi queat.*

INDEX
TITULORUM ET CAPITUM.
PARS PRIMA
DE PERSONIS.
TITULUS PRIMUS
De Clericis.

TITU-

PARS SECUNDA

DE REBUS.

TITULUS PRIMUS

De Sacramentis in Genere.

II. *Quo-*

II. De

III. De

PARS TERTIA DE JUDICIIS, DELICTIS, ET POENIS ECCLESIASTICIS

TITULUS PRIMUS
De Jurisdictione Ecclesiastica in Civilibus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS II.
De Causis Ecclesiasticis.

TITULUS III.
De Jurisdictione Criminali.

TITULUS IV.
De Delictis Ecclesiasticis.

TITULUS V.
De Judicibus Ecclesiasticis & Arbitris.

TITULUS VI.
De Ministris Curiæ Ecclesiasticæ.

TITULUS VII.
De Instructione Causarum Civilium.

TITULUS VIII.
De Instructione Causarum Criminalium.

TITULUS IX.
De Sententiis, earumque Executione.

FINIS.

ADDENDA
AD
JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI
PRIMAM PARTEM

Ad tit. 1. cap. 1. num. 8. Probatio Tonsuræ Clericalis.

NOTATUM est, in Belgio per Edictum Perpetuum Alberti & Isabellæ non admitti probationem Tonsuræ Clericalis per testes, sed requiri probationem per litteras; Addendum, hoc duntaxat obtinere circa probationem *judicialem*, sive ut Tonsura Clericalis in judicio probetur. Unde cum in admissione ad possessionem non instituatur examen *judiciale*, non videtur quoque necessaria probatio Tonsuræ Clericalis per litteras; sed sufficiens apparet, ut de Tonsurâ, quemadmodum de aliis qualitatibus admittendi ad possessionem, per quamcunque speciem probationis constet: Videturque sufficiens Tonsuræ probatio hodie haberi ex litteris Superiorum & sacrorum Ordinum, sepositis specialibus circumstantiis, uti latiùs deducit Nicolaus Garcias *parte 7. cap. 2.* De Beneficiis.

Ad tit. 3. cap. 6. num. 4. Intellectus Clement. *Dudum* De Sepulturis.

HIs quæ ex Zypæo *Resp. 4. De Parochiis* notata sunt, addendum: Non sine fundamento, à Zypæo in eodem responso *num. 7.* dictum. esse; *Et illud, cui Parochus dissentiat, causæ cognitionem exigere.* Cum enim jure Beneficii Parochialis Parocho totius Parochiæ cura animarum incumbat, eamque *jure proprio* sustineat, & functiones ad eam curam spectantes obire possit & debeat, consequens est, quod ipsi tanquam negligenti aut insufficienti alius ad has functiones in sua Parochiâ obeundas substitui nequeat, nisi probata sit ejus negligentia vel insufficientia; sive quod injustè & irrationabiliter consensum suum deneget.

Ulteriùs, quia Parochus titulo sui Beneficii functiones exercet, nec, nisi servato juris ordine, in hâc curâ vel functionibus ad eam pertinentibus, quovis modo turbari vel impediri potest, consequens est, & in hac causæ cognitione ordinem juris esse servandum.

Unde si post cognitionem causæ Parochus prætendat, Episcopum irrationabiliter judicasse, operam Fratrum Mendicantium in obeundis functionibus Pastoralibus esse necessariam, seque à functionibus illis obeundis irrationabiliter impediri; quidni Parochus ab ea Episcopi sententia seu declaratione posset per appellationem vel querelam ad Superiorem sibi providere; quin & implorando Regiam protectionem viâ manutenentiæ, si neglecto juris ordine seu *via facti* processum sit. Et sic non ita pridem in functione concionandi *manutenentiam* obtinuit in Concilio Brabantiæ Pastor Ascanus contra quemdam Religiosum ex Ordine S. Dominici prætendentem, Pastore invito, concionari vigore specialis mandati Archiepiscopi Mechliniensis.

Ad tit. 8. cap. 1. n. 2. De Clero per Episcopum consulendo

LIcet secundùm modernam & receptam disciplinam Capitulum Cathedrale reputetur Senatus Ecclesiæ; atque Clerum Diœcesis repræsentare dicatur; eaque ab Episcopo cum consilio vel consensu Capituli esse peragenda, quæ primitus cum consilio vel consensu totius Cleri erant tractanda; nihilominus omnino conveniens, imo quandoque necessarium est, ut Episcopus non tantum Capitulum suum Cathedrale sive Canonicos Cathedrales, sed & reliquos in Diœcesis curâ spirituali cooperatores, puta Parochos & Archipresbyteros in consilium adscisceret, notanter dum agendum est de his quæ curam animarum & regimen spirituale populi concernunt, & in quibus frequenter hi præ Canonicis Cathedralibus solent esse versati, & de abusibus reformandis propius instructi, ut pote Episcopis in hac curâ & regimine cooperatores.

Unde optarunt Synodi, ut Episcopi, ut minus annuatim convocent Archipresbyteros, ut cum iis deliberent ac statuant, quæ ad extirpandos abusus, & procurandam animarum salutem intellexerint opportuna, uti supra *tit. C. cap. 4 n. 5.* dictum est.

Ad tit. 25. cap. 2. n. 12. Novitiorum educatio.

NOvitiorum in rectè instituto Monasterio educatio & probatio, de quâ in Decreto Innocentii XII. in textu relato, uti & Novitiorum à reliquis Religiosis professis separatio de qua *num. 3.* indubiè rectæ educationi & institutioni Novitiorum congruit: sed hoc habere potest inconveniens, quod ex hac separatione Novitiorum à reliquis Religiosis professis natum sit contingere, ut Novitiis nimium occultentur, dum Monasticæ disciplinæ collapsio, tum multorum Religiosorum à regulæ observantia deflectio; quæ si Novitiis apprimè essent cognita, non rarò intelligerent, quam difficile ipsis postmodum erit, in tantâ disciplinæ Monasticæ deformatione, & inter tam defectuosos fratres veram & integram vitæ Monasticæ disciplinam conservare, & emissis votis per omnia satisfacere.

Ad tit. 2. 7. cap. 2. n. 7. De ætate Novitiorum

VErum est quod notavit Bartholomæus de Martyribus, deteriorem fructum reddi plerumque cœnobiis, ab iis, qui *à teneris annis illic sati non fuerint*, adeòque adhuc illæsi à vitiis laxioris libertatis (ut in textu notatum est;) Sed illud in tenerâ illa ætate frequenter occurrit, ut non ea sit adolescentium aut puellarum maturitas, ut plene cognoscant quæ professio Monastica requirat, & quæ incommoda secum trahat; & quas difficultates integra votorum persolutio adferat, præsertim in Monasteriis, in quibus ob disciplinam Monasticam relaxatam, & plurimos abusus sensim inductos, à disciplinâ Monasticâ in pluribus recessum est.

Vix dubium est, quin ob hanc judicii imbecillitatem plures etiam Sanctissimi Ordinum Fundatores in admittendis ad Professionem, majorem & maturiorem ætatem requisierint. Quod nec Synodus Tridentina improbavit; quæ licet permittat emitti Professionem anno decimo sexto, nequaquam tamen improbat statuta Ordinum, majorem in profitentibus ætatem exigentia.

Reliqua additamenta suis locis inserta reperientur.

PARS I.

PARS PRIMA DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS DE CLERICIS.

CAPUT PRIMUM

De Clericis primæ Tonsuræ.

I. PRimis quinque ut minus Ecclesiæ sæculis, nullos fuisse Clericos primæ duntaxat Tonsuræ, nullo minore, aut majore Ordine insignitos, solidè ostendit Morinus de Ordinat. *parte 3. exercitat.* 15. *cap.* 3. ibidem ostendens; Tonsuram sæculis illis nunquam separatim ab omni Ordine datam fuisse, sed simul cum primo ordine, velut ritum illius collationi annexum.

II. Qua autem occasione, tandem circa annum septingentesimum Tonsura ab omni Ordine separari cœperit, his verbis enarrat Morinus: "Parentes filios suos impuberes, imò ferè infantes Ecclesiasticis officiis consecrabant, „& Episcopis instituendos offerebant. Eos Episcopi in eâ„dem domo educandos, & instruendos curabant, ut essent „Cleri reparandi velut seminarium. Eorum institutioni senex aliquis è clero præficiebatur, atque ut plurimum Archidiaconus. Cùm autem propter ætatis infirmitatem „Ostiariorum, aut Lectorum officiis in Ecclesia fungi non „possent, Ordines illos illis non conferebant; sed solam „Tonsuram cum veste clericali. Tonsuram ideo ab Ordine „separantes, ne pueri isti Ecclesiæ ministeriis parentum „pietate devoti, ut prorsus sæculares & profani, hominum „oculis comparerent. Longo post tempore, quod in pueris „fiebat propter ætatis infirmitatem; in ætate valentibus „usurpatum est, Tonsuraque clericalis, ut Ordo quidam „ab aliis separatus, quibuscunque separatim collata est."

III. Quod labentibus sæculis invaluisse scribit Morinus, id non in Belgio duntaxat, sed per totam Ecclesiam Latinam receptum est; ut nimirum Tonsura clericalis, tanquam Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscunque separatim conferatur.

Neque insigniti Tonsura clericali ab ea *Clerici* duntaxat nuncupantur, sed etiam de *foro* Ecclesiæ constituuntur; & privilegia clericalia adipiscuntur: uti Episcopus ordinans ex Pontificali denuntiat: *Filii Charissimi*, ait ad Tonsuratos, *animadvertere debetis, quod hodie de FORO ECCLESIÆ facti estis, & PRIVILEGIA Clericalia sortiti.*

IV. Hinc factum, ut plures, non animo Deo & Ecclesiæ serviendi, sed laicalis judicii declinandi causâ, & privilegiis clericalibus gaudendi Tonsuram clericalem expeterent; quos notavit Synodus Tridentina; eos ad Tonsuram non admittendos declarans, *de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude hoc vitæ genus elegisse.*

Verùm, quia in Belgio hæc à jurisdictione laicali exemptio quoad clericos primæ Tonsuræ faventibus, vel annuentibus Summis Pontificibus, multum restricta est (ut infrà, ubi de immunitate & exemptione clericorum agetur, ostendemus) pauci sunt in Belgio, qui hac à Synodo Tridentina reprobatâ intentione, Tonsuram clericalem expetunt: At alia est non minus perversa & perniciosa, quæ plurimos ad Tonsuram clericalem hodie in Belgio impellit.

Cùm enim in Belgio, uti & aliis Provinciis, plura sint Ecclesiastica Beneficia solam Tonsuram clericalem requirentia, ut quis proventibus, aut aliquâ eorum parte gaudere possit, etiam in minori ætate constitutus: plurimi, vel proprio, vel parentum instinctu, ad Tonsuram clericalem hoc unico motivo impelluntur, ut Beneficii obtinendi fiant capaces; nihil de vocatione ad Statum Ecclesiasticum; aut propensione & animo, Deo & Ecclesiæ serviendi soliciti.

V. Carnalem hanc ac terrenam intentionem, non secus ac priorem exclusit Synodus Tridentina, declarando, primâ Tonsurâ solùm initiandos, de quibus probabilis conjectura sit, *eos hoc vitæ genus elegisse, ut Deo fidelem cultum præstent. Sess.* 23. *cap.* 4. *De reform.*

VI. Hinc è Concilio Tridentino redux Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis voluit, ut ad Tonsuram non admittantur, " nisi qui fidem faciant, se eo animo hunc „gradum optare, ut Deo & Ecclesiæ serviant." Syn. Atrebatensis 1570. *tit. de Sacram. Ordinis cap.* 7. Consonant & aliæ Synodi Belgicæ; vel generaliter, aut etiam specialiter jam citatum Synodi Tridentinæ Decretum probantes. Quibus novissimè suffragatus est nominatissimus ille Mechliniensium Archi-Præsul Jacobus Boonen, in Decreto suo de Sacris Ordinationibus 19. Octob. 1654. publicato, in quo à Tonsurando inter cætera requirit, " ut à Parocho & Ludimagistro, eóve, quem in quovis Studiorum genere au„dit, aut si alicui Seminario, vel Collegio adscriptus est, ab „illius Rectore loco Parochi, clausas & obsignatas litteras „afferat; quibus testatum faciat, bonis probisque moribus „semper se vixisse, itemque in Ecclesia frequentius, religio„siusque versatum esse, ac sacram Communionem sæpiùs „in anno sumpsisse;" *Nec non probabilem de se spem præbere; quòd in Clericalis Ordinis disciplina sit permansurus, quod potissimum, ut Deo fidelem cultum præstares, ad hoc vitæ genus fuerit inductus.*

His præfuerat zelosissimus Mediolanensis Antistes S. Carolus, qui à Tonsurandis inquiri voluit. "Quam ob cau„sam

„sam se Clericos fieri velint? An tales sint, qui spem præ-„beant, Ecclesiæ Ministros utiles se fore? A quo Sacerdote, „sanctioris vitæ magistro instituti sint vitæ Clericalis mo-„dum? An vitæ Christianæ præcepta, institutave sciant?“ Concil. Mediol. 5. part. 3. cap. 2.

Sanè si unquam in danda Tonsura vigilare & sollicitos esse oportuit Episcopos Belgii, indubiè hoc tempore oportet. Ad oculum quippe patet, in Belgio locum habere quod anno 24. præsentis sæculi deplorabant Patres Concilii Burdigalensis *Cap.* 6. §. 2. “In nulla re magis labora-„re homines hujus sæculi, quàm ut filii, præcipuè defor-„mes & ad negotia sæcularia inepti in sortem Domini assu-„mantur: ad beneficia certè, non ad officia Ecclesiastica „quacunque ratione, cùm eos non vocet Dominus, pro-„movendi.“

VII. Si eam circa Tonsurandos curam impenderent Episcopi, non dubium, quin plures inepti & mercenarii à Beneficiis, & Ministeriis excluderentur; qui semel Tonsurâ acceptâ, & per eam beneficiorum capaces redditi, à Patronis, aut Collatoribus Beneficia impetrantes, non sine summa difficultate, & non nisi obstante manifesto impedimento, excludi possunt.

Ad hæc; si Episcopus, qui non nisi Ecclesiæ utiles; & in doctrina & moribus ritè probatos Sacerdotes Diœcesi suæ providere intendit; ni & circa Tonsurandos debitam exactamque adhibeat diligentiam, non rarò suo frustrabitur voto. Quid enim facilius, frequentiusque, quàm obtentâ jam Tonsurâ Beneficium aliquod nullius, aut exigui proventus impetrare in Diœcesi Episcopi, qui scitur omnes penè indifferenter ad Sacros Ordines admittere; atque ita titulo Beneficii à tali Episcopo ordinari; à quo ordinari non potuisset, nisi Tonsurâ receptâ Beneficium obtinuisset.

Ex his quisque facilè intelliget, *permultum propterea referre* (verba sunt S. Caroli in Conc. Mediol. IV.) *omnem in illa conferenda, & suscipienda, diligentiam adhiberi.*

VIII. Illud circa Tonsuram, & Ordines hìc in Belgio speciale occurrit, quod edictum perpetuum Alberti & Isabellæ *art.* 21. pro eorum probatione requirat litteras; nec testes admittat, nisi in casum deperditorum Registrorum: quam perditionem, qui allegat, probare debet; uti notat Antonius Anselmo ad citatum articulum §. 17.

CAPUT II.

De Clericis Minorum Ordinum.

1. *Ordines Minores Ordinibus Sacris olim non semper præmissi.*
2. *Aliquando plures: aliquando pauciores præmittebantur.*
3. *Nemini uno eodemque tempore plures conferebantur.*
4. *Interstitia etiam inter hos Ordines servata.*
5. *Hodie omnes Sacris Ordinibus præmitti debent.*
6. *Votum Ecclesiæ ut functiones illorum Ordinum restituantur.*
7. *Ut per interstitia conferantur.*
8. *Disciplina circa hos Ordines multùm collapsa.*
9. *Quæ prolapsionis origo.*
10. *Zelus S. Caroli in hac disciplina restituenda.*

I. QUatuor ordines, quos hodie Minores dicimus, Ostiariatum, Lectoratum, Acolytatum, & Exorcistatum, primis Ecclesiæ sæculis non fuisse semper præmissos Sacris Ordinibus; neque existimatum tunc fuisse, ut hodie creditur, illum *per saltum* aut minus Canonicè Ordinatum, qui uno aut pluribus, vel subinde etiam omnibus Ordinibus Minoribus omissis, ad Diaconatum altioremque Ordinem fuisset promotus, tam ex Canonibus, quam exemplis Sanctorum ita Ordinatorum, fusè ac solidè ostendit Morinus *de SS. Ordinati. part.* 3. *exercitat.* 11. *cap.* 12. Notatque ibidem: Minores illos Ordines eum præcipuè in finem majoribus fuisse præmissos, ut in horum exercitiis, ad altiores Ecclesiæ functiones assumendi prius probarentur & exercerentur.

II. Hinc ulterius fiebat, ut nunc plures, nunc pauciores Sacris Ordinibus præmitterentur; prout nimirum Episcopi judicabant ipsum ordinandum plus minùsve esse probandum & exercitandum.

Neque enim ullus, etiam Minoribus Ordinibus insigniebatur, nisi unâ alicui Ecclesiæ adscriberetur, ubi Ordinis suscepti functiones obiret.

III. Cùmque singulorum Ordinum variæ diversæque essent functiones, nemini uno eodemque tempore plures Ordines dabantur; sed prout his, illisve amplius convenire judicabantur, Eos Episcopus conferebat. “Alius, inquit S. „Ambrosius *lib.* 1. *Off. cap.* 44. distinguendæ lectioni aptior, „alius Psalmo gratior, alius exorcizandis qui malo laborant „spiritu sollicitior, alius sacrario oportunior habetur: Hæc „omnia spectet Sacerdos, & quid cuique congruat, id offi-„cii deputet. Quo etenim unumquemque suum ducit inge-„nium, aut quod officium decet, id majore implet gratiâ.“

IV. Denique nemo eo tempore, Ordine aliquo Minore insignitus ad ulteriorem, etiam Minorem Ordinem ascendebat, nisi præscriptis temporibus, quæ hodie *interstitia* vocamus, in Ordinis illius exercitio laudabiliter versatus esset; & quoddam quasi tyrocinium percurrisset; quo se in majoribus functionibus obeundis idoneum probâsset. Quæ omnia fusius prosequitur & probat Morinus in citato capite, & sequentibus.

V. Moderna verò Ecclesiæ disciplina nullum hodie ad Sacrum Ordinem admittit, nisi omnibus quatuor Minoribus insignitum; eumque, qui vel uno omisso Majorem suscepisset, tanquam *per saltum* promotum reputaret; & à susceptí Ordinis functionibus suspensum; saltem quoadusque omissum Ordinem suscepisset. De quo videri possunt Canonistæ ad tit. 28. lib. 5. Decretalium, *de Clerico per saltum promoto.*

Quoad reliqua puncta, si Ecclesiæ mentem in Canonibus expressam spectemus, reperiemus, modernam circa Ordines minores disciplinam Ecclesiæ cum pristina penè per omnia convenire.

VI. Optat siquidem Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 17. *de reformat.* “Ut Sanctorum Ordinum à Diaconatu ad „Ostiariatum functiones, ab Apostolorum temporibus in „Ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis ali-„quamdiu intermissæ, in usum juxta Sacros Canones revo-„centur:“ Hortatúrque in Domino Ecclesiarum Prælatos, illisque præcipit, ut, quantum fieri potest provideant, ut functiones hujusmodi in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis frequentioribus, per constitutos in dictis ordinibus duntaxat exerceantur. Et sanè, ni hic esset Ecclesiæ sensus, quamobrem Ordinem illorum singulas functiones tam sollicitè in Pontificali Ecclesia exprimeret, Ordinatisque inculcaret; atque ut in iis exercendis essent diligentes moneret, Deumque per Antistitem deprecari vellet?

VII. Adhæc etiamnum hodie Ecclesiæ mentem esse, ut Ordines Minores per temporum intervalla conferantur; utque in illorum exercitiis Clerici probentur, priusquam ad ulteriores promoveantur, evidenter probat Synodus Tridentina desiderans, ut Minores Ordines per temporum interstitia, nisi Episcopo aliud expedire magis videretur, conferantur; *ut eò accuratius, quantum sit hujus disciplinæ pondus possint edoceri, ac in UNOQUOQUE MUNERE, juxta præscriptum Episcopi se* exerceant, idque in ea, *cui* adscripti erunt, Ecclesia; nisi fortè ex causa studiorum absint, *atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum & doctrina major accrescat.*

Quid evidentius, quam Synodum Trid. conformiter ad Patrum disciplinam, velle, non solum ut Minorum Ordinum functiones in usum revocentur; sed etiam ut singuli per temporum intervalla conferantur: ut ita in eorum exercitiis, tanquam in quodam Tyrocinio ad majores Ordines promovendi exerceantur, & probentur.

Hanc disciplinam probarunt & Synodi Belgicæ; vel generatim probando quæ circa Ordines statuit Synodus Tridentina, vel eandem disciplinam suis Decretis specialiter proponentes & inculcantes.

„Nullus, ait Synodus Namurcensis sub Francisco Bullio„ret anno 1604. *tit.* 17. *cap.* 2. “se præsentet ad plures ordi-„nes Minores simul suscipiendos, nisi Ecclesiæ necessitas „aut utilitas hoc postulaverit; *Cùm extra hunc casum, Sacrum „Concilium Tridentinum in Minoribus non minus, quam Majori-„bus Ordinibus interstitia servari voluerit.* Idem inculcat repetitis supra citatis Concilii Tridentini verbis Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.* 9. *cap.* 4. Et novissimè sub Wachtendonck Syn. Namurcensis *tit.* 8. *cap.* 4. declarat, quod „Minoribus Ordinibus insigniti, juxta Concilii Trident. „dispositionem, non nisi post annum à susceptione postre-„mi gradus Minorum Ordinum; ad Majores Ordines „promovebuntur; nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas vi-„deatur aliud poscere.

VIII. Attendant Episcopi, aliique Ecclesiarum Prælati, quibus disciplinæ cura incumbit: quam hæc cum moderna Belgii praxi conveniant: Ubi Minorum Ordinum officia & ministeria à quolibet occurrente occupantur, & vix aliquando ab initiatis administrantur.

Imo quis Clericus ob receptos hos ordines de functionibus Ordinibus annexis obeundis vel unquam cogitat; aut ab Episcopo monetur? Quis Episcopus, aut Ecclesiæ Prælatus intendit, num Ordinibus Minoribus initiati aliquas eis annexas functiones exerceant; Aut, an qui eas obeunt, Ordinibus illis sint initiati? Adeo quidem de his omnibus altum silentium, ut verendum sit, ne evenerit in Belgio, quod timebat Synodus Trident. quod nimirum, pertunctionum illarum neglectum, daretur occasio hæreticis traducendi functiones illas *ut otiosas.*

Quoad interstitia inter ipsos Ordines Minores, nullum superest in Belgio vestigium; imo nec unus sine altero unquam

quam confertur, aliquæ sunt etiam in Belgio Diœceses, in quibus separatim, & servatis interstitiis conferuntur.

Quin nec Ordines Minores inter & Subdiaconatum plusquam unius diei spatium intercedere solet: Hoc est, feria sexta quis ad Minores, & Sabbatho sequente ad Subdiaconatum promovetur.

Ita omnis Canonica per Synodum Trident. & Synodos Belgicas renovata inculcataque disciplina, jam tandem non tantum collapsa, sed penitus quodammodo extincta est.

XI. Et unde hæc prolapsio? non aliunde, quam ex faciliori primùm ab Episcopis facta dispensatione. Cum enim injunctum esset Episcopis Ordinum Minorum servare interstitia, addita hac moderatione: *Nisi necessitas aut utilitas Ecclesiæ, judicio Episcopi, aliud exposcat*, contigit, ut cœperint primùm cum aliquibus dispensare; credentes, necessitatem, aut Ecclesiæ utilitatem eam requirere; qua deinde à nonnullis Episcopis nonnihil facilitata, tandem porta aperta est huic, quam videmus prodigiosæ disciplinæ relaxationi: Adeo ut hic verificetur illud Veterum: *Dispensatio omnis bonæ disciplinæ noverca*.

X. Expendere poterunt Episcopi, num tantus Canonum neglectus sit tolerandus: disciplinaque illis præscripta ita negligi possit, ut nulla illius vel retinendæ vel restaurandæ cura sit habenda. Aliud sanè oculatissimo Mediolanensium Antistiti S. Carolo visum fuisse, sat probant, quæ pro restituendis Ordinum illorum functionibus, disciplinaque in eorum collatione restituenda in suis Conciliis decrevit. Interim illud indubitatum: Non minus hodie, quam olim; ad Sacros Ordines assumendos, debere Episcopis & quoad mores, & quoad doctrinam esse probatos. Quam probationem si hodie non accipiant ex hoc, quod Sacris initiandi prius per certa tempora se in Minorum ordinum functionibus laudabiliter exercuerint, & dignos majoribus functionibus probarint, eam indubiè aliunde accipere debent.

CAPUT III.

De Subdiaconis, Diaconis & Presbyteris.

1 *Multis sæculis Subdiaconatus minoribus Ordinibus annumeratus fuit.*
2 *Etiam postquam continentiæ lex ei fuit annexa.*
3 *Hodie Sacris Ordinibus adjunctus.*
4 *De servanda Castitate serio monendi ad Ordinem Subdiaconatus assumendi.*
5 *Officia Subdiaconorum verbis Pontificalis expressa.*
6 *Officia Subdiaconi ad solam Epistolæ decantationem hodie reducuntur.*
7 *Subdiaconi horas Canonicas recitare debent.*
8 *Quare Diaconus antonomasticè dicatur Minister.*
9 *Diaconorum varia officia.*
10 *Hodie multum restricta.*
11 *Ad Diaconos monitum Pontificalis.*
12 *Multum collapsa moderna disciplina circa Diaconorum officia.*
13 *Presbyterorum functiones proponuntur ex Pontificali.*
14 *Prima indicatur per verbum* Offerre.
15 *Secunda per verbum* Benedicere.
16 *Tertia per verbum* Præesse.
17 *Quarta per verbum* Prædicare.
18 *Quædam circa posteriores functiones notanda.*
19 *Presbyteri ordinantur in adjutorium Episcoporum.*
20 *Presbyteri in utilitatem proximi ordinantur, non in propriam.*

I. INdubitatum est, Subdiaconatum multis sæculis etiam in Ecclesia Latina Minoribus Ordinibus annumeratum fuisse: & extra Missarum solemnia & extra altare collatum: Solosque Ordines Diaconatus & Presbyteratus Majores & Sacros Ordines, qui inter Missarum solemnia, & ad ipsum altare, seu sanctuarium Sabbatho quatuor Temporum conferrentur, reputatos fuisse. Qui mos etiam hodie apud Græcos retinetur; & apud Latinos usque ad sæculum IX. generaliter, & in quibusdam Ecclesiis ad sæculum XII. conservatus fuit: uti multis ostendit Morinus de SS. Ordinat. *part. 3. exercit. 12.*

II. Sacris autem Ordinibus hunc Ordinem annumeratum credunt communiter Canonistæ, *ad Cap. 9. ✠ de ætate & qualit. Ordinandorum*, dum ei perpetuæ continentiæ lex ad juncta fuit. Sed error videtur. Constat enim, quod lex continentiæ Subdiaconis sæculo quinto imponi cœperit, ex Epistola 12. Leonis I. ult. edit. & sæculo sexto tandem generaliter omnibus ad Subdiaconatum promovendis à S. Gregorio posita: Ita enim scribit *Lib. 1. Epist. 42.* "Ante „triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ pro„hibiti fuerant, ut more Rom. Ecclesiæ nullatenus suis uxo„ribus miscerentur: Quod mihi durum, atque incompe„tens videtur, ut qui usum ejusdem continentiæ non in„venit, neque castitatem ante promisit, compellatur à sua „uxore separari: atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi, *ut à præsenti die Episcopis omnibus dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit.*

Post hoc Decretum, uti observat Morinus, vix deprehenditur fieri mentio Subdiaconorum conjugatorum: Adeo ut ab eo tempore, id est, sæculo sexto Subdiaconis lex continentiæ indicta fuerit. At demum tribus post sæculis cœpit in aliquibus Ecclesiis Sacris Ordinibus annumerari, & junctim cum his inter Missarum solemnia & ante Altare conferri: Qui mos tandem, cum plerasque Ecclesias occupasset, sensim in legem transivit; & sæculo decimo tertio ab Innoc. III. *in Cap. 9. ✠ De ætate & qualit. Ordin.* probatus.

III. Moderna ergo, non solùm Belgica, sed universalis Ecclesiæ Latinæ disciplina etiam Subdiaconos perpetuæ castitatis legi obstringit, Subdiaconatum Ordinibus Majoribus & Sacris annumerat; ac junctim cum his confert: Hac tamen veteri ex disciplina manente differentia: quod Diaconi & Presbyteri ab Archidiacono Episcopo ante altare ordinandi præsententur, nequaquam verò Subdiaconi; uti nec super horum Ordinatione, sed tantùm Diaconorum & Presbyterorum populus consulitur.

IV. De lege perpetuæ continentiæ ex præscripto Pontificalis, tanquam de re maximi momenti monentur ante ipsam Ordinationem, ut serio attendant, num legi illi implendæ per Dei gratiam se sufficientes credant; quod ex diuturna castitatis custodia statui vult S. Gregorius: "Ne „unquam ii, qui ordinati sunt, pereant, ait, provideri de„bet, quales ordinentur: Ut prius aspiciatur, si vita eorum *continens in PLURIMIS fuit* si studium orationis, si eleemosynæ amorem habuerunt." *Lib. 3. Epist. 26.*

Meritò proinde decrevit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit. 9. cap. 8.* "Nemo ad Subdiaconatus Ordinem sus„cipiendum se offerat, qui non suam ipsius Dei beneficio „*castitatem expertus*, firmiter statuat, mulieribus & mulie„rum desideriis, omnisque generis turpitudinibus perpe„tuo abstinere, tum animi, tum corporis castitati studere.

Et Synodus Leodiensis anno 1618. *tit. 8. cap. 4.* inter eos qui ordinari prohibentur reponit num. 14. *Qui in adolescentia mœchati sunt*, Et num. 11. ad altiores Ordines non promovendos reponit, *lapsos post Ordinem susceptum.*

V. Officia Subdiaconorum exprimit, & enumerat Pontificale: *Subdiaconum*, ait, *oportet, aquam ad ministerium Altaris præparare, Diacono ministrare; pallas altaris, & corporalia abluere, calicem & patenam in usum sacrificii eidem offerre.*

Denique, postquam præscriptis verbis à Pontifice ordinantur, amictum, manipulum, & tunicam acceperunt, datur eis liber Epistolarum, hac verborum formulâ: *Accipite librum epistolarum, & habete potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei, tam pro vivis quàm defunctis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

VI. Verùm cum hæc omnia hodie plerumque, etiam per Laicos, aut inferiores Clericos, vel in Missis privatis per ipsum Sacerdotem agantur, omne penè Subdiaconorum officium, ex moderna disciplina reducitur ad ministerium Altaris in Missis solemnibus, præcipuumque creditur, solemnis Epistolæ decantatio: quæ tamen inter officia Subdiaconi antiquitus in Ecclesia Latina non recensebatur; nec hodie apud Græcos recensetur, uti probat Morinus de SS. Ordinat. *part. 3. exercit. 12. Cap. 1.* Ibidem quoque ex vetustis Ritualibus, & authoribus astruens, recens esse, Subdiacono in sua Ordinatione librum epistolarum tradi: Similiter contactum Sacrorum vasorum, non tantum Subdiaconis, sed & Acolytis olim licitum fuisse.

VII. Porrò cum hodie paucos, aut nullos ferè in Ordine Subdiaconatus perseverare videamus, illumque ordinariè assumi tanquam gradum, quo ad Presbyteratum ascendatur; Officiaque Subdiaconatus, non ut olim per solos Subdiaconos, sed passim per Presbyteros etiam in officio solemni agantur, non judicavi operosius inquirere, & discutere, quæ hodie sint specialia Subdiaconorum officia, aut olim fuerint. Hoc unum notasse sufficiat, quod cùm olim universus Clerus Divino officio recitando aut peragendo adstringeretur, labentibus sæculis obligatio illa ad solos Beneficiatos, ac Clericos Sacris Ordinibus initiatos transierit: inter quos cum Subdiaconi tunc computarentur, obligatio Horas Canonicas ut minus privatim recitandi apud ipsos quoque remansit. Unde ex hodierna disciplina Subdiaconi, vi solius Ordinis suscepti, ad quotidianum Horarum Canonicarum pensum tenentur. De quo latius infra titulo de Divino Officio.

VIII. Quemadmodum Subdiaconus quasi subminister Diaconi; ita Diaconus græcè latinè Minister dicitur; eò quod Episcopis & Presbyteris ministret. Et quidem adeò necessarius olim Sacerdoti credebatur, ut dicere audeat S. Isidorus: *Sine ipsis (Diaconis) Sacerdos nomen habet, officium non habet. Lib. 2. cap. 8. de Divin. Offic.* Et auctor Constitutionum Apostolorum, post relata plurima Diaconorum

rum officia ait: *Cæterum sit Diaconus Episcopi auris, & oculus, & item os, cor & anima, ne Episcopus sollicitudine multarum rerum sed graviorum tantùm urgeatur. Lib. 2. cap. 44.*

Nec immeritò hæc dicta esse fatebitur, qui attenderit, quæ per Diaconos secundùm temporum illorum disciplinam agebantur.

IX. Et quidem in peragendo Divino Officio ita Diaconus Sacerdoti Minister assistebat; ut penè omnia ipso monente, & intendente peragerentur. "Ipse clara voce in mo- „dum præconis admonebat cunctos, sive in orando, sive in „flectendo genua, sive in psallendo, sive in lectionibus au- „diendis. Ipsi etiam Diaconi, ait Isidorus loco citato, ut au- „res habeamus ad Dominum, clamant: Ipsi quoque Evan- „gelizant." Sacerdos oblata sanctificat, hic sanctificata di- „spensat." Id est, Sacerdos consecrat oblata, Diaconus verò populo distribuit. Constat enim Diaconos olim Sanguinem Domini à Sacerdote consecratum populo distribuisse. Hinc illud S. Laurentii ad Sixtum Papam: *Cui commisisti Dominici Sanguinis dispensationem.*

Interdum in quibusdam Ecclesiis, etiam Corpus Dominicum seu panem consecratum distribuisse constat: ut videre est apud Morinum De SS. Ordinat. *part. 8. exercit. 9. cap. 3. §. 6.*

Pergit dein Isidorus: "Ipsis etiam Sacerdotibus propter „præsumptionem non licet de mensa Domini velare cali- „cem nisi eis traditus sit à Diacono, Levitæ inferunt obla- „tiones in Altaria, Levitæ componunt mensam Domini, „Levitæ operiunt Arcam Testamenti."

His addit Alcuinus. "Ponit linteum in Altare, ponit pa- „nem & Calicem, quæ nec mittendi, nec auferendi potesta- „tem habet Presbyter, si Diaconus adfuerit. Sicut Presby- „tero officium consecrandi competit, ita Diacono mini- „strandi."

"Varia insuper & multiplicia erant Diaconorum offi- „cia, ait Morinus loco citato §. 7. in SS. Ordinationibus, in „Baptismis solemnibus Antiquorum, in Consecratione „Chrismatis, atque ut ita dicam in omnibus prorsus officiis „Ecclesiasticis."

Adhæc, præter hoc Sacrum Ministerium in Altari, & Officiis Ecclesiasticis, omnia propè Ecclesiastica negotia Episcopi per Diaconos agebant: uti pluribus refert & probat Morinus dicto loco: ut proinde mirum non sit, si Diaconi antonomasticè *Ministri* Episcoporum dicti sint; ac tandem in eam ascenderint auctoritatem, ut etiam se Presbyteris præferre non erubuerint: de qua Diaconorum insolentia, vide notas nostras ad *Can. 1. Nicænum.*

X. Verùm ex moderna Ecclesiæ disciplina, Diaconorum officia & functiones multùm restricta esse notissimum est Pontificale Romanum eorum officia his ferè verbis complectitur: *Diaconum oportet ministrare ad Altare, baptizare, & prædicare.* Præter hæc tribuitur ei potestas legendi Evangelium sub hac formula verborum: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis quàm defunctis, nomine Domini.*

XI. Hæc ex Ecclesiæ præscripto hodie Diaconis proponuntur: monenturque, ut tanquam comministri, & Cooperatores Corporis & Sanguinis Domini, sint ab omni illecebra carnis alieni. "Curate, ait ad ipsos Pontifex Ordi- „nans, ut quibus Evangelium ore annuntiatis, vivis operi- „bus exponatis; ut de vobis dicatur: Beati pedes evangeli- „zantium pacem, evangelizantium bona."

XII. Si ergo ad mentem Ecclesiæ in Pontificali expressam & conservatam reflectamus; Diaconi non tantum ad Altaris ministerium; sed etiam ad functiones Hierarchicas ordinantur: At hodie etiam quoad Diaconos, adeo prolapsa est moderna disciplina, ut nullum penè præter Ministerium Altaris Diaconis relictum sit officium: Imò nec illud nisi in solemni Missa Diaconis relinquitur. Quin & hic frequenter, præcipuè in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis Diaconorum ministerium supplent Presbyteri. Ita ut tandem eò deventum sit, ut Ordinatio Diaconorum fieri non soleat, ut habeantur, qui Diaconorum functiones obeant; sed ut per Diaconatum tanquam gradum ad Presbyteratum ascendatur Unde nec ullus ordinari in Diaconum solet eo fine, ut in officio Diaconatus perseveret, sed ut eo suscepto ad Presbyteratum, tempore interstitiorum evoluto, promoveatur. An autem hæc menti & intentioni Ecclesiæ sint planè conformia, despiciant Episcopi. Illud certum est, ex intentione Ecclesiæ, nullum debere ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis: Neque illum ordinari, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus. Sed de hoc latius infrà; ubi prius de presbyterorum functionibus egerimus.

XIII. Presbyterorum functiones Pontificale Ordinandis proponit his verbis: *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, & baptizare.* Deinde peracta ordinatione ad ordinatum dicit: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta sunt.*

XIV. Primum ergo Presbyterorum officium est, *Offerre*; quo nomine oblationem Sacrificii Missæ intelligendam venire indubitatum est: Eaque ex moderna Ecclesiæ disciplina primaria & omnibus indifferenter vi suæ ordinationis competens, Presbyterorum functio reputatur: De qua latius parte 2. agetur.

XV. Secunda functio exprimitur per verbum *Benedicere*: quæ ex hodierna disciplina exercetur per Presbyteros, dum præscriptis precibus, rebus quibusdam *benedictionem* publicam impertiuntur: V. G. Aquæ, Novis fructibus, &c. Sed tamen & in his servandus Ecclesiarum ritus, & usus, qui quasdam *benedictiones* vel Episcopis, vel solis Parochis, aut aliis ab Episcopis delegatis Presbyteris reservat.

XVI. Tertia, quæ verbo *Præesse* indicatur, significat Presbyterorum in conventu publico præsidentiam: quam hodie agere videntur, dum nomine totius populi publicas preces fundunt: dum in supplicationibus aliisve similibus functionibus primum locum occupant, &c.

XVII. Quarta, indicata verbo *Prædicare*, indubiè instructionem populi exprimit. Uti & quinta per verbum *Baptizare.* Unde & Synodus Tridentina *Sess. 23. cap. 14. De reform.* vult, ut in Presbyteros ordinandi, ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.

XVIII. Veruntamen circa has postremas Presbyterorum functiones, uti & eam, quæ significatur per illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* notandum: quòd licet functionum illarum exercitium Presbyteris in sua Ordinatione simpliciter, & sine restrictione indulgeatur, nihilominus per Canones & consuetudinem Ecclesiarum eas multis modis esse restrictas: neque omnibus indifferenter earum exercitium ex hodierna disciplina competere: uti infrà ubi de Sacramentis, & prædicatione Verbi Divini tractabitur, ostendemus.

XIX Interim illud sat constat, Presbyteros eum in finem ordinari, ut unà cum Episcopis, quisque pro suo talento; & ut Ecclesiæ necessitas aut utilitas postulaverit, laborent, & Ecclesiam ædificent.

Hinc nomine Ecclesiæ Antistes ordinans ordinandos Presbyteros his verbis affatur: "Filii dilectissimi, quos ad „nostrum adjutorium Fratrum nostrorum arbitrium con- „secrandos elegit, servate in moribus vestris castæ & sanctæ „vitæ integritatem. Agnoscite quod agitis, imitamini quod „tractatis; quatenus mortis Dominicæ mysterium celebran- „tes, mortificare membra a vitiis & concupiscentiis omni- „bus procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina po- „pulo Dei; sit odor vitæ vestræ delectamentum Ecclesiæ „Christi; ut prædicatione atque exemplo ædificetis do- „mum, id est, familiam Dei; quatenus nec nos de vestra „provectione, nec vos de tanti officii susceptione damnari à „Domino, sed remunerari potiùs mereamur."

XX. Denique cum Sacramentum Ordinis, uti rectè monet Synodus Iprensis sub Rithovio *tit. 8. cap. 1.* non pro singulorum salute; sed pro totius Ecclesiæ propagatione, & gubernatione institutum sit, nemo quoque ad Ordinem, præsertim Presbyteratus admittendus est, qui non ad utilitatem Ecclesiæ functionibus sui Ordinis occupetur; quod capite sequenti latius ostendetur.

Ea verò, quæ ad qualitatem, ætatem, examen & titulum ordinandorum spectant, ubi de Sacramento Ordinis agetur, exponentur.

CAPUT IV.

Clerici certæ Ecclesiæ adscribendi.

1 *Clericorum vita otiosa admodum scandalosa.*
2 *Ut illi occurratur, certæ Ecclesiæ adscribi debent.*
3 *Excipiuntur studentes in Universitate.*
4 *Quomodo Ecclesiæ designatæ inservire debeant Clerici.*

I. Nihil adeo vocationi Clericali oppositum; nihil Ecclesiæ magis probrosum & Laicis scandalosum esse, quàm otiosam ac inertem Clericorum vitam, ratione, & experientia compertum est.

Hinc jam pridem sollicita fuit Ecclesia, ne quis in Clerum assumeretur, nisi certo loco adscriberetur, ubi functionibus Ordini suo convenientibus occuparetur; & vitam Clerico dignam institueret.

II. Disciplinam hanc Canone sexto Concilii Calcedonensis probatam, sed temporum injuria penè collapsam, restauratam volens Synodus Tridentina, inhærendo vestigiis dicti Concilii, statuit. "Ut nullus im posterum ordi- „netur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate „aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur „mune-

„muneribus, nec incertis vagetur sedibus." *Sess. 23. cap. 16. De reform.*

Hoc saluberrimum Decretum Synodi Belgicæ uno consensu receperunt, & innovarunt: additque Synodus P. II. Camerac. "Ut in proximi Ordinis susceptione examinen-„tur singuli, num in iis Ecclesiis, quibus adscripti fuerint, „suas functiones obierint." *Tit. 10. cap. 6.*

III. Non immeritò tamen ab hac regula Synodus Namurcensis sub Wachtendonck *tit. 8. cap. 9.* excipit in Universitate aut Seminario degentes: hi enim præterquam quod in Oratoriis Collegiorum aut Seminariorum functiones Ordinum obire soleant, etiam studiis aliisque exercitiis se ad altiores Ordines & majores functiones obeundas ex voto Ecclesiæ præparant: modo juxta leges, & mentem Fundatorum in Universitate & Seminariis se exerceant, & occupent; uti infra sub titulo de Seminariis ostendetur.

IV. Sive ergo pristinam sive hodiernam Ecclesiæ disciplinam spectemus, nullus ordinari debet; nisi uni Ecclesiæ pro sua conditione & talento serviat. Neque ex mente Ecclesiæ sufficit, si forsan aliquoties in Ecclesia, cui adscriptus est, tanquam Subdiaconus, aut Diaconus ministret; Vel Presbyter Missam celebret, & de reliquo nullum Ecclesiæ servitium exhibeat; sed ita se exhibere debet, ut verè dici queat, quod Ecclesiæ illi serviat; ejusque servitio se impendat, & occupet: v. g. peragendo Divino Officio, vel Parocho in Catechizandis parvulis, visitandis ægrotis aliisve functionibus assistendo: ni ipsum major Ecclesiæ utilitas, aut necessitas aliis functionibus impendat.

Hoc indubiè motivo inducta Synod. Camerac. P. II. *tit. 21. cap. 6.* præcipit omnibus Sacerdotibus, & Clericis, qui intra Parochiæ fines degunt, ut Parochum in instituenda juventute pro sua quisque virili adjuvent.

TITULUS II.

De Vita & Honestate Clericorum.

CAPUT I.

Singularis in Clericis morum honestas requiritur.

I. Nihil est, inquit Synodus Trid. *Sess. 22. cap. 1. De „reform.*, quod alios magis ad pietatem & Dei „cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & „exemplum, qui se Divino Ministerio dedica-„runt. Cùm enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum „conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos „conjiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur. Quapropter „sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vi-„tam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, „incessu, sermone aliisque omnibus rebus nil nisi grave, „moderatum ac religione plenum præseferant: levia etiam „dicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant; ut eorum „actiones cunctis afferant venerationem."

II. Præterea, cùm Clerici Laicorum constituti sint Magistri & Doctores; ea morum vitæque integritate eos vivere oportet; ut quæ verbo alios docent, operibus non negent. " Hinc Synodus voluit, per Episcopos sæpiùs monen-„dos Clericos, in *quocunque Ordine* fuerint, ut conversatione, „sermone & scientia commisso sibi populo præeant; memores ejus, quod scriptum est: *Sancti estote, quia & ego sanctus sum:* & juxta Apostolum: *Nemini dent ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum, sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei:* Ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis: *Sacerdotes Dei contaminant sancta, & reprobant legem. Sess. 14.* in proœmio.

III Hæc omnia conformia sunt dicto Christi ad Apostolos, & in ipsis ad universum Clerum: *Vos estis lux mundi: sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Matth. 5. ℣. 14. Cui congruit illud Apostoli ad Titum c. 2. ℣. 7. & 8. *In omnibus præbe Teipsum exemplum bonorum operum. Verbum sanum & irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.*

IV. Si quis forsan hæc ad solos Episcopos Apostolorum Successores dictum credat; is audiat S. Hieronym. in Comment. ad citatum Apostoli Textum relatum apud Gratianum *Caus. 8. q. 1. Cant. 21.* " Qualis ædificatio erit discipuli, „si se intelligat Magistro esse majorem? Unde non solùm „Episcopi, aut Presbyteri & Diaconi debent magnopere „providere, ut cunctum populum, cui præsident, conver-„satione, sermone & scientia præcedant, verùm etiam & „inferior gradus: Exorcista, Lectores, Æditui, Acolyti, & „omnes omnino, qui Domui Dei serviunt: Quin vehemen-„ter Ecclesiam Christi destruit, meliores Laicos esse quàm „Clericos."

V. Ut ergo Clerici dignè sua vocatione vivant, ita studere debent vitam componere, ut eorum *vita*, verbis loquor Augustini, *eruditio sit aliorum, & assidua salutis prædicatio.*

VI. Interim nonnulla sunt à Clericis planè cavenda; aut in quibus singularem honestatem & moderationem Clericis necessariam esse Canones inculcant. De quibus, quid disciplina, præsertim hodierna & Belgica habeat, paucis exponemus.

CAPUT II.

Honestas & modestia in habitu Clericorum.

I. Clerici cùm vi professionis sint à mundo separati, & in militiam Christi adscripti, ab eorum professione alienum est, si exteriori habitu mundanam militiam, aut vitam Laicalem potiùs, quàm Clericalem profiteri velint.

II. Quapropter, licet Ecclesia noverit, *habitum non facere Monachum*, nec vitæ sanctitatem in veste exteriori positam esse; nihilominus admodum semper sollicita fuit, ut Clerici vestes proprio congruentes Ordini deferrent: *Ut per decentiam habitus extrinseci*, ait Synod. Trid. *Sess. 14 cap. 6. de ref. morum honestatem intrinsecam ostendant.*

III. Imo, qui abjectis vestibus Ordini suo congruentibus, Laicales assumere malunt, nomine & professione ac privilegiis Clericalibus indignos; functionibusque Ordinum & Beneficiorum, eorumque proventibus privandos censuit: Utpote qui vestium Clericalium abjectione, & Laicalium assumptione professionem suam se vilipendere, imò erubescere, eique quodammodo renuntiare ostendunt.

IV. Et quidem Syn Trid. loco citato, loquens de Clericis vestes Laicales publicè deferentibus, decernit, "Ut si „postquam per edictum publicum moniti fuerint, hone-„stum habitum Clericalem, illorum Ordini & dignitati „congruentem, & juxta ipsius Episcopi ordinationem & „mandatum non detulerint, per suspensionem ab Ordini-„bus, ac officio & beneficio, ac fructibus, & reditibus, & „proventibus ipsorum beneficiorum, nec non, si semel „correpti denuò in hoc deliquerint, etiam per privationem „officiorum & beneficiorum hujusmodi coërceri possint „& debeant. Constitutionem Clementis V. in Concilio „Viennensi editam, quæ incipit: *Quoniam*, innovando & am-„pliando."

Hoc Synodi Trid. Decretum Synodi Belgicæ pari consensu receperunt, & sæpiùs innovarunt. Synodus Mechl. P. II. *tit. 18. cap 4.* Camerac. P. I. *tit 9. cap. 4.* & Part. 2. *tit. 16. cap. 5. & 6.* & aliæ communiter.

V. Porrò quis sit dicendus amictus, sive vestis Ordini Clericali conveniens, difficile est generaliter determinare: Cùm pro temporum & locorum varietate eum varium esse, & mutari posse indubitatum sit.

Assumenda ergo est vestis, quæ pro loci, & temporis conditione honestati & modestiæ Clericali sit conveniens: Ita ut exterius modestiam, vitamque Clericalem omnibus ostentet; nihilque mundani fastus, aut vanitatis sæcularis præferat.

VI. Quare rectè dixit Syn. P. II. Mechl. *loco citat.* " Et „quoniam mundana curiositas quotidianas adinvenit levi-„tates, omnis ille habitus quibuslibet Ecclesiasticis perso-„nis interdictus sit, à quo Episcopus abstinendum mandavit."

Additque: "Et qui ab Episcopo moniti, etiam per edictum „publicum, honestum habitum Clericalem non gestave„rint, per suspensionem ab Ordinibus, officio & beneficio, „ac fructibus, & reditibus, & proventibus ipsorum bene„ficiorum, nec non, si semel correpti iterum in hoc delique„rint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum „coërceantur."

VII. Similiter concordato Episcopum Leodiensem inter & Carolum V. *Cap.* 6. Clerici primæ Tonsuræ privilegio fori privantur, si vestes Ordini clericali minus convenientes, quæ ibidem describuntur, gestent: Quod & Synod. Trident. comprobavit, declarans, Clericos primæ Tonsuræ, etiam in Minoribus Ordinibus constitutos non gaudere *privilegio fori*, licet alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi sint adscripti, nisi clericalem habitum & Tonsuram deferant.

VIII. Attamen, ut clericus privilegio fori dicatur privatus, aliisque canonicis pœnis mulctetur, non sufficit, quod ex levitate fastum aut pompam sæcularem nonnihil affectet, aut unâ alterâve vice vestes clericales, etiam sine justa causa dimiserit; sed requiritur, ut ita continuet, ac passim vestibus Laicalibus utatur; ut dici queat, *abjecisse vestes clericales;* easque, ut loquitur Tridentinum, *parvipendere* videatur, uti observat Ant. Faber ad Codicem *tit. de Episc. & Cler. definit.* 36. *Notâ* 2. & latiùs Stephanus Weymsius ad Constitutiones 24. in Tridentino innovatas, *Constit.* 8. *n.* 14. Quin tamen unicum etiam actum abjectionis vestium clericalium, aut fastum mundanum in veste clericali Episcopus pro ratione scandali & excessus punire queat, non dubium: & rectè monet Zypæus *Consult.* 1. *tit. De vita & honest. Cleric. n.* 7.

IX. Si autem dubitetur, num hic habitus sit clericalis an Laicalis, moribus Belgii ferè receptum est, de hac quæstione tanquam *meri facti*, Regios Magistratus judicare. Ita testatur judicatum esse & servari in Burgundia Grivellius *Decis.* 30. "Eamque sententiam etiam hic, ac passim in su„premis Curiis Franciæ servatam, secutamque memini, in„quit Christinæus *Volum.* 1. *Decis.* 56." Similiter refert judicatum in Curia Gratianopolitana Guido Papæ *Decis.* 138. qui ibidem *num.* 1. notat, Habitum clericalem dici quoad privilegium fori, "quando ipsum habitum deferens ex in„spectione Clericus præsumitur."

CAPUT III.

Incontinentia & familiarior cum mulieribus conversatio Clericis cavenda.

1. *Clericos summopere dedecet vitium incontinentiæ.*
2. *Ut hoc caveatur, familiarior cum mulieribus conversatio Clericis vitanda.*
3. *Refertur Decretum Synodi P. Cameracensis.*
4. *Decreta Synodorum PP. Mechliniensium.*
5. *Plures Synodi Diœcesanæ.*
6. *Ad solam monitionem Episcopi Pastores ancillas suas dimittere debent.*
7. *Etiam cavenda familiaritas cum mulieribus devotione conspicuis.*
8. *Tutius est Clerico famulum habere quàm ancillam.*
9. *Varia ex citatis Decretis corollaria.*
10. *Clericis cavendum, ne quid in verbis vel factis aut supellectile obscœni occurrat.*
11. *Specialiter interdicitur Clericis habere statuas vel imagines minùs honestas.*

I. „QUàm turpe, ac Clericorum nomine, qui se divino „cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ „sordibus immundoque concubinatu versari, satis „res ipsa (inquit Synod. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 14. *De reform.*) „communi fidelium omnium offensione, summoque cleri„calis Militiæ dedecore, testatur."

Ut igitur non tantùm à vitii hujus reatu, sed omni ejus specie ac suspicione alieni essent clerici, valde sollicita semper fuit Ecclesia.

II. Hinc omnem non necessariam, & familiariorem cum mulieribus conversationem, tanquam incontinentiæ suspicionem & periculum ingerentem clericis interdixit. Utque veteres de hac re Conciliorum Canones & Patrum sententias omittamus, sola temporibus & Provinciis nostris magis accommodata Synodorum Decreta referre lubet.

III. Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 9. *cap.* 3. ita loquitur: „Consortium Mulierum Sacerdoti non convenit, quem „castitas & continentia ornare perpetuò debent: Et ut ca„stitas servari queat in muliebri consortio, rarò tamen bo„num nomen retineri potest. Quare præcipit S. Synodus, „ne, qui Sacros Ordines susceperit in familia secum habeat „mulierem extraneam, de qua suspicio facilè sinistra conci„pi possit; quam suspicionem vitare nequeunt, qui juve„nes, comptas, procaces, otiosas, impudentes, mali nomi„nis ac famæ, aut quas anteactæ vitæ macula contaminet, „vel secum alunt vel frequenter adeunt, aut admittunt. Si „quis hac parte peccaverit, monitus castigatusque nisi ani„mum & vitam mutaverit, graviter Ordinarii arbitrio pu„niatur."

IV. Idem compendio expressit Mechl. P. I. præcipiens, "Ut clerici à suspecta cum mulieribus conversatione, & „cohabitatione omninò abstineant." Ulteriùs progressa Synodus Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 8. ait: "Quoad clericos „concubinarios (si qui sint, quod Deus avertat) vel suspe„ctam cum mulieribus consuetudinem habentes juxta De„creta Canonum & Concilii Tridentini rigorosè punian„tur, & hujusmodi mulieres, si monitæ ab Ordinario se ab „eorum consuetudine non sejunxerint, extra oppidum vel „Diœcesim, invocato etiam si opus fuerit, brachio sæcula„ri ejiciantur."

V. Provincialibus consonant Diœcesanæ, inhibentes Clericis, "Ne cum suis ancillis, quantumcunque honestis, „nimiam contrahant familiaritatem, aut cum eis ad convi„via, quantumvis honesta, etiam vocati accedant; multò„que minùs ad tabernas, aut ad choreas." Vide Iprensem an. 1577. *tit.* 3. *cap.* 3. Mechl. an. 1609. *tit.* 17. *cap.* 6. Gandens. an. 1613. *tit.* 17. *cap.* 5.

VI. Quæ duæ postremæ addunt: "Si quis ancillam ha„beat, vel cum alia muliere sic conversetur, ut obloquium „inde, vel scandalum oriatur, ad monitionem Episcopi vel „etiam Capituli, sub quo degit, hanc ancillam abdicare, seu „ab hujus mulieris familiaritate se subtrahere mox tenea„tur."

Antverpiensis an. 1610. *tit.* 17. *cap.* 6. ait: "Teneatur „unusquisque suam ancillam sine strepitu dimittere, quam„cunque nos in Vicariatu nostro, aut Decanus & Capitu„lum quoad sibi subditos, dimittendam judicaverimus." Idem habet Synodus Leodiensis an. 1618. *tit.* 6 *cap.* 1.

VII. Quin & Synodus Audomarensis perpendens, etiam interdum periculosam esse conversationem cum mulieribus, pietatem licèt præferentibus, præcipit; "Ut cum mu„lieribus etiam *sanctitate spectatis*, extra honestatis necessita„tem non conversentur: *de vestimentis eorum* (quod monet „sapiens) *procedit tinea, & à muliere iniquitas viri*: Et melior „est, minùsque periculosa in virorum conversatione, ini„quitas viri, quàm mulier benefaciens."

VIII. Deinde postquam monuit conformiter ad præcitatas Synodos, ne nimis familiariter utantur ancillis suis, quantumcunque honestis: nec cum eis ad convivia, quantumvis honesta, etiam vocati accedant, aut etiam ad forum, adjungit: "Sciant verò multò fore & tutius & hone„stius, si ancillarum loco, viri viris inserviant, atque iis præ„sertim qui soli agunt." *Tit* 16. *cap.* 2

IX. Hæc Synodorum Decreta ostendunt, quòd hodierna Belgica disciplina absolutè non inhibeat cohabitationem clericorum cum muliere extranea, nullatenus tamen permittat aliquam cum mulieribus conversationem, quæ vel minimam sinistram suspicionem dare posset, sollicitéque caveant, ne cum ancillis suis familiaritatem nimiam contrahant, aut quidquam in illis patiantur, quod vel speciem aliquam mali ingerere posset.

Unde juxta Synodorum mentem attendere debent Ecclesiastici, ne eorum ancillæ suo agendi, aut loquendi liberiori modo videantur sibi potiùs Magistrarum, quàm ancillarum authoritatem arrogare: hinc enim sinistra facilè oritur suspicio, & nimius erga ancillas arguitur affectus.

Insuper evincunt citata Synodalia Decreta, Ecclesiasticos omnes illas dimittere, idque sine strepitu Judicii, debere ancillas, quas Episcopus aliusve eorum Superior ob causam dimittendas judicaverit: & ab earum conversatione abstinere, quam Superior suspectam, aut populo in offendiculum cedere duxerit. Laudanda sanè & penè necessaria disciplina. Quis enim nescit, quàm frequenter circa similia in propria causa cœcutiant Ecclesiastici; aut non advertant, quantopere offendatur populus ex modo agendi alicujus ancillæ; aut quadam cum muliere nimia aut familiariore conversatione.

Imò Ecclesiastici, qui ad monitionem Superioris ancillas suas dimittere, aut conversationi renuntiare, renuunt, ordinariè vel hoc ipso renisu non obscurè ostendunt, nimium erga has ancillas aut mulieres humanum, ne dicam, carnalem affectum.

Denique, tametsi Belgica disciplina non planè omnem ancillam, etiam extraneam, modo honestam, clericis interdicat; sat tamen in allegatis Synodorum Decretis innuitur; Synodorum illarum votum fuisse, ut quantum temporum ac locorum circumstantiæ patiuntur, loco mulierum viri in famulatum assumantur: præsertim à Pastoribus aliisque personis Ecclesiasticis, qui soli familiam instituunt.

Et quis hæc non optet, imò penè necessarium autumet, qui pericula, quæ continua illa unius cum una conversatio secum trahit, expenderit?

X. De-

X. Denique, ut omnem incontinentiæ vel speciem vitent Clerici, non tantùm à mulierum familiariore, aut suspecta conversatione iis cavendum est, sed insuper ne quid vel in verbis vel in factis, aut tota sua familia quidquam obscœni, aut minùs casti occurrat.

XI. Quapropter, licèt omnibus lex naturalis & Divina inhibeat obscœnas minùsque honestas imagines, vel statuas expositas habere, specialiter tamen Clericis id cavendum esse inculcant Belgica Concilia. " Nemo " ait Synodus Mechl. P. II. *tit.* 14. *cap.* 3. " Ecclesiastici Ordinis lascivitas, „& ob nuditatem vel alias obscœnas, & quæ pias mentes „offendant, imagines, in suis ædibus ac hortis ponat vel „retineat, sub pœna arbitraria. Concionatores quoque „contra hujusmodi imaginum quocunque etiam profano „loco positarum detestandum usum frequenter conciones „suas instituant.

CAPUT IV.

Ebrietas, commessatio, popinarum frequentatio Clericis specialiter interdictæ.

1 *Ebrietas continentiæ Clericali specialiter contraria.*
2 *Per SS. Canones singulariter Clericis interdicta.*
3 *Compotationes pomeridianæ similiter vetitæ.*
4 *Popinarum ingressus Clericis interdictus.*
5 *Pœnæ ingredientibus decretæ.*
6 *Cura S. Caroli, ne Clerici peregrini ad popinas divertere deberent*
7 *Principum nostrorum ordinationes circa usum tabernarum.*
8 *Saluberrimum S. Ludovici Decretum.*
9 *Lucrum ex cellis Capitulorum non quærendum.*

I. CLericos vi suæ professionis specialiter continentiæ studere, omnemque incontinentiæ suspicionem & periculum studiosè declinare debere, præcedenti §. ostensum fuit.

Ex quo haud difficulter infertur, ebrietatem quoque, & commessationes, omnemque in cibo & potu excessum eisdem cavendum esse.

Quis enim ignorat illud Apostoli ad Ephes. 5. ꝟ. 18. *Nolite inebriari vino in quo est luxuria.* Et illud Sapientis Prov. 20. ꝟ. *Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas.* Hinc illud Hieronymi lib. 2. contra Juvinianum: *Esus carnium, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est.*

II. Meritò proinde jam pridem Synodus Agathensis *Can.* 4. apud Gratianum *Dist.* 35. *Can.* 9. dixit: " Ante omnia à „Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fo„mes ac nutrix est: itaque eum quem ebrium fuisse consti„terit (ut ordo patitur) aut 30. dierum spatio communione „statuimus submovendum, aut corporali subdendum sup„plicio.

Et sub titulo Decretalium, de vita & honestate Clericorum ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. tanquam honestati Clericorum summè necessarium, refertur. *A crapula & ebrietate omnes Clerici abstineant diligenter. Unde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur: Cùm ebrietas & mentis inducat exilium & libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo obligant potatores: & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit: nisi à Superiore commonitus satisfecerit, ab officio vel Beneficio suspendatur.*

Et quid pluribus hæc probare contendimus? Quandoquidem, ut rectè monent Patres Synodi Cameracensis P. I. *tit.* 8. *cap.* 1. " Quantum probri & incommodi ebrietas afferat, „cùm omnibus Ordinibus Reipublicæ, tum Clero maxi„me, res ipsa docet. Atque eam ob rem ebriosum hominem „navigio jactato sine ullo gubernaculo Salomæ comparat. „Nec enim ullum potest virtutis aut mentis constans offi„cium præstare, qui temulentiam & ebrietatem sectatur. „Propterea lege veteri Sacerdoti mandabatur, vino ut ab„stineret, quo tempore munus Sacerdotii esset obiturus. „Quare præcipit S. Synodus, ut quicunque in Clero, id est, „in sorte Domini fuerit annumeratus, ab hac ebrietatis & „crapulæ macula se prorsus abstineat. Tollatur autem om„nino turpis ea consuetudo, qua mutuò se quandoque ad „haustus æquales provocant, certantque hac infamia reli„quos vincere. Isaias enim iis execrationem denuntiat, qui „potentes sunt ad bibendum vinum. Quicunque vero ex „Clero hanc normam contempserit, nisi à Superiore moni„tus paruerit, castigetur: castigatus si non resipuerit, su„spendatur ad tempus sive ab officio, sive à beneficio.

III. Consonant & reliquæ Synodi Belgicæ, vitium hoc in Clero tanquam ejus vocationi & functionibus summopere contrarium detestantes: Ebrietati insuper adjungentes & *commessationes* Clericis non minùs indecoras; quarum nomine, quin veniant pomeridianæ illæ in Belgio nimium frequentatæ compotationes, dubium non est: Unde Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 14. *cap.* 4. De vita & honestate Clericorum tractans, ait: " *Compotationes* quoque *pomeridianas* vel *domi suæ*, vel apud alios, & consortium quo„rumvis intemperantium & malè moratorum studiose de„clinent.

Hìc advertere licet, quàm meritò solliciti fuerint nonnulli hujus Academiæ Collegiorum Moderatores, ut mos ille abrogaretur, quo certus per hebdomadam dies hujusmodi compotationibus pomeridianis videbatur quodammodo designatus: in illis præcipuè Collegiis, quæ juventuti ad vitam & honestatem Clericalè formandæ sunt instituta.

Ad hæc cùm in popinis, seu ut hodie loquimur, tabernis ebrietatis, commessationumque vitia præcipuè soleant regnare; easque frequentantes de illis esse suspectos, jam pridem harum frequentatio, tanquam vitæ & honestati Clericorum adversa, Clericis per Canones inhibita fuit.

Utque Canonem 24. Laodicœnum, item 27. Concilii Carthag. III. aliosque pristinos Canones, quos videre est apud Gratianum *Dist.* 44. prætercam, in Decretalibus sub titulo De vita & honestate Clericorum *Cap* 15. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. legitur: *Clerici tabernas prorsus evitent, nisi necessitatis causâ in itinere constituti.*

Consonant & Belgica nostra Concilia. " Clerici, " ait Concil. Cameracense *P. I. tit.* 8. *cap.* 6. " ne tabernas pota„torias adeant, neque diversoria frequentent, nisi sint via„tores, nec omnino misceant se Laicis compotantibus, vi„lescit enim plurimùm ex ea turpi & indecora consuetudi„ne Ecclesiastici ministerii dignitas.

IV. Mechliniense *P. II. tit.* 17. *cap.* 6. " Sub pœna arbi„traria interdicit omnibus Clericis, ut neque edendi, vel „bibendi causâ tabernas ingrediantur, nisi peregrinati„onis, vel alia necessitate compulsi.

Similia & aliæ Synodi pariformiter inculcant: renovatque Antverpiensis sub Miræo *tit.* 17. *cap.* 4. Statutum Domini Sonnii, " Ut quicunque Ecclesiasticus (nisi peregri„nationis aut alia necessitatis causâ compulsus) tabernam „bibendi causâ visitaverit, incurrat pœnam trium floreno„rum primâ vice, secundâ dupli, tertiâ quadrupli: quam „pœnam inexcusabiliter incurrere decernimus ait, omnes, & singulos qui id fecerint.

Ulterius progressa Synodus Namurcensis sub Buisseret anno. 1604. *tit.* 8. *cap.* 5. tabernas malorum omnium fontes, non solùm Clericis prohibet, sed etiam seriò injungit Promotoribus, ut si quos reperierint frequentantes, excepta sola itineris necessarii causa, eos coram Officialibus mox evocari curent: Hisque injungitur, " ut eos primùm „pœnis pecuniariis, deinde etiam, si abstinere noluerint, „carceribus ad meliora compellant.

Synodus Gandens. anno 1613. *tit.* 17. *cap.* 3. & decreta Synodalia ejusdem Diœcesis sub Triest. *tit.* 18. *cap.* 4. declarant, „Nec Clericis licitum esse tabernas ingredi sub prætextu „contractuum ibidem celebrandorum, ad quas tanquam „Notarii, vel aliàs publicæ personæ vocantur, quibus con„tractibus, ait, interesse in tabernis similiter prohibemus.

Ex his statue, disciplinam Belgicam ingressum in tabernas edendi bibendive causâ Clericis universim interdicere, nisi itineris necessitate compellantur: " Et quidem eo casu non „nisi *modicæ refectionis* gratiâ, illas ingrediantur, ait Synodus „Iprensis sub Rithovio *tit.* 3. *cap.* 1. ut peregrinantes decet.

V. Et quia non parùm sæpe incommodi & periculi imminet Clericis extraneis, dum ad ignota nonnunquam diversoria accedere, ibidemque cum sæcularibus utriusque sexus, & cujuscunque conditionis & status conservari coguntur, meritò Episcopi ad laborarent in id: ad quod S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 2. *tit.* 25. suæ Provinciæ Episcopos hortabatur: " Ut in singulis suis civitatibus „curent parandum unum, aut alterum publicum & hone„stum diversorium, quo suarum Diœcesium Clericis rusti„canis necessitatis causa convenire liceat: nec in eo hospi„tio improbis, aut nequam hominibus locus fit, neve fœmi„nis ullo modo; sed tantùm Clerici & Religiosi viri, si fieri „possit, in eo recipiantur.

Interim dum similes in civitatibus domus non habentur, Clerici ad communia diversoria divertere coguntur, meritò, quantùm possint, à communi sæcularium, ac præsertim mulierum convictu & consortio sesepararent; ut ita multarum difficultatum & peccatorum occasionem, quæ in simili occasione concurrunt, faciliùs evitent.

VI. Quin & Principes nostri attendentes multiplicia mala, quæ ex potitationibus & commessationibus in tabernis nascuntur, multa pro earum moderatione & usu edixerunt; quæ si exactè servarentur, multis incommodis ex earum usu & frequentatione nascentibus obviaretur.

In primis sanxerunt, ne quis tabernam exerceat locis in frequentibus; sed tantum in loco publico cujusque pagi aut vici, vel secus viam publicam; & ad eum nume-

rum duntaxat admittantur, qui conveniat numero incolarum, aut itinerantium, utque & in civitatibus earum multitudo minuatur: neque aliæ intra milliare a quacunque civitate mutata permittantur, nisi necessariæ sint, vel incolis, vel itinerantibus, ut supra. Edict. Philippi II. 22. Junii 1589. & Alberti & Isabellæ 1. Julii 1616. Hinc clarum est, Principum intentioni contrarias esse tabernas, quæ passim in civitatum suburbiis visuntur; & penè nonnisi potitationibus & commessationibus civium inserviunt.

Ulterius Edicto 18. Novemb. 1585. sancitum est, ut nullus in Brabantia extra civitatem tabernas exercere queat, nisi cum consensu Officialis & Magistratus vicinioris civitatis, circa quam eas exercere intendit. Neque ipse Officialis aut Magistratus ullos ad hoc exercitium admittat sub pœna privationis officii, nisi quos prævia informatione, probos, honestos, Catholicos, & integræ famæ, & boni nominis esse cognoverint.

Denique ordinatum est, ut diversoria sive tabernæ sæpiùs à locorum Officialibus visitentur, præsertim vespertino tempore. Edicto 1. Junii 1609.

Hæc aliaque Principum Edicta, quæ plura citantur ab Antonio Anselmo in Codice Belgico Verb. *Herbergen*, si attentius expendantur, non obscurum erit, Principum nostrorum votum esse, ut tabernæ nonnisi necessariis civium & incolarum usibus; & vel maximè itinerantium commoditati & usui subserviant.

VII. Et quidem hanc Principum nostrorum piam intentionem jam pridem expresserat Sanctissimus Galliarum Rex Ludovicus IX inter cujus statuta relecta & probata in generali Concilio Prælatorum, Baronum & Militum terræ Regis Galliæ apud Biterum an. 1255. hoc habetur *cap.* 25. „Nullus præterea recipiatur ad moram in tabernis faciendam, nisi sit transiens vel viator, vel in ipsa villa non habeat aliquam mansionem."

VIII. Porrò ne & ipsi Ecclesiastici videantur ipsos sæculares interdum ad suas cellas sive caveas vinarias, ceu quasdam tabernas lucri causâ invitare, non immeritò sanxit Synod. D. Mechl. an. 1609. ut "ex cellis ad Capitulorum aut „Cleri administrationem spectantibus lucra non quærantur. Et si quando ex vinorum venditione omni expensâ „deductâ, emolumenti aliquod excrescere contigerit, in „pios tantùm usus id convertatur." *tit.* 17 *cap.* 7.

CAPUT V.

Ludus Alearum seu à fortuna dependens Clericis vetitus, & quæ in ludis licitis cavenda?

1 *Ludus alearum Legibus Civilibus jam pridem interdictus.*
2 *Singulariter Clericis vetitus.*
3 *Sub lusu alearum etiam comprehenditur lusus chartarum & generatim omnis à fortuna dependens.*
4 *Consuetudo Canones in totum abrogare non potest.*
5 *Non contrariatur S. Thomas.*
6 *Circa restitutionem lucri ex ludo vetito quid in Belgio obtineat.*
7 *Hodie victori actio non conceditur ad lucrum petendum.*
8 *Quæ à Clericis in ludis licitis observanda.*
9 *Qua ratione Clerici in ludis moderationem facilè servare possint.*

I. Alearum lusus, tanquam discordiæ & rixarum seminarium jam pridem legibus improbatus fuit; adeò quidem, ut pecuniæ, quam victus collusori solverit, repetitionem dederint, etiam post 30. annorum lapsum, *L.* 1. *Cod. de Aleatoribus.* Ipso autem vel hæredibus ejus repetere negligentibus, poterit à quocunque repeti: potissimùm à Magistratu vel Episcopo loci, ut in civitatis opera expendatur, dicta *lege* 1.

Hic juris Romani rigor, licèt consuetudinis vi, *etsi injusta*, ut loquitur Tuldenus ad *tit. Cod. de Aleatoribus*, abrogatus, ostendit nihilominus, quàm sollicitè Reipublicæ moderatores etiam Laicos ab hoc lusu avocare studuerint: Ut proinde mirum non sit, si inter illa, quæ à Clericis speciatim cavenda sunt, lusum Alearum Ecclesia reposuerit.

II. Utque nihil dicamus de Justiniani Imperatoris constitutionibus in Auth. *Decernimus Cod. de Episcopis, & Clericis*, desumpta ex Novella 123. *cap* 10. Item Synodi Quinti-Sextæ aliisque antiquis Decretis, quibus omnis Alearum lusus Clericis interdicitur; Concilium Lateranense in *cap* 15. ✠ *De vita & honest. Cleric.* ait: *Clerici ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint.*

Quod Decretum conformiter ad Synodum Tridentinam pari consensu Belgii nostri Antistites in suis respectivè Synodis renovarunt, & inculcarunt. Vide Synodum Mechl. P. II. *tit.* 18. *cap.* 9. Antverp. sub Miræo *tit.* 17. *cap.* 9. Buscoducensem sub Masio *tit.* 14. *cap.* 4. Tornacensem anno 1577. *tit* 12. *cap* 4. aliasque.

III. Sed inquiet aliquis, sive antiquos, sive recentiores Conciliorum sanctiones consulamus, nullibi lusum chartarum sive pagellarum Clericis interdictum reperiemus: Adeoque nec hic inter lusus vetitos reponendus videtur. Respondeo, verum esse, Canones passim & plerumque ludi Alearum duntaxat meminisse, omnemque Alearum lusum simpliciter Clericis interdicere: At sicuti *Alea* per translationem ponitur pro quavis fortuna, sive periculo, aut periculi dubitatione: diciturque, *aleam* omnem jacere, qui se periculo fortunæque committit: Et *aleæ* emptio Jurisconsultis dicitur, cùm incertus eventus v.g. captus piscium aut avium emitur, *L.* 11. *ff. de Action. empti.* Ita quoque lusus Alearum accipitur pro omni lusu, qui casu potiùs, quàm arte regitur.

"Aleæ nomine, inquit Tuldenus ad *cod. tit. de Aleatoribus*, „non tantùm tesserarum lusus, sed quicunque alius perinde „à fortunæ eventu, imò vel à solertia pendens, continetur, „& in lucrum exercitus legibus improbatur." Idem notat Vallensis ad *tit Decretalium De vita & honest. Cleric. n.* 12. aliique passim tum Legum, tum Canonum Interpretes.

Cùm igitur nemini dubium esse queat, quin *Chartarum* sive *pagellarum* ludus æquè ac tesserarum à casu dependeat, dubitari quoque nequit, quin sub generali *aleæ* ludo & hic ludus contineatur.

Unde S. Antoninus cùm dixit nomine *alearum ludi* intelligi omnem, qui innititur fortunæ, etiamsi ibi fiat aliquid de industria, pro exemplo ponit non tantùm ludum taxillorum, sed etiam *chartarum. Parte* 2. *tit.* 1. *cap.* 23.

Et sanè, si quis expenderit mala, ob quæ *alearum* ludum à Clericis præsertim cavendum esse, Canones edixerunt; ea non minùs in ludo *chartarum*, quàm *tesserarum* occurrere facilè intelliget, & quotidiana experientia experietur.

IV. Quæ incommoda ex simili ludo provenientia si quis attenderit, facilè quoque intelliget, quod consuetudo contraria multorum Clericorum (non paucis tamen eam improbantibus) Canonum illorum auctoritatem non possit ita enervare, ut lusum illum Clericis licitum reddat. Si enim hæc mala, ob quæ Canones ludum hunc vetuerunt, expendantur, reperietur, illos non juri merè positivo, quod consuetudine tolli potest, sed etiam naturali inniti; cui opposita consuetudo non legis, sed corruptelæ nomen meretur.

Unde Innocentius III. *in cap.* 11. ✠ *De excess. Prælat.* Clericum alearum lusui vacantem, & obtentu *consuetudinis Clericorum Gallicanorum, qua ferè universi Clerici frequenter sic ludunt*, se à culpa eximere volentem, refellit his verbis: "Nos qui ex officii nostri debito pestes hujusmodi ex„tirpare proponimus, atque ludos voluptuosos (occasio„ne quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolu„tionis materiam venitur) penitus improbamus, excu„sationem prædictam, quæ per pravam consuetudinem „(quæ corruptela dicenda est) palliatur, frivolam reputan„tes, cùm in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad „excusandas excusationes in culpis, delinquendi auctoritas „usurpatur."

Et ita hanc consuetudinem tanquam rationi naturali contrariam pro abusu, non tantùm Theologi, sed & Jurisconsulti repetant. Panormitanus ad *cap.* 15. *De vita & honest. Cleric.* Fachinæus *Lib.* 11. *Controvers. cap.* 52. aliique ab iis citati.

V. Neque in speciem his contrariatur S. Thomas 2.2. *quæst.* 32 *art.* 7. *ad* 2. qui ibidem ait, quod victor in ludo aleæ teneatur ad restitutionem eorum, quæ accepit juxta leges civiles: nisi contraria consuetudine in loco illo abrogatæ sint. Evidens enim est, Sanctum Thomam non agere illic de Canonibus aut legibus simpliciter lusum alearum interdicentibus; sed de lege civili obligante victorem ad restitutionem, & concedente ipsi victo repetitionem: quam legem contraria consuetudine tolli posse non diffidemur.

VI. Et quidem in Belgio viciniisque Provinciis generali consuetudine receptum esse, victo dati seu perditi repetitionem non dari, testantur Christinæus *vol.* 2. *Decis* 200. Tuldenus, Zypæus aliique relati à D. Christinæo in Notis ad *cap.* 230. *lib.* 2. *Bugnyonii De legib. abrog.* quod tamen limitant: "Si quando alter dolo mala vicit: Quando non pe„cunia, sed vestis aut pallium in solutum data sunt; aut „quis ingentem pecuniæ summam in magnum familiæ di„spendium in aleæ lusum profudit." Unde aliquibus locis cautum, ut quis nonnisi ad certam pecuniæ quantitatem ludere possit: utque quod eam excedit, licitè repetatur: Item si quis id, quod perdidit ludendo, nondum solverit, sed ipsi creditum fuerit, non tenetur in foro externo ad solutionem, quamvis & fidem eidem de solvendo dedisset. Vide D. Christinæum loco citato.

VII. Sicuti autem moribus Belgii Victo dati repetitio denegatur, ita Victori ad id, quod promissum aut cautum est, actio denegatur: Nec is, qui alicui sciens in aleæ lusum pecuniam credidit, repetendi actionem habet. Christinæus *loco citato*; & in terminis habent Consuet.

Ant-

Antverp. *tit.* 54. *art.* 17. 18 19 *&* 20 Vide Zypæum in *Notitia Jur. Belgic. tit. De Religioſ. & aleæ luſu* : ibidem monentem, "Edicto 31. Aug. 1610. aleas aliunde ferri vetitum, „certumque vectigal impoſitum, non tamen id in Brabantia receptum, quia non prævio Ordinum aſſenſu emiſſum, „ſine quo pecunia imperari hic non ſolet."

VIII. Quoad ludos autem non à caſu ſive à fortuna, ſed ab induſtria dependentes, illos interdum ad relaxationem corporis vel ſpiritus, ut ſuis functionibus obeundis aptior reddatur, adhiberi poſſe etiam à Clericis, latè docet S. Thomas 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. Modò tamen, ut monet idem Doctor, „Ludus congruat perſonæ, & tempori, & loco, & ſecundum alias circumſtantias debitè ordinetur, ut ſcilicet ſit „& tempore & homine dignus."

Si ergo Eccleſiaſtici ad animi corporiſve relaxationem honeſti alicujus ludi exercitium ſibi utile aut neceſſarium credant, illud ita attemperare debent, ut perſonæ, loco, & tempori conveniat.

Et primò quidem, cùm vix contingere poſſit, ut Clerici publicè & coràm ſæcularibus hujuſmodi exercitiis occupentur, quin aliquam levitatis notam incurrant; quin & aliquid de exiſtimatione & reverentia Ordini Clericali debitis detrahatur, nullatenus convenit, ut in loco publico & ſæcularibus quibuſque patenti ludant.

Quod perpendens S. Carolus, poſtquàm omnem ludum alearum Clericis interdictum eſſe declaravit, ſubjungit: "Si autem veletudinis interdum cauſa parva pila aut „alio non indecoro ejuſmodi exercitationis genere uti con„tigerit, ne id publicè faciant."

Similiter Synodi Belgicæ dicunt, "Scandaloſum eſſe, Pa„ſtores alioſque Sacerdotes ad pſittacum jaculari, aut in lo„cis publicis ludere pila palmaria. Ideoque etiam quilibet „ab eo abſtinebit ſub pœna arbitraria." Ita Syn. Gand. an 1613. *tit.* 17 *cap.* 10 quod renovatum eſt in Decretis Synodalibus ſub. Trieſt. *tit.* 17. *cap.* 7. Et Syn. Cameracenſis D. an. 1617. *cap* 6. Item Ordinationes Synod. Antverp. ſub Nemio *tit.* 17. *nu* 3.

Illud quoque ſummopere cavendum, ne nimio affectu alicui ludo quantumvis honeſto afficiantur. "Quantum„cunque enim honeſta ſit recreatio" (ait Saleſius in Introd. ad vitam devot. *cap.* 3. *part* 31.) "vitio certe non ca„ret, animum ei & affectum applicare.

Cavendum denique Eccleſiaſticis, ne lucri cupiditate ad ludum principaliter accedant: cui periculo occurrere volens S. Carolus decrevit: "Ut ſi valetudinis interdum cauſa, „parva pila aut alio non indecoro exercitationis genere uti „contigerit, ne publicè id faciant, *nec pecunia intercedat in lu„do, nec quidquam quod facile pecunia æſtimari poteſt.*"

IX. Hanc in ludicris & aliis oblectamentis tum corporis, tum animi moderationem non difficulter obſervabunt Eccleſiaſtici, qui meminerint, univerſos Eccleſiaſticæ militiæ adſcriptos ad pietatis religioniſque exercitationes vocatos eſſe; ut monet Synodus D. Mechlin. *tit.* 17. *cap.* 1. ſubditque: "Sciat propterea id in officio ſuo poſitum eſſe, ut cum „in officiis divinis obeundis vel in frequentandis Eccleſiis „quod debet tempus conſumpſerit, ſi quid ſibi reliquum „eſt, id omne non in rerum ſæcularium colloquiis profa„niſque actionibus, ſed in divinarum litterarum ſtudiis & „in cœleſtium rerum contemplationibus & ſanctis piiſque „officiis traducat." Similia habet Synodus Audomar anno 1583. *tit.* 16. *cap.* 5. additque: "Qui paſtoratu funguntur, „dent operam ut proficiant in cognitione eorum, quæ ad „ipſorum ſpectant officium viſitent ægrotos, conſulant ipſi „ſecum & cum Deo, qua optimè ratione unus Parochia„norum ipſorum a vitiis ad virtutem trahi, alius perſuaderi „id quod conſultiſſimum ſit, tertius ad perfectum excitari „poſſit.

CAPUT VI.

Clerici negotiis ſæcularibus ſe non miſceant.

1 *Negotia ſæcularia profeſſioni Clericali contraria.*
2 *Mercatura illis ſingulariter interdicta.*
3 *Decimarum conductio Parochis non convenit.*
4 *Famulatus perſonarum ſæcularium Clericos non decet, uti nec familiarum adminiſtratio.*
5 *Quomodo ſe gerere debeant Principum Capellani.*

I. „DUo ſunt genera Chriſtianorum, (ait S. Hierony„mus apud Gratianum *Cauſ.* 12. *q.* 1. *Can.* 7.) Eſt au„tem unum genus quod mancipatum divino officio, „& deditum contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu „temporalium ceſſare convenit, ut ſunt *Clerici* & Deo de„voti, videlicet converſi. Clerus enim Græcè, Latinè *ſors*? „Inde hujuſmodi homines vocantur Clerici, id eſt ſorte „electi. Omnes enim Deus in ſuos elegit.

Cum ergo Clerici & Monachi ſpecialiter vi ſuæ vocationis Dei & Eccleſiæ ſervitio ſint addicti; & ea ratione Eccleſiaſticæ Militiæ adſcripti, unanimi Patrum conſenſu illis applicatur illud Apoſtoli: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit* 2 ad Timoth 2. ℣ 4 Id eſt, Clericus adinſtar Militis adſcriptus Chriſti militiæ, ut placeat ei à quo delectus eſt, omnia negotia aliena ab officio illo Militari procul à ſe abjiciat; illud unum agens & cogitans, quomodo ritè Deo & Eccleſiæ militare poſſit.

II. Itaque ex ipſa Clericali profeſſione probant Canones, non convenire Clericis mercaturam; quia per illam plurimùm abſtrahuntur à militia ſua Eccleſiaſtica & ſæcularibus implicantur.

Antiquos in hanc rem Canones, & Patrum ſententias recitat Gratianus *Diſt.* 88. Quos ſequutus Alexander III. Londinenſi Epiſcopo reſcribit in *Cap.* 6 ✠ *Ne Clerici vel Monachi* &c. "Secundum inſtituta Prædeceſſorum noſtrorum „ſub interminatione anathematis prohibemus, ne Mona„chi vel Clerici cauſâ lucri *negotientur*: & ne Monachi à „Clericis vel laicis ſuo nomine firmas habeant: neque Lai„ci Eccleſias ad firmam teneant."

Quibus conformia ſunt Synodorum noſtrarum Decreta, mercaturam Clericis etiam ſub pœnarum comminatione interdicentia. Synod. Camerac. P. II. *tit.* 16. *cap.* 1. Mechlin. P. II. *tit.* 17. *cap.* 5.

Adduntque præterea tanquam eodem ex fundamento profluens, Ne decimas, cenſus, prædia, aut terras alienas conducant, quæſtus faciendi cauſâ.

III. Et quidem quod ad decimarum conductionem attinet, illud ſingulariter notandum; hodie frequenter à Capitulis decimas Paſtoribus elocari, eò quod ab his, quàm à ruſticis ſibi de ſolutione magis cautum credant: At non advertunt, quòd præterquam quòd Paſtores per hujuſmodi decimarum conductiones à ſuis functionibus Paſtoralibus ſoleant non parùm abſtrahi, contingat quòd indignationem & odium aliquale ſuorum Parochianorum non raro incurrant: dum hi credunt per Paſtores ſibi lucrum: quod ipſi ex conductione decimarum ſperabant, & ſibi tanquam villicis competere credunt, ereptum vident. Ut vel hinc pateat, quàm merito harum conductionem Synodi noſtræ Paſtoribus interdixerint.

IV. Eodem fundamento innixæ Synodi noſtræ conformiter ad reſponſum Pontificis in *Cap.* 5. *de vita & Honeſtat. Cleric.* interdicunt Clericis, ne ſe famulatui Perſonarum ſæcularium, aut alicujus familiæ adminiſtrationi, ſive procurationi addicant: "Quomodo enim (ait Synodus Buſcod. „ſub Maſio *tit.* 14. *cap.* 5.) Procuratores & Diſpenſatores „domorum alienarum atque villarum eſſe poterunt Cleri„ci, qui proprias jubentur contemnere facultates." Et Sy„nodus Namurcenſis anno 1604. *tit.* 8. *cap.* 7." Non ſolum „contra Apoſtolicum præceptum faciunt Clerici qui nego„tiationibus operam dant, & quæſtum captant, ſed etiam „qui alienos agros aut decimas conducunt, & illis colendis, „iis verò colligendis maximam ſui temporis partem, quam „orationi & ſacris ſtudiis impendere deberent, inutiliter „impendunt; nec non ii qui dominorum temporalium ob„ſequiis ſe tradunt & in eorum negotiis curandis toti occu„pantur.

V. Synodus quoque Oecumenica VII. *Can.* 10. vult, ut Clericus, qui de conſenſu Epiſcopi " Principum Capellanus conſtituitur, non liceat ei mundanas & ſæculares curas, „ſuſcipere; præſertim cùm hoc agere prohibeatur à Sacris „Canonibus: potius autem maneat ad magiſterium tam „puerorum, quam famulorum, relegens eis Divinas Scri„pturas: ad hoc enim Sacerdotium conſecutus eſt."

His obiter nota, jam pridem à Synodo Generali laudatos, qui pueris, quos inſtituendos ſuſcipiunt, Sacras Scripturas prælegunt; & commendant.

VI. Annumerant pariter Sacri Canones negotiis ſæcularibus, à Clericis haud facile ſuſcipiendis, tutelas, curatelas, ſimileſque curas, quæ Clericos multis difficultatibus natæ ſunt implicare, & à divinis functionibus multùm impedire, animumque diſtrahere.

Notum eſt illud Concilii Africani à S. Cypriano laudatum." Ne quis de Clericis, & Dei Miniſtris tutorem vel cu„ratorem teſtamento ſuo conſtituat: quando ſinguli divi„no officio honorati, & in Clerico miniſterio conſtituti „non niſi Altari & Sacrificiis deſervire, & precibus atque „orationibus vacare debeant.

Hanc Clericale officium inter & ſimiles functiones incompatibilitatem intelligens Juſtinianus Imperator Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & Monachis omnibus immunitatem ab omni cujuſcunque generis tutelâ & curatela conceſſit: Unâ tamen declarans; eos tantum Clericos & Monachos hujuſmodi habere beneficium, qui apud Sacroſanctas Eccleſias, vel Monaſteria permanent: *Cum propter hoc, ait, ipſum beneficium eis indulgeamus, ut, aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis miniſteriis inhæreant* L. 15. C. *de Epiſc. & Cler.*

Hic

Hic per transennam observaveram ac præcipuam causam immunitatum, & privilegiorum clericalium.

Privilegium Justiniani moribus Belgii receptum esse quoad immunitatem clericorum ab onere tutelæ & curatelæ, testatur à Sande in Decis. Frisiæ *tit.* 9. *Decis.* 7.

Itaque ut verbo dicam, negotia sæcularia, præsertim quæ multum distrahere & implicare hominem solent, studiose à clericis declinanda: Aut ut minus, si necessitas aut proximi charitas exposcat, ea moderatione suscipienda & amplectenda, ut quæ vi officii clericalis sibi incumbunt, haud negligantur; ne è milite Christi & Ecclesiæ, miles & servus mundi factus videatur.

Quod de negotiis, idem & de studiis statuendum: ut nimirum studia clericorum vocationi eorum sint conformia.

Hoc ex capite jam pridem Monachis, Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpositis, Cantoribus, & aliis Clericis Personatus habentibus, nec non Presbyteris sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibitum fuit audire Leges civiles, *Cap.* 3. & *Cap.* 10. ✠ *Ne Cler. vel Monachi sæcul. neg. &c.* "Ne occasione scientiæ (inquit Alexand. III. „in citato *Cap.* 3.) spirituales viri mundanis rursus actioni-„bus involvantur."

Et sane, ut recte advertit magnus ille Bathoniensis Archidiaconus Petrus Blesensis: "Res plena discriminis est in „clericis usus Legum; totum enim hominem adeo sibi vin-„dicat, ut eum rei familiaris providentia fraudet, suspen-„dat à spiritualibus, à divinis avellat."

VII. Hinc tamen nemo inferat, Legum humanarum studium clericis & monachis plane esse interdictum: quandoquidem certum sit, Theologicæ scientiæ, præsertim ubi de Jure & justitia tractat, legum civilium notitiam non parum conducere. Canonicam quoque scientiam plurimum ex notitia legum adjumenti accipere, nimis evidens est. Unde teste Pontifice in *cap.* 1. ✠ *De novi operis nuntiat.* "Sicut Leges „non dedignantur SS. Canones imitari, ita & SS. Statuta „Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur."

Nullatenus proinde statui aut vocationi clericorum contrariatur studium Legum civilium; modo ea fiat moderatione, ut nec contra Apostoli præceptum, Deo militantes negotiis sæcularibus implicentur; neque disceptationum forensium peritiam per studium istud affectent: cum judicatum sit, *Absurdum Clericis esse, imo opprobriosum, si peritos se velint ostendere disceptationum forensium L.* 41. *C. de Ep. & Cler.*

VIII. Quapropter Pontifices concedentes dispensationem Presbyteris aliisve clericis audiendi Leges civiles, eam ad triennium restringere consueverunt: "Ne prætextu „longioris temporis studendi, (ait Pyrrus Conradus in Praxi „dispensationum *parte* 3. *cap.* 5. *num* 18.) Presbyteri & alii „clerici supra expressi, occasione scientiæ mundanis actio-„nibus involvantur, & nimis à contemplatione distrahan-„tur; cum per Jus civile non dirigatur principaliter homo „in Deum, sicut per Jus canonicum."

Apponunt insuper hanc clausulam: *Pro majori Sacrorum Canonum intelligentia.*

IX. Ex his haud difficulter intelligitur, quod dum Pontifices Academiæ Lovaniensi, aliisque indulgent privilegia, (quæ quædam dispensationes sunt) ut etiam Presbyteri & clerici dignitates vel Personatus possidentes, Physicam, Medicinam & Leges libere audire queant, illa sint accipienda cum ea moderatione, ut clerici illis scientiis vacare possint, quatenus non negligant Canonum & Theologiæ scientiam statui suo & vocationi convenientem; neque occasione studii Legum aut Medicinæ mundanis actionibus nimis involvantur, & à contemplatione & gustu rerum divinarum nimium abstrahantur.

X. Quia vero hujusmodi moderatio generaliter determinari nequit, ac propterea cujusque conscientiæ relinquatur, hinc usu & moribus Belgii obtinuit, ut clerici quicunque libere Leges & Medicinam sine ullo excommunicationis metu audiant: neque ullus credat, sibi specialem dispensationem Pontificiam esse necessariam, ut tutus sit à pœnis Canonicis.

TITULUS III.

De Pastoribus & Vice-Pastoribus.

CAPUT I.

Singulis Parochiis singuli Parochi totius Parochiæ curam sustinentes præficiendi.

1. *Institutio & divisio Parochiarum male Dionysio Papæ tribuitur.*
2. *Est tamen antiqua.*
3. *Totius Parochiæ cura incumbit Parocho.*
4. *Fines Parochiarum debent esse certi & distincti.*
5. *Parochus est principalis & proprius Sacramentorum minister in sua Parochia.*
6. *Sæpe Pastores recogitent sibi totius Parochiæ curam incumbere.*

I. Parochias jam tum sæculo 3. fuisse institutas & divisas, probant communiter Canonistæ auctoritate Epistolæ, quæ sub nomine Dionysii Papæ (qui vixit circa annum 266.) refertur à Gratiano *Caus.* 13. *q.* 1. *Can.* 1. in qua Dionysius Severo Episcopo scribit: "Ecclesias singulas singulis Presbyteris „dedimus: Parochias & cœmeteria eis divisimus, & unicui-„que jus proprium habere statuimus: ita videlicet, ut nul-„lus alterius Parochiæ terminos, aut jus invadat, sed unus-„quisque suis terminis contentus & taliter Ecclesiam & ple-„bem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal æterni Ju-„dicis de omnibus sibi commissis rationem reddat, & non „judicium, sed gratiam pro suis actibus accipiat."

Verum cum hodie eruditis omnibus compertum sit, hanc Epistolam S. Dionysio falso adscriptam, eamque putridis Isidori Mercatoris mercibus annumerandam esse, ut fusius in Observationibus ad collectionem Isidori Mercatoris ostendimus, parum solidum, pro earum institutione & divisione astruenda, hinc argumentum sumitur.

II. Quin tamen antiqua sit earum institutio, & divisio, haud dubitari potest. Scribit enim S. Athanasius *Apolog.* 2. „Mareotes ager est Alexandriæ, quo in loco nunquam Epi-„scopus fuit, imo nec Chorepiscopus quidem, sed universæ „ejus loci Ecclesiæ Episcopo Alexandrino subjacent, ita ta-„men, *ut singuli pagi suos Presbyteros habeant.*"

Quod in Episcopatu Alexandrino erat tempore S. Athanasii, hoc sensim, populo Christiano crescente, per totam Ecclesiam factum fuit: id est, districtus Episcopales, quos hodie Diœceses vocamus, in plures divisi fuere portiones; atque cuique portioni sua attributa Ecclesia, & populus Ecclesiæ illi vicinus; quas hodie *Parochias* appellamus.

III. Porro sicuti singulis Diœcesibus seu districtibus Episcopalibus unicus erat præfectus Episcopus, cui totius Diœcesis regimen incumbebat, & quem populus istius Diœcesis ut proprium Episcopum colere & agnoscere deberet; ita & singulis Parochiis datus fuit Presbyter, qui totius Parochiæ curam spiritualem ageret; qui propterea *Parochus*, seu *Presbyter Parochianus* dicebatur: & quem populus tanquam proprium suum Pastorem venerari & audire deberet: propterea dictus *proprius Sacerdos.*

Ea de causa cautum fuit, "Ut nullus Presbyter alterius „Parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi ha-„buerit, absque licentia sui Presbyteri ad Missam recipiat „vel solicitare præsumat." Constit. Synod. Heraldi Episcopi Turonensis *cap.* 29.

Et ex Concilio Nannetensi refertur in *cap.* 2. ✠ *De Parochiis*: "Ut Dominicis & festivis diebus Presbyteri ante-„quam Missam celebrent, plebem interrogent, si alterius „Parochianus in Ecclesia sit, qui contempto proprio Pres-„bytero ibi velit Missam audire: quem si invenerint, statim „ab Ecclesia abjiciant."

Quin & anno 1310. statuit Synodus Coloniensis, "Ut „nullus Parochianus ab alio, quam à suo vero Plebano com-„munionem recipiat, nisi de hoc privilegiis authenticis sit „munitus. Contrarium facientes à perceptione Corporis „Christi abstineant, quousque ipsi Plebano satisfecerint de „contemptu."

IV. Hinc Synodus Trid. collapsam disciplinam restaurare desiderans, mandat Episcopis, "In iis quoque civitatibus, ac „locis, ubi Parochiales Ecclesiæ certos non habent fines, nec „earum Rectores proprium populum, quem regant, sed „promiscue petentibus Sacramenta administrant; pro tutio-„ri animarum eis commissarum salute, ut distincto populo „in certas propriasque Parochias unicuique suum *perpetuum* „*peculiaremque* Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, „*& à quo solo licite* Sacramenta suscipiant, aut alio utiliori „modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemq; in „iis civitatibus, ac locis, ubi nullæ sunt Parochiales, quam-„primum fieri curent: non obstantibus quibuscunque

„pri-

„privilegiis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus. *Sess. 24 de reform. cap. 13.*

Qui mentem ac intentionem Concilii jam relatis verbis expressam attenderit, haud difficulter intelliget, satisfactum esse decreto Concilii, si Parochiæ quidem certos & determinatos fines non habeant, sed certum populum certasque familias; usque adeò ut Sacramenta promiscuè non administrentur, sed Parochi suos noscant, & eum sui: & ita respondisse S. Congregationem testatur Barbosa *De Officio Parochi part. 1. cap 1.*

Ulteriùs evincit citatum decretum Synodi, unicuique Parochiæ suum debere esse Presbyterum, qui sit Caput Ecclesiastici istius Conventus; & cui totius Parochiæ cura spiritualis principaliter & immediate incumbat; quemque Parochiæ istius populus, ut ordinarium, & proprium Sacramentorum Ministrum agnoscat.

V. Proinde meritò dicendum cum pio Gersonio Parisiensi Cancellario: " Domini Curati sunt in Ecclesia Mino„res Prælati & Hierarchæ ex primaria institutione Christi: „quibus competit ex statu jus prædicandi, jus Confessiones „audiendi, jus Sacramenta Ecclesiastica secundum exigen„tiam sui status & Parochianorum ministrandi, jus sepultu„ras dandi, jus insuper decimas & alia jura parochialia re„cipiendi. " *De potestate Ecclesiastica Cons. 12.*

VI. " Sæpe ergo recogitent Pastores (verba sunt Synodi „Gandensis anni 1613. *tit. 16. cap. 9.* renovata in decretis „Synodalibus sub D. Triest. *tit. 16. cap. 14.*) se ad Ovium „suarum salutem omnes suas actiones & functiones pasto„rales dirigere debere, & sibi aliquando pro animabus ea„rum reddendam rationem in strictissimo Dei judicio: „ideo etiam earundem salutem continuis precibus & quo„tidianis Sacrificiis Deo ferventer commendent, omnibus „ritè dispositis non minus promptè, ac benignè, quàm re„verenter Sacramenta administrent, atque ita grandiores „pascant verbo Dei ac salutaribus monitis, ut parvulis quo„que panem frangere non omittant, & in omnibus præ„beant se ipsos exemplum bonorum operum, facti forma „gregis ex animo. " Simile monitum exhibet Synodus Antverp sub Miræo *tit. 16. cap. 7.*

Porro sicuti cura pastoralis totius Diœcesis Episcopo incumbens non impedit, quo minus Parochi aliique inferiores Ministri Episcopo in sollicitudine pastorali adjutores accedant, ita nec cura pastoralis uni Parocho injuncta prohibet, quo minus plures in eadem Parochia sub ipso Parocho ut principali, functionibus pastoralibus occupentur, & cum Parocho allaborent. De quibus capite sequenti.

CAPUT II.

De Vice Pastoribus: à quo assumendi, & quid iis incumbat?

1 *Parochi cogendi, ut necessarios sibi Ministros adjungant.*
2 *Vice-Pastorum assumptio pertinet ad Pastorem; nisi speciali titulo aliud obtineat.*
3 *Synodus Trident. Sess. 21. c. 4 de reform. agit. de Vice-Pastoribus, non de Fratribus Mendicantibus.*
4 *Vice-Pastoribus etiam propriè cura Parochiæ incumbit.*

I. „ Episcopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, „ ait Synodus Tridentina *Sess. 21. cap. 4. de Reform.* „ in omnibus Ecclesiis Parochialibus, vel baptisma„libus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus Rector „non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ministran„dis, & cultui Divino peragendo; cogant Rectores vel alios, „ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjun„gere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum „divinum celebrandum. "

II. Cùm ergo Synodus velit, Rectores Ecclesiarum per Episcopos esse cogendos, ut sibi adjungant tot Sacerdotes, quot administrandis Sacramentis, & cultui Divino celebrando sunt necessarii, luculenter supponit, Sacerdotum electionem non ad ipsos Episcopos, sed ad ipsos potiùs Rectores Ecclesiarum parochialium, qui illos in suum adjutorium adjungere coguntur, spectare.

Et quidem moribus Belgii etiam obtinuit, ut Parochi suos Vice-pastores assumant, nisi forsan speciali titulo electio vel præsentatio Vice pastoris, aut alterius Sacerdotis subsidiarii alteri sit delata: Qui titulus plenè probandus est, ut Parochus excludatur.

Et sanè cùm Vice-pastores in subsidium Parochorum destinentur, eorumque vices suppleant, & ipsorum consequenter Vicarii sint; non minus ipsis deferenda eorum electio, quàm Episcopo aliisque Prælatis suorum respectivè Vicariorum.

III. Adhæc jam citatum Concilii Tridentini Decretum, Rectoribus injungens, tot sibi Sacerdotes ad munus pastorale adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, intelligi de Sacerdotibus, qui in Parochia residentes, unà cum Parocho Sacramenta administrent, & cultum divinum celebrent, ipse tenor decreti sat manifestè declarat.

Quapropter huic decreto satisfactum cupiens Synodus P. Cameracensis *tit. 5. cap. 4.* expendensque in plurimis hujus Provinciæ Ecclesiis parochialibus unum esse cum suo Custode seu Clerico Sacerdotem: " Æquissimum judicavit, „ut qui in iisdem Capellanias obtinent ad Pastori in prædi„ctis cooperandum, ideoque ad personalem residentiam, „juxta verisimilem Fundatorum intentionem, obligentur. „Verum cùm hoc sit difficillimum quoad omnes obtinentes „Capellanias in usum revocare, in iis saltem hoc omnino „mandat observari, in quibus de dicta obligatione ex Origi„nali aut Authentica fundationis copia constare poterit. "

Non dubitavit ergo hæc Synodus, quin Tridentina Synodus loqueretur de Sacerdotibus, qui in Parochia residentes Pastoribus in munere pastorali essent adjutorio: consequenter non de Fratribus Mendicantibus, qui in adjutorium Parochorum ad unum alterumve actum subinde advocari solent; sed de Sacerdotibus, qui in omnibus curam Animarum cum Parocho sustinent: quales indubiè præcipuè sunt hi, quos *Vice pastores* dicimus.

Hi enim non in uno alterove actu, neque certis duntaxat Solemnioribus diebus, quemadmodum Fratres Mendicantes, Parocho assistunt; sed indifferenter, idque sine dierum aut temporis distinctione in omnibus, quæ curam Animarum spectant, unà cum Pastoribus laborant; eique opitulantur: adeo ut & propterea Parochiæ cura ipsis incumbat; curamque Animarum habere dicantur, non secus ac ipsi Parochi: hac tantummodò differentiâ, quòd hi titulum perpetuum habeant; ipsiusque Parochiæ Caput & primarius Presbyter & Curatus sit, ipsi autem Vice-pastores ordinariè tanquam meri Parochorum Vicarii & subsidiarii sint amovibiles; & ipsi Parocho in his, quæ Animarum curam concernunt, subjecti.

IV. Quemadmodum ergo Parocho propriè totius Parochiæ cura incumbere, verusque *Curatus* & proprius Sacerdos dicitur, licet ipsi Episcopo primariò & principaliter eadem cura incumbat; eique in concernentibus curam Animarum subjiciatur, ita quoque Vice-pastores propriè curam Animarum habere; verique Curati sive Pastores dicuntur, tametsi cura Parocho primariò incumbat; eique in hac cura subjiciantur. Ideoque quæ de Parochorum residentia, ac obligatione munus pastorale *per se* obeundi (de quibus infra) decreta sunt, etiam in Vice-pastoribus locum habent; utpote quibus non secus ac ipsis Parochis cura Animarum incumbit.

CAPUT III.

Parochi aliique curam Animarum sustinentes jure divino tenentur residere.

1 *Quod residentia sit juris divini probatur ex Concilio Trid.*
2 *Nullus antiquorum id negavit.*
3 *Edicta Regia circa residentiam Pastorum quid statuant?*
4 *Quid Synodi Belgicæ?*
5 *Rigor Synodorum moribus nonnihil mitigatus.*

I. „ Præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus „ Animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, „ pro his Sacrificium offerre: verbique Divini præ„dicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum „omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarum„que miserabilium personarum curam paternam gerere, „& in cætera munia pastoralia incumbere, declarat Syno„dus Tridentina *Sess. 23. cap. 1. De reformat.* "

Porrò eodem jure, quo mandatum est iis, quibus cura Animarum commissa est, in hæc incumbere, eos ad personalem residentiam teneri, nemo negarit, qui cum eadem Synodo fatetur hæc omnia ab iis *nequaquam præstari posse, qui gregi suo non invigilant & assistunt.*

II. Nemo ergo miretur, quod ex Cajetano refert Fagnanus ad cap. EX PARTE, *De Clericis non residentibus n. 21.* quod nimirum " Nullus Antiquorum contradicebat, quin „Pastores Animarum tenerentur sub præcepto divino ad „personaliter residendum. " Quam Veterum sententiã contra quosdam Neotericos solidissimis & evincentibus fundamentis ibidem astruit Fagnanus: ostenditque, quòd licèt Synodus Tridentina eam sententiam expressè & in terminis, ut ajunt, non definierit, nihilominus sufficienter eam in allegatis verbis insinuaverit, & virtualiter declaraverit.

Unde Synodus Buscoducensis sub Masio *tit. 17. cap. 7.* præmissis functionibus pastoralibus subjungit: " Ad im„plenda & præstanda hæc pastoralia officii debita, ad assi„duam apud oves suas residentiam se *jure divino* obligatos „esse intelligant Pastores.

III. Hæc considerantes Principes nostri voluerunt, in omnibus litteris *Placeti* concedendis super provisionibus Apostolicis Parochialium Beneficiorum, expresse exprimi, provisum teneri personaliter residere in loco Parochiæ, nec per alium posse deservire. *Edicto* 28. *Nov.* 1541. *art.* 32. & 33.

Et in placeto, quo privilegia Nominationum hujus Academiæ probantur, cavetur, ut in litteris Nominationum ad Beneficia Curata inseratur clausula personalis residentiæ.

IV. Synodi nostræ Belgicæ conformiter ad Synodum Tridentinam, vix temporariam ac quantumvis brevem à Parochia sine expressa licentia absentiam concedunt. " Pastores, ait Synodus Buscod. loco citato, nec ab ovibus suis „sine licentia Decani ruralis, ac nisi alteri approbato ab Ordinario curâ commissâ ultra octiduum absint. " Idem declaret Syn. Antverp. sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 15. additque: „Habitetque (Pastor) non solùm intra limites suæ Parochiæ, sed etiam non procul ab Ecclesia, nullo autem modo in diversorio quopiam seu taberna, aut in domo quapiam malæ famæ.

Ulteriùs progressus vigilantissimus Gandensium Antistes Antonius Triest in Decretis Synodalibus *tit.* 16. *cap.* 15. declaravit: " Nulli Pastorum licere, ultra quatuor dies (in„clusis nempe diebus exitûs & reditûs) abesse, nisi de licen„tia suorum respectivè Decanorum in scriptis obtenta. „Quòd si verò ad octiduum vel diutiùs abesse cogantur, no„strum erit hujusmodi facultatem concedere, nec tum „demum licebit eis discedere, nisi prævie Decano, deinde „populo significaverit, cuinam vices suas durante absentiâ „delegaverit. Contravenientes verò mulctari volumus to„ties quoties, librâ grossorum, aut aliâ graviori pro modo „culpæ & arbitrariâ."

Quæ Synodalia Decreta planè consona sunt Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* 1. *De Reformat.* utpote nullam sine Episcopi licentia Parochis absentiam quantumvis temporariam annuenti ; ut ex ipsis verbis decreti patet; & pluribus ostendit Fagnanus ad *Cap.* RELATUM, *De Clericis non residentibus.*

V. Et licet horum decretorum rigorem quoad licentiam Episcopi, aut Decani Ruralis pro absentia exigui temporis, modò alteri Idoneo interim cura Animarum committatur, usus in plerisque locis nonnihil temperaverit ; ipsaque absentiæ paucorum dierum causa conscientiæ Pastorum videatur relicta, tamen præallegata decreta satis ostendunt, quàm soliciti esse debeant Parochi, ne unquam oves suas pastorali præsentia privent ; sed illis continuò adsint : idque non tantùm præsentiâ corporali, sed pastorali; id est , continuâ vigilantiâ & solicitudine. Unde Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Pastorum residentia cap.* 2. ait : " Pastores „non modò præsentiâ, sed officio & ministerio resideant in „suis Ecclesiis."

CAPUT IV.

Parochi aliique Animarum Curatores tenentur *per se* instructioni populi, aliisque functionibus Pastoralibus incumbere.

1. *Probatur ex Concilio Tridentino.*
2. *Præcipua Pastoriis functio est* Instructio *populi.*
3. *Eam tenentur per se obire.*
4. *Instructio vulgò dicta* Catechisatio *multum à Synodis commendata.*
5. *Hæc etiam adultis necessaria.*
6. *Nunquam intermittenda.*

I. Synodus Tridentina Pastorum aliorumque, quibus Cura Animarum commissa est, obligationem personaliter residendi colligens ex Divino præcepto, " Quo „iis mandatum est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium „offerre, Verbique Divini prædicatione Sacramentorum „administratione, ac bonorum omnium operum exemplo „pascere, " pro indubitato supponere debuit, Pastores aliosque Curam Animarum habentes, eodem Divino præcepto teneri ea *per se* facere.

Si enim huic præcepto satisfacerent, modò ea *per alios* facerent: hoc est, alios delegando, qui oves agnoscerent, Sacrificium pro iis offerrent, Verbi Divini prædicatione pascerent, &c. qua specie ex allegato præcepto Pastorum personalem residentiam concludere potuisset Synodus ? Aut quomodo dixisse potuisset Synodus , " Ea omnia nequa„quam ab iis præstari & impleri posse, qui gregi suo non „invigilant neque assistunt, sed mercenariorum more de„serunt." Quandoquidem hæc omnia etiam ab absentibus, & iis qui mercenariorum more gregem suum deserunt, facile præstari possent, si ea *per alios* præstare possent.

Nihil ergo evidentius, quàm ex mente Synodi Parochos aliosque quibus Cura Animarum commissa est, debere munia pastoralia *per se* præstare, & implere. Et sanè quid à ratione magis alienum, quàm habere officium, & non facere quæ officii sui sunt? Habere Curam, & nolle curare? Esse Pastorem, & non pascere?

II. Porrò, cùm inter cætera quæ spectant ad Curam Animarum, teste Concilio Lateranensi in *Cap.* 15. *De Officio Ordinarii*, *pabulum Verbi Dei permaximè noscatur necessarium* , hi quibus Cura hæc incumbit præcipuè sollicitii esse debent, ut illud ovibus porrigatur : exemplo Apostolorum, qui, ut eorum Acta referunt, dixerunt: " Non est æquum „nos relinquere Verbum Dei, & ministrare mensis. Consi„derate ergo Fratres, inquiebant, viros ex vobis boni testi„monii plenos Spiritu Sancto & Sapientiâ, quos constitua„mus super hoc opus, nos verò orationi, & *Verbi Dei Mini„sterio* instantes erimus.

Hinc illud Apostoli : *Væ mihi, si non Evangelizavero.* Hæc quoque ostendunt, Apostolos haud dubitâsse, quin ipsi, & consequenter qui ipsis in Curam Animarum, & Ecclesiæ regimen succederent, id muneris *per se* implere deberent.

III. Proinde Synodus Tridentina non novam aliquam obligationem Pastoribus imposuit, sed jure naturali & divino impositam ursit, dum *Sess.* 5. *cap.* 2. *De reform* præcepit, ut " Quicunque Parochiales vel aliàs Curam Anima„rum habentes Ecclesias quocunque modo obtinent, *per „se*, vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus „saltem Dominicis & Festis solemnibus plebes sibi com„missas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus ver„bis ; docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salu„tem, annuntiandoq; eis cum brevitate sermonis vitia quæ „eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat, ut pœnam „æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant.

Verùm cùm experientiâ notorium sit, Catholicis plerisque lacte potiùs, quàm solido cibo opus esse ; Pastoribus & Animarum Curatoribus singulariter incumbendum instructioni, in qua prima Fidei & Religionis rudimenta ad captum & parvulorum & rudiorum traduntur ; quam hodie *Catechismum* dicimus. De qua instructione agit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 4. *De reform.* eamque ut pernecessariam, vult in singulis Parochiis diebus Dominicis & Festis fieri.

IV. Mirum ! quanta solicitudine hanc instructionem Parochis commendent Synodi Belgicæ.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 21. *cap.* 5. postquam præcedenti capite de hac instructione à Parochis instituenda dixisset, ait : Si quis autem Parochus non legitimè im„peditus hoc tam necessarium officium, quod etiam ex „Concilii Tridentini Decreto præstare debet, prætermise„rit, is toties unius floreni mulctam fabricæ applicandam „incurrat, quoties hoc neglexerit."

Deinde *cap.* 6. subjungit : " Ut tamen etiam ipsi Parocho „succurratur, omnibus Sacerdotibus & Clericis, qui intra „fines Parochiæ degunt, præcepit hæc Synodus, ut eum in „hoc Sancto docendi munere pro sua quisque virili adju„vent."

Sanè, si omnes passim Sacerdotes tam sancto & necessario operi, ubi per alias graviores & magis necessarias occupationes licet, applicarentur ; & populus foret instructior; & Sacerdotes ab otio, multorum malorum & scandalorum occasione, retraherentur.

Synodo Provinciali consonans Diœcesana Cameracensis anno 1604. præcipit, " Ut saluberrimam Catechismi do„ctrinam *nunquam* intermittant Parochi, etiamsi *paucissimi* „forent Auditores; sed singulis diebus Dominicis ante vel „post Vesperas diligenter eo munere fungantur, magnam à Domino mercedem tam pii operis consecuturi. " *tit.* 3. *cap.* 5.

Non minori zelo & efficaciâ hoc Catechizandi opus reliquæ Synodi inculcant : obsecratque Synodus Gandensis, " Omnes & singulos Pastores per viscera misericordiæ „Dei, & sub obtestatione Divini judicii mandat, ut huic „officio seriò, diligenter & *sine intermissione* incumbant , „tum in suis Parochiis, tum in Scholis, aut si fieri possit, „in particularibus Congregationibus per hebdomadam „aliquando indicendis in vicis à Parochia sua remotioribus. " *tit.* 4. *cap.* 3.

V. Et quia, ut jam dictum est, non solùm pueris, sed & adultis necessaria esse solet hæc instruendi ratio : utpote frequenter in præcipuis, & maximè necessariis Religionis Articulis parùm instructis, meritò Synodus Leodiensis anno 1618. *tit.* 4. *cap.* 3. mandat, " Soliciti sint Parochi, ut diebus „Festis & Dominicis unam horam in instruendis Parochiæ „suæ pueris, aliisque etiam *adultis* rudioribus Catechizan„dis, impendant. Memores quòd pro eorum animabus „sint Deo rationem reddituri."

Et Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 11. *cap.* 8. vult, " Ut finita Missa Matutinali, tam in hyeme, quàm æsta„te soliciti sint Pastores, ut pauperes, mendici, famuli, an„cillæ, atque alii mechanici catechizentur, & erudiantur in „his, quæ sine salutis suæ periculo ignorare non possunt."

Quàm

Quàm necessaria sit hodie hujus decreti executio, negare non potest, nisi qui ignorat, quanta in hoc hominum genere soleat esse circa præcipua Religionis nostræ Mysteria ignorantia. Neque est, quod de fructu hujus exercitationis ambigant Pastores, cùm hic manifestus sit in iis Parochiis, in quibus Pastores zelosiores eam instituerunt.

V. Quin & Synodus Namurcensis 1639. considerans hujus instructionis necessitatem. " Hortatur omnes Verbi Dei „præcones, ut conciones suas ita disponant, etiam diebus „solemnioribus, ut potiùs catechismum, quàm concionem „redoleant, & captui populi, quantum fieri potest, accom„modent. " *Tit. 2. cap. 1.*

Duo ex his Synodorum Decretis consectaria sunt. Primum, nequaquam dubitasse Synodorum Patres, quin Parochis aliisque curam animarum habentibus incumbat obligatio instruendi tam adultos, quàm parvulos; *id est*, omnes suæ curæ subjectos; singulis nimirum pro eorum capacitate, & necessitate.

VI. Alterum, hanc seu puerorum, seu adultorum instructionem non tantùm in hyeme, sed & æstate; *id est*, toto anni tempore esse faciendam: Neque omittendam eò quòd pauci forsan sint Auditores: Nam nec hi pabulo Verbi Dei ob aliorum negligentiam aut impedimenta frustrandi sunt: Ne aliàs & ob neglectum horum verè dicatur: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret illis.* Unde & improbanda, atque à Synodis improbata est illorum Parochorum praxis, seu potius ignavia, qui caulantes frequentantium paucitatem tempore æstatis, aut messis, instructionem, præsertim parvulorum intermittunt: Ex quo contingit, parvulos circa fidem & Religionis rudimenta nihil aut parum esse instructos: cùm ex intermissione tanti temporis facilè excidat puerorum memoria, quod leviter in hyeme didicerunt.

Quàm procul à mente illorum, qui Synodo Namurc. ultimæ interfuêre, hæc Parochorum excusatio fuerit, claret ex ejus Decreto *tit. 16. cap.* 2. quo monet Parochos, " Ut tem„pore messis, & etiam illis diebus, quibus opiliones, vel bu„bulci, vel subulci in agris sunt, illos visitent ibidem & do„ceant: imitaturi ea in parte vestigia Salvatoris nostri Jesu „Christi, qui per vicos & plateas transibat evangelizare „Regnum Dei. "

CAPUT V.

Respondetur ad cap. 68 de Regulis Juris in VI. Et unà afferuntur rationes, ob quas ordinariè contingat, instructionem Pastoris esse populo utiliorem, quam extranei.

1 *Quid Regulæ Juris.*
2 *Quid inquirendum pro intellectu Regularum Juris.*
3 *Negotia, in quibus eligitur industria personæ, alteri mandari non possunt.*
4 *Ostenditur, quòd citata Regula hic malè applicetur.*
5 *Instructio populi cæteris paribus utilius fit per Parochum quàm per alium.*

I. Regula Juris 68. in VI. ita habet: *Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.*

Ut hujus Regulæ sensus habeatur prænotandum: intentionem eorum, qui Regulas Juris composuêre, fuisse, ex multis particularium factorum decisionibus communia quædam capita, quæ Jurisconsulti *Regulas*, Medici Aphorismos vocant, constituere; ad quæ veluti ad quasdam stationes, in tanta causarum varietate & multitudine recurri posset, ut notat Peckius in proœmio ad Regulas juris.

Unde *L. 1. ff. de R. J.* ait: " Regula est, quæ rem, quæ est, „breviter enarrat. Non ut ex Regula jus sumatur, sed ex „jure, quod est, Regula fiat. "

II. Pro genuino ergo Regulæ sensu assequendo inquirendum, quæ juris decisiones particulares huic Regulæ constituendæ occasionem dederint.

Certum est, multa esse negotia, præsertim civilia, quæ nullam personam industriam, aut personalem qualitatem requirunt: & in quibus ipsa personæ industria non inspicitur aut spectatur. Alia verò sunt, quæ à personarum industria & peritia potissimùm dependent, & suam utilitatem potissimùm ab ea mutuant; & in quibus personarum singulares qualitates specialiter attenduntur.

Priora, utpote à personarum qualitate ac industria non dependentia, per procuratores, aliosve mandatarios æquè, ac per principales perfici posse, in variis factorum generibus decisum fuit.

III. Hæc verò, quæ à personarum industria dependent, & in quibus personæ industria eligitur, alteri committi non posse, ex adverso sæpiùs declaratum est.

" Is, cui adjungitur (ait Pontifex in *cap.* 43. ✠ *De offic. „& potestat Judic. Delegat.*) ut personaliter negotium exe„quatur, potest, dummodo partes consentiant, hoc aliis de„legare; præterquam, si inquisitionem fieri, vel Ecclesiis „de Prælatis vel aliis Ministris provideri mandaremus, „cùm in his omnibus casibus *industriam* & fidem personæ, „cui talia committimus, eligere videamur.

Et Bonifacius VIII. *in cap 12 eod. in VI.* ait: " Is cui ab „Apostolica Sede committitur certæ personæ provisio de „certo beneficio in certa Ecclesia, Diœcesi, vel Provincia „facienda, potest alii committere licitè vices suas. Sed si „(non expressâ certâ personâ) committatur eidem, ut ali„cui personæ idoneæ de certa Ecclesia vel beneficio debeat „providere: (*Quia circa eligendam personam ejus industria hic „videtur electa*) provisionem sibi commissam alteri deman„dare non potest. "

IV. Cùm ergo Regula ex jure ante constituto desumatur, evidens est hanc Regulam non concernere ea negotia, quæ personæ industriam requirunt: sive in quibus personæ industria eligitur seu spectatur: utpote quæ ex juris decisione aliis committi nequeunt Et ita unanimi Canonistarum calculo receptum est, ad similia negotia hanc Regulam non extendi.

Quis verò ambigat, quin Ecclesia eligens Pastores, aliosque animarum Curatores, personæ qualitates & industriam consideret & spectet? Ut quid enim tanta circa mores, doctrinam, cæterasque personales qualitates & dotes inquisitio, tamque exactum examen (de quibus, infra parte 2.) nisi ut de his omnibus sufficienter constet. & eorum ratio habeatur?

V. Illud accedit, quòd non tantùm in Pastoribus eligatur & attendatur industria & qualitas personæ, sed quod insuper munia pastoralia, præsertim populi instructio, multis titulis cum majori fructu per proprium Parochum, quàm per extraneum, licet æquè industrium & capacem, ordinariè fiat.

Primò, cùm Pastori id muneris à Deo & Ecclesia specialiter sit impositum; illiusque populi proprius instructor sive Doctor designatus, meritò confidendum, fore ut Deus populo singulariter per ejus verba benedicat.

Secundo, dum populus videt Pastorem per se prædicationi & instructioni incumbentem & laborantem, magis excitatur ad affectum & amorem sui Pastoris; quo fit, ut non solùm diligentius & libentius, sed & cum majori fructu illum audiat.

Tertio, cùm Pastor exactiorem suorum notitiam habeat, etiam meliùs novit, quæ vitia magis regnent, quæ virtutes minus frequententur, quæque consequenter frequentiùs & utiliùs pro hoc populo sint dicenda: quibus affectibus & mediis sint movendi & trahendi.

Denique cùm Pastor proventus & subsidia temporalia sibi habeat assignata; neque à populi liberalitate & benevolentia illa debeat exspectare, quemadmodum frequenter extranei, & vices Pastorum supplentes illa tenentur sperare, contingit, ut Parochus etiam liberiùs, majorique auctoritate, vitia & defectus in populo carpere & corripere audeat: Cùm è contra hi à populo temporalia sperantes, non rarò dicere cogantur ea, quibus favorem populi concilient; ea verò tacere, quæ populum offendunt.

Hæc aliaque, quæ evincunt, Parochi instructiones ordinariè populo esse utiliores, quàm extraneorum; ac præterea Parochum specialiter à Deo & Ecclesia esse delectum, ut populum Verbo Dei pascat; eique propriè curam populi commissam sat probant, quàm ineptè quidam Mercenarii potius quàm Pastores, in velamentum suæ ignaviæ & negligentiæ hanc juris Regulam assumant; idque contra adeò manifesta Ecclesiæ toties iterata Decreta; quibus declarat, Pastoribus hoc munus incumbere; quæ §. præcedenti sunt relata, quibus unum ex Synod. Namurc. 1570 sub Havetio è Synodo Tridentina recenter reduce, addo; quod unà declarat, examen de qualitatibus ad Ecclesiam parochialem assumendorum ideo institui, ut appareat, eum posse & velle *per se* officium pastorale implere " Animarum cura nemi„ni posthac credatur, nisi vitæ ac morum integritate, & „doctrinâ talis sit, qui *velit* & possit populum rectè docere, „& pro auditorum captu Verbum Dei explicare. Itaque ad „Pastoratum nominatus, si facto diligenti examine depre„hensus fuerit idoneus, *tum demum* ad munus pastorale ad„mittatur, *ubi promiserit, juramento medio, se pro viribus suæ „vocationi satisfacturum.* " Tit. 9. cap. 5.

CAPUT VI.

Episcopi cogere debent Parochos, ut *per se* populum instruant.

1 *Probatur ex Tridentino.*
2 *Parochis contrarius usus suffragari non potest.*
3 *Episcopus, Regulares Parochis substituere non potest.*
4 *Exponitur* Clementina 2. *De Sepulturis.*

I. Synodus Tridentina loco citato postquam declaravit, Parochos aliosque, qui Curam Animarum habentes Ecclesias

Ecclesias obtinent, teneri *per se*, si legitimè impediti non fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus plebes sibi commissas pascere salutaribus verbis, subjungit: " Id „verò, si quis eorum præstare negligat, etiamsi ab Episcopi „jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætende„ret; etiamsi Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, „aut alicui Monasterio etiam extra Diœcesim existenti, „forsan annexæ vel unitæ, modò reipsa in Diœcesi sint, pro„vida Pastoralis Episcoporum sollicitudo non desit, ne illud „impleatur: Parvuli petierunt panem, & non erat, qui fran„geret eis. Itaque ubi ab Episcopo moniti trium mensium „spatio muneri suo defuerint, per Censuras Ecclesiasticas, „seu aliàs, ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur; ita ut et„iam, si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fru„ctibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces per„solvatur; donec principalis ipse resipiscens officium suum „impleat. "

Manifestum ergo est, ex mente Concilii Tridentini muneris Episcopalis esse, adigere Parochos, ut *per se* populum instruant, saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus, nî legitimè *se impeditos probent*. Neque Episcopum permittere posse, ut Parochi haud legitimè impediti extraneis instructionem committant.

II. Nec Parochis hac in parte contrarius usus, quantumvis longævus, suffragari potest; quandoquidem, eadem declarante Synodo, præcepto *Divino* mandatum sit omnibus, quibus Animarum cura commissa est, Oves suas Verbi Divini prædicatione pascere. *Sess. 23. cap. 1. de reformat.* Cui præcepto contrarius usus pro abusu reputandus est.

Quapropter nuper declaravit Innoc. XI. Parochos Bruxellenses per Archiepiscopum Mechlin. cogendos, ut *per se* catechizent; tametsi annis 90. continuis per Patres Societatis id fecissent: Verba decreti infra referentur.

III. Procul proinde abest à mente Synodi Tridentinæ, ut Episcopi Parochis haud impeditis, imò & *per se* munus prædicationis obire volentibus, si [illegible]. Quod & ipsa Synodus satis declaravit, cùm dixit, Episcopos non legitimè impeditos obligari *per se* in sua Cathedrali Ecclesia, in aliis verò per Parochos, sive iis impeditis per alios, Sacras Scripturas, Divinamque Legem annuntiare. *Sess. 24 cap. 4 De reform.*

Quid enim evidentius, quàm Synodum velle, ut Episcopus populo Legem Divinam annunciet in Ecclesiis Parochialibus à Cathedrali distinctis per *Parochos*; nec nisi iis impeditis, aliis id committat.

IV. Quod ergo dicitur in *Clementina* DUDUM, *De sepulturis:* " In Ecclesiis parochialibus Fratres illi (Prædica„tores & Minores) nullatenus audeant, vel debeant prædi„care, vel proponere Verbum Dei, nisi Fratres prædicti à „Sacerdotibus parochialibus invitati fuerint vel vocati, & „de ipsorum beneplacito & assensu, seu petitâ licentia fue„rit & obtenta: nisi Episcopus vel Prælatus superior per „eosdem Fratres prædicari mandaret. " Locum habet, cùm Parochus vel *per se* prædicare non vult; vel solus cum iis, qui curam Animarum sustinent, instructioni populi insufficiens est, & tamen adjutorium irrationabiliter recusat; quo indubiè casu Episcopus, cui primariò Animarum Cura incumbit; quique defectum Parochi in his, quæ eam curam concernunt, supplere debet, invito Parocho Fratres mittere potest. Qui non quidem Parochum in functionibus Pastoralibus impediant, sed juvent: Ita quoque hunc textum intellexit Zypæus *Resp 4. de Parochiis.*

CAPUT VII.

Fratres Mendicantes instituti sunt, ut meri Parochorum subsidiarii.

1 *Probatur auctoritate S. Bonaventuræ.*
2 *Auctoritate S. Thomæ.*
3 *Ex admissione Patrum S. J. in Belgio.*

I. SAnctus Bonaventura de Religionibus Fratrum Mendicantium disserens, ait, illas præfiguratas per Joannem & Socios ejus, qui Petro & Andreæ in mari laborantibus, & præ multitudine piscium rete ad terram trahere non valentibus, ex alia navi, scilicet ex vita contemplativa in adjutorium vocati sunt. Ac deinde subdit: „Nos sumus illi pauperes, qui remanentes manipulos sege„tum, & spicas decidentes post messores, & racemos re„ctos in vinea colligere debemus, id est, illas reliquias „quas Plebani, qui habent officium in plebe sua docendi „& colligendi, relinquunt, ut eas ex area Ecclesiæ ad hor„reum cœlestis patriæ referamus. " Ac tandem concludens ait: " Temperatissimè sic disposuit Divina Sapientia, & „instituit Sedes Apostolica, ut per Ordines prænotatos in „prædicatione & Confessione defectus Cleri supplean„tur, & animæ salventur, & nec in temporalibus nec spi„ritualibus Jus Clericorum aliquatenus violetur. " In tract. *Quare Fratres Minores prædicent.*

Hauserat hæc indubiè hic S. Doctor è piissimi Patris sui Testamento, quo inter alia filiis hoc monitum dedit: " Et„si haberem tantam sapientiam, quantam Salomon habuit; „& invenirem pauperculos Sacerdotes hujus sæculi in Pa„rochiis, in quibus morantur, nolo contra eorum volunta„tem prædicare. "

II. Similiter S. Thomas sub idem tempus inquirens, utrum aliqua Religio possit institui ad prædicandum, vel Confessiones audiendum, more suo hoc, inter alia pro parte negativa, format argumentum: " Id, ad quod Religio in„stituitur, videtur esse maximè proprium Religioni; sed „prædicti actus non sunt proprii Religiosorum, sed potiùs „Prælatorum: non ergo ad hujusmodi actus potest aliqua „Religio institui. " Tum resolvens pro affirmativa respondet proposito argumento: " Sicuti Religiones instituuntur „ad prædicandum & Confessiones audiendum, non qui„dem authoritate propria, sed authoritate Superiorum, & „inferiorum, ad quos ex officio pertinet, & ita subvenire in „tali ministerio est hujus Religionis proprium. " *2. 2. quæst. 188 art. 4. ad 2.*

Manifestum ergo est ex utriusque hujus Doctoris sententia, qui sub initio Fratrum Mendicantium floruere, institutum eorum esse, Prælatis & Parochis in animarum regimine opitulari, & cooperatores accedere.

Quod de Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus dixêre præfati Doctores, id pari ratione de aliis, qui eundem in finem instituti sunt, asserendum.

III. Quare Patres Societatis an. 1565. postulantes in Belgicas provincias admitti; gratiasque ac privilegia eorum Societati à Sede Apostolica indultas Regia auctoritate confirmari; ut ostenderent, se nonnisi ut subsidiarios Prælatorum & Parochorum venire, hanc ipsi clausulam libello supplici inseruerunt: *Salvo quod prædicare non poterunt, nisi præhabitâ veniâ, & permissione Episcoporum, Pastorum, & aliorum Ordinariorum.*

Quin & Rex supplicationi annuens, Societatem juxta ejus institutum & Professionem ad has Belgicas suas ditiones admittens, hanc specialiter cautionem adjectam voluit: *Quòd Socii illius Societatis se non poterunt ingerere exercitio illius rei spectantis ad munus Pastorale, sine scitu, consensu, & beneplacito, tam Curatorum locorum, quàm Episcoporum & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.*

Quibus consonant, quæ de admissione Societatis in Belgium respondet *Imago primi sæculi lib. 6. cap. 1.* " Sed neque „nos adhuc usos privilegiis, neque porro usuros cum Pasto„rum offensione, quibus non æmuli veniamus, sed adjuto„res & administri. "

Scribit quoque Orlandinus *lib. 14 Histor. Societatis an. 1544. n. 49.* Patrem Bernardum Oliverium respondisse D. Roberto de Croy Episcopo Cameracensi, *quòd Ignatii monitu Patres cavissent, ne Parochorum usquam injussu quidquam aggrederentur.*

CAPUT VIII.

Regularium Stationes quantumvis diuturnæ & continuatæ, Parochum per se concionari aut catechizare volentem impedire nequeunt.

1 *Instituto Fratrum Mendicantium contrarium est velle Parochi invitis concionari.*
2 *Fratres Mendicantes Parochis per se concionari volentibus cedere debent.*
3 *Quæ sit origo & natura Stationum Fratrum Mendicantium.*
4 *Stationes nullum jus concionandi invito Parocho tribuunt.*
5 *Ità declaravit Innocentius XI.*
6 *Dicta declaratio comprehendit omnes Regulares.*
7 *Jus Parochorum per sententiam Concilii Privati confirmatum.*
8 *Et Senatûs Brabantiæ.*
9 *Parocho non obest, quòd Jus nominandi Stationarium sit penes Pastorem primitivum aut Æditum.*

I. CUm capite IV. ostensum sit, Parochis, aliisque Curam animarum habentibus præcepto divino Mandatum esse, *per se*, si legitimè impediti non sint, oves suas Verbi Divini prædicatione pascere; ac dinde capite præcedenti, Fratres Mendicantes in subsidium Parochorum esse primitùs institutos, & ab Ecclesia admissos: ex his nemo non videt, quàm sit inordinatum, ipsorumque Fratrum instituto adversum, velle Parochos, quorum subsidiarios se profitentur, in functionibus ex præcepto Divino ipsis impositis impedire.

Hanc

Hanc quorumdam præsumptuosam audaciam expendens Synodus Coloniensis anno 1536. postquam *p.* 4. *cap.* 8. dicit: " Aliquod retro sæculis in Ecclesiam receptos esse „quatuor Mendicantium Fratrum Ordines, quo Parocho„rum in Verbi ministerio cooperarii forent, " (quos nec repellendos esse ait, modò intra Canonicarum Constituti„onum cancellos se contineant) capite sequenti subjungit: " Qui tamen (Frater Mendicantes) cùm in subsidi„um tantùm vocati sint, ordinariis Ecclesiarum Rectori„bus molesti esse desinent: ita videlicet, ne eosdem cùm „suo muneri ipsimet fungi velint, præoccupent; neve „quos in excolenda vinea Domini juvare debent, in con„cionibus virulenta ac detrectatoria lingua carpant: Uti „nonnulli hujus generis solent; qui inflati ac incompositi, „populi auribus demulcendis student, suam non Christi „gloriam ambientes."

II. Eodem ex fundamento Synodi Belgicæ sedulò inculcant, ne ullus, quantumvis etiam Privilegiatus, Parochum *per se* concionari volentem impedire audeat.

"Pastoribus *per se* munus prædicationis obire volenti„bus, (ait Synodus Antverpiensis sub Miræo) meminerint „omnes quomodocumque privilegiati, se juxta Decretum „Concilii Tridentini cedere debere." *Tit.* 11. *c.* 7. Conformes sint Synodus Mechl. D. an 1609. *tit.* 10. *c.* 4. Gandensis *tit* 10. *cap.* 2. aliæque.

Neque hac in parte Fratribus Mendicantibus suffragari posse Stationes, ut vocant, quantumvis etiam sæculis aliquot continuatas, facile intelliget, qui harum Stationum conditionem & originem paulisper expendere voluerit.

Et quidem Stationes hæ, saltem pleræque, vel ante Concilium Tridentinum, vel circa tempora absoluti Concilii ortum suum habuere.

III. Cùm enim ante Concilium Tridentinum; imò & tempore Concilii magna ubique esset Sacerdotum Parochialium raritas, magna ignorantia; atque non residentium & mercenariorum more greges suos deserentium ingens copia; ut ex historiis, ipsisque Concilii Trident & aliorum Conciliorum, etiam Belgicorum circa id tempus celebrationem Decretis potest constare; contigit, ut vel Episcopi, vel etiam populus, aut Capitula, tamquam primitivi Pastores, vel interdum ipsi Parochi Presbyteris subsidiariis sufficientibus destituti rogaverint hujus illiusve Ordinis Fratres, ut ipsi, qui ad defectum Cleri supplendum, Parochisque opitulandum se institutos profitebantur, quibusdam determinatis diebus ad populum Conciones haberent.

Hi verò rogantibus obsequentes diebus sibi assignatis Conciones ad populum per aliquem ex Ordine suo habuere; ex quarum continuatione Stationes factæ sunt.

Hic enim Ordo habere dicitur Stationem, qui ex rogatu Parochi alteriusve jus vocandi habentis, his illisve per annum diebus Conciones habere consuevit; ita ut necesse non sit de novo vocari, sed vi primæ vocationis ex Ordine illo semper mittatur, qui illis diebus Conciones habeat, Parochoque in hoc munere subsidio sit.

IV. Cùm igitur Regulares, qui vigore harum Stationum concionantur, vocati fuerint tamquam subsidiarii, qui defectum aut insufficientiam Parochorum supplerent ipsisque subsidio essent; manifestum est, nullum jus titulo harum Stationum contra Parochos posse prætendi: Quandoquidem non obstante quocunque temporis decursu verum maneat, ipsos non nisi ut Parochorum Subsidiarios esse vocatos: Adeoque nec alitèr quàm tales esse habendos.

Porrò qui hodie indiget subsidio, cras non indigere potest: & qui hodie eo uti vult, cras nolle potest.

Ad hæc quid à natura Subsidiariorum magis alienum, quàm esse subsidio ei, qui subsidio nec indiget, nec uti desiderat? Quid injustius, quàm eos, qui subsidiarios & opitulatores se profitentur Prælatorum & Parochorum, velle impedire Parochos iis in functionibus, quas ut per se obeant, non Ecclesiastica duntaxat, sed & Divina Lex mandat.

V. Ex his elucet justitia declarationis Sacræ Congregationis Cardinalium Concilii Trident. Interpretum, & Decreti Innocentii XI. dati occasione controversiæ inter Parochos Bruxellenses & Patres Societatis super instructione sive Catechismo parvulorum.

Contendebant enim Patres Societatis jus tradendi doctrinam Christianam sive Catechismum in Ecclesiis Parochialibus allegantes continuam non interruptam consuetudinem nonagenariam; ac per hanc jus illud sibi competere prætendebant. Parochi ex adverso allegabant, sibi ex munere & officio jus esse in propriis suis Ecclesiis, parvulis divini Verbi panem frangendi; neque posse à quopiam in hoc suo munere impediri aut præoccupari. Quæstione delata ad dictam Sacram Congregationem, hæc die 8. Maji 1681. censuit." Nullum jus competere Patribus So„cietatis Jesu docendi doctrinam Christianam in Ecclesiis „invito Parocho, nec in aliis invito Titulari: Et facta de „præmissis relatione Sanctissimo, Sanctitas sua sententiam „S. Congregationis approbavit, addens præterea non mo„dò ad Parochos hoc spectare, verùm teneri per se ipsos „docere, atque ad eorum partes explendas ab Archiepisco„po juris mediis cogendos esse."

Originale hujus resolutionis asservatur in Archivis Archi Episcopatus Mechliniensis; & juxta copiam, ut ajunt, authenticam integra exhibetur in Libello *D.* Obstraet cui titulus, *Pastor bonus p.* 2 *cap.* 1. §. 5.

VI. Sat perspicuum est, resolutionem S. Congregationis, ipsamque Pontificis approbationem & extensionem unicè inniti juri & obligationi Parochorum instruendi populum sibi subjectum: quam obligationem Patres Societatis, qui ut Parochorum subsidiarii id muneris aliquamdiu subierant, Parochis eximere non potuerant, adeoque nec Parochis esse obstaculo, quò minus obligationi suæ satisfacerent.

Ex quo ulterius consectarium est, quòd licet Declaratio solos Patres Societatis, de quibus erat quæstio, exprimat, reliquos tamen Fratres Mendicantes eodem & non fortiori, quo Patres Societatis in tradenda Christiana doctrina in Ecclesiis Parochialibus jure nitentes comprehendi. De quo non dubitans Archiepiscopus Mechliniensis in decreto suo 2. Aprilis anni sequentis ad hoc Sedis Apostolicæ Decretum alludens, postquam Parochis omnibus injunxit: "Ut singuli *per se* instruendæ juventuti, seu catechizandis „rudibus sedulo incumbant, addit: " Eo etiam attento „quod sanctissimus Dominus noster anno proxime elapso „octava Maji, juxta sensum memorati Concilii Genera„lis, (Tridentini) declaravit, Catechesim non modo ad „Parochos spectare, nec *alios* posse in Ecclesiis Paro„chialibus iis invitis docere, verum teneri per seipsos „docere, atque ad eorum partes explendas juris mediis co„gendos.

VII. Nec solus Ecclesiasticus Magistratus Parochorum jus in functionibus Pastoralibus obeundis contra quascumque etiam inveteratas & continuatas Regularium stationes declaravit & firmavit: sed & Civilis seu Regius, dum ad ejus Tribunal quæstio delata fuit, Parochos in hoc suo jure manutenuit & confirmavit. Aliquot hujus rei testimonia eaque illustriora proferam.

Primum occurrit occasione Patrum Dominicanorum urbis Insulensis. Cum enim in ea civitate ex antiquo usu Fratres Mendicantes stationes concionandi in Adventu & Quadragesima haberent, contigit, ut anno 1619. ad Patres Dominicanos statio concionandi in Ecclesia Parochiali S. Salvatoris spectaret; at licentiam concionandi his Patribus Episcopus Diœcesanus Tornacensis denegavit; allegans pro causâ recusationis, quod hi Patres in quadam causa funeralium suum tribunal declinâssent, & ad Regium confugissent. Patres hac recusatione offensi ad Concilium sanctius Broxellis recursum habuere, querentes, sibi approbationem recusari ex causâ, quæ in judicio controverteretur. Concilium audito prius Episcopo, qui aliam, præter allegatam, recusationis causam non allegaverat, 23. Octob. 1639. rescripsit Episcopo, casu quo prior aut alius dicti Ordinis Religiosus cum omni reverentia ac submissione postulet continuationem stationum in Adventu & Quadragesima; unà recognoscens, ait Concilium, quod sine Episcopi licentia concionari nequeant, intentionem & votum Concilii esse, ut sine ulteriori difficultate pro hac vice Stationes consuetas in ipsis continuare permittatis; nequaquam tamen intendentes, in aliis circumstantiis & occasionibus vestram in functionibus Episcopalibus auctoritatem immminuere.

Cum verò nec his litteris moveretur Episcopus, persisteretque in recusatione approbationis, nulla alia recusationis ratione adducta (quæ Regiis Ministris insufficiens imò eorum auctoritati & jurisdictioni videbatur contraria) tandem 3. Decembris ejusdem anni nomine Principis Cardinalis tunc temporis Belgii Gubernatoris scriptum fuit Episcopo, quod pertinax illa approbationis recusatio magis ac magis ostendat, hanc recusationem unicè procedere ex displicentia obtentæ victoriæ per prædictos Religiosos contra Parochos civitatis Insulensis in materia funeralium coram Tribunali Laico: ideoque sua Celsitudo mandet, ut casu quo Religiosi præstent ea, quæ in litteris Concilii fuère expressa, eos indilate ad continuandum suas Stationes admittat, sub pœna apprehensionis temporalium sui Episcopatus: Si tamen, inquit, *Parochus intendat per se concionari in sua Ecclesia per Adventum & Quadragesimam, sua Celsitudo eum impedire non intendit.*

In vim hujus clausulæ Parochus per se Conciones habuit; & Dominicani mansere exclusi. Hæc ex Registro M. S. Archi-Episcopatus Mechliniensis.

Licet ergo inveteratas, & Longa annorum serie continuatas Religiosorum Stationes sine causa impediri non posse judicarent Ministri Regii, eas tamen utpote merè precarias, & subsidiarias nullatenus posse juri Parochorum derogare; aut Parochum suas functiones *per se* obire volentem impedire, haud dubitarunt.

Alterum argumentum suppeditat famosa controversia quæ occasione instructioni parvulorum sive Catechismi anno 1643. in Civitate Gandenti exorta est.

Patres Societatis admissi fuerant in civitate Gandensi anno 1586. atque ab eo tempore usque ad annum 1643. tam in Ecclesiis Parochialibus, quàm Sacellis Ecclesiis parochialibus subjectis catechizationes parvulorum diebus Dominicis & feriis quintis habuerant. At hoc anno septem Parochi civitatis Gandensis exposuerunt Episcopo, præcipuum munus Pastorum esse, ritè instruere parvulos, eisque verbi Divini pabulum subministrare, & panem frangere; ideoque se intendere, muneri illi *per se* conformiter ad jus naturale, & Ecclesiasticas sanctiones sedulò incumbere; eumque in finem gratias agere Patribus Societatis pro labore, quem in hoc pio opere spatio circiter 60. annorum subierant.

Episcopus audito suo Vicariatu respondit, liberum esse Pastoribus gratias agere Patribus Societatis pro labore hactenus impenso in catechizatione diebus Dominicis horâ prima pomeridianâ, & feriis quintis per hebdomadam in Ecclesiis Parochialibus & Sacellis; ac posse post hac *per se* vel *suos Vice-Pastores* in suis respectivè Ecclesiis Parochialibus, & Sacellis, quæ ipsis sunt subjecta, has instructiones facere; quo possint melius Agnos suos agnoscere, & ipsi ab illis agnosci.

Verùm contra tum Episcopi, tum Parochorum resolutionem causam Patrum Societatis suscepere Scholasticus Ecclesiæ Cathedralis & Magistratus, obtuleruntque respectivè libellum supplicem Concilio Sanctiori, exponentes, Patres Societatis ea conditione ad civitatem Gandensem fuisse admissos, ut catechizationes parvulorum haberent; easque tanquam eorum instituto & professioni conformes ipsis per Scholasticum & Magistratum, quibus ex officio incumbit instructioni juventutis intendere, demandatas & spatio 60. annorum continuatas.

His aliisque tum ex parte Scholastici tum Magistratûs allegatis argumentis, reposuit Episcopus: Ut verum sit, Patres ex suo instituto mitti ad catechizandum, eaque conditione ad civitatem Gandensem fuisse admissos; certissimum tamen esse non nisi in qualitate *subsidiariorum* venire, nec alia conditione vel in hanc civitatem, vel in Belgium esse admissos: Quæ admissio nullatenus juri ordinario Parochorum derogare potest.

Similiter quæcunque auctoritas vel Scholastico vel Magistratui competat instructioni juventutis invigilandi, ea tamen nequaquam impedimento esse potest Parochis volentibus muneri catechizandi sibi subditos satisfacere, sed ex adverso, si quæ his esset auctoritas, eam impendere deberent, ut Parochi huic suo officio, ad quod præcepto divino tenentur, sedulò incumberent.

Hoc unum penè fuit, quod omnibus tam ex privilegiis, & instituto Societatis, quàm ex jure Scholastici & Magistratûs petitis argumentis reposuit Episcopus: idque eo successu, ut 18. Martii 1644. Concilium Sanctius pro Episcopo judicaverit: translationemque Stationum à Patribus Societatis ad Parochos probaverit. Cujus sententiæ meminit quoque Zypæus *Responso* 4. *de Parochiis*.

VIII. Tertium Argumentum suppeditat sententia Senatûs Brabantiæ pro Præposito, Pastore & Æditu is Ecclesiæ Parochialis frigidi Montis in civitate Bruxellensi contra Patres Dominicanos.

Patres Dominicani continuaverant Stationes concionandi omnibus diebus Festis collectamque per aliquem e suis tempore concionis per duo integra sæcula in dicta parochiali Ecclesia. At anno 1674. Æditui unà cum Pastore expendentes Ecclesiæ suæ egestatem, intimaverunt Patribus Dominicanis, se non posse ultra permittere dictam collectam in commodum Conventûs ipsorum; eamque post hac faciendam in utilitatem Ecclesiæ; cumque non obstante hac intimatione die 1. Maji ejusdem anni Patre Dominicano concionante Socius ejus se ad colligendam eleemosynam more consueto accingeret, impeditus fuit ab Ædituis. Hinc Patres Dominicani ad Senatum Brabantiæ recursum habuere & allegata immemoriali possessione faciendi dictam *collectam* & turbatione, litteras *manutenentiæ* obtinuerunt: Quibus se unà cum Præposito & Pastore opponentes Æditui dixeruut, hanc *collectam* esse nudam sequelam & appendicem *Stationum* concionandi.

Porrò *Stationes* illas esse merè precarias & ad nutum Pastoris revocabiles, & consequenter, cùm Pastor egerit gratias Patribus illis pro concionibus, nihil planè juris illos sibi posse asserere ad dictam collectam; ac per consequens literas manutenentiæ per sub- & obreptionem esse obtentas sustinuerunt: & ita cum expensis declaravit Senatus 3. Octob. 1675.

IX. Quinimo licet Stationarii deputatio sit penes Capitulum v. g. ut Pastorem primitivum, aut Ecclesiarum Æditus; nihilominus Parocho *per se* concionari volenti cedere debere non semel judicatum fuit. Et quidem cum Capitulum S. Petri Lovanii jure primitivi Pastoris nominasset in concionatorem Adventus & Quadragesimæ unum e Societate, voluit ejusdem Ecclesiæ Plebanus *per se* diebus Dominicis Adventûs & Quadragesimæ concionari, quod hactenus per stationarium à Capitulo fieri consueverat, cumque nonnulli Canonici causam Stationarii sustinere vellent, quæstione ad supremum Brabantiæ Senatum delata, jus concionandi excluso Stationario adjudicatum fuit Plebano anno 1684.

Refert quoque de Sercy in libro Gallico, cui titulus: *Definitions du Droit Canon &c. tit. de Æditius n.* 19. Ædituos interdum habere jus ex consuetudine immemoriali nominandi concionatorem Adventûs, aut Quadragesimæ, sed tamen Parochum posse hujusmodi concionatorem recusare, si ipse velit *per se* Conciones habere: *Et ita, ait, semper fuit judicatum.*

ADDITAMENTA

AD NUM. V. & VIII.

Sententia Congregationis Eminentissimorum DD. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, quâ asseritur jus & obligatio Parochorum *per se* tradendi Doctrinam Christianam.

Exortâ Controversiâ inter Parochos & Patres Societatis Jesu super jure docendi doctrinam Ecclesiasticam in Ecclesiis Parochialibus, allegantibus his consuetudinem nonagenariam, illis verò competentiam ex proprio munere, supplicatur S. Congregationi pro declaratione.

Die 8. Martii 1681. S. Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit nullum jus competere Patribus Societatis Jesu docendi doctrinam Christianam in Ecclesiis invito Parocho, nec in aliis invito Titulari. Et facta de præmissis relatione Sanctissimo, Sanctitas sua sententiam S. Congreg. approbavit, addens præterea non modò ad Parochos hoc spectare, verùm teneri per seipsos docere, atque ad eorum partes explendas ab Archi-Episc. juris mediis cogendos esse. Si verò aliorum opera uti debeant, mens est Sanctitatis suæ, quod Parochi potiùs, quàm alios, adhibeant Patres Societatis Jesu.

Erat signatum F. Cardinalis Columna præfectus & contra signatum S. Archi-Episcopus Brancaccius Episcopus Viterbiensis.

Erat munitum sigillo dicti Eminentissimi Domini Cardinalis præfecti.

Concordantiam cum suo Originali asservato in Archivis Archi-Episcopalibus Bruxellis attestor. Et erat signatum J. *de Martyere* Secretarius Illust. & Rev. Domini Archi-Episcopi Mechliniensis.

Concordantiam attestor.

J. VAN LAETHEM Nots.

Sententia Consilii Brabantiæ pro jure Parochorum *per se* concionandi non obstante Statiariorum immemoriali possessione.

Cum in Consilio Clementissimi Domini Nostri Regis Caroli ejus nominis secundi, Regis Castiliæ, Legionis, Aragoniæ, utriusque Siciliæ, Jerosolymæ, Lusitaniæ, Navarræ, &c. Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, &c. Comitis Habspurgensis, Flandriæ, Artesiæ, &c. Constituto in hac sua Provincia & Ducatu Brabantiæ, quæstio & lis mota fuerit inter Patrem Priorem & Conventuales Patrum Prædicatorum hujus civitatis Bruxellensis Impetrantes ab una & Dominum Præpositum, Pastorem, Æditu os & Magistros Pauperum Ecclesiæ Parochialis de Caudenbergh ejusdem civitatis reos citatos ab altera partibus, in qua cum partes in rotula 7. Novembris 1674. regulatæ fuissent verbalia sua in memorias reducere,

cere, atque hinc inde satisfactum fuisset, impetrantes per suos dixissent in substantia. Primò quòd cum ipsi Impetrantes vel ab anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto & sequentibus, ulteriusque usque ad exhibitionem dictarum memoriarum, stationem suam semper habuerint in Ecclesia Parochiali Citatorum, ad concionandum in eadem Ecclesia quibuslibet Festis totius anni, pariterque ad corrogandum cum scutella eleëmosynam pro dicto suo Conventu, tempore Concionis in eadem Ecclesia per aliquem suorum Religiosorum, signanter cum id notoriè constaret ex documentis id concernentibus penes ipsos prædecessoresque eorum omni tempore asservatis, quodque dicti Impetrantes à prædicto immemoriali tempore usque ad præfatam exhibitionem memoriarum pacificâ & quietâ possessione gavisi essent, ut in prædictis concionibus stationalibus in dicta citatorum Ecclesia circuirent per quemdam Religiosorum suorum pro eleëmosyna sui Conventus, prout omnibus manifestum erat, his nihilominus non obstantibus contigisset primâ die Maji anni superioris 1674. concionante in præfata Citatorum Ecclesia, hora ordinariâ Patre Procuratore Conventus Impetrantium, eoque juxta priscam consuetudinem auditoribus omnibus commendante eleëmosynam, cum exinde socius ejus cum capsula sua circuire intenderet, hoc ipsis viâ facti fuerit inhibitum ab Æditituo & Magistris pauperum ejusdem Parochiæ, qui eo usque fuerant inconsiderati, ut via meri attentati, turbationis, viâ facti, & novitatis, specialiter verò idem Æditituus, fratri Laico Impetrantium & socio præfati Patris Procuratoris inhiberent circuitum cum scutella sua eleëmosynaria, ita ut præfatum fratrem Laicum secedere & abire compulerint, non sine magna admiratione scandaloque publico quorumvis auditorum, pariterque cum maxima ignominia & contemptu sui Conventus, quin imo, quod amplius est, quòd idem Æditituus publicè scutellam clausisset, tali modo Impetrantium pacificam & immemorialem possessionem impediens, quod plenè constaret ex testimoniis præparatoriis & depositionibus Joan. Beckers & Joan. van Essche, qui concioni iisdem die & hora interfuerant, posse verò idem amplius plurimorum testimonio reborari & manifestari, causa eo directa quòd talia & via facti attentata directè repugnarent sæpius memoratæ priscæ & immemoriali possessione Impetrantium: itidemque essent contraria Diplomatibus quibusvis & Edictis Supremorum hujus Belgii Principum, quodque insuper quo providerent, jurisque sui æquitatem conservarent, Impetrantibus consultum fuisset ad prædictum Consilium recurrere, quod idem consecutive humillimè imploràssent & requisissent, idcirco ut eidem placuisset in finem præscriptum ipsis concedere litteras patentes manutenentiæ in forma, quòd conformiter ad prædictas ipsorum preces eædem ipsis litteræ indilatè concessæ fuerint & expeditæ à die 7. Maji 1674. quòd easdem In promptis etiam executioni mandari curassent, ad diem undecimam ejusdem mensis Maji 1674. per primarium præfati Consilii Apparitorem, prout ex ejusdem relatione pateret, quod idem primarius Apparitor, cum ei debitè innotuisset de possessione Impetrantium, & turbatione via facti Citatorum, eosdem Impetrantes nomine Suæ Majestatis ut Ducis Brabantiæ manutenuisse in possessione circumeundi cum scutella per Religiosos suos tempore concionis stationum suarum in dicta Ecclesia, pariterque emolumentorum inde provenientium, & eorum quæ inde dependerent, quòd item primus Apparitor tum insuper jussione expressa mandàsset Æditituo Pepermans, omnibusque ad quos spectare posset, ne Impetrantes in pacifica & tranquilla sua possessione ejus quod supra memoratum est turbarent, aut quovis modo impedirent; ulterius ut ipsi Citati impedimenta quæcunque. & turbationes dictæ pacificæ & tranquillæ possessioni contrarias indilatè & sine ulla mora absque sumptu & damno amoliri tenerentur & reparare. Quòd dicti Citati videlicet tam Æditui quàm Magistri pauperum prout & Pastor primario Apparitori exequenti in promptis respondissent Impetrantes deinceps in Templo suo non concionaturos, aut ad Templum suum venturos (quod maximè notandum foret) ut in concionibus suis quæ singulis diebus anni Festis haberentur circuirent cum scutella, quòd ipsi Citati impetrantibus expressè admodum inhiberent ne Cathedram suam in prædicta Ecclesia suâ ascenderent, quòdque talis esset prætensim intentio Pastoris ejusdem Ecclesiæ, quòd ipsi Citati non obstantibus præmemoratis rigorosis mandatis & Edictis hujus Supremi Consilii & in contemptum authoritatis ejusdem eò usque fuissent temerarii, idque in præjudicium prædictæ manutenentiæ executioni mandatæ, ut die secunda Pentecostes anni elapsi 1674. mero attentato & viâ facti impedivissent Patrem Godefridum Goddry Religiosum Ordinis Impetrantium quo minus Cathedram ascenderet, & juxta antiquam & immemorialem suam possessionem in prædicta Citatorum Ecclesia concionaretur hora octava matutina, quòd ipsi Citati in eum finem & effectum videlicet dictus Pepermans cum suis, introrsum ad januam dictæ Cathedræ novam jussissent affigi sceram, nec clavim tradere voluissent quâ aperiretur, quòd ipsi Citati è contrario istorum, specialim dictus Pepermans cum magno scandalo & ignominia Ordinis Impetrantium, vice Patris Godefridi Goddry Patrem quemdam Capucinum dictam Cathedram jusserint ascendere, ut ibidem vice ipsius concionaretur, quæ omnia plenè constarent ex præparatoriis & juratis attestationibus Huberti Goossens Professione sua Typographi in hac civitate, & Adriani van der Vlot professione Oenopolæ qui in memoratia Ecclesia tum præsentes interfuêre, quòd dictus Pepermans contra primum Impetrantium injuriosa & scandalosa quædam verba protulisset, quòd super eo & super memorata via facti in promptis nomine Impetrantium tanquam super mero attentato facta fuerit protestatio, simulque fuerint requisitæ de super litteræ patentes attentati in talibus causis servientes, cum ulteriori interdicto ne simile quid in posterum attentaretur, sub pœna sexaginta realium aureorum, qui cederent emolumento suæ Majestatis, quòdque exemplar illarum traderetur in manu Officii Fiscalis, ut ad onus prævaricantium sui muneris debitum exequeretur, quòd viso hoc libello, & consulto officio Fiscali, idem libellus remissus esset ad rotulam, ut ibidem fierent supplicationes in eo expressæ, inhibitione facta Civitatis ne quid attentarent usque ad diem primam servientem, quòd dictus libellus in præfata rotula fuerit exhibitus, dataque illius inspectione Citatis, iidem eo usque fuissent passione abrepti ut noluerint eidem acquiescere aut obedire, quòd è contrario dicti Citati continuè turbassent Impetrantes qui hactenus in tranquilla & pacifica fuerant possessione (ut supra dictum est) quòd eum in finem nunquam permisissent Impetrantibus, ut præfatæ litteræ patentes manutenentiæ effectum suum sortirentur, non obstantibus rigorosis mandatis, jussionibus & interdictionibus hujus Consilii, quòd idcirco, usque in hanc horam nunquam voluissent admittere Impetrantes, aut Religiosos ab eis missos ut concionarentur, aut cum scutella pro eleëmosyna circuirent, sed eosdem semper dimisissent cum ignominia totius sui Ordinis & contemptu auctoritatis hujus sæpe memorati Consilii, adeoque, ut supra dictum est, nolentibus Citatis acquiescere & obedire expressis mandatis quæ in præfatis litteris manutenentiæ urgebantur & continebantur ex parte Impetrantium fuerint citati ad opponendum per eundem primarium Apparitorem ad rotulam 30. Maji tum proximè elapsi post Vacantias, quòd Van den Branden ibidem comparens pro Impetrantibus proponendo exposuisset contenta litterarum suarum patentium manutenentiæ, & conclusisset pro authoritate mandatorum in iis expressorum, & aliàs pro recredentia cum expensis, damnis & interesse, quod van den Branden eodem die exposuisset contenta in præfato suo libello in materia attentati, & conclusisset prout in eodem cum expensis, quòd Du Prenne pro Citatis contra conclusiones Van den Branden ibidem consignatas & captas esset contestatus die 27. Junii 1674. adeoque conclusisset pro sub & obreptione dictarum litterarum parentium manutenentiæ, & ulterius ad non receptionem tam in materia principalis quàm attentati, equidem in modo & forma cum expensis, idque maximè ob rationes prætensim, quod Archiepiscopi nemini tribuerent authoritatem ad concionandum nisi Pastores in eo consentirent, quòd illud Impetrantibus esset prætensim notum, tam ex eorum parentibus, quàm ex quodam prætenso mandato quod ipsis Pastor fieri curàsset, quòd ipsi prætensim mandatis talibus acquievissent, in eumque finem prætensim se domi continuissent feria secunda Paschatis, dieque Annuntiationis Divæ Virginis, quòd per illud Impetrantes prætensim renuntiâssent suæ stationi, quòd similes stationes essent revocabiles ad nutum Pastoris loci & Superioreitatis Ecclesiasticæ, quod tale quid prætensim patuisset in statione Patrum Minoritarum Civitatis Mechliniensis, qui similem stationem prætensam obtinebant vi contractus à multis annis in Metropolitana ejusdem civitatis, quodque hoc contra Stationantes prætensim esset judicatum in magno Consilio Suæ Majestatis ibidem anno 1664. quod tales stationes prætensim precariò donentur & concedantur, quod his positis ipsi citati Cathedram suam occludendo Impetrantibus turbationem nullam movissent, quòd per illud jure suo usi fuerint & nemini fecerint injuriam, quod per illud prætensim multo minus attentarint, quod contra hæc per van den Brande pro Impetrantibus fuisset replicatum in rotula 5. Septembris tum proximè elapsi, adeoque concludendo perstitisset, ut aliàs ut ante ubique cum expensis, vel quod alias &c. idque propterea, quod pro maxima parte positiones præfatæ responsionis Citatorum expressè admodum ab Impetrantibus negarentur, quod acceptaretur confessio à Citatis facta, quod Pepermans cum suis origo esset & prima causa turbationis illius viâ facti, & modi agendi, quod præparatoriæ attestationes Citatorum minus adversarentur Impetrantibus quàm faverent, quodque easdem (in quantum pro) cum confesso turbationum ibidem factarum acceptarent, quod contra hæc Du Prenne simpliciter loco duplicæ perstitisset, atque tale erat factum & casûs positio & in quo Citati planè fuissent infundati, dum interim supra, & causâ ad probandum regulata plenè patere, quod Impetrantes à tempore immemoriali fuissent in pacifica & tranquilla possessione concionandi in Ecclesia Citatorum, quibuslibet anni Festis diebus, concionisque tempore circumeundi cum scutella pro eleëmosyna sui Monasterii, quod illud satis patuisset ex notoriis quas desuper tot sæculis servâssent, & in litis per extractum authenticum exhibitis, possetque ulterius manifestari ubi negotium ad id dispositum & ordinatum fuerit quod ipsi Impetrantes principaliter & unicè ex authoritate prædicti Consilii se manuteneri curâssent, in possessione circumeundi cum scutella pro eleëmosyna sui Conventus, toties quoties in Ecclesia Citatorum concionarentur, quod illud præcisè demonstraret exacta relatio primarii Apparitoris qui eas litteras executioni mandavit pariterque ipsum manutenentiæ Diploma, ad quod brevitatis causâ remitteretur, quod talis possessio & turbatio tanquam versans in negotio purè temporali spectaret ad notitiam Tribunalium Civilium, quod ipsi Citati & specialiter Pepermans ejusque consortes authores & perturbatores fuissent pacificæ & tranquillæ possessionis Impetrantium, quod illud

superabundè declararetur ex præscriptis, cum præparatoriis attestationibus ex parte sæpius memoratorum impetrantium traditis, præteriretur, quod omnes Canonicæ leges, omnes Synodi & Sacrosancta Concilia, per multa insuper Decreta sanctæque Sedis expressa mandata, quæ ab immemoriali tempore usque ad prædictarum memoriarum exhibitionem emanarunt, nihil aliud clament, nisi quod Religiosis ex Ordine Impetrantium, ubivis in quibuscunque Ecclesiis, sacellis & locis absolutè permissum esset concionari, Verbumque Dei populis annuntiare, prout id instructivè ulterius deduceretur, quod non foret in potestate ullius ulterius Ecclesiasticæ superioreitatis talia revocare aut irrita facere, attento quod hoc ab eo fieri deberet qui talia Privilegia & potestatem ipsis, Ordinique ipsorum in perpetuum concessisset, quod id solummodo spectaret ad potestatem suæ Sanctitatis quæ propter rationes eam moventes sola hoc posset revocare, verùm cum nullæ hactenus fuissent rationes, ut tales revocationes fierent, sed è contrario, ut hæc Privilegia magis & amplius augerentur ob beneficia & utilitates quas populus inde quotidie perciperet, hinc ne minima ratio quidem aut fundamentum subesset, cur talis ipsorum immemorialis possessio Impetrantium denegaretur, ultra ea quæ superius sufficienter essent declarata quæque itidem suo tempore demonstrarentur (si opus foret) ultra confessionem ab ipsa parte superius factam, quod hæc turbatio unicè & specialiter oriretur à dictis Æditui & Magistris pauperum præfatæ Ecclesiæ S. Jacobi de Caudenbergh, ut constat ex actis per eos ipsos in lite productis, nec possent iidem Citati ex quadam attestatione Philippi Verdelet data 16. Magi tum proximè elapsi, & ab iis similiter in lite exhibita commodum ferre, attento quod per illum se iidem jugularent, cum idem Deponens testabatur, quod ad requisitionem Citatorum missus fuisset ad Monasterium Impetrantium, ut ad diem 1. Maji Concionatorem haberent, at ea conditione quòd in eadem Ecclesia pro eleëmosyna sui Conventus non circuirent, quid adhuc egerent testibus, & quid manifestius ad condemnationem Citatorum, quandoquidem per id ipsum possessionem Impetrantium quoad conciones de novo continuâssent, turbationemque etiam tum solummodo movissent quoad temporale, sive concernens circuitum cum scutella pro Conventus sui eleëmosyna, & quandoquidem in materia possessoria & ad obtinendum in materia manutenentiæ nihil aliud secundùm jura requiretur præter probationem possessionis & turbationem ex adverso motam, & consequenter, an Impetrantes quoties in Ecclesia Citatorum concionarentur, impediri aut turbari licuisset in circuitu cum scutella pro eleëmosyna sui Conventus, prout effectu contigisset, uti esset in confesso vel ipsius partis, hinc firmum esset ac stabile quod Impetrantium litteræ patentes in hoc casu deberent confirmari cum expensis, damnis & interesse, cum possessio hic superius clarè esset demonstrata, quin ipsi parti esset in confesso, quodque turbatio adversus hæc mota, etiam resultaret ex factis hic ante descriptis ab ipsa parte passim admissis, & ab Impetrantibus præparatoriè plenè probatis cum præsentatione eadem facta ulterius ad superabundantiam probandi si opus foret, quibus omnibus attentis &c. persisterent etiam nunc Impetrantes expressè admodum prout aliàs, cum expensis, aut aliàs salutariter omni meliari modo, prædicti verò Citati in scripturis suis memorialibus dixissent sequentia in substantia, quod quandoquidem inter Citatos statutum esset ob graves admodum rationes, accedente etiam prævio mandato Superintendentium eleëmosynis Impetrantem cum grattarum actione amovere, & indicare etiam quod inutile foret ut deinceps Religiosos suos ad ipsorum Ecclesiam mitteret ad concionandum Festis diebus, quo sibi ad exclusionem ejusdem Ecclesiæ & Pauperum propria facerent emolumenta circuitus tempore concionis, prædicti Æditui & Magistri pauperum in corpore Impetrantem de eadem resolutione certiorem ante fecissent in Quadragesima 1674. exponentes ipsi magnum gravamen, necessitatem & paupertatem tam Ecclesiæ quam pauperum, super quibus cum Impetrans deliberasset cum Patribus Discretis sui Conventus, respondisset personis præfatis, se nolle ut deinceps quispiam Religiosorum suorum Ecclesiam præfatam concionaturus intraret, seque expunxisse & delevisse concionem seu Thema per quendam suorum Religiosorum compositum & destinatum concioni ibidem habendæ, quocirca conformiter ad resolutionem prædictam & responsum desuper datum Religiosos suos domi detinuisset, feriâ secunda & tertia Paschatis, & Festo Annuntiationis Divæ Virginis, dum & conciones per alios fuerunt habitæ, & circuitus pro eleëmosyna factus ad emolumentum Ecclesiæ præfatæ & Pauperum, Festo autem SS. Apostolorum Philippi & Jacobi ad requisitionem Citatorum quendam Religiosorum suorum misisset Impetrans ut iterum concionaretur, cui facto cum ne minima quidem adhesset suspicio quod sibi voluisset Impetrans attribuere prædictam oblationem directè contra resolutionem ipsi intimatam, contigisset quod præfati Æditui & Magistri Pauperum simile quid observantes fratri Laico inhibuissent ne circuiret, quibus fuisset Impetrans quasi verò promotus ut in hocce Concilio peteret litteras patentes manutenentiæ, quibus obtentis ob reticentiam veram causæ circumstantiarum, vi earum Citatis diem indixisset in rotula per primarium Apparitorem 12. Maji 1674. ad trigesimam ejusdem mensis, quantumvis verò prædicti Citati dicto primario Apparitori expressè declarassent hanc suam esse intentionem quod Religiosi Impetrantium deinceps non concionarentur pro emolumentis oblationum, quodque idcirco se vellent opponere, adeoque prænominatæ litteræ manutenentiæ resolverentur in simplicem citationem, tam secundùm jus scriptum quàm praxim hujus prædicti Concilii, nihilominus Impetrans, eo titulo quod cuidam Religiosorum suorum inhibuissent Citati ne concionaretur feria 2. Pentecostes ejusmodi anni 1674. libellum ulterius obtulisset 13. Maji & super inhibitione aut impedimento præsertim requisivisset litteras patentes attentati, obtinuissetque ut remitteretur ad rotulam cum interdicto provisionali usque ad primam, quod postmodum 30. per Procuratorem suum Van den Brande proponentem primò in materia manutenentiæ jussisset enarrari contenta litterarum suarum patentium & conclusisset pro confirmatione mandatorum in iis expressorum, aut aliàs prout in mandato, & in casum litis ad recedentiam, facta Procuratori Du Prenne occupanti pro Citatis earum litterarum visione cum tribus annexis præter relationem, & proponens eâdem in materia attentati repetiisset similiter contenta libelli, concludens prout in eodem cum expensis ac sustinens quod concessa interdictio effectum suum continuaret sortiri, contra quæ simul & semel respondentes Citati in rotula 27. Junii subsequentis conclusissent in finem ut litteræ patentes manutenentiæ in hoc Concilio impetratæ declararentur sub- & obreptitiæ, quodque Impetrantes, eo quod vi earum taliter, & prout fecerant, conclusissent pariterque in materia attentati declararentur, equidem in modo & forma non receptibiles cum expensis, aut aliàs &c. cum rationibus extra mandatum peremptoriè allegantes, quod prætensus circuitus cum scutella tempore concionis super quo D. Impetrans se voluisset manuteneri, in omnem eventum, ut accessorius solummodo considerari posset ad jus concionandi, quòd autem Domini Archiepiscopi Mechlinienses in hac Diœcesi authoritatem, non concederunt concionandi nisi ea conditione, ut in hoc ipso pariter consentirent Pastores, prout id impetranti probè notum erat, & aliàs ex patentibus Religiosorum posset videri, præter quæ, verum esset quòd Pastor in hac Citatus ipsi prohibuisset in Parochiali sua Ecclesia concionari, cui inhibitioni effectivè etiam Impetrans acquievisset, quin effectivè renuntiasset prætensæ suæ stationi juxta certificationes cum responsione præfata exhibitas, quod similes stationes precariæ tantùm reputarentur & dependentes pro omni tempore à voluntate Pastorum & alterius Ecclesiasticæ Superioritatis qui easdem possent revocare, prout simile quid patuisset in statione quam Patres Minoritæ Mechliniæ vi contractus & à multis annis habuissent in Metropolitana Mechliniensi, cum enim in ea causa à prædictis Patribus requisitæ essent litteræ manutenentiæ, iidem per sententiam desuper secutam in magno Suæ Majestatis Concilio 12. Novembris 1665. declarati fuissent infundati & non receptibiles, quibus attentis dici non posset turbationem ullam motam esse contra Impetrantem per occlusionem Cathedræ concionatoriæ, multo minus turbationem talem quæ redoleret attentatum aut viam facti, contra quæ replicando Impetrans, easdem allegationes licet admodum peremptorias nudè & simpliciter impugnâsset per impertinentiam & negationem, nec quidquam ex sua parte novi in contrarium allegasset, cum autem Citati simpliciter loco duplicæ perstitissent, partes in rotula septimæ Septembris tum proximè elapsi regulatæ fuissent rescribere per memorias, cui Citati satisfaciendo ex sua parte produxissent allegationes & deductiones hic supra factas quatenus inde posset conjici Impetrantes non esse fundatos, his addendo quod concionare & Verbum Dei populo annuntiare præcipua Episcoporum esset functio juxta Apostolicam doctrinam & Concilii Tridentini testimonium Sess. 24. capit. de reform. Imò Episcopis solis prædicandi munus de jure competeret, cæteris nonnisi ex ipsius concessione ajebat idem Concilium Sess. 5. de reform. cap. 2. post S. Gregorium Nazianzenum & Philosophorum de sacra Episcoporum authoritate cap. 31 §. 1. hæc concionandi authoritas reputaretur ab Episcopis propriè & ad exclusionem quorumvis aliorum communicata Pastoribus, cuilibet in sua Parochia tanquam eorum Vicariis ibidem & Coadjutoribus, & juxta doctrinam Barbosæ in Collectaneis ad idem Concilium Tridentinum Sess.... capit. 4. §. 4. unicum Impetrantium munus foret aliorumque Religiosorum subvenire Episcopis in prædicationis ministerio cum rogati aut vocati forent, propter quas rationes etiam non hic liceret ullis Religiosis concionari in Parochiali Ecclesia, nisi cum venia Illustrissimi, quæ venia etiam non aliter concederetur, nisi ea conditione quod in eo consentire deberent Pastores, juxta notorias patentes Impetrantium & quorumvis aliorum Religiosorum, adeò ut cum Impetrantes de jure forent Impotentes ad concionandum in præfata Ecclesia Parochiali de Caudenbergh nisi cum venia Illustrissimi & pariter Pastorum ibidem, prætensa eorum possessio non posset idcirco aliter admitti quàm ut precaria aut gratiosa, quandoquidem notorium foret quod quidquid necessario deberet ex alicujus permissione fieri, revocari etiam posset ad nutum permittentis. Capit. si cui de Præbendis in 6. & Bartol. in l. jubemus §. sanè sibæc Cod. de Sac. Eccl. Commentarius faciens ad verbum PERMITTERE dum à legislatore usurpatur, denotat perpetuitatem propterea quod lex perpetua sit, contrarium tamen obtinet in aliis rebus præsertim gestis à particularibus, in quibus istiusmodi verbum significat actum temporaneum, qui à permittente post unum actum deinceps impediri possit utpote precario concessus. Adeo ut omnimode infundatum esset quod ex speculatione quorundam actuum consecutivè factorum ex necessitate & ex prævia permissione, deducere quis vellet possessionem ut manuteneretur juridicè in-

vito

vito & renuente permittente, prout hic contingeret non solùm contra voluntatem priorum Citatorum, verùm etiam ipsius Illustrissimi Archiepiscopi, cum tamen munus prædicandi in Ecclesia Parochiali adeo sit functioni Pastorali annexum ut nemini, ne quidem pro tempore concedi possit nisi cum venia & interventione Pastorum, procul absit ut Religiosi ad similes Cathedras jus perpetuum possent prætendere ratione alicujus possessionis, quæ non alia foret nisi precaria aut gratuita, non solùm contra bonum institutum & ordinem qui in Hierarchia aut Ecclesia foret, verum etiam in præjudicium Parochianorum qui per talia à Pastoribus suis abstraherentur, privarenturque cibo aut nutrimento Verbi Dei ipsis per eosdem Pastores subministrando, tam ae jure divino quam naturali, si quando autem Pastores ob multiplices occupationes idem per se facere non possent, tum exacti muneris & obligationis ipsorum foret ad id committere & substituere personas idoneas, quod fieri necesse erat cum absoluta dependentia, ut iidem Pastores amovere possent concionatores qui sæpius ratione incapacitatis nullum fructum aut utilitatem conferrent Parochianis, adeo ut manutenentia per Impetrantes requisita malo admodum foret exemplo, existimantes Carolo Fevret. in tractatu de abusu lib. 3. cap. 3. propterea nullam manutenentiam concedi posse in simili materia aut casu qualis erat de Verbo Dei annuntiando, quæ opinio corroboraretur & stabiliretur per declarationem Cardinalium datam super 4. cap. Sess. 24. prædicti Concilii Tridentini in verbis, nulla habita ratione cujuscunque consuetudinis etiam immemorialis, dum agit de Monachis volentibus sibi attribuere authoritatem concionandi in Cathedris Dominorum Episcoporum Pastorum, insuper verò bene examinando fundum negotii. manifestè deprehenderetur, quod Religiosi nullum possint habere titulum ut per se in prædictis Cathedris concionarentur, illis repugnante jure divino. contra quod nunquam præscriberetur & prædictis Constitutionibus Pontificiis, adeo ut ex æqua justitia nequidem in eo possent manuteneri contra resolutiones quæ in contrarium sumerentur authoritate ordinaria & in vim juris communis, quarum executio nunquam censeretur incidere in viam facti aut attentati cap. 2. de spoliat in 6. quo expressè deciditur quascunque vias turbationis attentati aut spoliati cessare, quandocunque is, contra quem agere intendimus, munitus esset & suffultus jure communi, ad quæ omnia conformiter etiam judicatum foret in præfato magno Concilio, in casu huic simili non obstante antiqua & immemoriali possessione interveniente & quidem innixa cuidam contractui ex parte prædictorum Minoritarum, præterquam quod in casu subjecto concurreret, Impetrantes statione suæ prætensæ in omnem eventum renuntiâsse per responsum quod dedissent prædictis Ædituis & Magistris Pauperum latius in acta quæ inde extat memoratum, quemadmodum enim possessio animo retineretur, ita contraria animi declaratione amitteretur. *Conchrius var. resolut. lib. 2. cap. 7. num. 23. & quantumvis postea Festo SS. Philippi & Jacobi anni tum proximè elapsi concionati fuerint. id contigisset ad requisitionem Citatorum, qui existimaverant Impetrantes sese conformaturos juxta normam prædictarum resolutionum ipsis antea propositarum, quibusque jam tum, cum tertiò recurrisset occasio concionis ad diem festum, acquievissent, ut pateret ex documentis in lite per Citatos exhibitis, ad quæ omnia consecutivè pluresque alias rationes persisterent Citati in & super omnibus prout alias cum expensis, aut alias salutariter &c. postmodum autem die videlicet 6. Februarii ultimò elapsi oblatus fuisset libellus a prædictis Citatis in quo exponebatur in substantia. quod in materia manutenentiæ litem sustinerentur Citati contra prædictos Impetrantes ratione cujusdam stationis Festorum dierum in qua iidem Impetrantes nitebantur per Curiam manuteneri licet malè & infundatè, prout à Citatis in lite ex variis capitibus fuisset demonstratum, qui iidem pro ulteriori confirmatione æquitatis sui Juris lubenter adjunxisset, sententiam ibidem annexam pronuntiatam in magno Mechliniensi Suæ Majestatis Concilio in materia simili manutenentiæ, inter Reverendum Patrem Provincialem Guardianum & Conventuales Minoritarum ibidem ab una, & Dominum Archiepiscopum, junctis Dominis Præposito Decano & Canonicis Metropolitanæ Ecclesiæ ab altera parte, ex qua constaret prædictos Patres Minoritas declaratos esse non receptibiles, eò quod voluissent manuteneri in statione quam prætendebant vi contractus & ex antiquo se obtinere, ut in eadem Metropolitana concionarentur, ulterius ad prædictum finem lubenter etiam adjunxissent Supplicantes, quod contra manutenentiam per Impetrantes requisitam sese opposuissent ex prævio consensu, mandato & jussione, Illustrissimi Archi-Episcopi, qui etiam ulterius declarasset suam esse intentionem ut deinceps in præfata Ecclesia Parochiali, quoad punctum concionandi, assumerentur tales Concionatores seu Sæculares quales prædicti Pastores judicarent expedire: At vero cum status negotii obstaret quominus Citati eadem exhiberent recurrerent ad prædictum Concilium, humillimè supplicantes quatenus prædicta facta & allegata insuper ad litem assumerentur, idemque libellus ad dictum effectum ratus haberetur pro Civili, quo visò libello cum statutum fuisset ut supplicantes petitionem suam exponerent in rotula, debitè vocata aut citata parte aut ejus Procuratore factaque illius in rotula expositione, dicti Impetrantes contra exhibuissent rationes impertinentiæ. Quibus omnibus bene maturè expensis Clementissimus Dominus Noster Rex, Dux Brabantiæ &c. admittens ad litem præfatum libellum Civilem & rationes impertinentiæ, declarat præfatas litteras patentes manutenentiæ sub- & obreptitias, Impetrantesque eo quod vi earum taliter & prout fecerunt, concluserint. pariterque in materia attentati infundatos & non receptibiles, condemnans eosdem Impetrantes in expensas hac de causa factas juxta debitam taxam & moderationem præfati Concilii. Actum & pronunciatum Bruxellis 3. Octobris 1675. extensumque ad requisitionem & sumptus Citatorum.*

A. V. GINDERTALEN.

CAPUT IX.

Quæ observanda à Parocho circa Stationarios.

1 *Primo ne quempiam ad concionandum admittat, nisi de licentia Episcopi docuerit.*
2 *Secundò, ut curet convenientiorem sibi mitti.*
3 *Convenit ut Parochus per se vel per alium concioni intersit.*
4 *Conveniens est, ut cum stationario collationem constituat.*
5 *Stationario in temporalibus subsidio sit.*

Ostendimus quidem Capite præcedenti, Fratres Mendicantes vi suarum Stationum quantumvis multorum annorum serie continuatarum Parochis per se munus prædicandi aut catechizandi obire volentibus haud posse obsistere vel impedimento esse; at quia nonnunquam contigit, ut Parochi legitime impediti, vel certis diebus ad magnum populi concursum quibusdam locis, præsertim in civitatibus hactenus insufficientes sint, ut in Quadragesima & Adventu quotidie, aut Dominicis Festisque diebus non unam duntaxat, sed plures conciones habeant; ideoque necesse sit, ut vel Fratres Mendicantes Stationes suas continuare hactenus permittant, vel aliquos in auxilium advocent, expendenda sunt, quæ potissimum circa hujusmodi Subsidiarios Parochis agenda incumbant.

Et quidem cùm ex Decreto Synodi Tridentinæ Regulares ad prædicandum in Ecclesiis quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur; sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, *Sess. 5. cap. 2. De reformat.* Parochus attendere debet.

I. Primò, ne ullum in sua Ecclesia prædicare permittat, nisi de hac Episcopi licentia prævie in scriptis doceat. Quod & Synodi, & Episcoporum Decreta sedulo & enixè Parochis inculcant.

II. Secundò, cum Parocho cura Ovium suarum incumbat eoque titulo solicitè attendere debeat, quo pabulo Oves suæ reficiantur; non cuivis vices indifferenter, & cæco quodam modo, quasi ad se non spectaret, an Oves salutari vel insano pabulo pascerentur, committere potest; sed quantum in se est, allaborare debet, ut is in subsidium suum mittatur, de quo meritò confidat, quod populum sincerè Evangelicæ doctrinæ pabulo pascet; & affectuosè ad vitia declinandum & virtutes amplectendum movebit & inclinabit.

III. Quia tamen non ubique à Parocho dependet hujusmodi Stationariorum deputatio; neque semper tales, quales desiderat, obtinere potest, consultum erit interdum à Parochis observari, quod faciendum monuit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit. 19. c. 4.* "ut quandocunque alius: "quàm ipsemet Pastor concionatur, Pastor ipse per se vel "per idoneum substitutum concioni intersit, diligenterque "audiat, an porrigatur Christi Ovibus quale convenit pabulum, an dicatur aliquid quod Fidei Catholicæ, aut "bonis moribus non sit consonum, vel quod pias aures "possit offendere: Quod si quid hujusmodi observet, moneat Concionatorem: ut apud populum id revocet, aut "nobis per se vel per Decanum suum id significet: denuntientque Concionatores eos omnes (id quod etiam rogamus omnes utriusque sexus fideles pro eo quo tenentur "zelo tuendæ gloriæ Dei) qui opere, sermone, aut conversatione scandalosi, vel criminum suspecti, malèque "famati, plus exemplo suo destruunt, quàm verbo ædificant."

IV. Tertiò, quia Parochus exactiorem Parochiæ suæ notitiam habere solet, quàm Stationarii seu Terminarii qui

qui duntaxat quasi transeundo, & stando, à quo Stationes dicuntur, in Parochiis versantur, & multum conveniens, ac penè necessarium est, ut conferant quandoque cum Terminariis, cæterisque Regularibus ipsorum nomine Concionantibus uti monet dicta Synod. *eodem tit. cap. 2.* "Iis de „rebus, quas expediat maximè in Concione ad populum ip„sorum tractari, ex. gr. ut in vitia quæ maximè illic re„gnant, maximè invehantur, ut virtutes quæ illic frigent, „cum primis commendent, & alia pro populi conditione „sibi sumant tractanda, quæ non ita possunt novissè foris „advenientes Religiosi, ut Pastores domestici; & ut nove„rint, maximè tamen utilis sit hujusmodi collatio; quo & „Pastor & qui ejus loco est Concionator, concordes uno „ore loquantur, & sententiam animi sui per se unus, per al„terum alter dicat."

V. Denique si videat Parochus Stationarios sive Terminarios aliosve Regulares se veros Parochorum subsidiarios exhibere; sibique in Officio Pastorali sedulò, & cum fructu subservire, dignum & justum erit, ut illos cum omni benignitate ac benevolentia recipiat: "Eosque, ut monet „Synodus Cameracensis *P. I. tit. 6. cap. 6.* apud populum „habeat commendatos tanquam operarios mercede suâ di„gnos." Ubique enim, præcipuè tamen in Parochiis ruralibus, Stationarii, aut aliqui ex eorum Ordine solent certis diebus eleemosynam à Parochianis quasi in mercedem suorum laborum petere.

Quin & usus obtinuit, ut Stationarii, qui certis designatisque diebus concionantur, sumptibus communitatis excipiantur, uti testatur de Sercy loco supra citato: Hi verò qui ab ipso Parocho ob impedimentum repentinum subinde vocantur, ejus sumptibus excipiendos esse monet, quod & moribus Belgii congruit. Conveniens tamen est: ut potius apud Pastorem, quàm Laicos hospitentur; ipsaque communitas potius Pastori, quàm alteri sumptus suppeditet, atque refundat.

CAPUT X.

Sicuti Parochorum est populum instruere; ita Parochianorum est eum audire.

1. *Adstruitur auctoritate Scripturæ S.*
2. *Auctoritate Concilii Trid.*
3. *Auctoritate S. Caroli.*
4. *Commoda ex frequentatione Parochiæ provenientia.*
5. *Rejicitur inepta cujusdam glossa.*
6. *Incommoda ex neglectu frequentationis Parochiæ.*
7. *Motiva dictam frequentationem promoventia.*
8. *Litteræ Pastorales S. Caroli ab Episcopis Belgii adoptatæ.*
9. *Omnibus Verbi Dei præconibus injungitur ut hanc obligationem populo proponant.*

I. Sicuti boni Pastoris est teste ipso Summo Pastore Christo *Joan.* 10. Oves proprias noscere, eas præire, ac nominatim vocare, & ad salubria pascua educere, ita eodem testificante, Ovium est vocem Pastoris audire, & vocantem sequi.

Si ergo Parochi tanquam boni Pastoris sit oves pascere & instituere, etiam reciprocè Parochianorum tanquam ovium est, à Pastore Divini Verbi pabulo velle pasci, ejusque vocem audire.

II. Hanc Parochianorum obligationem supponens Synodus Tridentina loco citato Episcopis mandat, "ut moneant „populum diligenter, *teneri* unumquemque Parochiæ suæ „interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Ver„bum Dei."

III. Huic Synodali decreto parere volens S. Carolus litteras monitoriales, quibus populus de hac obligatione moneretur in Concilio suo Provinciali VI. edidit; quas in idioma vulgare versas populo prælegi & explicari per omnes suæ Provinciæ Diœceses voluit.

In his primò ostendit, quanti olim apud antiquos Patres fuerit frequens ad Ecclesiam propriam Parochialem fidelium conventus, ac deinde subdit: "Cujus veteris discipli„næ restituendæ in usumque revocandæ desiderio flagrans „olim Summus Pontifex Urbanus VI. eo de genere Aposto„lica Sanctione diligentissimè cavit, & nuper Sacra Tri„dentina Synodus Oecumenica ab Episcopis fideles non „solùm hoc moneri voluit, ut frequenter ad *proprias Paro„chiales Ecclesias* saltem Dominicis diebus, festisque majo„ribus accedant, sed illud etiam diligenter ostendit, *unum„quemque teneri*, ubi commodè fieri potest, Parochiæ suæ in„interesse ad audiendum Verbum Dei.

Hæc Viri Sanctissimi (cui Concilii Tridentini directio præcipuè incumbebat dum allegatum Decretum editum fuit) verba utinam expenderent illi, quos non pudet dicere, Decreto Concilii Tridentini non præceptum, sed consilium contineri.

IV. Prosequitur deinde S. Carolus: "His igitur ejusdem „Tridentinæ Synodi Decretis, & veteri salutarique exem„plo adducti, cum populum urbis, Diœcesis, Provinciæ„que Mediolanensis nostræ rebus ad salutem necessariis in„structum, per bona opera ad præmium sempiternum per„ducere summopere in Domino cupiamus, hac nostrâ mo„nitione eos universos & singulos cohortamur, ac per vis„cera Misericordiæ Jesu Christi obsecramus, atque obte„stamur, ut quamvis in sua vicinia, oppidis, & suburbiis, „Oratoria, Capellas, aliasque Ecclesias habeant, ubi san„ctissimo Missæ Sacrificio interesse possint; frequenter ta„men Dominicis saltem aliisque solemnibus festisque die„bus ad suam quique Parochialem Ecclesiam conveniant: „ubi à Parocho, cui cura commissa est, Verbo Dei pascan„tur, fidei Christianæ rudimentis, aliisque animarum salu„ti necessariis præceptis erudiantur; ad Sanctissima Sacra„menta Religiosius percipienda instruantur, ad eorúmque „frequentem usum, ut illa sacra Synodus optat, paternis „ejus cohortationibus indies magis inflammentur: tum ab „eodem item audiant, qui dies festi, si quid in hebdoma„dam inciderint, colendi, quæ vigiliæ jejuniáve servanda „sint: Discant ab ipso item, quæ Christianæ pietatis officia „in illis religiosè colendis præstari oporteat; ac quæ præte„reà Supplicationes, Processionesve aut Stationes, Ordina„tiones, Indulgentiæ, Jubilæa indicantur, quæ Matrimo„niorum Denuntiationes fiant; quæ item pro ratione tem„porum, admonitu jussuve Episcopali ad diligentiorem „eorum institutionem promulgentur."

V. Si hæc unà cum ipsa Concilii Tridentini sanctione paulisper expendisset Auctor Libelli, cui titulus: *Exhibitio Canonum circa prædicationem Regularium*, indubiè intellexisset impeditudinem Glossæ, quam pag. 67 citato Concilii Trid. Decreto appendit: "Concilium Trid. ait, Ecclesiæ „Parochialis jus non firmat contra Mendicantium Ordi„nes, sed contra alias Parochiales Ecclesias, ac præsertim „contra Oratoria seu Capellas...... Ordinum etiam Men„dicantium Ecclesiæ sunt Vicariæ, atque appendices Ro„manæ Ecclesiæ, ideoque quisque Fidelis potest illic Sacra „audire." Si inquam, Litteras S. Caroli unà cum ipsa Tridentini lege attendisset, intellexisset suæ Glossæ ineptitudinem. Cum enim edicat Synodus unumquemque teneri *suæ Parochiæ*; vel ut S. Carolus, *Parochiali propriæ Ecclesiæ interesse*, nónne evidentissimè etiam contra Ordinum Mendicantium Ecclesias firmavit jus Ecclesiæ Parochialis? Num forsan dicet, Fideles *suæ Parochiæ*, vel Parochiali propriæ Ecclesiæ interesse, quando Ecclesiis Mendicantium intersunt? Hoc qui dicere audet; etiam dicat, Ecclesias Mendicantium esse Fidelium *Parochias*, aut *Parochiales proprias Ecclesias*: ipsosque Fratres Mendicantes Fidelium *proprios Parochos*, coram quibus & Matrimonium contrahi posse affirmet.

Quod verò Auctor addit; Ecclesias Mendicantium esse Vicarias, ac appendices Romanæ Ecclesiæ, haud capio: Hoc scio, Fratres Mendicantes, eorúmque Ecclesias à Sede Apostolica esse probatos, & admissos, ut Prælatorum & Parochorum administros & subsidiarios. Ideoque rectè dici, eorum Ecclesias ex intentione Pontificum & Fundatorum esse vicarias, & appendices subsidiarias seu succursales Ecclesiarum Parochialium. Sed missa hac glossâ ad litteras S. Caroli revertamur.

VI. Propositis fructibus ex diligenti Parochiæ frequentatione sperandis ex adverso nunc incommoda ex ejus neglectu obvenientia enumerat, & ob oculos ponit: "Hinc, „ait, in plerisque sæpe Articulorum, & Dei Sanctæque „Matris Ecclesiæ præceptorum, quæ ad salutem conse„quendam Christianum hominem nosse oportet, imperi„tia, festorum dierum cultus neglectus, debita Christianæ „pietatis opera non exculta, non cognita Christiana fami„liarum institutio, languescens Sacerdotum Parochorum „omne officium, eorum aliquis contemptus; Sanctissimo„rum Institutorum, & Sacrorum Canonum violatus usus; „hinc denique Ecclesiis Parochialibus, quæ à majoribus, „tanto pietatis studio ex ædificatæ sunt, instaurandis, or„nandis, sartis tectisque habendis cura multis ex partibus „neglecta, in illisque nulla aut penè exigua Ecclesiastica ad „Divina Officia obeunda necessaria suppellex."

„His tot tantisque malis, atque incommodis unusquisque „occurrere studeat, id diligenter exequendo, quod Sancto„rum Patrum suadet authoritas, quod Tridentina Synodus „moneri jubet, quod ex illius jussu nos de uniuscujusque „Vestrum salute soliciti, paternis vocibus cohortamur & „monemus in Domino."

VII. Denique præoccupat quæ in excusationem neglectus assumenda prævidebat; motivaque pietatis ad sedulam Parochiæ frequentationem incitantia adducit: "Nec „verò quemquam aliquod quod vel ex pluvia, frigore, æstu, „temporumve vicissitudine existat incommodum, ab hoc „officio deterreat: imo verò ad illud diligentiùs exequen„dum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum ac„cendat necesse est, qui salutis suæ memores, hujus rei gra„vitatem eorum, quæ commemorata sunt ratione perpen„dent, quique aliquando animo secum reputabunt, non

solum

„solum Parochialem Ecclesiam sibi datam esse, in qua pri-„mum Baptismo suscepto Christo Domino renati, aliis Sa-„cramentis aluntur ad perpetuam salutem; sed Parochum „etiam Sacerdotem sibi loco parentis esse debere quem di-„ligant, colant atque observent; hoc sibi proponentes, il-„lum pro fidelibus sibi commissis apud Deum Internunti-„um, ac deprecatorem esse divinæ Legis Interpretem, Di-„spensatorem ministeriorum Dei, Christianæ vitæ & mo-„rum disciplinæ Magistrum, à quo omne petant piè recte-„que vivendi consilium, ac denique Ministrum omnium „ferè, quæ ad salutem eis necessaria sunt."

VIII. Has litteras hic referendas judicavi, tum ut ex illis pateat, quid de obligatione frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ejusque momento senserit Sanctissimus hic Præsul; tum quia litteras has etiam Episcopi Belgii, ut mandato Concilii Tridentini satisfacerent, non semel probarunt & in suis Diœcesibus promulgari mandarunt.

Et quidem Andreas Creusen Archiepiscopus Mechlin. cum comperisset, subditos suos in crassa Mysteriorum fidei ignorantia versari; eamque pro magna parte oriri ex eo, quod non haberetur diligentia conveniens, & affectus frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ut ipse loquitur in suo Decreto 26. Octob. 1667. evulgato, voluit has S. Caroli Litteras in idioma Flandricum & Gallicum versas suo Decreto annecti, & populo proponi.

Quod idem modernus Antverpiensium Antistes Joannes Ferdinandus Van Beugem evulgato Decreto die 21. Martii 1687. fieri mandavit: " Ut quisque, ait, tum aucto-„ritate tanti viri tum concludentibus ejus rationibus ad Pa-„rochiæ frequentationem impensius incitetur."

IX. Porrò Episcopi Belgii, ut juxta legem sibi à Synodo Tridentina positam, populus sæpius de hac obligatione moneatur, præter iterata à se edita Decreta, insuper omnibus Verbi Dei Præconibus, tam Regularibus, quàm Sæcularibus hæc duo injungunt: primum, ut " moneant „populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus „Dominicis & Festis majoribus accedant. " Alterum: Di-„ligenter item moneant, unumquemque teneri Parochiæ „suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audien-„dum Verbum Dei: " Instructiones pro concionat. *Art. 9. & 10.*

Hæc continua Episcoporum mandata, & sæpius iteratæ Pastorales exhortationes, sat probant, quantopere hujus legis custodia ipsis cordi sit; quod & amplius patebit, si expenderimus, quæ in hoc nostro Belgio ad promovendum Parochialium Officiorum frequentationem decreta sint.

CAPUT XI.

Quæ in Belgio fuerint statuta ad promovendam frequentationem Parochiæ ad audiendum Verbum Dei.

1 *Tempore instructionis Parochialis Missa celebrari non potest.*
2 *Nemo tempore concionis Parochialis concionari potest.*
3 *Edicta Regia circa hanc rem.*
4 *Varia ad promovendum frequentationem Catechismi, præsertim circa pauperes.*
5 *Magistratuum cura in promovendo Catechismo.*
6 *Quid Litteræ Regiæ de hac re habeant.*

Synodi Belgicæ supponentes obligationem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei adeò claris ac evidentibus terminis in Sacris Canonibus, ac novissime in Synodo Tridentina esse expressam, ut nullo vel apparenti colore obfuscari posset, non tam fuere solicitæ, ut hanc legem suis Decretis inducerent, quàm ut removerent ea, quibus à Parochiæ frequentatione populus quacunque ratione avocaretur; eaque ordinarent, quibus ad eam frequentandam incitaretur & moveretur.

I. " Quia unusquisque juxta Concilium Tridentinum „Parochiæ suæ interesse tenetur ad audiendum Verbum „Dei, ubi commode id fieri potest; quo tempore illud in „Ecclesia parochiali annuntiatur, (ait Synodus D. Mechl. „*tit.* 10. *cap.* 5.) nemo in Capellis, quæ Parochiæ finibus „continentur, concionat, aut Missam celebrare præsumat „sub pœna arbitraria. Et similiter nemo in eadem Ecclesia „sub concione Missam, etiam privatam, celebret."

Similiter Buscoducensis sub Masio *tit.* 11. *cap.* 3. " Ne „Parochiam, qui diebus Dominicis & festivis juxta Con-„cilii Tridentini declarationem, Parochiæ suæ interesse „ad audiendum Verbum Dei tenentur, alio avocentur, „præcipit, ne quis Sacerdos eo tempore in Ecclesia Paro-„chiali, aut extra eam in Capellis Sacrum facere aut con-„cionari præsumat, sub pœna nostro arbitrio infligenda."

Et altera sub Masio, postquam statuit in Parochia, Missa matutinali finitâ, Catechismum esse instituendum, adjungit: " Caveant Sacerdotes, ne tempore concionis hujus „matutinæ, sive etiam Pastoralis, audeant Missam legere „ne occasione hac Auditores à catechizatione avocen-„tur."

" Capellani (ait Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 3. „*cap.* 16.) sive intra sive extra Ecclesiam Parochialem tali „tempore Missas dicant, ut populus hac occasione à Missa „Parochiali, Concione, aut Catechismo non avertatur."

II. Synodus autem Antverpiensis sub Miræo *tit.* 11. *c.* 8. eandem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei obligationem ex Concilio Tridentino præmittens ait: „nemo in civitate nostra, & oppidis, Dominicis & festis „diebus ante meridiem extra Ecclesiam Parochialem, lin-„gua vernacula concionetur, nequidem sub prætextu In-„dulgentiarum, aut Confraternitatum: lingua vero exter-„na non fiat concio ante horam decimam."

Quod hæc Synodus statuit, generaliter in Belgio receptum est; ut nimirum nemo in civitate aut oppidis concionari queat eo tempore, quo concio Parochialis habetur; ne populus hac occasione avocetur à Parochia, cui ad au-„diendum Verbum Dei interesse tenetur.

III. Neque Episcopis duntaxat, sed & ipsis Principibus curæ fuit, ne quid populum ab officio Parochiali retraheret: Hinc Philippus II. edicto anni 1587. ad Synodum Cameracensem *art.* 5. cavit, Ne quis diebus Dominicis aut „Festis tempore Concionis, Summi Sacri, & Vesperarum, „audeat ambulare in foro, aut locis publicis, aut propè „Ecclesiam, neque intrare popinas, aut publicè quocun-„que ludo se occupare, vel choreas ducere, vel piscari; „aut scholas gladiatorias vel hortos Sagittariorum fre-„quentare sub pœna arbitraria. " Et Carolus V. Edicto anni 1531. *art.* 31. ne quis eo tempore ad tabernas recipiatur.

IV. Porrò cùm non tantùm instructio Parochi, quæ fit per modum concionis necessaria sit, sed vel maximè illa, quæ ad parvulorum & rudiorum captum instituitur quæ Catechismus dicitur, varia quoque quibus tam pueri, tùm rudiores adulti ad hujus frequentationem incitarentur & urgerentur, ordinata sunt.

Et imprimis Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit.* 1. *cap.* 4. statuit " ut Pastor inducat Rectores fabricæ & Mensæ „S. Spiritus aliosque viros probos & honestas matronas, ad „charitatis officia præstanda promptos, ut sua præsentia „& opera tam sanctum opus modis omnibus, quibus pos-„sunt promoveant: petatque Pastor à quolibet Magistratu „unum alterúmve virum pium, honestum & talium rerum „amantem, qui unà cum ipso Catecheseos continuationi & „bono ordini superintendant."

Et cap. 5. pergit: " Ad hunc Catechismum teneantur „Ludimagistri & Magistræ ducere suos discipulos: pueri „verò à sexto ætatis anno usque ad decimum quintum, „qui Scholas quotidianas non visitant ob paupertatem, de-„scribantur à committendis à Magistratu loci, qui & eo „compellantur venire sub pœna qua parentes, aut ii qui-„buscum habitant, mulctentur: in quem finem suspen-„datur catalogus in Scholis qui singulis vicibus legatur, „absentes requirantur, quos si contingat sæpius sine causa „legitima abesse, deferantur ad Super intendentes casti-„gandi; Rectores mensæ pauperum eleemosynas dari soli-„tas Parentibus, qui suas proles non mittunt ad Catechis-„mum, suspendant. Si vero animadvertatur, quod catechi-„zatio fieri commodè non possit hora prima, fiat aut manè „post Missam matutinam aut summam Missam: ita tamen „ut semper sit certa hora, & quantumcunque pauci con-„veniant, non ideo omittatur.

„Utque etiam pauperiores, ait *cap.* 8. ea, quæ salutis sunt, „discere possint, emantur sumptibus mensarum paupe-„rum, vel communitatum libelli Catechismi & præmia ad „pueros excitandos."

V. Quia vero, ajunt Statuta Synodalia Gandensia sub Antonio Triest. " Plurimi arte mechanica & ex eleemosy-„nis victitantes, quò rudiores existunt, eò tardiores repe-„riuntur in frequentando Catechismo, eos singulariter „curæ Parochorum & Catechistarum in Domino com-„mendantes, quantum opus est mandamus, ut importunè „opportunè instent apud Dominos temporales & Magi-„stratus, quatenus omnem operam in promotionem pro-„fectus spiritualis hujusmodi ignorantium impendant; ac „ipsis exponat decretum Principis desuper emanatum lit-„teris ad Concilium Flandriæ directis, nec non alias litte-„ras ejusdem Concilii datas ad singulos Diœcesis nostræ „Magistratus, quarum copias ad finem horum Decreto-„rum adjicimus."

V. Litteræ Regiæ datæ ad postulationem Episcopi Gandensis, quarum hæc Decreta meminere injungunt omnibus Magistratibus Diœcesis Gandensis, ut adigant Ludimagistros, & Magistras sub pœna suspensionis ab officio, adducere pueros Scholas suas frequentantes ad locum Catechismo habendo per Episcopum aut Decanum ruralem assignatum aut assignandum.

Ex his fat intelligitur, Belgii nostri Moderatores seu Eccle-

clesiasticos seu Politicos nihil prætermisisse, quò tum Prædicationis tum Catechismi Parochialis adeò pium & necessarium opus promoverent; & populus in iis, quæ salutem animæ spectant, debitè instrueretur: illud dumtaxat dolendum, tam sancta ac necessaria Decreta adeò negligi, atque ob eum neglectum fideles præcipuè pauperiores in tanta Mysteriorum fidei & Religionis nostræ ignorantia versari.

Cæterum de qualitate & ætate in Pastoribus cæterisque curam Animarum gerentibus requisitis tractabitur in Parte Secunda, ubi de qualitate & ætate ad Beneficia requisitis agetur. Similiter de examine & concursu ad Pastoratus instituendis, item de officio & jure Pastorum in administratione Sacramentorum, celebratione Exequiarum, & Funeralium suorum Parochianorum; jure ad decimas, oblationes, atque competentiam Pastoralem; aliisque ad munia Parochorum atque jura Ecclesiarum Parochialium pertinentibus in Secunda Parte sub suis respectivè titulis agetur.

TITULUS IV.

De Custodibus Ecclesiarum Parochialium.

CAPUT I.

De Officio Custodum.

1 *Officium Custodum de Jure communi.*
2 *In Decretalibus non agitur de hodiernis Ecclesiarum Parochialium Custodibus.*
3 *Functiones Custodum ex Synodis Belgicis.*
4 *Custodes cautionem dare debent.*
5 *Cura ipsorum circa nitorem Ecclesiarum.*

I jus Decretalium consulamus, quod pro jure communi hodie receptum est. Custodis est, ea, quæ Ecclesiæ competunt, custodire; in Canonicis horis signa tintinnabulorum pulsando, ipso Archidiacono jubente pulsare; pallia vel linteamina altaris, seu cuncta utensilia Ecclesiæ indesinenter custodire; lampades & lucernas in accendendo, seu extinguendo, pervigilem existere. *Cap.* 1. *X De Offic. Custodis.*

Adhæc solicitus esse debet de omni ornamento Ecclesiæ, & luminariis sive incenso; nec non panem & vinum omni tempore præparatum ad Missam habere debet. Præterea omnes oblationes seu decimas cum consensu tamen Archi-Diaconi absente Episcopo, inter Fratres dividat, *Cap.* 2. *X eod. tit.*

II. Hîc non de Custodibus Ecclesiarum Parochialium, quales hodie in plerisque sunt, tractari, sed potius de Custode Cathedralis, aut Collegiatæ Ecclesiæ, quem Thesaurarium dicimus, & plerumque Canonicos dignitate præcedit, tum officia jam descripta, tum illa ab Archidiacono dependentia sat innuunt; præsertim cum in dicto Capitulo 2. referatur ex Concilio Toletano, eam esse Custodis eminentiam, ut in his tribus, nimirum, Archidiacono, Archipresbytero & *Custode*, tanquam in tribus *Ecclesiæ Columnis* consistere debeat *alma Mater Ecclesiæ*: quæ nullatenus congruere Custodibus sive Matriculariis Parochialium Ecclesiarum nemo non videt. Quapropter cùm de his dumtaxat hoc titulo agere decreverim, functiones non tam ex jure communi, quàm Synodis Belgicis, quæ de his Custodibus ex professo agunt, petendæ sunt.

Illud cumprimis ex Synodis constat, Custodes esse Parochorum eorumve vices gerentium in administratione Sacramentorum divinorumque Officiorum persolutione ministros, & administros.

III. " Pastori, vel ejus vices gerenti, ait Synodus Gandensis, diebus Dominicis & Festis Vesperas & Laudes vespertinas solemniter decantanti, Custos in habitu decenti „& superpelliceo indutus debitè assistet, prout & Missam „solemnem vel privatam quocunque anni die celebranti, ac „paratus erit quacunque hora illi à Pastore significanda „saltem quoad Missas, ut Pastori inserviat in muneribus Pa„storalibus ipsius auxilium requirentibus; cavebit igitur, „ne sine Pastoris licentia sese absentet; imò si interdum ob „negotia privata domo sua abesse cogatur, mandamus, ut „alteri idoneo & Pastori grato vices suas committat, vel de „absentia sua domesticos aut vicinos suos vel ipsum Pasto„rem certiorem reddat, quonam pergat, quatenus necessi„tate vel occasione urgente facilè valeat reperiri, & advo„cari." *Tit.* 16 *cap.* 19.

Huic conformes sunt pleræque Belgicæ Synodi; additque Audomarensis 1583. *tit.* 16 *cap* 2 " Ornamenta bonaque „Ecclesiæ solliciti sunt ut ne perdantur, seduli ut lacera fra„ctave restaurent, aut Ecclesiæ impensis restaurari curent, „prudentes ut detrita indecorè non prodeant in servitium „Dei. Dent operam, ut sursum & deorsum in templis om„nia sint munda ac nitida. Pavimenta, parietes, altaria, al„tarium tecta & sacras vestes tergant frequenter. Altarium „mappas, Sacerdotum amictus atque albas, sacra Corpora„lia, calicum purificatoria, priusquam evadant sordida, mu„tent, aut Sacerdotibus mutanda dent: phialas sive ampul„las, quibus vinum & aqua subministrantur, singulis septi„manis ut minimum lavent, ac mundent. Non permittant, „ut dent Sacerdotibus ad Sacrificium panem mucidum aut „maculosum, vinum acidum, impurum, evanidum, aut „quod pridie profana mensa respuerit. Denique in omni„bus diligenter & fideliter, quæ officii sui sunt, præstent, „magnis à Deo præmiis remunerandi."

Quæ hæc Synodus fusius, paucis comprehenderat Synodus I. P. Cameracensis: " Vestes, ornamenta, suppellecti„lem diligenter conservent, exponantque, & reponant ho„nestè, ut dignum est." *tit. De ministeriis Eccles. cap.* 10.

Verùm non ubique curæ Custodum eadem concredi, sed alibi pauciora sat indicat Synodus Namurcensis anni 1604. statuens. " ut iis in locis, ubi Matriculariis cura & custodia „ornamentorum & aliorum mobilium bonorum Ecclesiæ „committuntur, non admittatur ad hoc munus, nisi suffi„cientem judicio Pastoris & præcipuorum Parochiano„rum, de iis fideliter conservandis & restituendis præbue„rint cautionem." *tit.* 9. *cap.* 11.

I. Quoad hanc cautionem à Custodibus præstandam, Synodus D. Mechl. 1609. vult, ut requisiti dent cautionem pro his, quæ illorum curæ committuntur. Similem cautionem aliæ Synodi quoque exigant; eamque nonnullæ sufficientem judicio Pastoris & Notabilium; in qua re uniuscujusque Ecclesiæ consuetudo & statuta attendenda sunt.

V. Denique præcipit jam citata Synodus Namurcensis *cap.* 12. " Ut moneantur diligenter & frequenter à Pastori„bus, ut nullas in Altaribus aut in Parietibus, nec in ipso „templi pavimento, imo nec in cœmiteriis notabiles sor„des patiantur, sed reipsa omnibus testentur, se diligere „decorem domûs Dei, cujus ministerio sunt mancipati."

CAPUT II.

Qui ad Officium Custodum admittendi, & qui rejiciendi.

1 *Custodes Ministris Ecclesiæ annumerandi.*
2 *Horum qualitates habere debent.*
3 *Sæcularibus Officiis implicati assumi non possunt.*
4 *Debent se exhibere ut Ministros Ecclesiæ.*
5 *Simoniam sapit vendere Officium Custodis.*
6 *Tangitur abusus circa Ministrum Missæ.*

I. Qui functiones, & munia Custodum præcedenti capite breviter exhibita expenderit, haud difficulter fatebitur, Custodes Ministris Ecclesiæ, eorumque Officia Ecclesiasticis Ministeriis esse annumeranda: Adeoque eas meritò in Custodibus conditiones & qualitates requiri, quæ dignos Ecclesiæ Ministros decent; eaque omnia ab iis esse fugienda, quæ hujusmodi Ecclesiæ Ministros dedecent; & per quæ ministerium ipsorum vituperaretur.

II. " Considerantes indecorum esse, inquiunt Patres Sy„nodi Brugensis sub Driutio, statui Ecclesiastico, Laicos, qui„bus jure vetitum est, cancellos sive chorum Ecclesiarum „ingredi, Custodum officia in diversis Ecclesiis exercere: „præcipimus & injungimus singulis Decanis, ne deinceps „quispiam ad custodiæ deservituram admittatur, non ton„suratus, aut bigamus, aut qui ballivi aut clientis Officium „exercet, aut in judicio criminali interfuit, suamque in eo „sententiam protulit, vel officium cauponarii vel taberna„rii aliudve vile & Clerico indignum exercet, aut qui bar„bam defert longiorem, seu vestem Clericis indecentem; „atque ante admissionem dictis Decanis de vitæ suæ hone„state & fidei sinceritate testimonium scripto exhibeat."

III. Si-

III. Simile est Decretum iisdem penè verbis conceptum Synodi Iprensis sub Rithovio an. 1577. *tit.* 25. *cap. unico*, solosque *Tonsuratos* ad hoc ministerium assumi permittens, „& de quorum probitate, religione, peritia, & laudabili „conversatione, fide-digno testimonio (sicuti decet *Mini-* „*stros Ecclesiæ*) constet.“ Idem requirit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.* 20. *cap.* 3. Synodus quoque Antverpiensis sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 23. ad officium custodis non admittendos censet. „Qui Ballivi, Prætoris, Procuratoris, „aut simili officio funguntur, aut cauponam aperiunt; cum „hujusmodi officiis distracti, inquit, debitè officium custo- „dis facere non soleant.“ Et *cap.* 19. edixerat, ut custos assumatur, *qui boni sit nominis & famæ, & honestæ conversationis, peritus cantûs*.

Quin Synodus Gandensis an. 1613. *tit.* 16. *cap.* 12. & Decreta Synodalia sub Triest. *tit.* 16. *cap.* 20. nec ad *deservituram* custodiæ admitti volunt, „qui collectoris vectigalium, „cauponis, tabernarii, vel aliud vile & sordidum officium „exercet; nec bigamum, sine legitima dispensatione.“

Denique Synodus I. P. Cameracensis *tit. De ministeriis Ecclesiasticis cap.* 10. paucis multa comprehendens, ait: „Matri- „cularii, & custodes Ecclesiarum munera sordida, & planè „Laica non obeant: Ne sint publicani, sylvarum custodes, „villici locatitii, nec vestitu præ se ferant aliud, quàm ca- „stum & modestum *Ecclesiæ ministerium*, cui sunt attributi.“

IV. Nullatenus ergo ambigi potest, quin Synodi Belgicæ uno consensu custodes Ministris Ecclesiæ annumeraverint. Hinc Synodus Audomarensis loco jam citato ait: „As- „sumpti autem qui fuerint, abstineant omni tabernarum „ingressu & conversatione indecenti, vitam ducant Dei Mi- „nistris dignam, nec prodeant, saltem in Ecclesiam aut ad „obeundum, quod sui est muneris, nisi in tonsura & habitu „decenti.“

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 17. *cap.* 15. vult, ut in sua assumptione promittant, „se in officio Divino & administra- „tione Sacramentorum superpellicio usuros, alioquin offi- „cio privandos. Et si custodes non resideant, teneantur „providere Ecclesiæ de idoneo aliquo substituto, cum sti- „pendio Ordinarii arbitrio illi constituendo.“

V. Ex his patescit; Synodos nostras conformiter ad jus commune non dubitasse, quin officium custodis seu Matricularii sit officium Ecclesiasticum; ipsique Ministris Ecclesiæ sint annumerandi; ideoque tanquam indubitatum supposuerint, veram esse Simoniam mediante temporali hujusmodi officium vel impetrare, ut in casu occurrente etiam respondit Wamesius *Cons.* 562.

VI. Ad hæc si quis attendat morum ac vitæ honestatem aliasque conditiones in Matriculariis requisitas, eo titulo, quod Parochis in suis assistere debeant functionibus, facile intelliget, quàm à Patrum mente alienum sit, quod in præcipua & sublimissima functione, scilicet Sacrificio Missæ, assistat nescio quis sordidus & immorigerus puer, isque tanquam Minister nomine totius Ecclesiæ Sacerdoti respondeat: sed de hoc summo & nunquam satis deplorando abusu plura *Part.* 2. *tit. De Sacrificio Missæ*.

CAPUT III.

A quo Custos constituendus, & quæ ejus jura?

1. *Jure communi electio Custodis spectat ad Parochum.*
2. *Consuetudine aliove titulo ad Æditus aliosve spectare potest.*
3. *Parochus suum Ministrum habere debet.*
4. *Unde Custodibus competentia assignanda.*
5. *Custos partem suam habet in obligationibus.*
6. *Circa hoc jus Custodis observanda Consuetudo.*

I. CUm Custodes sint ministri Pastoris, ut ipsi serviant in iis omnibus, quæ muneris ejus sunt, uti loquitur Synodus Audomarensis *tit.* 20. *c.* 2. naturale est, ut Parocho competat jus constituendi Custodem tanquam ministrum suum; ideoque, ni contraria consuetudo aut alius legitimus titulus probetur, quo Parochus excludatur, non apparet, qua ratione ab electione excludi queat.

II. Quia tamen Matricularii quoque ornamenta aliaque Ecclesiæ utensilia curare est, quorum cura & ad Æditus Ecclesiarum solet spectare; hinc consuetudo multarum Ecclesiarum in constituendo seu eligendo Matriculario ipsos Æditus unà cum Parocho admittit.

Quin tamen ex singulari titulo, aut legitima longa consuetudine ad alios jus illud transferri possit, dubium non est. Unde primò & ante omnia de titulo & consuetudine inquirendum; si verò de his non constet, aut non satis probentur, eo casu juxta jam dicta Parochus & Æditui ad constituendum Matricularium præ cæteris fundati videntur.

III. Jam pridem decretum fuit in Concilio Nannatensi relatum *in cap* 3. X. *De vita & honestate Cleric.* „Ut quisque „Presbyter, qui plebem regit, Clericum habeat, qui secum „cantet, & Epistolam & Lectionem legat, & qui possit te- „nere scholas, & admonere suos Parochianos, ut filios suos „ad fidem discendam mittant ad Ecclesiam; quos ipse cum „omni castitate erudiat.“

Clericum, de quo in citato decreto, eundem esse, quem hodie *Custodem* vocamus inter Canonistas convenit; & monet Boëtius Epo in commentario ad dictum Capitulum.

IV. Ulteriùs ad citatum Capitulum notat Glossa, quòd Ecclesia dedicari non debeat, nisi dos pro duobus ad minus sufficiat Clericis.

Proinde non Parochus duntaxat sed & Custos jus habet; ut sibi tanquam Ecclesiæ Ministro dos competens ad sustentationem assignetur ex proventibus Ecclesiæ. Ideoque cùm decimæ sint institutæ, & ab Ecclesia ordinatæ, ut Ministri Ecclesiæ intertineantur, si hæ ad Monasteria aut Capitula transierint, tenebuntur eam dare ex illis portionem, ut non tantum Parochus, sed & ejus Minister, qui illi in functionibus suis assistere debet, decenter vivere queat.

Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 13. *De reformat.* tantum ex primitiis, decimis, aut aliunde redigi vult, quod pro *Rectoris aut Parochiæ necessitate decenter sufficiat*.

Cùm ergo ambigendum non sit, quin Matricularius Parochiæ necessarius sit, nec ambigendum videtur, quin & assignanda è decimis competentia illius quoque necessitati respondere debeat.

Hæc tamen intellige, nisi consuetudo aliúsve legitimus titulus onus sustentandi Custodem ad alios transtulerit, uti in Belgio multis locis onus illud incolis incumbit.

V. Deinde cùm Custos in Officiis Ecclesiasticis Parocho ut Minister accedat; justumque sit, ut qui Altari servit, de Altari vivat, nequaquam injustum est, ut Custos de oblationibus aliisque in ejusmodi officiorum persolutione dari solitis participet, quod & in plerisque Ecclesiis consuetudine obtinuit.

VI. Attamen circa quantitatem & particularia quædam oblationum jura, Ecclesiarum non una sæpè est consuetudo; quæ cùm nihil per se inordinati habere soleat, observanda est; ut in casu occurrente rectè respondit & probavit Wamesius *Consil.* 436.

TITULUS V.

De Æditus Ecclesiarum Parochialium, & Magistris pauperum Mensarum Sancti Spiritûs

CAPUT I.

Qui, & à quibus constituendi? & quod ab electis præstandum juramentum.

1. *Jure communi & moribus hodiernis eligendi sunt ex communibus Laicis.*
2. *Interdum possunt esse Ecclesiastici.*
3. *Illorum electio pendet à consuetudine.*
4. *Justum est, ut interveniat Parochus.*
5. *Potest tamen subinde excludi.*
6. *Quid Parocho incumbat, dum electioni intervenire nequit.*
7. *Juramentum noviter electi.*
8. *A quo recipi debeat.*

I. QUod piorum locorum Rectores, locorum ipsorum curâ postposita, bona, res & jura ipsorum interdum ex occupatorum & usurpatorum manibus excutere negligerent; quinimo ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permitterent; quin & proventus eorum in usus suos damnabiliter converterent, videns Synodus Viennensis, statuit: „Ut nullus ex locis „ipsis

„ipsis sæcularibus, Clericis in beneficium conferatur; etiamsi de consuetudine (quam, sic reprobamus) hoc fuerit observatum: nisi in illorum fundatione secus fuerit „constitutum, seu per electionem sit in Rectore locis hujusmodi providendum, sed eorum gubernatio Viris providis, idoneis & boni testimonii committatur, qui sciant, „& valeant bona eorum ac jura utiliter regere, & eorum „proventus & reditus in personarum miserabilium usum „fideliter dispensare; & quos in usus alios bona prædicta „convertere præsumptio verisimilis non sit. *Clem.* QUIA CONTINGIT, *De relig. domib.*

Conformiter ad hanc Concilio Viennensis constitutione iterato à Concilio Tridentino innovatam, moribus obtinuit, ut Æditui Ecclesiarum, itemque Magistri Mensarum S. Spiritus eligantur communes Laici, boni Patres familias ex cujusque Parochiæ incolis; adeò ut nec Ecclesiastici, imò nec Laici nobiles aut Officiales, sed mercatores, opifices, aliique simplices cives, aut pagorum incolæ sint eligendi; uti tradit Autumnus ad *leg.* 33. *Cod. de Episc. & Cler.*

II. Hoc tamen cum ea limitatione intelligendum, nisi ex fundatione, aut inveterata consuetudine secus obtineat, Ecclesiasticos enim esse subinde Ecclesiarum Ædituos, seu Magistros Fabricæ non tantum ipsa multarum Ecclesiarum, præsertim quibus Canonicorum Capitula intendunt, consuetudo ostendit; sed etiam ipsa Synodus Tridentina supponit, volens, " ut Administratores tam *Ecclesiastici*, „quam Laici Fabricæ cujusvis Ecclesiæ singulis annis ra„tionem administrationis reddere teneantur Ordinario; " *Sess.* 22. *cap.* 9. *De reform.* Idem supponunt Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, uti manifestum erit ex verbis infra referendis.

III. Quibus verò Æditorum seu Magistrorum Fabricæ aut mensarum S. Spiritus electio competat, inter disciplinæ puncta referendum est, de quibus dici potest cum S. Augustino *Epist.* 54. *ad Januarium num.* 3. " Nec disciplina „ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quàm „ut eo modo agat quo agere viderit Ecclesiam ad quam for„tè devenerit. " Cum tamen hi Fabricæ & pauperum Magistri in hac bonorum administratione in locum ac vices Diaconorum, qui viduarum & pauperum mensis præpositi fuere, successisse videantur, primitivæ ac puriori Ecclesiasticæ disciplinæ sat videtur conforme statutum Archidiaconatus Hispaniæ in Ecclesia Leodiensi, cujus territorium etiam vicina nobis loca complectitur, quo edicitur, nominationem Mamburnorum sive Magistrorum " Præcipuè „ad Parochos spectare, nisi ex contraria & legitimè præ„scripta consuetudine, aut in largitionum fundatione secus „fuisse institutum appareat evidenter. Quibus rursum casi„bus nihilominus Pastores nominationi seu electioni ne„dum interesse, sed ut ritè omnia procedant, advigilare „volumus.... Qua in re ut major cautio adhibeatur, fient „deinceps ejusmodi Mamburnorum electiones, populo „imprimis Dominico aut Festo die immediatè diem electi„onis præcedente inter Missarum solemnia præcertiorato, „& in termino per campanæ pulsum specialiter convocato, „ut iis dispiciat cum Pastore de magis idoneis eligendis. "

IV. Quod de Parocho hic dicitur, de consuetudine ubique pœne obtinet; ut nimirum Parochi interventu Magistri Fabricæ, & pauperum nominentur; ipsaque Synodalia Decreta probant.

Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 28. *cap* 1. Fabricis Ec„clesiarum cujusque loci ex communi deliberatione *Pasto„ris* & Notabilium Parochianorum præficiantur Magistri „seu Gubernatores, omni exceptione majores bonæ con„servationis & industriæ, atque ad bona Fabricarum con„servandum, recipiendum, & utiliter dispensandi idonei „& sufficientes, & nullo modo de hæresi suspecti. " idem de Magistris mensæ S. Spiritus decernitur capite sequenti.

V. Hæc iisdem verbis repetit: suisque Decretis inseruit Synodus Audomarensis anno 1583. *tit.* 22. *cap.* 1. & 2.

Subinde tamen, vel ex fundatione, vel ex vetusta & nunquam interrupta consuetudine etiam contingere potest ut ad solos Laicos pertineat: quæ licèt nonnihil dura videatur utpote excludens Parochum, cui primario cura Ecclesiæ & pauperum commendata censetur, tamen toleranda est; eamque supponunt Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem in verbis: *Quod si Magistri Fabricæ Mensæ S. Spiritus, aut Administratores Hospitalium Laici fuerint, & à* Laicis instituantur &c.

VI. Veruntamen ubi consuetudo ad Laicos privativè hanc nominationem detulerit, Parochi erit electoribus inculcare rationibusque persuadere, ut sine acceptione personarum eligant illos; quos administrandis bonis Ecclesiæ & pauperum convenientiores scient: illis ostendendo, quod si ex affectu carnali incapaces, aut parum idoneos nominaverint, se coram Deo debitores constitui eorum omnium, quæ per minùs fidelem aut parum providam horum administrationem Ecclesiæ aut pauperibus subtraherentur; quæque habituri fuissent, si sine acceptione personarum capaciores electi fuissent. Hinc Synodus Iprensis anno 1609. *tit.* 20. *cap.* 19. postquam monuit multùm interesse ut semper probi & fideles Magistri Fabricæ & mensæ pauperum constituantur, subjungit: *Viderint proinde qui alios & negligentes creant, num actionum similium iniquarum coram Deo participes esse velint.*

VII. Edicti priusquam administrationi se immiscere queant, medio juramento promittere debent in hujusmodi officio fidelitatem; quodque bona Fabricarum & pauperum conservabunt; & deperdita, quantum poterunt recuperabunt; ac utiliter juxta Fundatorum intentionem & necessitatem obvenientem dispensabunt: quodque pro eorundem bonorum conservatione & fideli dispensatione non minorem, sed, si fieri potest, majorem impendent operam & diligentiam, quàm circa res proprias. Hæc est formula juramenti expressa in Synodo Iprensi sub Rithovio *tit.* 28. *c.* 1. & 2. & Audomarensi 1583. *tit.* 21. *cap.* 1. & 2. cui quoad substantiam plerisque in locis consueta formula juramenti consonat; nisi quod alibi addatur aliquid de annua redditione computus: uti videre est in Regulamento Concilii Flandriæ anni 1651. quod extat ad calcem statutorum Synodalium sub D. Triest.

VIII. A quo juramentum illud recipi debeat, non eadem est omnium Ecclesiarum consuetudo. Alibi enim à Pastore, tanquam primario Ecclesiæ & pauperum intendente, & locum Episcopi tenente, recipitur: Hæcque consuetudo probatur à Synodo Buscoducensi tam sub Metsio, quàm sub Masio. Prima quidem mandat, ut Magistri Fabricæ & mensæ S. Spiritus juramentum in præsentia Parochi infra mensem à suscepta administratione præstent *tit.* 24. *cap.* 7. Altera verò ut antequam se administrationi immisceant, teneantur juramentum fidelitatis instar tutorum & curatorum coram Parocho præstare, *Tit.* 12. *c.* 1.

Alibi vero consuetudo habet, ut juramentum illud recipiatur à Magistratu, vel primario Officiali. Et quidem citatum regulamentum Concilii Flandriæ *art.* 2 injungit Magistris Fabricæ, & Mensæ S. Spiritus præstare juramentum fidelitatis coram Bullivo, Scaudero, Drossardo, aut alio primario Officiali ad quem pertinet.

Et cum Officialis Noviodunensis cujusdam Parochiæ Magistros Fabricæ evocasset ad præstandum juramentum injecta appellatione tanquam ab abusu, juxta usum Regni Franciæ, ad parlamentum parisiense, cassatum, nullumque declaratum fuit decretum Officialis; dictumque est, juramentum hujusmodi Magistrorum, utpote qui Laici sunt, & solis rebus temporalibus præfixi, coram superioribus Laicis esse præstandum. Papon. *lib.* 4. *tit.* 12. *Arrest.* 14.

In his ergo cujusque Ecclesiæ antiqua consuetudo tenenda est: unde Synodus Iprensis 1609. *tit.* 20. *c.* 22. simpliciter dicit, " Ut qui admittuntur ad administrationem bo„norum Fabricæ aut Mensæ pauperum, præstent *Superio„ribus* juramentum, " non designando vel Ecclesiasticos vel sæculares.

CAPUT II.

Quænam præcipuè ab Æditius & Magistris pauperum in administratione bonorum observanda.

1 *Res sibi commissas ut proprias administrare debent.*
2 *Nihil alienare possunt sine Superiorum consensu.*
3 *A consuetudine pendens, qui in alienatione intervenire debent elocationi publicæ instituendæ.*
4 *Nec nisi præstitâ cautione.*
5 *In elocationibus prandia non facienda.*
6 *Lites non suscipiendæ sine auctoritate & prævio Superiorum examine.*
7 *Litteræ fundationum aliaque monumenta solicitè servanda.*
8 *Quid observandum dum ex Archivis aliquid extrahitur.*

I. Imprimis ex ipsa lege justitiæ, & religione sui juramenti omni fidelitate res Ecclesiæ & pauperum tanquam res proprias administrare debent; omnem impendentes curam & studium, ut nihil vel eorum negligentia pereat, ut deterioretur.

II. Pro securiori autem bonorum conservatione principes nostri in Edicto ad Synodum P. II. Mechliniensem *art.* 28. conformiter ad jus commune interdixerunt omnem eorum alienationem, permutationem, oppignorationem sive hypothecationem; & in casum notabilis necessitatis, aut utilitatis, ratione cujus oporteret hujusmodi alienationi consentire, intentionis suæ esse declarant, ut omnia prævie examinentur, & sedulò discutiantur per Episcopum; aliosque ad quos hactenus recurri solitum fuit, & ut à singulis respectivè obtineatur eorum consensus in scriptis.

Similiter Philippus II. Edicto ad Synodum P. II. Cameracensem

racensem vult, ut Judices Regii aliique habeant tanquam nullas & invalidas omnes al enationes rerum Ecclesiasticarum, „quæ factæ sunt sine consensu Superiorum, & convenienti causæ cognitione; idque non obstante quacunque contraria consuetudine quoad alienationes post Edictum factas. Insuper pro invalidis reputari vult venditiones granorum, quorum termini nondum effluxerunt factas viliori pretio ob anticipatam solutionem.“

III. Cùm verò Edicta non exprimant, quinam præter Episcopum huic alienationi consentire debeant, sed ad hactenus observatam consuetudinem remittant, ea omnino attendenda & examinanda est; ut tamen Parochi, & Notabilium Parochianorum, qui de necessitate Ecclesiæ, aut Parochiæ, aliisve justis alienationis causis, præ cæteris meliùs solent esse instructi, judicium saltem expetatur, æquum justumque est. Unde & Synodus Iprensis, sub Rithovio *tit.* 28. *c.* 4. vult, „ut in majoribus negotiis, & maximè ubi de præjudicio fabricarum seu pauperum agitur, nihil administratores, nisi de unanimi Pastoris & Notabilium consensu attentare præsumant.“

Adhæc ne in ipsa bonorum elocatione carnalis affectus se immisceat, ea viliori pretio amicitiæ aliove humano intuitu elocando, cautum est Edicto Philippi II. supra citato *art.* 25. ne hujusmodi bona elocentur, nisi prævius tribus proclamationibus aut chartularum affixionibus in locis consuetis; vel saltem non elocentur minori pretio quàm bona vicina ejusdem naturæ & qualitatis elocari consueverunt; ita ut nec accipi queat poculum vini in diminutionem mercedis elocationis, nisi de consensu Superioris; sub pœna nullitatis talium contractuum.

Similiter Edicto Concilii Flandriæ suprà allegato *art.* 5. cautum est, ne Magistri Fabricæ aut Mensæ pauperum, aut Receptores quidquam elocent, nisi *publicè*, prævia chartularum affixione, & proclamatione; plúsque offerens præferatur.

IV. Idem pleræque Synodi Belgicæ inculcant, addùntque ut non habeantur ratæ elocationes, nisi sufficienti cautione data. Synodus Audomarensis an. 1583. *tit.* 21. *c.* 4 Mechl. an. 1609. *tit.* 21. *c.* 2. & Iprens. an. 1577. *tit.* 25. *c.* 5. quæ & addit, ut elocationes fiant omni privato favore seposito, præsentibus Notabilibus & aliis, qui interesse voluerint.

V. Denique Synodus P. II. Cameracensis monet, ne in hujusmodi elocationibus prandia fiant sumptibus ipsarum fundationum, nisi quæ à Fundatoribus sunt instituta.

Et sane quid injustius aut inhumanius, quàm bona pauperum, aut Ecclesiæ usibus deputata in hujusmodi conviviorum inutiles & superfluos sumptus impendere!

VI. Ulterius cùm inter majoris momenti negotia meritò numerentur lites, quæ, ut experientia notum est, non sine magnis sumptibus agi consueverunt; & ad quas Administratores & Receptores nonnunquam ob speratum lucrum ex vacationibus sunt justo procliviores, meritò Synodalibus Decretis ordinatum est, quòd sine authoritate Superiorum & prævio maturo examine, à Magistris institui aut suscipi non possint.

„Rectores Fabricarum aut mensarum S. Spiritûs nullas lites assumant (ait Synodus Antverp. sub Miræo *tit.* 21. *cap.* 25.) nisi causa prius à nobis nostróve Vicariatu examinata, ne alicui inconsulta temeritate per injuriam molesti sint, atque non necessariis sumptibus, salariis, vacationibusq; fabricas aut mensas pauperum gravent. Quod si etiam causa gravioris momenti sit, committetur alicui ex Vicariatu aut Decano Christianitatis, ut antequam lites instituantur, cum adversariis seria ratione agant; ut si fieri possit, res sine strepitu Judicii terminetur, assumptis potiùs, si dubium fuerit utrimque Jurisconsultis, quibus decisio negotii committatur: si quis secus fecerit, nullo modo expensas in fabricæ aut mensæ S. Spiritus rationes referat, nec auditores rationum inferri patiantur, in quas fortè condemnatus erit, aut quas ab adversario recuperare nequiverit, sed eas ipse in pœnam temeritatis suæ luat.“

Huic justissimo Decreto passim consentiunt reliquæ Synodi, requirentes in assumptione litis prævium Pastoris, vel etiam Episcopi, & Magistratus consensum. Synodus Namurc. anno 1639. *tit.* 18. *cap.* 7. Buscoduc. anno 1612. *tit* 21. *cap.* 4. Iprens. 1577. *tit.* 28. *cap* 4. Audomar. anno 1583. *tit.* 21. *cap.* 4 quæ duæ ultimæ generaliter decernunt, ut in majoribus & magis arduis negotiis nihil, nisi de unanimi Pastoris & notabilium consensu attentare præsumant.

VII. Denique cùm experientiâ compertum sit, multa bona Fabricarum plurúmque fundationum perire, aut deperdi, eò quod litteræ fundationum, aliave monumenta ad probationem necessaria non satis fideliter & exacte conserventur; tum Principum, tum Synodorum Decretis sancitum est, ut omnia documenta, computus, & litteræ Ecclesiarum & pauperum referantur in unum respective Archivum, quod vulgò dicitur *De Com.* sub clausura trium diversarum clavium; quarum una sit penes Pastorem, altera penes Magistratum, & tertia penes Magistros Fabricæ vel Mensæ S. Spiritus respective; ita Edictum Concilii Flandriæ supra citatum; quod apertè supponit esse duo archiva, unum monumentis ad Ecclesiam spectantibus, alterum ad Mensam S. Spiritus pertinentibus subserviens; ut illius clavis sit penes Magistros Fabricæ, hujus vero apud Magistros S. Spiritus.

Edicto jam citato quoad archivum ejusque sub tribus distinctis clavibus clausuram Synodi nostræ consentiunt; sed pro monumentis Fabricæ & pauperum conservandis, unicum supponere videntur; cum passim clavium custodiam ita distribuant; ut unam quidem Pastori, reliquas vero primario Mamburno seu Magistro Fabricæ, & primario Magistro Mensæ S. Spiritus respective committant. Etenim quoad hanc clavium custodiam, ut reperiatur Ecclesiarum varia consuetudo aut ordinatio, cuique Ecclesiæ sua servanvanda erit.

VIII. Additque citatum Edictum Concilii Flandriæ, & communiter Synodi nostræ, ut si quando necesse fuerit aliquod monumentum ex ipso archivo extrahi, loco illius in archivo ponatur scripta notitia cum expressione nominis & cognominis, & residentiæ illius, qui hoc monumentum accepit, unà cum signatura ipsius, qua fatetur se illud accepisse.

Quod de clausura archivi seu scrinii pro conservatione monumentorum cautum, idem Edicto Caroli V. anni 1531 *art.* 16. & Synodalibus decretis sancitum est circa gazophilacia sive truncos recipiendis Fidelium oblationibus expositos; ut nimirum tribus distinctis seris firmentur, utque clavium una sit penes Pastorem.

ADDITAMENTA

AD CAPUT II.

Decretum Episcopi & Principis Leodiensis pro fideli & recta administratione bonorum Fabricæ Ecclesiæ & Mensæ S. Spiritûs.

Maximilian Henry, par la grace de Dieu, Archevesque de Cologne, Prince Electeur du Saint Empire Romain, Archi-Chancellier par l'Italie, & du Saint Siege Apostolique Legat né, Evesque & Prince de Liege, Hildesheym, éleu Evesque de Munster, Administrateur de Bergtesgarde, & Duc des deux Bavieres, du haut Palatinat, Westphalie, Lingeren, & Bouillon, Comte Palatin du Rhin, Landgrave de Leuchtenberg, Marquis de Franchimont, Comte de Looz, Herne, &c.

Sur rapport nous fait, que dans nos Villes, Bourgades & Villages de nôtre Pais & Diœcese de Liege, il se glisseroit un abus tres considerable au suges des Comptes, tant des biens appartenants aux Eglises, Frabriques & Luminaires, que membres des pauvres, les uns des Auditeurs d'iceux se faisant mettre à disner, les autres se faisant payer en argent, au lieu de servir gratuitement l'Eglise & les pauvres d'icelles les Mambors desquels feroient des effractions de muyds à petit prix, comme aussy la distribution des pains, ainsy que bon leur semble, les donnant aux riches aussy bien qu'aux pauvres: voulant à ce remedier avons ordonné, comme Nous ordonnons par les presentes à tous Mambours & Auditeurs desdits Comptes d'y vacquer gratuitement pour Dieu & pour les pauvres, sans pretendre chose que ce soit, pour

pour depense de bouche ou autrement: Comme aussy Nous ordonnons à tous Mambours desdites Eglises & pauvres de suivre au futur les affractions du Clergé de Liege pour les muyds qui leur sont a'heus, & de ne faire distribution desdits biens, soit en pains a autres qu' à ceux, qui sont vrayement pavret, & connus pour tels par les Pasteurs, pardevant lesquels, & les deux plus vieux Eschevins ou Principaux du lieu, tous les comptes susdits de l' Eglise & pauvres seront rendus & examinez gratuitement. Ordonnant à tous Pasteurs & Deserviteurs desdites Eglises de publier cestuy nôtre Mandement un jour de Dimanche pendant la Messe Paroissiale dans chaque leurs Eglises, & pour meilleur & absolute observance de choisir chacun dans leurs Paroisses un ou deux Sinaux pour annoter les contraventeurs, & leur en faire pertinente relation, afin qu'il soit procedé contre eux à la peine de cinque florins d'or pour les pauvres de la Paroisse.

Et comme plaintes Nous ont aussy esté faites, que des personnes peu soinieuses de leur instruction Chrétienne tant necessaire pour le salut de leurs ames, sortiroient penaant la grande Messe de l' Eglise, pour n' attendre le Sermon ou exhortation du Pasteur, & s'en iroient caquetter au portail de l' Eglise, menant grand bruit, & commettant insolence, Nous le deffendont tres serieusement, & enchargeons les Pasteurs de surveiller soigneusement la dessus, pour que telles personnes soient chastiées d'un florin d'or d'amende pour chaque fois applicable aux pauvres comme dessus, Donne en nostre ville de Bonne le vingtieme May mille six cens quatre vingt & six. Etoit signé Maximilian Henry, & puis écrit, Lieu (†) du seel & ensuite sous signé Frid. Schich.

Formula quâ expeditur Nominatio Regia ad Abbatias.

CHarles par la grace de Dieu Roy de Castille, de Leon, &c. A Religieuses personnes nos cheres & bien aimés les Prieure, Religieuses & Convent de l' Abbaye N. Salut & dilection. Comme a nous comme Ducq de Brabant affiert & appartient d' avoir soigneux esgard, que le Prelatures, Abbayes, Prieurez, & autres Dignitez estans en icelluy Pais soient pourveues des gens Catholiques, bonne vie & conversation, pour les entretenir en bonne & Chrestiene Religion, & par Indult Apostolique, droit de personnage, Regale, & autrement nous compete & ayons droit de auxdites Prelatures, & dignitez, quando elles vacquent, nommer personnes suffisantes, idoines & à nous agreables. Et il soit par le trespas de Dame en vostre derniere Abbesse, ladite Abbaye presentement vacante, nous ayons fait informer de l' idoineté & capacé des Religieuses d'icelle, entre lesquelles nous seroit estre presentee Dame en Religieuse de la mesme Abbaye: Scavoir vous faisons, que le bon rapport que fait nous a esté de ladite Dame en & de ses sens, experience, bonne Religieuse vie, & conversation, nous l' avons par la deliberation de nôtre tres cher & feal Cousin Don Francisco Antonio de Agurto, Marquis de Castannaga Chevalier de l'Ordre d' Alcantara, Lieutenant Gouverneur Capitaine General de nos Pays bas, &c. A denommé & denommons par ces presentes, à ladite Abbaye N. vous consentans & requirans que procedans à l' Election de vostre nouvelle & future Abbesse, vous elisiez & acceptiez à icelle Dignité, ladite Dame N. comme personne a ce capable, & à nous aggreable, à laquelle consentons, & permettons de pouvoir sur ce obtenir de nostre Saint Pere le Pape, de l'Evesque Diocesain, ou autre Superieur, telles Bulles Apostoliques & provisions de Confirmation qu'il appartiendra & icelles a deue execution, au surplus prendre, & aprehender la vraye, reele, & actuelle possession de ladite Abbaye, ensemble des droits, fruits, proufit & emolument d'icelle, pour doresnavant la tenir, regir & administrer tant au spirituel que au temporel en a gardées les solemnités en tel cas requises & accoutumées. Si donnons en mandement a nos Treschers & Feaux les Chef President & Gens de nos Privé & Grand Conseil Chancellier de gens de nostre Conseil ordonné en Brabant & à tous autres nos Justiciers, Officiers, & Subjets, à qui ce regarder, à qu' a vous en ce que dit est, ils assistent si besoing en avez, & en outre facent, souffrent & laissent ladite Dame N. de cette nostre presente nomination accord & consentement plainement & paisiblement jouir & user, cessans tous concredits & empaichement au contraire. Car ainsi nous plaist i.. Donne en nostre ville de Bruxelles &c. Christ. Vt. *Inferius erat signatum: Par le Roy, Galvan.*

CAPUT III.

Quomodo bona Fabricæ & Mensæ S. Spiritûs dispensanda, & à quibus.

1 *Bona Fabricæ & Mensæ Spiritûs fideliter dispensanda.*
2 *Bona pauperum ex humano effectu non dispensentur.*
3 *Non tantùm inopiæ, sed & morum ratio in hac dispensatione habenda, & qui hoc nomine ab eleëmosyna arcendi.*
4 *Quomodo Parochus in horum distributione intervenire debeat.*
5 *Qui eleëmosynis gaudent, à Parocho examinandi.*

I. BOna Fabricæ sive Ecclesiæ in usus Ecclesiæ esse fideliter expendenda, ipsa nominis ethimologia evincit. Neque enim alia ratione dicuntur bona Fabricæ sive Ecclesiæ, nisi quòd usibus Ecclesiæ sint destinata. Quapropter attendendum Æditui aliisve bonorum illorum Administratoribus, ut fideliter in utilitatem Ecclesiæ proventus illorum expendantur; & si in alios usus ex aliquo humano affectu impenderint, restitutioni se reddi oboxios. Similiter bona Mensæ S. Spiritus seu pauperum esse destinata in usus pauperum, ipsorum nomen manifestat, adeóque & illa in pauperum usum fore impendenda.

II. Verum quia pauperum magna solet esse copia eorumque multiplex conditio; neque facilè generaliter determinari queat, qui sint habendi ut pauperes, quibus hæc bona rectè impendantur; idque ferè arbitrio & prudentiæ credi debeat eorum, qui bonorum illorum dispensationi præsunt, ideo in hac dispensatione facilè ex humano amicitiæ, aut proprii emolumenti affectu à justitiæ tramite deflectitur, aut in vitium acceptionis personarum inciditur. Quod vitium haud evadunt, qui in distributione hujusmodi eleëmosynarum ex privato aliquo affectu minus merentes magis merentibus præferunt: cùm dubitari nequeat, offerentium hujusmodi eleëmosynas intentionem esse, ut dum omnibus pauperibus provideri nequit, magis merentes primò de illis participent.

Hinc Synodi nostræ passim solicitè inculcant, „ut eleëmosynæ Mensarum pauperum sine humano affectu & „acceptione personarum, iis tantùm distribuantur, qui verò „pauperes sunt." Ita Synodus Mechl. 1609. *tit.* 21. *cap.* 11. Idem & reliquæ Synodi communiter monent; additque Franciscus Sonnius Antverpiensium Antistes in Decretis Synodalibus *tit. de bonis Fabricæ & S. Spiritus c.* 6. ut „in singulis Parochiis Mamburni S. Spiritus habeant Mensam „convenienti loco positam ad distribuendas ex ea paupe„rum portiones: ut videat populus, neque indignos admit„ti, neque dignos repelli, fierique hanc distributionem sine „personarum acceptione."

III. Monet præterea citata Synodus Mechliniensis, ut in eleëmosynarum distributione „non inopiæ & egestatis „tantùm, sed morum etiam ac vitæ probitatis ratio habea„tur."

Atque imprimis hoc nomine ab his eleëmosynis arcendi sunt validi mendicantes; qui hujusmodi eleëmosynis victitantes in otio & desidia, ac quæ exinde sequuntur multis sceleribus vitam ducunt: quos & Principes ab eleëmosynis arcendos multis Edictis sanxerunt. Nam ut de similibus monet Synodus Coloniensis 1536. *part.* 11. *cap.* 5. „Utilius „enim esurienti panis tollitur, si de cibo securus justitiam „negligat, quàm eidem frangitur, ut seductus injustitiæ ac„quiescat."

IV. Hinc facilè patebit, distributionem eleëmosynarum præ cæteris convenire Parochis, eisque primo loco defferendam: & si consuetudo eam Magistris detulerit, omninò convenire, ut ipsi in eleëmosynarum distributione Parochum ad minus consulant, & audiant. Hinc Synodus Iprensis sub Carolo Masio anno 1609. *tit.* 20. *cap.* 16. ait: „Distri„butiones eleëmosynarum liberæ semper fiant conscio „Pastore; qui eas non ex humano affectu, aut cum accep-

„tione personarum, (inquit capite sequenti) sed omnibus „indifferenter verè pauperibus & probis honestisque vel „ipse distribuat, vel distribui curet."

Similiter Synodus Namurcensis an. 1659. *tit.* 22. *c.* 6. "Eleë„mosynæ Mensarum pauperum sine humano affectu & ac„ceptione personarum iis tantùm distribuantur, qui verè „pauperes sunt, & in iis nihilominus vitæ ac morum pro„bitatis cujusque ratio habeatur, ad quem finem, ait, pote„rit adesse Pastor loci.

V. Addit & meritò Buscoducensis sub Masio *tit.* 21. *cap.* 5. „Ut diebus Dominicis & festivis post summum Sacrum & „Concionem (quibus omnes interesse debent sub privatio„ne eleëmosynæ) sine humano effectu distribuantur." Deinde prosequitur: "Notabiliter ante Festum Nativitatis „Jesu Christi & Paschæ Magistri S. Spiritûs dabunt nomi„na Pastoribus gaudentium subsidio S. Spiritûs, ut fidem „eorum & Religionem cognoscant: non enim eleëmosy„nis gaudere poterunt, nisi de Confessione & Communio„ne in Paschate docuerint."

Hæc aliaque saluberrima Decreta & conditioni horum bonorum & legibus justitiæ distributivæ planè conformia, si exactè servarentur, non tantùm corporalibus, sed & spiritualibus necessitatibus pauperum quàm optimè provideretur. Adde Decretum Synodi Antv. suprà citatum.

CAPUT IV.

Qui computibus intervenire debeant.

I. „Administratores, tam Ecclesiastici, quàm Laici, *Fa„bricæ* cujusvis Ecclesiæ, etiam Cathedralis, Hospi„talis, Confraternitatis, eleëmosynæ Montis Pie„tatis, & quorumcunque piorum locorum, singulis annis „teneantur, ait Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 9. *De re„form.* reddere rationem administrationis Ordinario: con„suetudinibus & privilegiis quibuscunque in contrarium „sublatis; nisi secus fortè in institutione & ordinatione talis „Ecclesiæ seu fabricæ expressè cautum esset. Quod si ex „consuetudine aut privilegio aut constitutione aliqua loci, „aliis ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum iis ad„hibeatur etiam Ordinarius: & aliter factæ liberationes „dictis Administratoribus minimè suffragentur."

Ex mente ergo Synodi Tridentinæ in redditione rationum semper intervenire debet Ordinarius loci, nisi in fundatione contrarium expressè cautum sit.

II. Verum notum est, Synodum Tridentinam in Belgio receptam ac publicatam esse cum quibusdam restrictionibus, quas Regii Magistratus Regiæ suæ Majestati suggesserant, quasque pro pace ac quiete harum Provinciarum, imò & faciliori ipsius Synodi executione necessario adjiciendas publicationi Synodi judicabant, ipsumque Regem in litteris tum ad Archiepiscopum Cameracensem, tum Regios Ministros, quibus executionem Concilii suis Ministris injungit hanc addidisse clausulam: "Ne quid mute„tur aut innovetur circa jura Regalia, privilegia suæ Maje„statis, aut suorum vasallorum & subditorum, & speciatim „circa superintendentiam Hospitalium, aliorúmque pio„rum locorum."

Igitur ad plenè dignoscendum, qui computibus & ra„tionum redditioni hic in Belgio interveniant, non tantùm Synodi Tridentinæ Decreta, sed vel maximè inveteratæ Belgii consuetudines, & specialia jura exquirenda sunt.

III. Et quidem concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem inita anno 1541. (quæ & in publicatione Concilii Tridentini Brabanti in hac materia conservanda dixerunt) *tit.* 3. §. 11. habent: "Quod si Magistri Fabricæ, „Mensæ S. Spiritûs, aut Administratores Hospitalium Lai„ci fuerint & à Laicis instituti, rationes ad ministrationum „suarum reddere coguntur coram Superioribus suis, voca„to ad hoc Curato, si resideat, vel eo absente Vicecurato, „vel Vicario perpetuo residente, ut si voluerit, intersit, „absque eo, quod Decanus foraneus, aut alius Episcopi „Commissarius necessariò vocari aut interesse debeat." Sequenti §. dicti Concordati cautum est: "Ut institutio, de„stitutio vel correctio talium Administratorum Laicorum „& à Laicis institutorum ad eosdem Superiores Laicos per„tinebit, & in casum negligentiæ ipsorum post monitio„nem per Episcopum eis legitime factam, eorum negligen„tiam poterit Episcopus supplere; rationes administratio„num exigendo, puniendo, vel destituendo delinquentes „pro illa vice. Si Administratores omnes vel major pars „Ecclesiastici fuerint, tunc omnis cura Administratorum „quoad computum, institutionem, &c. ad Episcopum spe„ctabit."

Igitur vi Concordatorum illorum, si fabricæ aut Mensæ S. Spiritûs Administratores Laici fuerint, & à Laicis instituti, rationes reddi debent coram eorum Superioribus & Curato, aut ejus Vicecurato vel Vicario perpetuo residente: Episcopus verò aut ejus Deputatus nequaquam vocari aut interesse debet. In casum tamen negligentiæ poterit Episcopus rationes exigere.

IV. Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem *art.* 13. cavet, "ut quo proventus Fabricarum & aliorum pio„rum locorum, meliùs impendantur, & fundationes prout „oportet conserventur, *redditioni computus* proventuum fa„bricarum, præsens sit & vocetur Curatus loci, vel Episco„pus mittat unum aliumsuum Deputatum, quando ex cau„sa id judicaverit expedire, idque sine sumptu dictæ Fabri„cæ, & sine præjudicio juris vel authoritatis Regiæ, aut „particularium Toparchorum ipsorum locorum."

V. In Edicto Alberti & Isabellæ ad Synodum Mechliniensem per octo articulos de administratione piarum fundationum & locorum tractatur; & quidem *art.* 23 quasi præfando ajunt Principes, "Conservationem piorum lo„corum, eorúmque proventuum specialiter sibi esse com„mendatam; utpote cujus pars notabilis à Principibus suis „Prædecessoribus, aut eorum Vasallis provenit." Deinde „subdunt: "Nos confidentes, nec dubitantes de bono affe„ctu Archiepiscopi & Episcoporum hac in parte nobis as„sistendi, & satisfaciendi obligationi, quæ juxta Sacros „Canones ipsorum officio & dignitati annexa est, statui„mus, &c."

Agnoscunt ergo Principes, Episcopis vi sui officii curam fabricæ piarúmque fundationum specialiter incumbere; seque Edicta legesque suas eo dirigere, ut in hac officii executione Episcopis subsidio sint: quem in finem præterea inter alia, "quoad redditionem computuum seu rationum, „præter illos, qui hactenus intervenerunt, sive ex parte „Principum, sive Vasallorum, intentionis suæ esse decla„rant, & præcipiunt, conformiter ad id, quod jam ordina„tum fuit per Edictum Regium ad Synodum Cameracen„sem 1. Junii anni 1587. ut Episcopi ejusve Commissarii in „præfata computuum redditione interveniant sine sumptu „aut onere dictarum fundationum, pro meliori causarum „directione, & uniuscujusque satisfactione; omnésque ex„orituræ difficultates sopiri queant communi arbitrio eo„rum, qui computibus intendent." *art.* 25.

VI. Ex his Principum Edictis & Concordatis fat intelligitur, intentionem eorum fuisse, ut redditioni computuum Parochus interveniat; imò & subinde ultra Parochum Episcopus ejusve Commissarius.

Et quidem cum ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem expressè Parochus esset vocatus, & ex Edicto Alberti & Isabellæ præter illos, qui consueverant intervenire, vocetur Episcopus ejusve Commissarius, non obscurum est, cur in illis Parochiis, quæ aliquando fuerunt sub Diœcesi Leodiensi, unà cum Parocho interveniat Archipresbyter.

Nequaquam ergo Principum intentio fuit, per limitationem publicationi Concilii Tridentini adjectam, Parochum aut Episcopum omnino excludere.

Imò cum Sacri Canones, ipsorúmque Principum Edicta jus interveniendi ejusmodi rationum exhibitioni adeò enixè, & evidenter Parocho & Episcopo asserant, consequens est, quod non nisi evidenter & juridicè contrario titulo probato Parochus vel Episcopus excludi queat.

CAPUT V.

Quæ circa redditionem computûs observanda?

I. „Rationes Fabricarum, & Mensarum pauperum „aliarúmque piarum fundationum, ait Synodus „Mechl

„Mechl. P. II. singulis annis ubique reddantur; vel saltem „ubi tenuiores sunt earum proventus, singulis biennis." *Tit.* 21. *cap.* 8.

Hanc annuam rationum exhibitionem non tantùm Synodi, sed & Principum Edicta urgent; quin & juramento in sæpe citato Regulamento Flandriæ præscripto annua illa computûs exhibitio exprimitur, & exigitur.

II. Præterea Edicto Principum ad Synodum Mechliniensem *art.* 23. statuitur: " Ut Episcopi per se, vel per „Commissarios cum interventione patronorum fundatio„num, vel aliorum qui hactenus curam habuêre, alioquin „primarii Officialis, certum perpetuumque diem præfi„gant, quo quotannis administratores rationem seu com„putum reddant."

Regulamentum Concilii Flandriæ similiter certum diem singulis annis redditioni computus designari optat; vultque ut dies ille publicetur ante fores Ecclesiæ 14. aut minus 10. vel 8. diebus ante; ut unusquisque se juxta hoc gerere queat.

Cùm ergo vi Edicti Commissario Episcopi, qui solet esse ipse Decanus Ruralis, primaria cura incumbat designandi diem redditionis computus, non dubium quin ex intentione Principum ipsi Decani Rurales specialiter invigilare teneantur, ut suo tempore computus fiant.

III. Adhæc non tantum invigilare tenentur, ut computus nondum exhibiti exhibeantur, sed insuper præcedentes computus examinare, & attendere, num conclusiones debitè sint purgatæ, seu reliqua eorum plenè soluta. Synodus Mechl. P. II. *tit.* 22. *cap.* 10.

Quin & Regulamentum Flandriæ *art.* 5 vult, ut Administratores fabricæ & mensæ S. Spiritûs intra 6. hebdomadas, vel ad summum duos menses à deposito officio conclusiones suas purgent ad manus successorum, sub pœna executionis.

IV. Ut verò paucioribus expensis fiant, decrevit Concilium Flandriæ, ut reddentes computum, aut quem hi designare volent ad describendum dictum computum, sive sit Graphiarius Parochiæ, sive quis alius, " Non amplius „possint accipere in singula folia ex utraque parte conscri„pta quàm quatuor asses, etiam cum duplicato, modò una„quæque pagina contineat 17. aut 18. lineas, & singulæ li„neæ sex verba, sic ut Articuli inutiliter non extendantur, „sub pœna quòd horum respectu in taxando salario nulla „habeatur ratio ab Auditoribus computûs."

Et Articulo 10. decernitur, ut " Auditoribus sive pro „auditione sive conclusione computus loco salarii singulis „unus duntaxat florenus detur; Graphiario autem pro le„ctione ac signatura tam originalis quàm duplicati, duo „floreni; neque aliquid præterea eorum intuitu in compu„tum induci possit; ac signanter ne aliquæ convivationes „fiant ad onus fabricæ aut pauperum."

Denique ut omnes superfluæ expensæ vitentur, nec quocunque colore bona Ecclesiæ vel pauperum in proprium suum commodum Graphiarii aliique Officiales divertant, cautum est, ne expensis fabricæ vel pauperum ampliùs quàm duo exemplaria computus conficiantur: unum reponendum in Archivis Ecclesiæ, & alterum ut maneat apud eum qui computum exhibuit.

Mandant quoque singulariter Synodi nostræ, ut à commessationibus & conviviis, quibus fabricæ pauperesque gravantur in redditione computûs & elocatione bonorum abstineatur.

Et sanè qui inutilibus, superfluis, imò profanis expensis res pauperum & Ecclesiæ consumunt, aut in proprium usum quocunque prætextu convertunt, nequaquam ab injustitia & restitutione excusari possunt: qua de re à Parochis interdum monendi sunt.

V. Quin nec id justum est, ut bona in eleëmosynas pauperum distribuenda convertantur in honoraria aut salaria eorum, qui Communitati serviunt; tametsi pauperes sint: cùm ejusmodi salaria non ut eleëmosynæ debeantur. *Non detur*, ait Synodus Namurcensis anno. 1639. tit. 18. cap. 23. *subulcis vel Communitati servientibus aliquid stipendii è mensa pauperum.*

Deinde *cap.* 27. monet: " Ut Pastores bona pauperum „& fabricarum, pro Sacris, Hebdomadariis, Defuncto„rum, Venerabilis Sacramenti, Supplicationum pompâ, „Citharædis, ad libitum non expendant." Ne eâ occasione Pastores res Ecclesiæ aut pauperum vel in alienos, vel etiam indirectè in proprios usus divertant.

VI. Si autem contingat, " Episcopos eorúmque Commis„sarios vel in visitatione, vel in ipsa computuum auditio„ne deprehendere notabiles defectus, volunt Principes in „Edicto ad Synodum Mechl. *art.* 30. de iis informari Fisca„les Regios; ut hi ex officio hujusmodi defectibus & abu„sibus obvient, & remedium adhibeant."

Huic conforme est Decretum Synodi Namurc. anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 27. statuens, ut " Ubi in rescriptioni„bus invenietur Mamburnos fabricæ & mensæ paupe„rum alicujus Parochiæ non reddere computum, ad nos „deferantur, ut mox certiorato Procuratore Generali Bra„bantiæ & Namurcensi respectivè per eos ad redditionem „compellantur."

VII. Quapropter si Edicta & quotidiana praxis attendantur, etiam in Belgio obtinere videtur, quod de Gallia refert Carolus Fevret, nimirum Judices Regios esse in possessione cognoscendi de quæstionibus occasione computuum, aut Administrationis bonorum fabricæ exorientium. Cùm enim agatur de rebus profanis seu temporalibus, ipsique Administratores sint personæ Laicæ; sustinent Magistratus Civiles, ÆditGuos & Magistros pauperum ratione suarum Administrationum coram Ecclesiastico judice conveniri non posse. Ideóque, ait dictus Fevret, omnia Parlamenta Galliæ abusivas declarant omnes simplices citationes Æditourum ad Tribunal Ecclesiasticum, omnémque processum in ordine ut coram Archidiaconis, aut Officialibus suos computus reddere compellantur, Vide etiam Renatum Choppinum de Polit. Eccles. *lib.* 2. *tit.* 2.

Hanc disciplinam confirmat Articulus 26. Edicti Principum ad Synodum Mechliniensem, quo decernitur, „Ut si occasione resolutionis captæ per Episcopum ejúsve „Commissarium & alios Superintendentes auditioni com„putus, quispiam prætendat se læsum, is possit querelam „deponere coram Superiore *sæculari* judice loci ipsius fun„dationis de cujus Administratione agitur; cujus sum„ptibus tunc sustinebitur, quod per Auditores decretum „fuerit."

Eodem Carolo Fevret referente, Judices Ecclesiastici nequaquam judicare possunt de destitutione, aut institutione Æditourum & Magistrorum: quod & conforme est Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, si Æditui ac Magistri pauperum Laici sint, & à Laicis instituantur; uti his in Provinciis plerúmque contingit: unde & quæstiones in hac materia occurrentes vix alibi quàm coràm Regiis Tribunalibus agitari videmus.

CAPUT VI.

Proponuntur Regulæ generales in hac materia observandæ.

1 *In hac materia alia sunt Juris naturalis, alia sunt merè disciplinæ.*
2 *In his primò inspicienda cujusque loci consuetudo.*
3 *Deficiente consuetudine, localium Synodorum Decreta, aut Principum Edicta.*
4 *Quædam circa Edicta Regia notanda.*
5 *Deficientibus Synodorum Decretis & Principum Edict attendenda Synodus Tridentine.*
6 *Post hæc recurrendum ad Jus commune.*
7 *Præ omnibus tamen attendenda fundatio.*

I. Inter illa, quæ hactenus dicta sunt de Administratione Fabricarum & Mensarum S. Spiritûs sive pauperum, aliqua sunt, quæ lex naturalis servanda præcipit; quæque consequenter nec per locorum spatia, nec temporum decursum mutari, aut variari possunt: v. g. quod bona ad fabricam aut pauperum mensam spectantia fideliter & in utilitatem Ecclesiæ ac pauperum administrentur & dispensentur; nullæ superfluæ ac inutiles expensæ in eorum elocatione vel redditione computuum fiant; lites aliáve negotia majoris momenti per quæ notabile damnum bonis illis inferri posset, non nisi prævio maturo examine suscipiantur, proventus pauperum ita distribuantur, ut non tantùm corporalibus, sed quantum possibile est, etiam spiritualibus necessitatibus pauperum succurratur; utque sine ullo humano effectu, & personarum acceptione magis merentibus dispensentur.

Alia verò, eaque non pauca sunt merè disciplinæ ex eorum genere, quæ per loca terrarum, & temporum vicissitudines variari possunt. Exempli causa, à quibus eligendi Æditui aut Mamburni; à quo recipiendum eorum juramentum, qui redditioni computus intervenire debeant, & alia similia.

II. Super his ergo si forsan quæstio incidat; primò & ante omnia inquirendum erit, utrùm antiqua & hactenus non interrupta consuetudo & possessio non habeatur, quæ casum decidat. Hæc si habeatur, haud facilè ab ea in hac materia, & punctis supra expressis, recedendum erit; sed servanda regula, quam in similibus tradit S. Augustinus Epist. 54. ad Januarium num. 3. *Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quàm ut eo modo agat quo agere viderit Ecclesiam ad quam fortè devenerit. Ipsa quippe mutatio consuetudinis*, ut ibidem num. 6. dicit August. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

III. De-

III. Deficiente verò consuetudine, vel eâ dubiâ aut incerta existente, recurrendum erit ad localium Synodorum Decreta, aut Principum Edicta in hac materia evulgata: ut si casus in illis decidatur, aut dubium illustretur, illis sit inhærendum: præsertim tamen Principum Edictis.

IV. Illud verò hic observandum, licet Edicta nomine Principis, cui totum Belgium erat subjectum, emanaverint; inde tamen consequens non esse, hæc Belgium integrum sive omnes ejus Provincias concernere: quia subinde contingit, ut Princeps non nisi unam Provinciam suo Edicto obligare velit: interdum duas, & aliquando omnes. Hoc ut dignoscatur, videndum, quâ qualitate Legislator loquatur, & quibus. Si omnibus salutem dicit, plerumque generalis Lex est; eoque casu ad calcem publicatio & executio conciliis aut Parlamentis omnium Provinciarum injungi solet. Mandata vero & Decreta solum Provincialia solis duntaxat, qui sunt de illa Provincia, inscribuntur: & in fine publicatio & executio Præsidi & concilio illius Provinciæ demandatur. Vide Zypæum in Proœmio Notitiæ Juris Belgici.

V. Si nec ex ipsis Synodorum Decretis, nec Principum Edictis decisio casûs haberi queat, inquirendum erit, num ipsa concilii Tridentini Decreta elucidationem subministrare queant. Nam ut in prologomenis notatum fuit, & in terminis expressis Senatui Frisiæ 6. Junii anno 1569. respondit concilium Secretum Regium; Synodus Tridentina in his Provinciis simpliciter publicata fuit, intimata solummodo Archiepiscopo Cameracensi ac Magistratibus civilibus Regis voluntate de conservandis Provinciarum consuetudinibus & Juribus Regiis ac Vasallorum in hac materia: consequenter ubi vetusta consuetudo, aut Jus Regium aut Vasallorum non ostenditur, Tridentina Decreta subintrare debent.

VI. His quoque deficientibus, aut non satis apertè casum exprimentibus, ex Juris communis dispositione resolutio quæstionis petenda erit. Commune enim & receptum Jurisconsultorum principium est: Deficiente consuetudine & jure patrio, juri communi standum esse; illaque si dubia sint, eorum interpretationem ex jure communi desumendam esse.

VII. Porrò hæc omnia intelligi oportet, nisi quidquam quoad administrationem ipsius fundationis à Fundatore præscriptum sit: quia leges fundationis in hac materia primum locum obtinere solent. Denique efficacissimum solvendis quæstionibus remedium erit, si sincero pietatis zelo, in hoc pietatis & religionis opere omnes procedant, ostendántque se non quærere, quæ sunt sua, sed quæ Dei & pauperum.

TITULUS VI.

De Decanis Christianitatis seu Ruralibus.

CAPUT I.

Archipresbyteri alii Urbani, & alii Rurales: Hi à quo eligendi.

1. *Antiquus Archipresbyterorum in Ecclesiis usus.*
2. *A multis sæculis plures in una Diœcesi Archipresbyteri constituti.*
3. *Archipresbyterorum electio & destitutio olim ad Episcopum & Archidiaconum, hodie ad solum Episcopum spectat.*
4. *Archipresbyteratus hodie nulli Beneficio aut determinatæ Parochiæ solet esse annexus.*
5. *Functiones Archipresbyterales unicè penè dependent ab arbitrio Episcopi.*

I. Antiquum esse Archipresbyterorum usum & institutionem testis est S. Hieronymus, qui in Epistola ad Rusticum ait: "Singuli Ecclesiarum Episcopi, *singuli Archipresbyteri*, Archidiaconi; & „omnis Ordo Ecclesiasticis suis Rectoribus nititur."

Supponit quidem S. Hieronymus, unicum fuisse in singulis Ecclesiis Cathedralibus Archipresbyterum, sicuti unicus erat Episcopus. Nec mirum; eo quippe tempore, prior Ordinatione inter Presbyteros Archipresbyter seu *primus* Presbyterorum erat; isque toti Collegio Presbyterorum præsidebat: quemadmodum & hodie unicus esse solet Archipresbyter in Cathedrali Ecclesia, qui omnibus Presbyteris & clericis civitatis Episcopalis præesse consuevit; & Archipresbyter Cathedralis vocatur; atque inter dignitates numerari solet, de quo hic agitur, sed de solis Ruralibus, id est, qui extra civitatem Episcopalem curam agunt.

II. Jam enim à multis sæculis populo multiplicato, plures in una Diœcesi Archipresbyteri constitui cœperunt; qui extra civitatem Presbyteris & Clericis intenderent, & præessent; dicti propterea *Rurales*.

Et quidem sæculo nono inter constitutiones Riculfi Episcopi Suessionensis *cap* 20. legitur: "Rationi quoque pro„ximum est, ut unoquoque mense statuta die, id est, Kalen„dis uniuscujusque mensis per singulas *Decanias* Presbyteri „simul conveniant, & de his, quæ in eorum Parochiis ac„cedunt, sermonem habeant.

Erant ergo jam tum Diœceses in certas *Decanias* distinctæ; sive designati districtus, quibus singuli Decani præessent; quæ disciplina ad hæc nostra tempora pervenit: hoc unum cavendum, *ne pluribus præficiantur Ecclesiis* (ut loquitur Synodus Mechl. P. I. *tit. De Decanis cap.* 3) *quàm possint commodè regere.*

III. Si jus commune sive Decretalium spectetur, electio, uti & destitutio Decanorum Ruralium communiter ad Episcopum & Archidiaconum spectat: "Quia, cùm ab „omnibus, quod omnes tangit (ait Pontifex in *cap.* 7. *de* „*offic. Archid.*) approbari debeat, & commune eorum De„canus officium exerceat, communiter eligendus, vel et„iam amovendus."

At quia in Belgio omnis penè Archidiaconorum potestas & jurisdictio ad Episcopos revoluta est, ut infrà dicetur, etiam in plerisque Belgii partibus obtinet conformiter ad Decretum Synodi Mechl. P. I. c. 3. "Ut Archipresbyteri „Rurales in singulis Diœcesibus pro discretione Episcopo„rum assumantur..... ac sint arbitrio Episcoporum amo„vibiles."

II. Imò moribus Belgii passim obtinuit, ut non tantùm Episcopi soli pro suo arbitrio Decanos Rurales constituant, sed insuper libertas eis sit, quemcunque è Presbyteris, quem huic officio maximè judicant convenire, eligere; nec solet officium Archipresbyteratus alicui determinatæ Parochiæ aut Dignitati, vel Beneficio esse annexum.

Similiter in potestate Episcopi est, districtum Decanorum vel extendere, vel limitare; imò & unam Decaniam sive districtum Archipresbyteratus in plures dividere; aut plures in unum conflare.

V. Functiones quoque & potestas Decanorum à commissione seu instructione, quam ab Episcopis accipiunt, unicè dependent: unde in Litteris, quibus Archipresbyter ruralis constituitur, inseri consuevit hæc clausula: *Archipresbyterum districtûs N. te nominamus & deputamus cum facultatibus hujusmodi Archipresbyteris concedi solitis ac consuetis juxta instructiones datas.*

Ut ergo de officiis juribúsque Decanorum Ruralium conformiter ad jus Belgii judicemus, Decreta Synodalia, ipsorúmque Episcoporum instructiones, quibus facultates, & functiones Archipresbyterorum continentur, potiùs quà Juris Communis præscripta examinanda sunt.

CAPUT II.

Decani Rurales Pastoribus & Ecclesiasticis sui districtûs intendere debent.

1. *Decani Rurales sunt Pastores Pastorum.*
2. *Tenentur ad residentiam.*
3. *Pastoribus invigilare, & de vita & moribus soliciti esse debent.*
4. *Qui in Decanos eligendi.*

I. Archipresbyteros seu Decanos Rurales esse Pastores Pastorum, sive curam Pastorum sui districtûs agere, imò & omnium Ecclesiasticorum, nisi consuetudo aliusve legitimus titulus curam aliquorum ad alium detulerit, tum commissio Archipresbyteris dari solita, tum Synodalia decreta manifestè supponunt.

II. Unde Synodus Mechl. P. I. *tit. De Decanis cap.* 2. cùm prius de residentia personali Pastorum dixerat, subjungit: „Cùm eadem sit ratio de Pastoribus & Archipresbyteris „seu Decanis Ruralibus, qui & ipsi Pastores Pastorum sunt, „& eorum

„& eorum officium in observatione morum tam Pastorum „quàm laicorum sui districtûs consistit ; statuit hæc Syno-„dus, ut sicuti singuli Pastores in suis Parochialibus, ita „omnes Archipresbyteri seu Christianitatum Decani in „suorum Decanatuum limitibus ad personalem residen-„tiam compellantur.

III. Et c. 4. deinde infert, ut Archipresbyteri rurales in singulis Diœcesibus pro discretione Episcoporum assumantur, *qui possint*, inquit, *Pastoribus vitâ, & concilio & exemplo prodesse.*

Synodus quoque Cameracensis P. II. *tit.* 19. *cap.* 12. supponens Archipresbyteris curam Pastorum & Ecclesiasticorum incumbere, ait: " Decani autem rurales Parochorum, „adeoque omnium, etiam Sacerdotum & Clericorum, „quin & laicorum suorum districtuum mores diligenter „observent, potissimum autem, ut Pastores in prædicatio-„ne verbi Dei, Sacramentorumque administratione, ac in „cæteris omnibus suo muneri satisfaciant.

Synodus etiam Antverpiensis claris terminis hanc Archipresbyterorum obligationem expressit & declaravit : Ar-„chipresbyteri seu Decani rurales, cùm sint Parochorum „aut Sacerdotum sui districtûs Pastores, soliciti sint, ait, „de eorum salute & profectu spirituali, & singularem ha-„beant inspectionem & curam de ipsorum doctrina, vita & „moribus. Et vicissim mandamus Parochis & Sacerdoti-„bus, ut Decanos uti Superiores suos agnoscant, reverean-„tur & ament."

Idem omnes passim Synodi & Episcoporum instructiones solicitè inculcant ; monetque Audomarensis *tit.* 18. *cap.* 1. " Decanorum esse in sui Decanatus partibus sive Pa-„rochis curare, ut Sacerdotes & Clerici omnes, & sin-„gulariter ut Pastores vitam agant sua vocatione dignam, „ac talem ut nemo de ipsis queri possit, nihilque in ipsis, „nisi grave, modestum, imitationeque dignum conspici; „deinde in hoc advigilare, ut Pastores in prædicatione ver-„bi Dei, Sacramentorum administratione, & omnino in „functione Pastoralis officii sui rectè, diligenter, & quem-„admodum oportet, versentur: Adhæc ipsos quando opus „fuerit, visitare, monere, corripere, consolari, consilio „ipsis subvenire: denique veri Pastoris officium erga illos, „sanos & ægrotos, vivos & mortuos, exercere."

Addit Namurcensis anni 1639. *tit.* 21. *cap.* 6. ut eos hortentur, ut " quotidie aliquid temporis orationi & lectioni „spirituali tribuant."

Ut verò Parochiarum & Parochorum notitiam exactiorem habeant, rectè monet dicta Synodus Namurcensis. *tit.* 20. *cap.* 35. ut " Decani habeant aliquot probos & sibi fidos "Pastores, à quibus excessus vicinarum Ecclesiarum ad-„discant."

Duo hic notanda. Primum, omnia hæc à Synodis decreta unicè ac quasi per necessariam consequentiam profluere ex cura Pastorali, quam Archipresbyteri Pastoribus & Ecclesiasticis sibi subjectis impendere debent.

Ex quo ulterius consequens est, quòd suppositâ curâ animarum ab Archipresbyteris, omnia quæ Synodi ac Episcoporum instructiones tanquam necessaria aut admodum convenientia pro debito illius curæ exercitio præscripserunt, eatenus semper & ubique esse observanda, in quantum cura Pastoralis, quam Pastoribus aliisque Ecclesiasticis debent, requirere videtur.

IV. Alterum notandum, quàm soliciti meritò sint Episcopi, ut doctiores, zelosiores, in cura animarum exercitatiores, ac pietate morûmque integritate eminentiores ad hoc officium eligantur ; utpote, qui non Laicis tantùm, sed & ipsis Laicorum directoribus, & conductoribus, vitâ, concilio & exemplo prodesse, & præire debent.

CAPUT III.

De Visitatione Archipresbyterorum.

1 *Visitatio Decanorum necessaria.*
2 *Singulis annis instituenda.*
3 *Primò de vita & moribus inquirendum.*
4 *Inducere studeant Pastores ad Officia Spiritualia.*
5 *Satagere debent ut plenam notitiam Parochiarum sui districtûs accipiant.*
6 *Præter annuam visitationem Parochias suas frequenter invisent.*
7 *Quæ potissimum Decanis attendenda, ut officium suum recognoscant.*

I. CUm Archipresbyteri omnibus Pastoribus, & Ecclesiasticis sui districtûs superintendere, & invigilare debeant; attendere quoque, num nihil in Parochiis sibi subjectis, ad earum debitum regimen & curam animarum spectans negligatur; nihil evidentius, quàm inter primas Archipresbyterorum obligationes, esse Parochiarum sibi subjectarum exactam, & frequentem visitationem, quâ mediante in notitiam Parochiarum venire, & corrigenda corrigere, aut ad Episcopum corrigenda referre queant.

II. Et quidem in omnibus Synodis Archipresbyteris injungitur, ut semel ad minus singulis annis Parochias seu districtus visitent ; tempúsque visitationi destinatum Pastoribus tempestivè præsignificent : caveántque serio, ne occasione visitationum comessationes ullæ fiant.

III. Inter cætera autem visitaturi sedulò inquirant, ait Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 17. *cap.* 11. " An Pastores „ipsi, ac reliqui Sacerdotes, & Ministri Ecclesiæ honestè „vivant ; & an officio suo in prædicatione Verbi Dei, cele-„bratione Missarum, administratione Sacramentorum, ac „cæteris omnibus, satisfaciant.

Et Synodus Namurcensis anni 1659. *tit.* 16. *cap.* 13. monet omnes Archipresbyteros, " Ut annales visitationes obeun-„tes, & alias diligenter inquirant, quibus rebus Pastores „se impendant, ut si quos otio deditos repererint, ne nihil „agendo malè agere discant, eos actionibus Ecclesiastico „homine dignis incumbere, & per bona opera certam „suam vocationem facere procurent."

„Cui fini inducent omnes & singulos (pergit capite se-„quenti) ut quotidie ad mediam horam lectioni Scripturæ „Sacræ aut alicujus pii libri, & aliam mediam horam divi-„norum mysteriorum, & maximè Passionis Christi medi-„tationi insumant.

IV. " Inducent etiam illos, ut quotannis opportuno tem-„pore se recolligant faciántque exercitia spiritualia apud „eos qui in ista arte versati sunt, quibus sic absentibus pro-„videbitur populo de Sacerdote, qui tamen in concionan-„do, celebrando, quàm confessiones audiendo eorum vi-„ces suppleat.

Eadem & cæteræ Synodi Archipresbyteris inculcant ; ut nimirum " sedulò inquirant in suis visitationibus de vita, „doctrina & moribus Curatorum & aliorum Presbytero-„rum, " uti loquitur Synodus Brugensis sub Druitio, quæ & addit: Ac Præceptorum seu Magistrorum ; & cujus sint „qualitatis, fidei, & nominis ac famæ.

V. Quibus consonant novissimæ instructiones datæ Archipresbyteris Diœcesis Mechliniensis, quibus ante omnia injungitur, " Curent visitationem, ut potissimam officii „sui partem, sedulò, accuratè & cum timore Dei perfice-„re, ac præcipuè invigilare, ut Altaria, ac Sacramentalia, „ipsaque templa nitida serventur, *Pastorésque ipsi, quoad „obligationes & functiones suas Pastorales exacti sint & dili-„gentes, an quo studio, quove exercitio otium pellant. Qua-„re non plures uno die visitabunt Ecclesias, quàm commodè pos-„sint.*

Varia alia, tum statum interiorem, tum exteriorem Parochiarum spectantia, super quibus Archipresbyteri visitando se informare debent, Synodi & instructiones Episcopales præscribunt ; quo possint integrum Parochiæ statum plenè cognoscere, eúmque Episcopo referre ; ut ipse Diœcesis suæ notitiâ habitâ, possit intelligere quæ pro bono cujusque Parochiæ ordinanda, aut facienda occurrant.

VI. Porrò cùm unicâ annuâ visitatione vix assequi possint totius Parochiæ perfectam notitiam, rectè monent Synodi, ut præter visitationem ordinariam, data occasione, sæpiùs Parochias sibi commissas invisant. Synodus Antverp. *tit.* 16. *cap.* 1. Namurcens. anno 1659. *tit.* 21. *cap.* 5. Hinc & in *cap.* 4. & *De offic. Archipresbyt.* præcipitur, " ut singulæ „Plebes Archipresbyterum habeant propter assiduam erga „populum Dei curam, qui non solum imperiti vulgi soli-„citudinem gerat, verùm etiam Presbyterorum, qui per „minores titulos habitant, vitam *jugi* circumspectione „custodiat, & quâ unusquisque industriâ divinum opus ex-„erceat, Episcopo suo renuntiet."

Et Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 7. *cap.* 2. Decanorum officium esse ait, " Pastores, quando opus est, monere, „corripere, visitare, consolari, bono consilio subvenire, ac „veri Pastoris officium erga illos exercere.

VII. Uno verbo, recogitare debent Archipresbyteri, se esse constitutos Pastorum & Ecclesiasticorum sui Districtûs Pastores ; ipsarúmque Parochiarum Vice-Episcopo directioni intendere; ut vel ipsi defectus corrigant, vel ad minus Episcopum de omnibus plenè instruant.

Hinc apparet, Officium Archipresbyterale gravius sanè esse, quàm vulgò apprehenditur ; atquè ad illud non esse assumendos, nisi qui zelo, & pietate Pastoribus præeant, ac ea doctrina sint & eruditione, qui & Pastoribus consilia, & salutaria monita dare possint ; & exactè ac prudenter defectus Parochiarum observare, & ad Episcopum referre.

Cæterùm plura, quæ Archipresbyteri circa scholas, domos Pastorales, ornamenta Ecclesiarum ; imò circa Monasteria Monialium sibi subjecta aliaque similia inquirere & facere

facere tenentur, notabimus, ubi parte secunda specialiter de illis rebus tractabitur.

CAPUT IV.

De Congregationibus Pastorum & Archi-Presbyterorum.

1 *Decanus dum expedire judicaverit Parochos sui districtûs convocare potest.*
2 *Quomodo Capitula Pastorum instituenda.*
3 *Quid in illis tractandum? & quis eorum scopus?*
4 *Etiam Parochi sine Decano Capitula habere possunt utiliter.*
5 *Decani annuatim cum Episcopo convenire debent.*

I. „UT Decani, quæ ipsis ratione Decanatûs incumbunt „officia, faciliùs exequantur, ait Synodus Iprensis „sub Nithovio *tit. 7. cap. 3.* liceat iis, quoties expedi-„re videbitur, omnes Pastores sui Decanatûs ad aliquam „Parochialem Ecclesiam convocare, atque cum illis com-„muniter & divisim consilia de Pastorali officio, & pro uni-„formi executione & observatione statutorum tractare.“

Præter has extraordinarias ex causa instituendas Congregationes, volunt insuper Synodi nostræ, ut Capitula Pastorum singuli Archipresbyteri quotannis celebrent, præcisè illo die, quem Ordinarius illis statuit. Synodus Mechl. P. II. *tit. 17. cap. 14.*

II. „Porrò hæc ipsa Capitula sic celebrentur; ut ea non „ad compotandum, sed ad tractandum de rebus seriis indi-„cta esse omnibus innotescat. Proinde in illis initium re-„rum agendarum sumatur ab invocatione Spiritûs Sancti, „quo dirigente de rebus Ecclesiæ conferatur. Prandium „verò non fiat nisi frugale & moderatum, ut nemo sumpti-„bus vel potu gravetur, vel nec unquam illud in taberna „vel diversorio instituatur. Extranei quoque, per quos tra-„ctatio de rebus Ecclesiæ possit impediri, ab eo excludan-„tur.“ Ita Synodus Mechl. D. *tit. 16. cap. 9.* cui & aliæ Synodi consonant.

III. In his autem congregationibus de morum correctione, abusuum reformatione tractetur, ait Synodus Cameracensis P. II. *tit. 19. cap. 16.* & à singulis Pastoribus in scriptis referatur status suarum Ecclesiarum; item quidquid in eis defectûs animadversum fuerit: vel ut loquitur Synodus Antverpiensis *tit. 16. cap. 2.* singuli Pastores liberè pandent, si in suis aut vicinis Ecclesiis aliquos defectus aut transgressiones animadverterint.

Monent quoque Synodi, ut Archipresbyteri tanquam Pastorum Pastores, & Congregationis præsides, eosdem ad statutorum Synodalium observantiam, ac diligentem munerum suorum adimpletionem & defectum suorum Parochianorum declarationem pia & seria oratiuncula adhortentur. Synodus Buscod. sub Masio *tit. 16. cap. 5.* & Synodus Camerac. P. II. loco citato *cap. 17.* quæ ejusmodi exhortationem haberi vult per Archipresbyteros vel aliquem ex Pastoribus ab eis deputatum in eum finem, ut *omnes de abusibus aut negligentiis à postrema Congregatione per eos observatis sincerè deponant.*

Scopus proinde harum Congregationum unicus hic est, ut abusibus & defectibus, aut difficultatibus, vel mutua collatione occurri & mederi possit; vel eorum haberi exacta notitia; quâ habita de omnibus Episcopus informetur; & ejus auctoritate, quod expedire judicabitur, statuatur.

IV. Præter hæc communia omnium Pastorum cum suo respectivè Decano Capitula, hodie sunt non minùs utiles Pastorum inter se Congregationes, quarum meminit, & quas institui vult Synodus Namurcensis anni 1659. *tit. 16. cap. 16.* “Ubicunque, ait, hactenus Pastores non sunt re-„ducti in classes, qui singulis mensibus, & certo statuendo „die, vel horis conveniant, ibique tractent de promovenda „pietate in Deum, zelo animarum, & de scientia Pastori-„bus necessaria, fiat quantocius, ubi per temporum diffi-„cultates, & armorum strepitus licebit. Præscribentur „quoque libri tam pii, quàm Theologici, quos ante proxi-„mum conventum legere tenebuntur, & in quibus exami-„nandum vel è quibus disputandum, & cum Confratribus „conferendum erit.“

Dum hæ Pastorum congregationes modestè, piè ac vero Pastorali zelo instituuntur, nemo de earum fructu & utilitate dubitare poterit; summum tamen erit adjumentum, si inter eos sint aliqui scientia, pietate & zelo eminentiores, qui juniores aut rudiores, vel tepidiores erudire vel excitare queant; suaque authoritate & eruditione congregationem dirigere.

V. Adhæc, ut ipsi Episcopi exactiùs & opportuniùs, quæ & generaliter suæ Diœcesi, aut aliquibus particularibus Parochiis conveniunt, statuere queant, nonnullæ Synodi ordinarunt, ut quotannis certo designatóque die omnes Archypresbyteri Episcopum accedant, atque cum illo de statu suorum respectivè Districtuum conferant, exponántque quid singuli, tum in visitatione, tum congregationibus Pastorum aut aliunde observarint; quidquid pro bono Parochiarum statuendum judicarent; ac deinde post mutuam collationem, maturamque deliberationem audiant, quæ pro salute, ac utilitate Animarum Episcopus statuenda & ordinanda duxerit.

Hic rursùs intelligitur, quàm meritò Episcopi sint soliciti, ut constituantur Archipresbyteri eruditione, zelo animarum, & rerum agendarum peritia eminentes, qui unà cum ipsis queant de statu & regimine Diœcesis conferre & deliberare.

Tales sanè, si essent Archipresbyteri, eaque annuatim Capitula ad morum & disciplinæ reformationem celebrarentur, spes esset, quòd illa aliquatenus supplerent vicem Synodorum Diœcesanarum, quas quotannis celebrandas præcepit Concilium Tridentinum *Sess. 24 c. 2. De reformat.* & hodie, proh dolor! unà cum totius disciplinæ collapsione, negligi penitùs videmus.

CAPUT V.

De Juribus Archipresbyterorum.

1 *Decani habent jus visitandi Parochias sui districtûs.*
2 *Pastores illos ut Superiores cognoscere debent.*
3 *Decanorum est Pastoribus sibi subjectis administrare Sacramenta.*
4 *Etiam pro illis funebre officium persolvere.*
5 *Pastores & Beneficiatos in possessionem introducere.*
6 *Jus habent interveniendi computibus Fabricæ, Hospitalium, Monasteriorum, &c.*
7 *Nonnulla observanda à Decanis circa usum suorum jurium.*

I. ARchipresbyteris, sive Decanis Ruralibus incumbere curam Parochiarum suorum respectivè districtuum extra dubium est; adeóque jus est Archipresbyteris visitandi dictas Parochias, quoties id necessarium aut utile videbitur, ut debitam Parochiæ notitiam habere queant.

II. Adhæc, cùm Decani Rurales sint Pastorum & Ecclesiasticorum suorum districtuum Pastores, etiam justum est, ut Pastores & Ecclesiastici ipsos ut Superiores suos agnoscant, revereantur & ament; uti Synodi nostræ præcipiunt.

III. Porrò, quia Pastorum est, subditis suis Sacramenta administrare, etiam Decanorum est, Pastoribus aliisque Ecclesiasticis sibi subjectis Sacramenta porrigere. Hinc passim Synodi monent Archipresbyteros. “Ut ubi intelli-„gent aliquem è sui districtûs Pastoribus aut Sacerdotibus „periculosè laborare, statim ad eum excurrant, moneant-„que, ut saluti suæ consulat, eique, si opus est, Sacramenta „administrent.“ Ita Synodus Antverpiensis *tit. 16. cap. 4.* cui passim reliquæ Synodi ac Episcoporum instructiones consonant.

IV. Ulteriùs cùm Pastorum sit subditis suis è vita decedentibus justa persolvere, etiam Archipresbyteris jus est, „Omnibus Ecclesiasticis tam sæcularibus, quàm regulari-„bus, (verba sunt Synodi Antverpiensis *cap. 5.*) extra Mo-„nasterium degentibus, in suo districtu morientibus, Sa-„cramenta administrare, & *officium funebre* facere. Ur-„gente tamen necessitate Pastor loci aut vicinus vices sup-„pleat.“

Addit insuper Synodus Namurcensis anno 1658. *tit. 21. cap. 9.* officia per Decanos sive Archipresbyteros fieri solita, “ut puta exequiæ Pastorum, Sacerdotum, vel in Sacris „Ordinibus constitutorum, nobilium, leprosorum & alia „hujusmodi, si per Prælatum vel alium fiant, serventur De-„cano sua jura.“

V. In plerisque quoque Diœcesibus jus est Archipresbyteris introducendi Pastores aliosque Beneficiatos in possessionem; recipiendi ab iis Fidei professionem aliaque solita juramenta. Quinimo in quibusdam locis obtinuit, “ut „nullæ literæ curæ animarum Deservituræ, vel Vicepasto-„tus cuiquam suffragentur, nisi præviè Archipresbytero „istius districtûs exhibeantur & ab eodem subsignentur.“ Ita Decreta Synodalia Gandens. *tit. 16. cap. 9.*

VI. Solent quoque Archipresbyteri loco Episcopi intervenire computibus non tantum Fabricæ, aut Mensæ S. Spiritus in Parochiis sui districtus, sed etiam Hospitalium, Begginagiorum & Monasteriorum Ordinario subjectorum.

VII. Verùm circa hæc aliaque jura & officia Archi-Presbyterorum notandum, illa plurimum ex consuetudine, & institutionibus, seu facultatibus, quæ Archipresbyteris

byteris in singulis Diœcesibus dari consueverunt, dependere, & variari; adeò ut ex consuetudine aut Decreto unius Diœcesis quoad similia ad alias Diœceses ordinariè non liceat inferre.

Deinde recogitare debent Archipresbyteri in tuendis aut exigendis juribus, præsertim temporalibus, se admodum moderatos esse debere. Cùm enim ipsi sint Pastores Pastorum, etiam officii eorum est, Pastoribus ostendere, & suo agendi modo vivaciter imprimere, quòd prima cura & solicitudo esse debeat salus animarum; Jura verò præcipuè temporalia parùm esse curanda; maximè ubi eorum rigorosa exactio nata esset profectum animarum & progressum Evangelii impedire.

Uno verbo, Archipresbyteri ita suorum jurium curam agant, ut tamen nunquam excidat, quòd cùm sint Parochorum & Sacerdotum sui Districtûs Pastores, ante omnia soliciti sint de eorum salute & profectu spirituali, & singularem habeant inspectionem & curam de ipsorum vita & moribus, ac diligentia zeloque circa functiones Pastorales; seque respectu Pastorum gerant, non ut dominantes in Clero, sed tanquam Patres & forma gregis facti ex animo. Pastoribus zelosis, & in officio Pastorali obeundo intrepidis & ferventibus consilio, auxilio & solatio contra obmurmuratores & refractarios sua authoritate assistant & opitulentur.

TITULUS VII.

De Canonicis Collegiatarum & Cathedralium Ecclesiarum, & officiis juribusque utriusque communibus.

CAPUT I.

Unde Canonici Collegiatarum & Cathedralium Ecclesiarum hodie dicantur *Sæculares.*

1 *Synodi etiam Generales Canonicos quosdam* Sæculares *vocant.*
2 *Vocabulum* Sæculare *nonunquam in malam partem accipitur.*
3 Sæculares *interdum dicuntur, qui civilibus negotiis præcipuè occupantur.*
4 *Vox* Sæcularis *prout applicatur Canonicis, in malam partem non sumitur.*
5 *Qua ratione* Canonicè *viventes rectè dicantur* Sæculares.

CAnonicos Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum non tantùm à vulgo & imperitis, aut malevolis hominibus hodie dici *Sæculares*; eoque vocabulo distingui à Canonicis Regularibus in Monasteriis sub trium votorum professione viventibus, ex ipsis Conciliis manifestum est.

I. Synodus Lateranensis sub Innocentio III. non obscurè distinguit Ecclesias Canonicorum *Sæculares à Regularibus*: sed manifestiùs ipsa Synodus Tridentina *Sess.* 7. *c.* 14. *De reform. Sæculares* Clericos à *Regularibus* distinguens; & alibi sæpiùs Regularium Canonicorum ut à sæcularibus distinctorum verba faciens, hanc nomenclaturam probavit.

Quòd igitur canonici hodierni, qui votis Monasterii non astringuntur, dicantur *Sæculares*, ipsos offendere non potest, cùm etiam ipsa Concilia eo nomine à *Regularibus* ipsos distinguant.

II. Verùm vocabulum illud *Sæculare* frequenter in malam partem accipi; ut v. g. ab Apostolo, dum præcipit, ut *abnegantes in pietatem & SÆCULARIA desideria, sobriè, justè & piè vivamus in hoc sæculo*, negari non potest.

III. Similiter interdum *sæculares* dicuntur, qui in civilibus rebus & actionibus occupantur, qui soliciti esse debent, quomodo uxori placeant, quomodo liberos honestè educent & doceant. A quibus negotiis cùm sese Ecclesiasticus Ordo Deo mancipatus abstrahere debeat, dicente Apostolo: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*, alii ad eorum discretionem homines *sæculares* dicti sunt: ac frequenter in Canonibus clerici hujusmodi Sæcularibus opponuntur.

IV. Neque ergo etiam hac ratione canonici aut alii quicunque Ecclesiastici, si conformiter suæ vivant vocationi, *sæculares* dici possunt; neque hac significatione à Conciliis canonici vocantur *sæculares*; sed quatenus opponuntur iis, qui recedentes à sæculo ad claustra & solitudines se retrahunt; & exteriori professione per trium votorum emissionem omnibus sæcularibus & mundanis renuntiantes, sæculo & mundo nuntium mittere; imò quodammodo mori dicuntur.

V. Horum ergo respectu Canonici, postquam rejectâ communi vitâ, singularem vitam inter sæculares vivere cœperunt, *sæculares* dicti sunt; non eâ quidem ratione, qua Laici actionibus civilibus & sæcularibus impliciti *sæculares* vocantur: sed eatenus, quod jam in sæculo, hoc est, inter sæculares homines conversentur & habitent, qui antea in claustris ab omni mundi strepitu & hominum sæcularium conversatione segregati planè è sæculo exisse videbantur.

Hinc Adamus Canonicus Præmonstratensis apud Molanum *lib.* 2 *cap.* 25. *De Canonicis*, cùm sibi objecisset: " Si „Canonici, quomodo sæculares? Ut cygnos nigros, sic au„dio dici Canonicos *sæculares*: (*subdit*) sed esto, nec ipsum „culpemus modum loquendi. Sit quòd sic appellentur, „quia criminibus sæculi ipsi sæculo conformati implican„tur, sed pro eo, quòd tam arctum vivendi propositum non „amplectantur, quàm arctum illi tenere videntur, qui Re„gulares appellantur."

CAPUT II.

Canonici, qui hodie dicuntur *sæculares*, vitam communem & claustralem egerunt. Et quando ab ea recesserint.

1 *Canonici sæculares olim in communi vixerunt.*
2 *Probatur pluribus exemplis.*
3 *Quando desierit vita communis.*
4 *Quæ desertionis causa.*

I. SI antiqua Canonicorum monumenta & temporum historiæ revolvantur, nihil certius quàm pleraque, quæ hodie dicuntur Capitula Canonicorum sæcularium, vitam communem vixisse; eodem penè modo, quo hodie Canonici, qui dicuntur *Regulares*; licet vota solemnia, præcipuè paupertatis non emitterent.

II. Et quidem in Ecclesia Leodiensi sæculo XII. vitam communem inter Canonicos adhuc superstitem fuisse scribit Bartholomæus Fisen *lib.* 10. *cap.* 10. *Hist. Leodiensis*, ubi loquens de Alberone Principe ait: " Ipso Principe, Ca„nonicorum omnis disciplina corruit, quam neque Præsi„des curàrunt, neque Episcopus ipse: ut qui negligere „cœpit Decessoribus suis solemnes Collegiorum inspectio„nes. *Claustri* ergo ratione omni sublatâ, dies noctesque „Collegia patuère, etiam equitibus curribusque; cum ad „eam ætatem clausa perseverassent, quo ritu hodie Mona„steria."

Et anno 1189. Godefridus III. donans decimas Collegio Canonicorum S. Joannis Leodii ait: " Et residuum fru„ctuum in usum Fratrum in Ecclesia vestra residentium, „juxta *portionem*, quæ unumquemque Fratrum in *refecto„rio* contingere debet, prout competens videretur, ratio„nabiliter Capitulum dispensaret." Apud Miræum in Diplomat. Belg. *cap.* 65. quæ evidenter vitam communem supponunt.

De Ecclesiis Cameracensibus, aliisque vicinis testatur Chronicon Cameracense per Baldericum; & de Trevirensi, Wormatiensi, Coloniensi, aliisque Germaniæ Canonicorum Ecclesiis testis est Trithemius ad annum 975.

Et quid plura, nonne vitam illam communem clamant „etiamnum " hodie *dormitoria*, *refectoria*, & alia id genus „loca publica, quibus nostri Ordinis canonici, ait Au„bertus Miræus *in notis ad Regulam Canonicorum*, olim usi „fuerunt, hodieque extant, & cum admiratione monstran„tur Coloniæ Agrippinæ, Tornaci, Leodii, Brugis, Insulis, „& alibi."

III. Hæc vitæ communis institutio in aliquibus citiùs, in aliis seriùs desiit. Circa sæculum X. nonnullos ad vitam singularem abjectâ communi convolasse tradit Trithemius loco citato: " Sub Theodorico Archiepiscopo Tre„virensi, canonici majoris Ecclesiæ ibidem abjectâ vitâ „regu-

„regulari, quam hucúsque in eadem Ecclesia Majores eo-„rum continuaverant, desierunt esse Regulares, & facti „sunt nomine & conversatione sæculares. Quorum exem-„plo malo Canonici quoque S. Paulini Trevirenses, San-„cti Castoris in Confluentia, Maguntinenses, Wormatien-„ses, Spirenses, & complurium aliarum Ecclesiarum, di-„versis quidem temporibus, sed uno impietatis spiritu, „Regularis vitæ communitatem abjecerunt."

IV. Hos successivis temporibus alios secutos fuisse, Scripturos sæculi XI. & XII. abunde testantur, & altè deplorant; eámque mutationem non authoritati Ecclesiæ, sed defectui, & refrigescenti charitati adscribunt.

S. Ivonem Episcopum Carnotensem audiamus. "Quòd „communis vita, inquit, in omnibus Ecclesiis penè de-„fecit tam civilibus quàm Diœcesanis, non authoritati, „sed desuetudini, & defectui adscribendum est, refriges-„cente charitate, quæ omnia vult habere communia, & „regnante cupiditate; quæ non quærit ea, quæ Dei sunt & „proximi, sed tantùm quæ sunt propria. *Epist.* 60.

Similiter sub idem tempus de hoc Canonicorum transitu à vita communi ad singularem loquens Stephanus Tornacensis, dicit, Canonicos transitum illum fecisse, *quia dispensationis levamen libentiùs admittebant, quàm authoritatis vigorem.* Quapropter urget Decanum Remensem, ne patiatur hanc Ecclesiasticam & diu servatam disciplinam aboleri, neque tam facilè *juventuti singulariter, ne dicam*, ait, SÆCULARITER *vivere volenti obediat. Epistolo* 160.

CAPUT III.

Ex desertione vitæ communis quasi naturaliter secuta est vitæ Canonicalis dissolutio.

1. *Desertio vitæ communis secum traxit solutionem disciplinæ Canonicalis.*
2. *Primùm medium conservandæ disciplinæ Canonicalis, quod suppeditabat vita communis, & cum vita singulari desiit.*
3. *Promitur medium secundum.*
4. *Tertium.*
5. *Quartum.*
6. *Ex desertione vitæ communis factum, ut in vita Canonicali homines mundani desiderata invenerint*
7. *Hinc toties disciplinæ Canonicalis ruina.*

I. VIX ullum reperire est Scriptorem, qui Canonicorum è vita communi ad vitam singularem transitum refert, quin unà referat & deploret ut ex ea secutam totius Canonicalis disciplinæ relaxationem; testeturque è Regularibus, non nomine duntaxat, sed vita & moribus etiam factos *Sæculares.* "Etenim, ait Dionysius Carthu-„sianus, quæ, quanta & qualia vitia orta sint atque quoti-„die oriantur ex relaxatione illa *vitæ communis*, dormitorii-„que ejusdem, experientia potius docuit, quàm lingua „possit explicare."

Quàm verò hæc vitæ Canonicalis dissolutio ex ea vitæ communis in singularem commutatione naturaliter & quasi sua sponte profluxerit, ultro fatebitur, qui utrámque vivendi normam, & exteriorem disciplinam paulò attentiùs consideraverit.

II. Dum in communi vivebant, simul in uno reficiebantur refectorio; mensurámque potus & cibi Superiores pro necessitate, non pro voluptate moderabantur: ipsaque convivia sacra semper lectione condiebantur. Unde de Canonis Remensibus adhuc in communi viventibus quasi exultans scribit Stephanus Tornacensis: "proce-„dentibus unanimiter de Missâ ad Missam, de spirituali „refectione ad corporalem, præmissâ invocatione Domi-„nica, & signo benedictionis super cibum extenso, refi-„ciebant convivæ Domini minùs ventrem, quàm men-„tem, sonante eis per ministerium lectoris *divino eloquio.*" Epist. 160.

At erepta vita singulari, tum non secundùm moderationem & discretionem Superiorum cibus potúsque subministrabatur, sed suo quisque arbitrio mensam suam instruere potuit, deliciisque, quantum placuerit, affluere, genioque & concupiscentiis indulgere. Pro lectione sacra discursus non tantùm otiosos & sæculares, sed & pejores liberum fuit permittere.

III. Vita communis de bonis & proventibus Ecclesiasticis singulis pro necessitate suppeditabat; quibus usibus datum impenderetur, Prælati invigilabant & rationem exigebant: at in vita singulari singulis suæ præbendæ, sive proventuum portio ita concreditur, ut de ea nulli rationem, nisi soli Deo. reddere teneantur: atque hinc liberrima cuique ex bonis Ecclesiasticis consanguineos familiarésque ditandi relicta potestas: hinc de patrimonio Christi luxuriandi, nullo fræno restricta libertas.

In vita communi nulla nisi de licentia Prælati dabatur egrediendi è claustro Canonicorum facultas; atque hinc rara erat cum hominibus sæcularibus Canonicorum conversatio; cum mulieribus autem rarissima. At per vitam singularem resèrato, seu potiùs deserto claustro, libera ac familiaris cum sæcularibus, non viris modò, sed & mulieribus conversatio facta est.

IV. Durante vita communi tempora singula, quibus impendi deberent, ex præscripto Regulæ & Superiorum erant determinata; atque ita otio pro magna parte occasio subtrahetur. Aderant & Superiores, qui quid singuli suo tempore facerent, intenderent; minúsque rectè agentem aut otio diffluentem monerent & corriperent.

At nihil horum in vita singulari Canonicorum: quidquid lubet, quisque pro suo agit arbitrio; si otiari, si variis, imò & parùm Clericum decentibus occupationibus vacare lubet, quis est qui vigilet, qui moneat, aut qui corripiat?

V. Florente vita communi, domo sive claustro omnibus communi, & suppellectili vulgari pro discretione Superiorum contenti esse debebant; dum autem vivunt singulariter, quisque domicilia exstruit aut comparat, ac suppellectili ornat, prout suæ ambitioni, aut vanitati congruere judicat.

Utque verbo dicam, cum vita singulari irrepsit libertas Canonicorum pro suo libitu vivendi; reditúsque Ecclesiasticos pro arbitrio dispensandi.

Huic vivendi libertati, si quis conjunxerit divitias, & honores etiam mundanos, quos ipse Canonicalis status hodie dare solet, facile videre est, qua ratione homines mundani, carnales, ambitiosi, avari aliisque vitiis pleni, in vita Canonicorum reperiri cœperint, quo suis concupiscentiis; & carnalibus desideriis satisfacere possent.

VI. Hinc contingit, ut Canonicatus & præbendas ambire cœperint in quibus regnabat avaritia, imperabat ambitio; aut quos commodè, deliciosè, imò splendidè, & honorificè secundum seculum vivendi incitabat desiderium. Jamque vita Canonicalis non amplius considerata fuerit, quasi eam profitentes mundo ejúsque pompis & prætensionibus valedicerent, séque totos Dei & Ecclesiæ servitio consecrarent; vitámque secundùm Canones seu Regulas ab Ecclesia præscriptas sanctè instituere deberent: sed considerari cœpit, quasi vita commoda & honorifica secundum sæculum, dans ea omnia, quæ homines sæculi existimanda & optanda credunt.

Inde felices æstimati, etiam maximè secundùm mundum, qui Canonicatus assequuntur; sed eo feliciores quo *pinguiores*, ut vocant, aut honorabiliores sunt præbendæ.

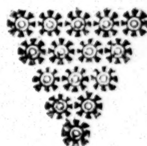
Ex quo ulteriùs parentum cura & studium, ut suos quâcunque viâ ad Canonicatus promoveant; tametsi nec minima in illis appareant vitæ Clericalis specimina.

Quin & parvulis nondum penè natis provida parentum solicitudo Canonicatus parare cœpit: "Hunc nos, inquiunt „apud S. Bernardum in *declamat.* § 5. illi vel illi tradamus „Episcopo, apud quem habemus gratiam, aut cui fortè „servimus, ut dicetur de bonis Domini, nec in tot liberos „nostra dividatur hæreditas."

VII. Quid igitur mirum, si postquam ea de vita Canonicali fuit impressa idea, postquam ad illam ambitio, avaritia, ipse mundi spiritus, homines carnales & mundanos solicitavit & induxit, imò & plerúmque intrusit, unà secuta sit totius disciplinæ relaxatio? Imo sanè mirandum quòd adhuc illius vel vestigia superesse reperiantur?

„Si enim, teste Bellarmino de Gemitu Columbæ *lib.* 2. „*cap.* 8. multitudo Monachorum ex monte perfectionis ex-„ciderit ad vallem profundam nimiæ relaxationis, quia „non duxit eos stella ad præsepium Christi, id est. non „traxit eos Divina vocatio ad humilitatem Christi se-„ctandam; sed carnalis sensus qui mentem excæcat, duxit „illos vel ad vitam commodiorem cùm essent pauperes, vel „ad honores ambiendos in Religione, cùm in sæculo non „invenirent qua viâ possent ascendere: vel alio aliquo hu-„mano concilio vestem sanctam induerunt. Et quid mirum „si multi vestem Religiosam induant, cùm non spiritus Do-„mini, sed carnalis sensus eos ad Religionem duxerit."

Si, inquam, hæc de Religiosis non rectâ intentione Monasteria intrantibus verè dixerit Bellarminus, quid dicendum erit de iis, qui vitam commodiorem & honores non in Monasterio, ubi adhuc vita quædam communis & austeritas servatur, sed in sæculo, ubi ambitio & dissolutio dominatur, cum studio quærunt & sæpe inveniunt?

CAPUT IV.

Ipsa Canonicorum institutio, seu professio semper mansit invariata.

1 *Perversa de vita canonicali idea.*
2 *Disciplinâ exteriori mutatâ, invariata mansit canonicalis institutio.*
3 *Non minor hodie in Canonicis requiritur morum integritas, quàm durante vitâ communi.*
4 *Sola exterior disciplina mutata est.*
5 *Hæc facilitabat, ut canonicè viveretur, non tamen omninò necessaria erat.*
6 *Alia habenda de Canonicis idea, quàm vulgò habetur.*

TAndem connivente Ecclesiâ Canonicos à vita communi ad singularem transivisse; magnámque circa exteriorem vivendi disciplinam mutationem intervenisse ex dictis capite superiore satis constat.

I. Ulterius ex hac videndi ac exterioris disciplinæ variatione magnam vitæ libertatem; atque inde totius canonicalis professionis dissolutionem secutam abundè quoque ostendimus; quæ dissolutio ubi universas penè per orbem Christianum Canonicorum Ecclesias pervasit, eam tandem plerisque impressit ideam, quasi vita canonicalis esset vita commoda & honorifica, maximéque secundùm sæculum optanda; sine ulla penè obligatione divitias, honores, aliaque secundùm mundum appetibilia affluenter suppeditans.

Verùm nihil à mente Ecclesiæ magis alienum, quàm hæc de vita canonicali sæcularis & perversa idea.

II. Licèt enim disciplinæ exterioris mutationem tandem toleraverit Ecclesia, nunquam tamen de sanctitate vitæ, & vivendi secundùm Canones seu Ecclesiasticas Regulas obligatione quidquam remisit: imò immobilem semper supposuit ipsam canonicalem institutionem, & professionem, si ipsas essentiales & interiores status canonicalis obligationes spectemus.

Hinc sæculo XV. non de Canonicis in communi viventibus, sed singularem jam vitam agentibus dicebat Dionysius Carthusianus: "Clerici vocabantur Canonici, quo„niam regularem & rectam tenentur ducere vitam, vitio„rumque obliquitates vitando, sinceriter gradari juxta „præfixa eis à SS. Patribus statuta." *Tractat. de vita Canon.*

Utque propiùs ad nostram ætatem descendamus, præcedenti sæculo Synodus Coloniensis: "Ut de Canonicis dica„mus paucis, inquit, respondeat eorum vita titulo, respon„deat *nomini*: sint reipsa, ut sunt nomine *Canonici*, id est, *Re„gulares*." An. 1536. *Part* 3. *cap.* 4.

Quin & sub finem ejus sæculi Clerus Gallicanus, ut Canonicos ad vitæ rectitudinem, morum integritatem, Canonúmque sedulam observantiam efficaciùs reduceret, ut nominis sui memores essent, admonuit: "Canonicos sem„per suæ denominationis memores esse oportet, inquit, ne „quis eorum Canones & Regulas, vitæ aut morum pravita„te unquam transgrediatur, sed è contra qui ex leges sunt, „aut in futurum esse possent, eorum exemplo ad pietatis & „probitatis totius formam & regulam revocentur."

III. Et quid plura, an minorem hodie in Canonicis, in cibo potúque aut mensarum apparatu frugalitatem requirit Ecclesia, quàm olim, cum communi refectorio utentes, cibi potúsque mensuram suorum Prælatorum arbitrio accipiebant? An minùs se à spiritu mundi, & sæcularibus negotiis separare debent Canonici, qui hodie vitam singularem agunt, quàm olim in communi viventes? An minùs castè vivere; aut mulierum suspecta & periculosa consortia vitare, quàm dum simul in uno claustro habitantes, à sæcularium ac mulierum conversatione manebant separati? An hodie ex proventibus Ecclesiasticis liberaliùs, & extra necessitatem consanguineos aut familiares ditare possunt; aut in luxum, usus superfluos vel profanos erogare, quàm dum eos ex communi massa dispensante Prælato pro sua quisque necessitate accipiebat? An minor hodie Canonicorum orandi, divinúmque officium devotè ac diligenter persolvendi obligatio, quàm dum in una domo commorantes, simul è dormitorio, aut refectorio, instar hodiernorum Religiosorum, statis horis ad persolvendas Horas canonicas pergebant? An minor est hodie, quàm olim fuerit, canonicorum Deo Ecclesiæ serviendi, seque eorum ministerio consecrandi necessitas?

Revolvantur, relegantúrque Canones, etiam his postremis sæculis, postquam vita communis canonicorum in singularem transivit, editi, nihil planè circa hæc mutatum reperietur: Sed eadem omninò canonicis inculcata invenientur & præscripta.

IV. Uno verbo, quidquid mutationis intervenit, unicè ipsam exteriorem vivendi disciplinam concernit; quæ quidem non parum facilitabat, ut canonici ea, ad quæ vi suæ professionis indispensabiliter adstringuntur, observarent; nequaquam tamen ejus erat conditionis, ut ea non observatâ, Canonici, quæ suæ sunt vocationis & professionis exactè, licèt fortè difficiliùs, implere nequeant.

V. Quidni enim inter canonicos *singulariter*, hoc est, extra congregationem viventes, reperiantur, qui ejus sint virtutis & perfectionis, ut eam in cibo & potu totiúsque mensæ apparatu sibi præscribant, & servent moderationem, quam etiam in ordinatissima congregatione Superiores juxta Canones præscriberent? Qui reditus Ecclesiasticos, quantumvis suæ dispensationi pro arbitrio concreditos, summo cum timore ac tremore, tanquam patrimonium pauperum dispensent? Qui curam temporalium sine curis agant? Qui divitias possideant quasi nihil habentes? Inque particulari familia ita vitam instituant, ut munia omnia canonicorum ad præscriptum Sacrorum Canonum non minus perfectè & absolutè adimpleant, quàm si juxta pristinam vivendi disciplinam vitam agerent communem.

V. Ex his quisque facilè intelliget, aliam planè de vita canonicali esse concipiendam ideam, quàm vulgò concipitur; vitámque canonicalem ex mente Ecclesiæ non esse institutam aut ordinatam, ut quis commodè, lautè, ac honorificè secundùm sæculum vivat, sed ut à mundo abstractus, omnibusque ejus prætensionibus renuntians, unicè Deo & Ecclesiæ sive orando, sive laborando serviat; vitamque clericalem juxta Sacros Canones tanto exactiùs & ferventiùs instituat, quanto reliquis clericis & nomine & dignitate præcellit.

Ex his quoque non difficulter intelligitur, quàm procul à mente Ecclesiæ, & à vera idea, quam de Canonicatibus habere deberent, recedant, qui ad eos tanquam ad res secundùm mundum maximè optabiles & commodas, aspirant; felicésque se æstimant, dum ad eos pervenerint, nihil aut parum de obligatione, quàm ratione Canonicatûs contrahunt, soliciti.

CAPUT V.

De Congregationibus Capitularibus.

1 *Collegia canonicorum olim dicta* Monasteria; *hodie* Capitula.
2 *Congregationes canonicorum quando dici cœperint* Capitula.
3 *Soli canonici Capitulum constituunt.*
4 *In dignitate constituti si non sint canonici non sunt de Capitulo.*
5 *Fallit in Decano.*
6 *Canonicatum & dignitatem obtinens non gaudet duplici suffragio*
7 *Canonici Sacris non initiati Capitulo non interveniunt.*
8 *Canonici non ordinati an turnum suum habeant in collatione Beneficiorum?*
9 *Olim canonici quotidie collationem instituebant.*
10 *In hujus locum successere Capitula disciplinæ, & quid in eis tractandum?*
11 *In Capitulis primùm de disciplina & vivendi ratione tractandum.*
12 *In Capitulis à majori parte suffragiorum concluditur, & hinc nonnunquam statuta injusta.*
13 *Non cæco modo in Capitulorum statuta jurandum.*
14 *Quando indicenda Capitula?*
15 *Non indicenda tempore divini officii.*
16 *Nec in hoc consuetudo excusari potest.*
17 *Nec alia negotia non Capitularia tempore divini officii tractanda.*

I. DUm olim Canonici vitam communem agerent; unoque claustro sub certa regula, & Superiorum directione viverent, eorum collegia dicta fuisse *Monasteria*, ex monumentis & Scriptoribus illorum temporum notissimum est: ut meritò Molanus *lib.* 1. *De Canonicis cap.* 12. imperitiæ arguat eos, "qui dum „alicubi incidunt in locum quemquam apud superiorum „ætatum Scriptores, in quo Canonicorum collegium „vocatur *Monasterium*, aut errorem esse, aut Monasti„cum ordinem, antequam Canonici essent, in eo vi„guisse, putent, non aliâ ratione moti; quàm quòd „videant Monasterii nomen illi quandoque tributum „esse."

At postquam Canonici abjectâ vitâ communi ad vitam singularem transierunt, externaque vivendi disciplinâ se planè à Monachis & Regularibus in communi viventibus discreverunt, sensim quoque vocabula communem illam vitam præferentia respuerunt; atque ita eorum Ecclesiæ sive

sive Collegia prius *Monasteria* nuncupata, dici cœperunt *Capitula* : hocque nomine hodie Canonicorum sæcularium Ecclesiæ à Monachorum & Canonicorum Regularium Conventibus distinguuntur.

II. Ulteriùs singularitate semel inducta, suas etiam congregationes, quæ durante vita communi dicebantur *Conventus*, *Collatio* aliove simili nomine, quo communitas aliquo modò indicabatur, *Capitula* dixerunt ; hodieque Congregationes seu Conventus Canonicorum vulgari nomine *Capitula* vocantur ; eaque quæ in illis Congregationibus acta sunt, *acta Capitularia, Capitulariter* acta dicuntur.

III. Ad hanc Congregationem, quæ communiter *Capitulum* nuncupatur, jus habent soli *Canonici* : id est, qui in ea Ecclesia verè sunt Canonici, omniaque jura Canonicorum habent.

Unde Beneficiati qui Canonici non sunt, licèt etiam haberent jus præbendæ, sive cum Canonicis proventus dividerent aut participarent, imò & de administratione bonorum cum Canonicis in communi deliberandi jus haberent si tamen Canonici non sint, de Capitulo esse non censentur neque in electionibus, aliisque actibus Capitularibus ipsam bonorum administrationem haud concernentibus interveniendi jus habent, nisi aliud de consuetudine aliove particulari titulo obtineat : uti latè Fagnanus ad *c.* 1. *&* *De Elect. num* 33. *& seqq.*

IV. Quin imò, si in eadem Ecclesia sint dignitates, quarum possessores simul non sunt Canonici, de jure communi vocem aut Sedem in Capitulo non habent, nisi ex earum fundatione seu erectione expressè, aut ex antiqua consuetudine secus obtineat. Unde Glossa ad Sanctionem Pragmaticam *c. sicut. § quanta*, post Innocentium aliosque Canonistas ait : « Archidiaconus, alii Prælati inferiores & alii »Beneficiati in Ecclesia Cathedrali, nisi habeant Canoni»catum, non sunt de Capitulo, nec debent habere vocem »in Capitulo.«

Et generaliter Rebuffus Tractat. de Nominat. *quæst.* 8. *num.* 32. asserit : « Habentes dignitatem in Ecclesia de jure »non sunt de Capitulo, nisi aliàs sint Canonici, soli enim »Canonici faciunt Capitulum & unum corpus cum Epi»scopo.«

V. Decanus tamen, licèt præbenda Canonicali careat, nec specialem Canonicatum obtineat ; quia caput est Canonicorum eorumque curam gerere debet Capitulo intervenire eique præsidere consuevit, nisi forsan de rebus temporalibus seu præbendis, in quibus ipso non participat, tractetur. Ita judicatum pro Decano *non præbendato* Ecclesiæ Cathedralis Amienfis in Parlamento Parisiensi 28. Julii 1672. uti refertur in Libro cui titulus, *Journal du Palais Tom.* 2.

VI. Quinimo si dignitatem quis obtineat unà cum Canonicatu, si jus commune spectemus, duplici suffragio in Capitulo non gaudet, illudque prætendens ; vel consuetudine aliove particulari titulo munitum se esse ostendere debet. Panormitanus ad *c.* 12. *de sent. & re jud.* & Cujacius ibid.

VII. Ulteriùs, quamvis Canonicis per solam Canonicatûs assecutionem & captam possessionem quæsita sint omnia jura Canonicalia, dicanturque esse de Capitulo, tametsi etiam nullo Sacro Ordine sint insigniti, nihilominus in actibus Capitularibus suffragium non habent, nisi ut minus ordinem habeant Subdiaconatus, etiamsi hoc illis ab aliis esset concessum. *Clement.* Ut II. *De ætate & qualit. & ordine præfic.* innovata per Synodum Tridentinam *Sess.* 22. *c.* 4. *de reform.* ut nimirum hoc pacto, « Qui divinis in Cathedra»libus, vel Collegiatis, Sæcularibus, vel Regularibus Ec»clesiis sunt mancipati officiis, ad suscipiendos Sacros Or»dines propensius inducantur, « ait dicta Clementina.

Ita quippe comparatum est, proh dolor! ut Canonici, qui nihil ex Sacerdotio lucri temporalis exspectant, nihilque mundani honoris accedere sibi autumant ; sed libertatem sibi per susceptionem S. Ordinis potiùs adimi, ad Sacrorum Ordinum susceptionem quodammodo cogi debeant : Capellani vero, & viliores Clerici ad Sacerdotium tanquam artem de pane lucrando currant & festinent : quod jam pridem alte deploravit & graphicè expressit Philippus Abbas Bonæ Spei S. Bernardo coævus *De dign. Cler. c.* 15. *&* 16.

Procedit autem hæc juris dispositio non tantùm in voce decisiva, sed etiam consultiva, adeo ut neque assistentiam, neque sedem in Capitulo habere possit Canonicus, qui Ordine saltem Subdiaconatus non est initiatus ; quemadmodum declarasse S. Congregationem refert Garcias *De Benef. p.* 3. *c.* 4. *n.* 25.

VIII. Hæc tamen non procedunt in his, quæ à Canonicis fiunt non Capitulariter ; sive extra Capitulum. Ita in Ecclesiis, ubi collatio spectat ad Canonicum hebdomadarium sive turnarium, Canonicum in Sacris non constitutum suam habere hebdomadam sæpius judicatum fuisse refert Garcias loco citato *n.* 29.

Verùm, si bene attendatur, dum Canonico *Turnario* Sacro Ordine non insignito datur jus præsentandi, atque ad ejus præsentationem Capitulum præsentatum instituere debet, in effectu datur simili Canonico jus concurrendi ad unum è præcipuis actibus Capitularibus qui est denominatio ad Beneficia, atque de hac causa Advocatus Regius conclusit, non esse dandum jus *Turnarii* cuidam Canonico Ecclesiæ Cathedralis Constantiensis Sacro non initiato, non obstante Statuto & consuetudine trium sæculorum ejusdem Ecclesiæ : sustinens statutum illud ac consuetudinem esse merum abusum tendentem in fraudem juris excludentis similes Canonicos ab actibus Capitularibus. Et ita judicavit Senatus Rotomagensis, atque instante Procuratore Regio unà inhibuit omnibus capitulis sui Districtus conferre quodcunque Beneficium ad præsentationem canonicorum Sacris Ordinibus non initiatorum, eamque suam Ordinationem per modum Regulamenti publicari præcepit. Vide *Journal du Palais* tom. 3.

IX. In his Capitularibus Conventibus tractandum de iis omnibus, quæ Statum & Administrationem Ecclesiæ ; quæque ipsum canonicorum officium concernunt ; ac inprimis & ante omnia, ipsam disciplinam, vivendique rationem morumque reformationem spectantia.

Et quidem Regula canonicorum in Synodo Aquisgranensi exarata *c.* 123. præcipit. « Ut canonici quotidiè ad »collationem veniant, ubi & hanc institutionem & alia»rum sanctarum Scripturarum lectiones perlegant, & pro »admissis veniam postulent, & sententiam pro qualitate »admissi suscipiant : ubi etiam de communi profectu & »utilitate Ecclesiæ pertractent.«

X. Scio quidem cum vita communi hanc sanctissimam disciplinam in plerisque canonicorum Ecclesiis exolevisse ; at in ejus locum successerunt conventus, quos *Capitula disciplinæ* vocant.

Synodus Colon. anno 1536. *p.* 3. *c.* 14. quæ in his potissimùm tractanda sint exponens. « capitula, inquit, discipli»næ quæ vocant, multo majori diligentia observentur atque »hactenus. Id ita fiet, si non tam profanæ quam res sacræ »in his tractentur : si de moribus inquiratur, si vita ex»pendatur singulorum, & quòd olim sancti Patres fecisse »agnoscuntur, ex temporali oratione interdum commo»neantur Fratres, & in primis ad Sacras Litteras capes»cendas instigentur, atque ut in his optimas horas collo»cent, incitentur, quod hic reperiatur fons vitæ scaturi»ens, ex quo qui haurit non sitit in æternum ; hic thesaurus »Evangelicus, propter quem opere vendere universa, »reconditus sit, ex quo prudens ille Pater-familias profert »nova & vetera.«

Indubiè admodum esset optandum, ut in omnibus Canonicorum Ecclesiis hæc specialia disciplinæ capitula frequenter ac seriò instituerentur ; vel si hæc specialia capitula non habeantur, ipsæ ordinariæ capitulares congregationes ita instituantur, ut non planè temporalibus negotiis occupentur adeò ut nihil morum ac disciplinæ, Divini Officii rectæ institutioni, aut reformationi impendatur ; neque cura tantùm habeatur de minimis, neglectis majoribus.

Aliud sanè ipsum canonicorum officium exigit, & Decreta Synodorum clamant.

XI. « canonici (inquit Synodus Bituricensis anno 1564. *tit.* 34. *can.* 9.) convenientes ad Capitula, primum tractent »de celebratione Divini Officii, & quo quoscunque defe»ctus delinquentium corrigant, tum de temporalibus nego»tiis statuant.«

Et Synodus Tolosana anno 1590. *p.* 1. *c.* 2. *§.* 7. ait : « In »comitiis sodalitiis & capitulo de iis primum, quæ ad Divi»num cultum spectabunt, tum de justa morum reforma»tione, delictorum debita animadversione, demum de »privatis rebus temporalibusque negotiis agant.«

Consonat & concilium Avenionense anno 1594. *tit.* 33. ita decernens : « In capitulo clamosas & contentiosas con»fabulationes evitabunt, & de iis quæ ad Ecclesiæ cultum, »& ad pietatem promovendam spectant, & de bonorum Ec»clesiasticorum administratione tractabunt.«

Volunt ergo concilia, ut ea, quæ mores, divinum officium, ac Ecclesiæ cultum spectant, præcipuum ac primum locum in capitulis obtineant. Et meritò, cum nihil justius ac rationalius sit, quàm negotia majoris ponderis & momenti præferri negotiis minoris momenti. Ac sanè timendum, ne canonici qui adeò soliciti sunt de rebus temporalibus, ut nihil in eorum conventibus penè nisi de illis audiatur aut tractetur, sint non tantùm nomine, sed re ipsa canonici *Sæculares* ; vereque dici queat de ipsis, quod de quibusdam Prælatis sui temporis dixit Bernardus : *Lib.* 4. *De consid. ad Eugen. Papam c.* 6 « Optimi videlicet æstimato»res rerum, qui magnam de minimis, parvam aut nullam »de maximis curam agerunt.«

XII. Negotia in capitulis proposita solent ordinariè ex pluralitate suffragiorum concludi ; quodque major pars capituli resolvit, ipsum *Capitulum* resolvisse censetur.

Porrò

Porrò quia non raro contingit, hoc præsertim tempore quando adeo relaxata, & ab omni pene disciplina exempta est Canonicorum vita, ut plures Canonicorum vel nullam veræ disciplinæ notitiam habeant, aut etiam eam oderint, unicè vivendi libertatem affectantes, & lucro temporali inhiantes: quidni hinc natum est contingere ut inter resolutiones, vel etiam ordinationes Capitulares bonis vel reclamantibus, vel subinde pacis causâ, aut ad majus malum evitandum, dissimulantibus, reperiantur non paucæ, quæ Canonicæ disciplinæ adversantur; magisque quæstum aut turpe lucrum; imo subinde Simoniam sapiunt, quàm pietatem, aut spiritualem profectum; qua de re audire lubet, quæ per experientiam reperiant, & referunt Patres Synodi Coloniensis anno 1536. *parte 3. cap. 19.* "Habent, inquiunt, fere quotquot sunt Cathedrales aut Collegiales Ecclesiæ suum volumen peculiarium statutorum, quæ interdum pro affectu privato cujuslibet augentur aut crescunt. *Inter hæc reperias quam plura, quæ quæstum magis quàm pietatem respiciat*, & ad inæqualitatem magis quam æqualitatem faciant: unde discordia inter fratres (ut fieri solet) frequenter alitur, concordia vero scinditur laceraturque. *Et quantumvis pleraque inter hæc iniqua reperias, adiguntur tamen omnes qui recens admittuntur. ut ad ejusmodi statutorum observationem* (etiam penitus ignari quid contineant illa, *citra ullum delectum jurejurando se alligent*, cum tamen juramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendi. Operæ pretium itaque nobis videtur, hujusmodi statutorum volumina inter visitandum excutere, & quæ Evangelicæ puritati atque fraternæ charitati, denique disciplinæ Ecclesiasticæ minùs consentanea reperta fuerint, resecare, cavereque ne posthac ulla nova statuta in ejusmodi Ecclesiis (nisi tamen noster accesserit calculus) edantur.

Idem supposuit Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 14. De reform.* deplorans, quod in pluribus Ecclesiis tam Cathedralibus quàm Collegiatis & Parochialibus, ex earum *Constitutionibus*, aut ex prava consuetudine, in electione, præsentatione..... sive admissione ad possessionem alicujus Beneficii, vel Canonicatuum certæ conditiones seu deductiones ex fructibus, compensationesque illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Ecclesiis dicuntur turnorum lucra, interponantur. Quæ omnia detestans S. Synodus, "Mandat Episcopis, ut quæcunque hujusmodi in usus pios non convertuntur, atque ingressus eos, qui *Simoniacæ labis*, aut *sordidæ avaritiæ* suspicionem habent, fieri non permittant, ipsique diligenter de eorum *Constitutionibus* sive consuetudinibus super prædictis cognoscant: & illis tantùm, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas ut *pravas ac scandalosas rejiciant & aboleant.* "Et eos, qui adversus prædicta quavis ratione commiserint, pœnis Simoniacorum subjacere decernit, "non obstantibus (inquit Synodus) quibuscunque *statutis*, *Constitutionibus*, consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam *Apostolicâ authoritate confirmatis*: de quarum subreptione, obreptione & intentionis defectu Episcopus tanquam Apostolicæ Sedis Delegatus cognoscere possit."

Ex his quis non videat, per Synodum Tridentinam supponi, in statutis & Constitutionibus, etiam Cathedralium Ecclesiarum (tametsi per Sedem Apostolicam, confirmatis) posse reperiri aliqua, quæ Synodus tanquam de simoniaca pravitate suspecta detestatur.

Hinc quisque discat non cœco modo in Statuta & Ordinationes Capitulorum esse jurandum, sed ea priùs meritò examinari & expendi debere: eosque multum hallucinari, qui sibi licitum credunt, quidquid in statutis Capituli probatum invenitur; tametsi etiam Sedis Apostolicæ confirmatio accesserit.

XIV. In plerisque Ecclesiis certi dies vel per mensem, vel etiam hebdomadam solent esse designati, quibus statâ hora *Capitulum* conveniat; soletque dici *ordinarium*.

Sed quia nonnunquam repentina negotia, quæ dilationem non patiuntur, congregationem Capituli requirunt, in potestate Decani alteriusve, cui jus convocandi Capitulum, ex consuetudine aliove titulo competit, est, quocunque die & tempore Capitulum indicere.

XV. Illud tamen observet, ut, nisi necessitas urgeat, tempore divinorum officiorum Capitula non habeantur. "Canonici, inquit S. Carolus in concilio Mediol. I. *part. 2. cap. 38.* quo tempore divina officia celebrantur, non habeant Capitula, nisi fortassis aliter evidens necessitas postulaverit: qui contra fecerint, distributionem ne capiant ejus horæ, in qua id commiserint.

Et Synodus Cameracensis P. II. *tit. 18. cap. 17.* "Canonicorum congregationes pro Ecclesiarum suarum negotiis, quæ capitula dici solent, horâ competenti fiant, nec summæ Missæ tempore ullo modo habeantur, nisi necessaria aliqua causa supervenia quæ differri non possit, quo casu ut minimum mittantur aliqui Canonici in chorum." Et Mechl. P. II. *tit. 12. cap. 11.*

XVI. Idem responsum à Sacra congregatione refert Garcias *De Beneficiis parte 3. cap. 2. n.* 559 qui ipse, cùm esset Canonicus Abulensis, atque in ea Ecclesia, sæpe fierent *Capitula*, & haberentur congregationes *capitulares* tempore divinorum Officiorum, & dum horæ, etiam Missa major "celebrarentur, juxta statuta & antiquam consuetudinem in Hispania hactenus observatam; ac esset in hac Ecclesia ordinatio Capitularis, quòd Canonicus qui fuerit in Ecclesia, & non intraverit Capitulum mulctetur certâ pœnâ, etiamsi sit in choro in divinis Officiis: "his, inquam, sic se habentibus petiit ipse Garcias, declarari, an nihilominus Canonicus seu Capitularis possit licitè à capitulis abesse, stando in choro nec propterea possit mulctari? Secundò, an possit, etiamsi velit, interesse Capitulis, quæ fiunt tempore divinorum Officiorum, supposito quod fiunt, & satisfaciat suæ obligationi & faciat fructus suos, qui in illa Hora lucrifiunt... congregatio Concilii ad primum respondit: congregationes hujusmodi capitulares habendas non esse eo tempore quo divina officia celebrantur, nisi causa aliqua urgens eas ad aliud tempus non pateretur differri, quod si hæ congregationes absque causâ prædicta tempore celebrationis divinorum habitæ fuerint, Canonicum jure ab his, ut choro interfit posse abesse, nec propterea esse mulctandum. Ad secundum non posse, juxta responsum ad primum." Quam declarationem, ait Garcias, authenticam habeo.

XVII. infertur autem ex dictis, uti notat ibidem Garcias, non licere etiam fieri congregationes particulares Commissariorum Capituli, nec occupari Beneficiatos in negotiis & rebus Ecclesiæ (quæ aliàs commodè fieri, possunt) dum divina officia celebrantur, quamvis oporteret aliàs eis constituere aliquod stipendium seu salarium.

Infertur etiam non licere facere rationes & computus bonorum, & redituum mensæ, vel Fabricæ, dum divina fiunt; & ita respondit S. Congregatio apud Garciam loco citato num. 568 his verbis. "congregatio concilii censuit, neque Episcopum neque Capitulum debere exigere rationum redditionem tempore quo recitantur Horæ Canonicæ, & divina celebrantur.

CAPUT VI.

Canonici Divinum Officium diurnum pariter ac nocturnum publicè persolvere tenentur.

1 *Præcipuum Officium Canonicorum est persolutio Divini Officii.*
2 *Unde hæc obligatio Canonicorum.*
3 *Omnibus Horis etiam minoribus interesse debent.*
4 *Debent per se Divinum Officium persolvere.*
5 *Contrarium statutum non valet.*
6 *Non improbandus Vicariorum usus.*
7 *Quod Vicariorum Officium.*
8 *Quid in his assumendis præcipuè attendendum.*

I. Solemnem divini Officii persolutionem unam esse è præcipuis Canonicorum obligationibus nemo dubitat. Quapropter maxima pars Regulæ Canonicorum à Synodo Aquisgranensi conscriptæ circa modum ac normam persolvendi Horas Canonicas versatur; ac *Cap. 131.* monentur Canonici. "Ut studeant summopere Horas Canonicas vigilantissima cura custodire, & in his divinum Officium humiliter ac devote persolvere Mox enim, ait Synodus, ut auditum fuerit signum, festinato omnes ad Ecclesiam conveniant, quam non pompaticè, aut inhonestè, vel incomposite, sed cum reverentia & Dei timore ingrediantur.

Hinc in Conciliis, etiam post commutatam vitam communem Canonicorum in singularem, nihil tantopere Canonicis inculcatum, quàm *Ut in Choro ad psallendum instituto. hymnis & canticis Dei nomen reverenter* (verba sunt Synodi Trid. *Sess. 24. cap. 12. De ref.*) *distinctè, devoteque laudent.* Ideoque non immerito sæculo 11. ad quendam Canonicum scripsit S. Ivo Carnotensis; "Ad hoc instituta est Clericalis militia, ut psalmodiæ & hymnodiæ quotidianum offerat Deo sacrificium.

II. Unde hæc Canonicorum obligatio profluat, sat indicat ipsa Canonicorum Regula monens Canonicos, "Ut laudes Deo in communi persolventes, pro suis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictus Deum exorent.

Quibus non obscurè innuit, ideo Canonicis factas oblationes fundatásque eorum Ecclesias, ut ipsi pro populo ac Fundatoribus Deum incessanter orarent & laudarent: "Nam, inquit Justinianus Imperator, qui constituerunt vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute & communis Reipublicæ, reliquerunt illis substantias, ut per eos debeant

„debeant sacræ Liturgiæ fieri, & ut illis à ministrantibus piis Clericis Deus colatur.

Quàm hæc vera sint, propius intelligent Canonici, si fundationum dotationúmque suarum monumenta, non tantùm ad conservationem temporalium, uti fieri solet, sed ad intelligendam suam obligationem, sedulò ac diligenter pervolvant.

III. Porrò cùm Officium Divinum juxta normam à multis sæculis receptam constet septem partibus, nimirum Matutino, sub quo & *Laudes* comprehenduntur, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperis & Completorio; illæque simul sumptæ integrum Officium Divinum diurnum ac nocturnum constituant, consequens est, Canonicos non tantum uni alterive aut etiam majoribus Horis debere interesse, sed omnibus: quia obligatio Canonicorum est non partem duntaxat Divini Officii persolvere, sed integrum; unde de Canonicis aliisque Clericis choro adstrictis pronuntiat concilium Generale Lateranense sub Innocentio III. quod teneantur *Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè celebrare.*

IV. Porrò si Canonicalis muneris & obligationis sit, Officium Divinum publice & solemniter persolvere, evidenter consequitur, Canonicos ad eam persolutionem *personaliter* obligari; cum ipsa ratio dictet & clamet, unumquemque teneri ad ea, quæ ex suo instituto seu professione sibi incumbunt & injuncta sunt.

Quapropter de Canonicis tam cathedralibus, quàm collegiatis loquens Synodus Trid. *Sess.* 24. *c.* 12. *de Reform.* ait: *Omnes verò* PER SE, *&* NON PER SUBSTITUTOS *compellantur obire Officia.*

Huic Concilii Tridentini Decreto consonat Synodus Cameracensis P. I. *tit.* 6. *cap.* 7. decernens: “In choro cum psallitur, Canonici omnes qui in choro fuerint & Sacellani psallant, nec sint in sedibus suis otiosi, nec putent se functos Officio, si Vicaria tantum opera cultum Divinum celebrari curent: modo tamen psallere per valetudinem queant, nec aliis impediti justis de causis fuerint.

Et Synodus Mechl. P. II. *tit.* 12. *cap.* 2. “Meminerint, ait, omnes tam in dignitate constituti, quàm Canonici, Capellani, Vicarii, Beneficiati, & reliqui habituati mandati Concilii Trid. ut omnes Divina *per se*, & non per substitutos compellantur obire Officia, atque in choro ad psallendum instituto hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distincte, devotéque laudare.

V. Infinita propemodum tum veterum, tum recentiorum Synodorum decreta, tum probatissimorum Authorum testimonia, hanc Canonicorum obligationem *per se* Divina Officia, cessante legitimo impedimento, persolvendi asserentia; contrariúmque usum tanquam merum abusum ex desidia & superbia Canonicorum ortum reprobantia, allegare possem, nisi id fusè & abunde præstitissem in dissertatione. De Canonicis *parte* 3. *cap.* 2. Illud hic addo, referente Nicolao Garcia de Beneficiis *parte* 3. *cap.* 2. *n.* 498. resolutum fuisse conformiter ad jam dicta, à Sacra Congregatione, “si factum sit aliquod statutum, quod Canonici possint inservire per Substitutum, vel alternatim unus pro alio, non habeatur ejus ratio, qua est contra Concilium Tridentinum.

„Procedit etiam dicta declaratio, ait Garcias, licèt ante Concilium esset statutum, vel consuetudo etiam immemorialis in contrarium, ut colligitur ex ipso Concilio.

VI. Quia tamen nonnunquam contingit, præsertim in Ecclesiis Cathedralibus ut Canonici aliis negotiis Ecclesiæ distracti; officia *per se* congruenter persolvere nequeant nullatenus improbandum, ut aliquos Vicarios assumant, qui Canonicorum legitima ex causa absentium vices suppleant, & in persolvendis Divinis laudibus Canonicis adjutores accedant.

VII. Hunc esse Vicariorum finem indicat Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 3. *cap.* 6. monens Vicarios. “Ut attendant quod Canonicis adjutores accedant: horum nimirum vice qui vel adversa valetudine detenti vel negotiis necessariis advocati interesse non possunt.

„Ita Vicarii opera inquit Synodus Audomarensis 1583. *tit.* 12. *cap.* 6. Officium peragatur ut nihilominus ii ipsi quorum proprium est illud agere, qui dignitatem, Canonicatum aut quodvis aliud beneficium vel officium in Ecclesia obtinent, nisi legitimè impediantur, per se ipsos, & non per alios duntaxat illud faciant.

VIII. Porrò in assumendis hisce Vicariis meritò attendent Canonici, num mores ac vita officio ab iis obeundo respondeant, ne aliàs cantando non Deum laudent, sed offendant.

Quare Patres Concilii Cameracensis P. I. *tit.* 1. *cap.* 14. monent: “Ut in Ecclesiis sive Cathedralibus sive Collegiatis non constituantur Vicarii, qui Canonicas, quas vocant, horas in choro canant, nisi aut Sacerdotes aut in sacris Ordinibus constituti, aut saltem Lectores ordinati; atque hi, quantum fieri potest, sint cœlibes quorum mores vitaque probata sint, nec permittantur in choro psallere, nisi vestitu & habitu corporis, ministros se esse Dei & Ecclesiæ demonstrent.” Plura videri possunt in citata Dissertatione de Canonicis *parte* 3. *cap.* 2. 3. 5.

CAPUT VII.

De Distributionibus quotidianis.

1 *Quid Distributiones.*
2 *Quæ institutionis ratio.*
3 *Omnibus horis etiam minoribus assignandæ.*
4 *Integris horis interesse debent qui eas lucrentur.*

I. Distributiones propriè dicuntur *quotidianæ*, ait Stephanus Weymsius ad Constit. 11. per Concilium Tridentinum innovatam *nu.* 7. “Quando singulis diebus, vel etiam singulis horis distribuuntur, in pecunia, victu, potu vel alia specie, his tantùm, qui personaliter præsentes sunt in Officiis divinis; quod moribus hodiernis passim fit per plombetum vel tesserum.”

II. Quis sit harum distributionum scopus, jam pridem ad Paschalem Papam scribens S. Ivo Carnotensis expressit: “Cùm in pluribus Canonicorum Carnotensium desuevisset disciplinæ regularis observantia, ut de negligentibus facerem diligentes, de somnolentis vigilantes, de tardis assiduos ad frequentandas horas Canonicas, deliberavi apud me, ut darem iis dimidiam præposituram, ut inde fieret *quotidianus panis* quem acciperent assidui, amitterent tardi; ut ad quas eos panis interni dulcedo non movebat, panis corporei refectio provocaret; quamvis eorum annua præbenda eis ad hoc sufficiens esse deberet.

Unde & Synodus Coloniensis an. 1536. *p.* 3. *cap.* 10. Animadvertens Canonicorum in frequentandis divinis officiis neglectum. Facilè, ait, castigabitur hic lapsus, si negligentes subtractione proventuum seu distributionum mulctentur.”

Et ipsa Synodus Tridentina distributiones probans, easque, ubi desierant, reduci desiderans, ac ob id præcipiens, “tertiam fructuum, quorumcunque proventuum & obventionum, tam dignitatum, quàm Canonicatuum, Personatuum, portionum, & officiorum, separari debere, & in *distributiones quotidianas* converti;” hanc suæ præceptionis rationem præmiserat: “*Cum beneficia ad divinum cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda sint constituta, ne qua in parte diminuatur divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur: statuit, &c.*”

III. Si ergo quotidianæ distributiones eo fine institutæ, & ab Ecclesia probatæ sint, ut Canonicorum aliorumque Clericorum in frequentandis horis Canonicis negligentia puniatur, & mulctetur; ne *qua in parte*, ut loquitur Synodus Tridentina, *diminuatur divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur*, quis hinc consequi non videt, eas non aliquibus duntaxat, sed omnibus horis, id est, integro officio Divino esse assignandas: ut hoc pacto fiat, ne *qua in parte* cultus divinus diminuatur seu negligatur; nec Canonici suæ impunè desint obligationi.

De hac Synodi Tridentinæ sententia non dubitans S. Carolus in Synodo Mediolanensi IV *parte* 2. *c.* 13. statuit; “Ut etiam in Ecclesiis vel Cathedralibus vel Collegiatis, quamvis reliquis Divinis officiis congruus quotidianarum distributionum census assignatus sit, *aliquibus* tamen *Canonicis horis* aut cæteris officiis, etiam extraordinariis, quavis auctoritate institutis, nullæ quotidianæ distributiones adscriptæ attributæve sint, aut si attributæ sint, exiguæ illæ quidem, atque usque adeo tenues, ut verisimiliter negligantur; in iis Episcopus vel de communi residentiæ, distributionúmque quotidianarum censu, si amplius sit, certam portionem arbitrio suo congruam, Capituli ac reliquorum, qui ejusdem census participes sunt, consensu detrahat, eamque ipsam statam *unicuique* ex illis Canonicis horis officiisve attribuat, adscribatve perpetuo, vel omninò ipse authoritate & facultate sibi ab eodem Tridentino Concilio data, quemadmodum etiam à sancta Sede Apostolica declaratum est.”

Quod hic asseritur à S. Sede Apostolica declaratum esse ei conforme est, quod refert Garcias *de Beneficiis parte* 3. *c.* 2. *num.* 489. censuisse S. Congregationem, “distributiones quotidianas, quæ acceptæ fuerunt ex tertia parte fructuum dignitatum alicujus Ecclesiæ assignari debere non duabus horis tantùm Canonicis, sed etiam *reliquis omnibus aliis*, quibus qui non interfuerint, distributionem amittant.”

Conformiter proinde ad mentem Concilii Tridentini Synodus Mechl. P. II. *tit* 2. *cap.* 2. “Ut minores horæ non negligantur, volunt, pro iis certæ distributiones assignentur, aut minores illæ horæ majoribus adjungantur;

„in majoribus illis horis nemo distributionibus gaudeat; „nisi qui in minoribus quoque horis debitè interfuerit.“

IV. Ulteriùs ipse distributionum quotidianarum scopus, & institutionis ratio sat ostendunt, eas non deberi nisi illi, qui actualiter, integrè & completè horis Canonicis assistit. Unde Synodus Basileensis declaravit *Sess.* 21. *cap.* 4. “Ut qui in Matutinis ante finem Psalmi, *venite ex-„ultemus*; in aliis Horis ante finem *primi Psalmi*, in Missa „ante ultimum *Kyrie eleison* usque in finem Divino officio „non interfuerit, nisi fortè necessitate cogente, ac peti-„ta ac obtenta à Præsidente chori licentiâ discedere opor-„teat, pro illa Hora absens censeatur: salvis, ait Eccle-„siarum consuetudinibus, siquæ fortè circa hoc exactio-„res existunt.“

Et patres Concilii Moguntini anno 1549. *c.* 72. “Anima-„rum periculo obviare, & Ecclesiarum necessitati consu-„lere volentes, decreverunt & ordinarunt, ne quotidia-„næ, distributiones ad brevissima quædam momenta, „puta ad lectionem epistolæ, seu unius Psalmi aut Re-„sponsorii; sed *integris ac totis Officiis & Horis assignentur*, & „iis modò tribuantur qui officiis Divinis de quibus hæc „emolumenta dantur, *ab initio ad finem* interfuerint.... „Quibuscunque irrationabilibus, aut pravis consuetudi-„nibus (quæ potius corruptelæ censendæ sunt) non obstan-„tibus.“

Eundem abusum Synodi nostræ Belgicæ pariter damnant, & quidem Mechliniensis P. II. *tit.* 12. *c.* 4. ait: “Ca-„reant distributionibus, qui ante *Gloria Patri* primi Psal-„mi cujusque officii *usque ad finem* eidem officio *actualiter* „non intersunt.“

Synodus verò Diœcesana anno 1609. *tit.* 11. *cap.* 10. hoc Concilii Provincialis decretum renovans addit: “Iis di-„stributionibus quoque privari volumus, qui in Missis vo-„tivis & anniversariorum, quæ ex fundatione sine com-„mendationibus canuntur, ante primam Collectam; in „vigiliis vero ante finem secundi Psalmi Vesperarum & in „commendationibus ante initium Psalmi, *In exitu*, usque „ad finem non intersunt.“

Uno verbo distributiones ex mente Ecclesiæ ita ordinandæ ac dispensandæ sunt *ne qua in parte* cultus divinus minuatur; sed divinum officium in omnibus suis partibus, tam majoribus quàm minoribus integrè & ordinatè ab omnibus persolvatur.

CAPUT VIII.

Distributiones non sunt institutæ, ut propter Divinum Officium frequentetur.

1 *Multis rationibus improbatur officium intuitu distributionum frequentare.*
2 *Ratio prima.*
3 *Secunda.*
4 *Tertia.*
5 *De Simonia redduntur suspecti, qui principaliter ob distributiones frequentant.*
6 *Indicia è quibus cognoscitur num* principaliter *ob distributiones quis frequentet.*

I. Distributiones quotidianas instituit & probavit Ecclesia, ut Clericorum in persolvendis Divinis officiis neglectus aut tepor, earum privatione mulctaretur: Ipsique hac mulctæ comminatione ad diligentiorem & ferventiorem Divini officii persolutionem excitarentur, nequaquam verò, ut Canonici earum lucrandarum causâ ad Divinum officium accederent, sive eo principaliter animo Divino officio interessent, aut ad illud frequentandum moverentur, ut distributionum illarum lucro gaudere possent.

II. Scit enim Ecclesia, *voluntariè* sacrificium laudis Deo esse offerendum, juxta illud Psalmistæ à Canonicis quotidiè pronuntiandum, *Voluntariè sacrificabo tibi.*

At “si propter aliud laudes Deum, ait S. Augustinus in „*Ps.* 53. *ex necessitate laudas.* Si adesset tibi quod amas, non „laudares Deum: Vide quid dicam? Laudas Deum, v. g. „ut tibi det amplam pecuniam, (ut distributiones acci-„pias) si aliunde haberes amplam pecuniam non à Deo, „nunquid laudares Deum? Si ergo propter pecuniam lau-„das Deum, non *voluntariè* sacrificas Deo, sed *ex necessitate* „sacrificas, quia præter illum nescio quid aliud amas.“

Qui ergo Divinas laudes Deo persolvit, Horásque Canonicas frequentat, ut distributiones lucretur, non frequentaturus, si earum lucrum non speraret, aut aliunde habere posset, convincitur *involuntariè*, sed *ex necessitate* Deum laudare, sive Divinum officium persolvere.

III. Ulterius, novit Ecclesia illud jam pridem ab eodem Doctore pronuntiatum: “Quæcunque res propter „aliud aliquod quæritur, sine dubio inferior est (nimi-„rum appretiatione quærentis) quàm id, propter quod „quæritur: & ideò illud primum est propter quod rem „illam quæris, non ista res, quam propter illud quæris. „Quapropter si Evangelium & regnum Dei propter ci-„bum, quærimus, priorem facimus cibum, & posterius „regnum Dei.“

Qui ergò officium Divinum quærit, seu frequentat propter materiales has distributiones, convincitur pluris æstimare distributiones, quàm ipsum Divinum officium; & priores facere distributiones, quam officium Divinum.

IV. Quinimò, qui eo animo horas Canonicas frequentat, spiritualibus terrena mercari convincitur: nam, ut ait S. Bernardus, “qui officium Ecclesiasticum quærit, „aut eo tenet animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habeat „necessaria, *perverso nimis ordine cœlestibus terrena mercatur.*“

V. Cùm igitur ratio Simoniæ in hoc præcipuè consistat, quòd morali agendi modo, res spirituales temporalibus æquiparentur, aut postponantur; ipsaque spiritualia ut medium ad obtinendum temporalia ordinentur, non dubitant Canonistæ post Glossam in *c. unic. de Clericis non resid. in VI.* condemnare *Simoniæ mentalis Canonicum*, *qui interest Officio Divino principaliter pro denario.*

Quid de eo senserint Patres Synodi Coloniensis an. 1536. discant Canonici ex iis, quæ *parte* 3. *cap.* 13. tum optando, tum hortando & comminando Canonicis proposuerunt: “Utinam, inquiunt, optando à Deo Opt. Max. consequi „possimus, ne quisquam *lucri causâ* divinis interesset, *alio-„qui non accessurus sacra*, veluti quem nummi magis, quàm „Dei amor in templum trahit, quæstum pietatem esse pu-„tantem: qui non dubium, ex numero eorum est, de qui-„bus Isaias dixit: *Omnes diligunt munera*, *sequuntur retributio-„nes.* Nec multùm is abest (uti plerisque doctissimis viris „placuit) *abhorrendo crimine Giezi*, *qui existimavit Divinum* „*munus pecuniâ redimendum.* Quare viderint Clerici nostri, „ut eorum mens & intentio tota in Deum referatur, ut „cum David confiteantur: *Deo in directione cordis*, *ac in labiis* „*suis pronuntient omnia judicia oris ejus.* In via etiam testi-„moniorum Domini delectentur sicut in omnibus divitiis. „Optandum ut Psalmus ille 118. qui toties non sine causa „in Ecclesiis replicatur, ore simul & corde, responden-„te singulis verbis mente decantetur & cum eodem Psalte „ex animo dicatur; voluntariè *sacrificabo tibi & confitebor* „*nomini tuo Domine*, *quoniam bonum est.* Non adimit Chri-„stus, sed decernit operanti suam mercedem: *Dignus est* „*enim operarius mercede sua*, *& qui altario deservit*, *de altario* „*& vivet.* Sed interim cogitare debet Clericus *se vivere* „*non ut edat*, *sed edere ut Christo vivat*, habereque semper re-„conditum Christi verbum: *Primum quærite regnum DEI* „*& justitiam ejus*, *& hæc omnia adjicientur vobis.*“

Similiter Stephanus, Episcopus Parisiensis dubitasse non videtur, Simoniam mentalem committi à Clericis, qui Divinum officium ob solam spem materialium distributionum frequentant: “Prohibemus vobis omnibus, (inquit „in sua Synodo) *ne committatis Simoniam etiam mentalem*, *ad-„eundo ad Divinum officium sub spe materialium distributionum.*“

VI. Quis verò censeri debeat *principaliter* Horis Canonicis propter distributionem interesse, licet id ab interiori animi affectu dependere videatur, frequenter tamen non obscura occurrunt externa indicia, hanc animi constitutionem pandentia.

Si v. g. Canonicus Horas illas solicitè frequentat, quibus distributiones majores sunt annexæ, illas verò quibus nullæ aut exiguæ constitutæ sunt, sine justa causa passim negligat: nullámque illas frequentandi sibi curam esse ostentat; indicium erit non obscurum, quòd Horas non amore Religionis, sed amore pecuniæ frequentet, eásque tanquam medium ad distributiones ordinet. Canonicus quoque, qui mox ut officium, cui distributionum lucrum annectitur, est absolutum, è choro discedere solet, neglecto officio quod distributiones non pendit, tametsi etiam immediatè sequatur, difficulter se à suspicione Simoniaca liberabit.

Quapropter Pius Parisiensium Cantor Simoniæ arguit Clericos, qui nolebant festum S. Stephani postulante quodam Prælato, ritu duplici cantari: “Nisi unâ pastum & „refectionem annuam Clericis promitteret, insuper num-„mos matutinales illius noctis duplicandos; ut sic cele-„brarent potiùs festum nummi duplicati, quàm festum „S. Stephani..... Quibus sunt similes, pergit Petrus Can-„tor quidam in Ecclesia psallentes & pro pretio cantantes, „quibus pecunia disciplina est, nummus Decanus, ac et-„iam Deus; qui idololatræ sunt, nummum potiùs adoran-„tes, quàm Deum: *Non aliàs Deo cantaturi, nisi propter* „*nummum.*“

Sub-

Subdit deinde prædictus Auctor: "Quid vilius, quàm „duas horas in Ecclesia quadam (quia ad illas decantandas „non est constituta certa pecunia) à Laicis dici *horas Domini, cæteras denarii*; imò diaboli; imò ad has horas decantandas & horas beatæ Virginis non adsunt Clerici, sed „præsentes in aliis, ab his fugiunt, ut nullum opus sibi „*vendicet in Ecclesia Spiritus sanctus, cum nihil gratis in ea fiat,* „*sed omne sibi vendicet nummus.*"

Si hodie superesset Petrus, in multis reperiret Ecclesiis, quòd in una se reperisse deplorat, & quasdam horas Vicariorum, quasdam Canonicorum & Capellanorum, non immeritò appellandas videret.

Nonne cum magno Divini officii dedecore conspicitur à duobus tribúsve Vicariis horas illas passim cursim, & syncopandò decantari, quibus decantandis nullus nummus est constitutus? Nunquid qui diligunt decorem domus Dei, magno animi dolore videre coguntur Canonicos, Capellanos aliosque Clericos ex horis Canonicis, quibus distributiones quotidianæ sunt assignatæ penè non absolutis, quasi aufugere, & ad plateas aut consortia confabulationis causa se conferre, interim illa officii parte, quæ distributione caret, neglecta?

CAPUT IX.

De Residentia Canonicorum.

1 *Omnia beneficia de Jure communi residentiam requirunt.*
2 *Ex decreto Concilii Trid. Canonici ad residentiam tenentur.*
3 *Quid sit residere.*
4 *Canonici integro Divino officio assistere debent.*
5 *Sine causa nequidem tres menses abesse possunt.*

I. CUm beneficium detur propter officium *cap. fin. de Rescriptis in VI.* nullum ad beneficium esse assumendum, nisi una in eo loco resideat, ubi officium obire possit, jure cautum est: ideoque ut rectè post alios canonistas notat Fagnanus ad *capit. Conquerente* ✠ *de Clericis non resid.* "Beneficium quantumcunque minimum, puta „viginti solidorum, ex quo habetur pro titulo, de jure „communi *personalem* residentiam requirit, adeo ut non „residens beneficio privari debeat." Hæc Fagnanus, qui „addit: "Iste textus (scilicet citatum capit. *Conquerente*) „optime probat beneficium quantumvis tenue, de jure „communi obligare ad *personalem* residentiam.

II. Igitur juxta disciplinam juris communis, Canonicos ad *personalem* residentiam astringi dubitari nequit. Quam æquissimam, atque intentioni fundatorum planè conformem disciplinam tempore Synodi Trident. multum prolapsam, restaurare desiderans eadem Synodus, statuit *sess. 24. cap. 12. de Reformat.* "Quod obtinentibus in Cathedralibus aut Collegiatis Ecclesiis dignitates, canonicatus, præbendas aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab „iisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: salvis nihilominus „earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt."

Cum Synodus hanc novem mensium residentiam requirat: non obstante quocunque statuto, aut quacunque consuetudinè contraria, rectè respondit S. congregatio referente Fagnano *ad cap. LICET* ✠ *de Præb. num. 32.* "Eo decreto sublatam esse consuetudinem *immemorialem* vacandi „ultra tres menses à servitio chori."

III. *Residere* autem juxta mentem Canonum, & Synodi Tridentinæ: "Est cum effectu Ecclesiæ in Divinis deservire; nam residentia, ait Fagnanus *loco citato nu. 24.* debet esse laboriosa, non desidiosa; cum beneficia ad Divinum cultum & Ecclesiastica munia obeunda sint constituta. Quid enim prodest præsentia in loco, inquit Glossa *ad cap. unic. de Clerico non resid. in VI.* ex quo divinis non „adsunt."

IV. Ut ergo Canonici dicantur residere ad mentem sacrorum canonum, tenentur Divino officio non tantùm pro parte, sed integro assistere; alias enim pro parte duntaxat residerent. Unde cum fuisset quæsitum à S. congregatione, an valeret statutum, ut una vel duabus horis interessentes lucrentur massam grossam, sive præbendam, amissis distributionibus quotidianis, responsum est, non valere, Fagnanus dicto loco *num. 35.*

Rectè proinde notavit Joan. Wiggers de jure & justitia *tract. 7. cap. 4. dub. 20. n. 90.* quod "Beneficiati, qui præbendas habent liberas sine alio officio v. g. docendi, concionandi, audiendi confessiones, aut simili onere non gravatas, ut ritè peragant suam residentiam, non sufficit „quod in die intersint semel officio chori, etiamsi forsitan „ex consuetudine Ecclesiæ permittantur tales gaudere proventibus cum aliis, sed debent interesse Divinis officiis „omnibus, ita ut à peccato mortali non videantur excusandi illi, qui justa cessante causa absentant se ordinariè „ab uno aut pluribus officiis."

„Probatur, quia ordo Canonicorum maximè, non Cathedralium, est in Ecclesia principaliter institutus, ut „ipsi horis nocturnis, & diurnis Deum in Psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus laudent, pro beneficiis gratias agant iram Domini precibus & intercessione sua à populo avertant: & exequantur illud Prophetæ Joëlis c. 2. „*Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini,* „*& dicent, parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium ut dominentur eis nationes:* quo nomine liberalem passim ex bonis Ecclesiæ obtinent sustentationem. Unde ex officio suo & ex seria Ecclesiæ voluntate obligantur ista sedulo curare & præstare."

"Dixi, inquit Wiggerius, qui habent præbendas liberas, quia in his, qui habent alio onere gravatas, Ecclesia quasi commutavit officium chori in aliud munus sibi „& populo magis necessarium aut magis utile: quare hi „meritò ab officio chori sunt excusati."

V. Denique notandum, concessionem sive permissionem absentiæ ad tres menses, cujus meminit Synodus Trident. non sic esse accipiendam, quasi Canonici liberè & licitè abesse possint à choro tantò tempore pro mero libitu; sed hoc sensu, quod tanto tempore abesse possint ex honestis causis absque speciali licentia superioris; sive quod illius absentiæ causa legitima permittatur conscientiæ Canonicorum. Imò Synodus propriè nullum tempus absentiæ dedit aut constituit, sed tantum prohibuit, ne longiori, quàm trium mensium spatio abessent, sive, ut ait Fagnanus, non processit *concedendo, sed prohibendo.*

CAPUT X.

De causis excusantibus à residentia.

1 *Facilius à residentia excusantur canonici quam Pastores.*
2 *Canonici in servitio Episcopi occupati à residentia excusantur.*
3 *Non requiritur licentia capituli.*
4 *Tantum duo & quidem simplices canonici cum hoc privilegio assumi possunt.*
5 *Absentia studiorum causa à residentia excusatur.*
6 *De jure communi requiritur licentia Episcopi, secus de consuetudine.*
7 *Debent absentes incumbere studio S. Theologiæ aut sacrorum canonum.*
8 *Debent transmittere litteras testimoniales de progressu in studiis, & quid hæ continere debeant.*
9 *Litteræ testimoniales non temerè concedendæ.*
10 *Privilegia hæc restringuntur ad beneficia speciali titulo personale servitium non requirentia.*
11 *Clerici studiorum causa absentes observare debent statuta de vita & honestate clericorum.*
12 *Familiares & domestici Regis à residentia excusantur.*
13 *Limitationes hujus privilegii.*
14 *Notanda circa causas absentiæ.*
15 *Solent restringi dicta privilegia ad fructus grossos.*

I. QUamvis Canonicos ad residentiam, & personale obsequium in Ecclesia, cui sunt adscripti, obligent sacri Canones, ipsumque canonicale officium; nihilominus esse legitimas nonnullas causas, quæ absentiam licitam faciant, ipsosque Canonicos à pœnis contra absentes decretis eximant, constat; imò frequentius posse esse causam sufficientem, ut Canonicorum absentia sit legitima, quam parochorum, aut aliorum curam animarum sustinentium dubium non est: tum quod ex illorum absentia non sit metuendum tantùm, quantum ex horum, animarum & Ecclesiæ nocumentum; tum quod illorum facilius, quam horum absentia, aliorum præsentia suppleri possit.

II. Sic Canonicis donec in servitio Episcopi fuerint ne quidquam subtrahatur, quod de communitatis sibi beneficio debetur, respondit Alexander III. in *cap. 7.* ✠ *de clericis non resid.* Ratio est: "Quia absentes ab Ecclesia pro servitio Episcopi, ubi servitium est necessarium vel utile Ecclesiæ, & respicit Episcopum, quatenus Episcopum, juris censura, ait Fagnanus ad dictum *cap. 7. n. 12.* reputantur „præsentes & censentur inservire Ecclesiæ... Et servitium „Episcopi quatenus Episcopus est, censetur quasi servitium „Ecclesiæ cui præsidet; cum Ecclesia sit in Episcopo.

III. Et quidem Canonicos in servitio Episcopi, etiam sine consensu Capituli, fructus in absentia lucrari, neque Episcopum teneri Capitulo probare utilitatem Ecclesiæ, communiter notant Canonistæ: id tamen ad *duos* uno consensu limitant auctoritate responsi Honorii III. in *cap. 15. Clericis non resid.* Quamvis ergo supra citatum *cap. 7.* loquatur

tur simpliciter de Canonicis sine ulla numeri præfinitione, tamen declarari & restringi debet, inquit Fagnanus, per dictum *cap. 15. quod specialiter loquitur de duobus, idque Ecclesiarum usus approbavit.*

IV. Ulterius si Canonicus in servitio existens Episcopi præter Canonicatum in eadem Ecclesia dignitatem obtineret, ratione cujus ad speciale aliquod & personale servitium obligaretur non posset occasione hujus servitii fructus illius dignitatis absens percipere, nec à residentia eximi; ut judicatum refert Carolus Fevret tract. *de Abusu lib. 3. cap. 1. num.* 13. ibidem notans, Episcopos tantùm posse assumere in suum servitium duos simplices Canonicos suæ Ecclesiæ, qui hoc privilegio gaudeant.

V. Secunda eaque hodie usitatissima absentiæ causa, est studium in Universitate publica & probata: "Studentes „in Theologiæ Facultate, ait Honorius III. in *cap. fin.* ✠ *de „Magistris*, integrè per annos quinque percipiant de licen„tia Sedis Apostolicæ proventus præbendarum & benefi„ciorum suorum, non obstante aliquâ contrariâ consuetu„dine." Quin & Innocentius III. prædecessor Honorii, Canonicis esse indultum gratiâ studiorum ut in absentia percipiant fructus suarum præbendarum respondit in *cap.* 12. ✠ *de Clericis non resid.* Voluitque & ipsa Synodus Tridentina *sess. 5. cap. 1. de Reformat.* "Ut Scholares, qui in ipsis „Scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fru„ctuum præbendarum, & beneficiorum, in absentia à jure „communi concessis, plenè gaudeant, & fruantur.

VI. Si jus commune spectemus, ut quis studiorum causa absens fructus percipiat, requiri expressam licentiam Episcopi communiter docent Canonistæ; & fusè probat Fagnanus ad *cap. Cum ad hoc* ✠ *de Cler. non resid.* "Ideo au„tem est necessaria Episcopi licentia; quia cum transmit„tendi ad studia litterarum debeant esse dociles, Episco„pus debet sedulò disquirere, an sint ætate, naturâ, & „ingenio tales, qui possint in litteris proficere, & hos tan„tùm licentiare."

Verùm cum & privilegia Universitatibus Belgii indulta, ipsaque Concilia passim generaliter studiorum causâ absentibus fructus beneficiorum in absentia indulgeant, praxis Belgii hanc ordinarii licentiam non requirit; & ita quoque servari refert Rebuffus in praxi Benef. *p. 2. de Disp. de non resid. nu.* 25. & judicatum ait Fevret loco citato; qui & ibidem monet, hoc privilegium non concedi, nisi sub certis conditionibus quarum prima hæc est, quod ii soli hoc gaudeant privilegio, qui ad publicas Universitates mittuntur, studeant Theologiæ, vel SS. Canonibus.

VII. Et sanè cum Theologica & SS. Canonum scientia, penè unica sit Canonicorum & Clericorum vocationi conveniens; ideoque *sola Clericorum Scholastica disciplina vocetur*, meritò requiritur, ut illi operam suam navent. Unde S. Carolus in Concilio Mediol. 1. *p.* 2. *c.* 27. recipientibus fructus in absentia causâ studiorum imposuit hanc legem, ut "verè in publico, celebrique Gymnasio *Theolo„giæ vel SS. Canonibus* studeant."

Huic consonat praxis Curiæ Romanæ, quæ concedens licentiam absentiæ studiorum causâ opponit hanc clausulam: "Orator operam in aliqua approbata Universitate „studii generalis, seu Gymnasio publico, studio *Theologiæ „aut Decretorum*, actu navare teneatur." Pyrrus Corradus de Dispens. *lib. 5. cap. 6.*

VIII. Altera eaque notanda conditio est, quòd teneantur residentes in Universitate singulis semestribus, aut ad minus singulis annis, Episcopo, aut Capitulo litteras testimoniales sui Regentis seu Professoris de progressu in studiis exhibere.

Et quidem S. Carolus in Concilio Mediol. 1. *p.* 1. *cap.* 27. statuit, ut ii, qui studiorum causâ absunt, "singulis sex „mensibus Episcopo scriptum sui Doctoris exhibeant, quo „is ipsos in eo studii genere proficere testetur, quod etiam „Episcopus secreto ab aliis cognoscere studeat."

Similiter Patres Concilii Tolosani ann. 1590. *p.* 1. *cap.* 2. §. 5. volunt, "ut studentes Canonici temporis fideliter exa„cti studiorúmque progressus Capitulum singulo anno ad„moneant. Cujus rei statim à Capitulo Episcopus certior „fiet."

"Synodus quoque Coloniensis anno 1549. *parte* 1. *cap.* 3. „loquens de Canonicis ad Universitates studiorum causâ „mittendis, adjicit hanc cautionem, "dum tamen certis „testimoniis singulis annis ad collegia mittendis constet, „nec perversis moribus eos deditos, nec studia vana, quæ „ad Ecclesiæ ædificationem non conducant, sectari: com„mittendum enim non est, ut Divino cultui dicata stipen„dia, in hujusmodi Canonicos dyscolos erogentur."

Eodem collimant litteræ testimoniales, quas sigillo Universitatis munitas à Canonicis aliisque Clericis studentibus singulis annis exhiberi vult Synodus Mechl. P. I. *tit. de Vita & Honest. Cleric. cap.* 4. quæ & præcipit, ut litteræ illæ quoque testentur, utrum Clerici studentes utantur vestitu Ordini suo & vocationi congruo.

Ex his evidens est, hoc studentium privilegium eo unicè collimare, ut Ecclesia aliquando egregios, & eruditos Ministros, & operarios habere queat: ut proinde nullatenus improbandum sit, quod judicatum in Parlamento Tolosano refert Tornet *litt. c. cap. VIII.* ut si Canonicus studens in Universitate postmodum transeat ad statum matrimonialem, aut nolit esse professione Ecclesiasticus, Capitulum posset repetere fructus perceptos.

IX. Ex his facilè intelligitur, litteras testimoniales Clericis studentibus à Doctoribus, aut Universitate non esse annuendas, nisi prævio examine constet de eorum in studiis diligentia & progressu: ne aliàs per hujusmodi testimonia Episcopis & Capitulis imponatur.

X. Solent denique hæc absentiæ privilegia restringi ad Canonicatus & beneficia, quæ speciali titulo *fundationis* non exigunt aliquod *personale* & particulare servitium; uti aliquoties in contradictorio judicio decisum fuisse testatur Fevret loco citato; & addit, nonnunquam numerum Canonicorum volentium abesse studiorum causâ restrictum fuisse ad duos aut quatuor pro majore vel minore numero Canonicorum præsentium; ne aliàs officium Divinum aliaque Ecclesiæ munia absolvi non possent. Vide etiam Brodeau in notis ad Louëtium *litt. C. cap. 6.*

XI. Denique meminisse oportet Canonicos in Academia studiorum causâ versantes, quod Canones, ac Romani Pontifices pro tempore quidem eos à personali residentia absolvant, ut commodiùs majorique otio studiis incumbere queant, scientiamque suæ vocationi congruentem comparare; nequaquam tamen eos eximant ab observatione eorum, quæ de vita & honestate Clericorum Canonibus decreta sunt; nullúmque studiis impedimentum ingerunt.

Quapropter voluêre Patres Synodi Mechl. P. I. loco citato. "Ut Clerici qui in Academiis aut Scholis majoribus „vel minoribus vivunt, & in alio quàm in sui beneficii lo„co resident, intra mensem à die publicati hujus Concilii „Provincialis, corona, pileo, caligis, & vestitu Ordini „suo & vocationi congruo utantur;" cujus rei etiam in litteris testimonialibus singulis annis transmittendis mentionem fieri mandat.

XII. Plures alias, tum ex jure communi, tum ex privilegiis particularibus causas absentiæ recensent Doctores; & quidem Glossographus ad Sanctionem Pragmaticam titulo *Qualiter Horæ sint dicendæ*, Verbo *Teneantur*, dicit: "Ex „privilegio Pii II. Mantuæ concesso, Capellani, Clerici „familiares & domestici Regis & Reginæ, in eorum ser„vitio, percipiunt grossos fructus suorum beneficiorum, „tanquam si in iis residerent, non obstante, quod non fe„cerint primam residentiam ex statuto."

XIII. Verùm hoc privilegium probans Parlamentum Parisiense in favorem Capellanorum Capellæ Regiæ, illud limitavit, inquit Fevret tract. *de Abusu lib. 3. cap.* 11. ad fructus grossos, & tempus servitii. Et litteræ Regiæ quibus Capellanis Oratorii Regii conceditur jus percipiendi fructus in absentia, nominatim excipiunt distributiones quotidianas. Plurima judicata occasione hujus privilegii videre licet apud Brodeau in notis ad Louëtium *litt. C. cap.* 32. & *cap.* 24. eodem privilegio gaudere asserit, Consiliarios Ecclesiasticos supremorum Parlamentorum tanquam domesticos regios; quique Regi in administranda justitia continuò assistant; atque hoc titulo anno 1641. Concilium privatum adjudicavit Eustachio l'Escuyer Canonico Tornacensi & Consiliario Ecclesiastico in Senatu Montensi fructus suæ præbendæ in absentia, ut refertur in Registro M. S. Archiepiscopatus Mechliniensis *Centuria 2. art.* 35. Hoc tamen privilegium ut & præcedens non habere locum in beneficiis curam animarum habentibus; aut ex fundatione particulare & personale officium requirentibus, sæpius judicatum testatur Choppin. in Monastico *lib. 2. cap.* 3. & de polit. Eccles. *lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 20.

Idem privilegium Principum nostrorum domesticis & Capellæ Burgundiæ Capellanis concessum esse nostrates asserunt, & praxis comprobat: de quibus vide Zypæum in jure novo *tit. de Clericis non resid. n.* 19.

XIV. Porrò circa hæc aliaque privilegia Canonicos aliosque Ecclesiasticos à residentia eximentia observandum, illa esse species quasdam dispensationis; ideoque iis utentes expendere debent, num sit sufficiens causa iis utendi, id est, ea Ecclesiæ utilitas aut necessitas, quæ compenset incommodum ex non residentia proveniens: nimirum quòd fructus destinatos hujus particularis Ecclesiæ ministro percipiat, cum nullum interim huic Ecclesiæ officium impendat; ac insuper ministro privet, quem habere, posset, si beneficium quod absens retinet dimitteret.

XV. Denique notandum, plerasque causas sive de jure communi, sive ex privilegio à residentia excusantes restringi ad *fructus grossos* in absentia percipiendos; pauciores verò esse, quæ & quotidianas distributiones comprehendant, de quibus capite sequenti.

CAPUT

CAPUT XI.

De causis legitimis recipiendi distributiones in absentia.

1 *Distributiones jure communi absentibus vix unquam conceduntur.*
2 *Corporalis infirmitas, aut Ecclesiæ utilitas non sufficit nisi concurrat consuetudo.*
3 *Consuetudo Belgii nonnihil laxior quàm jus commune.*
4 *An audientes confessiones & celebrantes tempore Divini officii gaudeant distributionibus?*
5 *An publicè docentes tempore Divini Officii?*
6 *Quibus cedant distributiones absentium.*

I. Sicut commune spectemus, nonnullæ causæ quidem ut legitimæ probantur, ob quas Canonici aliique similes beneficiati à residentia excusentur, fructusque beneficiorum etiam absentes percipiant; sed pene in omnibus cum restrictione ad solos fructus *grossos*, sive præbendæ, ut vocant, exclusis distributionibus quotidianis, quæ *victualia, vel manualia* dicuntur; eò quod in manum præsentem quasi tradantur; quæ de jure communi vix ulli absenti concedi reperies, adeò ut etiamsi quis rescriptum sive privilegium à Sede Apostolica obtinuerit de percipiendis fructibus cum clausula, *ac si præsens esset*: "Nihilominus, ait Fagnanus ad *cap.* LICET *de Præb. num.* 101. distributiones non deberentur. Nam harum distributionum ea est natura propria, ut debeantur his tantum, qui *verè* interfuerint officiis Divinis, non autem his, qui *fictè* resident, aut juris interpretatione."

Similiter Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 12. *de Reformat.* statuit: "ut distributiones, qui statis horis interfuerint, recipiant: reliqui, quavis collusione aut remissione exclusa, his careant, juxta Bonifacii VIII. decretum quod incipit, *consuetudinem*, quod S. Synodus in usum revocat, non obstantibus quibuscumque statutis & consuetudinibus."

II. Nulli ergo nisi *actualiter* Horis Canonicis interfuerit ex mente Concilii Trident. distributiones concedendæ sunt; idque juxta decretum Bonifacii VIII. à Synodo innovatum: quod decretum relatum in *cap. unico de Clericis non resid. in VI.* reprobat tanquam corruptelam omnem consuetudinem concedentem distributiones quotidianas aliis, quàm qui *actualiter & verè* Horis Canonicis interfuerint, *exceptis illis*, ait, *quos infirmitas, seu justa & corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret.*

Hac exceptione nequaquam intendit Pontifex, distributiones concedendas iis omnibus, qui ex evidenti Ecclesiæ utilitate absunt; aut quorum absentiam utilitas Ecclesiæ aliunde compensat, & excusat; sed solum vult, non esse improbandam consuetudinem, aut ordinationem Ecclesiæ, distributiones absentibus annuentem, si modo vel infirmitas corporalis, aut evidens Ecclesiæ utilitas concurrat.

Quis enim dubitet, in Ecclesiæ utilitatem cedere, ut canonici in regimine Diœcesis Episcopo assistant, & inserviant? & tamen si jus commune spectemus, *distributiones* eis absentibus non debentur. Similiter negari nequit, quin absentia canonicorum studiorum causa cedere possit in Ecclesiæ utilitatem, & tamen distributiones quotidianas nemo eis assignat.

Ut ergo de recipiendis in absentia distributionibus rectè judicemus, non tantum inquirendum, an corporalis infirmitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas absentiam excuset, sed an etiam aliqua Ecclesiæ ordinatio vel consuetudo concurrat.

Ita in plerisque Ecclesiis absentes ob corporis infirmitatem lucrantur distributiones illarum Horarum, quibus dum sani sunt interesse solent. Et licet Bonifacius VIII. in citato *cap. unico* idem velit observari quoad distributiones in defunctorum anniversariis largiendas, tamen in nonnullis Ecclesiis canonici absentes ob corporalem infirmitatem accipiunt distributiones Horarum, & non anniversariorum: Ut proinde id à consuetudine cujusque Ecclesiæ maximè dependeat.

III. Similiter, licet de jure communi tantum gaudeant, distributionibus, qui occupantur in negotiis Ecclesiæ suæ, nihilominus consuetudo Ecclesiarum Belgii habet, conformiter ad Synodos Provinciales, intelligi "in Ecclesiæ negotiis occupari non solùm eos, qui Capituli vel fabricæ negotia tractant, verba sunt Synodi Mechl. P. I. tit. I & Episcopum, Archidiaconum, Pœnitentiarium, atque illos omnes, qui propria dignitatum, vel præbendarum suarum munia obeunt, aut Episcopis Ordines conferentibus, visitantibus, ac in aliis Episcopatus negotiis occupatis adsunt, vel aliquo ab eis missi consilium & operam suam impendunt, quos, ait, pro eo tempore (fraude & dolo exclusis) decernit pro præsentibus reputari, & omnibus emolumentis gaudere debere, sicut si *personaliter* divinis interessent." *Tit. de Officio Divino cap.* 5.

IV. Idem declarans Synodus Camerac. P. II. *tit.* 18. *cap.* 5. & *cap.* 6. ait: "Similiter eos, qui vel celebrant, vel audiant confessiones, ipsa hora qua hæc faciunt, pro præsentibus habendos esse, modo tamen ad Principales Horas juxta Ecclesiæ suæ consuetudinem ingressum fecerint, & Missa sua aut confessionibus finitis, si nondum sit peractum officium chori, in ipsum redeant." Idem quoad celebrantes habet dicta Synodus Mechliniensis *cap.* 6. Et ita quoad celebrantes & audientes confessiones tempore Divini officii in Belgio obtinet; tametsi jus commune quoad eos, quibus ex munere non incumbit onus excipiendi confessiones, vel obligatio illis Horis celebrandi, non omnino consonet; uti videre est apud Fagnanum ad *cap.* LICET *de Præb n.* 118.

Illud quoque notandum, quod consuetudo *celebrantes* tempore Divini officii non excuset, nisi cum consuetudine concurrat juxta constitutionem Bonifacii VIII. *utilitas Ecclesiæ*. Unde Canonici, qui aliis majoribus negotiis non distrahuntur, tempúsque sufficiens habent, ut extra tempus Divini officii celebrent; neque aliquid notabile occurrit, quod celebrationem eo tempore exigit, nescio an vi hujus consuetudinis satis sint securi; dum ita passim Divina officia negligunt & chorum deserunt celebrationis causâ.

V. Adhæc citata Synodus Cameracensis *cap.* 7. "Favore studiorum eos, qui ad docendum in ipsis Ecclesiis Cathedralibus aut Collegiatis, vel in Universitatibus (quoad beneficia quæ in ipsis Universitatibus possident) obligantur, iis diebus, quibus actu docebunt, aut publicis disputationibus interunt, pro præsentibus habendos esse statuit, modo duabus de majoribus in die intersint."

Evidens est juxta hujus Synodus decretum, quod Professores Academici, qui vi harum lectionum sunt Canonici, deberent haberi pro *præsentibus*, in iis saltem Horis, quibus actu in lectionibus & disputationibus publicis occupantur: contrarium tamen consuetudine obtinere manifestissimam asserit Zypæus *de Clericis non resid. num.* 40. qui ibidem quoque multis probat, maximè dependere à consuetudine & ordinatione Ecclesiarum, quæ sit dicenda *Ecclesiæ utilitas* aut *necessitas*, ut distributiones absentibus dari possint.

Qui ergo sine probata causâ, secundùm jam dicta, "*personaliter* competens sibi officium juxta formam ab Episcopo præscribendam quolibet die statuto non impleverint, illius diei distributiones amittant, nec ejus (ait Synodus Trid. *sess.* 22. *cap.* 3. *de Reform.*) quoquo modo dominium acquirant, sed fabricæ Ecclesiæ aut alteri pio loco arbitrio ordinarii applicetur."

VI. Verùm quoad applicationem portionis quæ absenti cedere deberet, aliter in plerisque Ecclesiis usus obtinet.

Cùm enim bona Ecclesiæ, sive fabricæ soleant esse distincta & separata à bonis Canonicorum, aliorúmque Ministrorum Ecclesiæ, sive mensa Capitulari, quoad distributiones absentium, usus habet; ut si singulis Canonicis & beneficiatis certa portio assignata sit, seu cuilibet qui Divinis interfuerit, detur certa quantitas, tunc portio absentis, sive id quod superest, inter præsentes non dividitur, sed manet in massa communi, si verò certa portio seu quantitas singulis non sit assignata, sed una omnibus, quæ inter præsentes sit distribuenda, tunc portio absentium manet apud præsentes; augetúrque propter absentiam aliorum; idque non tam jure accrescendi, quàm non decrescendi, ut loquuntur jurisconsulti.

Hæc tamen intelligi debent quoad prius membrum, si portiones destimantur ex massa seu bonis Capitularibus: si enim v. gr. ab hæredibus defuncti singulis Canonicis aut Beneficiatis detur certa quantitas exequiis aut sepulturis, absentium portiones manebunt apud hæredes. Similiter hæc omnia intelligenda sunt, nisi alia consuetudo Ecclesiæ quoad hanc appellationem obtineat: Vide Garciam de Beneficiis *parte* 3. *cap.* 2. *num.* 443. & *seqq.*

"Similiter dicendum est, ait Garcias dicto loco *nu.* 449. de fructibus Præbendæ amissis ob non residentiam, vel alias, quod si in Ecclesia non sunt præbendæ distinctæ, nec est facta divisio redituum inter Ecclesiam & ejus Ministros, sed patrimonio & bonis Ecclesiæ dantur præbendæ, & reditus Ministris, assignata cuilibet certa portione, tunc fructus amissam ad ipsam Ecclesiam pertinent; si vero est mensa Capitularis & massa communis Canonicorum & Beneficiatorum distincta à patrimonio Ecclesiæ, seu fabricæ, quæ inter residentes pro suis præbendis dividitur, ut communiter est in Ecclesiis Hispaniæ, tunc portio absentium, seu aliàs amissa in mensa Capitulari remaneat cum reliquis ejusdem fructibus inter residentes dividenda."

TITULUS VIII.

De Capitulo Cathedrali.

CAPUT I.

Capitulum Cathedrale Ecclesiæ Senatum repræsentat & unum cum Episcopo corpus constituit.

1 *Primis Sæculis Presbyteri & Diaconi unum cum Episcopo Ecclesiæ Senatum componebant.*
2 *In eorum locum succedit Capitulum Cathedrale.*
3 *Capitulum Cathedrale esse Senatum Ecclesiæ probatur.*
4 *Capitulum Cathedrale tanquam Senatus Ecclesiæ præcedit cætera corpora Ecclesiastica.*
5 *Etiam Magistratum civilem.*
6 *Singuli Canonici Cathedrales præcedunt omnium inferiorum Ecclesiarum Canonicos.*
7 *Canonici Cathedrales ut singuli in dignitate non sunt constituti, ad eam tamen accedunt.*

I. Rimis nascentis Ecclesiæ sæculis Presbyteri & Diaconi in civitate Episcopali curam animarum gerentes, unum cum Episcopo corpus quasi constituebant, Senatúmque formabant, quos idcircò Vir Apostolicus B. Ignatius Martyr scribens ad Magnetianos ait esse loco *Senatus Apostolici*. Et in Epistola ad Trallianos vocat *Consistorium sacrum*, *Consiliarios & Assessores Episcopi*. De quibus & Hieronymus in cap. 3. Isaiæ: *Et nos habemus*, inquit, *in Ecclesia Senatum nostrum*, *Cœtum Presbyterorum*.

II. Subsequentibus sæculis paulatim Presbyterorum Clericorúmque numero crescente, cœperunt Episcopi è Clero quosdam eligere sibique propius assignare, quorum consilio & opera Diœcesim suam regerent; quos posterior ætas *Canonicos Cathedrales* tanquam *Capitulum Cathedrale* vocavit.

III. Porrò quemadmodum antiquitus Presbyteri & Diaconi civitatis Episcopalis *Senatum* Episcopi, atque unum cum Episcopo corpus formabant, sic Capitulum Cathedrale, quod huic Presbyterorum & Diaconorum cœtui successit, *Senatum* Ecclesiæ, & unum cum Episcopo corpus constituere dicitur.

Unde monet Synodus Tridentina *sess. 24. cap. 12. de Reformat.* Canonicos Cathedrales, "ut vestitu decenti tam in „Ecclesia quàm extra assiduè utantur; ab illicitisque vena„tionibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibúsque absti„neant, atque eà morum integritate polleant, ut meritò „Ecclesiæ *Senatus* dici possit."

Et Synodus Burdigalensis anno 24. currentis sæculi c. 4. §. 8. "Decet Metropolitanam Ecclesiam & alias Cathedra„les Ecclesias eas personas ita probitate & scientia com„mendatas ad Canonicatus eligere & assumere, ut ex iis „Capituli coalescens *Senatus* Episcoporum, unde consilium „accersant, meritò dici possit."

IV. Porrò quia Capitulum Cathedrale ipsum quodammodò totius Diœcesis Clerum repræsentat, atque unum cum Episcopo Senatum ac Corpus constituit, etiam prærogativa præcipua gaudet, cæteráque omnia corpora Ecclesiastica præcedit.

Hinc concludit Chassanæus in catalogo gloriæ mundi *parte 4. consid. 32.* quòd "Abbates debeant supersedere Ca„nonicos Ecclesiæ Cathedralis, nec debent eos præcedere, „maximè quando processionaliter procedunt, & ita quasi „universaliter servatur, maximè in regno Franciæ, ubi „semper Ecclesiæ Cathedrales præferuntur in quibuscun„que Processionibus & aliis actibus Ecclesiasticis."

V. Cúmque quæstio incidisset inter Capitula Cathedralia & Magistratus civiles super *præcedentia*, hæc non semel in contradictorio judicio Capitulo Cathedrali utpotè *Senatum* Ecclesiæ repræsentanti adjudicata fuit; atque generaliter Rex Galliæ declaravit 8. Februarii 1657. Canonicos Cathedrales esse manutenendos in præcedentia in omnibus Conventibus publicis & privatis ante Officiarios & Magistratus, etiam Senatus Regios Præsidiales ut vocant, sive Curiarum subalternarum, ita ut Corpus Canonicorum præcedat Corpus Officiariorum; & singuli Canonici singulos Officiarios. Vide acta Cleri Gallicani *tom. 1. tit. 1. cap. 8. num. 28. & seqq.*

VI. Quin & singuli Canonici Cathedrales præcedunt singulos Canonicos omnium inferiorum Ecclesiarum, possuntque Canonici Cathedrales juxta Innocentium III. in *cap.* SEDES APOSTOLICA *& De Rescriptis* dici Clerici *primi* gradus, alii autem Clerici *secundi* gradus.

VII. Quia tamen singuli Canonici propriè non constituunt *Senatum*, aut Corpus ipsam Ecclesiam Cathedralem repræsentans; neque jurisdictio, authoritas singulis canonicis, sed Corpori competit; singuli quoque canonici Cathedrales Dignitatem habere non dicuntur; distinguuntúrque à constitutis in dignitate in *cap.* STATUTUM *De Rescriptis in VI.* ut notat Zypæus *Consult. 2. de Majorit. & Obed.* Docétque canonicos Cathedrales ut singulos cedere debere Decanis, Præpositis aliisque in dignitate constitutis, etiam Ecclesiarum Collegiatarum: quanquam & in his consuetudo locorum varia esse possit, quæ in similibus attendenda, ut rectè monet Chassanæus in catalogo gloriæ mundi *parte 4. consid. 38.*

Prærogativa quidem horum canonicorum vel in hoc elucet, quod ipsi Judices à Sede Apostolica in partibus delegari queant, quod nulli alteri de Clero præterquam in dignitate constituto conceditur.

CAPUT II.

Capitulum Cathedrale quantumvis exemptum debet Episcopo tanquam *Capiti* reverentiam & honorem exhibere; & in quibus hæc consistant?

1 *Episcopus semper habitus Caput sui Cleri.*
2 *Capitulum Cathedrale eum pro tali agnoscere debet.*
3 *Capitula Cathedralia deserta vita communi à jurisdictione Episcoporum se eximere cœperunt.*
4 *Synodus Trid. voluit præcipuum honorem adhiberi Episcopo non obstante exemptione.*
5 *Nulla exemptio excusare potest Capitula ab exhibendis iis, quæ sunt honoris & reverentiæ.*
6 *Capitula etiam exempta impedire nequeunt ut Episcopus solemniter ad suam Cathedram deducatur; eique benedictionem danti se inclinare debent.*
7 *Episcopo in Ecclesia Cathedrali etiam exempta, prima & honorabilior Sedes sæpius adjudicata.*
8 *Non obstante exemptione Canonici opere & consilio Episcopo assistere debent; & ad postulationem Episcopi congregationem indicere.*

I. TOtius Cleri Episcopum caput esse, eique præcipuam agendorum in sua Diœcesi curam incumbere indubitatum est.

Hinc illud Concilii Carthaginensis IV. *can.* 35 apud Gratianum *dist. 95. can.* 10. "Ut Episcopus in Ecclesia & „concessu Presbyterorum *sublimior* sedeat." Et illud Viri Apostolici S. Ignatii in Epistola ad Smyrnenses: "Omnes „Episcopum sequemini, ut Christus Patrem, & Presbyte„rorum Collegium ut Apostolos. Et Diaconos revereami„ni ut ex Dei præcepto ministrantes. Sine Episcopo *nemo* „quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam spectant."

II. Cum verò capitulum Cathedrale præcipuam cleri partem constituat, atque totius Diœcesis quodammodo clerum repræsentet, *Senatumque* componat; Hierarchicus Ordo atque Episcopalis dignitas exigunt, ut capituli Cathedralis caput ac Præses sit Episcopus; ipsúmque ut talem canonici revereantur, atque suspiciant, uti respondit Alexander III. in *cap.* NOVIT. *&* De his, *quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.*

III. Vita communi canonicorum durante; quando canonici, quos hodie *Cathedrales* dicimus, cum Episcopo, atque sub ejus directione in communi vivebant, perfectissima erat capitis & membrorum conjunctio: At vitâ communi in singularem mutatâ, ipsisque capitulorum proventibus ab Episcopalibus separatis, cœperunt canonici non secus ac Monachi à jurisdictione Episcoporum quærere exemptiones.

IV. Quas exemptiones utpotè Episcopis in præcipuam sui Cleri partem subtrahentes auctoritatem; atque liberius delinquendi facultatem Canonicorum foventes, aboleri, ipsásque Capitula Cathedralia ad pristinam subjectionem Episcopi reducere desiderantes Patres Tridentini: nonulla decrevere, quæ temporum ac rerum conditio patiebantur

pro

pro restituenda Episcopali in Capitula Cathedralia auctoritate *sess. 25. c. 6. de Reform.* " atque inter alia, ut Episco-
„pis ubique, is honor tribuatur, qui eorum dignitati par
„est; eisque in choro, & in Capitulo, in Processionibus
„& aliis actibus publicis sit prima sedes & locus, quem ipsi
„elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum aucto-
„ritas. "

V. Et sanè, non obstante quacunque exemptione, Episcopus manet Caput & Primarius Pastor, ac Pater sui Cleri, ac totius Ecclesiæ sibi creditæ, ideoque nulla tenus Canonici, quantumvis exempti à jurisdictione Episcopi, ipsi negare possunt, quæ *honori* & *ac reverentiæ* sunt, non magis, quam filius emancipatus naturalia illa obsequii & honoris jure negare queat Patri suo naturali; uti rectè observat Carolus Fevretius tract. *de Abusu lib. 3. cap. 1. cum nusquam exempti liberi esse censeantur*, inquit, *ab obsequio reverentiali.*

VI. Hac de causa Capitula quantumvis exempta impedire nequeunt, quo minus Episcopus in Pontificalibus incedens per apparitores, & accensos suos, cum suis respectivè sceptris & virgis ad Cathedram suam deducatur; dictique Ministri sua loca propè Episcopum, quo præsto esse queant in ejus servitio, obtineant; quemadmodum ibidem notat Fevretius, qui & ibidem notat, quam injustè ac parum Christianè quidam Canonici prætenderent vi suæ exemptionis se eximere à genuflexione, aut corporis inclinatione cum reliquo populo, dum Episcopus solemniter Benedictionem impertitur; atque ab hac sua prætensa denegatione destitisse, cum prævidérent se à Senatu Regio, cujus protectionem Episcopus imploraverat, certo condemnandos.

VII. Ulterius ex Decreto Synodi Tridentinæ, Episcopis " in omnibus actibus publicis, & in choro debetur pri-
„ma sedes & locus quem ipse elegerit, " idque rursus non obstante quacunque Capituli exemptione à jurisdictione Episcopi eo quod hæc juribus & obsequiis honorificis atque reverentialibus, ratione characteris Episcopalis debitis, minimè deroget.

Quapropter Episcopus in sua Ecclesia Cathedrali; tametsi exempta potest habere sedem seu thronum elevatum, uti judicatum in Parlamento Regio pro Episcopo Catalaunensi contra suum Capitulum 15. Febr. 1664. ex Renato Choppino refert Fevretius *lib. 3. c. 3.* Similiter cum nonnulli Canonici Ecclesiæ Cathedralis Æduensis vellent impedire Episcopum ne Cathedræ suæ imponeret umbellam, quæstione ad Parlamentum Regium delata, declaratum fuit, 14. Mart. 1657. referente ibidem Fevretio, Episcopo liberum esse habere umbellam in Cathedra sua elevata ad tres gradus; ad quam possit accedere sive in habitu Pontificiali, sive Canonicali, quotiescumque ei libuerit.

VIII. Adhæc, quia Episcopis semper intacta ac integra manet cura totius Diœcesis, atque præcipua omnium rerum gerendarum auctoritas; nec non ipsa Capitula Cathedralia obligentur, quacunque exemptione non refragante, consilio ac opera ei assistere; cum eum in finem fundata sint & instituta, consequens est, Canonicos negare justè non posse congregationem Capituli, cum eam Episcopus necessariam pro negotiis Ecclesiæ suæ judicaverit. Atque hinc à Senatu Parisiensi 15. Febr. 1564. judicatum fuit, Episcopum Cabilonensem imperare posse, ut cogatur Capitulum, quotiescunque deliberandum erit pro negotiis Ecclesiæ, aut concernentibus servitium Regis. Carolus Fevretius *l. 3. c. 1.*

CAPUT III.

Quomodo Episcopus Capitulis etiam exemptis interveniat.

1 *Synodus Trident. voluit ut in Capitulis etiam exemptis Episcopi præsiderent.*
2 *Hoc decretum quantumvis justissimum ubique executioni mandari non potuit.*
3 *Episcopi postularunt unionem præbendæ suæ Episcopatui ut* Capitulum *tanquam Canonici intrare possint.*
4 *Non est novum quod Episcopus in qualitate Canonici Capitulo intersit.*
5 *Unde dignoscatur an interveniat* ut Canonicus, *an* ut Prælatus.
6 *Quem locum obtineat dum intervenit ut Canonicus.*
7 *Non præsidet dum intervenit ut Canonicus nisi privilegio aut consuetudine contrarium obtineat.*
8 *Quod suffragium Episcopus in Capitulo habeat.*
9 *Exemptio Capitulorum quomodo limitanda.*

I. Synodus Tridentina auctoritatem atque jurisdictionem in Capitula sua Cathedralia, quantum temporum conditio patiebatur, Episcopis restituere volens, præterea, de quibus capite præcedenti, statuit, ut " si Epi-
„scopi aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec
„de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur,
„Episcopi ipsi Capitulum convocent, vota exquirant, &
juxta ea concludant. " *Sess. 25. cap. 6. de Reform.*

Itaque ex mente Patrum Synodi Tridentinæ, Episcopi sunt ipsorum Capitulorum Moderatores; atque Præsidentium munia & functiones exercent: idque non tantum quoad Capitula jurisdictioni suæ subjecta; sed etiam *exempta*; utpote de quibus unicè in suo Decreto agit Synodus.

Et sanè quid justius ac ipsi Ordini Hierarchico conformius, quam ut is in consensu sui Cleri præsideat, ac negotia proposita Præsidentis instar moderetur, qui præcipuum in Hierarchia locum obtinet; atque eminenter omnem Ecclesiasticam auctoritatem, quæ in Clero inferiori reperitur, continet; imò à quo tanquam è fonte in reliquum Clerum defluere debet? ut propterea Episcopatus plenitudinem Sacerdotii; reliqui vero Ordines aut Dignitates Clericales portionem aliquam duntaxat habere dicantur.

II. Quapropter, uti ex historia Concilii Tridentini intelligitur, votum Patrum erat, eas exemptiones planè abolere; atque Capitula Cathedralia ad plenam Episcopi subjectionem reducere; at temporum ac rerum conditio, aliquam in his moderationem à Concilio extorsit; & nihilominus tamen, uti queruntur Patres Concilii Rothomagens. an. 1581. " exemptiones Capitulorum, propter quas eorum non
„potest restitui Ecclesiastica disciplina, nec emendari abu-
„sus Ecclesiarum Cathedralium, nequeunt ad hanc mode-
„rationem Concilii Tridentini reduci propter Capitulo-
„rum resistentium multitudinem, eorúmque potentiam. "

III. Hinc eidem Episcopi Rothomagensis Provinciæ
„consenserunt salvas manere exemptiones, ne, inquiunt,
„propter eas Concilio Provinciali poneretur obstaculum. "
Deinde subdunt, atque Pontifici exponunt: ' Sed salvis il-
„lis, viderunt jam sibi viam paratam à D. Metropolitano
„ad ingrediendum Capitula, & eis præsidendum, in ipsis-
„que reformandum omnia. Nam antea Archiepiscopi no-
„stri impetrarunt à Sede Apostolica Bullas ad uniendum
„Canonicatum & præbendam Archiepiscopatui, ut ita Ar-
„chiepiscopus tanquam Canonicus intraret Capitulum,
„quoties vellet, & in ipso præsideret: quo jure nunc etiam
„utitur. Supplicant humillimè Episcopi sanctitati suæ, ut
„dignetur omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis Bullam
„communem conferre ad uniendum Episcopatui Canoni-
„catum & præbendam, quam vacantem deligere volue-
„rint, adinstar unionis Archiepiscopo Rothomagensi du-
„dum concessæ, atque ad eundem effectum & finem.

IV. Quod hic dicitur indultum Archiepiscopo Rothomagensi, aliisque ejusdem Provinciæ Episcopis indulgeri petitur; nimirum Episcopatibus præbendam & Canonicatum Cathedralem uniri, ut ea mediante *tanquam Canonicus* Capitulo interesse possent, novum non est: nam in *cap. 15. X. De Concessione Præbendæ, &c.* cum quæsitum esset, collatione Præbendarum spectante ad Episcopum & Capitulum, utrum Capitulo negligente intra tempus legitimum collationem, jus conferendi devolveretur ad Episcopum; respondit Innoc. III. collationem non devolvi ad Episcopū, sed secundum Statuta Lateranensis Concilii devolvi ad Superiorem: *Nisi fortè*, inquit, *non ut prælatus, sed ut Canonicus vobiscum jus habeat conferendi*, quo responso supponitur Episcopum interdum *ut Prælatum*, interdum verò *ut Canonicum* Capitulo intervenire & cum Canonicis deliberare; quod & ad citatum Capitulum uno consensu notarunt Canonistæ.

Hac similiter distinctione utitur Pontifex in *cap.* A collatione *de Appellationibus in VI.* respondens à collatione beneficii, quæ communiter à Capitulo & Episcopo fit, appellari oportere non ad Episcopum, sed ad ejus Superiorem, si ut *Prælatus* interveniat, aliàs si *ut Canonicus*, ad ipsum Episcopum esse appellandum.

V. Si verò quæratur qua qualitate Episcopus Capitulo intervenire censeatur; an *tanquam Prælatus* & Caput, an *tanquam Canonicus* sive membrum Capituli, censent Canonistæ, quod si in Ecclesia sit statutum, aut vetusta consuetudo, determinans qua qualitate Capitulo Episcopus interveniat, illi standum esse: his verò deficientibus, aut dubiis, tunc decidendum esse ex conjecturis. Quia si Episcopus non tenet primum locum & honorabiliorem, censetur interesse *ut Canonicus*, si autem præsideat & teneat honorabiliorem locum, censetur esse in Capitulo *ut Prælatus*.

VI. Nam ut post Abbatem in *cap.* POSTULASTI X. *De Concess. præb. n. 8.* passim tradunt Canonistæ, " ubicunque
„Prælatus interest in aliquo Collegio, non *ut Prælatus* il-
„lius Collegii, sed *ut singularis* illius Collegii, non debet te-
„nere Caput illius Collegii; licèt persona sua seu dignitas
„sit in se honorabilior, quàm dignitas Præsidentis in illo
„Collegio: quia non stat ibi tanquam constitutus in sua
„dignitate; sed *tanquam singularis* de Collegio. " Hæc Abbas & post ipsum communiter Canonistæ & inter alios Fagnanus ad citatum Capitulum postulasti; qui & addit; quod Episcopus qui est Canonicus in sua Ecclesia, & *ut talis* Capitulo intervenit, debeat sedere immediatè post eum, qui

præest Capitulo: si autem in aliena Ecclesia habeat Canonicatum, debeat sedere in loco Canonicatus. "Sic in præ-„sens, ait, in Basilica S. Petri Patriarcha Hierosolymita-„nus, qui est etiam Canonicus, sedet in choro post Cano-„nicos ante ipsum receptos."

VII. Quod igitur Archiepiscopus Rothomagensis assistens Capitulo ratione Canonicatus suo Archiepiscopatui annexi, dicatur in Capitulo *præsidere*, consuetudini aut privilegio tribuendum est: quod sanè & dignitati Episcopali & disciplinæ primitivæ & puriori admodum consentaneum est. In erectione quoque novorum Episcopatuum Belgii, annexus sive incorporatus fuit Canonicatus seu præbenda mensæ Episcopali, ratione cujus *Episcopus persona Capitularis sit, vocemque & auctoritatem etiam in Capitulo super Decanum & Canonicos habeat.*

VIII. Illud insuper notat Glossographus ad allegatum Capitulum *à collatione*, & post eum Canonistæ, quod Episcopus interveniens Capitulo *ut Canonicus*, habeat vocem, & sua vox augeat numerum: si autem *ut Prælatus*, non habeat vocem, sed solùm habeat potestatem concludendi secundùm majorem partem Capituli.

Hoc tamen Glossographi dictum intelligi debet de voce *absoluta*, non autem de *decisiva* in paritate, quæ in omni congregatione Præsidenti & concludenti competere solet.

Insuper dictum illud Glossographi intellige, nisi consuetudo aut speciale statutum Episcopo aliquid amplius deferat: uti Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii, in electione Canonicorum Graduatorum dat Episcopo tanquam Canonico primum suffragium æquivalens suffragio unius è reliquis Canonicis Graduatis, ac insuper in paritate suffragium decisivum, sive paritatem dirimens.

CAPUT IV.

In quibus Episcopus teneatur consilium vel consensum Capituli petere.

1 *Olim Episcopi Presbyterorum & Diaconorum consilio utebantur.*
2 *In decidendis causis Episcopo assistebant.*
3 *In locum Diaconorum & Presbyterorum successit Capitulum Cathedrale.*
4 *Canonici Cathedrales in regimine Ecclesiæ opera & consilio Episcopo assistere debent.*
5 *Episcopus consilium petere, non tamen sequi, ordinariè tenetur.*
6 *In collatione beneficiorum interdum consensum Capituli habere debet.*
7 *Consensus Capituli requiritur in alienatione bonorum.*
8 *Item in unione beneficiorum.*
9 *Moribus Belgii loco Capituli interdum succedit Vicariatus.*

I. QUamquam penès Episcopos præcipua semper fuerit in Ecclesiæ regimine auctoritas; ac tanquam summi Sacerdotes, ipsámque plenitudinem Sacerdotii obtinentes fuerint considerati, nihilominus ab ipsis Ecclesiæ primordiis, fuit & Presbyterorum, Diaconorúmque ordo & cœtus, quorum consilio & opera Episcopi in Ecclesiæ regimine uterentur.

Hinc illud Cypriani ad Presbyteros & Diaconos suos *Epist.* 5. "Quanquam causa compelleret, ut ipse ad vos „properare & venire deberem: primò cupiditate & deside-„rio vestri, quæ res in votis meis summa est, tum deinde ut „ea, quæ circa Ecclesiæ gubernaculum utilitas communis „exposcit, tractare simul & plurimorum consilio limare „possemus." &c. Et infra: "Ad id verò, quod scripserunt „mihi Compresbyteri nostri Donatus & Fortunatus, No-„vatus & Gordius, solus rescribere nihil potui: quando à „primordio Episcopatus mei statuerim, nihil sine consilio „vestro, & sine consensu plebis, mea privatim sententia „gerere."

Cui consonat illud S. Ignatii: *Revereantur omnes Episcopum ut JESUM Christum existentem Filium Patris; Presbyteros autem ut concilium DEI & conjunctionem Apostolorum. Epist.* ad Tarsenses.

II. Hac de causa videmus passim sacros Canones in judiciis causarúmque decisionibus Presbyteros Diaconósque Episcopis jungere: imò ex Concilio Carthagin. IV. Can. 23. refert Gratianus 15. *qu.* 7. *Can.* 6. "Ut Episcopus nullius „causam audiat absque præsentia suorum clericorum: alio-„quin irrita erit sententia Episcopi, nisi clericorum præ-„sentia confirmetur."

III. Cùm ergo Capitulum Cathedrale præcipuam cleri portionem; unúmque cum ipso Episcopo corpus Senatúmque constituat, pristinúmque Presbyterium, quo inconsulto nihil majoris momenti Episcopi in negotiis Ecclesiasticis expedire consueverant, repræsentet; æquum justúmque, atque regimini Ecclesiæ convenire judicatum est, ut Episcopi in regimine & administratione Ecclesiæ suæ Canonicorum Cathedralium opera & consilio uterentur, imò & in quibusdam nec sine eorum assensu procedere possent.

Et quidem ad Patriarcham Hierosolymitanum scribit Alexander III. in *cap.* NOVIT. ✠ *De his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli:* "Novit plenius tuæ discretionis pru-„dentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis, ita „quod tu caput, & illi membra esse probantur. Unde non „decet te omissis membris, aliorum consilio in Ecclesiæ „tuæ negotiis uti; cum id non sit dubium, & honestati „tuæ & SS. Patrum constitutionibus contraire."

"Innotuit siquidem auribus nostris, quod tu sine consi-„lio fratrum tuorum Canonicorum S. Sepulchri, Abbates „& Abbatissas & alias Ecclesiasticas personas instituis & „destituis. Ideoque id auctoritate Apostolica prohibemus. „Nos enim tales institutiones & destitutiones carere de-„cernimus robore firmitatis."

Et in *cap.* QUANTO. ✠ *eod.* rursus eidem rescribit: "Quia non decet prudentiam tuam in negotiis tibi com-„missæ Ecclesiæ *consilium* Fratrum tuorum postponere, cum „quibus unum corpus existere comprobatis, Fraternitati „tuæ mandamus, quatenus in concessionibus & confir-„mationibus, & aliis Ecclesiæ tuæ negotiis fratres tuos re-„quiras, & cum eorum consilio vel sanioris partis eadem „peragas & pertractes, & quæ statuenda sunt statuas, & „errata corrigas, & evellenda dissipes & evellas."

IV. Juxta modernam proinde Ecclesiæ disciplinam Episcopus Canonicos Cathedrales ut suum Senatum, cujus consilio Ecclesiam suam administret, suscipere tenetur: ipsique Canonici sedulò expendere: "Canonicatuum „ac Præbendarum instituendi rationem & causam hanc „fuisse, ut bene monuit Cardinalis Polus in *Decreto de Re-„format. Cleri Anglicani*, ut qui ad eas assumuntur, Episco-„po assistant, eúmque in muneris sui functione *consilio* & „opera adjuvent, in Divinis celebrandis Ecclesiæ inser-„viant."

Hac de causa Canonicos Cathedrales monuit magnus ille Gandensium Antistes Guilielmus Lindanus: "Ut nulla „ratione putarent se apud Deum excusari, si solum officio „recitando occupentur: in primis vero, ait, per Germa-„niam, qui ad docendum Episcopóque sub serviendum „præcipuè sunt à Carolo Magno instituti, quemadmodum „tabulæ fundationum sonant." *Par. Apologiæ.*

V. Verum tametsi Ecclesiæ mens sit, ut Episcopi in Ecclesiarum administratione arduisque negotiis *consilio* Fratrum suorum sive Canonicorum utantur, præcipuam tamen auctoritatem arbitriúmque penès Episcopum esse vult; ut ipse audito & maturè expenso Canonicorum consilio id decernat, quod Ecclesiæ hic & nunc magis expedire judicaverit.

Qui enim aliquos ut *Consiliarios* sive per modum consilii audire debet, rationes quidem ipsorum expendat justum est; at eorum *consilium* sequi non tenetur; neque consensum Capituli expectare, nisi id speciali jure expressum sit, communiter tradunt Canonistæ ad Titulum Decretalium *de his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, quod S. Carolus in sua Synodo Provinciali V. *part.* 3. *c.* 11. his verbis expressit: "Quibus in actionibus aut deliberationibus Oe-„cumenica Synodo Tridentina, aut Provincialibus con-„ciliis constitutum est de Capituli clerive consilio aliquid „agendum esse, non propterea tamen illud sequendi neces-„sitatem sibi impositam esse Episcopus existimet, nisi in „iis tantùm de quibus id speciatim nominatímque cau-„tum est."

Cui conformis est resolutio sacræ congregationis Cardinalium quam refert Piasecius in praxi Episcoporum *part.* 2. *c.* 2. *n.* 8. qua declaratur; Episcopum in edendis constitutionibus debere requirere consilium Capituli: *Licèt illud non teneatur sequi nisi in casibus à jure expressis.*

VI. Casus verò à jure expressos ibidem enumerat Piasecius; atque in primis requiritur non *consilium* duntaxat, sed & consensus Capituli in illis omnibus in quibus vertitur interesse Capituli, *cap. fin.* ✠ *De his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.* Unde si collatio beneficiorum pertinet tam ad Capitulum, quàm Episcopum, nihil potest de illis disponere Episcopus sine consensu Capituli, *cap.* 6. ✠ *eod.*

VII. Item si agatur de notabilium aliquarum rerum ad Ecclesiam spectantium alienatione, *cap.* 1. 8. & 9. ✠ *eod.*

VIII. Hoc ex capite in Ecclesiarum & beneficiorum unione consensum Capituli intervenire debere, non obscurè innuitur in *Clem. fin. De rebus Ecclesiæ non alienandis.* Plura de his casibus à jure exceptis vide apud Barbosam tractatu de Canonicis *cap. finali.*

IX. Notat autem Zypæus *Consult.* 17. *de Regularibus numero* 38. quod "in his regionibus passim negotia Episcopa-„lia,

„lia, & singulatim uniones, per Episcopos expediantur „non interveniente Capitulo, sed consilio Vicariatus. „Usus autem is notorius est tam quotidiana praxi, quàm „infinitis hodiernarum & veterum unionum litteris ubi„que extantibus." Hæc ille, qui ibidem notat, consuetudinem hanc non esse planè difformem à mente Concilii Tridentini, quod in multis negotiis in integrum capitulum, sed aliquos de Capitulo ab Episcopis in consilium adhiberi vult, ut infrà videbitur, ubi de illis materiis tractabitur.

Praxis hæc, de qua Zypæus, nequaquam universalis est in Ecclesiis cathedralibus Belgicis: plures enim sunt, in quibus, Sede non vacante; nullus Vicariatus instituitur; omniaque negotia *Capitulariter* peraguntur; & ab Episcopis consulitur Capitulum.

TITULUS IX.

De Capitulo Sede vacante.

CAPUT I.

Capitulum Sede vacante in ordinariam Jurisdictionem Episcopi succedit.

1 *Clerus olim Sede vacante Ecclesiam administrabat.*
2 *Capitulum Cathedrale Clerum repræsentans, nunc vices Episcopi supplet.*
3 *Illud procedit etiam quoad ea, quæ Episcopo speciali jure competunt.*
4 *Et generaliter tam quoad jurisdictionem contentiosam quam voluntariam.*
5 *Licèt excludantur inferiores Prælati, non tamen Capitulum.*

I. Cum ob tyrannorum persecutiones S. Cyprianus Ecclesiam suam deserere debuisset, ad Clerum Romanum Sede vacante per mortem Fabiani Pontificis scripsit Clerus Carthaginensis, cui respondens Clerus Romanus inter alia dicit: "Et cùm incumbat nobis, qui videmur *Præpositi* „esse, & vice *Pastoris* custodire gregem, si negligentes in„veniamur, dicetur nobis quod & Antecessoribus nostris „dictum est, qui tam negligentes Præpositi erant: quo„niam perditum non requisivimus, & errantem non cor„reximus, & claudum non colligavimus, & lac eorum „edebamus, & lanis eorum operiebamur.... Nolumus er„go, fratres dilectissimi! & vos mercenarios invenire, sed „bonos Pastores, cùm sciatis non minimum periculum „imminere, si non hortati fueritis fratres nostros stare in „fide immobiles; ne præceps iens ad idololatriam fundi„tùs eradicetur fraternitas." Hactenus Clerus Romanus *Epist.* 2. inter epistolas Cypriani editionis Rigaltii: quæ evidenter ostendunt, curam regiminque Ecclesiarum Romanæ & Carthaginensis Pastore Eviduatarum, Clero illarum respectivè Ecclesiarum incubuisse.

II. Proinde à Patrum descendit traditione; quod in Capitulum Cathedrale Clerum Ecclesiæ repræsentans, Diœceseos regimen, ipsàque Episcopalis auctoritas Sede vacante devolvatur, *cap.* 11. *&* 14. *&c. de majorit. & obed. cap. unic. Ne Sede vacante in VI. cap. penult. de suppl. neglig. Prælatorum in VI.* & aliis multis, è quibus canonistæ hanc formant regulam: Capitulum Sede vacante fungitur vice Episcopi, & succedit in omnibus quæ sunt jurisdictionis ordinariæ, exceptis casibus in jure expressis; licèt etiam non competerent Episcopo jure communi, sed solùm ex consuetudine, vel statuto sive indulto speciali: modò tamen competant tanquam Episcopo & Ordinario.

III. Undè facultas concessa Episcopis à Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 6. *de Reformat.* dispensandi super irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, etiam competit capitulo Sede vacante: "Nam licèt illa facultas „(ait Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *num.* 40.) Episcopo „competat jure speciali dicti decreti, tamen competit ei „jure communi, & ex *jurisdictione ordinaria* ei attributa per „dictum decretum." Quandocunque ergo vel à consuetudine, vel aliunde v.g. à Synodo Tridentina datur Episcopis aliqua facultas, extendendo, aut prorogando eorum jurisdictionem ordinariam; aut in aliquibus casibus tollendo monasteriorum aut capitulorum exemptionem, quæ jurisdictioni ordinariæ obstaculum objiciebat, capitulum Sede vacante succedit, uti rectè monet Garcias dicto loco *num.* 48.

IV. Procedit autem tam in jurisdictione contentiosa & necessaria, quàm voluntaria & gratiosa. Vide Glossam Pragmat. *Tit. de Concubinariis*, verbo *Superiores.*

V. Quin licèt *cap.* 20. *sess.* 24. *de Reform.* causæ matrimoniales & criminales solius Episcopi cognitioni reserventur, exclusis omnibus inferioribus judicibus, tamen non intelligi exclusum capitulum Sede vacante, ex Quaranta monet Zypæus, quia *non est inferior Prælatus, sed fungitur ipsa jurisdictione Episcopi.*

CAPUT II.

In quæ Capitulum Sede vacante Episcopo non succedat.

1 *Capitulum in jurisdictionem ordinariam Episcopi, non extraordinariam succedit.*
2 *Quandonam succedat in iis, quæ Episcopis conceduntur tanquam Sedis Apostolicæ delegatis?*
3 *Quomodo succedat in collationem beneficiorum?*
4 *Quæ potestas Capituli circa alienationem bonorum ad mensam Episcopalem spectantium?*
5 *Non succedit in ea, quæ Ordinis sunt.*
6 *Potest tamen facultatem dare Ordines conferendi, & Ordines suscipiendi.*
7 *Hæc facultas quomodo à Synodo Tridentina limitata?*
8 *An Capitulum possit dare facultatem recipiendi Ordinem titulo patrimonii?*
9 *Quamdiu Sedes censeatur vacare moribus Belgii?*

I. Capitulum Sede vacante Episcopo tanquam totius suæ Ecclesiæ ordinario Pastori & Judici succedit, atque in omnibus, quæ ipsi *ut Episcopo* competunt, vicem ejus supplet, nisi specialiter excipiantur: quæ verò Episcopo, *non ut Episcopo*, seu *Ordinario* suæ Diœceseos, sed in alia qualitate *speciale & quasi extranea* attribuuntur, in his capitulum Episcopum non repræsentat, nec ejus vices supplet.

II. Unde infertur, quòd potestas attributa à Concilio Tridentino Episcopis *tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis*, defuncto Episcopo in capitulum non transeat, uti in terminis post alios tradit Fagnanus ad *cap.* HIS QUÆ *&c. de majorit. & obedientia num.* 55. unà monens, hoc non procedere, si facultas illa Episcopis competat *utroque jure*, scilicet *ordinario & delegato*; veluti si Concilium det illis facultatem procedendi *etiam* auctoritate Apostolicâ.

Et quidem si Concilium tribuat Episcopis auctoritatem procedendi auctoritate Apostolica iis in casibus, quibus ante Concilium poterant procedere auctoritate *ordinaria*, eo casu Concilium non censebitur derogasse auctoritati ordinariæ; sed eidem adjunxisse auctoritatem Apostolicam.

Id perspectum habens S. Carolus declaravit, quod "si „Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus senten„tiam in iis causis tulerit, in quibus ante Concilium Tri„dentinum *Ordinarius* eadem jurisdictione potestatéve uti „poterat, *non ad Sedem Apostolicam*, sed *ad Archiepiscopum*, ab „alia sententia devolvatur appellatio." *In Concil. Mediol. V. part.* 3. *cap.* 11.

Itaque capitulum Cathedrale ad exemplum pristini Presbyterii sive Cleri, Sede vacante fungitur vice *Pastoris*, eique incumbit, curam Diœcesis gerendo ea omnia facere, quæ Episcopus vi sui officii Episcopalis agere deberet; nisi quædam speciali jure futuro Episcopo sint reservata.

III. Cùm autem à Ministrorum electione maximè dependeat bonum Ecclesiæ regimen, voluit Ecclesia, ut si ea conformiter ad jus commune & primævam ac Apostolicam disciplinam Episcopis solis competat, futuro Episcopo illa reservetur.

Hinc inter casus specialiter exceptos, in quibus Capitulum Sede vacante non succedit, præcipuum esse tradunt canonistæ collationem beneficiorum; idque sive competat jure collationis strictè dictæ, sive jure præsentationis; sive jure proprio, sive jure devoluto: modò tamen collatio sive præsentatio sit libera, neque conjunctim cum Capitulo, sed soli Episcopo competat.

Si enim collatio vel confirmatio aut institutio tantùm competat Episcopo ad præsentationem patroni Laici vel Ecclesiastici; vel collatio sit quidem libera, sed spectet *conjunctim* ad Episcopum & Capitulum, his casibus Capitulum Sede vacante Episcopo succedit; & collationem, confirma-

firmationem vel institutionem dare potest; uti communiter docent interpretes, & communis praxis probat.

Imò si ex aliquo privilegio, aut gratia beneficium spectans ad solius Episcopi collationem, debeatur *certæ* personæ, v. g. Nominato Academico, eo casu posse Capitulum aut Vicarium Sede vacante conferre, tradit Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. ubi *n.* 73. docet eam collationem dici necessariam, quæ est debita certæ personæ, seu certo generi personarum. Et ideò, ait *nu.* 75. quando patronus præsentâsset plures æquè idoneos, posset nihilominus Capitulum Sede vacante instituere, quem maluerit ex præsentatis.

Conformiter ad hanc distinctionem, Synodus Diœces. Mechliniensis *tit.* 15. *cap.* 6. declarat: " Beneficia ad collationem Archiepiscopi spectantia, per Capitulum vel Vicarium non conferantur: Deservitores tamen & administratores ejusmodi beneficiorum vacantium licitè constituentur: & præsentati à patronis, si idonei judicati fuerint per Archidiaconum institui poterunt.

Et capite sequenti addit: "Si quam ex novem præbendis affectis (id est, graduatis) Sede vacante vacare contigerit; reliqui ejusmodi præbendas obtinentes, liberè illam, debitè tamen qualificato, conferre poterunt, Sedis vacatione non obstante." Idque ideo indubiè, quia harum præbendarum collatio spectat conjunctim ad Episcopum & Canonicos graduatos, ut infra dicetur.

IV. Adhæc Ecclesia suo destituta Patre & Pastore, viduæ ac pupillo comparatur. Quare sicuti alienatio bonorum pupilli interdicta est tutoribus & curatoribus, pariformiter alienatio bonorum Ecclesiæ seu Episcopatus, sive ad mensam Episcopalem spectantium, Capitulo Sede vacante interdicta est; Fagnanus loco citato *n.* 58. & alii ibidem citati.

V. Ulteriùs, quia ea quæ Ordinis sunt Episcopalis dependent à charactere Episcopali, qui nec Capitulo nec singulis de Capitulo communicatur, etiam in Capitulum non transeunt, quæ ab Ordine Episcopali dependent.

VI. Verùm, quia non tam Ordinis, quàm jurisdictionis est, licentiam impertiri subditis, ut ab alio quàm Diœcesano Ordines suscipiant; aut ut Episcopus in aliena Diœcesi, quæ Ordinis sunt exerceat, hinc est, quòd Capitulum Sede vacante nequeat quidem ea quæ Ordinis sunt, per se sive Vicarium suum exercere, possit tamen vi jurisdictionis ordinariæ per vacationem Sedis ad se devolutæ concedere, ut subditi sui ab alio Ordines suscipiant, *cap.* 3. *de Temporib. ordinat. in* 6. vel alteri Episcopo licentiam impertiri, etiam in Diœcesi viduata quæ Ordinis sunt exercendi.

VII. Hanc tamen Capituli potestatem limitavit Synodus Tridentina *sess.* 7. *cap.* 10. *de Reformat.* ut " non liceat Capitulis Ecclesiarum Sede vacante, infra annum à die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vacant, tam ex juris communis dispositione, quàm etiam cujusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere."

Hoc decreto etiam comprehendi dimissorias pro prima tonsura notat Garcias *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 7. *num.* 73. non obstante declaratione S. congregationis Cardinalium ad calcem hujus decreti relata his verbis: *Congregatio censuit, textum hunc non comprehendere primam tonsuram*; quia, ut monet Garcias, intelligenda est, non quoad prohibitionem, sed quoad pœnas in decreto adjectas: hancque explanationem communis praxis comprobat: notátque Fevretius, Capitula, Sede vacante non posse infrà annum dimissoriales concedere, tametsi consuetudine immemoriali essent muniti.

Restringit tamen Synodus Tridentina suum decretum ad eos, qui beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctati fuerint: his enim dimissorias etiam à die vacationis Capitulum dare potest. *Arctati* ratione beneficii *recepti* dicuntur, qui obtinent beneficium ratione cujus infra determinatum tempus tenentur ad certum Ordinem promoveri; quod tempus si infra annum à vacatione Sedis Episcopalis elabatur, poterit Capitulum ei tanquam *arctato* ratione *beneficii recepti* litteras dimissoriales concedere. Si vero nullum beneficium habeat, sed præsentetur à patrono ad aliquod beneficium, quod certum Ordinem actu requirit, poterunt ei dari litteræ dimissoriales tanquam *arctato* ratione beneficii *recipiendi*.

VIII. Post annum verò libera est potestas Capitulo, tanquam vices ordinarii supplenti, dare dimissorias, etiam ti tulo patrimonii vel pensionis, si id Ecclesiæ necessitas aut utilitas requirat, conformiter ad *cap.* 2. *sess.* 21. *de Reformat.* quamvis S. Congregatio videatur declarasse, Capitulum Sede vacante non posse dare dimissorias ordinandi *ad titulum patrimonii*; quia uti de Regno Castellæ monet Garcias loco citato *num.* 93. ita & de Belgio dici potest; nimirum declarationem illam non videri receptam, uti monet Zypæus in jure novo *Tit.* NE SEDE VACANTE *num.* 2.

IX. Vacare autem Sedes censetur, saltem de consuetudine Belgii, donec litteras confirmationis à Pontifice obtentas Regi sive consilio Regio Episcopus confirmatus ostenderit, illæque placetatæ Capitulo exhibitæ sint; atque in vim illarum per se vel alium possessionem acceperit: quod & in Hispania aliisque Regnis servari testatur Garcias *de Benef. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 258.

CAPUT III.

Qualis Vicarius Sede vacante hodie constitui soleat.

1 *Olim Clerus in communi Sede vacante Ecclesiam ministrabat.*
2 *Hodie ex Decreto Concilii Tridentini constituendus Vicarius.*
3 *Synodus Tridentina Officialem & Vicarium pro uno eodemque accipit, secus obtinet in Belgio.*
4 *Moribus Belgii capitulum Officialem distinguit à Vicario.*
5 *Officiales à Capitulo eligi non solent, sed constituti ab Episcopo continuari.*
6 *Decretum Concilii Tridentini moribus Belgii solùm habet locum in Vicario obtinente jurisdictionem voluntariam.*
7 *Intra octo dies à vacatione constitui debet, vel ab Episcopo constitutus continuari.*
8 *Non debet esse graduatus in Jure.*
9 *Moribus hodiernis constituendus est Vicarius distinctus ab Officiali.*
10 *Possunt plures constitui Vicarii.*
11 *Præter Vicarium potest constitui Vicariatus.*

I. De jure communi jurisdictionem Episcopi devolvi ad Capitulum Sede vacante supra ostendimus; illamque per se in communi olim exercere poterat, atque ita Clerum Romanum vacante Sede eam exercuisse ex supra relatis ejus ad Clerum Carthaginensem litteris sat manifestum est.

II. At cùm compertum esset, etiam hîc non rarò locum habere illud tritum: *Segnius expediunt commissa negotia plures*, declaravit Synodus Tridentina *sess.* 24. *c.* 16. *de Reform.* quod " Capitulum Sede vacante Officialem seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in jure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel aliàs quantum fieri poterit, idoneus: si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur."

Pro intellectu hujus decreti prænotanda sunt sequentia.

III. Primò, Concilium in hoc decreto pro uno eodemque accipere Officialem & Vicarium, idque juxta usum plurium Ecclesiarum, & quidem totius Italiæ; ubi referente Thomasino *de Discipl. Eccles. part.* 4 *lib.* 1. *cap.* 27. *n.* 5. etiamnum hodie Officialis & Vicarius Episcopi solet esse eadem persona, at in hisce vicinisque Provinciis solent Episcopi habere officialem, qui contentiosam jurisdictionem, & Vicarium qui voluntariam exerceat; hicque *Vicarius Generalis* dici consuevit.

IV. Simili modo, Capitulum Sede vacante in jurisdictionem Episcopi & contentiosam & voluntariam succedens, alterum Officialem, qui contentiosæ jurisdictioni præsit, & Vicarium generalem, qui voluntariæ, de novo creare, vel ab Episcopo creatum confirmare consuevit.

V. Et quidem quoad Officiales constitutos ab Episcopis, hi in Officio suo Sede vacante continuari consueverunt; raròque à Capitulo novi eliguntur: quin moderna praxis in Regno Galliæ obtinet, sæpiùs in contradictorio judicio firmata, Capitulum Sede vacante Officiales ab Episcopo institutos destituere non posse, nisi Capitulum probet se esse in antiqua possessione contraria, uti latè refert Brodeau in *Notis ad Louet lit. O. art.* 2.

VI. Decretum proinde Concilii Tridentini, in quantum injungit Capitulo post mortem Episcopi constituere Officialem seu Vicarium infra octo dies, moribus nostris attentis ferè unicè locum habet in Vicario generali *voluntariam* jurisdictionem, & curam spiritualem obtinente.

VII. Et quidem si similem Vicarium infra octo dies non constituerit, vel existentem non confirmarit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvitur: poterit tamen lapso octiduo moram purgare, & Vicarium eligere, quamdiu Metropolitanus manum non apposuit: uti & in his partibus, etiam collatores & patroni beneficia conferunt, & ad ea præsentant, quamdiu superior nihil præstitit. Zypæus in jure novo *Tit. Ne Sede vacante.*

Hunc Vicarium vel de novo constituere, vel ab Episcopo constitutum confirmare in arbitrio est Capituli.

VIII. Cùm verò in similem Vicarium generalem transire non

non soleat jurisdictio contentiosa; sed ea apud eum, qui *Officialis* dicitur resideat, etiam non requiritur, ut hic Vicarius sit Doctor aut Licentiatus in Jure Canonico; quam qualitatem requirit duntaxat Synodus Tridentina in Vicario cui exercitium jurisdictionis contentiosæ committitur; quem & propterea cum Officiali confundit.

Hinc, uti bene notat Zypæus in jure novo *tit. de Sede vacante*, videmus hic tam ab Episcopis, quàm capitulis Sede vacante in *Theologia graduatos* Vicarios passim constitui ad exercendam voluntariam jurisdictionem.

IX. Ulterius quia Synodus Tridentina Vicarium confundit cum Officiali, videtur attentis verbis decreti, unum duntaxat posse constitui à capitulo Vicarium, qui & contentiosam & voluntariam jurisdictionem exerceat. Verùm cùm notorium sit, in hisce aliisque multis Provinciis Officialem à Vicario distingui, etiam notorium est, Sede vacante præter Officialem insuper Vicarium eligi. Unde quando Synodus D. Mechliniensis voluit ut capitulum Metropolitanum Sede vacante infrà octo dies non plures Vicarios, sed unum tantùm Vicarium constituat, vel existentem confirmet juxta præscriptum Concilii Tridentini, indubiè intelligi debet de illo, qui attento harum Provinciarum usu, Vicarius dicitur; & ab Officiali distinguitur.

X. Insuper notandum, quod in pluribus, etiam Belgicis Ecclesiis consuetudine immemoriali obtineat, ut plures Vicarii Sede vacante cum eadem auctoritate & æquali jurisdictione constituantur: quam consuetudinem à Concilio non esse sublatam multis probat Garcias *de Beneficiis part. 5. c. 7. num. 36.* referens ita à S. congregatione responsum fuisse.

XI. Ulterius moribus nostris obtinuit, ut quemadmodum Episcopus aliquos canonicos interdum eligit, è quibus Concilium suum, quod *Vicariatum* vocat, componit, ita quoque capitulum Sede vacante, subinde unum nominat Vicarium generalem, ac insuper aliquos è canonicis, qui *Vicariatum* constituant; cujus consilio vel assensu Vicarius generalis juxta capituli deliberationem in regimine Diœcesis procedat.

CAPUT IV.

A quo & qualem jurisdictionem accipiat Vicarius.

1. *Vicarius jurisdictionem accipit à Capitulo.*
2. *Jurisdictio devolvitur ad Capitulum non ad Vicarium.*
3. *Cura & solicitudo Ecclesiæ, etiam constituto Vicario, manet apud Capitulum.*
4. *Si Vicarius sit suspectus, Capitulum de causa suspectationis cognoscit.*
5. *Capitulum potest Jurisdictionem Vicarii limitare.*
6. *An Vicarius pro libitu & arbitrio Capituli possit revocari?*
7. *Quid circa hoc moribus Belgii obtineat.*
8. *Meritò soliciti sunt Canonici ut bonus constituatur Vicarius.*
9. *Ultra Vicarium, à Capitulo constituendus Oeconomus, qui rebus temporalibus Episcopatus intendat.*
10. *Fallit in Episcopatibus qui subjacent Juri Regaliæ.*
11. *Oeconomi à Capitulo deputati succedenti Episcopo rationem administrationis reddere debent.*

I. Sicut Vicarius Episcopi omnem suam auctoritatem & jurisdictionem ab Episcopo recipit; eamque juxta limites & formam sibi ab Episcopo præscriptos exercere debet, ita quoque Vicarius à capitulo Sede vacante nominatus omnem suam jurisdictionem & auctoritatem à capitulo mutuat.

II. Licet enim Synodus Tridentina voluerit à capitulo constitui Vicarium, nihil tamen circa jurisdictionem immediatam devolutionem mutavit: sed eam in terminis juris communis reliquit: ut quemadmodum de jure communi tota ad capitulum devolvebatur, ita & nunc devolvatur, maneàtque ipsa jurisdictio radicaliter, etiam constituto Vicario, apud ipsum capitulum; exercitium verò apud Vicarium; quod fieri mandavit Tridentinum: quia penè impossibile esset, ut, si capitulum *per se* administret, singulis Ecclesiæ necessitatibus, præsertim repentinis, & moram non ferentibus, pro debito posse satisfieri: Vide Zypæum *resp.* 1. NE SEDE VACANTE.

III. Hinc ulterius consequens est, uti ibidem notat Zypæus, Capitulo post nominationem Vicarii adhuc incumbere solicitudinem Episcopalem in quam successit; neque ab ea constituto Vicario plenè exonerari; quod etiam evidenter supponit epistola Clementis VIII. ad capitulum Neapolitanum, quam ex Quaranta ibidem refert Zypæus.

IV. Eodem ex fonte, si Vicarius sit in aliqua causa suspectus, providet capitulum: atque vi jurisdictionis apud ipsum remanentis de causis suspectationis cognoscit, ut tradit Fagnan. ad *Cap.* HIS QUÆ *de major. & obed. n. 75.*

V. Quin eodem ex capite, si capitulum det Vicario limitatam jurisdictionem & auctoritatem reservando sibi aliqua, ea Vicarius exercere non potest. Garcias *de Beneficiis part. 5. cap. 7. nu.* 30. cui & Ecclesiarum multarum praxis consentit.

VI. Quandoquidem de ratione Vicarii esse videatur dependere à voluntate & arbitrio constituentis; sive illius cujus vices sustinet, consequens apparet, Vicarium capituli, non secus ac Vicarium Episcopi, pro libitu & arbitrio capituli revocari posse: & ita ante Concilium Tridentinum unanimi consensu sentiebant canonistæ. At cùm hodie ex præscripto Tridentini Concilii, capitulum Vicarium nominare jubeatur; adeoque nominatio Vicarii, vel non designatio non ita sit arbitrio capituli, quemadmodum est in arbitrio ipsius Episcopi, hinc etiam penes Episcopum hodie videtur esse liberior revocatio ipsius Vicarii, quàm penes capitulum.

Et quidem Synodus Mechliniensis decernit: "Vicarium „semel à capitulo electum, vel confirmatum, postea sine „*justa & rationabili causa* removeri non posse.

Quin & refertur declarasse Sacram congregationem, Vicarium à capitulo nominatum removeri non posse, nisi ex causa à Sacra congregatione Episcoporum probanda: "Sed, ait Zypæus in Jure novo loco citato, credo hic non „obtinere eam recursum."

VII. Interim tamen, quia Vicarii generales à capitulo electi solent constitui pro tempore vacantis Sedis; nec nisi rarissimè renovari solent, ægrè mores Belgii paterentur, ut sine causæ allegatione, & probatione Vicarius officio suo destitueretur; præsertim cum ea amotio vix sine aliqua infamiæ nota hodie fieri posset.

Ita quippe consuetudine passim obtinuit, ut licèt officia seu sæcularia seu Ecclesiastica sint de natura sua, aut etiam speciali statuto revocabilia; imo teneantur possessores eorum singulis annis ea ad manus constituentium resignare, nequeant tamen iis privari, nisi ex causa vera, & probata, si talia sint, quæ revocari, & mutari non solent; sed ad vitam continuari; ac ut talia vulgo reputari: adeo ut mutatio, vel revocatio sine nota infamiæ fieri non posset. Vide Wamesium Consilio canonico 301. & Dominum Christinæum in Notis ad Bugnyonium *de Legibus abrogat. lib. 1. Satyra* 1.

Interim tamen cùm ex justa & rationabili causa capitulum possit Vicarium electum vel confirmatum removere, argumentum est nequaquam obscurum, jurisdictionem penes capitulum etiam constituto Vicario manere: licèt exercitium illius juxta terminos à capitulo præfixos, sit apud Vicarium, & non apud capitulum.

VIII. Ex his facilè quisque judicare poterit, quanta debeat esse canonicorum cura & solicitudo, ut prudens, peritus ac zelosus Vicarius eligatur; quandoquidem bonum vel malum regimen totius Diœcesis unicè penè dependeat à bono vel malo Vicario.

IX. Ultra Vicarium, cui regimen Ecclesiæ committitur, vult Synodus Tridentina, ut capitulum Sede vacante Oeconomum unum vel plures fideles ac diligentes decernat: qui rerum Ecclesiasticarum & proventuum curam gerant.

X. Hanc tamen dispositionem Concilium limitat ad casum, ubi fructuum percipiendorum cura Capitulo Sede vacante incumbit.

Unde si Episcopatus Juri Regaliæ sint subjecti, Sede vacante rerum temporalium administratio, non ad Oeconomos à Capitulo deputandos, sed ad Officiarios Regios spectare consuevit.

XI. Oeconomi à Capitulo deputati solam custodiam & curam rerum ad Episcopatum spectantium habent: unde instar curatorum nihil de fundis aut rebus Episcopatus alienare possunt: tenentúrque hi Oeconomi Episcopo ad vacantem Ecclesiam promoto rationem suæ administrationis, si exigat, reddere; tametsi ex ipso Capitulo fuerint assumpti; potéstque eos Episcopus punire, si in officio administrationis deliquerint: etiamsi prædicti Officiales, ait Tridentinum, redditis rationibus, à Capitulo, vel deputatis ab eodem, absolutionem, aut liberationem obtinuerint.

TITU-

TITULUS X.

De Canonicis Graduatis.

CAPUT I.

Qua ratione & quomodo Canonici Graduati, præsertim in Belgio instituti.

1 *Ecclesia semper desideravit ut ad Canonicatus Graduatos assumerentur Viri docti.*
2 *Hoc ut assequeretur gradus Academicos Canonicatibus annexuit.*
3 *Eundem in finem in erectione novorum Episcopatuum Belgii instituti sunt Canonici* Graduati.
4 *Hi tenentur specialiter operâ & consilio Episcopo assistere.*
5 *Ex iisdem eligendi Archidiaconus, Archipresbyter & Pœnitentiarius.*
6 *Eligendi per Episcopum & Graduatos, & quare.*
7 *Hæ præbendæ sub nullis reservationibus &c. comprehenduntur.*
8 *Tres ex iis Canonicis examinant admittendos ad Sacros Ordines & curam animarum.*

I. Anonicos Cathedrales successisse pristino Presbyterio, quod Episcopo pro Senatu esse in Ecclesiæ suæ administratione solebat, suprà vidimus, ipsosque ex sua institutione ac mente Ecclesiæ debere operâ ac consilio Episcopis assistere; ac unà cum ipsis Episcopis Senatum Ecclesiæ constituere ostendimus.

Quapropter solicita admodum fuit Ecclesia, ut ad hos præsertim Canonicatus assumerentur viri eruditione ac moribus ita conspicui, ut meritò sperari queat, quod ex iis corpus tale coalescat, à quo Episcopi in Ecclesiæ regimine operam & sanum consilium habere queant. " Decet „namque (ait Synodus Burdigalensis an. 1624. *cap. 9.*) Metropolitanam aliasque Cathedrales Ecclesias, eas personas ita probitate ac scientia commendatas ad Canonicatus assumere & eligere, ut ex iis corpus capituli coalescens, *Senatus* Episcoporum, unde *consilium* accersant, „meritò dici possit.

II. Hoc ut faciliùs & efficaciùs consequerentur Patres Concilii Basileensis *Sess.* 13. voluerunt: " Ut in qualibet Ca„thedrali & Collegiata Ecclesia ultra præbendam Theo„logo assignandam, tertia pars præbendarum conferatur „*Graduatis.*" Hoc decretum non tantùm in Sanctionem Pragmaticam jussu Caroli VII. Galliarum Regis relatum est; sed etiam concordato inter Leonem X. & Franciscum I. conservatum & de novo confirmatum.

Quin & Synodus Tridentina expendens, quantopere Ecclesiæ intersit, ut ad canonicatus promoveantur Viri doctrina & probitate insignes & probati, hortatur, ut " in „Provinciis, ubi id commodè fieri potest, dignitates om„nes, & saltem dimidia pars canonicatuum in Cathedra„libus Ecclesiis & Collegiatis insignibus conferantur tan„tùm Magistris vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in „Theologia vel Jure Canonico." *Sess.* 24. *c.* 12. *de Reformat.*

III. Eundem in finem in erectione novorum Episcopatuum Belgii facta ad instantiam Philippi II. per Paulum IV. statutum fuit: " Ut decem canonicatus sive præbendæ „primò vacantes sic maneant affecti, quod ipse Episcopus „unum vel unam omnium primò vacaturos tanquam „mensæ Episcopali perpetuò unitos obtinere, illorumque „ratione persona capitularis esse, vocemque & auctorita„tem etiam in capitulo super Decanum & canonicos ha„bere possit.

„Reliqui verò novem canonicatus & præbendæ prædi„cti tribus *Magistris* aut Licentiatis in Theologia, & tri„bus aliis *Doctoribus Decretorum*, seu in iis Licentiatis, ac „tribus aliis *Nobilibus* ejus Diœcesis, etiam in Jure vel „Theologia saltem gradu Licentiaturæ in famosa quapiam „Universitate Studii Generalis, secundùm tenorem præ„dictarum Litterarum promotis, ordine in dicta designa„tione expresso, in perpetuum concedi & assignari de„beant.

IV. " Quodque ad sex priores tam Nobiles quàm alii „non nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reli„quos vero tres canonicatus & tres præbendas ex reliquis „novem canonicatibus & præbendis hujusmodi, nulli nisi „Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possunt; ac „omnes & singuli ratione suarum hujusmodi præbenda„rum consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religio„nis, cæterisque difficultatibus pro tempore emergenti„bus, quoties ab Episcopo suo requisiti fuerint, tam con„junctim quàm divisim præstare teneantur.

V. " Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, & „alius Archipresbyter ad Archipresbyteratum, nec non „reliquus ex dictis Graduatis, Pœnitentiarius ad Pœniten„tiariam hujusmodi, ad nominationem Episcopi assumi, & „omnium primi post Episcopum vacaturos canonicatus & „præbendas prædictos simili ordine consequi debeant.

Hæc sat patenter evincunt, hanc Graduatorum institutionem unicè factam, ut in Cathedralibus Ecclesiis aliqui ut minus inter canonicos essent, qui scientia ac eruditione in Sacra Theologia & Sacris Canonibus excellerent; qui Episcopis consilio & opera in regimine suæ Ecclesiæ assistere possint.

VI. " Ut autem, prosequitur Bulla erectionis, de viris „spectatæ doctrinæ & probitatis, ad ædificationem Eccle„siæ Dei, accuratius prospiciatur, quod ipsi novem cano„nicatus & novem præbendæ hac prima vice per Episco„pum duntaxat, & deinde quoties illi futuris temporibus „vacaverint, ut præfertur, ad electionem Episcopi & „aliorum Graduatorum præfatorum superstitum per eos „conferantur, & in hujusmodi electione suffragium Epi„scopi non plus juris sive momenti, quàm cujusvis Gra„duatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente, tunc„que iteratum ad hoc Episcopi suffragium paritatem di„rimat.

Ex his erectionis verbis intelligant Canonici Graduati electionem loci vacantis sibi esse delatam; ut nimirum: *De Viris spectatæ doctrinæ & probitatis, ad ædificationem Ecclesiæ DEI accuratius prospiciatur.* Proinde hinc intelligant, quàm soliciti esse debeant, ut omni humano respectu seposito, hujusmodi viros eligant.

Hac de Episcopis & Canonicis Graduatis spe conceptâ, pro stabilienda eorum in hac electione libertate, declaratur & statuitur in ipsa erectionis Bulla: " Quod ipsi novem „canonicatus & novem præbendæ sub nullis specialibus „vel generalibus etiam mentalibus reservationibus, affe„ctionibus, etiam in corpore Juris clausis, nec non ex„spectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, in„dultis de providendo, commendando, & aliàs disponen„do, primariis precibus nuncupatis, vel aliis gratiis præ„ventivis, per Nos aut Romanos Pontifices pro tempore „existentes, & Sedem Apostolicam prædictam, vel ejus „Legatos etiam consideratione, intuitu, contemplatione, „vel ad instantiam Imperatoris, Regis, Ducum, ac alio„rum Principum, aut ejusdem S. R. E. Cardinalium, & „ex quacunque causâ quantumlibet urgenti pro tempore „factis & concessis comprehendantur, nec etiam tanquam „vacantes Sedem eandem, aut ulla alia ratione generaliter „vel specialiter reservari, nec illorum vacatione per re„signationem, etiam ex causa permutationis apud Sedem „eandem pro tempore occurrentem, per Romanum Pon„tificem aut Sedem hujusmodi de illis provideri, aut aliàs „quoquo modo disponi possit, sed forma electionis præ„missæ omni tempore servari nullaq; causâ infringi debeat.

Adhæc, quod magna de eruditione cæterisque qualitatibus canonicorum Graduatorum concepta fuerit idea, & illud non obscurè evincit, quòd è novem Graduatis eligi debeant ab Episcopo tres præcipui ejus Ministri, scilicet Archidiaconus, Archipresbyter Cathedralis, & Pœnitentiarius.

VIII. Accedit, quòd in Bulla dicitur: " Ex senioribus „præfatis canonicis duo in Theologia, & unus in Jure „canonico Graduati unà cum Archidiacono curam ha„beant examinandi promovendos ad Sacros Ordines, & „admittendos ad curam animarum, quacunque illi aucto„ritate provisi fuerint.

CAPUT II.

De Graduatis Theologis & Canonistis.

1 *Solent Graduati in Theologia & Jure Canonico æquiparari.*
2 *Objectio contra hanc paritatem.*
3 *Solvitur objectio.*
4 *Canonista Canonibus SS. ut oportet instructus etiam aliquo modo Theologus est.*

5 Plu-

5 *Pluribus saeculis Canonistarum & Theologorum distinctio fuit ignota.*
6 *Utiliter Canonistae studium Theologiae & Theologus studium Canonum jungunt.*
7 *Quae causa, quòd Graduati in Jure Canonico SS. Canonibus, ut oportet, non sint instructi.*
8 *Conveniens esset, ut gradus in Jure Civili non semper jungere ur gradus in Jure Canonico.*
9 *Ex praemissis ostenditur, Canonistam posse Theologo comparari.*

I. SYnodus Tridentina sive in promovendis ad Canonicatus & Praebendas, sive in promovendis ad primarias dignitates Ecclesiasticas, etiam Episcopatum, requirens gradum Academicum, ubique gradum in Jure canonico jungit gradui in Sacra Theologia; ita ut velit promovendum esse Graduatum in Theologia aut Jure canonico. Similiter Bulla erectionis novorum Episcopatuum in Belgio numerum aequalem Graduatorum in Jure canonico, & Graduatorum in Theologia instituit; neque in electione ad Dignitates, Theologos Canonistis praefert, sed Episcopo liberum relinquit, vel ex his, vel ex illis assumere.

II. Verùm, cùm Canonici cathedrales, ac praecipuè ipsi Graduati instituti sint, ut Episcopo in regimine Ecclesiae consilio & opera assistant; illudque regimen unicè ferè spiritualem animarum profectum atque directionem respiciat, qua ratione canonistae cum Theologis in hoc munere concurrere, aut his aequari possunt?

Canonistarum quippe scientia, non tam regimini spirituali subservire posse videtur, quàm litibus ac controversiis forensibus terminandis; quae minima ac infima est regiminis Episcopalis portio.

III. Negari non potest, non paucos hodie inter Graduatos in Jure canonico reperiri, qui unicè penè incubuerunt Canonibus & Decretalibus, quae ad lites & judicia valent; eosque ferè solos in praelectionibus exponi audiverunt: adeóque forensibus judiciis ac litibus prosequendis aut terminandis idonei duntaxat reperiuntur: sed absit, ut hujusmodi Graduatos in Jure canonico ad canonicatus & dignitates Ecclesiasticas, ut Episcopis in regimine & cura Ecclesiae adjutores & consiliarii essent, Ecclesia aut Fundatores desideraverint; sed veros indubiè voluerunt praefici canonistas: id est, ea Canonum scientia refertos, qui Patrum acta ac mores repraesentantes, optimam Ecclesiae componendae atque ordinandae rationem continent.

„Hi autem Canones, (uti rectè monuit pius Parisiensis Universitatis Cancellarius Joannes Gersonius) si bene inspiciamus, non sunt nisi conclusiones elicitae vel illatae ex principiis Theologicis, id est, ex Evangelio & aliis libris canonicis per illos, quibus dicitur: *Qui vos audit, me audit.*“

IV. Hisce Canonibus, si ritè essent instructi Canonistae, sive in Jure canonico Graduati, quis non videat, quàm hi possent, non secus ac Theologi, regendae Ecclesiae esse idonei?

Imò si hisce Canonibus sese occuparent, qui Juri canonico operam navant; atque ad Ecclesiae serviendum se studio illi impendunt, etiam in Theologicis scientiis non essent ignari.

V. Si enim Canones sint *Conclusiones ex principiis Theologicis elicitae vel illatae*, qui illorum plenam notitiam ac genuinum sensum assequi desiderat, etiam principiorum, è quibus deducuntur, planè ignarus esse non potest.

Hinc Gersonius asserere non veretur, „per quadringentos & amplius annos ita gubernatam fuisse Ecclesiam; ut non esset distinctio Theologorum & Canonistarum; licet Canones Sacri multi essent ultra tenorem expresse traditum in Evangeliis & caeteris Libris canonicis.“

VI. Deinde monet, „Dominum non ita distinxisse Theologiam à Sacris Canonibus, & è contra, quin utiliter & salubriter possint ab eodem homine, quantum sibi conceditur, investigari. Si enim reperti sunt, qui ultra canones Sacros Legibus humanis dederunt studium suum, & è contra, & profecerunt in utrisque, si ultra Philosophiam & Metaphysicam multi quotidie in Theologia se vehementer exercent: hoc convenientius habet fieri, quod Theologus descendat ad inspiciendum canones tanquam conclusiones elicitas ex suis principiis Theologicis deducere. Sic erit talis ambidexter Theologus Canonista & Canonista Theologizans: Et quis est iste & laudabimus eum. Quid autem facilius est ex ambobus aut per Theologiam S. cognoscere canonicam scientiam, vel e contra. Existimo, quod primum, sicut facilius est & ordinatius deducere ex principiis conclusiones, quàm ex conclusionibus ad principiorum notitiam devenire.“

Si hoc Gersonis consilium attenderent tam Theologi quàm Canonistae, illi nimirum Sacris Canonibus, utpote conclusionibus practicis ex principiis Theologicis elicitis; hi verò Libris canonicis & SS. Patribus incumbendo, non dubium, quin & illi & hi majori cum fructu Ecclesiae regendae, & Episcopis consilio & opera assistendi forent capaciores.

Ejusdem cum Gersonio sententiae fuisse S. Carolum refert in ejus vita Carolus à Basilica S. Petri. „Ea, inquit canonum scientia ipsi perjucunda erat, quae Patrum mores & acta repraesentans Ecclesiae componendae atque ordinandae rationem continet. Dolens autem eos communi consuetudine tantummodo canones ad interpretandum seligi, qui ad lites judiciaque valent, constituit ipse, qui iis declarandis praeesset, unde sacra Majorum instituta & ritus, optimúmque Ecclesiae administrandae genus hauriretur.“

Ut ergo scientiam Canonum, qua Ecclesiae serviendi reddantur idonei, faciliùs assequerentur Juris canonici Studiosi, optandum esset, ut hi saltem, qui se non forensibus controversiis occupare, sed in clericali Statu Deo & Ecclesiae servire intendunt, potius studium Theologicum, id est, Sacrae Scripturae & SS. Patrum, quàm Legum civilium jungerent aut praemitterent studio Sacrorum canonum.

VII. Et sanè, quod hodie Juris canonici Studiosi penè non imbuantur, nec studeant nisi canonibus aut Decretalibus, quae ad lites judiciaque valent, quidni magna ex parte inde proveniat, quod nulli hodie creari soleant Doctores canonum seu Decretorum, nisi unà & Legum Doctores creentur; paucique Juris canonici aut Decretorum duntaxat Licentiati fiant.

Cùm enim legum studium ad forenses controversias judiciaque terminanda penè unicè spectet, facilè contingit, ut etiam studium canonum eo conferant.

VIII. Ut ergo verum, ac Ecclesiae utile canonum studium ampliùs floreret, optandum esset, ut non tantùm Licentiati, sed & Doctores crearentur, qui unicè se canonum studio occuparent; verúmque sensum è suis fontibus eruerent; quemadmodum in ipsis Universitatis nostrae florentibus exordiis frequens fuisse ipsi Fasti Academici abundè testantur, in quibus referuntur plurimi solius Juris canonici seu Decretorum Doctores.

IX. Haec sat ostendunt, qua ratione Graduatus in Jure canonico, si scientia Sacrorum Canonum, qui veram Ecclesiae disciplinam, quin & *Patrum mores actaque repraesentant*, sit debitè instructus, quemadmodum publicum Academicum testimonium sive Gradus praefert, possit unà cum Graduato Theologo Episcopis in administratione Ecclesiae esse admodum idoneus.

Adhaec, quis ultra mirabitur, si ad praecipuas Ecclesiae Dignitates ac Munia vocentur indifferenter Graduati in Jure canonico & Theologia, qui attenderit, Sacros Canones esse conclusiones è Libris canonicis & Sanctis Patribus elicitas; ac per consequens peritum SS. Canonum etiam Sacrarum Litterarum ac Patrum non posse esse ignarum; è quorum lectione etiam Theologus suam haurire debet scientiam.

Siceti enim Canonistae nomen non meretur, saltem ut ad Ecclesiastica munia assumatur, iis canonibus tantum instructus, qui ad forenses quaestiones, judiciaque terminanda conducunt, ita nec Theologi nomine dignus est, qui scientiam suam è sacris Litteris & Patribus non hausit.

CAPUT III.

De Graduatis Nobilibus.

1 *An probanda consuetudo Capitulorum nullos admittendi nisi Nobiles?*
2 *In electione ad munia Ecclesiastica magis attendenda virtutum quàm generis nobilitas.*
3 *Potest tamen quandoque generis nobilitas attendi.*
4 *Haec debet attendi cum respectu ad bonum Ecclesiae.*
5 *Nobilitas potest conferre, ut quis magis prosit Ecclesiae.*
6 *Quid Nobilibus Canonicis prae reliquis incumbat.*
7 *Nobiles etiam gradu Academico insigniti esse debent.*
8 *Gradus Academici magna cautione concedendi.*

I. NOnnulla sunt Canonicorum Collegia, in quibus invaluit consuetudo, quam etiam nonnunquam ex ipsa fundatione originem habere asserunt, ut nullos ad suum gremium admittant, nisi suam nobilitatem legitimis testimoniis asseruerint; contra quam referente Molano *lib. 2. De Canonicis c. 29.* prolixè scribit Guilielmus Peraldus acriter reprehendens consuetudinem illarum Ecclesiarum, quae nolunt *canonicare*, ut loquitur, *nisi Nobiles*.

Peraldo consentire videtur Gregorius IX in *Cap. 37. X De Praebendis & Dignitatibus.* Cum enim auctoritate Apostolica Episcopus Portuensis tanquam Sedis Apostolicae Legatus

gatus contulisset jure devoluto Præbendam in Ecclesia Argentina cuidam Clerico, & Capitulum illud admittere noluisset, allegans consuetudinem antiquam inviolabiliter observatam, juxta quam nullum nisi *nobilem* & liberum, & ab utroque parente illustrem, honestæ conversationis, ac eminentis scientiæ in suum consortium hactenus admiserant; quæstione ad Sedem Apostolicam devoluta, respondit Pontifex Gregorius IX. "Nos igitur attendentes, quòd non *ge-* »*neris*, sed virtutum *nobilitas*, vitæque honestas, Deo gratum »faciunt, & idoneum servitorem, ad cujus regimen non »multos secundùm carnem nobiles & potentes elegit, sed »ignobiles ac pauperes: eò quòd non est acceptio persona- »rum apud ipsum, & vix ad culmina dignitatum (nedum ad »Præbendas) viri eminentis scientiæ valeant reperiri, ex- »ceptiones hujusmodi non duximus admittendas."

II. Profectò; quin in electione & vocatione ad Ecclesiastica Ministeria vitæ merita, ac eruditio potiùs sint attendenda, quàm familiæ prosapia & nobilitas, nemo ambigere potest: ut propterea meritò dicat Molanus loco citato, quod »reprehendenda & reformanda sunt Collegia, in quibus »postposito de pietate & eruditione examine, hoc solùm »diligentissimè discutitur; an nominatus sit satis nobilis, »qui admittatur, an stemma ejus nusquam deficiat, an tot »recensere possit proximos suos parentes aut Barones, aut »Comites; an habeat omnia sua quarteria, ut loquuntur, »integra, & similia, quæ nec recensere valeo, nec comme- »morari necesse est."

III. At verò, ubi pietas ac eruditio non desunt, quin & ipsa generis nobilitas subinde considerari expendique queat, inficiari nullus potest. Certum enim atque experientiâ notorium est, quòd nonnunquam Nobiles atque Illustres Viri, dum de cætero pietate & eruditione sunt insignes, multa sua auctoritate in bonum Ecclesiæ præstare possint, quæ alii pari aut majori pietate ac eruditione conspicui præstare non possent.

IV. Tametsi ergo in electione ad munia Ecclesiastica generis nobilitas vel familiæ prosapia nequaquam per se ac simpliciter sit attendenda; nihilominus cum respectu ad bonum Ecclesiæ, sive in quantum ea conferre potest, ut Nobilis majori auctoritate Ecclesiæ serviat, meritò attenditur; poteritque interdum Nobilis Ignobili, licèt nonnihil doctiori & capaciori, sine personarum acceptione præferri.

Hæc præ oculis habuisse creditur Pontifex, dum ad instantiam Philippi II. inter novem Graduatos in singulis Cathedralibus Ecclesiis noviter erectis tres Nobiles Graduatos esse voluit; non quosvis; sed Nobiles ipsius Diœcesis.

IV. "Quòd enim, ait Molanus, ad Ministerium Ecclesiæ »vocentur, & invitentur, hoc fit, utnon solùm per eruditio- »nem & pietatem, sed per *Nobilitatem* quoque suam Eccle- »siam Dei juvent. Cùm enim *Nobiles* sæculares gladium por- »tent, & per suam potentiam possint Ecclesiæ Dei, & viris »Ecclesiasticis multùm prodesse, valde expedit ex eorum fa- »miliis in Clero aliquos esse, ut eorum favor, obsequium & »reverentia erga Ecclesiam & Ecclesiasticos magis fovea- »tur & conservetur. Imò dum in Clero sunt Nobiles, liben- »ter Nobiles Viri & Illustres Principes eò filios suos desti- »nant, ut nobilitati stemmatis nobilitatem addant morum, »animum liberalibus & honestis studiis excolant, & à tene- »ris annis reverentiam Ecclesiastici Ordinis imbibant."

VI. "Nobiles proinde Canonici semper meminerint sui »officii, atque suæ vocationis esse, ut nobiles sæculares; »apud quos propter carnis & sanguinis nobilitatem ple- »rumque præ reliquis Canonicis gratiores & majoris au- »ctoritatis sunt, adhortentur & doceant, Deum & Eccle- »siam ab iis requirere, ut veluti nutritii Ecclesiæ Christi, »primò & ante omnia tueantur honorem Dei, fidem Ca- »tholicam, pacem Christianorum, pietatem, & bonos mo- »res, Ecclesiam, viros Ecclesiasticos, & Monasticos, eorum- »que privilegia & immunitates. Et ut filios suos à teneris an- »nis sic institui curent, ut simul cum pietate observantiam »Sacerdotii & Cleri imbibant. Ex quo facilè intelligitur, »cur conveniat patrios nobiles exteris præferre, quod hi »plus apud nobilitatem Patriæ & Diœcesis, quàm exteri »nobiles præstare possint."

VII. Neque *Nobilitatem* duntaxat, sed & eruditionem desideraverit Pontifex, dum ad instantiam Philippi II. tres Præbendas sive Canonicatus in singulis noviter erectis Ecclesiis Cathedralibus *Nobilibus* Diœcesanis assignavit: id vel inde intelligitur, quod ultra Nobilitatem etiam gradum Doctoratûs aut Licentiæ in *Theologia* aut *Jure Canonico* requisiverit; ut scilicet hoc publico Academico testimonio probarent se non tantùm generis, sed & eruditionis nobilitate insignes & idoneos, qui Ecclesiæ opera & consilio servire possint.

VIII. Ex hactenus dictis quisque facilè intelliget, quàm soliciti esse debeant, quibus incumbit Gradus Academicos annuere, ne aliis annuant, quàm qui eruditionem aliasque animi dotes habent, quas Gradus ille Academicus ceu publicum quoddam testimonium præfert.

At quid enim Gradus illi requiruntur, nisi ut per illos constet de eruditione & capacitate promovendi; sed de his alibi latiùs.

TITULUS XI.

De Dignitatibus Capitulorum.

CAPUT I.

De Præposito.

1 *Quales durante communi Canonicorum vita essent Præpositi.*
2 *Hodierni Præpositi ab antiquis in multis distincti.*
3 *Non omnium Præpositorum eadem jura & officia.*
4 *In his attendenda consuetudo, Statuta & fundatio.*

I. IN plerisque Ecclesiis Cathedralibus prima post Episcopalem dignitas, & in Collegiatis absolutè prima Præpositis.

Officium Præpositorum in Ecclesiis Canonicorum, cùm inter Canones adhuc vigeret vita communis, describit Synodus Aquisgranensis anno 816. *cap.* 139. "Quamvis, »ait, omnes qui præsunt, Præpositi ritè dicantur, usus ta- »men obtinuit, eos vocari Præpositos, qui quandam Priora- »tûs curam sub aliis Prælatis gerunt. Hi tamen, qui juxta »hunc morem Præpositi vocantur, tales & tam strenui sunt »constituendi, qui & vitæ probabilis sint, & ea, quæ sibi in- »juncta sunt, fideliter, humiliterque expleant; & pro eo, »quod aliis prælati sunt, nequaquam parvi pendeant Ca- »nonica instituta; sed quanto plus implicantur in fratrum »curis, tanto magis studeant cœlestibus obtemperare mo- »nitis. Debent igitur cunctæ congregationi esse utiles, & »de ministerio commisso fideliter prodesse. Ea verò, quæ »fratribus dare debent, cum charitate tempore opportuno »incunctanter præbeant, quatenus à Domino de fideli ad- »ministratione gradum bonum acquirant. Erga hujusce- »modi verò delinquentes, & obedientiam sibi commissam »bene administrantes, modus superiùs comprehensus te- »nendus est."

II. Si quis attendat, quæ hìc Præpositis injunguntur, & incumbunt, facilè apparebit, quantum moderni Præpositi, quos in Belgio habemus, ab illis quos describit Synodus, discrepent.

Tunc Præpositura erat officium, nunc non solùm est beneficium, sed primaria dignitas. Tunc cura & regimen Canonicorum & Clericorum in communi viventium præposito incumbebat; nunc pauci sunt, quibus cura animarum, aut aliquod spirituale regimen incumbit. Tunc Præpositi in congregatione & pervigili cura Fratrum assidui erant: hodie vero plures credunt se ab omni residentia personali exemptos: Imò in Diœcesi Leodiensi omnes opulentiores Collegiatarum Ecclesiarum Præpositurae possidentur à Canonicis S. Lamberti. Uno verbo, uti rectè notat Molanus *lib.* 2. *De Canonicis cap.* 4. "Si nostros præpositos ad priscos »illos conferamus, nihil ferè aliud videmur reservasse, »quàm umbram quandam præpositurae, quæ adhuc relucet »in prima sessione, in opimis fructibus, qui tamen in non- »nullis locis justi Dei judicio propter intermissam residen- »tiam multùm attenuati sunt: rursus in collatione Benefi- »ciorum, & nonnullis aliis." Hæc Molanus, quæ tamen commodè intelligenda sunt.

III. Constat enim, & in Belgio nostro esse, quasdam Præposituras, quibus canonicorum & cleri cura spiritualis est, annexa præposituisque est canonicorum Pastor; quique consequenter etiam de jure naturali ac divino ad residentiam tenetur: Alii sunt, quibus alta Officia etiamnum hodie incumbunt.

Et

Et quidem Ecclesiæ Coloniensis præpositos vi sui juramenti adstringi ad defensionem jurium, Privilegiorum & Statutorum Ecclesiæ, apertè supponit Synodus Coloniensis anno. 1549. *Remedio 3. cap. 5.*

Et inter statuta Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis titulo de officio præpositi legitur : „Absente vel impedito „Archiepiscopo, ejus vices in divinis supplebit præpositus, „cùm huic Ecclesiæ aliquis datus erit, celebrabitque Sa„crum secundùm præscriptum Tabulæ capitularis, & in „decisionibus capitularibus habebit primum suffragium „post Reverendiss. & Illustriss. D. Archiepiscopum : Post „quem etiam habebit primum locum in confessionibus & „actibus publicis; suberit tamen capitulo, Decano autem „ut Pastori.

IV. Itaque quoad jura, dignitatem & munia Præpositorum, cujusque Ecclesiæ fundationes, statuta & consuetudines attendenda sunt; ut ex illis, quid Præpositis competat aut incumbat, judicari possit : Illud autem meritò monet Molanus loco citato, ut Præpositus, qui à cura animarum est liber : „meminerit saltem, ut purus sit in conferendis „Beneficiis, ne, si aliter faciat, gravissimum reportet Dei „judicium : Et quia nunquam clericis bonæ voluntatis de„sunt officia & exercitia Ecclesiastica, quibus se & Deo & „hominibus commendent, meminerit eum qui cæteris an„tistat honore, etiam meritò & labore antistare debere, se„que tantò magis Ecclesiæ Dei debitorem esse, quantò „abundantiores & majores sunt fructus, quos de Altari „Dei percipit.

CAPUT II.

De Decano.

1 *Decanorum erigo.*
2 *Cura animarum à Præpositis translata in Decanos.*
3 *Hodie unius est in singulis Capitulis Decanus, cui totius Cleri cura incumbit.*
4 *Solet esse Caput & Præses Capituli.*
5 *Jurisdictio Decani maximè à consuetudine dependet.*
6 *Jurisdictio interdum est non apud Decanum, sed apud Capitulum. Interdum apud utrumque*
7 *Jure communi non habet jurisdictionem* contentiosam, *sed duntaxat* correctionalem.
8 *Jurisdictio correctionalis competit Capitulo vel Decano, etiam in Capitulo non exempto.*
9 *Etiam Capitulum hanc aliquando exercet in Decanum.*
10 *Potest Decanus & Capitulum Canonicos ob indecentiam in vestibus, aut irreverentiam in Ecclesia suspendere ab introitu Chori & Capituli.*
11 *Officialis Episcopi non potest suspendere resolutiones Capitulares in materia disciplinæ.*
12 *Quam grave sit Decanorum officium.*

NOtissimum est ex historiis & Regulis Patrum, olim fuisse in plerisque Monachorum Congregationibus, præter Abbatem & Præpositum, varios Decanos, qui singuli sub sua cura habebant decem Monachos. „Si „major fuerit congregatio, ait S. Benedictus *in Regula cap.* „21. eligantur de ipsis Fratres boni testimonii, & Sanctæ „Conversationis, & constituantur *Decani*, qui sollicitudi„nem gerant super *Decanias* suas.

Cum verò Canonici in communi viventes disciplinam Monasticam in plurimis æmularentur, etiam ad imitationem Monachorum Decanos constituerunt; quare & in plerisque Hispaniarum Ecclesiis Cathedralibus Decani olim vocabantur *Priores* teste Innocentio III. *Lib. 1. Epist. 77.* „Quia Astoricensis Ecclesia dignitatem Decanatus à lon„gis retro temporibus noscitur habuisse, licèt qui eo fun„gebatur honore promoveretur aliquando & destitueretur „pro Episcopi & Capituli voluntate, nec Decani, sed *Prio„ris* nomine vocaretur, secundùm consuetudinem ferè *om„nium* Ecclesiarum Hispaniæ, quæ tunc temporis ibi vige„bat, &c.

II. Cum verò Præpositi ob curam temporalium, curam spiritualem negligerent, sæpiusque à Congregatione ob eam temporalium curam abesse deberent, tandem interior cura ad Decanos translata fuit : ipsique Decani in plerisque Ecclesiis capita Congregationis, saltem quoad disciplinæ directionem constituti fuere.

III. Et quidem in plerisque tam cathedralibus quàm Collegiatis Ecclesiis Decani solent totius Capituli & Cleri Capitulo subjecti curam spiritualem habere; ususque receptum est, ut quantumcunque numerosum sit Canonicorum collegium, unicum habeat Decanum, qui tam canonicorum, quàm inferioris Ecclesiæ suæ Cleri curam habeat.

Unde Synodus Coloniensis anno 1260. firmiter præcipiendo Decanis injungit. „Totâ eos ad id niti solertiâ, quod „in Ecclesiis disciplinalis observantia vigeat honestatis : & „sicubi enervata extiterit, ipsam studeant reformare, com„missam sibi excessuum correptionis potestatem & regi„men sui officii taliter exequendo, ut boni Dispensatores „in Domo Domini super ejus familiam digna possint com„mendatione censeri. Et hoc quidem se fa ere arbitrentur, „si ipsi disciplinati appareant in seipsis, & per bonum ex„emplum confortent & animent suos Confratres.

Similiter sæculo præterito altera Synodus Coloniensis iisdem vestigiis insistens, monet utrobique : *Decanis* curæ „sit, ut clericos suos ad observationem piorum rituum pro„vocent ac reducant; ut ad agendam vitam Clericis dig„nam perpetuò cohortentur ac impellant, ut a negotiis, à „tumultibus mundanis revocent, ne magis sæculi quàm „Christi milites videantur, ut commessationibus, ebrieta„tibus, ac omni luxui interdicant, denique ut suo officio „satisfacere compellant. „Anno 1536 *part. 3. cap. 2.*

Et sanè de jure communi Decano incumbere curam animarum ostendit Concilium Lateranense in *Cap. 7.* X *De elect.* statuens, „Ut *Decanatum*, Archidiaconatum & alia „quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino „suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen, nisi qui „jam 25. ætatis annum attigerit, & qui scientia & moribus „existat commendandus.

IV. Nec tantùm Pastor est, seu curam animarum sustinet totius cleri, sed & in plerisque Ecclesiis caput est totius collegii; ipseque in congregatione Capitulari præsidere proponere & ex resolutione canonicorum concludere solet; tametsi etiam in choro & publicis concessibus Præpositus ipsum Decanum præcedat.

V. Quoad jurisdictionem Decani in canonicos aliosque Ecclesiæ suæ clericos plus ex consuetudine & privilegio, quàm ex jure dependet; uti monet Glossographus ad Sanctionem pragmaticam *Tit. Quomodo divinum Officium sit celebrandum* Verbo *Decanus*, ibidem tamen monens, „Ubi Decanus esset Prælatus Ecclesiæ Collegiatæ, de jure ha„beret jurisdictionem ordinariam in illos de Collegio. „Ad„ditque, „quod quasi in omnibus Ecclesiis Regni „Galliæ hæc obtinet consuetudo, quod Decani ju„risdictionem habent in Capitulum, & in aliquam par„tem cleri.

VI. Hoc Glossographi dictum commodè intelligendum est, etiam quoad Ecclesias Regni Galliæ; cum certum sit, non tantùm in Belgio, sed & in Gallia plures esse Ecclesias, in quibus de consuetudine jurisdictio est non apud solum Decanum, tametsi caput Capituli, sed vel apud solum Capitulum, vel apud capitulum & Decanum conjunctim.

Et quidem immediatè post allegata Glossographi verba, observandum subjicit ejus notator Philippus Probus, quod „Decanus Parisiensis jurisdictionem non habet in „capitulum, nec in clerum, sed ipse & capitulum eam si„mul in singulos Ecclesiæ Ministros, etiam canonicos „Præbendatos, etiam Dignitates in ea obtinentes ha„bent, quam per Officialem capitulariter institutum ex„ercent.

Inter statuta quoque Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis *Tit. De Officio Decani*, legitur, quod Decano quidem onus curæ animarum in omnes capitulares & capitulo subditos incumbat, sed tamen quod „Propria auctoritate gra„viores pœnas nemini infliget, sed monitum & non resi„piscentem capitulo deferet, porrò puniendum.

VII. Verum sive capitulo, sive Decano, sive utrisque conjunctim jurisdictio competat, ea tamen de jure communi non *contentiosa*, sed *correctoria*, seu *correctionalis*, ut loquuntur canonistæ, esse intelligitur : unde cum diceretur in *Cap. 6.* de sententia excommunicationis in VI. quod Decanus usus fuerit gladio spirituali excommunicationis, idque probaretur ab Innocentio IV. observat Glossa, „Quod Decanus iste de *consuetudine* vel *privilegio* haberet ju„risdictionem ordinariam, vel saltem potestatem fulmi„nandi censuram.

Itaque nisi consuetudo, aut alius specialis titulus Decano aut capitulo jurisdictionem contentiosam tribuerit, sola *correctionalis* competet; reliquâ apud Episcopum ex jure communi remanente.

Hinc cum capitulum Nivernense quendam suum subditum carceri mancipasset; isque ab illo capituli Decreto tanquam ab abusu, juxta mores Regni Galliæ, ad Senatum Regium provocasset; auctoritate Senatus, Decretum capituli cassatum fuit; declaratumque, incarcerare canonicos spectare ad Episcopum, non ad capitulum. Menardus in suis Arrestis *lib. 1. cit. 3. arrest. 3.*

VIII. At ea, quæ correctionem paternam & disciplinam spectant, ad capitulum vel Decanum, etiam in capitulis non exemptis, pertinere vulgò receptum est. Quapropter, si quis canonicus aliusve de clero capitulo subjectus, aliquam in divino Officio, aut capitulo vel alibi irreveren-

tiam, aut insolentiam committat, Capitulum vel Decanus, pro Ecclesiarum diversa consuetudine vel statuto poterit eam punire non *contentiosè*, sed *correctionaliter*; idque per modum jurisdictionis, quam canonistæ dicunt *correctionalem*; v. g. privando similes irreverentes aut insolentes suis distributionibus, vel ingressu chori vel capituli ad certum tempus; vel quod in inferioribus sedilibus aliquanto tempore consistere debebunt, aliave simili leviori pœnâ mulctando; quæ potiùs ad correctionem quàm ad punitionem tendere videtur; argumento *Cap.* 13. *X. De Offic. Ordin.* ubi notat Panormitanus, quòd " quilibet Prælatus habens subditos "possit & debeat procedere ad correctionem excessuum & "reformationem morum. "

IX. Conformiter ad hanc decisionem, capitulum Carnotense privaret Decanum suum distributionibus suis per octiduum, eò quòd in pleno capitulo unum è canonicis contumeliosè tractâsset; cúmque ab hac capituli resolutione Decanus tanquam ab abusu appellâsset ad Parlamentum Parisiense, resolutio capituli confirmata fuit, *Fevret. Tract. De abusu lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 3.

X. Similiter quidam canonici Ecclesiæ collegiatæ Divæ Virginis Baunensis, ob indecentiam in capillis & vestitu, nec non irreverentiam commissam erga Decanum, per deliberationem capitularem condemnati fuere, petere veniam à Decano & Capitulo, & abstinere ab introitu chori per quindenam, & ab introitu capituli per mensem: A qua deliberatione appellantes dicti canonici ad Officialem Augustodunensem, obtinuerunt ab eodem Officiali interdictum contra capitulum procedendi ad executionem istius deliberationis: Quod cum Syndico capituli esset intimatum, mox à dicto Decreto Officialis interjecit appellationem *tanquam ab abusu*: Atque per sententiam Parlamenti Regii 31. Maji 1633. declaratum fuit, nulliter & abusivè per Officialem fuisse decretum; annullavitque omne, quod in vim illius interdicti actum erat, condemnatis canonicis in expensas, & mulctam 20. librarum: ac jus dicendo super principali, dixit, deliberationem esse exequendam in omnibus suis punctis.

Per hanc sententiam, ait Fevret. loco citato, Senatus Regius duo puncta decidit. Primum, quòd capitulum potuerit uti hac moderata & levi correctione pro conservatione disciplinæ, juxta id, quod dicitur in *L. Unica Cod. de emendat. propinq. lib.* 9. " Jure patrio auctoritas corrigat propinqui "juvenis erratum, & privata animadversione compescat. "Quod si atrocitas facti jus domesticæ emendationis exce-"dat, placet enormis delicti reos dedi Judicum notioni. "

XI. Alterum, quòd Officialis non potuerit dare Decretum suspensivum in materia correctionis & disciplinæ. Plures similes sententias, quibus declaratum fuit, Capitulis & Decanis pro varietate Ecclesiarum competere jurisdictionem *correctionalem* in materia disciplinæ, vide apud Tornet. *Litt. C. cap.* 49. 53. & 54.

XII. Cæterùm non tantùm quoad jurisdictionem; sed etiam quoad alia jura Decanorum potissimùm inspicienda sunt antiqua singularum Ecclesiarum statuta & consuetudines; & si inspiciantur Ecclesiarum Belgii consuetudines & statuta, in plerisque verissimum esse reperietur, quod monet Molanus *lib.* 2. *De Canonicis c.* 6. " Multa sane opus "est prudentia, authoritate, eruditione & morum probita-"te, ut Decanus Dignitatem suam tueatur. Pastor est om-"nium canonicorum & inferioris cleri, qui pro his omni-"bus & singulis redditurus est Deo rationem. Nec tantùm "Pastor est, sed caput collegii, qui, sicut bonus Paterfami-"lias, domui suæ præesse debet. Est enim ei familiæ Eccle-"siasticæ regimen commissum, ut honorem Domus Dei "tueatur, ut disciplinam conservet in clero, ut in rebus spi-"ritualibus & temporalibus conservandis ministerium sibi "concreditum adimpleat, nec tam præesse, quàm omnibus "& singulis prodesse velit. Quàm arduum autem sit hoc "munus, non ignorant multi viri boni, qui in Collegiis "Canonicorum sincerè Deo placere cupiunt. " Hæc Molanus, quæ utinam attenderent, qui ad Decanatum tanquam ad Dignitatem & Officium sine onere currunt.

CAPUT III.

De Cantore.

1. *Cantor olim dictus* Primicerius.
2. *Officium Cantoris.*
3. *Cantor dictus Chori-Episcopus.*
4. *Cantor irreverentes & defectuosos in Divino Officio punire potest.*
5. *Cur baculum in præcipuis Festivitatibus ferat.*
6. *Cantor in plerisque Ecclesiis inter Dignitates computatur.*
7. *Obligationes Cantoris meritò expenduntur.*

I. INter omnes penè Canonistas convenit, *Primicerium*, de quo est titulus Decretalium, esse eundem, quem hodie in plerisque Ecclesiis Canonicorum dicimus *Cantorem*: dictumque credunt *Primicerium*; eò quòd in Ecclesiis præfectus sit Canonicis & aliis Clericis atque Cantoribus instituendis & docendis ad cantum in choro destinatus; atque ita velut *primus* in choro, & *primus* in cantu. Primicerius enim dictus est: "quasi *primus* in ordine ceræ seu "scripturæ (ait Vallensis ad Titulum *De Officio Primicerii*) "in omnibus ordinibus dignior: sic enim sæpiùs legimus "in Novella 8. *Notariorum Primicerium*, id est, primum, seu "in Matricula Notariorum primò scriptum: & in codice "*Lib.* 12. *Primicerium mensorum....* Et Augustinus vocat Ste-"phanum, *Primicerium Martyrum*. Is verò, qui Primicerium "in quocunque sequebatur, & Secundicerius & deinceps "dicebatur. " Hæc ille.

Cantoris autem, qui & interdum dicitur *Præcentor*, officium est, choro præesse, ut ibidem Canonicos reliquosque clericos & Ministros ad divina dirigat officia canendi; quod divinæ laudis in communi choro decantandum est, per eum præordinetur, & solicitè psallendi ordinem, ac orandi modum committat, silentiumque indicat; risus cohibeat & colloquia; ac curet, ne quis in psallendo nimiùm festinet, vel tardet; nec versus alter ante alterius finem incipiatur. Uno verbo, Cantoris oneri incumbit, ut divina officia graviter & ordinatè Altissimo persolvantur, ut juxta Apostolum omnia secundùm ordinem fiant in Ecclesia: Ita post Barbosam *De Canonicis c.* 9. aliosque canonistas tradit Farmosinus in commentario ad *Titulum De Offic. Primicerii quæst.* 1. *num.* 19.

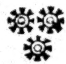
III. Mirum ergo videri non debet, quòd in Synodis Coloniensibus anni 1260. & anni 1536. cantores dicantur *Chori Episcopi*, sive latinè chori *inspectores*.

IV. Et inter statuta Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis sub titulo De Officio Cantoris habetur: "chorum "reverenter diriget, discursiones, confabulationes, cachin-"nationes, omnesque alias insolentias & irreverentias "compescet, curamque geret, ut omnes chori leges & sta-"tuta bene observentur; & maximè ut totum divinum Of-"ficium tractim, distinctè, articulatim ac reverenter per-"agatur; & quos in prædictis delinquere videbit, semel "monitos propria auctoritate corripiet, & distributionibus "privabit. " Tradit quoque Renatus Choppin. *Lib.* 1. *de Polit. Eccles. cap.* 3. *num.* 10. ex Glossa Pragmatica, quod in plerisque Ecclesiis sit " Cantor Præses seu Præsul chori dictus, "aut chori Director, cum sacra potestate Juridica in Sacri-"ficulos templi, vel Canonicos quidem & alios Ecclesiastica "præstantes Dignitate. "

V. In signum hujus potestatis receptum videtur in quibusdam Ecclesiis, ut Cantor utatur in præcipuis festivitatibus *baculo* argenteo, quem *baculum Cantoralem* vocant: cujus usus præscribitur in ritibus Ecclesiæ Lugdunensis, quos cum observationibus nuper evulgavit Antonius Bellot Lugdunensis Decanus; qui ibidem *pag.* 739. ex Honorio Augustodunensi mysticam illius baculi significationem refert.

Imò in hac nostra Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii; licet Cantoria non sit Dignitas; locumque post omnes Canonicos primæ fundationis in choro habeat, tamen *personaliter* in solemnioribus officiis assistens, Canonicos omnes, qui per ordinem ei assistunt, præcedit, quasi in Dignitate constitutus.

VII. Utinam hæc onera, quæ sibi ex officio incumbunt, expenderent Ecclesiarum Cantores; facile intelligerent, se in clero Digniorem locum habere, proventusque Ecclesiasticos percipere, non ut inde superbiant, aut otientur & commodè vivant, sed majori auctoritate munera sibi incumbentia exsolvere queant, recogitentque seriò, defectus & irreverentias Divini Officii, si muneri suo desint, aliquando in districto Dei judicio sibi imputandos.

CAPUT IV.

De Scholastico.

1. *In Collegiis Canonicorum olim fuerunt Scholæ puerorum.*
2. *Ecclesiæ Cathedrales & Collegiatæ suas Scholas retinuerunt.*
3. *Scholasteria olim simplex beneficium sensim in Dignitatem degeneravit.*
4. *Decretum Concilii Tridentini circa Scholasterias.*

5 Scho-

I. JAm pridem in Canonicorum Collegiis, vigente adhuc vita communi fuisse adolescentum & puerorum Scholas, in quibus à pueritia paulatim ad vitam clericalem formarentur, notissimum est.

Ut verò Scholæ illæ non solùm essent Scholæ litterarum, sed & virtutum, unus ex probatissimis Senioribus, qui pueros & adolescentes in bonis moribus & vitæ sanctitate erudiret, solicitè deputabatur. „Frater, ait Regula canonicorum *cap.* 135. cui hæc cura committitur, si eorum curam parvi penderit, & aliud quàm oportet, aut eis in aliquo læsionis maculam ingesserit, severissimè correptus ab officio amoveatur: & Fratri alii id committatur, qui eos & *innocentis* vitæ exemplis informet, & ad *opus bonum* peragendum excitet.“

II. Vitâ communi canonicorum in singularem commutatâ, licèt pueri & adolescentes Canonicis sensim quoque cohabitare desierint, nihilominus mansere puerorum & adolescentum Scholæ cathedralibus & collegiatis Ecclesiis subjectæ; mansitque & unus è clero, qui eam curam ageret, qui hodie *Scholasticus*, sive interdum *Scholarchus*, hoc est, Scholæ Præpositus sive Præfectus nuncupatur.

III. Olim Scholasteria sive munus Magistri Scholarum erat simplex officium, à quo si quis minus conveniens judicabatur, pro arbitrio Superiorum amovebatur; ac stabilita tandem singulari canonicorum vita, uti & pleraque canonicorum munia, in Beneficium, imò & in aliquibus Ecclesiis ad Dignitatem evecta est. Hinc ulterius contigit, ut ob splendorem Dignitatis & proventus amplos annexos munia illa ambiri cœperint; constituique *Scholastici*, qui vix seipsis regendis essent idonei; autumantes satis esse, si ipsi Dignitate & proventibus potirentur, officium verò à se in alios derivarent. *Ætate nostra*, ait Albertus Crantius *lib.* 7. *Wandal. cap.* 4. *Scholastici nullum officium est, nisi collectas pauperum Scholarium in usus mensæ suæ vertere.*

IV. Huic abusui obviare volens Synodus Tridentina statuit *Sess.* 23. *cap.* 18 *De reformat.* „Ut de cætero officia vel Dignitates illæ, quæ Scholasteriæ dicuntur, non nisi Doctoribus, vel Magistris aut Licentiatis in Sacra Pagina, aut in Jure canonico, & aliis personis idoneis, & qui per seipsos id munus explere possint, conferantur, & aliter facta provisio nulla sit & invalida, non obstantibus quibusvis privilegiis & consuetudinibus etiam immemorialibus.“

V. Hoc Decreto apertissimè declarat Synodus, Scholasticos tales esse constituendos, qui *per se* munus suum expleant: id est, curam Scholarum habeant, & formandæ instituendæque juventuti intendant.

VI. In primis igitur Scholastici est curare, ut si ad ipsum spectet constituere magistros sive magistras Scholarum, nullum aut nullam admittat, nisi prius de illius capacitate & bona conversatione ac piis moribus apprimè sit instructus, de quo meritò sperare queat, quod tenellæ juventuti continua virtutum exempla ob oculos ponet; & cui nihil magis curæ sit, quàm puerorum malas inclinationes refrænare ac mortificare, & virtutum semina inserere.

Si enim Magistri aut Magistræ non undequaque à vitiis sint immunes, facilè aliquam vitiorum illorum maculam juventuti communicabunt. Notum quippe est, quàm facilè pueri velut novæ & adhuc recentes testæ odorem aliquem, quem diu retervent, recipiant.

VII. Neque hic sistere potest Scholasticus, quasi sufficeret, quod Magistrum aut Magistram Scholis designaverit & instituerit, sed ipse meminisse debet, se semper manere Scholarum Præfectum, ideoque jugum Scholarum curamque sibi incumbere; seque invigilare debere, num juventus tam in litteris, quàm moribus ritè instituatur & proficiat: eumque in finem frequenter *per se* visitet, examen instituat, eaque omnia faciat, quæ ostendant, eum juventuti sedulo invigilare, atque de eorum profectu in litteris ac morum pietate multum esse solicitum verumque esse Scholarchum sive Scholarum Præfectum. Et quidem tanto vigilantior esse debet Scholasticus puerorum Magister ab Ecclesia designatus, quantò tenella juventus faciliùs vel perversa doctrina, vel perversis moribus inficitur; eòque periculosior sit vel minima puerorum infectio, quod ea, quæ primùm cum lacte quasi imbibunt, etiamsi pessima sint, plerumque usque ad senectam, imò ad mortem usque retinere soleant.

VIII. Tametsi ergo hodie à Scholasticis aliisve, quibus id ex consuetudine aliove titulo competit, præficiantur instituendæ & formandæ juventuti Magistri vel Magistræ, tamen præcipua ac primaria cura manet apud Scholasticos: quæ sanè non exiguam prudentiam, eruditionem ac zelum requirere solus inficiabitur, qui nescit, quanta peritia, quantusque labor & industria requirantur, ut juventutis corrupta natura in novam commutetur, atque in ea conservetur; ut propterea non immeritò Synodus Tridentina tam solicitè inculcaverit, ut Scholasteriæ non nisi Doctoribus, vel Magistris aut Licentiatis in Sacra Pagina, aut in Jure canonico, aliisve personis idoneis, qui per seipsos id munus possint, conferantur.

Porrò quâ ratione Scholæ tum in Civitatibus, tum in Pagis ex Synodorum & Principum nostrorum Decretis sint instituendæ, quæque circa eas observanda, pluribus exponetur *part.* 2. *tit. De Scholis.*

CAPUT V.

De Thesaurario.

I. IN plerisque Canonicorum Ecclesiis solet esse unus *Thesaurarius* à thesauris Ecclesiæ, qui ejus custodiæ committuntur, nomen habens, inquit Molanus *lib.* 2. *De Canon. cap.* 13.

II. Est autem Thesauraria apud quosdam, ut exempli gratia in Ecclesia Collegiata S. Petri Lovanii, simplex officium, à quo, si inidoneus appareat, amoveri potest. In plerisque verò Ecclesiis est vel Beneficium vel dignitas, etiam interdum ex primariis. Et quidem tempore Innocentii III. Thesaurariam Nivernensem fuisse pro dignitate reputatam, inde apparet, quod Thesaurario Nivernensi causæ cognitio delegata reperiatur in *Cap.* 32. ✠ *De Offic. Judicis Delegati.* Notat autem Molanus, „quod prius, (scilicet esse simplex Officium,) simplicitati vetustatis magis competat; tunc enim omnia Officia in Clero erant obedientiæ, ut alicubi clerus Coloniensis loquitur. Posterius verò ex divitiis enatum est, quæ in cathedralibus aliisque capitularibus Ecclesiis varia Officia non modò in beneficia, sed etiam in Dignitates evexerunt. Quo fit, ut aliquando is fiat Thesaurarius, qui seipsum custodire ac gerere nesciat, quique ineptus sit ad cujuscunque parvæ domus custodiam.“

III. Officium Thesaurarii describit conformiter ad ea, quæ dicuntur sub titulis Decretalium *De officio Sacristæ*, & *De officio Custodis*, Rodericus Zamocensis his verbis: „Thesaurarius sive custos præcipua quadam prærogativa, ac honoris præeminentia in Sacrosancta Ecclesia fulget; illorum enim dignitati & officio Basilicarum primò incumbit custodia & tuitio, Ostiariorum institutio, luminarium incensio, & præparatio, cura denique baptisterii. Vasorum quoque Sanctorum & Sacerdotalium vestiu: nec non Sacrarum Reliquiarum, at tandem totius Ecclesiæ Thesauri ad eum principaliùs pertinet custodia. Sed & inter Ecclesiæ Ministros, pro modo obsequii, & personarū differentiis, reditus & oblationes dividit. Meritò igitur S. Synodus idipsum dignitatis officium, ut unam Ecclesiæ columnam, summo studio eligendum, honorique habendum decrevit, ut nullus in ea nisi sanctior & melior ordinetur.“

Hæc ille, supponens cum pluribus aliis Canonistis ea, quæ in Decretalibus de officio Sacristæ & custodis leguntur, hodiernis Thesaurariis esse applicanda, neque iis, qui hodie in Ecclesiis sive canonicorum, sive Parochialibus *Custodes* seu *Matricularii* vulgò appellantur, applicari posse; quod & suprà *tit* 4. *cap.* 1. notavi.

IV. Concilium Coloniense anno 1260. Thesaurarios cum custodibus confundit, monetque; „ut luminaria Ecclesiæ ita fideliter administrent, & generaliter omnis Ecclesiasticæ suppellectilis seu Thesauri custodiam, eorum fidei atque curæ commissam, ita conservent fideliter & solerter, quod inde non sint reprehensibiles, & quòd pœnam canonicæ castigationis evitent.“

V. Nec tantùm vasa & ornamenta sacra; sed etiam acta omnia, instrumenta & privilegia, quibus feuda, beneficia & reliqua omnia jura continentur, sub Sacristæ, seu Thesaura-

saurarii manu remanere debere ex *Ep.* 57 *lib.* 1. *Innocentii III.* tradit Cironius in commentario ad titulum. *De Officio Sacristæ*, qui tamen ad titulum *De Officio Custodis* rectè monet. de his non esse certi quippiam statuendum, propter varias Ecclesiarum consuetudines, "ad quas, inquit, omnia hæc Officiorum & Dignitatum jura semper referre debemus.

VI. Hæc tamen nolim ita intelligi, quasi sufficiat Thesaurario alterive Dignitatem aut Beneficium in Ecclesia obtinenti examinare, quid eorum Prædecessores aliqui egerint, aut quid similem Dignitatem in aliis Ecclesiis obtinentes passim agant. Cum nihil sit frequentius, quam inter hujusmodi generis homines reperiri, qui nihil penè eorum quæ Officium requirit, adimplent, rati sufficere, si dignitate & proventibus potiantur; sed horum negligentia non pro legitima consuetudine, sed pro enormi & deplorando abusu reputanda est.

XII. Ut erga de sua obligatione statuat Thesaurarius, aliusve Dignitatem aut Beneficium obtinens, consulere debet Sacros Canones, litteras fundationis sive erectionis, statuta suæ Ecclesiæ aliaque similia monumenta; ut ex illis, quid sui Officii sit intelligat; nec dubitandum, si hæc seriò revolvantur, quin constabit nullum esse Beneficium aut Dignitatem cui non sit ex mente Ecclesiæ & Fundatorum onus notabile annexum: atque omne Beneficium dari propter Officium; verissimeque dictum esse à Molano; *etsi Thesaurarii nomen perdulce sit, difficile tamen est Officium si rectè geratur.*

Unum hic præterea monendum censuit Molanus, quod & præsenti temporum calamitati admodum congruit, nimirum, "multos esse nedum Thesaurarios, sed & corpora "sive Collegia Canonicorum, qui nesciant, quid sit Custo"dire Thesauros Ecclesiæ. Putant enim tunc demum eos "custodiri, si ad ornatum templi Dei custodiantur Si quis "verò vel propter publicam famem, vel propter redemp"tionem captivorum, eos alienare velit, quam multi clama"bunt non custodiri sed distrahi & dissipari vasa Dei? Quasi "verò quod in viva Dei templa ex necessitate impenditur, "hoc malitiosè materiali Dei templo detrahatur. Sic car"nales homines sapiunt, sed longè aliud est Sanctorum Dei "judicium."

CAPUT VI.

De Canonico Theologo.

1 *Decretum Concilii Lateran. de institutione Theologi.*
2 *Decretum Concilii Basiliensis.*
3 *Decretum Concilii Trid.*
4 *Consectaria ex Decreto Concilii Trid.*
5 *Præbenda non intelligitur affecta Theologo nisi per actualem deputationem.*
6 *Quoties & quo tempore Theologus prælegere debeat, Synodus Trid. non determinavit.*
7 *Hac de re S. Caroli Decretum.*
8 *Pluraque Concilia volunt bis aut ut minùs semel per hebdomadam doceri.*
9 *Et Canonici lectioni interesse debent.*
10 *Ex mente Ecclesiæ Theologus* per se *docere, & omnes de Clero Ecclesiæ lectioni interesse debent.*
11 *Theologus iis horis quibus docet etiam* distributiones *in absentia lucratur.*

I. COncilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap.* 4. *De Magistris*, voluit, ut Metropolis Ecclesia Theologum habeat, qui Sacerdotes & alios in Sacra Pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad Curam Animarum spectare noscuntur.

II. Hoc generalis Concilii Decretum per Synodum Basiliensem *Sess.* 31. *cap.* 3. extensum fuit ad Ecclesias Cathedrales, taliter videlicet. "Quòd quilibet Collator ipsarum "Præbendarum teneatur & debeat Canonicatum & Præ"bendam, quamprimùm facultas se obtulerit & inveniri "potuerit, uni Magistro, Licentiato, vel in Theologia "Baccalaureo formato conferre, qui per decennium in "Universitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ & "lecturæ & prædicationis subire voluerit, quique bis aut "semel ad minus per singulas hebdomadas, cessante legi"timo impedimento legere debeat; & quoties ipsum in hu"jusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium Capituli "in subtractione distributionum totius hebdomadæ puniri "possit. Et si residentiam deseruerit, de alio provideatur. "Veruntamen ut liberiùs studio vacare possit, nihil perdat, "cùm absens fuerit à Divinis.

Decretum illud ad verbum Sanctioni Pragmaticæ, nec non Concordato inter Franciscum I. Regem Galliæ & Leonem X. insertum est.

III. Intelligens autem Synodus Tridentina hæc saluberrima Decreta non ubique suum hactenus obtinuisse optatum effectum, edixit *Sess.* 5. *cap* 1. *De Reformat.* Ut "in Ec"clesiis Metropolitanis vel Cathedralibus, si civitas insig"nis, vel populosa, ac etiam in Collegiatis existentibus in "aliquo insigni oppido, etiam nullius Diœcesis, si ibi Clè"rus numerosus fuerit, ubi nulla Præbenda aut præstimo"nium seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, "Præbenda quomodocunque præterquam ex causa resi"gnationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatibile "injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuò con"stituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ec"clesiis nulla vel non sufficiens præbenda foret, Metropo"litanus vel Episcopus ipse per assignationem fructuum "alicujus simplicis Beneficii, ejusdem tamen debitis sup"portatis oneribus, vel per contributionem Beneficiato"rum suæ civitatis & Diœcesis, vel aliàs, prout commodiùs "fieri poterit, de Capituli consilio ita provideat, ut ipsa sa"cræ Scripturæ lectio habeatur; ita tamen, ut quæcunque "aliæ lectiones, vel consuetudine, vel quavis alia ratione "institutæ, propter id minimè intermittantur Ecclesiæ "verò, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi "tam exigua est Cleri & populi multitudo, ut Theologiæ "lectio in eis commodè haberi non possit, saltem Magi"strum habeant ab Episcopo cum consilio Capituli eligen"dum, qui Clericos aliosque Scholares pauperes Gramma"ticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa Sacræ Scripturæ "studia annuente Deo, transire possint, ideoque illi Magi"stro Grammatices vel alicujus simplicis Beneficii fructus, "quos tamdiu percipiat, quam in docendo perstiterit, "assignentur, dum tamen Beneficium ipsum suo debito "non fraudetur obsequio: vel ex Capitulari vel Episcopali "mensa condigna aliqua merces persolvatur: vel aliàs Epi"scopus ipse aliquam rationem ineat suæ Ecclesiæ & Diœ"cesi accommodam; ne pia hæc, utilis, atque fructuosa "provisio quovis quæsito colore negligatur. In Monasteriis "quoque Monachorum, ubi commodè fieri queat, etiam "lectio sacræ Scripturæ habeatur.

IV. Ex mente proinde Concilii Tridentini, non tantùm in Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesiis juxta præcedentium Conciliorum Decreta, sed etiam in Collegiatis Insignibus, ubi numerosus est Clerus, constituendus Theologus, qui Sacram Scripturam prælegat; eique Præbenda quomodocunque, præterquam ex causa resignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur.

V. Hoc tamen intelligendum est, modò ipse Episcopus primo vacantem Præbendam huic muneri *actualiter* deputarit & annexuerit, Theologalemque declaraverit. Ante enim hanc actualem Episcopi deputationem Præbendam non censeri Theologalem; sed manere liberam, communiter tradunt Canonistæ; & ita declarasse S. Congregationem Cardinalium refert Fagnanus ad *Cap.* 4. *De Magistris.* Vide Zypæum *Consult.* 2. *tit. De Magistris.*

VI. Quoties verò per hebdomadam, & quo tempore docere debeat, Synodus non expressit; censuitque S. Congregatio teste Garcia *De Beneficiis parte* 3. *cap.* 7. *num.* 155. quod de tempore & hora & materia Scripturæ, Theologiæ, quæ in S. Scriptura continetur, super qua legendum sit, relinquitur arbitrio Ordinarii. Et ita Synodi pro executione Synodi Tridentinæ celebratæ quoque intellexerunt. Synodus P. I. Cameracensis postquam nonnulla de lectionibus Theologicis in Capitulis & Monasteriis habendis statuisset, in fine adjungit: *Relinquatur autem Episcoporum, Capitulorum & Abbatum judicio, qua hora, quibusvè diebus sit prælegendum.*

VII. Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo statuit. "Ut quicunque Præbendam Theologalem vel Tridentino, "vel Decreto, alia authoritate rationeve institutam, in Ca"thedrali Collegiatisque Ecclesiis obtinet, is & quæ sacra"rum lectionum genera, & quibus diebus Episcopus præ"scripserit, ut interpretationis suæ munere fungatur, ac"curatè ad illius præscriptum præstet; ita ut etiam, si expe"dire censuerit, & in Seminario & in aliis Clericalibus Sa"cerdotalibusque Collegiis doceat: in Basilica vero Cathe"drali, saltem die festo, semper Sacram Scripturam pu"blicè interpretetur & exponat, nisi aliquando aliud jusse"rit Episcopus."

Et in Synodo sua Diœcesana XI. declarat S. Carolus, ut si singulis feriis prælegere non possit, *ter* saltem per singulas hebdomadas id præstet: additque "Clericos porro infe"riorum ordinum aut Catechismi Romani doctrinâ, aut "alia lectione etiam separatim à reliquo Clero sæpius in "hebdomada erudiat, atque instituat, ex præscripto regu"larum nostrarum.

VIII. Alia Concilia pressiùs inhærendo determinationi Concilii Basiliensis insertæ Concordato Leonem X. inter & Fran-

& Franciscum I. Regem Galliæ, & probatæ in Concilio Lateranensi sub eodem Leone, decernunt, ut Theologalem præbendam obtinentes teneantur *bis*, aut ad *minus semel* in hebdomada prælegere, & diebus Dominicis & Festis solemnibus concionem publicam habere. Synodus Turonensis an. 1583. *cap.* 13. Bituricensis 1584. *tit.* 34. *can.* 7. Aquensis *tit. De Canonicis*; quæ ultima vult, ut *saltem bis* in hebdomada doceat.

IX. Porrò cùm frustranea esset Theologiæ prælectio, nisi sint, qui eum prælegentem audiant, curare debent Episcopi, Capitula, aliique Superiores, ut Clerici instructione indigentes diligenter prælectioni intersint.

„Curent autem Episcopi (inquit Synodus P. I. Camera-„censis) cum Capitulis & Monasteriis, quacunque ratione „commodius fieri queat, proposita sive pœna, sive præmio, „ut frequens sit auditorium, qua in re plerumque valebit „docentis industria, si sit efficax in docendo; ut non tan-„tùm rem exponere, sed Auditorem retinere, & objectare „possit.“ Atque eum in finem capite præcedenti monuerat, „ut ii, qui Theologiam in Ecclesiis Cathedralibus, „Collegiatis, aut Monasteriis docent, in eo præstando eum „ordinem teneant; qui maximè Auditoribus sit commo-„dus, ut lectionis adminiculo non doctiores tantùm, sed „probiores evadant.“

Synodus Turonensis jam citata, postquam dixit, cogendos esse ad sui muneris expletionem Canonicos Theologales, tanquam consequens subjungit: „Cæteris Cano-„nicis, Capellanis, Vicariis, Presbyteris & Clericis civita-„tis injungentes, ut prædicationibus & lectionibus inter-„sint.“ Bituricensis loco suprà allegato vult, „ut etiam *Di-„gnitates* habentes cum reliquis Canonicis & Ecclesiasticis „concionanti aut prælegenti teneantur adesse sub pœnis in-„dicendis: graviore autem pœna plectentur, ait, qui semel „atque iterum moniti abfuerint.“ Synodus Aquensis, ejus „lectioni interesse quoque vult Clericos Seminarii, si ita Episcopo videbitur.

X. Itaque ex mente Ecclesiæ, & natura ipsius Præbendæ Theologalis, tenetur ejus possessor *per se*, & non per substitutum, cessante legitimo impedimento Scripturam prælegere; ejusque prælectioni Clerus Ecclesiæ interesse.

Hinc cum Canonicus Theologalis Ecclesiæ Sangiensis esset monitus à Capitulo, ut conformiter ad Conciliorum Sanctiones concionaretur & prælegeret sub pœna amissionis fructuum suæ præbendæ; isque replicasset, prælectionem suam futuram inutilem: eo quòd Canonici non intervenìant; quodque Decreta Theologo prælectionem injungentia, similiter injungant Canonicis, ut prælectioni assistant, quæstione ad Senatum Regium delata, utrique parti injunctum fuit, ut respectivè Decreta & Canones servarent: id est, Theologus suo muneri satisfaceret; & Canonici assisterent. Tournet. *Litt. C. cap.* 18.

XI. Ut verò Theologus utilius & fructuosiùs suo muneri satisfacere; studiisque liberiùs vacare possit, *etiamsi absens fuerit à divinis*, ait Synodus Basiliensis, *habeatur pro præsente, ita ut nihil perdat.*

Quare non tantùm grossi fructus, sed & quæcunque propriè dictæ distributiones quotidianæ, etiam ex anniversariis provenientes, Theologo absenti debentur, iis saltem diebus, quibus docere debet.

Hac de causa, cùm Officialis Carnotensis privasset Canonicum Theologalem distributionibus quotidianis, quia ordine in tabella chori designato lectiones nocturni non cantasset, interjecta appellatione tanquam *ab abusu* ad Senatum Regium, sententia Officialis cassata fuit; declaratumque, Canonicum Theologalem à servitio Chori esse exemptum; nec nomen esse inscribendum tabellæ pendenti in Choro. Tournet. *Litt. C. cap.* 17.

Refert quoque Nicolaus de Rebbe Canonicus Insulensis in tractatu de Canonicatu Theologali *quæstione VII.* Gregorium XIII. ex certa scientia & de consilio Cardinalium sanctione irrefragabili ordinasse, ut Theologus solitus legere, absens à servitio Chori, percipiat integros fructus præbendæ, exceptis distributionibus quotidianis propriè dictis: quas & percipiet diebus lecturæ.

TITULUS XII.

De Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium.

CAPUT I.

De Archidiacono.

1 *Primus Episcopi Minister est Archidiaconus.*
2 *Amplissima olim erat Archidiaconi authoritas.*
3 *Archidiaconus erat generalis Episcopi Vicarius.*
4 *Ejus authoritas etiam ad Presbyteros extendebatur.*
5 *Archidiaconi authoritas primùm tantùm fuit vicaria sive delegata.*
6 *Quomodo sensim facta sit ordinaria?*
7 *Sæculo XIII erat ordinaria.*
8 *Archidiaconi interdum habuerunt jurisdictionem Fori contentiosi.*
9 *Non omnium Archidiaconorum eadem fuit auctoritas & jurisdictio.*
10 *Archidiaconorum potestas multùm diminuta.*
11 *Jurisdictio Archidiaconorum per Concilium Trident. restricta.*
12 *In plerisque Ecclesiis hodie nulla est Archidiaconorum jurisdictio contentiosa, sed sola cura extrajudicialis.*
13 *Distinguenda quæ facit Archidiaconus jure proprio ab iis, quæ agit tanquam Officialis Episcopi.*
14 *Archidiaconorum est Ordinandos præsentare Episcopo.*
15 *Archidiaconi Examini ad Ordines & Beneficia jure suo interveniunt.*
16 *Jure communi Archidiaconi jus habent visitandi Diœcesim.*
17 *An sine consensu Episcopi post Concilium Trid. Archidiaconi visitare possint?*
18 *Consensum suum Episcopus facilè negare non debet.*
19 *Decani Rurales jure communi ab Archidiacono & Episcopo olim dependebant, secus hodie.*
20 *De jure communi institutio corporalis Beneficiatorum ad Archidiaconum spectat.*
21 *De consuetudine institutio* tituli collativa *etiam spectat ad Archidiaconum.*
22 *In nonnullis Ecclesiis adhuc hodie amplissima est Archidiaconorum jurisdictio.*
23 *Exemplum suppeditat Ecclesia Leodiensis.*
24 *Aliud exemplum est in Ecclesia S. Jacobi Lovanii.*
25 *Quidquid Archidiacono competit, ei competit jure ordinario.*
26 *Qua ratione Archidiaconus hodie adhuc dicatur Vicarius Episcopi?*
27 *An Archidiaconus Ordinandos præsentare possit, quos indignos novit, si eos Episcopus dignos judicet?*
28 *Archidiaconi debent esse ad minus Licentiati in Theologia aut Jure Canonico, & in Belgio ex Canonicis Graduatis assumi.*

Diaconos olim fuisse præcipuos Episcoporum tum in sacris, tum temporalibus ministros suprà *tit.* 1. *cap.* 3. ostendimus.

I. Porrò inter Diaconos eminebant Archidiaconi tanquam primi Diaconorum, sive primi ministrorum.

Archidiaconus itaque quasi *præcipuus* Episcopi minister, negotiis Ecclesiasticis præficiebatur.

Unde S. Leo conqueritur de Anatolio Episcopo Constantinopolitano, quòd eum Archidiaconum constituisset, qui Eutychianæ hæreseos se prodiderat defensorem: quem „quia, inquit, *nunc Ecclesiasticis negotiis præposuit*, propter hæ-„reticam perversitatem eidem favorem suum præstare con-„vincitur.“ *Epist.* 85. ult. edit.

Archidiaconus itaque generalis quodammodo erat Episcopi Vicarius; tantæque propterea auctoritatis, ut de S. Joanne Archidiacono, qui postmodum fuit Episcopus Cabilonensis, loquens Sidonius Apollinaris, dicat, eum diu hæsisse in Officio Archidiaconi, priusquam ad Sacerdotium elevaretur: quia non inveniretur, qui dignè officio illo fungeretur: in quo Archidiaconi gradu, seu ministerio, multùm retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolvi. *lib.* 4. *Epistola* 25.

II. Amplissimam hanc Archidiaconorum auctoritatem terminis specificis expressit sæculo sexto S. Isidorus Hispalensis, & refertur apud Gratianum *Dist.* 25. *can.* 1. Archidiaconus, inquit, imperat Subdiaconis & Levitis: „ad quem „ista ministeria pertinent, ordinatio vestiendi à Levitis, cu-„ra incensi, & sacrificii necessaria sollicitudo; quis Levita-„rum Epistolam & Evangelium legat, quis preces dicat, seu „responsoria in Dominicis diebus aut solemnitatibus de-„cantet; sollicitudo quoque Parochiarum & ordinatio, & „jurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis Diœcesa-„nis Basilicis ipse suggerit Sacerdoti: ipse inquirit Parochias

„cum jussione Episcopi, & ornamenta, vel res Basilicarum „Parochiarum; gesta libertatum Ecclesiasticarum Episco„po idem refert; collectam pecuniam de communione ipse „accipit & Episcopo defert, & Clericis proprias partes „idem distribuit. Ab Archidiacono nuntiantur Episcopo „excessus Diaconorum: ipse denuntiat Sacerdoti in sacra„rio jejuniorum dies atque Solemnitatum, & ab ipso publi„cè in Ecclesia prædicatur.“

III. Hæc Isidori expressio ostendit, Archidiacono integram Episcopalem jurisdictionem tam in spiritualibus quàm in temporalibus fuisse concreditam, eique visitationem Parochiarum & Ecclesiarum demandatam fuisse. Uno verbo, Archidiaconus erat Episcopi generalis & universalis Vicarius; ut meritò Vincentius Fortunatus scribens ad Archidiaconum Meldensem, eum *Magnum* Ministrum dixerit hocque Poëma cecinerit.

Det tibi larga Deus, qui curam mente fideli.
De grege Pontificis, MAGNE *Minister habes.*

IV. Adhæc non tantùm in Laicos, aut inferiores Clericos, vel etiam Diaconos, sed & in ipsos Presbyteros auctoritatem & potestatem exercebant Archidiaconi; uti ex relatis Isidori verbis colligi potest; qui id ipsum eodem loco evidentioribus & expressioribus terminis declarat dicens: „Archipresbyter verò se esse sub Archidiacono, ejusque „præceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire.

V. Verùm quia Archidiaconorum auctoritas solummodo erat *vicaria* sive delegata, totaque ab Episcoporum delegatione dependens; ea pro diversitate locorum & temporum, nunc extensior, nunc restrictior fuisse legitur.

VI. Cum verò Episcopi vices suas Archidiaconis generaliter & penè semper committere solerent; & ipsi auctoritatem suam, etiam absentibus vi suæ *generalis* & *solitæ* commissionis *per se* exercere, paulatim auctoritas illa Archidiaconorum, origine sua *vicaria* & *delegata*, in *ordinariam* mutari cœpit; ipsique Archidiaconi ea agere jure *proprio* cœperunt, quæ prius jure duntaxat *delegato* seu *vicario* exercuerunt. Cumque prius Archidiaconorum ministerium tantùm esset *merum officium* ab arbitrio Episcopi committentis *dependens*, tandem in *beneficium* & *dignitatem* mutatum fuit; ipsique Archidiaconi qui hactenus Episcoporum duntaxat fuerunt *vicarii*, sensim Prælatis *ordinariis* annumerati.

Et quidem jure Decretalium, nec non hodierno ac signanter Belgii, omnis Archidiaconorum auctoritas & jurisdictio reputatur *ordinaria*, ita ut eam jure *proprio* sive *jure dignitatis* exerceant; neque magis ab Episcoporum arbitrio dependeat quàm aliorum Prælatorum *ordinariorum*; tametsi etiam hodie rectè dicantur *oculi* Episcoporum: utpote qui ipsi Diœcesi in adjutorium Episcoporum, non auctoritate *vicaria*; sed *ordinaria* invigilare debeant.

VII. Hinc Synodus Oxoniensis anno 1287. Archidiaconos judicibus *ordinariis* annumerat: „Singulis *Archidiaconis*, „eorum Officialibus cæteris jurisdictionem *ordinariam* ha„bentibus præcipimus &c.“ *Can.* 25.

Similiter Innocentius III. respondit, ab Officialibus Suffraganeorum Remensis Ecclesiæ, non posse appellari ad ipsos Suffraganeos, ne ab *eodem ad eundem* appelletur; sed appellandum esse ad Curiam Archiepiscopi „At ab Archidia„conis aliisque, ait, inferioribus Prælatis Suffraganeis sub„jectis eisdem, & eorum Officialibus ad *Suffraganeos* ipsos „debet, & non ad *eandem Curiam* (omissis dictis Suffraga„neis) appellari.“ *Cap.* 3. *De Appellat. in* 6.

Supposuit igitur Innocentius, Tribunal Archidiaconi non esse *vicarium*, uti erat & nunc esse solet Officialium.

VIII. Insuper ex hac Decretali aliisque quamplurimis constat, Archidiaconos tunc temporis habuisse jurisdictionem fori *contentiosi*, eamque ordinariam & à delegatione Episcopi *independentem*: quin & ex *Cap.* 54. ✠ *De Elect.* intelligitur, quod Archidiaconus Ambianensis de consuetudine suspenderet, excommunicaret & absolveret Presbyteros & Priores; & Parochiales Ecclesias interdiceret; nec non visitaret & inquireret, quæ viderentur inquirenda, & procurationes ratione visitationis reciperet; in quibus concludit Pontifex, *evidenter* apparere, quod hic Archidiaconus curam Animarum haberet; ideoque aliud Beneficium curatum cum Archidiaconatu habere non posset.

IX. Non omnium tamen Archidiaconorum nec olim fuit, nec hodie est eadem auctoritas & jurisdictio; sed ea ferè tota à consuetudine dependet. Unde respondit Honorius III. in *Cap* 10. ✠ *De Off. Archid* Archidiacono Senonensi nihil amplius licere jurisdictionis vel auctoritatis in Monasteria exercere, quam constituerit Prædecessores ejus *De pacifica sic obtenta consuetudine* exercuisse.

X. Et quidem postquam Archidiaconorum potestas in *ordinariam*, & ab Episcopi arbitrio quasi *independentem* mutata fuit, multùm per Episcopos & Synodos, ac iis faventem consuetudinem restricta fuit; paucique hodie sunt Archidiaconi, qui pristinæ auctoritatis & jurisdictionis insignia, imò vestigia retinuerunt.

XI. Quod enim jurisdictionem *contentiosam* sive fori externi attinet, imprimis receptum est hic in Belgio Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 20. *De reformat.* quo cavetur, ut „causæ matrimoniales & criminales non Deca„ni, *Archidiaconi* aut aliorum inferiorum judicio, etiam vi„sitando; sed Episcopi tantùm examini & jurisdictioni re„linquantur“ Receptum simpliciter Decretum *Sess.* 25. *c.* 14. *De reformat.* quo Clericorum concubinariorum, aut de hujusmodi crimine suspectorum causa sive cognitio *Archidiaconis* adimitur, & Episcopis reservatur.

XII. Quin in plerisque Belgicis Ecclesiis consuetudo omnem planè jurisdictionem *contentiosam* Archidiaconis ademit, & ad Episcopos ejusve Officiales transtulit: salvâ tamen Archidiaconis curâ & sollicitudine tam in Clerum, quàm in populum; ut nimirum, tanquam *oculi* Episcoporum omnia lustrent, & omnibus intendant; & leviora quæ emendatione indigent tanquam *vices* gerentes sui Episcopi corrigant & emendent, idque sine strepitu judicii; majora verò & ardua ad Episcopum referant: uti notat Zypæus *Consult. De Off. Archid. Num.* 2 ibidem. *n.* 3. monens, quod *criminales* causas, quas Synodus Tridentina cognitioni Archidiaconorum subtrahit, accipere oporteat strictè, ut non comprehendat *correctorias*, quæ tantum pro emendatione excessuum proponuntur; sed illas quæ ad punitionem & pœnas *ordinarias* legales, & Canonicas.

Et *num.* 4 docet, „secundùm eum sensum etiam reservari „judicio Episcopi causam *concubinatus*; scilicet quando „agitur ad *pœnas* ibidem propositas; non verò si vel crimi„naliter non agatur; vel in rigore verbi non sit concubi„natus: ita ut fornicatio, & non assidua frequentatio, mo„nitio etiam concubinarii ad Archidiaconi curam spectent; „non autem rigorosa dicti capitis 14. punitio: sed illa jam „sit redacta in ordinem arduorum negotiorum, quæ ne„queunt sine majoris præsentia terminari, dicto capite 7. „nec excludatur Episcopus per monitiones aut correctio„nes Archidiaconi, ut in aliis casibus Synodus Mechlini„ensis decrevit.“

XIII. Unde conformiter ad modernam præsertim Belgicam disciplinam rectè monet Carolus Fevret *Tract. De abusu lib.* 4 *cap.* 5 *num.* 20. & 21. diligenter esse distinguenda quæ nudè ad Archidiaconi, ut Archidiaconus est, Officium pertinent, & quæ exercere potest non *jure suo* & tanquam Archidiaconus, sed tanquam *Vicarius* aut *Officialis* Episcopi: hæ quippe duæ qualitates disparatæ in eundem concurrere subinde possunt.

Tanquam Archidiaconus enim regulariter & ex Juris Canonici præscripto levem solùm ac volaticam habet jurisdictionem. Cùm enim Officialis Episcopi sit gravium controversiarum Judex, earumque omnium, quæ causæ cognitionem postulant, & ab Ecclesiastica jurisdictione pendent, iniquum profectò videretur duos Judices diversos, duoque diversa Tribunalia in una eademque Diœcesi reperiri. Idcirco Archidiaconorum jurisdictio ad levia tantum negotia revocatur, quæ obiret in transitu in cursu visitationis expediri possunt: & dum hujus levioris correctionis & momentaneæ cognitionis terminos transgredi, sine speciali aliquo titulo præscriptionis aut immemorialis consuetudinis, voluerunt, omne quod egerunt, tanquam abusivum & Sacris Canonibus contrarium cassatum fuit, ait idem Auctor, idipsum prolatis nonnullis Parlamentorum Arrestis confirmans.

XIV. De jure communi, quod & hodie adhuc obtinet, Archidiaconorum est, Ordinandos præsentare Episcopo. *Cap.* 9. ✠ *De Offic. Archidiac.* Cui consonat præscriptum Pontificalis Romani, jubens Ordinandos Diaconos & Presbyteros per Archidiaconum Episcopis præsentari.

Cùm ergo ex præscripto Pontificalis Archidiaconi de capacitate testimonium ferre debeant; nemo non videt, quàm justum & æquum sit, ut Archidiaconi Ordinandorum examini interveniant, ut Ordinandorum capacitas iis perspecta esse queat.

XV. Nec tantum Ordinandorum, sed & promovendorum ad Beneficia examini jus interveniendi Archidiaconis jure communi, & hodierno competit. Et licet Concilium Tridentinum, aut Synodi Locales, vel Episcoporum Decreta aliquos speciales examinatores nominent, nullatenus ipse Archidiaconus censetur exclusus, sed hi Archidiacono censebuntur adjuncti; uti rectè advertit Zypæus in dicta consultatione. Unde Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii volens, ut duo seniores ex Canonicis Theologis graduatis & unus in Jure Canonico graduatus curam habeant examinandi promovendos ad Ordines & curam Animarum expressè dicit, examen illud instituendum *unà cum Archidiacono*; sat insinuans, Archidiaconum in hoc examine præcipuam personam sustinere.

XVI. Hunc in finem jure communi Archidiaconis visitandi Diœcesim jus est. *Cap.* 1. & 6. ✠ *De Offic. Archidiaconis.*

XVII. Circa hoc tamen visitandi jus notandum Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 3. *De reformat.* quo decernitur,

cernitur " *Archidiaconi* Decani & alii inferiores in iis Ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem *assumpto Notario*, de consensu Episcopi deinceps *per seipsos tantum* ibidem visitare.

Hoc Decretum ita videtur intellexisse Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis (qui Concilio Tridentino interfuit, & in hujus sessionis apertione coram Patribus peroravit) ut verba illa *De consensu Episcopi* referantur ad *assumendum Notarium*, non ad facultatem visitandi; ita ut *notarium* de *consensu* Episcopi assumere deberet, qui acta visitationis scribat, sed *consensus* Episcopi, ut visitationem instituat, non esset necessarius.

Nam in Synodo sua Diœcesana anni 1577. *tit. De visitationibus cap.* 1. declarat. " Cum in hac Diœcesi nostra Parochianum Ecclesiarum visitatio ex antiqua consuetudine sit penes Archidiaconos Ecclesiæ nostræ, quibus ex Decreto Tridentini Concilii mandatur, ut visitationem hanc *adjuncto notario nostro* personaliter obeant &c. " Quibus verbis non obscurè innuit, Concilium nihil circa visitationem Archidiaconorum statuisse, nisi ut visitationem *adjuncto notario Episcopi, & personaliter* obeant.

Non desunt tamen, qui credant, mentem Patrum Tridentinorum fuisse, ut Archidiaconi aliique inferiores, quibus jus visitandi quacunque ex causa competit, illud sine consensu Episcopi posthac obire nequeant: quæ interpretatio magis congruere videtur cum verbis sequentibus ipsius Decreti, quæ volunt, ut " visitatores à Capitulo deputandi, ubi Capitulum jus visitandi habet, *prius ab Episcopo approbentur*.

XVIII. Si juxta hunc sensum Concilium accipiatur rectè monet Zypæus in citata consultatione; id tamen accipiendum esse moraliter; ita ut Episcopus non semper & præfractè dissentire possit, ne Archidiaconus visitet, sed arbitrio boni viri. Non enim intendit Concilium, sollicitudinem Archidiaconorum extinguere; sed ut omnia ordinatè fiant, & concorditer: Nam unus ædificans, & unus destruens, quid prodest illis nisi labor. *Ecclesiast.* 25. Unde & decernit Concilium in *d. cap.* 3. ne inferiorum visitatio Episcopi visitationem impediat, & ut illi hinc peractæ visitationis rationem reddant. " Hæc Zypæus, qui ibidem iis ex causis dubitat, num concordatum olim inter Episcopum, & Archidiaconos Cameraci initum ne scilicet imposterum hi visitarent, sed nomine utriusque Episcopi & Archidiaconi visitaret Decanus Christianitatis, juraque reciperet, undique fuerit rationabile; & an non rationi magis congrueret, ut sicuti Archiepiscopi Cameracenses nunc *per se* visitant, ita quoque Archidiaconi *per se* visitarent, quam quod Decanus loco utriusque non visitantis, jura reciperet.

Illud insuper observandum, uti bene monet Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis loco citato ut visitatio Archidiaconorum diligenter fiat, non autem perfunctoriè, neque ut tantum cognoscatur de Bonis Ecclesiasticis, quomodo infirmantur, aut de Ecclesiarum rebus, cujusmodi sunt ornamenta, libri, altaria, aut de Sacrosanctæ Eucharistiæ honesta conservatione, aut baptisteriis, & hujusmodi aliis: sed de Sacerdotum, Clericorum & Laicorum fide, vita & moribus.

XIX. Ex hoc interim concordato, tametsi undique rationabile non esset, sat apparet, Decanos sive Achipresbyteros ad Episcopum & Archidiaconum habuisse communem aliquem respectum juxta *Cap.* 7. §. *fin.* ☧ *De Off. Archid.* ubi dicitur; " quod cum Decanus *commune* eorum (Episcopi & Archidiaconi) officium exerceat, communiter est eligendus, vel etiam amovendus.

At hisce in locis hujusmodi Decani à solis Episcopis constituuntur, & amoventur juxta Synodum I. P. Mechliniensem *tit. De Decanis cap.* 3.

XX. Insuper institutio corporalis sive missio in possessionem de jure communi competit Archidiacono *Cap.* 7. ☧ *De Off. Archid.* Institutionem verò *authorizabilem* seu tituli attributivam, & de qua loquitur regula Juris: *Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine Canonica institutione obtineri*; de jure communi ad solum Episcopum spectare tradunt Canonistæ ad *Cap.* 4. ☧ *De Off. Archid.* ipsam scilicet institutionem authorizabilem cum commissione seu datione curæ Animarum confundentes, juxta illius Capituli rubricam quæ habet: *Archidiaconus sine mandato Episcopi, non committit curam Animarum id est, non habet institutionem authorizabilem.*

XXI. At in hoc puncto, à jure communi, & hac Canonistarum interpretatione, in his Provinciis per consuetudinem nonnihil recessum est.

His enim in locis, institutionem *corporalem* consuetudo ferè ad Episcopos, qui eam Archipresbyteris committere solent, transtulit: Institutio verò *authorizabilis* seu tituli attributiva, etiam in Beneficiis Curatis Archidiaconis competere consuevit: ita tamen ut curam Animarum ab Episcopo obtinere debeant: ideoque consuetudo Belgii institutionem authorizabilem à datione curæ Animarum distinguit.

Et quidem adeo propria est Archidiaconis Beneficiatorum institutio, ut Collegia Canonicorum, dum Collegas suos ipsi instituunt (uti plerisque in locis consuetudine obtinuit) id *jure Archidiaconali* se facere dicant; satis insinuantes, actum illum propriè esse Archidiaconorum, eumque peragendo se de juribus Archidiaconalibus aliquid participare; & in hoc actu jus Archidiaconale obtinere.

XXII. Ex his sat manifestum est, jura Archidiaconorum magis ex consuetudine, quam e jure communi esse metienda, quæ consuetudo in nonnullis Diœcesibus præsertim latis & diffusis, & ubi Episcopi simul sunt Principes sæculares, amplissimam jurisdictionem & auctoritatem iis attribuit, seu potius conservavit.

XXIII. Exemplum suppeditat Belgii nostri Ecclesia Leodiensis quæ octo habet Archidiaconos anno 799. à Leone III. Pontifice institutos.

Scribit enim Bartholomæus Fisen *Lib.* 5. *hist Ecclesiæ Leodiensis* §. 28 quod " cum Diœcesim admodum vastam Episcopus lustrare pro munere suo unus ipse non posset, magnis potissimum Reipublicæ negotiis aliò sæpe avocantibus, imo accersentibus è vicino plerumque Regibus ad graviora Regni negotia, id muneris partitus est Pontifex in Archidiaconos octo. Primum jussit esse ipsum S. Lamberti Præpositum, attribuitque Provinciam, civitatem Leodiensem. Reliquam omnem Diœcesim in 7. alias portiones distribuit, Ardennam, Brabantiam, Campiniam Condrusios, Famennam, Hannoniam, & Hasbaniam, singulas singulis Archidiaconis subjecit, quorum ea est dignitas in Ecclesia Leodiensi, ut Abbates etiam in consessibus antecellant. " Hæc ille

De his Archidiaconis etiamnum hodie verè dici potest, quod in omnibus sint *Vicarii & oculi* Episcoporum; omnem curam & sollicitudinem in Clero & Ecclesiis impendendo; jurgia singulorum audiendo; causasque eorum decidendo; idque non jure *merè vicario*, uti olim, sed *jure quasi ordinario*; id est jure dignitatis.

Hinc Synodus Leodiensis anni 1618. monet Archidiaconos, ut " visitent Ecclesias suas diligenter; & in visitatione facienda contenti sint moderatis & frugalibus expensis. In processibus contra Pastores & alias personas Ecclesiasticas, gerant se Archidiaconi, & eorum Officiales, maturè & circumspectè; ne quid in contemptum status illorum temerè committatur.

Item vult ut Archidiaconi Synodos consuetas, juxta laudabilem Diœcesis Leodiensis consuetudinem celebrent, ac temerarios à Synodis absentes puniant.

Plura quæ his Archidiaconis competunt, videri possunt in concordatis inter Episcopum & Archidiaconos generaliter, & Archidiaconorum Brabantiæ specialiter initis 24. Septemb. 1334. quæ utique, ait Zypæus in citata consultatione *nu.* 18. " etiam nunc obtinere debent, quatenus Canones Tridentini, aut novæ hic erectiones non derogarunt, iis in locis, quæ ab Episcopatu Leodiensi sunt præcisa.

XXIV. Similiter Decanus Capituli S. Jacobi (quod ad hanc civitatem an. 1456. translatum est, cum primitus esset Encuriæ in Gallo-Brabantia Diœcesis olim Leodiensis nunc Namurcensis) hic, inquam, Decanus est Archidiaconus cum amplissima jurisdictione etiam in foro contentioso sive judiciali in Parochos & Clericos quatuor Parochiarum, tam in causis criminalibus quam civilibus.

XXV. Porrò quidquid consuetudo; aut jus hodiernum Archidiaconis detulit, aut conservavit, illud non jure *delegationis* sive vicario, sed *jure ordinario* sive jure suæ dignitatis exercere censentur; ideoque nec illud propriè *vice* Episcopi, at *jure proprio* agere dicuntur.

XXVI. Verissimum proinde est, saltem inspecto jure hodierno Belgii, quod post Innocentium aliosque Canonistas asserit Fagnanus ad *Cap.* AD HÆC ☧ *De off. Archid. n.* 31. Archidiaconos ideo dici Vicarios Episcopi, quia exercent ea quæ etiam ad Episcopos pertinent; illos tamen non esse *tantum Vicarios*, sed *certa Dignitate* potiri, adeò ut propterea removeri non possint *ad libitum* Episcopi, nec ipse pro suo velle illorum officia exercere: multo minùs Archidiacono adimere, & alteri committere.

Quare cùm Ordinandorum præsentatio de jure & consuetudine ad Archidiaconorum pertineat, eam excluso Archidiacono Episcopus alteri committere nequit.

XXVII. Sed quid, si Episcopus ordinare velit, quos Archidiaconus *dignos* non novit, imò *indignos* esse novit, num eos Episcopo præsentare debebit aut poterit? Nequaquam Quomodo enim juxta Formulam Pontificalis dicet, *Scio & testificor eos dignos esse quantùm humana fragilitas nosse sinit* si nesciat dignos, aut quod amplius, indignos esse sciat?

Verbo, cum Archidiaconi *oculi* sint Episcopi, ut loquitur Conventus generalis Cleri Gallicani an. 1579. *tit. De Ecclesi.*

clesi visitat. „Juxta antiquos & recenter editos Canones, „Constitutionesque ita suum officium ac munus obeant, ut „fidelem hac in re tam sancta tamque necessaria, cum Ec„clesiæ, tum Episcopo operam suam comprobent. „

XXVIII. Ut verò ea eruditione cæterisque dotibus ad id muneris obeundum necessariis instructi assumantur, decrevit Concilium Trid. *Sess 24. c. 12. De reformat.* ut Archidiaconi, qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit, Magistri in Theologia, seu Doctores aut Licentiati in Jure canonico.

Hic in Belgio in Ecclesiis Cathedralibus noviter erectis non tantùm debet esse Licentiatus in Theologia aut Jure canonico, sed assumendus est ex novem Canonicis Graduatis.

Hic rursus advertitur, cujus debeant esse eruditionis, quibus Gradus illi Academici conceduntur; & quanta debeat esse Doctorum cura, ne inidonei ad Gradus illos admittantur, ac ita per illos Gradus ad primarias Ecclesiæ Dignitates inidonei promoveantur.

CAPUT II.

De Archipresbytero Cathedrali.

1 *De hoc Archipresbytero agitur in Decretalibus Titulo* De Officio Archipresbyteri.
2 *Dignitas & officia Archipresbyteri multùm pendent à consuetudine.*
3 *Hic Archipresbyter eandem penè auctoritatem habet in Clerum Civitatis Episcopalis quàm Decanus Ruralis in Clerum sui districtûs, cum quadam tamen differentia.*
4 *Officia Archipresbyteri de jure communi.*
5 *Quoad celebrationem divini Officii spectanda consuetudo cujusque Ecclesiæ.*
6 *Idem penè jus competit huic Archipresbytero jure proprio, quod Decanis Ruralibus jure delegato.*
7 *Archipresbyter assumendus ex Canonicis Graduatis.*

I. INter Dignitates Ecclesiarum Cathedralium, post Archidiaconatum in plerisque Belgii Ecclesiis est Archipresbyteratus; de quo in *Cap.* 1. 2. & 3. ☧ *De officio Archipresbyteri* tractari notarunt Interpretes; diciturque *Archipresbyter Urbicus* sive *Urbicarius*; id est, urbis Episcopalis, ad distinctionem Archipresbyterorum *Ruralium*, quos hodie *Decanos Christianitatis* dicimus, de quibus suprà *Tit. 6.* actum fuit.

II. Porrò Archipresbyteri Dignitas & munia, quemadmodum de Archidiaconis notatum fuit, magis ex singularum Ecclesiarum consuetudine, quàm è jure scripto metienda sunt.

III. Solent autem Archipresbyteri Cathedrales similem curam & auctoritatem eaque jura obtinere in clerum & personas Ecclesiasticas *urbis Episcopalis*, quam Decani Rurales in suis respectivè Districtibus. Hac tamen differentia, quòd Decani sive Archipresbyteri Rurales nullam de consuetudine Belgii dignitatem; sed merum officium habere censeantur; ac in omnibus suis functionibus ab instructionibus Episcoporum dependeant; Archipresbyteratus verò Cathedralis vera sit dignitas; muniaque de jure vel consuetudine annexa, *jure* dignitatis, id est, *jure ordinario*, sicuti Archidiaconi habeant; ideoque nec pro arbitrio Episcoporum tolli aut diminui possint.

IV. De jure communi Archipresbyter in Episcopi sui absentia, ad vicem ejus Missarum solemnia celebrat, collectam dicit, aut is, cui ipse injunxerit *Cap.* 1. ☧ *De Off. Archipresbyt.* itaque hinc concludunt Canonistæ, Archipresbyterum *in divinis*, non *foris* Archidiaconum præcedere; sed hanc Archypresbyterorum præcedentiam nulla Belgica Ecclesia novit, sed ubique locorum, etiam in choro Archidiaconus solet præcedere Archipresbyterum.

V. Quod celebrationem officiorum in absentia Episcopi attinet, singularium Ecclesiarum consuetudines & constitutiones attendendæ sunt; quæ subinde eam curam ad Præpositum, Decanum, Archidiaconum aliumve in Dignitate constitutum transtulerunt, quemadmodum & cura Pastoralis ipsorum Canonicorum & Cleri Cathedralis ad Decanū aliumve plerumque spectat; ita ut Archipresbyteri solum inferiorem clerum civitatis sibi subjectum habeant.

VI. Porrò quid Archipresbytero respectu Cleri & Monasteriorum sibi subjectorum incumbat; & quomodo curam & solicitudinem Pastoralem eis impendere debeat, colligi potest ex iis, quæ de Decanis Ruralibus dicta sunt: cùm non minor sit Archipresbyteri Cathedralis obligatio respectu Cleri sui districtus, quàm Decanorum Ruralium intuitu suorum subditorum.

Unde indubiè hæc Dignitas annumeranda est Dignitatibus, quibus cura Animarum subest, & ad quam consequenter ex Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 12. *De reform.* nemo promoveri possit, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit.

VII. Et quamvis vi Tridentini Concilii necessariò conferenda non sit hæc Dignitas Graduatis in Theologia aut Jure Canonico; in Belgicis tamen Ecclesiis noviter erectis, uni è novem Graduatis Canonicis hæc Dignitas conferri debet.

CAPUT III.

De Pœnitentiario.

1 *Jam pridem fuerunt Presbyteri, qui Episcopis in excipiendis confessionibus assisterent.*
2 *Horum Presbyterorum potestatem tum quoad personas tum quoad crimina Episcopi pro suo arbitrio limitabant.*
3 *Sæculo XIII. necdum invaluerat consuetudo approbandi Confessarios pro tota Diœcesi.*
4 *Liberum non erat Confessarium pro libitu deligere.*
5 *Poterat tamen ad Episcopum quisque recurrere.*
6 *Episcopus unum nominabat, ad quem unicuique liberum erat accedere; & quem inferiores Presbyteri in dubiis consulerent.*
7 *Huic graviora crimina reservabantur.*
8 *Ad illum pœnitentes graviorum criminum mittebantur.*
9 *Pœnitentiarius erat quasi Vicarius generalis Episcopi in injungendis pœnitentiis & arduis causis decidendis.*
10 *Magna requiritur eruditio & prudentia in Pœnitentiario.*
11 *Ex Decreto Concilii Trid. in omnibus Ecclesiis Cathedralibus constituendus Pœnitentiarius & qualis.*
12 *In Belgio assumi debet ex Canonicis Graduatis.*
13 *De consuetudine Belgii Pœnitentiariatus est Dignitas.*
14 *Vi sui officii est Confessarius ordinarius totius Diœcesis & quilibet ei etiam in Paschate confiteri potest.*
15 *Tenetur confessiones excipere, & ad id ab Episcopo cogi potest.*
16 *Pœnitentiarii eximiæ scientiæ esse debent.*
17 *Quid in illis requisivit S. Carolus.*

I. INter Coadjutores & Vicarios Episcoporum jam olim fuere Presbyteri, qui excipiendis confessionibus & imponendis pœnitentiis vices Episcopi supplebant.

Hinc illud Concilii Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap.* 15. ☧ *De Offic. Ordinarii.* „Præcipimus tam in Ca„thedralibus, quàm aliis Conventualibus Ecclesiis Viros „idoneos ordinari, quos Episcopi possint Coadjutores & „cooperatores habere, non solùm in prædicationis officio, „verùm etiam in *confessionibus audiendis* & *pœnitentiis* injun„gendis. „

II. Vicariorum sive cooperatorum horum potestatem & jurisdictionem Episcopi ad quasdam personas, & certa crimina restringere solebant: ut nimirum pro diversa personarum conditione varios assignarent Confessarios; graviora quoque crimina sibi nonnunquam reservantes.

Alii quippe Confessarii Laicis, alii Clericis, alii Monialibus, & alii subinde sublimioribus personis deputabantur: quibus solis & non aliis tales confiteri possent.

„Volumus (inquit Synodus Wigorniensis anno 1240. „*can.* 17.) ut ad audiendas *Clericorum* confessiones, quos „in præsenti Synodo per ipsos electos volumus nomina„ri. „

Et Synodus Cicestrensis an. 1289. *can.* 12. ait: „In singu„lis autem Decanatibus per Capitulum eligantur duo Pres„byteri, qui moribus & scientia prædíti confessiones au„diant *Sacerdotum*. „

III. Neque enim hactenus invaluerat consuetudo hodierna approbandi passim Confessarios, quorum potestas se per totam Diœcesim generaliter extendat; qui omnium scilicet *indifferenter* confessiones excipere queant, ita ut *unicuique* liberum sit, quemcunque voluerit, sive sæcularem sive Regularem hujusmodi Confessarium approbatum eligere.

IV. Quin nec juri communi, quod Decretalibus Gregorii IX. continetur, hæc moderna disciplina consonat; cùm jure Decretalium electio libera Confessarii privilegii loco habeatur, *Cap. fin.* ☧ *De pœnit. & remiss.*

V. Verùm in hac particularium Confessariorum designatione semper manebat salva ipsa auctoritas Episcoporum; ita ut liberum esset ad ipsos Episcopos recurrere ac omissis designatis Confessariis conscientiam iis aperire.

VI. Cùm verò hujusmodi recursus essent tunc temporis frequen-

frequentiores, Episcopi tum nominare cœperunt prudentia, eruditione, ac pietate præstantiorem, ad quem tanquam ad Episcopum omnibus pateret accessus; quem *Confessorem* aut *Pœnitentiarum generalem* nominabant: quem similiter inferiores Confessarii, & Pœnitentiarii in casibus dubiis consulere possent; & ad quem tanquam Episcopum graviorum criminum absolutio & pœnitentiæ impositio referrentur. Synodus Oxoniensis anno 1287. *can.* 5. postquam statuit, "ut Archidiaconi, qui de Sacerdotum mo-„ribus & prudentia pleniorem habent notitiam, de quoli-„bet Decanatu unum vel duos eligant Confessores, quos „ad hæc (audiendas confessiones) scientia & meritis credi-„derint magis idoneos; qui vice Episcoporum, Decano-„rum, Ruralium, Rectorum, Vicariorum & Parochialium „Sacerdotum audiant confessiones," subjungit sequentia: "*Pœnitentiarii* nostri *generalis* auctoritate in omnibus „salva, ad cujus *arbitrium* in *dubiis* & *gravioribus* recurratur, „nisi fortè talis emergat articulus, qui nobis inconsultis ne-„queat expediri."

VII. Et infrà: "Majora & notoria crimina *Pœnitentia-„rio* nostro *reservet* (Sacerdos) & pœnitentem sibi transmit-„tat cum litteris causam delicti, & circumstantias ipsius „continentibus. Pœnitentes iterum cum litteris Pœniten-„tiarii, absolutionis & pœnitentiæ modum continentibus, „ad suum redeant Sacerdotem, revertenti aliter non creda-„tur. Hæc nedum in foro pœnitentiali, sed judiciali præ-„cipimus firmiter observari."

VIII. Synodus quoque Cisterciensis anno 1289. *can.* 12. enormia delicta Episcopo vel ejus Pœnitentiario ad hoc specialiter deputato, præterquam in articulo mortis, reservat. "Litteras autem, ait, Archidiaconi, Decani vel Offi-„ciariorum ad Pœnitentiarium *gratis* concedi pœnitenti „volumus & præcipimus. Et ut liqueat, *qualis* fuerit *pœni-„tentia*, & pro *quo* crimine specialiter injuncta: pœnitens „litteras *Pœnitentiarii* referat ad mittentem."

IX. Itaque Pœnitentiarius erat quasi Vicarius *generalis* Episcopi in injungendis pœnitentiis & arduis causis in illo tribunali occurrentibus decidendis & resolvendis.

"Ad illum, inquiebat anno 1218. Episcopus Ambianen-„sis loquens de Pœnitentiario à se recenter instituto, *tan-„quam* ad illum, quem post *nos* in hoc officio (audiendi con-„fessiones) *proximum* esse volumus, *dubitationes*, si quæ emer-„gunt in foro pœnitentiali, jubemus *reportari*." Hab. *tom.* 12. Spicil. Dacheriani.

Et Synodus Bituricensis anno 1584. *tit.* 21. §. 21. *can.* 15. ait, "confessionibus audiendis præpositi dubitantes de ca-„suum gravitate aut differentia consulant Episcopos aut „eorum *Pœnitentiarios aut viros in ea reversatos*, non expressis „pœnitentium nominibus."

X. Si quis porrò expendat, quàm graves difficilésque casus & dubitationes in hoc tribunali occurrant, facile intelliget, quanta eruditio, experientia ac prudentia in Pœnitentiario requiratur, quamque optandum esset, ut similis ubique haberetur, quem in difficilioribus casibus, inferiores tuto consulere, & à quo difficultatum suarum optimam ac fundatam resolutionem referre possent: quique majoribus & enormibus criminibus convenientes pro qualitate criminum & pœnitentium satisfactiones, & remedia salutaria injungere novisset.

XI. Et quidem synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 8. *De ref.* voluit, ut "In omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id „commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unio-„ne Præbendæ proximè vacaturæ ab Episcopo instituatur, „qui Magister sit vel Doctor aut Licentiatus in Theologia „vel Jure Canonico, & annorum quadraginta, seu aliàs, qui „aptior pro loci qualitate reperiatur."

Hoc Concilii Tridentini Decretum Belgicæ variæque Ecclesiæ uno consensu recepere.

XII. Bulla erectionis novorum Episcopatuum vult Pœnitentiarium ab Episcopo assumi è novem Graduatis Canonicis; adeóque licet vi Concilii Tridentini Pœnitentiarius etiam non Graduatus assumi interdum possit; id recentiorum illarum Ecclesiarum electio non permittit.

XIII. Ulteriùs consuetudine Belgii vicinarumque Ecclesiarum obtinet, ut Pœnitentiariatus non sit merum officium, & Pœnitentiarius simplex Episcopi *Vicarius*; sed ut Pœnitentiariatus Beneficium sit, imo & Dignitas, ipseque Pœnitentiarius reliquos Canonicos tametsi seniores præcedat; ita tamen, ut novissimum inter Dignitates locum obtineat: ni alia sit particularis Ecclesiæ consuetudo, quæ servanda erit.

XIV. Quapropter verissimum est, in Belgio præsertim, quod communiter tradunt Canonistæ, Pœnitentiarium institutum eo ipso habere *à jure* facultatem audiendi confessiones Pœnitentium illius Diœcesis; & jurisdictionem ad absolvendum à peccatis, & esse veluti *Parochum* totius Diœcesis, nec requiri novam licentiam Ordinarii: cum sit ordinarius Confessor Diœcesis, ejusque jurisdictio ordinaria. Vide Fagnanum ad *Cap.* GRAVE & *De præb. num.* 12. & Garciam *De benef. parte* 5. *cap.* 4. *n.* 112 qui & *n.* 113. infert: „Unde quilibet poterit ei confiteri peccata & satisfacere „præcepto *Capituli* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS *De „pœnit. & remiss.* ut censuit S. Congregatio 16. Febr. 1593. „his verbis: An si quis confessus fuerit sua peccata semel in „Paschate Pœnitentiario deputato in vim Decreti Concilii „Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 8. dicatur satisfecisse præcepto „contento in dicto *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, „Congregatio censuit satisfecisse."

XV. Cùm itaque vi sui officii & Dignitatis Pœnitentiarius sit quasi Vicarius *natus* Episcopi in audiendis confessionibus, etiam tenetur munus illud tempore & loco arbitratu Episcopi designandis obire; & in casum negligentiæ ab Episcopo puniri, imò & Dignitate privari potest; ut censuisse S. Congregationem testatur Garcias loco citato *n.* 117. *& seqq.*

XVI. Qui igitur Pœnitentiarii "munere funguntur, „*eximiæ* scientiæ esse debent, (inquit Synodus Turonensis „anno 1583. *c.* 13.) ut vitium à vitio discernere, & animas, „quæ peccaverunt, modò leniter blandisque verbis conso-„lari mœstasque reficere, modò acerbè & graviter incre-„pare, atque etiam instruere valeant."

XVII. Hujus Dignitatis & officii gravitatem expendens S. Carolus in Synodo Mediol. V. *parte* 3. § 5. decrevit. "Ut „ubi primum Præbenda pœnitentialis vacaverit, edictum „de more proponatur, quo ad concursum evocentur qui-„cunque sint, qui illius muneris causa examen subire velint, „aliosque nominare qui subeant... Episcopus adhibitis sibi „pro arbitrio suo aliis peritis probisque Viris, tum etiam de „illorum vita & moribus, ætate, Gradu, Ordine cæterisque „conditionibus ad tale munus necessariis accuratè perqui-„rat. Tum demum Episcopus ipse solùm rebus iis omnibus „accuratè perpensis, maturè in Domino deliberet, & libe-„rè deligat, quem pro conscientiæ religione digniorem ap-„tioremque existimet, cui tale munus tantique ponderis re-„ctè committatur. Qui in deliberatione idem videat, ut „quod præsertim ad Pœnitentiarium attinet, cùm peritiam „necessariam spectarit, tum maximè vitæ innocentiam, „morum gravitatem, spiritualium exercitationum stu-„dium, & usum diuturniorem in confessionibus audiendis, „exercitationem, prudentiam, cæterasque Religiosæ pieta-„tis virtutes perpendat."

Si eum Episcopi in conferenda hac Dignitate delectum facerent, omnibus facilè appareret, quàm meritò hujusmodi Dignitas in Ecclesiis instituta sit; quæ hodie penè inutilis & sine ullo officio aut onere esse apparet.

CAPUT IV.

De Officiali Episcopi.

1. *Officialis & Vicarius Episcopi jure communi sæpè pro eodem sumuntur.*
2. *Secus moribus Belgii.*
3. *Officialis dicitur, qui foro contentioso præest, olim dictus* Missus.
4. *De jure communi Episcopus potest creare plures Officiales.*
5. *Quis Officialis Provincialis & quis foraneus?*
6. *Moribus hodiernis Episcopi tenentur interdum plures Officiales constituere.*
7. *Officialis principalis jure communi aliquam dignitatem habere videtur.*
8. *Quæ tamen non est propriè beneficium, nec cum alia dignitate incompatibilis.*
9. *Officialis etiam principalis jurisdictio de jure communi tantùm est vicaria & ad nutum revocabilis, secus moribus nostris.*
10. *An Episcopi possint pro libitu alios judices constituere?*
11. *Utrum Episcopi possint per se jus dicere?*
12. *An Officialis principalis jurisdictio morte Episcopi extinguatur?*
13. *Tribunal Officialis non est distinctum à tribunali Episcopi.*
14. *Qualis constituendus Officialis?*
15. *De hoc Officiali intelligitur Concilium Trid. Sess. 24. Cap. 16. De reformat.*
16. *Religiosi ne quidem de consensu Superiorum possunt esse Officiales.*

I. Si jus commune spectemus, Vicarius & Officialis Episcopi sæpius coincidunt; ipseque Officialis, Vicarius Episcopi dicitur. Et quidem toto titulo Sexti Decretalium, qui inscribitur simpliciter, *De Officio Vicarii*, vix de alio, quàm *Officiali* Episcopi tractatur; ipsaque hodierna Italiæ praxis est, ut Vicarius Episcopi sit & Officialis; quam secuta Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap* 16 *De reformat.*

reformat. Officialem cum Vicario Episcopi confundit; uti suprà notavimus.

II. At moribus Belgii vicinarumque Ecclesiarum Officialis à Vicario Episcopi simpliciter dicto omninò diversus est.

III. Officialis enim is dicitur, qui jurisdictioni contentiosæ præest; atque in forensibus vices gerit Episcopi, ejusque tribunali præsidet; qui olim *Missus* Episcopi dictus fuit *Cap. 2. ✠ De Regularib. & Cap. 1. ✠ De frigidis & malefic.* notatque Glossa ad *Cap. 2. Verb.* OFFICIALEM *De offic. Vicarii in 6.*

IV. De jure communi Episcopum posse plures creare Officiales expeditum est. *Clem. 2. De Rescriptis*: ubi distinguitur Officialis *principalis* Episcopi ab Officiali *Foraneo*.

V. Principalis dicitur, qui constituitur in ipsa civitate Episcopali, ut jus dicat in ipso tribunali, in quo ipse Episcopus jus dicere consuevit.

Foraneus verò, qui extra civitatem Episcopalem in aliqua parte Diœcesis jure dicendo præest.

VI. Hæc Officialium multiplicatio licèt spectato jure communi arbitrio Episcoporum committatur; moribus tamen obtinuit ut, si Diœcesis se in plures Provincias Civiles extendat, Episcopus teneatur in singulis Provinciis tribunal exigere, atque Officialem præficere, ne aliàs contra notoria Belgii aliarumque vicinarum Provinciarum antiqua privilegia & inveteratas consuetudines subditi in jus vocentur extra Provinciam. Vide Carolum Fevret. *tract. De abusu lib. 4. cap. 3. §. 7.* qui ibidem asserit, extra hunc casum ordinariè ab Episcopo unicum, idque in ipsa civitate Episcopali Officialem constituendum: testaturque an. 1600 in Parlamento Parisiensi ex eo capite rejectum fuisse tanquam abusivam nominationem Officialis, quem pro loco à civitate Episcopali 12. milliaribus distanto nominaverat Episcopus: idque confirmat auctoritate Baldi dicentis: „Neque „enim debent esse unius civitatis plures Episcopi, ut nec „plures Vicarii aut Officiales.„ Sed in moribus Belgii rece„ptum non est. Plures enim in una eademque Provinciam „v. g. Brabantia, ob ejus extensionem, ejusdem Episcopi „Officiales creari, videmus.

VII. Principalis Officialis, qui in ipsa civitate Episcopali constituitur, etiam jure communi aliquam dignitatem habere videtur: quandoquidem ei per rescriptum Apostolicum causæ committi possint, *Clem. 2. De rescriptis*: quæ non nisi Canonicis Cathedralibus, aut aliis in Dignitate constitutis committi queunt *Cap.* STATUTUM *De Rescriptis in 6.* secus verò de Officiali foraneo; cui nec similes causas committi posse in eadem Clementina deciditur.

VIII. Hæc tamen Dignitas nec ut beneficium, nec propriè in titulum possidetur; ut Archidiaconatus, Decanatus & similes; quare nec cum alia Dignitate incompatibilis est, quemadmodum observat Rebuffus in praxi *De Vicariis Episcoporum n. 4. & 7.*

IX. Quin si jus commune spectemus, Officialis tametsi principalis: sive Cathedralis, jurisdictionem habet duntaxat *vicariam* ad arbitrium Episcopi *revocabilem*; quod hodie secus obtinere contendit Carolus Fevret; prætenditque Officialem semel institutum non posse à constituente, aut ejus successore pro arbitrio removeri.

Cùm enim Episcopi non ampliùs soleant *per se* quæ sunt contentiosæ jurisdictionis exercere, videntur, inquit Fevret, Officiales hodie esse veri & *ordinarii* Ministri jurisdictionis Episcopalis: adeo ut ea de causa non dicantur Officiales *Episcopi* sed *Episcopatus*: ipsaque rescripta Romana inscribantur non Officiali *Episcopi* Mechliniensis, sed simpliciter *Officiali Mechliniensi*.

X. Similiter censet idem Author cum Mornacio ad *L. 1. §. 1. ff. De Off. eius cui mandata est jurisdictio*: „Episcopos non „posse pro animi sui libidine permutare judices, novosque „ad singulas lites in hanc vel illam partem sufficere: per„petuum enim debere esse eum, quem semel elegerunt, „ut vice sua judicet; nisi incidat delegandi alterius causa, ex „morbo, recusatione aut absentia, quæ impedimento sit „quo minus ipse cognoscat de Episcopalis juridicinæ nego„tio„ additque Mornacius, in causa appellationis tanquam ab abusu interjectæ occasione hujusmodi particularis delegationis, & designationis judices ad unam causam, à Senatu Regio judicatum, Episcopum abusum fuisse suâ jurisdictione, & in expensas condemnatum. Simile judicatum Senatus Parisiensis anni 1602. refert Pelius *lib. 1. c. 37. action. forens.* Plura tamen eaque recentiora Parlamentorum judicata, quibus potestas revocandi suos Officiales Episcopis fuit adjudicata, referuntur in Actis Cleri Gallicani *parte 1. tom. 21. 15. num. 27. 28. 29. 30. & 31.* Item *parte 8. tit. 3. n. 1. & 2.* quin tamen Officiales suos foraneos faciliùs, quàm principalem sive Cathedralem revocare queant, dubium non est.

XI. Quin & prætendit sæpè citatus Carolus Fevret Episcopos adeo se hodie jurisdictione contentiosâ exuisse; eamque in Officiales suos transtulisse, ut nec possint causas Ecclesiasticas ad forum suum spectantes sibi judicandas & *per se* decidendas reservare; quod num verum sit, multum sanè dubito.

Contrarium insinuat concilium Narbonense anno 9. currentis sæculi habitum *c. 42.* mandans, „ut Episcopi *per se*„*ipsos* causas audiant; quas si *omnes* audire nequeant, Offi„ciales deputent, „Cui conformis videtur Belgii nostri moderna disciplina, quæ Episcopis auctoritatem causarum decisionem sibi reservandi hactenus conservasse videtur.

XII. Jure communi Officialatus etiam principalis, tanquam officium merè *Vicarium*, morte ipsius concedentis extinguitur; quod Ecclesiarum Belgicarum consuetudinem necdum abrogasse manifestum est; quandoquidem praxis notoria, saltem quarundam Ecclesiarum habet, quod Capitulum Sede Vacante Officialem, etiam Cathedralem vel de novo eligat; vel constitutum confirmet; tametsi Fevretius moribus Gallicæ secus obtinere asserat.

XIII. Quocunque demum jure sive titulo Officialis hodie suâ jurisdictione utatur, certum est, illam esse Episcopalem; nec tribunal Officialis distinctum esse à Tribunali Episcopi: adeoque & certissimum est etiam moribus hodiernis; ab Officiali sive principali sive foraneo non appellari ad Episcopum, sed provocandum esse ad eum, ad quem esset appellandum, si Episcopus per se sententiam dixisset.

XIV. Cum igitur Officialis jurisdictioni contentiosæ, causarumque forensium decisioni præsit, meritò monentur Episcopi, ut personas providas, & ab omni avaritia vacuas, & in Jure Canonico atque disciplina Ecclesiastica multùm exercitatas, Officiales constituant.

XV. De hoc quoque Vicario sive Officiali intelligitur Synodus Tridentina *Sess. 24. c. 16. De reform.* requirens, „ut Capitulum Sede vacante teneatur infra 8 dies post „mortem Episcopi *Officialem* seu Vicarium constituere, vel „existentem confirmare, qui saltem in Jure Canonico sit „Doctor vel Licentiatus vel aliàs quantum fieri potest ido„neus.

Neque Capitulum posse vi finalis clausulæ eligere non *Graduatum*, si in Capitulo adsint Doctores aut Licentiati in Jure Canonico huic officio idonei, censuit S. Congregatio apud Garciam *De benef. parte 5. c. 7. n. 12.*

XVI. Quam parum Monasticæ professioni congruat munus Officialatus, quod totum in strepitu forensi penè versatur, nemo non videt; unde notat Mornacius ad *L.* PLACET *Cod. De Episcopis & Clericis*, moribus hodiernis, ne quidem de consensu Superiorum ad hujusmodi officium eos assumi posse; ideo ait Mornacius, *abusivum id esset, contrariumque Monastibæ Professioni, si Episcoporum vel Archidiaconorum fierent officiales Religiosi.*

Cæterùm plura de observandis ab Officialibus in exercitio suæ jurisdictionis & abusibus qui irrepserunt, dicentur Parte 3. ubi de jurisdictione Ecclesiastica agetur.

CAPUT V.

De Vicario Episcopi.

1. *Moribus nostris Officialis Episcopi distinguitur à Vicario.*
2. *Vicarius Episcopi nullam jurisdictionem contentiosam habet.*
3. *Non potest negotia judicialiter examinare.*
4. *Potest Episcopus unum vel plures pro libitu constituere.*
5. *Potestas Vicarii est tantùm delegata ad nutum Episcopi revocabilis.*
6. *Debet habere commissionem suam in scriptis.*
7. *Episcopus potest Vicarii potestatem pro arbitrio restringere.*
8. *Episcopo mortuo vel aliàs suâ jurisdictione destituto extinguitur etiam jurisdictio Vicarii.*
9. *Quæ forma revocationis Vicarii?*

I. Tametsi in jure Vicarius Episcopi & Officialis ejus frequenter confundantur & pro Synonimis accipiantur, ut suprà notatum est, moribus tamen nostris quoad functiones & jurisdictionis exercitium omninò distinguuntur.

II. Officialis enim, de quo capite præcedenti, ea quæ contentiosæ jurisdictionis sunt exercet; at qui hodie Vicarius Episcopi dicitur, nihil jurisdictionis contentiosæ habet; sed omnis ejus auctoritas versatur circa ea, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt; adeò ut Vicarius limites suæ jurisdictionis excederet, si *judicialiter* partes coram se citari juberet, aut judiciales informationes super commisso crimine caperet.

III. Hoc ex capite, cùm quidam Vicarius certam Confraternitatis erectionem examinasset & discussisset *judicialiter* sive in forma judiciali, per Senatum Regium judicatum fuit, abusivè Vicarium processisse: eò quod nullam jurisdictionem *contentiosam* vi sui Vicariatus haberet, sed

sed ea in solidum penes Officialem resideat: ita refert Germanus Forget in suo Tractatu *De personis & rebus Eccles. lib. 1. cap. 42. n. 10.* Vide etiam Fevret. *lib. 3. cap. 5.* ibidem notantem, quòd si causa aliàs ad officium Vicarii spectans more judiciali instituatur & examinetur; agitari debeat coram Officiali, non coram Vicario, & si secus fiat, abusivum esse atque ita aliquando judicatum fuisse.

IV. Potest Episcopus unum vel plures, uti sibi visum fuerit, Vicarios constituere. Et quidem in quibusdam Ecclesiis Episcopi plures nominant Vicarios, qui simul corpus unum, quod Vicariatus dicitur, componunt; à quo pleraque, quæ jurisdictionis voluntariæ sunt, expediuntur.

Et si Zypæo credimus *Consult. 17. n. 38. De Regularib.* his in regionibus passim Episcopalia negotia, & singulatim uniones, per Episcopos expediuntur non interveniente Capitulo, sed Concilio Vicariatus.

V. Porrò authoritas & potestas horum Vicariorum tam de jure quàm consuetudine merè vicaria est, & à beneplacito Episcopi dependet; adeò ut eam extendere & restringere liberè queat; quare de Vicariorum authoritate ex ipsa commissione judicandum est.

VI. Unde ne fraus aut error in his contingat, Vicarius non debet officium suum exercere, nisi habeat scripturam suæ potestatis, inquit Rebuffus in praxi benef. *tit. De Vicariis Episc. n. 9.* qui & *n. 13.* monet, "in constitutione Vicariatus „intervenire debere testes; alioquin, ait, instrumentum cum „signo sui Secretarii tantum esset Scriptura privata, quæ „non probaret. Et bonum est, ait *n. 14.* quòd nullus recipere„tur Vicarius, nisi instrumentum Vicariatus esset registra„tum in actis, & ita fuit in Senatu statutum requirente Dio„nysio Riaut Advocato tunc egregio Universitatis, nunc „autem Advocato Regio anno 1548. mense Martio." Hæc Rebuffus, quæ latius secundum praxim Regni Galliæ deducit Fevretius in suo tractatu de abusu *lib. 3. c. 5. n. 13. & 14.*

VIII. Si litteræ commissionis mandatum restringant ad certos actus, aut locum vel tempus, termini commissionis servandi erunt. Si verò nulla specialis restrictio sive limitatio facta sit, sed generalis sit, tunc mandata creduntur omnia, quæ voluntariæ jurisdictionis sunt; iis exceptis; quæ de jure aut consuetudine sub generali mandato sive commissione non veniunt, sed speciale mandatum requirunt; de quibus consule Rebuffum in praxi *tit. De forma* Vicariatus Archiepiscoporum & aliorum Collatorum.

VIII. Quandoquidem jure communi, cui mores hactenus non derogarunt, Vicarii Episcoporum habeant duntaxat mandatam potestatem, omnis eorum potestas non tantùm morte Episcopi, quandocunque ea intervenerit; sed & quoties Episcopus suâ auctoritate vel jurisdictione exuitur, v. g. per excommunicationem, vel renuntiationem, plenè extinguitur: quandoquidem omnimodo tanquam rivulus à suo fonte, à jurisdictione Episcopi dependeat; imò Vicarii jurisdictio non est nisi ipsa Episcopi jurisdictio mandata sive delegata.

IX. Eodem ex fundamento, potest Episcopus Vicarium etsi generalem revocare sive destituere, etiam sine consensu Capituli, sicuti absque ejus consensu constitui potest: debet tamen revocatio insinuari Vicario; quin uti post Rebuffum, Boërium, aliosque docet Garcias de Beneficiis *parte 5. cap. 8. n. 176. & 177.* hæc revocationis intimatio adeò necessaria est, ut aliàs gesta à Vicario valebunt, etiamsi habeat notitiam revocationis, & illa publicè sit nota.

Sed hic notandum, Rebuffum aliosque per Vicarium *generalem* Episcopi, intelligere illum, qui non tantùm in spiritualibus & in iis, quæ voluntariæ sunt jurisdictionis constituitur, sed etiam in contentiosis, & Ordinariam jurisdictionem concernentibus. Verbo, qui in omnibus Episcopi v. g. absentis vices suppleat; & cui omne regimen Ecclesiæ, omnisque jurisdictio Episcopalis commissa sunt; nequaquam verò illum, quem hodie Vicarium *generalem* hic dicimus, qui ad nutum Episcopi constituitur & revocatur, & cui duntaxat quædam voluntariæ jurisdictionis munia, nec tamen omnia committuntur.

In hoc porrò Vicario supradicto omnia requiri, sive in constitutione, sive revocatione, non credimus.

TITULUS XIII.

De Electione & Nominatione Episcoporum.

CAPUT I.

Quas partes olim populus habuerit in hac Electione.

1 *Populus electioni olim interveniebat; idque ex Apost. traditione descendit.*
2 *Probatur hæc disciplina ex antiquo Testamento.*
3 *Eadem disciplina Sæculo 5. erat tam in Ecclesia Græca quàm in Latina.*
4 *Seriùs in Ecclesia Latina quàm in Græca.*
5 *Sæculo 9. superstes fuit etiam in his partibus.*
6 *Rationes hujus disciplinæ.*
7 *In hac electione tamen præcipuas partes habebant Episcopi.*
8 *Poterant Episcopi Electum à populo interdum rejicere.*
9 *Poterant etiam sine prævia plebis electione ordinare Episcopum.*
10 *Electio populi nullum jus tribuebat Electo.*
11 *Episcopo defuncto, mittebatur Visitator, ut populum circa Electionem instrueret.*
12 *Electio examinanda mitti debebat ad Metropolitanum.*
13 *Metropolitanus cum suæ Provinciæ Episcopis electionem & personam Electam examinabant.*

I. Disciplinam, quam in Electione Episcopi ex traditione Apostolica primis sæculis universalis servabat Ecclesia, describit S. Cyprianus *Epist. 68* editionis Rigaltii: "Propter quod (nimirum nè indi„gnus promoveatur) diligenter de tra„ditione Divina & *Apostolica observatio„ne* observandum est & tenendum, „quod apud nos quoque, & ferè per *provincias universas* tene„tur, ut ad Ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, „cui Præpositus ordinatur, Episcopi ejusdem Provinciæ, „proximi quique conveniant, & Episcopus eligatur *plebe „præsente*, quæ singulorum vitam *plenissimè* novit, & uniuscu„jusque actum de ejus *conversatione* perspexit. Quod & apud „vos factum videmus in Sabini Collegæ nostri Ordinatio„ne, ut de *universæ Fraternitatis suffragio*, & de Episcoporum, „qui in præsentia convenerant, quique de eo ad vos litteras „fecerant, judicio, Episcopatus ei deferretur, & manus ei in „locum Basilidis imponeretur."

II. Et paulo ante: "Quod & ipsum videmus de divina „auctoritate descendere, ut Sacerdos *plebe* præsente sub „*omnium* oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico „judicio ac testimonio comprobetur, sicut in Numeris Do„minus Moysi præcepit dicens: *Apprehende Aaron fratrem „tuum, & Eleazarum filium ejus, & impones eos in montem coram „OMNI Synagoga, & exue Aaron stolam ejus, & indue Eleaza„rum filium ejus, & Aaron appositus moriatur illic.* Coram *omni* „Synagoga jubet Deus constitui Sacerdotem, id est, instruit „& ostendit, Ordinationes Sacerdotales non nisi sub popu„li assistentis conscientia fieri oportere, ut plebe præsente „vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita „prædicentur, & sit Ordinatio justa & legitima, quæ om„nium judicio & suffragio fuerit examinata."

Conformiter ad hanc disciplinam, Cornelium Romæ Clericorum *plebisque* suffragio Episcopum Ordinatum testis est idem Cyprianus *Epist. 41. & 42.* atque de ipso Cypriano testatur Pontius Diaconus in ejus vita, "quod judi„cio Dei & *plebis* favore officium Sacerdotii, & Episcopa„tus gradum adhuc Neophytus, & ut putabatur, novellus „electus est."

III. Quin & eam disciplinam, etiam quoad suffragia *plebis*, non tantùm in Ecclesia Latina, sed & Græca integram ac illibatam fuisse post Synodum Laodicænam sub initio sæculi quarti celebratam constat. Nam in Synodo Calchedonensi actione II. Stephanus Episcopus Ephesinus volens ostendere se Canonicè electum, ait: "Me quadra„ginta Episcopi Asiani, suffragio Clarissimorum & Prima„tum, & totius Reverendissimi Cleri, & omnis civitatis „ordinaverunt."

Quin & novellæ Justiniani expresse volunt in electione Episcopi unà cum Clero *Primates* Civitatis, cui Episcopus ordinandus est, intervenire. *Novellâ 123 cap. 1.*

IV. Hoc equidem constat, apud Græcos citiùs quàm Latinos, ab Episcoporum electionibus laicos conclusos fuisse; siquidem Sæculo nono Synodus VIII. *Can. 22.* "sta„tuit, atque jure promulgat, *neminem laicorum* Principum „vel Potentum semet inserere electioni vel promotioni „Patriarchæ vel Metropolitæ, aut cujuslibet Episcopi, ne „videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, ne „vide-

„videlicet præsertim cum nullam in talibus potestatem „quemquam potestativorum vel cæterorum laicorum habere „conveniat, sed potius silere, ac attendere sibi, usquequo „regulariter à Collegio Ecclesiæ suscipiat finem electio futura Pontificis."

V. At in Ecclesia Latina sæculo 9. etiam laicos electioni intervenisse; plebisque suffragia fuisse expetita, ex historiis formulisque electionum est notorium. Utque prætereamus quæ remotiores Ecclesias concernunt, unà sufficiet Epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Hedenulphum Laudanensem Episcopum, ut Visitatoris officio fungatur in electione Episcopi Cameracensis, qua eum his verbis hortatur: „Ad eandem Ecclesiam quantocyus studeas properare, ac assiduis hortationibus Clerum, *plerumque* Ecclesiæ publicè admonere festines, ut remoto privato „studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum „expetant ac eligant Sacerdotem, qui & tantò ministerio „dignus valeat reperiri, & à venerandis Canonibus nullatenus respuatur.... Quæ electio non tantùm à civitatis „Clericis erit agenda, verum & de omnibus Monasteriis „ipsius Parochiæ, & de rusticanarum Parochiarum Presbyteris occurrant Vicarii, commorantium secum concordia vota ferentes; sed & Laici nobiles ac cives adesse „debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet „ab omnibus obediri." Habetur hæc epistola tomo 8. Conciliorum generalium collectionis Labeanæ *col.* 1867. ibi & columnâ sequenti extat ejusdem Hincmari epistola ad Clerum & *plebem* Cameracensem, ut Canonicam electionem faciant cum Visitatore sibi designato.

Non dubium ergo in Cameracensi, uti aliis vicinis Ecclesiis, quod formulæ ibidem relatæ ostendunt, sæculo 9. non Clerum duntaxat, sed & *plebem* ad Episcopi electionem concurrisse.

VI. Rationem hujus disciplinæ ex Cypriano supra audivimus; nimirum, ut *plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur.*

Alteram dat S. Leo *Ep. Episcopos* Provinciæ Viennensis. Quæ est 10. in editione Quenellianâ. Cùm enim dixisset, „per pacem & quietem Sacerdotes qui futuri sunt, „postulentur," addit: „Teneatur subscriptio Clericorum, „honoratorum testimonium, Ordinis consensus & *plebis.* „*Qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur.*" Vel ut loquitur Cælestinus I. „Nullis *invitis* detur Episcopus: „Cleri, Plebis & Ordinis consensus & desiderium re„quiratur." *Ep.* 2. *cap.* 5. apud Gratianum *Dist.* 61. *can.* 14. Aut sicuti exprimitur in citata Epistola Hincmari Remensis: *Quoniam ab omnibus debet eligi, cui ab omnibus debet obediri.*

VII. Dum verò his rationibus permota Ecclesia, plebem ac Clerum totum in sui Pastoris electione intervenire, atque audiri voluit, præcipuas tamen in hac momentosâ Electione partes esse voluit Metropolitani ac Comprovincialium Episcoporum; atque ab his propriè Eligi ac præfici Episcopum; populumque ne in hac nominatione aut postulatione Pastoris errare contingat docere; errantemque in viam rectam reducere.

Hinc Synodus Nicæna *Can.* 4. statuit: „Episcopum con„venit ab omnibus qui sunt in Provincia constitui. Si autem „sit hoc difficile, vel propter urgentem necessitatem, vel „viæ longitudinem; tres omnino eundem in locum congre„gatos, absentibus quoque suffragium ferentibus, scriptis„que assentientibus, tunc electionem fieri."

Canonem non tantum de consecratione, sed etiam de electione loqui ostendimus in Scholis; neque de hoc esse dubitandum monet Christianus Luppus *parte* 4. *Schol. pag.* 148. Episcopis ergo tribuit Electionem sive ordinationem; quia plebe Cleroque postulante, aut consentiente, ordinatio sive nominatio Episcopi ipsis præcipuè competebat.

Hinc Episcopi Alexandriæ, quorum plures Concilio Nicæno interfuerant, describentes ordinationem S. Athanasii in Episcopum Alexandrinum; eamque ab Arianorum calumniis vindicantes, dicunt, quod cum convenissent ad constituendum in locum Alexandri defuncti Episcopum, tunc „omnis multitudo, & omnis populus Catholicæ Ecclesiæ, „tanquam ex una anima & corpore convenientes, vocife„rabantur, clamabant petentes Athanasium Episcopum „Ecclesiæ: hoc precabantur publicè à Christo, & hoc *nos* „adjurabant facere per multos dies & noctes, ipsi neque ab „Ecclesia discedentes, neque *nos* sinentes abire: hujus rei „nos testes sumus, hujus & urbs universa, & Provincia."

Liquet ergo, Synodum Episcoporum tunc habitam fuisse ad celebrandam Episcopi ordinationem, & populum prævie suum testimonium de eligendo tulisse; ac juxta populi postulationem ab Episcopis Electum ac ordinatum fuisse Athanasium.

VIII. At si populus tumultuosè, aut passione aliquâ præventus, vel ignorantiâ seductus inidoneum, aut minùs convenientem postulasset, eum Episcopi rejicere poterant & debebant; atque de hoc casu scribit Cælestinus I. ad Episcopos Apuliæ & Calabriæ: „Docendus est populus „non sequendus. Nosque (si nesciunt) eos, quid liceat, „quidve non liceat, commonere, non his consensum præ„bere debemus." *Epist.* 3. *cap.* 3. Et apud Gratianum *Dist.* 62. *Can* 2.

IX. Quinimò interdum, ubi persona aliqua Divino indicio ad regimen Ecclesiæ videbatur vocata, etiam sine plebis consensu Metropolitanus cum Episcopis suffraganeis Episcopum ordinabant: ait enim Cyprianus ad Clerum & „plebem suam scribens: „In ordinandis Clericis, fratres „charissimi, solemus vos ante consulere, & mores ac merita „singulorum communi consilio ponderare; sed exspectanda non sunt testimonia humana, cum præcedunt divina „suffragia.

X. Neque etiam eo tempore electio illa plebis jus aliquod *ad rem* dabat ipsi Electo, sed potius erat simplex postulatio ipsius Plebis & Cleri de persona sibi grata ordinanda in suum Pastorem.

Quia tamen voluntati desiderioque populi non consentire difficile erat, atque invitis ac reluctantibus Pastorem dare infaustos non rarò pariebat effectus, hinc multùm solliciti erant Episcopi, ut ritè populus instrueretur, atque ad postulandum idoneum induceretur.

XI. Quapropter durante hac disciplina, Metropolitanus mox ut aliquam in sua Provincia Ecclesiam suo viduatam Episcopo intellexerat, Episcopum Visitatorem ad viduatam Ecclesiam destinabat, qui populi Clerique animos ad concordem ac Canonicam digni Præsulis Electionem faciendam disponeret; cujus Visitatoris frequens mentio occurrit in Epistolis S. Gregorii, ac signanter *lib.* 2. *epist.* 19. ad Benenatum Visitatorem Ecclesiæ Cumanæ; ubi quæ ejus sint munia latè describit; quæ omnia allegata tum in Epistola Hincmari ad Hedenulphum Laudunensem, tum in ejusdem ad Clerum & Plebem Bellovacensem; atque in allocutione Visitatoris Episcopi ad Clerum & plebem Electionis causa congregatum etiam exprimuntur; atque eam disciplinam sæculo 9. & in hisce partibus conservatam evincunt. Habentur in dicto tomo 8. Conciliorum *Col.* 1867. *& seqq.*

XII. Illud notandum, quod in epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Clerum & plebem Bellovacensem, postquam de pluribus in electione servandis eos instruxit; qualitatesque eligendi exposuit; subdit: „Hujusmodi au„tem quantum Dominus dederit, ipso cooperante electum „cum Visitatore vestro, præsente scilicet confratre nostro, „& cum decreto Canonico, ad humilitatis nostræ sollicitu„dinem examinandum adducite: quia, ut longe ante nos „dictum est, non *est facilè dimittendus, cui est proximus commit„tendus.* Præscosere vos denique volo, quia si personam à „Sacris Canonibus deviam *scienter* nobis adduxeritis, non „solùm ex ea Pontificem non habebitis, verum etiam pro „illicita electione, ut contemptores Canonum, judicium „incurretis. Sed & nostro & Coëpiscoporum nostrorum „judicio refutata rationabiliter electione vestra incon„grua, talem secundùm Laodicenses Canones studebi„mus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat „consentire.

Hæc ostendunt, Metropolitanum & Episcopos Comprovinciales non ita fuisse electione populi & Cleri constrictos, quin eam ex causa legitima rejicere possent.

Electione itaque peracta *Decretum Canonicum* Electionis, Clericorum Monachorum ac Laicorum subscriptione munitum conficiebatur; illudq; Metropolitano offerentes, Electum in Episcopum suæ Ecclesiæ ordinari postulabant. Plures hujusmodi *Decreti* formulæ extant. *To.* 8. *Con.*

XIII. Hoc decreto accepto, Metropolitanus convocatis suæ Provinciæ Episcopis tum Electionis formam, tum qualitates Electi examinabat; quæ si examine instituto Canonica reperiebantur, Electum cum consensu Episcoporum suæ Provinciæ in Episcopum consecrabat: atque cum Canonicis litteris, quibus novus Episcopus de suo officio instruebatur: ad Ecclesiam sibi commissam mittebat. Exemplar tam dicti examinis, quam Litterarum Canonicarum extat in allegato tomo 8. Conciliorum; atque in illis plura occurrunt, quæ ad notitiam disciplinæ illius temporis conducere possunt.

CAPUT II.

Quomodo Electio Episcoporum ad Capitula Cathedralia sit devoluta, & una de Concordatis Germaniæ.

1. *Sæculo* 11. *Electio adhuc erat penes populum & Clerum.*
2. *Sæculo* 12. *cœpit transire ad Capitula Cathedralia.*
3. *Sæculo* 13. *penes Capitula Cathedralia erat Electio Episcopi exclusis etiam Suffraganeis.*

4. Per

4 *Per Reservationes Pontificias jus illud Capitulis fuit ademptum.*
5 *Reservationes illæ non ubique fuerunt receptæ.*
6 *In Concilio Constantiensi contra dictas Reservationes tractari cœpit.*
7 *Decretum Concilii Basiliensis contra dictas Reservationes Sanctione pragmatica Regis Galliæ probatum.*
8 *Urgentibus Pontificibus Rom. Pragmatica Sanctio abolita fuit.*
9 *Pro restituendis Electionibus inita sunt Concordata inter Rom. Pontificem & Principes Germaniæ.*
10 *Quid in his concordatis contineatur quoad Electiones.*
11 *Concordata hæc concernunt duntaxat illos qui sunt sub Imperio.*
12 *Non extendunt se in Brabantiam exceptis paucis civitatibus.*
13 *Hæc Concordata tantùm obligant illos qui ea acceptarunt.*
14 *Beneficia extra fines Imperii sita non subjacent Concordatis, licet Collatores sint sub Imperio.*
15 *Solæ Ecclesiæ Nationis Germaniæ jus Electionis conservant.*

I. Clerum ac populum electionibus Episcoporum in Ecclesiis Occidentalibus adhuc sæculo undecimo intervenisse, testantur epistolæ Gregorii VII. ac signanter *lib. 1. epist. 35. lib. 5. epist. 8* in qua postrema inter plura contra Episcopum Aurelianensem allegata recenset. „Dicitur siquidem legitimam ætatem non habens contra „Decreta Sanctorum Patrum sine idonea Cleri & *populi* electione Ecclesiam invasisse.

II. Quin & sæculo duodecimo electiones Episcoporum Cabilonensis & Gebennensis adhuc peractas fuisse cum consensu *populi* non obscurè innuit S. Bernardus *epist. 13. & 27.* tametsi fatendum sit, sæculo illo cœpisse electiones Episcoporum à populo & Clero transire & transferri ad Capitula Cathedralia, tanquam clerum totius diœcesis repræsentantia; atque unum cum suo Episcopo corpus & Collegium constituentia.

III. Et quidem circa initium sæculi decimi tertii jus Capitulorum Cathedralium circa Electiones Episcoporum planè fuisse stabilitum, colligitur ex epistolis ac responsis Innocentii III. & sequentium Pontificum, quæ Decretalibus Gregorii IX. sunt inserta; adeo quidem ut cum Canonici Strigoniensis Ecclesiæ Colocensem Archiepiscopum sibi dari in Episcopum ab Innocentio III. postulassent; ac Suffraganei Episcopi prætenderent, eam postulationem non debuisse fieri nisi ipsis consultis, ut qui solerent electioni Strigoniensis Archiepiscopi interesse cum Capitulo; respondit Innocentius Præposito & Capitulo Strigoniensi: „vobis dedimus in mandatis, ut ad promovendum vobis „Pastorem idoneum per electionem Canonicam vel postu„lationem concordem (requisito Suffraganeorum assensu, „si esset de antiqua & approbata consuetudine requirendus) „procedere curaretis, alioquin nos ipsi provideremus Ec„clesiæ viduatæ. *Cap. 4. X De postulat. Prælat.*

Itaque jus electionis tempore Innocentii III. ita *privativè* spectabat ad Canonicos Cathedrales; ut ne ipsi quidem Suffraganei Episcopi ad electionem sui Metropolitani cum Capitulo concurrerent; imò nec ipsorum assensus requirendus, nisi esset assensus *de antiqua & approbata consuetudine* requirendus.

IV. „Duravit (ait Barbosa *Lib. 1. Juris Eccles. cap. 8.*) „hujusmodi potestas eligendi Episcopum in Capitulis & „Canonicis usque ad tempora Bonifacii VIII. & Clemen„tis V. ut constat ex titulis de electione in Sexto & Clemen„tinis.«

„Primùm Cathedrales Ecclesias, quæ apud Romanam „tantùm Curiam vacare contigissent suæ dispositioni, (in„quit Barbosa dicto loco) reservare cœpit Clemens V. in „*Extrav.* ET SI IN TEMPORALIUM *De Præbendis in* „*Comm.* Deinde verò idem Clemens V. earum quoque Ec„clesiarum provisionem, quæ clero & populo Christiano „carerent, Rom. Pontificis dispositioni reservavit, *in Clem.* „IN PLERISQUE *De Elect.* Postea Benedictus IX. *in Ex*„*travag.* SANCTA ROMANA *De Elect. inter Comm.* sta„tuit, quatuor Patriarchalibus Ecclesiis vacantibus, illis „non posse provideri Romano Pontifice inconsulto. Hinc „Joannes XXII. *in Extravag.* EX DEBITO *Eodem Tit. De* „*Elect. inter Comm.* provisioni suæ reservavit Episcopales „& earum superiores Sedes, quæ apud Sedem illo vivente „vacare contigerint. At Benedictus XII. *in Extravag.* AD „REGIMEN *De Præbendis inter Comm.* dispositioni Aposto„licæ reservavit omnes Patriarchales, Archiepiscopales, & „Episcopales Ecclesias, &c. tunc apud Sedem Apostolicam „quomodocunque vacantes, & imposterum vacaturas. „Denique per sequentes Romanos Pontifices reservatio fa„cta fuit simpliciter & generaliter quoad omnes Ecclesias „Episcopales tam apud Sedem Apostolicam, quàm extra „curiam vacantes in *Regula 2.* Cancellariæ.«

Per has reservationes ad nihilum redactum esse jus eligendi Prælatum, quod habebant Capitula Cathedralia & Collegiata, etiam post alios Canonistas observat Fagnanus ad *Cap.* NULLUS X *De Electionib.*

V. Verùm Reservationes illæ non ubique receptæ fuerunt aut probatæ, renitentibus tum Episcopis, Capitulis & Patronis, quibus jus eligendi, conferendi & præsentandi penè omne per has adimebatur; tum etiam Regibus & Principibus Vasallorum suorum atque subditorum jura tuentibus; quippe qui malebant penes Capitula aliosque sibi subditos esse jus Electionis, quàm penes Pontifices.

Nec enim metuebant Principes, ne manente electione apud Capitula sibi subdita, facilè aliquis sibi non gratus, aut in sui regni negotiis suspectus ad Prælaturam eligeretur; quod è contra manente apud Pontifices provisione se metuere per promotionem extraneorum dicebant.

VI. Et quidem in Concilio Constantiensi, Prælati, præsertim Regni Galliæ instanter petierunt, ut *jus Electionis* per reservationes quodammodo extinctum restitueretur iis, quibus de jure communi competit. Sed Concilium hoc unicè penè occupatum & intentum extinguendo schismati, quod per plures annos Ecclesiam sciderat, & afflixerat, hunc articulum *De reservationibus Sedis Apostolicæ*; item *De collationibus Beneficiorum & gratiis expectativis*; item *De confirmationibus Electionum*, futuro Romano Pontifici per Concilium eligendo commisit, ut super illo unà cum Concilio aut Deputatis ex qualibet Natione secundùm æquitatem ac bonum Ecclesiæ regimen ante dissolutionem Concilii provideret.

VII. Cùm verò Martinus V. à Concilio Constantiensi electus nihil super his articulis statuisset, rursus in Concilio Basiliensi institerunt Patres ac præcipuè Ecclesiæ Gallicanæ pro abrogatione reservationum, atque restitutione Canonicarum Electionum; ac tandem *Sess. 23.* hoc editum fuit Decretum, quod & in Conventu Bituricensi Cleri ac Procerum Regni Gallicani probatum, ac auctoritate Caroli VII. Galliarum Regis cum aliis pluribus articulis partim ad verbum, partim cum aliqua moderatione ex Synodo Basiliensi desumptis, probatum & evulgatum est sub nomine ac titulo *Pragmaticæ Sanctionis.* «Sancta Synodus in Spiritu „Sancto congregata statuit & definivit, generalem reser„vationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Ca„thedralium, Collegiatarum, & Monasteriorum, ac Digni„tatum electivarum, per Romanum Pontificem de cætero „fieri, aut factis uti non debere, reservationibus in corpo„re juris clausis, & his, quas in terris Romanæ Ecclesiæ „ratione directi seu utilis domini mediatè vel immediatè „subjectis fieri contigerit, semper exceptis: sed quod per „electiones & confirmationes Canonicas, secundum juris „communis dispositionem, prædictis Metropolitanis, „Cathedralibus, Monasteriis, & Collegiatis Ecclesiis, aut „Dignitatibus electivis vacantibus, debitè provideatur: „non derogando propterea statutis, privilegiis & consue„tudinibus rationabilibus, quibuscunque postulationibus „in dispositione juris communis remanentibus, Decernit„que hæc Sancta Synodus rationi fore consentaneum & „Reipublicæ accommodum, ut contra hoc salutare De„cretum Romanus Pontifex nihil attentet, nisi ex magna „rationabili ac evidenti causa, in litteris Apostolicis no„minatim exprimenda. Et ut eò firmiùs hoc salubre De„cretum custodiatur, vult eadem Sancta Synodus, ut in„ter alia, quæ Romanus Pontifex in sua assumptione „profitebitur, juret Decretum hoc inviolabiliter obser„vare. Et quoniam tales (ut prædictum est) oportet „esse Prælatos, hi, ad quos jus pertinet eligendi, om„nem curam adhibeant, ut dignam coram Deo & ho„minibus electionem faciant, exactamque proinde appo„nant sollicitudinem, ut tales eligant qui tanto officio „valeant satisfacere, Scientes, quòd si vel dolose vel „negligenter ac timore Domini postposito in re tam gra„vi se gesserint, sicut auctores erunt & causa malorum „Pastorum, ita participes fient pœnarum, quas ipsi ma„li Pastores in districto Dei judicio patientur.«

VIII. Hoc igitur Decreto electio Episcoporum Capitulis Cathedralibus restituta fuit; atque Reservationes magna ex parte abolitæ ac multùm limitatæ. Sed cùm in hac Pragmatica Sanctione non tantum electiones Capitulis restituerentur, ac Reservationes Pontificiæ abolerentur; verùm & confirmationes Prælatorum inferioribus & Ordinariis reservarentur, aliaque plura præjudiciosa Sedi Apostolicæ in illa occurrere viderentur, Pius II. anno 1548. ad Pontificatum assumptus, aliique ejus Successores apud Reges Galliæ vehementer pro ejus abrogatione institerunt; sed quia Prælati, Parlamenta Regia, atque Parisiensis Universitas ejus observantiam ac necessitatem ex adverso vehementer urgerent, contigit, ut per quinquaginta & ampliùs annos super hac re certatum sit (uti in historia Pragmaticæ & Concordatorum videri potest) donec tandem anno 1516

1516. initis Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. res tota sopita fuit atque iterum electiones abrogatæ, Nominatione Episcoporum ipsi Regi, confirmatione verò Pontifici delata, ut capite sequenti latiùs exponetur.

IX. Neque Galli duntaxat de sublatis per Reservationes juribus Ordinariorum, Capitulorum, Patronorum atque Collatorum conquesti fuère; sed eadem quoque Germanorum fuit querela; quos inter & Sedem Apostolicam pro ipsius tranquillitate inita atque conclusa est *concordia*; quæ vulgò dicitur, *Concordata Germaniæ*; & à Nicolao V. speciali Bulla, quæ incipit, *Ad sacram*, probata.

X. In his concordatis quoad electiones Episcoporum hæc habetur: «Placet nobis, quòd in Metropolitanis & „Cathedralibus, etiam immediatè non subjectis Ecclesiis, „& Monasteriis immediatè subjectis Sedi Apostolicæ, *fiant „Electiones Canonicæ*, quæ ad dictam Sedem deferantur. Quas „etiam ad tempus constitutionis felicis record. Nicolai Pa„pæ III. quæ incipit: *Cupientes*, expectabimus, & elapso di„cto termino, si non præsentatæ, vel si præsentatæ minùs „canonicæ fuerint, providebimus; & si Canonicæ fuerint, „eas confirmabimus; nisi ex *rationabili* & *evidenti* causâ ac de „dictorum Fratrum Cardinalium consilio de digniori & „utiliori personâ duxerimus providendum, proviso quòd „confirmati prædicti, & per Nos provisi Metropolitanis „suis & aliis præstent debita juramenta, & alia, ad quæ de „jure tenentur.«

Itaque vi horum concordatorum, Capitulis Cathedralibus competit jus eligendi suos respectivè Episcopos, prout jure communi præscribitur; «exceptis tamen Cathedra„libus & Metropolitanis, quas apud *Sedem Apostolicam* quo„cunque modo vacare contigerit; nec non quæ per mortem „Cardinalium aut Officialium quorumcunque dictæ Sedis, „quamdiu ipsa officia *actualiter* tenebunt, & etiam quorum„cunque Legatorum seu collectorum, ac in terris Romanæ „Ecclesiæ Rectorum & Thesaurariorum deputatorum seu „missorum vacabunt, ubicunque dictos Legatos, vel Colle„ctores seu Rectores & Thesaurarios, antequam ad Roma„nam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contige„rit ab humanis; quæ omnes Sedi Apostolicæ reservantur; „uti & quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Roma„nam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, „si in locis à dicta curia ultra duas dietas legales non distan„tibus ab hac luce transire contigerit.« Constitutio Nicolai III. ad quam textus concordatorum remittit, refertur in *cap.* 16. *de elect. in* 6.

XI. Porrò *Concordata* hæc inita & conclusa per Fredericum III. Imperatorem, nec non quosdam Principes Nationis Germanicæ ex una parte, & Legatum Apostolicum sufficienti authoritate suffultum ab altera, & per Nicolaum V. confirmata, ultra Nationem Germanicam non extenduntur; nec alios, quàm qui sub Imperio sunt, complectuntur.

XII. Cùm igitur Brabantiæ Ducatus Imperatorem pro Superiore non cognoscat, nec sub Imperio comprehendatur, neque in Brabantia ullæ Leges Imperiales constitutiones aut Decreta locum habeant, nec hæc quoque concordata Brabantinos concernunt, neque Beneficia in Brabantia sita unquam subjecta fuère regulis aut conditionibus in hisce concordatis præscriptis: uti latè post Wamesium *Consilio Can.* 255. ostendit Zypæus *Consult.* 3. *De Præbendis*; quamvis interim negari non possit, hæc concordata Trajecti ad Mosam & Nivellis, quantumvis Ducatus Brabantiæ civitatibus, notoriè observari. nam, uti notat Zypæus loco citato, «Proclive est credere Dominam Nivel„lensem olim fundationis Imperatoriæ & Principem ipsam „Imperii, Imperii concordata acceptasse, & iis conformes „fecisse collationes Præbendarum. Trajectum porrò fuit „à Philippo II. Imperatore, Henrico Duci Beneficiario ju„re concessum, & à Frederico II. & Henrico ejus filio con„firmatum, & à Leodiensibus variè controversum, ut re„fert Divæus in Brabantia *lib.* 1. *cap* 11. & Kinschot. *tract.* 1. „*cap.* 2. ut quamvis à Carolo V. demum Brabantiæ sit an„nexum, non desierunt tamen Leodienses indivisa sibi jura „possidere. Unde nec erectis novis Belgii Episcopatibus „inde est abscissum, ut mirum non sit, si illa Ecclesia Cathe„dræ suæ mores sit imitata, cui in spiritualibus & tempo„ralibus non desierat subesse; adeóque concordata Germa„nica acceptaverit.«

XIII. Ulteriùs quia Concordata illa inita non fuerunt per totam Nationem Germanicam, sed tantùm per Imperatorem & aliquos Principes *inclytæ Nationis Germanicæ*, illa nequaquam omnes omnino Imperii Principes comprehenderunt, aut obligarunt, sed eos duntaxat, qui illa acceptanda duxerunt, quemadmodum latè probat Zypæus; «Multi „siquidem, ait *num.* 6. per Germaniam eadem concordata „non acceptarunt, ut Herbipolenses, Bambergenses alii„que, qui ampliora Privilegia, vel sibi fortè convenientiora „obtinuerant.«

XIV. Ad hæc notandum, quòd tametsi Collatores hæc concordata acceptaverint; atque sub illis comprehendantur, si tamen Beneficia ad eorum collationem spectantia sita sint extra fines Imperii, in horum collatione concordatis locum non esse.

Unde nec litteræ Maximiliani Imperatoris scriptæ 11. Januarii 1518. ad Leodienses, & Caroli V. ad Cameracenses 9. Februarii 1554. quibus sub gravissimis pœnis injungitur, ne quem ad Beneficium quodcunque admittant vigore litterarum Apostolicarum, nisi juxta terminos Concordatorum, concernunt Beneficia in Brabantia sita. Et quamvis tam Maximilianus, quàm Carolus essent Duces Brabantiæ, non tamen in hac qualitate *Ducis*, sed *Imperatoris* litteras scriptas probat Zypæus; & ipse litterarum contextus ostendit.

XV. Ecclesiæ ergo Nationis Germanicæ, quæ hæc Concordata acceptarunt, etiamnum hodie, eæque penè solæ, jus Electionis conservarunt: quæ in sua Electione formam jure communi præscriptam servare debent; nisi ex speciali privilegio, consuetudine, aut fundatione aliquid secus obtinere probetur: cùm Concordata nullum specialem Electionis ritum aut formam præscribant. Quæ verò forma in Electionibus sit servanda, infra Parte 2. dicemus.

CAPUT III.

De Regia Episcoporum Nominatione.

1 *Ex quo Principes fidem Catholicam susceperunt, Electioni Episcoporum intenderunt.*
2 *Sæculo* 6. *Episcopos de consensu Principis fuisse Ordinatos probatur auctoritate S. Gregorii.*
3 *Episcopos Nominatos fuisse à Regibus, probatur testimonio Leonis IV. & Stephani IV.*
4 *Reges Hispaniæ nominâsse Episcopos ostendit Concilium Toletanum XII.*
5 *Etiam sæculo* 8. *jus nominandi Episcopos habuerunt Reges Galliæ.*
6 *Licèt electio fieret à Capitulis Cathedralibus, licentia tamen eligendi petenda erat à Regibus.*
7 *Nullus facilè eligebatur à Capitulis, nisi quem Rex electum volebat, & ideo electionibus favebat*
8 *Reservationes Romanæ Principibus displicuerunt.*
9 *Pontifices maluerunt jus nominandi Regibus concedere, quàm Canonicas Electiones & Confirmationes restituere.*
10 *Probatur ex Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I.*
11 *Jus nominandi abrogatis Electionibus Regi Galliæ delatum est per dicta Concordata.*
12 *Hæc Concordata non sine contradictione recepta fuère.*
13 *Exceptæ fuère Ecclesiæ, quæ specialibus Apostolicis privilegiis jus eligendi se habere poterant docere.*
14 *Hæc exceptio hodiè locum non habet.*
15 *Regi Catholico indulta nominandi Episcopos à variis Pontificibus concessa fuerunt.*
16 *Jus illud Regibus Hispaniæ etiam competere dicitur titulo Jurispatronatus.*
17 *In erectione novorum Episcopatuum Belgii jus nominandi Principibus reservatur.*
18 *Idem jus passim aliis etiam Principibus Catholicis concessum.*
19 *Rex Catholicus non tantùm indulti Apostolici, sed etiam Regaliæ in litteris Nominationis meminit.*

I. UBi fides Christiana primùm prædicari cœpit, ut occulta hæc primùm fuit propter metum Principum Ethnicorum, ita inconsultis Principibus Sacerdotales Dignitates ab Episcopis assentiente *Clero populóque*, uti supra expositum fuit, conferebantur. Sed simul ac fidem Christianam susceperunt Principes, & Reges, continuò & ipsi cœperunt curam, & authoritatem adhibere; non quidem ut ad se plenum jus conferendi, aut nominandi avocarent (nam illud etiam aliquot sæculis post Constantini ad fidem Christianam conversionem penes Episcopos, Clerum, populumque mansit) sed quo providerent, ut Sacerdotia ritè ac canonicè conferrentur; nec quicquam indignus, aut qui Ecclesiæ aut Reipublicæ Statum ac pacem turbaret intruderetur; ideóque & sine suo assensu consecrari aut confirmari Electos Episcopos ægrè sinebant.

Unde rectè notat Christianus Lupus in dissertatione *De Regia Nominatione* tomo 3. Scholiorum præfixâ, *cap.* 6. Regium consensum electioni dandum, esse antiquum, & à Romana etiam Ecclesia probatum, aut certè toleratum. »Etenim, pergit Lupus, Eusebianæ factionis Antiochena »Synodus, cùm ejusdem Civitatis Patriarcham S. Eusta»chium dejecit, electum à se Eusebium Cæsariensem Con»stantino Augusto obtulit, & petiit confirmari, factamque »de illo Electionem, quòd Canon Apostolicus & Nicæna »Synodus vetarent translationes, Princeps cassavit.«

Ita

„Ita in hujus vita scribit ipse Eusebius, & Hermias Zozo-„menus." Hæc ille; qui ibidem plura refert, quibus ostenditur, jam sæculo quarto Principes electioni Episcoporum se immiscuisse.

II. Ut ad recentiora veniamus; S. Gregorius sæculo 6. scribit Joanni primæ Justinianæ illyrici Episcopo: "Quia „suscepta Fratrum & Coepiscoporum nostrorum relatio, „ad locum vos Sacerdotii totius Concilii unito consensu, „& *Serenissimi Principis voluntate* declarat accersiri, gratias „Omnipotenti Deo Creatori nostro magna cum exultatione retulimus." *Lib. 4. Epist. 8.* apud Gratianum *Dist. 63. can. 9.*

III. Et apud Gratianum eadem distinctione *can. 16.* scribit Leo IV. pro Colono Reatinæ Ecclesiæ Electo ad Lotharium Augustum ac Ludovicum ejus filium: "Vestram „mansuetudinem deprecamur, quatenùs Colono humili „Diacono eandem Ecclesiam (scilicet *Reatinam*) ad *re-„gendum concedere dignemini, ut Vestrâ licentiâ acceptâ*, ibidem „eum, Deo adjuvante, consecrare valeamus Episcopum. „Sin autem in prædicta Ecclesia *nolueritis* ut præficiatur „Episcopus, Tusculanam Ecclesiam, quæ viduata existit, „illi *Vestra Serenitas dignetur concedere*, ut à nostro Præsulatu „consecratus, Deo Omnipotenti, Vestroque Imperio gra-„tes peragere valeat.

Similis est epistola Stephani IV. ad Guidonem Comitem quam ibidem *Can. 18* retulit Gratianus; ad quas respexisse videtur S. Ivo Carnotensis in Epistola ad Hugonem Lugdunensium Primatem, in qua scribit: "Post Canonicam „Electionem Reges Apostolica auctoritate à concessione „Episcopatuum prohibitos minimè videmus. Legimus „enim sanctæ recordationis summos Pontifices aliquando „apud Reges pro Electis Ecclesiarum, ut eis ab *ipsis Regibus* „concederentur Episcopatus ad quos Electi erant, intercessisse; aliquorum, quia *concessiones Regum* nondum consecuti „fuerant, consecrationis distulisse.

IV. Etiam sæculo 7. Regum Hispaniæ consensum in Electione Episcoporum desideratum fuisse; quin nec quemquam nisi ab eo prius designatum consecrari potuisse manifestum est ex *Canone 6.* Concilii Toletani XII. qui & à Gratiano *Dist. 63 Can. 25.* refertur in probatione hujus assertionis: *In Electione Episcoporum Principis desideratur assensus.*

Idem ad citatum Canonem sextum notat Garcias Loaisas, qui ibidem relatis Litteris Isidori Hispalensis, nec non Decreto Concilii Toletani XVI. concludit: "Unde constat „*ad Regiam curam pertinere nominare Episcopos*: quod, ait, fie-„bat hoc pacto. Rex de ea re nominationem referebat ad „Concilium, Concilium autem inquirebat, an nominatus „dignus esset eo munere ut ad Episcopatum eveheretur, „quod si inventus esset moribus & doctrina ornatus statim à „Concilio confirmabatur.

V. Nec tantùm in Hispania, sed & in Gallia sub primis Regibus nominationem Episcoporum fuisse penes Reges notat Jacobus Sirmondus in præfatione de antiquo more promovendi Episcopos; quæ extat tom 8. Conciliorum generalium editionis Labeanæ; ubi unà ex eodem Sirmondo referuntur formulæ antiquæ de *Episcopatu*, quarum usus fuit sub primis Regibus; sub his titulis: Primo, *Cleri plebisque viduatæ civitatis preces ad Regem pro Episcopo instituendo.* Secundo: *Præceptum Regis de Episcopatu, ad Episcopum designatum.* Tertio: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut designatum Episcopum ordinet cum suis Comprovincialibus.* Quarto: *Indiculus alter ad Episcopum pro eadem designati Episcopi ordinatione.*

Hæ formulæ ostendunt, plenam nominationem eo tempore penes Reges fuisse, ac personam ad Episcopatum nominatam Metropolitano ejusque Comprovincialibus à Rege fuisse præsentatam, ut ab ipsis in Episcopum ordinaretur.

Legitur quidem sæculo nono & sequenti apud Clerum & populum Electionem fuisse; sed quasi beneficio Principis aut Regis: nam ad Electionem procedere fas non erat, nisi prævia Principis licentiâ.

Extat etiamnum hodie in appendice ad tomum 8. Conciliorum Generalium epistola Hincmari Remensis Archiepiscopi ad Carolum Regem Francorum, qua petit, ut Clero & plebi Silvanectensi Episcopi Electionem permittat; ac Visitatorem, qui electioni præsit, designet. Et in Decreto Cleri & plebis Senonensis de electione Ansegisi, quo ab Episcopis Provincialibus electionem sibi in Pastorem ordinari petunt, asserunt, elegisse se per licentiam Episcoporum, *Domino etiam Christianissimo Carolo annuente.*

VI. Et licèt sæculo 13. electiones Episcoporum ad Capitula Cathedralia fuerint devolutæ; atque inter alios S. Ludovicus Galliarum Rex in sua Sanctione Pragmatica anno 1268 decrevisset, "Item Ecclesiæ Cathedrales, & aliæ Re-„gni nostri liberas electiones, & earum affectum integra-„liter habeant," nequaquam tamen hæ electiones sine licentia ac inspectione Principis peragebantur.

Nam hoc ipso anno, quo prædicta Pragmatica Sanctio edita fuit, Decanus & Capitulum Morinense ad S. Ludovicum destinarunt suum Archidiaconum & Scholasticum ad „petendum, inquiunt, nomine nostro à supereminenti „& magnifica Regia Dominatione & munificentia *licen-„tiam eligendi*, & providendi nobis, & nostræ Ecclesiæ „de Pastore.

Eandem licentiam anno sequenti ab eodem Sancto Rege postularunt Decanus & Capitulum Cenomanensis Ecclesiæ; uti patet ex supplica, quæ unà cum prædicta supplica Morinensis Capituli, nec non pragmatica Sanctione S. Ludovici extat inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ editas per Pithæum tom. 1. *cap.* 15. qui & ibidem plurimas similes supplicas, Regibus subsequentibus exhibitas producit. Voluerunt ergo Reges, ut Ecclesiis Cathedralibus libera electio esset suorum Prælatorum; sed prævia eorum licentia, quo innuerent, Capitula eam eligendi libertatem debere liberalitati Regum acceptam referre. „Quia, ait Christianus Lupus, Reges etiam *nominationis* „sibi jus arrogabant, Canonicam electionem censuerunt „esse *suum singulare beneficium*; ideoque per singulares preces „singulis vicibus implorandum.

VII. Sive autem electioni faciendæ consensum Principis expectare deberent Capitula; sive electionis factæ approbationem, semper tamen natum erat contingere, ut non alius eligeretur, aut admitteretur, nisi quem Princeps cupiebat.

Non mirum proinde quòd Principes Capitulis sibi subjectis annuerent Canonicam electionem, quam vel ipsi pro suo arbitrio fieri permittebant, aut probabant vel improbabant: Quin & facile eis erat sua auctoritate, aut precibus interpositis à Capitulis impetrare, ut illum in Episcopum eligerent, quem Principes desiderabant.

VIII. Porro cum viderent per reservationes Pontificias Prælatorum nominationes ad Curiam Romanam devolutas, non perinde amplius à suo dependere arbitrio Ecclesiarum Cathedr. provisiones, imò frequenter personas extraneas sibi haud gratas, quin & nonnunquam suspectas ad Prælaturas suorum Regnorum nominari, omni conatu studioque illis reservationibus sese opposuerunt; atque Canonicas electiones restitui voluerunt; suamque quam in iis jam pridem habuerunt, auctoritatem reduci.

IX. E contra Pontifices attendentes quòd restitutis Canonicis electionibus reipsa quodammodo ad Reges & Principes devolveretur Prælatorum Nominatio; ipsi verò Pontifices in totum ab eis excluderentur; in tantum ut nec Prælatorum confirmatio, quæ de jure communi Metropolitano competit, ad ipsos imposterum spectaret, convenientiùs crediderunt, si Regibus concederent privilegium seu indultum nominandi, sive præsentandi *ipsi Pontifici* personas ad Episcopatus promovendas; & ita Reges jus nominandi Episcopos ex privilegio aut indulto Sedis Apostolicæ habere viderentur; ac una Sedi Apostolicæ Episcoporum promotio & confirmatio reservaretur.

X. Et sanè Franciscum I. Galliarum Regem non desiderasse abrogationem Canonicarum electionum, quæ per Sanctionem Pragmaticam erant restitutæ & per famosum Concordatum inter ipsum Franciscum & Leonem X. unà cum Sanctione Pragmatica sunt abrogatæ sat innuere videtur in proœmio Concordatorum. Ibidem enim exponens, qualiter sibi curæ fuerit, ut Concordata ita essent confecta temperataque, ut pleraque Pragmaticæ Sanctionis firma nobis, ait, postmodum rataque futura sint; ac tum pluribus articulis Pragmaticæ Sanctionis relatis, qui post Concordata salvi manserunt, ad articulum de electionibus descendens ait: "Quod verò ad electiones pertinet, minimè „*quod optabamus* obtinere potuimus.

E contra Leo X. totus est, ut ostendat electiones esse abrogandas; asseritque, ex electionibus quæ in Ecclesiis Cathedralibus & Metropolitanis à multis in Regno Galliæ fiebant, grandia animarum pericula provenire; idque hac inter alias ratione, quod *pleræque per abusum sæcularis potestatis* fierent.

Supposuit ergo Pontifex, electiones plerasque ad arbitrium & beneplacitum Principum fieri.

XI. Itaque post multas discussiones ac deliberationes, Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliarum conclusa & recepta fuere anno 1516. quorum primus articulus hic est: "Quod de cætero Cathedralibus & „Metropolitanis Ecclesiis in Regno Galliæ, Delphinatus & „Comitatu Diensi ac Valentinensi nunc & pro tempore „etiam per cessionem in manibus nostris (Pontificis) & Suc-„cessorum nostrorum Romanorum Pontificum Canonicè „intrantium sponte factam vacantibus, illarum Capitula & „Canonici ad electionem seu postulationem, inibi futuri „Prælati procedere non possint: sed illarum occurrente „hujusmodi vacatione, Rex Franciæ pro tempore existens, „unum gravem Magistrum seu Licentiatum in Theo-„logia, aut in utroque seu altero Jurium Doctorem

»aut Licentiatum in Universitate famosa & cum rigore »examinis & in vigesimo septimo suæ ætatis anno ad minus »constitutum, & aliàs idoneum infra sex menses à die va»cationis Ecclesiarum earundem computandos, *nobis* & »Successoribus nostris Romanis Pontificibus seu Sedi præ»dictæ *nominare*, & de persona per Regem hujusmodi no»minata per nos & Successores nostros, seu Sedem prædi»ctam *provideri debeat*: & si contingeret præfatum Regem »personam taliter non qualificatam ad dictas Ecclesia sic »vacantes nominare, per nos & Successores seu Sedem hu»jusmodi de persona sic nominata eisdem Ecclesiis minimè »provideri debeat, « &c.

XII. Hæc Concordata tandem post multas tam ex parte Curiæ Regiæ, quàm Prælatorum atque Universitatis Parisiensis oppositiones, auctoritate Regia publicata & executioni mandata fuere; atque hodie in vim illorum Rex ad Episcopatus & Archiepiscopatus nominat.

XIII. Declarat tamen Pontifex, se non intendere per præmissa in aliquo præjudicare Capitulis Ecclesiarum *Privilegia à Sede Apostolica* proprium eligendi Prælatum *obtinentibus*, *quominus* ad electionem liberè procedere possint, juxta formam in eorum privilegiis contentam: « Et si in »eorum privilegiis forma aliqua expressa non fuerit, tum »formam Concilii generalis, Capituli QUIA PROPTER »tantùm servare teneantur: dummodo de privilegiis sibi »concessis hujusmodi, per litteras Apostolicas, seu alias »authenticas scripturas docuerint, omni alia specie pro»bationis eis in hoc adempta.

XIV. Verùm, primùm ipse Leo X. ac deinde Clemens VII. per speciale indultum concesserunt ipsi Francisco I. suspensionem privilegiorum, si quæ Sedes Apostolica quibusdam Ecclesiis annuisset; permittentes interim Regi nominationem ad Prælaturas. Simile indultum Pius IV. postmodum Carolo IX. dedisse legitur; ac interea injungebatur omnibus Capitulis, ut si quæ prætenderent hujusmodi privilegia à Sede Apostolica accepisse, eorum litteras Cancellario Regio examinandas traderent. Post hæc Reges Galliæ manserunt in possessione nominandi ad omnes sui Regni Ecclesias Cathedrales; vel quod privilegia in forma authentica non fuerint producta, vel quod longa possessio jus illud formaverit & firmaverit; uti observat Pinsonius in Historia de Indultis; qui & ibidem refert plura indulta Regibus Galliæ à variis Pontificibus concessa, quibus jus nominandi extenditur ad Provincias & Ecclesias Concordato non comprehensas.

XV. Regi Catholico similia quoque Indulta nominandi ad Cathedrales Ecclesias concessa testantur unanimiter rerum Hispanicarum Scriptores; atque hodie Præsentatio sive Nominatio fit à Rege teste Garcia *De benef. part.* 5. *cap.* 1. *numer.* 217. « cujus juris præsentandi, ait, & patrona»tus præcipuum fundamentum est privilegium Apostoli»cum, quod habent Reges Hispaniæ. « Deinde ex Mariana in historia Hispanica *lib.* 24. *cap.* 16. refert, quòd cùm fuisset de hoc controversia, Sixtus IV. concessit perpetuò »Regibus Castellæ, quod in Episcopatibus eligerentur per »eos nominati & petiti. « Quin & teste Mariana *lib.* 25. *cap.* 5. uti ibidem etiam retulit Garcias: « Papa Adrianus VI. »concessit Carolo Imperatori Regi Hispaniarum & ejus »Successoribus jus præsentandi Episcopos Hispaniæ, qui »ante providebantur ad supplicationem Regum.

XVI. De hoc jure Regum Hispaniæ latiùs tractat Covarruvias ad *Cap. Possessor part.* 2. §. 10. *numer.* 5. ibique observat, quod non tantum ex privilegio, sed vi juris patronatus competat Regibus Catholicis jus præsentandi: « Siqui»dem, ait, Hispaniarum Reges Patronatus jus obtinent in »Ecclesiis Cathedralibus, cùm eas erexerint, construxerint, »& amplis patrimoniis dotaverint.

Uno verbo, uti rectè monet Covarruvias, « absque ulla »controversia Hispaniarum Reges jus, & quasi posses»sionem habent ab eo tempore, cujus initium memoriam »hominum excedit, eligendi & nominandi eos, qui »à Romanis Pontificibus sunt præficiendi, ita quidem, »ut nisi à Rege nominatus nemo possit his dignitatibus in»signiri.

XVII. Et in Bulla erectionis novorum Episcopatuum Belgii, Paulus IV. Philippo Regi ejusque Successoribus, qui pro tempore ejusdem Regionis (scilicet ejus partis inferioris Germaniæ quæ Philippo Regi Catholico hæreditario jure subjecta erat) in temporalibus Domini essent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore existenti personas idoneas ad dictas Ecclesias, quotiescunque illas vacare contingeret, per eundem Pontificem in Archiepiscopos & Episcopos ad Nominationem hujusmodi Ordinandos, in perpetuum reservavit.

Pari jure omnes penè Principes & Reges Catholicos suarum respectivè Ditionum Episcopos nominare asserit Martha tractatu de jurisdictione *part.* 2. *cap.* 4. & latiùs Michaël Roussel in historia Pontificiæ jurisdictionis *lib.* 2. *cap.* 7.

Porrò « Principes nostri (uti post Boëtium Eponem ad»vertit Zypæus in Jure novo tit. de electione *nu.* 3.) cùm »ad Episcopatum aliquem nominant, præfantur se id face»re vigore *Regaliæ Indulti Apostolici*, seu *quovis* alio jure sibi »competente. Pontifex verò in litteris confirmationis pro»videt nominato in vim *Indulti Apostolici*, omissa *Regaliæ* »mentione, utpote quasi rejectæ, si non agnitæ.

CAPUT IV.

Quæ conditiones in Nominatione Regia sunt servandæ.

1. *Nominandus secundùm Concordata Galliæ debet esse graduatus in jure vel in Theologia.*
2. *An magis expediat, ut sit graduatus in Theologia, quàm in Jure?*
3. *Exceptio à dicta Regula Concordati.*
4. *Rex Catholicus aliique Principes ex præcepto Concilii Tridentini qualem nominare debeant?*
5. *Decretum Tridentini ostendit, non exiguam curam adhibendam in concedendis gradibus Academicis.*
6. *Vi Concordatorum Galliæ nominatio fieri debet intra sex menses à die vacationis.*
7. *Si Rex personam non qualificatam nominaverit, tenetur intra tres menses à die recusationis aliam nominare.*
8. *Quomodo recusatio intimanda, & cui?*
9. *Prædictæ limitationi temporis non astringitur Rex Catholicus nec alii Principes.*
10. *Pontifex vigore prædictorum Concordatorum liberè providere potest de Ecclesiis apud Sedem Apostolicam vacantibus: & quid sit ibidem vacare?*
11. *Interdum Rex Galliæ provisioni Pontificis se opponere posset.*
12. *Regia Nominatio Pontifici præsentanda.*
13. *Speciales conditiones in Concordatis seu Indultis in nominatione Regia sunt servandæ.*

I. PLures conditiones in Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. in Nominatione Regia servandæ præscribuntur. Et quidem quod personam à Rege nominandam attinet, decernitur, Nominandum à Rege esse debere « Virum gravem, Magistrum seu Licentiatum »in Theologia, aut in utroque Jure seu in altero Jurium »Doctorem aut Licentiatum in Universitate famosa, & »cum rigore examinis, & in 27. suæ ætatis anno ad minus »constitutum.

II. Notat autem Michaël Roussel in historia jurisdictionis Pontificiæ *lib.* 2. *cap* 6. *n.* 19 quod Henricus II. statuerit in Comitiis Blesensibus, neminem se nominaturum, nisi qualitates haberet; ac insuper voluerit ut nominatus examinaretur ab Episcopo vel Archiepiscopo & duobus Theo»logis: Sed tutius esset, ait Roussellius, neminem nomina»ri, nec nominatum admitti, nisi qui *Theologiæ Doctoratum* »*optimo marte meruisset*: sic enim dignitas Ecclesiæ, quæ »maximè viget in doctis & benè moratis Præsulibus (à do»ctrina autem præclari mores plerumque nascuntur, ut ab »ignorantia pravi) facilè restitueretur idque absolutè addi »Concordato debuerat; siquidem nemo nescit, quàm fa»cilè gradus Jurium obtineantur, ut ex illis doctus & capax »præsumi non debeat.

Videant qui hodie annuendis Gradibus Academicis præsunt, an hoc Roussellii dictum hodie non verificetur.

III. Porrò conditioni de Gradu Academico in nominando requirendo, hæc moderatio subjicitur; « Exceptis con»sanguineis Regis, ac personis sublimibus ex causa rationa»bili, & legitima in Nominatione, & Apostolicis litteris »exprimenda, nec non Religiosis Mendicantibus *Reforma»tis*, *eminentis* scientiæ, & *excellentis* doctrinæ, qui juxta Or»dinis Regularia instituta ad Gradus hujusmodi assumi non »possunt.

IV. Rex Catholicus aliique Principes, licèt legibus horum Concordatorum non adstricti, nihilominus easdem penècirca Nominandas personas quoad hunc articulum leges servare tenentur vi Concilii Tridentini, quod *Sess.* 22. *cap.* 2. *De Reformat.* præscribit, « Ut quicunque posthac »ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus præter cæteras »qualitates, scientiâ ejusmodi polleat, ut muneris sibi in»jungendi necessitati possit satisfacere. Ideoque antea in »Universitate studiorum Magister sive doctor in S. Theo»logia vel Jure Canonico meritò sit promotus, aut publico »alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos »ostendatur.

V. Hic notandum Synodum Tridentinam in defectum Gradus Academici requirere, ut Nominandus sive Promovendus *publico* alicujus Academiæ *testimonio* idoneus ad

alios

alios docendos ostendatur; adeòque non obscurè insinuare & supponere, Gradus Academicos esse publica eruditionis ac scientiæ testimonia; ut consequenter, qui his muniti fuerint, alio publico Academiæ testimonio non indigeant.

Hinc patet, quàm soliciti esse debeant Doctores, quibus admissio ad hujusmodi Gradus incumbit, ne publica illa eruditionis ac capacitatis testimonia annuantur iis, qui scientiâ atque capacitate, quam Gradus præfert, debitè non sunt instructi: ne aliàs leviùs illa concedentes, Ecclesiæ ac Fundatoribus, qui Gradus illos tanquam eruditionis testimonia requisierint, in re summi momenti imponatur.

Unde inter rationes, quibus pius ille Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius ad renuntiandum officio Cancellarii movebatur, hæc una erat: « Cogor ad deliberatio»nem aliorum, vel pro consuetudine temporis, *ignaros* scien»tia & *perniciosos* moribus promovere. « Ad quæ reflectens Joannes Sinnichius ait: « Censuit nimirum, indignorum »ad Gradus Academicos promotionem, *gravem* esse *iniquita»tem*; ideo utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Ecclesia»sticæ quàm Politicæ infert perniciem. « Saul Exrex *lib.* 1. *cap* 122. §. 465.

VI. Aliæ sunt conditiones in præfatis Concordatis, quæ respiciunt tempus, intra quod Nominatio à Rege fieri debet; nimirum intra *sex menses* à die vacationis Ecclesiarum computandos.

VII. Deinde additur: « Et si contigerit, Regem perso»nam taliter *non qualificatam* ad dictas Ecclesias sic vacantes »nominare, nos (Leo X.) & Successor seu Sedes hujusmodi »de persona sic Nominata iisdem Ecclesiis minimè provide»re debeat: sed teneatur idem Rex infra *tres alios menses à »die recusationis* personæ nominatæ non qualificatæ, solicita»tori Nominationem non qualificatam prosequenti, *consi»storialiter* factæ intimandæ computandos, alium supra dicto »modo nominare. «

Prima ergo nominatio per Regem fieri debet *infra sex menses à die vacationis*; si autem nominata sit persona, non qualificata juxta præscripta in Concordato, eamque Pontifex confirmare recusaverit, alium nominare Rex poterit; sed intra *tres menses*; si verò prima Nominatio Regia non fuerit plenè sortita effectum; utpote quia nominatus consentire recusavit, vel post consensum juri suo renunciat, aut fortè diem clausit extremum, seu propter occultum ejus vitium nominatio irritatur, tunc, inquit Rebuffus, Rex habebit alios *sex menses*, ac si vacatio nova esset.

VIII. Prædicti verò *tres menses* computandi sunt à die *recusationis intimatæ prosequenti* Nominationem.

Hinc infert Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo de Regia nominatione, verbo *prosequenti*, quod *solicitator* Regis debeat prosequi Nominationem factam per Regem; « Atque per hoc infertur, ait Rebuffus, quod Rex „tenetur habere Romæ *solicitatorem*, qui nominationem „hanc prosequatur. Quod si *solicitator* mortuus sit, tunc pu„tarem, ait idem, recusationem posse intimari *Procuratori „Nominati*, vel illi, cui directæ sunt litteræ, fortè etiam pos„set eo casu recusatio intimari *Protectori* Galliarum, vel al„teri *negotia* Regis Romæ *gerenti*, vel alteri *solicitatori* prose„quenti hanc nominationem. «

Imo juxta stilum hodiernum, Rex tres litteras Romam pro expeditione ac prosecutione Nominationis mittit. Unam ad Pontificem, alteram ad suum Legatum Romæ residentem, & tertiam ad Cardinalem Protectorem Regni Franciæ; qui etiam in Consistorio negotium illud proponit ac refert; uti titulo sequenti dicetur.

Porrò hæc *recusationis intimatio* nequaquam fieri debet *consistorialiter*, uti nonnulli ex verbis concordati concludere voluerunt, sed *recusatio* tantùm *consistorialiter*, sive in *Consistorio* concludenda est, quemadmodum observat & probat Rebuffus loco citato verbo *Consistorialiter*.

IX. Porro ea temporis limitatione per Concordata præfixâ, nec Rex Catholicus, nec alii Principes Concordatis hisce non comprehensi constringuntur; quin imò Regibus Hispaniæ non currit tempus *quatuor* mensium, quod de jure omnibus Patronis laicis præscriptum est: etiamsi *sciat* Rex vacationem; idque ex legitima præscriptione, qua omnes Reges Hispaniæ *tuti* sunt, ait Garcias *De Beneficiis parte* 10. *cap.* 2. *n.* 34. « eò quòd impediti multis occupationibus tam »in bello, quàm in pace, non possint intra illud tempus præ»sentare. Et ita *semper practicari videmus*, cum Rege enim non »curatur de tempore & termino ad præsentandum, tam in »Episcopatibus, quàm in aliis præsentationibus. «

X. Præscribitur præterea in sæpè dicto Concordato, quòd de Ecclesiis per *obitum* apud *Sedem* Apostolicam vacantibus, semper, etiam nulla Regis præcedente Nominatione, *liberè* per *Pontificem* provideri possit.

« Tunc dicitur *apud Sedem* vacare (ait Rebuffus in verbo, »*Apud Sedem*) etiamsi in locis vicinis per *duas diætas* moria»tur, sive ibi occasione *Curiæ* moraretur, sive *alia causa* apud »*Sedem prædictam* esset. «

Restringitur autem vacatio hæc ad vacationem *per obitum*: ideoque si per resignationem aliòve modo apud Sedem vacare contigerit, Pontifex providere non poterit, nisi præviâ Nominatione, aut saltem prævio Regis consensu, uti notat Rebuffus verbo, *Per obitum*; & latiùs prosequitur Fevretius *lib.* 2. *De abusu cap.* 7. *n.* 11.

XI. « Posset etiam Rex Franciæ (inquit Rebuffus ibidem »verbo, *Provideri possit*) in hoc casu, quando vacat per obi»tum in curia, contra provisum per Papam se opponere & »excipere, si timeret *de conjuratione*, seu *proditione patriæ*, seu »revelatione *secretorum* suorum ratione patriæ, unde pro»visus est oriundus, vel propter parentes suos, qui semper »Regi fuerunt infesti, & tunc esset audiendus, quia satis »prosequitur interesse proprium. «

XII. Denique vi Concordatorum Regia Nominatio ad Romanum Pontificem deferenda est; à quo solo provisoria seu confirmatoria diplomata concedi possunt; quod hodie etiam in aliorum quorumcunque Regum ac Principum Nominatione; quin & in Electione, quæ vi Concordatorum Germaniæ fit, ubique obtinet; idque contra pristinam, ac etiam jure Decretalium stabilitam Ecclesiæ disciplinam, quæ Episcoporum confirmationem, vel Conciliis Provincialibus, vel Metropolitanis deferebat, uti latius titulo sequenti exponetur.

XIII. Si quæ præterea speciales conditiones in Concordatis, aut Indultis vel privilegiis, quibus Regibus & Principibus jus nominandi concessum est, fuerint expressæ & acceptatæ, hæ indubiè juxta tenorem expressum servandæ sunt, præter illa, quæ ipsa ratio & divina lex omnibus, quibus jus nominandi aut eligendi Ministros Ecclesiæ competit, servanda præscribit.

CAPUT V.

Quædam circa Electionem, & Nominationem Episcoporum invariata manserunt.

1 *Qui ad Electionem & Nominationem concurrunt, tenentur bonum Ecclesiæ præ oculis habere.*
2 *Patroni etiam laici vi sui Juris Ecclesiæ Ministros designant.*
3 *In distributione beneficiorum committitur acceptatio personarum, dum ex humano respectu minus dignus digniori præponitur.*
4 *Probatur auctoritate S. Thomæ.*
5 *In promotione ad Episcopatum acceptio personarum est grave peccatum.*
6 *Nominationem Episcoporum recusavit Valentinianus Imperator: & quare?*
7 *Ludovicus VI. Galliarum Rex noluit acceptare Privilegium conferendi munia Ecclesiastica.*
8 *Idem fecit S. Ludovicus.*
9 *Quàm solicitus hic fuerit, ut digni ad munia Ecclesiæ promoverentur.*
10 *Qui in Nominatione ad Episcopatus non multùm sunt soliciti de qualitatibus promovendorum convincuntur non satis æstimare pretium animarum.*
11 *Ab Episcopatu repellendi ambientes.*
12 *Præviè ad Nominationem diligens instituenda inquisitio.*
13 *Pro obtinendo bono Pastore, tum publicæ, tum privatæ preces instituendæ.*
14 *Quomodo ad has populus excitandus?*

VARIAM fuisse circa personas eligentes aut ad electionem concurrentes disciplinam, & electionis formam, ex historiis & sacris Canonibus, aliisque Ecclesiasticis monumentis in præcedentibus sufficienter est ostensum.

I. Verùm quæcunque in his potuerit pro ratione temporum aut locorum intervenire mutatio, illud semper mansit, & manebit immutabile, ac invariabile, quòd quicunque sive Clerici sive Laici; seu Reges, seu populus ad Electionem vel Nominationem concurrant, teneantur in Electione sive Nominatione bonum Ecclesiæ, cui Pastor præficiendus est, præ oculis habere.

II. Indubitatum quippe est, quòd etiam Reges aliique Patroni laici vigore jurispatronatus, aut indulti vel alterius tituli ad Episcopatus cæteraque Ecclesiastica beneficia nominantes aut præsentantes, vi illius Ecclesiæ Ministros designent; atque Ecclesiastica munia distribuant.

III. Certum autem est, in distributione beneficiorum seu officiorum Ecclesiæ eam qualitatem personæ attendendam esse, quæ personam magis idoneam aut utilem ad ministrandum & serviendum Ecclesiæ ostendit; id est, attendendam esse qualitatem, quæ ad bonum Ecclesiæ facit.

Hinc ulteriùs consequitur, quòd quicunque ad beneficia nominant, vitium acceptionis incurrant, ipsamque justitiam

stitiam distributivam lædant, si ex humano aliquo respectu, & intuitu qualitatis personæ aut motivi, quæ nullatenus Ecclesiæ utilitatem respiciunt, nec personam ministerio, ad quod eligitur, digniorem reddit, ad nominandum aliquem minùs dignum, relicto digniore, moveantur.

IV. « Si potest haberi aliquis magis idoneus, ait S. Tho»mas 2. 2 *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 3. erga aliquam dignitatem, & »alius præferatur, oportet, quod hoc sit propter aliquam »causam: quæ quidem si *pertineat ad negotium*, quantùm ad »hoc erit ille, qui eligitur, magis idoneus: si verò non per»tineat ad negotium id, quod consideratur ut causa, erit *manifestè acceptio personarum.*

V. « Nec sane quantum arbitror, inquit S. Augustinus »*epist.* 54. putandum est, leve esse peccatum in personarum »acceptione habere fidem Domini nostri JESU CHRISTI; »si illam distantiam sedendi & standi ad honores Ecclesia»sticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem »honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore atque »sanctiore. «

Si hoc generatim de *honoribus Ecclesiasticis* putaverit Augustinus, quid non censendum, si hæc personarum acceptio ad *Episcopatus* referatur? Nam, ut meritò monuerunt Patres Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 1. *De reform.* « Si in quibusli»bet Ecclesiæ gradibus providenter scienterque cavendum »est, ut in domo Domini nihil sit inordinatum, nihilque »præposterum: multo magis elaborandum est, ut in Ele»ctione ejus, qui suprà omnes gradus constituitur, non er»retur. Nam totius familiæ Domini status & ordo nutabit, »si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. «

Ac deinde tanquam ex prædictis consequens subjungit: »Omnes verò & singulos, qui ad promotionem præficien»dorum quodcunque jus quacunque ratione à Sede Apost. »habent, aut alioquin operam suam præstant; nihil in iis »pro præsenti temporum ratione innovando, hortatur & »monet, ut imprimis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, »& populorum salutem utilius posse facere, quàm si bonos »Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promovere stu»deant, eosque alienis peccatis communicantes *mortaliter* »peccare, nisi quos *digniores* & Ecclesiæ *magis utiles* ipsi judi»caverint, non quidem *precibus*, vel *humano affectu*, aut *am»bientium suggestionibus*, sed eorum exigentibus meritis, præ»fici diligenter curaverint; & quos ex legitimo matrimonio »natos, & vita, ætate, doctrinâ, atque aliis omnibus qualita»tibus præditos sciant, quæ juxta Sacros Canones, & Tri»dentinæ hujus Synodi decreta requiruntur. «

VI. Hoc periculum in Electione seu Nominatione ad Ecclesiæ Ministeria, præsertim Episcopatûs, expendens Valentinianus Imperator, ad Eligendum Mediolanensem Episcopum Synodum Episcoporum quidem convenire jussit; eosque exhortatus est, ut talem eligerent Episcopum, qui *non solo verbo, sed etiam conversatione gubernet subjectos, & totius semetipsum imitationem virtutis ostendat, testemque doctrinæ conversationem bonam habeat;* at cùm Synodus petiisset, ut *magis ipse decerneret* eligendum *sapiens & pius*, mox respondit: *Supra nos est talis Electio. Vos enim gratiâ divinâ potiti, & splendore fulgentes, meliùs poteritis eligere.* Apud Gratianum *Dist.* 63. *Can.* 3.

VII. De Ludovico VI. Galliarum Rege refertur: « Re„versus de Hierosolymitana contra Saracenos expeditione, „cùm quidam Clericus Româ Papale quoddam privile„gium attulisset, quo in omni Ecclesia Cathedrali sui Regni „jus conferendi cui vellet primam vacaturam cum cunctis „fructibus medio tempore provenientibus consequebatur, „confestim combussit litteras, dicens: « *Malo illas hic comburere, quam si propter illas in inferno comburerer.* Thomas Walsingam in hypodigm. Neustriæ.

VIII. Scribit Broymarus Cancellarius S. Ludovici Galliarum Regis in ejus vita: « cùm ei instituendi Pastores à „Pontifice potestas facta esset, ad idque diploma legatus „Româ rediens attulisset: quod mea, inquit, Romæ nego„tia strenuè obieris, laudo: quod mihi à Pontifice munus „hoc retuleris, non probo. Intelligo enim, *quanto cum peri„culo animæ meæ* & regni id susciperem, ac protinus diploma „in ignem projecit. «

IX. Quàm verò ipse solicitus esset, ut optimè in Ecclesiæ bonum de Beneficiis ad suam Nominationem spectantibus, provideretur, exponit Nangius in ejus vitâ *pag.* 369. « Sanè „in Beneficiis conferendis, quæ ad patronatum, sive dona„tionem ipsius pertinebant, *Deum semper* præ oculis habe„bat, & Electis & probatis personis, quantum poterat, con„ferebat. Quas personas eligi & *inquiri* faciebat per Can„cellarium Parisiensem & alios bonos viros. «

X. Et profectò Principes eorumque Ministri, qui in nominatione ad Beneficia Ecclesiastica, præsertim Episcopatus, unde salus unius integræ Diœcesis magna ex parte dependet, solliciti non sunt, ut capaciores ac digniores promoveantur, convincuntur non æstimare pretium Animarum. Divinitùs enim jam pridem dixit Hormisdas Papa *Epist.* 25. *cap* 1. « Æstimet quis pretium Dominici Gregis, »ut sciat, quod meritum constituendi deceat esse Pastoris. «

XI. Sed prò dolor! frequenter amplius inquirunt, magisque anxii sunt, ut fidelem ac expertem constituant civitatis alicujus aut castri Rectorem aut Gubernatorem, cui salus & conservatio temporalis concredatur, quam quis constituatur Civitatis aut Diœcesis Episcopus, cui tot animarum æterna salus committitur: non rarò hic vix aliud considerantes, quam quis pluribus commendationibus, ne dicam muneribus & obsequiis sit instructus.

Utinam hi expenderent illud nunquam satis expendendum Imperatorum in *L.* 31. *Cod. De Episcopis & Clericis*: »Tantum ab ambitu debet esse sepositus (ordinandus Epi»scopus,) ut *quæratur cogendus*, rogatus *recedat*, invitatus effu»giat, sola ei suffragetur *necessitas* excusandi. Profectò *indi»gnus* est Sacerdotio, nisi fuerit ordinatus *invitus.* «

XII. Laudandum ergo fuit Decretum Regis Galliæ in Comitiis Blesensibus promulgatum, ne Nominatio Regia ad Episcopatus fieret ante mensem à vacatione, ut maturius de persona Nominandæ deliberari ac inquiri posset.

Quàm hæc inquisitio necessaria sit; & quomodo nullatenus excusentur prætextu ignorantiæ, si omissa sedula ac studiosa inquisitione, Ecclesiæ zelosum ac fidelem Ministrum non dederint, quibus jus Eligendi aut Nominandi competit, multis ostendit S. Chrysostomus *Lib.* 1. *de Sacerd. cap.* 2

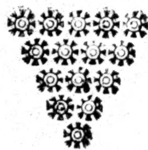
Ulteriùs, quamvis moderna Ecclesiæ disciplina nec populum, nec Clerum saltem inferiorem ad Electionem Episcoporum admittat, tamen illud semper verum manebit, tam populi quàm Cleri plurimum interesse, ut talis Pastor Ecclesiæ detur, qui Boni Pastoris qualitatibus sit instructus.

XIII. Et quia scimus, cor Regis esse in manu Dei, & quòd à Summo Animarum Pastore dependeat, mittere operarios in messem suam, illud saltem Populo & Clero incumbit, ut precibus ad Deum fusis Bonum Pastorem instanter ac humiliter petant.

Quapropter durante disciplinâ, quæ Electionem Clero populoque deferebat. Visitator Electioni intendens universos monebat. « Magnopere studendum est, dilectissimi „fratres, *Deum suppliciter deprecari*, ut talem inter vos, ad „suum servitium aptum, & vobis profectuosum per suam „magnam clementiam manifestare dignetur. Ideoque ad„monemus, ut *triduana jejunia* ab omnibus in ista Parochia „commorantibus fieri jubeantur, & ut *eleemosynæ*, quan„tumcunque dare potuerit in suo maneat arbitrio. Simul„que omnes una voce unaque mente omnipotentem Deum „deprecemur, ut talis Dei famulus, Deoque dignus, & bo„nis hominibus acceptus, ad illam Venerabilem Sedem „Pontifex eligatur, qui postmodum nullo vitio, nulla re„prehensione arguatur: sed sit bonis moribus ornatus, & „sancta conversatione suffultus, Sacrisque Litteris imbu„tus, & idoneus minister esse possit ad perficiendum ea, quæ „ei commissa fuerint. «

Eadem ratione, stante moderna disciplina, Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 1. *De Reformat.* statuit, « Ut, cum pri»mùm Ecclesia vacaverit, Supplicationes ac *Preces publicè »privatimque* habeantur, atque à Capitulo per civitatem & »Diœcesim indicantur; quibus Clerus populusque bonum »à Deo Pastorem valeat impetrare. «

XIV. Plurimùm valebit ad excitandam populi devotionem & fervorem, si animarum Directores frequenter ac vivaciter populo exponant, quantum mali immineat sibi, si pro Pastore bonus mercenarius, aut etiam lupus aliquis intret; quodque Deus interdum ob peccata populi permittat, ut non mercenarii duntaxat, sed & lupi in ovile suum intrent, illudque tum suis malis exemplis & moribus, tum perversis doctrinis devastent, ovesque spiritualiter occidant.

TITU-

TITULUS XIV.

De Confirmatione Episcoporum.

CAPUT I.

Ad quem spectet Episcoporum Confirmatio.

1 *Primitus ad Metropolitanum cum Episcopis Comprovincialibus spectavit.*
2 *Probatur ex Concilio Nicæno & Laodicæno.*
3 *Præcipua auctoritas erat penes Metropolitanum; & ad hunc solum sensim devolutum est jus confirmandi.*
4 *Per 13. sæcula apud Metropolitanum permansit.*
5 *Per Reservationes Pontificias sæculo* 14 *ad Sedem Apostolicam jus confirmandi devolvi cœpit.*
6 *Etiam post sublatas Reservationes mansit jus confirmandi penes Pontificem.*
7 *Concordata Germaniæ illud Sedi Apostolicæ deferunt.*
8 *Item Concordata Galliæ.*
9 *Similiter Indulta & Privilegia nominandi Episcopos Regi Catholico aliisque Principibus concessa.*

I. ELectionem Episcoporum multis sæculis, prætertim in Ecclesia Latina suffragio Cleri ac populi factam fuisse, suprà ostendimus; unà quoque ibidem notavimus, non eam fuisse hujus electionis vim, sive authoritatem, ut necessariò is esset Ordinandus, quem populus Ordinandum expetiisset; sed penes Metropolitanum cum Episcopis suffraganeis jus fuisse, electionem, electamque personam examinandi; utrum nimirum & illa Canonica esset; & hæc ad Ecclesiam regendam, & onus Episcopale sustinendum sufficiens: atque ulterius in potestate Metropolitani & Episcoporum fuisse, electionem probare, vel improbare; prout eam vel Canonicam, aut minus Canonicam judicarent. Hoc insuper notandum, quod nec per hujusmodi electionem, uti hodie, jus aliquod *ad rem* ipsi electo acquireretur, antequam per Metropolitanum, ac Episcopos Comprovinciales electio seu nominatio populi esset probata & admissa; ipseque electus Ordinatus & in Cathedra collocatus.

II. Itaque Confirmatio & approbatio electionis sive nominationis primis Ecclesiæ sæculis omnimodo erat penes Episcopos Ordinatores, id est, Metropolitanum cum Suffraganeis juxta Canonem IV. Nicænum, quo decernitur: „Episcopum oportet maximè quidem ab *omnibus*, qui sunt in Provincia, *constitui*; si autem sit hoc difficile, vel propter urgentē necessitatem, vel viæ longitudinem, tres omnino in idem in locum congregatos, absentibus quoque suffragium ferentibus, scriptisque assentientibus, tunc electionem fieri, eorum autem quæ fiant, Confirmationem in unaquaque Provincia *à Metropolitano* fieri.“

Hoc Canone non sola de ordinatione sive consecratione agi, sat innuit ipse consensus absentium in scriptis requisitus; qui ad Confirmationem sive approbationem electionis, nequaquam ad ipsam formalem ordinationem sive consecrationem aliquid conferre potest.

Unde Canone 12. Synodi Laodicænæ edicitur, ut „Episcopi judicio Metropolitanorum & eorum, qui circumcirca sunt Episcoporum, provehantur ad Ecclesiasticam Dignitatem; ii videlicet, qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conversationis exemplo.“

Metropolitano igitur cum vicinis, id est, Comprovincialibus Episcopis defert hæc Synodus, eodem quo Nicæna celebrata sæculo, *constitutionem* sive *provectionem* Episcoporum; idque indubie ob approbationem & confirmationem electionis, quæ ab ipsis, secundùm temporis illius disciplinam dependebat.

Quoniam tamen inter Episcopos Ordinatores, primus & præses esset Metropolitanus; neque semper omnibus Comprovincialibus Episcopis commodum esset, ad singulas Episcoporum ordinationes convenire, sensim ex quodam ut minùs tacito Ecclesiæ consensu ad Metropolitanum integrum plenè devolutum est jus electionis discutiendi, easque vel ut Canonicas probandi, vel ut minùs Canonicas reprobandi.

Et quidem Nicæna Synodus hanc Metropolitani auctoritatem in Episcoporum ordinatione in relato Canone non obscurè expressit his verbis: „Potestas sine vel *confirmatio* pertinebit per singulas Provincias, ad Metropolitanum Episcopum.“ Gratianus *Dist.* 64. *can.* 1.

Et Canone 6. ait: „Illud generaliter clarum est: quod si quis præter *sententiam Metropolitani* fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus definivit, Episcopum esse non oportere.“ *Dist.* 64. *can.* 8.

Hinc illud Innocentii I. „Extra *conscientiam Metropolitani* Episcopi, nullus audeat ordinare Episcopum. *Dist.* 64. *can.* 5.

Hinc & si inter Electores circa personam eligendam sit dissensio, Metropolitani est, eum ordinare, qui majoribus meritis juvatur: Ita enim ad Anastasium Thessalonicensem scribit S. Leo: „Cùm ergo de summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebisque consensus, *concorditer* postulavit; ita ut si in aliam fortè personam partium se vota *diviserint*. *Metropolitani judicio*, is alteri præferatur, qui majoribus & studiis juvatur & meritis.“

Synodus VII. *Can.* 2. Metropolitani munus esse declarat, futurum Episcopum examinare, probareque, an sacrâ scientiâ satis instructus.

IV. Hac disciplina Metropolitano Confirmationem suorum Suffraganeorum attribuens per tredecim facilè sæcula inconcussa permansit; eamque & jus commune Decretalium Gregorii IX. apertissimè supponit, & confirmat; unde uno consensu tradunt Canonistæ, Episcopum de jure communi confirmandum esse à suo Metropolitano.

Unde Joannes Eckius, ille famosus Lutheri Antagonista *lib.* 3. *De primatu Petri cap.* 40. ait, ab antiquo constitutum, Episcopum quemlibet à suo Metropolitano confirmandum, & Metropolitanum à Primate, & Primatem à suo Patriarcha: miraturque, quomodo contra jura (quæ plurima ibidem profert) suas Confirmationes Episcopi, prætertim Germani, ex Roma petant. Pergit enim: „Quod jugum nescio quomodo Episcopi excusserant, ut Confirmationem, saltem in Germania, omnes ex Roma petant. Forsan Viri magni & potentes, ac natalibus illustres, dedignabantur confirmari ab humilis generis Metropolitano. Hoc autem de Confirmatione per Metropolitanum facienda, constitutum fuit in Concilio Nicæno, &c.“

V. Verùm, an hæc fuerit aliquando occasio, quòd Episcopi pro Confirmatione ad Sedem Apostolicam recurrerint, nescio; illud certius est, quod secuti per Reservationes Pontificias, quæ potissimum à Joanne XXII. incrementum accepere, ad Sedem Apostolicam sæculo 14. provisiones sive nominationes fuere devolutæ; atque eo titulo electiones Canonicæ quodammodo abolitæ; pariter jus confirmandi Episcopos Metropolitanis ademptum & Sedi Apostolicæ fuerit reservatum. Indignum quippe credebatur, ut à Romano Pontifice ad Episcopatum designatus, à Metropolitano Confirmationem petere & accipere juberetur. Quid enim id aliud, quam nominationem Pontificiam, Metropolitani judicio probandam vel improbandam subjicere?

VI. Licèt verò hæ Pontificiæ reservationes quoad Episcopatus & Prælaturas, sive per Concordata sive per indulta ac privilegia Regibus concessa quoad nominationes & electiones ad Cathedrales Ecclesias fuerint in multis restrictæ; scilicet reservando ipsis Capitulis Canonicas electiones, uti contigit per Concordata Germaniæ; vel jus nominandi Regibus ac Principibus indulgendo, tamen Confirmationes Romano Pontifici hactenus reservatæ manserunt; nec quidquam juris Metropolitanis restitutum est.

VII. Et quidem Concordata Germaniæ volunt, „quod in Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis immediatè non subjectis Sedi Apostolicæ, fiant electiones Canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur; quas etiam, ait Pontifex Nicolaus V. ad tempus constitutionis felicis recordationis Nicolai Papæ III. quæ incipit *Cupientes* exspectabimus, & elapso dicto termino, si non præsentatæ, vel si præsentatæ minus Canonicæ fuerint, providebimus, & si Canonicæ fuerint, eas *confirmabimus*, nisi ex rationabili & evidenti causa, ac de dictorum Fratrum consilio de digniori & utiliori persona duxerimus providendum, proviso quod Confirmati prædicti, & per nos provisi, Metropolitanis suis & aliis præstent debita juramenta, & ad quæ de jure tenentur.“

VIII. Concordata similiter inter Leonem X. & Franciscum

cum I. Regem Franciæ habent, ut Rex Virum gravem qualitatibus ibidem expressis instructum, & aliàs idoneum infra sex menses à die vacationis Ecclesiarum Romanis Pontificibus seu *Sedi Apostolicæ nominabit*, & de persona per Regem hujusmodi nominata per *Romanos Pontifices*, seu *Sedem* prædictam *providebitur*.

Itaque etiam vi horum Concordatorum requiritur Papæ provisio: „Alioquin si à Rege nominatus (inquit Rebuffus *De Regia ad Prælaturas nominatione*, verbo *Provideri*) receperit fructus Episcopatus *ante Papæ provisionem*, amittit jus nominationis & dicitur *intrusus*.“

IX. Indulta quoque ac privilegia, quibus Romani Pontifices Regibus Hispaniæ & Principibus nostris jus nominandi ad Cathedrales Ecclesias indulserunt, Confirmationem sive Provisionem Romanis Pontificibus seu Sedi Apostolicæ reservârunt; nec alteri, quàm Sedi Apostolicæ personam à Rege præsentari volunt.

CAPUT II.

Confirmatio dari debet prævia causæ cognitione.

1. *Confirmanti meritò applicatur illud Apostoli*: Manus citò nemini imposueris.
2. *Quid sit* manus citò imponere?
3. *Confirmatio danda est prævio diligenti examine.*
4. *Ante Confirmationem citandi, qui electioni se volunt opponere; & quomodo?*
5. *Informatio accipienda etiam circa personam electam.*
6. *Informatio facienda in loco, in quo Electus solitus fuit conversari.*
7. *Quàm solicitè inquisierit circa personam electam ante Confirmationem S. Gregorius?*
8. *Exactum fuisse institutum examen sæculo nono in hisce Provinciis ostenditur.*

I. CUm is, qui confirmat electum vel nominatum, eundem instituat; ac propriè Ecclesiæ Pastorem provideat & constituat, meritò Innocentius III. in *Cap.* 19. ✠ *De Elect.* confirmanti applicat illud Apostoli ad Timotheum: *Manus* CITO *nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* 1. *ad Tim.* 5. 22.

II. „Quid verò est (ait S. Leo *Epist.* 1. *c.* 2.) CITO *manus imponere*, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus *examinis*, ante meritum laboris ante experientiam disciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere *non probatis*“ Gratianus *Dist.* 78. *Can.* 3.

III. Meritò ergo jam pridem Sacris Canonibus cautum fuit, ne Metropolitani aliique Prælati, quibus jus confirmandi seu probandi electiones aut nominationes ad Ministeria Ecclesiastica præsertim Episcopatus competit, præcipitanter sine prævio maturo ac diligenti examine & informatione ad Confirmationem prosiliant. Hos renovans Concilium Lateranense sub Innocentio III. „irretragabili constitutione sancivit, quatenus cùm quisquam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipsius confirmatio, *diligenter examinet & electionis processum & personam electi*; ut cùm omnia ritè concurrerint, munus ei Confirmationis impendat: quia si secus fuerit incautè præsumptum, non solùm dejiciendus est indignè promotus, verùm etiam *indignè promovens puniendus*. Ipsum quoque decernimus hac animadversione puniri: ut cùm de ipsius constiterit negligentia, maximè si hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit: non solùm confirmandi primum successorem illius careat potestate, verùm etiam (ne aliquo casu pœnam effugiat) à perceptione proprii beneficii suspendatur (quousque (si æquum fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si vero convictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, graviori subjaceat ultioni.“ *Cap.* 44. ✠ *De Elect.*

IV. Si electus coëlectum aut specialem suæ electionis adversarium habeat, is ante Confirmationem *nominatim* vocandus erit; aliàs ubi *concors* fuit electio, aut nullus *nominatim* se electioni opponit, generale ac peremptorium edictum proponendum est in Ecclesia, in qua electio facta est: ut si qui sint, qui se volunt, opponere, constituto termino veniant. *Cap. fin. De Elect. in VI.* ubi & Confirmationes hisce non observatis factæ, declarantur viribus omnino carere, irritæ & inanes.

V. Examen, seu informationem esse faciendam, non tantùm circa electionis processum, sed etiam *personam electi*, declarat citatum Lateranensis Concilii sub Innocentio III. Decretum. Et quidem quòd tria præcipuè inquirenda sint in persona electi, videlicet ætas legitima, morum honestas, & litteratura sufficiens, scribit idem Innocentius Archiepiscopo & Capitulo Capuano *in c.* 19. ✠ *De Elect.* IN INTEGRA.

VI. Quia verò vita cujusque exactiùs nosci potest in loco, in quo quis diu conversatus fuit, ibidem inquirendum est de moribus electi, *c.* 3. ✠ *de elect.* quod sub nomine Gregorii III. retulit Raymund. at, uti rectè notavit Antonius Augustinus in notis ad primam collectionem Decretal. fragmentum est, licet truncatum, & in nonnullis immutatum, *Epist.* 18. *lib.* 8. S. Gregorii ad Anthemium Subdiaconum Campaniæ; ex qua apparebit, quàm fuerit hic S. Pontifex solicitus, ut accuratè de vita moribusque electi esset instructus, priusquam electionem suo assensu probaret, atque unà intelligetur, quàm utile sit ad intellectum Decretalium, recurrere ad fontes, è quibus sua Raymund. aut alii Decretalium collatores hauserunt: uti latius in tractatu Historico-Canonico in Canones *part.* 8. *cap.* 1. §. 6. monui.

VII. Itaque in citata epistola scribit S. Gregorius: „Postquam is, qui ad Episcopatum Surentinæ civitatis electus fuerat, aptus nobis visus non est, Amandum Presbyterum Oratori S. Severini, quod in castro Luculano situm est, elegerunt. Ea propter experientiæ tuæ præcipimus, ut eundem Presbyterum excusatione postposita, sub omni ad nos studeat festinatione transmittere: quatenus petentium desideria cum Christi auxilio, si nihil est, quod eum impediat, impleantur. Cujus vita vel actus, quia melius possunt illic, ubi diu est conversatus, agnosci, curæ tuæ sit cum fratre & Episcopo nostro Fortunato de eo *diligenter inquirere*. Et si nulla sunt, quæ ad sacrum Ordinem obsistere valent, ad nos debet omni postposita tarditate transmitti.“

Quàm exactum examen super electionis processu, & persona electi per Metropolitanum sæculo nono, etiam hisce in partibus institueretur; abundè probat examinatio Williberti Catalaunensis ordinandi Episcopi per Hincmarum Remensem Metropolitanum, assidentibus Provinciæ Remensis, & aliarum Provinciarum Episcopis: quæ extat integra in appendice *Tom* 8. Conciliorum generalium editionis Labeanæ *col.* 1878.

Firmum itaque & constans semper fuit, Confirmationem Episcoporum non esse *leviter* annuendam; sed serium tam super qualitatibus electi, quàm forma electionis examen esse præmittendum; quamvis ritus hujus examinis, & Confirmationis pro temporum & locorum diversitate varius fuerit: quemadmodum in sequentibus ostendetur.

CAPUT III.

Per quos, & qua forma hodie informatio de Nominatis ad Episcopatus sumatur.

1. *Synodus Tridentina non determinavit, per quem aut quâ formâ facienda sit informatio.*
2. *Vult dicta Synodus, ut in Synodo Provinciali forma præscribatur.*
3. *Forma examinis in Synodo Provinciali Cameracensi anno* 1565. *præscripta.*
4. *Eadem in Synodo ejusdem Provinciæ anno* 1586. *& in Mechliniensi anno* 1570. *probatur.*
5. *Patres harum Synodorum non crediderunt, per Synodum Tridentinam solis* Nuntiis *Apostolicis informationem demandatam fuisse.*
6. *Neque id in Gallia creditum: & quid in Comitiis Blesensibus super forma examinis decretum?*
7. *Gregorius XIV. & Urbanus VIII. declarârunt, informationem non esse sumendam per Ordinarios, nisi* deficientibus *Legatis Sedis Apostolicæ.*
8. *Synodus Provincialis Mechliniensis an.* 1607. *recepit Bullam Gregorii XIV.*
9. *Conformiter ad illam Bullam in hisce Provinciis soli Nuntii Apostolici exclusis Ordinariis informationes accipiunt.*
10. *In Gallia id non æquè receptum.*
11. *Quid anno* 1596. *Notabiles Regni in conventu Rothomagensi de hac re proposuerint?*
12. *Quid occasione Nominati ad Episcopatum Convenarum anno* 1639. *à Parlamento Parisiensi decretum sit.*
13. *Praxis Galliæ habet, quod Nominatus jubeat informationes accipi per Episcopum ultimæ suæ residentiæ.*

14 *Omnes*

14 *Omnes quibus jus nominandi aut confirmandi Episcopos competit, meritò de vita & moribus inquirunt.*

15 *Pontifices à facienda informatione excludunt, qui Nominatum in tertio consanguinitatis aut affinitatis gradu contingit.*

16 *Prælati ad faciendam informationem designati, tenentur eam facere* per se.

17 *Prælatus inquirens per se ex officio testes vocare & examinare debet; idque secretò.*

18 *Testes debent esse viri graves, prudentes & pii.*

19 *Testes debent scire, quæ requirantur in promovendo ad Episcopatum.*

20 *Consanguinei & familiares, item æmuli & inimici in testes non recipiendi.*

21 *Non sufficit aliquem gradu Academico esse insignem, sed major de ejus doctrina habenda notitia.*

I. SYnodus Tridentina *Sess. 22. cap. 2. De reformat.* expressit qualitatibus in assumendo ad Ecclesiam Cathedralem requisitis, subjungit: “ Quarum rerum instructio, si ejus notitia nulla aut recens in Curia fuerit, à Sedis Apostolicæ Legatis seu Nuntiis Provinciarum, aut ejus Ordinario, eoque deficiente, à viciniorıbus Ordinariis sumatur.“

Decretum hoc nequaquam determinat, per quem aut qua formâ in singulis Provinciis informatio sive instructio de qualitatibus assumendi ad Ecclesiam Cathedralem sumenda sit; sed eam vel à Legatis seu Nuntiis Apostolicis, aut Ordinario ejus qui assumendus est, accipi posse tantummodo dicit: quod & non obscurè insinuat *Sess. 24. cap. 1 De Reformat.* ubi expressè fatetur, in accipienda hac informatione, *non uniformem* rationem ubique ex nationum, populorum, ac morum varietate posse adhiberi.

II. Quapropter mandat, “ ut in Provinciali Synodo per Metropolitanum habenda, præscribatur, quibusque locis, & Provinciis *propria examinis*, seu inquisitionis, aut instructionis faciendæ *forma*, Sanctissimi Romani Pontificis *arbitrio* approbanda, quæ magis eisdem locis *utilis*, atque *opportuna* esse videbitur.“

III. Conformiter huic Tridentino Decreto, Synodus Cameracensis Provincialis anno 1565. titulo *De examine Episcoporum* formam inquisitionis sive informationis de nominato ad Cathedralem Ecclesiam his verbis expressit: “ Ubi autem vel electio, vel postulatio, aut nominatio facta fuerit; per eos eumve quorum aut cujus interfit, auctoritate Metropolitani, aut si defuerit, vicinioris Episcopi Provinciæ affixis scedulis denunciatoriis ad valvas vacantis Ecclesiæ, denuntietur patere aditum omnibus, qui sciant aut impedimentum aut vitium esse aliquod, quamobrem electus, vel postulatus, aut nominatus minimè promoveri debeat; ut liberè, ac tuto eidem Episcopo aut Archiepiscopo denunciapti intra tempus definitum significent: idemque assumptis secum duobus vacantis Ecclesiæ Canonicis testes productos audiat, & examinet: quæraturque de natalium integritate, de ætate, an sit annorum triginta; de vita, moribus, & exercitiis, de gradu, statu, facultate, an Doctor, an doctus saltem; sitque iis virtutibus præditus, quas Apostolus in Episcopo requirit: & an sex mensium spatio in sacro Ordine fuerit constitutus. Quæ omnia fideliter descripta, ac ejusdem Episcopi, aut Archiepiscopi manu, ac sigillo firmata, & obsignata mittantur ad S. D. Papam, ut sufficienter instructus confirmare tutiùs electum, postulatum, aut nominatum queat.

IV. Et ejusdem Provinciæ altera Synodus anno 1586. habita, vult, ut “ novo Episcopo Electo aut Nominato processus super ejus doctrina & moribus Romam transmittendus fiat, juxta dispositionem, ait, Decreti primi Concilii Provincialis.“ *Tit. 17. cap. 9.*

Similem formam sumendæ informationis in Synodo Provinciali Mechliniensi titulo de *Episcopis cap. 1 & 2.* præscriptam habemus.

V. Hinc patet, quod tametsi Episcopatuum Belgii tunc temporis provisio ac Confirmatio à Sede Apostolica petenda & accipienda esset, nihilominus instructio seu informatio super qualitatibus promovendorum per Metropolitanum, aut eo absente, seniorem Suffraganeum fieret; adeoque nec crederent Synodorum harum Patres, vi Decreti Concilii Tridentini solis Legatis, seu Nuntiis Sedis Apostolicæ jus sumendi informationes competere.

VI. In Gallia quoque non obstante prædicto Concilii Tridentini Decreto, informationes nequaquam per Nuntios Apostolicos, sed per Ordinarios pluribus annis factæ sunt.

Nam in Comitiis Blesensibus anno 1576. inter alia decretum fuit, ut priusquam litteræ nominationis Regiæ ad Pontificem mitti solitæ expediantur, nomina eorum qui per Regem nominati sunt, mittantur ad *Episcopum Diœcesanum* loci ubi Nominati *ultimis annis* resederint, & domicilium habuerint; ac etiam ad Capitula Cathedralium Ecclesiarum vacantium, qui respectivè inquirent de vita, moribus, bona disciplina, & conversatione Catholica dictorum Nominatorum; & de omnibus conficient legitimos processus verbales, quos clausos & obsignatos quantocyus transmittent.

Insuper statutum est, ut ante expeditionem litterarum nominationis, dicti Nominati examinentur super eorum in Sacris Litteris eruditione per unum Archi-Episcopum aut Episcopum per Regem designandum, adscitis duobus Doctoribus Theologiæ, qui de Nominatorum sufficientia aut insufficientia testimonium ad Regem mittent.

Post hæc supervenit Bulla Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apostolicæ* edita 1. Maji 1591. qua prædictum Decretum Concilii Tridentini renovatur, ac multa insuper circa formam faciendæ informationis adduntur & explicantur.

VII. Ac imprimis præcipit, “ ut cùm extra Romanam Curiam examen, instructio sive inquisitio facienda erit, nemo omnino cujuscunque status, gradus, conditionisve fuerit, inquisitionem sibi abrogare præsumat, sed integrum hoc negotium iis, qui à prædicto Tridentino Concilio designantur, Apostolicæ videlicet Sedis Legatis, seu Nuntiis Provinciarum, aut ejus de quo inquisitio fit Ordinario, *eoque deficiente* Ordinariis vicinioribus relinquatur; nisi justis de causis nobis aut pro tempore existenti Romano Pontifici per speciale mandatum alicui alteri hoc munus quandoque committendum visum fuerit.“

Deinde addit: “ Quod si fortè aliquis prædictorum consanguinitate aut affinitate usque ad tertium gradum inclusivè promovendum contigerit, ut omnis suspicio carnalis affectus à tam sancto negotio repellatur, ille quidem eo casu censeatur exclusus, atque ad eum, qui *proximè* sequitur, hoc est, *si legatus excludendus* erit, *ad Nuntium; si Nuntius*, ad *Ordinarium;* si Ordinarius, ad viciniorem Ordinarium inquisitionis officium deferatur.“

Ex quibus non obscurum est, Pontificem in hac Bulla, inquisitionem sive examen de qualitatibus promovendi, duntaxat *deficientibus* Legatis vel Nuntiis Apostolicis per Ordinarios fieri velle; quod & in sequentibus his verbis rursus insinuat: “ Quod si de Episcopo, vel Metropolitano extra Romanam Curiam degente ab una Ecclesia ad aliam ex aliqua gravi & justa causa transferendo ageretur, hoc munus Legato vel Nuntio Apostolico ejus Provinciæ, aut Regni ubi Ecclesia ipsa, à qua transfertur, sita erit ad Metropolitanum, si Episcopus, ad suffraganeum vero antiquiorem residentem, si Metropolitanus transferendus erit, pertinere declaramus.

Hanc Sedis Apostolicæ mentem clarioribus terminis expressit Urbanus VIII. anno 1627. in nova ac particulari instructione circa conficiendos processus inquisitionis super qualitatibus promovendorum ad regimen Cathedralium, aut aliarum Superiorum Ecclesiarum.

“ Si processus inquisitionis, ait, conficiendus sit extra Romanam Curiam, hoc munus spectet ad Legatos Sedis Apostolicæ, vel ad Nuntios Provinciarum in locis, in quibus commorantur: *Si non adsint* Legati, neque Nuntii, spectet ad Ordinarios personarum promovendarum, & ipsis deficientibus, ad Ordinarios viciniores, *qui ordo servandus est*, neque quisquam debet sibi hoc munus arrogare præter ordinem supradictum, nisi Romano Pontifici per *speciale mandatum* alicui alteri illud demandare placuerit. Quo casu apparere debet de mandato speciali in principio processus.“

VIII. Synodus Provincialis Mechliniensis anno septimo labentis sæculi juxta præcitatam Gregorii XIV Bullam processum super qualitatibus promovendi ad Episcopatum fieri mandat “ Facta novi Episcopi nominatione, (inquit *tit 16. c. 8.*) processus super ejus natalibus, via ætate, doctrina & moribus, Romam transmittendus, fiat juxta dispositionem Bullæ Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apostolicæ.*

IX. Porro quia hæc Bulla, uti jam notatum est, informationem non permittit fieri per Ordinarios, nisi *deficientibus* Legatis aut Nuntiis Apostolicis, in Belgio tandem receptum fuit, ut dicta informatio ac processus fiant per Nuntium sive Internuntium Apostolicum in hisce Provinciis residentem; neque Ordinarii ullas in processu illo formando partes habeant.

X. Galli verò ægrè hanc provinciam Nuntiis Apostolicis

licis permittere volunt; sed ad Ordinarios, & alios à Rege committendos spectare contendunt.

Et quidem in reconciliatione Henrici IV. propositus à Pontifice hic articulus, quod *omnes informationes de vita & moribus & religione, quæ posthac fient ratione provisionis Beneficiorum Consistorialium in Gallia, fient per Nuntios & alios Ministros Sedis Apostolicæ*, tanquam moribus Regni contrarius à Rege rejectus fuit.

XI. Rursus anno 1596. Notabiles sive Primores Regni congregati Rothomagi suggesserunt Regi, quod iis in locis, in quibus non videtur hactenus Regiæ suæ Majestati conveniens restituere electiones, dignetur interea in nominationibus suis jubere observari articulum 2. Comitiorum Blesensium anni 1576. atque eundem ampliando præcipere, ut informationes super religione, vita, moribus & doctrinâ promovendorum ad Archiepiscopatus fiant per Episcopum Provincialem seniorem in ordine Episcopali & residente: Et promovendorum ad Episcopatus per Archiepiscopum in Provincia residentem; & in hujus absentia per seniorem Episcopum Provinciæ similiter residentem, adscitis tribus Canonicis Ecclesiarum vacantium, à Capitulis ad hunc effectum deputatis.

Et ad obviandum abusibus qui committuntur in faciendis informationibus ad Curiam Romanam mittendis per dictos Nominatos ad Prælaturas, pro quibus informationibus faciendis accipiunt commissarios, & testes adducunt, quos sibi convenire judicant; supplicant Regi, quatenus dignetur statuere, ut prædictæ informationes fiant à dictis Archiepiscopis & Episcopis in forma superius descripta; quodque Archiepiscopi & Episcopi has informationes facientes, inquirent quoque de mediis, quibus obtentæ sint nominationes ad Archiepiscopatus vel Episcopatus; etiam de confidentia & Simonia, pensionibus, & pactionibus illicitis, si quæ intervenerint. Et ubi hæc informationum forma observata non fuerit, possint Capitula interponere appellationem tanquam *ab abusu* ab executione provisionum ad Archiepiscopatus & Episcopatus; qua pendente non tenebuntur provisos recipere ad Archiepiscopatus vel Episcopatus, nec ut tales agnoscere.

XII. Rursus cum anno 1639. Pontifex differret dare provisionem Nominato à Rege ad Episcopatum Convennarum, quia informationes ad Curiam Romanam missæ, factæ essent in forma superius descriptâ; ac insuper à Sacra Congregatione decretum fuisset, ut dictus Nominatus institui juberet novam informationem in Curia Romana & si desint testes, Dominum Nuntium posse *delegare* Ordinario eos articulos super quibus informatio Parisiis fieri non poterit; Procurator Regius habitâ eorum notitiâ, Parlamento Regio exposuit, quod juxta primum articulum Comitiorum Blesensium, informationes super vita, moribus ac doctrina Nominatorum à Rege ad Prælaturas fieri debent per Episcopos Diœcesanos Galliæ; quod tamen eo non obstante, Nuntii Apostolici eas sibi eousque attribuerint, ut Bullæ aliæque provisiones Romæ non expediantur, nisi informationes per Nuntium sint factæ. Quandoquidem verò, ajebat Procurator Regius, dictæ informationes unicè fiant, ut securius ac maturius in Nominationibus, quæ ad Regem pertinent, procedatur; neque Romam mittantur, nisi ut Pontifici ostendatur, Nominatum esse instructum qualitatibus à Sacris Canonibus & in Concordato requisitis; & per consequens Nominatum recusari non posse, justum apparet, ut Decreta & Ordinationes Regiæ per solos Regios Commissarios executioni mandentur, Addebat insuper Procurator Regius, quod per jura ac libertates Ecclesiæ Gallicanæ, Nuntii Apostolici in Gallia residentes nullam jurisdictionem exercere possint. Hisce aliisque per Regium Procuratorem expositis, Parlamentum Regium edixit, ut informationes super ætate, vita, moribus & conversatione Catholica Nominatorum à Rege ad Episcopatus aliasque Prælaturas & beneficia, posthac fiant per Episcopos Diœcesanos illius loci in quo Nominatus ultimis quinque annis resederit, conformiter ad articulum primum Comitiorum Blesensium. Inhibitione insuper facta Nominatis, utendi aliis informationibus quàm per prædictos Episcopos factis, sub pœna excidendi jure per nominationem acquisito. Præterea inhibitum fuit omnibus Regnicolis, depositiones facere, aut testimonia reddere in ordine ad has informationes, quàm coram prædictis Episcopis; atque omnibus Banquariis & Expeditionariis alias informationes Romam mittere, sub pœna privationis suorum officiorum, quòdque punientur tanquam pacis publicæ perturbatores. Mandatumque fuit, ut præsens Decretum ubique publicaretur, Vide Carolum Fevretium *Lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 11. & latiùs Tractatum Gallicum *De informatione Nominatorum ad Episcopatus.*

XIII. Unde praxis hodierna Galliæ habet, uti asserit D. Fleury in Institutionibus Juris Canonici *part.* 1. *cap.* 10. quod Nominatus curet informationem de vita & moribus suis fieri per Episcopum suæ ultimæ residentiæ.

XIV. Quin Reges aliique, quibus aut nominatio aut electio Episcoporum incumbit, meritò per se vel ministros suos aliosve quos ad id convenientiores judicaverint, de vita ac moribus Promovendi informationes sumant, nemini dubium esse potest. Cùm verò Romanus Pontifex, juxta modernam disciplinam, in danda Confirmatione & provisione ad Episcopatus successerit Metropolitano, meritò & ipse inquirit ac informationes de vita ac moribus cæterisque Nominati aut electi qualitatibus *per se* aut alios capit; formamque informationis capiendæ præscribit, quam ad assequendam convenientem notitiam de capacitate. Nominati aptiorem credit.

Et sanè forma tam à Gregorio XIV. in citata Bulla, quàm Urbano VIII. præscripta, si seriò atque exactè in capiendis informationibus servaretur, spes esset, instructionem super qualitatibus Promovendorum sufficientem acceptam iri.

XV. In primis circa personas, quibus inquisitio sive informatio committitur, inter alia decernitur; ut si aliquis ex Prælatis, ad quem in ordine supradicto spectat processum conficere, consanguinitate vel affinitate usque *ad tertium gradum inclusivè* Promovendum contingat, ille *excludadur* ab hoc munere, quod eo casu deferatur ad illum, qui proximè sequitur, servato eodem ordine & gradu.

XVI. Adhæc Prælati in Bulla designati, « non per »suos Vicarios, Auditores vel alios Ministros, sed per *se*»*ipsos* inquirendi munus, ait Gregorius XIV. exercere de»bent; quamvis ab hujusmodi personis, aliisque viris »peritis juvari possint. « Rationem hujus præmiserat: »Quia Sacrum Concilium Tridentinum non sine *magna* »ratione eminentes personas, & quæ negotii *magnitudi*»*nem probe* intelligerent, ad hoc officium nomina»vit.

XVII. « Ad hoc autem, ut mens ejusdem Sacri Con»cilii (pergit Gregorius XIV.) rectè ac feliciter debitæ »executioni mandetur, & tale sit examen, quale requi»ritur in negotio tanti ponderis, declaramus ac statui»mus, non esse in vita ac doctrina Promovendi investi»ganda, eam rationem adhibendam, ut ab ipso Promo»vendo articuli offerantur, ac testes producantur, sed »oportet ut Prælatus, qui munus inquirendi suscepit, ar»ticulos conscribat, atque ipse ex officio suo illos testes »vocet atque examinet, quos de rebus inquirendis since»rum ac fidele testimonium daturos esse existimet. Verùm, »ut inquisitio prædicta faciliùs ac pleniùs perfici atque ex»pediri queat, utile erit si Prælatus, qui inquisitionem »facturus est, vel à Promovendo, vel ab aliquo alio con»fici curet scedulam, in qua sint ordine descripta, nomen »Promovendi, cognomen, patria, parentes, ætas, ordo, »gradus, professio, functio, si quam is fortè exercuit, loca »in quibus aut Theologiæ vel Juri Canonico operam de»derit, aut longo tempore versatus fuerit, denique amici »ac familiares, qui tam ipsum quàm parentes ejus intimè »nôrint. Quod si Promovendus documentum aliquod »exhibere voluerit, unde ipsius ætas, gradus, dignitas, »sacri Ordines, functio, officia, muneraque, aut aliquid »ejusmodi comprobetur, admittendum, ac processui in»serendum erit, modò documentum publicum seu authen»ticum fuerit.«

Eadem habet instructio Urbani VIII. quæ insuper addit: »Ipse (Prælatus inquirens) ex officio suo *secretò* vocari man»det & *secretò* examinet, *ipsemet* recipiat in manibus suis »singulorum testium juramentum.«

XVIII. Nec quoscunque in testes adhibendos esse voluêre Pontifices, sed « Testes sint Viri *graves, pii, prudentes,* »*docti*, & quid de qualitatibus Promovendorum rectum ju»dicium ferre valeant, *sincerumque* ac *fidele* testimonium »verisimiliter sint daturi; præsertim verò hujusmodi qua»litates esse debent in testibus, qui interrogandi erunt de »fide Catholica, vita, moribus, doctrina, & aptitudine Pro»movendi ad regendam Ecclesiam.«

XIX. Deinde rationem, quæ testes hujusmodi dotibus instructos assumendos suadet, hanc apprimè notandam subjicit: « Scire enim debent ipsi testes quæ requirantur in »eo, qui recturus est Ecclesiam Cathedralem, ad hoc ut sit »idoneus ad alios docendum, aptus ad illam gubernandam, »& dignus qui ad eam promoveatur.«

XX. Pergit deinde: « Non sunt recipiendi in testes *cogna*»*ti* vel *nimium familiares*; aut *inimici* sive *æmuli* personæ »promovendæ. In investigandis testium qualitatibus ad»hibenda est diligentia per Prælatum inquirentem, ut co»gnoscere possit quam sint erga Promovendum affecti, »exindeque conjicere, utrùm ex affectu, an ex veritate »testimonium dicant. Si aliquando Prælato inquirenti ita »expedire videbitur, testibus ad memoriam reducet vim »juramenti & gravitatem perjurii, admonebitque ipsos

reos

„reos futuros apud Deum eorum omnium, quorum vel „committendo, vel omittendo rei erunt, qui promove- „buntur, si vel falsa narrando, vel reticendo vera causa „erunt, ut homines indigni vel minus idonei Ecclesiis præ- „ficiantur.“

XXI. Hæc ad verbum desumpta sunt ex *Instructione* jussu Urbani VIII. emanata, quæ præter hæc exhibet quoque interrogatoria, quæ necessaria sunt ad inquirendum in omnes qualitates in promovendis requisitas, quæ pleraque circa vitam, mores, fidem Catholicam & doctrinam ipsius promovendi versantur; sed præ reliquis notandis hic articulus: „An sciat eum aliquo gradu in Jure Cano- „nico, vel in sacra Theologia insignitum esse, quibus in „locis, quanto tempore, & quo fructu ipse Theologiæ, „vel Juri Canonico operam dederit, & an *verè ea doctrinâ* „*polleat,* quæ in Episcopo requiritur, ad hoc, ut possit alios „docere, & quæ sit causa scientiæ.“

Ex hoc articulo non obscurè colligitur, Pontificem haud credidisse, eos omnes sufficienti doctrinâ pro Episcopatu esse instructos, qui gradu Doctoratus aut Licentiæ in Theologia vel Jure Canonico sunt insigniti; quod apertius expressit Gregorius XIV. Cum enim renovavit Decretum Concilii Tridentini, in Promovendis ad Ecclesias Cathedrales dictum gradum Academicum, aut certè publicum alicujus Academiæ testimonium requirens, subjungit: „Tamen quia circa doctrinam plures fraudes committi „soleat, & sæpe contingit ut nonnulli scientia vacui, de „solo Doctoris titulo, aut privilegio glorientur, volumus, „ut de eorum etiam doctrina diligenter inquiratur, qui „vel Doctoratus vel Licentiæ titulis, & privilegiis gau- „dent, vel etiam à publicis Academiis testimonium ha- „buerunt, quod idonei essent ad alios docendos; nisi fortè „aliquorum insignis doctrina ex publica ipsorum functio- „ne notoria esset.“

Quam hæc cautio etiam hodie omnino sit necessaria, nemo non agnoscet, qui expenderit, quàm leviter & quanta facilitate hi gradus nonnunquam concedantur.

Ex his breviter ac in compendio relatis non difficulter quoque judicare quisque poterit, quàm exacta notitia Promovendorum ad Prælaturas sperari posset, si serio & exacte juxta mentem Concilii Tridentini & Pontificum, qui has inquirendi formulas præscripsere, informatio & inquisitio fieret. Bulla Gregorii XIV. extat in Bullario Romano *tom.* 2. *pag.* 705. edit. anni 1655. Instructio Urban. VIII. habetur apud Barbosam *lib.* 1. *Juris Eccles. c.* 8.

CAPUT IV.

Quo ritu expediatur Confirmatio.

1 *Olim Confirmatio à consecratione vix separata fuit.*
2 *Ex stylo Decretalium Electus ante consecrationem, tametsi Confirmatus non dicitur simpliciter Episcopus, sed* Electus.
3 *Quæ forma Confirmationis observaretur, cum electio esset penes populum & Clerum?*
4 *Quomodo peteretur Confirmatio Nominati à Principe?*
5 *Quomodo Capitula Cathedralia Electum Metropolitano præsentarent? & quomodo hic confirmaret?*
6 *Ex Decreto Trid. Concilii processus inquisitionis mitti debet ad Pontificem, à quo Confirmatio habenda est.*
7 *Moderatio dicti Decreti juxta stylum hodiernum.*
8 *Prælatus qui inquisivit, judicium suum de testibus & persona promovenda transmittere debet.*
9 *Totus inquisitionis processus à Cardinale Relatore cum tribus aliis accuratè examinari debet; & in duobus successivis Consistoriis relatio fieri.*
10 *Quis hodie soleat esse* Relator; *& qui alii tres Cardinales?*
11 *In primo Consistorio fit nuda propositio, vocaturque* præconizatio: *in secundo fit totalis relatio; atque ex suffragiis Cardinalium Nominatum Pontifex sub certa forma Episcopum pronuntiat.*

I. PRistina disciplina, quæ facilè per decem sæcula inconcussa permansit, Confirmationem Episcoporum ab eorum consecratione vix sejunxit; sed Episcopus Electus à Metropolitano & Comprovincialibus examinatus, uno eodemque quasi actu & tempore consecrabatur, & confirmabatur; sive potius ordinando confirmabant; neque ante ordinationem Prælatus aut Episcopus dicebatur, nisi ad summum cum addito; *Electus.*

II. Quin ex stylo Decretalium, uti observat cum aliis Fagnanus ad *Cap.* EAM TE 8 *De Rescriptis*, ante consecrationem non dicitur, Episcopus simpliciter, sed *Electus.* „Et merito, ait, quia electio & consecratio *unum* faciunt „Episcopum... Quod locum habet non modo in Canonicè „Electis & Confirmatis, sed etiam in illis, quos *Papa* pro- „nuntiavit *Episcopos*; quia ante consecrationem vocantur „*Electi*... Nec Electus in Papam ante benedictionem, coro- „nationem & *consecrationem* ex stylo intitulatur *Pontifex*, nec „scribit *Pontificatum* in *data*.“

Hæc sunt, inquit Ludovicus Thomasinus *de Disciplina Ecclesiæ parte* 4. *lib.* 2. *c.* 50. *num.* 8. restantes reliquiæ pristinæ disciplinæ, quæ Confirmationem à consecratione non distinguebat; imo vix apud Veteres ante decimum aut undecimum sæculum *confirmationis* Episcoporum, sed electionis, consecrationis, & ordinationis duntaxat mentio fit.

Juxta disciplinam ergo pristinam, quæ per decem & amplius sæcula duravit, Confirmatio hac fere forma peragebatur.

III. Quam primum electio à Clero populóque facta erat Decretum electionis, eligentium subscriptionibus roboratum ad Metropolitanum & Episcopos Comprovinciales mittebatur, ut Electus in Episcopum ab ipsis ordinaretur.

Extat in Appendice tomi 8. Conciliorum generalium Decretum Cleri & plebis Ecclesiæ Laudunensis de electione Hedenulfi Episcopi ad Hincmarum Metropolitanum Rhemensem & Episcopos Provinciæ, ut illum in Episcopum ordinent.

Hic postquam præfati sunt, æquum esse, ut ab omnibus eligatur, cui debet ab omnibus obediri, Metropolitanum interpellantes, dicunt: „Quapropter cum *Decreto* „*nostræ electionis* manibus singulorum nostrorum roborato „ad Paternitatem vestram accedentes, Hedenulfum Ec- „clesiæ nostræ filium, & in Ecclesia nostra, suffraganti- „bus stipendiorum meritis, ad onus usque Sacerdotale „promotum, vitâ & moribus ac sancta conversatione ido- „neum approbatum, quem per licentiam vestram, fa- „vente Christianissimo Imperatore Carolo pari consensu, „ac concordi devotione, atque unanimi voluntate elegi- „mus, per *manus vestras*, ac *cæterorum vestræ Diœceseos san-* „*ctorum Episcoporum, consecrari*, nobisque & Ecclesiæ no- „stræ *Doctorem* atque *Pontificem constitui* imploramus, pre- „camur ac petimus.“

Extat quoque ibidem sub *nu.* 13. Decretum Cleri Parisiensis de electione Æneæ Episcopi ad Metropolitanum Senonensem ejúsque Provinciales Episcopos; & *nu.* 14. Decretum Cleri & plebis Senonensis de electione Ansegisi Metropolitani, qui ex alia Provincia petitus est, ad Episcopos Provinciæ Senonicæ.

Hæc Decreta; præter alia plura ad disciplinam Ecclesiæ spectantia, ostendunt, eo tempore, facta electione à Clero & plebe, electionem fuisse oblatam Metropolitano, ut ipse illam cum Provincialibus Episcopis examinaret; & Electum in Episcopum ordinaret, si omnia Canonicè acta, ipsúmque Electum secundum Canones idoneum reperisset: prout ex actis, quæ in eadem Appendice referuntur, ac supra *tit.* 13. *c.* 1. annotavimus, intelligi potest.

IV. Reges quoque nominatum à se ad Episcopatum Metropolitano in Episcopum ordinandum præsentasse, ex Concilio Toletano 12. *Can.* 12. superius notatum fuit; & probat forma præsentandi, quæ in sæpius citata Appendice ad *tom.* 8. Conciliorum generalium exhibetur sub hoc titulo: *Indiculus Regis ad Metropolitanum, ut designatum Episcopum ordinet cum suis Comprovincialibus.*

Verum quidem est, in dictis formulis ac decretis unicè peti à Metropolitano, ut unà cum Comprovincialibus, Episcopum electum *ordinet & consecret*: quia; ut jam monuimus, disciplina illius temporis Confirmationem à consecratione seu ordinatione non distinguebat; sed Metropolitanus, consecrando probabat & admittebat electionem, & electum Ecclesiæ Pastorem dabat.

V. Et licet postmodum Confirmatio à consecratione distingui cœperit, atque ob raritatem Conciliorum Provincialium ad solum Metropolitanum Confirmatio fuerit devoluta, tamen illa fere juxta pristinam formam petebatur, atque cum causæ cognitione à Metropolitano expediebatur. „Nam Capitulum (ait Barbosa *lib.* 1. *Juris Ec-* „*clesiastici cap.* 9. *nu.* 5.) cui jus eligendi suum Episcopum de „Jure communi spectat, eidem Metropolitano seu alteri „Superiori mittebat litteras sigillo suo & singulorum mu- „nitas, ac per Canonicos subscriptas, quæ appellabantur „Decretum, in quibus Electio facta seriatim narrabatur, „& Confirmatio petebatur.“

Hodie verò omnium Episcoporum confirmatio ad Romanum Pontificem spectat; eaque hac fere forma expediri solet.

VI. Cum inquisitio de persona promovenda (formâ capite præcedenti expressa) „perfecta fuerit, ea in instru- „mentum publicum redacta, inquit Synodus Tridentina „*sess.* 24. *cap.* 1. *de Reformat.* cum toto testimonio ac profes- „sione fidei ab eo (Nominato aut Electo ad Episcopatum)

»facta, quamprimum ad Sanctissimum Romanum Pon»tificem omnino transmittatur, ut ipse summus Pontifex »plena totius negotii, ac personarum notitia habita, pro »gregis Dominici commodo de illis, si idonei per examen »seu per inquisitionem factam reperti fuerint, Ecclesiis »possit utilius providere.«

VII. Quod hic dicitur de transmissione processus sive inquisitionis ad Rom. Pontificem, intelligi debet juxta stylum hodiernum, si Ecclesiæ non sint ad nominationem vel præsentationem Imperatoris vel Regis alicujus; quia si sit de hujusmodi nominatione vel præsentatione, Prælatus qui processum confecit, eum transmittet ad Cardinalem illius regni vel Provinciæ protectorem, in qua est Ecclesia providenda pastore.

VIII. « Ipse quoque Prælatus qui processum examinis »confecit, vel per litteras separatas (juxta Decretum Ur»bani VIII.) simul tamen cum processu mittendas, vel per »subscriptionem hujusmodi processus significabit quanta »fides testibus examinatis, eorúmque dictis, & scripturis »productis suo judicio habenda sit, simul etiam quid de »promovendo ipse sentiat.«

IX. « Omnes verò inquisitiones, informationes, testi»monia ac probationes quæcunque de promovendi quali»tatibus, & Ecclesiæ statu à quibuscunque etiam in Curia »Romana habitæ (ait Synodus Trid. loco citato) per Cardi»nalem, qui relationem facturus erit in Consistorio, & »alios tres Cardinales diligenter examinentur, ac relatio »ipsa, Cardinalis relatoris & trium Cardinalium subscri»ptione roboretur; in qua ipsi singuli quatuor Cardinales »affirment, se, adhibita accurata diligentiâ, invenisse »promovendos qualitatibus à jure, & ab hac sancta Syno»do requisitis præditos; ac certò existimare sub periculo »salutis æternæ idoneos esse, qui Ecclesiis præficiantur: ita »ut relatione in uno Consistorio factâ, quò maturius in»tereà de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud Consi»storium judicium differatur, nisi aliud Beatissimo Ponti»fici videbitur expedire.«

X. Cardinalis proponens, ex stylo hodierno, si de Ecclesia spectante ad nominationem Regis agatur, est Cardinalis *Protector* illius regni. Tres alii Cardinales sunt primus Cardinalis Episcopus, primus Cardinalis Presbyter, & primus Cardinalis Diaconus.

XI. In primo Consistorio fit nuda propositio Nominati ad Ecclesiam vacantem per Cardinalem proponentem, dicitúrque *Præconizatio*; resolutione tamen dilata in alterum Consistorium; ut intereà Pontifex & Cardinales de persona *Promovendi* melius se informare queant. In secundo Consistorio idem Cardinalis rursus præsentat promovendum; ac de omnibus, quæ statum Ecclesiæ, ac qualitates promovendi spectant, Pontificem & Cardinales informat; vocatúrque hæc præsentatio *Propositio*. Omnibus absolutis Pontifex colligit suffragia Cardinalium, & si dicant, nonnunquam esse confirmandum, Pontifex pronuntiat ipsum Episcopum, per hæc verba: « Auctori»tate Dei Omnipotentis Patris, & Filii & Spiritûs sancti, »& beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac nostra, Ec»clesiam N. providemus, ipsúmque illi in Episcopum præ»ficimus, & Pastorem, curam & administrationem ipsius »eidem in spiritualibus & temporalibus plenariè commit»tendo.«

Si hæc tam seriò atque exactè observarentur in facienda informatione super moribus atque conversatione Nominati aut Electi ad Cathedrales Ecclesias, quam à Conciliis & Romanis Pontificibus ordinata sunt, indubiè spes esset, quod sat exacta etiam haberetur de promovendis notitia.

CAPUT V.

De effectu Confirmationis; & quæ hodie requirantur, ut plenum effectum sortiatur.

1. *Ante Consecrationem Episcopus electus aut nominatus administrationi se ingerere nequit.*
2. *Episcopi immediatè Romano Pontifici subjecti debent, antequam plenitudinem officii accipiant, se eidem præsentare ex Decreto Concilii Lateranensis.*
3. *Ne quidem sub titulo Oeconomi aut Procuratoris possunt administrationem ante Confirmationem suscipere.*
4. *Hæc non tantum in Electo, sed quocunque Nominato locum habent.*
5. *Fallit in Electis* concorditer, *in partibus à Curia Romana* remotis.
6. *Sub remotis etiam Angli, Franci, & Alemanni comprehenduntur.*
7. *Per Confirmationem Electus aut Nominatus verus Pastor Ecclesiæ constituitur.*
8. *Cur Episcopus Confirmatus ante Consecrationem ex stylo Decretalium non dicatur simpliciter Episcopus, sed Electus?*
9. *Episcopus confirmatus omnia potest exceptis his quæ* Ordinis *sunt.*
10. *Inspecto Jure Decretalium sola Confirmatio expedita hæc operatur; secus ex Constitutione Bonifacii VIII. & stylo hodierno.*
11. *Juxta stylum hodiernum Episcopus confirmatus non potest accipere possessionem nisi litteris expeditis, & Capitulo exhibitis.*
12. *Debent à Rege* placitari.
13. *Ut provisi de Ecclesiis, quæ juri* Regaliæ *sunt subjectæ plenum effectum Confirmationis obtineant,* Regalia *debet esse* clausa.
14. *Ut* claudatur, *debet provisus præstitisse juramentum Fidelitatis Regi.*
15. *Quæ insuper ad* clausuram *requirantur.*
16. *Quædam notanda pro intellectu* Regaliæ.
17. *Quæ Ecclesiæ in Gallia huic juri sint subjectæ?*
18. *Quid in Germania & Belgio obtineat?*

I. QUemadmodum olim Electus à Clero & populo aut à Rege nominatus nullatenus Pastor aut Episcopus censebatur Ecclesiæ vacantis, priusquam à Metropolitano & Episcopis Provincialibus confirmatus atque in Ecclesiæ Pastorem & Episcopum ordinatus esset; ita nec de jure communi, & hodierno, Electi à Capitulis Cathedralibus, aut Nominati à Regibus se administrationi Ecclesiæ sive in temporalibus sive spiritualibus quocunque prætextu immiscere possunt ante confirmationem expeditam *Cap.* 17. ☧ *De Elect.* quia, ut ait ibidem Pontifex, *nemo debet sibi honorem assumere: sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.*

II. Et Concilium Lateranense sub Innocentio III. vult, « ut qui ad Romanum pertinent immediatè Pontificem, ad »percipiendam sui Confirmationem officii, ejus se conspe»ctui (si commodè fieri potest) *personaliter* repræsentent, »aut personas transmittant idoneas, per quas diligens in»quisitio super electionibus & electis haberi possit: ut *sic* »*demum* per ipsius circumspectionem consilii, sui *plenitudi*»*nem* officii assequantur, cum eis nihil obstiterit de Cano»nicis institutis.« *Cap.* 44. ☧ *De Elect.*

III. Cùm verò nonnulli hanc Concilii sanctionem illudere volentes, sub titulo Oeconomi aut procuratoris se administrationi Ecclesiarum ante Confirmationem ingererent, Concilium Lugdunense sub Gregorio X. his fraudibus obviare volens, generali constitutione sancivit, « ut »nullus de cætero administrationem dignitatis, (ad quam »electus est) priusquam celebrata de ipso electio confirme»tur: sub œconomatus vel procurationis nomine: aut alio »de novo quæsito colore: in spiritualibus vel in tempora»libus, per se vel per alium, pro parte vel in totum gerere »vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes »illos, qui secus fecerint, jure (si quod eis per electionem »quæsitum fuerit) decernentes eo ipso privatos.« *Cap.* 5. *de Elect. in VI.*

IV. Nec tantum in electione obtinet hæc Juris decisio, sed & in præsentatione sive nominatione, uti post alios Canonistas tradit Fermosinus ad *Cap.* 15. ☧ *De Elect. qu.* 2. *n.* 11. « Nam si persona præsentati, ait, se ingerat ante »Confirmationem, revera dicitur *intrusus*, & subjectus *pœ*»*nis* dicti *Cap. Avaritiæ.*«

V. Nullo ergo titulo, Electi aut Nominati se administrationi Ecclesiæ viduatæ ingerere possunt ante Confirmationem; eámque juxta stylum hodiernum in Curia Romana expediendam, nisi tamen « *valde remoti* sint, videli»cet ultra Italiam constituti: hi si electi fuerint *in concordia* »(inquit Concilium Lateranense sub Innocentio III in ci»tato c. 44.) dispensativè propter necessitates Ecclesiarum, »& utilitates in spiritualibus & temporalibus admini»strent; sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitus »alienent.«

VI. In *Cap.* 28 ☧ *De Electione* in integra Decretali, inter remotiores privilegio gaudentes exprimuntur Metropolitani Angliæ, Franciæ & Alemaniæ: hac assignata ratione: « Quia si tanto tempore quousque posset Electus »Confirmationem cum Pallio à Sede Apostolica obtinere, »*Regalia* non reciperet, Ecclesia quæ interim administra»tione careret non modicum incurrere detrimentum.

Hic obiter notandum, tempore Innocentii III. auctoris dictæ Decretalis, in Anglia, Francia & Alemania nota fuisse *Regalia*.

VII. Itaque ex hactenus dictis constat, Electum aut Nominatum ante Confirmationem non tantùm Pastorem aut Episcopum non esse; sed nec administrationi Ecclesiæ ullatenus se posse regulariter ingerere; at obtentâ Confirmatione, tanquam verus Pastor & Episcopus Ecclesiæ vacantis reputatur.

Quod

Quod non tantum olim, dum Confirmatio à consecratione vix sejuncta erat; verùm & hodie, si jus commune Decretalium spectemus, obtinet, ipsáque formula provisionis sive Confirmationis Pontificiæ manifestè exprimit. Dicit enim: "Ecclesiam N. de persona N. providemus, „ipsúmque illi in *Episcopum* præficimus, & *Pastorem*, cu„ram & administrationem eidem in spiritualibus & tem„poralibus *plenariè* committendo."

Verus igitur Pastor & Episcopus per Confirmationem sive provisionem Pontificiam constituitur; omnisque cura Pastoralis & Episcopalis *plenariè* ei competit; eámque tanquam Episcopus & Ordinarius Ecclesiæ Pastor administrare potest uti uno consensu tradunt Canonistæ.

VIII. Verum quidem est, illum ante *consecrationem* juxta stylum hodiernum non dici simpliciter *Episcopum*, sed cum addito, *Electum*: sed id aliundè non fit, quàm quòd ante consecrationem, *characterem* seu Ordinem ipsum Episcopalem necdum acceperit; ideóque nec plenitudinem Sacerdotii habeat; quæ requiritur ut quis simpliciter & absolute *Episcopus* aut *Summus Sacerdos* dicatur.

IX. Hinc concludunt Canonistæ, & communis praxis probat, Episcopum *confirmatum, non consecratum*, posse plenariè jurisdictionem suam exercere; eáque omnia quæ ad curam Pastoralem & Episcopalem pertinent agere, exceptis his duntaxat, quæ ordinis seu characteris sunt Episcopalis; qualia sunt Ordines sacros *per se* conferre; Chrisma conficere, Sacramentum Confirmationis dare, &c.

X. Et quidem si citata provisionis verba, & jus commune Decretalibus Gregorii IX. comprehensum spectemus, sola confirmatio prædictos effectus parit; possétque Electus aut Nominatus mox ab excepta confirmationis notitia, administrationem & curam Ecclesiæ sibi commissæ suscipere; at Constitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in *Extravagante* INJUNCTÆ *De Elect. in Communibus*, & cui praxis hodierna conformis est, sancitum est, "ut Episcopi „aliique Prælati superiores quocunque nomine censean„tur, qui apud Sedem Apost. promoventur, aut *confirmatio„nis*, consecrationis vel benedictionis munus recipiunt, ad „commissas eis Ecclesias absque dictæ Sedis *Litteris*, hujus„modi eorum promotionem, *confirmationem*, consecratio„nem seu benedictionem continentibus accedere, vel bo„norum Ecclesiasticorum administrationem accipere non „præsumant; nullique eos absque dictarum Litterarum „ostensione recipiant aut eis pareant vel intendant. Quod „si forsan contra præsumptum fuerit, quod per Episco„pos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios Monasteriorum „regimina exercentes prædicto medio tempore actum „fuerit, irritum habeatur: nec quidquam interim iidem „Episcopi vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina ex„ercentes, de Ecclesiarum vel Monasteriorum proventi„bus percipiant, eorundem Capitula vero & Conventus „Ecclesiarum, & Monasteriorum ipsorum, & alii quicun„que ipsos absque hujusmodi dictæ Sedis litteris recipien„tes, vel obedientes eisdem, tam diu sint à beneficiorum „suorum perceptione suspensi, donec super hoc ejusdem „Sedis gratiam meruerint obtinere."

XI. Itaque Provisus à Sede Apostolica, non potest possessionem adipisci, uti bene notat Zypæus ad titulum *De causa possess.* nisi Litteris in forma expeditis; quin nec sufficit Litteras in Curia Romana in forma esse expeditas, sed insuper desideratur, ut provisus eas exhibeat & præsentet ipsi Capitulo; neque sufficit per testes earum expeditionem probare.

Ulterius, si consuetudinem ac praxim Belgii spectemus, verissimum est, quod de praxi Hispaniæ testatur post Garciam & alios citatos, Fermosinus ad *Cap.* 15. *De Elect. q.* 3. scilicet, Provisum non posse administrare, nisi naturalem & *actualem* possessionem acceperit.

XII. Quin & illud Belgii nostri praxi planè consonat, quod de Hispania, ex Garcia ac aliis testatur Fermosinus loco citato *q.* 4 *nu.* 23. "quod Episcopus etiam Confirma„tus, litteras Confirmationis teneatur mittere Regi & ejus „Regio Concilio; & quod antequam ibidem expediantur, „non capitur possessio." Quid enim notius, quàm hisce in Provinciis vigore litterarum Curiæ Romanæ non posse accipi possessionem cujuscunque Beneficii, nisi prius Litteræ Regi in suo Concilio exhibitæ & ibidem *placitatæ* fuerint?

XIII. Provisi de Ecclesiis Cathedralibus quæ Juri *Regaliæ* subjectæ sunt, ut post obtentam provisionem Pontificiam, plenam temporalium sui Episcopatus administrationem, ac beneficiorum collationem obtineant debent *manus Regiæ levationem* obtinuisse; sive ut loquuntur, *Regalia* debet esse *clausa*.

XIV. Ut verò *clausura* fiat, requiritur primò, ut Provisi juramentum fidelitatis Regi præstiterint, "quod nimirum „Regi erunt *legales*, & *fideles* in suo Episcopali statu, & po„pulum earum Civitatum & Episcopatuum, in quantum „poterunt, in obedientia & recognitione supremæ potesta„tis erga Regem & suam successionis sanguinis posterita„tem tenebunt." Ita refert Philippus Probus in Supplemento ad tractatum *Juris Regaliæ* per Arnulph. Ruzæum, *q.* 2. *n.* 6. qui *n.* 7. asserit, ob nec juramentum, omnes Episcopos Regni Franciæ *fideles Consiliarios Regis* appellari.

XV. Nequaquam tamen sufficit hoc fidelitatis juramentum præstitum esse, sed insuper requiritur, quod Litteræ "Regiæ attestantes dictum juramentum sic fuisse præ„stitum (inquit Philippus Probus loco citato *q.* 3. *n.* 2.) præ„sentatæ, registratæ & expeditæ fuerint in Camerâ com„putorum: & quod Receptor seu Commissus ad receptam „ipsius Regaliæ receperit mandatum à prædicta Camera „emanatum, per quod mandetur quod levet manum Re„gis, & permittat dictum Episcopum uti & gaudere, po„nendo ipsam temporalitatem ad plenam deliberantiam: „nec ante receptionem hujusmodi mandati à dicto Rece„ptore, seu Commisso, reputatur dicta Regalia clausa, sed „usque ad diem ipsius receptionis, tenetur reddere com„putum & rationem de fructibus hujusmodi temporali„bus, & confert Rex beneficia tanquam Regalia vacantia, „& hoc de jure & consuetudine Regis & suæ coronæ „Franciæ."

XVI. Ut faciliùs intelligantur, quæ hic de apertione & *clausura Regaliæ* dicuntur, notandum, Jus *Regaliæ* juxta hodiernum, præcipuè Regni Galliæ, stylum & modum loquendi, esse Jus quo Rex Sede vacante sibi attribuit dispositionem omnium proventuum Episcopatus; & collationem *pleno* jure omnium beneficiorum non curatorum ad liberam collationem Episcopi spectantium.

Dicitur ergo Regalia *aperta*, quando per mortem Episcopi, aut alio modo Sedes vacat; tunc enim Regi Jus *Regaliæ* jam descriptum acquiritur, sive *aperitur*.

Manet autem *aperta Regalia*, sive Jus illud apud Regem manet, quousque novus Episcopus præstito juramento, ac litteris Regiis obtentis & registratis, & manus Regiæ levatione facta possessionem Episcopatus *per se* acceperit; quo demum, juxta modernam praxin, Regalia *clauditur* sive Jus Regium tam quoad proventuum dispositionem, quàm beneficiorum collationem extinguitur, & plenaria dispositio Episcopo defertur.

XVII. Porro de hoc Jure *Regaliæ* plura dicemus parte secunda, ubi de collatione beneficiorum tractandum erit; illud equidem sciendum, neque in Regno Galliæ jam pridem omnes Episcopatus huic juri fuisse subjectos, ut passim Authores de illo Jure tractantes testantur; atque inter cæteros Philippus Probus qui loco suprà allegato *nu.* 62. enumerat Archiepiscopatus & Episcopatus, qui huic fuerunt subjecti, & qui ab eo exempti; manserúntque plures Ecclesiæ ab hoc jure liberæ; atque Arresta Regia in ea libertate conservatæ fuerunt usque ad annum 1673. quando in conformitatem Arresti Parlamenti Parisiensis Rex declaravit, jus *Regaliæ* esse inalienabile & imprætescriptibile; illudque sibi *generaliter* in *omnibus* Archiepiscopatibus & Episcopatibus sui Regni, ac ditionum suæ obedientiæ competere, iis solis exceptis, qui titulo *oneroso* sunt exempti.

Conformiter ad hanc declarationem Regiam, & alteram de 2. Aprilis 1675. prioris confirmativam & explanativam, jus *Regaliæ*, Rege urgente, ac tandem etiam Clero consentiente, licèt nonnullis Episcopis fortiter resistentibus, ad omnes Ecclesias Metropolitanas & Cathedrales extensum est.

XVIII. In Imperio quoad *Regaliam* moderatius agitur, uti notat Zypæus in Jure novo *De Elect. nu.* 3. "ut Episcopi, „qui & Principes sunt (ut sunt plerique) statim per se vel „alios juramenta debita præstent quidem; & Regalia ac „feuda sua relevent; non tamen vacante Sede temporali„tas ad manus Imperatoris ponitur, sed Capitulum admi„nistrat pro Successore: sed id fortè, quia Pontifices Ger„manos Imperatores Fridericum, Henricum, &c. superà„runt: Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum aut Succes„sores non item."

Belgii Episcopatus, si Tornacensem excipiamus, juri *Regaliæ* subjecti non sunt; unde temporalia per Capitulum aut Oeconomum à Capitulo deputandum Sede vacante administrantur pro successore; atque ipsa beneficiorum collatio novo Episcopo reservatur; juxta ea, quæ titulo 9. *cap.* 2. dicta sunt.

TITULUS XV.
De Consecratione Episcoporum.

CAPUT I.
A quibus; intra quod tempus; & quo loco Consecratio fieri debeat?

1 *Præcipua in Consecratione auctoritas erat penes Metropolitanum.*
2 *In conservanda hac Metropolitanorum auctoritate valde religiosi fuerunt Romani Pontifices.*
3 *Suffraganeorum in Consecratione olim requisita fuit præsentia, aut ut minus assensus.*
4 *Tres ut minus Episcopi debent esse præsentes.*
5 *Hæc disciplina tam in Græca quàm Latina Ecclesia etiam hodie obtinet.*
6 *Ratio hujus disciplinæ.*
7 *Præsentia plurium Episcoporum spectat duntaxat ad disciplinā.*
8 *Necessitate cogente potest interdum ab hac disciplina recedi; & à duobus Consecratio peragi.*
9 *Ita Ordinatus Pelagius I. Papa.*
10 *Etiam ab uno Episcopo fieri potest Consecratio, nec apud Veteres desunt exempla.*
11 *Probatur auctoritate S. Gregorii.*
12 *Conformis est moderna praxis Curiæ Romanæ.*
13 *Quoad Consecratorem Episcoporum hodierna disciplina difformis est à pristina.*
14 *Consecratio eam ex veteri, quam moderna disciplina debet fieri intra tres menses.*
15 *Est tamen differentia in tempore à quo tres menses computari debent.*
16 *Quo in loco fieri debeat?*

I. Ræcipuam in confirmatione Episcoporum authoritatem per duodecim & amplius sæcula fuisse penes Metropolitanos, titulo præcedenti abundè probatum fuit. Cùm verò confirmatio ab ipsa Consecratione vix sejungeretur, sed Metropolitanus unà cum Episcopis Comprovincialibus, examine supra electionis forma ac persona electa facto, ad Ordinationem seu Consecrationem procederet; si electionem Canonicam & personam electam idoneam reperisset, mirum non est, si primas quoque in Consecratione Episcoporum partes duodecim facile sæculis Metropolitano delatas esse videamus.

Et quidem Canone 6. Nicæno dicitur: « Illud generaliter est clarum, quòd si quis *præter sententiam Metropolitani* »fuerit *factus* Episcopus, hunc magna Synodus diffinivit »Episcopum esse *non oportere*.« Apud Gratianum *dist.* 64. *Can.* 8.

Hinc illud Innocentii I. ad Victricium Episcopum: «Extra conscientiam *Metropolitani* Episcopi, nullus audeat *ordinare* Episcopum.... Hoc enim & Synodus Nicæna constituit atque definivit.« Gratianus ibidem *Can.* 5.

II. Eam Metropolitani in consecrandis Episcopis suis suffraganeis prærogativam pluribus inculcat Gelasius I. apud Gratianum loco citato *Can.* 6. atque in illa conservanda adeò erant religiosi Pontifices, ut Stephanus VI. ne hanc perturbaret, Lingonensem à populo & Clero ritè electum & Romam pro Consecratione cum decreto electionis missum (recusante nimirum Lugdunensi Metropolitano eum consecrare) illum consecrare bis renuerit, ac repulerit, ad Lugdunensem scribens & rescribens, ut ipse suo munere in hujus Consecratione fungeretur; tertiò demum interpellatus, vix magna Lugdunensis pertinaciâ coactus, illum consecravit; uti latius ex Frodoardo in historia Rhemensi refert Baronius ad *annum* 885.

Similiter Gregorius VII. licet ipse Robertum Carnotensem ab Episcopatu deposuisset; non tamen propterea sibi alterius suffectionem aut ordinationem reservavit; sed ad ordinarios tam electores, quàm Consecratores illum rejecit. Sinoniensi enim Metropolitano & Suffraganeis ita scribit: « Ecclesiam illam (Carnotensem) Canonicam »electionem in aliquam idoneam personam facere admonuimus; admonemus & vos, ut eidem electioni eam »quam oportet aut per vos, aut idoneos nuntios vestros diligentiam adhibentes, quem electum Canonicè cognoveritis, & *manus imponere*, & in Episcopum *Consecrare* »nullà occasione recusetis.« *Lib.* 4. *Epist.* 15.

III. Porrò licet præcipua fuerit in Episcoporum confirmatione & Consecratione penes Metropolitanum auctoritas, aliorum tamen Suffraganeorum seu Comprovincialium nequaquam negligendus erat consensus, & auctoritas.

Confirmationem enim Episcoporum Metropolitano & Episcopis Suffraganeis per Canones Nicænos aliósque subsequentes per continuam decem sæculorum seriem delatam fuisse supra ostendimus. Cúmque ordinatio sive Consecratio à confirmatione necdum esset sejuncta etiam Consecrationem Episcoporum, Metropolitano cum Episcopis Comprovincialibus delatam fuisse cognoscimus; idque uno consensu Theologi & Canonistæ fatentur; eámque disciplinam etiam Jure communi seu Decretalium conservatam tradunt ad *Cap.* 7. *X. De Temp. Ordin.*

IV. Verùm quia difficile erat ad omnem Episcopi ordinationem omnes Provinciæ Episcopos *personaliter* convenire & assistere, Canone 4. Nicæno cautum fuit, « ut si »hoc difficilè fuerit vel aliqua urgente necessitate, vel itineris longitudine, certè tres Episcopi debeant in unum »congregari; ita ut etiam cæterorum, qui absentes sunt, »consensum in litteris teneant, & ita faciant ordinationem.« Gratianus *dist.* 64. *can.* 1.

V. Et licet tum præsens Canon, tum plerique alii eandem disciplinam præscribentes, videantur non tantum de Consecratione; sed vel præcipuè de electione & confirmatione Episcopi agere; nihilominus ex hisce Canonibus stabilita ac conservata fuit in Græca pariter ac Latina Ecclesia hactenus disciplina, ut ad Consecrationem Episcopi convenire, eique *personaliter* assistere debeant, præter Metropolitanum aliumve Episcopum ordinantem, duo alii Episcopi.

« Adsint (ait modernum Pontificale Romanum *Titulo de* »*Consecratione Electi in Episcopum*) duo ad *minus Episcopi assistentes*.« Et Rituale Græcorum ordinem in Consecratione Episcopi servandum præscribens, ait: « *Tres* vero Pontifices sive etiam plures, Pontificium omnem ornatum in»duti in sellis suis sedent ante sacras sancti altaris fores.«

VI. Rationem hujus disciplinæ jam pridem assignavit Innocentius I. in epistola ad Victricium apud Gratianum *dist.* 64. *Can.* 4. « Ne unus Episcopus ordinare præsumat »Episcopum, ne, ait, *furtivum Beneficium* præstitum videa»tur. Hoc enim & in Nicæna Synodo constitutum est at»que definitum.«

Quasi diceret: noluit Synodus ut Episcopus *furtivè* sive tanquam *fur* clam in Olive Christi ascendat; sed *publicè*, id est, Ecclesiâ universâ, per cujusque Provinciæ Episcopos repræsentata, probante & assentiente.

Non absimilem hujus disciplinæ rationem dedit S. Anselmus Cantuariensis in litteris ad Regem Hiberniæ, improbans in Regno illo, *ab uno Episcopo Episcopum sicut quemlibet Presbyterum ordinari*, *subjungit*: « Minus quàm à *tribus* »Episcopis ordinari non debet; cum propter multas alias »& rationabiles causas, quas epistolaris brevitas non ad»mittit; tum ut *fides, vita, & solicitudo ejus qui invigilare de»bet idoneis & legalibus testibus comprobetur*.« Lib. 3. epist. 147.

VII. Hic nota, nec Innocentium, nec Anselmum Episcoporum Ordinationes sive Consecrationes sine legitimo Episcoporum numero factas, tanquam nullas invalidásque rejicere; sed solùm arguere, eas clandestinè ac sine legitima quasi approbatione peragi; ipsorúmque Episcoporum præsentiam non tam ad substantiam & validitatem Consecrationis, quàm ad discutiendam & comprobandam Ordinationem requirere: quod & probat absentium Episcoporum Comprovincialium per litteras requisitus consensus.

V. Licet ergo disciplina hæc, utpotè ab Apostolis nobis tradita, & hactenus in Ecclesia reservata, meritò religiosè observetur, nihilominus, sicut in aliis disciplinæ articulis contingit, necessitate cogente; ex Superiorum judicio, ab ea nonnihil recedi posse, & ratio & authoritas probant.

Et quidem in Constitutionibus Ecclesiæ Alexandrinæ sub nomine Apostolorum præcipitur: *Ut ordinetur Episcopus à tribus Episcopis; necessitate vero cogente à* DUOBUS. Apud Gulielmum Beveregium in notis ad Canonem I. Apostolorum.

Et

Et in constitutionibus vulgò Apostolorum *lib.* 3. *cap.* 20. "Jubemus autem ut *à tribus* Episcopis Episcopus ordinetur, „& *ut minimum à duobus*; ita ut ab uno constitui non possit, „testimonium enim duorum & trium firmius est & certum."

IX. Sic Ordinatus est Pelagius I. Episcopus Romanus à duobus Episcopis & uno Presbytero, scilicet: "Dum non „essent Episcopi qui eum ordinarent, inventi sunt *duo* Epi„scopi, Joannes de Perusio, & Bonus de Ferentino, & An„dreas *Presbyter* de Ostia, & eum ordinaverunt Pontifi„cem; tunc enim non erant in Clero, qui poterant eum „promovere." Anastasius Bibliothecarius in ejus vita.

X. Quin & eadem necessitate urgente quidni ab *uno* Episcopo Episcopus ordinari posset? Cùm sicuti *trium* ita quoque *duorum* præsentia ad disciplinam, non ad substantiam seu essentiam Consecrationis spectare videatur: nec desunt apud veteres hujusmodi ordinationis exempla.

Synesius Siderium Palæbiscæ Episcopum à Philone Cyrenensi solo ordinatum fuisse refert; additque: *Verum in temporibus formidolosis, summum jus prætermitti necesse est.* *Epist.* 67.

XI. Sed in hanc rem dignissima notatu est S. Gregorii ad Augustinum Anglorum Apostolum responsio. Interrogaverat eum Augustinus: "Si longinquitas itineris magna „interjaceat, ut Episcopi non facilè valeant convenire, an „debeat *sine aliorum* Episcoporum præsentia Episcopus or„dinari?" Respondit Gregorius: "Et quidem in Anglo„rum Ecclesia, in qua adhuc *solus* Episcopus inveniris, or„dinare Episcopum *non aliter nisi sine Episcopis* potes." Ita Beda in Hist. Angl. *lib.* 1. *c.* 27. à quo primum hanc epistolam accepimus; uti notat Vir Eruditus Petrus Gussanvillæus in notis ad hanc epistolam, quæ est, 31. lib. 12. observatque tam ex antiquis quàm recentioribus editionibus, codicibus manuscriptis, & auctoribus Ecclesiasticis, hanc esse genuinam epistolæ lectionem, vitiosam verò quorundam exemplarium quæ habet: *Ordinare Episcopum non aliter nisi cum Episcopis potes.* Idem notat ac solidè probat Guilielmus Beveregius Presbyter Anglicanus in notis ad Canonem I. Apostolorum.

XII. Huic conformis est moderna praxis Curiæ Romanæ. Hodie quippe, teste Fagnano, in Litteris pro Consecratione Episcoporum in Indiis apponitur clausula infrascripta, videlicet: *Tibi Presbytero, ut à quocunque malueris Catholico Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, accitis & in hoc illi assistentibus duabus vel tribus* DIGNITATIBUS, *munus Consecrationis recipere valeat.* Ad *cap.* 7. *X De temp. Ord. n.* 20.

XIII. Quoad ipsum verò Consecratorem Episcoporum hodierna disciplina à pristina nonnihil dissona est. Nam juxta disciplinam sacris Canonibus & Decretalibus Gregorii IX. expressam ordinarius Consecrator est Metropolitanus respectu suorum Suffraganeorum; hodie verò sicuti Episcoporum Confirmatio, ita & Consecratio ad Pontificem devoluta est. Unde in Pontificali Romano sub titulo: *De Consecratione Electi in Episcopum* præmittitur hoc monitum: "Nemo consecrari debet, nisi prius constet „Consecratori de *commissione* consecrandi, sive per *Litteras* „*Apostolicas*, si fit extra Curiam; sive per *commissionem* vivæ „vocis oraculo à Summo Pontifice *Consecratori factam*, si „Consecrator ipse sit Cardinalis."

Et ex præscripto ejusdem Pontificalis, Ordinator priusquam Consecrationem inchoet, petit ab Episcopis Assistentibus, & electum Consecratori ut eum ad onus Episcopatus sublevet, præsentantibus: *Habetis mandatum Apostolicum?* Quo lecto demum ad Consecrationem procedit.

XIV. Jam pridem in Concilio Calchedonensi decretum fuit, "ut intra *tres menses* Episcoporum ordinationes „fiant, nisi inexorabilis utique necessitas effecerit, ut di„lationis tempus prorogetur." Gratianus *dist.* 75. *can.* 2.

Synodus Tridentina advertens plures Episcopos electos, munus Consecrationis negligere; rati sibi sufficere accepta confirmatione, ea, quæ jurisdictionem & temporalium administrationem & usum spectant, pleno jure obtinuisse; edixit: "Ecclesiis Cathedralibus, seu Superiori„bus quocunque nomine ac titulo præfecti, etiam si san„ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint, si munus Conse„crationis intra *tres menses* non susceperint, ad fructuum „perceptorum restitutionem teneantur: si intra totidem „menses postea id facere neglexerint, Ecclesiis ipso jure „sint privati." *Sess.* 23. *cap.* 2. *de Reformat.*

XV. Sive ergo pristinam sive modernam spectemus disciplinam, Consecrationi peragendæ trium mensium tempus est præfixum; hac tamen differentia, quod Canon Calchedonensis (uti rectè monet Lupus) "à *cœpta vacatione*, „Tridentinum verò Decretum à *data* per D. Papam *confir*„*matione*, velit tres menses computari."

Dum enim Metropolitano & Episcopis Comprovincialibus præcipuæ partes essent in eligendo, confirmando & consecrando Episcopo, omnia facilè intra tres menses à die vacationis expediri poterant: sed devoluto jure confirmandi & providendi ad Sedem Apostolicam, vix possibile est, ut omnia intra tres menses à die vacationis expediantur; ideoque à die obtentæ provisionis Apostolicæ tempus trium mensium consecrationi præfixum computari cœpit.

XVI. "Consecratio verò, ait Synodus Tridentina loco „citato, si extra Curiam Romanam fiat, in Ecclesia, ad „quam promoti fuerint, aut in Provincia, si commodè fie„ri poterit, celebretur."

CAPUT II.

De Juramento ab Episcopis ante Consecrationem Romano Pontifici præstando.

1. *Ab ordinandis exigi professionem juratam olim Patribus displicuit.*
2. *Professionem obedientiæ sine juramento olim Episcopi etiam præstabant suis Metropolitanis.*
3. *Circa sæculum* 11. *professioni obedientiæ cœpit adjungi juramentum.*
4. *Sola obedientia Canonica promittebatur usque ad tempora Gregorii VII. qui novam juramenti formulam induxit.*
5. *Novam hanc esse formulam probatur.*
6. *Sæculo XIII. Juramentum cum dicta formula exigebatur in concessione Pallii.*
7. *Eodem sæculo exigi cœpit per Romanos Pontifices ab Episcopis eorum ordinationi immediate subjectis: & per Metropolitanos à suis Suffraganeis.*
8. *Hodie ab omnibus Episcopis præstatur Romano Pontifici juxta formam in Pontificali expressam.*
9. *Tres priores articuli in formula juramenti expressi, conformes sunt juramento fidelitatis à vasallo præstando Domino directo.*
10. *Refertur quartus articulus juramenti; & quæ sit ejus genuina lectio ostenditur.*
11. *Quid per* Regalia sancti Petri *intelligatur.*
12. *Quintus articulus.*
13. *Sextus articulus.*
14. *Septimus articulus.*
15. *Tres posteriores articuli cum quadam moderatione intelligendi.*
16. *Visitationis Liminum Apostolorum, de qua in articulo septimo, meminit Synodus Romana anno* 743.
17. *Visitare Limina Apostolorum primitus idem fuit quod ad Synodos convenire, & solos Episcopos ad Metropolem Romanam pertinentes obligabat.*
18. *Quare citius Metropolitanis quàm reliquis Episcopis hæc obligatio fuerit imposita?*
19. *Hodie omnibus generaliter Episcopis vi juramenti imponitur, & quare?*
20. *Quoties Episcopi Belgii Limina Apostolorum visitare debeant?*
21. *Quid per Limina Apostolorum in formula juramenti intelligatur?*
22. *Quis præcipuus scopus visitationis.*
23. *Juxta formulam juramenti Episcopi non nisi legitimo impedimento detenti per specialem nuntium huic obligationi satisfacere possunt: & qualis debeat esse ille Nuntius.*
24. *De praxi & consuetudine Belgii, Episcopi visitationem hanc absolvunt per Nuntium.*
25. *Refertur articulus octavus juramentis & ostenditur quomodo hic & alii articuli cum quadam moderatione sint intelligendi.*
26. *Proponitur articulus nonus juramenti.*
27. *Sæculo etiam XIV. simile juramentum fidelitatis & obedientiæ ob Episcopis præstabatur Metropolitanis.*
28. *Formulæ hodiernæ multa addita sunt post tempora Gregorii VII.*

I. PRistina Patrum ætas attendens, quam enixè ac verè Christus inculcasset; & Apostolus Jacobus monuisset: *Non jurare omnino; sit autem sermo vester, est, est, non, non; quod autem his abundantius est, à malo est.* Matth. 5. admodum sollicita fuit, ne citra necessitatem inevitabilem juramentum, præsertim à Ministris Ecclesiæ exigeretur.

Hinc illud etiam sæculo 9. Concilii II. Cabilonensis: "Dictum est interea de quibusdam fratribus, quod eos „quos ordinaturi sunt *jurare* cogant, quod digni sint, & „contra Canones non sint facturi, & obedientes sint Epi„scopo, qui eos ordinat & Ecclesiæ in qua ordinantur. „Quod juramentum quia *periculosum* est, omnes unà inhi„bendum statuimus." *Can.* 13.

Et in Conventu Episcoporum, Abbatum, Comitum, ve Majorum natu Francorum jussu Ludovici Pii Imperatoris anno

anno 816. Aquisgrani habito Decretum est: « De Episcopis verò in Longobardia constitutis, qui ab his, quos ordinabant, *Sacramenta* & munera contra divinam, & canonicam auctoritatem accipere, vel *exigere* soliti erant, modis omnibus inhibitum est, ne ulterius fiat: quia juxta sacros Canones uterque gradu proprio talia facientes decidi debent. « *Cap.* 16. & refertur *lib.* 1. *Capitular. Regum Francorum cap.* 91.

II. Ipsam juramentorum exactionem præcipuè displicuisse, non verò obedientiæ professionem sat innuunt illa ipsa Regum Francorum Capitularia; in quibus *lib.* 7. *cap.* 466. legitur: « Quando Presbyteri aut Diaconi per Parochias constituuntur, oportet eos *professionem* Episcopo suo facere. « Quid hæc professio contineret, titulus ipsius Capitularis ostendit: « Ut Presbyteri & Diaconi quando per Parochias constituuntur, *stabilitatis & obedientiæ suæ*, atque *statuta servare* promissionem suo faciant Episcopo. «

Similem professionem suis Metropolitanis in sua ordinatione faciebant Episcopi. Extat in Appendice tomi 8. Conciliorum generalium *col.* 1881. professio Adalberti futuri Episcopi Morinensis, Hincmaro Rhemorum Archi-Episcopo oblata, in qua præter professionem fidei habetur: « Privilegio etiam Metropolis Rhemorum Ecclesiæ ac ejus *Præsulis*, secundùm sacrosanctos Conciliorum Canones, & Decreta Sedis Apostolicæ ex sacris Canonibus & legibus promulgata, pro scire & posse, absque dolo & simulatione, vel indebita & pertinaci contradictione, me *obediturum* profiteor. «

Eandem professionem eidem Rhemorum Archiepiscopo fecisse Hincmarum Laudunensem Episcopum ejus Nepotem scribit Amoinus, aut ejus Continuator ad annum 870. eámque in Concilio apud Attiniacum Episcoporum decem Provinciarum, cùm de multis, atque inter alia de inobedientia erga suum Archiepiscopum impeteretur, propriâ manu subscriptam porrexit.

Porrò in hac professione nullius Juramenti mentio occurrit; nec aliud quàm Canonicam obedientiam Metropolitano debitam exprimit. Unde Hincmarus Rhemensis de Laudunensi loquens ait: « Non debuerat oblivisci *professionis* & subscriptionis suæ, ante Ordinationem Episcopalem: qui coram Altari sanctæ Mariæ, & cunctis qui adfuerunt, non solùm de Rhemensi Ecclesia, & de Laudunensi Parochia, verùm & de Rhemorum Provincia Episcopis, & aliis diversi ordinis Viris, secundùm morem Rhemensis Ecclesiæ, sicut *soliti erant Episcopi ordinandi subscribere:* post Catholicæ fidei professionem, de *obedientia* sua secundùm sacras regulas erga *Rhemorum Metropolim* propriâ manu subscripsit. «

III. Tametsi circa sæculum undecimum professioni Juramentum subinde adjungi cœperit, nihilominus illa professio solam adhuc *Canonicam obedientiam* respiciebat; quod ex professione Thomæ Eboracensis factâ S. Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi manifestum est.

Postquam enim anno 1072. multùm disputatum fuisset de subjectione, quam Ecclesia Eboracensis debebat Ecclesiæ Cantuariensi, tandem « Lanfrancus Dorobernensis Archiepiscopus ex antiqua Antecessorum consuetudine ostendit, Archiepiscopum Eboracensem professionem Archiepiscopo Cantuariensi facere etiam cum *Sacramento* debere (inquiunt acta Concilii Anglicani tom. 9. Conciliorum generalium *Col.* 1211.) sed ob amorem Regis, Thomæ Archiepiscopo Eboracensi Sacramentum relaxavit, scriptámque tantum professionem recepit, non præjudicans Successoribus suis, qui voluerint *Sacramentum* cum professione à Successoribus Thomæ exigere. « Hactenus acta dicti Concilii; quibus subjicitur professio Thomæ Eboracensis facta Lanfranco Cantuariensi in qua hæc leguntur: « Ego Thomas Ordinatus jam Eboracensis Ecclesiæ Metropolitanus Antistes, auditis cognitisque rationibus, absolutam tibi Lanfrance Dorobernensis Archiepiscope, tuisque Successoribus, de *Canonica obedientia* professionem facio: & quidquid à te, vel ab eis justè ac canonicè injunctum mihi fuerit, servaturum me esse promitto. «

IV. Sacramentum ergo sive juramentum professioni adjici quidem cœpit; at nihilominus *sola obedientia Canonica* hactenus exigebatur; neque aliam etiam à Rom. Pontificibus exactam fuisse vel in Ordinatione Episcoporum aut Metropolitanorum; imò nec in concessione *Pallii* Archi-Episcopalis legitur ante tempora Gregorii VII. qui primus anno 1079. à Patriarcha Aquiliensi in Concilio Romano exegit non *Canonicam* duntaxat obedientiam; sed Juramentum *fidelitatis* non absimile illi, quod Vasallus præstare solet Domino directo: *Non ero in consilio, neque in facto ut vitam, aut membra, aut Papatum perdant, aut capti sint malâ captione.*

V. Novam fuisse hanc juramenti formulam sufficienter quoque probat epistola Paschalis II. sub finem sæculi 11. aut initium sæculi 12. scripta ad Archiepiscopum Panormitanum, cujus fragmentum extat in *cap.* 4. ✠ *de Elect.* & integra refertur in prima Decretalium collectione Antonii Augustini eodem titulo *cap.* 21. & tomo 10. Conciliorum inter epistolas Paschalis II. ubi tamen inscriptio alia est; *nec mirum*, inquit Vir Eruditus Franciscus Florens ad titulum: *De Electione pag.* 119. edit. anni 1679. *eodem enim exemplo, ad plures Metropolitanos missam fuisse, varietas inscriptionis indicat.*

Ita Litteras orditur Paschalis: « Significâsti Reges & Regni Majores admiratione permotos, quod Pallium tibi ab Apocrisariis nostris tali conditione oblatum fuerit, si Sacramentum, quod à nobis scriptum detulerant *exhiberes*, « vel ut alia lectio habet, *jurares*.

Hæc quid aliud, quam rem hactenus inusitatam, quæ suâ novitate admirationem ingerere solet, indicant? Quod & totus epistolæ contextus ostendit; qui unicè in hoc collimat, ut evincat, Pontifici liberum esse in concessione Pallii exigere juramentum, quod pro conservanda Ecclesiæ unitate, & obedientia in Sedem Apostolicam judicat necessarium; unâque obloquentium argumentis occurrere conatur; atque ipsius juramenti æquitatem & necessitatem adstruere.

Mirum ergo videri non debet, si nec in Ordine Romano veteri, nec apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum Maurum, atque his recentiorem Rupertum Abbatem, ulla hujusmodi juramenti mentio occurrat; quamvis omnes ex professo de *Pallio* scripserint; cúmque omnes vel Galli, vel Germani, aut Scoti fuerint, non obscurè innuitur, illis in partibus juramentum hoc, etiam in receptione Pallii, serius notum fuisse.

VI. At sæculo decimo tertio in concessione Pallii, Romanos Pontifices à nonnullis saltem Metropolitanis hujusmodi juramentum exegisse, evincunt acta Innocentii III. edita à Francisco Bosqueto, in quibus paginâ 64. extat Formula dandi Pallium cum adjuncto fidelitatis juramento simili Gregoriano.

VII. Quin & eodem labente sæculo invaluisse, ut idem juramentum exigeretur etiam ab Episcopis ad ordinationem Pontificis Romani immediatè spectantibus; sive, *à suis Coëpiscopis sibi immediatè subjectis*, testatur Gregorius IX. in *cap.* 13. ✠ *De Majoritate & Obed.* ibidem respondens, simile quoque juramentum exigi posse per Metropolitanum ab Episcopis sibi subjectis; eoque debere esse contentum; hoc est, juramento Gregorii VII. de quo in *cap.* 4. *de Jurejurando*; uti ad dictum cap. 13. monet Glossographus, verbo, *forma.*

VIII. Postquam verò omnium Episcopatuum provisio ad Sedem Apostolicam, exclusis Metropolitanis & Episcopis Comprovincialibus, translata fuit; atque solius Sedis Apostolicæ auctoritate confirmari & Consecrari cœperunt, etiam ab omnibus, tanquam ordinationi Sedis Apostolicæ immediatè subjectis, juramentum hoc Romano Pontifici præstandum exigitur, idque hodie præstatur juxta Formulam à Clemente VIII. reformatam & extensam; ac Pontificali Romano insertam.

IX. Formula Juramenti prout à Gregorio VII. proposita fuit, & in *cap.* 4. ✠ *De Jurejurando* refertur, septem continet articulos, sive clausulas; quorum tres primi planè conformes sunt iis, qui in Juramento fidelitatis quod Vasallus præstare tenetur Domino directo, continentur, uti videre licet *lib.* 2. *Feud. tit.* 5. 6. *&* 7. atque his verbis in formula Juramenti exprimuntur: *Ego N. Episcopus* (Pontificale addit: *Electus Ecclesiæ N.*) *ab hac hora in antea fidelis ero sancto Petro, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, Dominoque meo Papæ C. ejusque successoribus Canonicè intrantibus. Non ero in consilio* (Pontificale addit: *aut consensu*) *neque in facto ut vitam perdat aut membrum, vel capiatur mala captione* (addit Pontificale: *aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur; vel injuriæ aliquæ inferantur, quovis quæsito colore,*) *Consilium quod mihi aut per se, aut per litteras, aut nuntium manifestabit, ad ejus damnum* (Pontificale addit: *me sciente*) *nulli pandam.*

Hi articuli sat ostendunt, hoc Juramentum Fidelitatis præcipuè concernere Episcopos, qui Sedi Apostolicæ non in spiritualibus duntaxat, sed & in temporalibus subjecti sunt.

X. Quartus articulus in *cap.* 4. *De* ✠ *Jurejurando* exprimitur hac formâ: *Papatum sanctæ Romanæ Ecclesiæ & regulas sanctorum Patrum* (pro his finalibus verbis legitur in Pontificali: *& regalia sancti Petri*) *adjutor ero ad defendendum & retinendum, salvo ordine meo, contra omnes homines.*

Pontificali Romano consonat formula Gregorii VII. prout refertur in Concilio Romano VI. anno 1079. quæ extat tomo 10. Conciliorum generalium edit. Labeanæ *col.* 379. Ibi enim legitur: *Papatum Romanum & REGALIA sancti Petri adjutor ero ad retinendum & defendendum salvo ordine meo.*

Hanc

Hanc lectionem ſibi *valde placere* dixit Antonius Auguſtinus ad *cap. 20. de Elect.* in prima collectione; atque unà dicit: « Erratum eſſe videtur ex litterarum compendio. In alia formula Sacramenti Roberti Ducis Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ eſt: S. Romanæ Eccleſiæ, tibique adjutor ero ad tenendum, acquirendum & defendendum *regalia ſancti Petri*, ejúsque poſſeſſiones pro meo poſſe contra omnes homines. « Hæc ille; notátque & vir eruditus Franciſcus Florens, hanc eſſe veram & antiquam lectionem.

XI. *Regalia ſancti Petri* hic accipiuntur pro *Patrimonio* ſancti Petri; quod apertè confirmat Formula Innocentii III. extans in ejus geſtis pag. 64. in qua ita explicantur Regalia: *Honores, dignitates & rationes Apoſtolicæ Sedis defendam pro poſſe, ſalvo ordine meo:* & pluribus probat D. Du Cange in ſuo *Gloſſario*, verbo *Regalia:* ideoque dici poteſt, quod ſub nomine *Regalium* eorúmque defenſionis in Formula Gregorii VII. omnia eſſent comprehenſa; quæ latius in Pontificali Romano ex præſcripto Clementis VIII. his verbis ſunt expreſſa: « Jura, honores, *privilegia & auctoritatem* ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, Domini noſtri Papæ & ſucceſſorum prædictorum, conſervare, defendere, augere, promovere curabo. Neque ero in Concilio, vel facto, ſeu tractatu, in quibus contra ipſum Dominum noſtrum, vel eandem Romanam Eccleſiam, aliqua ſiniſtra, vel præjudicialia perſonarum *Juris, honoris, ſtatus, & poteſtatis* eorum machinentur. Et, ſi talia à quibuscunque tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro poſſe, & quantò citius potero, ſignificabo eidem Domino noſtro, vel alteri, per quem poſſit ad ipſius notitiam pervenire. «

XII. Quintus articulus habet: *Vocatus ad Synodum veniam niſi præpeditus fuero Canonicâ præpeditione.* In antiqua formula Gregorii VII. ita exprimitur: *Ad Synodum, ad quam me vocabunt, vel per ſe, vel per ſuos nuntios, vel per ſuas litteras, veniam & Canonicè obediam, aut ſi non potero Legatos meos mittam.*

XIII. Sextus articulus: *Legatum Apoſtolicæ Sedis quem certum eſſe cognovero* (hæc poſtrema clauſula, *quem certum &c.* in Pontificali omittitur) *in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo.*

XIV. Septimus eſt: *Limina Apoſtolorum ſingulis annis* (Pontificale: *Singulis trienniis*) *per me aut per certum nuntium* (Pontificale: *Perſonaliter per me ipſum*) *viſitabo: niſi eorum abſolvar licentiâ.* Hæc ultima clauſula non habetur in Pontificali, ſed adduntur ſequentia: *Et Domino noſtro ac ſucceſſoribus præfatis, rationem reddam de toto meo Paſtorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ Eccleſiæ ſtatum ad Cleri & populi diſciplinam, animarum denique, quæ meæ fidei traditæ ſunt, ſalutem, quovis modo pertinentibus;* & cætera quæ inferius referentur.

Totus hic articulus de viſitatione Liminum Apoſtolorum deeſt in formula Gregorii VII. ſuprà citata; ſed vice illius habentur hæc, quæ nec in Decretalibus, nec in Pontificali occurrunt: *His quos nominatim excommunicaverint ſcienter non communicabo: Romanam Eccleſiam per* SÆCULAREM MILITIAM *fideliter juvabo, cùm invitatus fuero.*

Hîc rurſus non obſcurè innuitur, juramentum hoc primitus conceptum fuiſſe pro ſolis Epiſcopis, qui etiam in temporalibus Sedi Apoſtolicæ aliquo vinculo obſtricti eſſent.

XV. Cæterum circa tres poſteriores articulos notandum, tria ibidem præſcripta, ita commodè & rectè ab Epiſcopis præſtari poſſe, dummodo conſenſus Regis & Principum interveniat, præſertim in Gallia & hiſce Provinciis, in quibus abſque conſenſu Regis, nec legatum Pontificis ut talem agnoſcere, adire, excipere & comitari; nec regni finibus excedere, vel ad Synodum vel ad Pontificem licet proficiſci. De quibus videri poteſt Franciſcus Florens ad titulum: *De conceſſione Pallii pag. 231.* & ab eo citati: & quæ infra titulo de Nuntiis & Internuntiis Apoſtolicis notata ſunt.

XVI. De *liminum Apoſtolorum* viſitatione mentio fit in Synodo Romana ſub Zacharia Papa anno 743. *can. 4.* ex qua deſumptus eſt *can. 4. diſt. 93.* apud Gratianum, uti rectè notârunt Correctores Romani.

In hoc Canone ſtatuitur: « Ut juxta ſanctorum Patrum & Canonum ſtatuta, omnes Epiſcopi, qui hujus *Apoſtolicæ Sedis ordinationi ſubjacebunt*, qui *propinqui* ſunt, annuè Idibus menſis Maji ſanctorum Principum Apoſtolorum Petri & Pauli *liminibus* præſententur, omni occaſione ſepoſita: qui verò de *longinquo*, juxta *chirographum* ſuum impleant. Nam, qui hujus conſtitutionis contemptor extiterit, præter ſi ægritudine valida fuerit detentus, ſciat ſe *Canonibus* ſubjacere. «

XVII. Duo nobis hic Canon aperit. Alterum, quod Epiſcopi Liminibus Apoſtolorum ſe præſentare deberent, ut Synodo annuè juxta Canones celebrandæ intereſſent; atque *Liminibus Apoſtolorum ſe præſentare*, idem eſſet, quod Romam ad Synodum juxta Limina Apoſtolorum celebrandam convenire.

Alterum, obligationem ſe præſentandi liminibus Apoſtolorum ſolis Suffraganeis Romanæ Metropolis; ſive qui ordinationi Sedis Apoſtolicæ ſubjacebant, fuiſſe impoſitam: nec tamen his omnibus, ſed ſolis *propinquis*; remotiores enim, tametſi ad Romanam Metropolim ſpectantes, ipſi venire non tenebantur; ſed ſatis erat, ſi chirographo ſuo, quæ in Synodo agebantur, confirmarent.

Itaque obligatio adeundi limina Apoſtolorum profluxiſſe videtur ex obligatione accedendi ad Synodus Metropolitanas; quod apertius indicat S. Leo, qui ſcribens ad Epiſcopos Siciliæ, Pontificis Romani ordinationi ſubjectos ait: « Illud primitus pro concordiſſimæ unitatis cuſtodia exegimus, ut quia ſaluberrimè à ſanctis Patribus conſtitutum eſt, *binos* in annis ſingulis Epiſcoporum debere eſſe *conventus*, *terni* ſemper *ex vobis* ad diem tertium Calend. Octobr. *Romam* fraterno *Concilio ſociandi*, indiſſimilanter occurrant. «

Hic ergo manifeſtum eſt, obligationem veniendi Romam, à S. Leone elici ex obligatione accedendi Synodos Provinciales.

Cùm vero juxta priſtinam Eccleſiæ diſciplinam, Epiſcopi ad ejus ſpectarent Synodum à quo ordinationem acciperent, facilè intelligitur, cur Epiſcopi ordinationi Sedis Apoſtolicæ immediatè ſubjecti ad Limina Apoſtolorum accedere ſpecialiter adſtricti eſſent.

XVIII. Hinc ulterius intelligimus, quare hæc obligatio citius Metropolitanis, quam Epiſcopis cæteris impoſita ſit; uti colligitur ex Epiſtola 6 Paſchalis II. quia ſcilicet, Metropolitanorum ordinatio citius, quam Epiſcoporum ad Sedem Apoſtolicam tranſlata eſt; atque Metropolitani ab eadem Sede *Pallium*, & cum eo *plenitudinem* Sacerdotii accipere conſueverant.

Quod intelligens antiquus Juris Canonici Gloſſographus ad *cap. 4. De Jurejurando*, verbo, *ſingulis annis*, notavit, obligationem viſitandi Limina Apoſtolorum, de qua in citato Capitulo, intelligendam de *Archiepiſcopis & Epiſcopis, qui ſubſunt Domino Papæ* NULLO MEDIO. Additur in margine ex Joanne Andræa: *Idem ſervatur in aliis, ſi confirmationem, Conſecrationem vel Pallium à Papa recipiunt.*

XIX. Tranſlatâ ergo non tantum Metropolitanorum, ſed & Epiſcoporum confirmatione & Conſecratione ad Sedem Apoſtolicam, unà ipſa obligatio viſitandi Limina Apoſtolorum, ſive accedendi ad Sedem Apoſtolicam, cujus jam ordinationi omnes immediatè cenſentur ſubjici, generaliter ad Epiſcopos, unà cum juramento extenſa fuit.

XX. Cumque jam inter Epiſcopos huic obligationi ſubjectos eſſent nonnulli in Provinciis remotis, quibus ſingulis trienniis Limina Apoſtolorum viſitare, eſſet non parum incommodum, Xiſtus X. varia temporum intervalla, pro varietate Provinciarum & Regnorum præfixit; quæ in Pontificali Romano expreſſa ſunt; atque inter alia ait: « Ad tempus ſingulorum quadrienniorum tenentur Germani, Galli, Hiſpani, Belgæ, Boëmi, Hungari, Angli, Scoti, Iberni, & cæteri omnes qui in Europa ſunt citra mare Germanicum & Balticum, atque omnium inſularum maris mediterranei. «

XXI. Per *Limina Apoſtolorum* in Formula juramenti relata in citato *cap. 4.* non intelligi Eccleſias SS. Petri & Pauli, nec mortua eorum corpora, vel ſepulchra, ſed Papam, vel Sedem Apoſtolicam, apertè colligitur ex verbis quæ ſubjiciuntur: *niſi eorum abſolvar licentiâ:* quæ neceſſariò ita debent exponi, niſi abſolvar per Papam, qui illis *Liminibus* præeſt, & illorum Apoſtolorum vice fungitur; uti poſt alios Canoniſtas notat Fagnanus ad citatum *Capitulum 4.* Unde obligatio Epiſcoporum viſitandi materiales, illas Apoſtolorum Baſilicas non tam ex juramento, quam conſuetudine atque poſteriorum Pontificum Decretis profluit; quod & Fagnanus ibidem notavit.

XXII. Porro præcipuus ſcopus hujus viſitationis, uti colligitur ex Bulla Xiſti V. & hodierno ſtylo Curiæ Romanæ, eſt, ut Epiſcopi Sedem Apoſtolicam de ſtatu Eccleſiæ ſuæ plenè informent; cúmque ſacræ Congregationi Cardinalium ſuper Interpretatione Concilii Tridentini (quæ ad hoc ſpecialiter deputata eſt) referat; quod & hodierna formula juramenti in verbis ſupra relatis exprimit.

Hic autem ſtatûs duplex eſt, materialis & ſpiritualis. « Materialis verſatur circa loca Urbana, ſuburbana, ruralia, ſylveſtria. Item circa Cathedralem, Collegiatas, Parochiales & alias Eccleſias, & Oratoria. Item circa Monaſteria tam virorum, quàm mulierum, hoſpitalium Montem pietatis, Collegia, Confraternitates, & alia pia loca tam Civitatis, quam Diœceſis, & circa earundem Eccleſiarum & locorum ſitum, fabricam, ornatum, bona, reditus, ſacram ſuppellectilem, perſonarum ac mi-

„nistrorum numerum, & ordinem, & alia his similia. Et „quoad hunc statum materialem praxis est, ut unusquis„que Episcopus in prima ejus visitatione plenam exhibeat „relationem; in sequentibus autem visitationibus super „hoc statu materiali simpliciter se referat ad relationem „primo exhibitam, & tantum adjiciat, si quid additum, „imminutum, immutatum fuerit, quod S. Congregatio„nem scire expediat." Hæc Fagnanus ad dictum *cap. 4. numero 73.*

Status spiritualis, sive formalis ut eum vocat Fagnanus, in quo præcipuè eniti debent, versatur circa Pastorale officium atque omnia, quæ ad ipsarum, quibus præsunt, Ecclesiarum regimen & animarum salutem pertinent, de quibus S. Congregatio juxta præscriptum Xisti V. edoceri vult, scilicet, " quæ in Ecclesiis eorum curæ ac fidei „commissis, Cleri, populique morum disciplina sit, quæ „Concilii Tridentini, cum in omnibus, tum præcipuè in „residentiæ munere executio, quæ item piæ consuetudines „& qui omnium denique in via Domini sint progressus." Sive ut in suo juramento ad præscriptum Pontificalis exprimit Episcopus: "Rationem reddam de toto meo Pasto„rali officio, de rebus omnibus ad meæ Ecclesiæ statum, „ad Cleri & populi disciplinam, Animarum denique, quæ „meæ fidei traditæ sunt, salutem quovis modo pertinenti„bus; & vicissim mandata Apostolica humiliter recipiam, „& quam diligentissime exequar."

Et hæc quidem generalia sunt, super quibus S. Congregatio informari debet; quæ pro accuratiore informatione ad specialia descendere solet; quemadmodum monet Fagnanus, qui & articulos illos ibidem annotat: De quibus si sincerè ac pro rei veritate Congregatio informetur, non dubium, quin frequenter perspectum esse debeat Sedi Apostolicæ, quantus sit in pluribus Ecclesiis super hisce defectus; cui per Sedem Apostolicam opportunis remediis meritò occurratur.

XXIII. Formula Juramenti expressa in *cap. 4. & de Jurejurando*, tantum obstringit jurantem, ut *per se* VEL *per certum nuntium* Limina Apostolorum visitet; at formula in Pontificali expressa, obligat, *personaliter* per *seipsum* visitare; nec nisi *legitimo impedimento* detentum per alium; atque hoc casu, uti habent verba Juramenti: "per *certum* nun„tium ad hoc *speciale mandatum* habentem, de *gremio* mei „Capituli, aut alium in *dignitate* Ecclesiastica constitutum, „seu alias *personatum* habentem; aut, his mihi deficienti„bus, per Diœcesanum Sacerdotem; & Clero deficiente „omnino per aliquem alium Presbyterum sæcularem vel „regularem spectatæ probitatis & religionis de supradi„ctis omnibus plenè instructum. De hujusmodi autem „*impedimento* docebo per *legitimas* probationes, ad sanctæ „Romanæ Ecclesiæ Cardinalem *Proponentem* in Congrega„tione *sacri Concilii*, per supradictum nuntium transmit„tendas."

XXIV. Moderna Belgii vicinarumque Provinciarum constans ac uniformis praxis habet, ut visitatio per Nuntium fiat; quasi ob itineris longitudinem molestias & expensas; atque diuturniorem à Diœcesi absentiam legitimum ac continuum impedimentum subsit; neque ulli Episcopo hinc difficultatem moveri hactenus intelleximus; in Gallia verò hic articulus non observatur, ait D. Fleury in Instit. Juris Canonici *parte 1. cap. 11.*

XXV. Præter septem articulos in formula Juramenti Gregoriani, prout refertur in dicto *cap. 4.* contentos, addit insuper formula Pontificalis moderna: "Regulas sancto„rum Patrum, decreta, ordinationes seu dispositiones, re„servationes, provisiones, & mandata Apostolica, totis „viribus observabo, & faciam ab aliis observari."

"Hæc clausula (inquit Vir Eruditus Franciscus Florens „ad titulum de concessione Pallii *pag. 230.*) latissimè patet, „nec eam usus noster admittit in plerisque. Ideoque „omissa est in *formula* Gregorii XV."

Formula Gregorii XV. cujus hic meminit Florens, est illa, quam novum Archiepiscopum Parisiensem eidem Pontifici præstitisse testatur Florens; extatque apud Andream Du Saussai libro *de mysticis Galliæ scriptoribus.*

Quod de Gallia asserit Florens, id quoque de Belgio affirmari posse non dubium. Nihil enim certius, quam provisiones, reservationes, ac mandata Apostolica non generaliter & indistinctè, sed cum certis limitationibus, juxta jura ac receptas Provinciarum atque Ecclesiarum consuetudines hic admitti; credendùmque nec eorum observantiam aliter jurari velle Pontifices; videturque usus ac communis intellectus, in hunc sensum juramentum exposuisse, non tantum quoad hunc articulum, sed etiam reliquos; ut scilicet contenta in illis articulis intelligantur, prout Provinciarum jura ac consuetudines illa observari permittunt.

XXVI. Denique additur in formula Pontificalis: "Pos„sessiones verò ad mensam meam pertinentes non vendam, „nec donabo, neque impignorabo; nec de novo infeuda„bo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Ca„pituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice. Et „si ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam „super hoc edita constitutione contentas, eo ipso incurre„re volo."

XXVII. Juramenti ab Episcopis præstandi de non alienandis rebus ad suam mensam spectantibus fit mentio in *cap. 8. de rebus Ecclesiæ non alienandis*: illúdque vel Pontifici, vel Metropolitano præstandum erat. "Nam (ut ait Glos„sa ibidem verbo, *Sacramento*) quilibet Episcopus, qui im„mediatè Domino Papæ subest, jurat ei fidelitatem, quod „non alienabit bona Ecclesiæ, nec infeudabit, & idem „juramentum præstant alii Episcopi *suis Metropolitanis.*"

Hic nota, tempore Glossographi hujus, id est, sæculo 14. nondum omnes Episcopos præstitisse hoc juramentum fidelitatis Romano Pontifici; sed tantum immediatè Pontifici subjectos; reliquos verò illud idem præstitisse suis Metropolitanis; sive Episcopos, uti ante diximus, juramentum præstitisse illi à quo ordinationem sive confirmationem accipiebant. Et etiamnum hodie extat in Pontificali Romano ordo Consecrationis, quo à Metropolitano electus ordinari solebat; ubi idem penè per omnia juramentum, quod hodie Pontifici præstatur, præstandum præscribitur Metropolitano. Habetur in Pontificali sub titulo: *De scrutinio quo Antiqui utebantur antequam* ELECTUS *in* EPISCOPUM *consecraretur.* Plura de hoc Juramento dicentur intra titulo: De Metropolitanis.

XXVIII. Notandum quoque, hujus clausulæ *de non alienandis rebus* Ecclesiæ, nullam in Formula Gregorii VII. prout vel in Concilio Romano, vel Decretalibus exhibetur fieri mentionem; unde post tempora Gregorii VII. insertam fuisse rectè observat Franciscus Florens loco citato *pag. 231.* quemadmodum plura alia successu temporis addita fuisse, ex dictis facile intelligi potest; & utramque formulam inter se conferenti ad oculum patebit.

CAPUT III.

De moderno ritu Consecrationis.

1. *Electus præsentatur Consecratori.*
2. *Olim interrogabat Metropolitanus, num præsentantes scirent electum esse dignum: quod etiam tempore Innocentii III. in usu fuit.*
3. *Olim solebat fieri præsentatio electi pridiè ante Consecrationem per Archipresbyterum vel Archidiaconum Ecclesiæ vacantis.*
4. *Hodie Consecrator tantum petit à præsentantibus electum, an habeant* mandatum Apostolicum; *& quæ hujus ratio?*
5. *De examine electi faciendo ante Consecrationem.*
6. *In quo hæc examinandi ratio differat à pristina Patribus usitata?*
7. *Consecrator electo exponit, quid Episcopum facere oporteat.*
8. *Liber Evangeliorum cervicibus & scapulis electi imponitur; & Consecrator cum Episcopis assistentibus manus capiti consecrandi imponit.*
9. *Manuum impositio ritus est antiquissimus, semper in Ecclesia tam Latina quam Græca observatur.*
10. *Impositio libri Evangeliorum etiam est antiquissima, non tamen universaliter ubique eodem tempore recepta.*
11. *Hæc verba:* Accipe Spiritum sanctum *recitari in ipsa manuum impositione recens est cæremonia; non tamen frustrà dicuntur.*
12. *Oratio Consecratoris pro Consecrato.*
13. *De unctione capitis & manuum Consecrati.*
14. *Benedictio & traditio* Baculi *Pastoralis, & hujus cæremoniæ antiquitas.*
15. *Cur in ordinatione Romani Pontificis, hæc cæremonia omittatur; & an olim non fuerit adhibita?*
16. *Impositio* annuli *& ejus antiquitas.*
17. *Traditio libri Evangeliorum ipsi Consecrato est recens cæremonia.*
18. *Consecratus offert panem & vinum, quod antiquitus etiam à populo fiebat.*
19. *Consecratus cum Consecratore stando missam peragit; & de eadem Hostia, & eodem Calice communicant.*
20. *Hic ritus olim in Ecclesia Latina, & hodie etiam in Ecclesia Græca est usitatus & ordinarius.*
21. *Impositio* Mitræ, *& quando ejus usus inceperit?*
22. *De* Chirothecis *Pontificalibus.*

I. Ritu hodierno, Electus sive Nominatus medius inter duos Episcopos ducitur ad Metropolitanum sive Consecratorem; & senior assistentium eum Consecratori præsentat consecrandum sub hac formula verborum: *Reverendissime Pater! postulat sancta Mater Ecclesia Catholica, ut hunc præsentem Presbyterum ad onus Episcopatus sublevetis.*

II. Tem-

II. Tempore electionis petebat Metropolitanus: *Scitis illum esse dignum?* Respondebat Episcopus: *Quantum humana fragilitas nosse sinit, & scimus & credimus illum dignum esse.*

Haneque formulam in usu fuisse tempore Innocentii III. patet ex ejus responso relato in *Cap. Unico* & *De scrutinio in Ordine faciendo*; ubi interrogatus, an Episcopus assistens hoc responsum dare queat, dum Electi conversatio minus sibi cognita, aut penitus ignota est, respondit: „In tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodo contra scientiam non loquatur: quia non simpliciter illum asserit dignum, sed *in quantum humana fragilitas nosse sinit*: cum illum, quem indignum esse novit, dignum debeat æstimare. Hujusmodi ergo responsione secure uti poteris, nisi fortè de *indignitate* tibi constiterit consecrandi.“

Ad hanc responsionem reflectens antiquus Glossographus ait: „Mirabilis est responsio ista: potius enim dicere deberet, *se nullam habere scientiam* de ejus dignitate vel indignitate.“ Deinde respondet: Ex eo, quod videt illum electum *à bonis*, quandam videtur habere notitiam de dignitate ipsius, & de tali respondet, quia audivit ab aliis.“

Hoc responsum Glossæ attendens Panormitanus, ait: præsumitur hoc in casu dignus, quia præsumptio est pro ejus dignitate; eò quòd per alios est præsentatus *ut bonus*, ad hoc est electus *ut bonus* & confirmatus: sicut in illo qui petit consecrari; & tunc præsumitur accidentalis bonitas. Hæc quidem vera sunt, quando ipsi testanti constat, in electione aut confirmatione consecrandi ita fuisse inquisitum in idoneitatem consecrandi, ut reverà notitiam illius habere censeatur; ideoque de illa testari possit: alioquin, uti rectè monet Joannes Andreas: *Quomodò testificabitur de eo quod non novit?*

III. Solebat insuper die præcedente ipsam Consecrationem fieri alia præsentatio ipsius Electi per Archipresbyterum vel Archidiaconum Ecclesiæ cui Electus erat præficiendus; qui Electum medium inter duos Canonicos ejusdem Ecclesiæ Metropolitano præsentabat; qui Metropolitano interroganti: *Fili mi, quid petis?* Respondet: *Ut Deus & Dominus noster concedat nobis Pastorem.* Rursus eum interrogabat Metropolitanus: *Quid vobis complacuit in illo?* Respondebat præsentans: *Modestia, humilitas, patientia & cæteræ virtutes.* Ulterius Metropolitanus: *Habetis Decretum?* Respondebat: HABEMUS. Tum legebatur Decretum, quo declarabatur, Canonicos præsentem Presbyterum in suum Episcopum elegisse; eúmque in Pontificem ordinari postulare: quæ latius referuntur in Pontificali Romano sub tit. *De Scrutinio Serotino.*

IV. Hodie omnibus hisce interrogationibus & responsionibus omissis, Consecratos postulationi Episcopi offerentis hoc unum reponit: *Habetis mandatum Apostolicum.*

Respondente Episcopo Assistente, *habemus*, jubetur legi mandatum, quo auctoritate Sedis Apostolicæ consecrandi potestas committitur.

Cum ergo *Consecratio* fiat auctoritate Sedis Apostolicæ sive ex ejus delegatione, mirum non est, si Consecrator ex præscripto Pontificalis Romani, non interroget Episcopos Assistentes & Electum consecrari postulantes, *num sciant eum esse dignum*; quia, uti refertur in citato responso Innocentii III. Pontifex non in ordinatione Pontificis, sed in ordinatione Diaconi vel Presbyteri id interrogare etiam eo tempore solebat.

V. Lecto mandato Apostolico, nec non præstito per Electum juramento, de quo capite præcedenti, incipit Consecrator Electum examinare; quod antiquam Patrum institutionem docere asserit; tum ut observetur illud Apostoli: *Manus nemini citò imposueris*: tum, ut etiam is, qui ordinandus est, erudiatur, qualiter sub hoc regimine constitutum oporteat conversari in Ecclesia Dei.

Extat formula examinis modernæ planè similis in antiquo Ordine Romano; in qua tamen post articulum de obedientia ac subjectione Romano Pontifici exhibendâ, subjicitur articulus, quo similis fides & subjectio Metropolitano, ejúsque Successoribus promittebatur à Consecrando.

VI. Indubitatum est, semper Ecclesiam valdè sollicitè inculcasse, ut ante ordinationem Episcoporum serium atque exactum de fide & moribus Ordinatorum examen institueretur; adeoque ritus hic, in quantum prævium illud examen repræsentat, ex Patrum Traditione descendere rectè dicitur: At illud dolendum, quod quæ à Patribus seriò fiebant, ut exactam notitiam ipsius ordinandi consequerentur, hodie tanquam meram ac nudam cæremoniam, juxta Formulam præscriptis verbis expressam adhiberi & proponi; neque ad aliud in Pontificali conservati videantur, quam ut omnibus, quibus Episcopos promovendi officium incumbit, in memoriam revocetur, quàm enixè semper voluerit Ecclesia, ut de persona promovenda exactum atque serium examen institueretur: ne alias, manus cito imponentes, alienis peccatis communicent.

VII. Examine peracto, Consecrator versus ad Electum dicit: *Episcopum oportet judicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare.*

VIII. Tum precibus aliquibus cum Litaniis recitatis, Consecrator accepto libro Evangeliorum, illum apertum, adjuvantibus Episcopis Assistentibus, nihil dicens, imponit super cervices & scapulas Electi: quem unus ex Capellanis Electi, post ipsum genuflexus, quousque liber ipse eidem Electo in manus tradendus sit, continuè sustinet. Deinde Consecrator & Assistentes Episcopi, ambabus manibus caput consecrandi tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum sanctum.*

IX. Ritum hunc, in quantum *manuum impositionem* continet, à Judæis ac Synagoga in Ecclesiam traductum atque ab Apostolis observatum, & per eorum Successores ad nos transmissum fuisse, ostendit Gulielmus Beveregius *ad Canonem primum Apostolorum;* notátque Morinus de sacris Ordinationibus *parte 2. exercit. 1. cap. 1.* tam Græcos, quam Latinos libros Rituales veteres & recentiores in Consecratione Episcopi præscribere *manuum Episcoporum impositionem*; imo SS. Patres, cum Episcopatus causam allegant, ad manuum impositionem confugere, sempérque dicere, per manuum impositionem aliquam Episcopatus gratiam consecutum, vel ordinatum, vel factum Episcopum.

X. Nec tantum ritus hic, quoad manuum impositionem est antiquissimus, sed etiam quoad ipsam *Evangelii impositionem* Patribus usitatus fuit: „eámque *omnes* Rituales antiqui & recentes Latini, Græci, Syri commemorant: quam S. Clemens, S. Dionysius, Concilium Carthaginense IV. referunt & explicant, quam denique laudat S. Chrysostomus in oratione qua probat, unum esse novi & veteris Testamenti Legislatorem,“ inquit Morinus loco citato *nu.* 3. qui tamen ibidem *num.* 5. observat, quod antiquissima hæc cæremonia non fuerit universaliter ab omnibus Ecclesiis accepta; quod ibi latius prosequitur; asserítque, plures Ecclesias in Gallia & Germania hanc cæremoniam olim non observasse; imo, nec forsan primis temporibus Romanam Ecclesiam.

XI. Quoad illa verba: *Accipe Spiritum sanctum*, quæ Consecrator & Episcopi Assistentes in ipsa manuum impositione pronuntiant, recens est cæremonia, solisque Latinis, (si Morino credimus) nota: „Nulli enim, ait; Rituales Latini antiqui hæc habent verba; nusquam comparent; etiam in recentioribus multis nulla eorum mentio. Antiqui Scholastici, Hugo de S. Victore, Alexander Alensis, Gulielmus Altissiodor. S. Bonaventura, S. Thomas, licet quæ ad Ordines spectant *diligenter* & *minutè* persequantur, eorum non meminerunt. Apud Latinos cœpta sunt usurpari vix ab annis *quadringentis.* Apud Græcos autem & Syros; nec est, nec unquam fuit illorum usus. Itáque nulla ratione dici possunt ad Ordinis substantiam pertinere.“ Qui deinde ostendit, quod nihilominus rectè pronuntiaverit Synodus Tridentina *Sess. 23. can. 4. De Ordine.* „Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum; ac proinde frustra Episcopos dicere: *Accipe Spiritum sanctum*, &c. anathema sit.

„Catholicis quippe certum est, ait, Ordinationis ritu, obicem non ponentibus Spiritum sanctum dari & gratiam produci. Præterea ab *antiquissimis temporibus* tam apud Latinos, quàm apud Græcos non modo in Ordinatione Episcopi, sed etiam Presbyteri & Diaconi, invocatur Spiritus sanctus. Invocationem illam nobis repræsentant Rituales *omnes*, Latini, Græci, Syri, antiqui & recentiores in hunc usque diem.“

XII. Prædicta cæremonia expletâ, Consecrator recitat præfationem in qua Deum precatur, ut dignetur Electo dare virtutes, quas vestes summi Sacerdotis veteris Testamenti figurabant: „Illius námque, ait, Sacerdotii anterioris habitus, nostræ *mentis ornatus est*, & Pontificalem gloriam non jam nobis honor commendat vestium *sed splendor animarum.* Quia & illa, quæ carnalibus *blandiebantur obtutibus, ea potius quæ in ipsis erant intelligenda* poscebant.“

XIII. Interea verò Choro decantante hymnum: *Veni sancte Spiritus*, chrismate ungit caput Electi dicens: *Ungatur, & consecretur caput tuum cœlesti benedictione, in Ordine Pontificali.*

Unctionem hanc apud Latinos antiquissimam esse contendit Morinus de SS. Ordinat. *parte 3. exercit. 6. c. 2.* in aliquibus tamen Ecclesiis citius, in aliis serius adhibitam fuisse probat; ipsámque Episcopalem unctionem in Ecclesia Romana antiquiorem esse Presbyterali.

Expleta unctione, Consecrator resumit præfationem, precatúrque ut Deus virtutum & gratiarum abundantiam

per

per hanc materialem unctionem designatam, Electo infundere dignetur: *Hoc Domine*, ait, *copiosè in caput ejus influat; hoc in oris subjecta decurrat; hoc in totius corporis extrema descendat, ut tui Spiritus virtus, & interiora ejus repleat, & exteriora circumtegat.*

Finita præfatione Chorus canit Psalm. 132. qui loquitur de unctione Aaron; atque interea Consecrator ungit charismate manus Electi; precaturque, ut ipse Deus eum *Chrismate & mysticæ delibutionis liquore perfundat, & spiritualis benedictionis ubertate fœcundet: Quidquid benedixerit, benedicatur; & quidquid sanctificaverit, sanctificetur; & consecratæ manus istius, vel pollicis impositio cunctis proficiat ad salutem.*

XIV. Post hæc benedicit Baculum Pastoralem, eúmque tradit Consecrato dicens: *Accipe Baculum Pastoralis Officii; ut sis in corrigendis vitiis piè sæviens, judicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate severitatis censuram non deserens.*

Baculi hujus Pastoralis, qui communiter dicitur *pedum*, meminit quoque antiquus Ordo Romanus; quin Concilium Toletanum IV. an. 633. *can.* 28. inter ornamenta Episcopalia *Baculum* numerat.

Apud Græcos, quemadmodum observat Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 313. edit. Parisiensis an. 1647. „à cunctis, tum Pontificibus, tum Monasteriorum „Præfectis, manibus fertur; illóque utpote breviori: & „minus pretiosâ materiâ conspicuo (raro namque argen- „teus est, sæpius autem ebero & ebeno solum variegatur) „per viam gradientes se sustentant: Illóque ut potestatis „in inferiores exercendæ symbolo, ab Imperatoribus „quondam donari solitos Patriarchas, & alios præcipuos „animarum præfectos scribit Codinus *c.* 20. Patriarcham „quidem his verbis: *Patriarcha deinde in suggestum conscendens, „è manu Imperatoris pedum Pastorale accipit.*"

XV. Non immerito ergo notavit Morinus citatâ exercitatione 2. *cap.* 2. *nu.* 5. hanc cæremoniam esse *admodum antiquam.*

Illud tamen notandum, quod Romanus Pontifex *non utatur Baculo Pastorali, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem*, ait Innocentius III. in *cap. Unico* & *De sacra Unctione.*

Pontificem hîc citare acta S. Martialis Limovicensis, atque alludere ad historiam in illis relatam rectè monet Baronius ad diem 30. Junii; quam historiam Glossa recitat his verbis: „Martialis unus de discipulis Petri, quem posuit „Dominus inter discipulos cum dixit: Nisi efficiamini si- „cut parvulus iste, non intrabitis Regnum Cœlorum, &c. „quem postea Petrus cum alio, scilicet Materno ad prædi- „candum misit in Germaniam, qui cum iret mortuus est, „& rediit collega ad Petrum: & Petrus ait: *Accipe baculum*, „& tangens eum dic ut in Nomine Domini surgat & præ- „dicet, & ivit. Et XL. die à tempore mortis tetigit eum „& resurrexit, & prædicavit, & ita Petrus *removit à se baculum*, & dedit subditis."

Verùm adverterunt eruditi, hæc acta Martialis, quæ tanquam ab Aureliano ejus immediato successore scripta circumferuntur, non obscura præferre suppositionis & falsitatis indicia. Et quidem per crassam inscitiam auctor dicit, Vespasianum successisse *immediatè* Neroni. Asserit insuper, Martialem parem cum Apostolis à Christo post resurrectionem accepisse potestatem, eum nunquam esuriisse vel sitivisse aut aliquo dolore laborasse, & alia plura narrantur; quæ non minus fabulosa sunt, quam quæ in Synodo Limovacensi anno 1031. celebrata pro asserendo S. Martialis Apostolatu, narrantur. Cujus consequenter auctoritatis reputanda sit historia, quæ unicè innititur fidei hujusmodi auctorum, intelligi potest.

Mysticas rationes plures allegant Glossa, Joannes Andreas aliíque relati ad citatum *Cap. Unicum*, verbo: *Mysticam rationem*: quæ, an sat sint convenientes, merito Lector expendet: illud interim constat, Romanos Pontifices olim etiam usos fuisse virga Pastorali.

Luitprandus enim loquens de exauctoratione Benedicti V. Pontificis in quodam Romano Conciliabulo facta an. 964. inter alia dicit: „Post hæc Pallium sibi abstulit (Be- „nedictus) quod simul cum *Pontificali Ferula*, quam manu „gestabat, Domino Papæ Leoni reddidit, quam *Ferulam* „idem Papa fregit, & fractam populo ostendit." Habetur tomo 9. Conciliorum Generalium *Col.* 659 Eadem habet Author Appendicis ad Reginonem an. 964. Et Cencius Camerarius in Cæremoniali, de inauguratione Cælestini III. Papæ: „Idem Electus sedet ad dextram in sede Pro- „phyretica, ubi Prior Basilicæ S. Laurentii dat ei *Ferulam*, „quæ est signum *regiminis & correctionis.*"

XVI. Post traditum Baculum Pastoralem, Consecrator benedicit *annulum*; eúmque in digitum annularem dexteræ manus Consecrati immittit, dicens: *Accipe annulum, fidei scilicet signaculum; quatenus Sponsam DEI, Sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus illibatè custodias.*

Meminit quoque *annuli* tanquam ornamenti Pontificalis vetus Ordo Romanus, ubi & tres verborum formulæ, per quas annulus tradi possit, referuntur; quarum sola tertia hodiernæ formulæ conformis est.

Et ante annos mille jam citatum Concilium Toletanum IV. *Can.* 28. ornamentis Episcopalibus annumeravit *annulum*: ut proinde etiam hanc cæremoniam jure merito *admodum antiquam* dicat Morinus loco suprà citato. Attamen quia apud Alcuinum, Amalarium, & Rabanum de *annulo* summum est silentium, argumentum est sat plausibile, serius in Gallia & Germania fuisse notam; quemadmodum *Græcos Episcopos* ANNULI *usum ignorare*, testatur Jacobus Goar loco citato.

XVII. Imposito *annulo*, Consecrator accipit Librum Evangeliorum de scapulis Consecrati; & adjuvantibus ipsum Episcopis assistentibus, tradit eum clausum Consecrato, tangenti illum sine apertione manuum, dicens: *Accipe Evangelium, & vade prædica populo tibi commisso; potens est enim Deus, ut augeat tibi gratiam suam.*

Huic traditioni vim Consecrationis nonnulli Scholasticorum dare voluere; ad eos refutat Morinus, observans: „Quòd traditio illa res sit *nupera*, quam, ait, nulli Ritua- „les ante quingentos annos scripti, nulli Auctores ante „idem tempus commemorant, licèt nonnullis, ut Isido- „ro, Alcuino, Amalario, & aliis commemorationis cau- „sa non defuisset. Nec etiam illa ætate invenies Autho- „rem aut Ritualem, qui de Ordinationibus sacris agentes, „istius cæremoniæ meminerit."

Deinde judiciosè reflectit Morinus, quòd & in traditione Baculi Pastoralis, annuli & Evangelii semper Episcopus dicatur *Consecratus*, ante autem semper, *Electus*. Indicium minimè obscurum, quòd etiam Liber Pontificalis, ante hanc traditionem, eum habeat pro *Consecrato*; adeoque & traditiones illas ut meras cæremonias Consecrato Episcopo accedentes.

XVIII. His peractis, Consecrator pergit in Missa usque ad Offertorium inclusivè. Dicto Offertorio, sistit, se Consecratus medius inter Episcopos Assistentes coram Consecratore; eique offert duo intorticia accensa, duos panes, & duo barilia vino plena; idque juxta antequam Ecclesiæ disciplinam, cujus hic memoria conservatur. Ipse enim Ordo Romanus circa sæculum 9. aut 10. compositus, ritum offerendi describens, ait: „Populus dat ob- „lationes, id est, *panem & vinum*, & offerunt cum fanoni- „bus candidis primo masculi, deinde fœminæ." Sed de his plura infrà parte 2. Titulo de Oblationibus.

XIX. Post hæc Consecratus ad posterius cornu Epistolæ altaris accedit, & ibi stans medius inter duos Episcopos Assistentes, ante se habens Missale suum, simul cum Consecratore dicit & facit omnia prout in Missali. Deinde cum ad Communionem ventum est; Corporis Christi Communionem accipit à Consecratore reverenter inclinatus, non genuflexus. Unam autem hostiam ambo, id est, Consecrator & Consecratus consecrant, & de ea participant. Similiter Consecrans postquam sacri Sanguinis partem cum hostiæ particula intincta sumpsit, reliquum Sanguinis Consecrato tradit.

XX. Hæc rursus si cum moderno Ecclesiæ Latinæ ritu conferantur, plane extraordinaria apparebant; at si comparentur cum ritu, qui ante quingentos aut sexcentos annos viguit in Ecclesia Latina; & adhuc hodie viget in Ecclesia Græca, apparebit nihil hic extraordinarii fuisse statutum, sed hîc conservatum esse veteris ritus monumentum.

Nihil enim olim tum in Ecclesia Latina; ac etiamnum hodie in Ecclesia Græca usitatius ac frequentius, quàm plurium Presbyterorum aut Episcoporum cum uno principaliter celebrante concelebratio; idque eodem penè per omnia ritu qui hodie in Episcopi Consecratione superest; quemadmodum latè probat & describit Morinus *de SS. Ordin. part.* 3. *exercit.* 8. *c.* 1. eúmque tempore Innocentii III. id est, sub initium sæculi 13. nondum abolitum fuisse advertit, licèt tunc abolescere cœperit; ejúsque abolitioni multùm subservisse Theologiam Scholasticam, quæ sub id tempus præcipuè emersit; eò quòd mos ille sive ritus fuerit Doctoribus Scholasticis innumerarum difficultatum seges amplissima.

XXI. Finita Missa Consecrator benedicit *Mitram* eámque adjuvantibus ipsum Assistentibus Episcopis capiti Consecrati imponit, dicens: *Imponimus, Domine capiti hujus Antistitis & agonistæ tui galeam munitionis & salutis; quatenus, decorata facie, & armato capite cornibus utriusque testamenti terribilis appareat adversariis veritatis, & te ei largiente gratiam, impugnator eorum robustus existat: qui Moysi famuli tui faciem ex tui sermonis consortio decoratam lucidissimis tuæ claritatis ac veritatis cornibus insignisti, & capiti Aaron Pontificis tui tiaram imponi jussisti.*

Vir eruditus Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 562. de Mitræ usu loquens ait: „Cujus in Sacramentariis nostris manuscriptis, in Ordi-

nibus

„nibus Romano & Tiliano, in Pontificali manuscripto, „quod servatur in Sacristia Ecclesiæ Rothom. & putatur „esse Rhemense, Missa ab Illyrico edita, apud Alcuinum, „Amalarium, Rabanum, & alios antiquos Scriptores, qui „de officiis Divinis tractavère, & ornamenta Pontificalia „recensent, mirum est silentium: ita ut existimem, vix „*ante annum* post Christum natum *millesimum* mitræ usum in „Ecclesia fuisse."

A mitra sive Pontificio pileo capiti imponendo (ait Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 314.) hucusque vulgo Græci abstinuerunt: cujus rationes prolixe ibidem proponit Goartius.

Post hæc, ex præscripto Pontificalis sequitur benedictio chirothecarum, quas, adjuvantibus Episcopis Assistentibus Consecrator imponit, manibus Consecrati dicens: *Circumda Domine manus hujus Ministri tui munditiâ novi hominis, qui de cœlo descendit: ut quemadmodum Jacob dilectus tuus, pelliculis hœdorum opertis manibus, paternam benedictionem, oblato Patri cibo potuque gratissimo, impetravit; sic & iste oblata per manus suas hostia salutari, gratiæ tuæ benedictionem impetrare mereatur.*

Chirothecarum usum Apostolicæ traditionis esse asserit Honorius Augustodunensis in Gemma animæ *lib.* 1. *c.* 215. ubi ait: *Chirothecarum usus ab Apostolis est traditus.* Sed (ait Cardinalis Bona *lib.* 1. *rerum Liturg. c.* 24. §. 12.) „hoc cre„dibile non est, cùm per aliquot sæcula, nullum earum „reperiatur monumentum, nec illis unquam usa sit Eccle„sia Orientalis."

Meminit interim chirothecarum sive *Manicarum* in ordinatione Episcopi sub certa verborum formula Consecrati manibus imponendarum vetus Ordo Romanus: earundem quoque inter ornamenta Pontificalia meminit vetus liber Sacramentarius, jussu Rotaldi Abbatis Corbejensis ante annum millesimum scriptus; uti in præfatione ad Sacramentarium S. Gregorii monet Menardus, qui primus illum publicavit.

In Missa quoque quam Illyricus sub nomine Missæ veteris Gallicanæ præcedenti sæculo edidit; & quam Cardinalis Bona in appendice ad libros suos rerum Liturgicarum sub titulo: *Missa Romana variis orationibus interpolata* evulgavit, extat quoque oratio ad *induendas manicas:* „Creator „totius creaturæ, dignare me indignum famulum indu„mentis justitiæ & lætitiæ induere, ut puris mentibus an„te conspectum tuum assistere merear mundus."

Hinc apparet hunc usum non adeo esse in Ecclesia recentem.

Hactenus dicta sat ostendunt, ritus ac ornamenta Pontificalia in ordinatione Episcoporum, unicè ex mente Ecclesiæ ad hoc adhiberi, ut ipsis Episcopis in memoriam reducatur, quas virtutes ministerium Episcopale in ipsis exigat; & qualiter suo officio eos incumbere oporteat. Hinc videant Episcopi, quantopere à spiritu Ecclesiæ aberrent, qui illa Pontificalia ornamenta sibi quasi ad pompam ac fastum mundanum imposita & data credunt.

CAPUT IV.

De effectu Consecrationis; ac præcipuè de Vinculo quo Ecclesiæ alligatur Episcopus; & unà de prohibita translatione Episcoporum.

1 *Olim ante Consecrationem nullum jus acquirebatur Electo.*
2 *Per Consecrationem olim in Episcopum transibant non solùm quæ erant* Ordinis, *sed &* jurisdictionis.
3 *Hodie sola conferuntur quæ sunt* Ordinis.
4 *Plenitudo nihilominus Sacerdotii confertur per Consecrationem.*
5 *Episcopus alligatur Ecclesiæ cui præficitur, eamque sibi desponsat.*
6 *Transmigrationes de una Ecclesia ad aliam vetitæ per Synodum Nicænam.*
7 *Huic obsequens Eusebius Cæsariensis laudatur à Constantino Magno.*
8 *Ariani Episcopi Synodi Nicænæ Decretum contemnunt.*
9 *Patres Sardicenses hisce occurrere volentes graviori pœnâ transmigrationes Episcoporum prohibent.*
10 *Communione laica etiam in fine vitæ privant Episcopos sine causa ad alias Ecclesias transmigrantes; & quæ hujus disciplinæ ratio?*
11 *Sensum Canonis intervertit Raymundus Decretalium compilator.*
12 *Hæc disciplina rigorosè observata in Ecclesia Romana.*
13 *Canon Sardicensis etiam sæculo X. renovatus.*
14 *Sub his Canonibus non comprehenduntur translationes Episcoporum factæ necessitate aut utilitate Ecclesiæ cogente.*
15 *Translationes olim fiebant auctoritate Synodi Provincialis.*
16 *Auctoritas illa Synodi Provincialis mansit inconcussa sæculo IX.*
17 *Sæculo duodecimo Sedi Apostolicæ videtur fuisse reservata.*
18 *Innocentius III. dicit:* Institutione Divina *translationem Episcoporum esse reservatam.*
19 *Quomodo illud dictum Innocentii intelligendum?*
20 *Hodie sola auctoritate Romani Pontificis Episcopus à sua Ecclesia absolvi potest.*
21 *Translatio Episcopi hodie fieri nequit sine consensu Regis, ejusque nominatione.*
22 *Etiam hodie translationes fieri nequeunt sine necessitate, aut majori utilitate Ecclesiæ.*

I. MUltis sæculis Consecrationem Episcoporum haud fuisse à Confirmatione sejunctam, non semel in præcedentibus notavimus; ac insuper observavimus, olim per electionem Cleri & plebis nullum propriè jus Electo fuisse acquisitum, multisque sæculis ignotum fuisse, per electionem acquiri Electo *jus ad rem*; per Confirmationem verò *jus in re:* hæc enim Patrum ætas ignoravit.

II. Hac ergo disciplina durante. Electus nullum jus habebat in administratione Ecclesiæ; neque Ecclesiæ Pastor aut Prælatus habebatur ante Consecrationem; sed demum per Consecrationem sive ordinationem Episcopus constituebatur. Unde Patribus idem erat, ordinare aut consecrare Episcopum, & constituere Episcopum, aut Ecclesiæ de Episcopo providere: neque inter illa decem primis Ecclesiæ Sæculis in sacris Canonibus ullum discrimen reperitur.

Itaque si pristinam illorum temporum disciplinam spectemus per Consecrationem demum, omnem accipiebant Episcopi auctoritatem & potestatem; tam quoad ea, quæ *jurisdictionis*, quàm quæ *Ordinis* dicuntur. Neque illa sine his in Episcopos transibant.

III. At posterior ætas, quæ Confirmationem à Consecratione distinguere cœpit, etiam ea quæ *jurisdictionis* sunt ab his quæ *Ordinis* sunt tandem separavit; atque per Confirmationem ante Consecrationem quæ *jurisdictionis* sunt in Episcopum transire voluit; imò per Confirmationem Pastorem ac Prælatum Ecclesiæ sine Consecratione constitui; omnèque regimen Ecclesiæ committi; solis iis exceptis, quæ *Ordinis* sunt; quæ tamen ut in Ecclesia sua, aut Subditis suis per alios Episcopos conferantur & impendantur, permittere, aut delegare potest; uti titulo præcedenti *c.* 4. latiùs ostendimus.

IV. Itaque juxta hodiernam disciplinam Consecrationis proprius effectus censetur, Electo & Confirmato conferre characterem Episcopalem; vi cujus accipit plenitudinem Sacerdotii; & vi hujus consequitur plenissimam Episcopalis Ministerii exercendi auctoritatem, etiam quoad ea quæ *Ordinis* sunt; cùmque prius, licèt confirmatus adhuc esset in Ordine Presbyterali, per Consecrationem in Superiorem, scilicet Episcopalem sublimatus est: atque arctiori quodammodo vinculo Ecclesiæ alligatus seu Consecratus.

Hinc illud Innocentii III. spectata recentiori disciplina: „Spirituale fœdus conjugii, quod est inter Episcopum & „Ecclesiam, in electione *initiatum*, in confirmatione *ra„tum*, & in consecratione intelligitur *consummatum*." *Cap.* 4. *X. De Translat. Episc.*

V. Porrò seu disciplinam veterem, sive recentiorem attendamus, Episcopus semel certæ Ecclesiæ datus & ordinatus, illi tanquam perpetuus illius Minister ac Pastor alligatus est; eámque quodammodo sibi sponsam & uxorem desponsat, ideoque eam facilè deterere, aut aliam desponsare, adulterii cujusdam spiritualis species Patribus visum fuit; præterquam quod transcursiones de una ad aliam Ecclesiam, ipsis Ecclesiis perniciosas, & populo scandalosas existimarent; nec aliunde quàm ex avaritia vel ambitione procedere.

Et quidem à tempore, quo Ecclesia pleniori pace sub Constantino frui cœpit; atque temporalibus magis abundare, necesse fuit huic avaritiæ ac ambitioni frænum per sacros Canones injicere.

VI. „Propter multum tumultum (ait Canon 15. Nicæ„nus) & seditiones quæ fiunt, omnino visum est, ut con„suetudo, quæ præter Canonem in nonnullis partibus in„venitur, tollatur; ut à civitate in civitatem nec *Episcopus*, „nec Presbyter, nec Diaconus *transeat.* Si quis autem post „sanctæ & magnæ Synodi definitionem tale quippiam ag„gressus fuerit, vel se rei ejusmodi dederit, quod factum „erit, omnino reformabitur, & Ecclesiæ restituetur, cui „Episcopus vel Presbyter ordinatus fuerit."

VII. Hunc Canonem, ejusque rationem perpendens Eusebius Cæsariensis, qui Concilio Nicæno intertuerat, recusavit relicta Ecclesia Cæsarienti ad Antiochenam transire: cujus factum laudans Constantinus in litteris ad Euse-

Euſebium datis dixit: „Rectiſſimè fecit Prudentia tua, „quæ & mandata *DEI*, & *Apoſtolicam* atque *Eccleſiaſticam* „Regulam cuſtodire ſtatuit, Epiſcopatum Antiochenſis „Eccleſiæ repudians, & in eo potiùs permanere deſide- „rans, quem *DEI mandato* ab initio ſuſcepiſſet „ Apud Euſebium *lib.* 3. *de vita Conſtantini cap.* 61. editionis Valeſianæ.

Quaſi diceret; rectiſſimè fecit, quòd Eccleſiam cui *DEI mandato* ab initio fuiſti mancipatus, non deſerueris; ſive repudiaveris alia deſponſatâ.

VIII. Non obſtante æquiſſima hac Apoſtolica & Canonica regula à Synodo Nicæna expoſita & probata, Epiſcopi plures præſertim Ariani, crebris mutationibus & translationibus, eo tempore, omnes Orientis Eccleſias perturbabant; idque tum ambitione, tum avaritia ducti; tum etiam ut hæreſim ſuam latiùs ſpargerent: exemplum ſecuti Ducis ſui Euſebii, qui primum Birytii Epiſcopus, deinde Epiſcopatum Nicomediæ; poſtea Conſtantinopolis ambivit & obtinuit, ope Imperatoris Conſtantii: „ Quin etiam depoſitis Epiſcopis Orthodoxis, aliquando „relegatis, imò & necatis, in eorum Epiſcopatus transfe- „rebant Ariani ſuarum partium Epiſcopos: ut conſtat ex „epiſtola Synodi Alexandrinæ, relata ab Athanaſio in 2. „*Apologia de fuga ſua*, & in *epiſtola ad vitam ſolitariam degentes* „*tom.* I. „

IX. Hiſce ut occurrerent; Patres Sardicenſes graviore ſanctione & pœna coërcendas haſce tranſmigrationes cenſuere. Itaque Oſius Præſes Concilii, Patres alloquens dixit: „ Non minùs mala conſuetudo, quàm pernicioſa *cor-* „*ruptela* funditus eradicanda eſt: ne cui liceat Epiſcopo „de civitate ſua ad aliam tranſire civitatem. „ Deinde hanc hujus *corruptelæ* rationem notandam, ac utinam non modernarum translationum ordinariam cauſam, ſubjicit: „ *Manifeſta* eſt cauſa, qua hoc facere tentant: cum nullus „in hac re inventus ſit Epiſcopus, qui de majori ad mino- „rem tranſiret. Unde *apparet avaritiæ ardore* eos inflamma- „ri, & *ambitioni* ſervire, & ut dominationem agant. Si „omnibus placeat, hujuſmodi pernicies ſæviùs & auſtriùs „vindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui „talis eſt. Reſponderunt univerſi: *Placet.* „

Can. II. ita habet: „ Oſius Epiſcopus dixit: Etiamſi ta- „lis aliquis extiterit temerarius, ut fortaſſis excuſatio- „nem afferens, aſſereret, quòd populi litteras acceperit, „cum manifeſtum ſit, potuiſſe paucos præmio & mercede „corrumpi eos, qui ſinceram fidem non habent, ut cla- „marent in Eccleſia, & ipſum petere viderentur Epiſco- „pum, omnino has fraudes damnandas eſſe arbitror, ita „ut nec laicam in fine communionem talis accipiat: Si vo- „bis omnibus placet, ſtatuite, Synodus reſpondit: *Placet.* „

X. Communione ergo laica, nec in fine vitæ donandos Epiſcopos, contra Canonicas Sanctiones de una ad aliam migrantes Eccleſiam decernit Canon. ad quem rigorem reflectens Ariſtenus ait: „ Hoc enim inauditum & horren- „dum eſt, ut neque in diſceſſu communione dignus cen- „ſeatur, quod alibi in Canonum ullo non invenies cuili- „bet impoſitum & inflictum peccato. „

A vero forſan non aberravit Ariſtenus Auctor Græcus, ſi ad Orientales reflexerit Eccleſias: nam ipſe Morinus *lib.* 9. *cap.* 19. *de Pœnit.* fatetur, in Orientalibus nulli unquam crimini hanc pœnam impoſitam fuiſſe: in aliquibus tamen Eccleſiis, primis ſæculis, tria crimina, nimirum idololatriam, homicidium, & mœchiam hac pœna fuiſſe vindicata: id eſt, illis, qui horum aliquod admiſiſſet, etiam in fine vitæ reconciliationem denegatam fuiſſe, *diffiteri, ut opinor*, ait Morinus, *nemo poterit, qui antiquorum teſtimonia de hac re tantiſper animo verſaverit.*

Cum ergo mœchiæ carnali olim in aliquibus Eccleſiis impoſita legeretur hæc pœna; eandem hic imponi non abs re cenſuit Synodus Sardicenſis, ut notavit Chriſtianus Lupus ſcribens: „ Epiſcopi enim ſine competenti cauſa „translatio eſt *Spirituale adulterium*, nequaquam minus „carnali, cui eandem pœnam antiqua Eccleſiæ diſciplina „inflixit. „ In Scholis ad *Dictatum Gregorii VII. Can.* 13.

Si ergo ex rigore & atrocitate pœnæ liceat arguere de enormitate delicti, expendant Epiſcopi, qui tam facilè paupere & humili Eccleſia deſertâ ad ditiorem ac honorabiliorem tranſeunt, quanti peccati periculo ſe exponant.

XI. Canonis I. fragmentum refertur in *Cap.* I. ✠ *De Clericis non reſidentibus.* Canon verò 2. relatus eſt in *Cap.* 2. ✠ *De Elect.* Sed Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator reflectens ad pœnam hoc Canone indictam, ſcilicet, privationem communionis *Laicæ*, etiam in *fine vitæ*; eamque diſciplinæ ſui temporis diſſonam videns, addidit hanc parentheſim, *niſi de hoc pœnituerit*, non ſolum contra omnium Latinorum & Græcorum Codicem, atque ipſius priſtinæ Decretalium compilationis fidem, verum etiam contra manifeſtum Canonis ſenſum. Ut vel hinc appareat, quàm neceſſarium ſit ad ipſos fontes, è quibus ſua deſumpſit Raymundus; recurrere, ut genuinus Canonum ſenſus habeatur.

Innumeri ſunt Eccleſiæ Canones, & Pontificum Decreta; hanc diſciplinam ſtabilientes Canoneſque Nicænos & Sardicenſes innovantes; quorum plures à Gratiano *causâ* 7. *q.* I. referuntur.

XII. Et quidem adeo tenax hujus diſciplinæ fuit Sedes Apoſtolica, ut primus de alia Eccleſia ad Romanam transmigraſſe dicatur Formoſus circa finem ſæculi 9. neque in omni illa horrenda barbarie, quam adverſus defunctum exercuit Stephanus VII. aliud ei improperaſſe legitur, niſi *cum Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem ſedem uſurpâſti?*

XIII. Joannes IX. Succeſſor Stephani volens reparare, quæ nimia atrocitate & odio in Formoſum attentaverat Stephanus; & ne tamen factum Formoſi ab aliis in pernicioſum exemplum traheretur hunc in Concilio Romano anno 940. Canonem edidit: „ Quia neceſſitatis causâ de „Portuenſi Eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad Apoſto- „licam Sedem provectus eſt, ſtatuimus & omnino decer- „nimus, ut id in exemplum nullus aſſumat, præſertim „cum ſacri Canones hoc interdicant, & præſumentes tan- „ta feriant ultione, ut etiam *in fine Laicam eis prohibeant* com- „munionem; quippe quòd neceſſitate aliquoties inductum „eſt, neceſſitate ceſſante in auctoritatem ſumi non eſt „permiſſum. „

XIV. Hic Canon dum oſtendit, quantopere ſacri Canones tranſmigrationes Epiſcoporum, quarum avaritia vel ambitio cauſa eſt, averſentur, unà quoque oſtendit, translationem Epiſcopi, quam neceſſitas aut utilitas Eccleſiæ exigit hac prohibitione non comprehendi. Tunc enim non tam dicuntur Epiſcopi ſuam Eccleſiam deſerere, repudiare, aut ad aliam migrare, aut invadere; quàm cogente neceſſitate aut utilitate Eccleſiæ ab Eccleſia avelli & ad aliam protrudi ſive transferri.

Hanc diſtinctionem manifeſtè ſupponit antiquus Canon 14. Apoſtolorum: „ Epiſcopo non liceat ſua relicta „Parochia ad aliam tranſire, etiamſi à pluribus cogatur, „niſi ſit aliqua cauſa rationi conſentanea, quæ eum *cogat* „hoc facere, utpotè ad majus lucrum, cum poſſit ipſe iis, „qui illic habitant, pietatis verbo conferre, idque non „*ex ſe* ſed ex *multorum Epiſcoporum judicio & maxima* exhorta- „tione. „

Et apud Gratianum legitur ex epiſtola Anteri Papæ: „ Non enim tranſit de civitate ad civitatem, nec transfer- „tur de minore ad majorem, qui hoc non ambitu nec pro- „pria voluntate facit, ſed aut vi à propria ſede pulſus, aut „neceſſitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non „ſuperbè, ſed humiliter ab aliis translatus, & inthroniza- „tus eſt. „ 7. *q.* I. *can.* 34.

Plura in hanc rem ibidem recitat Gratianus, atque inter alia ex Synodo Carthaginenſi IV. *can.* 27. „ Epiſcopus de „loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat „nec quiſquam inferioris Ordinis Clericus: Sanè, ſi *utili-* „*tas* Eccleſiæ fiendum popoſcerit, *Decreto* pro eo *Clerico-* „*rum* & Laicorum *Epiſcopis porrecto*, in *præſentia Synodi* „transferatur, nihilominus alio in locum ejus Epiſcopo „ſurrogato. „

Etiam antiquum in hanc rem Canonem; atque plura antiquorum & ſanctorum Epiſcoporum exempla profert Socrates *lib.* 7. *hiſt. Eccleſ. c.* 35.

XV. Inſuper ex citatis Canonibus & aliis innumeris veteris diſciplinæ monumentis & hiſtoriis compertum eſt, ad Metropolitani & Epiſcoporum Comprovincialium cognitionem olim ſpectaſſe, an ex translatione hujuſmodi emerſura ſit utilitas Eccleſiæ tanta: aut ea urgeat neceſſitas, ut omnibus expenſis meritò Epiſcopus à vinculo quo Eccleſiæ ſuæ tenetur alligatus, abſolvatur, & alteri alligetur.

Et Canon Antiochenus 16. apertè quoque ſupponit Epiſcopum auctoritate Synodi Provincialis, quam *perfectam* Synodum vocat, de Eccleſia in Eccleſiam transferri poſſe; quam diſciplinam usque ad ſæculum decimum inconcuſſam manſiſſe oſtendit Thomaſſinus; atque circa illa tempora paulatim ad Sedem Apoſtolicam devolvi cœpiſſe Epiſcoporum translationes; utpotè quæ *majoribus cauſis*, quæ ſub idem tempus Sedi Apoſtolicæ reſervari cœperunt, tunc annumeratæ fuerunt. *De diſc. Eccl. part.* 3. *lib.* 2. *c.* 40.

XVI. Hinc in epiſtolis illis, quas primis Romanis Pontificibus ſuppoſuit, neſcio quis Pſeudo-Iſidorus circa ſæculum nonum, integra adhuc circa translationes Epiſcoporum elucet Synodorum Provincialium auctoritas: „ Nam (ait ſuppoſititius ſive fictus Anterus in citata epiſto- „la) ſicut Epiſcopi habent poteſtatem ordinare regulari- „ter Epiſcopos, & reliquos Sacerdotes, ſic quoties utili- „tas, aut neceſſitas coëgerit, ſupradicto modo & *mutare*, „& inthronizare poteſtatem habent. „

Additur quidem apud Gratianum: *Non tamen ſine Sa-*

cro-

sacrosanctæ Romanæ Sedis auctoritate & licentia; sed uti rectè notarunt Correctores Romani, hæc verba non leguntur in Epistola Anteri, neque in Panormia, neque apud Burchardum & Ivonem.

Non obscurum sanè argumentum, tempore Pseudo-Isidori, id est circa sæculum IX. adhuc constantem fuisse disciplinam, quæ Synodis Provincialibus translationes Episcoporum tribuit.

XVII. Sæculo verò XII. quò Gratianus decretum suum compilavit, eas Sedi Apostolicæ fuisse delatas; ac propterea dictam clausulam epistolæ Anteri fuisse adjectam.

XVIII. Igitur cum magna moderatione intelligi oportet, quod scripsit Innocentius III. Decano & Capitulo Andegavensi, & refertur in *Cap.* 2. ✠ *De translat. Episc.* Non enim humana, sed potiùs *Divina potestate* „ conjugium spirituale dissolvitur, cùm per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem „constat esse Vicarium Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia „removetur: & ideo tria hæc, quæ præmisimus, non tam „*constitutione Canonica*, quàm *institutione Divina* soli sunt Romano Pontifici reservata. "

Et rursus in *Cap.* 3. *eodem titulo* dicit: „ Potestatem transferendi Pontifices, ita sibi retinuit Dominus & Magister, quod soli B. Petro Vicario suo, & per ipsum Successoribus suis, speciali privilegio tribuit & concessit, sicut testatur antiquitas, cui decreta Patrum sanxerunt „exhibendam reverentiam. Et evidenter asserunt sacrorum Canonum sanctiones. Non enim homo sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, „sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate „vel utilitate pensata, non humana, sed *Divina* potius auctoritate dissolvit. "

Hæc, inquam, non severè ad rigorem expressionis sunt accipienda, sed benigna interpretatione mollienda. Neque enim quidquam evidentius, quàm vinculum conjugii spiritualis inter Episcopum & Ecclesiam sola auctoritate humana inductum, eadem quoque dissolvi; illúdque multis sæculis non solius Romani Pontificis, sed & Synodorum Provincialium auctoritate fuisse dissolutum; atque cessiones ac translationes Episcoporum earum auctoritate fuisse factas.

XIX. Quid igitur voluit Pontifex, dum asserit, *non tam constitutione Canonicâ, quàm institutione Divina soli sunt Romano Pontifici reservata*; scilicet, translatio, depositio & cessio Episcoporum? Ludovicus Thomasinus aliique nonnulli credunt, Pontificem voluisse, translationem, depositionem & cessionem Episcoporum *Divina* dispositione reservatam, quatenus scilicet *Primatûs jure Divino* a Christo collati Petro & ejus Successoribus Romanis Pontificibus, appendix quædam est jus illud cognoscendi *de causis majoribus*; atque Episcopos rationem habuisse hujus Primatus, cùm *causas majores*, inter quas est *translatio Episcoporum*, ad Sedem Apostolicam referendas sanxere. Ita Thomasinus *part.* 4. *de Discipl. Eccles. lib.* 2. *c.* 56. *n.* 7.

Et quidem hanc suam fuisse mentem, insinuat *epist.* 16. *lib.* 1. ad Capitulum S. Anastasiæ scribens: „ Ex illo singulari *excellentiæ privilegio*, quòd *Unigenitus ille Filius JESUS* „*Christus* Apostolorum Principi *Petro* concessit, *sanctorum* „*Patrum postmodum instituta manarunt*, ut *majores causæ* ad Sedem Apostolicam perferrentur. " Idem innuit epistola 48. ad Patriarcham Antiochenum, cujus fragmentum propositio subserviens legitur in *Cap.* 1. ✠ *de translat. Episcopi.*

XX. Quidquid sit, illud certum est, juxta stabilitam jure communi Decretalium, & hodie per totam Ecclesiam receptam disciplinam, translationes Episcoporum, uti & cessiones soli Romano Pontifici esse reservatas; nec posse sine ejus expressa licentia Episcoporum à vinculo quo suæ Ecclesiæ est alligatus, absolvi; nequidem auctoritate *Legati à latere* sine speciali Sedis Apostolicæ indulto *Cap.* 3. ✠ *De Officio Legati.*

XXI. Ulterius cùm translatio fieri nequeat, nisi Ecclesia à qua fit translatio vacet, & alteri de novo provideatur, hinc usu notorio receptum est, quod ubi Reges ad Episcopatus jus nominandi habent, nequaquam sine consensu Regis translatio fieri possit.

„ Necesse est (inquit Rebuffus in praxi titulo *de translatione Episcopi*) Regem translationibus Episcoporum consentire, cùm ejus intersit, tanquam Fundatoris; alioquin appellaretur ab abusu. "

Imò nec solus Regis consensus seu approbatio sufficit, sed debet insuper in ipsa Bulla provisionis fieri mentio nominationis Regiæ; quemadmodum solemni Arresto aliquando decisum esse refert Joannes Tornet in sua collectione Arrestorum *Litt. R. cap.* 82. Et ita passim videmus, etiam in Belgio, ad nominationem Regiam Episcopos transferri.

XXII. Porrò licèt mutata nonnihil sit disciplina quoad ipsam translationis formam, semper tamen mansit & manebit inconcussa Patrum Regula, quòd nonnisi necessitate aut utilitate cogente, translationes Episcoporum fieri possint; nec minus hodie, quàm ætate SS. Patrum culpabiles sunt Episcopi, qui avaritia aut ambitione ducti, de una Ecclesia migrant ad aliam.

Unde in dictatu vulgo Gregorio VII. adscripto Canone 13. dicitur: *Quòd Papæ liceat de Sede ad Sedem*, NECESSITATE COGENTE, *Episcopos transmutare.*

Et inter monita Cardinalis Bellarmini ad Clementem VIII. hoc unum erat: „ Translatio Episcoporum secundùm Canones & usum veteris Ecclesiæ, non debet fieri, „nisi ob *Ecclesiæ necessitatem*, vel *majorem utilitatem*. Nec „enim institutæ sunt Ecclesiæ propter Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc autem quotidie fieri translationes videmus, ea solum de causa, ut Episcopi honore „vel opibus augeantur. "

De hac veritate non minùs persuasus ipse Pontifex, quàm ipse Bellarminus, respondit: *Nos cum difficultate transferimus, & non defuimus monere Principes per nos & per Nuntios nostros.*

TITULUS XVI.

De Cura Episcopali.

CAPUT I.

Quomodo Episcopi successerint in locum Apostolorum?

1. *Christus in opere sibi injuncto socios habere voluit.*
2. *Ad hoc elegit specialiter duodecim Apostolos.*
3. *Hos misit sicut ipse missus erat à Patre.*
4. *Dedit Apostolis etiam potestatem alios mittendi.*
5. *Apostoli in suos successores transmiserunt quæ pro regimine Ecclesiæ essent necessaria.*
6. *Probatur Episcopos esse Apostolorum successores.*
7. *Quæ Apostolis ut* Episcopis *commissa fuerunt, in Episcopos transmissa sunt.*
8. *Nequaquam quæ Apostolis ut* Apostolis *erant propria; & quæ illa sint?*
9. *Episcopatus plenitudinem Sacerdotii continet; & in quo hæc plenitudo consistat?*

I. Redemptor humani generis Christus Homo Deus, missus à Patre ut perficeret opus ejus; nimirum conversionem hominum ad fidem per prædicationem Evangelii socios habere voluit & ministros; quorum operâ ad ejusdem Evangelii prædicationem uteretur, & quibus idem opus committeret.

II. Ad hoc igitur ex numerosa discipulorum turba duodecim elegit, *quos & Apostolos nominavit*; quos familiaritate continua, verbis & factis optimè instructos, deinde ad prædicationem Evangelii mitteret, tanquam testes oculatos vitæ, doctrinæ, & resurrectionis suæ: *Et vos*, ait illis, *testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.*

III. Hos igitur misit prædicare, & Evangelizare; atque post resurrectionem totum illud officium, quod ipse acceperat à Patre, perficiendum generali mandato commisit dicens: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos.* Joan. 20. Ad idem nimirum opus perficiendum: quod quidem ipse Christus à Patre missus, tanquam præcipuus, propria auctoritate, propriáque doctrina hic existens in terris visibiliter exercuit, *circumeundo civitates & castella*; ipsi verò tanquam ejus ministri, auctoritate *delegata* & doctrina eis tradita ac infusa & experimentali continuarent; & quod ipse cœperat, ipsi prosequerentur.

IV. Verùm Christus, qui est ipsamet increata Sapientia, Ecclesiæ suæ, quam tanquam aciem castrorum ordinatam, Ducibus, Tribunis & Centurionibus bene instructam esse voluit, haud sat prospexisset, si solis eam Apostolis ita commendasset, ut illis extinctis, utpote mortalibus, nulli alii succederent in eodem gubernandi munere.

Verum quidem est, quod Christus tametsi non amplius visibiliter cum hominibus converfetur, tamen Ecclesiam sponsam suam non omnino deserat, sed Spiritu suo perpetuò præsens, eam ipsemet regat adhuc & gubernet tanquam Caput & Dominus; cui promisit se ad futurum usque ad consummationem sæculi; nihilominus uti voluit ministris & operariis, qui ipsius nomine ea exhibeant ministeria, quæ opere peraguntur corporali, & visibili.

Hi primi fuere Apostoli ab ipsomet Christo, ut dixi, electi, & ad hoc munus assumpti; qui tamen, ut ipsi etiam possent aliquo modo esse perpetui in Ecclesia, dedit, & eis potestatem, alios eligendi & assumendi ad idem opus, sicut ipse eos elegerat, & assumpserat. Dixit igitur illis: *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos;* cum commissione & mandato generali; ut sicut ipse habuit à Patre mandatum generale docendi, instruendi & convertendi mundum ad cognitionem veri Dei, & Ministros ad hoc necessarios, necessaria auctoritate instructos deputandi; ita & ipsi haberent idem officium & mandatum, cum eadem potestate Ministros eligendi simili auctoritate instructos; idque continuatâ successione usque ad consummationem sæculi.

V. Apostoli ergo auctoritate à Christo sibi delegatâ, quidquid pro Ecclesiæ debita administratione necessarium erat, in Episcopos tanquam legitimos Successores transfugerunt.

VI. Hinc illud Psalmistæ: *Pro Patribus nati sunt tibi filii* sic exponit Augustinus: «Patres missi sunt Apostoli, pro *Apostolis* filii nati sunt tibi, *constituti sunt Episcopi*. Hodie enim *Episcopi*, qui sunt per totum mundum, unde nati sunt? Ipsa Ecclesia Patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in *Sedibus Patrum*. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos per quos nata es, de prole tua tibi crevit paternitas, *pro Patribus tuis nati sunt tibi filii*.» In Psalm. 44.

S. Cyprianus ad Cornelium Papam scribit: «Hoc vel maxime, Frater, laboramus, & laborare debemus, ut unitatem à Domino, & per Apostolos nobis *Successoribus*, traditam, quantum possumus, obtinere curemus.» *Epist.* 42. Item «Christus dicit ad Apostolos, ac per hos ad omnes Præpositos qui *Apostolis vicariâ ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit*.» Epist. 69.

Apud nos Apostolorum locum, ait Hieronymus, *Episcopi tenent*.

Et S. Gregorius: «*Horum* profectò (Apostolorum) nunc in Ecclesia *Episcopi* locum tenent, ligandi atque solvendi authoritatem suscipiunt, qui *gradum regiminis* sortiuntur.» *Homil. 26. in Evang.*

His aliisque Patribus inhærens Synodus Tridentina declarat, *Episcopos*, qui in *Apostolorum locum successerunt*, ad Ordinem Hierarchicum præcipue pertinere. *Sess. 23. de Ordine c. 4.*

VII. In ipsam ergo Apostolicam auctoritatem succedunt Episcopi, ita nimirum, ut quidquid potestatis Episcopalis, id est, ad regimen Ecclesiæ spectantis Apostoli habuerant, id ab ipsis in Episcopos, tanquam eorum in Ecclesiæ administratione & regimine Successores transfusum sit.

VIII. Ea verò, quæ Apostolis non ut Episcopis, sed ut Apostolis sunt propria; neque debito Ecclesiæ regimini & administrationi sunt necessaria, nisi forte ad tempus, in Episcopos non transierunt; neque in his Apostolis successerunt: ut propterea non *Apostoli*, sed simpliciter *Episcopi* dicantur.

Verbo, succedunt Apostolis in *regiminis* Ecclesiastici *ministeriali* potestate, nequaquam vero in hoc, ut sint testes vitæ, doctrinæ, & Resurrectionis JESU CHRISTI Domini nostri, & sanè testes *oculati*; neque in eo, quod à Christo *immediatè* eligantur, & ad evangelizandum mittantur: neque in multis gratiis & prærogativis; ut in *copia* Spiritus sancti, in *doctrinæ infallibilitate* in *plenitudine scientiæ*, in *dono linguarum & miraculorum*, &c. In his enim Apostolorum proprietatibus nulla datur successio *ordinaria* in Ecclesia: fuerunt enim dona & privilegia *Apostolatûs propriè dicti*; in quem Episcopi non successerunt: Quidquid verò reliquæ potestatis ac officii habuere Apostoli, id totum fuit Episcopale; & in Episcopos tanquam eorum Successores pro regimine suarum Diœcesium *plenariè* transfusum est.

IX. Episcopatus ergo *per se* plenam regiminis Ecclesiastici potestatem, & ipsius Sacerdotii plenitudinem continet: adeo ut Episcopi, præveniendo omnem Ecclesiæ restrictionem seu limitationem, eandem in regimine Ecclesiastico illimitatam, quam Apostoli habuere, auctoritatem *vi suæ* Ordinationis accipiant.

Hinc illud Clari à Mascula apud Augustinum *lib. 7. de Bapt. contra Donatist. c. 43.* «Manifesta est sententia Domini nostri Jesu Christi Apostolos mittentis, & ipsis solis potestatem sibi à Patre datam permittentis, quibus nos successimus, *eadem potestate* Ecclesiam Domini *gubernantes*.»

CAPUT II.

Episcopi vocantur ad nudum Ecclesiæ ministerium & servitutem.

1. *Ostenditur Apostolos ad laborandum vocatos fuisse.*
2. *Munus Apostolorum non nisi laboriosum fuisse.*
3. *Episcopi tanquam Apostolorum successores non nisi ad laborem vocantur.*
4. *Nomen ipsum Episcopi significat eos ad solicitudinem & laborem esse vocatos.*
5. *Monitum Synodi Tridentinæ ad Episcopos.*
6. *Dictum Doctoris Clictovii contra illos qui onus Episcopale in Vicarios conjiciunt.*

I. SI eas Apostolorum prærogativas, quæ dona fuêre temporis, potiùs quàm personarum, ut loquitur Augustinus, exceperis, unice ad Ecclesiæ ministerium ac populi instructionem, & ipsius Ecclesiæ spiritualem ædificationem ministerialem vocati fuere, ut propterea Apostoli, seipsos tanquam simplices Ministros & Operarios ad laborandum in vinea Domini, eámque excolendam reputaverint; atque eundem in finem ad idem ministerium sibi Successores ordinaverint.

Ita Paulus vocat se *Ministrum Evangelii* & Ecclesiæ: *Cujus ego Ecclesiæ*, inquit *factus sum Minister secundum dispensationem DEI, quæ data est mihi in vos, ut impleam Verbum DEI.* Ad Colossens. 1. Et alibi plantandi & rigandi officium sibi applicat; quod est, esse merè operarios in vinea Domini: *DEI enim adjutores*, inquit, *sumus, DEI agricultura estis; omnia enim vestra sunt*, id est, in vestri gratiam; quasi diceret, omnia quæ agimus tanquam Dei Adjutores & Operarii in vestri gratiam & profectum spiritualem facimus.

Unde & ipse Christus *dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum* IN OPUS MINISTERII, IN ÆDIFICATIONEM *Corporis Christi*. En opus Ministerii ad quod Apostoli & Pastores vocantur; nimirum ad ædificationem Corporis Christi, quod est Ecclesia.

II. Rectè ergo Os verè aureum S. Chrysostomus recensens munera Apostolorum, non nisi laboriosa, obsequiosa ministerialia protulit: «*Columnæ* quidem, quoniam virtute sua Ecclesiæ robur sunt..... *Gubernatores*, quoniam orbem terrarum viam rectam docuerunt; *Pastores*, quoniam lupos abegerunt, & oves conservaverunt; *Aratores*, quoniam spinas eradicaverunt; *Vinitores*, quoniam labruscas eradicaverunt, & semina pietatis plantaverunt.» *Serm. de Pentecoste.*

Vocati ergo fuere Apostoli eorúmque Successores ad ministerium; id est, ut vineam Domini excolant; ejus gregem custodiant & pascant, atque ad æternæ vitæ pascua perducant.

III. Hæc expendens S. Gregorius, in persona Joannis Episcopi primæ Justinianæ omnibus Episcopis scribit: «Estote in *custodia* commissi gregis *vigilantes atque soliciti*, & disciplinæ zelo districti, ne Lupus insidians, nec ovile turbare Dominicum, nec nocere ovibus aliqua fraudis occasione prævaleat. Animarum lucrum tota mentis intentione *ferre* festinate: nomen nos *Pastoris, non ad quietem*, sed *ad laborem* suscepisse cognoscite. Exhibeamus ergo in opere, quod signamur in *nomine*. Sacerdotii prærogativam si recta consideratione pensemus, *solicitis & bene gerentibus* in honore, *negligentibus* autem profectò erit in onere. Sicut igitur *laborantes*, & circa animarum salutem *solicitos* hoc nomen ante Deum æternam ducit ad gloriam; ita *desides* ac *torpentes urget ad pœnam*.» Lib. 4. epist. 8.

IV. Et S. Augustinus *lib. 19. de Civit. DEI c. 19.* apud Gratianum 8. *qu.* 1. *Can.* 11. ex ipso nomine *Episcopi* ostendit, Episcopum ad curam & laborem vocari; onúsque Episcopale, non nisi cogente charitate esse suscipiendum. Verba ejus sunt: «*Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Exponere voluit, quid sit Episcopatus: quia nomen est *operis*, non honoris. Græcum est enim, atque inde ductum vocabulum, quòd ille, qui præficitur, eis, quibus præficitur, superintendit, curam eorum scilicet gerens: ἐπὶ quippe, super, σκοπὸς verò intentio est. Ergo Episcopos,

»pos, si velimus, Latinè superintendentes possumus dicere: ut intelligat non esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque à studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. »Locus vero superior, sine quo regi populus non potest, »etsi ita teneatur, atque administretur, ut decet, tamen »non decenter appetitur. Quamobrem otium sanctum »quærit charitas veritatis: negotium justum suscipit *necessitas charitatis*: quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem: sed »nec sic omnimodo veritatis delectatio deserenda est, ne »subtrahatur illa suavitas, & opprimat ista necessitas.«

V. Itaque optandum esset, (verbis loquor Synodi Tridentinæ *Sess. 25. cap. 1. de Reform.*) «ut ii, qui Episcopale »Ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes agnoscant! »ac se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum, sed ad *labores & sollicitudinem* pro Dei gloria vocatos »esse intelligant.«

VI. Videant ergo hi qui se Apostolorum Successores esse gloriantur, ne dum rejecto in alios pondere diei & æstus reservatis sibi honoribus & divitiis, in ipsis verificetur quod dictum refertur de similibus à Jodoco Clichtoveo Doctore Sorbonico: *adibunt hujusmodi per* VICARIOS *paradisum*, IN PERSONA *inferos*. Apud Espencæum *lib. 3. digress. c. 2.*

CAPUT III.

Quisque Episcopus hodie habet distinctam Diœcesim, extra quam jurisdictionem aut Pontificalia exercere nequit.

1 *Christus Apostolos non misit ad certam Ecclesiam, sed in universum mundum.*
2 *Ipsi certas orbis partes singuli delegerunt.*
3 *Apostoli certas Ecclesias fundabant, & his proprios Episcopos assignabant, idque cum potestate etiam alios ordinandi.*
4 *Tempore Apostolorum etiam Episcopi peculiaribus Ecclesiis alligati, quamvis multi, inter quos tamen nullum erat essentiale discrimen.*
5 *Post tempora Apostolorum singulis Episcopis sua fuit assignata Ecclesia.*
6 *Episcopis interdictum fuit quidquam in aliena Diœcesi ordinare aut agere sine licentia Ordinarii.*
7 *Synodus Tridentina interdixit Episcopis exercere* Pontificalia *in alterius Diœcesi sine licentia Ordinarii.*
8 *Quis in decreto Concilii Tridentini dicatur Ordinarius.*
9 *Episcopus in loco* simpliciter exempto *suæ Diœcesis potest* Pontificalia *exercere.*
10 *Archiepiscopus in Diœcesi sui Suffraganei* Pontificalia *ordinarie exercere non potest.*
11 *Quid sub nomine* Pontificalium *contineatur?*
12 *Non potest Episcopus in aliena Diœcesi Missam in* Pontificalibus *celebrare, nec solemnem benedictionem impertiri sine licentia Ordinarii.*
13 *Archiepiscopi vel Primates non possunt extra suam Diœcesim incedere* cruce elevata.
14 *Actus* voluntariæ *jurisdictionis usum* Pontificalium *non exigentes in aliena Diœcesi expediri possunt.*

I. CHristus Dominus ascensurus ad Patrem, & Ecclesiam suam visibiliter derelicturus dixit Apostolis: *Euntes in mundum* UNIVERSUM *prædicate Evangelium* OMNI *creaturæ*. Deinde subdit sacer Textus: *Illi autem profecti, prædicaverunt* UBIQUE *Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis*. Marci 16.

II. Nequaquam ergo Christus Apostolos suos ad *certam* ac limitatam orbis *partem* misit; sed in mundum *universum*, ut docerent *omnes* gentes, & prædicarent *ubique*.

Verùm cùm singuli non possent *ubique* prædicare Evangelium, & actualiter operi Apostolico incumbere, sed tantùm in ea orbis parte, in qua præsentes erant, initio quidem, ex communi mutuoque consensu, non tamen sine interna Spiritûs sancti inspiratione, quia pauci erant, ut tanquam testes *oculati vitæ* & doctrinæ Christi ejúsque Resurrectionis, Evangelium per *universum* mundum disseminarent, admodum latas & diffusas orbis partes, seu ut hodie loquimur, Diœceses singuli sortiti sunt: adeò ut etiam integra ac latissima Regna pro sua quisque Diœcesi haberet; in qua *actu* quisque operaretur.

III. Adhæc quocunque Apostoli perveniebant, non solùm Evangelizabant atque populos docebant, & Ecclesias fundabant, sed etiam proprios Episcopos creabant, quibus Ecclesias noviter fundatas commendabant; ac insuper quo ipsi pertingere non poterant, Discipulos in doctrina Christi ritè instructos & ordinatos ablegabant; idque rursus ad amplas Diœceses; & cum potestate alios constituendi & ordinandi.

Exemplum habemus in Apostolo Paulo, qui Titum reliquit Cretæ, *ut ea*, ait, *quæ desunt corrigas, &* CONSTITUAS *per civitates* PRESBYTEROS, *sicut & ego disposui tibi*. Ad *Titum* 1. cujus prius operâ confirmaverat alias quoque Ecclesias, Dalmaticam, & Corinthiacam.

IV. Ut proinde dubitari nequeat, tempore quoque Apostolorum fuisse Episcopos, qui non secus quàm Apostoli, indiscriminatim per orbem & varias Regiones discurrentes, semina Evangelii mitterent; alios verò particularibus partibus orbis seu Ecclesiis adstrictos & destinatos, quod tamen nullum inter illos essentiale discrimen constituebat.

V. Post mortem vero Apostolorum, cernens Ecclesia ex indiviso illo regimine non rarò oriri confusionem & perturbationem in Ecclesiæ regimine, *singulis Pastoribus* (uti loquitur S. Cyprianus) *portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet.*

VI. Hæcque disciplina confusioni tollendæ adeò necessaria visa fuit, ut eam Ecclesia in hodiernam usque diem conservaverit, variisque Canonibus frequenter stabilierit; interdixeritque severè Episcopis, in aliena Diœcesi nec quidquam ordinare aut agere sine licentia Episcopi Diœcesis illius.

«Episcopus (inquit Synodus Antiochena anno 341. *Can.* »22.) in alienam civitatem, quæ ei subjecta non est, non ascendat, nec in Regionem, quæ ad eum non pertinet, ad »alicujus ordinationem: nec Presbyterum nec Diaconum »constituat in locis alteri Episcopo subjectis, nisi cum voluntate proprii illius Regionis Episcopi; si quis autem tale »quid ausus fuerit, irrita sit ordinatio, & ipse à Synodo puniatur.«

Apud Gratianum 9. *quæst.* 2. *Can.* 7. ubi plures antiquos Canones in eandem rem profert.

VII. His insistens novissimè Synodus Tridentina *Sess. 6. cap. 5. de Reformat.* ait: «Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, »nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in personas »eidem Ordinario subjectas tantum; si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic Ordinati ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi.«

VIII. Ordinarius cujus Licentia hic desideratur, dicitur, qui jurisdictionem & auctoritatem Episcopalem in loco obtinet, sive sit Episcopus, sive alius Prælatus non Episcopus, Episcopalem tamen jurisdictionem vel ex privilegio, aut Jure communi obtinens.

Unde Capitulum Sede vacante, aut ejus Vicarius exercitium Pontificalium Episcopo extraneo concedere potest.

Eodem ex capite eandem Licentiam impartiuntur Abbates aliique Prælati non *simpliciter* exempti; sed *nullius* Diœcesis, qui Episcopalem jurisdictionem ex privilegio, aut inveterata consuetudine exercent. Adeò quidem, ut nec vicinior Episcopus, qui ad visitanda similia loca in Concilio Provinciali, juxta Decretum Concilii Trident. *Sess. 24. cap. 9. de Reformat.* electus est, Pontificalia sine hujusmodi Abbatis, aut Prælati Licentia exercere queat; uti notat Zypæus *Resp. 1. de Excess. Prælat.*

IX. In loco autem *simpliciter exempto*; quique manet illius Diœcesis intra cujus fines situs est; nullus Episcopus sine Licentia Ordinarii illius Diœcesis Pontificalia exercere potest: ipse vero Episcopus Diœcesanus in simili loco exempto, absque consensu Superioris illius loci, *Pontificalia* agere potest: idque ob reliquias jurisdictionis, quas Episcopus in loca quantumvis exempta suæ Diœcesis retinet. Quare dici non potest, hoc casu, Episcopum in aliena Diœcesi Pontificalia exercere. Et ita judicatum fuit à Concilio Privato Regio pro Episcopo Audomarensi contra Abbatem & Conventum S. Bertini in civitate Audomarensi 21. Augusti 1593. & rursus 25. Septembris ejusdem anni; uti refertur in Registro MS. Archiepiscopatus Mechliniensis Cent. 2. *art.* 88.

X. Aliud est de Archiepiscopo quoad Diœceses suorum Suffraganeorum. Cum enim in his jurisdictionem ordinariam non obtineat, citra consensum Ordinarii in his exercere Pontificalia nequit, si casum visitationis excipias. Vide Zerolam in praxi V. *Archiepiscopus.* & Zypæum in Jure novo *Tit. de Excess. Prælat. num.* 1. item Cardinalem de Luca ad *Concil. Trident. disc.* 6.

XI. Sub exercitio Pontificalium à Synodo Tridentina comprehenditur, non tantum Ordinum collatio, quamvis præcipuè ad eam respiciant verba Decreti, sed & alia, quæ aliquam jurisdictionem aut Episcopalem sive Pontificalem auctoritatem requirunt, & præ se ferunt.

XII. Unde nec Missam quidem in Pontificalibus citra licentiam Ordinarii celebrare posse plures docent; atque no-

vissimè Cardinalis De Luca in annotationibus ad Concilium Tridentinum *disc. 6.* qui addit, nec Mozzettam deferre, nec benedictionem impertiri posse; quod ille Pontificalium ornamentorum publicus & solemnis usus aliquam jurisdictionis speciem referat in utente. Et quidem dum Baculus Pastoralis Episcopo in ordinatione traditur, ex præscripto Pontificalis dicitur: *Accipe Baculum* PASTORALIS OFFICII, *ut sis in corrigendis vitiis piè sæviens, &c.*

Hinc evidens est, Baculum Pastoralem, jurisdictionis, & superioritatis cujusdam esse signum; quod & de reliquis ornamentis Pontificalibus facilè esset ostendere. Et hæc Doctorum opinio conformis est modernis Belgii moribus, qui nullum extraneum sine consensu Ordinarii in Diœcesi in Pontificalibus celebrare permittunt: quamvis credat Zypæus in citato responso, non videri tamen ubique quoad pœnam suspensionis ex sola celebratione esse certo usu receptum.

XIII. Eodem ex capite, judicatum legitur, nec Archi-Episcopum, nec Primatem, posse extra suæ jurisdictionis terminos, *cruce elevata* procedere: eò quòd *crucis* illa solemnis delatio indicium jurisdictionis præferat: de quo consule Carolum Fevret, & ab eo citatos *tract. De abusu S. 3. cap. 2.* §. 12. & sequentibus.

XIV. Si autem agatur de actibus *voluntariæ* jurisdictionis, qui non exigunt usum Pontificalium; ut sunt provisiones beneficiorum, ac deputationes Officialium, vel delegationes causarum cum similibus, hæ in aliena Diœcesi expediri possunt; uti notat De Luca loco citato: qui addit, quod propterea prima Tonsura ab Episcopo proprio subdito in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii conferri possit: quia etiam in Camera sine Pontificalibus dari potest; & quia propriè Ordo non est, sed introductio ad Ordines.

CAPUT IV.

Cura & regimen totius Diœcesis primariò & principaliter incumbit ipsi Episcopo.

1 *Episcopus est primarius Pastor totius Diœcesis, eique cura omnis populi incumbit.*
2 *Ob hanc curam Episcopatus habitus semper fuit pro formidabili onere.*
3 *Ministri inferiores à Cura suæ Diœcesis eum non eximunt.*
4 *Presbyteri omnes sunt in adjutorium Episcoporum.*
5 *Nec Presbyteri, nec quicunque Beneficiati quidquam agere possunt in Cura animarum, nisi cum subjectione ad Episcopum.*
6 *Nulla exemptio quantumvis generalis eximere potest ab obedientia Episcopi in his, quæ concernunt curam animarum.*
7 *Quia Episcopo incumbit cura totius Diœcesis, ideo ad eum de jure communi spectat collatio omnium Beneficiorum in sua Diœcesi.*
8 *Nullus potest dare curam animarum, nisi Episcopus.*
9 *Illud etiam conforme est moribus Belgii.*

I. Spectatâ disciplinâ Ecclesiæ à primis sæculis acceptâ, & hactenus conservatâ, Episcopi in ipsa Ordinatione deputantur singuli ad suam respectivè singularem Ecclesiam sive Diœcesim, in qua actu quisque laboret, & ministerium suum impleat, juxta illud vulgare S. Cypriani: „Singulis Pastoribus portio gregis est adscripta, quam „regat unusquisque, & gubernet.“

Hujus igitur gregis cura Episcopo tanquam primario & principali Pastori incumbit; propterea Episcopos verbis Apostoli monendos duxit Synodus Tridentina *Sess. 6. cap 1. De reform* „Ut attendentes sibi & *universo gregi*, in quo „Spiritus Sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam „acquisivit Sanguine suo, vigilent, in omnibus laborent, & „ministerium suum impleant.“

Hinc Episcopum, illum esse dicit Canon 38. Apostolorum, „Cujus fidei *populus* est *creditus*, & à quo pro animabus „ratio exigetur.“

Et Canon 24. Antiochenus vult, res Ecclesiæ esse in potestate Episcopi; „Cui, ait, est *omnis* populus creditus, & „eorum *animæ*, quæ in Ecclesiam conveniunt.“

II. Hanc totius populi curam Episcopis incumbentem expendentes SS. Patres Episcopatum esse onus humeris Angelicis formidandum dicere haud dubitârunt; eosque ad indefessam ac vigilem gregis custodiam hortati fuere. „Estote (ait S. Gregorius in persona Joannis Episcopi primæ Justinianæ ad omnes Episcopos) in custodia commissi gregis vigilantes atque solliciti, & disciplinæ zelo „distincti; ne lupus insidians nec Ovile Dominicum turba„re, nec nocere ovibus aliqua fraudis occasione prævaleat. „Animarum lucrum Deo nostro tota mentis intentione fa„cere, festinate: nomen vos Pastoris non ad quietem, sed „ad laborem suscepisse cognoscite.“ *lib. 4. epist. 8.*

III. Verum quidem est, spectata Diœcesium latitudine & extensione, quæ sæpè etiam centena hominum millia complectitur, solum Episcopum haud posse omnem totius Diœcesis populum actu & continuatè pascere ac dirigere: eaque omnia facere, quæ ad spiritualem totius populi curam & Diœcesis regimen requiruntur: ideoque necessarium fuisse, ut & plures sint inferiores Sacerdotes & ministri, qui unà cum Episcopo populi curam atque Ecclesiæ regimen suscipiant. At hæc inferiorum ministrorum cura ac sollicitudo nequaquam Episcopum à totius Diœcesis cura eximit. Ipse namque est & manet totius Diœcesis Caput & principalis minister, cui omnes inferiores adjutores & administri accedunt, cum quadam ad ipsum Episcopum, in his, quæ Ecclesiæ regimen, & functiones hierarchicas spectant, dependentia & subjectione.

IV. Unde Ordinandos Presbyteros, ex præscripto Pontificalis Romani ita alloquitur Episcopus ordinans: „Tales esse studeatis, ut in *adjutorium* Moysi & duodecim „Apostolorum, *Episcoporum* videlicet *Catholicorum*, qui per „Moysen & Apostolos figurantur, dignè per gratiam Dei, „eligi valeatis.... Itaque Filii dilectissimi, quos ad nostrum „*adjutorium* Fratrum nostrorum arbitrium consecrandos „elegit, servate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ in„tegritatem.“

Post hæc orat Deum his verbis: „Quapropter *infirmi*„*tati* quoque nostræ quæsumus, hæc *adjumenta* largire; „qui quantò fragiliores sumus, tanto his pluribus indige„mus.“

Itaque constat, Sacerdotes in solum *adjutorium* Episcoporum ordinari; non quò Episcopi à cura eximantur, sed in cura sustinenda adjuventur.

V. Quin & omnia Ecclesiæ ministeria, & Ecclesiastica Officia, sive Dignitates, sive Beneficia, juxta modernum loquendi usum, & Ecclesiæ disciplinam dixeris, in adjutorium Episcoporum instituta sunt, atque ipsum Episcopum, in iis, quæ regimen Ecclesiæ, & curam populi concernunt, tanquam superiorem; & cui primariò cura incumbat; & à quo tanquam è fonte omnis Ecclesiasticæ potestas in inferiores Ministros derivatur, suspicere tenentur.

Hinc illud viri Apostolici Sancti Ignatii Martyris: „*Si*„*ne Episcopo* nemo *quidquam* faciat eorum, quæ ad *Eccle*„*siam* spectant; & honora Deum, ut omnium auctorem „& Dominum; Episcopum verò, ut *Principem Sacerdo*„*tum*; imaginem Dei referentem: Dei, inquam, propter „*Principatum*, Christi verò propter *Sacerdotium.*“ *Epist ad Trallés.*

Item illud Canonis 38. Apostolici: „Presbyteri & Dia„coni sine *licentia Episcopi nihil* perficiant: ipse enim est, ait, „cujus fidei populus est creditus, & à quo pro animabus „ratio exigetur“

VI. Quapropter nulla, quantumvis generalis ab Episcopi jurisdictione, cuicunque seu personæ seu corpori aut congregationi indulta exemptio, eximit à dependentia & subjectione Episcopali *in his*, quæ *curam* populi & *regimen* Ecclesiæ concernunt; uti infra ubi de exemptione Regularium, & ea occasione etiam Canonicorum agendum erit, ostendetur.

VII. Ulteriùs eodem ex principio profluit, vulgatissimum illud ac fundatissimum Canonistarum principium, nimirum, Episcopum esse de jure communi collatorem Beneficiorum in sua Diœcesi; ideoque qui alicujus Beneficii collationem ad exclusionem Episcopi sibi competere asserit, debere probare titulum, vi cujus contra jus commune collatio ipsi, excluso Episcopo competat. Cùm enim totius Diœcesis regimen illi incumbat, meritò etiam electio Ministrorum, quales sunt omnes Beneficiati, ei concredita censetur; sed de hoc latius in secunda parte hujus operis, ubi de Collatione Beneficiorum agetur.

VIII. Similiter, quia Episcopatus *plenitudinem* Sacerdotii habeat; atque ex ejus plenitudine in inferiores ministros defluit, nemo ea, quæ *Curam animarum* respiciunt, in ejus Diœcesi exercere potest, nisi auctoritate & facultate ab Episcopo accepta.

Quare Archidiaconum Eliensem reprehendit Alexander III. in *Cap. 4.* ✕ *De Offic. Archidiac* quod obtentu *consuetudinis* sine licentia & mandato Episcopi *Curam animarum* committere *præsumat*: „Cùm satis sit absurdum, ait, & „à *Sanctorum Patrum* institutionibus alienum, ut Archidia„conus auctoritate *propria* debeat cuilibet *Ecclesiarum Cu*„*ram* committere.“

IX. Quod & moribus Belgii consonum est. Licet enim Archidiaconi quidam, aliique nonnulli, ex privilegio vel antiqua consuetudine prætendant non tantùm quorundam Beneficiorum collationem, sed etiam eorum institutionem *authorisabilem*, sive *tituli collativam*, *Curam* tamen

men *animarum* ab Episcopo habendam esse concedunt; & licèt vi collationis aut institutionis acceptæ possessionem corporalem ipsius beneficii accipere possit beneficiatus, nequaquam tamen his, quæ *animarum Curam* spectant, se posse sine licentia Episcopi immiscere concedunt; & usu notorio comprobatur.

CAPUT V.

Episcopi jure Divino tenentur ad residentiam & qualis debeat esse illa residentia?

1 *Ex cura Pastorali sequitur obligatio residendi.*
2 *Consequentiam hanc probat Synodus Tridentina.*
3 *Eodem jure, quo Episcopo incumbit cura animarum, etiam incumbit necessitas residendi.*
4 *Nullus antiquorum negavit Episcopos jure Divino ad residentiam teneri, idque Synodus Tridentina sat patenter declaravit.*
5 *Sancti Patres non ex positivis Decretis, sed ex sacris Litteris necessitatem residendi adstruxerunt.*
6 *Episcopi non eximuntur à residentia substituendo Vicarios.*
7 *Nulla inveterata consuetudo Episcopos à residentia excusare potest.*
8 *Synodus Tridentina veteres Canones circa residentiam tanquam nunquam abrogatos innovat.*
9 *Nulla eminentia personæ Episcopum à residentia eximit.*
10 *Residentia merè corporalis non sufficit, sed debet esse laboriosa.*
11 *Ipsum verbum* RESIDERE *idenum importat.*
12 *Canones loquuntur non de residentia otiosa, sed laboriosa.*
13 *Etiam Pastores* mercenarii *corporaliter resident, & de hac re discursus Bartholomæi de Martyribus.*
14 *Decretum Synodi Aquiliensis contra otiosam rasidentiam Episcoporum.*

I. JUxta inveteratam & hactenus conservatam Ecclesiæ disciplinam, Episcopi singuli in sua ordinatione certæ Ecclesiæ deputantur, in qua actualiter officium Episcopale obeant; e qua particulari deputatione & applicatione sat patenter oritur ipsa Episcoporum in sua Ecclesia residendi necessitas.

Cùm enim quis ad Episcopatum promovetur, unà fit Pastor & minister; Christique locum in Ecclesia accipit in ea parte, in qua legitimè fuerit per Ecclesiam constitutus; quæ omnia cùm sint *personalia* ipsis personis alligata, residentiæ personalis obligationem secum trahunt.

II. Quapropter Synodus Tridentina residendi necessitatem Episcopis aliisque Ecclesiarum Rectoribus persuadere & inculcare volens, munia illa personalia Episcopis aliisque Ecclesiarum Rectoribus incumbentia proponit; atque ex illis obligationem residentiæ sua sponte profluentem educit: "Cùm *præcepto Divino* mandatum sit omni„bus, ait, quibus animarum cura commissa est; oves suas „agnoscere, pro his sacrificium offerre, Verbique Divini „prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bo„norum omnium operum exemplo pascere, pauperum „aliarumque miserabilium personarum curam paternam „gerere, & in cætera munia Pastoralia incumbere; quæ „omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui „gregi suo *non invigilant nec assistunt*, sed mercenariorum „more deserunt: Sacrosancta Synodus eos admonet & ad „hortatur, ut Divinorum præceptorum memores, facti„que forma gregis, in judicio & veritate pascant & regant. *Sess. 23. cap. 1.*

III. Itaque eodem titulo, eodemque jure obligari Episcopos ad residendum credit Synodus, quo eis injunctum est, iis incumbere, quibus sine personali apud gregem residentia satisfacere nequeunt.

IV. Nemo proinde miretur, uti ex Cajetano refert Fagnanus ad Cap. EX PARTE *De Cleric. non resid. num. 21.* quod "nullus antiquorum contradicebat, quin Pastores „animarum tenerentur *præcepto Divino* ad personaliter re„sidendum." Quam veterum sententiam contra quosdam Neotericos solidissimis ac convincentibus rationibus astruit ibidem Fagnanus: unà advertens & ostendens, quod licèt Synodus Tridentina eam sententiam verbis formalibus & in terminis expressis, ut ajunt, non definiverit, nihilominus sufficienter eam in allegatis verbis insinuaverit, & virtualiter declaraverit; declarando nimirum, quod illa omnia, quæ *præcepto Divino* Episcopis aliisque curam animarum habentibus incumbunt, nequaquam ab iis præstari & impleri possint qui gregi suo non invigilant neque assistunt; sed mercenariorum more deserunt.

V. Et sanè residendi necessitatem non ex Ecclesiæ positivis Decretis, sed ipsis sacris Litteris, & ipso Pastorali officio Patres assiruxerunt.

" Nosti (inquiebat S. Athanasius ad Constantium Impe„ratorem) ex *lectione Scripturarum*, quanti sceleris sit Epi„scopum Ecclesiam suam deserere, & negligere gregem „Dei. Pastorum enim absentia lupis invadendi gregis oc„casionem præstat. Si fugissem, quam excusationem apud „veros Episcopos, vel potiùs apud eum, qui mihi hunc „gregem credidit habuissem." *Apol. ad Constantium.*

VI. Nec obstat si dicatur, Episcopi possunt hæc munia exercere per Vicarios & alios Episcopos pauperes: quoniam, ut verbis utar Cajetani relatis à Fagnano loco citato, *nu. 44.* "*Abusionis* est, *detestabilis*, ut pauper Episcopus „relicta sua Ecclesia alteri deserviat: cùm singuli Episcopi „teneantur ad hæc omnia *per se* explenda in sua Diœcesi."

Insuper Episcopus pauper vel titularis non est proprius hujus populi Pastor; sed alienus; "at grex à Domino ju„betur pasci per *proprium* Pastorem; non per *Mercenarium* „ad quem non pertinet de ovibus:" ait enim Dominus Joan. 10. *Qui autem intrat per ostium Pastor est ovium, cujus vocem oves ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim & educit eas. Et cùm proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus, alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.*

Hæc ibi: "Pondera singula verba, (ait Fagnanus *n. 49.*) „quæ *evidenter* demonstrant, officium Pastoris animarum „esse omnino *personale* ex *præcepto Evangelico*, nec posse ex „sui natura per alium adimpleri."

Adhæc, quid certius, uti rursus advertit Fagnanus, quàm in electione ad Episcopatum considerari industriam & qualitates personæ? In his autem in quibus personæ industria requiritur, & attenditur, operam Vicariam non admitti in confesso est: Unde meritò hic applicatur dictum S. Bernardi relatum ab Hostiensi in *Cap.* EXTIRPANDÆ § *De Præb. Qui per Vicarium inservit, per Vicarium remunerabitur.*

VII. Quemadmodum ergo nulla, quantumvis inveterata consuetudo seu potius corruptela efficere potest, quin Episcopi debeant *attendere sibi & universo gregi, in quo eos Spiritus S. posuit regere Ecclesiam DEI*; nec non implere, quod ipsis in persona Timothei dixit Apostolus: *Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple*, ita nec consuetudo sufficiens est, ut à residentia, sine qua illa præstari nequeunt, excuset.

VIII. Unde Synodus Tridentina sciens Canones residentiam Episcopis præscribentes, jus Divinum potius, quàm positivum continere; ideoque hac in parte consuetudine quidem conculcari, sed aboleri haud posse, non dubitavit, antiquos Canones, qui *temporum* atque "ho„minum *injuriâ* penè *in desuetudinem* abierant, adversùs „non residentes promulgatos innovare; quemadmodum, „ait, virtute præsentis Decreti innovat." *Sess. 6. cap. 1. de Reformat.*

IX. Uti temporis lapsus, ita nec personæ eminens qualitas à gregis sui custodia & Pastorali sollicitudine, ac consequenter neque à residentia eximere Episcopos sufficit.

Quod probans Synodus Tridentina declarat, "omnes „Patriarchalibus, Metropolitanis ac Cathedralibus Ec„clesiis quibuscunque, quocunque nomine & titulo præ„fectos, etiamsi sanctæ *Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint*, ob„ligari ad personalem in sua Ecclesia vel Diœcesi residen„tiam, ubi injuncto sibi officio defungi teneantur." *Sess. 23. cap. 1. de Reform.*

X. Verùm, quia ipsa Episcoporum residentia corporalis, parum prodesset, nisi etiam residentes se Pastores & Rectores gregis commissi ostenderent; atque ea obirent, ob quæ ipsa personalis residentia præcipuè exigitur, meritò Synodus Tridentina necessitatem residendi inculcans; Canonésque adversùs non residentes innovans; aliáque pro eorum meliore executione adjungens, omnes Patriarchalibus, Metropolitanis, & Cathedralibus quibuscunque, quocunque nomine ac titulo præfectos monet ac monitos esse voluit, (*Sess. 6 cap. 1. de Reformat.*) "ut *attendentes* „*sibi & universo gregi in quo Spiritus S. posuit eos regere Ec*„*clesiam DEI, quam acquisivit sanguine suo, vigilent sicut Apo*„*stolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum im*„*pleant:* implere autem se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos, mercenariorum more deserant, at„que ovium suarum, quarum sanguis de eorum est mani„bus à supremo judice requirendus *custodiæ minimè incum*„*bant*; cùm certissimum sit, non admitti Pastoris excusa„tionem, *si lupus oves comedit & Pastor nescit.*"

Et in alio suo de residentia Episcoporum Decreto, non solum ex officio Pastorali Episcopis incumbente, residendi necessitatem consequi ostendit, sed insuper declarat, non obligari ad personalem in sua Ecclesia vel Diœcesi residentiam, *ubi injuncto sibi officio defungi teneantur.*

Ex his per quàm manifestum est, non localem & corporalem duntaxat præsentiam requisisse Synodum; dum Episcopos ad residentiam obligari declaravit, & edixit; sed

sed *laboriosam*, id est, ut tanquam veri Pastores gregi suo *attenderent & invigilarent*, in *omnibus laborarent, & ministerium suum implerent*; atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum manibus à supremo judice requirendus, *custodiæ* incumbant; easque *à lupis defendant* & prærervent.

XI. Quin & ipsum verbum *residere*, uti post alios Canonistas notat Fagnanus de residentia Canonicorum disserens, "accipiendum est cum effectu, id est, Ecclesiæ in „Divinis officiis deservire: Nam residentia debet esse *labo„riosa*, non *desidiosa*, cum Beneficia ad Divinum cultum & „Ecclesiastica munia obeunda sint constituta." *Ad Cap.* LICET X. *De Præbend. num.* 23.

XII. Quapropter si expendantur Canonum atque SS. Patrum de necessaria Pastorum, ac præsertim Episcoporum residentia dicta & decreta universa, apparebit, non merè *localem* ac *otiosam* apud Gregem præsentiam, sed *laboriosam & invigilantem* urgeri & desiderari.

Unde nec Ecclesia in ordinatione, seu consecratione Episcopi tantùm ad residentiam, sed laborem Episcopos mittit, dum ordinando dicit: *Vade & prædica populo tibi commisso*: Quasi diceret, non tantùm ad populum *vade*, sive accede ut præsens eis sis, sed *prædica*, id est, labora, uti infra latius exponetur.

XIII. Et quid magnum esset, nudam ac sterilem residentiam seu præsentiam Episcoporum obtinere, cum hæc in illis, quos Christus odioso nomine *Mercenariorum* exagitat, etiam reperiatur. Ni enim gregi suo adessent, non dicerentur fugere dum vident lupum venientem; quemadmodum piè & doctè advertit Bartholomæus de Martyribus Archiepiscopus Bracarensis, *Vir* (fatente Palavicino *lib.* 15. *hist. Conc. Trid. cap.* 11.) *sanctitate doctrinaque spectabilis*, dum in ipso Concilio Tridentino super formando Decreto de residentia Episcoporum suum suffragium deprometret. Discursum dignum judico qui in gratiam Lectoris integer hic referatur.

"Ex Prælatis plures qui ante me locuti sunt, plus satis & „magno numero exhibuerunt loca Conciliorum & SS. Pa„trum, speciatimque S. Thomæ, è quibus videre est, re„sidentiam Pastorum & indispensabilem, & *juris Divini*, „esse. Sed si quod in animo est, mihi licet verbis enun„tiare; infelices profectò videmur, quòd super hoc ne„gotio sententiam proferre debeamus. Quò enim, eheu! „Ecclesia redacta est, si illi ipsi, quos Deus protectores „& custodes ejus constituit, incumbántne ipsis obligatio „cum ipsa fideliter remanendi, in dubium revocet? In„tolerabile nobis foret, si quispiam vel dubitaret solùm, „teneatúrne fidelis famulus parvulis suæ curæ commissis, „Pastor gregi suo vel mater filio quem lactat, fideliter ad„hærere; & dubitamus, an Deus, qui Curam commisit „nobis filiorum suorum; quorum, teste Paulo, simul & „Pastores & patres & matres sumus, indispensabili vin„culo ipsis adhærendi nos adstrinxerit? Pastores vocat S. „Ambrosius Vicarios amoris Christi, *Vicarii amoris Christi*; „vúltque, quemadmodùm Christus ipsos hæredes effecit „Sacerdotii sui, ita fiant & imitatores perfectæ ejus cha„ritatis. Propterea à S. Petro & in Petri persona ab om„nibus Pastoribus, antequam Pastorem agnorum suorum „eum constituat, triplicem amorem exposcit. An ergo „dubitabimus, teneamúrne cum illis manere, pro qui„bus omni momento ipsam etiam animam ponere para„tos nos esse oportet? Disceptamus an nostra præsentia „ipsis debita sit, cui tamen diffiteri nequaquam possu„mus, vitam nostram ipsorum magis quàm nostram esse. „Quî igitur audent quidam prætendere, in his nos & ni„mis multa expetere & quodammodò exercere? Econtra„rio hac super re dicere nobis licet quod dicebat olim Di„vus Bernardus Eugenio Pontifici: *Non fortia loquimur, sed „possibilia: non exhibemus hic quod maximè perfectum est; sed „tantùm quod possibile.* Ne nobis abblandiamur, ne nos „ipsos decipiamus, maximum malum, &, velut existi„mamus, magnum crimen Episcopo est, non residere; „sed hinc non sequitur, laudabile esse valdè, quòd resi„deat. Ita non laudatur propterea famulus quod semper „adsit hero suo, nec Gubernator, quod locum suum non „deserat, neque Medicus, quod ægro suo fideliter assi„stat. His quidem omnibus necessaria est præsentia ut of„ficio suo fungantur, sed sola non sufficit, aliæ insuper „conditiones desiderantur, quas assidua illa, & exterior „præsentia supplere non potest. Dum ergo optamus re„sidentia stabiliatur tanquam indispensabiliter trahens „secum obligationem, non requirimus, ut Ordo Episco„palis primævæ & antiquæ suæ perfectioni restituatur, „quemadmodum dicunt quidam nos velle, sed solummo„do, ut ab eo maxima & maximè omnium pudenda exu„let inordinatio: maximè, inquam, omnium pudenda: „cùm Pastores infra *ipsamet mercenariorum conditionem*, quæ „tamen & coram Deo, & coram hominibus adeò con„temptibilis est, *deprimat*, deturbétque. Propterea ge„mens & suspirans, ait quidam Ecclesiæ Pater, *damnat „Salvator Pastores mercenarios*, sed utinam Ecclesia hodie „vel *mercenarios* haberet qui eam regerent. Mercenarius „enim, saltem prout eum nobis exhibet Evangelium, „*apud gregem suum manet*, cùm fugiat dum videt lupum ve„nientem, qui certè non fugeret, nisi ovibus adesset. Sed „hodie Pastores ut gregem suum deserant non expectant „donec veniat lupus, quasi ad eos nihil de ovibus perti„neat, propria sponte dimittunt, nihil solliciti, an ho„stis ille animarum eas dispergat, capiat, dilaniet, nec „ne. Præveniunt illi inhumanitate, & negligentia sua, „quod mercenarii non nisi timentes & periculo tam pro„pinqui exequuntur. Insuper mercenarius, ut loquitur „Augustinus, etiam dum fuit apud gregem manet: fugit „enim à facie Dei, non à loco in quo est, dum innocen„tiam & veritatem deserit, dum timiditas, qua posside„tur, linguam alligat, impeditque ne & agat & loqua„tur ut eas defendat. *Fugisti, quia tacuisti*, inquit iste San„ctus, *tacuisti & timuisti*. Amoveamus igitur ab Ecclesia „tam ignominiosum opprobrium. Ne sinamus ut Epi„scopi qui eam regunt infra mercenarios ipsos depriman„tur; dicamus sincerè, residentiam & juris Divini esse „& indispensabilem. Lacrymas abstergamus Ecclesiæ „Matris nostræ, quæ undequaque filios suos à patribus „derelictos circumspicit. Sistamus tandem tam horren„dam inordinationem & dissolutionem, quæ tam multa„rum aliarum fons est & origo, ne, si adhuc dissimule„mus, dum Deus eam in ira sua considerat, dum eam „probi omnes cum gemitu deplorant; dum eam irrident „hæretici; de Ecclesia dicatur, quod plaga ejus incura„bilis facta sit & desperata; cùm nec mala sua, nec reme„dia perferre." Extat in ejus vita Gallicè conscripta *lib.* 2. *Cap.* 11.

XIV. Concludamus ergo cum Patribus Concilii Aquilejensis anno 1596. Tit. *De resid. Episcoporum*: "Quod de „residentia Episcoporum à sacro Tridentino Concilio & „summorum Pontificum constitutionibus cautum est, hoc „non est intelligendum, ut præsentia assideant, nihil præ„terea agant: cum ex sacris Canonibus residentia sit ac„cipienda in eum sensum, ut sit *laboriosa, non otiosa*. Id „quod duobus præsertim Tridentinæ Synodi verbis egre„giè exprimitur, ut *pascant & regant*: quorum primum ad „vitæ innocentiam, ad salutaris verbi prædicationem, ad „Sacramentorum administrationem, & bonorum operum „exemplum pertinet; secundum ad disciplinam restituen„dam, ad mores purgandos, & juris Ecclesiastici ditio„nem, ad bonorum laudem & vindictam malorum susti„nendam spectat. Utrumque si præstiterint Episcopi, sa„tis illa, quæ sunt Episcopalis muneris, videbitur præsti„tisse & implesse."

CAPUT VI.

De legitimis causis absentiæ Episcoporum à suis Diœcesibus.

1 *Interdum Episcopus plus potest prodesse absens quàm præsens.*
2 *Bonum universalis Ecclesiæ interdum absentiam requirit.*
3 *Synodus Tridentina nonnullas absentiæ causas probat.*
4 *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini de causa absentiæ cognoscere debeant?*
5 *Indulgentia absentiæ est quædam species dispensationis.*
6 *Regulæ observandæ in dispensatione, etiam hic servari debent.*
7 *Notandum hac de re Concilium Toletanum anni* 1566.
8 *Bonum Ecclesiæ universalis non est legitima absentiæ causa, si illud per alium procurari possit.*
9 *Residentes in Curia Romana & Curiis Principum non semper à residentia excusantur.*
10 *Synodus Tridentina permittit Episcopis duorum vel trium mensium per annum absentiam.*
11 *Ut licitè hac licentia Episcopus utatur, debet subesse justa causa, quæ an subsit ejus conscientiæ relinquitur.*
12 *Cavendum, ne in solemnioribus festis ab Ecclesia sua absit.*
13 *Quando corporaliter abesse coguntur, curam tamen gregis sui negligere non possunt.*
14 *Quandonam ob imminentem persecutionem Episcopi Ecclesiam suam deserere possint?*
15 *Quinam spiritualiter fugere censeantur, licèt corporaliter suo gregi assistant?*
16 *Quomodo hodie plures fugiant & deserant spiritualiter gregem suum, & lupis exponant?*

I. Episcopos aliósque curam animarum habentes, teneri *jure Divino* ad residendum in suis Ecclesiis, sive Diœcesibus

cessibus vel Parochiis, ubi injuncto sibi officio defungi queant, in præcedentibus ostendimus; unà quoque probavimus ex mente Ecclesiæ residentiam requiri non merè corporalem & otiosam, sed *laboriosam*, id est, in Ecclesiæ & gregis sibi commissi utilitatem ac profectum.

Si ergo Episcopus, aut Pastor suâ absentiâ interdum queat plus Ovibus suis prodesse, quàm *corporali* sua præsentia; indubiè intentione Ecclesiæ requirentis residentiam contrairet, si tali casu localem præsentiam absentiæ corporali præferret.

II. Adhæc, cùm bonum universalis Ecclesiæ nonnunquam præferri debeat commodo particularis Ecclesiæ, contingere quoque potest, ut particularis Ecclesia debeat corporali sui Pastoris præsentia, etiamsi cum aliquo forsan suo incommodo, carere, si id bonum notabile universalis Ecclesiæ exigat.

III. Hinc Synodus Tridentina postquam omnes quacunque dignitate etiam Cardinalitia fulgentes Parochialibus, Primatialibus, Metropolitanis ac Cathedralibus Ecclesiis præfectos ad residentiam obstrictos dixit, declarat quidem eos ab Ecclesiis haud posse abesse, sed cum hac clausula: "Nisi ex *causis* & modis infrascriptis," id est: "*cùm Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia*, ac *evidens* Ecclesiæ vel *Reipublicæ* utilitas aliquos nonnunquam abesse postulant, & exigunt."

IV. Verum num *Christiana* charitas, *urgens* necessitas, vel *evidens* Ecclesiæ, aut Reipublicæ utilitas absentiam requirant, Synodus noluit proprio Episcoporum judicio permittere; sed decernit: "*Has legitimæ absentiæ causas* à Beatissimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo absente, Suffraganeo antiquiori residente, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse probandas; nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus & Reipublicæ officium, Episcopatibus adjunctum; cujus quoniam causæ sunt notoriæ, interdum repentinæ, nec eas quidem significari Metropolitano necesse erit: ad eundem tamen cum Concilio Provinciali spectabit judicare de Licentiis à se, vel à Suffraganeis datis; & videre, ne quis eo jure abutatur; & ut pœnis Canonicis errantes puniantur."

V. Porrò, quia indulgentia absentiæ, quædam est quasi dispensatio in regula, quæ residentiam præscribit; ideo qui causis absentiæ examinandis præsunt, quique iis uti volunt, regulas in materia dispensationum à Patribus & sacris Canonibus præscriptas & traditas attendere & observare debent.

VI. Debent itaque ante omnia expendere, num bonum quod ex absentia proventurum speratur, prævaleat incommodis, quæ Pastoris absentia secum trahere nata est: quam regulam in dispensationibus sequendam post Patres & SS. Canones tradit doctissimus ac sanctissimus Canonum Collector S. Ivo Carnotensis in suo erudito Prologo Decreto præfixa: "In his, ait, quæ propter rigorem disciplinæ vel muniendam salutem posteriorum sanxit diligentia; si *honesta* vel *utilis* sequatur *compensatio*, potest præcedere auctoritate Præsidentium diligenter deliberata dispensatio." Id est, si incommodum quod secum trahit Canonum infractio, compensetur per bonum quod ex dispensatione proventurum speratur, honesta ac utilis sequatur dispensatio.

VII. Sapientissimè proinde Patres Concilii Toletani anno 1566. *Act* 2. *Decreto* 1. declarant conformiter ad Synodum Tridentinam, "quod non *quævis* causa, quæ vel ad Christianam charitatem, urgentem necessitatem, debitam obedientiam, evidentem Ecclesiæ vel Reipublicæ utilitatem cuiquam pertinere videbitur, à residentia excusare debeat: sed ea tantùm, quæ Superioribus *diligentissimo examine, maturo judicio* exactaque censura sic probata fuerit, ut verò seclusa omni indulgentia, aliqua ex prædictis ratione dubio procul, justa sit *omnino* censenda, atque ei utilitati, quæ ipsius Pastoris præsentiam exigit, & quæ non potest non esse *publicæ*, sit *nihilominus præferenda*."

VIII. Adhæc expendendum, num illud bonum, quod absens Episcopus Ecclesiæ, aut Reipublicæ præstat, per aliū Cura animarum non incumbentem, haberi nequeat.

Si enim bonum Ecclesiæ aut Reipublicæ, quod ex absentia Episcopi speratur, aliunde haberi non minus queat, causa sufficiens non erit legitimæ absentiæ: quandoquidem non requiratur absentia Episcopi eo casu, ut bonum illud Ecclesiæ procuretur; cum supponatur sine ejus absentia illud haberi per alium posse.

Huic principio insistens Cardinalis Cajetanus, quem refert & sequitur Fagnanus ad *Cap.* EX PARTE *☧ De Clericis non resid. num.* 85. docet, distinctione opus esse, ut resolvatur, an negotium utile Ecclesiæ aut Reipublicæ sit legitima causa non residentiæ Episcopalis; utrùm nimirum, "negotium universalis Ecclesiæ sit *necessariò* exigens *Episcopum*, vel non: nam si negotium *necessariò* exigit *Episcopum*, ut ire ad Concilium generale, vel Synodum Provincialem, quæ etiam se habet ad Ecclesiam Episcopalem ut totum ad compartem; constat, quod rationabilis est absentia: sed si negotium universalis Ecclesiæ non *necessariò* exigit *Episcopum*, puta quia persona Episcopi habet officium, quo oportet ipsum universalis Ecclesiæ servitio perpetuo *personaliter* Romæ deservire, v. g. est Secretarius Sedis Apostolicæ, vel Auditor Rotæ, hujusmodi: *non ex hoc excusatur à residentia quo ad Deum*..... Et quia servitia quædam, ut ire ad Synodum, sunt manifestè in articulo necessitatis Ecclesiæ universalis, vel provincialis, servitia autem quæ Romæ in hujusmodi officiis exhibentur, *nulla necessitate* communiter exigunt, ut *Episcopi* incumbant talibus officiis, sed sunt tales in Ecclesia Dei, velut *monstra in natura*: ideo non excusantur à residentia. Et si instetur, quod residentes in Ecclesia communi, qualis est Romana, censentur ubique residere: Respondetur, quòd si hoc est verum *fictione juris positivi* quod Juristis relinquo, non tamen est verum *quoad Deum*."

IX. Hæc post Cajetanum Fagnanus, qui ad *Cap.* QUALITER ☧ *eod. num:* 13. refert expostulationem Cardinalis de Turrecremata contra Episcopos in Aulis Principum & Curia Romana perpetuo residentes.

"Turpe est, ait, ut Episcopi se inserant ad servitia Imperatoris vel alterius Principis sæcularis, & deserant causam subditorum, & officia devotionis. Hoc non facerent, si mortem spiritualem timerent, & intelligerent, se redituros rationem de ovibus Deo summo Judici. Utinam etiam de Curia Romana hoc in parte observaretur, in qua plures Episcopi conveniunt non devotionis gratiâ, sed ambitionis spiritu propulsati, ut altiora quærant, aut beneficia addant beneficiis, aut honores honoribus, útque officia & legationes quærant, quæ curæ animarum sibi commissarum afferunt plurimum impedimenti. Utinam summi Pontifices considerarent, quanta negligentia circa animas committitur ex absentia Prælatorum ac Ecclesiis suis."

Eundem de Episcopis à sua Diœcesi absentibus, & in Curia Romana honoribus & beneficiis aucupandis intentis, abusum exagitavit sæculo præterito Gentianus Hervetus Epistola ad Salmeronem S. J. in qua introducit Episcopum alloquentem Pontificem in hæc verba: "Quàm verò hoc est miserandum & planè deplorandum, quod cùm in Italia tot sint Diœceses, vix tamen vigesimus quisque Episcopus in sua Ecclesia resideat, & populum pascat! Neque vero hoc te fugere potest, Beatissime Pater, cum omnes ferè, qui Romæ in Aula tua Magistratus gerunt, & munera obeunt, ex eorum sint numero, & diebus festis in tuo Sacello tantam eorum videre possis multitudinem, ut ferè ex ea justus conscribi possit exercitus."

Cardinalis Bellarminus proponens Clementi VIII. quædam in Ecclesia reformanda, inter cætera residentiam Episcoporum quoque urgebat; præcipuè eorum, qui ad longum tempus à Diœcesibus suis absunt ob Nuntiaturas eis à Pontifice demandatas; vel ob negotia & munia politica, quibus sunt implicati; aut denique, ob officia & ministeria in Curia Romana, quæ per alios quàm Episcopos exerceri possunt. Quin tamen ad tempus aliquod ex justa causa Pontifex Episcopos à residentia eximere queat, non dubitabat Bellarminus: "Fateor quidem, ait, aliquos Episcopos à residentia per obedientiam excusari: neque istud inficior summum Pontificem certis de causis, atque ad tempus Episcopos aliquos à residentia eximere. Sed nescio, an Deo placeat, ut tantus numerus Episcoporum tam longo tempore cum tanto animarum detrimento, à propriis Ecclesiis absit: quos certè suo muneri satisfacere non posse perspicuum est."

Illud prætereà indubitatum est, causam absentiæ eò debere esse majorem & urgentiorem, quo absentia est diuturnior.

X "Quoniam autem, qui aliquantisper tantùm absunt, ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, quia statim reversuri sunt: Sacrosancta Synodus (Tridentina) vult, illud absentiæ spatium singulis annis sive continuum, sive interruptum, extra prædictas causas, nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere; & haberi rationem, ut id æqua ex causa fiat, & absque ullo gregis detrimento: quod an ita sit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam sperat religiosam & timoratam fore, cum Deo corda pateant. Cujus opus non fraudulenter agere, suo periculo tenentur."

XI. Concedit ergo Synodus, conformiter ad veteres Canones, ut Episcopus aliquantisper abesse queat, si nimirum fuerit justa causa, quæ absentiam postulet; idque etiam ad *duos* vel *tres* menses; quia & in hac duorum aut trium mensium absentia justam causam requirit Synodus, ita tamen ut ipsorummet Episcoporum conscientiæ relinquat, num justa ac sufficiens subsit causa temporis illius absentiam postulans; ipsique secum expendant, num eam coram summo Pastore, qui de cura suarum Ovium exactam ratio-

rationem reddere tenebuntur, sufficientem probare poterunt.

XII. "Interim ipsos admonet, & in Domino hortatur, »ne per illius temporis spatium *Dominici Adventus*, *Qua-* »*dragesimæ*, *Nativitatis*, *Resurrectionis Domini*, *Pentecostes*, »item & *Corporis Christi* diebus, quibus refici maximè & »in Domino gaudere Pastoris præsentiâ oves debeant, ipsi »ab Ecclesia sua *Cathedrali* ullo pacto absint; nisi Episco- »palia munia in sua Diœcesi eos aliò vocent."

XIII. Illud etiam cogitent Episcopi à grege suo justa de causa absentes, ut si corpore adesse nequeant, affectu ta- »men, & cura, quantum fieri potest, semper adsint; ad exemplum S. Augustini, qui de sua absentia ita ad Clerum & populum Hipponensem scribit: "Peto Charitatem ve- »stram, & per Christum obsecro, ne vos mea contristet »absentia *corporalis*. Nam *Spiritu & cordis affectu* puto vos »non dubitare nullo modo me *à vobis* posse discedere: »quamvis me ampliùs contristet, quàm fortè vos ipsos, »quòd infirmitas mea sufficere non potest omnibus curis, »quas de me exigunt membra Christi, quibus me & timor »ejus, & charitas servire compellit."

XIV. Hæc Augustinus *Epist.* 122. qui *Epist.* 128. ad Honoratum fusè inquirit, & doctè ac piè resolvit, quando Episcopis, aliisque Pastoribus ob imminentem persecutionem fugere liceat; atque in primis hanc assignat regulam: "Fugiant omnino de civitate in civitatem, quando „eorum quisquam *specialiter* à persecutoribus quæritur, ut „ab aliis, qui non ita requiruntur, non deseratur Eccle- „sia, sed præbeant cibaria conservis suis, quos aliter vi- „vere non posse noverunt. Cum autem *omnium*, id est, „Episcoporum, Clericorum, & laicorum est commune „periculum, si qui aliis indigent, *non deserantur ab his qui-* „*bus indigent*. Aut igitur ad loca munita omnes transeant, „aut qui habent remanendi necessitatem, non relinquan- „tur ab eis, per quos illorum est Ecclesiastica supplenda „necessitas, ut aut pariter vivant, aut pariter sufferant, „quod eos paterfamilias volet perpeti."

Post hæc sermonem vertit ad eos: "Qui sibi putant *in-* „*differenter* obtemperandum esse præcepto, ubi legunt, „*de civitate in civitatem esse fugiendum*; & mercenarium non „exhorrent, qui videt lupum venientem & fugit, quo- „niam non est ei cura de ovibus. Cur, inquit, non istas „duas Dominicas veràsque sententias, unam scilicet, ubi „fuga finitur aut jubetur, alteram, ubi arguitur atque „culpatur, sic intelligere student, ut inter se reperiantur „non esse contrariæ, sicut non sunt? Et hoc quomodo re- „peritur, nisi attendatur, quod jam superiùs disputavi, „tunc de locis in quibus sumus, premente persecutione „fugiendum esse Christi ministris; quando ibi aut *plebs* „Christi *non fuerit*, cui ministretur, aut etiam fuerit, & „potest impleri *per alios* necessarium ministerium, quibus „eadem non est causa fugiendi."

Sed fortè quis dicat: "Ideo debere Dei ministros fuge- „re talibus imminentibus malis, ut se pro *utilitate* Eccle- „siæ temporibus *tranquillioribus* servent." Respondet Augustinus: *Rectè* hoc fit à *quibusdam*, quando non desunt alii „*per quos* suppleatur Ecclesiasticum ministerium, ne ab „omnibus deseratur; quod fecisse Athanasium supra di- „ximus.... Sed quando est *commune* periculum, magisque „timendum est, ne quisquam id facere credatur, non *con-* „*sulendi* voluntate, sed *timore moriendi*, magisque *fugiendi* „*obsit exemplo*, quàm *vivendi prosit officio*, nulla ratione fa- „ciendum est."

XV. Hactenus Augustinus; quæ forsan nonnullis videbuntur hodie rarò aut nunquam locum habere; utpotè tyrannorum persecutione haud fervente; at cum eodem Doctore advertamus, Pastorem illum etiam esse mercenarium & specialiter fugere, qui publicos peccatores, & in grege grassantes arguere timet; "ne scilicet *perdat* quod „*sectatur*, *humanæ amicitiæ commoditatem*, *& inimicitiarum hu-* „*manarum incurrat molestiam*, tacet, non corripit. Ecce „Lupus cui guttur apprehendit, diabolus fideli adulte- „rium persuasit, *tu taces*, non increpas: ò mercenarie! „Lupum venientem vidisti & fugisti. Respondet fortè & „dicit: *Ecce hic sum, non fugi*. *Fugisti*, quia *tacuisti*: *tacui-* „*sti*, quia *timuisti*. Fuga animi timor est. Corpore stetisti, spiritu fugisti." *Tract.* 46. *in Joan. n.* 8.

XVI. Hanc spiritualem fugam, frequenter non minus perniciosam quàm corporalem, si seriò expenderimus; facilè deprehendemus plurimos hodie mercenarios esse, qui videntes Lupum venientem, imò & in grege suo crudeliter grassantem fugiunt, id est, *tacent*; idque hoc prætextu, quod lupis se opponendo, vitia arguendo, peccantes pro merito increpando & puniendo, Magnatum vel Principum indignationem incurrant; atque ita inidoneos se reddant, ut *prosint* gregi suo.

CAPUT VII.

Præcipuum munus Episcoporum est prædicatio Verbi DEI.

1. *Apostoli arbitrati sunt præcipuum munus suum esse prædicare Verbum DEI.*
2. *Quare Apostoli* per se *officium prædicandi, & per alios officium baptizandi obirent?*
3. *Synodus Tridentina iteratò declarat Episcopos* per se ipsos *teneri ad prædicandum Verbum DEI.*
4. *Idem fortiter inculcat S. Carolus.*
5. *Eandem obligationem urgent Synodi Belgicæ.*
6. *Nulla consuetudo Episcopos ab hac obligatione eximere potest.*
7. *Non sufficit ad satisfaciendum huic obligationi aliquoties per annum publicè concionari.*
8. *Episcopi præcipuè intendere debent, ut populus ritè sit instructus.*
9. *Instructioni Cleri & populi servire possunt instructiones & Epistolæ Pastorales.*
10. *Hoc egregiè præstitit S. Carolus.*
11. *Expenditur Epistola ejus Pastoralis pro orationis in communi agendæ instituto, in singulis familiis tempore vespertino instituenda.*
12. *Notandæ ejus Epistolæ pro tempore Adventus & Quadragesimæ.*
13. *Episcopus nihil omittere potest, quod ad instructionem populi sit necessarium.*

I. PRæcipuum Apostolorum officium esse ministerium verbi, sive prædicationem Evangelii, sat declararunt Apostoli, dum convocata multitudine discipulorum dixerunt: "Non est æquum nos *derelinquere Verbum* »*DEI*, & ministrare mensis. Considerate ergo fratres, »viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu san- »cto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus. »Nos verò orationi, & *ministerio verbi*, instantes erimus." *Act.* 6.

Et Apostolus Paulus audacter pronuntiat, *non misit me Dominus baptizare*, *sed* PRÆDICARE. 1. *Corinth.* 1. ℣. 18. Et quid rursus aliud indicat vehemens ejusdem Apostoli ad hoc opus in persona Timothei exhortatio & adjuratio? *Testificor coram DEO, & JESU Christo, qui judicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius, & regnum ejus:* PRÆDICA VERBUM, *insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* 2. ad Timoth. 4.

II. Hinc S. Thomas advertit: "Quod utrumque offi- »cium, scilicet *docendi & baptizandi*, Dominus Apostolis »injunxit, quorum vicem gerunt Episcopi: aliter tamen »& aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, »ut ipsi illud *per se* exercerent tanquam *principalissimum*... »Officium autem *baptizandi* commisit Apostolis, ut *per alios* »exercendum... Et hoc ideo, quia in baptizando nihil »operatur meritum & sapientia ministri, sicut in docen- »do." 3 *parte q.* 67. *art* 2 *ad* 1.

III. Utque infinita propè Patrum & Canonum dicta & Decreta, quæ hanc Episcoporum obligationem vehementissimè urgent, sileam, Synodus Tridentina duobus locis iteratò inculcatum voluit: "Prædicationem Evangelii, „sive prædicationis *munus* esse Episcoporum *præcipuum*; „eósque teneri *per seipsos*, si legitimè impediti non fuerint, „ad prædicandum sanctum JESU CHRISTI Evangelium." *Sess.* 5. *cap.* 2. *& Sess.* 24. *cap.* 4. *de Reform.*

IV. S. Carolus fidelissimus Concilii Tridentini executor in sua prima Provinciali Synodo *parte* 1. *tit.* 6. ita loquitur: "Apostoli, in quorum locum Episcopi successerunt, „satis nobis aperuerunt, *Verbi DEI prædicationem esse præci-* „*puum* illorum munus, qui in Episcopali sede collocantur. „Quamobrem nos auctoritatem sacrosancti Trid. Conc. & „veterum PP. secuti in Domino Episcopos hortamur, ut „*toto pectore* in hanc curam incumbentes, greges sibi com- „missos, *ipsimet*, præsertim in Ecclesia sua, *Verbo DEI pa-* „*scant*. Quod si *levi* de causa, aut quodam *animi languore* im- „pediti non fecerint, sciant sibi prætermissi necessarii of- „ficii, Judici Deo præcipuè rationem esse reddendam. „Sin autem se interdum verè impeditos cognoverint, per „viros idoneos, ex præscripto ejusdem Concilii deligen- „dos, hoc munus studiosissimè populo præstent."

V. Non minus hanc obligationem urgent Patres Synodi P. II. Cameracensis *tit.* 17. *c.* 2. "Et quia inter munia Episco- „palia potissimas partes sibi meritò vendicat prædicatio „verbi Dei, & ab Apostolis memoriæ proditum sit, non esse „æquum ipsos relinquere verbum Dei, & ministrare men- „sis, quantum fieri poterit, diligentiam adhibere studebunt „Episcopi, ut negotiis secularibus sese expediant, etiam re- „giminis Episcopalis maximam partem doctis & pruden- „tibus viris committendo, & rerum temporalium admini- „stra-

„strationem Oeconomo fideli concredendo ut prædicationis officio sibi proprio liberius vacare possint. Quod „si legitime impediti per seipsos id præstare non possint, „alios viros doctos tum in suis Ecclesiis Cathedralibus, tum „in aliis suæ Diœcesis deputent, qui eorundem nomine „hoc assiduè præstent, saltem quoad dictas Cathedrales „solemnioribus festis & tempore Adventus & Quadragesimæ, ut minimum ter in septimana; horam autem cum „ipsemet Episcopus concionatur sibi commodiorem præscribere possit, non obstantibus quibuscunque. “

Et Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 16 c. 3.* ait: “Inter cætera meminerint Episcopi oneris prædicationis Verbi Dei.

VI. Nulla proinde consuetudo, nulla contraria multorum praxis Episcopos ab hoc munere prædicationis eximere potest; sed eadem indispensabili lege, qua salutem subditorum suorum procurare tenentur, eadem hoc prædicationis officium eisdem impendere jubentur: quia, ut ait Concilium Lateranense III. sub Innocentio III. in c. 15. & *De offic. Ordin.* “inter cætera, quæ spectant *ad salutem* „populi Christiani *pabulum Verbi DEI permaximè* sibi noscitur esse *necessarium*; quia sicut corpus materiale, sic anima „spirituali cibo nutritur.“

Unde illud S. Ambrosii de semetipso: *Officium docendi nobis imposuit Sacerdotii necessitudo.* Lib. 1. Offic. cap. 1.

Synodus quoque Tridentina *Sess. 23. cap. 1. de Reformat.* declarat, PRÆCEPTO DIVINO *mandatum esse omnibus, quibus animarum Cura commissa est, oves suas agnoscere... verbique Divini* PRÆDICATIONE *pascere.*

Nequaquam ergo, ut etiam rectè advertit Fagnanus ad *Cap. INTER CÆTERA* (*De Officio Ordinarii num. 12.*) in his Episcopi possunt se excusare in vim contrariæ consuetudinis: quia cum sit contra præceptum Divinum, illa consuetudo reputatur debet pro corruptela & abusu.

VII. Verum cum præcipuus scopus hujus Pastoralis & Episcopalis muneris, sit debita populi instructio, id est, ut de omnibus, quæ ad salutem consequendam scitu sunt necessaria, sit plenè instructus, Episcopus huic suo muneri haud satisfaciet, si v. g. aliquoties per annum publicè ex Cathedra concionetur; sed vel præcipuè in hoc curis suis incumbere debet, ut populum sibi commissum per se, quantum potest, alios que instruat.

VIII. Hinc illi Sanctorum ac zelosorum Episcoporum non tantum frequentes ad populum & Clerum publicæ conciones & exhortationes, sed etiam continuæ per vicos & civitates visitationes, & curationes, ut de populi & cleri debita instructione monerentur, ac mediis opportunis, ubi defectum invenissent, providerent.

IX. Hinc quoque tantum Episcoporum epistolæ Pastorales pietate doctrinaque refertæ, quibus olim fidelium longè latèque sparsim indesinenter quod ... de præcipuis Religionis mysteriis, & hominis Christiani officiis instruebant.

Huc quoque referri possunt instructiones, quas ad Cleri præcipuè directionem emittebant & publicabant; ut hoc modo omnes non uno tantum tempore, certisque diebus, aut uno loco, sed semper & ubique, quantum possibile erat, instruerent, & normam vivendi præberent.

X. Ex hoc Episcopali & vere Apostolico zelo, quo in suorum salutem ferebatur S. Carolus, prodierunt tot ejus doctissimæ & piissimæ instructiones & epistolæ Pastorales, quas in magna copia exhibent acta Ecclesiæ Mediolanensis, dignæ ut ab omnibus, præsertim Ecclesiasticis, legantur & ruminentur.

XI. Inter has vero valde notanda est, quam pro oratione communi deinceps agendæ instituto, quæ in singulis familiis certis horis fieri poterit, emisit; atque per omnes suæ Diœcesis Parochias publicari fecit. Hic verus animarum zelator vivaciter ob oculos ponit orandi necessitatem atque unà utilitatem præcipuam orationis in communi factæ; atque eum in finem mandat: “in civitate Mediolanensi, media hora circa noctis initium (id est, circa „vesperam) pulsetur campana in Ecclesia nostra majori „atque, & in universa Diœcesi idem à singulis Parochis eadem hora observetur.

„Quamobrem adhortamur, pergit Carolus, paternoque animo omnes, & singulos rogamus in Domino, ut „eo ipso quo campanæ signum pro oratione audierint, „quisque domum suam devotè se conferat, ea mente, qua „credat non posse se nisi ex pietatis Christianæ nævo & Religionis injuria ex tot diei horis tam pusillum temporis, „ut seipsum colligat, & mundi hujus negotiis plenè vacuo „animo pro sua salute Deum alloquatur, non impendere. „Patresfamilias, quorum curæ & periculo non propria „modo, sed & domesticorum animæ committuntur, omnes è sua familia ad hanc orationem convocent, ita ut nulli servo, aut ancillæ, suis, aliive ab ea abesse fas sit.“

Post hæc subjicit materiam circa quam ipsi orantes tempore hujus orationis occupari queant; atque deinde summarium adjungit, quo modus ritúsque habendæ hujus orationis latius exponuntur; ac inter cætera monet, quod „cum opificibus, & officinarum Magistris, eorum famulis, & conductitiis operariis difficile sit, se tum domum „suam recipere, poterunt in ipsis officinis operúmque locis sese pro oratione quam ibi habebunt colligere, magistrorúmque erit sub sitos artifices, tyrones, operariósque „in suis ædibus degentes, ut hoc quadrantis spatio vacent „orationi, præstare.“

Optat quidem ut communis hæc oratio ab omnibus simul eodémque tempore ad pulsum campanæ observetur; sed tamen si ob domesticum impedimentum haberi eo tempore nequeat, nequaquam tamen omittatur: sed horâ proximè sequenti instituatur, atque ad quadrantem saltem duret.

Hoc pium ac salutare Caroli institutum multum laudans Gregorius XIII. atque desiderans, ut illud etiam extra Diœcesim Mediolanensem longè latèque diffunderetur, plures indulgentias huic orationis exercitio incumbentibus elargitus est; quæ Bulla Indulgentiarum unâ cum prædicta epistola Pastorali refertur in actis Ecclesiæ Mediolanensis *parte 7. pag. 906.* & sequentibus, edit. Lugdunensis anni 1683.

Deinde sequuntur *instructiones pro oratione sine intermissione*, non minus piæ ac salutares; ubi inter calamitates quarum causa hæc oratio habetur, reponit hanc: “Pro persecutionibus & damnis, quæ ab hæreticis *Gallia* & *Belgium* „sustinent, cum tot animarum detrimento, sanctique nominis Dei dedecore.“

Quidni ergo jure merito plures civitates, atque præ cæteris hæc Lovaniensis hunc in Patronum assumant; eúmque speciali cultu & fiducia colant & invocent, qui etiam vivens Belgii nequaquam oblitus est, & cujas precibus forsan debemus, quod in Catholica fide conservati simus.“

XII. Quia vero tempore Adventus & Quadragesimæ præcipuè populus debet à suis Pastoribus instrui & ad pietatis exercitium excitari, epistolas Pastorales per universam suam Diœcesim misit, populoque prælegi jussit, quibus mysteria hisce temporibus præcipuè recolenda proponit, variaque Christianæ pietatis opera, quibus tempora illa utiliter traducantur, præscribit; quæ lectu dignissimæ cum aliis multis instructionibus & epistolis Pastoralibus in citatis actis referuntur.

XIII. Muneris ergo Episcopalis est, nihil omittere quo minus populus sibi commissus sciat ea quæ necessaria sunt, ut salutem æternam assequi, & pœnas æternas evadere queat: possitque ipse consummatione sui cursus instante dicere ad gregem sibi commissum ad exemplum Apostoli: *Vos scitis quomodo nihil subtraxerim utilium, quo minus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè & per domos.... nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum & ministerium verbi, quod accepi à Domino JESU, testificari Evangelium gratiæ DEI.*

CAPUT VIII.

Nullus sine auctoritate Episcopi publicè prædicare potest.

1 *Olim nullus nisi ex speciali commissione Episcopi Verbum DEI populo annuntiare poterat.*

2 *Sicuti cura animarum, ita auctoritas prædicandi ab Episcopo in inferiorem Clerum diffunditur.*

3 *Synodus Tridentina supponit neminem posse annuntiare publicè Verbum DEI, nisi auctoritate Episcopi.*

4 *Episcopus legitimè impeditus deputat Concionatorem, qui ejus vices suppleat in Ecclesia Cathedrali; non obstante etiam consuetudine* immemoriali.

5 *Fallit in Ecclesiis Cathedralibus, quæ simul sunt Parochiales.*

6 *Etiam Parochi auctoritate Episcopi Verbum DEI annuntiant.*

7 *Olim auctoritas concionandi in omnibus Presbyteris erat revocabilis ad voluntatem Episcopi.*

8 *Aliud hodiè obtinet respectu Parochorum: & quare?*

9 *Episcopus nequit hodie pro libitu Parochum suspendere à concionibus.*

10 *Parochis legitimè impeditis aut non sufficientibus, Episcopi est mittere concionatores.*

11 *Episcopi quoque est mittere concionatores pro Adventu & Quadragesima, etiamsi esset contraria consuetudo.*

12 *Consuetudo tamen* immemorialis *potest nominationem concionatorum ad alios, etiam laicos transferre.*

13 *Quæ de nominatione concionatorum dicta sunt, probantur per arresta Regia, & notoriam praxim Belgii.*

14 *Jus nominandi concionatorem est simile juri patronatûs ad beneficia Ecclesiastica.*

15 *Super approbatione Regularium magna fuit inter Patres Concilii Tridentini concertatio.*

15 De-

16 *Distinctio facta est inter Regulares concionantes in* Ecclesiis suorum Ordinum, *& concionantes in Ecclesiis* non suorum Ordinum.
17 *Hæc distinctio non placuit Episcopo Felusano; eique in oratione publica multa opposuit.*
18 *Juxta Decreta Synodi Tridentinæ nequeunt Regulares etiam in Ecclesiis* suorum Ordinum *sine tacita saltem Episcopi licentia concionari.*
19 *Praxis S. Caroli circa licentiam concionandi indulgendam Regularibus in Ecclesiis* suorum Ordinum.
20 *Synodus Bituricensis requirit licentiam Episcopi ut Regulares concionari possint in* Ecclesiis suorum Ordinum.
21 *Facultas concionandi data Sæcularibus aut Regularibus non habentibus Beneficia Curata potest pro arbitrio Episcopi restringi ac etiam revocari.*
22 *Parochi Regulares ad concionandum admittere non possunt, nisi exhibita licentia Ordinarii in scriptis.*
23 *Episcoporum est intendere Concionatoribus, nec Judices Regii impedire eos possunt in capienda informatione super doctrina ab illis proposita.*
24 *Propositio, quæ judicibus Regiis attribuit potestatem approbandi Concionatores in defectum Episcopi, censurata.*

I. NUm primis Ecclesiæ sæculis soli Episcopi sermonem ad populum habuerint, à multis in controversiam & quæstionem revocatum fuit. Illud equidem expeditum est, prædicandi munus pleno jure exercere, tanquam potiorem Apostolici muneris partem, Episcoporum esse proprium; neque illud unquam Presbytero, aut Diacono, aut cuivis de Clero sine Episcopi auctoritate licuisse. Quod observans Balsamon ad Canonem 64. Trullanum ait: »Populum Domini docere, & Divina Decreta interpretari, *solis Antistitibus* à Divina Spiritûs gratia concessum est, & iis quibus ab his permissum est.«

Et ad Canonem 19. Trullanum notatum vult: »Quòd populum docere *solis* Episcopis datum est, & magnæ Ecclesiæ Doctores Patriarchæ jure docent.« Hoc est, ex commissione & authoritate Patriarchæ.

Ita ex commissione Valerii Hipponensis Episcopi S. Augustinum adhuc Presbyterum ad populum sermonem habuisse testis est Possidius in ejus vita *c.* 5. Et de S. Chrysostomo in ordine Presbyteratûs constituto refert Palladius: »Agebat *vices Episcopi* in prædicatione Verbi Dei, omniumque corda mirabili facundia Scripturarum dulcedine ornatâ ad se rapiebat.«

II. Quemadmodùm enim omnis animarum Cura & Sacerdotii plenitudo penes Episcopos, atque ab his in inferiorem Clerum diffunditur, ita quoque prædicandi authoritas, quæ Sacerdotii & Pastoralis officii præcipua portio est, tota & plenariè penes Episcopos est, atque ab his in alios inferiores ministros diffunditur; qui, nisi auctoritate ab Episcopo acceptâ, id muneris obire non possunt.

Unde Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap.* 15. ✠ *De Offic. Ordinar.* & renovatur à Synodo Tridentina *Sess.* 5. *c.* 2. *de Reform.* advertens »Episcopis non sufficere, *per seipsos* ministrare populo Verbum Dei maximè per amplas Diœceses & diffusas, generali constitutione sancivit, ut Episcopi viros idoneos ad Sanctæ *Prædicationis* officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas *vice ipsorum* (cum per se iidem nequiverint) solicitè visitantes, eas *verbo* ædificent & exemplo.«

III. Et Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 4. *de Reformat.* mandat, »ut in Ecclesia sua ipsi Episcopi *per se*, aut si *legitimè* impediti fuerint, per eos quos ad *Prædicationis munus assument*; in aliis autem Ecclesiis per Parochos, sive iis impeditis, per alios *ab Episcopis* impensis eorum qui eas præstare vel tenentur, vel solent; deputandos in civitate, aut in quacunque parte Diœcesis, censebunt expedire.

Supposuit ergo Synodus Tridentina Episcoporum proprium esse, Verbum Dei populo annuntiare; neque alios id nisi ex auctoritate & missione ab Episcopis accepta præstare.

IV. Et quidem in Ecclesia sua propria Cathedrali, si Episcopus *legitimè* impeditus *per se* prædicationis munere fungi nequeat, ipsius est Concionatorem eligere, & deputare; & ita quidem, ut nec Canonici sive Capitulum, nec alius quispiam illius deputationi se immiscere queat; tametsi etiam essent in possessione *immemoriali* deputandi Concionatorem; quam sustulisse Synodum Tridentinam non semel respondit S. Congregatio, uti refert Fagnanus ad *Cap.* INTER CÆTERA ✠ *De Off. Ordinarii.*

Neque quidquam hac in parte exemptio Capituli juvare potest: atque ita pro Episcopo Cathalaunensi contra Capitulum licet exemptum judicavit Senatus Parisiensis teste Renato Choppino *Lib.* 1. *de S. Pol. tit.* 5. *n.* 8.

V. Si tamen Cathedralis simul sit Parochialis, atque in ea soleat per Parochum Verbum Dei, quemadmodum in aliis Ecclesiis Parochialibus annuntiare, exceptis quibusdam diebus solemnioribus Episcopo reservatis, eo casu, circa deputationem Concionatoris observandum, quod Synodus Tridentina circa deputationem Concionatorum in aliis Ecclesiis, quam Cathedralibus, decrevit.

VI. Vult itaque, ut Episcopi *legitimè* impediti aut non sufficientes ut *per se* toti suæ Diœcesi Verbum Dei annuntient, id præstent in aliis Ecclesiis distinctis à Cathedrali per *Parochos*.

Hinc patet, Parochos *vice* quodammodo & *auctoritate Episcopi* Verbum Dei annuntiare.

VII. Et sanè si pristinam Ecclesiæ disciplinam attendamus, nemo Presbyterorum concionari sive Verbum Dei populo annuntiare poterat, nisi ex *speciali* commissione Episcopi; idque *dependenter* ab ejus voluntate & nutu; adeo ut penes Episcopum esset libera facultas, auctoritatem concionandi, quando ei visum esset, renovare; at hodie postquam officia & ministeria Ecclesiæ in Beneficia ac dignitates transivere, non eadem mansit Episcoporum auctoritas seu libertas.

VIII. Parochi quippe aliique Beneficia curata possidentes; vi suorum Beneficiorum juxta modernam disciplinam jus *quasi ordinarium* & perpetuum accipiunt; ita ut, titulo sui Beneficii jure *proprio* & *ordinario* exerceant ea omnia, ad quæ vi sui Beneficii obligantur.

Itaque Parochus cæterique Beneficia curata possidentes, accipiunt quidem, etiam secundùm hodiernam disciplinam, institutionem Canonicam atque curam Animarum ab Episcopo; atque eatenus jus Concionandi, quod præcipuè ad curam Animarum pertinet, ab Episcopo in ipsos derivatur, at institutione seu *cura Animarum* semel acceptâ, jam jure sui Beneficii, quod est jus *perpetuum*, functione, Beneficio suo annexas persolvunt.

IX. Sicut ergo Episcopus non potest illum, spectatâ modernâ disciplina pro libitu, nullo juris ordine servato, privare Beneficio; ita nec liberum est Episcopo, pro suo arbitrio suspendere aut impedire à functionibus Beneficio suo essentialiter annexis, qualis est, Verbum Dei populo annuntiare.

Quod etiam non obscurè innuit Synodus Tridentina, dum vult, ut Episcopi legitimè impediti, in aliis Ecclesiis à Cathedrali distinctis, per *Parochos* Divinam legem annuntient; *bis autem impeditis per alios ab ipso deputandos*: sat indicans, Episcopos debere *Parochis* tanquam *Ordinariis*, sed subalternis Verbi Dei præconibus, permittere ejusdem prædicationem; neque aliis eam posse committere, nisi dum ipsi *Parochi* legitimè fuerint impediti.

X. Parochis autem *legitimè* impeditis, Episcopi est deputare & eligere concionatores; idque per totam Diœcesim; & quidem impensis eorum qui eas præstare tenentur vel solent.

Unde etiam hodie ex Decreto Conc. Tridentini, Episcopus habet fundatam intentionem deputandi & mittendi concionatores, qui in civitate, aut in quacunque parte Diœcesis annuntient Verbum Dei *Parochis impeditis* aut *insufficientibus*, ut illud *per se* pro necessitate populi annuntient.

XI. »Hinc cum Episcopus Miletensis providere voluisset, (ait Fagnanus loco citato *num.* 25.) de concionatore in suburbio Victoriolæ subditis suis, & Officiales ipsius, consulto prius magno Magistro Petro de Monte; responpondissent, electionem dicti Concionatoris *non spectare ad Episcopum*, sed ad *eos qui eleëmosynam Concionatoribus ex bonis universitatis ministrant*, Episcopo super hoc declarationem postulante, S. Congregatio censuit; Electionem Concionatoris *ad Episcopum* pertinere ex Decreto Concilii *Cap.* 2. *Sess.* 24.«

Quin etsi populus aut alius ex consuetudine *non immemoriali* eligeret concionatorem, qui certis diebus Verbum Dei annuntiet, posset nihilominus Episcopus non obstante hac consuetudine Concionatorem deputare, uti sæpius resolvit S. Congregatio apud Fagnanum *num.* 27. *&* 31.

XII. Sed si ex consuetudine *immemoriali* ad populum, Capitulum, Parochum aliósve hujusmodi electio sive designatio spectet, ea servanda erit, nec ad Episcopum eo casu deputatio Concionatoris in Ecclesia non Cathedrali spectabit: »quia, inquit Fagnanus *nu.* 28 Concilium Trid. *Sess.* 24. *c.* 4. *de Reform.* non sustulit consuetudinem *immemorialem* secundùm quam facultas nominandi Concionatorem in Ecclesiis *non Cathedralibus* alii, quàm Episcopo competeret, ut sæpius fuit resolutum.«

Refert quoque Carolus Fevret in tractatu suo *de Abusu lib.* 3. *cap.* 4. §. 22. esse plura Regiorum Tribunalium arresta, quibus declaratum fuit, liberum esse Episcopis mittere Concionatores ad concionandum per Adventum & Quadragesimam in Ecclesiis suarum respectivè Diœcesium, quibus locorum Incolæ obligabuntur dare hospitium & victum.

XIII. Et in specie, cum circa an. 1655. Episcopus Augustodunensis misisset ad quandam suæ Diœcesis civitatem Concionatorem ex Minimorum Ordine ad concionandum per

per Adventum: ipseque civitatis Magistratus ipsi hospitium & alimenta recusaret; Episcopus junctis sibi commissariis Cleri Gallicani recurrit ad Concilium privatum Regium: ubi dictum fuit, ut dictus Magistratus & Syndicus Cleri Gallicani contestarentur; ac interim per provisionem conformiter ad Arresta die 30. Martii 1635. & 26. Augusti 1639. Concionatores qui mitterentur ad concionandum in dicta civitate consuetum hospitium & victum acciperent. Cumque Episcopus ulterius pro definitiva urgeret; & ipse Magistratus civitatis affirmaret, se esse in possessione *immemoriali* præsentandi concionatores pro Adventu & Quadragesima ipsi Episcopo: die 17. Decembris ejusdem anni 1655. decretum fuit, ut Magistratus & Incolæ illius civitatis probarent *intra tres menses*, se esse in possessione *immemoriali* nominandi & præsentandi dictos concionatores Episcopo; salva Episcopo probatione contrariâ; interim per provisionem & sine præjudicio juris alterutrius in principali, declaravit Episcopum esse manutenendum & defendendum in jure eligendi & mittendi concionatores, quibus prædicti Incolæ tenebantur hospitium & victum præbere; nec non permittere solitam quæstuationem. Quæ sententia provisionalis postmodum in definitivam transivit; uti latius in actis Cleri Gallicani refertur *tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 8.

Hic duo, quæ supra diximus, Regio Arresto decisa videmus. Primum, Episcopum de jure habere fundatam intentionem eligendi ac mittendi concionatores per totam suam Diœcesim, qui Parochis legitimè impeditis, aut insufficientibus, Verbum Dei annuntient.

Secundum, quòd consuetudo seu possessio immemorialis possit jus concionatores eligendi & nominandi transferre non tantum in Capitula, Parochos aliósve Ecclesiasticos, sed etiam in laicos; quod apertè supponit sententia provisionalis 17. Decembris an. 1655. prolata; atque in terminis pro Æditius judicatum refert de Fresne in libro cui titulus *Journal des Audiences tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 18. & probat notoria Belgii praxis, quæ electionem & nominationem concionatoris passim ad Parochos, Capitula, Æditus, aliósve, pro varia locorum consuetudine transtulit.

XIV. Hæc porro concionatoris electio seu nominatio, est instar juris Patronatus ad beneficia Curata; quod & laicis competere potest. Unde sicuti præsentatus à Patrono sive Ecclesiastico sive laico se functionibus Pastoralibus immiscere nequit, nisi prius ab Episcopo curam animarum acceperit; ita & nominatus seu electus in concionatorem, debet ab Episcopo concionandi licentiam obtinuisse: neque in vim hujusmodi consuetudinis immemorialis aliud competere potest sive Ecclesiasticis sive laicis, quam eligere concionatorem unum ex approbatis ab Episcopo; vel sub illa clausula, modò licentiam obtineat.

Certum enim est, nec quisquam in dubium vocat, nullum Presbyterum aut Clericum sæcularem, nisi beneficium curatum habeat, sine approbatione & expressa licentia *Ordinarii loci publicè* concionari posse.

XV. Quoad Regulares, ob varia quæ prætendebant sibi à summis Pontificibus indulta in hac materia privilegia, non exigua fuit inter Patres Concilii Tridentini contestatio; de qua videri potest ejusdem Concilii historia à Palavicino conscripta *lib.* 7. *cap.* 4.

XVI. Post hanc concertationem tandem *Sess.* 5. *cap.* 2. *de Reform.* quoad licentiam ab Ordinario obtinendam, distinctio aliqua facta est inter facultatem concionandi in Ecclesiis *suorum Ordinum* & Ecclesiis *non suorum Ordinum*, ut scilicet « Regulares cujuscunque Ordinis, nisi à Superioribus suis de vitâ, moribus & scientia examinati & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, prædicare non possint: cum qua licentia *personaliter* se coram Episcopis *præsentare*, & ab eis *benedictionem petere teneantur*, antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis verò quæ *suorum Ordinum non sunt*, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam *Episcopi licentiam* habere teneantur; sine qua in ipsis Ecclesiis *non suorum Ordinum* nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam Episcopi gratis concedant. «

« Si vero, (pergit Synodus) quod absit, Prædicator errores aut scandala disseminaverit in populum, etiamsi in monasterio sui vel alterius Ordinis prædicet; Episcopus ei prædicationem interdicat. Quòd si hæreses prædicaverit; contra eum, secundùm juris dispositionem, aut loci consuetudinem procedat; etiamsi prædicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicæ delegatus procedat. «

XVII. Hoc Decretum, in quantum Regularibus permittit prædicare in Ecclesiis *suorum Ordinum* ex sola Superiorum licentia ipsi Episcopo *simpliciter* præsentanda, & *benedictione* ab ipsis *petitâ*; & insuper Episcopis prædicationem Regularibus interdicendi potestatem demum facit, dum prædicator errores aut scandala in populum disseminaverit, nonnullis è Patribus Tridentinis; atque præ cæteris Brachio Marcello Episcopo Felusano merè displicuit; ajebàtque publicè in cœtu Patrum super discussione hujus decreti instituto 15. Aprilis an. 1546. « Acerbè se angi, quod liberum esset Regularibus, neque *missis*, neque *vocatis*, suis in Cœnobiis per Episcoporum Diœceses concionari. *Quod*, exclamavit, *quidnam est aliud, ô Patres! nisi permittere, ut lupi non per ostium, sed aliunde ingressi ovile perturbent?* Deinde eosdem per Deum ac Superos obsecrare non destitit, ne id paterentur: si abnuerent, se pro sua virili parte causam sustentaturum, provocantem ad cœleste Tribunal, apud quod contestabatur, se insontem in eo esse, & super illos populorum crimen ac sanguinem abiturum. « Hæc Palavicinus loco citato *nu.* 3.

Deinde in generali congregatione habita 10. Maji rursus prolixâ oratione coram Patribus, idem vehementissimè urgere perrexit, atque ipsos Regulares de privilegiis suis contra auctoritatem Episcoporum gloriantes alloquens, ait: « Nolite nos ita tardo ingenio existimare, ut ista sophismata sive paralogismata non intelligamus, putemúsque vos *vestris in Monasteriis non populo nostro*, sed *fratribus vestris tantum*, aut tectis & parietibus esse concionaturos. Nolite adeo inhumaniter, ne dicam irreverenter cum sanctissimis Episcopis agere, ut *nostras plebes* docere *sine permissu & consilio* nostro cogitetis. «

His contendebat Antistes ille, nec in Monasteriis *suorum Ordinum* permittendum esse Regularibus *sine licentia Episcoporum* concionari: cùm non minus in Ecclesiis suorum Ordinum, quàm non suorum Ordinum populum Episcoporum curæ commissum doceant.

Post hæc prosequitur Felusanus: « Additum est nescio quid de coërcendis his, qui in concionando à fide aberraverint. Hic ergo jam illud quod notissimum est, non disputabo, quàm non sit facile errantem aliquem & perniciosa docentem redarguere, propterea, quòd non solùm habent isti tot latebras tantósque recessus, ut etiam deprehensi facilè elabantur: sed veniunt ita sæpe ad fallendum instructi atque artificiosâ concionandi ratione, ut vel eruditissimas quásque aures atque attentissimas non magno labore fallere, atque in dicendo præterire possint. Sed quæro, utrum tandem ad ulciscendas oves nostras, an ad custodiendas vocati sumus. *Pascite*, nobis dictum est, *gregem & custodite, non, vindicate. Mihi* enim *vindicta & ego retribuam*, atque *occisarum* ovium à nobis, non occidentium luporum sanguis requiretur. «

Hæc & plura Felusanus Antistes in oratione coram Patribus Tridentinis pronuntiatâ, & insertâ *tomo* 14. *Concil. Col.* 1636. sub hoc titulo: *Brachii Martelli Florentini Episcopi Felusani sententia, quâ declarat, Regulares sine licentia Episcoporum nec in Monasteriis, nec extra Monasteria debere fungi officio prædicandi.*

XVIII. Et licet Patribus Tridentinis tunc visum haud fuerit, postulatis hujus Episcopi per omnia consentire; eámque distinctionem inter facultatem concionandi in Ecclesiis *suorum Ordinum*, & *non suorum Ordinum* omnino tollere; his tamen aut similibus rationibus indubie effectum est, ut *Sess.* 24. *cap.* 4. *de Reform.* habita 11. Novemb. 1563. cum jam numerus Episcoporum esset frequentior, & temporum conditio convenientior, decretum sit, ut « Nullus Sæcularis sive Regularis, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum contradicente* Episcopo, prædicare præsumat. « Quo Decreto si cum Decreto priori combinetur, omne in effectu, quod Felusanus optabat, haberi poterit.

Cùm enim ex Decreto *Sess.* 5. *cap.* 2. *de Reformat.* Regulares prius quam concionari incipiant, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum*, ab Episcopis benedictionem petere debeant; & vi posterioris Decreti non possint in Ecclesiis suorum Ordinum *contradicente* Episcopo prædicare, nónne in potestate Episcoporum est, efficere, ut nemo Regularium, etiam in Ecclesiis *suorum Ordinum* concionetur, de cujus vita, moribus, doctrina & sufficientia non sint plenè instructi, & quem ad id muneris saltem tacitè non approbaverint?

XIX. Id sanè obtinebunt Episcopi, si ad exemplum S. Caroli statuant: « Ne patiatur Parochus, cujusvis Ordinis Regulares in *Ordinis sui Ecclesiis*, intra fines Parochiæ suæ sitis, concionem habere, nisi ex *scripto testimonio* perspexerit, eos muneris hujusmodi in illis Ecclesiis obeundi causâ, *se ad Episcopum* cum concionandi facultate, quam à Superioribus suis ipsi obtinuerint, *contulisse, & benedictionem*, ut Tridentino Concilio cautum est, ab *eodem petiisse.* « In Concilio Mediol. III. *cap.* 3.

Hoc quippe pacto fiet quod nullus Regularis etiam in *Ecclesiis suorum Ordinum* concionetur, de quo non constet, eum se præsentâsse Episcopo, & benedictionem ab eodem petiisse; adeoque in Episcopi potestate fuisse ei quoad conciones habendas contradicere, si de ejus moribus & doctrina non satis sit instructus; quâ contradictione vi Concilii Tridentini fit, ut nec in *Ecclesiis suorum Ordinum* con-

concionari queat, adeoque si Episcopus benedictionem impertiatur, testimoniúmque illius annuat, neque contradicat, an non sat apertè censebitur illum Regularem, saltem *tacitè*, ad concionandum approbare; & licentiam concedere? Præsertim quia simplex Episcopi contradictio, nullâ expressâ contradictionis causâ, tam in sæcularibus, quàm Regularibus beneficium curatum non habentibus sufficit; eo quod horum concionandi potestas tantum sit *vicaria* seu *delegata*, quam ad nutum revocari posse apud omnes in confesso est. Unde sine ulla hæsitatione ait Zypæus in Jure novo *tit.* 1. *num.* 10. "Episcopo »contradicente etiam *non dictâ causâ* (quamvis sine causa id »facere non debeat) nemo prædicare potest, *quantumvis ex»emptus, quovis privilegio* & appellatione non obstante."

XX. Nullatenus proinde à mente Synodi Tridentinæ aberrâsse videntur Patres Synodi Bituricensis anni 1584. *tit.* 3. *can.* 4. decernendo, ut "Regulares cujuscunque sint »Ordinis prædicare non præsumant, etiam in Ecclesiis »*suorum Ordinum*, nisi prius examinati & approbati à suo »Superiore & *impetratâ* ab Episcopo aut ejus Vicario bene»dictione & *licentiâ*." Tacitâ nimirum *licentia*; quæ data intelligitur, dum benedictione impertitâ, non contradicendo, ad concionandum dimittitur.

XXI. Ulterius cum facultas concionandi seu Regularibus seu sæcularibus non habentibus beneficium curatum concessa duntaxat sit delegata & vicaria, ea ad libitum revocari, restringi & modificari, adinstar jurisdictionis delegatæ, potest.

XXII. Hac de causa præcipiunt passim Synodi, & frequenter Episcoporum decretis renovatum fuit, ut Pastores neminem in Ecclesiis suis concionari permittant, nisi de *licentia Ordinarii* in *scriptis* prædocuerit. Synod. Mechl. P. II. *tit.* 11. *cap.* 1. Gand. *tit.* 10. *cap.* 1. Namurcensis ann. 1659. *tit.* 10. *cap.* 1. &c.

XXIII. Porrò sicuti etiam ad Episcopum sive Ordinarium spectat principaliter munus prædicandi, populúmque instruendi; atque inferiores quodammodo tantum *vices* ejus suppleant, eique adjutores sint, & ab ipso missionem ac licentiam accipiant, ipsius quoque est, invigilare atque intendere, num officio in nullo desint, sed diligenter instructioni populi incumbant, eique sincerum & conveniens spirituali Verbi Divini pabulum porrigant; eósque si in eo delinquant, corrigere & punire.

Quapropter cum Senatus Burdigalensis interdixisset Episcopo Bagiensi, inquirere in doctrinam inter concionandum propositam, causâ ad Concilium privatum Regium devolutâ, Rex, cassato dicto Burdigalensis Senatus decreto, inhibuit tam prædicto Senatui Burdigalensi, quàm aliis Senatibus & Judicibus laicis, ullo titulo aut prætextu esse impedimento Prælatis in capienda informatione super *doctrina* in concionibus sive à Sæcularibus sive Regularibus proposita, ipsam religionem concernente.

Similiter inhibitio Regia facta fuit an. 1657. Parlamento Parisiensi, & cæteris omnibus, cognoscendi de materia doctrinæ, missionibus Concionatorum, approbationibus Confessariorum; & aliis materiis merè spiritualibus, & per sententiam Concilii Sanctioris rursus confirmatum fuit; Referuntur hæc arresta & decreta in actis Cler. Gall. *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 20. 22. 23. & 24.

XXIV. Et inter propositiones quas anno 1656. 10. Archiepiscopi cum 73. Episcopis plurimisq; Abbatibus aliisque Prælatis Conventum generalem Cleri Gallicani constituentes, tanquam temerarias, scandalosas, falsas, erroneas, in hæresim & schisma inducentes, Sedi Apostolicæ, Conciliis tum Oecumenicis, tum Provincialibus, & præcipuè sacro Tridentino, & Ordini Episcoporum Apostolico contrarias & injuriosas, Ecclesiasticæ Hierarchiæ destructivas respectivè damnarunt, erat hæc: "Re»gulares Mendicantes petere possunt licitè à Judicibus sæ»cularibus, ut injungant Episcopis, quatenus ipsis man»data concedant, ad prædicandum in Adventu & Qua»dragesima: quod si renuant facere Episcopi, decretum »Judicium sæcularium *tantundem valet*, ac *si permissio dictis* »*Religiosis concessa* fuisset."

Quin tamen interdum Magistratus Regii procedere atque informationes sumere possint contra Concionatores seditiosa aut scandalosa in populum spargentes, quæ magis ad emotionem & seditionem, quam ad pietatem & debitam erga Superiores & Magistratus observantiam plebem excitare possent, non est dubium.

Unde cum quidam Parochus in urbe Parisiensi aliqua admodum seditiosa; quæ populum contra Magistratus incitare & commovere nata erant, in concione dixisset, per sententiam Senatus Regii decreta fuit dicti Parochi incarceratio, quoadusque aliter per Curiam esset statutum, 11. Junii 1590. Rursus 8. Martii 1591. injunctum fuit per Senatum Regium ad instantiam procuratoris Regii omnibus Concionatoribus, ne in suis concionibus utantur discursibus seditiosis, qui populum ad emotionem excitare possent, sub pœna, quod adversus contravenientes pro casus exigentia procedetur; injungens unà locorum officialibus ut manum adhibeant, atque in contravenientes secundùm rigorem ordinationum procedant. Quæ omnia aliaque plura latiùs referuntur in probationibus libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 29.

CAPUT IX.

Episcoporum est pro populo orare; populum ad orationem excitare; preces publicas indicere & dirigere, & abusus, si qui irrepserint, tollere.

1 *Instantiam orationis præcipuum esse suum officium, crediderunt Apostoli: & quare?*
2 *Episcopi certam horam orationi destinare debent.*
3 *Episcopo præcipuè incumbit sacrificii incruenti oblatio.*
4 *Quandonam specialiter Episcopus Missæ Sacrificium offerre debeat.*
5 *Episcopus populum ad orandum excitare; modumque orandi docere debet.*
6 *Libellos precum examinare Episcopo incumbit.*
7 *Orationes publicas ex causa publica & communi, Episcopi est, indicere, & dirigere.*
8 *Episcopi est præscribere orationem* Quadraginta horarum, *& quomodo hanc instituerit S. Carolus?*
9 *Non sufficit in hac oratione publicè exponi* Venerabile; *sed præcipuè incitandus populus ad solidam devotionem.*
10 *Preces publicas indicere ad Episcopum spectare sæpius declararunt Parlamenta Regia.*
11 *Precibus publicis annumerantur supplicationes seu processiones; basque indicere pertinet ad Episcopum.*
12 *Exemptio non impedit hac in parte authoritatem Episcopi.*
13 *Episcopi est præscribere quomodo processiones sint habendæ, & quæ in iis cavenda aut observanda.*
14 *An Episcopus possit præscribere, ut in Processionibus Venerabile non circumferatur cum Imaginibus aut Reliquiis Sanctorum?*
15 *Episcopi est componere controversias de* præcedentia, *quæ inter personas Ecclesiasticas in processionibus oriuntur.*
16 *Hæ controversiæ* summariè *absolvi debent.*
17 *Interdum super his controversiis ad Tribunalia Regia recurritur.*
18 *Clerici tam Regulares quam sæculares ad publicas Processiones vocati accedere debent, & etiam compelli possunt.*
19 *Etiam exempti accedere tenentur.*
20 *Consuetudo nequidem immemorialis potest Capitula Cathedralia ab accessu ad publicas supplicationes.*
21 *Episcopus mutare aut etiam abrogare potest antiquas supplicationes.*
22 *Precibus publicis, quarum directio est apud Episcopum, annumerandum officium Canonicum.*
23 *Episcopi est, Breviaria, Missalia, aliosque libros ad Divinum Officium pertinentes revidere & emendare.*
24 *Correctio Breviarii Aurelianensis nuper ab Episcopo facta; & quæ hic observata.*
25 *Ubi est receptus ritus Romanus observanda Bulla Pii V. & stylus Curiæ Romanæ.*
26 *Episcopus abusus circa Missæ Sacrificium corrigere debet.*

I. Apostoli convocantes multitudinem discipulorum dixerunt: *Non est æquum nos derelinquere Verbum DEI, & ministrare mensis. Considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto & sapientiâ, quos constituamus super hoc opus. Nos verò* ORATIONI *& ministerio Verbi* INSTANTES *erimus.* Act. 6.

Ministerio ergo Verbi junxerunt Apostoli *instantiam orationis*; scientes, quam esset necessarium hanc illi jungere, si prædicationis fructum in populo videre vellent; juxta illud quod postmodum dixit Apostolus: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

Hoc vero incrementum Divinum quis suis precibus præcipuè in populum attrahet, nisi is *qui ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis*; id est, omnis Pontifex sive Episcopus?

Hinc illud Apostoli ad Colossenses 1. *v.* 9. *Non cessamus pro vobis* ORANTES & POSTULANTES *ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni sapientia & intellectu spirituali.*

II. Cum ergo "in oratione sanctisque meditationibus »eos (Episcopos) frequentes esse oporteat (verba sunt S. »Caroli in Concilio Mediolanensi IV. *parte* 3. *cap.* 1.) cer»tam sibi horam quotidie sumant, quam in contemplatio»num

»num divinarum studio, exercitationeque attentissimis re-»ligiosæ mentis cogitationibus ponant. Qua oratione *non* »*sibi ipsis tantum* Divini luminis illustrationem deposcant, »sed etiam *pro fidelibus* suæ curæ commissis humiles preces »fundant; *eorum peccata deplorando*, pioque gemitu & religio-»sa supplicatione Deum orando, ut disjectis peccatorum »nubibus, pluviam, & rorem suæ divinæ gratiæ ac miseri-»cordiæ effundat in hæreditatem & agrum Ecclesiæ suæ. »

Et Patres Concilii Tholosani an. 1590. "Orationibus & »meditationibus singulo quoque die, certis statisque horis »incumbant, quibus in cœlestium rerum contemplatione »versantes, divinam sibi, suisque gregibus gratiam summa »& veneratione & contritione deprecabuntur." *parte* 1. *tit. De Episcopis.*

Idipsum & Concilium Narbonense an. 1609. Episcopis ardentissimè inculcat; "ut quod, ait, in Fidelibus sibi com-»missis confractum, divinâ bonitate alligetur, quod lan-»guidum est sanetur, perditum reparetur, & quod bonum »est conservetur."

III. Porrò excellentior & efficacior species orationis, cùm sit Missæ Sacrificium, hujus quoque celebratio præci-puè ad Episcopum spectat. Nec primis Ecclesiæ sæculis Presbyteris oblatio hujus Sacrificii concedebatur, nisi ab-sente aut impedito Episcopo; imo tam apparuisset insoli-tum, quòd Episcopus diebus Dominicis festisque conven-tui Fidelium non præsedisset, verbum Dei non explanasset aut Sacrificium non obtulisset, quàm si Judex diebus juri dicendo designatis pro tribunali non sedisset.

Quare S. Gregorius volens exprimere magnitudinem dolorum, quos ex podagra patiebatur, scribit, "se tantis »podagræ doloribus affligi, ut vix in diebus Festis usque ad »horarum trium spatium surgere valeat, *Missarumque So-»lemnia* celebrare." *Lib.* 8. *epist.* 35.

Non immerito proinde dixit Synodus P. I. Mechlinien-sis: "Inter cæteras Episcoporum functiones non infimum »locum habet *oratio* pro populo & *communis Sacrificii oblatio*; »de quibus, si bonum habeant testimonium, non parum »inde eis accedet." *Tit. de Episcopis cap.* 3.

IV. Rectè ergo Episcopos monuit S. Carolus in suo Con-cilio Mediol. IV. loco citato, "Missæ Sacrificium frequen-„tius celebrare studeant. Dominicis vero festisque diebus, „ne id præstare omittant. Hoc vero ipsum facere curent „crebrius in Ecclesiis, quàm in privatis oratoriis."

»Præterea Missæ Sacrificium facere studeant illis die-„bus quibus Ecclesiastica Beneficia conferent; & generalia „Clericorum, qui initiandi sunt, & Confessariorum exami-„na habebunt, cæterasque denique graviores consultatio-„nes & deliberationes inibunt."

V. Nec tantum ipse pro se populoque suo multum orare debet, sed insuper populum ad orandum incitare, ipsum-que orandi modum docere; nec non preces tum privatas tum publicas præscribere ac dirigere.

Quanta cura & solicitudine S. Carolus populum sibi commissum ad orationis exercitium quotidianum excitave-rit, paternoque affectu monuerit, ipsumque orandi mo-dum docuerit; ejus Litteræ Pastorales ea de re ad universos suæ Diœcesis Fideles missæ ostendunt, quarum compen-dium suprà *cap.* 7. retulimus.

VI. Quia verò populus ad evitandas distractiones, & ad excitanda in se pia desideria & affectum inflammandum uti solet certis libellis devotionis aut formulis precatio-num, Episcoporum atque Pastorum est, invigilare in hujus-modi libellos & precationum formulas, num ad solidam devotionem excitandam & fovendam sint convenientes; utrum nihil sanæ doctrinæ aut solidæ pietati contrarium contineant; utrum nihil superstitionis, aut ad eam incli-nans sub specie pietatis misceatur.

»Libris, quibus preces variæ continentur (ait Synodus „Cameracensis P. I. *tit.* 1. *cap* 3.) plerumque falsis, super-„stitiosisque titulis asperguntur: ea omnia purgari diligen-„ter, & ad *proportionem reduci Episcoporum sedulitate* præcipit „Sancta Synodus.

VII. Ad Episcopum quoque spectat, preces publicas & communes instituere, ipsique populo præscribere, mo-dumque in illis servandum constituere.

Hujusmodi preces publicas & communes, non tantùm pro calamitatibus & periculis temporalibus Reipublicæ aut populo imminentibus, sed vel præcipuè ut spiritualia animarum pericula & calamitates avertantur, instituere, exemplo S. Caroli, Episcopis incumbit; vel dum de aliquo negotio, à quo multarum animarum salus dependet.

VIII. Et quidem de *Oratione* 40. *Horarum*, quæ una eaque hodie vulgatissima Orationis *publicæ* species est, dicit S. Ca-rolus in Concilio suo Mediol. II. *tit.* 1. *dec.* 16. "Oratio, quæ »*quadraginta horarum* dicitur, ne ulla in Ecclesia extra ordi-»nem constituatur *sine Episcopi concessu*. Iique eam ita sanctè »geri curent, ut pii illius instituti ratio exigit.

Ut autem hoc assequeretur, plura postmodum statuit in suo Concilio Mediol. IV. *parte* 2. *tit. Quæ ad Sanctissimum Eu-charistiæ Sacramentum pertinent*; atque inter alia: "In iis solùm „Ecclesiis sive sæcularibus, sive Regularibus fiat celebretur-„ve, in quibus Sanctissimum Sacramentum asservatur: nec „verò in iis omnibus, sed in illis tantummodo, quas *Episco-„pus statuerit*. Fiat autem in conspectu Sanctissimi Sacra-„menti: quod è tabernaculo expositum, in majori, aliove, „*si Episcopus ita censuerit*, altari propalam collocetur."

Posthæc vult, ut non minùs quam sex cerei & tres lam-pades ante Venerabile luceant; nec plures quàm decem ce-rei, aut 12. vel 13. lampades; *nisi Episcopus ea causa majorem luminum numerum permittat*. Deinde orationis initio, cùm Sanctissimum Sacramentum palam proponendum est, Cle-rus omnis ipsius Ecclesiæ superpelliceo indutus Sacerdoti Venerabile exponenti assistat; & si pauciores sint quàm sex in illa Ecclesia, aliunde advocentur; ut ne eo numero pauciores sint; hique *cum luminibus accensis*; tum homines iti-dem Parochiæ, in cujus Ecclesia finibusve oratio exponitur, præsertim Sodalitati Sanctissimi Sacramenti adscripti.

Dum illud in Altari propositum est; interdiu duo Clerici superpelliceo induti, capite aperto ad Altare semper assi-stant: quorum alter Diaconus saltem sit; noctu verò saltem unus, isque in sacro Ordine constitutus.

»Ad excitandam populi in stata hac oratione versantis »pietatem, ait, hoc curetur, ut aliquando, quo præsertim »tempore, quave horâ frequens est Fidelium ad eam con-»cursus, *sermo, isque brevis*, ad *piæ meditationis* studium inflam-»mandum appositè habeatur."

Præterea vult ab Episcopo designari viros aliquos gra-ves, pietatis spiritualisque vitæ amantes, qui in sua quique regione orationis hujus curam gerant, quo tempore illa ce-lebratur. Qui inter cætera curabunt, ut oratio hæc per 40. horas *continenter* fiat: quem in finem Parochiam, in cujus fi-nibus oratio habetur, in certas classes partientur; singulis-que suas horas assignabunt, ut tamen fœminæ noctu ad Ec-clesiam non accedant: Et si noctu orantes deessent, Venera-bile in tabernaculo reponatur.

IX. Hic in primis intelligant Episcopi & Pastores, qui-bus instituendi ac dirigendi hujusmodi publicas preces of-ficium incumbit, non satis fuisse S. Carolo, uti hodie à non-nullis apprehendi videtur, ut Venerabile Sacramentum publicè in Ecclesia exponatur; sed præcipuè curæ fuisse, ut populus ad solidam ac sinceram devotionem excitetur; atque preces illæ vero devotionis affectu agantur.

Insuper videmus, non dubitasse S. Carolum cæterosque, qui ipsi in celebratione Concilii Provincialis astiterunt; quin publicæ hujus orationis institutio & directio *ad Epi-scopos* spectaret.

Nec mirum, cùm enim similes publicæ orationes popu-lum præcipuè concernant, atque ad populi pietatem & de-votionem excitandam instituantur, quis naturalior earum director esse potest, quàm Episcopus; cui totius populi cu-ra & directio in his, quæ ad pietatem & religionem sunt, incumbunt.

X. Unde cùm Magistratus & intendentes cujusdam Ur-bis sua propria auctoritate ordinassent cantari solemniter *Te Deum laudamus*; ipsosque Ecclesiasticos ad id coëgissent, priusquam intervenisset Decretum Episcopi Diœcesani; facta insuper inhibitione recipiendi Episcopale mandatum si quod daretur: Re delata per Episcopum ad Concilium sanctius, per arrestum Concilii 14. Decembris 1638. cassata fuit dicti Magistratus ordinatio; ipsique Ecclesiastici exone-rati à mulcta per Magistratum comminata; cum inhibitio-ne facta Magistratui, imposterum quidquam statuendi, quod Ecclesiam concernit; aut turbaret Episcopum in fun-ctionibus suæ curæ. Refertur in Actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 5. *n.* 6. Et *n.* 7. refertur Arrestum ejusdem Concilii Regii, quo 20. Novemb. 1643. declaratum fuit, Capitulum Burdigalense non debere recipere mandata pro publica gratiarum actione, aliisque publicis precibus, quas Rex ju-dicasset esse faciendas in Ecclesia Burdigalensi, ab alio, quàm *Archiepiscopo, ejusque Vicario* generali in ejus absentia.

XI. Et *n.* 8. asseritur, per Senatum Parisiensem 8. Janua-rii 1647. declaratum, *Processiones generales, Te Deum*, aliasque *publicas Preces*, quæ fient ad instantiam Regis, indicendas esse per *Episcopum* ejusve *Vicarium*, de quo Capitulum *gra-tiosè* monebitur. Particulares verò preces ex communi Episcopi & Capituli resolutione.

His precibus publicis, quarum indictio & directio Epi-scopo adjudicatur, annumerantur *Processiones*; utpote quæ & ad populi pietatem promovendam instituuntur.

His consonat resolutio S. Congregationis, quam ex Bar-bosa recitat Zypæus in Jure novo *Tit. de majoritate & obed. n.* 12. nimirum, Episcopum in indicendis *Processionibus pu-blicis* non debere habere consensum Capituli; & quidem non obstante quasi possessione contraria aut consuetudine.

XII. Neque Prælatum quantumvis exemptum posse im-pedire Episcopum indicere *Processiones* in sua Ecclesia, judi-cavit Concilium Privatum pro Episcopo Audomarensi 21. Aug. 1593. & 25. Septemb. eodem anno contra Abbatem S. Ber-

Bertini. Habetur sententia in Registro sententiarum Concilii Privati, quod incipit à prima Februarii 1591. fol. 25.

XIII. Nec indicere duntaxat Processiones seu Supplicationes solemnes ad Episcopum spectat, sed etiam quâ viâ & quo ducendæ & dirigendæ; item quo ritu & formâ instituendæ; quæque in iis cavenda aut observanda sint.

Hac ratione mandavit in sua Synodo D. anno 1567. Archiepiscopus Cameracensis Archipresbyteris suis: " Ut sollicitè perspiciant in Ecclesiarum visitatione, num non irrepserint aliqua superstitiosa & vana *in Processiones*. Ubi vero hujusmodi aliquid compertum habuerint, volumus, ait, nobis nostrisque Vicariis quamprimum denuntiari, ut ab omni irreverentia repurgatis Ecclesiis, in vera pietate fideles omnes contineamus."

Eadem ferè ratione vetuere Episcopi Belgii in suis respectivè Synodis: " Ne in *Processionibus*, quas *dedicationum* vocant, *Venerabile Sacramentum* circumferatur: eo quòd ad hujusmodi Processiones populus magis spectandi, quàm orandi causâ accedere soleat."

Et Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 14. *cap.* 2. & 5. " Imagines sacras sæculariter comptas, nec in Templis, nec in *Processionibus* tolerent Episcopi; & quæ ad ornatum *Supplicationum* proponuntur, ejusmodi sint, quæ oculos spectantium non offendant.... Nunquam etiam Reliquiæ vel Imagines in *Processionibus* deferantur, nisi per Clericos sacris initiatos, quantum fieri potest; neque tam longi itineris circuitu, ut aut populi devotio languescat, aut compotationibus aliisque insolentiis occasio præbeatur."

XIV. Similiter licet *per se* inordinatum non sit, Imagines aut Reliquias Sanctorum unà cum Venerabili Sacramento in *Processionibus* circumferre; *significantes*, ut ait Synodus Coloniensis anno 1549. *illos nunc cum ipso regnare & triumphare in cœlis, qui vestigia ejus hic in terris secuti sunt*; si tamen Episcopus videat, eam esse populi sui circa aliquas Sanctorum Imagines aut Reliquias inordinatam devotionem, ut ex externo agendi modo sat appareat, honorem SS. Sacramento debitum ad Sanctorum Imagines potius, quàm ad ipsum Venerabile referri: idque etiam non rarò cum summo hæreticorum scandalo, poterit Episcopus præcipere, ne cum ipso Venerabili Sanctorum Imagines aut Reliquiæ circumferantur.

Quod etiam pridem, ob illud indubiè periculum, sæpius Decretum fuit. " In solemni illa Processione, ait S. Carolus, in qua Sanctiss. Domini Corpus per urbem religioso cultu defertur, *ne Reliquiæ ullæ*, sed *illud solum*, ut *veteris instituti*, *Ecclesiæque Romanæ Matris consuetudinis est*, pio, religiosóque apparatu, solemnique celebritate feratur." Concil. Med. IV. *parte* 2. *cap.* 4.

Similiter an. 1659 Synod. Namurc. statuit: " Quando continget Venerabile Sacramentum deferri, nullæ aliæ Reliquiæ vel Imagines Sanctorum deferantur.... in die vero Patroni sola ejus Imago vel Reliquiæ deferantur.

Quin & an. 51. currentis sæculi Maximilianus Henricus Archiep. Coloniensis decrevit: " quod tametsi pium & laudabile sit, ut in communibus Processionibus & supplicationibus ac stationibus deportentur Sanctorum (si quæ in Ecclesiis habentur) Reliquiæ, vel sola Imago Divi loci Titularis, in eis tamen Processionibus & supplicationibus ubi SS. Sacramentum circumfertur, nullæ meritò Sanctorum vel Imagines vel statuæ juxta S. Caroli Borromæi præscriptum (nisi pia multorum locorum consuetudo, aliud postulet) deportentur; de qua tamen *consuetudine integrum erit nobis nostrove in spiritualibus Vicario generali, seu Decanis ruralibus cognoscere, an cum pietate verâ & persuasâ consistat.*

Hinc patet, dictum Archiepiscopum desideràsse quidem, ut juxta S. Caroli præscriptum cum Venerabili Sacramento Sanctorum Imagines non circumferantur; aliquid tamen consuetudini in re de se minimè inordinatâ detulisse; ita tamen ut sibi integrum esse declaraverit, judicare, num hic & nunc consuetudo illa veram populi devotionem non impediat, nec ejus erga SS. Sacramentum reverentiam potius diminuat quàm promoveat.

Et meritò; in his enim quæ interdum devotioni congruere, subinde verò ob temporum circumstantias & populi conditionem officere possunt, Episcoporum est invigilare & judicare, quid conveniat; subditorum verò obedire, & judicio Episcopi se submittere; juxta illud Augustini in simili materia indifferenti: *Episcopo tuo in hac re noli resistere, & quod facit ipse, sine ullo scrupulo vel disceptatione sectare.*

XV. Hæc plenam Episcoporum auctoritatem in indicendis dirigendisque *Processionibus*, utpote publicis precibus populum spectantibus abundè evincunt; quam & Synodus Tridentina supposuit, dum *Sess.* 25. *c.* 13. *de Regularib.* voluit, ut " controversias omnes de præcedentia, quæ persæpe maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas, tam Sæculares, quam Regulares, cum in *Processionibus publicis*, tum in iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda umbellâ & aliis similibus; Episcopus amotâ omni appellatione, & non obstantibus quibuscunque componat."

XVI. Cum præcipuè in hoc Decreto Synodus intendat obviare scandalis, quæ ex hisce controversiis nata sunt oriri, ni mox & indilatè sistantur, compositio Episcopi eò maximè tendere debet, ut brevi manu, summariè, ac de plano, sine strepitu & figura Judicii expediat universa, quemadmodum S. Congregationem declaràsse fertur, quæ similiter declaravit, appellationem hic amotam duntaxat quoad effectum suspensivum; nequaquam vero quoad effectum devolutivum.

XVII. Quia verò interdum Episcopalis auctoritas hujusmodi controversiis diminuendis ac sopiendis haud sat potens & efficax est, Regia nonnunquam accedit; quæstionesque super hisce controversiis ad Concilia Regia, præcipuè si de possessorio agatur, frequenter devolvuntur; quod quotidiana praxi notius est, quàm ut probari debeat. Et plura Regia arresta in hac materia refert Renatus Choppinus *lib.* 2 *Monast. tit. ult. num.* 23.

XVIII. Addit deinde Synodus Tridentina: " Exempti autem omnes, tam Clerici Sæculares, quàm Regulares, quicunque, etiam Monachi, ad *publicas* Processiones *vocati* accedere compellantur, iis tantùm exceptis, qui in strictiori clausura vivunt."

Vigore hujus Decreti decisum esse testatur Steph. Gratianus *decis.* 232. *nu.* 15. in Curia Episcopali Papiæ, " Monachos posse compelli ab Episcopo, & censuris distringi aut saltè pœnis pecuniariis, ut vadant ad Processiones publicas.

XIX. Et Erasmus Choquier post Choppinum *de sacra Politia lib.* 2. *tit.* 6. *num.* 18 refert judicatum, " quod omnes, *quantumcunque exempti*, accedere tenentur ad Processiones consuetas, aut indictas pro bono publico vel honore." *De Jurisd. in exemptos, parte* 2. *quæst.* 45. *n.* 109.

XX. Fuere quidem nonnulla Capitula Canonicorum, quæ titulo *immemorialis* consuetudinis & possessionis se prætendebant ab hac accedendi ad Processiones obligatione exemptos; sed observat Aloysius Riccius in *praxi suæ Neapol.* hanc consuetudinem in Gallia esse reprobatam tanquam illegitimam & irrationabilem. Et in specie Canonici Metenses, quantumvis exempti, declarati sunt non receptibiles ad prætendendum se non esse obligatos comitari suum Episcopum in publica supplicatione, per sententiam Senatus Parisiensis anno 1583. Similia duo alia Arresta contra Canonicos titulo *antiquæ possessionis* idipsum prætendentes referuntur per Meynardum *lib.* 1. *Notab.* 44 *cap.* 5.

XXI. Hac eadem auctoritate possunt Episcopi Processiones antiquitus institutas, ac multo tempore observatas, vel in totum abrogare, aut immutare, si in eas abusus irrepsisse viderint, nec tam ad excitandam devotionem, quàm ad excessus committendos conducere perspexerint.

Hoc motivo Patres Synodi Coloniensis an. 1536. Processiones quæ per agros & campos peragebantur, abrogarunt, sive voluerunt, ut hæ Processiones de cætero intra septa Ecclesiarum religiosè fierent, ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeatúrque tum pius rei ac tempori conveniens sermo commonitorius.

Rationem hujus desideratæ mutationis assignant, quod processionum harum institutio rationem quidem habeat, nempe quod populus oret, *ut segetes ac fruges terræ à Domino conserventur*: " Verum ut alia plurima, inquiunt, ita & hic mos hominum malitia depravatus est, quod per occasionem talis deambulationis, quæ Deo placando erat instituta, pleraque scelera committantur. Quamobrem nobis latius videtur, ut hæ aliæque supplicationes ac processiones, de cætero intra septa Ecclesiarum religiosè fiant, ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeatúrque tum pius rei ac tempori conveniens ad populum commonitorius sermo."

XXII. Quum inter species orationis publicæ recensendum sit officium Canonicum, sive horarum Canonicarum solemnis persolutio, indubitatum est; ut proinde etiam hic cura Episcopalis invigilare debeat, num omnia ritè devotè ac recto ordine peragantur; nihilque solidæ devotioni, ac Divini officii majestati contrarium immisceatur.

XXIII. Quapropter non tantùm in pristinis, sed etiam recentioribus, ac nostræ penè ætatis Synodis frequenter inculcatum Episcopis legitur, ut Breviaria, Missalia, Antiphonalia, aliósque ad Ecclesiasticum officium spectantes libros diligenter examinent; & si quid superfluum aut cultui Divino indecens aut minus dignum repererint, tollant.

Concilium Senonense superiori sæculo Lutetiæ Parisiorum sub Antonio à Prato S. R. E. Cardinale, nec non Senonensium Archiepiscopo, & Galliarum Primate celebratum statuit: " ut Diœcesani statim post dissolutum præsens Concilium diligenter visitent Breviaria, Missalia, Antiphonalia, ac Sanctorum Legendas. Et quæ deprehenderint in illis superflua, aut non satis pro Ecclesiæ dignitate convenientia ipsi continuo tollent & resecabunt, & quæ viderint esse necessaria, adjicient." *Cap.* 1.

Simi-

Similiter sub idem pene tempus. Patres Concilii Coloniensis attendentes "nonnulla in Divinum Officium caeco quodam judicio invecta, judicarunt operae pretium facturi, si Missalia perinde atque Breviaria pervideri curarent, ut amputatis tantum superfluis & quae superstitiosius invecta videri possint, ea tantum, quae dignitati Ecclesiae & priscis institutis consentanea fuerint, relinquantur." *An.* 1536. *part. 2. cap.* 11.

Concilium quoque Mechliniense intelligens, quoniam in Divino Officio quandoque "& potissimum in festis quae certis Dioecesibus propria sunt, in historiis quae leguntur, & sequentiis Missarum quaedam occurrunt, quae subinde pios offendunt, statuit ut curent Episcopi & quod in eo officio purgandum videtur & corrigendum; expurgent & corrigant, aut loco officii hujusmodi jubeant officium de communi cantari."

Hisce addi possunt quae in sua Synodo anno 1570. statuit Episcopus Namurcensis Antonius Havetius, qui Concilio Trid. interfuit, titulo *De sacra Eucharistia & Divini Officii persolutione cap.* 8. "In Divino Officio, ea tantum conveniunt decantari vel legi, quae solida sunt, & ad aedificationem faciunt tam proferentium quam auditorum. Quare Ecclesiarum Rectores & Praefecti diligenter advertant, an in suis Ecclesiis aliqua sint immixta Officio Ecclesiastico *falsa, incerta*, vel *non verosimilia*: quae si deprehenderint, ad nos deferant, ut eorum loco, *ex Scriptura, vel veteribus ac probatis scriptoribus solida substituantur*."

Nullatenus proinde dubitarunt Episcopi, quin Breviariorum aliorúmque librorum ad Divinum Officium spectantium visitatio atque correctio sibi incumberet.

XXIV. Hac auctoritate usus Episcopus Aurelianensis anno 1693. novam Breviarii Dioecesis suae editionem & emendationem procuravit.

In hac verò emendatione seu correctione inprimis observavit, uti "nihil in *Antiphonis*, nihil in *Versibus & Responsoriis* sit insertum, quod ex *Scripturis sacris* non sit descriptum, ita ut (verba ejus sunt in praefatione Breviario correcto praefixa) in his omnibus vel Deus ipse nos alloquatur, vel verba suppeditet quibus ipsum alloquamur. *Amica* enim *& familiaris* oratio est (ait S. Cyprianus Martyr & Episcopus *lib. de orat. Dom.*) *Deum de suo rogare.*

Ulterius in dicta praefatione exponit: "Optandum quidem esse, totam utique Scripturam una serie in Officiis Divinis singulis annis legi potuisse: sed, ait: cum plura contineat, quàm ut integra hoc temporis spatio legatur; id saltem effecimus, ut ex Scripturae lectionibus nulla (paucissimis exceptis) unquam omitteretur, & lectiones ipsae ex iis desumerentur locis, quae & scitu magis essent necessaria, & ad animos rerum coelestium amore inflammandos magis efficacia."

"Lectiones ex *genuinis & indubitatis* SS. Patrum operibus, inquit, depromptae sunt, quae Scripturarum locis difficilioribus lucem afferant, fidei dogmata firmius stabiliant, Christi praecepta luculentius explicent, peccati odium altius in animis imprimant, ac vitae aeternae desiderium ferventius excitent."

Psalterium sic disposuit, ut singulis ferè hebdomadis totum recitetur.

Hoc verò vel maximè cordi fuit huic Antistiti, ne quid falsi aut incerti vel fabulosi in Officio Divino legeretur; quare omni studio in hoc allaboratum fuisse ait: "Ut veritati simul ac fidelium aedificationi consulentes, *falsa ac dubia*, removerentur; eaque ex Sanctorum historia proponerentur, quae legentium animos ad Deum amandum, & Sanctos imitandos suavius allicerent."

Denique cum nulli Sacerdotum Canones ignorare permittatur; ideo "quae Clericos & maximè Sacerdotes qui pro aliorum salute invigilant, circa fidem & mores scire apprimè convenit, ex Conciliorum Decretis, & Sanctorum scriptis excerpsit & ad calcem Breviarii edi curavit: ut singulis diebus ad *Primam*, etiam ab iis qui privatum officium recitant, aliquid inde legatur."

Et quidem pro die 29. Aprilis, qua die haec scribo, hoc à Canonicis Clericisque notandum Synodi Coloniensis Decretum assignatur: "Utinam optando, à Deo Optimo Maximo consequi possimus, ne quisquam lucri causâ Divinis interesset, alioquin non accessurus sacra; veluti quem nummi magis, quam Dei amor in templum trahit, quaestum pietatem esse putans: qui (non dubium) ex numero eorum est de quibus Isaias dixit; omnes diligunt munera, sequuntur retributiones." Optandum, ut & Breviarii Romani, quo plerique in Belgio utuntur, aliqua nova correctio fieret; qua praesertim apocrypha & dubia tollerentur; atque certa & indubitata substituerentur.

XXV. Sed cum pleraeque Ecclesiae Belgicae, praesertim saeculares receperint Breviarium & ritum Romanum, attendenda erit circa Librorum Divinorum correctionem Bulla Pii V. quae Breviario Romano praefici solet; atque stylus Curiae Romanae, qui omnia pene ad Ritus spectantia congregationi quae *Rituum* dicitur committit; ubi de hac congregatione agetur, latius ostendetur.

XXVI. Denique synodus Tridentina hanc circa preces publicas Episcopalem auctoritatem expendens, ipsis Episcopis mandavit, ea omnia quae à Sacrificii Missae dignitate aliena sunt, quaeque vel avaritia, vel irreverentia, vel superstitio induxit, e medio tollere sedulo curent, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscunque; uti fusius dicetur, & abusus e medio tollendi proponentur infra *parte 2. tit. de Celebratione Missarum.*

TITULUS XVII.

De Visitatione Episcoporum.

CAPUT I.

De necessitate & scopo Visitationis.

1 *Cura animarum necessario requirit Episcoporum Visitationem.*
2 *Canones obligationem visitandi urserunt.*
3 *Synodus Tridentina quotannis Visitationem institui voluit.*
4 *Episcopus non adstringitur ad* unicam *Visitationem* annuam.
5 *Synodus conscientiae Episcoporum permisit, num plures quam annuae Visitationes sint necessariae.*
6 *Episcopus necessante legitimo impedimento* per se *visitare tenetur.*
7 *Quid Episcopum agere conveniat si Dioecesim ob ejus latitudinem convenienter* per se *visitare nequeat.*
8 *Scopus Visitationis à Synodo Tridentina expressus.*
9 *Visitatio praecipuè versari debet circa interiorem statum Dioecesis.*
10 *Quae praecipuè inquirenda ex mente Synodorum?*
11 *Scopus Visitationum compendiosè à S. Carolo expositus.*
12 *Vetus formula Visitationis multa hisce quoque temporibus utilia continet.*
13 *Episcopus ut faciliùs ac* celeriùs *cum fructu Visitationem absolvat, debet Ministros inferiores praemittere.*
14 *Hoc etiam probavit S. Carolus?*
15 *Litteras Pastorales materiam & scopum Visitationis continentes, praemittendas: & quid hic fecerit S. Carolus.*
16 *Parochi litteras populo praelegere, eumque ad Visitationem obedienter recipiendam inducere tenentur.*

I. Animarum curatio ritè peragi nequit, si morbi nesciantur. Hi verò sciri nequeunt, nisi medici aegros visitent, in morbos inquirant & studiosè examinent. Quapropter nihil adeo à Patribus & sacris Canonibus Episcopis inculcatum fuit, quàm continua Dioecesium perlustratio & visitatio: praecipuaque sanctorum Episcoporum occupatio fuit Dioecesium continua circuitio & perlustratio.

II. Cúmque labentibus saeculis haec Episcoporum solicitudo interdum flaccesceret; atque inde sensim dormientibus Pastoribus zizania malae doctrinae, aut morum abusus seminarentur & crescerent; non defuere Concilia, & Pontifices, qui Episcoporum hac in parte obligationem urgerent, & ob oculos ponerent.

"Multorum casuum (ait Synodus Tarraconensis III. *Can.* 8.) experientiâ magistrante, reperimus nonnullas Dioecesanas Ecclesias esse destitutas; ob quam rem hac constitutione decrevimus, ut antiquae consuetudinis ordo servetur, & *annuis* vicibus ab Episcopo Dioecesano *visitentur*; & si qua fortè basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparetur."

Synodus Logionensis in Gallaecia & Portugalia Dioeceses multiplicari voluit, "quia in tota Gallaeciae regione *spatiosae* satis Dioeceses ab Episcopis tenentur: ita ut aliquantae Ecclesiae per *singulos annos vix* possint à suo Episcopo *visitari*."

III. His aliisque infinitis propemodum Canonibus, qui visi-

visitationem, tanquam præcipuam ac maximè necessariam Episcoporum functionem urserunt, insistens Synodus Tridentina *Sess.* 24 *cap.* 3. *de Reform.* decrevit, "ut Patriarchæ, "Primates, Metropolitani & Episcopi propriam Diœcesim per *seipsos*, aut si legitimè impediti fuerint, per suum "generalem Vicarium, aut Visitatorem, si *quotannis* totam, "propter ejus latitudinem, visitare non poterunt, saltem "majorem ejus partem; ita tamen, ut *tota biennio per se*, vel "*Visitatores suos* complentur, visitare non prætermittant.

IV. Porrò cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus Animarum cura commissa est, *oves suas agnoscere*, uti loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 1. *de Refor.* nullatenus ex mente Patrum Concilii est, quod Episcopi unica Diœceseos Visitatione *annuâ* aut *biennali* obligationi suæ semper satisfaciant: quandoquidem fieri possit, frequentiores Visitationes requiri, ut oves suas cognoscere, & statum suæ Diœcesis perspectum habere queant.

Et uti rectè advertit Cardinalis de Luca discursu 5. ad Concilium Tridentinum: "terminus *unius* anni, vel saltem "*biennii* (de quo in Decreto Concilii Tridentini) quamvis "ex præcepto statutus videatur, ne id negligi valeat; non "tamen adeò *taxativus* est, ut intra breviorem terminum, "quando Episcopus seu Ordinarius opportunum vel salu"bre credat, visitare non possit; cum etiam *bis in eodem* an"no, juxta casuum contingentiam, ac rerum opportunita"tem, id facere valeat; dummodò tamen ad bonum finem, "bonóque zelo id agatur, non autem ut id serviat ad solum "prætextum exigendi à Capitulis & Cleris aliisque subdi"tis procurationes, ac munera, victualia, sub quorum "prætextu magnæ fieri solent extorsiones."

V. Itaque, Synodus quidem voluit, ut semel saltem quotannis Diœcesim suam visitarent; permittens de cætero Episcoporum conscientiæ, num pro Diœcesis & ovium sibi commissarum notitia frequentiores requirantur; juxta illud Leonis IV. ad Episcopos Britanniæ apud Gratianum 10. *qu.* 1. *Can.* 4 "Regenda est unaquæque Parochia „sub tuitione & provisione Episcopi per Sacerdotes vel cæ„teros Clericos, quos ipse cum Dei timore providerit, cui „jure pertinere videtur, & *circumire*, ut sibi necessarium „visum fuerit Ecclesiastica utilitate cogente."

VI. Cùm enim Episcopus *per se* curam suæ Diœcesis habere & gerere debeat, meritò quoque injungitur, quod eam *per se* lustrare visitareque teneatur; & si vel ob ejus latitudinem aut legitima impedimenta eam toties *per se* circumire ac visitare nequeat, ut perfectam illius notitiam accipiat, satagat, ut per inferiores v. g. Archidiaconos, Decanos seu Archipresbyteros, aut Visitatores specialiter ab ipso designandos visitatio ita instituatur & agatur, ut per ipsos plenam totius Diœcesis, & ovium sibi commissarum notitiam habere queat.

VII. Ita S. Carolus, quantumvis in visitatione suæ Diœcesis indefessus & assiduus, quemadmodum ejus acta ac vita testantur, cùm nimium suæ Diœcesis videret extensionem, ac infinita propemodum reformanda comperisset, ea ab eo "inita fuit deliberatio, ut quo diligentius & visita„tio, & per executionis usum perpetuò salutaria Decreta „inducantur; Ecclesiastici aliquot homines, spectata mo„rum probitate, prudentia, doctrina, disciplinæque Ec„clesiasticæ usu periti deligerentur, quibus tum visitandi, „tum omnem executionem procurandi, promovendique „munus committeretur."

Hæc in præfatione instructionum pro Visitatoribus; quæ meritò ab Episcopis aliisque, quibus visitandi obligatio incumbit, legentur in actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 4. *pag.* 549. *& seqq. Edit.* 1683.

VIII Synodus Tridentina postquam ostendit, quando Episcopi, Archidiaconi, aliique quibus jus visitandi competere consuevit, visitationem instituere debeant, subjungit: "Visitationum autem omnium istarum præcipuus sit „scopus, sanam orthodoxamque doctrinam, expulsis hæ„resibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere; „populum cohortationibus & admonitionibus ad religio„nem, pacem, innocentiamque accendere; prout locus, „tempus & occasio feret, ex Visitantium prudentia ad fi„delium fructum constituere."

IX. Scopum hunc ut allequantur Visitatores, non sufficit informari de iis, quæ externum Ecclesiarum statum concernunt; sed præcipuè de interiori statu dignoscendo allaborandum est.

Unde in formula Visitationis, quam anno 1579. in generali Conventu proposuit Clerus Gallicanus, non tantùm quid de exteriori statu Ecclesiarum (circa quem plerique hodie Visitatores occupantur) sed præcipuè, quid de interiori inquirendum sit proponitur; quemadmodum & in ea, quam S. Carolus in sua Synodo Provinciali quarta exhibuit.

X. Unde Synodus P. I. Cameracensis *Tit. de Visitatione c.* 2. vult, ut Episcopi in Visitatione "primùm cognoscant „de fide, vitæ sanctimonia ac moribus: sive Visitatio fiat „in Monasteriis, sive Capitulis tam Cathedralibus, quàm „Collegiatis, vel etiam aliis Ecclesiis. Quoniam id *præcipuè* spectandum est, ne doctrinæ sinceritas ullo errore „corrumpatur; nec præterea vitiis vita maculetur. Co„gnoscant deinde de regula ac statutis; an serventur, an „negligantur: & singula ritè ac ordinatè constituantur."

Deinde *Cap.* 3. "Externa etiam visitando non negligant: „ut sunt habitus, decens Tonsura, & hujusmodi reliqua."

Post hæc subjungit *cap.* 4. "Sed illud *præcipuè* spectent, „quàm rectè & diligenter *Pastores* ministeria sua obeant: „sive docendo, sive Sacramenta ministrando, & Venerabi„le Sacramentum & Unctiones & Baptisteria honestè con„servando. Cognoscant præterea de bonis Ecclesiarum, ac „suppellectile, de bibliothecis & aliis hujusmodi, ne quid „per negligentiam pereat. Provideant etiam ut & funda„tiones observentur, & eleemosynæ liberalitate piorum „hominū institutæ pauperibus nulla fraude distribuantur.

XI. Hæc aliaque similia passim in Synodis Visitatoribus, atq; imprimis Episcopis inculcantur, quæ manifestè ostendunt Ecclesiæ mentem esse, ut Episcopi "diligentiam om„nem visitando adhibeant (verba sunt Concilii Mediola„nensis IV. *parte* 3. *tit. de Visitatione* non modò in Ecclesia„rum cultu & ornamento tuendo, augendóve, sed maxi„mè in omni & Cleri & populi pristina Christiana disci„plina restituenda; in utriusque item moribus cognoscen„dis iisdem depravatis corrigendis."

XII. Vetus formula inquisitionis, juxta quam Episcopi aliique inferiores Prælati olim Visitationem suam dirigere debebant, idem evincit. Nam formula hæc prout tam circa sæculum X. evulgavit Regino Abbas Prumiensis in suo opusculo de Ecclesiasticis disciplinis, in duos libros erat distincta; atque in primo continebatur, quid ab Episcopis circa Ecclesiasticos viros esset inquirendum; in secundo autem, quid circa laicos.

Plura de hac inquisitionis formula & opusculo Reginonis observavi tractatu Historico-Canonico in Canones *parte* 5. c. 1. Neque inutiliter formula inquisitionis unà cum opusculo Reginonis legetur ab iis, quibus visitandi munus incumbit: plurima quippe & hodie utilia, ac modernis temporibus accommodata diligens lector & peritus scrutator reperiet, eámq; consuluisse S. Carolum, aut eos, qui instructionibus Visitatorum, quæ in actis Ecclesiæ Mediolanensis parte IV. prostant, formandis fuere occupati, innuit harum cum prædicta inquisitione in multis consonantia.

Post expositum scopum omnium Visitationum, Synodus Trid. Visitatores instituere pergit; quæque ad scopum illum allequendum conducant proponit. "Quæ ut faciliùs „feliciusque, ait, succedant; monentur prædicti omnes & „singuli, ad quos Visitatio spectat, ut *paternâ charitate Chri„stianoque zelo* omnes amplectantur: ideoque modesto con„tenti equitatu famulatúque, studeant *celerrimè* debita ta„men *cum diligentiâ*, Visitationem ipsam absolvere."

XIII. Ut vero Episcopus celerius, debita tamen cum diligentiâ, Visitationem absolvere queat, jam olim decretum fuisse legitur: "Cùm Episcopus suam Diœcesim circuit, „Archidiaconus, vel Archipresbyter eum præire debet uno „aut duobus diebus per Parochias quas visitaturus est; & „plebe convocata, adnuntiare debet proprii Pastoris ad„ventum, & ut omnes ad ejus Synodum die denominatâ „imprætermissè occurrant, omnimodis ex auctoritate san„ctorum Canonum præcipere, & minaciter denuntiare, „quòd si quis absque gravi necessitate defuerit, procul „dubio à communione Christiana sit repellendus. Deinde „ascitis secum Presbyteris, qui illo in loco servitium de„bent exhibere Episcopo, quidquid de minoribus & levio„ribus causis corrigere potest, emendare satagat; ut Pon„tifex veniens nequaquam in facilioribus negotiis fatige„tur, aut ibi immorari amplius necesse sit quàm expensa „sufficiat." Apud Reginonem *lib.* 2. *cap.* 1.

XIV. Hoc Rothomagensis Concilii Decretum, tanquam visitationi celerius ac fructuosius perficiendæ summoperè opportunum renovavit, ac subservari præcepit S. Carolus in suo Concilio IV. Mediolanensi; permittens tamen Episcoporum arbitrio, num Archidiaconum, Archipresbyterum, aut alium Ecclesiasticum hominem præmittere velit.

XV. Insuper Zelosissimus hic Pastor, ut majori cum fructu ac minori morâ Visitationem absolverent Episcopi, litteras Pastorales, quæ Visitationis materiam, scopum, atque alia eo spectantia continebant, Visitationi præmittendas censuit. "Porrò Parochus aliusve Ecclesiæ Rector vel „Præfectus, in qua Animarum curam gerit, cum visitan„dus erit, Pastorales Episcopi Litteras, Visitationis nomi„ne editas, duobus ante illius adventum proximis festis die„bus, intra Missarum solemnia, cum populi frequentia „adest, de scripto recitet. Itidem Parochus aut Ecclesiæ „Rector præstet de Litteris, quas de Confirmationis Sacra„mento ritè religioseque suscipiendo, Episcopus instru„ctionum munitionumve nomine ediderit."

De-

Deinde monet: " Ut Parochus Litterarum, edictorúm-
„ve Episcopalium evulgationem recitationémve & Ser-
„mone, & Concione, & monitionibus, & omni alio tum
„publico tum privato cohortationum officio prosequatur,
„prout expedire animadverterit: quo fidelium animos di-
„ligentiùs præparet, atque excitet ad suscipiendum Epi-
„scopalis Visitationis officium.

CAPUT II.

Quæ *procurationes* ab Episcopo Visitante exigi, vel recipi possint; & qui ad eas teneantur.

1 *Proponitur Decretum Synodi Tridentinæ circa* procurationes.
2 *Ratione* Visitationis *nihil etiam* ultrò oblatum *ab Episcopis exigi permittit.*
3 *Non prohibet peti quæ alio titulo debentur.*
4 *Ratio cur Synodus nihil voluerit ab Episcopis exigi ratione Visitationis.*
5 *Permisit Synodus accipi* victualia.
6 *Quid veniat nomine* victualium?
7 *Synodus Tridentina ita* victualia *restrinxit, ut omnis luxus excludatur.*
8 *Ex mente Synodi Episcopi deberent esse contenti iis, quæ ipsis apponuntur: quod suo exemplo ostendit S. Carolus.*
9 *Victualia tantùm subministranda pro temporis* necessitate.
10 *Episcopus eodem die Visitans plures Parochias aut Ecclesias debet esse contentus* unica *procuratione.*
11 *Episcopo visitanti Ecclesias Civitatis suæ Cathedralis non debetur* procuratio.
12 *Synodus Tridentina intendit sublevare Visitandos ab omni gravamine.*
13 *Permisit arbitrio* Visitandorum *an consuetam procurationem in* pecunia *commutare velint, an convertere in simplicia* victualia.
14 *Præservat conventiones, & consuetudines de non solvendis etiam* victualibus.
15 *Observanda circa illas consuetudines.*
16 *Juxta hodiernam Belgii praxim Episcopi visitantes, à laicis procurationes exigere nequeunt.*
17 *Idem servatur in Regno Galliæ, ubi & quæstio de* procurationum *solutione in Tribunali Regio agitari debet.*
18 *Mores hodierni non patiuntur, ut Episcopus per* censuras *cogat subditos ad* procurationes *solvendas.*
19 *Quas pœnas Synodus Tridentina decernat in Visitantes majores* procurationes *exigentes?*
20 *Decretum de moderatione procurationum, & pœnæ contra excedentes decretæ, etiam ad Familiares & Ministros Episcoporum extenduntur.*

I. UT Visitatio à populo & Clero gratiori animo suscipiatur, vult Synodus Tridentina, " ut Episcopi „Visitantes caveant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graves onerosive sint: neve ipsi, aut quisquam suorum quidquam procurationis causâ pro Visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id, quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcunque sit, etiam qualitercunque offeratur, accipiant: non obstante quacunque „consuetudine, etiam immemorabili."

II. His verbis voluit Synodus, ne quidquam causâ Visitationis, etiam *ultrò oblatum* à Visitatoribus reciperetur, nequidem pro *Visitatione testamentorum ad pios usus*: quæ eatenus Visitationi Episcoporum de jure communi subjacent, ut perspiciat Episcopus, num juxta voluntatem Testatorum executioni mandentur.

III. Quod vero alio quam Visitationis titulo, ut v. g. ex *relictis piis*, uti loquitur Synodus Tridentina, Episcopo debetur sublatum non est; ideoque nec *Cathedraticum* Episcopis debitum sublatum esse declaravit S. Congregatio apud Weymsium *ad 24. Constitutiones per Concilium Trid. innovatas constit. 17. n. 21.*

IV. Et meritò Synodus voluit, Episcopos in ipsa Visitatione ab omni vel specie avaritiæ, aut habendi cupiditate esse alienos. Si enim (teste eadem Synodo *Sess. 25. cap. 1. de Reform.*) ad restituendam disciplinam præcipuum sit, quod fideles Præpositos suos videant non ea quæ mundi sunt, sed Animarum salutem ac cœlestem patriam cogitare; idipsum vel maxime in ipsa Visitatione, quæ tota ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam, vitia eradicanda, virtutésque plantandas dirigenda est, Episcopi suo agendi modo ostendere debent; ut dicere confidenter queant cum Apostolo: *Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos.*

V. Exemplo tamen Christi, qui mittens Discipulos suos ad prædicandum Regnum, dixit: *In eadem domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Et in quamcunque civitatem intraveritis & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.* Lucæ 19. v. 8. Hoc, inquam, exemplo, Synodus Tridentina generali prohibitioni, quicquam etiam *ultrò oblatum* ratione visitationis accipiendi, hanc subjecit exceptionem: " Exceptis tantùm „*Victualibus*, quæ sibi ac suis *frugaliter moderateque* pro tem„poris tantùm necessitate, & non ultra, erunt ministranda.

Hæc *victualia* sive præstationes comprehenduntur sub nomine *procurationum*, de quibus sæpius in Jure Canonico meritò occurrit; inde dictæ, quòd *procurari* sive subministrari debeant ab iis qui visitantur.

VI. Cùm hæ procurationes ex Decreto Conc. Tridentini ad sola *victualia*, hoc est, esculenta & poculenta restringantur: " traditum est, ait Weymsf. ex Zerola, subditos non „teneri ad medicinam Visitantium, vel alia similia quæ ex„tra communem victum sunt; propterea quod appellatione „expensarum victualium veniant ea duntaxat, quæ in victu „consistunt, non etiam alia, quæ concernunt alias persona„rú necessitates, nè alioquin etiam tandem ad vestitum co„gerentur; neq; enim debentur victualia nisi actu visitan„tibus, quorum numero haberi vix possint, qui ægrotant.

VII. Dum autem addidit Synodus victualia *moderatè* ac *frugaliter* esse ministranda, indubiè omnem luxum conviviorum & epularum abundantiam exclusam voluit, ut scilicet vel in ipso actu Visitationis mores suos ita componant Episcopi aliive Prælati, ut " reliqui ab eis *frugalitatis*, modestiæ, continentiæ, ac, quæ nos tantopere commendat Deo sanctæ humilitatis exempla petere possint: " quemadmodum Synodus Tridentina monet *Sess. 25. cap. 1. de Reformat.*

VIII. Imo sat ostendit Synodus per moderationem ac frugalitatem, qua victualia subministrari vult, se desiderare, ut Episcopi aliique Visitatores observent id quod à Christo Discipulis suis inculcatum est, ut scilicet non soliciti de mensarum instructione aut victualium apparatu, contenti essent iis, quæ ipsis apponuntur.

Quod apprimè intelligens S. Carolus severè suis inhibebat, ne quid esculenti ac poculenti secum ferrent, sed contenti essent iis, quæ Visitandi ad manducandum apponerent; quo fiebat, ait Godeus in ejus vita *lib. 1. cap. 13.* ut frequenter pro lecto nihil præter stramina aut arborum folia, & pro cibis delicatioribus, nuces, castaneas, aut caseum reperiret; volebatque ut tam ipse quam sui, tum in manducando, tum in cubando paupertati in montibus habitantium se conformarent.

IX. Ad Synodum Tridentinam revertamur: quæ non *moderatè ac frugaliter* duntaxat victualia dicit esse ministranda, sed insuper addit; *pro temporum tantùm necessitate, & non ultra.*

X. « Unde si unâ die Episcopus visitet duas Parochias, »debet esse contentus una procuratione; etiamsi locus »quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationem in»tegram persolvendam: cum eidem sufficere debeat, ut »temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro *diebus* »quibus eis spiritualia subministrat. « *c. 3. de Censibus* in VI. « Quo fit, inquit Weymsius loco citato, ut si secus faciant »Visitatores, vel exigendo duplices procurationes ab uno »vel duobus locis visitatis eodem die, vel etiam procra»stinando suam Visitationem eo fine, ut duplicatas procu»rationes lucrentur, malè versentur, & ad acceptorum »restitutionem teneantur ipsum Deum habituri ultorem, »quia sic proprium suum compendium quæsiverint, non »qui JESU Christi sunt. «

XI. Eodem fundamento, dum Episcopus visitat Ecclesias civitatis Cathedralis, non potest prætendere *procurationem*, aut victualia à Visitatis; « Quia, inquit Fagnanus ad »*Cap.* VENERABILI *x. De Censibus n. 15.* cessat illa *necessitas* »*temporis*, quam Concilium ad hoc præcisè requirit: cum vi»sitatione expleta, possint domi suæ victum sumere: & hanc »sententiam jam pridem probavit S. Congregatio ejus»dem Concilii interpres: Nam dubitanti Episcopo Taren»ti, an in Visitatione posset exigere procurationem à Cano»nicis Cathedralis Ecclesiæ censuit *Cap. 3. Sess. 24. de Refor.* »dum de victualibus subministrandis disponit, non habere »locum in Visitatione Cathedralis Ecclesiæ, sed Diœcesis »tantùm, ibi, *æquitatis* ibi, *pro temporis necessitate*, &c. Sed & »alias censuit, nullam deberi procurationem Episcopo visi»tanti Clerum civitatis, ubi *est Cathedra.* « Hæc Fagnanus.

XII. Ex his facile animadverti potest, Synodum Tridentinam exemplo Pontificum, quorum Decreta referuntur in Jure Canonico, huic rei potissimùm intendisse, ut subditos, quantum posset, à Visitatorum immoderatis & insuetis oneribus sublevaret.

XIII. Quapropter ut visitandi etiam procurationes, quæ in solis moderatis ac necessariis victualibus consistunt, faciliùs ac leviùs ferre possent, voluit: « ut sit in optione »eorum, qui visitantur, si malint solvere id quod erat ab »ipsis antea solvi, certâ pecuniâ taxatâ, consuetum; an »verò prædicta victualia subministrare. «

XIV. „(Deinde insuper addit) salvo item jure conventio- „num antiquarum cum Monasteriis, aliisve piis locis, aut „Ecclesiis non Parochialibus inito, quod illæsum perma- „neat. In iis verò locis seu Provinciis, ubi consuetudo est, „ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à Visi- „tatoribus accipiatur, sed omnia *gratis* fiant, ibi id obser- „vetur."

XV. Illud porrò circa hujusmodi consuetudinem nega- tivam, quam Concilium præservat, non solvendi *procura- tionem*, advertendum monet Fagnanus loco citato *num. 29.* „quia ad hoc, ut de tali consuetudine dicatur constare, ex „ipsius Congregationis sententia, non sufficit, ut visitati „nunquam Episcopum procuraverint, sed probari opor- „tet Episcopum *petiisse* procurationem, & visitatos *detre- ctasse* illam solvere, & postea Episcopum per longum „tempus acquievisse, prout requiritur in facultativis."

XVI. Insuper notandum, Episcopos aliósve jus Visita- tionis habentes, nec in toto nec in parte posse à laicis vi- sitatis procurationem exigere, juxta notoriam harum & vicinarum Provinciarum consuetudinem, in eo fundatam, quod Canones de solis Ecclesiasticis loquantur, quando de procurationibus agunt; uti monet Zypæus in Jure no- vo *tit. de Censibus num. 9.* Et latiùs Grivellius *decis. 119.* qui Litteras Ducum nostrorum Alberti & Isabellæ ad Senatum Dolanum recitat, quibus declaratur, fas non esse Episco- po à laicis exigere *procurationes*.

XVII. Idem quoad regnum Galliæ testatur Carolus Fevret. tractatu *de Abusu lib. 3. cap. 4.* qui & ibidem notat, quod inspectis dispositionibus Juris Canonici, quæstionem de solvendis procurationibus agitandam & decidendam esse coram Judice Ecclesiastico; sed id hodie in Gallia haud observari; futurúmq; abusum, si Judex Ecclesiasticus præ- tendisset adjudicare hoc jus pecuniarium procurationis.

XVIII. Notat insuper, quod si Episcopus aut Archidia- conus præsumerent excommunicare Parochum, aut Eccle- siam interdicto subjicere ob recusatam procurationem, futurum abusum; & Senatum Regium ita judicasse contra Episcopum Bayonensem refert ex Mornacio *ad l. 3. Cod. de Apostatis*; „eò quod Ecclesiam Harsanam, ob solum Diœ- „cesanæ visitationis non refusum viaticum, interdicto sub- „jecisset."

XIX. Ut verò Synodus Tridentina significaret, quàm sibi cordi esset, ut præscriptam in procurationibus moderatio- nem & frugalitatem Episcopi servarent, decernit: „Quod si „quisquam, quod absit, aliquid amplius in supradictis om- „nibus casibus accipere præsumpserit; is, præter dupli re- „stitutionem intra mensem faciendam, aliis etiam pœnis „juxta constitutionem Concilii generalis Lugdunensis, quæ „incipit, *Exigit*, necnon & aliis pœnis in Synodo Provincia- „li arbitrio Synodi, absque ulla spe veniæ, mulctetur."

Constitutio Lugdunensis Concilii à Tridentina Synodo hic innovata refertur in *Cap. 2. de Censibus* in VI. qua statui- tur: „Ut universi & singuli, qui ob procurationem sibi ra- „tione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à „volente recipere, vel aliàs constitutionem ipsam recipien- „do munera, sive Visitationis officio non impenso procu- „rationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis „occasione violare præsumpserint, duplum ejus quod re- „ceperint Ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, intra men- „sem reddere teneantur. Alioquin ex tunc Patriarchæ, Ar- „chiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum ultra prædictum „tempus restituere differentes ingressum sibi Ecclesiæ „sentiant interdictum. Inferiores verò ab officio & be- „neficio noverint se suspensos, quousque de duplo hujus- „modi gravatis Ecclesiis plenariam satisfactionem impen- „dant; nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate „seu gratia valitura."

XX. Hæc interdicta ipsis Visitatoribus, etiam esse in- terdicta ipsorum Familiaribus & Ministris, ne possint cau- sâ Visitationis quidquam pecuniæ aut muneris, etiam ul- trò oblati, accipere; & quod si acceperint iisdem pœnis sint obnoxii, tam constitutio Innocentii IV. in *Cap. 1.* quàm Constitutio Conc. Lugdunensis in *Cap. 2. de Censibus* in VI. ac novissimè Synodus Tridentina sat patenter insinuant.

CAPUT III.

Quæ loca ab Episcopis *visitari* debeant, & possint?

1 *Episcopus fundatus est de jure in visitatione totius suæ Diœcesis.*
2 *Episcopus excludi nequit à visitatione Ecclesiarum Parochia- lium, aut Beneficiorum Curatorum.*
3 *Synodus Tridentina declaravit Beneficia Curata* visitationi *Episcopali esse subjecta.*
4 *Exemptio* visitationem [illegible] *his non impedit.*
5 *Datio in* commendam [illegible]*iam non impedit.*
6 *Ecclesiæ Curatæ unitæ aut incorporatæ Monasteriis aut Capi- tulis exemptis* visitationi *subsunt.*
7 *Etiam ubi Prælati habent utramque jurisdictionem.*
8 *Ecclesiæ Parochiales unitæ Ordini S. Joannis Jerosolymitani subjectæ visitationi.*
9 *Variis Regiis Arrestis confirmatum jus* visitandi *quoad Bene- ficia unita Monasteriis exemptis.*
10 *Nulla exemptio aut consuetudo dictas Ecclesias à visitatione exi- mere potest.*
11 *Clerici meritò* visitationi *Episcoporum subjecti.*
12 *Illos generaliter iterato Decreto Episcoporum* visitationi *sub- jectos declaravit Synodus Tridentina.*
13 *Capitula Cathedralia etiam* exempta *visitationi Episcopi sub- jecta.*
14 *Potest in visitatione Episcopus* solus *procedere.*
15 *Quid circa visitationem* Monasteriorum *remissivè.*
16 *Quod jus competat Episcopis hodie* visitandi *Hospitalia & alia pia loca remissivè.*

I. QUemadmodum Episcopo totius suæ Diœcesis cura incumbit; omnésque in sua Diœcesi consistentes sunt ejus curæ commissi, etiam totius Diœcesis vi- sitatio Episcopo incumbit; quia sine visitatione curam ovium habere nequit. Unde communiter tradunt Cano- nistæ, uti notat Fagnanus *ad Cap.* EX PARTE *De Cleri- cis non residentibus num. 39.* personalem visitationem Præla- torum esse de *jure Divino*.

Hinc concluditur, nullâ consuetudine, nullóve privile- gio Episcopum impediri posse à visitatione, quæ exigitur, ut Animas sibi commissas regere ac dirigere possit.

II. Hoc titulo Episcopus excludi nequit à Visitatione Ecclesiarum quibus cura Animarum personarum sæcula- rium, quæ Episcoporum curæ sunt concreditæ, annexa est; saltem quoad ea quæ curam illam concernunt. Si enim ab hac Visitatione excluderetur, curam Animarum sibi commissarum debitam habere non posset.

III. Unde Synodus Tridentina *Sess. 7. cap. 7. de Reformat.* declaravit: „Beneficia Ecclesiastica *curata*, quæ Cathe- „dralibus, Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, vel monaste- „riis, beneficiis, seu collegiis aut piis locis quibuscunque „perpetuò unita & annexa reperiuntur, ab Ordinariis „locorum annis singulis visitentur."

IV. Et ne Ecclesiarum *exemptio* hanc necessariam visita- tionem impediret, *Cap. 8.* ulterius declaravit: „Locorum „ordinarii Ecclesias quascunque, quomodolibet exemptas, „auctoritate Apostolica, singulis annis visitare teneantur, „& opportunis juris remediis providere, ut, quæ repara- „tione indigent, reparentur; & cura animarum, si qua illis „immineat, aliisq; debitis obsequiis minime defraudentur: „appellationibus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab „immemorabili tempore præscriptis, judicum deputatio- „nibus, & illorum inhibitionibus penitus exclusis."

V. Ulterius cum titulo *commendationis*, prætenderentur Beneficia etiam *curata* à Visitatione Episcopi libera, statuit Synodus *Sess. 21. cap. 8. de Reform.* „Quæcunque in Diœce- „si ad Dei cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, „atque iis, ubi oportet, provideri æquum est; propterea „commenda monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & „Præpositurae nuncupatæ, in quibus non viget regularis „observantia; nec non Beneficia tam curata, quàm non cu- „rata, sæcularia, & Regularia, qualitercunque commen- „data, etiam exempta ab Episcopis, etiam tanquam Apo- „stolicæ Sedis delegatis, annis singulis visitentur; curent- „que iidem Episcopi congruentibus remediis, etiam per se- „questrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent, „aut restauratione, reficiantur: & cura animarum, si qua „illis vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia „recte exerceantur; appellationibus quibuscunque, pri- „vilegiis, consuetudinibus, etiam immemorabili tempore „præscriptis, conservatoriis, judicum deputationibus, & „eorum inhibitionibus non obstantibus."

Cum verò nonnulli contra mentem Synodi prætende- rent hoc Decretum non pertinere ad Ecclesias *nullius Diœ- cesis* (de quibus sub titulo de exemptionibus agetur) Syno- dus novo edito Decreto mentem suam clarius expressit *Sess. 21. cap. 9. de Reform.* „Quæ aliàs sub fel. rec. Paulo III. „& nuper sub Beatissimo Domino nostro Pio IV. in hoc eo- „dem Concilio de adhibenda ab Ordinariis diligentia in „beneficiorum, etiam exemptorum, visitatione constitu- „ta sunt; eadem etiam in iis Ecclesiis sæcularibus obser- „ventur, quæ in *nullius Diœcesi* esse dicuntur; ut ab Episcopo, „cujus Cathedralis Ecclesia est proximior, si id constet, „alioquin ab eo qui semel in Concilio provinciali à Præla- „to loci illius electus fuerit, tanquam Sedis Apostolicæ de- „legato, visitentur non obstantibus privilegiis & consue- „tudinibus quibuscunque, etiam immemorabilibus."

VI. Quandoquidem non minus Episcopo cura populi incumbat; ejúsque saluti ac directioni æque invigilare de- beat, sive Regulares, sive sæculares tanquam inferiores Mini-

Ministri ipsi in cura Animarum assistant, ac curam populi agant, meritò Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 11. de Regularib.* edixit: „In Monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, præter eas quæ sunt de illorum Monasteriorum seu locorum familia, personæ, tam regulares quàm sæculares, hujusmodi curam exercentes, subsint immediatè in iis quæ ad dictam curam & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi in cujus Diœcesi sunt sita.“

VII. Et quidem declaravit Pius V. die 4. Sept. 1570. ab hoc nullas Ecclesias, quibus cura animarum personarum sæcularium annexa, excipi; tametsi etiam essent sitæ in Monasteriis quorum Præpositi haberent utramque jurisdictionem temporalem & spiritualem; idémque sacram Congregationem declarasse 7. Aprilis 1592. notatur in Declarationibus ad citatum *Cap. 11.*

VIII. Conformiter ad citatum Synodi Decretum anno *1629.* edicto Ludovici XIII. Regis Galliarum declaratum fuit: „Beneficia Curata, Ecclesias, Capellas dependentes Ordine S. Joannis Jerosolymitani fore subjectas *visitationi* & correctioni Ordinariorum in his quæ concernunt correctionem abusuum, qui committuntur in administratione Sacramentorum tam Matrimonii, quàm aliorum; celebratione Divini officii & residentiæ, salvis Ordinis Privilegiis in reliquis.“

IX. Hinc Episcopus Abrincensis per sententiam magni Concilii Parisiensis fuit manutentus in jure visitandi Ecclesiam Parochialem Montis S. Michaëlis dependentem à Monasterio ejusdem loci, spectantémque ad collationem *pleno jure* Abbatis, uti & visitandi Monasterium, tametsi Congregationi S. Mauri unitum, exceptis tamen locis Regularibus, disciplina Monastica, & personis Regularibus, quamdiu manebit in dicta Congregatione 5. Febr. *1648.* Eodem arresto decisum fuit, Parochum dictæ Ecclesiæ Parochialis debere assistere Synodo Diœcesanæ: inhibitúmque fuit dictis Religiosis excipere confessiones ullius personæ sæcularis, aut ad eum effectum quemquam committere sine Episcopi approbatione.

Post hæc 18. Junii 1655. rursus intervenit sententia arbitralis inter Episcopum & dictum Monasterium, qua declaratum fuit, Ecclesiam Parochialem unitam dicto Monasterio esse *pleno* jure subjectam Episcopo in omnibus quæ concernunt curam Animarum; tametsi illa etiam exerceretur per Priorem Claustralem dicti Monasterii exempti vigore privilegii Congregationis S. Mauri.

Hæc latius referuntur in actis Cleri Gallicani *parte 1. tit. 2. cap. 12. num. 19. & 20.* Deinde *nu.* 21 refertur, Archi-Episcopum Viennensem manutentum fuisse in jure visitandi in Ecclesia S. Antonii Ordinis ejusdem Sancti, Fontes baptismales, & Capellam seu Parochialem cum omnibus suis annexis, atque in his exercendi omnia quæ Curam Animarum spectant, sicut in aliis beneficiis curatis suæ Diœcesis 17. Aprilis *1668.* Et *n.* 22 idem judicatum fertur pro Episcopo Ambianensi 5. Febr. *1664.*

Uno verbo, nulla exemptio, nulláque incorporatio, aut vetusta consuetudo eximere potest loca seu Regularia seu sæcularia qualiacumque à *visitatione* aut correctione Episcoporum; ni unà Episcopalis auctoritas, & Hierarchica subordinatio penitus destruatur; quemadmodum latius infra titulo de exemptionibus ostendetur.

X. Cum verò nihil sit, (ut loquitur Synodus Tridentina *Sess. 22. cap. 1. de Reform.*) „quod alios magis ad pietatem & DEI cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se Divino ministerio dedicarunt; sat intelligitur, quantoperè intersit Episcopi, ut Clerici seu Sæculares seu Regulares ita vitam suam coram populo componant; atque ita in omnibus se exhibeant, ut nihil nisi grave, modestum, ac religione plenum præ se ferant.“

XI. Quapropter, ut id Episcopi facilius assequi possint, Synodus *Sess. 6. cap. 3. de Reformat.* declaravit, quod „nemo sæcularis Clericus, cujusvis personalis, vel Regularis extra monasterium degens, etiam sui Ordinis privilegii prætextu tutus censeatur, quominus, si deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam super hoc à Sede Apostolica delegato, secundùm Canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat.“

Hoc Decretum rursus *Sess. 14. cap. 4. de Reform.* generaliter *omnes Clericos* concernere, nulloque prætextu restringi posse, declaravit. „Omnes Ecclesiarum Prælati, ait, qui ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere debent, & à quibus nullus Clericus per hujus sanctæ Synodi statuta, cujusvis privilegii prætextu, tutus censetur, quò minus juxta Canonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi possit; si in Ecclesiis suis resederint, quoscunque sæculares Clericos, qualitercunque exemptos, qui aliàs suæ jurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquam ad hoc Apostolicæ Sedis delegati, corrigendi & castigandi facultatem habeant: quibuscunque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantùm suos obligent auctores, ipsis Clericis, ac eorum consanguineis, Capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione & intuitu minimè suffragantibus.“

Quin & eodem motivo noluit Synodus vel ipsa Capitula Cathedralia ullo exemptionis aliove titulo a Visitatione Episcopi esse libera.

XIII. „Capitula Cathedralium & aliarum majorum Ecclesiarum, (ait *Sess. 6. cap. 4. de Reformat.*) illorúmque personæ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantùm suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quò minùs à suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatis, per seipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adjunctis, juxta Canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint & valeant.“

Hoc Decretum tanquam disciplinæ Ecclesiasticæ retinendæ ac restituendæ summopere necessarium renovat Synodus *Sess. 25. cap. 6. de Reformat.* declarátque, Episcopum dum *visitando* procedit, nequaquam observare debere modum procedendi ibidem præscriptum; sed eum duntaxat observandum esse, dum *extra visitationem* contra Capitula Cathedralia exempta procedit.

XIV. Quapropter refert Fagnanus ad *Cap.* UT JUXTA *2. De Offi. Ordinarii num. 38.* Sacram Congregationem declarasse, Episcopum posse *visitare* Capitulum Cathedrale per seipsum *solum nullis* sibi Capitularibus *adjunctis*: immò posse assumere aliquos extra Capitulum omissis *Capitularibus suis* juxta dictum *Cap. 5. Sess. 6. Concilii Tridentini*, quam resolutionem ibidem pluribus probat.

XV. Quoad visitationem Monasteriorum tam virorum, quàm mulierum circa disciplinam regularem interiorem & exteriorem multa statuit Synodus Tridentina; eaq; alia circa exempta & non exempta; item diversa circa illa quæ alicui certæ Congregationi subjecta suos particulares Visitatores habent, & illa quæ nulli Congregationi sunt incorporata, nec speciales Visitatores hactenus habent; de quibus infra, ubi de Monasteriis, eorúmq; exemptionibus tractabitur: ibi quoque expendentur casus, quibus hodie etiam Monasteria *exempta* visitationi Episcoporum subsint: & quæ in visitatione Monasteriorum præsertim Monialium inquirenda sint, & qua forma visitatio instituenda.

XVI. Synodus Tridentina *Sess. 22. cap. 8. de Reform.* declarat, quod „Episcopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, in casibus à jure concessis omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quàm inter vivos, sint executores; habeant jus visitandi hospitalia, Collegia quæcunque, ac confraternitates laicorum, etiam quas Scholas, sive quocunque alio nomine vocant, non tamen quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia: eleemosynas Montis Pietatis, sive Charitatis, & pia loca omnia, quomodocunque nuncupentur, etiamsi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita; ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo juxta sacrorum Canonum statuta cognoscant, & exsequantur: non obstantibus, quacunque consuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut statuto.“

Verùm cùm certum sit, hoc Concilii Tridentini Decretum in tota sua generalitate in Belgio aliisque vicinis Provinciis non esse receptum; atque circa hanc Episcopi visitationem non esse idem statuendum quoad omnia hospitalia & loca pia; sed varium esse jus Episcoporum pro varietate Locorum & Superintendentium, idcirco de jure Visitationis quod Episcopis competit in hæc loca, agetur *part.* 2. sub Titulo *De Hospitalibus aliisque piis locis.*

CAPUT IV.

Quomodo in Visitatione procedendum; & quem effectum Decreta in Visitatione habeant?

1. *Episcopi in Visitatione maximè intenti esse debent ad morum reformationem ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
2. *In Visitatione non judiciali, sed paterno modo est procedendum.*
3. *Officium Visitatorum non malè comparatur officio Ædilium Romanorum.*
4. *Debent emendare quæ judiciariam indaginem non requirunt.*
5. *In Visitatione imponi non possunt pœnæ ordinariæ.*
6. *Episcopus visitando processum formare non potest super excessibus non notoriis.*

7 *Decreta in Visitatione circa reformationem morum per appellationem non suspenduntur ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
8 *Idem obtinet Jure Decretalium.*
9 *Neque in Gallia per appellationem tanquam ab abusu.*
10 *Principes nostri noluerunt Episcopum in Visitatione impedire prætextu Jurispatronatûs.*
11 *Jam pridem pro faciliore executione eorum quæ in Visitatione ordinata sunt Ministri Regii Episcopis adjuncti fuerunt.*
12 *Hæc Ministrorum Regiorum adjunctio non præjudicat Episcoporum auctoritati.*
13 *Nisi Regia auctoritas accedat, frequenter Visitationes redduntur inutiles.*
14 *Interdum ordinata in Visitatione etiam per appellationem suspenduntur.*

I. SYnodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 10. *de Reform.* volens providere, ne Prælatorum Visitationes suo frustrarentur effectu; atque unà ut illæ ad mentem Ecclesiæ instituerentur, statuit: « Episcopi, ut aptiùs, quem »regunt populum possint in officio atque obedientia conti»nere, in omnibus iis quæ ad visitationem, ac morum cor»rectionem subditorum suorum spectant, jus & potestatem »habeant, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ea or»dinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, juxta Cano»num sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum »emendatione, ac Diœcesis suæ utilitate necessaria vide»buntur. Nec in his, ubi de visitatione aut morum corre»ctione agitur, exemptio, aut inhibitio, appellatio, seu »querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, exe»cutionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judi»cata fuerint, quoquo modo impediat, aut suspendat. «

II. Hoc Concilii Tridentini Decretum planè consonat Decreto Innocentii IV. in *Cap.* 1. §. *Sanè De Censibus in VI.* ubi modum quem in visitatione Prælati observare debent ita describit: « Sanè hujusmodi impensurus officium (visi»tationis) proposito Verbo DEI quærat de vita & conver»satione ministrantium in Ecclesiis & locis aliis Divino »cultui deputatis, ac cæteris, quæ ad officium spectant abs»que coactione, & exactione qualibet juramenti, ad ipsô»rum subditorum emendationem per salubria monita, »nunc levia, nunc aspera, juxta datam sibi à Deo pruden»tiam diligenter intendentes. Quòd si de aliquibus orta »fuerit infamia, contra eos Ordinariis ipsorum, ut super »his solemniter inquirant, denuntiet, si viderit expedire. »Notoria verò crimina, quæ examinatione non egent, li»berè corrigat pœnam debitam pro illis infligendo.

III. Hinc conficitur, visitationem ad morum correctionem magis, quàm ad judiciarium processum pertinere; ideoque officium Visitatorum non malè conferri cum officio Ædilium Romanorum, quod magis in lustrando & exequendo, quàm cognoscendo consistebat. Si quid enim obvium esset quod politiam notoriè offenderet, Ædiles è medio tolli, frangi, emendari jubebant, magis facti: quàm juris tramitem servantes. Et hodie quid simile fieri videmus in visitandis per Magistratus & Prætores viis & aggeribus, qui si quid inveniunt, quod notoriè vias publicas, aut aggeres impediat, mox emendant ac corrigunt; vel emendandum aut corrigendum sine ullo judicii strepitu decernunt.

IV. Itaque Episcopi aliique Visitatores in sua visitatione Diœcesim circumire ac lustrare debent; & quidquid inordinatum repererint, reforment sine strepitu ac forma ordinaria judicii, sed summariè, non pœnas ordinarias imponendo, sed correctiones; neque circa dubia & altiorem indaginem requirentia, sed circa notoria versari potissimùm debent; uti bene notat & probat Zypæus in Jure novo *tit. de Accusat. num.* 9.

V. Idem quoque refert, sacram Congregationem Concil. Tridentini Interpretem respondisse 24. Aprilis 1595. « Episcopum non posse imponere in visitatione pœnas or»dinarias, sed tantùm extraordinarias, quæ magis *morum* »*emendationem & correctionem*, quàm *delicti vindictam* respi»ciant. «

VI. Et teste Fagnano *Cap.* DILECTUS ✠ *De Rescript. n.* 46. Sacra Congregatio 1. Febr. 1607. præcepit Episcopo Tornacensi: « Ut in visitatione Collegiatæ Ecclesiæ exem»pta, contineret se intra limites notissimos visitationis, ita »ut nec ad *specialem inquisitionem* descenderet, nec *processus* »conficeret, nec sententias ferret, sed in his, quæ morum »correctionem & emendationem respiciunt, *sine strepitu* »Judicii decerneret. «

VII. Dum hos limites visitationis non excedunt Episcopi, ac unicè morum correctionem ac emendationem intendunt, nulla exemptio, nulla appellatio aut querela executionem eorum, quæ ab ipsis visitando ordinata sunt, impedire potest ex Decreto Concilii; id est, appellatio effectum *suspensivum* in his nullum habet.

VIII. Quod & jam pridem in Concilio Lateranensi sub Innocentio III statutum fuerat, ut scilicet, *correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere.* Cap. 13. ✠ De Offic. Ordin.

IX. Similiter refert Choppinus *lib.* 2. *De sacra Polit. tit.* 4. *nu.* 28. procurationis sive appellationis tanquam abusu interjectu non suspendi decreta concernentia correctionem morum. « Quod supra scriptum est, ait, provocationis in»terjectu ab executione sententiæ non supersederi in mul»tis causarum generibus, id pertinet etiam ad eas fori con»troversias, quibus morum castigatio reformatioque agi»tur, Ecclesiasticæ disciplinæ vinculum. Nam hoc casu, ait, »edixit Princeps noster, callidum appellationis perfugium »rei judicatæ executioni impedimento esse non debere. »Lege judiciaria Francisci I. an. 1539. & Caroli IX. lata 16. »Cal. Majas an. 1571. art. 5. quam Ornatiss. Curia solemni »more comprobavit 7. Idus Septemb eodem anno.... Qui»bus consonat Curiæ Decretum, ad quam in emendationis »morum negotio fuerat provocatum, abusus nomine 5. »Idus Decemb. an. 1550. secundùm Cathalaunensi summi »templi Collegium. Eodem vergit Allobrogica Sanctio, ne »appellationis obtentu, quæ abusus ergo interposita sit, »Ecclesiastica morum censura correctióque retardetur. «

X. Idipsum quoque, uti monet Zypæus loco citato, Philippus II. Hispaniarum Rex expressit in Ordinationibus Parlamenti Mechliniensis *tit. de Requestis art. fin.*
„ Sic & Princeps noster (ait Zypæus in Jure novo *tit. de* „*Accusationibus n.* 9.) interpellatus ut Patronus Ecclesiæ In„sulensis, nulla ratione induci potuit, ut Episcopus Tor„nacensis à visitatione excluderetur, sed si quid ordinando „excederet, se querelas auditurum, ante paucos annos re„spondit. «

XI. Cùm verò Episcoporum auctoritas, imò & Ecclesiasticæ censuræ ad emendationem vitiorum & abusuum, præcipuè inveteratorum & longè latèque grassantium frequenter non sufficiant, jam pridem in more positum fuit, ut Episcopis Ministri Regii, quos media ætas *Missos Dominicos* vocabat, adjungerentur.

Dignum ac necessarium est, ait Synodus Moguntinensis an. 813. *c.* 20. ut Missi per quæque loca directi, « simul »cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis perspiciant loca »Monasteriorum, Canonicorum pariter & Monachorum, »similiterque puellarum, si in apto & congruo loco sint »posita, ubi commodum necessarium possit acquiri, quod »ad utilitatem pertinet Monasterii, sicut in sancta regula »dicitur. « Quod iisdem verbis repetitur in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 5. *cap.* 143.

XII. Nec id ad imminutionem seu depressionem potestatis Ecclesiasticæ, aut ejusdem usurpationem fiebat; sed ad faciliorem executionem eorum quæ Episcopi visitando pro morum correctione ordinanda censebant; protestantibus ipsis Regibus, ad hoc à se *Missos* esse constitutos, ut Episcopi eorum adjutorio munus suum & ministerium faciliùs implerent; *lib.* 2. *Capitular. cap.* 26. *ut si quos* (verba sunt Concilii Arelatensis an. 813. *c.* 17) *Sacerdotalis admonitio non flecteret ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate reduceret ad pietatem & obedientiam.*

XIII. Si & hodie aliqui subinde Regii deputati seu Missi Episcopis visitantibus essent juncti, atque eorum, quæ ad morum correctionem & emendationem Episcopi ordinarunt, executionem Regia auctoritate urgerent, & firmarent, major indubiè esset sæpius visitationum fructus, ordinataque firmiorem ac stabiliorem sortirentur effectum.

Hoc attendens Sebastianus Zamet Episcopus Lingonensis conquerebatur fructum suarum visitationum, & effectum ordinatorum contra Clericos incontinentes non haberi; eò quòd frequenter eluderentur per appellationes *tanquam ab abusu* aliasque tegnas; ideoque resolvit ad obviandum hujusmodi impedimentis petere à Parlamento Diensi, ut dignaretur assignare unum è Consiliariis Parlamenti, qui visitationibus suis assisteret, & exequi juberet ea, quæ contra Clericos incontinentes ipse in visitatione decerneret, uti refert Carolus Fevretius tractatu de Abusu *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 7.

XIV. Quamvis summus sit visitationis favor, nequaquam tamen generaliter ac indefinitè recipiendum est, Decreta in visitatione per appellationem non suspendi; quoniam (ut rectè advertit Cardinalis De Luca disc. 5. ad Concilium Trident.) « id percutit solùm ea, quæ concernunt „correctionem morum, aliásque provisiones, quas in for„ma extrajudiciali potiùs more prudentis Patrisfamilias „promptè dare oporteat, vel congruat, non autem in iis, „in quibus more judicis, atque in figura seu forma judicii „procedi debeat; cùm tunc dispositio Canonum seu juris „communis incorrecta remaneat; nihilque refert ad effe„ctum appellationis, ac Ordinis judiciarii bene servandi, „an de tempore visitationis, vel extra id fiat. «

TITULUS XVIII.

De Synodis Diœcesanis seu Episocpalibus.

CAPUT I.

Quoties hæ Synodi celebrandæ, & qui interveniant?

1 *Primis Ecclesiæ sæculis frequentissimæ erant hæ Synodi.*
2 *Labentibus sæculis* bis *annuatim haberi cœperunt.*
3 *Synodus Lateranensis annuam celebrationem admisit.*
4 *Mansit tamen consuetudo in aliquibus Ecclesiis annuatim* bis *celebrandi has Synodos.*
5 *Synodus Tridentina annua celebratione fuit contenta.*
6 *Decretum Concilii Tridentini hodie non observatur.*
7 *Quinam ex Decreto Concilii Tridentini Synodo intervenire debeant.*
8 *Regulares quantumvis exempti Curam Animarum exercentes Synodum accedere debent, & ab Episcopo cogi possunt.*
9 *Sufficit quòd beneficium situm sit in Diœcesi, licèt beneficiatus habitet extra Diœcesim.*
10 *Quinam Synodo interesse debeant multum dependet à consuetudine.*
11 *Probatur ex Synodis Belgicis.*
12 *Quinam Synodo Diœcesanæ S. Caroli intervenerint?*
13 *Sæpe contentiones oriuntur cum exemptis Regularibus an Synodo intervenire debeant.*

I. Ristinis Ecclesiæ sæculis frequentissimos fuisse Episcoporum cum suo respective Clero, quasi cum suo Senatu, quem *Presbyterium* vocare solebant, Conventus, quos hodie Synodos *Diœcesanas* dicimus, sat constat.

Neque primis sæculis hisce Conventibus habendis certa tempora designata fuisse legimus; sed quandocunque ardua quæque negotia occurrebant, Episcopus Senatum seu Presbyterium suum convocabat, ut simul super negotiis deliberarent. Hæc ex Epistolis S. Cypriani aliorúmque Patrum manifesta sunt.

II. Labentibus verò sæculis harum Synodorum celebratio *bis* in anno haberi cœpit; creditúmque fuit duplicem hanc celebrationem sufficere; eo quod Canones Synodum Provincialem *bis* in anno celebrari juberent.

Deinde cum paulatim invaluisset, ut Synodi Provinciales *singulis* annis *semel* duntaxat haberi deberent, unà quoq; invaluit, ut Synodi Diœcesanæ *semel annuatim* haberentur.

III. Et quidem Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap. 25. X De Accusat.* hanc consuetudinem supposuit, & tacitè saltem approbasse videtur. Nam jubens *singulis* annis celebrari Synodum Provincialem unà præcipit, ut « ea quæ statuerint, faciant observari; publicaturi ea » in Episcopalibus Synodis *annuatim* celebrandis. «

IV. Post hoc Concilii Lateranensis Decretum videmus in plerisque Conciliis injunctum fuisse, ut conformiter ad hoc Concilii Decretum Synodi Diœcesanæ *annuatim* haberentur; in aliquibus tamen Ecclesiis consuetudo remansit, ut juxta pristinam disciplinam *bis* annuatim haberentur; quam expresse supponit & probat Synodus Basiliensis *Sess.* 15. decernens, « Synodum Diœcesanam *ad minus semel* in » anno, ubi non est consuetudo *bis annuatim* celebrari. «

Ita legimus in Concilio Coloniensi an. 1549. ordinatum fuisse, ut Synodus Diœcesana *quotannis bis*, pro veteri more celebretur; sed addit: « Suffecerit tamen in Diœcesi Leo» diensi, propter ejus latitudinem & multitudinem Præ» latorum *semel* quotannis rectè & studio ferventi celebrari.

V. Synodus Tridentina tametsi frequentiorem Synodorum celebrationem pro reformatione morum desideraret, nihilominus amplexa moderationem Concilii Lateranensis, tantùm *annuam* hanc Synodorum celebrationem injunxit *Sess. 24. cap. 2. de Reformat.*

VI. Verùm nec hoc moderatum Concilii Decretum hodie observatur; cùm nullibi *annuam* hanc Synodorum celebrationem fieri videamus; imò in multis Diœcesibus nec spatio quinquaginta & amplius annorum ullam Synodum celebratam; quæ verò sint causæ quæ ad hanc Synodorum intermissionem inducendam contribuere potuerint, in decursu notabimus.

VII. Qui his Synodis interesse debeant, verbis subsequentibus indicat Synodus Tridentina: « Ad quas exem» pti etiam omnes, qui aliàs, cessante exemptione, interesse » deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, accede» re teneantur; ratione tamen Parochialium, aut aliarum » sæcularium Ecclesiarum, etiam annexarum, debeant ii, » qui illarum curam gerunt, quicunque illi sint, Synodo » interesse. «

VIII. Vi hujus Decreti Regulares omnes sive sint exempti sive non, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, tenentur & cogi possunt ad Synodum accedere sub pœna privationis vocis activæ & passivæ ipso facto incurrenda, aliisque pœnis arbitrio Episcoporum etiam excommunicationis: adeò ut jus declarandi, & pœnas imponendi ad Episcopos, exemptione non obstante, pertineat, quemadmodum S. Congregatio apud Fagnanum ad *Cap.* QUOD SUPER X *De Majorit. & Obed. n.* 8. declaravit.

IX. Ut vero quis ratione Beneficii Synodo interesse cogatur, attendendum est; num Beneficium tale habeat *in Diœcesi* cujus Synodus agitur, tametsi alibi domicilium habeat; & ita in terminis declaravit S. Carolus in Synodo Mediolanensi V. *parte* 3. *tit. Quæ ad Synodum attinent.*

X. Præter Curam Animarum exercentes, qui Synodo assistere debeant, non ex Canonum sanctionibus duntaxat, sed & varia locorum consuetudine petendum est.

XI. Quare in Synodorum Belgicarum indictione videmus generaliter vocari Capitulum Episcopale, Reverendos Dominos Abbates, Abbatissas, Præpositos, Archipresbyteros Rurales, Priores, Priorissas, cæterósque omnes, qui *de jure* vel *consuetudine* Synodo Diœcesanæ interesse debent.

Hæc ex convocatione Synodi D. Mechliniensis sub Hovio. In formula indictionis Synodi Antverpiensis sub Miræo præter expressos in dicta formula Mechliniensi, exprimuntur, *Capitula Ecclesiarum Collegiatarum, Pastores, Pastoratuúmque Deservitores.* In convocatione ultimæ Synodi Namurcensis an. 1659. formula Mechliniensis servata est; eo solo excepto, quod *Capitula Ecclesiarum Collegiatarum* nominatim exprimantur.

Synodus Namurcens. an. 1639 *tit. 26. c.* 1. cum pro annua Synodi Diœcesanæ celebratione designasset feriam tertiam post Dominicam *Jubilate*, quæ est tertia post Pascha, subjungit: « Ea propter omnes qui jure, vel *consuetudine* illi in» teresse debent, illo die deinceps compareant. « Quæ manifeste supponunt, Patres illius synodi non dubitasse, quin à *consuetudine* dependeat, qui Synodo interesse debeant; quod & S. Carolus in sua Synodo V. Mediolanensi supponit.

XII. Qui Diœcesanis sub S. Carolo interfuerint ex ejus ad Clerum oratione in ejus Synodo XI. Diœcesana habita colligere possumus. Ita enim ad Synodum loquitur: « Quid » agimus, Fratres? Synodum agimus, & quid Synodi no» men importat? Congregationem significat, atque con» ventum. Et quarum personarum? Nempe adeò excellen» tium & eminentium in S. Ecclesia; Episcopi videlicet, & » membrorum ei conjunctorum, Canonicorum Metropo» litanæ hujus Ecclesiæ, tum etiam aliarum; Præposito» rum, Parochorum, Sacerdotum, Clericorum. «

XIII. Nihilominus tamen (ut notat De Luca *disc. 30. ad Concilium Tridentinum*) « Super convocatione, sive inter» ventu in Synodo, controversiæ oriri solent, cum Capitu» lis & Cleris oppidorum, aliorúmque locorum Diœcesis: » An scilicet omnes Presbyteri & Clerici ad Synodum con» vocari possint, ut ab aliquibus Episcopis (& utinam non » ad industriam, & occasione mulctarum & pœnarum, sive » extorsionum & contributionum) fieri consuevit; ideoque » provisum est, ut sufficiat interventus Deputatorum Cleri » cujuslibet loci, & Parochorum, seu Vicariorum, aut illo» rum, quibus aliàs exercitium curæ animarum, & admi» nistrationis Sacramentorum incumberet; licet enim Ca» pituli Cathedralis interventus requiratur, attamen id in» commodum non præbet, ex quo in eadem Cathedrali » Synodus celebranda est. «

« Majores autem ac frequentiores esse solent controver» siæ cum exemptis, præsertim Regularibus, an ipsi, eorúm» que Prælati in Synodo intervenire debeant; receptáque » distinctio est (ut in Regularium adnotationibus ad» vertitur) ut illi intervenire debeant, atque cogi valeant, » qui curam animarum habeant, & administrationem Sa» cramentorum exerceant; cùm in hac parte subditi sint, » atque à primo Pastore, qualis est Episcopus, instruendi » sint, quomodo in sibi commissarum ovium cura & regi» mine se gerere debeant; quod etiam procedit in aliis sæ» cularibus exemptis, suum inferiorem Prælatum haben» tibus cum ordinaria quasi Episcopali jurisdictione; po» tissimè ubi de illis agitur, qui hanc jurisdictionem habent » in locis intra Diœcesis fines existentibus. «

CA-

CAPUT II.

Quæ in Synodo Diœcesana tractanda?

1. *Vetus formula habendi Synodum Diœcesanam.*
2. *Juxta hanc formulam ad Synodum conveniunt Presbyteri, Diaconi & aliqui laici.*
3. *Omnes Presbyteri Synodum cum Episcopo conficiunt.*
4. *Presbyteri hic idem sunt quod Parochi.*
5. *In Synodo omnia non contentiosè agenda.*
6. *Controversiæ laicos inter & Clericos deciduntur.*
7. *Synodi tunc temporis erant quasi tribunalia justitiæ.*
8. *Lites Clericorum aut laicorum in Synodis hodie rarò determinantur.*
9. *In Synodis præcipuè de corrigendis excessibus & reformandis moribus agitur.*
10. *Synodi Diœcesanæ habentur, ut Decreta Conciliorum generalium & Provincialium uniformiter executioni mandentur.*
11. *Probatur ex S Carolo.*
12. *Item ex Synodo Audomarensi.*
13. *Ut fructum Synodorum assequeretur S. Carolus, per Vicarios inquiri jussit, quæ in Diœcesi essent reformanda.*
14. *Ante Synodum congregationes super reformandis moribus à S. Carolo institutæ.*
15. *Antiquum est institutum, ut quæ Clericalem disciplinam spectant breviter ab Episcopo in Synodo proponantur.*
16. *Formula istius admonitionis extat apud Reginonem & in Pontificali Romano.*
17. *Convenientes admonitiones Clero proponendas S. Carolus proposuit.*
18. *In Synodo Diœcesana constituendi* Examinatores *vulgo* Synodales.
19. *Item Judices Synodales.*

I. Apud Burchardum Wormatiensem reperitur formula habendi Synodum Diœcesanam sub nomine Concilii Salegunstadiensis anni 1022. quod & teste Baronio ab auctore Micrelogi *Moguntinum* nuncupatur; eóque nomine meritò appellari in sua historia Moguntina existimat Nicolaus Serarius, eo quod Salegunstadium jam tum Moguntinæ esset Diœcesis.

II. Juxta hanc formulam, Synodus in Ecclesia celebranda est; atque Sella in media ponenda, & super eam *sacræ Reliquiæ*.

Deinde dicitur: "convenientes Presbyteri omnes intrent, & secundùm ordinationis suæ tempus resideant. Post hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo popolscerit interesse. Exinde introducantur laici bonæ conversationis. Tunc ingrediatur Episcopus, si voluerit, vel si necessitas exegerit & si non aderit Episcopus, ejus Vicarius eadem faciat."

III. Post hæc Episcopus salutat præsentes, ac varias preces unà cum præsentibus recitat; quibus expletis jubentur egredi omnes, *exceptis Presbyteris* & cæteris idoneis Clericis.

IV. Hic nota, omnes indistinctè Presbyteros ad Synodum admitti. Nec mirum; quia juxta phrasim illius temporis, nomine Presbyterorum veniebant Parochi; adeo ut *admittere Presbyteros* ad Synodum idem tunc significaret, quod hodie *admittere Parochos*.

V. Presbyteris ergo seu Parochis cum cæteris idoneis Clericis concedentibus, nec non lecto Canone Concilii Toletani modum celebrandi Synodum exprimente, admonitio ab Episcopo vel etiam à Diacono legitur.

In hac inter alia monet: "Quod si forsitan aliquis nostrum, aliter quam dicta fuerint, senserit: sine aliquo *scrupulo contentionis* in nostrum omnium copulatione ea ipsa de quibus dubitaverit, conferenda reducat, qualiter Deo mediante aut doceri possit aut doceat."

VI. Prosequitur post hæc admonitio: "Deinde vos simili obtestatione conjuro ut nullus vestrum in judicando aut personam accipiat, aut quolibet favore aut munere pulsatus à veritate discedat. Sed cum tanta pietate quidquid cœtui se judicandum intulerit retractare, ut nec discordans contentio ad subversionem justitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate rigor nostri ordinis vel solicitudo tepescat."

VII. En manifestum argumentum Synodos has Diœcesanas æquè ac provinciales fuisse quasi quædam Tribunalia justitiæ, in quibus sine strepitu Judicii, aliisque formalitatibus forensibus, Clericorum & laicorum quæstiones summariæ deciderentur.

Primùm quidem Clericorum, idque primâ die Synodi; ideoque immediatè post expletam admonitionem subjungitur: "Post hanc exhortationem, *quisquis Clericorum* velit, *querelam* conferat."

Secundâ die Synodi: "Tunc si Clerici querelam non habent conferendam, *laici* intromittantur. Quisquis ex *Laicis* habet querelam, proferat."

VIII. Hodie verò rarò querelæ sive lites Clericorum vel laicorum in Synodis terminantur; sed illæ vel in Tribunalibus Ecclesiasticis coram Officialibus, vel Tribunalibus laicis pro diversitate materiæ & personarum agitari & terminari consueverunt.

IX. In Synodis verò præcipuè de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligens cum Dei timore habendus est tractatus, uti loquitur Synodus Lateranensis loco citato.

Hinc juxta præscriptum Pontificalis Romani sub titulo *De Ordine ad Synodum*, ita præsentes in Synodo Episcopus alloquitur: "Venerabiles consacerdotes, & fratres nostri charissimi, præmissis Deo precibus, oportet, ut ea quæ de Divinis Officiis, vel sacris Ordinibus, aut etiam de nostris moribus, & necessitatibus Ecclesiasticis, à nobis conferenda sunt, cum charitate & benignitate unusquisque vestrum suscipiat, summâque reverentiâ, quantum valet, Domino adjuvante, percipiat; vel quæ emendatione digna sunt, omni devotione unúsque fideliter studeat emendare."

X. Adhæc Synodi Diœcesanæ celebrantur, ut Universalium atque Provincialium Synodorum Decreta faciliùs executioni mandentur; atque interdum in nonnullis articulis Diœcesis particulari accommodentur; habeatúrque uniformis totius Diœcesis pro executione resolutio.

XI. Unde S. Carolus in oratione ad Clerum in Synodo XI. Diœcesana, congregatum inter alia, ob quæ Synodus esset coacta, hæc proponit: "Hic præterea applicatio fit magis particularis Conciliorum tam Universalium quàm Provincialium: mutuò sese Episcopus cognoscit & Clerus; qui quidem, vel solus aspectus, maximam excitat charitatem animosque conciliat, ad adjuvandum & promovendum unanimiter Dei honorem: Hic consultantur ea, quæ ad hoc spirituale regimen pertinent; cum his qui administrationi participes sunt; hic uniformitas deliberatur in executione legum præteritarum; hic abusus qui vigent in populo disquiruntur, & opportuna eis adhibenda remedia statuuntur; ac quam quisque in hac re diligentiam adhibeat, cognoscitur. Hic demum præterita tempora cum futuris conferentes, & utrinque Decreta ac constitutiones jam editas applicantes, culpas quidem præteritas deflemus, emendare verò in posterum deliberamus."

XII. Similiter Episcopus Audomarensis in Synodo Diœcesana an. 1583. allegans causam indicendarum *quotannis* harum Synodorum ait: "Quædam sunt ita communia mala, ut Diœcesim unam integram obtineant, ne facilè possint, nisi communi consilio & auxilio eorum omnium qui in Diœcesi præsunt, exstirpari. Adhæc congruit, ut *eadem una* Diœcesis, *eodem uno modo*, & *eisdem* unis *legibus universa* regatur. Quare rectè à Patribus, & nominatim à Tridentinis statutum est, ut præter particulares Ecclesiarum visitationes, quotannis etiam Synodi Diœcesanæ celebrentur, in quibus, congregatis totius Diœcesis Capitibus omnibus, statuantur ea quæ pro communi totius Diœcesis bono statuenda videri possint, & caveatur, ne quæ bene constituta sunt temerentur."

XIII. Hunc Synodorum Diœcesanarum fructum ut uberius assequeretur Sanctissimus Præsul, quem Pastoralis solicitudo gloriosum reddidit, præter ferventes ac instantes preces ad quas populum Clerúmque instante Synodo excitandum voluit, insuper præcipit, "ut & in civitate ii quibus id curæ Episcopus dederit, & in Diœcesi Vicarii foranei (qui cum nostris hodiernis Decanis Ruralibus penè coincidunt) & Parochi præterea tum urbani tum Diœcesani, ut ipsi Episcopo adjumentum adferant, diligenti aliqua earum rerum indagatione ac relatione, quibus per eum consuli aut provideri in Synodo præsertim oportebit, sedulò videant ac notent: ut ea omnia ad præscriptam ab eo rationem & normam tum litteris, tum coram, constituto tempore deferant."

"Primò igitur ii omnes pro suorum quique munerum officiorúmve ratione & cura dispiciant, quæ Cleri sit in Clericalis vitæ moribus progressio; quæ in vita spirituali disciplina, & quàm solicitum in Divinorum officiorum cultu studium; quam diligens in Ecclesiasticis functionibus obeundis solicitudo; quæ etiam, & quàm frequens in litterarum exercitationibus cura; qui in earum studiis progressus item."

"Vicarii autem foranei & regionarii in civitate præfecti, aliive Ecclesiastici homines, quos ob eam causam Episcopus delegerit, exquirant; qui præterea Parochorum inprimis zelus in animarum salute procuranda; quæ in Sacramentis ministrandis sedula diligentia; quàm frequens in pascendis Verbo Dei fidelibus officium; quæ denique in omnibus Parochialis muneris partibus vigilantia, quæve assiduitas."

"Deinde ii omnes & singuli pro sui officii munere investigent, quæ populi in Christianæ charitatis operibus exercitatio, quàm religiosus festorum dierum cultus, quàm

„quàm pia in Ecclesiis conversatio, quæ in doctrinæ Christianæ scholis frequentia: tum de aliis piis sodalitatibus „disquirant, tum denique de reliqua omni ejusdem populi „disciplina, & in via Domini progressu."

Hæc aliaque plura pro instructione Episcopi notari, atque ad Synodum referri voluit & proponuntur in Concilio V. Provinciali Mediol. parte 3. tit. *Quæ ad Synodum, Congregationesve alias Clericales, & visitationem attinent*; ubi una exponens, qualiter ipsa Synodus habenda sit, & quàm sanctè se gerere debeant Sacerdotes eo tempore quo Synodus agitur; ut "cùm eos posuerit Deus in acquisitionem salu„tis, atque in ædificationem, officii sui memores, *ambulent* „*dignè* DEO, sanctèque, sicut decet Ministros Mysteriorum „Dei, vivant."

XIV. Eadem quoque intelligi possunt ex litteris, quas immediatè ante Synodum mittebat ad Vicarios foraneos & Parochos, quarum exemplar habetur in actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 8. ubi similiter referuntur Congregationes quas cum Vicariis foraneis & visitatoribus suis Synodali die appropinquante instituebat; & quæ in illis inquireret; ac deinde describuntur acta Synodi XI. & ultimæ, quam celebravit sanctissimus hic Archipræsul; in quibus integra forma celebrandæ Synodi Diœcesanæ repræsentatur.

XV. Pervetus illud quoque institutum est, ut quæ Sacerdotalem Clericalemque disciplinam, officia ac partes ejus maximè attingunt, ea certis monitionibus, usque brevibus comprehensa ab Episcopo in Synodo Clero proponantur; quò brevius illa expressa, crebriusque repetita, diligentius item non solum animis, mentibusque imprimantur, sed etiam omni studio inviolatè serventur.

XVI. Extat veteris admonitionis formula sub nomine inquisitionis duobus libris distincta apud Reginonem Abbatem Prumiensem; de qua egi in tractatu Historico-Canonico in Canones *part.* 5. *cap.* 1. ibique ostendi, quod pro assequenda notitia disciplinæ Ecclesiasticæ lectio illius non parum conducere queat: & §. 2. ostendi, quomodo in nonnullis articulis hæc formula differat à formula *admonitionis* quæ in hodierno Pontificali Romano prostat; atque ex illa differentia evincatur, hanc esse recentiorem, aut à recentiori manu immutatam.

XVII. S. Carolus in omnibus sanctorum Patrum vestigia premens, nihilque quod ad instructionem reformationemque Clericorum conducere posset omittens, monitiones edidit, in unaquaque Synodo Diœcesana lessione publica universo Clero de libro accuratè legendas, graviterque pronuntiandas, quæ compendiosam atque accuratam vitæ Clericalis disciplinam atque vivendi rationem continent; unà cum annotatione omnium quæ Clerici præcipuè cavere debent; ita ut in hisce Monitionibus Lector reperturus sit totius Clericalis instituti exactissimum & perfectissimum compendium.

Publicavit primum illas Monitiones in Concilio suo Provinciali IV. de Episcoporum suorum Suffraganeorum consilio & assensu, cum hac tamen clausula: "Quibus „(Monitionibus) quisque Episcopus addat, & detrahat, „prout Ecclesiæ suæ Clero pro temporum ratione utile „esse viderit."

Hanc clausulam utinam notent Episcopi, qui Clero suo in sacris Ordinationibus, aliisque publicis consessibus nihil præter generales & præscriptas jam pridem formulas prælegunt, non attendentes, quid Clero suo pro temporum ratione utile sit.

Aliter exemplo suo docuit S. Carolus, dum has generales *monitiones* in Synodo sua Diœcesana III. uberiores, accommodatioresque ad usum suæ Ecclesiæ Mediolanensis edidit; & ita auctæ & accommodatæ extant in actis Ecclesiæ Mediolanensis *part.* 2. *pag.* 299. edit. anni 1683.

XVIII. Ex præscripto Concilii Tridentini *Sess.* 24 *cap.* 18. *de Reform.* singulis annis in Synodo Diœcesana ab Episcopo vel ejus Vicario ad minus sex examinatores proponendi sunt; qui Synodo satisfaciant, & ab eâ probentur; advenienteque vacatione cujuslibet Ecclesiæ Parochialis tres ex illis eligat Episcopus, qui cum eo examen in concursu perficiant, indeque succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres quos maluerit, ex prædictis illis sex eligat.

Hi examinatores quia in Synodo eligendi & probandi sunt, vulgò *Synodales* etiam hodie dici solent; tametsi extra Synodum ab Episcopis eligi & probari, ob intermissam Synodorum celebrationem consueverint; de quibus infra *part.* 2. tit. *De concursu ad Ecclesias Parochiales* fusius tractabitur.

XIX. Præterea idem Concilium *Sess.* 25. *cap.* 10. *de Reform.* statuit: "In singulis Conciliis Diœcesanis aliquot »personas, quæ qualitates habeant juxta constitutionem »Bonifacii VIII. quæ incipit *Statutum*, & alioquin ad id »aptas designari, ut præter ordinarios locorum iis etiam »post hæc causæ Ecclesiasticæ ac spirituales, & ad forum »Ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandæ com»mittantur."

Porrò quemadmodum examinatores Synodales ob intermissas Synodos solent extra Synodum ab Episcopis designari; ita quoque consuetudo invaluit, ut hæ personæ, quas Judices Synodales dicimus, ab Episcopis sine Synodo constituantur; de quibus latius parte 3. agetur.

CAPUT III.

De Testibus Synodalibus.

1 *Synodus Lateranensis vult designari personas in Synodis Provincialibus qui excessus & abusus inquirant.*
2 *A Canonistis vocantur Testes Synodales.*
3 *Hi jam pridem à Synodis Diœcesanis constituti fuerunt & Episcopi vigilantiores iis sunt usi.*
4 *Institutum illorum innovavit S. Carolus.*
5 *Quales eligi debeant.*
6 *Testes jurare debent, se officium suum fideliter expleturos.*
7 *Quæ sit formula juramenti.*
8 *Testes sincerè & liberè officium suum obire debent.*
9 *Circa quæ Testes inquirere debeant.*
10 *Quo tempore relationem coram Episcopo facere teneantur.*
11 *Clerus Gallicanus officium Testium Synodalium descripsit.*
12 *Franciscus Sonnius Antverpiensium Episcopus Testium Synodalium necessitatem agnovit, eosque institui mandavit.*
13 *Ex defectu Testium Synodalium natum est contingere, ut exacta Diœcesis notitia non habeatur.*
14 *Defectum Testium Synodalium aliquatenus supplere posset diligentia Archipresbyterorum.*

I. SYnodus Lateranensis sub Innocentio III. postquam SS. Patrum institutum de celebrandis Conciliis Provincialibus renovavit, mandavitque in iis de corrigendis excessibus & reformandis moribus diligenter esse tractandum, subjicit: "Ut autem id valeat efficacius »adimpleri, per singulas Diœceses statuant personas ido»neas, providas videlicet & honestas, quæ per totum an»num simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione so»licitè investigent, quæ correctione vel reformatione sunt »digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & »Suffraganeos & alios in Concilio subsequenti, ut super »his & aliis (prout utilitati & honestati congruerit) provi»da deliberatione procedant."

II. Hæ personæ communiter à Canonistis dicuntur *Testes Synodales*; eo quod à Synodo sint constitutæ, ut *testimonium* ferant.

III. An de his Testibus loquatur Canon EPISCOPUS IN SYNODO, *Caus.* 35. *quæst.* 6. à Gratiano sub nomine Eutychiani Papæ relatus, sat incertum est; quemadmodum notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum: illud certius est, jam pridem usitatum fuisse, hujusmodi Testes non tantum in Synodis Provincialibus, sed & Diœcesanis fuisse nominatos; iisque vigilantiores Episcopos usos fuisse, ut exactiorem totius suæ Diœcesis notitiam accipere possent, atque abusus & excessus in Synodis reformandos & corrigendos faciliùs & exactiùs cognoscere.

IV. Id expendens vigilantissimus Mediolanensium Antistes S. Carolus, ejusque Suffraganei, in Concilio Mediolanensi IV. decreverunt, ut institutum illud nonnullis in locis intermissum restitueretur; atque ut non nomine tantum, sed certis officii partibus rectè per eos geratur, quibus in Synodo vel Provinciali vel Diœcesana committetur, plura ordinarunt.

V. Atque imprimis, ut "Viri Ecclesiastici ætate mo»ribusque graves, prudentes, ac virtutum Christiana»rum studiosi, & spiritualis vitæ amantes in Concilio Pro»vinciali Metropolitano ex unaquaque Diœcesi duo sal»tem; in Synodo Diœcesana ab Episcopo è Diœcesi sua *se*»*ptem*, pluresve, prout expedire viderit *Testes Synodales* de»ligantur."

VI. "Qui à Metropolitano delecti & nominati sunt in »eodem Provinciali Concilio, qui ab Episcopo in ipsa »Diœcesana Synodo jurati, allatis Sanctorum pignori»bus, sanctè spondeant, ex formula verborum infra »præscripta, muneris sui partes, infra constitutas, se exe»cuturos esse."

"Si vero à Concilio Provinciali absit, qui à Metropo»litano nominatus est, tunc Episcopus, pro cujus civi»tate, vel Diœcesi ille electus est, unius mensis à fine Con»cilii spatio, eum ad se litteris accersat: eundemque ex »ipsa præscripta formula jurejurando obstringat; ac ju»risjurandi præstiti testimonium, publica auctoritate »muni-

»munitum, intra alium mensem, ad Metropolitanum om»nino mittat.«

VII. Posthæc inseritur formula juramenti eadem quæ habetur apud Gratianum in citato Canone *Episcopus in Synodo*; ut vel hinc appareat, S. Carolum credidisse, Canonem illum de *Testibus Synodalibus* loqui; aut saltem non dubitasse, quin juramentum quod ibidem à septem ex plebe ipsius Parochiæ de dicenda veritate super abusibus & excessibus in Synodo exigendum præscribitur, meritò à testibus Synodalibus exigi posset: utpote qui similiter eliguntur à Synodo, ut de iisdem inquirant, & postmodum in Synodo aut coram Episcopo sincerè ac veraciter deponant.

VIII. Deinde ipsos Testes monent, ut «hoc perpetuò »meminerint, se non amore, non odio, non invidia, non »spe, non metu, non pœna, non præmio, non cognatio»ne, non ulla denique re commoveri, aut impediri debe»re, quo minus liberè & integrè munus suum pro ratione »infrà præscripta præstent.«

IX. Post hæc quid agere debeant describunt, atque inter cætera: «Quo tempore hoc munus gesserint, personas »discretas interrogando simpliciter, & de plano, absque »ulla jurisdictione solicitè investigent hæc quæ sequuntur; »idque singuli, aut in universa civitate & Diœcesi, aut in »regione, unicuique eorum potissimum nominatimque »commissa.«

«An Parochi, Canonici, & alii quicunque Ecclesiasti»ci homines, quos residere oportet, præsentes in Eccle»siis suis adsint; anque rursus si præsentes in Parochia»libus vel Canonicalibus, Clericalibusque ædibus ha»bitent.«

«An Parochi præterea, aliique animarum Curatores »solicitè, ut debent, fidelium sibi commissorum saluti in»vigilent.«

«An in Sacramentis sanctè ministrandis, in Verbi Dei »prædicatione, in salutaribus monitis, in rudium, & pue»rorum ad doctrinam Christianam institutione, & in cæ»teris omnibus curæ Parochialis officiis, diligentis mune»ris partes præstent.«

«An reliqui, quicunque sint, Ecclesiastici Ordinis ho»mines Ecclesiæ, si quam obtinent, aut in qua Dignitatem »vel Canonicatum, vel Capellam, vel Ecclesiasticum ali»quod munus habent, aut in qua adscripti sunt, oneribus »satisfaciant, & præscriptas sibi functiones obeant.«

«An Ecclesiæ sartæ tectæ sint; an ornamentis, & sup»pellectili Ecclesiastica necessaria & congrua instructæ; an »in illis, aut earum cœmeteriis atriisve aliquid incultum »sit, quodque sordibus obsolescat, anve aliquid à religioso »cultu & pietate alienum.«

«Videant item, an populus in via Domini ambulet, »frequensque adsit Divinis officiis & sacris concionibus, »& in Ecclesia piè religioseque versetur, atque dies festos »colat.«

«An jejunium Quadragesimæ, quatuor Temporum, sta»tutaque reliqua Ecclesiæ jejunia observet.«

«An idem decimas, primitias, aliaque debita emolu»menta, adjumentave præstare, aut solvere recuset.«

«An in populo sacrilegi, blasphemi, concubinarii, ad»ulteri, incæstuosi, virginum raptores, an excommuni»cati, an hæresis & magiæ, superstitionisve nomine su»specti sint.«

«An denique aliæ in eodem morum corruptelæ, quæ »correctionem, emendationemve requirant.«

«Dispiciant item, an quæ Romanorum Pontificum con»stitutionibus, Oecumenicis, Provincialibus, Diœcesa»nisque Synodis, Episcoporumque edictis, quovis de gene»re decreta, sancitave sunt, ab iis serventur, quorum in»terest, sive Ecclesiastici, sive laici homines sint.«

X. Ut verò hæc præstent utilius, qui à Synodo Provinciali constituti sunt, omnia quæ reformatione aut emendatione indigere judicaverint in scriptum redacta tribus mensibus antequam dies Concilio Provinciali præstituta venerit, ad Metropolitanum deferre debebunt: qui verò à Synodo Diœcesana, uno mense ante habendam Synodum Diœcesanam ad Episcopum. Hæc aliaque habentur in Concilio Mediol. IV. *part. 3. tit. de Testibus Synodalibus.*

Hisce addidit in Synodo sua Diœcesana XI. «Testes Sy»nodales quarto quoque mense, de his quæ pro ratione sui »muneris agere debent, ad nos, Vicariumve nostrum ge»neralem, cum absumus, scribant.«

XI. Clerus quoque Gallicanus in Conventu Melunensi anno 1579. meminit *Testium Synodalium*; & quæ in Diœcesi aut Parochia sibi ad visitandum commissa inquirere debeant, describit; atque inter alia hoc meritò notandum: «Si Opiliones Christianè versentur in agris curam peco»rum agentes.«

Quàm enim frequenter illud hominum genus in vitiis abominandis, & crassa fidei & religionis ignorantia versetur, sat notum est; ut proinde non immeritò Episcopi & Pastores in illos inquirerent.

XII. Quin & Franciscus Sonnius primus Antverpiensium Episcopus videns, quia peccandi licentia multùm invaluisset ex eo quod crimina Superioribus plerumque celentur, hinc in Synodo sua Diœcesana an. 1576. observari voluit Canonem *Episcopus 35. quæst. 6.* "Mandentes, ait, „Decanis nostris, ut in singulis Parochiis constituant duos „viros honestos & zelosos Testes Synodales, qui concubi„narios, adulteros, Clericorum invasores ac percussores, „usurarios, contractúsque illicitos exercentes, & quæ„cunque crimina ad nostram correctionem spectantia „quotannis coram ipsis Decanis aut aliis ad hoc à nobis de„putandis exponant, ut habita inquisitione possit contra „eos procedi ad emendationem.«

XIII. Hæc sat ostendunt, institutum *Testium Synodalium* aptissimum semper judicatum fuisse, ut Episcopi ad plenam abusuum & defectuum corrigendorum notitiam pertingant; eorúmque intermissioni & neglectui non immeritò imputari, quod Episcopi nonnunquam in crassa & multùm noxia Diœcesis suæ ignorantia versentur; neque de vitiorum atque abusuum grassantium quos ignorant, emendatione & correctione anxii sint.

XIV. Illud tamen haud diffitendum, quòd si Episcopi in Decanos seu Archipresbyteros Rurales eligerent doctos, zelosos, atque in cura animarum exercitatos, qui diligenter, prout officium exigit, Parochiarum sibi subditarum statum inquirerent (prout supra *Titulo 6. cap. 2. & 3.* exposuimus) magna ex parte per horum vigilantiam & solicitudinem suppletum iri *Testium Synodalium* defectum; quemadmodum annuæ Congregationes Decanorum cum Episcopo supplere aliquatenus possent defectum Synodorum Diœcesanarum, uti *eodem tit. cap. 3.* notatum est.

Non parùm quoque conduceret ad supplendum defectum *Testium Synodalium*, si «Decani habeant aliquot pro„bos & sibi fidos Pastores, à quibus excessus vicinarum „Ecclesiarum addiscant: Similiter quilibet Pastor habeat „viros probos & bonos è sua Parochia, qui sibi defectus „Parochiæ referant.« Quemadmodum præcipit Synodus Namurcensis anni 1639. *tit. 20. cap. 35.* Idem habet Synodus Tornacensis anni 1589. *tit. 23. cap. 7.*

CAPUT IV.

Qui his Synodis subdantur, & quæ earum auctoritas?

1 *Synodi Diœcesanæ suam auctoritatem mutuant ab Episcopo.*
2 *Multis sæculis omnes Clerici indifferenter Synodis subjiciebantur.*
3 *Nulla hac in parte erat differentia inter Clerum Sæcularem & Regularem.*
4 *Monachi etiam Synodis subjiciebantur.*
5 *Exemptiones Capitulorum & Monasteriorum quæstiones peperêrunt.*
6 *Capitula subjiciuntur Synodis quamdiu* plenè *non probatur exemptio.*
7 *Subjiciuntur Synodis in materia* non exempta.
8 *Item in his quæ concernunt correctionem morum.*
9 *Regulares etiam exempti Synodis subjiciuntur in materia* non exempta.
10 *Item in his quibus subjiciuntur Episcopis tanquam Sedis Apostolicæ* Delegatis.
11 *Exemptiones præsertim Regularium circa subjectionem Synodorum pariunt multas quæstiones.*
12 *Constitutiones Synodales in Italia edi non possunt nisi priùs à S. Congregatione examinatæ & probatæ.*
13 *Hodie etiam Laici quæstiones movere solent super observatione Decretorum Synodalium.*
14 *In Belgio ægrè permittitur promulgatio Synodorum sine consensu Regis, & quare?*
15 *Quæ sint causæ quod hodie variùs habeantur Synodi Diœcesanæ.*

I. Synodos Diœcesanas præcipuam suam auctoritatem, ac vim obligandi mutare ab Episcopo qui illis *per se* aut Vicarium suum præest; illarúmque statutis obstringi omnes qui Episcoporum decretis ac mandatis subjecti sunt, indubitatum est: quandoquidem ambigi nequeat, quin ut minùs tantæ sint auctoritatis Synodorum Diœcesanarum sanctiones, quàm Episcoporum decreta.

II. Porrò constat per undecim & ampliùs sæcula universum Clerum jurisdictioni & regimini sui respectivè Episcopi fuisse subjectum; nec unquam per ea tempora in quæstionem venisse, num Clerici Decretis Episcoporum in his quæ morum atque disciplinæ reformationem attinebant, essent

essent subjecti, eisque obedire deberent: ideoque nec ambigebatur, quin Clerici omnes etiam Synodorum Episcopalium sanctionibus tenerentur; iisque in omnibus se subjicere juberentur.

III. Neque hac in parte ulla erat clericos Regulares inter & sæculares distinctio. Hoc ipso enim, quo Monachi sive Religiosi clero adscribebantur, mox in omnibus non secus ac alii de clero subjiciebantur ipsi Episcopo, tanquam totius cleri suæ Ecclesiæ Capiti & Pastori.

IV. Quin non multis sæculis juxta canonicas sanctiones præcipuè concilii Calchedonensis canonem quartum, Monachi universi Episcoporum jurisdictioni subjecti fuere; ipsorumque consequenter Episcoporum ac Synodorum Episcopalium Ordinationibus & Decretis subjecti, uti latius infra, ubi de exemptionibus Monachorum agetur, probabitur.

V. At postquam hisce posterioribus Ecclesiæ sæculis, non tantùm Monachi, sed etiam clerici præcipuè canonici exemptionem à jurisdictione Episcoporum à Romanis Pontificibus prætenderunt, & subinde obtinuerunt, quæstiones frequentes excitari cœperunt, circa obedientiam quam capitula canonicorum & Monachorum Monasteria deberent Decretis & Ordinationibus Synodorum Episcopalium.

VI. Illud imprimis indubitatum manet, capitula canonicorum aliosque clericos subjici Synodis Episcopalibus, in omnibus, quæ ipsos concernunt, quamdiu plene non constat de eorum exemptione. Quamdiu enim dubia est exemptio, salva manet ordinaria Episcoporum auctoritas juri communi innixa; uti latius dicetur loco citato.

VII. Ad hæc certum quoque est, Canonicos etiam exemptos subjici ordinationibus Synodorum Episcopalium in omnibus, quæ concernunt materiam *non exemptam*; id est, in iis, ad quæ exemptio se non extendit; de quibus similiter infra tractabitur.

VIII. Quinimo cum ex Decreto Synodi Tridentinæ clerici in his, quæ correctionem ac reformationem morum & abusuum concernunt, Episcopis subjiciantur non obstante quacumque exemptione, etiam Synodis Episcopalibus in his subjecti erunt.

Cum vero Synodi hodie non tam circa forensium quæstionum decisionem, aut judiciarios processus, quàm circa reformationem morum & disciplinæ versentur, videtur, quod capitula canonicorum quantumvis exempta merito dici possint Decretis Synodorum nesse subjecta, atque ita declarasse Sacram Congregationem Concilii Tridentini Interpretum testatur Synodus D. Mechliniensis *tit.* 24. « Sciant, ait, Capitula *exempta*, exemptionemque prætendentia » se non tantum ad Statutorum *Synodi Diœcesanæ*, verum etiam ad Decretum Synodi Provincialis, ut à Sacra Congregatione declaratum est, observationem *teneri*. » Idem repetit Synodus Namurcensis an. 1659. *tit.* 25.

IX. Quoad Regulares *exemptos*, ipsos legibus Synodorum Episcopalium teneri in iis omnibus, quæ materiam non *exemptam* concernunt; & generaliter in omnibus, in quibus etiam Episcoporum Decretis non obstante exemptione subjiciuntur, ambigi nequit. Unde consequenter ut intelligi queat, in quibus Regulares exempti Synodis Diœcesanis subdantur, scire oportet, ad quæ exemptio ipsa Regularium se extendat, quod infra titulo *De exemptionibus* latius dicetur.

IX. Quin si Episcoporum jurisdictioni tanquam Sedis Apostolicæ *Delegatorum* Regulares subdantur, etiam ad Synodum Episcopalem accedere tenebuntur, si ad eam ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ *Delegato* vocentur; ejusque ordinata observare, ut latè probat Fagnanus ad *Cap.* QUANTO *De Officio Ordin.* & per speciale Breve declaravit Alexander VII. quod ibidem à Fagnano refertur *num.* 64.

XI. Quia autem non satis convenit Episcopos inter & exemptos quæ sit materia *exempta*, quæ *non exempta*; & in quibus obedire teneantur, variæ solent occasione istarum exemptionum oriri quæstiones & jurgia Episcopos inter & exemptos, præcipuè Regulares.

XII. Hac de causa teste Cardinali De Luca *Disc.* 30. *ad Concil. Trid. n.* 9. ob ista jurgia, quæ Synodi Diœcesanæ cum exemptis parere solent, « à Sacra Congregatione in Italia » injunctum est Episcopis, ut jam editas Synodales Constitutiones eidem examinandas, & confirmandas transmittere » debeant, *ìstaque*, ait, *est praxis*.

XIII. Ulterius, quia in Synodis interdum quædam occurrunt, quæ licet Ecclesiastica officia, aut functiones, vel Ecclesiasticorum aut Ecclesiarum jura concernere videantur, temporalia tamen etiam attingunt, difficulter Laici hisce Ordinationibus se subjiciunt, nisi auctoritas Regia accedat.

Neque enim credunt, auctoritatem Episcoporum aut Ecclesiasticorum eò se extendere, ut in his, quæ temporalia sunt, laicis absque Regio consensu legem ponant: ut sunt v. g. jura sepulturæ, decimarum, oblationum; item quæ Hospitalium aut etiam mensarum S. Spiritus aut Fabricæ Ecclesiæ administrationem concernunt; aliaque similia.

Hinc videmus, Synodos passim confirmationem Regiam postulasse; atque ultimam Diœcesanam Namurcensem à Rege tamen in Concilio Privato, quàm Brabantiæ examinatam & probatam videmus.

XIV. Quin & ægrè hic in Belgio permitteretur sine prævio Regis consensu Synodorum publicatio; ne forte aliquid contra jus Regis aut Vasallorum contineretur.

Et quidem cum anno 1639. Episcopus Namurcensis Synodalia sua statuta evulgasset sine consensu Regis; Senatus Namurcensis literis datis ad Concilium Privatum exposuit, Episcopum hac publicatione præjudicare auctoritati Regiæ. Habita deliberatione Concilium Privatum scripsit Episcopo Namurcensi, quod excessisset limites suæ potestatis, atque præjudicasset auctoritati Regiæ publicando sua Statuta Synodalia sine consensu Regis, injunxitque ipsi, ut omnia exemplaria dictorum statutorum retraheret, & eorum executionem suspenderet; deinde Concilio Namurcensi scripsit, ut invigilaret, an hæc mandata executionem haberent: Hæc scripta fuere anno 1644.

Idem judicavit Concilium Privatum anno 1605 circa Synodum Tornacensem similiter sine consensu Regis publicatam: & iterum occasione alterius Synodi Tornacensis anno 1645. hæc latius referuntur in sæpius citato Regesto MS. Archiepiscopatus Mechliniensis.

XV. Hæ controversiæ & quæstiones, quæ tum ratione exemptionum Regularium & Capitulorum, tum jurium laicorum oriri solent inter Episcopos & Exemptos, ac etiam laicos super executione Ordinationum Synodalium, non dubium, quin contribuerint ad omissionem Synodorum; quantumvis negari nequeat, quin ex earum omissione magnopere disciplina Ecclesiæ patiatur, & abusus incrementum accipiat.

TITULUS XIX.

De Metropolitanis.

CAPUT I.

Quando & à quibus Metropolitani instituti.

1 *Antiqua est Metropolitanorum institutio.*
2 *Synodum Nicænam præcessit.*
3 *Metropolitanorum nomen derivatur à Metropoli Civili.*
4 *Episcopus, qui Metropoli præest, dictus est Metropolitanus.*
5 *Metropoles Ecclesiasticæ ad normam Civilium formatæ fuerunt.*
6 *Probatur ex Concilio Nicæno.*
7 *Item ex Concilio Taurinensi.*
8 *Ratio hujus disciplinæ.*
Divisâ per Principem Provinciâ duo constituebantur Metropolitici.
10 *Posterioribus sæculis Metropolis erectio à Metropoli Civili sejuncta fuit.*
11 *Devoluta est erigendi auctoritas ad Romanum Pontificem.*
12 *Intervenire debuit consensus Principis, quod pluribus exemplis probatur.*
13 *Hæc est moderna Ecclesiæ disciplina.*
14 *Archiepiscopus Rhemensis protestatus est contra erectionem Metropolis Cameracensis, quia consensus Regis non intervenerat.*

I. Tametsi non constet, Metropoliticam dignitatem ab Apostolis esse institutam; vel utrum Apostoli aliquibus Ecclesiis à se fundatis, aut earum Episcopis quædam jura & privilegia in alias Ecclesias concesserint, eam tamen antiquissimam esse nemo inficiari potest.

II. Synodus Nicæna sub Constantino M. multis locis supponit, Metropolitanorum institutionem ab antiquo factam. Canone IV. ait: « Eorum autem quæ fiunt, con- »firmationem in unaquaque Provincia à Metropolitano »fieri« oportet. Item Canone VI. « Illud autem est om- »nino manifestum, quòd si quis absque *Metropolitani* sen- »tentia factus ut Episcopus, eum magna Synodus defi- »nivit non esse Episcopum. « Imò Canone VII. annuens Episcopo, quæ est in Ælia, sive Episcopo Hierosolymitano aliquam honoris prærogativam, addit hanc cautionem: *Metropoli propriâ dignitate servatâ*: quæ omnia Metropolitanorum institutionem, non à Synodo Nicæna primùm institutam; sed jam ab antiquo factam sat patenter supponunt.

III. Unde verò Metropolitanorum institutio originem suam sumpserit, non æquè expeditum. Hoc sat constat, Metropolitanos dici à *Metropoli*. Metropolim verò dici *Urbem matrem*: id est, quasi primam & præcipuam reliquarum veluti *matrem*. Quoniam verò in unaquaque Provincia urbs est aliqua, quæ inter cæteras eminet, hæc dicta est *Metropolis*; ac ideo Episcopus qui hujusmodi urbi præest, *Metropolitanus* dictus fuit; qui quibusdam juribus & prærogativis præ cæteris, & in cæteras Ecclesias donatus fuit.

IV. Illud quoque sat compertum est, jam pridem Metropolitanum dictum fuisse Episcopum, qui *Metropoli*, sive civitati, quæ in certa Provincia prærogativis & juribus cæteras antecellebat, præesset.

V. Neque illud ambigi potest, quin Metropoles Ecclesiasticæ ad normam Metropoleon Civilium formatæ fuerint; sive consuetudine primùm introductum, ac postmodum Conciliorum Decretis firmatum fuisse, *ut Metropoles* Civiles, simul essent Metropoles Ecclesiasticæ: seu, ut Episcopus qui præesset civitati, quæ in divisione Imperii esset totius Provinciæ prima seu Metropolis, unde aliæ dependerent, etiam in Hierarchia Ecclesiastica esset Metropolitanus, cæterisque Episcopis ejusdem Provinciæ præesset: imò tota Ecclesiarum distributio ad formam Imperii facta est; Ubìque Metropoles etiam Metropoles fuere Ecclesiasticæ; atque earum Episcopus factus Metropolitanus; qui & sensim variis juribus & prærogativis in cæteras Ecclesias ejusdem Provinciæ fuit donatus.

VI. Et quid enim Nicænos Patres impellere potuit, ut potiùs Cæsareæ jus Metropoliticum, quàm Æliæ conferrent sive conservarent, nisi quod illa Provinciæ esset Metropolis, non hæc; atque propterea jus Metropoliticum ad illam esset translatum: ideoque Patres Nicæni etiam simpliciter dicunt: *Metropoli propriâ dignitate servatâ*: sat innuentes, eam *Metropoli* esse *propriam*.

VII. In Concilio Taurinensi statutum est, illi totius Provinciæ *Primatum deberi, qui suam civitatem demonstrâsset Metropolim*: quia scilicet non aliunde Metropolitana Ecclesia statuitur; quàm ex ipsius urbis Metropolitica Civili dignitate.

VIII. Quod apertiùs expresserunt Patres Antiocheni, qui & rationem illius aliquam addunt *Can.* 9. « Episcopum, »qui Metropolim præest, etiam curam suscipere oportet »totius Provinciæ: eò quòd in *Metropolim undequaque* con- »currant omnes qui habent negotia. Unde visum est, eum »quoque, honore præcedere, reliquos autem Episcopos »nihil magni momenti aggredi sine ipso...

Constat ergo Metropoles civiles electas fuisse ut essent Metropoles Ecclesiasticæ: atque Episcopus *Metropolis Metropolitanus*, qui totius Provinciæ curam ageret, eò quòd ad Metropolim civitatem undequaque concurrant omnes, qui habent negotia: ideoque conveniens quoque videbatur, ut ad eam civitatem negotia Ecclesiastica potiùs, quàm ad ullam aliam deferrentur: eòque potiùs, quàm alibi, Episcopi, aliique, qui quæstiones haberent, convenirent.

IX. Hinc ulteriùs contingebat, quemadmodum etiam notat Lupus ad Canonem XII. Calchedonensem: « Ut di- »visâ per Principem Provinciâ, quomodo duos Præsules, »seu Civiles Rectores, ita duos acciperet Episcopos Metro- »politas. «

Unde factum, ut Episcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, à quibus obtentâ Metropoleos in urbis suæ gratiam dignitate, Ecclesiastica etiam Metropolitica jura & Provinciarum ordinationes invalebant: uti latiùs exposui *ad Canonem XII. Calchedonensem*; ubi unà ostendi, quomodo Synodus Calchedonensis, salva Principum auctoritate in distribuenda una Provincia in plures, hanc Episcoporum ambitionem reprobaverit, & refrænaverit.

X. Labentibus autem sæculis Metropoles Ecclesiasticæ paulatim à Metropoli civili disjungi cœperunt; neque urbium evectio ad Metropolim civilem secum traxit Metropolim Ecclesiasticam; sed pro utilitate ac necessitate Ecclesiæ, quædam Ecclesiæ, quæ opportuniores videbantur, in Metropoles erectæ fuerunt.

XI. Porrò hæc Metropoleon institutio & evectio jam à sæculis aliquot ad Romanum Pontificem devoluta fuit, ita tamen ut consensus Principis interveniat; nec non Suffraganei aliique interesse habentes audiantur.

XII. Et quidem anno 832. Ludovicus Pius ordinari jussit Ansgarium Amaburgensem Archiepiscopum in quadam Synodo Nationali, obtinuitque pro eo *Pallium* & ordinaria Metropolitanorum jura à Pontifice, uti narrat Adamus Chronologista *lib.* 1. *c.* 17. his verbis: « Habito Sacerdotum »generali Concilio, *Pius Cæsar* votum Parentis impleri cu- »piens, Amaburg civitatem Transalbianorum *Metropolim* »*statuit*, eique Cathedræ primum Archiepiscopum ordi- »nare fecit Ansgarium &c. Roborante id *Gregorio IV.* Apo- »stolica auctoritate, & Palli donatione. «

Eodem sæculo Joannes VIII. Ecclesiam Ovetensem in Galecia in Metropolim erexit ad postulationem Regis Alphonsi: « Et Ecclesiæ Ovetensi, ait, quam vestro consensu »& assidua petitione Metropolitanam constituimus, om- »nes vos subditos esse mandamus. Et concedimus etiam »prædictæ Sedi, ea quæ Reges seu fideles justè obtulerunt... »rata, firma & inconcussa manere in perpetuum. «

De erectione Ecclesiæ Beneventanæ in Metropolim scribens ad recenter evectum illius Ecclesiæ Metropolitanum Joannes XIII. ait, se illam Ecclesiam in Metropolim erexisse hortatu Imperatoris, Episcoporum & Clericorum Ecclesiæ Romanæ in Synodo Romana, & postulante Principe Capuano; uti videri potest in Epistola ipsius Papæ, quæ extat tom. 9. Concil. generalium *col.* 1238.

XIII. Hæcque est moderna Ecclesiæ disciplina, ut & Episcopatuum & Archiepiscopatuum sive Metropoleon institutio seu erectio non nisi auctoritate Papæ, interveniente tamen Principis consensu; imò ferè non nisi ad ejus postulationem fiat.

Ita quoque ad postulationem Philippi II. Hispaniarum Regis erectos fuisse novos in Belgio Episcopatus & Metropoles, significat ipse Pontifex Paulus IV. in Bulla erectionis.

XIV. Quin protestatum fuisse Archiepiscopum Rhemensem in suo Concilio Rhemensi an. 1565. contra erectionem Ecclesiæ Cameracensis in Metropolim; eo quod non audito Rege Christianissimo ab Archiepiscopatu Rhemensi divulsa esset ipsa Cameracensis aliæque, quæ cùm antea essent suffraganeæ Rhemensis Ecclesiæ, jam essent suffraganeæ Cameracensis, testantur acta Concilii Rhemensis anni 1564.

CAPUT II.

Quam obedientiam Episcopi Suffraganei debeant suis Metropolitanis.

1. *Canones Apostolorum Episcopos suis subjiciunt Metropolitanis.*
2. *Canonis Apostoli meminit Synodus Antiochena.*
3. *Synodus Nicæna Episcopos suis Metropolitanis subjicit.*
4. *Eandem auctoritatem agnovit Innocentius III.*
5. *Episcopum non obedientem suo Metropolitano increpavit sanctus Gregorius.*
6. *Episcopi jam pridem juramentum fidelitatis præstiterunt suo Metropolitano.*
7. *Refertur formula ex Pontificali Romano.*
8. *Juramentum illud simile est illi quod hodie exhibetur Pontifici Romano.*
9. *Unde hodie imminuta Metropolitanorum auctoritas.*

I. Metropolitanorum auctoritatem in suos Suffraganeos, sive Episcopos suæ Provinciæ, jam pridem Canones Conciliorum, & Pontificum Decreta amplissimè astruxerunt.

« Episcopos (ait Canon. 33. Apostolorum) uniuscujus- »que gentis nosse oportet eum, qui in eis est *primus*, & exi- »stimare ut *Caput*; & nihil facere, quod sit arduum aut ma- »gni momenti, præter illius sententiam: illa autem facere »unumquemque, quæ ad suam Parochiam pertinent, & »pagos qui ei subsunt. Sed nec ille absque omnium sen- »tentia aliquid agat, « (in aliquorum versione additur: *aliquid in eorum Parochiis.*) " Sic enim erit concordia, & glo- „rificatur Deus per D. N. JESUM CHRISTUM. "

II. Ad hunc Canonem sat apertè alludunt, eumque innovant Patres Concilii Antiocheni *Can.* 9. " Episcopos „qui sunt in unaquaque Provincia scire oportet Episco- „pum, qui præest Metropoli, etiam curam suscipere to- „tius Provinciæ, eò quòd in Metropolim undequaque „concurrunt omnes qui habent negotia. Unde visum est „eum quoque honore præcedere: reliquos autem Epis- copos

scopos nihil magni momenti aggredi sine ipso, ut vult, qui ab initio obtinuit, *Patrum Canon* «

III. Quid plura? « Decreta Nicæna (inquiunt Patres Africani in epistola ad Cælestinum Papam) sive inferioris gradus Clericos sive ipsos Episcopos suos Metropolitanis apertissimè commiserunt. « Habetur tomo 2. Concil. generalium. *col.* 1674.

Hinc compertum est, Episcopis quidem semper liberum fuisse Diœcesium suarum regimen seu directionem: neque Metropolitanis fas fuisse in hoc regimine Episcopos turbare; nihilominus Episcopos debuisse agnoscere Metropolitanum tanquam *Caput*, & Superiorem, qui juxta regulas sibi ab Ecclesia præscriptas, vel solus, vel unà cum cæteris Provinciæ Coëpiscopis ipsos delinquentes vel à Canonum præscripto in suæ Diœcesis regimine deflectentes, corrigere & interdum punire posset; eoque sensu Metropolitanus, jam pridem habitus fuit ordinarius admonitor, corrector, & judex suorum Suffraganeorum.

IV. Innocentius III. ad Suffraganeos Arelatensis Metropolitani scribens, ipsum Suffraganeorum *Prælatum* vocat; « quatenus ipsi tanquam *Patri*, inquit, & *Episcopo animarum vestrarum* devotè studeatis & humiliter *obedire*: ad vocationem ipsius, nisi evidens necessitas contradicat, secundùm traditionem Canonicam sine difficultate qualibet accedentes. « *Lib.* 1. *Epist.* 466. Et ad Suffraganeos Acheruntinæ scribit: « Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad eum (Archi-Episcopum Acheruntinum) sicut *Patrem* & *Pastorem* pium geratis devotionis respectum. « *Lib.* 2. *Epist.* 159.

V. Indubitatum ergo fuit, quod Episcopi ad reverentiam ac obedientiam tenerentur. Unde si Gregorius Felicem in Sardinia Episcopum graviter objurgavit, quod suo Metropolitano *obediens* non esset, vindictamque ei, ni obediat, comminatur: « Contristamur, ait, quia superbiæ de te manifestè præbes indicium..... hortamur, ut mentis tumore deposito, *Ordinatori* tuo antedicto Fratri & Coëpiscopo nostro humilem te exhibere, ac parere non desinas « *Lib.* 4. *Epist.* 10.

VI. Sed nihil est, quod luculentiùs exprimat obedientiam & subjectionem quàm suis Metropolitanis jam pridem debuere Episcopi, quàm juramentum, quod in Ordinatione sua præstare debebant, & cujus formula etiamnum in hodierno Pontificali conservatur sub titulo *De scrutinio serotino*.

VII. Sub hoc titulo describitur, quo ritu perageretur examen Episcopi ejusque consecratio à Metropolitano, dum ipsa Episcoporum electio esset penes Canonicos Cathedrales, & confirmatio & consecratio fiebat à Metropolitano: atque inter alia refertur juramentum ab Ordinario præstandum ipsi Metropolitano sub hac formula: « Ego N. Ecclesiæ N. vocatus Episcopus, promitto in conspectu omnipotentis Dei, atque totius Ecclesiæ, quod ab hac hora in antea fidelis & obediens ero perpetuo more prædecessorum meorum beato N. sanctæque Ecclesiæ N. *nominando Ecclesiam Metropolitanam*, & vobis D. meo N. Dei gratia ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo, vestrisque successoribus Canonice intrantibus prout est à SS. Patribus institutum, & Ecclesiastica ac Rom. Pontificum commendat auctoritas. Non ero in consilio, aut consensu, vel in facto, ut vitam perdatis, aut membrum, aut capiamini mala captione. Consilium, quod mihi per vos, aut per literas, vel per nuntium credituri estis, ad damnum vestrum, me sciente, nulli pandam. Vocatus ad Synodum veniam nisi præpeditus fuero Canonica præpeditione. Vos quoque & nuntios vestros, ac Ecclesiæ N. *nominando Ecclesiam Metropolitanam*, quos certos esse cognovero, in eundo, stando, & redeundo, honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo: possessiones verò ad mensam mei Episcopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo contra jus vel consuetudinem Ecclesiæ meæ alienabo, vobis, vel vestris successoribus inconsultis.

« *Deinde librum Evangeliorum, quem Metropolitanus coram eo apertum super genibus tenebat, Electus ambabus manibus supra scripturam tangebat, dicens*:

« Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia. «

VIII. Hanc formulam si quis conferat cum formula juramenti, quod Romano Pontifici præstant Episcopi, apparebit, Episcopos eandem penè obedientiam jurasse Metropolitanis, quam hodie promittunt ipsi Romano Pontifici: atque verissimum esse, quod notavit antiquus Glossographus Juris Canonici, juramentum fidelitatis tantùm præstitum fuisse Romano Pontifici ab Episcopis immediate Romano Pontifici subjectis; sive qui ad ejus ordinationem spectabant; reliquos verò illud suis Metropolitanis tanquam suis Ordinatoribus præstitisse; uti suprà *Tit.* 15. *c.* 2. observavimus.

IX. Cum verò circa sæculum decimum quartum confirmatio & consecratio Episcoporum ad Romanum Pontificem cœpit devolvi, atque Romanus Pontifex exclusis Metropolitanis, ordinarius Episcoporum Consecrator constitutus fuit, etiam ipsi soli juramentum obedientiæ & fidelitatis præstitum est; atque exinde unà cœpit Metropolitanorum in Episcopos Suffraganeos auctoritas nonnihil diminui; eamque hodie non parum imminutam esse rectè notavit Zypæus *in Jure Novo titulo De Officio Ordinarii n.* 15. & ex infrà dicendis patebit.

CAPUT III.

In quibus causis Metropolitanus sit Judex Ordinarius Episcoporum.

1. *Querelæ Episcoporum juxta Canonum Decreta ad Metropolitanum deferendæ.*
2. *Id etiam locum habebat in prima instantia.*
3. *Etiam per Censuras contra Episcopos procedere possunt Metropolitani*
4. *Metropolitanus est judex Ordinarius suorum Suffraganeorum.*
5. *Metropolitanorum auctoritatem in causis Episcoporum imminuit Synodus Tridentina.*
6. *Causæ criminales, ubi Episcopi personaliter comparere debent, coram Pontifice celebrandæ.*
7. *Majores causæ criminales Episcoporum à solo Pontifice decidendæ.*
8. *Quando hæ causæ Sedi Apostolicæ sint reservatæ, incertum; fuerunt tamen ante Synodum Tridentinam.*
9. *Quædam circa hæc Decreta Concilii Tridentini à Belgicis Magistratibus in publicatione Concilii observata.*
10. *Mores Belgii non patiuntur, ut Episcopi extra suas Provincias judicentur.*
11. *Debent dari judices* in partibus.
12. *Jus illud est admodum antiquum.*
13. *Metropolitani in causis civilibus manent judices suorum Suffraganeorum.*
14. *Quid hic in Belgio obtineat?*
15. *Hodie Episcopi vix in Civilibus coram Metropolitanis conveniuntur.*

I. IN Concilio Carthaginensi III. *Can.* 7. & apud Gratianum 4. *q.* 5. *can* 1. legitur: « Quisquis Episcoporum accusatur ad *Primatem* Provinciæ ipsius causam deferat accusator, nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam die statuta, Primatis Litteris evocatus minime occurrerit. «

Ad intellectum hujus Canonis notandum in Africa *Primates* Provinciarum eosdem fuisse, qui hodie dicuntur *Metropolitani*; adeoque Episcopos accusari apud *Primatem Provinciæ*, est accusari apud *Metropolitanum* Provinciæ.

Indubitatum ergo est apud Africanos, Primates seu Metropolitanos actus judiciarios in Episcopos exercuisse.

Et ex Concilio Toletano III. refertur apud Gratianum 10. *q* 3 *can* 6. « Ut Clerici tam locales, quàm Diœcesani, qui se ab Episcopo gravari cognoverint, *querelas* suas ad *Metropolitanum* deferre non differant, & Metropolitanus non moretur ejusmodi præsumptiones coërcere. «

II. Patet hic non de appellationibus sermonem esse, sed de excessibus Episcoporum, quos per modum simplicis querelæ læsi deferant contra Episcopum lædentem ad Metropolitanum tanquam Judicem primarium & ordinarium Episcoporum.

Quod & apertè decidit Concilium Matisconense II. ubi *Can.* 9. habetur: « Si aliquid contentionis adversus Episcopum potentior persona habuerit, pergat ad Metropolitanum Episcopum, & ei causas alleget, & ipsius sit potestatis honorabiliter Episcopum, de quo agitur, evocare, ut in ejus præsentia accusatori respondeat; & oppositas sibi actiones extricet. Quòd si talis fuerit immunitas causæ, ut eam solus Metropolitanus definire non valeat, advocet secum unum, vel duos Coëpiscopos. Quod si & ipsis dubietas fuerit Conciliabulum definito die, vel tempore instituant, in quo universa ritè fraternitas collecta, Coëpiscopi sui causas discutiat, & pro merito aut justificet aut culpet. «

III. Utque pristina Conciliorum de hac Metropolitanorum in Episcopos ordinaria & judiciali auctoritate Decreta plura omittam, ipse Honorius III. in *Cap.* 52. *De sententia excomm.* Cænomanensem Episcopum à sententia excommunicationis in ipsum per Turonensem Archiepiscopum tanquam suum Metropolitanum lata ad cautelam tantùm absolvit, ipso Episcopo in præsentia Procuratoris dicti Archiepiscopi præstante corporaliter juramentum, quod parebit mandatis, quæ idem Archiepiscopus sibi propter hoc fecerit; si constiterit ipsum in eo, pro quo fuit lata sententia prædicta, culpabilem esse.

Agnovit proinde Honorius III in Metropolitano potestatem excommunicandi Episcopum Suffraganeum; quam & in Archiepiscopo Remensi respectu suorum Episcoporum Suffraganeorum supposuit Innocentius IV. in *Cap.* 1. §. *fin. De Officio Ordin.* in VI.

IV. Hinc uno consensu tradunt Canonistæ, de jure communi Metropolitanum esse judicem ordinarium suorum Suffraganeorum; & contra illos per solam querelam, etiam sine appellatione, posse coram Metropolitano induci accusationes; ipsosque Metropolitanos posse quibusque censuris in Suffraganeos ex justa causa agere, apertissime concedunt. Vide Stephanum Quarantam in summa Bullarii, verbo: *Archiepiscopi auctoritas*; & Panormitanum aliosque veteres Interpretes *ad Cap.* PASTORALIS *& De Officio Ordin.*

V. Hanc Metropolitanorum in suos Suffraganeos judiciariam potestatem per Concilium Tridentinum in aliquibus causis, præsertim criminalibus imminutam ac immutatam esse rectè advertit Zypæus loco suprà citato.

VI. Et quidem *Sess.* 13. *cap.* 8. *De Reform.* decretum est: »Causæ Episcoporum, cùm pro criminis objecti qualitate »comparere debeant, *coram Pontifice Maximo* referantur, ac »per ipsum terminentur.«

VII. Rursus *Sess.* 24. *c.* 5. *De Reformat.* „Causæ crimina„les graviores contra Episcopos, etiam hæresis, quod absit, „quæ depositione aut privatione dignæ sunt, ab ipso tan„tum summo Romano Pontifice cognoscantur, & termi„nentur. Quod si ejusmodi sit causa, quæ necessariò extra „Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea „committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis, à Beatis„simo Papa eligendis. Hæc verò commissio & specialis sit, „& manu ipsius Sanctiss. Pontificis signata, nec unquam „plus tribuat, quàm ut solam facti instructionem sumant, „processumque conficiant: quem statim ad Romanum „Pontificem transmittant; reservatâ eidem Sanctissimo „sententia definitâ. Cætera alias sub fel. rec. Julio III. super „his decreta; nec non & constitutio sub Innocentio III. in „Concilio generali, quæ incipit: *Qualiter & quando*; quam „sancta Synodus in præsenti innovat; ab omnibus observe„tur. Minores verò criminales causæ Episcoporum in Con„cilio tantùm Provinciali cognoscantur, & terminentur, „vel à deputan lis per Concilium Provinciale.“

Hoc itaque Decreto causæ criminales contra Episcopum, quæ *depositione* aut *privatione* dignæ sunt, *soli* Romano Pontifici, saltem quoad *sententiam definitivam* reservantur; adeò ut in his causis Metropolitani judices Ordinarii Episcoporum non sint.

VIII. Quandonam hæ causæ Sedi Apostolicæ fuerint reservatæ, incertum est; illud satis constat; Episcoporum *depositionem* uti & translationem inter *majores causas* jam dudum ante Synodum Tridentinam fuisse computatas; atque ut tales Sedi Apostolicæ reservatas; uti suprà de translatione Episcoporum ex Innocentio III. ostendimus *tit.* 15. *cap.* 4. & in causa Hæresis contra Episcopum etiam tempore Bonifacii VIII. reservatam fuisse in tantum, ut Inquisitores hæreticæ pravitatis à Sede Apostolica generaliter deputati, non possent de crimine hæresis contra Episcopos inquirere, aut eo prætextu contra eos agere; nisi in litteris commissionis Apostolicæ, quòd hoc possint, contineretur *expressè*: sed si quos sciverint hoc crimine infectos, aut de illo diffamatos, tenerentur Sedi Apostolicæ nuntiare, colligitur ex *Cap.* 16. *De Hæreticis in VI.*

IX. Cæterum circa hæc Concilii Tridentini Decreta observandum; quòd cùm prævie ante Concilii publicationem Decreta reformationis missa essent ad Concilia Regia, ut super iis judicium suum »depromerent, ad *Cap.* 8. »*Sess.* 13. speciatim Brabantinos observasse, hac ratione sub„ditos extra patriam fore trahendos, quod directò adversa„tur Indulto summorum Pontificum, Leonis & Clementis, „& Constitutionibus suæ Majestatis, & Illustrissimorum „ejus Prædecessorum, qui non sine gravi ac prægnanti cau„sa id concesserunt.« Et ad *Cap* 5. *Sess.* 24. Brabantini, Flan„dri, aliique monuerunt, posse Regem inhærere veteri ju„ri & auctoritati suæ, ad conservandam securitatem & „tranquillitatem Reipublicæ & subditorum.“

X. Neque Belgii Leges ac privilegia, quæ in promulgatione Concilii Tridentini salva voluit Rex Catholicus, patiuntur, ut subditi præsertim Brabantini, extra Provinciam in jus vocentur, & judicentur: de quo usu sic loquitur Renatus Choppinus de S. P. *lib.* 2. *tit.* 4. *num* 8. « In »Belgicis Hispani Regis ditionibus usu receptum est abs »pacto convento inter Regem & Pontificem, ne causæ Ec»clesiasticæ alibi, quàm in patriis litigatorum finibus, diri»mantur.«

De hisce Belgii moribus similiter testatur Guicciardinus in generali descriptione Belgii sub finem, his verbis: »Pontifex nullius omnino prætensionis vel correctionis »prætextu quemquam hominem, sive Ecclesiasticus is, sive »Laicus, evocare potest extra Provinciam. Unde si quid »forte occurrat, oportet, ut mittat, vel hic deputet Com»missarios, qui de prætensa causa cognoscant.«

XI. Profert quoque Antonius Anselmo Jurisconsultus Antverpiensis in appendice ad suum Commentarium in Edictum perpetuum Principum nostrorum Alberti & Isabellæ, declarationem Senatus Brabantiæ datam ad instantiam Procuratoris Regii confirmativam hujus privilegii, atque annullativam cujusdam prætensæ citationis factæ de persona Archiepiscopi Mechliniensis, & Episcopi Gandensis ad Curiam Romanam.

XII. Hæc quidem quoad causas criminales: quoad civiles autem nihil à Synodo Tridentina immutatum apparet; adeoque in his juxta jura communia Episcopi suos respectivè Metropolitanos tanquam Judices Ordinarios agnoscere tenentur; nisi privilegio exemptionis sussulti, immediate Sedi Apostolicæ sint subjecti.

XIII. Porrò in Concordatis initis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem an. 1541. *Tit.* 3. *art.* 7. conventum est, « Abbates; Abbatissæ, & alii de Statibus Brabantiæ exi»stentes, juri stabunt active & passive coram judicibus il»lis, coram quibus, de antiqua consuetudine, stare juri con»sueverunt,« scilicet (uti monet Zypæus in Jure novo *tit. De Foro competenti n.* 2.) coram Duce seu ejus Concilio Bra»bantiæ, qui in hoc Ducatu est supremus Senatus: prout »passim praxis induxit, ut Prælati ac Collegia Ecclesiastica »coram Principum Conciliis conveniantur & alios eo tra»hant.« Hæc Zypæus loco citato.

XIV. Et tametsi ea jurisdictio Regia non sit privativa & exclusiva jurisdictionis Ecclesiasticæ, quemadmodum monet Zypæus, rarissime tamen videmus Episcopos in Belgio coram alio, quam Regiis Senatibus in causis civilibus juri stare: adeo ut Metropolitanorum jurisdictio in his causis respectu Episcoporum Suffraganeorum pene nulla sit.

CAPUT IV.

Quam auctoritatem Metropolitani hodie habeant in Diœcesi suorum Suffraganeorum.

1 *Episcopi habent liberam suæ Diœcesis administrationem.*
2 *Metropolitanus nullam habet immediatam jurisdictionem in subditos suorum Suffraganeorum.*
3 *Quâ ratione Metropolitanus sit Judex totius Provinciæ.*
4 *Metropolitani auctoritas se non extendit ad Diœceses Suffraganeorum, nisi in ipsorum defectu.*
5 *Metropolitani de jure communi Diœceses suorum Suffraganeorum visitare possunt.*
6 *Hæc auctoritas per Synodum Trid. restricta.*
7 *Hodie Metropolitani non visitant Diœceses Suffraganeorum & quare?*
8 *Suffraganei ad Ecclesiam Metropolitanam accedere debebant; sed Synodus Trid. necessitatem illam limitavit.*
9 *Quomodo intelligendum Decretum Concilii Trid.*
10 *Metropolitani etiam hodie manent Superiores suorum Suffraganeorum.*
11 *Causæ à Suffraganeis per appellationem devolvuntur ad Metropolitanum tanquam Superiorem.*
12 *Ex sola negligentia Suffraganeorum etiam ad Metropolitanum transeunt.*
13 *Auctoritatem Metropolitanorum in Diœceses Suffraganeorum rectè explicat Gratianus.*
14 *Auctoritatem Metropolitanorum in supplendis defectibus Suffraganeorum agnovit Synodus Tridentina.*
15 *Super defectu in officio Episcopali Suffraganeos suos monere debent Metropolitani, eosque corrigere.*

I. EPiscopis singulis suam esse attributam Diœcesim, ut illam pleno jure regant, suprà *Tit.* 15. *cap.* 3. ostendimus: ita ut nullus Prælatus sine ejus consensu actum aliquem vel minimum jurisdictionis, præcipue in ejus subditos exercere, aut Pontificalibus in ejus Diœcesi uti queat. Nam, ut ait Canon IX. Antiochenus. « Unumquem»que Episcopum oportet habere suæ Diœcesis potestatem, »& administrare pro unicuique convenente religione, & »totius regionis curam agere, quæ suæ urbi subest.«

II. Et licet Metropolitanus seu Archiepiscopus aliquam in Suffraganeos jurisdictionem & superioritatem habeat, nullam tamen *immediatam* in subditos Suffraganeorum ejusque Diœcesim habere, expeditum est.

III. Hinc communiter tradunt Canonistæ, quòd Metropolitanus quidem sit Judex totius Provinciæ tanquam habens jurisdictionem Archiepiscopalem; non tamen tanquam habens jurisdictionem Episcopalem seu ordinariam in totam Provinciam, seu singulas ejus Diœceses.

Jurisdictio vero Archiepiscopalis tantummodò se extendit ad ipsos Suffraganeos Episcopos, nequaquam autem

tem in eorum subditos, nisi *mediatè*; quatenus nimirum Suffraganeorum negligentia sive defectus esset supplendus, aut eorum procedendi modus corrigendus.

IV. Quapropter Metropolitanorum auctoritas in Diœceses Suffraganeorum se non extendit, nisi ipsi Episcopi à Sacris Canonibus deflectant, aut in eorum executione sint defectuosi; adeo ut de Metropolitanis dici queat, quod de Sede Apostolica dixit S. Gregorius *Lib. 7. Epist. 64. ind. 2.* «Si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis Sedi A»postolicæ Episcopus subjectus non sit: cum vero culpa »non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æqua»les sunt.»

Itaque Metropolitanus nullam quidem ordinariam & Episcopalem auctoritatem habet aut exercere potest in Diœcesibus suorum Suffraganeorum; attamen Archiepiscopalem eatenus obtinet: ut in Suffraganeorum defectus inquirere, eosque corrigere ac supplere possit.

V. Hac de causa Metropolitanus jure communi potest per totam Provinciam vel ejus partem visitationis officium »exercere, Civitates, Diœceses, Suffraganeos suos & eorum »subditos Cathedralium & aliarum Ecclesiarum Capitula »& Monasteria. Ecclesias & alia religiosa & pia loca, Cle»ros & populos libere visitando, ac procurationes à locis »tantum recipere visitatis.» Prout late describitur *in Cap. 1. De Censibus in* VI.

VI. At Synodus Tridentina etiam in hoc articulo Metropolitanorum auctoritatem nonnihil limitavit, decernendo *Sess. 24. c. 3. De Reformat.* ut «à Metropolitanis, etiam post »plene visitatam propriam Diœcesim, non visitentur Cathedrales Ecclesiæ, neq; Diœceses suorum Comprovincialium *nisi causa cognita & probata in Concilio Provinciali.*

VII. Cum vero hodie rarissime habeantur Concilia Provincialia; ac insuper illa ex pluribus Episcopis Comprovincialibus, (qui visitationem suarum Diœcesium à Metropolitano fieri haud optant) & uno duntaxat Metropolitano constent, etiam Metropolitanorum hæc visitatio in desuetudinem abiit, nec facile stante hoc Decreto obtinebitur: neque hodie videmus per Metropolitanos visitationem Provinciæ fieri.

VIII. Insuper Metropolitani tanquam Superiores Suffraganeorum poterant adesse vocare suos Suffraganeos; atque in multis Ecclesiis consuetudine invaluerat, quod Suffraganei ad suos Metropolitanos statutis temporibus accedere tenerentur: ad hæc rursus Tridentina Episcopis subvenit statuens: «Ne Episcopi Comprovinciales prætextu cujus»libet consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam imposterum accedere *inviti* compellantur.« *Sess. 24. cap. 2. De Reformat.*

IX. Hic de personali duntaxat accessu sermonem esse, aliquando censurat S. Congregatio Concilii Tridentini interpres; at postmodum de eadem re maturius deliberans, censuit, Concilium liberasse suffraganeos etiam ab onere mittendi procuratorem, non obstante contraria consuetudine etiam immemorali. Ita Fagnanus *ad Cap.* QUONIAM × *de constitut. n. 7.* qui insuper *ad cap.* SI ARCHIEPISCOPUS *de temp. ordin.* credit, Concilium non exemisse Episcopos Comprovinciales ab obligatione accedendi ad Ecclesiam Metropolitanam, quæ ex jure communi profluit; sed tantum ab ea, quæ ex particularibus consuetudinibus, quibus Episcopi nimium gravabantur, proibebat; quas tanquam abusus & corruptelas concilium sustulisse, sacram Congregationem declarasse testatur: adeoque ex sententia Sacræ Congregationis de subjectione Episcoporum Comprovincialium respectu Metropolitani Synodus Tridentina hoc suo Decreto nihil detraxit, quod jure communi erat introductum aut probatum.

Si tamen Palavicino *Lib. 23. hist. Conc. Trid. c. 10. nu. 2.* credimus, sententia Patrum fuit, ut Episcopi Suffraganei solverentur ab obligatione adeundi Metropolitanorum Sedes, excepta Synodi convocatione.

X. Quidquid sit de hujus Decreti sensu, hoc imprimis constat, eam ad Ecclesiam Metropolitanam accedendi consuetudinem, de qua Synodus, passim in desuetudinem abiisse.

Ad hæc certum similiter est, Metropolitanos etiamnum hodie post Synodum Tridentinam esse Suffraganeorum suorum Superiores; eisque Suffraganeos esse subjectos nisi probent se particulari jure aut privilegio esse exemptos.

XI. Hoc est capite per legitimam appellationem etiamnum hodie causæ totius Provinciæ immediate à suffraganeis aut eorum Officialibus devolvuntur ad Metropolitanum tanquam *immediatum* Superiorem: de quo Jure latius *parte 3. titulo De Appellationibus.*

XII. Eodem ex capite non tantum per appellationem, sed etiam ex sola negligentia Episcoporum, causæ Subditorum totius Provinciæ ad Metropolitanum devolvuntur; ut ipse tanquam Superior negligentiam eorum suppleat; Juxta illud Hilarii Papæ jam pridem ad Ascanium Metropolitanum. «Tuæ solicitudinis est, Frater carissime, »omnia debitâ tibi auctoritate tueri; & illicitis non modò »non præbere assensum, sed etiam cuncta, quæ contra re»gulam facta reperis, coërcere: «scilicet per totam Provinciam, ubi Episcopi muneri suo desicient; de quo apertè ipsa Epistola loquitur, quæ extat *tomo 4.* Conciliorum generalium *col. 1037.*

XIII. Auctoritatem hanc Metropolitanorum optimè explicat Gratianus, postquam enim aliquot collegit Canones, quibus Metropolitanus monetur, ne se ingerat in regimine Ecclesiarum suorum suffraganeorum, subjungit; „Sed aliud est, quod ex temeritate præsumitur assumptio„nis: aliud, quod ex necessitate geritur charitatis. Cum „Suffraganei Archiepiscoporum subditis suis ad malum fa„vere cœperint, atque circa eorum correctiones negligen„tes extiterint, tunc licet Metropolitanis præter illorum „voluntatem, & ligandos damnare, & reconciliandos ab„solvere. Cum verò Episcopi zelo divinæ charitatis accen„si, bonos verbo & exemplo ædificant, & malorum vitia „asperâ increpatione redarguunt, absque talium consilio „non licet Metropolitanis in eorum Parochia, aliquid age„re, vel disponere. Unde in fine capituli *Martini Papæ* non „simpliciter dictum est (*nihil agat*) sed cum determinatione „(*nihil præsumptivè assumat absque eorum consilio*) ut vitium „præsumptionis videretur improbatum, non officium cha„ritatis. Sic & Apostolus, quia Corinthios vidit negligen„tes circa correctione n fornicatoris, sua auctoritate illum „damnavit. Joannes vero, quia Episcopum Ephesiorum „vidit paratum ad corrigenda vitia subditorum sine ejus „auctoritate illos corrigere noluit; sed illum tantum de eo„rum correctione admonuit.« *Causa 9. q. 3.* in fine.

XIV. Hanc auctoritatem in Metropolitanis agnoscens Synodus Tridentina voluit, ut «si Cathedralium & aliarum »majorum Ecclesiarum Prælati in Seminarii erectione, »ejusque contributione negligentes fuerint, ac suam por»tionem solvere detrectaverint; *Episcopum Archiepiscopus*, »Archiepiscopum & Superiores Synodus Provincialis *acri»ter corripere* & ad supradicta *cogere* debeat.« *Sess. 23. cap. 18. De reform.*

XV. Manent ergo Metropolitani Suffraganeorum Superiores, atque per totam Provinciam Metropoliticam auctoritatem retinent, ut Suffraganeorum defectus suppleant, eosque officii sui admoneant, atque etiam ad ea, quæ sui muneris sunt, exequenda cogant. Quare etiamnum hodie si Metropolitani videant Suffraganeos negligentes in instructione populi, etiam ipsos non tantum monere, sed cogere possunt & debent, juxta illud Concilii Toletani XI. Can. 2. «Intendendum ergo semper erit »majoribus, ut quos sub regiminis sui cura tuentur, ta»me Verbi Dei perire non sinant. Sic Metropolitanis in »confinitimos cæterosque Ecclesiasticis ordinibus dedi»tos; sic confinitimis in commisso sibi religiosorum nu»mero vigilandum est, qualiter nescientia talium divi»næ legis traditionibus imbuatur.«

CAPUT V.

De Pallio & Cruce Archiepiscopali.

1 *Inter ornamenta Pontificalia* Pallium *proprium est Metropolitanis.*
2 *Ejus antiquitas non sufficienter astruitur ex Decreto* Donationis *Constantini; neque ex libro Pontificali.*
3 *Tempore S. Gregorii & Justiniani Imp. notus usus* Pallii.
4 *Multa circa* Pallium *apud antiquos obscura.*
5 *Forma* Pallii *ex Innocentio III.*
6 *Quid huic formæ additum.*
7 *Ex qua lana conficiantur* Pallia; *& quomodo agni ad hoc specialiter offerantur?*
8 *Quomodo* Pallia *benedicantur?*
9 *Quare dicantur sumpta de* corpore Beati Petri.
10 *A solo Pontifice hodie dantur.*
11 *Quomodo peti debeant?*
12 *Quæ forma petentibus detur?*
13 *Etiam ad absentes mittuntur; & quomodo eis imponantur?*
14 *Qua ratione per* Pallium *dicatur dari* Pontificalis officii *plenitudo?*
15 *Quæ restrictio quoad loca & tempora in datione* Pallii *addi soleat?*
16 Pallium *est merè personale.*
17 *Ademptio* Pallii *est signum exauctorationis.*
18 *De Cruce Archiepiscopali.*

I. PRæter ornamenta Pontificalia omnibus Episcopis communia, est unum admodum famosum ipsis Metropolitanis sive Archiepiscopis proprium; nec ullis Episcopis, saltem in Ecclesia Latina juxta modernam disciplinam commune, nisi speciali privilegio Sedis Apostolicæ eis indultum sit; dicitur ornamentum illud apud Latinos *Pallium*; de cujus usu & auctoritate specialis habetur titulus in Decretalibus Gregorii IX.

Quando & quomodo usus illius ornamenti incœperit, sat obscurum est, sive Græcam sive Latinam Ecclesiam spectemus.

II. Si Decretum illud *Donationis* vulgò Constantini, cujus fragmentum refertur à Gratiano *Dist* 96 *Can.* 14. fide certâ subsisteret facilè probaretur à Constantini dono ornamentum illud initium accepisse; at cum eruditis hodie sufficienter persuasum sit, Decretum illud posteriori ætate fabricatum esse frustra initia illius ex illo astruere prætenderemus.

Meminit quoque ornamenti hujus liber Pontificalis, qui sub nomine Damasi circumfertur, in quo de *Pallii usu* vivente adhuc Constantino M. sermo est; ita enim de S. Marco Papa loquitur: » Hic constituit ut Episcopus Ostiensis, »qui consecrat Episcopos Urbis, tunc *Pallio* uteretur, & »ab eodem Urbis Episcopo consecraretur.»

Sed quam parva huic libro fides danda sit pariter eruditis notum; ut proinde nec hujus testimonio certa de vetustate Pallii fides haberi queat.

III. Illud equidem certum, tempore S. Gregorii & Justiniani Imperatoris, tam in Ecclesia Latina quam Græca usum Pallii fuisse; uti ex illius epistolis (quarum plura fragmenta extant apud Gratianum *Dist.* 100.) atque hujus novellis constitutionibus est manifestum.

IV. A quibus verò antiquitus sive in Ecclesia Latina sive Græca tradita fuerunt; quibus concessa; quæ eorum forma, materia & usus, multum obscurum est eaque pluribus discutit Ludovicus Thomasinus in opere suo de Disciplina Ecclesiastica: quem curiosus Lector consulere poterit: nobis sufficiet breviter modernam disciplinam proponere.

V. Formam *Pallii* ita describit Innocentius III. *Lib.* 1. *Myster. Missæ c.* 63. » Pallium fit, ait de candida lana con»textum, habet desuper circulum humeros constringen»tem, & duas lineas sive fascias ex eodem panno ab utraq; »parte dependentes: quatuor autem Cruces purpureas, »antè & retro, à dextris & sinistris: sed à sinistris Pallium »est duplex, simplex à dextris; cui in tres partes conciso »tres acus infiguntur (spinas vocant alii) quibus consuitur.

VI » Atque ex his Innocentii verbis habemus (inquit Ni»colaus De Bralion Presbyter Oratorii in sua particulari »de *Pallio* Dissertatione *c.* 3.) fidelem & exactam formæ »sacri Pallii delineationem, etiam ut nunc est, hoc excepto, »quòd habet nunc sex cruces ex serico insertas (additis duabus, paucis, ut opinor, abhinc annis) quatuor scilicet in »circulo nempe antè, & retrò, à dextris, & à sinistris: & »præterea unam in medio utriusque lineæ; & quòd cruces »intextas quas dicit esse purpureas, recentiores quidam »Canonistæ scribant esse nigras, & re verâ nigræ apparent, »non solùm in Palliis quibus nunc utuntur. Archiepiscopi, »sed in illo antiquissimo quo utebatur Stephanus tertius »Papa, qui sedebat anno septingentesimo, quinquagesimo, »quodque ipse reliquit apud D. Dionysii Basilicam Mausoleis Regum Christianissimorum celebrem, ubi adhuc o»stenditur.»

Porrò juxta modernum usum, *Pallia* conficiuntur ex lana agnorum prius in Missa solemni in Ecclesia Sanctæ Agnetis extra muros Urbis, die ejus cultui dicato, oblatorum.

VII. Quâ autem formâ hi agni offerantur, & eum in finem à Pontifice benedicantur, ac postmodum educentur describit, De Bralion.

Subdiaconi Apostolici seu Ministri Ecclesiastici Papæ, qui quidem quinque numero sunt, procurant ut die Festo Sanctæ, Agnetis, qui est 21. Januarii, habeantur duo candidissimi agni, qui ponuntur supra equum hinc inde in duobus cistellis, in ejus Ecclesiam portandi. Consuetudo autem est, ut conductor primum cum his transeat per plateam Sancti Petri antè Palatium Vaticanum Papæ qui à fenestra, manu eos benedicit. De hinc verò per mediam urbem eos defert ad præfatam Ecclesiam Sanctæ Agnetis, in qua ejus sanctum corpus religiosè asservatur, & colitur, ubi in Missa solemni, cum perventum est ad *Agnus* Dei offeruntur à Religiosis hujus Ecclesiæ, qui nunc sunt Canonici Regulares Congregationis Sancti Salvatoris; deinde traduntur duobus Canonicis Basilicæ Lateranensis Sancti Joannis, quæ est Cathedralis Papæ à quibus eorum cura committitur dictis Subdiaconis Apostolicis, qui primum eos in pascuis quibusdam particularibus ad tempus servant, deinde eorum lanam à certis monialibus in filum duci curant, ex quo filo adhibito tamen alio ex ordinaria lana, cùm ista non sufficiat, vel ipsi vel illæ moniales fascionales, eas lanas intertexendo conficiunt, & ex iis Pallia, postea benedicenda apud Sanctum Petrum.

Hæc Benedictio Palliorum non fit singulis annis, sed rariùs prout necessitas mittendorum Palliorum exigit: & fit non in Altari majori Sancti Petri, quod cernitur in medio superioris partis Ecclesiæ, sed in alio inferioris partis, quod est sub isto, & ideò sepulturæ S. Petri viciniori facta demum benedictione, relinquuntur Pallia unâ nocte super altare sepulturæ S. Petri; deinde reconduntur in capsula; seu arcula parva, quæ ponitur & asservatur suprà Cathedram S. Petri in qua primum Romæ sedit.

IX. Hic intelligitur, cur dicat Paschalis II. in *Cap.* 4. *De elect.* scribens Panormitano Archiepiscopo, & loquens de Pallio: insignia hæc dignitatis *à Beati Petri tantùm* CORPORE *assumi*: quia scilicet,» *Pallium* benedicitur & conse»cratur à Papa super altare Beati Petri, & ibi ponitur (uti »notat Glossa) & ille qui debet uti *Pallio*, recipit ipsum de »altari, si est præsens vel alius pro ipso, si est absens, & sic »assumitur de *Corpore* B. Petri.

X. Cum Pallium de *Corpore* B. Petri assumi debeat, etiam à solo Rom. Pontifice dari potest.

Scribit Will. Tyrius *libr.* 15. *c.* 13. Radulphum Patriarcham Antiochenum, Romanæ Ecclesiæ subjacere dedignantem, quod diceret, utramque *Petri esse Cathedram*, suamque quasi primogenitæ insignem prærogativâ Pallium de *Altari Antiochenæ* Ecclesiæ sua sibi sumpsisse auctoritate: sed postmodum eo resignato, aliud ei sumptum de *Corpore* Beati Petri more solemni per priorem Diaconorum traditum. Ita refert Du Cange in Glossario, verbo *Pallium.*

Et quidem ita propria fuit sæculo 13. Pontifici Romano concessio Pallii, ut illud Patriarchæ Constantinopolitano Innocentius III. dederit; atque insuper potestatem ei fecerit, illud auctoritate Apostolica Metropolitanis sibi subjectis concedendi. Extat charta concessionis in Actis dicti Pontificis editis à Bosqueto *pag.* 102. quòd postmodùm privilegium datum fuit omnibus quatuor Patriarchis ab eodem Pontifice, & refertur in *Cap.* 23. *X. De Privilegiis.*

Possunt itaque hodie Patriarchæ quidem concedere Pallium Metropolitanis; modo tamen ipsi priùs illud à Pontifice Romano acceperint.

XI. Itaque verum est juxta modernum stylum, illud à solo Romano Pontifice proficisci; illudque peti debet cum *instantia* juxta illud S. Gregorii apud Gratianum *Dist.* 100. *Can.* 2. » Prisca consuetudo obtinuit, ut honor Pallii, nisi »exigentibus meritis & *fortiter postulantibus* dari non de»bet.»

Quapropter Archiepiscopi Romæ præsentes per seipsos, vel etiam procuratores absentium petunt à Summo Pontifice in Consistorio suum *Pallium*, idque juxta formam petitionis *instanter*, *instantius*, & *instantissimè.* Papa autem petitioni annuens committit priori Diaconorum Cardinalium ut illud det, quod fit sequenti modo.

Statuta die prælatus pallium recepturus, si est præsens, vel ejus procurator in ejus absentia, cum speciali mandato venit ad locum destinatum, qui sæpe est Capella palatii ipsius Cardinalis Diaconi: aliquando tamen datur pallium in ipsa Ecclesia principis Apostolorum Sancti petri, & ad altare majus. Adest ipse Cardinalis cum suis capellanis, ac etiam unus ex Subdiaconis Apostolicis, quibus, ut diximus, cura palliorum committitur, qui pallium extendit in medio Altaris, & prælatus indutus planeta super Rochetum, genuflexus ante Cardinalem, qui stat in cornu dextro Altaris, scilicet à parte in qua legitur Evangelium in Missa, petit sacrum pallium hac formula.

»Ego N. Electus Ecclesiæ N. instanter, instantius, & »instantissimè peto mihi tradi & assignari pallium de Corpore Beati Petri sumptum, in quo est plenitudo pontifi»calis Officii.»

XII. Quâ autem formâ tradatur sive præsenti sive procuratori absentis, his verbis describit De Bralion in citata dissertatione *c.* 12.» Tum Cardinalis, ait, accipit pallium »de altari, & imponit illud super humeros prælati genu»flexi, dicens.

Ad honorem Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ sem»per Virginis, atque BB. Apostolorum Petri & Pauli, nec »non Ecclesiæ N. tibi commissæ, tradimus tibi pallium »de corpore B. Petri sumptum, in quo est plenitudo pon»tificalis Officii, cum Patriarchalis, vel Archiepiscopalis »nominis appellatione, ut utaris eò intra Ecclesiam tuam »certis diebus qui exprimuntur in privilegiis, ab Aposto»lica Sede concessis.»

XIII. Olim quidem nonnisi Romam & ad Limina Apostolorum venientibus pallium dari solebat; idque auctoritate Pontificum suorum Antecessorum decretum fuisse scri-

»scribit ad Brunonem Episcopum Veronensem Gregorius VII. » Quam utique dilectionem tuam in his quæ à »nobis expostulasti, id est in pallii concessione, ad præsens non recompensamus, quia Antecessorum nostrorum »decrevit auctoritas, nisi præsenti personæ pallium non »esse concedendum. Unde si Fraternitas tua Apostolicæ »Sedis privilegiis munita ad nos evenerit; honorem, quem »Romani pontifices Antecessoribus tuis contulerunt, nos »tibi, Deo concedente, conferemus.»

Circa idem tempus Lanfranco electo Archiepiscopo Catuariensi Hildebrandus Archidiaconus Romanus scripsit, quòd ipsi missum fuisset pallium, si vel uno exemplo ostendi potuisset, quòd *absenti* pallium missum fuisset: *Si alicui Archiepiscoporum vestris temporibus hoc concessum fuisse vidissemus.* Ep. 6. inter Epistolas Lanfranci.

Eandem disciplinam asserit Petrus Damiani *libr.* 7. *Epist.* 4. ubi tamen admittit, *Pallium* à Romanis Pontificibus, ad plurima loca sæpè per Nuntios fuisse transmissum; sed respondet; quia tunc temporibus Legati Romanæ Ecclesiæ vice Papæ fungebantur, per provincias constituti. Illi igitur eos, qui ad Episcopatus apicem promovebantur, examinabant, sicque *Pallium* ab Apostolica Sede per Nuntios accipiebant. Quod nonnullis ibidem ex S. Gregorio adductis exemplis astruit; ac deinde adducit Decretalem quamdam sub nomine Damasi Papæ, quæ privat Metropolitanos sua dignitate, qui ultra tres menses post ordinationem suam Romano Pontifici fidem suam exponere & Pallium flagitare distulerint: quam Decretalem sub nomine Pelagii retulit Gratianus *Dist.* 100. *can.* 1. Eam verò nequaquam Damasi esse aut Pelagii: sed unam ex fœtidis mercibus Isidori Mercatoris, jam norunt Eruditi. Ex hac tamen Decretali originem sumpsisse disciplinam non mittendi Pallium ad absentes, valde verisimile est, uti notat Ludovicus Thomasinus *De Disciplina Ecclesiæ parte* 4. *lib.* 1. *cap.* 38 ut proinde mirum non sit, disciplinam tam infirmo nixam fundamento in desuetudinem jam pridem abiisse; maximè accedente difficultate accedendi personaliter ad Limina Apostolorum; quare nec in Decretalibus Gregorii IX. ullum reperitur hujus disciplinæ vestigium. Hodie per Procuratores peti consuevit, & ad Provincias mittitur; atque alicui Episcopo sive Pontifici illud Metropolitano imponendi cura mandatur. Hic verò ex præscripto Pontificalis Romani statuta die cum Electo convenit in Ecclesia sua, si commodè fieri potest, vel alia Ecclesia suæ Diœcesis vel Provinciæ magis commoda, in qua Missarum Solemnia peraguntur. Et facta communione per celebrantem, Pallium reponitur supra medium Altaris extensum, & serico in quo involutum portatum fuit, coopertum: deinde peractis Missarum solemnis, ac per Electum fidelitatis» *Juramento præstito*, (de quo in»fra) *Pontifex* (sive Episcopus) *surgit cum mitra & Pallium* »*de Altari accipit, & illud super humeros Electi adhuc ante se* »*genuflexi imponit, dicens.*

» Ad honorem omnipotentis Dei, & beatæ Mariæ »semper virginis, ac beatorum Apostolorum Petri & »Pauli, Domini nostri N. Papæ N. & sanctæ Romanæ »Ecclesiæ, nec non Ecclesiæ N. tibi commissæ, tradi»mus tibi Pallium de corpore beati Petri sumptum, in »quo est plenitudo Pontificalis officii, cum Patriarcha»lis (*Vel* Archiepiscopalis) nominis appellatione; ut »utaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebus, qui ex»primuntur in privilegiis ab Apostolica Sede concessis. In »nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

XIV. Quod autem dicitur in *Pallio* contineri *plenitudinem Pontificalis officii cum Archiepiscopalis nominis appellatione*, reperitur quoque in *Cap.* 3. ✠ *De usu & auct. Pallii.* Id tamen nequaquam hoc sensu accipiendum est, quasi ipsum *Pallium* aliquam revera Ordinis potestatem ipsi Consecratio tribueret; cum sit merum externum aliquod ornamentum, sed quod ante illius receptionem ex jure merè positivo, seu consuetudine jam recepta Metropolitani nec suas functiones obire, nec nomen Archiepiscopi assumere queant: quæ disciplina quo præcisè tempore invaluerit, incertum est; videtur autem tempore Concilii VIII. OEcumenici saltem in Oriente fuisse nota: & ex Oriente ad Latinam Ecclesiam transiisse. Quidquid sit, certum est, quod hodie Metropolitani ante receptum Pallium nec Synodos celebrare, nec Episcopos consecrare valeant; quin imo neque Sacros Ordines conferre, neq; Chrisma conficere, nec dedicare Basilicas, quamvis ea Episcopi conferre sine Pallio possint; *Cum* (ait Innocentius III. *in cap.* 28. ✠ *De electione*) *id non tanquam simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videatur.*

XV. Cum verò *Pallium* designet *plenitudinem Pontificalis Officii*; atque inter Pontificalia ornamenta præcipuum sit, facilè hinc deducitur, quod illo in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii uti non possit; cum nec hic Pontificalibus uti ei permissum sit: at ipsius *Pallii* restrictior est quàm Pontificalium. Nam in ipsa datione Pallii dicitur: *Tradimus tibi Pallium, ut eo intra Ecclesiam tuam utaris.* Quod ita »intelligitur (ait Pontifex in *Cap.* 1. ✠ *De Auctoritate & »usu Pallii*) videlicet intra quamlibet Ecclesiam Provinciæ »tibi commissæ. Si vero sacris indutum vestibus Ecclesiam »*Processionaliter*, vel alio modo *exire* contigerit, tunc tuo Pallio minimè uti debes.»

In hoc igitur restrictior est usus *Pallii*, quàm *Pontificalium* quòd his etiam extra suam Ecclesiam materialem uti queat, non autem *Pallio*.

Quod vero permittatur intra *quamlibet Ecclesiam* Provinciæ *sibi commissæ* Pallio uti, id nequaquam usum *Pallii* extensiorem facit, quam Pontificalium: quia ante Concilium Tridentinum, etiam usus Pontificalium Metropolitano intra quamlibet Ecclesiam provinciæ sibi commissæ licitus erat. Synodus vero Tridentina usum Pontificalium in aliena Diœcesi sine consensu Ordinarii inhibens, etiam usum Pallii inhibuisse censenda est.

Adhæc non tantum quoad loca, sed & tempora usus Pallii, juxta jus commune & hodiernum restringitur; asseritque Innocentius III. in *Cap.* 4. ✠ *De Auctoritate & usu Pallii* quod solus Romanus Pontifex in Missarum solemniis Pallio *semper* utatur & *ubique* » Quoniam, ait, assump»tus est in *plenitudinem* Ecclesiasticæ potestatis quæ per »Pallium significatur. Alii autem eo, nec semper nec ubi»que, sed in Ecclesia sua, in quâ jurisdictionem Eccle»siasticam acceperunt, certis debent uti diebus. Quoniam „vocati sunt in *partem* solicitudinis, *non in plenitudinem* po„testatis.

Qui autem sint illi dies & tempora quibus aliis Metropolitanis, aut Episcopis, quibus ex speciali privilegio usus Pallii est indultus, Pallio uti liceat, annotat Glossa ad citatum Capitulum 4. & latius exprimit modernum Pontificale Romanum.

Et quidem hanc limitationem ad *certa* tempora etiam apud Græcos seculo IX. receptam fuisse, colligitur ex Concilio VIII. OEcumenico, ubi Canone 14. ex editione Græca legitur: » Sancimus, ut designati ad *superhumeralia* gestan„di Episcopi *certis statisque temporibus*, temporibus illis ea & „locis gestent, nec hujusmodi cultu per fastum & superbi„am abutantur, aut *quovis* tempore divini Sacrificii, & „quacumque Ecclesiastica functione ferant.»

Anastasius Bibliothecarius per *superhumeralia* hic *Pallia* intelligi nequaquam dubitavit: ita enim vertit ex Græco: *Quibus concessum est* PALLIIS *uti.* In hac Anastasii editione hic Canon numeratur 27. atq; ex illo Canone præterea elicitur; eo saltem tempore non omnibus Episcopis usum Pallii etiam in Ecclesia Græca concessum fuisse; quamvis hodie omnes illo utantur; uti observat Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 312.

XVI. Denique notandum, *Pallium* esse ornamentum adeo personale, ut Cælestinus III. in *Cap.* 3. ✠ *Auctoritate & usu Pallii* responderit cuidam ipsum interroganti quod non videatur esse conveniens, „ ut Pallium tuum a»licui commodes: cùm Pallium *in personam non transeat*, »sed quisque debeat cum eo (sicut tua novit discretio) »*sepeliri.*»

Imo si Archiepiscopus de una Ecclesia Metropolitana ad aliam transferatur, Pallio, quod acceperat, uti non potest; multo minus Prædecessoris defuncti seu translati, sed debet de novo aliud petere & obtinere; & interim ab omnibus functionibus, quæ sine Pallio exerceri nequeunt, abstinere; uti præscribit pontificale Romanum.

Juramentum quod hodie exigitur in traditione Pallii penè incidit cum Juramento, quod ab omnibus Episcopis in consecratione exigitur; illudque in datione pallii circa sæculum XI. exigi cœpisse, ostendimus. *Tit.* 15. *c.* 2.

XVII. Denique sicut traditio pallii perficit Archiepiscopum & plenitudinem Pontificalis officii confert; ita & ademptio *pallii* jam pridem signum fuit exauctorationis & depositionis, vel abdicationis seu renuntiationis.

Liberatus Diaconus in Breviario c. 21. ait: *Anthimus videns se Sede pulsum,* PALLIUM *quod habuit Imperatoribus tradidit* Et c. 23. de Paulo Alexandrino Patriarcha: *Aufferentes Paulo* PALLIUM *deposuerunt.* Anastasius in vita Sylverii: » »Joannes Subdiaconus tulit *Pallium* de collo ejus, & *exspolians* eum induit veste monachica.» Item apud Flodoardum *lib.* 4. *c.* 45. ita loquitur Artaldus Remensis Episcopus: » Qui postquam me in potestate sua conspiciunt, quærere »cœperunt, ut eis *pallium* à Sede Romana mihi collatum tra»derem, & Sacerdotali me ministerio penitùs *abdica»rem.*»

XVIII. Insigne quoq; particulare Archiepiscoporum seu Metropolitanorum est *Crux* quam ante se *elevatam* in signum jurisdictionis & potestatis deferri faciunt,

Hoc insigne primùm *Legatis Apostolicis* à Sede Apostolica concessum, ac deinde Patriarchis ac Primatibus indultum fuisse, multis ostendit Ludovicus Thomasinus De Disciplina Ecclesiæ *parte* 4. *lib.* 1. *cap.* 39. Ac demum cum

variis Metropolitanis per speciale privilegium à Sede Apostolica esset indultum, tandem insigne omnibus Archiepiscopis commune factum est; illudque sat apertè supposuit Concilium Viennense V. in *Clementina* 2. *De privilegiis*: « Archiepiscopo per *quævis* loca *exempta* suæ Provinciæ facienti transitum, aut ad ea forsan declinanti, ut Crucem ante se liberè portare faciat... sacro probante Concilio præsentis constitutionis seriè duximus concedendum. »

Hanc Clementinam recepit & probavit Clerus Gallicanus anno 1635. nihilominus eam restringendam ad terminos Concilii Tridentini *Sess. cap.* 5. *De Reform.* benè advertit Zypæus ad titulum de Officio Ordinarii *num.* 18. & notatum fuit suprà *tit.* 16. *cap.* 2. ubi quoque *num.* 13. observavimus, Archiepiscopos non posse incedere *Cruce elevata* extra limites suæ jurisdictionis.

TITULUS XX.

De Synodis Provincialibus.

CAPUT I.

Quoties Synodus Provincialis celebranda, & qui illi interveniant.

1. *Synodos Provinciales indicere est Metropolitani.*
2. *Illo impedito Comprovincialis senioris.*
3. *Olim Synodus Provincialis bis singulis annis haberi debebat.*
4. *Labente tempore semel in anno haberi cœpit.*
5. *Hæc moderatio primùm licèt ægrè, tamen admissa fuit ab Ecclesia Græca.*
6. *Eam etiam toleravit Ecclesia Latina.*
7. *Sæculo XIII. summus fuit in celebrandis his Synodis defectus.*
8. *Hic defectus effecit, ut tandem ad* Triennium *protracta sit celebratio Concilii.*
9. *Synodus Trident. tantùm singulis triennis jubet celebrare Synodum.*
10. *Optat Synodus Tridentina frequentiorem Synodorum celebrationem.*
11. *Collapsio disciplinæ imputanda pro magna parte defectui Synodorum.*
12. *Synodo interesse debent omnes Provinciæ Episcopi.*
13. *Quid de Episcopis nulli Archiepiscopo subjectis?*
14. *Qui præter Episcopos Synodo interesse debeant, pendet à consuetudine.*
15. *Qui primæ Synodo Provinciali Cameracensi interfuerint?*
16. *Soli Episcopi suffragium habent* decisivum; *alii tantùm* consultivum.
17. *Quod si Episcopi dissentiant à Metropolitano, Episcoporum suffragia prævalent.*
18. *Metropolitanus solus Synodum dissolvere; aut aliquid in eo faciendum mandare non potest.*

Concilium Provinciale dicitur, ad quod unà cum suo Metropolitano conveniunt totius Provinciæ Episcopi.

I. Concilium à Metropolitano convocandum esse adeò verum est, ut Episcopi Provinciæ convenire sine ejus consensu nequeant; quemadmodum conceptis verbis definivit Concilium Antiochenum *Can.* 20. Postquam enim conformiter ad Canonem 5. Nicænum statuit, bis in anno celebrandas esse Synodos Parochiales, subjungit: « Nullis verò liceat apud se Synodos per se facere sine iis, quibus sunt creditæ *Metropoles*: Nimirum Provinciales, de quibus unicè in hoc & aliis istius Synodi Canonibus actum fuit, »

Imò illud Concilium *perfectum* dicitur à Patribus Antiochenis, cui Metropolitanus interest. « Sit autem, inquiunt, illa *perfecta* Synodus, cui unà quoque adest Metropolitanus. » *Can.* 16.

II. Metropolitano verò legitimè impedito Coëpiscopus antiquior ex Decreto Synodi Tridentinæ *Sess.* 24. *cap.* 2. *De Reform.* Synodum Provincialem convocat. Idemque esse, Sede Metropolitanâ vacante, docet post alios Fagnanus ad *Cap.* CUM OLIM ✠ *De accusationibus n.* 17.

III. Synodus hæc secundùm pristinas Patrum Regulas *bis* in anno celebranda erat. « Synodi autem fiant (nimirum Provinciales) *una* quidem, ait Synodus Nicæna *Can.* 5. ante quadragesimam, ut omnibus animi sordibus sublatis, purum munus Deo offeratur: *secunda* autem autumni tempore. »

Hunc Canonem renovantes Patres Concilii Antiocheni an. 341. *Can.* 20. statuerunt, ut « propter usus Ecclesiasticos, & pro componendis controversiis, Synodi Episcoporum in unaquaque Provincia fiant *bis* in anno. »

Patres Synodi Calchedonensis intelligentes, quod in Provincia constituta Episcoporum Concilia minimè celebrarentur, statuere « secundùm *Regulas Patrum* BIS in anno in uno in unum convenire Episcopos, ubi singula, quæ emerserint, corrigantur. » *Can.* 19.

Hos aliosque plures pristinos Patrum Canones *binas* per annum Synodos præscribentes, refert Gratianus *Dist.* 18.

IV. At labente tempore cùm difficile videretur ac incommodum, toties Episcopos convenire, paulatim ad annum celebratio Synodorum Provincialium protrahi cœpit.

V. Et quidem Justinianus Imperator de his Synodis loquens ait: « Quando autem quod in Canonibus cautum est de Synodis Sanctissimorum Episcoporum per singulas Provincias congregandis, hucusque observatum minimè est, illud imprimis corrigere necessarium est. » Deinde adducto Canone 36. Apostolorum quo jubetur, ut bis in anno Synodi Provinciales congregentur, concludit: « nos autem invenientes, quod ex hujusmodi negligentia multi diversis peccatis impliciti sunt, jubemus omnibus modis *unam* Synodum fieri singulis annis in singulis Provinciis, mense vel Junio, vel Septembri. » *Novell.* 137. *cap.* 4.

Synodus Quini-Sexta seu Trullana volens omnia, quæ à Sanctis Patribus decreta fuerunt, rata ac firma esse, Canonem quoque renovat, qui jubet unius cujusque Provinciæ *binas quotannis Synodos* fieri, ubi Metropolitanus Episcopus satius esse duxerit. « Quoniam autem propter Barbarorum incursiones, inquit, & quasdam alias incidentes causas non possunt, qui Ecclesiis præsident, Synodos *bis* in anno facere, visum est, ut omnino *semel* in anno propter Ecclesiasticas quæstiones, ut consentaneum est, emergentes, fiat dictorum Episcoporum Synodus à S. Paschæ festo & usque ad Octobris mensis complementum singulis annis, in loco, quem, ut prædictum est, Metropolitanus Episcopus aptiorem judicaverit. »

Hic patet, Synodum hanc optasse quidem, ut Canon duas quotannis Synodos requirens, fuisset servatus; nec eum abrogatum existimarit; sed nonnisi ob necessitatem permisisse, ut *semel* tantum in anno congregaretur; quod & Synodus VII. *Can.* 6. similiter permisit.

VI. Similem Canonum moderationem quoad celebrationem Synodorum Ecclesia Latina ægrè quidem, sed necessitate coacta paulatim admisit; uti constat ex Concilio Toletano III *Can.* 18. S. Gregorio *lib.* 7. *Epist.* III. Concilio Parisiensi VI. *Cap.* 26. quæ tamen unà innuunt, Canones Patrum *binam* in anno Synodum requirentes in suo robore manere.

Hæc interim moderatio ob solam necessitatem admissa, adeo tandem invaluit, scilicet unam tantùm esse Synodum annuè celebrandam, ut obliterata Patrum disciplinâ de bina Synodorum annuatim celebratione, hanc moderationem quasi à Sanctis Patribus promanantem Innocentius III. in Concilio Lateranensi observari voluerit in *Cap.* SICUT OLIM ✠ *De Accusationibus*. « Sicut olim, inquit, à *Sanctis Patribus* noscitur institutum, Metropolitani *singulis* annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare. »

VII. Verùm nec hoc Decretum tantâ moderatione conceptum, potuit vel annuam Synodorum Provincialium congregationem efficaciter persuadere; adeo ut Gregorius XI. scribat ad Archiepiscopum Narbonensem an. 1275. « quod celebratio Conciliorum ubique ferè terrarum, quod, inquit, dolenter referimus, longis temporibus esset negligenter omissa: propter quod idem Clerus ab honestate sui primævi status non modicum excidit, multipliciter in devium declinavit, &c. »

VIII. Hæc negligentia in convocandis Conciliis Provincialibus cùm continuò magis magisque cresceret; ac tandem omnis penè eorum usus penitus cessaret, cum summa in doctrina ac disciplina deformatione, Patres Basilienses attendentes ab una parte necessitatem Conciliorum; & ab altera quàm difficulter etiam *annuam* celebratio-

brationem reducerent, decreverunt, ut *ad minus semel de triennio ad triennium Concilium Provinciale celebretur*; quam moderationem Concilia quædam particularia, nec non Leo X. in Synodo sua Lateranensi admiserunt.

IX. Ipsa tandem Synodus Tridentina hanc moderationem admittens, statuit, ut « Metropolitani per seipsos, seu, »illis legitimè impeditis Coepiscopus antiquior intra an»num ad minus à fine præsentis Concilii, & deinde quolibet »*saltem triennio* post octavam Paschæ Resurrectionis Domi»ni N. J. C. seu alio commodiori tempore pro more Pro»vinciæ, non prætermittat Synodum in Provincia sua coge»re. » *Sess. 24. cap. 2. De reform.*

X. Ex verbis Decreti nequaquam obscurum est, Patres Tridentinos non quidem pristinos Ecclesiæ Canones frequentiorem Synodorum celebrationem præscribentes abrogasse; sed duntaxat præscripsisse, ut *saltem* singulis *triennis* Synodus Provincialis cogeretur: ut consequenter voto Patrum Synodi Tridentinæ obsequerentur Episcopi, qui frequentius, quam singulis triennis Synodos celebrarent.

XI. Sed prò dolor! ea est temporum nostrorum miseria ac iniquitas, ut nec singulis trienniis; imò nec vicenniis Synodus Provincialis habeatur; imò jam anni sunt ferè nonaginta quod Belgium nostrum Synodum Provincialem congregatam non viderit.

Examinent ipsi Metropolitani aliive qui ut Synodi cogantur curare debent, quomodo Deo & Ecclesiæ (quæ per multiplices pœnas, quas negligentibus minatur, eximam suam voluntatem sufficienter expressit) respondeant. Hoc sat constat, per hunc Synodorum neglectum, Ecclesiæ disciplinam ita esse collapsam, ut vix vestigium supersit; vitiaque omnia ubique ita invaluisse, & abundare, ut pro nihilo reputentur: & populus iniquitatem quasi eam bibere videatur.

XII. Synodo Provinciali interesse debere, atque ad eam esse vocandos omnes totius Provinciæ Episcopos indubitatum est; & Canones supra citati exprimunt. Imò si « quis Episcoporum commonitus à Metropolitano, » (verba sunt Concilii Tarraconensis *can. 6.*) » ad Synodum, nulla gravi »intercedente necessitate, corporaliter venire contempserit »(sicut *Patrum* statuta sanxerunt) usque ad futurum Con»cilium cunctorum Episcoporum charitatis communio»ne privetur. » *Dist. 18. can. 14.*

XIII. Si vero sint « Episcopi, qui *nulli* Archiepiscopo sub»jiciuntur, aliquem *vicinum* Metropolitanum semel eligant, in cujus Synodo Provinciali, « ait Synodus Tridentina loco citato (» cum aliis interesse debeant, & quæ ibi ordinata »fuerint, observent ac observari faciant. »

XIV. Qui vero præter Episcopos ad Synodum Provincialem vocandi sint non è jure scripto duntaxat; sed vel maximè à consuetudine definiri debet; quod & Synodus Tridentina innuit, dum monet Metropolitanum Synodum in sua Provincia cogere, « quo Episcopi omnes, & alii, qui »de jure vel *de consuetudine* interesse debent, convenire »omnino teneantur. »

XV. Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. præter Episcopos Suffraganeos interfuere atque eidem subscripserunt primo loco Capitulorum Cathedralium Deputati; post hos, variorum Ordinum Abbates, alii nomine proprio, alii per procuratores; deinde Abbatissæ quoque per suos procuratores.

Hos sequuntur Ecclesiarum Collegiatarum Deputati, quos excipiunt nonnulli Præpositi, Priores & una Priorissa. Denique subscribunt Archipresbyteri seu Decani Christianitatis Diœcesis Cameracensis, tam suis, quam Curatorum suorum Decanatuum respectivè nominibus.

XVI. Quicunque vero præter Episcopos sive de jure sive de consuetudine Synodo Provinciali intersunt, votum *consultivum* duntaxat habere communiter receptum est; refertque Fagnanus *ad Cap.* ET SI MEMBRA *& De his quæ fiunt à Prælato &c. num. 53.* « Abbates Commendatarios & »Capitulorum Deputatos vocem duntaxat *consultivam* in »Concilio Provinciali habere. Episcoporum vero procu»ratores posse habere etiam *decisivam*, si Concilio Provin»ciali placuerit. »

Ita quoque responsum fuit à Pontifice audita prius relatione Congregationis Concilii, occasione difficultatum quas ad Sedem Apostolicam remiserant Patres Concilii Rothomagensis anno 1581. & habentur responsa unà cum difficultatibus propositis tomo 15. Concil. General col. 871.

XVII. Soli itaque Episcopi Comprovinciales cum Metropolitano vocem *decisivam* obtinent; unaque cum Metropolitano judicant: « Si igitur Metropolitanus est unius »sententiæ & Suffraganei alterius, S. D. N. dixit, inquit »Fagnanus, sententiam prævalere Suffraganeorum, & »hoc quia habent votum decisivum, & sunt conjudices. » *Ad Cap.* SICUT OLIM *& De Accusat. n. 104.*

XVIII. Eodem fundamento, » Archiepiscopus non »potest dissolvere Synodum, nisi de consilio & assensu »Coëpiscoporum; nec nisi de eorumdem consilio & assen»su cuiquam silentium indicere, vel jubere aliquod scri»ptum aut libellum legi aut non legi ait Fagnanus loco »citato. »

CAPUT II.

Quæ in Concilio Provinciali tractanda?

1 *Synodus Nicæna vult Synodos haberi ut excommunicationes ab Episcopis inflictæ examinentur.*
2 *Qui se læsos ab Episcopis existimant in Synodis audiendi.*
3 *Accusationes etiam contra Metropolitanum in Synodo discutiendæ.*
4 *Causæ etiam criminales Episcoporum indistinctè olim in Synodis terminabantur.*
5 *Hodie distinctio adhibenda.*
6 *In Synodis vitia corrigenda: & mores reformandi.*
7 *Quis modus servandus in vitiis corrigendis?*
8 *Quæ ratio ineunda in reformatione morum?*
9 *Patrum disciplinam Episcopi sibi ob oculos ponere debent.*
10 *Zelus Matthiæ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis in restituenda integrâ disciplinâ.*
11 *Ad integram reformationem suos animabat Metropolita Cameracensis.*
12 *Decretum S. Caroli pro assequendo feliciori Synodorum effectu.*
13 *Testes Synodales convenientes pro felicitando Synodorum optato exitu.*
14 *Ut perfecta morum ac disciplinæ reformatio obtineatur conveniens est crebra Synodorum celebratio.*
15 *Id expertus fuit S. Carolus.*
16 *Quare in Synodis Belgicis immediatè post Synodum Tridentinam habitis, non sic expressa perfecta morum disciplina.*

I. SYnodus Nicæna postquam declaravit, ut obtineat sententia secundum Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti sunt, non esse ab aliis admittendos subjicit. » Examinetur autem numquid vel pusillanimitate, vel contentione, vel aliqua hujusmodi Episcopi acerbitate, congregatione pulsi sint. Ut hoc ergo convenientem *examinationem* accipiat, rectè habere visum est, »ut *singulis* annis in unaquaque Provincia *bis in anno* Synodi fiant. » *Can. 5.*

Hic manifestum est Synodum Nicænam injectas voluisse Synodos Provinciarum, ut examinetur, num Episcopi in excommunicatione ferenda rectè processerint.

II. » Propter utilitates Ecclesiasticas, & *absolutiones* earum rerum, quæ dubitationem *controversiamque* recipiunt »optimè placuit (ait Concilium Antiochenum *Can. 20.*) »ut per singulas quasque Provincias bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur.... In ipsis autem Conciliis ad»sint Presbyteri & Diaconi, & omnes qui se *læsos* existi»mant, & Synodi experiantur judicium. »

Plura uno verbo complectens Synodus Chalcedonensis vult, » ut bis in anno eundem in locum conveniant cujus»que Provinciæ Episcopi, ut Metropolitanus melius esse »perspexerit, & *singula emergentia corrigant.* » *Can. 9.*

III. Primò itaque loco in Synodo Provinciali discutiendæ controversiæ seu quæstiones à quibuscunque ad Synodum delatæ. » Quapropter, inquit Fagnanus loco ci»tato *num. 41.* expostulantium querelæ & *accusationes* non »modo contra inferioris Ordinis Clericos, sed potissi»mùm contra *Episcopos*, ipsumque *Metropolitanum* æquis »auribus excipientur, & prout justitia suaserit *terminabun»tur.* »

IV. Et sanè negari non potest, quin controversiæ atque querelæ Ecclesiasticorum, & Laicorum contra Episcopos in Synodis Provincialibus olim terminari solerent; imo & accusationes quascunque etiam in causis criminalibus, quæ depositione mulctandæ erant, in Synodis institui & terminari solitas fuisse expeditum est.

V. Nihilominus quoad causas criminales Episcoporum hodie distinctio est adhibenda ex præscripto Synodi Tridentinæ, ut graviores quidem, quæ *depositione* aut *privatione* dignæ sint, ab ipso *tantùm summo* Pontifice cognoscantur & terminentur, uti supra monui; *minores* verò in Concilio tantùm Provinciali cognoscantur & terminentur; quæ si pleniores probationes & cognitionem postulent, quàm ut brevi illo tempore, quo Synodus Provincialis est congregata, expediri possint, judicibus à Synodo Deputati cognoscendæ committentur ad præscriptum Synodi Tridentinæ *Sess. 24. cap. 5 De Reformat.*

VI. Præter controversiarum ac querelam decisionem,

nem, Synodis Provincialibus allaborandum est, ut vitia ubilibet corrigantur, ac mores ad optimam Sacrisque Canonibus conformem disciplinam revocentur. » Sicut »olim à sanctis Patribus noscitur institutum, ait Conci»lium Lateranense sub Innocentio III. Metropolitani »singulis annis cum suis Suffraganeis Provincialia non »omittant celebrare Concilia : in quibus de corrigendis »excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, »diligentem habeant cum Dei timore tractatum. » *Cap.* 25. ※ *De accusat.*

VII. » In delictis corrigendis » (inquiebat S. Carolus ad Patres in primo Mediolanensi Provinciali Concilio congregatos) » illa nobis ineunda ratio est, ut pro vi »& modo morborum, ægrotorumque naturæ, medici»nam accommodemus, nunc levibus admonitionis & »objurgationis remediis errata castigantes, nunc acriori »curatione utentes ; denique exulceratis partibus fer»rum & ignem admoventes, quemadmodum mali ratio, »& contagionis periculum postulabit, memores semper »nos esse Patres, non Dominos. »

VIII. » Morum autem disciplinam, pergit Zelosissi»mus Antistes, facilè restituemus, si qua ratione, qui»busve factis primùm constituta, diuque conservata est, »eandem nos in restituenda adhibebimus, illorum ve»stigia persequentes, qui hanc bonorum amplitudinem »nobis, Deo auctore, sua virtute pepererunt. Proponamus nobis quæso, Patres, illorum vitæ sanctitatem »& in administratione sui officii sapientiam. Erant in»tegri, casti, simplices, modesti, humiles, bene mora»ti, in oratione & lectione assidui, sui despicientes, in »alienæ salutis cura & cogitatione defixi, consilio, & »opera benigni, hospitales, in domestico cultu & victu »parci, in alios benefici & liberales. Erant vigilantes »super gregibus suis, vineam Domini summa diligentiâ »& labore colentes & custodientes. Pascebant assiduè »oves sibi commissas triplici salutis cibo, verbo, exem»plo, & sacramentis ; memores quoque & imitatores »summi Pastoris Christi, qui pro universo grege suo »Sanguinem & vitam profudit, ipsi pro suarum ovium in»columitate quemvis excipere laborem, subire omnes ca»sus, omnem vim, atque injuriam perferre, denique ut »bonus ille Pastor Evangelicus, animam suam pro ovibus »ponere non dubitabant, nullum inde hujus vitæ fructum »exspectantes, ut maximos cœlestis retributionis fructus »consequerentur. Hæc si, ut debemus, Patres, ante ocu»los habebimus, facilè intelligemus, quid in restitutione »Ecclesiasticæ disciplinæ nobis sit hoc tempore agendum. »In quo illud etiam animadvertendum erit, ut, quemad»modum in conformanda, & constituenda Ecclesiastica »ratione Christus Dominus ab ipsis Apostolicis, quos Chri»stianæ vitæ magistros esse voluerat initium fecit : sic nos »à nobis ipsis Pastoribus quos vivendi exempla & præcepta »aliis tradere oportet, in conformanda restituendaque »morum disciplina exordiamur. »

IX. Quam verò morum disciplinam restaurare ; aut ut minus præ oculis habere debeant Episcopi ab ipso rursus Sanctissimo Metropolita accipiamus: » Non adumbra»tam quamdam (ait ad Patres in secundo Provinciali Con»cilio congregatos) sed expressam illam disciplinæ Chri»stianæ formam, afflante Spiritu sancto, Decretis nostris »restituere curemus, quam pascente Ecclesia instituit *vi»vus sermo Dei & efficax penetrabilior omni gladio ancipiti, per»tingens usque ad divisionem animæ ac spiritus* compagum quo»que ac medullarum, & discretor cogitationum & inten»tionum cordis. Nam si vitiorum semina non funditus tol»lere studemus, sed satis id esse putamus, ut externa quæ»dam tantùm, quæ oculis offensionem in vulgus præ»bent, quasi levi manu emendemus ; id nobis eveniet »quod agricolis, qui dum herbas inutiles radicitus evel»lere negligunt, quæque solum e terra extant amputant, »ne agrum quidem à stirpibus noxiis purgant, sed etiam »quod planè nolunt, id sanè efficiunt, ut uberiores paucis »post diebus emanent. Nec verò est cur à muneris nostri »ratione deterreamur, vel quia his pastoralibus nostris »studiis actionibusque animos eorum exulcerari videamus, »qui filii sunt perditionis, vel quia populares illæ, quibus »quasi ficus foliis deformes ; pravique mores contegi solent »voces audiantur : non ferunt hæc tempora veterum »Canonum severitatem : sic jamdiu viximus, sic vixe»runt ; ita egerunt qui ætate antecesserunt ; vitæ institu»tum nihil est quod mutemus. At nos hæc, atque adeo »alia ejusmodi contemnamus, proponamusque nobis ob »oculos libertatem illam spiritus, & virtutem, quâ arma»ti patres nostri Apostoli, qua muniti Martyres, qua in»structi nostri ordinis sanctissimi homines, Athanasius, »Chrysostomus. Ambrosius ; hujus Ecclesiæ antistes, »quâ affecti alii religiosi viri, Apostolico quodam animo»rum ardore flagrantes, nullis non minis, non hominum »clamoribus, non furoribus, quasi tribunitiis fracti, nec »debilitati, pro Dei gloria, pro gregis commissa salute, »forti, constantique animo adhibuerunt illam quasi cen»soriam virtutem, acerrimam peccatorum vindicem. Eo»rum ferè exemplo adducti nos quoque Apostolica illa con»stantiâ & Evangelicâ virtute, quâ una nihil est in Eccle»siasticis Pastoribus illustrius, nihil magis necessarium, si»ne metu, & constanter certè agamus. atque adeo per»ficiamus, quod Evangelium docet, quod Christus jubet, »quod ratio præcipit, quod gregis salus, quod Ecclesiæ »auctoritas dignitasque postulat. »

X. Eodem spiritu suos animabat magnus ille Mechliniensis provinciæ Metropolita Matthias Hovius : » E»vellamus, inquit, quæ in agro Dominico deprehende»rimus succrevisse zizania, quæque in atriis Domini »subnata virgulta : destruamus malè fabricata per præ»teritorum temporum nimiam licentiam : plantemus è »diverso salutarium legum sanctarumque constitutio»num surculos, unde piorum operum, & vitæ verè Ec»clesiasticæ fructus proveniant. » In oratione habita in Synod. Prov.

XI. Et Cameracensis Metropolita Ludovicus Berlaymontius, postquam exposuisset, quomodo in Synodo summa animorum concordia, ac benignitate & mansuetudine ad emendationem defectuum & morum reformationem esset procedendum, concludit : » Atq; ita totius hujus con»vocationis scopum fuisse cognoscetis ut mecum pro re»formanda Ecclesia nostra consideretis sollicitè, quæ »deesse & deficere nostris & ejus rebus videantur quin »etiam quæ impedire possint fructus & effectus nostra»rum Constitutionum, & quibus præcipuè remediis & »medicamentis languentes tantopere hujus Provinciæ Ec»clesias sublevare, sanare & in pristinam status sui valetu»dinem restaurare, Deo cooperante possimus, judice»tis. »

XII. Ut hic Synodorum fructus haberi commodius possit saluberrimum est S. Caroli in Synodo sua IV. evulgatum Decretum, nimirum : » Eò religiosius & frequentius Epis»copus unusquisque in oratione, & precibus & Sanctissi»mis Sacrificiis, illo præsertim tempore, quo diem ha»bendæ Synodi instare cognoverit, versari studebit ; quo »planius se ad rerum gravium consultationem & delibera»tionem vocatum esse videt.

Quo autem instructior ad Synodalium rerum tractatio»nem conveniat ; perquirat primo, quæ Tridentina, & »Provincialia decreta executus sit, quæ non item. Videat »præterea, quæ ab aliis, quorum interest, præstita non »sint, quæve non serventur.

»Hæc verò accurate investiget in primis, an qui vel »jure, vel consuetudine, vel alia quavis ratione residere »debent, ipsi resideant, anque residentiæ munera per »eosdem præstentur.

»An Regulares exequantur, quæ Tridentinâ constitu»tione de eis, sancita, in defectum Capitulorum genera»lium in Provinciali Concilio supplenda, prævidendave »sunt, ejusdem Concilii Tridentini decreto.

» Diligentissime quoque indaget, si quæ superiorum »Provincialium Synodorum decreta sunt, quæ in sua Diœ»cesi executionem non habuerint.

»Id denique omni Christianæ disciplinæ studio perspi»ciat, si quæ sunt, quæ pro corrigendis moribus, pro abu»sibus tollendis, pro controversiis componendis, aut alia »pro universæ Provinciæ Ecclesiastica & Christiana mo»rum gubernatione sanctè instituenda vel restituenda tra»ctari aut decerni in Concilio oportet.

» Quo studiosius autem id omne præstet, paucis ante »diebus, quam Synodi Provincialis stata & indicta dies »venerit, urbis, Diœcesisq; suæ sacerdotes aliquod pietatis »zelo flagrantes, rerumque Ecclesiasticarum peritiâ atque »usu perditos, ut expedire videbitur, convocet ; quibus»cum agat de iis singulis Conciliarium rerum tractatio»nibus, ac præsertim, quæ ad vitæ Christianæ, & ad Cle»ricalis disciplinæ instituta interesse possunt. „

XIII. Præterea ad assequendum Synodorum præcipuum scopum ; nimirum vitiorum extirpationem & morum reformationem, non parum efficax erit exacta observatio Decreti Concilii Lateranensis sub Innocentio III. *in Cap.* 25. ※ *De Accusat.* ut Episcopi » per singulas Diœceses „statuant personas idoneas, providas videlicet & hone„stas, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque „ulla jurisdictione sollicite investigent, quæ correctione „vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad „Metropolitanum & suffraganeos & alios in Concilio sub„sequenti, ut super his & aliis (prout utilitati & honestati „congruerit) provida deliberatione procedant. „

Hæ personæ vulgò dicuntur Testes Synodales, de quibus supra fusius actum est.

XIV. Hanc perfectam ac integram pristinæ disciplinæ normam

normam, quam Episcopi tanquam formam sibi præscriptam continuò intueri debent, quia temporum ac personarum conditio restitui interdum non patitur, prudenter Ecclesia instituit, ut Synodorum celebratio nunquam intermitteretur; quo fieret, ut quod primò obtineri haud potuit, sequentibus sensim obtineatur; atque integram reformationem & perfectam quandam morum disciplinam gradatim, & suaviter populus ducatur.

XV. Id expertus fuit S. Carolus, quemadmodum in sua ad Patres Concilii sui secundi oratione aperuit: unà vel hoc titulo Coëpiscopis suis persuadere studens, quàm necessaria esset frequens Synodorum celebratio. « Quo tempore, in» quit, huc primò in Concilium convenimus; populis no» stris, tanquam parvulis, aut certè infirmioribus, si præter » lac escam dedimus, at solidiorem cibum tum præbere vix » potuimus; idque Christo Domino magistro, qui multa » cum haberet, quæ Apostolis diceret, non omnia tamen » uno tempore eos docuit, propterea quod ad ea portanda » tunc sanè essent minùs idonei. Et quemadmodum is lon» go temporis progressu, tum excitatis Sanctorum Patrum » mentibus, tum Sacrosanctis habitis Conciliis, Ecclesiam » suam doctrinæ splendore indies magis atque magis illu» strare voluit, cum vel momento temporis id ipsum præsta» re potuisset: sic nobis, qui Matrem Ecclesiam colimus, at» que observamus, illud ab ejus benignitate sperandum est, » ut & nunc, & inposterum, prout temporum ratio requi» ret, ea patefaciat, atque aperiat, quæcunque superioris » nostri Concilii temporibus non opportuna ipsius Dei » Spiritus non suggessit, ut illa fidelibus nostris tunc trade» remus. «

XVI. Quid igitur mirum, si in Belgicis nostris Synodis sub finem præteriti, vel initium præsentis sæculi celebratis, quo summa erat in Clero deformatio & totius penè disciplinæ conculcatio, ac rerum civilium summa perturbatio, integram morum disciplinam restitutam non videamus? Sed illud dolendum, quod qui Ecclesiæ pro Patribus nati sunt filii, tanquam providi Architecti super fundamento à Patribus posito, superædificare non perrexerint, ipsumque opus ad perfectum perducere non studuerint.

Ad hæc consideret quisque (verba sunt Matthiæ Hovii in oratione Synodali) nullum agrum, nullum hortum tam bene excultum, qui non subinde indigeat expurgatione & rastro: Nullam quoque tam exactè ædificatam domum, quæ non aliquando restaurationem requirat. Quocirca & mira providentia Spiritus sanctus Ecclesiam suam regens, per Sacrum Concilium Tridentinum mandavit, in omni Provincia Concilium singulis triennis, in omni Diœcesi singulis annis cogendum.

CAPUT III.

Qui Decretis Synodorum Provincialium sint subjecti: & de confirmatione Sedis Apostolicæ super his Synodis.

1 *Qui Episcopi subjiciuntur quocunque titulo, etiam his Synodis subjiciuntur.*
2 *Exhortatio Archiepiscopi Mechliniensis pro obedientia Decretis Synodorum exhibenda.*
3 *Quare postremis temporibus pro confirmatione recursum fuerit ad Sedem Apostolicam?*
4 *Synodus Provincialis Mechliniensis prima petiit confirmationem à Sede Apostolica.*
5 *Nonnulli articuli reformationis istius Synodi missi fuerunt ad Archiepiscopum Mechliniensem.*
6 *Exemplar litterarum, cum quibus dicti articuli missi fuerunt.*
7 *Reformationes seu annotationes editæ non fuerunt, nec Decreta Synodi immutata.*
8 *Referuntur quædam illarum annotationum ex quodam manuscripto; & primùm ad Titulum* De Sponsalibus.
9 *Annotatio ad Titulum* De Jejuniis.
10 *Ad Titulum* De Sigillis.
11 *Ad Titulum* De Ministris Ecclesiæ.
12 *Ad Titulum* De Decanis.
13 *Ad Titulum* De Seminariis.
14 *Ad Titulum* De Unionibus.
15 *Synodus Provincialis Mechliniensis secunda confirmationem Sedis Apostolicæ petiit & obtinuit.*
16 *Aliqua fuerunt mutata, sed quæ, ignoratur.*
17 *Plures Synodi Provinciales similiter in Gallia confirmatæ fuerunt.*
18 *Synodi Mediolanenses S. Caroli per speciale Breve confirmationem Sedis Apostolicæ obtinuerunt.*

I. Quin exempti in omni materia non exempta; & omnibus iis casibus, quibus vel ex speciali Sedis Apostolicæ, vel Concilii Tridentini Decreto Episcopis subjiciuntur, etiam statutis ac ordinationibus Conciliorum Provincialium obedire teneantur dubitari nequit: cum in hasce ordinationes non unius duntaxat Episcopi, sed omnium Episcoporum totius Provinciæ auctoritas concurrat & influat.

Hinc teste Fagnano ad Cap. ET SI MENBRA ✠ *De his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli n. 51. & 52.* declaravit Sacra Congregatio, " ad observationem Concilii Pro„vincialis omnes esse obligatos, qui *jurisdictioni* Episcopo„rum subjiciuntur: exemptos etiam in casibus, in quibus à „jure communi & Concilii Tridentini decretis *specialiter* „Episcopis, aut Concilio Provinciali in ipsos potestas tri„buta est, & contra *inobedientes* esse *procedendum.* »

II. Optandum sanè esset, ut » nemo contra id quod ve» rum, justum & sanctum est, quod Canonibus veteribus, » quod denique novo juri Sacrosancti Concilii Tridentini » conforme, sui Capituli, sui Monasterii, suæ Ecclesiæ *con» suetudines* allegat (verba sunt Matthiæ Hovii Archiepi» scopi Mechl. in citata oratione) sed evelli obedienter pa» tiatur, quod per insolitam consuetudinem malè succrevit, » ut meliori plantæ locus fiat: nemo hic jus acquisitum con» tra jus in sacris Canonibus aut sancto Concil. Trident. » sancitum alleget: nemo privilegia contra intentionem » dantis extendat, aut abrogata obtendat: nemo denique se » Dei lege, aut Apostolicæ Sedis Delegatis, exemptum » putet. Hortor autem vos paucis, cum Apostolo dicen» te: *Obedite Præpositis vestris & subjacete eis; ipsi enim » pervigilant tanquam rationem reddituri pro animabus ve» stris.* Seriò consideret quisque, nullum agrum, nullum » hortum tam bene excultum, qui non subinde indigeat » expurgatione & rastro: nullam quoque tam exactè » ædificatam domum, quæ non aliquando restaurationem » requirat. Quocirca & mira providentia Spiritus S. Ec» clesiam suam regens, per sacrum Concilium Trident. » mandavit, in omni Provincia Concilium singulis trien» niis, in omni Diœcesi singulis annis cogendum. Quod » totum dubiè frustraneum, & illusorium erit, nisi adsit, ut » ante diximus, vera obedientia: quæ ubi deesse solet, & » Conciliorum celebratio, & ipsa quoque religio tandem » perire solet. »

III. Quia his postremis temporibus frequenter ipsi Exempti, præsertim Regulares, prætextu suarum exemptionum se subjicere renuebant Decretis Synodorum Provincialium, etiam in materia non exempta; aut quoad Decreta totius Provinciæ regimen concernentia; indeque Decretorum optata executio impediretur; quin & in contemptum & villipendium populi adducerentur; dum illa à Regularibus negligi aut etiam contemni videbat, Episcopis visum fuit, ad Sedem Apostolicam recurrere, ut ab ea Decretorum Synodalium approbatione & confirmatione obtentà facilior, promptior atque efficacior Decretorum haberetur executio, a que omnis subtraheretur iis obloquendi, aut ea carpendi occasio; quando ea à Sede Apostolica probata & confirmata intelligerent illi præsertim, qui privilegia sua unicè Sedi Apostolicæ accepta referre debent: & cui illa interpretandi auctoritas competit.

Et quidem plerasque Synodos Prinvinciales post Synodum Tridentinam habitas, Sedis Apostolicæ confirmationem seu approbationem postulasse, & obtinuisse, ex eorum actis liquet;

IV. Synodi Provincialis Mechliniensis, habitæ sub Cardinali Granvellano primo Mechliniensium Metropolita Decreta Sedi Epostolicæ fuisse præsentata: innuit hæc finalis Synodi clausula: » Submittens se suaq; omnia *beneplaci» to Sanctæ Sedis Apostolicæ*; quam humiliter rogat, ut eadem, » quo *meliorem* habeant *progressum, suâ auctoritate roborare* » dignetur. »

V. Nihil quidem impressa Synodi hujus exemplaria de hac Sedis Apostolicæ roboratione, aut judicio ejusdem Sedis de Synodalibus hisce Decretis habent; at in quodam libro, quem bibliothecæ Collegii Mechliniensis in Academia Lovaniensi domo dedit Claudius Verrydt Archipresbyter Rothnacensis, habetur manu ejus propria exaratum exemplar articulorum reformationis dicti Concilii Mechliniensis, quod post petitam ejusdem Concilii à Sede Apostolica confirmationem cum litteris clausis missum fuit à Deputatis ex ordine Interpretum Concilii Tridentini ad Cardinalem Granvellanum Archi-Episcopum Mechliniensem.

VI. Litteræ erant directæ ad Cardinalem Granvellanum Archiepiscopum Mechliniensem in hæc verba, » Illustrissime & Reverendissime Domine noster colen» dissime. Cum Amplissimorum Patrum sacri Concilii » Trident. Interpretum Ordo Provincialem Synodum » Mechliniensem nobis seorsim tribus inspiciendam at» que discutiendam dederit, ea cura, ut si quid in eo no» bis

»bis notatione dignum videretur, id ad Ordinem ipsum »referremus: Cumque nos injuncto nobis muneri sanè & »accuratè, quantum in nobis fuit, satisfecerimus; nonnul- »laque notaverimus quæ attentius consideranda atque eti- »am reformanda duximus: Visum nobis est pro ea, quæ »Amplitudini tuæ Illustriss. à nobis debetur observantia, ea »prius diligenter præscripta cum his ad eam litteris mittere »unàque illi rationem, qua moti sumus, explicare. Proin- »de Amplitudinem tuam Illustriss. rogamus, ut cum pri- »mùm per arduas atque immensas occupationes licuerit, »quid & ipsa sentiat, quidque nobis faciendum judicet, »planè nobis apertèque significet. Nos interim illi omnia »fausta plenè felicia cupimus, & precamur. Romæ die 25. »Maji 1571. subscriptum, Stanislaus Cardinalis Warmien- »sis: J.L. Cardinalis Ursinus. Claudius de Aqua viva. Et »superscriptum: Illustrissimo & Reverendissimo Domi- »no Cardinali Granvellano Domino nostro observandissi- »mo.»

In eodem libero eadem manu exaratæ sunt, annotationes ad plura ejusdem Synodi Decreta; de quibus in dictis litteris trium Cardinalium, quibus à Congregatione super interpretatione Concilii Trident. examen Concilii Provincialis Mechliniensis demandatum fuerat.

VII. Quid tandem à Gravellano responsum sit, nescio; id constat, Decreta illius Synodi nullam ex dictis annotationibus mutationem accepisse: sed edita esse, hodieque extare quemadmodum Romam missa fuerant; uti ex collatione Decretorum cum dictis annotationibus, quarum præcipuas hîc ex dicto MS. subjicio, poterit videri.

VIII. Titulo de Sponsalibus & Matrimonio, ad *cap.* 4. & 5. hæc erat observatio: » Non est permittendum, ut a »volentibus contrahere Matrimonium, aliquid *exigatur*: »ideo loco illorum verborum: *Decani autem* &c. appona- »tur, Prohibitio: *Decani autem & Pastores, ratione hujus exami- »nis nihil recipiant.*» Et in capite sequenti ibi: *Atque Episcopi*, ab illo verbo deleantur. & ibi; *litterarum* dicatur, *quæ gratis dentur.*

Ad *Cap.* 7. *ibid.*» Non expedit pecuniariam legi pœnam »apponere; quæ pro modo culpæ quandoque augenda, »quandoque minuenda est. Satius esset simpliciter mane- »re præceptum, delendo illud, *sub pœna.*»

IX. Titulo *De Jejuniis.* ad *Cap* 1.» Exprimantur vigi- »liæ aliorum Apostolorum præter Joannis Evangeli- »stæ, Philippi & Jacobi, juxta *Cap.* 2. *De Observat. jejun.* »nam communis sententia excludit contrariam senten- »tiam.»

X. Titulo *De Sigillis* ad *Cap.* 2. & 6. » Quoad prius con- »sulenda est Sacra Congregatio an quoad illa locum habeat »Concil. Trid. *Sess.* 21. *cap.* 1. *pro litteris*: & juxta illud sit li- »mitandum. Et ex *Cap.* 6 delendum est quod dicitur, *de ap- »plicando fabricæ & seminario*, ne contra mentem Concilii »*cap.* 10. *Sess.* 21. ex hujusmodi proventibus, indirectè »commodum aliquod proveniat, Et *Cap.* 5. ibid. delendum »est.»

XI. Titulo de *Ministris Ecclesiæ ad cap.* 7. Consulenda est »Congregatio, an sit bonum declarare absolutionem »nullam. Et consideretur *Cap.* 15. *Sess* 13. *Concilii Trid.* Eo- »dem capite, considerandum est, an melius sit omitte- »re, *saltem mortalia*, an potius dicere licet: mortalia tan- »tùm de necessitate confiteri teneantur: quia tamen peri- »culosum est discernere venialia à mortalibus, doceantur »omnes.»

XII. Titulo de *Decanis*, *ad cap.* 6. » Ante verbum *disposi- »tionem* dicatur: formam traditam à Concilio Tridentino: »& inferius post verbum *necessaria* deleantur illa: *Locum »Episcopis auctoritate ejusdem Concilii committit*, sed dica- »tur; servatis tamen quæ idem Concilium super hoc salu- »briter statuit. Nam est caput. 18. Sess. 24. quod quam »Episcopis & Provinciali Synodi det facultatem addendi »vel minuendi circa formam examinis, non tamen omnia »circa examen, eorum voluntati remittit, ut etiam omisso »examine valeat collatio; quod verba Synodi inferre vi- »dentur.»

XIII. Titulo de *Seminariis ad Cap.* 2.» Deleatur verbum, »*Seminaria*, & addatur post verbum *cura Seminario*, Con- »sulenda tamen est Congregatio, an quæcunque jam insti- »tuta Seminaria an vero destinata tantum, credat quod ad »alendos pueros Seminario sint applicanda.»

XIV. Titulo de *Unionibus ad cap.* 2.» ibi: *ad proportionem*, »deleantur verba illa, *quatuor* usque finem. Ibidem in fine »deleantur verba: *Infra dictam taxam*: & dicatur, ad propor- »tionem aliquam, prout attentis circumstantiis, judicave- »rint expedire, reduci posse.»

Ad *Cap.* 3. ibid.» Deleatur. illud, *juxta taxam præscriptum*: »& addatur: non admittantur nisi de competenti eleëmo- »syna arbitrio Ordinarii Sacerdotibus provisum fuerit. »Absonum est in lege inveniri quasi præscriptum pretium »Missæ Sacrificio.

XV. Decreta Synodi Mechliniensis sub Hovio an. 1607. habitæ, per Dionysium Chrystophori Canonicum & Scholasticum Ecclesiæ Brugensis de mandato Episcoporum Romam fuisse delata pro obtinenda confirmatione, constat ex Brevi Pauli V. super confirmatione dictæ Synodi, quod ad calcem Synodi extat. Ex quo insuper constat, eadem Decreta recognita fuisse à Cardinalibus Interpretibus Sacri Concilii Tridentini; atque *nonnullis mutatis*, auctoritate Apostolica fuisse approbata, « hortaturque atque aucto- »ritate Apostolica, quam à Dei benignitate licet immeriti »accepimus, inquit, jubemus, ut ejus Synodi Decreta om- »ni, quæ ad Sacrorum Canonum præscriptum omnes istius »Provinciæ Episcopos, omnesque eorum Diœcesanos ob- »stringunt, ab omnibus quàm diligentissime ac inviolatè »serventur.«

XVI. Quæ sint *mutata* illa, de quibus in Brevi Apostolico, hactenus mihi sciri non licuit: sicuti nec quæ fuerint *protestationes*, quas Cardinalis Pamphilius in suis secundis litteris ad Archiepiscopum Mechliniensem, in Synodo habitas, ac in ipsa Synodi calce descriptas, atque in ipsa Congregatione perlectas, expensas, ac ponderatas fuisse, asserit.

XVII. Synodi quoque Provinciales sub idem tempus in Regno Galliæ habitæ, Decreta suæ Sedi Apostolicæ submiserunt; eaque à S. Congregatione examinata, & in nonnullis plerumque emendata seu mutata receperunt; uti ex actis illarum videre licet.

XVIII. Testatur quoque Fagnanus, « Concilia Provin- »cialia Mediolanensia approbari consuevisse à Summo »Pontifice per litteras in forma *Brevis*: cum tamen alia Pro- »vincialia Concilia non confirmentur, sed tantummodo »recognoscantur & emendentur à S. Congregatione Con- »cilii, ad præscriptum Sixti V. super institutione ejusdem »Congregationis.« *Ad Cap.* FIRMITER & *De summa Trinitate num.* 48.

CAPUT IV.

Quæ Principum circa Synodos Episcopales auctoritas.

1 *Synodi interdum per Principes convocatæ sunt.*
2 *Probatur ex actis Synodorum.*
3 *Synodi olim vix sine licentia Principis fiebant.*
4 *Hodie ægrè permitteretur Synodus congregari sine Principis licentia.*
5 *Nulla hic penè Synodus, in cujus indictione mentio licentiæ Principis non occurrat.*
6 *Ex Synodo Turonensi probatur necessitas hujus licentiæ.*
7 *Synodus Remensis de licentia Regis indicta.*
8 *Cameracensis prima similiter meminit obtentæ licentiæ.*
9 *Archiepiscopus Mechliniensis in indictione suæ Synodi mentionem quoque illius fecit.*
10 *Quare Principum licentia requiratur?*
11 *Principes non attribuunt sibi auctoritatem decidendi in Synodis.*
12 *Pro faciliore executione aderat interdum Minister Regius.*
13 *Difficilis est Decretorum Synodalium sine Regia auctoritate executio; ac ideo petitur confirmatio Regia.*
14 *Id olim solitum fuisse probatur.*
15 *Synodus Cameracensis II. non fuit publicata, nisi obtenta confirmatione Regia.*
16 *Nec Synodus Mechliniensis sub Hovio.*
17 *Corollarium ex hactenus dictis.*

I. Synodos jam pridem nonnunquam jussione Regum ac Principum convocatas fuisse: ipsa Acta Synodalia atque temporum historiæ dubitare non sinunt.

II. Patres Concilii Aurelianensis I. anno 511. scribunt Choldovæo Regi in hæc verba; « Domino suo Catholicæ »Ecclesiæ filio Clotovecho gloriosissimo Regi, omnes Sa- »cerdotes, quos ad *Concilium* venire *jussistis*. Quia tanta ad »Religionis Catholicæ cultum gloriosæ fidei cura Vos exci- »tat, ut Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus ne- »cessariis tractaturos *in unum colligi jusseritis* secundùm vo- »luntatis vestræ consultationem, & titulos, quos dedistis, »ea quæ nobis visum est definitione respondimus, ita ut si »ea quæ nos statuimus etiam vestro rectà esse judicio com- »probantur, tanti *consensus Regis* ac Domini majori aucto- »ritate servandam tantorum firmet sententiam Sacerdo- »tum.«

Et in præfatione ejusdem Concilii legitur: « Cum Aucto- »re Deo ex *vocatione* gloriosissimi Regis Clothovechi, in Au- »relianensi urbe *fuisset Concilium congregatum* summorum An- »tistitum, « &c.

Rursus

Rursus in præfatione Synodi Aurelianensis II. anno 533. Patres dicunt: „ Cum ex *præceptione gloriosissimorum Regum* „in Aurelianensem urbem. de observatione legis Catholi- „cæ tractaturi, Deo auxiliante *convenissemus* „ &c.

Præfatio quoque Synodi Aurelianensis V. anno 549. Childebertum Regem Synodum congregasse testatur: „Ad „Divinam gratiam referendum est, quando vota Principum „concordant animis Sacerdotum, ut dum fit Pontificale „Concilium, normam vivendi teneat recapitulatio antiqua „Canonum, vel ut locus tempusque est, in quibuscunque „titulis veteribus adhærens nova constitutio sanctionum. „Igitur cum *clementissimus Princeps* triumphorum titulis „invictissimus *Dominus Childebertus Rex* pro amore sacræ „fidei & statu Religionis in Aurelianensi urbe *congregasset* „in unum Domini Sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audi- „re quod sacrum est &c. „

Infinita penè sunt hanc in rem veterum Synodorum testimonia quæ evincunt Regum ac Principum auctoritate & præcepto Synodos congregatas fuisse.

III. Quin si Synodorum atque præteritorum temporum monumenta evolvamus reperiemus, vix sine licentia Regum ac Principum Episcopos & Prælates in unum Synodaliter convenisse.

„ Poscendum (inquiebant Patres Concilii Tullensis „apud Saponarias anno 859,) à Christianissimis & Piissimis „Principibus nostris, ut *Concilia Episcoporum juxta anti* „*quam Ecclesiæ observantiam*, & studium Catholicorum „Principum, tam Patrum suorum, quam etiam eorum qui „ante illos exstiterunt, *nullatenus omittentur*: Sed per singu- „las quasque Provincias saltem semel per annos singulos „cum *eorum favore & pia exoratione celebrentur*, In eorum quo- „que Palatiis saltem semel intra biennium generalis Epis- „coporum Conventus agatur. „

Hic non obscurè Synodi illius Patres innuunt, celebrationem Conciliorum ægre seperari posse, ni Principum auctoritas, aut saltem licentia accedat.

IV. Quinimo sicuti in Italia teste Cardinale De Luca Disc. 30. ad Concilium Tridentinum prohibita fuit convocatio Synodi Provincialis inconsulta Sacra Congregatione, ita quoque hisce in Provinciis ægre permitteretur Synodorum Congregatio sine prævia Regis licentia.

V. Hinc nullam penè in hisce Provinciis convocatam Synodum videmus, nisi ut in ipsis litteris convocationis Principis aut Regis licentiæ aut assensus mentio fiat.

VI. Patres Synodi Turonensis anno 1583. in procemio Synodi ita loquuntur: „ Imprimis Deo optimo hæc Syno- „dus gratias referendas censuit, prout refert, quod divini „ejus Spiritus afflatu Christianissimus Rex noster, Ecclesiæ „Dei statum ac ordinem modis omnibus roborare dispo- „nens Conciliorum provincialium in universo Galliæ reg- „no celebrationem gratam non solum habuerit, sed eam „etiam indici procuraverit. „

VII. In litteris indictionis Consilii Remensis an. 1583. hæc leguntur. „ Nos igitur divino favore freti, Sanctorum „Patrum exemplo adducti, grassantibus Ecclesiarum nostra- „rum morbis pro virili mederi cupientes, hæc etiam acce- „dente Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate, nec non Chri- „stianissimi Regis nostri Henrici *consensu* simul & hortatu, „Concilium provinciale in Ecclesia nostra Remensi, Domi- „nica 1. post Festum Epiphaniæ celebrare decrevimus & „statuimus. „

VIII. Et Maximilianus à Bergis Archiepiscopus Cameracensis indicendo Synodum suam provincialem an. 1565. se ad hanc indictionem potissimùm animatum fuisse dicit, quòd intelligeret Regem celebrationem Synodi probare. Postquam enim multis exposuisset miserum Ecclesiæ Belgicæ statum, atque periculum quod Belgio immineret, nisi remedium oportunum adhiberetur, subjicit: „ Quare cum „sæpiùs inter nos de periculo, quod maximum Ecclesiis im- „pendit, depellendo quæreremus: hæc una, in cæteris, sa- „cra nobis anchora visa est, si maturè Concilium provinciæ „Cameracensis haberetur, in quo cùm de restauranda disci- „plina, tum verò de doctrina Christiana conservanda inter „Patres ageretur. Huic autem indictioni addidit animum „invictissimi atque Religiosissimi *Principis Philippi Regis* Ca- „tholici omnium optimi & maximi *Pietas* (in cujus diti- „ones tota penè nostra provincia patet) qui cùm id sibi *ve-* „*hementer placere* ac *probari* pro suo erga rem Christianam „studio *declarasset*; tum nihil potiùs habuimus, quàm ut „diem indiceremus ejus ineundi Concilii. „

IX. Matthias Hovius Archiepiscopus Mechliniensis suam convocans Synodum anno septimo currentis sæculi, non omisit quoque in ipsis convocationis litteris significare, ipsam Synodi indictionem & quoad tempus & locum principi placere. „ Synodi provincialis convocatio- „nem existimavimus, inquit, non diutius differendam; „sed eam proxima hac æstate, Deo opitulante, celebran- „dam, *Idque prout etiam Serenissimæ suæ Celsitudini visum* „*est*, in civitate Mechliniensi, Ecclesiaque nostra Metropo- „litana. „

X. Ex his cognoscitur, convocationem atque indictionem Synodorum provincialium semper mansisse penes Metropolitanos, sed tamen hanc convocationem nequaquam fieri solitam esse, nî Principis, in cujus Ditione Synodus convocanda est, consensus accedat: tum quia principis interest scire qui conventus, præcipuè tam illustres & numerosi in suis Ditionibus cogantur: tum etiam quòd Metropolitanorum auctoritas ordinariè esset insufficiens ut omnes qui ad Synodum accedere tenentur, in unum convenire cogeret, nisi Regia aut Principalis auctoritas accederet.

XI. Adhæc tametsi videamus frequenter Reges & Principes, tanquam Sacrorum Canonum executores, & disciplinæ Ecclesiasticæ defensores ac protectores, Episcopos ad Synodum celebrandam convocasse; atque eorum auctoritate se convenisse Episcopi frequenter professi fuerint, omnis tamen decernendi atque statuendi auctoritas penès Metropolitanum atque Episcopos inviolata remansit; uti ex suprà allatis Synodorum præfationibus (quibus probatum fuit Regia auctoritate Synodos nonnunquam convocatas fuisse) patet.

XII. Aderat quidem nonnunquam in ipsa Synodo Minister Regius, sed nequaquam ut decideret, sed ut sua auctoritate Synodum tueretur, turbantes coërceret, atque inobedientes ac rebelles in ordinem redigeret, uti rectè notat Archiepiscopus Turonensis anno 1583. in Epistola ad Henricum III. Regem Galliarum, in qua imprimis advertit, „quod ad Concilia Episcoporum olim etiam Imperatores, „Reges, Principes, pro sua Episcoporum virtute, fiducia ac „fide, non solum Clericorum, sed etiam Laicorum, poten- „tium, divitum, judicumque graviores causas referrent ju- „dicandas. „ Deinde adjungit: Quin etiam ut ne quid ex Regia decerperetur auctoritate & dignitate, „ aderat, ibi „Regius procurator (quem appellant *executorem*) qui in „exequendis contra sæculares Ecclesiæ Decretis operam „navaret strenuam & efficacem. „

XIII. Et sine quàm difficilis, imò & inefficax sit futura Synodalium Statutorum executio, nisi executioni suffragetur & accedat Regis vel principis auctoritas, semper per experientiam plus quàm notorium fuit.

Hinc etiam jam pridem observatum; ut quæ in Synodo Episcopi statuerant & decreverant: Principi præsentarentur, ejusque auctoritate & approbatione confirmari atque roborari peterentur.

XIV. Archiepiscopum Turonensem in citata Epistola ad Henricum III. Galliarum Regem pro confirmatione Decretorum Synodalium suo & Coëpiscoporum suorum nomine supplicantem audiamus: „ Offerimus tibi libellum „exemplo Patrum Concilii Cabilonensis secundi, (anno „813.) qui Imperatori Carolo Magno sua Decreta duxe- „runt offerenda, ut sacratissimo ipsius judicio, quæ ab ip- „sis recte erant sancita, *confirmarentur*: & sic ubi for- „san esset omissum quidpiam, ejus prudentia supplere- „tur. Quod quidem & ita fecisse Concilii Turonensis ter- „tii) anno 813.) Patres, ex ipsius fine haud dubiè colligi- „tur. Neque enim dum offerimus, ignoramus, quantum Ec- „clesiæ Ministris tribuas, quam religiosus sis in tractandis „Ecclesiæ Decretis, quam diligenter in mentem tuam in- „trospicias & percuncteris teipsum, antequam de mini- „strorum Dei statutis aliquid existimes immutandum. Gra- „to igitur animo accipe, optime Princeps, tuorum humi- „lium Oratorum Canones, *eosque observari* per totam Pro- „vinciam *jubeto*. „ Habetur tom. 15. Conciliorum general. *col.* 1064.

XV. Patrum ergo exemplo excitati, & executionis difficultatem prævidentes Episcopi Belgii, suarum respectivè Synodorum Decreta principibus obtulerunt, nec earum obtenta approbatione promulgare voluerunt.

Et quidem Ludovicus De Berlaymont Archiepiscopus Cameracensis, cùm Synodum suam Provincialem celebrasset & conclusisset 23. Octobris anno 1586. ejusdemque publicationem in diem 25. Septembris anni sequentis distulisset, rationem hujus dilationis in litteris publicationis his verbis expressit. „ Ea (Decreta Synodalia) ne in lucem „venirent citiùs ex eo accidit, quòd pro feliciore eorun- „dem executione Regiam Majestatem Catholicam multis „de causis implorandam duximus; quæ dum maturo Se- „natorum suorum consilio modum expendit, quò minore „negotio & majore cum fructu per totam Provinciam hæc „executio decernatur, supervenientibus interim undequa- „que gravissimis aliis rei bellicæ negotiis tempus elapsum „est, sed ut speramus non sine fructu. Cum enim dicta „sua Majestas pro sua in Deum pietate, in Catholicam re- „ligionem zelo, Ecclesiasticum statum studio, publico „edicto ea, pro quibus maximè Regia ipsius auctoritas „necessaria visa fuerat, à vobis omnibus juxta mentem Pa- „trum dicti Concilii inviolabiliter observari caverit; con-

„fidimus Deo bene juvante futurum, ut, dum concordes „inter se, in vos autem communemque vestram salutem „propensissimas intelligetis superiorum vestrorum tam „spiritualium quàm temporalium voluntates, conjunctis „etiam animis in hoc unum incumbatis, ut piissimis eorum „desideriis & conceptæ de vobis exspeationi modis omni-„bus respondeatis. "

Manifestum ergo est, quòd publicationem Decretorum Synodalium sine prævio Principis consensu haud convenire judicaverit Metropolita Cameracensis; atque spem optatæ executionis magna ex parte, in Edicto Regio super executione ipsius Synodi, collocaverit.

XVI. Similiter Matthias Hovius concludens Synodum suam Provincialem 20. Julii anno 1607. de his Patres monuit, quòd de *plerisque rebus* in Synodo actis, *sint consulendæ Serenissimæ Celsitudines, quarum protectione*, ait, *speramus faciliorem executionem.*

Posthæc ipsa Decreta Synodalia, tam ipsius Archiepiscopi, quàm Episcoporum Comprovincialium nomine, Serenissimis Celsitudinibus Alberto & Isabellæ oblata fuerunt; atque ab his transmissa ad Concilium privatum Regium & Senatum Brabantiæ examinanda; quo examine facto, edictum Principum super ejusdem Synodi executione constans 30. articulis ultima Augusti an. 1608. prodiit. Quod edictum, uti & Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem (de quo suprà) hodie hic in Belgio pro lege servantur; uti suprà titulo V. de Æditui s Ecclesiarum notavimus; & in decursu hujus operis sæpiùs adhuc notandum erit.

XVII. Quòd ergo Episcopi agnoverint, quòd auctoritas etiam Regia in executione Decretorum Synodalium concurrere debeat; atque sine hac auctoritate vix eorum sperandam esse optatam executionem sat manifestum: illud optandum, ut Ministri Regii, quos Ecclesia Canonum suorum vindices & protectores agnoscit, etiam allaborarent, ut juxta toties iteratas Conciliorum, ac signanter novissimi Oecumenici Concilii Tridentini sacrosanctas Sanctiones, frequentior esset Synodorum celebratio; quarum intermissioni magna ex parte disciplinæ Ecclesiasticæ collapsio, & abusuum vitiorumque multiplicatio adscribenda.

TITULUS XXI.

De Legatis & Nuntiis Apostolicis.

CAPUT I.

De variis Legatorum speciebus.

1 *Tria Legatorum genera.*
2 *Quid Legati à latere?*
3 *Quid Legati* Missi?
4 *Legati* Missi *interdum mittuntur cum potestate Legati à latere.*
5 *Quid Legati* nati?
6 *Variæ Legatorum species ex illis, quæ olim gesta, originem sumpserunt.*
7 *Frequentes olim fuère Legationes Pontificiæ ad Imperatores pro particularibus negotiis Ecclesiæ.*
8 *Huic Legatorum generi correspondent hodierni Legati à latere.*
9 *Jam pridem fuère* Legati *Pontificum, qui in Comitatu Principum moras traherent pro quibuscunque negotiis emergentibus.*
10 *Ex simili delegatione originem sumpsit consuetudo mittendi* Responsales: *& quod horum officium?*
11 *Hi dicti fuère* Apocrisarii; *quorum frequens apud Veteres memoria.*
12 *Ex his originem habuère Legati* Missi.
13 *Hi subinde vocantur* Nuntii, *interdum* Internuntii.
14 *Olim Pontifices* Legatos *suos constituebant illustrium Ecclesiarum Episcopos.*
15 *Hinc profluxère Legati* nati.

I. INnocentius IV. in *Cap. 1. De Officio Legati in VI.* statuit, " ut Ecclesiæ Romanæ Legati, quantumcun-„que plenam legationem obtineant, sive *à nobis* „*missi* fuerint, sive suarum *prætextu Ecclesiarum Le-*„*gationis* sibi vindicent dignitatem: ex ipsius Legationis „munere conferendi beneficia nullam habeant potesta-„tem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. „Quod in *fratribus* nostris *Legatione* fungentibus nolumus „observari: quia sicut honoris prærogativâ lætantur, sic „eos auctoritate fungi volumus ampliori. "

Ex hac Pontificis decisione notârunt Canonistæ post glossam ad citatum Capitulum, tria esse Legatorum genera; nimirum Legatos *à latere*, Legatos *Missos* & Legatos *Natos*.

II. Legati *à latere*, vocantur Legati *Cardinales*: " & hoc „ideo, ait Glossa, quia assumuntur *de latere* Papæ. Nam sicut „Imperator & Patricii sive Consiliarii faciunt unum cor-„pus, cujus Imperator est caput, & Consiliarii, qui sibi as-„sistunt in secretis, dicuntur esse membra, ita similiter Pa-„pa & Cardinales faciunt unum corpus, cujus Papa est ca-„put, & Cardinales sunt membra. Ideo quando aliquis as-„sumitur de Cardinalibus, ut mittatur Legatus, dicitur „sumptus *de latere*; & appellatur *Legatus de latere*.

III. Legati *Missi* sunt, qui mittuntur ad aliquam Provinciam, sed non sunt *Cardinales*: & hujus generis esse solent hodierni *Nuntii* & *Internuntii*, apud Reges & Principes tanquam Legati Pontificis residentes.

IV. Notandum tamen, quòd Legatus non Cardinalis, qui *Nuntius* dici consuevit, mittatur interdum adjecta in ejus Facultatibus hac clausula, *cum potestate Legati à latere*, quæ de stylo Curiæ Romanæ consuevit adjici mandatis Legatorum, qui fimbriam vestimenti Papæ tetigerunt, seu qui ab eo vivæ vocis oraculo mandatum acceperunt; uti post alios monet Barbosa *Lib. 1. Juris Eccles. cap. 5.*

V. Legati *nati* vocantur, qui dignitati suæ Ecclesiasticæ officium & munus Legati Apostolici annexum habent. Qui ideo *nati* dicuntur, quia per ipsam dignitatis adeptionem, sine nova ulla Sedis Apostolicæ vel Pontificis commissione Legati Apostolici constituuntur, sive *nascuntur*.

VI. Tametsi hæc Legatorum Sedis Apostolicæ distinctio, præcipuè sub his *nominibus*, & cum ea distinctione, quæ juxta modernum Jus Canonicum inter ipsos intercedit, veteribus cognita non fuerit, nihilominus variæ reperiuntur jam pridem Legatorum à Romanis Pontificibus ad Reges & Principes destinatæ Legationes, variique missi Legati, qui si attentè considerentur, videbitur hac tres Legatorum species ex usitato jam olim vario *delegandi* modo sensim profluxisse.

VII. Præter Legatos enim, quos Pontifices Romani ad Concilia Oecumenica jam olim mittere consueverant, & quorum in Conciliorum Actis frequens mentio occurrit, non erant infrequentes eorundem Legationes ad Imperatores Christianos pro negotiis Ecclesiæ procurandis.

Hujus generis Legatos ad Constantium Liberius destinavit, ut Concilium Aquilejæ cogendum impetraret, ubi de novo adversus S. Athanasium objecto crimine Majestatis, & de veræ fidei restitutione tractari posset. Missi fuère ad Constantium Vincentius Capuensis Episcopus, cum Marcello æquè ex Campania Episcopo: qui Arelatem accedentes, Athanasii damnationi minis Constantii inflexi subscripserunt, uti patet ex fragmento Epistolæ Liberii ad Osium Cordubensem Episcopum, & pluribus narrat Baronius ad *annum* 353. Quare fidem Nicænam in causa Athanasii valde periclitari cernens, secunda legatione Constantium adivit, misso Lucifero Calaritano Episcopo, Pancratio Presbytero, & Hilario Diacono, ut Concilium impetraret: " Ad exorandam igitur mansuetudinem tuam (inquit „in litteris ad Constantium) ut benevolo animo allegatio-„nes nostras audire digneris, fratrem & Coëpiscopum meū „sanctum virum Luciferum cum Pancratio Compresbyte-„ro meo & Hilario Diacono placuit proficisci: quos credi-„mus de Clementia tua *ad pacem* omnium *Ecclesiarum* Catho-„licarum *non difficulter posse Concilium* impetrare. Dei omni-„potentis clementia te nobis custodiat. "

Eusebium Vercellensem in Gallia Episcopum litteris quoque suis hortatus est Liberius, ut se Legatis suis adjungeret. " Quia scio, inquit, sanctum fidei tuæ calorem cum „ejus (Luciferi Calaritani) animo concordare. "

VIII. Huic Legatorum generi quidni respondeant extraordinarii illi moderni Sedis Apostolicæ Legati, qui juxta „modernam praxim (ait Cardinalis de Luca) nonnisi „consti-

„constituti in dignitate *Cardinalitia* deputari solent, & qui „*de latere* dicuntur, apud Reges & Principes *pro bellis* com„ponendis, vel *pro fœdere* adversus infideles vel hæreticos, „similibusque *gravioribus* negotiis.“ In relat. Roman. Curiæ *Disc.* 4. *num.* 11.

IX. Aliæ itidem fuere jam pridem Romanorum Pontificum Legationes, quæ longiores moras in Comitatu sive Curia aut Urbe Regia trahebant; quæque non alicui negotio specialiter adstrictæ, ad quascunque causarum emergentium figuras porrigebantur.

Istius legationis exemplum videre est in persona Juliani Coënsis Episcopi; cui mox post solutam Chalcedonensem Synodum S. Leo hanc specialiter curam commendavit, ut prospiceret solerter, ne hæresis Nestoriana vel Eutychiana invalesceret; quæ suggerenda Principibus forent vice Pontificis insinuaret; de rebus ambiguis Pontificem consuleret, eumque de statu Ecclesiarum Orientis creberrimis relationibus admoneret. „Studeat ergo „Dilectio tua (inquit *Epist.* 86. ad Julianum) piam & „necessariam curam solicitudini Apostolicæ Sedis impen„dere, quæ tibi apud te nutrito, Catholicam contra „Nestorianos & Eutychianos hæreticos actionem ma„terno jure commendat, ut Divino fultus auxilio spe„culari de Constantinopolitanæ urbis opportunitate non „desinas: ne prædictorum dogmatum impius usquam „turbo consurgat.“

X. Ex hac delegatione, ait Petrus De Marca *libr.* 5. *c.* 16. *De Concord. Sac. & Imp.* „Occasio profecta est mittendo„rum ad Urbem Regiam *Responsalium* Apostolicæ Sedis; „præcipue post Justiniani tempora, qui fœlicibus armis „triumpho de Gothis acto, Italiam imperio consolidavit. „Tunc enim erant assidui in Comitatu Diaconi *Responsales*, „qui & *causas proprias Ecclesiæ Romanæ* apud *Principem* pro„sequebantur, & pro *negotiis fidei* & *disciplinæ excubabant*; „simulque veluti fidei publicæ obsides in Comitatu de„gebant, obsequii Principibus debiti fidei jussionem præ„stantes.“

XI. Legati dicti sunt *Responsales*, sive *Apocrisarii* ab illius temporis Scriptoribus, quod responsa seu mandata exequerentur eorum, à quibus missi erant.

Ita Agapetus Papa apud Imperatorem, Apocrisarium Ecclesiæ suæ Pelagium Diaconum suum constituit, uti refert Liberatus in Breviario c. 22. Et Gregorium M. dum adhuc esset Diaconus, nomine Pelagii II. Apocrisarii seu Legati munere apud Imperatorem functum fuisse testatur ipsemet *lib.* 3. *Dial. c.* 23. his verbis: „Tempore quo exhi„bendis *responsis* ad Principem ipse transmissus sum.“ Et *Apocrisariorum* meminit Justinianus in *Novella* 6. *cap.* 2 vetans, ne Episcopi ad Comitatum accedant, sed negotia sua ibidem per *Apocrisarios* agant.

XII. Huic Legatorum seu Apocrisariorum generi respondent hodierni Sedis Apostolicæ Legati, quos Canonistæ *Legatos Missos* vocant, vulgo verò *Nuntii* & *Internuntii* dicuntur.

XIII. Qui enim nomine Pontificis assistunt apud Imperatorem ac Reges, aliosque supremos Principes, hodie *Nuntii* Apostolici dicuntur. „In iis verò Regnis & Principati„bus, in quibus ipse Princeps non residet, sed ejus Vicarius „vel alter supremus Magistratus, Papa deputat (inquit „Card. De Luca) Officiales sub nomine Collectorum, *In„ternuntiorum* seu Residentium, qui quandam *Nuntiorum* „imaginem habent, iisque Facultates majores vel minores „communicari solent juxta diversos stylos.“

XIV. Denique Pontifices Romani intelligentes, quanti momenti esset ad firmandam auctoritatem suam apud gentes gratia & favor Episcoporum principalium & illustrissimarum Ecclesiarum, quibus ob prærogativam urbium præsto quoque erat Principum favor, illos dignitate Vicariorum Sedis Apostolicæ jam pridem honorarunt.

Et ita Patroclo Arelatensi Episcopo propter summam Urbis celebritatem, quam *Gallicam Romam* vocat Ausonius, vices suas commisit Zosimus Papa; Hilarius rursus Leontio; Gelasius I. Æonio; Symmachus Cæsario Arelatensi; Virgilius Auxomio.

XV. Unde cum per plurium seriem Pontificum Arelatensibus Episcopis continuata fuisset legatio Pontificia per plures annos, generali tandem concessione Pontificum jus *perpetuæ* legationis *ipsi Sedi & Ecclesiæ Arelatensi* fuit tributum & assignatum. Quam in rem notandæ sunt Epistolæ S. Gregorii *lib.* 4. *Epist* 50 52. & 54. Item ejusdem responsum 9. ad Augustinum Anglorum Episcopum, relatum à Gratiano 25. *q.* 2. *Can.* 3.

Similia legationis privilegia à Pontificibus illustrioribus Ecclesiis concessa tum antiqua, tum recentiora Ecclesiastica monumenta plura suppeditant: quemadmodum videre est apud Interpretes ad titulum Decretalium *De officio Legati*: dicunturque, qui hujusmodi legationis privilegio sunt insigniti *Legati nati*: eo quòd statim, ut Ecclesiis suis præficiuntur & Præsules creantur: id muneris & officii Legati Apostolici nanciscantur; uti superiùs notatum est.

CAPUT II.

De Auctoritate & Dignitate Legatorum.

1 *Legati in Comitatu Principis pro custodia fidei & disciplinæ observantia excubabant.*
2 *Episcopo Thessalonicensi à tempore Damasi Papæ Legatio Sedis Apostolicæ facta fuit.*
3 *Custodia Regularum seu Canonum per omnes Ecclesias Legationi suæ subjectas ipsi incumbebat.*
4 *Curam omnium illarum Ecclesiarum habere debebat; & ordinationi Clericorum intendere.*
5 *Ipso inconsulto Episcopi ordinari non poterant; Metropolitanos ipse ordinare debebat.*
6 *Habebat jus convocandi Synodum.*
7 *Majores causæ Pontifici reservantur.*
8 *Ob non reservatas majores causas Sedi Apostolicæ redarguitur Legatus.*
9 *Metropolitanis sua jura servantur.*
10 *Quomodo in habendis Conciliis se gerere debeat?*
11 *De servanda moderatione in evocandis Episcopis ad Concilia.*
12 *Corollarium ex præcedentibus.*
13 *Major primis septem sæculis fuit auctoritas Legatorum, quos hodie dicimus* Natos; *quàm* Missorum
14 *Cur sequentibus sæculis illorum diminuta, horum aucta.*
15 *Alexander II. necessitatem mittendorum Legatorum desumit ex cura omnium Ecclesiarum Pontifici incumbente.*
16 *Eandem multùm urget & magnificis verbis expressit Innocentius III.*
17 *Hoc posito fundamento omnia penè negotia ad Legatos Missos devoluta sunt.*
18 *Legati reputantur* Ordinarii, *& eorum potestas* ordinaria.
19 *Statuta eorum morte non extinguuntur.*
20 *Poterant de causis in prima instantia cognoscere.*
21 *Legatorum officium morte Pontificis non expirat.*
22 *Legatis etiam* procurationes *seu necessarii sumptus tandem subministrari debuerunt.*
23 *Excessus Legatorum in harum exactione; & quæ adhibita moderatio?*
24 *Legati reputati fuerunt tanquam* Proconsules *Romani.*
25 *Ad horum exemplum insigniis Legationis utebantur etiam extra loca suæ legationis.*
26 *Nequidem Patriarcha præsente Legato potest juberi sibi præferri* crucem; *nec Episcopus actum jurisdictionis ordinariæ exercere.*
27 *Præsente Legato* à latere *aliorum Legatorum auctoritas cessat.*
28 *Legati* à latere *jurisdictionem saltem* voluntariam *extra fines suæ Legationis exercent.*
29 *Potest Legatus* à latere *conferre Beneficia Jurispatronatûs Ecclesiastici.*
30 *Aliqua semper Pontifici sunt reservata.*
31 *Ex his plura vel pauciora pro arbitrio Pontificum Legatis committuntur.*
32 *Non parùm obscurum determinare ex Jure, quæ Legatis competant: & quare?*
33 *Prudenter Pontifices in instructionibus, quas Legatis concedunt, exprimunt ea, quæ eorum curæ concredunt.*

I. Sanctus Leo scribens ad Pulcheriam Augustam, Juliani Coënsis Episcopi atque sui ad Urbem Regiam Legati munus eleganter expressit his verbis: „Cùm „in *causa fidei*, cui gloria vestra famulatur, *vicem* „ipsi meam aliquatenus *delegaverim*, ut ab ea, quæ vobis de„betur, observantia non recedens, pietati me vestræ præ„sentare non desinat: exequens in *custodia fidei*, & in „*Ecclesiasticis disciplinis*, per omnia solicitudinem meam, „& *opportunis suggestionibus*, quod *universali* Ecclesiæ pro„sit, *insinuans*: ut in ipso, nec Catholicis vestrum præ„sidium, quibus volumus subveniri, nec meum vobis „desit obsequium.“ *Epist.* 85. *cap.* 2. editionis Quenellii.

II. Quanta autem esset eo tempore eorum auctoritas, quos hodie Legatos *natos* dicimus, facilè possumus cognoscere ex litteris S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum.

Pro quo notandum Episcopo Thessalonicensi jam à temporibus Damasi Papæ vices Sedis Apostolicæ fuisse per Illyricum delegatas; uti fat manifestum est ex epistola Innocentii I. qui non ita multò post Damasum in Cathedra Petri sedit. Hic enim ad Anysium Thessalonicensem Episcopum scribens ait, se ipsi eandem potestatem committere, quam

quam à Damaso, Siritio, & Anastasio antè acceperat. »Cui »etiam (id est Anysio) tanti ac tales viri prædecessores mei »Episcopi, id est, sanctæ memoriæ, *Damasus*, Siricius, at»que suprà memoratus vir (id est Anastasius) ita detulerunt »ut omnia quæ in illis partibus gererentur, Sanctitati tuæ, »quæ plena justitiæ est, traderent cognoscenda.

Et in epistola ad Ruffum Thessalonicensem similiter Episcopum Anysii successorem, qua ei vices suas per Illyricum delegat; *non primitus* hæc ita statuentes, sed *Prædecessores nostros Apostolicos* imitati, qui beatissimis Acholio & »& Anysio injungi pro eorum meritis ista voluerunt.» Habentur hæ litteræ Innocentii in actis Synodi Romanæ sub Bonifacio II. anno 521. tom. 4 Conc. *col.* 1701.

Successores Innocentii prædecessorum vestigia prementes, vices suas Episcopo Thessalonicensi demandare perrexerunt, quemadmodum fusè deducit Stephanus Baluzius in appendice ad librum V. Petri de Marca *De concordia Sacerdotii & Imperii c.* 34. *&* 35.

III. Quæ autem fuerit Episcopi illius in qualitate Vicarii seu Legati Sedis Apostolicæ per Illyricum auctoritas tempore S. Leonis, ex ejus litteris facilè cognosci potest.

Anastasius Thessalonicensis Episcopus à Sixto II. prædecessore Leonis Vicariatu Sedis Apostolicæ fuerat ornatus, eumq; per multos annos gesserat; atq; eundem sibi à Leone Sixti successore continuari petiit, quòd Leo concessit, ad illum scribens in hæc verba: » Postquam itaq; pe»titio tuæ dilectionis innotuit per filium nostrum Nico»laum Presbyterum, ut *tibi* quoque *à nobis*, sicut *decessori»bus tuis, per Illyricum* cum nostra vice propter *custodiam »Regularum auctoritas* præstaretur, præbentes assensum, »nostra adhortatione compellimus, ut nulla dissimulatio, »negligentia nulla proveniat circa Ecclesiarum regimen »per Illyricum positarum *quas* dilectioni tuæ *vice nostra com»mittimus*, beatæ recordationis Siricii exemplum secuti, »qui sanctæ memoriæ Anysio prædecessori tuo bene de »Apostolica Sede tunc merito, & rebus post sequentibus »approbato, certa tum primùm ratione commisit: ut per »illam Provinciam positis quas ad disciplinam teneri vo»luit, Ecclesiis subveniret. Et infra: Imitatorem te tam »prædecessoris tui, quàm decessoris, qui pari modo »huc & meruisse & egisse cognoscitur, esse volumus: ut »de profectu Ecclesiarum, quas tibi vice nostra committi»mus, gaudeamus» *Epist.* 4 edit. Quenellii.

IV. Post narrationem illam, exhortationem subjicit: »Credita itaq; tibi, Frater carissime, *gubernacula* pervigil »tene, & mentis tuæ oculos, per omnia, quæ curæ tuæ vi»deas injuncta, circumfer, in mercedem tuam profutura »custodiens, & his qui disciplinam Canonum labefacta»re nituntur obsistens, Divinæ legis sanctio veneranda, »& Canonum specialius decreta serventur. Per commis»sas tibi Provincias tales Domino Sacerdotes, quibus sola »vitæ & Clericalis Ordinis suffragentur merita consecren»tur. Nihil gratiæ personali, nihil ambitioni, nihil redem»ptis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentiùs, »& per *longum vitæ tramitem* disciplinis Ecclesiasticis, qui »ordinandi fuerint, imbuantur. Si tamen illis omnia »quæ à SS. Patribus sunt constituta, conveniant, & quæ »Beatum Apostolum Paulum de talibus legimus præcepis»se, custodierint: ut unius uxoris vir sit, & hanc virginem, »ut auctoritas divinæ legis cavet, acceperit.»

V. Docet deinde bigamum verè esse, qui nondum Christianus habuerit uxorem, & eâ mortuâ aliam duxit in uxorem. Post hæc pergit in dandis mandatis: » Nullus *te inconsulto*, per illas Ecclesias *ordinetur Antistes*; ita enim fiet, ut »sint de eligendis matura judicia, tum tuæ dilectionis ex»aminatio formidetur. Quisquis verò à Metropolitanis »Episcopus contra nostram præceptionem præter tuam »notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui »esse noverit firmitatem, eosq; usurpationis suæ rationem, »qui hoc præsumpserint, reddituros. Singulis autem Me»tropolitanis, sicut potestas ista committitur, ut in suis »Provinciis jus habeant ordinandi; ita eos Metropolitanos »à te volumus ordinari, maturo tamen & decocto judicio. »Quamvis enim omnes Antistites probatos & Deo placi»tos deceat consecrari, hos tamen præcellere volumus, »quos præfuturos his, qui ad se pertinent, Consacerdoti»bus, noverimus. Quod dilectionem tuam solicitiùs agere »præmonemus & cautiùs, ut illud Apostolicum custodire, »quod scriptum est, approberis: *Manus cito nemini impo»sueris.* »

Duo hîc Vicario sui tribuit Leo. Primum ut nullus Episcopus à suo ordinetur Metropolitano, nisi cum notitia ipsius Vicarii. Secundum, quod Metropolitani non modò consulto prius Vicario Apostolico, sed ab ipso Vicario per omnes Illyrici provincias ordinentur.

VI. Ulterius in dandis mandatis prosequitur: » Ad Synodum *quisquis Fratrum* fuerit *evocatus occurrat*, nec San»ctæ Congregationi se deneget: in qua maxime constitu»endum esse noverit, quod ad disciplinam poterit Eccles»iasticam pertinere. Meliùs enim culpa vitabitur, si inter »Sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur: & »emendationi pariter & charitati plurimùm præstat aduna»ta societas. Illic, si quæ causæ natæ fuerint, præstante Do»mino ita poterunt terminari, ut contentio nulla resideat; »sed solida inter Fratres charitas coalescat.

His verbis factam esse auctoritatem Episcopo Thessalonicensi evocandi quoscumque Episcopos Illyrianos ad Synodum, evidens est; hocque jam pridem ab Innocentio I. Thessalonicensi Episcopo tanquam vices Sedis Apostolicæ gerenti datum fuisse privilegium, colligitur ex litteris Innocentii ad Ruffum Thessalonicensem Episcopum: » li»citum autem & Apostolicæ Sedis favore permissum tuæ »Fraternitati cognosce, ut cùm aliqua Ecclesiastica ratio, »vel in tua, vel in memoratis Provinciis agitanda, cog»noscendaque fuerit, *quos velis Episcoporum socios quibuscun»que de Ecclesiis assumas tecum*, quorum & fide & moderatione »quidquid necessitas, causave flagitaverit, optimus diri»gas arbiter, & præcipuus; quippe à nobis lectus definias »intercessor.»

VII. Huic mandato hanc adjungit Leo cautionem: Si »qua verò causa *major* evenerit, quæ à tua Fraternitate »illic præsidente non potuerit definiri, relatio tua missa »nos consulat: ut revelante Domino, cujus misericordiæ »profitemur esse quod possumus, quod ipse nobis aspira»verit, rescribamus: ut cognitioni nostræ pro traditione »*veteris* instituti & *debita* Apostolicæ Sedis *reverentia*, no»stro examine vindicemus: ut enim auctoritatem nostram »vice nostra exercere te volumus; ita nobis quæ illic com»poni non potuerint, vel qui vocem appellationis emiserit, »reservamus.»

Hic agnoscimus vestigia illius disciplinæ, qua *causæ majores* Sedi Apostolicæ reservantur; neque sub generalibus mandatis seu instructionibus Legatorum comprehensæ censeantur, uti inferiùs latiùs dicetur.

VIII. Unde cùm postea Anastasius Thessalonicensis Episcopus, cui hic suas vices & mandata dederat Leo, Atticum veteris Epiri Metropolitanum asperè nimis tractasset, deq; ea re idem Atticus querelas suas ad Leonem retulisset, ipse ad Anastasium rescribens de indignissimo modo quo Atticum tractasset (quemadmodum disertè & latè describit Leo in *Epist.* 12 edit. Quenellianæ) in memoriam ei revocat illa mandata, eum redarguens quòd ea non servasset. » Nam cùm *majora* negotia & *difficilliores* causarum exitus »liberum tibi esset, sub nostræ exspectationis sententia ex»pendere, nec ratio tibi nec necessitas fuit in id, quod men»suram tuam excederet, deviandi.»

Et inferiùs eandem causam repetit, pronuntians Anastasium non debuisse causam Attici, qui Metropolitanus Episcopus erat, judicare, donec ad ejus consulta Leo rescripsisset. » Præsertim, ait, cùm etiamsi tale aliquid mere»retur, exspectandum fuerat quid ad tua consulta rescri»berem. » Et paucis interjectis: » Sed etiamsi quid *grave in»tollerandumque* committeret, nostra erat exspectanda cen»sura, ut nihil prius ipse decerneres, quàm quid nobis pla»ceret agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus »charitati, ut in *partem* sis vocatus *solicitudinis*, *non in pleni»tudinem* potestatis. » *Epist.* 12.

Sic castigato increpatoque Anastasio ob transgressos suæ auctoritatis limites, nova dat mandata; sumpta partim ex veteribus, quæ hic vel explicantur, vel illustrantur, partim de novo addita, atque ex his præcipuè, notanda sequentia.

IX. Primum quod his verbis exprimitur: » Secundùm SS. »PP. Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reve»rentia consecratos, Metropolitanos singularum Provin»ciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraterni»tatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitus dig»nitatis intemeratum habere decernimus: ita ut à regulis »præstitutis nullâ aut negligentia aut præsumptione disce»dant. » Apud Gratianum 25. *q.* 2. *Can.* 5.

X. Septimum pertinens ad gravissimum disciplinæ punctum, quod versatur in causarum judicio. » De Conci»liis autem Episcopalibus, ait, non aliud indicimus, quàm »Sancti Patres salubriter ordinarunt: ut scilicet bini con»ventus per annos singulos habeantur, in quibus de om»nibus querelis, quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nas»ci adsolent judicentur. Ac si fortè inter ipsos qui præsunt »de majoribus, quod absit, peccatis causa nascitur, quæ »Provinciali nequeat examine definiri; fraternitatem »tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus cura»bit instruere, ut si coram positis fratribus, nec tuo fuerit »res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quidquid »illud est, transferatur.»

XI. Decimum caput præscribit modum, quo Legatus se gerere debeat in evocandis Episcopis ad generalem Synodum

nodum totius Illyrici. » In evocandis ad te Episcopis mo-»deratissimum esse te volumus , ne per majoris diligentiæ »speciem, fraternitas videaris gloriari injuriis. Unde si cau-»sa major extiterit , ob quam rationabile ac necessarium »sit fraternum advocare conventum : binos de singulis »Provinciis Episcopos, quos Metropolitani crediderint esse »mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita ut »præstituto tempore non ultra 15. dies qui convenerint , »retardentur. »

XII. Ex his patet, jam tum tempore S. Leonis non exiguam fuisse Vicariorum Sedis Apostolicæ auctoritatem ; ita tamen moderatam, ut Synodorum Provincialium & Metropolitanorum jura illabata esse vellet Leo ; nec non graviores ac difficiliores causas, quæ sine multis contentionibus in Provinciis terminari non poterant, ad Sedem Apostolicam per Vicarium esse referendas.

XIII. Adhæc notandum , eam auctoritatem potissimum creditam fuisse Episcopis amplissimarum civitatum ; qui, uti supra monui, successu temporis titulo suæ dignitatis *Legatos* Sedis Apostolicæ se dixerunt; atque inde vocati *Legati nati*.

Hos verò , qui ad Principes aut Reges à Sede Apostolica mittebantur , nunquam legimus primis sæculis tanta auctoritate instructos ; imo plerumq; Diaconi duntaxat erant , *Responsales*, sive *Apocrisarii* dicti, nulla jurisdictione instructi , solis negotiis Sedis Apostolicæ gerendis apud Principes occupati . Ideoq; primitus auctoritas eorum, qui hodie Legati *nati* vocantur, amplior fuit , quàm eorum qui pro certis negotiis ad Provincias mittebantur , vel apud Principes nomine Pontificis residebant : quos hodie *Nuntios* dicimus.

XIV. At cum lapsu temporis jus perpetuæ legationis esset quibusdam Ecclesiis annexum ; viderentq; Pontifices, personarum, quæ illis præficiebantur Ecclesiis , delectum nequaquam à libero suo pendere arbitrio , cœperunt horum Legatorum auctoritatem imminuere ; aliorum vero qui ab ipsorum libera dependebant nominatione augere ; quæ auctoritas circa sæculum undecimum summum incrementum accepit.

XV. Legatorum mittendorum necessitatem Alexander II circa annum 1026. ex eo capite accersit , quod *cura universalis* Ecclesiæ eum cogat mittere ad *vicem* suam personas quæ visitant Ecclesias, cum id ipse *per se* facere non possit ; atque hinc sumit occasionem mittendi in Gallias Petrum Damiani Cardinalem & Episcopum Ostiensem , qui illic personam Pontificis repræsentaret, Epistola hæc scripta est ad Archiepiscopos Galliæ , & extat tomo 9. Concil. generalium *col.* 1131.

Altius hoc jus repetit Gregorius VII. qui Legatum in Gallias mittens Amatum Episcopum Oloronensem, dicit, » se id facere quod Romana Ecclesia hanc consuetudi-»nem habuit *ab ipsis suæ fundationis primordiis*, ut ad omnes »partes, quæ Christianæ religionis titulo prænotantur, suos »Legatos mitteret, quatenus ea , quæ gubernator & Rector »ejusdem Ecclesiæ per suam præsentiam expedire non præ-»valet vice sua Legatis concessa monita salutis & morum »honestatem per eos *cunctis per orbem terrarum* constitutis »Ecclesiis nuntiaret, eaque Apostolica doctrina in omnibus »quæ Sacræ Religioni conveniunt diligenter instrue-»ret. »

XVI. Eandem veterem consuetudinem & rationem allegarunt passim sequentes Pontifices, ut Legatorum mittendorum necessitatem & eorum auctoritatem astruerent ; sed præ reliquis Innocentius III. magnificis verbis elocutus est, quod Prædecessores sui simplici sermone dixerant. Primum igitur scribit, Dominum J. Christum Sedem Apostolicam instituisse totius Christiani orbis caput & Magistram, à qua panis intellectus & vitæ ad alias procedat Ecclesias. Pontificem Romanum portare onera gravia cum plenitudine potestatis. Verùm quia ipse cuncta per se facere non potest, multos sibi operarios & coadjutores adjungere, ac per eos exequi, quod per se non potest personaliter adimplere, sic vices suas aliis committendo, ut intelligatur ipse met facere, quod per alios fieri decernit. Cum autem necessitas Ecclesiæ Constantinopolitanæ postulet , illuc mitti Legatum *à latere*, destinasse se in eam rem Pelagium Episcopum Albanensem: » cui nos vices nostras com-»misimus, inquit , ut juxta verbum Propheticum evellat »& destruat, ædificet & plantet, quæ secundum Deum »evellenda & destruenda, nec non ædificanda cognoverit & plantanda. »

Hæc Epistola scripta ad Imperatorem Constantinopolitanum extat *Lib.* 16. *Epist.* 104.

XVII. Hoc posito fundamento , Legatorum Sedis Apostolicæ ita crevit posterioribus sæculis auctoritas & dignitas, ut cuncta omnino provinciarum negotia ad eos deferrentur, sive de judiciis ageretur , sive de confirmationibus privilegiorum, tum aliis quibuscunque negotiis tractaretur , uti ex actis illorum temporum manifestum est.

Et quidem sæculo undecimo ad Regem Anglorum scribebat Paschalis II. » Universum siquidem terrarum »orbem Dominus & Magister suis discipulis dispertivit ; »sed Europæ fines Petro singulariter commisit & Paulo. »Nec per eorum tantùm, sed per Successorum Discipulos »ac *Legatos* Europæ universitas conversa est & confirma-»ta. Unde usq; ad nos (licèt indignos) eorum Vicarios hæc »consuetudo pervenit ; ut per *nostræ Sedis Vicarios* graviora »Ecclesiarum per Provincias negotia pertractarentur seu »retractarentur. »

XVIII. Quin & licet *Legati* vices agerent Pontificis : ac ob id Sedis Apostolicæ *Vicarii* dicerentur ; atque propterea *delegatam* duntaxat auctoritatem vi suæ legationis viderentur obtinere , nihilominus Clemens IV. cuidam Presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Legato scribit : »Legatos quibus in certis Provinciis committitur Lega-»tionis officium, ut ibidem evellant , & dissipent , ædifi-»cent atq; plantent : Provinciarum sibi commissarum ad-»instar Proconsulum, cæterorumq: Præsidum ; quibus cer-»tæ sunt decretæ provinciæ moderandæ *Ordinariis* reputan-»tes &c. »

Hoc Clementis responsum refertur in *Cap.* 2. *De Officio Legati in VI.* atq; ejus auctoritate uno consensu tradunt Canonistæ *Legatos* Sedis Apostolicæ habere *ordinariam* auctoritatem ; atque *Ordinarios* per omnes suæ Legationis Provincias reputari.

XIX. Unde sicuti Ordinariorum est, auctoritate *ordinaria* statuta *perpetuò* duratura edere ; ita & Legatorum statuta *perpetua* esse declararunt Pontifices. » Nemini dubium es-»se volumus, inquit Gregorius IX. quin Legatorum Sedis »Apostolicæ *Statuta* edita in Provincia sibi commissa, du-»rent *tanquam perpetua*, licet eandem postmodum sint egres-»si *Cap.* 10. ✠ *De Officio Legati.*

XX. Ulterius , quia *Ordinarii* reputabantur ; atq; tanquam *Ordinarii* in Provincia constituti, qui vice Sedis Apostolicæ *evellant & dissipent, ædificent atque plantent,* idcirco jure delegationis non tantum poterant causas *per appellationem* ad se delatas cognoscere & decidere ; sed etiam quæ per *simplicem querimoniam* pervenirent ad ipsorum audientiam , uti respondit Alexander III. in *Cap.* 1. ✠ *De Officio Legati.*

XXI. Eodem fundamento declararunt, legationis officium non expirare morte Pontificis , à quo missi fuere, *Cap.* 2. *De Officio Legati VI.*

XXII. Adhæc cum Legati haberentur tanquam *Ordinarii*, qui vice Sedis Apostolicæ curam Provinciarum in spiritualibus agerent, tandem quoque invaluit, ut ipsis tanquam *operariis & ministris* Ecclesiæ *necessarii sumptus* suppeditarentur. Et quidem Gregorius VII. in formula juramenti quam à Metropolitanis in traditione Pallii exegit, & quæ successu temporis ad omnes Episcopos extensa est , addidit clausulam de procurationibus Legatorum, quam hoc verborum tenore expressit : *Legatum Romanum in eundo & redeundo honorificè tractabo & in* NECESSITATIBUS *suis adjuvabo.*

XXIII. Stabilita verò semel necessitate suppeditandorum sumptuum , præscriptus ab iis est ordo solutionis, coactique Provinciales immensas nonnunquam auri argentique moles pendere ; quæ adeò publica erant ævo Sancti Bernardi , ut scribens ad Eugenium III. eum moneat , ut tales in Cardinales eligat, cum legatione Sedis Apostolicæ ornati fuerint, » *Ecclesias non spolient , sed emendent* , »*qui marsupia non exhauriant , sed corda reficiant & crimina cor-*»*rigant* , qui cum ad Apostolicam redierint , *redeant fatigati* »quidem , sed non suffarcinati : simul & gloriantes , non »quod curiosa seu pretiosa quæque terrarum attulerint , »sed quod reliquerint pacem regnis , legem barbaris , »quietem monasteriis , Ecclesiis Ordinem , Clericis dis-»ciplinam , Deo populum acceptabilem , sectatorem bo-»norum operum.

Hinc frequentes Pontificum atque Conciliorum sanctiones quæ Legatorum in exigendis *procurationibus* excessum non semel castigarunt , atque intra moderatos *necessitatis* limites concluserunt , ut *nulla Ecclesia, vel Prælatus se indebitè prægravari rationabiliter conqueratur. Cap.* 17. *&* 23. ✠ *De Censibus.*

XXIV. Constat ergo , *Legatos* Sedis Apostolicæ tanquam *Ordinarios* per omnia reputatos fuisse ; quin eorum , præcipuè *Legatorum à latere*, ea fuit auctoritas & dignitas , ut instar *Proconsulum cæterorumque Præsidum* » ad regendas Provincias mitti dicerentur, *Cap.* 2. *De Officio Legati.*

XXV. Et quidem sicuti Proconsules Romani, euntes & redeuntes à Provinciis sibi concreditis utebantur insignis suæ dignitatis, ita quoque Legati utuntur insigniis Apostolicæ dignitatis, puta, vestibus rubeis, palafredo albo, freno

freno & calcaribus deauratis, uti post Hostiensem ad *Cap.* ANTIQUA ✠ *De Privilegiis* notant communiter Canonistæ; idque mox ut ex Urbe recesserint.

XXVI. Quin ea erat dignitas Legatorum, ut nec Archi-Episcopi, imò nec Patriarchæ possent Dominicæ Crucis vexillum sibi jubere præferri, ubicunque præsens esset Summi Pontificis Legatus utens insigniis Apostolicæ dignitatis, *Cap.* ANTIQUA ✠ *De Privilegiis*; quia in præsentia majoris deponitur potestas reverentialis minoris, inquit Barbosa *lib. juris Eccles. cap.* 5. *num.* 21.

Unde, uti ibidem observat Barbosa, Episcopus in civitate & Diœcesi, cui præest, non potest præsente Legato *de latere* benedicere populum, & deferre vestes, scilicet Mozzetam significantem jurisdictionem illius ordinariam.

XXVII. Simili ratione scripsit Gregorius IX. Patriarchæ Hierosolymitano: "Fraternitati tuæ Legationis officium in Provincia tua duximus committendum, ita tamen quòd si Legatus ad partes illas *de latere nostro* contigerit destinari *executionem* ipsius officii, *quamdiu Legatus ipse ibi fuerit*, pro Sedis Apostolicæ reverentia omninò *dimittas. Cap.* 8. ✠ *De Officio Legati.*"

XXVIII. Potestas & dignitas Legatorum *à latere* & in hoc supra aliorum Legatorum dignitate eminet, quòd ipsi quoque adinstar Romanorum *Proconsulum* aliquam jurisdictionem, saltem voluntariam exerceant extra fines Provinciæ sibi commissæ; v. g. absolvendo aliquem ab excommunicatione pro injectione manuum violenta in Clericum; quemadmodum ad *Cap.* 9. ✠ *De Offic. Legati* post Glossam notant Canonistæ.

XXIX. Potest quoque Legatus à latere conferre Beneficia in Provincia sibi credita, licèt sint Jurispatronatus Ecclesiastici; *cùm plus juris habeat in concessione Prælatus*, ait Innocentius III. *quàm in præsentatione Patronus*, *nec præjudicetur Prælato, si quando per Apostolicæ Sedis Legatum eo inconsulto Ecclesia concedatur. Cap.* 6. ✠ De Officio Legati.

XXX. Verùm, licèt amplissima fuerit posterioribus sæculis Legatorum, præsertim *à latere*, auctoritas ac potestas, nihilominus tamen plura in signum suæ supremæ potestatis Pontifices reservarunt, quæ eorum Legatis *à latere* non competunt, nisi specialiter & nominatim in eorum facultatibus & mandatis à Pontifice sint expressa; qualia sunt transferre Episcopos aut Archiepiscopos; unire duos Episcopatus, aut alteram Sedem Episcopalem alteri subjicere; aliáque quædam similia, quæ ad *Cap.* 4. ✠ *De Offic. Legati* annotavimus Glossographus.

XXXI. Ex his verò causis Pontifici specialiter reservatis, Pontifices solent suis Legatis, vel plures vel pauciores committere, quatenus gratiâ vel auctoritate apud Pontificem prævalent; easque exprimere solent in mandatis & facultatibus, quas Legatis suis tradere consueverunt.

XXXII. Ex varia hac Pontificum delegatione nunc ampliore, nunc restrictiore factum est, ut verissimè annotârit Panormitanus in *Cap* FIN. ✠ *De Confirmat. utili*, adeo perfusoriè & generaliter de Officio Legati in Jure Canonico tractari, ut vix constitui possint ea, quæ jure Legationis propriè ad Legatum pertinent.

XXXIII. Hinc & prudenter hodie Pontifices solent mandatis sive facultatibus Legatorum seu Nuntiorum inserere ea omnia, quæ Legatis committenda esse censent. Unde etiam monet Cardinalis De Luca disc. 33. ad Concilium Trid. *n.* 21. quoad jura Legatorum certam regulam statui non posse, *cum totum pendeat à tenore facultatum*. Facultates, quas habuit Decius Caraffa Nuntius Apostolicus in Belgio sub Alberto & Isabella, exhibet Zypæus tit. *De Offic. Legati*; notatque eas esse, quales plerumque Nuntii habere solent.

CAPUT III.

Quid moribus hodiernis, præsertim Galliæ & Belgii circa Legatos & Nuntios Apostolicos obtineat.

1. *Legati & Nuntii Ordinarios in sua jurisdictione turbare non possunt.*
2. *Olim multùm solliciti fuêre Pontifices, ne per Legatos Ordinariorum jurisdictio & auctoritas impediretur.*
3. *Solliciti quoque erant, ut essent grati Principi, ad quem mittebantur.*
4. *A multis sæculis obtinuit, ut sine prævio Principis consensu non mittantur.*
5. *In Gallia id in usu erat tempore Bonifacii VIII.*
6. *Consuetudo Angliæ de non mittendis Legatis sine prævio Regis consensu probata à Callisto II.*
7. *Legati debent Bullas suæ Legationis Regi exhibere.*
8. *In Gallia Facultatibus Nuntiorum & Legatorum modificationes addi solent.*
9. *Idem observatur in Hispania & Belgio.*
10. *Modificationes Facultatum Legatorum* à Latere *annotantur in Registris Curiæ; & ad quid?*
11. *Referuntur articuli modificationum in Gallia apponi soliti.*
12. *Legati etiam* à Latere *debent Legationem exercere per se.*
13. *Legatorum potestas hodie non censetur* Ordinaria.
14. *Legati non possunt exercere suam Legationem, nisi quamdiu Regi placuerit.*
15. *Legatus discedens debet Legationis acta reponere ad manus alicujus à Curia Regia designati.*
16. *Articuli modificationum in Gallia apponi consueti, multùm moribus Belgicis consonant.*
17. *In quibus potissimùm hodie versetur Nuntiorum officium.*
18. *Legati & Nuntii plurimùm Ecclesiæ prodesse possunt, si debitis dotibus sint instructi: quæ ibidem referuntur.*

I. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 20. *De Reform.* statuit: "Legati quoque etiam *de latere*, Nuntii, Gubernatores Ecclesiastici, aut alii, quarumcunque facultatum vigore, non solùm Episcopos in prædictis causis impedire aut aliquo modo eorum jurisdictionem iis præripere aut turbare non præsumant: sed nec etiam contra Clericos, aliasve personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo prius requisito, eoque negligente, procedant: aliàs eorum processus ordinationesve nullius momenti sint: atque ad damni satisfactionem partibus illati teneantur."

Hic patet, Synodum Tridentinam in nullo velle auctoritatem & jurisdictionem Ordinariorum per Legatos aut Nuntios perturbari aut impediri: unde etiam notat Zypæus in Jure novo titulo *De Officio Legati*, quod generatim Nuntiis præscribatur, ut procedant sine præjudicio Ordinariorum: quod & Rex in litteris *Placiti* addere solet, ut infra patebit.

II. Quàm solliciti jam pridem fuerint Pontifices, ne Legati jurisdictioni & auctoritati Episcoporum in aliqua detraherent, liquet ex verbis S. Leonis Legationi Juliani Episcopi Coensis, de quibus capite præcedenti, subjunctis: "Consulenti autem dilectioni tuæ de his, in quibus putaveris ambigendum, non deerit relationibus tuis meæ responsionis instructio: ut sequestratâ earum actione causarum, quæ in quibusque Ecclesiis Præsulum suorum debent cognitione firmari, hanc specialem curam vice mea functus assumas, ne hæresis vel Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte reviviscat, &c."

III. Neque minùs solliciti erant, ut Legati, præcipuè qui eum in finem ablegabantur, ut in comitatu Principis morarentur, Principi grati essent; ejusque patrocinio foverentur. Unde nec facilè suos ad Principes Legatos mittebant, nî unà benevolentiam Principis sollicitarent, omnemque Legatorum erga Principem observantiam spponderent; quemadmodum in epistolis S. Leonis ad Martianum & Pulcheriam; nec non variis epistolis S. Gregorii videre licet.

IV. Imò à multis sæculis apud plerasque gentes invaluit, ut Legati Pontificii ad Provincias, sine prævio Principis consensu non admittantur; quemadmodum nec Principum Legati à Pontifice, nisi ejus consensu recipiuntur.

V. Illud in Regno Galliæ tempore Bonifacii VIII. & Philippi pulchri Galliarum Regis obtinuisse, fit manifestum est ex articulo, quem inter alios Bonifacius per suum Legatum Philippo proponi voluit; ipsiusque Philippi dato responso Articulus proponendus hic erat: "Item ad denuntiandum vel declarandum eidem Regi, quod Romanus Pontifex Legatos de latere ac Nuntios liberè mittere potest ad quævis imperia, Regna & loca, *prout vult, absque petitione*, cujuslibet vel *consensu*, usu vel consuetudine contrariis nequaquam obstantibus." Huic articulo respondit Rex: "quod non impedivit, nec impedire intendit Legatos, Nuntios, vel alias quascunque personas, quo minus ingredi valeant Regnum suum, nisi *sibi & Regno sint legitimâ ratione suspecti*, vel aliàs habeat justam causam."

VI. A Callisto Papâ II. concessum fuisse Henrico I. Angliarum Regi, ut vetustæ Regni sui consuetudines firmæ manerent; atque inter alias hæc, ut nullus Legatus in Regnum ejus mitteretur, nisi à Rege postularetur, refert Rogerius De Hoveden in priore parte Annalium: verba ejus sunt: "Rex à Papa impetravit, ut omnes consuetudines, Pater suus in Anglia & in Normannia habuerat, sibi concederet, & maximè ut *neminem Legati* officio in Anglia fungi permitteret, si non ipse (aliqua præcipua querelâ exigente, quæ ab Episcopis regni terminari non posset) *hoc fieri à Papa postularet.*"

Hæc praxis non admittendi Legatos seu Nuntios Apostolicos

ſtolicos ſine Regio conſenſu uſque ad hæc noſtra tempora, non in Gallia aut Anglia duntaxat, ſed & in Hiſpania, ac Belgio noſtro conſtantiſſimè ſervatur.

VII. Imò quemadmodum olim Proconſules Romani (quibus Legati Apoſtolici, præſertim *à Latere* comparantur) ſecum ferebant facultatum ſeu mandatorum ſuorum articulos in Provincia ſibi demandata exhibendos; ut juxta illos ſuam auctoritatem ac juriſdictionem exercerent; ita quoque moribus obtinuit, ut Legati ſive Nuntii Apoſtolici Facultates ſuas habere debeant, eaſque Regi ejuſve Parlamento exhibere; ut iis viſis & examinatis expendatur, num nihil in illis contineatur juribus Regiis, aut Regni, vel ſubditorum contrarium.

VIII. «Legati de Latere (ait Franciſcus Marcus *Deciſ. Delphin. parte 2. deciſ.* 14.) apud Gallos nuſquam funguntur Legationis officio, niſi in eorum ingreſſu inſinuaverint ſuæ poteſtatis litteras ſupremæ Curiæ Parlamenti.« Et Renatus Choppinus de P. S. *lib. 2. tit.* 4. «Sacri Legati poteſtas initium ſumit apud Gallos, ex quo primum *Curia codicillos Pontificios approbaverit.*«

»Patiuntur Romani Pontifices (inquit Mornacius ad *l.* 1. *Cod. De ſummâ Trinit.*) Legatos ſuos quos mittunt in Galliam, Lugduni ſemper, atque in hunc diem gradum ſiſtere, donec *ſingula legationis capita temperentur à Senatu Francico*, qui indicit & cancellat liberè, ſi imminutum in aliquo jus in re profana ſeu temporali regium viderit.«

IX. Quod de Gallia uno conſenſu Practici teſtantur, & notoria praxis evincit, idem de Hiſpania & Belgio refert tanquam indubitatum & Caroli V. edicto firmatum, Didacus Covarruvias *Pract. qq. c.* 35. §. 4.

»Sicuti apud Hiſpanos, ait, poteſtas Legatorum ſeu Nuntiorum Apoſtolicæ Sedis examinatur, ut admoneri poſſint à ſummo Regis prætorio, quibus uti conveniat diſpenſationibus & commiſſionibus, ne quid fiat in Reipublicæ diſpendium: cùm plerumque Nuntii Apoſtolici exteri ſint, nec ſatis noverint, quæ ſint omninò præcavenda, ne falſis precibus & ſuggeſtionibus decipiantur: ita & idem fieri ſolet apud Gallos teſte Carolo Molin. in Reg. Cancellariæ de infirmis reſignantibus *num.* 139. Ita enim, inquit, de Regno Franciæ: in quo nec Legatus quidem Papæ, ſive lateralis ſive miſſus quidquam auctoritate Papali exequi poteſt in regno, niſi prius permiſſionem expreſſam à Rege obtinuerit homologatam à ſupremo Tribunali Regio, in quo Legatus aliquid exequi, nec in terris Regni, quæ nuper adhuc erant in poſſeſſione Regis Franciæ ſine conſenſu Comitis Flandriæ, ut vidi per programma Caroli V. Imperatoris, qui ibi idem jus conſervat, cujus programmatis exemplar habeo ſub data 13. die Maji anno 1531. Hactenus Molinæus. Ex quo apparet, non tantùm in Hiſpania, ſed & in Flandria & apud Gallos hoc ipſum frequentiſſimè fieri.« Hæc Covarruvias.

X. Ob reverentiam quidem Legatorum *à latere* ſolet Curia Regia, teſte Fevreto *lib.* 3. *De Abuſu cap.* 2. ipſis reddere Bullas legationis nulla facta mentione reſtrictionum ſive modificationum, quæ in regiſtris Curiæ duntaxat annotantur, ut ad illas, cum opus fuerit, recurri poſſit. Si tamen Legatus his contravenìat, ſive voluntariam ſive contentioſam juriſdictionem concernant, abuſus judicatur, atque ab illo actu *tanquam ab abuſu* ad Curiam Regiam appellatur.

XI. Jacobus Thuanus *Lib.* 3. *Hiſtoriæ ſuæ ad annum* 1547. in unum redegit, & per ordinem retulit modificationes, quæ in verificatione, ut ajunt, facultatum ſive Bullarum Legatorum *à latere* per Curiam Regiam diverſis temporibus appoſitæ fuerunt, quemadmodum ex litteris ipſis verificationum relatis *tomo* 2. *Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ cap* 23. videri poteſt.

Cum verò ex dictis articulis eluceſcat, quæ ſit moderna circa auctoritatem & facultates Legatorum & Nuntiorum diſciplina & praxis, non inutile fore credidi dictos articulos eo ordine, quo à Thuano recitantur, referre.

Ut Legatus «mandatorum vi nullam juriſdictionem in regis ſubditos, ne ipſis quidem conſentientibus, exerceat, nec etiam in eos è Sacro Ordine, qui juriſdictioni ordinariæ exempti ſunt, & directè ad S. S. pertinent; quibus ſi opus ſit, judices in partibus delegatos dare tenebitur; quos de appellationibus eorum cognoſcant, & finem liti imponant: natalium reſtitutionis beneficium ſpuriis non impertiatur, niſi ut ad Sacros Ordines admitti, & Sacerdotia obtinere poſſint, modo ne eo Beneficio, privilegiis, immunitatibus ac juribus Sacrorum Collegiorum, quæ ſpurios nullo caſu admittunt, derogetur; non autem beneficium ad id porrigatur, ut ſpurii ad ſucceſſiones & Magiſtratus civiles ac hujuſmodi publica munia admittantur: nullam Sacerdotiorum unionem ſanciat; tantùm reſcripto judices deleget juxta Synodi Conſtantienſis ſtatutum: iis qui ob gradus prærogativam ad Sacerdotia per nominationem jus habent, ſtudiorum curriculi gratiam non faciat: nullâ penſione Sacerdotia, etiam conſentientibus, qui ea obtinent, oneret, niſi commodo eorum, qui ea ejerabunt, aut litigii componendi causâ; neque patiatur, ut qui ea ejerabunt, penſionis loco omnes fructus retineant, concedatve, ut qui ea tenent, bona ſoli ulla de cauſa aut quovis contractu alienare poſſint; etiamſi ea Sacerdotia nulli regni juriſdictioni ſubjaceant, & nullo medio ad Sanctitatem Suam pertineant: tantùm eo caſu judices in regno deleget, qui cauſa cognitâ juxta juris præſcriptum auctoritate decreto interponant: Cœnobia Religioſorum utriuſvis ſexus, nulli, vita durante, aut ad tempus, cum titulo attribuere, aut commendare queat, citra Regis nominationem, juxta pacta cum Leone X. inita; neque Sacerdotiorum vacantium gratiam ulli faciat in indultiam P. P. Pariſienſis Senatus aſſeſſoribus à Rege nominandis conceſſi præjudicium: nullam inter regis ſubditos juriſdictionem exerceat de falſo, uſuris, ſeparatione conjugatorum, quoad petitionem dotis, & bonorum per contractus illicitos ablatorum reſtitutionem: de crimine item novæ ſectæ, quæ quietem publicam turbet, cùm de facto tantùm quæretur, non cognoſcat, quippe cùm eorum omnium cognitio ad Regem ejuſque judices pertineat; neque Regis ſubditos in iis cauſis abſolvat, niſi quoad conſcientiam & pœnitentiam: teſtandi contra Provinciarum conſuetudines, jura Regni ac conſtitutiones in Cura promulgatas, ullis Sacerdotia in Regno tenentibus, aut in Cœnobiis Monaſticam profeſſis gratiam non faciat: in diplomatibus ſuis patronorum aut aliorum Ordinariorum juribus non deroget contra ſtatua & laudabiles primariarum Eccleſiarum aut Collegialium conſuetudines ac privilegia Regis poſtulatu à Pontificibus conceſſa gratiam nulli faciat: plura Sacerdotia uni ſub eodem tecto non conferat: executoribus teſtamentorum tempus à lege præſtitutum non proroget: legata pia in alios uſus, quàm quos teſtator voluit, non convertat; niſi eo caſu, quo voluntas defuncti planè impleri non poſſit, & dummodo commutatio in rem fiat, quæ teſtationi ejus ultimæ æquipolleat: regulæ *de veriſimili notitia*, & *publicandis reſignationibus* non deroget: de fructibus perceptis cum iis non paciſcatur, qui in Sacerdotiorum poſſeſſionem ſe verè intruſerint, aut eos ipſis omnino remittat; cum ſcilicet in uſum & utilitatem ipſarum Eccleſiarum, à quibus profecti ſunt, reſarciri debeant: in conferendis Sacerdotiis, quæ ejerata fuerint, non ſtatuat, ut fides diplomatibus ſuis adhibeatur, etiam non exhibitis procurationibus, quarum vi ea Sacerdotia ejerata fuerint. In diplomatibus ſuis clauſula, *anteferri*. aut ſimili, in præjudicium juris jam alteri quæſiti, non utatur. Cauſas Eccleſiaſticas ad ſe evocare, aut de iis cognoſcat contra caput, *de cauſis*, aut rei ſequeſtratione uti non poſſit: de criminibus, quæ verè Eccleſiaſtica non ſunt, etiamſi mixta fuerint, contra purè Laicos non cognoſcat, ſed tantùm contra Eccleſiaſticos; neque in criminibus purè Eccleſiaſticis mulctas pecuniarias Laicis irroget; ei tamen contra Eccleſiaſticos hujuſmodi mulctis uti jus ſit, ſecundum ſanctiones Canonicas, dum ne derogetur Sacris Conciliorum Decretis in Cenſura Canonica comprehenſis: reſtitutiones in integrum, aut contractuum inter Laicos factorum reſciſſiones non concedat: de actionibus in rem, etiamſi contrahentes ſacris addicti fuerint, aut de contractibus inter qualcunque perſonas Laicas aut Eccleſiaſticas factis, qui obligationes in perſonam continent, ſi à Notariis Regis publica auctoritate confirmati fuerint, non cognoſcat: perſonas Laicas infamia notatas famæ & dignitati non reſtituat, ſed tantùm Clericos, quoad Sacros Ordines & Sacerdotales dignitates: non permittat iis, qui Sacerdotia ejerando penſiones retinuerint, eas in alium transferre: Sacerdotia Regni, quæ conferre ei, quamdiu in regno erit, jus eſt, cùm extra regnum erit, conferendi facultatem non habeat; & cùm è regno diſcedet, in cujuſdam viri ſpectatæ fidei manus acta legationis ſuæ conſignare teneatur: nihil poſtremò faciat, quod deroget, aut præjudicet ſacris decretis, pactis inter Reges & Pontifices initis, Conciliis Oecumenicis, juribus, immunitatibus, libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, Accademiis, & publicis regni ſcholis, idque ſcripto manu propria idoneè ſubſignato promittat.»

XII. Ulteriùs quia in Legatione electa eſt induſtria perſonæ, ideo in verificatione Facultatum ſeu Bullarum injungitur, ut Legationem ſuam exerceat *per ſe, non per alios*. Unde Curia Regia anno 1519. admiſit quidem Legationem Cardinalis Ambroſii, ut tamen ipſe nequeat dare in ſua abſentia, aut alio quocunque prætextu aliquem Vicarium aut ſubſtitutum cum pari auctoritate aut facultate: ſed poſſet committere aut delegare duntaxat aliquem Regentem Cancellariæ ſuæ, & alios Officiarios pro legationis ſuæ exercitio. Habentur hæ litteræ verificationis *tom.* 2. libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 23. *num.* 27.

XIII. Legatorum præsertim *à latere* potestatem jure communi *Ordinariam* reputari suprà notatum fuit; "At in "terra Gallica, ait Renatus Choppinus *Lib.* 4. *De Sacra poli-*"*tia tit.* 4. *num.* 4.) quæ unius Regis profanum hactenus do-"minatum experta est, Legati functionem nos *alienam* po-"tiùs interpretamur, delatamque à Pontifice, quàm illius "*propriam* ac *ordinariam*."

XIV. Monet quoque ibidem Choppinus *num* 3. "adje-"ctum fuisse Senatus Consulto, Legatum tamdiu potestate "usurum, quamdiu ageret in Provincia duntaxat (non si "Regno Francico semel exisset) *aut quousque placuisset Prin-*"*cipi*"

Tomo 2 Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 23. *num.* 30. referuntur litteræ Archiepiscopi Barensis Nuntii Sedis Apostolicæ ad Curiam Regiam, in quibus hæc habentur: "Per has præsentes promittimus & juramus per Ordines "Sacros, quos ab Ecclesia recepimus, præfato Christianissi-"mo (Regi Franciæ) quod jam dicta Legatione non ute-"mur in regno suo, terris & Dominis sibi subditis, nisi "quamdiu suæ libuerit voluntati: adeo ut cùm primùm "certiores efficiemur, quod suæ voluntatis est, ut ampliùs "illa non utamur, statim cessabimus & desistemus illâ uti"

Idem scripto promisit Antonius De Prato Cardinalis tituli S. Anastasiæ & Archiepiscopus Senonensis Legatus *à latere* anno 1529. & extat promissio dicto *cap.* 23. *num.* 39.

XV. Denique notat Choppinus loco citato: "Gallicis "autem finibus abscessuro Legato injunctum est, omnia "suæ Legationis *acta*, & *commentaria* dimittere *penes Curiæ* "*Præsidem* aut *Consiliarium*, quemcunque ei idcirco *Senatus* "*designasset*. quorum omnium syngrapham telleramque as-"sertoriam Legatus Regi præberet, *Curiæ Regestis* postea *in-*"*scribendam*, sicuti hæc omnia Senatorio Decreto expressa "sunt 17. Kalend. Januar. anno 1551."

In formula juramenti Cardinalis Mauroceni Legati *à latere*, præstiti Henrico III. Francorum Regi anno 1576. ibidem *num* 60. habentur sequentia: "Juro & promitto in "verbo Cardinalis per Sacros Ordines meos manibus ad "pectus positis Christianissimo Regi, me Legati munere "non functurum, nec Facultatibus mihi à S. Sede conces-"sis usurum, nisi quamdiu in Regno ero, & suæ Majestati "Christianissimæ placuerit, adeo ut certior factus de illius "voluntate, illi convenienter Legati nomen, & jus conti-"nuò sim depositurus: simulque omnium, quæ geruntur à "me, legatione finita, codicillos relicturum in manibus "ejus, quem voluerit sua Christianissima Majestas: item "leges & statuta & consuetudines Regni servaturum, nec "ullo modo auctoritati & Jurisdictioni Regiæ, juribus, li-"bertatibus, & Privilegiis Ecclesiæ Gallicanæ & universi-"tatum derogaturum."

XVI. Prædicti articuli modificationum, & reliqua usum Regni Galliæ exponentia si attendantur, & conferantur cum moderna Belgii nostri Praxi, apparebit, in multis, mores Belgicos hac in parte Gallorum moribus consentire.

Et quidem Philippus II. Hispaniarum Rex in litteris *Placeti* super Legatione Caroli Caraffæ in has Provincias, datis Bruxellis 18. Decembris 1557. postquam declaravit, "quòd dictus Caraffa sibi exposuisset, se nolle in hisce Pro-"vinciis uti Facultatibus seu Bullis suæ Legationis sine noti-"tia & consensu Regis, quem postulari fecit, dicit: se con-"sensisse, atque per præsentes consentire, ut Legatus suis "*Facultatibus* & *Bullis* utatur; ita tamen, quod non poterit "præjudicare indultis aut Privilegiis Regiis nominandi ad "Monasteria, Dignitates ac Beneficia in his Provinciis; ne-"que etiam ordinationibus aut edictis publicis harum Pro-"vinciarum: quod non derogabit Juripatronatus laico-"rum; neque ulli fundationi quovis prætextu; quod non "utetur præventione in præjudicium Ordinariorum Col-"latorum Beneficiorum; non poterit quoque dispensare "super retentione duorum Beneficiorum in eadem Eccle-"sia: quodque hi, qui ab eodem Legato obtinebunt quam-"cunque gratiam, provisionem aut Bullam, iis uti non po-"terunt sine præviis litteris *Placeti Regii*, quemadmodum, "ait, observare solemus in omnibus provisionibus & Bullis "Apostolicis." Habentur hæ litteræ in quodam libello continente Privilegia nominationum Lovaniensium, nec non diversa alia indulta nominandi ad Beneficia & Dignitates Principibus Belgii indulta, impresso Leodii apud Matthiam Hovium anno 1663. *pag.* 137.

XVII. Auctoritas itaque Nuntiorum Apostolicorum in Gallia ac Belgio ferè in his consistit.

Primò in concedendis rescriptis, quibus designantur Judices Synodales in partibus, qui de causis per appellationem aut alium quemcunque titulum ad Sedem Apostolicam devolutis, cognoscant & judicent.

Secundò, in concedendis dispensationibus, vel conferendis Beneficiis aliisve gratiis elargiendis, quæ privativè ad Sedem Apostolicam eas per Legationis Bullas seu Facultates ipsis Legatis seu Nuntiis censuerit communicandas.

Tertiò, ipsi Nuntii etiamnum hodie vice Pontifices in Provinciis pro fidei integritate & conservatione, nec non Canonum custodia excubare debent; atque apud Reges & Principes tanquam Ministri Pontificii negotia Pontificis procurare. Solent quoque Pontifices per Nuntios tanquam suos Ministros apud Principes & Reges in Provinciis agere, omniaque per manus ipsorum transire solent. Ipsi quoque omnia majoris momenti Romano Pontifici atque Curiæ Romanæ referunt; quæque agenda sint, à Pontifice exspectant, atque de singulis Pontificem ac Curiam Romanam informant. Quare à vero aberrare non videntur, qui Nuntios Apostolicos, pristinis Apocrisiariis & Responsalibus (de quibus capite præcedenti) comparari posse credunt.

XVIII. Indubitatum quoque est, non exiguam etiam hodie esse Nuntiorum apud Principes & Ecclesiæ Prælatos auctoritatem, propter reverentiam & eminentiam Sedis Apostolicæ, cujus ipsi vices gerunt, & pro qua Legatione funguntur; quodque plurimum Ecclesiæ sua auctoritate prodesse possint, præsertim si tales sint, quales S. Bernardus *lib.* 4. *De Considerat ad Eugenium cap.* 4. describit: "Qui missi "post aurum non eant, sed Christum sequantur. Qui quæ-"stum Legationem non æstiment, nec requirant datum, "sed fructum. Qui Regibus Joannem exhibeant, Ægyptis "Moysem, fornicantibus Phinees, Heliam idololatris, He-"lisæum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blasphe-"mantibus, negotiantibus Christum. Qui vulgus non sper-"nant, sed doceant: divites non palpent, sed terreant, pau-"peres non gravent, sed foveant: minas Principum non pa-"veant, sed contemnant. Qui non cum turba intrent, nec "cum ira exeant: Qui Ecclesias non spolient, sed emen-"dent. Qui marsupia non exhauriant, sed corda reficiant, "& crimina corrigant: famæ provideant suæ, nec invideant "alienæ. Qui orandi studium gerant, & usum habeant, ac "de omni re orationi plus fidant, quàm suæ industriæ vel "labori. Quorum ingressus pacificus, non molestus exitus "sit. Quorum sermo ædificatio, quorum vita justitia, quo-"rum præsentia grata, quorum memoria in benedictione. "Qui se amabiles præbeant non verbo, sed opere: reveren-"dos exhibeant, sed actu, non fastu. Qui humiles cum hu-"milibus, & cum innocentibus innocentes, duros durè re-"darguant, malignantes coerceant, reddant retributionem "superbis. Qui non de dote viduæ, & patrimonio cruci-"fixi se vel suos ditare festinent, gratis dantes, quod gratis "acceperunt, gratis facientes judicium injuriam patienti-"bus, vindictam in nationibus, increpationes in populis. "Qui de tuo denique spiritu illorum instar septuaginta "Moysi accepisse cernantur, per quem sive absentes, sive "præsentes contendant, placere tibi, placere Deo."

TITULUS

TITULUS XXII.

De Congregationibus Cardinalium.

CAPUT I.

De Origine, & Dignitate, & Officio Cardinalium.

1 *Qui dicti olim fuerint, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Cardinales.
2 *Unde olim dicerentur* Cardinales?
3 *Quomodo Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Cardinales *distinguerentur* à non Cardinalibus?
4 *Episcopum proprium Ecclesiæ Sanctus Gregorius vocat* Cardinalem.
5 *Eodem sensu dicit Presbyterum* Cardinalem.
6 *Diaconum* Cardinalem *eodem sensu accepit.*
7 *Olim non tantùm in Ecclesia Romana, sed etiam in aliis erant Presbyteri & Diaconi* Cardinales.
8 *Etiam sæculo XI. Presbyteri Ecclesiarum Parochialium dicti sunt* Cardinales.
9 *Quæ primitùs fuerint* Diaconiæ *in Urbe Roma?*
10 *Quomodo paulatim transierint in titulos* Cardinalium?
11 *Quatuordecim primùm fuère Diaconorum Cardinalium tituli, quibus quatuor alii additi.*
12 *Primus Leo X. octodecim titulis Diaconorum* Cardinalium *novum addidit.*
13 *Olim fuère 28. tituli Presbyterorum* Cardinalium; *& quamdiu numerus ille manserit immutatus?*
14 *Episcopi* Cardinales *Romæ multis sæculis ignoti fuère, & quomodo initium habuerint?*
15 *Quomodo numerus* Cardinalium *subinde diminutus, & subinde nimium auctus fuerit?*
16 *Synodus Basiliensis limitavit ad viginti quatuor.*
17 *Sixtus IV. numerum primus valde ampliavit.*
18 *Hodie ad septuaginta redactus.*
19 *Antiquitùs Cardinales Ecclesiæ Romanæ erant ipse Clerus illius Ecclesiæ; quem* Presbyterium *dicebant.*
20 *Presbyteri aut Diaconi Cardinales olim supra reliquum Clerum non eminebant.*
21 *Multis sæculis Episcopi prælati fuère* Cardinalibus.
22 *Dignitas Cardinalitia cum dignitate Romani Pontificis sensim crevit.*
23 *Circa sæculum XII. cœperunt* Cardinales Episcopi.
24 *Pileus rubeus aliaque insignia Cardinalibus data.*
25 *Quando Cardinales dicti sint* Eminentissimi?
26 *Cardinales nullo alio titulo quàm* Cardinalitia *uti possunt.*
27 *Cardinalitia dignitas omnem aliam suo splendore absorbere videtur.*
28 *Cardinales nonnunquam Episcopos indignè tractarunt.*
29 *Bartholomæus De Martyribus conqueritur Episcopalem dignitatem per Cardinalitiam in vilipendium venisse.*
30 *Præcipuum officium Cardinalium olim fuit intendere Ecclesiis suorum respectivè titulorum.*
31 *Hodie præcipuum ipsorum officium est, assistere Pontifici; ratione cujus postmodum suum nomen mutuarunt.*
32 *Cardinales hodie cum Pontifice majora Ecclesiæ negotia agunt.*
33 *Quæ qualitates in Cardinalibus requirantur?*
34 *Institutæ sunt Cardinalium Congregationes pro negotiis dirigendis.*
35 *Variæ harum Congregationum species.*
36 *Quarum Congregationum notitiam habere hic conveniat?*

I. A Multis retrò sæculis notissimum fuit *Cardinalium* in Ecclesia nomen; sed à modernis Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus planè diversorum.

Episcopus quippe *Cardinalis* antiquitùs dictus fuit, omnis ille Episcopus, qui Ecclesiæ alicui Cathedrali erat intitulatus sive *incardinatus*; hoc est, proprius illius Ecclesiæ Episcopus.

Similiter Presbyter, aut Diaconus *Cardinalis* vocatus est, qui alicui Ecclesiæ aut loco pio tanquam *ordinarius*, & *proprius* Presbyter, aut Diaconus erat intitulatus, sive *incardinatus*.

II. Hujusmodi Episcopi, Presbyteri & Diaconi vocabantur *Cardinales*: quia, sicut *cardo* fixus, & immobilis; ac circa illum valvæ volvuntur; ita quoque circa illos Episcopos, Presbyteros ac Diaconos, tanquam *fixos* & proprios Ecclesiarum *cardines*, populus eorum curæ commissus in Ecclesiastico regimine, & animarum cura quodammodo volvebatur.

III. Verbo, Episcopi, Presbyteri & Diaconi *Cardinales* in hoc unicè ab aliis *non Cardinalibus* differebant, quòd illi tanquam *proprii* & *quasi fixi* ac *immobiles* Ministri, Ecclesiis suis essent intitulati: hi verò tanquam *adventitii* & *subsidiarii* alicui Ecclesiæ essent assignati; atque ita juxta veterem *Cardinalium* nomenclaturam, hodierni Parochi verè dicerentur Presbyteri *Cardinales*; Vice-Pastores verò *non Cardinales*.

Hoc sensu Gelasius I. in litteris ad Cœlestinum Episcopum apud Gratianum *Dist.* 24. *Can* 4. Pontificem *Cardinalem* opponit Pontifici seu Episcopo *Visitatori*; qui scilicet duntaxat ad tempus alicui Ecclesiæ tanquam *Visitator* invigilat.

Meminit quoque hujusmodi Episcoporum, Presbyterorum ac Diaconorum *Cardinalium* non semel S. Gregorius.

IV. Et quidem, cùm Isauriæ Episcopus, ob imminentes hostes refugium habuisset in insulam Gorcyram, atque ad Ecclesiam quandam istius insulæ se cum sua plebe recepisset; velletque in illa non tantum corpus S. Donati, quod secum attulerat, collocare & consecrare; sed insuper *Pontificalia* exercere, atque ea de causa lis inter Episcopum Isauriæ & Episcopum hujus insulæ orta esset, rescribit huic S. Gregorius *lib.* 12. *Epist.* 2. Sacerdotes vel Clerum Isauriæ civitatis ab illa Ecclesia non esse repellendos, "sic tamen, inquit, ut Dilectioni tuæ, in cujus Parochia (id est, „Diœcesi) castrum ipsum est positum, emissa procuretur „cautione munitio, per quam promittat Episcopus Isauriæ, „*nullam* sibi in eo *potestatem*, nullum privilegium fore, nul„lam *jurisdictionem*, nullam tanquam *Cardinalis* Episcopus „ulteriùs *auctoritatem* defendere: sed post pacem Deo pro„pitio redditam ablato venerabili S. Donati, si maluerint, „corpore, ad propria se modis omnibus reversuros."

Hic Gregorium per Episcopum *Cardinalem* intelligere *proprium fixum & ordinarium* Episcopum, perquàm manifestum est: quapropter Vir Eruditus Petrus Gussanvillæus in notis ad citatam Epistolam, verbo, *Cardinalis Episcopus*, sine ulla hæsitatione hanc notam apposuit: *id est*, TITULARIS sive PRINCIPALIS, *ut in Epistola sequenti*; sive PROPRIUS, *ut in epist.* 8.

V. Presbyterorum *Cardinalium* & *non Cardinalium* in eodem sensu frequens quoque apud S. Gregorium est memoria.

Et quidem rescribens Castorio Episcopo Ariminensi, ut postulante Timothea illustri fœmina Oratorium pro ejus devotione in honorem S. Crucis absque *Missis publicis* solemniter consecret, hanc cautionem apponit: "ita ut in „eodem loco nec futuris temporibus *baptisterium* construatur, nec Presbyterum constituas *Cardinalem*." *Lib.* 2. *indict.* 10. *epist.* 9.

Similiter scribit Episcopo Firmano, ut cuidam suo Diœcesano Oratorium pro sua devotione exstruat; eadem rursus addita conditione, ut consecretur absque *Missis publicis*; & ut in eodem loco nec futuris temporibus *baptisterium* construatur, nec Presbyterum *Cardinalem* constituat.

Hic videmus, Gregorium nolle ordinari *Presbyterum Cardinalem*: at verò scribens eidem Episcopo pro consecratione Ecclesiæ, quam quidam ejus Diœcesis Comes in suo Castro suoque sumptu constituere & dotare volebat, vult, Presbyterum ibi constitui *Cardinalem Lib.* 10. *indict.* 5. *epist.* 12.

Ratio verò, cur hic Presbyterum *Cardinalem* constitui præcipiat, & alibi inhibeat; hæc est, quòd Oratoria, de quibus in prioribus epistolis, solummodo construerentur & dedicarentur ad alicujus privatam devotionem; nequaquam verò ad publicas synaxes, seu publicos populi conventus. Quare & absque *publicis* Missis consecrari debeant. Per Missas *publicas* enim intelligit Gregorius juxta phrasim illius temporis, Missas, ad quas unà cum suo Pastore *plebs* convenire debebat.

Oratorium autem, de quo in postrema citata epistola, non pro privata Comitis devotione destinabatur, sed insuper, ut ad illud populus convenire posset. Sic enim scribit Gregorius: "Presbyterum quoque te illic constituere „volumus *Cardinalem*, ut quoties præfatus Conditor fieri sibi Missas fortasse voluerit, *vel Fidelium concursus* exege-

»exegerit, nihil sit, quod ad Missarum sacra exhibenda so-»lemnia valeat impedire.

In hoc ergo Presbyterum *Cardinalem*, id est, *proprium* & *fixum*, quem hodie *Curatum* sive *Plebanum* diceremus, constitui vult pro populi ibidem convenientis directione; at in illis Presbyterum non *Cardinalem*; sive, uti hodie diceremus, *Capellanum*, sive Presbyterum non fixum; ab Episcopo tamen postulandum, si Fundator Oratorii ibi Missas celebrari velit: uti expresse monet S. Gregorius.

VI. De Gratiano Diacono ad Metropolitanum Episcopum ita scribit idem Pontifex *lib.* 5. *indict.* 14. *Epist.* 11. & refertur à Gratiano *dist.* 71. *Can.* 5. » Fraternitatem tuam »nobis petiisse recolimus Ecclesiæ Benafranæ Diaconum »tuæ concederemus Ecclesiæ *Cardinandum*. Et quoniam nec »Episcopum, cui obsecundare, nec *propriam* habet Ecclesi-»am, hoste scilicet prohibente, quo suum debeat ministeri-»um exhibere; petitionem tuam non prævidimus differen-»dam. Idcirco scriptis tibi præsentibus eum necessariò duxi-»mus concedendum, habituro licentiam Diaconum illum, »nostra interveniente auctoritate, Ecclesiæ tuæ Deo pro-»pitio, constituere *Cardinalem*. »

Itaque ætate S. Gregorii, Episcopi, Presbyteri & Diaconi *Cardinales* propriè erant, Episcopi, Presbyteri ac Diaconi qui Ecclesiis erant intitulati seu *incardinati* tanquam *fixi ac proprii* illarum Ecclesiarum Pastores & Ministri.

VII. Hinc non tantùm in Ecclesia Romana, sed in omnibus passim Ecclesiis erant Presbyteri ac Diaconi *Cardinales*, præter *Cardinalem*, hoc est, *proprium* Episcopum. Et quidem usque ad sæculum undecimum, Curiones Ecclesiarum Parochialium in Ecclesiis Gallicanis dictos fuisse *Presbyteros Cardinales*, ostendit ex illius temporis monumentis author tractatus Gallici *De Origine Cardinalium pag.* 16. *edit.* 1670.

VIII. Atque hoc sensu intelliguntur Sacerdotes *Cardinales* in *Cap.* 2. *X. De Officio Archipresbyteri*; quos etiam antiquus Glossographus vocat *principales*; & in Corpore Juris Canonici correctio editionis Antverpiensis anni 1648 ad marginem notatur ex Antonio Augusto: » *Cardinales* Sacerdotes hoc loco non Urbis tantùm Romæ sed *aliarum* »etiam Civitatum *primos* interpretamur, quibus tituli, id »est *Parochiæ* committuntur. »

Author dictæ Decretalis dicitur *Leo Papa*, absque expressione ulteriori; sed Antonius Augustinus monet, *Leonem IX.* appellari à quibusdam ex veteribus libris: quæ inscriptio si vera sit, vel ex hac Decretali habemus, etiam ætate Leonis IX. id est circa medium sæculi XI. Parochialium Ecclesiarum Curiones, fuisse dictos, Sacerdotes *Cardinales*.

Itaque *Cardinales* Ecclesiæ Romanæ, quemadmodum aliarum Ecclesiarum, erant Presbyteri & Diaconi, qui Ecclesiis & titulis Presbyterorum aut Diaconorum erant intitulati seu *incardinati*, tanquam *fixi* ac *proprii* Ministri.

IX. Porrò Diaconiæ erant loca, in quibus per Diaconos Regionarios pauperes viduæ, pupilli, senes cujusque Regionis alebantur; habebantque hæc loca, quæ quasi publicæ domus hospitales erant, Oratoria seu sacella adjuncta. Qui igitur hisce locis tanquam *proprius* Diaconus ad ministrandum dictis personis, & loca illa regenda præficiebatur, Diaconus *Cardinalis* appellabatur, erantque hujusmodi *Diaconiæ* sive domus hospitales in singulis Urbis Regionibus; atque ideo *Diaconi* illi etiam dicti fuere *Regionarii*.

XI. At usu harum Hospitalium domorum paulatim exolescente, ipsisque ædibus dirutis, solis sacellis ac oratoriis nomen *Diaconiæ* adhæsit, à quibus tandem *Diaconi Urbis Romæ* dicti fuere.

Porrò hæ Diaconiæ per quatuordecim Regiones Urbis distributæ erant; atque hinc primitus Diaconi hisce præfecti dicti sunt *Cardinales* primæ, secundæ, &c. Regionis; scilicet à Regione in qua titulus ipsius situs erat. At successu temporis antiquata hac appellatione, dici cœperunt, ad exemplum Cardinalium Presbyterorum, Diaconus Cardinalis hujus vel illius Diaconiæ v. g. *S. Theodori*, *S. Adriani* &c. nimirum à titulo Diaconiæ.

XI. His quatuordecim Diaconiis, sive titulis *Cardinalium* Diaconorum additi jam pridem fuerunt) ait Onuphrius Panvinius in libro *De Episcopatibus*, *Titulis & Diaconiis Cardinalium pag.* 25.) quatuor alii Diaconi Cardinales, quo-»rum munus tantùm erat, Lateranensi Basilicæ, vel Pon-»tifici Romano, ibidem celebranti ministrare, quos & Al-»taris Lateranensis ministros appellatos fuisse legi, sicque »XVIII. numerus expletus.

XII. Hæc Onuphrius, qui ibidem *pag.* 27. enumeratis hisce octodecim Diaconiis sive Titulis Cardinalium addit: » Porro autem has Diaconias semper fuisse legi » & »nunquam vel additis novis, vel antiquis sublatis mutatas »usque ad Leonis X. Pontificatum, qui primus omnium »Romanorum Pontificum, Diaconiam unam novam »adjunxit, quæ fuit Diaconia *S. Onuphrii in Vaticano*, quam »Joanni Cardinali Lotharingo à se creato tradidit. «

XIII. Titulos *Cardinalium Presbyterorum* viginti octo, qui ante millesimum & centesimum abhinc annum extiterunt, *pag.* 8. enumerat Onuphrius; quorum aliquos circa tempora Gregorii I. mutatos fuisse monet, ita tamen ut numerus viginti octo Presbyterorum Cardinalium integer permanserit, ut habetur ex Pandulpho Pisano in vita Gregorii II. usque ad Honorii Papæ II. tempora, annumque Christi 1125. quo id observari desitum, uti latiùs exponit Onuphrius *pag.* 17.

XIV. Quoad *Cardinales Episcopos*; cum antiquitus Episcopus *Cardinalis* alius non esset, nisi *proprius* & *intitulatus* Ecclesiæ cujusque Episcopus; nullus in Urbe Roma præter Episcopum Romanum sive Pontificem dici potuit Ecclesiæ Romanæ Episcopus *Cardinalis*. Unde & multis sæculis ignoti fuere alii *Episcopi Cardinales* Ecclesiæ Romanæ; atque admodum verisimile est, nonnisi circa sæculum XI. & XII. contigisse, quod narrat Onuphrius *pag.* 13. nimirum quod « Ecclesiæ Lateranensi, quæ est specia-„lis Sedes Romani Pontificis, propter suam, & Romani „Episcopi excellentiam *septem* Episcopi ex circumvicinis „civitatibus assignati sint, qui suis statis solemnibusque die-„bus singuli coram Romano Pontifice in eadem Basilica „celebrarent divina Mysteria, vel Pontifici celebranti assi-„stentes essent, atque ob eam causam postea Episcopi & „*Cardinales*, id est, *Principales*, quod huic Ecclesiæ & Ro-„mani Pontificis ministerio adscripti essent, appellari cœ-„perunt. «

XV. Hi septem Cardinales Episcopi si jungantur cum 28. Cardinalibus Presbyteris, & 18 Diaconis, conficiunt 53. Cardinales; qui numerus tantum circa tempora Honorii II. id est circa initium sæculi XII. minui cœpit; & ad incertum numerum sensim delabi. Imo teste Onuphrio *pag.* 18. ad eam paucitatem redacti sunt, ut non essent; nisi septem Cardinales viventes, videlicet tres Presbyteri & quatuor Diaconi, quando creatus fuit Nicolaus III. anno 1277. qui ibidem notat, post tempora Nicolai III. rursus cœpisse augeri numerum Cardinalium; qui ut nec graves Ecclesiæ essent, nec superfluanumerositate vilescerent, quòd numerum 24. excedere non possent, in Concilio Basil. cautum est.

XVI. « Primus Papa Xystus IV. nullâ habitâ ratione „Decreti Concilii Basiliensis, supra omnes Prædecesso-„res suos (si Onuphrio *pag.* 18. credimus) Cardinalium „numerum maximè ampliavit; cujus exemplum opti-„mè secutus est Alexander Papa VI. Nullus tamen ho-„rum Pontificum antiquum 53. numerum excessit, ut „essent videlicet plures quàm 53. cum nec eum nume-„rum attigerint; sed omnium Romanorum Pontificum „primus fuit Leo X. qui antiqui statuti ratione non ha-„bitâ, in magna illa 31. Cardinalium creatione, vete-„rem & antiquum atque à nullo unquam Romanorum „Pontificum excessum numerumque longè superarit. „Nam sub Leone X. plus minus 65. Cardinales simul vi-„ventes fuerunt, quod nunquam alias contigerat post „fundatam Romanam Ecclesiam. Ejus exemplum secu-„ti sunt Paulus III. & qui nunc vivit Paulus IV. Prior „enim ad 63. numerum Cardinales auxit, sequens ad 70. „quem quoque numerum nunquam fuisse, satis constat. « Hæc ille.

XVII. Hunc numerum tanquam respondentem septuaginta viris, quos de Senioribus in suum adjutorium ex mandato Domini assumpsit Moyses, & septuaginta Discipulis, quos binos ante faciem misit Christus, retinendum decrevit Xystus V. in sua Constitutione, quæ incipit, *Post-„quam verum ille*, decernens, « ut imposterum connume-„ratis omnibus cujuscunque ordinis Episcopis, Presbyte-„ris & Diaconis *Cardinalibus*, qui nunc sunt, quique in fu-„turum creabuntur, cuncti simul numerum *septuaginta* „nullo unquam tempore excedant, ac talis numerus quo-„vis prætextu, occasione vel causâ etiam urgentissimâ mi-„nimè augeatur. « Declarans insuper electionem ac nomi-„nationem alicujus ultra dictum numerum *nullam irritam* „*ac inanem*. «

XVIII. Hic est ergo modernus Cardinalium numerus, quorum titulos, & à quibus Pontificibus novi erecti fuerint, in citato libro enumerat Onuphrius; hoc unâ monens, hodie duntaxat esse sex Episcopos Cardinales, eò quòd Ecclesia Episcopalis SS. Ruffinæ & Secundæ alias Sylvæ Candidæ Calixto II. unita fuerit Episcopatui Portuensi.

Quemadmodum circa numerum Cardinalium varia pro temporum varietate intercessit disciplina, ita nec minor circa Cardinalium eminentiam ac dignitatem intervenit mutatio.

XIX. Antiquitus enim Cardinales Romanæ Ecclesiæ alii non erant, ut ex jam dictis facile est colligere, quàm ipse Romanæ Ecclesiæ ordinarius Clerus, constans ex Presbyte-

ris

ris & Diaconis. Unde *Presbyterium* de quo S. Cornelius Papa ad S. Cyprianum, idem fuisse quoad officium & functiones cum hodierno Cardinalium Collegio, notat Pamelius in notis ad citatam epistolam Cornelii: » Presbyterium, ait, intelligit tum hic tum paulò post, Collegium, sive Senatum (ut loquitur D. Hieronymus epistola ad Rusticum) *Cleri Romani*, utpote sine quorum consilio arduum nihil soleat agere Romanus Pontifex. Atque adeò, tum hinc tum ex Epistolis Cypriani ad Clerum Romanum constat, Presbyteros & Diaconos Ecclesiæ Romanæ, in eâdem auctoritate jam olim fuisse, qua nunc pollent, eodem etiam munere functos, quo *nunc Cardinales*; nempe ut essent Consiliarii, & Assessores Episcopi Romani. Quod planè perspicuum fit ex verbis illius epistolæ 55 ad Cornelium: *florentissimo illic Clero tecum præsidenti*. Erant tamen illis Episcopi tum temporis superiores. » Hæc Pamelius.

XX. Cum ergo *Cardinales* R. E. non essent nisi Presbyteri ac Diaconi suis respective Ecclesiis aut Titulis *incardinati*; ipsum Clerum Ecclesiæ Romanæ eo modo constituentes, quo aliarum particularium Ecclesiarum Presbyteri ac Diaconi suæ respectivè Ecclesiæ Clerum conficiebant, nullâ quoque supra reliquos prærogativa in illa qualitate eminebant: quemadmodum sex aut septem illi Episcopi Romæ adjacentes, etiam postquam R. E. Cardinales creati fuere, ob eam causam (uti monet Onuphrius *pag.* 30.) » neque Patriarchis, neque Metropolitanis vel Archiepiscopis, neque etiam Episcopis aliarum Civitatum, licet Cardinales non essent, ante se tamen consecratis, digniores erant, nec etiam eos præcedebant: sed eorum præcedentia erat ratione temporis, quo Episcopi creati fuerant: etenim Episcopus *Cardinalis* Ostiensis, si post Episcopum Veronensem, qui non erat Cardinalis, vel post alium quemque creatus fuisset, superiorem eo locum, neque in consessu neque in procedendo habebat, eos tantùm Episcopos præcedebat, qui post eum creati fuerant: quæ omnia idcirco dico, *quod nihil dignitates* aut *præeminentiæ illis dabat antiquitus, esse Cardinales.* » Hæc ille, unà observans, quod usque ad tempora Gregorii VII. & Urbani II. id religiosè observatum fuerit.

XXI. Et si Zerolæ in praxi Episcopali, verbo *Episcopus*, aliisque Canonistis credimus, Episcopi usque ad Clementem V. & Joannem XXII. erant in dignitate supra Cardinales; quin imo, uti post alios Canonistas asserit Barbosa *Lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 3. *num.* 17. » usque ad tempora Bonifacii VIII. nullus erat Episcopus, qui vellet fieri *Presbyter Cardinalis*, quia putabant non licere descendere à *majore* dignitate *ad minorem.* »

Et Ludovicus Gomesius in procœmio ad Regulas Cancellariæ: » Episcopi usque ad tempora Clementis V. & Joannis XXII. in Ecclesia Dei, ita in excelso honoris & existimationis fastigio positi fuerunt, ut dignitate dejumi ac gradu minui arbitrarentur, si ex Episcopis ad Cardinalatus officium assumerentur.

XXII. Quo verò tempore crescere cœperit Cardinalium R. E. dignitas, nequit præcisè determinari; illud sat constat, sensim atque gradatim ad eam, in qua modo conspiciuntur, eminentiam pervenisse.

Et quidem Cardinalium dignitatem cum Ecclesiæ & Romani Pontificis dignitate semper crevisse, monet Onuphrius *pag.* 34. unà advertens, dignitatem Pontificis Romani maximam fuisse tempore Alexandri III. » Sub quo, ait, Romana Ecclesia ad maximum in terris fastigium evecta fuit, Imperatore potentissimo Frederico Ahenobardo, eoque Ecclesiæ Romanæ infestissimo hoste, conculcato, victo, pacemque ab Ecclesiæ petere coacto.

XXIII. Tunc ergo, teste Onuphrio, primum ex Episcopis Cardinales fieri cœpti: hac tamen moderatione, ut quoties accederet aliquos creari Cardinales, qui Episcopi vel Archiepiscopi essent, singulis una ex *Cardinalibus* Ecclesiis (Episcopalibus) tradebatur, quod tunc incongruum videretur, ex *Episcopo Presbyter* fieri, sed minus inconveniens ex Episcopo vel Archiepiscopo fieri *Episcopus Cardinalis.*

XXIV. Succedentes Pontifices Cardinalium eminentiam ac dignitatem continuò magis magisque elevarunt; pluraque eminentiæ atque dignitatis ornamenta & argumenta addiderunt.

» Innocentium IV. ipsis Cardinalibus, cùm à Summo Pontifice ad Terras Ecclesiæ regendas mitterentur, *rubeum pileum* tradidisse circa annum Domini 1244. » ex relatis Canonistis refert Barbosa loco citato *n.* 8. additq; » Quod postea vel per consuetudinem, aut expressam concessionem *omnibus* Cardinalibus datum est.

Paulus II. » publico Decreto mandavit, propositâ pœnâ (teste Ciaconio in ejus vita) ne quisquam *birretam coccineam* præter Cardinales ferret. Quibus etiam primo Pontificatus sui anno, *pannum* ejusdem coloris dono dedit, quo equos & mulas sternerent, dum equitarent.

Hæc Cardinalitia insignia cùm tantùm Cardinalibus è Clero sæculari assumptis, essent data, Gregorius XIV etiam *Regularibus rubrum pileum* concessit, aliquibus tunc præsentibus propria manu imposuit; uti videre est in ejus Constitutione quæ incipit *Sanctissimus*, estque nona inter ejus Constitutiones in Bullario Romano.

XXV. Post hæc sub Urbano VIII. decretum fuit, ut jam non *Illustrissimi* vocarentur, prout hactenus, sed *Eminentissimi*, huncque titulum non esse communicandum nisi solis Electoribus Ecclesiasticis Imperii, & vetitum Patriarchis, Primatibus, Archi-Episcopis, Episcopis aliisque Prælatis sub pœna anathematis titulum illum assumere.

XXVI. Denique Innocentius X. anno 1645. confirmavit Decretum Congregationis Sacrorum Rituum, quo præcipitur omnibus Cardinalibus, etiam quacunque natalium seu præcellentium aliarum dignitatum prærogativâ insignitis, ut *solo nomine Cardinalis* contenti, non aliis titulis nuncupentur, nec uti inter eos possunt, quam *Eminentissimi* ac *Reverendissimi*: nec non *Eminentiæ Reverendissimæ*. Insuper jubentur omnes Cardinales è propriis sigillis & signis quibuscunque vulgò *armis* nuncupatis, amovere » coronas, signa, ac omnes notas sæculares, præter eas, quibus intra scutum armorum, eorum familiæ tanquam de essentia, & integritate eorundem armorum utuntur, & ut imposterum ab illorum usu abstineant, *solo pileo de pretioso Christi sanguine rubente insigniri*, ac decorati; ac ulterius sanctissimus Dominus noster inhibuit sub excommunicationis latæ sententiæ, ac aliis arbitrii sui pœnis, sculptoribus, pictoribus, ac aliis quibuscunque, ne prædictis notas sæculares in sigillis, & armis, aliisque insignibus S. R. Ecclesiæ Cardinalium sculpere, ac pingere, aut sculpi vel pingi mandare audeant.

XXVII. Hæc non obscurè innuunt, Cardinalitiam dignitatem tunc tanti fastigii reputatam, ut reliquiæ dignitates seu sæculares, seu Ecclesiasticæ illius splendore tanquam ad majus lumen offuscari viderentur. Neque aliam de Cardinalitia excellentia ideam tempore Eugenii IV. habitam fuisse, manifestum est ex litteris ejus ad Henricum Archiepiscopum Cantuariensem relatis in Bullario Romano tomo 1. *pag.* 351. in quibus asserit, tantæ esse dignitatis Cardinalatum, ut quasi absorbeat aliam quamcunque dignitatem; hoc utens argumento. » Cardinales licet certarum Ecclesiarum dum ad Cardinalatum assumuntur Episcopi sint, nihilominus eos *non Episcopos*, sed *Presbyteros S. R. Ecclesiæ Cardinales*, Sedes Apostolica appellat; quinimo si eis suas priores Ecclesias in titulum dimittat, non amplius sub *nomine Ecclesiarum*, sed *tituli Cardinalatus* scribit, quasi ad majorem dignitatem & jurisdictionem assumpserit; alioquin non ascendisse, sed descendisse, non honorari, sed dehonorari, viderentur.

XXVIII. Imo in tantum videbatur aliquibus supra Episcopalem dignitatem Cardinalitia dignitas eminere, ut nonnulli Episcoporum ministerio ad vilia quæque munia uti non vererentur; quemadmodum refert & reprobat Leo X. in Bulla reformationis curiæ edita in Concilio Lateranensi *Sess.* 9. statuitque: » Eos, quos vel nunc habent, vel imposterum sunt habituri, *honorificè, ut fratres*, ac juxta eorum status condecentiam tractent.

XXIX. In hanc quoque Episcopalis auctoritatis dejectionem & vilipendium, vehementiùs in ipso Concilio Tridentino invectus scribitur nominatissimus ille Bracarensium Archiepiscopus Bartholomæus *De Martyribus*; qui dum durante Concilio unà cum Cardinale Lotharingiæ Romam ivisset; atque ibidem intelligeret, invaluisse consuetudinem, ut in congregatione aut conventu coram Pontifice, Cardinales sederent *tectis* capitibus, tantâ verò & Archiepiscopi essent *erecti detectis* capitibus, tantâ vehementia, totque argumentis indignitatem illius consuetudinis Pontifici exposuit, ut præter omnium exspectationem Pontifex resolverit, hunc morem tanquam abusum, Episcopali characteri nimium derogantem abrogare, uti & reipsà abrogavit, mandans in Congregatione eodem die habitâ ut Episcopi æquè ac ipsi Cardinales sederent *tectis* capitibus. Historiam ac totum ejus coram Pontifice discursum refert scriptor Gallicus ipsius vitæ *lib.* 2. *cap.* 22.

XXX. Si officium Cardinalium expendamus; atque hodiernum cum pristino conferamus, etiam hic mutationem non modicam intervenisse videbimus.

Cùm enim pristini Romanæ Ecclesiæ Cardinales, essent Presbyteri ac Diaconi, suis respectivè Ecclesiis & titulis tanquam *Ordinarii* atque *fixi* ministri adscripti, etiam *præcipuum* officium eorum erat, illarum Ecclesiarum vel titulorum curam gerere; muniaque Presbyteri seu Parochi, aut Diaconi obire, iisque se totos impendere: quamvis & ipsi tunc etiam Presbyterium constituerent, cujus consilio & opera Romanus Episcopus uteretur, uti suprà notavimus.

XXXI. At si disciplinam à sex circiter sæculis stabilitam expendamus, videbimus, præcipuum Cardinalium R. E. officium esse, Romano Pontifici in negotiis gerendis consilio & opera assistere, atque ex hoc capite Cardinalium eminentiam atque dignitatem præcipuè, ne dicam unicè, fuisse desumptam & consideratam.

Et quidem Leo IX. scribens ad Michaëlem Patriarcham Constantinopolitanum, cùm dixisset, quòd sicut cardine totum regitur ostium, ita in Petro & ejus Successoribus totius Ecclesiæ disponatur emolumentum, mox ut consequens infert: „Unde & Clerici ejus *Cardinales* dicuntur, *Cardini* „utique illi, quo cætera moventur; *vicinius* adhærentes.“

Itaque jam non ab intitulatione aut incardinatione alicujus Ecclesiæ, *Cardinales* vocantur; sed à majori adhærentia Pontifici Romano. Hinc & sub idem tempus *laterales* Pontifices dici cœperunt.

XXXII. Hac de causâ ad Cardinales R. E. sæculo XII. scribens S. Bernardus ait: „Nulli dubium quin ad vos specialiter spectet de Regno Dei surgentes succidere spinas, „sedare querelas.... Agite pro loco quem tenetis, pro dig„nitate quâ polletis, pro potestate quam accepistis.“ *Epist.* 89.

Hic Bernardum reputare & agnoscere Cardinales tanquam superintendentes *Regno DEI*, id est, *Ecclesiæ*, atque una cum Pontifice illius curam agentes, manifestum est. Unde ad Eugenium III. dicit: „Veniamus ad *collaterales* & „coadjutores tuos. Hi seduli tibi, hi intimi sunt.... An non „eligendi de toto orbe, *orbem judicaturi?* „

XXXIII. Quin & inspiciantur citatæ literæ Eugenii IV. aliorúmque Bullæ; quibus dignitas Cardinalium adstruitur, videbitur, argumenta quibus adstruitur, in hoc unum refundi, quòd ipsorum consilio & operâ negotia non tantum Ecclesiæ Romanæ, sed universalis expediantur; ipsique præcipuas in hisce partes habeant; atque ideo tot quoque eximias dotes in Cardinalibus, tametsi duntaxat *Diaconis*, posteriora concilia & Pontifices desideraverint; quemadmodum in Concilio Basiliensi *Sess.* 23. & Tridentino *Sess.* 24. *cap.* 1. *de Reformat.* Ubi „ea omnia & singula, quæ „de Episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina & „cæteris qualitatibus aliàs in eâdem Synodo constituta „sunt, eadem etiam in creatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ „*Cardinalium*, etiamsi *Diaconi* sint, exigenda, quos Sanctis„simus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis na„tionibus, quantum commodè fieri poterit, prout idoneos „repererit, assumet.“

XXXIV. Porrò hoc Cardinalium munus in dirigendis negotiis maximè hodie elucet ex congregationibus Cardinalitiis, quæ quidem antiquitus ignotæ, sed hodie admodum frequentes sunt.

Hæ congregationes sunt quidam cœtus sive Collegia quodammodò Cardinalium per Pontifices instituta ad certa aliqua negotia dirigenda discutienda, quin & terminanda, atque de illis etiam judicium ferendum speciem aliquam tribunalis referentia: ideoque & suos officiales & inferiores Ministros singulæ habere solent.

XXXV. Harum congregationum quædam sunt jam pridem à Pontificibus erectæ, atque stabilem statum habentes; dicunturque *Ordinariæ*: aliæ verò *Extraordinariæ*, quæ scilicet extra ordinem per Pontificem particulariter pro aliquibus negotiis ordinari solent; cessántque negotiis illis absolutis.

Inter congregationes autem ordinarias & stabiles, quædam sunt quæ explent ea omnia, quæ Pontificem non ut caput Ecclesiæ universalis, aut regimen Ecclesiæ universalis spectant; sed quæ Pontifici tanquam Episcopo particulari urbis ejúsque districtûs incumbunt: qualis v. g. est congregatio *Visitationis Apostolicæ*, uti ostendit Cardinalis de Luca in relatione Romanæ curiæ *Discursu* 24.

Aliæ sunt, quæ concernunt regimen temporale Statûs Ecclesiastici; quales sunt congregatio *super consultatione negotiorum Statûs Ecclesiastici*, quæ vulgò *Consulta* dicitur: item congregatio *boni regiminis*, aliæque, de quibus Cardinalis de Luca in citata relatione *Discursu* 25. 26. & 27.

Aliæ denique congregationes, illæque præcipuæ sunt, quæ versantur circa regimen universalis Ecclesiæ; sive quæ dirigunt atque expediunt ea negotia, quæ ad Pontificem & curiam Romanam ex omnibus Provinciis undique deferuntur.

XXXVI. Cúmque hic in Belgio videamus multa decreta ac resolutiones sub nomine harum congregationum, & signanter congregationum *Inquisitionis* sive *S. Officii Judicis, Interpretum Concilii Tridentini, sacrorum Rituum, & super negotiis Episcoporum & Regularium* circumferri, atque interdum etiam publicari, non inutile judicavi, si harum congregationum notitia haberetur: cùmque omnes Episcoporum, & nonnullæ quoque Abbatiarum Belgicarum provisiones *Consistorialiter* expediantur, etiam aliquid de *Consistorio* Papæ dicere non importunum credidi.

CAPUT II.

De Consistorio Cardinalium.

1 *Quid generaliter Consistorium?*
2 *Unde Congressus Cardinalium dicatur Consistorium?*
3 *Duplex est Cardinalium Consistorium.*
4 *Tempore Innocentii III. tertiò per hebdomadam habebatur.*
5 *Hodie rariùs ad beneplacitum Pontificis habetur.*
6 *Quo ritu ad Consistorium conveniant Cardinales.*
7 *Quomodo in Consistorio procedatur.*
8 *Olim in Consistorio minores causæ etiam judicialiter examinabantur.*
9 *Hodie nulla negotia in Consistorio judicialiter & contentiosè tractantur.*
10 *Inter negotia Consistorialia creatio Cardinalium est primaria.*
11 *Provisio Ecclesiarum Metropolitanarum & Cathedralium* Consistorialiter *fit.*
12 *Etiam aliquibus Abbatiis Consistorialiter providetur.*
13 *Alia negotia* Consistorialia *enumerantur.*
14 *Congregatio vulgò* Consistorialis *instituta est tanquam* Consistorii *consultrix.*

I. CONsistorium generaliter accipiendo, est quivis locus ubi *consistitur*. Ita jam pridem Tertullianus de Resurrectione mortuorum *cap.* 20. terram in qua homines consistimus, *consistorium* dixit: Interdum verò in strictiori appellatione *consistorium* Veteres dixere, locum in quo Princeps de rebus publicis consultat ac deliberat cum suis Consistorianis, uti multis probat Gothofredus in notis ad *l.* 3. *Cod. de Officio omnium judicum lib.* 1. *tit.* 16.

II. Hinc postmodum invaluit, ut Cardinalium consessus coram Pontifice in ejus palatio per modum Senatûs, dictus sit *Consistorium*; atque in ea appellatione hodie sumitur, dum de *Consistorio* Papæ, atque de beneficiis ac negotiis *Consistorialibus* sermo incidit.

III. Duplex autem hodie est *Consistorium*. Aliud scilicet *extraordinarium*, magisque solemne; cui præter Cardinales intersunt alii quoque Prælati, Ministri ac Principum Oratores, & Magistratus, qui Papæ, præsidenti assistant; quod & *publicum* dicitur.

Alia species *Consistorii* est, quod *ordinarium* vocatur, fitque in forma minus solemni cum solo interventu Cardinalium pro negotiis pertractandis; solétque *secretum* dici.

IV. Tertio in hebdomada Consistorium solemne haberi tempore Innocentii III. solitum fuisse probant ejusdem Pontificis acta, quæ *pag.* 28. ex editione Bosqueti hæc habent: „Ter in hebdomada *solemne Consistorium*, quod in „*consuetudinem* jam devenerat, *publicè* celebrat, in quo audi„tis querimoniis singulorum, minores causas examinabat „per se tam subtiliter & prudenter, ut omnes super ipsius „subtilitate & prudentia mirarentur.“

V. Hodie verò illud rariùs habetur ad Papæ beneplacitum, prout negotiorum urgentia (inquit Cardinalis de Luca in *relatione Curiæ Romanæ discursu* 5. *n.* 6.) exigit. Pro frequentiore tamen praxi, bis in mense, atque ordinaria dies est feriæ secundæ de mane, quamvis aliquando alia etiam die habeatur; quia hoc à Pontificis dependet arbitrio.

VI. Resolutâ ergo à Pontifice Consistorii in certum diem, horam & locum indictione, & Cardinalibus in curia præsentibus die præcedente insinuatâ, „singuli Cardinales cum „solemni comitatu & obsequio ad illud accedunt, *more Re*„*gio*; adeò ut in hac functione (uti notat de Luca) magis „quàm in aliis, Romanæ curiæ majestas videatur elucere; „atque ita verificari id quod antiqui Scriptores de propha„næ triumphantis Romanæ Reipublicæ Senatoribus dice„re solent, ut scilicet *tot Reges* reputari mereantur.“

VII. Congregatis Cardinalibus, Papâ in Sede aliquantulum elevatâ sedente, atque adhuc januis apertis, patentéque omnibus Nobilibus, qualificatis Viris ac Prælatis aditu, singulis Cardinalibus petentibus præstatur à Papa privata auricularis audientia super propriis, vel Principum, aut amicorum, vel familiarium precibus aliisque negotiis.

Hac privata audientia, pro Papæ beneplacito, absolutâ omnes à loco Consistorii ejiciuntur, *solis* Cardinalibus cum Papa remanentibus, atque tunc negotia *Consistorialia* tractari incipiunt.

VIII. Tempore Innocentii III. causas minores in Consistorio, auditis utrimque partibus, per Pontificem decisas fuisse, acta hujus Pontificis suprà relata evincunt; notátque de Luca, non ita pridem, „*Consistorium* haberi solitum „fuisse, pro brevioribus causis in forma *contentiosa*, etiam „cum interventu procuratorum & advocatorum utriusque „partis decidendis per Pontificem cum voto Cardinalium: „atque ex hujusmodi decisionibus aliqua pars Canonum „registratorum in quinque libris Decretalium est desum„pta.“

IX. Ne-

IX. Negotia verò, quæ hodie in consistorio explicantur, teste De Luca, forensem, & contentiosam formam amplius non habent: sed solum *gratiosam* vel *politicam*, ut Principis supremum Senatum decet.

X. Inter negotia *Consistorialia* hodierna, primaria est novorum Cardinalium creatio; atque juxta stylum consuetum (ait De Luca loco citato *n. 9.*) " Papa, vel in consistorii "initio, aut frequentius in fine, dicit Cardinalibus, quod "habent Fratres, atque nominando illos, quos in collegium "cooptare vult, eos interrogat, quid ipsis videatur: eisque "approbantibus vel laudantibus fit Decretum promotio-"nis, quæ illicò publicatur extra consistorium per curiam; "quandoque tamen non exprimendo numerum eorum, "qui promoveantur, aliquorum nomina publicare non so-"let, sed ea, ut dicitur, *reservat in pectore*. Et quamvis illa "quandocunque etiam extra actum consistorii aperire va-"leat; quinimo ex integro Cardinalium promotionem ita "efficere, cum omnia pendeant à jure, & à formalitate posi-"tiva, dum, ut præcedenti discursu advertitur, Cardinalium "interventus & consensus est voluntarius, & consultivus; "attamen observantia hucusque dedit, quod tam promotio "quàm publicatio jam promotorum, non nisi in consistorio "fieri consuevit. "

XI. Altera consistorialis functio est, provisio Ecclesiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium vacantium. Hæc provisio quâ forma expediatur in duplici consistorio, describit De Luca loco citato, & à nobis suprà *titulo 14. cap. 4.* expositum est; hoc tamen monet De Luca, optimum quidem nimiumque commendabile esse Institutum, quod scilicet dictæ provisiones non fiant nisi in consistorio, & quidem iterato ex voto Cardinalium: " sed desi-"derandam videri aliquam meliorem ejus praxim; quo-"niam, ait, ut quandoque fert fama, sive vera, sive falsa, "contra Papæ rectam intentionem sequuntur ejusmodi ele-"ctiones in personis parum dignis, quarum mali mores, vel "alii defectus innotescant. Et tamen ex quodam usu, vel ex "ex alia causa, nemo loquitur, adeo ut illud optimum, ni-"miumque proficuum Institutum quando practicaretur, "ad formalitatem redactum videatur. "

Quòd verò Cardinales in consistorio videantur detegere crimina & defectus promovendorum, ostendit Cardinalis Palæotus De sacri Consistorii consultationibus *parte 4. quæst. 2.*

XII. Consistorialiter quoque providetur nonnullis Monasteriis Regularibus; quæ propterea communiter *consistorialia* nuncupantur.

Pontifices enim (uti refert Perardus Castel in tractatu de usu & praxi Curiæ Romanæ *pag. 35. edit. 1693.*) jam pridem consueverant cum Cardinalibus, provisiones de certis Monasteriis non daturos, nisi de eorum consilio & *consistorialiter*; prout in literis provisionis exprimitur " De per-"sona tua nobis & *fratribus nostris* accepta, Ecclesiæ N. de "*fratrum eorundem consilio* Apostolica auctoritate provide-"mus. "

Quæ porrò Monasteria sunt *consistorialia*, præsertim in Belgio & Provinciis vicinis, videbitur infrà, ubi de Abbatibus eorumque electione & confirmatione agetur. Illud quoque advertendum, quod Monasteria, quæ ex se sunt *consistorialia*, interdum expediantur extra consistorium & non consistorialiter; sed per *Datariam*; cujus rationem sub titulo De *Dataria* videbimus.

XIII. Coadjutoriæ cum futura successione, tam Cathedralium, & Metropolitanarum Ecclesiarum, quàm Monasteriorum consistorialium, similiter *consistorialiter* expediuntur.

Dimissio quoque sive libera, sive per translationem alicujus Ecclesiæ, vel Monasterii *consistorialis* pariter in consistorio admittenda est: prout etiam novæ erectiones Cathedralium aut Metropolitanarum cum dismembratione territorii, novæ Ecclesiæ assignandi; sive earundem Ecclesiarum uniones vel divisiones in consistorio fiunt; dicunturque causæ *consistoriales*.

XIV. Quia vero in plerisque illis actibus *consistorialibus* solent fieri oppositiones; debeatque consequenter auditis hinc inde partibus examen institui, quod speciem disputationis, aut discussionis contentiosæ habet; quæ, ob majorem consistorii majestatem, uti loquitur De Luca, ab eo exulavit, ideo erecta fuit particularis congregatio, dictorum negotiorum consistorialium præparatrix, seu consistorii consultrix, quæ proinde *consistorialis* nuncupatur; constituta ex aliquo competenti numero Cardinalium, ac etiam peritorum Prælatorum cum proprio Secretario, qui juxta hodiernam observantiam non est Prælatus, sed peritus togatus; atque in ista congregatione priùs formiter examinantur materiæ, partibus opponentibus auditis in forma merè contentiosâ, proportionata tamen stylo congregationum Cardinalitiarum circa formalitatem telæ judiciariæ. Hæc de Luca.

Verbo, hæc congregatio *consistorialis* est ipsius consistorii pars & quasi Assessor; adeo ut non nisi de ejus voto negotia quæ controversiam pati possunt, expediantur.

CAPUT III.

De Congregatione S. Officii sive Inquisitionis, atque unà de origine Inquisitionis.

1 *Episcopi vi Officii sui jubentur invigilare in hæreses.*
2 *Per 12. sæcula nulli fuêre Fidei Inquisitores præter Episcopos.*
3 *Innocentius III. sæculo 13. primùm aliquos Monachos Fidei Inquisitores constituit.*
4 *Episcopi eos aversabantur; sed Pontifex eos sustinebat.*
5 *Multas difficultates tum ab Episcopis, tum à Magistratibus illi Monachi patiebantur; contra quas illos animat Pontifex; eisque auctoritatem magnam impartitur.*
6 *Prædictis Monachis unà cum Episcopo Oxomensi jungitur S. Dominicus.*
7 *Dominicus socios aliquos sibi in adjutorium assumit; & Ordinis sui fundamenta Tolosæ jecit.*
8 *Dominicus ejusque socii tanquam Fidei Inquisitores in hæreticos insurgunt.*
9 *Primùm in Concilio Tolosano sub Gregorio IX. specialis modus contra hæreticos procedendi præscriptus fuit, sed totam auctoritatem procedendi contra hæreticos Episcopis committit.*
10 *Postmodum Gregorius IX. Officium Inquisitionis Fratribus Dominicanis commisit.*
11 *Hi nimio suo rigore populum contra se excitarunt.*
12 *Ipsis adjunxit Fratres Minores, qui ipsorum rigorem temperarent.*
13 *Fredericus Imperator leges in favorem Inquisitionis evulgavit.*
14 *Has Innocentius IV. confirmavit.*
15 *Officium Inquisitionis commissum Dominicanis & Minoritis unà cum Ordinariis locorum.*
16 *Plures posthac Inquisitiones per Italiam erectæ sunt, nullæ tamen hactenus in Urbe Romana.*
17 *Primus anno 1542. Paulus III. Congregationem Inquisitionis instituit.*
18 *Eandem confirmavit Pius IV. declarans, acta per majorem partem Cardinalium habenda esse pro actis Congregationis.*
19 *Pius V. declaravit, gesta per majorem partem Cardinalium* præsentiam *esse reputanda ac si ab omnibus essent acta, licèt etiam* duo *duntaxat fuissent præsentes.*
20 *Auctoritatem Cardinalium hujus Congregationis latiùs exposuit Sixtus V.*
21 *Præter Cardinales, plures Officiales ad hanc Congregationem spectant.*
22 *Qui sint* Consultores?
23 *Consultores cum aliis Officialibus conveniunt feriâ secundâ.*
24 *Quæ in hac Congregatione expediantur?*
25 *Congregatio Cardinalium S. Officii habetur feriâ 4. cujus forma describitur.*
26 *Acta in hac Congregatione per Assessorem S. Officii Pontifici referuntur.*
27 *Qui sint* Qualificatores?
28 *Formula Decretorum quæ in hac Congregatione emanavit.*
29 *Feriâ 5. habetur Congregatio eorum Cardinalium coram Pontifice, quæ propriè est Congregatio S. Officii sive Inquisitionis.*
30 *Quid in hac Congregatione tractetur; & quâ formâ habeatur?*
31 *Decreta hujus Congregationis eduntur sub nomine Pontificis.*
32 *Hæc Decreta tamen sunt reverà Decreta Congregationis.*
33 *Decreta Congregationis quibus potissimùm adscribenda.*
34 *De quibus potissimùm hæc Congregatio cognoscat?*
35 *Licentia legendi libros prohibitos ab hac Congregatione postulanda.*
36 *An Inquisitionis auctoritas hic in Belgio obtineat?*

I. Episcopos vi sui muneris Episcopalis obligari, ut populum sibi commissum à periculo aut infectione hæresis præservent, atque Ecclesiam sibi commissam ab omni fermento hæreticæ pravitatis immaculatam custodiant, indubitatum est; ideoque & Episcopos esse naturales Inquisitores Fidei, sive ipsis jure quodammodo naturali, ex Episcopali & Pastorali cura profluente, competere jus inquirendi in hæreticos, aut de hæresi suspectos.

II. Quapropter per duodecim circiter sæcula, nullos Ecclesia Fidei Inquisitores præter Episcopos & Pastores noverat, neque ullum præter Episcopale notum erat Inquisitionis tribunal, aut speciale officium; sed pari curâ eademque auctoritate Episcopi invigilabant & procedebant contra

tra hæresim, sicuti contra alia, non minùs subinde perniciosa, vitia; nec non contra hæreticos, atque alios homines sceleratos.

III. Primus sub initium sæculi 13. Innocentius III. contra hæresim Albiensium in Provinciam Tolosanam eique adjacentes misit Arnaldum Abbatem Cistercienſem, Petrum De Castro-novo & Radulpum Monachos Cistercienses, idque plenâ auctoritate procedendi contra hæreticos, ut patet ex litteris ad ipsos datis 29. Maji anno 1204. in quibus plenam ac omnimodam potestatem eis concessam explicat his verbis. » Ut autem injunctæ vobis non tam »nostræ quàm divinæ legationis Imperio, officium possitis »meliùs & liberiùs exercere, plenam vobis in Aquensi, Are»latensi, & Narbonensi Provinciis, & vicinis etiam Diœ»cesibus, si quæ sunt *hæreticorum* labe *pollutæ*, concedimus »*facultatem destruendi*, *disperdendi*, & *evellendi*, quæ »destruenda, disperdenda & evellenda noveritis; & ædifi»candi & plantandi, quæ ædificanda fuerint & plantanda; »illos qui contra prohibitionem vestram venire præsump»serint, canonicè puniturі: si quis verò pro violentâ ma»nuum impositione in latæ sententiæ Canonem inciderit, »auctoritate nostrâ suffulti, ei absolutionis beneficium »impendatis, injungentes eidem. ut contra hæreticos ac»cingatur

IV. Episcopis autem aversantibus Legatos in causa fidei, Petrus De Castro novo litteris Innoc. III. scriptis, missionem petiit; cui Pontifex rescribens, eum ad fortiter ac viriliter progrediendum animat, ac tandem ita concludit: »Devotionem tuam monemus & exhortamur in Domino »per hæc scripta Apostolica mandantes, quatenus oppor»tunè, importunè instans, arguens & obsecrans in operando »in omni patientia, & doctrina, opus Evangelistæ, ac mini»sterium tibi commissum studeas adimplere: firmiter spe»rans in Domino JEsu Christo, quod ipse, qui affectum »tibi præstitit laborandi, ne tuus labor inutilis habeatur, ef»fectum tribuet & affectum.

Hæc aliaque, e quibus intelligitur, quas difficultates & oppositiones Legati illi, tum ab Episcopis, tum sæcularibus Magistratibus passi sint: videri possunt apud Bollandum in Actis Sanctorum ad diem 5. Martii in commentario historico de *vita & gestis B. Petri De Castro novo*; ubi quoque fit mentio litterarum Innocentii III. ad Archiepiscopum Narbonensem, quibus ipsum reprehendit ob auxilium dictis Legatis negatum. Item litterarum ejusdem Pontificis ad Episcopum Agathensem & Abbatem S. Pontii; in quibus inter alia scribit Pontifex, quod Biterrensis Episcopus requisitus à dictis Petro De Castro-novo & Radulpho, cum iis ire noluerit ad commovendum super hoc negotio auctoritate Apostolicâ Comitem Tolosanum, nimirum Raymundum, qui impensè Albigensibus hæreticis favebat: deinde, quòd idem Episcopus rogatus ab ipsis Legatis, ut Consules civitatis Biterrensis ad abjurandam hæresim, atque contra hæreticos Ecclesiam defendendam commoneret, non solum non obedierit, sed etiam id fieri penitus impedierit: cumque dicti Legati auctoritate Apostolicâ convocato Clero injunxissent Episcopo. ut nisi infra præfixum diem Consules hæresim abjurarent, ipsos non differret excommunicationis vinculo innodare, nihil tamen præstitisset; atque ideo Petrus & Radulphus ipsum ab administratione nec non & Episcopali officio suspenderint, donec Pontificis conspectui præsentaret: Clero Biterrensi, ne interim ei obedierint in aliquo, in virtute obedientiæ, & sub excommunicationis pœna districtius inhibentes

Verum tametsi hæc sat ostendant, quanta esset Monachorum illorum tanquam Sedis Apostolicæ Legatorum auctoritas; nihilque ab Innocentio III. prætermissum fuerit, quo minus suis hisce Legatis in hoc negotio sua auctoritate assisteret, nihilominus parum aut nihil prædicando contra hæreticos proficiebant; adeo ut præ tædio injunctæ sibi legationi renuntiare intenderent; eo quod jam biennio prædicationi insistentes, nihil aut parum se profecisse viderent, uti testatur Petrus Monachus Cœnobii Vallum Gernay, in historia Albigensium *cap. 3*.

VI. At cum de his Petrus De Castro-novo & Radulphus deliberarent, contingit, quod Didacus Episcopus Oxomensis unà cum S. Dominico tunc ejusdem Ecclesiæ Canonico ad Curiam Romanam venerint. Hos idem Pontifex an. 1206. in Provinciam Tolosanam pari auctoritate contra hæreticos misit, qui apud Montem Pessulanum dictis Monachis sejunxerunt; animosque fortiter ac viriliter in hoc prædicationis munere pergendi in ipsis addiderunt.

VII. Porro transacto biennio, cum Episcopus ad Ecclesiam suam coactus fuisset reverti, Dominicus, ut faciliùs & efficaciùs operi huic incumbere posset, aliquot sibi Presbyteros sæculares laicos & coadjutores adscivit, quibus tandem circa annum 1215. ab Episcopo Tolosano concessa fuit Ecclesia S. Romani in civitate Tolosana cum omnibus proventibus & juribus, ad quam Dominicus cum sociis illis Presbyteris migravit, primamque suis Ordinis fundamenta jecit; quem anno sequenti Honorius III. confirmavit.

VIII. Hi itaque Fidei Inquisitores quaqua versum per Provincias discurrentes, tum prædicatione, tum exhortatione hæreticis se opponebant; quin & subinde ipsos Magistratus & Principes contra hæreticos incitabant; imò & populum concitabant, ut sub nomine Cruce-Signatorum in hæreticos armarentur, indulgentias promittentes iis, qui arma contra hæreticos sumerent.

IX. Nihil tamen hactenus speciale constitutum erat circa modum contra hæreticos procedendi, nullumque certum Tribunal Inquisitionis erectum.

Gregorius IX. summo contra hæresim zelo animatus Romanum Sancti Angeli Diaconum Cardinalem Legatum suum ad Provincias illas Albigensium hæresi infectas misit, qui anno 1229. celeberrimum Concilium celebravit Tolosæ, in quo de consilio Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum & Baronum, & Militum edidit 16. Decreta, quibus modus inquirendi ac puniendi hæreticos præscribitur, quæ legi possunt tomo XI. Conciliorum generalium *Col.* 427. Hoc unum notandum, quod Concilium illud totam auctoritatem inquirendi & puniendi Episcopis, tanquam naturalibus Fidei Inquisitoribus, attribuat.

X. Verùm idem Gregorius IX. vehementi in hæreticos zelo succensus, existimans Episcopos flaccidiùs fortan, quàm oportet, in hæreticos armari, anno 1231. hoc Inquisitionis officium solis Fratribus Dominicanis, qui ad id officii obeundum præcipuè erant instituti, commisit per litteras ad Priorem Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lombardia; quæ exstant tomo XI. Concil. generalium *col.* 35

XI. Hi ergo quasi defectum aut negligentiam Episcoporum suo zelo supplere volentes, tanto rigore processerunt contra illos quos hæresi infectos, aut de ea suspectos, aut hæreticorum fautores existimabant, ut Comes & populus Tolosanus è civitate sua omnes illos Fidei inquisitores, nec non totum Dominicanorum Ordinem unà cum Episcopo Tolosano, qui erat ejusdem Ordinis atque illis enixè favebat, expulerint.

XII. Ipsos quidem postmodum auctoritate Apostolicâ restituit Joannes Viennensis Archiepiscopus; & Inquisitionem exerceri jussit, adjuncto tamen Collegâ ex Ordine Fratrum Minorum, qui Prædicatorum *rigorem sua mansuetudine temperaret*, inquit Guillelmus De Podio-laurentii in chronico *cap.* 8. De quo vide etiam Spondanum ad *annum* 1234. *n.* 3.

XIII. Adhæc Fredericus II. Imperator circa annum 1244. Constitutiones acerbissimas contra hæreticos eorumque fautores evulgavit; ipsosque Fidei Inquisitores sub sua ac Magistratuum protectione esse voluit; ac insuper, ut Magistratus illos, quos ipsi Inquisitores illis ostendissent hæreticos, diligenti custodia detinerent; *ut post Ecclesiasticæ damnationis judicium*, ait, *pœnam subeant*, *quam merentur*. Hæ constitutiones habentur apud Goldastum in *Constitutionibus Imperialibus* tomo 1 pag. 7677. & 78.

XIV. Has Fredericus leges anno 1251. confirmavit. Pontifex Innocentius IV. pluraque pro stabiliendo Inquisitionis Tribunali adjecit per Constitutionem quæ incipit: *Ad extirpandas*, quæ dirigitur *Dilectis filiis*, *Potestatibus*, *sive Rectoribus*, *Consiliis*, *& Communitatibus civitatum aliorumque locorum per Lombardiam*, *Romanialam. & Marchiam Tervisinam constitutis*; in qua per 38. capitula expressit, quæ à Magistratibus contra hæreticos eorumque fautores observanda sunt

XV. Inquisitionis officium Fratribus Prædicatoribus & Minoribus cum Episcopis commisit, uti patet ex Constitutionibus ipsius, partim Fratribus Prædicatoribus, partim Fratribus Minoribus Fidei Inquisitoribus inscriptis; quæ omnes inter Constitutiones dicti Pontificis in tomo. 1. Bullarii Romani.

XVI. Itaque jam Inquisitionis Tribunali formato, plures, præsertim in Italia & terris Pontifici Romano temporaliter subjectis, Inquisitiones fuere erectæ; ipsique Inquisitores præcipuè ex Ordine Prædicatorum designati fuere: At in Urbe & Curia Romana (uti notat Cardinalis De Luca in relatione Romanæ Curiæ *disc.* 14. *num.* 3.(Inquisitionis Tribunal, per ipsummet Pontificem cum iis Ministris & adjutoribus, quos juxta opportunitates assumere in tempore videbatur, regebatur.

XVII. Primus anno 1542. Paulus III. sex Cardinales constituit & deputavit suos & Apostolicæ Sedis in omnibus & singulis Reipublicæ Christianæ civitatibus, oppidis, terris & locis, tam citra, quàm ultra Montes ubilibet etiam in Italia consistentibus, ac in Romana Curia super negotio Fidei Commissarios & Inquisitores generales & generalissimos; Constit. quæ incipit, *Licet ab initio* 34. in Bull Rom.

XVIII. Pauli III. vestigia premens Pius IV. octo Cardinales

dinales ad idem negotium deputavit, addens & declarans, „ut quidquid per *majorem* partem S. R. E. Cardinalium, qui „in Congregatione pro dicto officio convenerint, dictum, „gestum, statutum, decretum, terminatum, seu sententia-„tum extiterit, sit validum & firmum, ita & taliter, quod „nullo modo impugnari possit, perinde ac si omnes & sin-„guli Cardinales prædicti in dicta Congregatione conve-„nissent, & major pars consensisset. " Constitutione quæ incipit: *Cum Nos* 79. in Bull. R.

XIX. Declarationem Pii IV. confirmans & renovans ejus successor Pius V. declaravit, gesta per *majorem* partem præsentium esse reputanda, ac si ab omnibus essent ordinata, tametsi tantùm *duo* fuissent præsentes. Constit. quæ incipit: *Cum felicis* 23. in Bull. Rom.

XX. Denique Sixtus V. per Constitutionem, quæ incipit: *Immensa æterna Dei* 22. in Bull. R. quindecim erigens Cardinalium Congregationes, primo loco Congregationem pro Inquisitione hæreticæ pravitatis, quæ & *Sancti Officii* dici consuevit, instituit sive institutam confirmavit his verbis, quibus Cardinalium ad eam Congregationem pertinentium auctoritatem & officium expressit. " Nos quo-„que confirmamus & corroboramus, illiusque omnia in-„stituta, omnesque & singulas facultates à Romanis Ponti-„ficibus prædecessoribus nostris Cardinalibus ad eam Con-„gregationem pro tempore delectis concessas, omnemque „auctoritatem & potestatem eis communicatam, scilicet „inquirendi, citandi, procedendi, sententiandi, & defi-„niendi in omnibus causis, tam hæresim manifestam quàm „schismata, Apostasiam à fide, magiam, sortilegia, divina-„tiones, Sacramentorum abusus, & quæcunque alia, quæ „etiam præsumptam hæresim sapere videntur, concernen-„tibus, non solum in Urbe, & Statu temporali, nobis & „huic Sanctæ Sedi subjecto, sed etiam in universo terrarum „Orbe, ubi Christiana viget Religio, super omnes Patriar-„chas, Primates, Archiepiscopos, & alios inferiores, ac In-„quisitores, quocunque privilegio illi suffulti sint, quorum, „ac aliorum prædictorum series his nostris litteris ad ver-„bum expressa censeatur, confirmamus. "

XXI Præter Cardinales, qui hanc Congregationem propriè constituunt, ac propterea dicitur Congregatio *Cardinalium* Sancti Officii, ad illam quoque pertinent alii Ordinarii & inferiores Officiales, qui hoc Inquisitionis Tribunal regunt & administrant in actuali Jurisdictionis exercitio, ac processuum formatione, reorumque examine.

Horum unus, qui judicis Ordinarii partes subit, dicitur *Commissarius Sancti Officii*, de Ordine S. Dominici ex Lombardia.

Hic in Consiliarium sive Assessorem habet Prælatum vel clericum sæcularem, qui vocatur *Assessor Sancti Officii*. Alii item sunt ministri, v. g. Fiscalis & Notarius.

XXII. Deinde ad hanc congregationem quoque spectant Theologi & Canonum periti, qui *Consultores Sancti Officii* vocantur, atque ex diversis Religionibus pro Papæ beneplacito soliti assumi; quamvis interdum etiam è Clero sæculari assumantur.

Inter Regulares tamen (uti loco citato monet Cardinalis De Luca) fixum locum occupant duo Ordinis S. Dominici Professores, nimirum Magister generalis dicti Ordinis, & Magister sacri Palatii; ac etiam alter Professor Ordinis Minorum Conventualium, cui tanquam fixo & invariabili congruit singulariter nuncupatio consultoris S. Officii, habens hoc munus magis peculiariter, illudque præ cæteris consultoribus exercet.

XXIII. Hi consultores cum Patre Commissario, Assessore, Fiscali, & Notario Sancti Officii conveniunt singulis feriis secundis in Palatio Sancti Officii prope Basilicam Vaticanam.

XXIV. In hac congregatione (quæ à consultoribus, qui præcipuam ejus partem constituunt, *Consulta* dicitur) leguntur processus criminales, ac etiam Episcoporum atque localium Inquisitorum litteræ, aut relationes aliaque etiam graviores momenti negotia, quæ Cardinales consultoribus committunt; idque pro majore instructione Assessoris, ait De Luca, qui ea relaturus est in alia congregatione, ad quam conveniunt Cardinales.

XXV. Hæc Cardinalium congregatio habetur singulis feriis quartis in conventu Patrum Prædicatorum prope Ecclesiam B. Mariæ *super Minervam*. Congregatis Cardinalibus, primùm habetur congregatio *secreta*, in qua soli Cardinales cum Commissario & Assessore interveniunt, & deliberatur de negotiis, quæ consultoribus commissa non fuerunt, majusque secretum requirere videntur.

Postquam verò super his sufficiens discussio facta est, advocantur consultores, eorumque consilium seu votum expetitur.

XXVI. Eorum verò, quæ in hac Cardinalitia congregatione decreta aut resoluta sunt, eodem die post meridiem per Assessorem Sancti Officii fit relatio ad Sanctissimum, qui huic congregationi non intervenit.

Hac de causa, hujus congregationis Decreta prodeunt sub nomine Cardinalium Sancti Officii, facta tamen mentione relationis ad Sanctissimum, ac etiam votorum Theologorum, si ad hoc negotium specialiter deputati fuerint.

XXVII. Notandum enim, quòd subinde examen librorum aut propositionum committatur quibusdam Theologis, qui examine facto referant congregationi, an aliquam, & qualem censuram libri aut propositiones mereantur; qui *Qualificatores* à qualificatione censuræ dici solent; nec unquam congregationi intersunt, nisi cùm relationem negotii ipsis commissi sunt factur.

XXVIII. " Formula ergo Decretorum hujus congrega-„tionis ita concipi solet: Feria IV. Sacra congregatio Emi-„nentissimorum & Reverendissimorum S. R. E. Cardina-„lium in tota Republica christiana contra hæreticam pra-„vitatem Generalium Inquisitorum habita in conventu „S. Mariæ super Minervam post examen Theologorum „specialiter ad hoc deputatorum, facta relatione ad San-„ctissimum, præsenti Decreto declarat, &c.

XXIX. Feriâ 5. habetur alia congregatio eorundem Cardinalium, idque coram Sanctissimo in Palatio Apostolico: hæcque videtur propriè esse congregatio Inquisitionis sive Sancti Officii, de qua in citata constitutione Sixti V. *cui*, inquit, *ob summam rei gravitatem, Romanus Pontifex præsidere solet*.

XXX. In hac congregatione præcipuè tractatur casus seu negotium, quod ex omnibus illa hebdomada relatis præcipuum videtur, quodque præ cæteris coram sua Sanctitate discuti meretur.

Postquam casus propositus coram Pontifice maturè discussus fuerit, atque Theologi, si negotium ipsorum examini commissum fuerit, relationem suam absolverunt, omnes dimittuntur exceptis solis Cardinalibus. Hi coram solo Pontifice vota sua depromunt, atque ex eorum suffragiis ipse concludere solet. Quo facto & signo dato, rursus intrat Assessor Sancti Officii cum Patre Commissario, quibus resolutionem congregationis significat sua Sanctitas.

XXXI. Tametsi resolutiones, quæ hic accipiuntur, & Decreta, quæ eduntur, revera sint resolutiones & Decreta congregationis Inquisitionis; & ob id à Notario congregationis signentur; tamen quia ipsi congregationi Papa præsidet, & concludit, idcirco in Decretis hujus congregationis, non ipsi Cardinales, sed ipse Papa tanquam decernens & resolvens introducitur, hac fere formulâ: " Feria V. „die... mensis... anni..... in generali congregatione S. Ro-„manæ & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apo-„stolico Montis Quirinalis " (vel aliàs, *apud S. Petrum*, si ibi „Pontifex resideat) " coram Sanctissimo D. N. ac Eminen-„tissimis & Reverendissimis Dominis S. R. E. Cardinali-„bus in tota Republica christiana contra hæreticam pravi-„tatem generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica „specialiter deputatis: *Sanctissimus Pater* prædictus auditis „votis eorundem Dominorum Cardinalium " (si negotium commissum fuerit examini Theologorum additur, *& Theo-„logorum votis*) " *statuit & decrevit.* "

XXXII. Porrò notandum, quòd licèt Decreta hæc non secus ac congregationis feriæ IV. sint revera Decreta congregationis Sancti Officii, hæc tamen Pontifici potiori jure adscribi posse videantur, quàm Decreta congregationis feriæ IV. In illa enim, quæ feria V. ipso præsente habetur, ipsemet vota Cardinalium & Theologorum, eorumque rationes audit, & expendit; ubi Decreta congregationis Feriæ IV. tantùm per Assessorem S. Officii ipsi Pontifici referuntur, ac compendiosè vota Cardinalium & Theologorum exponuntur: inter quæ quantopere intersit, nemo non videt.

XXXIII. Adhæc ex prædictis facilè intelligitur, quòd Decreta & resolutiones tametsi in congregatione coram Pontifice sint facta, potissimùm tamen Cardinalibus sint adscribenda: utpote è quorum votis & suffragiis Pontifex concludere consuevit.

Quinimò in negotiis, quæ Theologorum examini committuntur, præcipuè ipsis Theologis decisiones & resolutiones, quæ super illis accipiuntur, adscribendæ: quia ipsi Cardinales consueverunt sine novo examine se votis Theologorum conformare. Si tamen inter Theologos super resolutione negotii non conveniat, iteratò examen Theologis committitur; aut si res magni momenti sit, v. g. si agatur de proscriptione alicujus libri, qui auctorem habet in magna dignitate

dignitate & auctoritate constitutum, subinde aliqui Cardinales librum illum per se legunt & examinant; quin & votum suum cum rationibus in scriptis exponunt, & aliis Cardinalibus communicant.

XXXIV. Hæc congregatio præcipuè cognoscit de causis Fidei, omnibusque eò spectantibus; ideoque & libris invigilat, eosque examinat, & censurâ dignos proscribit, neque hac in parte auctoritas hujus Congregationis per Congregationem Indicis vel in minimo læsa est aut imminuta; uti capite sequenti notabitur.

XXXV. Adhæc Gregorius XV. generatim revocavit omnes licentias legendi quoscunque libros prohibitos à quibuscunque concessas: vetuitque deinceps eas concedi, nisi à Congregatione S. Officii, quæ singulis hebdomadis coram nobis, ait, haberi solet. Constit. quæ incipit: *Apostolatus Officium* 40. in Bull. R. Atque in conformitatem hujus Constitutionis, videmus passim licentias legendi libros prohibitos à Cardinalibus hujus Congregationis signatas.

XXXVI. Tametsi Belgium non agnoscat tribunal ullum Inquisitionis, ut coram illo Belgæ de hæresi accusati aut suspecti judicialiter conveniri queant, uti infrà parte III. latiùs ostendetur; nihilominus Decreta hujus Congregationis super prohibitione librorum, aut propositionum aliquarum censurâ hic recipi & promulgari solent.

CAPUT IV.

De Congregatione Indicis.

1 *Synodus Romana anno 494. catalogum librorum confecit, quos legere vel non legere liceret.*
2 *Hic tantùm actum fuit de lectione publica.*
3 *Non erat hic Index librorum prohibitorum, prout hodie accipitur.*
4 *Hic Index tantùm sæculo præterito confici cœpit.*
5 *Facultas Theologica Lovaniensis rogatu Caroli V. Indicem confecit.*
6 *Paulus IV. primus è Romanis Pontificibus Indicem confici jussit.*
7 *Hic Index Pauli IV. in quatuor classes erat distinctus.*
8 *Quid in hoc Pauli Indice à quibusdam reprehensum?*
9 *Variæ fuerunt in Synodo Trid. Patrum sententiæ circa Indicem formandum.*
10 *Tandem delecti fuère Patres, qui Indicem conficerent.*
11 *Resolutio Patrum Decreto firmata.*
12 *Synodus complementum confectionis Indicis tandem ad Pontificem remisit.*
13 *Pius IV. Indicem probat & evulgat.*
14 *Confectio Regularum Indicis à Synodo Patribus delectis commissa non fuit: & quare eas composuerint.*
15 *Indicem unà cum Regulis per speciale* Breve *probavit Pius IV.*
16 *Forma ipsius Indicis.*
17 *Hic Index in multis consentit cum Indice Pauli IV.*
18 *Quot sint Regulæ Indicis; & quid præcipuè contineant?*
19 *In prohibitione librorum fit relatio ad pœnas in his regulis præscriptas.*
20 *Qua ratione hic Index dici possit* Tridentinus.
21 *Regulæ Indicis non possunt pari ratione Synodo Tridentinæ adscribi.*
22 *De Instructione postmodum Indici & Regulis adjectâ.*
23 *Libri aliqui interdum una in Provincia rectè vetantur, licèt non in altera, idque variis titulis.*
24 *Ad Episcopos ac Fidei Inquisitores præcipuè spectat librorum examen & censura.*
25 *Qua de causa instituta Congregatio Indicis?*
26 *Qui hanc Congregationem constituant?*
27 *Quid hodie circa librorum examen competat* Magistro S. Palatii?
28 *Habet etiam hæc Congregatio* Consultores.
19 *Soli Cardinales propriè Congregationem constituunt: Et quod eorum præcipuum officium?*
30 *Ob quosvis errores libri non passim prohibendi.*
31 *Huic Congregationi Pontifex non assistit.*
32 *Per hanc Congregationem non est derogatum auctoritati Congregationis S. Officii circa prohibitionem librorum.*
33 *Interdum liber relatus in Indicem postmodum speciali Decreto Congregationis S. Officii ulteriùs proscribitur.*
34 *Episcoporum ac Inquisitorum auctoritati detractum non est.*
35 *His in partibus Index Romanus in omni suo rigore non est receptus.*

I. SUb nomine Concilii Romani habiti tempore Gelasii I. Papæ anno 494. extat Decretum, quo declaratur, qui libri ab Ecclesia Romana recipiantur, & qui non recipiantur; & qui legi, & qui non legi debeant.

II. Verùm ut ex verbis Decreti manifestum est, hîc duntaxat agitur de lectione *publica*, sive de lectione in Ecclesia tempore Divini Officii, ad instructionem & ædificationem populi.

Postquam enim acta Martyrum multis encomiis Synodus extulisset; utpote qui multiplicibus tormentorum cruciatibus & mirabilibus confessionum triumphis irradiant; asseruitque nec quemquam Catholicorum dubitare, & majora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratiâ Dei & adjutorio universa tolerasse, subjicit: « Sed »ideo secundùm antiquam consuetudinem singulari cautelâ in Sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia & eorum »qui conscripsêre, nomina penitùs ignorantur, & ab infi»delibus aut idiotis superflua, aut minùs apta, quàm rei or»do fuerit, scripta esse putantur. «

Hæc satis ostendunt, hoc unum voluisse Synodum, à publica lectione & Divino officio amovere, quidquid vel speciem falsitatis, aut aliquam fabulæ mixturam habere videbatur; quod adhuc manifestiùs circa finem Decreti indicatur his verbis: « Cæterùm qui libri in *Ecclesiasticis Officiis* »per anni circulum à nonnullis legantur pro fidelium ædi»ficatione, adnotandum censuimus. «

III. Itaque catalogus sive Index ille librorum nequaquam dici potest, *Index librorum prohibitorum*, juxta usitatam modernam phrasim; nimirum, index inhibens libros, omnibus, tam *privatim*, quàm publicè legi prohibitos; qualis librorum *Index* ante proximè elapsum sæculum extitisse reperitur.

IV. Circa medium verò elapsi sæculi, cùm invalescentibus Lutheranâ & Calvinianâ hæresi, libri plurimi mentito nomine auctoris, ac hæretico fermento conspersi ederentur, qui nec facilè à libris Catholicis discerni possent; atque hinc multi simplices incautâ horum librorum lectione seducerentur, varii cœperunt à Theologis confici catalogi seu Indices librorum, in quibus ipsi notabant libros, quos vel ab hæreticis confectos, vel hæresi conspersos credebant.

V. Et quidem rogatu & mandato Caroli V. Facultas Theologica Lovaniensis Indicem librorum hæreticorum, & de hæresi suspectorum, quorum lectionem *pro eo saltem tempore*, uti loquitur, *populo haud convenire judicabat*, confecit, qui & auctoritate ejusdem Cæsaris an. 1546. publicatus fuit.

Cùmque continuò plures hæreticorum libri prodirent, pluresque hæresi respersi notarentur, rursus alium fusiorem librorum illorum Indicem eadem Sacra Facultas concinnavit, quem addito speciali edicto, publicari idem Carolus mandavit anno 1556. Hi librorum Indices unà cum Cæsareis Edictis referuntur in prima parte Edictorum Flandriæ *Lib. 1. Rubr. 7.*

VI. Theologorum atque Cæsaris exemplo excitatus Paulus IV. Pontifex, anno 1557. præcepit iis, qui Inquisitioni contra hæreticam pravitatem erant Romæ præpositi, ut & ipsi Indicem librorum prohibitorum conficerent; qui anno 1559. absolutus, auctoritate Pontificis publicatus fuit.

VII. Hic Index in tres classes erat distinctus. Prima classis exhibebat nomina eorum, quorum omnia opera cujuscunque argumenti, etsi profani, omninò vetantur: inter quos & quorundam nomina Catholicorum occurrunt.

Secunda classe continebantur libri singulatim damnati, dum alii eorum auctorum libri non vetebantur.

Tertia classis complectebatur scripta quædam anonyma, adjectâ clausulâ generali vetante libros omnes anonymos editos ab anno 1519. Denique adjiciebatur catalogus LX. typographorum, quorum omnium libri, quos typis suis evulgarunt, prohibentur à quocunque demum auctore, aut idiomate prodiissent.

VIII. Similiter ante hac librorum prohibitorum Indicem à Rom. Pontificibus evulgatum fuisse haud reperitur: unde de hoc Pontifice dicere non dubitat Spondanus, »quod primus exstiterit, qui *universalem* omnium perni»ciosorum librorum, cujuscunque argumenti, etiamque »profani, à quibuscunque, etiamque religione *Catholicis* »scriptorum, vel etiam à suspectis typographis de quacun»que arte editorum Indicem contexere studuerit; cùm »ad eum usque diem, librorum prohibitiones, tam à Pon»tificibus, quàm Imperatoribus factæ, nunquam excessis»sent terminos *librorum hæreticorum*; aliive pestilentes legi »prohibiti fuissent, *nisi* quorum auctores etiam damnati »extitissent. « Hæc ille ad annum 1557. §. 5. ibidem addens. « Illud in hoc Indice Pauli rigidiùs visum, quod »pœnâ legentibus libros eo catalogo comprehensos, ac »prohibitos denuntiata erat excommunicatio latæ senten»tiæ Pontifici reservata, privatio; ac incapacitas quorum»cunque munerum, ac Sacerdotiorum, perpetua infamia, »cum aliis pœnis arbitrariis. Quo factum est, ut Pius IV. »Pauli Successor, rigorem hunc temperans, totum illud li»brorum negotium ad Concilium Trident. retulerit. « Hactenus Spondanus.

IX. Quod ad Concilium Tridentinum attinet, cum post suspensionem 10. circiter annorum, rursus sub Pio IV. omni suspensione sublatâ, ejus resumptio in sessione habita 18. Januarii Anno 1562. communi Patrum assensu declarata esset, habita fuit Congregatio 26. ejusdem mensis, in quâ à Præsidibus Concilii inter alia propositum fuit: » ut libri à diversis auctoribus post hæreses natas edi- »ti, unâ cum Catholicorum contra eos censuris examina- »rentur, quò Synodus quid super illis habeant decernen- »dum statuat.

Super hoc articulo varias fuisse Patrum sententias ex actis Concilii constat. Et quidem inter alios Archiepiscopus Granatensis » ab ea occupatione Patres dehortatus fuit, »quippe longissimâ, & quæ Synodum abstraheret ab altio- »ribus negotiis, magisque indigentibus ipsius proximâ cu- »ra. » Bartholomæus de Martyribus Archiepisc. Bracarensis adjecit, *posse id committi Academiis*.

Petrus Contarenus, Paphensis Episcopus » non mediocri »affectus benevolentia » (uti monet Palavicinus *lib.* 15. *hist. Concilii Tridentini cap.* 19 *numer.* 10.) erga Paulum IV. »cui familiaris intimus fuerat ante Pontificatum, & à quo »postea thiaram acceperat, suadebat, ut nulla fieret in In- »dice Pauli mutatio: esse verius recentium ingeniorum »intemperantiam; quàm religionis studium, velle deces- »sorum opera reformare, non quo illa meliora redderen- »tur, sed quo ipsi præstantiores ostentarentur. Caverent, »ne Sanctiones Majorum illi revocantes, posteros stimu- »larent ad eorum exempla sequenda in eorundem decretis »abolendis. »

Econtra Daniel Barbarus Adjutor patriarchæ Aquileiensis monuit, Indicem Pauli IV. correctione plurima indigere, cùm eodem modo proscriberet opus licentiæ juventis, & opus hæreticæ pravitatis. Christophorus Patavinus existimavit, novum ab initio indicem construendum non esse, sed indicem Pauli reformandum. Deinde monebat, »quosdam etiam ex libris esse, qui inter bona plurima mali »aliquid continebant, & hos emendandos quidem esse, non »omnino refellendos; cum ea sit terrenarum rerum con- »ditio, ut is, qui mallet omne bonum quod purum non est »eliminare, & non potius illi defæcando studere, genus hu- »manum omni bono privaret.

X. Inter has Patrum dissensiones & disputationes, tandem plerisque consentientibus, ut aliquibus conficiendi Indicis cura demandaretur; ac rogatis Patribus, ut librorum Censores, qui eam curam susciperent, designarent, communi suffragio Præsidibus Concilii horum electio delata fuit: à quibus designati fuere Georgius Drascovitius Episcopus Quinque Ecclesiensis, Orator Cæsarius pro regno Hungariæ, Joannes Trivisanus Patriarcha Venetus. 4. Archiepiscopi, 9 Episcopi. Abbas unus Cassinensis, & duo Generales, scilicet Minorum de observantia, & Eremitarum S. Augustini: » Sed ita ut non ante finem Concilii In- »dex publicaretur; » uti refert Spondanus ad annum 1562. §. 17.

XI. Hanc Patrum resolutionem edito Decreto Synodus Tridentina publicavit *Sess.* 18. declaravitque, Synodum censuisse, » ut delecti ad hanc disquisitionem Patres de cen- »suris, librisque, quid facto opus esset, diligenter considera- »rent, atque etiam *ad eandem S. Synodum* suo tempore »referrent; quo *facilius* ipsa possit varias & peregrinas »doctrinas tanquam zizania à Christianæ veritatis tritico »separare, deque his *commodiùs* delibrare, & statuere, »quæ ad scrupulum ex complurium animis eximendum, »& tollendas multarum querelarum causas magis oppor- »tuna videbuntur.

XII. Post hunc Patrum delectum & publicatum hoc decretum, nihil de hoc indicis negotio in Concilio ulterius actum legitur usque ad illum diem, quo finis Concilio impositus fuit; quando inter alia, etiam decretum Patribus prælectum & ab ipsis probatum fuit, in quo prius relatis quæ Sessione XVIII. decreta erant, subditur: » audiens nunc »(Synodus) huic operi ab iis (quibus opus conficiendi in- »dicis fuerat demandatum) extremam manum impositam »esse, nec tamen ob librorum varietatem, & multitudinem »posset distinctè & commodè à S. Synodo dijudicari, Præ- »cipit, ut quidquid ab illis præstitutum est, Sanctissimo »Rom. Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio & auctoritate »terminetur & evulgetur.

Duo igitur in Trid. Synodo circa Indicem librorum acta sunt. Primum, cura illius conficiendi demandata fuit, quibusdam delectis Patribus cum relatione ad Synodum; quo ipsa tunc commodius deliberare ac statuere posset. Secundum, omnium eorum, quæ à delectis illis Patribus acta erant, relatio facta ad sanctissimum, ut ejus judicio opus illud terminaretur & evulgaretur.

XIII. Conformiter ad hoc Decretum Goncilii, Index à Patribus delectis confectus, Pio IV. tunc pontifici oblatus fuit, uti ipse testatur in Brevi quod Incipit, *Dominici Gregis*; additque, quod eum doctissimis, probatissimisque Prælatis accuratissimè legendum, examinandumque tradiderit; ipseque etiam legerit.

XIV. Porrò, licet in Synodo Tridentina solummodo actum esset de conficiendo Indice librorum hæreticorum, vel de hæresi suspectorum, aut aliàs perniciosorum, nec aliud delectis Patribus commissum legatur: quo scilicet facilius ipsa Synodus *possit varias & peregrinas doctrinas tanquam Zizania, à Christianæ veritatis tritico separare*, ipsi tamen Prælati ad hoc opus deputati animadvertentes, in Indice Romæ jam pridem confecto, » nonnulla parum ex- »plicatè posita, quæ interpretatione indigerent, re multum »diuque deliberationibus agitatâ, ac viris etiam ex omni na- »tione, Theologicæ Facultatis scientissimis, in Consilium »adhibitis, *subjectas Regulas* componendas judicarunt, ut »quod ejus fieri posset, dictorum hominum commodis & »studiis, salvâ veritate ac religione, prospiceretur. » Hæc ex prædicatione P. Francisci Forery Ord. Prædicat. Deputationis Tridentinæ ad conficiendum Indicem Secretarii.

Hæ sunt *regulæ*, quæ vulgo dicuntur, *regulæ Indicis* ipsique Indici præponi solent; quas non ex mandato aut præscripto Concilii Tridentini compositas esse, ex verbis mox relatis sufficienter constat.

XV. Prædictum ergo Indicem cum regulis subjectis, tandem litteris in forma *Brevis*, quæ incipiunt, *Dominici Gregis* 24. Martii an. 1564. adeoque tribus à soluta Synodo mensibus, probavit, & ab omnibus observari mandavit Pius IV.

XVI. In hoc Indice unaquæque bene alphabeti littera tres classes habet, ad exemplum Indicis Pauli IV.

In prima classe non tam libri, quàm librorum Scriptores continentur, qui aut hæretici aut nota hæresis suspecti fuerunt: » horum enim (ait. P. Franciscus Forerius in ci- »tata præfatione) catologum fieri oportuit, ut omnes intel- »ligant, eorum scripta, non edita solum, sed edenda etiam »prohibita esse.

Illud insuper monet Forerius, non in omnes hujusmodi auctores à Patribus inquisitum fuisse, *sed iis pene contenti fuere*, ait, *qui in Romano catalogo descripti sunt*.

In secunda classe referuntur libri » qui propter doctri- »nam non sanam, aut suspectam, aut quæ offensionem eti- »am in moribus fidelibus afferre potest, rejiciuntur; eti- »amsi auctores à quibus prodiere ab Ecclesia nunquam des- »civerint.

Tertia » eos libros complectitur, qui sine scriptoris »nomine exierunt in vulgus, & doctrinam continent, »quam Ecclesia Romana tanquam Catholicæ fidei, aut »morum integritati contrariam, resutandam ac refellen- »dam esse decernit. Non enim omnes libros, qui nomen »auctoris non præferunt, damnandos putarunt. quando- »quidem sæpe viros doctos ac sanctos novimus, ut Respu- »blica quidem Christiana ex eorum vigiliis fructum cape- »ret, ipsi vero inanem gloriam evitarent, libros optimos »sine nomine edidisse. » Hæc ex præfatione Patris Francisci Forerii Tridentinæ deputationis ad confectionem indicis secretarii.

XVII. Hæc si conferantur cum his, quæ de Indice Pauli IV. dicta sunt, facile apparabit, patres ad Indicem concinnandum delectos non quidem Indicem Pauli in omnibus probasse, ejus tamen in multis normam tenuisse.

XVIII. Regulæ à Patribus hisce concinnatæ, quæque Indici hodie præmitti, atque vulgo *Regulæ Indicis* vocari solent, sunt decem numero, multaque continent ab Episcopis, Inquisitoribus, Typographis aliisque circa librorum lectionem, expurgationem, venditionemque observanda; ac tandem edicitur: » Ne quis audeat contra ha- »rum Regularum præscriptum, aut hujus indicis prohibi- »tionem libros aliquos legere, aut habere. Quod si quis »libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris scripta ob hæ- »resios vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque »prohibita legerit sive habuerit, statim in excommunica- »tionis sententiam incurrat. Qui verò libros alio nomine »interdictos legerit aut habuerit, præter peccati mortalis »reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum severè punia- »tur.

XIX. Ad has pœnas in hodierna Romana librorum prohibitione fit allusio dum dicitur: *sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis*.

Sed quia pœnæ variæ sunt pro varietate librorum prohibitorum; neque juxta hodiernum Congregationis stylum solet exprimi, quo ex capite liber proscribatur: incerta quoque manet pœna quam contravenientes incurrunt.

XX. Porro cum ex antedictis constet, Synodum Tridentinam nullum Indicem librorum prohibitorum composuisse; sed duntaxat Patribus quibusdam ejus curam demandasse; & quidem expressè, *cum relatione ad Synodum*, ut facta relatione, ipsa demum commodius deliberare & statuere

statuere posset; atque tandem instante Synodi conclusione, opus à Patribus delectis confectum ad Romanum Pontificem remiserit, eò quòd *ob librorum varietatem & multitudinem non posset distinctè & commodè à Sancta Synodo dijudicari*, evidens est, hunc *Indicem* non alio ex capite posse dici *Tridentinum*, nisi quod Synodus quibusdam Patribus ejus conficiendi curam demandaverit; atque hi durante Concilio, huic operi *ultimam manum apposuissent*, aut saltem (loquitur Clemens VIII. in Bulla quæ incipit *Sacrosanctum*) *in negotio illo non parum essent progressi*: aut denique, quia totum illud negotium à Synodo ad Pontificem remissum fuit.

XX. De Regulis verò *Indicis* non idem per omnia dici potest. Cum enim, uti supra monui, Synodus Patribus ad Indicem delectis, nullam de componendis hisce regulis curam dederit; atque de solo *Indice* librorum perniciosorum in Synodo actum fuerit, patet, non posse has *regulas* hoc ex capite *Tridentinas* nuncupari; sed eas solis illis Delectis Patribus, qui illas citra ullum Synodi mandatum, composuerunt, esse adscribendas.

Unde S. Carolus in Synodo sua quinta, Indicem librorum prohibitorum vocat quidem Indicem *jussu* Tridentini confectum; at in prima sua Synodo loquens de his regulis ait: *Regulas Indicis de libris vetitis* AB IIS *qui illi negotio à Sacrosancta Synodo Tridentina præfecti fuerunt, ex auctoritate Sanctissimi D. N. Pii IV. editas, &c.* ita eas simpliciter dictis Patribus attribuens.

XXII. His Regulis subjicitur insuper *instructio eorum, qui libris, tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis, diligentem, ac fidelem (ut par est) operam sunt daturi*, non à Synodo Tridentina ad concinnandum Indicem confecta, sed postmodum adjecta.

In hac instructione inter cætera sub titulo *De prohibitione librorum* §. 5. præscribitur; „Episcopi & Inquisitores, seu „ab iisdem subdelegati, & deputati, tam in Italia, quam „extra, penes se habeant singularum Nationum Indices, „ut librorum, qui apud illas damnati ac prohibiti sunt, cog„nitionem habentes, facilius prospicere possint, an etiam à „suæ jurisdictionis terris, eosdem recognitos arcere, vel re„tinere debeant.

VXIII. Hæc patenter supponunt, interdum libros aliquos in certa Provincia aut Natione prohiberi, quæ in aliis Provinciis non similiter prohiberi, aut non eodem rigore debeant; quod non uno ex capite contingere potest.

Certum imprimis est, expressiones aliquas posse esse nocivas apud populum minùs in fide Catholica, aut Religione instructum, aut hæreticis permixtum, quæ nequaquam offenderent populum melius instructum, vel nullam cum hæreticis communionem habentem; adeoque librum aliquem ob hujusmodi expressiones, esse uno in loco prohibendum, & non alio: idem esto de tempore judicium.

ad hæc contigere subinde potest, ut liber aliquis in certa Provincia aut Diœcesi à Pastoribus & animarum Directoribus tanquam pius & instructioni populi conveniens fuerit commendatus, & vicissim à Populo avide receptus, & sine offensione lectus: vel etiam à viris spectatæ doctrinæ & magnæ apud populum auctoritatis probatus, Quis porro ambigat, quin hujusmodi circumstantiis concurrentibus fieri subinde posset, ut libri illius in tali loco prohibitio non conveniret, tametsi alio in loco non esset improbanda.

Quid enim, si liber ille revera quidem obscuriores quasdam contineat expressiones, aut etiam leviores, aliquos errores, ita ut ex ejus lectione aliquod erroris periculum populo imminere possit; ideoque sepositis particularibus circumstantiis meritò prohiberetur; sed si periculum ex hujusmodi obscurioribus expressionibus, aut levioribus erroribus populo imminens conferatur cum scandalo, quod ob particulares circumstantias concurrentes, ex libri illius prohibitione in tali loco imminet, fieri potest, ut periculum ex lectione istius libri imminens, nullatenus æquiparari queat scandalo ex prohibitione ejusdem orituro: ideoque convenientius foret à prohibitione supersedere; ipsorumque Pastorum curæ permittere, ut obscuriores expressiones populo clariùs exponant.

Facilè quippe contingeret, ut ob libri hujusmodi prohibitionem i populus de Pastorum aut Prædicatorum, qui librum illum commendarunt, sinceritate vacillare inciperet; atque suspecta habere, quæ de articulis fidei, aut morum præceptis à Pastoribus audivit: quod malum multò gravius atque populo nocentius esse posse, quàm periculum erroris, quod ex lectione illius populo esset metuendum, dubitari nequit.

Cæterùm tota prædicta instructio eò præcipuè tendit, ut ostendat, qualiter Episcopi, Inquisitores & Universitates in prohibendis & corrigendis libris, procedere, qualque regulas tenere debeant.

XXIV. Ad Episcopos quippe atque Fidei Inquisitores præcipuè pertinet invigilare, ne populus ex librorum lectione hæresi aut aliis perniciosis in fide aut moribus erroribus inficiatur; quare & erecta in Urbe Congregatio *Inquisitionis* sive *Sancti Officii* invigilare cœpit prohibitioni & correctioni hujusmodi librorum.

XXV. Cum autem hæc, Congregatione in gravioribus actualibus negotiis fidei magis occupata) uti loquitur De Luca in relatione R. Curiæ *disc.* 19.), ista materia revisionis & prohibitionis librorum forsan non adeo diligenter & accuratè ageretur, Sixtus V. hanc Congregationem *Indicis* tanquam dictæ congregationis Sancti Officii vicariam & adjutricem erexit, eâdem primævâ potestate penes ipsam matrem adhuc remanente.

XXVI. Congregatio autem hæc constituitur ex competenti numero Cardinalium pro Papæ beneplacito. Habet præterea Secretarium ex Ordine S. Dominici, qui unà cum Cardinale Præfecto Decreta congregationis signat.

XXVII. Præterea habet perpetuum & fixum Consultorem, Magistrum Sacri Palatii similiter ex Ordine S. Dominici, qui primitus apparet assumptus, ut quasi Theologus in rebus fidei in privatis occurentiis (ait Cardinalis De Luca in citata relatione *disc.* 8) Papam informaret, antequam suo Paulo III. erigeretur Congregatio Inquisitionis; quin & ante erectionem dictæ congregationis Inquisitionis, ac Indicis, ipsi pene soli librorum revisio, expurgatio, ac impressio concredita erat.

Hinc etiamnum hodie, impressio librorum in Urbe ejusq; districtu sine ejus licentia inhibita est. Retinet quoque facultatem, quam fortè solus ante erectionem istarum congregationum exercebat, ait De Luca, revidendi, si velit libros alibi impressos, qui in urbe ejusque districtu vendantur seu legantur: ut proinde mirum non sit, ipsum tanquam perpetuum ac fixum Consultorem congregationibus interesse.

XXVIII. Ad hanc insuper congregationem pertinet magnus numerus Theologiæ aliarumque litterarum Professorum, qui, inquit De Luca, frequentiùs omnes vel promajori parte sunt Religiosi diversarum Religionum, sub nomine seu vocabulo *Consultorum*.

Patres horum sunt, revidendi vel examinandi libros, qui tanquam suspecti denuntiantur, juxta distributionem, quæ per Secretarium eis fieri solet; cum obligatione referendi & examinandi in plena Congregatione, quæ diem certum non habet; ubi tum determinatur, an liber prohiberi aut expurgari, vel suspendi debeant, vel absolutè permitti possit: solentque ut plurimum Cardinales se judicio Consultorum, qui librum reviderunt & examinarunt, conformare.

XXIX. Soli tamen Cardinales votum decisivum obtinent, quibus à Sixto V. in erectione hujus Congregationis injunctum est, ut libros, „qui post Indicem Concilii Tridentini jussu editum prodierunt, Catholicæ doctrinæ, „Christianorumque morum disciplinæ repugnantes, ex„pendant & recognoscant, ac ubi nobis retulerint, nostra „auctoritate rejiciant, hominum verò injuria & dolo de„pravatos emendent, eos libros, qui paucis erroribus reje„ctis, alioquin utiles studiosis esse possent, expurgandi „atque corrigendi modum ineant, indicesque expurgato„rios conficiant, novos præterea libros approbandi, & imprimendi rationem præscribant.

XXX. Hic obiter notandum, mentem Pontificis nequaquam fuisse, ut libri studiosis alioquin utiles, ob leviores aliquos errores, aut duriora aliqua dicta absolutè proscribantur. Et sane (ut rectè monet De Luca citato *disc.* 19. *num.* 15.) „id apud omnes commendabile reputatur, ut „quo magis fieri potest, *parcè*. ac *circumspectè*, in hac pro„hibitione procedatur, ne facilitas vel *frequentia* vilipen„dium causet, aliaque producat inconvenientia eo modo, „quo in Ecclesiasticis censuris, Canones atque Concilia do„cent, ac monent.

XXXI. Huic Congregationi Pontifex non assistit; unde etiam duntaxat sub nomine Cardinalium Congregationis Indicis, nulla Pontificis factâ mentione, Decreta edi solent.

Decreta quidem jam formata, priusquam imprimantur, per Secretarium Congregationis Pontifici exhiberi & ostendi consueverunt; sed quia Pontifex librum legit, nec Consultorum, qui illum examinarunt & reviderunt, vel relationem audit, sed Decreto formato simpliciter annuit, nulla ejus in Decreto mentio injicitur, sed sub solius Congregationis nomine publicatur.

XXXII. Cùm verò hæc Congregatio tantùm sit quasi Vicaria & adjutrix Congregationis Inquisitionis, per ejus erectionem auctoritas Congregationis Inquisitionis proscribendi libros, nec in minimo diminuta est.

XXXIII. Quin & nonnunquam contingit, ut liber aliquis per Decretum hujus Congregationis in Indicem relatur, postmodum etiam per speciale Decretum congregationis Inquisitionis proscribatur: quemadmodum contigit circa librum Amadæi Guimenii; qui 5. Aprilis an. 1666. à Congregatione Indicis prohibitur, & in Indicem librorum prohibitorum relatus, rursus die 12. Septembris an.

1675. à Congregatione Inquisitionis prohibitus fuit; uti refertur in Brevi Innocentii XI. die 16. Septembris anno 1680. quo eundem librum iteratò proscribit: eò quòd non obstante iterata illa per Congregationem Indicis & Inquisitionis prohibitione, *nonnulli propriæ salutis immemores eundem legere & retinere damnabili lectione, usu & praxi præsumerent.*

XXXIV. Episcopis ac Fidei Inquisitoribus salvam manere in suis respectivè Diœcesibus & districtibus facultatem libros proscribendi, & expurgandi & corrigendi, quotidianâ praxi manifestum est: quin imò Inquisitio Hispanica (si fides sit Francisco Salgado in Supplicatione ad Sanctissimum *parte 2. cap. 33. num. 145*) nec in Sicilia "permittit expurgationem & prohibitionem emanatam à Congregatione de Indice Romæ existente publicari, nisi prius per Concilium ipsum supremum Sanctæ Inquisitionis Hispaniæ illi libri prohibiti, expurgati noviter, & accuratè examinentur & expurgentur, ita ut si quid prohibitionis, aut expurgationis dignum reperiat sub censura duntaxat suâ, non attentâ, quæ à Congregatione de Indice emittitur, publicantur. Super quo, ait, plurima exemplaria præ manibus habui ex Registris hujus supremi Concilii, quæ facilè hic potuissent inserere, nisi defessus calamus tam ingentem laborem recusaret." Hæc ille.

XXXV. Sed neque hisce in Provinciis Indicem librorum prohibitorum in omnibus receptum esse notoria Belgii praxis evincit.

Quis enim inter Juris-Consultos aut Juris studiosos scrupulo angitur; aut cui scrupulus movetur, dum passim legunt Commentaria Joannis Schneiduini ad Institutiones Justiniani; Commentaria Francisci De Amaya in tres posteriores libros Codicis; Commentaria Donelli Enucleati; opera Andreæ Corvini, Matthæi Wesenbeccii, aliosque libros quamplurimos Decreto Romano in Indicem librorum prohibitorum relatos.

Imò licet nomen Caroli Molinæi esset relatum in primam classem Indicis Romani, quò indicabatur, omnia ejus scripta, non edita solùm, sed edenda etiam, prohibita esse, nequaquam tamen crediderunt Viri auctoritate Philippi II. atque Albani Ducis consilio anno 1571. delecti ad Indicem expurgatorium pro Belgio concinnandum, omnia generatim Molinæi opera hic in Belgio vi illius relationis in Indicem esse proscripta; sed ejus opera de novo examinanda censuerunt; atque post examen institutum quædam illorum, priùs facta aliquali majori vel minori expurgatione aliqua verò nulla purgatione aut correctione adhibita, legi posse judicarunt. Et quidem de ejus ad consuetudines Parisienses Commentario, hoc testimonium reddunt: *In hoc opere nihil est, quod hæresim sapiat, quapropter illud admittitur.* Scripsit idem novum intellectum quinque legum. *Nihil*, inquiunt de illo Expurgatores, *continet, quod repugnari debeat, quapropter admittatur.* Idem etiam scripsit novum & analyticum intellectum quatuor & aliarum plurium legum, de quo hoc proferunt judicium: *Nihil repurgatione dignum habet, quapropter admittatur.*

CAPUT V.

De Congregatione pro executione & Interpretatione Concilii Tridentini.

1 *Qua ratione Synodus Tridentina voluerit difficultates occasione suorum Decretorum emergentes resolvi.*
2 *Pius IV. generaliter inhibuit omnibus, Decreta Synodi Tridentinæ interpretari.*
3 *Interpretationem Sedi Apostolicæ reservavit.*
4 *Congregationem Cardinalium pro executione Concilii Tridentini instituit.*
5 *Huic Congregationi non erat auctoritas interpretandi Decreta Synodi; sed tantùm exequendi.*
6 *Aliquando dubitavit hæc Congregatio, an propter decisos casus ad Interpretationem Concilii Tridentini spectantes, non incidisset in censuram.*
7 *Sixtus V. interpretandi potestatem huic Congregationi attribuit; & dicitur:* Congregatio pro interpretatione Concilii Tridentini.
8 *Præcipuè versatur hæc Congregatio circa Interpretationem Synodi Trid.*
9 *Quæ executionem Concilii Tridentini spectant, interdum etiam ad alias Congregationes mittuntur.*
10 *Hæc Congregatio curat, ut Synodi locales juxta præscriptum Synodi Tridentinæ habeantur; & Decreta Synodorum Provincialium ab ipsa revidentur.*
11 *Audit quoque postulata Episcoporum visitantium Limina Apostolorum.*
12 *In hac Congregatione nulla adest mixtura Prælatorum, præter Secretarium: & inter Cardinales unus dicitur,* Cardinalis Præfectus.
13 *Resolutionibus nisi debitè munitis non creditur.*
14 *Declarationes ab hac Congregatione frequenter dantur super particularibus casibus.*
15 *Declarationes datæ pro casu particulari rarò alteri casui applicari possunt.*
16 *Declarationes hujus Congregationis rarò publicantur.*
17 *Non habent vim Legis.*
18 *Interdum Congregatio à Declaratione data recedit; & contrariam dat.*

I. Synodus Tridentina Sess. 25. in fine *De recipiendis & observandis Decretis Concilii* declaravit: "Quod si in his recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quæ declarationem, quod non credit, aut definitionem postulant, præter alia remedia in hoc Concilio instituta, confidit Sancta Synodus, Beatissimum Romanum Pontificem curaturum, ut vel evocatis ex illis præsertim Provinciis, unde difficultas orta fuerit, iis, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilii generalis celebratione, si necessarium judicaverit, vel commodiore quacunque ratione ei visum fuerit, Provinciarum necessitatibus pro Dei gloria, & Ecclesiæ tranquillitate consulatur."

II. Porrò nullum Concilium generale posthac celebratum est, neque evocationes ex Provinciis frequentatæ; sed Pius IV. in Bulla confirmationis ipsius Concilii, quæ incipit: *Benedictus Deus*, "Apostolica auctoritate inhibuit omnibus, tam Ecclesiasticis personis, cujuscunque sint ordinis, conditionis, & gradus, quàm laicis, quocunque honore ac potestate præditis; Prælatis quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ, aliis verò, quicunque fuerint, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, ne quis sine auctoritate nostra audeat ullos commentarios, glossas, annotationes, scholia, ullumque omninò interpretationis genus super illius Concilii Decretis quocunque modo edere; aut quidquam quocunque nomine, etiam sub prætextu majoris Decretorum corroborationis, aut executionis, aliove quæsito colore statuere."

III. Deinde subjicit: "Si cui verò in eis aliquid obscuriùs dictum & statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione aut decisione aliqua egere visum fuerit, ascendat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apostolicam, omnium fidelium magistram, cujus auctoritatem etiam ipsa sancta Synodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates & controversias, si quæ ex eis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas & decidendas, quemadmodum ipsa quoque sancta Synodus decrevit, reservamus, parati, sicut ea de nobis meritò confisa est, omnium Provinciarum necessitatibus ea ratione, quæ commodior nobis visa fuerit, providere decernentes nihilominus irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari."

IV. Mensibus aliquot post Concilii Tridentini confirmationem, & hanc interpretandi Decreta Sedi Apostolicæ factam reservationem, erecta fuit ab eodem Pontifice aliquorum Cardinalium (illorum præsertim, qui in Concilio interfuerant; quique de mente Concilii magis credebantur instructi) Congregatio per Constitutionem, quæ incipit: *Alias nonnullas* 18. in Bull. Rom.

V. Hæc Congregatio, tametsi non esset instituta pro *interpretatione* dubiorum, quæ oriri possent circa Decreta Concilii Tridentini, quæ omnia vult Pontifex ad se referri; sed pro executione & observantia illorum Decretorum; tamen eo etiam tempore, uti observat Cardinalis De Luca, aliqua oriente dubietate, istæ partes interpretandi assumebantur, licèt pauciores declarationes prodierunt; quæ majoris vel eo titulo auctoritatis reputandæ sunt, uti monet De Luca, "quod plures tunc in ea Congregatione sedebant Cardinales, qui vel tanquam Præsidentes & Legati, vel tanquam Prælati postmodum ad Purpuram assumpti, in ipso Concilio intervenerant; ideoque tanquam Sessionum, ac disputationum conscii, melius Patrum sensum callebant." In annotat. ad Concilium Trid. *Disc.* 1.

VI. Quin & refert Fagnanus, hanc Congregationem aliquando dubitasse, an ipsa incidisset in censuram, de qua in citata Constitutione, *Benedictus Deus*, "decidendo multos casus propositos ad interpretationem Concilii pertinentes absque eo, quod ullam relationem Sanctissimo fecerit. Et cùm Congregatio hac de re consuluisset Pium V. Sanctitas sua dixit, se non credere Congregationem incidisse in hujusmodi censuras, quoniam opinabatur, hanc prohibitionem eos tantùm comprehendere, qui proprio ausu interpretari præsumpsissent, ut indicant illa verba, *audeant interpretari*; tamen pro futuro, dixit,

»se tribuere facultatem Congregationi, ut absque alia de-»legatione posset decidere casus, quos Congregatio tan-»quam claros putaret decidendos, quos vero tanquam du-»bios putaret referendos Sanctitati Suæ, referret, prout »postea fecit, ut disertis verbis est adnotatum in libris pu-»blicis S. Congregationis manu Cardinalis Caraffæ.« *Ad Cap. 12. De Judiciis.*

VII. Postmodum Sixtus V. in sua constitutione, quæ incipit: *Immensa* 74. in Bull. Rom. inter cæteras Congregationes, hujus quoque congregationis meminit, eique clarius, non tantum exequendi, sed etiam interpretandi Concilii Tridentini Decreta, scilicet *reformationis* (eorum quæ ad fidei dogmata pertinent interpretatione sibi reservatâ) facultatem impartitur; ideoque congregatio, quæ in citata Constitutione Pii IV. dicebatur Congregatio *super* EXECUTIONE *&* OBSERVANTIA *Sacri Concilii Tridentini*, in hac Sixtina Constitutione vocatur *Congregatio pro executione &* INTERPRETATIONE *Concilii Tridentini*; quanquam & ante hanc Sixtinam Constitutionem, quæ edita est anno 1588. Cardinales eidem congregationi præfecti dici cœperunt Concilii Tridentini *Interpretes*; & congregatio *Interpretum* Concilii Tridentini: ut constat ex litteris super confirmatione primæ Synodi Mechliniensis, de quibus *tit. 20. cap. 3. num. 6.*

VIII. Et quidem, uti monet De Luca, « hujus Congre-»gationis principale institutum versatur in hac parte *inter-»pretandi*, atque præstandi oracula in abstracto super du-»biis, quæ proponuntur; & super hac parte *interpretativa* »aliæ congregationes se non intromittunt, unde propterea »hæc facultas est privativa:« Hoc est, privative ad hanc congregationem spectat.

IX. Quæ verò executionem ejusdem Concilii attinent, quamvis frequenter etiam ad hanc congregationem remittantur; atque propterea congregatio hæc non raro etiam particulares casus in forma contentiosa agitandos & decidendos assumat, nihilominus subinde hujusmodi casus, licèt circa Decreta Concilii Tridentini versentur, ad aliam congregationem, v. g. Regularium & Episcoporum mittuntur seu referuntur.

X. Ulterius voluit Sixtus V. in dicta Constitutione, ut hæc congregatio provideat, Synodos Provinciales & Diœcesanas, prout à Synodo Tridentina ordinatum est, celebrari: « Provincialium verò, ait, ubivis terrarum illæ cele-»brentur, Decreta ad se mitti præcipiat, eaque singula ex-»pendet & cognoscet.« Hinc stylus invaluit, quod Decreta Synodorum Provincialium, dum pro confirmatione Romam mittuntur, ab hac congregatione tantummodò recognoscantur & emendentur; uti ex Fagnano suprà *Titulo 2. cap. 3. num. 18.* notatum fuit.

XI. Huic quoque Congregationi incumbit, audire postulata Episcoporum *Limina Apostolorum* ad præscriptum sui juramenti visitantium, eisque congrua responsa dare cæteraque materiam hujus visitationis spectantia expedire; de quibus actum est *Titulo 15. cap. 2.*

XII. In hac Congregatione, quemadmodum monet De Luca, nulla adest mixtura Prælatorum, uno excepto, qui Secretarii munus gerit.

Inter Cardinales verò hujus Congregationis unus habet præfecturam pro subscriptione Litterarum & Decretorum, ipsiusque congregationis cura & directione, dicturque *Cardinalis Præfectus*.

XIII. Subscriptione hujus Cardinalis Præfecti, & Secretarii, nec non sigillo ipsius congregationis, resolutiones ab hac congregatione emanantes muniri debent; adeò ut declaraverit hæc congregatio, probante Urbano VIII. 2. Augusti anno 1632. declarationibus seu impressis seu imprimendis, ac etiam manuscriptis nullam fidem in judicio vel extra habendam, nisi in authentica forma solito sigillo, & subscriptione Cardinalis Præfecti & Secretarii ejusdem congregationis fuerint munitæ.

XIV. Declarationes in hac congregatione frequenter dari occasione casuum particularium: qui ad hanc congregationem deferuntur, suprà notatum fuit; » Quapropter »erroneum est (uti monet Cardinalis De Luca) in particu-»laribus Declarationibus cum consueta cæca fide vim con-»stituere; cùm illæ, quæ singulos, vel particulares concer-»nunt casus, ex eorum particulari qualitate & circumstan-»tiis manare soleant; ideoque alteri diversas circumstantias »habenti, non semper sunt applicabiles, cùm diversimodè »ob diversam facti qualitatem, sæpius decernere con-»gruat.« Hæc ille in *Annotat. ad Concil. Trid. disc. 1. n. 11.*

XV. Ut ergo declaratio ab hac congregatione emanata, alicui casui particulari applicetur, expendendum, ac inquirendum, num forsan hujusmodi declaratio non emanaverit occasione alicujus particularis casus quibusdam singularibus circumstantiis vestiti: aut certè non cum iisdem, quæ casum occurrentem circumstant.

XVI. Declarationes ab hac congregatione emanantes per modum Legis aut constitutionis publicari non consueverunt, sed per litteras sigillo congregationis, nec non subscriptione Cardinalis Præfecti & Secretarii munitas consilentis intimari; nisi publicationem casu Pontifex fieri mandet; quemadmodum quoad Decretum circa communionem quotidianam ab hac congregatione 12. Februarii 1679. emanatum, contigit.

XVII. Hinc facilè intelligitur, Declarationes has, non ut Leges generales esse habendas; neque pro hujusmodi Concilii Tridentini interpretatione, à qua recedi nunquam liceret; quemadmodum plurimis relatis auctoribus latiùs deducit Berthrandus Loth in Resolutionibus Belgicis. *Tract. 2. art. 10.*

XVIII. Et quidem ipsa congregatio, nonnunquam ab interpretatione alicujus Decreti Concilii Tridentini data, postmodum re maturiùs discussa recessit, uti notat Fagnanus contigisse circa intellectum *Cap. 2. Sess. 24. De reform.* »Nam cùm ante censuisset, Decretum, quo ibidem dispo-»nitur, ne imposterum Episcopi Comprovinciales ad Me-»tropolitanam Ecclesiam accedere inviti compellantur, in-»telligendum esse de *personali* accessu ipsorum Episcopo-»rum, non autem de *Procuratore mittendo*: postea tamen die »17. Julii 1578. de eadem re maturiùs deliberans censuit, »Concilium liberasse Suffraganeos etiam ab onere mitten-»di *Procuratorem*, non obstante consuetudine etiam imme-»morabili. Sed quia prius diversum senserat, dixit refe-»rendum Sanctissimo, qui probavit sententiam posterio-»rem congregationis, jussitque dari litteras ad Episcopos, »præsertim Regni Neapolitani, quibus eis significaretur, »etsi aliàs Sacra Congregatio aliud censuisset: tamen po-»stea perpensis aliis rationibus, & facta relatione Sanctita-»ti Suæ ita fuisse Decretum. Et iterum cùm antea decla-»rasset in Parochialibus juris patronatus mixti Laicorum, »& Ecclesiasticorum requiri formam examinis per concur-»sum; tamen postea animadvertens in mixto prævalere »qualitatem, quæ magis favet patronatui; facta relatione »Sanctissimo, ac de ejus mandato iterum articulo discusso »recessit à prima declaratione.«

CAPUT VI.

De Congregatione super negotiis Episcoporum & Regularium.

1 *Hodiernæ quæstiones inter Regulares olim penè erant ignotæ.*
2 *Quæ hodie quæstiones pariunt, olim erant ignota.*
3 *Unde & quando quæstiones originem sumpserint?*
4 *His controversiis decidendis erecta est hæc Congregatio.*
5 *Hodie unica est Congregatio super negotiis Episcoporum & Regularium.*
6 *Hæc Congregatio habet majorem numerum Cardinalium: & quare?*
7 *Ob multitudinem negotiorum dicitur* occupatissima.
8 *Est merè Cardinalitia, & feria VI. habetur.*
9 *Quas causas Regularium audiat?*
10 *Quis Congregationis stylus, dum quæstio est cum Episcopis.*
11 *Quis item dum quæstio est inter ipsos Regulares.*
12 *Pleræque quæstiones inter Regulares & Episcopos aut Parochos moribus hodiernis deciduntur in* Partibus.

I. PLerasque quæstiones, quæ hodie inter ipsos Regulares, vel etiam inter Regulares & Episcopos aliosve de Clero agitantur, pluribus sæculis ignotas fuisse, nec nisi ex mutata Monastica ac Regulari disciplina variisque successu temporis impetratis privilegiis originem sumpsisse, manifestum est.

II. Nam uti rectè advertit Cardinalis De Luca *Disc. 1. De Regularibus*: « Certum est, atque apud omnes Scripto-»res concorde, quod antiqui, sive Monachi, sive Anacho-»ritæ, aliique Regulares, qui (à Monachis discreti Men-»dicantes dicuntur) non erant Clerici; quinimo Clericari »prohibiti erant, ideoque more reliqui populi sæcularis »sub Parocho vivebant, à quo Sacramenta aliaque divina »recipiebant; indeque prodiit, quod decimas, reliqui po-»puli more, solvebant; ac etiam ejusdem populi, & Cleri »sæcularis more subjacebant loci Ordinario, seu Diœcesa-»no ob adhuc non introductum usum privilegiorum super »illa exemptione, quam hodie praxis docet.«

» Hinc proinde sequebatur, quod nulla aderat contro-»versiarum occasio inter Regulares & Ordinarios, vel Pa-»rochos, aliosque Clericos sæculares, quoniam si more »reliqui populi Ordinario, & Parocho respectivè in om-»nibus subjacebant, atque non se ingerebant in Divino-»rum & Sacramentorum administratione, minùsque in fu-»neribus, & anniversariis, utique nulla suberat controver-»siarum occasio.«

» Prout

Prout ferè nulla suberat occasio controversiarum, sive inter diversarum Religionum Professores, super præcedentiis, aliisque præeminentiis, ut hodierna praxis docet, aut inter ipsosmet Religiosos ejusdem Ordinis, vel Instituti; tum quia, cùm non intervenirent in processionibus, aliisq; Ecclesiasticis functionibus, deerat præcedentiæ occasio; tum etiam quia attento eo primævo statu, ejusdem Ordinis, vel Instituti Professores, ac Monasteria, non constituebant illam universitatem, quam penè omnes Religiones hodie constituunt sub uno Prælato Generali, aliisque Officialibus, ac Prælatis, qui sub Definitorum, vel Assistentium, seu Consultorum, ac Provincialium, & Visitatorum, seu alio vocabulo nuncupantur, cum formalibus comitiis generalibus, ac Provincialibus, quæ statutis temporibus celebrari solent: unde propterea manant inter eosdem Religiosos pro hujusmodi Prælaturis, aliisque muneribus contentiones, ac factionari æmulationes & divisiones, cum solum aliqua rara dissensio pro electione Abbatis, ac Prælati localis inter singulorum Monasteriorum alumnos antiquitus audiri solita esset, dum quodlibet Monasterium de per se, ac independenter regebatur.

III. Postquam vero per exemptiones Monasteria penè omnia præsertim Mendicantium, à jurisdictione & subjectione Episcoporum subtrahi cœperunt; atque Ordinum regimen ad formam Reipublicæ vel universitatis redactum est; nec non Regularibus concessa fuerunt indulta se Clericandi, sacrosque Ordines suscipiendi, ac etiam Sacramenta, aliaque divina ministrandi; factum est, ut frequentissimæ essent Regularium quæstiones & difficultates, vel inter ipsos Religiosos in eadem Religione; vel inter diversarum Religionum Professores; vel cum locorum Ordinariis; aut cum Parochis, & cum Capitulis Canonicorum aliisque Clericis sæcularibus.

IV. Porro cum etiam ex Juris Communis dispositione, Religiosorum causæ non per juris apices, neque cum tela judiciaria, sed summariè, ac potius in forma extrajudiciali tractari debeant, Sixtus V. inter plures à se erectas Congregationes, hanc quoque erexit, super negotiis Regularium, eam conjungendo cum altera super negotiis Episcoporum, "Ita ut (ait De Luca *de Relat. Rom. Cur. disc.* 15.) unam eamdemque constituant; & merito, ob hujusmodi negotiorum frequentem connexionem, ut ita more Principis absque strepitu & figura judicii, & absque processu vel tela judiciaria, *summariè*, sola facti veritate inspecta, quandoque imo frequentius, etiam per solas extrajudiciales, ac secretas informationes, controversias terminet, prudentiales regulas sæpius adhibendo potius, quàm rigores legales."

V. Unica ergo est hodie Congregatio *super negotiis Episcoporum & Regularium*, cùm tamen in ipsa Sixti V. Constitutione duplex sit Congregatio: una nimirum quæ dicitur, *pro consultationibus Regularium*; altera vero, *pro consultationibus Episcoporum & aliorum Prælatorum*.

VI. Cùm ergo duplex hæc Congregatio in unam redacta sit, recte monet Cardinalis De Luca *Disp. disc.* 16. *in Relatione Romanæ Curiæ*, quod hæc Congregatio duo peragat negotiorum genera, scilicet Episcoporum & Regularium; "atque propterea, ait idem, quoad negotia Curialia fori Ecclesiastici quæ non concernunt se idem, sed ad Christianæ Reipublicæ regimen spirituale pertineant, videtur *omnium major*, ideoque *majorem* habere solet numerum Cardinalium, ob majorem negotiorum multiplicitatem."

VII. Quin & eodem Cardinale teste, "Hæc Congregatio dicitur *occupatissima*, atque in negotiorum multitudine omnium major ob faciles recursus, querelas, & contentiones Regularium.

VII. Congregatio merè *Cardinalitia* vocatur; quia nullos præter Cardinales, alios inferiores Prælatos habet, nisi unum, qui Secretarii officium exercet, à quo Litteræ & Decreta Congregationis scribuntur & signantur; unà cum subscriptione unius è Cardinalibus, qui *Cardinalis Præfectus* appellatur.

Hæc Congregatio haberi consuevit feria sextâ cujuslibet hebdomadæ in Palatio Apostolico.

IX. "Causas Regularium non solum publicas sive super regimine Religionis in universum, sive inter unam Religionem & alteram, sed etiam privatas inter Religiosos super electionibus, officiis & Prælaturis, aut super præcedentiis, aliisque præeminentiis, cæterisque occurrentiis generaliter, inquit De Luca, hæc S. Congregatio cognoscit & determinat summariè & de plano, sola facti veritate inspecta, quandoque cum extrajudicialibus probationibus, vel cum sufficientibus probationibus, per Scripturas, nullo tamen adhibito formali processu, cum Notario, & cum tela judiciaria."

X. Stylus autem hujus Congregationis est, ut, si quis exhibito libello conqueratur, se à suo v. g. Episcopo gravatum, scribatur epistola familiaris nomine Congregationis signata per Cardinalem Præfectum, & Secretarium cum incluso libello supplici ad Episcopum, vel alium Superiorem, ut super expositis in libello supplici Congregationem informet; quâ informatione habita, si Congregatio videat, quod circa facta conveniatur; totaque difficultas ad punctum juris reducatur, tunc negotium in Congregatione discutitur & revolvitur; ipsaque resolutio rursus per litteras ut antè signatas intimatur.

Si verò informatio accepta ipsi Congregationi non appareat sufficiens, aut super factis non conveniat, cum libello supplice, tunc Congregatio interdum per alias litteras libellum supplicem pro ulteriori informatione mittit ad Metropolitanum, aut viciniorem Episcopum, vel etiam aliam personam in dignitate constitutam.

XI. Idem est Congregationis stylus, quando quæstio seu controversia agitur inter ipsos Regulares; hoc uno excepto, quod hoc casu litteræ pro informatione inscribantur Procuratori Ordinis, qui in Curia semper assistit; quandoque tamen & ipsi Generali Ordinis; à quibus accepta informatio (si Congregationi insufficiens, aut minus sincera appareat, nec in factis conveniatur) capiuntur aliæ informationes ea via, quæ Congregationi videtur opportunior.

In hac Congregatione, quemadmodum nec in aliis Congregationibus Cardinalitiis, non admittuntur recusationes ex causa suspicionis, sive suspectationes, uti monet De Luca *disc.* 16. *n.* 6.

XII. Moribus hodiernis, præsertim Belgicis, controversiæ inter Regulares & Episcopos aut Parochos ferè solent in possessorio tractari coram Tribunalibus Regiis, & in petitorio apud judices Ecclesiasticos ordinarios, aut Delegatos in Partibus.

CAPUT VII.

De Sacra Congregatione Rituum.

1. *In quem finem hæc Congregatio instituta?*
2. *Qui in Congregationi interveniant?*
3. *Præcipuè circa ritus Ecclesiasticos occupatur.*
4. *Mox subinde quæstiones ad illam mittuntur.*
5. *Hæ quæstiones etiam ad alias Congregationes interdum mittuntur.*
6. *Stylus hujus Congregationis.*
7. *Congregatio super Canonizatione Sanctorum hodie ab hac nominata diversa; & qui hanc constituant?*
8. *Descriptio compendiosè moderni ritus Canonizationis.*
9. *Canonizatio Sanctorum hodie privativè ad Sedem Apostolicam spectat.*
10. *Olim sola Episcoporum auctoritate aliquis ut Sanctus publicè colebatur.*
11. *Et sine multis cæremoniis peragebatur.*
12. *Sedes Apostolica canonizare renuebat sine assensu plenariæ Synodi.*
13. *Primus cum suo Consistorio canonizavit Eugenius III. quem sequentes Pontifices sunt imitati.*
14. *Sæculo XII. Pontifices Canonizationem Sanctorum sibi privativè reservare cœperunt.*
15. *Etiam Beatificatio Sedi Apostolicæ reservata.*
16. *Belgium publicum Sanctorum cultum à privato aliquando distinxit.*
17. *Hic privatus cultus Decreto Urbani VIII. sublatus videtur.*
18. *De ritibus Ecclesiasticis jam pridem Episcopi judicarunt.*
19. *Pius V. vetuit aliquid immutari circa Breviarium Romanum inconsulta Sede Apostolica.*
20. *Ecclesiæ, quæ receperunt Breviarium Romanum, nihil circa Breviarium mutare possunt sine approbatione Sedis Apostolicæ.*
21. *Auctoritas mutandi aut corrigendi Breviaria mansit integra penes Ecclesias, quæ non receperunt Breviarium Romanum.*

I. HAnc Congregationem unà cum pluribus aliis primum instituit Sixtus V. in Constitutione 74. in Bullario Romano, eique quinque Cardinales præfecit; "quibus, ait, hæc præcipuè cura incumbere debeat, ut veteres ritus sacri ubivis locorum, in omnibus Urbis, Orbisque Ecclesiis, etiam in Capella nostra Pontificia, in Missis, divinis Officiis, Sacramentorum administratione, cæterisque ad divinum cultum pertinentibus, à quibusvis personis diligenter observentur; cæremoniæ si exoleverint, restituantur, si depravatæ fuerint, reformentur; libros de sacris ritibus & cæremoniis, inprimis Pontificale, Rituale, Cæremoniale, prout opus fuerit, reforment, & emendent; officia divina de Sanctis Patronis examinent, & nobis prius consultis, concedant. Diligentem quoque curam adhibeant circa Sanctorum Canonizationem, festo-

»festorumque dierum celebritatem, omnia ritè, & rectè, »& ex Patrum traditione fiant.»

II. Ex his colligitur, quod si primævam hujus congregationis erectionem attendamus, soli quinque Cardinales eam constituant; at hodie præter Cardinales, quorum numerus dependet à beneplacito Papæ, interveniunt huic congregationi plures Prælati, quorum unus est Secretarius (inquit Cardinalis De Luca in Relatione Romanæ Curiæ *discursu* 18.) ac etiam aliqui Religiosi Theologiæ Professores, & cæteris Magister Sacri Palatii, & Sacrista Papæ; ac etiam unus aut plures Magistri cæremoniarum Papæ.

III. Ulteriùs ex citatis verbis constitutionis colligitur, quod primarius finis institutæ hujus congregationis sit, ut omnia in divinis officiis, Sacramentorum administratione, atque Dei cultu ritè & religiosè, prout dignitas ac majestas tanti operis exigit, peragantur; nihilque in ritibus aut cæremoniis irreligiosum aut indecens occurrat: ac per consequens, Cardinales, aliosque ad hanc congregationem spectantes, oportere multum esse versatos circa verum ac genuinum Ecclesiæ sensum in ritibus ac cæremoniis præscribendis; nec non in discernendis ritibus quos Ecclesia jam pridem probavit, & ad populi devotionem excitandam, ipsiusque divini operis majestatem imprimendam induxit, ab illis, quos posterioribus sæculis vel irreverentia, vel superstitio, vel avaritia, vel Prælatorum & Pastorum incuria aut ignorantia invexit.

IV. Præter quæstiones, quæ ritus cæremoniasque concernunt, quæque primario ad hanc congregationem spectant, plures aliæ etiam quæstiones ad ipsam referri solent, ut V.G. præcedentiarum, aliarumque præeminentiarum in processionibus aliisque publicis functionibus; aut etiam super jure funerandi, vel celebrandi officiū funebre aliisque quæ Divinum Officium turbare possent: quæque eo pertinent, ut ritè & rectò ordine omnia in Ecclesia peragantur.

V. Hæ tamen quæstiones, præsertim si inter Regulares incidant, non rarò ad congregationem super negotiis Episcoporum & Regularium mittuntur, atque ab ea deciduntur; adeo ut privativa singularis cognitio hujus congregationis Rituum, (quemadmodum monet De Luca in *Relat. Curiæ R. disc.* 18. *num.* 24.) versetur in præscribendis ritibus in divinis officiis, ac etiam super canonizatione Sanctorum.

VI. Stylus hujus congregationis circa examen controversiarum, earumque decisionem, nec non scriptionem litterarum planè conformis est stylo, quem observat congregatio super negotiis Episcoporum & Regularium, qui capite præcedenti scriptus est.

VII. Juxta constitutionem Sixti V. eadem congregatio, quæ de ritibus & cæremoniis Ecclesiasticis cognoscit & statuit, curam quoque habere debet circa Canonizationem Sanctorum. Inspectâ nihilominus hodierna praxi Curiæ Romanæ, congregatio super canonizatione Sanctorum vel eorum Beatificatione nonnihil ab hac diversa est; eamque Cardinalis De Luca *extraordinariam* vocat; eò quòd in ea ultra Cardinales & Prælatos ad congregationem *Rituum* spectantes, quasi extra ordinem adjungantur alii Prælati; nimirum Promotor fidei, tres seniores Auditores Rotæ, qui tanquam periti Canonistæ munus Assessorum gerere videntur. Unus quoque ex Prothonotariis participantibus, Adhibentur quoque alii Theologi, qui consultores, vel respectivè Qualificatores dicuntur. Quin & pro consilio adhiberi solent Medici & Philosophi aliique Professores, qui judicent, an operationes quæ miraculis adscribuntur, reverà dici debeant supernaturales, an verò proveniri nequeant à causa aliqua naturali.

VIII. Postquam verò probationes maturè in pluribus congregationibus discussæ fuerunt, atque negotium canonizationis jam præparatum est, tunc habetur congregatio magis solemnis coram ipso Pontifice, qui audito voto Congregationis interponit quidem Decretum super Beatificatione aut concessione cultûs particularis in aliqua Ecclesia aut Ordine; sed canonizationem seu absolutam adscriptionem in catalogum Sanctorum non decernit.

Sed hoc examine peracto in hac solemni congregatione coram Papa, aliud instituitur in pleno consistorio secreto; ac denique habetur consistorium solemnius & publicum, ad quod conveniunt omnes Archiepiscopi & Episcopi, qui in Curia præsentes sunt, quorum omnium etiam votum exquiritur, per quandam Concilii (cui pridem Sanctorum canonizatio deferebatur) imaginem.

In hoc consistorio præmissis precibus aliisque cæremoniis, quæ in cæremoniali Romano *lib.* 1. *sect.* 9. latè describuntur, instante Procuratore causæ, Pontifex alta voce sedens cum mitra pronuntiat in hunc modum: » Ad honorem Sanctæ Individuæ Trinitatis & exaltationem fidei »Catholicæ, & Christianæ religionis augmentum, auctoritate ejusdem Dei Omnipotentis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli & »nostra, de Fratrum nostrorum consilio decernimus & definimus, bonæ memoriæ N. Sanctum esse & Sanctorum »catalogo adscribendum, ipsumque catalogo hujusmodi »adscribimus.»

IX. Si modernam Ecclesiæ disciplinam spectemus hoc canonizationis negotium privativè ad hanc congregationem spectat. Nullus enim hodie tanquam Sanctus de novo coli & honorari *publicè* potest, nisi per Pontificem ritu jam descripto in catalogum Sanctorum relatus, seu ut vulgò dicitur, canonizatus fuerit.

X. Multis quidem sæculis auctoritate Episcopali hæc canonizatio sive relatio in Sanctorum catalogum facta fuit; idque sine ullo exteriori penè ritu seu cæremonia.

XI. Cùm enim Episcopis de sanctitate vitæ alicujus defuncti sufficienter constaret, facultas dabatur populo eum publicè tanquam Sanctum colendi; ejusque reliquiæ publicè populi venerationi exponebantur; atque hoc simplici ritu Sanctorum catalogo adscriptus censebatur.

Unde Baldericus Tornacensis Episcopus libro 1. Chronici sui Cameracensis & Atrebatensis Ecclesiæ capitulo 35. describens canonizationem Hadulfi Episcopi Atrebatensis per Engranum Episcopum Cameracensem, simpliciter dicit: *Sanctum corpus levavit*; id est publicè exposuit. *In qua elevatione, ad declaranda Sancti Viri merita, mulier quædam ab immundo spiritu mirificè liberata est. Unde Episcopus lætus, verbo facto ad populum, Beati Hadulfi solemnia in numero Sanctorum notificavit.*

Et de Oberto Lodiensi Episcopo scribit ad annum decimum sæculi duodecimi Sigebertus Gemblacensis: »Sanctus Guibertus Fundator Gemblacensis Monasterii, »quem Deus multis miraculis per annos 12. clarificaverat, »assensu generalis Synodi ab Oberto Legiensi Episcopo *elevatur*, cum miraculi concursu & gaudio populorum.»

XII. Circa sæculum undecimum hæc canonizatio à Sede Apostolica postulari à nonnullis cœpta fuit; sed eam non nisi comprobante generali Synodo annui consuevisse, respondebant Pontifices.

Benedicto Rempestegiensi Abbati, Guolgosium Antecessorem suum canonizari postulanti, facilè concedi non posse, respondit Urbanus II hanc addens rationem: »Non enim Sanctorum quisque debet Canonibus admisce»ri, nisi & testes adsint, qui ejus miracula visa suis oculis »attestentur, & *plenariæ Synodi* firmentur assensu.»

Similiter Ulricus Constantiensis in Germania Episcopus, Sanctum Conradum Antecessorem suum canonizari supplicans, ad crebras suas litteras hoc immutabilis sententiæ responsum accepit à Romana Ecclesia, vitam ejus in Concilio recitandam & comprobandam fore generali. Hæc ex Chronico Ecclesiæ Constantiensis recitat Christianus Lupus *tom.* 3. *Scholiorum pag.* 569.

XIII. Notat autem ibidem, quod primus fuerit Eugenius III. qui sine Concilio solus in suo Consistorio canonizavit Sanctum Henricum de potestatis plenitudine, usus hoc fundamento, quod *Romanæ Ecclesiæ auctoritas sit omnium Conciliorum firmamentum*; tametsi unà fateretur, *quod hujusmodi petitio* Canonizationis, *nisi in generalibus Conciliis admitti non soleat*. Extat diploma Canonizationis tomo 1. Bullæ Romanæ pagina 61. » Quem (Eugenium) ait Lupus, in Sancto »Eduardo, & S. Thoma Cantuariensi Alexander III. & in »aliis Sanctis canonizandis alii Pontifices sunt deinceps »imitati.»

XIV. Quin & circa idem tempus, Pontifices sibi auctoritatem canonizandi privativè cœperunt reservare; eaque reservatio generaliter & ab omnibus tandem Ecclesiis recepta fuit, potissimum auctoritate cujusdam Decretalis Alexandri III. relatæ in Decretales Gregorii IX. in *Cap.* 1. *De Reliquiis & veneratione Sanctorum*, asserentis & edicentis: *etiamsi per eum miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ venerari.*

Et de eodem Pontifice Alexandro scribitur: Hic Papa »constituit, ut nullus novus Sanctus in veneratione habe»retur, nisi ex auctoritate Apostolica, & nisi sit canonizatus »à Papa tamen. Antè quilibet Episcopus suum Sanctum »solemniter canonizavit,» Hæc Lupus ex incogniti Scriptoris historica compilatione.

XV. Neque tantum Canonizatio sive relatio alicujus in catalogum Sanctorum, qua tanquam Sanctus toti Ecclesiæ proponitur, permittiturque, ut *publico* cultu ubique & per universalem Ecclesiam, ceu Sanctus colatur, hodie Sedi Apostolicæ reservata est; sed etiam *Beatificatio*, qua permittitur non quidem *ubique* & ab *omnibus* tanquam Sanctus coli: at particulari duntaxat Ordini, Provinciæ, aut Ecclesiæ.

XVI. publicum Sanctorum cultum à privato olim Belgium nostrum palam distinxisse, advertimus ex Molano in Natalibus Sanctorum Belgii ad 5. Januarii in Sancto Gerlaco, quod inter decantandas Litanias tum Sancti Canonizati sonora voce invocarentur; non Canonizati sine cantu rogarentur

rentur, quasi privatâ cujusque prece. Molanus enim de Beato Gerlaco Eremita in Territorio Falckenburgensi agens, ait: "Commemoratio ejus fit in vigilia Epiphaniæ Domini; sed quia non est canonizatus, Missæ sacrificium peragitur de æterna Sapientia, & dum Litaniæ canuntur, *submissa* voce interseritur, *Sancte Gerlace ora pro nobis.*"

XVII. Verùm Urbanus VIII. plura circa Canonizationem Sanctorum servanda præscribens, Constitutione edita 3. Octobr 1625. inter cætera vetuit, ne cujusquam cum sanctitatis aut martyrii fama quacunque defuncti imagines aut quidquid venerationem aut cultum præ se ferat, in Ecclesiis, Oratoriis, locis publicis seu privatis, ante Apostolicam Beatificationem seu Canonizationem ponantur. Vide latiùs Zypæum *Consult. 2. de Reliq. & Venerat. Sanct.*

Hoc Urbani Decreto sublatum quoque esse prædictum *privatum* cultum olim Sanctis non canonizatis impendi solitum, obscurum non est: quandoquidem dubitari nequeat, per illum aliquam venerationem impendi illi, quem populus, licèt voce submissiore, tanquam *Sanctum* invocat: unde nec ulli novo Sancto non canonizato, aut ut minùs Beatificato, hodie impendi similem cultum videmus vel audimus.

Privativè ergo ad Sedem Apostolicam hodie spectat Sanctorum Canonizatio & Beatificatio; eamque per hanc Congregationem, juxta ritum jam descriptum, expedire solet: neque aliæ Congregationes huic materiæ se immiscent.

XVIII. Quoad ritus verò Divinorum Officiorum, de his Episcopos in sua respectivè Diœcesi potuisse liberè statuere & judicare, etiam usque proximè elapsum sæculum inclusivè, constat ex Synodis, quas suprà *tit. 16. cap. 9.* allegavimus.

XIX. At Pius V. Breviarium Romanum correctum evulgans statuit, "Breviarium ipsum nullo unquam tempore vel totum, vel parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omninò detrahendum."

Hac proinde Constitutione factum, ut si quid *Breviario Romano* judicaretur addendum vel demendum, aut ex parte mutandum, id à Sede Apostolica esset postulandum: quæ pro hujusmodi quæstionibus aut causis decidendis, Congregationem Rituum instituit.

XX. Quapropter Ecclesiæ, quæ Breviarium Romanum receperunt (uti penè omnes Ecclesiæ sæculares Belgicæ) nulla nova Officia Breviario addere, vel vetera detrahere, aut lectiones, aliave in Breviario præscripta mutare, propria auctoritate possunt; sed ea à Congregatione Rituum & Sede Apostolica postulare & exspectare tenentur & solent.

XXI. Ecclesiæ verò sæculares, vel Ordines Regulares, in quibus usus Breviarii Romani non est receptus, etiam auctoritatem pristinam sua Breviaria revidendi, corrigendi & mutandi retinent; eaque pacificè utuntur; & plura tum Episcoporum, tum Prælatorum Regularium auctoritate Breviaria correcta, & in aliam planè formam redacta, hoc sæculo edita & evulgata vidimus.

Neque Ecclesiæ illæ aut Ordines, nova Sanctorum Officia, quæ hodie sub ritu duplici aut semiduplici à Congregatione Rituum frequentiùs prodeunt, passim recipiunt; sed præscripta Breviariorum suorum sequuntur.

TITULUS XXIII.

De Officialibus Curiæ Romanæ.

CAPUT I.

De Vice Cancellario & Cancellaria Romana.

I. Cancellarii olim dicti potissimùm fuêre, qui ad *cancellos forenses*, seu judicium stabant. Papias: *Cancellarius, qui in cancellis primus est.* Hi supplicantes introducebant ad judicem, uti legitur apud Cassiodorum *lib. 12. ep. 1.* ex quo satis colligitur, *Cancellarios* dictos, quod ad *cancellos* judicum starent, eorumque jussa ac mandata exequerentur; patetque non exiguam fuisse eorum auctoritatem & dignitatem; uti ostendit Gothofredus ad *l. 3. Cod. Theod. De Assessoribus.*

II. "Cancellaria, vox barbara, inquit Budæus ad Pandectas, usurpata pro loco, ubi publicæ litteræ à Scribis Principum & magistratuum conficiuntur. Hinc Cancellarius dicitur, cujus eæ primæ sunt partes, videre, ut nulla Principis constitutio, nulla sanctio, nullum rescriptum, nulli codicilli Regii, non è Republica, atque etiam à dignitate Reipublicæ principalique exeant." Hæc ille.

III. Legitur quoque in Ecclesiis Cathedralibus jam pridem munus Cancellarii fuisse, sigilla ad causas & negotia conferre, litteras Capituli facere & consignare, ubi habetur in Statutis Leicheveldensis Ecclesiæ, in Monastico Anglicano *tomo 3. pag. 24.*

IV. Quando verò Cancellarii munus ad eam pervenerit eminentiam & prærogativam, in qua hodie in Romana Curia conspicitur, non omninò constat.

"Qui hujus eminentissimæ dignitatis originem ex antiquis historiarum monumentis disquisierunt (ait Joannes à Chokier) tradunt illam demum post tempora Innocentii III. inventam, & erectam fuisse, eamque etiam exercuisse privatæ sortis homines, sed probitate & eruditione spectatissimos: postea sub Bonifacio VIII. dignitatem hanc uni ex Illustriss. Cardinalibus tributam; idque ex congruentia rationis, & quoniam justitiæ regimen penes Vice-Cancellarium residebat, par erat munus illud commendare personis illustribus, in quibus maximè excellunt, familiamque ducunt Illustriss. Cardinales."

V. At illud quæritur, cur hodie, etiam Cardinale eo munere fungente, non dicatur *Cancellarius*, sed *Vice-Cancellarius*; quasi *vices* duntaxat ageret Cancellarii. Varii varia commenti sunt, uti refert Cardinalis De Luca in Relatione Romanæ Curiæ *Discursu* 10. qui verisimilius credit, Vice-Cancellarium dici cœpisse, cùm dignitas Cardinalitia ad tantum fastigium elevata est, ut non videretur huic dignitati Cardinalitiæ congruere, assumere officium inferius sive Prælativum; quod tamen *provisionaliter*, seu jure cujusdam commendationis per Cardinalem administrari non sit incongruum; quemadmodum & in munere *Datarii* praxis docet. Si enim Cardinalis eo munere fungatur, non vocatur *Datarius*, sed *Prodatarius*. Ergo illud adjectum, *vice*, quod partes *vicarias* denotat, non statum inferiorem, sed potiùs digniorem hic significat.

VI. Vice-Cancellarius habet fixum titulum Cardinalitium, eumque admodùm conspicuum & illustrem, scilicet Ecclesiæ Collegiatæ S. Laurentii in Damaso: hicque commodam & amplam habitationem in insigni verèque Regio Palatio, quod *Cancellariæ* dicitur: in quo ipsa *Cancellaria* tanquam per speciem magni Tribunalis, statutis diebus tenetur, aliæque functiones publicæ peraguntur.

VII. Primaria & graviora Sedis Apostolicæ negotia publica & solemnia, qualia sunt consistorialia aliaque plurima, per ejus manus transeunt; adeò ut cum quadam proportione dicendus sit *Cancellarius* Papæ, eo modo, quo in singulis Diœcesibus quilibet Episcopus habet Notarium & Cancellarium majorem, qui acta Synodalia & judicialia, ac

etiam

etiam Pontificalia conscribit & authentizat; uti notat Cardinalis De Luca loco citato *num.* 5.

plures habet Vice-Cancellarius Officiales, quorum aliqui sunt majores Prælati, Prælaturam annexam habentes.

VIII. Primarius post Vice-Cancellarium est ille, qui dicitur *Cancellariæ Regens*. Hujus non exigua est auctoritas, quæ ad longum describitur in ultima Regula Cancellariæ, quæ inscribitur: *De potestate Reverendiss. D. Vice-Cancellarii, & Cancellariam* REGENTIS. Imprimis ipse revidet Bullas expeditas & promulgatas, & si quis error irrepserit, eum corrigit; ac ad calcem Bullæ reformatæ manu sua scribit: *Correcta prout jacet.*

IX. Præterea inter Officiales Cancellariæ, qui Prælaturam habent, sunt Præsidentes de *majori* vel *minori Parco*; ita dicti à loco Cancellariæ in quem conveniunt, qui vulgò *Parcus* dicitur.

X. Hi de *majori Parco* nominantur etiam *Abbreviatores*, à conficiendis litterarum Apostolicarum *breviaturis* sive minutis; quas signatura Cardinalis Vice-Cancellarii ejusdemque *contra-cedula*, tanquam matrice conficiunt.

XI. Pro quo notandum, quòd factâ in consistorio provisione per Pontificem de Ecclesia Cathedrali, Cardinalis Vice-Cancellarius accipiat Decretum provisionis Papalis, illudque in libro materiarum consistorialium consignet sub hac formula: *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem.*

Cardinalis Vice-Cancellarius accipit Decretum Provisionis Papalis, quod consignat in libro materiarum consistorialium sub hac formula: *Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die..... mensis..... anno..... fuit Consistorium, in quo Sanctissimus Dominus noster, referente Cardinale N providit Ecclesiæ N. per obitum N. vacanti de persona N. cum retentione compatibili, absolutione, clausulis &c.* Post hæc Cardinalis Proponens conficit *scedam* sive *scedulam* quæ dicitur, *scedula Consistorialis Proponentis*, per quam significat Cardinali Vice-Cancellario Pontificem in consistorio providisse tali personæ de Ecclesia Cathedrali; qua receptâ Vice-Cancellarius conficit aliam scedulam, quæ vocatur *contra scedula*, in qua summariè narrat, qualiter Pontifex in consistorio providerit Ecclesiæ N. de Episcopo & Pastore; eamque scedulam Secretarii sui subscriptione, proprii sigilli impressione, & manus suæ subscriptione munit.

XII. Ulteriùs Prælati de *majori Parco* quoddam quasi Tribunal constituunt, in quo collegialiter convenientes decidunt dubia, quæ oriri contingit super litterarum formula, vel clausulis, & Decretis in eis adjiciendis, ac etiam super emolumentorum solutionibus aliisque contingentiis.

XIII. Prælati de *minori Parco* (ait Petrus Gastelius in sua praxi Curiæ Romanæ pag. 24. edit. 1693.) propriè sunt *Officiales otiosi*, exiguam habentes jurisdictionem; in id unum intendentes ut Bullæ ferantur & tradantur Prælatis de *majori Parco*.

XVI. Factâ minutâ per Prælatum seu *Abbreviatorem* de *majori Parco*, qui est in turno, mittitur deinde ad alium Abbreviatorem ut eam revideat; quæ revisa traditur Scriptori Bullarum.

Tum » per Apostolicos Scriptores, ait De Luca, juxta » eorum formulas efformantur litteræ, qui *Bullæ* dicuntur, » sub plumbo, in ejusdem Vice-Cancellarii aula seu palatio, » quod *Cancellariæ* nomen seu vocabulum habet; eodem » modo quo per ejusdem Cancellariæ Scriptores & Officia- » les aliæ efformantur litteræ super provisionibus aliorum » Beneficiorum, nec non super Apostolicis dispensationi- » bus, aliisque gratiis & concessionibus, quæ fiant extra Con- » sistorium per organum Datarii. »

XV. Plures sunt Cancellariæ Officiales qui Bullis illius revidendis, transcribendis, plumbandis, registrandis occupantur; quorum » alii, inquit De Luca, vocantur Summistæ » alii Secretarii, alii Plumbatores; alii Equites, alii Cubicula- » rii, & Scutiferi; alii Prothonotarii, alii Subdiaconi, & alii » sub diversis vocabulis nuncupantur.

Hi omnes participant vel in annatis, vel in emolumentis quæ pro litterarum expeditionibus solvuntur; atque jura hæc communiter dicuntur *taxæ Cancellariæ Apostolicæ*.

XVI. In harum exactione cum plures excederent, Gregorius XV. hanc Regulam Cancellariæ proposuit: Item idē » D. N. exactionibus, quas Sanctitas sua non sine displicen- » tia plerumque fieri intellexit per Officiales Romanæ Cu- » riæ, qui constitutis sibi emolumentis pro exercitio officio- » rum, quæ obtinent non contenti, ultrà à prosequentibus » negotiorum quorundam expeditionem in eadem exigere » non verentur, obviare volens districtè præcipiendo inhi- » buit omnibus & singulis, quævis officia in eadem Curia » obtinentibus, ne de cætero quicquam prætextu officiorum, » quæ obtinent, quovis colore, etiam celerioris expeditio- » nis ultra emolumenta ejusmodi exigere, seu ad hunc effe- » ctum expeditionem eorum, quæ eis incumbunt, malitiosè » differre; sub excommunicationis, & præter illam suspen- » sionis à perceptione emolumentorum hujusmodi pro pri- » ma ad semestre, & pro secunda ad annum, & pro tertia vi- » cibus, quibus sic excederent, privationis officiorum per » eos obtentorum, in quibus sic excesserint, pœnis; ac vo- » luit, quod S. R. E. Vice-Cancellarius & Camerarius exce- » dentes ipsos respectivè, prout eis subsunt, per subtractio- » nem emolumentorum eorundem, ac aliàs, ut præmittitur, » compellant ab hujusmodi illicitis exactionibus abstinere, » & contra eos per prædictas pœnas & alias, prout meliùs » expedire viderint, procedant. «

XVII. Habet Vice-Cancellarius, seu Cancellaria quasdam à Pontificibus Regulas, juxta quas ipse Vice-Cancellarius ejusque Officiales negotia ad Cancellariam spectantia, nec non litteras necessarias gerere & expedire debent; quæ propterea *Regulæ Cancellariæ* vocantur.

XVIII. Unde Ludovicus Gomesius in proœmio ad Regulas Cancellariæ *q.* 2. notat, quod « Regulæ Cancellariæ » ab initio introductæ fuerint, ut Officiales Cancellariæ per » eas in litteris expediendis instruerentur, ut patet, ait, ex » Regulis Joannis XII. & Benedicti ac aliorum. Et licet à » tempore Nicolai V. aliquid plus ad eas circa judicia addi- » tum fuit, illud tamen respicit actum in Curia gerendum «

XXI. Hæ Regulæ *perpetuæ* non sunt, sed morte Pontificis extinguuntur; quod in earum proœmio indicatur his verbis: *Et suo tempore duraturas.* Quare singuli Pontifices altero suæ assumptionis die eas de novo evulgant, atque in Cancellaria per Vice-Cancellarium publicari jubent; itque nonnunquam novis Regulis additis, vel antiquis immutatis, vel etiam subinde aliquibus expunctis & omissis.

XX. Itaque si ipsam harum Regularum originem primumque instituendi finem attendamus, duntaxat regimen ac directionem Cancellariæ Romanæ spectare videntur; at hodie inter has Regulas non paucæ reperiuntur, quæ etiam collationes Beneficiorum aliasque materias concernunt; & quarum usus se extra Cancellariam Romanam quoque extendit; pluresque in Belgio & Provinciis vicinis receptæ sunt; de quibus in materia Beneficiorum Parte 2. hujus Operis singulatim tractabitur; ostendetur, in quibus recentiores Regulæ à veteribus discrepent; & quomodo in hisce Provinciis receptæ sint.

CAPUT II.

De Datario & Dataria.

1 *Datarii officium olim ignotum.*
2 *Quæ hodie per Datariam expediuntur, olim penè incognitæ fuerunt.*
3 *Quomodo reservationes Beneficiorum & Pensionum circa seculum 14. invaluerint.*
4 *Ex illis aliisque reservationibus originem habuit Dataria.*
5 *Quare Cardinalis assumptus ad officium Datarii dicatur* Pro-Datarius?
6 *Quod sit officium Subdatarii.*
7 *De Officiali Datariæ qui dicitur* Concessum; *& quâ formâ hic signet libellos.*
8 *Subdatarius subinde mittit libellos ad aliquam Congregationem Cardinalium; & quâ formâ remittantur?*
9 *De Summario libelli à Subdatario conficiendo: debet esse libello conforme.*
10 *Datarius unà cum Subdatario & Officiali qui dicitur* Per obitum, *discutiunt libellos Papæ offerendos.*
11 *Quâ formâ Papa signet.*
12 *Libelli Supplices hodie dupliciter signari solent.*
13 *Tres dicuntur partes Signaturæ; quæ describuntur: & quid sit* Signatura?
14 *Cur tertia pars Signaturæ apponatur?*
15 *Subdatarius Supplicam signatam mittit ad Revisorem; & quid officium* Revisorum?
16 *Revisor mittit Signaturam ad Officialem* parvæ Datæ; *& unde dicatur* parva Data?
17 *Ab hoc Officiali Signaturæ transit ad secundum Revisorem.*
18 *Frequenter mittitur deinde ad Officialem, qui vocatur* Componendæ.
19 *Post hæc ponitur* magna Data: *& quid hæc sit?*
20 *Tum mittitur ad Officialem, qui dicitur,* Missis.
21 *Ab hoc mittitur ad* Registratores; *& quis Registrationis effectus?*
22 *Post Registrationem mittitur ad Cancellariam, ut expediantur* Bullæ *necessariæ.*
23 *De differentia inter modum, quo Litteræ sunt per Papam signatæ.*
24 *Quid circa parvas Datas obtineat in Gallia?*

I. Officium *Datarii*, prout hodie accipitur in Curia Romana, antiquum dici haud posse probat Cardinalis

nalis De Luca in sæpiùs citata Relatione Romanæ Curiæ *Disc.* 9.

II. « Antiquitus enim (ait De Luca loco citato *num.* 6.) Papa fortè nihil vel parùm se ingerebat in illis negotiis, circa quæ penè totum Datarii munus hodie versatur; ut nempe sunt collationes Beneficiorum reservatorum vel affectorum, nec non reservationes pensionum super iisdem, ac dispensationes Matrimoniales, aliæve dispensationes putà super natalibus, vel super irregularitate, aut super bigamia, vel super ætate, & similes; ac etiam sunt Apostolica beneplacita super alienationibus bonorum Ecclesiæ, vel concessiones officiorum venalium, & similia, quæ omnia moderna sunt, dictis antiquis temporibus incongrua.

III. Hæc Card. De Luca; qui deinde ibidem *num.* 12. *&* 13. deducit, qua ratione circa sæculum 14. introductæ sint reservationes Beneficiorum; atque ex his deinde originem sumpserint frequentiores pensionum Ecclesiasticarum reservationes.

IV. « Cùm itaque (pergit De Luca *num.* 14.) hujusmodi provisiones non publice in Consistorio, sed privatim in Aula, per supplices libellos, aut per supplicationes manu Papæ signatas fierent, casus autem præberet, quod idem Papa ex negotiorum multiplicitate non valens omnia memoria retinere, eadem Beneficia pluribus personis conferret; unde propterea continua oriebantur jurgia, super temporis anterioritate, quæ etiam in beneficialibus, atque in gratiarum concessionibus attendenda est, quod scilicet gratia anterior posteriori præfertur; *Buratt. & add. dec.* 421 *& passim.* Idcirco quemdam privatum potiùs, seu fiduciarium ministrum, tanquam per speciem Secretarii, ad id deputare congruum fuit, qui curam hujusmodi supplicationum, & expeditionum haberet, atque postquam Papa per ejus signaturam gratiam perfecit, ipse adnotaret tempus seu diem, ut ita dignosceretur, quænam essent gratiæ anteriores, & quæ posteriores; ac etiam (& fortius) ut ita convinci posset, an congruo tempore, gratia petita & respective concessa esset, eò quia absque verisimili notitia mortis, Beneficia adhuc non vacantia, quando recens vacatio sperabatur, extorqueri solebant, ut etiam hodierna praxis quandoque docet.

»Idemque minister, vel Officialis qui hanc habebat curam, adnotandi scilicet *datam* temporis, tamquam rerum beneficialium peritus, gerebat quoque munus Consiliarii vel Auditoris Papæ, ad effectum inspiciendi, idemque consulendi, an ea vacatio caderet, nec ne, sub ejus reservationibus, ac provisione; seu quomodo pro Beneficiorum qualitate provisio facienda esset; aut an Oratores, qui supplicationes porrigebant, essent digni, ac idonei, nec ne.

»Exinde propterea prodiit hoc Datarii nomen, seu vocabulum; non quidem à verbo *dare*, quoniam non ipse, sed Papa dat beneficia, aliasque gratias, sed ab alio barbaro, ac linguæ latinæ Professoribus ignoto vocabulo *Datare*, quia scilicet adnotabat *datam*, quæ in Principum legibus, ac provisionibus, & gratiis, ab antiquo tempore adhiberi consuevit, ut docet tenor plurium Imperialium Constitutionum in Codice, ac etiam docent Apostolicæ Constitutiones, aliaque diplomata etiam antiqua.»

V. Porrò Datarii officium juxta modernum Curiæ Romanæ stylum, inter præcipua munia reputatur; adeò ut subinde etiam Cardinales ad id assumantur: ea tamen differentia, quod si Cardinalis sit, tunc non *Datarius*, sed *Pro-Datarius* dicatur: « Forte (ait De Luca) quia non congruat eximiæ Cardinalitiæ dignitati, assumere officium inferius ac Prælatitium, quod ita provisionaliter, seu jure cujusdam commendationis per Cardinalem administrari non congruat.

VI. Habet Dataria præter Datarium plures Officiales & adjutores ipsius Datarii; ex quibus duo primi seu majores, alter *Subdatarius*, & alter *Per obitum*, dicitur.

Subdatarius propriè loquendo est substitutus Datarii; nequaquam tamen à Datario dependens; sed à Papa immediatè constituitur, & Prælatis Curiæ annumeratur.

Ipsius est revidere omnes libellos supplices, qui Papæ offerri postulantur, exceptis illis, qui sunt pro impetrandis Beneficiis vacantibus per mortem in terris *Obedientiæ*, qui revideri debent per Officialem, qui dicitur *Per obitum*. Subdatarius visis libellis, eos pro varietate materiæ distribuit.

VII. Et quidem si in libellis agatur de aliqua ex materiis ordinariis, v. g. de resignatione simplici Beneficiorum, quæ à Papa signari non debent, remittuntur ad Officialem qui vocatur, *Concessum*; qui signat libellos supplices sibi à Subdatario transmissos, cum hac nota ad marginem libelli apposita, *Ad Ordin.* quæ significat *ad Ordinarium*. Hic Officialis signat libellos hac forma, *Concessum ut petitur in præsentia Sanctissimi Domini Nostri Papæ*; & hoc si fuerit factum in præsentia Papæ; alioquin signat simpliciter, *Concessum*: deinde apponit nomen suum.

VIII. Si Subdatarius videat ex ipsa materia libelli, quod Papa petitioni non annuet, nisi prævio judicio Congregationis Cardinalium, ad quam illa materia pertinet, tunc Subdatarius libellum ad illam Congregationem remittit, cum hac apostilla: *Ad Congregationem Rituum*, aut aliam. Secretarius autem Congregationis solet respondere per chartulam, quam ipsi libello inferius annectit hac fere forma: *Sacra Congregatio Rituum*, vel alia, *censuit gratiam hanc concedendam, si Sanctissimo D. N. placuerit.*

IX. Quod attinet ad libellos supplices pro gratiis, quæ à solo Papæ arbitrio dependent; illos *Subdatarius* aut aliquis ejus substitutus examinat, atque ad calcem illorum apponit summarium libelli supplicis.

Hoc verò summarium debet esse conforme ipsi libello, quia Pontifex priusquam gratiam annuat, vel neget, non solet integrum libellum supplicem, sed tantùm hoc *summarium* legere.

X. Datarius antequam accedat Papam pro signatura, vocare solet *Subdatarium* & *Per obitum*, ut sciat quos libellos Papæ offerre debeat. Ipsi verò inter se discutiunt illos, qui aliquam difficultatem habere videntur, ad informandum Papam. Posthæc plures simul libellos Papæ offerunt signandos; cui tunc Datarius unà cum *Subdatario* assistit; Officialis vero *Per Obitum* nonnisi Subdatario infirmo.

XI. Hi exponunt Pontifici rationes ob quas gratia sit concedenda vel neganda; iisque auditis, si Papa renuat, Subdatarius scribit, *Nihil*, vel *Non placet Sanctissimo*: si verò annuat, signare solet hac formula: *Fiat ut petitur*, & apponit primam litteram sui nominis, non quidem Pontificatus, sed baptismatis: v. g. modernus Pontifex Innocentius XII. ponit litteram A. quia ante Pontificatum vocabatur *Antonius*.

XII. Hodie ferè, ait Rebuffus, omnes signaturæ solent dupliciter signari; atque primum *fiat* collocatur inter partis petitionem & concessionum; secundum verò *fiat* in margine clausularum seu dispositionis conscribitur.

XIII. Pro quo notandum, supplicam conscribi solere in medio folio chartæ. In summitate exprimitur Diœcesis in qua Beneficium est situm, si de Beneficio agatur; sin verò quæstio sit de gratia Beneficium non concernente, exprimitur Diœcesis supplicantis; v. g. *Mechlin. Antverp.* &c. Ad latus autem dextrum supplicæ exprimitur gratia petita, ut *Provisio, Resignatio simplex, Dispensatio in 3. & 4. gradu consanguinitatis* &c. Deinde supplica incipit, *Beatissime Pater*, &c. Ac tum sequitur nomen Oratoris sive supplicantis, gratia quæ petitur, ac reliqua necessario exprimenda pro impetratione similis gratiæ; diciturque hæc prima pars Signaturæ, eamque vocant Pragmatici Romani, *Corpus Signaturæ*. Tum relinquitur aliquod spatium vacuum pro Signatura Papæ, à qua Papæ Signatura hæc charta dicitur *Signatura*, uti observat Rebuffus. Post hæc, Supplica concluditur sub hac solita verborum formula *Et cum absolutione à censuris ad effectum dumtaxat*, &c. cum omnibus decretis, restrictionibus & clausulis, quibus gratiæ hujusmodi concedi consueverunt: unde, uti monet Rebuffus, hæc tertia pars Signaturæ, est dispositio & Papæ concessio; & quod ipse simpliciter concessit, dicendo, *fiat ut petitur*, hic singillatim exprimitur.

XIV. Itaque hæc tertia pars apponitur, quia supponitur, quod Papa in spatio illo vacuo, apponet ordinariam signaturam; quam Rebuffus vocat secundam partem. Signaturæ. In Praxi Benefic. tit. *De Forma Signaturæ simplicis provisionis*; agans de hac secunda parte Signaturæ inquirit, quid intersit, num signetur per *Fiat*, an vero per *Concessum*.

XV. Postquam supplica fuerit signata, Subdatarius eam mittit ad primum *Revisorem* Porro duo sunt in Dataria *Revisores*, quibus incumbit revidere omnes supplicas signatas (exceptis Matrimonialibus pro quibus est specialis Revisor) utrum nimirum *summarium* ad calcem supplicæ adjectum, & cui Papa gratiam annuendo se conformat, uti suprà monuimus, sincerè exprimat totum conventum supplicæ

Si primus *Revisor* deprehendat aliquid contineri in supplica non expressum in *summario*, subinde ipse illud è supplica eradit, subinde verò eam supprimit: interdum verò Datarium aut Subdatarium adit, atque cum illis super defectu supplicæ tractat: Et quidem hi judicant, utrum non obstante illo defectu expediri queat: quia primarii hi Officiales censendi sunt *Organum Papæ*; & quia quotidie cum Papa agunt, judicantur scire intentionem Papæ. Dum ergo in casu dubio hi significant primo *Revisori* ut pergat, hic signat ponendo primam litteram sui nominis ad initium *summarii*.

XVI. Hic Revisor pro ulteriore expeditione mittit Signaturam ad Officialem *parvæ Datæ*, qui in calce ipsius summarii ponit *parvam Datam*, quæ propterea dicitur *parva*, quia

quia paucis verbis inscribitur, scil. *S. M. M. Kalendis Martii anno.* 4. eaque postmodum per Datarium extenditur; cujus proprium officium est, supplicas *Datare*; imò ipsa *parva Data* (uti observat Pyrrhus Corradus in praxi Dispensationum *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 30.) tantùm inservit in signum memoriæ super gratia concessâ vel concedenda, ut ad datam illius temporis retrotrahatur.

XVII. Post positam *parvam Datam*, transit Signatura ad secundum *Revisorem*, qui revidet rursus quod à primo jam revisum est; & si nullum defectum reperiat, ipsamque Signaturam admittendam judicet, illam signat apponendo suum infra nomen primi Revisoris, exprimendo primam nominis sui litteram.

XVIII Si materia supplicæ sit subjecta juribus *Componendæ*, ut sunt Prioratus titulares, Abbatiæ, Coadjutoriæ, Indulta &c. tunc ab Officiali *parvæ Datæ*, Signatura transit per manus illius, qui *Componendæ* Officialis vel Administrator est: eoque casu unus Revisorum ponit litteram C. vel *Comp.* quo insinuatur, esse *componendum* antequam Datarius ponat magnam *Datam*. Si autm materia non sit subjecta *Componendæ*, & requirantur Bullæ, tunc ponitur, *Expediantur litteræ*.

In variis materiis jura non adeò fixa sunt, quin frequenter super iis cum Officiali *Componendæ* & Datario componendum sit: quod in his materiis spiritualibus, quàm malè nonnunquam oleat, nemo non videt.

XIX. Quando Officiali *Componendæ* est satisfactum, ponit super Supplicam Signaturæ inferiùs, *Solvit*: atque ab hoc Officiali transit supplica rursus ad Subdatarium, qui nomine seu vice ipsius Datarii ponit magnam datam v. g. *Datum apud S. Mariam Majorem Kalendis Julii anno* 4. *Pontificatus Innocentii Divinâ Providentiâ Papæ XII.*

XX. Hac *Data* expedita, transit Signatura ad Officialem qui dicitur *Missis*; eò quòd *mittat* Signaturas ad registra.

XXI. Unus ex Registratoribus supplicam registrat, atque in dorso Signaturæ notat librum & folium registri, ac deinde cum ipso registro fert ad unum è quatuor Magistris registrorum, ad *auscultandum*, ut ajunt, *supplicam*; hoc est, videndum, num supplica planè conformis sit registro. Quo facto, hic Magister registri ponit in dorso supplicæ magnum *R.* & in superiore parte istius litteræ ponit primam litteram sui prænominis, & in calce suum cognomen integrum. Hæc vero littera *R.* significat, *Registrata*.

»Per Hunc registrationis actum, ait de Luca, sequi dici»tur omnimoda gratiæ perfectio, adeò ut jus quæsitum esse »dicatur Gratiato, non autem priùs.«

XXII. Notandum denique, quod secuto hoc registrationis actu, supplica sive Signatura dimittatur à Dataria, & consignatur Expeditoribus, ut per Officiales Cancellariæ expediantur litteræ, quæ pro gratiæ executione necessaria sunt, & sine quibus supplicationes, quamvis perfectæ & registratæ, non suffragantur impetrantibus, ob Regulam Cancellariæ 26. *De non judicando juxta formam supplicationum, sed litterarum expeditarum.*

Observat tamen Joannes à Choquier ad Regulam 31. Cancellariæ, dictam Regulam non obstare nec procedere, quando Supplicatio producitur pro declaratione litterarum, & ad probandum circumstantias, & qualitates gratiæ, & an illa sit per *Fiat*, an per *Concessum*.

XXIII. Multùm quippe refert, num uno an alio modo signatura sit expedita; quod tamen ex Bulla dignosci nequit quia Bulla eodem modo expeditur, sive uno sive alio modo signatura facta sit.

Si enim unus habeat signaturam per *Fiat*, & alter eodem die habuerit per *Concessum*, illa huic præferetur juxta Regulam Cancellariæ quæ est 34. Innocentii X. & hoc tenore exprimitur: "Item voluit D. N. quod concurrentibus ea»dem die super quocumq; Beneficio per *Fiat* & *Concessum*, »signaturis, ex iis, per *fiat*, etiam *ut petitur*, habens, alteri per »*Concessum* etiam *motu proprio* habenti præferatur, etiamsi in »illa per *Concessum*, prægnantiores, & quantumlibet privi»legiatæ essent clausulæ." Ideoque bonum est (inquit Re»buffus loco citato num. 13.) producere signaturam, alio»qui ex Bullæ tenore dignosci non potest. Unde quis cautus »esse debet, ut tam Bullam, quàm signaturam conspiciat, & ex illis veritatem elicere poterit.

XXIV. Notandum quod circa *parvas Datas* sit speciale Gallorum privilegium. Mox enim ut Cursor è Gallia attulit supplicas in materia Beneficiali, Bancquarius Romanus supplicam præsentat Officiali *parvæ Datæ*, qui *datam* ejus diei quo Cursor advenit, apponit, modò ante mediam noctem illius diei supplica exhibeatur; aliàs diei sequentis; & licet signatura multo post tempore expediatur, semper tamen manet eadem *data*; scilicet quæ posita fuit eo die quo Cursor è Gallia advenit; hocque est particulare Gallis privilegium. Aliæ enim Nationes accipiunt signaturas *data* currente. Vide latius Perardum Castel in praxi Curiæ Romanæ.

CAPUT III.

De Pœnitentiario & Pœnitentiariæ.

I. QUemadmodum Episcopi jam pridem habuerunt *Pœnitentiarium* generalem, ad quem tanquam ad ipsum Episcopum pro absolutione gravium criminum recursus haberetur, & quem in perplexis atque difficilioribus casibus inferiores Confessarii consulerent (uti suprà *tit.* 12 *cap.* 3. ostensum fuit) ita & Romanus Pontifex jam pridem Pœnitentiarium suum habuit.

Cùmque labentibus sæculis, plurium criminum ac censurarum absolutiones, nec non votorum atque irregularitatum dispensationes, atque Canonicorum impedimentorum relaxationes ad Sedem Apostolicam devolutæ sunt, etiam major & frequentior pro iis obtinendis fuit ad Sedem Apostolicam accedendi necessitas.

II. His verò solus Pontifex examinandis & decidendis insufficiens ea, omnia Pœnitentiario suo plenè commisit; idque primitus, uti notat Cardinalis De Luca, tam in foro externo, quàm interno; adeò ut pleraque negotia, quæ hodie per *Datariam* & *Secretariam Brevium* expediuntur, concederentur per organum *Pœnitentiariæ*; ita ut tunc temporis non esset necesse super dispensatione v. g. Matrimoniali, pro foro interno recurrere ad Pœnitentiariam, & pro foro externo ad Datariam, quemadmodum hodie fieri debet.

III. Verùm cùm tractu temporis plura continuò negotia ad Pœnitentiariam Apostolicam devolverentur, tandem necesse fuit, alios Officiales ei adjungere, qui unum quasi cum ipso Pœnitentiario tribunal constituunt, quod *Pœnitentiaria* dicitur.

IV. Duravit hæc summa Pœnitentiarii auctoritas usque ad tempora Pii IV. qui anno 1562. Bullam reformationis Pœnitentiariæ Apostolicæ edidit, quæ incipit: *In sublimi* 53. In Bulla Rom.

In hac Bulla præfatur Pontifex, quòd ad Pœnitentiariæ Apostolicæ officium considerationis oculis directis, attenderit,

derit, in Pœnitentiariæ officio, in quo *morum censura, & animarum salus præcipuè vertitur*, plures & diversos abusus, propter superiorum temporum licentiam & injuriam irrepsisse, ideoque hanc præsentem reformationem decrevisse, quâ plurimas facultates Pœnitentiario & ejus Officialibus adimit.

V. Ulteriùs progressus Pius V. novam planè formam ipsius Pœnitentiariæ, priore in totum renovatâ & abolitâ, induxit per Bullam quæ incipit *In omnibus*, 83. in Bull. Romano: „Qua, ait, ipsum Pœnitentiariæ officium certis quibus„dam facultatibus, quæ aliis magis convenerunt, exonera„tum atque expeditum, dehinc ea quæ *animarum salutem* præ„cipuè concernunt, *attentiore* studio prosequatur.

VI. Functionibus Pœnitentiarii imminutis, consequens erat, ut & Officialium & Ministrorum quoque numerus diminueretur. Unde in citata Constitutione suppresso & abolito magno numero Officialium & Ministrorum, certos ac paucos, qui hoc Tribunal regant, negotiaque ad illud pertinentia expediant, Pontifex designavit.

VII. „Illorum autem omnium officiorum in ipso Pœni„tentiariæ officio constitutorum (ait Pius V.) venditio„nem, aut quamvis aliam voluntariam, tacitam vel expres„sam ea dimittentium dispositionem expresse prohibemus; „sed illa omnia probis & peritis *gratis omnino*, & sine aliqua „dimittentium, aut aliorum quorumcunque acceptione „concedantur; quod si secus factum fuerit, quæcunque „concessiones de illis pro tempore factæ, nullius sint robo„ris vel momenti.“

Optandum esset, ut id ad omnia ubique officia, præsertim quæ circa spiritualia versantur, extenderetur; ut scilicet nulla essent *venalia*: notum quippe est illud vulgare: Qui emit, vendere debet.

VIII. Primus Pœnitentiariæ Minister est Pœnitentiarius Apostolicus, qui *Pœnitentiarius Major* dicitur; isque juxta Constitutionem Pii V. officium suum per *seipsum* exercere debet; *quare*, ait, *sit Presbyter Magister in Theologia, seu Decretorum Doctor*.

IX. Præter Pœnitentiarium *majorem* sunt insuper in tribus Patriarchalibus Ecclesiis Urbis *Pœnitentiarii minores*; qui ex diversis Religionibus assumuntur. In *Lateranensi* Basilica Religiosi Ordinis Minorum Observantium reformatorum. In *Vaticana* Societatis Jesu. In *Liberiana* sive S. *Mariæ Majoris*, Ordinis Prædicatorum. Illi omnes confessiones excipientes, in signum majoris potestatis, *virgam* in manibus tenent, quibus pœnitentes tangere consueverunt.

X. Hi respectivè in domo Basilicæ propinqua sub obedientia unius eorum, qui superior deputatur, regulari modo, tanquam in claustro vivunt; „atque impertinentibus „ad hoc munus, ait Cardinalis De Luca, sunt subjecti Pœni„tentiario, ejusque visitationi & correctioni; in iis verò „quæ concernunt disciplinam regularem, sunt subjecti „Prælato propriæ Religionis.“

Hic obiter nota notabilem regulam in materia exemptionis; nimirum quod concurrente diversa qualitate in eamdem personam, illa persona possit esse exempta in una, & subjecta in alia qualitate.

Ad hos minores Pœnitentiarios à Majori Pœnitentiario mitti solent absolvendi, aut à voto vel impedimento relaxandi, qui in Curia præsentes, absolutionis aut relaxationis gratiam mereri judicantur.

XI. Alia species Officialium est illorum, qui regunt Pœnitentiariam per quamdam speciem tribunalis, audiendo scilicet Supplicationes super petitis absolutionibus & dispensationibus, præcipuè absentium ab Urbe, pro quibus expediendæ sunt litteræ in forma.

Juxta hodiernum Curiæ stylum, & prætactam reformationem Pii V. primus post Pœnitentiarium Officialis est ille, qui vocatur *Regens Pœnitentiariæ*; teneturque ex Constitutione Pii V. esse *Magister in Theologia, vel Decretorum Doctor, vir eximiâ doctrinâ præstans, casuumque conscientiæ peritus*; uti & alter Officialis, qui *Datarius* vocatur.

XII. Regens vices Majoris Pœnitentiarii gerit, habens etiam facultatem plures absolutiones & dispensationes, quæ nimirum negari non solent, non consulto *Majori Pœnitentiario*, concedendi. Has ipse quoque signat, idque per *Fiat*, quemadmodum ipse Pœnitentiarius, sed aliter quàm Papa. Hic enim signat hac forma: *Fiat ut petitur*; Pœnitentiarius verò aut ejus Regens: *Fiat de speciali*; vel: *Fiat de expresso*; si nimirum, facta priùs verbo cum Sanctissimo, concedatur gratis; uti observat Marcus Leo in praxi Pœnitentiariæ *parte* 1. *cap.* 1. *num.* 8.

XIII. Datarius Pœnitentiariæ in calce supplicationum scribit datam diei, mensis & anni Pontificatûs Papæ viventis, in hunc modum: *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub sigillo Pœnitentiariæ*, si Pontifex in Palatio Vaticano resideat; si verò in monte Quirinali, ponitur: *Apud Sanctam Mariam Majorem, quinto Idus Julii, Pontificatûs Sanctissimi Domini nostri Innocentii Papæ Duodecimi anno quarto.*

XIV. Adsunt præterea in hoc tribunali, uti asserunt Marcus Leo & De Luca, tres Procuratores (quamvis duo duntaxat assignentur à Pio V.) seu Secretarii in hac materia bene periti, qui per turnum, ait De Luca, inter se distribuunt libellos, qui porriguntur sine nomine, sub aliquo signo vel cifera, ut dignoscantur ab iis qui negotia gerunt; ipsique Procuratores desuper efformant supplicationes juxta stylum Tribunalis, quas in Congregatione (de qua mox dicetur) proponunt.

XV. Præterea habet Pœnitentiaria duos Consultores, unum scilicet Theologiæ Magistrum, qui Theologus Pœnitentiarii vocatur, & alterum Doctorem in Decretis.

XVI. Habet insuper suum *Sigillatorem*. „Hic (ait Mar„cus Leo loc. cit. *n.* 14.) publicum sigillum Sac. pœniten„tiariæ apud se retinet, litteras Majoris Pœnitentiarii no„mine expediendas, *intus* & *extra*, Bullas verò *intus* subscri„bit tantum post *Correctorem*, subsequenti forma: *Gratis* „*ubique J. Rospigliosus.*“ Hæc ille, cujus tempore Sigillator erat Julius Rospigliosus.

XVII. Corrector seu Revisor est Officialis, qui supplicationes à Procuratoribus Pœnitentiariæ confectas perlegit, & cùm necessitas exposcit, corrigit; & pro adimpleti sui muneris signo notulam peculiarem imprimit in extremis Supplicationum paginis: litteras demum omnes in forma Brevis ac Bullas secundùm præscriptam supplicationis formam expediendas, & expeditas subscribit.

XVIII. Demum in hoc Tribunali sunt tres Scriptores, qui postquam Supplicatio signata est, de commissione Procuratorum, litteras vel Brevia juxta formam supplicationis scribunt, ut postmodum subscribantur & claudantur, ac sigillentur, Oratoribus, vel eorum agentibus consignanda.

XIX. Omnes hi Pœnitentiariæ Officiales juramento interposito promittunt, „quòd officium suum fideliter exer„cebunt, ejusque ratione nihil ab aliquibus etiam sponte „oblatum, vel donatum accipient, præterquam salarium „sibi constitutum; Secreta Sacræ Pœnitentiariæ, & occul„tos casus, ac personas, de quibus in ea tractabitur, nun„quam cuiquam extra officium revelabunt.“

XX. „Major Pœnitentiarius (inquit Marcus Leo *cap.* 2. „*num.* 1.) semel quolibet mense, & sæpius si necessitas pos„cat, suos convocat Officiales, unà cum Procuratoribus, „seu Secretariis, per Capellanum ejusdem Pœnitentiariæ; „quæ convocatio appellatur Signatura Pœnitentiariæ, eo „quod spectantibus Majori Pœnitentiario, prædictisque „Officialibus, Memorialia signentur à D. Regente; illo„rumque interventu graviores casus à prædictis Procura„toribus de mandato ipsius Domini Regentis propositos „discutit, & cum eorum voto gratias concedit, vel negat.“

XXI. Interdum tamen, ut monet De Luca, ubi dubitatur de potestate dispensandi, ipsemet Pœnitentiarius, vel „quandoque Regens Papam adit, atque ab eo tam oraculum, quàm auctoritatem recipit.

XXII. Negotia quæ cum Brevibus sive litteris in forma Brevis expeditis in Pœnitentiaria explicantur, sunt dispensationes super *occultis* irregularitatibus ex causa homicidii vel illegitimorum natalium, aut alterius defectus; ac etiam revalidationes Matrimoniorum contractorum cum impedimento dirimente, sed planè *occulto*; item revalidationes simoniacarum provisionum, modo simonia sit *occulta*.

Idem absolutiones à censuris, præsertim ab excommunicatione ob percussionem Clerici; hocque casu in hoc Tribunali conceditur absolutio, tametsi negotium sit publicum atque excommunicatio judicialiter declarata sit.

XXIII. Porrò litteræ ab hoc Tribunali emanantes, semper prodeunt sub nomine *Pœnitentiarii Majoris*; aut Sacræ Pœnitentiariæ, idque frequentiùs in forma commissoria; id est, committendo aliquem in partibus, qui super irregularitate vel impedimento dispenset, & à crimine absolvat.

XXIV. Diriguntur autem alicui Confessario sub hac formula: *Discreto Viro Confessorii Magistro in Theologia; Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino*

Hæc formula communis omnibus hisce dispensationibus, exprimit qualitates personæ, cui earum executio committitur; sive cui auctoritas dispensandi à Pœnitentiario auctoritate Apostolica specialiter munito, committitur.

Duplex autem in Delegato qualitas exprimitur & requiritur.

XXV. Primò, ut sit *Doctor* Decretorum, vel *Magister* in Theologia, quod est idem (uti bene monet Sanchez de Matrimonio *lib.* 8. *disput.* 34. *num.* 5.) quod in Theologia *Doctor*.

Hinc consequens, has litteras illos exequi non posse, qui in aliqua Universitate publicè Theologiam, vel Jus Canonicum prælegunt & docent, si revera ad *Doctoris* gradum non sint promoti; nec enim Pœnitentiarius has dispensatio-

nes committit nisi illis, qui revera hoc gradu sint insigniti, quia, ait Sanchez loco citato, *publicum Academiæ testimonium suæ peritiæ habent.*

Hic rursus obiter nota, quomodo Ecclesiæ perniciosè imponant, qui hos gradus inidoneis annuunt.

Ulterius infertur, non posse dispensationes has expediri per Regulares, qui juxta suorum Ordinum instituta quibusdam Magistrorum privilegiis fruuntur, atque in ipso Ordine *Magistri* creantur & vocantur; nisi ipsi vere ad Magisterii gradum in aliqua Academia promoti sint; eò quòd ad hos litteræ dirigantur ob publicum Academiæ testimonium.

XXVI. Secunda qualitas in Delegato requisita, est approbatio ab Ordinario; id est, ut ultra gradum Doctoratus sit approbatus ab Ordinario, ut possit excipere confessiones hujus personæ, cum qua est dispensandum. Unde approbatus ad excipiendas confessiones certarum duntaxat personarum, non potest exequi has litteras, si lator earum non sit de numero illarum personarum.

XXVII. Post hæc exprimitur in litteris ipsa Supplicatio Oratoris, quæ pro varietate ejus, quod petitur, varia est.

Subsequitur deinde ipsa commissio dispensandi, quæ pariter diversimodè nonnihil concipitur pro diversitate materiæ; adhibitâ semper cautione, *Auditâ priùs ejus Sacramentali confessione..... In foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis confessionis* TANTUM, *& non aliter*, « neque ullo alio »modo; ita quòd hujusmodi absolutio & dispensatio in fo»ro judiciario nullatenus suffragentur; nullis super his ad»hibitis testibus, aut litteris datis, pro processibus confe»ctis, sed præsentibus laniatis, quas sub pœna excommu»nicationis latæ sententiæ laniare tenearis, ita ut nullum »illarum exemplum extet, neque eas latori restituas; quod »si eas restitueris, nihil ipsi præsentes litteræ suffragen»tur. «

Hæc ostendunt, quàm sollicitè caveatur, ne dispensationes, præsertim Matrimoniales in hoc Tribunali expeditæ ad forum externum extendantur, ut ita frequentius ad Datariam recursus habeatur.

XXVIII. Additur præterea clausula, *Dummodo impedimentum ex præmissis proveniens sit* OCCULTUM: eò quòd super solis *occultis* in pœnitentiaria, super aliis verò in Dataria dispensationes concedantur: sed de his plura Parte secunda, ubi de Dispensationibus Matrimonialibus ex professo agetur.

XXIX. Illud hìc observandum, quòd licèt dispensationes, præcipuè Matrimoniales, non nisi super *occultis* in Pœnitentiaria concedantur, tamen absolutio à censuris, etiam publicis in Pœnitentiaria sæpiùs expediatur.

Et quidem si innodatus censura ob percussionem v. g. Clerici, *personaliter* ad Curiam Romanam accedat, se primo præsentat Pœnitentiario Majori, vel ejus Regenti, atque ab altero eorum absolvitur; vel juxta stylum consuetum ab eis petit facultatem, ut ab aliquo ex ejus minoribus Pœnitentiariis possit absolvi; qua facultate obtenta, Pœnitentiarium minorem adit, à quo absolvi petit. Absolutione obtentâ, adire debet unum ex tribus Procuratoribus Pœnitentiariæ, qui conficiat litteras in forma Brevis ad Ordinarium ipsius absoluti dirigendas, quibus Ordinario intimatur, illum in forma Ecclesiæ consueta à censura esse absolutum, eumque ut talem recipiendum.

XXX. Formulam hanc litterarum, uti & illarum, quibus absolutio à censuris committitur Ordinario, eo quòd ipse Orator ad Urbem *personaliter* accedere nequeat, refert & exponit Marcus Leo *parte* 3. Hoc unum notandum, quòd in litteris, quæ Ordinario diriguntur, Pœnitentiarius Major titulos Episcoporum, aut Archi-Episcoporum præmittat suo nomini hac similive formulâ: *Venerabili in Christo Patri Episcopo* vel *Archi-Episcopo* N. *Leander Coloredo* &c. *salutem in Domino.*

XXXI. « Illud autem (inquit Pius V. in citata Constitu»tione) sanctè & inviolatè apud officium prædictum (Pœ»nitentiariæ) volumus observari, ut nihil prorsus pro litte»rarum confectione & expeditione, nec aliàs etiam pro »charta, atramento, cera, capsula, cordulis, aliisque rebus »ad ipsam expeditionem pertinentibus exsolvatur. «

Unde monet De Luca, omnes expeditiones in Pœnitentiaria concedi *gratis*, absque solutione, ne quidem mercedis Procuratorum & Scriptorum; ideoque aliud solvendum non est, nisi aliquid modicum ipsi Correspondali; « & ad »quod adverti debet (ait De Luca) ne ab antiquis Curiali»bus crumenarum tortoribus, qui furibus vel grassatori»bus assimilari debent, decipiantur, cum assertione, quòd »expensas pro hujusmodi expeditionibus facere oportue»rit. «

CAPUT IV.

De Secretario Brevium; & de differentia inter Brevia & Bullas.

1 *Olim in Curia Romana nulli erant Secretarii; & quare?*
2 *Primus Secretariorum est Secretarius* Status.
3 *Quis dicatur Secretarius* Brevium *?*
4 *Quid sit* Breve *Apostolicum ?*
5 *Jam pridem Pontifices in signandis litteris* privatis *usi sunt annulo Piscatoris.*
6 *Quid sit* Bulla *juxta stylum Curiæ Romanæ?*
7 *Quando incœperint Pontifices litteras* plumbo *obsignare?*
8 *Prima differentia inter Bullam & Breve, ex diversitate sigilli.*
9 *Secunda ex diversitate membranarum.*
10 *Tertia ex diversitate characteris.*
11 *Litteræ Pœnitentiariæ, quæ* Brevia *dicuntur, aliam ab his* Brevibus *Pontificiis formam habent.*
12 *Quæ negotia per* Brevia *expediri soleant?*
13 *Quæ cautio adhibeatur, ne falsitas circa Brevia fieri contingat.*

I. Antiquo tempore, quemadmodum observat Cardinalis De Luca in Relatione Curiæ Rom. *disc.* 7. nulli erant in Curia *Secretarii*; quia quæ hodie per Secretarios expediuntur, expediebantur per Vice Cancellarium, qui erat Secretarius Papæ. At postremis hisce temporibus, excrescentibus negotiis, plures fuere constituti Secretarii; iique varii pro diversitate negotiorum & litterarum per ipsos expediendarum.

II. Primus inter illos est, qui vocatur *Secretarius Status.* Hic licèt non sit in Ordine Hierarchico Officialium aut Magistratuum Papæ, est tamen summæ confidentiæ & auctoritatis, « Atque de facto, ait De Luca, secundum lo»cum occupare videtur in iis, quæ concernunt politicam, »ac etiam in parte civilem utriusque status administratio»nem, dum graviora negotia majoris confidentiæ cum »Regibus & Principibus, ac etiam cum Legatis & Nun»tiis Apostolicis, per hoc organum junctum cum altero »Cardinalis Nepotis pertractantur, & quandoque etiam »in civilibus, & Ecclesiasticis negotiis, Ordinariis Loco»rum, vel Gubernatoribus, aliisque Officialibus & Magi»stratibus Status Ecclesiastici, oracula & mandata Papæ »explicantur. «

III. Secretarius *Brevium* dicitur, per cujus organum expediuntur litteræ Apostolicæ, quæ dicuntur in forma *Brevis*. Quædam enim negotia expediuntur per litteras, quæ *Brevia* Apostolica vocantur, alia verò per *Bullas*.

IV. Breve Apostolicum ita definit Rebuffus: « Scriptu»ra modica in parvis concessa negotiis, in papyro frequen»ter scribi solita, rubea cera *annuloque Piscatoris* sigillata, ac »signo Secreterii subscripta. « In Praxi Benef. tit. *De Brevi Apostolico.*

V. Jam pridem Pontifices in signandis *privatis* litteris usos fuisse *Annulo Piscatoris*; probat Epistola Clementis IV. ad Petrum Grossum nepotem suum data anno 1265. cujus hæc est finalis clausula: « Non scribimus tibi nec fami»liaribus sub Bulla, sed sub *Piscatoris annulo*, quo Romani »Pontifices in secretis utuntur. «

VI. Bulla verò juxta stylum Curiæ Romanæ sumitur pro litteris Pontificum plumbeo sigillo notatis, eorum Decreta continentibus.

VII. Originem hujus moris investigans Polydorus Virgilius *lib.* 8. *De Invent. rerum cap.* 2. ait, satis constare Agatonem in cera annulo impressisse sigilla: « Verùm, ait, po»stea cùm Rom. Pontifex multa irrogaret privilegia, & di»plomata diuturniora forent, placuit Stephano III. ac dein»de Hadriano I. tabulas Apostolicas plumbo obsignari. »Fuit is annus salutis 772. cùm ipse Hadrianus factus est »Pontifex: nam *antiquius* non reperitur sigillum *plumbeum*: »quemadmodum constat, ante Carolum M. Imperato»rem, litteras auro obsignasse Principum Romanorum ne»minem. «

Vetustiora tamen diplomata Pontificum *plumbo* obsignata reperiri, asserit Dominicus Raynaldus Bibliothecæ Vaticanæ custos, apud D. Du Cange in Glossario suo, Verbo, *Bulla plumbea.* Et quidem Bullam plumbeam Sylvestri Papæ asservari in Archivo Aretino asserit; uti & Leonis I. Gregorii Magni, ac Sergii, vetustissima diplomata in papyro, ex frutice confecta, plumbo obsignata in Archivo Castri S. Angeli.

Observat quoque idem Raynaldus, *in plumbo* diplomatum vetustissimorum Pontificum non impressas fuisse imagines Petri & Pauli, sed tantùm illius Pontificis nomen, cujus litteræ obsignabantur. Vetustiorem quippe usque adhuc

huc Bullam cum imaginibus Petri & Pauli non se reperisse, ait, quàm sub Adriano IV. qui 1153. vixit.

VIII. Quidquid sit de antiquitate ritûs hodierni obsignandi Litteras Pontificias, quas hodie *Bullas* dicimus, illud constat, *Bullas* à litteris in forma *Brevis* in hocà se mutuò differre, quòd Bulla sigillo *plumbeo* pendente quidem ex *chordis sericeis*, si sit Bulla *gratiosa*; si verò sit *justitiæ*, ex *filo canabis*; Breve verò sub Annulo Piscatoris expediatur.

IX. Circa membranas quoque characteres differentia est. Pro Brevibus enim in usu sunt membranæ subtiles & albæ; pro Bullis autem membranæ magis nigræ & grossæ.

X. Brevia scribuntur in charactere latino, nitido & eleganti ac intelligibili; « in Bullis autem (ait De Luca) retinetur antiquus stylus characteris gallici, eò quia in Gallia de tempore, quo Sedes Apost. residentiam habebat in Civitate Avenionensi, magis practicari cœperunt reservationes, & affectiones Apostolicæ Beneficiorum, cum expeditione Bullarum, & cum solutione Annatarum aliorumque emolumentorum. «

XI. Adhibetur etiam in Curia vocabulum *Brevium* in illis expeditionibus, ait De Luca, quas concedit Tribunal Pœnitentiæ, sed aliam omnino formam habent, diversumque sigillum, uti suprà notavimus.

XII. Quæ provisiones & gratiæ expediantur per *Bullas* in Cancellaria Apostolica; quæ verò per *Brevia* per Secretarium Brevium, enumerat Cardinalis de Luca, & fusius Rebuffus in Praxi titulo *De Brevi Apostolico*; notatque De Luca, in summa omnia per *Breve* expediri, quæ per Papam concessa, ex Regulis Cancellariæ, vel ex stylo non exigunt necessitatem Litterarum sub plumbo per vitam Cancellariæ. « Rebuffus verò monet, « quod Breve in parvis materiis concedatur, & ubi non est multa pecunia exponenda: & sic in casibus conscientiæ & in absolutionibus dari potest, & pauperibus ac viduis. «

Ulterius monet ibidem Rebuffus, « quod per *Breve* concedi potest, ubicunque in *Signatura* est expressum, ut in forma *Brevis* expediri possit. Et hoc solet, inquit, à cautis Pragmaticis Curiæ Romanæ in Signatura poni, quod hoc expediatur per *Breve*, vel quod sola Signatura sufficiat, & maxime in modicis, ut expensæ vitentur. «

XIII. Porro quia Brevia aliud non habent signum authenticum nisi subscriptionem Secretarii, & impressionem *Annuli Piscatoris* in rubea cera facile delebili & amovibili, hinc pro certitudine expeditionis, non tantum registrantur in libris seu regestis sub fidei custodia, sed insuper minutæ seu matrices manu ipsius Papæ subscriptæ, per Secretarium pro sua indemnitate conservantur, ac etiam pro verificatione gratiæ concessæ in Archivo Apostolico diligenter custodiuntur, « illis forsan gratiis vel Brevibus exceptis, quæ concedantur super rebus *consuetis*, modicique momenti, adeò ut penè nemini negentur, unde propterea generalis commissio, seu probata fides Secretarii, ac impressio dicti annuli Piscatoris sufficientes videntur, ut ex. gr. sunt Brevia super dispensatione Interstitiorum pro suscipiendis sacris Ordinibus in tribus diebus festivis, aut super dispensatione ætatis 13. mensium ad suscipiendum Ordines sacros, sive quædam species Indulgentiarum, quæ sub certa forma omnibus conceduntur; putà pro Altari Privilegiato in una die hebdomadæ, & in Octava Mortuorum, pro Indulgentia Plenaria in una tantùm solemnitate totius anni alicujus Ecclesiæ, cum similibus gratiis, quæ sub certa & generali forma inalterabili, cuique petenti conceduntur; quoniam cùm fraudis vel falsitatis timor desuper verisimiliter non cadat, idcirco superfluæ videntur dictæ majores diligentiæ; potissimè ob hujusmodi expeditionum multiplicitatem, magnamque copiam; unde propterea quando desideratur aliquid speciale & alterativum formulæ consuetæ, tum dictæ diligentiæ intrant, pro diversa negotiorum qualitate, diversisque stylis, quibus in his materiis deferendum est. «

TITULUS XXIV.

De Instituto Regularium & eorum Admissione.

CAPUT I.

De primævo Monachorum Instituto, eorum Regulis, & Constitutionibus.

1 *Vita Monastica è vita primorum fidelium originem accepit.*
2 *Probatur ex Cassiano.*
3 *Primi Monachismi Auctores privatâ sua electione & instinctu vitam illam assumpserunt.*
4 *Vita Monastica principaliter tantùm spectat* privatam *Monachorum salutem.*
5 *Probatur auctoritate SS. Basilii & Hieronymi.*
6 *Superiorum ex tempore data præcepta erant primitùs Monachis pro* Regula.
7 *Probatur ex S. Augustino.*
8 *Veteres Patrum Regulæ tantùm sunt privatæ Institutiones Monachis ex tempore datæ.*
9 *Etiam Regula S. Augustini non nisi privata instructio primitùs fuisse videtur.*
10 *Primis sæculis vix ullæ Regulæ litteris fuêre consignatæ.*
11 *Antiquitùs Regularum frequens mutatio; & plures frequenter in eodem Monasterio receptæ.*
12 *Primus S. Benedictus Regulas mutandi licentiam tantisper castigavit; & qua occasione id factum.*
13 *Multis sæculis nulla aut Episcoporum, aut Sedis Apostolicæ approbatio Regulæ Monasticæ necessaria fuit.*
14 *Primus approbationem Sedis Apostolicæ requisivit Innocentius III.*
15 *Non dicitur hodie vera* Religio Monastica, *quæ non profitetur* Regulam ex approbatis.
16 *Olim nota non erant discrimina inter* Regulas *Monachorum, & Ordinis* Constitutiones.
17 *Primum discrimen quod hodie inter* Regulam *&* Constitutiones *intercedere dicitur.*
18 *Secundum discrimen.*
19 *Tertium discrimen cum quadam reflexione.*

I. Vitam Monasticam, præcipuè Cœnobitarum sive in communi viventium, originem sumpsisse è vita primorum fidelium, de quibus in Actibus Apostolorum legitur: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una; nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia*, notavit & pluribus expressit Cassianus.

II. Postquam enim tria Monachorum genera annotavit *Collat.* 18. c. 4. deinde c. 5 Cœnobitarum originem ita describit; „Cœnobitarum itaque disciplina, à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium. Nam talis extitit in Hierosolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in Actibus Apostolorum ita scribitur: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & dividebant ea omnibus, prout cuique opus erat. Et iterum: Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Talis inquam erat tunc omnis Ecclesia, quales nunc perpaucos in Cœnobiis invenire difficile est. Sed cùm post Apostolorum excessum tepescere cœpisset credentium multitudo, ea vel maximè, quæ ad fidem Christi de alienigenis ac diversis gentibus confluebat, à quibus Apostoli pro ipsis fidei rudimentis ac inveterata gentilitatis consuetudine nihil amplius expetebant, nisi ut ab immolatitiis idolorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine temperarent: atque ista libertas, quæ gentibus propter infirmitatem primæ credulitatis indulta est, etiam illius Ecclesiæ, quæ Jerosolymis consistebat, perfectionem paulatim contaminare cœpisset, & crescente quotidie vel indigenarum numero vel advenarum, primæ illius fidei refrigesceret fervor, non solùm hi, qui ad fidem Christi confluxerant, verùm etiam illi, qui erant Ecclesiæ Principes, ab illa districtione laxati sunt. Nonnulli enim existimantes id, quod videbant gentibus pro infirmitate concessum, sibi etiam licitum, nihil se detrimenti perpeti crediderunt, si cum substantiis ac facultatibus suis fidem Christi confessionemque sequerentur. Hi autem, quibus adhuc Apostolicus inerat fervor, memores illius pristinæ perfectionis, discedentes à civitatibus suis, illorumque consortio, qui sibi vel Ecclesiæ Dei remissioris vitæ negligentiam licitam esse credebant, in locis suburbanis ac secretioribus commanere, & ea, quæ ab Apostolis per universum corpus Eccle-

»Ecclesiæ generaliter meminerant instituta, privatim ac »peculialiter exercere cœperunt, atque ita coaluit ista »quam diximus discipulorum, qui se ab illorum contagio »sequestraverant, disciplina. Qui paulatim tempore pro- »cedente segregati à credentium turbis, ab eo quod à »conjugiis abstinerent, & à parentum se consortio mun- »dique istius conversatione secernerent, Monachi sive »Monazontes singularis ac solitariæ vitæ districtione no- »minati sunt. Unde consequens fuit, ut ex communione »consortii Cœnobitæ, cellæque ac diversoria eorum Cœ- »nobia vocarentur. «

III. Ex hoc Cassiani discursu non obscurum est, quòd nonnulli salutis suæ securiùs faciliùsque agendæ desiderio succensi, privatâ ac propria electione & instinctu secesse- rint, & quod hodie vocatur *Monachale* Institutum, assum- pserint, eique originem dederint.

IV. Patet insuper, hanc secessionem Monasticam non publicum & commune Ecclesiæ bonum (nisi in quantum privatorum virtutes, & vitæ sanctitas, totam Ecclesiam exornant & juvant) sed privatum ipsorum recedentium seu eam vivendi normam amplectentium commodum & emolumentum, sive salutem propriam principaliter spe- ctasse; eúmque in finem à primis illis Monachis fuisse ar- reptam: quod & manifestum est ex iis, quæ passim à Patri- bus de Monachis, & eorum vivendi Instituto dicuntur.

V. Basilius enim, ait: « Monachorum vitæ ratio, *unum* »sibi tantummodo propositum habet, *animæ salutem*; & »quidquid prodesse ad eum finem potest. «

S. Hieronymus de se & Vincentio Monachis loquens idem asserit: « Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Con- »stantinopolim, Urbes celeberrimas reliquimus, non ut »te in populo prædicantem (alloquitur Joannem Constan- »tinopolitanum) laudaremus; sed ut in agris, & in solitu- »dine adolescentiæ peccata deflentes, Christi in nos mise- »ricordiam deflecteremus. « Et rursus libro adversus Vi- gilantium hæc de Monachis habet: « Monachus non *Docto- »ris*, sed *plangentis* habet officium; qui vel *se*, vel *mundum* »lugeat, & Domini pavidus præstoletur adventum; qui »sciens imbecilitatem suam, & vas fragile, quod portat, ti- »met offendere, ne impingat, corruat, atq; frangatur; unde »& mulierum maximè adolescentularum vitat aspectum; »& in tantum castigator sui est, ut etiam quæ tuta sunt per- »timescat. « Verbo, perlegantur omnes omnino Patrum Regulæ Monasticæ, videbitur, in hoc unum directas, ut Monachi propriam suam salutem & profectum facilius se- curiusque, juxta normam Evangelicam, operari queant.

VI. Hinc quidquid pro temporum, locorum, & per- sonarum circumstantiis, in eum finem utilius atque oppor- tunius videbatur, id à Præpositis & Superioribus statue- batur. Voluntas Superiorum eis pro regula erat; atque Superioribus obedire prima Monachorum virtus, & Mo- nasticæ disciplinæ fundamentum.

Neque enim primis sæculis Monachi certam fixámque Regulam profitebantur aut promittebant; sed quidquid ad profectum Monachorum videbatur hic & nunc conve- niens, à Superioribus ordinabatur; idque Monachis pro Regula erat.

VII. De Patribus Cœnobitarum seu Monachorum in communi viventium scribit Augustinus *lib. 1. De Moribus Ecclesiæ, cap. 31.* "Hi Patres non solùm sanctissimi mori- „bus, sed etiam Divinâ doctrinâ excellentissimi, omni- „bus rebus excelsi, nullâ superbiâ consulunt iis, quos fi- „lios vocant, *magnâ suâ in jubendo auctoritate, magnâ illorum „in obtemperando voluntate.* Conveniunt autem diei tempo- „re extremo de suis quisque habitaculis, dum adhuc jeju- „ni sunt, ad audiendum illum Patrem, & conveniunt ad „singulos Patres terna, ut minimum, hominum millia: „nam etiam multò numerosiores sub uno agunt. Audiunt „autem incredibili studio, summo silentio, affectiones „animorum suorum, prout eos pepulerit differentis ora- „tio, vel gemitu, vel fletu, vel modesto & omni clamore „vacuo gaudio significantes. "

VIII. Si quis seu Orientalium seu Occidentalium anti- quas Monachorum regulas, quas Lucas Holstenius nuper sub titulo *Codicis Regularum* evulgavit, attentius expende- rit, non difficulter intelliget, plerasque earum non esse, nisi particulares aliquibus Monachis ex tempore aut datâ occasione datas vivendi formulas, sive privatas instructio- nes, successu temporis aliis communicatas, & à pluribus tanquam disciplinæ Monasticæ utiles & convenientes Re- gulas receptas; quod etiam ipse Holstenius in præfatione ad dictum Codicem, *cap. 3.* notavit.

Loquens quippe de antiquis Regulis in suo Codice con- tentis ait: « Illæ à singulis, ut *præsens usus poscebat*, Patri- »bus scriptæ, aliorum similia cupientium studiis descriptæ »in commune proponebantur, ut ex his quique pro loco- »rum & nationum differentia vitam uniformi, quoad præ- »cipua, disciplinâ temperarent. Primaria sanè & quasi »fundamentalis Monachorum regula Evangelium erat: »Illa, inquam, Christi consilia, quæ castrare se ipsum pro- »pter regnum cœlorum, quæ abnegare se, & crucem tol- »lere, quæ patrem & matrem, uxorem, agros propter »Christum relinquere, quæ vendere patrimonia & dare »pauperibus, sicque nudos Christum sequi suadebant. Re- »gulæ particulares nihil nisi ejus primæ, ac *universalis* re- »gulæ *applicationes* aut *declarationes* locis & personis *plerum- »que aptatæ* habebantur. «

IX. Quin & S. Augustini Regulam nunc toto orbe per tot Religiosorum virorum ac fœminarum cœtus diffusam, non nisi planè extemporaneam fuisse, quamvis in se dig- nissimam, scriptionem, ad unius solius Parthenonis usum in quo ipsa sancti Doctoris soror præposita fuerat, obser- vat R. P. Papenbrochius ad vitam S. Alberti 8. Aprilis. " Etenim, ait, neque Possidius, qui vitam Magistri sui „scripsit, neque ipse S. Doctor, ex cujus scriptis plurima „pars rerum ab eo gestarum nobis innotescit, uspiam men- „tionem fecere curæ impensæ sanctimonialibus per regu- „læ scriptionem, & ipsa regula nusquam inter Augustini „scripta numeratur: licet Possidius post vitam, catalogum „texuerit omnium quorum potuit notitiam consequi, et- „iam singularium epistolarum, adeo ut videatur planè ex- „temporanea, quamvis in se dignissima, fuisse scriptio, „cujus, tanquam alium deinceps usum non habituræ, ex- „emplar servare S. Doctor neglexerit, & tamen ex illis „aliquando producta angustiis quantam approbationem „non retulit! "

X. Itaque rectè observavit Haeftenus Disquisit. Monast. *lib. 1. tract. 1. disquisit. 2.* quod " primis sæculis vix ullæ lit- „teris consignatæ fuerint Regulæ, & ipsimet Regularum „Conditores, ait, antequam eas scriberent, communi „tantum traditione, consuetudine & usu suos regebant; „eratque iis *Superioris imperium instar vivæ cujusdam Regulæ*, „sicut Regula mutus quidam Superior. "

XI. Hinc antiquitus mutatæ passim Regulæ, & plures etiam in eodem Monasterio non raro servatæ, uti de Atha- nensi testatur Gregorius Turonensis *lib. 10. hist. cap. 29.* in quo, ait, servatas *fuisse Regulas S. Basilii, Cassiani, & reli- quorum Abbatum*, detractis scilicet & usurpatis iis, quæ pro locorum ac temporum conditione intempestiva aut opportuna videbantur.

XII. Si Viro erudito Joanni Mabillonio credimus, va- gam illam Regulas mutandi licentiam primus tantisper castigavit S. Benedictus, cujus discipulis susceptam semel Regulam abdicare nunquam fas fuit. « Id verò inde pro- »cessit, ait Mabillonius, quod cum sanctissimus Legisla- »tor primus aut certè inter primos, solemnis professionis »formam, modúmque præscripserit; intra professionis »terminos incluserit Regulæ suæ observationem, à qua »deinceps recedere non liceat. « In præfatione ad primam partem sæculi IV. Benedictinorum, *n. 53.*

Observat verò Holstenius in citata præfatione, quod nec ipse S. Benedictus: « Regulam universalem suis ubique »omnibus promulgarit; sed *peculiarem* duntaxat Cassinensi »Cœnobio cui præerat: quæ inde *privatâ* diligentiâ descri- »pta, & imitandi studio publicata est. «

XIII. Quia ergo Monachorum Regulæ à Præpositorum voluntate primitus dependebant, mirum non est, si in an- tiquis Patrum Regulis, nec Episcoporum, neque Sedis Apostolicæ approbatio vel confirmatio appareat.

XIV. Primus Innocentius III. in Concilio Lateranensi in *Cap. fin. X. De Religiosis domibus*, decrevit, ut *qui voluerit religiosam domum de novo fundare*, REGULAM *& institutio- nem accipiat de* APPROBATIS.

Hoc Decreto vetitum creditur, sine auctoritate seu ap- probatione Sedis Apostolicæ novam Religionis *Regulam* concedere: diciturque ipse Innocentius III. Beato Domi- nico Ordinis sui confirmationem petenti respondisse, ut Regulam aliquam *approbatam* eligeret; quam & elegit, ni- mirum Regulam S Augustini, quæ tum totius Ecclesiæ consensu recepta & probata erat.

XV. Quin si quæ mulierum aut virorum hodie congre- gatio sit, quæ privatam sibi vivendi Regulam præscripse- rit, atque illam professi vitam solitariam etiam cum emis- sione trium votorum agant, nequaquam dicetur Religio; neque *vota* in illa emissa dicentur vota *solemnia* Religionis; eo quod Regulæ & Religionis approbatio desit.

XVI. Adhæc quamdiu Monachis præcepta & ordina- tiones Superiorum pro Regula fuerunt, quidquid pro bo- no disciplinæ & vitæ Monasticæ observantia à Præpositis ordinabatur, vice *Regulæ* erat: neque nota erant discrimi- na inter *Regulam* Monasticam, & inter Constitutiones Or- dinis, quæ postrema ætas invexit; quorum hæc præcipua à recentioribus allegantur.

XVII. Primum desumitur à diversitate auctorum. Re- gulæ enim dicuntur, quæ à SS. Patribus Ordinum Funda- toribus, aut aliquibus Episcopis jam pridem præscriptæ sunt, & ipsi professionis formulæ solent sub nomine *Regulæ* includi. Constitutiones verò dicuntur, quæ à Capitulis ge- nera-

neralibus, aut Ordinum Congregationibus, diversis temporibus emanarunt.

XVIII. Secundum discrimen desumitur à duratione, vel perpetuitate. Regula enim vix aut ne vix quidem mutari solet: Constitutiones verò pro temporum & locorum varietate non raro mutantur. Unde S. Antoninus *parte 1. tit. 16. cap. 1. § 4.* ex Joanne Andræa scribit, quod Regulæ mutari non possint, nisi à Summo Pontifice: Constitutiones verò mutari queant per Prælatos Religionum, qui tantæ sunt auctoritatis, quantæ fuerunt eas instituentes. Hanc S. Antonini sententiam veram esse, moderna Religiosorum praxis evincere videtur. Passim enim Religiosi Ordines potestate mutandi suas Constitutiones sive statuta utuntur; Regulam verò mutandi nequaquam.

XIX. Tertium discrimen nonnulli constituunt inter Regulam & Constitutiones; quod illa arctius & sub graviori culpa obliget, quàm hæ. Et quidem apud Patres Discalceatos declaratum est (uti ex eorum Statutis refert Haestenus loco citato *Disquisit. 3.*) Regulam, exceptis votis & officio divino, ad culpam tantum venialem obligare. Constitutiones autem non ad culpam, sed ad pœnam impositam vel à Superiore imponendam, nisi contemptus adsit, aut contrarium ejus quod statuitur, ex natura sua, aut aliunde culpa sit.

Quidquid sit circa hoc Regulam inter & Constitutiones discrimen, illud indubitatum, neque hoc neque præcedentia discrimina inter Regulam & Constitutiones antiquitus nota fuisse; nullumque in Canonibus aut Patrum scriptis illorum discriminum esse vestigium; sed jam pridem ipsis Monachis omnia Superiorum Statuta in pari fuisse veneratione.

CAPUT II.

Multis sæculis Ordinum Monasticorum ignota diversitas; quo modo postmodum inducta; & quomodo restricta novorum Institutio?

1 *Varietas circa exteriorem disciplinam, diversitatem Ordinum primitus non faciebat.*
2 *Una erat Monachorum societas; & facilis de uno Monasterio in aliud transitus.*
3 *Uniformitatem Monachorum durasse usque ad sæculum 11. observarunt Lucas Holstenius, & Christianus Lupus.*
4 *Primus Benedictinos ab aliorum Ordinum Monachis discrevit Trithemius; optandumque, ut hodie super hac discretione quæstiones cessarent.*
5 *Diversitas Ordinum à S. Odone incœpisse videtur.*
6 *Sæculo 11. & sequenti multum invaluit.*
7 *Concilium Lateranense sub Innocentio III. novum Ordinem institui vetuit; & quare?*
8 *Hoc Decretum non observatum.*
9 *Prædictum Decretum renovavit Concilium Lugdunense sub Gregorio X.*
10 *Etiam post hoc Concilium nimia Religionum excrescentia.*
11 *Primi approbationem sui Ordinis à Sede Apostolica petierunt SS. Dominicus & Franciscus.*
12 *Quare requiratur approbatio Sedis Apostolicæ?*
13 *Approbatio novæ Religionis hodie Sedi Apostolicæ est reservata.*
14 *Quis hodie hujus approbationis effectus?*

I. Quanquam olim etiam inter Monachos pro temporum & locorum varietate, varia esset exterior aliquantulum disciplina, prout hanc illamve Monasteriorum Præpositi Monachis magis convenire judicabant; nullam tamen hæc exterior disciplinæ varietas Ordinum diversitatem inducebat; ita nimirum, ut ob eam diversi ac distincti Monachorum Ordines haberentur, sic ut in uno professi liberè ad alium transire non possent.

II. « Una quippe erat eorum societas (ait Mabillonius » in præfatione ad primam partem sæculi IV. Benedictino» rum *n. 52.*) facilis & promiscuus in alia Monasteria Mo» nachorum invicem cum Præfectorum licentia commea» tus; tametsi omnia separata erant, sed una charitatis lege » confœderata. Primaria vitæ monasticæ Regula erat abdi» catio rerum omnium, tum propriorum studiorum, qualis » in Evangelio præscribitur. Adhæc secessio à Sæculi tu» multu: Officia divina statis horis, obedientia summa, ju» ge silentium, labor manualis, ciborum tenuitas & dele» ctus, corporis castigatio, delictorum etiam levium pœnæ » graves; in summa, propriæ salutis una ferè & maxima cu» ra, pro aliena continentes ac sollicitæ preces; pro Eccle» sia etiam suscepti labores, ubi postulabat charitas, aut ne» cessitas. Legumlatorum omnium regulæ eò spectabant & » quæ ad id magis conducere videbatur, eam suscipiebant » Monachi cujusque Monasterii pro Rectorum arbitrio & » voluntate apud occidentales seu latinos.

III. Hanc Monachorum uniformitatem usque ad sæculum XI. perdurasse observavit quoque Vir eruditus Lucas Holstenius in præfatione ad Codicem Regularum, asseritque diversitatis Ordinum, qualis hodie inter varios Ordines præsertim Mendicantium cernitur, ne vestigia quidem sibi ante annos sexcentos apparere: « Qui, quocunque » intueor, inquit, *uniformem* ubique Monachatus rationem, » & *facilem* ac *promiscuum* invicem transitum, mutuumque » commeatum, professionum & cœnobiorum cerno. Ori» entales Monachi quando in Occidentem venerant, cum » ibi profitentibus religiosam vitam sine discrimine cense» bantur: vicissim Occidentales in Oriente; quod cum in» numeris exemplis demonstrari possit, unum tantùm hic » afferam Cassiani & Germani Gallorum Monachorum, » qui Ægypti monasteria peragrarunt, instituti monastici » cognoscendi causâ, & animo in patriam referendi hau» stam inde notitiam disciplinæ, in suum & popularium » suorum usum; unde satis apparet existimasse ipsos unum » esse in communem omnium ubique Monachorum modum » & usum Religionis profitendæ.

Nullos fuisse *diversos* Monachorum Ordines tempore Gregorii VII. id est, sub finem sæculi 11. annotavit quoque Christianus Lupus tomo 5. Schol. pag. 279.

IV. Et Mabillonius in citata præfatione *num.* 50 asserit, neminem Antiquorum, qui de Monachis scripsere, Benedictinos ab aliis usquam discrevisse ante Trithemii ætatem; id est, ante finem sæculi 15.

Optandum, ut & hodie cessarent inutiles illæ altercationes, quæ de Sanctis certo Ordini vindicandis præter modum excitari, ac progredi solent: vigeretque charitas veterum Monachorum, quibus unus Ordo erat, sicque eadem societas, atque omnes invicem æquali charitate complecterentur.

V. Circa sæculum 10. per Sanctum Odonem Abbatem Cluniacensem, quem Flodoardus in Chronico ad annum 842. *multorum restauratorem Monasteriorum, sanctæque Regulæ reparatorem* appellat, erecta fuit Cluniacensis Congregatio, propriis Ritibus adstricta Regulæ Benedicti. Tunc quæ priscos ritus retinebant Monasteria, alterius Ordinis dici cœperunt, tametsi ejusdem Regulæ unione confœderata: sed exigua erat hæc diversitas.

VI. At sæculo XI. Carthusiensi, Camaldulensi, Vallumbrosa, Grandimontensi ac Cisterciensi familiis exortis, major facta Monachorum discretio, ob varias vestes aut Regulas, variosque ritus, quibus singuli utebantur. *Nigros* appellabant veteres Benedictinos; Cistercienses primum *griseos*, tum *albos* seu *candidos*. Hinc S. Bernardus in Apologia ad Guilelmum Abbatem: *Unum Ordinem professione teneo, cæteros charitate.*

Hoc verò sæculo ac sequenti ita multiplicari Religiones, totque novæ continuo exurgere cœperunt, ut ex earum multitudine & varietate confusio in Ecclesia timeretur, quin & subinde ne sub specie virtutis ac Religionis superstitio, imo & hæresis ac impietas nonnunquam se intermiscerent; quemadmodum in illis, qui se *Humiliatos*, aut *Pauperes De Lugduno* vocabant, compertum fuit; quos Lucius III. in *Cap. 9. De Hæreticis in Integra*, tanquam hæreticos damnavit.

VII. Itaque his providere volens Ecclesia, sub initium sæculi XIII. in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. statuit: « Ne nimia Religionum diversitas gravem in Ec» clesiam Dei *confusionem* inducat, firmiter prohibemus, ne » quis de cætero novam Religionem inveniat: sed quicun» que ad Religionem converti voluerit, unam de *approbatis* » assumat. » Refertur in *Cap. 9. fin. X. De Religiosis Domibus.*

Meminit hujus Decreti Matthæus Parisiensis ad annum 1246. scribens: « In quo Concilio (Lateranensi) post Or» dines *Prædicatorum & Minorum* initiatos & authorisatos, » irrefragabiliter sancitum & statutum fuit, assensum Fra» tribus Cardinalibus, cum tota sacri Concilii Universitate » præbentibus, ne ex tunc amplius *novi* Ordines adinveni» rentur, vel adinventi admitterentur, ne scilicet authenti» ci ac jam recepti Ordines vilescerent, spreti & similiter » damnificati.

VIII. Verum non obstante hoc Conciliari Decreto, variæ nihilominus ac novæ quotidie Religiones exoriebantur, admirantibus, imo obstupentibus (ait Matthæus Parisiensis loco citato) viris sapientibus & discretis, super » tot *novis* Ordinibus quotidie exorientibus & emergenti» bus, quod spretis Beatissimi *Benedicti* pleni spiritu omnium » Sanctorum, & magnifici Augustini disciplinis, contra » Statutum Concilii sub glorio æ memoriæ Domino Papa » Innocentio III. celebrati, tot viri litterati ad inauditos ac » noviter inventos Ordines subito convolarunt.

 IX. Cum

IX. «Cum igitur contra Decretum Concilii Lateranen-
»ſis non ſolum importuna petentium inhiatio Religionum
»multiplicationem extorſiſſet (uti loquitur Concilium
»Lugdunenſe ſub Gregorio X.) verùm etiam præſumptuo-
»ſa temeritas diverſorum Ordinum præcipuè Mendican-
»tium (quorum nondum approbationis meruere princi-
»pium) effrænatam quaſi multitudinem adinveniſſet: re-
»petita Conſtitutione idem Concilium diſtrictius inhi-
»buit, ne aliquis de cætero novum Ordinem aut Religio-
»nem adinveniat, vel habitum novæ Religionis aſſumat.
»Cunctas affatim Religiones & Ordines mendicantes poſt
»dictum Concilium adinventos, qui nullam confirmatio-
»nem Sedis Apoſtol. meruerunt, perpetuæ prohibitioni,
»ait, ſubjicimus, & quatenus proceſſerant, revocamus.«
Refertur in *Cap. Unico De Religioſis domibus in* VI.

X. Ingentem numerum Religionum Mendicantium
per hoc Decretum reduxiſſe Concilium, notat Fagnanus,
cum «tamen, ait, ab eo tempore uſque adeò excreverint,
»ut à multis viris piis Apoſtolicæ Sedis proviſio hac in re
»deſideretur.« Ad *Cap.* CUM SIT ARS *x De ætate &
qualit. Ordinand. num* 15.

XI. Monet Cardinalis Bellarminus *lib. 2. De Monachis,
cap.* 4. ante Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III.
Ordinis ſeu Religionis novæ inſtitutionem non indiguiſſe
approbatione ſeu confirmatione Sedis Apoſtolicæ; pri-
mosque fuiſſe SS. Dominicum & Franciſcum, qui ſui Or-
dinis confirmationem petierunt; unà monens, Innocen-
tium III. ad edendum jam dictum Decretum, permotum
fuiſſe, ob periculum Eccleſiæ imminens ſuperſtitionum
ac rituum à Catholica & ſolida pietate alienorum, ſi cuili-
bet privato novam Religionem inſtituere liceret.

XII. Si ergo Bellarmino credimus, Sedis Apoſtolicæ
approbatio requiritur vice teſtimonii, quo conſtet, ex ju-
dicio Sedis Apoſtolicæ, novum hoc Inſtitutum nihil à do-
ctrina Evangelii aut Eccleſiæ diſſentaneum continere.

XIII. Quidquid ſit, id certum eſt, nullam hodie Reli-
gionem de novo inſtitui aut admitti poſſe ſine Sedis Apo-
ſtolicæ prævia approbatione ſeu confirmatione; atque ad-
miſſionem & inſtitutionem novæ Religionis numerari in-
ter cauſas Sedi Apoſtolicæ reſervatas.

XIV. Declaravit inſuper Bonifacius VIII. in *Cap. Unico
De Voto in* VI. votum Religionis demum eſſe *ſolemne*, at-
que ad dirimendum Matrimonium contractum efficax,
*per profeſſionem tacitam vel expreſſam factam alicui de Religionibus
per Sedem Apoſtolicam approbatis*.

«Ergo, ait Gloſſa, ſi profitetur Religionem non appro-
»batam, ſi poſtea contrahat, tenet Matrimonium: quod
»verum puto (pergit Gloſſa) etiamſi, quando profiteba-
»tur, credebat illam approbatam.«

Neque juxta modernam diſciplinam, *Regulares* ſive *Re-
ligioſi* dicuntur, tametſi in communi vivant, & tria vota
Religionis emittant, ſi ea non emittant in Religione *ap-
probata;* uti obſervat Zypæus ad *Tit. De Regularib.* Elen-
chum Ordinum approbatorum habemus apud Miræum
ad calcem Codicis Regularum.

CAPUT III.

De nova conſtructione Monaſteriorum.

1 *Nova Monaſteria ſine conſenſu Epiſcopi loci exſtrui non poſſunt.*
2 *Hæc diſciplina hodie magis quàm olim neceſſaria.*
3 *Eam innovavit Synodus Tridentina.*
4 *Cauſâ cognitâ & auditis intereſſe habentibus, conſenſum dare debent Epiſcopi.*
5 *Regulares aliorum Ordinum in eodem loco exiſtentes audiendi.*
6 *Locorum Incolæ audiendi.*
7 *Hæc conformia moribus Belgicis.*
8 *Expendendum num Incolæ ſufficientes ſint novis & antiquis intertinendis.*
9 *Eccleſiarum Parochialium Æditui & Paſtores audiri debent.*
10 *Multiplicatio Monaſteriorum nocere poteſt Eccleſiis Parochialibus: & quo ex capite?*
11 *Jam pridem Principis conſenſus expetitus.*
12 *Hic etiam hodie neceſſarius eſt.*
13 *Moribus noſtris in admiſſione novi Conventûs adjici ſolent variæ modificationes.*
14 *Modificatio adjecta admiſſioni PP. Societatis in Galliam & Belgium, de non præjudicandis juribus Ordinariorum & Parochorum.*
15 *Hæc clauſula ſolet in omni paſſim admiſſione addi.*
16 *Variæ modificationes adjectæ admiſſioni PP. Oratorii ad Urbem Rotbomagenſem.*
17 *Variæ conditiones adjectæ per Concordata inter Parochum & Regulares in admiſſione Conventûs, quoad jura Parochialia, & celebrationem Divini Officii.*
18 *Interdum modus adjicitur facultati quæſtuandi, & numerus admittendorum Fratrum limitatur.*
19 *Reſtringitur facultas recipiendi temporalia eorum qui Monaſterium ingrediuntur.*
20 *In omni paſſim Regularium admiſſione hujuſmodi modificationes & reſtrictiones adjectæ fuerunt.*
21 *In admiſſione novi Conventûs meritò examinatur, num diſciplina Regularis in Ordine illo vigeat.*
22 *Sacra Congregatio interdum ſuſpendit receptionem Novitiorum ob collapſam diſciplinam.*
23 *Rex Galliæ aliquando inſtitit ut non admitterentur Novitii, niſi priſtina diſciplina eſſet reſtituta.*

I. «PLacuit (ait Synodus Chalcedonenſis *Can.* 4.) nullum
»quidem uſquam ædificare, aut conſtruere *Mona-
»ſterium* vel Oratorii domum, præter *conſcientiam
»civitatis Epiſcopi*.«

«Eſt antiquus (inquit Lupus ad dictum Canonem) at-
»que apud Orientales in diſſuetudinem abierat, Canon.
»Etenim hac Synodo dudum prior S. Auguſtinus nullum
»in Africa Monaſterium conſtituit, niſi de licentia Epi-
»ſcoporum... Cauſam ſcribit S. Ivo Carnot. Epiſcopus in
»litteris ad Goffredum Abbatem Vindocinenſem: *Omnis
»traditio Religionis novitate ac raritate viget & floret; antiquita-
»te & numeroſitate, niſi diſtrictè ligetur & ſervetur, frigeſcit ac
»viloſcit.* Gentis multiplicatio lætitiæ magnificationem
»quandoque ſubnervat. Quocirca nonniſi ſub Epiſcopa-
»li oculo & examine congruit monaſteria multiplicari.«

II. Hæc diſciplina hiſce noſtris temporibus magis ne-
ceſſaria eſt eo titulo, quod Monachi ſive Religioſi, præ-
ſertim Ordinum Mendicantium, hodie amplius, quàm
olim hierarchicis functionibus applicentur, imo tanquam
Epiſcoporum & Paſtorum copiæ auxiliares reputentur.
«Ordinariorum quippe eſt (uti bene advertit Zypæus *Tit.
»De Regul. n.* 35.) in ea ſtatione quemque collocare, quam
»non admittendorum commoditas, qui non ſibi, ſed ovi-
»bus paſcendis opportuna quæſituri veniunt, ſed ſalus po-
»puli ab eo requirit.«

III. Quapropter Canonicam hanc diſciplinam injuriâ
temporum collapſam renovare haud dubitavit Synodus
Trid. *Seſſ.* 25. *De Regular. c.* 3. ſtatuens. «Ne de cætero ulla
»Monaſteria ſeu virorum ſeu mulierum erigantur ſine *Epi-
»ſcopi*, in cujus Diœceſi erigenda ſunt, licentia prius ob-
»tenta.«

IV. Hujus ſaluberrimi Decreti executionem plures Ro-
mani Pontifices editis Conſtitutionibus urſerunt; atque
inter cæteros Clemens VIII. in Conſtitutione quæ incipit,
Quoniam ad inſtitutum 99. in Bull. Rom. Atque inſuper ad-
dit: «Locorum *Ordinarios* non poſſe licentiam ad novos
»Conventus cujuſque Ordinis Mendicantium, in civitati-
»bus, & locis ordinariæ eorum juriſdictioni ſubjectis eri-
»gendos impertiri, niſi *vocatis & auditis* aliorum in iiſdem
»civitatibus & locis *exiſtentium Conventuum Prioribus* ſeu
»Procuratoribus, & aliis *intereſſe* habentibus; & cauſa ſer-
»vatis ſervandis cognita conſtiterit, in iiſdem civitatibus
»& locis *novos* hujuſmodi erigendos Conventus, ſine alio-
»rum detrimento *commodè* ſuſtentari poſſe.«

V. «Ut ita, ait Zypæus, novis admiſſionibus gratifi-
»catio fieret, ut veteribus penuriam, egeſtatem & famem
»non ingereret.«

Hanc Clementis Conſtitutionem Paulus V. anno 1618.
obſervari injunxit Epiſcopis Belgii, litteris ad eos datis, ait
Zypæus *Tit. De Regular. n.* 35. eamque innovans Gregorius
XV. per Bullam quæ incipit *Cum alias* 31. in Bull. R. addit:
«Ne de cætero ullum Monaſterium aut domus cujuſcun-
»que Ordinis aut Inſtituti de novo erigatur, niſi in eo *duo-
»decim* ſaltem Fratres, aut Monachi ſeu Religioſi inhabita-
»re, ac ex reditibus, & conſuetis eleëmoſynis ſuſtentari
»valeant, ac Priores ſeu Procuratores aliorum Monaſte-
»riorum, non ſolùm in prædictis, ſed etiam in aliis per qua-
»tuor millia paſſuum circumvicinis locis, ad id vocati &
»auditi fuerint, ac tali erectioni conſenſerint; vel aliàs Or-
»dinariis locorum conſtiterit, Religioſos Monaſterii vel
»Conventus ſic erigendi, abſque detrimento Religioſorum
»in Monaſteriis ſeu Conventibus anteà in civitatibus ſeu
»locis hujuſmodi erectis degentium; ibi in numero duo-
»decim commodè & congruè manuteneri & ali poſſe.«

VI. «Si verò novi Conventus, Domus, Congregatio
»vel Societas hujuſmodi inſtituendæ erunt, nullique alii
»Regulares inibi reperiantur, Ordinarii locorum (pergit
»Gregorius XV.) nihilominus diligenter inquirant, an
»locorum *Incolæ* & habitatores, quorum & *conſenſum* re-
»quirant, ac adhibeant, hujuſmodi duodecim Religio-
»ſos in Conventibus, ut præmittitur, inſtituendos, *com-
»modè* alere & manutenere valeant.«

VII. Hæc omnia & Belgicis, vicinarúmq; Provinciarum
moribus conſona ſunt. Neque enim novi Conventus aut
Domus

Domus Religiosorum, præcipuè Mendicantium solent admitti, nisi prius auditis Conventuum, Domorum, & Congregationum Regularium, signanter Mendicantium præexistentium Superioribus aut Procuratoribus: atque insuper Incolis loci, in quo de novo conventus aut Domus constituenda est.

VIII. Expendere debemus (ait Carolus Fevret. *Tract. De* „*Abusu lib. 2. cap. 1. §. 10.*) num Conventus, quorum nova „constructio prætenditur, sint dotati, & utrum civitates „sint ampl æ & abundantes, ut queant & novis & antiquis „Conventibus sufficere. Nam in parvis civitatibus recipere „multitudinem Conventuum Fratrum Mendicantium, „est extrahere panem è manibus pauperem, & suffocare „avitam pietatem per novam: oportet sanguinis extractio- „nem attemperare viribus ægri, efficereque ne pietas in „quamdam degeneret inhumanitatem, mendico suum au- „ferendo panem, ut alteri detur.

IX. Præter locorum Magistratum & Incolas, qui in *Corpore*, ut ajunt, congregati, novi Conventus seu Domus extructioni consentire debent, insuper audiendi omnes interesse *habentes*; uti loquitur Clemens VIII. in præcitata Constitutione.

His imprimis accersendi sunt Parochalium Ecclesiarum Rectores, & Magistri.

Ecclesiæ Parochiales sunt pristinæ, & primitus constructæ Ecclesiæ; ac per consequens, ait Carolus Fevret. loco citato§ præcipuè earum interest; quia populus inescatus novitate, facilè abstrahitur ab ea assidua frequentatione, quam Ecclesiæ Parochiali tanquam matri, quæ eos per Baptismum genuit, debent. Tantum autem Parochiali Ecclesiæ decrescit, quantum diminuto concursu accedit aliis. Quapropter, cessante necessitatis causa, non debent novæ Ecclesiæ & Monasteria in præjudicium Ecclesiarum Parochialium ædificari, uti post Glossam *in Cap. 1. ≈ De Novi operis nunt.* tradit Panormitanus ad *Cap. 1. ≈ De Ædificand. Eccles.*

X. Quantum Parochialibus Ecclesiæ, quæ olim maximè floruerunt, & in quibus extruendis ac dotandis Fidelium avita pietas eluxit, Fratrum Mendicantium similiumque Religiosorum multiplicatio detraxerit, Parochiæ ubique penè dejectæ ac collapsæ sat superque testantur.

Porro hanc Parochialium Ecclesiarum collapsionem atque egestatem provenire à neglectu frequentationis; atque ex eo quod populus ad alias Ecclesias & Oratoria diverat, jam pridem advertit S. Carolus: qui ut populum ad frequentationem Ecclesiarum Parochialium incitaret, incommoda ex neglectu frequentationis profluentia recensens, inter alia dicit: « Hinc Ecclesiis Parochialibus, „quæ à Majoribus tanto pietatis studio exædificatæ sunt, „instaurandis, ornandis, tartis tectisque habendis cura „multis ex partibus neglecta, in illisque nulla penè aut „exigua Ecclesiastica ad divina officia obeunda suppel- „lex.

XI. Principis quoque consensum jam pridem expeditum fuisse, probat Epistola Pipini Regis Francorum & S. Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum; in qua loquens de quodam Monasterio, quod Bonifacius de novo construi jusserat in *solitudine Buconia* juxta flumen Fuldæ, hæc habet: « Sicut ex auctoritate sancti Petri Principis Apostolo- „rum pro quo legatione fungeris, privilegio Sedis Apo- „stolicæ submissum constat esse Monasterium, à te novi- „ter constructum, ita etiam *nostræ auctoritatis præcepto* quod „sanctum est *roborari* convenit.

XII. Si modernam Belgii & vicinarum Provinciarum disciplinam spectemus, nullus novus Ordo admitti, aut novum Monasterium construi sine Principis licentia potest.

Ludovicus XIII. Rex Galliæ, edicto die 21. Novembris 1629. & 13. Decembris sequenti per Parlamentum Parisiense probato, vetuit, ne quodcunque Monasterium, domus aut Conventus Regularium sive virorum sive mulierum in quocunque loco aut civitate sui Regni, etiam Ordinis jam ante recepti & admissi, construatur, sine *expressa licentia Regis* per litteras ab uno è Secretariis Status signatas, & majori Regis sigillo munitas; ut Rex judicare queat de prædicta constructione, & juxta circumstantias decernere, quibus in locis & civitatibus talis nova constructio admittenda sit pro fidei & Religionis Catholicæ augmento.

Et Carolus V. in ordinatione die 19. *Octob.* 1520. vetuit, in Brabantia novas Ecclesias aut Capellas ædificari, sub pœna ædificatori infligenda & demolitionis.

XIII. Illud quoque notoria praxi & moribus nostris receptum est, quod Senatus Regii in expeditione litterarum, quibus novas Religiones, aut Conventus admittunt, solent adjicere varias conditiones & modificationes, prout, auditis quorum interest, & expensis privilegiis ac legibus Patriæ, Ecclesiæ & Reipublicæ expedire judicaverint.

XIV. Parlamentum Parisiense admittens Bullas & Institutiones Patrum Societatis, quæ priùs communicatæ fuerant Episcopo Parisiensi, Decano & Facultati Theologicæ, aliisque quorum intererat, decrevit, ut dictæ Bullæ in libris Parlamenti registrarentur, & Patres Societatis illis uti possent, iis exceptis, in quibus Bullæ illæ contrariari aut præjudicare possent legibus Regni, libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Concordatis inter Pontificem & Regem, juribus Episcopalibus & Parochialibus, in quorum præjudicium nullis Bullis, Indultis, aut privilegiis uti possent. Hæc clariùs cum modificationibus ac conditionibus admissioni adjectis videri possunt relata in Actis Cleri Gallicani *Tomo 1. tit. 2. cap. 14.*

Similiter Philippus II. admittens dictos Patres Societatis in hisce Belgicis Provinciis, litteris admissionis hanc clausulam adjecit, quod Socii illius Societatis se non poterunt ingerere exercitio ullius rei spectantis ad Officium Pastorale, sine scitu, consensu & beneplacito tam Curatorum, quàm Episcoporum & aliorum Ordinariorum, quibus auctoritas competit.

XV. Quin & monet Carolus Fevretius *Lib. 2. De Abusu cap. 1. num.* 12. prædictam clausulam admissioni Patrum Societatis adjectam, adjici generaliter omnium Regularium utriusque sexus admissioni.

XVI. Tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *Cap. 32. num.* 8. refertur admissio Patrum Oratorii ad civitatem Rothomagensem anno 1616. cui per Senatum Regium præter dictam clausulam generaliter, adjectum fuit, quod dicti Patres, nullam publicam functionem facient in suo Conventu aut Ecclesia diebus Dominicis & Festis solemnibus, illis horis quibus divinum officium in Ecclesiis Parochialibus celebratur; ne Parochiani à solita officiorum illorum Parochialium frequentatione abstrahantur. Deinde quod non administrabunt Sacramenta etiam Pœnitentiæ ulli illorum Parochianorum, nisi de consensu Ordinarii, vel licentia Parochorum; neque ulla Parochorum jura occupabunt: Quodque nullus hujus Congregationis poterit disponere de suis bonis mobilibus aut immobilibus in favorem Congregationis, sive per testamentum, sive inter vivos de ampliore portione, quàm uni ipsorum hæredi cedere posset, idque sub pœna nullitatis.

XVII. Anno 1664. cum ageretur de admissione Patrum Recollectorum S. Francisci ad oppidum & territorium De Eecloo Diœcesis Brugensis, initum fuit concordatum inter Pastorem, Clerum, & juratos Ecclesiæ Parochialis Rectores ex una, & Patrum Provincialem nomine sui Ordinis ex altera partibus; desuper etiam prævie auditis & interpellatis Dominis Ballivo, Burgimagistris & scabinis præfati oppidi, conclusumque concordatum in palatio Episcopi Brugensis 19. Januarii 1664.

In hoc concordato inter cætera articulis 7. 8. 9. habetur: „Similiter non licebit prædictis Patribus Recollectis cele- „brare Missam vel quodcunque aliud Officium, nec con- „cionari, aut Sodalitatem habere eo tempore quo in Ec- „clesia Parochiali fiet vel Matutina vel Summa Missa, Con- „cio, Protessio, Officium Vesperarum vel Laudis, uti nec „Missam cantare Dominicis & Festis, nisi finita Concione „seu Catechismo, qui pro tempore fiet in dicta Ecclesia „Parochiali, neque ante horam undecimam auditam, ad „quam tamen ad quadrantem antea poterunt pulsare. Con- „cionari etiam non poterunt in sua Ecclesia tempore matu- „tino Dominicis & Festis, nisi forte in Festis S. Francisci, „Portiunculæ & Patroni. Quandocunque ab hora octava „usque ad undecimam contigeret per peregrinos aut ad- „ventantes Patres celebrari aliquam Missam in Ecclesia „PP. Recollectarum, non poterit ad eandem Missam præ- „vie pulsari. Non poterunt etiam in Ecclesia PP. Recol- „lectorum (omissa Parochiali) celebrari solemniter Missæ „Confraternitatum, Opificum, & aliæ ordinariè in Paro- „chiali celebrari consuetæ.

Item art. 13. « Nullo modo populum directè vel indi- „rectè divertere poterunt à supradicta Ecclesia Paro- „chiali, sed hortabuntur ut illam diligenter frequentet, „Missæ solemni, aliisque Officiis & Concionibus ac Cate- „chismo ibidem intersit, proprio Pastori debitum hono- „rem, reverentiam ac obedientiam impendat, illique ad „minus semel in anno, idque circa Festum Paschæ confi- „teatur; si qui tamen Patribus Recollectis etiam tunc con- „fiteri voluerint, audiri ab illis poterunt & absolvi dato ali- „quo signo per quod Pastori de illorum Confessione con- „stare possit.

Demque art. 17. 18. « Præterea quia ratione Commu- „nionis Paschalis sæpe oritur contentio inter Pastores & „Clerum Regularem: Rustici etiam alii imperiti deci- „piuntur, dum putant se præcepto Ecclesiæ apud Regula- „res satisfacere posse, non licebit Patribus Recollectis intra „quindenam Paschalem Venerabile publicè in sua Ecclesia „exponere, nec etiam privatim Sacram Synaxim admini- „strare, nisi illis, quos constabit prævie in Parochia satisfe- „cisse. Sicut nec ægrotis privatim & in occulto, neque pu- blicè

»blicè, nisi de consensu Pastoris, & eò impedito Sacram Sy-»naxim deferre poterant.

Eodem Concordato plura continentur, quibus jura Parochialia tam circa sepulturas Parochianorum, & Officia & jura funeralia, quàm Processiones conservantur, de quibus suo loco dicetur.

Cumque super observantia hujus Concordati quæstio orta esset inter Pastorem dictæ civitatis & Patres Minores Recollectas, per sententiam Vicariatus Brugensis, vacante Sede Episcopali, 6. Octob. 1683. mandatum & injunctum fuit dictis Patribus, ut præcise & punctualiter præfatum ipsorum Concordatum, & contractum admissionis observent: nec non virtute illius inhibitum ipsis, ne Missam celebrent diebus Dominicis & Festis ab octava usque ad undecimam, etiamsi in Ecclesia Parochiali *nullum* officium fiat, nisi casu peregrini aut adventantes eò venirent, cum ii absque prævio pulsu tum excipiantur.

XVIII. Frequens quoque modificatio adjicitur, præsertim admissioni Ordinum Mendicantium, circa numerum Fratrum recipiendorum, vel etiam modum & limites quæstuandi; item quantitatem bonorum acquirendorum.

Sic Parlamentum Rothomagense admittens Fratres Minores vulgò *Recollectas* Gisortii, quæstuandi facultatem restrinxit ad ipsam civitatem usque suburbium. Fevret. *Tract. De abusu l. 2. c. 1.*

In admissione PP. Minorum S. Francisci ad civitatem & territorium Turnhautanum Diœcesis Antverpiensis, cautum fuit, ut numerus eorum tantum 8. aut 9. esset; quodque tantùm esset eorum Conventus quasi quoddam refugium, cui duntaxat præesset *Vicarius* à Guardiano Herentalensi omnino dependens; ipsique Fratres nullatenus essent oneri ipsi Communicati, neque Ecclesiæ Parochiali in aliquo præjudicarent; quin & ista divina Officia peragere deberent in Ecclesia Parochiali; neque ipsi Capellam, multo minus Ecclesiam habere possent; sed ad summum, altare *portatile* usque ad revocationem. Uti latiùs exprimit Acta admissionis die 23. Januarii 1652.

Senatus Burgundiæ anno 1610. in conformitatem litterarum Regis, consensus Episcopi Cathaulonensis, & Magistratus ac Incolarum Civitatis, admisit Fratres Montis Carmeli ad civitatem Cathaulonensem sub expressa conditione, quod *quæstuare non possent*: uti refert Fevretius loco citato.

XIX. Parlamentum Divionense admittens litteras Regias obtentas per Ursilinas Cabilonenses in Martio anno 1620. & ut in conformitatem earum construeretur Conventus Ursilinarum in dicta civitate ad instructionem & eruditionem puellarum, has conditiones adjecit, quod Conventus construi non posset in veteri civitatis parte, neque ipsæ Ursilinæ mendicare possent; quod priùs quam domicilium figerent, ostenderent ipsi Magistratui Civitatis, quod haberent in capitalibus quinque millia librarum Gallicarum. Non possent recipere in suum Conventum puellas habentes patrem & matrem, sine horum consensu; neque puellas parentibus orbatas, sine consensu Tutorum vel Curatorum: Quodque nulla harum puellarum habentium liberam rerum suarum dispositionem, si habeat 12. millia librarum, possit dare Conventui plus quam tria millia, & si minus quam 12. millia librarum Gallicarum in bonis habeat, nequeat dare ultra quartam partem, idque duntaxat quousque dictus Conventus fuerit constructus, & dotatus usque ad 4. millia florenorum; quo casu nihil poterunt à puellis accipere præter pensionem aliquam vitalitiam morte earum extinguendam.

Ita refert Carolus Fevretius loco citato; qui testatur in particularibus casibus conformiter ad jam dictum Arrestum non semel judicatum fuisse.

XX. Si quis Regularium utriusque sexus admissiones scrutari velit, reperiet, tum in litteris Regiis, tum etiam in concordatis cum Capitulis, Magistratibus, & Parochialium Ecclesiarum Curatis & Magistris initis, similes passim conditiones & modificationes fuisse additas; at illud experientia docet, lapsu temporis, conditiones & modificationes negligi; atque ex illo neglectu incommoda, quibus per illas restrictiones occurri posse credebatur, plura indies oriri, in grave sæpe populi atque Ecclesiarum, præsertim Parochialium gravamen & nocumentum; adeo ut non rarò satius esset, novorum Conventuum exstructionem, non admittere, quàm hujusmodi modificationibus, & conditionibus, concordatisque, futuris incommodis velle occurrere.

XXI. Adhæc in admissione novorum Conventuum meritò attenditur, num in ordine illo Regularis disciplina sit integra; an verò non ita collapsa, ut nisi priùs in suum primævum statum restituatur, potiùs expediret numerum Conventuum atque Religiosorum diminui, quàm multiplicari.

XXII. Ita Sacra Congregatio sub Urbano VIII. die 14. Junii 1628. & die sequenti Fratrum Minorum de observantia S. Francisci Familiæ Cismontanæ consultationibus præposita, volens, quantum potest in Domino, ipsorum postulatis satisfacere circa Novitios ad habitum & professionem admittendos; Sanctitate sua approbante, censuit, tunc demum esse illis permittendum, ut Novitios recipiant, cum constiterit ex ipsorum Conventibus eos sustulisse *abusus omnes*, qui Regulæ S. Francisci observantiæ adversantur. Fagnanus ad *Cap.* NIMIS PRAVA *De Excess. Prælat. num. 55.* subjiciens ibidem abusus, quos S. Congregatio emendatos volebat.

Meminit rursus ejusdem resolutionis idem Fagnanus ad *Cap.* CUM VIRUM *& De Regularib. num. 50.* Additque, ab eadem Congregatione decretum fuisse, "ut Fratribus »ad certum numerum decedentibus, illorum Conventus »traderentur Fratribus *Reformatis* seu *strictioris* observan-»tiæ ejusdem Ordinis, à quibus tantùm reciperentur No-»vitii." Et in hujusmodi prohibitione multos annos perduratum est." Et utinam, ait Fagnanus, paulo diutius per-»severatum fuisset: nam ubi numerus Fratrum reforma-»tionis multùm excrevisset, pauci in familia superstites, »deposita jam spe vestiendi Novitios, & majores dignita-»tes, assequendi, facilè ad reformationem transiissent. At-»que ita nulla esset in Religione divisio, vel scissura, sed »tota ad primum institutum, & regulæ puritatem reda-»cta fuisset. Verùm fratribus reformationem pollicenti-»bus, tandem oportuit illis ad vestiendos Novitios aditum »aperire. Docuerunt enim Ordinariorum attestationi-»bus, se adimplevisse conditiones sibi præscriptas, & legatis annuis in Curiis Episcopalibus solemniter renuntiasse. »Et sic tributa fuit illis licentia vestiendi usque ad certum »numerum in singulis Provinciis præfinitum. Nobis ta-»men quantum per modestiam licuit *semper reluctantibus*.

» Memini etiam, pergit ibidem Fagnanus, Regem »Christianissimum superioribus annis supplicasse S. D. N. »ut in Regno Galliæ de cætero non vestirentur Novitii, ni-»si in Religionibus, in quibus *verè* servatur regularis disci-»plina juxta primævum institutum: quod tamen etsi san-»ctissimum foret, nihilominus magnopere hæsitatum »est, ne prohibitio tam generalis magnos motus excita-»ret, ita ut diu postea sustineri non posset; cum tamen sa-»tius sit legem non condere, quàm conditam protinus »abrogare. Multò securiùs & fructuosiùs hæc præstari »possent in generali Concilio, quemadmodum factum »legimus in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. »ut patet ex *Cap.* UNICO *De Relig.* »*Domibus lib. 6.*

TITULUS XXV.

De Admissione ad Religionem & Novitiatum.

CAPUT I.

Qualiter probandus admittendus ad Religionem?

1 *Multum nocet disciplinæ Regulari præceps & inconsiderata admissio ad Religionem.*
2 *Nec tantùm Religioni, sed & ipsis intrantibus est nociva.*
3 *Quam probationem requirat Regula Benedictina?*
4 *Similem requirit Clemens VIII.*
5 *Quanto tempore, & circa quæ postulans examinari debeat, priusquam ei ingressus annuatur.*
6 *Postulans aliquo tempore in* Cella *Hospitum probandus.*
7 *Hi probandi modi an semper adhibendi?*
8 *Semper diligenter probandus.*

I. Qui collabentis collapsæque Monasticæ disciplinæ causas propiùs attenderit, haud difficulter intelliget, unam è præcipuis esse præcipitem ac improvidam ad Religionem admissionem.

Hinc quippe contingit, ut inepti, atque Religionis Monasticæ spiritu vacui, imò mundi adhuc spiritu turgidi in Monasteria irrepant, qui tum reliquos inficiant

ficiant; sensimque omnem Monasticam disciplinam enervent; quin & evertant.

II. Neque ipsi Ordini duntaxat nocet hæc indiscreta & præceps ad Religionem receptio; sed ipsis quoque ita admissis periculosa & plurimum nociva esse solet.

Dum enim sine serio examine discussioneque admittuntur, fit ut sibi ipsis haud sat cogniti, neque de vita Religiosâ satis instructi, eam vivendi institutionem amplectantur, ad quam posteà experiuntur, se revera à Deo vocatos non fuisse; neque eas animi corporisque dotes & qualitates habere, quæ huic vitæ instituto ritè obeundo sunt necessariæ, dum interim votorum suorum vinculis ad eam vivendi rationem constricti, in eo vitæ instituto, non rarò maximo cum renisu ac salutis periculo continuare tenentur. Quæ inde anxietates, gemitus, & pejora ex illis resultantia incommoda sequantur, quotidiana experientia nimirum probat.

Mirum ergo videri nequaquam debet, si prima Patrum cura semper fuerit, ut super vocatione, moribus, animi corporisque dotibus ad Religionem admitti postulantium serium examen institueretur.

III. « Noviter veniens quis ad Religionem (ait S. Bene»dictus *cap.* 58. *suæ Regulæ*) *non ei facilè* tribuatur ingressus, »sed sicut ait Apostulus: *Probate spiritum si ex Deo est*. id est, utrum spiritus, quod vitam religiosam amplectendam ducitur, verè ex Deo sit: utrum ad Religionem impellatur, ut Deo liberius serviat, suamque salutem securius operetur; an non potiùs alicujus temporalis commodi adipiscendi, aut incommodi evitandi motivo impellatur, nihilque humani respectûs sese immisceat.

IV. Sancti Benedicti tot Monachorum Patris vestigia premens Clemens VIII. in Decretis pro Novitiorum receptione §. 23. mandat, ut « Superiores *diligenter inqui»rant*, quo spiritu, qua mente ac voluntate id Regularis »vitæ genus elegerint, quem sibi finem proposuerint, »num zelo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, & ut »Deo liberius famulari possint; an potius levitate, vel »humano aliquo affectu, aut inordinato animi motu du»cantur. « In Bullario Rom. *parte* 3. *pag.* 128. dixerat jam ante §. 19. ipse Clemens, compertum esse: « nihil ad »gravem illam ac laudatissimam priscorum Patrum viven»di rationem *relaxandam*, *majorem vim* habuisse, quam vel »nimiam in recipiendis Novitiis *facilitatem* supra numerum »quem capere atque alere monasteria ipsa possent: vel *ne»gligentiam in probando & examinando* eorum spiritu, an verè esset ex Deo, atque ex præcipuo desiderio illi intervien»di; vel denique incuriam in eis educandis atque institu»endis.

De modo & tempore, quo hoc examen institui debeat, non una fuit omnium Patrum & temporum disciplina.

V. Sanctus Benedictus post citata verba, modum & tempus probationis subjungens ait: « Ergo si veniens per»severaverit pulsans, & illatas sibi *injurias* & *difficultates* »ingressus, post quatuor aut quinque dies visus fuerit pa»tienter portare, & persistere petitioni suæ, annuatur ei »ingressus.

Primum ergo examen institui vult S. Benedictus super vocatione postulantis ingressum per illius humilitatem; ut ex illa appareat, num aliquousque in spiritu humilitatis profecerit; ac se ut reum seu pœnitentem & vilem tractari & despici sustinere possit: quæ dispositio ad statum Monacum, qui status est humiliationis & pœnitentiæ, cumprimis necessaria est. Unde & in omnium Patrum regulis, super hoc spiritu humilitatis primum examen institui mandatur.

VI. Post hoc examen annuitur quidem ei ex præscripto Regulæ Benedictinæ *ingressus*; at nequaquam ad Cellam *Novitiorum*; sed, ait Regula, *sit in cella hospitum paucis diebus*.

Hic erat quasi secundum postulantium examen. Quid vero facere deberet *noviter* veniens in cella hospitum, S. Benedictus non declarat; sed id ex aliorum Regulis facile eruitur.

Auctor Regulæ Tarnatensis habet: « Ubi de Senioribus deputatus tam diu jubeatur advenientibus deservire, »quousque devotio ejus fuerit patientiâ teste monstrata. « Et S. Fructuosus *cap.* 21. « Hospitibus, sive pere»grinis stramina comportabit, aquam pedibus lavandis ca»lefaciens.

Hæc ergo in cella hospitum mora instituta videtur, ut interim in mores & actiones ipsius noviter venientis adverteretur; atque hinc major de ejus spiritu ac vocatione certitudo haberi posset. Unde S. Isidorus *cap.* 4. *Regulæ* ait: »*Vitam* enim uniuscujusque in *hospitalitatis* servitio tribus »mensibus *considerari* oportet: quibus peractis ad cœtum »sanctæ Congregationis accedere. Neque enim suscipi in»tus quemquam convenit, nisi prius foris positus ejus *humi»litas* sive patientia probetur.

Verbo, hujus ac præcedentis examinis probationis scopus est, ut noviter venientium spiritus, ac vita aliquousque sit perspecta, priusquam ad Congregationem, ac intra Monasterium cum novitiis admittantur.

VII. Proinde non sine fundamento jam pridem sustinuit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis, S. Benedictum hoc suæ Regulæ præscripto, solam præcipitem ac temerariam postulantium admissionem improbare; neque vetare alicujus ad Religionem, sine hujus ritûs observantia, admissionem; si modo sat de ejus vocatione constet, & admissionem saluti ejus concedere sat appareat. *Lib.* 1. *Epist.* 28.

VIII. Quare S. Basilius multa circa examen recipiendorum differens, omnia ad unum hoc reducit; quod oporteat inquirere de præterita vita & conversatione: *ne fortè simulatâ quis mente, & fallaci animo* ad Religionem *accedat*. In regulis fus. disp. *Interrog.* 10.

His consonant Patrum Eremitarum S Augustini Constitutiones *parte* 2. *cap.* 2. « Si quis in Ordine nostro reci»pi petierit, non statim annuatur ei quicumque sit ille, »sed *probetur* spiritus ejus si ex Deo est, quia desideria *dila»tione* crescunt: & in *privatis* colloquiis voluntas, mens, »& intentio ipsius à Priore Conventûs, vel à Magi»stro Novitiorum seu ab alio *perfectè exploretur*; quod si »perseveraverit in proposito, Prior eum faciat *diligenter* »examinari à duobus examinatoribus ad hoc munus depu»tatis.

CAPUT II.

De Novitiatu.

1 *Postulans ad Religionem satis probatus admittitur ad Cellam Novitiorum.*
2 *Hujus Cellæ frequens mentio in Regulis Patrum.*
3 *Erat separata à reliquorum Religiosorum habitaculo; & quare?*
4 *Separationem Novitiorum à reliquis Fratribus Professis multùm urget Clemens VIII.*
5 *Novitiis præficiendus aliquis* Senior, *qui hodie dicitur* Magister Novitiorum
6 *Qualis eligendus in Magistrum Novitiorum? Et circa quæ præcipue debeat esse solicitus?*
7 *Quid circa Magistrum Novitiorum statuerit Clemens VIII.*
8 *Novitio diligenter exponenda Regula & oblationes Monasticæ.*
9 *Ipsum enixè commendant Synodi Belgicæ.*
10 *Ex Decreto Clementis VIII. etiam Fratres* Conversi *de omnibus ritè instruendi.*
11 *Novitiis persuadendum, esse vivendum secundum Regulam, non autem juxta normam vivendi multorum.*
12 *Quid eum in finem statuerit Innocentius XII.*
13 *Tempus Novitiatûs non ubique fuit uniforme.*
14 *Jure Decretalium poterant Abbates tempus Novitiatui præfixum ex causâ abbreviare.*
15 *Ob excessus in hac abbreviatione commissos multis Decretis opus fuit; quibus Fratres Mendicantes illudebant.*
16 *Contra præcipitem Novitiorum Mendicantium admissionem plures editæ Decretales; & efficacissimè illi occurrit Synodus Tridentina.*
17 *Synodus Tridentina sequuta Regulam Benedictinam, tempus Novitiatus esse voluit* annale.
18 *Professionem ante tempus Novitiatûs expletum declaraverit absolutè nullam; substituitque Decisionem* Cap. 2. & 5. De Regularibus in VI.
19 *Nec renuntiatio Novitii, nec consensus Monasterii Professionem anticipatam reddere possunt validam.*
20 *Annus Novitiatûs debet esse* integer.
21 *Requiritur annus* continuus.
22 *Quæ interruptio anni Novitiatûs reddat Professionem nullam, incertam apparet.*
23 *An qui extra Monasterium aliquâ parte anni mansit de licentia Superioris, possit validè profiteri sine novo Novitiatu?*
24 *Si ex speciali Statuto Ordinis prolixius quàm annale tempus pro Novitiatu requiratur, huic Synodus Tridentina non derogavit: facta tamen ante tempus ex Statuto præscriptum Professio est invalida.*
25 *Qui anno Novitiatûs expleto Monasterium deserit, reversus validè sine novo Novitiatu profiteri potest.*

I. POstquam postulans ritè examinatus ac discussus sufficientia signa vocationis dedit, ad Novitiatum, juxta S. Benedicti aliorumque Patrum Regulam recipiendus est. « Posteà autem sit, inquit Benedictus, in cella *Novi»tiorum*, ubi meditetur, & manducet, & dormiat

II. Hujus

II. Hujus cellæ Novitiorum meminere & aliæ Patrum Regulæ. Ferreoli Regula *Cap.* 5. de tempore probationis seu novitiatus tractans, ait: « *Vicinam* tamen Monasterio *cellulam*, dum prænotatum tempus observat, accipiat. Victumque quotidianum à Monasterio, si inter reliquos operetur, exspectet, lectioni ante omnia & orationi dans operam.

Sanctus Fructuosus *Cap.* 21. *Regulæ* hæc habet: « Neque interna Fratrum diversoria accedet, sed de legata in exteriore curte *cellâ* perfruetur.

III. Manifestum ergo est, jam pridem ex præscripto Regularum, Novicios ab aliis Fratribus fuisse separatos; « Ne (ait Hugo Menardus *ad cap.* 65. §. 1. *Concord. Regul.*) quæ in Monasterio geruntur in eorum notitiam venirent, & discedentes ea sæcularibus revelarent. Id etiam eorum tranquillitati maximè congruum erat; ut ab omni consortio sejuncti, facilius contemplationi & vitiorum exstirpationi studerent.

IV. Hanc Novitiorum à cæteris Fratribus separationem multùm urget & observari præcipit Clemens VIII. in citatis Decretis §. 26. « Quod verò ad loci qualitatem uniuscujusque Novitiatus spectat, ait, locus hujusmodi propriâ clausurâ ab ea parte Conventus & Monasterii in qua degunt professi, segregatus sit, atque distinctus; habeatque tot ad dormiendum cellulas separatas, quot erunt numero Novitii, vel dormitorium ita capax, ut pro singulis singuli lectuli commodè sterni possint; in quo etiam cellula, vel certus ac determinatus locus pro Magistro, ejusque socio reperiatur. In eo etiam præter alias communes commoditates, aptus locus adsit ad spirituales collationes seu conferentias faciendas, ac lectiones, instructionesque Magistri audiendas, & in quem hyemis tempore ad calefaciendum se igne communi recipiant. Oratorium insuper seu Capella, si commodè fieri poterit, ad Novicios in spiritualibus, præsertim in cæremoniis Ecclesiasticisque functionibus exercendos. Hortus quoque peculiaris ad honestam recreationem, bene conclusus atque munitus adsit; sin minus, hortum cæteris Fratribus communem recreationis tempore ingrediantur. Ipsis verò Noviitis ibi commorantibus, curabit Magister cum loci Superioris authoritate, (si opus fuerit) ne in eumdem quisquam alius ingrediatur. Ad hujusmodi locum Novitiatus nemini, ejusdem vel alterius Ordinis Regulari, etiam Conventus & Monasterii Officiali, ullo umquam tempore sub quovis prætextu aditus pateat, præterquam Magistro, ejusque Socio, ac etiam Monasterii aut Conventus Superiori, si quandocumque ingrediendum sibi necessario existimaverit; quo tamen casu aliquem semper ex senioribus Conventus vel Monasterii Patribus socium assumat. Hujus loci clausuræ clavis apud Magistrum semper asservetur, illique soli liceat ex gravi tantum causa ingressum illuc alicui permittere; si quis autem Novitiorum quempiam alloqui voluerit, Magistro præsente, & non aliter alloquatur.

V. Subjicit deinde S. Benedictus: « Et Senior ei talis deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas, qui super eum curiosè omnino intendat, & solicitus sit, si reverà Deum quærit, si solicitus sit ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria.

Senior, cujus hic meminit Benedictus, est ille, qui hodie appellatur *Magister Novitiorum*. An autem singulis Novitiis Seniores dandi sint, non expressit Benedictus. « Nec puto, ait Menardus, hanc esse mentem S. Benedicti, qui here sequitur Ægyptiorum Monachorum normam, juxta quam *uni* Seniori *decem* juniores dantur instituendi, ut constat ex Cassiano *Lib.* 4. *De Instit. cap.* 7. « Quod & modernæ disciplinæ Monasticæ est conforme, quæ uni plerumque Magistro plures Novitios committit.

VI. Requirit Benedictus, ut pro Noviitis instituendis eligatur *Senior* aliquis, id est, in exercitiis Monasticis bene exercitatus, qui verbo & exemplo Novitium instruere sit idoneus; qui insuper *aptus sit ad lucrandas animas*: hoc est, aptus ad imprimendum Novitio contemptum mundi, & rerum temporalium, eique inspirandum amorem rerum cœlestium; nec non magnam idæam eorum, quæ mundus despicere solet.

Posthæc, qui *curiosè omnino intendat, & solicitus, sit, si Novitius reverà Deum quærat*: id est, num in exercitiis Religionis, ac ipsa vitæ Monasticæ electione unicè Deum quærat: utrum nulla humana consideratio se immisceat, quæ ipsum ad hoc vitæ genus eligendum impellat. Denique solicitè attendat, num ita Novitius in omnibus se gerat, ut meritò ac cum fundamento judicari possit, ipsum ad Religionem à Deo esse vocatum. Quæ satis ostendunt, quanta prudentiâ non carnis, sed spiritus in Magistro Novitiorum opus sit.

Meritò ergo Patres Eremitæ S. Augustini decreverunt, « in Magistrum Novitiorum eligi Fratrem honestum, ac *probatum*, & sui Ordinis *præcipuum zelatorem* provectæque ætatis, quantùm fieri poterit, à quo ad Dei laudem & Ordinis decorem cum *omni sanctimonia* & *bona doctrina* diligenter erudiantur & instruantur.

VII. Clemens VIII. in Constitutione sua de recipiendis Novitiis, hæc de Magistro Novitiorum & ejus Socio habet §. 27. « Ipse Magister Sacerdotali Ordine sit initiatus, ac in quinto saltem supra trigesimum ætatis suæ anno constitutus, & per decennium à professione emissa in Religione perstiterit. Socius verò trigesimum annum excedat; sintque ambo *doctrinâ*, & quantum per Superiorum diligentiam & vires fieri poterit, *vitæ* etiam anteactæ exemplo *præstantes; orationi* præterea & *mortificationis operibus addicti, prudentiâ charitateque referti*, non sine affabilitate graves, *zelum Dei* cum mansuetudine præ se ferentes, ab omni cordis & animi perturbatione, ira præsertim & indignatione, quæ in se & erga alios charitatem impedire consueverunt, quàm longissimè alieni, & tales demùm qui *in omnibus seipsos bonorum operum exemplum* præbeant, ut ii qui eorum curæ subsunt, illos non tam metuant quàm revereantur, nec illis umquam detrahere quidquam possint.

VIII. Prosequitur Regula Benedictina citato *cap.* 58. « Prædicentur ei omnia *dura & aspera*, per quæ itur ad Deum. Si promiserit de stabilitatis suæ perseverentia, post duorum mensium circulum legatur ei hæc *Regula* per ordinem, & dicatur ei: Ecce lex sub qua militare vis: si potes observare, ingredere; si vero non potes, liber discede. Si adhuc steterit, tunc ducatur in supradictam cellam Novitiorum, & iterum *probetur in omni patientia*. Et post sex mensium circulum legatur *ei Regula*: ut sciat ad quod ingreditur. Et si adhuc stat, post quatuor menses iterum *relegatur* ei eadem Regula. Et si habita secum deliberatione promiserit omnia custodire, & cuncta sibi imperata servare, tunc suscipiatur in Congregatione, sciens se jam sub lege Regulæ constitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi de Monasterio, nec collum excutere de sub jugo Regulæ, quam sub tam morosa deliberatione licuit, aut recusare, aut suscipere.

Unicus in his omnibus scopus S. Benedicti fuit, ut Novitius exactè de Regula reliquisque vitæ Monasticæ exercitiis & obligationibus instruatur, nihilque leviter ac inconsideratè arripiat, ejusque animi ac spiritus in his omnibus constantia bene probetur.

Et quia ab hoc puncto totius disciplinæ Regularis recta observantia, atque ipsorum etiam Novitiorum salus plerumque dependet, ideo observantiam illius non tantum priscorum Patrum Regulæ, sed & recentiorum Ordinum Constitutiones, & Synodorum Decreta urserunt.

IX. Synodus Cameracensis P. I. *Tit. De Monasteriis cap.* 14. « Mandat omnibus Monasteriorum Superioribus, ut *Regulæ* ac Statutorum Monasterii, in quo juvenes cupiunt profiteri, *lectio & explicatio* eisdem Noviitis fiat; ne *imprudentius* voveant; si ipsis minus constet, ad quid se per professionem obligent.

« Novitiorum *diligens* institutio fiat (inquit Synodus Audomarensis) neque solum Ecclesiæ officium, sed & *professionem* ipsam ac *Religionis vota & Regulam*, nec non Monasterii Statuta doceantur, *probeque* ea intelligant, ac *in eis exerceantur*, priusquam ea profiteri aut vovere sinantur. « *Tit.* 17. *cap.* 4. Idem mandat Synodus Mechl. *D. tit.* 22. *cap.* 5.

X. Quin præcipit Clemens VIII. in jam sæpius citata Constitutione, « ut omnes etiam *Conversi* recipiendi de omnibus prædictis, priusquam ad habitum Regularem admittantur, ab iis quibus munus illud incumbit, diligenter instruantur.

XI. Verùm frustranea erit, quod & passim experientia docet, Regulæ Statutorumque prælectio, atque rigida etiam votorum explanatio, ni unà persuadeatur Novitius, vivendum esse juxta præscriptum Regulæ & Statutorum prout sonant; tametsi fortitan vita multorum non sit conformis: neque ipsis attendendum esse, quid passim aliquis Ordinis aut Monasterii Religiosi faciant, sed quid Regula statutaque præscribant; & ad quid ipsa Religiosa professio Religiosos obliget. Ni enim hæc Noviitis fortiter imprimantur, facilè fiet, ut quantumvis aspera ac difficilia in Regula ac Statutis contineri audiant, illa credant tamen cum commoda ac mundana vita componi posse; dum videt Religiosos eandem regulam ac statuta professos similem vitam ducere.

XII. Ut verò Novitii ac recenter Professi haberent ob oculos exactæ Regularis disciplinæ exemplar, quo ipsi efficacius ad illam incitarentur, modernus Pontifex Innocentius XII. ex sententia Congregationis Cardinalium specialiter super reformatione Regularium institutæ, edito Decreto 18. Julii 1695. præcepit singulorum Ordinum Regularium Superioribus « ut in unaquaque Provincia per Italiam & Insulas adjacentes, quamprimum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem,

„tem, ibique authoritate Apostolica statuant omnimo-„dam observantiam Regulæ, Constitutionum uniuscujus-„que Ordinis, & Decretorum Apostolicorum, præcipue „verò exactæ Vitæ Communis ad formam eorundem De-„cretorum, ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, „ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi sunt, mo-„rabuntur, omninò servandæ."

Quæ omnia, quo faciliùs, efficaciùs & durabiliùs ad praxim deduci valeant, in virtute S. Obedientiæ eisdem Superioribus præcipitur, "ut in supradictis Conventi-„bus non collocent, nisi Religiosos graves, devotos, ex-„emplares, regularis observantiæ, puritatis regulæ stu-„diosos, orationi præsertim, ac mortificationi, sine qui-„bus non potest Religiosa vita consistere, addictos, qui-„que consentiant exactè servare Vitam Communem, at-„que indè amoveant eos omnes, qui tam Sanctæ Ordina-„tioni contradicere, seu verbis, aut factis quoquomodo „sese opponere audeant."

XIII. Anno integro Novitium probandum esse, Regula Benedictina supponit. Antiquorum Monachorum, præsertim Ægyptiorum Regulæ ad triennium Novitiatum passim produxerunt: quas secutus Imperator Justinianus sancivit, ut accedentes ad vitam Monasticam per *triennium* in veste *laica* maneant, divina addiscentes eloquia; & ut reverendissimi eorum Abbates requirant eos, unde eis desiderium vitæ singularis accesserit: & discentes ab eis, quod nulla maligna occasio ad hoc eos adduxit, habeant eos inter eos, qui adhuc docentur, & monentur: & experimento percipiant eorum tolerantiam & honestatem: *Non enim facilis est vitæ mutatio*, inquit, *sed cum animæ sit labore.* Novella 5. cap. 2.

XIV. Verum cum tempus illud annuum aut triennale unicè spectare videretur, ut Novitii ritè de vita Monastica essent instructi, & Monasterium de Novitio cepisset experimentum, nullatenus ad substantiam professionis pertinere visum fuit; quod multis jam pridem probavit Petrus Venerabilis Cluniacensium Abbas *Lib. 1. Epist. 28.* & evidenter supponit Innocentius III. in *Cap. 16. De Regularibus*, Annum enim probationem asserens, esse Patrum Institutum, Novitii pariter & Monasterii gratiâ inductum, cui tamen utrisque consensu renuntiari posse asserit, ideoque professionem ante expletum probationis annum factam validam esse: *Quia*, ait, *multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.* Post hæc subjungit: "Prohibendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem „admittant."

XV. Quia tamen in potestate Abbatum manebat tempus probationis abbreviare, eam abbreviationem vel importunis precibus victi, aut aliquo humano respectu impulsi sæpius annuebant; atque inde rursus fiebat, non satis probatos ad professionem admitti, ut propterea iteratis Decretis ad hunc abusum coercendum opus fuerit.

Sed cum "hi Canones spectare viderentur ad solum S. „Benedicti Ordinem (inquit Christianus Lupus *Tom. 3.* „*Schol. pag. 627.*) novelli tunc Fratres Prædicatores & Mi-„nores pergebant sine *probationis anno* ad professionem ad-„mittere. Admittebant etiam *inhabiles* personas, atque ita „suos Ecclesiæ utilissimos Ordines *gravabant* ac *vitiabant.*"

XVI. Plura quidem tam ab Innocentio IV. quam Bonifacio VIII. contra hanc præcipitem Fratrum Mendicantium ad professionem admissionem edita fuere Decreta, quæ in sexto Decretalium sub titulo de Regularibus referuntur; sed eorum vel non observantiam, vel inefficaciam advertentes Patres Tridentini decreverunt *Sess. 25. cap. 15. De Regularibus*: "Ne in quacunque Religione tam viro-„rum quam mulierum, qui minore tempore, quam *per* „*annum* post susceptum habitum in probatione steterit, ad „professionem admittatur. Professio autem antea facta „sit *nulla*, *nullamque* inducat *obligationem* ad alicujus Regu-„læ, vel Religionis, vel Ordinis observationem, aut ad „alios quoscunque effectus."

XVII. Secuta est ergo Synodus Benedictinam Regulam, annuam probationem præscribentem. Quam Regulam S. Benedicti, uti rectè notat Lupus loco citato, *esse omnium regularum Dominam semper censuit Apostolica Sedes.*

XVIII. Omnino tam tamen illam professionis *nullitatem*, ad robur & firmitatem sui Decreti superaddidit Benedictinæ Regulæ Synodus: quo etiam sublatam esse Decisionem *Cap. 2. & 3. De Regularib. in* VI. ex resolutione S. Congregationis annotavit Fagnanus ad *Cap.* PERLATUM, *De his quæ vi metusve causâ*, *num. 29. & 30.* quatenus ibi declarabatur, quod professio facta durante anno probationis non obligaret quidem ad individuam religionem quam esset professus, sed tamen professum astringeret ad aliquam religionem in genere: ita ut professo integrum non esset ad sæculum reverti. At juxta Decretum Tridentinum, professio ante expletum annum Novitiatûs emissa est nulla *nullitate absoluta*; ut ipsi professo liberum sit, non obstante illa professione, ad sæculum redire.

XIX. Neque ipsius Novitii renuntiatio validam reddere potest professionem: quia annus ille probationis, ut rectè notat Zypæus in *Jure novo tit. De Regularib.* non in illius privati favorem, sed *publicæ* politiæ causâ inductus est: quæ etiam ex indiscreta & præcipiti ad professionem ad missione non exigua incommoda sæpius experitur.

XX. Annum Noviatûs debere esse integrum; ut etiam defectus unius horæ professionem redderet nullam, late docet Fagnanus ad *Cap.* AD NOSTRAM *De Regularib.*

XXI. Annum probationis ex mente Synodi Tridentinæ, debere esse continuum seu nullatenus interruptum, post alios resolvit Zypæus *Consult. 13. De Regularibus* In tantùm ut si Novitius vel die uno religionem deseruerit: reversus teneatur rursus integrum annum probationis, sub pœna nullitatis professionis, absolvere. Et duarum horarum interruptionem reddere novitiatum nullum, resolvit S. Congreg. apud Fagn. ad *Cap.* AD NOSTRAM *De Regularib. num. 27.*

XXII. Contrarium tamen innuunt Constitutiones PP. Eremitarum S. Augustini *parte 2. cap. 3.* ubi statuunt: "Si „aliquis Novitius infra assignatum sibi tempus probatio-„nis, aspexerit retro, si postmodum transacta die eadem „suæ egressionis redire voluerit, non recipiatur, nisi eâ „conditione & modo, ut iterum per annum & diem de-„beat in probatione manere, nisi ejus vita & conversatio „talis fuerit, quod videatur discretioni Prioris Provincia-„lis *misericorditer esse dispensandum.*" Hæc dispensandi facultas data Provinciali videtur indicare, non credidisse Statuti illius conditores, ex mente Synodi Tridentinæ annum probationis debere ita esse continuum, ut vel modica illius interruptio novitiatum inchoatum omnino reddat invalidum. Supposita enim illa nullitate per Concilium inducta, non posset Provincialis super novo novitiatu dispensare.

At videntur Patres illi supposuisse, modici temporis interruptionem pro interruptione non esse considerandam, nec impedire, quominus id obtineatur, ob quod requiratur annus novitiatus *continuus* sive *non interruptus*, nimirum, ut Novitius vitæ Monasticæ austeritates omnes experiatur; quæ uno anni tempore majores esse possent, quam alio; & difficilius est, vitæ alicujus molestias per annum *continuum*, quàm per interrupta intervalla sustinere, quæ ratio tunc duntaxat obtinere videtur, dum notabilis est interruptio. Unde in prædicto statuto additur: "Non tamen cum eo, qui ultra mensem extra Ordi-„nem permanserit, ullo modo dispensare debet."

Nihilominus, si Fagnano credimus "Procuratori ge-„nerali Ordinis Minimorum quærenti, an Novitius, qui „à Monasterio ut aliam Religionem ingrederetur, abie-„rat, ac *duas tantùm horas* in alio Conventu moram traxe-„rat, moxque facti pœnitens reversus fuerat, teneretur „incipere novum annum probationis: Responsum est, te-„neri ab eo die quo rediit." Ad *Cap.* INSINUANTE *Qui Clerici vel Voventes, &c. num. 26.*

Incertum ergo aliquo usque apparet, quæ interruptio novitiatum vitiet, ipsumque Novitium ad novum novitiatum peragendum obstringat, sub pœna nullitatis Professionis secuturæ; uti etiam apparet ex auctoribus in utramque partem adductis per Barbosam in Jure Ecclesiastico *Lib. 1. cap. 42. num. 124.*

XXIII. Illud certius esse videtur, quod si aliquam partem novitiatûs Novitius in Monasterio peregerit, atque durante novitiatu de mandato Superioris exiverit, ac sub illius obedientia & ex rationabili causa residuo anni tempore extra Monasterium manserit; si expleto anno professionem sine alio novitiatu emiserit, professionem valere, quemadmodum resolvisse S. Congregationem testatur Fagnanus loco citato *nu. 38.* eàmque resolutionem multis argumentis adstruens; una tamen monens *num. 41.* id hodie non procedere in eo, qui extra Monasterium habitum Regularem assumpsisset; nec unquam per anni circulum Monasterium esset ingressus.

XXIV. Cùm verò Synodus Tridentina annum probationis requirat, ut & Novitius plenè sit instructus de his quæ professio secum trahit, & Monasterium de capacitate & spiritu Novitii; nequaquam Synodus reprobare intendit Statuta aut consuetudines Religionum, quæ prolixius probationis tempus requirunt; sed illa integra ac inviolata permittit: ita tamen, ut si anno probationis expleto, at nondum evoluto ulteriori tempore per Statuta aut consuetudinem requisito, ad Professionem admittatur Novitius, professio propterea non sit invalida: eo quòd Statuta tempus illud requirere non soleant sub pœna nullitatis: & ita quoad Novitios in Societate JEsu expressè docet Barbosa loco citato *num. 133.*

XXV. Si autem integro anno Novitiatûs absoluto ante emissam Professionem Monasterium deseruerit, reversus poterit sine novo Novitiatûs anno ad Professionem admitti: quia verum est, annum integrum ac continuum in probatione fuisse: & ita respondit S. Congregatio apud Fagnanum ad *Cap.* PRESBYTERUM ✠ *De Pœnit & remiss. num.* 116. nisi Religionis aut personæ conditio sit immutata; idque Superiores Religionis diligenter animadvertere debere.

ADDITAMENTA ad Num. 12.

Novitiorum educatio.

NOvitiorum in rectè instituto Monasterio educatio & probatio, de quâ in Decreto Innocentii XII. in textu relato, uti & Novitiorum à reliquis Religiosis Professis separatio, de quâ *num.* 3. indubiè rectæ educationi & institutioni Novitiorum congruit: sed hoc habere potest inconveniens, quod ex hac separatione Novitiorum à reliquis Religiosis professis natum sit contingere, ut Novitiis nimiùm occultentur, tum Monasticæ disciplinæ collapsio, tum multorum Religiosorum à regulæ observantia deflexio; quæ si Novitiis apprimè essent cognita, non rarò intelligerent, quàm difficile ipsis postmodum erit, in tanta disciplinæ Monasticæ deformatione, & inter tam defectuosos fratres veram & integram vitæ Monasticæ disciplinam conservare, & emissis votis per omnia satisfacere.

CAPUT III.

De Libertate Novitii deserendi Religionem ante Professionem; & ad eam spectantibus.

1 *Ante emissam Professionem manet Novitio integra libertas redeundi ad sæculum.*
2 *Novitii olim probabantur in veste* laicali.
3 *Hæc disciplina sæculo* 12. *adhuc erat in Ordine Cisterc.*
4 *Hinc originem sumpsisse videtur* tacita *professio.*
5 *Quomodo hæc disciplina mutata?*
6 *Quare distinctus habitus Novitiorum ab habitu Professorum?*
7 *Non mutabatur habitus Novitii, ut major maneret libertas egrediendi.*
8 *Eundem in finem capilli puellarum ante professionem non abscinduntur.*
9 *Pueri à parentibus oblati hac oblatione hodie non astringuntur; secus olim.*
10 *Jure communi & ex moderna disciplina nemo ex oblatione parentum Religioni astringitur.*
11 *Æquum est, ut meditantes ingressum Religionis consulant parentes; professio tamen facta invitis parentibus est valida.*
12 *Interdum auctoritate Regia filii familias jubentur extra Monasterium collocari, ut parentibus detur ad ipsos liber accessus.*
13 *Neque id à jure dissonum est.*
14 *Nulla renuntiatio aut obligatio à Novitio fieri potest, nisi sub certis conditionibus, ut major maneat Novitio libertas.*
15 *Etiam procedit in eo qui meditatur ingressum.*
16 *Decretum Concilii Tridentini loquitur de omni renuntiatione, modò appareat factam esse animo ingrediendi Religionem.*
17 *Renuntiatio facta à Novitio post* 10. *menses probationis valet; licet professio ultra annum protrabatur.*
18 *Decretum Synodi Tridentinæ vetans donari ex bonis Novitii ipsi Monasterio.*
19 *Synodus loquitur de* gratuita *&* ultronea *donatione.*
20 *Synodus non dicit aliquid posse* exigi *pro expensis Novitiatûs.*
21 *Nullatenus probat praxim Monasteriorum etiam epulentorum* exigendi *expensas Novitiatûs.*
22 *Hæc praxis à multis improbatur.*
23 *Est contra mentem Fundatorum.*
24 *Decretum habet locum in bonis parentum.*
25 *Etiam in Novitio qui est sui juris.*
26 *Etiam facta donatio sub cautione de restituendo.*

I. DUrante Novitiatu, vel etiam eo finito, necdum tamen emissâ Professione, integra manet Novitio libertas Monasterium deserendi, & ad sæculum redeundi *Cap.* 23. ✠ *De Regularibus.* Et in *Cap.* 2. *eodem in VI.* Fratribus Minoribus & Prædicatoribus in virtute obedientiæ & sub pœna excommunicationis districtius inhibetur, ne aliquem intra annum probationis constitutum ante emissam Professionem tacitam vel expressam impedire præsumant, ne ad sæculum rediret.

II. Olim Novitii probabantur in veste *laicali;* neque ante emissam professionem vestem mutabant; uti colligitur ex Regula Benedictina *c.* 58. ubi præcipitur, ut post Novitiatum expletum & emissam professionem „suscipiendus Frater in Oratorio exuatur rebus propriis, quibus „*vestitus* est, & *induatur rebus* Monasterii.“

Conformiter ad hanc ejus temporis disciplinam scribit S. Gregorius apud Gratianum *Dist.* 53. *Can.* LEGEM: milites ad Religionem divertentes, „juxta normam Regula„rem debere in *suo habitu* per triennium probari, & tunc „*Monachicum* habitum Deo auctore suscipere.“

Et in Conventibus Regum Francorum de suscipiendo ad Religionem præcipitur: „Ipse verò nec *tondeatur*, nec „*pristina vestimenta* immutet *priusquam* obedientiam pro„mittat.“

III. Hanc disciplinam tempore S. Bernardi apud Cistercienses in usu fuisse sat apertè innuit S. Bernardus *Epist.* 1. ad Robertum, eundem obsecrans ut meminerit, quod demum anno Novitiatûs transacto, post annum *spontè* professus, *tunc primùm sæculari veste relicta habitum Religionis susceperit.*

IV. Hinc forsan successu temporis originem sumpsit *tacita* professio per habitûs Monastici susceptionem, cujus frequens in Decretalibus Gregorii IX. mentio occurrit. Cùm enim ante professionem *habitus* Monasticus suscipi non soleret, qui eum suscipiebat, *profiteri* censebatur.

V. Cum verò, uti suprà notavimus, circa sæculum 12. & 13. in pluribus Religionibus annus Novitiatûs negligeretur, etiam mox à receptione *habitum* Monasticum inducere cœperunt. Hoc autem ritu sic introducto; quòd scilicet habitus Monasticus mox à receptione ad Religionem traderetur, quia Novitiatus tum prætermittebatur; cùm posteà Pontifices & Concilia Novitiatum urserunt, nec ante illum expletum, professionem emitti voluerunt, remansit consuetudo tradendi habitum Monasticum in ipsa receptione; atque ita introducta disciplina ipsum Novitiatum in habitu Monastico peragendi, quæ hodie apud omnes Regulares servatur; neque Novitiatus ante habitum susceptum inchoatus reputatur.

VI. Porrò quia eo tempore adhuc vigebat tacita professio per susceptionem *habitûs Professorum;* ne ex susceptione vestis Monasticæ in ipso Novitiatu dubium oriretur, num professionem emisisset, decrevit Gregorius IX. *Cap. penult.* ✠ *De Regularibus:* „Quòd cum in locis Religionis Novi„tiorum habitus non distinguatur ab habitu Professorum: „professionis tempore benedicantur vestes, quæ Profiten„tibus conceduntur, ut Novitiorum habitus à Professo„rum habitu discernatur.“

VII. Quidquid sit de origine mutatæ hujus disciplinæ, causam Statuti sui (id est, ut Novitiatus in veste laicali fieret) eam S. Benedictum habuisse „crediderim (ait Haeften„tenus *Disq. Monast. lib.* 5. *tract.* 2. *disq.* 2.) ut *libertati* Novi„tiorum consuleretur: eoque minori cum infamia Mo„nasterio egredi possent, quod nunquam Monasticum „habitum detulissent.“

VIII. Eodem spiritu Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 24. *c.* 7. libertati professionis Virginum Deo dicandarum consulens, renovansque omnia statuta ac consuetudines huic libertati contraria, inter alia prohibet: *Ne quarumcunque virginum* CAPILLI *ante professionem resecentur.*

IX. Ob eandem libertatem, tandem posterioribus sæculis data est facultas integra illis, qui ante pubertatem, id est, masculi ante 14. & puellæ ante 12. ætatis annum à parentibus Religioni erant oblati, dum ad pubertatem venerint, relicta Religione ad sæculum redeundi; contra veterem disciplinam, quæ pueros à parentibus ante pubertatis annos oblatos ipsi Religioni ita obstringebat, ac si ipsi per se professionem emisissent; juxta illud Concilii Tolet. IV. *Can.* 48. apud Gratianum *Caus.* 20. *q.* 1. *Can.* 3. „Monachum „aut *paterna devotio*, aut propria professio facit. Quidquid „horum fuerit, *alligatum* tenebit.“ Plures in hujus disciplinæ probationem Canones cit. Gratian. ac tandem concludit: „Ex his auctoritatibus colligitur, quod *paterna pro„fessio* pueros tenet *obligatos*, nec licebit eis à proposito dis„cedere, quod paterna devotione in *puerilibus* annis susce„perunt.“ De hac puerorum oblatione ejúsque ritu & effectu latè tract. Haeften. *Disq. Monast. l.* 5. *tr.* 1.

X. At juxta responsum Cælestini III. datum anno 1191. & relatum in *Cap.* 14. ✠ *De Regularibus*, mutatâ veteri disciplinâ, puer in minore ætate à parentibus oblatus, postquam ad annos pubertatis sive discretionis pervenit, si Monachalem habitum retinere noluerit, non est ullatenus compellendus: „quia tunc liberum sibi erit eum di„mittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione pro„veniunt, postulare.“

Cui responso moderna Monastica disciplina est conformis; maximè cùm nec ante 16. ætatis annum ullam sive virorum,

rorum, sive mulierum professionem admittat; uti infrà dicetur.

XI. Quamvis justum sit, ac obedientiæ & reverentiæ parentibus debitæ planè consonum, ut liberi inconsultis ac reluctantibus parentibus statum facilè non assumant, nequaquam tamen ipsa professionis validitas à parentum dependet consensu; licitùmque subinde esse potest, invitis ac reclamantibus parentibus Monasterium ingredi, & professionem emittere. Unde est illud apud Gratian. *Caus.* 20 *quæst.* 2. *Can.* 2. "Si vero in *fortiori* ætate (id est, ul„tra annos pubertatis) adolescentula vel adolescens servire „Deo elegerit, non est *potestas parentibus* prohibendi."

XII. Si tamen ex circumstantiis & conjuncturis sit non infundata suspicio, quod per fraudes aut minas, vel alia nonnulla humana motiva ad Religionem, insciis parentibus juvenes aut puellæ fuerint invitati & allecti, nonnunquam officio judicis, petentibus parentibus aut etiam tutoribus, Superiores compelluntur illos parentibus vel curatoribus reddere; aut saltem eos in loco aliquo à Monasterio separato collocare, ut ibidem à parentibus examinentur, atque eorum voluntas, num libera sit & recta ac firma, discutiatur; quemadmodum frequenter auctoritate Senatûs Regii factum fuisse refertur *Tomo* 2. *Libert. Eccles. Gall. cap.* 33. & nuper à Concilio Sanctiori Bruxellis ordinatum fuit in causa Josephi Vande Walle Novitii apud PP. Societatis.

XIII. Neque id dissonum est à jure communi, quo statuitur, pueros ante annos pubertatis non posse invitis parentibus aut tutoribus Religionem ingredi; & si contra fecerint, posse repelli, & Religiosos officio judicis compelli ad reddendum *Cap.* 8. & 11. *X. De Regularib.*

XIV. Ad eandem libertatem Monasterium deserendi, Novitio conservandam, Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 16. *De Regularibus*, decrevit: "Nulla renuntiatio, aut ob„ligatio ante professionem facta, etiam cum juramento, „vel in favorem cujuscunque causæ piæ, valeat, nisi cum „licentia Episcopi, sive ejus Vicarii, fiat intra *duos* men„ses *proximos* ante professionem; ac non aliàs intelligatur „effectum suum sortiri, nisi *secuta* professione: aliter ve„rò facta, etiamsi cum hujus favoris *expressa renuntiatione,* „etiam *jurata*, sit *irrita, & nullius effectus.*"

Renuntiatio, de qua in Decreto, non tantum complectitur renuntiationem rerum aut jurium temporalium, sed etiam renuntiationem Beneficii quod ante ingressum ipse Novitius possidebat: adeo ut Beneficium illud nequeat validè conferri, nisi renuntiatio juxta formam hujus Decreti facta sit.

Verba enim imprimis generalia sunt, omnem renuntiationem complectentia. Ipse quoque scopus Concilii, ne scilicet per similem renuntiationem adimatur libertas Novitiis Religionem deserendi, in hac renuntiatione militat; quandoquidem dubium non sit, quin per ejusmodi renuntiationem, Novitius mediis vivendi destitutus, cogeretur quodammodò invitus in Religione perseverare; quapropter & S. Congregationem sæpius illa resolvisse refert Fagnanus ad *Cap.* STATUIMUS *X. De Regular. num.* 19. ac per consequens derogatum esse *Cap.* 4. *De Regularib. in* VI. in quantum ibidem Episcopo permitti videtur, conferre Beneficium ejus, qui Religionem ingreditur, intra annum probationis, *si ad id ipsius Novitii accesserit consensus.*

XV. Insuper Decretum Concilii Tridentini procedere, quando renuntiatio fit quidem ante ingressum Religionis, sed tamen *intuitu ingressionis* in Monasterium, declaravit S. Congregatio referente Azorio *parte* 2. *lib.* 2. *cap.* 20. *q.* 6. quia aliàs fraus fieret Decreto.

XVI. Insuper Decretum intelligi de quacunque renuntiatione, aut alienatione facta ante ingressum; modo appareat, eam intuitu & animo ingrediendi factam, sustinet post Navarrum & alios Zypæus in Jure Novo *Tit. De Regularib. num.* 29. creditque Declarationem Cardinalium, qua contrarium declaratum dicitur, esse accipiendam de casu, quo renuntiatio facta est in sæculo, absque intuitu aut intentione ingrediendi; "alioquin, ait, non id satis „cum intentione Concilii & indistinctis verbis conveniet; „adeoque an Declaratio authentica esset, dubitandum „esset."

XVII. Porrò renuntiationem sive obligationem factam à Novitio, qui decem mensibus in novitiatu fuisset, futuram validam, si cum consensu Episcopi ejúsve Vicarii facta sit, tametsi Superior ex justa causa professionem ultra annum distulerit, notat ibidem Zypæus: eo quòd facta sit infra duos menses proximos tempori, quo professio legitimè emitti potuisset; atque ita resolvisse S. Congregationem.

XVIII. Adhæc pro asserenda libertate Novitii deserendi religionem, decrevit Synodus Tridentina *Sess. cap.* 16. *De Regularib.* "Sed neque ante professionem, excepto vi„ctu & vestitu Novitii vel Novitiæ illius temporis, quo „in probatione est, quocunque prætextu, à parentibus, „vel propinquis, aut curatoribus ejus monasterio aliquid „ex bonis ejusdem tribuatur: ne hac occasione discedere „nequeat, quod totam vel majorem partem substantiæ „suæ Monasterium possideat: nec facilè, si discesserit, id „recuperare possit."

XIX. Hoc Decreto imprimis decernitur, nihil à parentibus vel propinquis aut curatoribus ex bonis Novitii Monasterio ante emissam professionem quocunque prætextu tribui posse, etiam *liberaliter* seu *ultroveè*, citra ullum pactum aut conventionem cum Monasterio; excepto victu & vestitu illius temporis, quo in probatione est.

XX. Nullatenus ergo ex hoc Decreto elici potest, mentem Concilii fuisse, Monasterium posse *exigere* atque *pacisci* cum ingrediente ejúsve parentibus super expensis & vestitu Novitii; nam duntaxat declarat Synodus, quod parentes nihil queant tribuere Monasterio ex bonis Novitii, excepto victu & vestitu Novitii vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione est: quod Suaresius aliique recentiores quoque annotarunt. Verum est, (ait Suaresius *Lib.* 4. *De Simonia cap.* 17. *num.* 19.) "Concilium Tridenti„num non loqui de *pacto* nec de *modo* recipiendi, id est, an „possit Monasterium ita sustentationem petere, ut sine „illa nolit Novitium recipere."

XXI. Hinc ulterius infertur, nec in speciem, Tridentinum hoc loco favere hodiernæ multorum Monasteriorum, etiam admodum opulentorum praxi exigendi ab ingredientibus eorúmve parentibus ea, quæ pro victu & vestitu Novitii aut Novitiæ illius temporis, quo in probatione est, necessària creduntur.

XXII. Unde prædicta praxis à non paucis, etiam post Concilium Tridentinum reprobata fuit. Et quidem Directorium Ecclesiasticæ disciplinæ, Coloniensi præsertim Ecclesiæ accommodatum, sub initium hujus sæculi evulgatum auctoritate Episcopi Tricaricensis Sedis Apostolicæ per Germaniam inferiorem & Belgarum Provincias Nuntii, & à Facultate Theologica Lovaniensi probatum, relato hoc Concilii Tridentini Decreto, ait: "Quin nec „pro ipso victu & vestitu Novitii aliquid *ex pacto* detur. „Cum enim Novitiatus res sit spiritualis, cui annexum „est jus ad victum & vestitum, à Simonia abesse non po„test, de his pacisci, vel pro jure Novitiatus acquirendo „ad victum & vestitum contribuere. Si quis autem jure „Novitiatus acquisito, sumptus liberaliter refundere ve„lit, licitè id facere potest, modò nullum intercedat pa„ctum, conventio, spes, aut mutuus intellectus."

Sententiam hanc ex Professo propugnat, & pluribus adstruere conatur Petrus à S. Audomaro, alias Wallon-Capelle Prior Monasterii Montis D. Guinoci; cujus verba retuli in dissertatione de peculiaritate & Simonia circa ingressum Religionis *part.* 2. *cap.* 5. §. 3.

XXIII. Quidquid sit de Simonia, illud indubitatum est, improbandum esse, Monasteria aliunde fundata, ab ingredientibus Religionem exigere expensas pro victu & vestitu, etiam frequenter non sine magno ac notabili Parentum incommodo, ac fidelium scandalo; quia, uti benè advertit Zypæus in jure novo *tit. De Regularib. num.* 26. Monasteriorum fundationes tam pro Novitiis, quàm pro professis institutæ sunt.

Omnium quippe Fundatorum mens fuit, quam in testamento suo expressit Fundator Cluniacensis Monasterii his verbis: "Ut illis essent Monasteria ad perpetuum re„fugium, qui pauperes de sæculo egressi, *nihil* secum præ„ter bonam voluntatem attulerunt, *ut nostrum*, ait, *sup„plementum sit abundantia illorum.*"

Latius de hac Fundatorum intentione consule S. Augustinum *conc.* 3. *in Psal.* 103. Vide citatam Dissertationem *parte* 2. *cap.* 5. §. 4.

XXIV. Ut rursus ad Decretum Concilii, à quo nonnihil defleximus, redeamus, notandum, quod Decretum quidem tantùm loquatur verbis expressis de bonis Novitii aut Novitiæ; sed quia bona parentum quodammodo sunt bona liberorum, & Novitii libertas ad redeundum ad sæculum non parum læderetur, si bona parentum alienata sciret, nec facile recuperari posse, meritò S. Congregatio resolvit apud Fagnanum loc. cit. *n.* 55. Decretum Concilii habere locum etiamsi aliquid tribuatur non ex puellæ propriis bonis, sed parentum vel consanguineorum.

XXV. "Et rursus oborto dubio pergit Fagnanus, an si „Novitius sit sui juris, & non habeat parentes, possit in „Religionis ingressu, præter victum aliquid donare Reli„gioni amore Dei, censuit non posse, ex verbis expressis." *d. c.* 16.

XXVI. Denique teste Fagnano resolvit eadem Congregatio, Decretum obtinere, etiamsi aliquid ex bonis Novitii aut Novitiæ à Monasterio recipiatur sub nomine depositi, seu sub cautione de restituendo professione non secuta.

CAPUT IV.

Quomodo Novitii de bonis suis disponere possint, & debeant.

1 *Novitii liberè possunt de bonis suis per testamentum disponere.*
2 *In hac dispositione Novitius meritò attendit ad verba Christi*: Vade & vende omnia, & da pauperibus.
3 *Id inculcant Regulæ Monasticæ.*
4 *Regulæ Patrum nequaquam interdicunt Novitiis aliquid ex suis bonis Monasterio dare.*
5 *Quâ ratione datum Monasterio censeatur datum pauperibus.*
6 *Cavendum Religiosis, ne quem intuitu rerum temporalium ad Religionem admittant.*
7 *In receptione rerum temporalium Novitii cautè procedendum, ne scandalum detur.*
8 *Malebat S. Theresia, ut pauperes, quàm divites se offerrent: & quare?*
9 *Quid in dispositione rerum temporalium Novitiorum observari voluerit S. Franciscus?*
10 *Aliqui nihil à Novitiis recipi voluerunt.*
11 *Cavere debent Religiosi, ne à Novitiis dispositionem in favorem Monasterii extorqueant.*
12 *Odiosæ ac suspectæ sunt donationes factæ à Novitiis ipsis Monasteriis.*
13 *Quid in Gallia circa illas obtineat?*
14 *Quid in Belgio?*

I. NOvitium ante emissam professionem liberè posse per testamentum de bonis suis disponere, jam pridem expressit Justinianus in *Novella* 5. *cap.* 4. neque id per Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 16. *De Regularibus*, mutatum esse, omnes consentiunt, & quotidiana praxi notorium est.

II. Porrò in hac temporalium dispositione, oportet, ut Novitius specialiter meminerit hujus sententiæ Evangelicæ: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Hæc enim tanquam speciatim dicta ad illos, qui vitam Monasticam amplecti volunt, Novitiis proponi Monachorum Patres desiderarunt; ut nimirum ex illis normam disponendi de rebus suis temporalibus assumerent.

III. « Si dives est, ait Regula Patrum, habens multas divitias, & converti voluerit, debet primò Dei voluntatem implere, & consequi præceptum illius, præcipuè quod Adolescenti diviti dicitur: *Vende omnia tua, & da pauperibus, & tolle crucem tuam, & sequere me* «

Et S. Fructuosus in regula *cap.* 4. « Qui ingredi petunt, acriùs percunctentur, si fecerint illud, quod dives quondam adolescens: qui omnia, quæ lege præcepta sunt, se implesse jactabat, ad quem Dominus ait: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in Cœlo.* «

Auctor Regulæ, qui vulgò *Magister* dicitur, quemque non multò post tempora Gregorii M. vixisse credit Hugo Menardus, qui & de ejus Regula dicere non dubitat: « Hæc regula magnâ cum simplicitate, fervore, & regularis observantiæ curâ procedit. « Hic, inquam, cum ostendit Religionem ingredienti convenire, ut ante omnia, rebus sæcularibus se privet, mox recipi postulantem alloquens, ait: « Ideoque constituimus salubre consilium, ut audias vocem Domini tibi dicentem: *Vade, vende omnia, & da pauperibus, & veni, sequere me.* Quam ergo si sequi vis vocem, vade, & vende, quæ habes, & omne pretium huc ante me defer, ut te præsente à me *pauperibus* erogetur. « Rationem deinde suggesti consilii subjicit: « Hanc ideo voluntatem Abbas ingredientibus tribuit, ut non ab introeuntibus judicetur, potiùs res hominum desiderare, quàm animas «

IV. Sed petet quis, num ergo Ingredientes Monasterium ita res suas *pauperibus* dare debent, ut nunquam in favorem Monasterii disponere possint? Nequaquam: nam S. Benedictus in sua Regula expressis verbis recipiendo ad Religionem optionem dat, si quidem sit ætate major, ut res, si quas habet, aut eroget pauperibus, aut conferat Monasterio.

V. Nec mirum, quia juxta mentem Patrum, qui res suas offert Monasterio, eas etiam *pauperibus* tribuit: ut nimirum vel pauperes de sæculo egressi, & nihil præter bonam voluntatem afferentes, ex iis sustententur; aut certè per ipsos Monasterii Præfectos pauperum usibus impendantur, juxta naturam ac conditionem proventuum Monachalium; nec alia intentione Monasteria sibi ab Ingredientibus oblata recipere possunt. Unde citatus *Magister* postquam loco supra allegato dixisset; Novitium si noluerit sua vendere & dare pauperibus, posse ea Monasterio offerre, monendo adjungit: « Jam de ipsis rebus Ingressi Abbas in sua potestate mutatis, quidquid *necessariæ utilitati Monasterii* abundare viderit, pro anima fratris ipsius *propter præceptum supradictum sequendi Dominum per eleemosynam distractâ illâ re supervacuâ, pretium ejus pauperibus tribuat*: ut quod ille imperitus frater non meruit facere, pro illo iste quasi doctus Magister valeat implere. «

Ad hæc *Magistri* verba reflectens Hugo Menardus: « Notandu, inquit, hominis integritas, sinceritas, simul & charitas. Quàm longè abest à quorundam avaritia, aut curiositate, qui aut bona Novitiorum in arca recondunt, aut ea insanis substructionum molibus erigendis, similibusque vanitatibus impendunt, Christo in suis membris algente & esuriente.

Nequaquam ergo Patrum Regulæ interdicunt Novitio, aliquid Monasterio hac intentione offerre; neque illicitum Religiosis ea recipere, modò tamen caveant.

VI. Primò, ne quem recipiant amore pecuniæ, ita quòd si possent illam pecuniam habere sine persona ista, non reciperent personam, sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt: & hoc *penitus impurum est & Simoniacum*, ait S. Bonaventura: « Quia ibi pecunia causa est receptionis personæ, non è converso. Et hoc plerique (pergit Doctor Seraphicus) etiam ex mera inopia faciunt, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta solverentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia construerentur.

VII. Secundò, monet idem Doctor, illicitum quidem non esse, personam recipere non pro pecunia, sed cum pecunia, ita ut si nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo; *sed*, ait, *cautè agendum coram hominibus, ne detur eis occasio scandali, & ne sit ibi affectus avaritiæ ex spe lucri.*

VIII. Hæc omnia expendens Seraphica Mater Theresia; intelligensque quàm facilè ac quasi insensibiliter aliquid ex jam dictis interveniat, dum persona, à qua temporalia, præsertim notabilia, sperantur, Religioni se præsentat, ad Confessarium suum scribit: « Pater quoties filias nihil secum in Conventum adferentes ex solo Dei amore suscipio, inexplicabile mihi gaudium esse pro certo habeas. « *Epist.* 16.

IX. Et S. Franciscus *cap.* 2. *suæ Regulæ*, vult, « Ingressuris dicant Ministri Provinciales verbum Sancti Evangelii, quod *Vadant, & vendant omnia sua, & ea studeant pauperibus erogare.* Quod si facere non potuerint, sufficit eis bona voluntas. Et caveant Fratres, & eorum Ministri, *ne solliciti* sint de rebus temporalibus, ut liberè faciant de rebus suis, quidquid Dominus inspiraverit eis. Si tamen consilium requiratur, licentiam habeant Ministri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum consilio bona sua pauperibus distribuant. «

Hæc Franciscus, ut omnem inordinatum affectum ac sinistram suspicionem in receptione rerum temporalium è Fratribus amoliretur.

X. Quin ut occasionem malorum, quæ tum ipsis offerentibus, tum recipientibus Fratribus imminent, efficacius removeret S. Fructuosus Episcopus Bracensis *cap.* 18. *Regulæ*, statuit: « Ut *nihil* de facultatibus Ingredientis in eundem locum, ubi ingredi se petit Monasterium, vel ad *unum nummum* recipiatur: sed & ipse *manu suâ* cuncta *pauperibus* eroget. «

XI. Tertiò, summoperè cavendum Religiosis, ne dum gratanter, & ex mera offerentium liberalitate superficie tenus recipere videntur, blandimentis, variisque persuasionibus, aut falsis subinde adductis motivis, ab Introeuntibus temporalia extorqueant; quo contingat, ut coactè potiùs extorta, quàm voluntariè oblata accipiant; quod jam pridem Synodus Cabilonensis secunda acriter perstrinxit: « Constituit sanè sacer iste Conventus, ut Episcopi, sive Abbates, qui non in fructum animarum, sed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione non solùm acceperunt, sed potius subripuerunt, pœnitentiæ Canonicæ, sive Regulari, ut puta turpis lucri sectatores subjaceant. «

XII. Et licet non semper ex parte Religiosorum similes inductiones interveniant, fatendum tamen, raro donationes & oblationes, quæ fiunt à Novitiis in favorem Monasterii, procedere a libera omnino ac spontanea voluntate; sed frequenter ex timore ut minus reverentiali, atque zelo non satis discreto & prudenti; atque hác præcipua ratione jam pridem suspectæ admodum & odiosæ fuere hujusmodi donationes & oblationes, uti latè ostendit Ludovicus Servin Advocatus in Parlamento Parisiens. *Plaidoyé* 21.

XIII. Et quidem in Gallia (uti testatur Julianus Brodeau in Notis ad Louëtium *Litt. C. num.* 8.) regula generalis est, quòd Religiosus Novitius neque professione instante, neque ante quidquam possit directè aut indirectè donare aut legare Monasterio, in quo professionem est emissurus, in præju-

præjudicium suorum hæredum, sive ex propriis bonis, sive acquisitis aut etiam mobilibus, tam quoad proprietatem quàm usumfructum; atque ita decisum esse Edicti Aurelianensis, *art.* 19. & expressius *art.* 28. Edicti Blesensis: quemadmodum, ait, per alias Ordinationes Regias cautum est, quòd pupillus nec directè nec indirectè aliquid possit dare suo tutori, pædagogo, aut alteri suo curatori; æger durante suo morbo medico, apothecario, chirurgo, aut suo custodi; discipulus suo pædagogo; famulus aut famula suo hero aut heræ: eò quòd præsumatur, hujusmodi donationes nunquam procedere à voluntate omni ex parte planè libera, sed ex aliquo affectu reverentiali ut minùs, cum quadam violentia & metu, vel ex aliquo zelo immoderato, & liberalitate indiscreta, non condita sale prudentiæ: & uti rectè notat Balsamon in Notis ad Can. 40. Epistolæ Canonicæ S. Basilii: *Eorum qui in potestate sunt, consensus infirmi sunt.*

Senatus Regius, pergit Brodeau, conformiter ad citata Edicta sæpius judicavit, idque tam quoad donationes inter vivos, quàm testamentarias factas in favorem Monasteriorum; idque tam in patria juris scripti, id est, quæ jure Civili utitur & regitur, quàm patria consuetudinaria, quæ scilicet proprio jure consuetudinario regitur, quicunque prætextus aut favor donationem comitaretur.

Plura Curiæ Regiæ arresta ibidem notat & refert Brodæus; atque inter illa occurrunt nonnulla cum specialibus circumstantiis; quæ ostendunt, ægrè admodum admitti donationes factas à Novitiis in favorem Monasteriorum ad exclusionem consanguineorum hæredum ab intestato.

Ulterius refert, quod anno 1635. 11. Jan. editum fuerit celebre regulamentum, per quod ad instantiam Advocati Regii, vetitum fuit generaliter Superioribus Monasteriorum Monialium, recipere, aut permittere, ut recipiantur ullæ pecuniæ pro admissione alicujus ad Religionem vel professionem; sed duntaxat recipere possint aliquam pensionem vitalitiam moderatam, & quæ respectu ditiorum excedere nequeat summam quingentarum librarum Parisiensium; idque sub pœna nullitatis, & restitutionis ulterioris summæ; quod & aliis pluribus sententiis postmodum confirmatum fuisse testatur.

Ac rursus an. 1667. ad instantiam Advocati Regii, generalior inhibitio facta fuit per arrestum in modum Regulamenti emanatum à Parlamento Parisiensi, relatum in Libro, cui titulus Journal du Palais *parte* 2. *pag.* 169.

XIV. Similiter cum quædam nobilis puella ingressa Monasterium Ursulinarum in Urbe Bruxellensi dedisset tum donatione inter vivos, tum per testamentum Monasterio quantitatem suorum bonorum ascendentem circiter ad 36. millia florenorum, fratribus puellæ se opponentibus huic dispositioni, quæstio coram judicibus Regiis dudum agitata, tandem 24. Decembris 1682. per sententiam Parlamenti Mechliniensis limitata & taxata fuit tam ipsa pensio Novitiatus, quàm ipsa dos dictæ puellæ, & quæ inde dependent, ad summam octo millium florenorum; tametsi hi ipsi Fratres puellæ consensissent, & judicassent, quod Rex posset illi, non obstante sua minorennitate, dare *veniam ætatis*, ad disponendum *liberè* de suis bonis, quam etiam *veniam* à Rege obtinuerat.

Rursus cum altera soror supra nominatæ puellæ ingressa esset Monasterium Ursulinarum in civitate Gandensi; ac ejus mater tam pro expensis Novitiatus, quàm dote promisisset quatuor millia florenorum; ac postmodum ante professionem matre mortua dicta puella Monasterio donasset bona sua, quæ ascendebant circiter ad 20 millia florenorum, rursus fratres puellæ hanc donationem impugnarunt coram Concilio Flandriæ, à quo 7. Maji an. 1658. declaratum fuit, quod Moniales Ursulinæ deberent esse contentæ dictis quatuor millibus florenorum; omnem ulteriorem donationem & dispositionem in favorem Monasterii indebitè & nulliter factam. A qua sententia cum esset appellatum ad Parlamentum Mechliniense, declaravit 2. Septembris 1690. malè appellatum, & bene fuisse à Concilio Flandriæ judicatum.

Hinc apparet, non tantùm in Gallia, sed & Belgio hujusmodi donationes & dispositiones Novitiorum aut Novitiarum in favorem Monasterii, præsertim excessivas, esse odiosas, & multis titulis suspectas, & rescissioni ac annullationi obnoxias.

CAPUT V.

De Examine Puellarum ante habitûs susceptionem, & Professionem.

1 *Decretum Synodi Tridentinæ circa hoc examen.*
2 *Decretum Tridentinum quando duplex examen requirat?*
3 *An hodie duplex requiratur?*
4 *Episcopus ejusve Vicarius vocari debet ad examen Puellarum etiam in Monasteriis* exemptis.
5 *Primò examen institui vult Synodus Trid. super voluntate & intentione puellarum; & ideo* solæ *examinandæ.*
6 *Potest etiam examen institui extra septa Monasterii.*
7 *Inquiri debet, quo motivo inducatur ad Religionem.*
8 *Inquirendum num satis deliberavit priusquam resolverit ingredi Religionem.*
9 *Quærendum utrum nullus metus aut violentia interveniat.*
10 *Interroganda puella super his quæ ad vitam Religiosam spectant.*
11 *Examinator tenetur puellæ explicare, quid vota Religionis contineant, & ad quæ vita Religiosa obstringat.*
12 *Quid de hac re decreverit S. Carolus?*
13 *Episcopi soliciti sint, ut doctos & prudentes Commissarios huic examini deputent.*
14 *Debet inquiri circa conditiones puellæ.*
15 *Item utrum Monasterium sit idoneum.*
16 *Unde desumenda idoneitas & quomodo hic subinde monenda Puella.*
17 *S. Congregatio aliquando prohibuit recipi Puellas ad Professionem, ob relaxationem disciplinæ Regularis.*
18 *Quid inquirendum circa Directores Monialium?*

I. SYnodus Tridentina libertati Professionis Virginum Deo dicandarum prospicere volens, statuit atque decrevit, “Ut si puella, quæ habitum Regularem suscipere voluerit, major duodecim annis sit, non ante eum suscipiat; nec postea ipsa vel alia Professionem emittat, quàm exploraverit Episcopus, vel eo absente vel impedito, ejus Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat, quid agat: & si voluntas ejus pia ac libera cognita fuerit; habueritque conditiones requisitas juxta Monasterii illius & Ordinis Regulam, nec non Monasterium fuerit idoneum; liberè ei profiteri liceat, cujus Professionis tempus ne Episcopus ignoret, teneatur Præfecta Monasterio eum ante mensem certiorem facere: quod si Præfecta certiorem Episcopum non fecerit; quamdiu Episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.”

II. Ex verbis Decreti sat manifestum est, non tantum ante professionem, sed etiam ante habitus susceptionem, puellam majorem annis duodecim ab Episcopo ejusve Commissario examinandam esse; & ita sæpius à S. Congregatione decisum esse refert post Piasecium, Zerolam aliosque Fagnanus ad *Cap.* CUM VIRUM *De Regularib.* Et ita mandat fieri Synodus P. II Mechliniensis *tit* 24. *cap.* 7. Unde & duplex extat formula examinis, juxta quam in hac Mechliniensi Diœcesi Commissarius Episcopi puellam, tum ante susceptionem habitus, tum ante professionem interrogare debet.

III Credit quidem Diana, uti refert Zypæus, “consuetudine obtentum, ut unicum in professione sufficiat, non tamen, ait Zypæus, illa est ubique uniformis: sed magis reverentes Canonum Sacrorum utrumque examen observant.” In Jure novo *Tit De Regularibus.*

IV. Utrumque examen etiam requirit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 20. *cap.* 20. additque: *Etiamsi Monasterium sit exemptum;* quod non tantum S. Congregatio sæpius declaravit, sed etiam quotidiana & notoria praxis confirmat, juxta quam Commissarius Episcopi solet vocari ad examinandas puellas Professuras in Monasteriis etiam *exemptis*, & quæ Regularium directioni & jurisdictioni subsunt.

Examen circa tria potissimum institui vult Synodus Tridentina.

V. Primùm quidem circa libertatem ac piam voluntatem puellæ habitum suscepturæ, aut professionem emissuræ.

Hunc in finem vult Synodus P. II. Mechliniensis, ut Episcopus ejusve Commissarius, non aliter puellas examinet, *quàm eas solas esse certò cognoscat*: ut hoc pacto major sit puellæ, omnia quæ in corde habet, eloquendi libertas.

VI. Quin addit S. Carolus in Synodo P. Mediolanensi V. “Quod si causa sit, probabilisve Episcopi judicio suspicio, quamobrem potius esse censuerit, ut etiam à septis Monasterii puella egrediatur, & ut alio loco ejus voluntas perquiratur, tunc vel in Ecclesiam Monasterii exteriorem, vel in aliam proximam, prout commodius, decentiùsve fieri viderit, illam perduci jubeat.”

Itaque Episcopi judicio permissum credidit S. Carolus, ut eo loco puellam examinet, quo pro indaganda ac asseqüenda ejus sincerâ voluntate ac intentione opportuniùs judicaverit.

VII. Pro assequenda faciliùs recta ac pia puellæ in assumenda vita Religiosa intentione & voluntate, meritò ante omnia examen instituitur circa motivum, quo inducta fuit ad hunc statum; ubi prudens ac sagax Commissarius per interrogationes ac responsiones facilè deprehendet, num humana consideratio sese non nimis immisceat.

VIII. Deinde inquiret, à quo tempore cœperit hanc resolutionem; exponendo, quàm periculosum sit, hujusmodi statum stabilem ac perpetuum præcipiti resolutione arripere, ideoque ulteriùs seriò interrogabit, an saltem super negotio tanti momenti maturè deliberaverit, & consilium cum proprio Confessario, aut alia persona gravi cœperit. Hic meritò advertet Commissarius, num Confessarius, aut persona, cui consilium communicavit, non habeat interesse, ut persona Religionem ingrediatur; aut sit satis doctus & prudens, qui sanum consilium det; de quo indubiè per Commissarium puella monenda ac instituenda est.

IX. Diligenter ac summa cum sagacitate exploranda, num nullus metus, saltem reverentialis ex parte parentum aut consanguineorum, ut minùs indirectè vel obliquè interveniat: quod eò diligentiùs inquirendum, quò circumstantiæ magis aut minus metum hunc insinuant: v.g. quòd sit familia quidem illustris, aut juxta vulgi existimationem notabilis, sed multis prolibus gravata, nec sufficiens, quæ omnibus prolibus honestè secundùm mundi existimationem in statu Matrimoniali provideat.

X. Ulteriùs interroganda puella, an sciat, quid agat, & ad quæ per Religionis professionem sit obliganda; an Regulam & statuta ac austeritates Religionis expenderit. An expenderit, quid sit vovere perpetuam castitatem, paupertatem, obedientiam, clausuram, &c.

XI. Hæc sunt præcipua puncta præscripta in formula examinandi Novitias ante professionem & susceptionem habitûs Regularis in hac Provincia Mechliniensi, quæ tamen parum ad dignoscendam voluntatem ac vocationem Novitiæ valebunt, nisi ipse Commissarius non tantùm probè sciat, quid contineant, & ad quid obligent tria vota Religionis juxta mentem Patrum & Regulæ; sed etiam sciat ea breviter & perspicuè Novitiæ explicare, atque ostendere, quòd non sufficiat, vota ac Regulam, quam vovere intendit, observare prout in nonnullis relaxatis Monasteriis observatur; sed vota esse exsolvenda, prout verè coram Deo sonant, & Regula præscribit.

XII. Hinc S. Carolus in prima sua Synodo Provinciali vult, ut Commissarius Episcopi « Novitiæ demonstret, »quàm gravis ea res sit, quàmve multas res tria illa Re-»gionis vota requirant, ut vinculi vim intelligat, quo se ob-»stringi vult «

XIII. Ex quibus patet, quàm Episcopi soliciti esse debeant, ut prudentes ac experti doctique Commissarii ad hoc examen deputentur; ne aliàs saluberrimum hoc Concilii Tridentini Decretum inane planè reddatur; nihilque exinde proveniat, nisi aliquis nummus aut munusculum in commodum Archi-Presbyterorum aut aliorum Commissariorum.

XIV. Secundò, inquiri vult Synodus Tridentina, num puella *habeat conditiones requisitas juxta Monasterii illius & Ordinis regulam*: quod indubiè tam de conditionibus corporis, quàm animæ intelligendum est: idque non tantùm ut sustineat Regulam, prout forsan in Monasterio à relaxatis aliquibus servatur, sed prout ea juxta normam Professionis servanda est.

XV. Tertiò, ex præscripto Synodi Tridentinæ inquirendum à Commissario Episcopi, an *Monasterium sit idoneum*; hoc est, tale sit, in quo ea sit Regularis disciplina, ut meritò sperari queat, quod in illo ipsa puella vota sua exactè exsolvere, & vitam Religiosam sine salutis discrimine agere queat.

XVI. Quid enim si Episcopus ejusve Commissarius intelligat, omnes aut plerasque Moniales in illo Monasterio *peculia* possidere, atque vitio proprietatis infici, aliave vitia & Regularis disciplinæ relaxationes ibidem inolevisse? nonne meritò judicabit, Monasterium illud esse *inidoneum*, in quo ipsa puella securè vota sua exsolvat, & vitam religiosam agat? adeoque puella jure merito monebit, ut attendat, an inter Moniales & Sorores à regula sua recedentes poterit ipsa regulam inviolatam observare.

XVII. Sic legimus apud Fagnanum ad *Cap.* MONACHI *De Statu Monach.* quod S. Congregatio Cardinalium in pluribus Monasteriis Monialium, in quibus ex relatione Episcoporum intellexerat non servari vitam *communem*, inhibuerit receptionem puellarum ad professionem; *periculosum* existimans profiteri in Monasterio, in quo Moniales omnes essent proprietariæ.

Quidni quoque Episcopus ejusve Commissarius præsertim in Monasteriis *exemptis* attendat ad Confessarios & Directores spirituales ipsius Monasterii? Quis enim nescit, quod ab idoneitate aut inidoneitate illorum pro magna parte dependeat bonum vel malum regimen Monialium; quodque graves molestias experiantur, si malos aut saltem parum idoneos Directores sortiantur: ut meritò etiam de hoc puncto puella moneatur; ubi seriò expendat, num difficultates, quæ hoc ex capite non rarò oriuntur, sustinere poterit; ac sufficienter ponderaverit.

TITULUS XXVI.

De Simonia circa ingressum Religionis.

CAPUT I.

Est Simonia aliquid exigere pro sustentatione Professuri, dum Monasterium est sufficiens.

1 *Disciplinam Monasticam multùm enervat temeraria & præceps ad Religionem admissio.*
2 *Ne hoc fiat, cavenda est omnis temporalis lucri ex admissione cupiditas.*
3 *Connexio hujus materiæ cum præcedenti.*
4 *Aliquem admittere ad Religionem amore pecuniæ Simoniacum est.*
5 *Pro admissione ad Religionem pecuniam accipere est æquè Simoniacum, ac eam exigere ad Canonicatum.*
6 *Simoniacum est exigere pecuniam pro sustentatione Professuri, quando Monasterium est sufficiens.*
7 *Eâdem ratione quâ illicitum est vendere præbendam annexam Canonicatui, etiam illicitum est vendere jus sustentationis, quando Monasterium est sufficiens.*
8 *Jus sustentationis annexum est admissioni ad professionem.*
9 *Primò, ex intentione Fundatorum.*
10 *Secundò, ex mente Ecclesiæ.*
11 *Admissus ad professionem etiam consequitur jus ad sustentationem.*
12 *Nihil potest accipi pro jure sustentationis, quin unà censeatur acceptum pro admissione ad professionem.*
13 *Probatur ex Gratiano.*
14 *Dum quis gratis admissus est ad Religionem, nihil potest accipi titulo sustentationis.*
15 *Proponitur novus titulus, quo aliqui exactiones dotium à Simonia vindicare volunt.*
16 *Primum argumentum quo tituli illius infirmitas ostenditur.*
17 *Secundum argumentum.*
18 *Tertium argumentum.*
19 *Quartum argumentum.*

I. Nihil esse, quod ipsam disciplinam Monasticam, ipsamque Religionem ita natum sit enervare, imò pessumdare ac totaliter corrumpere, quàm indiscretam ac præcipitem ad Religionem non satis probatorum admissionem, titulo præcedenti notatum fuit: ac unà ostensum, nihil adeò à Monachorum Patribus & Ecclesiæ Prælatis inculcatum, quàm postulantium atque Novitiorum sedulam probationem, & diligens circa mores & vocationem illorum examen.

II. Ut verò justum de vocatione & idoneitate postulantium ac Novitiorum formetur judicium, summopere cavendum, ne judicium per spem aliquam lucri vel commodi temporalis ex admissione Postulantis aut Novitii consequendi corrumpatur; atq; hinc contingat, ut non tam morum integritas ac vocationis signa in ipso Postulante expendantur, quàm commodum temporale, quod ex ejus admissione speratur: Nam uti in simili notat S. Gregorius, amor pecuniæ facit, ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de

de moribus, nulla de vita discussio; sed solummodo dignus, qui dare pretium suffecerit, æstimetur. *Lib.* 7. *Epist.* 111.

III. Priusquam ergo de ipsa Religiosa professione agam, priùs de Simonia, ex ipsa pecuniæ cupiditate seu avaritia profluente, agendum credidi; quam vel eo titulo studiosè cavendum in admissione ad Religionem, & Ecclesiæ Canones & Monachorum Regulæ ac Constitutiones inculcant, quòd per eam contingat, ineptiores non rarò ad religionem admitti, & capaciores excludi.

IV. Amore pecuniæ alicui Religionis ingressum annuere, cui ille negatus fuisset, si pecunia sine illa persona haberi potuisset; ita ut consequenter persona ad Religionem admittatur *propter pecuniam*, Simoniacum esse cum S. Bonaventura tradunt Theologi & Canonistæ.

»Frequenter contingit (ait S. Bonavent. in Libello *Apol.* »*qu.* 18.) ut personam recipiant *amore pecuniæ*, ita, quod si »possent illam pecuniam habere sine persona ista, non re»ciperent personam; sed ut habeant pecuniam, personam »recipiunt, & hoc penitus impurum est & *Simoniacum*, quia »ibi pecunia *causa* est *receptionis* personæ, & non è conver»sò. Ubi ergo recipitur *persona propter pecuniam*, *Simonia est*, »quia ibi venditur spirituale, id est, consortium spiritualis »societatis pro temporali, scilicet pro pecunia.

V. Imo si pro ingressu Religionis, seu admissione ad consortium spiritualis Societatis, sive vitæ Monasticæ pecunia exigatur, æquè expeditum est apud omnes, Simoniam committi à Religiosis exigentibus; non secus atque à Canonicis exigentibus pecuniam pro admissione alicujus ad Canonicatum sive consortium spiritualis Societatis Canonicalis.

VI. Illud quoque expeditum est, quod sicuti Patronus aut Collator Canonicatus est Simoniacus, atque ipsum Canonicatum vendere censeatur, si pecuniam non quidem directè & principaliter exigat pro Canonicatu, sed pro Præbenda temporali, seu jure recipiendi temporalia emolumenta Canonicatui annexa, ita quoque Simoniam committi à Monasteriis *opulentis* seu *sufficienter dotatis*, si à Postulantibus admitti ad religionem exigant pecuniam, non quidem directè & principaliter pro *ipso ingressu*, sed pro *sustentatione* sive alimentatione, quam ei post professionem, tanquam uni de communitate Monasterium subministrare tenebitur.

VII. Ratio enim ob quam Patronus sive Collator Canonicatus per hujusmodi exactionem fiat Simoniacus, hæc est, quod Præbenda seu jus percipiendi temporalia sit ita annexum Canonicatui, ut Canonicatu obtento necessario illud sequatur; adeoque Canonicatu *gratis* obtento, etiam unà obtineatur jus percipiendi temporalia, tanquam ipsi Canonicatui inseperabiliter ex constitutione Ecclesiæ & mente Fundatorum annexum: ita ut de similibus sibi mutuo eo modo annexis, & se concomitantibus, rectè dixerit S. Thom. 2. *q.* 100. *art.* 4. *Rebus istis venditis, etiam spiritualia venditioni subjici.* Quia, teste Paschali II. in *Can.* 7. *caus.* 1. *q.* 3. *Quisquis horum alterum vendit sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

VIII. Porro jus ad sustentationem non minùs annexum esse admissioni ad Religionem, sive Professionem Religiosam non minùs tribuere jus ad alimentationem ex proventibus Monasterii ipsi Professo, quàm admissio ad Canonicatum tribuit jus ad Præbendam temporalem Canonicatui annexam; ipsa conditio proventuum Monasticorum, sive mens Fundatorum, sive ipsius Ecclesiæ præscripta attendantur, evincit.

IX. Ea enim est, & semper fuit Fundatorum ac dotantium Monasteria intentio, illudque desiderium, ut ex rebus eorum temporalibus alerentur ii, qui omnibus renuntiantes, tanquam *pauperes* in hoc sæculo Christo unicè vivere volunt, quemadmodum piè ac doctè exponit S. Augustinus in *Ps.* 103. & ex omnium penè Fundatorum atque dotationum antiquis monumentis est manifestum; eamque præ cæteris fusiùs ac luculentiùs in suo testamento expressit piissimus Cluniacensium Fundator Guilelmus Dux Aquitaniæ: qui postquam diutiùs secum deliberasset, qua ratione per temporalis sibi datas divitias æterna mercari posset, dicit: »Hoc nulla specie vel modo fieri posse videtur, nisi ut juxta »Domini præceptum amicos mihi faciam *pauperes ejus*: »utque hujusmodi actio non ad tempus, sed continuè pe»ragatur, *Monasticâ* professione congregatos ex propriis »sumptibus sustentem. Ea siquidem fide, ea spe, ut quam»vis ipse cuncta contemnere nequeam, tamen dum mun»di contemptores, quos justos credo, suscepero, justo»rum mercedem accipiam.... Præcipimus siquidem, ut *ma*»*ximè* illis sit hæc nostra donatio ad perpetuum refugium, »qui *pauperes* de sæculo egressi, *nihil* secum *præter bonam vo*»*luntatem* attulerint, ut *nostrum supplementum* sit *abundantia* il»lorum.

E quibus perspicuum est, intentionem pii Fundatoris fuisse, ut his bona sua essent in sustentationem & supplementum, qui *pauperes* de sæculo egressi non pecuniam, aut aliud quidpiam temporale, sed *bonam* solummodò *voluntatem* secum attulerunt.

X. De hac Fundatorum mente persuasus S. Gregorius, scribit ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum: « Alicui »Monasterio nec tu, nec Presbyteri tui præter diligen»tiam disciplinæ aliquid molestiæ inferatis. Aut si quid »illic pro diversorum devotione accesserit, vobis vindica»re æstimetis: *Cùm Monachis ibi servientibus debeat proficere* »*quidquid à fidelibus taliter offerri contingit.* « Refertur in *Cap.* 1. *X. De Statu Monach.*

Deinde quidquid ex labore aut industria aliove titulo Religiosis obvenit, non ipsis Monachis *in particulari*, sed ipsi Monasterio seu Communitati acquiritur; ut in omnium, qui de Communitate sunt, necessitates cedat; juxta illud Canonistarum vulgare axioma: *Quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit.*

XI. Quæ ostendunt rectè jam pridem notasse Dionysium Carthusianum, *Lib.* 1. *De Simonia art.* 11. « quod (Regulares) recipiendo ad Ordinem seu vitam Monasticam, »recipiant eum ad vitam communem, & *eorum* quæ ha»bent faciant *eum participem* secundùm institutionem & in»tentionem SS. Patrum, qui Ordines fundaverunt. «

XII. Cùm ergò Monachi vi suæ professionis & admissionis ad Societatem Monasticam, consequantur jus vivendi ex bonis Monasterii, æquè ac Canonicus vi suæ admissionis adipiscitur jus ad Præbendam, consequens est, quòd, si quid pro jure alimentationis seu sustentationis ab ingrediente exigatur, nec ipsum quoque ingressum *gratis* dari; atque hîc quoque applicari posset illud dictum Paschalis II. suprà relatum: *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

XIII. Neque hic illud applicare jam pridem dubitavit Gratianus noster: « Sed adhuc objicitur, ait, quod qui »ingressuri Monasterium pecunias tribuunt, *non propositum* »Religionis, sed *participationem stipendiorum* Ecclesiæ emunt. »*Temporalia* ergo, non spiritualia ementes, nequaquam Si»moniaci habendi sunt. His itaque respondetur, non so»lum qui *spiritualia*, sed etiam qui *temporalia eis annexa pretio* »accipiunt vel tribuunt, *Simoniaci* judicantur. « Hæc Gratianus *Caus.* 1. *q.* 3. qui in suæ dictionis confirmationem, inter cæteras Patrum & Canonum auctoritates, jam allegatum Paschalis II. dictum adducit.

XIV. « Itaque spiritualibus (scilicet admissione ad Or»dinem & professionem) primo *gratis* exhibitis, non pos»sunt Religiosi (ait Dionysius Carthusianus *Lib.* 2. *De Simo*»*nia*, *art.* 4.) à recepto aliquid temporale exigere per mo»dum *debiti* persolvendum aut exhibendum, nec tanquam »pretium Religionis, nec *tanquam sustentaculum vitæ*, ad »quod exhibendum *jam seipsos* obligaverunt. «

XV. Sunt nonnulli qui Simoniam committi fatentur, si vel pro Religionis ingressu, vel pro *sustentatione* ingressi post professionem *temporale* quidquam exigatur; secus, inquiunt, *si ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professum poterit, & liberetur ab incommodis ex alimentatione Professuri secuturis.*

XVI. Sed nónne, dum aliquid exigitur à Professuro, ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professurum poterit, reipsa exigitur pro sustentatione vel alimentatione, ipsi Professuro tanquam uni de communitate ex proventibus Monasterii subministranda?

XVII. Num quisquam credat, Simoniam non in verbis duntaxat consistere, si dicamus. Simoniam committi, dum ab ingrediente aliquid exigitur pro sustentatione, nequaquam verò committi, si exigatur *ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professurum poterit*?

XVIII. Insuper si hoc colore exigere liceat; atque simili formatione intentionis, & verborum adornatione & expressione, exactiones rerum temporalium à labe Simoniaca eximi possint; nonne non inutilia duntaxat, sed & ridicula reputanda tot Ecclesiæ Decreta, & Monachorum statuta, quibus cavetur, ne ab iis qui ad Religionem transire volunt, aliqua pecunia exigatur? quibus itidem districtè inhibetur Religiosis universis, ne à volentibus ingredi eorum Monasteria, nec ante nec post receptionem, pecunias aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum deputatas vel deputandas, directè vel indirectè petere vel exigere quoquo modo præsumant; quemadmodum loquitur Extravagans: *Sanè in vinea*, *De Simonia*, nec non alia Decreta inferiùs citanda.

XIX. An dicemus, Monasteria illa *gratis* ad Religionem postulantes admittere; eo quod Religiosi sciant suam formare intentionem, quod non exigant pro admissione ad Religionem, aut sustentatione Professuri, sed ut *Monasterio provideatur de mediis undè sustentare Professurum poterit*?

XX. Deniq; quid opus erat tot iteratis Decretis ad eliminandam hanc Simoniam, si Ecclesia credidisset, monasteriorum Superiores & regulares exigentes & stipulantes pecuniam, seu dotem ab Ingressuris, à Simonia immunes, modò inten-

intentionem suam formarent, se pecuniam non exigere pro receptione ad Religionem, aut sustentatione Ingressuri post professiones, at solùm ut Monasterio provideatur de mediis unde sustentare Professum poterunt, & liberetur Monasterium ab incommodis ex alimentatione Professuri secuturis? Quid enim movere potuisset Regulares, ut hac formatione intentionis à Simonia non abstinuissent? cum nihil minus pecuniæ aut commodi temporalis, quod unicè intenditur, habuissent.

Utinam illi, qui hujusmodi verborum formulis, & intentionum restrictionibus, Sacris Canonibus & Ordinum suorum Statutis illudunt, attendant ad illud Apostoli: *Deus non irridetur.*

CAPUT II.

An titulus paupertatis *exactiones* dotium justificet?

1 *A multis sæculis Regulares palliare voluerunt exactiones Simoniacas titulo paupertatis.*
2 *Frequenter prætexitur paupertas Monasterii, quæ reverà non subest.*
3 *Plura Monasteria videntur insufficientia, quia proventus malè impenduntur.*
4 *Falsò creditur, quòd suppellectilem, mensam, aliaque liceat augere auctis proventibus.*
5 *Unde proveniat, quòd Monasteria quædam quò ditiora, eò majorem dotem requirant?*
6 *Exigere aliqua ultra necessaria ad sustentationem Professuri in commodum Monasterii est Simoniacum, etiamsi Monasterium sit* pauper.
7 *Fœda Simonia est exigere pecuniam pro extruendis conviviis in die vestitionis aut professionis.*
8 *Non excusantur à Simonia Monasteria, si exigant pecuniam in communes Monasterii necessitates.*
9 *Monasteria etiam insufficientia incurrunt Simoniam, quia personam recipiunt propter pecuniam.*
10 *Ostenditur quòd Ecclesia potuerit generaliter inhibere omnem temporalium exactionem.*
11 *Quòd titulum paupertatis excluserit, probatur ex generalitate Canonum.*
12 *Probatur ex Extravagante* Sanè in vinea.
13 *Hæc Extravagans clarissimè titulum paupertatis excludit.*
14 *Extravagans illa in plurium Ordinum Constitutionibus observari præcipitur.*
15 *Plures Pontifices illam innovarunt.*
16 *Probatur quòd Concilium Lateranense sub Innocentio III. titulum paupertatis excluserit.*
17 *Idem probatur ex Constitutionibus Patrum Eremitarum S. Augustini.*

I. PLures è Regularibus præsertim mulieribus sub prætextu *paupertatis* Simoniacas exactiones in receptione ad Religionem jam pridem exercuisse testatur Synodus Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap.* 40. ☧ *De Simonia*, his verbis: „Quoniam Simoniaca labes adeo *plerasque* Moniales infecit, ut *vix* aliquas *sine pretio* recipiant in „Sorores, *prætextu paupertatis* volentes hujusmodi vitium „palliare &c.“

Num hic verus an falsus fuerit *paupertatis prætextus*, parum refert: hoc constat, Moniales illo prætextu Simoniacas suas exactiones, teste ipsa Synodo, voluisse palliare.

Et circa idem tempus de Monialibus sui temporis scribit Jacobus à Vitriaco Cardinalis Historiæ Occidentalis *cap.* „15. quæ *passim* & *publicè* pro miserabili Cœnobiorum in„gressu pecuniam exigebant, allegantes *suam paupertatem*, & „de Simoniæ pessimo crimine non curantes, domum ora„tionis in forum negotiationis convertebant.“

Multis autem titulis contingit falsum atque infundatum esse paupertatis prætextum.

II. Primò, quòd paupertatem ac insufficientiam Monasterii prætexant, quæ revera non subest, eo quod multa prætendant esse necessaria, quæ necessaria non sunt.

„Religiosi, ait Dionysius Carthusianus, si sub *paupertatis colore* aliquid volunt à recipiendis aut receptis personis „exigere, imprimis considerent, quæ, ut ait Dominus „Antisiodorensis in Summa sua, *parcitas* seu *tenuitas* victus „atque vestitus voto paupertatis indispensabiliter est an„nexa: imò & secundùm Philosophos, natura paucis mi„nimisque contenta est. Et sicut ad abstinentiam, prout est „virtus naturalis & acquisita pertinet, non plus de cibo ac „potu accipere, quàm expedit homini ad usum rationis „expeditum, & convenientem naturæ sustentationem; ita „ad abstinentiam (ut est virtus infusa) spectat etiam ali„quid necessariorum naturæ subtrahere, ut pro peccatis „aliqua recompensatio fiat, & Passioni Christi conformet „se Christianus per quotidianam quandam sanguinis sui „minorationem, ac sui ipsius salubrem mortificationem. „Hinc juxta Apostolum, *Qui sunt Christi carnem suam cruci„fixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Certumque est illud ad „Religiosos potissimùm pertinere. Antequam ergo *sub pau„pertatis prætextu* aliquid exigere audeant, diligenter se ip„sos examinent, an ante omnia prætacta jam ritè obser„vent, ne superfluitatem judicent necessitatem, & ne suffi„cientiam judicent indigentiam; ne delicatioribus, abun„dantioribus, pretiosioribus cibis ac potibus, vestimentis „ac cæteris utensilibus, atque ad corpus pertinentibus utan„tur, quàm regula instruit, præcipit seu permittit, & ne „dispositione utantur nimis laxâ.“

III. Indubiè si proventus Monasteriorum juxta Religiosam paupertatem & modestiam impenderentur, plurima Monasteria, quæ indigentiam ac insufficientiam prætendunt, eoque titulo dotes ab ingredientibus exigunt, convenienti numero Religiosorum intertinendo plusquam sufficientia deprehenderentur.

IV. Et unde tot Monasteria abundè fundata & dotata insufficientiam & paupertatem hodie prætendunt? nisi quod persuasum videatur multis Monasteriorum Superioribus, licitum esse pro modo & abundantia proventuum, Monasterii suppellectibilem, nec non mensam Religiosorum ac hospitum augere, & splendidius lautiusque instruere; adeo ut in Monasteriis quibusdam opulentioribus, quæ vulgò *Abbatia* vocantur, suppellex etiam argentea, quin & deaurata conveniens, ac quasi necessaria credatur, cœnacula Abbatum ac hospitum aulæis tapetibusque, non secus ac Principum aulæ decorata esse oportere: Religiosorum ac Hospitum mensam pro ratione proventuum, ferculorum varietate instructam esse debere supponant. His denique Abbatum famulitium atque externum apparatum conformem esse oportere existiment.

Hoc agendi modo, quis miretur, si Monasteria, etiam abundè fundata & dotata, *paupertatem & insufficientiam* prætexant?

Quid enim facilius, quam ita reditus Monasterii impendendo, debitis aliquibus gravari; aut aliis, quin & sibi etiam persuadere, reditus annuos Monasterii non esse sufficientes oneribus ferendis, & impensis quotidianis sustinendis, dum jam semel persuasum sibi habent, eam debere esse vivendi rationem.

V. Ex hac quoque perversa Regularium quorundam persuasione, originem cœpisse videtur abusus, quem suo tempore communem esse dicebat S. Antoninus in Summa *Lib.* 3. *tit.* 1. *c.* 5. *n.* 18. & nostro tempore deploravit Joann. Wiggers, nimirum: *Quanto Monasterium est abundantius, tanto volunt majores dotes.* Cum enim suppellex, mensa, totaque Monasterii instructio proventibus Monasterii abundantioribus commensuretur, etiam majores prætendi posse dotes existimant; ut ita data respondeant aliqualiter recipiendis.

VI. Adhæc si Monasterium sit revera *pauper*, ac insufficiens ut ingressum intertineat, paupertatis titulus ipsos Religiosos temporalia à Professuris exigentes à Simonia totaliter non eximet; si non contenti iis quæ alimentationi professuri sufficiunt, plura in commodum ipsius Monasterii extorqueant; uti post alios etiam ipse Navarrus *tract. de reditibus Eccles.* tanquam indubitatum tradit. „Illud *pro „certo* habeant & animadvertant, ait, ex pacto aliud acci„cipere *ultra id quod necessarium sustentationi Monialis* judicio „cordatorum censeatur, esse Simoniacum: nam ex pacto „nihil aliud possunt accipere præter *illud quod alendæ Monali „sit necessarium*, eo quod ei Monasterium præ inopia non „potest tribuere. Si ergo aliquid *ultra* acceperint, vel si do„tem exegerint, quando Monasterium sipossit eam alere, „illicitè recipiunt.“

VII. Post hæc subjungit Navarrus. „Quod si hæc vera „sunt, quid, quæso, dicemus ad prodigas illas expen„sas, & profanos apparatus fieri solitos ex pacto tacito, „vel expresso, dum vel ingrediuntur Monasterium, vel „professionem emittunt? Quid aliud moderatius, quam „ut hæc vehementer interdicantur & culpentur, ac pu„niantur illæ, quæ talia faciunt? Et simul etiam docean„tur, quanto honestior appareret cunctis hæc inspicien„tibus modesta quædam humilisque temperantia spirituali „conjuncta contemplationi, quàm pomposa intemperan„tia mundanæ cuidam admixta voluptati *in funeralibus ejus, qua per professionem moritur mundo, & nascitur vel excrescit Deo.*

Hunc abusum in Cap. 19. ☧ De Simonia; nec non in *Extrav.* SANE, *De Simonia*, aliisque Conciliorum ac Pontificum Decretis frequenter reprobatum, deplorante Christiano Lupo: *Belgica infirmitas etiamnum hodie* AD SÆVA DISCIPLINÆ DAMNA RETENTAT. Utinam Superiores remedium efficax adhibeant.

VIII. Quin & Monasteria etiam *verè* insufficientia ultra

tra necessaria ad alimentationem Ingressuri exigentia, Simoniam non evadent, si Joanni Wiggerio credamus, tametsi per illa quæ exigunt, intendant communibus Monasterii necessitatibus occurrere: « Nam, inquit, non magis potest Monasterium quæstum facere ex admissione aut receptione ad Novitiatum aut Professionem, quàm Montes Pietatis possunt facere quæstum ullum ex mutuo, quantumvis essent indigentes & in posterioribus: eaque fundantur, pergit idem Auctor, *non in prohibitione humana, sed in jure Divino.* "

IX. Ulterius prætextu paupertatis in Monasteriis *verè* insufficientibus, ac inopiâ laborantibus, committitur Simonia; quia « frequenter contingit ut personam recipiant (inquit S. Bonaventura loco supra citato) *amore pecuniæ*, ita ut si possent pecuniam habere *sine persona* ista, non reciperent personam; sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt; & hoc *penitus impurum* est & *Simoniacum*.. Et hoc faciunt plerique etiam ex *mera inopia*, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta solverentur. De talibus dicit Ecclesiasticus: *Propter inopiam multi deliquerunt.* "

X. Cum ergo titulus paupertatis non raro falsus sit & infundatus, merúmque pallium ad tegendas Simoniacas exactiones; aut certè plures eo abutantur, atque in Simoniacas pactiones ejus occasione incidant, satis apparet, quod meritò Ecclesia potuerit prætextum hunc Religiosis eripere; atque ut ab omni pactione & exactione Simoniaca ejúsque periculo, & suspicione sint remotiores & tuti, præcipere, ut nullam, etiam *titulo paupertatis* in admissione ad Religionem pactionem stipulationémve interponant; tametsi casu aliquo per se & ex natura sua posset esse licitum, ut Monasterium *verè* insufficiens ab ingressuro peteret, ut necessaria suæ alimentationi subministraret; diceretque se non aliter admittere posse, eo quod Monasterium revera destituatur mediis temporalibus alimentationi ejus necessariis: quæ si adessent, libenter *gratis* admitterent: nec quidquam ex ejus velint admissione lucrari.

Si tamen quis attendat, quàm facilè in Simoniacas, suspectas ac scandalosas exactiones Monasteria incidant, si titulus paupertatis admittatur, non difficulter intelliget, quàm meritò Ecclesia omnem in admissione ad Religionem pactionem atque exactionem prohibuerit; neque titulum paupertatis in ullo suo Decreto tanquam sufficientem ad justificationem hujusmodi exactionis admiserit; quod & revera fecisse multis argumentis probari potest.

XI. Omnia imprimis Decreta has exactiones proscribentia generaliter ac indistinctè loquuntur; nulla inter opulenta & non opulenta Monasteria facta distinctione.

Imprimis Synodus Nicæna II. *Can.* 19. deplorat tantam execrabilem avaritiam Ecclesiam Præfectos invasisse, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac Religiosi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos qui ad vitam Monasticam accedunt, pecunia admittant; ac deinde indistinctè in eos advertens, decernit: « Si quis inventus fuerit hoc facere, si quidem sit Monasterii Præfectus, ex Sacerdotali Ordine deponatur; sin autem Præfecta, à Monasterio extrudatur, & alii Monasterio tradatur ad subjectionem. "

Concilium Turonense anno 1163. sub Alexandro III. in *Cap.* 8. ※ *De Simonia*, rursus generaliter ac indefinitè ita loquitur. " Non satis utiliter in populo avaritia redarguitur, si ab his qui in Clero constituti videntur; & *præcipuè* qui *contempto* sæculo Religiosum nomen profitentur & regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, inquit, ne *ab iis* qui ad religionem transire volunt, *aliqua* pecunia *requiratur*. "

Et in Concilio Lateranensi III. sub eodem Pontifice in *Cap.* 2. ※ *De Statu Monach.* indistinctè iterum dicitur: *Monachi non pretio recipiantur in Monasterio.*

XII. His generalibus Conciliorum Decretis insistens Urbanus V. in *Extravag.* NE IN VINEA, *De Simonia in communib.* Universis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis & Magistris, nec non Abbatissis & Priorissis, alisque Prælatis, quovis nomine nuncupatis, & eorum Officialibus quarumcunque etiam Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Domorum & locorum quorumlibet Religionum, Ordinum etiam militarium, tam exemptorum quam non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac Capitulis & Conventibus & singularibus eorum, tenore præsentium auctoritate Apostolica (*quamvis*, ait, *sit eis à jure inhibitum*) districtius inhibet, « ne tam à maribus quam à mulieribus volentibus ingredi eorum Religionem, Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domus seu loca, in earundem personarum receptione, aut ante aut post illam quoscunque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directè vel indirectè petere vel exigere quoquo modo præsumant. Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarum Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Domorum & locorum sincera charitate pertractent: illa duntaxat quæ personæ ipsæ ingredientes purè & spontè, & plena liberalitate, omnique pactione cessante, dare vel offerre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, Domibus, & locis hujusmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi. "

Quomodò clarius & expressius omnem quemcunque prætextum aut titulum excludere potuisset Pontifex. Unde Dionysius Carthusianus *Lib.* 1. *De Simonia*, *art.* 14. de hac Urbani Constitutione agens dicit, eam tam evidenter excludere titulum *paupertatis*, ut verba *nullam recipiant evasionem aut palliationem*.

Et *Lib.* 2. *art.* 10. ait, quod " Urbanus V. tam evidenter, imò *clarissimè*, omnifariè & rigorosè prohibuit omnem hujusmodi exactionem directè indirectève factam, sive sub ratione pretii, sive colore *indigentiæ & sustentaculi vitæ*, ut constitutio illa nullam prorsus recipiat *inflexionem, retorquentiam, epykizationem seu interpretationem ad oppositum*, quemadmodum luce clarius ex verbis ipsius est demonstratum. Quam etiam Urbani constitutionem, pergit prædictus Doctor, confirmavit successor ejus Gregorius absque exceptione & interpretatione. Ideò dato, inquit, (N. B.) quòd *Thomas*, *Raymundus*, *Joannes & qui ante Urbanum V. fuerunt*, intenderint dicere, quod aliquid *per modum sustentaculi vitæ exigi possit* à persona recipienda seu recepta, & quod hoc *non sit Simoniacum ex sua natura*, attamen omnia illorum scripta & dicta cessant, atque solvuntur per hoc quod Dominus Apostolicus, post eos determinavit & jussit oppositum, per cujus diffinitionem & prohibitionem omnis talis exactio, quæ per verba Doctorum jam prædictorum à quibusdam licita probatur ac reputatur, absolutè prohibetur, imo & *Simoniaca* esse censetur; itaque Simoniaca est ad minus de *jure positivo*, ut puta, *quia prohibita*. "

Hanc Constitutionem Urbani, amplexi Canonici Regulares Capituli Windesemensis statuerunt: « A Novitiis nec vestis, nec *aliud aliquid exigatur*, ne exigens, quod absit, illius Extravagantis Domini Urbani quæ incipit, NE IN VINEA, pœnam incurrat. " *Parte* 3. c. 1.

Canonici Præmonstratenses anno 30. hujus sæculi decernunt: « Ut si supplicantes admitti ad Ordinem, examinati & probati, sini Ordinis convenire putentur, exclusa omni Simonia, & Constitutione Urbani Papæ quæ incipit, NE IN VINEA DOMINI, &c. *integrè* observata admittantur. "

Hæc Extravagans tam dilucidè & specificè omnem prætextum aliquid ab Ingredientibus *exigendi* excludit, ut Dionysius Carthusianus de ea loquens dicere non vereatur, verba adeo clara & plana esse, ut *nullam recipiant, evasionem aut palliationem*. Lib. 1 De Simonia, *artic.* 14. Et *lib.* 2. *art.* 10. ait, quod Urbanus V. tam *evidenter* imo *clarissimè*, omnifariè & rigorosè prohibuit omnem hujusmodi exactionem directè *indirectivè* factam, sive sub ratione pretii, sive sub colore *indigentiæ & sustentaculi vitæ*, ut Constitutio illa nullam prorsus recipiat inflexionem, retorquentiam, epykizationem seu interpretationem ad oppositum, quemadmodum *luce clariùs* ex verbis ipsius est demonstratum. Hæc ille, qui deinde subjungit: « Quam Constitutionem confirmavit successor ejus Gregorius absque exceptione & interpretatione. Ideò dato, inquit, (NOTA BENE) quòd *Thomas, Raymundus, Joannes, & qui ante Urbanum V. fuerunt*, intenderint dicere, quod aliquid per *modum sustentaculi vitæ exigi possit* à persona recipienda seu recepta, & quod hoc *non sit Simoniacum ex sua natura*, attamen omnia illorum scripta & dicta cessant atque solvuntur per hoc, quòd Dominus Apostolicus post eos determinavit & jussit oppositum, per cujus diffinitionem & prohibitionem omnis talis exactio, quæ per verba Doctorum jam prædictorum à quibusdam licita probatur ac reputatur, absolutè prohibetur, imò & *Simoniaca* esse censetur, itaque Simoniaca est ad minus de *jure positivo*, ut puta, *quia prohibita*. "

Adhæc si Concilium Lateranense in *Cap.* 40. ※ *De Simonia*, titulum *paupertatis* sufficientem existimasset, ut Moniales ab Ingredientibus dotem sive pecuniam pro alimentatione exigere, atque de ea stipulari citra Simoniam possent, quomodò omnes illas Moniales tam dantes, quàm recipientes sine *ulla distinctione* aut *inquisitione*, num Monasterium *reverà* esset *insufficiens*, potuisset Concilium tanquam *Simoniacas* damnare, & gravissimis pœnis subjectas declarare: cum omnes illæ Moniales exactiones illas *prætextu paupertatis* vellent palliare; hoc est, non secus ac hodie titulum *paupertatis* in justificationem harum exactionum allegarent. Neque dubium videtur, si Syno-

Synodus credidisset, titulum *veræ paupertatis* sufficientem, ut actiones illas ab omni labe Simoniæ purgaret, quin plures è Monialibus illis se à culpa potuissent probare immunes. Quis enim dubitet, etiam eo tempore Monasteria aliqua fuisse æquè ac hodie indigentia & insufficientia; & quæ consequenter exactiones suas justificare potuissent, si titulus paupertatis tanquam legitimus agnitus fuisset.

Similiter non apparet dubitari posse, quin sub initium currentis sæculi, in Ordine PP. Eremitarum S. Augustini fuerint Conventus non minùs quàm hodie paupertate gravati, & tamen sine ulla distinctione inter opulenta & insufficientia sive indigentia, anno 25. hujus sæculi, generaliter „*omnibus* & singulis Prioribus & quibuscunque Superiori„bus, ac aliis Fratribus nostræ Religionis, inquiunt, strictè „præcipimus & mandamus, *ut nullus ex eis fratrem aliquem ad* „*Ordinem recipiat, vel recipi faciat, vel ut recipiatur, consentiat* „*vel permittat*, RE ALIQUA ACCEPTA VEL DETEN„TA, VEL PACTIONE ALIQUA INTERVENIEN„TE TACITA VEL EXPRESSA: quod si quis imme„mor suæ salutis contra fecerit, si officium habuerit cum „cura animarum, ipso facto sit tali officio privatus, & ad „aliquod officium cum prædicta cura in nostro Ordine „nullatenus assumatur, nisi super hoc secum per Capitu„lum generale fuerit dispensatum, & per quinquennium „voce activâ & passivâ careat. Quicunque vero Frater sub„ditus inveniatur Simoniam in eodem casu commisisse, ei„dem pœnæ subjaceat, & pœnam gravioris culpæ per „mensem sustinere cogatur."

ADDITAMENTA ad Num. 7.

De ætate Novitiorum.

VErum est, quod notavit Bartholomæus de Martyribus, deteriorem fructum reddi plerumque Cœnobiis, ab iis, qui *à teneris annis illic sati non fuerint*, adeoque adhuc illæsi à vitiis laxioris libertatis (ut in textu notatum est.) Sed illud in tenera illa ætate frequenter occurrit, ut non ea sit adolescentum aut puellarum maturitas, ut plenè cognoscant, quæ professio Monastica requirat, & quæ incommoda secum trahat; & quas difficultates integra votorum persolutio adferat, præsertim in Monasteriis, in quibus ob disciplinam Monasticam relaxatam, & plurimos abusus sensim inductos, à disciplina Monastica in pluribus recessum est.

Vix dubium est, quin ob hanc judicii imbecillitatem plures etiam Sanctissimi Ordinum Fundatores, in admittendis ad Professionem, majorem & maturiorem ætatem requisierint: Quod nec Synodus Tridentina improbavit; quæ licèt permittat emitti Professionem anno decimo sexto, nequaquam tamen improbat statuta Ordinum, majorem in profitentibus ætatem exigentia.

CAPUT III.

Media convenientia ad exstirpandas pactiones Simoniacas.

1 *Convenit, ut amputetur prætextus* paupertatis.
2 *Non facilè admittenda Monasteria non sufficienter dotata.*
3 *Sententia S. Caroli super hoc articulo.*
4 *Votum Christiani Lupi de eodem articulo.*
5 *Non admittendi plures ad Religionem, quàm à Monasterio ali possunt.*
6 *Quid circa hoc decreverit Synodus Tridentina.*
7 *Synodus suo Decreto omnia Monasteria, etiam Mendicantium, complectitur.*
8 *Quid sint* consuetæ eleëmosynæ *ex mente Synodi?*
9 *Synodus per suum Decretum palam exclusit titulum* insufficientiæ.
10 *Probatur ex Synodis particularibus post Synodum Tridentinam celebratis.*
11 *Pontifices Decretum Synodi Tridentinæ sæpius innovarunt.*
12 *Primum incommodum quod ex his exactionibus provenit.*
13 *Secundum incommodum.*
14 *Tertium incommodum.*
15 *Quartum incommodum.*
16 *Ostenditur æquitas Decreti Tridentini de non admittendis pluribus, quàm ali possunt è proventibus Monasterii.*
17 *Non semper utile est Religioni, multiplicari numerum Religiosorum.*
18 *Canones exactiones dotium vetantes* perpetuam *rationem habent.*
19 *An per consuetudinem dici possint abrogati?*
20 *Quid de dotibus Monialium senserit S. Carolus?*

I. UNicum penè prætextum exigendi dotes ab ingredientibus Religionem esse, aut prætendi Monasterii *paupertatem*, aut insufficientiam ad alendum ingressorum ex communibus Monasterii obventionibus, suprà ostensum est. Quapropter præcipuum adversus Simoniacas hasce exactiones remedium est, auferre, sive amputare hunc paupertatis prætextum.

II. Hunc in finem conveniet, ut Episcopi aliique, ad quos novi Conventus admissio spectat, nullos novos, præsertim Monialium, admittat, nisi constet, convenientem Monialium numerum vel ex reditibus Monasterii, vel consuetis eleëmosynis posse sustentari.

III. Sanctus Carolus tantoperè hanc in Monasteriis sufficientiam judicavit necessariam, ut in primo ejus Concilio Provinciali Decretum sit: "Monasteria in quibus duo„decim non sunt, quæ Professæ velo utantur, quæque eum „numerum propriis fructibus, aut consuetis eleëmosynis „alere non possunt, transferre, & cum aliis Monasteriis „ejusdem aut alterius Ordinis unire studeat Episcopus dili„genter; vocatis ad id Superioribus Regularibus, si modò „res agatur ejus Monasterii, cujus cura ad illos pertineat. Si „verò ejusmodi unio minimè expedire videatur, eum nu„merum Monialium tempore interire, & ad nihilum redi„gi sinat, adempta omnino illis Monialibus facultate reci„piendi Novitias."

IV. Christianus Lupus, quamvis pacta super dote danda cum ingredientibus aut eorum parentibus interdum licita esse crederet titulo *transactionis super futura hæreditate* per professionem ingredientis ad Monasterium devolvenda (cujus tituli insufficientiam latè probavi in Dissertatione Canonica De Simonia circa ingressum Religionis) tamen pro animi sui candore fatebatur, pacta illa esse de fœdo isto ulcere (Simoniæ) graviter suspecta, frequenterque infecta, esse semper sordida, statui Monastico dedecorosa, imò & graviter perniciosa, ideoque eliminanda. Quid enim, ait, possit esse fœdius, aut perniciosius, quàm stipulata pecunia solos opulentos ad Monasteria admittere? „Quare ob inopiam patientibus, & necessarium fratrum & „sororum numerum alere non valentibus Monasteriis, ser„vanda est antiqua, quam Regulæ suæ S. Benedictus inse„ruit Patrum lex, ut sponte oblatum acceptetur, & nihil „penitus exigatur. Quam legem diversæ generales Synodi „innovarunt, & usque ad paucos abhinc annos Belgium „nostrum observavit sanctissimè. Reducenda omnino est „illa animi castitas, rogandique Episcopi nostri, ut novis „& supersluis, à quibus nobis oriuntur tantæ sordes, præ„sertim Monialium Monasteriis, non sinant suas Ecclesias „gravari."

Hæc ille in responsione ad quæstionem: *Num licita pacta de dote danda ab Ingredientibus Monasterium*, cujus responsionis seu resolutionis originale servatur in Monasteria Carmelitissarum in civitate Alostana; ejusque copiam mihi submisit D. Papenbrochius Ecclesiæ Collegiatæ B. Martini ibidem Præpositus.

V. Alterum remedium eodem collimans subministravit Concilium Arelatense relatum in *Cap. 1. X. De Instit.* ut non ampliùs in Monasterio Canonicorum atque *Monachorum* suscipiantur, sed etiam puellarum, nisi quantum ratio permittit, & in eodem Monasterio *absque necessariorum penuria* degere possunt.

Hæc Canonica disciplina manifestè titulum paupertatis sive insufficientiæ, in justificationem dotalitii pacti adduci solitum, excludit: cùm prohibeat admitti plures, quàm ex proventibus Monasterii ali possunt.

VI. Hanc disciplinam innovans Synodus Tridentina, postquam omnibus Monasteriis utriusque sexus, exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capucinorum, & eorum qui Minorum de Observantia vocantur, indulsit, ut bona immobilia in communi possidere eis liceret, subjicit: "In „prædictis autem Monasteriis & domibus tam virorum „quàm mulierum bona immobilia possidentibus, vel non „possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in „posterum conservetur, qui ex reditibus propriis Mona„steriorum, vel ex consuetis eleëmosynis, commodè possit „sustentari: nec de cætero similia loca erigantur sine Epi„scopi, in cujus Diœcesi erigenda sunt, licentia prius ob„tentu." *Sess. 25. cap. 3. De Regularib.*

VII. Ex contextu verborum sat patet, Synodum voluisse suo Decreto generaliter complecti *omnia* Monasteria, etiam Ordinum Mendicantium, tametsi immobilia possidere nequeant, sed ex *solis eleëmosynis* vivant. "Ne„que obstat (ait Fagnanus ad citatum *Cap. 1. num. 13.*) im„possibilitas taxationis, quoniam in Monasteriis non possi-

»possidentibus bona stabilia, fieri potuit *taxatio secundum* »CONSUETAS *eleemosynas.*“

VIII. Ulterius contextum Decreti expendenti obscurum non erit, per *consuetas eleemosynas* ibidem designari eleemosynas quas Fratres Ordinum Mendicantium à populo petere & accipere consueverunt; & è quibus penè solis vivunt illi, qui bona stabilia in communi non possident.

Unde Pius V. in Constitutione quæ incipit: *Cura Pastorali* 8. in Bull. Rom. dicit, *consuetas eleemosynas*, quarum inspecta quantitate, numerus monialium, juxta præscriptum Concilii Tridentini, figendus est, per Conversas Sorores extra Monasterii claustra commorantes, colligendas esse, aut si eo modo necessitatibus Monialium provideri nequeat, Ordinarii locorum, aut earum Superiores provideant de aliis personis piis & Deo devotis, quæ *fidelium eleemosynas colligant.* Ex quibus satis intelligitur, Pium V. per *consuetas eleemosynas*, de quibus in Decreto Tridentino, intellexisse eleemosynas, quæ *ostiatim* à Fidelibus petuntur & colliguntur.

Dicimus ergo cum Joanne Wiggerio de Jure & Justitia *tract. 7. cap. 4. dub.* 10. „quod nullam habeat probabilitatis speciem commentarius ille, quem aliqui faciunt super verbis Concilii, quod dum dicitur, vel *ex consuetis eleemosynis*, ibi sub *consuetis eleemosynis* comprehendi *dotes*, quas vocant, inferendas à Novitiis.“

„Quomodo enim illæ sunt *eleemosynæ*, ut rectè advertit dictus Author, quæ ad tam certam summam solemni stipulatione seu pactione determinantur, & quomodo illæ possunt dici *consuetæ eleemosynæ*, cum per accidens & quasi extra ordinem accedant.“

IX. Cum ergo Synodus Tridentina velit generaliter in omnibus Monasteriis eum tantum numerum Religiosorum conservari, qui ex reditibus Monasterii vel *consuetis* eleemosynis, hoc est, *eleemosynis* quæ è Fidelibus colliguntur, commode possint sustentari, consequens est, Synodum omnem paupertatis aut insufficientiæ prætextum exclusisse. Si enim numerus, qui ex prædictis commode sustentari potest, expletus est, jam vetante Concilio plures recipere fas non est.

X. De hac Synodi sententia haud dubitasse videntur Patres Synodi Cameracensis P. I. quorum plures Concilio Tridentino interfuerant eo tempore, quo prædictum Decretum confectum & evulgatum fuit. Cum enim declarassent, se velle omnem etiam speciem detestabilis Simoniæ à Religionis ingressu amovere, tum serio præcipiunt sacros Canones insecuti. „Ne Monachi vel Moniales aliquem vel aliquam ad professionem recipiant, mediante cujus pecuniæ aut muneris pacto, ne ea quidem ex causa, inquiunt, quod plures alere non possint sine aliquo subsidio: cum Trid. Synodus Cap. 3. De Regularibus aperte velit, ne plures recipiantur in monasterium, quàm ex propriis Monasteriorum reditibus, vel ex consuetis eleemosynis commode ali possint.“

Plura in eandem rem Synodorum Decreta retuli in citata Dissertatione Canonica *parte* 2. *cap.* 4. §. 9. Et §. 10. judicium Joannis Hesseli, qui Synodo Tridentinæ tempore formati allegati Decreti interfuit, atque tanquam indubitatum supponit, quod Decretum illud à Synodo editum sit, ut omnem Simoniæ committendæ prætextu *paupertatis* occasionem Monasteriis adimeret.

XI. Ostendi insuper in citata Dissertatione eodem capite §. 7. quod varii Pontifices Decretum hoc Tridentini Concilii innovarint, & ejus executionem urserint; quodque inter alios Innocentius X. in Constitutione, quæ incipit: *Inter cætera* 23. in Bulla Romana dixerit: „Inter cætera, quæ ad Regularem disciplinam instaurandam conservandamque Sacro-sancta Trid. Synodus salubriter decrevit, illud semper *præcipuum* & *maximi* momenti habitum est, quo injungitur, ut in singulis Monasteriis & Domibus is *tantum* numerus constituatur, & in posterum conservetur, qui vel ex *reditibus propriis* Monasteriorum, vel *consuetis* eleemosynis commodè sustentari possit.“

Ulterius, ut Monasteria ab his exactionibus pactionibusque caveant, admodum utile erit expendere incommoda, quæ exactiones pactionésque illæ parere solent.

XII. Imprimis per similes pactiones *Decori Ecclesiasticæ & immaculatæ religionis detrahitur, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur.* Extravag. SANE *De Simonia in Commun.*

Notorium enim est, quomodo per hujusmodi pactiones & contractus super dotibus ingredientium passim notam avaritiæ, quin & Simoniæ Monasteria incurrant; atque sæculares de ipsis Religiosis eam concipiant ideam, quod etiam in ipsa ad Religionem admissione lucrum quærant, & augmento rerum temporalium studeant, tametsi verbo paupertatem profiteantur; atque hinc contingit, ut minus illis afficiantur, quin & ipsam Religionem despicere incipiant.

XIII. Deinde cum hominibus sæcularibus passim Monasteriorum paupertas non innotescat; imo in Ecclesiarum, ædificiorum, suppellectilis aliorumque exteriorum apparatu ipsa sæpe Monasterii paupertas non appareat, imo frequenter illorum apparatus contrarium innuat, etiam nonnunquam ob scandalum fidelium ab exactione dotis esset abstinendum, etiamsi daretur, eo seposito, dotem licite peti posse; quemadmodum latè ostendit Dionysius Carthusianus *lib.* 1. *De Simonia, art.* 6. Locum integrum retuli in Dissertatione citato *c.* 4. §. 11.

XIV. Nec tantum Sæculares, sed etiam Religiosi, aliorum Monasteriorum opulentorum offenduntur. Dum enim intelligunt hæc aliave Monasteria sine scrupulo dotes exigere; facilè sibi persuadent, se æque ac illa indigere; atque ita fit, inquit Joannes Wiggers, „ut Monasteria satis dotata idem imitentur, etiamsi possint quoque numerum longe majorem quàm habeant, commode alere.“ *De jure & justitia. Tract.* 7. *cap.* 4. *dub.* 10. *num.* 57.

XV. Præterea teste Pontifice in citata Extravagante SANE, per hujusmodi pactiones & exactiones contingit, ut *quamplures tam execratione hujusmodi criminis, quàm expensarum onere à sacræ Religionis proposito retrahantur.*

„Nec dubium (uti rectè advertit Dionysius Carthusianus *lib.* 2. *de Simonia art.* 2.) quin exactio, pactio, seu temporalium exhibitio ita gravat, & à Religione impedit pauperes, dum fit pro *sustentaculo* vitæ ipsorum, sicut si fiat pro spiritualium exhibitione. Et proh dolor exclamat idem Doctor, quàm multæ bonæ *pauperculæ* quotidie clamant, conqueruntur & dicunt, se esse paratas ad Religionis & vitæ recluсæ ingressum, sed non posse acquirere locum, eo quod jam undique temporalia exigantur. Similiter quædam puellæ & fœminæ divites, Deum timentes, Religionemque ingredi cupientes, paratæ quoque ad comportandum pro se sufficientiam temporalem, ex consideratione usitatæ exactionis & pactionis Religiosarum quarundam, retrahuntur ab ingressu ad eas.“

Dum vero pauperes defectu temporalium rejiciuntur, & aliæ timoratæ conscientiæ, & vero Religionis spiritu plenæ horrore hujusmodi pactionum, ut minus de labe Simoniæ suspectarum, à Monasteriis hujusmodi retrahuntur, quid inde natum evenire, nisi quod minus idoneæ, & spiritum Religionis non habentes ad Religionem admittantur, cum maximo Regularis disciplinæ nocumento. Nam, uti bene advertunt Patres Synodi Burdigalensis anno 1583. *tit.* 26. „Experientia docet, disciplinam Religiosam eorum vitio ex parte collapsam esse, qui in Religiosas familias intrant, aut alia quavis ratione humana inducti potius, quàm à Spiritu Sancto vocati fuerint.“

XVI. Qui hæc aliaque incommoda, quæ hasce stipulationes contractusque super dotibus ingredientium sequuntur, serio expenderit, haud difficulter percipiet, quàm merito Synodus, ut omnem eorum prætextum præcideret, præceperit. „Ut is tantum numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum, vel ex *consuetis* eleemosynis commode possit sustentari.“

XVII. Nec obstat, quòd ex hac Decreti exacta observantia numerus Regularium nimiùm minor solito esset; nam recte dixit citata Synodus Burdigalensis: „Sancta & religiosa paucorum congregatio, quantumvis magna ineptorum hominum multitudine, Deo & hominibus acceptior est, & Ecclesiæ utilior.“

Quin advertit Cardinalis Bellarminus, quod postquam Regulares cœperunt multiplicari sine numero, multi non à Deo vocati, ad statum perfectionis, sed aliis rationibus adducti, Monasteria repleverint: „& impletum est, ait, illud Isaiæ: *Multiplicasti gentem, non magnificasti lætitiam.* Inde nata sunt scandala gravia, & multiplicia omnibus nota, quæ materiam uberem præbent columbæ gemendi & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem Ordinum Religiosorum.“ *Lib.* 2. *De Gemitu columbæ, cap.* 6.

XVIII. Si quis incommoda, quæ exactiones & stipulationes dotium, tametsi titulo paupertatis vestitas, comitantur, expenderit; haud difficulter quoque intelliget, Canones dictas, exactiones generaliter vetantes, rationem quandam *perpetuam* habere; ideoque hisce merito applicari illud S. Thomæ: „Si maneat ratio eadem, propter quam lex primo utilis erat, non consuetudo Legem, sed lex consuetudinem vincit: nisi forte propter hoc solùm inutilis lex videatur, quoniam non est possibilis secundùm consuetudinem patriæ, quæ erat una de conditionibus legis.“ 1. 2. *q.* 97. *art.* 3. *ad* 2.

XIX. Hinc consequens est, periculosè hisce Canonibus contrariam consuetudinem opponi; præsertim, quia si quid humani ac positivi juris in Canonibus illis occurrat, illud tale est, ut sine illius exacta observantia admodum

dum difficulter caveatur, quod jure etiam naturali vetitum omnes agnoscunt; uti suprà *cap.* 3. ostendimus.

Adhæc (uti rectè advertunt Doctores Lovanienses in resolutione casûs quam in Dissertatione Canonica *part.* 2. *c.* 4. §. 10. exhibui,) "consuetudo hæc stipulandi dotes non est "universalis, & sic ubi sit, non est attendenda, ubi adeo enixa est adversus præfatas exactiones Pontificum voluntas, "& tam seria, sollicita, & expressa totiesque repetita Canonum prohibitio, prout est in præsenti materia."

XX. His, quæ hucusque dicta fuerunt, opponi solet Decretum Concilii Mediolanensis II. sub S. Carolo, his verbis expressum: "Episcopus præterea tum impensas æstimet, quæ & in Religionis ingressu, & tempore professionis fieri solent pro vestitu, aut pro aliis rebus, ad ipsius "puellæ, vel monasterii usum commoditatemve pertinentibus; tum pecuniæ etiam summam præscribat, quam "puella alimentorum nomine Monasterio det; nisi census, "aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, ejusdem "judicio, ad ea alimenta satis sint, Monasterio attribuantur. "Ea autem omnis pecuniæ summa, eo nomine ab Episcopo "decreta, reipsa apud certum hominem, & virum bonum "deponatur, qui professione confectâ, illam statim Monasterio tradat."

Advertendum hîc nullatenus probari, quod Moniales ab Ingressuris aliquam dotem exigant; aut de ea cum Ingressura ejusve parentibus stipulentur vel contrahant: sed Episcopo duntaxat injungitur, ut iis consideratis, in *singulis casibus*, omnibus circumstantiis tum ex parte Ingressuræ, tum ex parte Monasterii determinet, an æquum aut justum sit aliquid dari Monasterio.

Quin enim frequenter justum esse possit, ut Parentes suas proles Monasterio offerentes, aliquid in earum alimentationem offerant, dubium non est; imò nonnunquam contingere posset, ut etiam ob avaritiam ac tenacitatem parentum, qui proles suas in Monasteria intrudere volunt, ut alias proles ditare & secundum sæculum extollere possint, à Monasterio proles repellantur.

Itaque quidquid ex hoc Concilio haberi potest, illud est, ut Episcopus in *singulis* casibus determinet & judicet, quid hîc & nunc Monasterio ex bonis Ingressuræ sit attribuendum: nequaquam Monialibus, quæ ex proprio interesse hîc sæpius procedunt, permittat dotes exigere aut stipulari; sed hæ recipiunt novitias, prout Episcopus hîc & nunc spectatis omnibus circumstantiis judicaverit, qui indubiè spectatis circumstantiis sæpiùs judicare debebit, nihil ab Ingressura ejusve parentibus petendum esse.

TITULUS XXVII.

De Professione & ejus effectu.

CAPUT I.

De Professione solemni ejusque ritu; & an *tacita* hodie obtineat?

1. *Quam vim habeat solemnis Monachorum benedictio antiquitùs ignota?*
2. *Ritus professionis à S. Benedicto præscriptus.*
3. *Regula Benedictina requirit, ut Professus petitionem suam signet; quod modernæ disciplinæ est conforme.*
4. *Ritus externi in Regulis & Constitutionibus præscripti non sunt de essentia professionis.*
5. *Jure Decretalium professionis* tacitæ *admittuntur: neque per Synodum Tridentinam omninò sunt sublatæ.*
6. *Moribus Galliæ & Belgii professio non nisi per* scripturam *probari potest.*
7. *Professio* tacita *hodiernis moribus non admittitur.*
8. *Puella quæ 30. annis post novitiatum, habitum professarum gestaverat, & tanquam professam se gesserat, admissa fuit ad hæreditatem paternam tanquam* non professa.
9. *Carthusiani in suis Constitutionibus excludunt* tacitas *professiones.*

I. SOlemnem ac publicam Monasticam benedictionem variis ritibus ac cæremoniis vestitam in professione adhiberi solitam, aliam vim non habere, quàm habet super populum Sacerdotis oratio, visum jam pridem fuit S. Ivoni Carnotensi. Eam S. Antonio ac aliis antiquis fuisse ignotam: multiplicatis verò postmodum Monachorum gregibus inductam ex quadam cautela, tanquam Religionis vinculum humanæ infirmitati provisum. "Ut monasticus ordo, in„quit, quantò firmiùs in conspectu Dei & hominum, & so„lemniùs ligaretur, tantò robustiùs ac devotiùs à Mona„chis servaretur: & qui vellent ab hoc proposito recedere, „testimoniis pluribus convincerentur, & tanquam jurati „in Christi Sacramenta tyrones ad propositum suum rever„ti cogerentur. Quibus liquet, traditiones hujusmodi ni„hil esse aliud quàm quædam Religionis vincula, humanæ „instabilitati provisa." *Epist.* 41.

Hanc S. Ivonis reflexionem probans Christianus Lupus ad *Canonem* 40. *Trullanum*, rectè consequenter notat, Dio„nysium illum, qui nobis Monachorum benedictiones „producit, non esse *Areopagitam* Apostoli discipulum, sed „S. Antonio, ac primis ejus discipulis posteriorem."

Quo tempore hæ Monachales benedictiones, ac professionis ritus primùm invaluerint, incertum est.

II. Extat ritus professionis in Regula S. Benedicti non absimilis ei, quem omnes passim Religiones observant; si quasdam orationes ac preces, quas posterior ætas addidit, excipias.

„Suscipiendus in Oratorio coram omnibus (ait Regula „Benedictina *cap* 58.) promittat de stabilitate sua & con„versione morum suorum, & obedientia, coram Deo & „Sanctis ejus: ut si aliquando aliter fecerit, ab eo se dam„nandum sciat, quem irridet. De qua promissione sua fa„ciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum reliquiæ „ibi sunt, & Abbatis præsentis. Quam petitionem manu sua „scribat, aut certè si non scit litteras, alter ab eo rogatus „scribat. Et ille Novitius signum faciat, & manu sua eam „super altare ponat. Quam dum posuerit, incipiat ipse No„vitius mox hunc versum: *Suscipe me Domine secundum elo„quium tuum, & vivam; & non confundas me ab exspectatione mea.* „Quem versum omnis Congregatio tertio respondeat, ad„jungentes: *Gloria Patri*, &c. Tunc ille Frater Novitius „prosternatur singulorum pedibus, ut orent pro eo, & jam „ex illa die in Congregatione reputetur."

III. Quod Regula requirit, ut petitionem suam profitens *manu sua scribat*, aut certè ab alio scriptam *signo Crucis* signet ad majorem cautelam in casu, quo professio negaretur, meritò in omnibus passim Monachorum Congregationibus receptum est; quin & in Constitutionibus Fratrum Eremitarum S. Augustini legitur, "ut quandocunque „fit aliqua professio, præsens semper sit *publicus Notarius*; „qui eadem die de omnibus, quæ viderit, & audierit, *publi„cum* conficiat instrumentum, in quo *distinctè* notetur, pro„fessum liberè & sponte, & non vi vel metu spopondisse, id„que verbo protulisse."

IV. Verùm hæc scriptura, uti & reliqui ritus in Regulis constitutionibusve Religiosorum quovis modo præscripti, essentiam professionis attingere non solent.

V. Ideoque jure Decretalium, etiam professiones sine ulla solemnitate; imò & sine verbis, solo aliquo facto exteriori validæ declarantur; easque sine verborum formula, & non expressè factas Canonistæ *tacitas* professiones appellant; quarum species occurrit in *Cap.* 22. X *De Regularib.* & fusiùs exponitur in *Cap.* 1. *eod. in* VI. creditque Fagnanus ad *Cap.* AD NOSTRAM X *eod.* nec per Concilium Tridentinum professionem *tacitam* sublatam, quæ de jure communi censebatur emissa & facta per susceptionem *habitûs* professorum; modò hæc nunc fiat completo probationis, & expleto 16. ætatis anno.

VI. Apud Gallos ex constitutione Molinensi, *art.* 551. cautum est, professionem Monachalem non nisi per scripturam probari posse. Similiter apud nos Edicto perpetuo Alberti & Isabellæ *art.* 21. est statutum, ut professio Religiosa fiat per litteras, & non per testes, nisi allegaretur, registra esse deperdita; quo casu probatio per testes recipi posset. Qui verò deperdita registra allegat, ei probationis onus incumbit; uti monet Antonius Anselmo ad Edictum perpetuum *art.* 17.

VII. Cùm igitur neque in Gallia, neque in Belgio nostro ulla professionis quàm per Scripturam probatio admittatur, facilè colligere est, non professiones *tacitas*, quæ ex solis quibusdam

quibusdam factis, aut modo agendi colliguntur, & de quibus per nullum authenticum, scriptumque instrumentum constat; sed solas professiones *expressas*, de quibus per scripturam constare potest, in judiciis admitti posse.

VIII. Unde non ita pridem certam puellam, quæ post annum probationis per 30. circiter annos habitum Monialium professarum gestaverat, & cum aliis Monialibus tanquam professa Capitulo & deliberationibus intervenerat, ad hæreditatem paternam tanquam *non professam* admittendam judicavit Senatus Parisiensis; eò quòd de *expressa* professione non constaret; uti refert D. De Fresne *part. 2. du Journal des Audiences*.

IX. Refert quoque Wamesius in additione ad *consilium* 454. ex secunda parte novæ collectionis statutorum Ordinis Carthusiensis, *Cap.* 18. *Professionem tacitam in nostro ordine non habemus, neque permittimus, sed omnes volumus expressè & publicè profiteri*.

CAPUT II.

De Ætate Profitentium.

1 *Sanctus Basilius ætatem 16. aut 17. annorum requisivit.*
2 *Hoc tempus Synodus Trullana ad 10. annorum ætatem contraxit; & quare?*
3 *Tempore S. Ambrosii eadem ætas ad professionem Monasticam sufficiebat, quæ ad Matrimonium requirebatur.*
4 *Hæc disciplina Juri Decretalium videtur conformis.*
5 *Nonnulli Ordines ob disciplinæ asperitatem maturiorem ætatem requisierunt.*
6 *Ne aliquis immaturæ ætatis ad Religionem admitteretur, ætas 20. aut 18. annorum requisita.*
7 *A Patribus Tridentinis exaratus Canon requirens ætatem 18. annorum; & quare ab eo recessum?*
8 *Perniciosa vulgi opinio, quod Professurum oporteat* mundum novisse.
9 *Decretum Synodi Tridentinæ requirens annum 16. completum.*
10 *Synodus non improbat statuta majorem ætatem requirentia.*
11 *Professio facta completo anno 16. ætatis, sed ante ætatem per statuta requisitam est valida.*

VAria jam pridem fuit disciplina circa ætatem in recipiendis ad Vitam Monasticam requisitam.

I. Sanctus Basilius in Epistolâ sua Canonica, *Can.* 18 professiones Virginum validas non reputabat, quæ ante 16. aut 17. annum fiebant. « Professiones, inquit, ab eo »tempore judicamus, quo ætas rationis complementum ha»buerit. Non enim pueriles voces omnino in his ratas esse »existimare oportet: sed eam quæ suprà *sexdecim* vel *septen*»*decim* annos nata fuerit, rationisque compos; & diu exami»nata, probataque perseveraverit. «

II. Synodus Trullana ætatem à Basilio requisitam ad ætatem 10. annorum contraxit; volens ut qui Monachicum jugum est subiturus, non sit minor quàm decem annorum natus; ejus quoque rei examinatione in Præsulis arbitrio sita, an augeri tempus conducibilius existimet ad introductionem & constitutionem in vita Monastica. Post hæc Patres illius Synodi rationem allegant, ob quam à Regula S. Basilii nonnihil recedendum crediderint: de qua vide notas nostras ad *Can.* 40. *Trullanum*.

III. Si S. Ambrosio credimus, *libro* 3. *De Virginibus*, ætas sufficiens ad matrimonium carnale, etiam ad matrimonium spirituale per professionem sufficere debet; adeo ut ætas 12. annorum in puellis, & 14. in adolescentibus sufficiens judicaretur.

IV. Hanc disciplinam Ecclesia Latina tandem recepisse videtur; eamque, si jus commune seu Decretalium spectemus, firmavit; uti colligere est ex *Cap.* 8. 11. & 12. ✠ *De Regularibus*; additâ tamen hac exceptione desumpta ex *Epist.* 48. *lib.* 1. S. Gregorii, « Quia dura est in insulis Congregatio »Monachorum, etiam pueros in iisdem Monasteriis ante 18. »annum suscipi prohibemus. « *Cap.* 6. ✠ *eod.*

V. Ex hac consideratione ex vitæ austeritate deprompta, aliqui Monachorum Patres & Superiores ætatem nonnihil majorem, quàm jure communi statuebatur, requisierunt.

Et quidem Carthusiani, ut ipsorum pristina Ordinis statuta indicant, ante 20 *annum* nullum ad suum ordinem recipiebant; haud idoneum judicantes militiæ adeo laboriosæ ante eam ætatem sustinendæ. « Pueros sive adolescentes »non recipimus, inquiunt, sed viros, qui juxta præceptum »Domini per manum Moysi, *viginti* ad minùs annorum, ad »bella sacra possint procedere. «

VI. Inter statuta Congregationis Cluniacensis à Petro Venerabili sæculo 12. collecta, habetur: « Statutum est, ut »nullus etiam ex concessione futurus Monachus, *Regularibus* usque *ad* 20. *annos* vestibus induatur. «

»Causa hujus instituti fuit (inquit Petrus Venerabilis) »*immatura, nimisque celer infantium susceptio*, qui, antequam »aliquid rationabilis intelligentiæ habere possent, sacræ »Religionis vestibus induebantur, & admixti aliis, puerili»bus ineptiis omnes perturbabant. « *Biblioth. Cluniacens. pag.* 1364. *Statuto* 36.

Anno 1238. Otto Sedis Apostolicæ in Anglia Legatus convocatis totius Regni Abbatibus Ordinis S. Benedicti, quædam Statuta eis proposuit, quorum primum erat: ut nullus *ante* 20. *annum completum* ad professionem, & ante 19. ad probationem *in Monasterium* de cætero admittatur. Apud Matthæum Parisiens. ad annum 1238.

Synodus Parisiensis sub initium sæculi 13. vetuerat quemquam ante 18. annum in Monasterium recipi; quod & sub idem tempus Synodus Oxoniensis decreverat.

VII. Si Cardinali Palavicino credimus, a Patribus Concilii Tridentini paratus fuit Canon, quo statuebatur, fas non esse regularem professionem emitti ante annum *decimum octavum*. « Sed Archiepiscopus Pragensis, Bartholo»mæus de Martyribus) vir claustri peritus, ait Palavicinus, »prævalidè dehortatus est Patres ab eo consilio, affirmans, »deteriorem fructum reddi plerumque Cœnobiis ab iis, »qui à teneris annis illic sati non fuerint, adeóque adhuc il»læsi à vitiis laxioris libertatis: satius esse, sancire, ut pro»bationis tempus ad duos annos produceretur; ita tamen ut »fas esset, professionem emitti anno decimo sexto. « *Lib.* 24. *cap.* 6

VIII. Hîc obiter nota, quàm longè abesset magnus ille Præsul ab ea vulgi opinione, quod priusquam Monasticam vitam quis profiteatur, eum oporteat *mundum novisse*; hoc est, ejusdem vulgi sensu, vitiis & voluptatibus mundi nonnihil fuisse immersum, quod quàm ipsis adolescentibus perniciosum, multis ostendit Petrus à S. Audomaro vulgo *Wallon-Cappelle*, Prior Monasterii S. Wignoci *lib.* 3. *Instit. Monast. cap.* 24. exclamatque: « O utinam nulli Religioso»rum unquam audissent, vidissent, & gustassent quidquam »sæcularium, non sane adeo multi perditè viverent in suis »Cœnobiis, nec tot Apostatæ essent, jugumque Christi sua»ve detrectarent. «

IX. Hac Archiepiscopi Pragensis aliisque rationibus inducti Patres Tridentini tandem decreverunt, « in quacun»que religione, tam virorum quàm mulierum, professio »non fiat ante *decimum sextum annum expletum*... Professio au»tem antea facta sit *nulla*, *nullamque* inducat obligationem »ad alicujus Regulæ, vel Religionis, vel Ordinis observa»tionem, aut alios quoscunque effectus. « *Sess.* 25. *De Regularib. cap.* 15.

X. Si quis verba hujus Decreti attendat, facilè intelliget, mentem Patrum quidem fuisse, ut *ante* 16. *annum* facta professio esset nulla & invalida; ideoque noluerit in minori ætate ad professionem nullum seu virum seu mulierem admitti posse: sed tamen nequaquam improbasse particulares Ordinum quorundam constitutiones, *majorem* ætatem requirentes; quod & Sacram Congregationem aliquando declarasse testatur Fagnanus ad *Cap.* NULLUS ✠ *De Regularib. num.* 15. « Quippe quod Concilium non ponit, inquit, »ut professio fiat anno *decimo sexto*, sed non possit fieri *ante*, »sed post. « Qui & ibidem num. 13. observat in Religione Fratrum Capucinorum S. Francisci, ex statutis Ordinis, Novitios non recipi ad habitum *ante* 17. *annum* completum, si Clerici sint, & ante 19. si laici; & per consequens, non admitti Clericos ad professionem, nisi *exacto* 18. & laicos 20. *anno*. Et in Religione Minorum Conventualium S. Francisci, Novitii Clerici prohibentur ad professionem admitti ante *annum* 19. & laici ante 25. *completum*, ex Constitutione Pii V. quæ incipit: *Illa nos*. Hæc Fagnanus; qui insuper *n.* 16. monet, generaliter à Clemente VIII. in Decretis super receptione & educatione Novitiorum, prohiberi *Conversos* recipi ad habitum Regularem ante annum ætatis *vigesimum*; & consequenter ad professionem non ante annum *vigesimum primum*.

Quousque hoc Decretum extendatur, ac receptum sit, ex usu & consuetudine ipsi Superiores Ordinum intelligere possunt.

XI. Si tamen anno ætatis 16. *expleto* professio fuerit facta, non exspectato anno ætatis ulteriore per statuta Ordinis requisito, non videtur propterea professio futura invalida eò quòd statuta, dum majorem ætatem requirunt, invaliditatem aut nullitatem professionis adjunctam habere non soleant: quemadmodum suprà de longiori quàm annali Novitiatus tempore in aliquibus Ordinibus præscripto notatum est.

CAPUT III.

De Formula Professionis, & quid contineat?

1 *Pristina professionis formula nullum particulare votum exprimebat.*
2 *Qui vitam Monasticam profitetur, omnia ejus essentialia promittere censetur.*
3 *Olim formula professionis nullam determinatam Regulam exprimebat.*
4 *S. Benedictus primus formulæ professionis observantiam suæ Regulæ inclusit.*
5 *Quæ hodiernæ formulæ professionis Benedictinæ expressè includantur.*
6 *Paupertatis & castitatis vota* tacitè *censentur comprehensa.*
7 *Quoad tria vulgaria Religionis vota formula Benedictina reipsa convenit cum recentioribus.*
8 *Etiam votum* stabilitatis *tacitè continetur in formulis recentioribus.*
9 Stabilitas *loci in formula Benedictina* expressa *quid significet?*

I. SI pristinas Monachorum Regulas actaque revolvamus, nullam reperiemus professionis formulam, quæ aliquod particulare votum alicujus virtutis aut actionis exprimat; sed simplicem duntaxat Monasticæ vitæ professionem.

II. Noverant enim pristini Monachi, eum, qui se dedicat Monachatui, voverque vitam ac professionem Monachalem, *virtualiter* vovere omnia, quæ sunt *substantialia* Monachatui: uti sunt vera morum conversio, cœlibatus sive continentia, voluntaria paupertas, obedientia, loci stabilitas, aliaque eò pertinentia.

III. Imò per quinque circiter sæcula adeò indeterminata ac generalis erat Monachorum professio, ut ne quidem certam determinatamque Regulam profiterentur; sed eam, quæ ad observantiam vitæ Monasticæ magis conducere videbatur judicio Superiorum, suscipiebant Monachi; ad eamque servandam vi suæ professionis se adstrictos credebant.

IV. Hinc mutatæ passim Regulæ, & plures in uno eodemque Monasterio servatæ, uti monet Vir eruditus Joan. Mabillonius in præfatione ad *part. 1. sæculi IV. SS. Benedictinorum*; & addit, quod „Sanctissimus Legislator Benedi„ctus, primus aut certè inter primos solemnis professionis „formam, modumque præscripserit, atque intra professio„nis terminos incluserit Regulæ suæ observationem; à qua „deinceps recedere non liceat.“

V. Juxta formulam à S. Benedicto præscriptam, prout hodie extat, & à Benedictinis usurpatur, tria explicitè promittuntur; nimirum *stabilitas loci, conversio morum*, atque *obedientia* secundum Regulam à S. Benedicto conscriptam. „Quanquam (uti monet Mabillonius in citata præ„fatione *num. 59.*) in veteri Benedictinæ professionis for„mula apud Theodemarum, & duabus aliis in appendice „nostra, ait, relatis, atque in Regula Magistri *cap. 89* (quæ „Regula non tam specialis est, quàm commentatio Benedi„ctinæ) nulla etiam occurrat mentio *conversionis morum*: ni„mirum quia *obedientiæ secundùm Regulam* voto satis contine„ri videbatur.“

VI. Verùm sicuti ipsa *morum conversio*, tametsi in formula professionis non expressa, satis videbatur comprehensa, eò quòd observantia Regulæ promitteretur, ita quoque voluntariæ paupertatis, ac cœlibatûs seu castitatis vota inclusa censebantur; quia etiam illa tanquam vitæ Monasticæ *essentialia* Regula præcipit, & complectitur.

VII. Quapropter formula Benedictina reipsa quoad tria illa vitæ Monasticæ ordinaria vota, non differt à recentioribus quorundam Ordinum formulis, quibus tria illa vota *explicitè* continentur: v. g. in formula Fratrum Minorum S. Francisci, quâ promittit profitens, toto tempore vitæ suæ servare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Honorarium Papam confirmatam: vivendo in *obedientia, sine proprio, & in castitate.* Sic quod recentiores formulæ explicitè promitti volunt, id Benedictina ac pristina Monachorum professio virtualiter semper continebat, & modo continet; & hanc profitentes eadem quoque vovent, quæ illæ complectuntur.

VIII. Similiter loci *stabilitas*, quam exprimit professio Benedictina, etiam in recentioribus professionis formulis *virtualiter* continetur, tametsi explicitè de eo mentio non fiat.

IX. Si enim Benedictina Regula ritè expendatur, notum erit, voto *stabilitatis* Monachum ita obstringi, ut nunquam vitam Monasticam deserere, aut sine licentia Superioris Monasterio egredi possit; uti rectè advertit Cardinalis à Turre-Cremata in commentario ad Regulam S. Benedicti, *tract. 127.*

Postquam enim Novitius anno integro probatus fuit, Regulamque tertiò sibi prælectam serio expendit, „si ha„bita secum deliberatione, ait Regula, *promiserit* se omnia „custodire, & cuncta sibi imperata servare, tunc suscipia„tur in Congregatione, sciens se sub lege Regulæ constitu„tum, quod ei ex illa die *non liceat egredi de Monasterio*, *nec* „*collum excutere de sub jugo Regulæ*, quam sub tam morosa deli„beratione licuit aut excusare, aut suscipere.

Ecce ipsi Monacho clarissimè proponitur, ad quid factâ professione voto suo sit constringendus; nimirum, posthac liberum ipsi nequaquam futurum, de Monasterio egredi, ne jugum Regulæ excutere; quod omnibus professionibus Monasticis, ac Religiosis commune esse nemo negaverit.

CAPUT IV.

Professio Religiosa an professum astringat stabiliter Monasterio? Et quid ab exeunte Monacho observandum.

1 *Regula Benedictina Monachis solitudinem commendat.*
2 *Eadem passim in Regulis & Canonibus commendata.*
3 *Votum stabilitatis Monachos ad perpetuam clausuram non adstringit.*
4 *Multa circa egredientes Fratres præscripsit S. Benedictus à moderna disciplina Monastica non dissona.*
5 *Egressuri debent se Superioris & Fratrum orationi commendare: hinc hodierna* benedictionis *postulatio.*
6 *Benedictina Regula non sinit Monachum* solum *egredi.*
7 *Regula Orientalium non permittebat Monachum* solum *cum extraneo colloqui.*
8 *Etiam posteriores Regularium, præsertim Mendicantium Constitutiones præcipiunt, egredienti socium adjungi.*
9 *Monachi ad Monasterium revertentes orationem propter excessus petere debent.*
10 *Monachi mensas laicorum declinare debent, dum egrediuntur.*
11 *Quid de hoc articulo recentiores Ordinum Constitutiones?*
12 *Decretum Synodi Tridentinæ circa Regulares sine licentia à suis Conventibus recedentes.*
13 *Quid circa illas habeant Ordinum Constitutiones?*
14 *Non facilè admittenda Regularium evagatio.*

I. PRæcitata Regulæ Benedictinæ verba sat insinuant, mentem sancti Patris esse, Regulamque, quam profitentur, exigere, quod Monachis suo arbitrio & propriâ voluntate de Monasterio exire non liceat. Quod ipsum clarius expressit *cap. 66.* suæ Regulæ, ubi ait: „Monaste„rium (si fieri potest) ita construi debet, ut omnia necessa„ria, id est, aqua, molendinum, hortus, pistrinum, vel artes „diversæ intra Monasterium exerceantur: *ut non sit necessitas,* „ait, *Monachis vagandi foràs*: Quia omnino non expedit ani„mabus eorum.“

II. Neque soli Benedicto hic solitudinis amor insedit, sed omnibus Monachorum Patribus fuit communis, & passim in omnibus Regulis solitudo inculcata, atque Ecclesiasticis Decretis præcepta tanquam perfectionis Monasticæ assequendæ & conservandæ primarium instrumentum: uti videre est in *Can. 4.* Chalcedonensi, & *46. Trullano.* Hinc illud sub nomine Eugenii Papæ apud Gratianum 16. *q. 1. can. 8.* „Monachus claustro sit contentus: quia sicut pi„scis sine aquâ caret vitâ, ita sine Monasterio Monachus. Se„deat itaque solitarius, & taceat; quia mundo mortuus est, „Deo autem vivit.“

III. Nequaquam tamen hinc quis concludat, ex S. Benedicti aut Ecclesiæ intentione Monachos seu Religiosos voto stabilitatis obstrictos, vi illius perpetuâ clausura esse Monasterio conclusos; quia & ipse Benedictus in sua Regula non semel supponit, Monachos è Monasterio causâ necessitatis, aut utilitatis cum licentia Superioris egredi posse.

IV. Et quidem *cap. 67.* de Fratribus itinerantibus agens, expressit quæ in exitu, quæ in reditu ipsis agenda sint: quæ nec ab hodierna Religiosorum, etiam recentiorum disciplina aliena sunt.

V. Ac imprimis vult, ut „dirigendi Fratres in via, *om*„*nium Fratrum vel Abbatis se orationi commendent.*“

Ad idem collimat, quod in sua Regula *cap. 8.* habet Sanctus Fructuosus: „Nemo Monachus uspiam sine *benedictio*„*ne* sui senioris progrediatur.“

Ad quæ verba reflectens Hugo Menardus ad *Cap. 61.* *§. 9.*

§. 9. Conc. Reg. ait: „Antiquus & laudabilis in Monasteriis „mos invaluit, ut nunquam Monachus *sine benedictione* „vel oratione sui Rectoris foras progrediatur, ut hâc veluti „circum vallatus mundi pericula & dæmonum tela declina„re possit."

Hujus porrò disciplinæ non tantùm in *Can. 64.* Trullano, sed etiam in hodiernis ac recentioribus Religiosorum Constitutionibus mentio passim occurrit; nec praxis dissonat,

„Fratres (inquiunt Constitutiones Fratrum Eremitarum „S. Augustini *p. 2. c. 17.*) antequam domum exeant, *genufle„xo benedictionem petant à Superiore* dicentes, *Benedicite Pater*: „Superior verò det illam tanquam *deprecans Deum*, quòd „eundo, stando, & redeundo, eos ab omnibus animæ & „corporis periculis servare dignetur."

VI. Observat insuper Vir eruditus Hugo Menardus, quòd S. Benedictus loquatur in plurali, *Dirigendi Fratres*, „Quia, ait, nunquam solus Monachus, sed duo vel tres „in via dirigendi sunt, ob *mutuam custodiam animi* præser„tim."

VII. Quin & ex Regula Orientali notat idem Menardus, „disciplinam antiquam illorum Patrum non permisis„se Monacho *soli* cum *extraneo colloqui*, sed dedisse comitem, „& sermonum testem, non quemvis de trivio, sed *probatum* „*moribus*, ne daretur occasio maligno.

VIII. Ab hac provida Patrum disciplina nec recentiores Monachorum ac Religiosorum Regulæ Constitutionesque „recesserunt.

„Statuimus, ut nullus Frater nostri Ordinis, sive Conven„tualis sit, sive hospes (verba sunt Constitutionum Eremi„tarum S. Augustini) cujuscunque dignitatis vel gradûs, „vadat ad civitatem vel oppidum *absque socio Fratre* Ordinis „nostri Clerico vel laico seu converso à Priore assignando, „neque aliquem Prior *solum* mittat, nisi ob gravem & ur„gentem necessitatem.... Sed nec ipse Prior *solus* vadat, nisi „pro inevitabili necessitate."

Similia in aliorum Ordinum Constitutionibus ac Statutis passim occurrunt, refertque Petrus Martyr in Compendio Constitutionum Ordinis FF. Prædicatorum *parte 2. c. 74.* statutum: „Cum discursus inutilis & vagus Fratrum „turbationem & scandalum pariat, & ex defectu *combina„tionis* Fratrum, dissolutiones, & insolentiæ crescant; ideo „neque sine licentia, neque *sine socio* itinera conficiant Fra„tres, & combinati nullo modo se separent ab invicem, „quin se videre possint, & valeant mutuo testimonium per„hibere, inquocunque sint loco, vel negotio, & transgres„sores acrius puniantur."

IX. Pergit ulteriùs Benedictus: „Revertentes autem de „via Fratres, ipso die, quo redeunt, per omnes horas Ca„nonicas, dum expletur opus Dei, prostrati solo Oratorii „ab omnibus petant orationem propter excessus; ne quid „forsan subripuerit in via visus aut auditus malæ rei aut o„tiosi sermonis."

Laudabilis planè praxis, ut nimirum per hanc humiliationem, atque Fratrum communes preces mundentur regredientes de via ab infectione, si quam à mundana conversatione contraxerint.

Ad idem tendit, quæ in plerisque religionibus servatur & præscripta est disciplina, ut Fratres ad Monasteria revertentes *benedictionem* à Superiore petant & accipiant.

Addunt Constitutiones Eremitarum S. Augustini *part. 2. c. 17.* „Cum Fratres debent aliquo ire, eâdem die non re„versuri, in exeundo & redeundo ante majus Altare dicant „*Psalmum cum precibus & orationibus*, prout in Officiis nostri „Ordinis continentur."

X. Præterea S. Benedictus *c. 51. Regulæ* habet, „Frater qui „pro quovis responso dirigitur, & ea die speratur reverti ad „Monasterium, non præsumat *foris manducare*, etiamsi om„nino rogetur à quovis, nisi fortè ei ab Abbate suo præci„piatur."

„Hæc est (ait Hugo Menardus ad *Cap. 58 §. 1. Concord.* „*Regul.*) antiqua Monachorum disciplina *nobis sanè imitanda*, „ut *mensas laicorum*, præsertim nobilium & divitum, quan„tum in nobis situm erit, declinemus."

Hactenus ille, qui ibidem latiùs exponit pericula Monachis ex hisce laïcorum conviviis imminentia.

XI. Eodem indubiè collimat, quod in plerisque, præsertim Fratrum Mendicantium, Constitutionibus serio inculcatur, ut extra Monasteria in civitatibus *non bibant nec manducent*.

Et quidem inter novissima Decreta anno 1678. instante Patre Christiano Lupo tunc Ordinis Eremitarum S. Augustini in Belgio Provinciali, per Cardinalem Protectorem, probante S. Congregatione Cardinalium, edita, decimum quartum est: „Omnibus *cujuscunque conditionis*, aut *præ„eminentiæ* Patribus ac Fratribus in salutaris obedientiæ „merito præceptum sit, ne quis extra Conventum in civi„tate, vel oppido, aut suburbiis intra ejusdem civitatis aut „oppidi muros comprehensis audiat *comedere vel bibere*, „sine expressâ & in *scriptis* habita licentia Patris Provincia„lis"

XII. Novissimè decrevit Synodus Tridentina *Sess. 25. c. 4. De Regul.* „Nec liceat Regularibus à suis Conventibus re„cedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi „ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædi„cto mandato *in scriptis obtento* repertus fuerit, ab Ordina„riis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur."

Hoc Superiorum *mandatum* vulgò dicitur hodie *obedientia.* Unde in Constitutionibus PP. Eremitarum S. Augustini *parte 2. cap. 17.* ubi de licentia exeundi data à Priore agitur, ad marginem notatur: *Quando* OBEDIENTIA *in scriptis debet dari.*

XIII. Et ibidem præcipitur: „Si autem Frater aliquis „extra Provinciam propriam sine litteris *testimonialibus* sui „Provincialis exiverit, veniens ad Conventum aliquem „nostri Ordinis ab ostiario intromittatur, & postquam „prædictas litteras non ostenderit, Prior eum in carcerem „includi faciat, nec inde extrahatur, donec Provincialis „providerit, quid de eo sit agendum. Idem sit omninò ju„dicium de Fratribus ejusdem Provinciæ sine litteris testi„monialibus venientibus."

In aliorum Ordinum Constitutionibus graves quoque pœnæ intentantur iis, qui sine hujusmodi litteris à suis Conventibus recedunt.

XIV. Ex hactenus dictis facilè colligi potest, quòd licèt nec votum stabilitatis, nec professio Monastica astringat profitentem ad perpetuam clausuram, nihilominus Patres Monachorum judicaverint, evagationem Monachorum ac frequentem cum sæcularibus conversationem Monasticæ professioni esse contrariam, & Religiosæ perfectioni conservandæ periculosam; unde non nisi ex causa, & multis adhibitis cautionibus egressum è Monasterio concedendum esse præceperunt.

„Evitentur quoad fieri poterit„ (inquiunt Constitutio„nes Eremitarum S. Augustini *part. 2. cap. 17.*) „Fratrum „discursus per civitates & oppida; nec enim Religionis „opinio ac *devotio* apud sæculares ex eo augetur, imò in„dies magis ac magis minuitur."

Et in compendio Constitutionum PP. Prædicatorum *part. 2. cap. 71.* refert Petrus Martyr: „Licentiæ autem „hujusmodi *difficulter* à Prælato concedi debent. Unde „Romæ 1601. ordinatur, & præcipitur Conventuum „Præsidentibus sub pœna absolutionis ab officio, ne fa„cilè facultatem præbeant, etiam de consilio Patrum, „Fratribus vagandi extra conventum, vel eundi ad alios „conventus, seu oppida, etiam prætextu alicujus neces„sitatis, nisi vera sit & urgentissima, cum constet hujus„modi discursus magna parere incommoda & scandala. „Idem confirmatur Romæ 1608."

CAPUT V.

An Professio Religiosa permittat transitum de una Religione ad aliam.

1 *Primitus liber erat & frequens Monachorum de uno ad aliud Monasterium transitus.*
2 *Quid circa peregrinos Monachos statuerit S. Benedictus.*
3 *Rarior cœpit esse Monachorum transitus: & quare?*
4 *Rationes quæ rariorem transitum suadent.*
5 *Legitima causa transitûs Monachorum.*
6 *Aliquando Monachus tenetur ad aliud Monasterium aut Ordinem transire.*
7 *Suspectus aliquando visus fuit crebrior Monachorum transitus; & quis transitus hîc intelligatur?*
8 *Ex Decreto Tridentino nullus potest transire ad* laxiorem *Religionem, etiam prætextu privilegii.*
9 *Nulla Regularis Superioris licentia ad hoc sufficit; & à quo licentia transeundi peti debeat?*
10 *Qualiter transitus Regularium Mendicantium prohibitus?*
11 *Qua de causa concedatur transitus ad* laxiorem *Religionem?*
12 *Ad* strictiorem *Religionem qualiter permissus transitus?*
13 *Unde judicandum de* rigore *aut* laxitate *Religionis?*
14 *Non facilè ob relaxationem Disciplinæ in aliquo Monasterio transeundum ad diversum planè Ordinem.*
15 *Quid si dubitetur, num Religio sit* arctior?
16 *Monachus meditans transitum tenetur consulere suum Superiorem.*
17 *Quid si Superior consensum transeundi neget?*
18 *In Italia transitus etiam ad* Strictiorem *non fit; nisi de licentia S. Congregationis.*

19 *Transiens ad aliam Religionem, an novum* Novitiatum *absolvere debeat?*

20 *Monachus transitum postulans* exactè *probandus, antequam ad professionem admittatur.*

I. PRimitùs dum *una* quasi erat omnium Monachorum Congregatio, unumque institutum, facilior ac frequentior quàm hodie erat Monachorum de uno Monasterio ad aliud transitus.

II. Hinc Regula S. Benedicti extat caput integrum 61. *De Monachis peregrinis qualiter suscipiantur*; vultque Benedictus, ut " Si quis Monachus peregrinus de longinquis Pro„vinciis supervenerit, si pro hospite voluerit habitare in „Monasterio, & contentus est consuetudine loci, quam in„venerit, & non fortè superfluitate sua perturbat Mona„sterium, sed simpliciter contentus sit, quod invenerit, su„scipiatur, quanto tempore cupit. "

„Si verò postea, pergit Regula, voluerit *stabilitatem* suam „firmare, *non renuatur* ei talis voluntas: & maximè, quia „tempore hospitalitatis potuit ejus vita dignosci. Quod si „superfluus aut vitiosus inventus fuerit tempore hospitali„tatis, non solùm non debet sociari corpori Monasterii, ve„rùm etiam dicatur ei honestè, ut discedat, ne ejus miseriâ „etiam alii vitientur. Quod si non fuerit talis, qui merea„tur projici, non solùm, si petierit, suscipiatur Congrega„tioni sociandus; verum etiam suadeatur, ut stet: ut ejus „exemplo alii erudiantur: quia in omni loco uni Domino „servitur, & uni Regi militatur. "

III. Et quamvis Benedictus loqui videatur de Monachis, qui nullam loci stabilitatem, aut determinatam Regulam fuerunt professi; nihilominus, etiam postquam Monachi loci stabilitatem, certamque Regulam vovere cœperunt, ipsis licitum fuit, non tantùm Monasterium, sed & Ordinem mutare; id tamen rariùs contigit, nec nisi ferè urgentibus ex causis. Illa enim Monasterii Ordinisque semel suscepti mutandi prurigo tanquam levis animi nota suspecta habita est à Patribus; multisque titulis improbata.

IV. Et quidem S. Bernardus *lib. de præcepto & dispens. c. 16.* multis de causis hanc mutationem improbat "Primò, „propter scandalum ipsorum, quos deserit. Deinde, quia „certa pro dubiis relinquere tutum non est, forsan enim „hæc tenere potest. Tertiò, suspectam habeo, ait, levita„tem, quâ id, quod facilè volumus, antequam probemus, „experiri jam nolimus, uno propè momento id ipsum & cu„pientes & respuentes tam leviter, quàm & irrationabili„ter. "

V. Bernardo consonans S. Anselmus pluribus idem argumentum prosequitur; ac tandem concludit: "Quapro„pter, quicunque Cœnobitarum fortè propositum aggre„ditur; expedit ei, ut in quocunque Monasterio professus „fuerit, nisi tale fuerit, ut ibi *malum invitus facere cogatur*, to„ta mentis intentione amoris radicibus ibi radicare studeat; „atque aliorum mores, aut loci consuetudines, si contra di„vina præcepta non sunt, etiamsi inutiles videantur, diju„dicare refugiat. " *Lib. 1. Epist. 29.*

Legitimam proinde causam mutationis aliam agnoscere non videtur Anselmus, nisi *peccandi necessitatem*, quam quis sibi imminere videt, si in Monasterio manere cogatur. Quam rationem S. Bernardus his verbis expressit: "Nam „si hæc (conversio morum & obedientia) ibidem pro im„probitate nimirum atque irreligiositate cohabitantium „*obtineri* fortè nequierint, duce spiritu libertatis *indubitanter* „suadeo *transire ad alium locum*, ubi non impediatur homo „reddere Deo vota sua, quæ distinxerunt labia sua. " Et rursus *Epist. 7. ad Adamum Monachum*, reddens rationem, ob quam in suo Monasterio recipere Monachos propria Monasteria deserentes, ait: "Hac ratione illos suscipimus, quo„niam non putamus esse malum, si vota labiorum suorum, „quæ in locis suis potuerunt quidem promittere, sed *nequa„quam* persolvere Deo, qui ubique est, ubicunque reddere. "

VI. Si itaque Religiosus seu Monachus videat communitatem suam adeo deformatam, ut nulla videat nec in Fratribus, nec Superioribus observantiæ Regularis exempla, sed è contrario continuas transgressiones, atque ad prævaricandum Regulam quam vovit, incitamenta; ita ut spectatâ sua fragilitate videat sibi moraliter impossibile esse, in tali Communitate posse vota labiorum suorum Deo dignè persolvere, vitamque verè Religiosam agere, indubiè duce spiritu libertatis poterit, imò debet se à tali Communitate, si fieri potest, separare, tutioremque locum quærere.

VII. Ex dictis satis apparet, quòd suspecta ac multis incommodis obnoxia jam pridem visa fuerit Monachorum, qui *loci stabilitatem* promiserunt, & *certam* Regulam vivendi voverunt, mutatio, sive translatio ad aliud Monasterium sive Religionem, eo nimirum sensu, ut desinant esse Monachi Monasterii, vel Congregationis, cui semel per professionem solemnem erant in corporati; atque unâ à Regula, cui se astrinxerunt, absolvantur, & alteri Monasterio incorporentur, alterique Regulæ & Religioni alligentur.

VIII. Juxta disciplinam modernam per Concilium Tridentinum Sess. 25. cap. 9. de Regular. „ *Nemo Regularis „cujuscumque facultatis vigore transferri potest ad* LA„XIOREM *Religionem.*

IX. Quin nec Superioris cujuscumque Regularis licentia, sed sola Pontificis ex justa causa dispensatio sufficit, quod & in praxi servari notat Fagnanus ad *Cap.* CUM DILECTI ☧ *De Renunt.* Et hujusmodi licentiæ, ait, transeundi ad *laxiorem* Religionem, etiam legitimis subsistentibus causis, consueverunt concedi à Papa in signatura gratiæ, & à Sacra Pœnitentiaria, à qua conceduntur plerumque ad supplicationem Generalis vel Procuratoris Ordinis, & de utriusque Religionis consensu S. Pœnitentiariæ exhibito, ut sæpissimè vidi observatum, ait Fagnanus; atque ita ipsimet Superiores Regulares agnoscunt, se non habere potestatem super hoc dispensandi, cum pro ea obtinenda recurrant ad Sedem Apostolicam. Hæc ille *n.* 18.

X. Ulteriùs cùm experientiâ constaret, nonnullos è Religiosis Mendicantibus ad alios Ordines, præsertim Monasticos convolare, fucatis quidem coloribus, asserentes id fieri ob frugem melioris vitæ aut arctioris observantiæ, sed reverâ, ut liberiùs degerent, dignitatesque & Beneficia Monastica consequi valerent, & ex certis aliis causis honestati non consonis (uti loquitur Pontifex in *Extravagante 1. De Regularib. in comm.*) generaliter prohibitus fuit Fratribus Mendicantibus transitus ad alium quemcumque Ordinem non Mendicantium, excepto solo Ordine Carthusianorum, sine licentia Papæ; idque sub pæna excommunicationis ipso facto incurrendæ & soli Papæ reservatæ. *Dicta extrav.*

XI. dispensat autem sacra Pœnitentiaria super transitu ab Ordine strictiori ad laxiorem ob ægritudinem aut infirmitatem: quam esse solam justam causam dispensandi credit Fagnanus, additque: Quinimo bonæ mem. Antonius Cardinalis Carafa olim Signaturæ Sanctissimi. Præfectus in sua *Glossa manuscripta ad Cap. 19. Sess. 25. De Regularib.* testatur, se nunquam vidisse in Signatura gratiæ concedi transitum ab arctiore ad *laxiorem* Religionem, nisi ob infirmitatem vel debilitatem provenientem ex observantia ipsius Regulæ arctioris, cùm non possit ipsius Statuta servare.

Verum, ut etiam hæc causa sit justa, videtur expendendum esse, num incommoda quæ sequerentur in Religione, à qua transitus petitur, ex relaxatione aliquali Statutorum aut Regulæ in gratiam illius, qui illa in omni rigore ob corporis infirmitatem servari non potest, tanta sint, ut præponderent incommodis, quæ sequi solent ex translatione Regularis ad aliam Religionem, præsertim laxiorem.

XII. Si quis autem inspirante Spiritu Sancto desideret, non fictè, sed sincerè ad frugem melioris vitæ transmigrare, eumque in finem Religionem *arctiorem* amplecti, nequaquam prohibendus, etiam sub prætextu, quod quibusdam Monachis & Canonicis, nec non Hospitalariis aut Templariis à Sede Apostolica sit indultum, ne postquam aliquis fuerit professus apud eos, ad alium locum *ipsis invitis*, arctioris etiam Religionis obtentu transire valeat: quia *ubi Spiritus Dei est*, ait Pontifex in *Cap* 18. ☧ *De Regularib. ibi libertas: & qui Dei Spiritu aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est posita justo.*

XIII. Porro ut hoc ex capite fiat transitus, ad sensum hujus Decretalis nequaquam est attendendum, uti observat Fagnanus, an Monasterium, ubi primò quis fecit professionem, à principio suæ fundationis fuerit strictioris Regulæ, sed quàm Monasterium, ad quod fit transitus, sed an secundum Monasterium *modò* sit arctioris observantiæ. Itaque sive laxior vita oriatur ex transgressione Regulæ, sive ex inobservantia Constitutionum, à Religione, in qua remissiùs vivitur, potest quis licitè transire ad minorem meliùs observatam.

Idem observat Cardinalis De luca *Discursu* 38. *De Regularibus*, aitque rectè adverti à Canonistis, „ quod *stri„ctius* est Monasterium Religionis *laxioris*, in quo serva„tur Regula, quàm illud *strictioris* Religionis, in quo „Regula non servatur. Neque refert, ait, quod Regula „sit stricta, si vita est larga, neque perfectio consistit in In„stituto, sed in observantia.

XIV. Quia tamen Monacho certam Regulam professo manendum est in ejusdem Regulæ & Religionis observantia, ni notabilis causa avocet, non immeritò post Joannem Andræam monet Fagnanus, transitum ad aliam Religionem sive Ordinem, ob disciplinæ collapsionem, fieri non posse, nisi totus Ordo sit collapsus, nec sublit spes reformationis. Unde si Monasterium v. g. S. Benedicti sine spe reformationis sit collapsum: nihilominus si plura

plura Monasteria ejusdem Ordinis, saltem in patria vel provincia reperiantur non collapsa, tunc minimè licebit ad aliam Religionem transmigrare. Hæc ille ad *Cap.* SANE ✠ *De Regularibus*, qui & ad *Cap.* LICET. ✠ *eodem, nu.* 21. juxta prædicta, ait, quempiam posse transire de arctiore Religione, in qua remissiùs vivitur, ad minorem Religionem meliùs observatam; uti docet S. Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. ubi refert in collationibus Patrum, Abbatem Joannem dicere de seipso, quòd à vita solitaria, in qua Professus fuerat, transiit ad minorem, scilicet eorum qui vivunt in societate, propter hoc, quòd vita Eremitica cœperat declinare, & laxiùs observari.

XV. Si verò dubitatur, num secunda Religio sit arctior, necessarium videtur judicium Superioris, uti post alios Canonistas notat ibidem Fagnanus.

XVI. Adhæc ne zelo sanctioris vitæ Monachus decipiatur, atque Angelus sathanæ se transformet in Angelum Lucis, tenetur Monachus transire volens petere licentiam Superioris, eique causam transitus exponere, qui eam sedulò expendat, perspiciatque utrum reverà ex zelo sanctioris vitæ hunc transitum meditetur, nihilque sit quod hic & nunc eum transitum impediat.

XVII. Si Superior licentiam transeundi neget, poterit quidem juxta juris communis dispositionem, movente Spiritu sancto, transire; sed meritò hic prudentum atque expertorum judicium expetet, ne aliàs seipsum Monachus fallat, vel etiam zelo præcipiti magna in Religione scandala & contentiones excitet.

XVIII. Quare notat Cardinalis De Luca, "neque à *la-„xiore* ad *strictiorem* transeundi licentiam concedi sine li„centia sacræ Congregationis Regularium, quæ audito „Superiore primæ Religionis, id concedere solet certas „præscribendo Religiones, in quibus benevoli recepto„res inveniantur, pro facti qualitate ac singulorum ca„suum circumstantiis." *Disc.* 41. *ad Concilium Trid.* Quod an extra Italiam obtineat, dubito. Quod hic dicitur, sacram Congregationem hanc licentiam non annuere, nisi *audito Superiore primæ Religionis*, conforme est Regulæ Benedictinæ, quæ ait: "Caveat autem Abbas, ne aliquan„do de alio noto Monasterio Monachum ad habitandum „suscipiat, sine consensu Abbatis ejus aut literis commen„datis: quia scriptum est: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne „feceris.*" *Cap.* 61.

XIX. Cum verò per veram translationem Monachus à Monasterio sive Religione, in qua professionem emisit, absolvatur, & alteri Monasterio vel Religioni per professionem incorporetur; vitamque suam juxta normam vivendi in hac Religione aut Monasterio observatam instituere debeat; ipsaque Religio eum per sua facta professione debeat agnoscere, etiam novum Novitiatum seu annum probationis præmittendum est; bene probat Fagnanus ad *Cap.* AD APOSTOLICAM ✠ *De Regularibus*, & post ipsum Cardinalis De Luca *Disc.* 38. *De Regularibus*, qui tamen ibidem monet, "quod S. Congregatio passim di„spensare soleat, aliquo breviori termino contenta, quoties „præsertim non agitur de transitu ad *strictiorem magisque „asperam* vitam: quoniam rigor integri & continui anni, „qui regulariter dispensari non solet, procedit, ubi agi„tur de imprimendo statum Regularem in genere, cum „formali ac omnimoda mutatione status irretractabilis, „de sæculari in Regularem, ac de libero in servum, seu „de vivo in mortuum. Secus autem ubi, isto statu jam im„presso, agitur tantum de accidentali mutatione vitæ po„tiùs sub una, quàm sub altera Regula."

XX. Monet nihilominus sæculi nostri Monasticæ disciplinæ zelosus instaurator Abbas Trappensis, majorem exactioremque probationem meritò exigi in receptione Monachi transeuntis, quàm in receptione alicujus de sæculo. "Et sane, qui per experientiam noverunt, inquit, „difficiliùs esse reformare, seu potiùs totaliter immutare „aliquem venientem ex aliquo Monasterio, quàm si è me„dio sæculo veniret, non dubitabunt, quin novus Novi„tiatus sit necessarius, non tantum, uti loquitur quidam „Pontifex, ob bonum Postulantis qui se obligat, sed et„iam in securitatem Congregationis quæ eum recipit. Qui „de sæculo immediatè egreditur, est quasi tabula rasa, cui „quidquid libuerit insculpitur & imprimitur; estque „res insolita, ut is adeo esset præsumptuosus ut non reci„peret cum submissione & docilitate instructiones & præ„cepta in re cujus ipse hactenus nullam notitiam habet. „At non idem dici potest de Monachis: hi veniunt ab ob„servantiis suis Monasticis pleni principiis, præventioni„bus & imaginationibus falsis, habitibus ibidem contra„ctis ferè in perpetuum addicti, ad ea contradicenda at„que carpenda, quæ nec suis judiciis, nec ideis de Reli„gionis statu præconceptis conformia sunt, promptissimi. „Tandem tam multa in eis prius sunt evertenda, quàm „sint capaces eorum, quibus & mente & corde imbuen„di sunt, ut tempus Novitiatus & probationis non tam „contrahendum sit quàm protrahendum. Equidem ex „hujusmodi translationibus tam rarus est profectus, ut „antiqua Instituta quæ Ordini, Regularitati, ac paci stu„duerunt, iis aditum præcluserint, aut saltem eas, nisi „quàm maximè præconsultè non admittant.

„Antiquis majorem admittendi facilitatem conferre „potuit integra & non impedita libertas, pacem Congre„gationis turbantes dimittendi, sed jam cùm non adsit am„plius æqualis potestas, & etiam ab invitis Religiosi mo„rum non integrorum quantumcunque sese efferat eorum „depravatio retineri debeant, nulla cura, nullum stu„dium quo deceptio in ejusmodi institutis evitetur, non „est subeundum. Et dici potest, S. Benedictum, si no„stris viveret diebus, perspexissetque quàm rarò in fines „exspectatos mutationes hujusmodi deveniant, non tan„tum tempus probationi Religiosorum extraneorum de„stinatum ad unam diem diminuturum non fuisse, sed „potius eorum novitiatum in annos duos protracturum." Hæc ille *ad Cap.* 61. *Reg. Bened.*

CAPUT VI.

Quid observandum à Regulari prætendenti professionem suam fuisse invalidam?

1 *Olim liberum fuit omni tempore allegare & probare nullitatem professionis.*
2 *Decretum Synodi Tridentinæ circa licentiam allegandi dictam nullitatem.*
3 *Nullitas professionis hodie proponi debet intra quinquennium à die professionis.*
4 *Id etiam procedit tametsi nullitas prætendatur ex impedimento* perpetuo.
5 *Per lapsum quinquennii non inducitur tacita professio.*
6 *Reclamatio post quinquennium admittitur, si impedimentum sit* notorii *facti permanentis.*
8 *Contra lapsum quinquennii non admittitur excusatio ignorantiæ.*
8 *Metus aut vis tametsi perpetua non admittitur contra lapsum quinquennii.*
9 *De Stylo Curiæ Romanæ datur restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii, & qua formâ expediatur?*
10 *In Gallia restitutio illa non admittitur.*
11 *Causa nullitatis debet tractari coram Ordinario & Superiore Regulari.*
12 *Quis hic dicatur Superior Regularis, & quis Ordinarius?*
13 *Synodus Tridentina Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non recedit à jure communi.*
14 *Conventus prætendens nullitatem alicujus professionis, eam coram Ordinario idque intra quinquennium allegare debet.*
15 *In Gallia deduci debet coram delegatis per Rescriptum Apostolicum Judicibus* in partibus.
16 *Qui sponte habitum Religiosum dimisit, causam nullitatis allegans, non auditur, antequam habitum resumpserit.*
17 *Neque ibi attenditur, num justa causa fuerit habitum dimittendi.*
18 *Edictum Caroli V. contra Religiosos abjicientes habitum Religiosum.*

I. Olim, uti notant Canonistæ ad *Cap.* 1. ✠ *De his quæ vi metusve causa fiunt*, si Professus, qui è Monasterio exiverat, justam causam timoris seu nullitatis suæ professionis prætendebat & allegabat, ad suum Monasterium redire non compellebatur, nisi causâ prius deducta atque decisa.

II. At cum similis à Monasterio recessus atque indefinita ac illimitata contra professionem semel emissam reclamandi licentia, varia secum traheret incommoda, Synodus Tridentina hisce obviare volens, statuit *Sess.* 25. *c.* 19. *De Regularibus*: "Quicunque Regularis prætendat se »per vim & metum ingressum esse Religionem: aut etiam »dicat, ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid »simile; velitque habitum dimittere quacunque de causa, »aut etiam cum habitu discedere sine licentia Superio»rum, non audiatur; *nisi intra quinquennium tantùm à die »professionis*; & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario. »Quod si antea habitum spontè dimiserit, nullatenus ad »allegandum quamcunque causam admittatur; sed ad »Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata pu»niatur; interim verò nullo privilegio suæ Religionis ju»vetur."

III. Tria hic statuit Synodus. Primò, ut Regularis prætendens professionem suam esse nullam ob *vim metumve* illatum, aut *defectum ætatis*, aut *quid simile*, debeat causas nulli-

nullitatis allegare, & deducere intra quinquennium à die professionis, aliàs non audiendus.

IV. Cùm verò Synodus nullam causam nullitatis excipiat, sed duabus expressis generaliter dicat, aut *quid simile*; id est, similiter inducens nullitatem professionis, non videtur distinctio facta à Synodo, inter impedimenta temporalia, & perpetua, uti benè probat Fagnanus ad *Cap.* 1. ✠ *De his quæ vi metusve causâ fiunt*; asseritque sententiam asserentem, invaliditatem professionis ex impedimento *perpetuo*, etiam lapso quinquennio, posse proponi, semper à S. Congregatione Regularium fuisse reprobatam; ac discusso articulo respondisse, quod etsi impedimentum sit *perpetuum*, illud tamen deducendum fuisse intra legitima tempora.

Insuper refert, Gregorium XIII. ex sententia S. Congregationis declarasse, Regularem elapsò quinquennio non esse audiendum, tametsi professus alleget, vim & metum semper durasse.

V. Hinc ulteriùs refert Fagnanus, Synodi mentem haud fuisse, ut per lapsum quinquennii inducatur tacita professio, sed tantùm, ut post tanti temporis silentium *audientia* negetur: Neque enim absurdum est, ut qui tamdiu tacuit, deinceps non audiatur.

VI. Si tamen impedimentum sit notorium facti permanentis, adeò ut nulla super ejus existentia aut non existentia quæstio moveri queat, sed ad oculum pateat, tunc post quinquennium proponi poterit; non quia *perpetuum* est, sed ob notorietatem *facti permanentis*: Ut v. g. si vir in habitu muliebri professionem emiserit in Monasterio Monialium; quo item casu, quemadmodum monet ibidem Fagnanus, non obstat quinquennium Concilii, propter periculum scandali, & peccati.

VII. Quinquennium autem ex verbis Synodi currit à die professionis; ideoque lapso quinquennio à die professionis viâ ordinariâ, & juxta Decretum Synodi, Regularis causas nullitatis deducere volens, non est audiendus; tametsi ignorantiam nullitatis aut impedimenti prætendat, aut fuisset aliunde impeditus, quo minus ipsam causam nullitatis deducere potuerit. Quod & ipsa Synodus non obscurè innuit, cum dicit: *audiendum non esse, nisi intra quinquennium* TANTUM *à die professionis*.

VIII. Huic conforme est, quod dicitur Gregorius XIII. ex sententia Congregationis Concilii declarasse, nempe eos, qui per vim & metum se Religionem professos prætenderent, nisi intra quinquennium reclamaverint, eo lapso non esse audiendos, tametsi allegarent vim & metum semper durasse.

IX. Hunc tamen quinquennii lapsum non impedire, quin ex justa causa detur restitutio in integrum, plures Canonistæ contendunt; eamque opinionem confirmat praxis Curiæ Romanæ; uti notat Cardinalis De Luca *discurs.* 41. *De Regularibus*; monens ibidem, « non pertinere »ad Judices de hujus restitutionis in integrum concessione »cognoscere vel judicare; cum id *privativè* pertineat *ad* »*Papam*; qui eandem restitutionem concedere non solet, »ait, nisi prævia consultatione sacræ Congregationis »Concilii, cui frequentiùs commissiones super hujusmo»di restitutionis petitione dirigi solent; licet quandoque, »sed *nimirum rarò*, etiam huic congregationi Regularium »directæ fuerint; ac propter ea in una, vel altera congre»gatione assumitur formalis disputatio, an constet nec ne »de sufficienti causâ dictæ restitutionis; istâque consulta»tione accedente, signatur commissio directa præfatis ju»dicibus à Concilio demandatis. «

X. Et hæc quidem juxta praxim Romanam; at in Gallia, ubi Decretum Concilii Tridentini quoad hanc quinquennii præfixionem etiam Regio Decreto firmatum est, restitutio in integrum contra hunc quinquennii lapsum recipi non solet; neque executio rescripti Pontificii cum clausula hujusmodi restitutionis admitti; nisi in casu admodum extraordinario, uti docet Brodeau in notis ad Louët. *litt. C. n.* 8. ibidem referens plura Parlamentorum judicata, quibus hujusmodi restitutiones abusivæ declaratæ fuêre; & latiùs prosequitur Carolus Fevret. *Tract. de Abusu L.* 5. *c.* 3. Et admodum notandum exemplum refertur in libro cui titulus *Journal du Palais*, tomo 7. p. 65.

Monet insuper Fevretius ibidem, *nu.* 26. non sufficere, intra quinquennium fuisse reclamatum; sed constare debere de reclamatione per instrumentum authenticum in scriptis; quemadmodum professio ipsa Religiosa per scriptum, non autem per testes probari debet; uti suprà monuimus.

XI. Secundò, juxta Decretum Concilii Trident. debet Regularis causas nullitatis, quas prætendit, deducere coram Superiore suo & Ordinario.

XII. Superior, de quo in Decreto, intelligitur Superior localis, id est, illius Monasterii, in quo professionem emiserit, seu ubi à Superioribus collocatus fuerit: cum sub nomine Superioris regularis, inquit De Luca *disc.* 41. *ad Concil. Trid.* veniat ille, qui est Prælatus illius Monasterii, vel Conventûs, non autem totius Ordinis.

Huic convenit Arrestum Parlamenti Parisiensis, quo declaratum fuit, Provincialem Minimorum abusivè processisse propria sua auctoritate ad declarationem nullitatis professionis alicujus sui Religiosi. Fevret. dicto loco.

Similiter Ordinarius habetur ad mentem Synodi, qui est Ordinarius loci in quo situm est Monasterium Regularis nullitatem deducentis.

XIII. Porrò Synodus ad majorem cautelam Superiori Regulari adjungens Ordinarium, non planè corrigit jus commune, ubi benè observat Fagnanus ad *Cap.* NULLUS ✠ *De Regularibus*; « quoniam de jure veteri, ait, Mona»steria subjecta erant Episcopo Diœcesano, *Can. Monaste*»*ria* 18. *qu.* 2. & ad eum spectabat cura & solicitudo Mona»chorum: unde ipse poterat nulliter professos ejicere, si»cut poterat illos ad Religionem admittere. « Hæc Fagnanus; ex his ulteriùs concludens, Concilium Tridentinum dum jubet adhiberi Episcopum in judicio nullitatis professionis, esse favorabile, & latè interpretandum; cum per illud reditus fiat ad jus commune.

XIV. Quamvis ergo Synodus Tridentina verbis expressis duntaxat loquatur de Regulari *subdito* volente nullitatem professionis deducere, nihilominus prætendit Fagnanus, juxta naturam correlativorum, quod si Religio ipsa seu Conventus contendat nullitatem professionis, eadem quoque deducenda sit coram Ordinario: quin & ex eadem ratione correlativorum, ac insuper ex eo quòd sit professio quidam contractus ultro citróque obligatorius inter professum & Monasterium, in quo consequenter utrimque æqualitas servanda est, conficit, Monasterium seu Religionem teneri intra *quinquennium* causas nullitatis deducere; eoque elapso non ampliùs audiendum; quod & S. Congregationem censuisse testatur.

XV. Refert autem Fevret, loco citato, *num.* 28. in terris Ecclesiæ, & quibusdam Provinciis, quas *Obedientiæ* vocant, causam hanc ad præscriptum Synodi Trid. peragi; at in Gallia usu receptum esse, ut professionis nullitatem prætendens, recurrere teneatur ad Pontificem, à quo obtineat rescriptum, quo causa delegetur judicibus *in partibus*; & si aliter fiat, processum tanquam abusivum rescindi.

XVI. Tertiò, mandat Synodus, ut, si Regularis antequam causam nullitatis coram Superiore suo & Ordinario deduxerit, habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur; interim verò nullo privilegio suæ Religionis juvetur.

XVII. Porro ut ad Monasterium redire, habitúmque assumere cogatur, donec causa integrè deducta & finita sit, non attenditur, num justa causa dimittendi habitum fuerit, vel non; ut monet De Luca citato *disc.* 41. *De Regularib.* Mandat enim Synodus simpliciter, ut Regularis, qui sponte habitum dimisit, priusquam causa legitimè deducta fuit, restituatur, ac si nunquam habitum dimisisset; ne aliàs, ait, « ita Religioso sub hoc prætextu concedatur »licentia vivendi extra claustra durante lite; quæ ita in »longum protrahi posset, quamvis agnosceretur, quod »litis eventus futurus esset malus, dum ita obtineretur in»tentum vivendi interim in sæculo. «

XVIII. His consonat, quod Carolus V. Edicto anno 1535. Bruxellis edito, declarat: « Ne quis Apostatas Re»ligiosos, aut sine licentia exeuntes recipiat aut hospite»tur vel assistat; sed denuntiet Officiario loci, qui appre»hensos restituat Monasteriorum prælectis, unde fuge»runt: & si super dispensatione aut professione litigan»dum sit, Judex in habitu eos manere, & in aliquo loco »Religioso interim degere jubebit. « Zyp. in Jure novo, *Tit. de Apostatis*, *num.* 9.

CAPUT VII.

An Monachi contumaces & rebelles possint post professionem è Monasterio ejici; & à Religione abscindi?

1 *Olim licitum fuit, Monachum rebellem & incorrigibilem è Monasterio ejicere.*
2 *Tentanda omnia pro ejus emendatione priusquam ejiciatur.*
3 *Monachus ejiciendus induebatur veste sæculari, & abscindebatur absolutè à Religione, & à Superiorum Regularium cura & regimine solvebatur, & Episcopo subdebatur.*
4 *Hæc disciplina etiam sæculo 9. quin & 13. obtinuit.*
5 *Hæc tamen disciplina paulatim mutari cœpit: & quare?*
6 *Jus Decretalium non admittit ejectionem absolutam è Monasterio vel Ordine.*
7 *Jus Decretalium repugnat antiquis Monachorum Regulis.*

8 *Ali-*

I. MOnachos incorrigibiles olim potuiſſe ejici è Monaſterio, ex Monachorum Regulis manifeſtum eſt.

Et quidem S. Benedictus, *cap.* 28. *Regulæ* præſcribens modum, quem Superior in correctione Monachi inobedientis ſervare debet, ſi omnibus adhibitis nihil profecerit, vult, ut à Congregatione abſcindatur. „Si quis Frater frequenter correptus pro qualibet culpa, inquit, ſi etiam excommunicatus non emendaverit, acrior ei accedat correptio; id eſt, ut verberum vindicta in eum procedat. Quod ſi nec ita correxerit, aut fortè, quod abſit, in ſuperbiam elatus, etiam defendere voluerit opera ſua, tunc Abbas faciat, quod ſapiens Medicus. Si exhibuit fomenta, ſi unguenta adhortationum, ſi medicamina Scripturarum Divinarum, ſi ad ultimum uſtionem excommunicationis, vel plagarum virgas, etiam ſi viderit nihil ſuam prævalere induſtriam, adhibeat etiam, quod majus eſt, ſuam & omnium Fratrum pro eo orationem; ut Dominus, qui omnia potens eſt, operetur ſalutem circa infirmum Fratrem. Quod ſi nec iſto medio ſanatus fuerit, tunc jam utatur Abbas ferro abſciſſionis, ut ait Apoſtolus: *Auferte malum ex vobis*: Et iterum: *Infidelis ſi diſcedat, diſcedat*: ne una ovis morbida omnem gregem contaminet.“

II. Vult ergo Benedictus, ut quidem nihil à Superiore omittatur, quo Monachus ad obedientiam, & meliorem frugem, ac præcipuè ad humilitatem reducatur; ſed ſi pertinax atque rebellis perſeveret, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat, eum ex Congregatione & Monaſterio ejici præcipit.

S. Iſidorus vult Monachum inobedientem priùs ergaſtulo coarctari, eoque ad obedientiam reduci: „Quod ſi tum in malo perſeverans perduraverit, & prona voluntate pœnitentiam agere noluerit, & ſæpè ac ſæpè contumax murmurator patulè contra Seniores vel Fratres in facie perſtiterit, & cum propinquis ſe vindicare maluerit, in collatione de luctus *exuatur* Monaſterii *veſtibus*; & *induatur*, quas olim adduxerat, *ſæcularibus*, & cum confuſionis nota *à Monaſterio expellatur*, ut cæteri emendentur, dum fortaſſis ſolus tali correptione ille delinquens corrigitur.“ *Apud Menardum ad cap.* 37. *Conc. Reg.* §. 4.

III. Hinc elucet, Monachos rebelles & incorrigibiles è monaſterio non tantum fuiſſe ejectos, ſed etiam veſte monachali exutos, & ſæculari indutos, à monaſtica diſciplina, & Abbatum ac Superiorum cura & regimine ſolutos; atque ita cum reliquis laicis Epiſcoporum ac Paſtorum ſollicitudini concreditos.

IV. Quod & ſæculo 9. obtinuiſſe ſat apertè declarant Patres Concilii Meldenſis anno 845. decernentes *Canone* 59. „Ut monachus de monaſterio, ſine conſultu vel præſentia *Epiſcopi* aut Vicarii ejus ad hoc regulariter deductus non ejiciatur: *cujus diſpoſitione* & authoriaate *de cætero* vita & converſatio *ejecti*, ne perditus perpetuò fiat, ſi aliquo modo ſalvari poteſt, ordinari debet atque decerni.“

Quin & ſæculo 13. ſcripſit S. Thomas, *Quodlib.* 12. *q. fin.* Quandoquidem Apoſtolus velit, ut auferatur malum de communitatibus noſtris, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat, juſtum eſt, ut abſcindamus ac ejiciamus monachum incorrigibilem & inſolentem.“

Nequaquàm igitur repugnat profeſſioni monaſticæ, quò minus monachi poſt emiſſam profeſſionem propter inobedientiam & rebellionem è monaſteriis ejiciantur, ne contagio ipſorum reliqui inficiantur.

V. Verùm cùm experientiâ compertum fuerit, quòd nonnulli Prælati ad ejiciendos ſuos monachos eſſent proniores, atque exinde vagandi occaſionem acciperent monachi cum evidenti ſalutis ſuæ detrimento, nec non publico Fidelium ſcandalo, hinc diſciplina circa hanc ejectionem mutari cœpit.

Et quidem Gregorius IX. in *Cap. fin.* ✠ *De Regularib.* „Ut Præſidentes Capitulis celebrandis ſecundùm ſtatutum Concilii Generalis, ſeu Patres Abbates, ſeu Priores fugitivos ſuos, & ejectos de Ordine ſuo ſollicitè requirant annuatim. Qui ſi in monaſteriis ſuis recipi poſſint ſecundùm Ordinem Regularem, Abbates ſeu Priores eorum monitione prævia per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ad receptionem illorum, ſalva Ordinis diſciplinâ. Quòd ſi hoc Regularis Ordo non patitur, auctoritate noſtrâ provideant, ut apud eadem monaſteria in locis competentibus, ſi abſque gravi ſcandalo fieri poterit, alioquin in aliis Religioſis Domibus ejuſdem Ordinis ad agendum ibi pœnitentiam, talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur.“

VI. Hæc Decretalis, dum mandat ejectos annuatim perquiri, neceſſariò ſupponit (ut rectè poſt alios Canoniſtas advertit Fagnanus ad dictum *Cap. fin. num.* 37. & 38.) „de cætero illos ejici non poſſe, ita ut extra loca ipſorum vagentur, ſed tantùm ne ſtent cum aliis Religioſis; alioquin inutilis eſſet circuitus, ut cogendi eſſent Superiores Regulares ad recipiendos ejectos incorrigibiles, ſi ſtatim iterum poſſent illos monaſterio ejicere.... Præcipit ergo Gregorius, ut expulſi de cætero ita recipiantur, ut ampliùs ab Ordine expelli non poſſint, ſed in locis competentibus intra idem vel aliud monaſterium detineantur ad agendam pœnitentiam; quod clarius probatur communi intelligentia ad *Cap.* CUM IN ECCLESIIS ✠ *De Majoritate & obedientia*, in verbis: *Alioquin de Fratrum conſortio penitùs excludatur*; non enim dixit, *incorrigibiles excludi debere à Monaſterio*, ſed *à conſortio*, ita ut non ſtent cum aliis, recludantur in locis competentibus, ut hic præcipitur ad agendam pœnitentiam.“ Hactenus Fagnanus; qui & ibidem plures refert famoſos Canoniſtas, qui notarunt, per hanc Decretalem, expulſionem incorrigibilium è Monaſterio vel Ordine eſſe ſublatam; eamque ſententiam probatam eſſe à S. Congregatione ſub Pio IV. edito Decreto, & Procuratoribus Ordinum intimato, quo prohibetur, ne quis Regularium impoſterum ejiciatur è monaſterio, etiamſi ſit incorrigibilis, ſed peccantes à Superioribus ignominia & carcere caſtigentur, & acriùs etiam, ſi opus fuerit, pro modo delictorum puniantur.

VII. Non diffitetur equidem Fagnanus huic Decreto ac Decretali contrariari non tantum S. Benedicti, ſed & Auguſtini, aliorumque Patrum Regulas, quæ ſatis clare permittunt omnimodam expulſionem incorrigibilium ex Religione.

VIII. Neque pariter diſſimulat, acriter diſputatum fuiſſe ſub initium hujus ſæculi tempore Urbani VIII. num hæc Decretalis, nec non prædictum Congregationis Decretum uſu recepta eſſent, conveniretque in uſum deduci; prægnantesque rationes à Regularibus fuiſſe adductas, quibus ſuadebatur, expulſionem è Monaſterio eſſe permittendam, quas ibidem etiam proponit; ſed nec rationes deerant, quæ hujus Decretalis, & Decreti obſervantiam poſtulare viderentur.

IX. Omnibus perpenſis, S. Congregatio probante Urbano VIII. inter cætera Decreta de Regularibus Apoſtatis & Ejectis ſtatuit ſequentia: „Adhæc, ut impoſterum nullus legitimè profeſſus ejici poſſit, niſi *ſit verè incorrigibilis*; verè autem incorrigibilis minimè cenſeatur, niſi non ſolùm concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex juris diſpoſitione requiruntur, ſublatis in hac parte ſtatutis, & Conſtitutionibus cujuſque Religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apoſtolica approbatis & confirmatis; verum etiam *unius anni ſpatio in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus*: proindeque Religio privatos habeat carceres in qualibet ſaltem Provincia. Elapſo autem anno ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pervicacia perduraverit, *ne contagione peſtiferâ* plurimos perdat, tanquam pecus morbidum ac membrum putre *tandem ejici poſſit*, ſed ab ipſomet Generali tantùm, ex conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congregationibus Generalibus; tumque non niſi inſtructo ſecundùm eorum ſtylum & conſtitutiones proceſſu, & plenè probatis cauſis expulſionis, ad SS. Canonum præſcriptum.

X. Juxta hujus Decreti tenorem, revocata aliquatenus videtur priſtina Monachorum, circa incorrigibilium & rebellium Monachorum expulſionem diſciplina; ſed multum dubito, num moribus noſtris hæc congruant; hancque etiam cum tanta moderatione expulſionem patiatur.

Et quidem teſte Zypæo in jure novo, *Titulo De Apoſtatis*, mandavit S. Congregatio Nuntio Belgii 29. Februar. 1608. ut Decretalem Gregorii IX. de qua ſuprà, in his regionibus juberet, efficeretque obſervari per Superiores Regularium.

Neque in Gallia hujuſmodi expulſionem permitti, ſat indicat Renatus Choppinus in ſuo Monaſtico, *lib.* 1. *tit.* 3. atque in contradictorio judicio declaratum fuiſſe, fas non eſſe

esse Superiori Monachum è Monasterio ejicere, aut ad triremes condemnare, refert Bonifac. *lib. 2. tit. 31. cap. 4.*

XI. Quoad Apostatas jam notavimus, Edicto Caroli V. cautum fuisse, ne quis Apostatas Religiosos, aut sine licentia exeuntes recipiat, aut hospitetur, vel assistat, sed denuntiet Officiario loci, qui apprehensos restituat Monasteriorum Præfectis unde fugerunt.

Sat apertè significat Edictum, Religiosos Apostatas etiam invitos ac rebelles Monasteriorum Præfectis esse restituendos, ac in Monasterium retrudendos; quo rursum à pristinâ Monasticâ disciplinâ nonnihil receditur.

Pristina enim disciplina nonnisi pœnitentes, & emendationem promittentes, qui à Monasterio propria voluntate se subtraxerant, readmittebat; atque illos, quos in sua Apostasia obstinatos videbat, à Monasterio repellebat.

»Frater (ait Regula Benedictina *c. 29.*) qui proprio vitio »egreditur de Monasterio, si *reverti voluerit*, spondeat prius »omnem emendationem vitii, pro quo egressus est; & sic in »ultimo gradu recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas compro»betur. Quod si denuò exierit, usque tertiò ita recipiatur; »jam postea *sciens* omnem sibi *reversionis aditum denegari.*«

XII. Interim ex illa Patrum disciplina quisque sat intelligere potest, quam curam & sollicitudinem ac prudentiam desideraverint ac requisierint Patres in Monasteriorum Præfectis, quo subditos suos ad obedientiam ac meliorem frugem quacunque viâ reducerent.

XIII. Discere quoque poterunt Monasteriorum Moderatores, ac Monasticæ disciplinæ Zelatores, quàm solliciti fuerint Monachorum Patres, ut morbidas, atque putridas ac penè desperatas oves à suis gregibus separarent, scientes quàm facilè vel ab una infecta ove totus grex inficiatur.

XIV. Denique cùm moderna disciplina non permittat, Monachos rebelles, ipsamque Religionem quantumcunque turbantes expellere, & à Congregatione omnino dimittere, major meritò hodie in recipiendis ad Monasticam professionem cura, diligentiusque atque exactius examen, & probatio adhibenda sunt, quàm olim, dum similes è Monasterio ejicere licebat, uti rectè advertit & monet zelosissimus Monasticæ disciplinæ Abbas Trappensis in commentario *ad cap. 61.* Regulæ Benedictinæ; cujus verba suprà *cap. 5.* retulimus.

TITULUS XXVIII.

De Voto Obedientiæ.

CAPUT I.

Qualis debeat esse Obedientia.

1 *Præcipua virtus Monachorum est* Obedientia.
2 *De ea Magister Novitios præcipuè instruere debet.*
3 *Qua ratione* Obedientia *dicatur primus gradus humilitatis.*
4 *Obedientia debet esse generalis.*
5 *Obedientia requirit plenam à voluntate Superioris dependentiam.*
6 *Debet esse sine mora.*
7 *Requiritur, ut sit* fervens *non tepida.*
8 *Debet exhiberi* hilari ac prompto *animo.*
9 *Debet verus* Obediens *renuntiare propriæ voluntati.*
10 *Tenetur etiam renuntiare proprio judicio.*

I. De Monachis sui temporis loquens S. Hieronymus *Epist. 22.* ad *Eustochium* ait: »Prima apud »eos confœderatio est, *obedire* majoribus, & »quidquid jusserint, facere.« Similiter Sulpitius Severus *Dialogi 1. cap. 11.* »Præcipua, »inquit, ibi virtus & prima est *obedientia.*

II. Et Cassianus Magistri Novitiorum officium describens *Lib. 4. Instit. cap. 8.* ait: »Hæc erit ejus sollicitudo & »eruditio principalis, ut doceat juniorem primitus suas »vincere voluntates; quem studiosè in his ac diligenter ex»ercens, hæc illi semper imperare de industria procurabit, »quæ senserit animo ejus esse contraria. Multis siquidem »experimentis edocti tradunt, Monachum, & maximè ju»niores, ne voluptatem quidem concupiscentiæ suæ refræ»nare posse, nisi priùs mortificare per *obedientiam* suas didi»cerint voluntates.«

III. *Primus humilitatis gradus est obedientia sine mora,* ait S. Benedictus in Regula *cap. 5.* Non quidem ordine, sed utilitate, uti notat Smaragdus *cap. 13.* Diadematis Monachorum: »Obedientia, ait, salus est omnium fidelium, obedientia »genitrix est omnium virtutum, obedientia regni cœlorum »inventrix est, cœlum aperiens, hominem de terra elevans, »obedientia cohabitatrix est Angelorum, obedientia San»ctorum omnium cibus est; ex hac enim ablactati sunt, & »per hanc ad perfectionem venerunt.«

Cui convenit illud S. Ferreoli Ucetiensis Episcopi in Regula *cap. 1.* »Primum ut Monachus, quem propriè manet »multas in se virtutes ædificare *obedientiæ* in se collocet fun»damentum.« Ut verò *Obedientia* Religiosa vera sit ac perfecta, requiritur.

IV. Primò, *Præceptis Abbatis in omnibus* (uti loquitur S. Benedictus *cap. 4.*) *obedire, etiamsi aliter, quod absit, agat.* Vel ut *cap. 7.* dixit: »Pro Dei amore cum *omni* obedientia se sub»dere Majori.«

,,Nihil itaque recusandum est (inquit S. Columbanus in ,,Regula *cap. 1.*) obedientibus veris Christi discipulis quam,,vis *durum* & *arduum* sit: sed cum *fervore*, cum *lætitia* arripi,,endum est. Quia si talis non fuerit obedientia, non erit ,,acceptabilis Deo, qui ait: *Et qui non accipit crucem suam, & ,,sequitur me, non est me dignus.* Et S. Benedictus *cap. 68.* Si cui ,,Fratri aliqua fortè gravia aut impossibilia injunguntur, ,,suscipiat quidem jubentis imperium cum omni mansue,,tudine & obedientia. Quod si omnino virium suarum ,,mensuram viderit pondus excedere, impossibilitatis suæ ,,causas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè suggerat, ,,non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo. Quod ,,si post suggestionem suam in sua sententia Prioris impe,,rium perduraverit sciat junior ita sibi expedire, & ex cha,,ritate confidens de adjutorio Dei obediat.«

V. Secundò, perfecta Monachi obedientia exigit, ut Monachus in omnibus à voluntate Superioris dependeat; nihilque sine ejus agat consensu. Hinc S. Benedictus *c. 49.* suæ Regulæ loquens de operibus supererogationis, vult, ut »hoc ipsum, quod unusquisque offert, prius Abbati suo sug»gerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate: quia quod »sine permissione Patris spiritualis fit, præsumptioni depu»tabitur & vanæ gloriæ, non mercedi.« Ergo, ait, cum vo»luntate Abbatis *omnia* agenda sunt.« Et *capite 67.* vindictæ regulari vult subjacere eum, »qui præsumpserit *quidpiam*, »etiam *parvum*, sine Abbatis jussione facere.«

VI. Tertiò, debet esse Obedientia *sine mora.* Hanc conditionem exponens S. Benedictus *cap. 5.* ait de veris obedientibus. »Mox ut aliquid imperatum à Majore fuerit, ac si ,,*divinitùs* imperetur, moram pati nesciunt in faciendo: de ,,quibus Dominus dicit: *obeditu auris obedient mihi.* Et idem ,,dicit Doctoribus: *Qui vos audit, me audit.* Ergo hi tales re,,linquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam ,,deserentes mox ex occupatis manibus, & quod agebant ,,imperfectum relinquentes vicino obedientiæ pede juben,,tis vocem factis insequuntur; & veluti uno momento præ,,dicta magistri jussio, & perfecta discipuli opera, in velo,,citate timoris Dei, ambæ res communiter citius explican,,tur.«

Benedicto congruens S. Columbanus ait: »Ad *primum* ,,*verbum* Senioris *omnes* ad obediendum audientes *surgere* ,,*oportet*: Quia obedientia Deo exhibetur, dicente Domino ,,nostro Jesu Christo: *Qui vos audit, me audit.*«

Et S. Bonaventura: »Obediens non est, sed negligens, ,,qui *secundum exspectat mandatum.* Ut obedientia Religiosi ,,Deo sit acceptabilis, debet esse prompta sine dilatione.«

VII. Quartò, obediendum *non tepidè*, monet Regula Benedictina *cap. 5.* sed ferventer, sollicitè & diligenter: & hoc est ex charitate obedire. Charitas enim excitat fervorem & solicitudinem Unde *c. 71.* dicitur: »Omnes juniores Prio,,ribus suis *omni charitate* & solicitudine obediant.«

VIII. Quintò, obedientia exhibeatur *hilariter*, sive ut Regula

Regula Benedictina exponit: *cum bono animo*; « quia HILAREM *datorem diliget Deus.* Nam cum malo animo si obedit discipulus, & non solùm ore, sed etiam in corde si murmuraverit, etiamsi impleat jussionem, tamen acceptum jam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis. « *Dicto cap. 5.*

IX. Porrò talis nequaquam erit Religiosa obedientia, nisi priùs propriæ renuntietur voluntati. Unde & S. Benedictus veros obedientes dicit, *voluntatem propriam deserentes.* Et inter instrumenta bonorum operum reponit, *voluntatem propriam odisse.* Et *cap. 7.* suæ Regulæ vult, ut *quis propriam non amans voluntatem desideria sua non delectetur implere.*

Nec tantùm propriæ voluntati renuntiare, atque Superiorum se voluntati subjicere tenetur obediens Religiosus; sed etiam proprio judicio renuntiando alienum sequi; juxta illud de veris obedientiæ Filiis dictum S. Benedicti citato *cap. 5.* « Non *suo arbitrio* viventes, vel desideriis suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes *alieno judicio* & imperio in cœnobiis degentes, Abbatem sibi præesse desiderant. « Vel, ut ait *cap. 72.* « non quod sibi utile *judicat* sequatur, sed quod magis alii. « Atque hæc est illa priscis recentioribusque toties commendata OBEDIENTIA CÆCA; de qua latius capite sequenti.

CAPUT II.

De Obedientia *cæca.*

1 *Veri obedientes alieno judicio vivunt; & hinc obedientia* cæca.
2 *Obedientia an exigat, ut in omnibus obediatur Superioribus?*
3 *Interdum magna in obediendo discretione opus est.*
4 *Non semper Monachum excusat præceptum aut licentia Prælati.*
5 *Qua ratione obedientia dicitur* cæca?
6 *In quibus obedientia debeat esse* cæca?
7 *In aliquibus cum magna discretione & discussione obediendum est.*
8 *Valde perversum est obedire Superioribus contra legem Dei aliquid præcipientibus.*
9 *Aliquorum obedientia meritò dicenda inobedientia.*
10 *Quandonam voluntas Prælati suscipienda ut voluntas Dei.*
11 *Obedientia fiduciam conciliat Monacho in agendis, si Prælatus sit talis, qualis esse debet.*
12 *Subinde major difficultas, majusque meritum in refragando, quàm obediendo Prælatis.*

I. SAnctus Benedictus de veris obedientibus ait: *Non suo arbitrio viventes, & desideriis suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes* ALIENO JUDICIO *& imperio*, C. 5. Reg.

Cui congruit illud S. Gregorii in 1. *Regum cap. 14.* « Vera obedientia nec Præpositi *interiora discutit*, nec præcepta discernit: quia qui omne vitæ suæ *judicium* Majori subdidit, hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur, operetur: *Nescit enim judicare, quisquis perfectè didicerit obedire*: quia hoc tantum bonum putat, si præceptis obediat.

Et Joannes Climacus *Gradu* 4. « Obedientia est *inexaminatus* atque *indiscussus* motus, spontanea mors..... Obedientia est sepulchrum voluntatis, & excitatio humilitatis: nihil resistit, nihilque discernit, mortua in malis & in bonis apparentibus. « Ita legit editio Veneta.

Hinc illa à Patribus aliisque vitæ Monasticæ Magistris tot encomiis celebrata *obedientia cæca.*

II. Quid igitur, obediendumne indifferenter ac generaliter Superiorum mandatis, nullumque subditis periculum obediendo imminere potest: adeo ut sine discussione aut examine, *cæca obedientia* in omnibus Prælatorum præceptis obtemperantes in suis actionibus sint omnino securi, quòd nihil Dei voluntati contrarium faciant? Nequaquam sanc.

III. « Admonendi sunt subditi (ait S. Gregorius apud Gratianum 2. *q. 7. Can. 57.*) ne plus *quàm expedit*, sint subjecti, ne cùm student plus quàm necesse est hominibus subjici, compellantur vitia eorum venerari. «

IV. Cui consonat, quod Adamo Monacho, se ob præceptum Superioris, quod secutus fuerat, excusare volenti respondit S. Bernardus.

„ Sed quid ad me, inquiebat Monachus, ille viderit, cui mihi contradicere fas non erat. Non est discipulus super Magistrum. Docendus, non docturus, ejus lateri adhærebam. Sequi debui, non præire præceptorum auditor. « Ad hæc exclamabat Doctor mellifluus: « O Monachum obedientissimum, cui ex quibuslibet Seniorum verbulis ne unum quidem jota prætervolet. Non attendit quale sit quod præcipitur, hoc solo contentus, quia præcipitur. Et hæc est obedientia sine mora. Si ita oportet, sine causa legitur in Ecclesia, *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Si ita oportet, deleamus jam de libro Evangelii, *Estote prudentes sicut serpentes*, sufficienter quippe quod sequitur, *Et simplices sicut columbæ.* Nec dico à subditis mandata Præpositorum esse dijudicanda, ubi nil juberi deprehenditur divinis contrarium institutis, sed necessarium assero & prudentiam, quâ advertatur, si quid adversatur, & libertatem, quâ & ingenuè contemnatur. »

Prudentia ergò Christiana etiam in obediendo necessaria est Monacho.

Et sanè quia omnis Superior homo est, isque peccatis & ignorantiis obnoxius, quidni & in præcipiendo à lege Dei incommutabili recedere possit? Quod si contingerit *indubitanter*, uti loquitur Bernardus, *pergendum in Petri sententiam*: Quia *oportet Deo magis obedire, quam hominibus.*

V. Qua ratione ergo *cæca* obedientia? Respondeo, *cæca* est ad ea quæ cupiditas seu amor proprius suggerit. Vera enim ac perfecta obedientia non solet discurrere, aut inquirere, quæ contra Superiorum mandata amor proprius sive cupiditas suggerit, ut se à mandatis eximere possit; ut puta, quod naturæ nimium dura & aspera, imo quodammodo *impossibilia*; quod alteri potius quam sibi id injungendum esset, quod importuno præcipiatur tempore; quod ultra Regulam; quod indiscretè; imò malo & averso animo, aliaque similia: Ad ista, inquam, *cæca* est perfecta obedientia, nihilque eorum sollicita attendere, aut discutere; Prælatorum judicio, tanquam Dei Ordinationi se subjiciens.

VI. De his intelligi oportet illud Bernardi, tractatu de præcepto & dispensatione *cap. 10.* » Porro *imperfecti cordis & infirmæ* prorsus *voluntatis* indicium est, statuta seniorum *studiosius* discutere, *hærere ad singula* quæ injunguntur, *exigere de quibusque rationem*; & *malè* suspicari de omni præcepto cujus *causa latuerit*; nec unquam libenter obedire, nisi cum audire contigerit, quod *fortè libuerit*: aut quod non aliter licere seu expedire monstraverit vel *aperta* ratio, vel *indubitata* auctoritas. Delicata satis imo, nimis molesta est hujuscemodi obedientia. Non planè hæc illa est, quæ ex regula traditur, *obedientia sine mora.* »

VII At cùm de transgressione legis divinæ agitur, nequaquam vera obedientia *cæca* est; sed tota luminosa, & undequaque prospiciens & attendens: ut potè ex luminosa Dei charitate Superioribus tanquam Deo obediens, sollicitè cavet, ne Superioribus obediens, Deo inveniatur inobediens.

VIII. Sciunt hi quod ad Adamum Monachum dicebat S. Barnardus in citata *Epistola 7.* » Valde autem perversum est profiteri te obedientem, in quo nosceris superiorem propter inferiorem, id est, divinam propter humanam solvere obedientiam. Quid enim? quod jubet homo, prohibet Deus, & ego audiam hominem, surdus Deo? Non sic Apostoli. Clamant quippe dicentes: *Melius est obedire Deo, quam hominibus.* Igitur facere malum quolibet etiam jubente, constat non esse obedientiam, sed potius inobedientiam.

IX. Illa ergo obedientia, qua nonnulli se in omnibus sine ulla discussione Superiorum voluntati subjiciunt; præsertim in his quæ corruptæ naturæ & concupiscentiis magis favent, & ad Regulæ ac disciplinæ Monasticæ relaxationem tendunt; idque non raro ut sibi Abbatum aut Superiorum gratiam & favorem concilient, sæpiùs potius *inobedientia*, quàm obedientia dicenda erit; atque hic meritò applicari potest, quod Adamo Monacho similem obedientiam obtendendi respondit S. Bernardus: » Vanissimam præsumptionem, turpissimam levitatem, crudelissimam dissensionem, *obedientiæ*, modestiæ, mansuetudinis nominibus velas, & velatis sordibus sacra illa vocabula maculas. »

X. Itaquæ dicamus cum S. Basilio in *Regulis breviter disputatis quæst.* 114. » Quod si quid nobis imperatum sit, quod idem sit cum mandato Domini, adjuvetque, illud tanquam voluntas Dei studiosius diligentiùsque à nobis suscipi debet, idque servari convenit, quod dictum est: *supportantes invicem in charitate Christi.* Quoties vero aliquid, quod mandato Domini aut repugnat, aut aliqua ex parte vitiet contaminetve, facere ab aliquo jussi fuerimus, tunc commodè illud usurpabimus: *Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus.* »

XI. Illud equidem indubitatum est, per obedientiam Religiosam conciliari fiduciam ac pacem internam, si Monachi nacti fuerint Seperiorum, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere (uti loquitur S. Basilius) » sciat commonstrare, qui ornatus virtutibus sit, cujus univer-

sæ

„sæ totius ipsius vitæ actiones testimonio sint, charitatem „in eo erga Deum inesse, qui divinarum litterarum scien-„tiam habeat, virum integrum, nec ulli distractioni indul-„gentem, ab avaritia abhorrentem, minimè libenter ge-„rendis se negotiis admiscentem, quietum, amantem Deum, „egentium studiosum, minimè iracundum, injuriarum im-„memorem, naturâ propensum ad eos docendos, qui ad ip-„sum accedant, quem gloria inanis non inflet, superbia „non extollat, adulatio non frangat, severum atque con-„stantem, cui denique nihil sit præstantius honore Dei.“ Tunc Monacho rectè dicetur: “ Voluntatem tuam exuito, „ac foras projicito: atque ubi hoc feceris, dede te illi, ut sin-„cerissimum veluti vas quoddam existas, qui quæ in te in-„fundantur virtutes, ad laudem Dei gloriamque ab omni „vitio castas conserves.“

XII. At è contrario si Superior scientiâ convenienti appareat destitutus, plus habens de mundi quàm Religionis spiritu, magis ad relaxationem quàm Religiosam observantiam inclinatus; tunc indubiè non tantùm prudentiâ ac discretione magna in obediendo; sed etiam non rarò magna virtute & constantiâ opus erit, ut Superiorum voluntati & inclinationi non pareatur: quin & subinde difficilius erit in Monasteriis, quibus similes Superiores præsunt, Deo fideliter servire, & vota sua exactè persolvere, quàm in Monasteriis reformatis ardua quæque ac aspera vitæ Monasticæ exercitia cum plena ac perfecta obedientia subire.

CAPUT III.

An obediendum Superiori aliquid contra vel supra Regulam præcipienti?

1 *Quod ante professionem erat libertatis, post professionem fit necessitatis.*
2 *Superiori obediendum est juxta Regulam.*
3 *Promissio obedientiæ fit,* salvâ professione, *sive* secundùm Regulam.
4 *Abbas non potest suo arbitrio Regulam infringere.*
5 *Differentia eorum, quæ in Regula occurrunt.*
6 *In his, quæ ad substantiam Regulæ pertinent, Superior dispensare nequit.*
7 *Vitam communem relaxare Superior non potest.*
8 *Superioribus eam auctoritatem sibi asserentibus credendum non esse, declaravit Clemens VIII.*
9 *Quædam in Regula præcipiuntur, quæ ad substantiam Regulæ non spectant.*
10 *Quomodo in his Superiores interdum dispensare possint.*
11 *Obedire Superiori relaxanti aliquid de Regula, plus meriti habet, quàm exteriori Regulæ observantiæ insistere.*
12 *Superiori fas non est arctiorem vivendi normam suis præscribere, quàm Regulâ continetur.*
13 *Potest aliquando Superior aliquid subdito imponere, quod Regula non præscribit.*
14 *Id permittit S. Benedictus.*
15 *His non refragatur S. Bernardus.*
16 *Non facilè recusanda obedientia, dum aliquid imponitur, quod supra Regulam videtur.*

I. QUod de Regula S. Benedicti dixit S. Bernardus, id universim de omnium Ordinum Regulis dicendum, nimirum quod illa “ omni homini proponi-„tur, imponitur nulli: prodest, si devotè suscipitur & tene-„tur: non tamen, si non suscipitur, obest. Quod autem in „voluntate est suscipientis, non in potestate proponentis, „voluntarium meritò dixerim, non necessarium. Attamen „hoc ipsum, quod dico voluntarium, si quis ex propria vo-„luntate semel admiserit, & promiserit deinceps tenendum, „profectò in necessarium sibi ipse convertit; nec jam libe-„rum habet dimittere, quod ante tamen non suscipere libe-„rum habuit. Ideóque quod ante voluntate suscepit, ex „necessitate jam tenebit: quia omninò necesse est eum red-„dere vota sua, quæ distinxerunt labia sua, & ex ore suo „aut condemnari jam aut justificari.“

Uno verbo, quæ in Regula continentur, nec tamen à Deo aut Ecclesia præcepta sunt, non profitentibus quidem libera sunt, nec eos gravant non observata: cùm tamen Profitentibus, ait ibidem Bernardus, *in præcepta prævaricantibus, in crimina fiant.*

II. Quemadmodum ergo non sufficit Religioso velle Superiori obedire, ni unà & Deo obediat; quia, ut ait Bernardus loco citato *cap.* 14. “ ut interior oculus verè simplex „sit, duo illi arbitror esse necessaria, *charitatem* in intentio-„ne, & in electione *veritatem,*“ ita nec Superiori obediendum, nisi secundùm Regulam imperet. Regulam enim, quam professus est, tenetur Religiosus servare; & consequenter obedientiam ita exhibere Superiori, ut Regulæ votique non inveniatur prævaricator.

III. Quod & in ipsa professionis formula indicatum voluit Benedictus, cùm obedientiam exigit, non simpliciter, sed *secundùm Regulam.*

Hoc advertens S. Bernardus ait: „ Hic qui profitetur „spondet quidem obedientiam, sed *non omnimodam,* sed „*determinatè secundùm Regulam.* „ Et alibi: „ Dico ergò „Abbati per omnia obtemperandum, sed *salvâ professione.*„ *Epist.* 7.

IV. Nequaquam ergo Abbati, aut Superiori obedientia exhibenda, si obediendo constitueretur Regulæ transgressor. Neque enim Abbatis est Regulam invertere, aut ab ea suo recedere arbitrio. „ Notum est, (ait Bernardus *Ep.* 7.) „solemniter ac regulariter profiteri quemque in præsentia „Abbatis. In *præsentia* ergò *tantum*, non etiam *ad nutum* „ipsius fit cujusque professio. *Testis* proindè adhibetur Ab-„bas, non *dictator* professionis; *adjutor,* non *fraudator* adim-„pletionis; *vindex,* non *auctor* prævaricationis. Quod igi-„tur; Ponam in manu Abbatis quod absque ulla exce-„ptione coram Deo & Sanctis ejus propria manu & ore fir-„mavi, audiens ex Regula, si quando aliter fecero, à Deo „me esse damnandum, quem irrideo; Si Abbas meus aut „etiam Angelus de cœlo contraria jusserit, liberè recusabo „hujusmodi obedientiam, quæ me transgressorem voti „proprii, & pejerare faciat nomen Dei mei...... Viderit de-„nique Abbas meus quid sibi faciendum putet de eo quod „ex Regula ad ipsum specialiter dirigitur, ut *præsentem Re-„gulam in omnibus conservet;* & item quod universaliter „præcipitur, & nemo excipitur: ut omnes scilicet *per om-„nia magistram sequantur Regulam; nec ab ea temere de-„vietur à quoquam.* Ego sic ipsum sequi decrevi semper & „ubique magistrum, ut nequaquam à Regulæ, quam teste „ipso juravi & statui custodire, deviem magisterio.

V. Sed numquid Abbas aliusve Regularis Superior in Regula dispensare potest, eique dispensanti à Subditis obedientia exhibenda; Pro hujus quæstionis elucidatione & resolutione prænotandum, quædam in Regula esse, quæ etiam inviolabili, & immobili lege Dei præcepta sunt; ut v. g. quidquid de amore Dei & proximi, de humilitate, mansuetudine cæterisque virtutibus Regula præscribit. Alia sunt, quæ quidem præcepto divino omnibus non sunt imposita, sed tamen talia sunt, ut sine illis professio Religiosa, seu vota emissa nequaquam servari queant.

VI. Quoad hæc nulla est Superiori dispensandi auctoritas; quia ipse non destructor professionis, sed vindex professionis constituitur: nec Regulam ipse destruere, sed conservare jubetur. Unde inter monita, quæ Abbati proponit S. Benedictus illud est *præcipuum, ut præsentem Regulam in omnibus conservet.* „ Neque enim, ait Bernardus, „Abbas supra Regulam est, cui semel & ipse spontaneâ se „professione submisit.„

VII. Si ergo Abbatis alteriusve Prælati jussio servari nequeat sine manifestâ relaxatione vel infractione votorum aut vitæ communis, quæ ut ait Synodus Tridentina *Sess.* 25. *De Regularibus cap.* 1. „ ad *substantiam* Regularis vitæ „pertinent; & *bases* sunt & *fundamenta* totius Regularis „disciplinæ, quibus non exactè conservatis, totum corruat „ædificium necesse est,„ nequaquam ei obediendum erit, sed dicere poterit subditus, quod in simili dixit Bernardus: „Liberè recusabo hujusmodi obedientiam, quæ me trans-„gressorem voti proprii constituit, & pejerare faciat nomen „Dei mei.„

VIII. Hisce principiis insistens Clemens VIII. in Constitutione quæ incipit, *Nullus omninò,* propositâ vitâ communi, ad quam vi suæ professionis Regulares obligantur, pœnisque in non observantes decretis, monet universos, se à dictis pœnis nequaquam futuros immunes ob Superiorum quamcumque indultam licentiam: „ etiamsi, ait, „Superiores asseverent se ejusmodi dispensationes, aut li-„centias dare posse: quibus in ea re fidem minimè adhibe-„ri volumus.„

IX. Tertii denique generis præcepta in Regulis Monasticis occurrunt, quæ quidem ad legis divinæ, ipsiusque professionis Monasticæ observantiam plurimum conducunt, atque pro facilitanda votorum impletione ordinatissimè præscripta fuere, nequaquam tamen ita necessaria sunt, quin interdum sine illis non tantùm lex divina, sed etiam ipsa Religiosa professio exactè observari queat; imo si ad litteram Regulæ semper deberent observari, nonnumquam legis divinæ, aut professionis Monasticæ impletioni plus obessent, quam prodessent, cujus generis sunt jejunia, „vigiliæ, aliæque corporales exercitationes.

X. Hæc, quia & per ipsam Regulam, cui & Abbas subjectus est ordinata sunt, quamdiu charitati (cui augendæ & fovendæ unicè Regula subservit (militant, immobiliter fixa sunt, inquit S. Bernardus, immutarique omninò ne ab ipsis quidem Præpositis sine offensa possunt. At si contraria

ria aliquando charitati visa fuerint, his duntaxat, quibus hoc posse videre datum est, & providere creditum est, nonne justissimum esse liquet, ut quæ pro charitate inventa fuerunt, pro charitate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodius demutentur? Hæc Bernardus *Tractatu De Præcepto & Dispensatione cap.* 2. qui ibidem *cap.* 4. fusè ostendit, neque hæc in Abbatis ita voluntate sita esse, ut ejus serviant voluntati, sed magis charitati. « Esto proinde (pergit Bernardus) ut interdum Regulæ littera cedat pro tempore charitati, cùm ratio *necessitatis* vel *charitatis* exegerit, absit tamen, ut hominis cujuspiam subdatur voluntati..... Arbitror namque sanctas illas observantias Prælatorum prudentiæ & fidei creditas; non subditas voluntati. «

Licet ergo Prælati ne in his externis atque corporalibus observantiis Regulam abolere aut mutare queant, possunt tamen pro temporum ac personarum circumstantiis in illis ex justa causa dispensare, ut charitati subserviant. Neque in hoc Regulæ repugnant, sed obsequuntur; quæ hæc non quidem Prælatorum voluntati, sed providæ dispensationi relinquit.

XI. Proinde obedientia Religiosa, tametsi à Regula recedere non debeat, nec Prælatus Regulæ prævaricationem sequi, tamen Prælato pro tempore aut personis ex rationabili causa in hisce dispensanti obsequi tenetur; imò & in hisce subinde locum habere potest *cæca* obedientia: ac interdum plus meriti erit in obediendo, quàm in arctiori ipsius Regulæ exteriore & litterali observantia.

XII. Porro sicuti Prælato fas non est, Regulam pro suo arbitrio relaxare, subditosque ab ejus observantia generaliter & in perpetuum eximere; ita nec illi fas est, ejus rigorem augere, atque Subditos arctiori Regulæ subjicere.

» Is qui profitetur, (verbis loquor S. Bernardi) spondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam, sed determinatè secundum Regulam, ... ut oporteat eum, qui præest, non fræna suæ laxare voluntati super Subditos: sed præfixam ex Regula sibi scire mensuram... Ergo Prælati jussio vel prohibito non prætereat terminos professionis. Nec ultrà extendi potest, nec contrahi citrà. Nil me Prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat quàm promisi. Vota mea nec augeat sine mea voluntate, nec minuat sine certa necessitate... Ponant ergo Præpositi metam obedientiæ Subjectorum ex votis laborum ipsorum, non suorum desideriorum: monentes eos, non cogentes ad celsiora; condescendentes eis cum necesse fuerit ad inferiora, non cadentes cum eis. « *De Præcept. & disp. cap.* 4. *&* 5.

XIII. Verùm hinc nullatenus consequens, Abbatem aliumve Superiorem non posse subinde in certis circumstantiis, & justis de causis, vel in pœnam delinquentis, vel pro exercitio virtutis huic illive Religioso injungere aliquod opus magis arduum, v. g. jejunium prolixius, quàm Regula præscribit.

XIV. In his rursus ipsa Religiosa obedientia elucere debet: quod & non obscurè supponit S. Benedictus *cap.* 68. suæ Regulæ, præcipiens, ut Monachus etiam obediat, si aliqua forte *gravia* aut *impossibilia* injungantur; apertè satis innuens, illa à Prælato ultra Regulam imponi subinde posse.

XV. Dicta igitur S. Bernardi nequaquam accipienda sunt de Præpositis, qui justa de causa in casu aliquo particulari aliquid ultra Regulam imponunt; sed de his, qui *generaliter* atque pro *omni* tempore, Subditis suis duriorem arctioremque vivendi normam, quàm per Regulam præscripta est, imponere vellent; atque ita quodammodo alia ipsis Regula præscriberetur: quo casu locum habebet illud Bernardi: *Solum id à me exigi posse arbitror, quod promisi.*

XVI. Quoad ea verò, quæ in particulari casu, atque certis de causis ultra Regulam subinde injunguntur, verificatur illud ejusdem Doctoris immediatè subjunctum: « Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur: neque in latitudinem charitatis.... Quanquam nec istam Regula ipsa tacuerit, ubi monet, si fratri impossibilia injunguntur, *ut confidens de adjutorio Dei, obediat ex charitate.* In eadem denique regula tertius humilitatis describitur gradus, ut *omni obedientiâ Monachus se subdat majori.* Dicens quippe, *omni*, non vult nos in obediendo mensurâ esse contentos professionis, non attendere promissi debitum, non de pacto sumere modum; sed transire alacriter etiam votum, & obedire in omnibus. «

* * * * * *

CAPUT IV.

An Regularibus à præcepto Superiorum appellare liceat.

1 *Quid agendum Religioso, qui credit sibi aliquid durius, aut supra vires à superiore imponi?*
2 *Quomodo dura & quasi impossibilia subinde acceptare debeat Religiosus.*
3 *Olim incognita erat à præceptis Superiorum appellatio.*
4 *Alexander III scribit non admittendas appellationes à correctione Regulari: & quare?*
5 *Concilii Lateranensis sub Innocentio III Decretum contra similes appellationes.*
6 *Appellatio à correctione Prælatorum de Jure Communi non datur quoad effectum suspensivum.*
7 *Facultas appellandi impedit fructum correctionis Monasticæ.*
8 *Nonnulli Ordines contra has appellationes specialibus Pontificum Bullis sibi providerunt.*
9 *Ordo Cisterciensis speciali privilegio munitus est contra appellationes ad Sedem Apostolicam.*
10 *Aliquando per statuta Ordinum probibita fuit appellatio à correctione sub pœna excommunicationis.*
11 *Senatus Regius similia Statuta subinde in contradictorio judicio probavit.*
12 *Innocentius IV. concessisse dicitur Ordini S. Benedicti, quòd Superiores appellationi deferre non debeant.*
13 *In aliquibus casibus particularibus Parlamenta Regia solent Regularium appellationes admittere.*
14 *Moribus nostris à correctione Regulari appellatio ordinariè non admittitur.*

I. Contingit, ut Religiosus credat, sibi à Prælato aliquid ultra vires, aut extra Regulam impositum: quid hic tum agere debeat, docet S. Benedictus *cap.* 68 *Regulæ*: « Quod si omnino virium suarum mensuram viderit pondus excedere, impossibilitatis suæ causas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè suggerat, non superbiendo aut resistendo, vel contradicendo.

Admittit igitur in duris ac penè impossibilibus excusationem subditi; sed quæ fiat *patienter, opportunè*, non *superbiendo*, non *resistendo*, non *contradicendo*: suggerat que potius, quàm multa exaggeratione sibi displicere ostendat.

II. Post hæc subjungit Benedictus: « Quod si post suggestionem suam in sua sententia Prioris imperium perduraverit, sciat Junior ita sibi expedire, & ex charitate confidens de adjutorio Dei, obediat. «

» Divino enim adjutorio (ait Haeftenus *Disp. Monast. lib.* 6. *tr.* 2. *disq.* 7.) per obedientiam fit nonnunquam possibile quod erat impossibile per naturam; faciet namque gratia, quod abhorret natura; adimplebit charitas, quod abhorret infirmitas. «

III. Procul ergo abest à mente Patrum, ut Religiosis, ubi credant sibi durius aliquid, quàm oportet, à suis Prælatis impositum aut imperatum, non tamen contradicendi, sed & judicio Prælatorum appellandi sit indulta facultas, cujus, vigente avitâ Monachorum simplicitate, nec vestigium occurrit: Imò ubi illa appellandi potestas à Monachis etiam usurpari cœpit, mox illa reprobata fuit, tanquam malum præsentissimum, quo discoli atque inobedientes Monachi se à correctione Prælatorum subtrahere, malitiamque suam liberius exercere possent.

IV. Et quidem sæculo 12. Abbati S. Petri scribit Alexander III. « Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod si quando subditos tuos vis pro suis excessibus *secundùm Regulam S. Benedicti*, & institutionem tui Ordinis corrigere & castigare, ipsi ut *malitiam suam liberiùs valeant exercere, ad remedium appellationis confugiunt.* Quia verò remedium appellationis non ideo est inventum, ut alicui à Religionis & Ordinis observantiâ exorbitanti debeat in sua nequitia patrocinium exhibere, mandamus, quatenus, si quando quilibet subditorum tuorum ad remedium *appellationis* convolaverit; non ideo minus eum juxta tenorem mandati, quod in prædicta Regula continetur, & institutionem corrigas & castiges. «

Hoc Alexandri responsum relatum in *cap.* 3. *De Appellat.* jus commune constituit.

V. Similiter Consilium Lateranense sub eodem Pontifice celebratum advertens, quod nonnulli « dum Superioris sententiam & disciplinam Canonicam reformidant, sine ullo gravamine appellationem objiciunt, & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad præsidium inno-

»innocentum dignoscitur institutum, voluit observari, ne »Religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, con- »tra Regularem (sive ut alii legunt *Regulam*) Prælati sui & »Capituli sui disciplinam *appellare* præsumant, sed humili- »ter ac devotè suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem »injunctum.« *Cap. 26.* ⁒ *De Appellat.*

VI. Ex his aliisque juris textibus statuunt Canonistæ, à correctione Prælati Regularis non dari appellationem, saltem quoad effectum suspensivum; si limites correctionis non excedat; neque tela judiciaria procedat in puniendo; uti latiùs exponit Fagnanus ad citatum *Capitulum* 3.

VII. Et sanè quis non videat, omnem disciplinam Regularem pessumdari, omnemque correctionis fructum impediri, si Subditis licitum sit passim à Superiorum correctione appellare, atque per appellationem correctionis executionem suspendere?

VIII. Quapropter nonnulli Ordinum Superiores, ut se contra has appellationes firmiùs & efficaciùs munirent etiam specialibus Bullis & declarationibus à Sede Apostolica sibi providerunt; uti videre est apud Renatum Choppinum in Monastico, *lib. 1. tit. 3. num. 16.* & Carolum Fevretium in tractatu de abusu *lib. 9. cap. 2. num. 8.*

IX. Refertur inter alia monumenta Bulla Alexandri III. quâ, auctoritate Apostolica conceditur & indulgetur Ordini Cisterciensi, « ut Abbates hujus Ordinis, qui de aliquo »crimine convicti, à Patribus Abbatibus secundum formam »Ordinis depositi, suæ prælationi cedere noluerint, *appel- »landi* ad Sedem Apostolicam, facultatem non habeant; di- »strictiùs etiam inhibemus, ait Pontifex, ne Religiosus, aut »Monialis prætextu cujuslibet quæstionis, vel difficultatis »in Ordine emergentis, extra ipsum appellare præsumant, »decernentes eos, qui sic egerint, si sint Abbates, sive Mo- »nachi, sive conversi, vigori dicti Ordinis inibi introducto »omni appellatione cessante subjacere.

Bonifacius VIII. anno 1296. eadem confirmavit his verbis: « Authoritate vobis Apostolicâ indulgemus, ut ad cor- »rectiones & punitiones Monachorum & Monialium de- »linquentium infligendas, Prælati Ordinis vestri, ad quos »ea spectare noscuntur, liberè providere valeant, secundùm »generalia facta, & facienda dicti Ordinis Instituta: ita ut »non liceat Monachis, Monialibus & Sororibus ab eisdem »appellare.«

X. Conformiter ad has aliasque Pontificum declarationes, nec non Patrum Regulas & jus commune, sæpiùs per ejusdem Ordinis Constitutiones & Deliberationes cautum fuit sub pœnis gravissimis, ne quis, præsertim in materia correctionis & disciplinæ appellare audeat. Notanter in Capitulo generali anno 1223. dictum fuit: « Statuimus atque »præcipimus in virtute obedientiæ, ne quis de cætero in »Ordine nostro vocem *appellationis* emittat; excommunica- »mus etiam & anathematizamus omnes tam Conventum, »quàm personam, quæ contra Ordinis Instituta, seu contra »obedientiam taliter appellaverit, sciatque se statim in Ca- »nonem latæ sententiæ incidisse. Denique quicunque con- »tra præsentem Constitutionem appellare præsumpserit, si »sit Abbas, sciat se esse depositum; si Monachus aut Con- »versus, pœnam conspiratorum sustineat.«

XI. Cùmque hæc admodùm conducant, imò penè necessaria sint disciplinæ, quietique Monasticæ conservandæ, nequaquam facilè eis derogari permittendum.

Unde cùm Generalis hujus Ordinis contra quandam sui Ordinis Abbatissam mandasset inquiri, ac ad pœnam condignam procedi; hæcque ad Sedem Apostolicam appellasset, & ab ea Rescriptum ad Judices in Partibus obtinuisset, qui de causâ appellationis seu conjunctim, seu separatim cognoscerent & judicarent; à Promotore dicti Ordinis interjectâ appellatione *tanquam ab abusu* tam ab executione Rescripti Apostolici, quàm commissione uni è judicibus factâ, Parlamentum Regium Diense 4. Febr. 1551. declaravit, bene appellatum, malè & injustè impetratum, & fulminatum fuisse prædictum Rescriptum per Abbatissam; atque Judicem delegatum vi illius malè processisse; uti refert Fevretius *loco cit.*

XII. Scribitur quoque, Innocentium IV. dedisse Bullam Ordini Benedictinorum anno 1252. in hæc verba: « Quia »Monachi refugi disciplinæ frequenter obstaculum inter- »ponunt; sicque hujusmodi appellationis obtentu, rema- »nent talium excessus impuniti, mandamus quatenus illa- »rum appellationum obtentu non obstante, Superiores Of- »ficii sui debitum exequi non omittant.«

XIII. Similiter Parlamentum Parisiense advertens, frequentes appellationes Monachorum ad Judices Regios plurimum nocere correctioni morum, atque discolorum & indisciplinatorum audaciam fovere, solemni Arresto 19. Octobris 1543. inhibuit universis Regularibus sub pœna arbitraria recurrere ad Judices Regios *subalternos* per viam *appellationis*; sed solùm per viam requisitionis ac implorationis brachii sæcularis, idque duntaxat in casum seditionis, tumultus, aut gravis scandali; permittens nihilominus idem Supremus Senatus recursum ad suum Tribunal casu quo esset *clarus & notorius* abusus, infractio Legum & Ordinationum Regni, Arrestorum Curiæ Statutorum Ordinis per Regem probatorum, Canonum & Decretorum Conciliorum: quo casu & non alio permittitur Regularibus habere recursum ad Senatum Supremum, idque vel via appellationis tanquam *ab abusu*, aut implorationis brachii sæcularis. Et si quando pro alio casu ad Curiam recursum haberent, Curia permitteret Superioribus cogere subditos ad obedientiam; atque contra rebelles ea correctione Regulari uti, quæ ipsis opportuna videretur.

XIV. Itaque sive spectemus pristinam Monasticam disciplinam, sive jus Decretalium, sive mores nostros, dicere possumus cum Renato Choppin. in Monastico, *lib. 1. tit. 3. num. 16.* Sublatum est meritò omnis appellationis ad Superiorem Judicem perfugium ab indicta pœnali Cœnobitæ vitiorum emendatione, ne impunitatis spe irrita fierent Monasticæ Religionis præcepta, neglectisque iis Regulares pœnæ condictæ.

TITULUS XXIX.

De Voto Paupertatis.

CAPUT I.

Abdicatio *omnis* proprietatis est *essentialis* Statui Religioso.

1 *In omni professione Religiosa includitur votum paupertatis.*
2 *Abdicatio* proprii *est essentialis Monasticæ professioni.*
3 *Professio Monastica includit observantiam Consilii Evangelici de abdicatione rerum temporalium.*
4 *Quam rerum abdicationem Consilium Evangelicum exigat.*
5 *Monachus omnibus rebus temporalibus se nudare* debet.
6 *Monachus nihil vel* minimi *sibi appropriare potest.*

I. TAmetsi formula professionis Religiosæ usitata nullam *paupertatis* aut *proprii* abdicationis expressam mentionem faciat, votum tamen *paupertatis* in omni professione Religiosâ includi, ipsumque paupertatis votum esse unum è tribus substantialibus votis Religionis, nemo dubitat.

II. Imò ipsa abdicatio *proprietatis* adeò annexa censetur Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere, uti respondit Innocentius »III. in *Cap. 6.* ⁒ *De Statu Monach. Proprii* carentia (in- »quit Lupus *tom. 4 Schol. pag. 55.*) est Evangelicæ per- »fectionis ac Monasticæ professionis portio *essentialis*, »ideoque clarum est, quod nec Summus Pontifex pos- »sit in ipsa dispensare.«

Unde jam pridem ad Monachos dixit S. Basilius: *Si quis* PROPRIUM *esse dicit, absque dubio alienum se facit ab Electis Dei.* In Regulis brevioribus *cap. 27.*

III. Nemo enim unquam dubitavit, quin Monachalis professio includeret Evangelicorum consiliorum observantiam; atque illud præsertim, quod Christus tanquam assequendæ Evangelicæ perfectioni opportunissimum expressit his verbis: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Matt. 19. ℣. 21.

IV. Quibus verbis Christus eam rerum terrenarum abdicationem ab hujus consilii Evangelici observatione requisivit, qualis est illius, qui simpliciter res suas omnes venderet, ac earum pretium titulo simplicis & absolutæ donationis in pauperes effunderet, atque ita omnimodè se rebus

rebus omnibus terrenis plenè exuens nihil sibi proprium retineret.

V. Hinc illud Cassiani in Regula *cap.* 27. « Qui convertitur, præ omnibus erudiri debet, ut nihil ei peculiare liceat possidere, sed ita se *nudatum* ex omni parte cognoscat, ut præter tunicam, pallium, calciarium, vel matulam suam nihil amplius habeat.

Et S. Benedictus: « Ne quis præsumat aliquid habere *proprium nullam omninò rem*, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil *omninò*. « Cap. 33. Reg.

VI. Itaque vi voti paupertatis Religiosus imprimis nihil sibi proprii, etiam vel minimi vendicare potest, neque rem quamcunque tametsi victui suo subservientem ita habere, ut de illa independenter à voluntate Superioris disponere prætendat. Unde illud S. Isidori in sua Regula *cap.* 5. »Monachi neque in suis cellulis, quidpiam quod *ad victum*, »vel ad quamlibet rem aliam pertineat, sine regulari dispen»satione habere vel possidere præsumant.

CAPUT II.

Religiosi privati sunt omni jure successionis.

1. *Jure Justinianæo Monachi vi suæ professionis à successione parentum non excluduntur.*
2. *Leges Justinianææ de Monachorum jure ad hæreditatem parentum jam pridem hic abrogatæ.*
3. *De immemoriali consuetudine Regni Galliæ, excludente Monachos à jure succedendi, testatur Guilielmus Benedictus.*
4. *Ejusdem consuetudinis testis est Rebuffus.*
5. *De simili Belgii consuetudine testantur Petrus Gudelinus & Franciscus Zypæus.*
6. *Hanc Belgii consuetudinem speciali Edicto firmavit Carolus V.*
7. *Succedendi incapacitas omnes generaliter veros Religiosos complectitur.*
8. *Non habet locum in obstrictis voto paupertatis, sed non Religiosis.*
9. *Quid circa Patres Societatis obtineat?*
10. *Dispensatio Papæ an Religiosum reddat successionis capacem?*
11. *Ob penuriam Monasteriorum aliquando Parentes tenentur Monacho alimenta subministrare.*

I. INspecto Jure Justinianæo, si parentes testamentum faciant, eandem portionem hæreditatis, sive legitimam relinquere tenentur suo filio Monasterium ingresso & professo, quam illi assignare debuissent, si in sæculo mansisset. Si vero sine testamento Parentes decesserint, ipse eo modo Parentibus succedit, quo successisset, si Monachus factus non esset: *Nullo eis* (ait Justinianus in *L.* 56. *Cod. De Episcopis & Clericis*) *impedimento ex sanctimoniali conversatione generando, sive soli, sive cum aliis ad successionem vocantur.*

II. Hæ Justinianææ Sanctiones an unquam in Gallia aut hisce in Provinciis receptæ fuerint, non constat. Illud certum est, jampridem sive per contrarias Leges, sive per contrariam consuetudinem omnino fuisse abrogata, ipsosque Monachos quoad successionem in bona parentum reputatos fuisse *civiliter mortuos*.

III. Hujus inveteratæ consuetudinis apud Gallos testis est Guilielmus Benedictus, qui à duobus circiter sæculis scribit, hanc tunc fuisse consuetudinem *immemorabilem*, quòd Religiosi Parentibus non succedant. Ad *Cap.* RAYNUTIUS ※ *De Testam. cap.* 220. *& seq.*

Verba ejus sunt: « Et idem quod in Cordigeris & Mendicantibus, ut Parentibus succedere non possint, servatur in præsenti Regno Franciæ ex ipsius generali consuetudine, de quolibet alio Religioso, etiam non Mendicante cujuscunque Ordinis existat: in quo Regno nunquam *immemorabiliter* observatum, quod Religiosi nunquam suis *ab intestato* successerunt Parentibus patri nec matri; & minus cæteris eorum consanguineis; nec jura *suitatis* profitendo retinuerunt, & per consequens non succedunt.

»Nec pariter servatur *lex fin. Cod. De Episcop. & Cler.* »nec quod ibi dicunt Doctores, maxime Joannes Faber, »quod Monachus jure suitatis transmittat in Monasterium »hæreditatem paternam, sicut filius in potestate patris »tempore mortis constitutus illam transmittit in quoscunque hæredes: quoniam hæc omnia juris communis »statuta *in Regno Franciæ non servantur quoad Religiosos*: »quia non subest Imperatori, qui tales leges condidit. In „quo Regno etiam Monasteria *nunquam successerunt*; nec „succedunt: nec visum fuit *unquam Monasteria succedere*, „nec successiones petere ex personis professorum viventium aut mortuorum, saltem quam obtinuerunt: nec etiam jure proprio tanquam loco filiorum existunt. Cum „etiam vere Monasterium loco filii non sit, ut clarè decidit „Panormit. 15. *Consti* Felinus magis plenè 18. *col. in C. In* „*præsentia.* ※ *De probationib.* Imo notorie eis & quibuscunque Religiosis partagium ab intestato petentibus à „suis fratribus vel aliis parentibus, in Cancellaria Regia litteræ denegantur, obstante eis generali Regni consuetu„dine. „

IV. De eadem consuetudine testatur Rebuffus dicens: „Nullus Religiosus professus, quamvis filius vel propinquior cognatus sit, ex consuetudine Regni Franciæ potest „suis succedere Parentibus vel consanguineis, nec Mona„sterium pro eo... Ratio hujus consuetudinis esse potest, „quia Religiosi pro mortuis habentur. Ideo non tenetur „Pater in hoc Regno de consuetudine observata filium „suum Religiosum hæredem instituere; vel aliquam ei fi„cto mortuo legitimam relinquere. „ In proœmio ad *Constit. Reg. Glossa* 5, *num.* 22. *&* 24.

Moribus Galliæ in hoc articulo planè conformes esse Belgii nostri mores & consuetudines, & quotidiana praxis ostendit, & Practici Nostrates uno consensu testantur.

V. Et quidem Petrus Gudelinus in suo tractatu De Jure novissimo *lib.* 6. *cap.* 10. variis propositis quæstionibus pro elucidatione Juris Justinianæi, deinde jus consuetudinarium more suo subjiciens ait: „Magna pars superiorum „quæstionum cessat moribus seu legibus harum Regio„num & Regni Franciæ, utpote quibus is, qui professus est „Religionem, adeo pro mortuo, adeo ex numero homi„num civiumque per omnia sublatus habetur, ut sit dein„ceps omnis hæreditatis expers atque incapax, nec legitima „portio liberorum ipsi debeatur, omnemque testamenti „factionem etiam inter liberos amittat; ac succedant ei „mox propinqui ipsius ab intestato, non secus quàm si e „vita migrasset; nihilque prorsus rerum ejus Monasterio, „quod intrat, acquiratur, absque expressa dedicatione seu „donatione.

Franciscus Zypæus in Notitia Juris Belgici *Tit. de Episc. & Cler. n.* 10. de hac Belgica consuetudine testatur his verbis: „Professus Religionem adeo *pro mortuo* est apud nos „*ut omnis hæreditatis* sit *incapax*, legitima liberorum ei non „debeatur, testamenti factionem etiam inter liberos non habeat, succedant ei propinqui ab intestato tanquam mor„tuo, nihil Monasterio cedat, nisi quod expresse donavit, „legavit.

VI. Hanc Belgicam inveteratam consuetudinem speciali Edicto firmavit Carolus V. 21. Februarii anno 1538. ordinans & statuens, „Ut nulli Religiosi professi, neque alia „Monasteria aut Claustra pro eis, se poterunt dicere hære„des in aliqua domo mortuaria, neque titulo successionis „habere, aut capere aliqua bona.

VII. Hæc vero succedendi incapacitas, & omnimoda exclusio omnes Religiosos voto paupertatis obstrictos comprehendat, quocumque etiam Sedis Apostolicæ privilegio vel indulto munitos; etiam Fratres & Sorores tertii Ordinis sancti Francisci vulgo *De Pœnitentia*; si claustraliter, & instar Religiosorum in unum claustrum congregati vivant: quemadmodum judicatum fuisse Fevretus loco citato refert, & tradit Choppinus de *S. P. lib.* 2. *Tit.* 8.

VIII. Monet tamen ibidem Choppinus eos non excludi à Parentum successione, si certis votis aut regulis vivant extra claustrum in domo Parentum, aut inter sæculares.

Eadem distinctio adhibenda circa Eremitas & Hospitalarios, ut videri potest apud Fevretum, & ab ipso citato *lib* 4. *De Abusu cap.* 7. *n.* 15.

IX. In admissione PP. Societ. in Regno Galliæ addita fuit clausula, quod Sodales hujus Societatis, tam hi qui tantum vota *simplicia* emiserunt, quàm alii, non poterunt acquirere in hoc Regno quæcunque bona immobilia quocunque titulo, sine Regis licentia: Item quod non poterunt Sodales ejusdem Societatis capere ullam successionem, sive directam sive lateralem, non magis quàm cæteri Religiosi: in casum tamen quo è Societate dimitterentur, in suum jus reintrarent sicut antè.

Itaque juxta hanc Declarationem, post emissionem votorum simplicium Patres Societatis omnis successionis sunt incapaces; ea tamen limitatione, quæ in aliorum Ordinum Religiosis non obtinet, quod si post emissa Religionis vota dimittantur, rursus successionis capaces reddantur; & ita aliquo tempore post dictam Declarationem observatum fuisse refert Carolus Fevretus *lib.* 4. *De Abusu cap.* 7. *num.* 14. ibidem unà monens, quod cum per experientiam constaret, multas familias turbari, & in multa graviaque incommoda incidere, dum paternorum bonorum facta divisione, & bonis nonnunquam

quam distractis, ipsâque familiâ juxta statum bonorum instituta, tandem aliquis de eorum familia per plures annos in Societate professus post emissionem votorum simplicium dimittitur, & cum aliis ad successionem admitti prætendit; ac ipsam consequenter hæreditatis divisionem & bonorum applicationem invertere, tandem, ait Fevretius, hæc moderatio adhibita fuit, ut si quis è Societate dimittatur ante elapsum quinquennium ab emissione votorum simplicium, is admittatur ad petendam successionem; secus vero si dimittatur elapso quinquennio à die professionis: idque, inquit Fevretius, hodie ubique observatur; ita ut de eo amplius non dubitetur; annotatis pluribus Parlamentorum Regiorum Arrestis, quæ idipsum confirmarunt. Quin & judicatum est anno 1631. Jesuitas dimissos è Societate, qui absoluto biennali Novitiatu emiserunt vota simplicia, non posse, exemplo aliorum Religiosorum, succedere; uti refertur apud Le Prestre *Centur.* 1. *cap.* 28. in Annotationibus.

X. Tanta est Religiosorum moribus nostris succedendi incapacitas, ut teste Masuero in sua Praxi *tit.* 32. *numer.* 18. per consuetudinem Regni Franciæ, Papa non possit dispensare, ut Monachus succedat, etiam dato, quod factus sit Episcopus, & maxime in his, in quibus non habet jurisdictionem temporalem. Quapropter Rescripta Apostolica Religiosos à voto absolventia cum facultate *succedendi*, in Gallia nequaquam admittuntur. « Quinimo (ait Durant. *qu.* 13.) Senatum tanquam *ab abusu*. » Videri potest Julianus Brodeau in notis ad Louëtium *litt. C. num.* 8. ubi allegat plura Arresta, quibus declaratum fuit, Milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani excludi à successione in hæreditatem, eò quod essent veri Religiosi.

Neque promotionem Monachi ad Episcopatum, illum reddere capacem successionis in bona Parentum, non semel judicatum esse refertur in recentioribus Additionibus ad *cap.* 27. *Cent.* 1. Claudii Le Prestre.

XI. Si tamen Monasterium per injuriam temporis, aliove infortunio destrui, aut in ruinam cadere contingat, impotensque fiat Monachis necessaria subministrandi, æquitas sane hoc suadet, ut hi, ad quos Monachi notabilis hæreditas devoluta est, eo casu illis in necessariis subveniant; atque ita in certis casibus & circumstantiis judicatum fuisse refert Tornet *litt. P. num.* 85. condemnatosque hæredes Monachi ad aliquam annuam & alimentariam portionem Monacho subministrandam, attentâ & paupertate Monasterii, & quantitate bonorum ad hæredes per professionem Monachi devoluta.

CAPUT III.

Paupertas Religiosa permittit bonorum etiam immobilium possessionem in communi; hodie necessaria *amortizatio*.

1 *Monachi olim in Ægypto ex quotidiano manuali opere victitârunt.*
2 *Opus manuale semper & ubique Monachis commendatum.*
3 *An prætextu orationis Monachus ab opere manuali excusandus sententiâ S. Augustini.*
4 *S. Benedictus opus* manuum *suis discipulis commendat.*
5 *Monachus non tantùm sibi, sed etiam aliis opere manuum succurrere studeat: neque prætextu lectionis ab eo excusandus.*
6 *Varia Monachorum opera, quorum præcipuum aliquando fuit describere libros.*
7 *Sæculo* 12. *S. Albertus in Regula opus* manuum *commendabat, & sæculo* 13. *S. Franciscus.*
8 *Aliqua etiam olim fuêre Monasteria, in quibus non è solo opere manuum Monachi victitabant.*
9 *Sanctus Benedictus supponit aliqua esse Monasteria, in quibus è solo opere manuum Monachi vivere non deberent.*
10 *Idipsum indicat S. Augustinus.*
11 *Fideles multa offerebant Monasteriis in sustentationem Monachorum.*
12 *Tanta divitiarum copia ad Monasteria sensim devoluta est, ut etiam quædam deberent* militiam *Regibus præstare.*
13 *Sæculo* 11. *summa fuit Fidelium ad fundanda & dotanda Monasteria propensio.*
14 *Collapsionem disciplinæ in Ordine Cisterciensi ex abundantia divitiarum deplorat Alexander III.*
15 *Prohibita rerum immobilium in Monasteria, & alia corpora vulgò* manus mortuæ, *translatio.*
16 *De prima hujus prohibitionis lege.*
17 *Constitutio Philippi Pulchri.*
18 *Edictum Caroli V.*
19 *Abbates se huic Edicto opposuerunt.*
20 *Edictum alterum Caroli V. quod hod[ie] est in usu.*
21 *Quid Carolum ad hoc edendum moverit?*
22 *Quod hic statuit Carolus, etiam primis sæculis ab Imperatoribus decretum fuit.*
23 *Quid intelligatur in Edicto Carolino per* manum mortuam.
24 *Ut aliquid censeatur relictum* manui mortuæ, *debet esse relictum Corpori* ut *Corpori.*
25 *Quid propriè sit* amortizatio?
26 *In Gallia solus Rex amortizat.*
27 *Quæ bona in Brabantia censeantur amortizata ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem?*
28 *Amortizatio denegari non solet, quando Pastoribus aut Monasteriis de competentia non est provisum.*
29 *Quomodo incommodis ex translatione bonorum in manus mortuas orituris occurratur.*

I. COEnobitarum seu Monachorum suo tempore per Ægyptum in communi viventium Institutum describens S. Augustinus De Moribus Ecclesiæ, *lib.* 1. *cap.* 31. ait: « Nemo quidquam possidet proprium, nemo cuiquam *onerosus* est. *Operantur manibus* ea, quibus & corpus pasci possit, & à Deo mens impediri non possit... Sanè quidquid necessario victui redundat (nam redundat plurimùm ex *operibus* manuum & epularum restrictione) tantâ curâ egentibus distribuitur, quantâ non ab ipsis, qui distribuunt, comparatum est. Nullo modo namque satagunt, ut hæc sibi abundent, sed omni modo agunt, ut non apud se remaneat, quod abundaverit, usque adeo ut oneratas etiam naves in ea loca mittant, quæ inopes incolunt. »

Et Theodoretus scribit: « In Ægypto ferunt quædam esse Monasteria, quæ virorum habeant quinque millia *opus facientium*, Denique interea laudantium, qui *opificio* suo non solum victum parant necessarium, sed peregrinis etiam egentibus subveniunt. »

Hæc non obscurè evincunt, Monachos Ægyptios nihil præter quotidianum opus manuum suarum unde victitarent habuisse; unde & quidam Solitarius apud Socratem, *lib.* 4. *hist. cap.* 23. dixisse fertur: *Monachum qui opus non faceret, non secus ac alieni cupidum, judicatum iri.*

II. Sanè *opus manuum* universis Monachis, tam per Occidentem, quàm Orientem summopere commendatum fuisse, tum ex scriptis & historiis pristinis, tum Monachorum Regulis notum est.

III. Et quidem « cum Carthagine cœpissent esse Monasteria (ait Hugo Menardus in Concord. Regul. *cap.* 55. §. 1.) orta inter Monachos contentione, an è re Monastica magis esset, aut animum duntaxat ad orationem & contemplationem appellere, & piorum Christianorum oblationibus vitam sustentare, juxta illud Evangelii, *Nolite solliciti esse, quid manducetis aut bibatis*: aut juxta Apostolum: *Qui non laborat, non manducet*, labori manuum victum sibi comparare: Aurelius Carthaginensis Antistes totam litem S. Augustini arbitrio permisit, qui obtemperans librum illum præstantissimum De Opere Monachorum composuit, atque ita, qui laborem manuum à Monachorum disciplina removendum esse contendebant, lite ceciderunt, ut ipse testatur *cap.* 1. ejusdem libri, & *libr.* 2. *Retractationum cap.* 21. »

IV. Utque veterum Orientalium Regulas omittam, S. Benedictus in Regula sua *cap.* 48. ait: « Otiositas inimica est animæ. Et ideo certis temporibus occupari debent Fratres in *labore manuum*; certis iterum horis in lectione Divina.... Si autem necessitas loci aut paupertas exegerit, ut ad fruges colligendas per se occupentur, non contristentur, quia tunc vere Monachi sunt, si *labore manuum* vivunt, sicut Patres nostri & Apostoli. »

V. Sanctus Isidorus Regulæ suæ *cap.* 6. « Monachus semper *operetur manibus suis*, ita ut quibuslibet variis opificum artibus laboribusque studium suum impendat, sequens loquentem Apostolum, qui dicit: *Neque panem gratis manducavimus: sed in labore & fatigatione nocte & die laborantes*. Et iterum: *Qui non vult operari, non manducet*. » Deinde adducto exemplo Patriarcharum, Apostolorum, aliorumque multorum summæ auctoritatis virorum, qui corporale opus fecerunt, unde vitam corporis sustentabant, subjicit: « Si igitur tantæ auctoritatis homines laboribus & operibus, etiam rusticanis inserviebant, quantò magis Monachi, quos oportet non solùm vitæ necessaria propriis manibus exhibere, sed etiam indigentiam aliorum laboribus suis reficere.... Qui sic volunt vacare lectioni, ut non operentur, ipsi lectioni contumaces existunt, quia non faciunt, quod ibi legunt. Ibi enim scriptum est: *Operantes suum panem manducent*. Et iterum: *Ipsi enim scitis, quomodo oportet imitari nos: quia*

»*non inquieti fuimus apud vos, neque panem gratis ab aliquo mandu-* »*cavimus, sed in labore & fatigatione die & nocte operantes, ne* »*quem vestrûm gravaremus.* Qui per infirmitatem corporis »operari non possunt, humanius, clementiusque tractan- »di sunt: nec contra eos murmurandum est ab eis qui vi- »res laborandi habent? sed magis consulendum est eis, quos »sciunt corpore infirmos. Ipsi autem, qui non possunt, »eos qui laborant & possunt, meliores sibi fœlicioresque »fateantur. Qui verò languidus est, & laborem operum »corporalium sustinere non potest, consulendum est illi, »& ejus infirmitas temperanda est. Qui verò sani sunt, »& falluntur, procul dubio dolendi atque lugendi sunt, »quia non corpore, sed (quod pejus est) mente ægroti »sunt: quique, etsi humanis oculis convinci non possunt, »Deum tamen non fallunt. Tales igitur ferendi sunt, si ægri- »tudo latet; aut distringendi, si sanitas pateat. Monachi ope- »rantes meditari aut psallere debent: ut carminis verbique »Dei delectatione consulentur ipsum laborem. Si enim sæ- »culares opifices inter ipsos labores suorum operum ama- »toria turpiaque cantare non desinunt, atque ita horam »suam in cantibus & fabulis implicant, ut ab opere manus »non substrahant: quanto magis servus Christi sic manibus »operari debent, ut semper laudem Dei in ore habeat, & »lingua ejus psalmis atque hymnis inserviat. Laborandum »est ergo corpore, animi fixa in Deum intentione: sicque »manus in opere implicanda est, ut mens non avertatur à »Deo. Propriis, autem temporalibus oportet operari Mo- »nachum, & propriis, & orationi, lectioni incumbere.»

VI. Aliæ Patrum Occidentalium Regulæ idem passim in- culcant, discernitque S. Ferreolus Episcopus Regulæ *c.* 28. Monachum absque certis solemnitatibus, vel manifesta ægritudine diem sine operatione transigentem à convivio excludendum, jubente Beato Apostolo: *Qui non laborat non manducet.* Hic deinde varia Monachorum illius tempo- ris opera recenset; atque inter cætera, *scribere* esse *præ- cipuum opus*, Nec sane dubium, antiquum & usitatissi- mum Monachorum opus fuisse, libros scribere,

Id Abunde testantur veteres Bibliothecæ Monasteriorum multis adhuc codicibus MSS. refertæ, in quibus scriben- dis Monachi desudantes doctrinam posteritati conservave- rant

VII. Ex hactenus allegatis habemus, Monachis ubique commendatum fuisse *opus manuale*, illudque & S. Alber- tus sæculo 13. Fratribus Montis Carmeli in Regula multum commendans exemplo S. Pauli, concludit his verbis: *Hæc via sancta & bona; ambulare in ea.* Et S. Franciscus idem in- culcat, ut capite sequenti videbimus.

Insuper nequequam obscurum est, plurimos Monachos ex opere manuum suarum victitasse.

VIII Sed illud quoque constat, nonnulla etiam antiqui- tus fuisse Monasteriorum Claustra, in quibus non è solis Monachorum laboribus quotidianis Monachi sustentaren- tur, sed vel ex oblationibus parentum eorum, qui ingre- diebantur, vel etiam ex bonis Fidelium in sustentationem Monachorum ipsis Monasteriis donatis

IX. Regula enim S. Benedicti, uti ex allegatis verbis pa- tet, monachos ad colligendas *per se* fruges obstringit sub hac expressa conditione, *Si necessitas loci, aut paupertas exegerit*, non obscure supponens, non semper loci *necessi- tatem*, aut *paupertatem* opus illud manuale à Monachis exigere.

Et *capite* 58. vult, ut Novitius ante professionem, » res »si quas habet, aut eroget prius pauperibus, aut facta so- »lemniter donatione, *conferat monasterio*, nihil sibi reser- »vans ex omnibus.» Et S. Isidorus *cap.* 4. » Qui relicto sæ- »culo ad militiam Christi pia & salubri humilitate conver- »tuntur, omnia sua primum aut indigentibus dividant, aut »*Monasterio* conferant..... Qui aliquid habentes in sæculo »convertuntur, non extollantur, si de *suis facultatibus* »quodcunque *Monasterio contulerunt*, sed potius timeant, »ne per hæc in superbiam labantur, & pereant, quibus »melius esset, si divitiis cum humilitate in sæculo perfrue- »rentur, quàm ut jam pauperes effecti, de earum distribu- »tione elatione superbiæ extollerentur.

X. Quin duobus ut minus sæculis ante hos scribit S. Augustinus: » Quæ aliquid habebant in sæculo, quando »ingressæ sunt Monasterium, libenter velint esse *commu- »ne.*» *Epist.* 109. *cap.* 4.

Non tantùm ergo ex labore manuum, sed etiam ex obla- tionibus eorum, qui Monasterium ingressi sua monasterio obtulerant, Monachi vivebant.

XI. Nec Ingredientes duntaxat in sustentationem eorum, qui pauperes è sæculo ad Monasteria divertebant, de suis rebus offerebant; sed vel præcipuè ipsi Fideles Laici Mona- steria ex bonis suis fundantes, vel fundata dotantes.

Sanctus Augustinus explicans *Psalmum.* 103. dici, per *Ce- dros Libani* posse intelligi nobiles sæculi, excelsi genere, opi- bus & honoribus: per *Passeres* vero minutos & parvos ac humiles hujus sæculi, » id est, ait, sunt quidam servi Dei au- »dientes in Evangelio, dimitte omnia tua, vel, vende om- »nia tua, & da pauperibus. & habebis thesaurum in cœlis, »& veni & sequere me.

Quomodo hi pauperes tanquam Passeres nidificent in Cedris Libani, subjicit: » Etenim & Cedri Libani, nobiles »& divites & excelsi hujus sæculi, quoniam cum timore au- »diunt, *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem*, at- »tendunt res suas, villas suas, & omnes superfluas copias, »quibus videntur excelsi, & *præbent illas servis Dei*; dant »agros, dant hortos, ædificant Ecclesias, *Monasteria*, colli- »gunt Passeres, ut in Cedris Libani nidificent Passeres. Er- »go *satiantur* Cedris Libani, quas plantavit Dominus, & »illic passeres nidificabunt. Attendite totam terram si non ita est.

XII. Quanta fundorum ac divitiarum copia, tum per oblationes ingredientium, atque effusam fundatorum, alio- rumque fidelium liberalitatem ad Monasteria sensim devo- luta fuerit, notius est, quàm probari debeat: in tantùm, ut sæculo 9. legamus. Abbatias plures ad eas divitias pervenis- se, ut etiam ipsis Regibus dona annua & *militiam* suppedi- tare deberent; uti videre est apud Labbeum *tomo* 7. *Conci- liorum generalium col.* 1513. ubi refertur Constitutio Ludo- vici Pii edita circa annum 817. seu notitia de Monasteriis, »quæ in Regno, vel imperio suo *dona & militiam* facere »possunt, quæ sola dona sine militia, quæ verò nec dona »nec militiam, sed solas orationes pro salute Imperatoris, »vel filiorum ejus, & stabilitate Imperii.

XIII. Quæ fuerit sæculo XI. Laicorum in Monachos liberalitas, & ad fundanda dotandaque Monasteria pro- pensio, ex iis solis quæ sub initio Ordinis Cisterciensis acta sunt, colligi potest.

Vix enim primum hujus Ordinis Monasterium, scilicet Molismense, fundatum erat à S. Roberto Ordinis hujus Auctore, quin ex iis, uti narrat historia, à Principibus in vicinia viris, ad nova eorum fundis constituenda cœno- bia, petiti sint. Quin & adhuc vivente Molismi primo Fundatore S. Roberto, ad tantas divitias ascendit, ut brevi sancta Molismi initia collapsa sint, & ex nimia temporalium fœlicitate & abundantia remissior facta disciplina, tanta paulatim eam remissionem subsequente morum corrupte- la, ut quantumcunque S. Robertus exemplo & monitis an- niteretur revocari Monachi non possent ad pristinam in- tegritatem. Vide Papenbrochium in commentario prævio ad vitam S. Roberti 29. Aprilis § 1. n. 7.

XIV. Quin & unius sæculi spatio Ordo ille tanta divi- tiarum affluentia auctus fuit; atque in illa affluentia à pri- stina vitæ sanctitate, & disciplinæ Monasticæ integritate adeo decidit, ut de illo hæc sæculo 12 scribat Alexander III. »Recolentes qualiter hæc plantatio sancta, hæc vitis fru- »ctifera, hæc denique vinea Domini Sabaoth suo primis »ordinis patribus pullulavit; & palmites longe lateque pro- »ducens ad mortifera cuicumquaque venena pellenda pro- »tulit flores, & odores effudit, pervigili custodia custodiatis »eorum in omnibus inhærere vestigiis, per quos cooperan- »te Domino in deserto hujus mundi flos hujuscemodi plan- »tatus est honestatis. Hi enim Monasticæ frugalitatis con- »tentissimi, optimum ponentes in paupertate principium, »totius sufficientiæ assecuti sunt complementum, Ecclesiæ »cari, Episcopis & Prælatis accepti, atque in conspectu Re- »gum ac Principum fama & merito gloriosi. Nunc autem, »quod dolentes dicimus, & si non ab omnibus, neque in »omnibus, à plerisque tamen, & in pluribus ab illa sancta »institutione dicitur declinatum, in tantum, ut aliqui ex »vobis primæ institutionis obliti penitus, vel ignorantes »contra ordinis vestri Regulam, villas, molendina, Ecclesias, »& altaria possident, fidelitates, & homagia suscipiunt, ju- »stitiarios, & tributarios tenent, & omne studium adhibent, »ut termini eorum dilatentur in terris, quorum conversa- »tio debet esse in cœlis. Læditur hinc ordo penitus, & vi- »tiatur, (nec est mutatio dexteræ excelsi,) quin imo po- »tius de dextera transeunt in sinistram; qui cum relicto sæ- »culo sub paupertatis habitu Deo militare decreverunt, in »negotiis denuo sæcularibus implicantur. Inde est quod »vobis ab iis, qui foris sunt, contentiones, & litigia susci- »tantur, & Abbatibus in causis forensibus occupatis, pluri- »mum in commissis domibus & tepor ordinis, & dissolutio »nascitur charitatis, maxime quia charitas in paupertate »plus proficit, & cupiditatis dedignata consortium, nisi illa »restringatur, hæc tepescit. Ideo sanctum, ac venerabile »collegium vestrum precibus, & monitis, quibus possumus, »exhortamur; quatenus domus illæ, quæ à prima sui origi- »ne in ordine ipso sunt fundatæ, constitutis, & ordinatis »terminis sint contentæ; nec velint inordinate ad ea manus »extendere, quæ sine laboribus, & periculis multis, & de- »mum sine criminibus, & magna confusione non poterunt »retinere.» *Cap.* 3. *De Senatu Monach.*

XV. Cum vero continuò magis ad Monasteria, aliaque Corpora Ecclesiastica, bona devolverentur; idque non si- ne gravamine Principum & Laicorum: eo quod bona sic ad

Corpora illa devoluta eximerentur à variis oneribus, quibus Respublica sublevari, & Principes ærarium constari debet; tandem Principes huic ad Corpora Ecclesiastica bonorum devolutioni modum ponere debuerunt.

Et quidem Principes nostri edixerunt, ne res *immobiles* cujuscunque naturæ & conditionis in Monasteria, Capitula, aliaque Corpora, quæ vulgò *Manus mortuæ* dicuntur, quovis titulo transferri possent.

XVI. » Primum in Belgio Edictum prohibitorium, ait »Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 50. §. »6. (quod ad manus meas pervenit) est Guidonis Comitis »Flandriæ de anno 1293. Verùm illud promulgatum pro »Flandris solis, & non pro Brabantinis. » Hæc ille; qui §. 7. »dicit, » primò Religiosis & Monasteriis bona stabilia in » Brabantia acquirere vetitum est in tabulis Ducis Joannis »de anno 1312. *art.* 12. » Extat *Vol.* 1. Edictorum Brabantiæ *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. Loquiturque generaliter de personis Ecclesiasticis.

XVII. Huic prohibitioni accessit deinde Constitutio Philippi Pulchri de 20. *Sept.* 1451. extans in citato volumine Edictorum *Lib.* 2. *tit.* 3. *cap.* 4. vetaturque Ecclesiasticis Brabantinis titulo emptionis acquirere bona immobilia sita in Brabantia, nisi sub conditione, quod venditor aut ejus hæredes ea semper poterunt redimere ad nummum 18.

XVIII. Cùm verò, uti loco citato §. 8. notat Anselmus, Hæc Constitutio usu recepta non esset, nova prohibitio de non acquirendo Ecclesiasticis facta est *art.* 14. in additione novi Introitus Caroli V. 26. Aprilis 1515. extatque in dicto volumine *Lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 17 quo cavetur, nulla bona seu allodialia, seu feudalia, seu emphyteuticaria, vel censualia posse vendi, transferri, aut cedi quacunque ex causa vel titulo in Monasteria, Hospitalia, Capitula, Collegia, aut alias Manus mortuas: nisi hujusmodi translatio fieret de unanimi Principis & Magistratus Metropolis Civitatis, sub qua bona illa sita sunt, consensu.

XIX. Sed neque hæc Constitutio statim suum habuit effectum. Nam abbates sive Status Ecclesiasticus Ordinum Brabantiæ, Libello supplice exposuerunt Concilio Brabantiæ, dictam Constitutionem à Civitatibus Brabantinis subreptitiè, ipsis inauditis, fuisse extortam; super quo libello ordinatum fuit, ut partes hinc indè summariè coram Commissariis audirentur, ac interim executio istius Constitutionis esset in suspenso, 26. April. 1516. Habentur litteræ in allegato volumine Edictorum *Lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2.

XX. Verùm cum Abbates & Prælati eorumque Mandatarii causam non prosequerentur, tandem ad instantiam Fiscalium suspensio sublata fuit, proditque Constitutio Caroli V. per formam Edicti Perpetui 19. Octobris 1520. relata in citato volumine Edictorum *Lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. quâ statuitur, quod nemo quocunque titulo, prætextu, vel colore, neque quacunque de causa, ratione, aut occasione poterit quamcunque rem immobilem sitam in Brabantia vendere, aut quocunque modo alienare in usum aut favorem alicujus Monasterii, Ecclesiæ, Collegii, Conventus, Hospitalis, vel personarum Ecclesiasticarum seu in *Manus mortuas*, sine expresso consensu Principis, Vasallorum, & Magistratus civitatis Metropolis sub cujus districtu bona erunt sita: quodque nulli Prætores, Viri Feudales, Scabini, Magistratus, aut alii Judices & Officiales intervenient, aut patiantur hujusmodi venditiones, cessiones vel permutationes in *Manus mortuas* fieri; neque dicta Corpora Ecclesiastica in bona illa inhæredari.

Declarans insuper omnem hujusmodi translationem bonorum immobilium in dictas *Manus mortuas*, nullam & sine effectu.

Deinde decernit, ut nulla bona immobilia per particularem & generalem successionem, vel testamentum, ordinationem, donationem, vel ab intestato, devolvantur vel cedant quibuscunque Monasteriis, Collegiis, Capitulis vel aliis Manibus mortuis; declarans quidquid in contrarium forsan statueretur à quocunque, & quacunque ex causa, nullum ac nullius effectus; utque in perpetuum tanquam nullum reputetur & habeatur.

XXI. In narrativa ipsius Constitutionis declarat, se ad hanc Constitutionem edendum impulsum fuisse, quod expendisset, tantam jam bonorum tam feudalium, quàm allodialium & aliorum, copiam penes Corpora Ecclesiastica possideri, ut ex illis se honestè ac sufficienter intertinere possint. Attenta quoque magnâ Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium, Conventuum, Capellaniarum & fundationum multitudine, per quam suos Subditos & Vasallos multum gravari asserit.

Neque ergo in odium Ecclesiasticæ immunitatis aut libertatis hæc constituit Carolus V. aliique ante ipsum Principes nostri; sed ne cives & incolæ suis facultatibus exhaurirentur.

XXII. De hac Carolina Constitutione ita loquitur Tuldenus noster in Codice *Tit. De Sacrosanctis Ecclesiis num.* 4. Vetuit Edicto suo Carolus V. bona immobilia Ecclesiis »aliisque piis locis ultrà acquiri absque consensu Principis, »Quod providentissimus Imperator neque sine magna ratio»ne, neque sine exemplo constituit. Idem enim Imperator »Nicephorus Phocas edixerat, Zonar. *tom.* 2 *Annal.* aliique »Christiani Imperatores *lib.* 20. & 27. *C. Theod. De Episcopis* »& *Cleric.* etiam D. Hieronymo laudante *lib.* 2. *epist.* 12. *Non* »*de lege*, inquit, *conqueror, sed de causa, qua hanc legem meruimus.* »Namque in sacri Officii reverentiam congestæ Majorum »pietate opes penè causam reverentiæ imminuerant, quo»rundam (ante salubrem Concilii Trid. medelam) fastu, »luxu, desidia. Nam, ut ait Salvianus *lib.* 2. *ad Eccles. Cathol.* »*Nimia profusione opum non suffulcitur Religio, sed evertitur.*«

XXIII. Pro intellectu hujus Carolinæ quâ hodie utimur, notandum, *manum mortuam* in hac materia appellari, «Ec»clesiam, civitatem, Collegium (ait Pecquius Tractatu De »Amortizatione *cap.* 2.) sive illud quodcunque Corpus, vel »Ecclesiasticum, vel sæculare, quod bonorum capax est. »Ideo verò *manus mortua* hujusmodi Corpus appellatur, »quod quemadmodum, ait Pecquius, morientis hominis »manus, id quod comprehendit, firmissimè conclusum te»net, neque facilè remittit: sic etiam, quidquid Ecclesia seu »Corpus istiusmodi semel acquirit, & in manum, hoc est, »potestatem suam semel accipit, non nisi magna cum diffi»cultate & solemnitate in commune hominum commer»cium deinde remittit, sed accumulando conservat.«

XXIV. Ut ergo aliquid censeatur relictum *manui mortuæ*, debet illud esse relictum *Corpori* ut *Corpori*: nam si singulis de Corpore sit relictum, non censetur relictum *manui mortuæ*.

Hoc ex capite, si quis pauperes certæ urbis vel Parochiæ instituit hæredes, vel cognationi suæ annua cibaria reliquerit in sumptus studiorum, instituta fundatione in Collegio Academico, defendi probabiliter potest (ait Stockmannius *Decis. Brabantina* 4. non *manum mortuam*, seu Corpus aliquod vel Collegium esse vocatum, sed singulas personas esse vocatas certo ordine, inter quæ multum interesse ostendit L. CUM SENATUS 20. *ff. De rebus dubiis*, in verbis: *Nisi singulis legetur, hi enim non quasi collegium, sed quasi certi homines admittentur ad legatum.* Hæc Stockmannius, qui & addit: «Unde & res immobiles sic relinqui posse non improbabiliter »audivi sustineri in lite quapiam.«

XXV. Amortizatio juxta hodiernum loquendi usum, nihil aliud est, quàm indulgentia, dispensatio, & concessio facta iis, quos *Manus mortuas* vocamus, bona immobilia acquirendi & possidendi.

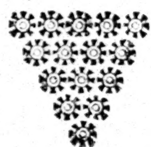
XXVI. Hanc hodie in Gallia solus Rex indulget, uti testatur Paponius in suis Arrestis *Lib.* 1. *tit.* 14. *Arresto* 1. In his Regionibus Carolus V. in sua Constitutione cavit, Amortizationem non concedendam, nisi de expresso, unanimi, & communi assensu ipsius Principis, & Magistratus urbis Metropoliticæ, sub qua bona Amortizanda sita sunt.

XXVII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem initis 10. Mart. 1541. *tit.* 3. *num.* 1. dicitur: «Illa »bona *tantùm* censeri debent *amortizata*, quæ à jurisdictione »sæculari per Principem sunt exempta, litteris desuper ritè »expeditis, vel quæ à 70. aut 80. annis tanquam amortizata »per Ecclesiam possessa sunt.«

XXVIII. «Diploma Amortizationis, (ait Anselmo in »suo Triboniano Belgico *cap.* 87. §. 2.) vix negari solet, »quando Principi cæterisque constat Pastoribus, seu Mona»steriis non esse provisum de competentia.«

XXIX. « Quia verò (pergit Anselmo) per hujusmodi »concessionem Regi, vel Dominis loci damnum infertur »propter laudimia & publicationes, seu confiscationes, & »per eas bona immobilia subducuntur è potestate sæculari, »adeoque impositionibus gravari non possunt, sicut cætera »bona in manibus laicorum existentia: hinc pro obtinendo »jure morticinii solent supplicantes Regi pro jure confisca»tionis offerre censum aliquem irredimibilem, & cum Do»mino loci ratione laudimiorum componere, & denique »bona amortizanda subjicere, & obnoxia reddere impo»sitionibus, talliis, contributionibus, precariis aliisque one»ribus, perinde ac si essent in potestate sæculari. Hoc mo»do cessant incommoda, seu rationes, ob quas prohibitum »est Ecclesiasticis & Monasteriis acquirere.«

Si quis plura scire desideret de hac amortizationis materia, consulat Pecquium in tractatu *De Amortizatione bonorum*; & Zypæum in Jure novo tit. *De foro competenti*, & alios ab aliis citatos.

CAPUT

CAPUT IV.

Qui Ordines *Mendicantium*; & eorum specialis paupertas; ac quæ Religiosa *Mendicitas*.

1 *Qui Religiosi dicantur* Mendicantes?
2 *Ordines* Mendicantes *olim reditus habere non poterant.*
3 *Aliqui sunt Mendicantes ex* Regula; *alii ex* Constitutionibus.
4 *Soli Franciscani sunt Mendicantes ex* Regula.
5 *Meritò S. Franciscus dicitur primus* Mendicantium *auctor.*
6 *Ordo S. Dominici in sua fundatione reditus in communi possedit.*
7 *Similiter Ordo Eremitarum S. Augustini.*
8 *Ordo Carmelitarum dici non potest Mendicantium ex* Regula.
9 *Tempore editi libri Decretalium non videntur Ordines Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum fuisse Ordines* Mendicantes.
10 *Hi Ordines videntur sensim Ordinibus* Mendicantium *fuisse annumerati.*
11 *Circa medium sæculi 13. videtur Ordo Carmelitarum Ordinum Mendicantium institutum cœpisse arripere.*
12 *Similiter circa idem tempus Ordo Eremitarum S. Augustini eam vitæ normam cœpit imitari.*
13 *Ex Decreto Concilii Lugdunensis sub finem sæculi 13. constat, hos Ordines necdum tanquam Ordines Mendicantes fuisse* approbatos.
14 *Decretum Concilii Lugdunensis mutilatum tempore Bonifacii VIII.*
15 *Ex illa mutilatione colligitur Ordines illos tunc fuisse tanquam* Mendicantes *probatos.*
16 *Ordo Minimorum Ordinibus Mendicantibus annumeratus.*
17 *Ordo Societatis Jesu declaratur esse* vere *de Ordinibus Mendicantibus: & quo titulo?*
18 *Similiter Ordo Discalceatorum Ordo Mendicantium declaratur.*
19 *Ordines Mendicantes olim renuntiârunt possessioni bonorum etiam in* communi.
20 *Creditum fuit hanc paupertatem Ordinibus illis maximè convenire: & quare?*
21 *Experientiâ postmodum docuit, quod multiplicato Religiosorum & Monasteriorum numero difficile esset sine multis incommodis hanc paupertatem servare.*
22 *Imbecilliores & imperfecti difficulter molestias ex hac paupertate provenientes sustinere possunt.*
23 *Hi ut molestias & incommoda evadant, pro vitæ subsidiis ad media inordinata recurrere cœperunt.*
24 *Id evincitur ex Epistolis S. Bonaventuræ.*
25 *Plures Ordines Mendicantes cœperunt etiam ante Concilium Tridentinum reditus in* communi *possidere.*
26 *Synodus Tridentina id omnibus concessit, exceptis Minoribus de Observantia & Capucinis.*
27 *Synodus non vult plures recipi quàm ex reditibus Monasterii & consuetis eleëmosynis sustentari possunt.*
28 *Cur Minores de Observantia & Capucini in Decreto Tridentino excepti.*
29 *Quid in publicatione Concilii* Tridentini *in Belgio circa prædictum Decretum fuerit notatum?*
30 *Licèt Ordinibus Mendicantibus concessum sit possidere reditus in* communi, *non tamen desierunt dici* Mendicantes *à* mendicitate.
31 *Quod S. Franciscus de Mendicitate dixit, id meritò pro norma Religiosæ mendicitatis accipitur.*
32 *S. Franciscus noluit, ut Fratres mendicarent, nisi deficientibus aliunde vitæ subsidiis.*
33 *Ut Fratres à sollicitudine anxia vitæ necessariis acquirendis liberaret, voluit, ut non erubescerent in necessitate eleëmosynas* ostiatim *petere.*
34 *Petere aut accipere eleëmosynas extra necessitatem & ultra necessitatem speciem* furti *reputavit Franciscus.*
35 *S. Franciscus tantùm voluit Fratres mendicare, dum ex labore manuum vivere non possunt.*
36 *Nicolaus III. declaravit à labore manuum exemptos, qui studiis aut Ecclesiasticis ministeriis obeundis vacant.*
37 *S. Thomas docet tribus titulis Religiosos posse ex eleëmosynis vivere.*
38 *Hodie penè solo titulo ministerii populo impensi Religiosi ad eleëmosynas petendas admittuntur.*
39 *Sine consensu civilis Magistratus ægrè hîc admittitur collectio eleëmosynarum.*
40 *Viventes eleëmosynis debent tanquam pauperes* paucis *esse contenti.*
41 *Non debent Ordines otiosis & non laborantibus gravari.*
42 *Cavere debent in eleëmosynarum collectione speciem avaritiæ, & turpis quæstûs.*
43 *Sollicitè cavere debent vitia & abusus* Quæstorum.

Van Espen Jur. Eccles. P. I.

I. „HI dicuntur Mendicantes (ait Glossographus ad *Cap. „Un. De Excessibus Prælat. in* VI. in Verbo *Mendi„cantes*, quibus victum tribuit incerta mendicitas: „& qui reditus aut possessiones ex Regula vel Constitutio„nibus habere non possunt.“ Quæ definitio accepta ex *Cap. Unico* §. CONFIRMATOS *De Religiosis Domibus in* VI. in quo dicitur, Ordines aliquos per Sedem Apostolicam confirmatos, & post Concilium Lateranense sub Innocentio III. institutos, „quibus ad congruam sustentationem re„ditus aut possessiones habere professio sive Regula quæli„libet interdicunt, sed per *quæstum publicum* tribuere vi„ctum solet *incerta mendicitas.*

II. Si igitur jus Commune inspiciamus, Religiosi, quos *Mendicantes* dicimus, nec *in communi* reditus aut possessiones ad congruam sustentationem habere possunt; victumque tanquam pauperes ex eleëmosynis etiam, si opus fuerit, nec ultrò offerantur, *ostiatim* emendicatis accipere debent.

III. Duo verò, ut ex allegatis intelligitur, sunt hujusmodi Ordinum Mendicantium genera. Alii enim sunt tales ex *Regula*, alii verò ex *Constitutionibus* ipsi Regulæ, quam profitentur, postmodum adjectis.

IV. Prioris generis sunt soli Franciscani; quorum Regula à S. Francisco dictata, & ab Honorio III. probata in Constitutione, quæ incipit: *Solet annuere* 5. *in Bull. Rom. c.* 6. hæc habet: „Fratres *nihil* sibi *approprient*, nec domum, nec „locum, nec aliquam rem, sed tanquam peregrini, & adve„næ in hoc sæculo, in paupertate & humilitate Domino fa„mulantes, *vadant pro eleëmosyna* confidenter: non oportet „eos verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit paupe„rem in hoc mundo. Hæc est illa altissimæ paupertatis, „quæ vos charissimos fratres meos, hæredes & reges regni „Cœlorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus subli„mavit. Hæc est portio vera, quæ perducit in terram viven„tium, cui dilectissimi Fratres totaliter inhærentes, nihil „aliud pro nomine Domini nostri in perpetuum sub cœlo „habere velitis.“

Et rursus in suo Testamento, quod in Bullario Romano ipsi Constitutioni Pontificiæ subjicitur, de hac paupertatis professione ita loquitur: Et ego manibus meis laborabam „& volo laborare, & omnes alii fratres mei firmiter volo, „quòd laborent de laboritio, quod pertinet ad honestatem. „Et qui nesciunt, discant, non propter cupiditatem acci„piendi pretium laboris, sed propter bonum exemplum, & „ad repellendam otiositatem. Et *quando non daretur nobis „pretium laboris, recurramus ad mensam Domini, petendo eleë„mosynas* OSTIATIM.“

V. Nullæ aliæ Monachorum Regulæ hujus abdicationis redituum ac possessionum etiam *in communi*, aut *mendicitatis* ullibi meminere; ut meritò S. Franciscus primum hujus instituti fundamentum posuisse dicatur; atque primus Ordinum Mendicantium Fundator eo titulo jure merito dici queat.

Tametsi enim aliorum Ordinum, qui hodie Mendicantes dicuntur, institutio Ordinem S. Francisci præcessisse potuerit, nonnulli tamen post institutum Ordinem Sancti Francisci, atque ab eo exaratam hanc Regulam, hoc vivendi institutum acceperunt: ac propterea Mendicantes non *ex Regula*, sed ex *Constitutionibus* dicuntur.

VI. Et quidem Dominicani Regulam S. Augustini à suo Fundatore acceperunt: nec aliam hucusque receperunt, quæ de hac abdicatione redituum aut mendicitate non loquitur.

Unde & Ordinem Dominicanorum in suo exordio reditus ac fundos quin & decimas & Ecclesias cum suis proventibus *in communi* possedisse, evidens est ex Bulla Honorii III. hujus Ordinis confirmatoria, quæ incipit: *Religiosam vitam.* Quin imò nonnisi quadriennio post Ordinis confirmationem in generali Conventu Bononiæ coacto, a Beat. Dominico aliisque Ordinis Fratribus omnium bonorum abdicatio facta est; & ne imposterum habere liceat, constitutione edita sanxerunt; atque tunc ex eleëmosynis: etiam *Mendicato* acquirendis, vivere cœperunt; idque ad exemplum & imitationem, ut dicitur, S. Francisci.

VII. Similiter Eremitas S. Augustini eandem cum Dominicanis Regulam S. Augustini profitentes nequaquam Mendicantes *ex Regula* dici posse, compertum est.

VIII. Nec Ordo Montis Carmeli, sive Carmelitarum talis dici potest. Regula enim S. Basilii sive Regula Albertina Regulæ Basilianæ conformis, quam hi primitùs acceperunt & nunc profitentur, redituum & bonorum immobilium *in communi* possessionem non prohibet: Imò ex ipsa Regula Albertina *cap.* 7. sat constat, Fratres Montis Carmeli primitùs bona *in communi* possedisse.

IX. Quo verò tempore hi duo Ordines, nimirum Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, fuerint Ordinibus Mendicantibus annumerati, & tanquam tales à Romanis Pontificibus recogniti ac probati, non satis constat.

Illud sat constare videtur, tempore Gregorii IX. neutrum illorum Ordinum *Mendicantibus* fuisse annumeratum: quia uti observat Azorius *Institutionum Moralium part. 1. Lib 12. cap. 23.* in toto libro Decretalium jussu hujus Pontificis collecto, solummodo referuntur duo Ordines Mendicantes, *Prædicatorum* scilicet & *Minorum*.

X. Verisimile est, hos Ordines *sensim* & citra ullam specialem & expressam Pontificiam Constitutionem Ordinibus Mendicantibus fuisse annumeratos.

XI. Siquidem Innocentius IV. in Bulla, quâ Regulam à S. Alberto Fratribus Eremitis de Monte Carmelo traditam declaravit, & in aliquibus mitigavit, quæ incipit, *Quæ honorem 6.* in Bull. Rom. *cap. 13.* testatur, Fratres Ordinis illius *mendicare consuevisse*: „ Ab esu carnium abstineatis, nisi „pro infirmitatis vel debilitatis remedio sumantur. Et quia „ait, oportet vos frequenter *mendicare* itinerantes, ne sitis „hospitibus onerosi, extra domos vestras sumere poteritis „pulmenta cocta cum carnibus.

Plura in eâdem Regulæ mitigatione contineri, quæ innuunt, jam tunc Carmelitas(qui primùm more Eremitico vixerant, atque adhuc *Eremitæ de Monte Carmelo* in Bulla Honorii III. Regulæ Albertinæ confirmatoria dicebantur ad vitam Cœnobiticam, atque ad normam aliorum Mendicantium cœpisse regulari; uti ex collatione Regulæ Albertinæ, quemadmodum in Bulla Honorii III. continetur, cum eadem Regula per Innocentium IV. mitigata & mutata facile videri potest.

XII. Alexander IV. immediatus Innocentii IV. successor in Bulla qua diversas Eremitarum Congregationes, quarum quædam *S. Guillelmi*, quædam *S. Augustini* Ordinum nonnullæ autem Fratris *Joannis Boni*, aliquæ verò *de Fabali* aliæ verò *de Brittinis* censebantur, univit in unam Congregationem sub denominatione *Fratrum Eremitarum S. Augustini*, ejusdem Regulâ, ac uniformis habitûs delatione, ibidem §. 6. hæc habet: „ Vos universos, & successores ve„stros à baculis & ferulis deportandis, & quod non coga„mini ad *recipiendas possessiones aliquas, vel habendas*, decer„nens perpetuò liberos, & exemptos. „ Incipit Bulla, *Licet Ecclesiæ 6* in Bulla. Rom.

Refert insuper Azorius Institutionum Moralium *parte 1. lib. 12. cap. 25.* ex S. Antonino, quod Innocentius IV. immediatus Prædecessor Alexandri IV. decrevisset jam dictos Eremitas sub variis nominibus & Ordinibus viventes in unum corpus redigere, ut more Prædicatorum & Minorum *cibo mendicato* viverent, ad populum Conciones haberent, pœnitentium confessiones exciperent, & cæteras functiones Ecclesiæ obirent; sed cum morte præventus perficere non potuerit, Alexander IV. ejus successor perfecit.

Ex his non obscurum est, circa hoc tempus, scilicet sub medium sæculi 13. hos Ordines incœpisse reditus ac possessiones etiam in *communi* abdicare; atque ad exemplum Fratrum Minorum & Prædicatorum ex *eleemosynis* vivere; ac in cæteris quoque *Mendicantium* Institutum arripere.

XIII. Hos tamen Ordines inter Ordines Mendicantes *specialiter* nec eo tempore fuisse relatos, neque pro talibus à Sede Apostolica recognitos, indicat Gregorius X. in Concilio Lugdunensi an. 1247. celebrato; ubi Ordinum præcipuè Mendicantium multiplicationem nimiam redarguens ipsosque Ordines Mendicantes post Concilium Lateranense subinductos, & S. A. approbationem necdum commeritos, censens supprimendos: atque unà declarans, quod ad *Prædicatorum* & *Minorum* Ordines (quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet *approbatos*) præsentem non patiatur Constitutionem extendi; de Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum Ordinibus ita loquitur: „ Cæterum *Carmelitarum* & *Eremitarum* Ordines, „quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, „in *suo statu manere concedimus*, DONEC de ipsis aliter „fuerit ordinatum Intendimus siquidem tam *de illis*, quàm „de reliquis, etiam non mendicantibus Ordinibus, prout „animarum saluti, & eorum statui expedire viderimus, pro„videre.

Ita habet Decretum à Gregorio X. in Concilio Lugdunensi editum, extatque tomo 11. Conciliorum general. *Col.* 986. Ex quo uno obscurum est, Gregorium X. concessisse quidem, ut hi Ordines in *suo statu*, prout tunc erant, permanerent, donec de ipsis aliter provideretur, sed nequaquam *positivè* probasse, aut positivè *probatos* credidisse.

XIV. Scio quidem in *Cap. unico* §. SANE *De Religiosis domibus in* VI. ubi hoc Decretum refertur, pro his verbis, in SUO *statu*, legi, in SOLIDO *statu*; sed scio quoque jam pridem Glossographum ad citatum Capitulum verbo, *In solido*, notasse: *alias* SOLITO: „ Et hoc, ait, detrahit Bo„nifacius (scilicet VIII. Sixti Decretalium Auctor) de „Concilio Gregorii: sic enim dicebat littera, *in* SUO *statu* „volumus permanere, donec de ipsis fuerit ordinatum: Intendimus siquidem, &c. „ prout supra ex Concilio relatum est. Subjungit deinde Glossographus: „ Et diceba„tur quod Gregorius nolebat aliquem de Mendicantibus „dimittere, nisi Prædicatores & Minores: De non Mendi„cantibus tres, Cisterciensem, Ordinem Nigrorum, & de Templariis & Hospitalariis unum Ordinem facere. „ Hæc Glossa.

XV. Interim ex illa texûs mutatione & mutilatione non obscurum est advertere, tempore Bonifacii VIII. id est, sub finem sæculi XIII. aut initium XIV. Ordines Carmelitarum & Eremitarum S. Augustini Ordinibus Mendicantibus fuisse *stabiliter* annumeratos, atque ut tales agnitos ac receptos: ideoque & ab eo tempore passim quatuor famosi Ordines mendicantium recensiti fuere; scilicet, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini & Carmelitarum; de quibus loquens Synodus Coloniensis 1536. *parte 4. cap. 7.* ait: « Aliquot retro sæculis in Ecclesiam recepti »sunt quatuor Mendicantium Fratrum Ordines, quò Paro»chorum in verbi Ministerio cooperarii forent. «

XVI. His quatuor Ordinibus successu temporis plures accesserunt, atque inter Ordines Mendicantes recensiti. Ordinem S. Francisci De Paula vulgo *Minimorum* inter Ordines *Mendicantes* comprehendi speciali Bulla declaravit Pius V. quæ incipit: *Apostolicæ Sedis 49. in Bull. Rom.*

XVII. Idem Pontifex per Bullam, quæ incipit: *Dum indefessæ 131. in Bull. Rom.* Religionem Clericorum Regularium Societatis Jesu esse *verè* de *Ordinibus Mendicantibus* declaravit: « Tum quia, ait, ipsa Societas MENDICANS existit, »quippe quæ ex ejus instituto & constitutionibus à Sede »Apostolica confirmatis, *bona possidere nequit*, sed *incertis* eleemosynis, fideliumque largitionibus & subven»tionibus vivit; tum quia non minus quàm cæteri mendi»cantes in *excolenda* vinea Domini assiduè laborat.

XVIII. Carmelitarum Discalceatorum Ordinem esse unum è quatuor Ordinibus Mendicantibus, scilicet; Ordinem *Carmelitarum*, cujus Religiosi Regulam ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano habitantibus in Monte Carmelo traditam, & ab Innocentio IV. confirmatam profitentur & observant, declaratur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit: *Romanum Pontificem 101. in Bull. Rom.*

XIX. Ex hactenus dictis habemus, Ordines Mendicantes, partim ex Regula, uti S. Francisci, partim ex Constitutionibus & consuetudine jam pridem renuntiasse reditibus & possessionibus non tantum in particulari, sed etiam *in communi*; ita ut nec ipsa *Communitas* reditus & possessiones, è quibus singuli sua necessaria acciperent, habere posset.

XX. Hanc paupertatem Ordinibus sive Religionibus Mendicantibus, quæ non tantum ad contemplandum; sed etiam ad *contemplata* aliis tradendum ordinantur, magis convenire docuit S. Thomas 2. 2. *q. 187. art. 7.* « Quia, in»quit, illis Religionibus, quæ ordinantur ad contemplata »aliis tradenda, competit vitam habere maximè ab exterio»ribus sollicitudinibus expeditam. Quod quidem fit, »*modica*, quæ sunt *necessaria* vitæ, *congruo tempore procurata* »conservantur.

Non dubium, quin, si vitæ necessaria suo tempore subministrarentur iis, qui ad contemplandum ac contemplata per prædicationem aliis tradendum sunt ordinati, sine minore sollicitudine, ac consequenter sine minore impedimento suis functionibus insistere possent: « Nam, ut ait »idem Doctor, possessiones communes multas sollicitudi»nes ingerunt de ipsis conservandis, & custodiendis & ex»colendis.

XXI. Verùm vix Ordinibus hisce exortis, & nonnihil multiplicatis, visum fuit, quàm difficile, quamque molestum sit, tantum Religiosorum numerum Fidelium eleemosynis sustentari; adeo ut ex Matthæo Parisiensi ad an. 1258. in suo Monastico referat Dadinus Alteserra *lib. 1. cap.* 11. « Universitas insuper Parisiaca per Prædicatores & „Minores non mediocriter est perturbata; tot autem Or„dines exorti sunt, quod hi hos & è converso supplantant: „*nec sufficit*, ut consuevit, populus eos *plebeis eleemosynis* susten„tare.

XXII. Insuper altissima illa paupertas, quæ nec *in communi* reditus possessionesque admittit; sed jubet vitæ necessaria à Fidelium mera liberalitate, quasi *mendicato* expectare, frequenter non exigua secum trahit incommoda ac molestias, quibus ferendis penè non sufficiunt etiam illi, qui ad vitæ Monasticæ perfectionem jam aliquatenus pervenerunt.

Unde S. Thomas in Opusculo 15. *cap. 16.* expressè fatetur, quod expediat propter eos, qui non sunt *summæ* perfectionis capaces, *communes* possessiones possideri.

Hinc

Hinc plurimæ inordinationes, & ipsa quoque Regularis disciplinæ collapsio tandem in multis Monasteriis secutæ sunt.

XXIII. Cùm enim multiplicatis Ordinum Mendicantium Fratribus, cæpissent & imbecilliores minusque perfecti inter ipsos reperiri, qui molestias & incommoda, ex summa illa & utilissima paupertate provenientia, animo Christiano ferre non possent, compertum fuit, quod multi, ut se à molestiis ac indigentiis eximerent, recurrent ad media ab Instituto suo, & mente Patrum aliena; ac ipsius Religionis disciplinam enervantia imò quæ ipsi populo ac Clero hos Ordines odiosos redderent.

XXIV. Et quod mirum, eodem sæculo quo primùm exorti fuerunt Mendicantes, ad Provinciales & Custodes sui Ordinis scribit Seraphicus Doctor Bonaventura tunc Ordinis Minorum Minister Generalis electus: » Perquirenti mihi causas, cur splendor nostri Ordinis quodammodò obscuratur, Ordo exterius inficitur, & nitor conscientiarum interius defœdatur; occurrit negotiorum multiplicitas, qua pecunia nostri Ordinis paupertati super omnia inimica avidè petitur, incautè recipitur, & incautiùs contrectatur. Occurrit quorumdam Fratrum otiositas quæ sententia est omnium vitiorum; qua plurimi consopiti, monstrosum quemdam statum inter contemplativum & activum eligentes, non tam carnaliter quàm crudeliter sanguinem comedunt animarum. Occurrit evagatio plurimorum, qui propter solatium suorum corporum, gravando eos per quos transeunt, non exempla post se relinquunt vitæ, sed scandalo potius animarum. Occurrit importuna petitio, qua omnes transeuntes per terras adeò abhorrent Fratrum occursum, ut eis timeant, quasi prædonibus obviare. Occurrit ædificiorum constructio sumptuosa & curiosa; quæ pacem Fratrum inquietat, amicos gravat, & hominum perversis judiciis multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatum, quam Regula nostra prohibet; ex qua suspiciones, infamationes, & scandala plurima oriuntur. Occurrit improvida commissio officiorum, qua Fratribus nondum nusquequaque probatis, nec carne maceratis, nec spiritu roboratis, imponuntur officia vix portanda. Occurrit etiam sepulturarum & testamentorum avida quædam invasio, non sine magna turbatione Cleri, & maximè Sacerdotum.

Similia deploravit idem sanctus Doctor in alia Epistola ad eosdem Provinciales & custodes Ordinis sui iterato data, & in Ordinis Annalibus ac temporis illius historiis latiùs relata.

Neque alii Mendicantium Ordines ab iis incommodis immunes fuisse, eorum chronica & antiqua monumenta & iis eliminandis opposita Statuta, abunde evincunt.

XXV. Prudentiores autem propius expendentes, aucto Religiosorum numero, nec non ipsius primo Religionis fervore, & Laicorum in eos affectu defervescente, difficulter posse sine magnis incommodis, absque communibus reditibus & possessionibus Ordinem ejusque disciplinam in sua puritate stare, consultius crediderunt, ut illi saltem Ordines, quibus non *ex Regula*, sed solum *ex constitutionibus* vitium erat *in communi* reditus & possessiones habere, ab his Constitutionibus nonnihil recederent; atque ad Regulam, quæ reditus & possessiones *in communi* possidendas permittebat, redirent.

XXVI. quod cùm jam pluribus in Religionibus esset per licentiam Sedis Apostolicæ, vel Ordinis contrarias Constitutiones inductum, tandem Synodus Tridentina probavit, » concedendo omnibus Monasteriis & Domibus, tam virorum quàm mulierum, & Mendicantium, exceptis Dominibus Fratrum S. Francisci *Capucinorum* & eorum qui Minorum *de Observantia* vocantur, etiam quibus ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia possidere liceat. » *Sess. 25. De Regularibus cap. 3.*

XXVII. Utque Synodus efficaciùs occurrentes incommodis, quæ ex nimia Monasteriorum egestate, & necessariorum ad vitæ sustentationem carentia, nata sunt oriri, eodem Decreto sancivit: » In prædictis autem Monasteriis tam virorum quàm mulierum bona immobilia possidentibus, is tantùm numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleëmosynis commodè possit sustentari.

XXVIII. Ab hoc Decreto circa possessionem bonorum immobilium excipi voluere *Capucini* & *Minores de Observantia*, eò quod non tantùm eorum Constitutiones, sed ipsa S. Francisci *Regula*, quam profitentur, hujusmodi bonorum possessionem interdicat, eosque ad altissimam illam paupertatem adstringat.

XXIX. Circa Decretum Tridentinum bonorum immobilium possessionem Monasteriis Ordinum Mendicantium permittens, prævie ad publicationem ipsius Concilii in Belgio, id notârunt Regia Concilia, non aliter admitti posse, ut Monasteria illa bona immobilia deinceps possideat, quàm si ex *consensu Principis bona amortizentur*. Brabanti addiderunt, si id aliter accipiatur, fore contra articulos inaugurationis, seu læti Introitus suæ Provinciæ, quibus custodiendis Regia Majestas jurejurando adstringitur. Ita refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap. 32. §. 43.*

XXX. Quantumvis verò Monasteriis Ordinum Mendicantium, exceptis Capucinis & Minoribus de Observantia S. Francisci, facta sit licentia possidendi bona immobilia *in communi*; atque ea facultate pleraque hodie utantur; nequaquam tamen propterea desierunt esse, & vocari Ordines *Mendicantes*.

Mendicantes quippe præcipuè dicti sunt à *Mendicitate*, quam etiam hodie cum bonorum immobilium & redituum *in communi* possessione tanquam partiale medium, quo sibi vitæ subsidium procurare queant, adhuc retinent.

XXXI. Porro sicut nulla Monachorum Regula ante Sanctum Franciscum vetuit bonorum redituumque in communi possessionem; ita primus ipse Franciscus in sua Regula, *Mendicitatis* seu conquirendi eleëmosynas *ostiatim* mentionem fecit; occasionemque nomenclaturæ *Mendicantium Fratrum* dedit.

Quidni igitur, Quod S. Franciscus de hac mendicitate dixit, pro norma Religiosæ Mendicitatis habeatur ac reputetur?

XXXII. Voluit S. Franciscus in sua Regula, ut Fratres, quibus dedit Dominus gratiam *laborandi*, laborent fideliter & devotè, ita tamen, ut per laborem sanctæ orationis & devotionis spiritum non extinguant, cui debent cætera temporalia deservire.

Insuper vult, "ut de mercede laboris, pro se & suis „Fratribus necessaria corporis recipiant, & hoc humili„ter, sicut decet servos Dei, & *paupertatis sanctissimæ* sectato„res.

Hæc *cap. 5.* ac tum *cap. 6.* subjungit: "Fratres nihil sibi „appropient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, „sed tanquam peregrini & advenæ in hoc sæculo, in pau„pertate & humilitate Deo famulantes, *vadant pro eleëmosy„na.*" Quasi diceret, si merces laboris vitæ necessariis non sufficiat, tunc Fratres tanquam peregrini & advenæ in hoc sæculo *vadant pro eleëmosyna.* Quod apertius indicat in suo Testamento.

Hic enim rursus non verbis duntaxat, sed suo exemplo Fratres ad laborandum excitans dicit: "Et ego manibus „meis *laborabam & volo laborare*, & omnes alii Fratres mei fir„miter volo, quod laborent de laboritio, quod pertinet ad „honestatem. Et qui nesciunt, discant; *non propter cupidita„tem* recipiendi pretium laboris, sed propter bonum exem„plum, & ad repellendam otiositatem.

XXXIII. Ut vero amplius Fratres à cupiditate & sollicitudine lucri ex laboritio suo acquirendi avocaret, §. sequenti subdit: Et quando non daretur nobis pretium la„boris, recurramus ad mensam Domini, petendo *eleëmosy„nas ostiatim.*

Quasi diceret, laboremus strenuè manibus nostris; sed sine anxietate, & cupiditate lucri. Si enim contingat nobis non dari *pretium laboris*, tunc non erubescamus, ut tanquam peregrini & advenæ in hoc sæculo in paupertate & humilitate Domino famulantes, *vadamus pro eleëmosyna confidenter*, sive recurramus *ad mensam Domini*, petendo eleëmosynas ostiatim.

Quare nequaquam obscurum est, S. Franciscum noluisse, Fratres recurrere ad mensam Domini petendo eleëmosynas ostiatim, nisi dum jam omnibus rebus & facultatibus etiam in communi abdicatis, ipsoque laboris pretio deficiente, necessariis vitæ subsidiis destituuntur.

XXXIV. Hinc illud ejusdem Patris legitur apophthegma 41. "Fratres quamoties hortabatur, ut inanes discur„sus, & nimias sollicitudines in acquirendis vel colligendis „eleëmosynis vitarent, & omnino quæstus superfluos ab„horrerent, dicens: Fratres, petite tantùm victui & vesti„tui necessaria. Ego de me fateor, & gratias ago Deo, quòd „nunquam fui fur aut latro eleëmosynarum; semper enim „minus accepi, quàm me contingeret, ne alii pauperes suâ „forte fraudarentur; quia contrarium facere semper fur„tum reputavi.

Nihil ergo superflui quæstûs ex eleëmosynis conquiri voluit S. Franciscus, ipsius mendicitatis Religiosæ atque altissimæ illius paupertatis primus inter Monachorum Patres institutor; quin & *furtum* eleëmosynarum aliis pauperibus debitarum esse reputavit, si quid præter victui & vestitui necessaria acciperetur.

XXXV. Adhæc manifestum est, S. Franciscum enixè commendasse Fratribus, ut *manibus laborarent*: & casu quo ex laboritio pretium sufficiens victui & vestitui non acciperent, tunc in subsidium, tanquam pauperes & advenæ

venæ in hoc sæculo, *ad mensam Domini recurrerent*, *petendo eleëmosynam ostiatim.*

XXXVI. Verum Nicolaus III. in *Cap.* EXIIT *De Verborum Significatione in VI.* elucidans nonnulla dubia circa Regulam S. Francisci, quam ipse aliquando professus fuerat, & exponens verba illa Regulæ, quibus Fratribus labor MANUUM præcipitur, declarat: «Quod consideratis verbis »prædictis & forma seu modo loquendi, sub quibus Fratres »ad hujusmodi exercitium inducuntur, non videatur ea »fuisse instituentis intentio, quòd *vacantes studio* vel *Divinis* »*Officiis*, & *Ministeriis* exequendis, manuali labori seu ope»rationi subjiceret, vel ad hoc illos arctaret.«

XXXVII. Et ante Nicolaum III. S. Thomas docuit, Religiosos posse ex eleëmosynis vivere: primò propter *necessitatem*, quæ provenit vel ex corporis infirmitate, ex qua contingit, quòd non possint sibi labore manuum victum quærere, vel si illud, quod ex opere manuum conquirunt, eis ad victum non sufficiat.

Secundò, possunt juxta S. Thomam Religiosi ex eleëmosynis vivere, si *prædicent* auctoritate Prælatorum, aut altari ministrent & Sacramenta administrant; vel etiam si *studio Sacræ Scripturæ* ad *communem* utilitatem totius Ecclesiæ insistant.

Post hæc subdit S. Thomas, « Si verò aliqui sint Religio»si, qui absque necessitate & utilitate, quam afferant, velint »*otiosi* de eleëmosynis, quæ dantur pauperibus, vivere, hoc »est iis *illicitum*. Unde S. Augustinus dicit in libro *De Opere* »*Monachorum*: Plerumque ad hanc professionem servitutis »Dei & ex conditione servili aliqui veniunt, & ex vita ru»sticana, & ex opificum exercitatione & plebejo labore, de »quibus non apparet, utrum ex proposito servitutis Dei »venerint, an vitam inopem & laboriosam fugientes vacui »pasci atque vestiri voluerint, & insuper honorari ab eis, à »quibus contemni conterique consueverant. Tales ergo se, »quò minus operentur, de infirmitate corporis excusare »non possunt. Præteritæ quippe vitæ consuetudine convin»cuntur.« Et postea subdit: «Si noluerint operari, non »manducent. Neque enim propterea ad pietatem divites »humiliantur, ut pauperes ad superbiam extollantur. Nul»lo enim modo decet, ut in ea vita, ubi Senatores fiunt la»boriosi, ibi fiant opifices otiosi, & quò veniunt relictis de»liciis suis, qui fuerant prædiorum domini, ibi sint rustici »delicati.« Hactenus S. Thomas 2. 2. *q.* 187. *art.* 4. *in C.* qui ibidem cùm sibi objecisset in argumento 5. quod «Apostolus nolebat vivere de sumptibus Fidelium, ut occasionem »auferret pseudo-Apostolis: & ne scandalum poneretur in»firmis, ergo videtur, quòd propter easdem causas Reli»giosi debeant abstinere, ne de eleëmosynis vivant.« Respondet: «Quòd quando apparet *manifesta* necessitas & uti»litas, propter quam aliqui Religiosi de eleëmosynis vivant »absque opere manuali, non scandalizantur ex hoc infirmi; »sed malitiosi, more Pharisæorum, quorum scandalum »contemnendum Dominus docet *Matth.* 5. Sed si non esset »*evidens* necessitas & utilitas; posset exinde generari scan»dalum infirmis: quod esset vitandum.«

Igitur juxta S. Thomam, cui & S. Bonaventura variis in locis consentit, Religiosi ex eleëmosynis vivere possunt, tametsi *manibus* non laborent, si pro Ecclesia spiritualiter ac utiliter *laborent*; atque hoc ferè unico titulo hodie Fratres Mendicantes ad colligendas eleëmosynas admittuntur.

XXXVIII. Moribus siquidem Belgii vicinarumque Provinciarum passim obtinuit, ut Religiosi ad civitates cum Facultate eleëmosynas ostiatim petendi, sive *quæstuandi*, ut ajunt, admittantur, modò veniant tanquam Parochialium Ecclesiarum & Ordinariorum Sacerdotum ac Ministrorum coadjutores & subsidiarii, & cum onere inserviendi populo in spiritualibus, ubi id necessitas postularit.

Neque extra civitates alii è Religiosis ad quæstuandum sive ad eleëmosynas quærendas admitti solent, nisi qui iis in locis stationes habentes, certis diebus ibidem Parochis in prædicatione aut Sacramentorum administratione assistunt.

XXXIX. Pro hoc notandum, quòd hodie in hisce aliisque Provinciis ægrè permitteretur, ut Religiosi etiam ex Ordine Mendicantium aliquo in loco eleëmosynas colligerent vel peterent, nisi consentiente Magistratu loci. Neque licitum esse, sine consensu Regis, collectam aliquam publicam, etiam pro pauperibus, aut Religiosis, tametsi Bullâ Pontificiâ munitis instituere in Gallia aliisque Regnis, ostendit Carolus Fevretius *lib.* 3. *De abusu cap.* 1. *num.* 18. quod & in Belgio ægrè permitteretur; præsertim si de notabili collecta ageretur.

XL. Porrò quocunque titulo hæc Religiosa Mendicitas sive quæstuatio instituatur, semper in illa observanda est moderatio & modestia, quam ipsi Ordinum fundatores, & ipsæ Regulæ Religiosæ paupertatis & modestiæ requirunt.

Atque imprimis in hac eleëmosynarum collectione ipsi Religiosi ex iis viventes, meritò attendere debent, se tanquam *pauperes* & *advenas* in hoc sæculo vivere; hancque esse præ cæteris Religionibus, Fratrum Mendicantium professionem; atque eo titulo *paucis*, tam in victu quàm vestitu debere esse contentos.

Quod evidenter supponit S. Thomas 2. 2. *q.* 188. *art.* 7 *in C.* probans Religionibus institutis ad contemplandum & contemplata aliis tradenda convenire, non habere *professiones in communi*; quia minorem affert sollicitudinem, dum *modica*, inquit, quæ sunt *necessaria*, vitæ congruo tempore procurata conservantur; non obscurè supponens, quòd Religiones hujusmodi *modicis* debeant esse contentæ.

Ad quæ reflectens S. Thomæ Commentator Cardinalis Cajetanus ait, unam ex causis, ob quas experientiâ teste hodie plus sollicitudinis adferat, vivere ex eleëmosynis, quàm ex moderatis possessionibus, esse *nimios* Religiosorum *sumptus*. «Nam, inquit, quod triginta Religiosi hodie exigunt, »paulò ante *centum* fortè sufficiebat.«

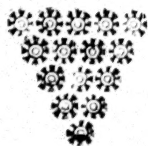
XLI. Ulteriùs cùm hodie penè solo titulo *laboris spiritualis* eleëmosynæ à populo petantur; easdem eo intuitu populus det, meritò quoque Ordines illi attendunt, ne populus nimium gravetur sustentatione eorum, qui ad spiritualem hunc laborem impendendum nullatenus conducunt. Quare, ut ait Cajetanus loco citato, «non deberent omnes »ad harum Religionum professionem recipi, sed soli idonei »ad officium prædicandi & confessiones audiendi, & mini»stri eorum necessarii.«

Hac de causa Magistratus locorum in admissione Ordinum Mendicantium nonnunquam numerum admittendorum ad hunc Conventum limitant, ne aliàs excessivus eorum numerus administrandis populo spiritualibus haud necessarius, nimium oneri sit; uti suprà notavimus.

XLII. Solicitè insuper adlaborare debent, ut ita in hac eleëmosynarum collectione se exhibeant, ut notam cupiditatis & avaritiæ non incurrant, ipsique populo suadentur, prædicationem cæteraque spiritualia officia quæstus causâ non institui.

Hac de re laudabile est Ordinis PP. Prædicatorum statutum: «Cùm Prædicatores se tanquam veros Religiosos, »& viros Apostolicos exhibere debeant, & nulli materiam »scandali præbere, & ab omni specie mali abstinere, id»circo nullo modo debent permittere, ut dum actu præ»dicant, colligantur pecuniæ, sive pro domo, sive pro qua»cunque persona, ne notam cupiditatis, vel avaritiæ incur»rant, & prædicationis officium in vilipendium veniat. Et »ob id sub pœna excommunicationis mandatur omnibus »fratribus, ne de cætero prætextu cujuscunque extranei »quæstus, & indulgentiæ prædicandæ quovis modo discur»rant, pretium, aut salarium pro hujusmodi prædicationi»bus accipiant, vel ad hoc fratrem aliquem inducant. Et »nihilominus tales divini verbi corruptores, qui labe cupi»ditatis, & quæstuaria illusione splendorem nostræ Reli»gionis offuscant, officio prædicationis, & bonis ad usum »concessis, sint ipso facto privati, & per annum ad carceres »deputentur. Poterunt tamen Prædicatores, & fratres Con»ventum commendare, & populo paupertatem, & neces»sitatem exponere, ut suo tempore eis eleëmosynas confe»rat, & ad hoc adhortari.« Hæc ex Summario Constitutionum, declarationum & ordinationum pro regimine Sacri Ordinis Prædicatorum, *parte* 2. *cap.* 59.

XLIII. Deinde in hac quæstuatione se ita exhibere debent, ut suo modesto & religioso agendi modo ab odioso illo *quæstorum* hominum genere à Concilio Tridentino abolito se planè distinguant; non minis, aut fraudibus inducant Fideles ad eleëmosynas, non petant tanquam debitum, aut solitum, neque ullâ arte, etiam prætextu dicendi aliquas orationes, aut lucrandi certas indulgentias, aut aliter extorqueant pecunias aut alia bona, sed *simpliciter*, *piè*, & *modestè* petendo eleëmosynam pro sustentatione Fratrum, accipiant tantùm, quod sibi spontè offertur, nec super iis eleëmosynis nullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipsorum Monasteriorum, quemadmodum Pius V. & Gregorius XIII. ex sententia S. Congregationis Concilii Tridentini in simili quoad collectionem eleëmosynarum ac intertentionem Hospitalium responderunt; uti refert Fagnanus ad *Cap.* CUM EX EO *De pœnit. & remiss.* n. 21. 22. & 23.

CAPUT

CAPUT V.

Omnia undecunque Religiosis obvenientia in communes usus Fratrum sunt dispensanda.

1. *Norma dispensandi Monasteriorum proventus rectè desumitur è norma primorum Christianorum.*
2. *Inter primos Christianos omnia erant communia.*
3. *Erant communia, ut in singulorum usus pro cujusque necessitate distribuerentur.*
4. *Eandem dispensandi normam inculcat Regula S. Augustini; estque basis totius vitæ Monasticæ.*
5. *Augustino consonat S. Benedictus.*
6. *Quidquid à parentibus datur Religioso, debet dari Prælato, ut in communes usus distribuatur.*
7. *S. Benedictus voluit, ut res alicui Religioso à parentibus donata, potius uni alteri per Abbatem detur: & quare?*
8. *Hanc proventuum in communes usus dispensandorum normam probat Synodus Tridentina.*
9. *Mentem Synodi Tridentinæ exposuit Clemens VIII.*
10. *Hanc Clementis declarationem & Constitutionem innovavit Urbanus VIII. ac novissimè Innocentius XII.*
11. *Synodus P. I. Cameracensis secuta mentem Concilii Tridentini, declaravit omnia undecunque Religiosis obvenientia ut* communia *esse dispensanda.*

I. BOna ac proventus Religiosorum in *commun viventium*, quos cœnobitas dicimus, quomodo sint dispensanda, ostendit ipsa dispensationis norma, quam servarunt primi Christiani Hierosol. *in communi* viventes, qui ipsam Cœnobitarum vivendi rationem prælinearunt. Hanc Sacer Textus his verbis expressit: *Multitudinis autem Credentium erat cor unum & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis* OMNIA COMMUNIA. *Act.* 4. *v.* 32.

II. Asserit Sacer Textus, quòd nemo istius multitudinis aliquid *suum* esse diceret; id est, nihil sibi appropriaret, sed illis *omnia* essent *communia*; nimirum ut in *communem* multitudinis *usum*, non tanquam uni magis quàm alteri propria, sed tanquam *omnibus* indifferenter *communia* dispensarentur, quemadmodum Scriptura in sequentibus exponit: *Quotquot enim, ait, possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem* SINGULIS, *prout* CUIQUE *opus erat.*

Et alio loco. *Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia* COMMUNIA. Ad quid erant *communia*? Mox exponit sacer textus dicens: *Possessiones & substantias vendebant & dividebant ea omnibus, prout* CUIQUE OPUS *erat. Act.* 2. *v.* 44. & 45.

III. Erant ergo omnia illis *communia*, ut multitudini sive Congregationi illorum Fidelium, seu Credentium in *communem* usum, sine respectu, à quo plura vel pauciora obvenissent, distribuerentur; imò *singulis* indifferenter, prout *cuique opus* erat.

IV. Hæc est illa dispensandi norma, quam Patres tanquam vitæ Cœnobiticæ primarium fundamentum, & totius disciplinæ Regularis basim in suis Regulis fortissimè inculcarunt.

In Regula, quæ S. Augustini dicitur, quamque hodie tum Canonici Præmonstratenses, & qui vulgo simpliciter *Canonici Regulares* dicuntur, tum Eremitæ S. Augustini, item Dominicani pluresque alii utriusque sexus Ordines profitentur, hæc habentur *Cap.* 1. "Primum propter quod „in unum congregati estis, ut unanimes habitetis in domo, „& sit vobis anima una & cor unum in Deo, & non dicatis „aliquid *proprium*, sed sint in vobis *omnia communia*, & di-„stribuatur unicuique vestrum à Præposito vestro victus & „tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter „valetis omnes, sed potius unicuique, sicut opus fuerit. Sic „enim legitur in Actis Apostolorum: *Quia erant ipsis omnia communia.*

Ecce Augustinus voluit, ut nullus aliquid haberet *proprium*, sed omnia essent *communia*; ita scilicet *commune* opponens *proprio*. Sed quare *omnia communia*? Ut distribuatur unicuique de Congregatione, prout *opus* est; sive ut in *communem omnium usum* pro cujuscunque *necessitate* omnia *indifferenter* dispensarentur.

Audiamus id Augustinum clariùs *capite* 8. suæ Regulæ exponentem: "Etiam cum quis suis filiis aut aliqua necessitudine ad se pertinentibus in Monasterio constitutis, „aliquam contulerit vestem, sive quodlibet aliud inter necessaria deputandum, non occulte accipiatur, sed sit *in potestate Præpositi*, *in rem communem redactum cui necesse fuerit, præbeatur.*

Augustinus ergo communia esse *omnia* voluit, etiam à parentibus aut consanguineis alicui *particulari* de congregatione oblata, ut *cui necesse fuerit præbeantur*; id est, indifferenter dispensentur, tanquam toti Congregationi sive, *omnibus communia*, nulli autem peculiaria.

V. S. Benedictum etiam audiamus: „Ne quis, inquit „præsumat aliquid habere *proprium*, *nullam omnino rem* „neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil „omnino: quippe quibus nec corpora sua, nec voluntates „suas licet habere in propria potestate: omnia verò necessaria, à Patre sperare Monasterii: nec quidquam licet habere, quod Abbas non dederit aut permiserit. *Omniaque* „*omnibus sint communia*: ut sicut scriptum est: *Nec quisquam suum aliquid dicat vel præsumat.*

Nulli aliquid *proprii* esse vult Benedictus, sed omnia *communia*; ut scilicet ex illis quisque omnia necessaria à Patre Monasterii speret; sive accipiat.

VI. Utque hanc communionem ampliùs persuaderet, mandat: „ut si à Parentibus Religioso quidquam directum „fuerit, non præsumat suscipere illud, nisi prius indicatum „fuerit Abbati, quod si jusserit suscipi, in Abbatis sit potestate, cui illud jubeat dari. Et non contristetur Frater cui „fortè directum fuerit, ut non detur occasio diabolo." *cap.* 54. *Regulæ.*

Ergo etiam filiis à parentibus directa sive oblata, ita voluit esse *communia*, ut in potestate Abbatis sit, cui voluerit illa jubere dari.

VII. Et ne *occasio diabolo detur*, persuadendi scilicet filio Religioso, rem sibi à parentibus directam magis sibi, quam alteri esse debitam, neque omnibus plane communem, voluisse S. Benedictum potius alteri dari, quàm filio cui erat directa, non obscure citata verba Regulæ innuunt; & jam pridem observavit Dionysius Carthusianus, dum citatis hisce Regulæ verbis subjicit: „Rursus ex hoc, quod rem „alicui Monacho missam voluit S. Benedictus *potius alteri* datam, quàm *illi*, concluditur quàm *firmiè* & *integre* volebat omnem à suis proprietatem, peculiumque excludi. *In Tract. De Refor. Claust. art.* 14.

VIII. Hanc rerum omnium perfectam communionem in omnium Patrum Regulis, & Ordinum Constitutionibus expressam & enixe commendatam, Synodus Tridentina tanquam fundamentum ac basim totius Regularis disciplinæ ab omnibus Superioribus observari præcipit; eamque inter substantialia Regularis vitæ reponere non dubitavit: mandatque Superioribus, ut omnis cura diligentiaque ab iis adhibeatur, ut ab illa non recedatur; „Cum „compertum sit, ab eis non posse ea, quæ ad *substantiam* „Regularis vitæ pertinent, relaxari: si enim illa quæ *bases* „sunt & *fundamenta* totius Regularis disciplinæ exactè „non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse „est." *Sess.* 25. *De Regularib. cap.* 1.

Post hæc subjicit tanquam ex priori Decreto consequens, „Nemini ergo Regularium, tam virorum quàm mulierum: „liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tanquam „propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere: sed statim ea superiori tradantur, conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia „alicui Regulari concedere etiam ad ususfructum, vel „usum, administrationem, aut commendam.

Quasi diceret, vita Regularis requirit, ut *omnia* sint *communia*; id est, in usum communem totius communitatis sive Fratrum dispensentur: igitur nemini Regularium quocumque prætextu licet aliqua bona tanquam propria aut etiam nomine Conventus possidere & tenere; sed ea Conventui incorporanda sunt, tanquam bona ipsius Conventus sive Congregationis, in usum Conventus & Congregationis dispensanda.

IX. Hanc Synodi Tridentinæ sensum clarius exposuit Clemens VIII. in Constitutione edita pro reformatione Regularium, quæ incipit, *Nullus omnino* 6. in Bull. Rom. ubi §. 2. hoc Concilii Decreto ita loquitur: „Quo Tridentini Concilii Decreta de paupertatis voto custodiendo, „fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratribus „etiamsi Superior sit, bona immobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleëmosynas sive ex concionibus, sive ex „lectionibus, aut pro Missis, tam in ipsorum propria Ecclesia, quàm „ubicunque celebrandis, aliòve ipsorum justo labore, & „causa, & quocunque nomine acquisita, etiamsi subsidia „consanguineorum, aut piorum largitiones, legata aut donationes fuerint, tanquam propria, aut etiam nomine „Conventus possidere possit; sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, redditibus, pecuniis ac proventibus confundantur, quo communis inde victus & vestitus omnibus suppeditari possit.

Manifestum est ex sententia Pontificis, *Conventui bona incor-*

incorporari, idem esse, atque omnia undecunque Religiosis obvenientia cum cæteris Monasterii seu Conventus bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundi, quo *communis inde victus & vestitus omnibus* suppeditari possit; sive ut verbo dicatur: ut omnia inter Regulares sint communia, & dividatur *singulis prout cuique opus erit*.

X. Citatam Clementis Constitutionem innovavit Urbanus VIII. in Constitutione, quæ incipit, *Sacra Congregatio* 28. in Bull. Rom. ac novissimè modernus Pontifex Innocentius XII. in Decreto edito 18. Julii 1695. in quo enixè mandat, vitam *communem* juxta Decreta suorum Prædecessorum in Monasteriis observari; atque certos Conventus designari ad Novitios educandos, in quibus vita communis exactè observetur, uti suprà *Tit. 25. cap. 2. num. 12.* annotavimus.

XI. Biennio post absolutam Synodum Tridentinam habita Synodus Provincialis Cameracensis, cui & plures, qui Synodo Tridentinæ interfuerant, astiterunt, decrevit: « Ut »omnis illa pecunia vel res, quam Monachus vel Monialis »acquirere labore sive industriâ, sive amicorum liberalita»te, seu denique aliâ quâlibet occasione possit, Superiori »tradatur, ita ut ad nutum ejus *tanquam res communis* expen»datur. « *Tit. 8. cap.* 10.

Nequaquam ergo dubitârunt hujus Synodi Patres, quin mens Synodi Tridentinæ esset, ut res omnes Religiosis undecunque obvenientes, Superiori essent tradendæ eum in finem, ut tanquam *res communes* expenderentur.

CAPUT VI.

Peculia Monachorum contrariantur voto paupertatis, & vitæ communi.

1. *Describitur peculium servorum, cum quo peculium Monachorum in multis convenit.*
2. *Ostenditur, quomodo hæc duo peculia conveniant.*
3. *Peculium Monachorum est separatum à proventibus Monasterii, sicuti peculium servorum à rationibus Dominorum.*
4. *Ubi habentur peculia, non possunt esse* omnia *communia.*
5. *Quemadmodum peculium servi rectè dicitur* patrimonium *servi; ita & peculium Monachi, ejus* patrimonium *bene dicitur.*
6. *Peculium Monachi rectè asseritur spectare ad Monachum, licèt proprietas* civilis *esset penes Monasterium.*
7. *Peculium &* proprium *in Monacho sunt synonyma.*
8. *Monachi peculia habentes reputantur* proprietarii.
9. *Reservationes redituum vitalitiorum, aut cujuscunque alterius rei in* particulares *usus, voto paupertatis adversantur.*
10. *Rerum reservationes in particulares usus adversantur vitæ communi, quam Religiosi profitentur.*
11. *Sententia Christiani Lupi de similibus reservationibus.*
12. *Superiorum dissimulatio, aut dispensatio has reservationes licitas reddere nequit.*
13. *Reservationes illæ diametraliter professioni Religiosæ opponuntur.*
14. *Subditi credere non debent Superioribus asserentibus se posse in vitâ communi dispensare.*
15. *Non eximuntur à vitio proprietatis, qui peculia tenent* dependenter *à voluntate Superiorum.*
16. *Licentia Superiorum facit subinde Religiosos liberius peccare.*

I. PEculium Monachorum, cujus frequenter in Regulis Monachorum & Canonibus Conciliorum mentio occurrit, in multis cum peculio servorum (de quo in Jure Romano multa dicuntur) convenit: imo ex hoc originem sumpsisse non difficile ex utriusque descriptione apparebit.

Peculium servorum ita definiri potest: « Patrimonium »*pusillum*, quod servus Domini permissu *separatum* à rationi»bus dominicis habet. « *L. 5 ff. De Peculio.*

»Peculium (ait Florentinus in *l. 39. ff. eodem*) & ex eo »consistit, quod *parcimoniâ* suâ quis paravit, vel *officio* me»ruit à quolibet sibi donari: idque *velut proprium* patrimo»nium servum suum habere quis voluerit.

II. Hæc quomodo conveniant peculio Monachorum, nequaquam obscurum est videre.

Quid enim aliud est peculium Monachorum, nisi aliqua pusilla pecunia, aut pusillus reditus, aliudve simile, quod Monachus parcimoniâ, vel proprio labore, aut parentum, consanguineorum, sive amicorum liberalitate sibi acquisivit, atque à rationibus Conventûs permissu Superioris *separatum*, servat sive retinet in suos usus *particulares*, & non in *communes* totius Conventûs sive Fratrum, tanquam rem omnibus ad usum communem expendendam.

III. Sicuti ergo peculium servi est separatum à rationibus seu proventibus Dominicis, eo quod *permissu* Domini in *particulares* usus servi sit concessum, ita & peculium Monachi à rationibus sive proventibus Monasterii verè dicitur separatum; eo quod reservetur in usus, non totius Conventûs, quemadmodum reliqui proventus ipsius Conventûs, sed in *singulares hujus Monachi.*

Hinc non difficulter intelligitur, quâ ratione peculia Monachorum vitam communem, quam Religiosi profes- sio requirit, labefactent.

IV. Neque enim possibile est, inter illos Religiosos *omnia* esse communia, ut *dividatur singulis prout cuique opus erit;* sive ut ex illis tanquam ex rebus communibus victus & vestitus aliaque necessaria indifferenter subministrentur, ubi aliqua reservantur ad *usus particulares* hujus illiusve Monachi; & consequenter nec Conventui incorporantur, sive cum cæteris Monasterii reditibus ac proventibus confunduntur, ut in omnium usus *indifferenter*, prout cuique opus erit, dispensentur.

Id rectè advertit pius ac eruditus Petrus Wallon Cappelle Prior Monasterii S. Winoci, dicens: „ Quod „*alicui certo* præfixum servatur, *commune* dici non „potest.

V. Ulterius quemadmodùm peculium servi rectè vocatur *patrimonium*; imo *proprium patrimonium* servi, tametsi proprietas *civilis* (cujus servus Jure Romano est incapax) sit penes Dominum, quia tota utilitas & plenus usus est apud servum: ita quoque peculium Monachi rectè dicitur pusillum imo & *proprium patrimonium* Monachi, tametsi ipsa civilis & nuda proprietas sit apud Monasterium: eo quod peculii sive redditus vitalitii aliarumque rerum plenus usus Monacho sit reservatus.

VI. Cum enim rerum temporalium utilitas unicè ferè in earum usu consistat, quidni res aliqua dicatur *propria* sive *appropriata* illi, cui ejus usus est *appropiatus* seu reservatus.

Neque rerum temporalium nuda proprietas vel possessio multum prodest aut nocet, sed earum usus. Quod jam pridem in Monachis notandum duxit Dionysius Carthusianus dicens: „ Magis nocet Religioso habere *usum peculii* „sine proprietate *civili*, quam habere *proprietatem sine usu.* „Proprietas namque in se non est peccatum, nec ad peccan„dum inducit, nisi *per usum rei* .... Imo quantum ad pro»gressum de malo in malum, parum aut nihil refert, an ha»beatur *usus sine proprietate*, *an cum proprietate.* „ Tract. De Reformat. Claust. *art.* 16.

VII. Meritò ergo *peculium* & *proprium* Pro synonymis accipiuntur à Glossographo, qui in nota marginali ad *Cap.* MONACHI *De statu Monachi*, ad verbum *peculium* apposuit hanc notam, *id est* PROPRIUM.

Idipsum præterito sæculo in Conventu Canonicorum Regularium Congregationis Windesemensis quidam ejusdem Congregationis Canonicus in sua contra *proprietarios* oratione notavit & expressit. „ Quamvis, ait, se„cundum proprietatem vocum aliud sit *peculium*, aliud »*proprium*, in præsenti tamen materia, *proprium* SEMPER »*pro peculio* sumitur. „ Habetur hæc oratio ad calcem libri cui titulus, *Regula S. Augustini cum Constitutionibus Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis*, &c. impressi Ultrajecti an. 1555. in qua fortissimè ipsa Religiosorum peculia retunduntur omnesque prætextus præscinduntur.

Vidimus quoque capite præcedenti, quod Augustino omne id sit *proprium*, quod non est *commune*, ad hoc ut singulis de Congregatione ex eo distribuatur *prout cuique opus erit;* ideoque quodcumque reservatur in unius *particulares usus*, Augustino *proprium* dici.

VIII. Non mirum proinde si passim proprietariis, & vitam communem infringentibus annumerentur Religiosi, qui reditus vitalitios, aut pecunias aliasve res propria industria, labore, aut parentum vel amicorum liberalitate partas in suos *particulares* usus reservant.

„Proprietarii (loquit Directorium Coloniense) simili„ter censeantur, & *contra* vitam *communem* agere Religiosi, „qui in *proprios* ac *particulares* usus, reditum aliquem sibi „emunt, aut exemptum retinent. „ Directorium hoc Ecclesiasticæ disciplinæ Coloniensi præsertim accommodatum, editum est à Domino Octavio Frangipano Mirtho Episcopo Tricaricensi, Apostolicæ Sedis per inferiorem Germaniam & Belgarum Provincias Nuntio; & à Sacra Facultate Theologica Lovaniensi probatum.

IX. Sy-

IX. Synodus P. I. Mechliniensis volens vota Religionis exactè observari, inter alia præcipit: « Pensiones autem vi-»tales, aut reditus perpetuos nulli permittantur recipere, »neque liceat eis ratione officiorum, vel ministeriorum pe-»cuniam corradere, aut *conservare*, etiamsi in *pios usus* con-»vertere velint, sed omnia in *communem usum* convertantur.« *Tit. De Regularib. cap.* 2.

Nequaquam obscurum est, Synodum hanc supposuisse, voto paupertatis esse contrarium, rem quamcunque in usus particulares reservare, nec in *communem* usum convertere.

Similiter Synodus P. I. Cameracensis, ut « huic pestife-»ro, vitio (proprietatis) obviam eatur, omnibus omnium »Ordinum Superioribus mandat, ut rescindant & aboleant »prorsus universa illa emolumenta & jura, quæ antiquo »more quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi so-»lebant. Breviter, pergit Synodus, omnis illa pecunia, vel »res, quam Monachus vel Monialis acquirere sive labore, »sive industria, sive amicorum liberalitate, seu denique »qualibet alia occasione possit, Superiori mox tradatur: ita »ut ad nutum ejus, tanquam *res communis*, expendatur.« *Tit. De Monasteriis cap.* 10.

Judicavit hæc Synodus, vitio proprietatis haud obviam iri, nisi omnis pecunia Monacho quocunque titulo obveniens Superiori mox tradatur, ut ad ejus nutum tanquam *res communis*, expendatur; argumento haud obscuro, Synodum judicasse, reservationes pecuniarum aliarumque rerum ad usus *particulares* hujus illiusve Religiosi, voto paupertatis & vitæ communi esse contrarias.

X. Viderunt idipsum quoque Patres Ordinis Eremitarum S. Augustini, qui advertentes, quod *radix & fomes omnium ferè malorum sit* PROPRIETAS, injungunt Ordinis Generali, ut *communitatem vitæ procuret*, « nulloque modo in nostra »Religione, mendicitatem tolerari permittat, sed quod juxta »SS. Apostolorum morem & D. P. N. Augustini Regulam »*communis omnibus sit vita*, ac *omnium* rerum temporalium inter »nostros Fratres sit beata *communitas*, unde omnia bona pro-»videntur pro personis necessitate.« *part.* 3. *cap.* 4.

Patenter supponunt hi Patres, nullatenus vitium *proprietatis* eradicari posse, nisi *communis omnibus vita*, & *omnium rerum* temporalium inter Fratres beata *communitas*, rerum reservationi ad usus particulares hujus illiusve Religiosi e diametro repugnans, stabiliatur.

XI. Quapropter Christianus Lupus ejusdem Ordinis Professus, & quondam Prior Provincialis, tertiæ classis *proprietarios* (de quibus Cassianus *Monast. Instit. lib.* 7. *cap.* 14.) ait esse illos, qui omnia quidem sua Monasterio dant aut pauperibus, sed sibi aliquam *reservant* pensionem aut censum. « Ipsorum, ait, exordium est omnino vitiosum. »Monastica quippe professio non est aliud quam omnium »temporalium abrenuntiatio, atque ita adversum illos re-»scribit in tertia collatione Abbas Paphnutius: *Necdum* »*Evangelicum implet mandatum; qui omninò sibi adhuc ex facul-*»*tatibus aliquid* RESERVAT.« Et adjungit: « *Sicut nonnulli* »*cœpisse confaciunt*. Utroque pede claudicant, nec Mona-»chum induunt, nec secularem deponunt.« Hæc Lupus *tomo* 4. *Schol. ad Can.* 6. *Tholosanum*, qui deinde relatis variis vitiis ex hac pensionum aut censuum reservatione profluentibus, quæ ipsa Cœnobia pedetentim ad universam formam omnis Monasticæ disciplinæ expertem transvertunt, infert: »Quare qualiscunque professioni adjecta pensionis reser-»vatio est *adversa* substantiæ, aut certè *fœda* conditio, ideo-»que habenda pro non apposita. Eam Præfecti obligantur »circumducere & in communem substantiam evocare. »Nulla hic dotalis eleëmosyna, nec similis quis humanæ in-»firmitatis palpo fucus valeat patrocinari.«

XII. Si ergo hujusmodi peculiorum, vel pensionum reservationes adversæ sint professioni Religiosæ, utpote voto paupertatis & vitæ communi contrariæ, sequitur, quod eas nec Superiorum dispensatio vel indulgentia licitas reddere queat: « Cùm compertum sit, ait Synodus Tridentina, ob »eis (Superioribus) non posse ea, quæ ad *substantiam* Regu-»laris vitæ pertinent, relaxari.« *Sess.* 25. *De Regularib. cap.* 1.

XIII. Unde Synodus Audomarensis habita præterito sæculo sub Joanne Six, in hac Universitate quondam Majoris Collegii Theologorum Præside, deplorans, ex quo in oblivionem abiit exemplum initio nascentis Ecclesiæ in Ananiam & Saphiram editum, invasisse pleraque Monasteria exitiosam rerum proprietatem, ex diametro Monasticæ professioni contrariam; præcipit, ut Præfecti & Præfectæ vigilent, si suæ suorumque saluti consultum velint, ut exterminetur hæc pestis, curentque, ut ablatis ab omnibus, iis omnibus rebus, quas ut proprias possident, victus & vestitus, cæteraque vitæ necessaria, æqualiter omnibus, pro indigentiæ uniuscujusque necessitate & Monasterii facultate, placidè ac benignè ex *communi* thesauro ac penu subministrentur, non pecuniis æstimata ac compensata, sed ipsis rerum speciebus præsentia. Id enim inquiunt, eis in virtute sanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus: nec aliud præcipimus, quam id, quod Superiores quidem ex officio prorsus curare tenentur, *nullâ ipsis relictâ dispensandi facultate*; Religiosi verò, ex ea quam Deo fecerunt sponsione, observare. Deinde postquam ostenderunt ex *Cap.* CUM AD MONASTERIUM *De Statu Monach.* quod nec Summus Pontifex possit super proprietate habenda cum Monacho dispensare, tanquã ex præcedentibus consequens subjiciunt: »Quare aboleatur ea consuetudo, qua consueverunt Superi-»ores Religiosis singulis annuam numerare aut permittere »pensionẽ atque ita redimere necessaria vitæ eorum: nec ali-»cui pecunia permittatur, nisi pro injuncta à Prælato admi-»nistratione; sed *prorsus omnia in communem usum convertantur*; »ita ut impleatur à Religiosis, quod sibi imitandum sumpse-»runt, & ad *quod Religione sempiterna se obligârunt* (*non potest* »*vel ista inculcari satis*) illud primitivæ Ecclesiæ: *Multitudinis* »*credentium erat cor & anima una: nec quisquam eorum, quæ possi-*»*debat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, di-*»*videbatur singulis, prout cuique opus erat.*«

XIV. Et ne Religiosi crederent se Superiorum auctoritate aut indulgentia posse reddi securos: aut temere Superioribus dispensandi facultatem sibi asserentibus fidem haberent, Clemens VIII. in citata Constitutione, postquam declaravit, ac præcepit, ut res omnes undecunque & quacunque ex causa Religiosis obvenientes cum cæteris Conventus redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo *communis* victus & vestitus *omnibus* suppeditari possit, addit: « Nulla quorumcunque Superiorum dispensatio, »nulla licentia, quantum ad bona mobilia vel immobilia »Fratres excusare possit, quominus culpæ & pœnæ ab ejus-»dem Concilii Decreto impositæ, & ipso facto incurrendæ, »obnoxii sint: etiamsi Superiores asseverent, se ejusmodi »dispensationes aut licentias concedere posse: quibus in ea »re fidem minimè adhiberi volumus.

Ad quæ verba reflectens Fagnanus ait: « His verbis im-»probantur opiniones illorum, qui asserunt Regulares ex-»cusari à *proprietate*, cum habent peculium *de licentia Supe-*»*rioris, & dependenter ab eorum voluntate & nutu*: jam enim pa-»tet non pendere *à voluntate & dispensatione Superiorum*, per-»git Fagnanus, *quin omnia sint confundenda cum cæteris bonis Mo-*»*nasterii* pro *communibus necessitatibus*.

Non ineptè proinde Religiosis pecula ac pensiones suas vitalitias auctoritate Superiorum vindicantibus respondit Petrus à Wallon - Cappelle Prior Monasterii S. Winoci: »Utinam non ex consensu eorum & indulgentia fieret. Si-»quidem minùs in Deum peccaretur. Nam per crudelem »hanc dispensationem & conniventiam fit, ut sine ullo con-»scientiæ scrupulo, ac proinde sine ullo pœnitentiæ reme-»dio peccetur.«

ADDI-

ADDITAMENTA

AD CAP. VI. & VII.

Decretum Episcopi Tornacensis contra vitium Proprietatis.

GILBERT DE CHOYSEUL DU PLESSIS-PRASLAIN par la Providence de Dieu Evéque de Tournay, à nos très cheres Filles en JESUS-CHRIST, la Prieure & les Religieuses de l'Hopital de N. Ordre de S. Augustin, en nôtre Diocése, Salut & Benédiction.

Sur ce qui nous à été representé de l' état de votre Monastere, & que nous en avons reconnu par nous-mêmes, Nous avons statué & statuons, ordonné & ordonnons, qu' à chaque Chapitre que vous tiendrez, vous ne manquerez jamais de lire quelque partie de la Regle de S. Augustin que vous professez, en sorte que vous la lisez de suite, & que vous en recommenciez perpetuellement & sans discontinuation la lecture, lorsque vous l' aurez achevée, en sorte qu'elle vous soit toûjours presente à l'esprit, à là mémoire & au cœur; & comme nous ne voulons y ajoûter aucune chose, quelque douce qu'elle soit, Nous entendons aussi que vous la gardiez exactement & sans aucun relâchement, & ce faisant, Nous vous enjoignons tres-expressément de rétrancher toute proprieté, & tout ce qui en pourroit avoir même la moindre apparence; non seulement parce que votre lœu vous y oblige, mais encore parce que rien n'est plus exprès dans ladite Regle que ce rétranchement & cette desapprobation. C'est pourquoi Nous vous défendons, sous peine d'en courir l' indignation de Dieu, qui ne veut pas qu'on se mocque de lui, en lui promettant ce qu'on ne lui veut pas tenir, d' avoir aucune chose en particulier, soit qu'il provienne de votre travail manuel, ou d' autre part. Et si quelques unes de vous ont quelque pension, dons, gratifications, de leus parens au autres, Nous leur ordonnons sous les peines portées par les Saint Canons contre les proprietaires, de le mettre dans le dépôt commun, sans qu'elles puissent être à couvert desdites peines, en laissant les choses susdites entre les mains de la Prieure, dans les boëtes, coffres ou autrement, avec des marques qui se rapportent à elles en particulier; Ains Neus entendons que tout soit dans la masse commune, sans que rien soit affecté à aucune plus qu' aux autres. Nous chargeons part culierement la Prieure de tenir la main à l' exécution de notre presente Ordonnance, sous peine d'en répondre aut redoutable Jugement de Dieu, qui demandera compte aux Supérieurs du salut des ames qui sont commises à leur conduite: Et Nous enjoignons aussi aux Confesseurs ordinaires & extraordinaires de faire connoître à toutes celles qui se confesseront à eux, l'obligation de conscience qu'elles ont d'obéir à notre presente Ordonnance, ou plûtôt à celle de Dieu & de l' Eglise, sans quoi elles ne pourroient être à l' avenir aucunement excusées de peché contre leur Vœu exprès & solemnel, ni en état de recevoir l' absolution. Et néanmoins Nous ordonnons tres-expressément à la Prieure, de pourvoir abondamment, autant que le revenu de la Maison le pourra permettre, à toutes les Sœurs de ce dont elles auront besoin, selon l' état, les forces, & les offices & fonctions de chacune d'icelles; laquelle Prieure rendra compte tous les ans de son administration, pardevant Nous ou nos Déleguez. Ordonnons de surplus, que tout se fasse avec tant d' amour & de charité, que chacune n' ayant rien en particulier, toutes néanmoins possedent tout, selon les termes de S. Paul; & que conformement à la Regle de S. Augustin, qui est celle des Apotres, vous n' ayez toutes qu'un cœur & qu'une ame. Donnons charge expresse à notre Promoteur de tenir la main à l'exécution des Presentes, de vous les notifier, de tout nous en rendre un fidéle compte.

Locus † Sigilli.

Donne à Tournay le 18. Juilet 1676.

Et étoit signé,

GILBERT Evéque de Tournay:

Et plus-bas, par mondit Seigneur,
DESCHAMPS *Secr.*

Statutum Capituli Generalis Cisterciensis contra vitium proprietatis anni 1683.

Cum ad audientiam Capituli Generalis clamosa relatione pervenerit pessimum ac detestabile proprietatis vitium, quod ipsamet Religionis fundamenta evertit, in Provincia Vasconiæ quodammodo impunè regnare in perditionem animarum manifestam; hoc malum radicitùs extirpare cupiens Capitulum Generale, injungit ac mandat Reverendo Admodum Abbati de Claravalle, ut omni morâ postpositâ ad dictam Provinciam Vasconiæ personaliter accedat, eandemque visitando inter cæteros abusus dictum proprietatis vitium singulariter damnet, inhibeat ac proscribat sub pœnis in jure ac Ordinis statutis contentis. Et ut hæc damnatio ipsius inhibitio ac proscriptio efficaciorem sortiatur effectum, idem Reverendus Admodum Dominus de Claravalle in Capitulis singulorum Monasteriorum residens, peculiares omnium personarum Regularium pecunias ad se deferri jubeat, easque in commune confusas Cellerariis tradat in commune servituras: similiter faciat de blado, vino aliisque rebus tam mobilibus quàm immobilibus. Insuper strictissimè præcipit idem Capitulum Generale Vicario Generali aliisque Superioribus Monasteriorum aliorumque locorum Regularium supradictæ Provinciæ Vasconiæ, ut ordinationes à dicto Reverendo Admodum Domino Abbate de Claravalle faciendas, manuteneant ac executioni mandent sub pœna depositionis & inhabilitatis ad quæcunque officia consequenda. Et ut omnibus terror salutaris injiciatur, præcipit etiam Capitulum Generale, ut si quæ persona Regularis Ordinis nostri in hoc detestabili proprietatis vitio obsordescens è vita decesserit, in sterquilinio unà cum suæ libertatis substantiâ projiciatur. Quas omnes supradictas ordinationes, inhibitiones & pœnas præsens Capitulum Generale extendit ad omnes Regulares personas Ordinis universi. Mandatur etiam Abbatibus, Prioribus, & Abbatissis sub pœnâ standi extra stallum & locum præsidentiæ suæ, & aliis arbitrio Visitatoris infligendis, ut Religiosis necessaria administrent, ne occasio eis detur ad habendam proprietatem.

CAPUT VII.

Omnibus ex *communi* Monasterii substantiâ necessaria subministranda, & quæ in horum usu observanda?

1 *Vitio proprietates occasionem dant Superiores vitæ necessaria non subministrantes.*

2 *Sanctus Benedictus omnibus vult necessaria dari, ut vitium proprietatis extirpetur.*

3 *Idem sollicitè inculcat S. Augustinus.*

4 *Palmare fundamentum communitatis Monachalis est subministratio necessariorum.*

5 *Quid Synodi Tridentinæ & Synodorum Belgicarum de hac obligatione Superiorum Decreta?*

6 *Unica via eliminandi vitium proprietatis est necessariorum placida subministratio.*

6 *Unica via eliminandi vitium proprietatis est necessariorum placida subministratio.*
7 *Ut huic obligationi satisfacere queant Superiores, voluit Synodus Tridentina, ut non plures quàm ex obventionibus ali possunt, recipiantur.*
8 *Hunc fuisse scopum Synodi ostenditur ex Bellarmino.*
9 *Multum conducit ad observantiam Regularem observantia dicti Decreti Tridentini.*
10 *Religiosi cavere debent, ne quidquam eorum, quæ ad usum conceduntur, possideant ut proprium.*
11 *Qui eò affectu possidet, coram Deo est proprietarius.*
12 *Ut veteres Monachi se ab eo affectu immunes ostenderent dicere non poterant tunicam* meam, *tabulas* meas, *&c.*
13 *Quid ad præcavendum hunc affectum in Religiosis fecerit S. Theresia?*
14 *Quando meritò eodem, quo usa est, remedio utantur Superiores Religiosorum.*
15 *Cavere debet insuper Religiosus ne concessis ad usum* utatur ut propriis.
16 *Hoc præcipuè cavendum in his qui extra Monasteria morantur.*
17 *Prudentissimum circa hoc Canonicorum Præmonstratensium Decretum.*

I. EXperientiâ semper compertum fuit, nullo ex capite vitium proprietatis tantum in Monasteriis sumere incrementum, quàm ex negligentia & duritia Superiorum subditis placidè ac benignè vitæ necessaria, ex *communi* Monasterii, substantia non subministrantium.

Hinc nihil tantopere in Patrum atque Conciliorum Regulis commendatum Superioribus, quàm ut cuique prout opus est, ex communi Monasterii penu placidè ac benignè suppeditent; tanquam efficacissimum vitio proprietatis arcendo ac extirpando remedium.

II. „Ut hoc vitium *peculiare* radicitus amputetur (ait „S. Benedictus in Regula *cap.* 55.) dentur ab Abbate om„nia, quæ sunt necessaria; id est, cuculla tunica, pedules „caligæ, bracile, cultellus, graphium, acus, mappula, tabula: *ut omnis auferatur necessitatis excusatio.*

III. Quàm sollicitè inculcet S. Augustinus, ut Prælati omnibus, non quidem æqualiter, sed pro cujusque necessitate, victus & vestitus ex communi Monasterii substantia suppeditent, tota ejus Regula clamat.

IV. Synodus Tolosana an 1056. jussu Victoris II. Pontificis convocata assistentibus tribus Archiepiscopis Arelatensi, Aquensi & Narbonensi, aliisque Coëpiscopis, *Canone* 6. decrevit, „ut Abbates curam Monachorum & Monaste„riorum exerceant, & eis victum & vestitum secundum „Regulam S. Benedicti præbeant, & hoc agentes *proprium* „eos habere nullatenus permittant.

Ad hunc Canonem notas suas apponens P. Lupus: „Ad „eradicandam plenè *proprietatis* lepram, Canon, inquit, re„ctè addit, *eis victum & vestitum præbeant.* Hoc enim est pri„mum & palmare Monachalis communitatis fundamen„tum.“

V. Synodus similiter Tridentina, postquam vitium proprietatis è Monasteriis eradicandam esse monuit; mox etiam Superioribus præcipit, ut *nihil subditis, quod sit necessarium, denegetur.*

Quàmque hac in parte Synodi nostræ Belgicæ sollicitè monuerint Monasteriorum Prælatos, hæc bina earum Decreta ostendunt.

Synodus Cameracensis apprimè intelligens, omnia à se Decreta ad eliminandum proprietatis vitium fore inutilia & inefficacia, ni ex communi Monasterii proventu necessaria Religiosis suppeditentur, hæc suo Decreto adjicere voluit: „Tandem quò ea omnia faciliùs, diligentiùs, nec „non absque tædio queant observari, præcipit Sancta Sy„nodus cunctis cunctorum Monasteriorum sexus utriul„que Superioribus: quatenus secundum Regulam, ac Ma„jorum Instituta benignè, nec non placidè subministrent „omnia in universum, quæ suis subditis necessaria fuerint „& convenientia, ne inferioribus præbeant ansam detri„menti voto paupertatis valdè gravidi; in quâ quidem re, „si negligentiores extiterint, admoniti à suo Superiore om„ninò compellantur.

Eodem motivo Synodus P. I. Mechliniensis, cum pestiferum hoc proprietatis vitium penitus eliminandum censuisset, tanquam consequens præcipit, „ut victus, vestitus, „cæteraque vitæ subsidia singulis ex *communi* pro necessita„te indigentiæ, & Monasterii facultatibus subministren„tur. „ *Tit. De Regularibus cap.* 2.

VI. Non sine fundamento proindè suprà nominatus Canonicus Regularis in Oratione coram Congregatione Canonicorum Regularium Windesemensi volens Prælatis ostendere excellentiorem & breviorem viam ad obviandum vitio *proprietatis*, hanc ostendit: „ut faciatis quæ fecit „Dominus, & Discipuli ejus. Cum enim vidisset Jesus tur„bas esurientes, nec haberent quod manducarent, noluit „ut irent in villas & vicos, & procurarent sibi; nec etiam „voluit eos dimittere jejunos in domos proprias, ne defice„rent in via; sed ait Discipulis suis: vos date illis quod edant. „Ita, Venerandi Patres: vos date subditis vestris necessa„ria, ne opus habeant ab amicis quidquam emendicare. „Si vestes, si cutellos, si devotos libellos, aut simile quid „desideraverint, vos (si tamen superflua non quæsierint) „in charitate emite illis: sic occasionem *proprietatis* amputa„bitis, & ex domibus vestris eliminabitis.

„Sed reperiuntur, proh dolor! Prælati parum curantes „quid subditi faciant, aut unde sibi quæ desiderant acqui„rant: dummodò ipsi sua marsupia resolvere non cogan„tur, pecunias plus diligentes, quàm Fratrum animas „Christi Sanguine redemptas. Hinc est quod Fratres sibi „ipsis provideant. Hinc proprietas incrementum capit. „Quæ ubi ingressa semel fuerit, multas secum trahit pedis„sequas, inobedientiam, intemperantiam, ebrietatem, & „id genus pestes alias.

VII. Ne verò Superioribus detur prætextus negandi Subditis necessaria, eò quòd Monasterii proventus communes omnibus non sufficiant, meritò conformiter ad anteriores Canones & Jus commune in *Cap.* 1. ✠ *De Institut.* præcepit Synodus Tridentina, „ut in Monasteriis & do„mibus tam virorum quam mulierum, bona immobilia „possidentibus vel non possidentibus, is *tantum* numerus „constituatur, ac imposterum conservetur, qui vel ex re„ditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleë„mosynis *commodè* possit sustentari. „ *Sess.* 25. *De Regularib. cap.* 3.

VIII. Quin etiam in formando hoc Decreto fuerit is Patrum Tridentinorum scopus, haud dubitavit Cardinalis Bellarminus, dum inter media extirpandi vitium proprietatis, reponit hujus Decreti maximè necessarii observantiam: „Tunc enim Præpositi, ait, jure cogere poterunt „ad omnem proprietatem fugiendam & execrandam, si „Ordo ipse singulis ea præbeat omnia quæ singulis necessà„ria sunt „ *De gemitu columbæ lib.* 3. *cap.* 6.

IX. Ob hæc aliaque quæ exacta illius Decreti custodia à Monasteriis incommoda avertere posset, dixit Innocentius X. In Bulla quæ incipit, *Inter cætera* 23. in Bull. Rom. quod „inter cætera quæ ad Regularem disciplinam instauran„dam conservandamque Sacrosancta Tridentina Synodus „salubriter decrevit, illud semper præcipuum & maximi „momenti habitum est, quo injungitur ut in singulis Mo„nasteriis, & domibus Regularibus is tantum numerus „constituatur, & inposterum conservetur, qui vel rediti„bus propriis Monasteriorum, vel consuetis eleemosynis „commodè possit sustentari.“

Quantopere Pontifices allaboraverint, quotque Decreta iterato edita fuerint, ut hoc Concilii Tridentini Decretum exactè observaretur, colligi potest ex illis quæ de hac re recitat Fagnanus ad *Cap.* RELATUM ✠ *Ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant.*

X. Sed ne in ipso *necessariorum* usu vitium proprietatis se immisceat, duo à Religioso observanda sunt, quæ Clemens VIII. In sæpius citata Constitutione his verbis expressit: „Ne eorum quæ ad necessitatem concessà „erunt, ullus quidquam possideat *ut proprium*, neque *ut pro„prio* utatur.

Primum igitur in his quæ ad *necessitatem* Religioso conceduntur, cavendum est, ne quidquam eorum possideat *ut proprium*; id est, eo loco habeat, quasi in illud *aliquid juris præ aliis* de Conventu prætenderet; illudque *ad nutum* Superioris sibi auferri, atque alteri applicari posse haud crederet.

XI. Quin Religiosus, qui hoc animo res sibi ad necessitatem concessas possidet, affectu *proprietarius* sit, nemo ambigit. Hinc illud S. Augustini in sua Regul. *Cap.* 8. „Si fieri „potest, non ad vos pertineat, quod vobis indumentum „pro temporum congruentia proferatur; utrum hoc *reci„piat* unusquisque, *quod deposuerat, an aliud quod alter ha„buerat*: dum tamen unicuique, prout cuique opus est, „non negetur.

XII. Imò ut ab hoc affectu Monachi se ostenderent planè exemptos, jam pridem vitio vertebatur Monachis, si vel verbo dixissent, *tunicam* MEAM, *tabulas*, MEAS, *graphium* MEUM; uti videre est in Concordia Regularum edita per Hugonem Menardum *cap.* 42. qui ibidem ad §. 18. ait: „Non minima hæc hominis infirmitas, ut qui in mun„do multas opes & pretiosa quæque reliquerit, in claustro „ad nescio quas gerras & quisquilias *animum* adjungat, quæ „sanè nos à Deo separant, cum illis affectu serviamus, non „Deo; nobisque illæ dominentur, non Deus. Quam„obrem, ait, antiqui illi Patres id unum maximè stude„bant, ut animum discipulorum ab ejusmodi rerum affe„ctu averterent: quemadmodum fecit S. Dorotheus, qui „discipulum suum Dositheum elegantis cujusdam cutelli „usu prohibuit, quòd animum ejus erga ejusmodi recu„sam

»lam propensam videret. Ut ipse Dorotheus in ejus vita refert.«

XIII. Patrum spiritu plena S. Theresia in suis Constitutionibus *c.* 53. habet, »ut si quam Sororem adverterit Priorissa cuipiam rei, sive cellæ, sive cuilibet alteri rei cum affectu tenacius adhærere, magna sollicitudine curet ab illa Sorore rem illam auferri: idque in omnibus Monasteriis, sive ea proprios habeant proventus sive non, exactè & cum rigore observetur. Hoc ipsa Superior sollicitè exequatur, nec patiatur ab aliis contra iri, quod si factum fuerit, ipsa à Provinciali severè puniatur.«

XIV. Hoc saluberrimo remedio meritò utentur Ordinum quorumcunque Prælati & Superiores, dum ex modo agendi aut loquendi advertunt, aut non infundate metuunt, ne quis subditorum rem aliquam sibi ad usum concessam, affectu *proprietatis*, sive *ut propriam* detineat; quemadmodùm suprà citatum Directorium Coloniense monet; ac de hoc præ cæteris esse suspensos, qui aliqua pretiosiora aut elegantiora in usum suum habent, quàm reliqui de Communitate, quæ non *sine murmure* resignare vellent; monetque, vel eo solo titulo res hujusmodi Religiosis esse auferendas, *quia erga res minimas potest esse inordinatissimus affectus, qui sit peccatum mortale.*

XV. Alterum in his, quæ *ad necessitatem* conceduntur, à Religiosis sollicitè cavendum est, ne concessis utantur ut *propriis*, sive ne utantur rebus suo usui & ad necessitatem concreditis, tanquam *proprietarii.* Quod tunc facere censebuntur, si rebus illis utantur non tanquam *alienis* & ad *necessitatem* sibi concessis, sed de illis tanquam *Domini* & *proprietarii* liberè disponant.

XVI. Hoc verò præcipuè metuendum in his, qui extra Monasterium morantur, quorum conditio non permittit, ut *necessaria* sua *quotidie* à Superiore accipiant, sed requirit, ut aliqua pecuniæ summa eis credatur, quam in conquirendis sibi necessariis suo tempore expendant; qua occasione contingit, ut illâ pecunia non tanquam *pauperes & nihil proprii* habentes, sed tanquam pleni domini & proprietarii in quoscunque usus etiam non *necessarios*, nec à Superiore intentos utantur.

XVII. Prudentissimè ergo Canonici Præmonstratenses in suis Constitutionibus *Distinct.* 2 *cap.* 23. »monuerunt sui Ordinis Parochos, eorumque Capellanos, & quosvis alios foris aliquod Beneficium vel officium obtinentes, ut memores sint se Religiosos esse, *& tanquam pauperes nihil possidere.*« Cui Decreto tanquam consequens præcipiendo subnectunt, ut nulla notabilia dona sive Parentibus, sive quibuscunque absque suorum Prælatorum consensu largiantur: aliaque nonnulla adjungentes, quæ pro *usûs* illius *restrictione* servire possunt; quo fiat ut nec ipsi, utpote voto paupertatis obstricti, rebus ad usum concessis *ut propriis* utantur.

CAPUT VIII.

Quomodo bona Monasterii à Superioribus dispensanda?

1 *Modum dispensandi præscribit norma Apostolica in Actibus Apostolorum descripta.*
2 *Hanc à Superioribus servari volunt Regulæ Monasticæ.*
3 *Superior singulorum necessitates sine personarum acceptione attendere debet.*
4 *Ægrorum sollicitam curam habere debet.*
5 *Præcipua radix* peculiorum *est neglecta cura infirmorum.*
6 *Providendum infirmis de necessariis, etiamsi exinde Monasterium debita aliqua contrahere deberet.*
7 *Ita dispensandæ res Monachis à parentibus aut aliunde obvenientes, ne videantur hi plus juris habere quàm reliqui de Communitate.*
8 *Periculum hujus persuasionis erit, si Superiores rerum illarum usum passim illis concedant, quibus illæ obveniunt.*
9 *Statutum Canonicorum Regularium, quo huic periculo occurritur.*
10 *Ut necessitatibus singulorum ex communi Monasterii substantia queat provideri, congruit, ut necessaria statui paupertatis sint commensurata.*
11 *Religiosi vi suæ professionis debent omnem in vestibus & supellectile fastum vitare.*
12 *Decretum Canonicorum Præmonstratensium de servanda modestia & paupertate Religiosa.*
13 *Difficile est in magna divitiarum affluentia paupertatem servare.*
14 *Collapsio disciplinæ & observantiæ Monasticæ ex affluentia divitiarum profluit.*

I. MOdum, quem in dispensandis bonis **communibus** inter primos Fideles (qui normam vivendi Cœnobitarum sive Religiosorum in communi viventium delineaverunt) Sacer Textus paucis his verbis expressit: *Distribuebatur singulis, prout cuique opus erat*; hoc est, secundum uniuscujusque indigentiam.

II. Hanc dispensationis normam ut Prælati & Superiores servent, sollicitè Monachorum Regulæ inculcant. *Est ejus*, ait S. Basilius, *penes quem dispensandi munus est, illud exequi diligenter*: DISTRIBUEBATUR SINGULIS PROUT CUIQUE OPUS ERAT. *In Regulis brevior ib. Resp.* 131.

»Victus & tegumentum (inquit S. Augustinus in Regula *cap* 8.) *non æqualiter* omnibus distribuatur, quia *non æqualiter valetis omnes*, sed potiùs unicuique, sicut *cuique opus* fuerit: sic enim legitur in Actibus Apostolorum: *Quia erant eis omnia communia, & distribuebatur unicuique*, PROUT CUIQUE OPUS ERAT.«

Quibus consonat illud S. Benedicti in Regula *cap.* 34. »Sicut scriptum est: *dividebatur singulis, prout cuique opus erat,* Ubi non dicimus ut personarum, quod absit, acceptio sit, sed *infirmitatum* consideratio. Ubi qui minus indiget, agat Deo gratias, & non contristetur; qui vero plus indiget, humilietur pro infirmitate, & non extollatur pro misericordia; & ita omnia membra erunt in pace.«

III. Igitur Superior, ut justam rectamque dispensandi normam teneat, debet singulorum conditiones & infirmitates considerare, atque ita singulis sine personarum acceptione ex communibus Monasterii proventibus, ad quos nullus præ alio plus juris habet, distribuere, *prout cuique opus fuerit.* »Non ab eo (uti loquitur de Abbate S. Benedictus *cap.* 2.) persona in Monasterio discernatur, non unus plus ametur, nisi quem in bonis actibus & obedientia invenerit meliorem; æqualis sit ab eo omnibus charitas; una præbeatur omnibus secundum merita disciplina.

IV. Illud vero sollicitè in hac temporalium dispensatione attendere debent Superiores, ut ægrorum & infirmorum curam habeant, providentes ut nihil necessarii ipsis desit.

»Infirmorum (ait S. Benedictus *cap.* 36) cura *ante omnia & super omnia* adhibenda est, ut sicut reverà Christo, ita eis serviatur, quia ipse dicturus est: *Infirmus fui, & visitastis me.* Et, *Quod fecistis uni de his minimis meis, mihi fecistis.* Ergo cura *maxima* sit Abbati, ne aliquam negligentiam patiantur. Quibus Fratribus infirmis sit cella super se deputata, & servitor timens Deum, & diligens, ac sollicitus.... Curam autem *maximam* habeat Abbas, ne à Cellariis, aut servitoribus negligantur infirmi: quia ad ipsum respicit, quidquid à discipulis delinquitur.

De Monachis sub Regula S. Pachomii viventibus scribit in præfatione ejusdem Regulæ S. Hieronymus: *Ægrotantes ministrorum sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis.*

»Ægrotantium cura, sive post ægritudinem reficiendorum, sive aliqua imbecillitate etiam sine febribus laborantium uni alicui debet injungi (ait S. Augustinus in Regula) ut ipse de cellario petat, quod *cuique opus* esse prospexerit.

Sanctus Fructuosus in sua Regula *cap.* 7. vult, ut infirmi »tanto ministerio foveantur, ut nec propinquorum affectus, nec urbium delicias requirant; sed quod *necesse habuerint*, Cellarius & Præpositus provideant.«

V. Et quid mirum, in omnium Ordinum Regulis & Constitutionibus, adeò enixe commendari curam infirmorum! Experientiâ enim manifestum est, nullam esse Religiosis majorem tentationem, privata peculia sibi corradendi, & conservandi, quàm si videant, ex communi Monasterii penu infirmis necessaria non subministrari.

Unde citatum Directorium Coloniense deplorans, »quod procul à *voluntaria paupertate* absint, qui ut in lecto ægritudinis suæ non egeant, & penuriam aliaque paupertatis incommoda non sentiant, pecuniam corradunt atque seponunt, vel reditus vitales aut perpetuos habent, unde tempore ægritudinis & necessitatis suæ consolationem habeant, & se à molestiis paupertatis tueantur atque defendant.« Causam horum abusuum in ipsos Prælatos refundere non dubitat. »Quorum, ait, immisericordia huic irreligiosæ sollicitudini & nefariis ausibus occasionem dedit, & januam aperuit; ut qui famulos Dei, qui omnia propter Christum dereliquerunt, dum ægrotabant ita dereliquisse visi sunt, ac si eorum cura tum ad eos non pertineret.«

VI. Meritò proinde Patres Eremitæ S. Augustini in suis Constitutionibus *parte* 2. *cap* 14. volunt, ut »sollicitè intendat Prior, ne aliquid desit *infirmario*, quod necessitati expediat infirmorum, etiamsi ob remedium eorum opus esset

esset apud creditores *magna debita* contrahere, vel etiam bona Conventus *distrahere & vendere?* quando aliter mendicari non possent.»

VII. Attendere quoque tenentur Superiores, ut res quæ Religiosi vel sua propria industria vel labore, aut Parentum sive amicorum liberalitate acquirunt, ita in ipsorum Fratrum necessitates dispensentur, ne ex modo dispensandi ipsis Religiosis ingeratur opinio, quasi plus juris ad harum usum haberent ipsi, quorum industria & labore sunt acquisitæ; vel in quorum gratiam à Parentibus datæ sunt, quam cæteri de Communitate.

VIII. Hujus verò persuasionis periculum erit, si advertant Superiores haud difficulter usum earum rerum concedere his, quorum labore partæ sunt, aut in quorum gratiam à parentibus oblatæ fuerunt, tametsi aliundè sciatur, Religiosos illos præ cæteris illarum rerum usu non indigere; imò esse interdum non paucos in communitate, quibus usus earum rerum magis conveniret, quin & subinde esset necessarius.

IX. Hoc periculum ut præveniant Superiores, admodum est conveniens, ut sæpius observent, quod in Constitutionibus Canonicorum Congregationis Windesemensis legitur *parte 2. cap. 7.* «Quod si alicui nostrum, vestis aut cultellus aut aliud quid missum fuerit, ad Priorem deferatur; *& ex bona consuetudine non* EI CUI *missum est, sed* ALII *potius detur.*»

X. Ut autem omnium necessitatibus providere possit ex *communibus* Monasterii *proventibus*, multum juvare poterit, si *necessaria* dispensentur secundum quod ipsa professio Religiosa *paupertatis* requirit.

«Mobilium verò usum (ait Synodus Tridentina) ita Superiores permittant, ut eorum suppellex statui *paupertatis*, quam professi sunt, conveniat; nihilque superflui in ea sit.» *Sess. 25. cap. 2. De Regularib.*

XI. Si omnibus in Christo baptizatis rectè dixerit Augustinus: *Quid tibi cum pompis sæculi, quibus renuntiasti?* Nonne potiore ratione id Religiosis dicitur, qui præ reliquis Christi Fidelibus specialiter paupertatem & mundi contemptum profitentur, ita ut diametraliter eorum professioni videatur opponi, quidquid in eorum suppellectile aut Monasterii divitias aut mundi fastum præfert. Quod intelligens S. Benedictus in Regula *cap. 7.* ait: «Sextus humilitatis gradus est, si *omni vilitate* vel extremitate contentus sit Monachus.»

Vilitate, ait Hugo Menardus, *in cibo & potu, vestimento, calceario, & quocunque opere injuncto.* Ad Concord. Regul. *cap. 16. §. 1.*

Et *cap. 55.* loquens S. Benedictus de vestibus Monachorum, post varias earum designatas species, ait: «De quarum rerum omnium colore & *grossitudine* non causentur Monachi, sed quales inveniri possunt in provincia, in qua habitant, aut quod *vilius* comparari potest.»

Si S. Thomas rectè resolvat, *vilitatem* vestium Religiosis convenire, *quia Religio est status pœnitentiæ & CONTEMPTUS MUNDANÆ GLORIÆ*; quidni eadem consequentia inferatur, vilem suppellectilem, humilia ædificia, cæteráque quæ *mundanæ gloriæ contemptum* exhibent Religiosis convenire?

Unde jam pridem S. Bonaventura sui Ordinis Provinciales monuit, «ut sumptuositatem ædificiorum, librorum ac ciborum ita statuant amputare, ut à *professionis excellentia vitæ observantia non discedet.*»

Et ante S. Bonaventuram dixerat, S. Bernardus de Ordine Cisterciensi: *Ordo noster abjectio est, humilitas est, voluntaria paupertas est.* Epist. 142.

XII. Utque Patrum ac veterum de hac *paupertate* & moderatione in suppellectile ac toto vitæ genere exhibenda omittam, unum hic e novissimis Canonicorum Præmonstratensium statutis adducam. Monent ipsi Ordinis sui Prælatos, «ut memores *suæ professionis*, ac SS. Patrum vestigiis inhærentes, modesta suppellectili & mensa, ac frugali victu temperantur. In reliquo etiam vitæ genere, ac in tota sua domo caveant, ne quid appareat, quod à sancto *paupertatis* instituto sit alienum, vel quod non simplicitatem, Dei zelum ac contemptum vanitatum præ se ferat.» *Dist. 2. cap. 4. §. 1. & 2.*

XIII. Scio quidem difficile esse Religiosis & Abbatibus in magna illa divitiarum abundantia, quæ hodie in pluribus Abbatiis habetur, paupertatem in *omni* vitæ genere conservare; nihilque vel in suppellectili, vel mensa, aut domo, vel comitatu habere, quod non paupertatem & mundanæ gloriæ contemptum præferat: Sed nec illud ignoro, quod in ipsam divitiarum copiam, Religiosæ disciplinæ & perfectionis casum & collapsionem plures veri Religiosi refuderint.

XIV. «Posteaquam census Monachi habere cœperunt & redditus (inquit Trithemius *homil. 7.*) pristina mox *humilitatis* studia defecerunt, crevitque paulatim cum divitiis rerum temporalium *superbia*. Quamdiu fuerunt pauperes Monachi Deum in veritate coluerunt posteà vero quando *divitiis abundasse* cœperunt, *simplicitatem* fugavit duplicitas: Integritas námque observantiæ regularis abundantiam peperit rerum temporalium; sed paulatim *divitiæ* Monachorum *puritatem* Ordinis *funditus* extinxerunt.»

Item *Sermone 2.* ad Monachos, cum dixisset, Ordinem Benedictinum mirum in modum orbem illustrasse, à suóque splendore tandem sensim decidisse, causam illius casus assignans ait: «Contulit Monachis Religio sancta divitias donec matrem filia suffocavit. Nam ut Scriptura dicit: *Omnes qui volunt divites fieri incidunt in tentationes diaboli*: incrassatus est dilectus, & recalcitravit; impinguatus & dilatatus terrenis possessionibus, dereliquit institutionis *primæ sancta studia*; abiit post *vanitates* falsas, quem copia rerum temporalium, divitiis spiritualibus inopem & miserum fecit.»

Sed de his latiùs infrà ubi de causis collapsionis disciplinæ Monasticæ agetur.

CAPUT IX.

Titulus administrationis in simplici Monacho est pallium *proprietatis*.

1. *An in* Cap. 2. ✠ De Statu Monach. *permittatur Monacho peculium de licentia Abbatis Titulo administrationis?*
2. *Sententia Glossæ.*
3. *Veteres Canonistæ docuerunt administrationem tantùm posse committi* Officialibus.
4. *Decretum Synodi Tridentinæ Veterum Canonistarum expositioni conforme.*
5. *Superiores non possunt Bonorum* stabilium *administrationem simplici Monacho committere.*
6. *Synodus etiam vetat administrationem concedi* simplici *Monacho cum* dependentia *à voluntate Superioris.*
7. *Licentia Superiorum non reddit Monachum immunem à vitio* proprietatis; *nec fidem adhibere debet Superiori asserenti se talem licentiam dare posse.*
8. *Ostenditur, Synodum Tridentinam non permittere, ut concedatur administratio* simplici *Monacho, tametsi ad nutum Superioris* revocabilis.
9. *Nulla ex causa, nec uno casu administratio* simplici *Monacho dari potest.*
10. *Dum conceditur* simplici *Monacho, constituitur in effectu usufructuarius.*
11. *Tametsi concedatur tantùm* dependenter *à nutu Superioris.*
12. *Administratio concessa Officiali illum non facit proprietarium; & quare?*
13. *Officialis potest constitui* proprietarius, *si proventus expendat in usus* proprios.
14. *Proprietarii erunt, si emolumenta seu jura recipiant & reservent in usus proprios.*
15. *Decretum Synodi Cameracensis contra jura Officialium.*
16. *Titulus administrationis pallium proprietatis aliquando erit, tametsi administratio committatur Officialibus Monasterii.*

I. CRedunt, nonnulli, Monachis permissa esse peculia titulo administrationis de consensu Abbatis aut Superioris, juxta illud quod ex Concilio Lateranensi refertur in *Cap. 2. De Statu Monach.* «Qui vero peculium habuerit: nisi ab Abbate fuerit ei pro injuncta administratione permissum, communione removeatur Altaris.»

Ergo, inquiunt, Monacho peculium habere licet, si ei ab Abbate injuncta fuerit administratio; atque ipso peculio utatur de *licentia* Abbatis, & *dependenter* ab ejus voluntate.

II. Verùm, uti rectè notat Glossa ad citatum Capitulum, Monachus potest habere peculium de licentia Abbatis, sed *causâ administrationis*; id est, (uti advertit Fagnanus ad dictum Capitulum *num. 42.*) propter officium administrandi, quia Officialis est Monasterii. Et Innocentius famosis & antiquus Canonista exemplicat in Officialibus puta *Vestiariis*, vel *Eleemosynariis*.

III. Et Hostiensis in Commentario ad hunc textum expressè dicit, non comprehendi nisi Officiales pro administratione *temporalium* deputatos. «Puta, ait, qui est Vestiarius vel Eleemosynarius, vel Cellarius, vel alius quivis certum habens officium, ratione cujus habet recipere & expendere in *usus Monasterii* sive Monachorum temporalia, sive sint pecuniæ vel quæcunque alia.»

Idem asserit Joannes Andreas, additque: «Monachum non posse etiam *de licentia* Abbatis habere peculium si ejus

„ejus officium tantùm versetur *circa spiritualia?* ut si sis „Prior Claustralis, Sacrista, vel quis alius audiens con„fessiones, vel tantùm vacans observantiæ Regulari.“

Verbo, juxta mentem Glossographi & veterum illorum Canonistarum, permittitur Monacho habere peculium, si ab Abbate sit constitutus Officialis Monasterii, qui vi sui officii administrationem habeat peculii in utilitatem Monasterii, nequaquam verò in utilitatem propriam.

IV. Hanc Doctorum responsionem tanquam menti Concilii Lateranensis consonam amplexa Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 2. *De Regularibus* statuit: „Nec dein„ceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari „concedere, etiam ad usumfructum vel usum, administra„tionem aut commendam. Administratio autem bonorum „Monasteriorum aut Conventuum ad solos Officiales eo„rundem, ad nutum Superioris amovibiles, pertineat.“

V. Nulli ergo Regularium bonorum stabilium administrationem concedi à Superioribus posse declarat Synodus, sed *solis* Officialibus; idque *dependenter* & ad nutum Superiorum; id est, quod etiam illam administrationem possint illis Officialibus semper auferre.

VI. „Unde (ut monet Fagnanus loco citato *nu.* 49.) val„de inepta est illorum interpretatio, qui asserunt Conci„lium hoc loco non prohibere administrationem, quam „habent Regulares *dependenter à voluntate suorum Superiorum.* „Siquidem verba Concilii non diriguntur in Subditos, sed „*in Superiores* tantùm, ibi: *(nec deinceps liceat Superioribus)* „unde cùm improbetur administratio illa, quæ concedi„tur à Superioribus, sequitur evidenter ut propriè im„probetur administratio, quam habent Regulares *depen„denter à voluntate* eorundem Superiorum, nam si Supe„rioribus non licet concedere alicui administrationem „stabilium, ergo non pendet ab eorum voluntate efficere „administrationem licitam, vel illicitam: sicuti videmus „usum superfluum bonorum non fieri licitum ex eo, quòd „Regularis dicat: *Ego teneo immobilia superflua dependenter à „voluntate meorum Superiorum, & ad eorum nutum*, quia Su„periores non habent super hoc dispensandi facultatem.“

VII. Testatur quoque ibidem *num.* 51. quod „consulta „S. Congregatio, an propter talem dispensationem seu „licentiam Superiorum possidentes vel tenentes bona im„mobilia, vel mobilia superflua, à culpa vel pœna excu„sentur: responderit, non excusari neque à culpa, neque „à pœna ipso facto incurrenda; ac insuper, Superiori„bus asseverantibus hujusmodi se licentias posse concede„re, fidem non esse adhibendam.“

VIII. Præterea cùm Concilium Tridentinum primo constituat regulam negativam per hæc verba: *Non liceat deinceps Superioribus*, &c. ac deinde subjiciat exceptionem à regula dicens: *Administratio autem ad* SOLOS *Officiales ad* NUTUM AMOVIBILES *pertineat*, si Concilium in dicta regula (ait Fagnanus loco citato *num.* 52.) „non prohi„buisset simplici Monacho administrationem ad nutum? „regula non differret ab exceptione, quia eodem modo „esset permissa administratio ad nutum simplici Mona„cho, atque Officiali Monasterii, quod esset absurdum; „quia de natura exceptionis est ut sit contra regulam, & „eam vitiet in casibus exceptis.“

IX. Ex his aliisque argumentis ex ipso Decreto Tridentino desumptis concludit tandem Fagnanus *num.* 59. “Administrationem bonorum stabilium, seu peculium, „ex nulla causa & nullo casu Regularibus esse permissam, „*solis* Officialibus duntaxat exceptis.“

Ratio verò diversitatis inter simplicem Monachum & Officialem quoad administrationem rerum temporalium nequaquam obscura est.

X. Dum enim *simplici* Monacho conceditur administratio, ea conceditur ut proventus in suos particulares usus convertat; atque ita “*in effectu* potest dici usufructuarius „bonorum, (ait Fagn. *num.* 42.) nam cùm possit de fructi„bus disponere, dicitur habere jus utendi & fruendi, & „sic *usumfructum.* Nec refert quod non possit de illis dispo„nere nisi in honestos usus: nam nec Clerici sæculares pos„sunt erogare fructus superfluos Beneficiorum suorum „nisi in usus pios, & tamen in vita dicuntur usufructuarii.“

XI. “Et similiter, pergit Fagnanus, nihil refert quod „administratio possit eidem auferri ad nutum Abbatis; si„quidem hoc non tollit quin durante administratione ha„beat jus utendi & fruendi. Unde propriè dici potest usu„fructuarius *ad beneplacitum.*“

“Quapropter, infert idem, titulus *administrationis* ni„hil est aliud, quàm *palliamentum* quoddam ad cohonestan„dum *proprium*; verè enim usufructuarius est Dominus „fructuum.“

XII. At secus est in Officiali Monasterii, quia is constituitur administrator in utilitatem Monasterii sive Communitatis; adeoque de proventibus nequaquam disponere potest in usus proprios: sed omnia convertere ac dispensare debet in usus Monasterii, sive illos ad quos ejus officium seu administratio illum adstringit; alioquin si in privatos suos usus impendat, nec furti, nec *proprietatis* crimen evadet.

XIII. „Sollicitè etiam observabit Procurator (inquiunt „Constitutiones Canonicorum Regularium Capituli Win„desemensis *parte* 2.) ut concreditas sibi pecunias in *nullos* „quàm *officii sui* usus expendat, exactè ad id Prioris sui or„dinationem & voluntatem exequendo, ne alioquin *furti* „judicio, & tanquam *proprietarius* condemnetur.“

Quin nec Officiales immunes erunt à vitio proprietatis, si ipsi ratione suæ administrationis seu officii aliqua jura accipiant, eaque non in communes, sed privatos suos usus reservent impendenda: cum non minus illa, quàm alia quæcunque Religiosis quocunque titulo obvenientia debeant Conventui incorporari, ut in communes usus expendantur.

Hinc Synodus P. I. Cameracensis *Tit. De Regularib. cap.* 10. volens pestifero proprietatis vitio obviare inter alia mandat: “Rescindant insuper Superiores & aboleant „prorsus universa illa *emolumenta*, & *jura* quæ antiquo mo„re quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi so„lebant.“

Si ergo Officialibus ad nutum Superiorum etiam amovibilibus tantum possit concedi bonorum stabilium administratio, ut proventus in usus *communes*, tanquam *Communitatis* Officiales administrent, facile est videre, quod titulus administrationis non desinit esse merum *palliamentum* ad *cohonestandum proprium*, si v. gr. administratio redituum vitalitiorum Officialibus quidem Monasteriorum committitur, non in communem Monasterii, sed in privatam illius, in cujus favorem sunt reservati, utilitatem.

TITULUS XXX.

De Voto Castitatis.

CAPUT I.

Professio Religiosa includit votum Castitatis saltem implicitè; & ad quid obliget?

1 *In pristinis Monachorum formulis professionis nulla occurrit* expressa *voti Castitatis mentio.*

2 *Etiam plures recentiores illius* expressam *mentionem non faciunt.*

3 *Primus illius expressam mentionem fieri voluit sanctus Franciscus.*

4 *Hodierna Franciscanorum formula votum castitatis expressè continet.*

5 *Exemplo S. Francisci nonnulli Ordines cœperunt votum castitatis in formula professionis exprimere.*

6 *Formula professionis Eremitarum S. Augustini hodie exprimit votum castitatis.*

7 *Similiter formula Carmelitarum, licet Regula id non exprimeret; quare, & quando exprimere cœperit?*

8 *Etiam Monachi in quorum professionis formula votum castitatis non exprimitur, voto castitatis obstringuntur; & quomodo?*

9 *Votum Castitatis duo includit.*

10 *Monachi Matrimonium contrahentes olim excommunicabantur.*

11 *An votum Castitatis olim dirimeret Matrimonium incertum; at hodie certum est.*

12 *Ut votum Religionis* dirimat *Matrimonium debet emitti in Religione per Sedem Apostolicam* approbatâ.

13 *Solemnitas voti, uti & efficacia ad* dirimendum, *pendet à jure positivo.*

14 *Ipsa*

14 *Ipsa professio non dat voto illam efficaciam, sed positiva constitutio ei accedens.*

15 *Primum votum, quod emittunt Scholares Societatis JESU, quodam sensu rectè dicitur* solemne.

I. IN nullis Veterum Monachorum Regulis; quin nec in Benedictina, ulla expressa & specialis professio sive promissio servandæ Castitatis sive continentiæ occurrit; imò nec in hodierna Benedictinorum professionis formula Castitatis servandæ ulla mentio habetur.

II. De suo similiter Carthusiensium aliisque Ordinibus testatur Petrus Dorlandus: „Nos Carthusienses, sed & „Cluniacenses, & Camaldunenses, & Cistercienses, & „Canonici Regulares, nec paupertatis, nec *castitatis* vo„tum palam emittimus.“

Neque in primigenia Carmelitici Ordinis Regula à S. Alberto exarata ulla *castitatis* professio continetur; sed *c.* 1. dicitur duntaxat, quod Priori *obedientiam promittat quilibet aliorum, & promissam studeat operis veritate servare.*

III. Primus qui castitatis & paupertatis expressam mentionem professionis formulæ adjecit, videtur fuisse Sanct. Franciscus; qui *capite* 1. suæ Regulæ habet: „Regula & „Vita Fratrum Minorum hæc est, scilicet Domini nostri „JESU Christi sanctum Evangelium observare, *vivendo in* „*obedientia, sine proprio, & in* CASTITATE.“

Deinde *capite* 2. ait: „Finito vero anno probationis, re„cipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam & „Regulam istam semper observare.“

Ex quibus sat manifestè habetur, quod juxta Regulam S. Francisci Professi promittere deberent, idque verbis *expressis*, vivere in obedientia, *sine proprio*, & in CASTITATE.

IV. His consonat hodierna formula professionis Fratrum Minorum, quæ hoc tenore exprimitur. „Ego frater „N. voveo & promitto Deo & beatæ Mariæ Virgini & B. „Francisco, ac omnibus Sanctis, & tibi Pater, toto tem„pore vitæ meæ servare Regulam Fratrum Minorum per „Dominum Honorium Papam confirmatam, vivendo *in* „*obedientia, sine proprio, & in* CASTITATE.“

V. Ordinis Minorum formulam tanquam clarius & expressis tria illa vota exprimentem, nonnulli alii Ordines postmodum imitati sunt; atque tria illa, vivere *in obedientia, sine proprio, & in Castitate*, in formula suæ professionis exprimere cœperunt.

VI. Ita Fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini expressè vovent obedientiam, & *vivere sine proprio, & in Castitate* secundum Regulam Patris Augustini usque ad mortem: quanquam ipsa Regula Augustini nullam professionem expressam *Castitatis* præscribat: quam nec Ordo Prædicatorum nec Canonicorum Regularium, tametsi Regulam Augustini profiteantur, in suæ professionis formula exprimunt.

VII. Professioni quoque Carmelitarum per Innocentium IV. in Constitutione, qua Regulam Albertinam declarat & mitigat, addita fuere hæc verba: *cum Castitate & abdicatione proprietatis.* „Verebantur enim (ait R. P. Papen„brochius in commentario prævio ad vitam S. Alberti 8. „April. *c.* 11. *n.* 115.) ne absque *explicita* trium Religioso„rum votorum professione, negarent alii pro verè Reli„giosis habendos Carmelitas; ex vulgi scilicet imperiti „sensu: Nam explicita trium votorum professio omissa „non fuit in Monachatu veteri.“ Additque, quod ante „*Mendicantium* tempora nunquam fuit tam clare expressa „trium votorum Religiosorum distinctio.“

VIII. Num igitur veteres Monachi, atque etiam moderni, qui in suæ professionis formula *Castitatis* mentionem non faciunt, CASTITATIS voto non obstringuntur? Omnino. Nam qui se Deo per susceptionem vitæ Monachalis dedicat, vovetque, is se obstringit vivere secundum eam vivendi normam, quam vovet.

Porro vita Monastica includit, ac semper inclusit *essentialiter* cælibatum, sive custodiam continentiæ seu obligationem vivendi *in Castitate;* ita ut si cælibatum destruas, ipsum Monachum destruas.

Qui ergo Regulam ac vitam Monasticam olim vovebat, quique hodie eam vovet, etiam consequenter vovet vivere *in Castitate;* tametsi formula professionis votum Castitatis explicitè non contineat; eo quod Regula & vitæ norma, quam professus est, obligationem vivendi in Castitate *essentialiter* includit; juxta illud Innocentii III. in *Cap.* CUM AD MONASTERIUM *6. De Statu Monach.* „Ab„dicatio proprietatis & *custodia Castitatis* adeò est annexa „Regulæ Monachali, ut contra eam nec summus Ponti„fex possit dispensare.“

IX. Duo verò includit votum *Castitatis* in Religione emissum. Primùm vivere in *Castitate* extra Matrimonium; sive omnia peccata seu interna seu externa contra *Castitatem* vitare; idque etiam ex voto: adeò ut, si Religiosus peccet contra Castitatem, non tantùm committat simplex peccatum *carnis;* sed etiam contra votum; & votifragus sit.

Secundùm quod includit votum *Castitatis*, est abstinere à conjugio & ab omni actu conjugali.

X. Unde jam pridem in Concilio Calchedonensi *Can.* 16. Decretum legitur: „Virginem quæ se Domino Deo „dedicavit, similiter & *Monachos* non licere matrimonio „conjungi. Sin autem hoc fecisse inventi fuerint, sint „excommunicati. Ostendendæ autem in eos humanita„tis auctoritatem habere statuimus Episcopum ejus loci.“ Gratianus *Caus.* 27. *q.* 1. *Can.* 22.

XI. Num professio Monachalis, ipsumque votum Castitatis *implicitè* saltem in professione Monastica contentum, etiam olim matrimonium contractum *dirimeret*, nullúmque redderet, non æquè expeditum est.

Illud expeditum est, votum Castitatis sive explicitè sive implicitè in Religione approbata emissum, hodie matrimonium contractum *dirimere;* atque tale votum ponere impedimentum *dirimens;* uti expressum est in *Cap. Unico De Voto in* VI.

XII. Hoc quoque ex eadem Decretali habetur, hodie illud votum duntaxat dici „solemne, ac ad matrimonium „dirimendum efficax; quod solemnizatum fuerit per su„sceptionem sacri Ordinis, aut professionem expressam „vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem „Apostolicam approbatis.“

XIII. Constat insuper, hanc efficaciam votorum dirimendi matrimonium contrahendum, esse ex mero jure positivo.

Si enim præveniendo jus positivum votum castitatis à Monacho emissum efficaciam habuerit dirimendi matrimonium postea contractum, indubiè etiam illam efficaciam habuit votum castitatis emissum in Religione per Sedem Apostolicam *non approbata.*

Certum quippe est, ante sæculum 13 nequaquam receptum fuisse, ut nova Monachorum institutio à Sede Apostolica approbationem vel confirmationem habere deberet, uti suprà *tit.* 24. *cap.* 2. notavimus.

Cum vero hodie hæc efficacia solis votis in Religione per Sedem Apostolicam approbata emissis tribuatur, manifestum est, hoc totum à jure positivo dependere. Unde illud Glossæ ad citatum Capitulum unicum: „Non est „ipsum votum quod matrimonium dirimit: sed est ipsa „*constitutio* Ecclesiæ.“

XIV. Hinc quoque elicitur, non esse ipsam externam formam professionis seu emissionis, quæ faciat votum *solemne* ad hunc effectum *dirimendi* matrimonium: sed ipsa Constitutio positiva dans hanc efficaciam alicui voto, unà illud reddit *solemne* ad hunc effectum; atque ita juxta modernam phrasim, vota dicuntur *solemnia*, quibus jus positivum similem vim attribuit: & hoc titulo recte dicitur in allegato Capitulo unico, quod voti *solemnitas* ex *sola* „Constitutione Ecclesiæ est.“ Hinc consequens, quod propriè loquendo, votum primùm in Societate, postquam à Gregorio XIII. in Bulla quæ incipit, *Ascendente Domina*, efficax factum est ad dirimendum matrimonium, non incongruè *solemne* dici possit; quamvis adhuc *simplex* vulgo dicatur: ideo forsan, quod non *stabiliter* statui alicui astringat: eo quod post emissionem hujusmodi voti, possit adhuc e Societate dimitti, & à voto absolvi.

CAPUT II.

Mulierum ad claustrum & Oratoria Monachorum ingressus quomodo vetitus?

1 *Antiqua Patrum Regula omnem mulierum conversationem Monachis severè interdixit.*

2 *Quarumcunque mulierum ingressus in Monasteria Monachorum vetitus.*

3 *Ægerrimè tulit S. Gregorius mulierum in Monasteria ingressum; & vetuit Monachis habere Commatres.*

4 *Abbas permittens mulierem ingredi Monasterium festivitates videndi causâ, pœnitentiæ subjicitur.*

5 *Interdum etiam excommunicandus dicitur.*

6 *Nonnullæ mulieres illustriores obtinuerunt licentiam intrandi Monasteria; at eas revocavit Pius V.*

7 *Gregorius XIII. Constitutionem Pii V. renovavit; & declaravit in illa* omnes *generaliter mulieres comprehendi.*

8 *Decretum Eremitarum S. Augustini contra ingressum mulierum in Monasteria.*

9 *Olim etiam ad Ecclesias Monachorum mulieribus non patebat accessus.*

10 *Ea disciplina fuit sæculo VII. in Monasterio Laubiensi.*

11 *Etiam sæculo X. in Monasterio S. Bertini.*
12 *Ut Mulieres à suis Oratoriis Monachi arcerent, Missas* publicas *in iis fieri noluerunt: Quid Missæ publicæ.*
13 *Hæc disciplina etiam usque sæculum 13. durasse videtur.*
14 *Hæc disciplina etiam hodie & populo & Monachis sæpè esset conveniens & utilis.*
15 *Dum mulieres ad Ecclesias Religiosorum admittuntur, curandum, ut à Religiosis sint sejunctæ.*
16 *Laudabile quoad hoc PP. Prædicatorum Decretum.*
17 *Etiamsi juxta modernam disciplinam liberior sit mulierum ad Ecclesias & Monasteria Religiosorum accessus, omnis tamen familiarior conversatio vitanda.*
18 *Salubre in hoc Eremitarum S. Augustini Decretum.*

I. MUlierum conversationem Monachis in Castitate vivere desiderantibus, & ad eam servandam vi suæ professionis adstrictis admodum periculosam existimantes Patres, omne, quantum possibile est, commercium mulierum Monachis interdixerunt.

„Familiaritatem omnium mulierum (ait vetus Patrum „Regula, quam Lucas Holstenius *tertiam* vocat) tam paren„tum quàm extraneorum pro custodienda vita, vel caven„dis laqueis Diaboli, ab omnibus Monasteriis vel culturis „Monachorum; seu frequentationem Monachorum à Mo„nasteris puellarum, sicut Regula docet, prohibere cense„mus. Neque ulla mulier in interius atrium Monasterii „ingredi audeat. Quod si cum consilio vel voluntate Ab„batis, Monasterium vel cellulas Monachorum quædam „fuerit ingressa, meritò ipse Abbas & nomen Abbatis de„ponat, & interiorem se omnibus Presbyteris recognos„cat, quia talis sancto gregi præponi debet, qui eos imma„culatos Deo offerre procuret; non per quaslibet familia„ritates diabolo sociare festinet.“

II. Regula S. Cæsarei Episcopi Arelatensis *cap.* 11. „Mu„lieres in Monasterio nunquam ingrediantur.“ Et fortius alius Arelatensis Episcopus S. Aurelianus in Regula *cap.* 15. „Mulieres verò, nec Religiosæ nec sæculares, nullæ omni„nò, nec Abbatis, nec cujuscunque Monachi mater, aut „quælibet propinqua aut nota ad salutandum, aut ad ora„tionem ingredi permittatur.“

III. Quàm ægrè tulerit S. Gregorius mulierum in Monachorum domos ingressum, colligi potest ex Epistola ejus ad Valentinum Abbatem *Lib.* 3. *Epist.* 40. in qua scribit: „Pervenit ad nos, quod in Monasterio tuo passim Mulieres „ascendant, & quod adhuc est gravius, Monachos tuos sibi „commatres facere, & ex hoc incautam cum eis commu„nionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis „inimicus sua eos, quod absit, calliditate decipiat: ideo hu„jus te præcepti serio commonemus; ut neque mulieres in „Monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas „ascendere, neque Monachos tuos eas commatres sibi fa„cere. Nam si hoc denuò ad aures nostras quocunque mo„do pervenerit; sic te severissimæ noveris ultioni subden„dum, ut emendationis tuæ qualitate cæteri sine dubio cor„rigantur.“

IV. Quin & jam pridem Antissiodorensi Concilio Decretum fuit: „Si quis Abbas mulierem in suo Monasterio „ingredi permiserit, aut festivitates aliquas ibi spectare „præceperit, tribus mensibus in alio Monasterio retruda„tur, pane & aqua contentus.“ *Can.* 26.

V. Et Concilium Turonense I. *Can.* 15. „Ut mulier „intra septa Monasterii *nullatenus* introire permittatur. „Si Abbas in hac parte, aut Præpositus negligens apparue„rit, qui eam viderit, & non statim ejecerit, *excommuni„cetur.*“

Plures in hanc rem Canones refert Grat. *cauf.* 18. *q.* 12.

VI. Cùmque nonnullæ mulieres, præcipuè illustrium familiarum à Romanis Pontificibus licentiam contra hanc Canonicam institutionem accepissent; atque hac licentiâ prætenderent sibi liberum in ipsa Monasteriorum etiam virorum septa patere introitum, Pius V. expendens periculum ex hujusmodi mulierum ingressu & conversatione Religiosis imminens, Constitutionem in forma *Brevis* edidit, quâ omnes hujusmodi licentias quocunque titulo, & quibuscunque mulieribus concessas revocavit & annulla„vit, districtè prohibentes, ut, mulieribus quidem prædi„ctas facultates & licentias prætendentibus, sub excom„municationis latæ sententiæ pœna, postquam harum litte„rarum notitiam habuerint, à qua non possint nisi à nobis, „aut Romano Pontifice, qui pro tempore fuerit, absolvi, „præterquam in mortis articulo, ne dictas domos & Mona„steria ingredi audeant.

„Ipsis vero Monasteriorum & Conventuum Abbatibus, „Præpositis, Prioribus, & aliis Præsidentibus quocunque „nomine vocentur, & eorum Monachis, Canonicis, & „Fratribus, sive mendicantibus, sive non mendicantibus, „sub privationis officiorum; quæ in præsentia obtinent, „& inhabilitatis in posterum ad illa & alia omnia, & su„spensionis à divinis ipso facto, sine alia declaratione; in„currendis pœnis, ne eas introducere, admittereve præsu„mant.“

VII. Hanc Constitutionem rursus renovavit Gregorius XIII. in Constitut. quæ incipit, *Ubi gratiæ* 28. in Bullar. R.

Cùmque postmodum dubitaretur, num hoc Decreto tantùm comprehendere voluisset mulieres hujusmodi licentias habentes, respondit idem Pontifex, mentem suam fuisse, comprehendere *omnes & quascunque mulieres alias, tam in genere, quàm in specie.* Habetur hæc declaratio in Bullario Rom. ad calcem citatæ Constitutionis.

Disciplinam hanc Patrum Regulis, atque Conciliorum & Pontificum Decretis expressam & firmatam, passim Ordinum Constitutiones inculcant; serioque ac sollicitè conservari præcipiunt.

VIII. Et Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte* 2. *c.* 13. de hac disciplina ita loquuntur: „Strictè prohibe„mus, ne aliquis Frater Prælatus vel subditus mulierem „cujuscunque status, gradus, Ordinis, conditionisve sit „quacunque etiam dignitate ac præeminentia præditam, „etiam Comitissam, Marchionissam, aut Ducissam in mo„nasteria fratrum Ordinis nostri introducere vel admittere „præsumat, *sub privationis officiorum, quæ in præsentia obtinue„rint & inhabilitatis in posterum ad illa & alia omnia, ac suspen„sionis à divinis ipso facto* sine alia declaratione, pœnis incur„rendis, præterquam in casibus sequentibus. Videlicet; „quando fiunt processiones, vel mortui sepeliuntur ac et„iam pro iis suffragia fiunt: tunc namque ad illa loca, in „quibus dicta pia opera exercentur, accedere mulieribus „licitum est, ita tamen, quòd porta, qua intratur ab Eccle„sia in claustrum, non claudatur ullo modo, quamdiu mu„lieres intra steterint, quæ eo finito, propter quod intra„verunt, exire compellantur.“

IX. Non tantum ingressus mulierum in *interiora* ipsorum Monasteriorum septa olim vetitus erat; sed etiam ab ipsis Ecclesiis sive Oratoriis Monachorum mulieres passim arcebantur; neque ad ea ipsis patebat ingressus.

X. Refertur à Fulcuino in libro de gestis Abbatum Laubiensium *cap.* 1. de S. Ursinaro Abbate Laubiensi, & Episcopo in *functoria* tantùm prædicatione locato (de quo Episcoporum genere vide Mabillonium in præfatione ad partem I. sæculi 3. Benedictinorum *n.* 33. 34. & 35.) quod cum Ecclesiam Monasterii dedicasset an. 697. nolens „pol„lui cadaveribus mortuorum, fecerit aliam in honorem B. „Mariæ in montis vertice, cui subjacet prædictum Mona„sterium; ubi cœmeterium esset Fidelium, & ad quem con„flueret populus. Nam *illicitus*, ut nunc *quoque* nisi certo „tempore apud aliam (Monasterii Ecclesiam) erat *fœmina„rum* accessus.“ Extat apud Mabillonium in Actis Benedictinorum sæculo 3. *parte* 1. *pag.* 247.

XI. In *libro* 2. *de miraculis S. Bertini Abbatis Sithivensis* narratur: „Adala nobilissima conjux Arnulfi Comitis, cum „sæpissime magis infirmitatibus esset aggravata, cœpit de„siderare, ut in hoc Monasterio (S. Bertini) ei licentiam „Monachi darent intrare, ut coram *Altari S. Bertini* pro „salute sua deprecatura liceret se prosternere. Hujus igi„tur rei causa, ait auctor, advocatis venerabilibus Episco„pis Wicfrido Tarvennensis Ecclesiæ Episcopo, & Folber„to Cameracensis, deinde avit eis desiderium suum, acceptâ „etiam licentia à Monachis anno Nativitatis Domini 938. „annoque quinto Ludovici Regis feria secunda Paschæ in„troduxerunt eam præfati Episcopi in eodem Monasterio, „non sine *tremore maximo*: quoniam hoc illa *prima* facere „præsumpserat, quod ante *Reginarum nulla* concupiscere vel „audebat.“ Apud Mabillonium loco citato *pag.* 138.

In sæculo decimo quanta cum difficultate, & Episcoporum auctoritate huic Comitissæ ad *Altare* S. Bertini datus est accessus.

XII. Quid plura? cùm notorium sit, plurimis sæculis in more positum fuisse? imò & vice privilegii interdum in fundatione cautum, ut Missæ *publicæ*; id est, ad quas populus conveniret, in Monacharum Ecclesiis non fierent; „ne „scilicet (ut ait S. Gregorius *lib.* 4. *Epist.* 43.) in servorum „Dei secessibus occasio præbeatur popularibus conventi„bus, & simpliciores ex hoc animas plerumque, quod absit, „in scandalum trahat: frequentior *etiam introitus mulierum* „arceatur.

XIII. Hancque disciplinam, Missas *publicas*; sive ad quas esset publicus populi conventus, in Monasteriorum Ecclesiis non celebrandi usque ad tempora S. Bernardi permansisse, ex Philippo Abbate Bonæ spei *Lib. De continentia Clericorum cap.* 83. observat Cardinalis Bona *Lib.* 1. *Rerum Liturg. c.* 13. *n.* 5. quin & Innocentium III. Veterum vestigiis insistentem prohibuisse, ne Diœcesis Episcopus in Monasterio Carroffensi, cujus privilegia confirmabat, Missas *publicas* ageret.

XIV. Scio quidem contrariam Disciplinam hodie præsertim post exortos Ordines Mendicantes invaluisse; atque in Ecclesiis sive Oratoriis Monachorum *publicas* Missas;

Missas; à conventu populi adstantis & offerentis ita dictas passim celebrari: at illud scio, quod non raro magis cautum esset & populo & Monachis, si juxta disciplinam Patrum suorum, à suis Ecclesiis præcipuè hi, qui ad instructionem populi specialiter non sunt vocati, publicum populi conventum arcerent. Populo quidem ut in matrice seu Parochiali Ecclesia à suis nutrirentur Pastoribus, Monachis verò, ne sæcularium contagione pollueréntur, aut in sua devotione saltem distraherentur.

XV. Similiter, quamvis horum temporum disciplina Mulieres ad plerasque Religiosorum Ecclesias admittat, illud tamen sollicitè cavendum, ut quantum fieri potest, Religiosi à mulieribus sint sejuncti; neque psallentium choris intermisceantur.

XVI. Qua de re prudenter in suis Constitutionibus caverant PP. Prædicatores: « Mulieres Claustrum vel *Oratorium*, vel alias officinas nostras non ingrediantur, nisi in die consecrationis Ecclesiæ, & *tunc* licebit eis ingredi *chorum* & Claustrum. In Parasceve verò *tantùm chorum* intrare poterunt usque ad officium.

Quin ut chorus à sæcularium conventu magis esset liber, decreverunt sequentia: « In Ecclesiis nostris debent esse *intermedia*, quæ dividunt *chorum à sæcularibus*, & debent ubique ita esse disposita, ut Fratres *chorum* ingredientes non possint à sæcularibus videri, nec ipsi sæculares videre. Poterunt tamen aliquæ fenestræ aptari, ut tempore elevationis Dominici Corporis aperiantur, & Sacramentum à sæcularibus adoretur. « In Constitutionibus editis per Petrum Martyrem *parte* 1. *cap.* 16.

XVII. Insuper quæcunque disciplinæ intervenerit pro temporum varietate immutatio, illud tamen invariatum manet, omnem Religiosis, non minus ac Clericis, familiariorem & non necessariam cum mulieribus conversationem esse interdictam: ipsisque Superioribus sollicitè esse invigilandum, ut omnem similem conversationem rescindant, & occasionem præveniant.

XVIII. Qua in re notandæ Constitutiones Eremitarum S. Augustini, quæ *parte* 2. *cap.* 13. hæc habent: « In Ecclesia seu ad ostium Conventus nullus Frater cum mulieribus loquatur sine licentia Prioris & socio à Priore assignato, qui audiat, & videat, nisi talis cum matre vel sorore carnali, seu alia muliere maximè sibi consanguinitate vel affinitate conjuncta loqueretur. In quo casu sufficit quod socius videat, licet non audiat: excipimus tamen viros graviores & ætate maturiores. Omnia tamen supradicta quoad omnes Fratres serventur, quoties contigerit aliquem extra Monasterium egredi, ut cum mulieribus loquatur. «

« Caveat autem Prior ne nimis frequenter eidem Fratri licentiam concedat cum eadem vel eisdem mulieribus colloquendi, vel eas ad proprias domos visitandi nisi fortè talis persona esset tantæ scilicet authoritatis & tam claræ famæ, quod ex ejus collocutione potiùs Religioni nostræ honor, quàm dedecus accederet. «

« Fratres verò foras missi pro necessariis domui petendis loqui poterunt cum mulieribus etiam alter sine altero, si tunc necessitas sic loqui exigit, intrare tamen domum ad sedendum vel confabulandum non licebit. «

« Procurator & fratres alii cum ad procurandum necessaria Fratribus vadunt, poterunt præsente socio suo & vidente de hujusmodi cum muliere sola loqui, ita tamen quod cum una eademque muliere frequens non fit talis collocutio. «

CAPUT III.

De Clausura Monialium vetante egressum Monialium.

1. *Ab initio Ecclesiæ fuerunt nonnullæ mulieres in perpetua castitate viventes.*
2. *Pro conservanda castitate convenit sæcularium personarum fuga.*
3. *Egressus è Monasterio Monialibus jam pridem interdictus.*
4. *Quæ cura olim haberetur ut castitati Virginum extra Monasteria habitantium consuleretur.*
5. *Sæculo* 5. *Clausura Monialium nota fuit.*
6. *Fixa & generalis non fuit circa Monialium clausuram disciplina ante sæculum* 13.
7. *Constitutio Bonifacii VIII. circa clausuram Monialium.*
8. *Decretum Concilii Tridentini eandem Constitutionem innovans.*
9. *Pius V. declaravit omnes quascunque Moniales Decreto Tridentino comprehendi.*
10. *Idem Pontifex egrediendi licentiam nonnisi ex tribus causis concedi posse edixit.*
11. *Vigore Concilii Tridentini Episcopus habet auctoritatem in omnia generatim Monasteria Monialium in his quæ Clausuram concernunt.*
12. *Episcopus potest visitare Monasteria Monialium etiam Regularibus subjecta quoad ea quæ Clausuram spectent.*
13. *Primus effectus Clausuræ est prohibitus egressus Monialium è Monasterio.*
14. *Quæ sit justa causa dandi licentiam egrediendi, non determinavit Tridentinum: tres expressit Pius V.*
15. *Prima causa est, magnum incendium; & quid per illud intelligatur.*
16. *Quæ sit infirmitas ratione cujus egressus sit permittendus?*
17. *Causæ à Pio V. expressæ etiam in Synodis fuerunt probatæ.*
18. *An aliquando liceat indulgere egressum ob rationes à Pio V. non expressas.*

I. Ab ipso Ecclesiæ exordio fuisse mulieres virginitatem servantes, etiam ipsa Acta Apostolorum testantur *Cap.* 21. *v.* 9. ubi de Philippo refertur: *Huic autem erant quatuor filiæ* VIRGINES *prophetantes.*

Idem confirmant Patrum de Virginibus multiplicia scripta; quibus suam erga illas specialem curam ac sollicitudinem expresserunt.

« Nunc nobis (ait S. Cyprianus *De disciplina & habitu Virginum*) ad Virgines sermo est, quarum quo sublimior gloria est, major & cura est. Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum; Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas atque in illis largiter floret Ecclesiæ matris gloriosa fœcunditas: quantoque plus copiosa virginitas numero suo addit, tantò plus gaudium matris augescit. Ad has loquimur, has adhortamur affectione potius, quàm potestate: non quod extremi & minimi & humilitatis nostræ admodum conscii, aliquid ad censuram licentiæ vindicemus; sed quod ad sollicitudinem magis cauti, plus de diaboli infestatione timeamus.

II. Inter cætera autem quæ pro custodia Virginitatis Patres suggessere, fuit hominum sæcularium, atque præcipuè alterius sexus fuga, atque ab omni mundana & externa hominum conversatione sequestratio.

III. Et quidem, dum circa sæculum IV. formari cœperunt Virginum Monasteria, cœpit quoque eis egressus è Monasterio, si non totaliter, saltem extra necessitatis casus, & citra Superioris licentiam interdici.

S. Basilius De Institutione Monachorum inter alia præcepta seu regulas habet: « Egredi verò *extra Monasterium*, præterquam ubi statutis temporibus *necessitas* postulaverit, nemini licitum esto. «

Ne verò crederetur quæ ab eo tradita sunt ad solos Monachos spectare, monet ea non tantùm in Virorum, sed & Virginum Monasteriis esse servanda; atque in his eo accuratius, quanto in his majus est periculum. « Verùm, ait, quoniam non Virorum modò conventus sunt, sed etiam *Virginum*, cætera quidem omnia, quæ hactenus præcepta tradidimus, æque utriusque communia sunto. Unum tamen illud scire convenit, longè accuratiorem, majorémque in fœminarum vita quam in virorum, disciplinam requiri, veluti voluntariæ paupertatis virtutem, quietem atque silentium, obedientiam, studium in sorores, cautionem *in publicum prodeundi*, diligentem quibuscum colloquium fit, animadversionem, parem inter ipsas mutuò benevolentiam, & illud, quod nulla seorsim apud eas conventicula sint. In his enim omnibus in virginum vita accurandis, magno quodam multo opus est studio. « Hæc Basilius *De Instit. Monach.*

Hinc licet, quàm sollicitè Basilius Virginibus clausuram Monasterii commendaverit.

De Monasterio Virginum in Thebaide, in quo sæculo IV. vixit S. Euphrasia legitur in hujus vita: « Nulla earum *januas exibat.* Erat autem janitrix per quam responsa omnia fiebant matura. « Apud Bollandum ad 13. Martii.

IV. Eodem sæculo in Concilio Carthaginensi III. *Can.* 33. decernitur: « Ut Virgines sacræ, cum parentibus, à quibus custodiebantur, privatæ fuerint, Episcopi, vel Presbyteri, ubi Episcopus absens est, providentia, gravioribus fœminis commendentur, aut simul habitantes invicem custodiant: ne passim vagando, Ecclesiæ lædant existimationem. «

V. S. Cæsarius in Regula ad Virgines *cap.* 1. « Si qua relictis parentibus suis sæculo renunciare, & sanctum ovile voluerit introire, ut spiritualium luporum fauces Deo adjuvante possit evadere, usque ad mortem suam de Monasterio non *egrediatur*, nec de Basilica, ubi ostium esse videtur. «

VI. Qua sollicitudine Virginibus clausura omnibus sæculis

culis inculcata fuerit, speciali tractatu novissime ostendit Joannes Baptista Thiers, qui tamen recte advertit, non semper nec ubique eandem fuisse circa clausuram sacrarum Virginum disciplinam; neque fuisse aliquam generalem Ecclesiæ legem, omnibus indifferenter Monialibus clausuram perpetuam imponentem ante Bonifacium VIII. qui sub finem sæculi XII. & initium XIV. Pontificatum gessit.

VII. Hic edita Constitutione, quæ refertur in *Cap.* PERICULOSO, *De Statu Regular. in* VI. generaliter omnibus Monialibus perpetuam clausuram imposuit. « Periculoso & detestabili quarundam Monialium statui (quæ honestatis laxatis habenis, & Monachali molestia, sexusque verecundia impudenter abjectis, extra sua Monasteria nonnunquam per habitacula sæcularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem Monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravem offensam, religionis opprobrium & scandalum plurimorum) providere salubriter cupientes, præsenti constitutione perpetuò irrefragabiliter valitura, sancimus, universas & singulas moniales præsentes atque futuras, cujuscunque Religionis sint vel Ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis Monasteriis debere de cætero permanere clausura: ita quòd nulli earum Religionem tacitè vel expressè professæ, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa (nisi fortè tanto & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas.

VIII. Hanc Bonifacii Constitutionem innovavit Synodus Tridentina *Seß.* 25. *De Regularibus cap.* 5. « atque universis Episcopis, sub obtestatione Divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis, ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui; & ubi inviolata est, conservari maxime procurent: inobedientes atque contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacunque appellatione postposita, compescentes, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Quod auxilium ut præbeatur, omnes Christianos Principes hortatur S. Synodus, & sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, omnibus Magistratibus sæcularibus injungit. Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio, etiam ad breve tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda: indultis quibuscunque & privilegiis non obstantibus.

IX. Pontifices Romani, signanter Pius V. & Gregorius XIII. dictam Bonifacianam Constitutionem, nec non hoc Concilii Decretum suis respectivè Bullis non tantum particulatim approbarunt, ac denuò innovarunt, sed aliquatenus etiam adauxerunt.

Etenim cùm dubitari potuisset, num Synodus Trid. suo Decreto comprehenderet Monasteria Monialium, in quibus clausura nunquam fuit recepta, & quæ ex sua Regula aut Institutione ad clausuram non adstringuntur, Pius V. declaravit, « universas & singulas Moniales, præsentes atque futuras, cujuscunque Religionis, Ordinis vel Militiarum, etiam Hierosolymitanæ sint, quæ vel jam receptæ sint, vel imposterum in quibusdam Monasteriis sive Domibus recipientur, & tacitè vel expressè Religionem professæ, etiamsi *conversæ*, aut quocunque alio nomine appellentur, etiam si ex institutis, vel fundationibus earum regulæ ad clausuram non teneantur, nec unquam in earum Monasteriis, seu domibus, etiam ab immemorabili tempore ea servata fuerit, sub perpetua in suis Monasteriis, seu domibus debere de cætero permanere clausura, juxta formam dictæ Constitutionis fel. record. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, Periculoso, in sacro Conc. Trid. approbatam, & innovatam, quam nos auctoritate præfata etiam approbamus & innovamus, in omnibus & per omnia, ac illam districtè observari mandamus.

Insuper cùm Synodus causam legitimam egrediendi Monasterium Episcopi judicio permisisset, Pius V. indeterminationem ac generalitatem restringens, nullâ occasione, nullove alio prætextu licentiam indulget, « *nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, aut epidimiæ*, quæ tamen infirmitas, præter alios Ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum, seu alium loci Ordinarium, etiamsi prædicta Monasteria ab Episcoporum & Ordinariorum jurisdictione exempta esse reperiantur, cognita & expressè in scriptis approbata sit, à Monasteriis præfatis exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare licere.

X. Si ergo Bonifacianam Constitutionem, atque Decretum Synodi Tridentinæ, unà cum Bulla Pii V. spectemus, in omnibus Monialium Monasteriis indistinctè clausura erit servanda; atque per Episcopos partim ordinariâ, partim delegatâ auctoritate, ubi recepta non fuit, aut violata, introducenda aut reducenda erit, & ubi hactenus inviolata mansit, sollicitè conservanda.

XI. « Ex quo manifestè fundata dignoscitur (ait Stephanus Weyms) Episcoporum & Ordinariorum quoad clausuram hanc aliaque eò spectantia jurisdictio in cujusvis Ordinis Moniales, etiam eas, quæ à Regularibus reguntur, & aliàs sunt exemptæ. » Hæc ille ad Constitutiones 24. per Tridentinum innovatas, *Constit.* 15. *num.* 11. quod & clarè expressit Pius in citata Bulla *Cura Pastoralis*, & manifestè supponit §. 16. ejusdem Bullæ, qui ita habet « Per hoc autem in Monasteriis exemptis, Ordinarii locorum, *quoad alia* nullam credant sibi Jurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

XII. Unde fertur declaratum è S. Congregatione Concilii 17. Julii 1597. « Episcopos posse Moniales *Regularibus subjectas*, in iis, quæ clausuram concernunt, toties visitare, quoties verè cognoverint expedire.

Et Concilium Aquense an. 1585. *Tit. De Visitatione* ait: « Monialium Monasteria *Regularium juri curæve* subjecta, Episcopi quoad *clausuram* attinet, accuratè visitent. Loca ipsa introspectent, atque è superiori etiam parte circumlustrent & cautè solerterque inspiciant prospectus omnes, aditus, & cætera deinde omnia, quæ ad clausuram rectè tuendam ullo quovis modo pertinent.

Atque ita in contradictorio judicio in Concilio Privato Regio Parisiensi pro Episcopo Podiensi contra Moniales S. Claræ judicatum fuisse 26. Augusti 1563. refert Claudius Henrys in suis Decisionibus sive Arrestis *tomo* 2. *lib.* 1. *qu.* 1.

XIII. Porrò hujus clausuræ modus & effectus est, uti ex citatis Pontificum Bullis, & Decreto Concilii Tridentini constat, primò, ut Monialibus post professionem egredi non liceat Monasterii sui claustra sive interiora septa, etiam ad *breve* tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda, indultis quibuscunque & privilegiis non obstantibus, uti loquitur Tridentinum.

XIV. Quæ autem censenda sit *justa causa*, Synodus Tridentina non expressit; eamque judicio Episcopi permisisse videtur: at Pius V. nulla occasione aut prætextu egressum permittit, *nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis lepræ aut epidimiæ*.

XV. Nomine *magni incendii*, ait Barbosa, intelligitur « incendium ita magnum & evidens, ut certum sit, aut saltem probabile multum esse videatur, quòd nisi Moniales omnes statim à Monasterio exeant, omnes simul sint morituræ ac consumendæ præ nimia exustione ignis.

XVI. « Sub nomine vero *infirmitatis lepræ*, ait idem, intelligitur infirmitas quædam adeo contagiosa, quòd si ipsius radix & origo foras non ejiciatur (hoc est, Monialis eo morbo infecta) citò omnes ejusdem Monasterii Sorores inficeret..... Sub nomine deinde *epidimiæ*, quantum ad præsens attinet propositum, intelligitur morbus quidam *pestiferus*, similiter ac eadem ratione contagiosus Communitati præjudicialis. » Hæc Barbosa *lib.* 1. *juris Eccles. cap.* 44. post plures alios ibidem *num.* 73. relatos.

XVII. Et longo tempore ante Pium V. Synodus Moguntina an. 1549. c 79. egressum non permittit, nisi fuerint *inevitabili* necessitate compulsæ, *aut tali morbo infectæ, unde ex contagione aliis periculum immineat*.

Synodus quoque Cameracensis D. an. 1550. inter causas concedendi egressum reponit *morbum*, *quo cum aliis absque gravi periculo commorari non posset*.

XVIII. Credit nihilominus idem Barbosa post alios ab ipso citatos, quòd non obstante restrictione Pii V. Moniales possint exire è Monasterio ex aliis causis similibus aut urgentioribus in Bulla Pii V. nominatim non expressis, v. g. tempore belli, cum periculum imminet invasionis à militibus, multaque incommoda sustinendi, nisi se in locum tutum recipiant.

Synodus Tridentina causam exitûs ab Episcopo *approbandam* statuit; Pius V. vero vult, ut « *infirmitas* ratione cujus egressus permittitur, præter alios Ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum seu alium loci Ordinariorum, etiamsi prædicta Monasteria ab Episcoporum & Ordinarium jurisdictione exempta esse reperiuntur, cognita & *expreßè in scriptis* approbata sit. » Additque « Sed nec in prædictis casibus extra illa Monasteria) nisi ad *necessarium* tempus stare liceat.

C A-

CAPUT IV.

De Clausura vetante ingressum in Monasteria; quæ sit circa clausuram Belgica disciplina?

1 *Per clausuram Monialium vetitus personarum extranearum in Monasteria ingressus.*
2 *Nullus Monasteria Monialium intrare potest sine licentia* scriptis *obtenta; nec illa dari potest nisi in casibus* necessariis.
3 *Quando Episcopi aliive Superiores ingredi possint; & quid ab illis observandum?*
4 *Casus* necessarii *quibus ingressus annui potest, intelligi debent respectu Monasterii,* non respectu Ingredientis.
5 *Synodus Cameracensis non permittit Episcopum ingredi nisi causâ visitationis, aut necessitatis.*
6 *Non licet Sacellanis ingredi chorum Monialium, prætextu ibi celebrandi aut concionandi.*
7 *Neque in Vestitione, aut professione licitus est ingressus; nec personis necessariis, nisi cum magna cautela.*
8 *Per frequentiora ad cancellos colloquia violari clausura potest.*
9 *Ad Episcopum spectat hujusmodi colloquiis modum ponere, etiam in Monasteriis curæ Regularium subjectis.*
10 *Episcopus punire potest Regularem etiam exemptum ob colloquium cum Moniali.*
11 *Multum conducit ad conservationem clausuræ prohibitio colloquendi cum Monialibus.*
12 *Episcopis Belgii volentibus introducere clausuram multæ difficultates oppositæ.*
13 *Synodus Camer. rationes Monialium* clausuram *recusantium censet Pontifici exponendas.*
14 *Proponuntur rationes, quæ potuerunt introductioni clausuræ opponi.*
15 *Clausura non in omnibus Belgicis Monialium Monasteriis recepta.*
16 *Concilium Tridentinum quoad clausuram in Belgio in omni suo rigore non est receptum; uti nec Constitutio Pii V.*
17 *Multæ in Belgio sunt Moniales, quarum institutum rigorem clausuræ non compatitur.*
18 *Non dubium per clausuram multis periculis occurri.*
19 *Allaborare debent Superiores, ut in Monasteriis exteriori clausuræ rigori non subjectis sua clausura habeatur.*
20 *Vetitus secularium personarum in Monasteria clausuræ non subjecta ingressus.*
21 *Omnis periculosa & suspecta conversatio generaliter Monialibus interdicenda.*
22 *Vetita institutio conviviorum, quibus intersint personæ extraneæ in Monasteriis Monialium etiam clausuræ non subjectis.*
23 *Egressus è Monasterio Monialibus quamvis clausuræ non adstrictis, concedi debet cum magna moderatione.*
24 *Septa Monasterii facta sunt, ut Moniales sejunctæ à seculo vivant.*
25 *Circumspecti esse debent Superiores, dum egressum permittunt; Decretum Synodi Cameracensis circa egressum Monialium ægris ministrantium.*
26 *Simile Decretum Archiepiscopi Mechliniensis pro* nigris *Sororibus.*
27 *Olim in plerisque xenodochiis erant* utriusque *sexus Religiosi ad serviendum* utrique *sexui infirmo.*
28 *Laudabile hoc institutum, modò caveantur incommoda ex simultanea cohabitatione timenda.*
29 *Meritò advocantur viri, ut sexui virili ministrent.*
30 *Decretum Trident. de transferendis Monasteriis Monialium ad urbes.*
31 *Hoc Decretum hìc effectum habere non potuit.*

I. SEcundus effectus clausuræ Monialium est, prohibitus quarumcunque personarum extranearum ad Moniales accessus; quem hisce verbis expressit Bonifacius VIII. « Nullique aliquatenus inhone»stæ personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis & ma»nifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, »speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad easdem: »ut sic à publicis & mundanis conspectibus separatæ, om»ninò servire Deo valeant liberiùs, & (lasciviendi oppor»tunitate sublata) eidem corda sua & corpora in omni »sanctimonia diligentius custodire.

II. Synodus verò Tridentina vetat, quemquam « ingre»di intra septa Monasterii, cujuscunque generis, sexus, »vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in »scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto »incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus aut Supe»rior licentiam debet, ait Synodus, in casibus *necessariis*, »neque alius ullo modo possit, etiam vigore cujuscunque »facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel imposterum »concedendi.

III. Hæc autem *necessitas* ingrediendi à Tridentino requisita, sic accepta & intellecta est, ut etiam ipsi Prælati tam seculares quàm regulares, quibus cura & regimen Monasteriorum incumbit, ita demum auctoritate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria Monialium uti possint, si id faciant in casibus *necessariis*, & à paucis iisque *senioribus* ac religiosis personis comitati, quemadmodum declaravit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit: *Dubiis*, edita pro majore declaratione alterius Bullæ ejusdem Pontificis, quæ incipit: *Ubi sacræ* 28. in Bull. Rom. per quam revocatis quibuscunque licentiis seu indultis etiam à Romanis Pontificibus concessis, ingrediendi Monialium Monasteria, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ prohibet ac interdicit « omnibus & quibuscunque »personis Ecclesiasticis & secularibus, ac etiam Ordinum »quorumcunque etiam Mendicantium Regularibus, ne »prætextu licentiarum ab Episcopis vel Superioribus, qui»bus illas concedendi in casibus necessariis tantum ex De»creto Concilii Tridentini tribuitur, ne Monasteria ipsa »Monialium pro libitu, sed necessitatibus urgentibus dun»taxat ingredi, neve Moniales sub eisdem pœnis illos aliter »admittere præsumant.

IV. Casus *necessarii*, quibus Episcopis licet ingressum personarum secularium permittere, intelliguntur *respectu Monasterii*, non autem respectu Ingredientis; sive necessitas debet se tenere ex parte *Monasterii*, uti sæpius declarasse S. Congregationem testatur Fagnanus ad *Cap.* CUM VIRUM *2. De Regularibus num.* 20.

V. Ad hanc Gregorii XIII. Constitutionem respexisse apparet Synodus P. II. Cameracensis anno 1586. *tit. De Regularibus cap.* 14. ubi habet: « Sed nec ipsi Episcopi, aut »eorum Vicarii, aut alii Superiores Monialium unquam »ingrediantur septa clausura, nisi *visitationis* aut alia *necessa»ria causa* sub pœnis contra ingredientes à jure decretis.

VI. Præcedenti verò capite de Præfecto Monialium ita loquitur: « Præfectus quoque ejusmodi Monialium, seu »ejus Capellanus, aut alius Sacerdos eam Ecclesiæ partem »ubi ipsæ psallunt, ne quidem prætextu ibidem celebran»di vel concionandi ingrediatur. Quod si quis ibi celebra»re, aut concionari ausus fuerit, suspensionis à divinis, Præ»fecta, quæ eum admiserit, excommunicationis pœnam »ipso facto incurrant.

VII. Similiter *cap.* 12. vult, « ut eas (Moniales) nullus »omnino aut viris aut mulieribus etiam illustribus, etiam »in *vestitionum* aut *professionum* solemnitatibus pateat acces»sus, sed per cancellos, cum *necessitas* erit, colloquantur, ex»ceptis tamen personis *necessariis*, utpote Confessario (cum »ad ægrotantium Monialium, quæ ad confessionale acce»dere non possint, confessiones audiendas, aut sanctissi»mum Eucharistiæ vel extremæ Unctionis Sacramentum »ipsis deferenda, & similia charitatis officia iisdem ægrotis »impertienda erit admittendus) Medico, Chirurgo, baju»lo vini aut cerevisiæ, fabris, & similibus personis, quibus »tamen non nisi in necessitate ingressus pateat, quos duo »antiquiores Sanctimoniales comitentur.

VIII. Quod verò Synodus Cameracensis citato *cap.* 12. nonnisi cum *necessitas* habuerit etiam ad cancellos colloquia Monialium cum viris aut mulieribus permittat, omnino ad finem clausuræ obtinendum conducit.

Quis enim nesciat, ex hujusmodi colloquiis non tantùm quietem atque tranquillitatem Monialium turbari, sed & corda earum humano & mundano pulveri conspurcari; quin & nonnunquam castitati earum periculum imminere, earumque integritatem violari.

IX. Hinc consequens est, per illa colloquia clausuram aliquatenus violari, & consequenter ad Episcopum pertinere, hujusmodi collocutionibus modum ponere, etiam in Monasteriis regimini Regularium subjectis.

»Ideoque cum Episcopus Bellunensis olim retulisset S. »Congregationi Concilii nonnullos abusus circa faculta»tem *alloquendi* Moniales Regularibus subjectas, S. Congre»gatio respondit, hoc caput, quod *clausuram*, ejus conserva»tionem ac restitutionem respicit, ad jurisdictionem Epi»scopi tanquam Sedis Apostolicæ Delegati pertinere.« Hæc Fagnanus *ad cap.* QUANTO *7. De Privilegiis n.* 13.

X. Cùmque Gregorius XV. in Constitutione sua, quæ incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. R. declaraverit, Episcopum punire posse Regulares etiam exemptos delinquentes circa *clausuram*, ex consequenti resolutum fuit (uti asserit idem Fagnanus loco citato *num.* 9.) Regularem accedentem sine legitima licentia ad Monasterium Regularibus subjectum, ibique in loco *colloquiis* destinato cum Moniali colloquentem ab Episcopo puniri posse.

XI. » Ex

XI. „Experientia enim docet (ait Fagnanus ad *cap.* „QUANTO ✠ *De Privilegiis n.* 11.) ad clausuræ conser„vationem magnopere pertinere, ut Regulares ad Mona„steria Monialium non accedant, nec *cum Monialibus collo„quantur* absque legitima licentia: idcirco enim tot prohi„bitiones sub gravibus pœnis hac in re à Sede Apostolica „emanârunt; ergo Episcopus potest illos arcere, & contra„facientes punire. Et revera maximè absurdum videtur, „ut Episcopi gravissimo illo Decreto præcipiantur clausu„ram inviolatam custodire; & tamen nequeant ab illa arce„re, quos expedire judicaverint."

Hactenus Fagnanus, qui & ibidem docet, Episcopum posse prohibere, ne quis sine sua, aut Commissarii sui licentia ad Monasteria Monialium etiam colloquendi causa accedat (quemadmodum decrevit S. Carolus in sua Synodo P. VI. *tit. De Monialibus*) atque eo Decreto Regulares quantumvis exemptos ligari; & contravenientes puniri ab Episcopo posse.

XII. Episcopos Belgii non parum solicitos fuisse, ut conformiter ad sacros Canones, nec non Concilii Tridentini Decretum, & Apostolicas Bullas clausura Monialium vel violata restitueretur, vel inviolata conservaretur, ex citatis Synodis & pluribus eorum Decretis manifestum est; at & illud constat, nec paucas nec leves ipsis oppositas difficultates, dum Moniales, quæ hactenus clausuram non erant professæ, neque ex sua Regula ad illius rigorem astringebantur, ad rigorosam illam clausuram juxta Decretum Tridentinum & Pontificias Constitutiones constringere voluerunt, quod vel ex ipsa Synodo Cameracensi, quæ multa circa clausuram Monialium decrevit, manifestum est.

XIII. Immediatè post Decreta de clausura subdit *cap.* 16. „Quia verò *non paucæ neque leves* in plerisque Monasteriis „claudendis difficultates suboriuntur, supplex totius Sy„nodi nomine libellus conficiatur, qui expressis omnibus „& singulis incommodis difficultatibusque, nec non Mo„nialium clausuram recusantium rationibus & argumen„tis diligenter expositis Sanctissimo Domino nostro offe„ratur, rogeturque illius Sanctitas, ut hujus provinciæ ne„cessitatibus & incommodis pro sua paterna charitate pe„culiari aliqua ratione providere ac succurrere dignetur: „habito autem ab illius Sanctitate responso, & cum Reve„rendissimis Dominis Episcopis per litteras communicato, „quæcunque ad hanc materiam pertinebunt, certius expli„cari poterunt.

XIV. Quæ fuerint rationes & argumenta ex parte Monialium proposita, atque ex Decreto Synodi per libellum supplicem Pontifici exhibita; aut quid ad libellum responderit Pontifex, hactenus mihi assequi non licuit.

Verisimile verò est, rationes Monialium potissimùm fuisse, quod in Belgio haud ita militare videantur ea, quæ alibi clausuræ hujus rigorem exigunt, ut etiam propterea Moniales *clausuram* non professæ, neque vi regulæ suæ ad eam obstrictæ, nihilominus ad eam suscipiendam constringi deberent, tanquam medium conservandæ castitati atque virginali integritati promissæ penè necessarium.

Si enim Belgici climatis constitutio, genius populi, & mores gentis attendantur, non apparet eum clausuræ rigorem esse adeò necessarium, ut etiam moniales ad clausuram non professæ, neque ad eam vi suæ regulæ constrictæ, invitæ ac reluctantes per censuras & pœnas essent cogendæ: præsertim ubi etiam quædam ex sua fundatione ad ægrorum curam agendam destinantur, quæ cum rigorosa & arcta clausura nequaquam consistit.

Accedit, quòd hic in Belgio laudatæ matronæ, intaminatæque Virgines plateas ac templum publicè passim frequentent sine ullius offensa aut scandalo populi, ita quidem ut si quæ hic clausura Italica teneretur, proxima videretur infamiæ & censuræ. Videmus insuper tot millia Beginarum ab aliquot jam sæculis in Belgio sine ullo clausuræ rigore castè & religiosè viventium, quæ simplici voto castitatis adstrictæ sunt: tot item Virgines, quas Filias *devotas* vulgò vocant, in ædibus paternis, aut simul commorantes absque ulla clausura, sine periculo, scandalo aut opprobrio à Bonifacio indicatis, castè & devotè viventes.

Hæc aliaque videntur Moniales nonnullæ contra introductionem rigorosæ clausuræ ursisse.

XV. Quidquid sit, certum & indubitatum est, nequaquam in omnibus Monasteriis Monialium hic in Belgio clausuram in omni suo rigore, prout in Constitutione Bonifacii & Decreto Concilii Tridentini expressus est, esse receptum, multaque Monialium Monasteria partim sub regimine Regularium, ut Cisterciensium, partim sub regimine Episcoporum sine clausura tolerari, & vivere.

XVI. Unde Tridentinum quoad clausuræ rigorem hic in Belgio universaliter receptum negat Zypæus *Consult.* 9. *De Regularibus*, multò minus Constitutionem Pii V. notatque, quidem in Synodo P. II. Mechliniensi *Tit. De Regularibus cap.* 3. haberi, quod "Sanctimoniales etiam *exemptæ* „scire debeant, sibi non licere post professionem, etiam ad „*breve* tempus, Monasterium egredi, nisi ob aliquam ex tri„bus causis expressis in Constitutione sanctæ memoriæ Pii „V. hac de re edita, quæ *inviolabiliter est observanda*;" sed observat, quod Synodus cum Principi probanda offerretur, in iis articulis, qui Principi fuerunt exhibiti haberet, *ut Episcoporum conscientiæ committeretur observantia clausuræ, qui eam urgerent, prout promptitudo, vel pervicacia Monialium permitteret.* Verùm Romani substituerunt, *ne Sanctimoniales egrederentur, nisi tribus ex causis in Piana expressis, eaque* INVIOLABILITER *observaretur.* Hæc Zypæus, qui & inde refert non constare, Constitutionem Pianam hic esse debitè placitatam & publicatam.

XVII. Et revera si Bulla Pii V. hic esset ritè publicata & recepta, etiam clausuræ obstringerentur Moniales illæ, quarum fundatio cum clausura non consistit: nam dicta Bulla absolutissimas habet derogationes, etiam *fundationum*, & tamen, uti observat Zypæus in jure Novo *tit. De Regularib. num.* 4. "In infinitis per Belgium Xenodochiis mu„lierum *Grisearum & Nigrarum*, ut vocant Sororum Mona„steriis, etiam reformatissimis, & sub Episcopis religio„sissimis æquè ut doctissimis, videmus clausuram eam non „observari, quòd earum fundatio & institutum cum ea in„compatibile sit.

Hæc licèt in Belgio ita tolerentur, neque Monialibus, quæ hactenus strictam clausuram non receperunt, scrupulus moveri debeat ex dictis Pontificiis Constitutionibus, „fatendum tamen est, uti rectè advertit Zypæus loco cita„to, pericula multa per clausuram submoveri. Perire solet, „qui amat periculum. Et quamvis de more gentis majus id „minusve sit, meritò tamen & ibi vigilatur, ubi non est „somnium.

XVIII. Quapropter & in Monasteriis strictæ ac rigorosæ clausuræ non subjectis, invigilare solicitè debent eorum Superiores, ut eatenus clausura servetur, atque sæcularium conversatio cum Monialibus ita limitetur, ut ipsæ Moniales sine offensa, Religionis opprobrio, & scandalo populi vivere, à publicis ac mundanis conspectibus separatæ omnino Deo liberius servire, & eidem corda sua & corpora in omni sanctitate custodire valeant.

XIX. Hinc Synodus P. II. Cameracensis in dicto *cap.* 16. quo declaravit, aliqua Monasteria sine clausura permittenda, donec Sanctissimus fuerit consultus, ait: „Inte„rea verò in dictis Monasteriis, quæ clausuram non ad„mittunt, observari curent Episcopi, ut nec viris, nec mu„lieribus intra loca regularia dictorum Monasteriorum pa„teat accessus.

XX. Sanctus Augustinus lib. 1. de moribus Ecclesiæ *c.* 31. de Sanctimonialibus in Ægypto sine rigore clausuræ suo tempore viventibus loquitur, quæ habitaculis segregatæ „ac remotæ à viris quam *longissimè* decet, pia tantum chari„tate illis junguntur & imitatione virtutis: ad quas juve„num nullus accessus est, neque ipsorum, quamvis *gravissi„morum & probatissimorum senum*, nisi usque ad vestibulum „necessaria præbendi quibus indigent, gratia.

Itaque Episcopi aliique Monasteriorum strictam clausuram non habentium merito impediunt omnem quamcunque periculosam ac familiariorem Monialium cum sæcularibus, aliisve etiam viris Religiosis conversationem, atque congressum.

XXI. Cùm verò non parum periculosus multisque incommodis obnoxius sit congressus Monialium cum sæcularibus in conviviis; merito Alphonsus Archiepiscopus Mechliniensis Decreto suo 19. Novembris 1679. inhibuit omnibus Monasteriis Monialium sive clausuræ subjectis, sive *non subjectis*, institui, convivium in die professionis vel vestitionis Monialium, aut occasione jubilæi aut medii jubilæi alicujus Monialis vel die Regalium, aut Patroni vel Patronæ cum invitatione aut congressu personarum extranearum sive laicarum sive Ecclesiasticarum, tametsi etiam consanguinitate conjunctæ fuerint.

XXII. Quoad egressum, is sanè etiam in Monasteriis clausuræ non subjectis cum magna cautela & moderatione permittendus erit.

Si ad Eustochium Virginem nullo claustro inclusam scribit S. Hieronymus: *Rarus* sit egressus in publicum. Martyres tibi quærantur in *cubiculo* tuo. Nunquam causa deerit procedendi, si semper, quando *necesse* est, processura sis. Sorores tuæ cursitent & quærant, quomodo Christum hospitem suscipiant. Tu semel, sæculi onere projecto sede ad pedes Domini, & dic: *Inveni eum, quem quærebat anima mea: tenebo eum, nec dimittam....* Semper te cubiculi tui *secreta* custodiant, semper tecum Sponsus ludat intrinsecus.... Cave, ne domum exeas, & velis videre filias regionis alienæ: quamvis fratres habeas Patriarchas, & Israel parente læteris. *Dina egressa corrumpitur.*

Si hæc Hyeronymus ad Eustochium in domo parentum commorante scribat pro custodia castitatis, quidni potiori ratio-

ratione ad Moniales dicta censeantur, quæ non tantum voto castitatis solemni obstrictæ, sed etiam vi sui status & professionis specialiter à mundana conversatione sejunctæ sunt, nec nisi violentè quodammodo, & Ecclesia dissimulante ab omnimoda ac absoluta clausura eximuntur.

XXIII. « Ad hoc enim septa Monasterii vobis facta sunt »(scribebat sæculo 11. S. Ivo Carnotensis ad Sanctimonia- »les Dunenses) ne mundi amatores intra claustra mundum »fugientium recipiatis, ne ad *publicum prodeatis*, ac de cor- »porali mundi visione tractis introrsùm fœdis imaginibus, »atque expugnata intus virginitate, corpus quoque cor- »ruptioni subjici permittatis.

XXIV. Valde ergo circumspecti, & parci esse debent Monasteriorum Directores, ut Monialibus egressum concedant, & si illum necessitate urgente concedant, eam adhibeant cautelam, quæ periculum aut scandalum ejusmodi egressui conjunctum præveniat.

XXV. Eam circa Moniales infirmis curandis ex fundatione aut instituto deputatas observatam cupientes Patres Synodi P. II. Cameracensis statuunt: « Religiosæ verò et- »iam Mendicantes quæ ægrotum ab immemorabili tem- »pore, atque adeò ex fundatione agunt, *solæ* nunquam »emittantur ad ægrotos, nec *juniores* quantum fieri po- »test, sed eæ quæ Matris seu Præfectæ judicio probabun- »tur.« *Tit. De Regularib. cap.* 17.

XXVI. Hæc cautio in omnibus passim Nigrarum atque Grisearum similiùmque Monialium Constitutionibus occurrit.

Et signanter in Constitutionibus *Nigrarum* Sororum hujus Mechliniensis Diœcesis à Jacobo Boonen Archiepiscopo Mechliniensi præscriptis habetur: « Mater nun- »quam permittet aliquam Sororum *solam* ire ad infirmos, »quæcunque sit, sed *duas* simul; quæ nunquam se mutuo »possunt dimittere, sive vadant ad templum, sive forum, »sive alio quocunque, & quando una Sororum in cubicu- »lo infirmorum dormiet, tunc altera pro servitio infirmi »vigilabit.«

Quam ejus exacta observantia optanda sit, nemo non intelliget, qui expenderit pericula imminentia hisce Monialibus, dum solæ inter sæculares in domo sæculari versantur.

XXVII. Quæ pericula augentur in Junioribus præcipuè dum etiam alteri sexui inservire debent; ut propterea non sine magno fundamento Majores nostri Xenodochia ac domos leprosarias fundantes, voluerint esse instituti religiosi utriusque sexus, ut utrique sexui ægroto ministrarent. Tales sunt (ait Zypæus Jure Novo *Tit. de Regularib. nu.* 41.) fundationes Xenodochii Antverpiensis, Lirani & aliorum.

Fundatio etiam *Leprosariæ* extra mœnia hujus oppidi Lovaniensis vulgò *Ter Banck* primitus fuit pro novem mulieribus, & novem viris, qui utrique sexui leprâ infecto servirent; uti patet ex Bulla Honorii III qua domum illam directioni Abbatis Villariensis subjicit; & inter monumenta hujus domus asservatur.

XXVIII. Indubiè laudabile esset institutum, ut utrique sexui infirmo sui respectivè sexûs personæ assisterent; modo tamen ipsi intervenientes mulieres & viri ita essent separati & à se mutuò sejuncti, ut ex mutua cohabitatione nullum periculum, nullúmque scandalum esset metuendum.

XXIX. Ex iis enim facile est intelligere, laudabiliter, ac prudenter nonnullos Collegiorum Academicorum Moderatores advocare potius Viros aliquos Religiosos, quàm Mulieres, qui infirmis studiosis assistant.

XXX. « Et quia Monasteria Sanctimonialium extra »mœnia urbis vel oppidi constituta, malorum hominum »prædæ, & aliis facinoribus sine ulla sæpe custodia sunt »exposita; curent Episcopi, & alii Superiores, si ita vi- »debitur expedire, ut sanctimoniales ex iis ad nova, vel an- »tiqua Monasteria inter urbes vel oppida frequentia redu- »cantur, invocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachii »sæcularis. Impedientes verò, vel non obedientes, per »censuras Ecclesiasticas parere compellant.« Synod. Trid. *Sess.* 25. *de Regul. cap.* 5.

XXXI. Verùm cum de publicatione Concilii Tridentini in Belgio tractaretur, eúmque in finem ad Concilia Regia ejus Decreta reformationis examinanda essent transmissa, circa hoc Decretum notatum fuit in litteris responsoriis ad Gubernatricem Belgii Margaritam Parmensem: *Negant Concilia id in Belgio ad effectum perduci posse, ob sumptus ingentes, aliqua incommoda* Ita refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico, *cap.* 32. §. 45.

Unde etiam videmus plurima etiamnum hodie Sanctimonialium Monasteria extra mœnia urbis & oppidi; prudenter tamen invigilant superiores, ut tempore bellorum tempestivè ad urbes transfe[rant]ur; ut hoc pacto saltem ab incommodis & periculis [illegible]: quibus Synodus Tridentina, eximantur.

TITULUS XXXI

De Monasteriorum Superioribus.

CAPUT I.

Quid Abbates & Abbatissæ, & varia eorum distinctio.

1 *Præfectis Monachorum & Canonicorum in* communi *viventium nomen* Abbatis *generaliter datum.*
2 *In aliquibus Ecclesiis sæcularium Canonicorum nomen* Abbatis *mansit.*
3 *Quid propriè significet* Abbas.
4 *Qua ratione nomen illud congruat Monasteriorum Præfectis.*
5 Abbas *semper meminisse debet quid nomen illud significet.*
6 *Idem qui dicitur Abbas, etiam aliquando vocatur* Major.
7 *Etiam olim* Prælatus *dicebatur, uti & hodie, sed alia ratione, quam olim.*
8 *Dictus quoque* Præsul: *& qua de causa*
9 *Quid hodie nomen* Præsulis *indicare soleat.*
10 *Olim iidem qui dicebantur & erant* Abbates *etiam vocabantur* Priores.
11 *Olim omnium Monasteriorum Præfecti dicti sunt Abbates.*
12 *Quare recentiores Ordines nomen* Abbatis *rejecerint.*
13 *Præfectæ Monialium dictæ* Abbatissæ.
14 *Sicut nomen* Abbatis *ita &* Abbatissæ *in quibusdam Religionibus rejectum.*
15 *Olim Monasteriorum Præfecti omnes erant* perpetui.
16 *Aliqui Ordines qui perpetuos habuerant, posterioribus sæculis maluerunt* temporales, *uti & Ordines Mendicantes, & quare?*
17 *Abbates alii* perpetui *alii* Triennales.
18 *Olim Abbates & Monachorum Præfecti, uni tantum Monasterio erant Præfecti, neque alteri Superiori Regulari subjecti.*
19 *Sæculo* 10. *cœperunt constitui Abbates* generales.
20 *Quid* Pater Abbas, *& quæ ejus auctoritas.*
21 *Recens est Abbatum* Commendatariorum *exordium.*

I. Cœnobii Præfectum atque Monasticæ Congregationis Caput veteres Monachi, & ipse S. Benedictus *Abbatem* nominârunt. Similiter Præfectis Canonicorum, dum in *communi* vivebant; atque Monasticam disciplinam aliquatenus tenebant nomen *Abbatis* tributum legimus. Concilium Turonense II. *Can.* 24. " Simili modo & *Abbates* ,,Monasteriorum, in quibus *Canonica* vita antiquitus fuit, ,,vel nunc videtur esse, sollicitè suis provideant Canoni- ,,cis. " Et Parisiense VI. *Can.* 37. " Decet imo necesse est, ,,ut *Abbates Canonicorum* attendant, ut quid *Abbates* vo- ,,centur. "

II. Atque hinc factum, ut etiam postquam Canonici ad vitam singularem transierunt, in aliquibus Ecclesiis adhuc nomen *Abbatis* penes eorum primarium præfectum manserit uti ostendit Molanus *Lib.* 2. *de Canonicis, c.* 5. observátque, non rectè colligi, Ecclesiam Canonicorum olim fuisse *Monachalem*, eò quòd nomen *Abbatis* Præfecto Canonicorum tribuitur.

III. Porrò Præfectus seu Superior Congregationis Monasticæ sive Monasterii dictus fuit *Abbas* ab officio; quod singulari ratione inter Monachos debet esse *paternum*. Abbas enim lingua Hebraicâ & Siriacâ idem sonat quod latinè *Pater*. Hieronymus in *Epist. ad Galatas c.* 4. " Abba ,,Pater, *Abba Hæbraicum* est, idipsum significans quod & ,,*Pater:* & hanc consuetudinem in pluribus locis Scriptura ,,conservat ut hæbraicum verbum cum interpretatione ,,sua ponat. "

IV. Itaque jam pridem Monachorum Præfecti, *Abbates* sive *Patres* appellabantur, ut etiam ipsa expressione nominis, Officii sui admonerentur. Nam ut ait Tertullian. *lib. De Oratione cap.* 2. *appellatio ista & pietatis est, & potestatis.*

tis. Pietatis, quia Superiores instar parentum debent subditos tanquam filios diligere; *Potestatis*, quia eosdem peccantes corrigere & castigare debent.

Hinc S. Benedictus *Abbatem* monet, *ut miscens terroribus blandimenta; dirum magistri, pium Patris ostendat affectum.* In Reg. *cap.* 2.

V. Hanc nomenclaturam inculcat & urget idem sanctus Legislator dicens: „Meminisse *semper* debet *Abbas* „quod est, meminisse *quod dicitur.*" In Reg. *cap.* 2. quod caput ita exorditur: „Abbas qui præesse dignus est Mo„nasterio, semper meminisse debet, quod dicitur, & „nomen Majoris factis implere. Christi enim agere vices „creditur in Monasterio, quando ipsius prænomine voca„tur, dicente Apostolo: *Accepisti Spiritum adoptionis filiorum,* „*in quo clamamus* ABBA PATER."

VI. Interdum Abbas etiam *Major* dictus fuit, sumendo nomen illud substantivè; adeo ut ipsam dignitatem & præeminentiam Abbatis denotet; atque ita accipitur in Regula Benedictina *cap.* 5. „Mox ut aliquid imperatum à „*Majore* fuerit, ac si divinitus imperetur, moram pati ne„sciunt in faciendo."

In regula Pachomii: „Ægrotantem absque concessu „*Majoris* nullus audeat visitare." Et in regula Magistri: „Nam non ad veniam *Majoris* & ipse pertineat, nisi pœ„nitentiæ similis satisfactio ab eis æqualiter fuerit opera„ta." In his nomen *Majoris* pro Abbate sumi sat apertum est; unde etiam hodie apud Camaldulenses Eremitas, Monasterii Præfectus dicitur *Major.*

VII. Abbas quoque communiter vocatur *Prælatus*, quod subditis suis præferatur. Unde de Præposito dicit Regula Benedictina: „Quantò *Prælatus* est cæteris, tanto eum „oporteat sollicitius observare præcepta Regulæ." *Cap.*65.

Hodie Abbates dicuntur *Prælati*, & Prælatis annumerantur tanquam quandam præeminentiam & dignitatem obtinentes, uti communiter observant Canonistæ ad *Cap.* 2. ✕ *De Judiciis*, quos citat Ascanius Tamburinus De jure Abbatum *tom.* 1. *disp.* 1. *quæst.* 3.

VIII. Abbates etiam vocati sunt *Præsules.* „Dicitur au„tem *Præsul* (inquit Haeftenus *lib.* 3. *tr.* 5. *disp.* 2.) quasi „*præsultor*, qui in sacris præsiliebat: nam in omnibus pom„pis, ludisque Circensibus juvenes ibant in numerum sal„tentes, & subsilientes, qui ludii, & ludiones diceban„tur, ut annotat Turnebus. *Præsul* dicebatur, qui pri„mus erat inter salios, id est, Martis Sacerdotes, à sa„liendo dictus. Onomasticum: *Præsul* χοροστάτης, id est, qui „chorum instituit, & ei cantu vel saltu præit. Unde non „in eleganti metaphorâ *Præsul* vocatur, qui cæteris in of„ficio aut munere, præsertim Ecclesiastico præest."

IX. Moribus hodiernis *Præsul* nomen dignitatis sonat, & Abbatibus tanquam in dignitate constitutis tribuitur; quanquam non immerito Abbates attendant, qua de causa eis hoc nomen primitus datum sit, atque opere complere satagant, quod nomine præferunt.

X. Abbates subinde quoque *Priores* olim dicti fuere; sive Priores iidem fuere quod Abbates. Ita in Regula Benedictina aliisque nonnullis, *Priores* pro Abbate sumptos esse multis ostendit Haeftenus *lib.* 3. *tract.* 6. *disp.* 2. quasi *Prior* sive *primus* inter suos.

XI. Distinctio enim hodierna, ut in quibusdam Religionibus, Monasteriorum atque Congregationum primi Præfecti dicantur *Abbates*, *Prælati*, &c. in aliis verò vocentur Priores, Guardiani, Rectores, &c. recentioris est disciplinæ. Ante enim recentiores Ordines sæculo 11. & sequentibus exortos, omnium Monasteriorum Præfecti sive Capita dicebantur *Abbates* sive *Patres*; quæ voces officium Superioris in subditos convenienter exprimunt.

XII. Quod verò recentiorum Ordinum Fundatores nomen *Abbatis* Monasteriorum Præfectis datum noluerit, inde contigisse apparet. Cùm disciplina Monasticâ sensim collabente, & unà Monachorum humilitate & pietate imminutâ, cœpissent Monasteriorum Præfecti, *Abbates* dicti, ad non exiguum tum in Ecclesia, tum Republica eminentiæ gradum elevari, nomen quoque *Abbatis* dignitatem & gradum eminentiorem sonare cœpit; atque ita *Abbates* reputari pro personis in dignitate constitutis. Itaque recentiorum Ordinum sanctissimi Fundatores, omnem suis filiis superbiæ ac fastûs occasionem eripere volentes, aliud eis nomen humilius & mundo abjectius indi tum voluere.

XIII. Quemadmodum Monachorum summi Præfecti, *Abbates* seu Patres jam pridem dicti fuere, eâdem ratione Monacharum seu Monialium Præfectæ, *Abbatissæ* dictæ sunt: eo quod & ipsæ tanquam *Matres* erga sibi subditas sese exhibere debeant. Unde Abbatissa in Concilio Parisiensi VI. *Can.* 39. *Mater spiritualis* dicitur.

XIV. Abbatissæ autem ad exemplum Abbatum cœperunt quoque sensim aliquam sibi dignitatis & eminentiæ sæcularis speciem arrogare; adeo ut *Abbatissæ* nomen aliquid mundanæ excellentiæ præferre cœperit; atque hinc contigisse apparet, ut posteriores Monialium Ordines, humilitatis causâ nomen *Abbatissæ* declinaverint, ipsasque Præfectas potius *Priorissas*, Matres aliòve simili nomine appellandas censuerint.

XV. Antiquitus Monasteriorum Præfecti sive Abbates perpetui, sive ad vitam fuisse videntur; neque ullâ veteri Monasticâ Regulâ aut Constitutione, de Abbatibus aut Abbatissis triennalibus mentio fit.

XVI. Verùm postremis hisce temporibus plures Congregationes & Ordines, qui hucusque perpetuos habuerant, maluerunt habere temporales; & quidem Congregationi Cassinensi Eugenius IV. & Alexander VI. concesserunt facultatem uniendi sub eâdem Congregatione omnia ejus Monasteria, & Abbates in eis *ad tempus* creandi, juxta determinationem Capituli Generalis & Diffinitorum; quorum Bullæ extant apud Tamburinum in appendice ad Tomum I. De Jure Abbatum; qui ibidem *disp.* 1. *quæst.* 3. notat idcirco hoc factum fuisse, quia omnes ferè Abbatiæ & Prælaturæ Regulares excedentes valorem 200. florenorum auri de Camera, Clericis sæcularibus commendabantur; ad quod evitandum Congregationes Regulares nisæ sunt, illas *manuales* efficere mediante indulto Apostolico; quia tunc „Summus Pontifex non solet de „illis providere; cum enim collatio debeat esse de sui na„tura perpetua, Papa non solet providere de manualibus „ad evitandum absurdum, quod provisus ab illo possit ab „inferiori removeri."

Hac aliisque rationibus moti mendicantium Ordinum & eorum qui sub iis comprehenduntur Moderatores, suorum Ordinum Prælatos & Superiores ad tempus duntaxat constitui voluerunt, atque plerumque triennales constituerunt.

XVII. Itaque juxta hodiernam disciplinam, Abbates, Priores, aliique Monasteriorum Præfecti, alii dicuntur *perpetui*, alii verò *temporales* seu etiam *triennales.*

Et quidem ex Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit: *Exposcit*, *Abbatissæ* nonnisi ad *triennium* eligi possunt; at in Belgio quoad hoc punctum Constitutio hæc recepta non est; sed passim eliguntur Abbatissæ perpetuæ. Triennales verò & perpetuos quoad dignitatem ac privilegia inter se non differre, multis astruit Tamburinus loco citato; ita ut Abbates triennales aut ad tempus gaudeant iisque privilegiis quibus Abbates perpetui: nihilominus quoad iis nominationis Regiæ & electionis, inter hos esse differentiam infrà ostendetur.

XVIII. Adhæc olim omnes Abbates erant *locales*, sive uni duntaxat Monasterio præpositi: atque unumquodque Monasterium suum duntaxat *Abbatem* ut Superiorem agnoscebat, ac illi tantùm & non alteri subjiciebatur & obtemperabat: „Nec unus Abbas (ait Tamburinus De Jure „Abbatum *tom.* 1. *disput.* 3. *quæst.* 1.) alteri Abbati, sed om„nes Episcopis locorum subditi erant juxta *Can.* ABBA„TES & *Can.* MONASTERIA 18. *q.* 2. atque ita observa„tum fuisse tempore SS. Basilii, Augustini, & Benedicti „ex eorum Regulis arguitur."

XIX. Hæc disciplina penè intacta mansit usque ad sæculum 10. quando primum per S. Odonem Abbatem Cluniacensem ejusque Successores, infinita propemodum Monasteria sub unius Abbatis regimine se unierunt, & *Principi* Monasterio Cluniacensi subjecerunt; ex quo originem traxit Congregatio Cluniacensis, cujus Monasteriorum Abbates *locales* Abbati Cluniacensi tanquam Abbati *generali*, ab eo tempore subjecti fuerunt.

Hanc Cluniacensem Congregationem sæculo 11. & sequente secutæ Camaldulensis Congregatio auctore S. Romualdo, Vallumbrosana auctore S. Joanne Gualberto, Cisterciensis auctore S. Roberto Abbate Molismensi, aliæque quamplures omnes unum Generalem constituerunt, cui singulorum Monasteriorum Abbates subjicerentur.

Atque ita tandem Abbatum *localium* & *generalium* distinctio primitus ignota invaluit.

XX. Abbatibus Generalibus aliquomodo similes sunt quos hodie vocamus *Patres Abbates.* Dicitur enim *Pater Abbas*, domûs illius Abbas quæ alteram genuit, sive Monasterii à quo aliud Monasterium ortum habuit; qui *Abbas Majoris Ecclesiæ* dicitur apud Cistercienses in charta vulgo *charitatis cap.* 5. Qui quidem Abbas jus superioritatis & visitationis habebat in Monasteriis quæ genuerat, ut habent Institutiones Capituli generalis ejusdem Ordinis.

XXI. Recentior est Abbatum Titularium & Commendatariorum distinctio, atque ipsius disciplinæ Monasticæ declinantis surculus; uti infrà ubi ex professo de Abbatibus Commendatariis, quorum in Gallia & Italia frequens usus est, ex professo tractabitur.

CA-

CAPUT II.

De Priori Claustrali, Obedientiario, & Conventuali, eorumque differentiis.

1 *Qui olim dicebatur* Præpositus, *hodie dicitur* Prior.
2 *Hodie primus post Abbatem solet vocari* Prior.
3 *Priores alii hodie* Claustrales, *alii* Conventuales.
4 Claustralis *quis*; *& unde dicatur*, *& quis hodie* Subprior.
5 *Claustrali non absimiles Priores* Obedientiarii: *& hi unde dicti.*
6 *Quæ olim dictæ* Obedientiæ.
7 Cellæ *Obedientiariæ unde originem sumpserint.*
8 *Ab his* Cellis *originem habuerunt* Prioratus forenses.
9 *His Prioratibus præesse debet unus* Prior.
10 *Hujusmodi Prioratus uni* soli *Monacho tradi non potest.*
11 *Prioratus hi per Clericos* sæculares *deserviri debent*, *si* plures *Monachi poni nequeant.*
12 *Priores horum Prioratuum dicti Obedientiarii & forenses*, *& debent esse* amovibiles.
13 *Prioratus illi ad* firmam *dari vetantur*, *& quid sit* firma.
14 *Abbates Monachis Prioratus dantes ad* firmam *Simoniam committebant*, *& proprietatem fovebant.*
15 *Litteræ Pontificiæ quibus conceditur Monachis facultas hujusmodi Prioratus in perpetuum possidendi subreptitiæ judicantur.*
16 *Synodus Tridentina improbat dari* Prioratus *in perpetuum possidendos.*
17 *Priores Claustrales & Obedientiarii semper sunt ad* nutum *Abbatum amovibiles*, *tametsi non consueverint revocari.*
18 *Priores Conventuales etiamsi sint tantum* triennales *non possunt amoveri*, *nisi ex causa & servato juris ordine.*
19 *Minor causa requiritur*, *ut amoveatur Prior Conventualis*, *quàm ut amoveatur Clericus à suo Beneficio.*
20 *Prior* Claustralis *sub Abbate* Commendatario *ad hujus* nutum *amoveri non potest.*
21 *Provinciales & Generales non sunt ad* nutum *amovibiles.*
22 *Priores* Conventuales *censentur in* dignitate *constituti.*
23 *Prior Conventualis potest delegari* Judex *à Sede Apostolica*, *secus* Claustralis.

I. Qui olim apud Monachos *Præpositi* dicebantur posterioribus sæculis *Priores* dicti fuere.

Præpositus enim antiquitus dicebatur in Regulis Monachorum, qui curam Monasterii gerebat post Abbatem, atque ita accipitur in Regula S. Benedicti *cap. 65.* ubi præcipitur: «Ut præpositus illa agat cum reverentia, quæ ab Abbate suo ei injuncta fuerint, nihil contra Abbatis voluntatem aut ordinationem faciens.»

Sicuti ergo qui primam post Abbatem curam Monachorum agebat, olim *Præpositus* vocatus fuit, ita posterior ætas eum vocavit Priorem: Hinc illud in Statutis Lanfranci *cap. 3.* «Servata Abbati in omnibus reverentia, *Prior*, qui & *Præpositus in Regula* nominatur *honorabilior* est reliquis Ministris Domus Dei.»

II. Hac notione à tempore Petri Damiani *Priorem* dictum esse constat ex ejus opusculo 13. *cap. 19.* ubi ordine describens officia Monasteria, immediate post Abbatem subjicit *Priorem*, nulla facta mentione Præpositi; «quod postea quoque (ait Haëftenus *lib. 3. tract. 6. disq. 2.*) servatum videri potest in usu Cisterciensi, Ceremoniali Bursfeldensi Constitutionibus Vallisolitanis.» Quin & generaliter usus obtinuit, ut in Monasteriis Abbatialibus prima post Abbatem persona dicatur *Prior*.

III. Cum vero, uti supra notavimus, in quibusdam Ordinibus, & Congregationibus usus obtinuerit; ut primarius Monasterii Præfectus non dicatur *Abbas*, sed *Prior*, hinc etiam tandem invaluit, ut quidam Priores dicti fuerunt *Claustrales*, quidam *Conventuales*.

IV. Prior *Claustralis* dicitur, qui curam Monasterii & Monachorum gerit sub Abbate; ita ut ipsi Abbati sub sit.

Claustralis dictus fuit hujusmodi Prior, tanquam ipsius *claustri* continuam curam agens: «Cum enim (ait Haëftenus loco citato) in aliqua parte Claustri sive peristylii, aut ambitus, Monachi communiter ad lectionem resident, nec sine licentia *claustrum* egrederentur; constitutus est, qui ex officio illis intenderet, dictusque *Prior claustri* vel *claustralis*.» Hinc Lanfrancus in statutis *cap. 3.* «*Prior Claustri* quocunque *Major* Prior eat, si fieri potest, in *claustro* semper aut circa *claustrum* debet semper esse, & *ordinem Claustri* in omni sollicitudine servare.»

Notandum hic dici Priorem *majorem*, qui Monasterio tanquam Caput & primarius Prælatus præest; quem hodie Priorem *Conventualem* dicimus: Priorem vero *Claustri* dici illum, qui Priori illi *Majori* subest, & sub illo curam Claustri agit; quem hodie *Suppriorem* dicere solemus: Nec enim juxta hodiernam disciplinam & modum loquendi Prior *claustralis* sive *Claustri* dici consuevit, nisi in Monasteriis quibus præest Abbas *Regularis*; in Monasteriis verò quibus præest Prior Conventualis ille qui sub tali Priore Monasterio præest, *Supprior* appellari solet.

V. Prioribus *Claustralibus* non absimiles sunt Priores *obedientiarii*, sive etiam *Forenses*, ita dicti, quod in *Obedientiis* sive *Cellis* à principalibus Monasteriis dependentibus (quas etiam *Prioratus* recentior ætas vocavit) curam haberent Monachorum extra Monasterium sive *foris*, sub ipso tamen Abbate principalis Monasterii.

VI. «*Obedientiæ* dictæ fuerunt *Cellæ*, *Præpositurae*, & *grangiæ* (ait D. Du Cange in Glossario mediæ & infirmæ latinitatis Verbo, *obedientia*) à Monasteriis dependentes, quod Monachi ab Abbate illuc mitterentur vi *ejusdem obedientiæ*, ut earum curam agerent, aut eas deservirent.»

Cellæ verò dicebantur Monasteriola, seu ut eas olim vocabant, *Abbatiolæ* quæ majoribus Abbatiis suberant.

VII. Cum enim Monachi variis in locis prædia possiderent, eo interdum aliquot è suis mittebant, qui fruges colligerent, vel reditus reciperent & ad Monasterium suo tempore deferrent; unde nonnunquam *Grangiæ* dictæ. Subinde vero ad eas destinati Monachi ut vitam solitariam agerent; vel denique *Cellæ* subinde ædificatæ propter nimium Monachorum numerum, ut ex Monasteriis eo mitterentur Monachi, alisque identidem *pulsantibus* locum darent, uti notat Du Cange in citato Glossario Verbo, *Cellæ*.

VIII. Ab istis cellis obedientiariis originem duxere *Prioratus* rurales seu forenses. Cum enim interdum plures ad eandem *obedientiam* sive Cellam mitti necesse esset; «Monachi obedientiarii subinde capellas & Ecclesiolas ibi contraxere, quo in iis sacrum peragerent officium, & monastica munia obirent, quibus præerat, qui *Prior* dicebatur. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis *cap. 51.* «Fratres, qui ad obedientias commorantur singulis locis *tres*, si fieri potest, aut *duo* ad minus esse debent. In victu & vestitu & tonsura à communi institutione non recedant: ad mensam silentium teneant: in Ecclesia non loquantur: Completorium & in æstate & hyeme tempestive dicant, per vicos non discurrant, &c. In quocunque loco ubi duo vel plures simul habitant, *unus* eorum, cui *Abbas* hoc injunxerit, inter eos *Prioris* officium agat, & cæteri obediant ei.»

IX. Et in Concilio apud Montempelulanum à Petro Beneventano Legato Sedis Apostolicæ, à quinque Archiepiscopis & 28. Episcopis anno 1214. celebrato statuitur *Can. 30.* «Ubi talis fuerit Prioratus, in quo *tres* Fratres valeant commorari, tres ad minus Fratres ibidem ponantur, & unus ex iis *Prior* fiat, qui *curam* omnium habeat.»

X. De his obedientiis seu Prioratibus loquitur Concilium Lateranense in *Cap. 3. & De Capellis Monach.* «Prioratus quoque seu *obedientiæ* pretii donatione nulli tradantur.» Et in *Cap. 3. & De Capellis Monach.* litteræ, quibus concessum dicebatur à Sede Apostolica Monachis quibusdam, ut in *singulis* ipsorum Prioratibus *singuli* Monachi commorentur, si pluribus non suppetunt facultates eorundem, judicantur ab Apostolica Sede non emanasse: quia obviant Concilio Lateranensi, vetanti Monachos *singulos* extra Monasterium in Ecclesiis commorari, nulla facta ipsius Concilii Lateranensis mentione.

XI. Archiepiscopo Burdigalensi rescripsit Honorius III. «Cum ad audientiam nostram pervenit, quod nonnulli Monachi legi tibi Diœcesana subjecti, in quibusdam Prioratibus habitant *solitarii*, contra statutum generalis Concilii. Ideoque mandamus, quatenus ipsorum Abbates seu Priores, ut vel ipsos ad claustrum revocent, facientes in ipsis Ecclesiis deserviri per Clericos sæculares: vel alios Monachos eisdem associent, cum quibus vitam possint ducere regularem, monitione præmissa, per Censuram Ecclesiasticam compellas.» Refertur in *Cap. 5. & De Capellis Monach.*

XII. Priores ergo in hisce Cellis seu obedientiis constituti, dicti fuere *obedientiarii* seu *forenses*; erantque *Claustralibus* in hoc similes, quod similiter ut hi, ab Abbate constituerentur, & ad *nutum* Abbatis essent amovibiles, sive revocari possent; imo nec ad vitam constitui poterant juxta Decretum Innocentii III in *Cap. 6. & De Statu Monach.* ubi dicitur: «Nec alicui committatur aliqua obedientia *perpetuo* possidenda tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoveri, sine *contradictione* revocetur.»

XIII. Circa idem tempus Synodus Oxoniensis ait: «Monachus Ecclesiam vel Monasterium vel quodlibet prædium Ecclesiæ suæ non audiat retinere *ad firmam*.»

«Firma (ait D. Du Cange in citato Glossario Verbo, *firma*) est prædium seu villa alteri elocata ad *certum* tempus, sub præstatione annua vel annonaria, vel rerum ad victum necessariarum, vel denique pecuniaria. Hinc *datio ad firmam* pro contractu, quo sub annuo reditu fundi ad aliquot annos possidendi dantur.»

XIV. « Vacuas *Cellas* seu Præposituras Abbates elocabant suis Monachis atque ita Simoniam committebant »(ait Christianus Lupus) fovebantque proprietatem ac inobedientiam. Conductor enim Monachus gerebat se, non »ut *manualem*, sed ut *firmum* ac *immobilem*, & tam quoad ad»ministrationem quàm ejus resignationem dependere no»lebat à voluntate Abbatis. « Hæc Lupus in Scholiis ad *Can.* 6. Concilii Tolosani *tomo* 4. *pag.* 77.

XV. Deinde addit: « Et Monachi & Regulares Clerici »quod *Cellas* aut Præposituras à suis Abbatibus aut Episco»pis deinceps conducere, & ad vitæ finem *firmi* retinere non »possent, firmitatem illam ab Apostolica Sede flagrabant, »& quandoque impetrabant: Et quidem suæ professionis »qualitate suppressa. Omnes hujusmodi gratias esse sub»reptitias, communis vitæ professioni ac paupertatis voto »*substantialiter* adversas, ideoque nullas, declaret Pontifex »& ab omnibus exsufflandas, *in Cap.* 5. *&* 6. ✠ *De Confirma»tione utili vel inutili.*

XVI. His consonat Synodus Tridentina *Sess.* 25. *c.* 2. *De Regularib.* in verbis: « Nec deinceps liceat Superioribus bo»na stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usum fru»ctum vel usum, administrationem aut commendam. Ad»ministratio autem bonorum Monasteriorum, seu Con»ventuum ad solos Officiales eorundem ad *nutum* Superio»rum *amovibilis* pertineat.

XVII. Ex his unanimi consensu concludunt Canonistæ Priores *Minores*, quales sunt Claustrales & Obedientiarii, aliosque Monasteriorum Officiales ad *nutum & beneplacitum* Abbatum esse amovibiles & revocabiles, quemadmodum videre est apud Fagnanum ad *Cap.* CUM AD MONASTERIUM ✠ *De Statu Monach. nu.* 23. & sequentibus: ampliatque *n.* 37. conclusionem, ut « locum habeat non ob»stante quod Priores manuales *non consueverint* revocari: »quia cum sit in facultate Abbatis, si non sit usus tali facul»tate, consuetudo non introducitur, cum in actibus *mere* »*facultativis* non inducatur consuetudo.

XVIII. Priores autem Conventuales, qui ut suprà dictum est, sunt Monasteriorum primarii Præfecti & Capita, quique à Capitulo sive Congregatione eligi, & per Superiorem confirmari solent, nequaquam sunt *ad nutum* amovibiles. Et quamvis in pluribus Religionibus præsertim Mendicantium sint triennales, tamen (ait Fagnanus *ad Cap.* PER TUAS ✠ *De Simonia n.* 8.) durante triennio removeri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato. Textus est clarus in *Cap.* MONACHI ✠ *De Statu Monach.* cujus hæc sunt verba. *Priores autem cum in Ecclesiis* CONVENTUALIBUS *per electionem Capitulorum suorum fuerint canonicè instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur.*

XIX. Notat tamen ibidem Fagnanus ex *Cap.* QUALITER ✠ *De Accusationibus* in mutatione Priorum & Prælatorum Regularium, causam non requiri adeo gravem, sicuti exigitur ad privandum Clericos sæculares suis dignitatibus & Beneficiis, sed quod ex levioribus causis ab administratione removeri possint.

XX. Et quamvis in Monasteriis habentibus Abbatem Commendatarium ex usu Regni Galliæ Prior intendens Regulari disciplinæ dicatur *Claustralis*, quia tamen quoad disciplinam est Caput Monasterii, neque in his quæ disciplinam Regularem concernunt ab Abbate Commendatario dependeat, etiam ab Abbate amoveri non potest; & ita non semel judicatum fuisse pro Priore Claustrali contra Abbatem Commendatarium refert Joannes Tornet in sua Collectione Arrestorum lit. *A. cap* 9.

XXI. Quod de Prioribus *Conventualibus* docuêre communiter Canonistæ idem obtinet in *Provincialibus*, qui à Capitulo provinciali; & *Generalibus*, qui à Capitulo generali eliguntur; ut nimirum durante termino sui regiminis sine causa & ordine judicii amoveri nequeant.

XXII. Cum priores *Conventuales* sint non secùs ac ipsi Abbates Conventuum suorum quasi Prælati & Capita: quin & vi suæ electionis seu institutionis *perpetui*, nisi ex speciali statuto aut præscripto Regulæ dumtaxat eligentur, etiam & ipsi in dignitate constituti intelliguntur; secùs verò Priores *Claustrales & Obedientiarii.*

XXIII. Quapropter cum ex Constitutione Bonifacii VIII. in *Cap.* STATUTUM *De Rescriptis in VI.* nullis nisi dignitate prædițis, aut Personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis causæ auctoritate litterarum Sedis Apostolicæ, vel legatorum ejusdem committi possent, dictum est in *Clementia* 2. *De Rescriptis*; causas à Sede Apostolica delegari posse Priori *Conventuali*, non autem *Claustrali*; idque non alia de causa, nisi quod *Conventuales* in dignitate constituti intelligantur, secùs Claustrales, uti ad dictam Clementinam notant Canonistæ.

* * * * *

CAPUT III.

De auctoritate Prælatorum regendi & corrigendi Subditos.

1 *Abbates & Priores Conventuales sunt Monasteriorum Pastores.*
2 *Curam animarum habent.*
3 *In deligendis Prioribus Conventualibus maturè procedendum.*
4 *Abbates & Priores debent Subditos verbo & exemplo instruere.*
5 *Debent eâ esse doctrinâ instructi, ut omnibus prodesse possunt.*
6 *Præcepto Divino illis mandatum est, Oves suas agnoscere & eas pascere.*
7 *Debent habere exactam amicorum notitiam; & quare.*
8 *Quomodo se diversimodè ad omnes pro varietate dispositionis ipsorum habere debeant.*
9 *Debent continuo suis invigilare, ut notitiam habere queant.*
10 *Quid de hac Prælatorum vigilantia senserint Canonici Præmonstratenses.*
11 *Penes Abbates est corrigendi ac puniendi auctoritas.*
12 *Multa mala timenda, si hac auctoritate Superiores abutantur.*
13 *Prudentia hic præcipue in Superiore exigitur.*
14 *Primo expendere debet qualitatem personarum: & qui durius increpandi.*
15 *Qui obsecrandi, & qui arguendi.*
16 *Correctio fit* verbis *aut* verberibus: *& quibus hæc illave impendenda.*
17 *Superiores in correctione considerare debent causam.*
18 *Tempus quoque attendendum est.*
19 *Superior modum in puniendo servare debet.*
20 *Superiori cavendum, ne nimis culpas Subditorum dissimulet.*
21 *Variæ sunt pœnæ Monasticæ.*
22 *Etiam pœnæ corporales inter Monachos usitatæ.*
23 *Etiam carceris pœna olim nota, sed hodie usitatior.*
24 *Excommunicatio usitata apud Monachos.*
25 *Qui ex Regula Benedictina excommunicationi subjecti.*
26 *Effectus excommunicationis Monasticæ.*
27 *Colloquens aut conversans cum excommunicato, incidit in excommunicationem.*
28 *Quam curam circa excommunicatos habere debeat Abbas.*
29 *Quomodo excommunicati reconciliatio fiat*
30 *Etiam pro levioribus delictis excommunicatio inflicta.*
31 *Excommunicatio non accipitur hic pro censura Ecclesiastica.*
32 *Quid cum Monacho incorrigibili agendum remissivè: & quare hodie frequentior incarcerationis usus.*

I. Abbatibus Regularibus, uti & Prioribus Conventualibus incumbere curam animarum, sive eos esse non tantum Patres, sed & quasi Pastores Religiosorum quibus præsunt, non tantum videri disciplinæ; sed etiam modernæ conforme est. Hinc etiam Abbatiæ & Prioratus à Canonistis, beneficiis & dignitatibus *curam animarum* annexam habentibus annumerantur, in *Cap.* CUM IN CUNCTIS ✠ *De Electione.*

II. « Semper cogitet (Abbas) ait S. Benedictus, quia *ani»mas* suscepit *regendas*, de quibus & rationem redditurus »est..... Sciatque, quia qui suscipit *animas regendas*, præparet »se ad rationem reddendam. Et quantum sub *cura sua* Fra»trum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, »quia in die judicii ipsarum *omnium animarum* est redditurus Domino rationem. *Cap.* 2. *Regulæ.*

III. Ad institutionem Priorum Conventualium maturâ deliberatione procedendum esse monent Constitutiones PP. Eremitarum S. Augustini hac additâ ratione: « Nam »licet omnia maturè debeant Pater Præsidens & alii diffini»torii Patres determinare, specialem nihilominus ac *præci»puam diligentiam* debent adhibere in institutione *Priorum* »quibus ex officio incumbit *cura animarum*, quæ est *ars ar»tium & scientia scientiarum*, scientes nihil esse quod Religioni »magis officiat, quàm quod ad curam animarum assuman»tur indigni: necesse est enim, ut tales sint familiæ, quales »earum existant Priores. *Parte* 3. *cap.* 7.

IV. Imprimis ergo Abbates & Priores tanquam Pastores & animarum sibi creditarum Directores, debent virgo & exemplo suos instruere, & ad ipsam observantiam Regulæ & professionis Monasticæ incitare & urgere.

V. Unde S. Benedictus postquam dixisset, Abbatem magnum onus scilicet curam Animarum in se suscipere, mox tanquam consequens infert: « Oportet ergo eum esse *doctum lege divinâ*: ut sciat, & sit, unde proferat nova & vetera. *Cap.* 64. *Reg.*

Et *cap.* 2. suæ Regulæ idem ex eodem fundamento latius adstruit dicens: « Ergo cum aliquis suscipit nomen Abbatis « du-

„duplici debet doctrinâ suis præesse discipulis; id est, omnia bona & sancta *factis* amplius quàm verbis ostendat: ut capacibus discipulis mandata Domini verbis proponat; duris verò corde & simplicioribus, *factis* suis Divina præcepta demonstret. Omnia verò, quæ discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda: ne aliis prædicans, ipse reprobus inveniatur.“

S. Isidorus *cap.* 2. Regulæ ita de Abbate loquitur: “Iste *se imitandum* in cunctis operum exemplis exhibebit.... Singulos autem hortamentis mutuis excitabat, alloquens cunctos, exhortans, vel ædificans in eis, si quid eorum vitæ pro uniuscujusque gradu prodesse perspexerit.“

VI. Quid plura? Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 1. *De Reform.* supponit & declarat, præcepto *Divino* mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, Verbi Divini prædicatione, ac bonorum omnium *operum* exemplo pascere.

Ad hoc Decretum reflectentes Canonici Præmonstratenses annò hujus sæculi 30. edixerunt, ut “omnes Prælati (prout sibi *à Domino mandatum* atque commissum est) subditis suis, *tum verbis tum factis* (si enim absint opera, parum efficient verba) vera dogmata, & vitæ perfectæ normam tradant.“ *Dist.* 2. *cap.* 2. §. 7. Et rursus eadem *dist. cap.* 3. §. 1. Prælatos monent, “ut ante omnia anxiè caveant, ne vel scandalosa, vel aliqua statum suum minus decentia perpetrent, considerantes quod tot mortibus digni sint, quot ad subditos perditionis exempla transmittunt; sed econtra sic virtutibus studeant, ut eorum vitam quicunque intueantur, omnium virtutum exemplar ante oculos propositum habeant.“

VII. Ut Abbates aliique Monasteriorum Superiores *boni Pastoris* partes ritè expleant, necesse est, ut subditorum suorum exactam notitiam habere satagant. Nec enim oves rectè pasci poterunt, nisi Pastor exactam earum notitiam habeat; alia enim & alia pascua & alimenta spiritualia conveniunt & aliter dispositis.

“Non una eadémque cunctis exhortatio congruit (ait S. Gregorius in *prologo* 3. *partis De cura Past.*) quia non cunctos par morum qualitas astringit. Sæpe námque aliis officiunt, quæ aliis prosunt: quia & plerumque herbæ, quæ hæc alia animalia nutriunt alia occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit & panis qui vitam fortium roborat parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo Doctorum, ut & ad sua singulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte nunquam recedat.“

VIII. Quæ ad Pastores generaliter dixit S. Gregorius, jam dixerat ad Abbates S. Benedictus *cap.* 2.

“Sciat Abbas quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & *multorum servire moribus*.... Et alium quidem blandimentis, alium verò increpationibus, alium suasionibus: & secundum uniuscujusque qualitatem vel intelligentiam, *ita se omnibus conformet & aptet*, ut non solum detrimenta gregis sibi commissi non patiatur, verum in augmentatione boni gregis gaudeat.“ Et paulo supra: “Tantundem erit liber (Abbas) ut si inquieto vel inobedienti gregi Pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus universa fuerit cura exhibita.

IX. Porrò hæc omnia nullatenus præstare Superior poterit nisi assiduè, tanquam vigilans Pastor, omnibus suis attendat ut per continuâ vigilantiam non exteriora tantum, sed vel præcipuè interiora, id est, affectus ac animi motus ovium suarum exquirat; sicque oves suas agnoscat: quod præcepto quidem Divino, declarante Concilio Trid. mandatum est omnibus, quibus cura animarum commissa est.

X. Quid de memorata indefessa sollicitudine, ac continua super gregem vigilantia Prælatis incumbente senserint anno 30. hujus sæculi Canonici Præmonstratenses, ex statutis illo anno conceptis & evulgatis cognoscere licet. « Qui Abbatialem functionem suscipiunt, inquiunt, quæ suarum sint partium, agnoscere studeant; & intelligant se non ad propria commoda, ad divitias & luxum, sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos; & se obstrictos esse, ut attendant sibi, & gregi sibi commisso; & proinde obligatos, juxta Apostolum, ut vigilent, in omnibus laborent, ac ministerium suum impleant.«

«Omnes Prælati, prout omni jure obligantur, strictè resideant, ut suo gregi, cujus sanguis à Supremo Pastore de ipsorum manibus aliquando requiretur, *vigilanter* intendere queant.«

«Rarissimè autem absint, nisi aliud officii eorum ratio postulet; quo in casu domui suæ bene prospiciant, ac assiduè curent ne subditi per eorum absentiam, aliquod detrimentum patiantur: scientes quod non sit admittenda Pastoris excusatio, si oves lupus comedit, & ipse earum custodiæ minime incumbens nescit.«

«Habeant cum Priore, aliisque Superioribus, de suorum moribus, profectu atque defectu, frequentes inquisitiones & collationes.«

«Sæpe Filios suos visitent, vel ad se vocent, eósque tanquam veri Patres, in spiritu lenitatis instruant, moneant, consolentur, ac dum opus est, corripiant, objurgent atque castigent.«

«Vultum pecoris sui agnoscere studeant, & omnia interiora penetrare nitantur, quò facilius: & interiorum vitia extirpare & virtutes inserere queant.«

Hisce non contenti ulterius adjiciunt: «pro sua ac subditorum salute, necessitatibus, atque profectu (prout sunt obligati) ardentes ac nunquam intermissas fundant preces.«

XI. Penes Abbates & Priores Conventuales qui sunt Monasteriorum Capita & Pastores, esse auctoritatem Subditorum excessus corrigendi & puniendi indubitatum est, atque omnes Regulæ Monasticæ illam auctoritatem Abbatibus jam pridem attribuerunt.

XII. Non minima sanè officii Abbatis aliúsve cujuscunque Superioris pars est, hac auctoritate ritè defungi. Ut enim correptio Subditorum cum fructu fiat, magnâ opus est prudentia & dexteritate; imò & discretione & charitate erga subditos.

Si enim hæc in Superiore desint, fortitudo quæ Superiori inesse debet, degenerabit in asperitatem, suavitas in remissionem, zelus in furorem; compassio vertetur in noxiam conniventiam; patientia sine discretione audaciam & consuetudinem gignet peccandi.

XIII. Monet Abbatem S. Benedictus *cap.* 64. *Regulæ*: *Oderit vitia, diligat fratres. In ipsa autem correptione prudenter agat.*

Prudentia hæc requirit, ut Abbas in correctione hæc quatuor serio expendat & diligenter distinguat.

XIV. Primo personarum, quibus correctio impendenda qualitatem & conditionem consideret. Quam considerationem charissime explicat S. Benedictus.

Apostolicam enim illam sententiam 2. *ad Timoth.* 4. *Argue obsecra, increpa* tribus hominum generibus, ab Abbate vult applicari, *cap* 2. suæ Regulæ.

Indisciplinatos & inquietos, ait *debet Abbas* DURIUS *arguere.*

Indisciplinati propriè dicuntur, qui disciplinam recipere nolunt, sive qui nullatenus corrigi volunt.

Inquieti vero dici possunt, qui nullo loco quodammodo consistentes, continuò per Monasterium vagantur & cursitant de uno loco ad alium. Hi quia suo exemplo & modo agendi alios provocant ad relaxationem, & ordinem perturbant, durius argui debent: uti latius exponit Hæftenus *lib.* 8. *tract.* 8. *disq.* 5.

XV. Ad alterum genus personarum pergens Benedictus ait: *Obedientes autem & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obsecrare debet Abbas.*

Hi sunt, qui cum deliquerunt, mox aut intus moti à Spiritu aut foris correpti ab homine, ad pœnitentiæ remedium confugiunt.

De tertio hominum genere sic loquitur Benedictus: *Negligentes & contemnentes, ut increpet & corripiat.*

XVI. Cum vero correctio vitiosorum *verbis* fieri possit & *verberibus*, quibus hæc illáve impendenda sit subjicit: «Honestiores quidem atque intelligibiles animos primâ vel secunda admonitione *verbis* corripiat: improbos autem & duros ac superbos, vel inobedientes *verborum* & corporis castigatione ipso initio peccati coërceat.

XVII. Secundo prudentia Superioris attendere debet causam, sive gravitatem culpæ: Nam ut ait S. Benedictus *c.* 23. *Secundum modum culpæ excommunicationis vel disciplinæ debet extendi mensura.*

Spectandum igitur quale peccatum sit quod reprehenditur; an Communitati valde noxium, an relaxationi viam sternat; an malo exemplo & contagio alios inficiat; an ex consuetudine sæpius perpetratum; an verò rarius & ex infirmitate.

Culparum distinctio in leviores & graviores in Regulis Monasticis notissima est; & quæ leviores, quæ graviores reputandæ sint passim indicatur.

XVIII. Tertiò consideret *prudens* Superior, *quando* corripiendum. Hoc intendit Benedictus cum Abbatem monuit *miscere temporibus tempora*. Quod explanans S Bernardus *serm.* 2 *De Resurrect.* ait: «Habeat mens nostra spiritum discretionis, ut misc ens aptè *temporibus tempora* opportunè æmulari, & nihilominus ignoscere sciat. Samaritanus sit custodiens & observans quando vinum misericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat.

XIX. Denique prudens Superior in corripiendo & puniendo modum servare debet juxta illud Benedicti *cap.* 64. «In ipsa correptione prudenter agat (Abbas) & ne quid nimis: Ne dum nimis cupit eradere æruginem, frangatur vas: suamque fragilitatem semper suspectus sit: memineritque *calamum quassatum non conterendum*. In quibus non dicimus, ut permittat nutriri vitia: sed prudenter & cum charitate ea amputet ut viderit cuique expedire, sicut jam diximus, & studeat plus amari, quam timeri. Non sit

turbulentus & anxius: non sit nimius & obstinatus: non sit zelotypus, & nimis suspiciosus, quia nunquam requiescet.

XX. Sed dum timet Superior in correctione excedere, cavendum ne in alterum extremum labatur; nimiaque remissione sive indulgentia delinquat. Quare monet Abbatem S. Benedictus *cap.* 2. " Neque dissimulet peccata delinquentium, sed mox ut cœperint oriri, radicitus ea, ut prævalet, amputet; memor periculi Heli Sacerdotis de Silo.

Hæc omnia evincunt, quàm verè dixit Benedictus: *Sciat* (Abbas) *quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum servire moribus.*

XXI. Quemadmodum in Regulis Monasticis defectuum leviorum & graviorum varia distinctio occurrit, ita quoque magna pœnarum varietas passim legitur.

XXII. Et quidem præter pœnas leviores quæ ad humiliationem sive confusionem Monachorum potissimùm spectabant, vel ad aliquam mortificationem & pœnitentiam pertinebant, ut dierum aliquot jejunium, aut abstinentia à certo potu vel cibo; etiam corporales pœnæ usitatæ erant. Nihil enim usitatius in Regulis Monasticis quàm virgarum inflictio.

In Regula Pachomii *art.* 87. de eo qui fratres ad peccandum sollicitat, & simpliciorum animos pervertit: *Separabunt*, ait, *eum extra Monasterium, &* VERBERABUNT *eum ante fores triginta novem*: id est, triginta novem plagis, idque juxta morem Judæorum, qui in flagellatione non excedebant numerum 39. plagarum: uti notat Menardus ad *Concord. Regul. cap.* 30. 4.

Apud S. Isidorum in Regula *cap.* 17. *Gravior culpa diuturnâ excommunicatione purgatur, &* FLAGELLIS *emendatur.*

In Regula Benedictina, crebra hujus pœnæ fit mentio; Et quidem *cap* 28. vocat *acriorem correctionem id est*, VERBERUM *vindictam &* PLAGAS VIRGARUM: & *cap.* 23. vocat *vindictam* CORPORALEM.

XXIII. Subinde etiam carcere includebantur; & quidem vinculis nonnunquam constricti, uti legitur in regula S. Fructuosi *cap.* 16. VINCULISQUE *arctatus ferreis*, CARCERALI *sex mensibus angustia maceretur.*

In recentioribus tamen Ordinum constitutionibus frequentior quàm in pristinis Monachorum Regulis incarcerationis mentio occurrit, cujus ratio infrà notabitur.

XXIV. Præter has pœnas corporales, frequens & in Regula præsertim Benedictina notissima erat *excommunicatio*; de qua multis capitibus suæ Regulæ disseruit Benedictus.

XXV. " Si quis frater contumax, aut inobediens, aut superbus, aut murmurans, aut in aliquo contrarius existens sanctæ Regulæ, & præceptis Seniorum suorum contemptor repertus fuerit (ait Benedictus *cap.* 23.) hic secundùm Domini nostri præceptum admoneatur semel & secundo secretè à senioribus suis. Si non emendaverit, objurgetur publicè coram omnibus. Si verò neque sic correxerit, si intelligit, qualis pœna sit, *excommunicationi* subjaceat.

XXVI. Deinde *cap.* 25. ait: " Si autem Frater, qui gravioris culpæ noxa tenetur, suspendatur à mensa simul & ab Oratorio; nullus ei Fratrum in ullo jungatur consortio, neque in colloquio. Solus sit ad opus sibi injunctum, persistens in pœnitentiæ luctu, sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicentis: Traditum hujusmodi hominem sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Cibi autem refectionem solus percipiat, mensura, vel hora, qua præviderit ei Abbas competere. Nec à quoquam benedicatur transeunte, nec cibus qui ei datur.

Sanctus Fructuosus loquens de Monacho excommunicato *cap.* 14. decernit, " Ut in solo pane & aqua in vespera post cœnam Fratrum medium accipiat praximatium, & non ad satietatem aquam, & hoc ab Abbate *exsufflatum non sanctificatum.* " Nimirum hoc est, quod Benedictus dixit: *Neque benedicatur cibus, qui ei datur.*

Praximatium, cujus hic fit mentio, videtur fuisse panis *bis coctus* & siccus; de quo consule Menardum ad *Concord. Regul. cap.* 31. §. 17.

XXVII. In tantum Fratrum separationem ab excommunicatis ursit S. Benedictus, ut *cap.* 26. decernat: " Si quis Frater præsumpserit sine jussione Abbatis fratri excommunicato quolibet modo se jungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere, similem sortiatur excommunicationis vindictam.

XXVIII. Porrò quia omnis hæc pœna tendit unicè in emendationem ac correctionem excommunicati, declarat S. Benedictus *cap.* 27. quàm sollicitus esse debeat Abbas circa excommunicatos, ex quo discere possunt Superiores, quam curam & affectum erga delinquentes & infirmiores Fratres exhibere debeant. " Omni sollicitudine curam gerat Abbas, inquit, circa delinquentes fratres; quia *non est opus sanis medicus, sed malè habentibus.* Et ideo uti debet omni modo, ut sapiens medicus: immittere synpæctas, id est seniores sapientes fratres, qui quasi secretè consolentur fratrem fluctuantem, & provocent ad humilitatis satisfactionem: & consolentur eum, ne abundantiori tristitia absorbeatur; sed sicut ait Apostolus: *Confirmetur in eo caritas, & oretur pro eo ab omnibus.* Magnopere enim debet sollicitudinem gerere Abbas, & omni sagacitate & industriâ curare, ne aliquam de ovibus sibi creditis perdat. Noverit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem: & metuat Prophetæ comminationem, per quem dicit Deus: *Quod crassum videbatis, assumebatis; & quod debile erat projiciebatis.* Et pastoris boni pium imitetur exemplum, qui relictis nonaginta novem ovibus in montibus, abiit unam ovem, quæ erraverat, quærere; cujus infirmitati in tantum compassus est, ut eam in sacris humeris suis dignaretur imponere, & sic reportare ad gregem.

XXIX. Quomodo tandem excommunicatus, si se emendaverit, reconciliandus esset, exponitur *cap.* 44 Regulæ Benedictinæ " Qui pro gravioribus culpis ab Oratorio & à mensa excommunicatur, horâ qua opus Dei in Oratorio celebratur, ante fores Oratorii prostratus jaceat, nihil dicens, nisi tantum posito in terra capite stratus pronus omnium de Oratorio exeuntium pedibus se projiciat. Et hoc tamdiu faciat, usque dum Abbas judicaverit satisfactum esse. Qui dum jussus ab Abbate venerit, volvat se ipsius Abbatis, deinde omnium vestigiis, ut orent pro ipso. Et tunc si jusserit Abbas, recipiatur in Choro, vel in ordine, quo Abbas decreverit, ita sane, ut Psalmum, & lectionem, vel aliud quid non præsumat in Oratorio imponere, nisi iterum Abbas jubeat. Et omnibus horis, dum completur opus Dei, projiciat se in terra in loco, in quo stat: & sic satisfaciat, usque dum ei jubeat iterum Abbas, ut quiescat jam ab hac satisfactione.

Hic notandum, quod excommunicatus paulatim & per partes communioni & officiis restituatur; in quantum nimirum viderit Abbas illum sentum magis humiliatum & pœnitentem.

XXX. Subjicit deinde S. Benedictus: " Qui verò pro *levibus* culpis excommunicantur tantùm à mensa, in Oratorio satisfaciant usque ad jussionem Abbatis: & tamdiu hoc perficiant usque dum benedicat, & dicat, sufficit.

XXXI. Porro cum Benedictus etiam pro levioribus culpis *excommunicationem* infligendam supponat, admodum verisimile est, neque apud Benedictum, neque alios pristinos Monachorum Patres, *excommunicationem* sumptam esse pro Censura Ecclesiastica, sive propriè dicta excommunicatione *majori*; qua Monachus ab ipso *corpore* Ecclesiæ abscissus censeretur; quam nonnisi pro gravissimis criminibus infligi posse in confesso est; & infrà *parte* 3. *Titulo De Censuris latius ostendetur.*

Accedit quod *cap.* 24. mensuram *excommunicationis* velit extendi juxta *modum culpæ*, quod excommunicationi propriè dictæ applicari nequit; quæ simpliciter excommunicatum à corpore Ecclesiæ rescindit.

Adhæc cum Abbates olim essent *laici*, non apparet qua ratione Censuras Ecclesiasticas à potestate Clavium dependentes infligere potuissent.

Verisimilius proinde est, hujusmodi *excommunicationes* tantùm fuisse aliquas pœnas Regulares Monachis inflictas ad propriam & aliorum emendationem & præcautionem.

Nihilominus quia per illas Monachi separabantur à reliquorum consortio, & oratione, pro magna sane habebatur pœna; & qui illa mulctabantur, sathanæ tradi videbantur: eò quod jam reliquorum oratione & consolatione destituti, viderentur sathanæ insidiis magis expositi. Uti latius exponit & ostendit Josephus Mege in Commentario ad *cap.* 25. Regulæ Benedictinæ.

Quod tamen hodie Abbates aliive Monasteriorum Prælati excommunicationem *majorem*, quæ sit Censura Ecclesiastica, ferre possint, ostendemus, dum de Censuris Ecclesiasticis agemus; ubi unà regulas observandas notabimus.

XXXII. Si Frater excommunicatus, neq; *excommunicatione*, neque corporali correctione, emendetur, potest Abbas juxta præscriptum Regulæ Benedictinæ & aliarum Regularum, è Monasterio illum ejicere & abscindere, quemadmodum suprà *Tit.* 27. *c.* 7. probavimus; ubi tamen unà observavimus, hanc disciplinam moribus hodiernis esse mutatam; neq; posse Superiores hodie Monachos incorrigibiles à Monasterio rescindere; sed esse ergastulis coercendos; uti & astatas, si ad Monasteria reducantur; quemadmodum rectè observasse Boërium observo, cujus verbo hic addo: Oportet supplere hodie ubicumque invenitur in Regula, Monachus *projiciatur* vel *expellatur à Monasterio*: id est, *retrudatur in ergastulum*, sive in carcerem, sive in aliud Monasterium ad agendam pœnitentiam transmittatur.

Hinc non obscurum est, cur in posterioribus Regularium frequentior *incarcerationis* mentio fiat, quàm in antiquis; dum olim rebelles & incorrigibiles è Monasterio expelli, & à Religione abscindi poterant.

CA-

CAPUT IV.

Quandonam Superior debeat petere *consilium* vel *consensum* Capituli; & qui Capitulum constituant?

1 *Regimen Abbatis ex præscripto S. Benedicti est* Monarchicum.
2 *Abbati opus est* consilio.
3 *Consiliarios ab Abbate adhiberi vult S. Benedictus.*
4 *In rebus* arduis *totam Congregationem consuli vult Benedictus.*
5 *Ad Congregationem spectant tam laici, quàm Clerici.*
6 *Ex Regulis Monasticis tam laici, quàm Clerici in Capitulis* suffragium *habent; quod & nunc in Ordine S. Francisci obtinet.*
7 *Sæculo* 14 *admitti cœperunt ad Capitulum* soli, *qui in Ordine* Subdiaconatûs *sunt.*
8 *Ratio hujus Decreti.*
9 *Aliquando Regulares ad Ordines suscipiendos cogi debuerunt.*
10 *In quibus Ordinibus id præcipuè contigerit.*
11 *Hodie nimius in Regularibus ad Ordines suscipiendos pruritus; & unde hæc mutatio.*
12 *Hodie in omnibus penè Monasteriis Fratres laici, & Clerici sacro Ordine non insigniti, suffragio etiam* consultivo *privati sunt.*
13 *In Monasteriis Monialium solæ Moniales* Choristæ, *exclusis* Conversis, *Capitulum constituere solent.*
14 *Sorores* Conversæ *in Ordine S. Francisci manutentæ in electione Abbatissæ: & unde distinctio Sororum* Conversarum & Choristarum?
15 *Quando requiritur consilium aut consensus Capituli, debet* Capitulariter *dari.*
16 *Abbatis est, negotium Congregationi preponere: & quomodo proponendum?*
17 *Quomodo consilium Fratrum Abbas excipere debeat.*
18 *Quid Abbati faciendum audito Fratrum* consilio.
19 *Abbas cavere debet præformare suam opinionem.*
20 *Abbas consilium audire,* non sequi *tenetur.*
21 *Tenetur Abbas in omnibus sequi Regulam.*
22 *In causis* levioribus *vult S. Benedictus adhiberi consilium* Seniorum.
23 *Qui nomine* Seniorum *intelligantur.*
24 *Hodie in plerisque Ordinibus regimen Superiorum est pro parte* aristocraticum.
25 *Quæ sint negotia* graviora, *quæ expediri nequeunt* sine consensu *Capituli nec Congregationis.*
26 *Abbas etiam hodie non tenetur habere consensum* Capituli, *nisi in casibus specialiter designatis.*
27 *Dum* consensus *Congregationis exigitur, non requiritur* omnium.
28 *Actus est nullus, si Abbas* consilium *non petierit, si petere teneretur, etiamsi sequi non deberet.*

I. REgimen Monarchicum instituisse S. Benedictum manifestum est ex *cap.* 65. suæ Regulæ.

Cum enim advertisset per ordinationem *Præpositi*, qui quasi secundus Abbas esse prætendebat, „scandala „gravia in Monasteriis oriri, dum sunt aliqui, ait, maligno „spiritu superbiæ inflati, existimantes se *secundos Abbates* esse, assumentes tyrannidem, scandala nutriunt, & dissentiones in Congregationibus faciunt.

Deinde ut his aliisque incommodis obviet, subjicit: „Ideoque nos prævidemus expedire propter pacis charitatisque custodiam, in *Abbatis* pendere *arbitrio ordinationem* Monasterii sui: „ ita ut alii omnes, quocunque etiam officio fungantur, illi subditi, non æquales sint, aut parem cum eo magistratum gerentes.

II. Sed cum arduam & difficilem rem susceperit, scilicet *regere animas*, opus ipsi est consilio, ut videat, quæ et agenda sint. Nam ut ait Sapiens *Proverb.* 13. *Qui agunt omnia cum consilio, reguntur sapientiâ.*

III. Quapropter S. Benedictus postquam Abbati oneris sibi impositi gravitatem & agendorum difficultatem fusè & distinctè proposuit *cap.* 2. suæ regulæ, capite sequenti subjungit de ejus *consiliariis*, sive quos in *consilium* adhibere debeat; & quæ in expetendo consilio ab Abbate, & quæ à *consiliariis* sint observanda.

„Quoties aliqua præcipua agenda sunt in Monasterio, „inquit, convocet Abbas omnem Congregationem, & dicat ipse unde agatur. Et audiens consilium Fratrum, tractet apud se, & quod utilius judicaverit, faciet.

IV. Imprimis vult S. Benedictus in rebus præcipuis tractandis per Abbatem convocari *omnem* Congregationem; id est, omnes qui sunt de Congregatione sive Monasterio: etiam *juniores*: *quia*, ait, *sæpè juniori Dominus revelat, quod melius est.*

V. Cùm ergo omnes tam laici, quàm Clerici ad Congregationem pertineant; imo tempore S. Benedicti nulli aut pauci essent in Monasterio Clerici, manifestum est ex præscripto Regulæ, tam *laicos*, sive ut hodie loquuntur, *Fratres conversos*, quàm Clericos, seu *ad Chorum* professos, Congregationem sive Capitulum (quod in causis arduis congregari & consuli debet) constituisse; atque æquale suffragium habuisse.

VI. Neque in antiquis Monachorum, neque recentioribus, ut S. Francisci, ulla hujus distinctionis inter Fratres laicos & Clericos mentio fit.

Unde etiamnum hodie in Ordine Fratrum Minorum Fratres *laici*, concurrunt, & suffragium habent cum aliis Clericis in electione *Discreti*; modo tamen à *quinque* annis professionem emiserint; cùm illi, qui Ordine Sacro sunt insigniti, suffragio gaudeant, tametsi *duobus* tantùm annis sint professi. *Cap.* 7. *§.* 3. *Instit.*

VII. Hæc disciplina, quæ omnes indifferenter ad Congregationem sive Capitulum admittebat, primùm mutari cœpit sæculo 14. quando sub nomine Concilii Viennensis in *Clementina* UT II. *De Ætate & qualit. Ordinand.* decretum fuit: „Ut nullus de cætero in hujusmodi Ecclesiis „(Cathedralibus vel Collegiatis, sæcularibus vel *Regularibus*) vocem in Capitulo habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis libere concedatur, nisi saltem in *Subdiaconatûs* ordine fuerit „constitutus.

VIII. Ratio Decreti in præfatione exprimitur: „Ut ii, „qui Divinis in Cathedralibus vel Collegiatis, sæcularibus „vel *regularibus* sunt mancipati officiis, vel mancipabuntur „imposterum, ad *suscipiendos* Sacros Ordines *propensiùs inducantur.*

IX. Hic obiter notandum, eo tempore in quibusdam Ecclesiis *Regularibus* Religiosos ita fuisse morosos in suscipiendis *sacris* Ordinibus, ut etiam pœnis ad id adigi deberent; quod & indicat aliud sub nomine ejusdem Concilii Decretum in *Clementina* NE IN AGRO, *de Statu Monach.* quo decernitur: „Ad ampliationem autem cultûs Divini „statuimus, quod Monachi *quilibet* ad monitionem Abbatis „se faciant ad omnes Ordines Sacros (excusatione cessante „legitima) promoveri.

X. Nomen *Abbatis* insinuat, hoc Decretum potissimùm Monachos *Abbatiales* spectasse: utpote qui aliunde divitiis abundantes, nihil e susceptione Ordinis Sacri lucri aut commodi sperarent, malebant otii delicias, quam Ordine Sacro initiati Divinis Officiis peragendis vacare. Unde ad hoc Decretum reflectens Christianus Lupus ait: „Post „ablatum per divitias opus manuum, cœperunt Monachi „ab otio invadi, ideoque sacro saltem ministerio adversus illud muniendos Pontifex judicavit.„ Ad *Can.* 6. *Chalced.*

XI. Hodie verò postquam ex susceptione Ordinis Sacri aliquod emolumentum, uti ex celebratione Missarum apud Mendicantes, vel aliqua Prærogativa haberi cœpit, tantus est ad Sacros Ordines pruritus, ut nullus pene nisi ætate destitutus ad eos non ascendat; imo ascendere ambiat; itque fere nulla capacitatis habita ratione; ut merito hodie desiderarentur Decreta, quibus à Sacris Ordinibus suscipiendis arcerentur; uti infra parte 2. Titulo De Sacramento Ordinis ostendetur.

XII. Itaque post hoc Viennensis Concilii Decretum, ac præsertim secutam ejusdem innovationem per Synodum Tridentinam *Sess.* 22. *Cap.* 4. *De Reformat.* cœperunt in plerisque Religionibus Fratres *laici* aliique Sacro Subdiaconatus Ordine non insigniti, à Congregationibus Capitularibus excludi, & suffragio activo etiam *consultivo* privari.

XIII. Cum vero in Monasteriis virorum Fratres *laici* seu *Conversi* à Congregationibus Capitularibus essent exclusi, solique Clerici seu *ad chorum*, ut ajunt, *professi*, Congregationem sive Capitulum conficerent, horum exemplo in Monialium Monasteriis sub eisdem Regulis militantibus, semin etiam primò recepta fuit distinctio Sororum *laicarum* seu *Conversarum*, & Sororum *Choristarum* sive ad *chorum* professarum; ac dein Sorores illæ *laicæ* à Congregationibus Capitularibus excludi cœperunt, prout hodie in plerisque Monasteriis excluduntur.

XIV. Quia tamen omnes Moniales seu *laicæ* seu *Choristæ*, vere sunt de Congregatione seu Conventu, nec ullum Ecclesiæ Decretum sit hanc exclusionem probans, merito Senatus Parisiensis anno 1642. per sententiam manutenuit Sorores laicas seu Conversas Ordinis S. Claræ sive Urbanistas, in possessione dandi suum suffragium in electione Abbatissæ, uti refertur in appendice ad Opera *Claudii Leprestre pag.* 86. narraturque discursus Advocati Regii in favorem Sororum *Conversarum*; qui inter alia notabat, primitus nullam fuisse inter Sorores eandem Regulam professas differentiam, sed successu temporis eam distinctionem esse inductam potius ex necessitate divitiarum, quàm meritorum aut alia ra-

rationabili consideratione; ut nimirum solæ *pauperes* admittantur tanquam *Conversæ*, *divites* verò *ad chorum*: tametsi subindæ illæ capaciores sint præ his ut Divinis Officiis occuparentur, & hæ manualibus operibus exercerentur. Hi qui Monasteriis intendunt, expendere poterunt, quid in hisce fieri conveniat.

Ut ad Regulam Benedictinam, à qua nonnulli deflexímus, redeamus, dicit ab Abbate *convocandam Congregationem*.

XV. Pro quo notandum, quod si negotium aliquod sit *capitulariter* tractandum; sive ut *consilium* Capituli audiatur, sive *consensus* obtineatur, tunc debeant omnes *Capitulariter* congregati audiri, & consilium aut consensum suum dare; neque sufficiat, si *singuli* audiantur & suffragium suum singuli privatim depromant; imò actus sic expeditus ob defectum non *congregati Capituli* esset nullus; uti communiter docent Canonistæ relati à Tamburino De Jure Abbatum *tomo 3. disp. 1. quæst. 2 num. 25.*

XVI. Deinde ait Benedictus: *Dicat ipse, unde agatur.* Hoc est, negotium ipse Abbas proponat, idque juxta modernam disciplinam Præsidenti Congregationi competere solet.

Ita autem proponat, ut meri proponentis partes agat; & suam *propriam celet sententiam*, ait Haeftenus *lib. 3. tract. 5. disq. 6.* "Ne fortè assentatores ei placere studentes, ejus "potius sequantur voluntatem, quàm rei utilitatem: aut ne "timidiores metu displicendi, verum dicere vereantur. "Vitabit proinde, ne quis in unam, quàm alteram partem "propensum ejus animum percipiat.

XVII. Pergit Benedictus: "*Audiat consilium Fratrum*: scilicet *omnium*, qui Congregationem constituunt. "Audiendi autem benignè, patienter, sine molesta interruptione, concesso loquendi spatio & libertate, nec verbo "aut signo alieniorem à quoquam animum ostendat, "ait Haeftenus.

XVIII. Audito omnium consilio, *tract. apud se*, ait Benedictus, id est, singulorum sententias & rationum monumenta expendat, examinet; & ponderet nec enim semper quo plures sentiunt, hoc melius. Proinde ubi negotium non dependet à pluralitate suffragiorum, quæ numeranda sunt, Abbas non tam numeret sententias, quàm æquâ lance appendat. Ac præcipuè attendat illud monitum Tobiæ ad filium suum: *Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo ut vias tuas dirigat, & omnia* CONSILIA *tua in ipso permaneant.* Tob. 4.

XIX Ut verò æquâ lance consilia Fratrum appendat Abbas, necesse est, ne uni potius quàm alteri opinioni ex humana aliqua ratione adhæreat, quousque Fratrum consilia audiverit; quod rectè expressit S. Dorotheus *Doct. 7.* his verbis: *Nihil decretum & præfixum in mente, vel sensu habeat.* Si enim antequam consilium petit, aliquam animo agglutinatam opinionem habeat, vix unquam ullo Fratrum consilio, quamvis salubri, ab ea deducetur.

XX. Post expensa Fratrum consilia, *quod utilius judicaverit*, ait Benedictus, *faciat* Abbas.

Hæc manifestè supponunt, ex præscripto Regulæ Benedictinæ non competere Monachis in rebus tractandis, nisi solum votum *consultivum*; ultimam verò decisionem pendere à *solo* Abbate: adeoque regimen Abbatis, ut supra monuimus, à S. Benedicto fuisse institutum *monarchicum*.

Quod ulterius in verbis sequentibus inculcat dicens: "Sic "autem dent Fratres *consilium* cum omni humilitatis subje"ctione, ut non præsumant procaciter defendere quod eis "visum fuerit; sed magis in Abbatis pendeat *arbitrio*, ut "quod salubrius *judicaverit*, ei cuncti obediant.

XXI. Ne tamen *Abbas* hac sua auctoritate abutatur, & subditis graviora quàm professio eorum exigit, imponat, addit: "In omnibus igitur *omnes* magistram sequantur *Re*"*gulam*, nec temerè ab ea declinetur à quoquam.

Et ne quis ambigat, num sub hac generali expressione comprehendatur ipse Abbas, mox subjungit: "Ipse tamen "*Abbas* cum timore Dei, & observatione *Regulæ* omnia fa"ciat, sciens, se procul dubio de omnibus judiciis suis "æquissimo judici Deo rationem redditurum.

XXII. Totius Congregationis *consilium* expeti vult S. Benedictus; si *præcipua* agenda sint in Monasterio; hoc est, in causis *gravioribus*: "Si qua verò ait, *minora* agenda sunt "in Monasterii utilitatibus, *Seniorum* tantum utatur consi"lio, sicut scriptum est: Omnia fac cum consilio, & post "factum non pœnitebis.

XXIII. Qui hic per *Seniores* intelligantur, non determinat Benedictus. Cardinalis à Turrecremata *Tract. 15. in cap. 3. Regulæ* ait: "Senior hoc loco non semper videtur notare "senectutem ætatis, aut prioritatem conversionis: quia "quandoque in multis hujusmodi nec abundat consilii "maturitas, nec rerum experientia. Sed Seniores credimus "hic prudentiores & magis expertos, appellandos, secun"dum illud Tobiæ: *Consilium à Sapiente require.* "Verùm quia invidiosum sæpe est, relictis professione senioribus, designare alios tanquam prudentiores, & magis discretos; hinc apud quosdam in usu est, consulere seniores secundùm Ordinem professionis.

In aliis nonnullis Ordinibus eliguntur *Assistentes*, aut *Discreti*; quorum *consilio* vel *assensu* Superiores omnia agant; de quorum electione & auctoritate singulorum Ordinum Constitutiones consulendæ & sequendæ sunt.

XXIV. Illud insuper ex omnium penè Ordinum & Congregationum Constitutionibus, etiam eorum qui sub Regula Benedictina militant, intelligi potest, hodie ob depravatos hominum mores, ac naturæ humanæ corruptionem, & quia (ut ait Ascanius Tamburinus loco citato *quæsito 2. num. 2. & 3.*) non omnes, qui regunt, esse possunt Augustini aut Benedicti, nec subditi Possidii, factum esse, ut Religiones loco Monarchiæ absolutæ, cum ea simul Aristocratiam amplexatæ sint: imo fere omnes Religiones tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, regimen aristocraticum elegerunt, relicto Monarchico, ait Tamburinus; qui ibidem relatis variorum Ordinum Constitutionibus ostendit, eorum regimen esse aristocraticum.

XXV. Atque inter alia recitat ex Joanne Trithemio aliqua, quæ Abbas non tantùm sine consilio, sed nec sine *consensu* Monachorum exequi potest: ut sunt v. g. "Res Mo"nasterii immobiles, agros, prata, & alia hujusmodi ven"dere. Secundò dicit, quod non potest recipere ad pro"fessionem Monachum sine consensu Conventûs. Tertiò, "quod non potest Monasterium gravare pignoribus, & "aliis cautionibus, magnam summam recipiens pecunia"rum super bona Monasterii, absque evidenti necessitate, "& Fratrum suorum *consensu*. Quartò, quod non licet Ab"bati dimittere Monachum ad aliud Monasterium ejus"dem Ordinis, sine prædicto *consensu*. Quintò, non potest "aliqua Statuta ipsis imponere, quæ se ultra Regulam ex"tendant, nisi *consentiant* Monachi. Sextò, non potest ali"quem ad Confraternitatem spiritualem totius Monaste"rii accipere, nisi concurrant Monachi subditi. Septimò, "non potest præbendarios perpetuos recipere ad Monaste"rium, sine *voluntate* Conventûs. Deinde subdit hæc ver"ba: Sunt & alii casus, in quibus, si non est semper necessa"rium, est tamen honestum, ut sine Fratrum suorum Ab"bas assensu, eorum nihil attentet. In disciplina autem "conservanda potest Abbas, sine ipsorum consensu, vel vo"luntate, si tamen expedit, limites Regulæ non omittens, "agere, prout sibi melius visum fuerit expedire."

Quæ hic asserit Trithemius sine *consensu* Monachorum à solo Abbate expediri non posse; etiam hodie in plerisque Religionibus cum *consensu* totius Congregationis expediri consueverunt.

XXVI. Quia tamen ex sua institutione Abbatum regimen est monarchicum, nec nisi *consilium* etiam in rebus arduis expetere debet ex præscripto Regulæ, dicendum, quod *consensus* Capituli sive Congregationis ad validitatem actûs non exigatur, nisi in casibus à Jure vel Constitutionibus Ordinis *specialiter* expressis; quemadmodum Episcopus *consensum* sui Capituli habere non debet, nisi in casibus à jure designatis; uti supra *tit. 8. cap. 4. num. 5.* notavimus.

XXVII. Illud insuper notandum, quod dum *consensus* Congregationis requiritur, non *omnium* de Congregatione requiratur; sed ordinariè sufficiat *major* pars totius Congregationis; aut etiam interdum sufficiat, præsertim in electionibus, *major* pars comparata ad alias partes quæ alios elegerunt, nisi aliquo statuto aliud fuerit expressum.

XXVIII. Denique licet Abbas aliusve Superior in casibus, in quibus tantùm debet requirere *consilium*, non teneatur *consilium* datum sequi; tamen actus esset nihilominus *nullus*, si à Capitulo aut Congregatione debitè convocato consilium non expetiisset; uti docent communiter Canonistæ quos citat Ascanius Tamburinus loco citato *quæsito 8. num. 1.*

CAPUT V.

De Cura temporalium Abbatibus incumbente, & Officialibus ab ipsis constituendis.

1 *Cura temporalium primariò Superioribus Monasteriorum incumbit.*
2 *Superior dispensare debet sine acceptione personarum in usus Communitatis.*
3 *Superiores tantùm sunt* Dispensatores, *& finem à Fundatoribus præfixum attendere debent.*
4 *Monitum Synodi Cameracensis.*
5 *Quibus debeantur bona Monasterii quæ necessitatibus Religiosorum supersunt.*
6 *Prælati utentes rebus Monasterii ut* propriis, *censendi sunt* proprietarii.
7 *Alienatio rerum Monasterii soli Abbati vetita, etiamsi sint annexæ* mensæ *Abbatiali.*

8 *Su-*

I. PRæcipuam rerum temporalium inspectionem & superintendentiam esse penes Abbates, aliósque Monasteriorum primarios Præfectos, eósque esse præcipuos rerum suarum dispensatores, tam ex sacris Canonibus, quam Regulis Monasticis constat.

Universa (ait Gelasius Papa in *Can.* NULLAM *caus.* 18. *q.* 2.) quæ vel ad Divini cultus reverentiam, vel ad *utilitatem* Monasterii pertinent, *Abbatis sollicitudo*, ad quem potestas *tota* pertinere convenit, debeat adimplere.

Regula Benedictina pluribus locis, ac signanter *cap.* 2. 32. 33. 54. & 57. hanc in dispensandis rebus temporalibus auctoritatem in Abbate manifestè supponit, quam etiam Regula S. Augustini non obscurè expressit, ubi ait: "Non »dicatis vos aliquid habere proprium, sed sint vobis om»nia communia; & distribuatur unicuique vestrûm *à Præ»posito vestro.*"

Circa hanc Abbatum aliorúmque Superiorum dispensandi ac regendi res temporales potestatem plura observanda sunt.

II. Imprimis Superiores in rebus communibus dispensandis tenere debent normam sibi in Actis Apostolicis, his verbis præformatam: *Dividebatur autem* SINGULIS *prout* CUIQUE *opus erat*: hoc est, ut sine personarum acceptione *singulis* Religiosis distribuatur prout *cuique* opus erit; de qua dispensandi norma egimus *tit.* 29. *c.* 5. & 7. atque insuper in hac dispensatione eam tenere moderationem, ut ea quæ Religiosis ad *necessitatem* dantur, limites paupertatis Religiosæ non excedant; uti eodem titulo *cap.* 8. ostendimus.

III. Cum verò rerum proventuúmque Monasterii sola dispensatio Abbatibus concredita sit, non autem eorum ipsis data sit proprietas, tenentur ipsi Abbates se tanquam fideles dispensatores & administratores, nequaquam vero ut *proprietarios* aut *rerum dominos* exhibere; ac per consequens in rebus illis dispensandis semper præfixum habere finem, quem ipsi Fundatores, qui hanc eis dispensationem crediderunt, intenderunt.

IV. De hoc puncto seriò monet Abbates & Abbatissas Synodus P. I. Cameracensis titulo De Monasteriis *c.* 16. "Cæterùm monet S. Synodus Abbates, Abbatissas, & alios »Monasteriorum Præfectos, & Præfectas, ut sui meminerint officii, seque non esse dominos bonorum Monasterii, »imò ne fructuum quidem; sed tantùm dispensatores & »administratores: neque se pro libitu dispensare posse, sed »secundum intentionem Ecclesiæ & piorum Fundatorum. »Proinde valde reprehensibile esse eorum factum, qui ex »bonis, vel etiam fructibus Monasterii sui ditant propin»quos, vel amicos suos. Itémque eorum, qui superfluum & »nimis fastuosum habent famulitium & comitatum, ni»mium equorum numerum, quique nimium splendidè & »sumptuosè ædificant, præsertim ædificia non sacra."

V. Hoc decretum innovans ejusdem Provinciæ Cameracensis Synodus Diœcesana Audomarensis sub Joanne Six an. 1585. addit: "Id quod necessariis usibus superfluit, »debetur Pastoribus, quibus tenuius quàm oportet pro»visum est, debetur alendis pauperibus, ædificandis Dei »templis, augendæ ornandæque Christianæ Reipublicæ, »& similibus finibus."

Deinde monet Prælatos, ut meminerint, *nec se à voto paupertatis absolutos; sed bonorum communium duntaxat dispensatores esse.*

VI. Et reverà si Prælati bona Monasterii non tantum non fideliter dispenset, sed tanquam *propriis* in quoslibet usus pro arbitrio suo utantur; & de iis disponant, non tantum *injustitiæ*, quemadmodum alii rerum temporalium dispensatores, sed *proprietatis* & voti infractionis rei reputabuntur coram Deo; uti apposite jam pridem notavit Petrus à S. Audomaro vulgò Wallon-Capelle *lib.* 2. *Institut. Monast. c.* 9. "Quoad dispensationem rerum temporalium »ipsis (Prælatis) commissam, inquit, iis casibus quibus con»tingit Dispensatorem dominorum temporalium *furtum* in »sua dispensatione committere opere vel voluntate, *pecca»tum proprietatis* incurrunt..... *Proprietarii* igitur sunt, in»fert dictus Auctor, imò fures & sacrilegi, non minus »quam Judas loculos Christi expilans, quoties facultatibus »Christi & Ecclesiæ utuntur, vel possident tanquam *pro»prias*: quod maximè cavebat S. Augustinus, ipso teste: Cum »datur mihi vestis pretiosa, ait, vendo eam, ut quia vestis »non potest esse communis, pretium commune sit. Maxi»mè verò *proprietarii* sunt, pergit Auctor, quando iis abu»tuntur in statuendis sibi magnificis monumentis, aut ce»lebribus exequiis, vel anniversariis sibi præfigendis, ma»gnis Ecclesiæ sumptibus, in erigendis superbis ædificiis, »eisque decorandis tapetibus variisque picturis, in luxu, in »exquisitioribus cibis & vinis pretiosis, mensæ superfluo »apparatu, in vasis argenteis & aureis, in ludis, in alen»da multitudine famulorum, canum, equorum, &c.

Non immeritò ergo notavit Joannes Hesselius in *Decalogum cap.* 147. Præfectis Monasteriorum *speciale* periculum imminere peccandi vitio *proprietatis*, propter *temporalium dispensationem* eis creditam.

VII. Adhæc, quia sola administratio & dispensatio Abbati credita est, idcirco adinstar aliorum administratorum nullam habet auctoritatem bona immobilia, aut etiam pretiosiores res mobiles sine consensu Conventus alienandi; quod & locum habere quoad bona mensæ Abbatiali specialiter addicta, iis in Monasteriis in quibus bona inter Conventum & Abbatem sunt divisa, notat Renatus Choppinus *lib.* 2. *Monastici tit.* 2. *num.* 16. refertque sæpius in judicio contradictorio ita fuisse declaratum.

VIII. Sicut administratores & Curatores rerum alienarum tenentur suæ administrationis & curatelæ reddere rationes sive computum, "ita in multis Ordinibus (uti ob„servat Zypæus *consult.* 6. De Regularib.) Regula, Consti„tutiones aut mores habent, ut Abbates & Abbatissæ „quotannis coram Conventu *computum* faciant."

IX. Insuper decrevit Gregorius XV. in Constitutione quæ incipit, *Inscrutabili* 18. in Bull. Rom. "Sed & admi„nistrantes bona ad eadem Monasteria Sanctimonialium, „ut præfertur, etiam Regularibus subjectarum, perti„nentia, sive Regulares extiterint, sive sæculares quo„modolibet exempti, Episcopo loci, adhibitis etiam Su„perioribus regularibus, singulis annis rationes admini„strationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad „idque juris remediis cogi, & compelli queant."

"Sed (uti monet Zypæus citata Consultatione) ea Bulla „nondum hic omnino recepta est: Et Abbas S. Vedasti, ait, „contra Episcopum Atrebatensem Concilii Mechliniensis „judicio obtinuit, ne illam ibi via regia possit exequi."

Neque hactenus in Belgio usu obtinere videmus, ut Episcopi computibus Monasteriorum exemptorum interveniant; at illorum, quæ sub Episcopi directione & auctoritate consistunt, Episcopus *per se*, aut per suum Commissarium, idque frequentius, intervenire solet.

X. Abbatibus aliisque Monasteriorum Superioribus administrationem habentibus seriò expendendum illud S. Benedicti monitum *c.* 2. *Regulæ*: "Ante omnia ne dissimu„lans aut parvipendens salutem animarum sibi commissa„rum, non plus gerat sollicitudinem de rebus transitoriis, „terrenis atque caducis; sed semper cogitet, quia animas „suscepit regendas, de quibus rationem redditurus est. Et „ne causetur de minori fortè substantia, meminerit scri„ptum: *Primùm quærite regnum* DEI, *& justitiam ejus, & „hæc omnia adjicientur vobis.* Et iterum: *Nihil deest timentibus „eum.* Sciatque, quia qui suscepit animas regendas, præ„paret se ad rationem reddendam."

XI. Ne autem Abbates & Superiores, quibus cura spiritualis Monasterii incumbit, nimium se debeant temporalibus negotiis immergere, passim in Regulis, Constitutionibus Monasticis, & Synodorum Decretis cautum fuit, & moribus comprobatum, ut rebus temporalibus administrandis & curandis aliqui inferiores Officiales à Superioribus deputentur.

XII. Inter hos præcipuus reputatur, qui in Regula Benedictina *cap.* 31. dicitur *Cellerarius*, vel ut alii legunt *Cellarius*, atque idem est, qui hodie in quibusdam Monasteriis *Oeconomus*, *Provisor* vel *Procurator* appellatur.

Qualis esse debeat Cellarius dicit S. Benedictus: "Eli„gatur, ait, de Congregatione sapiens, maturus mori„bus, sobrius, non multùm edax, non elatus, non tur„bulentus, non injuriosus, non tardus, non prodigus, sed „timens Deum: qui omni Congregationi sit sicut Pater, „Curam gerat de omnibus: sine jussione Abbatis nihil fa„ciat. Quæ jubentur, custodiat; fratres non contristet. Si „quis frater ab eo fortè aliqua irrationabiliter postulat, „non spernendo eum contristet, sed rationabiliter cum „humilitate malè petenti deneget. Animam suam custo„diat, memor semper illud Apostolicum: *Quia qui bene „ministraverit, gradum bonum sibi acquirit.*"

XIII. Adhæc verba, *animam suam custodiat*, addunt

Patres Congregationis Cassinensis *nu.* 2. „Cellerarii non „sic se immergant temporalibus, quin vacent spiritualibus, sed sic transeant per bona temporalia, ut non amittant æterna.“

Eundem in finem monent Bursfeldenses *Dist.* 2. *cap.* 5. „Cellerarius quamvis exemplo Marthæ circa multa sollicitari & turbari necesse habeat, non tamen se prorsus à „conventualibus alienare, aut silentium & quietem cellæ „penitus abjicere & abhorrere; sed potius quantum finit „opportunitas, necessariis expeditis, ad opus Dei & „Conventum, sed & ad cellam, tanquam ad quietissimum „& tutissimum portus sinum recurrat, ut legendo, orando, meditando turbulentos animi sui motus ex cura & „dispositione exteriore surgentes, sedare possit, & spiritualibus consolationibus refrigerari.“

Eadem iisdémque penè verbis habent Constitutiones Canonicorum Regularium Capituli Windesemensis *parte* 2. *c.* 38. & Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte* 3. *cap.* 17.

Canonici quoque Præmonstratenses in ultimis suis Constitutionibus monent Abbates, ne Oeconomum seu Provisorem alium constituant quàm Sacerdotem, nisi gravis premat necessitas, adducta hac ratione: *Quia in ruinam agitur, qui nondum in virtute bene reprobatus, suæ libertati relinquitur.*

XIV. Ante omnia ergo in electione eorum qui administrandis temporalibus præficiuntur à Superioribus attendendum, ut præficiendi in omni virtutum genere in tantum sint exercitati, & in charitate adeo fundati & radicati, ut meritò confidere liceat, quod interiorum curam per exteriorem occupationem non minuent, atque exteriorum providentiam, interiorum sollicitudine sedulò curabunt: qui, ut de Gerardo ait S. Bernardus, non petulanti (ut assolet) in eo officio detineantur affectu, sed solo intuitu charitatis; qui quantum in ipsis est, semper optent quietem, sibi intendere, Deo vacare, nec implicitos tenent, nisi timor Dei, voluntas Fratrum, ac studium obediendi. Nisi enim solitudini, piisque Religionis exercitiis, quibus anima pascitur, & mens à terrenis ad cœlestia revocatur, multum afficiantur; magnopere verendum, ne sensim, illis neglectis, rerum terrenarum curis implicentur: atque ita paulatim gustum rerum spiritualium amittentes, tandem sub habitu Religionis cor sæculare inveniant. Quod vel eo magis in Officialibus metuendum, quia ipsis, ob varia quæ in temporalium administratione occurrere solent negotia, major præ reliquis Fratribus concredi debet abientandi ab ordinariis Religionis exercitiis libertas: per consequens nisi tantum in Religione profecerint, ut non timore ad ea pietatis exercitia adigendi sint, sed spiritu charitatis ad illa agantur; non parum timendum, ne libertate illa abutantur.

XV. Porro ne Procurator Monasterii nimium distrahatur, ac vagandi nimiam occasionem habeat, providè decernitur, in Constitutionibus Eremitarum S. Augustini loco citato: „Poterit etiam in principalioribus conventibus procurator *sæcularis* constitui pro illis negotiis, quæ „per laicum tractari poterunt, ad evitandos nimios discursus Procuratoris Religiosi, & ne etiam habitus nostræ „sacræ Religionis in locis indecentibus quandoque compareat.“

Optandum sanè, ut id in omnibus Monasteriis præsertim Abbatialibus, in quibus negotia sæpius in judiciis, & foris agenda occurrunt, observaretur.

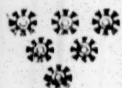
XVI. His Officialibus concredita administratio non impedit, quin penes Abbatem & Superiores remaneat primaria ipsa cura; atque ipsi Officiales in hac administratione ab ipsis dependeant.

De Cellario ait S. Benedictus: *Sine jussione Abbatis nihil faciat.* Item: *Omnia mensuratè faciat, & secundum jussionem Abbatis.*

Quin non obscurum est, quòd ex præscripto Regulæ Benedictinæ liceat Abbati Cellerarii potestatem ampliare aut restringere; plura aut pauciora ei committere; ait enim: „Omnia quæ ei *injunxerit Abbas*, ipse habeat sub „cura sua: à quibus *eum prohibuerit*, non præsumat.“

Dicit insuper S. Benedictus *c.* 57. Regulæ, ut si quid ex operibus artificum Monasterii aliquid vendendum sit, illi, quibus cura vendendi facta est, videant, ne in ipsis pretiis subripiat avaritiæ malum; sed semper aliquantulum *viliùs* detur, quàm ab aliis sæcularibus datur, ut in omnibus glorificetur Deus.

Indubiè monitum hoc S. Benedicti à Superioribus & Officialibus Monasteriorum meritò attendendum; ut hoc pacto in administratione rerum temporalium omnem avaritiæ speciem apud homines sæculares evadant.

CAPUT VI.

De usu *Pontificalium* Abbatibus indulto.

1. *Quo tempore Abbates uti cœperint* Pontificalibus, *incertum.*
2. *Sæculo* 12. *Abbates Pontificalibus usi fuerunt.*
3. *Quid de hoc usu senserint Abbates Ordinis Præmonstratensis, & Congregationis Bursfeldensis remissivè.*
4. *Usus Pontificalium competit Abbatibus jure* privilegiario.
5. *Quæ singulis competant ex tenore privilegiorum judicandum.*
6. *Usus* Baculi *ante alia Pontificalia Abbatibus competit: & quare?*
7. *Quid* Sudarium *baculo appensum indicet; & qui illud appensum habeant?*
8. *Pontificalibus non contenti etiam* Benedictionem solemnem *impartiendi auctoritatem impetrarunt.*
9. *Solemniter benedicendi auctoritas olim Pontificalium usui non erat annexa.*
10. *Inter Pontificalia hodie reponuntur collatio Ordinum, quamvis usui Pontificalium non sit annexa.*
11. *Potestas conferendi Tonsuram & lectoratum Abbatibus asseritur Canone Synodi Nicænæ II.*
12. *Synodus Nicæna nullam mentionem fecit specialis &* solemnis *Benedictionis Abbatialis.*
13. *Tempore hujus Synodi nondum nota erat solemnis hodierna Abbatum Benedictio, nec distinctio inter Abbates & Priores Conventuales.*
14. *Gratianus Canonem referens Benedictionis Abbatialis mentionem addit.*
15. *Canon ex Gratiano in Decretales relatus, pro jure communi receptus est.*
16. *Hinc invaluit, Monasterii Præfectum non posse Tonsuram & Ordines conferre, nisi sit Abbas* solemniter *benedictus.*
17. *Error Gratiani mutationi disciplinæ occasionem dedit.*
18. *Synodus Nicæna II. non permittebat Monasteriorum Præfectis Ordinem conferre, nisi* solis *Monachis sibi subjectis.*
19. *Abbates potestatem suam paulatim extenderunt.*
20. *Decretum Synodi Tridentinæ potestatem Abbatum restringens.*
21. *Juxta hoc Decretum Abbas non potest Tonsuram Monachis alterius Monasterii conferre, etiam de consensu Abbatis; nec Sæcularibus habentibus* Dimissoriales *sui Episcopi.*
22. *Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, sive* nullius *Diœcesis, comprehenduntur Decreto Concilii Tridentini.*
23. *Qui censeantur Abbates* nullius *Diœcesis.*
24. *Simplex exemptio Monasterii non facit illud esse* nullius *Diœcesis.*
25. *Abbates non possunt citra* speciale *privilegium solemniter* Benedicere *populo, nisi in Ecclesiis sibi* pleno *jure subjectis.*
26. *Neque alia Pontificalia extra dictas Ecclesias exercere.*
27. *Præsente Episcopo Abbas* solemniter *benedicere non potest: & quare?*
28. *Abbates in Synodis cum Episcopis comparentes quibus* mitris *uti possint?*
29. *Usus Pontificalium in Abbatibus metiendus ex tenore privilegii.*
30. *Abbates Pontificalibus cum humilitate uti debent.*

I. QUo tempore Abbates uti cœperint ornamentis sive insignibus Pontificalibus, incertum est. Christianus Lupus *tomo* 5. *Scholiorum in Canones pag.* 527. de his loquens ait: „Joannes decimus octavus, quem alii vigesimum dicunt (sedit hic sub initium sæculi 11.) *primus* incepit Abbatibus permittere ornamenta *Pontificalia*: & „quando impetu Episcopi intercesserint, docent plura „tragica exempla.“

II. Sæculo 12. nonnullos Abbates ex privilegio Sedis Apostolicæ more Pontificum usos fuisse *mitrâ*, *annulo* atque *sandaliis*; multósque eo tempore Abbates usum illorum non nisi labore sollicitasse, testis est S. Bernardus *Epist.* 42. ad Archiepiscopum Senonensem; sive tractatu *De Moribus & Offic. Episc. c.* 9 ubi unà ostendit, sibi hunc *Pontificalium* usum in Abbatibus haud placuisse.

III. Quid de illis senserint sub initium sæculi 13. Ordinis Præmonstratensis primi Abbates, intelligi potest ex Innocentio III. *lib.* 1. *epist.* 197. Abbati Præmonstratensi & ejusdem Ordinis Abbatibus inscripta: & quid ipsi Abbates Congregationis Bursfeldensis, cognosci potest ex *c.* 28. suarum Constitutionum, cujus verba refert post Choppinum *lib.* 1. *Monast. t.* 2. *num.* 18. Ascanius Tamburinus *tomo* 1. *De Jure Abbatum Disp.* 20. *qu.* 1. Constat autem Pontificalium usum

usum successu temporis, ac præcipuè sæculo 15. & sequenti omnium penè Congregationum Abbatibus sensim fuisse indultum; ut relatis singularum Congregationum specialibus privilegiis ostendit Ascanius Tamburinus loco citato.

IV. Adhæc certum est (uti etiam notat Tamburinus ibidem *disp. 21. qu. 1.*) *Pontificalium* insignium exercitium & usum Abbatibus ex jure *privilegiario* competere, non autem *ratione dignitatis*. Unde nullus Abbatum uti potest Pontificalibus insignibus, nisi jus *privilegiarium* ostendat; quod sat evidenter expressit Pontifex in *Cap.* UT APOSTOLICÆ *De Privilegiis in* VI. in verbis: "Ut Apostolicæ »Sedis *benignitas*, quæ nonnullis Abbatibus, aliisque Prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, concessit in Ecclesiarum suarum gloriam & honorem, quod »mitra & aliis Pontificalibus uti possint, provideat, ne »inde &c.

Ad quæ verba reflectens Tamburinus post Panormitanum aliosque Canonistas, ait: "Ex quibus planè *expressè* »probatur, Abbatibus non ratione *dignitatis*, Pontificalium insignium usum & exercitium, sed jure *privilegiario* competere."

V. "Unde provenit, ait idem Tamburinus, ut non omnes Abbates eadem habeant insignia: sed alii plura, alii vero pauciora juxta *tenorem* privilegiorum, & prout à Sede »Apostolica eis indultum fuerit: ideo si unumquodque »privilegium percurramus, quo Pontificalia hæc Monachorum Religionibus concessa sunt, inveniemus aliquibus solius *Baculi* usum, aliis vero majora concessa fuisse, »quæ omnia ex privilegiis colligi possunt."

VI. Inter Pontificalia hic enumerat Tamburinus *Baculi* usum, atque hujus *solius* usum aliquibus Abbatibus privilegio Sedis Apostolicæ concessum.

Verum Benedictus Haeftenus *lib. 3. Disquisitionum Monast. tract. 5. disp. 5.* postquam ostendit, jampridem variis nominibus appellatum fuisse *Insigne* quod hodie *Baculum* aut frequentius *Pedum* dicimus, tandem quærit. "An ex »veteri Monachorum consuetudine Abbatibus relictus, »an ex similitudine & participatione quadam Episcopalis »sollicitudinis, auctoritatisque eis sit communicatus."

Quidquid sit de hac quæstione, hoc sat constat, *Baculum* Pastoralem Abbatibus competiisse, antequam alia Pontificalia insignia, ut sunt *mitra*, *annulus*, *sandalia* & similia ipsis fuerint communicata.

Unde S. Bernardus aliique ejus temporis Scriptores, dum loquuntur de insignibus Pontificalibus, quæ Abbates à Sede Apostolica sollicitabant; quæque sibi in Abbatibus haud placere ostendebant, nequaquam *Baculum* enumerant; quem quasi jure *Pastorali* Abbatibus competere supponebant.

Hinc quoque videmus, Abbatibus, imò & Abbatissis, nullam aliorum Pontificalium communicationem habentium, Baculum Pastoralem competere.

Admodum proinde verisimile est, hoc ornamentum primitus fuisse *simplex Abbatiale*, sive Pastorale ornamentum; ac successu temporis *Pontificalibus* fuisse annumeratum.

VII. Hoc addendum, Abbatiali *Baculo* appendi jam pridem solitum fuisse *sudarium*, ad differentiam (ait Gavantus in Rubricis Missalis *p. 1. t. 9.*) Baculi Episcopalis. Quod etiam in Actis Ecclesiæ Mediolanensis exprimitur; ibi enim inter varias de suppellectile Ecclesiastica instructiones legitur hæc, titulo *De Baculo Pastorali*: "Orario aut »sudario non ornatur, si Episcopalis est: quo *Insigni Abbatialis* ab illo *distinguitur*." Pag. 523. Edit. anni 1683.

Notat quoque Haeftenus, hoc sudarium seu velamen appendi solitum in signum *subjectionis*; quemadmodum mulieri datur velamen supra caput, *subjectionis* indicium sub viro: Quare Abbatissæ etiam hodie *Baculo* hujusmodi *velamen* appensum habent; at Abbates *exempti*, uti observat Haeftenus, hoc *sudarium* prætermittunt. Additque: "Significat porrò hoc *sudarium* multo labore & sudore Dominicum gregem pasci."

VIII. Sed nec ornamentis Pontificalibus contenti, ut etiam adinstar Pontificum *solemnem* populo *benedictionem* impendere, & Ordines conferre, aliaque Pontificalia sive Episcopalia exercere possent, sollicitarunt.

IX. Neque enim privilegio utendi ornamentis Pontificalibus primitus annexa erat ipsa *solemnis* benedictio, uti ex S. Bernardo manifestum est. Ipse enim adversus infulatos Abbates declamans, ait: *Cur non & sacros Ordines celebratis, & datis* BENEDICTIONES *in populis?* Tanquam absonum planè supponens, quod Abbates darent benedictiones in populis.

X. Inter Pontificalia, quæ Abbatibus competere solent, etiam hodie numeratur potestas conferendi Tonsuram Clericalem & minores Ordines; quamvis ipse usus Pontificalium ornamentorum secum non trahat hanc potestatem, ut notant Doctores ad *Cap.* ABBATES, *De Privilegiis in* VI. & declaravit S. Congregatio apud Fagnanum ad *Cap.* QUANTO ✠ *De Consuet. num.* 30.

XI. Hanc Potestatem Abbatibus jam pridem competiisse, compertum est ex *Can.* 14. Synodi Nicænæ II. sive septimæ; in quo dicitur: "Lectoris autem manuum impositionem licet in proprio Monasterio etiam *soli unicuique Præfecto* facere; si ad ejus præfecturam ab Episcopo »*manuum impositio* fiat ipsi Præfecto, qui scilicet & ipse est »Presbyter."

XII. His verbis refertur hic Canon apud Balsamonem & alios Græcos commentatores; è quo non obscurum est, eo tempore omnibus Monasteriorum Præfectis licuisse *Lectoratum* in suo Monasterio conferre, modò manuum impositionem ab Episcopo accepissent; id est, modò Presbyteri ab Episcopo essent ordinati. Neque enim de alia manuum impositione hic agi, & contextus Canonis satis insinuat; & Balsamon cæterique Græci Commentatores uno consensu supponunt.

XIII. Et reverà tempore hujus Synodi, id est, sæculo VIII. nondum *solemnis* illa, quæ postmodum unà cum Pontificalium usu invaluit, Abbatum benedictio fiebat, neque distinctio Abbates inter & Priores Conventuales, aliosve similes Monasteriorum Præfectos nota erat: uti suprà notatum est.

XIV. Gratianus hunc Canonem *dist. 69. Can. 1.* ita refert: "Lectoris autem manus impositione licentia est Abbati solummodo in proprio Monasterio faciendi, si duntaxat eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab »Episcopo, *secundùm morem præficiendorum Abbatum*, dum »constet illum esse Presbyterum."

Qua lectione non obscurè specialis Abbatum benedictio ab ipsa Presbyterali ordinatione distincta insinuatur. At omnibus notum est, quàm parum Gratiano in relatione Canonum fidendum; quamque frequenter ab ipso originali Canonum textu recedat. Et quidem ad hunc Canonem monent Correctores Romani, hæc verba, *secundùm morem præficiendorum Abbatum* non esse in Græco Canone.

XV. Innocentius III. secutus Gratianum, & neglecto textu originali ipsius Canonis, rescribens Archiepiscopo Rothomagensi, ipsum Canonem eisdem verbis, quibus apud Gratianum extabat, retulit: quod præscriptum relatum in Decretales Gregorii IX. in *Cap.* CUM CONTINGAT ✠ *De ætate & qualit. præficiendorum*, partem Juris communis constituit.

XVI. Hinc uno consensu conclusere Decretalium Interpretes, duo necessaria esse, ut jure communi Abbas sit fundatus in collatione Tonsuræ & Minorum Ordinum; Ordinem scilicet *Presbyteratus*, ac insuper benedictionem *solemnem* Abbatialem.

Unde juxta modernam disciplinam, si quis non sit Abbas *solemniter Benedictus*, Tonsuram conferre nequit, nisi speciali & expresso privilegio Sedis Apostolicæ sit munitus.

Quapropter cum quæreretur à sacra Congregatione Cardinalium, an Generalis Ordinis Sylvestrinorum facultatem haberet conferendi Tonsuram & Minores Ordines, responsum fuit, teste Fagnano, de jure ipsi hanc facultatem non competere: "Nam, ait Fagnanus, ex Juris communis dispositione ad hoc ut Abbas suos subditos Ordinibus Minoribus initiare valeat, duo necessario requiruntur, id est, ut sit *solemniter benedictus*, & sit Presbyter, ut statutum est in *Can.* QUONIAM *69. dist.* & *Cap.* CUM »CONTINGAT *de ætate & qualit. Præficiend.* Hæc ille ad »*Cap.* QUANTO ✠ *De consuetud. n.* 20. & 21.

XVII. Hic obiter nota, quod error Gratiani mutationi disciplinæ occasionem dederit; ut nimirum facultas dandi Tonsuram & Lectoratum cuilibet Monasterii Præfecto, modo Presbyter esset, ex Decreto Synodi septimæ competens, ad solos Abbates *solemniter* benedictos restricta sit: quod & in nonnullis aliis disciplinæ punctis contigisse, in Commentario ad Canones notatum fuit; ac notantur ad *Can.* 6. Chalcedonensem.

XVIII. Hæc autem facultas juxta dictum Canonem Synodi VII. limitata erat ad Monasterium cujuslibet Abbatis; sive quod cuilibet Abbati in *proprio* Monasterio tantummodo liceret ea facultate uti.

XIX. At Abbates continuò magis ad Pontificalem auctoritatem dignitatemq; aspirantes, hac limitata facultate non contenti, ejus extensionem à Sede Apostolica sensim extorserunt; atque imprimis obtinuerunt, ut non tantum in proprio Monasterio *suis* subditis Tonsuram conferre possent, sed *omnibus* in quos Ecclesiasticam & quasi Episcopalem Jurisdictionem obtinent: obtentis insuper sæpenumero privilegiis, omnibus indifferenter eam impartiendi, uti videre est in *Cap.* ABBATES *De Privilegiis in* VI.

XX. Cum autem hæc extensio non parum Episcopale regimen, & Hierarchicum ordinem turbaret, Synodus Tridentina *Sess. 23. cap. 10. De Reform.* pristinam disciplinam renovans, statuit: "Abbatibus ac aliis quibuscunque quantumvis *exemptis*, non liceat inposterum, intra fines »ali-

„alicujus Diœcesis consistentibus, etiamsi *nullius* Diœce-„sis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui Regularis „subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines „conferre: nec ipsi Abbates, & alii exempti aut Collegia „vel Capitula quæcunque, etiam Ecclesiarum Cathedra-„lium, litteras dimissorias aliquibus Clericis sæcularibus, „ut ab aliis ordinentur concedant, sed horum omnium or-„dinatio, servatis omnibus, quæ in hujus sanctæ Synodi „decretis continentur, ad Episcopos, intra quorum Diœ-„cesis fines existant, pertineat: non obstantibus quibus-„vis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus „etiam immemorabilibus.“

XXI. Orta difficultate super intellectu hujus Decreti inter Episcopum Cathaniensem, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, sacra Congregatio auditis utrimque rationibus, inhærendo anterioribus ejusdem Congregationis resolutionibus, resolvit die 23. Novembris „1641. Abbates Regulares *Benedictos* ejus-„dem Congregationis Cassinensis, seu alterius Congrega-„tionis vel Ordinis aut instituti, habentes etiam *jura Epi-„scopalia*, seu quasi Episcopalia, usúmque Mitræ, baculi, „& benedicendi, ac facultatem primam Tonsuram, & „Minores Ordines conferendi, non posse dictam primam „Tonsuram, nec alios Ordines Minores, nisi *suis* subditis „*Regularibus* conferre, non autem Regularibus alterius „Congregationis, Ordinis, vel instituti, etiamsi habeant „litteras dimissorias suorum Superiorum, & consensum „Ordinariorum, intra quorum Diœcesum fines ipsi Regu-„lares ordinandi existant; & multo minùs personis sæcu-„laribus, etiam habentibus litteras dimissorias à suis Or-„dinariis. Ac propterea inhibuit Archiepiscopis, Episco-„pis, & aliis Prælatis inferioribus, ut in futurum conce-„dere non audeant supradictas litteras dimissorias hujus-„modi Abbatibus directas, nec ab istis recipi. Quod si „secus fiat, tam concedentes, quam ordinantes à collatio-„ne Ordinum suspensi remaneant, præter alias pœnas ar-„bitrio ejusdem Congregationis reservatas.“

XXII. Hactenus Fagnanus ad *Cap.* AQUA ✠ *De Consecrat. Ecclesiæ. num.* 19. referens idipsum rursus anno 1658. à sacra Congregatione responsum. Atque ita per Synodum Tridentinam derogatum est, citato *Cap. Abbates*, in quantum ibidem conceditur Abbatibus, tonsurare illos omnes etiam *non Regulares* in quos jurisdictionem Ecclesiasticam & *quasi Episcopalem* obtinent; uti etiam advertit Fagnanus ad *Cap.* CUM INTER VOS ✠ *De Sent. & re judicata. num.* 6.

XXIII. Abbates Ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem habentes, sunt illi, qui distinctum habent territorium, sive quasi separatam Diœcesim nulli Episcopo subjectam, neque in *ullius* Episcopi Diœcesi consistentem; in qua tanquam Ordinarii omnem Episcopalem jurisdictionem exercent; atque Ordinarii in illo Territorio reputantur; dicuntúrque Abbates *nullius Diœcesis*, quorum non semel in Synodo Tridentina mentio occurrit; & de quibus latè Fagnanus ad *Cap.* CUM CONTINGAT ✠ *De Foro competenti;* ibidem *num.* 35. monens, quod quotiescunque Abbates, vel alii inferiores Prælati habent territorium *separatum*, illud dicitur esse *nullius Diœcesis;* ita ut nec in Diœcesi, nec de Diœcesi alterius censeri possit, sed sit *proprium* territorium, respectu cujus etiam ipsi, *Diœcesani* vocantur.

XXIV. Deinde *n.* 39. notat, simplicem & ordinariam exemptionem non eximere à Diœcesi: ideoque esse incompatibilem cum statu *nullius Diœcesis*, cum constituti in hoc statu non agnoscant ullum Diœcesanum Episcopum in cujus Diœcesi consistant, & à cujus jurisdictione sint exempti; sed habeant ipsi *propriam* quasi Diœcesim, sive territorium extra omnem Episcopi Diœcesim, constitutum; in quo ipsi ordinariam jurisdictionem exercent, & quasi Ordinarii reputantur; adeo ut etiam de causis matrimonialibus & criminalibus cognoscere queant, non obstante Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 24. *c.* 20. *De Reform.* uti latè probat Fagnanus ad *Cap.* ACCEDENTIBUS ✠ *De Excessibus Prælat.*

XXV. Cum verò Abbates passim usum Pontificalium ornamentorum, atque unà ipsa munia Episcopalia obeundi auctoritatem, obtentu privilegiorum sibi arrogarent, ac eisdem cum vilipendio & imminutione dignitatis & auctoritatis Episcopalis uterentur, Alexander IV. in *c.* 3. *De Privilegiis. in* VI. declaravit, quòd „Abbates, quos Sedes „Apostolica in exhibitione *benedictionis* super populum spe-„ciali privilegio insignivit, in Ecclesiis quæ ad eos perti-„nent *pleno jure*, quando in eis Divina Officia celebrant, „possint post Missarum solemnia, & vespertinas ac matu-„tinas Laudes Benedictionem *solemnem* super populum „elargiri. Alibi autem *publicè*, aut per vias, civitates, „castra & villas, populis & plebibus *benedictionem* facere „vel impartiri non valeant: nisi hoc eis *expressò* Apostolico „privilegio sit concessum.“

Hinc colligunt Canonistæ, Abbates, quibus *simpliciter* privilegium impartiendi *solemnem* benedictionem datum est, quantumcunque etiam generaliter loquatur privilegium, illam non posse extra Ecclesias *pleno jure* sibi subjectas impartiri, nisi id in privilegio specialiter sit expressum.

XXVI. Idem à paritate seu identitate rationis statuendum censent de quocunque usu Pontificalium; eò quod usus Pontificalium non secus ac ipsa benedictio solemnis, jurisdictionem seu auctoritatem quandam in utente demonstret. Unde sicut Episcopis non licet Pontificalibus extra propriam Diœcesim uti; quemadmodum supra *tit.* 16. *cap.* 2. ostensum fuit, ita nec Abbatibus extra Ecclesias *pleno* sibi jure subjectas, id est, in spiritualibus & temporalibus; uti exponit Glossa ad citatum *Capitulum* 3. ibidem quoque notans, hoc privilegium Abbatum, „non exten-„di extra Monasterium ipsius Abbatis, & loca sibi *pleno* „jure subjecta, nam, ait, istud privilegium tendit in di-„minutionem auctoritatis Episcopalis: ideò debet strictè „interpretari, ut minus lædat.“

XXVII. Adhæc jure communi privilegium *solemniter benedicendi* locum non habet *præsente Episcopo;* uti jam pridem notavit Joannes Andræas in additione ad Glossam in *cap.* 3. *De Privilegiis in* VI. Rationem assignat Tamburinus De Jure Abbatum *tomo* 1. *disp.* 21. *quæst.* 9. quia minor non debet majorem benedicere; subditque. Juri etiam communi consona sunt quamplurima privilegia per Sedem Apostolicam Abbatibus concessa, ut possint in Ecclesiis *pleno* jure sibi subjectis populum benedicere, & in his addita est clausula: *Dummodo in benedictionibus hujusmodi aliquis Antistes, vel Sedis Apostolicæ Legatus præsens non fuerit.* Vide quoque Choppinum *lib.* 1. *Monast. tit* 2. *n.* 18. ubi referentem privilegium simile Pauli III. in favorem Vallisscholarium, cum eadem clausula, addita tamen hâc disjunctivâ: *Vel si præsens fuerit, ejus ad id expressus accedat assensus.*

XXVIII. Ulterius cum Episcopi offenderentur, quod in Synodis Abbates mitrati ab Episcopis in habitu non distinguerentur, Clemens IV. de consilio suorum Fratrum statuit *Cap.* 6. *De Privileg. in* VI. ut „Abbates & alii, quibus „*mitræ* usus est ab eadem Sede (Apostolica) concessus, ex-„empti quidem in Provincialibus Conciliis & Episcopali-„bus Synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) „mitris tantummodo *aurifrisiatis* (non tamen aureas vel ar-„genteas laminas aut gemmas habentibus) uti possint: „Non exempti verò *simplicibus* & *albis* ac *planis* utantur. In „aliis verò locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis „uti, prout concessa eis ab eadem Sede indulta permittunt.

XXIX. Ex hac Decretali aliisque statuunt Canonistæ, Abbatibus nulla ornamenta Pontificalia jure suæ dignitatis competere, sed tantùm ex speciali privilegio; atque ipsum privilegii tenorem esse inspiciendum, ut de usu ejus judicari queat: nihilque Abbatibus in hoc usu licere, nisi quod in ipso privilegii tenore expressè est comprehensum. *Inspiciendus est*, ait Glossa, *tenor privilegii & servandus.*

XXX. Ex hactenus dictis intelligi potest, Pontificalium, usum ab Abbatibus, in quorum Monasteriis hactenus non est receptus, non esse ambiendum; & ubi receptus est, magna cum simplicitate & cautione esse assumendum.

CAPUT VII.

De Abbatibus Laicis & Commendatariis; & horum origine & juribus.

1 *Ecclesiam* commendare *est idem quod* custodiendam *dare.*
2 *Commendarum olim usus probatus quoad Ecclesias Pastore destitutas.*
3 *Commendæ illæ non erant in commodum Commendatarii, sed Ecclesiæ commendatæ.*
4 *Exempla hujusmodi* Commendarum *quoad Ecclesias Cathedrales & Parochiales apud veteres nota.*
5 *Idem primitus contigit circa Monasteria.*
6 *Hæ Commendæ sensim in* perpetuas *& in commodum Commendatarii commutatæ sunt.*
7 *Monasteria cœperunt etiam laicis tradi: & laici* Abbates *constitui.*
8 *Etiam Belgii nostri Abbatiæ laicis sic datæ fuerunt.*
9 *Nobiles hæc Monasteria obtinentes, se* Abbates *dicebant, atque hinc* Abbi-Comites.
10 *Hi Abbates constituebant* Decanos, *qui curam spiritualem Monasteriorum haberent.*
11 *Episcopi Imperatoribus exponunt, quanto cum animarum suarum periculo Monasteria* laicis *concedant.*

12 *Postu-*

12 Postulant Viros Religiosos Monasteriis præfici, & ne ob paucorum nequitiam loca sacra laicis committantur.
13 Discrimen salutis eorum qui res Ecclesiæ inutiliter dissipant.
14 Quomodo ob necessitatem temporis permittantur Canonicorum & Sanctimonialium Monasteria laicis committi.
15 Consectaria ex hactenus dictis.
16 Qua ratione se Reges tuerentur contra Episcopos.
17 Adhuc sæculo 10. erant Abbates sæculares, & qualis esset Monasteriorum sub illis Abbatibus status.
18 Abbatiæ à Patre in filium quasi hæreditario jure transibant.
19 Abusus hic duravit usque ad regnum Hugonis Capeti.
20 Episcopi cœperunt, præsertim sæculo 11. & 12. Monasteria in commendam retinere subventionis gratia.
21 Prætextu reformationis cœperunt Episcopi & Cardinales Monasteria habere in commendam.
22 Apparuit reformandi studium merum fuisse prætextum insumendi proventus Monasteriorum in proprios usos.
23 Monasteria & Ecclesiæ Cathedrales à Pontificibus dabantur clericis sæcularibus in perpetuas commendas.
24 Quibus motivis ad eas concedendas Pontifices interdum inducerentur.
25 Quæ mala ex hujusmodi commendis orta sint.
26 Clemens V. omnes hujusmodi commendas improbavit.
27 Constitutionem Clementis V. non habuisse effectum suum constat ex libello Durandi Concilio Viennensi oblato.
28 Usus Commendarum incrementum accepit durante schismate inter Pontifices sæculo 14.
29 Sæculo 15. Commendarum usus sub quibusdam conditionibus, & intuitu quarundam personarum probari videbatur.
30 Refertur quid in hac re à Leone X. in Concilio Lateranensi decretum sit.
31 Qualiter ex præscripto Leonis X. Commendatarii proventus Monasteriorum percipere valeant.
32 Post hoc Leonis X. Decretum Commendarum usus per Italiam passim invaluit.
33 In Gallia per Concordata inter Franciscum I. & Leonem X. commendæ Monasteriorum videbantur sublatæ.
34 Qua ratione post concordatum, in Gallia usus Commendarum manserit.
35 Usus Commendarum in Gallia etiam hodie perseverat.
36 Ob auctoritatem Concilii Tridentini à Commendis liberæ manent, Abbatiæ quæ sunt Ordinum Capita.
37 Commendæ hodiernæ dantur in utilitatem Commendatarii, antiquæ verò in utilitatem Ecclesiæ.
38 Pristinæ Commendæ erant ad tempus, hodiernæ perpetuæ.
39 Pristini Commendatarii non poterant de proventibus Ecclesiæ commendatæ disponere, secus hodierni.
40 Hodierni Commendatarii censentur veri Titulares.
41 Solus Papa Beneficium Regulare Clerico sæculari in commendam dare potest.
42 Commendæ hodiernæ cum aliis Beneficiis permutari possunt, & per mortem Commendatarii Beneficium vacat.
43 Commendatarius factus Religiosus non potest sine nova collatione Beneficium retinere.
44 Alibi Commendatarii etiam jurisdictionem in Monachos quoad disciplinam regularem exercent.
45 In Gallia eam non habent Commendatarii, nisi sint Cardinales.
46 Nonnulli Ordines speciali privilegio obtinuerunt, quod commendatarii jurisdictionem exercere nequeant, nec Officiales Claustrales destituere.
47 Quæ cautio in provisione Commendarum adhibeatur, ut Monachis & Monasterio de necessariis provideatur.
48 Quæ cautio adhibita à Leone X. quæ non observatur.
49 Ut magis cautum esset Monasteriis commendatis, ordinata est separatio mensæ Abbatialis à Conventuali.
50 Quem locum inter Abbates titulares, & alios dignitatem habentes habere debeant Commendatarii.
51 Commendatarii tenentur aliquatenus ad normam vitæ Regularis suam instituere.
52 Breve Sixti IV. ad Ducem Brabantiæ, quo eum à datione Commendarum dehortatur.
53 Abbates Belgii se Commendis opposuerunt: & Principes nostri permittunt, quòd Commendas non permittent.
54 Quæ media maximè efficacia ad Commendas excludendas.

I. COmmendæ à verbo *commendare* originem suam ducunt. Commendare vero proprie significat *deponere* sive *custodiæ* alicujus committere. Unde Ecclesiam alicui commendare, est Ecclesiam alicui custodiendi committere. Quapropter Ecclesiam habere in *commendam*, idem sonat, quod habere Ecclesiam suæ *custodiæ* commissam sive depositam.

II. Hoc sensu antiquissimus est, ac probatissimus in Ecclesia *Commendarum* usus, Cum enim interdum contingeret, ut Ecclesiæ vacanti non statim de Pastore aut Rectore providere posset, ne interea ob defectum Rectoris, Ecclesia detrimentum pateretur, cura illius alicui Episcopo aut Clerico committebatur, qui ad tempus illi intenderet.

III. Hic non in *suam*, sed in *Ecclesiæ* utilitatem Ecclesiam commendatam accipiebat, seu ut curam ejus ageret atque quantum in se esset electionem novi Pastoris promoveret; neque ut fructus & emolumenta Ecclesiæ in suum usum acciperet? at ea tanquam fidelis administrator, seu *Commendatarius* aut *depositarius* Pastori futuro servaret, unice intentus, ne vacatione durante Ecclesia detrimentum pateretur, ipsique populo spiritualia non deessent.

IV. Similium *Commendarum* plura in Epistolis S. Gregorii exempla occurrunt; atque de hisce intelligendum quod sub nomine Leonis IV. refertur apud Gratianum: »qui plures Ecclesias retinet, unam quidem *titulatam*, al»teram verò sub *commendatione* retinere debet.« *Can.* 3. *caus.* 21. *q.* 1.

V. Quod circa Ecclesias Cathedrales, & Parochiales primitus contingit, id quoque nonnunquam circa Monasteria evenit; ut nimirum cura eorum ad tempus alicui commendaretur; qui illis non in suam, sed duntaxat Monasteriorum utilitatem, ad tempus intenderet, atque commendata haberet.

VI. Verum sicuti lapsu temporis Commendæ Ecclesiarum Cathedralium & Parochialium sensim in *perpetuas* commutatæ sunt; idque non tam in Ecclesiarum utilitatem, quàm Commendatariorum emolumenta; atque Clericis pro pallio regendi pluralitatem Beneficiorum subservierunt, (uti infra *parte* 2. titulo de pluralitate Beneficiorum ostenditur) ita circa Monasteriorum commendas contigit; ut scilicet injuria temporis in *perpetuas* transiverint: atque Laicis & Clericis occasionem dederint, proventus Monasteriorum titulo *Commendarum* sibi appropriandi; atque *Abbatum* nomen usurpandi.

VII. Circa sæculum octavum & nonum proventus non tantum Abbatiarum, sed ipsas Abbatias à Regibus & Imperatoribus datas fuisse laicis; ut etiam nomen Abbatum sibi arrogarent, ex historiis & Conciliis illorum temporum est manifestum.

Legi possunt Epistolæ Lupi Ferrariensis, signanter 11. 24. & 42. in quibus deplorat Monasteriorum proventus à Fundatoribus in Monachorum & pauperum usus ac eleëmosynas destinatos, à laicis possideri ex largitione Regum. Testatur Amoinus *Lib.* 5. *De gestis Francorum*, *cap.* 24. Carolum Calvum filio suo Carolomanno plurimas dedisse Abbatias; quem propterea vocat Amoinus *plurimorum Monasteriorum Abbatem*; quin & de eodem testatur, quod, ut quosdam sibi conciliaret, iis Abbatiolas, sicut erant, *integras* dederit; quibusdam de Abbatia Marciana, *quam diviserat*, *beneficiola* dederit; refertque ibidem ab eodem Rege Carolo datam fuisse Abbatiam S. Mauritii Comiti Bosoni. Et c. 36. de Ludovico Caroli filio & hærede hæc refert: «Ludovicus autem accepto nuntio in Andriaca villa »de morte patris sui Caroli, quos potuit conciliavit sibi, »dans eis *Abbatias* & Comitatus ac villas, secundum *unius»cujusque postulationem*.«

VIII. De Isaaco Comite Cameracensi scribit in suo Chronico Baldericus *lib.* 1. *cap.* 70. «Comes *Abbatiunculam* »beati Humberti possidebat, ipsamque regiam ac locuple»tem Abbatiam sanctissimi Gaugerici cum omnibus ap»pendiciis sibi *beneficiatam* de regio jure tenebat.«

In diplomate Caroli Calvi, quo confirmat donationem prædiorum factam Monasterio S. Bavonis in civitate Gandensi, apud Miræum in codice piarum donationum *cap.* 18. hæc habentur. «Charissimus fidelis noster Adelmus »Comes, qui & *largitu* nostro *Rector Monasterii* S. Petri & »sancti Bavonis, quod vocatur GAND. super fluvium »SCHALD. siti, &c.

IX. Hi autem Comites ex beneficentia Regum Abbatias obtinentes, etiam se Monasteriorum *Abbates* nuncupabant; atque hinc in antiquis monumentis passim dicitur, *Abba-Comites*, vel *Abbi-Comites*; uti videre est apud D. Du Cange in glossario verbo, *Abbi-Comites*.

X. Hi vero *Abbates* nihil nisi temporalia Abbatiarum desiderantes, & ambientes, statuebant *Decanos* (quos hodie *Priores* dicimus) *qui curam Monachorum haberent*; ut est apud Continuatorem Amoini *cap.* 42.

XI. Quanta ex hac Laicorum Abbatum usurpatione Monasteriis, tum in temporalibus tum spiritualibus ruina inferretur, abunde testantur & probant sæculorum illorum historiæ, nec non summorum Pontificum atque Episcoporum adversus illas usurpationes querelæ.

Illustre illius ruinæ testimonium reddunt Episcopi anno 844. in synodo apud Theodonis villam Congregati, cui Drogo Metensis Episcopus præsedit. Hi Apostolico zelo succensi, Lothario, Ludovico & Carolo Calvo Imperatoribus intrepidè exponunt, se dolere, «sacrum Monasticum »Ordinem à Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis funda»tum, seu à nominatissimis ac sanctissimis Patribus excul»tum;

„tum; atque à vestris, ajunt, piæ memoriæ prædecessoribus propagatum & quædam etiam loca specialius venerabilia, contra omnem auctoritatem ac rationem, ac patrum vestrorum seu Regum præcedentium consuetudinem, *Laicorum* curæ & potestati, in maximo vestro periculo, & illorum perditione, & Dei ac Sanctorum non modica ad irascendum provocatione vos commisisse dolemus.“

XII. Deinde obsecrant, ut tam magnam offensam & justam reprehensionem, atque periculosam sine exemplo præcedentium præsumpsionem ab animabus suis & felicitate sui regni pellant; postulantes, „ut viris ex Clericali, & *Ecclesiastico* vel *Monastico* Ordine Religiosis, seu & in suo sexu fœminis Deo dicatis atque devotis, & in Schola Christi devotis loca venerabilia atque Ordinem sacrum ad custodiendum & providendum committant, qui & quæ Dei sunt Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddant: Qui inquiunt, si minus perfecte & in divina religione, & in republicæ utilitate profecerint, aut corripiantur aut meliores & utiliores in locis eorum substituantur; & non propter *pravorum nequitiam* Ordo Religionis & loca sacratissima eis, quibus licitum non est, committantur.“

XIII. Tum vivaciter Principibus ob oculos ponunt discrimen salutis quod ipsis ex illa horribili rerum Ecclesiasticarum dissipatione ac profanatione imminet; asseruntque quod *peccata populi comedant*, „qui contra auctoritatem divinam res Ecclesiasticas indebite pervadunt, & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocunque divino auxilio, pro peccatis eorum, qui eas dederant, laborant, nec pio operi ad quod fides fidelium eas tradiderat inservire permittunt.“

XIV. Considerantes verò eas esse temporum ac rerum conditiones, ut nec Principum auctoritate omnia ad rectum ac integrum Ordinem reduci possent, dicunt, quædam dissimulanda, quædam etiam gemenda & usque ad tempus perferenda, „& ideò, ajunt *cap.* 5. de Canonicorum Monasteriis & Sanctimonialium, quæ sub eadem forma vivere dicuntur, consideravimus, sicut Apostolus Paulus dicit, *secundum indulgentiam*; non secundum imperium, ut si propter imminentem Reipublicæ necessitatem laicis interim committuntur; Episcopi providentia, in cujus Parochia consistunt, adjuncto sibi aliquo Abbate viro religioso, studeatur qualiter restauratio locorum, & studium ac custodia officii & religionis, atque subsidium temporalis necessitatis in eisdem locis degentibus, juxta qualitatem & quantitatem moderationis, adhibeatur & ministretur. Et qui eadem loca tenuerint, eis inde, sicut & de aliis Christianæ Religionis negotiis, pro Christi & vestra reverentia obediatur.“

XV. Ex his intelligimus, sæculo 9. non virorum sed & mulierum Monasteria à laicis fuisse occupata.

Secundò, quod Episcopi non probaverint, laicis bona Monasteriorum dari, eo prætextu seu motivo, quod præfecti seu Prælati rebus Monasterii abutantur; aut minus religiosè conversentur. Nec enim ob *paucorum pravitatem debent eis Ordo Religionis aut loca sacratissima, quibus licitum non est, committi.*

Tertiò habemus, quod ex illo abusu ædificia Monasteriorum jacerent destructa; studium ac custodia Officii Divini & Religionis periisset, & temporalia subsidia Monachorum defecissent.

XVI. Sub idem tempus frequentes fuêre coactæ Episcoporum Synodi, quæ omnes in hanc laicorum sacrilegam usurpationem acerrimè insurrexerunt; nec tamen remedium integrum adferre potuerunt; cum Principes dicerent, res Ecclesiasticas sublatas ex integro se restituere non posse, *ne suæ Reipublicæ militiam defraudare viderentur,* ut est in Epistola Nicolai I. ad Odonem Episcopum Belluacensem, in qua hæc præterea habentur: „Non est leve ante oculos Summi Judicis discrimen religiosis locis & Monasteriis Deo dicatis sæcularem præficere potestatem, & ei contradere Pastoralis curæ sollicitudinem, qui quid sit Pastor ignorat nec quærit lucrum animarum, sed pecuniæ censum; nec ut in Divinis cultibus servitium impendatur, sed ut suis usibus ad dominationis votum deserviatur.“

XVII. Neque sæculo 10. Abbates hosce sæculares desiisse palam facit Concilium Trosleianum habitum ab Archiepiscopo Rhemensi ejusque Suffraganeis inter quos erat quoque Episcopus Cameracensis, qui & eidem Concilio subscripsit.

Itaque *Canone* 3. vivis coloribus miserum ac planè deflendum Monasteriorum statum describens hæc Synodus, eum potissimum Abbatibus sæcularibus attribuit: „Respectum siquidem timoris Dei habentibus ait, auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoscitur horribile, quando contra omnem paratum, & totius Christianæ Religionis auctoritatem & consuetudinem, in Monasteriis regularibus laici in medio Sacerdotum & cæterorum Religiosorum, ut Domini ac Magistri residentes velut Abbates de illorum vita & conversatione ac regula sibi penitus ignota perverso ordine dijudicant. Quæ pro certo abominatio illa est, quam Dominus in Evangelio præsignat dicens: *Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco ubi non debet, qui legit, intelligat.*“

Deinde adjungunt: „Censemus igitur, ut status Monasteriorum inviolatus juxta antiquam Regulæ traditionem & Canonum constituta, servetur: & ut *Abbates* sint *Religiosæ* personæ, & regularem noverint disciplinam.“

XVIII. At nec Conciliorum statuta, nec Episcoporum exhortationes, & comminationes, Monasteria è manibus Comitum & laicorum liberare potuerunt: „nam Robertus Comes Parisiensis sæculo 10. *cupiditate* magis ductus (ait Amoinus *lib.* 5. *cap.* 41.) quam de cura animarum sollicitus, *Abbatiam* S. Germani accepit seque *Abbatem* vocitari fecit.“ Roberto mortuo, Hugo ejus filius *Abbatis* nomen sumpsit, ait Amoinus ibidem *cap.* 42. enumerans quoque Decanos, qui sub Hugone Abbate curam Monachorum gesserunt.

Transivit dicta Abbatia quasi jure hæreditario & successionis usque ad Hugonem Capetum, qui uti refertur, speciali Spiritus S. instinctu eidem Abbatiæ renuntiavit in favorem Gualonis, qui eandem sanctissimè rexisse fertur.

XIX. Quin de hoc Hugone Capeto legitur: „Pietate Regnum stabilivit, Ecclesiis Monasteriisque jus electionis & reditus à Carlovingiæ familiæ postremis Regibus usurpatos, publicarum necessitatum specie, restituit, & quantum in novi Principatus exordiis fieri poterat à Proceribus restitui curavit. Quam ob rem *Ecclesiæ sanctæ amator* appellatus fuit,“ ut docet fragmentum historiæ Aquitanicæ apud Duchesnium *tomo* 4. *pag.* 80.

Quidquid sit post hujus Hugonis imperium non legitur à Laicis Monasteria ulterius occupata fuisse, neque laicis à Principibus Abbatias fuisse concessas; atque ita ab eo tempora abusus cessasse videtur.

XX. Verum Episcopi subinde vel propria auctoritate, vel auctoritate Romani Pontificis sibi Abbatias titulo *commendæ* vel administrationis adhuc retinebant: quod circa sæculum 12. & 13. frequentius contigit. Cùm enim sub id tempus Terra sancta ab infidelibus occuparetur, multi Episcopi suis Ecclesiis deturbati fuere, qui consequenter tunc erant quasi Episcopi *titulares* in *partibus;* quibus propterea in sustentationem Pontifices alios Episcopatus vel Monasteria in *commendam* perpetuam concedebant.

XXI. Posthæc, cum disciplina Monastica in multis tum Monachorum, tum Canonicorum Monasteriis multum esset collapsa; vita communis penè ubique desiisset; bona Monasteriorum dilapidarentur; Abbates Regulares viverent, non ut Monachi aut Canonici paupertatem professi, sed ut Comites aut Barones; suosque consanguineos & familiares ex bonis Monasterii ditare studerent; jamque bona Monasterii, & bona Abbatiæ essent in pluribus Monasteriis divisa, hisque uterentur Abbates tanquam pleni Domini: hinc occasionem arripuere Cardinales aliique Prælati auctoritate apud Pontifices & Reges pollentes, postulandi ea Monasteria sibi *in commendam* dari, prætextu ea reformandi & restaurandi; atque ita Monasteria e laicorum manibus erepta, in Cardinalium, Prælatorum, ac Clericorum manus devenerunt prætextu commendæ seu administrationis, speciosiori ut apparebat, titulo: sed haud feliciori fortunâ.

XXII. Mox quippe apparuit reformandi atque restaurandi studium, non fuisse nisi merum *prætextum* deglutiendi Monasteriorum proventus. Monasteria enim sic *commendata* non restaurabantur aut reformabantur, sed magis continuò collabebantur, & deformabantur. Hoc enim unicum agebant Abbates illi Commendatarii, ut ampliores proventus haberent, quo fiebat, ut parum aut nihil Monachis intertinendis, Divino officio celebrando, hospitalitati exercendæ, pauperibus sublevandis, fabricæ Monasterii sustinendæ aut reparandæ relinquerent.

XXIII. Quàm frequens esset sub initium sæculi 14. *commendarum* usus, declarat Clemens V. in Constitutione edita anno Pontificatus sui II. id est, anno 1305.

In hac Constitutione imprimis fatetur Pontifex, se in primordio sui Pontificatus, nonnullis Clericis & personis Ecclesiasticis Religiosis & Sæcularibus, diversorum Ordinum Monasteria destituta suis Pastoribus sub *commendæ*, vel custodiæ seu curæ, vel guardiæ aut administrationis titulo nomine duxisse perpetuò, ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda.

XXIV. Deinde subjungit, quæ ipsum ad concedendas has *commendas* impulerint: „Ex antiqua notitia Regum, Prælatorum, Magnatum & aliarum nobilium personarum Ecclesiasticarum & sæcularium? ac ipsorum aliquibus, inquit, tum quia in terris morantes eorum gradum hujusmodi promotionis habuimus, tum quia solitæ

eos amicitiæ affectibus ducebamur, aliquibus verò ex assueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in suis exercere soliti sunt novitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluentiâ complacere; ad eorum *importunas* tamen & *multiplicatas* precum instantias. «

Refertur hæc Constitutio in *Extravag.* 2. *De Præbendis in Communib.* Ex qua hoc primum discimus, Pontifices agnoscere, se homines esse, & in suis actionibus interdum etiam humanis affectibus subjacere; neque velle, suas particulares actiones esse normam aliis agendi.

XXV. Deinde in eadem Constitutione narrat, quod mala ex hujusmodi *Commendis* provenientia haud satis perspexerit, quousque ipsum *infirmitate satis periculosâ* visitavit Omnipotens; tum enim à negotiorum utcunque discussione semoti, ait, « ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostræ mentis, demùmque prospeximus evidenter, quod Ecclesiarum & Monasteriorum eorundem cura negligitur, bona & jura dissipantur ipsorum, ac subjectis eis personis & populis spiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum. «

XXVI. « Post hæc, malis hisce remedium adferre cupiens, omnes & singulas promissiones hujusmodi per nos, ut præmittitur, factas, ait, quibuscunque cujuscunque Ordinis, dignitatis aut status: sed etiam S. E. R. Cardinalibus quocunque modo vel tempore factæ noscantur, auctoritate Apostolica ex nunc ex certa scientia revocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem. «

XXVII. Hanc ordinationem non habuisse optatam executionem, sat manifestum est ex libello reformationis à Durando vulgo *Speculatore* Episcopo Mimatensi, Concilio Viennensi quatuor annis post dictam ordinationem exhibito, in quo *part.* 2. *tit.* 21. deplorat, quod Cardinales « Ecclesias etiam Cathedrales & ultramarinas sub diversis coloribus faciant commendari. Ex hac peste etiam noviter, inquit, introductum est contra jura, quod *Prioratus Conventuales*, & alia Beneficia Ecclesiastica consueta regi per Monachos & alios Regulares, Domini Cardinales, ac si Beneficia sæcularia nequaquam sufficiant, sibi & suis faciunt assignari, quanquam non efficiantur Monachi, &c. Ex quibus in dictis Prioratibus & Beneficiis Regularium perit in totum Regularis observantiæ disciplina: cum non sit inter eos, qui corrigat, non sit qui doceat, &c. Fraudatur hospitalitas in dictis Prioratibus & Beneficiis consueta, & jura ac bona Prioratuum hujusmodi dissipantur. «

XXVIII. Hunc Commendarum usum neque auctoritate Concilii Viennensis abolitum fuisse, sed lapsu temporis, præsertim durante schismate quod incepit ab Urbano VI. usque ad Martinum V. majus continuo incrementum & firmiores radices egisse, ex actis illorum temporum constat.

Referente Cardinali Papiensi *Epist.* 93. respondit Paulus II. (qui sedit circa sæculum 15.) Cardinali Portuensi exaggerante mala ex Commendis promanantia, *credere se à Pontificatu Calixti* (qui 10. circiter annis ipsum præcesserat) *in eam diem, amplius quam* QUINGENTA *Monasteria esse jam commendata.*

XXIX. Tantum abest, ut post hæc, maximè in Italia & Gallia, Commendæ minus frequentes fuerint, ut etiam usus earum jam palàm, si non omnino probari, saltem sub quibusdam conditionibus, ac intuitu quarumdam personarum tolerari posse videretur.

XXX. Leo X. in Concil. Lateranensi an. 1514. in Bulla reformationis Curiæ *Sess.* 9. publicata, primò deplorat, quod « ex commendis Monasteriorum (ut magistra rerum experientia sæpius docuit) Monasteria ipsa tam in spiritualibus quàm in temporalibus graviter lædantur, quippe quorum ædificia, partim Commendatariorum negligentiâ partim avaritia & incuriâ collabantur, & indies Divinus cultus in his magis diminuitur, passimque oblòquendi materia personis præsertim sæcularibus prabetur, non absque dignitatis Apost. Sedis diminutione, à qua commendæ hujusmodi proficiscuntur. «

Indemnitati Monasteriorum consulere volens, vetat quidem Monasteria hactenus *non commendata* cuiquam posse commendari, hanc tamen subjiciens clausulam: « Nisi pro conservatione auctoritatis Apostolicæ Sedis, & ad occurrendum malitiis eam impugnantium, pro temporum qualitate aliter nobis de Fratrum nostrorum consilio visum fuerit expedire. «

« Ea verò Monasteria, pergit, quæ *commendata fuerint*, cum per eorum cessum vel decessum, quibus erant commendata, Commendæ hujusmodi cessaverint, Cardinalibus duntaxat ac personis qualificatis & bene meritis, commendari possint. «

XXXI. Postmodum subjicit quasdam modificationes, sub quibus hujusmodi Commendatarii proventus Monasteriorum percipiant: ut scilicet cujuscunque conditionis Commendatarii, etiamsi Cardinales fuerint, « si mensam habuerint separatam, ac seorsim à mensa conventuali, quartam suæ mensæ partem pro instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, vestibus ac paramentis emendis sarciendisque, aut pauperum alimonia, aut sustentatione, ut major exiget ac suadebit necessitas; si verò mensa fuerit communis, tertiam omnium fructuum dicti Monasterii sibi commendati partem pro suprà dictis oneribus supportandis, & sustentatione Monachorum, omnibus aliis deductis oneribus, impartiri teneantur. Ac litteræ, quæ super Monasteriorum hujusmodi Commendis expedientur, cum clausula hoc ipsum specificè exprimente debeant expedire. Alioquin, si aliter expediantur, nullius sint roboris vel momenti. «

XXXII. Hic tandem videmus Commendarum usum intuitu certarum personarum, ac sub certis quibusdam modificationibus permitti, aut saltem tolerari; earúmque concessionem judicio Sedis Apostolicæ reservari; unde & post hoc Concilium usus Commendarum per Italiam sine ulla interruptione usque modo subsistit.

XXXIII. At in Concordatis inter illum eundem Pontificem & Franciscum I. anno 1515. initis, ipse Commendarum usus planè sublatus apparet.

In his enim cavetur, quod Rex vacatione Monasterii occurrente, Religiosum ejusdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus constitutum, Sedi Apostolicæ nominare teneatur; quod si Rex nominaret Presbyterum sæcularem, aut Religiosum alterius Ordinis, tunc Pontifex aliquem nominare possit: quod ipsas commendas palam excludit. Nam si Pontifex Clericum sæcularem in Abbatem aut Priorem instituere posset, qua specie, nominationem Regiam respueret eo solo titulo, quod *Presbyterum sæcularem* nominasset? Quin ipsum Concordatum expresse declarat, quod casu quo libera collatio ad Pontificem spectare continget, provisi qualitates antè expressas habere debeant in verbis: *Prioratus verò personis ut refertur qualificatis duntaxat conferri liberè possint.*

Deinde pro majore præmissorum robore subjicit Pontifex: « Electiones autem nec non provisiones per nos & successores nostros *contra præmissa* pro tempore factas, *nullas, irritas & inanes* esse decernimus. «

XXXIV. Verum quia Concordatum hoc Regem inter & Pontificem sive Sedem Apostolicam duntaxat initum est, etiam utriusque consensu ab eo recedi nihil vetat. Unde etiam post hoc Concordatum, usus Commendarum in Regno Galliæ usque modo perdurat; atque Rex ad plerasque Abbatias & Prioratus Clericos sæculares in *Commendatarios* perpetuos nominat & Papæ præsentat; quibus Papa Commendas annuendo, à Concordato communi consensu recedi videtur; & nunc longo temporis usu quodammodo videtur recessum.

Et quidem Rebuffus quadraginta circiter annis post dictum Concordatum, Commendarum quidem abusus latè describit, eas tamen in Gallia & Italia communiter receptas supponit? ac stylum in earum collatione servare solitum exponit.

XXXV. Quin & *Commendarum* usum tam firmiter stabilitum & profundas radices egisse viderunt Episcopi Gallicani etiam post Concil. Tridentinum, ut de earum totali abolitione desperarent, unicè propterea solliciti, dum totaliter aboleri non possent, saltem abusus, quantum possibile esset, rescinderentur.

« Nihil nisi desiderium nobis superest (inquiunt Patres Concil. Rhemensi anno 1583. *Tit. de Regularib.*) ut Abbatiæ Prioratúsque non nisi Regularibus spectatæ virtutis & per electionem conferantur. Quod à Deo optimo maximo supplicibus votis contendimus, ut ad id excitare dignetur Dominos nostros Sanctissimum Rom. Pontificem, & Regem nostrum Christianissimum. «

Quæ pro bono usu Commendarum Synodi præscripserint, mox dicentur, si ante disciplina moderna, præsertim Regni Galliæ, circa Commendas & Commendatarios Monasteriorum expressa sit.

XXXVI. Itáque tam in Gallia, quam in Italia *commendarum* usus usque modò quoad Abbatias & Prioratus Conventuales, quibus Abbates & Priores perpetui Regulares aliàs perfici solebant, perdurat; si ea sola penè exceperis, quæ Ordinum Capita sunt; idque ob Decretum Concil. Tridentini *Sess.* 25. *c.* 21. *De Reform.* quemadmodum observat Fagnanus ad *Cap.* CUM AD NOSTRAM ✠ *De Elect.*

Creditum enim fuit, quod Concilium in priore parte, ubi de Monasteriis inferioribus agit, non loquatur *præceptivè*, sed *consultivè*: eo quod utatur verbo *consulit*: At in posteriore parte agens de *Capitibus Ordinum*, loquatur *præceptivè*, utendo verbo *teneantur*.

Quidquid sit de hac Concilii interpretatione, illud certum est, quod Romani Pontifices qui pleraque Monasteria

S. Benedicti & Cisterciensis Ordinis (uti ibidem refert Fagnanus) dederunt in *commendam* sæcularibus Clericis, non commendaverint Monasterium Cassinense, quod est *caput* illius Congregationis: nec Monasterium *Cistercii*, quod est *caput* Ordinis Cisterciensis.

XXXVII. Porrò *commendæ* juxta hodiernum stylum & praxim multum à *Commendis* antiquitus cognitis, & à sacris Canonibus jam pridem probatis distant.

Commendæ enim antiquæ concedebantur principaliter in favorem Ecclesiarum; ut scilicet, Ecclesiæ Pastore viduatæ interea de Rectore esset provisum: commendæ verò nostri temporis, ait Fagnanus, fiunt principaliter non in favorem Ecclesiæ, sed personæ, ut ex fructibus sustentari valeat. Quapropter ubi olim in concessionis diplomate causa his verbis reddebatur: *Ut Ecclesia interea rectè atque ordine administretur, eam vobis commendamus*; hodie hoc tenore exprimitur ut « *commodius* sustentari valeas, de alicujus subventionis auxilio providere cupientes, tale Monasterium auctoritate Apostolica concedimus & commendamus, &c.

XXXVIII. Pristinæ commendæ tantùm erant ad tempus, pro tempore nimirum vacationis, quemadmodum hodie solent esse *deservituræ* Ecclesiarum Parochialium vacantium: hodiernæ verò perpetuæ sunt; id est, ad vitam Commendatarii juxta clausulam diplomatis: *Per te quamdiu vixeris tenendum & possidendum.*

XXXIX. Commendatarii ad exemplum dictorum Deservitorum olim non poterant de fructibus Ecclesiæ commendatæ disponere; nec præter moderata alimenta quidquam percipiebant: at moderni liberè de proventibus Beneficii Commendati adinstar veri Beneficiati & Titularis disponunt, juxta consuetam formulam diplomatis Pontificii: « Ita quod durante commendâ hujusmodi de fructibus, redditibus & proventibus Monasterii *disponere & ordinare* valeas, sicuti *veri* Abbates aut Priores ipsius Monasterii qui fuerunt pro tempore ordinare potuerunt, & etiam debuerunt; alienatione tamen bonorum immobilium & pretiosorum mobilium ipsius Monasterii tibi penitus interdicta. «

Hinc hodie Commendatarius potest præsentare ad Beneficia, item eligere & conferre (ait Rebuffus in Praxi Benefic. *Tit. de Commendis*) sicut alius qui titulum habet, quia præsentare, eligere, & conferre est *fructus* Beneficii.

« Locare etiam potest fructus, ait Rebuffus, & possessiones sicut habens titulum. « Uno verbo, moderni Commendarii quoad perceptionem fructuum eorúmque administrationem sunt per omnia similes veris titularibus.

XL. Quin & « Commendatarii hodie pro veris *Titularibus* habentur (ait Fagnan. ad *Cap.* IN ECCLESIIS ✠ *De Capellis Monach. num. 5.*) tam in Galliis, quam extra, & jura *omnia* de Abbatibus & Prioribus loquentia habent etiam locum in hisce Commendatariis. «

Commenda quoque rationem veri tituli habet; & pro titulo reputatur.

XLI. Cum ergo Clerici sæculares de jure Beneficium Regulare in *titulum* possidere nequeant juxta Regulam, *Regularia Regularibus*; & tamen Commenda perpetua pro *titulo* reputetur, solus Papa similem *Commendam dispensativè* concedere potest; unde juxta Canonistas commenda hodierna est provisio Papæ *dispensatoria*: & via providendi per commendam dicitur *extraordinaria & dispensatoria.*

Ut tamen jura aliquatenus servari viderentur, Papa Clericis sæcularibus in *Commendam* dare mavult Beneficia Regularia, quàm in *titulum.*

XLII. Hinc ulterius contingit, quod licet olim *Commenda* adinstar hodiernæ *deservituræ*, permutari cum alio Beneficio non posset, hodie tamen non secus ac verum Beneficium cum alio Beneficio permutari possit: quia ait Rebuffus loco citato *n. 53.* « reputamus Commendam *verum titulum*, & sic *permutari* potest. Unde sæpius vidi Beneficium commendatum permutari cum alio in titulum, etiam coram Ordinario. « Hæc ille: qui ibidem *n. 51.* quoque observat, quod in Francia per mortem Commendatarii impetretur vacans Beneficium, *sicut si tenuisset in titulum.*

XLIII. Cum verò juxta Canonistas, mutatio tituli semel collati non fiat sine nova collatione, hinc praxis Galliæ habet, quod si Commendatarius profiteatur in Monasterii cujus est *Commendatarius*, illud Beneficium quod habebat in *commendam*, sine nova provisione non transeat in *titulum*; neque illud tanquam *regulare* retinere queat; sed Beneficium vacare censeatur, non secus ac si sæcularis Clericus obtinens Beneficium *in titulum*, professionem Regularem emisisset; & tanquam vacans, mox à professione Commendatarii de novo possit conferri, uti post Louëtium tradit Fevretius *lib. 2. de Abusu, cap. 6. num. 25.*

XLIV. Ulterius, « Commendatarius Monasterii perpetuus, licet non sit professus Regulam Ordinis, cujus est Monasterium, habet tamen (ait Anton. Faber *in Cod. lib. 1 tit. 2. de fin. 34.*) in Monachos *eandem* jurisdictionem, quam haberet si ex vero titulo Beneficium possideret: quia pro *vero Prælato & Titulario* habetur, etiam quod ad hoc, quandoquidem commenda ipsa est *titulus dispensatorius*: nec inter Commendatarium & Titularium Ecclesiæ Rectorem *effectu* ipso quidquam interest, sed nominis tantùm *sono*. « Hæc ille, qui & ibidem asserit Commendatarium posse jurisdictionem in Monachos exercere, tametsi in eodem Monasterio sit aliquis ex Monachis Prior Claustralis; quin & Priorem illum ad *nutum* Commendatarii esse *amovibilem*: testatúrque anno 1591. in Senatu Subaudiæ pro Abbate Ambronicensi Commendatario, qui jurisdictione sua in Monachos usus fuerat ad morum correctionem, judicatum fuisse contra Monachos, qui ab illa correctione *tanquam ab abusu* appellaverant ad Senatum; ac rursus anno 1617. contra eosdem Monachos: « Hoc tamen, ait, adhibito æquissimo temperamento, ut non aliter jurisdictionem hanc exercere posset Commendatarius, quàm si in Beneficio ipse resideret, & ordinarius Prælatus, ejusve Vicarius abesset, cujus sanè jurisdictionem præcipuam conservari, & salvam esse convenit, ut Commendatarii jurisdictio tantùm subsidiaria esse videatur. «

XLV. Hæc verò ampla potestas seu jurisdictio in Monachos de moribus Galliæ Abbatibus Commendariis, exceptis *solis Cardinalibus*, non competit: sed omnis jurisdictio & correctio, ac omnia disciplinam interiorem Monasterii spectantia ad Priorem Claustralem spectant; nec iis Abbas Commendatarius se immiscere potest, uti sæpius à Senatu Regio conformiter ad *art. 11.* Decretum Aurelianensium judicatum fuisse, refert Joan. Tournet, *Lit. A. n. 9.* ipsáq; Novitiorum ad habitum & professionem receptio, ad Priorem Claustralem, non ad Commendatarium spectat; neque Priorem illum Commendatarius removere potest: *Alioquin*, ait Tornet, *Abbas Commendatarius semper revocaret Priorem utilem Monasterio, quod non esset ferendum.*

Quinimo si Commendatarius obtinuisset indultum à Sede Apostolica cognoscendi de disciplina Regulari, esset locus appellationi tanquam *ab abusu* ab executione hujusmodi rescripti, inquit Fevretius loco citato *num. 26.*

XLVI. Refert insuper Fagnanus ad *Cap.* EDOCERI ✠ *De Rescriptis.* Breve Innocentii X. quo ad instantiam Generalis Ordinis Cisterciensis, statuitur, « non licere Commendatariis, Priores, Superiores aut Officiales Claustrales instituere ac destituere, visitare Monachos, eosdémque corrigere, nec facultates eisdem in litteris Apostolicis (scilicet provisionis Commendarum) concessas & expressas, ad ea quæ institutum *regulare* concernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & sacri Concilii dispositione Monastico regimini relinquuntur, trahi posse, ac debere. « Hæc in illo Brevi quod ibidem integrum refertur; additque Fagnanus: « Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulensibus sub die 20. Martii 1657. «

XLVII. Ut verò Monasterium non destituatur conveniente numero Monachorum, neque Divinum servitium intermittatur; hospitalitas ac consuetæ eleemosynæ non negligantur; nec Monasterii fabrica collabatur, in litteris Commendarum adjici solet hæc Clausula: « Volumus autem quod propter hujusmodi commendam divinus cultus, ac solitus Monachorum & ministrorum numerus in dicto Monasterio N. nullatenus minuatur: sed illius ac dilectorum filiorum conventus ejusdem congruè supportentur onera consueta, &c.

XLVIII. Deinde juxta Decretum Concil. Lateranensis sub Leone X. suprà relatum, injungitur Commendatariis, etiam *Cardinalibus*, ut si mensam habuerint separatam à Conventuali *quartam* suæ mensæ, alias *tertiam* partem *omnium* proventuum Monasterii, impartiri teneantur pro instauratione fabricæ, seu pro ornamentis, vestibus, & paramentis emendis sarciendisque, aut pauperum alimonia, aut sustentatione, ut major exiget aut suadebit necessitas.

Hæc latius referuntur à Rebuffo loco citato, qui & *n. 18.* sic concludit: « Ex his constat Papam velle, ut cultus divinus non diminuatur, & onera consueta solvantur: ut patet in litteris commendæ. « *Sed*, ait: *nihil fit à multis.* Ostendens, quod ratione istarum commendarum, Monasteria tam in spiritualibus, quam temporalibus prorsus collabantur; *quia extranei*, ait, *qui istas Abbatias possident, nil nisi lac & lanam quærunt, id est, utilitatem.*

XLIX. Porrò Gregorius XIII. in sua constitutione, quæ incipit: *Superna* 18 in Bull. R. edita pro Ordine Cisterciensi, ut securius ipsis Monachis ac Monasterio de proventibus annuis cautum sit, §. 9. statuit, ut in Monasteriis omnibus commendatis vel commendandis, « ubi non fuerit, instituatur mensa conventualis ab Abbatiali mensa distincta & separata, cum annuis fructibus, redditibus, & proventibus, juxta Monasteriorum ipsorum facultates competentibus, & honestis, pro sufficienti conventûs & Monachorum, Religiosorum ejusdem Ordinis numero, in unoquoq; ex ipsis Monasteriis per ipsos Generale, & cæteros Ordinis ipsius Superiores, aut eoru Vicarios ordi-

„ordinando; quam quidem menſam quia etiam ædificio-„rum, & locorum ad diſciplinæ monaſticæ obſervationem „pertinentium, ſcilicet templorum, ornamentorum joca-„lium, librorum Eccleſiaſticorum, dormitorii, refectorii, „aliorumque locorum regularium, nec non Monaſterio-„rum clauſuræ neceſſariis, & ordinariis reparationibus fa-„ciendis obligatam & obſtrictam eſſe volumus; ut in ea in-„ſtituenda expenſarum annuarum ad hæc neceſſariarum „ratio habeatur, ſtatuimus, & mandamus, ac ad eandem „menſam ſic inſtituendam, congruoſque redditus aſſignan-„dos ipſi Commendatarii omnino teneantur, & ad id etiam „per Cenſuras Eccleſiaſticas, fructuum, redditaum, & „proventuum ſequeſtrationes, & alia opportuna Juris re-„media cogi poſſint, & debeant.

L. In Concilio Rothomagenſi an. 1581. orta eſt difficultas, an Abbates Commendatarii in Synodis Provincialibus recipiendi eſſent inter Abbates ad ſedendum & deliberandum: Item inter Dignitates & Procuratores Capitulorum Cathedralium, contra Abbates Regulares & Commendatarios, de præeminentia, in proceſſione, ſeſſione, & deliberatione. Difficultatibus ad Sedem Apoſtolicam delatis, ab eadem reſponſum eſt. Quoad primam: *Commendatarios inter Abbates recipiendos eſſe.* Ad ſecundam: *Canonicos Cathedralium Eccleſiarum præferendos eſſe, quando capitulariter procedunt: Abbates benedictos, & qui uſum mitræ habent, præcedere Commendatarios: poſt hos locum obtinere dignitates: & poſt dignitates collocandos eſſe Procuratores.*

LI. Eadem Synodus expendens, Commendatarios quodammodo in locum Regularium ſuccedere, atque proventus Monaſteriorum tanquam beneficiatos & Eccleſiæ miniſtros percipere, eoſdem monet: Ut "quamvis ad Regu-„larem obſervantiam non obligentur, ne tamen ſint ſine ju-„go atque omni Regula, decet eos medium ſtatum atque „ordinem ſequi ac oſtendere inter regulares & ſæculares „Clericos in veſtitu, in victu, & in omni ornatu. Tonſura „utantur ampliori quàm Sacerdotali, habitu propius ad re-„gularem accedente: nec exiſtiment ſibi commendatum „Monaſteriorum regimen ad luxum & prodigalitatem, „aut ad augendum rem ſuam, & conſanguineorum fami-„liam, ſed ad piam & juſtam alienarum rerum diſpenſatio-„nem, & quarum non habent proprietatem, Deoque de „omnibus reddendam eſſe rationem.

LII. Sub finem ſæculi 15. via ſterni videbatur, ut & in Belgio Commendarum uſus introduceretur. Quoad advertens Theodoricus Abbas Parcenſis totius Ordinis Præmonſtratenſis in Curia Romana Agens, à Sixto IV. impetravit *Breve* ad Carolum Ducem Burgundiæ & Brabantiæ, in quo relatis variis incommodis, quæ ex Commendarum uſu ipſa Monaſteria tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus paterentur, dicit: ſe "Commendis hujuſmodi, quæ non „*niſi* ob gravem Eccleſiarum neceſſitatem, ac in illarum „favorem, cùm aliàs inſtaurari nequirent, admittendæ no-„*ſcuntur*, finem imponere cupere; atque propoſiti ſui eſſe, „quantum cum adjutorio Dei poſſet, ab hujuſmodi *Com-„mendis* & conceſſionibus penitus abſtinere;" ac deinde ad Ducem ſe convertens, ait: "Et ſicuti pleriſque aliis Prin-„cipibus Catholicis, quibus pari modo ſcribimus, Excel-„lentiæ tuæ notum eſſe volumus, eandem exhortantes in „Domino, ac requirentes, ut ſacras nobilem Religiones „confovens, ac conſcientiæ tuæ conſulens, quæ in ſuppli-„cando ſuper hujuſmodi Commendis, non parum gravari „creditur, noſque & te à multis moleſtiis eximens, Com-„mendas hujuſmodi à nobis petere amplius non fatigeris, „& nobis deſuper ſcribere nolis, quin potius talia peten-„tium ambitiones, ſic pro tempore refellas, ut nemo nos & „te deſuper inquietare præſumat.

Subjungit deinde hæc meritò notanda: "Et ne ſugge-„ſtionibus quorundam movearis, quod propter religioſa-„rum perſonarum forte corruptos mores, eorum loca ſæ-„cularibus commendanda veniant, eaſdem perſonas & loca „tam in capite quàm in membris reformare, & corrigere „multò ſatius eſt, quàm in commendam & direptionem „dare: ad quod faciendum operam adhibere, & diverſis per „orbem Religionibus ſcribere decrevimus.

Datæ ſunt hæ litteræ 2. Martii 1476. & juxta copiam authenticam ſervatam in Archivo Parcenſi editæ ſunt in Cronologia Parcenſi, *cap.* 14.

Poſt hæc eodem capite ſubjicitur Bulla ejuſdem Pontificis, quà declarat, liberam electionem Abbatum Ordinis Præmonſtratenſis ſpectare ad ſingulos Conventus; neque Abbatias Ordinis illius, ſub ullis quantumvis generalibus reſervationibus Apoſtolicis, etiam in Regulis Cancellariæ expreſſis, comprehendi; omneſque *Commendas* illarum Abbatiarum quacunque auctoritate concedendas, *nullas & irritas* declarat.

LIII. Verùm, ut refertur in dicta Cronologia, Lucas Epiſcopus Sibinicenſis in partibus Belgii Nuntius Apoſtolicus cum poteſtate Legati *à latere*, & Philibertus, titulo *S. Luciæ in Silice* Presbyter Cardinalis Matiſconenſis, ita ſub- & obreptitiè Romæ agere ſciverunt, ut præſcriptis Bullis non obſtantibus, eodem anno 1476. à *Sixto* IV. impetraverit Epiſcopus Sibinicenſis Abbatiam *S. Michaelis*, & Cardinalis Matiſconenſis Abbatiam *Tongerloënſem* ſibi dari in *Commendam.*

Hic exurgens Ordo Præmonſtratenſis, ac ſignanter Theodoricus Abbas Parcenſis, cauſam Ordinis ſui proſequens, totis viribus ſe oppoſuit, quibus & Ordines Brabantiæ, Duces & Principes Patriæ ſe junxerunt; omnique ſtudio & via *Commendatarios* à capienda poſſeſſione dictarum commendarum impedire ſtuduerunt; uti fuſius ibidem narratur: refeferturque, quomodo tandem poſt quatuor annorum concertationem, nec non ſeptem Bullas in favorem dicti Epiſcopi Sibinicenſis ab eodem Pontifice datas, emanaverit Bulla, quâ declaratur, in Bullis datis Epiſcopo Sibinicenſi non fuiſſe ſufficienter derogatum privilegiis Ordinis Præmonſtratenſis; adeoque Epiſcopo Sibinicenſi per reſervatorias, & alias Bullas nullum jus in Monaſterii S. Michaëlis adminiſtrationem unquam quæſitum fuiſſe, vel quæri potuiſſe; & eadem *Commenda* pro ut de facto proceſſit, caſſatur, revocatur, irritatur & annullatur; & Sibinicenſi perpetuum ſilentium imponitur. Integra Bulla ibidem refertur, additque auctor *Cronologiæ*; Eodem an. 1480. aliam Bullam emiſit Pontifex, quâ annullavit *Commendam* Abbatiæ *Tongerloënſis* datam Cardinali Matiſconenſi.

Sic *Commendarum* memoria in Belgio quievit uſque ad annum circiter 20. præteriti ſæculi, quando (ut narratur in citata Cronologia) Carolus V. Erardo à Marca Epiſcopo Leodienſi addixit primam vacantem Abbatiam S. Michaëlis Ordinis Præmonſtratenſis Antverpiæ, Carolus ad eam vacantem nominavit dictum Epiſcopum Leodienſem; cui nominationi fortiter reſtiterunt Conventuales dictæ Abbatiæ. Memores eorum, quæ ob *Commendam* datam Epiſcopo Sibinicenſi à quadraginta circiter annis facta eſſent; ac inter alia Carolo expoſuerunt, ipſum in ſuo Læto introitu Abbatibus ad ſixiſſe & promiſiſſe, nunquam Abbatiam aliquam dandam in *Commendam.* Quibus aliiſque tandem effectum, ut agente Rege & Epiſcopo condeſcendente, mediante aliqua notabili penſione Epiſcopus à prætenſione Abbatiæ deſtiterit, & is, qui electus à Conventu fuerat, Abbas inſtitutus ſit.

Num ab eo tempore aliquid ultrà pro introducendis *Commendis* in Belgio tentatum ſit, neſcio; hoc ſcio, Principes noſtros in ſuo Læto introitu *art.* 56. promittere, "quod nul-„las Abbatias, Prælaturas, aut Dignitates Brabantiæ, da-„bunt in *Commendas*, nec jubebunt aut ſinent dari ullo modo.

LIV. Ut hoc jus ſibi illibatum conſervent Abbatiæ & Monaſteria, Abbateſque Laicos & Commendatarios excludant: nihil efficacius aut convenientius, quàm ut in ipſis Monaſteriis habeatur perfecta bonorum omnium, ac proventuum communio; rejecta diſtinctione ſeu ſeparatione menſæ Abbatialis à Conventuali: quæ diſtinctio (uti obſervat P. Thomaſſinus De Diſciplina Eccleſiæ, *parte* 4. *l.* 2. *c.* 3.) pro magna parte occaſionem *Commendis* ſubminiſtravit. Deinde ut juxta leges Eccleſiæ, intentionem Fundatorum, nec non Regulas profeſſionis Monaſticæ, proventibus Monaſteriorum ita moderate Abbates utantur, ut in omni ipſorum ſuppellectile, aut domo nihil appareat à profeſſione *paupertatis* alienum, vel quod mundi faſtum redoleat: & quod reliquum fuerit in Chriſtianam hoſpitalitatem, & pauperum alimoniam impendant: ut hoc pacto reipsà oſtendant, bona Monaſteriorum eſſe *patrimonium pauperum*, quod ſine ſacrilegio in uſus profanos impendi non poteſt.

ADDITAMENTA ad Num. 36.

Commendæ Monaſteriorum.

IN textu notatum eſt, quòd in Italia uſus Commendarum etiam poſt Concilium Tridentinum ibidem publicatum & receptum perſeveret, ac paſſim omnes Abbatiæ dentur in Commendam Clericis ſæcularibus, ſi ſola Monaſteria, quæ Ordinum capita dicuntur, exceperis, idque conformiter ad reſolutionem Cardinalium ſuper interpretatione Decreti Concilii Tridentini *Seſſ.* 25. *Cap.* 21. *De Regularibus*; Quâ declaravit per hoc Decretum duntaxat vetari in Commendam dari Monaſteria, quæ ſunt Ordinum capita; quoad reliqua verò Monaſteria nequaquam poſitivè vetitum eſſe ea in Commendam Clericis ſæcularibus concedi: ſed id conſcientiæ & judicio Romani Pontificis committi, uti refert Proſper Fagnanus in textu citatus.

Verùm, ſi textus Concilii Tridentini ritè expendatur, non obſcurum apparebit per hoc Decretum Concilii Tridentini abſolute vetitum eſſe, vacatura Monaſteria quæcunque ulteriùs in Commendam Clericis ſæcularibus dari.

Imprimis in hoc Decreto deplorat Concilium, quod pleraque Monasteria etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præposituræ, ex eorum, quibus commissa fuerunt, administratione non levia passa fuerint, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus detrimenta.

Declarat Concilium, cupere se « ut hæc Monasteria ad »congruam vitæ Monasticæ disciplinam revocarentur.

Porrò adverterunt Patres, uti in ipso Decreto significant, « quòd adeò dura difficilisque esset ejus temporis con»ditio, ut nec statim omnibus nec commune ubique quod »optaret remedium possit adhiberi.

Cùm igitur Patres attenderent hanc duram ac difficilem temporis conditionem, ut nec omnibus, nec ubique remedium, quod optarent, afferri posset, ut nimirum Monasteria tum temporis Clericis sæcularibus Commendata possent *statim & ubique* Commendatariis illis eripi, & Regularibus in *titulum* conformiter ad sacros Canones & Patrum Regulas assignari; curam illius Romano Pontifici committendam censuit Synodus, confidens quod ipse pro sua pietate & prudentia curaturus sit, quantum hæc tempora ferre posse viderit, ut iis, quæ nunc Commendata reperiuntur, & quæ suos Conventus habent, Regulares personæ ejusdem Ordinis, expressè Professæ, & quæ gregi præire & præesse possint, præficiantur.

Ex his evidens est, Synodum Tridentinam in hac priori parte Decreti duntaxat loqui de Monasteriis, quæ *tunc* in Commendam à Clericis sæcularibus possidebantur, & quæ sic possessa non videbantur ob duram difficilemque temporis conditionem, statim omnibus & ubique Commendatariis illis auferri posse, & ad Regulares personas Ordinem expressè professas transferri, unde satiùs duxit Synodus curam providendi his ita Commendatis Monasteriis, Romano Pontifici committere; ut ipse pro sua pietate & prudentia provideret.

Hæc autem difficultas cùm non occurreret quoad Monasteria etiam hactenus Commendata, quæ per cessum vel decessum Commendatariorum vacare contingeret, Synodus quoad similia vacatura seu vacantia Monasteria decrevit in verbis: « quæ verò imposterum vacabunt, non nisi »Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferan»tur.

Planum est ex textu Decreti, Synodum in priori parte loqui de solis Monasteriis, quæ tunc in Commendam possidebantur, atque iis providendi curam confidisse Romano Pontifici, & verbum *confidit* non nisi ad similia Commendata Monasteria referri posse.

In altera verò periodo, quæ incipit: *quæ verò*, evidenter Synodus loquitur de Monasteriis imposterum vacaturis; atque ibidem modum præscribens, quo iis provideri desiderat, evidenter præceptivè. non autem consultivè loquitur in verbis: *Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur.*

Præterea nequaquam obscurum est, periodum, quâ præscribitur forma providendi Monasteriis imposterum vacaturis, omnino sensum perfectum habere, neque verbum illud *confidit* ullatenus posse referri ad Decretum in posteriori hac periodo expressum. Sed in hoc Decreto absolutè mandari, ut Monasteria imposterum vacatura, *Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur.*

Cùm autem inter Commendata Monasteria reperirentur quoque quædam Monasteria, quæ essent *capita* & Primates Ordinum, voluit Synodus, ut non tantùm cùm imposterum per cessum vel decessum Commendatariorum hæc vacare contingeret, Regulares personæ iis præficerentur; sed insuper voluit Synodus, *ut teneantur illi, qui in præsenti ea in Commendam obtinent, nisi sit eis de Regulari successore provisum, infra sex menses Religionem illorum Ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere: aliàs Commendæ prædictæ ipso jure vacare censeantur.*

Non itaque in hac periodo Synodus loquitur de Monasteriis vacaturis, sed de Monasteriis, quæ in Commendam possidebantur. Proinde planè à verbis & mente Patrum Concilii Tridentini alienum est, quòd Synodus sola Monasteria, quæ sunt capita & Primates Ordinum, præceperit, dum vacarent, ulteriùs in Commendam non dari, uti conformiter ad quoddam Decretum Congregationis Cardinalium prætendit Fagnanus in textu relatus; sed evidenter Synodus voluit, ut quæcunque Monasteria imposterum vacatura, Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur.

Non dubium proinde, quin conformiter ad textum Decreti Concilii Tridentini processerint Domini de Rotâ, dum declararunt, hanc periodum: *Quæ verò imposterum vacabunt, Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur*, habere sensum perfectum, ne de cætero alicui non Regulari conferantur. Uti refert Fagnanus ad *Cap.* CUM AD NOSTRAM *De Elect. num.* 10.

Ex his patescit, praxim Belgii, quæ similes Commendas non agnoscit, neque admittit, esse sat conformem Decreto Concilii Tridentini.

CAPUT VIII.

De Electione & Nominatione Superiorum.

1. *Regulæ Monasticæ Monachis dant liberam electionem Abbatis.*
2. *His consonat Lex Justiniani.*
3. *Canones etiam hanc electionem Monachis deferunt.*
4. *Jure Decretalium electio spectat ad Monachos.*
5. *In electione Abbatum servanda forma præscripta in* Cap. QUIA PROPTER *De Elect.*
6. *Quæ forma servanda in electione Abbatissæ?*
7. *Qui Prælati eligendi juxta formam præscriptam in* Cap. QUIA PROPTER?
8. *Quomodo eligendi Abbates & Abbatissæ temporales?*
9. *An Concilium Tridentinum derogaverit formæ præscriptæ in dicto* Cap. QUIA PROPTER?
10. *Decretum Concilii Tridentini super forma electionis.*
11. *Electio censetur* secreta, *licèt Episcopus aliquos deputet ad excipienda vota.*
12. *An publicatio voti, post vel ante electionem, reddat electionem nullam ex mente Concilii Tridentini?*
13. *Quibus competat electio vel nominatio Superiorum, petendum etiam est ex Regulis & Constitutionibus singulorum Ordinum.*
14. *In Italia vigore Regulæ Cancellariæ, pleræque Abbatiæ sunt Pontifici reservatæ.*
15. *Regula Cancellariæ non concernit nisi Beneficia Regularia* perpetua.
16. *In Gallia vi Concordati Rex nominat ad Abbatias virorum.*
17. *Concordatum non comprehendit nisi veros Prælatos, qui habent titulum* perpetuum.
18. *Hoc titulo Abbatiæ* triennales *à nominatione Regia sunt exemptæ.*
19. *Priores Carthusianorum etiam exempti.*
20. *Similiter & Cælestinorum*
21. *Ordinis SS. Trinitatis quoque sunt exempti; & quare?*
22. *Videtur separatio mensæ Abbatialis à Conventuali occasionem dedisse nominationi Regis.*
23. *Verba Concordati non comprehendunt Monasteria* Monialium; *usu tamen ad illa extenditur Concordatum.*
24. *Nominatio Regia non extenditur ad Abbatissas triennales.*
25. *Neque ad Abbatissas Ordinis S. Francisci; & quare?*
26. *In quo disciplina Belgica cum jure Gallicano in hac parte conveniat.*
27. *Principes Belgii Monasteriis sæpiùs liberam electionem addixerunt.*
28. *Difficultas orta inter Principem & Abbates occasione Indulti Leonis X.*
29. *Compromissum fuit in arbitros.*
30. *Pendente controversia inita Concordata super forma providendi vacantibus Abbatiis.*
31. *Quomodo hodie juxta hanc formam in electione & nominatione procedatur.*

I. UT Monachi suum eligant Abbatem, antiquorum Patrum Regulæ, nec non Ecclesiasticæ ac Civiles Sanctiones jam pridem præscripserunt.

Regula Benedictina *cap.* 64. « In Abbatis ordinatione illa »semper consideretur ratio, ut hic constituatur, quem sibi »*omnis concors Congregatio* secundùm timorem Dei, sive etiam pars, quamvis parva, Congregationis *saniori* consilio »elegerit. Vitæ autem merito & sapientiæ doctrinâ eliga»tur, qui ordinandus est, etiamsi *ultimus* fuerit *in ordine* »Congregationis.

Unum circa citatum locum notandum, vocem *parva* ibidem accipi pro voce *minor*; *Hellenismus* (ait Vir eruditus Hugo Menardus ad Concord. Reg. *cap.* 5. §. 1.) *positivus pro comparativo.* Id est, *minor*, comparatione ad totam Congregationem eligentium, uti rectè notat & explicat Josephus Mege in Commentario ad *cap.* 64. Regulæ Benedictinæ.

II. Huic legi Benedictinæ planè conformis est sanctio Justiniani Imp. in *L.* 47. *Cod. de Episcopis & Clericis.* « Sacris »nostris legibus existimavimus oportere & hanc addi; »quæ ex virtute, non autem ex temporibus Religiosas Ab»batias seu præfecturas tribuit: ita videlicet ut in piis Mo»nasteriis aut asceteriis, non omnimodò mortuo Abbate, »vel Abbatissa, is vel ea, qui vel quæ tempore antiquior »est, aut secundus, secundave deinceps eligatur. Consenti»mus enim naturæ, neque omnes similiter bonos, neque »omnes in æquo facienti malos; sed quem ubique & vita »optima, & mores honesti, & circa pium exercitium con»stantia

„stantia & *commune reliquorum Monachorum* complimentum, „aut *maxima* eorum pars idoneum ad hoc putaverit, & sa„cris Evangeliis propositis *elegerit*, ad præfecturam vo„cari. “

III. Electionem Abbatis ab Ecclesia Monachis deferri, sat manifestum est ex Canonibus relatis à Gratiano *caus.* 18. *q.* 2. ubi notat Glossa, quod hæc sit secunda pars quæstionis à Gratiano per 7. Canones probata, quod de *jure communi ad Monachos tantùm spectat electio Abbatum.*

IV. Glossam uno consensu secuti Canonistæ docent, de jure communi, etiam *Decretalium*, electionem Abbatum spectare ad Monachos illius Monasterii cui Abbas est præficiendus; idem & in Priori Conventuali qui in suo Monasterio est quasi Abbas (uti suprà dictum fuit) & Abbatissis respectu Monialium obtinere asserunt.

V. Quin & in electione Abbatum, qui scilicet verè intitulati, hoc est, *perpetui* sunt, observandam esse formam electionis præscriptam in *Cap.* QUIA PROPTER ⁘ *De Elect.* communiter asserunt; & latè probat Fagnanus ad dictum Capitulum.

VI. Eandem formam servari quoque volunt in electione Abbatissarum, hoc *uno* excepto, quod electio Abbatissæ debeat fieri à *duabus* Collegii *partibus*, nulla habitâ collatione zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, juxta *Cap.* INDEMNITATIBUS, §. SANE *De Elect. in* VI. quæ collatio quamvis per dictum *Cap.* QUIA PROPTER requiri videatur; eo quòd requiratur major & *sanior* pars, hodie tamen in desuetudinem abiit; solentque in electionibus *vota numerari, non ponderari;* nisi ob aliquod Canonicum impedimentum alicujus votum annullari queat.

VII. Hæc forma electionis in dicto Capitulo QUIA PROPTER, generaliter servanda est in electione ad omnes dignitates tam Regulares, quàm sæculares, per quas earum possessores constituuntur, ac dicuntur *Sponsi* Ecclesiæ, & per quorum obitum Ecclesia dicitur *viduata*: quales reputantur inter Regulares, Abbates & Abbatissæ; item Priores & Priorissæ Conventuales, eas dignitates in titulum *perpetuum* & ad vitam obtinentes: uti notat Fagnanus ad dictum Capitulum. De forma hujus electionis agemus infrà *parte* 2. ubi de electione ad dignitates tractabimus.

VIII. Abbates verò & Abbatissæ *temporales*, aliique Officiales Monasteriorum titulum perpetuum non habentes, non reputantur *Sponsi* Ecclesiæ, nec per ipsorum mortem Ecclesia dicitur *viduata*; “ideoque (ait Fagnanus) in eorum „electione non sunt necessariæ formæ hic (in Capitulo „QUIA PROPTER) præfinitæ, sed sufficiunt singulares „consensus Capitularium, dummodo præstentur in com„muni, & omnibus collegialiter congregatis, & electio „fiat à majori & saniore parte Capituli. Hæc ille.

IX. Ostendit quoque ibidem Fagnanus, Concil. Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 6. *De Regularib.* præscribens formam in electione Regularium observandam, non derogare constitutioni Concilii Lateranensis, de qua in sæpius citato *Cap.* QUIA PROPTER; sed hanc etiamnum hodie observari debere in electione Abbatum *perpetuorum & intitulatorum;* formam vero à Concilio Trident. præscriptam in electione aliorum Superiorum Regularium: quod etiam insinuasse videtur Concilium, ad vocem *Abbatum* addendo vocem *temporalium.*

X. Vult ergo Concilium *Sess.* 25. *De Regular. cap.* 6. “In „electione Superiorum quorumcunque, Abbatum *tempo„ralium* & aliorum Officialium, ac Generalium & Abba„tissarum, atque aliarum Præpositarum, quo omnia re„ctè & sine ulla fraude fiant... omnes supradictos eligi de„bere per vota *secreta*: ita ut singulorum eligentium nomi„na *nunquam publicentur.* Nec imposterum liceat, Provin„ciales, aut Abbates, Priores aut alios quoscunque titu„lares ad effectum electionis faciendæ, constituere, aut „voces & suffragia absentium supplere. Si vero contra „hujus Decreti Constitutionem aliquis electus fuerit, ele„ctio irrita sit: & is qui ad hunc effectum se in Provincia„lem, Abbatem aut Priorem creari permiserit, deinceps „ad omnia officia in Religione obtinenda, inhabilis exi„stat: facultatésque super his concessæ eo ipso abrogatæ „censeantur, & si imposterum aliæ concedantur, tan„quam subreptitiæ habeantur. “

XI. Reputatur electio *secreta* ad mentem Concilii, licet Episcopus aut Capitulum designaverit aliquos, qui omnium eligentium vota secretò exciperent, modò postea nomina singulorum eligentium non publicentur: atque ita censuit sacra Congregatio, ut in electione Abbatissarum, de qua in c. 6 Concilii Tridentini, possit Episcopus cum suo Vicario vel Secretario, vel alio ab ipso assumpto vota singularum Monialium *oretenus* expressa audire; apud Garciam de Benef. *parte* 5. *c.* 4. *n.* 190. & huic resolutioni praxis hodierna conformis est. Solent enim Episcopi Archi Presbyteros aliósve Commissarios deputare, qui in electione Superiorum excipiant Monialium suffragia; eaque in scriptum redacta *secretò* Episcopo mittuntur, qui iis visis & computatis, electionem publicat & confirmat, nulla facta votorum publicatione.

XII. Quinimo si aliquis eligentium vel ante electionem diceret quem esset electurus; vel post electionem factam publicaret quem elegisset, non propterea electio desineret esse *secreta* & valida, uti à S. Congregatione resolutum esse refert Garcias loco citato *n.* 196. quia aliàs in potestate particularium esset, electionem Canonicam sibi non placentem irritare.

Sed neque publicationem votorum factam post electionem ac confirmationem ritè peractam, electionem irritare rectè notat Zypæus *Tit. De Electione, num.* 8. “Quan„quam enim, ait, id sit adversus intentionem Concilii, in „verbis: *nunquam publicentur;* tamen extra causam finalem „est illius Decreti, in verbis: *Quo omnia rectè & sine ulla „fraude fiant.* Is finis cùm electione ritè factâ confirmatâ„que obtentus sit, eam quæ ex post facto accidunt, infe„ctam seu nullam reddere nequeunt. “

XIII. Hactenus dicta de jure Conventûs in electione Abbatum & Abbatissarum ac aliorum Superiorum, procedunt *de jure communi;* à quo per speciales Constitutiones & consuetudines in aliquibus Ordinibus nonnihil recessum est; dum electionem seu designationem transtulerunt ad Generalem Ordinis, vel ad Provincialem cum suis Diffinitoribus seu assistentibus, uti videri potest ex singulorum Ordinum usu, & particularibus Constitutionibus.

XIV. Adhæc in Italia Abbatum & Priorum *perpetuorum & intitulatorum* electio hodie ferè cessat, postquam per *Regulam* 2. *Cancellariæ* Pontifex sibi reservat *omnia Monasteria virorum, valorem annuum ducentorum florenorum auri communi; æstimatione excedentia, nunc quomodocunque vacantia, & imposterum vacatura.*

XV. Hanc regulam non comprehendere Monasteria, quæ ex indulto Apostolico sunt *manualia*, notat Ascanius Tamburinus De Jure Abbatum, *tom.* 1. *disp.* 5. *q.* 2. Neque de illis Pontifex providere solet: Unde cum Abbatissæ in Italia passim sint *triennales* ex constitutione Gregorii XIII. non consuevit Pontifex de Monasteriis Monialium providere.

XVI. In Gallia vigore Concordatorum vacantibus Monasteriis & Prioratibus *verè electivis*, videlicet in quorum electionibus forma Capituli QUIA PROPTER servari, & confirmationes electionum hujusmodi solemniter peti consueverunt, Conventus ad electionem seu postulationem Abbatis seu Prioris procedere non possunt; sed Rex, illorum occurrente vacatione, Religiosum ejusdem Ordinis in ætate 23. annorum ad minus constitutum, infrà sex menses à die vacationis Sedi Apostolicæ nominat; ut per Sedem Apostolicam Monasterio vacanti de persona nominata provideatur.

XVII. Cum autem Concordatum tantùm loquatur de Monasteriis *verè electivis*, in quorum electionibus servatur forma *Cap.* QUIA PROPTER, & quorum confirmationes solemniter peti consueverunt, deducitur, Concordatum non comprehendere nisi *Abbates & Priores*, qui sunt veri *Prælati*, id est, juxta Rebuffum, quorum obitu Ecclesia est *viduata* Pastore, de quibus suprà: “Unde si pro„betur, ait, quod Prior habet alium supra se, non dici„tur Ecclesia *viduata:* ergo in illo non habebit locum di„ctum *Cap.* QUIA PROPTER, nec consequenter Con„cordatum. “

Adhæc, uti suprà notatum est, Abbates & Priores non censentur *Sponsi* Ecclesiæ, per quorum obitum Ecclesia *viduata* dicitur, nisi in *titulum* eumque *perpetuum* dentur; unde etiam Concordatum intelligendum esse, post Rebuffum tradit Choppinus *lib.* 1. *Monast. tit.* 1. *nu.* 5. “cum „civili moderatione de *perpetuis* jurisque perpetui Sacer„dotiis, non de *temporariis* Ecclesiæ dignitatibus, quæ *vi„vo* abrogari possint aliquando, ex statuta Ordinis regula „ac disciplina. “

XVIII. Hoc titulo à Regia nominatione quædam Monasteria Ordinis Benedictini Congregationis Casæ exempta “sunt, quod *triennii* lege teneantur sacræ ejusmodi po„testates, nec ultrà *triennium* vulgò producantur. “

Similiter ibidem testante Choppino, *Gulielmitæ* seu *Albi Mantelli* Priorem sibi eligunt, eo quod in Ordine Priores sint *triennales.*

XIX. Regia insuper ad sacrosanctas Potestates nominatio non procedit in Carthusiensi ejúsque Primatu Conventus Monastici, ait Choppinus: “Nam etsi is Primatus pu„rè demandetur Cœnobitæ, nec præfinitum in tempus: „abrogari tamen huic ex causa potest à summo Ordinis „Præsule, post inspecta lustratáque regionatim ejusdem „familiæ Cœnobia. Singulorum adhæc Conventuum „Præfecti ita decernunt statuúntque de profanis Monaste„rii reditibus annuis, ut nihil *proprium*, sed *communem* in „usum omnia referant: quorum etiam Proventuum ratio„cinia

»cinia quotannis medio in cœtu ſacrorum ſodalium excu-
»tiuntur, diſpunguntur. «

XX. In Ordine Cœleſtinorum, « qui Conventibus ſin-
»gulis præficiuntur, haud nominantur à Principe, quaſi
»*Priores Conventuales*, juxta cit. §. *Monaſteriis* in Concorda-
»tis (ait Choppinus ibidem *num.* 7.) ſed legitimis ſuffragiis
»deſignantur à Monaſtico Provinciali Magiſtratu. « Ra-
tionem illius ſubjicit: « Hi ſacro ſodalitio præſunt *nudâ*
»temporarii officii auctoritate verius, quàm *Beneficii* Ec-
»cleſiaſtici: nec *privatim* ſuos faciunt fructus Monaſtico-
»rum prædiorum. «

XXI. Ex hiſce non obſcurum eſt, Choppinum haud dubitaſſe, eos ſolos Prioratus, ſive Abbatias Regiæ nominationi ſubjacere, qui inſtar *Beneficii* Eccleſiaſtici poſſidentur; & vi quorum ipſi Priores partem proventuum quaſi ſibi *propriam* adminiſtrant ac diſpenſant. Unde probans Miniſtros Ordinis SS. Trinitatis vulgò *De redemptione captivorum*, eſſe à Regia nominatione exemptos, inter alia adducit dicti Ordinis regulam qua præcipitur: « Om-
»nes res undecunque licitè veniant in tres partes dividan-
»tur æquales: & in quantum duæ partes ſufficiunt, exe-
»quantur ex illis opera miſericordiæ, cum ſui ipſorum, &
»eis neceſſariò famulantium moderata ſuſtentatione: ter-
»tia verò pars reſervetur ad redemptionem captivorum,
»qui ſunt incarcerati pro fide Chriſti à Paganis, vel dato
»pretio rationabili pro redemptione ipſorum, vel pro re-
»demptione Paganorum captivorum: ut poſtea rationa-
»bili commutatione redimatur Chriſtianus pro pagano. «

Deinde his relatis ſubjicit: « Unde elicias, Cœnobii
»cujúſque Magiſtrum ſeu Miniſtrum potius vulgò dictum,
»omnia habere cum Sodalitio communia, nec fructuarii
»inſtar *Beneficiarii* profanos templi reditus privatim di-
»ſpenſare. « Quaſi diceret, non mirum ſi miniſtri hi nominationi Regiæ non ſubjacent, cum *non inſtar Beneficiarii* proventus diſpenſent.

XXII. Quare credendum eſt, quod ſeparatio menſæ Abbatialis à Conventuali occaſionem dederit non tantum introducendis Commendis; ſed etiam *nominationi* Regiæ: dum per hanc diviſionem, Abbates facti ſunt quaſi *Beneficiarii*, & Abbatiæ & Prioratus tranſierunt in Dignitates & Beneficia quibus annexum eſſet jus percipiendi certos proventus: quanquam jam introducta nominatione, etiam extenſa fuerit ad Abbatias quæ hanc diviſionem non fecerunt: uti & in Commendis contigit.

XXIII. Monialium Monaſteria Concordato non comprehendi poſt Rebuffum notat Choppinus *n.* 11. Quapropter vi Concordati, Regiæ nominationi nulla Monialium Monaſteria ſubjacent, uti etiam in contradictorio judicio per Senatum Regium aliquando judicatum eſſe refert Choppinus; qui tam obſervat, ſenſim nominationem Regiam ad Abbatias Monialium eſſe extenſam, Regémque perſonas Monaſterio præficiendas Pontifici nominaſſe, quamvis ipſi Pontifices ægrè ejuſmodi nominationem admittere voluerint. « Ideo vidi (inquit Rebuf-
»fus ad Concordata *pag.* 559. edit. Pariſ. 1664) quaſdam
»nominationes per Regem factas, in quibus dicebat Pa-
»pa, providemus tali N. dummodo Monialium majoris
»& ſanioris partis conſenſus intervenerit. « Quin & poſtquam nominatio Regia invaluit, adhuc tamen, teſte Choppino, in litteris proviſioni à Pontifice additur hæc clauſula: *Dummodo conſenſus majoris partis Monialium accedat.*

XXIV. Ulterius, ſicuti Regis nominatio vigore Concordati non reſpicit Abbates aut Priores *temporales*; ita nec Concordati extenſio poſtea facta ad Monaſteria Monialium comprehendit Abbatiſſas, aut Prioriſſas *temporales* quemadmodum obſervat Rebuffus.

XXV. Adhæc, uſum illum Regiæ nominationis ad Virginum Monaſteria « benignè interpretati ſunt judices (ait
»Choppinus *l.* 1. *Monaſt. tit.* 1. *num.* 11.) ex animo ſenſúque
»Principis non habere locum in muliebribus Franciſcanæ
»ſectæ Monaſteriis. Quanquam enim horum Magiſtræ
»titulo decorantur Abbatum fœminarum, communibúſ-
»que nunc fruantur poſſeſſionibus, parando victui ido-
»neis: haud propterea utique à Franciſcanis Conſtitutio-
»nibus deſcivere, quæ ſingulis proprium quidvis abnue-
»rint rerum profanarum. Nil quippe Monaſtica Antiſtes
»particulare ſibi ſumit ex communi fundorum Eccleſiæ
»proventu ac reditu: verùm annui & ordinarii illorum
»fructus communem in menſam Conventus haud dubiè
»inferuntur & inſumuntur. «

Hîc rurſum videmus, Choppinum exemptionem horum Monaſteriorum à Regia nominatione in hoc refundere, quod nulla in Ordinis iſtius Monaſteriis *menſæ Abbatialis* à Conventuali fuit nota *diviſio*.

XXVI. In Belgio, quoad Monaſteria Regiæ nominationi non obnoxia, praxis ac uſus congruit cum uſu Regni Gallicani, non autem per omnia quoad Monaſteria ſeu virorum ſeu mulierum Regiæ nominationi obnoxia.

XXVII. Prælatis enim ſive Abbatibus Brabantiæ multoties à Principibus libera electio juxta ſanctiones Canonicas & Ordinum Conſtitutiones, communique privilegia addicta fuit.

XXVIII. Porrò circa initium præteriti ſæculi Carolus V. à Leone X. obtinuit indultum, ut in his Ditionibus Belgicis nullus ad Dignitates Abbatiales aut quorumcunque Monaſteriorum, etiam per Priores aut Præpoſitos regi & gubernari ſolitorum, regimina per Pontificem aut Sedem Apoſtolicam, ſeu ejus Legatos & Nuntios præfici; nec illis de quorumcunque perſonis quovis modo provideri poſſit: niſi, ait Pontifex, habitis prius per Nos, aut Sedem Apoſtolicam, intentione & conſenſu, tuis de perſonis ad hujuſmodi dignitates & regimina promovendi. Ita eſt expreſſum in Bulla prout habetur parte 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 7. *c.* 2. & in citata Chronologia Parcenſi; at credo legi debere: *intentione & conſenſu tuis*; ut ſit ſenſus: *Niſi habitis prius per Nos aut Sedem Apoſtolicam intentione & conſenſu tuis*, de perſonis, &c.

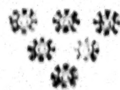
Vigore hujus Bullæ cum inſtinctu quorundam ſuorum miniſtrorum vellet Carolus, neglecta Religioſorum liberâ electione, nominare perſonas ſibi *gratas* ad dignitates Abbatiales; unanimiter Abbates & Abbatiſſæ, Præpoſiti ac Priores Conventuales ſe oppoſuerunt; allegantes tum vi ſuarum fundationum, tum titulo variorum privilegiorum, ac immemorabilis conſuetudinis, Religioſis competere liberam electionem ſuorum reſpectivè Abbatum, Abbatiſſarum, Præpoſitorum & Priorum; neque huic juri electionis per Bullam ullatenus eſſe derogatum; imò Bullam in corroborationem ac præſervationem iſtius juris in favorem Monaſteriorum à Carolo fuiſſe ſollicitam & impetratam: quemadmodum hæc omnia latiùs deducuntur in Compromiſſo, quo de conſenſu Caroli & Abbatum & aliorum hæc difficultas quibuſdam arbitris commiſſa fuit 12 Febr. 1521. Habetur *parte* 4. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 6.

Verum cum quæſtio hæc ob varias difficultates per arbitros non decideretur, tandem ſub Philippo II. Caroli immediato ſucceſſore inita eſt Concordia ſuper modo Monaſteriis vacantibus de Abbatibus providendi, quæ ſaltem *proviſionaliter* quouſque quæſtio principalis coram arbitris indeciſa pendens terminaretur, obſervari deberet. Cum autem quæſtio nec hactenus deciſa fuerit, is modus providendi *proviſionalis* quaſi in abſolutum tranſiit, atque hodie juxta illum proceditur. Impreſſa eſt hæc Concordia in dicta parte 4. Edictorum loco citato, *cap.* 12.

XXIX. In hac Concordia promittit Princeps, quòd, ſi quando aliquam Abbatiarum vacare contigerit, mittet aliquos Commiſſarios, quos nimirum ex Abbatibus Brabantiæ ejuſdem Ordinis quatenus reperiuntur, & quos judicaverit magis idoneos, aut alterius Ordinis illis deficientibus, unà cum aliquo alio tertio Commiſſario (qui hodie eſſe ſolet Cancellarius Concilii Brabantiæ) qui Commiſſarii ſuper idoneitate & qualitate Religioſorum ejuſdem Monaſterii diligenter inquirant, ac informationem ſuam Principi cum ſuo *adviſo* (id eſt, *judicio*) remittant, ac deinde eum, ait Princeps, quem maximè idoneum invenimus, ſi quis modo idoneus reperiatur, deſumemus, habita ratione tam adviſi eorum Commiſſariorum, quàm vitæ, converſationis & idoneitatis electorum, idque ex depoſitionibus eligentium, ex quibus conſtabit, quis ex electis in ſpiritualibus ſit magis idoneus: « Et caſu quo
»(pergit Princeps) aliquod Canonicum ſeu legitimum ob-
»ſtiterit impedimentum contra hujuſmodi electos, ſeu, ut
»prætertur, per Religioſos deſignatos, curabimus no-
»vam informationem capi, tam ſuper ejuſdem Monaſte-
»rii quàm aliorum ejuſdem Ordinis in Brabantia ſucceſſi-
»vè Religioſis, ad finem ut ex deſignatis deſumamus ſeu
»approbemus, quem reperiemus magis idoneum. «

XXX. Itaque juxta normam hujus Concordiæ, qua hodie hic utimur, Religioſi coram Commiſſariis Regiis aliquos in Abbatem eligunt, ſive proponunt, idque ordine illo quo eos ad Prælaturam digniores credunt; atque tres ex illis pluralitate ſuffragiorum electos, ſolent Commiſſarii, ſuo adjuncto ſuper deſignatorum capacitate & meritis judicio, Principi proponere; è quibus Princeps unum deſignat, qui Religioſis Capitulariter Congregatis per Epiſcopum vel alium Superiorem, auctoritatem confirmandi ſeu inſtallandi habentem proponitur; atque ab ipſis per quandam imaginem ſeu ſpeciem electionis in Abbatem recipitur.

XXXI. Eadem forma ſervari ſolet in deſignatione & electione Abbatiſſarum, ſuſtinéntque, Principem vi prædictæ concordiæ non poſſe nominare niſi unam ex electis & propoſitis à Monialibus.

CAPUT

CAPUT IX.

De Confirmatione & Benedictione Abbatum.

1 *Abbates electi vel nominati debent à Superiore confirmari.*
2 *Abbates à suo Episcopo confirmandi; nisi sint exempti.*
3 *Interdum Abbates & Superiores electi unà censentur confirmati.*
4 *A quo confirmatio postulanda juxta Concordata Germaniæ.*
5 *In Gallia Abbates à Rege in vim Concordati nominati, tenentur à Sede Apostolica confirmationem habere.*
6 *In Belgio aliquando quæstio suborta fuit circa Abbates à Rege nominatos.*
7 *Usu obtinuit, ut Abbates in Belgio confirmentur, juxta jus commune, & Ordinum particularia privilegia.*
8 *Quomodo Abbatum confirmatio & provisio expediatur juxta stylum Curiæ Romanæ.*
9 *Ex taxa Cameræ Apostolicæ constat, Abbatias Belgicas plerasque esse* Consistoriales.
10 *Abbates in vim provisionis Apostolicæ possessionem non accipiunt sine placito Regio.*
11 *Solemnis Benedictionis Abbatialis nulla in Regulis Monasticis mentio.*
12 *Verisimiliter unà cum Pontificalium usu invaluit.*
13 *Benedictio* solemnis *non facit Abbatem.*
14 *Etiam hodie sine illa benedictione potest esse verus Abbas.*
15 *Ante benedictionem vocatur simpliciter Abbas.*
16 *A quo benedicendus Abbas?*
17 *Ritus in multis convenit cum ritu consecrationis Episcopalis.*
18 *Promittit fidelem rerum Monasterii dispensationem.*
19 *Traditur ei Regula ad regendum Monasterium.*
20 *Abbatissæ etiam solemniter benedicuntur, & regere Monasterium juxta Regulam promittunt.*
21 *Abbatissa spirituale & temporale regimen Monasterii committitur.*

I. ABbates aliósque Monasteriorum Superiores, qui vel per electionem Conventus, vel per nominationem Regiam constituuntur, necessario à Superiore confirmandos esse, priusquam se administrationi immisceant, uno consensu tradunt Canonistæ ad *Cap.* QUALITER 8. *De Election.*

II. Jure communi Abbates *non exempti*, postquam à suo Conventu fuerint electi, ab Episcopo Diœcesano, cui *immediatè* subjiciuntur, confirmandi sunt; uti communiter tradunt Canonistæ ad *Cap.* STATUIMUS 2. *De Suppl. neglig. Prælat.* Exempti vero confirmationem petere debent à Pontifice, quando scilicet exempti *immediatè* sunt Papæ subjecti: « Secus autem (ait Ascanius Tamburinus »De Jure Abbatum *tomo* 1. *disp.* 6. *quæst.* 2. *num.* 2.) si Abbas »habet alium Prælatum *medium* cui subsit, prout Abbates »& Prælati locales habentes Abbatem & Præsidentem *Generalem* vel *Provincialem* à quo confirmentur. «

III. Deinde Abbates & Prælati locales qui non per electionem *Conventuum* eliguntur, sed à Generali cum definitorio constituuntur, non indigent confirmatione, ut recte ibidem *nu.* 4. monet Tamburinus: « Quia quando ad »eundem spectat electio & confirmatio eodem jure, tunc »eo ipso, quod eligit, etiam confirmare censetur. «

Hinc in Italia Abbates *perpetui*, qui à Pontifice *consistorialiter* designantur, nulla alia indigent confirmatione.

IV. Concordata Germaniæ concedunt, quod in Monasteriis *immediatè* subjectis Sedi Apostolicæ fiant Canonicæ electiones, quæ ad *dictam Sedem deferantur*, « quas etiam, ait Nicolaus V. ad tempus constitutionis, felicis »recordationis Nicolai Papæ III. quæ incipit: *Cupientes*, ex»spectabimus, & elapso dicto termino, si non præsentatæ »vel si præsentatæ minus Canonicæ fuerint, provide»bimus, & si Canonicæ fuerint, *confirmabimus*.... Et in »Monasteriis dictæ Sedi *immediatè non subjectis* & aliis regu»laribus Beneficiis, super quibus pro *confirmatione*, vel »provisione ad dictam Sedem non consuevit haberi recur»sus, electi, seu illi, quibus providendum est, pro *con»firmatione* & provisione hujusmodi ad curiam Romanam »venire non tenebuntur. «

V. In Gallia vigore Concordatorum Rex nominat personas ad Monasteria vacantia Sedi Apostolicæ; ut ab hac Sede *provisionem* accipiant; quæ provisio pro confirmatione reputatur. Quare quoad Abbatias & Prioratus Regiæ nominationi subjectos, *confirmationes* seu provisiones à Sede Apostolica peti & obtineri debent.

VI. In Belgio aliquando quæstio fuisse legitur, num Abbates per Regem designati à Sede Apostolica *confirmationem* sive provisionem obtinere tenerentur: eò quòd in Indulto Caroli V. Philippi II. & Alberti Archiducis, denominando ad primarias Ecclesiarum dignitates habeatur, *quod sic nominati à Sede Apostolica obtinebunt confirmationem*; sed quoad primas dignitates sæculares post Episcopales quoad hoc punctum, indultum non est receptum: nec enim ullus à Rege ad hujusmodi dignitatem nominatus, confirmationem à Sede Apostolica petit. Quoad Abbatias verò, Principes hoc indulto uti non videntur, sed jure quo prius potiebantur; ut nimirum Monasteriis quidem sua maneat Canonica electio, hoc tamen temperamento, ut eligant quem Princeps, prius facta inquisitione juxta supra citata Concordata, sibi *gratum* & maxime idoneum designaverit.

VII. Unde moribus Belgii, Abbatum confirmatio peti, & obtineri consuevit juxta jus commune, & particulares cujusque Ordinis Constitutiones & privilegia. Paucissima autem, eáque à jurisdictione Ordinariorum *exempta* Ordinis *Benedictini* Monasteria, à Sede Apostolica provisionem seu *confirmationem* petere consueverunt.

VIII. Provisio Abbatiarum excedentium valorem annuum ducentorum florenorum *auri* de Camera expeditur consistorialiter, sive in Consistorio Cardinalium, idque prævia informatione ac propositione quæ in Cathedralium Ecclesiarum provisione servari consuevit: uti expressè declaravit Gregorius XIV. in sua Constitutione, quæ incipit: *Onus Apostolicæ*, de qua suprà *tit.* 14. *cap.* 3. actum fuit: ubi & ritus informationis latius descriptus fuit.

IX. Ex taxa autem Abbatiarum & Monasteriorum, quam exhibet Ascanius Tamburinus ad calcem tomi primi De Jure Abbatum, *ad exemplar libri Sacri Collegii, & Reverendissimæ Cameræ Apostolicæ*, patet, Abbatias Belgii omnes futuras *Consistoriales*, si earum provisio Romæ peteretur: taxa enim illarum ibidem notata, multum excedit valorem annuum *ducentorum* florenorum auri de Camera.

X. Circa Abbatias, quarum provisio à Sede Apostolica habenda est, notandum, quod licet Pontifex in Consistorio det provisionem, nequaquam tamen in vim istius provisionis, possessionem Abbatiæ aut ejus administrationem accipere queat provisus, ante expeditionem Bullarum, & priusquam placetum Regium hisce in partibus accesserit, quemadmodum in provisione Cathedralium Ecclesiarum obtinere, suprà *tit.* 14. *cap.* 5. ostensum est.

XI. De solemni, quæ hodie in usu est, Abbatum benedictione nihil in Regulis Monasticis, aut antiquis historiis, aut Ecclesiasticis monumentis occurrit.

Meminit quidem Canon 14. Synodi VII. Abbatum, qui ab Episcopo *manus impositionem* acceperunt; sed uti benè notant ad dictum Canonem Balsamon, Zonaras aliique Græci Commentatores, tantum sermo est de impositione manus, qua Abbas in Presbyterum ab Episcopo fuit ordinatus. Unde errat Glossa dum ad *Cap.* 1. *dist.* 69. apud Gratianum *hanc manus impositionem* pro *benedictione Abbatiali* accipit.

XII. Admodum verisimile est, solemnem illam Abbatum benedictionem, quæ ad Episcopalem consecrationem non parum accedit, invaluisse, quando Abbates cum ornamentis Pontificalibus ad ipsam quodammodo Pontificalem sive Episcopalem eminentiam, ac dignitatem ascendere cœperunt.

XIII. Quidquid sit, illud certum est, benedictionem illam *solemnem* non constituere aut efficere Abbatem; nec ita necessariam esse hanc benedictionem in Abbate, uti est consecratio in Episcopo. Unde sæculo II. scripsit S. Ivo Carnotensis: *Promotionem Abbatis non facit Episcopalis Benedictio, sed Fratrum communis electio.*

XIV. Adhæc Alexander III. in *Cap.* 1. 5. *De Suppl. negl. Prælat.* concessit Cisterciensibus, ut « si Episcopus *tertiò* »cum humilitate, ac devotione, sicut convenit, requisi»tus, Abbates *benedicere* renuerit, liceat Abbatibus pro»prios Monachos benedicere, & alia, quæ ad hoc officium »pertinent, exercere. « Ex quo conficitur, benedictionem nullatenus esse Abbati constituendo necessariam.

Quin nec hodie Abbates *triennales* benedicuntur (ait Tamburinus De Jure Abbatum, *tom.* 1. *disp.* 11. *quæst.* 3.) & tamen gaudent prærogativis, quibus benedicti.

XV. Notantque ulterius Canonistæ, electum & confirmatum, tametsi *necdum benedictum*, vocari simpliciter *Abbatem* in citato *cap.* 1. & *cap.* 14. 5. *De Accusationibus*; idémque de stylo Cancellariæ Romanæ servari scribit Oldradus *consil.* 14. subdens, Abbatis beneficia vacare potest adeptam possessionem *ante benedictionem*.

XVI. Benedictionem de jure communi Abbates accipere debent à proprio Episcopo, uti notatur in citato *cap.* 1.

Martinum V. Abbati S. Pancratii de Florentinâ Congregationis Vallis Umbrosæ, & Eugenium IV. Congregationi Cælestinorum concessisse privilegium, ut à quocunque maluerint Antistite gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habente, benedictionem accipiant, refert Tamburinus loco citato *quæst.* 10.

Et teste Choppino *lib. 2. Monast. tit. 1. nu. 7.* per Bullam Innocentii VIII. Cistercienses habent privilegium speciale pro Abbate capite Ordinis, ut possit novis Abbatibus & Abbatissis sui Ordinis sacræ benedictionis munus impendere, *citra Episcopi* auctoritatem, editâ Bullâ an. 1484.

Deinde hoc privilegium extendit Clemens VIII. per Bullam 24. Julii 1599. concedendo Abbati Capiti Ordinis Cisterciensis, constituendi ac delegandi Abbates Commissarios per Provincias cum potestate benedicendi novos Abbates & Abbatissas sui Ordinis: quo privilegio etiamnum hodie utitur in Belgio Ordo Cisterciensis.

XVII. Ritus hodiernus benedicendi Abbates, penè per omnia coincidit cum ritu consecrationis Episcopalis, refertúrque in Pontificali Romano, in quo hæc duo notanda occurrunt.

XVIII. Primò, quod inter articulos examinis hic recenseatur: *Vis res Monasterii tibi commissi fideliter custodire, & in usus Ecclesiæ, Fratrum, Pauperum & Peregrinorum distribuere?* Respondet Benedicendus: *Volo.*

XIX. Secundò, ubi Episcopo consecrando traditur liber Evangeliorum, Abbati traditur Regula sui Ordinis his verbis: *Accipe Regulam à sanctis Patribus traditam, ad regendum custodiendumque gregem tibi à Deo creditum, quantum Deus ipse te confortaverit, & fragilitas humana permiserit.*

XX. Abbatissæ etiam solemniter benedici consueverunt ritu in Pontificali descripto, in quo inter cætera hæc notanda sunt.

Primum, quod Prælatus benedicens tradat electæ Abbatissæ Regulam dicens: „Accipe Regulam à sanctis Patribus traditam, ad *regendum custodiendumque gregem* tibi à „Deo commissum, quantum Deus ipse te confortaverit, „& fragilitas humana permiserit. Accipe gregis Domini „*maternam* providentiam, & *animarum procurationem;* & „per Divinæ legis incedendo præcepta, sis ei Dux ac cœ„lestis hæreditatis pascua. “

XXI. Deinde absoluta benedictione Prælatus eam inthronizat, dicens: „Accipe *plenam* & *liberam* potestatem „regendi hoc Monasterium, & omnia quæ ad illius regi„men *interius* & *exterius*, spiritualiter & temporaliter per„tinere noscuntur. “

Ex his videmus, Abbatissæ regimen non tantùm exterius & temporale, sed & interius ac spirituale; quin & *procurationem animarum* committi.

CAPUT X.

Quis Ordo & ætas in Superioribus Regularibus requiratur?

1 *Abbates olim non erant Presbyteri.*
2 *Hanc disciplinam supponit Conventus Aquisgranensis sæculo IX.*
3 *Non refragatur huic disciplinæ Regula Benedictina.*
4 *Gratianus censuit ex Regula Benedictina Abbates debere esse Presbyteros.*
5 *A mente Regulæ aberravit Gratianus.*
6 *Alius Gratiani Error.*
7 *Ad disciplinam sui temporis respexisse videtur Gratianus.*
8 *Jure Decretalium Abbates tenentur ad Presbyteratum promoveri.*
9 *Idem est de Priore Conventuali.*
10 *Hodie cura animarum requirit Sacerdotium: & quare?*
11 *Jure communi requiritur ætas 25. annorum in Abbate & Priore.*
12 *Per concordatum Gallicanum, recessum est ab hoc jure communi.*
13 *Qua ratione in Gallia Abbates compellantur ad suscipiendum Presbyteratum.*
14 *Quæ ætas juri communi in Abbatissa & Priorissa requiratur.*
15 *Concilium Trid. requirit annum 40. completum.*
16 *Quid Concilium Trid. velit dum in Monasterio non reperitur, quæ has qualitates habet.*
17 *Quandonam ex alio Monasterio eligi possit vel debeat.*
18 *In electione Superiorum magis ad merita quam ad ætatem attendendum.*

I. Olim non omnes Abbates Presbyteros fuisse, ex antiquis Monachorum Regulis & vitis fat manifestum est; unde jam pridem sine ulla hæsitatione Rupertus Abbas *Lib. 2. in Regulam Benedictinam, cap. 10.* postquam locutus esset de disciplina requirente in Abbate Presbyteratum, ait: *Olim non ita erat, multi Abbates erant, qui sacros Ordines non habebant.*

Ad quæ aliaque reflectens Hugo Menardus in appendice 3. *ad caput 23. Concordiæ Regularum*, ait: „Quare quorundam Recentiorum opinioni suffragari non possum, „qui dicunt Abbatem teneri ad Sacerdotium ex Regulæ S. „Benedicti instituto. “

Deinde refert plura exempla Abbatum qui nunquam Presbyteri fuerunt; atque inter alia S. Eugendi qui nunquam ad hunc ordinem promoveri voluit: „& cum de „hoc ordine suscipiendo sollicitaretur, dixit, utilius mul„tò esse Abbati propter *juniorum ambitionem* liberum à Sa„cerdotio præesse fratribus. “

II. Hanc pristinam disciplinam non obscurè supponit conventus generalis Abbatum anno 817. Aquisgrani coram Ludovico Pio habitus ad reformationem Monachorum, ubi *cap. 62.* dicitur: „Ut Abbas, Præpositus, vel „Decanus, quamvis *Presbyteri non sint*, Lectoribus bene„dictionem tribuant. “

III. Neque his refragatur, quod ex Regula S. Benedicti, Abbas animas regendas suscipiat; atque ita *curam animarum* habeat; quæ videtur Sacerdotium supponere; ita ut communiter tradant Canonistæ, Beneficium curam animarum annexam habens exigere in Beneficiato, ut saltem ad Sacerdotium intra tempus à jure definitum promoveatur. Verum *regimen animarum*, de quo S. Benedictus, comprehendebat quidem omnem auctoritatem & jurisdictionem in Monachos, statuendi, præcipiendi, corrigendi, puniendique, quantum saluti Monachorum, & disciplinæ Monasticæ congruit; sed Eucharistiæ, pœnitentiæ, aliorúmque Sacramentorum administrationem, quæ Ordinem Sacerdotalem exigunt, non complectebatur; quo sensu etiamnum hodie Abbatissis, nec non quibusdam Superioribus laicis, ut apud Cellitas seu Alexianos, cura seu regimen animarum & spiritualis jurisdictio absque potestate Clavium competere dicitur, uti latè probat Zypæus *Resp. 10. De Regularibus;* & quoad Abbatissas, manifestè supponit Pontificale, eis *animarum procurationem* incumbere, ut capite præcedenti notatum est.

IV. Gratianus tamen censuisse videtur, quod ex præscripto S. Benedicti, Abbas deberet ad Sacerdotium promoveri; eo quod Abbatis sit egredientibus Fratribus *benedictionem* impartiri; quam non nisi à Sacerdote dari posse credidit Gratianus. Verba ejus sunt subjecta *Canoni 39. caus. 16. q. 1.* „Superiori auctoritate non prohibentur Ab„bates Sacerdotes fieri: cum B. Benedictus jubeat Abba„tem fratribus egredientibus, & regredientibus *benedi„ctionem* dare: quod non nisi *Sacerdotum* est. “

V. Verum, ut notat Haeftenus in *prolegomeno 18. §. 11.* in vita S. Benedicti, Gratianus hic à sensu ac mente Patrum aberravit, dum credidit *Benedictiones*, de quibus in Regulis Monasticis, non nisi à *Presbyteris* dari potuisse. Nam, uti bene monet Haeftenus, hæ Monasticæ observantiæ, uti & benedictiones ministrorum & Lectorum mensæ nullam cum Sacerdotali Ordine habent connexionem, nec ab eo dependent. Paternas potiùs has dixerim, ait Haeftenus, quibus abeuntes vel redeuntes prosequuntur filios.

Plura ibidem ait Haeftenus, quibus etiam ex ipsâ Regula Benedictina evincit, *Benedictiones* hujusmodi non fuisse Presbyterales, multisque ostendit, Abbates ex præscripto Regulæ non debuisse esse Presbyteros, atque contrariis argumentis occurrit.

VI. Notat insuper Haeftenus ibidem, Gratianum multum aberrare, ac sibi quasi contradicere, dum eodem loco ait: *Lectionem Evangelii cum subsequente oratione dicere, Sacerdotalis esse officii*; cum ipsemet *Dist. 25. Can.* PERLECTIS ex Isidoro scripserit, ad *Diaconum* pertinere *Evangelium prædicare. Nam sicut Lectoribus vetus Testamentum, ita Diaconis novum prædicare præceptum.*

VII. Cæterum Gratianus benedictiones Monasticas, atque lectionem Evangelii asserens esse *officii Sacerdotalis*, forsan ad disciplinam sui temporis reflexit; eo quippe tempore Abbates plerique Presbyteri erant. Imo tum in Synodo Pictaviensi sub finem sæculi 11. Decretum erat *Canone 7.* „Ut *Abbates*, Decani & Præpositi, qui Presbyteri non „sunt, *Presbyteri fiant*, aut Prælationes amittant. “

VIII. Hic Canon postmodum relatus in Decretales Gregorii IX. in *Cap. 1.* ✠ *De ætate & qualit. Ordinand.* partem juris communis constituit.

Hinc nullus dubitat, quin juxta Juris communis dispositionem, atque hodiernam disciplinam, Abbates Regulares & Titulares debeant esse Presbyteri, aut infra annum ad Presbyteratum, quemadmodum alii Dignitatem aut Beneficium cum curâ animarum annexa possidentes, promoveri.

IX. Quod de Abbatibus hìc statuitur, idem quoque in *Priore* Conventuali juxta modernam disciplinam ex eadem ratione obtinere receptum est: utpote cui non minùs, quàm Abbati cura animarum imminet; atque ita Beneficiis *curatis* annumeratur: quæ Presbyteratum requirere nullus ambigit.

X. Cu-

X. Curam enim animarum hodie involvere potestatem Clavium aliaque à Sacerdotali charactere dependentia, receptum est, nec illi *propriè curam animarum* juxta modernam phrasim habere censentur, qui vi sui muneris non debent Sacramenta & cætera à Clavibus & Sacerdotio dependentia suis subditis administrare; quamvis aliàs sano sensu curam animarum habere dici possint; uti suprà est expositum.

XI. Ulteriùs, quamvis in Regula Benedictina aut aliis Regulis Monasticis non determinetur *ætas* Abbatum, aut Priorum Conventualium, hodie tamen ex jure communi, nec Prioratus Conventuales, uti nec Abbatiæ, sunt conferendi aut committendi cuiquam, nisi annum 25. attigerit. *Clem.* 1. §. CÆTERUM *De Statu Monach.* quæ est ætas legitima ad Sacerdotium. Priore ergo disciplinâ quoad Sacerdotii necessitatem in Abbate stabilita, consequens erat, & hanc introduci.

XII. Hinc Rebuffus reflectens, quod vi Concordati Rex Galliæ possit ad Abbatiam nominare Regularem in 23. duntaxat ætatis anno constitutum, non dubitat concedere, non tantùm esse derogatum Juri communi quoad ætatem, sed etiam per consequens dispensatum censeri in susceptione Sacerdotii; ut nimirum illud infra annum conformiter ad Jus commune suscipere non teneantur. Ad Concordata titulo *De Regia & Prælat. Nominatione*, §. *Monasteria*, Verbo: *viginti trium annorum*; ibidémque addit, quod de Jure communi requireretur, quod Abbas esset Sacerdos: "tamen hodie, ait, consuetudo se habet "in contrarium.... sed non est secundum Lucam, Abbatiæ "fructus devorare, & Deo non servire, & non promoveri (ad Sacerdotium) & tales sunt Deo exactam rationem "reddituri, sed conscientias eorum oneramus."

XIII. Huic abusui obviam itum est Decreto Blesensi *art.* 9. quo cavetur, ut Abbates & Priores Conventuales, qui ætatem legitimam attigerint, teneantur intra annum ad Ordinem Presbyteratus promoveri à tempore provisionis computandum: quod si intra biennium subsequens non fuerint promoti ad illum Ordinem, Beneficia per ipsos obtenta declarabuntur vacantia & impetrabilia; ac insuper cogentur restituere fructus perceptos, impendendos in pios usus. Le Prestre *Cent.* 2. *cap.* 78. *in Annotationib.*

Ibidem quoque in corpore notat, pro obtinendo simplici Prioratu Regulari sive in titulum sive in commendam, requiri ætatem 14. annorum; tametsi nullus Ordo requiratur, sed simplex Tonsura sufficiat; & ita sæpius judicatum fuisse asserit.

XIV. In Abbatissa & Priorissa Conventuali Jure communi in *Cap.* INDEMNITATIBUS *De Elect. in* 6. requiritur ætas 30. annorum completorum; neque per Concordata Galliæ huic articulo derogatum esse monet Rebuffus loc. cit. quia Concordata non loquuntur de Monialibus.

XV. Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 7. *De Regularibus*, vult, ut "Abbatissa & Priorissa, & quocunque alio "nomine appelletur, eligatur non minor annis quadra- "ginta, & quæ octo annis post expressam professionem "laudabiliter vixerit."

Requiri annum quadragesimum *completum*, post Garciam probat Fagnanus ad *Cap.* CUM IN CUNCTIS ✠ *De Elect. n.* 123.

XVI. "Quod si his qualitatibus non reperiatur in eo- "dem Monasterio, pergit Synodus, ex alio ejusdem Or- "dinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum Superiori, "qui electioni præest, videatur; ex iis quæ in eodem Mo- "nasterio annum trigesimum excesserint, & quinque sal- "tem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, "vel alio Superiore consentiente, eligatur."

XVII. Refert autem Fagnanus ad *Cap.* CUM IN CUNCTIS ✠ *De Elect. num.* 114. quod si reperiatur in Monasterio Monialis quadragenaria cum qualitatibus à Synodo requisitis, tunc non possit eligi ex alio Monasterio etiam ejusdem Ordinis. Sin autem talis in ipso Monasterio reperiatur, tunc etiam poterunt de consensu Episcopi aut Prælati electioni præsidentis, eligere aliam quæ *trigesimum* annum excesserit, & *quinque* annis saltem post professionem rectè vixerit. Quod si nec talis in proprio Monasterio reperiatur, nec quadragenaria in alio Monasterio ejusdem Ordinis, tunc poterunt ex alio Monasterio ejusdem Ordinis eligere, quæ *trigesimum* ætatis annum expleverit, & ad præscriptum Decreti Tridentini professa sit. Nulla tamen, ait, minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda à Sede Apostolica; idque ob prohibitionem in citato *Cap.* INDEMNITATIBUS.

XVIII. Cæterùm in electione Abbatum & Abbatissarum præcipuè ad merita & capacitatem attendendum est, quemadmodum optimè expressit sanctus Benedictus in Regula, & Justinianus in sua Sanctione; quorum verba capite præcedenti *num.* 2. & 3. relata sunt: neque certa ætas, aut tempus professionis jure positivo præscripta fuerunt, nisi quia credebatur, quod hæc conducerent, ut meliùs de capaciore provideretur Monasteriis.

TITULUS XXXII.

De Regularium Reformatione & Visitatione.

CAPUT I.

Præcipuæ causæ collapsæ disciplinæ Monasticæ recensentur.

1 *Omnia humana mutabilitati obnoxia.*
2 *Ordines etiam sanctissimè instituti cam senserunt.*
3 *Prima causa relaxationis* peculiaritas.
4 *Hæc eradicanda est.*
5 *Recessus à paupertate in victu, vestitu, ædificiis, & suppellectile disciplinæ Monasticæ exitialis.*
6 *Hic recessus trahit ad Monasteria homines carnales.*
7 *Facit ut in admissione ad Religionem humana multa intercurrant.*
8 *Similis ad Religionem introitus & admissio relaxationi Religionis occasionem subministrat.*
9 *Sæcularium hominum ad Monasteria Confluxus Monasticam disciplinam labefactat.*
10 *Omissio orationis Religionis spiritum extinguit.*
11 *Hæcque & alia multa oriri solent ex divitiarum affluentia.*
12 *Ex rerum temporalium nimia abundantia collapsam Monasticam disciplinam plures deplorarunt.*
13 *Rerum temporalium abundantia non omnino repugnat cum perfectione vitæ Monasticæ.*
14 *Est tamen difficile utramque simul componere.*
15 *Quid ad obviandum periculis orituris ex hac abundantia, statuerit Ordo Carthusianorum.*
16 *Ordines Mendicantes omnem rerum temporalium possessionem ideò abdicarunt.*
17 *Penuria horum Ordinum ex nimia Fratrum multiplicatione orta, plures relaxationi causas dedit.*
18 *Prima est negotiorum multiplicitas.*
19 *Secunda, evagatio nimia.*
20 *Tertia, affectata amicitia & familiaritas cum divitibus & Magnatibus sæculi.*
21 *Quarta, occupatio jurium Parochialium.*
22 *S. Bonaventura restrictum voluit numerum Fratrum; uti & primi Capucinorum Patres.*
23 *Penuria facit, ut plures non satis probati ad religionem admittantur; quod Monasticæ disciplinæ exitiale est.*
24 *Regularum interpretationes & mitigationes, disciplinæ rigorem relaxandi occasionem dederunt.*
25 *Sæcularium confessiones excipere Ordinum Mendicantium prolapsioni occasionem dare potest.*
26 *Applicatio ad functiones Hierarchicas hisce Ordinibus relaxandi materiam subministrare nata est.*

I. ÆTerna lex (ait Lipsius *Lib.* 1. *De Constantia*, *cap.* 16.) "à principio dicta omni huic mundo, nasci, denasci, oriri, aboriri: nec quidquam stabile aut firmum arbiter ille rerum esse voluit, præter ipsum." *Apud quem*, teste Apostolo, *non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio.*

II. Hanc rerum humanarum vicissitudinem ac mutabilitatem experti quoque fuere quotquot etiam sanctissimè instituti sunt Monachorum atque Religiosorum Ordines.

Quis nescit, quàm sancta fuerint Ordinum illorum initia, quàm bonum per Ecclesiam universam sparserint odorem, quàm sanctè Patres illorum, ac etiam horum filii vixerint. Sed nec hoc ignoratur, à perfectione & sanctitate sua Ordines illos sensim ad magnam subinde prolapsos fuisse deformitatem; cujus prolapsionis penè tot sunt testimonia, quot de rebus Monasticis sunt Scriptores.

Illi consuli poterunt. Nos hic eorum testimoniis omissis, causas

causas præcipuas collapsionis & defectionis Monasticæ disciplinæ breviter annotabimus; ut qui reformationi Monasteriorum intendere ac invigilare jubentur, causas & radices collapsæ disciplinæ intelligentes, iis tollendis & eradicandis præcipuè incumbant & allaborent.

III. Harum facilè præcipua jam pridem reputata est *peculiaritas*, sive vitium *proprietatis*.

Et quidem S. Gregorius *lib.* 10. *quæst.* 22. mandat Episcopo Mariano, ut *peculiaritatem* à 4. aut 5. Monachis, in quibus hactenus corrigi minimè potuit, studiosissimè compescat, & Monasterium à tali *peste* mundare festinet: « Quia, ait, si illic peculiaritas à Monachis habetur, ne-»que *concordia*, neque *charitas* in Congregatione eâdem po-»terit permanere. «

Si autem *concordia & charitas* à Congregatione Monastica exulet, sanè quid exurget nisi confusa Babylon, & vitiorum spelunca.

Unde Dionysius Carthusianus tractatu *De Reform. Claust. art.* 16. dans rationem cur Patres Monachorum proprietatem sive peculium tam rigorosè prohibuerint, ait: « Con-»sideraverunt enim quod ex proprietate seu peculio tan-»quam ex venenosa radice multa peccata proveniunt, ut »puta contumacia, superbia, contentio, partialitas, ava-»ritia, vanagloria, invidia, mendacium, luxuria, oc-»cupatio infructuosa, cura superflua, multiplex dissolu-»tio, varia mentis distractio, acedia, negligénsque Di-»vini Officii persolutio, atque similia. «

IV. Pluribus hæc ibidem prosequitur Dionysius, uti videri poterit in Dissertatione mea Canonica *De Peculiaritate, parte* 1. *c.* 3. §. 5. ibi plura eam in rem referuntur.

Qui igitur reformationi intendunt ante omnia allaborare debent, ut vitium hoc radicitus evellant, occasionésque peculiaritatis Monachis adimere studeant; juxta ea, quæ tum in citata Dissertatione, tum suprà *tit.* 26. notavimus.

V. Exitialis quoque Monasticæ disciplinæ est recessus à paupertate religiosa in victu, vestitu, supellectile, ædificiorum structuris & ornatu, totóque vitæ genere.

Dum enim semel à paupertate ac simplicitate Monastica in his deflectitur, facilè ad delicias & excessus in cibo & potu, mollitiem in vestibus, sæculi pompam & fastum in supellectile, superfluitatem in ædificiis; & à Christiana hospitalitate ad sæcularia & mundana convivia & epulas devenitur.

Hæc verò ubi semel invaluerint, sensim omnem paupertatis, simplicitatis nec non mortificationis & pœnitentiæ spiritum in Monachis extinguent; ac de spiritualibus carnales & mundanos efficient: quemadmodum de similibus suo tempore dixit S. Bernardus in Apologia ad Guilelmum Abbatem.

VI. Ulterius, dum in Monasteriis mensa lautè instructa, ædificia ut Principum penè Palatia, supellex superba habentur, notum est fieri, ut Monasteria hujusmodi non tam ambiant illi, qui rejectis pompis ac deliciis mundi Christo pauperi in paupertate ac humilitate vivere desiderant; quàm illi, qui commodè & lautè vivere volunt; ac sub Christo paupere quærunt, quod in sæculo invenire non possunt.

Hinc deinde fit ut plures in similia Monasteria irrepant, « quos non traxit Divina vocatio ad humilitatem Christi »(verba sunt Bellarmini *lib.* 2. *c.* 6. *De Gemitu Columbæ*) sed »carnalis affectus, qui mentem excæcat, duxit illos, vel »ad vitam commodiorem, cum essent pauperes; vel ho-»nores ambiendos in Religione, cum in sæculo non inve-»nerunt, quâ viâ possent ascendere: vel alio humano con-»silio vestem induerunt, sed mores non mutaverunt. «

VII. Quin & ipsa quotidiana experientia docet, quod Monasteria hujusmodi secundùm sæculum commoditatibus & apparatibus externis instructa reputent pro non exiguo, etiam juxta mundi æstimationem, beneficio, quod multa sollicitatione & amicorum interpellatione interdum obtinendum est, alicujus ad Religionem admissionem: in tantùm, ut non raro hic humanæ plures considerationes interveniant.

VIII. Hujusmodi autem ad Religionem introitus & admissiones, quid aliud quam ipsius Monasticæ disciplinæ integram ruinam parere possunt.

Senserant malum illud sæculo 9. Monachi Fuldenses, supplicantes idcirco Carolo Magno, ut « nullus ante pro-»bationem suscipiatur, neque corpori Monasterii socie-»tur: ne fortè inquiunt, aliquis propter *commoda terrena* »potiùs quàm propter *æternæ vitæ* amorem se sociare volue-»rit; & receptus inhonestò suo more conturbet fratres. «

IX. Adhæc dum ita omnia in Monasteriis splendent & abundant; atque à Monastica paupertate, frugalitate & simplicitate receditur, quantus ad Monasteria hominum mundanorum confluxus? qui ipsis Monachis non tantùm quietem adimunt, sed suâ visitatione, conversatione & colloquiis spiritum sæculi inspirant, eósque totos sæculares efficiunt; ut de Monachis propterea non raro verificari queat illud Prophetæ Regii: *Commixti sunt inter gentes & didicerunt opera eorum.*

X. Quàm facilè insuper in Monasteriis hisce orationis ac meditationis spiritus extinguatur, probè intelligit, qui novit, quàm parum cum abundantia ac deliciis in cibo & potu aliisque corporis oblectamentis hujusmodi spiritus consistat. Spiritu verò orationis semel refrigescente, etiam ipsa Religio refrigescat necesse est; uti bene & fusè ostendit Joannes de Lezana De Reformat Regularium, *c.* 3. & 4.

XI. Hæc aliaque, ut sunt otium, evagandi libertas, rerum temporalium cura, atque de hisce cum hominibus sæcularibus tractandi; imò & lites ac forenses contentiones sustinendi & prosequendi necessitas, Monasticæ disciplinæ adeò exitialia, unde primitus oriri solent, nisi ex ipsa divitiarum & rerum temporalium nimia affluentia? è qua & ipsos Abbates Laicos & Commendatarios progenitos esse supra vidimus.

Hinc jam pridem à multis animadversum est, ipsam divitiarum affluentiam, Monasticam disciplinam avitámque pietatem in multis Ordinibus extinxisse.

XII. Quid hac de re dixerit Trithemius supra *Tit.* 29. *cap.* 7. *num.* 14. notatum est: Cui adde Arnoldum Abbatem Lubecensem in supplemento Helmoldi *Lib.* 3. *cap.* 9. « Crevit possessio, & evanuit religio, siquidem ex *tempo-*»*ralium abundantia*, dum cœperunt *carnaliter* vivere, cœpe-»runt etiam carnaliter sapere; refrixit charitas, subintra-»vit mundialitas. «

Quid mollem ac dissolutam Monachorum vitam, luxum ornatum in vestibus & supellectile, splendidum Prælatorum apparatum, nec non luxum & abusum in templis & ædificiis à S. Bernardo tam acriter exagitatum, in Ordinem Benedictinum invexerat, nisi ipsa rerum temporalium abundantia?

Quid rursus Ordinis Cisterciensis, qui tanquam *vitis fructifera, & Vinea Domini Sabbaoth sub primis suis Prioribus pullulaverat, & palmites suos longè latéque producens ad mortifera pellenda circumquaque venena flores protulit*, uti loquitur Alexander III. quid inquam, Ordinis hujus sanctitatem labefactavit, nisi ipsa rerum temporalium affluentia? Quemadmodum idem Pontifex deplorat in Epistola ad Abbates Cistercienses relata in *cap.* 3. *& De Statu Monach.* & suprà *tit.* 29. *cap.* 3. *num.* 14. exhibita.

XIII. Ex his nequaquam tamen concludendum, divitias multarúmque rerum temporalium abundantiam nullatenus cum integritate disciplinæ Monasticæ, ipsóque spiritu Religionis posse consistere.

« Certè multas opes olim possedit Ordo S. Benedicti in »quibusdam Monasteriis (uti notat Mabillonius in præ-»fatione ad primam partem sæculi IV. Benedictinorum, »*n.* 143.) sed iis rectè usi sunt, ait, Majores nostri. In Cœ-»nobio Cluniacensi unâ die septemdecim millia paupe-»rum congrua stipe donati sunt, ut legitur apud Udalri-»cum *lib.* 3. Consuetudinum Cluniacensium. *cap.* 12.

Nostra quoque ætas conspicit Monasteria in magna rerum temporalium copiâ, summam austeritatem & paupertatem, cum summa in pauperes effusione & Christiana hospitalitate conjunctam, servantia, atque per totam Europam vitæ Monasticæ perfectionis odorem spargentia.

XIV. Negari tamen nequit, quin summæ difficultatis, magnæque perfectionis sit, inter divitias, eam tenere moderationem, ut à paupertate & simplicitate Monastica non devietur, easque omnes suprà memoratas collapsionis & dissolutionis causas totaliter evitare.

Unde qui reformandæ Monasticæ disciplinæ intendunt, nequaquam abundantiam divitiarum desiderare debent; & si adsit, multùm ac præcipuè satagere, quomodo dissolutionum rivulos ex hac abundantia divitiarum tanquam ex infecto fonte emanantes occludere vel exsiccare queant.

XV. Hoc expenderunt primi Ordinis Carthusiensis Fundatores de quibus refert Robertus Montensis in supplemento Sigeberti ad *anno* 1133. « Carthusienses præ cæ-»teris continentes, pesti avaritiæ, quâ plurimos sub reli-»gionis habitu laborare videmus, terminos posuerunt, »dum certum numerum hominum (id est, colonorum seu »feudatariorum) animalium, possessionum, quem eis »prætergredi nullo modo liceat, statuerunt. « Et de eisdem Jacobus à Vitriaco in hist. occid. *lib.* 2. *cap.* 18. « Ha-»bent autem certum animalium numerum, & certas me-»tas possessionum, quibus *mediocriter austeram* vitam va-»leant sustentare. «

XVI. Similiter S. Franciscus, aliique Ordinum Mendicantium Patres videntes ex ipsa rerum temporalium possessione præcipuè Monasticæ disciplinæ relaxationem & dissolutionem promanasse, omnem rerum temporalium possessionem non tantùm in particulari, sed etiam in communi, suis interdixerunt, uti supra notatum fuit: ut ita occasiones relaxationis à divitiarum abundantia profluentes in ipsa radice amputarent.

XVII. Verùm ea est rerum humanarum instabilitas, ut nec hi Ordines in ea paupertate fundati, diu ipsam relaxationem & casum evitare potuerint; quin & ipsa paupertas, quam pro firmanda ac fortiter stabilienda disciplina Patres sanctissimè ordinarunt, causas relaxationis subministravit.

Cum enim Ordines illi sensim multiplicarentur, modúsque certus & moderatus in recipiendis Fratribus non servaretur, eorum paupertas, & necessariorum defectus, & quæ hinc consequuntur molestiæ, eos ad conquirenda vitæ subsidia etiam cum relaxatione disciplinæ quodammodo coëgit.

XVIII. Hinc “ illa (quam ordine primam inter causas collapsionis Ordinis sui exprimit S. Bonaventura in *Epist.* 2. ad Provinciales sui Ordinis) negotiorum *multiplicitas*, qua pecunia (ait ipse Doctor) nostri Ordinis paupertati super omnia inimica, avidè petitur, incautè recipitur, & incautius contrectatur. “

XIX. Ex eâdem multiplicatione Fratrum, & exinde proveniente mediorum temporalium penuria, profluebat quoque “ evagatio plurimorum qui propter solatium suorum corporum (ait Doctor Seraphicus) gravando eos, per quos transeunt, non exempla post se relinquunt, sed scandala potiùs animarum. “

XX. Inde ulteriùs cum divitibus ac Magnatibus hujus sæculi familiaritas nimia: adeò ut vix 30. annis ab ipso FF. Minorum & Prædicatorum exortu, de quibusdam eorundem Ordinum scribat Matthæus Parisiensis Monachus Benedictinus, ad an. 1235. “ Erant enim Magnatum consiliatores & Nuntii, etiam Domini Papæ Secretarii, nimis in hoc gratiam sibi sæcularem comparantes. “ Testatúrque idem auctor, Pontificem iisdem fratribus torvo vultu dixisse: “ Quid est hoc, Fratres? quo prorumpitis? Nónne professi estis paupertatem spontaneam, ut discalceati & inglorii peragrantes vicos & castella & loca remotiora, prout opus Dei exigit, Verbum Dei humiliter seminetur? Præsumitis jam invitis dominis feudorum mansiones vobis usurpare? Jam videtur in magna sui parte Religio vestra expirare. “

XXI. Ulteriùs, paupertatis ac necessitatis sublevandæ prætextu in Ordinem paulatim invecta est, uti ibidem deplorat Bonaventura, sepulturarum & testamentorum avida quædam invasio, non sine magna turbatione Cleri & maximè Sacerdotum. Sic in alia ad eosdem Provinciales epistola scribit: Sed & sepulturarum ac testamentorum litigiosa & avida quædam invasio cum exclusione illorum, ad quos animarum cura spectare dignoscitur non modicum nos clero toti fecit exosos, sicut experientia docente percepimus.

XXII. Has similésque dissolutionis Ordinum Mendicantium causas & occasiones, qui ...[illegible] Fratrum nimiæ multiplicationi, & ex ea profluenti necessariorum defectui adscribamus; ut propterea S. Bonaventura in citata epistola his abusibus remedia adhibere volens, inter alia Ordinis sui Provincialibus præcipit: *Restringatis receptionem multitudinis; quia modis omnibus volo, quod constitutio de receptione strictè servetur.*

Quare in illa reformatione Fratrum Minorum, quæ Ordini Capucinorum originem dedit, in primis illius Constitutionibus hæc habentur: “ Statuimus ut conventus familiæ *septimum* vel *octavum* Fratrum numerum non excedant, præterquam in magnis civitatibus, ubi decem vel duodecim circiter Fratres commodè habitare poterunt. In reliquis urbibus aut oppidis non amplius quam septem vel octo Fratres commorentur: ob id potissimum, ut perfectius & sine impedimento, Regula ac *sancta paupertas* observentur. Ea siquidem erat S. Patris Francisci voluntas, ut in Chronico Ordinis habetur; ut *pauci* duntaxat Fratres in locis degerent. “

XXIII. Præterea temporalium rerum penuria, nec non Ordinem multiplicandi studium, fecit, ut plures haud sat probati & exercitati ad Ordinem reciperentur; uti ex multis contra præcipitatam ac indiscretam admissionem Ordinum illorum, nec non Pontificum Decretis, variis temporibus editis cognoscitur, quæ supra *tit.* 25. *cap.* 2. *n.* 16. notata sunt. Præcipuè verò præcipitanter, & sine sufficienti examine admittebantur, à quibus temporalia suis Monasteriis obventura sperabant; ut hoc pacto suæ inopiæ consulerent.

Quod notavit S. Bonaventura. Scribens enim quod Simonia committeretur à recipientibus ad Ordinem, “ si personam recipiant *amore pecuniæ*, ita quod si possent illam pecuniam habere sine persona illa, non reciperent personam; sed ut habeant pecuniam, personam recipiunt, “ subjicit: “ Et hoc plerique faciunt etiam ex *mera inopia*, optantes aliquem venire cum pecunia quem reciperent, ut eorum inopia repararetur, vel debita contracta. De talibus dicit Ecclesiasticus: *Propter inopiam multi deliquerunt.* “ Hæc Bonaventura in Apolog. *quæst.* 18.

Hi porrò haud sat probati, & ex humana aliqua consideratione faciliùs quam oportebat admissi, rigorem Regulæ non ferentes, eam per subtiles interpretationes mitigare studebant.

XXIV. Hisce interpretationibus, quæ omnes ad rigorem Regulæ mitigandum tendebant, accesserunt mitigationes & privilegia successu temporis à Sede Apostolica importunè sæpius impetrata, quibus à Regulæ ipsius rigore sensim recedebatur, ut videre est in *Cap.* EXIIT *De V. S. in* VI. Clem. EXIVI; item Extravag. Joannis XXII. *Quorundam*, & QUIA NONNUNQUAM eodem titulo; in quibus de difficultatibus & mitigationibus Regulæ Franciscanæ agitur, qualia & super aliorum Ordinum Regulis Romanorum Pontificum Bullæ & Brevia extant in Bullario Romano.

Regulæ suæ ac Ordinis collapsionem ex illa glossarum & interpretationum inventione prævidens Franciscus, in suo testamento omnibus suis Fratribus clericis & laicis præcepit per obedientiam, “ ut non mittant *glossas* in Regula, neque in istis verbis, dicendo, ita voluit intelligi: sed sicut Dominus dedit mihi simpliciter, ait, & purè dicere, & scribere regulam & ista verba, ita purè & simpliciter sine glossa intelligatis; & cum sancta operatione observetis usque in finem. “

XXV. Allegatis prolapsionis causis, non immeritò tanquam non minima accensenda est, sæcularium utriusque sexus confessionum exceptio; cui functioni Fratres nonnunquam non satis in virtute ac vita religiosa exercitati & solidati præfecti, dum ipsi à peccatorum sordibus alios purgare volunt, nonnunquam contingit, ut plus ipsi inficiantur, quàm pœnitentes ipsorum opera expurgentur. Quare in Ordinum constitutionibus nihil adeò solicitè inculcatur, quam ut non nisi admodum probati & ætate jam provecti ad sæcularium, præsertim, mulierum confessiones excipiendas admittantur.

Imò ut hoc à Fratribus periculum averterent, primi Ordinis Capucinorum Patres, à Gregorio XIV. impetrarunt Bullam, qua omnibus Ordinis Fratribus quacunque dignitate vel auctoritate suffultis interdictum fuit sæcularium quorumcunque etiam clericorum confessiones excipere; prout refertur in Bulla Clementis VIII. quæ incipit: *Aliàs* 82. in Bull. Rom. qua dictam Gregorii XIV. constitutionem nonnihil mitigat moderatur, nimirum, “ ut Minister generalis ejusdem congregationis Capucinorum, & diffinitores in capitulo generali congregati, & in eodem capitulo tantum, quibusvis ejusdem congregationis Religiosis, ad confessiones audiendas approbatis, prout ipsis Ministro generali & diffinitoribus videbitur, licentiam audiendi sæcularium utriusque sexus confessiones usque ad novi capituli generalis celebrationem, & non ultrà, & sic de capitulo generali in capitulum generale concedere respective possint & valeant. “

XXVI. Adhæc quis nescit, quàm multas hæc Hierarchicarum functionum occupatio hisce Mendicantium Ordinum Religiosis subministraverit, cum sæcularibus & mundanis hominibus conversandi occasiones, ipsius Religionis sævissimas pestes?

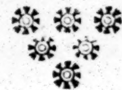
Quot hic non habentur evagandi & egrediendi occasiones & prætextus, imò & necessitates, quæ tamen sine dispendio vitæ Religiosæ raro contingunt.

“ Religiosum & honestum Monachum (ait S. Thomas à Villa-Nova *Serm.* 2. *in Dominica* 1. *Quadrag.*) sub charitatis prætextu ad pacem inter fratres componendum, ad solatium infirmis exhibendum, & alia pietatis opera exercenda extra cœnobium ducit Satan: ut sic per plateas vagantem, libidine inficiat; curiositate sauciet; ambitione inflet; curis sæcularibus disturbet, & à devotionis fervore distrahendo tepefaciat & infrigidet. “

Quàm solliciti fuerint Monachorum Patres ne facilè è conventu Fratres egrederentur; quotque præcautionibus usi sint, ostendimus suprà *tit.* 27. *cap.* 4.

Singulari sanè titulo Religiosis congruit illud Augustini *lib.* 19. *De Civitate Dei*, *cap.* 19. “ Otium sanctum quærit charitas veritatis; negotium justum suscipit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem. “

Interim expendant hi quibus reformandi & corrigendi cura & auctoritas credita est, qua ratione hisce relaxationis causis & occasionibus pro tempore & loco occurrere aut mederi possint; ipsamque Religionem collapsam ad pristinam perfectionem reducere (qui est unicus reformationis scopus, ut infrà videbitur) vel integram conservare, & contra prolapsionis pericula munire queant.

CAPUT

CAPUT II.

Ad quos reformandi auctoritas pertineat?

1 *Olim Episcopi & Abbates reformationi Monasteriorum intendebant.*
2 *Præcipua penes Episcopos erat auctoritas.*
3 *Juxta hodiernam disciplinam prima correctio Monachorum est penes Abbates; & his negligentibus penes Episcopos.*
4 *Episcopus solus procedere non potest; sed assumptis Religiosis ejusdem Ordinis.*
5 *Abbates Commendatarii non habent auctoritatem reformandi disciplinam Regularem.*
6 *Statuta circa disciplinam Regularem fieri possunt sine interventione Abbatis Commendatarii secus circa temporalia.*
7 *Sæpius ad effectum reformationis necessaria est Principum auctoritas.*
8 *Auctoritate Ludovici Pii multa pro reformatione Monasticæ disciplinæ facta.*
9 *Principes olim mittebant suos legatos ad inspiciendum statum Monasteriorum.*
10 *Parlamentum Regium aliquando compellit Episcopum, ut nominet Consiliarium Regium, qui reformationi præsit.*
11 *Senatus quomodo nominet subinde personas pro reformandis Monasteriis.*
12 *A Senatu Regio Superiori Regulari mandatum ut ad reformationem procedat, adjuncto Consiliario Regio.*
13 *Episcopis aliisque Reformatoribus adjunguntur interdum à Senatu Regio præter Consiliarios certæ personæ Regulares.*
14 *Aliquando injunctum fuit Episcopis ut Consiliariis aut aliis personis reformandi curam darent.*
15 *Quando Superior non est Regnicola, injungitur ut committat Vicarios.*
16 *Non minor hodie, quàm olim in hac re Principum auctoritas; & Synodus Trid. curam Principum hac in parte excitat.*
17 *Reformationis executio non suspenditur per appellationes.*
18 *Generales Ordinum in Regno non residentes, sine licentia Regis ad reformandum non admittuntur.*
19 *Delegatus ad reformandum non potest alium subdelegare.*

I. SI pristinam Monasticam vivendi normam attendamus, reformationem Monasteriorum tum penes Episcopos, tum Abbates fuisse; atque hos illósque indifferenter Ordinum ac Monasteriorum reformationi intendisse, constabit.

Et quidem sæculo IX. Episcopos Abbatésque reformandis Monasteriis; atque ad pristinam disciplinam reducendis, in ipsis etiam Synodis intentos legimus.

In Concilio Moguntino anno 813. in secunda Turma consedisse dicuntur "Abbates ac probati Monachi Regu»lam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, »qualiter Monachorum vitam in meliorem statum atque »augmentum cum Dei gratia perducere potuissent.

II. Quæ autem post discussionem Regulæ reperta sunt pro observantia disciplinæ Monasticæ opportuna, Synodi, quæ præcipuè ex Episcopis constabat, auctoritate decreta fuerunt.

Simili auctoritate usi fuère Episcopi in Conciliis sub idem tempus coactis, non dubitantes, quin præcipua reformandi Monasteria auctoritas sibi competeret, juxta illud Concilii Arelatensis apud Gratianum *caus.* 18. *qu.* 2. *Can.* 17. "Monasteria vel Monachorum disciplina ad eum »pertineant Episcopum, in cujus sunt territorio consti»tuta."

III. At inspectâ disciplinâ in Decretalibus Gregorii IX. expressâ, Abbatibus ac Ordinum Regularium Moderatoribus prima reformandi ac corrigendi Monachos cura & auctoritas incumbere videtur; uti colligitur ex *Cap.* QUANTO ✠ *De officio Ordinarii*; ubi dicitur, tum demum correctionem Monachorum delinquentium circa disciplinam & regulam Monasticam pertinere ad Episcopum, si ipsi Prælati sive Abbates post factam ab Episcopo monitionem neglexerint: quod hic notat Glossographus dicens: "Nota quod *correctio* Regularium *primò* pertinet »ad *Prælatos* ipsorum, & si Prælati sunt negligentes, tunc »Episcopi eos corrigant secundùm quod hic dicitur.

Sicuti Monachorum correctio, Abbatibus aliisve Prælatis negligentibus, ad Episcopum spectat, ita & reformatio Regularium saltem quoad non exemptos.

IV. "Hoc autem Episcopus potest, ait Rebuffus, vo»catis aliquibus Abbatibus & Religiosis reformatis; sed »non solus, ut fuit dictum in Senatu contra Episcopum »Carnotensem, qui *solus* processerat contra Religiosos S. »Patris anno 1526. die 13. mensi Decembris." Hæc ille in commentario ad Concordata, *pag.* 557. Verbo: *Reformatis*, edit. 1664.

Imo in negotio reformationis assumendos esse Religiosos ejusdem Ordinis, & eandem Regulam professos, cujus sunt Monasteria reformanda, docet Panormitanus ad *Cap.* EA QUÆ ✠ *De Statu Monach.* atque ita judicatum fuisse 9. Martii anno 1473. refert Fevretius *Lib.* 3. *de Abusu cap.* 4.

V. Porrò sicuti Abbates Commendatarii in his, quæ disciplinam Monasticam ac observantias Regulares concernunt, nullam planè habent auctoritatem nisi fuerint Cardinales, uti suprà *tit.* 31. *cap.* 7. notandum est; sed tota illorum directio est penes Priores Claustrales, ita quoque reformatio Monasteriorum, quantum ad disciplinam modúmque vivendi, ad solos Superiores Regulares pertinet, exclusis Commendatariis.

VI. Unde cùm an. 1581. quædam Abbatiæ certa statuta pro stabilienda suorum Monasteriorum reformatione edidissent sub hoc titulo: *Statuta & Reformationes Congregationis Benedictinorum exemptorum, & Abbatiarum trium Provinciarum Senonensis, Turonensis & Bituricensis à Sancta Sede dependentium*, interjectâ appellatione tanquam *ab abusu* per quosdam Abbates Commendatarios ad Supremum Regis Parlamentum; à quibusdam dictorum statutorum articulis, dictum fuit per arrestum 30. Octobr. 1583. rectè statutum fuisse quoad ea, quæ concernunt statum spiritualem Religiosorum: Regulam & disciplinam Monasticam, quoad vero concernentia temporalia Monasterii, malè, abutive & nulliter fuisse statutum; idque rectè, ait Fevretius, quia ad statuendum aut ordinandum quidpiam circa temporalia, consensus Abbatum Commendatariorum requiritur.

VII. Porro frequenter contingit, ut Episcoporum & Prælatorum reformandi studium & labor sint sine fructu, ni Principes manum adjutricem addant.

Quod sciens piissimus Imperator Ludovicus cognomento *Pius*, in diplomate de Ordine in Monasterio S. Dionysii ejus auctoritate per Episcopos restituto, ita loquitur: "Quapropter sæpissime Sacerdotes Domini, quorum id »officii esse noveramus, admoneri curavimus, ac nostram »principalem auctoritatem *adjutricem* ad eorum Ministe»rium juxta voluntatem Dei exequendum, promptè exhi»buimus: ut quidquid in Ordinibus Ecclesiasticis, vel in »quacunque persona emendatione dignum invenirent, Pa»storali auctoritate, postposita qualibet torporis negli»gentia vel personarum acceptione, incunctanter corri»gere, & ad statum rectitudinis perducere decertarent." *Tom.* 7. *Concil. Col.* 1674.

VIII. De hoc Ludovico inter alia refert Amoinus de Gestis Regum Francorum: *lib.* 5. *cap.* 9. "Itidémque constituit »Deo amabilis Imperator Benedictum Abbatem, & cum »eo strenuos Monachos per omnia vitæ, qui per omnia »Monachorum euntes redeuntésque Monasteria, unifor»mem traderent cunctis Monasteriis (tam viris quam San»ctimonialibus fœminis) vivendi secundum Regulam S. »Benedicti incommutabilem morem."

Eodem pietatis zelo "anno quarto sui imperii idem Im»perator, Aquisgrani in Palatio cum pluribus Monachis »Conventum faciens (ait Leo Ostiensis Monachus Benedi»ctinus in Chronico Cassinensi, *lib.* 1. *cap.* 16.) utilissima »nostri Ordinis observationi septuaginta duo generalia »Capitula constituit." Deinde subjicit de his Capitulis dictus Author: "Quæ omnia apud nos perinde fere ac Re»gula S. Benedicti observantur."

Extant hæc Capitula apud Labeum tom. 7. Conciliorum *ad annum* 817. & apud Haettenum ad calcem Disquisitionum Monasticarum, eruditis notis illustrata.

IX. Ulterius ad promovendam Monasteriorum reformationem mittebant Imperatores suos Legatos, quos *Missos* dicebant, qui Monasteria adirent, quæque esset Monachorum vita & conversatio diligenter inspicerent: quemadmodum in Capitularibus Regum Francorum videmus, atque Capitulare quintum anni 806. *cap.* 4. habet: "Ut »prædicti *Missi* per singulas civitates... diligenter inqui»rant de conversatione singulorum, vel quomodo emen»datum habeant, quod jussimus de eorum lectione, & »cantu, cæterisque disciplinis & Ecclesiasticæ Regulæ per»tinentibus."

Hæc Principum auctoritas non minor est hodie quàm olim fuit; nec minus etiam hodie necessaria, ut reformatio executionem sortiatur.

X. "Parlamentum in hoc Franciæ Regno (ait Rebuffus »loco citato) concessit & compellit Episcopum, ut creet »Vicarios generales certos *Consiliarios* Clericos, qui faciant »statuta & alia ad *reformationem* pertinentia, ut vidi sæpius, »inquit, servari in hoc Senatu."

XI. Testatur quoque Joannes Tournetius in sua collectione Arrestorum, *Litt. A. art.* 9 quod incidente quæstione & ma-

& materia reformationis, Senatus Regius consueverit ad hoc deputare unum è consiliariis suis, vocatis seu adjunctis uno vel duobus ejusdem Ordinis Religiosis, qui subinde per ipsam curiam nominantur; subinde verò eorum electionem ipsi consiliario deputato committit.

XII. Anno 1513. 18. Novemb. evocatus ad curiam Regiam Provincialis PP. Prædicatorum Provinciæ Franciæ, cui insinuatis arrestis curiæ super reformatione Prioratus Pisciaci eidem injunctum fuit ab eadem curia dictæ reformationi diligentissimè incumbat, eámque absque ulla dissimulatione aut fictione perficiat; quod ni faciat, curia providebit, utque efficacius aut convenientius reformationem exequi valeat, ipsáque reformatio pleniorem sortiatur effectum, curia unum è suis consiliariis adjunxit; qui secum accipiat unum è Clericis Cameræ computuum, cui exhibeantur computus temporalium ipsius Prioratus. Ita refertur à Pithæo tom. 2. Libert. Eccl. Gallic. *cap. 34. art.* 11. Et rursus (ut *art.* 12. dicitur) 20. Decem. 1520. eidem Provinciali per curiam Regiam mandatum fuit, ut indilatè ad dicti Monasterii reformationem realiter procedat, eámque indilatè perficiat, ac de ejus perfectione curiam informet ante festum Purificationis proximum; utque ad executionem ejusdem reformationis viriliter pergat, ipsásque Religiosas dicti Prioratûs ad ejusdem observationem modo ac forma in arresto Curiæ expressis compellat; deputans dicta Curia unum è suis Consiliariis, qui eidem reformationi assistat, ac manum adjutricem concedat.

XIII. Item eodem anno 1520. injunctum fuit per arrestum Parlamenti Tholosani Archi-Episcopo Tholosano reformare Conventum PP. Augustinianorum dictæ civitatis Tholosanæ, in eum finem ipsi adjungendo Inquisitorem fidei, Guardianum Conventus Minoritarum extra muros dictæ civitatis, & Priorem Carmelitarum ejusdem civitatis deputans idem Parlamentum duos consiliarios, qui ipsi Archi-Episcopo ejúsve Officialibus in facienda reformatione assistant: injungendo Officiariis & Magistratui Tholosanis porrigendi manum adjutricem pro executione reformationis.

Similiter injunctum fuit Priori S. Martini in Campis, ut titulo Vicariatus sibi per Abbatem Cluniacensem dati, procederet ad reformationem Collegii Cluniacensis in civitate Parisiensi, advocatis sibi in consilium Abbate S. Victoris; Priore Cælestinorum, & Vicario S. Germani, conformiter ad arresta ante hæc data, adjuncto uno consiliario. Ita per Curiam resolutum 1529.

XIV. Et anno 1532. cum Episcopus Silvanectensis exposuisset, se non esse sufficientem, ut reformationem cujusdam Conventus Ordinis S. Augustini sibi à Curia injunctam perficiat, dictum fuit, ut aliquos ex Consiliariis Regiis suos pro facienda reformatione Vicarios constitueret, qui eam reformationem in ea qualitate præscriptam, auctoritate Regia observari juberent *art.* 20.

Quin interdum injunctum fuit Episcopo, ut aliquibus Religiosis per Curiam designatis committat potestatem reformandi Monasterium in capite & in membris *Art.* 21.

XV. Et anno 1543. Curia Regia informata de dissolutione cujusdam Conventus PP. Augustinianorum, injunxit Generali Ordinis, ejúsve commissario residenti ultra Montes, ut Vicarios suos designet duos ejusdem Ordinis notabiles & reformatos Religiosos, qui secum adjunctis 4. aliorum Ordinum Religiosis in Arresto designatis, aut saltem duobus ex illis, reliquis impeditis, ad integram illius Monasterii reformationem procedant; atque statuant & ordinent, quæ eum in finem necessaria videbuntur; adjunctis pro faciliore executione duobus Consiliariis Regiis. Ibidem *art.* 25.

XVI. Plura similia Parlamentorum arresta, ac Regia mandata super reformatione, ejúsque forma, nec non executione & confirmatione reformationis referuntur tum in citato tomo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap.* 34. tum à Joanne Tournetio loco supra indicato; è quibus patescit, non minorem nunc esse Principum ac Magistratuum curam & auctoritatem circa negotium reformationis, quàm olim fuerit. Quæ Principum cura in reformationis negotio promovendo menti & desiderio Synodi Tridentinæ planè consonat, quæ hortatur Principes, atque in virtute sanctæ obedientiæ præcipit, ut Episcopis & aliis Prælatis in reformationis executione suum auxilium & auctoritatem impendant, quoties requisiti fuerint; *Sess. 25. cap. ult. De Regulari.*

XVII. Intelligimus quoque ex hactenus indicatis Parlamentorum arrestis, quod juxta hodiernum stylum, ipsa reformatio per appellationem etiam tanquam *ab abusu*, nequaquam suspendatur, passim enim in Arrestis Curiarum in negotio reformationis additur expressa clausula, quod reformatio suum sortietur effectum, *non obstante oppositione aut appellatione quacunque.*

XVIII. Patet insuper, quod Generales Ordinum Romæ residentes, ad reformationem seu visitationem Monasteriorum in Gallia procedere nequeant, nisi de consensu Regis; neque Vicarios, nisi Regnicolas deputare queant, uti videre est *tomo* 2. Libert. Eccles. Gall. *cap.* 33. ac signanter *art.* 45. & *cap.* 34. *art.* 31. 36. 39. Eadem est & Belgii nostri notoria praxis.

XIX. Notat quoque Tournetius, quod Commissarii super Reformatione *Reformatores* alios subdelegare nequeant, atque ita ex Joanne Gallo *quæst.* 18. judicatum refert, quod etiam juri communi conforme est: eo quod in hac delegatione præsumatur electa industria personæ; quæ sane nec mediocris in hoc negotio requiritur.

CAPUT III.

De Congregationibus & Capitulis Regularium

1 *Multis sæculis ignota fuit plurium Monasteriorum in unum corpus adunatio.*
2 *Sæculo IX. aliqua illius species fuit, sed evanuit.*
3 *Prima Congregatio fuit Cluniacensis, exorto sæculo X.*
4 *Quantopere aucta sit hæc Congregatio.*
5 *Monasterio Cluniacensi hujus Congregationis Capiti præest, tanquam Abbas Commendatarius Cardinalis Bullonius, cujus auctoritate prodiit Breviarium reformatum Cluniacense.*
6 *Quædam circa hoc Breviarium observata.*
7 *Sæculis sequentibus ad exemplum hujus Congregationis plures institutæ sunt.*
8 *Exordium Congregationis Bursfeldensis, cui & Monasteria Belgica nonnulla subjecta sunt.*
9 *Hæc Congregatio à reformatione originem sumpsit.*
10 *Describitur origo Congregationis Windesemensis Canonicorum Regularium.*
11 *Unde nomen acceperit.*
12 *In humilitate & paupertate fundata fuit, & multa Belgica Monasteria complectitur.*
13 *Ordines Mendicantes qua ratione dici queant* Congregationes.
14 *Plurium Monasteriorum in unam Congregationem unio servit ad reformationem.*
15 *Ordo Cisterciensis instituit Capitulum* generale.
16 *Capitula generalia ad reformationem sunt opportuna, eaque celebrari voluit Concilium Lateranense.*
17 *Nomine* Priorum, *qui Capitulis intervenire debent, qui intelligantur.*
18 *Decretum Concilii Lateranensis sæpius innovatum.*
19 *Decretum Concilii Tridentini de redigendis Monasteriis in Congregationes.*
20 *In Ordinibus Mendicantibus duplicis generis sunt Capitula* communia.
21 *Quoties hæc Capitula instituenda sunt.*
22 *Præter Capitula generalia habenda etiam Capitula* quotidiana.
23 *Hæc Capitula haberi solebant à Canonicis & Monachis post recitatam* Primam.
24 *In his Capitulis legebatur* Martyrologium.
25 *Deinde Versus* Pretiosa *cum sequentibus precibus, & quare?*
26 *Sequebatur lectio Regulæ, quæ hodiernæ* lectioni Brevi *ad finem Primæ recitari solitæ respondet.*
27 *Versus* Pretiosa *& sequentia propriè ad* Primam *non pertinent.*
28 *Regula in Capitulo etiam exponebatur, quod & juri communi conforme est.*
29 *Quomodo se habere debeant Monachi tempore lectionis Regulæ?*
30 *Capitula hæc præcipuè pro defectuum ac abusuum correctione & reformatione habenda.*

I. PEr septem facilè secula ignota fuit plurium Monasteriorum in unam Congregationem seu corpus adunatio, quæ unum ac eundem Præfectum sive Abbatem generalem recognoscerent; sed singula Monasteria ab invicem erant omnino discreta ac separata, proprios suos habentia Abbates & Rectores; idque sub eadem, vel sub diversa Regula nullatenus sibi mutuo aut uni subjecta.

II. Primus seculo nono fuit Benedictus Abbas Anianensis cui Ludovicus Pius plura Monasteria sub Regula S. Benedicti militantia regenda commisit; quibus omnibus ipse loco Abbatis Primarii præesset: atque hic prima plurium Monasteriorum adunationis seu unionis vel Congregationis species enituit; sed quæ cito evanuit. Mortuo enim Benedicto Aniano: eadem illa Monasteria, quæ sub ipso tanquam *primario* Abbate aliquo usque unita fuerant, rursus translata sunt ad proprios Rectores, qui hanc Benedictinæ Congregationis veluti primam ideam violarunt, & ad diversos ritus iterum redacti sunt, uti observat Mabillo-

billonius in præfatione ad sæculi quarti Benedictinorum, *part. 1. num. 26.*

III. At sæculo decimo, fundato per Guilelmum Arverniæ comitem Monasterio Cluniacensi in Burgundia, S. Odo, secundus ejusdem Monasterii Abbas, reformationem strenuam Ordinis Benedictini aggressus, plurima Monasteria Cluniacensi Monasterio adunavit, ut unum corpus constituerent; atque ritus & disciplinam Cluniacensis Monasterii sequerentur; ipsumque Cluniacensem Abbatem pro suo *Primario* Abbate recognoscerent.

De hoc Odone scribit Glaber Rodolphus *lib. 3. hist. c. 5.* "Hic in tantum hujus instituti (Benedictini) propagator "extitit, ut à Beneventana Provincia, quæque habebantur "in Italia, & in Galliis usque ad Oceanum mare; potiora "Monasteria, illius ditioni gratularentur esse subjecta.

Illum à studio reformationis, & Ordinis propagatione mirificè deprædicat Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis *lib. 6. Epist. 17.* unà describens miserandam Monasticæ disciplinæ collapsione tempore Odonis; adeò ut dicat: *In cunctis penè Europæ nostræ finibus de Monacho, præter tonsuram & habitum nihil.* "Institit ille Divino operi ferè tunc solus, "& Cluniaci prima faciens fundamenta, post huc illucque "Religionis semina, quamdiu advixit, serere non cessavit."

IV. Reformationem atque Monasteriorum sub Cluniacensi adunationem Odonis successores continuò promoverunt, ac propagarunt, in tantum, ut infinita penè Monasteria sensim huic Congregationi se univerint, & Abbati Cluniacensi sub hoc titulo: *Catalogus Abbatiarum, Prioratuum & Decanatuum, mediatè & immediatè Abbatiæ seu Monasterio Cluniacensi subjectorum.* In hac quoque Bibliotheca referuntur Pontificia ac Regia diplomata, quibus hæc Congregatio variis temporibus firmata, ac privilegiis & rebus temporalibus aucta fuit; ac insuper varia Statuta, quæ in variis hujus Congregationis seu Ordinis generalibus conventibus edita fuere.

V. Hæc prima videtur fuisse sub Regula S. Benedicti instituta Congregatio, sive plurium Monasteriorum sub uno Abbate Cluniacensi adunatio; quæ hodie dicitur Congregatio, vel etiam Ordo Cluniacensis; cui modo tanquam Abbas Commendatarius præest Eminentissimus Cardinalis Bullionius, sub cujus nomine & approbatione anno 1683. prodiit novum & reformatum *Breviarium Monasticum ad usum sacri Ordinis Cluniacensis:* in quo Breviario præcipuè observatum fuit, ut Officium Divinum ad Regulam S. Benedicti, & veterem ac probatum Ecclesiæ morem, ac Patrum mentem diceretur.

VI. Atque hinc nonnulla à Breviario Romano ac ritu hodierno, etiam Benedictinorum, diversa occurrunt; ut v. g. quod in Officio tridui ante Pascha cantetur Psalmus, *Venite, & Hymnus,* item Versiculus, *Gloria Patri;* quod tempore Adventus & Quadragesimæ cantetur, *Te Deum laudamus,* quorum hæc sola ratio est, quia illa S. Benedicti Regulæ consona sunt.

Insuper ea Psalmorum servata distributio, ut singulis hebdomadibus omnes recitentur: in quo non tantum mens B. Benedicti servata, sed & pristinus Ecclesiæ mos retentus est; ut hac ratione Psalterium, Scripturæ sacræ quasi compendium, Clericis & Monachis familiare redderetur; quod ut etiam memoriter scirent, jam pridem Synodus Nicæna II. *Can. 2.* desideravit.

Hoc insuper observatur, ut omnia ferè, tum in Responsoriis, Antiphonis, Versibus, aliisque ex Scriptura sacra sint desumpta; quod in Ecclesia jam pridem usitatum fuisse sat constat; adeò ut in Concilio Coloniensi I. *Cap. 1.* hæc legantur: "Cùm olim à sanctissimis Patribus institutum "fuit, ut *solæ Scripturæ sacræ* in Ecclesia recitarentur, nescimus quâ incuria acciderit, ut in eorum locum successe"rint alia cum his neutiquam comparanda, &c.

Cura quoque fuit, ut per annum tota Scriptura legeretur, & si quando Scriptura occurrens in Choro legi non posset, legeretur in Refectorio.

Denique studium sedulum impensum fuit, ne quid falsi, aut de falsitate suspecti in Sanctorum festis adterretur; quod Ecclesiæ menti conforme esse, & Divini officii Majestati congruum alibi ostendimus. Cætera in compilatione hujus Breviarii observata, breviter in præfatione exponuntur.

VII. Post hanc Cluniacensem Congregationem, plures sub Regula S. Benedicti exortæ sunt Congregationes sive Ordines, quorum Monasteria in unum corpus adunata uni *supremo* Moderatori subjiciuntur; ut Camaldulensis auctore S. Romualdo; Vallis-Umbrosæ auctore S. Joanne Gualberto; Cisterciensis à S. Roberto Abbate Molismensi primum institutus, à Stephano ejus successore auctus, ac demum à S. Bernardo Clarevallensi mirum in modum propagatus. Post has aliæ plurimæ sequentibus sæculis exortæ fuere; tam sub S. Benedicti, quàm Basilii, Augustini & Francisci Regulis militantes Congregationes, quas post Miræum in Originibus Monasticis recenset Ascanius Tamburinus De jure Abbatum *Tomo 2. quæst. 24.*

Inter has sub S. Benedicti ac Augustini Regula militantes Congregationes, duæ sunt admodum famosæ, & per Germaniam ac Belgium latè diffusæ; nimirum una Benedictinorum, quæ dicitur *Bursfeldensis,* Canonicorum Regularium; altera dicta *Windesemensis.*

VIII. Bursfeldensis demum sæculo XV. initium sumpsit; nimirum post finitam Synodum Constantiensem anno circiter 1420. à quo Synodo Joannes Rodius Abbas Cœnobii S. Matthiæ apud Treviros Visitator generalis per Germaniam constitutus, seipsum inprimis ac Monasterium suum reformavit, & Decretorum à se editorum confirmationem à Romano Pontifice impetravit; uti refert Aubertus Miræus in Originibus Monasticis, *lib. 2. cap. 25.* originem & progressum hujus Congregationis his verbis exponens: "Inter cætera verò Ordinis hujus Monasteria "*Bursfeldia,* pauperculum Saxoniæ Cœnobium, reforma"tionis Decreta primùm suscepit anno millesimo quadrin"gentesimo trigesimo septimo, & in *Reinhausense,* aliaque "vicina aliquot Saxoniæ Monasteria derivavit. Mortuo "denique Joanne Rodio, *Joannes Hagensis* Abbas Bursfel"densis, qui in Monasteriis aliquot veterem disciplinam "jam instaurarat, agente *Jacobo* Trevirensi Archiepiscopo, "successor illi datus est. Sed cum nollet is pauperculum "Bursfeldense suum Cœnobium relinquere, alius in Ro"dii locum ut generalis Reformator est suffectus, sed exi"guo admodum fructu. Itaque temporibus istis in Ger"maniam venit *Nicolaus Cusanus,* Cardinalis, & Sedis Apo"stolicæ Legatus, qui *Joannem Hagensem* pietatis opinione "celebrem ad se evocatum, generalem Ordinis Reforma"torem pronuntiavit. Quo factum est, ut idem Cusanus "Conventum seu Capitulum, ut vocant annuum pro con"servatione Reformationis institueret, Præsidis seu Præ"fecti domicilium è sancti Matthiæ Trevirensis Cœnobio "Bursfeldiam transferret omniaque Reformationis De"creta à Romano Pontifice curaret approbanda."

IX. Denique *cap. 26.* Catalogum Monasteriorum huic Congregationi variis temporibus unitorum subjicit, inter quæ plura è Belgicis sunt; unà notans annum quo singula Congregationi accesserunt.

Hic observa, Congregationem hanc à reformatione sumpsisse exordium; sive Monasteria reformationem desiderantia in unam Congregationem coaluisse. Unde de hac nascente Congregatione loquens Trithemius, ait: "Hæc "est, quæ carnem castigat, vitia fugat, abstinentiam colit, "pauperes pro posse largiter sustentat. O sancta Monacho"rum unio, in qua charitas imperat, humilis subjectio ob"temperat, obedientia militat, castitas sancta triumphat, "oratio vigilat, perseverantia bonorum operũ fructificat." Hæc Trithem. De viris illustribus Ord. S. Bened. *cap. 12.*

X. Sæculo 14. fuit in Oppido Daventriæ quidem Gerardus vulgò *De Groot.* Hic zelo religionis excitatus, Conventus Clericorum Daventriæ collegit, inter quos erat Florentius Radivini Daventriæ Episcopi Vicarius, cujus suasionibus, "idem Clerici, probante Gerardo, vitam "communem inter se statuerunt, quam postea summa cum "laude non modico tempore tenuerunt: quin & confide"rantes communem vitam esse viam ad eam vitæ perfe"ctionem assequendam, quæ vigebat in primitiva Eccle"sia, quæque summopere laudatur in Actis Apostolorum, "illud vitæ communis institutum perpetuò tenere sub obe"dientia ejusdem Domini Florentii, exceptâ solemni pro"fessione Votorum, communi Decreto firmaverunt, vi"ctum, vestitum, & cætera necessaria labore manuum "in communi procurantes."

Hæc ex Joanne Buschio in Chronico capituli Windesemensis refert Gabriel Pennotus in historia Canonicorum Regularium, *lib. 1. cap. 63.* qui ibidem subdit: Cum autem præfatus vir Venerabilis Gerardus animadverteret, illud vitæ genus, quod sub nullo Instituto Regula à Sede Apostolica probato esset fundatum, diu subsistere non posse, maximè quod infensos sibi haberet nonnullos ex Ordinibus Mendicantium, morti proximus Fratribus suis persuasit, ut Ordinem Canonicorum Regularium assumerent: "Quia, inquiebat, non multum à vestra jam devota con"versatione videtur discrepare, nisi quod in illo professi "servant ex professione & voto, vos sine voto servatis cha"ritatem & tria vota substantialia."

XI. Defuncto Gerardo, Florentius unà cum aliis hujus Congregationis Fratribus consilii ipsius Gerardi, de constituendo Monasterio, & assumendo Ordine Canonicorum Regularium, sedulò cogitare ac deliberare cœperunt: ac tandem omnibus expensis locum opportunum prope Svvollam, *Windesem* nuncupatum, nacti, ibidem de consensu Episcopi Trajectensis anno 1386. Monasterium ædificare cœperunt; quod adjuvantibus collatâ pecuniâ viris piis, anno sequenti absolutum fuit, atque mox in eodem Monasterio sex de Fratribus Daventriensibus sub Gerardo Magno piè institutis, Ordinem & Regulam Canonicorum Regularium professi sunt: atq; in summa paupertate ac humilitate vitã Regularem instituentes plura sensim

Monasteria ipsis reformationis causâ, unita fuere; atque in unam Congregationem seu Capitulum, quod à loco fundati primi Monasterii, *Windesemense* nuncupatur, coaluerunt.

XII. Unde rectè notavit Pennotus, hujus amplissimæ congregationis exordia humilia quidem fuisse secundum sæculum, sed alta secundùm Deum, in humilitate, & paupertate profunda, & asperitate fundata.

Catalogum Monasteriorum, quorum plura in Belgio sita sunt, huic congregationi sive Capitulo unitorum, exhibet Myræus in originibus Canonicorum Regularium, *capite* 13.

XIII. Ordines Mendicantes aliique post illos instituti, in unum corpus sub uno capite coadunati sunt, & tot dici possint congregationes seu corpora, quot Ordines; licet & ipsi tamen in plures particulares quasi congregationes seu Capitula soleant per Provincias dividi; ita tamen, ut hæ congregationes seu Capitula simul in unam generalem congregationem sive Capitulum sub uno Generali Ministro conveniant.

XIV. Porrò unio illa Monasteriorum in unum corpus seu congregationem ad disciplinam Monasticam, aut regimen Monasteriorum ritè ordinandum & conservandum, vel collapsum restaurandum, maximè conveniens & opportunum apparuit; eo præcipuè titulo, quod frequentius in unum convenientes Monasteriorum Superiores, communi consilio deliberare, & communi operâ ac studio allaborare in bonum ipsius Religionis melius & efficacius valeant.

XV. Unde Cisterciensis congregatio seu Ordo in sua primigenia constitutione (quæ vulgo dicitur *charta charitatis*) probata ab Eugenio III. in constitutione, quæ incipit: *Sacrosancta Romana* 2. in Bull. R. (cui ipsa *charta charitatis* subjicitur) statuit, "ut omnes Abbates de Ordine nostro, singulis annis ad generale Capitulum Cisterciense omni postposita occasione conveniant; illis solis exceptis, quos corporis infirmitas retinuerit: qui tamen idoneum nuntium delegare debebunt, per quem necessitas remorationis eorum valeat Capitulo nuntiari. Et illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes eo termino venient, qui eis fuerit in Capitulo constitutus. Quod si quis alia quacunque occasione quandoque remanere à nostro generali Capitulo præsumpserit, pro culpa veniam petat, nec sine gravi animadversione transeat."

Hujus Capituli generalis meminit S. Bernardus *Epist.* 28. ad Petrum Abbatem Cluniacensem scribens: "Decretum est mihi, ultra non egredi Monasterio, nisi ad *Conventum Abbatum* apud Cistercium.

Refert Matthæus Parisiensis ad annum 1151. "In *Capitulo* Cisterciensi statutum est, ne de cætero aliqui novam construerent Abbatiam, quia numerus Abbatiarum illius Ordinis usque ad quingentas excrevit."

Et in *Cap.* NUPER ✠ *De Decimis*, fit mentio constitutionis factæ per Abbates Ordinis in *generali Concilio* congregatos, ne de cætero Fratres ipsius Ordinis emant possessiones, de quibus Decimæ Ecclesiis debeantur, &c.

XVI. Cum vero deprehenderetur, hæc *Capitula* in Ordine Cisterciensi instituta, & annuatim celebrari solita, admodum convenientia esse disciplinæ Monasticæ sustinendæ, aut collapsæ rursus restaurandæ, Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. desiderans, disciplinam in multis Monasteriis & Ordinibus non parum collapsam restaurari, & primævam Regulam reformari, statuit: "Ut in singulis regnis sive provinciis fiat de triennio in triennium (salvo jure Diœcesanorum Pontificum) *commune* Capitulum Abbatum atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non consueverunt tale Capitulum celebrare: ad quod universi conveniant præpeditionem Canonicam non habentes, apud unum de Monasteriis ad hoc aptum."

Additque deinde Concilium: "Hoc ipsum Regulares *Canonicos* secundùm Ordinem suum volumus & præcipimus observari."

Et quia Cistercienses præ cæteris erant in celebrandis hisce Capitulis magis experti, ordinat Concilium: "Advocent autem in hujusmodi novitatis exordiis duos Cisterciensis Ordinis Abbates ad præstandum sibi consilium & auxilium opportunum, cum sint in hujusmodi *Capitulis* celebrandis ex longa consuetudine *plenius* informati."

XVII. Nomine *Priorum* in Decreto Conc. Lateranensis, videntur intelligi omnes illi Priores, qui curam animarum in Monasterio sustinent; nec alium in eodem Monasterio Superiorem in regimine immediate Monasterii agnoscunt; quales sunt Priores *Conventuales:* de quibus suprà *tit.* 30. *cap.* 3.

XVIII. Hanc Conc. Lateranensis constitutionem plures Pontifices, ac inter alios Benedictus XII. in constitutionibus pro reformatione Benedictinorum, & Canonicorum Regularium; & Clemens V. in *Clem.* NE IN AGRO §. *fin. De Statu Monach.* expresse innovarunt, & observari mandarunt.

XIX. Demum Synodus Tridentina perpendens, non obstante prædicta Concilii Lateranensis Ordinatione, ejusque iterata innovatione, multa esse Monasteria admodum deformata, & de quorum reformatione nulla spes superesse videretur, quamdiu ab omni Congregatione ac Capitulo, præsertim si etiam ab Episcoporum jurisdictione & visitatione essent exempta; voluit, ut "Monasteria omnia, quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios regulares Visitatores, sed sub *immediata* Sedis Apostolicæ protectione ac *directione* regi consueverunt, teneantur infra annum à fine præsentis Concilii, & deinde quolibet triennio sese in Congregationes redigere, juxta formam Constitutionis Innocentii III. in Concilio generali, quæ incipit, *In singulis*: ibique certas Regulares personas deputare, quæ de modo & ordine, de prædictis Congregationibus erigendis, ac Statutis in eis exequendis deliberent & statuant: Quod si in his negligentes fuerint; liceat Metropolitano, in cujus Provincia prædicta Monasteria sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis convocare. Quod si intra limites unius Provinciæ non sit sufficiens talium Monasteriorum numerus ad erigendam Congregationem possint duarum vel trium Provinciarum Monasteria unam facere Congregationem." *Sess.* 25. *cap.* 8. *De Reformat.*

XX. Hæc Capitula sive comitia in Ordinibus Mendicantibus, aliisque recenter institutis sub uno Præfecto *generali*, solent esse duplicis generis: alia nimirum *generalia*, ad quæ omnium Provinciarum Præfecti & Deputati conveniunt, atque universum Ordinem repræsentant; & in quibus totius Ordinis *generalis* Præfectus eligi consuevit.

Alia verò *Provincialia*, ita nuncupata, quia ad illa conveniunt soli Monasteriorum Præfecti & Deputati, unius Provinciæ. Ordinum enim Mendicantium aliorumque sub eadem forma viventium Monasteria, dividuntur in varias Provincias; atque unicuique Provinciæ unus præficitur, dictus *Provincialis,* tanquam totius Provinciæ moderator.

In Ordine autem Benedictinorum & Canonicorum Regularium, quorum Monasteria ex prima institutione sunt magis à se mutuò distincta, tantum habetur unius generis Capitulum *generale*, nimirum omnium Monasteriorum singularum Congregationum, in quas tandem Monasteria illa se redegerunt & univerunt.

XXI. Qua formâ & ritu hæc Concilia sint celebranda, ex singulorum Ordinum Constitutionibus præcipuè peti debet. Hoc unum monet Concilium Lateranense, & novissime Tridentinum, ut saltem de *triennio in triennium* commune Capitulum habeatur; id est, ut ultra triennium non differatur; nequaquam improbans Ordinum illorum Constitutiones, aut consuetudines, frequentiorem Conciliorum illorum celebrationem præscribentes.

Unde cum dubitatum esset, an ob hoc Decretum Concilii Lateranensis & Tridentini aliquod esset immutandum in illis Religionibus vel Congregationibus Monachorum, in quibus Capitula celebrantur *singulis annis*, & Præsides eliguntur *annales*, responsum fuit à S. Congregatione, nihil esse immutandum; imò retinendos esse Præsides *annales*, ne, si *triennales* fierent, etiam forsan Capitula non ampliùs singulis annis haberentur, quæ fieri potissimum solent pro electione Præsidis; "& tamen, inquit, quis neget frequentem Capitulorum Congregationem prodesse ad regularem disciplinam vel conservandam, vel ubi collapsa est, reparandam? Apud Fagnanum ad *Cap.* IN SINGULIS ✠ *De Statu Monach. num.* 12.

XXII. Præter Capitula generalia & provincialia, jam pridem usitata fuisse tam apud Monachos, quàm Canonicos in communi viventes Capitula quotidiana, tum ex Conciliis, tum Monachorum Regulis & Constitutionibus notissimum est, uti ex mox dicendis patebit.

XXIII. Hæc vero Capitula haberi solebant post Primam absolutam, priusquam ad sua opera Fratres diverterent. Unde in Constitutionibus Congregationis sive Capituli Bursfeldensis *Dist.* 1. *Cap* 4. legitur: *Omni* tempore, *Primâ* regulari finita, itur ad locum capitularem.

XXIV. In hoc Capitulo primo legi consueverat Martyrologium. In Synodo Aquisgranensi anno 817. *Can* 69. *Ut ad Capitulum primitùs Martyrologium legatur,* & Radulphus De Rivo Decanus Tungrensis enumerans, quæ suo tempore, id est, sæculo 15. in Capitulo, quod fit post Primam, legebantur, dicit *Primò, memoria Sanctorum in recitatione Martyrologii.* De Canonum observantia *propos.* 14.

XXV. Sequebatur deinde, eodem Radulpho teste, Versus *Pretiosa*, cum Capitulo *Sancta Maria.* Quod & citatus Canon Aquisgranensis significat, ubi post allegata verba subjungit: *Et dicatur* VERSUS.

Post hæc, uti scribit Radulphus, & ante ipsum Amalarius Fortunatus, "quia tunc ad labores diurnos præparari debemus, adducuntur preces congruentes, dicendo ter, *Deus in*

»adjutorium. Deinde *Kyrie eleyson. Pater noster*, cum versu »*Respice*, & oratione *Dirigere*.«

XXVI. Tandem sequebatur lectio Regulæ, uti in dicto Canone Aquisgranensi præscribitur; & sæculo VIII. Monachi Fuldenses supplicantes Carolo M. ut liceat eis orationum & psalmodiæ modum tenere, quem Patres eorum habuerunt, inter olim usitata referunt: *Manè quando in unum convenimus*, CAPITULUM DE REGULA *coram fratribus legebatur. Lib. 3. antiq. Fuld. cap. 12.*

Hæc quotidiana lectio Regulæ non dissonat à mente S. Benedicti, qui *cap.* 64. Regulæ, ait: « Hanc autem Regulam »*sæpius* volumus *in Congregatione* legi, ne quis fratrum se de »ignorantia excuset.«

Ab hac lectione alicujus *Capituli* ex Regula, postmodum locus ipsius consessûs, *Capitulum* dictus fuit, ut observat Hæftenus *lib.* 8. *disquis. Monast. tract.* 1. *disq.* 1. unà observans, hanc lectionem Regulæ, respondere *lectioni Brevi*, quæ hodie juxta ritum Breviarii Romani dicitur in fine *Primæ*. Cùmque diceretur olim sub finem consessûs, sive post preces alias in Capitulo recitatas, facilè intelligitur, antiquæ illius disciplinæ vestigium esse, quod etiamnum hodie in rubrica Breviarii Romani præscribatur, hanc brevem lectionem dicendam *ad absolutionem Capituli.*

XXVII. Obiter quoque hic observa, multisque probat Hæftenus, lectionem Martyrologii, versum *Pretiosa*, & reliqua, quæ sequuntur in Breviario Romano post orationem Primæ, consuetámque clausulam *Benedicamus Domino*, non esse propriè partem Primæ, sed recenter, capitulis quotidianis, præsertim apud Canonicos abolitis, per modum appendicis adjecta esse, uti etiam testatur Durandus *lib.* 5. *Divin. Off. cap.* 5.

XXVIII. Nec tantum legebatur Regula in Capitulo, sed ut eam præcipuè, juniores intelligerent, à Superiore erat exponenda.

Unde Clemens V. in *Clem.* NE IN AGRO § SANE *De Statu Monach.* ait: « Regula quoque cum in Capitulo legitur, »ab illo, qui præest ipsi Capitulo, vel alio cui hoc ipse in»junxerit, propter juniores vulgariter exponatur.« Idipsum mandat Benedictus XII. in Constitutione super reformatione Monachorum S. Benedicti, *cap.* 5.

His conformes sunt Constitutiones Capituli Bursfeldensis, quæ præcipiunt: « Lector finita lectione Regulæ, præ»sentet librum Præsidenti omni tempore. At ille omnibus »expeditis *exponat* lectionem Capituli, si expositione indi»geret.«

XXIX. Ad hanc autem Regulæ lectionem, pium admodum ac utile exercitium tradit Trithemius in *Exercit. Monast. tract.* 3. *consid.* 2. « Dum lector, ait, passum unum »de more ex regula recitat, devotus Cœnobita in corde di»cat: Adjuva me, dulcissime Domine JESU CHRISTE! »ut secundum hanc normam servi tui *Benedicti* religiosè »possim vivere, & in tuo sanctissimo servitio fideliter per»manere. Deinde cogitet, quoniam, sicuti regula bonis & »devotis ad profectum quotidiè legitur, sic tepidis, malis »seu negligentibus, ut sint inexcusabiles, ad damnationis »cumulum recitatur. Denique noverit se ad fidelem cona»tum obligari omnium quæ regula continet, quemadmo»dum tenor professionis habet.«

XXX. Ultimus isque præcipuus Capituli actus est, culparum ac defectuum Monachorum ultronea confessio & agnitio (de qua latè tractat Hæftenus *lib.* 8. *disq. Monast. tr.* 2.) atque earum correctio, & abusuum reformatio.

In citata Benedicti XII. Constitutione *Cap.* 5. postquam dictum esset, quod per quotidianam & ordinariam factionem Capituli generalis, fortificatur & durat nervus Monasticæ disciplinæ; statutúmque, ut quotidie hujusmodi Capitulum habeatur, subjungitur: « In quo priusquam ad »quævis alia procedatur, plenè (secundum Regulam Mo»nasticam & Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventua»lium & aliorum locorum prætatorum consuetudines ap»probatas) Monachorum seu Fratrum excessus, transgres»siones, & negligentiæ corrigantur, ac de disciplina & re»formatione regulari agatur in illo.«

Similiter in ejusdem Pontificis Constitutione, totius Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, post ordinatum Regulare Capitulum præcipitur §. 7. « In quo ante»quam ad tractanda alia procedatur, Canonicorum exces»sus, transgressiones, & negligentiæ corrigantur, ac de di»sciplina & reformatione regulari tractetur salubriter & »agatur, nullo ibidem protervè & clamosè, seu irreveren»ter se habere quomodolibet præsumente.«

Similia passim in aliorum Ordinum Constitutionibus occurrunt, quæ si sedulò observarentur appareret, Capitula hæc ad conservandam vel restaurandam Monasticam disciplinam morúmque correctionem piè utiliterque esse instituta.

CAPUT IV.

De Visitatione Monasteriorum.

1 *Frequens Visitatio multum ad conservandam disciplinam Monasticam conducit.*
2 *Visitatio Monasteriorum pluribus sæculis ad Episcopos pertinuit.*
3 *Etiam sæculo* IX. *eadem erat Episcoporum auctoritas.*
4 *Exemptio Monasteriorum Visitationi Episcoporum obicem injecit.*
5 *In Capitulis debent designari* Visitatores.
6 *Quandonam Episcopus Monasteria* immediatè *Sedi Apostolicæ subjecta visitare possit?*
7 *Monasteria Commendata etiam* exempta *quando ab Episcopo visitari possint.*
8 *Exemptio non se extendit ad functiones Hierarchicas.*
9 *Monasteria quibus cura Animarum personarum sæcularium imminet, Episcoporum Visitationi subjacent.*
10 *Constitutio Gregorii XV. pro faciliori hujus Decreti executione.*
11 *Beneficia curata Monasteriis* exemptis *unita subjecta Visitationi Episcoporum.*
12 *Confraternitates personarum sæcularium erectæ in Ecclesiis Regularium, Episcoporum visitationi subsunt.*
13 *A quibus visitanda Monasteria Monialium?*
14 *In Capitulis generalibus designandi* visitatores *Regulares.*
15 *Hi Visitatores cumulativè cum Episcopo concurrunt.*
16 *Synodus Lateranensis volens Visitatores designari, etiam de* non exemptis *loquitur.*
17 *Synodus Tridentina non præcipit, omnia Monasteria in Congregationes redigi, & Visitatores Regulares accipere.*
18 *Monasteria Episcopis subjecta possunt in Congregationem redigi, & Visitatores Regulares accipere.*
19 *Habere* Visitatores *Regulares non est sufficiens argumentum exemptionis.*
20 *Generales & Provinciales Ordinis etiam visitare tenentur.*
21 *Si sint* extranei *solent petere veniam Principis.*
22 *In Regno Galliæ tenentur constituere Vicarios Regnicolas.*

I. DUo sunt præcipui disciplinæ Monasticæ axes: Capitulorum exacta & crebra celebratio, in quibus Monachorum culpæ & defectus discutiuntur & emendantur, & *visitatio* frequens Monasteriorum *Cap.* IN SINGULIS 8. *De Statu Monach.*

His duobus axibus in suis primordiis sustentatus fuit Ordo Cisterciensis, si Cæsario *lib.* 1. *c.* 1. *De Illustr. Cisterciensium* credimus hæc scribenti: « Quid est *Visitatio?* Discipli»næ conservatio. Duo enim primitivi Patres instituerunt »ad vitiorum correctionem & charitatis conservationem, »videlicet generale Capitulum, & *singulis annis visitationem* »Monasteriorum.«

II. Primis sæculis, quibus incognita erat Monasteriorum vel Monachorum à jurisdictione Episcoporum exemptio, Episcopis visitandi Monasteria suæ Diœcesis, tam virorum quam mulierum, cura incumbebat.

Hinc illud apud Gratianum ex Synodo Aurelianensi: « Non semel, sed *sæpius* in anno Episcopi *visitent Monasteria* »*Monachorum*; & si aliquid corrigendum fuerit, corriga»tur.« *Can.* 29. *caus.* 18. *q.* 2.

Et in Canone præcedenti ex S. Gregorio *lib.* 2. *Epist.* 18. refertur: « *Visitandi* exhortandique gratia ad Monasterium »*quoties placuerit* ab Antistite civitatis accedatur; sed sic cha»ritatis officium illic Episcopus impleat, ut gravamen ali»quod Monasteriorum non incurrat.«

III. Quin & sæculo 9. Concilium Tullense jus visitandi Monasteria ipsis Episcopis competere supponit, ubi *Can.* 9. statuit: « Ut Congregationes Canonicorum & Monacho»rum ac Sanctimonialium secundum Canonicam Institu»tionem à *propriis Episcopis* strenuè visitentur, & eorum re»ligio & habitus exquiratur.«

IV. At labentibus sæculis, exortâ Monasteriorum ac Regularium à jurisdictione Episcoporum exemptione cœperunt Monasteria exemptionis privilegio munita visitationem Episcoporum rejicere, atque ab ea se exemptos prætendere; utpote quæ superioritatem aliquam & jurisdictionem in visitante respectu visitati requirit.

V. Cùmque experientia ostenderet Monasteria ita exempta paulatim defectu debitæ visitationis in summam dissolutionem prolabi, ipsosque Abbates ab omni penè correctione exemptos pro libitu dominari, ac ipsam Monasterii substantiam dilapidare; Concilium Lateranense sub Innocentio III. statuit, ut in Capitulis generalibus, quæ de triennio in triennium celebrari mandat (de quibus capite præce-

præcedenti actum est) » ordinentur religiosæ ac circumspectæ personæ, quæ *singulas* Abbatias ejusdem regni ac Provinciæ, non solùm Monachorum, sed etiam Monialium, » secundum formam sibi præfixam, vice Sedis Apostolicæ » studeant *visitare*, corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere.

VI. Quod decretum probans Synodus Tridentina, decernit: Quòd si Monasteria, quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares Visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione ac directione regi consueverunt, si nec instante Metropolitano in Congregationem se redegerint, neque Capitulis generalibus subdiderint, *Episcopis, in quorum Diœcesibus sita sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis subdantur. Sess. 25. c. 8. De Regul.*

VII. Ulteriùs Synodus Tridentina considerans Episcopis primariò ac quasi naturaliter ipsam Monasteriorum curam, atque ex ea resultantem visitandi auctoritatem incumbere, decernit *Sess. 21. c. 8. De Reformat.* » Ut si quæ sint Monasteria commendata, etiam exempta, & si vigeret in iis regularis disciplina, provideant Episcopi paternis admonitionibus, ut eorum Regularium Superiores juxta eorum » regularia instituta debitam vivendi rationem observent, » & observari faciant, & sibi subditos in officio contineant, » ac moderentur. Quod si admoniti intra sex menses eos » non visitaverint, vel correxerint; tunc iidem Episcopi etiam ut Delegati Sedis Apostolicæ eos visitare possint & » corrigere, prout ipsi Superiores possent juxta eorum instituta: quibuscunque appellationibus, privilegiis, & exemptionibus penitus remotis, & non obstantibus.

VIII. Deinde quia Regularium exemptio ultra regularem disciplinam, & ea, quæ Regulares *ut tales* concernunt, non extenditur; neque ad Hierarchica sine confusione Hierarchiæ divinitùs institutæ extendi potest (uti infrà parte 3. titulo De Exemptionibus Regularium ostendetur) etiam Monasteria quacunque exemptione munita quoad Hierarchica Episcoporum visitationem recipere tenentur.

IX. Hinc Synodus Tridentina *Sess. 25. c. 11. De Reformat.* decrevit. » In Monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum seu » locorum familia, personæ, tam regulares, quàm sæculares, » hujusmodi curam exercentes subsint *immediatè* in iis, quæ » ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem » pertinent, jurisdictioni, *visitationi* & correctioni *Episcopi*, » in cujus Diœcesi sunt sita.

X. Pro Decreti elucidatione, atque faciliori & efficaciori ejus executione, edita est Constitutio à Gregorio XV. quæ incipit, *Inscrutabili* 13. in Bull. R. in qua inter cætera §. 4. hæc habentur; » Matura deliberatione nostra, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac generali » ac perpetuò valitura Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, ut deinceps tam regulares, quàm sæculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam » personarum sæcularium Monasteriis, seu domibus regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel beneficiis sive regularibus, sive sæcularibus incumbentem exerceant; sive » aliàs Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent » prævia Episcopi licentia & approbatione, sive quoquomodo in dictæ curæ exercitio, aut in eorundem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione de facto, absque » ulla auctoritate se ingerant, in his, quæ ejusmodi curam » seu administrationem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Diœcesani Episcopi, tanquam » Sedis Apostolicæ Delegati, *plenè* in omnibus subjiciantur.

XI. Eodem fundamento, Beneficia curata Monasteriis annexa seu unita, ab Ordinario loci visitanda esse, non obstante ipsorum Monasteriorum quacunque exemptione, declaravit Synodus Trid. *Sess. 7. c. 7. De Reformat.*

Plura Regia Edicta, & Parlamentorum arresta, quibus Episcopis jus visitandi Ecclesias Parochiales Monasteriis *exemptis* unitas; aut etiam ipsas *Ecclesias Regulares*, quibus cura personarum sæcularium incumbit, asseritur, referuntur in Actis Cleri Gallicani *tomo 1. tit. 2. c. 12.*

XII. Confraternitates personarum sæcularium erectas in Ecclesiis Regularium, tametsi *exemptis* Episcopus jure ordinario visitare potest; quin & earum sacella, & oratoria quantum ad administrationem Confratrum attinet, uti decisum à S. Congregatione refert Fagnanus ad c. GRAVE ✠ *De Officio Ordinarii num. 46.*

XIII. Quoad Monialium Monasteria statuitur in Clem. ATTENDENTES *De Statu Monach.* » ut singula Monialium » Monasteria per Ordinarios, *exempta*, videlicet, quæ ita Sedi Apostolicæ subjiciuntur, quod nulli alii subjecta noscuntur, *Apostolica*: *non exempta* verò *ordinariâ* auctoritate, » ac exempta alia per alios, quibus subsunt, annis singulis debeant visitari.

His conforme est Decretum Tridentinum *Sess. 25. cap. 9. De Regular.* quo decernit, ut » Monasteria Sanctimonialium Sedi Apostolicæ *immediatè* subjecta, etiam sub nomine » Capitulorum S. Petri, vel S. Joannis, vel aliàs quomodocunque nuncupentur; ab Episcopis tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque. Quæ verò à Deputatis in Capitulis generalibus, vel » ab aliis Regularibus reguntur, sub eorum cura & custodia » relinquantur.

Quomodo Episcopi vi Concilii Tridentini visitare possint Monasteria Monialium, quantumvis *exempta*, & à Regularibus *regi solita*, circa ea, quæ clausuram ejusque custodiam concernunt, suprà *tit. 39. c. 3.* notatum fuit.

XIV. Præter Episcopos naturales, quodammodo Monasteriorum in suis Diœcesibus consistentium Visitatores, sunt insuper Visitatores Regulares à Capitulis generalibus seu provincialibus designandi; quemadmodum ex verbis Concilii Lateranensis suprà relatis constat.

XV. Hi Visitatores nec per Visitationem Episcoporum à sua visitatione excluduntur; uti nec ipsi visitationem Episcopi, quoad Monasteria illi subjecta, aut circa ea, in quibus Monasteria etiam *exempta* Episcopis subjiciuntur, impedire possunt: & ita judicatum fuisse anno 1602. refert Tournetius in sua collectione Arrestorum *Litt. A. Cap. 11.* idque conformiter ad jus commune.

XVI. Synodum etiam Lateranensem in hac Constitutione non tantùm de Monasteriis *exemptis*, sed etiam de *non exemptis* sive jurisdictioni ac Visitationi *Ordinariorum immediatè* subjectis loqui, dubitari non sinunt, tum verba in initio Decreti apposita: *Salvo jure Diœcesanorum Pontificum*, tum hæc finalia: » Porro Diœcesani Episcopi Monasteria *sibi* » *subjecta*, ita studeant reformare, ut cum ad ea *prædicti Visitatores accesserint*, plus in illis inveniant, quod commendatione, quàm quod correctione sit dignum.

XVII. Sed rectè advertit Zypæus *consult. 1. De Censibus n. 16.* quod Synodus Tridentina, licet velit à Monasteriis in Congregationem redactis observari formam à Concilio Lateranensi in Capitulo *In singulis* præscriptam, non tamen jubeat omnia generaliter Monasteria, etiam *non exempta & Ordinariorum visitationi subjecta*, quemadmodum Synodus Lateranensis voluit, in Congregationes redigi; sed duntaxat Monasteria, quæ Episcopis *non subsunt*, nec suos habent *ordinarios* Regulares *Visitatores*; sed sub *immediata* Sedis Apostol. protectione ac *directione* regi consueverunt.

Quare hodie multa etiam in Belgio sunt Monasteria, præcipuè mulierum, Episcopis *immediatè* subjecta, *nulli* Congregationi Regularium unita; neque ullos *Regulares Visitatores* habentia.

XVIII. Nullatenus tamen repugnat juri Communi, nec Concilio Trid. Monasteria in Congregationem esse redacta, & consequenter Visitatoribus à Capitulis generalibus designatis subjecta, & tamen unà Episcoporum jurisdictioni ac Visitationi subjici. Nec enim Synodus Tridentina vetuit, uti monet Zypæus, Monasteriorum *Episcoporum* jurisdictioni ac *Visitationi* subdita, in Congregationem redigi, ipsosque Regulares Visitatores ab eadem Congregatione accipere: licet idipsum quoad similia Monasteria non mandaverit.

XIX. Itaque Monasteria esse in Congregationem redacta, atque *Visitatoribus Regularibus* subjecta, nullum est exemptionis argumentum; neque titulus sufficiens, ut Episcopus à visitatione excludatur; ut infrà *parte 3. titulo De Exemptionibus*, latiùs ostendetur.

XX. Insuper » Abbates, qui sunt Ordinum Capita, ac » cæteri prædictorum Ordinum Superiores Episcopis non » subjecti, quibus est in alia inferiora Monasteria Prioratusque legitima jurisdictio, eadem illa sibi subdita Monasteria & Prioratus, suo quisque loco atque ordine ex officio » *visitent* (ait Tridentinum *Sess. 25. c. 20. De Regularib.*) etiamsi *commendata* existant.... Teneanturque, quicunque prædictorum Ordinum Monasteriis præsunt, prædictos *Visitatores* recipere, & illorum ordinationes exequi.

Unde in omnium passim Ordinum mendicantium, iisque communicantium constitutionibus, injungitur Ordinum illorum Generalibus & Provincialibus, ut Monasteria sibi subjecta sollicitè visitent.

XXI. Sed quia Ordinum istorum generales ferè solent esse Itali aut saltem extranei, suam in hisce partibus visitationem, utpote jurisdictionis aliquam speciem præferentem, sine consensu Principis facere ægrè permittuntur; videmusque passim, quod priùs quàm ad has provincias veniant, ipsum Principem aut ejus Ministros certiores reddant; ejusque beneplacitum expetant, cujus plura exempla referuntur *tomo 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ c. 33.* ac signanter *art. 41. 42. & 45.*

XXII. Refert insuper Fevretius *lib. 3. De Abusu c. 15. §. 12.* quòd in Gallia, Generales Ordinum extra regnum residentes, debeant constituere Vicarium generalem regnicolam, qui Monasteriis in Gallia sitis intendat: atque ita non semel judicatum fuisse testatur. Idem testatur Broudæus in notis ad Louetium *Lit. D. n. 49.*

CAPUT V.

De Scopo & Forma Visitationis & Reformationis.

1. *Scopus visitationis est corrigere & reformare Monasteria in spiritualibus & temporalibus.*
2. *Hic scopus exprimitur in formula delegationis Visitatoris Apostolici.*
3. *Idem patet ex Ordinum Constitutionibus.*
4. *Visitatores eligendi, qui sunt observantiores strictioris disciplinæ.*
5. *Forma visitationis petenda ex singulorum Ordinum Constitutionibus; & qualem præscribat Congregatio Bursfeldensis? & quid in hac præcipuè notandum?*
6. *Visitatorum auctoritas ex singulorum Ordinum Constitutionibus plurimùm dependet.*
7. *Visitatorum Apostolicorum ex Pontificum diplomate petenda.*
8. *Quomodo fiat hodie Visitatorum Monialium deputatio per Episcopos.*
9. *An acta Visitatorum Regularium per appellationem suspendantur.*
10. *Reformationis scopus est Regulæ restauratio.*
11. *Monachi ultra Regulam, quam professi sunt, non sunt constringendi.*
12. *Omnes jampridem factæ reformationes unicè ad Regulæ restaurationem factæ. Ostenditur exemplo Cisterciensium.*
13. *Exemplo Patrum Capucinorum.*
14. *Exemplo item Patrum Discalceatorum.*
15. *Nihil aliud intendit in sua reformatione Synodus Tridentina.*
16. *In reformando distinguenda essentialia Religionis ab accidentalibus.*
17. *In his moderatiùs, quàm in illis procedendum.*
18. *Interior reformatio præcedere debet exteriorem.*
19. *Monasteria solùm* exterius *reformata facilè deformantur.*
20. *Reformatio suaviter &* pedetentim *introducenda.*
21. *Reformationes Ordinum ab uno passim Monasterio inchoatæ.*
22. *Ad firmandam reformationem conducit Monasteriorum in unam Congregationem adunatio.*
23. *Ex reformatione ortæ sunt pleræque Congregationes.*
24. *Ostenditur origo Congregationis 4. Abbatiarum Belgicarum.*
25. *Ex articulis & actis hujus Congregationis ostenditur, hanc Congregationem ad stabiliendam reformationem institutam esse.*
26. *Quâ ratione pro firmanda reformatione Congregationes in distinctos Ordines transiverint.*
27. *Extensio & multiplicatio reformationis frequenter reformationi retinendæ nocet, eamque destruit.*

I. SCopum visitationis expressit Honorius III. in *Cap. fin. X. De Statu Monachorum,* his verbis: „Cùm visitatores secundum Statutum generalis Concilii ordinati „à generali Capitulo Abbatum processerint ad visitationis „officium exequendum, de statu Monasteriorum & observantiis regularibus diligenter inquirant, & tam in spiritualibus, quàm in temporalibus corrigant & reforment, „quæ corrigenda viderint: ita tamen, quòd Monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eisque injungi pœnitentiam salutarem juxta *beati Benedicti Regulam,* & „Apostolica Instituta, non secundum normam pravæ consuetudinis, quæ quasi pro lege in quibusdam Ecclesiis „inolevit.

II. Et in formula facultatis visitandi monasteria Monialium ex delegatione Apostolica apud Barbosam inter formulas Episcopales *form.* 44. injungitur Visitatori, ut „de „ipsorum Monasteriorum statu, ac ipsarum Monialium vi„ta, & moribus, regularibus institutis, ac Monasticæ disci„plinæ observantia diligenter inquirat, ac super his & qui„buscunque abusibus, nec non criminibus, excessibus & „delictis, si quæ deprehenderit, processus faciat, informa„tiones quascunque sumat, & quæcunque in præmissis & „circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna fuerint, „faciat, & exequatur.

III. Hic est visitationis ac reformationis scopus, quem Visitatores præ oculis præcipuè habere debent, & singulorum Ordinum Constitutiones, diversis quidem verbis, sed eodem planè sensu exprimunt inculcantque: ut nimirum Visitatores tam in spiritualibus, quàm in temporalibus Provinciam reformare, & ad debitum modum vivendi redigere conentur; uti loquuntur Constitutiones Eremitarum S. Augustini *parte* 3. *c.* 12.

IV. Meritò ergo monent Patres Capituli seu Congregationis Bursfeldensis, ut „singulorum Monasteriorum Visita„tores maturiori deliberatione, altiorique consilio tales deputentur, qui districtionem regularis disciplinæ promove„re & efficaciter conservare posse præsumuntur. Ex illorum „quippe idoneitate, diligentia, & fidelitate, inquiunt, dire„ctio & observatio totius observantiæ non mediocriter de„pendere creditur." Et rursus de visitatione loquentes dicunt: „Visitatores esse convenit Religionis præcipuos ze„latores, moribus maturos & discretos; nec non circa ex„plendum actum visitationis suæ, multùm sollicitos & cir„cumspectos." *In Constitut. dist.* 1. *c.* 2. & 3.

Unicus ergo Visitatorum scopus esse debet, ut videant, num tam in spiritualibus quàm temporalibus Monasteria juxta Regulam ac laudabiles constitutiones regantur; & quidquid his contrarium invaluisse intelligant, corrigere & reducere ad normam Regulæ & Regularis observantiæ studeant.

V. Circa formam & modum in visitatione servandum, Ordinum singulorum Constitutiones præcipuè attendendæ sunt, quæ formam modumque visitationis latiùs, prout Ordini magis convenire videbatur, exprimere solent. Illud in omnibus penè saltem in substantia præscribitur, quod in Constitutionibus Bursfeldensibus his verbis exprimitur: „Quòd quidem Fratres per Visitatores moneantur, atque „in virtute sanctæ obedientiæ ipsis præcipiatur, ut de Ab„bate, de Priore, vel de se ipsis, Fratres invicem, de conver„sis etiam, ac totius domûs statu, quidquid super iis, de qui„bus interrogati fuerint, accusatione dignum, vel emenda„tione cognoverint, nullatenus amore vel odio, seu timore „cujuscunque veritate suppressa, singuli edoceant eviden„ter. Eadem Abbas loci Fratribus sua auctoritate præci„piat" additâ tamen hac clausulâ: „Aliàs indiscretè nemo „constringatur, utpote per extorsionem juramenti, aut ex„communicationem: nisi forsan quis deprehendatur, ma„litiosè veritatem celans." Clausula hodie non immeritò notanda: cùm non raro videamus, Subditorum conscientias, etiam in levibus ac modicis materiis exactione juramentorum, & censurarum comminatione nimium constringi & vexari.

VI. Potestas seu auctoritas Visitatorum rursus non parum à Constitutionibus & consuetudine singulorum Ordinum dependet; quæ nonnunquam limites aut formam, quos in statuendo aut decernendo observent, præscribunt.

Sic videmus in Constitutionibus Eremitarum S. August. *parte* 3. *c.* 12. statutum: „Cùm autem ad determinationem „visitationis ventum fuerit, si aliquas novas ordinationes „relinquere voluerint custodiendas, debent primò super „his cum Priore & quatuor Patribus deputatis, vel duobus, „in minoribus conventibus conferre, & eorum sensui, qui „noverunt plenius statum domus & patriæ, fidem adhibere.

Item *cap.* 11. dicunt: „Ad officium Prioris Provincialis „pertinere, saltem semel in anno omnes Conventus tam „Fratrum quàm Monialium suæ Provinciæ personaliter vi„sitare, ac in eis corrigere & reformare, quæ secundùm „Regulam S. Augustini, & constitutiones ac ordinationes „sui Ordinis, ac diffinitiones tam generalis Capituli, quàm „Provinciæ invenerit corrigenda ac reformanda." Deinde addunt: „Nihil tamen poterit Prior Provincialis præcipere „toti Provinciæ sub pœna sanctæ obedientiæ vel excom„municationis, nisi de consilio & assensu Diffinitorum." Idem intelligi volumus de Provinciæ Visitatoribus.

VII. Si qui sint per speciale diploma Pontificum, aut litteras Regias, vel per Episcopum deputati alicujus Monasterii, vel Provinciæ Visitatores, eorum auctoritas & potestas ex ipso litterarum tenore dignosci debet.

VIII. Docet quotidiana praxis, ab Episcopis deputari, qui Monasteria, præsertim Monialium, visitent, non quidem, ut ipsi suâ auctoritate aliquid statuant aut decernant, sed acta visitationis fideliter ac secreto ad Episcopum mittant; qui iis visis & examinatis, statuat ac decernat, prout convenire judicaverit. Quales deputati dici consueverunt *Commissarii* potiùs quàm *Visitatores*: cujus generis nonnunquam & à Rege deputari contingit, præsertim ut circa temporalia Monasteriorum inquirant & referant.

IX. Decreta ac ordinata in visitatione ejus sunt auctoritatis & firmitatis, ut nulla appellatio aut ad Superiorem recursus, eorum suspendat executionem, quemadmodum suprà *titulo* 17. *cap.* 4 circa acta visitationis Episcoporum ostensum est; modo tamen nec circa materiam, nec circa modum limites visitationis excesserint Visitatores. Nam si hos limites excedi contingat, nonnunquam etiam Regularium appellatio effectum suspensivum habebit; quemadmodum notat Zypæus *Consult.* 1. *de Majorit. & Obed. & Resp.* 1. *de Appel.*

X. Scopus reformationis idem esse debet, qui visitationis, idemque Reformatorum studium. Quid enim est reformatio, nisi deperditæ formæ restauratio? Forma autem sive norma vivendi Monachorum, est ipsa, quam professi sunt, *Regula*; adeóque reformatio Monastica non aliud sonat, quàm formæ illius vivendi deperditæ restaurationem.

Unde

Unde, ait Haeftenus in notis ad *Canonem* 1. *Conventûs Aquisgranensis* an. 817. ad calcem Disquisitionum Monasticarum: “Qui collapsam Monasticæ vitæ disciplinam meditantur restaurare, primo omnium in ipsam *Regulam*, ceu *primigeniam Formam* oculos conjiciunt, ut ad ejus amussim, quidquid vel hominum negligentiâ, vel temporum malignitate dilapsum fuerit, postliminio revocetur.“

XI. Et sanè uti post Glossographum in *Canone* INTEGRITAS *caus.* 33. *q.* 1. tradunt Canonistæ, Monachi inviti non possunt compelli ad districtiorem vitam, quàm Regula præscribit: quia ea res est magis voti, quam præcepti; magis liberæ voluntatis quam coactionis.

XII. Pervolvantur omnium Ordinum reformationes, & primæ Regulæ restaurationem intentam fuisse facilè reperietur.

De S. Roberto ejúsque Sociis, quæ Ordinis Benedictini reformationi (unde Cistercienfium Ordo exortus est) initium dederunt, scribit auctor *Exordii Magni lib.* 1. *cap.* 24. “*Regulam* B. Benedicti in loco illo ordinare, & *unanimiter* statuerunt *tenere*, rejicientes à se *quidquid Regulæ refragabatur*. Sicque *rectitudinem Regulæ* supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in Ecclesiasticis, quàm in cæteris observationibus, Regulæ vestigiis sunt adæquati & conformati. “ Quare in ipsa sui Ordinis *charta* fundamentali, quam *charitatis* vocant, articulo primo præscribitur: *Regula D. Benedicti observetur sine novo sensu, sine mutatione aliqua.*“

XIII. Utque antiquiores Ordinum varias reformationes prætercam, quid sæculo præterito aliud intenderunt, Matthæus Baschius aliique qui reformationi intenderunt, unde Ordo Capucinorum exortus est, nisi genuinam Regulæ S. Francisci rejectis mitigationibus diversis temporibus adjectis, observantiam? uti ex Constitutione Clementis VII. quæ incipit: *Religionis Zelus*. 21 in Bull. R. manifestum est.

XIV. Similiter S. Theresia reformando Ordinem Carmeliticum, unde originem habet Ordo Carmelitarum Discalceatorum, quid voluit, nisi primævam Regulam S. Alberti Patriarchæ Hierosolymitani, rejecta illius mitigatione per Eugenium IV. facta, reducere? Uti late refertur in Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit: *Piâ consideratione* 64. in Bull. R. in qua, relata mitigatione Eugeniana, dicit, hosce Fratres huic mitigationi ac relaxationi renuntiasse, atque *primitivam* Regulam observare. Unde Clemens VIII. hunc Ordinem eximens ab omnimoda dependentia & subjectione Patrum Carmelitarum, qui a dicta mitigatione dicuntur *Mitigati*, voluit, ut hujus Generalis imposterum vocaretur, *Præpositus Generalis Discalceatorum sive* PRIMITIVORUM, *videlicet* PRIMITIVAM *Regulam Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo observantium*, in Constitutione, quæ incipit: *Pastoralis* 23. in Bull. R.

XV. Quid plura? cum ipsa etiam Synodus Tridentina reformationi Regularium intenta hoc unum præ oculis habuerit; hocque unum Superioribus reformationi invigilantibus præceperit, ut in hoc sedulo incumbant, ut “omnes regulares, tam viri, quam mulieres, ad *Regulæ* quam professi sunt, præscriptum vitam instituant, & componant, atque imprimis, quæ ad suæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ, & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum respective *essentiam*, nec non communem vitam, victum & vestitum pertinentia, fideliter observent.“

XVI. Porrò in hoc reformationis negotio, plura notanda & observanda sunt.

Imprimis distinguenda sunt, quæ ad Religiosæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ & Ordinis particularia vota & præcepta, ad eorum respectivè *essentiam*, nec non communem vitam, victum & vestitum conservanda pertinent, ab his quæ minùs principalia, & quasi *accidentalia* sunt: & sine quibus ipsa religiosæ professionis perfectio absolutè, licet forsan difficilius, obtineri & conservari potest, uti non obscurè distinguit Synodus Tridentina loco citato.

XVII. Si quid circa priora collapsum sit, omni modo Superiores ad ejus reformationem intendere tenentur, nihilque omittere, quod huic reformationi conveniens & opportunum judicaverint: quia, ut ait Synodus Tridentina “si illa, quæ Bases sunt & fundamenta totius Regularis disciplinæ, exactè non fuerint conservata: totum corruat ædificium necesse est.“

Si circa posteriora verò, id est, *accidentalia*, minùsque necessaria ad Religiosæ professionis perfectionem assequendam, aliquid relaxatum sit; atque in his ipse rigor Regulæ nonnihil mitigatus fuerit, major potest esse Superiorum moderatio in reductione ipsius Regulæ: præsertim si hæc mitigatio longo usu, aut forsan etiam auctoritate Sedis Apostolicæ aliquando probata sit.

XVIII. Secundò, ut vera reformatio Ordinis alicujus aut Monasterii ritè fiat, & stabiliatur, oportet primùm & ante omnia, Superiores allaborent, ut verbo & exemplo subditos doceant & inclinent, ut *voluntariè* & affectuosè mores suos ad Regulæ præscriptum componant; atque ita prius reformationi interioris hominis studeant, quàm ad exteriores Regulæ austeritates cogant.

Si enim solum reformatio circa exteriora quædam fiat, atque ad eam *inviti* quodammodo pœnarum forsan metu, aliove humano motivo constringantur, non vera, sed simulata quædam erit reformatio; nec stabilis, utpote carens firmo fundamento, erit: Perruptis enim & disjectis humanis illis vinculis sive claustris, quibus ad exteriorum illorum aliqualem observantiam Monachi constringebantur, rursus ad laxitates recident; & ubi impunè possunt, ab exteriore illa se reformatione eximent, & ad ea quibus animus afficitur, relabentur.

XIX. Quis enim confidat firmum & stabile permansurum, quod ab *invito* laxitatem aucupante pendeat? Ait pius Joannes Midotius in Commentario communitatis Norbertinæ *antiqui rigoris p.* 99. edit. 1633. Qui ibidem subjicit: “In quo si meratio deficeret, id tamen abunde comprobant exempla Ordinum, qui reformationem captarunt ab ista tantum exteriori observantia regulari. Meminisse enim potest (ita loquitur ad usum Ethiconem) eorum qui à viginti quinque annis tentarunt suorum reformationes, ob idque severè regularem observantiam juxta Ordinis instituta suis edixerunt, frequentiores congressus cum sæcularibus, itiones crebras ad amicos, & mansiones diutinas, certam Religiosæ puritatis perniciem planissimè vetuerunt, cœlestium rerum meditationem, & corporis afflictationes desuetudine omissas ad reliquam Regulæ observantiam addiderunt. Diceres nullum hoc sæculo specimen aliud reformationis sanctius vel religiosius excogitatum. At quàm diuturna stetit hæc pulchra species reformationis? Semestris ut maximum, sensimque observantia revoluta est ad consuetudinem.“

XX. Tertio, si de reformatione alicujus Ordinis agatur, ea non simul ad omnes, sed pedetentim introducenda: Neque enim facilè Religiosi alicujus Ordinis omnes & simul reformantur, aut à mitigata disciplina, solitáque vivendi norma abducuntur: sed pedetentim ab ea monitionibus & suasionibus suaviter abducendi sunt.

Uti enim advertit citatus auctor, “quia potissimùm in animo consistit, isque liber & voluntarius ad reformationem afferendus est, neque omnibus tanquam cœleste quoddam Beneficium inest, aut contrario affectu obsistente inesse potest, fit ut universus aliquis Ordo ex tot hominibus sensu affectúque diversis compositus, simul statim restitui non possit, singulorum animis non ferentibus hanc morum recoctionem & veluti repastinationem.“

XXI. Hinc videmus, reformationes Ordinum, passim ab uno Monasterio inchoatas, sensim ac pedetentim ad plura Monasteria propagatas; imo & unius Monasterii reformationem subinde non ab omnibus, sed à quibusdam duntaxat, ac præsertim junioribus, laxioris disciplinæ necdum assuetis, primò fuisse susceptam: ipsosque Abbates aliósve Superiores etiam ipsam laxiorem disciplinam in Senioribus dissimulasse & tolerasse.

XXII. Ulterius, ut firmior esset Monasteriorum reformatio, jam pridem opportunum visum fuit, ut Monasteria eodem spiritu animata, & sub eadem severiori disciplina militare desiderantia, se in unam Congregationem redigant; ut ita communia inter Capitula Conventúsque celebrantia communi opera & consilio reformationem, ipsámque puriorem disciplinam fovere & integram servare possent.

XXIII. Hinc ex reformatione Congregationem Cisterciensem, Bursfeldensem, & Windesemensem originem habuisse capite 2. notavimus; atque nostra penè ætate ortum habuit unio sive Congregatio quatuor Abbatiarum sub nomine & patrocinio beatæ Mariæ; scilicet S. Dionysii juxta Montes in Hannonia, S. Adriani Gerardimonte, Affligemensis juxta Alostum, & S. Gisleni.

XXIV. Anno enim 25. hujus sæculi in Monasteriis S. Dionysii & S. Adriani suscepta fuit reformatio, quæ paulò post ad Monasterium Affligemense transivit, quando Cornelius Jansenius S. T. Doctor & sacrarum Litterarum Professor Regius in hac Lovaniensi Academia, ac postmodum Iprensium Episcopus, piam illam ac nunquam satis laudatam orationem de interioris hominis reformatione ibidem pronuntiavit.

Hæc vero tria reformata Monasteria, ut sè in suscepta reformatione firmarent, anno 1628. univerunt se, & in Congregationem redegerunt; cui se anno 1643. Abbas S. Gisleni cum suo Monasterio adjunxit.

XXV. Quod vero hæc Congregatio ad stabiliendam reformationem unicè facta fuerit; solámque stabilitatem reformationis in hac unione ob oculos habuerint ipsius Con-

Congregationis Auctores ex conditionibus & articulis ipsius unionis sat manifestum est.

Acta unionis sic incipit: "Ad stabiliendam reformationem introductam & inchoatam in Monasteriis SS. Petri & Pauli Afflighemensis, S. Dionysii in Borgueroia, & S. Adriani Gerardimonte Ordinis S. Benedicti, Prælati eorundem sequentes articulos conceperunt, & exactè in perpetuum observare promiserunt."

Deinde articulo primo statuitur: "Singulis annis capitulum celebrabitur, in quo convenient præfati Prælati nec non Deputati singulorum conventuum; ita tamen quod soli Prælati sint habituri vocem decisivam, alii tantum consultivam."

Quid verò in hisce capitulis præcipuè tractandum sit, sequenti articulo declaratur: "Tractabitur autem & ordinabitur in eisdem capitulis de iis quæ pertinebunt ad fœlicem statum præfatorum Monasteriorum, *& exactam observantiam dictæ reformationis*, juxta Regulam S. Patris Benedicti, & constitutiones seu declarationes super ea editas, & cum Regula impressas Tulli apud Simonem Belgrand anno 1625. quatenus nimirum concernunt ritus, mores, observantiasque Monasticas, & exceptis capitibus & articulis constitutionum seu declarationum, qui tangunt jurisdictionem, regimen, exemptiones, & alia ejusmodi textu Regulæ non specificè determinata."

Articulo V. hæc habentur: "Visitatores in prædictis capitulis à Prælatis deputandi singulis saltem annis aut sæpius, si ita visum fuerit, prædicta Monasteria visitabunt, & corrigenda absque mora *secundum Regulam*, & præfatas constitutiones seu declarationes suprà receptas debitè corrigent."

Articulus decimus habet: "Nihil unquam fiet aut statuetur, quod directè aut indirectè vergat *in detrimentum reformationis*, pro cujus *observatione* omnes strenuè semper laborare tenebuntur."

Quæ omnia evincunt, unicum scopum institutæ hujus congregationis fuisse, per eam firmius susceptam reformationem stabilire, & conservare atque promovere.

Ut verò ostendant, se nolle per hanc unionem subterfugere correctionem & vigilantiam Ordinariorum, articulo 2. hanc expressam adjiciunt clausulam: "Per hæc omnia nihil intenditur, neque unquam quovis modo aut prætextu quidquam attentabitur, vel contra Jus Principis, vel contra jurisdictionem, sive auctoritatem Ordinariorum, neque etiam Archi-Episcopi Mechliniensis, tanquam Prælati Monasterii Afflighemensis. Sed omnia eorum jura & auctoritas (non modo Abbates confirmandi aut benedicendi, sed etiam Monasteria visitandi, defectus corrigendi, & quæcunque alia ad ipsorum jurisdictionem & officium pertinentia faciendi) integra & illibata manebunt, qualia erant ante reformationem: hoc unico excepto, quod nihil in ejusdem reformationis detrimentum dicti Ordinarii neque Archi-Episcopus ut Prælatus Afflighemensis agi vel pati poterunt."

XXVI. Denique, quia admodum difficile, imò penè impossibile est, ut in una congregatione ac conventu laxioris ac strictioris observantiæ Monachi concorditer vivant: aut reformatio stabilis maneat in Monasteriis, si illa à Superioribus non reformatis dependeant; idcircò congregationes Monasteriorum reformatorum se paulatim à dependentia ac subjectione non reformatorum eximere studuerunt, atque Superiores suæ congregationis accipere; quemadmodum & in recentioribus etiam nonnullis, ut Capucinis, Discalceatis, alisque plurimis visum est; qui propterea tandem in Ordinem planè non reformato seu *mitigato* distinctum transierunt, & à Sede Apostolica per speciales Bullas ab omni aliorum Superiorum non reformatorum subjectione & dependentia subtracti sunt.

XXVII. Sed sicuti difficile est integrum Ordinem collapsum simul reformare; atque ab inveterata vivendi norma ad strictiorem reducere; ita quoque summæ difficultatis est, congregationem aut Ordinem jam publicatum in primævo reformationis spiritu conservare. Cùm enim Ordo aut congregatio est conventibus multiplicata, natum est fieri ut sensim nonnulli irrepant, qui spiritu reformationis destituuntur; quique laxiorem vivendi disciplinam strictiori præferant; eamque sensim in alios etiam propagent, juxta illud Apostoli: *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Quod maximè verendum in illis Ordinibus & Congregationibus, quorum Monasteria ita inter se uniuntur, sibique conjunguntur, ut Religiosi passim de uno ad aliud migrent: tunc enim contingit, ut si aliquot Monasteria reformationis spiritu destituantur, etiam alia facilè per communicationem corrumpantur.

TITULUS XXXIII.

De quasi Regularibus.

CAPUT I.

De Patribus Oratorii.

1 *S. Philippus Nerius sermones ad populum instituens Congregationi Oratorii initium dedit.*
2 *Postulatur à Florentinis ut Ecclesiæ eorum Curam susciperet.*
3 *Philippus postulatis annuens Congregationis fundamenta ponit.*
4 *Quàm vivendi normam tenuerint primi Congregationis Patres.*
5 *Congregatio hæc specialem sibi Ecclesiam assignari petit, & suam Congregationem à Sede Apostolica confirmari.*
6 *Erigitur Congregatio auctoritate Sedis Apostolicæ; & Ecclesia Parochialis eidem unitur.*
7 *Eidem conceditur facultas condendi statuta.*
8 *Quando prima Congregatio* Oratorii *plenè formata?*
9 *Hæc Congregatio primitus specialia statuta non habuit.*
10 *Sub initium hujus sæculi statuta collecta sunt, & à Paulo V. confirmata.*
11 *Institutum hoc in Belgium aliasque Provincias propagatum.*
12 *In Gallia Congregatio* Oratorii *instituta, & à Paulo V. probata.*
13 *Petrus Berullus hujus Congregationis Generalis institutus, & quæ ejus auctoritas?*
14 *Huic impartitur Pontifex auctoritatem Congregationem ubique terrarum instituendi, & statua condendi, vel mutandi.*
15 *Hæc Congregatio à Neriana independens in varias Provincias propagata.*
16 *Curâ Jacobi Boonen Archi-Episcopi Mechliniensis hujus Congregationis fundamenta hic jacta sunt.*
17 *Accersitus è Gallia qui recenter institutas domos visitaret, & formaret.*
18 *Epistola Archi-Episcopi ad Superiores domorum, ut Visitatori obediant.*
19 *Visitator hic è Gallia missus domos Oratorii Provinciæ Mechliniensis in unam Congregationem univit.*
20 *Hæc Congregatio amplectitur institutum Congregationis Gallicanæ; est tamen ab ea independens.*
21 *Nulla alia Congregatio hujus instituti est à Gallicana independens.*
22 *Domus instituti Neriani nullam inter se habent Communionem; nec non Congregationem generalem constituunt.*
23 *Congregatio Oratorii nulla vota Religionis, aut professionem religiosam in suis alumnis agnoscit.*
24 *Præcipuus scopus Congregationis est, Alumnos suos functionibus Sacerdotalibus applicare: & quid Neriana hic præstet.*
25 *Congregatio Gallicana suos vult ad omnia munia Sacerdotalia obeunda esse paratos.*
26 *Vult ut hæc munia suscipiantur, & exerceantur ad nutum & arbitrium Episcoporum.*
27 *Describitur status Congregationis Gallicanæ & Belgicæ.*
28 *Regimen Congregationis quoad personas & res ipsas spectat ad Præpositos, & primario residet in Congregatione.*
29 *Quando, & quâ formâ indicenda Congregatio?*
30 *A Congregatione eligitur Præpositus, & duo Assistentes: Quæ horum auctoritas?*
31 *Præpositi est Superiores domorum constituere & mutare.*
32 *Ipsius est novos ad Congregationem admittere.*
33 *Præpositi est domos visitare; novas erigere non potest.*
34 *Cujus sit statuta condere?*
35 *Singularum domorum sunt immediati Superiores, iique triennales.*
36 *Quod horum officium?*
37 *Quomodo domus sibi mutuò in temporalibus succurrere debeant?*
38 *Quid Superiores præcipuè inculcare debeant?*
39 *Ad Superiores spectat inferiorum Ministrorum deputatio.*
40 *Tempus* institutionis *supplet vices* novitiatûs.
41 *Institutionis tempore elapso probati Congregationi incorporantur: & quis hujus incorporationis effectus?*
42 *De Fratrum laicorum incorporatione.*
43 *Incorporati pro libitu è Congregatione recedere possunt; sed non facilè inviti dimitti.*
44 *Incorporati retinent rerum suarum dominium; & liberam de iis disponendi facultatem.*

45 *An*

45 *An divites de proventibus communibus domûs vivere possint?*
46 *Disciplina vivendi ostendit, institutum Oratorii merito dici* quasi Regulare.

I. SAnctus Philippus Nerius Presbyter Romanus annis aliquot in Ecclesia S. Hieronymi crebros ad populum sermones, & exhortationes, magno cum fructu & populi concursu habuit; atque nonnullos discipulos, qui in hoc opere assistebant, adicivit.

II. Deinde circa annum sexagesimum quartum præcedentis sæculi cives Florentini ejus famâ excitati, illum conveniunt postulantes, ut Ecclesiæ suæ in Urbe Romana, quæ S. Joannis Baptistæ nomine celebris habetur, curam susciperet.

III. Philippus post maturam rei discussionem, & cum Deo factam consultationem, Florentinorum precibus annuit, sibique id placere dicit; cupere tamen aliquot è suis discipulis Sacerdotio primum initiari; seque præterea è templo S. Hieronymi haudquaquam recessurum eisdem significat. Accipiunt Florentini conditionem, domum ad habitandum attribuunt: stipendium unde vivant offerunt. Tres igitur è suis Philippus Sacris initiari facit; inter quos unus erat Cæsar Baronius, ob Annalium Ecclesiasticorum editionem toti orbi notissimus.

Cum his tribus ad Sacerdotium promotis, quibus alii duo se junxerunt, Philippus se ad domum à Florentinis assignatam contulit, communem victum instituit, atque Congregationem instituere aggressus est. Hæc ex vita ejusdem Sancti scripta per Antonium Gallonium, & descripta per Papenbrochium ad 26. Junii.

IV. Deinde *cap. 8. num. 89.* vitam occupationésque dictorum Sacerdotum ita prosequitur: "Qui Patres unani»mes in Domino ambulantes, magno cum animarum fru»ctu in Christi vinea excolenda apud Florentinos pro viri»bus laborare cœperunt: accedentium confessiones audire: »Eucharistiæ Sacramentum, qui per Sacerdotium pote»rant, ministrare: à prandio ad Ecclesiam S. Hieronymi se »recipere, ubi de more sermones de rebus piis ad multitu»dinem facerent. Dominicis diebus, præter Oratorii ser»mones quotidianos, modo Baronius, modò Bordinus in »æde sacra Florentinorum, populo qui aderat cupidissimè »audiente, è suggestu concionabatur. Quibus rebus brevi »factum est, ut tam Sacerdotum numerus, quam confluen»tium ad eum locum multitudo mirificè augeretur."

Deinde *num. 90.* ait: "Hoc quidem vivendi genere plu»res annos usi sunt Patres, eadem domo viventes, seque »suáque Divino obsequio & animarum lucro tradentes. »Erat omnium marsupium unum, communis mensa, ea»que sobria ac frugalis: oratio & meditatio plurima: Sacer»dotibus, qui illis initiis quinque erant, rem Divinam fa»cientibus, cæteri aut quotidie, aut alternis diebus cœlesti »pane reficiebantur. Id vitæ institutum ita multis proba»tum est, & plerique ingeniis doctrinaque præstantes, »cùm Sacerdotes tum laici, ultro sese in Patrum contuber»nium contulerint: non enim omnes Religionis vinculis se »astringere omnino audent. Hæc igitur fuere nostris ho»minibus congregationis initia."

V. Porrò cum maximus hujus congregationis fructus continuò magis se manifestaret, nec tamen hactenus esset ei firmitas, nulláque propria Ecclesia, tandem circa annum septuagesimum quintum à Gregorio XIII petierunt hujus congregationis Sacerdotes, ut Ecclesiam beatæ Mariæ *à Valli Cella* huic Congregationi assignare, ac in perpetuum unire vellet; atque in ea congregationem Presbyterorum & clericorum sæcularium *de Oratorio* nuncupandum erigere & instituere.

VI. Huic petitioni annuens Gregorius, per Bullam, quæ incipit: *Copiosus* 101. in Bull. R. in prædicta Ecclesia congregationem Presbyterorum & clericorum sæcularium *de Oratorio* nuncupandam auctoritate Apostolica perpetuò erexit & instituit: illíque congregationi sic erectæ & institutæ præfatam Ecclesiam cum onere curæ animarum Parochianorum, aliísque omnibus & singulis oneribus & honoribus auctoritate Apostolicà concessit & assignavit.

VII. Insuper eidem congregationi illiúsque Rectori ac Presbyteris & clericis pro tempore existentibus liberam concessit facultatem, ut pro salubri statu & directione ejusdem congregationis, illiúsque personarum quæcunque honesta & rationabilia Statuta & Ordinationes de novo edere, aut edita limitare aut mutare valeant; quæ à Sede Apost. approbata ab omnibus inviolabiliter observari deberent.

VIII. Huic Congregationi sic institutæ & probatæ non statim se junxit Philippus. Scribit enim Anton. Gallonius c. 10. 126. "Quanquam Philippus omnium, quæ à suis alum»nis apud Vallicellam gerebantur, auctor esset, & dux; non »tamen ita subitò habitationem templi S. Hieronymi ut de»sereret, induci potuit; id enim multis annis post, Petri »Donati Cæsii Cardinalis operâ impetratum est: anno sci»licet 1583. Atque tunc primum congregationis Corpus, »arctiore vinculo colligatum, totum integrum capite cum »membris conjuncto conspici cœpit."

IX. Statuta aliqua vivente Philippo Congregationi præscripta fuisse non legitur. "Etenim Philippus omnium »consilia pro cujúsque ingenio, solitus paterno moderari »affectu, satis habuit ad pietatem simul inflammatos in ipsa »rerum humanarum despicientia amore ferventiores vide»re suos, & quæ diuturna experientia ad probitatem asse»quendam, Deúmque promerendum eis placere noverat, »& indies prodesse, tanquam à Domini spiritu probare & »confirmare."

X. Hæc ille, qui circa annum 12. hujus sæculi, illa quæ ipse Philippus hac ratione condenda curavit, vel ab ejus institutione inter congregationis hujus homines consuetudine recepta, ac deinceps perpetuò servata erant, in unum collegit, atque in septendecim capita distinxit: quæ Paulus V. post cognitionem aliquam auctoritate Apostolica etiam approbavit, illisque omnibus & singulis perpetuæ & inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjecit, anno 1612. per Bullam, quæ incipit: *Christi Fidelium* 92. in Bull. Rom.

Hæc sunt congregationis *de Oratorio* vulgò *Nerianæ* Statuta, quæ prædictæ Bullæ Paulinæ inseruntur; & referuntur à Myræo inter Regulas & constitutiones Clericorum in congregatione viventium unà cum præfatione Collectoris, è qua præfatione superiora verba accepta sunt.

XI. Hæc congregatio, quæ primum fundamentum Romæ in Ecclesia B. Mariæ *à Vallicella* accepit, longè lateque sensim suos palmites extendit, & protrusit, non tantum per Italiam, sed in Belgium usque.

Hujus enim congregationis *Oratoria*, id est, quæ Statuta normámque ejus vivendi tenent, atque filias congregationis Nerianæ se profitentur, hæc in Belgio enumerat Miræus.

Aspricollense in Brabantia ab Alberto & Isabella Belgarum Principibus fundatum ac dotatum, cum onere Parochiali. Duacense in Gallo-Flandria ab Hermano Ottembergio Episcopo Attrebatensi fundatum anno 1626. Cerviense in Hannonia cum onere Parochiali. Braniense in Hannonia etiam cum onere Parochiali.

XII. Alia congregatio sub nomine *Oratorii* JESU CHRISTI *Domini nostri* sub initium hujus sæculi instituta, & à Paulo V. per Bullam, quæ incipit: *Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ* 91. in Bull. Rom. approbata est.

In hac Bulla ad postulationem Mariæ Reginæ Francorum, & Henrici Parisiorum Episcopi, Pontifex erigit, & instituit unam congregationem sub nomine *Oratorii* JESU CHRISTI *Domini nostri*. "In honorem, ait, *orationum* »quas in diebus carnis suæ fudit; ut ii qui congregationem »ipsam ingredientur, eundem Jesum Christum pro nobis »in *oratione* positum & pernoctantem revereantur, atque »etiam instituti, ad quod vocati sunt, moneantur, & præ»sertim semper hanc præcipuam omnibus communem & »omni tempore congruentem officiorum partem, quæ »in orationibus pro populo, ac in Dei laudibus celebran»dis versantur, habeant."

XIII. Adhæc cum dicta Regina & Episcopus à Pontifice petiissent, ut Petro de Berulle Presbytero Parisiensi (cujus ministerium felici progressui & directioni ipsius congregationis utile futurum confidebant) cura erectionis & institutionis committeretur, Pontifex illorum precibus hac in parte annuens, eundem Petrum in Præpositum generalem hujus congregationis deputat & assumit.

XIV. Impartitur itidem Pontifex auctoritatem dicto Petro, ut hanc congregationem tam in civitate Parisiensi quàm in omnibus aliis civitatibus, oppidis, terris, & locis ad quæ à locorum Episcopis vocatus fuerit, & non aliàs instituat.

Ipsi unà dans facultatem condendi nova Statuta pro felici directione & Statu congregationum opportuna; factáque, edita & condita quoties pro rerum ac temporum qualitate & vicissitudine seu aliàs videbitur, corrigendi, immutandi, alterandi, aliáque omnia, & singula à similium congregationum, nec non in quorumcunque Ordinum approbatorum constitutoribus, aut aliis Superioribus etiam generalibus, & jure & consuetudine sive ex privilegio aut aliàs quomodocunque fieri & exequi solita, faciendi & exequendi.

XV. Hæc congregatio Oratorii Jesu Christi Domini nostri planè independens à Romana, quæ à suo primo sancto Institutore dicitur *Neriana*, mox non tantùm per Galliam, sed hoc etiam Belgium nostrum propagata fuit. Domos ac familias à congregatione progenitas recenset Miræus loco citato, sub titulo: *Congregatio* JESU CHRISTI *à Petro Berullo Cardinale instituta*, cap. 3.

XVI. Ad Belgium quidem, rogante ac instante zelosissimo ac nominatissimo Mechliniensium Archi-Præsule Jacobo Boonen, missus fuit à Petro Berullo tunc S. R. E. Cardinale, Pater Franciscus Bourgoing cum uno alteróve congregationis hujus Patribus, qui sub auctoritate prædicti Archi-Præsulis primà Lovanii anno 1626. Oratorii

funda-

fundamenta posuerunt; quæ postmodum Mechliniam anno 1629. deinde Bruxellas, aliáque loca vicina propagata sunt.

XVII. Ut verò novellæ plantæ incrementum majus acciperent, atque adinstar congregationis Gallicanæ dirigerentur, eodémque spiritu animatæ cohærerent, dictus Mechliniensium Archi-Præsul Superioribus Domorum Lovaniensis & Mechliniensis significavit datis litteris 21. Octobr. 1631. quod præfato Patri Bourgoineo (qui à generali congregationis Gallicanæ Visitator generalis constitutus fuerat) dederit facultatem & auctoritatem, easdem domos tam quo ad spiritualia, quam temporalia, quoad personas & res, visitandi; ac in visitatione corrigendi, immutandi, statuendi & ordinandi prout judicaverit; idque, quantum poterit, conformiter constitutionibus congregationis generalis in Gallia habitæ; quæ omnia latius continentur in dictis litteris Archi-Episcopi Mechliniensis, quas hic ex originali, quod asservatur in domo Lovaniensi, subjiciam.

XVIII. «Jacobus & Dei Apostolicæ Sedis gratiâ Archi-»Episcopus Mechliniensis, omnibus & singulis Presbyteris »& Clericis congregationis Oratorii D. N. JESU CHRI-»STI, Domorum Lovaniensis & Mechliniensis nostræ »Diœcesis, Gratiam, Benedictionem, & Pacem in CHRI-»STO JESU, qui est pax nostra.«

«Cùm jam pridem plurimi in hac nostra Belgica, & pe-»culiariter in hac nostra Diœcesi, ad pium aliquod Sacer-»dotium in congregatione viventium institutum adspirare »præ se ferrent, qui propriæ perfectioni Sacerdotali in-»cumbendo, fervorem antiquæ pietatis in Clero renovare, »ac velut ignem, quem Dominus misit in terras, accendere »pro viribus studerent; illud autem institutum à fel. mem. »Eminentissimo Cardinale Petro de Berulle cœptum, & in »Galliis, Burgundia & aliis in locis longè latéque cum bono »Christi odore jam propagatum, maximè nostris desideriis »conveniens esse cerneremus; utpote cujus sit proprium »functiones Ordini Sacerdotali essentialiter convenientes »& sibi à Rmis Hierarchis præscriptas exercere, eisdém-»que Reverendissimis in illarum exercitio obedire, & ad il-»lorum nutum præsto esse, nec non & alios Sacerdotes in »usu scientiæ & in pietatis exercitiis instituere, atque om-»nem pro modulo suo operam Pastoribus aliisque curam »Animarum habentibus impendere, & opem ferre; ad præ-»fatum Cardinalem, velut ad fontem, unde congregationis »illius spiritus manavit, recurrendum esse, cum bona eo-»rum, ad quos spectat, veniâ duximus. Qui quidem nostris »benignè votis annuens Rdum admodum Patrem Francis-»cum Bourgoing unum è primis hujusce spiritalis ædificii »vivis lapidibus, atque in multis aliàs probatum, cum uno »aut altero suæ congregationis in has partes, rei hujusce »causâ, destinavit. A quo, sub nostra Auctoritate, prima, »Lovanii, Oratorio Fundamenta posita, & postmodum »Mechliniæ, & aliis in locis collocata fuerunt, adeo ut fe-»licioris & amplioris indies progressûs major spes affulgeat. »Cùm insuper à Reverendissimo Patre Generali dictæ con-»gregationis in Gallia factâ potestate tanquam primus »ejusdem Assistens & Visitator Generalis ad universas do-»mos, non sine fructu & renovatione animorum, idem P. »Bourgoing nuper missus fuerit, & postmodum habita sint »ejusdem congregationis generalia Comitia, in quibus »multa ad bonum illius regimen & ordinationem constitu-»ta fuerunt. Ut hæ novellæ plantæ in agro nostro, divinâ »irrigante gratiâ, incrementum, ad Christi Domini glo-»riam, accipiant; & quatenus opportunum sit, adinstar »ejusdem Gallicæ congregationis, dirigantur, eodémque »spiritu animatæ cohæreant, eidem Rdo Patri Superiori »Domorum Lovaniensis & Mechliniensis nostræ dictæ »Diœcesis, easdem tam quoad spiritualia, quam tempora-»lia, quoad personas & res nostra Authoritate, visitandi, »& in Visitatione corrigendi aut immutandi, quæ corre-»ctione, aut immutatione indigere judicaverit, nec non »statuendi & ordinandi, quantùm fieri poterit, conformi-»ter constitutionibus dictæ congregationis generalis in »Gallia habitæ, aliáque monita & Statuta, pia & patriæ »moribus convenientia dandi, omnia à nobis postea viden-»da, ad probanda, & confirmanda facultatem concedimus; »ac singulos & omnes dicti Oratorii in hac nostra Diœcesi »in Domino plurimum exhortamur, ut in ejus honorem, »qui fuit obediens usque ad mortem, hanc visitationem, »debitâ cum animorum submissione & devotione susci-»piant, & omnia in illa, ut suprà, statuta & ordinata hu-»militer observent. Ita Deus & Pater Domini nostri JESU »CHRISTI benedicat vos in omni benedictione spiritali in »cœlestibus in CHRISTO JESU. Datum Lovanii nostræ »Diœcesis sub manu & Sigillo nostris, anno Domini 1631. »die 21. Octobris Rev. P. Franciscus Bourgoing. Jacobus »Archi-Episcop. Mechliniensis. De Mandato Illmi & Rmi »Dni Archi-Episcopi. Tim. Hujus Secret. 1631.

XIX. Post varias visitationes, in quibus etiam pia valde ac utilia exercitia & ordinationes pro directione domorum illarum præscripsit; nec non post habitas multiplices deliberationes, tandem anno 34. currentis sæculi visum fuit dicto Patri Bourgoineo, nec non Mechliniensium Archi-Episcopo, & Antonio Triest Gandensium Antistiti (in cujus etiam Diœcesi nonnullæ congregationis Oratorii Domus erectæ erant) particularem congregationem ex omnibus Domibus seu familiis in Diœcesi Mechliniensis & Gandavensi, aut etiam aliis Archi-Episcopo Mechliniensi suffraganeis, jam institutis aut posthac instituendis erigere; prout dictus Bourgoineus erexit, probantibus dictis Prælatis; eique constitutiones decem capitibus comprehensas, præscripsit quibus & hodie hæc congregatio utitur & regitur.

XX. Voluit quidem ut in omnibus, quantum fieri posset, esset hæc congregatio conformis congregationi Gallicanæ, ejúsque spiritu animaretur; sed eam tamen in regime à congregatione Gallicana independentem esse voluit.

Unde in dictis constitutionibus habetur *c. 4.* «Domus »*Oratorii Domini* JESU erectæ vel erigendæ in *Provincia* »Mechliniensi constituent simul unam congregationem à »*nulla* alia *dependentem.*«

XXI. Et quidem hæc unica est congregatio à Gallicana progenita, ejúsque vivendi normam imitata, quæ ab ea sit independens.

Sunt enim & aliæ congregationes ejusdem Instituti, quæ è pluribus particularibus domibus sive familiis unam congregationem constituunt; atque unum Præpositum congregationis habent, qualis in Hannonia est congregatio Montensis; sed omnes hæ à congregatione Gallicana dependent, atque Præpositum hujus congregationis pro suo Generali agnoscunt; à quo etiam Præpositi singularum congregationum confirmationem accipere debent: secus Præpositus congregationis Provinciæ Mechliniensis, ut infrà dicetur.

XXII. Hæc dependentia & unio minor est inter Domos, quæ normam vivendi congregationis Romanæ sive Nerianæ sequuntur.

Hæ enim domus omnes separatim & per se independenter planè à se mutuo per suos respectivè immediatos Superiores reguntur, sine ulla ab alia dependentia aut mutua unione; ideóque nec ulla harum domorum sive familiarum nota communia aut generalia comitia; nullúsque generalis Præpositus aut Superior qui omnibus familiis intendat.

XXIII. Congregationi Oratorii tam Romanæ, quàm Gallicanæ, atque ab his progenitis congregationibus commune est, quod congregationi adscripti, nullo Religionis voto, aut religiosa professione congregationi obstringantur; sed in simplici ac primævo statu Sacerdotali ac Clericali vivant; imò nec ulla similia vota congregatio admittere queat; sed «ipsa congregatio in primævo & puro statu Sa-»cerdotii, quale Christus Dominus instituit & in Ecclesia »sua relinquit, nihil addendo, vel detrahendo, perpetuò sit »permansura, adeo ut quocunque loco & tempore & con-»gregationis conventu, nulla in ea *professio* sive *vota* admit-»tantur: & casu quo aliqui *professionem* emittere vel admit-»tere vellent, quamvis essent plures numero, ipso tamen »facto à corpore congregationis separati erunt, & bona »quælibet & cujuscunque naturæ ac domos, cæteris qui in »primævo Instituto ac pure Sacerdotali, licet pauciores nu-»mero remanserint, relinquere tenebuntur.« Ita constitutiones congregationis Belgicæ, *cap.* 2. quæ iisdem penè verbis in statutis Nerianis exprimuntur, *cap.* 4.

XXIV. Presbyterorum verò hæc congregatio potissimùm instituta fuit, ut in communi viventes functionibus Sacerdotalibus fructuosius, & cum populi majore ædificatione incumbere possent.

Nerianæ seu Romanæ congregationis scopus sive spiritus fuisse videtur, Parochialis alicujus Ecclesiæ curam agere, eámque dirigere; nequaquam vero omnibus indifferenter Sacerdotalibus functionibus applicari.

Hinc in congregationis statutis *cap.* 8. legitur: «Cum sint »multi in Ecclesia Dei, qui audiendis Monialium confessio-»nibus aut dant operam, aut dare optimè possint; propterea »ne quis ab instituto congregationis nostræ proprio possit »abduci, statutum est, ne nostrorum aliquis sese obliget aut »dedat confessionibus audiendis, moribus reformandis, re-»búsque earum gerendis. Idem dicimus de Seminariis, »Collegiis, Congregationibus, Societatibus, aut aliis Uni-»versitatibus, rebúsque earum quomodolibet tractandis.«

Hinc passim domus seu familiæ hujus Neriani instituti uni Ecclesiæ Parochiali regendæ præfectæ sunt; eámque jure Parochiali regunt; nullas prætere a Hierarchicas functiones obeuntes.

XXV. At congregationis Gallicanæ, & Belgicæ ab ea progenitæ præcipuum institutum est, ut illis adscripti omnibus quibuscunque functionibus hierarchicis, ad quas ab Episcopis locorum vocabuntur, applicentur.

Unde in constitutionibus congregationis nostræ Bel-

gicæ

gicæ sive Provinciæ Mechliniensis unus è præcipuis finibus institutæ congregationis assignatur, "ut omnia quæ sunt Sacerdotum munia & functiones, ex fonte gratiæ & spiritu Christi summi Sacerdotis & Sacerdotii institutoris peragat: hinc congregatio gratiæ spiritum & institutum *Catholicum* seu *universale*, non autem ad certas aliquas functiones limitatum, habet." *Cap.* 8.

Deinde tanquam consequens subjicitur: "Proinde mores regionis & ritus Ecclesiæ loci, in quo fundata est, quantum potest & decet, sequitur, ac etiam *omnia plane* munia Ordini Sacerdotali aut Pastorali officio convenientia (uti sunt SS. Sacramentorum administratio, prædicandi, exhortandi, catechizandi munus, juventutis institutio, monialium directio, & hisce similia) exercere potest, & sese ad ista ministeria paratum exhibere debet."

XXVI. Has autem functiones nonnisi ad arbitrium & nutum episcoporum exercendas ac subeundas eadem congregatio profitetur, his verbis in citato capite 8. expressis.

"Ad illas porro functiones obeundas, nullam congregatio facultatem, jurisdictionem aut potestatem sibi vindicat, aut propriam habet à summo Pontifice, sed omnimodam accepit à Rmis Dominis Episcopis, ita ut ipsi non tantum impediendi, prohibendi, interdicendi; sed etiam præcipiendi, injungendi, & in virtute sanctæ obedientiæ ad exercenda dicta munia Sacerdotalia & Pastoralia, ubi & quæ expedire videbitur, obligandi erga congregationem, & singulos ex ea, authoritate polleant. Intendit námque congregatio, quantum in se est, normam vitæ Sacerdotalis ad primævam Christi Domini institutionem continua priorum & puriorum temporum praxi observatam reducere, ac ad originem sui revocare principii, & votum seu promissionem obedientiæ, quam Sacerdotes in consecratione emittere solent, quasi renovare & in praxim omnino reducere. Ut sicut Religiosi postmodum in Ecclesia magno ejus bono exorti, ex vi votorum suorum, Prælatis suis per omnia obediunt; ita sint in hac congregatione e clero simul viventes, qui Rmis Dominis Episcopis in usu sui Ordinis omnino & immediatè subjaceant, eisque ex amore ejus, qui Patri suo obediens fuit usque ad mortem, planè submittere se debeant, unde ipsi Rmi Domini Episcopi plures ad manum semper habeant operarios, quibus ad omnia munia prædicta uti possint ad nutum."

XXVII. Quare in ipsa præfatione harum constitutionum declaratur, quod hujus congregationis "status firmus & perpetuus alius non est, *Quam institutum Sacerdotum vel ad Sacerdotium aspirantium simul & in communi viventium, sub directione Præpositorum sive Superiorum*, & sub plena authoritate & jurisdictione Illustrissimorum seu Reverendissimorum Hierarcharum: quorum principale & præcipuum institutum sit perfectioni Sacerdotali totaliter incumbere, & in humilitatis spiritu ac piæ vitæ studiis Altissimo famulatum exhibere, singulásque actiones & functiones ordini Sacerdotali propriè convenientes, sibi à Reverendissimis præscriptas & non aliàs amplecti, nec non Sacerdotum & aliorum ad sacros Ordines aspirantium in usu præsertim scientiæ & in pietatis exercitiis institutioni vacare, &c.

XXVIII. Porrò hæc omnimoda in exercitio functionum Sacerdotalium ab Episcopis dependentia nequaquam impedit, quo minus directio, "sive regimen congregationis quoad personas, bona & domus ad ejusdem præpositos spectet: cujus quidem directionis potestas primaria in ipso corpore sive conventu congregationis legitimè convocatæ, cui etiam Præpositus congregationis suberit, & in quo pluralitatem suffragiorum tenebitur sequi, residere decernitur." Ita constitutiones Belgicæ c. 2

XXIX. Convocatio verò congregationis, juxta dictas Belgicas constitutiones, fieri debet unoquoque triennio, de consensu Episcoporum, loco & die indicendis ab ejusdem Patre Præposito, neque ultra tres menses post expletum triennium prorogari potest.

Penes congregationem legitimè convocatam est jus eligendi Præpositum congregationis; "qui debebit pro hac Mechliniensi Diœcesi per Archi-Episcopum confirmari; imò & pro Provincia, petito tamen prius consilio Episcopi Ordinarii ejus qui electus erit, si is alterius, quam Mechliniensis Diœcesis in hac Provincia fuerit. *Cap.* 4.

XXX. Præter Præpositum, à congregatione legitimè convocata & congregata ex pluralitate suffragiorum, eliguntur duo *Assistentes*, qui Præposito in negotiis dirigendis assistant.

"Hi unà cum Præposito in omnibus deliberationibus circa res *temporaneas* jus habent vocis *decisivæ*: quoad spiritualia verò, directionem, ordinem, politiam & regulas, & res hujusmodi, etiam exteriores, *consultivæ* solùm."

XXXI. Solius item Præpositi est, Superiores domorum ab Episcopis loci approbandos constituere, vel destituere, seu deponere & mutare, quandocunque judicaverit: idem tamen ex causa faciendi jus est etiam penes congregationem convocatam.

XXXII. Item ejusmodi Præpositi est, quos à Deo vocari viderit, admittere; & alia omnia circa personas, domos, spiritualem profectum & bona congregationis, ex consilio tamen Assistentium peragere.

XXXIII. Præterea quamvis congregatio à visitatione Episcopi non eximatur, nihilominus quoad ea quæ sunt directionis, Jus etiam visitandi ad Præpositum congregationis spectat; qui à visitatione domestica per se, vel alium nunquam prohiberi potest; eámque ad minimum unoquoque triennio instituere debet.

Novas domos erigere solus Præpositus non potest, sed id ad Episcopos loci Ordinarios spectat.

XXXIV. Nova statuta quoque & leges condere ad solam congregationem convocatam spectat, postmodum ab Episcopis confirmanda: potest tamen Præpositus mandata & ordinationes ad tempus seu usq; ad proximam convocationem servandas, ad omnes domos, modò his constitutionibus ac Episcoporum authoritati nihil detrahant, destinare.

XXXV. Præter generalem congregationis Præpositum, penes quem omnium domorum totiúsque congregationis cura & directio quædam eminens residet, sunt insuper singulorum domorum sive conventuum immediati Superiores: quorum tempus Superioritatis triennio concludi debet; & ad secundùm triennium tantummodo & non ultrà prorogari potest.

XXXVI. "Horum proprium officium est, personas & domos suæ curæ commissas tam quoad spiritualem statum, quam quoad temporalium administrationem dirigere & conservare, & quantum in se est, promovere. *C.* 6.

Quoad temporalem tamen domorum statum, aut exteriorem ejus faciem, nihil innovare aut mutare, vel contractum aliúdve negotium notabile res temporales spectans concludere, sine authoritate Præpositi congregationis possunt.

XXXVII. Licet singulæ domus seu familiæ sua habere soleant bona separata; tamen quia in unam congregationem omnes sunt unitæ ut unitas spiritus per charitatis vinculum conservetur, & fortius colligetur, monentur Superiores domorum, "ut studeant & se invicem charitati complecti, atque etiam quando secundùm Deum se posse indicabunt, præsertim cùm domus certis & perpetuis redditibus fundatæ erunt, aliqua domibus magis indigentibus subsidia temporalia præstare ex iis, quæ honestæ & modestæ suarum sustentationi & intertentioni superesse possent."

XXXVIII. In spiritualibus studium Superiorum eò præcipuè collimare debet, ut spiritum vitæ Jesu Christi D. N. Sacerdotis in æternum, in suis excitent; atque intendant maximè animarum profectui & perfectioni, occurrendo omnibus impedimentis, succurrendo infirmitati & necessitatibus singulorum: denique firma in illis solidæ virtutis, veræque pietatis fundamenta jaceant & stabiliant.

XXXIX. Ad domorum Superiores præterea pertinet, inferiores quoscunque singularum suarum respectivè domorum ministros sive officiales instituere, & mutare prout judicaverint; & illis in eorum exercitio superintendere, eósque dirigere, atque defectus supplere.

XL. Quia congregatio *Oratorii* nulla religionis vota, nullámque religiosam professionem agnoscit, idcirco nec propriè *novitiatum* habet; ne tamen haud probati congregationi incorporentur, probationis tempus præmitti quoque voluit, quod *institutio* dicitur; eò quod illo durante in exercitiis pietatis, aliisque ad congregationem spectantibus functionibus *institui* debeant, & probari.

Hoc *institutionis* tempus ex præscripto congregationis Belgicæ extenditur ad triennium cum trimestri, ad honorem ejusdem spatii vitæ conversantis JESU CHRISTI in terris, quo suos Apostolos formavit atque instituit.

XLI. *Institutionis* tempore elapso, si reperti sint tales, qui congregationi judicantur convenire, "Sacerdotes vocem activam habebunt, atque omnes censebuntur *incorporati*: nec poterunt quacunque occasione è congregatione dimitti, nisi ob causam valde notabilem, quæ de novo acciderit, & talis à P. Præposito congregationis, nec non à tribus Patribus domorum, in quibus illi habitarent judicata sit, vel ab ipso solo, si res communicari non possit." *Capite* 9.

XLII. Fratres verò *servientes* sive laici debent scripto declarare, se nulla spe mercedis velle servire: atque per duos ut minus annos conversari & servire debent in habitu sæculari, & tunc vestri poterunt, & post duos alios annos censebuntur *incorporati*: nec dimitti poterunt nisi ob rem valdè gravem, & modo quo Sacerdotes, aut ad Sacerdotium aspirantes. Poterit tamen Præpositus dispensare ut citiùs vestiantur, vel etiam tempus prorogetur. *Cap.* 10.

XLIII. Porrò quamvis jam *incorporati*, è congregatione nisi ob gravem causam inviti dimitti nequeant, ipsi tamen

tamen nulla assignatâ causâ semper pro libitu à congregatione recedere possunt.

XLIV. Adhæc cum nullum paupertatis votum emittant, per hanc *incorporationem* nihil perdunt aut amittunt de suis juribus, gradibus, beneficiis, aut bonis temporalibus; de quibus etiam liberè, non secus ac alii Clerici sæculares disponere possunt.

XLV. Si qui tamen reditus sufficientes vel ex beneficiis, vel ex patrimonio habent, meritò tantum in commune conferent, quantum eorum necessitatibus impendi debet, ne aliàs ex proventibus communibus in usum pauperum destinatis viventes, suum censum cum aliorum detrimento augere velint.

Qua de re in Statutis congregationis Nerianæ *cap.* 8. hæc leguntur. „Quicunque admittuntur in congregationem, „sciant cujuslibet anni reditus expendendos in bonos, quos „ipsi judicaverint, usus, neque quidquam cumulandum: ne „quis scilicet è nostra congregatione ullam curam ponat in „divitiis parandis: imò verò ex censu pro suis quique facul„tatibus in commune commodum Congregationis liberè „conferendum est. Quod à nostris adeo servatum est ha„ctenus, ut si quis ob inopiam id non præstiterit, vel præ„stare intermiserit, statim atque de suo abundantior quo„quo modo factus est, pecuniam pro rata portione dare ac „solvere non destiterit. Ita eis conveniens ac consentaneum „semper visum est stipendiis propriis militare, & à rebus „etiam Congregationis tanquam ab alienis abstinere, qui„bus ipsa debet inprimis non habentes unde vivant susten„tare suos.“

Hæc planè consona sunt regulis, quas in rebus temporalibus dispensandis observare debebant Canonici in communi viventes (quorum vivendi norma Congregationis hujus Presbyteri æmulantur) quarum summarium *c.* 107. in Synodo Aquisgranensi expressum ita habet: *Cum quo damno animæ suæ ab Ecclesia, quæ pauperes pascit, accipiunt illi, qui sibi de suo sufficiunt.*

Porrò sicut Canonici in *communi* viventes, licet non essent verè *Regulares*, utpote voto paupertatis non adstricti, tamen quasi Regulares reputabantur; atque propterea eorum domus tunc *Claustra*, *Monasteria* & *Abbatiæ* dicebantur, & eorum Superiores *Abbates*, quidni ob earundem vivendi rationem Monasticæ disciplinæ multùm similem, Sacerdotes Oratorii dicantur *quasi Regulares*?

Unde videmus, quod etiam subinde quasi pro Regularibus aliquatenus reputentur, atque in eorum admissione ipsi Magistratus adjiciant modificationes similes iis, quæ Regularium admissioni adjici consueverunt; cujus exemplum suprà *tit.* 24. *c.* 3. *n.* 16. relatum est.

XLVI. Hactenus tamen dicta sufficienter ostendunt, Institutum Oratorii nullatenus dici posse institutum *Religiosum*, prout id hodie accipitur; utpote ipsa Religionis substantialis vota non agnoscens. Si tamen vivendi disciplina in ipsis constitutionibus præscripta, & hucusque observata attendatur, apparebit, eam esse planè conformem cum disciplina Clericorum & Canonicorum in communi viventium, quam Synodus Aquisgranensis anno 816. expressit; & compendiosè descripsi in dissertatione Canonica de Instituto Canonicorum *parte* 3. *c.* 6. §. 2.

CAPUT II.

De Canonissis.

1 *Canonissarum Belgica Collegia.*
2 *Judicium Miræi de Canonissarum origine.*
3 *An hodierna Collegia Canonicarum fuerint Monasteria* duplicia *Sanctimonialium & Monachorum?*
4 *An Canonissæ hodiernæ successerint Sanctimonialibus, & quo tempore primùm audiri cœperit nomen* Canonicarum?
5 *Canonissis in Synodo Aquisgranensi sæculo 9. Regula præscripta, sed ab his multum defecerunt hodiernæ.*
6 *Canonicæ, de quibus Synodus Aquisgranensis, votum* perpetuæ *castitatis & stabilitatis emittebant.*
7 *Disciplinam planè regularem & communem vivendi normam observabant; neque* ignobiles *excludebantur.*
8 *In Canonicarum Monasteria virorum introitus solicitè cavetur.*
9 *Erant Sanctimonialibus similiores, quam hodiernus Canonissis.*
10 *In quo à veris Monialibus differrent?*
11 *Quamdiu disciplina hæc inter Canonicas fuerit servata?*
12 *Ad exemplum Canonicorum videntur Canonicæ sæculo 12. & 13. ad vitam singularem transiisse.*
13 *Exemplo Canonicorum cœperunt Canonicæ se à voto castitatis eximere.*
14 *Ad exemplum Canonicorum singulariter viventium, Canonicæ dictæ sunt sæculares.*
15 *Canonicarum sæcularium meminit sæculo 13. Bonifacius VIII.*
16 *Quomodo sæculo 13. ad vitam sæcularem transiissent Canonicæ, & quæ earum vivendi norma?*
17 *Ad Collegia Canonicarum hodie non nisi* nobiles *puellæ admittuntur.*
18 *Ad nuptias transire possunt, excepta Abbatissâ, & quibusdam Officialibus: & quæ hujus exceptionis ratio.*
19 *Quis hodiernus Canonicarum vestitus.*
20 *Canonici hodie Collegii Canonicarum adjuncti, quod eorum officium.*
21 *Unde contingat Canonicos à Canonissis despici?*
22 *Abbatissa aliquando jurisdictionem in Clericos exercet.*
23 *De jurisdictione Abbatissæ Collegii Canonicarum Nivellensis.*
24 *Qualis data sit, & hodie competat Collegio Canonicarum Montensi.*
25 *Malbodiensium Canonicarum jurisdictio.*
26 *Canonicæ sæculares ex mente Fundatorum debent etiam* canonicè *vivere.*
27 *Eos reformari superiori sæculo desideravit Synodus Coloniensis.*
28 *Quid in illis observatum voluerit Synodus Augustensis.*
29 *Collegium Canonicarum abjecta vita sæculari ad regularem transivit.*
30 *Collegia Canonicarum reputantur Corpus* Ecclesiasticum.
31 *Abbatissæ horum Collegiorum ad Synodos vocantur.*
32 *Collegia hæc solent esse sub* immediata *Principis protectione, & consequenter sine ejus consensu visitari nequeunt.*

I. Habemus hic in Belgio nostro nonnulla Canonicarum sive Canonissarum Collegia, quæ unà cum aliis in Germania & Lotharingia fundatis & hodiedum exstantibus recenset Miræus ad calcem notarum in Regulam Canonicorum. Et in notis ad *caput* 13. *Cod. Donat.* de Canonissis Belgicis, hæc habet: „Canonissarum nobili stirpe pro„genitarum, quæque ad nuptias transire possunt, Collegia „in Hannonia sunt duo, Montense, & Malbodiense: toti„dem in Comitatu Namurcensi, Andennense & Monaste„riense, & unum in Brabantia Nivellense, omnium apud „Belgas (ut arbitror) antiquissimum.

II. De origine Canonicarum hæc scribit idem Auctor libro de Collegiis Canonicorum, *cap.* 19. „Non sum nescius „multos contendere, olim Canonicarum istarum, ut cæte„rarum virginum collegia, si non omnia, saltem pleraque „*voto* sese *castitatis perpetuæ* solita obstringere; etsi id ipsæ „Canonicæ ægrè forsan admittant.“

III. Vir eruditus Joannes Mabillonius de Canonicarum exordio disserens, contendit in plerisque Canonicarum collegiis primitus fuisse ordinatas *Sanctimoniales* sub Regula S. Benedicti; iisque Monachos Præfectos, atque ita primitus fuisse *duplicia* Monasteria, scilicet Sanctimonialium & Monachorum. „Quemadmodum, ait, in Belgica illa Cœ„nobia successerunt collegia *Canonicarum* Monachabus, ita „& Monachis Canonicorum conventus: ut sicut primitus „Monachi Monachabus, ita postmodum Canonici Cano„nicabus Sacramenta administrarent. Puellas in illis Cœ„nobiis degentes (pergit Mabillonius) velo consecratas & „voto castitatis obstrictas fuisse, clarius est, quam ut pro„batione indigeat.“

IV. Hæc ille in præfatione ad sæculum II. Benedict. *n.* 32. qui & alibi asserit: „Ante sæculum IX. inauditum fuit „in Galliis Canonicarum nomen & institutum: audiri pri„mum cœpit in Concilio Cabilonensi (anno 813. habito) „quod Sanctimonialibus à primæva religione deficienti„bus, & Canonicas sese jactantibus, primùm *instructionem* „*pro Sanctimonialibus, quæ se Canonicas vocant, c.* 53. ac sequen„tibus præscripsit.“ Notanda capitis 53. hæc verba: *Libuit namque huic sacro Conventui quasdam admonitiunculas breviter iis* SANCTIMONIALIBUS *scribere, quæ se* CANONICAS VOCANT: *quoniam hæ quæ sub Monasticæ regulæ norma degunt, totius vitæ suæ ordinem in eadem quam profitentur regula scriptam habent.* „Novum ergo, inquit Mabillonius, tum erat „Canonicarum nomen, nova religio, quibus Concilium „dictat regulas, quas Ludovicus Augustinus anno post ter„tio in Concilio Aquisgranensi (in quo sua Canonicis, & „sua Canonicabus regula condita est) explicari curavit.“ In observationibus præviis ad vitam S. Gertrudis *ad annum* 658. sæculi 2. Benedictinorum.

Itaque si Mabillonio credimus circa sæculum 9. quædam Sanctimonialium Monasteria in Canonicarum collegia, quemadmodum nonnulla Monachorum in Canonicorum Capitula degenerarunt.

V. Quidquid sit de hac Mabillonii opinione, id satis constat, Canonicas quibus in Synodo Aquisgranensi anno 817. regula præscripta fuit, multùm in vivendi disciplina ab hodiernis Belgicis Canonicabus fuisse diversas.

VI. Imprimis Canonicæ de quibus Synodus, non secus ac reliquæ Sanctimoniales *perpetuo* castitatis vinculo obstringebantur; uti constat ex *c.* 8. *Regulæ*; ubi præcipitur, ut non facilis ab Abbatissis detur ingressus iis, qui Monasteria expetiverint: „Quia, ait, postquam se Domino in hac „mili-

militia devinxerint, nequaquam sibi licitum erit propriis uti consiliis, nec sæcularibus penitus implicare posse negotiis: nec frequentiam virorum, aut collocutionem familiarem absque causa inevitabili habere debent. Proinde scrutentur prius arcana cordis sui, simulque se super adnotatas SS. Patrum sententias assidua mediatione perlegant, ne inconsulte & minus caute *vinculum continentiæ* & virginitatis arripientes, redeant post satan, & fiant sicut canis reversus ad vomitum. “

VII. Debebant in Monasteriis *jugiter* residere. Vestibus *nigris* utebantur. Omnes *in communi* dormitorio, sed singulæ in singulis lectis dormiebant. In refectorio quotidie *pariter* reficiebantur, nisi quam infirmitas, aut ætatis imbecillitas id facere prohibuisset. Omnes *sibi* charitatis officio vicissim *serviebant*. Illis in refectorio comedentibus, & silentium religiose tenentibus, continuatim legebatur lectio. Ad collationem quotidie veniebant, hanc institutionem seu regulam, sive aliarum scripturarum lectiones perlegebant, & de animæ suæ salute pertractabant, ubi etiam delinquentes juxta modum delicti corripiebantur: uti hæc omnia constant ex *c.* 10. Regulæ: ex quo pariter intelligitur, quod non tantum nobiles, sed & ignobiles in Canonicarum Cœnobia admitterentur: *Nobiles genere*, ait, *nequaquam ignobilioribus se præferant, scientes quia personarum acceptor non est Deus.*

VIII. Sedulo curabatur, ut virorum ad Monasteria Canonicarum non pateret accessus; omnisque virorum familiaritas & conversatio caveretur *cap.* 19 20. & 26. Regulæ. Quin & *cap.* 27. decernitur, ut “ Presbyteris, qui ipsis Missarum solemnia celebrare debent, extra Monasterium sit locus, & Ecclesia, ubi cum ministris suis habitent, & Divinæ servitutis obsequium expleant: & non nisi statuto tempore Monasterium ingrediantur puellarum, & cum eis Diaconus tantum & Subdiaconus, qui scilicet & vitæ honestate clarescant, & non se, sed JESUM CHRISTUM amare cupiant; nec sua quærant, sed quæ JESU CHRISTI: & non amplius ibi immorentur, nisi in Missarum celebrationibus ad Sanctimoniales publice faciendis, quibus rite & devote celebratis, illico foras egrediantur, Sanctimoniales namque velo ante posito, ut moris est, Horas Canonicas & Missarum solemnia celebrent. Sed & hoc caveant, ut nulla illarum cum eisdem Presbyteris, eorumque ministris aliquam sermocinationem familiarem habeat. Si qua igitur peccata sua Sacerdoti confiteri voluerit, id in Ecclesia faciat, ut ab aliis videatur, sicut in dictis SS. Patrum continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id facere necesse est. “

IX. Hæc omnia sat ostendunt, Canonicas, quales Regula Aquisgranensis describit, multum ab hodiernis in vivendi norma fuisse distinctus; magisque *Sanctimonialibus* & *Monialibus*, quàm modernis Canonicabus fuisse similes; unde etiam passim *Sanctimoniales*, earumque Collegia *Monasteria* vocantur.

X. Differebant autem à veris *Sanctimonialibus*, quod paupertatem sive rerum suarum abdicationem non voverent; sed tamen ante ingressum (si quidem facultates suas nollent offerre Ecclesiæ) ita jubebantur disponere, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occasione paterentur perturbationem: sicque remota quarumcunque forensium rerum occupatione, suum liberius & quietius possint custodire propositum. *Capite* 9. *Regulæ.*

XI. Quanto tempore hæc vivendi norma apud Canonicas viguerit, incertum est. Illud notat Aubertus Miræus; Collegium Canonicarum Nivellense (quod inter Belgica Canonissarum Collegia videtur antiquissimum) in communione bonorum, ac possessionum usque ad ann. 1059 perstitisse: quo anno, ait, prædia illius Ecclesiæ in tres portiones, Henrico IV. Imperatore agente, fuerunt divisa: in Xenodochium, in Beneficium Abbatissæ, & in Præbendas 72 Fratrum ac Sanctimonialium. Divisionem istam Lotharius Imp. anno 1136. approbavit. Hæc Miræus in notis ad calcem Indicis Collegiorum Canonicarum, qui habetur in Codice Regularum, qui & utrumque illud diploma transcripsit in Notitia Ecclesiast. Belgii, *Capite* 89. & 147.

Hinc habemus, quod circa sæculum 11. proventus Canonicarum cœperint dividi; atque in *Præbendas* degenerari; ac consequenter paulatim magis magisque à disciplina Sanctimonialium seu Monialium recedere.

XII. Imò admodum verisimile apparet, quod sicuti Canonici circa sæculum 12. & 13. deserta vita communi, transiverunt ad vitam singularem; ita quoque Canonicæ circa idem tempus à vita communi transire cœperint ad vitam singularem.

De Monasteriensi S. Petri Collegio Canonicorum 10. & Canonissarum 15. scribit Myræus: “ Relicta vita *communi*, anno 1282. ad *proprietariam* transierunt. “

XIII. Quemadmodum Canonici vi sui Canonicatus non existimarunt se voto *perpetui* cœlibatus constringi, solamque Clericalem Tonsuram sufficere crediderunt; atque dimisso Canonicatu posse transire ad statum Matrimonialem: ita sensim quoque invaluit ut Canonicæ à voto perpetuæ castitatis se exemerint; liberumque sibi esse existimarint, statum Matrimonialem, relicta vita Canonicali, assumere.

XIV. Porro sicuti Canonici post dimissam vitam communem, & arreptam singularem, dicti fuere *Sæculares*, ad distinctionem eorum, qui vivunt sub certa Regula *in communi*; ita Canonicæ post transitum ad vitam singularem dici cœperunt *Canonicæ sæculares.*

Recte proinde notasse videtur Molanus *lib.* 1. *De Canonicis, cap.* 15. talem fuisse sæculo 9. “ Canonicarum proportionem erga Sanctimoniales, seu Monachas, qualis erat Canonicorum erga Monachos: licet sicut Canonici à veteri illa regulæ disciplina plurimum recesserunt, ita & Canonicas hac in parte sequaces habuerunt. “

XV. De his Canonicabus *sæcularibus*, seu vitam singularem agentibus, agitur in *c.* 43. §. *penult. De Electione in* 6. cujus auctor est Bonifacius VIII. qui sedit sub finem sæculi 13. declaratque formam præscriptam in electione Abbatissarum & Præfectarum Monialium, etiam servandam in illis (Monasteriis) “ ubi sunt juxta quorundam Provinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renuntiant, nec professionem faciunt Regularem, sed vivunt ut in sæcularibus Ecclesiis Canonici. “ Vocanturque in *Rubrica* Decretalis *Canonicæ sæculares.*

Cæterum una declarat Bonifacius VIII. quod per hanc suam Constitutionem, earum statum, Ordinem & Regulam nolit nec intendat approbare; quæ eadem clausula legitur in *Clementina* ATTENDENTES, *De Statu Monachor.* ubi mulieres illæ expresse dicuntur *Canonicæ sæculares*, & *ut sæculares Canonici vitam ducunt.*

XVI. Qua ratione ad exemplum Canonicorum sæcularium cum vita singulari, ad sæcularem quodammodo, sæculo 13. transiissent Canonicæ, narrat illius temporis non contemnendus Historicus Cardinalis De Vitriaco in Hist. Occid. *c.* 13. “ Ad imitationem & exemplum prædictorum Canonicorum (sæcularium) in partibus Hannoniæ & Brabantiæ, & in quibusdam Theutonicorum & Alemannorum Provinciis sunt mulieres, quas Canonicas sæculares seu Domicellas appellant. Non enim Moniales nominari volunt, sicut Canonici sæculares Monachi non dicuntur. Hæ siquidem adeo personas accipiunt, quod non nisi filias militum & nobilium in suo Collegio volunt recipere; religioni & morum nobilitati sæculi nobilitatem præferentes. Purpura autem & bysso, & pellibus griseis, & aliis jucunditatis suæ vestibus induuntur, circumdatæ varietatibus, cum tortis crinibus & ornatu pretioso circumamictæ.... Pellibus autem agninis quantumcunque subtilibus & delicatis utuntur.... Clericorum autem & puellarum & juvenum servorum etiam sibi ministrantium cinctæ obsequio, in domibus propriis honorifice & splendide epulantur, nec desunt in eis earum consanguinei in primo gradu sibi propinqui, quos cognatos suos appellant. In dormitorio autem juxta Ecclesiam suam de nocte quiescunt.... Sunt autem in eisdem Ecclesiis pariter Canonici sæculares, in diebus festis & solemnibus ex altera parte chori cum prædictis domicellis canentes, & earum modulationibus æquipollenter respondere studentes.... Similiter in Processionibus compositæ & ornatæ, Canonici ex una parte, & Dominæ ex alia parte concinentes procedunt. Quædam ex ipsis postquam diebus plurimis de Christi patrimonio vixerant, relictis Præbendis & Ecclesiis, carioribus sibi personis matrimonio copulantur. “

Quod de sui temporis Canonicabus scribit Vitriacus, hoc pene totum de hodiernis Belgicis Canonicabus verificatur.

XVII. De Nivellensibus scribit in sua descriptione Belgii Guicciardinus: Nec in sodalitium hoc admittuntur, nisi Magnatum & virorum Principum filiæ, quæque quadruplæ minimum nobilitatis membra paterni simul & materni stemmatis numerent. Idem de Canonicarum Montensium & Malbodiensium & aliis Belgicis Collegiis testatur, & notoria praxis docet, nullas scilicet in harum sodalitium, nisi nobilitate insignes admitti.

XVIII. Similiter quod de transitu ad statum matrimonialem scribit Vitriacus, etiam de nostris Guicciardinus asserit; nimirum iis licere, oblata occasione, & pro arbitrio nubere; exceptis Abbatissa & Officialibus, quæ perpetuæ castitatis *voto* astringantur; exemplo forsan Canonicorum, inter quos Decanus aliique in dignitate constituti, ad sacros Ordines, iisque annexum votum castitatis, suscipiendos constricti esse solent.

XIX. Vestes & ornatum nostratium Canonicarum ita describit Guicciardinus de Nivellensibus differens: “ Mane quidem & dum religioni operantur, cultu spirituali, sive Ecclesiastico, sed qui nobiles deceat, &, ut ipsæ sunt, candido pellibusque pretiosis suffulto; à meridie vero, sæculari, ut vocant, veste, è serico vel id genus materiæ, nobilium puellarum in morem ornatæ. “ *Pag.* 253.

XX. Ha-

XX. Habebant Presbyteros, qui Canonicabus sacra ministrarent; eáque exequerentur, quæ Ordo Ecclesiasticus sexui fœmineo non permittit.

Hi primitus etiam ex communibus Monasterii bonis alebantur; at dum Canonicæ ad vitam singularem transiere, etiam ipsi Presbyteri sensim in Canonicos sæculares transierunt; atque hinc hodie duplex Capitulum, alterum Canonicarum, & alterum Canonicorum.

Hi Canonici, ait Myræus in notis ad Regulam Canonicarum, «in Sanctimonialium canonicè viventium templis »Missarum solemnia celebrant; & habent ii insuper sua »propria ac peculiaria templa, in quibus Horas Canonicas »cantant, & alia sacra munia obeunt.«

Quibusdam etiam diebus solemnioribus, in templis cum Canonicabus Divinum Officium peragunt; & in supplicationibus procedunt; uti de Canonicis sui temporis retulit De Vitriaco.

XXI. Illud notat Molanus: «Passim hujus Ordinis Ca»nonicæ, suos Confratres, in Præbendis pares, in dignita»te, propter Sacerdotium, longè superiores, vix alio loco »habere dignantur, quam ut Sacellanos suarum generosa»rum Dominationum, quamvis quædam inter eas sint nu»ptiarum expectatrices & solicitatrices.« Quod, ait, ex eo capite fieri arbitror, quia Abbatissæ jurisdictioni subsunt. *Lib.* 1. *De Canonicis, cap.* 15.

XXII. De jurisdictione Abbatissæ in suas Canonicas & Clericos habemus Decretalem Honorii III. in *Cap.* DILECTA ✠ *De Majoritate & Obed.* ex qua quoque intelligimus, quod Abbatissa Clericos *suæ jurisdictioni subjectos propter inobedientias & culpas eorum, officio Beneficioque suspenderet*; mandátque Pontifex Abbati S. Michaëlis Abradensis Diœcesis, «quatenus dictas Canonicas & Clericos, ut Abbatissæ præ»fatæ obedientiam & reverentiam debitam impendentes, »ejúsque salubria monita & mandata observent, monitione »præmissâ per Censuras Ecclesiasticas appellatione remo»tâ compellat.«

XXIII. Abbatissæ Canonicarum Belgicarum similiter Clericos suæ jurisdictioni subjectos esse prætendunt; atque de Abbatissæ Nivellensi refert Guicciardinus: «Est autem »hæc ipsa Antistita, non sacri tantummodo hujus Collegii »caput, verum etiam Domina spiritualis simul & tempora»lis, ut vocant, Nivellæ & territorii ejus, haud quaquam »exigui.« *Pag.* 253. *edit.* 1652.

XXIV. Collegio Canonicarum Divæ Gualtrudis «præ»esse voluit, ait Guicciardinus, Abbatissam, & luculentam »profecto ditionem, cum civili pariter atque sacra jurisdi»ctione & amplissima potestate ex patrimonio suo attri»buit... Factum deinde, ut lapso tempore Abbatialis, ut »sic dixerim, dignitas, & Imperatoris Romani in eam jus »hæreditate obvenerit Hannoniæ Comiti Balduino. Ex »quo tempore Comites successores in hunc usque diem »sunt Antistites sæculares, Patroni, custodes, Judices, Pro»tectores ac defensores dictæ ædis divæ Gualtrudis, per»sonarum in ea degentium, & bonorum Collegio relicto»rum, quibus sine ullo prorsus obstaculo hactenus per»fruuntur, & Antistitæ suas regendi vices mandant. Quæ »ex legibus in æternam memoriam tam insignis Fundatio»nis tantam habet auctoritatem ac præeminentiam, ut suc»cedente novo Hannoniæ Comite, ipsa eum (ut coram nu»per spectavimus in persona Philippi Regis) magna so»lemnitate suscipiat, ac in comitatus & dignitatis Abba»tialis, aliorum bonorum à Collegio dependentium posses»sionem immittat: ipso contra jurejurando se obstringen»te ad privilegia omnia, immunitates, exemptiones, con»suetudines, & possessiones templi atque cœnobii Divæ »Gualtrudis conservandos.« *Pag.* 456.

XXV. De Malbodiensi Canonicarum Collegio loquens Guicciardinus dicit: «Est autem & penes istas Canonicas »suprema in oppidum & territorium ejus jurisdictio, sic »ut civilem simul & criminalem justitiam administrent. »Gaudent insuper eo privilegio, ut signare possint quotan»nis definitam quandam & certam summam mitarum (ita »nuncupant minutissimum illud ex plombo monetæ genus »Divæ illius effigiem præferens) quarum duodecim singu»los valent denarios sive (ut vulgo loquimur) grossos Flan»driæ. Et exponitur quidem plumbea ista monetula per »totam quam latè patet Hannoniam, usque ad ipsam Bru»xellam, sic ut nemini liceat eam defugere.« *Pag.* 4.

XXVI. Cæterum sicuti Canonicorum ad vitam singularem transitus, nullatenus ipsos Canonicos exemit, quin juxta suam institutionem *Canonicè* vivant, ut latius supra *tit.* 7. *c.* 4. ostensum fuit; ita nec similis Canonicarum à vita communi ad vitam singularem transitus efficere potest, quin juxta mentem Fundatorum, quamdiu de proventibus Ecclesiasticis vivunt, se Divino cultui consecrent. Certum quippe & indubitatum est, proventus illos non alium in finem illis Collegiis Canonicarum attributos, quam ut puellæ in illis susceptæ, & ex illis viventes, cultui Divino vacent, & canonicè & regulariter vivant.

Hodie verò propter Divini Officii, sive Horarum Canonicarum persolutionem, nihil penè de vita Canonicali & Religiosa in vivendi ratione apud Canonissas nostrates superest, de reliquo instar puellarum nobilium sæcularium, sed ex bonis & proventibus Ecclesiasticis viventes.

Hi ad quos horum Collegiorum cura & regimen pertinent, despicere possunt, num similis vivendi disciplina conformis sit menti ac voluntati Fundatorum, & utrum Ecclesia vitam illarum *singularem* tolerans, eam quoque vivendi rationem permittat.

XXVII. Eas reformari sæculo præterito desiderabat Synodus Coloniensis, atque in Ordinem ac quandam Ecclesiasticam disciplinam revocari. «Vitam, conversationem, »ac mores Canonissarum, quæ sæculares ob id appellantur, »quod perpetuæ castitatis, ac reliqua vota monastica non »emittant, reformari omnino ducimus necessarium. Nam »vitam agunt plures nimiò licentiosam, ac plerisque scan»dalosam. Quæ ut in ordinem & Ecclesiasticam quandam »disciplinam, quoad fieri potest, revocentur, nobis cum »visitationem aggrediemur, curandum est.«

XXVIII. Circa idem tempus Synodus Augustensis *cap.* 12. voluit, ut «Canonissæ continentiæ studium nulla voti »solemnitate obstrictum sectantes, commune habeant dor»mitorium, habitu modesto, mundo, & castitatis indice »utantur. Magna quoque instituti sui commoda (ait Syno»dus) ex mensæ communione perciperent: si contra inve»teratum apud eas morem adduci ad hoc possent: quod ut »faciant, eas in Domino hortamur.«

XXIX. Canonissarum vitæ laxioris genus cùm iniquiùs ferrent puellæ Monasterii Horreensis apud Treveros, abjecto Canonicarum indumento & vitæ genere, ad S. Benedicti leges se revocarunt anno 1494. eximio sanè exemplo & hortatu D. Joannæ de Bertstein Abbatissæ (ait Mabillonius loco citato) quæ avitam Ordinis Monastici disciplinam vetustate & morum corruptela collapsam reduxit.

XXX. Tametsi Canonicæ hodiernæ à vita communi transierint ad vitam singularem; & è Sanctimonialibus, aut Canonicis quasi Regularibus factæ sint *Sæculares*, nihilominus reputantur etiamnum hodie corpus *Ecclesiasticum*; nam uti rectè notat Bertrandus Loth in suis resolutionibus Belgicis, *tract.* 9. *q.* 2. *art.* 2. «Præsens horum Collegiorum „status est, ut sint Ecclesiæ Collegiales sæculares, & tales „agnoscantur ab Ordinariis locorum; Capitula habeant & „Ecclesias, quæ non sunt nomina laica. Visitantur aucto„ritate Ecclesiasticâ, vitæ institutum ab eadem recipiunt, „& ordinationes, cùm opus est. In Processionibus non tan„tùm inter Ecclesiasticos procedunt, Sacerdotes, Sacella„nos producunt & Canonicos de suo Collegio; sed & supra „reliquum Clerum supereminent, dignissimum locum su„stinente ipsa Abbatissâ, pedo, Prælatorum Ecclesiastico„rum insigni, antè lato.«

XXXI. Quapropter Abbatissæ horum Collegiorum, etiam ad Synodos, non secus atque aliæ Abbatissæ Regulares, & Capitula Ecclesiarum Collegiatarum vocantur. Et quidem Synodo Provinciali Cameracensi anno 1565. subscribunt: «Margaretæ de Hinkaert Abbatissæ de Malbodio „Joannes de Rametz Procurator. Margaretæ de Noyelles „Abbatissæ de Nivella Alphonsus Deylleren U. J. Licen„tiatus Procurator. Domicellarum Capituli sanctæ Valde„trudis Montensis Simon Bosquet Procurator.«

XXXII. Hæc Collegia pleraque à Regibus fundata, etiam sub *immediata* Regis protectione esse reputantur: ideoque juxta Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* ab Episcopis sine Principis licentia visitari non posse. Declarando enim quod Episcopi habeant jus visitandi Hospitalia, Collegia quæcunque ac Confraternitates laicorum, etiam quas scholas, sive quocunque alio nomine vocant, subjicit hanc exceptionem: *Non tamen quæ sub Regum* IMMEDIATA *protectione sunt sine eorum licentia.*

CAPUT III.

De Beguinis.

1 *Quo tempore inceperint* Beguinæ *incertum.*
2 *Sæculo* 13. *erant mulieres quæ dicebantur* Beguinæ.
3 *Mulieres illæ etiam sæculo* 14. *videntur vixisse sicut hodiernæ* Devotariæ *in domibus privatis.*
4 *Quædam illarum simul habitare, & sub certis legibus vivere cæperunt.*
5 *Ecclesias Parochiales frequentabant, & Presbyteris Parochialibus erant subjectæ; nec proprium Parochum habebant.*
6 *Habebant Directores & Directrices sicut hodiernæ Devotariæ.*
7 *Interdum ex speciali privilegio dabatur Capellanus, salvo jure Ecclesiæ Parochialis.*
8 *Hodie plerisque Beghinagiis est proprius Parochus.*

9 *Olim*

9 *Olim Beguinæ à suis Directoribus & Directricibus normam vivendi accipiebant.*
10 *Primitus nullam professionem emittebant: Quæ hodierna professionis formula?*
11 *Vivendi disciplina in singulis pene Congregationibus olim erat diversa; hodie secus.*
12 *Quo tempore Beghinagia pleraque instituta; & quis primus Fundator?*
13 *Sæculo 14. Institutum hoc non modicas subiit vexationes.*
14 *Variis illis adscripti errores, & status earum damnatus; atque hinc & Belgicæ vexatæ fuerunt.*
15 *Joannes XXII. declaravit non omnes* Beguinas *ea damnatione comprehendi.*
16 *Idem præcepit, ut Belgicas Beguinas vexatione Episcopi tuerentur.*
17 *In Gallia Institutum Beguinarum desiit, & quare?*
18 *In quibus Beguinarum Institutum & modernæ vitæ disciplina conveniat cum Regulari.*
19 *Qua ratione Beguinæ censeri possint statum assumpsisse; idque potiore ratione, quam Filiæ Devotæ.*

QUo tempore Beguinæ, quarum hodie in Belgio & vicinis aliquibus Provinciis magnus est numerus, initium sumpserint; ac præsertim ad eam, quam modo observant vivendi normam, redactæ sint, non parum obscurum est.

II. De S. Ludovico Rege Galliarum scribit Thomas Cantipratanus *lib. 2. De Apibus, c. 29. n. 40.* "Rex devotissimus Ludovicus, in tantum amplectitur virgineæ dignitatis pudicitiam sectantes, ut Parisiis collegerit *Beghinarum* maximam multitudinem, ut se in humilitatis obsequiis exerceat & salute."

Et de Philippo Monmiraltio testatur ibidem *c. 38.* quod octo Monasteriorum Ordinis Cisterciensis Fundator extitit, "exceptis, ait, Congregationibus *Beghinarum*, quas ad *quinque millia* & eo *amplius* in diversis locis in Christi servitio mancipavit."

Quam vivendi rationem hæ mulieres, quæ Beghinæ hic dicuntur, tunc tenerent, incertum est.

III. In *Extravagante* RECTA RATIO, *De Religiosis Domibus, inter communes*, cujus auctor est Joannes XXII. dicitur: "In multis mundi partibus plurimæ sunt mulieres, quæ vulgo *Beghinæ* vocatæ, segregatæ, quandoque in parentum, aut suis, interdum vero in aliis, aut conductis sibi communibus domibus simul habitantes.

Similiter idem Pontifex in litteris ad Episcopum Cameracensem, quas refert Miræus *lib. 1. Diplom. Belg. c. 91.* testatur, quod relatione fide digna didicerit, plurimas esse in civitate & Diœcesi Cameracensi mulieres, *Beguinas* simpliciter nuncupatas, "quæ in sancta & solida simplicitate viventes, aliquæ proprias, aliquæ parentum, aliquæ conductas, vel sibi communes, & cum honesta familia domos inhabitantes, aliquæ vero rerum cogente defectu, simul in iisdem domibus & diversis Beghinagiis, ad majorem castitatis observantiam, commorantur."

Ex his aliisque monumentis recte colligit Petrus Coëns Canonicus Antverpiensis in Disquisitione historica De Origine Beghinarum, *sect. 3.* non tantum eas, quæ in Congregationibus seu Beghinagiis habitabant, sed omnes Devotarias tunc fuisse vocatas communiter *Beghinas*.

IV. Illarum quædam successu temporis sibi fecerunt Congregationes & ordinationes, ac egerunt Magistras, etiam antequam designatis locis simul in communi habitarent.

Cui consonat quod ex Petro Herentalio refertur in magno Chronico Belgico ad *annum* 1207. "Multæ mulieres tam senes quam juvenes contempto sæculo cum suis delectationibus, sponso qui in cœlis est servire desiderantes, fecerunt sibi Congregationes simul commorantes, & vocabantur *Beghinæ*.

V. In citata Extravagante Joannes XXII. uti & in ejusdem litteris ad Episcopum Cameracensem de his mulieribus *Beghinis* refertur: "Vitas deducunt honestas, Ecclesias de nocte frequentant, Diœcesanis locorum & Parochialium Ecclesiarum reverenter obediunt.

Hinc constat, Beghinas illas subjectas Presbyteris *Parochialibus*, nec tunc proprium Parochum habuisse. Si Petro Coëns credimus in dicta Disquisitione, *sect. 5. num. 2.* "Habitabant mulieres istæ & puellæ sparsim per civitates & habebant Directores & Directrices, quæ zelo pietatis eum vivendi modum promovebant."

Sic scribit Thomas Cantipratanus *lib. 2. De Apibus, c. 30. §. 31.* Vide S. virum magistrum Guidonem Presbyterum Beghinarum in Nivella. Et *c. 54. §. 10.* meminit Elisabeth de Gravio apud Nivellam in Brabantia *magistræ* 2000. *Beghinarum*; cum tamen, uti observat Coënsius, nullum tunc Nivellæ esset Beginagium; sed Beghinæ habitarent sparsim per civitatem, ut ea de causa necesse fuerit, ibidem multiplicare Parochias.

VII. Ex archivis Capituli Antverpiensis profert Coënsius loco citato *n. 4.* fragmentum litterarum Episcopi Cameracensis de anno 1315. per quas Beghinis Antverpiensibus, "de gratia *speciali*, usque ad revocationem concessit, ut in Capella *infirmariæ* Beghinagii dicti loci possent Missas & alia Divina Officia facere celebrari per Sacerdotes, quorum Ecclesiæ debitis propter hoc Officiis non frustrentur *salvo jure Parochiali*."

Et anno 1239. Episcopus Cameracensis concedens licentiam construendi Valencenis in vico *de Salice* Hospitale pro Beghinis, unà indulget, quod "Capellanus, qui in dicto Hospitali deserviet, omnibus tam manentibus in ipso Hospitali, quàm aliis Religiosis mulieribus, quæ *Beghinæ* dicuntur, in vico eodem & vicinia commorantibus, quæ per consilium Capellani ipsius Hospitalis Religiosum tenebunt propositum, Ecclesiastica Sacramenta poterit ministrare, ubi quoque celebrabitur solemniter Divinum Officium, &c... His autem omnibus salvis, Presbyter S. Nicolai in omnibus personis prædictis curam Parochialem habebit, &c. Ibidem *n. 6.*

VIII. Cùm vero multiplicatis Beghinis videretur inconveniens, imò & periculosum, quod earum tanta multitudo quotidie per civitatem transire deberet ad Ecclesiam Parochialem, Beghinagiorum Fundatores, quin & sensim ipsæ Beghinæ ab Episcopis postularunt, & obtinuerunt separationem Beghinagii, sive Ecclesiæ suæ à Parochia; nec non proprios Pastores Parochiarum Pastoribus non subjectos, neque ab his dependentes, quales hodie pleraque Beghinagia habent.

IX. Quemadmodum hodiernæ mulieres, quas *Devotarias* dicimus, tametsi etiam plures simul in una Congregatione vivant, non solent ab Episcopis, sed à suis Directoribus aut etiam à suis Magistrabus Statuta & normam vivendi accipere; ita & Beghinæ primitus à suis Pastoribus & Magistrabus vitæ normam accipiebant.

In litteris Episcopi Cameracensis, quibus communicatur Bulla Joannis XXII. (de qua suprà) conceditur, ut Beghinæ sub *obedientia Magistrarum* in habitu griseo humili & honesto remaneant, nulla statutorum facta mentione; ut non obscurum sit, tunc temporis nulla adhuc fuisse Beghinarum statuta specialia, sed in vivendi norma à directione & voluntate Magistrarum & Directorum dependisse, sicuti hodie istæ illæ, quas *Devotarias* dicimus.

X. Notat Coënsius *sect. 2. n. 17.* quod primitus Beghinæ, quemadmodum hodie nostræ Devotariæ, nullam solerent professionem facere, sed sola vestium mutatione, & cum aliis communi habitatione fierent Beghinæ: atque posterioribus duntaxat temporibus præscriptam esse hodiernam professionis formulam, quæ his verbis exprimitur: *Ego N. promitto tibi D. Parochiano & Magistrabus nunc existentibus & futuris obedientiam & castitatem, tam diu ac in Curia Beghina habitabo.*

XI. Cum vero vivendi disciplina penderet à singularum Congregationum Directoribus & Directricibus, varia erat pene singularum Congregationum vivendi norma; quam diversitatem minus convenientem judicans Archi-Episcopus Mechliniensis Hauchinus sub finem præcedentis sæculi, "ex variis Ordinationibus selegit puncta utiliora & convenientiora, quibus omnes *unanimiter*, salutariter & virtuose in ejusmodi Congregatione possent conversari & perseverare, renovans & annulans omnes præcedentes Ordinationes & statuta, quæ Beghinagia in communi concernebant, unde & habitum quem modo gestant, votum quod emittunt, præscripsit; quæ etiam in aliis quibusdam Diœcesibus absque ordinatione proprii Episcopi fuerunt acceptata vel iis conformia ab Ordinariis, prout ab Illust. D. A. Bergis Antverpiæ, fuere proposita, ita ut Illust. D. Hauchinus saltem in Brabantia, merito dici possit Patriarcha Beghinarum, cum Institutum istud eo modo reformavit, & ad majorem perduxit perfectionem, quàm antea ibidem unquam habuit, & Beghinagia Diœcesis istius, quæ prius propter diversitatem Statutorum erant quasi diversi Instituti, fecit esse ejusdem & unius moris."

Ex hactenus dictis facile est colligere, Beghinas sensim, nec ubique eodem tempore ad eam vivendi rationem, quam hodie plerisque in locis observant, pertigisse.

XII. Pleraque in Belgio ac locis circumvicinis Beghinagia sæculo 13. & 14. erecta fuisse, ex fundationum monumentis ostendit Coënsius in sæpius allegata Disquisitione *sect. 4.* creditque omnium antiquissimum esse Leodiense institutum, ut ipse putat, à quodam Lamberto *Le Begues*: de quo in magno Belgii Chronico legitur ad *annum* 1168. "Apud Leodium electus est in Episcopum Radulphus: ille præbendas & Beneficia per Udelmum carnificem vendebat, ad quem propter hæc multi confluebant, contra quod homo quidam publice prædicavit, & quidem sine malitia. Prælati indignati, per Episcopum capi illum faciunt, & ducentes per Ecclesiam, unguibus impingunt: ipse verò prophetando dixit: heu! heu! dies venient cũ subtus altare B. Mariæ porci terram effodient, quod post accidit.

»cidit. Vocabatur ille Lambertus Begghe, à cujus nomi»ne adhuc Beghinæ vocantur, quia primus invenit Ordi»nem Beghinarum, & eis primum castitatis normam ver»bo & exemplo prædicavit.«

XIII. Quidquid sit de Beghinagii Leodiensis antiquitate, aut Beghinarum primo Auctore, aut earum origine, illud certius est, quod sæculo 14. non modicas aut leves hoc institutum subierit difficultates; eò quod nonnullæ mulieres, præsertim in Alemania dictæ Beguinæ, & viri earum institutum æmulantes dicti *Begardi* apud Sedem Apostolicam fuissent infamati, quasi de Summa Trinitate & Divina essentia disputarent & prædicarent, ac circa Articulos Fidei & Ecclesiastica Sacramenta opiniones Catholicæ Fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diversos errores inducerent.

XIV. Errores illis adscripti referuntur in *Clementina* AD NOSTRAM *De Hæreticis*, & in *Clementina* CUM DE QUIBUSDAM *De Religiosis Domibus*, sub nomine Concilii Viennensis, ubi erroribus Beguinarum relatis, earum status damnatio his verbis exprimitur: «Nos tam ex his, »quàm ex aliis de ipsarum opinione sinistra frequenter »auditis, eas merito suspectas habentes, statum earun»dem sacro approbante Concilio perpetuò duximus pro»scribendum, & à Dei Ecclesia penitus abolendum: eis»dem & aliis mulieribus quibuscunque sub pœna Excom»municationis, quam in contrarium facientes incurrere, »volumus ipso facto, injungentes expressè, ne statum hu»jusmodi dudum fortè ab ipsis assumptum quoquo modo »sectentur, vel ipsum aliquatenus de novo assumant.«

Ob hanc damnationem Belgicæ Beghinæ etiam à nonnullis in criminis suspicionem vocatæ fuerunt; adeo ut Antverpiæ (referente Zypæo in Jure novo *t. De Regularib. nu.* 9.) omnia earum bona Fiscales rationatores arripuerint.

XV. Sed cùm habitâ informatione intellexisset Joannes XXII. immediatus Clementis V. (sub quo Concilium Viennense celebratum fuerat) successor multas esse in variis mundi partibus Beghinas nullatenus de prædictis erroribus suspectas, editis litteris declaravit, hasce sub *prohibitione aut abolitione prædictis non continere*: «Locorum Or»dinariis nihilominus injungentes, ut eas sub prætextu »hujusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid »forsitan ex hoc in bonis aut juribus à quibuscunque con»tra eas attentatum est hactenus, vel attentari contigerit »in futurum: per illos prædictos Ordinarios auctoritate »nostrâ in statum reduci debitum volumus: invocato (si »opus fuerit) auxilio brachii sæcularis.

Refertur in *Extrav.* RATIO RECTA *De Religiosis Domib. in Comm.*

XVI. Præter hanc generalem declarationem, etiam specialibus litteris ad Episcopum Cameracensem, Leodiensem, & Ultrajectinum (quibus penè totum Belgium tunc temporis in spiritualibus parebat) id ipsum declaravit; uti monet Zypæus loco citato *n.* 10. addens in litteris, ut factâ inquisitione in mores & religionem Beghinarum, suarum respectivè Diœcesium, si tales invenirentur, quales in dicta *Extravagante* describuntur, non paterentur innocentes cum nocentibus ad paria judicari, sed ab omni molestia eximerent; molestatores, si qui fuerint, per Censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, compescendo.

Episcopi inquisitione factâ ipsas passim tutati sunt; atque ab eo tempore Beghinæ hic in Belgio pacificè vivere, ac indies magis magisque multiplicari, & ad uniformem atque regularem quandam vivendi normam redigi cœperunt.

XVII. Non eadem fuit Beghinarum sors in Gallia. «Cum »enim (ait D. Du Canghe in suo Glossario verbo *Begbinæ*) »Beghinarum institutum haberetur contemptui, sensim »desiit, & in earum locum successêre Sorores *tertii Ordi»nis S Francisci* quibus ibidem traditæ in urbibus Galliæ »earum ædes.«

Neque mirum videbitur, eam fuisse in Gallia Beghinarum sortem, qui attenderit, Philippum Pulchrum Galliarum Regem præcipuum fuisse Concilii Viennensis (in quo Beghinarum abolitio decreta erat) promotorem, ejusque particulare interesse postulasse, ut ejus Decreta executioni mandarentur; ideoque, uti notat Thomassinus in Disciplina Ecclesiastica *p.* 4. *l.* 1. *c.* 62. §. 11. facile potuisse, Philippum Pulchrum omnes Beghinarum Congregationes abolevisse, ut Clementi V. & Concil. Viennensi faveret.

XVIII. Norma vivendi Beghinarum, earùmque institutum hodiernum in Belgio mixtum, ac medium quodammodo est inter Regulare & sæculare sive laicum.

Imprimis si vestes & habitum consideremus, is planè à laicali est diversus; atque Religioso vestitui conformis, solèntque pleræque veste nigrâ uti; atque capitis velamento instar monialium.

Secundò professionem aliquam, votúmque castitatis & obedientiæ saltem temporaneum, ritu etiam quodum solemni sub formula superiùs relatâ, instar Monialium emittunt.

Tertiò, leges & ordinationes vivendi ab Ordinariis locorum non secùs ac Moniales accipiunt; atque eorum visitationi æque ac moniales subjacent. Parochum quoque proprium ferè ubique habent, cujus directioni & curæ subduntur.

Fatendum nihilominus, etiam modernum Beghinarum vivendi genus in multis à Religioso Monialium instituto discrepare.

Primò nullum votum Religionis *perpetuum* emittunt, sed tantùm *temporaneum* castitatis & obedientiæ, non diutius astringens, quàm Beghinæ manere volunt; ita ut omni horâ liberè exire & ab omni voto se eximere, atque matrimonium contrahere [illegible]ssit.

Secundò, paupertatis votum nullum, ne quidem temporaneum faciunt; sed etiam Beghinæ existentes, manent rerum suarum proprietariæ, capacésque acquirendi & retinendi, non secùs atque aliæ mulieres laicæ & sæculares, iisque liberè utuntur, & tam inter viros, quam mortis causâ pro suo arbitrio de illis disponunt.

Tertiò, licet pleræque in Beghinagiis muro & claustro nocturno vallatis habitent, proprias tamen ac separatas ædes inhabitant; in quibus rem domesticam administrant; quasi laicæ & sæculares matres-familias, mensam, suppellectilem, totámque domesticam œconomiam pro suo arbitrio instituentes. Unde vita communis inter eas quoque exulat.

Quartò, clausuram Monialium non servant, sed liberè exeunt, atque per civitatem sua negotia & rem familiarem procurant; consanguineos familiarésque invisunt, & domos civium frequentant, nisi quod certis legibus quoad dies & horas exeundi & redeundi libertas, per Ordinationes & statuta in plerisque Beghinagiis nonnihil limitata & restricta sit.

Quintò, nullam certam Regulam à Sede Apostolica probatam profitentur; idque hoc ex capite juxta decisionem Concilii Lugdunensis in *C.* 1. *De Religiosis Domibus in* 6. earum institutum Ordo Religiosus vel status Religiosus dici nequit.

Hoc sensu accipiendum quod Joannes XXII. in allegata Extravagante, de Beguinis in diversis mundi partibus piè & ab erroribus immunem vitam agentibus dicit: «Cæ»terum statum *Beguinarum* hujusmodi, quas esse *præmitti»mus* nullatenus ex præmissis intendimus *approbare*,« id est, tanquam novum Ordinem seu statum Religiosum.

Neque enim dubium est, Beguinarum vivendi rationem haberi ab Ecclesia & à Romanis Pontificibus (qui illis multa jam pridem privilegia ac immunitates concesserunt, quæ in earum archivis etiamnum hodie reperiuntur) tanquam laudabilem; & eatenus probatam, ut institutum illud sequentes salutem suam securè queant operari.

XIX. Adhæc nec illud negandum, quod licet susceptio habitus Beguinarum, aut earum professio non efficiat eas verè *Religiosas*; neque dici queant assumpsisse propterea statum omnino *fixum* & immutabilem, uti est status religiosus, tamen quia per habitus illius assumptionem se à sæculo & mulierum sæcularium vestitu & vivendi ratione ac contubernio separant, atq; ad aliquod particulare vitæ institutum transferunt; idque ea intentione ut toto vitæ tempore in eo permaneant? tametsi absolute possint sine peccato ad sæculum & communem sæcularium vivendi rationem reverti, etiam verè dici potest, Beguinas eatenus *statum* seu vitæ Conditionem assumpsisse; & ita vulgo creditur, filias professione Beguinarum emissâ ad *statum* pervenisse: ac propterea si consuetudo aut testator aliquid detulerit Filiabus, cùm ad statum aliquem pervenerint, id debetur Filiabus factis Beguinis, nisi ex circumstantiis appareat, quod consuetudo vel testator per *statum*, intellexerit statum *Religiosum* vel statum *Matrimonialem* sive omnino *stabilem & fixum*, uti latiùs deducit Zypæus *Resp.* 14. *De Regularib.*

Denique certum est, Beguinas potiori ratione dici posse ad statum etiam Ecclesiasticum pervenisse quam filias, quas hodie *Devotarias* sive *Spirituales* dicimus; utpote nullam professionem castitatis etiam ad tempus, saltem publicè ac vi sui instituti emittentes; neque à sæcularium contubernio, & vivendi communi vulgarium instituto æquè ac Beguinæ se separantes; neque in Congregationem sub obedientia Superiorum se redigentes, sed quæ vi sui instituti possunt etiam inter sæculares aut privatim, uti maluerint, vitam vulgarem in cælibatu sine ullo voto agere; idque in veste à veste Religiosâ planè disparata: & à vulgari honestarum matronarum parum diversâ: ubi è contrario vestis *Beguinarum* ad vestem Religiosam proximè accedit.

PARS

PARS SECUNDA DE REBUS.

TITULUS PRIMUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM
De Sacramentorum Essentia, Numero, & Divisione.

1 *Variæ significationes vocis* Sacramenti.
2 *Quid propriè hodie dicatur* Sacramentum; *ejusque definitio.*
3 *Quid de Sacramentorum institutione eorumque numero habeat hodierna Fidei professio?*
4 *Quid doceat Synodus Tridentina?*
5 *Quoad numerum conveniunt Ecclesia Latina & Græca.*
6 *Quando incœperint Sacramenta explicari per formas & materias?*
7 *Unde hæc explicandi methodus initium habuerit?*
8 *Quæstiones hîc moveri solitæ Theologis relinquuntur.*
9 *Divisio Sacramentorum in* necessaria & voluntaria; *& quomodo hîc Canonistæ à Theologis dissentiant?*
10 *Sacramenta alia imprimentia* characterem, *alia non imprimentia.*
11 *Quid sit* character?
12 *Sacramenta alia reiterabilia, alia non reiterabilia.*
13 *Patres, dum dixerunt, quædam Sacramenta iterari non posse; etiam* Characterem *imprimi dixerunt.*
14 *Explanantur Decretales sub titulo* De Sacramentis non iterandis.
15 *Olim Sacramenta non iteralia rursus conferebantur, dum rationabiliter de eorum validitate dubitabatur, idque sine expressione conditionis.*
16 *Quando invaluerit forma conferendi sub* conditione?
17 *Quandonam Sacramenta characterem imprimentia & præcipuè Baptismus sint sub conditione reiteranda?*
18 *An baptizati ab Hæreticis sint hodie rebaptizandi sub conditione?*

Ocis *Sacramentum* variæ sunt tam apud Profanos, quàm Ecclesiasticos Auctores significationes.

Primò quidem significat juramentum, divino testimonio firmatum, uti in *Authentica* SACRAMENTA PUBERUM *Cod. Si adversus vendit.* Secundò sumitur pro secreto sive arcano sacro, prout accepit Apostolus ad Ephesios 1. *Ut notum faceret Sacramentum voluntatis suæ*, id est, arcanum suæ voluntatis circa prædestinationem Electorum. Tertiò extenditur etiam ad designanda mysteria, licèt non sint sacra. Ita apud Joannem in sua Apocalypsi *cap.* 17. *Sacramentum bestiæ & mulieris.* Quartò, Sacramentum interdum sumitur pro abstracto à Sacramentis propriè dictis, & à Sacramentalibus, qualia sunt cæremoniæ in Sacramentorum administratione adhiberi solitæ. In hac significatione legitur apud Augustinum *lib.* 2. *de peccat. meritis c.* 26. Quintò, accipitur subinde pro ipsa *Missarum* liturgia, uti nonnullis adductis testimoniis notat du Cange in Glossario verbo, *Sacramentum.*

II. Denique vox *Sacramentum* jam pridem à Partibus, & hodie communiter accipitur pro Sacramento propriè dicto; definiturque in *Can.* 32. *Dist.* 2. *De Consec.* sub nomine S Augustini: *Invisibilis gratiæ visibilis forma.* Verùm uti sat innuunt Correctores Romani ad citatum Canonem, hæc definitio apud Augustinum iis verbis expressa non reperitur; sed in libro de catechizandis rudibus *cap.* 26. hæc leguntur: « De Sacramento sanè quod accepit, cum ei benè » commendatum fuerit, signacula quidem rerum divina» rum esse visibilia, sed res ipsas invisibiles in eis honorari. » In Epistola autem 166. hæc: Si autem malus est, operatur » per illum Deus visibilem Sacramenti formam, ipse autem » donat invisibilem gratiam. « Hæc Augustinus. Ex quibus locis (inquiunt Correctores R.) videtur colligi potuisse vulgata ista Sacramenti definitio.

Hodie à Theologis secutis Catechismum Romanum traditur communiter hæc *Sacramenti* definitio: *invisibilis gratiæ visibile signum ad nostram justificationem institutum.*

Definitionis illius expositionem latè post citatum Catechismum prosequuntur passim Theologi Scholastici, præsertim qui ex professo de Sacramentis scripserunt.

III. Fidei professio à Pio IV. præscripta, & hodie ubique per Ecclesiam Catholicam recepta de Sacramentorum institutione & numero habet: « Profiteor quoque septem » esse verè & propriè Sacramenta novæ legis, à Jesu Christo » Domino nostro instituta, atque ad salutem humani gene» ris, licèt non omnia singulis necessaria, scilicet Baptis» mum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ex» tremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium: illaque » gratiam conferre.

IV. Hæc tam quoad Sacramentorum institutionem, eorumque numerum, & gratiæ infusionem suis Canonibus *Sess.* 7. *De Sacramentis* ita expressit Synodus Tridentina: » Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à » JESU CHRISTO Domino Nostro instituta; aut esse » plura, vel pauciora, quàm septem, videlicet Baptismum, » Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam » Unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam ali» quod horum septem non esse verè & propriè Sacramen» tum, anathema sit. « *Can.* 1. *& Canone* 6. ait: « Si quis dixe» rit, Sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam » significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obi» cem non conferre, quasi signa tantùm externa sint acce» ptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, & notæ quædam Chri-

„stianæ professionis, quibus apud homines discernuntur „fideles ab infidelibus, anathema sit. „ Rursus *Canone* 7. „ „Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacra- „menta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, „etiamsi ritè ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus, ana- „thema sit. „ Denique *Canone* 8. „ Si quis dixerit, per ipsa „novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri „gratiam, sed solam fidem Divinæ promissionis ad gratiam „consequendam sufficere, anathema sit.

V. Quoad numerum Sacramentorum nobiscum consentiunt Græci, tametsi ab Ecclesia Latina schismate divisi; uti ex professo ostendit petrus Arcudius de Concordia Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis in septem Sacramentorum administratione; ubi *lib.* 1. *cap.* 2. hæc habet: „ Sacra „Mysteria seu Sacramenta tot esse numero apud Græcos, „quot apud Latinos, nimirum septem, nemo unquam („quidquid dicant utriusque gentes communes hostes hæ- „retici nostri temporis) in dubium revocavit. Horum „enim sunt paginæ plenæ Sanctorum Patrum tam Græco- „rum quàm Latinorum. Tametsi enim numerum Sacra- „mentorum antiqui Auctores non expresserint, expressuri „sane, si suo ævo Sacramentarii extitissent: res tamen ip- „sas, ubi sese offert occasio tractant. Et usus Ecclesiæ Ori- „entalis hoc idem clarè confirmat. Sed & posteriores Græ- „ci, abhinc tamen multis annis ad nostra tempora, hunc „numerum docent, atque testantur. Simeon Archi-Epis- „copus Tessalonicensis, qui librum integrum eumque sa- „tis prolixum de septem Ecclesiæ Sacramentis edidit, sic „habet: Septem sunt dona Spiritus S. teste Esaia, septem „item Ecclesiæ Sacramenta, quæ ab eodem Spiritu S. vim „operandi habent, quæ nimirum sunt Baptisma, Chrisma, „Communio, Manus Impositio, Matrimonium, Pœniten- „tia, & sanctum Oleum.

Hæc Arcudius, qui plura ibidem Græcorum testimonia producit, uti & Leo Allatius *de Ecclesiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua consensione lib.* 3. *cap.* 16. qui insuper aliqua profert ex Synodis quibusdam Constantinopolitanis, Græcis auctoribus, quibus probat, Græcos nobiscum in septenario Sacramentorum numero consentire.

VI. Quoad effectum Sacramentorum, quomodo & quando gratiam producant, multa disputant Theologi; uti & circa materiam & formam Sacramentorum varias quæstiones movent; quæ præcipuè circa sæculum 12, aut 13. exoriri & mirum in modum excrescere cœperunt. Nam si Morino credimus, nonnisi circa illa tempora Sacramenta per materias & formas explicari cœperunt.„ Primus Scho- „lasticorum, ait, quem legi, qui hanc Sacramenta expli- „candi methodum amplexus est, & docuit, Gulelmus est „Antissiodorensis, qui scribebat paulo post annum Christi 1215.„ Hæc Morinus *De SS. Ordinat. part.* 3. *exerc.* 1. *cap.* 3. *num.* 6. additque *num.* 10. ante hæc tempora, „ Theologos totam hanc Sacramentorum materiam explicasse„ per „verba *Signi & rei sacræ* seu *invisibilis*, dicentes Sacramen- „tum constare signo & re sacra seu invisibili. Per *signum* „intelligebant, quod postea per *materiam* significatum est „atque etiam quod per *formam*; quidquid scilicet sensibus „percipitur. Per *rem sacram* seu *invisibilem*, effectum Sacra- „menti, gratiam scilicet sanctificantem. Hic est apud An- „tiquos frequentissimus explicandi modus; unde illa de- „finitio, Sacramentum *est invisibilis gratiæ visibilis forma.* „Formam vocant speciem quæ sensibus percipitur.

VII. Notat autem ibidem Morinus num. 3. istam explicandi Sacramenta rationem è Philosophia Peripatetica natam esse; utpote quæ rerum naturas sub his nominibus formæ & materiæ inquirere & examinare solet. Hac ergo Philosophia (quæ circa sæculum 12 scholas intravit) Doctores Theologi imbuti, eandem philosophandi rationem in Theologiam, atque potissimùm in Sacramentorum doctrinam introduxerunt. „ Hinc, ait Morinus, potissima „eorum cura fuit, definire quæ fuerint Sacramentorum „materiæ, quæ formæ, & sub horum nominum insignis „principales de Sacramentis quæstiones efformare & pro- „tendere.

VIII. De quæstionibus illis circa Sacramenta in generali, tum singula in particulari, si quis instrui desideret, consulere poterit Theologorum Scholasticorum commentarios in S. Thomam, & particulares eorum de Sacramentis tractatus; neque enim hasce quæstiones, quæ nec ad externam Sacramenta administrandi rationem, neque Canonicam disciplinam spectant, movere aut discutere intendo: sed eas Theologis relinquo; contentus circa Sacramenta breviter proponere & discutere disciplinam quam Sacri Canones, Synodalia Decreta, & Ritualia in eorum administratione servandam præscripserunt.

IX. prima Sacramentorum divisio à Canonistis secutis Gratianum ad Canonem 39. *caus.* 1. *q.* 1. & Pontificem in Cap. 8. *De Transactionibus* statuitur, quod aut sunt *necessaria* aut *voluntaria*. Necessaria dicunt esse, quinque: scilicet Baptismum, Confirmationem, Pœnitentiam, Eucharistiam, & Extremam Unctionem, quæ omnia ad particularem cujusque profectum (ait Paulus Lancelottus in institutionibus Juris canonici *lib.* 2. *tit.* 2. §. 1.) sunt principaliter instituta. Rationem verò, cur dicantur *necessaria* assignat ibidem Lancelottus: „ Quia sine interitu salutis „æternæ prætermitti & contemni non possunt. „ Vel ut aliis verbis expressit Glossa ad citatum Capitulum 8. „ Quia „sine istis homo salvari non potest, si ex contemptu omit- „tuntur, & haberi possunt.

„Voluntaria dicuntur, quæ sine salutis dispendio pro cu- „jusque arbitrio recipi possunt & refutari, inquit Lance- „lottus; qualia sunt Ordo sacer & Matrimonium: & hæc „ad totius Ecclesiæ profectum & subsidium principaliter „pertinent.

Hinc ille versiculus à Canonistis relatus:

Ordo voluntatis thorus est, dare quinque necesse.

Quem exponens Panormitanus ad Rubricam tituli Decretalium *De Sacramentis non iterandis*: ait: „ Per quæ pa- „tet quod Ordo & Matrimonium sunt *voluntatis*: reliqua „*necessitatis*: quod est dicere, nolens ordinari vel uxorari „bene potest esse in statu salutis; sed reliqua quinque con- „temni non possunt.

Theologi verò necessitatem *absolutam* considerantes, nullum Sacramentum præter Baptismum necessarium vocare solent; eo quod hoc solum sit, sine cujus susceptione saltem in voto, homo salvari nequit.

X. Ulteriùs Sacramenta Canonistis & Theologis dividuntur in ea, quæ *characterem* imprimunt, & ea quæ illum non imprimunt. Quam divisionem sat apertè stabilivit Synodus Tridentina *Sess.* 7. *De Sacramentis in genere Canone.* 9 anathema pronuntians in eum, qui dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine non imprimi characterem.

XI. Qui sit ille *character*, qui in tribus illis Sacramentis imprimi dicitur, à quatuor circiter sæculis anxiè & copiosè Theologis Scholasticis inquiri cœpit, uti notat Morinus *De SS. Ordinat. parte.* 3. *exerc.* 3. c. 1. unà observans, plures ingenuè fassos, nihil apud Patres aut in antiquis Canonibus de hoc charactere solidi occurrere; sed ad ipsius Ecclesiæ auctoritatem, quæ characterem illum agnoscit, esse recurrendum; atque præcipuè ab antiquis Scholasticis recursum fuisse ad Decretalem Innocentii III. *Cap.* MAJORES *de Baptismo*, ubi expressis verbis dicitur, in Baptismo *characterem* imprimi.

Verum in quo consistat hujus Characteris essentia, non determinavit Innocentius III. ipsaque Synodus Tridentina simpliciter quoque dixit, imprimi per dicta Sacramenta *Charectarem in anima*, *hoc est*, *signum aliquod spiritnale & indelebile.*

Quid verò sit *signum* illud, inter Theologos & Canonistas non convenit. Verisimilius est, aliud dicere noluisse Synodum, nisi quod per hæc Sacramenta imprimatur in anima ens quoddam morale, quare solet imprimi dum quis ad dignitatem aut conditionem aliquam *stabilem & permanentem* assumitur; ut exempli gratia, ad dignitatem Regalem, Doctoralem, &c. In horum enim adeptione & collatione accedit ipsi accipienti hujusmodi dignitatem vel conditionem quoddam ens morale, ratione cujus perpetuò reputetur Rex, Doctor, &c.

Unde non malè Joannes Doujatius in notis ad Institutiones Lancelotti *lib.* 2. *tit.* 2. §. 3. loquens de hoc signo ait: „Hoc signum tria Sacramenta habent, Baptismus, Confirma- „tio & Ordo, ideo, ni fallor, imprimere censetur in anima „suscipientium, quod per id homines specialiter ad Dei „cultum destinentur.

XII. Ex ipsa divisione Sacramentorum in ea, quæ imprimunt *characterem*, & ea quæ illum non imprimunt, profluit alia divisio; scilicet in Sacramenta quæ reiterari possunt, & ea quæ reiterari non possunt. Imò ipse character, uti jam descriptus est, supponit per Sacramenta quæ illum imprimere dicuntur, aliquem *stabiliter & firmiter* ad conditionem aliquam & functiones Ecclesiasticas deputari vel assumi; adeo ut ipse character vel ideo impressus credatur, quia per Sacramentorum illorum susceptionem aliquis stabiliter & permanenter ad aliquam conditionem & functionem est deputatus.

Id non obscurè innuit Synodus Tridentina citato Canone 9. dum ex ipsa impressione characteris mox infert: *Unde ea iterari non possunt.*

XIII. Quapropter Augustinus dum frequenter urget ipsam indebilitatem Baptismi, ipsumque Baptismum neque per schisma, neque per apostasiam amitti; licet nomine *characteris* non utatur, tamen idem quod nomine *characteris* significatum voluit postmodum Ecclesia, sufficienter expressit; atque signanter *lib.* 1. *de Baptismo contra Donatistas c.* 1. apud Gratianum *Can.* 40. *Dist.* 4. *De consecrat.* dicens: „ Nullus autem illorum negat habere Baptis- „mum etiam Apostatas, quibus redeuntibus, & per pœni- „tentiam conversi sunt, non redditur, admitti non po-

„tuisse

»misse judicatur. Sic & illi qui per sacrilegium schismatici ab Ecclesiæ communione discedunt, habent utique »Baptismum, quem priusquam discederent acceperunt. »Nam & ipsi, si redeant, non eis iterùm datur.»Unde ostenditur illud, quod acceperant in unitate positi, non potuisse amittere ab unitate separatos.

Similiter *Professio fidei* nullam *characteris* mentionem facit; sed simpliciter credere jubet, *Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse* supponens, satis indicari *characteris* impressionem, dum ea reiterari non posse definit.

XIV. Porrò in Decretalibus extat titulus *De Sacramentis non iterandis*; vel ut in aliquibus codicibus habetur, *De Sacramentis iterandis vel non.*

Refertur sub hoc titulo responsum Innocentii III. super dubio ipsi ab Episcopo Heliensi proposito: Utrum scilicet permitti debeat ministrare, qui sine manuum impositione fuerit ad Ordinem Subdiaconatûs assumptus. Et si »Confirmationis Sacramentum in eo debeat iterari, qui »per errorem fuit non charismate, sed oleo delinitus.» Ad quod breviter respondendum duxit Innocentius, *quod in talibus non est aliquid iterandum*, sed CAUTè *supplendum quod* INCAUTè *fuerat prætermissum.*

Conformiter Gregorius IX. in *Cap. 3. ✠ eod* ait: Presby»ter & Diaconus cum ordinantur, manûs impositionem »tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt: »quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, »sed statuto tempore ad hujusmodi Ordines conferendos »*cautè* supplendum, quod per errorem extitit prætermissum.

XV. Supposuisse tam Innocentium III. quàm Gregorium IX. Sacramenta in casibus sibi propositis nequaquam *invalide* fuisse collata, vel inde evincitur; quod ea reiteranda non dicant; sed solummodò supplendum, quod incautè fuerat omissum.

Neque enim unquam dubium est, quin Sacramenta, etiam Baptismi, Confirmationis & Ordinis iterum essent conferenda, si rationabiliter de eorum *validitate* dubitabatur; imò simili casu antiquitùs ea sine ulla expressione conditionis reiterata fuisse, multa evincunt.

Et quidem ex Concilio Carthaginensi V. ubi *Can. 5.* legitur apud Gratianum *3. Can. Dist. 4. De Consecrat.* Pla»cuit, ait Synodus, de infantibus, quoties non inveniuntur »*certissimi* testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione »testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis »sibi Sacramentis respondere, absque ullo scrupulo eos esse »baptizandos: ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum »purgatione privari.

Idem habetur ibidem *Can. 112. & 113.* ex sancto Leone: *Quoniam*, ait, *non potest in iterationis crimen venire, quod omnino factum esse nescitur.* Vel ut alio loco: *Conferendum eis videtur quod collatum esse nescitur: quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis.*

XVI. Quo autem tempore invaluerit, Sacramenta hæc non iterabilia reiterari sub expressa conditione *si suscepta non sunt*, non omnino constat; illud sat verisimile, eam administrandi formulam invaluisse, postquam responsum Alexandri III. de quo in *Cap. 2. ✠ De Baptismo*, Decretalibus Gregorii IX. fuit insertum; ac pro jure Communi in scholis prælectum: in quo Responso dicitur: » De quibus »dubium est, an baptizati fuerint, baptizentur his verbis »præmissis: *Si baptizatus es, non te baptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo*, &c.

Juxta hanc Decretalem tandem à Canonistis & Theologis Scholasticis hæc baptizandi formula recepta fuit, ac Ecclesiarum Ritualibus passim præscripta.

Rituale Romanum sub titulo De forma Baptismi, ita habet: » Cùm Baptismum iterare nullo modo liceat, si quis »sub conditione sit baptizandus, ea conditio explicanda est »hoc modo: *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & »Filii, & Spiritus Sancti.*

XVII. Deinde monet Rituale: » Hac tamen conditio»nali formâ, *Non passim* aut *leviter* uti licet; sed *prudenter* & »ubi re *diligenter* pervestigatâ, *probabilis* subest dubitatio, »infantem non fuisse baptizatum.

Eodem penè tenore hanc formulam expressit Rituale nostrum Mechliniense, eandem moderationem in ejus usu præscribens; unà tamen designans *probabilem dubitationem* ordinariè esse, quando infans obstetrice baptizatus dicitur; facilè enim ab illa vel turbatione, vel ignorantia erratur, & aliquid essentiale omittitur.

XVIII. Deinde ulteriùs subjungit: » Et quia nostri tem»poris Hæretici pro insatiabili suo in Ecclesia odio, Sa»cramentorum formas plerumque invertunt, materiam »contemnunt, aut legitimam intentionem non habent, »meritò Baptismus ab eis collatus, de nullitate suspectus ha»beri debet. Proinde ab eis baptizati sub conditione bap»tizentur, ac omissæ cæremoniæ suppleantur.

Nonnulli, qui propiùs Hæreticorum hodiernorum baptizandi modum investigârunt & observârunt, non probant eam in rebaptizandis ex illorum hæresi ad Ecclesiam revertentibus facilitatem. Et quidem Patres Concilii Rothomagensis anno 1581. fatentur in plerisque Diœcesium hujus Provinciæ locis, morem fuisse, ut baptizati ab Hæreticis, præsertim à Calvinistis, redeuntes ad Ecclesiam iterum baptizarentur sub conditione: » Quia dubitabant nonnulli de valore Baptismi ab hujusmodi Hæreticis collati, eò »quod non haberent intentionem baptizandi in remissio»nem peccatorum. Verùm quoniam illa formula bapti»zandi sub conditione fuit introducta propter Baptismata »occulta, & de quibus non apparebat, nec uni mulieri »seu alteri privatim baptizanti credi debeat. Contrà verò »constabat Calvinistas in cœtu publico baptizare in forma »verborum & materia à Christo instituta, nec de hoc »facto ambigi poterat: vetamus ablutionem repeti cum »quibuscunque verbis à Calvinismo, aut aliis hæresibus »similiter baptizantibus ad nostras Ecclesias transeuntibus »ne de anabaptismo redarguamur.

Hactenus Concilium Rothomagense titulo De *Sacramentis num. 2.* cujus verba penè exscripsit & adoptavit Concilium Aquense anno 1585. titulo *De Sacramento Baptismi.*

Quid verò circa Baptismum ab Hæreticis collatum agendum sit; quidve pro certo aut dubio habendum sit, ut Baptismus aliave Sacramenta characterem imprimentia sub conditione iterari queant, præcipuè Episcoporum est judicare & præscribere.

CAPUT II.

Quæ in Sacramentorum administratione servanda; & quis eorum præcipuus Minister?

1 *Pastores ut semper sanctè Sacramenta administrare queant, sanctè vivere debent.*
2 *Quomodo ante eorum administrationem se præparare debeant.*
3 *In administratione Sacramentorum eorum effectus & usus exponendus.*
4 *Nec tantùm suscipientium, sed & adstentium ratio habenda.*
5 *In quorum Sacramentorum administratione id præcipuè faciendum?*
6 *Pastores ad Sacramenta administranda semper debent esse parati.*
7 *An teneatur administrare peste infectis?*
8 *Quare ceremoniæ in administratione Sacramentorum adhibeantur?*
9 *Quid de ceremoniis credendum tradat Synodus Tridentina; & moderna Fidei professio?*
10 *Ceremoniæ pro arbitrio privatorum immutari nequeunt.*
11 *Illæ adhibendæ juxta præscriptum librorum Ritualium, qui illum in finem sunt conscripti.*
12 *An liceat à Ritibus præscriptis recedere prætextu quod contrarii sint conformiores primitivæ Ecclesiæ disciplinæ.*
13 *Episcopi subinde libros Rituales revidere debent.*
14 *Decreta circa administrationem Sacramentorum potissimùm ad Parochos diriguntur.*
15 *Parochus in sua Parochia est* ordinarius *Sacramentorum Minister.*
16 *Nullus in aliena Parochia, aut alienis Parochianis Sacramenta administrare potest.*
17 *Parochus qua ratione dicatur* proprius *Sacerdos*, Pastor, *aut* Curatus?

I » CUm in Ecclesia Dei nihil sanctius, aut utilius, ni»hil excellentius, aut magis divinum habeatur, »quàm Sacramenta ad humani generis salutem à »Christo Domino instituta (ait Rituale Romanum) Pa»rochus, vel quivis alius Sacerdos, ad quem eorum admi»nistratio pertinet, meminisse imprimis debet, se *sanctè* »tractare; atque omni ferè temporis momento ad tam *san»ctæ* administrationis officium paratum esse oportere. »Quemadmodum illud perpetuò curabit, ut integrè, ca»stè, piéque vitam agit: nam etsi Sacramenta ab impuris »coinquinari non possint, neque à pravis ministris eo»rum effectus impediri; impurè tamen & indignè ea ad»ministrantes, in æternæ mortis reatum incurrunt.

Eadem Pastoribus & Sacerdotibus enixè commendant Synodi nostræ tum Provinciales, tum Diœcesanæ Belgicæ; *Ne dum aliis cœlum aperiunt, ipsi sibi vitam muniant ad ge-*

ad gehennam, ait Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 2. *cap.* 1.

II. Censuit insuper Cameracensis D. anno 1567. monen„dos Pastores omnes, ut Sacramenta administraturi, sum„ma animi devotione Omnipotentis Dei implorent au„xilium, quo in illis planè Divinis functionibus mundam „rectamque mentem afferant. „ Quin & addit Rituale Ro„manum: Ipse verò (Parochus) antequàm ad hujusmo„di administrationem accedat, paululum, si opportunitas „dabitur, orationi & sacræ rei quam acturus est meditatio„ni vacabit.

III. Ut autem fidelis populus ad suscipienda Sacramenta majori cum Reverentia atque animi devotione accedat, præcipit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 7. *De Reformat.* „Episcopis omnibus, ut non solum, cùm hæc per seipsos „erunt populo administranda, priùs illorum *vim* & *usum* „pro suscipientium captu explicent, sed etiam idem à sin„gulis Parochis, piè prudenterque, etiam linguâ verna„culâ, si opus sit, & commodè fieri poterit, servari stu„deant.

IV. Idipsum in suis passim Synodis, ac Ritualibus libris Episcopi sedulò inculcant, monentque, ut in administratione Sacramentorum non tantùm suscipientium, sed etiam præsentium & astantium ratio habeatur.

„In administratione quorumcunque Sacramentorum „(ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 2. *cap* 3. (vis & efficacia „eorum, pro captu sumentium ac *præsentium*, sæpè à Pasto„ribus explicentur.

Similiter Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 6. „ Om„nes qui administrant Sacramenta, illorum vim & usum, „pro eorum qui sumpserint & *adfuerint* capacitate & in„telligentia diligenter explicent.

Et Synodus Attrebatensis sub Francisco Richardoto, ti„tulo de *Sacramentis in genere cap.* 1. præcipit omnibus Pa„storibus, ut in Sacramentorum administratione semper ali„quid afferant ad explicandam institutionem & utilita„tem Sacramenti; ex quo *præsentes* ædificationem aliquam „capiant.

V. Quantumvis in omnium Sacramentorum administratione id faciendum injungatur Pastoribus, faciliùs tamen ac fructuosiùs id fieri posse videtur in administratione Baptismi, Eucharistiæ per modum viatici, & Extremæ Unctionis; tum quod in horum administratione plures soleant adesse, tum quòd major appareat, quàm in aliorum administratione opportunitas.

Cùm enim in ipso Baptismo infans renascatur; atque specialiter fiat professio vitæ Christianæ, & abrenuntiatio satanæ & pomparum sæculi, opportunissimum videtur, tunc ipsis præsentibus in memoriam revocare, quomodo & ipsi aliquando in Christo renati eam professionem emiserint, & renuntiationem solemniter fecerint; expendantque num conformiter ad eam sponsionem hactenus vixerint.

In administratione Viatici & Extremæ Unctionis ipsa hominis morientis præsentia attentionem majorem in ipsis adstantibus, præsertim consanguineis & familiaribus morientis, nata est conciliare.

„VI. Pastores ad administranda Sacramenta vocati „(ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 2. *cap.* 5. (officio suo fungi „non tardent, *graviter* alioqui puniendi; *gravissimè* verò, „si quem ipsorum negligentia, sine Baptismo, Confessione, „Sacro Viatico, aut Extrema Unctione, & ex hac vita migra„re contigerit.

Idem omnes passim Synodi inculcant, additque Synodus Antwerpiensis sub Miræo, *tit.* 2. *cap.* 3. „ Ac ubi popu„lus est numerosior, bis in die, manè circa horam septi„mam, & vesperi sub Laudibus, in templo (Pastor) sese „præsentem exhibeat omnibus operâ illius uti volenti„bus.

VII. Cùmque Pastor animam suam debeat ponere pro ovibus suis, concluditur, Pastorem neque ob periculum contagionis seu infectionis pestis posse subditis suis negare administrationem Sacramentorum, si alius non adsit, qui ejus vices suppleat; quapropter an. 1668. judicatum fuit in Parlamento Parisiensi, Pastorem potuisse privari suo Pastoratu ob non administrata Sacramenta tempore pestis, ut refertur in opere cui tit. Journal Des Audiences *p.* 3. *l.* 4. *c.* 1.

Hanc esse Pastorum obligationem tanquam notorium supposuit & expressit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *c.* 10. „ Tamen quia experientia cognitum est, ait Synodus „eam esse multorum Parochianorum infirmitatem & pul„sillanimitatem, ut à proprio Parocho abhorreant; simul „atque eundem alicui vel leviter de peste suspecto Sacra„menta administrasse intelligunt, præcipit ut tempore pe„stis Capellani constituantur sumptibus ærarii publici, vel „collectis singulorum parochianorum, in quorum utilita„tem evidenter hoc cedere intelligitur, cui Sacramenta di„ctis peste infectis, iisque solis administrent, quibus Capel„lanis Episcopi dent curam animarum.

Quæ cura & cautio in administrandis Sacramentis, aliisque spiritualibus subsidiis impendendis adhibenda ut tempore pestis, fusè exposuit S. Carolus in sua Synodo Provinciali V. *parte.* 2. Constitutionum; quæ meritò ab Episcopis & Pastoribus hujusmodi occasione incidente consuli poterunt.

VIII. Ulteriùs ut major sit erga Sacramenta rudioris populi devotio & reverentia, jam pridem à primis Ecclesiæ sæculis ritus seu ceremoniæ quædam in Sacramentorum administratione adhiberi consueverunt; quibus & ipsi Sacramentorum effectus subinde explanantur, & populo sensibiliter proponuntur, mentemque Fidelium ad rerum divinarum contemplationem excitant.

Unde Synodus Tridentina *Sess.* 22. *de Sacrific. Missæ cap.* 5. postquam dixisset varias cæremonias, in Sacrificio Missæ ex Apostolica disciplina & traditione adhiberi, finem earum subjicit his verbis: „ Quo & majestas tanti Sa„crificii commendaretur, & mentes Fidelium per hæc visi„bilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, „quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excita„rentur.

IX. De his ritibus sive cæremoniis definit Synodus Tridentina *Sess.* 7. *Can.* 13. „ Si quis dixerit receptos & appro„batos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramento„rum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, „aut sine peccato à ministris pro libitu omitti, aut in novos „alios per quemcunque Ecclesiarum Pastorem mutari pos„se, anathema sit.

Professio fidei hæc habet: „ Receptos quoque & appro„batos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in supradictorum omni„um Sacramentorum solemni administratione, recipio & „admitto.

X. Ritus hi tametsi ad ipsum Sacramentorum valorem vel substantiam non pertineant, possintque salva eorum validitate omitti & mutari; imò Pro temporum ac locorum diversitate ritus hi varii fuerint, & etiamnum sint, tamen sapienter Ecclesia declaravit, eos non posse arbitrio quorumcunque inferiorum Pastorum vel Ministrorum mutari aut de novo introduci: ne alias sub specie religionis & pietatis superstitio, aut avaritia, vel irreverentia in Sacramentorum administratione sensim immisceantur: quod aliquot ante Synodum Tridentinam sæculis non infrequens fuit; ipsisque hæreticis, ritus Ecclesiasticos explodendi ac generatim rejiciendi prætextum dedisse videtur.

XI. Quapropter absolutâ Synodo Tridentinâ varii ab Episcopis pro suis respectivè Ecclesiis seu Diœcesibus compositi fuere libri, quos vulgo *Ritualia* vel *Pastoralia* aut *Manualia* vocare solent.

Horum librorum scopum esse, præscribere ritus, quos in administrandis Sacramentis, & celebrandis Divinis Officiis Parochi aliique Ecclesiæ ministri observent, non autem quæstionum Theologicarum aut dogmatum decisionem facere, indicat ipsa librorum nomenclatura, & in præfatione ad suum Rituale expressit Paulus V. his verbis: „His ita constitutis, restabat, ut uno etiam volumine com„prehensi, sacri & sinceri Ecclesiæ Catholicæ *ritus*, qui in „Sacramentorum administratione, aliisque Ecclesiasticis „functionibus servari debent ab iis, qui curam animarum „gerunt, Apostolicæ Sedis auctoritate prodirent, ad cujus „voluminis præscriptum, in tanta Ritualium multitudine, „sua illi ministeria tanquam ad publicam & obsignatam „normam peragerent, unoque ac fideli ductu inoffenso pe„de ambularent cum consensu.

XII. Quamvis non omnes Ritus seu ceremoniæ in libris Ritualibus singularum Diœcesium præscripti, ex Apostolica disciplina & traditione descendant; sed plures postremis Ecclesiæ temporibus sint introducti; imò nec omnes & singuli haberi debeant tanquam ab Ecclesia Catholica probati, nihilominus Parochis aliisque inferioribus ministris fas non est citra necessitatem privata auctoritate, in publica Sacramentorum administratione, aut Divinorum Officiorum persolutione, à ritibus in Rituali vel Pastorali suæ Diœcesis præscriptis facilè & passim recedere; eo etiam titulo, quòd ritus contrarius puriori primitivæ Ecclesiæ disciplinæ videatur conformior; ne alias hæc licentia paulatim latiùs serpens, confusionem aliaque incommoda in ipsos sacros Ritus, & Sacramentorum administrationem inducat.

„ In administrandis Sacramentis (ait Synodus P. II. Mechl. *tit.* 2. *cap.* 1. (*Pastorale* suæ Ecclesiæ Cathedralis omnes sequantur; & eo deficiente, Ecclesiæ Metropolitanæ, nihil temerè addendo, demendo, vel immutando. „ Idipsum cæteræ quoque Synodi Belgicæ mandant? rationemque mandati hanc præmittit Synodus D. Cameracensis anno 1567. tit. *De Sacramentis cap.* 3. „ In singulis externis ac „cæremoniis, ne qua malevolis relinquatur offensio, utque juxta Apostoli sententiam, idipsum dicamus omnes, perfecti in eodem sensu atque sententia.

XIII. Cæ-

XIII. Cæterùm, Sicuti Synodus Tridentina aliæque eam secutæ Synodi sæpiùs monuerunt Episcopos, ut suarum respectivè Ecclesiarum Breviaria & Divini Officii libros reviderent & expurgarent ab omni eo, quod cum Divini Officii Majestate non convenire judicaretur, ita & Episcoporum est Rituales libros suarum Diœcesium subinde revidere & diligenter examinare, num nihil in ritus, vel per negligentiam aut ignorantiam intrusum sit, quod pietatem ac reverentiam Sacramentis debitam minuat, aut saltem minùs promoveat, vel etiam superstitionem aliquam redoleat; vel Fideles facilè in superstitionem natum sit inducere. Ac denique expendant, an ritus aliqui hoc tempore induci haud possint, qui & usui ac instituto Sacramentorum sint conformiores, & ad pietatem & reverentiam erga sacra Mysteria in mentibus Fidelium excitandum convenientiores & efficaciores.

XIV. Ex citatis hactenus Synodorum ac Ritualium Decretis & monitis circa observanda & cavenda in administratione Sacramentorum illud perspicuum est, ea potissimùm ad Parochos dirigi; hosque præcipuè circa Sacramentorum administrationem instrui.

XV. Nec mirum, cùm enim Parocho totius Parochiæ cura spiritualis incumbat, quemadmodum *parte 1. tit. 3. c. 1.* ostensum fuit, etiam ipsi principaliter & jure ordinario competit Sacramentorum administratio, ad exclusionem omnium aliorum inferiorum Sacerdotum; adeò ut si qui in ejus Parochia, aut ejus Parochianis Sacramenta administrent, id nonnisi ut ejus coadjutores & subsidiarii, ac de ipsius tacito vel expresso consensu facere censeantur.

Hoc Parochorum jus non obscurè expressit Synodus Tridentina, monens Episcopos *Sess. 24. c. 13. De Reformat.* ut pro tutiori animarum eis commissarum salute, distincto populo in certas propriasque Parochias unicuique *suum perpetuum peculiaremque Parochum* assignent, qui eas cognoscere valeat, & *à quo*, ait, SOLO *licitè Sacramenta suscipiant.*

XVI. De hoc Parochorum jure haud dubitans Martinus Rythovius Episcopus Iprensis, qui Tridentinæ Synodo interfuerat, in sua Synodo anno 1577. *tit. 11. cap. 5.* ita loquitur: « Cùm in omnibus rebus, pro pace & tranquillitate, » sit certus ordo servandus, neque conveniat quempiam in » *alienam* messem manum suam mittere; sed unusquisque su- » per grege sibi credito vigilare debeat: Ordinamus, ut nul- » lus Sacerdos (cessante periculo & citra necessitatem) ex- » tra limites suæ Parochiæ, aut etiam in sua Parochia alienis » Parochianis Sacramenta, absque proprii Pastoris consen- » su, aut nostra speciali licentia, administrare præsumat.

Idipsum iisdem penè verbis expressum est in Synodis Buscoducensibus sub Metsio & Masio; Cameracensi anno 1567. item anno 1604. Audomarensi anno 1585. aliisque; adeò ut jure communi & etiam Belgico, Parochi sint *ordinarii* Sacramentorum ministri in suis respectivè Parochiis; & respectu suorum Parochianorum.

XVII. Hoc ex capite Parochus *proprius* Sacerdos respectu populi sibi commissi vocatur in *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS *De Pœnitentiis & Remiss.* utpote cui jure *proprio* competit Sacerdotale officium populo impendere. Item anthonomasticè *Pastor* dici consuevit; utpote cui incumbat populum divini verbi prædicatione & Sacramentorum exhibitione spiritualiter pascere. *Curatus* quoque nonnunquam appellatur; eo quòd *cura* populi ipsi primariò incumbat.

Quomodo & quousque Sacramentorum, signanter Eucharistiæ & Pœnitentiæ, administratio etiam aliis Sacerdotibus, præsertim Regularibus; sive vigore privilegiorum, sive consuetudinis, communicata fuerit; eaque in Ecclesiis Parochialibus, aut extra eas, ipsis tamen Parochianis exhibere sine licentia Parochorum liceat, tractando de singulis Sacramentis notabimus.

CAPUT III.

An aliquid in Sacramentorum administratione exigi possit?

1 *Populi devotioni officit, Sacerdotum ex Sacramentorum administratione quæstûs captatio.*
2 *Primi Christiani omnem temporalium exactionem abesse volebant, sed voluntariè offerebant.*
3 *Eandem disciplinam Ecclesia semper retinuit.*
4 *Neque sub obtentu consuetudinis temporalia exigi permisit.*
5 *Quid circa hoc statuerint Synodi Belgicæ?*
6 *Nec titulo paupertatis hæc exactio permittitur.*
7 *Ecclesia vult retineri oblationum usum; nec vetat voluntariè oblata accipi.*
8 *Cavenda in oblatorum receptione tacita exactio.*
9 *Sacramenta æquè promptè administranda pauperibus ac divitibus.*
10 *Cavendum, ne voluntariæ Fidelium oblationes transeant in coactas.*
11 *Aliquando prohibita etiam ultronea temporalium oblatio in receptione Sacramentorum.*
12 *Quid voluerit observari S. Carolus?*
13 *Quomodo omnis turpis quæstus ejusve species in administratione necessariò cavendus.*
14 *Difficulter omnis* mali species *cavetur, dum Ministri ex oblatis in administratione Sacramentorum vivere debent.*
15 *Danda Ministris Ecclesiæ ea competentia, ut in administratione Sacramentorum oneri non sint Fidelibus.*
16 *Decimatorum dandi eam competentiam obligatio.*
17 *Offerenda in Sacramentorum administratione aliquando à Superioribus taxata, & quare?*
18 *Sic taxata dici solent* jura *Pastoralia; & in administratione Matrimonii & sepulturis potissimùm obtinent: & quare?*
19 *Videntur successisse in locum decimarum personalium.*
20 *Jura illa hîc ægrè sine consensu Regis imponi possunt.*
21 *Laici ab impositione onerum per judicem Ecclesiasticum, subinde ad Senatum Regium appellare possunt.*
22 *Vix jura illa sine offensione exigi possunt; & quid hîc à Superioribus faciendum?*
23 *Circumspectè in horum jurium exactione Ministri Ecclesiæ se gerere debent.*

I. Nihil est, quod populi erga sacra Religionis nostræ Mysteria reverentiam & existimationem pietatemque ita minuit, quàm si videat, ea à Sacerdotibus atque Ecclesiæ ministris ad quæstum torqueri; ipsosque ex eorum administratione commoda temporalia sibi aucupari.

Hinc nihil unquam magis exhorruit Ecclesia, quàm pactiones, conventiones, atque exactiones cujuscunque rei temporalis in Sacramentorum administratione, quæ speciem Simoniæ, aut ut minùs turpis quæstus præ se ferre solent.

II. De primis Christianis in suo Apologetico *cap. 39.* scribit Tertullianus: « Præsident probati quique Seniores, ho- » norem istum non pretio, sed testimonio adepti: neque enim » pretio ulla res Dei constat; etiamsi quod arcæ genus est, » non de *Honoraria* summa quasi redemptæ religionis con- » gregatur. Modicam unusquisque stipem menstrua die; » vel cùm velit, & si modò possit, apponit: nam nemo com- » pellitur, sed spontè confert. Hæc quasi deposita pietatis » sunt.

In antiquis, ac etiam Pamelii editionibus Operum Tertulliani, pro his verbis, *non de honoraria summa*, legitur, *non de oneraria summa*; sed priori modo legi in vetustissimo codice observat Rigaltius; quasi diceret: « in nostris conven- » tibus congregatur summa, quæ non sit tamen *dehonesta-* » *mento* religioni, nec ideo venalis aut redempta dici debet » religio nostra. « Hæc Rigaltius.

Primi ergo Christiani prompto animo offerebant, quæ Ecclesiæ Ministris pauperibusque sustentandis sufficiebant; sed pecuniæ quamcunque exactionem in Sacramentorum aut aliorum sacrorum administratione exhorrebant.

III. Et licèt in nonnullis disciplinæ articulis Ecclesia coacta fuit, aliquando à primitiva Patrum puriore disciplina nonnihil recedere, in hoc tamen articulo, eam semper retinuit disciplinam, ut omnem in ipsa Sacramentorum exhibitione temporalium exactionem, omnemque turpis quæstus speciem abesse voluerit.

IV. Sæculo 12. Concilium Lateranense sub Innocentio II. *Can. 2.* pecuniam dari aut exigi pro quocunque Sacramento vetat, additque: « Et nec pro pastu, nec sub obtentu » *alicujus consuetudinis* antè vel post à quoquam aliquid exiga- » tur, vel ipse (qui Sacramenta suscipit) dare præsumat: » quia Simoniacum est.

Et rursus eodem sæculo Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. in *Cap. 9. De Simonia, horribile nimis* reputat, quod in quibusdam Ecclesiis pro Sacramentis aliquid requiratur. « Putant autem, inquit, plures ex hoc licere, quia » legem mortis de longa consuetudine invaluisse arbitran- » tur, non attendentes, quòd tantò graviora sunt crimina, » quantò diutius infelicem animam tenuerunt alligatam.

Sub idem tempus Concilium Turonense prohibens pro Chrismatis aut olei receptione aliquam pretii exactionem attentari, subjicit: « Nec sub *obtentu cujusdam consuetudinis* » reatum suum quis tueatur: quia temporis diuturnitas non » diminuit peccata, sed auget. « *Cap. 8. De Simonia.*

V. His Conciliorum Decretis insistentes posteriores Belgii ac vicinarum Provinciarum Episcopi, omnem tum in suis Ritualibus libris, tum Synodorum Decretis temporalium exactionem in Sacramentorum administratione proscripserunt; eaque *gratis*, & sine ulla quæstûs specie dari jusserunt.

„Cùm Sacramenta Ecclesiæ (ait Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 5. (non solum sine Simoniæ labe, verùm etiam sine *avaritiæ suspicione* administranda sint, caveant omnes, ne in eorum administratione quidquam exigant directè vel *indirectè*.

Synodus D. Mechliniensis *tit.* 2. *cap.* 3. ait: „Sacramenta omnia liberè conferantur, nihilque *omnino* directè vel *indirectè* in eorum administratione exigatur.

Hæc hisque similia passim Synodi & libri Rituales inculcant.

VI. Et quia nonnulli paupertatis aut necessitatis prætextu hasce exactiones colorare prætendunt, plures Synodi expresse, & hunc prætextum, tanquam insufficientem rejiciunt.

„Illud prætereà diligenter caveant Parochi, omnesque alii ad quos cujusvis Sacramenti administratio spectat, ne pro illis administrandis ab ullo, vel *omnium rerum inope* Sacerdote, verbis aut etiam signis quidquam prorsus vel *minimum quovis* modo petatur, exigaturve; ait Synodus Aquensis anno 1585. *tit. De Sacramentis.*

„Pro Sacramentorum ministerio, nullus Sacerdos, quamvis egens, verbis vel *nutibus* quidquam prorsus vel *minimum* petat, exigatve; inquit Synodus Avenionensis anno 1594. *tit.* 11.

VII. Verùm dum adeò severè Sacramentorum ministris omnes cujuscunque rei temporalis exactio in administratione Sacramentorum vetatur, intentio tamen Ecclesiæ in hac prohibitione non est, laicos fideles à veteri & in Ecclesia probato oblationum & eleëmosynarum usu etiam in ipsa Sacramentorum administratione retrahere; aut ipsis Ministris inhibere à Fidelibus liberali animo oblata accipere.

Quinimo Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. in Cap. 42. ✠ *De Simonia*, sicuti vetat aliquid à Ministris in Sacramentorum ministerio exigi, ita pariter, vult laudabiles Consuetudines aliquid offerendi à laicis observari.

Et Rituale Romanum pauli V. postquam omnem exactionem in Sacramentorum administratione proscripsit, immediatè subjungit: „Si quid verò nomine eleëmosynæ aut devotionis studio, *peracto* jam Sacramento, à fidelibus *sponte* offeratur, id licitè pro *consuetudine* locorum Minister accipere poterit.

Nonnulla verò in hac oblatorum receptione à Parochis aliisque Sacramentorum Ministris observanda sunt.

VIII. Primò, nè in similium oblatorum receptione tacita saltem exactio, Simoniæ aut avaritiæ suspicionem ingerens, intercedat.

Tacitæ hujus exactionis frequenter sunt rei, qui verbo aut facto eos arguunt avaritiæ aut inhumanitatis, qui post administrationem Sacramentorum nihil aut parum offerunt. Quis enim ambigat, quin sic agendo cogant quodammodo Fideles ad dandum, dum negando, avaritiæ aut inhumanitatis notam sibi impingendam nolunt.

IX. Secundò, sollicitè cavendum, ne Sacramenta majori promptitudine & hilaritate administrentur illis, à quibus plura offerenda scitur; facilè enim major illa promptitudo & hilaritas, avaritiæ turpisque quæstûs suspicionem insinuabunt.

X. Tertiò, cavendum est, ne gratuitæ oblationes ex devotione Fidelium, procedentes facile in præceptum & necessitatem vertantur; adeò ut si quis offerre prætermittat, avarus imò injustus audiatur.

Hinc enim continget, ut Fideles vel paupertate, præsertim occulta; vel expensarum gravitate territi, Sacramenta aut non suscipiant, aut saltem diutiùs quàm oportet, differant. Quod hodie, pro dolor; non rarò circa susceptionem Viatici & Extremæ Unctionis evenire, nimis quàm manifestum est.

XI. Ob hæc aliaque ex oblatorum receptione pullulantia incommoda, quæ difficulter in totum præcaventur, olim Synodus Eliberitana decrevit: *Hi qui baptizantur' ut fieri solebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod* GRATIS *accepit*, PRETIO *distrahere videatur.* Statuti illius rationem exposuit in Concilio Basileensi Iulianus Cardinalis: „Apostolus præcipit ab omni *specie* mali abstinendum. Nonne *gratis* offerre, & eleëmosynam dare est pium & charitatis opus; sed quoniam tempore Baptismi nummos projicere in concham prætendebat *speciem* mali, emendari & abolere jussit Ecclesia.

XII. Quin sanctus Carolus noluit, ut Presbyteri quamcunque rem pro administratione Sacramentorum acciperent; etiam sub *obtentu eleemosynæ*; ut omnem *occasionem* & *notam avaritiæ* adimeret; utque exactè per omnia observarent hæc verba: *Gratis accepistis, gratis date.*

XIII. Scio quidem hanc disciplinæ puritatem nec ubique vigere, nec in omnibus Ecclesiis hodie in præcepto esse, ut nimirum Ministri non possint, jam administrato Sacramento, *gratis* oblata recipere; ipsa tamen Sacra Ministerii functio omnes Ministros adstringit, ut in oblatorum receptione, eam servent moderationem, & agendi modum ne avaritiæ, turpisve quæstûs notam incurrendo, Ministerium ipsorum vituperetur; & Sacramentis debita reverentia vilescat. Caveantque sedulò ne liberales Fidelium oblationes tandem in suspectas exactiones degenerent; quo fiat, ut vel fideles à Sacramentorum receptione retrahantur, aut diutiùs quàm convenit, differant.

XIV. Multopere sanè dolendum, quòd in multis Parochiis Belgicis Pastores, ac præcipuè Vice-Pastores adigantur ex oblationibus in Sacramentorum administratione fieri consuetis, victitare; neque aliunde ad honestè vivendum ipsis suppetat; hincque contingat, quod ipsa necessitate compellente, si non directè, & expresse temporalia in Sacramentorum administratione exigantur, *indirectè* tamen & *tacitè* satis insinuetur dandi necessitas: adeò ut ipsis Laicis quasi persuasum sit, oblationes illas non esse voluntarias, sed se ad offerendum constrictos credant.

XV. Sanè despiciendum est Episcopis aliisque Superioribus & Magistratibus, „ut Parochis Evangelii prædicatoribus (verba sunt Synodi Coloniensis anno 1536. parte 8. capite 2. (certa competens subministratio victus & vestitûs fiat, idque ad eum modum, ne in administrandis Sacramentis quidquam exigendo, oneri sint Parochianis, aut cibum vicatim discurrendo emendicare cogantur, quo nihil turpius aut sordidius.

XVI. Hoc quoque indubitatum est, quod Episcopi & alii decimas possidentes Prælati, eorumque Capitula & Monasteria „(uti loquitur Christianus Lupus Dissert. 1 prooemiali ad tomum 3. Scholiorum in Canones cap. 7. rigidum coram Deo onus portent dandæ Parochis sustentationis integræ, & *miseras* plebis liberandi ab exactionibus variis suspectis & offensivis, ad quas isti à necessitate coguntur.

XVII. Interim dum aliunde Parochis & Sacerdotibus Sacramentorum aliorumque spiritualium officiorum ministris sufficienter nequit succurri, coguntúrque necessitate quodammodo ex oblatis vivere, non inconveniens visum est, ut Episcopi aliique Superiores & Magistratus determinent sive taxent, quid à Fidelibus Parocho aliisque Ministris in administratione Sacramentorum aliisque functionibus sit dandum.

Hoc quippe pacto contingit, ut Pastoribus aliisque Sacerdotibus adimatur occasio, conventiones pactionesque Simoniam aut saltem turpem quæstum redolentes, cum Parochianis ineundi.

Ulteriùs per hanc Superiorum taxationem fit, ut Parochiani contra Parochum & Sacerdotes conqueri nequeant, quasi Parochianos injustis & excessivis juribus & exactionibus gravent, dum id duntaxat petunt, quod Superiores judicarunt à subditis in Parochorum & Ministrorum sustentationem solvendum.

XVIII. Hæc jura, quæ Pastoralia dici solent, potissimùm in administratione Sacramenti Matrimonii, & sepulturis locum habent: eò quod in his sine minoribus incommodis, & scandalo peti posse videantur.

Atque imprimis hic periculum non est, quod ob jura solvi consueta & taxata Matrimonium differetur aut omittetur; neque in ejus dilatione multum incommodi esse consuevit; nec sepultura ideo omittitur, aut si forsan non eâ, qua aliàs pompa fiat, nihil aut parum inde incommodi timendum; quemadmodum (uti antè monuimus) timendum est, dum Viaticum aut Extrema Unctio, propter oblationes & expensas, faciendas differtur, aut etiam omittitur: unde nunquam legitur, quod aliqua jura in horum administratione solvenda, taxata aut præscripta fuerint.

XIX. Jura hæc in Funeralibus aut contractu Matrimonii solvi solita, & à Superioribus ad certam quantitatem taxata, videntur in locum decimarum personalium (quæ de jure communi debentur, & hodie passim in desuetudinem abierunt (successisse; ut sicuti Laici eo titulo debebant de omni suo lucro decimas dare Sacerdotibus; ita vice illarum solvant jura illa vel viventes, dum Matrimonium ineunt, vel post mortem, dum sepeliuntur.

Hanc surrogationem in locum decimarum personalium non obscure expressit Synodus Atrebatensis sub Francisco Richardoto *titulo de Sacramentis cap.* 3. Cum enim *cap.* 2. mandasset, ut Pastores in administratione Sacramentorum, „omnes avaritiæ sordes, & quæstûs inhonesti & reprobati suspiciones evitent; ne mercedem (quasi in rebus sanctis & spiritualibus commutatio ulla justa esse queat (vel captent, vel exigant sordide; deinde capite sequenti subjungit: „Sed tamen ubi solidi fructus nulli sunt, aut exigui Beneficiorum Curatorum; & minores quàm sufficiant alimoniæ Pastorum: si populus se durum & avarum præbeat, nec libera-

„liberaliter pro ſuo quiſque modulo aliquid conferat Paſto-„ribus Sacramenta miniſtrantibus; agi debebit cum Maje-„ſtate Regia, ut iiſdem Paſtoribus greges neceſſaria com-„modè provideant, ſive per decimas perſonales, quas cer-„tum eſt ceſſiſſe conſuetudini laudatæ, quâ populus pro ad-„miniſtratione Sacramentorum liberaliter honorarium ali-„quod impendere ſolebat; ſive aliâ quavis ratione: alioqui „valde eſſet inhumanum, laborem Paſtoralis officii requi-„rere ſine juſta mercede, & ſublata omni ratione parandi „victûs & veſtitus.

XX. Præterea in hoc Decreto notandum, quod dicatur, agi debere cum Majeſtate Regia, ut Laici ad ſimilia jura ſolvenda cogantur. Sciebant quippe hujus Synodi Patres, ægrè permitti in Belgio viciniſque Provinciis, ut temporalia hujuſmodi onera Laicis citra conſenſum & auctoritatem Regis imponantur; neque facilè ad eorum ſolutionem ſe conſtringi patiantur, niſi conſenſum Regis acceſſiſſe conſtiterit.

Hinc teſte Antonio Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico, *cap.* 33. cùm de publicatione Concilii Tridentini hic tractaretur; eumque in finem ad Concilia Regia reformationis Decreta expendenda miſſa eſſent, *ad cap.* 4. *Seſſ.* 21. *De Reformat.* ubi datur Epiſcopis facultas novas Parochias erigendi, & ſi neceſſe fuerit, *compellendi* populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiunt ad vitam Sacerdotum ſuſtentandam *communis* nota ſunt, compulſionem illam populi, & „exactionem fieri non poſſe, ſine *auctoritate Regia*, neque „hanc juriſdictionem Eccleſiaſticis judicibus unquam competiiſſe.

XXI. De Sacerdotis honorario ex funerarii Sacrificii opera agendum apud prophanum judicem, & non apud Eccleſiaſticum, judicatum fuiſſe anno 1532. refert Renatus Choppinus *lib.* 2. *de Sacra Politia tit.* 2. *num.* 2. & pluribus confirmat Carolus Fevretius tractatu *De Abuſu lib.* 4. *cap.* 8. aſſeritque Senatum Regium ſolere improbare & caſſare ſuſpectas ac minùs honeſtas exactiones, quæ in Sacrorum adminiſtratione fiunt, tametſi longa conſuetudine firmatas; & à ſententia judicis Eccleſiaſtici ſimiles exactiones adjudicante, *tanquam ab abuſu*, ad Senatum Regium Laicos appellare poſſe.

Decanus & Capitulum Eccleſiæ Cathedralis Engoliſmenſis tanquam Paſtores Primitivi cujuſdam Eccleſiæ Parochialis condemnaverant Parochianos, ad ſolvendum quid modicum pro vino quoties communicarent, interjectâ per Parochianos appellatione *tanquam ab abuſu*, dictum fuit per Parlamentum Pariſienſe anno 1551. malè & abuſivè judicatum.

XXII. Cæterùm, quacunque authoritate jura illa ſint taxata, nemo non ſcit, quàm difficulter illa ſine omni Fidelium ſcandalo, & offenſione exigantur: & quàm facilè horum exactio nata ſit populo ingerere ſuſpicionem, Sacramenta aliaque ſacra Officia à Sacerdotibus intuitu retributionis adminiſtrari; ipſorumque Sacerdotum quæſtui Sacra ſubſervire; dum vident, illa non niſi conſtituta mercede adminiſtrari; idque eo majore, quo ſolemniùs adminiſtrantur.

Hinc non difficulter intelligitur, Superioribus tum Eccleſiaſticis, tum ſæcularibus allaborandum eſſe, ut quantùm rerum conditio patitur, Paſtoribus aliiſque Eccleſiæ Miniſtris ita de temporalibus provideatur, ut ab ejuſmodi ſcabioſis & ſuſpectis jurium exactionibus abſtinere queant: quod nec difficile eſſet, ſi proventus Eccleſiaſtici iis, qui in Vinea Domini laborant, juxta mentem Eccleſiæ & Fundatorum aſſignarentur: de quo latius infrà, ubi de Decimis & bonis Eccleſiæ tractabitur.

XXIII. Denique ex dictis concludant Paſtores aliique Eccleſiæ Miniſtri, quod dum ob temporum duritiem aliunde quàm ex his juribus neceſſaria vivendi media non ſuppetunt, in horum jurium & oblationum receptione aut petitione, eam ſaltem ſervare ſtudeant moderationem & circumſpectionem, ne avaritiæ turpiſve quæſtus notam incurrant, quâ ipſorum apud Laicos miniſterium vituperetur, & Sacramentorum aliorumque Sacrorum uſus vileſcat.

TITULUS II.

De Baptiſmo.

CAPUT I.

De Materia & forma Baptiſmi; & quomodo hæc adhibenda.

1 *Primum & maximè neceſſarium Sacramentum eſt Baptiſmus.*
2 *Dicitur aliorum Sacramentorum* janua.
3 *Innocentius III. dubitavit, num Ordo* à non Baptizato *ſuſceptus eſſet invalidus: aliqua Sacramenta ab illo validè recipi poſſe credidit.*
4 *Credidit* tutius *Ordines à tali ſuſceptos reiterandos.*
5 *In quo fundata fuerit reſolutio Innocentii?*
6 *Non temerè de ſuſcepto Baptiſmo dubitandum.*
7 *Deſcribitur Baptiſmus* Flaminis.
8 *Per Baptiſmum Flaminis quis ſalvari poteſt.*
9 *Patrum ſententiis acquieſcendum.*
10 *Quid ſit Baptiſmus* Sanguinis?
11 *Solus Baptiſmus* Flaminis *habet rationem veri Sacramenti.*
12 *Forma Baptiſmi Latinorum.*
13 *Forma Græcorum nonnihil in verbis diverſa; eamque ut ſufficientem probat Eccleſia Latina.*
14 *Expoſitio* Cap. 1. ✠ De Baptiſmo.
15 *Materia Baptiſmi aqua naturalis.*
16 *Quæ cenſenda aqua* naturalis?
17 *Extra caſum neceſſitatis cum dubio liquore baptizare non licet.*
18 *Ritus adhibendi aquam in Baptiſmo non ubique eſt idem.*
19 *Eccleſia Græca olim uſa fuit* Immerſione; *& eam hodierna eorum Ritualia præſcribunt.*
20 *Idem Ritus etiam apud Latinos aliquando uſitatus fuit.*
21 *Ritus baptizandi per* immerſionem *multis ſæculis in Eccleſia Latina perſeveravit.*
22 *Baptizare per* immerſionem *non ſpectat ad valorem Baptiſmi, ſed ad diſciplinam.*
23 *An per* infuſionem, *an per* immerſionem *Baptiſmus ſit conferendus, pendet à conſuetudine & præſcripto Eccleſiarum.*
24 *Debet aqua ſic adhiberi, ut ſit* ablutio, *non* aſperſio.
25 *Aqua ſic infundenda, ut ipſe baptizandus cenſeatur verè* ablutus.
26 *Quæ cenſenda pars notabilis, ratione cujus baptizandus dicatur* ablutus.
27 *Quomodo Græci aquam infundant?*
28 *Trina immerſio multis Canonibus olim præcepta fuit.*
29 *Licèt* trina *immerſio videatur ab Apoſtolis deſcendere, non ſpectat tamen eſſe eſſentiam Baptiſmi.*
30 *Aliquando præceptum ut* unica *fieret immerſio, & quare?*
31 *Regula quæ in hac diſciplinæ diverſitate tenenda eſt.*

I. PRimum inter Sacramenta numeratur *Baptiſmus*, de quo in Symbolo Fidei Conſtantinopolitano dicitur; *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Et Synodus Tridentina: *Si quis dixerit, Baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem; anathema ſit.* Seſſ. 6. De Baptiſmo Can. 4.

II. Quin & jam pridem à Theologis dicitur, Baptiſmum eſſe januam aliorum Sacramentorum; id eſt, alia Sacramenta ad ſui valorem requirere prævié in ſuſcipiente Baptiſmum: quod ſecutus Bonifacius VIII. in *Cap.* 2. *De Cognat. ſpirituali in* VI. vocat Baptiſmum Sacramentorum *fundamentum & januam reliquorum.*

III. Tempore Innocentii III. Id eſt, ſæculo 13. dubium fuiſſe, an non baptizatus, qui tamen crederet ſe baptizatum, non poſſet *validè* ordinari, manifeſtum eſt ex reſponſo ipſius Innocentii in Cap. 3. ✠ *De Presbytero non baptizato;* ubi ipſe Pontifex multa adducit, quæ validitatem Ordinis ita ſuſcepti evincere videbantur; atque inter alia tanquam certum ſupponere apparet, quòd „illud non ſit ge-„neraliter verum, neque de novis, neque de veteribus Sa-„cramentis, quòd Baptiſmus ſit *fundamentum* illorum, „quoniam & Sacramentum Conjugii & Euchariſtiæ à „non baptizatis recipi poteſt.

IV. Poſt hæc ſubjungit: « Quia verò in Concilio *apud* „*Compendium* legitur conſtitutum, ſi quis in Presbyterum or-„dinatus deprehenderit ſe non baptizatum, baptizetur, & „iterum ordinetur: nos circa latorem præſentium in hoc „dubitabili caſu, quod tutius eſt, ſequentes mandamus, qua-„tenus ipſum per ſingulos Ordines uſque ad Sacerdotium „promovere procures, & permittas eum in Sacerdotio mini-„ſtrare, quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur eſſe „factum: nec malè de Sacramento ſentitur, cùm illud non „Religionis contemptus, ſed articulus neceſſitatis excludit.

Ex his haud obscurum est, Innocentium de validitate suscepti Ordinis à non baptizato dubitasse; neque credidisse, Baptismum esse fundamentum omnium Sacramentorum.

V. Adhæc sat patet, Innocentium dubium suum de invaliditate Ordinis, suamque resolutionem de iterando Ordine fundasse in quodam Decreto Concilii apud *Compendium*; quod refertur sub nomine illius Concilii apud Gratianum *caus.* 1. *q.* 1. Can 60.

Verùm adverterunt Eruditi, hoc Decretum in nullo Concilio *apud Compendium* reperiri. Extat autem *lib.* 6. *Capitularium Regum Francorum c.* 64. neque antiquior ejus fons reperitur.

VI. Ut verò scrupulosis anxietatis & dubitationis occasionem adimat Innocentius, addit: » certè de illo qui »natus de Christianis parentibus, & inter Christianos est »fideliter conservatus, tam violenter præsumitur, quòd »fuerit baptizatus, ut hæc præsumptio pro certitudine sit »habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis con»trarium probaretur.

VII. Dicit præterea Innocentius in citato Capitulo 3. »Quòd quis non solùm per Sacramentum Fidei, sed per *fi»dem* etiam Sacramenti efficitur procul dubio membrum »Christi.

Illud autem quod dicit *Fidem Sacramenti* per quam quis efficitur membrum Christi, vocari solet *Baptismus Flaminis*, de quo verbis Augustini dicitur apud Gratianum in *Can.* 34. *Dist.* 4. *De Consecrat.* » Invenio non tantùm pas»sionem pro nomine Christi id, quod ex Baptismo deerat, »posse supplere, sed etiam *fidem*, conversionemque cordis, »si fortè ad celebrandum Mysterium Baptismi in angustiis »temporum succurri non potest. Neque enim latro ille »pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facino»rum suorum: nec quia credidit passus est, sed dum pati»tur credidit. Quantum itaque valeat etiam sine visibili »Sacramento Baptismi, quod, ait Apostolus: *Corde credi»tur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*; in illo la»trone declaratum est. Sed tunc impletur invisibiliter, cùm »Mysterium Baptismi non contemptus Religionis, sed ar»ticulus necessitatis excludit.

VIII. De eodem Flaminis Baptismo agit Pontifex in *Cap.* 1. ✠ *De Presbytero non baptizato*, respondens Cremonensi Episcopo: » Presbyterum, quem sine unda Baptismatis »extremum diem clausisse significasti, quia in S. Matris Ec»clesiæ Fide, & Christi nominis confessione perseverave»rit, ab originali peccato solutum, & cœlestis patriæ gau»dium esse adeptum asserimus incunctanter.

Antonius Augustinus in notis ad primam collectionem Decretalium, ad hæc verba: *Esse adeptum*, ait: » *Potuisse a»dipisci*, malim. Quid enim si alicujus occulti peccati »reus mortuus est? Quid si non satisfecit pro aliis etiam »confessis?

IX. Post hæc Episcopum remittit ad libros SS. Augustini & Ambrosii, addens hanc notandam sententiam: »Sopitis igitur quæstionibus Doctorum, *Patrum sententi»as teneas*, & in Ecclesia tua juges preces, hostiasque Deo »offerri jubeas pro Presbytero memorato.

X. Præter Baptismum *Flaminis*, meminit quoque Augustinus in citato *Canone* 34. & in *Canone* 37. Baptismi qui vulgò vocatur Baptismus *Sanguinis*; qui consistit in morte pro Christo tolerata, sive *Martyrio*, in quo proprio sanguine pro Christo fuso fidelis abluitur, antequam præ angustiis temporis aliove impedimento vivificis Baptismi undis regeneretur; de quo in dicto *Canone* 37. sub nomine Augustinini: » Catechumenum quamvis in bonis operibus »defunctum vitam æternam habere non credimus *excep»to Martyrio*, ubi nota Baptismi Sacramenta complentur. »Et apertiùs ipse Augustinus *lib.* 3. *De Civitate Dei cap.* 7. »Quicunque etiam non percepto regenerationis lavacro »pro *Christi Confessione moriuntur*, tantum eis valet ad di»mittenda peccata, quàm si ablucrentur sacro Fonte »Baptismatis.

XI. Verùm licèt ex his sufficienter constet, Baptismum *Flaminis* (qui in perfecta peccatorum detestatione ex Dei amore, & desiderio recipiendi Sacramentum Baptismi consistit) & Baptismum *Sanguinis* supplere vices Sacramenti Baptismi, nihilominus certum est, neutrum esse Sacramentum; neque verum *Baptismum* de quo loquitur Christus, dum ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Ioan. 3. ℣. 5. Et rursus: *Euntes docete omnes gentes. Baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.* Matth. 28. ℣. 19.

Hic Baptismus aquæ, sive *Fluminis* est propriè dictus Baptismus; atque solus rationem veri Sacramenti novæ Legis habet; appellaturque communiter Sacramentum *Regenerationis*; eo quod per illum homo Spiritualiter *regeneretur*, sive *renascatur*; constituaturque *Filius Dei*; & de hoc solo Baptismo hoc titulo tractabitur.

XII. Formam hujus Sacramenti clarè expressit Christus, dum *Matthæi*. 28. in jam relatis verbis Apostolos jussit baptizare in *nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.*

Unde Ecclesia Latina, jam pridem hac formâ usa fuit *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* quæ extat in Sacramentario S. Gregorii; & in veteri ordine Romano paulò post tempora S. Gregorii composito.

XIII. Ecclesia Græca, uti legitur in eorum Rituali apud Jacobum Goar pag. 355. utitur hac forma: *Baptizatur servus Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & semper, & in sæcula sæculorum Amen.*

Hanc formam tanquam sufficientem probavit Eugenius IV. in Decreto Unionis Armenorum; quod exstat in appendice Concilii Florentini tom. 13. Concil. col. 5291. »Quoniam, ait, cùm Principalis causa, ex qua Baptismus »virtutem habet, sit S. Trinitas, instrumentalis autem sit »minister qui tradit exterius Sacramentum, si exprimitur »actus, qui per ipsum exercetur ministrum, S. Trinitatis in»vocatione perficitur Sacramentum.

Itaque invocationem Sanctæ Trinitatis atque ipsarum Personarum distinctam expressionem in ipsa Baptismi collatione juxta Christi verba & mandatum Ecclesia observavit; eamque ad essentiam ac validitatem Baptismi necessariam supposuit, minus sollicita quibus præcisè verbis ipse actus Ministri exprimeretur, de quo nec patribus cum hæreticis fuisse contentionem legimus; modò tamen (uti loquitur Eugenius IV. in citatis verbis) sufficienter *exprimatur actus qui per ipsum exercetur* Ministrum.

XIV. Unde credendum est, quod Pontifex *Cap.* 1. ✠ *De Baptismo* dicens, » quod si quis puerum ter aqua immerserit »in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, Amen, non di»xerit, EGO BAPTIZO TE in nomine patris, & Filii & Spiritus Sancti, *non est* puer baptizatus; » eam invaliditatem non refundat in omissionem illorum formalium verborum, *Ego baptizo te*; cum illa verba Græci non adhibeant, sed in hoc potiùs, quod actus qui per ministrum exercetur, non censeretur sufficienter expressus.

XV. Quemadmodum ex verbis Christi *Matth.* 28. ad Apostolos dictis, Ecclesia intellexit, invocationem SS. Trinitatis, & trium divinarum Personarum distinctam expressionem esse necessariam in Baptismo; ita ex verbis Christi ad Nicodemum *Joan.* 3. *Nisi quis renatus fuerit ex* AQUA *& Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*, intellexit, fideles esse regenerandos sive baptizandos in vere ac naturali *aqua*.

Unde à quodam Episcopo interrogatus Innocentius III. » Utrum parvuli sint pro Christianis habendi, quos in »articulo mortis constitutos propter *aquæ penuriam*, & ab»sentiam Sacerdotis, aliquorum simplicitas in caput ac pe»ctus ac inter scabulas pro Baptismo *salivæ* conspersione »linivit?» Respondit Innocentius in *Cap.* 5. ✠ *De Baptismo* » quod cum in Baptismo duo semper, videlicet verbum »& *elementum* necessariò requirantur, juxta quod de verbo »Veritas ait: *Euntes in mundum universum prædicate Evan»gelium omni creaturæ, & baptizate omnes in nomine Patris »& Filii, & Spiritus S.* Eademque dicat de elemento: *Nisi »quis renatus fuerit ex* AQUA *& Spiritu S. non intrabit in »regnum cælorum*; dubitare non debes, illos *verum non ha»bere* Baptismum, in quibus non solùm utrumque præ»dictorum, sed eorum alterum est omissum.

Et Synodus Tridentina *Sess.* 7. *Can.* 2. *De Baptismo*: »Si »quis dixerit, aquam *veram & naturalem* non esse de *ne»cessitate* Baptismi, atque ideo verba illa Domini Nostri »JESU CHRISTI: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spi»ritu Sancto, ad Metaphoram aliquam detorserit, anathe»ma sit.

XVI. Quæ verò dicenda sit *vera & naturalis* aqua, ex communi & vulgari loquendi usu judicandum est; neque extra casum necessitatis adhibendus est liquor de quo dubium sit, num sit *vera* ac *naturalis* aqua, prout hæc communiter & vulgariter intelligitur: tametsi subtiliter philosophando speculativè defendi posse, liquorem illum essentialiter ab *aqua* naturali non differre.

XVII. Ubicunque verò morale aliquod dubium subest, num liquor aliquis sit *vera* ac *naturalis aqua* (extra casum necessitatis ubi alius haberi nequit) nequaquam adhibendus: imò si Pastot aquam *veram & naturalem* habere posset, tametsi cum *evidenti periculo vitæ*, nequaquam posset cum liquore *dubio* tali casu infantem baptizare; sed deberet tunc juxta Christi *mandatum*, *animam suam ponendo pro ovibus suis*, aquam veram ac naturalem comparare; ne aliàs salutem æternam illius infantis periculo exponat: uti rectè advertit, & multis prosequitur Farvacquius *De Baptismo c.* 2. *q.* 2. *casu* 4. §. 1. *&*. 2.

XVIII. Quo ritu aqua adhiberi debeat, an per *immersionem*, ita ut ipse baptizandus *aquæ* immergatur; an per infusionem sive aspersionem; ut nimirum aqua infundatur ipsi baptizando, non una olim fuit, nec hodie est omnium Ecclesiarum disciplina.

XIX. In Ecclesia Orientali jam pridem *immersionem* usitatam fuisse, constat ex Cyrillo Hierosolymitano *catechesi mystagogicâ* 2. ubi alloquens recenter baptizatos ait:

„ait: & confessi estis salutarem confessionem, & *mersi* ter in „aqua, rursus *emersistis* : atque ita per hæc symbola triduanam Christi significastis *sepulturam*. „ Meminit quoque Sanctus Chrysostomus *Homil. 6 in Epistolam ad Collossenses*, IMMERSIONIS in Baptismo adhibitæ; quin & hodie eum baptizandi ritum Euchologia sive ritualia Græcorum præscribunt, atque post expressam formam Baptismi monitum hoc subnectitur : *Unaquaque prolatione* DEMERGENS *&* EDUCENS *eum ex aqua.*

Ad hæc verba reflectens Jacobus Goar in notis ad Rituale Græcorum *pag. 365. n. 24.* ait: *Antiquus* IMMERSIONIS *mos hic annotatur.*

XX. Quin & in Ecclesia Latina hunc *immersionis* ritum multis sæculis usitatum fuisse diffiteri non possumus. Et quidem sæculo 2. ordinarium solitamque fuisse testatur Tertullianus *libro de corona militis cap. 3* ubi relatis nonnullis quæ Baptismum præcedunt, ait ; *Dehinc ter* MERGITAMUR. Imò adeo constans erat hic baptizandi ritus, ut quidam dubitasse videantur de valore Baptismi per *infusionem* collati ; uti colligere est ex quæstione à Magno proposita S. Cypriano : „ Quæsisti (ait S. Cyprianus *Epist. 75.* „ad magnum) etiam Fili charissime, quid mihi de illis videatur, qui in infirmitate & languore gratiam Dei consequuntur, an habendi sint *legitimi* Christiani, eo quod „aqua salutari non *loti* sint, sed *perfusi.*

XXI. Et quidem ritus ille multis sæculis etiam in Ecclesia Latina perseveravit, uti videre est apud authores qui de Divinis Officiis scripserunt ; adeo ut S. Thomas etiam suo tempore judicaverit, *tutius esse baptizare per modum* IMMERSIONIS : *quia*, ait, *hoc habet* COMMUNIS *usus*, 3. parte q. 66. art. 7.

Constat tamen ex ipso Sancto Thoma ibidem *a. 8.* quod eodem tempore ritum *infusionis* seu *aspersionis* nonnulli adhibere inciperent.

XXII. Imò licet ritus *immersionis* esset communis, ac in omnibus passim Ecclesiis usitatus, tamen eum non esse de essentia Baptismi satis indicabant, qui de ejus usu scribebant.

Walfridus Strabo sæculo 9. scribit : „ Notandum autem „non solùm *mergendo*, verum etiam *desuper fundendo*, „multos fuisse baptizatos, & adhuc *posse ita* baptizari, si „*necessitas* sit, sicut in passione B. Laurentii quemdam urceo allato legimus baptizatum. Hoc etiam solet evenire, cum provectiorum granditas corporum in minoribus vasis hominem tingi non patitur. „ *Libro De Rebus* „*Eccles. cap. 26.*

Similiter S. Cyprianum validum existimasse Baptismum illius qui tantùm esset *perfusus*, patet ex responsione ipsius ad quæstionem sibi à Magno propositam ; dum ait : *Unde apparet* ASPERSIONEM *quoque aquæ instar lavacri salutaris obtinere.* Quam resolutionem tanquam suo tempore certissimam, amplectitur & probat S. Augustinus *lib. 6. contra Donatistas c. 7.*

Unde etiam Græci, quamvis ex præscripto suorum Ritualium deberent baptizare *immergendo*, tamen teste Jacobo Goar loco jam citato, *infusione sæpius utuntur.*

XXIII. Itaque ritus ille *immersionis* annumerandus est punctis disciplinæ, quæ pro temporum & locorum varietate mutari & variari possunt : quod etiam Rituale Romanum Pauli V. notat & singularum Ecclesiarum consuetudinem hic esse retinendam mandat. „ Baptismus licet fieri „possit aut per *infusionem* aquæ, aut per *immersionem*, aut „per *aspersionem* ; primus tamen vel secundus modus, qui „magis sunt in usu, pro Ecclesiarum consuetudine retineantur.

XXIV. Cæterùm circa *infusionem* observandum, eam debere esse talem, ut reverà moraliter & vulgariter loquendo, Baptizandus censeatur *ablutus* ; unde Pastorale Mechliniense loquens de aqua in Baptismo adhibenda, ait : „ Eam „verò adhibeat Baptizans in *notabili* quantitate, sic ut *ablutio*, „*non aspersio* merito censeatur.

Nullatenus ergo probandum, quod Pastor tempore pestis, veritus infici peste, infantem recenter natum ex matre peste infecta *aspergillo* baptizaret ; eo ferè modo, quo Sacerdotes in templis populum aspergunt aqua lustrali ; quam praxim latè improbat Farvacquius *c. 5. q. 4. casu 2.*

XXV. Ulterius *infusio* aquæ ita adhibenda est, ut *ipse* baptizatus dicatur verè *ablutus*, ideoque imprimis monet Pastorale Mechliniense, ut baptizans sit *sollicitus, ut ablutio non tantùm fiat in Capillis, sed* IN CUTE. Deinde requiritur, ut abluta sit pars aliqua notabilis, ratione cujus ipse baptizandus moraliter dici queat ablutus.

XXVI. Quæ verò sit dicenda notabilis pars, vix aliter quam ex communi Ecclesiæ praxi & piorum fidelium fide determinari potest ; censeturque communi existimatione talis pars ipsum *caput* infantis : neque aliud membrum hodie saltem in Ecclesia Latina abluì solet ; sed nec alterius solius membri ablutionem extra casum necessitatis permittit Rituale Romanum dicens : „ Nemo in utero matris „clausus baptizari debet, sed si infans *caput* emiserit, & pe„riculum mortis immineat, baptizetur in *capite* ; nec postea „si vivus evaserit, erit iterum baptizandus. At si aliud „membrum emerserit, quod vitalem indicet motum, in illo, „si periculum impendeat, baptizetur, & tunc si natus vixerit „erit sub conditione baptizandus, eo modo quo supra di„ctum est : *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris* „*&c.* Si verò ita baptizatus deinde mortuus prodierit ex „utero debet in loco sacro sepeliri.

XXVII. Jacobus Goar, ubi testatur Græcos hodie inter„dum per *infusionem* baptizare, unà monet : „ Quoad enim li„cuit observare puerum sedentem in vase vel pelvi ad cubi„tum profundo, ter super infusa *non modicæ* quantitatis aqua *calida* purificat. Vel certe ne aquæ copia obruatur, & fortè nimiam epotet, pronum positum, & sinistra in ventre sus„tentatum, Sacerdos capite & toto corpore salutaribus a„quis abluit & lustrat.

XXVIII. Trinam mersionem olim usitatam fuisse constat ex S. Augustino aliisque Patribus quos refert Gratianus *Dist. 4. de Consecratione Can 78.* & sequentibus ; quin & Canone 50. vulgo *Apostolorum*, relatus à Gratiano ibidem *Can. 79.* vult ut „ si quis Presbyter aut Episcopus *non trinam* mersio„nem unius mysterii celebret, sed *semel* mergat Baptismate, „deponatur.

Quin & ibidem apud Gratianum *Can. 82* sub nomine Pelagii Papæ ad Gaudentium refertur : „ Multi sunt qui in „nomine *solummodò* Christi *unâ* etiam mersione se asserunt „baptizare. Evangelicum verò præceptum ipso Deo, & Do„mino Salvatore nostro Jesu Christo tradente, nos admonet „in nomine Trinitatis, *trinâ* etiam *mersione* sanctum Baptisma „unicuique tribuere, dicente Domino discipulis suis : *Ite ;* „*baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

XXIX. Hæc aliaque à Gratiano relata testimonia sufficienter evincunt, *trinam* mersionem jam à primis sæculis fuisse usitatam, atque ex Apostolica quodammodo traditione descendere ; at eam spectare ad essentiam Baptismi nequaquam evincunt. Imò non nisi ad disciplinam (circa quam varia potest esse Ecclesiastica consuetudo) pertinere sine ulla dubietate respondit S. Leandro Hispalensi Episcopo Sanctus Gregorius *lib. 1. Epist. 41.* referunturque à Gratiano loco citato *Can. 85.* „ *De trina* mersione baptismatis, „nihil responderi verius potest, quam quod ipsi sensistis ; „quia in una fide nihil officit S. Ecclesiæ consuetudo diversa : „Nos autem quod tertiò mergimus, triduanæ sepulturæ „Sacramenta signamus : ut dum tertiò infans ab aquis e„ducitur, resurrectio tridumi temporis exprimatur. Quod „si quis fortè etiam pro Summæ Trinitatis veneratione ex„istimet fieri, neque istud aliquid obsistit baptizandos se„mel in aquis mergere : quia dum in tribus Personis una „substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, in„fantem in Baptismate vel ter, vel semel immergere : quan„do & in tribus mersionibus Personarum Trinitas, & in „una potest Divinitatis singularitas designari.

XXX. Circa idem tempus Patres Concilii Toletani IV. „intelligentes inter Sacerdotes summas esse de *trina* vel *sim„pla* mersione contentiones ; atque Arianos ex *trina* illa mersione arguere *trinitatem essentiæ* in Personis, auctoritate S. Gregorii freti decreverunt *Can. 6.* „ Propter vitandam „schismaticis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, *simplam* „teneamus Baptismi *mersionem* ; ne videantur apud nos, qui „ *tertiò* mergunt, hæreticorum probare assertionem, dum „sequuntur & morem. Et ne fortè sit dubium hujus *simpli* „mysterium Sacramenti.. videat in eo unitatem Divinitatis, „& Trinitatem Personarum ostendi Unitatem dum *semel* „immergimus ; *Trinitatem*, dum in nomine Patris, & Filii, „& Spiritus Sancti baptizamus.

In antiquo Sacramentario Gallicano, quod ex antiquo codice manuscripto Monasterii Bobiensis edidit vir eruditus Joannes Mabillonius *tomo 1. Musæi Italici* (quem codicem scriptum ante annos mille ex charactere conjicit Mabillonius) extat formula Baptismi his verbis expressa *pagina 324. Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, UNAM *habentem* SUBSTANTIAM, *ut habeas vitam æternam, partem cum Sanctis.*

Si Sacramentarium illud compositum sit ad usum Ecclesiæ Gallicanæ ante annos mille ; adeoque circa sæculum 7. quo dictum Toletanum Concilium habitum fuit, mirum non est, si hæc verba, *unam habentem substantiam*, ad vitandum Arianorum errorem addenda censuerint, sicuti Patres Toletani eodem motivo *simplam* mersionem adhiberi voluerunt.

Interim hìc notare possumus, Ecclesiam interdum ritus aliquos quantumvis antiquitate venerandos mutare, ubi id ob nascentes errores magis convenire judicat.

XXXI. Pastores verò aliique inferiores ministri in his observare debent regulam, quam in similibus tradit S. Augustinus *Epist. 54.* ad Januarium : „ Nec disciplina ulla in „his melior gravi prudentique Christiano, quàm ut eo modo

„modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam fortè „devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra „bonos mores esse convincitur, indifferenter est tenen- „dum, & propter eorum, inter quos vivitur, societatem, „servandum est.“

CAPUT II.

De Ministro, loco & tempore administrandi Baptismi.

1 *Ordinarius Minister Baptismi olim fuit Episcopus.*
2 *Olim Episcopi* per se *Baptismum conferebant.*
3 *Quomodo Parochi hodie jus baptizandi ab Episcopo accipiant?*
4 *Parochi hodie sunt* ordinarii *ministri Baptismi.*
5 *Baptizare solemniter nemo potest sine consensu Parochi.*
6 *Presbyteris & Diaconis administratio Baptismi delegari potest; non autem inferioribus.*
7 *In casu necessitatis etiam* laici *baptizari possunt.*
8 *An laicus* bigamus, *aut qui Baptismum suum* integrum *non habet, in necessitate baptizare possit?*
9 *Mulier in necessitate potest baptizare.*
10 *Hæretici validè baptizant.*
11 *An Baptismus collatus à non Christiano seu non baptizato sit validus?*
12 *Quilibet homo in casu necessitatis potest baptizare; sed inter plures concurrentes ordo servandus.*
13 *Nemo se ipsum potest baptizare.*
14 *Olim ferè in sola Ecclesia Cathedrali Baptismus solemniter dabatur.*
15 *Olim Ecclesiæ Baptismales distinctæ à Parochialibus.*
16 *Unde factum, ut Parochiales factæ sint pleræque Baptismales?*
17 *An in domibus privatis Baptismum administrare liceat?*
18 *Antiquitùs tempus Paschatis & Pentecostes administrando Baptismo præstitutum erat.*
19 *Consuetudo extra illud tempus conferendi Baptismum aliquando improbata.*
20 *Quare illud tempus administrationi Baptismi sit conveniens?*
21 *Multis sæculis hæc disciplina viguit, semper tamen exceptus fuit casus necessitatis.*
22 *Quomodo hæc disciplina sensim abrogata fuerit?*
23 *Baptismus infantium nullo prætextu differendus.*
24 *Quid pro conservanda pristina disciplina decreverit Sanctus Carolus?*
25 *Plura hodie adhuc supersunt veteris ritus vestigia.*

I ORdinarius Baptismi Minister imprimis est Episcopus; tanquam populi sibi commissi primarius & ordinarius Pastor. “Dandi (Baptismi) jus habet „(ait Tertullianus *lib. De Baptismo cap.* 16) summus Sacer- „dos, qui est *Episcopus*, dehinc Presbyter & Diaconi, non „tamen *sine Episcopi* authoritate.

Et S. Hieronymus contra Luciferianos: “Sine Chris- „mate, & Episcopi *jussione*, neque Presbyter, neque Dia- „conus jus habent baptizandi.

Quin & sæculo 8. Synodus Vernensis *Can.* 8. decrevit, ut „omnes Presbyteri, qui in Parochia sunt, sub potestate „Episcopi esse debeant, & de eorum ordine nullus Presby- „ter præsumat in illa Parochia *baptizare*, vel Missas cele- „brare sine *jussione* Episcopi.

Hinc evidens ex sententia Patrum, solis Episcopis jure proprio & ordinario competere collationem Baptismi.

II. Et quidem olim Episcopi *per se* Baptismum conferre solebant. De S. Ambrosio scribit in ejus vita S. Paulinus: „Erat etiam in rebus Divinis implendis fortissimus, in tan- „tum, ut quod implere solitus erat circa *baptizandos*, quinque „postea Episcopi à tempore, quo decessit, vix implerent.

Dixitque suo tempore S. Hieronymus de Episcopis generaliter: *Dant Baptismum, Catechumenos erudiunt.* In Cap. 3. Sophoniæ.

III. Sed nec hodie Baptismum solemniter & extra casum necessitatis conferre licitè possunt Presbyteri, nisi potestate ab Episcopo acceptâ, & in ipsos ex plenitudine Sacerdotii Episcopalis derivatâ; hac tamen modernam inter & pristinam disciplinam intercedente differentiâ: quod juxta modernam, Parochi accipiant quidem curam animarum ab Episcopo, & per eam jus administrandi Sacramenta; sed eâ acceptâ, illa tunc independenter ab Episcopo, ac quasi jure *proprio & ordinario*, id est, jure sui officii & Beneficii Parochialis administrent: ubi econtrà olim presbyteri quantumvis curam animarum exercentes à *jussione* Episcopi in ipsa Sacramentorum administratione continuo dependerent.

IV. Quapropter hodie Parochi sive Presbyteri Parochiales sunt in suis respectivè Parochiis *ordinarii* Ministri Baptismatis; illudque jure *proprio & ordinario* ministrant.

Unde ait Pontificale Romanum Pauli V. “*Legitimus* qui- „dem Baptismi Minister est *Parochus*, vel alius Sacerdos à „Parocho vel Ordinario delegatus.

V. Et Pastorale Mechliniense: “Jure datum est Sacer- „dotibus baptizare, sed id in *aliena* Parochia, aut alienos Pa- „rochianos exequi non licet, nisi de Parochi, aut Ordinarii „licentia.

Nulli ergo Presbytero, Diacono, aut Clerico sive sæculari sive regulari licet baptizare cum consuetis ceremoniis, & extra casum necessitatis in aliqua Parochia, sine *licentia Parochi* aut *Episcopi*; quam tamen licentiam Episcopus in præjudicium Parochi, nec dare solet, nec facilè dare debet.

VI. Presbyteris & Diaconis officium baptizandi in ipsa Ordinatione assignatur, atque ad baptizandum quodammodo destinantur; Quandoquidem Episcopus ordinans ad Sacerdotem dicat: *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, &* BAPTIZARE. „Et in Diaconi Ordi- „natione. „*Diaconum oportet ministrare ad altare*, BAPTI- „ZARE, *& prædicare.*„ Quare his Baptismi solemnis administratio delegari potest; secus dicendum de inferioribus Clericis aut Laicis.

Quin *cap.* 1. X *De Clerico non ordinato ministrante*, sub nomine Hormisdæ Papæ refertur: „Si quis baptizaverit, „aut aliquod Divinum Officium exercuerit *non ordinatus*, „propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam „ordinetur.

VII. Sine ceremoniis & in casu necessitatis non tantùm Presbyteris, Diaconis, & Clericis, sed & Laicis jus est baptizandi; illudque jus eis aperte vindicat Tertullianus libro de Baptismo *cap.* 17. *Alioquin etiam Laicis jus est dandi Baptismi. Quod enim,* ait, *ex æquo accipitur, ex æquo dari potest..... Proinde & Baptismus, æquè Dei census, ab omnibus exerceri potest.*

Et Augustinus apud Gratianum *Dist.* 4. *De Consecrat. Can.* 21. „In necessitate cum Episcopi, aut Presbyteri, aut qui- „libet ministrorum non inveniuntur, & urget periculum „ejus, qui petit, ne sine isto Sacramento hanc vitam finiat, „etiam *Laicos* solere dare Sacramentum, quod acceperunt, „solemus audire.

VIII. Sed hæc non de omnibus Laicis intelligi insinuare videtur vetus *Canon* 38. Eliberitanus; qui à ministrando Baptismo, etiam in necessitate, arcere videtur laicum, qui suum Baptismum *integrum non habet*, aut *Bigamus* est. Verba Canonis sunt: “Peregrè navigantes, aut si Ecclesia in pro- „ximo non fuerit, posse Fidelem, qui lavacrum suum *inte*- „*grum* habet, nec sit *bigamus*, baptizare in *necessitate* infirmi- „tatis positum Catechumenum; ita ut si supervixerit, ad „Episcopum eum perducat, ut per manus impositionem „proficere possit.“

Ut hic Canon intelligatur, notandum cum Viro erudito Albaspinæo Episcopo Aurelianensi in notis ad hunc Canonem, per illa verba: *Qui Lavacrum sacrum integrum habet* id indicari, “quod quis post lavacrum *non peccavit*, neque *pæ*- „*nitentiam ullam* subierit: quod peccato post Baptismum „commisso, omnium, ut ita loquar, gratiarum ac benefi- „ciorum quæ acceperat, jacturam faceret; ideoque Baptis- „mum ejus qui deliquisset, *non integrum* aut incorruptum „videri amplius; quod ex illo Divinæ gratiæ, qua instru- „ctus erat, quasi gradu excedisset.“

Sicuti ergo juxta pristinam Patrum disciplinam nullus bigamus, aut *pænitens*, hoc est, qui enormi peccato Baptismum violasset, ad Sacerdotium promoveri poterat, aut Sacerdotale officium exercere; ita nec *Laicum bigamum* aut *pænitentem* ad hujus muneris *Sacerdotalis* exercitium admittendum censent Patres Eliberitani; uti observat Albaspinæus, & post illum Franciscus Le Roy Antecessor Andevagensis, in suis institutionibus Juris Canonici, *lib.* 2. *tit.* 3. *De Baptismo*; unà monentes, “nec illud ita intelligendum, quasi ab „eo Laico Baptismus conferri non possit, qui solus etiam in „necessitate occurrat *bigamus* & *pænitens*: sed ut ex multis „Laicis ibi præsentibus, ille solus baptizare possit, qui ad- „huc *integrum* Lavacrum habeat, & non sit *bigamus*.

Hic obiter nota, quantam vitæ innocentiam Patres desideraverint etiam in laico, ut vel necessitate quodammodò cogente aliquod *Sacerdotale* munus obire posset.

IX. Mulieres à baptizandi officio excludere videtur Canon Concilii Carthaginensis IV. apud Gratianum *dist.* 4 *De Consecrat. Can.* 20. „Mulier quamvis docta, & sancta, „viros in Conventu docere, vel aliquos baptizare non præ- „sumat.

Verùm ex ipso contextu satis intelligitur, quod sicuti ibidem agitur de *publica* instructione, ita quoque agatur de *solemni & publica* administratione Baptismi, idque extra casum necessitatis. Unde jam pridem ad citatum Canonem hanc clausulam adjecit Gratianus: *Nisi necessitate cogente*; remittens ulterius ad *Can.* SUPER QUIBUS *caus.* 30. *q.* 3.

ubi

ubi refertur hoc sub nomine Urbani Vitali Presbytero Brixiensi datum responsum: » Hoc videtur nobis ex sententia respondendum : ut & Baptismus sit, si instante necessitate *fœmina* puerum in nomine Trinitatis baptizaverit.

Hoc responsum post Eugenium IV. in Decreto pro Armenis amplectitur Ecclesia Catholica ; censetque etiam mulierem *validè* baptizare posse.

Quoad Hæreticos an Baptismus ab iis in forma legitima & secundùm intentionem Ecclesiæ collatus esset validus, tempore S. Cypriani magnas fuisse motas difficultates notum est ; nimirum Cypriano & Episcopis Africanis hujusmodi Baptismum invalidum sustinentibus, de quo est *Can.* 70. *caus.* 1. *q.* 1. apud Gratianum : Verùm vicit sententia Stephani, Cornelii Romanorum Pontificum aliorumque Baptismum validum esse asserentium ; eamque tanquam indubitatam suo tempore tradidit S. Augustin. è cujus scriptis desumpti sunt Canones 28. 29. & 34. *Dist.* 4. *De Consecrat.*

XI. De infideli autem vel Judæo qui in Christum nunquam credidit, qui nec Baptismum accepit, etiam ipse Augustinus dubius hæsit » Et hæc quidem alia quæstio (ait »*lib.* 2. *contra epist. Parmeniani cap.* 13) utrum & ab iis, qui »*nunquam* fuerunt *Christiani*, possit Baptismus dari : nec »aliquid temerè inde affirmandum est sine auctoritate Con»cilii quantum tantæ rei sufficit.

Quin & sæculo 9. Bulgaros de validitate Baptismi à *Judæo* vel *Pagano* collati dubitasse ex Epistola Nicolai I. ad consulta Bulgarorum colligitur. In ea enim ait Pontifex : »A quodam *Judæo*, nescitis utrum Christiano, an *Pagano*, »multos in Patria vestra baptizatos asseritis ; & quid de il»lis agendum sit *consultis.* » En hæsitatio Bulgarorum ; cui respondet Pontifex : » Hi profectò si in nomine sanctæ »Trinitatis, vel tantum in Christi nomine, sicut in actibus »Apostolorum legimus, baptizati sunt (unum quippe »idemque est, ut S. Ambrosius exponit) constat eos non »esse rebaptizandos.» Apud Gratianum *Dist.* 4. *de Consecrat. Can.* 24.

Post hoc Pontificis responsum ab omnibus creditum est, etiam *infideles* si de cætero essentialia Baptismi adhibeant, validè Baptismum conferre ; illudque tanquam Ecclesiæ doctrinam in instructione pro Armenis expressit Eugenius IV. *In casu necessitatis,* inquit *etiam* PAGANUS *baptizare potest.*

XII. Hinc omnia passim Ritualia & Pastoralia monent, Baptismi ministrum, quoties infans in vitæ periculo versatur esse *quemlibet* hominem, quod si plures, qui baptizare possint, adsint, ordinem inter illos servandum præscribit Rituale Romanum his verbis : » Si adsit Sacerdos, Diacono »præferatur, Diaconus Subdiacono, Clericus Laico, & vir »fœminæ ; nisi, ait, pudoris gratia deceat fœminam potiùs »quàm virum baptizare infantem non omnino editum, »vel nisi melius fœmina sciret formam & modum bap»tizandi. » Quod ultimum non rarò contingit in concursu alicujus vulgaris Laici cum *obstetrice* quæ solet & debet esse magis de forma baptizandi instructa ; ut infra dicemus.

Ordinem in Rituali Romano præscriptum iisdem planè verbis exhibet quoque Pastorale Mechliniense.

XIII. Tametsi à ministrando Baptismo in casu necessitatis nemo repellatur ; nequaquam tamen quemquam posse seipsum baptizare respondit Innocentius III. in *Cap.* 4. *X de Baptismo* ; resolvitque Judæum, qui in mortis articulo existens, nec alius adesset qui ipsum baptizaret, in aquam seipsum immersit, dicendo : *Ego* ME *baptizo in nomine Patris* &c. denuò ab alio esse baptizandum ; cum inter baptizantem & baptizatum debeat esse discretio.

XIV. Quemadmodum primis sæculis penè soli Episcopi Baptismum solemnem conferebant ; atque Baptismi soli ministri *Ordinarii* reputabantur, ita in sola Ecclesia Cathedrali seu Episcopali, vel certe Baptisterio illi Ecclesiæ juncto, Baptismus *solemnis* administrabatur : notatque Christianus Lupus, quod olim sola principalis Ecclesia habuerit Baptisterium. *De Africanæ Ecclesiæ appellat. capite* 28.

Illius vestigium hodie visitur Florentiæ in Italia. In ea enim civitate (uti observat Du Cange in Glossario, Verbo *Baptisterium*) » è regione maximi templi Ecclesia »est rotunda S. Joanni Baptistæ sacra : Hanc *Baptisterium* »appellant, tota & hæc marmorea, habens januas, quas »æneæ valvæ operis egregii occludunt. In medio illius »Ecclesiæ Baptisterium è marmore lucidissimo visitur, »in quo Florentini omnes Baptismi lavacrum percipiunt, »neque alibi quispiam, præterquam in hoc Baptisterio a»quis salutaribus tingitur. Quæ quidem adnotare libuit, »tanquam veteris moris institutum, cum olim in civitati»bus, in Ecclesiis tantum Cathedralibus, aut iis adjunctis »Baptisteriis Baptismus conferreretur, in quibus etiamnum »supersunt ejusmodi Baptisteria, tametsi nulli ferè usui.

XV. Multiplicato postmodum Fidelium numero, etiam in una eademque civitate plura *Baptisteria* construi cœpêre ; non tamen nisi in principalioribus Ecclesiis, aut prope eas, quas propterea *Baptismales*, dixerunt, *Can.* 54. & 55. *caus.* 16: *q.* 1. ad distinctionem earum Ecclesiarum etiam Parochialium, quæ *Baptisterio* carebant ; quemadmodum etiamnum hodie in aliquibus civitatibus plures cernuntur Ecclesiæ Parochiales *Baptisterio* destitutæ.

Et quidem in civitate Leodiensi, licet sint triginta circiter Ecclesiæ Parochiales, tamen nonnisi quinque sunt *Baptismales* ; atque earum una quæ Cathedrali juncta est ; quæ forsan olim ipsius Ecclesiæ Cathedralis *Baptisterium* constituebat.

XVI. Dum sequentibus sæculis Parochi facti sunt *ordinarii* ministri Baptismi ; illudque ministerium penè totum ad illos fuit devolutum ; tunc quoque contingit, ut omnes passim erectæ Parochiales Ecclesiæ *Baptisterium* acceperint, in quo omnes Parochiæ incolæ solemniter baptizarentur, & spiritualiter renascerentur : atque hoc titulo Ecclesiam Parochialem tanquam *matrem* quæ in Christo ipsos genuit, recognoscerent & venerarentur. Hæc omnia fusiùs exponit & probat Josephus Vicecomes in Observationibus Ecclesiasticis de antiquis Baptismi Ritibus *lib.* 1. *cap.* 8 & 9.

Itaque Parochiani singuli in sua respectivè Ecclesia Parochiali (si Baptismalis fuerit) baptizandi sunt ; neque magis fas est aliquem in *aliena* Parochia, quàm ab alieno Parocho baptizari.

XVII. Prohibuit autem Concilium Viennense relatum in *Clem. unica de Baptismo*, » Ne quis de cætero in aulis »vel Cameris, aut aliis privatis domibus ; sed duntaxat in »Ecclesiis in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, »aliquos (nisi Regum vel Principum quibus valeat in hoc »casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerserit »propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo, prop»ter hoc accessus haberi) audeat Baptizare. Qui autem »secus præsumpserit, aut suam in hoc præsentiam exhibue»rit, taliter per Episcopum suum castigetur, quod alii »attentare similia non præsumat. »

Hanc Clementinam insequens Rituale Romanum addit, quod dum in Principum domibus Baptismus confertur ; » id fiat in eorum Capellis, seu Oratoriis, & in »aqua Baptismali de more Benedicta. » Adjungitque »Pastorale Mechliniense : » Et præmissis exorcismis & ca»techismo aliisque adhibitis cæremoniis in Pastorali præ»scriptis. »

XVIII. Olim solemni Baptismo duo tempora scilicet Paschatis & pentecostes præscripta fuisse testis est Tertullianus *libro de Baptismo cap.* 19. scribens : *Diem Baptismo solemnem* PASCHA *præstat.* Et paulo post : *Exinde Pentecoste ordinandis lavacris latissimum spatium est.*

XIX. Cumque sæculo 4. apud quasdam Ecclesias invaluisset consuetudo baptizandi passim ac liberè in Natalitiis Christi seu apparitionis, nec non Apostolorum seu Martyrum festivitatibus, Siricius Papa scribens ad Himerium Tarraconensem *cap.* 2. non dubitat dicere, quod hæc consuetudo sit *improbabilis & emendanda confusio,* » quæ, ait, à »nostris Consacerdotibus (quod Commoti dicimus) non »ratione auctoritatis, sed sola temeritate præsumitur..... »Cum hoc sibi privilegium & apud nos, & apud *omnes* »Ecclesias, Dominicum specialiter cum *Pentecoste* sua *Pas»cha* defendat, quibus solis per annum diebus ad fidem »confluentibus generalia Baptismatis tradi convenit Sa»cramenta. » Deinde concludens ait : » Hactenus erratur »in hac parte sufficiat : nunc, præfatam Regulam omnes »teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ Petræ, super »quam Christus universalem construit Ecclesiam solidita»te divelli. » Fragmentum hujus Epistolæ habetur *dist.* 4. »*de Consecrat. Can.* 11.

Cumque rursus sæculo 5. nonnulli Episcopi per Siciliam constituti in vigilia, & die Epiphaniæ Dominicæ Baptismum conferre præsumerent, S. Leo in Epistola ad universos Episcopos per Siciliam constitutos, non dubitat dicere, ipsos ab *Apostolicæ institutionis consuetudine discrepare* : ac se mirari, ipsos ac prædecessores ipsorum *tam irrationabilem usurpare potuisse.*

XX. Post hæc *cap.* 2. ostendit, servandam esse temporum ac Mysteriorum distinctionem. Deinde *cap.* 3. docet, diem Resurrectionis Dominicæ sive Paschatis convenienter baptizandis fidelibus esse destinatum : Quia *apparet regenerandis filiis hominum & in Dei filios adoptandis, illum diem esse & illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterii, ea quæ geruntur in membris, his quæ in ipso sunt capite gesta congruerent* : » dum in Baptismatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina »immersio, & ab aquis elevatio, resurgentis instar est de se»pulchro.

Paschati » additur etiam Pentecostes, ait Leo, ex Ad»ventu Spiritus sancti sacrata solemnitas, quæ de Pascha»lis festi pendet articulo. Et cum ad alios dies alia festa

»per-

„pertineant, hæc semper ad eum diem, qui resurrectione „Domini est insignis, occurrit."

Tandem adductis nonnullis argumentis, quibus hanc disciplinam probet, concludit: „His itaque fratres charissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus omni „ambiguitate submota, evidenter agnoscitis, in electis bap„tizandis...... *duo tantum tempora*, in est, *Pascha & Pentecostem* „esse servanda, hoc vestræ indicimus charitati, ut ab Apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu. Quia inul„tum post hæc esse non poterit, si quisquam Apostolicas re„gulas in aliquo crediderit negligendas."

Epistolam Leonis in plures partes divisam refert Gratianus citata *dist.* 4. *Can.* 12. 13, 14 ac deinde *Can.* 15, 17. 18. referuntur Decreta Concilii Gerundensis & Gelasii Papæ eandem disciplinam confirmantia.

XXI. His addi potest Epistola 4. Grogorii II. qua ostenditur, disciplinam duabus duntaxat his Festivitatibus baptizandi adhuc sæculo 8. obtinuisse. Quin & sæculo 11. eandem disciplinam superstitem fuisse probat Concilium Rothomagense anno 1072. *Can.* 24. decernens: „Item juxta „sanctorum Patrum Decreta, scilicet Innocentii Papæ, & „Leonis, statuimus, ne *generale Baptisma* nisi *sabbato Paschæ* & „*Pentecostes* fiat. Hoc quidam servato quod parvulis, quo„cunque tempore, quocunque die petierint, regeneratio„nis lavacrum non negligetur. Vigilia vel die Epiphaniæ ut „nullus nisi infirmitatis necessitate, baptizetur, omnino in„terdicimus."

Porro quod excipiatur casus necessitatis, id jam pridem in Decretis Siricii ac Leonis cautum fuit, nimirum: „Si qui „*necessitate* mortis, ægritudinis, obsidionis, persecutionis, „& naufragii urgentur, *omni* tempore debent baptizari: uti loquitur S. Leo in citata Epistola, & apud Gratianum dicta *dist. Can.* 16.

Quia autem infantibus ordinariè morale periculum imminet, rectè hoc Concilium decernit, „ut parvulis quocun„que tempore, quocunque die petierint, regenerationis lavacrum non negetur.

XXII. Ulteriùs quia tandem invaluit ut vix alii quàm infantes ad Baptismum veniant, hinc quoque factum est, ut pristina disciplina totaliter penè abrogata, Baptismus etiam *solemnis* non tantùm infantibus, sed etiam adultis conferri quovis tempore cœperit. Dicit tamen Rituale Romanum: „Antiquum ritum (scilicit solemni cæremonia in Sabbato „Sancto Paschæ, & Sabbato Pentecostes baptizandi) quan„tùm fieri commodè potest, in adultis baptizandis, nisi vi„tæ periculum immineat, retineri decet, aut certè non om„nino prætermitti, præcipuè in Metropolitanis aut Cathe„dralibus Ecclesiis.

Hoc desiderio retinendi pristini ritus Patres Concilii Redingensis in Anglia anno 1279. consuerunt, „declarandum „vel statuendum, ut pueri per *octo* dies *ante Pascha*, & per „dies totidem *ante Pentecostem* de matrum uteris nati, si abs„que periculo reservari valeant, reserventur usque illa tem„pora (Paschatis & Pentecostes) baptizandi.

XXIII. Verùm cum in tam tenera ætate vix sine periculo aliquo infantes sine Baptismo per tot dies reservari possint, merito Synodi nostræ, nec non libri Rituales præscribunt, ut infantes quam primum baptizentur; atque signanter Pastorale Mechliniense ait: „Hortetur Parochus subditos „suos, ut infantes non differrant ad Baptismum offerre, ut „saltem *intra triduum* à partu baptizentur; neque etiam ipsi „puerulo Baptismum impendere differrat, etiamsi illegiti„mus sit, nec habeat fide jussorem pro alimentatione.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 6. *cap.* 2. vult, ut „Paro„chi pro pueris baptizandis vocati, quanto *brevioirem* pote„runt, præfigant horam qua puer ad Ecclesiam deferatur, „eaque ad Ecclesiam se conferant: quod si propter ipsorum „moram puer sine Baptismo moriatur, graviter puniantur.

Et Synodus Diœcesana Cameracensis Anno 1567. *tit de Baptismo cap.* 1. injungit Pastoribus, „ut studiosè fideles doce„ant, eisque nostra etiam, ait, auctoritate injungant, ut *quo* „*citilis & commodiùs* possit, proles suas regenerandas Ecclesiæ „offerant. Nec susceptorum quorumvis vel absentia vel „mora, Baptismum sine licentia Parochi differrant diutius, „quàm ad *secundum* diem à partu. Neque hujus rei gratia in„fantes per *Laicas* personas baptizari procurent, nam illud „maximo salutis periculo non caret; istud verò extra neces„sitatem factum, ut Ecclesiæ traditioni est contrarium, ita „irregularitatis censura castigatur.

Eadem reliquæ Belgicæ Synodi passim inculcant; præsertim, ne ob Susceptorum absentiam aut moram Baptismus differatur, aut per laicas personas conferatur.

XXIV. Sanctus Carolus veteris disciplinæ, nec non Apostolici instituti tenacissimus, non ignorans vetus fuisse ac Religiosum institutum, Baptismum in festis Paschalibus in Ecclesia Cathedrali solemniter conferre, ut hujus instituti memoria, quantum sine infantium periculo fieri posset, conservaretur, in suo Concilio P. IV. *parte* 2. §. 2. statuit: „Si qui infantes intra alicujus urbanæ Parochialis „Ecclesiæ fines sabbato sancto, usque ad sabbatum in albis, „& à sabbato item vigiliæ Pentecostes, usque ad sabbatum „proximum nati, baptizandi sunt; ad Cathedralem Eccle„siam, cui pro observantiæ officio, quoque veteris insti„tuti usu, statis illis hebdomadis hoc tribui debet, defe„rantur: si modo cuiquam ob mortis periculum, in Pa„rochiali Ecclesia, quæ propius abest, Baptismum statum „administrare necesse non sit.

Hæc Carolus, qui ibidem præscribit, quod Fontis Baptismalis benedictio in vigilia Paschatis & Pentecostes frequenti Sacerdotum & Cleri ad Ecclesiam Cathedralem conventu & solemni ritu sit peragenda.

XXV. Hæc fontis baptismalis illis diebus benedictio, veteris moris conferendi his diebus baptismatis est vestigium; uti & lectio Prophetiarum tunc fieri solita; indicans Catechismum Catechumenorum, qui immediatè ante Baptismum prælectione Scripturarum instituebatur.

Similiter orationes, quæ tempore Paschali pro Renatis fonte baptismatis specialiter funduntur; ac signanter quod per totam octavam Paschatis & Pentecostes in Canone Sacerdos orans dicat: *Pro his quoque, quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu sancto*, manifesta sunt pristinæ disciplinæ relicta vestigia.

CAPUT III.

De Ritibus Baptismi.

1. *Pristina Ecclesiæ disciplina aperit hodiernorum rituum originem.*
2. *Plures olim fuère Catechumenorum ordines.*
3. *In primo ordine Catechumeni catechizabantur.*
4. *Sacra Scriptura ipsis compendiosè exponebatur.*
5. *Explorabatur, quo motivo ad fidem Christianam accederent.*
6. *Aliter rudiores, aliter eruditiores instruebantur.*
7. *Describitur secundus Catechumenorum ordo, qui* Audientes *dicebantur.*
8. *Tertius Catechumenorum ordo; qui* Orantes *vel* Genuflectentes *dicti sunt.*
9. *In tertio ordine constituti &* peccantes *interdum ad secundum rursus retrudebantur.*
10. *Catechumeni secundi ordinis exire debebant ex Ecclesia ante Catechumenos tertii ordinis.*
11. *Catechumeni suos habebant speciales Catechistas.*
12. *Origo hodierni Catechismi, & qua ratione à pristino differat.*
13. *Catechumeni in tertio ordine exercitati per suos Catechistas baptizandi Episcopo offerebantur; &* nomina *eorum dabantur.*
14. *Quid hæc* nominum datio?
15. *Quartus ordo Catechumenorum, qui* Competentes *dicti.*
16. *Quo die* nomina danda?
17. *Catechumeni* Competentes *dicti* Electi.
18. *Per signum* crucis *&* manus *impositionem ad hunc ordinem admittebantur.*
19. *Hujus ritus etiam hodie supersunt vestigia.*
20. *Symbolum Fidei competentibus tradebatur, & exponebatur.*
21. *Etiam hodie hic ritus inter Cæremonias Baptismi superest.*
22. *Catechumeni ante Baptismum debebant* reddere Symbolum; *& quid hæc redditio Symboli?*
23. *Hæc* redditio *Symboli etiamnum inter cæremonias Baptismi superest.*
24. *Non tantùm circa fidem, sed vivendi præcepta Catechumeni instruebantur & examinabantur.*
25. *Illud examen potissimùm instituebatur, quando Catechumeni erant in quarto gradu.*
26. *Vitæ mutationem æquè ac* fidei *professionem publicè Catechumeni profitebantur.*
27. *Hodie similis quoque fit professio.*
28. *Dies Baptismi annuè recolendus.*
29. *Catechumeni exorcismus crucis signationibus & orationibus exercebantur.*
30. *Exorcismos & exsufflationes super infantes dicuntur.*
31. *Manus impositio antiquissima.*
32. *Ritus illi adhuc in Ecclesia perseverant.*
33. *Catechumeni utebantur* minutis Sacramentis, *& quare?*
34. *Sacramentum Catechumenorum erat* sal.
35. *Quid hodie huic ritui respondeat?*
36. *Catechumeni demum ad Baptismum admittebantur, quando sufficienter erant probati.*
37. *Idem hodie in adultis observandum.*
38. *Recenter baptizati induebantur veste alba.*

39 Ve-

39 *Vestis hæc totum corpus tegebat.*
40 *Veste illa utebantur per septem dies Paschales.*
41 *Quid hodie de hoc ritu observetur?*
42 *Neophytis sive recenter baptizatis dabantur ardentes cerei.*
43 *Gestabant hos cereos per septem dies.*
44 *Hodie etiam datur candela accensa.*
45 *Olim Neophyti post susceptum Baptismum statim confirmabantur.*
46 *Hodie crismantur à Sacerdote in vertice.*
47 *Neophytis etiam antiquitus dabatur S. Eucharistia.*
48 *Dabatur quoque Neophytis lac & mel.*
49 *Etiam adultis illud dabatur.*
50 *Quid mysterii hæc mellis & lactis gustatio denotaret.*
51 *Propter recenter baptizatos voluit Ecclesia dies Paschales esse dies lætitiæ.*
52 *Eo etiam hodierna lætitiæ signa tempore Paschali tendunt.*

I. PLeraque quæ hodie circa baptizandos, aut recenter baptizatos ex præscripto Ecclesiæ peraguntur, facilius percipientur, si attendamus disciplinam, quam olim in Baptismo adultorum, extra casum necessitatis Ecclesia observavit.

Hinc quippe facilè intelligemus, quid plerisque hodiernis ritibus occasionem dederit, quæ circa illos sit ac fuerit vera Ecclesiæ intentio; & qua ratione etiam hodie pristinam Ecclesiæ disciplinam, si non secundum literam, & exteriorem corticem, saltem juxta ejus spiritum ac interiorem quasi medullam, servare possimus.

II. Plures primitus fuere eorum, qui ad Baptismum disponebantur classes sive ordines, in quibus sensim ad Christianismum & Baptismum disponebantur, & gradatim quasi ascendebant.

III. Dum enim homini pagano seu gentili desiderium aliquod divinitus injiciebatur convertendi se ad Christianismum, primum *privatim* in domo circa vanitatem & superstitionem paganismi, nec non ipsa prima *Christianismi* principia ac fundamenta instruebatur: illudque munus Diaconi alive inferiores Clerici obibant.

Hinc ille tractatus S. Augustini *de catechizandis rudibus* scriptus ad postulationem cujusdam Diaconi Carthaginensis hujusmodi instructionibus occupati; uti ex his Augustini verbis intelligimus: »Petisti me, Frater *Deo grati*, ut ali»quid ad te de catechizandis *rudibus*, quod tibi usui esset, »scriberem. Dixisti enim, quod sæpè apud Carthaginem, »ubi *Diaconus* es, ad te adducuntur, qui fide Christiana *pri»mitus* imbuendi sunt.

IV. In hoc tractatu Augustinus modum admodum concinnum & utilem instruendi sive cathecizandi rudiores præscribit, atque imprimis vult, ut catechizando historia veteris Testamenti breviter exponatur, ut ex hac ipsa historia catechizandus ad Christum ejusque Ecclesiam ducatur.

« Nequaquam tamen propterea integram sacram Scri»pturam debemus memoriter reddere, vel nostris verbis, »ait, omnia quæ his continentur voluminibus (sacræ Scri»pturæ) narrando evolvere & explicare; quod nec tempus »capit, nec ulla necessitas postulat: sed cuncta *summatim genera»timque* complecti; ita ut eligantur quædam mirabiliora »quæ suavius audiuntur. «

Quare veteris Testamenti expositio convertendis ad Christum & Ecclesiam conveniat, subjungit: « Neq; enim »ob aliud ante adventum Domini scripta sunt omnia quæ »in sanctis Scripturis legimus, nisi ut illius commendaretur »adventus, & futura præsignaretur Ecclesia, id est, popu»lus Dei per omnes gentes, quod est corpus ejus; adjun»ctis atque adnumeratis omnibus Sanctis, qui etiam ante »adventum ejus in hoc sæculo vixerunt, ita credentes eum »venturum esse, sicut nos venisse. «

V. Monet deinde *cap.* 5. à Catechista diligenter inquirendum, quo motivo catechizandus moveatur ad fidem Christianam suscipiendam. « Si enim, ait, aliquod in commo»dum devitando, quorum offensionem aut inimicitias re»formidat, vult fieri Christianus, non fieri vult potius quam »fingere. «

Hæc meritò attendant, qui hodie convertendis & instruendis hæreticis incumbunt; utpote qui non raro spe commodi alicujus temporalis consequendi ad fidem Catholicam amplectendam desiderium aliquod ostendunt, vel potius fingunt.

VI. Ulterius *cap.* 8. ostendit Augustinus, aliter idiotas aliter eruditiores Paganos esse catechizandos; pluraque alia deinde præscribit, quæ tractatus illius utilitatem, præsertim pro illis qui catechizandis populis occupantur, evincunt; probantque pristinum catechizandi modum multo sublimiorem fuisse hodierno.

VII. Postquam autem per hanc privatam instructionem aliquousque essent de Religione Christiana instructi, tum ad publicas instructiones, quæ in Ecclesia per Episcopum habebantur, accedebant; atque inde *Audientes* dicebantur; tùmque primum propriè *Catechumeni* vocari poterant; « Quia (ait Isidorus *lib. De Origine vocum*, *cap.* 14.) Catechu»menus dictus pro eò quòd adhuc doctrinam fidei *audit*, »necdum tamen Baptismum percepit. Quare & à Latinis »Patribus Catechumenus passim *Auditor* vel *Audiens* nun»cupatur; uti notat & probat Hugo Menardus in notis ad »Sacramentarium S. Gregorii, « *pag.* 129.

VIII. Postquam vero Catechumeni in hoc ordine aliquo tempore perseverassent; & in excipiendis publicis instructionibus diligentes fuissent; animùmque ad amplectendam fidem Christianam testati ad altiorem gradum ascendebant, ubi participes consortesque fiebant orationum, & exorcismorum qui super Catechumenos fundebantur; quem in finem in genua in ipsa Ecclesia procumbebant, inde *Orantes* vel *Genuflectentes* appellati.

IX. Duplicis hujus Ordinis Catechumenorum, scilicet *Audientium* & *Genuflectentium* meminit *Can.* 5. Neocesariensis, qui ex versione Gentiani Herveti ita habet: « Catechu»menus si Dominicum ingrediens, in Catechumenorum »Ordine steterit, is autem peccat: si *genu* quidem *flectens* »*audiat*, non amplius peccans. Sin autem etiam *audiens* ad»huc peccet, extrudatur. «

Hunc Canonem sic exponit Aristenus: « Nonnulli modò »accedunt, quo circa & ut *imperfectiores* post Scripturarum »& Evangeliorum *auditionem* statim emittuntur. Alii au»tem *ante tempus aliquod* advenerunt & *perfectiores* evaserunt; »quare & post Evangelium *preces* pro Catechumenis factas »expectant, & dum dicitur *Catechumeni capita vestra Domino »inflectite*, GENU FLECTUNT. Perfectiores itaque, ut qui »bona Dei verba prægustarunt, si lapsi fuerint *statione* sua »moventur, & cum *Audientibus* collocantur; si autem & »cum *Audientes* sint, peccant, ab Ecclesia, *perfectè* expel»lantur. «

Hanc Aristeni expositionem eruditiores Canonum Interpretes tum Græci, tum Latini communi consensu amplectuntur; agnoscuntque ex mente hujus Synodi, Catechumenum in altiori gradu, scilicet *Genuflectentium*, constitutum & ibi peccantem, rursus ad inferiorem, quasi in pœnam retrudi; qui vero in primo gradu Catechumenorum, id est, *Audientium* constitutus in peccatum labitur, ab Ecclesia *perfectè* sive absolute pellatur, seu non amplius tanquam Catechumenus admittatur.

In eumdem sensum accipiendus *Canon.* 14. *Nicænus*: « De »Catechumenis, & qui *lapsi*, visum est & sanctæ & magnæ »Synodo, ut in tribus tantum annis *Audientes*, postea *orent* »cum Catechumenis. «

X. Et super hic observant Canonum Commentatores, *Catechumenos Audientes*, sive primi ordinis, tantum potuisse lectioni Scripturarum interesse, ac ea finita mox exire debuisse, at vero *Genuflectentes* mansisse quousque à Diacono diceretur: *Quicunque Catechumeni adjecite.*

XI. Catechumeni vero in *Audientium* aut *Genuflectentium* classe suos interim Magistros seu Catechistas habebant, qui eosdem in fide & vita Christiana instruerent; atque eorum profectui, modoque vivendi invigilarent. « Optatum in»ter Lectores *Doctorem Audientium* constituimus, ait S. Cy»prianus *Epist.* 24.

XII. Hinc collige, originem hujus catechismi, qui inter cæremonias Baptismi hodie reponitur; eúmque primitus fuisse verum Catechismum seu instructionem Catechumenorum vel baptizandorum.

XIII. Dum convenienti tempore in hisce gradibus essent excitati, judicarentúrque idonei qui Baptismum accipere possent à suis Catechistis, ad Episcopum ducebantur; atque testimonium de Catechumenorum scientia & vita reddentes, ac quodammodo spondentes (unde *Sponsores* vel etiam *Fidejussores* dicti) illos ad Baptismum præsentabant; quando & unà Catechumeni *nomina* sua dabant; ut nimirum annotarentur inter illos, qui jam proximè ad suscipiendum Baptismum erant destinati seu *electi*.

XIV. De hac *nominum datione* frequens in pristinis Canonibus & Patribus mentio occurrit: "Baptizandi *nomen suum* „*dent*, ac diu sub abstinentia vini & carnium ac manus im„positione crebra examinati, Baptismum percipiant," ait Synodus Carthag. IV. *Can.* 85.

S. Augustinus multis locis *dationis nominum* meminit; atque signanter libro *De Fide & Operibus*, ubi ait: "Quod au„tem fit per omne tempus, quod in Ecclesia salubriter „constitutum est, ut ad nomen Christi accedentes, Cate„chumenorum nomen accipiant: hoc fit multò diligentius „& instantius his diebus, quibus *competentes* vocantur: cum „ad percipiendum Baptismum *sua nomina* jam *dederunt*. "

XV. Datis nominibus Catechumeni in perfectiore & superiore classe collocabantur; dicebantúrque *competentes*, ut ex relatis S. Augustini verbis constat.

S. Isidorus *lib.* 2. *De Ecclesiast. Officiis*, *cap.* 21. Competentes dicit, "qui jam post doctrinam fidei, post continentiam »vitæ, ad gratiam Christi percipiendam festinant: ideo»que

»que appellantur *competentes*, id est, gratiam Christi *pe»tentes.*«

Eandem rationem nomenclaturæ insinuat Augustinus libro *De Fide & Operibus cap.6.* dicens: «Cum fontis illius »Sacramenta *peteremus* atque *ob hoc competentes* etiam voca»remur.«

XVI. Quo tempore, & die nomina danda essent, varia fuit pro varietate temporum & Ecclesiarum disciplina.

Initium Quadragesimæ primitus ad hoc ordinatum fuisse non obscurè innuit S. Augustinus *Sermone 13. ad Neophytos:* «Per omnem *Quadragesimam* vacaverunt (Competen»tes) orationibus & jejuniis, in sacco & cinere dormie»runt, futuram vitam peccatorum suorum confessione »quærentes.«

Sub idem tempus ad Episcopum Terraconens. scribit Siricius Papa: "Generalia Baptismatis tradi convenit Sa„cramenta, his duntaxat electis, qui ante *quadraginta* dies „*nomen dederint*, & exorcismis, quotidianisque orationibus „atque jejuniis fuerint expiati."

In Ordine Romano, qui circa tempora S. Gregorii scriptus creditur, hoc tempus ad quartam feriam hebdomadæ quartæ Quadragesimæ contractum est; uti videre est sub titulo *De Denuntiatione scrutinii ad Electos.*

De hac varietate consule Notas ad Sermonem 212. Augustini in editione novissima Parisiensi.

XVII. Quidquid sit de varia in hoc puncto Ecclesiarum disciplina, id constat, Catechumenos in hoc *Competentium* ordine constitutos etiam vocatos fuisse *Electos* tanquam jam ad Baptismum proximè suscipiendum adscriptos; imo jam inter *Fideles* computatos; uti docet S. Isidorus loco citato, ubi ipsos *Audientes* asserit esse *quasi hospites & vicinos* Fidelium, *deforis*, ait, audiunt Mysteria, audiunt gratiam, sed *adhuc non* appellantur *Fideles.* "Competentes autem (per„git Isidorus) jam petunt, jam accipiunt, jam catechizan„tur, id est, imbuuntur instructione Fidei & Sacramento„rum. Istis enim salutare Symbolum traditur, quasi com„monitorium Fidei, & sanctæ confessionis indicium, quo „instructi agnoscant, quales jam ad gratiam Christi exhi„bere se debeant."

XVIII. Ad hanc ultimam classem per *crucis* signum ac *manus impositionem* recipiebantur, quemadmodum testatur Augustinus *lib. De Peccatorum Meritis & Remiss. c.26.* "Nam „& Catechumenos secundum quendam modum, per sig„num *crucis* & orationem, manus impositionis puto sancti„ficari."

Et clarius *libro De Catechizandis Rudibus, cap.26.* ubi ex professo dicit, quod postquam catechizatus est instructus, ac interrogatus, an quæ audivit credat, atque observare desideret; quod si responderit, ait, *solemniter utique* SIGNANDUS *est, & Ecclesiæ more tractandus.*

XIX. Hujus ritus etiam hodie superest memoria; quia juxta Rituale Romanum, post factam exorcizationem & varias preces fusas super infantem, tandem prævie ante introductionem in Ecclesiam, signat Sacerdos infantem in fronte *signo crucis, & imponit manus super caput infantis.*

XX. His itaque Catechumenis non tantum prima Religionis rudimenta sive elementa tradebantur, quemadmodum incipientibus, sed abstrusiora etiam mysteria, quæ passim infidelibus, occultabantur. Atque imprimis Fidei Symbolum *Competentibus* tradebatur, & exponebatur.

Id apertè tradit S. Augustinus *lib. 1. Retract. c. 17.* ubi rationem reddens scripti à se libri *de fide ac symbolo* ait: *In quo de rebus ipsis ita disseritur, ut tamen non fiat verborum illa contexio,* quæ *tenenda* memoriter competentibus *traditur:* quasi diceret, in exponendo Symbolo non facta est illa verborum contextio, quæ solet esse dum Symbolum traditur ad discendum *Competentibus;* quam contextionem ipse Augustin. in tractatu *De Symbolo ad Catechumenos* observavit; ubi & in ipso limine hunc ritum ita exponit: "Accipite Filii Regu„lam fidei, quod *symbolum* dicitur. Et cum acceperitis, in „*corde* scribite, & *quotidie* dicite apud vos: antequam dor„miatis, antequam procedatis, vestro symbolo vos munite. „Symbolum nemo scribit ut legi possit: sed ad recensen„dum, ne forte deleat oblivio, quod tradidit diligentia, sit „vobis codex vestra memoria. Quod audituri estis, hoc „credituri: & quod credideritis hoc etiam lingua redditu„ri; ait enim Apostolus, corde creditur ad justitiam, ore „autem confessio fit ad salutem. Hoc est enim symbolum, „quod *recensuri* estis & *reddituri.*"

XXI. Huic traditioni Symboli respondet quod hodie ad præscriptum Ritualis Rom. cum fuerint ingressi Sacerdos, infans & Susceptores, Sacerdos procedens ad fontem cum susceptoribus conjunctim clara voce dicat Symbolum. Si autem adultus fuerit baptizandus, tunc is cum Sacerdote illud recitet.

XXII. Quod hic & alibi sæpius de *redditione* Symboli, significat ritum multis sæculis usitatum, recitandi publice ac solemniter ipsum *Symbolum* ante Baptismi susceptionem per modum cujusdam professionis fidei.

Totum hunc redditionis ritum, & rationem exponit S. Augustinus *lib. 8. Confess. c. 2.* ubi loquitur de Victorino nobili Rhetore Romano, qui cum primo se Christianum esse occultè Simpliciano Episcopo Mediolanensi intimasset, sed palam profiteri erubescebat, tandem hortatu dicti Episcopi deposito timore, subito dixit Simpliciano: «Eamus »in Ecclesiam, Christianus volo fieri. At ille non se ca»piens lætitia perrexit cum eo. Ubi autem imbutus est »primis instructionum Sacramentis, non multo post etiam »*nomen dedit*, ut per Baptismum regeneraretur, mirante »Roma, gaudente Ecclesia.«

Post hæc subjicit Augustinus: «Denique ut ventum est ad »horam *profitendæ fidei*, quæ verbis certis conceptis, re»tentisque memoriter, de loco eminentiori in conspectu »populi fidelis Romæ reddi solet ab iis, qui accessuri sunt »ad gratiam tuam, oblatum esse dicebat Victorino à Pres»byteris ut secretius redderet, sicut nonnullis, qui vere»cundiâ trepidaturi videbatur, offerri mos erat; illum au»tem maluisse salutem suam in conspectu sanctæ multitu»dinis profiteri.«

Hæc ergo Symboli *redditio* erat quædam publica *fidei* professio; de qua etiam loquitur S. August. *Serm. 58. & 59.* ult. edit.

XXIII. Huic redditioni Symboli sive professioni fidei, respondet illa professio fidei, quam immediate ante Baptismum ad interrogationem Sacerdotis facit baptizandus per se, si sit adultus, per susceptores verò, si fuerit infans.

XXIV. Nec tantùm circa fidem cura & sollicitudo Pastorum & Episcoporum versabatur, sed vel maximè circa præcepta ac principia vitæ Christianæ, morumque disciplinam solliciti erant Pastores; ut & de illis ipsi Catechumeni ante Baptismum ritè essent instructi; ipsisque constaret, Catechumenos sincere diabolo ejusque operibus renuntiasse, ac Christum induisse; caventes vel maxime ne Baptismum indignis nec à peccatis suis debitè conversis annuendo, darent sancta canibus.

Hac de re librum integrum *De Fide & Operibus* scripsit S. August. in quo ex professo ostendit, non tantum fidem, sed etiam morum doctrinam esse tradendam ante Baptismum; multisque probat & invictissime astruit, peccatis prius esse renuntiandum, vitamque mutandam, quam quis ad Baptismum (extra casum necessitatis) admittatur; atque *cap. 6.* hæc habet: «Videamus unde agitur, id est, »utrum ad percipiendum Baptismum sic admittendi sint »homines, ut nulla ibi vigilet diligentia, ne *Sanctum can»ibus* detur: usque adeo ut nec apertissimi adulterii perpe»tratores & ejus perseverantiæ professores, à Sacramento »tantæ sanctitatis videantur arcendi: quo sine dubio non »admitterentur, si per ipsos dies, quibus eandem gratiam »percepturi, suis nominibus datis abstinentia, jejuniis, »exorcismisque, purgantur, cum suis legitimis & veris »uxoribus se concubituros profiterentur, atque hujus rei, »quamvis alio tempore licite, paucis ipsis solemnibus die»bus nullam continentiam servaturos. Quomodo igitur »ad illa sancta recusans correctionem adulter admittitur, »quo recusans observationem non admittitur conjuga»tus.«

Ex hoc Augustini discursu insuper discimus, Catechumenos tempore Catechumenatus, abstinentia, jejuniis, exorcismisque exercitatos ac purgatos; & etiam conjugatos actu conjugali abstinuisse.

XXV. Hoc quoque ibidem indicat Augustinus, exercitia illa Catechumenorum, ac Pastorum circa Catechumenos sollicitudinem, nec non scrutinium sive examen super eorum fide & vitæ mutatione potissimum instituta fuisse eo tempore, quo in hoc gradu *Competentium* versabantur, quod inferius adhuc apertius declarat dicens; «Quod autem fit »per omne tempus, quo in Ecclesia salubriter constitutum »est, ut ad nomen Christi accedentes Catechumenorum »*gradus* excipiat (hoc est, uti notant Operum Revisores, »ipse *gradus* Catechumenorum eos *accipiat* qui ad Christi »nomen accedunt) hoc fit multo diligentiùs & instantiùs »his diebus, quibus *competentes* vocantur, cum ad perci»piendum Baptismum sua *nomina* jam dederunt.«

In veteri Ordine Romano circa tempora S. Gregorii scripto dicitur, «præscribuntur septem scrutinia Catechu»menorum à die quo *nomina* data sunt, usque ad Vigiliam »Paschatis, qua baptismus conferendus erat.«

XXVI. Porro sicuti Catechumeni per Symboli recitationem *publicè* suam profitebantur fidem; ità quoque vitæ suæ putationem testabantur renuntiando *publicè* diabolo ejusque operibus ac pompis.

Unde in hæc verba S. Pauli ad Timotheum: *Apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, confessus bonam confessionem coram multis testibus,* scribit S. Hieronymus: «Confessus es bo»nam confessionem in Baptismo, *renuntiando sæculo & pom»pis ejus* coram *multis* testibus, coram *Sacerdotibus*, vel *Mi»nistris*, virtutibúsque cœlestibus.

Hunc

Hunc renuntiandi morem ex traditione ad nos dimanasse asserit *S. Basilius libro de Spiritu sancto c.* 27. „ Termergi hominem unde est traditum ? Reliqua, item quæ „fiunt in Baptismo, veluti *renuntiare satbanæ* ex qua scri„ptura habemus; nonne ex privata & arcana traditione,

Sanctus Ambrosius *libro de Initiandis c.* 2. „ Ingressus es „regenerationis sacrarium, repete quid interrogatus sis, „recognosce quid responderis *Renuntiasti* diabolo & ope„ribus ejus, mundo & luxuriæ ejus ac voluptatibus.

XXVII. Huic renuntiationi respondet hodierna renuntiatio, quam Catechumenus per se, vel per Susceptores ad interrogationem Sacerdotis pronuntiat.

XXVIII. Sed quid hæc professio plerumque hodie in infancia fieri solet per Susceptores, monet S. Carolus in sua Synodo VI. *cap.* 8. ut Parochus & Confessarius cohortationis officio in id incumbant, ut Fidelium unusquisque annuè recolat diem suum baptismatis, atque eo potissimum die „sancte sese excitet & præclaram illam sponsionem & chri„stianam professionem, quam in sacro lavacro per Spon„sores solemniter edidit. *Repete* inquit Sanctissimus Pa„ter noster Ambrosius, *quid interrogatus sis, recognosce quid „responderis. Renuntiasti diabolo & operibus ejus : mundo „& luxuriæ ejus ac voluptatibus : memor esto sermonis tui, & „nunquam tibi excidat tuæ series cautionis.*

XXIX. In hoc quoque catechumenorum gradu frequentiores erant orationes & exorcismi, iisque adjunctæ manuum impositiones, ut iis mediantibus Catechumeni à vitiis contractis in Gentilitate amplius purgarentur, & ad baptismum dignè suscipiendum disponerentur.

Unde Augustinus *libro de Fide & operibus cap.* 6. *num.* 9. ait : „ Vel non intueamur alios, qui per singulos annos „ad lavacrum regenerationis accurrunt, quales sint ipsis „diebus quibus catechizantur, *exorcizantur*, scrutantur, „quanta vigilantia conveniant, quo studio ferveant, qua „cura pendeant.

XXX. Exorcismos & exsufflationes etiam super infantes baptizandos suo tempore dici solitos fuisse, testatur Augustinus; atque ex illo Ecclesiæ ritu probat, Ecclesiam agnoscere infantes peccato originali obnoxios nasci. Sic enim scribit ad Sixtum Presbyterum *Ep.* 194 *n.*43. ult. edit. „ Cir„cumstipantur enim & *Divinarum* auctoritate lectionum, „& antiquitus tradito & retento firmo Ecclesiæ ritu in ba„ptismate parvulorum, ubi expertissime demonstrantur „infantes, & cum *exorcizantur*, & cum ei se per eos, à „quibus gestantur, *renuntiare* respondent, à diaboli do„minatione liberari.

Et infrà *n.* 46. „ Quid ad hoc respondeant, quòd *exorci„zantur & exsufflantur* infantes, hoc enim procul dubio „fallaciter fit, si diabolus eis non dominatur, & ideo non „fallaciter *exorcizantur & exsufflantur*, per quod domina„tur, nisi per peccatum princeps utique peccatorum;

XXXI. Manuum impositionis quoque super Catechumenos frequens est apud Veteres mentio. „ Non unius mo„di est sanctificatio, nam Catechumenos secundum quem„dam quendam modum per *signum Christi*, & orationem „sub *manus impositione* puto sanctificari : „ ait Augustinus „*lib.* 2. *De Baptismo Parvul. cap.* 37. Plura testimonia ip„sum probantia notat Du Cange suo Glossario, verbo : „*Manus impositio.*

Per *Signum Christi* in citatis verbis intelligere Augustinum *Signum Crucis*, perspicuum est; & ipsos Catechumenos Cruce signari solitos fuisse pluribus locis testatur. Et quidem *lib.* 1. *Confessionum* ubi suæ inter Catechumenos relationis mentionem faciens ait : *Signabar jam signo* Crucis *ejus.*

XXXII. Hinc facilè intelligimus, quam immeritò Hæretici ritus nostros Baptismi, qui potissimum in exorcismis, exsufflationibus, manuum impositionibus, crucis signationibus, & orationibus variis consistunt, tanquam novos & quasi superstitiosos explodant : cum eos videamus jam pridem à Patribus fuisse adhibitos & nobis traditos.

XXXIII. Catechumeni in quarto ordine constituti jamque Baptismo proximi, minutis quibusdam Sacramentis, sive Sacramentalibus utebantur : ut nimirum per ea ad vera Ecclesiæ Sacramenta suscipienda paulatim disponerentur, quemadmodum exponit Vir eruditus Gabriel Albaspinæus *lib.* 2. *Observat. cap. fin.* „ Inter cæteros ritus, ait, quibus olim „formabantur Catechumeni, *minutis*, quibusdam Sacra„mentis utebatur Ecclesia, non solum ut Mysteriorum „rudes Eucharistiæ paulatim assuescerent, sed etiam ut „vitæ Christianæ semina, quæ in ipsa auditione animis „combiberant, horum Sacramentorum usu foverent. Nam „quamvis Corporis Christi perfecta illi omnino formata „membra non erant, utcunque tamen ei adhærebant, „Christianitatisque spiritum quoddammodo ducere inci„piebant.

XXXIV. Sacramenti Catechumenorum meminit S. Augustinus *libro De Catechizandis Rudibus c.* 27. „ De Sacramento *sanè*, ait, quod accipit (Catechumenus) cum „ei bene commendatum fuit, signacula quidem rerum di„vinarum esse visibilia, sed res ipsas invisibiles in eis ho„norari, nec sic habendam esse illam speciem benedictio„ne sanctificatam, quemadmodum habetur in usu quoli„libet : dicendum etiam quid significet & sermo ille, quem „audivit, quid in illo *condiat*, cujus illa res similitudinem „gerit.

Notant hic eruditi Operum Augustini Revisores, Lovaniensem editionem legere, *condiatur*; sed ipsi notant : „Verius *MSS.* & *Am.* CONDIAT. „ Nam agitur hic, in„quiunt, de Sacramento *salis*, quo Catechumenus initia„tur. Huc pertinet illud Augustini *libro.* 1. *Conf. cap.* 11. *Et „signabar jam signo crucis ejus, & condiebar ejus sale, jam in„de ab utero Matris meæ.* Ipsa est, quam hic dixit *speciem „benedictione sanctificatam* : adeoque paulò suprà loco *sa„ne* legendum videtur, *salis.*

Per Sacramentum ab Augustino intelligi *salem* Catechumeno tradi solitum probat quoque Concilium Carthaginense III. cui ipse Augustinus interfuit. *Canone* 5. hæc decernens : „ Item placuit ut per solemnissimos Paschales dies „Sacramentum Catechumenis non detur, nisi *solitum sal*, „quia si Fideles per illos dies Sacramentum non mutant, „nec Catechumenis oportet mutari.

XXXV. Hic habemus originem benedictionis *salis*, quæ hodie in collatione Baptismi fieri debet, atque in os infantis immitti sub hac verborum formula : *N. Accipe* SALEM *sapientiæ : propitiatio tibi sit in vitam æternam.*

XXXVI. Catechumeni jam sufficienter probati & instructi ad Baptismum admittebantur : Nam, ut ait *Canon.* 2. Nicænus, *Catechumeno tempore opus*; ut scilicet ritè disponatur. „Quid enim agit totum tempus, quo Catechumenorum „locum & nomen tenent, nisi ut audiant quæ fides, & qua„lis vita debeat esse Christianis, ut cùm *seipsos probaverint*, „tunc de Mensa Domini manducent, & de Calice bibant, „inquit Augustinus *lib. de Fide & bonis Operibus c.* 6.

XXXVII. Nec minus hodie ipsi baptizandi *adulti* previè probandi sunt quam olim; utrum scilicet in fide sint sat instructi, & vitam anteriorem reverà detestentur. Hoc probè intelligentes & expendentes duo zelotissimi hujus sæculi Præsules, Franciscus Episcopus Heliopolitanus, & Petrus Episcopus Berytensis, qui in Tunchini & Cochinnæ regnis multo cum fructu Evangelium annuntiarunt, quasdam ediderunt Instructiones, quas Cardinalis Bona jussu Congregationis de propaganda fide recensens, Apostolico spiritu scriptas fuisse testatur; easque ejusdem Congregationis typographus Romæ evulgavit.

In his conqueruntur Prælati illi de quibusdam Missionariis, qui de numero potius, quàm de virtute à se baptizatorum gloriantes, *obvios quosvis, vix explorata illorum voluntate, una aut altera instructione contenti, sacro Baptismi fonte abluunt.*

Post hæc declarant, sibi visum esse, „ Catechismi tempus „non breviori quàm quadraginta dierum spatio vulgo de„finire, nec alios ad Baptismum admittendos esse, nisi qui „ante quadraginta dies nomen dederint. Cùm enim „experientia, quæ sacris Canonibus consona est, satis no„tum sit, diuturniorem morem esse perutilem ad obtinen„dam in Christiana fide perseverantiam. Diutius probari „debent rudiores, & obstinatioris tardiorisque ingenii servi, „& qui temporalis pœnæ vitandæ gratia fidem amplecti „velle videntur, aut sperant aliquid lucri & commodi se „consecuturos ex eo quod Christiani fiant : si denique, qui „legis & constantis animi signa aliqua dederunt.

Declarant præterea, Missionarios, qui passim tempus illud præoccupant fidei Christianæ & animarum saluti plurimum nocere. „ Enim verò, inquiunt, comprobatum est „experientia, Christianos pejores non inveniri, quàm qui „ante competentem instructionem ad Baptismum admissi „sunt; quippe qua facilitate Christo nomen dederunt, ea„dem ut plurimum nuntium ei remittunt.

Tertio declarant, Missionarios non posse ad Baptismum admittere, tametsi in fide bene instructos, & eum ardenter petentes, nisi ante ex bona conversatione exploratum sit, eos pristinis vitiis ac criminibus renuntiasse, moresque verè Christianos induisse.

Nolunt quoque ad Baptismum admitti Gentiles, quantumvis emendationem vitæ spondeant, nisi ante illius susceptionem *operibus*, non verbis tantum suam emendationem probaverint. „ Sicut sacro à Baptismatis fon„te rejiciendi sunt (inquiunt) qui vitiis ac peccatis ob„stinatè adhærent : ita procul ab eo expellendi, qui no„lunt interioris conversionis signa *operibus* dare : cum in„de pateat, infectam peccati amore voluntatem adhuc gerere.

Denique declarant, nullam esse habendam rationem nonnullorum, qui de Baptismatis dilatione conqueruntur, quasi propter inopinatos casus, Catechumenos morti ac proinde æternæ damnationi exponant.

Hæc omnia latiùs videri possunt apud Gasparem Juenium

nium in Commentario hiſtorico & dogmatico De Sacramentis *Diſſertat.* 2. *quæſt.* 7. *cap.* 2. *art.* 2.

XXXVIII. Baptizati è fonte Baptiſmatis educti veſtibus albis induebantur, de quo ritu teſtatur Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi myſt.* 4. ejus ritûs rationem reddens : »Exutis veſtibus antiquis, & iis quæ ſecundum ſpiritum »*albæ*, indutis, perpetuò jam in albis incedere oportet. »Non hoc ideo dicimus, quaſi alba te ſemper veſtimenta »habere neceſſe ſit; ſed quod his, quæ verè alba, ſplendi»da, & ſpiritualia ſunt, veſtiri te oporteat.

Ejuſdem ritus meminit S. Ambroſius *libro De Initiandis c.* 7. Accepiſtis (ait ad recenter baptizatos) poſt hæc veſti»menta *candida*, ut eſſet indicium, quod exueris invo»lucrum peccatorum, indueris innocentiæ caſta velami»na: » Gratianus *Diſt.* 4. *de Conſecrat. Can.* 92. Et Canone præcedenti idem aſtruitur auctoritate Rabani Mauri; pluresque ejus myſticæ rationes redduntur.

Infinita ſunt penes omnes omnium ſæculorum tam Latinos, quàm Græcos Scriptores, hujus ritus teſtimonia.

XXXIX. Veſtem hanc totum corpus baptizati tegiſſe, ac propterea baptizatos exteriori habitu totos albos & candidos apparuiſſe, innuunt non obſcurè omnia illa Patrum teſtimonia, quibus teſtantur ſimpliciter & indefinite, baptizatos accepiſſe *veſtem candidam*; quòd *induerentur* veſtibus albis; quodque dicerentur, *Nivei, Albi, Candidi*: quæ omnia dici non potuiſſent, niſi ipſi baptizati *veſtem* toti corpori congruentem accepiſſent.

Ad recenter baptizatos ſermonem habens S. Auguſtinus in Vigiliis Paſchalibus ita loquitur : » Infantes iſti, quos »cernitis exterius *dealbatos*, interiuſque mundatos, qui »*candore veſtium* ſplendorem mentium præfigurant &c. » *Serm.* 223 ex edit. Benedictinorum, qui ibidem notant, *infantes*, dictos fuiſſe noviſſimè baptizatos etiam ætate majores.

XL. Veſtem hanc in omnibus penè Eccleſiis ſeptem diebus retinebant Neophyti ; id eſt ea in Sabbatho ſancto egredientes de fonte Baptiſmatis induebantur, & ſabbatho ſequenti deponebant. Hujus diſciplinæ luculentus teſtis eſt S. Auguſtinus *ſermone* 157. de Dominica in Octava Paſchatis: » Paſchalis ſolemnitas, ait, hodierna feſtivitate con»cluditur, & ideo *hodie* Neophytorum *habitus commutatur*, »ita tamen, ut *candor*, qui de habitu deponitur, ſemper in »corde teneatur.

Quare ſeptem hos dies, *albas* vocabant teſte Rabano *libro* 2. *de Inſtit. Cler. cap.* 39. » Alios ſeptem dies in memo»riam ejuſdem Reſurrectionis Dominicæ congrua feſtivi»tate ſubjungens, quos ſeptem dies, *albas* vocitamus pro»pter eos, qui in ſancta nocte baptizati, *albis* per *totam* heb»domadam utuntur veſtibus.

Nequaquam etiam obſcurum eſt, ex allatis teſtimoniis, Neophytos ſeu recenter baptizatos *veſtem candidam* integris illis ſeptem diebus, tanquam ordinariam & vulgarem veſtem detuliſſe; nec tantum in Eccleſia ſed ubique cum ea inceſſiſſe ; quod & aliis teſtimoniis confirmat Vicecomes dicto loco *cap.* 14.

XLI. Hodie ex præſcripto Ritualium imponitur capiti recenter baptizati *linteolum* candidum loco veſtis albæ ſub hac verborum formula: *Accipe veſtem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini noſtri* JESU CHRISTI *ut habeas vitam æternam.*

XLII. Neophytis olim cereos traditos fuiſſe in manibus refert Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi* 1. *myſtag.* & ejuſdem meminit S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 40. *De Baptiſmo* ; ubi Baptiſmi ceremonias deſcribens, in earum numerum geſtationem cerei quoque reponit : & *oratione* 39. de baptizatorum luminibus loquens ait : porro *luminum* no»mine appellatur; quod purget & illuſtret. Quo etiam fit, ut »*facies* eo tempore in lætitiæ ſignum accendamus.

Et ſæculo 9. ſcripſit Amalarius Fortunatus *lib. De Eccleſ. Officiis c.* 26. » Clamante voce Sacerdotis, ut deſcendat vir»tus Spiritus Sancti in aquam, *cerei* Neophytorum depo»nuntur in aquam. Quare hoc; Niſi ut demonſtretur modò »*cereus* ſignare Spiritum Sanctum.

XLIII. Cereo ſeptem diebus, quemadmodum veſte candida Neophytos olim uſos fuiſſe clare expreſſit ſæculo 6. ſcribens Alcuinus *De Divinis Officiis cap. De Sabbatho in albis*, ubi poſtquam dixiſſet, quod Neophyti ſeptem diebus *veſtibus albis* uterentur ? id eſt., à *ſabbatho ſancto* uſque ad *Sabbathum in Albis* ſubjicit : » Ita noſtri baptizati, extinctis »peccatis præteritis, dicuntur quotidie ad Eccleſiam *colum»na ceres illuminata* præcedente eos.

XLIV. Hodie Sacerdos dat Neophyto vel Patrino candelam accenſam dicens : *Accipe lampadem ardentem & irreprehenſibilis cuſtodi Baptiſmum tuum: ſerva Dei mandata ut Dominus venerit ad nuptias, poſſis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula cœleſti, habeaſque vitam æternam & vivas in ſæcula ſæculorum.*

XLV. Poſt ſuſceptum Baptiſmum ſtatim baptizati Chriſmate ab Epiſcopo in fronte ungebantur ? ſive confirmabantur. » Oportet (ait Canon 48. Laodicanus) eos qui il»luminantur (ſive, ut legit Dionyſius Exiguus, *qui baptizan»tur*) poſt Baptiſma inungi ſuper cœleſti Chriſmate, & eſſe »regni cœleſtis participes.

Hujus diſciplinæ apud primæ & mediæ ætatis ſcriptores Græcos & Latinos infinita ſunt & obvia teſtimonia, quæ citat Menardus in notis ad Sacram. Gregorii pag 144. additq; nec ungebatur Neophytus in *vertice* à Presbytero, »cum ejuſmodi unctio inſtituta ſit ob defectum Epiſcopi. »Quinimo, ut rectè advertit Gabriel Albaſpinæus *lib.* 1. *obſervat. c.* 25. » Nemo *Chriſtiani* nomen olim ſortiebatur, »nemo *perfectus* exiſtimabatur *Chriſtianus*, qui dono Spiri»tus ſancti *confirmatus* & donatus non eſſet.

Hocque eſt, quod Canone 39. Eliberitano dicitur » Gen»tiles ſi infirmitate deſideraverint ſibi manum imponi ; ſi »fuerit eorum ex aliqua parte vita honeſta, placuit, eis ma»num imponi, & fieri Chriſtianos.

Idipſum Cyrillus Hieroſolymitanus *Catecheſi* 3. *Myſtag.* evidenter expreſſit dicens: » Hujus ſancti Chriſmatis dono »accepto, meritò appellamini *Chriſtiani* : veram efficientes »appellationem in ipſa regeneratione ante enim quam hæc »gratia vobis donata eſſet, non eratis propriè digni eo no»mine, ſed pergentes eo uſque progreſſi eſtis, ut efficeremi»ni Chriſtiani.

Plura in hanc rem adducit Chriſtianus Lupus in notis ad librum Tertulliani *De Præſcriptionibus c.* 41.

XLVI. Hodie Neophytus à Presbytero cum Chriſmate ungitur in vertice; (quæ unctio, uti ſuprà ex Ménardo notatum eſt, olim non fiebat) his verbis : *Deus Omnipotens Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti qui te regeneravit ex aqua & Spiritu ſancto, quique dedit remiſſionem omnium peccatorum, ipſe te lineat* CHRISMATE *ſalutis in eodem Chriſto Jeſu Domino noſtro in vitam æternam.*

XLVII. Poſt Confirmationis Sacramentum Neophytis collatum, etiam Euchariſtiæ participes efficiebantur. Quem ritum evidenter expreſſit S. Ambroſ. libro *De Initiandis c.* 8. & aliorum veterum teſtimoniis aſſerit Hugo Menar. loco cit *pag.* 106. oſtenditque non tantum adultis, ſed & *infantibus* recens baptizatis ſacram Euchariſtiam datam fuiſſe : quod & Aug. pluribus locis expreſſit ; quamvis crediderit, Euchariſtiæ ſumptionem *infantibus* neceſſarium eſſe ad ſalutem, ut rectè probat Card. Bona *lib* 2. *Rerum liturgic. c.* 12.

XLVIII. Datum quoque fuit Neophytis *lac & mel* cujus ritus non obſcure meminit Tertullianus *De Corona militis c.* 3. ibi referens quid in Baptiſmate ageretur ait : *ter mergitamur amplius aliquid reſpondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit. Inde* (ex aqua) *ſuſcepti* LACTIS & MELLIS *concordiam prægustamus*. Ejuſdem ritus meminit quoque *lib.* 1. *contra Marcionem*, dicens quod per LACTIS & MELLIS *ſocietatem* Chriſtus *ſuos infantes lactet.*

Hinc Illud Canonis 40. in Codice Eccleſiæ Africanæ : » Primitiæ verò, ſeu *lac & mel*, quod uno die ſolemniſſimo »in *infantium myſterio* : ſolet offerri, quamvis in altari offe»rantur, ſuam tamen habeant propriam benedictionem »ut à Sacramento Dominici Corporis & Sanguinis diſtin»guantur.

XLIX. Hæc verba ad *myſterium infantium*, non ſignificant, *lac & mel* ſolis *infantibus* & non adultis recenter baptizatis datum fuiſſe ; ſed quod daretur Neophytis ad indicandum myſterium *infantiæ* ; hoc eſt, ut per hoc indicatur recenter baptizatis, quod per baptiſma omni malitia & dolo depoſitis, debeant ſemper infantium ſimplicitatem conſervare, juxta illud S. Petri ad Neophytos : *Quaſi modo geniti infantes ſine dolo lac concupiſcite.*

L. In antiquo Ordine Romano extat ſpecialis benedictio *lactis & mellis*, his verbis : » Benedic Domine has crea»turas lactis & mellis, utpote famulos tuos *fonte* perenni, »qui eſt ſpiritus veritatis, & *enutri* eos de hoc lacte & mel»le. » Deinde ſubjungit : » Tu enim Domine promiſiſti Pa»tribus noſtris Abraham, Iſaac, & Jacob dicens : Introdu»cam vos in terram repromiſſionis, terram fluentem lac & »mel. » Quibus verbis indicatur alia ratio myſtica, nimirum quod baptizati relicto Ægypto, id eſt, gentilitate ingrediantur in Eccleſiam, terram fluentem lacte & melle; id eſt, omnibus deliciis ſpiritualibus.

Tandem ſubjicitur oratio quæ indicat, *lac & mel* fuiſſe in unum commixta. » Conjunge Domine famulos tuos »ſpiritu charitatis & pacis, ſicut *conjunctum* eſt hoc lac & »mel, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

LI. Propter recens baptizatos Eccleſia in feſtis Paſchalibus ingentia lætitiæ ſigna jam pridem exhibuit ; ut propterea objicienti cuidam : » ipſum Dominum *poſt lavacrum* »ſtatim tentationes circumſteterunt, quadraginta diebus »jejuniis functum : » Ergo & nos, *à lavacro* potius jejunare oportet : reſponderit Tertullianus *lib. de Baptiſmo c.* 20. Et quis enim prohibet, niſi *neceſſitas gaudii* & gratulatio ſalutis. Et auctor Sermonis 163. de tempore inter ſermo-

nes

nes Augustini; nunc 168. in appendice ad tomum 5. operum Augustini, ait: »Hic igitur dies est, Dilectissimi, »quem fecit Dominus, ut audistis cellior cunctis, lucidior »universis, in quo sibi *novam* plebem, ut ipsi videtis, *rege-*»*nerationis* spiritu conquisivit, in quo singulorum mentes »*gaudio & exultatione* perfudit.

Neque lætitiæ signa in Officio Divino tempore Paschali alio tendere, quam ad demonstrandum gaudium de nova generationis prole, jam pridem expressit Rupertus Abbas *lib. 7. De Divinis Officiis* 11. ubi ait: »Quia nox illa sacratissi-»ma, in qua jam, ut dictum est, prima resurrectione resur-»gunt, qui baptizantur, novi Ecclesiæ filii, protinus tan-»quam de salicibus direpta nostra certatim organa persul-»tant *Alleluja*, sicut & reliquum hujus diei officium, maximè »*baptizatorum* est *exultatio*, eò quòd prima, ut dictum est, re-»surrectione jam consurrexerunt cum Christo.

Pluribus hæc prosequitur Josephus Vice-Comes de antiquis Baptismi ritibus *lib. 5. cap. 48.* ostenditque in signum majoris gaudii ac lætitiæ spiritualis, septem dies Paschales *Festos* olim fuisse; uti & Pentecostales; atque exinde apud nos etiamnum hodie *Octavas* superesse.

CAPUT IV.

De Patrinis & obstetricibus.

1 *Catechistæ Catechumenorum olim dicti* Sponsores.
2 *Interdum etiam* Susceptores *dicti.*
3 *Quando alius in Baptismo, alius in Catechismo* Susceptor *adhibitus fuerit, incertum.*
4 *Primitus soli viri in Baptismo virorum, & solæ mulieres in Baptismo mulierum adhibebantur: & quare?*
5 *Quando, & quare hæc disciplina mutata?*
6 *Susceptorum officium olim fuit Neophytis ad Baptismum præsentare.*
7 *Hi ipsos baptizatos egredientes è fonte Baptismatis suscipiebant: & quid huic ritui hodie respondeat?*
8 *Qui curam Neophytorum ante Baptismum habuerant, eam post Baptismum continuare debebant.*
9 *Hodie Patrinorum officium circa curam baptizatorum ferè unicè versatur.*
10 *Monitum Concilii Coloniensis de hac obligatione, eamque omnes Synodi Belgicæ inculcant.*
11 *Pastores attendere debent, quos in Patrinos admittant.*
12 *Qui ab hoc munere rejiciendi?*
13 *Eligendi potiùs, qui animæ prolium, quàm qui inopiæ consulere possunt.*
14 *Patrini non defunguntur suo munere dando munusculum.*
15 *Quid circa moneris dationem Edicto Caroli V. hic in Belgio decretum fuerit.*
16 *Parochi aliique Ecclesiastici & Monachi non facilè officium Patrini assumere debent, & quare?*
17 *Parentes olim suas proles offerebant ad Baptismum.*
18 *Quomodo, & quare id fuerit vetitum?*
19 *Epistola supposititia Papa* Deusdedit *mutatæ disciplinæ occasionem forsan dedit.*
20 *Obstetricis ad procurandum Infantibus Baptismum concurrunt, & quid de his decreverit Synodus Mechliniensis.*
21 *Obstetrices non admittendæ nisi à Pastore loci examinatæ & instructæ.*
22 *Synodorum Decreta confirmârunt Principes; voluntque in earum admissione interveniat Magistratus loci.*
23 *Obstetrices quam curam adhibere debeant circa proles ex illegitimo concubitu, earumque matres.*
24 *Obstetrices instruendæ circa formam & materiam Baptismi.*
25 *Quid agendum, si mulier gravida, antequam pariat, moriatur, ut proli Baptismus conferri queat.*

I. EX dictis capite præcedenti intelligi potest, olim nonnullos fuisse instructioni & directioni catechumenorum specialiter intendentes; qui ipsos Catechumenos, cùm tempus Baptismi instaret, ad Episcopum adducerent, sive præsentarent, à Tertulliano de *Baptismo c. 18. Sponsores*, & ab aliis frequenter *Fidejussores*, aut etiam *Fidei dictores*, tanquam qui de fide ac sufficiente instructione Catechumenorum *fidem darent* vel *spondere*nt, vel subinde *Offerentes* dictos, eò quòd Catechumenos ad Baptismum *offerrent*.

II. Nonnunquam & *Susceptores* appellabantur, eò quòd Catechumenos ex aquis Baptismalibus exeuntes *susciperent*, abluerent, & vestirent. Hinc illud S. Basilii ad Posthumianum *Epist. 128.* »Primo Baptismate initiatus es ad pietatem: utinam te è *sacro fonte levâssem*.

Et in antiquo Ordine Romano post datum Baptismum jungitur: »Et sint parati, qui eos *suscepturi* sunt cum *linteis* in »manibus eorum, & accipiant ipsos à Pontifice & Presby-»teris vel Diaconibus, qui eos baptizant.

III. Gratianus sub nomine Higini Papæ *Dist. 4. De Consecrat. Can.* 100. refert: »In *Catechismo* & *in Baptismo* & in »Confirmatione unus *Patrinus* fieri potest; si necessitas co-»git. Non est tamen consuetudo Romana: sed per singulos »singuli suscipiunt.

Si Decretum hoc Higino Papæ, qui sedit sæculo 2. adscribi posset, exinde haberemus, etiam antiquitùs in Baptismo & in *Catechismo* diversos fuisse Patrinos, seu susceptores. At cum omnibus vel parum eruditis hodie compertum sit, Decretum illud Higino Papæ adscribi non posse, nihil pro hujus disciplinæ antiquitate ex illo elici potest. Sed nec apud pristinos Scriptores, aut in antiquis Canonibus quidquam occurrit, quod vel insinuet antiquitùs solitum fuisse, alium in Baptismo, alium in Catechismo Patrinum adhiberi.

Quin tamen interdum contingeret, ut alius instructioni Catechumeni præesset, eumque ad Baptismum offerret; ac alius tempore Baptismi accederet, qui eum de aquis Baptismatis emergentem susciperet vel levaret; & curam illius post Baptismum susciperet, dubitari nequit; sed nulla de eo specialis lex aut disciplina apud antiquos occurrit.

IV. Cùmque frequens esset adultorum Baptismus; ac toti penè *nudi* immergerentur aquis Baptismatis, etiam plerumque viri viros, & mulieres fœminas de Baptismo suscipiebant; ut colligitur ex antiquo auctore Constitutionum Apostolicarum *lib. 3. cap. 16.* ubi ait: »Deinde aut tu »Episcope *Presbyter* tuus, qui sub potestate tua est facta su-»per eos nominatim sacra invocatione Patris, & Filii, & »Spiritus Sancti, baptizabis. Ac *virum* quidem suscipiat »*Diaconus*, *mulierem* vero *Diaconissa*, ut *honestè* & à quibus de-»cet, ii [illegible] infractum.

Quin etiam mulieres electas fuisse, quæ etiam mulierum [illegible] instructioni, ac Catechismo præessent; omniaque gererent circa Neophytas mulieres, quæ Diaconi [illegible] Neophytos viros, multis ostendit Morinus de SS. Ordinat. *parte 3. Exercit.* 10. c. 3.

V. Postquam vero Baptismus adultorum rarior, & parvulorum frequentior esse cœpit, ipseque Baptismus per infusionem [illegible] immersionem alicujus duntaxat partis corporis conferre, etiam mulieres in matrinas masculorum, & viri in patrinos puellarum admissi sunt.

VI. [illegible] susceptorum munus sive officium multa olim complectebatur.

Primum, uti ex Patribus notissimum est, & observat Josephus Vice-Comes De antiquis Baptismi ritibus *lib. 1. cap. 3.* horum munus erat, Neophytos ante Baptismum fidei mysteriis imbuere, vitæque Christianæ normam docere, atque sufficienter instructos Episcopo ad Baptismum offerre.

Hinc forsan hodiernus ritus in administratione Baptismi habet, ut juxta præscriptum Ritualis Mechliniensis Presbyter baptizaturus interroget Patrinos, *Quid petit?* quo non obscure innui videtur, *Patrinorum* esse, baptizandos ad Baptismum offerre.

VII. Post hæc, ut jam dictum est, hi ipsos baptizatos è fonte Baptismatis egredientes suscipiebant, & complectebantur; vesteque candida operiebant; & propterea *Susceptores* dicebantur.

Hujus ritus vestigium in hodiernis Ritualibus apparet, ubi præscribitur, ut tempore, quo infans baptizatur, Sacerdos *jubeat Patrinum vel Matrinam vel utrumque (si ambo admittantur infantem suscipere)* APPONERE MANUM *baptizando:* quasi nimirum hoc pacto ipsum infantem de fonte susciperent & levarent.

Imo hac sola manuum impositione verum Patrinum effici; ac contrahi cognationem spiritualem inde resultantem communiter creditur? qua de re latius infra, ubi de impedimento Matrimonii ex hac cognatione spirituali resultante agetur.

VIII. Qui verò ipsos baptizandos ante Baptismum instruxerant, & tanquam sat instructos & ritè dispositos Episcopis baptizandos obtulerant; seque quasi *Vades* pro rectà illorum fide, & vitæ Christianæ desiderio constituerant, illos non mox à suscepto Baptismo deserebant, sed in suam curam recipiebant; ut hoc pacto sponsionem suam liberarent; quod vel præcipuè, cum infantes baptizarentur, exigebatur.

Sæculo 9. Concilium Parisiense VI. *lib. 1. c. 19.* eandem obligationem in Patrinis & Parentibus naturalibus agnoscit: »Ut parentes, ait, filios suos, & *patrini* eos, quos de »fonte lavacri suscipiunt, erudire summopere studeant; il-»los, quia eos genuerunt, & eis à Domino dati sunt; & istos, »quia pro eis *fidejussores* existunt.

IX. Cum vero hodie infantum Baptismus hic frequens sit; imo fere solus administretur, etiam officium Susceptorum seu Patrinorum potissimum in eo versatur, ut baptizatis

tatis infantibus, cum ad ætatem legitimam & usum rationis pervenerint, curam omnem impendant; ut in fide Catholica ritè instruantur; & innocentiam Baptismalem integram conservent.

X. ,, Susceptores infantis (Patrini qui dicuntur) meritò ,,admonentur (ait Synodus Coloniensis anno 1536. *p.* 7. ,,*c.* 4.) quod ipsi sint qui Ecclesiæ *nomine*, & in Ecclesiæ ,,fide Christi parvulos *offerant* per Baptismum, ac se pro- ,,pemodum pro parvulis *fide jussores* constituant, nomine ,,parvuli respondentes : quem etiam postquam adoleverit; ,,Symbolum simul & Orationem Dominicam edocere, at- ,,que vitam Christo ac professione in Baptismo facta dig- ,,nam perpetuò agere; saltem ubi id necessitas poscere vi- ,,debitur, cohortari non omittent.

Similiter Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 3. *c.* 6. vult, ut,, moneant Pastores, ut quicunque viri quæcun- ,,que fœminæ proles de sacro fonte specialiter susceperint, ,,cognoscant se fidejussores pro iis apud Deum extitisse; ,,& ideo super eos sollicitudinem veræ charitatis impen- ,,dant, & admoneant, ut castitatem custodiant, virginitatem ,,usque ad nuptias servent, cantica turpia vel luxuriosa ex ,,ore non proferant, non superbiant; non invideant, à male ,,dicto & perjurio linguam custodiant, &c. quæ fusè per- ,,sequitur August. *Serm. De Resurrect.* ad quem pastores re- ,,mittimus.

Sermo, ad quem hæc Synodus remittit, aliquando inter Sermones S. Augustini relatus fuit; sed in ultima Operum Augustini revisione tanquam suppostitius in appendicem tomi quinti rejectus est ; constituitque ibid. Serm. 168. notantque eruditi Revisores, partem posteriorem, in qua citata verba continentur, Cæsarii Arelatensis stylum referre.

Quidquid sit, hanc Patrinorum obligationem omnes passim Synodi Belgicæ inculcant; Patrinosque de illa à Pastoribus seriò monendos volunt.

XI. ,, Quia autem Susceptores sponsores sint pro iis, qui ,,baptizantur, fidei ac vitæ Christianæ quam illi debent, ac ,,proinde ut rectè instruantur, paternam in se curam reci- ,,piant, videant Pastores (verba sunt Synodi Audomarensis ,,an. 1585. *tit* 3. *cap.* 6.) quibus tenellas Christi oviculas ,,credant : caveantque, ne quosvis ad hoc officii admittant, ,,& parentes moneant, ne quosvis promiscuè eligant, verùm ,,eos tantummodò, de quibus probabile fiat fore ut præstent ,,id quod promittunt. Alienum enim est, recens in Christo ,,renatis oviculis ejusmodi in Christo parentes aut dare aut ,,admittere, de quorum paterna sollicitudine spes verosimi- ,,lis non concipiatur.

XII. Deinde tanquam consequens infert: ,, Rejiciantur ,,proinde ab hoc munere quicunque hæretici, quicunque ,,excommunicati, qui cunque notoriè criminosi, & scanda- ,,losè viventes; rursus ii, qui ipsimet nesciant ea, quæ doce- ,,re oporteat neophytum, & qui per ætatem aut mentis in- ,,opiam ipsi notitiam non habent fidejussionis ejus ad ,,quam se offerunt, denique alii quicunque à quibus fidei ,,liberationem, exonerationemque verosimiliter non ex- ,,spectant.

Idem inculcat Synodus Mechliniensis anno 1609. & addit : *Eademque cautio fit de Commatribus*; cui & aliæ Synodi passim conveniunt.

XIII. Monet autem citata Synodus *Buscoducensis c.* 7. ,,Fideles in Baptismo filiorum suorum eos potius Patrinos ,,& Matrinas eligant, qui eorum *animæ* consulere, quàm ,, qui *inopiæ* subvenire possint.

XIV. Et quia ,, persuadent sibi quidam (ait citata Sy- ,,nodus Audomarensis *c* 7.) sponsioni suæ se fecisse satis, ,,si munus aliquod post Baptismum offerant baptizati pa- ,,rentibus, quod quasi ad educationem institutionemque ,,prolis serviat: idcirco consultum foret abrogare prorsus ,,illam munerum offerendorum consuetudinem, quemad- ,,modum Edicto Cæsareo aliquando cautum fuit, si tem- ,,porum iniquitas pateretur. Interim rectè faciant in pa- ,,trinos electi, si non tam *munera* offerre, quàm promisso- ,,rum meminisse curent, *muneribus* neutiquam redimen- ,,dorum: ita fiet, ut idonei patrini & quærantur & inveni- ,,antur.

XV. Edictum Cæsareum, cujus meminit Synodus, editum est à Carolo V. 7. Octob. 1531. ubi *art.* 12. præcipitur omnibus cujuscunque status aut conditionis, ne eligant in Patrinos suarum prolium aliquos, ut ab iis munus aliquod accipiant; imò si quid à Patrinis offeratur, vetat illud à parentibus prolis baptizatæ accipi; inhibens insuper Patrinis aliquid dare sub pœna dupli illius quod datum est; nisi essent proles pauperum & miserabilium personarum. Habetur *lib.* 1. Edictorum Flandriæ *pag.* 751.

Verùm hujus Edicti rigorem idem Carolus edito Decreto anno 1545. *art.* 3. nonnihil mitigavit, permittens dare munusculum trium florenorum non excedens. Habetur eodem libro Edictorum *pag.* 782.

Et licet nec hoc Edictum hodie observetur, interim ex his omnibus apparet sollicitos fuisse & Ecclesiæ & Reipublicæ Magistratus, ut Parentes in electione Patrinorum potiùs attenderent, qui spiritualiter , quàm qui temporaliter prolibus prodesse possent: nec in electione Patrinorum spe munerum excæcarentur.

Addit nihilominus prædicta Synodus : ,, Porrò prohibere ,,id nolumus, quin subveniant tenuioris fortunæ puerperis ,,Patrini ii, quibus res lautior est, quinimo modis omnibus ,,id probamus & desideramus.

XVI. Instructio seu Decreta pro Pastoribus civitatis & Diœcesis Leodiensis per Episcopum Vigiliarum & Nuntium Apostolicum in visitatione Apostolica anno 1613. evulgata inter alios ab officio Patrini excludendos recenset eos, de quibus constat, vel est verisimile, quod hoc officium *passim* præstare nequeunt, ut qui ait, curæ Pastoralis, vel alia vitæ professione prohibentur , cujusmodi sunt ,, Pastores, ,,& omnes utriusque sexus Religiosi , ut in Religiosis dispo- ,,nit Capitulum IN BAPTISMATE *De Consecratione Dist.* ,,4. quæ ratio militat etiam in aliis Ecclesiasticis, ut pruden- ,,ter consideravit Synodus Mediolanensis II. *Decreto* 17. ,,Hoc idem docet Catechismus Romanus ; nam quantò mi- ,,nùs istis involvuntur curis Pastores, tanto melius cum illis ,,agitur.

Canon , cujus authoritate utitur hoc statutum, est 103. apud Gratianum *De Consecrat. Dist.* 4. qui incipit : *Non licet*; estque Canon 25. Synodi Antissiodorensis habitæ anno 578.

Declarat Synodus Gandensis *tit.* 3. *cap.* 8. innovata in Decretis evulgatis per Episcopum Triest, sub Monachis etiam comprehendi *Monasteriorum Præfectos* , ut *per se*, ita quoque *per procuratorem* , infantem è sacro fonte suscipere prohibeantur.

De Parochis verò hæc habet: ,, Et ne Parochi aliique cu- ,,ram animarum gerentes, onus hujusmodi suscipiant, per- ,,optamus; & nisi rogati ex causa gravi id præstare debeant, ,,quatenus opus est, inhibemus.

XVII. Parentes olim proles suas præcipuè parvulas ad Baptismum obtulisse evidens est ex S. Augustino, Epist. 98. ad Bonifacium Episcopum , ubi ita scribit *num.* 8. ,, Illud ,,autem nolo te fallat, ut existimes reatus vinculum ex Adam ,,tractum, aliter non posse dirumpi, nisi parvuli ad perci- ,,piendam Christi gratiam *à Parentibus* offerantur. Sic enim ,,scribens dicis , ut sicut Parentes fuerunt auctores ad eo- ,,rum pœnam, per *fidem* Parentum identidem justificentur; ,,cùm videas multos non offerri à Parentibus , sed etiam à ,,quibuslibet extraneis , sicut à Dominis servuli aliquando ,,offeruntur.

Evidenter hîc supponitur, ordinariè Parentes filios suos solitos fuisse offerre ad Baptismum ; aliàs inepta fuisset Bonifacii hæsitatio: & non satis congrua Augustini responsio.

Ipsum clarioribus verbis expressit S. Cæsareus Arelatensis Episcopus sæculo 6. *Homilia* 12. inter editas à Stephano Balutio, ubi post expressam professionem fidei & renuntiationem diaboli in Baptismo fieri consuetam subjicit : ,,Quod quia infantes *per se* minimè profiteri possunt, *Parentes* ,,*ipsorum* pro eis *fidejussores* existant

XVIII. Pluribus id probat Josephus Vice Comes de antiquis Baptismi ritibus *lib.* 1. *c.* 33. hoc unà observans, quod nunc consuetudo illa *penitùs* abrogata sit.

,,Causam, cur id factum fuerit, ait Josephus, apud Pa- ,,tres non reperio, si conjecturis utendum ; existimo fuisse, ,,vel ut admonerentur Fideles, eam *spiritualem* educationem ,,à *carnali* longe distare, vel ut Mysteriorum fidei Christia- ,,næ peritioribus illa provincia demandaretur : cum paren- ,,tes in maxima rerum divinarum ignoratione versari sæpe ,,contingat.

Verisimilius crediderim, Parentibus officium Patrini in Baptismo proprii filii fuisse interdictum, postquam cognatio spiritualis, atque ex ea resultans impedimentum Matrimonii inter Patrinum & baptizati matrem inductum fuit ; cujus cognationis & impedimenti apud pristinos Auctores mentio nulla occurrit.

XIX. Meminit quidem illius impedimenti epistola, quæ sub nomine *Deus dedit* Papæ , qui sedit sub initium sæculi 7. extatque apud Gratianum *Caus.* 30. *q* 1. *Can.* 1. sed eam epistolam falsam, ac illi Pontifici suppositam eruditis omnibus compertum est; & monet Labbeus in nota marginali ad hanc epistolam tomo 5. Conciliorum *Col.* 1648. Hæc tamen suppostitia Epistola non obscurè indicat hujus impedimenti saltem aliquod initium tunc fuisse, unde & post sæculum 7. videmus in Conciliis hujus impedimenti mentionem fieri ; ac nominatim in Concilio Moguntino anno 813. statuitur ; ,, Nullus *proprium filium* aut *filiam* de fonte ,,Baptismatis suscipiat ; nec *Commatrem* ducat uxorem, filio- ,,lam , nec illam , cujus filium, vel filiam ad Confirmatio- ,,nem duxerit : ubi autem factum fuerit, separentur. ,, *Can.* 55. Sed de his latiùs infrà, ubi de impedimentis Matrimonii agetur.

XX. Cum obstetrices non parum concurrant ad Baptismi administrationem infantibus procurandam , non impor-

portunum fuerit etiam de illis hic agere, de quibus ea de causa etiam Synodi tractare solent. Et quidem Synodus Provincialis secunda Mechl. *c.* 7. "Requirit omnes Magi-
"stratus singulorum locorum, ne quam ad obstetricandum
"parturientibus admittant, nisi prius à Curato loci ubi ob-
"stetrix moratur, testimonium sinceræ & Catholicæ fidei
"habeat, professionémque fidei coram Archipresbytero
"suo faciat, nec non materiam formámque Baptismi testi-
"monio ejusdem Curati probè calleat, & ultra consuetum
"juramentum, juret etiam, quod infantes à se suscipiendos
"quantocius, vel saltem intra tres dies, baptizare curabit;
"aut si obsistentibus parentibus vel amicis id efficere non
"possit, mox Pastori loco eos denuntiet."

XXI. Similiter Synodus Provincialis Cameracensis secunda *tit.* 6. *c.* 11. "mandat, ut nullæ mulieres deinceps ad
"hujus officii exercitium admittantur, nisi prius per Pasto-
"rem loci examinatæ, & si opus sit instructæ fuerint. Ro-
"gentur autem Magistratus, ut inter cætera ab iisdem ob-
"stetricibus juramentum exigant, quod pueros baptizan-
"dos, ante diem tertium omnino Parochis denuntiabunt."

XXII. Decreta utriusque Synodi Provincialis illarum Provinciarum Synodi Diœcesanæ recipiunt & renovant; insuper & ipsi Principes Belgii Synodorum Decreta suis respectivè edictis pro Confirmatione Synodorum Provincialium Cameracensis & Mechliniensis editis, probaverunt: additque prætereà Edictum Principis ad Synodum Mechliniens. *art.* 8. "Eas ab Officiali & Magistratu loci debere
"admitti ad id muneris; quia tamen nullas admittant nisi
"prævié bene sint instructi de earum capacitate & religio-
"ne, idque per attestationem scriptam Pastoris, in cujus
"Parochia morantur."

XXIII. Si aliquando contingat prolem illegitimam afferri ad ædes Patris nolentis eam pro sua agnoscere, "talis
"proles, inquiunt Decreta Gandensia sub Antonio Triest.
"1650. c. 11. nullo pacto ibidem deposita relinquetur, nisi
"deferens eam curavit baptizari. Quare Pastores frequen-
"ter moneant obstetrices aut alias mulieres quæ parturien-
"tibus vel ex charitate vel lucri causa assistunt, ut huic no-
"stro Decreto sese conforment, ac insuper ne officio suo
"fungi & puerperas adjuvare differant causa eliciendi no-
"men Patris, quando ex illicito concubitu conceperant."

XXIV. Et quia experientia docet, obstetrices aliasque mulieres interdum parvulos in necessitate baptizantes errare in forma & ritu, & forte in materia Baptismi, mandat idem vigilantissimus Præsul (quod merito ubique observetur) in prædictis Decretis *c.* 12. Parochis, "ut sæpius pro
"concione & in catechismo singula ad baptizandum requi-
"sita, clare & distinctè explicent, ita ut facile omnes intelli-
"gant, aquæ naturalis perfusione super parte nuda & vi-
"vente principali, simul formæ prominciatione à Christo
"Domino institutæ, hujusmodi Sacramentum à baptizante
"& formam ita pronuntiante conferri."

XXV. Prætereà, cum summum discrimen sine Baptismo discedendi immineat proli, si mulier gravida priusquam pariat moriatur, monuit jam pridem Synodus Coloniensis 1280. *cap.* 4. "Ut si certum sit quod mulier prægnans
"moriatur, teneatur os ejus apertum: & cum magna cau-
"tela uterus ejus aperiatur: & si infans vivus fuerit, educa-
"tur & baptizetur." Hoc ipsum iisdem verbis reperitur inter antiqua Decreta Diœcesis Cameracensis renovata in Synodo Cameracensi anno 1550.

Porro cum non raro contingat, nullum in Parochia reperiri, aut saltem hic & nunc haberi posse, qui peritiam modúmque convenientem aperiendi uterum, & exscindendi infantem habeat, oportet ut ipsimet Pastores, præcipue rurales hujus rei aliquam notitiam ab aliquo perito Medico accipiant, qua subinde, cogente necessitate, uti possint.

CAPUT V.

De Purificatione post partum.

1 *Lex Mosaica quid præscripserit mulieribus parturientibus.*
2 *Diva Virgo huic legi se ex humilitate subjecit; atque hinc festum* Purificationis.
3 *Solebant mulieres honorare* puerperium *Divæ Virginis; quod inhibuit Synodus VI.*
4 *Quid agerent Fideles?*
5 *Quare id inhibuerit Synodus: & quid* puerperium *ad mentem Synodi?*
6 *Mulieres novi Testamenti legi purificationis non subjectæ, & quare?*
7 *Pium tamen est, ut mulieres à partu aliquo tempore ab ingressu Ecclesiæ abstineant; & hodie mulieres Catholicæ aliquo tempore abstinent; & nonnisi* purificatæ *intrant.*
8 *Purificatio fieri debet in Ecclesia Parochiali; & à proprio Parocho.*
9 *Sententia sacræ Congregationis Cardinalium super hoc jure Parochorum.*
10 *Sententia hæc de mandato Episcopi Antverpiensis publicata, cum inhibitione facta Regularibus mulieres purificandi.*
11 *Decretum Synodi Cameracensis huic sententiæ conforme.*
12 *Quo ritu mulieres in templum introducuntur?*
13 *Ex ritibus patet purificationem fieri ad exemplum Divæ Virginis.*
14 *Mulieres solent Sacerdoti nummum offerre: & quare?*
15 *Mulieres nunquam possunt extra Ecclesiam aut per substitutas purificari.*

I. Juxta legem Mosaicam, de qua *cap.* 12. *Levitici*: "Mu-
,,lier, si suscepto semine peperit Masculum, immun-
,,da erit septem diebus, juxta dies separationis men-
,,struæ. Et die octavo circumcidetur infantulus: ipsa ve-
,,ro triginta tribus diebus manebit in sanguine purificatio-
,,nis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in
,,Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ.
,,Sin autem fœminam pepererit, immunda erit duabus
,,hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta
,,sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Cum-
,,que expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, si-
,,ve pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum,
,,& pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad
,,ostium tabernaculi testimonii, & tradet Sacerdoti, qui
,,offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & sic mun-
,,dabitur à profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis
,,masculum aut fœminam. Quod si non invenerit manus
,,ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures vel
,,duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alte-
,,rum pro peccato: orabitque pro ea Sacerdos, & sic mun-
,,dabitur."

Mulier interea ingredi Sanctuarium seu templum non poterat, donec implerentur dies purificationis.

II. Diva Virgo, etsi huic legi non subjecta, quia *non suscepto semine* pepererat, nihilominus voluntarie & ex humilitate se subjicere voluit, eamque legem subivit; ut legitur *Luc.* 2. Atque hinc originem sumpsit festum Purificationis B. Mariæ Virginis, quod circa tempora Justiniani Imperatoris institutum fuisse notat Baronius in notis ad Martyrologium ad diem 2. Februarii.

III. Occasione hujus festi consuetudo ex quadam plebeja ignorantia invaluerat sæculo 7. ut hoc die homines *placentas* sive *similam* coquerent, ac sibi mutuo mitterent, *honoris scilicet prætextu* PUERPERII *impollutæ Virginis Matris*, ait *Canon* 79. Synodi VI. sive Trullanæ, adjungens: *Statuimus, ut deinceps nihil tale fiat à Fidelibus.*

IV. Exponens hunc Canonem Zonaras ait: "Nonnul-
"li, se in eo semper Virginis ac Dei Matris honori aliquid
"deferre existimantes, die qui sanctam Christi Natalis Fe-
"stivitatem proxime consequitur, quædam facere soliti
"sunt, ex iis quæ in aliarum quoque mulierum *puerperio* agi
"consuevere."

Mulieres autem consueverant propter periculi & doloris evasi gaudium, convivia cum ferculis & placentis facere.

V. Hoc ergo cum etiam in honorem Virginis agerent; atque ita indicarent, Divam Virginem adinstar aliarum mulierum *puerperio* fuisse obnoxiam, Patres Synodi sextæ id præsenti Canone fieri prohibent: "Absque *puerperio* edi-
,,tum ex Virgine Divinum Partum esse confidentes, ut qui
,,sine semine constitutus sit: idque toti gregi annuntiantes,
,,eos qui ex ignorantia faciunt quod non decet, correctioni
,,subjicimus."

"Puerperium (de quo in præsenti Canone est ait Zona-
,,ras) emissio fœtus, quam doloris sensus ac profluvium san-
,,guinis comitantur: quibus quidem malis nullatenus ob-
,,noxiam fuisse Deiparam credimus."

VI. Porrò sicut Deipara ob rationem jam dictam legi purificationis subjecta non fuit; similiter mulieres novi Testamenti, tametsi *puerperio* omnibúsque quæ illud consequuntur, non secus ac mulieres veteris Testamenti subjectæ, hac lege ceremoniali non constringuntur: quia, ut ait Innocentius III. in *Cap. unico* *De Purificatione post partum*:
"Licet secundum legem Mosaicam certi dies determinati
,,fuissent, quibus mulier post partum à templi cessaret in-
,,gressu, lex per Moysen data est, gratia & veritas per JE-
,,SUM CHRISTUM facta est."

Hinc ulterius infert & respondet Archi-Episcopo Armachano, "quod postquam umbra legis evanuit & illuxit ve-

»ritas Evangelii: si mulieres post prolem emissam acturæ »gratias Ecclesiam intrare voluerint, *nulla* proinde peccati »*mole* gravantur, nec Ecclesiarum est eis aditus *denegandus*, »ne pœna illis converti videatur in culpam.«

Et sub nomine S. Gregorii refertur *Can. 2. dist. 5.* »Si mu»lier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ec»clesiam, nullo pondere peccati gravatur.«

VII. Addit nihilominus Innocentius III. in citata decretali: «Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu ab»stinere, devotionem earum non credimus improbandam.«

Unde & hodie mulieres sive ex quadam erga Ecclesiam ac Divina mysteria, quæ in ipsa peraguntur, veneratione, sive exemplo Divæ Virginis, quæ ex humilitate legi se subdidit, cui non erat subjecta, etiam consueverunt ad tempus aliquod ab ingressu Ecclesiæ abstinere; nec in eam intrare, nisi se Sacerdoti præsentaverint, & ipse precibus aliquibus præmissis introduxerit, juxta ritum præscriptum in modernis Ritualibus sub titulo: *Ordo introducendi mulierem in Ecclesiam post partum.*

VIII. In Synodo P. II. Mechliniensi *tit. 3. cap. 8.* dicitur: «Puerperæ, cum à puerperio domum exeuntes se ad Ec»clesiam contulerint, à *proprio* Parocho juxta probatissi»mam Ecclesiæ consuetudinem purificentur.«

Hæc Synodus patenter supponit, ritum hunc purificationis in Ecclesia Parochiali, atque à proprio Parocho esse celebrandum; quod & generalis Belgii consuetudo confirmat; atque sacra congregatio Cardinalium nuper probavit.

IX. Cum enim in civitate Antverpiensi nonnulli Regulares in suis Ecclesiis mulieres ad purificationem post partum admitterent; ac ea de re Pastores civitatis illius ad sacram Congregationem querelas detulissent, prodiit sententia hujus tenoris.

«Conquerebantur Parochi civitatis Antverpiensis quod »non obstante contraria consuetudine, nec non constitutio»ne Synodi Provincialis, per sacram Congregationem re»cognitæ, & per Sedem Apostolicam approbatæ, Regula»res Mendicantes functionibus Pastoralibus se immisceant »& præsertim audeant in suis Ecclesiis mulieres post par»tum ad purificationem admittere: addebántque, à Domi»no Episcopo Antverpiensi, utpote Regulari, hujusmodi »præjudiciis per Regulares, illatis minimè consuli. Quare »ab Apostolicæ Sedis auctoritate subsidium, ac tutelam »suppliciter petentes, quærebant: An prædictis Regulari»bus civitatis Antverpiensis liceat in propriis Ecclesiis mu»lieres post partum ad purificationem admittere.«

»Die XVIII. Novembris M. DC. LXII. sacra Congrega»tio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, Conc. Tri»dentini Interpretum, utraque parte audita censuit, præ»dictis Regularibus civitatis Antverpiæ non licere. *Signa»tum* I. Episcopus Sabinensis Card. Sacchetti Præses, & C. »de Vechiis Ep. Clus. S. R. C. Secret. *& à latere impressum erat »sigillum præfati Cardinalis Præsidis in rubro pane.*«

X. Hæc sententia ex mandato Episcopi Antverpiensis publicata fuit, ac per publicum programma locis consuetis affixa 20. Novembris 1663. per Petrum van den Perre tunc Episcopi Officialem; una vigore auctoritatis sibi commissæ, »inhibens præfatis *Regularibus*, de cætero aliquas mulie»res post partum *ad purificationem* admittant: mulieribus au»tem puerperis injungens, ut juxta sententiam præmissam »ad Ecclesias *suas* respectivè *Parochiales* pro *purificatione* se »conferant, ut ibidem, juxta probatissimam Ecclesiæ con»suetudinem *à proprio Parocho* benedicantur.«

XI. Quod hic à sacra Congregatione declaratum fuit, etiam in Synodo II. Cameracensi *tit. 6. cap. 13.* decretum fuerat his verbis. «Prima vice qua mulieres à puerperio »domum exeunt, juxta antiquam Ecclesiæ consuetudinem »ad Ecclesiam rectè se conferant, gratias acturæ Deo pro »beneficio puerperii, & ut à *proprio Pastore*, seu ejus vicem »gerente, & *non ab alio* purificentur.«

XII. Sicut autem in festo Purificationis Deiparæ solent Fideles cereos accensos in manibus portare, ita quoque mulier purificationem faciens, candelam accensam in manibus habet.

Sacerdos introducturus mulierem porrigit stolam ex collo dependentem manui mulieres, dicitque: *Ingredere in templum Dei, & adora Filium beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fœcunditatem tribuit prolis.*

XIII. Ex hac formula, uti & ex precibus à Presbytero recitandis haud obscurum, hanc mulierum purificationem ad exemplum purificationis Divæ Virginis institui: unde Pastorale Mechliniense etiam monet, quod si Missa celebretur, *aptissime huic laudis officio congruat Missa de Purificatione B. Mariæ, quæ incipit:* SUSCEPIMUS.

XIV. Omnibus cæremoniis ac precibus absolutis, Sacerdos præbet mulieri osculandam Crucem libri Sacramentalis, dicendo: *Dominus det tibi suam pacem;* Respondet Minister: *Et vitam æternam.*

Inter osculandum solet mulier nummum aliquem ipso libro per modum oblationis imponere, qui in usum Sacerdotis & Ministri, pro locorum consuetudine, cedere consuevit:

Hac oblatione imitari voluére piæ mulieres Christi parentes, de quibus legitur: *Et postquam impleti sunt dies purificationis ejus, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: quia omne masculum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur; & ut darent* HOSTIAM *secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.* Lucæ 2. v. 22.

Circa has oblationes merito expendent & observabunt Parochi aliique Sacerdotes ea, quæ circa oblationes in administratione Sacramentorum fieri consuetas observanda notavimus.

XV. Pastorale Mechliniense deinde monet: «Si conti»gerit mulierem adversa valetudine, certo tempore à puri»ficatione impediri, differatur purificatio, donec integris»que restituta, in Ecclesiam ingredi possit, etiamsi mortis »immineat periculum, quia purificatio extra Ecclesiam fa»cienda non est, neque substituenda alia mulier purifican»da in locum defunctæ puerperæ.«

ADDITAMENTA ad Tit. 2. cap. 5. num. 9.

Decretum S. Congregationis pro jure Parochorum in purificatione mulierum.

PEtrus van der Perre, Jurium Licentiatus, Canonicus Ecclesiæ Cathedralis; & Officialis Antverpiensis, uti Commissarius & Executor ad infrascripta à Perillustri & Reverendissimo Domino Episcopo Antverpiensi, commissus, ac specialiter deputatus, omnibus & singulis hujus Diœcesis subditis, quos infrascriptum tangit negotium, salutem in Domino.

Cognitum sit universis: quod ex parte RR. DD. Plebanorum præfatæ Cathedralis Ecclesiæ, & Pastorum Ecclesiarum subalternarum hujus urbis nobis exhibitus sit libellus supplex, quo petierint, quatenus juxta commissionem nobis impartitam à præfato Perillustri ac Reverendissimo Domino Episcopo die decima quinta Aprilis currentis anni 1663. publicato, ac debitæ executioni demandare dignaremur sententiam quam præfati Domini Plebani & Pastores die 18. Novembris anni 1662. obtinuerunt à sacra Congregatione Cardinalium, Conc. Tridentini Interpretum, contra Regulares Mendicantes hujus urbis, tenorem qui sequitur sequentem.

IN ANTVERPIENSI (Episcopatu.)

Conquerebantur Parochi civitatis Antverpiensis, quod, non obstante contraria consuetudine, nec non Synodi Provincialis, per sacram Congregationem recognitæ, & per Sedem Apostolicam approbatæ, Regulares Mendicantes functionibus Pastoralibus immisceant: & præsertim audeant in suis Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere addebantque, à Domino Episcopo Antverpiensi, utpote Regulari, hujusmodi præjudiciis per Regulares illatis minimè consuli. Quare ab Apostolicæ Sedis auctoritate subsidium ac tutelam suppliciter petentes quærebant: An prædictis Regularibus civitatis Antverpiensis liceat in propriis Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere.

Die XVIII. Novembris M. DC. LXII Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, Conc. Tridentini Interpretum, utraque parte audita censuit, prædictis Regularibus civitatis Antverpiæ non licere. Signatum *I. Episcopus Sabinensis Card. Sacchetti Præses, & C. de Vechiis, Ep. Clus. S. R. C. Secret.* & à latere impressum erat sigillum præfati Cardinalis Præsidis in rubro pane.

Cum autem justa petentibus non sint deneganda, & Decreta præfatæ sacræ Congregationis (quantum in nobis est) executioni mandare volentes, præfatam sententiam in tenore ac forma præmissis publicandam duximus, & publicamus per præsentes: ac pro ulteriori ejusdem sententiæ executione, auctoritate præmissa nobis commissa, mandamus omnibus singulis nostræ Diœcesis subditis, & præsertim hujus civitatis Antverpiensis, sive Ecclesiasticis, sive Sæcularibus, cujus-

cujuscunque statûs ac conditionis extiterint, & quorum interest, seu quomodolibet interesse poterit in futurum, ut præfatæ sententiæ, quantum ipsos concernat, sese plenarie ac totaliter conforment, nec eidem ausu temerario contraire præsumant. Præfatis autem Regularibus inhibemus, ne deinceps aliquas mulieres post partum ad purificationem admittant: mulieribus quoque puerperis injungimus, ut juxta sententiam præmissam ad Ecclesias suas respectivè Parochiales pro purificatione se conferant, ut ibidem, juxta probatissimam Ecclesiæ consuetudinem à proprio Parocho benedicantur, ac purificentur. In quorum omnium ac singulorum fidem ac robur, præsentes sigillo nostro communitas, & manu nostra signatas, per Graphiarium Curiæ nostræ expedire jussimus & fecimus: mandantes Primario Curiæ nostro præfatæ, ut in signum veræ & realis executionis præmissorum, has nostras litteras debitis horis & locis per exemplaria debita insinuet atque affigat, prout in similibus fieri consuevit. Datum Antverpiæ, anno Domini M.DC.LXIII. mensis Novembris die vigesima sexta.

P. VAN DER PERRE, *Offic.*

De mandato Admodum Reverendi Domini Officialis & Commissarii.

Locus † Sigilli.

P. DE HERTOGHE *Graph.*

TITULUS III.

De Sacramento Confirmationis.

CAPUT I.

Qui confirmandi, & quomodo instruendi; & quo tempore confirmandi?

1 *Quæ de hoc Sacramento credenda proponat Synodus Tridentina?*
2 *Hoc Sacramentum variis nominibus olim appellatum fuit.*
3 *Olim non vocabatur* Confirmatio; *unde hoc nomen derivatum sit?*
4 *Olim recenter baptizatis dabatur Sacramentum Confirmationis.*
5 *Quomodo, & qua occasione hæc disciplina apud Latinos defecerit?*
6 *Quare conveniens Ecclesia judicaverit, parvulos non mox à suscepto Baptismo confirmare?*
7 *Baptizati olim non credebantur* perfecti Christiani *ante Confirmationem.*
8 *Quæ esset illius ratio: & quare hodie dicantur* Christiani.
9 *Synodi Belgicæ passim requirunt in confirmando ætatem ut minimo 7. annorum.*
10 *Quomodo confirmandi, instruendi & præparandi?*
11 *Populus de dignitate, vi, & effectu hujus Sacramenti à Parochis instruendus.*
12 *Pueri confirmandi testimonium Parochi afferre debent de sufficienti instructione.*
13 *Olim hoc Sacramentum conferebatur in Paschate & Pentecoste; quod & hodie fieri optavit S. Carolus.*
14 *Episcopus ægrum non confirmatum invisere & confirmare debet.*
15 *Episcopus Parochos tempestivè monere debet, quando hoc Sacramentum conferre intendit, & quid hic observaverit S. Carolus?*

I. SYnodus Tridentina *Sess. 7. De Confirmatione Can. 1.* ait: » Si quis dixerit, Confirmationem baptiza»torum otiosam ceremoniam esse, & non potius »verum & proprium Sacramentum, aut olim ni»hil aliud fuisse, quàm catechesin quandam, qua »adolescentiæ proximi suæ rationem coram Ecclesia expo»nebant: anathema sit.

Deinde *Can 2.* » Si quis dixerit, injuriosos esse Spiritui S. »eos, qui sacro Confirmationis Chrismati virtutem aliquam »tribuunt: anathema sit.

Insuper *eadem Sessione De Sacramentis in genere Can. 9.* anathema dicit in eum, qui diceret in hoc Sacramento non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile, unde illud iterari non possit.

Hæc Ecclesiæ dogmata contra modernos & nobis vicinos Hæreticos ex Patribus & pristinis Ecclesiæ Canonibus astructa videri possunt apud Theologos, qui ex professo de hac materia contra Hæreticos scribunt.

II. Illud singulariter pro intellectu Canonum notandum, hoc Sacramentum multis diversisque nominibus olim dictum fuisse.

Imprimis apud veteres frequenter vocatur simpliciter *manûs impositio*; quia licet in omnibus penè ritibus Ecclesiasticis ferret *manuum impositio*; specialiter tamen huic Sacramento tribuebatur, quod in Actibus Apostolorum per *manuum impositionem* esset expressum. Hoc nomine appellatur à S. Augustino *lib. 8 contra Donatistas c. 6.* Item à S. Isidoro *lib. 2. de Officiis Eccles. c. 26.* Amalario Fortunato *lib. 1. De Officiis Eccles. 27.*

Dicitur etiam nonnunquam *Supercœleste Chrisma*; ut in *Can. 48.* Laodiceno ubi dicitur: » Quod oportet eos, qui illumi»nantur, post Baptisma inungi supercœlesti Chrismate, & »esse regni Christi participes.

III. Olim hoc Sacramentum frequentius *Chrismatio* à Chrismate, vel etiam *manuum impositio* dicta fuit, quàm *Confirmatio*; quo nomine apud Veteres non occurrit.

Quod insinuare videtur Innocentius III. in *Cap. unico* § 4. *X. de sacra Unctione* simul indicans, unde *Confirmationis* nomen derivatum sit: » Per frontis *chrismationem*, ait, manus impo»sitio designatur; quæ alio nomine dicitur *Confirmatio*; quia »per eam Spiritus S. ad *augmentum* datur & *robur*.

Cui congruit instructio ab Eugenio IV. data Armenis, ubi effectum hujus Sacramenti exponens ait: » Effectus hu»jus Sacramenti est, quod in eo datur Spiritus S. ad *robur*, »sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut scilicet Chri»stianus audacter confiteatur nomen Christi.

IV. Ut vero hic effectus Christianis non deesset, fortesque redderentur ad fidem, quam in Baptismo professi erant generosè ac liberè verbo & opere profitendam, olim in more positum fuit, ut baptizati mox accepto Baptismo confirmarentur; ut titulo præcedente *cap. 3.* monuimus, & clarè citatus Canon Laodicænus indicat.

Et apud Latinos Tertullianus de Baptismo *capite 7.* ait: »Exinde egressi de *Lavacro* perungimur *benedicta Unctione* de »pristina disciplina, qua ungi oleo de cornu in Sacerdotium »solebant..... Dehinc *manus imponitur*, per benedictionem »advocans & invitans Spiritum sanctum.

Hujus pristinæ disciplinæ innumera sunt tum apud Veteres, tum apud Recentiores obvia testimonia; quæ recitat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *cap. 144.* additque, quòd hac durante disciplina non ungebatur Neophytus in *vertice* à Presbytero; cum hujusmodi unctio instituta sit ob defectum Episcopi.

Hæc disciplina, scilicet confirmandi Neophytos mox post datum Baptismum, adhuc hodie servatur in Ecclesia Græca, uti ex eorum Rituali colligitur, & probat Jacobus Goar in notis ad Rituale *pag. 367.* & propterea nec aliam Chrismatis unctionem adhibent.

V. Quando disciplina confirmandi Neophytos, sive Sacramentum Confirmationis unà cum Baptismo conferendi in Ecclesia Latina desierit, incertum est.

Admodum verisimile est, quòd quamdiu frequens fuit adultorum Baptismus, etiam hæc perduraverit disciplina. Nec enim dubium, quin Ecclesia semper optaverit, ut Christiani in Christi militiam ingressi, spiritualibus armis ad pugnam instruerentur; & robur spirituale ad pugnandum in hac Christiana militia per Sacramentum Confirmationis acciperent.

Hinc in moderno Rituali Romano sub titulo de Baptismo adultorum præscribitur: *Si adsit Episcopus, qui id legitimè præstare possit, ab eo* NEOPHYTI *Sacramento Confirmationis initiantur.*

Dum verò Baptismus adultorum desinere cœpit; atque solus penè infantium invaluit, ipsum Confirmationis Sacramentum conjungi Baptismi dationi paulatim desiit.

VI. Visum enim fuit, satius esse Sacramentum Confirmationis differre in eam ætatem, in qua Baptizati ratione utentes majori cum fructu illud accipere possent; maximè

quia

quia parvulis usum rationis non habentibus nondum cum hoste pugnandum est: neque, si morte præveniantur, ob ejus defectum salutis dispendium incurrunt: cum jam per Baptismum regenerati à peccato originali generatione carnali contracto sint liberati.

VII. Sed dicet quis, observat & probat Vir eruditus Gabriel Albaspineus Episcopus Aurelianensis *lib. 1. Observ. c. 25.* quod nemo *Christiani* nomen olim sortiebatur, nemo *Perfectus* existimabatur *Christianus*, qui dono Spiritus Sancti *confirmatus* & donatus non esset.

Quod ipsum insinuat Canon. 39. Eliberitanus dicens: »Gentiles si in infirmitate desideraverint sibi *manum* imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte vita honesta, placuit »eis *manum imponi*, & fieri *Christianos*.

Hic per *manum imponi*, intelligi *Confirmari*, multis ostendit ad hunc Canonem nominatus Episcopus Aurelianensis, citans etiam Cyrillum Hierosolymitanum *Catechesi, 3. Mystogogica*, similiter docet, per Chrismationem Neophytos primum fieri *Christianos*: » Hujus Sancti Chrismatis »dono accepto, ait, meritò appellamini *Christiani* veram »efficientes appellationem, in ipsa regeneratione: ante »enim quam hæc gratia vobis donata esset, non eratis pro»priè digni eo nomine, sed pergentes eo usque progressi »estis, ut efficeremini Christiani.

VIII. Ut verum sit, olim Neophytos seu recenter Baptizatos nequaquam fuisse dictos Fideles, aut *Perfectos Christianos*; vel etiam simpliciter, *Christianos*, priusquam Confirmationis Sacramentum accepissent; Id non propterea contingit, quod ante Confirmationem non crederentur per Baptismum verè in Christo regenerati; sed quia ante Sacramenti Confirmationis susceptionem nondum omnibus armis spiritualibus instructi videbantur, quibus Jesu Christi milites instructos ad prælium oportebat, ideoque sicuti milites sæculi non habentur pro perfectis militibus quousque armis idoneis sint instructi, ita nec Neophyti illi perfecti ac veri milites Christi seu Christiani reputabantur; quamvis revera jam essent per Baptismum regenerati & militiæ Christi adscripti, imo Christum induissent, & cum illo surrexissent.

Ad hæc olim dum Confirmatio jungebatur Baptismo nulla Chrismatio nisi sola Sacramentalis Neophyto impendebatur. Cum vero à *Chrismate* dicamus, *Christiani*, propriè eo nomine appellari ante hanc *Chrismationem* non poterant.

Hinc postquam Chrismatio Sacramentalis Baptismo jungi desiit, introducta est Chrismatio *ceremonialis*, qua Neophytus non *in fronte*, sed *in verticè* à Presbytero Chrismate ungitur S. Gregorii *pag. 144.* Unde hodie Christiani dicuntur non Chrismatione Sacramentali, qua ab Episcopo *in fronte* ungimur, sed à Chrismatione ceremoniali, qua immediate post Baptismum in vertice à Presbytero ungimur sive Chrismamur.

IX. Passim Synodi Belgicæ juxta modernam Ecclesiæ disciplinam requirunt, ut confirmandi saltem *septennio* non sint minores; » ut melius (ait Synodus Mechliniensis anno »1609. *tit. 4. cap. 4.*) suscepti Sacramenti memores esse pos»sint; nisi ex rationabili causa Confirmanti aliud videatur.

Idem passim inculcant aliæ Synodi; adduntque conformiter ad Pontificale Romanum, ut non admittantur ad hoc Sacramentum, nisi ritè instructi & dispositi.

X. Parochis præcipit Synodus Audomarensis, ut subditos suos sedulò moneant, » quò pueros suos Confirmationis »Sacramento nondum insignitos, qui quidem septum superaverint ætatis annum, ad illud reverenter suscipien»dum præparent, doctos orationem Dominicam & Sym»bolum Apostolorum, quantum fert ætas atque capacitas, »jejunos si permittat valitudo, confessione expiatos si »doli sint capaces, corporis habitu & capite imprimis mun»dos.

Idipsum omnes Synodi uno consensu inconculcant, monetque S. Carolus in suis Instructionibus de Confirmatione *pag. 420. edit 1683.* » Illud verò maximè hortabitur »(Parochus) ut cum hoc Sacramento Spiritus Sancti gra»tia uberrimè conferatur, ad eam consequendam se jejuniis »eleëmosyna qui per facultates possint, aliisque pietatis »officiis & operibus parent: atque imprimis frequentio»ri & ardentiori Religiosæ orationis studio devotè sese ex»erceant, exemplo SS. Apostolorum; qui dum exspecta»rent Spiritum Sanctum, *perseverantes erant in oratione & je»junio.*

XI. Ut verò Fideles sint de hoc Sacramento ampliùs instructi; ac convenientem ideam concipiant, præcipitur Parochis, ut » de dignitate, vi, & effectu hujus Sacramenti »subditos suos sæpe diligenterque instruant, maximè sub »id temporis, quo illud Episcopus in iis locis administra»turus est, » Ita Synodus Mechl. P. II. *tit. 4. cap. 1.* idipsum aliæ Synodi similiter inculcant; monetque Synodus Buscoducensis sub Masio *tit. 4. c. 6.* ut id præstet præsertim *in festis Pentecostes*; & quandocunque Episcopum ad ipsorum loca venturum esse audiunt.

Dum Parochi populum de hisce instruere volent, meritò legent jam citatas Instructiones S. Caroli, in quibus piè & fusè ejus effectus & dignitas, aliaque eò pertinentia explicantur.

XII. Ut confirmandorum curam rectè gerere possint Parochi, multum conferunt Episcopi, qui neminem confirmare volunt, nisi qui testimonium à suo Parocho attulerit; quemadmodum edito Decreto 6. Febr 1681. declaravit Alphonsus de Berges Archiepiscopus Mechliniensis.

XIII. Quamdiu hoc Sacramentum ipsi Baptismo quodammodo conjunctum fuit, etiam nonnisi in Paschate & Pentecoste, seclusâ necessitate, conferebatur; & licet mutata disciplina, Episcopo liberum sit etiam alio tempore hoc Sacramentum conferre, tamen monet meritò S. Carolus in suo Concilio IV. *p. 2.* titulo de Sacramento Confirmationis, *ne stata* PENTECOSTES *solemnitate id præstare prætermittant*; adjungitque in Concilio V. eodem titulo, ut » non solum sacris solemnibus *Pentecostes* diebus, »sed etiam (si ita civitatis suæ ingens frequentia multitu»doque postularit) & Paschæ Resurrectionis tempore, & »in adventu sacro Domini, & quoties visitationem obi»bit Sacramentum Confirmationis ministret: & ob eam »causam, ut Concilio Provinciali quarto cautum fuit, ad»ministrandum sæpe accurret, quibus in locis Diœcesis »opus erit.

XIV Post hæc monet: » Quòd si quis cùm periculosè »ægrotat se chrismatis Sacramento confirmatum non esse »meminerit, ac propterea id sibi ministrari petat; tunc E»piscopus, si eo loci est ubi ille ægrotat, ut ne sine hoc Sa»cramento discedat, eum charitate paterna invisat, & ritè »confirmet.

In super in suis Instructionibus inter cætera à Parochis circa hoc Sacramentum observanda præcipit: » Ægrotos »prætereà nondum confirmatos designabit, eosque Archie»piscopo denuntiabit, ut ne ingravescente morbo, sine hoc »Sacramento discedant.

Ex his constant, quam ideam de fructu hujus Sacramenti concepisset hic zelosissimus Archi-Præsul quamque sollicitos esse debere Episcopos ostenderit, ut nemo hoc Sacramento destitueretur.

XV. Volunt quoque Synodi, ut Episcopus Sacramentum hoc administraturus, diebus aliquot ante moneat Parochos, ut populum interea pro ejus digna susceptione disponere & specialiter instruere valeant; voluitque S. Carolus, eum in finem ab Episcopo Litteras Pastorales ad Parochos dandas; è quibus ipsi, quæ potissimùm iis incumbant, haurire queant; easque populo publicè prælegant: ita habetur in Concilio Mediolanensi IV. *parte 3. tit. de Visitatione*: & Instructionibus præcipit (merito ab omnibus Parochis æmulandum) »Paucis ante Ministrationem diebus, Parochus, in cujus »Parochia hujus Sacramenti ministratio indicitur, primo »rationem publicam instituet; ut sibi divinæ gratiæ dona »uberrimè recipiant.

CAPUT II.

De Ministro Confirmationis & de Chrismate.

1 *Primis sæculis solos Episcopos fuisse Ministros Confirmationis malè astruitur ex Epistola Eusebii Papæ.*
2 *Probatur testimonio Innocentii I.*
3 *Presbyteri apud Græcos etiam hodie hoc Sacramentum administrant; neque hanc disciplinam Ecclesia Romana improbat.*
4 *An eam Innocentius III. improbaverit.*
5 *Etiam in Ecclesia Latina Presbyteri* dispensatoriè *administrari possunt.*
6 *Neque contrarium asseruit Eugenius IV. aut definivit Synodus Tridentina.*
7 *Seposita reservatione positiva possit Presbyter confirmare.*
8 *Disciplina, quæ solis Episcopis dat auctoritatem confirmandi, occasionem dedit sejungendi Confirmationem à Baptismo.*
9 *Episcopi curare debent, ne quis ex eorum negligentia sine hoc Sacramento discedat.*
10 *Incommoda ex hujus Sacramenti dilatione nata sequi.*
11 *Chrismatis benedictio soli Episcopo competit.*
12 *Primus Episcopus* omni *tempore Chrisma conficere poterat.*
13 *Quandonam invaluerit, ut in Cœna Domini Chrisma esset conficiendum?*
14 *Olim Presbyteri à suis Episcopis Chrisma accipiebant.*

15 *Hodie singulis annis; secùs olim, Chrisma renovandum.*
16 *Quomodo hodie ex præscripto Synodorum Chrisma accipiatur : & renovari debeat*
17 *Aliquando Archidiaconi Chrisma distribuebant ; & in illius distributione pecuniam exigebant.*

I. SOlum Episcopum hujus Sacramenti ministrum esse, nec ab aliis quàm ab Apostolis eorumque successoribus Episcopis unquam peractum fuisse, aut administrari posse claris testimoniis declarat Epistola, quæ sub nomine Eusebii Papæ refertur apud Gratianum *Dist.* 5. *De Consecr. Can* 4. »Manus quoque *impositionis* Sacra»mentum magna veneratione tenendum est, quod ab aliis »perfici non potest, nisi à *summis* Sacerdotibus, nec tempore »Apostolorum ab aliis, quàm ab ipsis Apostolis legitur, aut »scitur peractum esse: nec ab aliis quàm ab illis, qui eorum »tenent locum, unquam perfici poterat, aut fieri debet. »Nam si aliter præsumptum fuerit, *irritum* habeatur & *va»cuum*, & inter Ecclesiastica nunquam reputabitur Sacra»menta.

Verùm nôrunt hodie eruditi, quàm exigua sit hujus ac duarum aliarum Epistolarum, quæ sub nomine hujus Pontificis extant, fides; de quibus in nota marginali ad earum primam intrepide pronuntiat Labbeus: *Confictæ ac spuriæ omnes*: & deinde de hac, quæ ordine tertia est, notat: *Tota Conficta est.*

II. Hoc ergo testimonio prætermisso, aliud habetur, licèt nonnihil posterius, certius tamen, nimirum Innocentii I. in Epistola ad Decentium *cap.* 3. »De consignandis vero »infantibus manifestum est, non ab alio quàm ab Episcopo »fieri licere. Nam Presbyteri, licèt sint Sacerdotes, Ponti»ficatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontifici»bus solis deberi, ut vel consignent, vel Paracletum Spiri»tum tradant, non solum consuetudo Ecclesiastica demon»strat, verùm & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asse»rit Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis »traderent Spiritum sanctum.

Hoc Innocentii testimonio utuntur communiter Auctores de officiis Ecclesiasticis scribentes, ut probent Episcopum esse hujus Sacramenti ministrum.

Nequaquam tamen hinc inferre licet, Episcopum ita esse à Christo designatum ministrum, ut ea potestas nullo casu inferioribus Presbyteris communicari possit.

III. Nam Græci non tantum olim, sed etiam hodie eam auctoritatem in Presbyteris agnoscunt; hique baptizatis Chrismate in fronte consignant; eamque praxim Ecclesiam Latinam non improbasse, ex iis, quæ in Concilio Florentino acta sunt, non obscurum est.

In hujus quippe Concilii conclusione Eugenius IV. inter alias quæstiones hanc ordine sextam Græcis proposuit: *Quare Pontifices non inungerent sacro Chrismate, sed Sacerdotes; cum hoc Pontificibus sit proprium*? Et statim subditur in textu: *Hæc à Latinis objecta Magistri Græci canonicè omnia, legitimeque dissolvit.*

Hinc patet, quòd etiam tempore hujus Concilii, Græci Sacerdotes confirmarent. Secundo, quod super ea praxi disputatum fuerit. Tertio, quod Græci suæ disciplinæ Canonicas rationes dederint; atque Latinorum argumentis satisfecerint. Quartò, quod Eugenius IV. aliique Latini Episcopi acquieverint: nec Græcos ad aliter confirmandum adegerint; neque de nullitate Confirmationis sic collatæ scrupulum moverint.

IV. Contrarium prorsus his videtur responsum Innocentii III in *cap.* 4. *X de consuetudine*, ubi eam praxim Græcorum omninò improbare videtur; atque confirmationem à Presbyteris etiam *Constantinopoli* collatam pro invalida habere.

Verùm omnis difficultas evanescet, si consulatur ipsa Decretalis Innocentii, prout extat in tertia Decretalium collectione apud Antonium Augustinum; e qua eam desumpsit Raymundus omissa particulâ *Latinis* ad vocem *Presbyteris*; quæ ostendit, Innocentium tantum respondisse de Presbyteris *Latinis* Constantinopoli agentibus; quibus præcipit, ut consuetudinem Ecclesiæ Latinæ sequantur. Hic obiter notent Canonistæ, quàm utile, imò necessarium sit, interdum ad veteres Decretalium collectiones habere recursum; uti monui & pluribus ostendi in commentario ad Canones *parte* 8 *cap.* 3. §. 4. & 5.

V. Cæterum tametsi disciplina Ecclesiæ Latinæ habeat, ut soli Episcopi hoc Sacramentum administrent, quin tamen Presbyteri subinde extraordinariè & absente Episcopo dispensatoriè id ministerii exercere queant, evidenter jam pridem probavit S. Gregorius.

Scripsit ipse Episcopo Calaritano in Sardinia *l.* 3. *Epist.* 9. »Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus »Chrismate non præsumant: sed Presbyteri baptizatos »ungant in pectore, ut Episcopi postmodum ungere de»beant in fronte.» Apud Gratianum *de Consecrat. dist.* 4. *Can.* 19.

Cùm verò intellexisset Gregorius quosdam à Sardis hoc responso scandalizatos fuisse, rescribit eidem Episcopo in hæc verba: »Pervenit quoque ad Nos quosdam scandali»zatos fuisse, quòd Presbyteros Chrismate tangere in fron»te eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem se»cundùm usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus. Sed si »omnino hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, »ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chrismate »tangere debeant, concedimus.» Epist. 26. ejusdem libri; & refertur à Gratiano *dist.* 95. *Can.* 1.

Observatu digna sunt hæc Epistolæ verba: *Nos quidem secundùm usum veterem* ECCLESIÆ NOSTRÆ *facimus*: tacitè innuens, aliam esse Ecclesiæ Orientalis consuetudinem; se autem scripsisse Episcopo Calaritano in priori Epistola, ut procederet juxta consuetudinem *Ecclesiæ suæ*, id est, Romanæ; quæ Presbyteris non permittebat, baptizatos sacro Chrismate in frontibus consignare.

Sed cùm hinc offenderentur Sardi, in hac Epistola (quæ ad priorem refertur) permittit Gregorius, *ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chrismate tangere debeant.*

VI. Itaque non dubitavit Gregorius, quin Presbyteri etiam subinde esse possent hujus Sacramenti ministri; quod & supposuit Eugenius IV. dum in Instructione pro Armenis dixit: *Legitur tamen aliquando, per Apostolicæ Sedis dispensationem*, SIMPLICEM SACERDOTEM *Chrismate per Episcopum consecrato hoc administrasse Sacramentum Confirmationis.*

Unde Synodus Tridentina *Can.* 3. de Confirmatione dicens, ministrum hujus Sacramenti esse Episcopum, expresse ad vocem *ministrum* addidit, *ordinarium.*

VII. Plura in eandem rem vide apud Franciscum Farvacquium de Sacramento Confirmationis *cap.* 4. *q.* 4 §. 1. 3. & 4. Et *quæst.* 5. ostendit, sepolita reservatione, posse etiam in Ecclesia Latina Presbyterum ex sola Episcopi commissione confirmare juxta illud *Synodi Toletanæ I.* »Statutum est Diaconum non Chrismate, sed *Presbyterum* »*absente Episcopo*; præsente vero, si ab ipso fuerit præce»ptum.» *Can.* 20.

VII. Quidquid sit, certum est juxta modernam Ecclesiæ Latinæ disciplinam, quam & à sæculo 4. in usu fuisse testis est Innocentius I. solis Episcopis fas esse hoc Sacramentum conferre; quæ disciplina verisimiliter occasionem dedit sejungendi Confirmationem à Baptismo.

Cùm enim invaluisset Baptismus infantium isque à Presbyteris plerumque conferretur, contigit, ut in potestate confirmandi instituti, Confirmatio differretur, quousque præsentia Episcopi haberetur; quæ populo Christiano multiplicato, cum frequenter ad longum tempus expectaretur, tandem conveniens visum fuit, differri quousque baptizati usum rationis attigissent.

IX. Qui ergo ad Episcopos pertinet hoc Sacramentum administrare, debent quoque omni cura invigilare, ne quis ex eorum negligentia hoc Sacramento diutius, quàm oportet, destituatur; quemadmodum multis ostendit Farvacquius loco citato in sua *Charitate*; optatque, »ut Episco»pi omnes tam vigiles sint ad ministrandum ovibus Con»firmationis Sacramentum, quàm alacres & expediti sunt »ad suscipiendum (utinam non sollicitandum) sublimio»ris Cathedræ fastigium? certe (pergit Farvacquius) Ar»macanus Primas Hiberniæ *lib.* 9. *cap.* 30. non dubitat asseveranter scribere, *Qui Sacramentum Confirmationis retardant, sine quo plurimi suorum subditorum ab hac luce recedunt, graviter valde coram Deo delinquunt.*

X. Ex hac insuper Episcoporum mora in administrando hoc Sacramento contingit, tantam subinde multitudinem confirmandorum concurrere, ut vix confusio tempore administrationis vitari queat; nequeatque Episcopus notitiam convenientem de confirmandis accipere: circa quæ non inutiliter consulent Episcopi, quæ in suis Instructionibus præscripsit S. Carolus titulo *De Modo procedendi ad sumendum Confirmationis Sacramentum*; in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *pag.* 421. edit. 1683.

XI. Sicuti ipsius Confirmationis ministrum *ordinarium* solum Episcopum agnoscit Ecclesia Latina, ita nec *Chrismatis* conficiendi sive benedicendi alium ministrum agnoscit; nec jam pridem agnovit; de quo præter plures Canones Africanos apud Gratianum *Caus.* 26. *qu.* 6. *Can.* 1. & 2. hæc habet Canon 20. Concilii Toletani I. sub initium sæculi 5. »Quam»vis penè ubique custodiatur, & absque Episcopo Chrisma »nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis, vel Provin»ciis, Presbyteri dicuntur Chrisma conferre, placuit ex hac »die nullum alium, nisi Episcopum Chrisma facere, & per »Diœcesim destinare.

XII. Quod vero in eodem Canone subjicitur: *Episcopo sanè* OMNI TEMPORE *licere Chrisma conficere*, manifestè evincit, nequaquam eo tempore adhuc stabilitam modernam disciplinam, quæ vult, ut Chrisma tantum *Feria V.* ante Pascha sive in *Cœna Domini* ab Episcopo conficiatur.

Hinc

Hinc quoque ostenditur, supposititiam esse Epistolam, quæ sub nomine Fabiani Papæ (qui sedit circa initium sæculi 3.) ad omnes Orientales Episcopos extat; & è qua hoc fragmentum refert Gratianus *Dist.* 3. *De Consecrat. Can.* 18. »Litteris vestris inter cætera insertum invenimus, quosdam »regionis vestræ Episcopos à vestro nostroque ordine discre»pare, & non per singulos annos in *Cœna Domini* chrisma »conficere. Errant verò, qui talia excogitant, & mente »insana potius, quàm recta sentientes hæc audent. Sicut »enim ipsius diei solemnitas per singulos annos est cele»branda, ita ipsius S. Chrismatis confectio per *singulos annos* »est agenda, & de anno in annum revocanda & fidelibus »tradenda: quia novum Sacramentum est per singulos an»nos, & jam dicto die innovandum, & vetus in sanctis Ec»clesiis cremandum. Ista à sanctis Apostolis & Successori»bus eorum accepimus & vobis tenenda mandamus.

XIII. Videtur autem sæculo 7. præsens disciplina de conficiendo Chrismate *in Cœna Domini* invaluisse: nam illius mentio fit in Sacramentario S. Gregorii, & antiquo Ordine Romano, aliisque, qui circa ea tempora de Divinis Officiis scripserunt.

XIV. Prædictus Canon Toletanus vult, ut de singulis Ecclesiis ad Episcopum ante *diem Paschæ* Diaconi destinentur, aut Subdiaconi, ut confectum ab Episcopo Chrisma possint accipere.

Et in Concilio Carthaginensi IV. *Can.* 36. apud Gratianum *Dist.* 95. *Can.* 4. »Presbyteri, qui per diversas Ecclesias regunt, non à quibuslibet Episcopis, sed *à suis*; nec per »juniorem Clericum, sed aut per seipsos, aut per illum, »qui Sacrarium tenet ante Paschæ solemnitatem *Chrisma* »petant.

XV. Addit Gratianus post particulam *sed*, OMNI ANNO, idque forsan more suo inflectendo Canonem ad sui temporis disciplinam, quæ Chrisma *singulis annis* renovari volebat; quæque etiam hodie obtinet: nisi dicere malimus cum Stephano Baluzio in notis ad hunc Canonem Gratiani, mendum hic esse in editionibus Gratiani, & pro *omni anno* legendum *omninò*.

XVI. Hodie non singuli Parochialium Ecclesiarum Rectores *per se* aut *alium* Chrisma accipiunt ab Episcopo; sed Archipresbyteri id pro suis respectivè Districtibus accipere solent; qui illud Rectoribus Ecclesiarum distribuunt; aut in civitatibus Chrisma solemniter ad Ecclesiam primariam sive matricem defertur, ad quam interiores Ecclesiæ accedentes id quærere solent.

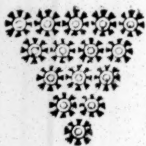
Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 2. *c.* 6. ait: »Non modò »Archypresbyteri *singulis* annis ab Ordinario suo, vel Sede »vacante à Vicario Generali sacrum Chrisma & sacra Olea »tempestivè petant & per Sacerdotem, Diaconum, vel sal»tem Subdiaconum, in mundis & honestis vasculis (scilicet »stanneis aut argenteis, nullo modo vero cupreis, testaceis »aut vitreis) ad locum residentiæ suæ ferri curent: sed Pa»stores etiam singuli quotannis ab Archipresbytero suo, vel »ex ea Ecclesia unde consueverunt, per se aut alium Sacer»dotem, non autem illo inferiorem, in similibus vasculis sa»crum Chrisma, sanctaque Olea ferre non omittant; iisque »receptis, veteribus non utantur: sed quidquid ex illis su»perfuerit, si liquidum, lampadi, quæ lucet ante Venerabi»le Sacramentum, infundatur; sin autem bombyci, vel gos»sipio immixtum fuerit, super piscinam comburatur.

Huic consonat Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 8. & 9. atque hodiernam in requirendo ac deferendo sacro Chrismate disciplinam Belgicam hæ Synodi exprimunt.

XVII. *Sæculo* 9. Parochos ab Archidiaconis aliquando Chrisma accepisse testis est Hincmarus Remensis in Capitulis anno 877. Archidiaconis datis *cap.* 5. ubi unà vetuit, ne à Presbyteris, *dum pro Chrisma accipiendo veniunt, Eulogias exigant*.

Et in Concilio Cabilonensi II. anno 813. *Can.* 16. apud Gratianum *caus.* 1. *quæst.* 1. *Can.* 106. statutum, »ut sicut pro »pro dedicandis Basilicis, & dandis ordinibus nihil acci»piendum est, ita etiam pro balsamo, sive luminaribus »emendis, nihil Presbyteri *Chrisma* accepturi dent.

Idem in Concilio Toletano XI. Bracarensi II. & Triburiensi decretum fuit; quorum Canones refert Gratianus loco citato *Can.* 101. 102. & 103. ad quod reflectens Innocentius III. reprobat consuetudinem quorundam Episcoporum Provinciæ Cantuariensis, exigendi certam pecuniæ quantitatem pro *Chrismate*, idque per *anticipatam* solutionem; ne viderentur pro *Chrismate* accipere. Refertur in *cap.* 36. ✠ *De Simonia.*

CAPUT III.

De Ritibus Confirmationis.

1 *Antiquus est ritus manus imponendi.*
2 *Manus impositio aliquando sumpta pro Confirmatione.*
3 *Ecclesia Rom. nunquam rejecit manus impositionem.*
4 *Confirmandus* Chrismate *ungitur in* fronte.
5 *Unde Chrisma conficiatur?*
6 *Incertum est, an unctio* Chrismatis *spectet ad essentiam Confirmationis.*
7 *Quàm convenienter balsamum adhibeatur, remissivè.*
8 *Confirmandus apud Latinos ungitur in* fronte *apud Græcos in pluribus partibus corporis.*
9 *Unctio fit adhibito signo* Crucis.
10 *De verbis in unctione proferendis non convenit inter Græcos & Latinos; nec formula unctionis pertinet ad substantiam Sacramenti.*
11 *Ob formulam unctionis hodiernam Latinorum invaluit nomen* Confirmationis.
12 *Ritus percussionis post factam unctionem quid significet?*
13 *Episcopus confirmato pacem impertitur.*
14 *Hodie etiam assumuntur Patrini; quorum antiquitùs mentio non occurrit.*
15 *Quales in Patrinos adhibendi; & quis delectus habendus?*
16 *Quod eorum officium?*
17 *Cavendum, ne per horum Patrinorum adhibitionem nimis multiplicentur impedimenta Matrimonii.*
18 *Quæ in administratione servanda modestia.*
19 *Quid nominis mutatio significet.*

I. Imprimis Apostolicus est ritus *manuum impositio* super confirmandos, de quo in Actibus Apostolorum *cap.* 8. *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum... Tunc* IMPONEBANT MANUS *super illos & accipiebant Spiritum sanctum.*

Eundem ritum apud Patres passim expressum & adhibitum videmus: falsumque quod Innocentius III. dixerit, eum in *Chrismationem* esse mutatum: quasi Ecclesia Romana (uti clamant Hæretici) abrogato ritu Apostolico sola Chrismatione uteretur.

II. Scribit quidem Innocentius III. in *Cap. unico* §. 4. ✠ *De sacra unctione: per frontis chrismationem manus impositio designatur: quæ alio nomine dicitur Confirmatio*; sed nequaquam dicere voluit, *manus impositionem* separari à *Chrismatione*; sed tantum, quod Frontis Chrismatio designet sive significet illud idem, quod olim simpliciter dicebatur *manus impositio*, & hodie alio nomine vocatur *Confirmatio*.

Idem dicere intendit Eugenius IV. in instructione pro Armenis dicens, quod Apostoli *per manus impositionem dabant Spiritum sanctum, & loco illius impositionis datur in Ecclesia Confirmatio*; nimirum, Sacramentum, quod Apostolorum tempore dicebatur *manuum impositio*, hodie dicitur *Confirmatio*.

III. Neque Ecclesiam Romanam rejecisse *manuum impositionem* in administratione hujus Sacramenti fit manifestum est ex Pontificali Romano, ubi præscribitur, ut Episcopus orationem recitet *extensis versus Confirmandos manibus*; sive ut legitur in Sacramentario S. Gregorii *Levata manu*; quibus idem reipsa indicatur, ac si diceretur, IMPOSITIS *super Confirmandos manibus*; iis siquidem tribus formulis idem ritus significatur, nempe oratio, quam quis fundit super eo, quem *manu* indicat. *Quid enim est aliud manus impositio* (ait Augustinus *lib.* 3. *de Baptismo cap.* 16.) *quàm* ORATIO SUPER *hominem?*

IV. Ultra manuum impositionem & orationem super confirmandos, ungitur confirmandus Chrismate in Fronte.

De hac unctione frequens est apud Antiquos mentio; & plura apud Theologos obvia sunt testimonia; quæ unà quoque ostendunt, jam pridem orationibus Chrisma fuisse benedictum; nec non magnam unctioni efficaciam datam fuisse. Unus pro omnibus S. Cyrilli Hierosolymitani locus sufficit: »Quemadmodum panis Eucharistiæ post S. Spiritûs invocationem, non amplius est panis communis, sed est »*Corpus* Christi: sic & sanctum hoc unguentum, non am»plius est *unguentum nudum*, neque (si quis ita appellare ma»lit) *commune*, postquam jam *consecratum est*; sed est *Chrisma* »*Christi*, quod adventu Spiritus S. per ipsius Divinitatem »*energiam* habet. Quod *frons* & alii sensus corporis sui sym»bolicè unguntur: & corpus quidem isto visibili unguento »perungitur, anima verò S. vivifico Spiritu sanctificatur.

V. Chrisma hodie conficitur ex oleo olivarum & balsamo, de quo ita loquitur instructio pro Armenis. »Secun»dum

»dum Sacramentum est Confirmationis, cujus materia est »Chrisma confectum ex *oleo*, quod significat nitorem con»scientiæ, & *balsamo*, quod significat odorem bonæ famæ, »per Episcopum benedicto.

VI. Nequaquam tamen certum esse, num Chrismatis unctio ipsi Sacramento sit essentialis, ita ut illa omissa esset tanquam nullum *reiterandum* Sacramentum, fit manifestum est ex responso Innocentii III. in *cap.* 1. ℣. *de Sacramentis non iterandis*; nam ad quæstionem, num »Sacramentum Confir»mationis in eo debeat iterari, qui per errorem fuit *non* »*Chrismate* sed *oleo* delinitus? non respondit Innocentius, Sa»cramentum esse *iterandum* tanquam nulliter collatum, *sed* »*cautè* SUPPLENDUM, *quod incautè fuerat prætermissum*; »uti fieri solet, dum quædam non ad essentiam requisita per errorem omissa sunt.

Cæterùm hoc indubitatum est, hodie licitum non esse, sine verò *Chrismate* hoc Sacramentum conferre.

VII. Quàm convenienter *balsamum* hic adhibeatur, & quomodo virtutes homini Christiano necessarias, nec non pinguedinem cœlestis gratiæ, quæ per hoc Sacramentum infunditur, designet, pulchrè explicat S. Carolus in suis Instructionibus de Sacramento Confirmationis parte 4. Actorum Ecclesiæ Mediolanensis *pag* 419.

VIII. Signatur autem *in fronte*; idque ritu antiquissimo: Nam S. Cyrillus Hierosolymitanus verbis suprà relatis immediatè subjungit: »Ac primum quidem *fronti* illinitur; »ut enim abstergat à vobis pudorem, quem primus homo »transgressor perpetuò circumferebat: simulque efficiat, »ut possit is vultu non velato gloriam Domini intueri.

Sublicit post hæc Cyrillus; Deinde verò *aures* unguntur, »ut ad audiendum divina mysteria aures accipiatis: de qui»bus Isaias dicebat; Et addidit mihi Dominus aures ad au»diendum: Et Dominus in Evangelio: Qui habet aures »audiendi audiat.» Postè *nares*, »ut divinum recipientes »ait, unguentum dicatis: Christi gratus odor est Deo, in »in his, qui salvantur. Tum verò & *pectus* inungitur: ut in»duti thoracem justitiæ, fortiter adversus insultus diaboli »consistatis.

Hæc Cyrillus, conformiter ferè ad disciplinam Græcorum, qui hodie ungunt baptizatum non tantum in fronte, sed & in oculis, & in naribus, & in utraque aure & pedibus. Ita Rituale editum à Jacobo Goar *pag.* 356.

IX. Conveniunt Græci & Latini, quod signent sive ungant adhibito *signo Crucis*. Hic apposite exponet Parochus, ait S. Carolus, »illo *Crucis* signo, quo Christus Dominus »triumphavit, Christianum hominem, in cujus *fronte* »dum confirmatur, in numerum adscribi *fortissimorum* ejus *militum*.

X. Chrisma per modum Crucis fronti confirmandi illiniens Episcopus ritu Latino dicit: *Signo te signo Crucis & confirmo Chrismate salutis in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.*

Quo tempore hac forma Ecclesia Latina uti cœperit, incertum est; hoc certum est, Græcos hac formula nec olim usos fuisse, neque hodie uti; creduntque plures formam hodiernam Græcorum esse: *Signaculum doni Spiritus sancti*: neque Ecclesiam Latinam Confirmationem ritu Græcorum ita factam improbare. Certum quoque est, formulam illam Latinorum primis decem sæculis notam non fuisse; neque ullum auctorem ante sæculum 12. illius meminisse: ac consequenter dici non posse *formam essentialem* hujus Sacramenti; uti latius ostendit Farvacquius in Opusculo de hoc Sacramento *cap.* 3. *qu.* 2. ubi §. 2. monet, quod mens Eugenii IV. in instructione pro Armenis non fuerit *essentiales* Sacramentorum formas, sed tantum assignare formas *ordinarias* in Ecclesia Latina usitatas, ut ita Armeni de ritu Ecclesiæ Romanæ essent instructi.

XI. Non dubium, quin post addita hæc verba: CONFIRMO *te Chrismate salutis*, Sacramentum hoc vulgari nomine *Confirmationis* nuncupari cœperit, quo nomine nunquam vel rarò apud Veteres nuncupatum legitur; quibus tamen verbis & nomine convenienter præcipuus Sacramenti effectus rectè indicatur; qui est spiritualis *Confirmatio* sive roboratio ad resistendum diabolo, & fortiter standum pro Evangelio & Christi nomine; quemadmodum loco citato exponit S. Carolus.

XII. Ubi frontis inunctio peracta est, Episcopus confirmatum leviter in *maxilla cædit*. Non perantiquam esse eam cæremoniam, probat silentium omnium Auctorum, qui de Officiis Ecclesiasticis sæculo 9. & 10. scripserunt; illius tamen rationem piam hanc assignat S. Carolus; »Ut sciat »homo Christianus, se jam militem esse, cujus pugna & »victoria eluceat in patiendis injuriis, non illis inferendis: »deinde se in Christiana militia constitutum esse, in qua »non hujus vitæ jucunditates & commoda quærat, sed in»commoda potiùs, atque adeò mala multa patienter ferat: »ac præterea intelligat officii sui esse in acie stare: telaque »unde veniant observare; ita ut quamvis illis telorum icti»bus corpus, honor, opesque lædantur, anima tamen nullo »pacto offendatur.

XIII. Demum pacem impartitur confirmando Episcopus ritu antiquo; utpote cujus meminit pristinus Ordo Romanus sæculo 7. conscriptus.

Pacem dari ostendet Parochus, ait S. Carolus, »ut intel»ligant se gratiæ cœlestis plenitudinem, & pacem, quæ ex»superat omnem sensum, consecutos esse.

XIV. Denique juxta hodiernum Ecclesiæ Latinæ morem in hoc Sacramento, non secùs ac Baptismo, adhibentur *Patrini & Matrinæ*; atque ratione susceptionis etiam hic cognatio spiritualis constituens impedimentum, etiam dirimens matrimonium, contrahitur.

Quod apud Veteres horum Patrinorum mentio non fiat, mirum apparere non debet: quandoquidem, uti suprà monuimus, pluribus sæculis hoc Sacramentum à Sacramento Baptismi vix separaretur; ideoque admodum verisimile est, disciplinam habendi speciales Patronos seu Sponsores vel Susceptores confirmationis incepisse, postquam Confirmatio desiit unà cum Baptismo administrari. Dum enim conjunctim conferebantur Confirmatio & Baptismus, credebantur Patrini sive Sponsores pro utroque intervenire; unde contigit, ut facta separatione, etiam separatim adhiberi cœperint Patrini; ut ita antiquus ritus manere videretur.

XV. Synodus Audomarensis Anno 1583. *tit.* 4. *cap.* 5. ne Patrinorum hæc adhibitio in Confirmatione reddatur inutilis, voluit, »ad id muneris non quoslibet absque discri»mine assumi, sed ejusmodi omninò, qui ut spirituales pa»rentes & possint & velint eorum, quos ad Confirmatio»nem obtulerint, paternam curam gerere, eosque instrue»re, quomodo adversus visibiles & invisibiles salutis hostes »sit dimicandum certandumque viriliter. Habeatur itaque »delectus & ratio talis, qualem Patrinorum in Baptismo »habendam esse præscripsimus.

Et Synodus Mechliniensis P. II. *tit.* 4. *c.* 2. declarat, »qui »in Baptismo Patrini esse non possunt, nec hic esse posse.

XVI. Synodus Cameracensis P. II. *tit.* 7. *c.* 1. vult, ut Parochus Patrinorum officium exponat populo; »nempe »quod eorum puerorum, quos susceperint, tanquam filio»rum spiritualium curam gerere, eosque prima fidei rudi»menta docere debeant, si ea ignorent.

Addit hæc synodus, ut singuli puerorum ab aliquo præsentandi adducantur, »mares quidem, ait, quoad fieri po»terit à viris, & puellæ à mulieribus.

XVII. Synodus Buscoducensis tam sub Metsio, quàm Mastio, monet consulendum parentibus, ut pro præsentantibus seu tenentibus assumant, quantum fieri poterit, consanguineos, aut affines, aut eos, qui in sacris Ordinibus constituti sunt. Rationem addit Synodus sub Mastio: *Ne multiplicentur Matrimonii impedimenta*. Idipsum monent Decreta Diœcesis Gandensis sub Antonio Triest. *tit.* 4. *cap.* 2.

XVIII. »Dum Sacramentum hoc ministratur (ait Synodus Buscoducensis sub Mastio *cap.* 7.) non modo, qui illud »suscepturi sunt, quique eos offerunt, sed quotquot etiam »præsentes sancto illi ministerio adsunt, sanctè pieque »orent, ac summa animi intentione spectent, quod in illa »solemnis ministerii celebritate peragitur, tum vero mente »reputent cœlestia illa Spiritus S. dona, quæ illud Sacra»menti virtute Fidelibus impenduntur: in primisque taci»ta meditatione videant, quas in illis progressiones ha»beant, & an vitam agant tanta cœlestium donorum uber»tate dignam.

Hoc laudandum suum Decretum; & hodie meritò sæpiùs inculcandum desumpsisse videtur Synodus ex Concilio V. Mediolanensi sub S. Carolo *cap.* 8. ubi ad verbum exhibetur.

XIX. Addit deinde clausulam, quæ nominis mutationis in hoc Sacramento fieri solitæ rationem indicat: »Ut qui »hactenus non ad normam Christi Domini vitam instituit, »jam abjecto nomine ejusmodi, depositoque veteri homine, »& antiqua socordia, rursusque novo ac sancto suscepto »nomine, virilem in sanctè agendo constantiam perpetuò »deinde præstet.

TITULUS IV.

De Sacramento Eucharistiæ.

CAPUT I.

De Materia, Forma, & Ministro hujus Sacramenti.

1. *Quid de hoc Sacramento habeat moderna professio fidei?*
2. *Quid Synodus Tridentina?*
3. *Contentio inter Patres Tridentinos occasione tertii Canonis.*
4. *Materia Eucharistiæ est verus panis triticeus; & vinum de vite.*
5. *Non refert, quæ sit species vini, modò sit vinum de vite.*
6. *Græci utuntur pane fermentato; eo etiam Latini aliquando usi fuerint?*
7. *Agnoscunt Latini, utrumque esse materiam sufficientem.*
8. *Quisque debet servare in usu panis consuetudinem & præscriptum suæ Ecclesiæ.*
9. *Forma hujus Sacramenti sunt verba, quibus Christus illud confecit.*
10. *Non iisdem verbis in omnibus Liturgiis exprimitur forma consecrationis Panis.*
11. *Varietas est in forma consecrationis Calicis.*
12. *Forma hodierna consecrationis Latinorum præsertim Calicis integra non est de essentia Sacramenti.*
13. *Forma hodierna necessariò ab omnibus exactè servanda.*
14. *Forma Consecrationis Calicis non continetur quoad omnia in Scriptura; est tamen conveniens.*
15. *Solus Sacerdos potest hoc Sacramentum conficere.*
16. *Diaconi aliquando hoc Sacramentum populo distribuerunt.*
17. *Diaconi id faciebant ut ministri Sacerdotum.*
18. *Distributio Calicis magis propria fuit Diaconis, quàm Panis consecrati.*
19. *Quamdiu hæc disciplina duraverit; & quæ hodie illius vestigia?*
20. *Hodie soli Presbyteri distribuunt; & quidem soli Pastores jure* ordinario.
21. *Aliquando Religiosis vetitum fuit Eucharistiam sine consensu Parochi populo distribuere.*
22. *Hodie, excepta Communione Paschali, in omnibus passim Ecclesiis, & ab omnibus Presbyteris distribuitur.*
23. *Unde hæc licentia invaluerit?*
24. *Quæ hinc incommoda?*

I. EUcharistia vox Græca, propriè Latinè significat *gratiarum actionem*: quare Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi dictum est Sacramentum *Eucharistiæ*, vel simpliciter *Eucharistia* à facto Salvatoris; qui illud instituendo *gratias egisse* Patri, Evangelistæ & Paulus testantur.

De hoc Sacramento habet hodierna fidei professio: » Profiteor in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, esse verè, » realiter & substantialiter Corpus & Sanguinem, unà cum » anima & divinitate Domini nostri Jesu Christi, fierique » conversionem totius substantiæ panis & Corpus, & totius » substantiæ vini & sanguinem: quam conversionem Ca» tholica Ecclesia *transubstantiationem* appellat. Fateor etiam » sub altera tantùm specie totum atque integrum Chri» stum, verumque Sacramentum sumi.

II. Hæc à Pio IV. hujus formulæ professionis auctore desumpta fuerunt ex Canonibus Concilii Tridentini *Sess.* 13. ubi tres sequentes Canones in hanc rem editi sunt.

Primus: » Si quis negaverit in sanctissimæ Eucharistiæ » Sacramento contineri verè, realiter & substantialiter » Corpus & Sanguinem, unà cum anima & Divinitate Do» mini nostri JESU CHRISTI, ac proinde totum Chri» stum: sed dixerit tantummodo esse in eo ut in signo, vel » figura, aut virtute: anathema sit.

Secundus: » Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ » Sacramento remanere substantiam panis & vini unà cum » Corpore & Sanguine Domini nostri JESU CHRISTI; » negaveritque mirabilem illam & singularem conversio» nem totius substantiæ vini in Sanguinem, manentibus » dumtaxat speciebus panis & vini; quam quidem conver» sionem Catholica Ecclesia aptissimè transubstantiationem » appellat: anathema sit.

Tertius: » Si quis negaverit in Venerabili Sacramento » Eucharistiæ sub unaquaque specie, & sub singulis cujus» que speciei partibus; separatione facta totum Christum » contineri: anathema sit.

III. Circa tertium Canonem observat Palavicinus *lib.* 12. *hist. Concilii Trid. c.* 2. *n.* 15. » Cum hic Canon à Patribus de» lectis ita fuisset conformatus: *Si quis dixerit, sub qualibet spe» cie, & sub qualibet ipsius parte non contineri totum Christum, sit » anathema*; Joannem Æmilianum Hispaniensem, Tudæta» num Antistitem monuisse, ut adjiceretur, *factâ separatione*: » siquidem variabant sententiæ, an Christus esset sub quali» bet particula hostiæ integræ: atque ita effectum est.

Veritatem horum dogmatum contra nostri temporis Hæreticos varii Theologi doctissimis tractatibus ex Scriptura & traditione solidissimè astruunt, atque præ cæteris eruditus Auctor Operis Gallici, cui titulus: *Perpetuité de la Foy.*

IV. Materia hujus Sacramenti, prout exprimitur in Decreto Eugenii IV. pro Armenis (quod extat tomo 13. Concil. generalium pag. 529.) *est panis triticeus, & vinum de vite.*

Quid sit *panis triticeus*; quid *vinum de vite*, petendum ex vulgari æstimatione & judicio. Unde omissis Philosophorum aut aliorum subtilibus de his disputationibus, nunquam pro materia hujus Sacramenti aliud adhibendum, extra casum necessitatis, nisi illud; quod juxta vulgare & commune judicium habetur & dicitur propriè *panis triticeus*, & *vinum de vite.*

V. Quæ sit species vini, parum refert; modò revera sit *vinum de vite*: & uti advertit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. c.* 23. *n.* 1. » nulla unquam de *vino* inter Catholicos » quæstio fuit; omnes enim *vini* nomine audito, illud statim » mente concipiunt, quod ab uvis exprimitur, & hominibus » in potum exhibetur.

VI. De *pane* vero, pergit Cardinalis Bona, inter Orientales & Occidentales acerrimæ motæ sunt lites? nam Orientales *fermentato* utuntur, & hunc solum legitimam esse materiam hujus Sacramenti affirmant; Occidentales autem in *azymis* conficiunt, utentes tamen *fermento* non damnant. Adhærent Latinis in usu azymorum Maronitæ & Armeni, sed quo tempore his uti cœperint præter morem cæterorum Orientalium, difficile est invenire. Hæc ille, qui ibidem post Jacobum Sirmondum sustinet, etiam Ecclesiam Latinam multis sæculis usum fuisse pane *fermentato*; nec nisi post schisma Photianum usum azymorum introductum: è contra vero Christianus Lupus tom. 3. Scholiorum Dissertatione de Actis Leonis IX. *c.* 7. & sequentibus, & post ipsum eruditus Mabillonius in singulari Dissertatione *De pane Eucharistico Azymo & Fermentato* multis ostendere volunt; usum *Azymorum* in Ecclesia Latina antiquissimum esse, & multis sæculis schisma Photianum antecessisse.

VII. Quidquid sit de hac facti quæstione, multis difficultatibus intricata, illud sat certum, utrumque panem, tam *azymum*, quàm *fermentatum* esse veram & sufficientem hujus Sacramenti materiam; ipsumque diversimmodum esse unum è punctis disciplinæ, de quibus rectè dixit S. Anselmus Cantuariensis: » Quoniam multæ sunt diversitates, quæ non in » substantia Sacramenti, neque in virtute ejus, aut fide dis» cordant; neque omnes in unam consuetudinem colligi » possunt: æstimo eas potius pro pace concorditer toleran» das, quàm discorditer cum scandalo damnandas. Habe» mus enim à sanctis Patribus, quia si unitas servatur chari» tatis in fide Catholica, nihil officit consuetudo diversa.» Hæc ille in Responsione ad Vauleranni querelas *c.* 1.

VIII. Illud quoque certum est, unumquemque teneri hac in re ritum & morem suæ Ecclesiæ servare; adeoque juxta modernam disciplinam, Presbyteros in Ecclesia Latina non non posse uti pane *fermentato*; imò eo utentes *graviter* peccaturos; ita quidem, ut qui id scienter perpetrasset, officio & beneficio privandum esse, ex *Cap. finali* & *De Celebrat. Missarum* concludant Canonistæ.

IX. De forma hujus Sacramenti Instructio pro Armenis loquitur his verbis: » Forma hujus Sacramenti sunt verba » Salvatoris, quibus hoc confecit Sacramentum. Sacerdos » enim in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramen» tum.

Omnes sive Orientales, sive Occidentales, tam antiquas quàm modernas Liturgias in hoc conspirare notat Vir eruditione celeberrimus Benignus Bossuet Episcopus Mel-

denfis

densis in explicatione quarundam difficultatum circa preces Sacrificii Missæ *num.* 45. quòd ipsa Consecrationis vis ipsis verbis Christi à Sacerdote prolatis adscribatur: quamvis non eodem modo ubique proferantur.

X. Forma consecrationis panis in Liturgia Ambrosiana edita à Pamelio est: *Hoc est enim Corpus meum, quod multis confringetur.*

Forma consecrationis panis in Liturgia Græcorum exprimitur his verbis: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur.* Et in Missali antiquo Morazabum, quod olim erat Hispanorum, exprimitur hac formula: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur.*

XI. Forma consecrationis calicis in Græcorum Liturgiis hæc est: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis & multis effunditur in remissionem peccatorum.* Ita Liturgia S. Basilii, & S. Chrysostomi; Liturgia S. Jacobi post verbum *effunditur*, addit, *& datur.*

Ambrosiani ritus formula consecrandi calicis in Liturgia à Pamelio edita hæc est: *Hic est enim sanguis meus.*

In recentioribus quidem Missalibus ritus Ambrosiani, quibus hodie utitur Ecclesia Mediolanensis, eadem est formula consecrationis tam panis, quàm vini cum Romana, quia multi ritus Ordinis Romani in Ordinem Ambrosianum à Recentioribus inducti sunt, ait Mabill. *lib.* 1. *de Liturg. Gall. c.* 2. *n.* 8. qui & ibidem *c.* 4. *n.* 3. notat, eandem fuisse Morazabicam formulam, at & hanc & illam nonnihil sæculo 10. immutatam fuisse magisque Romanæ accommodatam: cujus mutationis occasionem ex Ambrosio Morales refert Baronius ad annum 918.

Extat hoc Missale Mozarabicum apud Mabillonium in citato tractatu De Liturgia Gallicana in appendice; ubi & dicta consecrationis verba leguntur 448.

XII. Ex his facile est intelligere, non omnia, quæ in hodierna Romana consecrationis, præsertim Calicis formula (qua universa hodie Ecclesia Latina utitur) occurrunt, esse plane necessaria pro validitate consecrationis: quandoquidem videamus hodie Ecclesiam Orientalem, & olim plures Ecclesias etiam Latinas alia formula usas fuisse; unde Sanctus Thomas non aliam consecrationis formam agnovisse videtur tanquam necessariam pro *validitate* Sacramenti, nisi hanc, *Hoc est Corpus meum*: Et, *Hic est Sanguis meus*, 3. *p. q.* 78. *art.* 1. & 3. concluditque proinde »Quod si Sacer»dos *sola* prædicta verba proferret cum intentione confi»ciendi hoc Sacramentum perficeretur hoc Sacramen»tum.

XIII. Nihilominus quia hodierna Ecclesiæ Latinæ formula consecrationis usitata, scilicet panis: *Hoc est enim Corpus meum*: Et Calicis: *Hic est enim Calix sanguinis mei novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, extat in omnibus Missalibus, atque à pluribus sæculis in Ecclesia Latina religiose observata fuit nemo ab ea vel in minimo recedere potest; atque graviter delinqueret, gravi castigatione dignus esset Sacerdos, qui vel scienter vel negligenter, eam sive quidquam omittendo, sive addendo, aut alio quovis modo immutaret, aut mutilaret.

XIV. Prædicta quidem formula Calicis, »non est in Scri»ptura Sacra, nec in Liturgiis (ait Menardus ad Sacram »S. Gregorii *pag.* 19.) extat tamen in versionem Codini: est»que optima, quia continet sensum aliarum formularum, »quæ sunt apud Evangelistas & S. Paulum.» Hæc ille, qui »ibidem notat hæc verba: *Mysterium fidei*, non extare in an»tiquo Ordine Romano.

Quæstiones plures, quæ tum inter ipsos Theologos, tum etiam inter Catholicos & Hæreticos circa materiam & formam hujus Sacramenti agitantur, hic non attingo, utpote quæ vel disciplinam Ecclesiasticam non tangunt, vel minoris momenti sunt, & ab ipsis Theologis sufficienter excussæ.

XV. Si ipsius Sacramenti confectionem seu consecrationem spectemus, ejus minister est Sacerdos legitimè ordinatus: solisque Sacerdotibus competere hujus Sacramenti confectionem; non obscurè indicat *Canon* XVIII. Nicænus; dum arguit Diaconos, quòd quibusdam in locis Eucharistiam darent Presbyteris: »Quod, ait, nec Canon, nec con»suetudo tradidit, ut qui *offerendi* potestatem *non habent*, iis, »qui *offerunt*, dent Corpus Christi.

Dicens enim, Diaconus non habere potestatem *offerendi*, sed eam Presbyteris competere; non obscurè significat, nec Diaconis conficiendi Eucharistiam potestatem competiisse: quia consecratio Eucharistiæ nonnisi in ipsa Sacrificii oblatione, etiam antiquitus fieri solebat.

XVI. Si verò Eucharistiæ jam confectæ administrationem sive distributionem spectemus; eam aliquando etiam Diaconis competiisse sat innuit citatus *Canon* XVIII. Nicænus. Cùm enim prohibeat duntaxat Diaconis eam *Presbyteris* administrare, idque hac ratione: »quod neque Ca»non neque consuetudo tradidit, ut qui offerendi potesta»tem non habent, iis, qui offerunt, dent Corpus Christi;» sat insinuat, inferioribus Clericis & laicis Diaconos potuisse distribuere Eucharistiam.

Et sane ante Nicænam Synodum hanc Diaconorum functionem clarè expressit Justinus Martyr *Apol.* 2. »Et iis quæ »cum gratiarum actione consecrata sunt, unusquisque par»ticipat, eademque ad eos, qui absunt, *Diaconis* dantur per»ferenda.

XVII. Hæc verò Diaconi faciebant, tanquam Episcoporum & Sacerdotum Ministri. Diaconus enim Græcè, Latinè *Minister* dicitur; eo quòd Episcopis & Presbyteris ministret, ut suprà *part.* 1. *tit.* 1. *c.* 3. notavimus. Unde auctor Constitutionum Apostolicarum *lib.* 8. *c.* 28. ait: »Oblatione »verò à Presbytero aut Episcopo facta, ipse Diaconus dat »populo, *non tanquam Sacerdos*, sed tanquam qui *ministrat* »Presbyteris.

Hac de causa jam pridem in Concilio Carthaginensi IV. *Can.* 38. apud Gratianum *Dist.* 93. *Can.* 18. decretum fuit: »Præsente Presbytero Diaconus Eucharistiam Corporis »Christi populo, si necessitas cogat, *jussus* eroget.

XVIII. Nota, hic agi de datione *Corporis* Christi; qua indicatur datio Eucharistiæ sub specie *Panis*. Dispensatio enim *Sanguinis* Dominici sub speciebus *Vini* specialiùs ac frequentiùs in omnibus passim Ecclesiis Diaconis competiit; atque de hac sola loquitur S. Cyprianus *libro De Lapsis* dicens: »Ubi verò solemnibus adimpletis *Calicem* Diaco»nus offerre præsentibus cœpit, &c. Hinc & illud à Sancto Laurentio Diacono dictum ad Xystum Papam: »Experire »utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti *Domi»nici sanguinis* dispensationem? Apud S. Ambrosium *lib* 1. *De Officiis c.* 41.

XIX. Quamdiu hic dispensandi usus per Diaconos in Ecclesia duraverit, incertum est. Admodum verisimile est, eam desiisse, quando Communio laicorum sub specie *Vini* desiit; id est, sæculum 12. aut 13. Vestigium nihilominus hujus disciplinæ esse videtur, quod Diaconus in Missa solemni juxta hodiernum ritum offerat cum Presbytero celebrante *Calicem*, atque una cum celebrante verba *oblationis* pronuntiet, non autem *Panis*; ideoque & oblatione Calicis dicitur pluraliter *Offerimus*, cum in oblatione Panis dicatur *singulariter*, uti notat Cardinalis Bona *l.* 2. *Rerum Liturg. c.* 9. *n.* 5.

XX. Cæterùm hodie soli Presbyteri Eucharistiam administrant. Et quidem cum soli Episcopi ac Parochi vi curæ Animarum sibi jure *ordinario* incumbentis habeant jus administrandi Sacramenta, ut suprà *tit.* 1. observavimus, & apertè declarat Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* consequens est, non omnibus Presbyteris, sed solis Parochis competere, Eucharistiam jure *ordinario* suis respectivè Parochianis administrare; eosque esse sicuti aliorum Sacramentorum, Baptismi, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii, ita & hujus Sacramenti *ordinarios* ministros.

XXI. Conformiter ad hoc Parochorum jus decernitur in *Clementina I. De Privilegiis*, quod »Religiosi, qui Clericis »laicis Sacramentum *Eucharistiæ* ministrare, non habita su»per his *Parochialis* Presbyteri *licentia speciali* præsumpse»rint, excommunicationis incurrant sententiam ipso fa»cto, per Sedem Apostolicam duntaxat absolvendi: quos »etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis constite»rit) excommunicatos faciant publicè nuntiari, donec de »absolutione ipsorum ipsis super hoc fuerit facta fides, nullo »Religiosis super hoc exemptionis, vel alio privilegio suf»fragante.

Insecuta hanc Clementinam declaravit Synodus Moguntina anno 1549. *parte* 1. *Can.* 27. »Nulli Religioso (etiamsi »ad confessiones audiendas, ut præmittitur, admissus fue»rit, licere volumus cuiquam laico Sacrosanctæ Eucharistiæ »Sacramentum, sine speciali consensu Parochi, ad cujus cu»ram ille pertinet, porrigere.

XXII. His tamen non obstantibus non tantùm Religiosi, sed quicunque Presbyteri, etiam sæculares solent passim sine ulla *speciali* Parochialis Presbyteri licentia, quibusvis petentibus Eucharistiam, saltem extra tempus Paschale administrare: & illi quidem in Monasteriorum suorum Ecclesiis; & hi in Sacellis aut Ecclesiis, in quibus publicè conveniente populo Missas celebrandi facultas est. Quæ consuetudo verisimiliter invaluit, postquam etiam in Religiosorum Ecclesiis & aliis Sacellis publicè Missæ, id est, ad quas populus admittitur, celebrari cœperunt.

XXIII. Cùm enim Communio sit quasi pars ipsius Sacrificii, consequens visum fuit, quòd ubi Sacrificio interesse liceret, ibi & Communionem accipere possent; atque ita tandem jus Ecclesiæ Parochialis ad solam Communionem Paschalem; & Parochorum ad hujus, nec non Viatici administrationem redactum creditur.

XXIV. Cæterùm sicuti ex Parochialis officii neglectu plurima incommoda nata sunt oriri, uti verbis S Caroli ostensum est *parte* 1. *tit.* 3. *cap.* 10. ita hæc libera & generalis à quocunque Sacerdote, & ubique accipiendæ Eu-

charistiæ libertas, secum nata est trahere inter alia incommoda, Sacramenti illius multiplicem profanationem; dum scelestis quibusque & etiam notoriis peccatoribus, via aperta est, sine ullo repulsionis metu ad Sacram Eucharistiam accedendi. Quid enim facilius est, quàm neglecto Parochiali Presbytero, cui ejus vita nota esse posset, ad alium aliquem ignotum Presbyterum recurrere, atque ab eo Eucharistiam petere & accipere?

Quis non videat, quàm parum efficacia sint futura durante hac consuetudine, quæcunque de repellendis publicis & notoriis peccatoribus à Sacra Communione in Synodis toties decreta fuerunt? Episcopi aliique Prælati, quibus disciplinæ Ecclesiasticæ conservatio, & restauratio (præsertim quæ ad dignam Sacramentorum susceptionem exigitur aut saltem multum conducit) specialiter incumbit, expendere poterunt, quid secundum temporum & locorum conditionem fieri aut statui expediat, ut hisce incommodis occurri possit.

CAPUT II.

Qui ad Communionem admittendi, qui repellendi?

1 *Eucharistia semper considerata ut cibus spiritualis.*
2 *Recenter baptizatis etiam* infantibus *olim data.*
3 *Hæc disciplina sæculo 11. adhuc vigebat in Ecclesia Latina; & hodie viget apud Græcos.*
4 *Synodus Tridentina hanc disciplinam non improbat; sed Eucharistiam infantibus non esse* necessariam *docet.*
5 *Hodie pueri non admittendi, nisi ad usum rationis pertigerint, & ritè sint instructi.*
6 *In pueris admittendis ad Communionem non tantùm scientiæ, sed præcipuè probitatis ratio habenda.*
7 *Quæ ratio in præparandis pueris ad primam Communionem servanda.*
8 *Quæ cura adhibenda circa pueros, qui penè ad ætatem convenientem pervenerint.*
9 *Consultum ut pueri præviè aliquoties Parocho fuerint confessi.*
10 *Ecclesia semper fuit sollicita, ne indignis Eucharistia detur.*
11 *Olim ante Communionem alta voce dicebatur à Diacono,* Sancta Sanctis.
12 *Hodie Parochus sæpiùs monere debet populum, qua præparatione accedere debeat.*
13 *A Sacra Communione indigni repellendi.*
14 *Si notoriè & publicè indigni sint, etiam publicè repellendi.*
15 *Hi repellendi, nisi de eorum pœnitentia constet; & scandalo satisfecerint.*
16 *Etiamsi Sacramentaliter confessi, & absolutionis obtentæ testimonium habeant.*
17 *Non tantùm* nominatim *in Ritualib. expressi sunt repellendi.*
18 *Qui* reverà *sunt conversi, sed hactenus non est* nota *conversio*, occultè, *non publicè admittendi.*
19 *Qui* publici *communi & vulgari acceptione dicantur?*
20 *A mente Ecclesiæ recedunt, qui hic requirunt* notorietatem juris.
21 *Ex hac restrictione inutilia redduntur Decreta Ecclesiæ in hac materia.*
22 *Minus verendum, quod hic excedent Parochi, quam quod deficient: & quare?*
23 *Opus tamen quadam Christiana prudentia.*
24 *Hodie damnatis ad mortem in quibusdam Ecclesiis datur S. Eucharistia.*
25 *Alia olim fuit disciplina: & quæ hujus ratio?*
26 *Quid circa occultos peccatores ad Communionem accedentes observandum?*

I. SEmper in Ecclesia considerata fuit Eucharistia tanquam cibus & potus spiritualis, quo in Christo spiritualiter renati, vitam hanc spiritualem alere, confortare & conservare deberent.

II. Hac consideratione multis sæculis usitatum fuit, ut mox post collatum Baptismum etiam ipsa Sacra Eucharistia tanquam spirituale alimentum recenter in Christo renatis porrigeretur; ut suprà *titulo* 2. *cap.* 2. monuimus. Idque adeò generaliter observabatur, ut & ipsis pueris in tenera & infantili ætate baptizatis Eucharistia daretur.

Hujus disciplinæ plurima eaque evidentissima testimonia extant, præsertim apud Patres sex aut septem primorum sæculorum. Imò in ipso S. Gregorii Sacramentario *titulo De Sabbatho Sancto* de infantibus baptizatis dicitur: „Qui etiam non prohibentur *lactari* ante Sacram *Communionem*, si necesse fuerit.

Quod & præscribitur in veteri Ordine Romano, qui ipso Gregorio recentior putatur.

III. Hanc disciplinam dandi sacram Communionem *infantibus* adhuc sæculo 11. viguisse in aliquibus Ecclesiis Latinis innuit non obscurè Hugo à S. Victore qui eo sæculo scripsit: „Pueris *recens* natis idem Sacramentum in „specie *Sanguinis* est ministrandum digito Sacerdotis, quia „tales naturaliter sugere possunt.

Apud Græcos eadem etiamnum hodie disciplina servatur, uti ex modernis eorum Ritualibus sive Euchologiis colligitur, testaturque Græcorum rituum peritissimus Arcudius *lib.* 3. *Sacram. Eucharist. cap.* 11.

IV. Ecclesia latina tametsi nec antiquam Latinorum Patrum disciplinam, nec modernam Græcorum improbet, nihilominus ob reverentiam tanto Sacramento debitam, contrariam disciplinam sæculo 12. & sequentibus sensim inductam, in Synodo Tridentina declaravit meritò esse retinendam; ipsosque *infantes* nulla *necessitate* obligari ad Sacram Communionem; ac per consequens declarat, contrariam Antiquorum praxim, ad disciplinam dumtaxat pertinuisse, verba Synodi sunt *Sess.* 21. *cap.* 4. *De Communione*: „Denique eadem sancta Synodus docet parvulos usu rationis carentes nulla necessitate obligari ad „Sacramentalem Eucharistiæ Communionem: siquidem „per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt; neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit. „Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt certè, eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.

V. Conformiter ad hoc Decretum, disciplinam jam ab aliquot sæculis in Ecclesia Latina stabilitam, Rituale Mechliniense à Jacobo Boonen Archiepiscopo revisum, & in aliquibus emendatum, de parvulorum Communione hæc habet: „Pueri ad primam Communionem non admittantur, nisi prius *diligenter* examinati & instructi, eaque discretione & ætate sint, ut dijudicare possint Corpus Christi. „Addebatur in veteri Manuali sub Hovio: „Communiter ætas huic rei apta esse solet ab anno decimo „usque ad decimum quartum: „sed illud in hodierno deletum, relictumque judicio Parochi aut Confessarii sive Directoris, qui judicet, qua ætate pueri Communionis sint capaces: cum alii citius, alii multo serius signa capacitatis ostendant.

VI. Favendum quidem citæ Communioni, ut ejus virtus malitiam ætatis præveniat; sed habita ratione non solum capacitatis & instructionis ipsorum; verùm etiam & maximè probitatis ac pietatis, bonæ indolis atque educationis.

Unde Rituale Romanum in pueris ad S. Communionem admittendis, non tantùm requirit, ut habeant *cognitionem* hujus Sacramenti; sed insuper *gustum* exigit; qui sine probitate ac pietate in suscipiente non habetur: „iis „etiam, ait, qui propter ætatis imbecillitatem nondum hujus Sacramenti cognitionem & *gustum* habent, administrare non debet.

VII. Ut autem pueri ritè ad sacram Communionem disponantur statuit S. Carolus in sua Synodo Diœcesana XI. „ut Parochi singulis mensibus semel certa constituta die „pueros qui annos novem attingunt, ad Ecclesiam evocent, sigillatimque ad rectam confitendi rationem instruant ex iis quæ in Sacramentali libro traditis: illos autem qui „decennium attigerint, hebdomadæ septuagesimæ initio „accersant, & sigillatim instruant, atque erudiant ad cognitionem, cultumque sanctissimi Sacramenti Eucharistiæ: doceantque quam humiliter & religiosè reverenterque ad eam sumendam accedant, ex regulis item præscriptis ejusdem libri sacramentalis.

Deinde post pauca: „Cum de pueris deliberatur, qui ad „sacram Communionem accedunt. Parochus quidem perquirat etiam à parentibus, de eorum pietate, & ingenii „præstantia, ulisque rationis.

VIII. Adhæc in instructionibus pro administranda Eucharistia monet Parochum, ut cum noverit pueros ad decem annorum ætatem venisse, ita ut capaces sint, quinintra aliquod tempus Communionem excipiant, primo potissimum quadragesimæ hebdomada, vel si melius visum fuerit in Nativitatis festis, & hyemis tempore maximè in villis, pro eorum commoditate qui alio tempore „pecoribus invigilant, animarum statum cognoscendo incumbat, & ut valuerit, eos qui ad supradictam ætatem pervenerint, aut singulos, aut multos simul cogat, ut suprà „dictum est, instruendos. Qui autem ex iis capaces fuerint, „proximo paschate communicaturi segregentur; dimissis „in aliud tempus aliis, ut novam circa eos diligentiam adhibeat.

IX. Insuper vult, ut Parochus „moneat, se neminem ad primam

»primam Communionem admissorum, nisi præter supra»dictam instructionem, eum ter aut quater audierit con»fitentem.

Excipe tamen ab hac prævia trina aut quaterna confessione adolescentem solitum alteri Confessario confiteri, »qui »testimonium suæ capacitatis & ad communicandum suffi»cientiæ peccataque ter aut quater confessum fuisse à Con»fessore, *qui timoratus & pius aliunde habeatur*, attulerit..... »Interea tamen, ait, ut suo satisfaciat debito; Parochus »eam interroget: an sit capax examinet; deficientibusque »in hac parte suppleat: & si capacem invenerit, poterit ei »S. Eucharistiam impartiri; licet in hoc casu ter aut qua»ter non audiverit in confessione; cui confessoris attestatio »supplebit.» In Actis Mediol. *p.* 601.

Hinc patet, quantam in Parocho sollicitudinem requisierit S. Carolus, ut pueri ritè ad *primam* Communionem, quâ sequentes non rarò dependent, disponerentur; eamque curam principaliter Parocho incumbere judicaverit.

X. Porrò sicuti Ecclesia sollicita fuit, ut renati in Christo hac spirituali alimonia vitam suam spiritualem nutrirent & foverent, ita non minus sollicita fuit, ne contra Domini præceptum *Sanctum daretur canibus*; & ne quis indignus ad Sacramentum accedens, *judicium sibi manducaret & biberet non judicans Corpus Domini*.

XI. Hac de causa jam pridem usitatum fuit, ut ante Communionem Diaconus *magna voce, terribili clamore* (ut loquitur S. Chrysost.) *tanquam præco manum tollens in altum, stans excelsus, & omnibus manifestus* clamaret Sancta Sanctis: quasi diceret: *Si quis non est* Sanctus, *non accedat. Non solùm* in *quit, à peccatis purus, sed etiam* Sanctus. *Sanctum enim non facit solum liberatio à peccatis, sed etiam præsentia Spiritus, & bonorum operum copiæ. Non solùm,* inquit, *volo vos à cœno esse liberatos, sed albos esse & speciosos.* Hæc ille *Homil.* 16. Epistola ad Hebræos.

XII. Quamvis ritus ille jam à multis sæculis, saltem in Ecclesia Latina, in desuetudinem abierit; nihilominus juxta hodierna Ritualia ac Synodorum Decreta Parochus tanquam alter *præco* Populum sæpius admonere debet, qua »præparatione, & quanta animi religione ac pietate, & humilitate etiam corporis habitu ad tam divinum Sacramen»tum debeat accedere.» Ita post Rituale Romanum Rituale Mechliniense.

Quæ autem animi dispositio requiratur, ut quis fructuose, & frequenter communicet, Theologorum est e Patrum Scriptis examinare & determinare: Illud ad disciplinam externumque forum magis spectat, qui per Parochos aliosve Sacerdotes à Sacra Communione, etiam inviti & reluctantes repellendi & excludendi sint.

XIII. Juxta invariabile Christi præceptum in Apostolorum personis datum omnibus Ecclesiæ Pastoribus, *Nolite dare sanctum canibus*, invariata hactenus mansit Ecclesiæ disciplina, ut Pastores quantum in ipsis est, & ipsa temporum personarum ac locorum conditio patitur, allaborare debeant, ne administrando hoc Sanctissimum Sacramentum contra Domini præceptum *dent Sanctum canibus*.

XIV. Atque hinc imprimis non tantum pristina sed etiam moderna disciplina Ecclesiæ vult, ut à sacra Communione repellantur publici & notorii peccatores, tametsi etiam publicè eam petant.

XV. Modernum Rituale Romanum de his ita loquitur: »Arcendi sunt (à sacra Comunione) publicè indigni, qua»les sunt excommunicati, interdicti, manifestèque infames, »ut meretrices, concubinarii fœneratores, magi, sortilegi, »blasphemi, & alii ejus generis publici peccatores nisi de »eorum pœnitentia & emendatione constet & publico »scandalo prius satisfecerint.

XVI. Rituale Mechliniense iisdem penè verbis loquitur, nisi quod addat: *Etiamsi fuerint Sacramentaliter confessi*: idipsum passim & Synodi Belgicæ inculcant. Synodus Cameracensis D. anno 1604. *tit.* 5. *cap.* 3. Ritualium & Synodorum mentem quasi exponens ait: »Publicæ meretrices, usurarii, »& alii QUILIBET peccatores notorii etiam *sanctissime* con»fessi, ad publicam Sacramentorum perceptionem non ad»mittantur, nisi publicè pœnitentiam egerint, aut ex ipso»rum bona conversatione, aliove legitimo modo, de vitæ »emendatione *publicè* constet.

Huic consonat Decretum S. Caroli in Instructionibus pro Pastoribus pro administranda in suis Ecclesiis Eucharistia. » Neminem peccatis publicis irretitum ad Com»munionem excipiet (Parochus) nisi prius scandalo publi»co satisfecerit, etiamsi absolutionis, à Pœnitentiariis aut »Confessoribus etiam Regularibus, acceptæ testimonium »produxerit. In actis Ecclesiæ Mediolan. *pag.* 601. edit 1683.

XVII. Ex his perquam manifestus est, non tantum nominatim in Ritualibus expressos, tanquam publicos peccatores à communione arcendos; sed quoscunque, modo *publici* & notorii peccatores verè dici queant: quod & ratio & ipse contextus Ritualium sufficienter evincunt.

XVIII. Ad hæc ex hisce Decretis constat, nequaquam sufficere, quod hujusmodi publici & notorii peccatores sint *Sacramentaliter*, etiam *sanctissimè* confessi; & *absolutionis acceptæ* testimonium habeant, ut *publicè* ad sacram Communionem admittantur; nisi *publicè* scandalo satisfecerint, aut *publicè* de eorum vitæ emendatione constet; ne scilicet eorum ad sacram Communionem admissio, scandalo sit iis, quibus hactenus eorum emendatio incognita est. Unde de hisce publicis peccatoribus, *qui revera* conversi sunt; sed tamen nondum eorum conversio publicè nota est, addit Manuale Cameracense: OCCULTE *ipsis dari poterit* (Communio) *si iis qui adsunt nota sit eorum conversio*.

XIX. Qui nomine *publicorum* peccatorum veniant, ex communi hominum æstimatione potissimum desumendum est, qui pro publico habent, quod quovis modo *publicè* constat. Publicum enim uti post Bartholum aliosque Canonistas notat Fagnanus ad *Cap.* VESTRA *De cohabitat. Cleric. & mulier. n.* 52. est illud quod omnibus patet: item illud quod ponitur in porta Ecclesiæ. »Ad hoc tamen, »ait Fagnanus, ut aliquid dicatur publicum non requiritur »ut ipsius notitia singulorum auribus inculcetur, sed satis »est quod publice sit actum.

XX. Cùm ergo Ritualia atque Synodalia Decreta velint, universim *publicos* & notorios peccatores à Communione repelli, manifestum est, à verbis & mente Ecclesiæ omnino deviare, qui hujusmodi peccatores non prius volunt esse repellendos; quàm per sententiam judicis sint ut *notorii* peccatores declarati. Quasi non possent per notorietatem *facti* esse verè *notorii & publici* peccatores antequam per sententiam tales essent declarati. Nam forsan scandalum non esset; aut *sanctum* non daretur *canibus*, si *notoriis* peccatoribus *notorietate* facti administraretur publice Eucharistia; quamvis necdum per sententiam Domini Officialis *vetato* condemnati essent?

XXI. Deinde si sententia Judicis super *notorietate* requiratur, priusquam *notorii & publici* peccatores à Communione sint repellendi, facile quisque intelliget, sanctissima sæpe executione destituta omnino remansura de arcendis *publicis* peccatoribus Decreta; qui experientia sciunt quàm difficile sit, quamque sumptuosum ac tædiosum sit hujusmodi sententiam obtinere; quamque facile sit futurum, ut hujusmodi peccatores litem in longum tempus; imo ad finem vitæ protrahant; ipsosque Pastores vexent, & tædio afficiant.

XXII. Neque verendum est, ne Parochi aut Sacerdotes sint nimis proclives ad repellendos à S. Communione *publicè* petentes; aut forsan nimis leviter tanquam *notorios & publicos* peccatores à Communione arceant qui tales revera non sunt. Scitur enim, quàm soleant hac in parte plerique esse tepidi & timidi ob difficultates & obloquia quæ hic sibi imminere prævident: ut propterea tot iteratis Decretis opus fuerit, ut Pastorum zelus excitaretur; nullum verò Synodale Decretum hactenus reperiatur, quo eorum nimius zelus reprimatur.

XXIII. Illud tamen negare nolim, & hìc in Pastoribus & Sacerdotibus prudentiam Christianam requiri; atque non raro expedire, ut dum publicos aliquos ac notorios peccatores in sua Parochia habent Superiores consulant; & quid agendum sit ab iis expetant.

XXIV. *Damnatis ad mortem debet dari Eucharistia*, ait Pastorale Mechliniense; addit tamen: *Sed id fiat ante diem supplicii*.

Ejusdem disciplinæ testis est S. Carolus, in Concilio V. Mediolanensi *titulo* 6 hæc decernens: »Reus capitis dam»natus quo die pro viatico sanctissimum Corpus Domini »sumpsit; Christo Redemptori, qui pro illius etiam anima »sanguinem in ara crucis profudit, à piis Judicibus Ma»gistratibusque illo ipso sanguine tribuatur, ut ne eo die »supplicio afficiatur, ut multis locis piæ & laudatæ consue»tudinis est.

XXV. Aliam fuisse pristinam disciplinam, sat notorium est; eamque etiamnum hodie vigere in Gallia & Hispania asserit Gasper Juenin Presbyter Oratorii in suo Opere de Sacramentis *Dissert.* 4. *q* 6. *cap.* 4. ubi hujus disciplinæ varias rationes adfert; necnon unde ordinem habuerit inquirit; atque inter alias ex Dominico Soto hanc allegat: »Et fortè his ortus hujusmodi consuetudinis fuit, ait, »quod cum damnati ad mortem à communione Republi»cæ abscinduntur, in signum hujus abscissionis negatur »eis Sacramentum Communionis tanquam Reipublicæ »hostibus.

Quidni verisimilius vera illius disciplinæ causa fuerit quod hujusmodi publicè de scelere perpetrato convicti &, »per

per sententiam ut tales declarati, non crederentur publicè satisfecisse, ut ad sacram Communionem admitterentur.

XXVI. Quoad occultos peccatores Parocho sic præcipit Rituale Romanum: » Occultos verò peccatores, si *occultè* petant, & non eos emendatos agnoverit, repellat: » non autem si *publicè* petant, & sine scandalo ipsos prætervire nequeat. » Idem habet Pastorale Mechliniense, Manuale Cameracense similiter decernit, occultum peccatorem, si *publicè* petat, quando sine scandalo præteriri nequit, repelli non posse: arcendum verò, si *occultè* petat; additque: *Et monendus ne publicè petat.*

Additamenta ad Cap. 2. n. 19. & seq.

Resolutio Doctorum Lovaniensium circa repulsionem publicorum peccatorum à Sacra Communione.

Rituale Romanum, agens de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, habet hæc sequentia: Fideles omnes ad Sacram Communionem admittendi sunt, exceptis iis, qui justa ratione prohibentur. Arcendi autem sunt publicè indigni, quales sunt excommunicati, interdicti, manifestèque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, & alii ejus generis publici peccatores: nisi de eorum pœnitentia & emendatione constet & publico scandalo priùs satisfecerint.

Item Pastorale Mechliniense, agens similiter de eodem Sacramento.

Ad publicam Communionem non admittantur publici peccatores, quales sunt usurarii, meretrices, concubinarii, sortilegi, excommunicati, interdicti, aliique istius generis publicè infames, etiamsi fuerint Sacramentaliter confessi: nisi de eorum pœnitentia & emendatione constet, & publico scandalo priùs satisfecerint.

QUÆRITUR.

An Pastor, antequam possit se practicè conformare locis antè citatis, & alicui personæ publicè infami negare Sacramentum Eucharistiæ (nisi priùs de ejus pœnitentia & emendatione constet, & publico scandalo priùs satisfecerit) teneatur petere & exspectare declarationem Domini Officialis, qua ille declaret personam illam publicè infamem.

RESOLUTIO.

Pastorem non teneri petere & exspectare declarationem D. Officialis, qua hic declaret, personam esse publicè infamem, antequam possit se practicè conformare locis in casu allegatis, tribus potissimùm rationibus evinci potest.

Prima quidem petitur ex ipsis verbis tum Ritualis Romani, tum Pastoris Mechliniensis. Utrumque enim præcipit à Sacra Eucharistia arceri *publicè* indignos, *manifestéque* infames, *publicos* peccatores, nisi de eorum pœnitentia & emendatione constet, & *publico* scandalo prius satisfecerint.

Arcendi ergo sunt *publicè* indigni, publici peccatores. » Publicum autem, ut post Canonistas notat Fagnanus, est nomen generale & verificatum in *notorio*, & quandoque in *fama*. Unde *notorium* potest dici *publicum*, sicut id, quod constat per *famam*, ut est textus in cap. tua ✠ de cohabit. Cler. & mulier. Unde, ut inquit Bartolus, publicum est illud, » quod omnibus patet. Item illud, quod ponitur in porta alicujus Ecclesiæ, dicitur esse publicum. Ad hoc tamen subdit » Fagnanus, ut quid dicatur publicum, *non requiritur, ut ipsius notitia singulorum auribus* inculcetur, sed satis est, quod publicè » sit actum.

Manifestum similiter dicitur, quod est notorium, ut cum Fagnano docent Canonistæ, & ipse communis nominum sensus comprobat.

Cùm igitur *publicum & manifestum* dicatur, quod est notorium, evidens est, quod juxta prædicta decreta ab Eucharistia arcendi sunt *publicè* indigni, *manifestèque* infames ac *publici* peccatores, tametsi per D. Officialis sententiam ut tales non sint declarati: quandoquidem nihil certius sit, quàm aliquem posse esse *notoriè* infamem aut *notorium* peccatorem ante judicis sententiam. Hinc Jurisconsulti post glossam, notorium distinguunt in notorium *Juris & Facti*. Notorium Juris dicunt, de quo aliquis condemnatur, vel est in Jure confessus, quænam verò sint notoria facti, his versibus exprimunt:

Quæ vel nemo negat, populo vel teste probantur,
Vel se subjiciunt oculis, notoria dicas.

Secunda ratio assertionis petitur ex mente seu scopo dictorum, qui alius non est, quàm publicam Sacramentorum, præsertim Eucharistiæ, profanationem, & publica fidelium scandala impedire. Quis verò nesciat, scandala publica sacrilegamque Sacramenti profanationem provenire æquè per admissionem publicè peccantium, manifestèque infamium, sive sint publici notoreitate facti sive notoreitate juris? Quapropter nulla distinctione facta Canones decernunt: *Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda* Cap. 1. ✠ pœnit. & remiss. Nota, inquit ibidem Glossographus, *quòd, qui publicè peccat, publicè puniendus est*. Imò subdit, *qui publicè peccant, publicè corripiantur, ut vitetur scandalum.*

Nonne quoque manifestè notorium notorietate facti, cum notorio notorietate juris eodem loco habent Canones, dum utrumque excommunicatione notatum æquà vitandum esse denuntiant, extravag. ad evitanda Martini V. in Conc. Constant.

Sicuti ergo Canones peccata manifesta indifferentia publicè punienda dicunt, *ut scandalum vitetur*, evidens apparet, quod similiter juxta præallegata decreta ab Eucharistia arceri debeant omnes peccatores, modò *notorii* seu *publici* sint, nisi scandalo *publico* seu notoriè satisfecerint. Supponendum enim est, decreta illa conformiter ad Sacros Canones edita fuisse.

Juvat naturalem verborum istorum sensum consuetudo optima legum interpres: hactenus enim praxis illa apud Pastores, præsertim magis zelosos, usitata fuit, ut publicis & notoriis peccatoribus, quousque scandalo satisfecerint, negaverint Eucharistiam, nulla D. Officialis expectata sententia.

Tertia denique superioris assertionis ratio petitur ab absurdo, quod ex opposita opinione sequeretur, Quis enim inficias eat, nisi qui tergiversationes & tricas litium ignorat, quin si sententia D. Officialis requireretur, priusquam manifestè infames aut publicus peccator ab Eucharistia removeri posset, inutilia prorsus hæc sanctissima decreta reddenda sint.

Imprimis quid faciliùs alicui peccatori publico per hodiernas protelationes, & faciles multiplices appellationes etiam à sententiis interlocutoriis, quam litem ad annos plurimos, imò ad vitæ finem protrahere?

Secundò, quis non videat, quàm difficulter Pastor quispiam his decretis se sit conformaturus, dum videt, se non posse pertingere ad finem, nisi plerumque duram & odiosam litem sustinere cogatur.

Dum Christus Dominus mandat: *Nolite sanctum dare canibus*, non requirit, ut per sententiam Judicis in foro externo sint declarati *canes*. Similiter dum decretis sive Pontificis Romani, sive aliorum Episcoporum præcipitur, Sacram Communionem denegare mulieribus, quæ pectus, humeros aut brachia habent denudata, non exprimitur requiri, ut interveniat sententia declaratoria Judicis fori externi, qua hæc illave determinata persona judicetur non satis esse cooperta, ut eo titulo excludatur à Sacra Communione. Sufficit ergo, ut Sacra Communio publicè petenti denegetur, quod ejusmodi peccata sint publica eo facto, licet non per sententiam Judicis.

Hinc S. Thomas in 4. dist. 9. art. 5. in resp. ad 2. quæst. dicit, *si sit suspicio procedens ex fama publica, non debet ei dari* (nimirum Eucharistia peccatori) *neque in occulto neque in manifesto*. Sufficit ergo S. Thomæ, ut peccatori Communio denegetur, quod de ejus vita criminosa extet publica fama.

Ita respon-

Ita responsum (salvo meliori) Lovanii hac prima Septembris anni 2685. & signatum erat.
Franciscus van Viane S. Th. Doctor & Profess. Regius.
Henricus Scaille S. Th. Doctor & Professor Regius.
Gummarus Huygens S. Th. Doctor.
Nat. Chamart J. U. Doctor & Ex. professor Primarius.
I. Huens J. U. Doctor & Professor Ordinarius.
Zegerus Bernardus van Espen J. U. Doctor & SS. Can Professor.

Resolutio Theologorum Mechliniensium conformis.

CASUS

CAjus à duobus & amplius annis continuo conversatus est cum Titia, habitant in mutua vicinia; Cajus diu noctuque frequentavit domum Titiæ manendo ferè continuo ultra medias, imò ferè integras noctes, & è contra Titia sæpius quocunque tempore diurno domum Caji, idque utrimque talibus modis ut in vicina Titia & Cajus laborent publica infamia in materia luxuriæ, imo ipsimet famuli & ancillæ Caji sæpius apud plures vicinos conquesti sunt de infami utriusque conversatione: Titia verò cohabitat matri suæ scienti conversationem illam, ac dissimulanti, imò apud plures personas censetur mater illi conversationi consentire ac filias prostituere secundum rumorem publicum. Titia ac mater super ista conversatione & publica infamia bis à Pastore monitæ sunt, similiter & Cajus semel à Pastore monitus, & secunda Vice Pastorem monentem ultimi mensis Aprilis die sexta noluit audire loquentem, & minatus est (si adhuc redeat moniturus) domo educere.

QUÆRITUR I.

An Pastor possit admittere Cajum aut Titiam ad communionem Paschalem antequam reparaverint scandalum.
Quæritur II. An Pastor possit admittere matrem Titiæ ad communionem Paschalem antequam similiter reparaverit vel abstersterit infamiam prædictam?
Quæritur III. An si Cajus, Titia, aut mater ejus ita ægrotarent ut debeant eis administrari Extrema Sacramenta, Pastor id facere posset antequam reparaverint scandalum?
Quæritur IV. An Pastor ad in supradictis casibus neganda Sacramenta teneatur expectare sententiam D. Officialis qua declaret præfatas personas esse infames & privandas Ecclesiæ Sacramentis?
Quæritur V. Quamdiu Cajus & Titia debeant abstinuisse à mutua conversatione, & quomodo reparasse scandalum antequam admitti possint ad Ecclesiæ Sacramenta;
Infrascripti, visa positione Casus suprascripti, respondent supposita notoreitate infamiæ publicæ, de qua in casu.
Ad primum Negative.
Ad secundum similiter.
Ad tertium Negative, juxta Rituale Romanum in Rubrica de administratione Sacramenti Eucharistiæ.
Ad quartum Negative.
Ad quintum: Quoad tempus & modum, relinquitur prudentiæ Pastoris.
Ita resolutum die 9. Aprilis 1688.

Erat signatum

I. CUYPERS. I. HACMAN. G. WILL. I. OPSTRAET.
P. BERTRAD. I. T. RICQUAERT. BAERTS.

Decretum Episcopi Gandavensis inhibens Regularibus tam publicam, quam occultam Eucharistiæ Delationem ad infirmos extra septa suorum Monasteriorum.

Eugenius Albertus, Dei & Apostolicæ Sedis Gratiâ Episcopus Gandavensis, &c. Omnibus ac singulis Decanis, Pastoribus, Ecclesiasticis, & Fidelibus nostræ Diœcesis, salutem & benedictionem à JEsu Christo Domino nostro.

D*Um Paterna & Pastorali sollicitudine intentè circumspicimus, quid causæ Divinam Justitiam provocet, ut plagis usque adeò acerbis Belgium hoc nostrum affligat, & porrò graviora minetur; primum ac præcipuum occurrit impia irreverentia, quæ jam passim in templis, non sine gravi scandalo & offensione perpetratur sub tremendo Missæ Sacrificio, aliisque Divinis Officiis, patente etiam* Sacrosancta Eucharistia, *& exiguus ac penè nullus honor ac cultus qui* JEsu Christo, *Dei Filio ac Redemptori nostro, sub illa realiter latente, exhibetur; signanter dum ad ædes ægrotantium defertur: eò enim corruptelæ abusus hic excrevit, ut promiscuè jam & admodum facilè,* Sacramentum *illud reponatur feraturque secretò & occultè, absque ulla exteriore veneratione aut cæremonia, & id sub levibus fictisque coloribus, ob privatam aliquam, fucatam sæpe devotionem, aut respectus prorsus humanos; quæ profectò omnia apud veros Christianos nullo loco esse deberent. Cumque hæc graviter adversentur non solùm honori qui personæ Divinæ* JEsu Christi *Salvatoris nostri debetur, verùm etiam antiquis ac generalibus Ecclesiæ decretis, aliisque particularibus per Prædecessores nostros sancitis ac editis.*

Hinc, ut debito officii ac conscientiæ nostræ satisfaciamus, & pro viribus studiosè curemus ac provehamus cultum illum & reverentiam quam fideles cunctos, semper & ubique Augustissimo Eucharistiæ Sacramento *oportet exhibere (dum interim de mediis opportunis ac efficacibus cogitamus, quibus præfatæ scandalosæ insolentiæ & confabulationes in sacris ædibus compescantur) nec non ut Divinum Numen sacrilegis istiusmodi lacessitum, propitium reddamus: Decernimus ac præcipimus omnibus & singulis hujus Diœcesis, ac præsertim civitatis Gandavensis Pastoribus, aliisque Sacerdotibus, ne unquam, sive noctu, sive interdiu* Sanctissimam Eucharistiæ Sacramentum *clanculum & latenter ad infirmos deferant, quacunque tandem de causa, nisi à Nobis, aut Archipresbytero nostro prius examinanda & approbanda: sed tenebuntur illud manifestè ac honorificè portare, servatis ritibus ac cæremoniis per Pontifices, Concilia & Prædecessores nostros præscriptis & statutis; idque sub pœna arbitraria*

Et quandoquidem solis Pastoribus, aut eorum vices gerentibus ac delegatis, de jure, officio & ex Concilii Tridentini etiam declaratione, Sess. 24. cap. 13. De Reform. *competat Sacramenta administrare: Consulimus, & quantùm opus est mandamus, ne ullus Regularis, cujuscunque Ordinis aut Instituti, sibi arroget* sacrosanctam Eucharistiam *latenter cuicis infirmo conferre, extra septa sui Monasterii, nequidem ut ex devotione communicetur: aut alias cogemur, potestate ac mediis à Deo & Ecclesia Nobis concessis, efficaciùs id impedire.*

Atque ut hæc Constitutio cunctis innotescat, injungimus omnibus Pastoribus & Concionatoribus, etiam Regularibus, ut tribus proximè sequentibus Dominicis diebus, illam pro Concione prælegant, illiusque observantiam Fidelibus sedulò inculcent: Denuntientque verbis nostris, eum qui ex negligentia, aut frivolo prætextu, prætermiserit Viaticum salutis publicè, & ut Catholicos decet, recipere, & ita obierit, de Fide suspectum habendum fore, etiamsi Sacram Eucharistiam *privatim à Regulari quopiam aut alio Presbytero percepisset.*

Obtestamur denique Fideles universos ac singulos, quos Spiritus Sanctus Nobis regendos commisit, per nimiam illius Charitatem qui carnem & Sanguinem suum non modò pro ipsorum salute profudit, sed etiamnum quotidie in spiritualem cibum ac potum munificentissimè elargitur; ut in cordibus suis vivam illam Fidem excitent, quâ quotquot sunt sinceri Christiani firmiter credere tenentur, ipsum verè ac realiter existere in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento; *studeantque illud quanto valent maximo cultu ac honore exteriore prosequi, dum in publicū profertur & signanter ad ægrotantium ædes; postponentes omnem humanum respectum, sumptuū ferendorum prætextum (nam hi sæpiùs ad sui ostentationem veriùs, quàm in Dei honorem assumuntur) aliosque colores, qui reverà non nisi fuci sunt & technæ quibus Satanas, etiam per suos, perpetuò molitur splendorem gloriæ Redemptoris nostri* JEsu Christi, *cui infensissime invidet, obfuscare & extinguere.*

In quæ ut ferantur pronius & alacrius, præter Indulgentias à pluribus Pontificibus, Episcopisque concessas iis, qui Sacrosanctam Eucharistiam, *dum ad ægros defertur, lumine cohonestabunt, vel aliàs comitabuntur ; concedimus quadraginta dies similium Indulgentiarum illis, qui umbellæ seu Baldachino portando manus conferent: atque ut id obsequii,* JESU Christo *Domino ac Regi nostro haud dubiè acceptissimi per viros spectatiores præstetur, exoptamus summoperè, & quàm possumus enixissimè requirimus. Datum Gandavi in Palatio nostro Episcopali 17. Maji 1668.*

Signatum

EUGENIUS ALBERTUS *Episcop. Gandavensis.*

Inferiùs habebatur,

De mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Episcopi præfati.

Et signatum erat.

A. VAN WERCHTER Secret.

Judicium Doctorum Lovaniensium de occulta delatione Eucharistiæ ad infirmos per Regulares.

SPECIES FACTI.

CUm ab aliquot annis Antverpiæ increverit abusus, quo Religiosi omnium Ordinum infirmis atque impeditis, ut ad Ecclesiam venire non possint, & maximè Filiabus suis spiritualibus, ante & post publicam administrationem Viatici, occultè deferant sacram Communionem per omnes Parochias Civitatis; dicentes id sibi licere per Privilegia: eorumque exemplo etiam alii Sacerdotes sæculares, non habentes jurisdictionem, Capellani Ecclesiarum, & Rectores sacellorum particularium passim idem faciant, contra Decreta Canonum, & Ordinationes Synodorum, præsertim Synodi Provincialis Mechliniensis celebratæ anno 1607. tit. 7. cap. 3. quæ Synodus non tantùm est confirmata Regio diplomate, sed etiam Romæ à Sancta Congregatione recognita, & approbata per Breve Pauli V. in quo *hortatur* Pontifex & *auctoritate Apostolica jubet, ut ejus Synodi Decreta omnia, quæ ad Sacrorum Canonum præscriptum, omnes istius Provinciæ Episcopos, omnesque eorum Diœcesanos obstringunt, ab omnibus quàm diligentissimè & inviolatè serventur;* iisque non obstantibus pergant dicti Religiosi, aliique, in dicta functione, tametsi sæpius à Pastoribus moniti; indeque varii abusus, & scandala orta, & oritura sint indies graviora, imo & totalis confusio Ecclesiæ Dei.

Primo enim, cùm Pastores volentes obedire præceptis & Ordinationibus Ecclesiæ, recusant occulte Sanctam Communionem deferre, sed deferunt cum debito honore, passim eis dicitur à communitate; adhibemus Religiosos, qui id nobis offerunt: adeóque Pastores incurrunt indignationem suorum, illi autem aucupantur gratiam.

Secundò, cùm illi ante extremum periculum pro securitate & devotione, ut dicunt, occultè Sacram Communionem deferunt, sæpius fit, ut postea negligatur publica administratio tam Viatici, quàm Extremæ Unctionis.

Tertiò, aliqui in diuturnioribus morbis occultè recipientes Sacram Communionem à Religiosis, nolunt nequidem in Paschate eam ad se publicè deferri, adeóque aliquot annis non communicant de manu proprii Pastoris.

Quartò, contingit Religiosos, seu alios Sacerdotes secum gestantes in capsula vel corporali Venerabile Sacramentum, alio divertere, aliaque fieri contra debitam reverentiam. Denique, hoc modo paulatim desinet omnis publica administratio, & omnes volunt ad se occultè Sacramenta extrema deferri; quod tamen est actus publicus, & professio Fidei Christianæ.

Quare Pastores sæpè querelas deposuerunt apud Reverendissimum Dominum Episcopum, rogantes; ut efficaciter id impedire dignaretur, allegantes Decretum præfatæ Synodi Mechliniensis, & Clementinam *de Privilegiis & excessibus Privilegiorum*; in qua expresse hoc prohibetur Religiosis sub pœna excommunicationis: sed Reverendissimus prædictus existimat ibi prohiberi eis sub tali pœna delationem Viatici duntaxat, non autem particularis Communionis, id enim eis licere.

Quæritur ergo. An dicta Clementina desumpta ex Concilio Viennensi, intelligenda sit tantùm de administratione Viatici, an de omni delatione Sacræ Communionis; præsertim occultè absque licentia speciali parœcialis Presbyteri, ut satis clare in textu dici videtur?

Secundo, utrum Episcopus non possit prohibere delationem occultam hujus Sacramenti in urbe Antverpiensi & locis suæ Diœcesis, ubi est licitum publicum exercitium Christianæ Religionis; Sacerdotibus quidem sæcularibus sub pœna suspensionis à divinis, aut alia arbitraria; Regularibus autem sub pœna excommunicationis incurrendæ ipso facto, juxta tenorem dictæ Clementinæ, in qua expresse additur, *nullo Religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio Privilegio suffragante.* Super qua quæstione videri potest Reginaldus *in praxi l. 29. num. 90. & 91.* & locis ibi citatis & Bonacina *Tom. 3.* de excommunicationibus *Disp. 2. quæst. 5. pag. 15.*

Tertiò, an Episcopus non obligetur in conscientia hos abusus efficaciter impedire?

RESOLUTIO.

Viso, & diligenter examinato Casu superiùs expresso, ad Quæsita eidem subnexa respondent infrascripti.

Ad primum; prohibitionem Clementinæ esse generalem, adeóque omnibus Religiosis prohiberi Sacram Eucharistiam, quibuscunque, tam Clericis, quàm Laicis ministrare, sive id fiat occultè sive publicè; absque licentia speciali Parochialis Presbyteri; neque restringi ad administrationem per modum Viatici salvis tamen exceptionibus ad calcem primi Capituli ejusdem Clementinæ, quæ firmant regulam in contrarium.

Et quamvis post dictam Clementinam aliqua sint concessa Privilegia Regularibus sive Religiosis ut non requisita, licentia Parochi omnibus Christi Fidelibus Sacram Eucharistiam administrare possint; id tamen intelligendum est in suis templis, & non extra. Videatur Barbosa cum iis, quos citat de officio & potestate Parochi, *parte 2. c. 20. num. 8.* Non possint igitur Religiosi vi suorum privilegiorum, sive publicè, sive occultè, deferre Sacram Eucharistiam ad domos ægrotantium, sive Laicorum, sive Clericorum; non publicè, quia haud dubiè istud ad jus Parochorum spectat, & consuetudo hactenus inviolata extat in contrarium; non etiam occultè, quia Canones & Concilia mandant, ut quando ad infirmos deferenda est Sacra Eucharistia, id fiat *manifestè & honorificè*; seclusa scilicet necessitate. Ita statuitur Capitulo *sanè, de celebratione Missarum.* Ubi Pontifex agens de delatione Eucharistiæ ad infirmos addit, *quam in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat & referat manifestè, & honorificè ante pectus, cum omni reverentia, & timore, semper lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ; ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur. Prælati autem hujusmodi mandati graviter puniri non differant transgressores, si & ipsi divinam & nostram voluerint effugere ultionem.* Cui Capitulo consonat hæc ordinatio Ritualis Romani, subtit. de Communione infirmorum. *Deferri autem debet hoc Sacramentum ab Ecclesia ad privatas ægrotantium domos, decenti habitu, superposito mundo velamine, manifestè atque honorificè ante pectus, cum omni reverentia & timore, semper lumine præcedente.* Quæ intelligenda sunt non tantùm de administratione per modum Viatici, sed etiam causâ devotionis, prout ex antecedentibus liquet. His quoque conformis est constitutio Synodi Provincialis Mechliniensis, tam de anno 1570. quàm de 1607. de Sacramentis.

Ex quibus quoque patet responsio ad duo Quæsita sequentia: Posse nimirum, & teneri Episcopum prohibere delationem occultam hujus Sacramenti, ut in Quæsito secundo, etiam sub pœnis ibidem expressis; signanter quando leviores pœnæ prudenter judicantur non sufficere. Ad obviandum efficaciter abusibus in contrarium: debent enim Episcopi procurare observantiam Canonum salubriter constitutorum, præsertim cum id eis specialiter injungitur

gitur, prout per verba superiùs relata. *Prælati autem hujusmodi mandati graviter puniri non differant transgressores, si & ipsi divinam & nostram voluerint effugere ultionem.* Ita Lovanii resolutum die 23. Junii anno 1664. & subsignatum erat.

GER. VAN WERM. S. Theol. Doct. & Profess. Reg.
JACOBUS PONTANUS S. Th. Doct. & Professor.
JOAN. SINNICH S. Th. Doct. & Profess. Ordinarius.
ANDREAS LAURENT. S. Th. Doct. & Prof. Reg.

CAPUT III.

De Communione Paschali.

1 *Primis sæculis Fideles quotidie communicabant.*
2 *Sæculis posterioribus communio rarior esse cœpit, & ad eam urgeri debuerunt.*
3 *Aliquando præceptum fuit, ut* ter *in anno communicarent.*
4 *Sæculo 13. Synodus Lateranensis præcepit, ut* ad minus *in Paschate communicarent.*
5 *Decretum hoc probavit Synodus Tridentina, frequentiorem tamen Communionem desiderans.*
6 *Quæ regulæ pro frequentiore Communione servandæ remissivè.*
7 *Ex præcepto positivo Ecclesiæ sola Communio Paschalis necessaria, & quod dicatur tempus Paschale?*
8 *Hæc Communio in Ecclesia Parochiali facienda.*
9 *Non satisfit huic præcepto per Communionem in Ecclesiis Regularium quantumvis privilegiatorum: & quid de famulis laicis Monasteriorum?*
10 *S. Carolus de hac obligatione communicandi in* Parochia *populum monendum censuit.*
11 *Aliquando statutum fuit, ut nullus intra tempus Paschale Communionem præter Parochum administrare posset.*
12 *Hic rigor quomodo remissus?*
13 *Hoc præcepto qui teneantur?*
14 *An ægri teneantur?*
15 *Tempus Paschale ex Consilio proprii Sacerdotis prorogari potest: & quis hodie censeatur quoad hoc* proprius *Sacerdos?*
16 *Pœna non communicantis in Paschate.*
17 *An Parochus propria auctoritate hanc pœnam infligere queat?*

I. IN primordiis Ecclesiæ certum atque exploratum est, omnes Fideles, *quorum erat cor unum & anima una,* quotidie perseverasse in *communicatione fractionis panis,* ut Acta Apostolorum testantur: nec ullus sacris mysteriis interesse permittebatur, nisi qui offerre poterat: & de oblatis participare; quam consuetudinem diu perstitisse evidens est, ait Cardinalis Bona *lib. Rerum Liturg. cap. 17. n. 2.* »Nam »ex Justino *Apol. 2.* ex Constitutionibus Apostolicis *lib. 8.* »*cap. 20.* ex Dionysio *cap. 2. Eccl. Hierarchiæ* & aliis constat, »Pontificem, confectis Mysteriis, sumpsisse Eucharistiam, »& *singulis* præsentibus *tradidisse* sive per Diaconos, sive per »seipsum.

Quotidianam Communionem suo tempore adhuc Romæ viguisse testatur S. Hieronymus Epist. 5. *ad Pammachium* his verbis: »Scio, Romæ hanc esse consuetudinem, ut Fideles »*semper* Christi Corpus accipiant, quod nec reprehendo, nec »probo.

Augustinus *Epist.* 52. ult. edit. hac de re varias fuisse in Africa consuetudines scribit.

Ex quibus colligimus, in Ecclesia Latina etiam usque ad sæculum 5. in aliquibus saltem Ecclesiis *quotidianam* fuisse Eucharistiæ sumptionem.

II. At fervore Fidelium postea refrigescente, rarior esse cœpit Eucharistiæ sumptio, gustusque hujus spiritualis alimoniæ deficere, ut, qui tanquam famelici ad hunc cibum accurrebant, debuerint tandem tanquam ægri ad medicamenta non tantum invitari, sed & urgeri, imò & pœnis quodammodò constringi; idque non ut *quotidie*, sed ut saltem in præcipuis festivitatibus hoc divino alimento reficerentur.

III. In Synodo Agatensi sæculo 6. decretum est *Can.* 18. »Sæculares, qui in *Natali* Domini, *Pascha & Pentecoste* non »communicaverint, Catholici non credantur, nec inter Ca- »tholicos habeantur.» Apud Grat. *dist.* 2. *de Consec. Can.* 19.

In Concilio Turonensi III. anno 813. *Can.* 50. legitur. »Et »si non frequentiùs, vel *ter* laici homines communicent, »nisi fortè quis majoribus quibuslibet criminibus impedia- »tur.

Refert hæc Gratianus sub nomine Fabiani Papæ *dist.* 2. *de Consecrat. Can.* 16 additis his verbis: *In Pascha videlicet, & Pentecoste & Natali Domini*; sed Decretum hoc Fabiano falsò adscribi agnoscunt eruditi; neque disciplinam hanc sapere ætatem Fabiani, qui sub initium sæculi 3. vixit, nimis notorium est: quo ex capite rectè quoque notavit Ferdinandus de Mendoza in Commentario in Concilium Eliberitanum *lib.* 1. *cap.* 6. Gratianum falsò *Canonem* 21. *dist.* 2. *de Consecrat.* quo referuntur verba Synodi Agathensis suprà relata adscribere Concilio Eliberitano: »Nam tempore hujus Con- »cilii, ait Mendoza, fervente adhuc antiqua nascentis Ec- »clesiæ devotione, *non ter* in anno, sed *quotidie* communicasse »solitos Hispanos, testis est D. Hieronymus in Epistola 28. »ad Lucinium Bæticum.

IV. Illud ex allegatis Canonibus sat constat, sæculo 9. laicos constrictos fuisse *ter* in anno communicare. Quàm diu hæc disciplina duraverit, incertum est; hoc constat, quòd labente per universum orbem pietatis studio, tandem Ecclesia coacta fuerit præceptum suum ad annuam Communionem restringere, de qua in Concilio Lateranensi relato in *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS 8. *de Pœnit. & Remiss.* statutum est: »Omnis utriusque sexûs Fidelis, post- »quam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus »peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio »Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus »studeat implere, suscipiens reverenter *ad minus* in *Pascha* »Eucharistiæ Sacramentum: nisi fortè de proprii Sacerdo- »tis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab »hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & »vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christia- »na careat sepultura.

V. Hunc Canonem præ oculis habens Synodus Tridentina declarat *Sess.* 13. *Can.* 9. *de Eucharistia*: »Si quis negave- »rit, omnes & singulos Christi Fideles utriusque sexus, »cum ad annos discretionis pervenerint, teneri *singulis* an- »nis, saltem in *Paschate* ad communicandum, juxta præce- »ptum sanctæ Matris Ecclesiæ, anathema sit.

Verum Synodus probans ac invocans prædictam Concilii Lateranensis ordinationem, declarat quidem, astringi omnes Christi Fideles præcepto *positivo* Ecclesiæ, ut *minus semel* in anno Paschate communicare; sed tamen alio in loco declarat, votum suum fuisse, ut Christi Fideles *frequentiùs* ad Sacram Communionem accedant; imo ut in singulis Missis Fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicent *Sess.* 22. *cap.* 6. *de Sacrificio Missæ.*

VI. Variæ regulæ, quas Parochi aliique animarum Directores in suadenda frequentiore aut rariore Communione sequi debent, ex sanctis Patribus & Theologis assignari solent: & nuper aliquas expressit Innocentius XI. in Decreto circa *Communionem quotidianam* edit. 12. Februarii 1679.

VII. Itaque spectando ipsum solum positivum Ecclesiæ præceptum, huic juxta modernam disciplinam satisfit *semel ad minus* communicando in Paschate; sive tempore Paschali, quod comprehendere hebdomadam Sanctam & Octavam Paschatis ex mente Concilii declaravit Eugenius IV. in Bulla, quæ incipit *Fide digna* 20. in Bull. Rom. quam declarationem ubique nunc servat Ecclesia; ita ut quis Ecclesiæ præcepto de Communione *Paschali* satisfecisse censeatur, modo intra *quindenam* Paschalem incipientem à Dominica *Palmarum* & finientem in Dominica *in Albis*, communicaverit.

VIII. Hæc Communio Paschalis in propria Parochia fieri debet; quemadmodum hodierni libri Rituales & Synodorum Decreta uno consensu declarant; eamque esse mentem Concilii Lateranensis evidenter supponunt: ipsaque moderna Ecclesiæ praxis ostendit.

»Quilibet annos discretionis habens communicare debet »ut minimum in Paschate in Ecclesia sua *Parochiali*, ait Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 7. *cap.* 5.

IX. Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit.* 7. *c.* 3. insuper declarat, quod non satisfaciant communicantes in aliis Ecclesiis quorumcunque etiam Ordinum *privilegiatorum*. Addit Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 7. *cap.* 17. *Ut declaravit sacra Congregatio*: Atque post hæc tanquam consequens infert: »Laici proinde famuli quicunque Regularium Mona- »steriis operam navant, tametsi in illis habitent, stato Pa- »schatis tempore in sua quisque Ecclesia Parochiali sacram »Communionem sumant, nisi ex speciali concordia aliud »ipsis sit permissum.» Idem habet S. Carolus in Concilio Mediol. V. *parte* 1. *cap.* 9.

X. S. Carolus veritus, ne quis tempore Paschali extra Propriam Parochiam Communionem accipiens, præcepto Ecclesiæ non satisfaceret, in Concilio suo Provinciali II. *tit.* 1. *Decreto* 12. statuit, ut Parochi » Singulis diebus, cùm in Pascha

»scha Resurrectionis Domini nostri JESU CHRISTI Sa»cramentum Eucharistiæ administrabunt, *antequam* illud »cuiquam præbeant, ad populum conversi denuntient, ut »si quis eorum qui adsunt, Parochiæ suæ incola non est, ad »*suam* quisque *Parochialem* Ecclesiam abeat, ubi quemad»modum Canonum sanctionibus jussum est, eo tempore sa»cram Eucharistiam sumat.«

XI. Legitur in Synodo Avenionensi habita à trium Provinciarum scilicet Arelatensis, Ebredunensis, & Aquensis Episcopis anno 1337. Can. 4. sancitum, quòd « Curati nulli »Parochiano suo, cujuscunque conditionis vel sexus existat »in festo Paschæ, nec in octo diebus immediatè præceden»tibus & octo subsequentibus, concedant licentiam reci»piendi, nisi ex causa infirmitatis, nec etiam alicui confe»rendi vel administrandi Sacramentum Eucharistiæ extra »Ecclesias suas Parochiales, vel alias Ecclesias ubi per ipsos »curatos ministrari extitit consuetum.... Prælati autem sic »præsens statutum diligenter observent, ut alicui, nisi ex »causa rationabili, recipiendi Sacramentum prædictum il»lo tempore, alibi quàm in Parochiali Ecclesia, licentiam »non concedant.« Hoc statutum iisdem verbis recepit, & observari præcepit Synodus Biterrensis celebrata ab Episcopis Provinciæ Narbonensis anno 1351.

XII. Quamvis circa administrationem Eucharistiæ tempore Paschali extra Ecclesiam Parochialem non videatur ille rigor esse in usu, nihilominus si ex conditione personæ aliisque circumstantiis non constet, personam sacram communionem postulantem, jam satisfecisse, aut certè satisfacturam præcepto de Communione Paschali in Parochiali facienda, meritò Sacerdos seu regularis seu sæcularis ante administrationem communionis eam de hoc præcepto instruet, & ut in sua Parochia communicet, monebit.

XIII. Hoc præcepto tenentur omnes generaliter Christi fideles utriusque sexus, ubi ad annos *discretionis* pervenerint: quare & pueri, quando ad eos ætatis annos pertigerunt & ad sacram communionem sat instructi & probati sunt, huic præcepto satisfacere debent. Unde in Congregatione Archipresbyterorum Diœcesis Mechliniensis assistente Domino Archi-Episcopo anno 1663. resolutum fuit, « ut tempore quadragesimæ Pastores instruant pueros, qui »annos discretionis attigerunt, aut aliàs tanti Sacramenti »suscipiendi capaces visi fuerunt, ut in proximo Paschate, »vel in festo Ascensionis Domini, aut alio opportuno die »*primam* communionem reverenter & cum debita animi & »corporis præparatione sumant *in Parochia*, aut alibi de *con»sensu proprii* ipsorum *Pastoris*.«

XIV. De infirmis ita loquitur Pastorale Mechliniense conformiter ad Rituale Romanum: « Ægrotis quoque Pa»rochialibus, etiamsi communionem extra præscriptos »Paschales dies sumpserint, in Paschalibus diebus (Paro»chus) illam deferet ac ministrabit.«

Si tamen appareat paulo post expletos dies Paschales infirmum in eo futurum statu, ut ipse communicaturus ad Ecclesiam accedat, tunc ipse Parochus tempus Paschale prorogare poterit.

XV. Porrò Ecclesia omnes Christi Fideles ad communionem ità demum astringit: « Nisi fortè de consilio *proprii Sa»cerdotis*, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab »ejus perceptione duxerit abstinendum.«

Si enim Pastor aliusve spiritualis Medicus judicet, hactenus sacrum hoc alimentum ægro non convenire; idque potiùs mortem, quàm vitam allaturum, absit ut pia Mater Ecclesia filios suos simili casu ad sacram communionem cogere intendat: mavult enim ut diutiùs abstinendo dignè accedant, quàm præcipitanter accedendo judicium sibi manducent & bibant.

Vult ergo Ecclesia, ut filii sui non ex socordia & negligentia aut contemptu sacram communionem ultra annum differant; at si ex consilio prudentis Medici sive Directoris abstineant, ut se ad eam escam majori cum fructu & reverentia sumendam intereà præparent, procrastinationem hujusmodi non reprobat; sed potiùs laudat.

Quamvis certum sit per *proprium Sacerdotem* in Canone *Omnis utriusque sexus* intelligi proprium cujusque Parochum, nihilominus juxta modernam Ecclesiæ disciplinam, quicunque in Paschate habet potestatem excipiendi confessionem, etiam habet potestatem tempus communionis Paschalis respectu sui pœnitentis prorogandi: utpote qui solus possit judicare, quid huic pœnitenti conveniat: ac per consequens hodie molestari non potest propter omissam communionem Paschalem, qui se probato confessario confessum ejusque consilia secutum esse ostendit.

XVI. Pœna autem non communicantis in Paschate est, ut *vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.*

Ex tenore verborum quo pœna exprimitur, nequaquam obscurum est, hanc pœnam non esse *latæ*, sed duntaxat *ferendæ* sententiæ. Quod & sat manifestè significat Synodus P. II. Mechl. decernens: « Qui huic mandato Ecclesiæ non »obedierint, vel in Paschate à Parochiâ abfuerint, & re»versi intra octo dies non docuerint se alibi in Paschate »communicasse, mox Episcopo denuntientur, ut ejus judi»cio, nisi legitimam excusationem attulerint, & vivi ab in»gressu Ecclesiæ arceantur, & mortuis Ecclesiastica dene»getur sepultura.«

Idem iisdem penè verbis decernit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 9. *cap.* 6.

XVII. Hæc Synodorum Decreta insuper non obscurè supponunt, nequaquam penes Parochos esse authoritatem, aliquem ob omissam Communionem Paschalem vivum ab Ecclesiæ ingressu arcendi, sed duntaxat deferendi ad Episcopum, qui re maturius examinata delatum vel absolvat vel ad pœnam Canone decretam condemnet.

Neque enim in sepultura illud est timendum sacrilegium quod verendum ex admissione publicorum peccatorum ad sacram Communionem. Præterea cum non ità ordinariè sit notorium; neque tam facilè populo innotescere queat, num quis Communionem Paschalem non fecerit; aut forsan eam haud omiserit de consilio alicujus Confessarii, aut consensu Parochi, etiam eo ex capite minus timendum est scandalum, si quispiam ad sepulturam admittatur, etsi Communionem Paschalem vivus omiserit, quàm si *notorius* criminosus, antequam publicè satisfecerit, ad sacram Communionem admittatur.

CAPUT IV.

De Communione Infirmorum.

1 *Olim infirmis, & in mortis periculo constitutis data fuit Eucharistia.*
2 *Eucharistia danda moribundis hodie dicitur* Viaticum.
3 *Vox* Viaticum *olim aliter quàm hodie accepta.*
4 *Multum à sensu Canonum aberrant, qui per* Viaticum *credunt semper intelligi Eucharistiam.*
5 *Hodie duplex est infirmorum Communio Eucharistica una per modum* Viatici; *altera* ex devotione.
6 *Inter utramque notatur differentia quoad jejunium à communicante servandum.*
7 *Altera differentia quoad formam distribuendi.*
8 *Utriusque Communionis solus Parochus est minister.*
9 *Privilegia Regularia ad administrationem hujus Communionis se non extendunt.*
10 *Synodi Belgicæ jus hoc Parochis asserunt, illudque Regularibus non competere declarant.*
11 *Pœnæ decretæ in Regulares* occultè *deferentes Eucharistiam infirmis.*
12 *Parochus semper debet esse paratus Eucharistiam infirmis administrare; etiam* noctu.
13 *Eucharistia solius adorationis causa ad infirmum non deferenda.*
14 *Quid faciendum Parocho si infirmus Viaticum sumere nequeat.*
15 *Ægrotus instruetur à Parocho, quo modo debeat spiritualiter sumere.*
16 *Eucharistia ad infirmum* publicè *deferenda est.*
17 *Id etiam observandum quando per modum* devotionis *sumenda est.*
18 *Eucharistia non est* occultè *deferenda, quia infirmus morbum* occultare *vult.*
19 *Populus monendus ut Sacramentum ad infirmum deferendum comitetur.*
20 *Multum in hac re potest Pastorum zelus.*
21 *Quid hic statuerit S. Carolus?*
22 *Indulgentiæ concessæ iis qui comitantur.*
23 *Confraternitates erigendæ, quarum Sodales Sacramentum afficient.*

I. JAm pridem S. Eucharistiam ægris administratam fuisse probat imprimis Epistola Synodica Ecclesiæ Africanæ ad Cornelium Papam, inter Epistolas Cypriani est ordine 54. quæ est de pace lapsis danda *maturius* ob persecutionem ingruentem; quibus eam ob causam communionis *sacræ* munimentum concedunt Patres, ut *tuti contra adversarium* essent: licet revera infirmi corpore non essent, ità scribentes: « Nunc non infirmis, sed »fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed vi»ventibus communio à nobis danda, ut quos excitamus »& hortamur ad prælium, non inermes & nudos relin»quamus, sed protectione Sanguinis & Corporis Chri»sti muniamus: Et cum ad hoc fiat Eucharistia, ut pos»sit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adver»sarium

»larium volumus, monimento Dominicæ satiritatis ar-»mentur.

Hic manifestè supponitur, morientibus datam fuisse Eucharistiam; quod & Canon. 13. Nicænus supponit ubi ait: » In summa autem, de quolibet excedente & *Euchari-»stiæ* participationem petente Episcopus cum examinatio-»ne oblationem impertiat.

II. Eucharistia quæ morituris administratur hodie *Viaticum* dicitur; imo nomine *Viatici* hodie unicè ipsa communio Eucharistica morituris administrata intelligitur; secus apud Veteres.

III. Hi enim omnia nomine *Viatici* comprehendebant, quæcunque morientibus prodesse possent, ut securius, tutiusque in alteram vitam proficiscantur.

Unde quidquid pœnitentes aut Catechumenos morti proximos communioni Ecclesiæ restituere, atque Deo reconciliare poterat, *Viatici* nomine comprehendebatur. Unde Baptismus, Confirmatio, absolutio, extrema Unctio, imo & bona opera morituris impertita, nomine *Viatici* veniebant; uti notat & latè probat Vir eruditus Gabriel Albaspinæus *Lib. 1. observat. c. 1.* unà tamen notans, Eucharistiam etiam antiquitus, cum daretur pœnitenti ad mortem præcipitanti venisse nomine *Viatici*; imò *tutissimum*, *absolutissimum* & *potentissimum Viaticum* reputatum esse: nequaquam tamen *maximè necessarium*; sed hujus nomine venisse *absolutionem* respectu Pœnitentium, & Baptismum respectu Catechumenorum.

IV. Hinc idem auctor credit per *ultimum & necessarium Viaticum*, de quo in parte *Canonis 13.* Nicæni, non intelligi Eucharistiam, sed reconciliationem: ostenditque, à sensu antiquorum Canonum non minus aberraturos, qui ubicunque *Viatici* nomen occurrit, crederent ibidem de Eucharistia sermonem esse; quam qui in pristinis Canonibus Eucharistiam significari putarent, ubicunque vocem *communio* reperiunt; eo quod hæc juxta modernam phrasim pro sola communione Eucharistica sumatur; cum olim esset vox generalis, complectens omnes species *communionis*, quibus aliquis quocunque modo *communioni* fidelium aut Sacramentorum restituebatur; quod cum fieret perfectissime per *Eucharistiam*, per illam dicebatur, quis *perfectissimè* communioni restitui, eaque communio *perfectissima* appellabatur; ut multis ostendit Albaspinæus *Lib. 1. Obs. cap. 1.*

Hæc si ritè expendantur, constabit, non modo conveniens; sed pene necessarium esse, pro assequendo genuino Canonum sensu, ut quis aliquem saltem habeat notitiam mutatæ vocum & verborum, pro temporum & locorum varietate, significationis; quemadmodum latius ostendi in tractatu Historico Canonico *parte 10. cap. 1. §. 7.*

V. Hodie nomine *Viatici* venit Eucharistia non cuivis infirmo administrata, sed ea sola quæ datur, cum probabile est, quod eam amplius sumere non poterit, uti loquitur Rituale Romanum. Præcipit, enim, ut » hortetur Parochus infirmum, ut sacram Communionem sumat, etiamsi *graviter non ægrotet*, aut mortis periculum immineat: maximè si festi alicujus celebritas id suadeat; neque ipse illam »administrare recusabit. » Deinde subjungit: » Pro *viatico* autem ministrabit, cum *probabile* est, quod eam *amplius* »sumere *non* poterit. Quod si æger sumpto *viatico*, dies ali»quot vixerit, vel periculum mortis evaserit & communi»care voluerit, ejus pro desiderio parochus non deerit.

His consonat Rituale Mechliniense, aliaque passim moderna Ritualia; atque hinc invaluit duplex infirmorum communio, alia *devotionis*, alia per modum *viatici*.

VI. Inter utramque hæc notatur diversitas; quod » pos»sit quidem *viaticum* brevi morituris dari non jejunis.......
»Cæteris autem infirmis qui ex *devotione* in ægritudine »communicant, danda sit Eucharistia ante omnem cibum »& potum. » Ita Pastorale Mechliniense; & Rituale Romanum, quod postremum addit: » Non aliter ac cæteris fide»libus, quibus nec etiam per modum medicinæ ante ali»quid sumere licet.

Permittit tamen Manuale Cameracense: » In periculo »mortis constitutus communicare potest, *non jejunus*, etiam »*pluries* in eadem infirmitate, si periculum pluribus diebus »perseveret, nec possit, æger permanere jejunus.

VII. Similiter aliam formam distribuendi Eucharistiam per modum *viatici*; aliam per modum *devotionis* Ritualia præscribunt.

Dum enim infirmo datur per modum *viatici* dicit Sacerdos: *Accipe Frater (vel Soror)* VIATICUM *Corporis Domini nostri Jesu Christi qui te custodiat ab hoste maligno & perducat ad vitam æternam.* Si verò non per modum *viatici* datur, dicit more ordinario: *Corpus Domini nostri JEsu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam.* Ita passim hodierna Ritualia. Num hæc duplex infirmorum communio etiam Antiquis nota fuerit, nescio; nullum saltem hujus distinctionis in antiquis Canonibus vestigium hactenus reperi.

VIII. Illud utrique communioni infirmorum commune est, quod etiam juxta modernam disciplinam à Parocho ad infirmos Eucharistia deferenda, atque à solo Parocho infirmis distribuenda sit: nullusque Sacerdos, extra casum necessitatis, sive sæcularis sive Regularis eam ad domos infirmorum deferre sine Parochi licentia possit.

IX. Quapropter privilegia data Regularibus distribuendi sacram Communionem, etiam quibuscunque Fidelibus, intelligi de administratione in propriis suis Ecclesiis post Canonistas notat Augustinus Barbosa *De Officio Parochi parte 2. cap. 20. num. 3.*

X. Illudque Parochorum jus non obscurè supponunt Ritualia & Synodi, dum semper ad Parochos verba dirigunt, ubicunque de infirmorum communione loquuntur; atque nonnullæ nominatim declarant, Regularibus eam esse vetitam. „Sciant Regulares nec ullo tempore deferre posse „publicè, aut *privatim* Eucharistiam ad ægros extra septa „monasterii sui; „ ait Synodus Namurcensis anno 1659. *tit. 6. cap. 6.* Et *cap. 7.* subjicit: „ Multò minus *Viaticum* Sæcula„ribus, aut Ecclesiasticis in mortis articulo existentibus, „saltem nonnisi cum licentia & de consensu expresso no„stro (Episcopi) vel Vicarii nostri generalis, aut Pastoris „loci, extra casum necessitatis. „ Hæc ibi citata ad marginem Constitutione Gregorii XV. de anno 1622. ac deinde capite sequenti pœnas in contravenientes decernit: „ Si qui „ex illis præsumpserint præmissis contravenire, sciant se „subjacere censuris, & tam per subtractionem eleemosy„narum Cleri, quàm ademptionem Stationum eos cogen„dos iri ad observationem eorum.

Et Archiepiscopus Mechliniensis in Decreto evulgato 6. Febr. 1680. *art. 9.* ait: „ Cum juxta Decretum Concilii „Tridentini *Sess. 24. cap. 13. De Reformat.* solis Parochis „competat, ratione suæ curæ, administrare Sacramenta suis „respectivè Parochianis, districtè inhibemus, ne ullus Sa„cerdos *Sæcularis* aut *Regularis*, cujuscunque Ordinis aut „instituti sit, tam sit temerarius, aut potestatis suæ imme„mor, ut *occultè* ferat Sacramentum *Eucharistiæ* aut Extre„mæ Unctionis ad aliquem infirmum, aliumve cujuscunq; „fuerit conditionis: eos admonentes ut meminerint pœ„narum & censurarum per Ecclesiam decretarum contra „eos qui contraveniunt decretis dicti Concilii.

XI. Censuræ, quarum in hoc Decreto, & citata Synodo Namurcensi fit mentio, sunt excommunicatio quæ in *Clementina I. de Privilegiis* decernitur in Regulares, qui Clericis aut Laicis Sacramentum *Eucharistiæ* ministrare, non habita super hoc Parochialis Presbyteri licentia speciali, præsumpserint. Cum enim privilegia data Regularibus duntaxat concernant administrationem Eucharistiæ in propriis Ecclesiis & Monasteriis, manet decreta censura in illos, qui contra privilegiorum tenorem administrant extra proprias Ecclesias & septa Monasterii; atque ita quoque ad interrogationem Pastorum civitatis Antverpiensis responderunt die 23. Junii 1664. quatuor Doctores Theologi Lovanienses, nimirum *Gerardus Van Werm, Jacobus Pontanus, Joannes Sinnich, & Andreas Laurent*; unà addentes posse, imò & teneri Episcopum, prohibere delationem *occultam* hujus Sacramenti sub pœnis in dicta Clementina expressis; signanter quando leviores pœnæ judicantur non sufficere ad obviandum efficaciter abusibus contrariis.

XII. Parochus autem omni tempore paratus esse debet administrare infirmis hoc Sacramentum, tam post prandium, quàm ante, tam noctu, quàm interdiu. Monet tamen Rituale Romanum, *noctu hoc Sacramentum deferri non debere, nisi necessitas urgeat.* Et Synodus Buscoducensis sub Masio *tit. 7. cap. 15.* arguit abusum, tunc frequentem, deferendi Eucharistiam ad ægros *sub vesperam*; monendumque vult populum, ut, quantum fieri potest, nonnisi jejuni hoc Sacramentum ægri percipiant, nec expectent tempus ultimæ necessitatis. „ Nunquam tamen Pastor „(inquit Synodus) tempore nocturno aut aliàs quan„tumvis importuno vocatus, cùm id infirmi status po„stulat, ab officio faciendo se excuset, *gravissimè puniendus*, „cujus culpa infirmus non munitus Sacramentis è vita ex„cesserit. „ Idem habet Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit. 7. cap. 7.*

XIII. „ Cavendum autem imprimis esse monet Rituale „Romanum, ne ad *indignos* cum aliorum scandalo defera„tur, quales sunt publici usurarii, concubinarii, notoriè „criminosi, nominatim excommunicati aut denuntiati, nisi „sese prius sacra confessione purgaverint, & *publicæ* of„fensioni, prout de jure, satisfecerint.

XIV. Monet insuper Synodus Buscoducensis sub Masio *tit. 7. cap. 13.* Sacra Communio ad ægrotum non deferatur nisi ad eum, qui verè eam sumpturus est. Et Manuale Cameracense nec deferri vult Sacramentum *ad adorandum, seu devotionis seu cujusvis rei prætextu ad ostendendum.* Ratio hujus præcipua videtur, quia Sacramentum neque ad hoc insti-

institutum est, neque hanc consuetudinem habet Ecclesia Dei. Si verò (ait Synodus) aliquando fiat, ut dum ad eum Parochus venit, morbi vi ità illum affectum inveniat, ut eam tunc illi rectè administrare non possit, cum aliis qui adsunt, sanctè oret: & si ægrotus optet aperta pixide liceat ostendere adorandum. Pastorale Mechliniense, uti & Manuale Cameracense dicunt, simili casu, exhibendum esse Sacramentum ad *adorandum sed*, inquiunt, *non detur ad osculandum.*

XV. Utrumque etiam Manuale monet, Parochi tunc officium esse, ut ægrum doceat, quo pacto possit illud specialiter sumere, id est, fructum & utilitatem ejus consequi, nimirum per ejus desiderium & votum, ac fidem vivam, quæ per dilectionem operatur; consolando eum his Augustini verbis: *Crede & manducasti.*

XVI. Quo ritu olim ad ægros Eucharistia fuerit delata non satis est expeditum. Illud constat ex præscripto Honorii III. in *Cap.* SANÆ ✠ *De Celebrat. Missarum*, mandari Sacerdoti, ut »eam in decenti habitu superposito mun»do velamine ferat, & referat *manifestè* ac *honorificè* ante »pectus cum omni reverentia & timore, semper lumine »præcedente, num sit Candor lucis æternæ, ut ex hoc apud »omnes fides & devotio augeatur.

Quod publicam seu manifestam delationem attinet, eam non tantum moderna Ritualia sive Manualia, sed & Synodi uno consensu urgent & inculcant; additque nostrum Pastorale Mechliniense: » Non enim toleranda est eorum »licentia & abusus, qui sine *gravi necessitate* sub clamide *oc»cultè* sine lumine & honore illud deferunt.

XVII. Idque observandum esse, sive per modum *Viatici* sive *devotionis* causa deferatur, ex ipsorum Decretorum expressione & ratione per quam manifestum est; ideoque Synodus P. II. Mechliniensis postquam decrevit ut »Pasto»res & quicunque alii Sacerdotes venerabile Corporis Ch»risti Sacramentum ad ægrotos, aut alios *nunquam* perfe»rant, nisi decenter & reverenter ornati stola & superpelli»ceo &c. addit: Idque observetur, etiamsi infirmus *frequen»tius* in ægritudine sua *Viaticum* salutis sibi deferri petat, »alioquin pœna arbitraria punientur.

Statuta Synodalia Antverpiensia sub Sonnio anno 1570. publicè deferri volunt Eucharistiam, *quandocunque extra Ecclesiam* administranda est.

Et in Congregatione Archi-Presbyterorum Diœcesis Mechliniensis coram ipso Episcopo anno 1663. *art.* 15. decretum fuit: » Nunquam deferatur Venerabile in *occulto* ad infir»mos, sed *semper palam* cum debita reverentia, & accensis »luminaribus: qui secus fecerit citra *necessitatem inevitabile* »correctioni arbitrariæ subjacebit.» Deinde *art.* 6. » Si au»tem Religiosi aliqui *exempti* id præsumpserint attentare, »non tantum per promptam substractionem eleëmosyna»rum & stationum, sed etiam per aliqua opportuna juris »remedia procedetur contra eosdem.

Similiter Episcopus Gandensis edito Decreto 17. Maji 1668. præcepit omnibus suæ Diœcesis Pastoribus aliisque Sacerdotibus, » ne *unquam* sive *noctu* sive *interdiu* sanctissi»mum Eucharistiæ Sacramentum *clanculum* & *latenter* ad in»firmum deferant, quacunque tamen de causa; nisi ait à No»bis aut Archipresbytero nostro prius examinanda & ap»probanda.» Post hæc mandat, ne ullus Regularis, cujus»cunque Ordinis aut Instituti, sibi arroget Eucharistiam »*latentes cuivis* infirmo conferre extra septa sui Monasterii »nequidem ut *ex devotione* communicetur.

Hoc Decretum cùm quidam è Clero tum sæculari tum Regulari ægrè reciperent, eique nescio quæ objicerent, illud solidissimè tum ex sacris Canonibus, tum Synodorum Decretis stabilivit Ignatius Gillemans Cathedralis Ecclesiæ Gandensis Canonicus & Archipresbyter in epistola ad amicum Pastoralem; in qua etiam ad longum refert resolutionem Doctorum Lovaniensium supra citatam.

XVIII. Synodus P. II. Cameracensis » improbat abusum »eorum, qui Sanctam Eucharistiam ægris, qui morbum »simulare volunt, seu alio quocunque prætextu *occultè* si»ne lumine, & sine honore deferunt, nisi, ait, de *expressa* »Episcoporum licentia id faciant *Tit.* 9. *cap.* 2.

XIX. Deinde *cap.* 3. subjungit: Admodum etiam inde»cens est, quod solus Pastor cum Clerico suo præeunte, ut »plurimum ad ægros deferendum hoc Sacramentum pro»cedat, aut pauci ex populo sequantur. Quare sæpe popu»lum suum moneant Parochi, ut frequens hoc Sanctissi»mum Sacramentum prosequatur, maximè ii, qui sunt Con»fratres Sodalitatum Corporis Christi, quas optaret S. Sy»nodus ubique per Episcopos erigi atque institui.

Post hæc *cap.* 4. » Antequam autem ad ægros deferatur, »certis campanæ pulsibus signum detur, ut fideles, quibus »vacat convenire possint.

XX. Instructio & Decreta generalia pro Pastoribus civi»tatis & Diœcesis Leodiensis facta per Antonium Albergatum Nuntium Apostolicum in visitatione Apostolica anno 1613. habent.» Cum defertur ad infirmos, Pastor pulsandam »curet campanulam; quâ deputati Scholæ ad Ecclesiam »congregentur, ut illud debita cum reverentia, & honore »comitentur, nec unquam prodeat, nisi associatus ad mi»nus à sex viris, si commodè haberi poterunt, cum lumina»ribus accensis, nec super hoc inexcusationes essent addu»cendæ, nec est credibile quin populus monitus à Pastore »de gravitate negotii, & de mandato sanctissimi, non sit »plenè pariturus. Si etenim debitam adhibere voluerit di»ligentiam, certum est Pastores in hoc genere à populo li»benter admodum omnia obtenturos esse.

Verissime id prædixisse horum Decretorum auctorem ostendit concursus populi, atque luminis copia in delatione Eucharistiæ iis in locis, in quibus Pastorum zelus in excitanda populi pietate ac reverentia erga hoc Augustissimum Sacramentum elucet.

XXI. Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi VI. *Tit.* 9. vult, ut » Parochus hortetur & curet ut unusquisque Pa»terfamilias præsertim dato campanæ Parochialis signo, »quo sacræ Eucharistiæ ad ægrum deferendæ significatio »sit, sine mora in Ecclesiam Parochialem conveniat, vel »alium de familia digniorem mittat, ad illam cerei cande»læve lumine prosequendam Si quando autem is, qui Pa»terfamilias est, per necessariam occupationem non potest, »saltem certum aliquem hominem, vel filium natu majo»rem, vel denique famulum, aliumve mittat, qui id pieta»tis officium præstet. Atque eam ob causam domi etiam »omnis Paterfamilias perpetuo funale cereum, aut cande»lam unam, pluresque habeat, quæ ad id pietatis opus offi»ciumque usui sint.

Eadem pene habet Synodus Iprensis sub Rithovio *Tit.* 14. *cap.* 9. Et *cap.* 10. addit: » Quotquot autem Sacerdotem »deferentem hoc venerabile Sacramentum concomitantur, »omnes, tam eundo, quam redeundo à fabulis abstineant; »sed pro salute infirmantis, devota mente, Dominum Deum »deprecentur.

XXII. » Atque ut id fiat cum summa religione, populus »pro concione moneatur & excitetur, eique inculcetur, »Nos omnibus & singulis Fidelibus umbellam hujusmodi »deferentibus, vel devote comitantibus *quadraginta die»rum Indulgentias* impertiri, » ait Antonius Triest Gandensium Antistes in Statutis Synodalibus anno 1605. *Tit.* 6. *cap.* 6.

Similes Indulgentiæ passim in Decretis Synodalibus & Episcopalibus adducuntur, additque Synodus Namurcensis anno 1704. *tit.* 6. *cap.* 14. quod si qui impediti comitari nequeunt, in Domibus suis saltem pro salute corporali & spirituali ipsius ægroti Dominum deprecati fuerint, 20. *dierum Indulgentias* habebunt.

XXIII. Ad hæc optant Synodi nostræ in omnibus Ecclesiis Parochialibus saltem celebrioribus erigi Confraternitates SS. Sacramenti; quarum Sodales specialiter honori & cultui hujus sanctissimi Sacramenti intendant, atque ipsum Sacramentum quoties ad infirmos defertur, *per se vel per alium*, legitimo impedimento eccurrente, devote associent, juxta articulum erectioni hujusmodi Confraternitatis inseri solitum.

Confraternitatis hujusmodi in pluribus Ecclesiis Belgicis sub finem præteriti sæculi; nec non hoc sæculo sunt institutæ & à Sede Apostolica, aut Ordinariis locorum probatæ ad normam hujusmodi Confraternitatis primitus institutæ in Urbe in Ecclesia Domus Beatæ Mariæ super Minervam Ordinis fratrum Prædicatorum quam probavit Paulus III. 1. Julii 1630. Bulla quæ incipit *Dominus noster* 20. in Bull. R. In hac Bulla articulus de associatione Eucharistiæ deferendæ ad infirmos exprimitur his verbis §. 4. »Ac quod Rector cujuslibet ex Ecclesiis prædictis (Paro»chialibus) seu illius locum tenens, quotiescunque ei let »necessarium Sacramentum hujusmodi alicui infirmo mi»nistrari, & ad illius domum deferri, campanam suæ Ec»clesiæ certis ictibus pulsari facere teneretur, ad hoc ut »Confratres vicini Parochiæ illius Ecclesiæ se moneri & »convocari ad sociandum Sacramentum ipsum cognosce»rent, & per se ipsos associare si legitimo impedimento de»tenti non forent, alioquin per unum de suis dignioribus »familiaribus Sacramentum prædictum ad domum digni »infirmi, facibus accensis associari & comitari facere tene»rentur.

CAPUT V.

De Circumgestatione & Expositione Eucharistiæ.

1 *Insertum quo tempore inceperint processiones cum Venerabili.*
2 *Primis 10. sæculis ignotæ.*

3 *An aliqua apud Græcos nota sit.*
4 *Non videtur cum solemnitate Corporis Christi incepisse:*
5 *videtur sæculo 14. sensim invaluisse.*
6 *In quibusdam Ecclesiis citiùs, in aliis seriùs recepta.*
7 *Sub initium sæculi 15. erat usitata.*
8 *Probat hunc Processionis ritum Synodus Tridentina.*
9 *Episcoporum est has Processiones dirigere.*
10 *Olim extra Missam etiam in Ecclesia Latina venerabile* palam *populo adorandum non proponebatur.*
11 *Incertum an primitus venerabile* palam *in processione portaretur.*
12 *Non videtur ante recepta* Ostensoria *palam delatum fuisse.*
13 *Quâ ratione ex usu processionum profluxerit publica Venerabilis Expositio.*
14 *Ritus hic expositionis licet recentior, non est tamen improbandus.*
15 *Eucharistiam posse adorandam exponi sequitur ex reali Christi præsentia.*
16 *Penes Episcopum est auctoritas hanc expositionem dirigere.*
17 *Sacra Congregatio declaravit, nec* Exemptos *posse sine licentia Episcopi Eucharistiam* palam *exponere.*
18 *Idem declaravit Clerus Gallicanus.*
19 *Sententia Synodi Cataneënsis de hac Episcoporum auctoritate.*
20 *Regulares etiam exempti acceptare non possunt fundationes cum onere exponendi Venerabile, nisi accedat licentia Episcopi.*
21 *Cavendum ne nimia expositionis frequentia minuat reverentiam.*
22 *Querela Joannis Gropperi de nimia frequentia; quæ & hodie verificari posset.*
23 *In oratione 40 horarum non semper exponendum Venerabile, & contrarius hodiernus usus an probandus.*
24 *Non exponendum in Ecclesiis in quibus prævidetur non servanda conveniens reverentia.*
25 *Convenienter & cum decenti ornatu Venerabile exponendum.*
26 *Instruendus populus quo mentis affectu coram Venerabili exposito consistere debeat.*

I. QUuando in Ecclesia Sanctissi. Eucharistiæ Sacramentum publicè per plateas solemni pompa circumferri, ipsæque processiones sive supplicationes cum Venerabili frequentari cœperint, valde obscurum & incertum est.

II. Hoc expeditum est, primis decem sæculis hujusmodi processiones sive circumgestationes Eucharistiæ fuisse penitus ignotas. Nec publicas processiones illiusmodi cohæsisse cum disciplina antiquæ Ecclesiæ, etiam notat Christianus Lupus in Tractatu *De sacris processionibus cap. 2.* » Illa »namque disciplina, ait, Sacrosanctam Eucharistiam rigidissimè abscondebat, non Judæis duntaxat ac Gentilibus »sed etiam Catechumenis ac Pœnitentibus.

III. Insuper constat has solemnes processiones cum Venerabili nunquam notas fuisse, nec hodie esse in Ecclesiis Græcorum; unde hujus cæremoniæ seu ritus nulla in eorum Ritualibus mentio occurrit; hoc uno excepto, quod species aliqua Processionis apud illos frequentetur, similis illi quæ apud nos fieri solet in die Parasceves, dum Sacra Hostia pridie consecrata; *processionaliter* præcedentibus luminaribus, & Clero populoque comitantibus defertur ad summum altare, ut ibi per Sacerdotem Missam Præsanctificatorum celebrantem sumatur.

Græci enim omnibus diebus Sabbathi & Dominicis quadragesimæ per Sacerdotes aut Diaconos ferunt in modum *processionis* ipsa *Præsanctificata* sive hostiam præconsecratam ex parvo Altari, quod *Propositionis* vocant, ad summum Altare: sed Diaconus vel Presbyter illa gestat imposita capiti & longo velo contecta: quemadmodum in Ecclesia Latina in die Parasceves Hostia fertur imposita calici velo contecta & involuta. Præter hanc processionem nulla apud Græcos legitur in qua Eucharistia vel *occultè* vel *apertè* circumferatur.

IV. Plures credunt, hodiernas cum Venerabili processiones institutas fuisse, & in Ecclesia Latina originem habuisse sub Urbano IV. qui circa initium sæculi 13. solemnitatem Corporis Christi feria V. post octavam Pentecostes celebrandam instituit, aut saltem jam in Ecclesia S. Martini in civitate Leodiensi institutam per omnes Ecclesias celebrari voluit, edita Bulla quæ incipit *Transiturus* quæ à Joanne XXII. sub nomine Clementis V. in Concilio Viennensi inserta est in *Clementina Unica De Reliquiis & veneratione Sanctorum.*

Verùm in Bulla Urbani, quâ prædictam festivitatem instituit, nulla hujusmodi processionis mentio occurrit. Deinde Urbanus peculiares indulgentias concedit iis, qui vel uni ex horis Canonicis, quas speciatim recenset, interfuerint, nullas tamen concedit iis qui processioni assistunt. Indicium sanè haud obscurum, processionem tunc temporis nondum notam fuisse.

Deinde S. Thomas, qui dicitur jussu Urbani IV. SS. Sacramenti officium composuisse, de hac processione non loquitur; cùm tamen de omnibus Officii Divini partibus disserat, hanc utique non prætermissurus, si instituta fuisset; utpote quæ partem Officii Divini nec exiguam, nec levis momenti constituisset.

Sed & auctores, qui sub idem tempus de instituta hac solemnitate per Urbanum IV. scripserunt, de processione silent, uti & ipse Urbanus in Bulla quæ incipit *Scimus* inscripta Evæ reclusæ S. Martini Leodiensis; scribit quidem se festivitatem Corporis Christi instituisse; ac de institutione Processionis nihil. Extat hæc tomo 11. Concil. *col.* 817.

Itaque non apparet institutio processionis Urbano VI. adscribi posse; neque illam tunc temporis adhuc partem illius solemnitatis constituisse.

V. Verisimile est, eam sæculo 14. paulatim invaluisse; atque non simul in omnibus Ecclesiis, sed in aliquibus citius, in aliis serius fuisse institutam, ad solemnitatem institutæ festivitatis augendam.

In Concilio Senonensi habito anno 1320. *loco* 1. hæc habentur: » Circa verò *processionem solemnem*, quæ dicta »quinta feria fit à Clero & populo in *delatione dicti Sacra»menti* (Corporis & Sanguinis Domini) his diebus, cum »quodammodo divina inspiratione introducta videatur, »nihil quoad præsens injungimus, devotioni Cleri & po»puli relinquentes.

VI. Evidens hinc est, eo tempore in Ecclesia Senonensi notam fuisse solemnem processionem Venerabilis Sacramenti: eademque in Ecclesia Tornacensi anno 1325. notam fuisse exactâ Capitulari dictæ Ecclesiæ probat Joannes Baptista Thiers in Dissertatione *in Expositione Venerabilis lib. 2. c.* 1. uti & in Ecclesia Carnotensi anno 1330. ex quadam charta ejusdem Ecclesiæ, idipsum ibidem probat.

Quod ergo scribit Donatus Bossius Jurisconsultus Mediolanensis in Chronico ad *annum* 1492. » Anno Domini »millesimo quadringentesimo quarto, vigesima nona Maji, »die jovis, Corpus Christi *solemniter*, ut postea facilitatum »est, per Papiam urbem circumferri cœptum, » nequaquam probat, tunc in Ecclesia primum hujusmodi circumgestationem inchoatam (uti colligit Genebrardus) sed solummodo, quod ante illud tempus *Papiæ* instituta non fuisset.

VII. Quidquid sit, processionem cum Venerabili sub initium sæculi 15. fuisse usitatam, sat innuit Martinus V. in Bulla quæ incipit: *Ineffabile* 12. in Bull. R. Post duplicatas enim indulgentias, quas Urbanus IV. dederat iis qui officio Divino in festo Corporis Christi interessent, subjicit. »Illi præterea qui processiones, in quibus ipsum vivificum »Sacramentum dicto festo juxta præfatarum Ecclesiarum »ritus deferetur, continuò secuti fuerint centum dies sin»gulis annis de injunctis eis pœnitentiis misericorditer re»laxamus

VIII. Synodus Tridentina de hoc processionum usu tum in Ecclesia Latina recepto & stabilito *Sess. 13. c. 5. de Eucharistia*: » Declarat piè & religiosè admodum in Dei Ecclesiam »inductum fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari »quodam & festo die præcelsum hoc & Venerabile Sacra»mentum singulari veneratione ac solemnitate celebrare»tur, utque in processionibus reverenter & honorificè il»lud per vias, & loca publica circumferretur.

IX. Cùm verò hæ *processiones* præcipuè institutæ sint, ut debitus honor Venerabili Sacramento exhibeatur; atque populi erga idem Sacramentum devotio magis excitetur, Episcoporum ac Pastorum est invigilare, ne per eam frequentiam populi devotio & reverentia defervescat: nil *processionibus* illis admisceatur, quod debitum cultum hujus Sacramenti imminuat, aut in illius vilipendium tendat, vel oculos Fidelium offendere, vel ab adoratione hujus Sacramenti eorum mentem avocare posset, quemadmodum latius *part. 1. tit 16. cap. 9.* agendo de auctoritate Episcoporum in dirigendis & inducendis precibus publicis ostendimus.

X. Unà cum processionum ritu, credunt nonnulli, etiam publicam expositionem Venerabilis solius adorationis causa originem accepisse. Illud satis compertum, Eucharistiam multis sæculis etiam in Ecclesia extra ipsius sumptionem & Missarum solemnia publicè populo ad adorandum expositam non fuisse.

XI. Hoc non proinde compertum est, num in ipsis Processionum initiis, Venerabile Sacramentum itâ circumgestaretur, quemadmodum hodie moris est, an verò, quemadmodum in processione diei Parasceves, fieri solet, velo aliquo coopertum portaretur; quod verisimilius credit Joannes Baptista Thiers in citata dissertatione; creditque ex primævo illo usu, adhuc in quibusdam Ecclesiis superesse quasdam

quasdam processiones, in quibus Sacramentum *occultè* sive *c ntectum* circumfertur: quin asserit necdum elapsos esse 120. annos à quibus in omnibus Galliæ Ecclesiis, etiam in processione *solemni* Festi Corporis Christi Sacramentum visibiliter delatum sit.

XII. Certum quippe apparet, Sacramentum visibiliter non fuisse delatum ante usum *Ostensoriorum*; hæc verò multò recentiora esse ipsis processionibus omnes agnoscunt: neque eorum mentio reperitur in aliquo Concilio aut Decreto alicujus Pontificis vel Episcopi ante Concilium Coloniense anno 1452. in quo statuitur „ quod deinceps ipsum Sanctissimum Sacramentum, nullatenus *visibiliter* in quibuscunque *Monstrantiis* ponatur, aut deferatur, nisi in Sanctissimo Festo Corporis Christi cum suis octavis semel in anno, in qualibet civitate aut oppido, seu Parochia, vel ex singulari indulto Ordinarii; aut aliàs pro pace aut alia necessitate imminente, ex indispositione Rempublicam prægravante.

Hinc constat, sæculo 15 Ostensoriorum sive Monstrantiarum usum, saltem in aliquibus Ecclesiis, repertum fuisse; atque ipsum Sacramentum in illis positum fuisse *visibiliter* in processionibus delatum; sed num eodem tempore etiam extra processiones in altari ad adorandum publicè expositum fuerit, non perinde compertum est.

XIII. Admodum verisimile est, ut notat Joannes Baptista Thiers in citata dissertatione *pag.* 225. publicam & visibilem Sacramenti expositionem ex ipsius visibili in processione circumgestatione originem sumpsisse.

Cùm enim usus invaluisset, ipsum Sacramentum in plateis & Ecclesiis in processione exponendi; haud inconveniens visum fuit; illud quoque in altari aliove eminentiori loco extra tempus processionis ad adorandum *visibiliter* exponere; idque primùm durante officio divino aut ejus aliqua parte in *Festo Corporis Christi*; deinde integro illo die; postmodum per ejus octavam; ac tandem nonnullis aliis diebus & solemnitatibus; atque ità sensim ad modernam disciplinam delapsi sumus.

XIV. Quanquam ergo agnoscere debeamus, ritum hunc publicè ac visibiliter ad adorandum Sacramentum Eucharistiæ exponendi esse recentiorem, illud tamen expeditum est, ritum hunc nihil ipsius Eucharistiæ institutioni, aut fidei Ecclesiæ Catholicæ contrarium continere; imò ejus legitimum usum ex ipsa fide Ecclesiæ probari.

XV. Supposità enim reali ac substantiali præsentiâ Christi in hoc Sacramento, consequens est ipsum non minus hic sub speciebus *Panis & Vini* jam gloriosum latentem cultu Latriæ adorari posse, quam eum Apostoli viventem & mortalem adoraverunt.

Hinc Synodus Tridentina *Sess.* 13. *de Eucharistia*, cùm *capite* 4. asseruisset realem præsentiam Christi in Eucharistia, tanquam consequens infert *cap.* 5. „ Nullus *itaque* dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in Catholica Ecclesia semper recepto *Latriæ* cultum, qui verò Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant.

Et Canone 6. ait: „ Si quis dixerit in sacro Eucharistiæ Sacramento Christum Unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, atque ideo nec festivâ peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus secundùm laudabilem & universum Ecclesiæ ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel *non publicè, ut adoretur populo proponendum* & ejus adoratores esse idololatras; Anathema sit.

XVI. Porrò sicuti Episcoporum est, publicas Venerabilis Sacramenti circumgestationes aliasque processiones ordinare & dirigere, ut & devotioni populi, & reverentiæ huic Sacramento debitæ subserviant; ità quoque penes Episcopos est auctoritas, hanc publicam Eucharistiæ expositionem ordinare & dirigere: adeò quidem ut nec Regulares quantumvis exempti, Venerabile sine ordinarii sive Episcopi licentia, seu alia ex causâ quam ab Episcopo probata in suis Ecclesiis *publicè* exponere queant.

XVII. Hanc Episcoporum auctoritatem non semel probavit S. Congregatio Cardinalium; atque signanter, cùm anno 1644. super publica hac expositione quæstio incidisset inter Archi-Episcopum Burdigalensem & Patres Dominicanos, re delatâ ad sacram Congregationem, & ritè examinatâ, missum fuit ad Cardinalem Grimaldum Nuntium Apostolicum in Gallia, & per eundem publicatum Decretum tenoris sequentis; „ Congregatio Concilii censuit, non licere Regularibus, etiamsi in eorum Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum *publicè* adorandum exponere, nisi ex *causa publica quæ probata sit ab Ordinariis.*

XVIII. Conformiter ad hanc declarationem; & ipsam auctoritatem Episcopalem, quâ intendere jubentur Episcopi omnibus quæ ad populi devotionem ab Ecclesia sunt ordinata, declaravit Clerus Gallicanus anno 1655. *nullos exemptos* sive *Sæculares* sive *Regulares* posse *exponere palam* SS. Sacramentum, illudve deferre in *publicis processionibus*, nisi solemnitate SS. Sacramenti aut diebus devotionum extraordinariis pro *publicis* causis indictis & *per Episcopum approbatis, obtentaque ejus permissione.*

XIX. Utque plura Synodorum Decreta his consona omittam anno 1661. Synodus Cataneensis, cui præsidebat Michael Angelus *Bona dies* Episcopus Cataneensis quondam totius Ordinis FF. Minorum Generalis, hoc notabile in hac materia Decretum emisit *Sess.* 1. *cap.* 4. *num.* 72. „ Regulares quid in *propriis Ecclesiis* circa *expositionem* SS Eucharistiæ facere possint, docentur à decisione S. Congr. ritùs, quam omnino observari præcipimus sub *mulcta interdicti Ecclesiæ, & Superiorum suspensionis.* Nimirum ne sine speciali Sedis Apostolicæ privilegio, quod *nobis* ostendere teneantur, illam exponant absque causa, *quam approbare ad nos spectat*; & quidem illa *publica* esse debet, non verò privata ..... Quare Superiores omnes Regularium jubemus, intra mensem ab hujus Synodi publicatione nobis demonstrare, quibus temporibus Synaxim in populorum conspectu dare hactenus consueverunt velintque impositum, ut *nos causas recognoscamus; & facultatem litteris obsignatam impertiamur*; qui negligentes fuerint, annuam *suspensionem* incurrunt à divinis. Declaramus præterea nemini *Regularium* licere extra claustra quacunque occasione, nobis *insciis & non approbantibus* cum Eucharistia processionem instituere.

XX. Addit insuper Clerus Gallicanus, fas non esse Ecclesiasticis, sive Regularibus, sive Sæcularibus, *exemptis* vel non exemptis, se obligare per contractum vel conventionem quamcunque, publicè & in aperto exponere Venerabile; aut recipere ullam fundationem eum in finem, nisi ex ordinatione, aut consensu Episcopi Diœcesani In Actis Cleri Gall. *tomo.* 1. *tit.* 2. *cap.* 4. *art.* 22.

Hanc Cleri declarationem & ordinationem ut justam anno 1665. probavit Concilium Privatum Parisiense; unà declarans, fas non esse PP. Dominicanis sine licentia Episcopi Eucharistiam in suis Ecclesiis *palam* populo exponere. In causa Episcopi Tarcotensis contra Dominicanos, uti latius refert Thersius *lib.* 5. *cap.* 10.

XXI. Illud imprimis in hac expositione ab Episcopis & Ecclesiarum Prælatis attendendum, ne ejus frequentia minuat reverentiam.

Hinc Synodus P. I. & FF. Mechliniensis volens ut extra Festum Corporis Christi ejusque octavam *rariùs* & non nisi in *arduis* causis pacis & *publicæ* necessitatis vel utilitatis Venerabile in processionibus circumferatur, hanc allegat rationem: *Ne nimia frequentia minuat reverentiam.*

S. Carolus in sua Synodo Diœcesana 11. ait: „ Sanctissima Eucharistia, ne quavis causa, sed *publica* tantummodo, eaque *gravi* exponatur.

Et rursus in instructionibus Sacramentalibus titulo *de exponenda Sacra Eucharistia in oratione quadraginta horarum* statuit: „ Coram sanctissima Eucharistia oratio 40. horarum in Ecclesiis fiat, ubi Archi-Episcopus statuerit, & quando id concesserit. *Ne quavis causa* tamen Eucharistia *palam* & apertè exponatur, sed *publica* tantum eaque *gravi*: aliis verò de causis orationem licebit instituere, sed *non Sacramento apertè* exposito.

Plura Synodorum atque Episcoporum Decreta, quibus hæc publica Eucharistiæ expositio restringitur ad causam publicam per Episcopum approbandam, adducuntur in sæpius allegata Dissertatione Joannis Baptistæ Thiers *lib.* 2. *cap.* 5. & sequentibus.

Inter cætera allegat hic auctor dicto *cap.* 5. querelam Joannis Gropperi Archiepiscopi Coloniensis omnibus ob præclara sua merita notissimi, de frequentiori Eucharistiæ expositione. „ Venerabile Sacramentum, ait, in processionibus nimis crebrò circumfertur, & populo plus nimio & plerumque *palam* spectandum exhibetur. Hæc prætertquam quod piis & Deum timentibus non probentur, hæretici & improbi quique offendicula inde nascentia ad suas hæreses & improbitates stabiliendas ac tuendas arripiunt.

Post hæc concludit: „ Utinam Deus ea corrigat, iisque ut ea corrigant, inspiret, qui ex ratione functionis suæ corrigere jure obligantur.

XXII. Si hodie viveret Gropperus, quid non diceret, dum quotidie etiam ex levissimis & privatis causis in omnibus passim Ecclesiis Venerabile exponi videmus; imò ad cujuslibet penè, nescio quam devotionem, Missas votivas cum expositione Venerabilis, modò sat pingue stipendium offeratur, celebrari conspicimus. Ex hac frequentia, quàm exigua sit populi in conspectu Venerabilis devotio & reverentia, atque exterior Religionis cultus, omnibus notum est.

XXIII. Adhæc, ex præcitatis S. Caroli instructionibus apparet, nequaquam ex mente hujus zelosissimi Præsulis, Sacram Eucharistiam *palam* exponendam esse in omni 40 horarum oratione; quod nec pridem usitatum fuisse in simili

mili oratione, tametsi ex causa *publica* instituta, probat Thiersius *lib. 3. cap. 9.*

Hodie verò invaluit, ut nunquam penè in aliqua Ecclesia oratio instituatur, quin unà expositio Venerabilis adjungatur: quo fit, ut frequenter cum magno scandalo, & SS. Sacramenti vilipendio & irreverentia, per majorem diei partem Venerabile uno alterove præsente, quasi ad ostentationem, expositum maneat: quod haud dubiè sæpiùs maledictionem pro benedictione in populum attrahere natum est.

XXIV. Præterea, si juxta Synodum Tridentinam in Decreto de evitandis & observandis in celebratione Missarum, Sacerdos Missam inchoare nequeat, "nisi prius, qui interȝsunt, decenter composito corporis habitu, declaraverint ȝsè mente etiam, ac devoto cordis affectu non solùm corporeadesse," quidni & Episcopi iis in Ecclesiis, eoque tempore Eucharistiam palam exponi meritò vetarent, in quibus prævident, & experientia notum est, eam non esse hominum ad Ecclesias illas convenientium devotionem & reverentiam, quæ tanto Sacramento conveniat: imò multas passim in conspectu Venerabilis insolentias committi; confabulationes, aliaque subinde pejora frequentari.

XXV. Multum quoque ad excitandam populi devotionem & reverentiam erga Venerabile conducit, quod exponatur convenienti cultu & ornatu.

In Concilio IV. Mediolanensi *parte 2. cap. 3.* statuit Sanctus Carolus, ut dum Venerabile exponendum est, "Processio in exponendo Sanctissimo Sacramento per Ecclesiam agatur, Litaniis, statisque Antiphonis, precibus & orationibus, tum cereis accensis: itidemque in eo reponendo servetur.

Vult autem, ut huic processioni non minùs quàm sex Clerici, licèt ex alia Ecclesia essent advocandi, cum accensis cereis assistant.

"Cerei præterea in Altari accensi ad summum decem, "minimum verò sex decenti crassitudine, ac longitudine "colluceant.

Hic videmus, etiam in cereorum accensione moderationem voluisse S. Carolum: sciebat enim, in similibus ipsum quoque excessum populi devotionem nonnunquam impedire, atque reverentiam imminuere.

Instructio pro Pastoribus civitatis & Diœcesis Leodiensis edita per Antonium Albergatum Nuntium Apostolicum in visitatione Apostolica anno 1613. *pag 29.* decernit, ut Sanctissimum Sacramentum "debita cum reverentia ho"noretur, nunquam populo adorandum exponatur, quin "sint accensa ad minus sex *luminaria* circa ipsum; multò "enim melius est, ait, ut non ita frequenter exponatur, & "tunc cum debita reverentia, quam ut frequentiùs & sine "debito obsequio, & reverentiæ significatione id fiat; ut "cum nostra animi commotione multis in locis exponi vidi"mus, & invenimus.

Conformia Synodorum & Episcoporum Decreta plurima citat sæpius allegatus Thiersis *lib. 5. cap. 8.*

XXVI. Plurimum ad excitandam populi solidam devotionem valebit, si sedulò instruatur, quomodo & qua de causa Venerabile palam exponatur: ut nimirum Christus ibidem sub speciebus panis verè & realiter præsens, ut verus Deus pro nobis homo factus, cultu Latriæ adoretur; atque specialis memoria passionis ejus recolatur: majorique quasi fiducia præsente Advocato nostro ad thronum gratiæ accedamus.

TITULUS V.

De Celebratione Missarum.

CAPUT I.

De varia *Missæ* significatione; nec non Liturgiarum & Ceremoniarum diversitate.

1 *Missa dicitur à missione seu dimissione populi.*
2 *Missa Catechumenorum à dimissione Catechumenorum.*
3 *Missa Fidelium à dimissione populi.*
4 *Missa olim in varia significatione etiam accepta.*
5 *Missa hodie sumitur pro integra Sacrificii incruenti celebratione.*
6 *Quid de Missa sic accepta habeat Synodus Tridentina & professio fidei?*
7 *Circa dogmata nulla est Ecclesiarum Catholicarum varietas, secus circa ritus.*
8 *Christus simpliciter Sacrificium illud celebravit, sicuti in Scriptura est expressum.*
9 *Dedit potestatem Apostolis eorumque successoribus ritus ordinandi & immutandi.*
10 *Hac potestate usa est Ecclesia, dum à* jejuniis *Eucharistiam sumi voluit.*
11 *Quo ritu Apostoli Missam celebraverint?*
12 *Refertur ritus Missæ à Justino descriptus.*
13 *Ex descriptione hujus Liturgiæ convincitur falsitas Liturgiarum, quæ sub nomine Apostolorum circumferuntur.*
14 *Pace Ecclesiæ reddita plures ritus & cæremoniæ additæ fuerunt.*
15 *Unde Ecclesiarum in cæremoniis varietas?*
16 *Mediolanensis Ecclesia speciali Liturgia utitur, eamque retineri voluit S. Carolus.*
17 *Hispani singulare officium habuêre, quod* Mozarabicum *dicebatur.*
18 *Quo tempore Hispani hoc officio abrogato receperint Romanum; & quid de antiquo supersit?*
19 *Ordo Gallicanus diversus fuit à Romano usque ad tempora Caroli M.*
20 *Quis fuerit antiquus ille ritus, inquirit Card. Bona.*
21 *Missalia Gallicana evulgavit in suo de Liturgia Gallicana opere Mabillonius; & quid in illo contineatur?*
22 *Ipse ritus Ecclesiæ Romanæ non semper fuit idem.*
23 *Varietas rituum non officit unitati Fidei.*
24 *Unusquisque ritus suæ Ecclesiæ servare debet; nec privatâ authoritate ab iis recedendum.*
25 *Optandum, ut periti cæremoniarum Magistri constituerentur.*
26 *Ex horum ignorantia multa à Patrum antiquitate aliena inducta sunt.*
27 *Quædam ex Missa privata contra ordinem in Missam publicam irrepserunt.*
28 *Multa hodie in cæremoniis habentur pro lege, quæ ex abusu irrepserunt.*
29 *Unde plura in Missis privatis sint obscura.*
30 *Ex mutatione disciplinæ, & Missæ abbreviatione magna in cæremoniis obscuritas & perturbatio orta est.*

I. NOmen *Missæ* esse Latinum derivatum *à missione* sive *dimissione* populi multis ostendit Cardinalis Bona *Lib. 1. Rer. Liturg. cap. 1. § 6.* atque ita accipi in Concilio Carthaginensi IV. *Can. 84.* ubi dicitur: "Episcopus nullum prohibeat usque ad *Missam* Ca"techumenorum, neque Hæreticum, neque Judæum, ne"que Gentilem Ecclesiam ingredi & audire Verbum "Dei." Hoc est usque ad *missionem* Catechumenorum, qui post habitum sermonem ante offertorium clamante Diacono, *Catechumeni recedite*, exibant.

II. Et Augustinus *serm. 49. cap. 8. de Verbis Domini*, dum dicit: "Ecce post sermonem fit *Missa* Catechumenorum, "manebunt fideles, venietur ad locum orationis" quid aliud significatum voluit, quàm post sermonem, *missionem* seu dimissionem fieri Catechumenorum?

Unde S. Isidorus *lib. 6. de orig. vocum cap. 16.* "Missa est "tempore Sacrificii, quando Catechumeni foràs mittuntur "clamante Levita: *Si quis Catechumenus remansit, exeat foras*: "& inde *Missa*, quia Sacramentis Altaris interesse non pos"sunt, qui nondum regenerati noscuntur.

III. Porrò sicuti *Missa* Catechumenorum dicta fuit à missione sive dimissione Catechumenorum; ita & Missa Fidelium nomen accepit à missione sive dimissione Fidelium, clamante similiter Diacono: *Ite Missa est.*

Id non obscurè indicatur in Sacramentario Sancti Gregorii apud Pamelium, ubi descripto officio feriæ VI. Parasceves, tandem in fine dicitur; *Deinde communicat ipse & omnis Clerus, & fiunt* MISSÆ. "Ubi quoque ad marginem mo"net Pamelius: Ex postrema hac clausula colligere est, cur "*Missa* nuncupetur, nempe à *dimittendo* populo.

Eodem sensu sumitur à Cassiano, dum *cap. 13 lib. 2. Instit.* ita inscribit: *Quare post Missam nocturnam dormire non oporteat*; id est, post missionem Monachorum à nocturnis officiis.

IV. Quamvis *Missa* primitùs dicta fuerit à *missione* seu dimissio-

dimissione, nihilominus hoc etiam constat, varias fuisse jam pridem *Missæ* significationes; neque nomen *Missæ* in eadem significatione ubique fuisse acceptum.

Missam pro quovis Ecclesiastico officio, quod in ædibus sacris peragebatur, interdum sumptam fuisse, præsertim in regulis Monachorum, ostendit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 2. *num.* 3. & latiùs Du Cange in Glossario verbo *Missa*.

Missa quoque Catechumenorum olim accepta fuit, & hodie communiter accipitur pro ea parte liturgiæ, quæ Missam fidelium antecedit: id est, ab introitu usque ad lectionem Evangelii ejusque expositionem inclusivè. Similiter *Missa* Fidelium sæpius appellata ea liturgiæ pars, quæ sequitur Missam Catechumenorum usque ad finem.

Adhæc *Missa* frequenter sumitur pro festo alicujus Sancti, ut ostendit Du Cange loco citato; notátque verisimiliter inde à Germanis, *Missæ* nomen inditum *nundinis* publicis, quæ ad alicujus Sancti festum vel Ecclesiam celebrari solent. Verbi gratiâ, *Francofurter-misse*, *Strasburger-misse*. Idem valet ac *Francofordienses*, & *Argentoratenses* nundinæ.

V. Denique sumitur *Missa* pro tota Sacrificii divini celebratione, quatenus comprehendit utramque, scilicet Catechumenorum & Fidelium Missam: quæ acceptio posterioribus sæculis adeò invaluit, & hodie communis est, ut recentiores, ait Bona, vix aliam agnoscant hujus nominis significationem. Notátque, hinc Theologum magni nominis errandi occasionem accepisse, dum solum nostri temporis usum attendens, quoties apud Cassianum & Benedictum *Missæ* nomen invenit, illud de Sacrificio Missæ intellexit; »ex quo sequeretur (ait Bona) pluries in die, imo etiam »post prandium Sacrificia olim à Monachis oblata; quia etȝiam post Vesperas & Completorium illa S. P. Benedictus »suâ phrasi utitur: *& Missæ sint*, *& Missæ fiant*. Hoc autem »errore nihil absurdius.

Interim hoc titulo de Missa tractaturi, eam in hodierna vulgari significatione pro ipsa Sacrificii divini integra celebratione accipiemus.

VI. De Missa ita sumpta, id est, pro incruento Altaris Sacrificio definivit Synodus Tridentina: »Si quis dixerit, in »Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium, »aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad »manducandum dari, anathema sit.

Item: »Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam »commemorationem, Christum non instituisse Apostolos »Sacerdotes: aut non ordinâsse, ut ipsi aliique Sacerdotes »offerrent Corpus & Sanguinem suum, anathema sit.

VII. Circa hæc dogmata; atque ipsam Sacrificii essentiam unus semper fuit omnium Ecclesiarum tam Orientalium quàm Occidentalium consensus, uti late ostendunt Theologi, qui ex professo veritatem horum dogmatum, atque Missæ Sacrificium contra hæreticos nostri temporis adstruxerunt.

At circa ritus, & modum peragendi ipsius Sacrificii varia fuit, tam pro temporum, quàm locorum diversitate disciplina.

VIII. Neminem latet, Christum Sacrificium illud incruentum in ultima Cœna instituisse, illudque celebrasse eo modo, quem apud tres Evangelistas Matthæum, Marcum & Lucam, nec non in prima epistola Pauli ad Corinthios descriptum legimus.

IX. Verum etsi Christus Discipulis præceperit in ipsa institutione Sacrificii, ut quod à se factum fuerat, idem & ipsi deinceps in suam commemorationem facerent; certum tamen est, ipsum Apostolis suis, totique Ecclesiæ, in eorum persona, potestatem auctoritatemque dedisse, ea omnia in augustissimi hujus Mysterii ritibus seu cæremoniis addendi, demendi, immutandi, quæ illius dignitati, & populorum devotioni pro temporum & locorum diversitate magis congruere judicarent.

De hac Christi intentione ita certus erat Paulus, ut eâ sibi tradita potestate in Corinthiorum Ecclesia uti se posse significet, cum ad eam scribit: *Cætera autem, cùm venero, disponam.*

X. Persuasum quoque erat Augustino, Ecclesiam accepisse plenam mutandi hos ritus potestatem; eaque usam esse sine temeritate aut arrogantia asserit, quando voluit, Eucharistiam à *jejunis* accipi; quam à Christo Apostolis non jejunis, sed jam sumpta cœna porrectam noverat. »Et ideo »(ait) non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, ut »Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret »hunc locum. » *Epist.* 54. §. 8.

XI. Quænam ipsi Apostoli circa modum ritusque peragendi Sacrificii post Christum addiderint, aut immutarint, varia admodum fuit & antiquorum atque recentiorum scriptorum opinio seu potiùs conjectura.

De liturgia sive ritu celebrandi incruentum Missæ Sacrificium tempore Apostolorum aut certè eorum, qui ipsis immediate successerant, & ab ipsis instructi fuerant, nullum apparet luculentius & certius testimonium, quàm illa liturgiæ descriptio, quamvis breviter contracta, qua Christianos crudelissimo persecutionis tempore, id est, circa medium sæculi secundi usos fuisse testatur, qui eodem tempore vixit, S. Justinus Martyr in *apolog.* 2. quam ipse ethnicis Imperatoribus sub idem tempus obtulit. Neque enim credibile est, multas Liturgiæ tempore Justini post Apostolos factas fuisse additiones, aut immutationes; cum non longo post Apostolica tempora intervallo apologiam scripserit. Is enim à proximis decessoribus suis, ex quibus non pauci Apostolos audierant, & viderant, accipere potuit, quæ qualisque fuerit, cui sæpiùs interfuerant, eorum liturgia. Deinde per durissima persecutionum tempora Christianis non licuit in iis, quæ ab Apostolis acceperant, maximè vero in rebus liturgicis, plurima addere vel immutare. Adde, his primis persecutionum Ecclesiæ temporibus Christianos multo scrupulosius iis inhæsisse, quæ Apostoli scriptis suis, vivâ voce, exemplo, ac per manus ipsis tradiderant.

XII. Liturgiam sui temporis ita delineat Justinus: *Die solis*, id est, die Dominica, *omnes, qui in oppidis vel agris morantur, conveniunt in eundem locum*: qui cum nondum essent ædificata Christianorum templa, vel Ecclesiæ, domus quædam privata esse debebat. Deinde omnibus coactis, *commentaria Apostolorum aut scripta Prophetarum, quantum per tempus licet, leguntur.*

Post lectiones ac » lectore quiescente, Præsidens ora»tionem, qua populum instruit, & adhortatur, quæ pul»chra sunt, imitationem adhortatur, habet. Tum simul »consurgimus omnes, & precationes fundimus, & sicuti »jam diximus, finitis precationibus nostris, panis offertur »& vinum & aqua. Consimiliter Præpositus ipse, quantum »potest, vota & gratiarum actiones effundit; & populus »fauste acclamat, dicens, Amen. Et distributio & commu»nicatióque fit eorum, super quibus gratiæ sunt actæ, »cuique præsenti; absentibus autem per Diaconos mitti»tur.

XIII. Hactenus Liturgia à Justino descripta prout sæculo 2. à Christianis fiebat: quæ si conferatur cum Liturgiis, quæ sub nomine SS. Jacobi, Matthæi & Marci extant, facile apparebit, eas tam esse à simplicitate Liturgiæ à Justino exhibitæ remotas, ut, licet nullum aliud suppeteret argumentum, quo probaretur Liturgias illas non posse Apostolis illis adscribi, hoc unum sufficeret, uti docte ac solide ostendit Vir eruditus Nicolaus de Nourry Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri in suo apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum, *dissertation.* 2. *cap.* 2. §. 10.

XIV. Illud equidem constat, pace Ecclesiæ reddita ipsa Missarum solemnia tantùm majori cum pompa cœpisse celebrari; plurimaque pro temporum ac locorum conditione esse addita & immutata.

XV. Et quidem, quia dispares diversarum Nationum mores & ingenia diversos ritus & cæremonias, ut in politicis, ita & in Ecclesiasticis exigunt, hinc in ritibus magna Ecclesiarum varietas, præsertim quia nullo extante de iis Christi vel Apostolorum præcepto, libera potestas Episcopis relicta erat, id sentiendi & decernendi, quod unicuique salva fide magis expediens videbatur.

Quis nescit, quanta sit, & jam pridem fuerit inter Græcos & Latinos in his diversitas; quamque horum liturgiæ diversæ: quanta rursus inter ipsas Orientales Ecclesias rituum varietas; quemadmodum ostendit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 9.

Fuisse jam pridem etiam in Ecclesia Latina varias Liturgias diversarum gentium ac regnorum, notorium est.

XVI. Quis enim nescit, aliam fuisse & hodie esse Liturgiam Ambrosianam, quâ usa jam pridem fuit, & nunc utitur Ecclesia Mediolanensis, à Liturgia Ecclesiæ Romanæ?

Liturgiam hanc Ambrosianam edidit Jacobus Pamelius tomo primo Liturgicorum. Ordinem autem Missæ Ambrosianæ compendiose refert Cardinalis Bona loco citato *cap.* 10. Porro ex ibidem relatis facile videri poterit, quæ hanc inter & Romanam Liturgiam intercedat varietas. S. Carolus veteris Ambrosiani ritus conservandi zelo, in Synodo sua Diœcesana III. *Decreto* 20. statuit: »Ne Sa»cerdos ullus, qui ritu Ambrosiano Missæ sacrum facere de»bet, id (Missam) per quadragesimam *sextis feriis*, ne in Re»gularium quidem Ecclesiis faciat, etiam vel funeris, vel »exequiarum, vel alterius cujusvis rei oblata causa.» Et in »Synodo XI. hujus antiquæ consuetudinis hanc reddit rationem; » quod illa dies plena *mœroris* sit ob *acerbissimam* »Christi passionem: Sacrificium vero *spiritualem* populi »præ se ferat *lætitiam*.» Tum statuit, «ut illis diebus *Crux* »in Altari solemni ritu adoranda exponatur, & concio de »*passione* habeatur.

XVII. Hispaniam pridem distinctum à Romano officium, sive ritum Missarum habuisse, in confesso est: dictumque fuit officium illud *Mozarabicum*: quia cum

Arabes

Arabes Hispaniam penè omnem occupassent, Christiani *Mixtærabes* & corrupto vocabulo *Mozarabes*, id est, mixti cum Arabibus dicti sunt ; atque inde officium eorum *Mozarabicum*.

XVIII. Quo tempore officium illud compositum sit, incertum est. Nonnulli credunt , S. Isidorum Hispalensem illius auctorem , alii verò cum Cardinale Bona illud esse Isidoro antiquius existimant. Quidquid sit illud indubitatum est, ritum illum diu in Hispania viguisse, neque ante tempora Gregorii VII. id est sæculum 11. ritum Romanum abrogato Mozarabico fuisse inductum. Extant ea de re Valeriæ epistolæ Gregorii VII. è quibus constat, quanta difficultate id tandem hic Pontifex obtinuerit. Et primum quidem à Sancio Rege Navarræ & Aragonum, quem propterea laudat *lib. 1. epist. 63.* ac deinde in Regno Castellæ, rem illam promovente Constantia Alphonsi Castellæ Regis uxore, quæ in Gallia enutrita, Romano officio à tempore Caroli M. illic recepto assueta erat; qua de causa ipsum Regem laudat *lib. 9. epist. 2.* hæc inter cætera scribens : „ Noverit excellentia tua dilectissima, illud „unum admodum nobis, imo Clementiæ divinæ placere, „quod in Ecclesiis Regni tui, Matris omnium S. Romanæ „Ecclesiæ *Ordinem* recipi, & ex antiquo more celebrari fe„ceris.

Tunc igitur in Hispania Romanus ritus abrogato Mozarabico receptus fuit; qui tamen teste Roderico Toletano lib. 6. De rebus Hispaniæ cap. 26. in aliquibus Monasteriis aliquanto tempore custoditus fuit. Et ne tamen antiquitatis ritus omninò interiret, Franciscus Himenius Cardinalis & Archi Episcopus Toletanus superiori sæculo Missale Mozarabicum recudi jussit instituto Sacerdotum collegio, à quibus divina officia ritu illo usque in hodiernum diem celebrantur in Sacello quod in Toletana Ecclesia ædificavit.

Ritum hunc compendiosè recitat Cardinalis Bona *cap.* 11. multaque notanda in illo occurrunt. Integram Missam exhibuit Jacobus Pamelius tomo 1. Liturgicorum; & Vir eruditus Joannes Mabillonius in appendice probationum ad Liturgias Gallicanas *pag.* 440.

XIX. Ordinem Missæ Gallicanum olim diversum fuisse à Romano , manifestum est ex secunda interrogatione Augustini Anglorum Apostoli proposita S. Gregorio : „ Cum , cum una sit fides, sunt Ecclesiarum consue„tudines tam diversæ & *altera* consuetudo Missarum „est in *Romana* Ecclesia , atque *altera* in *Gallicarum* Ecclesiis tenetur?

Hanc diversitatem minimè negans Gregorius, scribit „Mihi placet, ut sive in Romana, sive in Galliarum, sive „in qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod plus omni„potenti Deo possit placere , solicitè eligas.... Non „enim pro locis res, sed pro rebus loca nobis amanda sunt.

Hunc ritum conservasse Ecclesias Gallicanas usque ad tempora Caroli M. notat Mabillonius in præfatione ad Libros tres de Liturgia Gallicana; ibidem unà inquirens, quæ fuerit hujus mutationis causa.

XX. Quis fuerit antiquis Ordo Gallicanus solicitè inquirere cœpit Cardinalis Bona; ac multa tandem inquisitione facta , notas nonnullas hujus Ordinis ex antiquis Scriptoribus & Canonibus indicavit; atque insuper duo antiqua Missalia , unum in Bibliothecæ Vaticanæ, alterum serenissimæ Suecorum Reginæ indicavit, quæ collata cum notis veteris Ordinis Gallicani, pro genuinis antiquis Missalibus, quibus Ecclesia Gallicana ante receptum ordinem Romanum usa fuit, habenda esse ostendit.

XXI. Hæc duo Missalia integra anno 1683. protulit in lucem Josephus Thomasius Clericorum Regularium in Urbe Presbyter , tertio Missali addito; quod itidem ad priscum Gallicanæ Ecclesiæ ritum pertinere existimavit.

Deinde Vir rerum sacrarum studiosissimus Joannes Mabillonius libros tres composuit & evulgavit anno 1685. *De Liturgia Gallicana*, quorum tertius complectitur prædicta tria Missalia Gallicana à Thomasio jam ante publicata: additis hinc inde eruditis notis. Primum illorum vocat *Gothico- Gallicanum* : eo quod in usu fuerit apud Gallos *Gothorum* Imperio subjectos, nempe apud Septimanos vel Novempopulanos. Hoc Missale exaratum fuisse ante annos nongentos , post Cardinalem Bona asserit Mabillonius in prologo ad librum tertium *num.* 4.

Secundum Missale vocatur *Francorum*; idque præcipuè ob mentionem *Regni Francorum*, quæ in benedictione Regum non semel occurrit. Tertium Missale vocatur, *Gallicanum vetus*.

Multa de antiquitate, ac ordine illorum Missalium discutit in citato prologo Mabillonius, asseritque, in primo scilicet *Gothico*, contineri purum Ordinem Gallicanum: in aliis verò Ordini Gallicano aliqua ex ordine Romano admixta esse.

Præter tria hæc Missalia exhibet Mabillonius antiquum Ecclesiæ Gallicanæ *Lectionarium*, quod à se repertum dicit in Luxoviensi Benedictinæ Congregationis sancti Vitonis percelebri Monasterio, litteris Franco- Gallicis seu Merovingicis ante annos mille scriptum. Continet verò Lectiones Prophetiarum, Epistolarum, & Evangeliorum per totum annum in Missa, & in aliis majorum solemnitatum officiis recitandas.

Hoc *Lectionarium* unà cum eruditis ac perquam utilibus notis & observationibus ad ejus antiquitatem demonstrandam, ac usum ejus vindicandum Ecclesiæ Gallicanæ; nec non obscuriora quædam illustranda , & pro veterum rituum notitia simul constituunt librum secundum Mabillonii.

In primo libro ,postquam de variis Ecclesiæ Latinæ Liturgiis breviter actum est, Gallicanæ indicia, veræque notæ asseruntur, expenduntur, & probantur. Deinde facta ejusdem Liturgiæ Gallicanæ cum Mozarabica comparatione , totam ejus seriem ex Gregorio Trudonensi aliisque priscis monumentis eruit & illustrat. Deinde vetus sacræ supellectilis apud Gallos, Ecclesiarumque forma & apparatus describitur. Denique tam in exordio, quàm fine libri ostendit ex antiquis Liturgiis Gallicanis eandem fuisse eo tempore Gallorum de Sacra Eucharistia & Missæ Sacrificio fidem & persuasionem, quæ hodie est.

Evulgavit insuper ipse Mabillonius veterem codicem sub nomine *Sacramentarii Gallicani* parte 2. tomi 1. Musæi Italici ; quem invenisse se scribit in Bibliotheca percelebris & perantiqui Monasterii Bobiensis; eumque scriptum esse asserit ante annos mille, & quidem Litteris majusculis: variisque argumentis contendit, ibi contineri ritum Gallicanum præter Canonem, qui Romanus est ; atque inde conjicit, Gallos prius Romanum Canonem, quam integrum Missæ ritum Romanum suscepisse.

Plurima admodum notanda & utilia circa ritus Ecclesiasticos reperiet, qui dictos libros viri eruditi pervolvere voluerit: quibus libri duo Cardinalis Bona de Rebus Liturgicis magna quoque eruditione conscripti , addi merito poterunt, ut rituum Ecclesiasticorum plena notitia habeatur.

XXII. Non tantum Ecclesiarum Orientalium; nec non particularium Occidentalium in ritibus & à se invicem & à Romana jam pridem fuit discrepantia; sed nec ipsa Romana Ecclesia eundem semper ritum retinuit, ut cuilibet notorium erit, si recentiores hodiernos ritus, cum antiquioribus Missæ Ordinibus Ecclesiæ Romanæ contulerit: & nonnullis in exemplum adductis ostendit Mabillonius in Commentario prævio ad *tomum 2. Musei italici* , qui veteres Ordines Ecclesiæ *Romanæ*, cum aliis nonnullis antiquis monumentis eò pertinentibus complectitur

XXIII. De hac rituum diversitate dici potest, quod jam pridem de variis Ecclesiarum consuetudinibus dixit S. Augustinus *Epist.* 36. ad Casulanum : „ In his rebus, de quibus „nihil certi statuit divina Scriptura, mos populi Dei, vel in„stituta Majorum pro Lege tenenda sunt : de quibus si „disputare voluerimus, & ex aliorum consuetudine alios „improbare, orietur interminata luctatio.

Item quod sanctum Ambrosium in simili materia sibi respondisse refert Augustinus *Epist.* 54. *num* 3. „ Ad quam forte Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non „vis esse scandalo, nec quemquam tibi.

XXIV. Itaque singularium Ecclesiarum ritus, atque cæremonialia sive Ritualia servanda sunt : neque Presbyteris aliisve Ecclesiæ Ministris privata auctoritate ritum præscriptum immutare licet; eo etiam prætextu, quod contrarius ritus pristinæ Ecclesiæ disciplinæ esset conformior; videreturque magis ad excitandam populi devotionem , nec non explicanda Mysteria aptior & convenientior.

„Novæ cæremoniæ nullæ in Ecclesiis recipiantur sine „Episcopi judicio, „ ait Synodus P. I. Cameracensis tit. De cultu & cæremoniis *cap.* 6.

Similiter Synodus P. II. *tit.* 3. *c.* 7. „ interdicit quibusvis „Sacerdotibus, ne quidquam in officio Missæ, maxime in „Canone, etiam prætextu pietatis intermiscere, aut novas „cæremonias inducere præsumant.

XXV. Et capite primo præceperat, ut „ deputent quamprimum Episcopi cum suis Capitulis viros aliquos in of„ficio Divino, ac cæremoniis ad illud pertinentibus exer„citatos, qui imprimis cæremonias ipsas scripto mandent, „ac etiam dictorum veterum usuum repurgationi, & novæ „editioni incumbant, quibus peractis non liceat dictis Pa-

»rochialibus, & in eisdem beneficialibus, etiam privatim »uti alio usu quàm Ecclesiæ Cathedralis.

Optandum, ut periti essent Cæremoniarum Magistri, qui non tantùm modernorum, sed & antiquorum rituum veram ac germanam notitiam haberent.

XXVI. Ut enim rectè animadvertit & deplorat harum rerum notitia excellens Joannes Mabillonius in Commentario prævio ad *tom.* 2. Musæi Italici *cap.* 21. » qui novos sa»crorum rituum libros novissimis temporibus scripserunt, »mirum est, quantum sibi tribuerint in pervertenda vene»rabili antiquitate, cujus institutiones nedum institutio»num rationes omninò ignorabant. Cùmque quod suo tem»pore fieri cernebant, id omnibus retrò sæculis semper »actitatum fuisse autumarent, probabiles ut sibi videban»tur, receptæ novitatis rationes adinvenerunt, quæ penitùs »veterum sententiis non rarò adversantur.

Nonnulla illius exempla ibidem profert Mabillonius; plura in suo opere de rebus Liturgicis Cardinalis Bona; ac signanter *lib.* 2. *cap.* 7. §. 3.

XXVII. Inter alia observat Bona ibidem, quod antiquitùs cùm Evangelium in ambone legebatur, erantque in templo distincta loca pro viris & mulieribus, Diaconus verteret se adversùs meridiem ad partem *virorum*: at nunc se vertat ad aquilonem, partem *mulierum*; eamque mutationem ex Missis privatis ex quodam abusu in Missas publicas irrepsisse notat ex Micrologo de Eccles. observ. *cap.* 9.

XXVIII. Deinde subjicit hoc generale monitum: »Hinc patet, quàm verum sit, quod à nobis in hoc tractatu »sæpiùs inculcatur, multa hodie pro lege hac haberi in his, »quæ pertinent ad Ecclesiasticas observationes, quæ sensim »abusu irrepserunt, quorum originem cùm recentiores ig»norarent, varias conantur congruentias, & mysticas ra»tiones invenire, ut sapienter instituta vulgo persuadeant. »Porrò isti, ut scitè Hieronymus de Origine dixit, ingenii »sui adinventiones faciunt Ecclesiæ Sacramenta.

XXIX. Sicuti nonnulla in Missam publicam & solemnem è Missis privatis sensim introducta sunt, quæ nullatenus illis conveniunt; ita quoque non pauci ritus seu cæremoniæ in Missis privatis adhiberi soliti, difficulter intelliguntur, ac ipso Sacrificio parum convenientes videntur, eò quòd primitùs non pro Missis privatis, sed publicis instituti sint. Uti enim advertit Cardinalis Bona *lib.* 1. *cap.* 13, §. 2. »Ab initio sic sacrificium principaliter institutum fuisse, ut »publicè ac solemniter fieret, Clero & populo astante, offe»rente, ac communicante, ipse tenor Missæ, & veteris Ec»clesiæ praxis evincunt.

XXX. Ad hæc ritus Missæ tempore plerique ordinati præscriptique fuere, quando adhuc populus oblationes suas inter Missarum solemnia solemni ritu offerebat & quando non tantùm specialiter, sed etiam Sacramentaliter communicabat: quando item frugum aliorumque benedicendorum benedictiones in ipsa Missa peragebantur: quæ dum partim abolita, partim, tepescente successu temporis populi fervore, ne Missa prolixior esset, ab ea sejuncta fuerunt, magna rituum obscuritas, quin & perturbatio contigit; uti monet Cardinalis Bona *lib.* 2. *cap.* 14. §. 5.

CAPUT II.

De Missa publica sive Parochiali.

1 *Missa publica olim dicta à conventu populi cum suo Pastore.*
2 *Conventus hic unitatem Ecclesiæ repræsentat.*
3 *Qui à Missa publica sive Parochiali se absentabat ab Ecclesiæ unitate recedere credebatur.*
4 *Nullus alienum Parochianum & Missarum solemnia recipere potest.*
5 *Ante sæculum* 14. *de obligatione frequentandi Missam Parochialem dubitatum non legitur.*
6 *Sæculo* 15. *exortâ super hac obligatione controversiâ, declaratum est, populum de jure teneri Missam Parochialem frequentare.*
7 *Synodus Tridentina eandem obligationem supposuit, & Synodi Belgicæ expresserunt.*
8 *Missæ peculiares ita in publico fieri vetantur, ne populus à Missa Parochiali abstrahatur.*
9 *Missæ fundationum & Confraternitatum ita celebrandæ, ut per eas à Parochiali non abstrahatur populus.*
10 *Officia in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis & Monasteriis ita ordinanda, ut populus à Parochiali officio non impediatur.*
11 *Missa Parochialis statutâ horâ semper celebranda.*
12 *Non; differenda aut acceleranda ad nutum nobilium.*
13 *Ut populus magis ad frequentationem Parochiæ excitetur, decretum, ut Parochiales majores campanas habeat.*
14 *Olim etiam juridicè contra absentes à Missa Parochiali procedebatur.*
15 *Hodie ferè solis monitionibus.*
16 *Missa Parochialis specialiter pro populo offertur.*
17 *Antiquitùs instructio populi pars erat Missæ Parochialis.*
18 *Synodus Tridentina vult, ut inter Missarum solemnia fiat Parochorum instructio.*
19 *Hodie in Ecclesiis ruralibus id observatur; atque observari voluit S. Carolus.*
20 *Canones urgentes Missæ frequentationem, unà urgent auditionem Verbi Dei in Parochia.*
21 *Potissimùm ob Concionem in Missa Parochiali habendam ejus frequentatio urgetur.*

I. Missa publica dicta est jam pridem non à loco; quia & olim in cryptis, abditisque locis agebatur; sed à conventu populi circumstantis, offerentis, & communicantis, ait Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. c.* 13. *num.* 3.

De hac Missa loquitur Sanctus Gregorius *lib.* 4. *Epist.* 43. vetans in Monasteriis Monachorum, « Missas *publicas* per »Episcopum fieri; ne in servorum Dei secessibus occasio »præbeatur *popularibus conventibus*, & simpliciores ex hoc »animas plerumque, quod absit, in scandalum trahat; fre»quentior quoque introitus mulieribus arceatur.

Et *lib.* 4. *Epist.* 46. scribit Felici Episcopo Pisaurensi, cùm ipsi mandatum esset, ut locum sive Oratorium Monasterii absque Missis *publicis* dedicaret, ad se delatum esse, quod nihilominus *Cathedrâ* posita Sacra illic *publicè* Missarum solemnia celebrentur. » Quod si verum est (ait Gregorius) »his vos hortamur affatibus, ut omni excusatione cessante, »Cathedram vestram exinde amoveri modis omnibus fa»ciatis, nec denuò illic Missas *publicas* peragatis.

Similiter *lib.* 2. *indict.* 10. *epist.* 9. Item *lib.* 7. *indict.* 2. *epist.* 72. vult Oratorium Monasterii absque Missis *publicis* solemniter consecrari; ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisterium construatur, nec Presbyter constituatur Cardinalis: id est, Parochus, ut ostendimus *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 1.

II. Hinc haud obscurum est, antiquitùs Missas *publicas* dictas fuisse illas, ad quas populus unà cum suo Pastore conveniebat.

Cùm enim *una* sit Ecclesia Catholica, quæ ex singulis particularibus Ecclesiis coalescit, eodem vivens spiritu, iisdemque sub eodem Pastore communicans Sacramentis; etiam quæque particularis Ecclesia Parochialis *una* est, quæ suo modo generalem illam Sanctorum fidelium communionem repræsentat, Pastorem habens proprium, à quo regi debeant membra singula, foveri, ac nutriri, ut *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 1. ostensum est.

III. Itaque vetat S. Gregorius in Oratoriis Monasteriorum Presbyterum *Cardinalem* ordinari, aut Missas *publicas* celebrari, hac quoque inter alias ratione, uti notat Eruditus Revisor Operum S. Gregorii in notis ad *epist.* 9. *lib.* 2. *indict.* 10. quia verebatur, ne per alias Missas extra Matrem Ecclesiam celebratas, distractis populis, *unitas* tam sancta solveretur.

Eadem Sardicensis Concilii *Canone* 15. mens fuisse videtur, dum vult, ut Episcopus, si quando *necesse est eum rurimorari*, accedat ad proximum locum, in quo *Presbyter est, ne fiat* ECCLESIA *videatur facere diem Dominicum.*

Et Canone 14. dum dicit, in superiore Concilio constitutum fuisse, ut si quis Laicus in ea, in qua commoratur civitate tres Dominicos dies, id est, per tres septimanas non celebrasset *conventum*, communione privetur; ibidem per *conventum* intelligere conventum populi ad publica Missarum solemnia, ubi unà cum suo Presbytero sive Pastore populus congregatus; quasi *unam* Ecclesiam constituit, communiter tradunt Canonistæ, expresse supponit S. Carolus in Concilio suo VI. Mediolanensi, ex illo Canone obligationem frequentandi Missam Parochialem astruens.

Ad hunc quoque Canonem indubiè reflexit Synodus VI. *Canon.* 80. decernens, « ut si Clericus in Civitate agens tri»bus diebus Dominicis in tribus septimanis unà non conve»niat; deponatur, Laicus verò segregetur.

IV. Huic obligationi ut satisfieret, jam pridem in Concilio Nannatensi cautum fuit *Can.* 1. » Ut Dominicis & Fe»stis diebus Presbyteri, antequam Missas celebrent, ple»bem interrogent, si alterius Parochianus in Missa sit, qui »proprio contempto Presbytero, ibi Missam velit audire. »Quem si invenerit, statim ab Ecclesia ejiciant, & ad suam »Parochiam redire compellant.

Refertur

Refertur hoc Decretum apud Gratianum *cauf. 9. quæst. 2. Can. 4.* ac inde relatum in Decretales Gregorii IX. in *Cap. 2.* & *De Parochiis* partem juris communis constituit.

In Concilio Nannatensi *Can. 5.* additur: „ut nullus Presbyter alterius Parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat.

V. Et sanè hæc obligatio tam perspicuè Sacris Canonibus expressa est, ut ante sæculum 14. aut 15. vix dubitatum fuisse legatur; an de jure tenerentur fideles diebus Dominicis & Festis Missarum solemnibus in propria Parochia interesse. At sæculo 14. & 15. nonnulli Fratrum Mendicantium, cœperunt prætendere juri privilegia Ordinibus illis à nonnullis Pontificibus indulta esse derogatum.

VI. Ac signanter suscitata fuit hæc controversia sub finem sæculi 15. in Germania, ac præsertim in oppido Eslingensi Diœcesis Constantiensis, inter Parochos & nonnullos Ecclesiarum Prælatos ab una, & nonnullos Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum Ordinum Professores, ex altera parte. Controversia delata ad Sixtum IV. qui ex Ordine Minorum ad Pontificatum fuerat assumptus, partibus utrimque coram Commissariis auditis, atque rationibus utrimque allegatis maturè discussis, tandem an. 1478. 17. Junii Sixtus IV. quæstionem decidit edita Constitutione quæ incipit, *Vices illius*, relata in Corpore Juris in *Extravag. 2. De Treuga & Pace in communibus*, ubi inter alia ordinat: „Ut Fratres Mendicantes non prædicent, popu„los Parochianos non teneri audire Missam in eorum Pa„rochiis diebus Festis & Dominicis; cum jure *cautum* sit, „illis diebus Parochianos *teneri* audire Missam in eorum „*Parochiali* Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.

Hic notandum, Pontificem nequaquam per hanc Constitutionem jus *novum* voluisse condere; sed simpliciter declarasse; ita de *jure cautum esse*, neque huic juri per privilegia, uti Fratres mendicantes prætendebant, esse derogatum: ideoque in fine addit, hanc declarationem esse servandam, *non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ac* PRIVILEGIIS *eisdem Fratribus in genere vel in specie concessis*.

VII. Hanc juri insistens Synodus Tridentina *Sess. 22. Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ*, „Moneant (locorum Ordinarii) etiam eundem populum, ut „frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & „majoribus festis accedat.

Synodi Belgicæ omnium idipsum urgent: monetque Namurcensis anno 1639. tit. 3. c. 27. „Parochiani, qui vicini „alicui Capellæ in finibus Parochialis exstructæ, præcipuis „anni festivitatibus & in Dominicis Ecclesiam Parochia„lem frequentare non omittant: qui vero tribus continuis „Dominicis ab illa se absentaverint admoneantur primum „à suis Pastoribus, & si monitionem contempserint, ad „nos referantur.

VIII. Et quidem sub nomine S. Augustini legitur apud Gratianum *Dist. de Consecrat. Can. 52.* „Et hoc attenden„dum est, ut Missæ peculiares, quæ per dies solemnes à Sa„cerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut propter eas „populus à *publicis* missarum solemnibus, quæ hora tertia „Canonicè fiunt, abstrahatur.

Hæc quidem per errorem tribui Augustino, & esse desumpta è Capitulari S. Theodulphi Episcopi Aurelianensis *cap. 45.* quod circa annum 797. editum fuit, notarunt Correctores Romani: at illud interim constat, de hic Missa Parochiali agi, atque Missas peculiares vetari in publico fieri, ne ab ea populus abstrahatur.

IX. Concilium Senonense anno 1528. *c.* 15. vult, ut si quæ Missæ ex tenore fundationis dici debeant die Dominico, *non dicantur, nisi post Missam Parochialem*. „Deinde „monet Episcopos non facilè admittant fundationes Ca„pellarum, quibus ordinatur celebratio Missæ die Domi„nica, ea potissimum hora, qua populus universus con„venire debet ad audiendum divina, præceptaque Dei & „Ecclesiæ.

Concilium Rothomagense anno 1581. *tit. De Curatorum & Parochorum Officiis num. 25.* hæc decernit. „Quoniam „videmus multos adduci ad præceptorum Ecclesiæ mini„strorum ejusdem contemptum, non facilè admittantur „fundationes & erectiones Capellarum & fraternitatum „in quibus ordinatur *celebratio Missæ* Dominico die, *capo„tissimum hora*, qua populus universus convenire debet „ad audiendum divina præcepta Dei & Ecclesiæ. In Missis „verò charitatum atque aliarum fraternitatum ab antiquo „eo die constitutarum, nec aqua nec panis benedicantur: „& inter illarum Missarum solemnia moneatur, non esse „prætermittendas Missas Parochiales propter assisten„tiam in ea Missa, quæ ex devotione & consilio cele„bratur. Quisquis vero Presbyter in alia Missa, quàm „parœciali, aquam & panem benedixerit, sit suspensus à „divinis.

X. Quin in Concilio Turonensi anno 1585. *cap.* 15. cautum est, „ne prætextu divinorum officiorum, quæ in aliis „Ecclesiis, quàm parœcialibus celebrari solent, revocari „aut distrahi possint, majorem Missam & Vesperas in Ec„clesiis Cathedralibus, Collegiatis & Monasteriis post „parœciale officium peractum, tantum debere inchoari „decernimus. Quod ut fiat commodius, Episcopi seu „eorum Officiales, ipsis Rectoribus seu parœcis certas „horas quibus majorem Missam & Vesperas in suis Eccle„siis celebrare teneantur, ita præscribant, ut parœciali„bus divinis peractis, ipsi parœciani ad Cathedralem & „Collegiatas, aliasque monasteriorum Ecclesias, ad di„vina in his audienda, pro sua devotione se transferre va„leant.

Conformiter ad hos Canones & Ecclesiastica Decreta anno 1574. declaravit Officialis Metropoliticus Senonensis, Presbytero fas non fuisse, tempore Missæ *Parochialis* in eadem Ecclesia celebrare Missam *privatam* contradicente Parocho, quam sententiam Parlamentum Parisiense confirmavit; quantumvis allegaretur & probaretur contrarius usus in omnibus Ecclesiis ejusdem civitatis: uti post Renarum Choppinum refert Feuretius de abusu *lib. 3. cap.* 1.

XI. Insuper ut populus ad Missam Parochialem frequentandam incitetur, decretum est, ut Parochi statuta eaque populo commodiori hora Missam Parochialem diebus præsertim Dominicis & festis celebrent. „In omnibus pa„gis totius Provinciæ Missa *Parochialis* Dominicis & festis „diebus *certa & eadem* hora semper fiat, quacunque ratio„ne in contrarium non obstante, sub pœna arbitraria; „ait Synodus P. II. Mechl. *tit* 12. *cap. 6.*

Hanc horam pro Diœcesi Mechliniensi determinans Synodus Diœcesana anno 1609. *tit.* 11. *cap. 6.* „Mandat „ut à Festo Paschæ usque ad Festum S. Remigii, seu Ka„lendas Octobris, Missa Parochialis celebretur hora octa„va, vel circiter, à Kalendis vero Octobris usque ad Pa„scha hora nona.

Eandem horam per totam Provinciam servari voluit Synodus P. I. Cameracensis titulo *De cultu, Cæremoniis & Officio Divino cap.* 15. & innovavit Synodus P. II. *tit. 3. cap.* 10. „Eamque uniformiter & exactè per totam Pro„vinciam, quacunque in contrarium allegatione non ob„stante mandat servari, sub pœna suspensionis à Divinis „ipsis Parochis contravenientibus infligenda, nisi fortè „superveniente Concionatore horam servare nequeant.

XII. Manet Synodus Turonensis anno 1583. *cap.* 8. ut Missam Parochialem Parochi celebrent hora convenienti; „nec prius aut tardius celebrent hi quibus incumbit, etiam „Nobilium, aut aliarum personarum favore aut precibus, „minis seu comminationibus in contrarium non prævali„turis.

Et Synodus Bituricensis anno 1584. *tit.* 23. *Can.* 8. ait: „Non celebretur Missa Parochialis ad nutum Nobilium, „aut Laicorum, sed consueta & opportuna hora.

XIII. Eodem motivo, nimirum promovendi officium sive Missam Parochialem, jam pridem constitutum, ut Ecclesia Parochialis plures, easque majores campanas habeat, quarum pulsu populum ad officium convocet: Regularium vero Ecclesiæ & particularia sacella sive oratoria unam tantum campanulam habeat. *Extrav. Un. de Officio Custodis in Comm.* quam in Concilio Mediolanensi IV. parte 1. tit. *De Campanis* innovat S. Carolus his verbis: „Pa„rochialis Ecclesia, si campanas tres grandiorem scilicet, „mediam, & minimam habere non possit, saltem duas, „ubi fieri potest, habeat, easque distinctio soni concen„tu inter se rectè consentientes, pro varia divinorum „officiorum, quæ fiunt, ratione & significatione. Sim„plex Ecclesia, Oratoriumve, unam tantum campanulam „habeat, ut Joannis XXII. Pontificis Constitutione san„citum est.

XIV. Ex his patescit, quanta fuerit solicitudo Pastorum, ut populus ad Missam Parochialem accederet: quin & olim in more fuisse, ut qui à Missa Parochiali abessent, etiam juridice coram Episcoporum Officialibus puniendi convenirentur, constat ex variis Synodorum Decretis; & signanter ex concordata inito an. 1542. inter Episcopum Cameracensem & Consiliarios Regios Hannoniæ, quo conventum est, quod, „qui Missam Parochialem non au„dient, imposterum non citabuntur, nisi abfuerint die„bus solemnibus, aut abesse *consueverint* sine excusa„tione legitima, unde malum exemplum aut scandalum „oriatur.

XV. Citatio juridica ob omissam Missam Parochialem hodie fieri non solet; neque censuris mulctisve ad frequentationem populum urgere solent Episcopi; sed, monitio-

nitionibus contenti, populo tum in suis Decretis, tum per Parochos aliosque Concionatores obligationem & fructum inde provenientem proponere consueverunt; conformiter ad Synodum Tridentinam, quæ vult, "ut Episcopi moneant populum, ut frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis & majoribus festis accedant.

XVI. Ut autem faciliùs intelligatur, qua ratione tantopere Missa Parochialis præ cæteris commendata fuerit; ipsiusque frequentationem tantopere urserint, notandum, quòd ipsa Missa Parochialis primariò sit instituta, ut in illa unius particularis Ecclesiæ populus unà cum suo Pastore adunatus, uno animo, unoque spiritu Deum oret atque Sacrificium offerat; atque Parochus specialiter pro populo preces & Sacrificium ad Deum dirigat.

XVII. Præterea ex mente Ecclesiæ, in Missa Parochiali non tantùm Evangelium legi aut cantari debet, sed etiam explanari, & à Parocho populus instrui; sive ipsa concio Missæ Parochiali jungi debet.

Veteris enim instituti est, ut mox Evangelio recitato ipsius sequatur explanatio, quam hodie concionem dicimus. "Hic mos (ait Bona *lib. 2. Rerum Liturg. cap. 7. n. 6.*) "nunquam interrupta serie ab initio Ecclesiæ, usque ad "nostra tempora servatus est, ut proximè post Evangelium "sermo sive homilia vel tractatus ad populum haberetur.

XVIII. Hunc morem non obscurè supposuit Synodus Tridentina *Sess. 22. Cap. 8. de Sacrificio Missæ*: "mandans Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per "alios ex iis, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, at"que inter cætera Sanctissimi hujus Sacrificii mysterium "aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis & festis.

Atque generaliter *Sess. 24. cap. 4. De Reformat.* præcipit, ut Episcopi curent, ut Parochi "inter Missarum solemnia "ac divinorum celebrationem *sacra eloquia* & salutis monita "vernacula lingua singulis diebus festis vel solemnibus ex"planent.

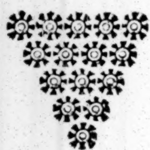
Itaque supposuit Synodus Tridentina, inter *Missarum solemnia* à Parochis *sacra eloquia* populo esse explananda; atque ita conciones Parochiales debere fieri in ipsa Missa Parochiali; ut sicuti lectio Evangelii, ita ejusdem explanatio partem quodammodo Missæ constituat.

XIX. Ita videmus in omnibus Parochiis ruralibus concionem immediatè post Evangelium haberi; idque ut ubique servaretur, S. Carolus desiderabat. "Curent Episcopi, "quod veteris Ecclesiæ instituti est, sermonem sacramve "concionem ubique inter Missarum solemnia potissimum "haberi, sive ab illo eodem Sacerdote, qui Missam tunc ce"lebrat, canitve, sive ab alio habeatur." Concil. Mediol. IV. parte 1. tit. *de Verbi Dei prædicatione.*

XX. Nequaquam proinde mirum videri debet, in sacris Canonibus atque Pontificum Decretis frequentiùs urgeri obligationem frequentandi Missam Parochialem, quam obligationem audiendi Verbi Dei in Parochia. Cùm enim instructio populi sive explanatio Evangelii juxta Ecclesiæ institutum esset pars quædam Missæ; urgendo Missam Parochialem etiam urgebatur auditio Verbi Dei in Parochia.

XXI. Unde Episcopi urgentes Missæ Parochialis frequentationem, ejusque utilitatem, eam potissimum ex instructione à Parocho fieri solita petunt.

Atque signanter anno 1594. Archi-Episcopus Cameracensis & Episcopus Atrebatensis in suis Litteris Pastoralibus declarantes, quòd Fideles ipsis subditi obligarentur & tenerentur audire Missam Parochialem in Dominicis & festis solemnibus, nisi ob legitimam aliquam causam se absentaverint; quodque consuetudo à mille & amplius annis frequentandi Missam Parochialem fuerit custodita magno cum animarum profectu & consolatione, Ecclesiæ disciplinæ manutentione, Ecclesiarum Parochialium decenti ordine & decore, tandem fideles suos alloquentes subjiciunt: "In quibus comparentes ultra persolutionem servi"tii Deo à vobis debiti, Sancto nimirum Missæ Sacrificio "interessendi, Dei verbo reficimini; insuperque instruimi"ni, quomodo debeatis vos regulare tam erga vos ipsos fa"miliamque vestram, quàm proximum vestrum: annuntia"to vobis per Pastorem in particulari, quomodo vos ipsos "per totam hebdomadam dirigere debeatis: Quæ festa, je"junia & abstinentiæ sint observandæ: Quæ peculiares pre"ces, quæ erga infirmos, captivos aliosque afflictos miseri"cordiæ opera sint exercenda; ubi publicationem matrimo"niorum intelligitis, quæ de impedimentis respondere pos"sitis, & similia multa, quæ vestræ instructioni, & in bonos "Christianos educationi deserviunt.

CAPUT III.

De Missa privata.

1 *Missa privata quæ hodie dicatur?*
2 *Quæ dicatur solemnis?*
3 *Olim Missa* Legitima *dicebatur, cui aderant offerens & communicans præter Sacerdotem.*
4 *Missa primitùs instituta ut assistentes etiam communicarent; soli que communicantes interesse sinebantur.*
5 *Disciplina communicandi quomodo ad solos altaris ministros redacta?*
6 *Optat Ecclesia, ut assistentes Missæ Sacrificio etiam Sacramentaliter communicent.*
7 *Parochi meritò allaborant, ut populus volens communicare, intra Missam communicet.*
8 *Ostendendum populo tempus legitimum communicandi esse post Communionem Sacerdotis.*
9 *Orationes specialiter recitantur pro communicantibus in Missa.*
10 *Communio est quasi pars ipsius Sacrificii.*
11 *Communio in Ecclesiis per 12. sæcula vix extra Missarum solemnia populo distributa.*
12 *Rituale Romanum hanc disciplinam expressit; uti & Sanctus Carolus.*
13 *Retinetur in omnibus communitatibus Ecclesiasticis.*
14 *Antiquitùs præter communicantes requirebatur assistentia populi, ut Missa diceretur* publica.
15 *Sæculo 9. invaluerunt Missæ privatæ, quæ solitariæ dictæ, & in Monasteriis primùm frequentatæ fuerunt.*
16 *Hæ à pluribus Synodis reprobatæ.*
17 *Missæ illæ dicebantur à* solo *Sacerdote nemine assistente aut ministrante.*
18 *Videntur Veteres voluisse, ut plures assisterent Missæ; & quare?*
19 *Duo Ministri etiam in Missis privatis aliquando requisiti videntur.*
20 *Petrus Damiani* solitarias *Missas propugnavit.*
21 *Ex argumento Damiani consequens videtur solo* jure positivo *Ministrum in Missa requiri.*
22 *Missæ solitariæ hodie prohibitæ; & privatæ hodie justo frequentiores.*
23 *Antiqui Canones volunt adhiberi* Clericum, *quod & functio requirere videtur.*
24 *Synodi Belgicæ id ipsum non obscurè requirunt.*
25 *S. Carolus apertè requisivit.*
26 *Voluit Clericum probatum.*
27 *Insuper requisivit, ut ministret in habitu Clericali & decenti; quod & aliæ Synodi requirunt.*
28 *Clericus Missæ assistens non debet aliis intendere.*
29 *Mulieribus vetitum Missæ ministrare; vel ad altare accedere.*
30 *Indignum, quòd Missæ assistant pueri etiam immorigeri ac petulantes.*
31 *Sanctitati ac dignitati Sacrificii hic usus repugnat.*
32 *Sacrificium per hujusmodi pueros profanatur.*
33 *Usus hic repugnat Synodi Tridentinæ.*
34 *Sanctus Carolus voluit per Ministrum Missæ incompositos moneri.*
35 *An conveniat Sacerdotem Missam celebrare cum Ministro immorigero & sordido?*
36 *Non convenit, ut similis Minister suppleat in Missa vices populi.*
37 *Hic abusus scandalizat Hæreticos, & exiguam de Missæ Sacrificio ideam in Catholicis arguit.*
38 *In hoc abusu patescit, quid possit mala consuetudo.*
39 *Unde hic abusus originem habeat; & quomodo etiam pueris mercenariam de Missa ideam imprimat.*
40 *Episcopi huic abusui abolendo meritò incumbunt.*

I. Missa privata hodie communiter dicitur illa, quæ fit sine cantu & solemni pompa, à solo Sacerdote, uno alterove Ministro Sacerdoti respondente & assistente; sive in publico sive privato loco fiat; sive plures sive pauci vel etiam nulli intersint, aut etiam communicent.

II. Missa verò solemnis, prout huic privatæ opponitur, hodie vocatur omnis illa, quæ fit cum cantu & aliquali saltem solemni cæremoniarum apparatu; tametsi etiam pauci assistant, & nemo præter Sacerdotem celebrantem communicet.

Veteres verò, ut Missa diceretur solemnis ac publica, huic exteriori pompæ addebant *frequentiam populi offerentis & communicantis*, ait Bona *lib. 1. Rerum Liturg. cap. 13.*

III. Hæcque

III. Hæcque Missa, cui nimirum populus assistebat, & communicabat, *Legitima* vocabatur. Imò teste Walafrido Strabone *libro de Rebus Eccles. cap.* 22. „Fatendum „est, illam esse *Legitimam*, cui intersunt Sacerdos, respon„dens, offerens, atque communicans; sicut (ait) ipsa com„positio precum evidenti ratione demonstrat.

IV. Quantum ad *communicantes*. Certum est, Missam primitus sic institutam; omnesque orationes ita esse ordinatas, ut non tantum Sacerdos, sed & adstantes communicare supponantur; imò antiquitus soli ferè communicantes Sacrificio Missæ interesse sinebantur.

„Sciendum est (inquit Micrologus *De Eccles. observ.* „*cap.* 51.) juxta antiquos Patres, quod SOLI *Commu*„*nicantes* divinis mysteriis *interesse* consueverunt, unde „& ante oblationem juxta Canones jubebantur exire Ca„techumeni, & pœnitentes: videlicet qui nondum se „paraverunt ad communicandum. Hoc quoque ipsa *Sa*„*cramentorum* innuit confectio, in qua Sacerdos *non* pro „*sola* sua oblatione & communicatione, sed & aliorum „rogat, & maxime in oratione post communionem pro „*solis communicantibus* orare videtur. Nec *propriè commu*„*nio* dici potest, nisi *plures* de eodem Sacrificio partici„pent.

Idipsum pluribus adstruit Cardinalis Bona loco citato; additque *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. *Hanc consuetudinem diu persitisse evidens est.*

V. Sensim vero defervescente fidelis populi fervore, communio illa quotidiana sub singulis Missis redacta est ad solos sacros Ministros altari assistentes; atque hinc etiamnum hodie (notat Bona *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2.) „In „Missa solemni retenta est ab aliquibus Ecclesiis *communio* „*Ministrorum, quæ Romæ nunc* permanet in insignioribus „basilicis, & ubi desierat, Apostolicæ visitationis Decreto „*restituta* est. Sapientissimo sane consilio, ne in desuetu„dinem abeat *antiquissimus* Ecclesiæ ritus, sine quo vix „possunt intelligi, quæ in liturgicis orationibus quotidie „recitantur.

VI. Cum optandum sit, quemadmodum & Synodus Tridentina optavit, ut fideles Missæ assistentes quo die etiam sacramentaliter communicarent, atque etiam fatendum sit, orationes & ritus Missæ supponere, plures esse cum Sacerdote communicantes, inficiari nequit; perperam tamen hinc infertur, Sacrificii Missæ integritati quidquam deesse, si excepto Sacrificante nullus communicet, aut Missas, in quibus solus Sacerdos *Sacramentaliter* communicat, illicitas esse, ideoque abrogandas, siquidem „illæ quoque Missæ (ait Synodus Tridentina *Sess.* 22 *de* „*Sacrific. Missæ cap.* 6.) vere communes censere debent: „partim quod in iis populus *spiritualiter* communicet: par„tim vero, quod à *publico* Ecclesiæ Ministro non pro se „tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Chri„sti pertinent, celebrentur.

VII. Ut tamen ad antiquum morem & ab Ecclesia multis sæculis servatum, atque etiam hodie desideratum, pro temporum & populi conditione rediri posset eatenus saltem ut in Missis solemnibus præsertim Parochialibus, semper aliqui e populo communicarent, Parochi in hoc saltem meritò incumberent, ut sacra communio sine rationabili causa extra Missarum solemnia in Ecclesia non distribueretur; sed postquam Sacerdos communicavit, ipsa quoque communio populo communicare volenti daretur.

VIII. Neque difficile erit praxim hanc introducere, eamque populo persuadere, si ostendatur, „tempus „legitimum communicandi esse ante ultimam oratio„nem, quæ dicitur ad *complendum*: quia ejus petitio „maxime est pro iis qui communicant:„ uti loquitur „Walafridus Strabo loco citato *cap.* 22. Oratio quæ à „Walafrido dicitur *ad complendum*: hodie vocari so„let, *post-communio*, utpote post communionem di„cenda.

IX. Imprimis itaque populo dicendum, quod ex mente Ecclesiæ illa oratio specialiter recitetur pro iis, qui communicaverant, dicit Sacerdos sub silentio: *Quod ore Sumpsimus, pura mente capiamus, & de munere temporali fiat* Nobis *remedium sempiternum*; quemadmodum monet Rudolphus Decanus Tungrensis *De Canonum observantia proposit.* 23. addens: „Quæ utique „orationes non pro his qui *communicaturi* sunt, sed qui „jam *communicaverunt*, juxta proprietatem sui nominis „agunt: ergo & *ante ipsas* communicare non negligunt, „quicunque earundem orationum benedictione fovere „desiderant.

X. Ulterius populo exponendum, quod ipsa *communio* sive participatio Sacramenti partem quodammodo Sacrificii constituat: ideoque summopere conveniens esse, ut dum unà cum Sacerdote Sacrificium offerunt, etiam unà de Sacrificio *Sacramentaliter* communicando participent.

XI. Hinc indubiè factum; quod duodecim & ampliùs sæculis constanter sit observatum, ut in Ecclesiis Sacra Communio extra Missarum solemnia non distribueretur.

Et si fides Morino *lib.* 8. *de pœnit. cap.* 14. *num.* 2. „Nec in „Ecclesia conservabatur Corpus Christi alium in finem, „quampropter infirmos, una scilicet ex pane consecrato „particula. Quocirca sanis non erat extra sacrificii actio„nem communicandi locus. Consuetudo moderna Corpus „Christi propter fidelium communionem reservandi *recens* „est, *à Monachis mendicantibus* primum introducta, deinde „ab aliis plerisque usurpata quæ nondum tamen *Romani ritus* „*rubricas* expungere potuit.

XII. Quod de *rubricis* hic asserit Morinus, verissimum esse evincit *rubrica* Ritualis Romani Pauli V. quæ *titulo de Sacramento Eucharistiæ* hæc præscribit: „Communio autem „populi intra Missam statim post communionem Sacerdotis „celebrantis fieri debet (nisi quando ex *rationabili* causa post „Missam sit accipienda) cum orationes, quæ in Missa post „communionem dicuntur, non solum ad Sacerdotem, sed „etiam ad alios communicantes spectent.

Hujus ritus venerandam antiquitatem, atque utilitatem haud ignorans S. Carolus, in concilio V. Mediolanensi *par.* 1. *tit.* 9 statuit: „Hoc institutum quod *antiquissimi* ritus est, „Sacerdos religiose servet, ut *intra Missarum solemnia*, post„quam scilicet Sanguinem ipse sumpserit, fidelibus sacram „communionem ministret.

XIII. His addere poterit Parochus, etiam hodie in omnibus Ecclesiasticis communitatibus ritum illum servari; ut communio præcipue conventualis intra Missarum solemnia distribuatur.

XIV. Præter communicantes requirebant insuper Antiqui populi frequentiam & assistentiam, ut Missa diceretur solemnis, & publica. Unde Missæ illæ ipsis erant *publicæ*, in quibus unà cum Episcopo aut Pastore populus conveniebat, tametsi etiam sine cantu fierent, quo sensu eas frequenter accipit S. Gregorius, dum vetat in Monasteriis *publicas* Missas eo fine, ne in servorum Dei secessibus occasio præbeatur popularibus conventibus, ut pluribus ostensum capite præcedenti.

Hoc sensu, Missæ, quæ in Monasteriis etiam cum cantu & exteriori pompa, atque circumstante Monachorum conventu fiebant, *privatæ* dicebantur.

XV. At sæculo 9. invaluit aliud genus Missæ privatæ, quæ à quibusdam *solitariæ* dictæ fuerunt, eo quod Sacerdos solus etiam nemine ministrante aut præsente *solitariè & privatim* eas perageret.

Hæ primum in Monasteriis à Monachis frequentatæ: sensim etiam ad Presbyteros sæculares transierunt.

XVI. At hæ, ubi primum invaluerant, à pluribus improbatæ fuerunt, tanquam primario Missæ instituto, ritibusque Ecclesiasticis parum consonæ. Concilium Moguntinum anno 813. *Canon.* 43. „Nullus Presbyter ut nobis vi„detur, *solus* Missam cantare valet rectè. Quomodo enim „dicet, *Dominus vobiscum*, vel, *sursum corda* admonebit habe„re & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit.

Et fortius circa idem tempus Concilium Parisiense VI. *lib.* 1. *cap.* 48 „Irrepsit in plerisque locis, partim incuria, „partim avaritia reprehensibilis usus, & congrua emen„datione dignus, eo quod nonnulli Presbyterorum sine „Ministris Missarum solemnia frequentent: quod nec ver„ba Domini Salvatoris, quibus mysteria corporis & san„guinis sui Discipulis celebranda tradidit; nec Apostoli „Pauli documenta declarant; nec etiam in ipsis Actis Apo„stolorum, si enucleatim legantur, ita fieri debere ullo mo„do invenitur. Unde conveniendus imò interrogandus no„bis videtur hujusmodi Corporis & Sanguinis Domini so„litarius confecrator, quibus dicit: *Dominus vobiscum*, & à „quo illi respondetur: *Et cum spiritu tuo*: vel pro quibus sup„plicando Domino inter cætera *Memento Domine & omnium* „*circumstantium*, cum nullus circumstet, dicit. Quæ consue„tudo quia Apostolicæ & Ecclesiasticæ auctoritati refraga„tur, & tanto mysterio quemdam dehonorationem irroga„re videtur, omnibus nobis in communi visum est, ut dein„ceps hujuscemodi usus inhibeatur; provideatque unus„quisque Episcoporum, ne in sua Parochia quisquam Pres„byterorum, Missam solus celebrare præsumat, & si hanc „definitionem superbiendo transgressus fuerit, Canonicæ „correctioni subjaceat.

Simile Decretum Concilii Nannetensis refertur apud

apud Ivonem *parte 3. cap. 7.* additque: » Quapropter illa »periculosa superstitio, maximè à Monasteriis Monachorum exterminanda est. Provideant autem Prælati, ut Presbyteri in cœnobiis & aliis Ecclesiis *cooperatores* habeant in »celebratione Missarum.

XVII. His aliisque Decretis relatis concludit Bona *lib. 1. cap. 13. num. 5.* » Rejectæ itaque & reprobatæ fuerunt Missæ »*solitariæ*, quæ à solo Sacerdote nemine adstante & respondente dicebantur, hac potissimum ratione, quia absurdum »visum est, quòd Sacerdos diceret *Dominus vobiscum, Sursum »corda, Gratias agamus*, cùm nullus responderet: aut invitaret ad orandum, dicens *Oremus*, nemine præsente, qui secum oraret; & in Canone memoriam faceret omnium circumstantium, cùm nemo adesset.

Quin si verba prædictorum Canonum nec non orationes atque ritus Missarum proprius attendantur, videntur præcipuè intendisse Patres, ut Missa publicè *pluribus* assistentibus & circumstantibus diceretur.

XVIII. Et quidem Gratianus Decretum suum scribens sæculo 12. *Dist. 1. de Consecrat. Can. 61.* refert Decretum sub nomine Soteris Papæ: » Hoc quoque statutum est, ut nul»lus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsu»mat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus ipse »tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur (*Do»minus vobiscum*) & illud in secretis (*Orate pro me*) aptissimè »convenit, ut ipsius respondeatur salutationi.

Decretum hoc nonnulli Anacleto Papæ adscribunt; at neutri adscribi posse rectè notavit Bona loco citato: » eò »quòd nihil magis alienum à praxi & spiritu illius sæculi, »quàm *solitariæ* Missæ celebratio: nec puto, ait, voluisse sanctos illos edita lege tollere abusum, qui nonnisi post aliquot sæcula inter Monachos irrepsit.

XIX. Nihilominus ex supposititio hoc Decreto non obscurum est, aliquos circa tempora illius supposititii Decreti dubitasse, num Missa uno ministro assistente ritè celebrari possit; quod & Bona ibidem annotavit.

Quin observat Boëtius Epo *ad cap. 3.* ✠ *De vita & honest. Cleric. num. 7.* » Sanè nostratibus olim in Sacris etiam quoti»dianis & inferioribus vel secundariis, id est, non summis, »*insolentissimum* fuisset visum, si Sacerdos ullus absque *duobus* »inservientibus & respondentibus (altero ad Altaris cornu »dextrum, altero ad sinistrum constituto) celebrasset.

XX. Non tamen defuerunt, qui *solitarias* has Missas propugnarent; atque Sacerdotem, tametsi *solus* esset, posse omnia etiam *pluraliter* ad circumstantes dicta veraciter enuntiare. Et præ reliquis B. Petrus Damiani in Opusculo ad Leonem *inclusum* sive Eremitam, quod intitulavit *Dominus vobiscum*, quo pluribus ostendere conatur, quòd Sacerdos in Missa possit veraciter dicere *Dominus vobiscum*, aliàque similia; atque sibi etiam respondere, æquè quàm Clericus privatim Horas Canonicas recitans potest similia pronuntiare, & sibi ipsi respondere.

XXI. Ex quo consequens esset, quod nisi Decreta positiva obstarent, non minus liceret Sacerdoti sine Ministro Missam facere, quam privatim Horas Canonicas persolvere: quam sequelam ut legitimam non obscurè quoque agnoscit Cardinalis Bona.

XXII. Quidquid sit, hoc certum est, Missas has *solitarias*, quæ à solo Sacerdote nemine præsente aut ministrante dicebantur, pristinis sæculis ignotas fuisse, privatas verò olim rariores quàm hodie; hasque posterioribus sæculis nimium esse multiplicatas, ut infrà notabitur.

Ad hæc constat, juxta modernam disciplinam ob reverentiam Sacrificii vetitum esse (saltem extra casum necessitatis) sine Ministro seu assistente Missam celebrare; atque ad minus unum requiri ministrum Sacerdoti celebranti assistentem.

XXIII. Cùm autem dubitari nequeat, quin hæc functio, nimirum ministrandi ac respondendi Sacerdoti in Missæ Sacrificio, sapiat aliquo modo conditionem functionis Ecclesiasticæ; tribuatque jus ad ipsum Altare accedendi, jam pridem creditum fuit, eam Clericalem esse; solisque Clericis committendam.

Unde antiquus Decreti Gratiani Glossographus commentans *Canonem 61. Dist. 1. De Consecrat.* ubi dicitur, ut *nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus*, quærit, » nunquid necessarium est, ut sint duo *Clerici*: aut nunquid duo laici, aut »unus Clericus & alter laicus, aut alter masculus, & alter »fœmina sufficerent? » Respondet: satis videtur, quod debent esse *duo Clerici*.

XXIV. Antiqua Statuta Diœcesis Cameracensis renovata in Synodo Diœcesana anno 1550. *tit. de Eucharistia* habent: *Nullus sine* CLERICO *celebrare præsumat.*

Nonne idipsum Synodi Belgicæ quodammodo supponunt, dum non alia de causa exigunt in Ecclesiarum Parochialium Custodibus statum & tonsuram Clericalem, nisi quod Custodes tanquam Ecclesiæ Ministri, teneantur Parocho in celebratione Missarum, & reliquis functionibus Pastoribus assistere & ministrare? uti *part. 1. tit. 4. cap. 1. & 2.* ostensum fuit.

XXV. Idipsum appertius declaravit S. Carolus dum statuit in sua Synodo Diœcesana IV. *Decreto 28.* » In Missæ »etiam sacro, *non laicus*, sed *Clericus* qui alteri ministret, »semper adhibeatur.

Deinde subjungit: » In omni igitur Parochiali Ecclesia »illum talem Parochus habeat, ut est Provincialibus nostris »Concilius præscriptum.

Nec tantum in Ecclesiis Parochialibus, sed etiam Capellis & Oratoriis, *Clericum* qui Sacerdoti ministret constitutum esse vult; & nisi similis Clericis fuerit, vetat in iis ab ullo Sacerdote celebrari, *nisi*, ait *hujus rei facultatem* NOMINATIM SCRIPTO *expressam* A NOBIS *impetrarit.*

XXVI. Sed quia inter Clericos nonnunquam inveniuntur, qui huic sacræ functioni obeundæ aut digni aut convenientes non sunt, decrevit ipse Carolus ibidem: »Clericus ne Sacerdoti in altari ante ministret, quam in il»lius ministerii functione ritè instructus sit, & ab eo (Ma»gistro cæremoniarum) probatus.

Et paucis interjectis: » Nec verò Ecclesiasticus homo, »Cantoris, Sacristæ, Custodis, *Clerici in Missæ Sacro ministran»tis* munus, aliamve Ecclesiasticam functionem in quavis »Ecclesia suscipiat: nisi illius uniuscujusque muneris in ea »Ecclesia gerendi à nobis facultatem scriptam *quotannis* re»novandam *vita etiam ac moribus à nobis probatus* impetrarit.

XXVII. Neque ipsi Carolo suffecit, ut Minister esset Clericus, atque circa suum ministerium, vitam, moresque probatus; sed insuper voluit, ut vestitu exteriori se tanti ministerii dignum ministrum exhiberet. Unde in Concilio Mediolanensi IV. *parte 2. cap. 10.* voluit, ut »Clericus Sacer»doti ministrans semper indutus sit superpelliceo puro & »mundo coque non lacero neque ulla alia ratione indecen»ti; si contrà fecerit, tum ipse, tum Sacrista, tum Ecclesiæ »præfectus, tum Sacerdos etiam, qui non ministrare per»miserit, plectatur arbitratu Episcopi.

Similiter Concilium Aquense anno 1585. titulo *De Celebratione Missæ* decernit: » In celebratione Missæ Sacerdos »ne se conferat ad Altare, nisi *Clericum* in decenti habitu & »cum superpelliceo mundo cum manicis, sibi inservientem »habuerit. Quibus verò in locis propter inopiam Cleri»cus ità commodè haberi non poterit, caveat, ne celebret »absque hujusmodi Clerico nisi facultatem ab Episcopo in »scriptis impetraverit.

Synodi Belgicæ injungentes Custodibus, ut parati sint quacunque hora Parocho celebranti, etiam *privatim* assistere in habitu decenti & superpelliceo induti, sat indicant, se quoque desiderare habitum Clericalem & honestum in Ministro Sacrificii. Decreta Synodorum videri possunt dicto *tit. 14.*

XXVIII. Sanctus Carolus addidit in Concilio Mediol. VI. »Clericus, qui in Missæ Sacrificio ministrat, dum eam »functionem obit, ne preces horarias, neque aliud quid»quam de libro aliove officio recitet; sed toto intimæ pieta»tis studio ad ministerium attentus sit, quod tunc piè reli»giosè exequi debet. Titulo *quæ ad Missam pertinent.*

XXIX. Si laicos huic functioni adhibere ægrè tulerint Concilia, multo minus mulieres adhibendas esse nemo non intelligit.

Scitur, jam pridem dictum fuisse, *non oportere mulierem ad altare ingredi*. Canone 44. Laodicæno.

Et sæculo 5. ad Episcopos Lucaniæ scripsit Gelasius I. »Impatienter audivimus tantum divinarum rerum subiisse »despectum, ut *fœminæ* sacris Altaribus *ministrare* ferantur. *Epist. 9. cap. 26.*

Idipsum prohibet Concilium Nannetense *Can. 3.* idque *secundùm Canonum auctoritatem*. Et sæculo 13. ad Othonem Cardinalem Tusculanum scribit Innocentius IV. » Mulie»res autem servire ad altare non audeant, sed ab illius mi»nisterio omninò repellantur. *Ep. 10. c. 4.*

Synodus Iprensis sub Rithovio *tit. 15. cap. 2.* expressè statuit, ut non permittatur in altari ministrare celebrantibus fœminæ, *quantumvis religiosæ*.

Antiqua Decreta Cameracensia in Synodo Diœcesana anno 1550. renovata loco citato » præcipiunt sub pœna 20. »solidorum Parisiensium, ne quis Presbyter permittat alta»ri, vel circa altare, mulierem insistere, dum divina cele»brabuntur.

Novissimè quoque Synodus Namurcensis sub Wachtendunck *tit. 6. cap. 11.* » Inhibet omnibus mulieribus »tempore celebrationis Missæ vel Laudum, quæ celebra-

»buntur cum Venerabili Sacramento, se inter sepimenta »vel cancellos altarium illorum sistere propter reveren»tiam Sacramenti, ne & Sacerdos celebrans, aut alias Vene»rabile tenens, earum aspectu tentetur, sub pœna publicæ »admonitionis aut alia simili.

Plurima sunt & Synodorum & Episcoporum Decreta., quibus inhibetur mulieribus accessus ad altaria, præsertim dum ipsa Divina in illis celebrantur; quæ consequenter ostendunt, omninò alienum à mente illorum esse, ut mulier quæcunque ipsi Sacerdoti celebranti in altari assistat.

XXX. Ostendunt præallegata Decreta, quàm indignum sit, ut actioni functionive tam sanctæ ac sublimi in ministrum hodie, non laicus modò, sed nescio quis vilissimus ac immorigerus puerulus, seu juvenis adhibeatur; quem nec honestiores laici; imò opifices sibi ministros addiscere vellent.

Imò adeò apud plerosque viluit Missæ Sacrificium, ut vel laicum honestiorem quasi pudeat, sibique quasi dedecori vertat, Sacerdoti in Missæ celebratione ministrare; illudque quodammodo proprium puerorum, aut famulorum credatur.

XXXI. Si sanctitati ac dignitati alicujus actionis meritò respondeat sanctitas & dignitas Ministrorum, non obscurum erit colligere, quàm alienum sit à sanctitate hujus actionis, admittere pueros seu juvenes, qui non dico nullam vitæ morumque sanctitatem, sed è contra magnam deformitatem frequenter præ se ferunt.

XXXII. Si sancta sanctè sint tractanda; quid indignius, quam in ministrum tam sancti mysterii admittere pueros, qui nullam hujus functionis ideam habentes, omnia quæ agunt, aut dicunt, sine ullo pietatis sensu, aut cordis affectu tanquam psittaci nihil intelligentes, aut aliò distracti enuntiant, aut intra dentes sæpe balbutiunt?

XXXIII. Synodus Tridentina non vult à Sacerdote Missam celebrari, » nisi prius, qui intersint decenter com»posito corporis habitu declaraverint se mente, ac devoto »cordis affectu non solùm corpore adesse.

Hæc si in assistentibus indifferenter requirat; an minus forsan in ministrante, qui propius Sacerdoti assistit; atque tanquam minister Sacerdotis magis ad Sacrificii oblationem totamque actionem concurrit.

XXXIV. Imò S. Carolus vult ut » cùm Sacerdos ad al»tare accesserit Sacrificium Missæ facturus, Clericus, qui »tunc ministraturus est, ubi alius non sit qui tunc hoc offi»cium præstare possit, circumspiciat astantes; & si quem»piam animadverterit marem vel fœminam in composito »corporis habitu, vel alias cum injuria vel irreverentia »sanctissimi illius Sacrificii interesse, moneat graviter..... »Missa verò inchoata si quid hujusmodi fiat, hoc idem of»ficium admonendi itidem ille minister Clericus præstet »modestè & graviter. Concil. Mediolanense IV. *parte.* 2. *cap* 10.

Nostro hoc sæculo si vixisset Carolus, vidissetque nullum pene nisi pueros aut viliores homines in Missæ administros adhiberi, cavisset profectò hoc monendi officium illis committere; quin potius designasset, qui removendis repellendisque à sacris altaribus hujusmodi immorigeris ac vilibus ministris invigilassent.

XXXV. Quandoquidem ob hujus Sacrificii sanctitatem ac reverentiam Sacerdos ex præscripto Concilii Tridentini Missam celebrare nequeat, nisi prius qui inter sunt, externo habitu ostendant, se mente ac devoto cordis affectu adesse; an licitum erit Sacerdoti Missam celebrare, priusquam adsit Ministraturus, qui externo corporis habitu declaret, se mente, ac devoto cordis affectu adfuturum & ministraturum?

XXXVI. Ad hæc, Minister Sacrificii Sacerdoti respondens vices totius populi supplet; publici Ecclesiæ Ministri partes agit.

Porrò an quidquam indecentius, quam ut nomine Ecclesiæ sive fidelis populi, in actione adeò sublimi deputentur vilissimi quique pueruli, aut juvenes, qui nec quid agatur intelligunt, nec attendunt.

XXXVII. Quis sanè infidelium, aut Hæreticorum non putet esse actionem ludricam, aut vilissimam quandam tragœdiam, dum videt Sacerdotem cum nescio quo immorigero, ac verba vix balbutiente puero, in altari alternatim Psalmum & orationes recitantem; ipsam confessionem facientem, aliaque agentem; Quis unquam infideli aut hæretico persuadebit, ibi actionem sublimissimam; & qua ipsa Religio Christiana sanctiorem aut digniorem non habet, peragi;

XXXVIII. Imò abusus hic adeò invaluisset; atque Fidelium fides ob multiplicatam Missarum circa hujus actionis dignitatem ac sublimitatem penè elanguisset, etiam ipsis Catholicis indubiè hic abusus appareret execrandus & intolerabilis; utpote ipsum Sacrificium in summam profanationem ac vilipendium adducens.

XXXIX. Sanè si ullibi hìc verificatur, quòd mala consuetudo sive corruptela, nisi citiùs eradicetur, in privilegium & jus assumatur, ac pro lege venerari incipiat. *Can.* 3. *Dist.* 8.

Neque hic abusus aliunde quàm ex nimia Missarum privatarum multiplicatione; & mercenario multorum Sacerdotum celebrandi modo originem & incrementum habuisse certum est; atque inde unà quasi invaluit, quod sæpiùs nec pueri illi ad ministrandum haberi queant; nî & ipsi munusculo aliquo alliciantur; imò quidem ex ipsa Missæ assistentia, non secùs ac Sacerdotes ex celebratione quæstum aucupentur & sollicitè quærant: atque ita ab infantia quasi mercenariam idæam de Divinis officiis & functionibus concipiant.

XL. Episcopi aliique Ecclesiarum Prælati & Pastores facilè ex his perspicere poterunt, quàm meritò totis viribus conentur hunc abusum, ipsi Missæ Sacrificio adeò indignum; & ipsum Sacrificium profanantem & quasi risui hæreticorum exponentem, penitùs eradicare; attendentes, « ut »non nisi gravissimè, & ut summum quoddam totius Eccle»siæ negotium celebretur hoc Sacramentum, neque quili»bet etiam nullius sensûs puerulus ad ministrandum admit»tatur: « ut loquitur Petrus De Soto *De Sacram. Euchar. lect.* 15.

CAPUT IV.

De Oblationibus populi inter Missarum solemnia.

1 *Oblationum usus antiquus.*
2 *Quis oblationum ritus in Ordine Romano?*
3 *Sæculo VI præcipitur panis & vini oblatio.*
4 *Ex pane oblato Eulogiæ populo distribuebantur; in quarum locum successit Panis benedictus.*
5 *Formula benedicendi Eulogias.*
6 *Panis benedictus sumebatur olim ex Pane à populo oblato pro consecratione.*
7 *Hodie pro Pane benedicto offertur specialis Panis.*
8 *Hic Panis est symbolum unionis; & non nisi in Missa Parochiali offerendus.*
9 *Quo affectu offerendus?*
10 *Qua ratione Panis hujus oblatio juribus honorificis adscribatur?*
11 *Occasione prærogativæ in præsentatione Panis benedicti controversiæ motæ.*
12 *Olim Eucharistia consecrabatur ex pane & vino oblato à populo.*
13 *Hodie etiam hujus ritûs extat memoria.*
14 *Oblatio Panis & vini mutata in denarios.*
15 *Primitùs hi in usum pauperum cedebant; postea in usum Sacerdotis.*
16 *Paulatim usus oblationum penè defecit; & quæ defectionis ratio?*
17 *Usum oblationum instauratum voluit S. Carolus.*
18 *Quibus motivis populus ad usum oblationum excitandus, & quo affectu eas facere debeat?*
19 *Notoriè criminosi oblationes non recipiendæ.*
20 *Prudenter hodie in hoc procedendum.*
21 *Rejiciendi publicè à S. Eucharistia non semper repellendi ab offerendo.*

I. UT populus ad ipsius incruenti Sacrificii oblationem se concurrere amplius ostenderet; atque unà cum Sacerdote sacrificium offerret, vetus in Ecclesia Christianorum mos fuit, ut qui ad Missarum solemnia conveniebant, suam unusquisque partem sacrificii offerret.

Ad hunc ritum non obscurè alludit S. Cyprianus *Libro de operibus & eleemosyna* dicens: »Locuples & dives es; & Domi»nicum celebrare te credis, quæ in Dominicum sine *sacrifi»cio* venis, quæ partem de *sacrificio*, quod pauper *obtulit*, su»mis.

Hæc verba Cypriani expendens vir eruditus Nicolaus Rigaltius scribit: »Sacrificia dicit eleëmosynas in usus fide»lium collatas. Inter eleëmosynas erant *panes* per Euchari»stiam *sacrandi*. De panibus autem istis quandoque dives »parcus & sterilis, hoc est, qui nihil contulerat in eleëmo»synam, sumebat Eucharistiam. Quod pudendum esse ait »Cyprianus.

II. Plurima sunt pristini illius moris apud Antiquos testimonia; eumque per plura sæcula in Ecclesia perdurasse, evincit antiquus Ordo Romanus post tempora Sancti Gregorii conscriptus; in quo legitur: »Transit Sacerdos ad »suscipiendas oblationes. Interim Cantores cantant offer»torium cum versibus, & populus dat oblationes suas, id est,

„est, *panem* & *vinum*, & offerunt cum fanonibus candidis, „primo masculi deinde fœminæ. „ In Ordine Romano II. apud Mabillonium *tomo* 2. *Musæi Italici pag.* 47. notatque *pag.* 554. Fanones hic accipi pro *panno oblongo*, ad offerendas recipiendasque oblationes.

III. Quin & hujus ritus tanta fuit apud Majores nostros religio, ut dum sub finem sæculi VI. deprehendissent Patres Concilii Matisconensis II. Christianos nonnullos ad Missarum solemnia accedere, *nullam admoventes hostiam*, decreverint *Can.* 4. „ Ut in omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam *panis* quàm *vini*, ut per has oblationes & peccatorum suorum fascibus careant, & cum „Abel vel cæteris justè offerentibus promereantur esse „consortes.

IV. Hinc ritum indicare quoque videtur Concilium Nannetense (quod sæculo IX. celebratum creditur) *Canon.* 9. Presbytero mandans, ut de oblationibus quæ offeruntur à populo consecrationi supersunt, partes *incisas* habet in vase nitido, quas post Missam illis distribuat, qui non communicarunt. Quas particulas Canon *Eulogias* vocat; quarum vices hodie in nonnullis Ecclesiis supplet *panis benedictus*: quem in locum *Eulogiarum* successisse omnes agnoscunt; ut propterea dixerit Honorius Augustodunensis in *Gemma cap.* 67. panem illum vocari *Eulogiam*.

V. Benedicebantur Eulogiæ hac formula, quæ in dicto Canone præscribitur: „ Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, benedicere digneris hunc panem „tua sancta & spirituali benedictione, ut sit omnibus salus „mentis & corporis, atque contra omnes morbos & universas inimicorum insidias tutamentum. Per Dominum „nostrum Jesum Christum Filium tuum, panem vitæ qui „de cœlo descendit, & dat vitam ac salutem mundo, & tecum vivit & regnat, &c.

VI. Præterea ex hoc Canone patet, Eulogias sive panem benedictum olim desumptum esse ex panibus oblatis pro consecratione; quod & apud Græcos servatum fuisse testatur Cabasilas in expositione Liturgiæ *cap. ult.* „ Sacrificio peracto, ait, Sacerdos *oblatum* panem, ex quo *sacrum* panem abscidit, in *multa* divisum tradit *fidelibus*: „ut qui sanctus sit, eò quod Templo fuerit dedicatus & „oblatus. Illi autem cum reverentia suscipiunt, & dextram deosculantur.

VII. Postquam verò hodiernæ illæ graciles & rotundæ hostiæ pro consecratione confici cœperunt, Parochiani aut unus pro omnibus *panem* offerre cœperunt, qui per Parochum benedictus, Parochianis intro Missarum solemnia distribuitur in signum communionis; sive ut tesseram, quam Christiani à suo Parocho accipiunt, in signum fraternæ communicationis in fide & charitate.

VIII. Cum autem hæc unio & contesseratio specialiter esse debeat inter fideles unius Parochiæ; utpote unam quasi Ecclesiam constituentes, etiam hoc unitatis & charitatis symbolum in solis Ecclesiis Parochialibus sub Missa Parochiali distribuendum est. V Conc. Rothomag. 1581. *tit.* 9. *num* 23.

IX. Optandum esset, ut nobiles aliique, tum in recipiendo, tum offerendo Pane benedicto, meminissent, panem hunc esse *vicarium* sacrosanctæ Eucharistiæ, idoque à sanctis Patribus appellari ἀντίδωρον & ità cum humilitate accipiendum, uti monet Franciscus Le Roy Antecessor Aurelianensis in tractatu De juribus honorificis in Ecclesia *lib.* 1. *c.* 12.

X. Hic ostendit insuper eodem loco, hujus panis oblationem & acceptionem juribus honorificis eatenus annumerari, quod nobiles, aliique honoratiores personæ in illius præsentatione & receptione aliqua prærogativa gaudeant; quod & asserit Matthias Mareschal in suo tractatu gallico *Des droits honorifiques*, *titulo De distribution panis benedicti*; „ testaturque, panem benedictum ordinariè præsentari Toparchis, Nobilibus, Officialibus, „aliisque secundum gradus & officii prærogativam; quantumvis rationi magis consonum videretur, eum distribui „primo occurrenti, quemadmodum sacra Eucharistia distribui solet, cujus hic panis est quoddam symbolum „Hæc ille.

XI. Occasione prærogativæ nonnunquam quæstiones litesque oriri notat idem Matthias; ac signanter sub initium hujus sæculi quæstionem fuisse super præsentatione hujus panis inter uxorem Patroni & Parochianos; illa sustinente sibi privativè competere vice sui mariti prærogativam præsentandi panem benedictum, quod & ipsi per tres sententias conformes adjudicatum fuit.

XII. Insuper ex citato Canone Nannetensi constat, ipsam Eucharistiam ex pane à populo oblato fuisse confectam: quod & indicat Sacramentarium S. Gregorii apud Pamelium *pag.* 179. Postquam enim præcepit cantari Offertorium, ait: „ Et offeruntur à populo oblationes & „*vinum*, è quibus in altari ponuntur, ut *sacrentur*.

Item Ordo Romanus loco citato ait: „ Archidiaconus „accipiens oblatas ponit tantas super altare, quantæ possunt populo sufficere.

XIII. Quin & nonnullæ, quæ etiamnum hodie extant in Missali, orationes *Secretæ*; quæ olim dicebantur *super oblata*, hunc morem evidenter supponunt; ac præ cæteris oratio *secreta* dicenda Dominica V. post Pentecosten his verbis expressa, „ Propitiare Domine, supplicationibus nostris: & has *oblationes* famulorum famularumque tuarum „benignus assume; ut quod *singuli* obtulerunt ad honorem, singulis proficiat *ad salutem*.

XIV. Quo tempore populus desierit panem & vinum in Missa offerre, incertum est. Hoc constat, quod tempore Honorii Augustodunensis moris jam esset, loco panis sive farinæ *denarios* offerri; creditque Honorius, mutationis hujus originem rariori Fidelium communioni adscribendam: „ Quia, ait, populo non communicante, „non erat necesse, panem tam magnum fieri, statutum est, eum in modum *denarios* formari; & ut populus pro oblatione farinæ *denarios* offerret, „ In Gemma animæ *cap.* 58.

XV. Addit deinde Honorius: „ Qui tamen denarii in „usum pauperum qui membra sunt Christi cederent, vel „in aliquid, quod ad hoc sacrificium pertinet.

Verum ut advertit Christianus Lupus Dissertatione II. procœmiali ad tomum III. Schol. in Canones *cap.* 11. „ Hæc „puritas, quod non esset Apostolicæ legis, & quod prius „rum oblationum emolumentis aut non possent, aut nollent privari Sacerdotes, non diu permansit: uti antea panis & vinum & farina, ità & hi denarii illis pedetentim „appropriari cœperunt. „ Et hæc ferè ubique est hodierna disciplina, ut oblati denarii inter Missarum solemnia ad altare cedant Sacerdoti; nisi alio titulo alteri competere ostendantur: sed de hoc jure latius infrà, ubi de Decimis aliisque Ecclesiasticis proventibus agetur.

XVI. Illud hic insuper monet Christianus Lupus, quod postquam denarii oblati in usum Sacerdotum cedere cœperunt, „ hinc ob avitam populi, de Cleri avaritia & nimiis proventibus, calumniam, defecerit paulatim etiam denariorum oblatio, contracta ferè ad solam „Missam in exequiis defunctorum. Accedens (pergit „Lupus) Ecclesiarum, Altarium in eadem etiam Ecclesia, „Sacerdotum, plurium quotidie in eodem quoque Altari Missarum multiplicatio istam contractionem strenuè „adjuvit.

XVII. Hunc oblationum morem & institutum ab Apostolorum tempore ad nos devolutum; at injuria temporum penè abrogatum, variæ Synodi posterioribus his temporibus restituendum decreverunt, atque præ cæteris Synodus Mediolanensis IV. sub S. Carolo *parte* 2 *cap.* 15. declarat, „ oblationum institutum, quo gravius his temporibus à fidei doctrinæque Catholicæ hostibus exagitatur, & languescente pietatis studio, quo magis à Fidelibus „negligitur, hoc diligentius servari, atque ad executionis „usum, ubi intermissum est, revocari convenit, cum præsertim & ad divinum cultum pertineat, & populis salutare sit, ad expiandaque peccata utile.

Postea monet Episcopos, ut omni modo curent, ut in „solemnitatibus Domini, diebusque Dominicis ac Festis „item, quos coli, aut præcepti, aut consuetudinis est, omnis Christianus aliquid, prout sua quisque *pietate devotioneque maluerit*, Deo offerre procuret, idque in Ecclesia vel Cathedrali, cum ad Missæ Sacrificium, quod solemniter celebratur, vel in Parochiali cum Parocho convenerit.

„ Quo gratius autem Deo sit quod offerunt, ad præstandum accedant *Fideles intima animi pietate, spirituali hilaritate, sancta charitate, omnique Christianæ devotionis testificatione*

XVIII. Hujus quoque instituti restitutionem multum urlit Synodus Coloniensis anno 1549. *cap.* 20. declaratque illud pene totum abire cœpisse in desuetudinem, *hominibus piis causam & originem offerendi ad altare ignorantibus & impiis cupiditate Sacerdotum usum illum introductum calumniosè asserentibus*.

Quapropter præcipit Verbi Divini Concionatoribus, ut populo veritatem rei istius & utilitatem exponant; hortenturque omnes sequi Majorum studia, ut vel exigui musculi oblatione suam pro rebus à Deo acceptis ostendant gratitudinem.

En primum motivum, quo populus ad hunc ritum excitandus est.

Deinde subjungit alterum motivum: *Quo etiam preces Ecclesiæ in eos conquadrent*. Certum enim est, jam pridem Ecclesiam voluisse specialem in Missa memoriam Offerentium

tium fieri; atque plures etiamnum recitari orationes ad Offerentes specialiter directas; uti capite sequenti latiùs ostendetur.

Præterea monet Concionatores, „ut inculcent eis, quòd „Deus non tam ad dona, quàm ad voluntatem & mentem „piorum respiciat: quanquam locupletes & divites conve„venit esse liberaliores, *quo gratitudinis signum de se amplioris „præbeant, & testentur se à Deo ad Dei honorem & cultum habere, „quidquid habent.*

Meritò hìc præmonuit Synodus, ut hæc populo proponantur & inculcentur à Concionatoribus, *illæ præsertim, qui de oblationibus populi non participant*, AD CUPIDITATIS SPECIEM TOLLENDAM.

XIX. Denique S. Carolus paternarum traditionum atque Canonicæ disciplinæ zelosissimus conservator, & instaurator, in citato Concilio IV. decrevit: „Ab iis oblatio„nes ne recipiantur, ut antiquo Canone vetitum est, qui „scilicet inter se iniquo animo desistentes, inimicitias exer„cent, qui usurarii, meretrices, sacrilegi, raptores, quive „alio nomine publicè notoriéque criminosi sunt.

Canon antiquus, cujus hìc meminit S. Carolus, est *Canon.* 93. Concilii Carthaginensis IV. relatus apud Gratianum *Dist. 9. Can.* 2.

XX. Tametsi optandum esset, ut juxta mentem Ecclesiæ, puriorémque ejus disciplinam, hujusmodi notorii & scandalosi peccatores ab altaribus removerentur; nec ad Offertorium admitterentur, nihilominus magna prudentia & moderatione opus est, ut Parochi præsertim, ac inferiores Presbyteri eam disciplinam, ubi plane abolita est, revocent meritóque priusquam quidquam attentent, Episcopos aliósque Superiores consulent: qui & sacris Canonibus ab una parte: & temporum, personarum conditione aliisque circumstantiis ab altera parte ritè expensis, judicent, qualiter expediat, Canonicam hanc disciplinam esse executioni mandandam.

XXI. Neque illud dubium est, quin publici ac notorii peccatores nonnunquam ad offerendum oblationes ad altare admittendi sint; tametsi ad sacram Eucharistiam nullatenus essent recipiendi, imò publicè etiam rejiciendi, ob evidens periculum sacrilegii in hac admissione, non item in illa concurrens, nec non majus scandalum ex admissione ad sacram Eucharistiam, quàm ex admissione ad offerendum verisimiliter oriturum.

CAPUT V.

De Honorario Missæ, de quibus ea occasione populus instruendus?

1 *Unde factum, ut Denarius extra Missam Sacerdoti offerri cœperit?*
2 *Quo tempore hoc cœptum fieri?*
3 *Pecuniaria eleëmosyna sæculo IX. nota fuit.*
4 *Ex hac eleëmosyna paulatim invaluit, ut laici voluerint Missas* speciales *pro se celebrari, quod initio vetitum videtur.*
5 *Idipsum erroris arguit Walafridus Strabo.*
6 *Olim arbitrio Sacerdotis relictum, utrum* unum *pro* multis, *an* singula *pro* singulis *offerentibus Sacrificia celebraret.*
7 *Hodie prohibitum plura honoraria à pluribus accipere; & uno Sacrificio satisfacere.*
8 *Sacrificium, quo hodie pro offerente Honorarium* specialiter *offertur, pluribus commune est.*
9 *Proponitur dubium circa prohibitionem accipiendi plura Honoraria pro uno Sacrificio.*
10 *Hodie non minus, quàm olim, Sacrificium infiniti valoris est.*
11 *Olim offerentes in Missa non petebant* speciales *pro singulis Missas.*
12 *Offerentes Honoraria hodie volunt celebrari pro se* speciales *Missas.*
13 *Sacerdotes ea lege Honoraria accipientes tenentur pro* singulis *Missis* singulas *celebrare.*
14 *Decretum Alexandri VII. in materia Honorarii.*
15 *Resolutio S. Congregationis in eadem materia.*
16 *Decreta Pontificum & resolutiones S. Congregationis infidelitatem & avaritiam Sacerdotem duntaxat feriunt.*
17 *Idipsum sæculo XIII. ostendit Archiepiscopus Cantuariensis.*
18 *Conciliatur doctrina Walafridi Strabonis cum censuris Pontificum.*
19 *Non minùs hodie, quàm olim Sacrificium pluribus Missæ assistentibus pro ratione devotionis prodest.*
20 *Honorarium hodiernum est quædam oblationis species, & ita à populo offerendum.*
21 *Monendus est, ne nimium fidat multitudini* Honorariorum.
22 *Ut quis sit particeps Sacrificii quid requiratur?*
23 *Sacrificium non applicatur pro solo Sacerdotum arbitrio.*
24 *Quæ fuerit occasio eam opinionem imputandi Ecclesiæ?*
25 *Pauperes æquè ac divites Sacrificii participes esse possunt.*
26 *Quid operetur specialis Sacerdotis applicatio?*
27 *Plus prodest devotè Missæ assistere, quàm curare pro se* speciali*ter celebrari.*
28 *Ecclesia præcepit Missæ interesse, sed nunquam præcepit curare Missas speciales celebrari.*

I. CUm invaluisset vice *panis & vini* offerri in Missa *denarios*, idque in usum Sacerdotis celebrantis, tandem visum est, idipsum, quod in Missa offerre licebat, quoque ante vel post Missam offerri posse.

Itaque dum jam sensim oblatio inter Missarum solemnia penè cessabat, atque in Missis præcipuè privatis oblatio parum nota esset, tunc qui pro se *specialiter* tanquam *offerente* Missam celebrari, & orari volebat, id oblato *denario* à Sacerdote postulabat, atque hinc ille *denarius*, quem hodie *Honorarium*, aut *stipendium* Missæ vocamus.

II. Quo tempore denarii in Missa oblati in usum Sacerdotum cedere cœperint, & quando cessante oblatione in Missa, *denarius* extra Missam Sacerdoti offerri ab his, qui pro se Missam celebrari petebant, incertum est.

Sæpiùs laudatus Joannes Mabillonius in præfatione ad primam partem sæculi III. Benedictinorum *n.* 62. fatetur oblationi panis & vini à laicis antiquitus fieri solitæ, successisse eleëmosynam pecuniariam Presbytero factam, quam *stipendium* vocant: videturque ipsi, id fieri cœptum sæculo VIII. saltem in Missis privatis, non tamen ubique passim ante sæculum XII.

III. Pecuniariam eleëmosynam satis apertè designat Chrodegangus Metensis Episcopus in Regula Canonicorum scripta sub initium sæculi IX. ubi *cap.* 32. Et sæculo XI. pecuniam in usum Sacerdotis, etiam extra Missarum solemnia, oblatam fuisse testatur Petrus Damiani *lib. 5. epist.* 15. at hujusmodi *pecuniæ oblatæ admissionem & in Clerico & in Monacho tunc malè voluisse* advertit Christianus Lupus. Vide Dissertationem meam De pensionibus.

IV. Hinc factum (ait Mabillonius) ut laici ob modicam stipem singulas quasque Missas sibi arrogarent.

Hunc usum introduci cœptum reprehendere videtur Eugenius Papa II. in Concilio Romano anno 826. *Cap.* 17. „Presbyteri nullius blandiantur aut suadeantur sermoni„bus, ut *non omnium* ad se concurrentium in *quibuslibet* sacris „locis oblationes ad Missarum solemnitates recipiant: quia „cum mediatores Dei hominumque existant, in exercen„dis votis relaxandisque peccatis largissimam debent ora„tionem peragere.„ Idipsum repetit Leo IV. in Synodo Romana.

V. Eodem tempore Walafridus Strabo nascentem ejusmodi morem erroris arguit in libro *De rebus Ecclesiæ cap.* 22. „Sed & in hoc *error non modicus* videtur, quòd quidam se „non posse aliter *plenam* commemorationem eorum facere, „pro quibus offerunt, nisi *singulas* oblationes pro *singulis* of„ferant, vel pro vivis & defunctis non simul æstimant im„molandum, cum verè sciamus unum pro omnibus mor„tuum, unum panem esse & sanguinem, quem universalis „Ecclesia offert. Quod si cui placet, pro singulis singula„tim offerre; pro solius devotionis amplitudine, & oratio„num augendarum delectatione id faciat, non autem pro „*stulta* opinatione, qua putet unum Dei Sacramentum, non „esse generale medicamentum.

VI. His Walafridi Strabonis verbis relatis ait Cardinalis Bona *lib. 2. Rerum Liturg. cap.* 8. *num.* 7. „Hactenus ille, „cujusque Sacerdotis arbitrio seu devotioni relinquens „*unum* pro *multis* offerentibus Sacrificium, aut *singula* pro „*singulis* celebrare. Nostrorum verò temporum alia condi„tio est, alii mores: nec ullus ignorat, quid de hac re ab „Apostolica Sede statutum sit.

Finalibus his verbis indicari, quæ tum sub Urbano VIII. tum Alexandro VII. in hac materia decreta fuere, haud obscurum est.

VII. Et quidem sacra Congregatio Cardinalium super interpretatione Concilii Tridentini auctoritate Urbani VIII. anno 1625. declaravit: „Ubi pro pluribus Missis, „etiam ejusdem qualitatis celebrandis stipendia quantum„cunque incongrua & exigua, sive ab una, sive à pluri„bus personis collata fuerunt, aut conferuntur in futu„rum Sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, Collegiis, Ho„spitalibus, Societatibus, Monasteriis, Conventibus, „Congregationibus, domibus ac locis piis quibuscunque,

tam

„tam Sæcularibus, quàm Regularibus, sacra Congre-
„gatio sub obtestatione divini judicii mandat ac præcipit,
„ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem at-
„tributæ eleëmosynæ præscriptæ fuerint, ità ut alioquin
„ii, ad quos pertinet, suæ obligationi non satis faciant:
„quin imò graviter peccent, & ad restitutionem teneantur.

VIII. Quid igitur? probavitne Urbanus VIII. ità pro uno offerri posse Missæ Sacrificium ut illi soli & non aliis pluribus prosit; aut pro uno soli reliquis exclusis offerri possit, quod *errorem non modicum, & opinionem stultam* esse, dixit Walafridus? nequaquam sane. Nec enim minus Sacrificium Missæ hodie, quam olim, etiam illud, quod ratione accepti *stipendii* à Sacerdote pro aliquo particulari sub *stricta*, ut vocant, *intentione* celebratur, pro *omnibus fidelibus Christianis vivis atque defunctis* offertur. Nec minus in Missis illis, quas accepto stipendio pro aliquo particulari celebrat Sacerdos, quam in aliis *liberæ*, ut ajunt, *intentionis*, à Sacerdoti instruitur *memento vivorum & mortuorum*, ubi, Sacerdoti liberum manet, non obstante *stricta intentione*, specialem aliquorum memoriam facere; quin ex præscripto Missalis subjicit: *Et omnium circumstantium quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus offerimus, &c.*

Unde & Synodus Tridentina docens, Missas nullas esse proprie *privatas*; sed omnes censendas esse *communes*, hinc inter cæteras rationem reddit: „ Quod à publico Ecclesiæ
„Ministro non pro se tantum, sed pro *omnibus fidelibus*, qui
„ad Corpus Christi pertinent, celebrentur. „ *Sess. 22. De Sacrificio Missæ cap. 7.*

IX. Cur ergo Sacerdos à pluribus *honorarium* sive *stipendium* accipiendo non satisfacit *unum* pro omnibus Sacrificium offerendo; quemadmodum olim, dum oblatio panis & vini in Missa fieri solebat, uno eodemque Sacrificio pro pluribus offerentibus oblato satisfaciebat; nam forsan qui hodie *specialiter* pro se petunt, *dato stipendio*, Missam celebrari, aliquid plus de Sacrificio participant; quàm olim participant *offerentes* in Missa; vel offerentes plus participabant, si pauci, quam si plures offerent?

X. Sicuti ipsum sacrificium Missæ semper fuit quantum ex parte Christi primarii offerentis, & Hostiæ oblatæ infiniti valoris; ità semper incertum fuit, quantum ex illo infinito cuique Offerenti, aut instanti applicaretur; quidve ipsa Sacerdotis celebrantis intentio in hac fructus Sacrificii applicatione, ex mero Dei beneplacito dependente, valeret.

XI. Primitus ergo fideles sua munera offerentes, non petebant Missam *specialiter pro se* celebrari; sed sufficere credebant, si Missæ sacrificio devote conjungerentur; atque unà cum Sacerdote ipsum Sacrificium offerent; divinæ Misericordiæ confidentes, Sacrificii fructum sibi applicandum pro ratione Sacrificii & dispositionis.

XII. At alia est hodierna Offerentium *honoraria* sive *stipendia* Missarum intentio, Hi enim ea mente & conditione *stipendia* hæc offerunt, ut tot Missæ quot dantur stipendia *specialiter pro se* vel *alio* quem nominant celebrentur & specialiter applicentur.

XIII. Et licet incertum sit, quid hæc specialis applicatio valeat; imo sub sola intentione *generali* stando *non minus sæpe apud Deum mereatur, quàm particularius exigendo*, uti monet Pius Hersonius *Tract. De Solicit. Eccles.* nihilominus Sacerdotes *honoraria* ex intentione & lege à Fidelibus oblata accipientes, ipsius quasi justitiæ leges infringerent; suamque avaritiam proderent, si intentioni Fidelium non satisfacerent: hancque solam injustitiam, atque Sacerdotum avaritiam suo Decreto Urbanus VIII. merito jugulavit; nihil de valore Sacrificii pro pluribus oblati aut de efficacia applicationis ipsius Sacerdotis definiens.

XIV. Eodem imò majori fundamento hanc, quam quorundam Sacerdotum sordida avaritia & cœca cupiditas parturiverat, opinionem damnavit Alexander VII. anno 1665. „ Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis
„stipendium accipere & Sacrificium *unum* offerre; neque
„etiam est contra *fidelitatem*, etiamsi promittam, promis-
„sione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod
„pro nullo alio offeram.

XV. Similiter proposito dubio Sacræ Congregationi,
„An cum Ordinarius præscripserit eleëmosynam congru-
„am juxta qualitatem loci, personarum ac temporum, Sa-
„cerdotes accipientes stipendium minus congruum, tene-
„antur Missas illis ab offerente præscriptas celebrare? Respondit S. Congregatione *Teneri*.

Item cum quæsitum esset ab eadem Congregatione,„ An
„Sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione benefi-
„cii, seu Capellæ, legati aut salarii possint etiam manualem
„eleëmosynam pro Missis votivis, aut Defunctorum,
„recipere, & unico Missæ Sacrificio utrique oneri satisfa-
cere?

Censuit Congregatio: „ Sacerdotes quibus diebus tenen-
„tur Missas celebrare ratione beneficii, seu Capellæ, lega-
„ti: aut salarii, si eleëmosynas pro aliis etiam Missis cele-
„brandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obli-
„gationi satisfacere.

XVI. Hæc aliaque sententiarum monstra, quæ sacrilega Sacerdotum quorundam aviditas adinvenit, si quis una cum censuris hisce attendat, facile intelliget, Pontificum in censurandis propositionibus mentem duntaxat fuisse, injustitiam & avaritiam & Sacerdotum, Fidelibus Laicis imponentium, refrænare.

XVII. Quod & obscurè sæculo XIII. (quando Honorarium Missæ jam invaluerat) ostendit Archiepiscopus Cantuariensis anno 1281. in suis Constitutionibus *Can. 2*, decernens: „ Nullus plura recipiat annalia celebranda, quàm
„habet Socios celebrantes, illo casu excepto, in quo pro-
„curans suffragia fieri pro Defuncto, *consentit expressè*
„Defuncti memoriam alii, vel aliis copulari. Nec credat
„celebrans se dicendo Missam unam posse satisfacere pro
„duobus, pro quo utroque *promisit specialiter* & in solidum
„celebrare.

XVIII. Quòd ergo suo tempore dixit Walafridus, *errorem non modicum & stultam opinionem* esse illorum, qui prætendebant, non posse satisfieri *pluribus* Offerentibus, nisi pro *singulis singulæ* Missæ celebrarentur: ideo dixit, quia tum temporis non invaluerat mos hodiernus dandi stipendium Sacerdoti *ea lege*, ut pro dante *specialiter* Missam celebret; sed oblatio simpliciter fiebat; ea duntaxat conditione, ut in Sacrificio *specialis* commemoratio fieret in ordine Offerentium.

Cum ergo ex parte Offerentium nihil esset, quod ad *singulas* Missas pro *singulis* Offerentibus celebrandis cogeret; nihil quoque impediebat quò minùs *uno* Sacrificio, quod ex parte Sacrificii est infiniti valoris, omnibus satisfieret. At quam populus incipit offerre honorarium, sive stipendium Sacerdoti ea lege, ut pro se *specialem* Missam celebret, justitiæ leges refragantur, ut uno Sacrificio, contra fidem, saltem tacite datam, pluribus satisfiat.

XIX. Manet ergo etiam hodie verum, quòd Missæ Sacrificium, quantum est ex parte Christi primarii Sacrificantis, & Hostiæ oblatæ sit infiniti valoris; atque Fidelibus assistentibus cum proportione devotionis & fidei fructus illius communicetur æqualiter sive pauci, sive multi assistant.

XX. Deinde hoc quoque indubitatum est, hodiernum Missarum *stipendium* esse considerandum, ut voluntariæ cujusdam oblationis speciem; in locum oblationis in Missa primitus fieri solitæ surrogatam.

Instruendus ergo est populus, ne *Honorarium* illud habeat tanquam pretium Sacrificii, sed ut voluntariam oblationem, qua Deum tanquam rerum temporalium auctorem recognoscens, una cum Sacerdote Sacrificium offerre, & ipsius Sacrificii, ac signanter precum, quæ pro offerentibus funduntur, participes esse mereatur.

XXI. Monendus insuper est populus, ne in numero aut magnitudine *honorariorum* nimium confidat quasi eorum sola oblationum virtutem Sacrificii consequatur: cum non tam ad oblationum magnitudinem, quam offerentis affectum respiciat Deus

Unde post alios dicit Petrus De Soto De Sacrificio Missæ *Lect. 7* „ intentionem Sacerdotis offerentis & applicatio-
„nem ejus prodesse quidem, sed juxta *dispositionem illorum*
„*pro quibus* offertur: Non enim quantum celebrans aut
„intendit, aut vult, consequitur, is pro quo celebrat, sed
„quantum *sua fides & devotio* digna vel capax est.

XXII. Quapropter Synodus Tridentina *Sess. 22. De Sacrificio Missæ cap. 2.* docens hoc Sacrificium esse verè propitiatorium, per ipsumque fieri, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in tempore opportuno, hanc requirit conditionem: *Si vero corde & recta fide; cum metu & reverentia, contriti pœnitentes ad Deum accedamus.*

Et S. Thomas ait: „ Hoc Sacrificium quod est memo-
„riale Dominicæ passionis non habet effectum nisi illis;
„qui conjunguntur huic Sacramento per fidem & chari-
„tatem. „ *3. parte q. 79. art. 7. ad 2.* „ Et *art. 5.* Quamvis
„hæc oblatio (Sacrificii) ex sui quantitate sufficiat ad sa-
„tisfaciendum pro omni pœna; tamen fit satisfactoria il-
„lis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus secundum
„qualitatem devotionis, & non pro tota pœna.

Populus ergo sæpius monendus, ut potius satagat fidem & charitatem piumque cordis affectum in se excitare, quibus ipsi Sacrificio jungantur, quam accumulare nummos, quibus multa Sacrificia pro se offerri procuret.

XXIII. Hinc ulterius inculcandum populo, falsam omnino esse opinionem, quam per calumniam Ecclesiæ imputant hæretici, & non pauci è Catholicis, si non verbis saltem suo agendi modo probare videntur: quod

Missam

„Missam ejusmodi actum externum esse sentiamus, quem „Sacerdos suo arbitratu, quibus velit seu vivis seu mortuis „accommodare queat, etiamsi is nulla fide, nullaque vo-„luntate præditus sit. Qui aliquam ex hoc Sacrificio ad se „utilitatem redire volunt, ejusmodi sint oportet, qui ad „divinam sperent misericordiam, alioqui citra propriam „fidem & devotionem aliena actio neminem salvum & bea-„tum facere potest, & Ecclesia Dei hac sua Sacrosancta „victima homini impio non nisi hactenus conferre aliquid „potest, quàm ut precibus illius causa id agat apud Deum, „ut pro sua clementia hujusmodi hominum corda conver-„tat.

XXIV. Hæc Michaël Episcopus Mesburgensis *Concione* 17. *De Sacrificio Missæ*, apud Georgium Cassandrum in consultatione de articulis religionis ad Imperatores Ferdinandum I. & Ferdinandum II. *cap.* 24. ibi pluribus ostendit, hanc opinionem falsò Catholicis affingi.

XXV. Ex his quoque facile intelligent pauperes, se posse non secus ac divites esse Sacrificii participes; modo ferventi charitate & viva fide Sacrificio jungantur; memores quod Sacerdos specialiter memoriam agens *omnium circumstantium*, addat: *Quorum tibi fides cognita est & nota devotio.* „Quibus rursus evincitur, ut notat Cajetanus, applicatio-„nem hujus Sacrificii non *sola intentione*, sed *devotione* adjun-„cta perfici: cujus rei ratio sit, quia in Sacrificiis & obla-„tionibus, *quantitas devotionis* magis pensatur, quàm *rei ob-„latæ*.

XXVI. Quid igitur nihil operatur intentio sive applicatio Sacerdotis? Respondet Petrus de Soto loco citato: „Intentio quidem celebrantis, maximè quando ille Deo „gratus est, multum prodest, sed nihil determinati tamen „haberi potest, nec id opus est inquiri: cum procul dubio „magis valeat devotio accedentis. Sacerdos verò hanc ap-„plicationem applicans (ut loquuntur) isti aut illi, hoc „agit ut eos Deo commendans, ipsi æstimationem valoris „relinquat, & hoc quidem tam in ipso Sacrificio, quàm in „suis, quas vel ex Ecclesiæ ordinatione, vel voluntate pro-„pria Deo fundit precibus.

XXVII. Inde hanc sine ulla hæsitatione format conclusionem: „Unde non est dubitandum, melius & utilius esse „fidelibus, astare Sacrificio Missæ, & fide & devotione illi „conjungi, quàm curare, ut pro se sæpius celebretur.

Et licèt Sacerdos etiam pro absentibus orare & Sacrificium offerre queat; nihilominus indubitatum est; & constat ex precibus, quæ tempore Sacrificii dicuntur, Missam specialiter pro circumstantibus, sive præsentibus offerri; ipsosque fideles præsentes unà cum Sacerdote offerre; adeo ut ipse Sacerdos conversus ad populum dicat: *Orate Fratres, ut meum ac* VESTRUM *Sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.*

XXVIII. Hinc Ecclesia à suis primordiis rigidè mandavit fidelibus, diebus Dominicis festisque Missarum solemniis devotè assistere; at nullibi mandavit, ut quis Missam pro se celebrari curet. Neque hactenus ullus unquam asserit, neque asserere cum aliqua veri specie posset, utilius esse hominibus divitibus, etiam seposita lege positiva, jubere diebus Dominicis & festis Missam pro se celebrari, quàm illi devotè assistere.

CAPUT VI.

Quid Sacerdotes in receptione Honorarii servare debeant; & quæ incommoda ex Honorario profluant?

1 *Honorarium accipi debet à Sacerdote, ut* oblatio *voluntaria.*
2 *Honoraria habenda sunt ut alia bona Ecclesiastica.*
3 *Indignum est, ut Honoraria habeantur ut rerum profanarum pretia.*
4 *Cavendum Sacerdoti, ne de his Honorariis mercari videatur.*
5 *Nihil pro Missis* exigendum.
6 *Synodi Tridentinæ Decretum contra conventiones super Honorariis Missarum.*
7 *Decretum Synodi Mechliniensis contra similes stipulationes.*
8 *A Missæ celebratione abesse debet animus* Mercenarius.
9 *Modus agendi aliquorum Sacerdotum indicat Missas ad quæstum celebrari.*
10 *Indicium animi mercenarii in Sacerdotibus.*
11 *Secundum illius indicium.*
12 *Nonnunquam mercenario modo pro ratione stipendii major vel minor est Missæ solemnitas.*
13 *Indecens est, quod ex Honorariis Missarum Sacerdotes vivere debeant.*
14 *Hinc contingit, plures non solo pietatis affectu Missam celebrare.*
15 *Verendum, ne hodie plures ex humano affectu ad Altare accedant.*
16 *Plures hodie videntur ordinari Sacerdotes, ut ex Missis victitent.*
17 *Ob Honoraria Sacerdotes se facilè Divitum obsequio eum vilipendio Sacerdotii addicunt.*
18 *Quod remedium contra hos abusus.*
19 *Sanctus Franciscus veritus Missas* quæstuarias *tantùm unam celebrari voluit.*
20 *Sanctus Ignatius Honoraria accipi noluit.*
21 *Monasteria omne etiam spontè oblatum Honorarium respuentia meritò laudanda.*

I. HOdiernum Missarum *honorarium* speciem quandam esse voluntariæ oblationis; atque in locum oblationum successisse capite præcedenti ostendimus; consequenter, sicut Laici illud tanquam Deo acceptam oblationem Sacerdoti offerre debent, ita quoque illud Sacerdotes non tanquam pretium Missæ, sed ut *voluntariam* oblationem *grato* animo accipere tenentur: unàque ostendere, se velle Deo *voluntariè* sacrificare. „Et si quando nihil aut ali-„quid minus *liberali* animo *honorarii* loco eis donatum fue-„rit, non in hoc contristentur, minimèque aliquod indigna-„tionis dent indicium; quin potius ut ostendant se magno „liberalique animo *gratis* dare, quod gratis acceperunt; ab „omni cogitatione & desiderio muneris ac *honorarii* se sem-„per contineant; & si quando aliquid accipere cogantur, „ut quamvis *exiguum* lætiori lubentiorique animo accipiant, „quàm paupercula illa vidua æra minuta duo, quæ sola ha-„bebat, in gazophylacium mittebat.» Ita Directorium Ecclesiasticæ disciplinæ, Coloniensi præsertim Ecclesiæ accommodatum sub finem præsentis sæculi per Octavium Frangipanum Mirthum Episcopum Tricaricensem Sedis Apostolicæ per Germaniam inferiorem & Belgarum Provincias Nuntium: nec non per Facultatem Theologicam Lovaniensem approbatum, *lib.* 1. *tit. De Divinis Officiis num.* 53.

II. Hinc consequitur, *honoraria* hæc tanquam Fidelium *oblationes* in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ Deo factas, non secus ac alias obligationes & decimas, bonis Ecclesiasticis esse annumerandas; uti rectè docet Boetius Epo apud Duacenses olim SS. Canonum Primarius Antecessor ad Cap. 1. *X* De Testamentis *num.* 80. adeoque Doctorum de his *Honorariis* Idæam, qui ea *quasi patrimonialibus* Clericorum accensent, atque à proventibus *verè* Ecclesiasticis distinguunt.

III. Pejorem adhuc de *Honorariis* his Idæam formant illi, qui asserere non erubescunt, quod *stipendia* Missarum *ad modum pretii rerum habent medium, infimum & summum*: considerantes sane illa non tanquam *voluntarias* fidelium religiosas oblationes; sed ut quædam profanarum rerum pretia. Quo quid turpius, ne dicam abominabilius cogitari potest!

IV. Cavendum autem Sacerdotibus, ne suo modo agendi, eam se de stipendio sive Honorario Missarum idæam habere ostendant; conventiones directè aut indirectè super hisce Honorariis ineundo.

De qua infami mercatura quorundam Sacerdotum ita anno 1324. conqueruntur Patres Synodi Tolletanæ *Can.* 6. „Multa mentis amaritudine concitamur, gravisque dolo-„ris aculeus effodit mentem nostram, intelligentes, quod „aliqui Presbyteri detestanda & abominabili ambitione „excæcati, pro Missis per eos celebrandis pecuniam exigunt, „& super hoc, ac si vellent vendere rem profanam, *impu-„denter mercantur*: quandoque etiam publicè, qui eas fa-„ciunt celebrari, æstimantes, quòd ex eorum facto perni-„ciosò vendant gratiam Dei, quæ in Sacramento Missæ „confertur, vel verius ipsum Deum, qui nobis sub specie „dicti Sacramenti se exhibet, pecuniâ posse vendi.

V. Post hæc abominandum hunc abusum ex sordida Sacerdotum avaritia promanantem extirpare volentes, subjungunt: „Verum cum dictum Sacramentum super om-„nia pretiosum, sit *liberaliter* sicut cætera Sacramenta cele-„brandum, districtiùs prohibemus, ne aliquis Presbyter „pro Missis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam „temporalem, sed *gratè* accipiat, si aliquid per facientem „Missas celebrari oblatum sibi *charitativè* fuerit, *absque pacto „& conventione quacunque.* Qui verò contrarium fecerit, à „celebratione Missæ per annum noverit se suspensum, & „alias pro tam gravi excessu ad arbitrium proprii Epi-„scopi puniendum.

VI. Synodus Tridentina advertens, Sacerdotes cupiditate excæcatos nequaquam à profano illo mercimonio cessare, injunxit Episcopis, ut è medio tollant, quidquid avaritia contra reverentiam Sacrificii Missæ induxit atque impri-

imprimis, » cujusvis mercedum conditiones, pacta, & »quidquid pro Missis novis celebrandis datur; nec non »importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones »potius quàm postulationes, aliaque hujusmodi quæ à Si»moniaca labe, vel certè à turpi quæstu non longè absunt, »omnino prohibeant.» In Decreto *de observandis & evitandis in celebratione Missæ*.

VII. Decreto Synodi Tridentinæ satisfacere cupiens Synodus P. I. Mechliniensis tit. *De Decanis cap.* 11. » Pastori»bus quibuscunque Sacerdotibus inhibet sub pœna suspen»tionis, ne per se vel alium, *directè* vel *indirectè stipulentur* pro Missis votivis, ad piorum postulationem celebrandis; sed »quod eis *spontè* oblatum fuerit, accipiant.

VIII. Dum verò Synodi adeò sollicitè cavent, ne quæ conventio aut illiberalis eleëmosynarum exactio, aliunde turpem quæstum sapiens, occasione celebrationis Missarum interveniat; quid aliud voluit, nisi generaliter præcavere, ne sacrificium Missæ, mercenario & sordido modo à Sacerdotibus tractetur, seu potius profanetur? quod & ipsa ratio clamat; ac dignitas & sanctitas Sacrificii expostulant.

»Quod si enim fatemur (ait Synodus Trid. loco citato) »nullum opus adeo sanctum & divinum à Christi fidelibus »tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum Mysterium, »quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati su»mus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur; satis »etiam apparet, omnem operam & diligentiam in eo po»nendam esse, ut quantâ maxima fieri potest interiori cor»dis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac »pietatis specie peragatur.

IX. Si hodiernum plurimorum Sacerdotum, præsertim tenuioris fortunæ inter Sæculares, & inter Regulares, quorum Monasteria hisce Missarum *honorariis* victitant, modum agendi vel leviter attendamus pro dolor! verendum ne & hodie verissimum sit? quod jam pridem deploravit Alvarus Pelagius *lib.* 2. *de Planctu Ecclesiæ art.* 5. quod tot dicantur Missæ *quæstuariæ*, ut apud populum vel Clerum Corpus Domini jam vilescat.

Nonne plurimos hodie conspicimus Sacerdotes ad domos mortuarias cursitare, ubi stipendia, præsertim pinguiora se accepturos sperant; non secus atque opifices ac mercenarii quique, operum suorum pinguiores mercedes venantur?

X. Quàm paratos & obvios reperies Sacerdotes plurimos ad Missæ Sacrificium quacunque hora, & quocunque loco, tametsi etiam parum opportunis & Canonicis celebrandam, si congruentia ad ipsorum placitum offerantur Honoraria; econtra quam difficiles & refractarios habebis, ut hora & loco quantumvis populo maximè opportunis, & subinde ferè necessariis, Missam celebrandam suscipere velint, si Honoraria congrua desint; quasi Sacerdotes ordinati non tam essent ad offerendum Sacrificium tanquam Ministri Ecclesiæ, ad devotionem & ædificationem fidelium, quam ex celebratione Missarum sibi compararent *Honoraria* sive stipendia, atque ex iis vivant. Unde similes Sacerdotes parum attendere solent, num celebratio Missarum tempore aut loco magis congruis fiat, modò hoc loco aut tempore celebrando majus Honorarium accipere possint. Quid hæc nisi mercenarium Sacerdotum illorum animum in Missarum celebratione indicant?

XI. Adhæc non paucos conspicimus tam è Sæcularibus quàm Regularibus, mercenariorum seu opificum more stipendia Missarum pro mensura laboris & temporis in earum celebratione impendenda taxantes atque commensurantes.

Quid hodie familiarius, quam majora taxari stipendia, dum in hoc illove Altari celebrantur; eo quod ob quandam devotionem populi erga certam Imaginem vel Sanctum, plura ad illud Altare petantur fieri Sacra. Quo fit, ut pluribus Sacerdotibus concurrentibus ad celebrandum, nonnunquam tempore aliquo sit expectandum, ob quam expectandi moram, Sacerdotes illi quasi mercenarii, Missæ celebrationem ampliori stipendio compensatam volunt.

Si Ecclesiæ utilitas postulet, ut certis destinatisque horis Sacra legantur, nonne videmus, quod more mercenariorum majus stipendium requiratur, quàm si libertas hora quacunque celebrandi Sacerdotibus illis relinquatur? Quo quid evidentius, in oblatione Sacrificii non tam inspici, quid hic & nunc postulet utilitas Ecclesiæ, quam quod exigat quantitas stipendii.

Si ulterius similes Sacerdotes requirantur, ut ad dissitam aliquam Ecclesiam celebrandi gratiâ accedant, nónne mox ut quidam bajuli aut nuntii volent stipendium labori itineris, & tempori impendendo præcisè esse proportionatum.

XII. Nec [illegible] mercenarius animus. Eo enim hodie mercenarius ille taxandi modus devenit, ut ipsa Sacrificii solemnitas, non jam à festi solemnitate atque Ecclesiæ præscripto, sed à quantitate stipendii persoluti aut persolvendi desumenda videatur.

Quid hodie frequentius, quam Missæ Sacrificium pro cujusque privato affectu, nulla publica causâ aut Festi solemnitate occurrente, solemnissimè peragi, modo stipendium, pro ratione solemnitatis, more mercenario à ministris illis taxatum offeratur? econtra si desit hujusmodi stipendium, occurrat quantumvis magna festivitas, non ritus solemnis, sed ritus simplicior stipendio proportionatus habebitur. Quinimo, in nonnullis Ecclesiis conspicimus, per similes mercenarios Ministros ipsum ritum ab Ecclesia præscriptum nonnunquam truncari, & fœdè mutilari: quia stipendium ipsorum judicio, quo nonnisi stipendium ponderatur, non correspondet labori; quem in Sacrificii decantationi cum integro ritu peragendi impendere deberent.» O mercimonia!

XIII. Dicet forsan nonnemo, quid mirum si honoraria stipendiave Missarum tam anxiè à nonnullis Sacerdotibus quærantur; nec faciles se ad celebrandum, nisi hæc adsint, præbeant; cum vel ipsi, vel ipsorum Conventus majore ex parte ex hisce honorariis stipendiisve vivere cogantur? haud difficeor, ita in more positum esse: Sed quis & illud non deploret, imò exhorrescat, ipsum tremendum divinissimumque atque Religionis nostræ augustissimum Mysterium eò esse vilitatis redactum, ut ceu quoddam opificium victui quotidiano parando subservire debeat?

Quis ambigat, quin temporalia modo mercenario & sordido facile ex Missarum celebratione sint quæsituri, qui Missæ celebratione tanquam medio ad vitæ necessaria paranda sic coguntur.

XIV. Atque hinc contingit, quod Sacerdotes ex Missarum honorariis victitantes ex humano potius affectu, aut consuetudine, aut sanè ex necessitate vitæ subsidia consequendi, quam devotionis affectu, & Spiritus Sancti impulsu quotidie ad Missam celebrandam accedant.

XV. Imò si horum Sacerdotum ratio agendi propius attendatur, verendum ne cum Patribus Synodi Coloniensis anno 1536. *parte* 2. *cap.* 10. dicere etiam hodie debeamus: » Terret, nec immerito, nos sermo Dominicus, qui »vetat nos sanctum dare canibus, & margaritas nostras »projicere ante porcos, dum quosdam leviculos Sacerdo»tes illotis manibus pedibusque, ut in Proverbio est, au»dacius in hæc sacratissima mysteria, quam in profana ir»rumpere comperimus. Quales sunt, *Qui humano affectu »trantum, & potius ex more, quàm devotionis ardore* ad Altare »accedunt, quorum polluta est mens & conscientia, »quos meritò horrendum Evangelii exemplum quod Joan»nis decimo tertio legimus in hæc verba: *Et postquam acce»pisset buccellam, introivit in eum Satanas*, & cætera quæ sequ»untur ad meliorem vitæ frugem, altioremque tanti mys»terii contemplationem revocaret.

An non magna cum Sacrificii irreverentia hodie conspicimus, Sacerdotes vitam otiosam, imò multis defectibus, ne dicam criminibus, obnoxiam agentes, necessitate victum quærendi ex stipendiis Sacrorum quodammodo compulsos, accedere ad *quotidianum* Sacrificium, non secus ferè atque opifices ad opus suum manuale lucelli causa indies properare solent.

Non dubium quin & hodie verum sit, quod olim dixit S. Augustinus, *Omnem conditionem includere bonos & malos, essèque Clericos perinde falsos ac Monachos. Sunt*, ait, *& Monachi falsi, & nos novimus tales, sed non perit fraternitas propter eos, qui profitentur quod non sunt, tam sunt enim Monachi falsi, quàm Clerici falsi & fideles falsi*; & tamen nónne inviti hodie videmus, quod in plerisque Monasteriis nulla bonos inter & malos, veros & falsos fratres intercedente differentia, omnes frequentissime, si non quotidie tremendis Altaribus assistant; quin assistere jubeantur: in illis præsertim Congregationibus, quibus vivere ex Sacrorum stipendiis in more positum est. O quot exinde non timenda sacrilegia!

XVI. Hi plerumque sunt è Sacerdotibus illis, de quibus ad Nepotem suum scribit Cardinalis Bellarminus: » Plurimi ordinari cupiunt pro utilitate sua, non Ecclesiæ, & de »*celebratione Missæ faciunt artem de pane lucrando*: unde Sacer»dotium contemptibile redditur, & Ecclesia scandalis scatet.

Nec hæc tantum in ordinatione Sacerdotum sæcularium metuenda; sed & Regularium, præsertim illorum Ordinum, qui ex honorariis Missarum victum quærere solent: omnesque, modo ætatem Sacerdotio prærequisitam attigerint, ad Sacerdotium mittere consueverunt; atque Sacerdotes ordinatos honorarii quotidiani lucrandi causa, ad quotidianum Sacrificium quodammodo

modo adigunt. Sed de hoc latiùs infrà *tit. 9.* ubi de *Ordine* agetur.

XVII. Ex hoc quoque Sacerdotum mercenario agendi modo evenit, ut Sacerdotes se Magnatibus & divitibus quibusque celebrandi causâ Capellanos constituant; quos hi ut servos admittant, nec honestiùs plerumque tractant, quàm artifices, qui ad opera sua elocanda spe mercedis invitantur; gloriosum autumantes, inter famulos seu pedissequos suos, non tantùm vile aliquod hominum genus; sed ipsos quoque Sacerdotes numerare. At de hoc abusu latiùs capite 8. ubi de oratoriis domesticis agitur.

XVIII. Hæc aliaque, quæ ex hodiernis Missarum stipendiis profluunt; ipsumque Missæ sacrificium horrendum in modum profanant; vileque ac contemptibile Catholicis pariter & Acatholicis reddunt, Ecclesiarum Prælati, ac præcipuè Episcopi ex mandato Synodi Tridentinæ omnibus viribus, tanquam abusum verè magnum & execrandum eradicare tenentur; omniaque media adhibere, quæ eum in finem subservire queunt. Inter media autem illud non minimum videtur, ut neminem ad Sacerdotium admittant, quem verisimiliter intelligunt, eo præcipuè fine Sacerdotio initiandum præsentari, ut vel sibi, vel Communitati suæ ex celebratione Missarum victum conquirat; atque ità verendum sit, ne ex celebratione Missarum faciat artem de pane lucrando. De quo latiùs infrà *titulo de Ordine*.

XIX. Profanationem hanc aliaque incommoda veritus S. Franciscus, teste Alvaro Pelagio, » voluit, quod in quo»cumque loco Fratres contenti essent una Missa, præsciens, »Fratres se velle justificare per Missas, & *ad quæstum eas redu»cere*: sicut videmus hodie fieri. » Hæc illo loco suprà citato.

Similiter S. Ignatius Societatis Fundator parte VI. Constitutionum cavit: » Omnes, qui sub obedientia sunt So»cietatis, meminerint, se gratis dare debere, quæ gratis ac»ceperunt, nec postulando, *nec admittendo stipendium, vel elee»mosynas ullas, quibus Missæ*, vel confessiones, vel prædicatio»nes, vel lectiones, vel visitationes, vel quodvis aliud offi»cium ex iis, quæ Societas juxta nostrum institutum exerce»re potest, compensari *videatur*: ut ne majori cum libertate »possit & proximorum ædificatione, in divino servitio pro»cedere.

Unde & Christianus Lupus in Dissertatione 2. proœmiali ad *canon. 3. Syn. cap. 11.* ait: » Reformata quædam, omnem »etiam *sponte* oblatorum denariorum exactionem Monasteria sunt »plurimum laudanda, & orandus est Deus, ut ad omnimodam »etiam coactionis exterminationem nos promovere, atque ita ca»lla Patrum corda in nos reducere dignetur.

CAPUT VII.

De Anniversariorum & Missarum Fundationibus eorumque Reductione.

1 *Primis sæculis anniversaria dies obitûs celebrata; sed an annuatim recurreret incertum.*
2 *Sæculo IX. anniversaria annuatim recurrentia nota fuère.*
3 *Anniversaria Regum & Abbatum celebrabantur in Monasteriis.*
4 *Anniversaria jam pridem cum Missa & Psalmorum cantu peracta.*
5 *In die anniversaria antiquitùs campanæ etiam pulsabantur; & eleemosynæ pauperibus distribuebantur.*
6 *Occurrente anniversario Monachis & Canonicis refectio dabatur.*
7 *Apud Canonicos hæ refectiones in denarios Canonicis præsentibus distribuendos conversæ sunt.*
8 *Anniversaria olim pro Fundatoribus & benefactoribus fieri solebant, nec quidquam* speciale *pro ejus celebratione assignabatur.*
9 *Hodie pro celebrante Ministris & etiam Ecclesiæ fabricâ certa summa relinqui solet.*
10 *Qua celebritate anniversaria celebranda, pendet præcipuè à Fundantium voluntate.*
11 *Anniversaria nunc valde multiplicata, & unde?*
12 *Accesserunt Missarum multarum fundationes.*
13 *Fundationis Missæ quotidianæ meminit Alexander III. eamque nonnihil restringit.*
14 *Qui Capellaniam cum onere Missæ* quotidianæ *habet, an debeat* quotidie *Missam celebrare?*
15 *Obligatus ratione Beneficii ad celebrandum, satisfacit dando substituto conveniens Honorarium.*
16 *Qui accepit Honorarium pro Missa, non potest alteri eam committere parte Honorarii retenta.*
17 *Quæ disparitatis ratio.*
18 *Qui Beneficii etiam simplicis fructus percipit, debet se ut Ecclesiæ Ministrum exhibere.*
19 *Nulla Capellaniarum solo onere celebrandi Missam utilitas esse solet.*
20 *Debet Fundatorum mens impleri; & quis soleat esse defectus?*
21 *Anniversaria, & Missæ fundatæ frequenter admodum negligenter peraguntur.*
22 *Quæ Pastorum circa hæc cura esse debeat?*
23 *Qui animo mercenario his officiis interesse censeantur? quibus distributiones dandæ?*
24 *Unde factum, ut omnibus fundationibus Missarum satisfieri non potuerit.*
25 *Synodus Tridentina dat Episcopis facultatem anniversaria & Missas reducendi ad minorem numerum: & quare?*
26 *Sacerdotes privata auctoritate ea reducere non possunt*
27 *An Episcopi extra Synodum habeant illam facultatem?*
28 *Decretum S. Congregationis potestatem Episcoporum restringens in Belgio non receptum.*
29 *Reductiones faciendæ prævio examine, & auditis quorum interest.*
30 *Episcopus in reductione non tam utilitatem privatorum, quàm augmentum divini cultûs attendere debet.*
31 *Non multum urgendi Fideles ad Missarum fundationes, præsertim à Presbyteris, & quare?*
32 *Si Fundator voluerit Missam certo loco aut tempore fieri, voluntas servanda est.*
33 *Potest Episcopus has conditiones interdum tollere aut mutare.*

I. A Primis sæculis defunctorum extremum diem annuâ celebritate cultum fuisse, testis est Tertullianus de Corona Militis *cap. 3. Oblationes pro Defunctis, pro Natalitiis annua die facimus.*

Et apud Cassianum *Collat. 19 cap. 1.* legitur: » Nam prio»ris Abbatis, qui eidem Cœnobio præfuerat, *anniversaria* de»depositio solemniter celebrabatur. » Plura ibidem vide apud Gazæum in notis.

An vero anniversaria illa essent semel tantùm, an perpetuo recurrerent, non ausim affirmare, ait Mabillonius in præfatione in primam partem sæculi III. Benedictinorum *num. 101.*

II. In Vita S. Eigilis Abbatis Fuldensis scribit Candidus Monachus: » Similiter namque consilio atque Fratrum no»strorum de hac luce demigrantium in Natale S. Ignatii »Martyris Christi, qui paucis interjectis ab hinc *anniversaria* »numeratis, propter intercessionem tanti Patroni, in Mis»sarum celebratione, Psalmodiis & oratione sancta cele»brari meruit. Hujus rei prudenti constitutio, dum cun»cta Congregationi prælecta esset, ac deinde, si placeret, »interrogatum fuisset, respondebatur ab omnibus: Placet. »Sed ne cui forsitan hæc celebratio superstitiosa, & cassa es»se videatur, legat collationes Sanctorum Patrum, & ibi »reperiet hujus Festivitatis exemplum.

Ex his non obscurum est, similia Anniversaria ut minùs sæculo IX. quo dictus Sanctus vixit, nota fuisse.

III. Unde & eodem sæculo Synodus Pistensis multorum Episcoporum & Abbatum ratas habuit *refectiones*, quas Hilduinus Abbas constituit Dionysianis Monachis in festivitatibus Sanctorum, quorum corpora in eodem loco sunt humata, atque ANNIVERSARIO *Dagoberti Regis ex Auriaco*. Deinde subdit: » Charitates etiam in *Anniversariis* Re»gum & Abbatum de cellario Abbatis juxta solitum ac»commodentur. Item *refectiones* Fratribus de rebus Eccle»siæ ac thesauri, veluti Hilduinus ordinaverat subministran»das, hoc est, Purificatione S. Mariæ, Assumptione ejusdem, »Nativitate, Missâ S. Petri Apostoli, *Anniversario Hildovici* »*Imperatoris* festivitate omnium Sanctorum, dieque *deposi*»*tionis* suæ decernimus. » Habentur tomo 8. Concil. general. Col. 756.

Quin & sub initium ejusdem sæculi in Conventu Abbatum Aquisgranensi *cap. 73.* decretum est, » ut pro Abbate »defuncto *anniversarium* fiat officium.

Scribit quoque circa idem tempus Amalarius *lib. 3. De Eccles. Officiis cap. 44.* » Anniversaria dies ideò *repetitur* pro De»functis, quoniam nescimus, qualiter eorum causa habeatur »in alia vita.

IV. Quo ritu Anniversaria hæc antiquitùs celebrarentur, incertum est. Hoc satis constat, non eodem ritu, nec eadem celebritate ubique fuisse peracta.

Ex verbis suprà è Vita S. Eigilis relatis patet, quòd Anniversarium Sturmii Abbatis Fuldensis, *in celebratione Missarum, Psalmodiis & Oratione celebrare sanciverit peragi* S. Eigilis Abbas.

Illud quidem Anniversarium etiam ante Eigilis Decretum fuisse à Monachis Fuldensibus celebratum, sed minùs solemni-

solemniter evincit eorum Libellus supplex Carolo M. oblatus, in quo dicunt: *Pro Sturmio quoquo Abbate in* ANNIVERSARIA *obitûs die, unam Vigiliam; unum Psalterium per singulos annos* legimus.

V. Apud Ordericum Vitalem *libro 3. historiæ* refertur Osbernum Abbatem Uticensem constituisse *generale, anniversarium* singulis annis fieri pro patribus & matribus, pro fratribus & sororibus omnium Monachorum Cœnobii Uticensis. „Anniversarium verò, de quo loquimur (ait „Vitalis) sexto Kalendas Julii sic agitur. *Omnia signa serò „& manè* ad officium defunctorum *diu pulsantur*, volumen „mortuorum super Altare dissolutum palam expanditur: „& deprecatio prius pro defunctis, postea pro vivis parentibus & benefactoribus cunctis Fidelibus Deo offertur. „Missa verò matutinalis ab Abbate celebriter canitur: ab „Eleëmosynario autem tot *pauperes*, quot Monachi, sunt „ipsa die in Cœnobio colliguntur.

Hinc habemus, nequaquam recens esse, quod omnia signa, id est, campanæ serò & manè ante officium *diu* pulsentur.

Ulterius habetur, quod in die anniversaria speciales eleëmosynæ in pauperes distribuerentur.

VI. Hoc quoque jam pridem in usu fuisse videtur, ut die anniversaria recurrente, Fratribus refectio amplior daretur, uti supra ex Synodi Pistensis decreto videmus. Et verbis è vita S. Eigilis supra relatis ab auctore subjicitur: „Eadem verò die ob reverentiam tantæ solemnitatis, se„cundum congruentiam Monasticæ vitæ, ad *victum* frater„num *cultius* quid *solitò judicundiusque* fieri demandavit.

Apud Miræum in Donationibus Belgicis *cap.* 62. occurrit diploma Godefridi Barbati Ducis Brabantiæ, quo donatur Collegio Canonicorum Lovanii in Ecclesia Sancti Petri *Ecclesia de Rode* cum universa dote sua, eâ adjunctâ lege, „ut in anniversaria Domini Ducis, quandocunque „occurreret, Fratres simul essent *in charitate*: & si res ali„quando ad ea concresceret in anniversariis uxoris ejus„dem Ducis Dominæ Idæ, & matris ejus Aleidis similis „ageretur *lætitia*.

Si quis Capitulorum & Monasteriorum antiqua monumenta revolvat, plura ejusmodi anniversaria reperiet; habenturque in Collegiis Academicis pleraque defunctorum Præsidum & Benefactorum anniversaria cum refectione Communitati ea die danda; quam vocabulo barbaro *pitantiam* dicere consueverunt.

VII. In Collegiis Canonicorum posterior ætas has refectiones in denarios inter Canonicos celebrationi anniversariorum assistentes distribuendos ubique ferè convertit; quarum distributionum mentio fit in *Cap. Unico de Clericis non residentibus in VI.* Decrevit ibidem Bonifacius VIII. id, quod statutum erat de distributionibus Horarum Canonicarum: *De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis observandum.*

VIII. Antiquitus anniversaria illa nonnisi pene pro Fundatoribus, & Benefactoribus agebantur; neque aliqua certa ac determinata summa, quæ celebranti & ministris in honorarium cederet, assignari solebat.

IX. At postquam Missarum honoraria invaluerunt: etiam pro celebrandis anniversariis *honoraria* Sacerdoti celebranti, & Ministris assistentibus assignari cœperunt; idque pro ratione celebritatis, qua celebranda sunt. Insuper nummus aliquis ipsi Fabricæ Ecclesiæ pro impensis in Sacrificium & ornamenta faciendis constitui.

X. Porro celebritas anniversariorum; nec non relictorum vel in pauperes, vel Ministros Ecclesiæ aliave pia opera, distributio dependent à Fundatorum voluntate & arbitrio; quæ illorum prima lex esse solet.

XI. Sicuti cuilibet particulari liberum tandem fuit, dato Honorario sibi *specialem* Missam juberi fieri; itâ quoque eadem ratione invaluit, ut quisque potuerit *speciale anniversarium* fundare; atque hoc pacto postremis hisce sæculis Anniversaria in immensum excrevere.

XII. Hic accessere insuper crebræ Missarum fundationes, quæ vel quotidianam, vel plures per mensem, aut hebdomadam, vel annum, pro ratione stipendiorum, & voluntate fundatorum Missas requirunt.

XIII. Fundationis Missæ quotidianæ mentio occurrit in *Cap.* 11. *X De Præbendis*: ubi narratur, quod Præpositus & Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ Insulensis in Flandria, communi voluntate cuidam Sacerdoti præbendam unam dedissent in Ecclesia sua, itâ quod *Missam de Sancta Maria* (nisi corporis infirmitate gravatus sit) debeat *quotidie* celebrare, & Ecclesiam non nisi communi tam Præpositi, quàm Capituli assensu posset deserere, vel cuiquam præbendæ illius *anniversarium* delegare. Pontifex Alexander III. interpellatus hanc concessionem hoc tenore firmavit: „Quam siquidem institutionem eatenus confirmemus, ut „prædictus Sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit im„peditus, *assiduè* debeat obsequium suum impendere Ec„clesiæ memoratæ, & *quantò* frequentius potest (*salva ho„nestate* sua, & *debita devotione*) Missarum solemnia cele„brare: nec sibi liceat hoc illi substrahere: sive causa volu„ptatis, sive se ad aliam Ecclesiam transferendo.

XIV. Ex hac restrictione post alios Canonistas colligit Fagnanus ad hoc Capitulum *num.* 8. „Statutum vel pa„ctum, quo Sacerdos obligatur ad celebrandum unam „Missam *quotidie* & de uno Sancto, non adeo strictè esse in„telligendum, ut *singulis* diebus absque ulla intermissione, „vel semper de illo Sancto celebrare teneatur; sed hanc „interpretationem admittere, ut illam celebret, quantò fre„quentius poterit, *salva honestate* & *devotione*, prout ejus„modi ordinationem & pactum hic temperat & modera„tur Pontifex.

Imò quia onus quotidie celebrandi gravius visum fuit, Cœlestinus Pontifex præbendam illam in duas divisit, ubi testatur Innocentius III. *Lib.* 2. *Registri pag.* 487. his verbis: „Verum prædecessor Papa memoratus, uni Presbyte„ro esse nimis onerosum attendens, *divina singulis diebus* „celebrare, Præbendam ipsam divisit in duas.

Verùm pro resolutione hujus Decretalis notandum, quod Presbyter, cui hæc præbenda cum onere Missæ *quotidianæ* erat assignata, ex vi institutionis esset obligatus eam Missam quotidie *per se* celebrare; uti colligitur ex finali hac clausula: *Vel cuiquam præbendæ illius anniversarium delegare*; & communiter notant Canonistæ: concluduntque ad hunc casum, resolutionem sed moderationem Pontificis esse restringendam.

Si enim in fundatione aut institutione *expressè* cautum non sit, Presbyterum fundatione gaudentem debere *per se* Missam celebrare, potest toties, quoties ei videbitur abstinere, atque *per alium* oneri satisfacere; & consequenter cùm hic cesset ratio illa *honestatis* à Pontifice pro fundamento restrictionis assumpta, cessat quoque ipsa moderatio.

XV. Quæsitum aliquando fuit à Congregatione sub Urbano VIII. „An Rector Beneficii, qui potest *per alium* „celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti, dare stipendium „ad rationem redituum Beneficii. Respondit: Satis esse, ut „Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, „tribuat Sacerdoti celebranti eleëmosynam congruam se„cundum morem civitatis, vel Provinciæ, nisi in funda„tione ipsius beneficii aliud cautum fuit.

XVI. Sin autem Sacerdoti oblata fuerit eleëmosyna major solita pro celebratione Missæ, si per alium jubeat Missam celebrari, tenetur eandem *integram* celebranti dare; nec *ullam* illius partem retinere potest, uti eadem Congregatio interrogata respondit: habenturque prædicta dubia cum responsis tomo 4. Bull. Rom. *pag.* 90. & 91.

XVII. Ratio hujus diversæ decisionis videtur fuisse, quod in priori casu Fundator non assignaverit reditus annexos Capellaniæ *præcisè* pro *stipendio* sive *honorario* Missarum; sed simpliciter fundaverit Capellaniam, eique assignaverit dotem cum onere aliquot Missarum celebrandarum; atque itâ videatur titulo beneficii, exsoluto hoc onere, posse fructus excrescentes retinere. In posteriori verò casu; quia eleëmosyna *unicè* offertur Sacerdoti pro celebratione Missæ; si illam alteri committat, nullus superest legitimus, quo posset sibi partem eleëmosynæ applicare unde lucrum tale vocat S. Congregatio *damnabile lucrum*.

XVIII. Quidquid sit, illud constat, quod, qui hujusmodi Capellaniam possidet; atque titulo beneficii fructus sibi applicat, considerare consequenter debeat, beneficium omne dari propter officium *Cap. fin. de Rescriptis in* VI. ac proinde etiam se exhibere debere tanquam Ministrum Ecclesiæ; *officium* ipsi Ecclesiæ præstare: neque bona Ecclesiæ, ut sunt omnium beneficiorum etiam simplicium proventus, otiando consumere posse.

XIX. Qui verò vitam modumque agendi similium Capellanorum vel Beneficiatorum expenderit; facilè videbit, quàm parum utilitatis & ædificationis ex hujusmodi fundationibus provenire soleat; quodque ferè ad nihil valeant, quam ut otiosos, ne dicam scandalosos Clericos faciant, & nutriant; quamque proinde meritò in Concilio Tridentino plures optaverint similia Beneficia extingui, aut aliis uniri, vel aliter reformari; de quo latius infra ubi de Beneficiis agetur.

XX. Ad hæc, similium beneficiorum possessores etiam attendere debent, se onera à Fundatoribus imposita itâ debere adimplere, ut non verbis duntaxat; sed menti atque intentioni Fundatorum plenè satisfacere studeant.

Qua in re haud satisfaciunt, qui, ut plures sibi fundationis proventus retinere queant, Sacerdotibus Sacra, illa celebranda, aliave onera exsolvenda committant, quos viderint minoribus Honorariis onera illa velle exsolvere

solvere; nihil aut parum soliciti, qualiter onera illa à similibus Sacerdotibus sint exsolvenda; imò probe noverint, Sacerdotes illos mercenario modo, non secus atque opifices sua opera, sacra illa ministeria peracturos. Et hinc fit, ut occasione hujus fundationis, præter mentem fundatoris, plus interdum maledictionis, quàm benedictionis & in Ecclesiam & Fundatores accersatur.

XXI. Insuper quia sacra illa aliaque divina officia à similibus Sacerdotibus, qui stipendiis Missarum vivunt; atque de Missarum celebratione quasi artem de pane lucrando faciunt, committuntur, fit, ut plerumque planè perfunctoriè & irregulariter peragantur; piaque Fundatorum voluntas, dum exterius adimpleri videtur, revera tamen negligatur. Ipsi enim indubie, & ut animæ suæ consuleretur, ipsaque Ecclesia ædificaretur, hæc officia devotè ac reverenter & modestè, prout officiorum illorum dignitas requirit, celebrari voluêre.

Unde meritò Synodus Tridentina Sess. 25. in Decreto *de Purgatorio* mandavit Episcopis, » Curent, ut fidelium »vivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, »eleëmosynæ aliaque pietatis opera, quæ à fidelibus pro »aliis fidelibus defunctis fieri consueverunt, secundùm »Ecclesiæ instituta *piè & devotè* fiant, quæ pro illis ex te»statorum fundationibus, vel alia ratione debentur: non »*perfunctoriè*, sed à Sacerdotibus, & Ecclesiæ ministris, & »aliis, qui hoc præstare tenentur, *accuratè & diligenter* per»solvantur.

XXII. In Decretis Synodalibus Diœcesis Gandensis sub Antonio Triest. *tit.* 11. *cap.* 11. statuitur; » Pastores »sedulò advigilabunt, & strenuè adlaborabunt, ut *vigiliæ »& exequiæ* fidelium defunctorum, *solemniter, tractim, & gra»viter & devotè* decantentur, sub gravi mulcta in eos de»cernenda, qui in officiis hujusmodi fuerint defectuosi.

Si hoc Decretum ubique observaretur, sperari posset, quod longè majori cum fructu atq; fidelium ædificatione hæc divina officia exsolverentur; ipseque populus veriorem ac religiosiorem de hisce officiis ideam conciperet; nec tantum ut mundo aliquousque satisfaceret, & se à vexis Sacerdotum eximeret (quemadmodum non raro hodie fit,) sed animo voluntario, & pia planè intentione vigilias, exequias, aliaque officia celebrari postularet.

XXIII. Canonici quoque & Clerici sat ostendunt, quo animo hisce divinis Officiis intersint, qui *Offertorio* absoluto & distributionibus acceptis seu lucratis, mox, quasi flagellis abacti, Ecclesiam deserunt: quos ut compesceret Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 14 *cap* 7. decrevit, ut illud, quod Clero ob funus, aut exequias defunctorum datur, iis, qui *eidem officio ab initio usque ad finem adfuerint, distribuatur.*

Et Synodus D Mechliniensis *tit.* 11. *cap.* 10. privari vult distributionibus illos, » qui in Missis votivis & *anniversa»riorum*, quæ ex fundatione sine commendationibus »cantantur, *ante primam collectam*; in Vigiliis vero *ante »finem secundi Psalmi Vesperarum*; & in commendationi»bus *a principio Psalmi* IN EXITU usque ad *finem* non in»terfuerint.

Sacerdotes & Clerici, qui officia hæc omittunt, mox ut honoraria seu stipendia consueta deficiunt, sat ostendunt, »quo affectu hæc officia persolvant & frequentent. De quo latius supra actum est. *Parte* 1. *tit.* 7. *cap.* 8.

XXIV. Postremis hisce sæculis numerus Missarum potissimum multiplicatus fuit, postquam honorarium sive Denarius Missarum invaluit; eò quod offerentes singuli velint *pro se* specialem Missam fieri. Eâdem quoque ratione factum, ut *anniversaria* atque Missarum fundationes in tantum tempore Concilii Tridentini excrevissent; ipsæque Ecclesiæ & Monasteria tot missis onerata deprehenderentur, ut iis omnibus persolvendis non sufficerent.

Ulterius postquam invaluit Missarum *honorarium*, atque unà populus voluit tot Missas celebrari, quod darentur *honoraria*, etiam multi requirebantur Sacerdotes & Ministri, qui illis fundationibus satisfacerent.

Cum verò successu temporis fundationum reditus vel essent deperditi, vel decrescente pecuniarum valore, & rerum pretio è contra excrescente, contingit, ut vix invenirentur Sacerdotes, qui fundationum onera vellent suscipere.

XXV. Duplici hoc titulo contingebat, uti deplorat Synodus Tridentina *Sess.* 25. *c.* 4. *de Reformat.* ut deperirent piæ testantium voluntates; & eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio daretur.

Igitur » Sancta Synodus cupiens hæc ad pios usus re»licta, quo plenius & utilius fieri potest, impleri, Fa»cultatem dat Episcopis, ut in Synodo Diœcesana, item»que Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in suis »Capitulis generalibus, re diligenter perspecta, possint »pro sua conscientia in prædictis Ecclesiis, quas hac pro»visione indigere cognoverint, statuere circa hæc quid»quid magis ad Dei honorem & cultum atque Ecclesiæ »utilitatem viderint expedire.

XXVI. Decretum hoc sat ostendit, Sacerdotibus non licere privata auctoritate onera Beneficiis aut fundationibus imposita reducere vel immutare; sed id, quoad Ecclesias sæculares spectare ad Episcopos.

Quapropter anno 1639. Synodus Namurcensis *tit.* 3. *cap.* 31. conformiter ad Decretum Synodi Tridentinæ statuit. » Nullus propria auctoritate reducat Missas: anni»versaria, & alia quæcunque onera, suis Beneficiis incum»bentia.

Deinde *c.* 32. addit: » Et quia intelligimus plures pau»ciora sacra exonerare, quàm primæva ipsorum Benefi»ciorum institutio requirit; mandamus, ut de illorum re»ductione nos doceant intra trimestre.

XXVII. Quin si verba Synodi Tridentinæ attendantur, reducendi aut immutandi, has pias fundationes potestas Episcopis non nisi in Synodo Diœcesana competere videtur; uti enim notat Garcias *De Beneficiis parte* 7. *c.* 1. *num.* 135. addit tamen *num.* 136. » verum esse tamen, quod in »aliquibus Episcopatibus non sit usu receptum hoc Decre»tum Concilii Tridentini: semper enim fiunt (inquit) *sine »Synodo* reductiones, non tantum Missarum, Capellania»rum, sed etiam anniversariorum & dotationum Ecclesia»rum.

Notoria & quotidiana Belgii praxis evincit, Episcopos has reductiones absque Synodis, sua ordinaria auctoritate facere; vel quod credant quoad hanc formam, præscriptam Synodum Tridentinam hic non fuisse usu receptam; vel quod putent eam sibi facultatem jure communi competentem, à Synodo Tridentina non fuisse ademptam, dum Synodi Diœcesanæ non habentur.

Quidquid sit, hoc constat, quod sive Synodi Tridentinæ Decretum, sive juris communis dispositio attendatur, hanc Episcoporum potestatem generaliter ad Missas, anniversaria aliaque pia opera extendi, tametsi etiam post Concilium Tridentinum, & in limine fundationis constituta sint; uti rectè notat Zypæus *Consult. l. De Celebratione Miss.* & quotidiana praxis confirmat.

De eadem non receptione in aliquibus Ecclesiis testatur Diana *tomo* 1. *tract.* 14. *resol.* 3. *& resol.* 4. dicit Abbates & Generales Religionum nullatenus posse reducere absque Capitulo generali: » Quia at) episcopi id facere possunt ex »jure communi; neque quoad eos Concilium statuit jus no»vum, sed statuit antiquum jus servari: quo vero ad Abba»tes & Generales jus novum constituit.

XXVIII. Extat quidem Decretum S. Congregationis editum anno 1625. probante Urbano VIII in quo *art.* 1. »districtè prohibet atque interdicit, ne Episcopi in Diœ»cesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, »vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Missarum »celebrandarum, aut *post* idem Concilium imposita, aut »in *limine fundationis*; sed pro his omnibus reducendis, »aut moderandis vel commutandis, ad Apostolicam, Sedem »recurratur.

Sed ut notat Zypæus in citata consultatione *num.* 7. utitur S. Congregatio vocabulo, *prohibet atque interdicit*; Concilii Trid. non declarationem: sed *novi* juris constitutionem indicant: » Et ut in Italia, ait, facile est, ad S. Se»dem accessus, adeoque Decreti non incommoda obser»vatio; ita in dissitis regionibus odiosa est Concilii con»strictio; nec hactenus hic recepta; nisi forsan apud Re»gulares, ut quos à suis Superioribus Romà talia mitti so»lent; ut non dirigant superiores sæculares ad Episcopos re»gionum dissitarum.

XXIX. Requirit autem Synodus, ut reductio hæc fiat *re diligenter perspecta*: id est, prævio diligenti examine, num causa reductionis aut mutationis sufficiens sit.

In hac reductione si qui sunt Patroni fundationum, aut alii interesse habentes, necessariò audiendi: & si quæ opponenda habent examinari. Unde prævie ad publicationem Synodi Tridentinæ in Belgio, ad citatum *Cap.* 4. hæc à Conciliis Regiis annotata fuerunt: » Relinquitur ar»bitrio Episcoporum, Abbatum &c. ut ob tenuitatem »eleëmosynarum, statuant de numero Missarum, uti judi»caverint expedire. Visum Conciliis, vocandos & au»diendos esse Pastores, Magistros Fabricæ, aliosque, »quorum interesse ex probabili causa poterit.

XXX. Permittit autem Synodus, ut *re diligenter perspecta*; id est, præmisso diligenti examine; & auditis quorum interest, Episcopi possint » statuere circa hæc, quidquid magis »ad Dei honorem & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem »viderint expedire.

Itaque ex mente Synodi Episcopi in hac reductione & dispositione, non tam ipsorum particularium Sacerdotum, qui è stipendiis Missarum, aut proventibus fundatio-

dationum emolumentum quærunt, utilitatem, quam *Dei honorem & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem* attendere debent.

Unde si Episcopus videat, ob multitudinem Missarum & anniversariorum celebrandorum, non ea qua decet reverentia ac devotione & modestia hæc peragi; atque insuper ob hanc Missarum celebrandarum multitudinem, plurimos ineptos & otiosos, mercenariosque Sacerdotes ordinari quidni Missarum fundationes reducere, aut in alia pia opera convertere poterit? si inde videat Missas, licet pauciores, majore cum reverentia, modestia ac pietate celebrandas; numerumque Sacerdotum illorum otiosorum diminuendum: cùm id ad honorem & cultum Dei, atque utilitatem Ecclesiarum expedire, nemini ambiguum esse possit.

XXXI. Incommoda, quæ ex hac multiplicatione Missarum & fundationum nascuntur, facilè quoque persuadent, Parochos aliosque, quibus incumbit procurare, quæ magis ad honorem Dei & Ecclesiarum utilitatem spectant, non debere ipsos Fideles multum ad hujusmodi Missarum fundationes (quæ ferè ad nihil serviunt, nisi ut Mercenarios Sacerdotes nutriant) incitare: quod vel eo etiam titulo meritò cavent Parochi; ne suadendo Anniversaria, aliasque similes fundationes, avaritiæ turpisve quæstûs suspicionem incurrant.

Quod prævidens Antonius Albergatus Episcopus Vigiliarium & Nuntius Apostolicus in instructione, quam anno 1613. pro Pastoribus Civitatis & Diœcesis Leodiensis edidit, *pag.* 40. dedit hoc monitum: »Caveant Pastores in suadendis *anniversariis* mortuorum, ne in *avaritiæ* notam incidant.

XXXII. Si Missarum fundatio requirat, ut Missæ certa hora, certoque loco, vel ad determinatum altare celebrentur, circa ea etiam voluntatem Testatoris servandam esse declaravit S. Carolus in Concilio Mediol. IV. *parte 2. tit. Quæ pertinent ad SS. Missæ Sacrificium*, statuens: »Quicunque »Sacerdos in altari *certo* Missam celebrare debet, præstitisse »censeatur; nisi Episcopi alteriusque, cui ille id curæ commiserit, jussu, concessu, permissione aliquando fecerit.

XXXIII. At si Episcopus videat Missas certis locis, aut horis celebrandas, convenientius ad populi ædificationem ac Dei cultum alio loco & tempore celebrari, facilius in his mutationem aliquam facere poterit, eò quòd ipsa fundatio in suo principali hic ordinariè non alteretur: atque non minus Fundatori, imò magis ordinariè prosint Missæ celebratæ in loco & tempore convenientiori, quàm si juxta Fundationis tenorem in locis designatis, sed minùs convenientibus populi ædificationi & cultui divino celebrarentur.

Sic S. Carolus voluit, ut in Capellis aut Oratoriis infra limites Parochiæ diebus festis non nisi *una* Missa, eaque in aurora, ante absolutam Missam Parochialem celebretur, additque: »Quòd, si die festo etiam per illud Missæ Sacri»ficium, quod in aurora fit, populus à Parochiali avocetur, »tunc Episcopus illud etiam Festo die post Missam Paro»chialem celebrari jubeat.

ADDITAMENTA Num. 17.

De Beneficio simplici cum onere Missarum.

IN textum dictum est, possessorem simplicis Beneficii sub onere Missarum posse sibi partem proventuum retinere, solvendo Sacerdoti Missas celebranti consuetum honorarium pro numero Missarum, atque ita Congregationem Cardinalium declarasse. Id quidem speciem justitiæ præfert, si præter onus Missarum aliud Officium sive onus ipsi Beneficiato in fundatione sit injunctum, ratione cujus proventus Beneficii percipiat.

Si verò huic Beneficio nullum onus præter celebrationem Missarum annexum est, ipse Fundator proventus hos reliquisse censetur in honorarium Missarum, adeóque hujus Beneficii proventus vicem honorarii in singulas Missas ex mente fundatoris habere videntur; atque propterea circa proventus similis Beneficii idem apparet statuendum, quod circa honoraria Missarum, quæ pro singulis Missis, à fidelibus offerri consueverunt Presbyteris.

Igitur non apparet, quo titulo hic Beneficiatus, retinendo sibi partem proventuum hujus Beneficii, committendo alteri Sacerdoti celebrationem Missarum, ab injustitia magis eximeretur, quàm Sacerdos, qui partem honorarii sibi pro Missa celebranda oblati retinet, & partem duntaxat illius, alteri Sacerdoti Missam celebranti, daret.

Cùm enim fundator Beneficii non requisierit, nisi certarum Missarum celebrationem, sat innuit, intensionem suam fecisse, ut proventus fundationis cederent Missas illas celebranti, non secus ac alius, qui offert honorarium Sacerdoti Missam celebraturo.

CAPUT VIII.

De Oratoriis privatis sive domesticis.

1 *Jam pridem quædam loca pro Missarum celebratione destinata.*
2 *Fideles unum in locum conveniebant.*
3 *Qui se è conventu hoc separabat*, unitatem *Ecclesiæ scindere censebatur.*
4 *Olim vetitum est extra publicum conventum ad Missam convenire.*
5 *Sanctio Justiniani contra privatos conventus.*
6 *Excrescente turba Sacerdotum ditiores cœperunt habere Capellanos domesticos.*
7 *Quàm indignè habiti hi Capellani à suis Dominis.*
8 *Nobiles hac occasione Ecclesias Parochiales deserebant.*
9 *Hic abusus labentibus sæculis multum crevit, & unde?*
10 *Altaria* portatilia, *quæ sæculo XIII. invaluerunt, abusum hunc propagârunt.*
11 *Decretum Synodi Tridentinæ contra privata Oratoria.*
12 *Privilegium datum Mendicantibus utendi altari* Viatico *sublatum.*
13 *An Episcopi hodie possint concedere licentiam celebrandi in Oratoriis* privatis?
14 *In his concedendis parci debent esse Episcopi.*
15 *Quæ in iis designandis Episcopo inquirenda?*
16 *Danda sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis.*
17 *Etiam facultas celebrandi in his Oratoriis ad certos dies restringi solet.*
18 *Diebus solemnioribus ad Ecclesiam Parochialem accedendum.*
19 *Quæ personæ in his Oratoriis Missam audire possint.*

I. AB ipsis Apostolorum temporibus fuisse loca specialiter deputata celebrandis Missarum solemnibus, non obscurè indicat ipse Apostolus, ipsum Eucharistiæ sumendæ ritum & populi ad eam celebrandam conventum describens I. *ad Corinth. cap.* 11. *Convenientibus*, ait, *vobis in* ECCLESIAM *audio scissuras esse inter vos.* Et paucis interjectis: *Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum aut* ECCLESIAM *Dei contemnitis.* Hic *Ecclesiam* accipi pro loco, ad quem Fideles sacra Mysteria celebraturi accederent, hancque privatis *domibus* ibidem opponi, non obscurum est: eumque locum ità exponunt SS. Basilius in regulis brevioribus *interrogat.* 301. & Augustinus *quæst.* 57. *in Leviticum.*

Ejusdem disciplinæ testis est S. Justinus Martyr *Apol.* 2. ubi ritum celebrandi divina Mysteria sæculo II. describens ait: »Solis, qui dicitur die omnium, qui vel in oppidis, vel »rure degunt, in eundem locum conventus fit, & commen»taria Apostolorum, aut scripta Prophetarum, quoad tem»pus fert, leguntur. Deinde lectore quiescente, Præsidens »orationem, quæ populum instruit, habet.

II. Ad unum ergo locum Fideles conveniebant, ut in unam quasi Ecclesiam coadunati, ipsa Unitatis mysteria convenientius agerent; atque orantes facilius exaudirentur.

»Corpus sumus (ait Tertullianus) de conscientia, re»ligionis, & disciplinæ unitate & spei fœdere. Coimus ad »Deum quasi manu facta precationibus ambiamus. Hæc »vis Deo grata est. *In Apolog. Cap.* 39.

III. Hinc, qui se à conventu publico, ac loco huic conventui deputato separabant; atque particulares conventus instituebant, unitatem quodammodo Ecclesiæ scindere; seseque ab unitate separare putabantur.

IV. Unde Synodus Gangrensis *Can.* 6. anathemate percellit Eustachianos, qui publicum Fidelium cœtum contemnentes, extra Ecclesiam *privatim* conveniebant, ac sacra mysteria celebrabant.

Et sub idem tempus Synodus Laodicena *Can* 58 decrevit: »Quod non oportet in domibus fieri oblationes ab Episco»pis vel Presbyteris.

V. Multis quoque contra privatos hos conventus egit sæculo 6. Justinianus Imperator in suis Constitutionibus Novellis, atque signanter *Novella* 58 ait, omnibus interdicimus magnæ hujus civitatis (Constantinopolis) habitatoribus, magis autem etiam totius nostræ ditionis in *domibus* suis habere quasdam quasi *orationum domos*: & in his *sacra celebrare mysteria*: »& hinc fieri quædam Catholicæ »& Apostolicæ traditioni extraordinaria. Sed siquidem *do»mos*, ità simpliciter aliqui habere putant, oportere in sacris »suis, *orationis* videlicet *solius* gratia, & *nullo celebrando* »penitus horum, quæ sacri sunt mysterii, hoc eis permit»timus.

VI. Ve-

VI. Verum cum sensim labentibus sæculis continuò magis excresceret numerus Sacerdotum, Missæque multiplicarentur; potentiores ditioresque, quibus non libebat certa determinataque hora, ipsis subinde minus commoda, ad Ecclesias Parochiales Missarum solemnia cum reliquo vulgo audituri accedere; illicque per longius temporis spatium in Missarum solemnibus, quæ & concionem comprehendebant, permanere, facile Sacerdotem reperire potuerunt, qui ipsis in aliquo Oratorio aut Sacello domibus ipsorum propinquo, pro eorum nutu & commoditate, tanquam alter quidam famulus mercede conductus, celebraret.

VII. Quam hi Sacellani domestici seu conductitii frequentes fuerint, quamque indignè habiti à suis Dominis sæculo 9. vel unius S. Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis testimonium evincit. Hic in tractatu *De privilegio & jure Sacerdotis cap.* 11. ita scribit: „Increbuit consue-„tudo *impia*, ut penè nullus inveniatur anhelans, & quan-„tulumcunque proficiens ad honores & gloriam tempo-„ralem, qui non domesticum habeat Sacerdotem, non cui „obediat, sed à quo incessanter exigat licitam simul at-„que illicitam obedientiam, non solum in divinis officiis, „verùm etiam in humanis; ita ut plerique inveniantur, „qui aut ad mensas ministrent, aut saccata vina misceant, „aut canes ducant, aut caballos, quibus fœminæ sedent, „regant, aut agellos provideant. Et quia tales de qui-„bus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in domibus suis ha-„bere non possunt, (nam quis esset bonus Clericus qui „cum talibus hominibus dehonestari nomen & vitam „suam ferret?) non curant omninò quales Clerici illi „sint, quanta ignorantia cœci, quantis criminibus in-„voluti, tantum ut habeant Presbyteros proprios, quo-„rum occasione deserant Ecclesias, seniores, & offi-„cia publica. Quòd autem non habeant eos propter re-„ligionis honorem, apparet ex hoc, quòd non habent eos „in honore. Unde & contumeliosè eos nominantes, „quando volunt illos ordinari Presbyteros rogant nos „aut jubent, dicentes: Habeo unum Clericionem „quem mihi nutrivi de servis meis propriis, aut benefi-„cialibus, sive pagensibus; aut obtinui ab illo vel illo ho-„mine, sive de illo vel illo pago. Volo ut ordines eum „mihi Presbyterum. Cumque factum fuerit, putant ex „hoc quòd majoris ordinis Sacerdotes non eis sint neces-„sarii, & derelinquunt frequenter publica officia & „prædicamenta.

VIII. Sub idem tempus Concilium Ticinense: „Qui-„dam Laici & maximè *potentes ac nobiles*, quos studiosius „ad prædicationem venire oportebat, *juxta domos suas* „*Basilicas* habent, in quibus divinum audientes officium „ad majores Ecclesias rarius venire consueverunt, & dum „soli afflicti & pauperes veniunt, quid aliud quàm ut mala „patienter ferant illis prædicandum est? si autem divites „qui pauperibus injuriam facere soliti sunt, venire non „renuerint, admoneri utique possent, ut eleemosynis pec-„cata sua redimerent, ut à fluxu rerum temporalium se „abstinerent. Admonendi sunt igitur Potentes, ut ad ma-„jores Ecclesias ubi prædicationem audire possint conve-„niant, & quantum dono Omnipotentis Dei vitiis & „honoribus cæteros antecedunt, tanto ad audiendum „præcepta conditoris sui alacrius festinent.

IX. Porrò hic abusus sequentibus sæculis, jam invalescente Missarum Honorario: atque cum illo Sacerdotum de hoc Honorario penè victitantium multitudo, incredibile quantum acceperit incrementum, quantaque hinc Ecclesiarum Parochialium, atque Verbi Divini neglectus, atque Sacrificii, & Sacerdotii contemptus & vilipendium: uti ex historiis atque Conciliorum Decretis illorum temporum constat.

X. Ad hæc cum sæculo octavo cœpisset Altarium *portatilium* sive *Viaticorum* usus (nec enim ante illud sæculum agnitus fuit, ut monet Joannes Thiers in Dissertatione de præcipuis Altaribus *cap.* 2.) tandem sæculo 13. à Sede Apostolica privilegia impetrari cœperunt, utendi hujusmodi *Altaribus*, atque ubicunque locorum, etiam locis Deo non dedicatis, celebrandi.

Et quidem Honorium III. Fratribus Prædicatoribus & Minoribus indulsisse, ut ubicunque fuerint, sine Parochialis juris præjudicio, cum Altari *Viatico* valeant celebrare, ipse Honorius testatur in *Cap.* 30. *De Privilegiis*, declarans eam indulgentiam sic interpretandam, ut ea etiam sine licentia Prælatorum uti queant.

Similia Privilegia & Regulares & Sæculares tum à Sede Apostolica, tum à propriis Episcopis impetrantes, Missas passim in locis privatis & sæpius parum dignitati ac reverentiæ Sacrificio convenientibus celebrabant.

XI. Synodus Tridentina mandans Episcopis, ut ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulò curent, quæ vel avaritia idolorum servitus, vel irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix à tanti Sacrificii dignitate aliena induxit, inter cætera mandat: „Ne patiantur *privatis* in „domibus, atque omnino *extra Ecclesiam*, & ad divinum „tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinariis „designanda & visitanda, Sanctum hoc Sacrificium à Sæ-„cularibus, aut Regularibus quibuscunque peragi ... Non „obstantibus *privilegiis*, *exemptionibus*, *appellationibus ac* „*consuetudinibus* quibuscunque.

XII. Imprimis textus Concilii manifeste evincit, sublatum esse privilegium indultum Prædicatoribus & Minoribus utendi Altari *Viatico* sive *portatili*, uti post Barbosam *De Officio Episcopi parte* 2. *Allegat.* 23. aliosque docet Fagnanus ad *Cap.* IN HIS *De Privilegiis*.

XIII. Quin & ibidem cum Barbosa aliisque nonnullis prætendit Fagnanus, Concilium hoc Decreto ademisse auctoritatem Episcopis concedendi licentiam celebrandi quacunque de causa in *domibus privatis*, tametsi in illis essent exstructa Oratoria ad divinum tantum cultum destinata; eamque interpretationem sæpius secuta est Sacra Congregatio, inquit *num.* 18. easque declarationes refert Azorius Institut. Moralium *lib.* 10. *cap.* 26. quem citat Zypæus titulo *De Celebrat. Missarum num.* 8. qui tamen huic sententiæ non acquiescens subjungit: „Certè salva „Sedis Apostolicæ censura locus hic tantum est ad abusus „extirpandos eorum, qui id sua auctoritate præsumunt, „quos ne patiantur, monentur Episcopi, sed ea verba (*non* „*patiantur*) si ad rigorem examinentur, non inferunt, ut „permittere non possint; vel derogationem auctoritatis „Episcopis competentis, ne id queant, ubi justa ex causa id „permittendum consueverint.

Hæc ibidem latius prosequitur Zypæus; cujus interpretationem Belgii vicinarumque Provinciarum Episcopi notoriè amplectuntur; concedentes licentiam celebrandi in oratoriis privatis, quantumvis in *domibus privatis* exstructis.

XIV. Hoc equidem constat, mentem Synodi Tridentinæ fuisse, ipsamque Sacrificii reverentiam, necnon Ecclesiæ disciplinam multis titulis requirere, ut Episcopi admodum parcè nec nisi necessitate, gravibusque de causis & cautelis hanc licentiam indulgeant.

Intentionis Concilii Tridentini, cui interfuerat, perquam conscius Martinus Rithovius; monumentumque hujus disciplinæ expendens in Synodo sua anno 1577. *tit.* 15. *cap.* 4. relata ordinatione Concilii Tridentini subjicit: „Quæ quidem ordinatio, ut pro rei gravitate, fideliorem „observationem habeat; mandamus omnibus Presbyte-„ris nobis subditis, ne quis prætextu antiquorum Statu-„torum aut consuetudinis, extra Ecclesiam aut hujusmo-„di Oratoria, deinceps Missam celebrare præsumat: in-„jungentes omnibus Pastoribus, & Presbyteris, ne dein-„ceps dictæ ordinationi Concilii Tridentini contrave-„niant: & etiam Laicis quibuscunque, ne per aliquos „Presbyteros etiam exemptos, in suis ædibus Sacrosan-„ctum Missæ officium, aliqua ratione celebrari patiantur, „aut petant; in pœnam arbitrariæ correctionis. Pastores „autem subditos suos, qui morbo detenti, Ecclesiam visi-„tare non possunt, doceant, ut pia devotione, suas preces „jungant cum illis, qui corporali præsentia divinis officiis „intersint. Et, ut ad excitandam devotionem, observent „divinorum Officiorum tempora, vel campanarum pul-„sum, per quem significatio Sacrorum, quæ in templis „peraguntur, & ubi corpore adesse non possunt, corde, & „piis orationibus se præsentes statuant.

Deinde his notandis verbis concludit: „Quod dum „religiosè faciunt, & obedienter Ordinationibus parent, „per quas antiqui Canones in usum revocantur, plus in „vera pietate proficient, quàm, si ex privata devotione, ad „domesticas missas importunè consensum extorqueant, „vel sub prætextu Privilegii, irreligiosam singularitatem „foveant.

Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi I. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ*: ait: „Oratorio-„rum autem ædificationem, aut usum ne facile, sed magna „de causa permittant iidem Episcopi.

XV. Dum vero hæc oratoria necessitate, magnave causa exigente concedente videbuntur, vult S. Carol. loc. cit. Episcopi in iis designandis, vel probandis, hæc servent.

„Ne sint in interiorum ædium partibus, in quibus Do-„mini, vel familia frequentius versentur, sed commodo & „honesto loco, à cubiculis, tricliniis, & ab aula separato, „ad templi formam & regulam propius accedant. Nec ita „angusta sint, ut qui Missam audierint, ad ostium aut fe-„nestram stare cogantur, aut denique ibi sacris interesse, „ubi promiscuè profanum aliquod exerceatur, quod fieri „omnino prohibemus.

XVI. Ulterius ne populus per hæc Oratoria à frequen-

quentatione Parochialis Ecclesiæ nimium distrahatur, addi consuevit de stylo Curiæ Romanæ, & etiam hodierno Episcoporum, quòd hæc concessio fiat sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis, uti notat Barbosa, *De Officio Episcopi parte 2. Alleg. 23.* Et in formulario Episcopali, quod extat ad calcem ejusdem operis, refertur *num. 85.* formula *facultatis construendi oratorium simplex, in quo celebretur* cum hac clausula: *Sine Parochialis Ecclesiæ præjudicio.*

Ut verò hæc clausula meliùs servaretur, voluit etiam Sanctus Carolus loco citato, ut » cui id permissum fuerit, is eo rarius utatur, ne distracti homines illa commoditate, Ecclesiam Dei minùs frequentent; quod exemplo etiam noceat aliis.

XVII. Ad hæc de stylo ordinario in concessione Oratoriorum & Capellarum excipi solent præcipuæ per annum Festivitates; ut nimirum non liceat tunc ibidem celebrare, idque conformiter ad vetus Decretum Synodi Agathensis apud Gratianum *Dist. 1. De Consecr. Can. 35.* quo decernitur: » Si quis extra Parochias, in quibus *legitimus est ordinariusque* conventus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitatibus, ut ibi Missas audiat, propter fatigationem familiæ justa ordinatione permittimus. Pascha verò, Natali Domini, Epiphaniâ Domini, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali Sancti Joannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festivitatibus habentur, non nisi in civitatibus, aut in Parochiis audiant. Clerici verò, si qui in festivitatibus, quas suprà diximus (nisi jubente, sive permittente Episcopo) Missas celebrare voluerint, communione priventur.

Hic nota, Parochias sive Parochiales Ecclesias esse propriè loca illa, in quibus *legitimus ordinariusque* conventus habetur.

XVIII. Secundò notandum, mentem Ecclesiæ semper fuisse, ut saltem diebus *solemnioribus*, Ecclesia Parochialis non deseratur; tametsi etiam cum aliqua incommoditate frequentatio fieri deberet, cui & conforme est ipsum Decretum Synodi Tridentinæ præcipiens Episcopis, ut » moneant populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem *diebus Dominicis & majoribus festis* accedant.

Unde Synodus Namurcensis *1639. tit. 5. c. 27.* » Parochiani, etsi vicini alicui Capellæ sub finibus Parochialis exstructæ, præcipuis anni festivitatibus & Dominicis, Ecclesiam Parochialem frequentare non omittant; qui verò tribus continuis Dominicis ab illa se absentaverint; admoneantur primùm à suis Pastoribus, & si monitionem contempserint, ad nos deferantur.

XIX. Denique stylus hodiernus addit in concessionibus hujusmodi Oratoriorum, ut alii præterquam servitio personæ, cujus intuitu Oratorium conceditur, necessarii ibidem audientes Missam ab obligatione eam in Ecclesia audiendi per hoc non liberentur.

CAPUT IX.

Quædam observanda & cavenda pro reverentia Sacrificii.

1 *Perniciosum est, ignotos & vagantes Sacerdotes ad Missas celebrandas admittere.*
2 *Jam pridem vetitum, Clericum externum sine litteris commendatitiis admittere.*
3 *Postremis seculis id magis necessarium: & quare?*
4 *Decretum Synodi Tridentinæ de non admittendo ignoto Sacerdote sine litteris commendatitiis.*
5 *Quid Synodi Belgicæ decreverint circa ignotos Sacerdotes?*
6 *Sanctus Carolus voluit litteras commendatitias non esse nimis antiquas: & quare?*
7 *Ex Decreto S. Caroli nullus potest ad sua Sacella aut Oratoria admittere Sacerdotem sine licentia Episcopi.*
8 *Decretum de non admittendis Clericis ignotis etiam obtinet in Ecclesiis Regularium.*
9 *Nullus ex aliena Diœcesi admittendus sine litteris Ordinarii sui.*
10 *Litteræ hæ non tantùm Ordinum susceptorum, sed & vitæ morumque testimonium perhibere debent.*
11 *Parochi admittere non debent quoscunque Sacerdotes Litteris Episcopalibus munitos.*
12 *Sine Parochi licentia nullus in Ecclesia Parochiali celebrare potest.*
13 *Jus Parochi per sententiam Regiam firmatum.*
14 *Notoriè criminosus ad ministerium Altaris non admittendus.*
15 *Non admittendus, nisi vita emendata maculam eluerit.*
16 *Si pridiè temulentus aut in notorium crimen lapsus se ad celebrandum obtulerit, ob scandalum castigandus.*
17 *Qui pridiè impudicitiam etiam secretam commisit, ad celebrandum se præsentare non potest, tametsi confessus.*
18 *Nullus malæ famæ ad Divina celebranda admittendus.*
19 *Sacerdotes solum quæstum sectantes ad celebrandum non recipiendi.*
20 *Meritò à Divinis repellendi notorii aleatores, & tabernarum frequentatores.*
21 *Sacerdos Missam celebrare non potest, nisi adstantes externo habitu ritè dispositi appareant.*
22 *Quid hac in re statuerit S. Carolus?*
23 *Ad excitandam populi devotionem exponenda à Parocho, quæ in Missa aguntur.*
24 *Scopus hujus instructionis est, ut populus instructus se jungat Sacerdoti, & voto id agat, quod Sacerdos* ministerio.
25 *Menti Ecclesiæ conformius est attendere iis, quæ in Missa aguntur, quàm ex libro preces recitare.*
26 *Simultanea plurium Missarum in eadem Ecclesia celebratio minus conveniens: & quare?*
27 *Vetitum, ne inter Missarum solemnia adhibeatur cantus non satis gravis.*
28 *Hodierna Musica parum gravis; & de hac querela Cardinalis Bona.*
29 *Ecclesiæ, quæ hactenus musicam non admiserunt, laudantur.*
30 *Quod Episcoporum ac Pastorum circa hæc officium?*
31 *Attendendum, ne organa quid lascivi sonent.*
32 *Idem est de tintinabulis, & quomodo contravenientes puniendi?*
33 *Omnes actiones sæculares ab Ecclesia arcendæ.*
34 *Penes Episcopos est summa auctoritas abusus in Missarum celebratione occurrentes tollendi.*
35 *Prælati Ecclesiarum non debent abusus permittere, quia jam inoluerunt.*
36 *Quàm perniciosum sit argumentum, quod à tolerantia aut facto Prædecessorum petitur.*

I. SEmper omnibus persuasum fuit, quàm perniciosum, malique exempli esset, si Sacerdotes & Clerici de una Ecclesia ad aliam transeuntes & vagantes, indifferenter ad sacra Mysteria celebranda admittantur: quam inde natum sit fieri, pessimos quosque perditissimosque homines in sacra involare, eaque profanare.

II. Hinc jam pridem à primis Ecclesiæ sæculis cautum fuit, ne quis Clericus externus & ignotus sine Litteris commendatitiis sui Episcopi recipiatur.

Canon. 41. Laodicenus ita habet: » Quod non oportet eum, qui est sacratus vel Clericus sine Canonicis Litteris iter ingredi.

Et apertius *Canon. 13.* Calchedonensis vetat: » Externos Clericos & ignotos in alia civitate sine proprii Episcopi commendatitiis Litteris nusquam ullo modo ministrare. » Apud Gratianum *Dist. 71. Can. 7.* Sed per errorem & contra fidem textus Græci originalis pro *ignoto* legit *Lectori*, uti rectè notat Cujacius ad *Cap. 5. X de Clericis non resid.*

III. Postremis hisce sæculis, postquam invaluit Titulus *patrimonii*; quo solo plures ordinantur, nullius particularis Ecclesiæ servitio *adstricti*, multò magis hæc disciplina necessaria fuit.

Cùm enim hi nulli Ecclesiæ essent adjecti, liberior ipsis de una ad aliam Ecclesiam discurrendi videbatur indulta libertas: atque hinc facilè fiebat, ut immorigeri, quin & multis titulis notoriè infames, Ecclesiam, in qua noti erant deserentes, ad aliam, ubi eorum vita ignorabatur, aut ubi scirent Pastores minùs esse vigilantes aut disciplinæ Ecclesiasticæ observantes, convolarent; ibique se in Ecclesiastica munia intruderent; ipsumque Missæ Sacrificium multis modis profanarent.

IV. Hæc advertens Synodus Tridentina statuit *Sess. 23. Cap. 16.* » Nullus Clericus peregrinus sine commendatitiis sui *Ordinarii Litteris* ab ullo Episcopo ad *divina celebranda* & Sacramenta administranda admittatur.

Ad hæc volens Synodus, ut in Sacrificio Missæ omnis irreverentia vetetur, mandavit Episcopis, ut » singuli in suis Diœcesibus interdicant, ne cui *vago & ignoto* Sacerdoti Missas celebrare liceat. In Decreto *De Observandis & Evitandis in Celebratione Missæ.*

V. His Synodi Tridentini Decretis obsequi volentes Episcopi, in suis respectivè Synodis prohibuerunt, Sacerdotem externum & ignotum ad Missam celebrandam admitti, nisi Litteris testimonialibus Episcopi instructum.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit. De Ministris Ecclesiæ cap. 8.* » Præcipit etiam Pastoribus, & Ecclesiarum Rectoribus, ne quem vagum & ignotum Sacerdotem, sine licentia Episcopi sui Diœcesani in scriptis obtenta, ad celebrationem Missarum aut Sacramentorum administrationem admittant, sub pœna duorum florenorum per Pastores seu Rectores incurrenda, & vagorum Sacerdo-

»cerdotum correctione arbitraria : Episcopi autem præ»dictam licentiam non concedant, nisi visis Litteris Sacer»dotii, & commendatitiis, & testimonialibus Episcopi vel »Vicarii loci ultimæ residentiæ eorum.

Et Synodus P. II. *tit.* 12. *Cap.* 16. » Vago ac ignoto Sacer»doti, etiam *Regulari* Missam celebrare non liceat, nisi »ostensis testimonialibus vel commendatitiis Litteris sui »Ordinarii.

VI. Prævidens S. Carolus Sacerdotum mores vitamque nonnunquam temporis successu vel immutari, aut certè amplius innotescere & manifestari, in Concilio Mediolanensi I. *parte* 2. *tit.* 5. decernit : » Clericis alienæ Diœcesis »res divinæ faciendæ facultatem ne permittat Episcopus: »nisi ostendant Litteras testimoniales seu dimissorias Ordi»narii sui *duobus* tantum mensibus ante, si in provincia, si »extra provinciam in Italia, *quatuor sex* verò, si extra Ita»liam datas : vel si eæ *antiquiores* sint, afferant etiam scrip»tum testimonium de vita, & moribus ab iis ordinariis, »in quorum Diœcesi post illud tempus aliquandiu per»manserint.

VII. Quin & ibidem præceperat : » Nemo Clericus vel »Laicus in suis sæcularibus Ecclesiis Capellis, vel Orato»riis quamvis ab Ordinario probatis, etiam si juris Patro»natus sint, quenquam sæcularem vel regularem Sacerdo»tem celebrare patiatur, qui scriptum celebrandi, singu»lis sex mensibus renovandum, ab Episcopo non impetra»verit.

VIII. In Concilio III. Mediolanensi *tit.* 11. declarat, »Quod primo Concilio Provinciali interdictum est, ne pe»regrino Sacerdoti sine dimissoriis, testimonialibusve Lit»teris Missæ Sacrum facere liceat, id ei vetitum sit in *Regula»rium* etiam *cujuscis* Ordinis Ecclesiis.

IX. Synodus Burdigalensis anno 1583. *tit.* 5. vetat ab Ecclesiarum Rectoribus, quemquam vagum ac ignotum ad celebrandum admitti, *nisi priùs diligenter explorata Ordinarii licentia & facultate.* Deinde adjungit : » Nullumque »pariter alienæ Diœcesis admittant, nisi acceptas ab Ordi»nario suo Litteras, sibi concessæ facultatis, & *anteactæ »vitæ*, *morumque* ac religionis testes adhibeat : quæ vetu»stiores non appareant, quàm quæ intra annum scriptæ »sunt.

Celebrata anno 9. hujus sæculi Synodus Narbonensis *Cap.* 20. non vult ab Episcopis facultatem celebrandi con»cedi Clerici alienæ Diœcesis, » nisi visis litteris Ordinum »Clerici, & attestatione proprii Episcopi, super *vita & »moribus* eo anno concessis.

X. Hactenus adducta Decreta manifestè evincunt, litte»ras Episcopales, non tantum requiri, ut testes susceptorum Ordinum; sed vel præcipue ut testes probæ vitæ & bonorum morum : ipsosque Episcopos has litteras haud annuere posse, nisi præmissa & facta diligenti inquisitione super vita & moribus Sacerdotum dimittendorum.

Si ea cautione in litteris expediendis procederent Episcopi; neque ullus Sacerdotum in Ecclesiis sive sæcularibus sive Regularibus sine hujusmodi litteris, conformiter ad SS. Canones & Synodorum Decreta, ad celebrandum admitterentur, quàm multi scandalosi, otiosi ac vagabundi Sacerdotes ab Altaribus arcerentur, quantæque irreverentiæ per similes Sacerdotes in Sacrificio Missæ committi solitæ, vitarentur.

XI. Porro qui litteræ hæ testimoniales, nonnunquam faciliùs : quàm oportet, conceduntur, aut sub-vel obreptitiè impetrantur, nequaquam Parochi aliique Ecclesiarum præfecti omnes quoscunque Sacerdotes hujusmodi Litteris munitos ad celebrandum admittere debent.

Quid enim si aliunde vita scandalosa Parocho vel Rectoribus innotescat; nullusque titulus aliunde sit, qui Sacerdoti hujus celebrandi in tali Ecclesia tribuat, indubie poterit, imò & non rarò debebit à celebrando repelli.

Ad hæc Canones quidem vetant quempiam *extraneum & ignotum* sine Litteris Episcopi ad celebrandum admitti, sed nequaquam Parochis aut Ecclesiarum Rectoribus præcipiunt, ut omnes hujusmodi Litteris instructos in suis Ecclesiis ad celebrationem admittant.

XII. Imo cùm Parochus si quasi Caput Parochiæ, & primarius & ordinarius Ecclesiæ Rector, nullus (ni speciali aliquo titulo munitus) potest in Ecclesia parochiali sine speciali licentia Parochi sacras quascunque functiones obire. :

Hinc Synodus Namurcensis anno 1639 *tit.* 3. *cap.* 43. ait »Nullus aliquod officium in aliena Ecclesia, sine Pastoris »ejusdem loci licentia, facere præsumat.

Eodem fundamento Synodus P. I. Cameracensis tit. *De Ministeriis Ecclesiasticis cap.* 9. voluit, ut » qui præsunt fabri»cis Ecclesiarum, nullos Sacerdotes admittant ad suffragia »& sacrificia legatorum piorum causa præstanda; nisi ab »Episcopo, aut ejus Vicario probatos, & ad id ministeri»um destinatos Pastoris voluntate. Cui quod ad officium »Ecclesiasticum pertinet, pereant : ne per licentiam aditus »improbis & vanis ad Ecclesias concedatur cum detrimen»to & scandalo publico.

Denique addit Synodus : » Et qui admissi fuerint, Pasto»rem adjuvent in cultu & officio divino.

Si nulli ad celebrandas fundatas Missas & anniversaria admitterentur, nisi cum onere juvandi Pastores in Officio Pastorali, quam multi otiosi Sacerdotes ab Ecclesiis removerentur.

XIII. Cum anno 1672. quidam in suo testamento ordinasset Missam pro refrigerio animæ suæ solemniter celebrari in Ecclesia Parochiali per Patres Carmelitas ; disputatumque esset, num vi hujus testamentariæ dispositionis Carmelitæ essent admittendi ad celebrandam Missam illam ? judicatum fuit à Parlamento Parisiensi, id in Ecclesia Parochiali Carmelitas non posse sine Parochi licentia. Utirefertur *parte* 2. *Journales des Aud. lib.* 6. *cap.* 29.

XIV. Præterea ut irreverentia vitetur præcipit Synodus Tridentina Episcopis, » neminem qui *publicè & notoriè* cri»minosus sit, aut Sancto Altari ministrare, aut sacris inter»esse permittant.

XV. Decretum hoc quoad primam partem innovans S. Carolus in Concilio I. Mediolanensi *tit.* 5. ait : » Sacerdotes »qui publicè & notoriè criminosi fuerint à celebratione ar»ceantur, nisi *emendata vita* sceleris maculam eluerint.

XVI. Synodus P. I. Cameracensis *Tit. De Cultu, Cæremoniis & Officio Divino cap.* 2. vult, ut, quicunque ad celebran»dum se obtulerit, ac pridie temulendus, insolensve fuerit, »aut crimen ullum *notum* admiserit, à Rectore Ecclesiæ castigandus non modò propter crimen admissum, sed & »propter scandalum, & irreverentiam illatam Sacramen»to denuntietur Episcopo, aut ejus Vicario, vel Officiali. »Rector vero, si denuntiare neglexerit, tanquam tanti sce»leris dissimulator puniatur.

Subjicit deinde notandam hanc rationem : » Est enim »valde præpostterum & indignum, quod velint Sacerdotes »omnem à laicis reverentiam huic Sacramento exhiberi : nec ipsi tamen moribus & religione sua exhibendam declarant.

XVII. Addit ejusdem Provinciæ Synodus Diœcesana Audomarensis anno 1583. *tit.* 6. *cap.* 2. *nec confessione prævia* hujusmodi Sacerdotes ad celebrandum se præsentare præsumant, *qui pridie, quamcunque* SECRETAM *impudicitiam admiserint.*

XVIII. Præcitata Synodus Burdigalensis, » Sacerdotes »aut quoscunque alios, *publicè & notoriè criminosos*, rem di»vinam facere, vel ad altare ministrare prohibendos cen»set, nisi qui ad meliorem frugem redierint, & morum vi»tæque pristinæ commutatione facta, præteritorum scele»rum veniam meruerint, eamque ab ordinariis suis impe»traverint.

Namurcensis Synodus anno 1639. *Tit.* 3. *Cap.* 4. præcipit : »Nullus *malæ formæ*, Pastori in Divinis Officiis assistat.

XIX. Quod hic Synodus Tridentina aliæque subsequentes decrevere, illud Carolus V. in formula reformationis ejus nomine anno 1548. publicata expresserat ; atque præter publicis criminibus infames etiam *solum quæstum sectantes* ad celebrationem Missæ non admittendos censuit.

XX. Quis ambigat, horum Sacerdotum, Clericorumque generi adscribendos, quos publice notoriéque popinas frequentare ; aleis, illicitisque lusibus; cum magno populi scandalo vacare videmus. Merito proinde, Episcopi aliique Ecclesiarum Prælati secum expendant, num Sacris Canonibus obtemperent, dum similes Sacerdotes à sacris Altaribus continuo adstare vident, & sinent.

XXI. Ulterius pro reverentia tanti Sacrificii vult Synodus Trident. ut Sacerdos non aliter Missam celebrare incipiat, » nisi prius, qui intersint, decenter composito »corporis habitu, declaraverint se mente etiam, ac devo»cordis affectu, non solum corpore adesse.

XXII. S. Carolus Decretum hoc renovans, & executioni mandari volens, in Concilio Mediolanensi IV. *tit.* 10. præcipit, ut Clericus Missæ Sacrificio ministraturus aliúsve cui hoc munus incumbit, mox ut Sacerdos ad Altare accesserit, » circumspiciat modestè adstantes ; & si quem»piam animadverterit marem vel fœminam incomposito »corporis habitu, aut aliàs contra præscriptas regulas Pro»vincialibus nostris Conciliis cum injuria vel irreveren»tia sanctissimi illius Sacrificii interesse, moneat graviter »ut opus erit : neque Sacerdos ante Missæ initium faciat, »quam omnes qui adsunt, quemadmodum Tridentino »Concilio curæ Episcopi commissum est, decenter com»posito corporis habitu declaraverint se mente etiam ac »devoto cordis affectu, non solum corpore adesse. Missa »verò jam inchoata, si quid ejusmodi fiat, hoc idem »offi-

»officium admonendi itidem ille Minister Clericus præstet modestè & graviter. Si quis verò ab iis de ejusmodi monitus non resipuerit, quam primum eorumdem cura deferatur ad Episcopum, ut jure cum eo efficacius agatur.

XXIII. Ut verò populus majori cum reverentia & attentione ad ea quæ in Missâ aguntur assistat, uberioremq; Sacrificii fructum percipiat, præcipiunt passim Synodi nostræ, conformiter ad Synodum Tridentinam *Sess. 26. De Sacrificio Missæ cap. 8.* » Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missâ aguntur, aliquid exponant; atque inter cætera sanctissimi hujus sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis & festis.

XXIV. Porrò scopus Synodorum est, ut Fideles Missæ assistentes; eaque, quæ à Sacerdote aguntur intelligentes, iis sint intenti, » & voto id agant, quod Sacerdos agit ministerio; ut scilicet discant & ipsi suam totiusque Christiani orbis salutem tam salutaris & gratæ hostiæ interventione & Christi Jesu meritis, Deo Patri commendare: » uti loquitur Concilium Moguntinum anno 1549. *cap.* 58.

Et antiqua Atrebatensia statuta renovata in Synodo anno 1570. sub Francisco Richardoto, qui Tridentino interfuit, volunt de his populum instrui, ut *Religiosus, & libentius, quæcunque Sacerdotes in Missa agunt observet.*

Idem aliæ quoque Synodi innuunt, desiderantes populum instrui de his quæ in Missâ aguntur, ut *quæ in illa geruntur debita cum attentione perpendat*, quemadmodum loquitur Synodus Namurcensis anno 1659. *tit.* 16. *cap.* 1. vel ut *majore reverentia sacris intendat*, uti expressit Synodus Cameracensis anno 1567. *Tit. De Eucharistia cap.* 4.

XXV. Neque dubium est, quin populo utilius sit, & menti Ecclesiæ conformius; ipsique Sacrificio convenientius, intendere iis quæ in Missâ aguntur, quam preces alias, quantumvis pias, sed Sacrificio Missæ haud respondentes è libro legere.

Quapropter Synodus Remensis anno 1583. *tit. De Eucharistia num.* 5. præcipiens ut laici *preces horarias* tempore divini officii non nisi submissâ voce recitent, addit: » Qui tamen inter eos doctiores, reique Christianæ peritiores extiterint *præclarius* agent, si loco precum ex scripto recitandarum, à præfatione, quâ pertractantur mysteria animo defixo mentisque fervore complectantur atque contemplentur.

XXVI. Formula reformationis jussu Caroli V. scripta, & anno 1550. evulgata dicit: » Neque sub sacro solemni convenit, ut coram populo eodem legantur etiam Missæ speciales, quibus huc illuc populus *distrahatur*, avocetúrque ut nulli Sacro *satis intendat.*

Idipsum in executionem hujus formulæ circa idem tempus Synodi Moguntina & Coloniensis anno 1549. ordinarunt: atque sub initium præsentis seculi Synodus Sylvæducensis sub Masio *tit.* 11. *cap.* 9. judicavit planè conveniens ut in Ecclesiis, Monasteriisve, ubi est magna Missarum frequentia, singulæ *distinctis* horis legantur: » Ne, ait, simultanea illa plurimorum celebrantium turba decori Domûs Dei aut mysteriorum venerationi & gravitati aliquid decedat.

XXVII. Si ea omnia inter Missarum solemnia cavenda sint, quæ populum ab hac sancta actione aliò distrahere possent, quis non videt, quàm meritò Synodus Tridentina arceri præcipiat » ab Ecclesiis musicas eas, ubi sive organo, sive cantu *lascivum* aut *impurum* aliquid miscetur.

Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Cultu & Cæremoniis cap.* 3. de musica in Missâ adhibenda agens, statuit, ut quæ in Missâ ad eruditionem & doctrinam Fidelium leguntur aut canuntur, ut Epistola, Evangelium & Symbolum, ita legantur aut canantur, ut præsentes *distinctè* exaudire *singula* verba possint. » Quare, ait; in Symbolo canendo placet nec organa nec musicam adhiberi: nisi sit simplex, ac talis ut singula verba sine repetitione possint intelligi. Quæ verò ad laudes pertinent, ut sunt Hymni, *Gloria in excelsis*, *Sanctus*: in his musica locum habeat: sed nec lasciva, nec choreis potiùs, quàm choro congruens, sed gravis & movens pios affectus.

Fortius hunc abusum proscripsit Synodus P. I. Mechliniensis *tit. De Officio & Cultu divino cap.* 10. » Cohibeant Episcopi Cantores, Organistas, Campanarios, & alios quoscunque à lasciva militari & quavis indecora musica in cantu organis & campanis, sub pœna decem stuferorum, ad pios usus arbitrio Episcopi applicanda. Et si semel puniti non abstinuerint, pœna carceris aut alia arbitraria plactantur.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 12. *cap.* 7. monet, ut » gravis tantum, & quæ ad *pios* affectus moveat musica, officio divino adhibeatur, non etiam lasciva vel sæcularis

XXVIII. Cardinalis Bona tractatu *De Divina Psalmodia cap.* 17. §. 3. advertit, Musicam sæpius fuisse mutatam; at illud ab antiquis observatum esse, nunquam ab aliqua gente mutatam fuisse Musicam, quin & ipsa in *deterius* mutata sit.

Post hæc multorum authorum relatis sententiis testantium, Musicam veterem fuisse *virilem*, recentiorem verò *effractam verè & effœminatam* tandem concludit his verbis: „ Has veterum sententias eò libentius transcripsi, quò magis hodiernæ Musicæ deplorabilis status innotescat: fastidit ætas nostra concentum gravem, & stabilem, amàtque modulos quosdam, quibus in frusta concisus cantus dissiliat & enervetur.

XXIX. Musicæ & Musicorum parum gravem, & ad pietatem haud conducentem sonum multis deplorat nominatissimus Ganoensium Antistes Wilhelmus Lindanus in *Panopl. Evang lib.* 4. *cap.* 78. ac tandem relatâ hodiernâ musicæ confusione & infractione, dicere non veretur: „ Illarum magis constantiam admiror Ecclesiarum, quæ istum prævidentes divini cultûs abusum, semel musicam illam choro maluerunt excludere, uti Trajectensis, & quod audio Lugdunensis, quam illarum veneror magnificam, quàm ipsi & putant & jactant adeò majestatem, quâ Dei chorum omni phonascorum syntagmate, vocum omnis generis discrimine, imò & tubarum clangore, cornutorum stridore, alióque strepitu vario, ne quid prætermittere videantur, & quod cantici verba semel obscuret, sensumque sepeliat, & obruat, sibi præclarè gloriantur adimplesse.

XXX. Episcopi, atque Prælati, qui Musicam in officio divino retinendam autumant, videant, ut „ pro illo musices genere, quod nunc passim Ecclesias occupat, aliud introducatur & gravius, & rebus ipsis convenientius & si non, ut oportet, pronuntiatiori quàm cantui vicinius, saltem rebus quæ canuntur aptius atque accommodatius; „ uti loquitur Lindanus loco citato. Vel ut in Concilio Mediolanensi I. *parte* 2. *cap.* 51. S. Carolus. „ Cantus & soni graves sint, pii ac distincti, & Domui Dei, ac divinis laudibus accommodati; ut simul & verba intelligantur, & ad pietatem Auditores excitentur.

XXXI. Synodus P. II. Mechliniensis verbis suprà relatis subjungit: „ Similiter & organa, & quæcunque instrumenta musica, tam in processionibus, quam in Ecclesiis modulatione sua *lascivas* cantiones non imitentur.

XXXII. Deinde capite sequenti: Tintinnabula quoque „ & campanas ad harmoniam quandam pulsantes, ejusmodi pulsatione turpes, inhonestas vel scandalosas cantiones non exprimant, vel imitentur, sed potius hymnorum & canticorum Ecclesiæ modulationes. Et sic ubi necesse fuerit, cum Magistratu desuper agatur.

Idem de tintinnabulis habet Synodus P. I. Cameracensis loco citato *cap.* 15. addens: „ Si quis non paruerit, puniatur; ut qui multis labendi occasionem præbuerit, & in res sacris dicata, & spurca & inhonesta attulerit.

XXXIII. Denique Synodus Tridentina omnem irreverentiam à locis sacris remotam desiderans, præmissis addidit: „ Item sæculares omnes actiones, vana atque adeò profana colloquia, exambulationes, strepitus, clamores arceant: ut domus Dei verè domus orationis esse videatur ac dici possit.

Multa pro executione hujus Decreti observanda proposuit S. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi *parte* 1 *cap.* 17. cujus hic est titulus: *De profano usu à sacris locis tollendo.*

XXXIV. Ut autem hæc omnia facilius executioni mandari queant, Synodus Tridentina vult ut Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati corrigant, statuant, prohibeant, & mandent ea, quæ opportuna videbuntur; atque ad ea inviolatè servanda censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis fidelem populum compellant, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscunque.

XXXV. Verendum, ne plures Ecclesiarum Prælati in resecandis abusibus, qui hoc titulo notati sunt, segniores reddantur vulgari illo, sed admodum pernicioso argumento: Hoc jam diu ità observatum fuit; hoc Prædecessores nostri toleraverunt, cur nos illis volumus esse sapientiores aut meliores: sufficit nobis vivere, ut illi vixerunt.

Perniciosum sanè argumenti genus, quo detestandi, maximique abusus, cùm semel invaluerint, justificari poterunt.

XXXVI. Nonne hoc specioso argumento jam pridem nonnulli justificare, ac retinere contendent *festum fatuorum*; ubi videbat populus Sacerdotes & Clericos Divini „ Officii tempore larvatos, monstruosos vultibus, aut in vestibus mulierum, aut lenonum vel histrionum choreas ducere, in choro cantilenas inhonestas cantare, offas pingues supra cornu Altaris juxta celebrantem Missam comedere, ludum taxillorum exarare, thurificare de fumo

mo fœtido ex corio veterum sotularium, & per totam Ecclesiam currere.

Ita hanc celebrationem descripsit Facultas Theologica Parisiensis in Epistola Prælatis & Capitulis Ecclesiarum Regni Galliæ infrascripta, & in appendicem operum Petri Blesensis relata *pag.* 782. qua ipsos multis argumentis, ad hunc abusum longa consuetudine & multarum Ecclesiarum praxi inolitum, tollendum movere conatur; atque inter alia argumentum à tolerantia & facto Prædecessorum præveniens, tale de illo judicium depromit: » Nolite subdolas hominum voces audire sic dicentium: Prædecessores nostri, qui erant notabiles viri reputati, istud permiserunt, sufficit nobis vivere ut ipsi: procul dubio istud argumentum *diabolicum* est, *infernalis* hæc *persuasio*: vos illorum exitum ignoratis, an bonus an malus fuerit.

TITULUS VI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

De variis Nominibus, Partibus, Forma & Effectu hujus Sacramenti.

1. *Sacramentum olim dictum Sacramentum reconciliationis.*
2. *Secundò* Confessionis.
3. *Tertiò* Absolutionis,
4. *Quartò frequenter* manûs impositio.
5. *Quintò* Communio *seu* Pax.
6. *Sextò* Secunda post naufragium tabula.
7. *Septimò* Laboriosus Baptismus.
8. *Octavò olim & hodie frequentissimè*, Sacramentum Pœnitentiæ.
9. *Quid significet apud veteres etiam Ethnicos* pœnitere?
10. *Qui facti sui* pœnitet, *punit in se quod fecit.*
11. *Definitio pœnitentiæ à Gratiano & Canonistis tradita.*
12. *Quid de hoc Sacramento habeat Decretum Eugenii IV. & quid ejus prima pars, sive* Contritio?
13. *De Confessione secunda hujus Sacramenti parte.*
14. *Etiam circumstantiæ peccatorum exprimendæ; & quare?*
15. *Quare* Confessio *præcipuè requiratur?*
16. *De satisfactione tertia parte hujus Sacramenti.*
17. *Ratio Divinæ Justitiæ exigit, ut difficilius dimittantur peccata post Baptismum, quàm ante commissa.*
18. *Justitia Divina non permittit, ut ordinariè sine ulla satisfactione peccata remittantur.*
19. *Satisfactiones habent vim suam ex meritis Christi.*
20. *Forma hujus Sacramenti.*
21. *Effectus ejusdem.*
22. *Variæ quæstiones circa præmissa, remissivè.*

I. Sacramentum hoc jam pridem diversis nominibus appellatum fuit.

Primo quidem dictum fuit Sacramentum *reconciliationis*; nimirum ab affectu; eò quòd homo virtute hujus Sacramenti Deo *reconcilietur*.

II. Secundò Sacramentum *Confessionis*, à parte conspicua & ante remissionem peccati, sive reconciliationem necessaria, quâ peccator sua peccata Sacerdoti aperire atque *confiteri* debet.

III. Tertiò Sacramentum *absolutionis* ab actu Sacerdotis formam Sacramenti proferentis cum dicit: *Ego te absolvo*, &c.

IV. Quartò antiquitùs frequenter dictum fuit, *manuum impositio*, à cæremonia externa. Sæpiùs enim in decursu agendæ pœnitentiæ ipsis Pœnitentibus *manus* imponebantur ab Episcopis & Presbyteris; idque vel dum orationes super pœnitentes fundebantur, vel absolutione donabantur. Ità accipitur in *Can.* 76. Concilii Carthaginensis IV. » Si continuò creditur moriturus, reconcilietur per *manus impositionem*.

Porrò cùm & in aliis Sacramentis manûs impositio fieret atque inde etiam nomine *manûs impositionis*, præsertim Sacramentum Confirmationis indicaretur, ne ex nominis identitate confusio oriretur, dicere solebant hoc Sacramentum, *manuum impositionem reconciliatoriam*, uti videre est in Can. 3. Concilii Arausicani I.

V. Quintò dictum fuit *Communicatio* sive *Communio* & *Pax*, eò quòd lapsi per pœnitentiæ actionem & absolutionem Sacerdotis restituerentur Communioni, & Eucharistiæ percipiendæ facultati, atque ad eam dignè sumendam præpararentur.

VI. Sextò *Secunda post naufragium tabula* sæpè à Patribus vocatur, eamque nomenclaturam tanquam huic Sacramento convenientem probavit Synodus Tridentina *Sess.* 6. *cap.* 14. *De Justificatione* his verbis: » Qui verò ab accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cùm, excitante Deo per pœnitentiæ Sacramentum, meritò Christi amissam gratiam recuperare procuraverint. Hic enim justificationis modus est lapsi reparatio, quam *secundam* post naufragium deperditæ gratiæ *tabulam* SS. Patres aptè nuncuparunt.

VII. Septimò à Patribus dicitur *laboriosus Baptismus*; quam rursus appellationem huic Sacramento convenire dixit Synodus Tridentina *Sess.* 14. *cap.* 2. *De Pœnitentia*; rationem illius dictionis præmittens; eò quòd ad novitatem & integritatem in Baptismo acquisitam, & per peccatum amissam, » per Sacramentum Pœnitentiæ sine *magnis nostris fletibus & laboribus*, divinâ id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus. Quod nuper è Patribus fusè ac solidè adstruxit » Vir eruditus Joannes Opstratius in speciali tractatu *De Laborioso Baptismo*.

VIII. Denique hoc Sacramentum & olim & hodie frequentius & usitatius, aptissiméque dicitur Sacramentum *Pœnitentiæ*, à contritione, quæ primum locum inter actus pœnitentiæ habens, dicitur animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, uti docet Synodus Tridentina citata *Sess.* 14. *cap.* 4.

IX. Pœnitere enim apud Latinos auctores etiam Ethnicos dicimur, *cùm quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate, nostroque consilio facta sunt, ea nobis post incipiunt displicere, sententiamque in iis officiis nostram demutamus*: uti latius prosequitur Morinus de Administratione Sacramenti Pœnitentiæ *lib.* 1. *cap.* 1. notatque, hanc esse vulgatissimam apud probatissimos Linguæ Latinæ quosque auctores significationem; atque inde concludit, etiam juxta Ethnicos auctores, Pœnitentiam duo complecti, consilii sive sententiæ mutationem & animi dolorem propter factum aliquod inde consequens.

Post hæc subjungit: Tertium addi debet, quod ex utroque necessario videtur emanare, cautio scilicet, nec postea idem consulas, aut exequatur. Vix enim aliquem facti sui serio pœnitet, qui etiam sibi non proponat ab eo impostèrum non abstinere, & incommoda ex priori consilio & facto exorientia impedire, & à se avertere.

Lactantius *lib.* 6. *cap.* 24. *Institutionum* hæc tria significata complectens ait: » Is quem facti sui pœnitet, errorem suum pristinum intelligit. Ideoque Græci meliùs & significantiùs μετάνοιαν dicunt, quam nos possumus resipiscentiam dicere. Resipiscit enim ac mentem suam quasi ab insania recipit, quem errati piget, castigatque seipsum dementiæ, & confirmat animum ad rectius vivendum; tum illud ipsum maximè cavet, ne rursus in eosdem laqueos inducatur.

X. Dolor autem ille, qui pœnitentiæ semper comes est, si exardescit, eò animum facti pœnitentem ducit, & impellit, ut pœnas à se ipsis sumat, quemadmodum ibidem notat & probat Morinus; subditque: » Hinc apposite admodum ad geminam hanc pœnitentiæ significationem, quæ omnibus auctoribus Ecclesiasticis ab ipsis Ecclesiæ incunabulis familiarissima acceptatissima fuit, S. Isidorus in exhortatione ad Pœnitentiam, hanc nobis tradit istius nominis etymologiam. *A punitione Pœnitentia nomen accepit, quasi Punitentia, dum ipse homo punit pœnitendo, quod malè admisit.*

XI. Et apud Gratianum *Dist.* 3. *De Pœnitentia. Can.* 4. auctor libri de vera & falsa Pœnitentia sub nomine S. Augustini: » Continuè dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis virtus. Pœnitere enim est pœnam tenere, ut semper puniat *in se* ulciscendo, quod commisit peccando.

Ex his hanc definitionem à Canonistis & Theologis communiter probatam elicit Gratianus: *Pœnitentia itaque est vindicta semper puniens in se, quod dolet commisisse.*

Hinc manifestum est, conveniens esse hoc Sacramentum à contritione tanquam præcipuâ sua parte, *Pœnitentiæ* nomen mutasse.

XII. De hoc Sacramento habet Decretum Eugenii IV. pro Armenis: » Quorum Sacramentum est Pœnitentia, cujus materia sint actus Pœnitentis, quæ tres distinguuntur partes. Prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.

De prima hac parte latiùs agit Synodus Tridentina *Sess.* 14. *De Pœnitentia cap.* 4. declarátque, quòd fuerit » quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic *contritionis* motus necessarius; & in homine post Baptismum lapso ità demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua, conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur.

Declarat præterea, hanc contritionem non solùm cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere. Quod ibidem multis Scripturæ testimoniis confirmat.

Post hæc duplicem contritionem asserit. Unam charitate perfectam. Alteram *imperfectam*; quam & *Attritionem* nuncupat; atque utriusque effectum exponit.

XIII. Secunda pars in Decreto Eugenii » est *oris Confessio*; ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur *integraliter.*

Hanc partem fusiùs exponit Synodus Tridentina loco citato *cap.* 5. declarans imprimis hanc integram peccatorum Confessionem à Christo esse institutam, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere.

Cùm enim Sacerdotes in hujus Sacramenti administratione sustineant personam judicis, constat, judicium hoc incognitâ causâ illos exercere non posse, nec æquitatem quidem in pœnis injungendis servare posse, si in genere duntaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsis peccata declararentur. Atque hinc concludit Synodus, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in Confessione recenseri, etiam occultissima illa sint, & adversus duo ultima Decalogi præcepta commissa.

Quod ipsum Judicis officium exigit, idipsum & Medici munus (quod & hic Sacerdotes spiritualiter exercere debent) requirit: » Si enim, ait Synodus, erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat.

XIV. Ex his rectè colligit præterea Synodus etiam eas circumstantias in Confessione exprimendas esse, quæ speciem peccati mutant, quòd sine illis peccata sua neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant: & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.

XV. Quæ hoc capite Synodus pro astruenda necessitate Confessionis adducit, ostendunt, quod finis Confessionis omnium peccatorum Sacerdoti factæ, non sit sola & *nuda* Confessio sive revelatio peccatorum; sed remediorum morbis spiritualibus convenientium applicatio, quibus anima curationi disponatur, & disposita per reconciliationem perfectè sanetur, uti loquitur Morinus loco citato *lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 9. atque per consequens, omnia in Confessione esse aperienda, per quæ ipse Sacerdos tanquam Medicus spiritualis veniat in convenientem notitiam vulnerum animæ; possitque conniventia medendis vulneribus pharmaca præscribere & explicare.

XVI. Tertia pars, ait Eugenius in suo Decreto, » est *satisfactio* pro peccatis secundùm arbitrium Sacerdotis; quæ quidem præcipuè fit per orationem, jejunium & eleemosynam.

De hac parte agit Synodus Tridentina citatâ sessione *c.* 8. declarátque imprimis, falsum omninò esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin & universa etiam pœna condonetur. Perspicua enim & illustria in sacris Litteris exempla reperiuntur, quibus, præter Divinam Traditionem, hic error quàm manifestissimè revincitur.

XVII. Ulteriùs dicit, » quòd & divinæ justitiæ ratio exigere videatur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui semel à peccati & dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritûs sancti dono scientes, templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare non formidarint.

XVIII. Præterea monet Synodus, » & Divinam Clementiam decere, ne ità nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione acceptâ, peccata leviora putantes, vel ut injurii, & contumeliosi Spiritui sancto, in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnoperè à peccato revocant, & quasi fræno quodam coërcent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum Pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis; & vitiosos habitus, malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quam ut hæc Pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod si compatimur, & conglorificabimur.

XIX. Ne verò videretur affectum illum humanis meritis tribuere declarat, satisfactiones nostras & opera pœnitentiæ omnem suam efficaciam & meritum accipere ex meritis Christi. » Neque verò, ait, ità nostra est satisfactio hæc, quam peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum.... Facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.

Ut autem optatum effectum in peccatoribus satisfactiones à Sacerdotibus injunctæ sortiantur, ipsis peccatis & personis convenientes sint oportet, de quo latius infrà *cap.* 3. *&* 4.

XX. Decretum Eugenianum post expressas tres partes hujus Sacramenti de forma ejusdem subjicit: » Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert, cum dicit: *Ego te absolvo*, &c.

Similiter Synodus Tridentina docet, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illis » Ministri verbis positam esse, *Ego te absolvo*, &c. quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti Administrationem sunt necessariæ. » *Sess.* 14. *De Sacram. Pœnit. cap.* 2.

XXI. » Effectus hujus Sacramenti est absolutio à peccatis, » ait Decretum Eugenianum. Et Synodus Tridentina citato *Cap.* 3. » Sanè vero & *effectus* hujus Sacramenti, quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, conscientiæ pax, serenitas cum vehementi Spiritûs consolatione consequi solet.

XXII. Plurimæ tum circa singulas suprà numeratas Sacramenti partes, tum circa formam, effectúmque quæstiones à Theologis Scholasticis agitantur, quas, utpote à proposito meo alienas Theologis relinquo; pluresque à Veteribus ignotas, & à Recentioribus moveri cœptas recitat Morinus *Lib.* 8. *cap.* 2. 3. *&* 4.

CAPUT II.

De publica, solemni & privata Pœnitentia.

1. *Quid Pœnitentia publica?*
2. *Pluribus sæculis pro peccatis* occultis *pœnitentiam* publicam *impositam fuisse credit Morinus, & primum hujus argumentum.*
3. *Secundum Morini argumentum.*
4. *Tertium ejusdem argumentum.*
5. *Quartum argumentum.*
6. *Pro peccatis* occultis *pœnitentia tametsi* publica, *non tamen* publicè *imponebatur; nec Pœnitens publicè reconciliabatur.*
7. *Simplices Presbyteri poterant inconsulto Episcopo peccatores* occultos *reconciliare.*
8. *Utrumque probatur ex Concilio Carthaginensi III.*
9. *Peccator* occultus *per censuras ad agendam* publicam *pœnitentiam cogi non poterat.*
10. *Plures nullius gravioris criminis rei ultrò pœnitentiam* publicam *amplectebantur.*
11. *Magna Veterum de utilitate pœnitentiæ* publicæ *æstimatio.*
12. *Ex impositione pœnitentiæ publicæ pro peccatis occultis non sequebatur infractio* sigilli.
13. *Circa sæculum VIII. disciplina imponendi pœnitentiam* publicam *pro peccatis* occultis *cœpit desinere.*
14. Sensim *hæc disciplina mutata fuit.*
15. *Postquam pro peccatis* occultis *cœpit agi Pœnitentia* occulta, *adhuc magnus erat Pœnitentium numerus, & quare?*
16. *Per censuras aliaque media* publici *peccatores ad publicam pœnitentiam cogebantur.*
17. *Multis sæculis pœnitentia etsi* occulta *ad Canonum Pœnitentialium præscriptum imponebatur.*
18. *Usque ad sæculum XII. non fuit nota distinctio inter* publicam *&* solemnem *pœnitentiam.*
19. *Hujus distinctionis origo.*

20 *Quæ hodie dicatur pœnitenta* solemnis: *& quæ* publica, *& quæ* privata.
21 *Plura olim omni pœnitentiæ* publicæ *competentia ad* solemnem *restricta.*
22 *Primò quod à solo Episcopo imponeretur.*
23 *Secundò quod* semel *duntaxat imponi posset.*
24 *Tertiò quod qui eam egerant à Clericatu dejicerentur, aut ad illum promoveri non possent.*
25 *Pœnitentiam publicam à solemni distinctam à Presbytero imponi posse docent Canonistæ.*
26 Publicam *pœnitentiam pro peccatis* publicis *imponendam esse multis ostenditur.*
27 *Idipsum probavit Synodus Tridentina.*
28 *Conformia sunt hodierna Ritualia & Concilia.*
29 *Qualiter hodie* debeant *Presbyteri Pœnitentiam* publicam *imponere pro peccatis* publicis?
30 *Qualis esse debeat species* Pœnitentiæ publicæ?
31 *Pœnitentiam* solemnem *ab Episcopis etiam hodie Ecclesia imponi optat.*
32 *Quid circa hanc statuerit Carolus?*

I. PUblica Pœnitentia dicitur, quæ in facie Ecclesiæ palam & publicè peragitur.

Hanc primis sex sæculis unicè ferè impositam fuisse notat Morinus *lib. 4. De Administratione Sacramenti Pœnitentiæ cap. 20. §. 5.* nullúmque ante sæculum septimum usum fuisse, ait, Pœnitentiæ *privatæ Canonicæ*; cum omnia crimina graviora Pœnitentia publica punirentur, minus gravia Sacerdotis arbitrio & consilio.

II. Publicam hanc Pœnitentiam etiam pro peccatis *occultis* primis sex Ecclesiæ sæculis juxta Sacros Canones actam, & à Sacerdote, cui peccatum secreto detectum fuerat, impositam fuisse, contendit Morinus *libro 5. capite 9.* idque tribus potissimum argumentis ex antiqua disciplina erutis.

Primò, quia certum est, pœnitentias Canonibus illorum temporum expressas, & pro singulorum criminum gravitate præscriptas, fuisse pœnas *publicas*, easque palam in facie Ecclesiæ peragendas; cúmque in Canonibus illis nulla occurrat publicorum ab occultis criminibus distinctio; sed indifferenter crimina exprimantur, indicium est, de utrisque Canones illos indifferenter quoque intelligendos esse.

III. Secundum argumentum ex veteri disciplina erutum ita proponit Morinus: »Sequetur antiquos Patres de publicis criminibus curam tantum gessisse, de occultis vero nullam. Si enim Canones illi de peccatis publicis intelligendi sunt, de occultis homicidiis, fornicationibus, &c. nulli amplius supersunt. Atqui crimina ejusmodi sexcenta perpetrantur occultè, dum unum aut alterum publicè deprehenditur. Consequeretur igitur gravissimorum animi morborum sanationem antiquos Patres prorsus neglexisse; quod cogitare nefas est, ne dum dicere. Si Pœnitentiæ rationem tantum haberent pœnarum, tolerari forsan hoc posset. Verum cum medicamentorum rationem potissimùm induant, hancque rationem Patres præ cæteris spectent, dici non potest ulcerum tam pestiferorum nisi publicè & in propatulo serperent, (quod quàm rarissimè, & vix contingit,) curationem deseruisse, iisque deque habuisse, & de levibus tantùm venialibúsque peccatis sanandis curiosos fuisse & sollicitos.

IV. Tertium argumentum Morini hoc est: »Si crimina quis sponte enuntiasset, minori tempore in Substratione, Auditione, &c. commoraturum, quàm si accusatus & convictus esset. Plerique enim Canones, & Patrum pleraque dicta hanc legem Reis criminum dictant, cujus rei testimonia multa legere potes *lib. 2. cap. 6.* Si crimina ponas publica pro specie istarum legum explananda, quæ ratio fingi potest istius temperamenti? si crimen publicum est, jam convictio per se facta est. Ipsa facti, ut ità dicam, notorietas, convictioni æquivaluit. Delatus tergiversari non potest. Imo ne delatore quidem opus habet Episcopus, cùm ponatur crimen publicum & notorium; sed monitore, ac ne monitore quidem: cùm eo casu Episcopus sola muneris peragendi conscientiâ stimulatus publicum peccatorem, & resipiscentem Pœnitentia castigare possit.

V. His argumentis plura ex Sanctis Patribus testimonia eandem disciplinam astruentia subjicit Morinus ibidem *cap. 9.* & sequentibus; & denique *cap. 11.* speciale argumentum desumit ex Canonibus, qui Clericos in crimen quantumvis *occultum* lapsos non modò ab officio suspendebant; sed etiam deponebant, ita ut per aliquot sæculorum spatia ab omni spe restitutionis dejicerentur: »Non video, ait, quâ ratione idem de publica Laicorum Pœnitentia dici non debeat. Si consulendum honori & famæ, id sanè factum potiùs oportuit Clericis, quàm Laicis.

VI. Non diffitetur tamen Morinus, multiplicem fuisse inter pœnitentiam publicam impositam pro peccatis *publicis*, & eandem impositam pro peccatis *occultis*.

Pro peccatis publicis ac notoriis, quæ totam Ecclesiam commovebant, manus imponebantur ab Episcopo vel Presbytero *publicè* in medio Ecclesiæ ante *absidem*, hoc est, in gremio navis Ecclesiæ. *Absis* enim vel absida est Sanctuarium Ecclesiæ. Eaque manus impositio eo ritu fiebat, tam in pœnitentiæ impositione, quàm pœnitentis absolutione, seu reconciliatione.

Dum vero *occulta* erant crimina, necesse non erat, *publicè* in medio Ecclesiæ per manus impositionem pœnitentiam imponere; aut pœnitentem actâ pœnitentiâ publicè reconciliare: sed sicuti peccata illa *secretò* Sacerdoti aperiebantur, ità quoque *secretò* pœnitentia imponebatur, & reconciliatio fiebat.

VII. Hinc altera consequebatur differentia; quòd *publicè* pœnitens ob crimen *occultum*, actâ pœnitentia, *secretò* posset *inconsulto* Episcopo à Presbytero reconciliari. Secus verò pœnitens ob peccatum *publicum*. His enim cùm non nisi *publicè* reconciliari posset, etiam sine *speciali* Episcopi licentia (nisi extrema necessitas Licentiæ petendæ tempus intercluderet) à Presbytero reconciliationem obtinere nequibat. Interdictum enim erat Presbyteris, pœnitentem *publicè* reconciliare.

VIII. Utrumque non obscurè indicat *Canon* 32. Concilii Carthag. III. qui in duas partes divisus refertur à Gratiano *caus. 26. q. 6. Can. 14. & q. 7. Can. 5.* verba Canonis sunt: »Ut Pœnitentibus secundum differentiam peccatorum Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, & ut Presbyter *inconsulto* Episcopo non reconciliet pœnitentem: nisi absentiæ Episcopi necessitate cogente. Cujuscunque autem Pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod universam Ecclesiam commoverit, ante *absidem* manus ei imponantur.

IX. Altera differentia eaque notabilis erat. Cùm publicum erat peccatum ad agendam *publicè* pœnitentiam peccatores excommunicatione & omnimoda ab Ecclesia expulsione cogi poterant. At cum peccatum erat occultum, Pœnitentiæ *publicæ* actio erat *spontanea*, hoc est, ad eam cogi non poterant ulla excommunicatione, aut Sacramentorum publica denegatione. Peccatori equidem ejusmodi *secretò* confitenti, nisi Pœnitentiam Canonicam agere vellet, reconciliationem *secretò* denegabat Sacerdos, sed quod ultra in eum ageret, nihil habebat.

X. Neque verò soli *occulti* gravium criminum rei publicam pœnitentiam sibi à Sacerdotibus *secretò* impositam & indictam *spontanea* quadam voluntate suscipiebant, & *publicè* cum aliis pœnitentibus, etiam *graviorum* criminum reis peragebant; sed & leviorum duntaxat aut nullorum criminum sibi conscii, eam ultro amplectebantur; quemadmodum notat Morinus *lib. 5. cap. 7.*

XI. Ex hac praxi deducit ibidem Morinus, quanta fuerit de Pœnitentiæ publicæ utilitate Veterum æstimatio. Verba ejus sunt: »Quanta fuerit antiquitatis Pœnitentiæ publicæ æstimatio, quàm efficax auxilium ad dolorem de peccatis concipiendum, & de iis remissionem obtinendam, afferre judicata sit, nullo mihi videtur illustriore argumento demonstrari posse, quàm ea consuetudine, quæ præsertim in Hispania viguit, illius sponte suscipiendæ & agendæ, nulla præcedente criminum atrocium conscientia, nulla criminum publicorum, aut occultorum confessione publica, nedum convictione.

XII. Hinc ulterius deducitur, Pœnitentiam publicam pro peccatis *occultis* potuisse sine ullo sigilli confessionalis periculo imponi & peragi. Ipsa enim Pœnitentiæ impositio secretò à Sacerdote fiebat; & publica Pœnitentiæ actio erat etiam innocentibus, nullorumque criminum reis communis: ac per consequens, crimen occultum ex actione Pœnitentiæ publicæ haud facilè concludi poterat. Si tamen prævidérent Patres ex impositione Pœnitentiæ publicæ crimen *occultum* revelatum iri; tunc pœnitentias *publicas* in *privatas*, ob revelationis periculum, commutasse monet Morinus *lib. 5. cap. 8. num 20.* Ità enim pœnitentias *publicas* usurpabant, ut privatis & secretis virtutem non adimerent.

XIII. Disciplina imponendi pœnitentiam publicam pro peccatis *occultis* in Ecclesia Latina perseveravit usque ad finem sæculi septimi aut initium sæculi octavi, si Morino credimus *lib. 7. cap. 1.* atque ab eo tempore vulgari cœpit commune atque hodie ab omnibus receptum axioma: *De peccatis publicis publicè; de occultis occultè esse pœnitendum.*

XIV. Hoc autem observat Morinus, quòd mutatio illa facta non sit physico more in momento temporis, aut Concilii generalis alicujus Decreto, sed paulatim; & tacito quodam Ecclesiarum consensu. Atque hinc factum, ut alibi serius, alibi citius hæc mutatio recepta fuerit.

XV. Quamvis jam recepta hac distinctione inter peccata *publica & occulta* desierit pœnitentia *publica* pro peccatis *occultis*, magnus tamen sæculis aliquot sequentibus numerus pœnitentium *publicorum*, veste, loco, victu, luctu,

luctu, tetaque vitæ diæta à Fidelibus divisus in Ecclesia remansit, uti ostendit Morinus loco citato *cap.* 2. *&* *cap.* 3. demonstrat „ quàm, sollicitè & diligenter providerent il„lorum sæculorum Episcopi, non modò ut peccatorum „publicorum, quæ per varias Diœcesis parœcias perpetra„bantur, cognitio illos non lateret, sed etiam ut occulta ip„sos non effugerent. Eâ enim disciplinâ & cautione in iis „inquirendis utebantur, ut difficile esset crimina occulta, „nedum publica, eorum solertiam & sollicitudinem effu„gere. Quamobrem hoc non peccantium odio, sed amore „& studio, nos ut malum malo medicaremur, sed ut optimi „Medici, sanitatis ægrotorum desiderantissimi. Omnis e„nim eorum cura & sollicitudo eò tendebat, ut vulnera „per crimen animæ illata curarentur, ne mors Pœniten„tiam præveniens animæ ut corporis interitum afferret.

XVI. Post hæc c. 4. *&* 5. probat Episcopos per censuras, ac subinde etiam per invocationem brachii sæcularis peccatores *publicos* ad agendam *publicam* pœnitentiam adegisse.

XVII. Qui ritus in impositione nec non actione pœnitentiæ publicæ observati fuerint, præsertim à sæculo septimo usque ad duodecimum latè exponit *cap.* 7. & sequentibus; atque *cap.* 21. 22. & 25. probat, multis sæculis, etiam postquam invaluit pœnitentia *occulta*, sive privata pro peccatis *occultis*, semper impositas fuisse pœnitentias *Canonicas* pro peccatis *occultis*; sive secundum Canones pœnitentiales, non secus atque pro peccatis publicis; atque ità pœnitentiam privatam à Pœnitentiæ publicæ impositione & actione per solius solemnitatis omissionem discrepasse. Confessio igitur peccatorum *occultorum* secreta erat: omne pœnitentiæ exercitium *secretò* & extra faciem Ecclesiæ agebatur, & absolutio secreta: at ipsa opera pœnitentiæ exercitiaque juxta Canonum præscripta imponebantur. Neque enim minus curandis peccatis occultis, quàm publicis invigilabant Ecclesiæ Pastores: ideoque remedia utrisque curandis indifferenter suis Canonibus præscribebant.

XVIII. Cùm autem pœnitentia publica semper quibusdam externis ritibus ac solemnitatibus vestita fuerit multis sæculis omnis pœnitentia publica etiam *solemnis* reputata fuit; nec primis sæculis distinctio inter publicam & solemnem pœnitentiam nota fuit: quin si Morino *lib.* 5. *cap* 25 credimus, ante sæculum 13. hæc distinctio incognita fuit, atque primum illo currere sæculo recipi cœpta.

XIX. Credit Morinus Theologos Scholasticos distinctionis hujus occasionem sumpsisse ex varia disciplina circa pœnitentiam publicam, quæ variis temporibus à Patribus decreta fuit: quàm cum in Canonibus apud Gratianam *distinctione* 50. suo aspectu expressam viderent; nec attendentes, qua ratione omnia quæ dicebantur, uni eidemque pœnitentiæ publicæ possent pro varietate temporum & locorum applicari; pœnitentiam publicam in solemnem & non solemnem distinguere cœperunt; atque hac distinctione Canones apparenter sibi contrarios conciliare.

„Aberrationis istius causa, non postrema (ait Morinus „ibidem *n* 14.) fuit Gratiani in discernendis Authoribus „eorumque ætate cœcutientia, quæ eruditorum nemini „ignota est. Hinc sæpius apud eum præpostera diversorum „canonum concordia, qui temporum distinctione nullo „negotio verè & piè conciliari poterant. Hanc secuti Scho„lastici & Canonistæ, decreta & canones variorum sæculo„rum uni & eidem tempori tribuerunt, & reconciliatio„nem, quæ obviam sæpe occurrebat, in transversum ege„runt.

XX. Quidquid sit, apud Cononistas atque Theologos Scholasticos receptissima hodie est, Pœnitentiæ in tres species distinctio; nimirum solemnem, publicam & privatam.

De triplici hac pœnitentiæ specie agens Cardinalis Hostiensis in Summa titulo De Pœnitentiis & Remissionibus ait: „ Propriè dicitur illa solemnis quæ fit in capite quadra„gesimæ cum illa solemnitate de qua habes *Dist.* 50. *Can.* IN „CAPITE. In hoc citato Canone sub nomine Synodi A„gathensis describitur ritus impositionis publicæ pœniten„tiæ eodem ferè modo, quo in hodierno Pontificali Roma„no descriptus habetur. Unde & notant Correctores Ro„mani: „Sententia verò hujus capitis magna ex parte habe„tur in Pontificali & Ordine Romano : „ Pœnitentia hoc „ritu imposita, à Canonistis hodie communi consensu di„citur *solemnis*.

„Publica propriè dicitur illa, inquit Hostiensis, quæ fit „in facie Ecclesiæ , non cum prædicta solemnitate, sed „quando injungitur peregrinatio per mundum cum ba„culo, & pera benedictis.

Verùm pœnitentia publica etiam meritò dicitur, quæ fit in facie Ecclesiæ, tametsi prædictus ritus non adsit. Publica enim propriè appellatur.

„Privata autem Pœnitentia dicitur illa, quæ quotidie „à justis, & quæ saltem semel in anno est facienda, quando „scilicet aliquis solus & secretè Sacerdoti confitetur, „ait Hostiensis.

XXI. Receptâ hac inter solemnem & publicam pœnitentiam distinctione, plura ex his quæ pœnitentiæ publicæ jam olim tributa erant, Canonistæ ad solemnem restrinxerunt; eique soli convenire crediderunt.

XXII. Imprimis cum pristinis Canonibus cautum esset, pœnitentiam à *solo* Episcopo; vel à Presbyteris de Episcopi *speciali* consensu imponi; id ad pœnitentiam *solemnem* restrinxerunt Canonistæ; hancque à solo Episcopo imponi posse asserunt: eaque sententia etiam hodie recepta est: cùm tamen Canones de omni *publica* pœnitentia saltem pro peccatis *publicis* imponenda, loquerentur. Vide Fagnanum ad *Cap.* MANIFESTA 2 *De pœnit. & Remiss. n.* 5.

XXIII. Ulterius cum in nonnullis Canonibus dictum reperirent, Pœnitentiam publicam reiterari non posse, illud huic *solemni* Pœnitentiæ appropriarunt; cum tamen pluribus sæculis saltem in Ecclesia Latina omni publicæ Pœnitentiæ commune fuerit, juxta illud S. Augustini Epistola ad Macedonium. „ Cautè salubriterque provisum „est, ut locus illius humillimæ Pœnitentiæ *semel* in Ecclesia „concedatur, ne medicina vilis minus utilis esset ægrotis, „quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibi„lis fuerit.

Hanc disciplinam in Ecclesia Latina usque ad sæculum VIII. durasse ostendit Morinus *lib.* 5. *cap.* 28.

XXIV. Prætera ad hanc *solemnem* pœnitentiam pertinere crediderunt Canonistæ, quod Canones dicunt, Clericos pœnitentes Ordinibus suis nec post actam Pœnitentiam publicam restitui; nec Laicos ad Ordines promoveri posse: cum id de qualibet Pœnitentia publica, juxta Canonum præscripta intelligeretur; non quidem ratione pœnitentiæ, sed ratione criminis commissi ex mente Patrum; ut infra titulo De Irregularitate ostendetur, ac una dicetur, quæ fuerit Canonistis errandi occasio.

XXV. Pœnitentiam publicam, ut à *solemni* distinguitur, id est, quæ quidem in facie Ecclesiæ seu publicè peragitur, sed sine solemnitate in citato Canone *In Capite* & Pontificali Romano descripta, à presbytero etiam sine speciali mandato Episcopi, pro peccatis publicis imponi posse communiter tradunt Canonistæ, conformiter ad *Cap.* 1. & *De pœnit. & Remiss.* ubi dicitur: *Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda.*

XXVI. Et sanè Pœnitentiam publicam pro peccatis *publicis* non tantum ipsa Ecclesiastica disciplina, sed ratio naturalis ipsaque Divina justitia exigere videtur.

Quid enim rationi justitiæque divinæ congruentius, quàm ut pœnitentia sit peccatis proportionata, adeoque publica pro publicis peccatis.

Ad hæc cum per peccata publica plerumque aliis scandalum generetur, dum videntes publicè peccata committi, ad eadem etiam committenda provocantur, nisi Pœnitentiæ alicujus timore coërceantur, ratio exigit ut quos publicè peccando ad peccandum incitavit, publicè pœnitendo à peccatis revocet.

Denique dum pro peccatis *publicis* agi pœnitentiam populus non videt, idæa de peccatorum magnitudine adeò paulatim minuitur; ut nisi per manifesta pœnitentiæ publicæ exempla aliquando magnitudo peccatorum eorum oculis objiciatur, futurum sit, ut sine ullo timore peccata committant, atque peccata alioquin gravia, appareant levia aut nulla.

Hinc illud Apostoli I. ad Timoth. *Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.*

XXVII. Hoc Apostolicum monitum assumens Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 8. *De Reformat.* declarat: „Quan„do igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu „crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos „commotosque fuisse non sit dubitandum; huic condig„nam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi o„portet; ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit „suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam „Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud „secretum poterit commutare, quando ità magis judica„verit expedire.

Ex his verbis evidens est, voluisse Synodum, pro peccatis *publicis*, & in conspectu multorum commissis pœnitentiam *publicam* à Confessariis esse imponendam; eatenus saltem, ut *publico* scandalo satisfiat ; ut eo pacto peccator, *quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam.*

XXVIII. His conforme est quod decernitur in Rituali Romano & Pastorali Mechliniensi titulo *De Sacramento Pœnitentiæ.* „ Videat autem diligenter Sacerdos .... ne ab„solvat eos qui publicum scandalum dederunt, nisi *publicè* „satisfaciant & scandalum tollant.

Sanctus Carolus in primo suo Concilio Mediolanensi titulo , *quæ pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ*, decernit: „Iidem (Confessarii) quemadmodum à Sancta Triden„tina

tima Synodo jussum est, *publicè* peccantibus *publicam* Pœnitentiam imponant: neque illud pœnitentiæ genus, nisi data ab Episcopo facultate, secreta, alia, pœna commutare audeant.

XXIX. Igitur eatenus saltem hodierna Ecclesiæ disciplina Pœnitentiam *publicam* retineri, & à Presbyteris imponi vult, ut per eam scandalum per publica peccata datum reparetur; utque sua pœnitentia peccator eos, quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam, eamque Pœnitentiam pro peccatis publicis ac notoriis à Presbyteris ità imponendam censuit Synodus, ut soli Episcopo facultatem tribuat, publicæ hoc Pœnitentiæ genus in illud secretum, quando ità magis judicaverit expedire, commutandi.

XXX. Quòd verò genus Pœnitentiæ hìc requiratur, non expressit Synodus; sed illud Confessariorum prudentiæ permisit; qui criminis, personæ, loci & temporis conditione diligenter expensa, judicent, quæ Pœnitentia publica pro scandalo reparando imponenda sit: qua in re, ne subinde præcipiti zelo aberret Confessarius, nonnunquam expediet, Superiores aliosque peritiores consulere.

XXXI. Quod verò ad Pœnitentiam *publicam* omnibus illis ritibus externis vestitam, quam *solemnem* vocant Canonistæ, attinet, eam à Patribus utiliter præscriptam, atque cum fructu non exiguo impositam agnoscit Ecclesia; atque etiamnum hodie ipsis Episcopis in Pontificali exhibet, ejusque ritum exactè describit, ut pro temporum, locorum atque criminum gravitate & personarum qualitate eam reducant.

XXXII. Huic Ecclesiæ voto obsequens Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi III. *titulo: De iis, quæ ad Pœnitentiæ Sacramentum pertinent,* statuit; » Studeat Episcopus, ad sacrorum Canonum & Tridentini Concilii præscriptum, pro » publicorum delictorum gravitatis ratione, & publicam & » *solemnem* pœnitentiam in usum revocare. Quos verò ità » solemniter pœnitere oportet, mense ante quadragesimæ » initium ad se per Parochos deferri curet, ut primum » ineunte quadragesima illi pœnitentia affici, tum die Cœnæ Domini Ecclesiæ reconciliari possint stato solemni » ritu.

Hoc Decretum rursus renovavit in Concilio Mediolanensi V. utque utriusque Concilii Decretum eam executionem habeat, in Synodo sua Diœcesana II. voluit, » ut si » qui tale facinus commiserint, ut pœnitentiâ *publicâ & solemni* satisfacere debeant, eorum nomina Parochi mense » ante quadragesimæ initium ad nos deferant, ut ineunte » quadragesima ex instituto Ecclesiæ rite ea pœnitentia imponatur.

Solemnem ergo pœnitentiam à solis Episcopis imponi vult, quando ipsi pro gravitate delicti & scandali dati, temporum atque personarum conditione, non politicè, sed juxta Evangelicas & Ecclesiasticas regulas expensas, imponendam judicaverint.

CAPUT III.

De Canonibus & Libris Pœnitentialibus.

1 *Quid propriè Canones* Pœnitentiales?
2 *Eorum usus antiquissimus; & quare?*
3 *In terminandis Pœnitentiis admodum circumspecti & solliciti erant olim Episcopi.*
4 *Insigniores etiam Episcopi non audebant* soli *aliquid determinare, sed alios consulebant.*
5 *Exemplum in Episcopis Africanis.*
6 *Alterum in Clero Romano.*
7 *Argumentum hujus disciplinæ suppeditant priscorum Conciliorum Canones.*
8 *Epistola Canonica S. Gregorii Thaumaturgi & Petri Alexandrini non benè argumentum subministrant.*
9 *Omnium fœcundissima est hanc in rem Epistola Canonica S. Basilii.*
10 *Pontifices etiam sæpius super pœnitentia imponenda consulti; & ejus exemplum ex Gratiano.*
11 *Ex cura Patrum circa pœnitentias orti sunt Canones Pœnitentiales.*
12 *Qua ratione mediis sæculis compositi Libri Pœnitentiales?*
13 *Horum librorum descriptio.*
14 *Ex præscripto horum librorum Presbyteri Pœnitentias imponere debebant.*
15 *Episcopi sedulò invigilabant, num juxta Canones pœnitentia imponeretur.*
16 *Pro assequenda Canonum pœnitentialium notitia intelligendi* 4. *Pœnitentium* gradus.
17 *Quatuor hi gradus recitantur.*
18 *Descriptio primi gradûs.*
19 *Hic gradus erat extra templum.*
20 *Quid in hoc gradu agerent Pœnitentes?*
21 *In hoc gradu existentes nondum erant propriè Pœnitentes.*
22 *Hic gradus non ubique, nec semper inter gradus pœnitentiæ computatus.*
23 *Descriptio secundi gradûs Pœnitentialis.*
24 *Quo loco hic gradus consisteret.*
25 *Quæ Pœnitentium in hoc gradu exercitia?*
26 *In hoc gradu nulla super Pœnitentes manûs impositio aut oratio; nec opera pœnitentialia eis imponebantur.*
27 *Qua ratione auditio Scripturæ sacræ huic gradui Pœnitentiali esset propria.*
28 *Quid per admissionem ad primum & secundum gradum consequeretur peccator?*
29 *Tertii gradûs pœnitentialis descriptio.*
30 *In hoc gradu crebræ fiebant super Pœnitentes manuum impositiones & orationes.*
31 *Quo tempore hæ fierent?*
32 *In hoc gradu imponebantur opera corporis afflictiva.*
33 *Hic gradus* propriè *pœnitentialis; & in illo existentes propriè Pœnitentes dicti fuere.*
34 *Quarti gradûs descriptio.*
35 *In hoc existentes manebant toto tempore Sacrificii.*
36 *Non tamen poterant* offerre, *vel communicare.*
37 *Plura hominum genera ad hunc gradum redigebantur.*
38 *Quanto tempore in unoquoque gradu subsistendum?*
39 *Episcopi tempus abbreviare poterant.*
40 *Poterat Episcopus omisso inferiori gradu collocare pœnitentem in altiori gradu.*
41 *Præcipuus scopus Oeconomiæ pœnitentialis erat, ut sciretur, an peccator verè esset conversus.*
42 *Episcopi diligenter observabant modum agendi Pœnitentium; & monebant Presbyteros, ut sincerum de Pœnitentibus testimonium redderent.*
43 *Quomodo circa dispensationem Pœnitentes de uno ad alium gradum ascenderent.*
44 *Quandoque Canones Pœnitentiales cæperint abrogari?*
45 *Quæ occasiones abrogationis?*

I. Canon Græcè, Latinè *Regula* nuncupatur, ait Isidorus apud Gratianum *Dist.* 3. *Can.* 1. Hinc Canones Ecclesiastici proprio & Antiquis usitato modo loquendi, sunt regulæ morum Directrices, non unius, sed plurium Ecclesiæ Præsulum consensu præscriptæ.

Itaque Canones *Pœnitentiales* sunt *regulæ*, quibus Pontifices, Concilia, atque SS. Patres *pœnitentiæ* peragendæ normam peccatoribus præscripserunt; opera pœnosa & laboriosa, cuique crimini proportionata & opportuna decernendo, ac injungendo.

II. Horum usus antiquissimus est, & ab ipsis propemodum Ecclesiæ incunabulis exordium sumpsit.

Cùm enim Patribus esset pertinasum, pœnitentias convenientes peccatis impositas plurimùm ad sanationem peccatoris, & remissionem criminum valere, uti variis Patrum testimoniis ostendit Morinus *lib.* 3. *de Administ. Sacram. Pœnit. cap.* 12. magnoperè solliciti fuere Episcopi, ut scirent, quæ qualesque pœnitentiæ singulis quibusvis criminibus congruerent.

III. Utque in re tanti momenti, à qua ipsius animæ curatio potissimùm dependet, securiùs procederent, nihil ferè circa hanc rem pronuntiabant aut statuebant, quod anteà à multis Episcopis seriò deliberatum & examinatum non esset.

Quapropter, » quoties peccatum aliquod novum occur- » rebat, aut peccati nova species vel magni momenti cir- » cumstantia, toties in unum conveniebant Episcopi, & » scrupulosè admodùm inquirebant quo pœnitentiæ gene- » re peccatum illud esset expiandum: & re deliberatâ & de- » finitâ singulis Paræciis suis id, quod communi consensu » statutum erat, significabant, ut Episcopi omnes & Presby- » teri crimen illud juxta Canonem recens conditum pœni- » tentiâ impositâ curarent. Tanto studio cavebant, ne re- » conciliationem cum indignis communicarent?

IV. Hæc Morinus *lib.* 6. *cap.* 14. qui ibidem addit: » Videre est insignes & doctissimos Episcopos emergente ali- » quo novo crimine hærentes, quâ pœnitentiâ esset eluen- » dum, jubentésque criminis Reos tantisper apud se flere, » orare, jejunare, donec Episcopi convenientes deliberas- » sent, quo pœnitentiæ medicamine essent sublevandi & » curandi. Videre est alios in ejusmodi casu suspensos nihil » de pœnitentia statuentes, donec à vicinis Episcopis respon- » sum tulissent.

» Nec ista (ait Morinus) diligentia tribus tantùm aut » quatuor sæculis in Ecclesia viguit, sed undecim integris » ità constanter perduravit, ut de ea nihil prorsus remissum » fuerit.

V. Antiqui hujus moris locupletissimus testis est S. Cyprianus

prianus in variis suis Epistolis, ac signanter *Epistola* 13. ubi sex Episcopi eum consulunt, an tutò post *trienni* pœnitentiam iis reconciliatio concedi posset, qui fortissimè coram Magistratu & populo frequente tormenta passi fuerant, & vicerant, deinde à Proconsule tenti, & gravissimis pœnis diutissimè excruciati, tandem ceciderent, & gloriam priore certamine partam maculaverant. Neque tantùm de hac re Cyprianum consulunt, sed etiam rogant, ut cum aliis Episcopis quæstionem illam communicet.

Verba Cypriani sunt: » Quoniam tamen scripsistis, ut »cum pluribus Collegis de hoc ipso plenissimè tractem, & »res tanta exigit majus & impensius de multorum collatio»ne consilium, & nunc omnes ferè inter Paschæ prima so»lemnia apud se cum fratribus demorantur, quando so»lemnitati celebrandæ apud suos satisfecerint, & ad me ve»nire cœperint, tractabo cum singulis plenius, ut de eo, »quod consuluistis, figatur apud nos, & rescribatur vobis »firma sententia multorum Sacerdotum consilio ponde»rata.

VI. Hujusmodi plurima inter epistolas Cypriani testimonia illius disciplinæ occurrunt; atque inter alia etiam testimonium Cleri Romani tempore Cypriani, Sede vacante per mortem Fabiani Papæ, ità ad ipsum Cyprianum de causa lapsorum scribentis: » Quamquam *nobis* in tam in»genti negotio placeat, quod tu & ipse tractasti prius: Ec»clesiæ pacem sustinendam; deinde sic collatione consilio»rum cum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Confesso»ribus, pariter ac stantibus Laicis facta, Lapsorum tracta»re rationem.

Hæc Clerus Romanus *epist.* 31. inter epistolas Cypriani.

Et ne horum lapsorum interim cura ac salus neglecta prorsus videretur, moderamen quidem aliquod excogitarunt, sed iterum nonnisi de consilio plurium Episcoporum, uti liquet ex subsequentibus: » Cujus tempera»menti moderamen hic tenere quærentes diu & quidem »multi, & quidem cum quibusdam Episcopis vicinis no»bis & appropinquantibus, & quos ex aliis provinciis »longè positis persecutionis istius ardor ejecerat, ante »constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, »sed lapsorum curam mediocriter temperandam esse cre»dimus, ut interim, dum Episcopus dari à Deo nobis susti»netur, in suspenso eorum, qui moras possunt dilationis sustinere, causa teneatur.

VII. Ejusdem diligentiæ ac sollicitudinis argumenta insignia sunt singuli ferè Canones Eliberitani, Ancyrani, Nycæni, Concilii Arelatensis I. In his enim penè omnibus agitur de pœnitentia certis criminibus imponenda; criminum variæ species circumstantiæ, peccantium voluntas, necessitas, occasio discutiantur, & unicuique speciei circumstantia aggravatæ aut sublevatæ analoga pœnitentia à Patribus injungitur; ut pluribus annotavi in Commentario ad Canones præsertim *Ancyranos*.

VIII. Argumentum quoque non leve suppeditat Epistola Canonica S. Gregorii Thaumaturgi. Hic enim interrogatus à vicinis Episcopis, quæ pœnitentia certis criminibus noviter in eorum Diœcesibus, occasione incursionis Barbarorum, perpetratis, illis hac Epistola respondet; eosque modum pœnitentiarum docet: ac præterea Presbyterum à se bene instructum ad eos ablegat; una addens, nonnullis peccatis pœnitentiam se definire non audere, sed expectandam Episcoporum Synodorum, ac interim criminum reos ab Ecclesia pellendos. Sic scripsit *Can.* 5. »Propterea ergo Fra»trem & consenem nostrum Euphrosynum ad vos misi»mus, ut secundùm formam, quæ hic est, & ipse similiter »det, & quomodo accusationes admittere oporteat, & quos »*à precibus* abdicare » Et *Can.* 7. de quodam speciali crimine loquens ait: illius criminis reos, » etiam ab auditione »arcere oportet, donec *de iis*, *congregatis* Sanctis, *aliquid* »*commune* visum fuerit, & ante eos Sancto Spiritui.

Insigne quoque istius disciplinæ exemplum est Epistola Canonica S. Petri Alexandrini constans 14. Canonibus in quibus singulæ species lapsorum examinantur, & singulis pœnitentia conveniens assignatur; ut eam formam universæ Patriarchatûs Alexandri Ecclesiæ teneant.

IX. Sed nihil est in hanc rem præclarius aut fœcundius, quàm epistola Canonica S. Basilii continens 85. Canones, qui, vix uno excepto, nihil aliud spectant, quam pœnitentias singulis peccatis injungendas. Id autem fecit S. Amphilochii Iconiensis Episcopi interrogatis stimulatus, qui à tanto & tam celebri viro edoceri volebat, quibus pœnis peccata curari possent: non enim à seipso vir alioquin magnus id audebat statuere.

X. Pontifices quoque sæpè consulti sunt, quæ pœnitentia nonnullis criminibus esset imponenda & augenda, ut peccator reconciliationem è Deo, & ab Ecclesia mereretur. »Tanti enim æstimatum est ab Antiquis (ait Morinus *lib.* »6. *cap.* 15. *n.* 7.) dignam & sceleribus æquatam Pœniten»tiam agere, ut non modo Episcopi, quorum erat Pœniten»tiam dictare, sed etiam ipsi criminum rei doctissimos »quosque & in Canonum lectione optimè versatos diligen»ter consulerent, ut eorum consilio, & ductu Canonicam »Pœnitentiam agere, ejusque omnes molestias perpeti »possent. Pontificem autem adibant, non ut relaxatio»nem, nedum immunitatem à pœnitentia Canonibus in»stituta obtinerent: Hoc erat sæculis illis inauditum; sed »ut eam integrè, & juxta Canonum placita mentemque »præstarent. Fixum enim erat eorum animis, pœnitentiam, »ejusque labores omnes auxilia Dei impetrare, quibus pec»catores adjuti multo faciliùs securius, & efficacius ad »gratiam Dei remissionem peccatorum obtinendam dispo»nebantur.

Exemplum insigne illius consultationis, & Pontificii responsi refertur apud Gratianum *Caus.* 12. *q.* 2. *Can.* 17. & plura à Morino loco citato.

XI. Ex his perquàm manifestum est, summam jam pridem fuisse Patrum curam & studium, ut quibusque criminibus convenientes & dignas pœnitentias, atque peccatorum remedia præscriberent; eaque certis Canonibus seu regulis exprimerent, qui à pœnitentia præscripta *Pœnitentiales* dicti fuere.

XII. Cùm verò sensim hi Canones ac Patrum & præscriptiones, & responsa de pœnitentiis imponendis multiplicarentur, atque in Canonum collectionibus nonnulla intercurrerent, quæ alio spectabant; nec non in Patrum Tractatibus sparsim multa de remediis peccatorum immiscerentur, oportunum visum fuit, pro majore inferiorum Presbyterorum (ad quas circa sæculum 8. impositio pœnitentiæ, præsertim pro peccatis *occultis* devolvi cœperat) commodo, Canones illos in certum ordinem, & compendium colligere; certosque libellos, nihil nisi hujusmodi Canones continentes componere; ut ità unusquisque Presbyter in promptu semper haberet regulam pœnitentiæ imponendæ. Hi libelli à materia subjecta vulgò dicti fuere *Pœnitentiales*; multaque in illis pro commoditate Presbyterorum occurrebant, quæ in Canonibus deerant.

XIII. Hæc exponit Morinus in præfatione ad libros Pœnitentiales; atque una horum librorum utilitatem astruit; eosque *lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 17. ita describit.

Omnes hæ collectiones quotquot sunt, inquit Morinus ibidem *num.* 17. » nihil aliud sunt, quam præcedentium Ca»nonum, & sententiarum Paternarum collectiones inter se »tantum differentes, quod & ordinem varium sequuntur, »& varias librorum, titulorum, & capitum distinctiones. »Cum enim quæstioni propositæ respondent, nihil de »suo proferunt, sed nudos Canones, & nuda Patrum ver»ba afferunt. Annis 1160. nullus doctor privatus inventus »est, qui aliter de Pœnitentia & remediis; quibus peccata »per Sacramenta pœnitentiæ puniuntur, & curantur, scri»bere tentaverit.

XIV. Libri hi Pœnitentiales auctoritate Episcoporum probati & evulgati, Presbyteris inferioribus tradebantur; ut juxta quod illis erat præscriptum, Pœnitentias imponerent; & Pœnitentes dirigerent.

Unde in Ordine ad celebrandam Synodum circa sæculum 10. composito, inter cæteras admonitiones Episcopi ad Presbyteros una hic erat: » Feria IV. ante Quadragesimam »plebem ad confessionem invitate, & ei juxta qualitatem »delicti Pœnitentiam injungite, *non ex* CORDE, *sed* sicut »in *Pœnitentiali* scriptum est.

Quod hic dicitur, *non ex corde*, idem est ac si diceretur, *non ex animi sui motu*, non ex impetu quodam menti & voluntate, sed prout in *Pœnitentiali* scriptum est: uti rectè exponit Vir eruditus Stephanus Balusius in notis ad *art.* 57. *lib.* 1. Regionis, ubi citatus Ordo refertur.

Et formula visitationis Episcopalis *art.* 95. interrogare jubet: » Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel à Theodoro »Episcopo, vel à Venerabili presbytero Beda editum, & *se»cundum quod ibi scriptum est*, interroget confitentem, & con»fesso *pœnitentiam* imponat. » Apud Regionem lib. 1.

XV. Episcopi autem multum sollicit erant & invigilabant, ne Sacerdotes aliter quàm juxta *Canonicam auctoritatem* pœnitentiam imponerent; quemadmodum ex Conciliis sæculo 9. celebratis videre est; atque signanter Parisiensi VI. anno 829. quod *lib.* 1. *cap.* 32. præcipit, ut unusquisque Episcoporum in sua Parochia instruat Presbyteros » quali»ter & confitentium peccata audire discreteque inquirere, »eisque congruum modum pœnitentiæ secundum *Canoni»cam auctoritatem* noverint imponere. » Ratio quam reddunt notatu dignissima est: » Quoniam hactenus eorum in curia »& ignorantia multorum flagitia manserant impunita.

XVI. Pro assequenda horum Canonum (quorum tanta per undecim circiter sæcula in Ecclesia fuit veneratio; atque constans, saltem in Ecclesia Latina usus) exactiore notitia nonnulla necessario notanda, atque exponenda sunt.

Primum,

Primum, in hisce Canonibus frequenter occurrit mentio diversorum *graduum* sive ordinum vel *stationum* per quos pœnitentes gradatim quasi ascendebant, priusquam omnimodæ ac perfectissimæ communioni restituerentur.

XVII. Communiter autem quatuor *gradus* assignantur; quos expressit Canon, qui vulgò Canonibus epistolæ Canonicæ S. Gregorii Taumaturgi subjicitur, atque jam pridem ex ipsis Canonibus Gregorii collectus videtur. Porro primus *graduum* ibidem occurrentium dicitur *Fletus*, secundus *Auditio*, tertius *Substratio*, & quartus *Consistentia*.

XVIII. Primus gradus in citato Canone describitur his verbis: „Fletus seu luctus est extra portam Oratorii: ubi „peccatorem stantem oportet Fideles ingredientes orare, ut „pro se precentur.

XIX. Ex hac descriptione planum est, Flentium stationem fuisse extra Ecclesiam; quod & non obscurè docet S. Basilius *Can.* 56. dicens: *Debet quatuor annis* DEFLERE *stans* EXTRA *foras oratoris.* Et *Can.* 75. *Triennio* DEFLEAT *stans ad fores domus oratoriæ.*

Idipsum pluribus confirmat Morinus *lib.* 6. *cap.* 2. asseritque *num.* 1. in omnibus antiquis Ecclesiis Baptismalibus aream quandam fuisse & spatium ante templum & ejus vestibulum, in qua collocata erat statio *flentium;* nec ultra progredi fas illis erat.

XX. Quid in hac *statione* agerent Pœnitentes indicat citatus Canon S. Gregorii Thaumaturgi in verbis: *ubi peccatorem stantem oportet Fideles* ORARE, *ut pro se precentur.* Et S. Basilius citatis verbis Canonis 56. subnectens: *Et Fideles ingredientes rogans, ut pro eo precentur, suam iniquitatem pronuntians.*

Hæc evincunt, in hoc *gradu* Pœnitentes duo præcipuè egisse; nimirum peccata sua publicè ac palam confiteri, seu iniquitatem suam pronuntiare; atque Fidelibus Ecclesias ingredientibus adgeniculari, ut pro ipsis apud Deum, Episcopum ac Clerum intercederent, quatenus ad Pœnitentiam recipi possent.

XXI. Neque enim stantes in hoc gradu adhuc propriè erant pœnitentes; sed dumtaxat orabant & gemebant, ut possent ad Pœnitentiam admitti: quare hic gradus potius quoddam præambulum erat ad Pœnitentiam, quam verus Pœnitentiæ gradus. Unde nihil ad hos pertinebat Missa catechumenorum: nullæ super eos orationes recitabantur; imo ne ad prædicationem quidem admittebantur, utpotè à templi vestibulo exclusi.

XXII. Hac de causa nonnulli auctores & Canones etiam Veteres hunc gradum non annumerant gradibus Pœnitentiæ: quin & monet Morinus, hanc *stationem* eatenus fuisse Græcis propriam, & in Ecclesia Latina septem ut minus sæculis incognitam, in quantum sumitur pro certa statione, cui ex Ecclesiæ mandato Pœnitentes *certo* tempore astringebantur. Ac insuper monet ipse Morinus *lib.* 4 *cap.* 16. *num.* 5. quod ante Novatum *Fletus* non esset Statio Pœnitentialis, in qua certo tempore manere juberentur; licet nonnulli extra fores Ecclesiæ etiam tunc Fidelium preces postularent, ut ad Pœnitentiam recipi mererentur; sed *voluntariè*, ac sine determinatione temporis id faciebant.

XXIII. Secundus gradus dicitur *Auditio*, qui in citato Canone S. Gregorii Thaumaturgi his verbis describitur: „Auditio est intra portam in Narthece, ubi oportet eum, „qui peccavit, stare usque ad Catechumenos. & illinc egre„di. Audiens enim Scripturas & doctrinam ejiciatur, & „precatione indignus censeatur.

XXIV. Locus hujus Stationis erat porta Ecclesiæ seu porticus magnis Ecclesiæ portis connexa. Notandum autem monet Morin. *lib.* 6. *c.* 3. *n.* 2. „antiquarum Ecclesiarum „portis ædificiolum quoddam conjunctum semper fuisse, „quod vestibulum προπύλαιον πρόθυρον & πρόναοι meritò dici „potest; quale visitur in omnibus antiquis Romanis Ec„clesiis, quod ingentibus columnis marmoreis innititur, „quæ Constantinianum opus manifestissimè arguunt, & „nonnulla opera unius aut vix alterius post Constanti„num sæculi. Huic ædificiolo similia videre est in singulis „ferè Galliæ rusticorum Ecclesiis: Sed ea nunc prophanis „inserviunt usibus, quos in Ecclesiis religione ducti exer„cere non audent.

Quæ de Ecclesiis Galliæ asserit, idem de Belgicis quoque dicendum. In his enim simile ædificiolum passim habetur; atque in illis mulieres post partum venientes ad Ecclesiam *purificationis* causa tantisper subsistunt, quousque Parochus eas Ecclesiam introducat.

XXV. Exercitia verò Pœnitentium in hac Statione erant, diligenter audire lectionem Scripturæ sacræ, ejusque interpretationem sive sermonem: quod significat citatus Canon Thaumaturgicus, verbis supra allegatis subdens: *Audiens Scripturas & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus censeatur.* Hæc desumpta apparent ex *Can.* 75. Basilii qui ait: *Scripturam ac doctrinam Audiens ejiciatur, & oratione indignus habeatur.*

Ex his duo elicit Morinus *lib.* 6. *cap.* 3. *num.* 5. uti & Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 17. Primum, exercitia horum pœnitentium propria, & publicè ipsis imposita fuisse diligenter auscultare Scripturam sacram ejusque expositionem.

XXVI. Alterum, nullas manuum impositiones, una excepta, quæ fiebat in ipsa ad hanc Stationem admissione nullasque orationes expiatorias aut alterius generis super eos specialiter fusas fuisse: uti nec opera pœnalia ac loboriosa ipsis imposita, quæ erant tertiæ stationis specialia exercitia; ut infrà dicetur. Si quæ verò à pœnitentibus in hac Statione suscipiebantur, ea voluntariè ex Spiritus fervore obibant sed in hac, uti & *Flentium* statione *imperata non lege*, ait Morinus *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 4.

„Auditio enim (pergit Morinus) in secundum pœniten„tiæ gradum constituta est veluti opprobrii causa, ut ad eum „relegati pœnitentes fidei rudimenta iterum edocerentur, „non secus ac infimæ classis Catechumeni. Ea enim non di„dicisse censebantur, qui regenerationis lavacro abluti gra„vissimis sceleribus iterum sese polluerant; necdum digni „censebantur, quibus opera laboriosa ad promerendam „Dei gratiam & redimenda peccata imperarentur. Funda„menta Dei, quæ tam malè & negligenter didicerant, in „eorum animis iterum jacere necessarium judicabatur.

XXVII. Verum quidem est, quod ad audiendam lectionem Scripturæ Sacræ ejusque expositionem præter Pœnitentes in hac Statione admissi fuerint etiam Ethnici, Judæi, Hæretici, Catechumeni aliique hujusmodi generis homines juxta Canonem Carthaginensem: „Episcopus nullum „prohibeat ingredi Ecclesiam, & *audire* Verbum Dei sive „Gentilem, sive Hæreticum, sive Judæum usque ad Mis„sam Catechumenorum:„ sed in nullis nisi Pœnitentibus, qui *Audientes* dicebantur; *auditio* hæc Scripturarum rationem *Stationis pœnitentialis* habebat: nam aliis, ut ibi starent in pœnam aut Pœnitentiam injunctum non erat.

Hi enim voluntariè ac sine ullo Ecclesiæ mandato ibidem consistebant, & Verbum Dei audire permittebantur. Pœnitentes verò ex mandato Episcopi ibi manebant, certo temporis spatio iis constituto; tenebaturque huic Stationi adesse quoties fiebat Synaxis, & ibidem subsistere donec voce Diaconi ejicerentur: uti latius prosequitur Morin. *Lib.* 6. *c.* 4. *nu.* 5.

XXVIII. Porrò, cum per admissionem ad hanc Stationem; uti & ad Stationem *Fletus* reciperentur graviorum criminum rei in numerum Pœnitentium; atque *Fletus & Auditio* in pœnitentiam imponerentur; etiam in ipsa Stationum assignatione eis manus adjuncta oratione imponebantur: & insuper in gravissimis delictis, propter quæ peccator ab Ecclesia pulsus & excisus fuerat, per hanc Pœnitentiæ impositionem *excommunicationis* vincula solvebatur; & qui ad Ecclesiam non pertinebat, quique cum ea nullo Religioso commercio devinciebatur, per eam Pœnitentiæ impositionem incipiebat ad Ecclesiam pertinere, eique curæ esse, jusque ad communionem, etiam perfectissimam recipiebat, quæ ab eo tempore, si periculo mortis urgebatur, illi denegari non debebat. Ità Morinus *Lib.* 6. *cap.* 5. *nu.* 2. Atque hinc apparet, non fuisse gravium criminum reis infructuosam ad hasce Stationes admissionem; tametsi ipsa Stationum exercitia etiam non Pœnitentes obire possent.

XXIX Tertius gradus seu Statio vocabatur *Substratio* vel *Subjectio*, de qua hæc leguntur in citato Canone Thaumaturgico: *Subjectio autem, seu Substratio est, ut intra portam templi stans Catechumenis egrediatur.*

Dicebatur autem Substratio sive Subjectio, eò quod tempore hujus Stationis essent quasi continuò sub manu Episcoporum & Sacerdotum tanquam rei & humiliati, prostrati, sive subjecti.

XXX. Toto quippe tempore hujus Stationis fiebant crebræ manuum impositiones super Pœnitentes; juxta illud Felicis Papæ III. *Epist.* 7. „Tribus annis inter Audientes „sint; septem autem annis *subjiciant* inter Pœnitentes *ma„nibus* Sacerdotum. Et illud Concilii Cartag. IV. *Can.* 80. „Omni tempore jejunii *manus* Pœnitentibus à Sacerdoti„bus imponantur.

Plura testimonia hujus disciplinæ refert Morinus *lib.* 6. *cap.* 8. qui *cap.* 9. multis probat, huic manuum impositioni semper conjunctam fuisse orationem, ideoque quemadmodum crebra erat super Pœnitentes durante hac Statione manuum impositio, sic quoque frequens super iis fundebatur oratio; ut scilicet per eas ad veram cordis contritionem & pœnitudinem excitarentur & promoverentur.

XXXI. Hæc autem manuum impositio & oratio super Pœnitentes fiebat post lectionem Scripturarum, & sermonem habitum ad populum. His enim absolutis voce Diaconi ejiciebantur *Audientes* aliique, qui hisce interesse potuerant; quibus ejectis, sub manuum Episcopi succedebant hu-

hujus Stationis Pœnitentes; atque oratio ipsius propria recitabatur: hisque peractis etiam ipsi jubente Diacono dimittebantur; eaque dimissione facta Fidelium Missa inchoabatur.

XXXII. Nec tantum impositio manuum atque frequens oratio super pœnitentem ad curanda expiandáque in hac Statione fiebant; sed longè acriora & austeriora pro uniuscujusque vulneris ratione, & pœnitentis conditione medicamenta applicabuntur. Imponebantur enim in hac Statione pœnitentibus varia opera laboriosa & corpus ac corporis pravos affectus exterminantia privatim exercenda. Quàti verò essent hi pœnitentiæ labores, & quam dura opera pœnitentialia ostendit Morinus *lib. 6. cap. 11.* notatque Antiquos Patres *interitum carnis* apud Apostolum ubi dicit se incestuosum Corinthium *tradidisse Sathanæ in interitum Carnis*, intellexisse, de *interitu* per Pœnitentiæ labores.

XXXIII. Quia in hac statione præcipuè peccatores per crebras manuum impositiones, orationes, & propria opera Pœnitentiæ purgabantur, hinc hæc statio propriè erat *Pœnitentialis*; atque ideò (ait Morinus) in Ecclesia nunquam non viguit; cum aliæ Stationes tantum disciplinæ causâ fuerint adjectæ: Ubi verò erat rarus Stationum *Fletus*, & *Auditionis*, ut in Occidente, & ubique ante Novatiani hæresim tota Pœnitentia in hac Statione peragebatur, teste Morino *lib. 6. cap. 8.* ac propterea soli in hac Statione consistentes dicebantur propriè *Pœnitentes*.

XXXIV Quarta Statio dicta fuit *Consistentia*, de qua in Canone Thaumaturgico; » Congregatio sive Consistentia » est, ut cum Fidelibus consistat, & cum Catechumenis non » egrediatur: postremo est participatio Sacramentorum.

Idipsum clarius expressit S. Basilius *Can. 75.* » Postquam Pœnitentiæ fructus dignos ostenderit, decimo anno in » Fidelium *orationes* suscipiatur, *sine oblatione*; & cùm duo» bus annis unà cum Fidelibus ad orationem *substiterit*, sic » deinceps dignus habeatur *boni* communione.

Et Felix III. in citata Epistola 7. de Consistentibus ait: » Duobus annis oblationes modis omnibus non sinantur of» ferre, sed tantum sæcularibus in oratione socientur.

XXXV. Hac descriptione docemur, Consistentes jus habuisse, unà cum Fidelibus orationi assistendi, id est, Sacrificio & omnibus, quæ ad Sacrificium pertinent, ritibus usque ad finem; neque cum Pœnitentibus sive Substratis potuisse dimitti: atque ab hac cum Fidelium assistentia *Consistentes*, sive simul *sistentes* dicti fuere.

XXXVI Alterum ex illa descriptione habetur, quòd *Consistentes* cum Fidelibus quidem sacrificio assisterent, sed *absque oblatione*; id est, quod ipsorum munera seu oblationes ad altare non reciperentur. Moris olim fuit, ut Fideles omnes, nisi extrema paupertate premerentur, ad Missarum solemnia sua munera in altari offerrent; eaque oblatione quodammodo Sacrificio communicarent; uti titulo præcedenti ostendimus.

» Pœna igitur, qua mulctabantur Consistentes hæc erat » (inquit Morinus *lib. 6. cap. 17. num. 6.*) quòd munera » eorum ut Fidelium non acciperentur; unde consequens » erat, eos Corpori Christi non communicare. Quibus enim » non licebat offerre, unde Corpus & Sanguis Christi con» secrarentur, iis non judicabant licere ipsum Corpus & » Sanguinem manducare & bibere Quapropter ista sunt » æquipollentia, communicare precibus sine oblatione, & » non communicare Corpori Christi.

XXXVII. Quæ pluribus ibidem adstruit Morinus; qui *cap. 18.* ostendit, plura horum genera hanc Stationem complexam fuisse: illos tamen præcipuè ad hanc Stationem spectâsse, qui tanquam Pœnitentes, inferiores Stationes absolverant; atque tandem ad hanc ascenderant; » Imò » propter illos (ait) in *pœnitentialem* Stationem instituta fuit » hæc antiqua Censura, ut post toleratas graves molestias » pœnitentiæ, aliquanto tempore experirentur Patres, » an iis liberati vitam ducerent Fideli dignam, atque possent » illis tutò credere Christi Corpus & Sanguinem.

XXXVIII. Quanto tempore in una Statione sive Gradu esset subsistendum, ex gravitate criminis Canones plerumque determinabant. Ordinariè tempus *Substrationis* prolixius erat, quàm aliarum Stationum; eò quod in hac præcipuè ipsi Pœnitentes purgarentur; ipsaque esset propria statio *pœnitentialis*.

XXXIX. Notandum autem tempora atque exercitia istarum stationum Canonibus ità fuisse præfixa, ut tamen in Episcopi esset potestate, attenta vita, conversatione Pœnitentium, eorumque in peragenda pœnitentia fervore, ea contrahere aut mutare, atque humanius agere.

Hanc Episcopi auctoritatem his verbis expressit *Canon. 5.* Ancyranus: » Statuimus autem, ut Episcopi modo con» versationis examinato potestatem habeant, vel utendi » *clementia*, vel plus temporis adjiciendi. Ante omnia autem, » & præcedens vita, & quæ consecuta est, examinetur, & sic » eis *clementia* impertiatur.

Eandem auctoritatem Canon. 12. Nicænus; item Canon ultimus Trullanus aliique plures, quos citat Morinus *lib. 1. cap. 15.* attribuunt.

XL. Ex his Canonibus quoque evincitur, in potestate Episcopi fuisse, Pœnitentem ex inferiori Statione, prætermissa media ad superiorem transferre? cum videret pœnitentem in ea Statione ità conservatum, & ità ferventer pœnitentiam peregisse, ut de ejus conversione dubitare nequiret. Ità ab *Auditione* ad *Consistentiam* transire permittit Canon 12. Nicænus, » quicunque & metu & lacrymis, & » tolerantia & bonis operibus, conversionem & opere & » habitu ostendunt. » Hæc latius prosequitur Morinus *lib. 6. cap. 19.* & breviter expressit Auctor *Canon. 86. De Pœnit. Dist. 1.* apud Gratianum, » Ipsa tempora pœnitentiæ pro » fide & pro conversatione Pœnitentium abbrevianda præ» cipiunt, & pro negligentia protelanda.

XLI. Hujus indulgentiæ primum ac originarium fundamentum nos docet paucis verbis S. Gregorius Nyssenus in Epistola ad Letoium de hujus indulgentiæ causis doctissimè disserens: » Quemadmodum enim (inquit) porcis » margaritas projicere est vetitum; ità & pretiosa margari» ta privare eum, qui jam per alienationem à vitio & pur» gationem homo factus est, absurdum est.

Monet hic Gregorius Letoium, pœnitentiam Canonicam ità moderandam esse per Episcopos, ut si videant, quòd peccatores » diligentiori conversatione usi fuerint, & vi» ta ad id, quod bonum est, reditum ostenderint, liceat ipsis » pro Ecclesiasticæ Oeconomiæ utilitate tempus contrahe» re & celerius ad conversionem deducere; » ut in eadem Epistola loquitur *cap. 4.*

Pœnitentialis enim OEconomia licet etiam alios fines haberet, unus tamen è præcipuis erat, ut per eam peccator à vitiis suis expurgaretur, & Sacerdotibus de vera ejus conversione constaret. » Ut quid temporis mora? (petit Morinus *lib. 1. cap. 16. num. 6.*) Tot Pœnitentiæ Stationes, tam » longa duratio, tot corporis afflictationes? Ut experiren» tur, an vera esset animi conversio, & eo vehementiæ per» venisset, quæ desiderabatur. Si brevi tempore ista Con» tritio erat Episcopo comperta, quod ex animi zelo & ar» dore inconstanter subeundis in unaquaque pœnitentiæ » statione præscriptis laboribus innotescebat, breviori quoque tempore reconciliabatur Pœnitens.

Quod ibi multis adductis Patrum ac Canonum testimoniis confirmat. » Non negabant peccatoris compunctio» nem tam ardentem & inflamatam esse posse (ait Mori» nus ibid. *cap. 17. num. 4.*) ut uno momento perfectam à » Deo peccatorum remissionem obtineret, omnesque in» ferorum pœnas extingueret; sed hoc & rarum esse, & sibi, » quando contingeret, incognitum esse profitebantur. Ideo » ut Pœnitentium conversionem explorarent, atque illius » inflammationem pœnitentes à Deo promererentur, opera » varia injungebant, quibus diligenter peractis eos purga» tos esse & sanatos, Deo Oeconomiam Ecclesiasticam ap» probante, non dubitabant; atque ut verè tales à Deo » habitos reconciliabant, & communione donabant.

XLII. Hinc Episcopi pœnitentium conversationem, mores, vitæque institutum, tum per se, tum per alios diligenter toto pœnitentiæ curriculo explorabant, ut ex iis de interiore animi conversione judicium formarent.

Solicitè propterea monebant Presbyteros ac Diaconos quos pœnitentibus dirigendis ac invigilandis præficiebant, ne de pœnitentis in peragenda pœnitentia diligentia munere aut gratia inducti testimonium falsum ferrent. Sæculo IX. Hincmarus Archiepiscopus Remensis in Capitulis datis Presbyteris *art. 13.* » Nemo Presbyterorum à quocun» que Pœnitente aut gratiam, aut favorem, aut munus sus» cipere præsumat, aut minus dignè pœnitentem ad recon» ciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis » ferat, & quocunque livore alium quemlibet dignum pœ» nitentem à reconciliatione removeat quia hoc Simonia» cum & Deo & hominibus abominabile est.

Quin & in visitationis Episcopalis formula hic interrogationis faciendæ est *articulus 38.* » Si aliquem minus dignè » pœnitentem favoris aut familiaritatis aut consanguinita» tis gratia ad reconciliationem adducat, aut ei testimonium » reconciliationis ferat.

Idipsum vetatur in *Cap. 14. X De Sim.* sub nomine Alexandri III. pronuntiaturque *Simoniacum* esse.

XLIII. Si Episcopus inspectis pœnitentis conversione & modo peragendæ pœnitentiæ nihil deprehendisset, quod ipsum ad *indulgentiam* inclinaret, pœnitens tempora pœnitentiæ in unaquaque Statione absolvere debebat; atque tempore unius Stationis absoluto ad superiorem Stationem quasi suo jure ascendebat; nec poterat denegari, nisi novi criminis reus fuisset peractus: uti fieri etiam nunc videmus in Clericorum ab officio vel ordinibus suspensione, ubi elapso tempore limitato cessat ipso jure suspensio; nec ulla opus est ad peragendam cessationem accedat solemnitas. Ità Morinus *lib. 6. cap. 5. num. 6.*

XLIV. Ca-

XLIV. Canonum pœnitentialium usum & rigorem in Ecclesia Latina integrum perseverasse usque ad initium sæculi duodecimi observat Morinus; at »hoc sæculo ineunte, »pœnitentiæ exterioris severitas decrescere, minui & obsolescere cœpit, & consequenter cum ea severitatis adminicula, scilicet antiqui illi ritus publici, tam qui pœnitentiæ »actionem, quàm qui pœnitentium reconciliationem spe»ctabant.» Ità Morinus *lib. 10. cap. 16. num 6.* monetque *num 2.* »Nunquam juris rigor auctoritate Ecclesiastica re»missus est; sed in privatis causis & justis rigoris species in »aliam frequenter commutata, plurimis occasionem dedit »Pontificum beneficio ad præposteram relaxationem ab»utendi.

XLV. Occasiones plures hujus relaxationis Canonum Pœnitentialium assignat Morinus; quarum præcipue fuere, commutatio pœnitentiarum Canonicarum cum opere aliquo laborioso propter evidentem aut apparentem Ecclesiæ utilitatem; qualis erat susceptio armorum contra infideles aut Hæreticos.

Ex hac vero altera orta est, nimirum remissio alicujus partis Pœnitentiarum Canonicarum ob collatum denarium in reparationem aut ædificationem alicujus Ecclesiæ, aliudve opus pium; quin ad refectionem pontium, itinerum aliasve res sæculares hæc remissio extensa fuit. Quomodo autem hæc ex priori orta sit, & qua ratione ex utraque præcipue tamen ex posteriore Canonum Pœnitentialium relaxatio & abrogatio secuta sit, titulo sequenti *cap. 1.* paucis ostendetur.

Tandem huc accessit, ut notat Morinus *Lib. 10. cap. 25. n. 1.* redemptionum antiquarum facilitas, quam tum unusquisque Sacerdos arbitrio suo commutare continuavit; unde factum est more hominum solito, ut ex facilibus facillimæ redderentur.

»Deinde Confessariorum ordinariorum universalis senten»tia eodem fere tempore invalescens, Pœnitentias quascumque »in foro conscientiæ Sacerdotum arbitrio esse indulgendas, »ultimam operi derogationi Canonum Pœnitentialium »coronidem [illegible]. Hæc Morinus: qui [illegible] Doctoribus [illegible] hanc [illegible] abrogationem [illegible], ostendens, quod [illegible] in Pœnitentia Canonica eo tempore adhuc Pœnitentibus à Confessariis proponeretur [illegible] jam inciperent [illegible] ea remittenda & relaxandi; atque [illegible] tandem [illegible] opinio, quod Pœnitentiæ imponendæ arbitrio Sacerdotum essent relictæ, nec consequenter ipsos amplius Canonibus esse obstrictos.

CAPUT IV.

De moderna circa pœnitentias imponendas disciplina, & quis hodie Canonum pœnitentialium usus?

1 *Modernam disciplinam circa imponendas pœnitentias expressit Synodus Tridentina & pœnitentiarum fructum.*
2 *Quales debeant esse pœnitentiæ.*
3 *Quid in pœnitentiis imponendis attendendum.*
4 *Pœnitentiarum imponendarum determinatio arbitrio Sacerdotum committitur; & eatenus moderna disciplina à pristina differt.*
5 *Hodierna disciplina consentit veteri, si scopus Canonum pœnitentialium attendatur.*
6 *Quomodo Synodus Tridentina genuinam Patrum disciplinam Sacerdotibus proposuerit.*
7 *Etiam hodie Confessarii sunt spirituales animarum medici.*
8 *Ut tanquam medici faciliùs in morbum inquirere queant, Fideles tempestive ad Confessionem urgendi.*
9 *Confessarius more periti medici conditionem vulnerum, & ægrorum diligenter attendere debet in pœnitentiis imponendis.*
10 *Confessarii in pœnitentiis injungendis omnem speciem quæstus fugere debent.*
11 *Si Missa celebranda, aut aliena restituenda, hæc per Confessarium fieri non convenit.*
12 *Confessarius etiam Judicis partes sustinet.*
13 *Debet ideo gravitatem criminum sedulo attendere.*
14 *Hoc officium monet Confessarium ab omni temporalium exspectatione debere esse alienum.*
15 *Quomodo munera excæcaverint olim falsos Prophetas.*
16 *Synodi Belgicæ monent Confessarios, ut à temporalium Spe caveant.*
17 *Meritò Confessarii expendunt, quæ cura in decernendis Pœnitentiis adhibita olim fuerit.*
18 *Multis titulis hodie Confessariis conveniens Canonum Pœnitentialium notitia: Primò, ut judicent de gravitate.*
19 *Secundò, ut faciliùs pœnitentes ad suscipiendas impositas pœnitentias inducant.*
20 *Tertiò, ut statuant, quando protrahenda, quando acceleranda absolutio.*
21 *Quartò, ut sint Sacerdotibus regulæ directivæ pro pœnitentiis præscribendis.*
22 *Quid de horum notitia senserit Corporis Canonici Collector.*
23 *Quàm utilem horum scientiam judicaverit S. Carolus?*
24 *Canones Pœnitentiales editi à S. Carolo.*

I. Modernam Ecclesiæ disciplinam, nec non sincerum pœnitentiarum seu satisfactionum spiritum, quem in ipsis etiam Canonibus Pœnitentialibus sibi Patres propositum habuere, expressit Synodus Tridentina *Sess. 14. cap. 8. De Sacramento Pœnitentiæ.*

Imprimis harum pœnitentiarum seu satisfactionum multiplices fructus præmittit; atque inter alios, hunc. »Quod »magnopere à peccato revocent, & quasi fræno quodam »coërceant hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque & vigilan»tiores in futurum Pœnitentes efficiant; medeantur quo»que peccatorum reliquiis, & vitiorum habitus malè viven»do comparatos contrariis virtutum actionibus tollant.

II. Ut verò pœnitentiæ à Sacerdotibus impositæ illum salutarem Pœnitentibus effectum operentur docet, quales debeant à Sacerdotibus pœnitentiæ imponi. »Debent er»go Sacerdotes Domini, (inquit) quantum spiritus & pru»dentia suggesserit, pro *qualitate criminum & Pœnitentium »facultate* salutares & convenientes satisfactiones injungere: »ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœ»nitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis »delictis injungendo, alienorum peccatorum participes ef»ficiantur.

III. Deinde instruit Sacerdotes, quid præcipuè in determinandis pœnitentiis attendere debeant. »Habeant autem »præ oculis (ait) ut satisfactio, quam imponunt, non sit »tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medica»mentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam »& castigationem.

IV. Hoc Decretum ostendit, eatenus saltem hodiernam Ecclesiæ disciplinam à pristina discrepare, quod hæc obstringeret Sacerdotes, pœnitentias seu satisfactiones imponere [illegible] in Canonibus & libris Pœnitentialibus erant expressæ, quemadmodum capite præcedenti expressum fuit; [illegible] ante absolutionem tam eas, quæ necessariæ erant ad acquirendam cordis conversionem, eamque Sacerdoti probandam, quam quæ requirebantur ad satisfactionem pro culpa & pœna, et [illegible] habitus, &c.

At moderna disciplina Sacerdotes ab exacta & exteriori Canonum Pœnitentialium observantia eatenus absolvit, ut non eo adstringantur, pœnitentias Canonibus præscriptas imponere, sed earum determinatio Sacerdotum prudentiæ & arbitrio committatur, tam quoad eas, quæ necessariæ sunt ante absolutionem pro acquirenda debita dispositione & eam Sacerdoti probandam, quàm quoad eas, quæ necessariæ post absolutionem (de quibus specialiter Synodus Tridentina) ad satisfaciendum Deo pro pœna temporali aliosque effectus in Decreto Synodi Tridentinæ expressos.

V. Ostendit præterea Decretum illud, modernam disciplinam à pristina non discrepare, si non tam exteriorem Canonum Pœnitentialium rigorem attendamus; sed interiorem eorum spiritum, seu scopum, quem in his Canonibus condendis, atque eorum exactam observantiam urgendo Patres habuerunt.

Quid enim aliud in his omnibus Patres intenderunt, nisi ut Sacerdotibus per hos Canones ostenderent, quæ pœnitentiæ singulorum peccatorum gravitati convenirent; quæque essent his illisve animæ vulneribus medendis, nec non in futurum præcavendis convenientiores. Et ne Sacerdotes in imponendis pœnitentiis aberrarent, eos ad Canonum illorum observantiam constringebant.

VI. Dum ergo Synodus Tridentina mallegato Decreto præcipit Sacerdotibus, pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere; atque præ oculis habere, ut satisfactio, quam imponunt, *Non sit tantum ad novæ vitæ custodiam & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem*, ipsam genuinam Patrum disciplinam, quoad pœnitentias post absolutionem injungendas, quam in figendis & exequendis Canonibus Pœnitentialibus intenderunt, expressit, atque eatenus hodierna per Synodum Trid. stabilita disciplina Patrum disciplinæ consona est: idemque modernus & pristinus Ecclesiæ Spiritus.

Et

Et sane non minus hodie, quam olim Confessarii sunt spirituales animarum medici.

VII. Unde sæculo 13. postquam jam Canonum pœnitentialium exterior rigor & observantia magna saltem ex parte defierat, dixit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in Capitulo OMNIS UTRIUSQUE SEXUS 12. *De Pœnit. & Remiss.* » Sacerdos autem sit discretus & »cautus, ut more periti *medici* superinfundat vinum & »oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & pecca»torum circumstantias & peccati: quibus prudenter in»telligat, quale debeat ei præbere Concilium, & cujus»modi remedium adhibere, diversis experimentis utendo »ad salvandum ægrotum.

VIII. Porrò ut Confessarius tanquam spiritualis medicus facilius & animæ vulnera, & qualitatem ac conditionem ægri perspecta habere, atque cum otio examinare & curare queat, monent Synodi nostræ, ut qui rarius confiteri solent, & tamen in Paschate ad Sacram Communionem accedere intendunt, sub initium quadragesimæ, aut saltem ante Dominicam *Lætare* ad Confessionem accedant.

»Antiquam consuetudinem confitendi in initio qua»dragesimæ continuari, vel in usu revocari peroptamus,» ait Synodus Gandensis anno 1610. *tit.* 5. *cap.* 5. innovata per Decreta Synodalia sub Antonio Triest. *Titul.* 5. *capite* 6.

Synodus Sylvæducensis sub Metsio *Tit. De pœnit. Sacramento capite* 3. præcipit Parochis, ut » adhortentur & »inducant eosdem (Parochianos suos) ut tempore qua»dragesimali statim in *principio*, vel saltem ante Domini»cam *Lætare* proprio Sacerdoti, aut ejus vicem gerenti »confiteantur, & nihilominus circa Festum Paschæ illud »idem reiterent antequam ad Sacræ Eucharistiæ sumptio»nem accedant.

Idipsum in sua Synodo rursus renovavit Gisbertus Masius *Tit.* 6. *cap.* 5. atque aliæ Synodi Belgicæ passim inculcant.

IX. Diligenter ergo adinstar periti medici Confessarius, & animæ vulnera & ægri conditionem ac spirituale temperamentum examinare & attendere debet; ut iis ritè expensis non unam eandemque omnibus, iisque planè dispa ratis morbis medicinam applicet; sed singulis eam, quæ iis medendis conveniat.

Hinc monet Synodus Audomarensis *Tit.* 7. *c.* 13. ut »Confessarii Confessione audita injungant Pœnitentibus »salutares Pœnitentias, peccatis commissis (ait) quan»tum fieri potest, *contrarias*.. Pro peccato itaque luxuriæ, »jejunium præcipiant & abstinentiam; pro avaritia, elee»mosynam; pro furto, aut rei alienæ detentione primò re»stitutionem, deinde orationes & eleemosynam; pro ira »mansuetudinis opera, pro superbia humilitatis, pro pec»catis spiritualibus meditationes, orationes & similia, pro»ut observaverint Pœnitentium saluti expedire posse.

Hæc omnia latius proponit & inculcat S. Carolus in Institutionibus pro Sacramento Pœnitentiæ; quæ habentur in Actis Ecclesiæ Mediol. *pag.* 433.

X. Ad hæc Confessarius ad instar Medici spiritualis, ità sua spiritualia pharmaca præscribere debet, ut ostendat, se illa unicè ad ipsius ægri salutem procurandam præscribere, nihilque se in eorum præscriptione lucri quærere.

Hac de re ità loquitur S. Carolus in Instructionibus Confessariorum *parte* 2. *cap.* 8. » Ut liberior sit Confessa»rius in exequendo officio, quod illi cum Pœnitente est, »majoreque apud eundem in auctoritate habeatur in de»cernendis iis omnibus, quæ ad Pœnitentis salutem refe»runtur, non solum fugiet studiosè avaritiam, sed etiam »*Omnes ejus vel minimam suspicionem.*

XI. Deinde pro fugienda omni specie lucri nominatim in Pœnitentiis injungendis, subjungit: » cum Pœnitenti »jubebit ut Missæ Sacrificium faciat uspiam peragi, *nec di»rectè nec obliquè* significet quasi velit ipse celebrare, vel in »sua *Ecclesia* aut *monasterio* curare celebrari.

»Idem faciat, pergit S. Carolus, in satisfactionibus iis, »cum pœnitens vel debita incerta reddere pauperibus, »vel pro votorum commutatione aliquid solvere de»bebit.

Tandem ut Confessarius omnem vel speciem avaritiæ subterfugiat, eum monendum censuit, » ut neque pecu»nias aliave, quæ à pœnitente restituenda sunt propriis »dominis, in se provinciam reddendi assumat, nisi necessi»tas id requirat, ut videlicet hoc modo pœnitens non pro»dat; quod cum erit ab eo factum, curet ut is, cui rem »restituit, chyrographum suum in testimonium ei tribuat »ut illud pœnitenti consignet, ac planè eo modo procedat, »ut *omnem speciem ac signum avaritiæ subterfugiat.*

XII. Nec tantum Medici sive medentis officio Confessarius in pœnitentiis imponendis fungi debet juxta allegatum, Concilii Tridentini Decretum; sed etiam Judicis punientis sive vindicantis & castigantis.

Neque enim pœnæ satisfactoriæ, declarante Concilio, tantùm debent esse ad medicinam vulnerum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem. »Nam Claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, »sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & cre»dunt & docent, » ait eodem loco Concilium.

XIII. Hoc judicis officium ut ritè exerceant, debent imprimis prudenter & circumspectè gravitatem criminum & Pœnitentium qualitatem discutere; iisque discussis tanquam integri ac incorrupti judices solvere & ligare, majorem vel minorem pœnitentiam injungendo: » ne » si fortè »peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœnitentibus »agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis »injungenda, alienorum peccatorum participes efficiantur, » uti loquitur Synodus Tridentina.

XIV. Ex hoc quoque judicis Officio Confessariis incumbente, id est statuendum, admodum cavendum Confessariis, ne à Pœnitentibus occasione Confessionis quidquam temporale accipiant, aut sperent. Præterquam quod id, ut minus speciem aliquam Simoniæ aut saltem turpis quæstus præferat, illud etiam constat ipsa veritate teste, *Munera excæcare oculos Sapientum & mutare verba justorum.*

Hinc de filiis Samuelis testatur sacer Textus 1. *Regum cap.* 8. *Declinaverunt post avaritiam acceperuntque munera*; ac dein tanquam consequens subjicit: *Et perverterunt judicium.*

XV. Nonne hæc fuit excæcatio, quæ jam pridem Pseudo-Prophetas induxit, ut falsa prophetarent & populum seducerent, pacem dando, quam Dominus non dederat? »Hæc dicit Dominus Deus (ait Ezechiel *cap.* 13.) væ qui con»suunt pulvillos sub omni cubito manus: & faciunt cervi»calia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas & »cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eo»rum.

Quæ porrò tam perversi judicii ratio? audi Prophetam »& violabunt me ad populum meum, ait, *propter pugillum »hordei & fragmen panis*, ut interficerent animas, quæ non »moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, men»tientes populo meo credenti mendaciis

Si munera aliaque temporalia olim prophetarum judicium perverterint & eorum verba mutaverint, num forsan minus efficacia hodie illa censebimus ad oculos Sacerdotum excæcandum, eorumque judicium pervertendum.

XVI. Meritò proinde monuit in suis Ordinationibus Episcopus Gandensis anno 1629. *tit.* 3. *cap.* 2. » Caveant »etiam Confessarii, ne quæ commoda temporalia, sibi vel »suis (occasione Confessionis) à pœnitentibus aucupentur; »neque convenit, ut ipsorum temporalibus bonis admini»strandis se misceant.

Idem in suis Ordinationibus habet Gaspar Nemius Episcopus Antverpiensis *tit. De Sacramento Pœnitentiæ* 13.

Item Synodus Namurcensis anno 1659. *tit.* 5. *cap.* 16.

Verbo: » ad audiendas Confessiones, non inani gloria, »non lucri cupiditate, non curiositate, non denique ullo »humano affectu ductus; sed salutis fidelium procurandæ »studio inflammatus accedit; » ut loquitur S. Carolus loco citato.

Plura hanc in rem videri possunt in tractatu meo de *Simonia circa Beneficia & administrationem Sacramentorum parte* 1. *cap.* 7. ubi unà ostendi, qui de hac munerum aut temporalium expectatione meritò habeantur suspecti, ac dein §. 3. monui, quàm periculosum sit, multisque incommodis obnoxium, quod Sacerdotes cogantur vivere ex honorariis à Pœnitentibus oblatis; quodque pro Pœnitentium numero etiam augeantur temporalia vitæ subsidia.

XVII. Si secundùm modernam Ecclesiæ disciplinam, atque invariabiles Evangelii regulas, Sacerdotes debeant hodie non secus ac olim, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere, convincitur, quàm meritò ipsi etiam Confessarii reflectant ad eam curam & sollicitudinem, quam jam pridem Patres in discernendis ac statuendis Pœnitentiis & peccatorum remediis adhibuerunt, quam capite præcedenti exhibuimus; eo fine ut Confessarii intelligant, quàm moderate, circumspectè ipsi in his procedere debeant; cum nec in scientia, nec vitæ Sanctitate Patribus istis comparari queant.

XVIII. Hactenus dicta insuper ostendunt, quod tametsi Confessarii hodie non adstringantur ad imponendas pœnitentias juxta præscriptum Canonum Pœnitentialium, horumtamen notitia non uno titulo sit etiamnum hodie perutilis.

Primò quidem ut ex horum notitia aliquousque possint de criminum gravitate judicare.

Si enim non tantum in certis casibus aut singularibus circumstantiis, sed constanter & ubique uni peccato præ alio

alio gravior ac diuturnior pœnitentia imposita deprehenditur, pro indubitato erit, ex mente Patrum, illud præ hoc gravius esse: cùm semper fixum fuerit & indubitatum, pœnitentias, sepositis particularibus circumstantiis, secundum gravitatem criminum esse imponendas.

Exempli gratia, dum in omnium temporum ac locorum Canonibus & libris pœnitentialibus videbitur pro fornicatione, etiam simplici non minorem unquam, sed frequentissimè majorem, quàm *annalem* pœnitentiam, in jejuniis aliisque carnem cruciantibus operibus peragendam, fuisse impositam; pro ebrietate verò, etiam in homine Ecclesiastico, atque etiam cum aliqua circumstantia aggravante, 40. duntaxat dierum, aut in Laico 15. aut 7. dierum, nequaquam dubium esse poterit, quin fornicationem multò graviorem, quàm ebrietatem Patres & Concilia Canonum illorum auctores existimaverint.

XIX. Secundò, notitia horum Canonum utilis erit; ut ipsis peccatoribus ostendatur (uti etiam monet celebris ille Canonum interpres Antonius Augustinus in præfatione ad libros pœnitentiales à se vulgatos) quam pœnitentiam & vin dictam illis peccatis olim Patres imposuerint; ut ità levius ferant pœnitentias leviores & modum leviorem, quibus nunc cum illis agitur; videbuntque verissimum esse, quod observat Eminentissimus Aguirius *Differt.* VIII. *ad Concil. Tolet. III. num.* 159. „Satisfactiones imponi soli„tæ hoc tempore ante vel post absolutionem pro graviori„bus peccatis (etiam ab iis Confessariis, qui *rigidi* haben„tur, & *crudelitatis* incusari solent, *tanquam conscientiarum* „*carnifices*) non æquant ne centesimam quidem partem „ejus pœnitentiæ, quam imponebant Canones illi nec pe„nes durationem, nec secundum acerbitatem: ut patebit „consideranti.

XX. Tertiò, hi Canones ostendent, quomodo de acceleratione vel procrastinatione reconciliationis, non tam ex verbis, quàm operibus pœnitentium statuendum sit. Ut enim *Canone* 13. Nicæno cavetur: Episcopus de iis pœnitentibus aliquid humanius statuere, & tempus pœnitentiæ contrahere poterit, qui *lacrymis*, *tolerantia & bonis* Operibus *conversionem* & Opere *& habitu ostendunt*. Equibus quoque facile constabit, ut loquitur Agnirius, „quàm injustè „& imprudenter ii (delicati peccatores) criminentur Con„fessarios (quamvis doctos, pios ac notæ prudentiæ) no„lentes absolutionem impendere *statim*, sed illam diffe„rentes, donec *pœnalia opera* exhibeantur per aliquot „hebdomadas, vel dies saltem, juxta prudens ipsorum judi„cium.

XXI. Serviet denique horum Canonum notitia, ut sint ipsi Sacerdotibus regulæ directivæ, in quibus tanquam in speculo videant, quæ Pœnitentiæ ex mente SS. Patrum his illisve peccatis convenientes judicatæ fuerint; ac tum ipsi pro conditione temporis, personarum aliarumque circumstantiarum judicent, qualiter has Pœnitentias moderari aut mutari oporteat.

XXII. Unde nullatenus horum Canonum notitia tanquam inutilis rejicienda.

Et quidem, qui ad studiosæ Juventutis instructionem Corpus Canonicum compilavit, ad calcem Decreti, Gratiani Canones Pœnitentiales exhibet cum hac epigraphe: *Canones Pœnitentiales, quorum notitia viris Ecclesiasticis est* VALDE NECESSARIA: *sunt enim regulæ* DIRECTIVÆ *ad Pœnitentias imponendas*.

XXIII. Notitiam horum Canonum præterito sæculo non inutilem credidisse zelosum ac sanctorum Canonum scrutatorem & instauratorem S. Carolum patet ex ejus Concilio I. *parte* 1. *tit.* 6. ubi ait: *Confessores Canones Pœnitentiales benè noverint*. Et in Concilio V. *parte* 3. §. 2. præcipitur, ut Examinandi interrogentur: *An Canones Pœnitentiales ritè teneant*.

Fructus, qui ex horum Canonum notitia hauriendi sunt, uno non loco exposuit: „Patres docuerunt (ait in præfa„tione ad Canones pœnitentiales à se editos) quàm *necessa„ria admodum sit* Sacerdotibus Canonum pœnitentialium „scientia. Etenim si omnia, quæ ad pœnitendi modum per„tinent, non prudentia solùm ac pietate, sed justitia etiam „metienda sunt; certè norma hæc è Canonibus Pœnitentia„libus sumatur oportet. Sunt namque ii quasi regulæ quæ„dam, quibus tum ad culpæ commissæ gravitatem rectè di„gnoscendam, tum ad imponendam pro illius ratione VE„RAM POENITENTIAM Sacerdotes Confessarii diri„gantur, aut ibi singula, & quæ ad peccati magnitudinem „& quæ ad pœnitentis statum, conditionem, ætatem, inti„mumque cordis contriti dolorem, pertinent, accuratè „perpenderint; tum demum pœnitentiam judicio ac pru„dentia sua moderentur.

Et alibi postquam monuit, quòd in imponenda pœnitentia Confessarius prudens esse debeat, ne forsan aut leviores, aut graviores & diuturniores, quàm oportet, imponat, pro remedio non errandi subjungit: „Ideo Sacer„dos *Canones Pœnitentiales* consulet, quibus licet cum pruden„tia, discretione & modo, pro pœnitentis contritione, „qualitate, statu, aliisque circumstantiis uti debeat, obser„vandi tamen sunt, ità ut juxta eos quasi traditam sibi re„gulam Sacerdos se gerat, prout expedire ei visum fuerit; „& quando pœnitentiam Canonum rigori omninò confor„mem non imponet, eam tamen pœnitenti significabit, „ut ad contritionem eum moveat, & leviorem injunctam „pœnitentiam ipse ardentiùs exequatur; motus scilicet ex „hodiernæ Ecclesiæ benignitate, qua antiquioris discipli„næ rigor mitigatur.

XXIV. Ut verò faciliùs horum Canonum notitiam haurire possent Confessarii, illos ex variis Conciliis & Canonum Collectionibus juxta ordinem Decalogi disponi curavit; atque unà cum instructionibus pro Sacramento Pœnitentiæ evulgavit; & hodie habentur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *parte* 4. quos Confessarii meritò consulent, & expendent.

CAPUT V.

De Ordinario Pœnitentiæ Ministro.

1 *Olim soli Episcopi Pœnitentes reconciliabant.*
2 *Hæc auctoritas multis sæculis ipsis competiit, quod ad peccatores* publicos.
3 *Præcipua cura circa Pœnitentes Episcopi incumbebat.*
4 *Hi Diaconos & Presbyteros invigilandis Pœnitentibus delegabant.*
5 *Postquam pro peccatis* occultis *cœpta est agi Pœnitentia* occulta, *Pœnitentium reconciliatio ad Presbyteros devolvi magis cœpit.*
6 *Sæculo* 13. *& sequentibus Presbyteri erant frequentiores Pœnitentiæ ministri.*
7 *Non omnibus Presbyteris, sed ferè solis Parochis respectu suorum Parochianorum hæc auctoritas competebat.*
8 *Pluribus sæculis absolutio ab alieno Sacerdote sine licentia* proprii *habita fuit nulla.*
9 *Idem supponit Concilium Lateranense sub Innocentio III.*
10 *Sæculo* 8. *cœpit dari facultas excipiendi Confessiones Fratribus Mendicantibus, & deinde aliis Presbyteris.*
11 *Creditum fuit, Fidelibus liberum esse eligere quemvis ex his Presbyteris in Confessarium.*
12 *Quomodo hæc privilegia & facultates concessa sint, sine præjudicio* proprii *Sacerdotis.*
13 *Post concessa hæc privilegia & facultates mansit obligatio confitendi semel in anno* proprio *Sacerdoti.*
14 *Id declaravit Martinus IV.*
15 *Declaratio Concilii Basiliensis conformis.*
16 *Idipsum in contradictorio judicio decisum per Xystum IV.*
17 *Eandem obligationem agnoscit S. Carolus.*
18 *Synodus Atrebatensis idipsum declarat.*
19 *Non tantum à Laicis; sed & Clericis Synodi Belgicæ id exigunt; & quis sit singulorum* proprius *Sacerdos declarant.*
20 *Hanc obligationem fusè declarârunt Archiepiscopus Cameracensis, & Episcopus Atrebatensis.*
21 *Quid de hac obligatione sentiat Ecclesia Gallicana?*
22 *Sententia Archiepiscopi Remensis super hoc jure Parochorum.*
23 *Ratio hujus juris & disciplinæ.*
24 *An ubique hoc Parochi æquè urgere debeant?*
25 *Parochi haud facilè licentiam alteri Sacerdoti confitendi negare possunt, eorumque moram Episcopus supplere potest.*

I. PRæcipuam circa pœnitentes curam; nec non reconciliandi potestatem olim fuisse penes Episcopos dubitari nequit.

Sanctus Cyprianus *Epistola* 11. conquerens de quibusdam Presbyteris, qui pœnitentes ante actam pœnitentiam, contempta Canonica disciplinâ conciliabant, inter alia reprehendit, quod si inconsultò id facerent. Verba ejus sunt: „Audio quosdam de Presbyteris, nec Evangelii memores, „nec quid ad nos Martyres scripserint cogitantes, nec *Epi„scopo honorem* Sacerdotii sui & Cathedræ reservantes, jam „cum lapsis communicare cœpisse, & offerre pro illis, & „Eucharistiam dare, quando oporteat ad hæc *per ordinem* „perveniri. Nam cum in minoribus delictis, quæ non in „Dominum committuntur, pœnitentia agatur justo tem„pore, & exomologesis fiat, inspecta vita ejus, qui agit pœ„nitentiam, nec ad communicationem venire quis possit, „nisi priùs illi ab Episcopo & Clero manus fuerit imposita, „quantò magis in his gravissimis delictis cautè omnia & „moderatè secundùm disciplinam Domini observari opor„tet?

Per-

Perspicuum hinc est, Cyprianum existimasse, reconciliandi præcipuam auctoritatem fuisse penes Episcopum; Presbyterosque eam sine auctoritate Episcopi dando, Canonicam disciplinam infregisse: quod etiam Morinus advertit, addens: » Exigebat enim Ecclesiæ disciplina, ut publicæ »pœnitentiæ rei *ab Episcopo*, aut illius *jussu* reconcilientur.» *Lib. 9. Cap. 23. num. 7.*

II. Hanc disciplinam pluribus sæculis perseverasse, ut *publici* saltem criminosi & pœnitentiæ *publicæ* subjecti, non nisi ab Episcopo ejusve jussu reconciliarentur, constat ex *Can. 3. Concilii Carthaginensis* II. ubi legitur: » Ab universis Episco»pis dictum est: Chrismatis confectio, & puellarum conse»cratio, à Presbyteris non fiant, vel *reconciliare* quemquam »in *publica* Missa Presbyteris non licere; hoc omnibus pla»cet.» Apud Gratianum *caus. 26. q. 6. Can. 1.*

III. Hinc pristinis illis sæculis summa Episcoporum vigilantia & cura fuit de pœnitentibus, toto tempore pœnitentiæ; ut intelligerent, an opera pœnitentiæ, quemadmodum erant imposita, ipsi Pœnitentes exequerentur; item quo animi affectu, diligentia, perseverantiaque pœnitentiam peragerent.

Ad hanc vigilantiam excitat Episcopos Synodus Nicæna *Can. 12.* » In his omnibus examinare convenit Concilium & »speciem pœnitentiæ, quicunque enim & timore & lacry»mis, & tolerantia & bonis operibus conversionem reapse »non specie tenus demonstrant, hi impleto auditionis tem»pore, quod præfinitum est, merito orationum communio»nem habebunt, cum eo quod etiam liceat *Episcopo* huma»nius aliquid de iis statuere.

Pluribus hæc prosequitur Morinus *Lib. 6. cap. 16.* ostenditque hanc in Episcopis vigilantiam & curam necessariam fuisse, ut de conversione, & dispositione juste judicare possent; atque dignoscere, qui citius, qui tardius ad reconciliationem essent recipiendi.

IV. Observat prætereà, quod cum Episcopi non possent *per se* convenienter de omnibus pœnitentibus curam agere, Diaconos Presbyterosque delegisse, qui Pœnitentibus invigilarent; atque opportuno tempore statum vitamque ipsorum ad Episcopum referrent.

V. Hæc Episcoporum auctoritas in pœnitentiis imponendis, moderandis, & tandem pœnitentibus reconciliandis, post sæculum septimum sensim Presbyteris magis communicari cœpit.

Cùm enim post sæculum septimum pro peccatis *occultis* desiit imponi pœnitentia *publica*, una quoque vulgatum fuit, pœnitentiam *occultorum* criminum Presbyteris concessam; *publicorum* vero Episcopis reservatam. Quo magis ergo labentibus sæculis pœnitentia *publica* desiit; atque pœnitentia *occulta & privata* facta frequentior, etiam auctoritas pœnitentias imponendi, & pœnitentes reconciliandi ad Presbyteros magis magisque devolvi cœpit; adeò ut tandem non nisi *solemnis* pœnitentia Episcopis reservata remanserit; uti *cap. 1.* notatum fuit.

VI. Hinc videmus, libros pœnitentiales, nec non Canones pœnitentiales octavo & sequentibus sæculis conditos, præcipuè ipsos Presbyteros, tanquam pœnitentiæ ministros respicere; cum antiquiores Canones ferè solos Episcopos instruant, atque dispensatores pœnitentiarum supponant.

VII. Verùm hæc auctoritas non omnibus Presbyteris ità competebat, ut omnes indifferenter Presbyteri indistinctè quoslibet pœnitentes reconciliare possent: sed erat penes solos illos Presbyteros, qui specialiter ad curam animarum tanquam *proprii* Sacerdotes erant populo præpositi & deputati.

Sicuti enim his solis Sacramentorum & Divini verbi dispensatio respectu populi sibi concrediti competebat; ità quoque iis solis pœnitentiarum impositio & pœnitentium reconciliatio concredita erat.

VIII. Imò pluribus Sæculis obtinuit, ut confessio facta alieno Sacerdoti, & absolutio ab illo sine licentia proprii Sacerdotis obtenta invalida reputaretur. Neque ulli eo tempore licebat præter proprium Sacerdotem alium Confessarium, à quo validè absolveretur, eligere; nisi speciali privilegio esset munitus, quemadmodum in *Cap. fin. De Pœnit. & Remiss.* dicitur: » Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum »immineat animarum, *permittimus Episcopis* & aliis Superio»ribus, nec non minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præ»ter sui Superioris licentiam providum & discretum ubi »possint eligere Confessorem.

Ad hunc textum rectè notat Glossographus: » Sic ergo »videtur, quod Episcopi vel alii inferiores Prælati exempti »ante istam permissionem non poterant se subjicere alicui »Confessori sine licentia Superioris: quia nullus Clericus »sine licentia sui Episcopi potest eligere judicium non sui »judicis personæ vel rerum; ergo multo minus judicium »animæ, quod magis.

Hujus Decretalis cum auctor scribatur Gregorius IX. apparet; adhuc sæculo 13. hanc disciplinam viguisse; ut quisque suo proprio Sacerdoti sive Superiori confiteri deberet; nec sine hujus licentia alteri fas esset.

IX. Idipsum non obscurè supponit Concilium Lateranense sub Innocentio III. sub initium illius sæculi celebratum in *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS 12. *De Pœnit. & Remiss.* Cum enim statuit, ut omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno proprio Sacerdoti: & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere; nonnullis de perceptione Eucharistiæ, & hujus Decreti promulgatione interjectis, subjicit: » Si »quis autem *alieno* Sacerdoti voluerit justa de causa sua con»fiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat à pro»prio Sacerdote, *cùm aliter ille ipsum non possit solvere vel ligare.*

Finalis hæc clausula sat patenter supponit, secundùm disciplinam illius temporis, *alieno* Sacerdoti non fuisse potestatem solvendi vel ligandi sine licentia proprii Sacerdotis: cum aliàs ineptè à Concilio hæc ratio adduceretur, ad probandum, licentiam proprii Sacerdotis esse necessariam, ut quis *alieno* Sacerdoti confiteri posset.

X. At exortis hoc & sequenti sæculo Fratribus Mendicantibus, concessum iis fuit à variis Pontificibus; ut Fidelium ad eos accedentium confessiones liberè excipere; iisque convenientes pœnitentias, & debitè dispositis absolutionem impartiri valerent; quibus etiam ipsi Episcopi eandem facultatem dare cœperunt: quam & ad alios quoque Presbyteros, nullam specialem curam Animarum habentes, extenderunt.

XI. Vigore horum privilegiorum, ac Episcopalis auctoritatis cœperunt Fratres Mendicantes, atque alii Presbyteri Sæculares nullam curam animarum habentes, omnium indifferenter fidelium ad se accedentium; pro tenore privilegii & auctoritatis Episcopalis, confessiones excipere; persuasumque fuit fidelibus, sibi liberum esse, hujusmodi Presbyteris etiam sine licentia *proprii Sacerdotis* confiteri, atque validè & licitè ab iis reconciliari.

XII. Verùm quemadmodum in privilegiis communiter salvum censetur *jus tertii*; ità quoque Pontifices & Episcopi hæc privilegia & facultates Regularibus aliisque Presbyteris concessa voluere salvo *jure Parochi*, sive *proprii* Sacerdotis; cui titulo curæ Animarum sibi concreditæ competit *pro suo* sive *ordinario* Sacramenta populo sibi subjecto administrare.

Sed quia juxta Ordinationem Concilii Lateranensis populus non videbatur, saltem ex præcepto Ecclesiæ adstrictus, nisi *semel in anno* sua peccata confiteri; non videbatur *juri* proprii Sacerdotis aliquid detractum; si permitteretur populo ex devotione *alieno* Sacerdoti confiteri, si modò semel confiteretur in anno proprio Sacerdoti, sicuti nihil detractum videbatur juri Ecclesiæ Parochialis, licet Fidelibus indulgeretur in Ecclesiis Regularium Sacram Eucharistiam sumere, modo *semel* in Paschate in Ecclesia *Parochiali* communicarent.

XIII. Ne ergo juri Parochi sive *proprii* Sacerdotis videretur per privilegia aut licentias generales Mendicantibus concessas derogatum, non semel declararunt Pontifices & Episcopi Presbyteris Regularibus legitimè approbatis, ut tamen annuè semel *proprio* Sacerdoti confiteantur, aut alieno de *hujus licentia*.

XIV. Imprimis Martinus IV. anno 1281. in Bulla, qua Fratribus Minoribus impartitur licentiam excipiendi Fidelium confessiones expressè declarat, quod ii, qui Fratribus confitebuntur, *suis Presbyteris Parochialibus* confiteri, *saltem semel in anno, prout Concilium generale statuit*, teneantur, quodque iidem Fratres eosdem diligenter ad hæc & efficaciter secundum datam eis à Domino gratiam exhortentur.

XV. Referente Augustino Patricio in Historia Concilii Basiliensis inter cæteras Mendicantium assertiones à Concilio damnatas, erat hæc: » Fratres Mendicantes etiam non »præsentatos Ordinariis, omnium Confessiones posse audi»re, illosque, qui apud ipsos sint confessi, *non obligari* etiam »*semel* in anno confiteri *proprio* Sacerdoti, nec petere confi»tendi veniam.» *Cap. 137.* Extat *tom. 13. Conc. col.* 1608.

XVI. Rursus sæculo 15. Sixtus IV. in *Extrav.* VICES *De Treuga & pace in Communib.* præcipit, ut » ipsi Mendican»tes desistant prædicare, quod Parochiani non sint obliga»ti, saltem in Paschate *proprio* confiteri Sacerdoti: Quia »(ait) *de jure tenetur* Parochianus *saltem in Paschate proprio* »confiteri Sacerdoti.

Post hæc subjungit Pontifex: » per hoc tamen ipsi Fra»tres Mendicantes non censeantur exclusi, quo minus se»cundùm *juris* communis & *privilegiorum* eis concessorum »dispositionem Confessiones audire & pœnitentias injun»gere valeant.

Ex

Ex sententia igitur Pontificis, ipsa privilegia Fratrum Mendicantium non intelliguntur, nisi cum hac clausula, *salvo jure Parochi* ad *annuam* confessionem suorum Parochianorum secundum Ordinationem Concilii Lateranensis.

Hanc privilegiorum expositionem ut pote æquitati ac juri communi consonam, Synodi & Episcopi passim in suis Decretis expresserunt; nec aliter Regularium approbationes, tametsi illimitatas intelligendas declararunt.

XVII. Sanctus Carolus in Concilio Mediol. I *parte 2. cap. 6* ait: » Innocentii III. constitutionem in generali Concilio »editam, qua sancitum est, ut Fideles saltem semel in anno »*proprio* Parocho peccata sua confiteantur, inviolate omnes »servent.

Non ergo sufficit Sancto Carolo, quod Fideles semel in anno confiterentur Confessario ab Episcopo legitime approbato; sed voluit, ut *proprio* Parocho semel in anno confiterentur juxta constitutionem Concilii generalis.

XVIII. Synodus Atrebatensis sub Francisco Richardoto anno 1570 ita statuit: » Pastores diligenter considerent o»vilia sua, & inscribant singulos, qui (semel in anno saltem) »confessi fuerint peccata propria, idque *proprio* Sacerdoti »aut alteri idoneo, qui hujus rei *potestatem* habeat ab ipso »*Pastore*, ut intelligat & plane cognoscat in suis gregibus, »an sint aliqui, qui hoc sanctum Ecclesiæ præceptum negli»gant, quos tenebitur notare & deferre. » *De Sacramento Pœnit. cap. 2.*

Qui sevi sentius, quàm Synodi hujus Patres supponere, Parochianos semel in anno teneri confiteri *proprio Pastori*; aut alteri de Pastoris speciali licentia.

XIX. Synodus Audomarensis anno 1583. *tit. 7. cap. 2.* mandat districte observari *Canonem* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, ac deinde *cap. 5.* declarat, illum non de solis Laicis, verum etiam de *Clericis*, & omnibus, qui in Ordinibus constituti sunt sive sacris, sive non sacris intelligendum esse, ac tandem *cap. 6.* quis sit singulorum *proprius* Sacerdos ad mentem dicti Canonis exponit his verbis: »proprium autem Sacerdotem illum intelligi declaramus, »cujus curæ quisque proprie subjectus est. Sic Parochus »*proprius* Sacerdos est Parochianorum suorum, tam Sacer»dotum ac Clericorum Parochiæ subservientium, aut in »Parochia habitantium, nec ad certam Ecclesiam perti»nentium, quam laicorum. Sic Archipresbyterum seu De»canum Christianitatis quisque loci *proprium* Sacerdotem »esse & agnosci volumus Pastorum sui decanatus; sic Ar»chipresbyterum Civitatensem *proprium* Sacerdotem, ut »Pastorum sui Decanatus, ita & cæterorum Archipresby»terorum sive Decanorum Christianitatis. Eorum, qui di»gnitatem, Canonicatum, beneficium, vel officium, in »Ecclesiis Collegiatis nobis subditis obtinent, *proprius* Sa»cerdos est is, cui ratione dignitatis animarum cura in»cumbit, aut, si hujusmodi non est, cui nos id muneris »crediderimus; Monachorum est Prælatus. Singuli ita»que, juxta præceptum hoc, *proprium* suum Sacerdotem »agnoscant; aliquoties annis singulis, & ut minimum se»mel, suo quique confitentes.

Ipsum de Canonicis & Capellanis in Ecclesiis Collegiatis præcipit Synodus Cameracensis anno 1567. *tit. De Pœnit. cap. 3.* ut minirum saltem semel in anno confiteantur suis Decanis aut præpositis, tanquam *propriis* Pastoribus, videlicet in Paschate, aut saltem eo tempore alteri confitendi *licentiam* impetrent.

Idem non tantum à Canonicis & capellanis, sed & Pastoribus aliisque Clericis observari vult Synodus Buscoducensis sub Metsio *Tit. de pænit. Sacram. cap. 4.* Similiter Iprensis sub Rithovio ipsum inculcat; addita ab omnibus hac ratione: *Non enim minus Ecclesiasticos, quam Laicos obligat auctum Capitulum* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS.

Similia in aliis Synodis Belgicis sub idem tempus celebratis leguntur, addit que Synodus Tornacensis anno 1574. *Tit. De Sacram. Pœnit. cap. 3.* » Et ob id nullus Sacerdos re»gularis vel sæcularis, etiam privilegii Apostolici prætextu, »tempore quadragesimæ, pœnitentium confessiones ex»cipere præsumat, nisi de impetrata à Pastore licentia, ei»dem innotuerit.

XX. Demum sub finem præcedentis sæculi, occasione cujusdam controversiæ inter Parochos & Fratres Mendicantes in civitate Duacensi; & brevis Clementis VIII hac de causa missi ad Nuntium Apostolicum Bruxellis residentem, Archiepiscopus Cameracensis & Episcopus Atrebatensis litteris suis Pastoralibus datis 26. Februarii 1594 id est, biennio post emanatum Breve Clementis VIII. scripserunt, »Juxta laudabilissimam consuetudinem observatam in Ca»meracensi Diœcesi nostra, & per totam Rhemensem Pro»vinciam, unde antea dependebat; hæc etiam additis Sy»nodalibus nostris, nostrorumque Prædecessorum Decre»tis; quorum aliqua trecentis annis & amplius vetusta sunt; »*obligati* estis confiteri semel in anno, scilicet pro Paschate »*proprio* vestro Curato vel alii de ejus licentia: ut post Pas»cha rationem Nobis, prout per præfata Decreta tenen»tur, de defectuosis reddere valeat.

Hæc in Litteris Archiepiscopi Cameracensis, quibus ad verbum respondent litteræ Episcopi Atrebatensis; hoc solo excepto quod pro his verbis: *Et per totam Rhemensem Provinciam, unde antea dependebat*, in Litteris Atrebatensis habeatur: *Et per totam Provinciam Cameracensem, quondam Provinciam Rhemensem unde ante Diœcesis nostra dependebat.*

Declarant præterea, huic præcepto & consuetudini *per Sanctissimum Dominum nostrum Papam* (Clementem VIII. intelligunt) *vel Prædecessores ejus, minimè derogatum fuisse.* Quod latius ostendit Bonaventura Basseau in suo Theophilo Parochiali *part. 4. art. 15.*

XXI. Quid de disciplina censeant Episcopi Ecclesiæ Gallicanæ, præterquam quod eam in omnibus penè suis respectivè Synodis stabiliant, dignoscitur ex Declarationibus quas non semel Clerus Gallicanus edidit; ac signanter novissimè anno 1665. in generali Congregatione Cleri habita Parisiis eam his verbis expressit: » Juris obligatio, qua Fideles *tenentur confiteri* & communicare semel in anno, præ»scripta è Concilio Lateranensi sub Innocentio Papa III. »confirmata in Concilio Trid. & explicata à S. Carolo in »priore Synodo Mediol. religiosè observari debet. Quam»obrem curabunt Fideles, ut Paschatis tempore *confiteantur*, »& communicent in *sua Parochia*, nisi ab Episcopo, genera»li illius Vicario vel *Parocho* extra Ecclesiam confiteri per»missi fuerint.

XXII. Conformiter ad has Cleri Gallicani Declarationes nec non Decretum Concilii Provincialis Rhemensis anni 1583. *tit. De Pœnitentia*, orta super hoc jure Parochorum controversia in civitate Ambianensi, atque per appellationem causa devoluta ad Archiepiscopum Remensem tanquam Metropolitanum, hic per sententiam definitivam 22. Martii 1687. declaravit, » Quod hæc obligatio confi»tendi *proprio* Parocho, aut ab eo petendi & obtinendi li»centiam confitendi alteri Sacerdoti, intelligenda sit de confessione annua, ad quam omnes utriusque sexus Fideles »tenentur intra quindenam Paschalem conformiter ad u»sum Ecclesiæ Gallicanæ, & signanter hujus Provinciæ »Remensis, ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ expresso »in Canone *Omnis utriusque sexus* Concilii Lateranensis IV. »Quod Decretum Concilii Provincialis Remensis interpreta»tionis pertinens consuetudinem illius Provinciæ, taliter obli»get omnes utriusque sexus Fideles, ut iis licitum non sit [illegible] »confessionem annuam omni alteri Sacerdoti sive »sæculari sive regulari, etiam legitime & indefinite appro»bato, nisi accepta licentia sui Parochi aut Episcopi Diœce»sani, qui solus, quoties opus erit, cum cognitione causæ dare potest »reclamante Parocho; imo & concedere in certis casibus, »& ob rationes sibi notas & bonum conscientiarum illis, qui »in his casibus non habuerint recursum ad Parochum, »quem ordinarie Fideles suo Parocho debent, sed directe »se Episcopo præsentarunt. Quodque Confessarii seu sæcu»lares, seu regulares etiam legitime & indefinite approba»ti nequeant absolvere illos qui ad satisfaciendum *annuæ* »confessioni per Concilium Lateranense præceptæ, non »petiissent & obtinuissent licentiam *specialem* sui Curati aut »Episcopi modo supra descripto.

XXIII. Rationem hujus disciplinæ jam pridem exposuit S. Bonaventura in Tractatu *Quare Fratres Minores prædicent*: »Primò quidem, ut pastor cognoscat, in quo statu quilibet »commissorum sibi sit, ut saltem sciat medicinam ei com»petentem exhibere, instructionis, correctionis, consola»tionis. Secundo ut noscat, quibus possit Corpus Christi in»dulgere, vel quos à Sacramentis arcere. Deinde ut discer»nantur obedientes à negligentibus vel hæreticis per ob»servantiam talis Statuti.

XXIV. Cæterum cum præceptum *annuæ* confessionis juxta *Canonem* OMNIS UTRIUSQUE faciendæ *proprio* Sacerdoti in pluribus Belgii hujus Diœcesibus, nec ab Episcopis, nec à Pastoribus urgeatur, neque à tempore immemoriali aliquod speciale Decretum super hujus præcepti observantia emanavit, apparet, Fideles illarum Diœcesium per tacitum Prælatorum & Pastorum consensum, hactenus ab ea obligatione solutos; saltem quousque Episcopi & Superiores eam novis Decretis urgebunt.

Inferioribus verò Curatis in hujusmodi Diœcesibus hanc disciplinam sive obligationem privata auctoritate urgere, & introducere non convenit; ne aliàs silentibus aut secus sentientibus Episcopis, plus destruant, quàm ædificent; ipsasque Parochias suæ curæ commissas sine fructu turbent, animosque Fidelium inquietent.

At ubi Episcopi hactenus eam disciplinam urgent ac tuentur, suisque stabiliunt, & Fideles ei obedire, & inferiores Curati aliique Confessari seu sæculares seu regulares se illis conformare tenentur.

XXV. Ne verò stante hac disciplina conscientia subditorum nimiùm constringatur, præcipiunt passim Synodi, ne Parochi postulantibus licentiam alteri confitendi eam facilè negent.

De hac licentia in sua Synodo Diœcesana XI. ità loquitur S. Carolus: » In Diœcesi autem & generatim & sigillatim »Parochus se facilem præbeat, in consentiendo Parochiali»bus suis, de quibus nulla sit suspicio, eos medicinæ vitandæ »causa Parochi judicium subterfugere, ut ad alios Confes»sarios à nobis testimonio scripto probatos se conferant, »qui peccatorum suorum Confessionem audiant. Imò ve»ro eam facultatem spontè sigillatim offerre debet iis, qui »lites, controversias, dissentionesve secum exercuerint, »exercentve, de iis præsertim rebus, quæ ad munus spiri»tuale Parochialis curæ non attinent. Qua in re, si Parochus »defuerit, tunc is Vicarius foraneus facultatem concedat, »licet ut alios Confessarios adire possint. Verùm ne idem »Vicarius foraneus & Parochus generatim consentiat, eos, »à quo voluerint Confessario audiri, sed ab eo, quem ipse, »vel Parochus, vel Vicarius maluerit; vel ab illo, quem è »pluribus piis & peritis ab eodem Parocho & Vicario pro»positis, Pœnitens ipse sibi delegerit.

Quin & istud constat, ipseque Carolus in præallegatis verbis expressit, si Parochus in concedenda licentia justo morosior fuerit, Episcopum ejusve Vicarium eam licentiam dare, & defectum Parochi supplere posse; quin & interdum eam licentiam dare iis, qui eam à Parocho non petierunt.

CAPUT VI.

De Approbatione Confessariorum, & ejus Limitatione ac Revocatione.

1 *Primis sæculis Presbyteri non erant* ordinarii *Ministri Sacramentorum.*
2 *Qua ratione Presbyteri cœperint functiones obire* jure ordinario?
3 *Obtinentes Beneficia Curata jure* ordinario *seu* proprio *administrant Sacramentum Pœnitentiæ.*
4 *Parochiale Beneficium obtinens ex Decreto Concilii Trid. vi sui Beneficii excipere potest Confessiones.*
5 *Ratio hujus Decreti; & ea obtinet in omni Beneficio Curato.*
6 *Dimisso Beneficio Curato exspirat facultas audiendi Confessiones.*
7 *Curatum Beneficium possidens non est approbatus per totam Diœcesim.*
8 *Sanctus Carolus supposuit Parochum titulo sui Beneficii extra Parochiam non posse excipere Confessiones.*
9 *Vi consuetudinis Parochi sine* speciali *Episcopi approbatione excipiunt Confessiones extra Parochiam; & in quo hæc consuetudo fundata?*
10 *Etiam in quibusdam Ecclesiis Parochi unius Diœcesis possunt excipere Confessiones in alia Diœcesi sine speciali Episcopi approbatione.*
11 *In quo hæc consuetudo fundata; & quare de ea interdum inquirendum?*
12 *Presbyteri non habentes Beneficium Curatum sine approbatione Episcopi Confessiones excipere nequeunt.*
13 *Approbatus in una Diœcesi non potest in alia Diœcesi vi hujus approbationis Confessiones excipere.*
14 *Propositio contrarium asserens censurata.*
15 *Nec sine hac approbatione Confessiones excipere potest in Monasteriis* exemptis.
16 *Presbyter quantumvis doctus & capax non potest excipere Confessiones nisi* reipsa *approbatus.*
17 *Approbatio Presbyterorum non habentium Beneficium Curatum pro arbitrio Episcopi limitari potest.*
18 *Contraria assertio censurata.*
19 *Hæc limitatio etiam procedit quoad* personas.
20 *Solent excipi in Belgio Moniales.*
21 *Regulares sine Episcopi approbatione nequeunt excipere Confessiones Monialium Regularibus subditarum ex Constit. Gregorii XV.*
22 *Dubiâ occasione hujus Constitutionis; & eorum resolutio.*
23 *Possunt quæcunque personæ à generali approbatione excipi.*
24 *S. Carolus excepit Clericos; & quare?*
25 *Potest etiam approbatio limitari ad locum; & quomodo eâ auctoritate usus sit S. Carolus?*
26 *Quomodo approbatio semel data possit revocari?*
27 *Auctoritatem Episcopalem in limitanda & revocanda approbatione etiam Regularium speciali Edicto roboravit Rex Galliæ.*
28 *An Vice Pastorum approbatio tam facilè revocari queat, quàm aliorum.*

I. PRimis Ecclesiæ sæculis præcipuam auctoritatem & curam imponendi ac moderandi Pœnitentias; nec non Pœnitentes reconciliandi fuisse penes Episcopos, ostendimus capite præcedenti.

Imò hæc auctoritas ità propria erat Episcopis, ut non nisi auctoritate & licentiâ ab his accepta, Presbyteri inferiores quicunque Pœnitentias injungere, atque Pœnitentes reconciliare possent.

Quin pluribus sæculis, sicut in aliis Ecclesiasticis functionibus, ità in hac Presbyteri non nisi *Delegatâ* quasi ac *Vicariâ* auctoritate Episcoporum auctoritate fungebantur.

II. Postquam vero labentibus sæculis Beneficiorum Ecclesiasticorum tituli erecti fuerunt, cœperunt Presbyteri, qui Beneficia Curata obtinebant, functiones Beneficiis illis annexas jure *ordinario*; sive *jure* suorum Beneficiorum seu titulorum obire; atque functionum illarum dici Ministri *Ordinarii*.

III. Cùm igitur præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est oves suas cognoscere, atque *Sacramentum administratione pascere*, ut loquitur Tridentinum *Sess. 23. cap. 1. De Reform.* etiam *jure divino* quodammodo mandatum censetur Sacerdotibus, quibus cura animarum commissa est, Fidelibus hoc Sacramentum administrare.

Cum verò juxta modernam Ecclesiæ disciplinam Presbyteri Beneficium Parochiale aliudve Curatum in titulum possidentes censeantur habere curam Animarum *jure ordinario*, seu vi sui tituli Beneficialis, etiam reputantur hujus Sacramenti *Ordinarii* Ministri; sive habere auctoritatem excipiendi Confessiones eorum, ad quos Cura Animarum beneficio annexa se extendit.

IV. Unde Synodus Tridentina *Sess. 23. cap. 15. De Reformatione* decernens, nullum Presbyterum etiam Regularem posse Confessiones sæcularium audire, nec ad id idoneum reputari, nisi ab Episcopo approbationem obtineat, excepit tamen: *Nisi Parochiale Beneficium obtineat*: quâ exceptione ostendit, Presbyteri *Parochiale* Beneficium obtinenti, nullam specialem approbationem Episcopi necessariam esse, ut Confessiones excipere queat.

V. Neque ratio obscura est. Quandoquidem enim hujusmodi Beneficium obtinendo unà Curam Animarum annexam obtineat, etiam cum cura animarum auctoritatem administrandi hoc Sacramentum accepisse censetur, idque eodem titulo sive jure, quo ipsam animarum curam accepit, scilicet *jure ordinario*.

Et licèt Synodus loquatur duntaxat de habentibus Beneficium *Parochiale*; idem nihilominus eadem ratione & fundamento obtinet in quocunque Beneficio sive Dignitate sæculari & regulari, cui vera & interna cura animarum incumbit: ut hi, qui hujusmodi Beneficia aut dignitates obtinent, & curam animarum iis annexam acceperunt, censeantur unà accepisse facultatem accipiendi Confessiones eorum, ad quos eorum cura se extendit; atque eatenus *ordinarios* hujus Sacramenti Ministros reputari; neque speciali approbatione & Confessiones excipiendas indigere: quod notoria praxis in Decanis Canonicorum nec non Abbatibus, Prioribus Conventualibus aliisque similibus ostendit.

VI. Porrò cum hæc auctoritas excipiendi Confessiones profluat ex ipsa Cura Animarum Beneficio Parochiali aut Curato annexa, si Curam Animarum per dimissionem Beneficii alióve titulo habere desinat, auctoritatem quoque excipiendi Confessionem à Cura Animarum unicè dependentem amisisse censebitur; quod in terminis tradit Piatecius in Praxi Episcopali *parte* 2. *cap.* 1. *num.* 10.

VII. Similiter quia Cura Animarum non se extendit ultra limites Parochiæ aut personarum, in quas vi sui Beneficii curam accepit, neque auctoritas excipiendi Confessiones in consequentiam illius competens se ulterius extendere potest: etiam nullatenus vi sui Beneficii Curati dicendus est habere facultatem excipiendi Confessiones per totam Diœcesim.

Unde interrogata S. Congregatio, » An provisus de Pa»rochiali per concursum, censendus sit approbatus idoneus »Minister ad audiendas Confessiones in illa Diœcesi, in »qua illam Parochialem obtinet? Respondit, censeri dun»taxat in ea civitate vel oppido, ubi sita est Parochialis, non »autem passim per totam Diœcesim. » Apud Piatecium ibidem.

VIII. S. Carolus dans facultatem Parochis, ut tempore Paschali aliorum Parochorum ministerio ad audiendas Confessiones uti possent, declaravit in Synodo sua Diœcesana XI. » Id de Parochis tantummodo intelligi, quibus *extra* »*Parochiæ propria* fines ad audiendas Confessiones probatis, »in scriptis *facultas* data est.

Hìc manifestè supponit S. Carolus, facultatem excipiendi Confessiones Parocho vi suæ Curæ Pastoralis competentem, extra fines propriæ Parochiæ non extendi; tametsi etiam alterius Parochi consensus accedat.

IX. At cum jam passim invaluisset, ut Presbyteri tam Sæculares

culares, quàm Regulares etiam nullum Beneficium Curatum habentes, simpliciter approbati ad audiendas Confessiones, haberentur approbati per totam Diœcesim; ac possent in omnibus Parochiis Diœcesis, saltem de consensu Parochorum Confessiones excipere consuetudine tandem ac tacito Episcoporum consensu invaluisse videtur, quod Parochiale Beneficium obtinens, in vim illius censeretur approbatus ad audiendas Confessiones per totam Diœcesim & in omnibus Parochiis hujus Diœcesis de solo consensu Parochorum; tametsi nullam specialem approbationem ad audiendas Confessiones ab Episcopo obtinuerit, præter eam, quæ cum ipsa Cura animarum data fuit.

Apparebat enim injustum, quod Vice-Pastores aliique inferiores Presbyteri ad Confessiones audiendas, etiam duntaxat ad certum tempus, approbati, possent per totam Diœcesim eâ facultate uti de solo Parochorum aut aliorum quorum interest consensu, Parochi verò hujus Sacramenti *ordinarii* Ministri auctoritatem haberent adeò arctatam.

Hinc passim Parochus unius Parochiæ advocare solet vicinos Parochos, ut sibi in Confessionibus audiendis subsidio sint; iique publicè Confessiones in aliorum Parochiis excipiant; tametsi nullam specialem approbationem habeant; quam praxim non obscurè probavit Synodus Namurcensis anno 1659. *Tit.* 5. *cap.* 7. permittens „ Pastoribus, qui „in aliorum veniunt auxilium, tempore Indulgentiarum, „vel Turni, Confraternitatum, aut alia justa causâ, etiam „audire Confessiones in aliorum Ecclesia Parochiali.

X. Quin ulterius addit: „ Prout etiam Pastores, qui in alia „Diœcesi approbati sunt; quod similiter locum habebit in „Ecclesiis Regularium. Videant tamen, ut ii, quos in subsi„dium admittent, apti sint, scientes conscientiam suam de„super onerari.

Cæterum cùm hæc Parochorum facultas excipiendi Confessiones extra fines propriæ Parochiæ & personarum sibi non subditarum, non profluat ex ipsa Cura Pastorali, sed ex consuetudine tacito consensu Episcoporum probata; si de hac consuetudine & tacito Episcoporum consensu alibi sit dubium, meritò Episcopi & Archi-Presbyteri de ea consulentur; nec aliàs ipsum Sacramentum vitio nullitatis exponatur.

Hæc tamen inquisitio præcipuè requiritur de Parochis ex aliena Diœcesi adventantibus. Major enim difficultas est ut Parochus alienæ Diœcesis sine ulla Episcopi Diœcesani approbatione admittatur ad excipiendas Confessiones de sola Parochi aut Superioris Regularis licentia; quemadmodum Synodus Namurcensis permittere videtur. Neque enim id passim receptum videtur, neque pro recepto habendum, nisi de Episcoporum consensu satis constet.

XI. Ante Concilium Tridentinum Parochis jus fuit cuicunque Presbytero nec Parochiale Beneficium habenti, nec per Episcopum specialiter ad audiendas Confessiones approbato, dandi licentiam excipiendi Confessiones suorum Subditorum, quemadmodum hodie Parochus potest dare licentiam cuilibet Presbytero assistendi Matrimonio, administrandi Viaticum &c. uti communiter docent Canonistæ, & satis indicat *Cap.* OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, dum præter licentiam *proprii* Sacerdotis nihil requirit, ut Fideles alteri Sacerdoti confiteri queant.

proinde non ità absonum apparet, si Episcopi parochis permitterent licentiam assumendi in subsidium ad Confessiones audiendas non quemlibet Presbyterum, sed Parochum, qui ut ordinarius hujus Sacramenti minister admissus est, saltem in sua Parochia: quia tamen hæc à consuetudine & Episcoporum consensu dependent, de his antea inquirendum, priusquam quidquam in praxim deducatur.

XII. Quoad Presbyteros seu sæculares seu regulares Beneficium Parochiale non habentes, decernit Synodus Trid. „Nullum etiam regularem posse confessiones sæcularium „etiam Sacerdotum audire, nec ad idoneum reputari, nisi „ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessari„um, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem obti„neat.

Ex hoc Decreto manifestum est, Synodum quoad approbationem & examen, hic per omnia Presbyteros sæculares & regulares Beneficium Parochiale non habentes æquiparare: ità ut eadem in utrisque requirantur; atque æqualiter in hoc puncto ab Episcopis dependeant; & excipiendi confessiones auctoritatem accipere debeant; idque *privilegiis, & consuetudine quacunque, etiam immemorabili non obstantibus*; uti in fine sui Decreti declarat Synodus.

XIII. Cum verò Presbyteri nullam in populum jurisdictionem sive Clavium potestatem vi sui Beneficii habentes, eam juxta Decretum Concilii Tridentini accipere debeant ab Episcopo vigore approbationis ab ipso obtentæ; ipsa autem Episcopi jurisdictio se ultra fines suæ Diœcesis non extendat, consequens est; nec Episcopum per suam approbationem eam ultra suam Diœcesim extendere posse; & consequenter, quod approbatio Episcopi quantumcunque generaliter & illimitatè concessa nequeat approbatum idoneum reddere ad confessiones excipiendas extra Diœcesim; quandoquidem ad confessiones audiendas & absolutionem impendendam requiratur in sacerdote jurisdictio seu potestas Clavium in Pœnitentem, quam extra limites suæ Diœcesis, & in non suos subditos Episcopus dare non potest.

XIV. Quapropter meritò in generali Cleri Gallicani Conventu constante ex 10 Archi-Episcopis, 73. Episcopis pluribusque Abbatibus, aliisque Prælatis, damnata fuit hæc quorumdam assertio: „ Regulares Ordinum Men„dicantium semel approbati ab *uno Episcopo* ad confessio„nes audiendas *in sua* Diœcesi, habentur pro approbatis „*in aliis* Diœcesibus, *nec novâ* indigent Episcoporum approbatione.

Eandem postmodum in suo ad Henricum Episcopum Andegavensem misso Decreto reprobavit Alexander VII. tanquam *falsam, & saluti animarum perniciosam.*

XV. Quin eodem nixus fundamento, declaravit S. Carolus: „ Ne in Monasteriis quidem & locis, ubi Regulares spi„ritualem temporalemque jurisdictionem habent, quis„quam Sacerdos etiam *regularis & exemptus* confessiones „audiat; nisi primum ab Episcopo, *intra cujus Diœcesis fines* „ea Monasteria locaque sunt, ad id probatus fuerit.

XVI. Ulterius cum regularis Presbyter æquè ac sæcularis per approbationem accipere debeat jurisdictionem ad excipiendas Confessiones necessariam, sequitur, quod nec ille quantumvis doctus & capax ad excipiendas Confessiones auctoritatem habere censendus sit, nisi reipsa approbationem obtinuerit; tametsi etiam *injustissimè* ab Episcopo eam negari supponatur: quod satis clarè expressit Pius V. in Bulla quæ incipit *Romani Pontificis* 133. in Bullar. Rom. declarans, nec Lectores Theologiæ posse Confessiones excipere nisi *prius* ab Episcopo *approbationem obtinuerint.* Et Alexander VII. in Decreto de 24. Septemb. 1665. inter varias propositiones hanc ordine 13. damnavit: „ Satisfacit „præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari, „Episcopo præsentato, sed ab eo *injustè* reprobato.

„Hinc fit, ut, si aliquis Doctor, vel in Sacra Theologia „Professor licentiam petierit, & *injustè* ei negetur, non cen„seatur approbatus; „ ità post alios citatos resolvit Barbosa De Officio Episcopi *allegat.* 25. *num.* 15.

XVII. Sicuti Presbyteri sæculares Beneficium Parochiale seu Curatum non habentes, nullam *ordinariam* seu Beneficio annexam jurisdictionem habent, vi cujus Confessiones excipere queant; sed solam *Delegatam* sive *Vicariam*; similiter Presbyteri Regulares, etiam Mendicantes nulli Beneficio Parochiali præfecti, solam jurisdictionem *delegatam* per approbationem Episcopi accipiunt.

Jurisdictionis autem *Delegatæ* ea est natura, quod pro arbitrio ac voluntate Delegantis restringi ac limitari ad tempus, personas, atque materiam possit.

Huic notissimo juris principio innixi Episcopi aliique Prælati Clerum Ecclesiæ Gallicanæ constituentes, sæpius in suis generalibus Conventibus declararunt, quod „ Re„gulares, qualiacumque privilegia aut immunitatem ob„tendant, Sæcularium Confessiones audire non poterunt, „quin Episcopi Diœcesani examen subierint, & ab ipso, „vel ejus Generali Vicario fuerint approbati, è *quorum nu„tu & arbitrio pendebit iis vel temporariam, vel perpetuam „Confessiones excipiendi facultatem facere, vel sub quacunque „restrictione placuerit concedere.*

Quin & anno 1650. idem Clerus Gallicanus per litteras circulares significavit omnibus Episcopis; ut *quemadmodum in Italia*, quin & ROMÆ *& plurimis aliis Provinciis & Diœcesibus observatur, post hac nulli Regulari detur facultas excipiendi Confessiones, nisi ad* CERTUM TEMPUS *limitata.* Hac insuper formula admissionis Regularium ad excipiendas Confessiones, & annuntiandum Verbum Dei præscripta: *N. Ecclesiæ N. Episcopus dilecto nobis in Christo N. Ordinis vel Societatis N. Presbytero, salutem & benedictionem. Cum multa J. Christi messis, nos cogat, undequaque ad auxilium nostrum operarios advocemus, teque Charissime Frater, pium & doctum examine noverimus, aptumque, ut sub nostri regiminis magisterio procurandæ fidelium saluti inservias, Verbo Dei prædicando, administrandoque Pœnitentiæ Sacramento admovere statuimus* AD(hic debet exprimi tempus) PRÆSENTIBUS POST ILLUD TEMPUS NON VALITURIS; *eâ tamen conditione, ut à casibus nobis reservatis non absolvas.*

XVIII. Cum verò non obstante hac perspicuâ juris ratione; atque iterata totius Cleri Gallicani declaratione; nec non notoria praxi, etiam Ecclesiæ Romanæ, quidam in Diœcesi Andegavensi sustinere veriti non essent hanc assertionem: *Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possent Episcopi* RESTRINGERE *vel* LIMITARE *approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas*; eam primum Clerus Gallicanus censuravit; ac postmodum Alexander VII. in citato Decreto ad Episcopum Andegavensem, *falsam, temerariam, scandalosam, in*

hæreſim, & ſchiſma inducentem Sacro Concilio Tridentino & Sedi Apoſtolicæ injurioſam declaravit.

XIX. Quemadmodum judex delegans ſuam juriſdictionem, illam ad certas perſonas reſtringere poteſt; ut nimirum judex delegatus non niſi inter certas perſonas jus dicere queat; ità quoque Epiſcopi poteſtatem clavium ſeu juriſdictionem Presbyteris delegando, eam quoad perſonas limitare & reſtringere poſſunt.

XX. Hac auctoritate paſſim utuntur Epiſcopi, dum declarant in ſuis reſpectivè Synodis ac Ritualibus, ſub generali approbatione non comprehendi *Moniales* clauſuram ſervantes; ad quas formulæ generales, & ordinariæ approbationis ad confeſſiones audiendas minimè extenduntur; niſi clare & expreſſis terminis ad eas extendantur; uti loquuntur Decreta Synodalia Diœceſis Gandenſis ſub Antonio Trieſt. *Tit.* 5 *cap.* 3.

XXI. »Confeſſarii ſive Regulares, ſive Sæculares etiam »*generaliter* approbati, non immiſceant ſe audiendis confeſ»ſionibus Monialium etiam ſibi *ſubditarum*, niſi ad id habeant »*ſpecialem* facultatem, juxta Conſtitutionem Gregorii XV. »editam anno 1622.» Ità Synodus Namurcenſis an. 1659. *Tit.* 5. *cap.* 1.

Conſtitutio Gregorii XV. cujus meminit hæc Synodus, incipit *Inſcrutabili* 18. in Bull. R. atque in illa §. 5. decernitur: »Confeſſores verò, ſive Sæculares, ſive Regulares »quomodocunque *exempti* tam *Ordinarii* quàm *extraordinarii*, »ad confeſſiones Monialium, etiam *Regularibus ſubjectarum*, »audiendas nullatenus deputari valeant, niſi *priùs* ab *Epiſco»po Diœceſano* idonei judicentur, & *approbationem*, quæ gratis »concedatur, obtineant.

XXII. Occaſione hujus Conſtitutionis quædam dubia Congregationi Cardinalium fuère propoſita; quæ unà cum reſolutione Congregationis ſubnectuntur ipſi Conſtitutioni in Bullario Romano; quorum nonum, decimum & undecimum his verbis erant propoſita.

Nonum: »An Regulares generaliter ab Epiſcopo appro»bati ad Confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas, »cenſeantur etiam approbati, ad audiendas Confeſſiones »Monialium ſibi ſubjectarum.

Decimum: »An Regularis ad audiendas Confeſſiones »Monialium unius Monaſterii ab Epiſcopo approbatus, »Confeſſiones Monialium alterius Monaſterii audire poſ»ſit.

Undecimum: »An Confeſſores Regulares extraordina»rii ſemel ab Epiſcopo deputati, & approbati ad audiendas »Monialium Confeſſiones pro una vice intra annum ad »præſcriptum Sacri Concilii Tridentini, poſſint virtute di»ctæ approbationis, pluries tanquam Confeſſores extraor»dinarii, earundem Confeſſiones audiri abſque nova Epi»ſcopi licentia?

His propoſitis dubiis reſpondet S. Congregatio in hunc modum: »Ad IX. Regulares generaliter ab Epiſcopo ap»probatos ad Confeſſiones perſonarum ſæcularium audien»das, nequaquam cenſeri approbatos ad audiendas Confeſ»ſiones Monialium ſibi ſubjectarum, ſed egere quoad hoc »ſpeciali Epiſcopi approbatione.

»Ad X. Regularem ad audiendas Confeſſiones Monia»lium unius Monaſterii ab Epiſcopo approbatum, minimè »poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius Monaſte»rii.

»Ad XI. Confeſſores extraordinarios ſemel deputatos, »atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium Confeſſio»nes pro una vice audiendas, haud poſſe pluries in vim ap»probationis ejuſmodi illarum Confeſſiones audire: ſed ab »Epiſcopo toties eſſe approbandos, quoties caſus deputatio»nis contigerit.

XXIII. Sicuti Monialium; ità & aliarum perſonarum Confeſſio à generali hujuſmodi approbatione excipi poteſt: modo eam Epiſcopi ſufficienter exceptam declarent.

Ità in quibuſdam Diœceſibus ac ſignanter Antverpienſi non tantum Monialium clauſuram ſervantium, ſed & Begginarum à generali & ordinaria facultate audiendi Confeſſiones excepta eſt.

XXIV. Conſtat quoque hac eâdem auctoritate uſum fuiſſe S. Carolum, deputando certos ac ſpeciales Confeſſarios ad audiendas *Clericorum* Confeſſiones; uti videre eſt in Synodo Diœceſana IV. *Decreto* 24.

Hoc S. Caroli inſtitutum ſi Epiſcopi ſequerentur, deputando ſpeciales Confeſſarios eruditione, prudentiâ ac pietate præcellentes, qui Clericorum Confeſſiones exciperent, non dubium, quin paulatim Clerum ſuarum Diœceſium multò reformatiorem viderent. Nemo quippe ignorat, quàm magno auxilio ſint boni Confeſſarii ipſis Pœnitentibus ad vitæ emendationem & progreſſum in virtutibus. Unde monet Synodus Tornacenſis anno 1585. *Tit. De Sacram. Pœnit. cap* 2. ut Sacerdotes bonum probatúmque eligant Confeſſarium, cùm bonus Confeſſarius, ait, magno ſit auxilio ad obtinendam veram Contritionem, & ſeriam vitæ emendationem. Neque illud quis inficiabitur, magna prudentia, eruditione opus eſſe, ut quis non tantùm bonos Chriſtianos; ſed bonos Clericos, Chriſtianorum futuros magiſtros, formare queat.

XXV. Eadem auctoritate poſſent Epiſcopi Sæcularium & Regularium approbationes limitare quoad loca, ut v. g. non poſſent in domibus privatis *infirmorum* Confeſſiones excipere; aut ſaltem non niſi habitâ Parochorum licentiâ vel ut minùs eo præmonito; quemadmodum in Inſtitutionibus Confeſſariorum præſcribit S. Carolus. »Regulares »ad infirmos audiendos convocati (ait) ſi ex temporis an»guſtia aliud non poterint, hujus infirmi Paſtorem adeant, »quæ ſpectant ad ejus ſtatum ſuſcitaturi, ut diligentiùs il»lum examinent, utpote in hoc vitæ termino conſtitutum, »à quo ſalus aut æterna damnatio pendet: quod ſi ante »Confeſſionem Paſtorem convenire tempus non fuerit, »ſaltem poſt eam quamprimum Confeſſor adeat, ut ambo »de infirmi neceſſitatibus, eoque ſpiritualiter adjuvando »ſtatuant.

XXVI. Quemadmodum ex natura juriſdictionis delegatæ eſt penes Epiſcopos auctoritas, juriſdictionis illius uſum limitandi ac modificandi; ità ipſis eadem ratione competit facultas, eam juriſdictionem revocandi vel ſuſpendendi.

De hac auctoritate minimè dubius S. Carolus in Synodo ſuo Mediolanenſi VI. *De his, quæ ad Sacram. Pœnit. pertinent*, ſtatuit, »ut Epiſcopus à Confeſſionibus audiendis ſuſpen»dat aut omnino amoveat Confeſſarios etiam regulares jam »approbatos, quos pro ſuæ timoratæ conſcientiæ religione »viderit in eo munere non ità ſincere integréque, & cum »ædificatione ſe gerere, quemadmodum & tanti miniſterii »illis commiſſi ſanctitas & animarum ſalus depoſcit, quæ »ſuæ fidei concreditæ ſunt.

XXVII. Epiſcopalem hanc licentiam tam limitandi, quàm revocandi Confeſſariorum juriſdictionem auctoritate regia nuper roboravit, ſtabilivitque Rex Chriſtianiſſimus edito Decreto menſe Aprili an. 1695. & à Parlamento Regio probato concernente juriſdictionem Eccleſiaſticam, cujus artic. 11. hic eſt: »Presbyteri Sæculares & Regula»res non poterunt adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, »ſine obtenta licentia ab Archiepiſcopis aut Epiſcopis, qui »illam poterunt limitare quoad loca, perſonas, tempus & »caſus, uti convenire judicaverint; & eam revocare, etiam »ante elapſum terminum ex cauſis, quæ ad eorum notitiam »poſt datam licentiam pervenerunt, nec eas exprimere de»bebunt; ità ut dicti Sæculares & Regulares in excipiendis »Confeſſionibus continuare non poſſint ſub quocunque »prætextu, niſi in caſu extremæ neceſſitatis, quouſque obti»nuerint novam licentiam; quin & ſubierint novum exa»men, ſi prædicti Archiepiſcopi aut Epiſcopi judicent ne»ceſſarium; volens, ut dictæ licentiæ ſine expenſis dentur; »atque ordinationes, quæ factæ fuerint per Archiepiſcopos »vel Epiſcopos ſuper hac materia executionem habeant, »non obſtante omni appellatione *ſimplici* vel *tanquam ab abu»ſu*, tamen ſine ejus præjudicio.

Articulo ſequenti declarat, »ſub articulis præcedentibus »non comprehendi *Curatos* ſive Sæculares ſive Regulares, »qui concionari & Sacramentum Pœnitentiæ in ſuis Paro»chiis adminiſtrare poterunt.

XXVIII. Vice Paſtores hìc in Belgio non ſolent quidem habere verum titulum Beneficii, ratione cujas dici poſſent habere curam animarum jure ordinario ſeu *proprio*; attamen cùm reverà cura Animarum ipſis incumbat ratione Vice-Paſtoratus; atque ipſe Vice-Paſtoratus ſit ſpecies officii Eccleſiaſtici aliquatenus ad naturam Beneficii accedentis, non videtur ipſa facultas excipiendi Confeſſiones tam facile & pro nutu Epiſcopi Vice-Paſtoribus adimi poſſe, uti aliis Presbyteris ſeu Sæcularibus ſeu Regularibus nullum hujuſmodi ſpeciale officium cum cura animarum habentibus; cum adimendo alicui facultatem excipiendi Confeſſiones, quodammodo privetur ſuo officio ſeu Vice Paſtoratu, cui ſine hac facultate ſatisfacere nequit.

CAPUT VII.

De Reſervatione Caſuum.

1 *Quid reſervatio caſuum?*
2 *Duplex hodie caſuum reſervatio, & quid Epiſcopalis?*
3 *Quid Papalis?*
4 *Utilitas reſervationis caſuum; & in Eccleſia jam pridem uſitata.*
5 *Hæc reſervatio non eſt tantùm quoad externam politiam.*
6 *Olim omnia graviora crimina Epiſcopis erant reſervata.*
7 *Hodierna Epiſcopalis reſervatio minor eſt, quàm antiquitùs fuit.*
8 *Primis ſæculis reſervatio Papalis non æquè nota.*

9 *Circa sæculum XI. cæpit absolutio Pœnitentium ad Papam deferri.*
10 *Etiam subinde aliquorum criminum absolutio ipsi reservari.*
11 *Ratio illius factæ reservationis.*
12 *Primitùs nemo à casibus reservatis Papæ absolvebatur, nisi eum* personaliter adiret; *& hinc à peccatis retrahebat reservatio.*
13 *Qui à personali accessu excusarentur?*
14 *Quando potestas absolvendi à casibus reservatis Papæ communicari cæperit.*
15 *De reservationibus Papalibus latiùs remissivè.*
16 *Reservatio criminum pertinet ad populi Christiani disciplinam.*
17 *Primò, quia incutit horrorem criminum.*
18 *Secundò, quia minuit facilitatem veniæ.*
19 *Tertiò, quia majoribus morbis animæ curandis præficit peritiores Medicos.*
20 *Cavendum, ne reservationes nimium multiplicentur.*
21 *In criminibus reservandis temporum & locorum conditio attendenda.*
22 *Hanc attendit Sanctus Carolus.*
23 *Quàm moderati fuerint etiam sæculo XIII. Episcopi in danda facultate absolvendi à casibus reservatis.*
24 *Etiam sæculo XIII. habebant facultatem absolvendi à casibus reservatis restrictam ad eos, qui ad Episcopos ejusve Pœnitentiarios accedere non poterant.*
25 *Reservationes suo frustrantur effectu, dum facultas absolvendi à reservatis facilè communicatur.*
26 *Privilegia Ordinibus, aut Ecclesiis concessa non dant facultatem absolvendi à casibus* reservatis *Episcopo.*
27 *Regulares nequeunt absolvere à casibus* reservatis *sine speciali licentia Episcopi; & contraria assertio censurata.*
28 *Nullâ privilegiorum authoritate id possunt.*
29 *Non obtenta cujuscunque Confraternitatis.*
30 *Facultas absolvendi à reservatis Papæ non infert facultatem absolvendi à reservatis Episcopo.*
31 *Episcopi possunt hanc facultatem restringere ad certos casus.*
32 *Unde hæc recenter nimium casuum reservatorum.*
33 *Moderatè utendum facultate absolvendi à reservatis.*

I. REServatio casuum juxta modernam phrasim dicitur ea, qua nonnulla graviora peccata majoribus Ecclesiæ Prælatis reservantur, ita ut inferiores ea remittendi potestatem non habeant; nisi hæc potestas ipsis *specialiter* data fuerit.

II. Reservatio alia dicitur Episcopalis, alia Papalis, seu Pontificia.

Prior est, qua ipsi Episcopi quædam peccata sibi vel generaliter per totam Diœcesim, & respectu omnium generaliter Confessariorum reservant, ita ut nulli inferiores Confessarii quantumvis indefinitè & illimitatè approbati ab iis Sacramentaliter absolvere queant sine speciali facultate; vel specialiter respectu hujus illiúsve Confessarii, aut pro quadam suæ Diœcesis parte reservant.

Sicuti enim Episcopus potest Presbyterorum tam sæcularium, quàm regularium, præsertim Parochiale Beneficium non habentium, approbationem ad tempus limitare; ità eandem quoad materiam sive peccata restringere potest.

III. Reservatio Papalis sive Pontificia est illa, quâ nonnulla atrociora crimina Papæ reservantur, ut nullus ab iis præter Papam aut ab eo potestatem habentem, absolvere ordinarie queat.

IV. De hac casuum reservatione, atque Pontificum & Episcoporum auctoritate loquens Synodus Tridentina *Sess.* 14 *cap.* 7. *De Pœnitentia* declarat: » Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere Sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina, »non a quibusvis, sed à summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde meritò Pontifices Max. pro suprema »potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quæ à Deo sunt, ordinata »sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem liceat, »pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est.

V. Et Canone II. Si quis dixerit, Episcopos non habere »jus reservandi sibi casus, nisi quoad extremam politiam, »atque ideo casuum reservationem non prohibere, quò minùs Sacerdos à reservatis vere absolvat; anathema sit.

Igitur Synodus non tantùm in Pontifice; sed & in Episcopis hanc auctoritatem agnovit; & ab omnibus agnoscendum esse definivit.

VI. Quod Episcopos attinet, jam pridem penè omnia graviora peccata ipsis reservata fuisse non sine fundamento asseritur.

Constat enim, pluribus sæculis penes solos Episcopos fuisse pœnitentium publicorum reconciliationem; neque Presbyteris inferioribus fas fuisse Pœnitentes reconciliare, nisi vel ab Episcopo absente ac necessitate urgente; vel ex speciali Episcopi delegatione; quemadmodum *cap.* 3. ostensum est.

Cùm verò de gravioribus quibuslibet peccatis multis sæculis pœnitentia *publica* acta fuerit (uti *cap.* 2. dictum fuit) etiam graviorum criminum absolutio Episcopis reservata censebatur.

VII. Dum autem sensim pœnitentia *publica* pro occultis agi desiit; etiam *occultorum* criminum absolutio Presbyteris concredita fuit; publicorum verò, pro quibus *publica* pœnitentia erat peragenda, absolutio Episcopis longo tempore reservata fuit: ut proinde reservatio quorundam criminum sive casuum hodie ab Episcopis fieri solita, non nisi exigua sit pristinæ auctoritatis Episcopalis particula.

VIII. De reservatione Papali non idem per omnia dici potest. Nam uti notat Ludovicus Thomasinus *De Disciplina Ecclesiastica parte* 4. *lib.* 1. *cap.* 71. *num.* 1. pluribus sæculis penes Episcopos fuit plena ac omnimoda auctoritas absolvendi in foro pœnitentiali cujuscunque quantumvis enormis sceleris reos; neque iis sæculis ulla erat reservatio Papalis in foro illo pœnitentiali nota.

IX. At circa sæculum XI. cœperunt Episcopi ipsi nonnullos graviorum criminum reos ad Sedem Apostolicam mittere; idque vel ut à Pontifice reconciliarentur; vel ut à Pontifice Pœnitentia imponeretur; qua demum peracta ab Episcopis absolverentur.

X. Nec tantum in particulari aliquo casu Pœnitentes ad Sedem Apostolicam mittebant: sed subinde etiam generali Decreto criminis alicujus reos non ab Episcopis aut Archi-Episcopis, sed à solo Pontifice absolvendos decernebant. Hoc verò hac ratione factum videtur; ut hac reservatione difficilior esset obtinendi à crimine commisso absolutionem occasio, atque hac difficultate à crimine committendo retraherentur.

De Concilio Londinensi habito anno 1143. à Wilhelmo Wintoniensi Episcopo loquens Matthæus Parisiensis asserit, statutum ibi esse, & generaliter constitutum, » ne aliquis, qui Ecclesiam, cœmeteriúmque violaverit, vel in »Clerico, aut viro religioso manus injecerit violentas, ab »alio quam ipso Papa possit absolvi.

XI. Rationem hujus Decreti præmisit his verbis expressam: » Nullus enim honor vel reverentia ferebatur »Dei Ecclesiæ vel ejus Ordinatis à prædonibus sceleratis, »sed æque Clerici & Laici capiebantur, redimebantur, & »in vinculis tenebantur.

Idipsum testatur Rogerius in Annalibus, qui relato superiori Decreto addit: » Unde Clericis aliquantulum serenitatis vix tandem illuxit.« Hæc tum Matthæi Parisiensis, tum Rogerii testimonia extant tomo 10. Concil. General. *Col.* 1023.

XII. Quâ ratione difficultas obtinendæ absolutionis nata esset retrahere à committendo crimine Sedi Apostolicæ reservato facilè apparebit, si attendatur, quòd juxta disciplinam illius temporis, nemo à *Pontifice* absolutionem impetraret, nisi personaliter Pontifici se sisteret & ab eo Pœnitentiam accepisset; adeo ut vel ipsa itineris fatigatio pars Pœnitentiæ judicaretur. Exemplum suppeditat Epistola 160. Ivonis Carnotensis. Quidam Nobilis audacia inauditâ mutilaverat quendam religiosum Presbyterum; imposuerat ei Ivo 14. annorum Pœnitentiam, susceperat nobilis: sed cùm in decursu Pœnitentiæ iterato institisset, ut pro sua adversus quendam suum inimicum defensione sibi liceret arma portare, Ivo tandem eum ad Pontificem Romanum pro indulgentia obtinenda remisit; » reservantes itaque hanc indulgentiam Apostol. moderationi ad Apostolorum eum limina direximus, quatenus & fatigatione »itineris hujus peccatum suum diluat, & apud pietatis »vestræ viscera misericordiam, quam Deus vobis inspiraverit, inveniat.

XIII. Hac quoque de causâ qui personaliter Pontificem adire non poterant, ut v. g. Mulieres, valetudinarii & similes ab Episcopis absolvi poterant à censuris aliàs Pontifici reservatis v. g. pro violenta injectione manuum in Clericum. *Cap.* 6. *&* 13. *X De Sent. Excom.*

XIV. Quo tempore Pontifices absolutionem à casibus sibi reservatis inferioribus Presbyteris & Confessariis delegare cœperint, incertum est. Hoc constat, quod sæculo XV. pius ac doctus Gersonius desideraverit, ut hæc absolvendi facultas pluribus fuisset communicata; quo intelligitur, eo adhuc tempore parcè datam esse. Verba ejus sunt: »Saltem det facultatem Papa absolvendi transgressores superioribus Monasteriorum & Ecclesiarum, ut quando dederit Dominus Spiritum compunctionis, inveniant promptum remedium, & non in desperationis præcipitium »ruant, pro difficultate Papam vel suam curiam adeundi.» Thomasinum *p.* 4. *l.* 1. *c.* 70. *n.* 11.

Verùm, ut notavit Thomasius, fateri oportet, quod indulgendo, quod pio affectu desideravit Gersonius, & facilitando absolutionem illorum enormium criminum Papæ reservatorum, dirutum fuerit, quod de veteri pœnitentia superat, rupta fræna, quæ scelestos refrænabant; atque præcipua ac fundamentalis ratio harum reservationum destructa.

XV. Cæterùm de his reservationibus Papalibus, quomodo scilicet postremis hisce sæculis fuerunt multiplicatæ Episcoporum, atque præsertim, quoad crimina occulta, & aliorum inferiorum Confessariorum circa illas auctoritate, aliisque eò pertinentibus latiùs agetur parte 3. ubi de *censuris Papæ reservatis* tractabitur.

XVI. Docet Synodus Tridentina in citato Decreto, »magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere jam »pridem Patribus Sanctissimis visum esse, ut *atrociora quæ»dam & graviora* crimina, non à quibusvis; sed à *Summis dun»taxat* Sacerdotibus absolverentur.

XVII. Hic autem reservationis effectus habetur primò ex eo, quòd per criminum quorundam reservationem populo criminum horror aliquis major objiciatur; dum ea ob sui enormitatem *summis* Sacerdotibus reservata intelligit; atque ab iis absolvendi auctoritatem inferioribus Confessariis substractam.

XVIII. Secundò, dum populus intelligit, crimen aliquod reservatum, ac per consequens eodem semel involutum, non posse per obvium quemcunque Confessarium ab eo absolvi; sed pro absolutione obtinenda ad Episcopum aliumve speciali auctoritate insignitum recurri, eique conscientiam suam pandere debere, natum est fieri, ut à crimine illo committendo aliquatenus saltem retrahatur. Notum enim est, quòd, sicut facilitas veniæ est incentivum delinquendi; ità è contrario difficultas veniæ minuat facilitatem peccandi.

XIX. Denique magnopere ad populi Christiani disciplinam pertinet, ut morbis spiritualibus periti medici, atque congruentia pharmaca & remedia adhibeantur.

Cum vero compertum sit, morbos, quò graviores sunt, peritiores requirere medicos, atque majore cum discretione remedia esse applicanda; etiam hoc titulo reservatio ad populi Christiani disciplinam pertinet, quòd graviora crimina, quæ sunt graviora animæ vulnera, non omnibus indifferenter spiritualibus Medicis curanda committantur; sed his curanda reserventur, qui præ reliquis peritiores in applicandis remediis, & morbis spiritualibus curandis creduntur.

XX. Ex his non obscurum est colligere, ad assequendum scopum & finem reservationum à Patribus & Ecclesia intentum, requiri imprimis in reservandis criminibus non modicam discretionem: ac imprimis, ut non ità reservationes multiplicentur; ut ex multiplicatione tandem earum auctoritas vilescat; nec ipsa reservatio consequenter ulterius peccatorum reservatorum enormitatem persuadeat, aut horrorem peccatorum incutiat.

XXI. Insuper, ut jam notatum est, præcipuus reservationum finis est, populum à peccatis per difficultatem obtinendæ absolutionis tanquam quodam fræno cohibere. Cùm ergo populus uno tempore, & uno loco ad certum peccatum sit proclivior quàm altero, sequitur, quod subinde ad populi Christiani disciplinam magnopere pertinebit, unum idémque peccatum uno tempore, & uno loco reservari, quod alio tempore alióve loco reservationem non exigit: eò quòd hoc tempore, vel hoc loco non ea sit ad hoc peccatum populi proclivitas, & peccati hujus frequentia, ut ab eo hoc reservationis fræno cohiberi debeat aut conveniat.

XXII. Hanc in reservandis casibus Episcoporum prudentiam ac discretionem ut necessariam supposuisse S. Carolum, ostendit ejus Decretum in Concilio V. Mediolanensi *cap.* 10. his verbis expressum: »Cum pro temporum varie»tate casuum reservationem ab Episcopo aliquando mutari »expediat, quò planiùs illos casus ei reservatos Confessarii »Sacerdotes perpetuò norint, eos Episcopus singulis annis, »vel in Synodo Diœcesana, vel ineunte Januario promulget, »ità, ut, quæ illorum casuum reservatio proximè facta est, »vim habeat, quoad altera fiet.

XXIII. Ad hæc, ut hic effectus reservationum faciliùs & efficacius obtineretur, jam pridem Episcopi rarò admodum, & paucis facultatem à reservatis absolvendi indulgebant: sed sicuti eorum absolutionem sibi reservabant, ità quoque volebant, ut criminum rei à se absolutionem acciperent.

In Concilio Arelatensi anno 1260. *Can.* 16. legitur, quòd propter *imbecillium & impotentium & pauperum occupationes & penuriam*, aliquando per villas & oppida consuevissent Episcopi *Pœnitentiarios* suos in quadragesima destinare, qui eos *à casibus*, qui *Majoribus reservabantur*, absolverent: indicium haud obscurum, inferioribus Confessariis per villas & oppida constitutis facultatem à reservatis absolvendi non fuisse communicatam: neque Pœnitentiarios ab Episcopis destinatos potuisse quoslibet à casibus reservatis absolvere; sed duntaxat illos, qui per impotentiam aut penuriam ad Episcopum facile accedere non poterant; quod ipsa Synodus clarissimis terminis in fine sui Canonis expressit: »Nec Prælati, ait, super casibus sibi reserva»tis, ad Parochianos suos Pœnitentiarios destinent, *nisi* »eos, qui *commodè* suos Prælatos *adire non possunt*.«

XXIV. Rursus ejusdem Provinciæ Synodus quinquennio post priorem, id est, anno 1265. congregata, postquam *Can.* 12. *&* 13. plures casus Episcopis reservatos enumerasset, tandem in fine *Canonis* 13. inhibet, »quod illi, qui confessio»nes audiunt, se intromittere non debeant de absolutioni»bus peccatorum (reservatorum) nisi personæ, quæ in ali»quos prædictorum casuum inciderint, fuerint adeò senes »vel valetudinariæ; quod ad Episcopos, vel eorum pœni»tentiarios, venire non possint, vel nisi fuerint in mortis »articulo constitutæ. Et tunc eis nihilominus injungatur, »quod si recuperaverint sanitatem, pro prædictis se de»beant Episcoporum aspectibus præsentare.«

XXV. Et sanè nisi Episcopi in deleganda hac potestate admodum fuerint moderati; ut eam non nisi paucis, iisque pietate, eruditione atque prudentiâ præcellentibus communicent, ipse reservationum usus omni suo frustrabitur effectu; quemadmodum hodie multis in locis nullum pene ejus fructum & effectum videmus.

XXVI. Cùm verò nequaquam præsumendum sit, privilegia sive personis Regularibus sive Sæcularibus, vel confraternitatibus aut Ecclesiis à Sede Apostolica indulgeri cum disciplinæ Ecclesiasticæ, atque auctoritatis Episcopalis destructione aut imminutione, nequaquam verisimile est, privilegia à Sede Apostolica emanasse, quibus potestas absolvendi à casibus Episcopis *reservatis* sub generalibus terminis Confessariis indulgeretur.

XXVII. Unde inter propositiones damnatas ab Alexand. VII. anno 1665. hæc ordine 12. refertur: »Mendicantes »possunt absolvere à casibus Episcopo *reservatis*, non ob»tentâ ad id Episcoporum *facultate*.«

Et rursus in Decreto ad Episcopum Andegavensem idem Pontifex hanc propositionem: »Regulares habent »potestatem absolvendi sæculares à peccatis Episcopo re»servatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas illa ipsis indulta »non fuerit, damnavit, ut *falsam, auctoritati Episcoporum &* »Sedis Apostolicæ *injuriosam*.«

Eandem & Conventus Gallicanus in causa Episcopi Andegavensis jam ante reprobaverat.

XXVIII. Quin & S. Carolus Syn. Mediolanensis III. *tit.* 8. prohibens »ne Confessarii Regulares eorum peccato»rum, quorum *absolutio* Episcopo *reservata* est, vinculis ir»retitos Pœnitentes absolvant.« Addit: »Quemadmo»dum *à Sede Apostolica* declaratum est, id eis non licere, »*quavis privilegiorum* suorum auctoritate.«

Deinde in Concilio Mediolanensi V. *cap.* 10 ait: »Ab iis »vero casibus (reservatis) proximè promulgatis, si quis »Confessarius *cujusvis ordinis* sine facultate scripta, ab Epi»scopo data, aliquem absolvere attentarit, *excommunica»tionis* pœnam ipso facto subeat.«

XXIX. Et infrà: "Ne facultatum, privilegiorúmque »jura quæ cuicunque etiam Rosarii, & cruce signatorum »Scholæ, confratriæ, collegiove, etiam laicorum, quæ»ve collegiis, confratribúsve in eo ascriptis ante, vel post »Concilii Tridentini confirmationem, concessa sunt; Con»fessarius, cujusvis ordinis sit, ab iis casibus, quos ubi »Episcopus in sua Diœcesi reservaverit, pœnitentes sine »illius facultate absolvat. Si contrafecerit, suspensionem »à divinis ipso facto incurrat.«

XXX. Neque Confessarii habentes specialem facultatem à Pontifice absolvendi à casibus *reservatis Sedi Apostolicæ*, propterea censendi sunt habere facultatem absolvendi à reservatis Episcopo; tametsi reservati Episcopo essent quoque inter casus reservatos Sedi Apostolicæ.

Pontifex enim dans eam licentiam, tantùm concedit licentiam ab illis casibus absolvendi *ut sibi* reservatis: Episcopalem vero reservationem tangere non præsumitur, ut Episcopis sua integra maneat auctoritas; & ità habet Clemens X. in Bulla, quæ incipit: *Superna*; & Innocentium X. declarasse Jacobo Boonen Archi-Episcopo Mechliniensi testatur Bosco *Tomo* 4. *disp.* 8. *de Ministro Pœnit. Sect.* 5. *concl.* 11.

XXXI. Porrò sicuti Episcopi possunt facultatem absolvendi restringere & modificare; ità quoque licentiam absolvendi à *reservatis*, & quoad personas & casus. Quin & declarare, quoddam speciale peccatum ob sui gravitatem non comprehendi sub generali licentia absolvendi à *reservatis*: quemadmodum in Congregatione Archi-Presbyterorum anno 1663. *artic.* 65. declaravit Archi-Episcopus Mechliniensis, quod "nullus Confessarius »(extra mortis articulum) etiamsi aliàs *babeat potesta»tem* absolvendi à casibus *reservatis*, absolutè possit à »peccato quolibet mortali & externo contra castita-»tem

»tem (si fortè id contingeret, quod Deus avertat) compli»cem in eodem secum peccato absolvere: Quem proinde »casum Illustrissimus Dominus respectu Confessarii com»plicis in casus reservatos refert, subtrahendo omnem ad id »jurisdictionem, imo etiam declarando, neminem ad istius»modi casum censeri approbatum, & approbationes hacte»nus generaliter datas ità se restringere, & pro restrictis »haberi velle & quatenus opus est, ad istum omninò revo»care restrictionis modum statim à publicatione hujus De»creti, quam vult quamprimum fieri per Archipresbyte»ros in Congregatione Pastorum, atque ipse Illustrissi»mus Dominus Religiosorum etiam Superioribus curabit »intimari.

XXXII. Cæterùm, qui sint casus in singulis respectivè Diœcesibus reservati, videri poterit ex Synodis, & Pastoralibus seu Ritualibus singularum Diœcesium; præcipuè verò ac certiùs ex litteris approbationis Confessariis dari solitis, in quibus casus tunc *reservati* referuntur. Conveniens autem erit, ut casuum illorum habitâ notitia, etiam subinde Parochus populo notificet casuum illorum reservationem; ut vel inde gravitatem criminum illorum concipiat; & horrorem aliquem de peccatis illis populo incutiat.

XXXIII. Merito autem monet Synodus Gandensis *tit.* 5. *capite* 6. ut »qui à casibus reservatis absolvendi potesta»tem accepit, non ad destructionem, sed ad ædificatio»nem ea utatur, exponendo Pœnitentibus gravitatem »peccatorum, & convenientes satisfactiones, prout spi»ritus suggesserit prudenter injungendo.» Idipsum innovatum est Decretis Synodalibus sub Antonio Triest. *tit.* 5. *cap.* 11.

TITULUS VII.

De Indulgentiis.

CAPUT I.

De variis Indulgentiarum Speciebus sive Formulis.

1 *Indulgentiæ olim dictæ remissiones.*
2 *Unde hoc nomen derivatum?*
3 *Prima species Indulgentiæ ex Apostolo.*
4 *Quam Apostolus Indulgentiam concesserit, & quare?*
5 *Describitur secunda Indulgentiæ species.*
6 *Tertia species Indulgentiæ ad preces Martyrum, & quomodo moribundis daretur.*
7 *Quomodo eis prodesset.*
8 *Etiam sanis & benè valentibus dabatur.*
9 *Quare species Indulgentiæ propter opus laboriosum susceptum: & quæ hujus formula*
10 *Insigne hujus exemplum sub Urbano II.*
11 *Potius erat Pœnitentiæ commutatio, quàm Indulgentia.*
12 *Quare plurimi mallent hoc opus laboriosum suscipere, quàm Canonicam pœnitentiam agere.*
13 *Quomodo hæc Indulgentia occasionem dederit abrogationi Canonum pœnitentialium?*
14 *Quinta species Indulgentiæ ex præcedenti orta.*
15 *Formula hujus Indulgentiæ; & quomodo hæc Indulgentia sensim extensa?*
16 *Hæc Indulgentia dicta à sua origine* relaxatio *pœnitentiarum Canonicarum; & quare?*
17 *Hujus Indulgentiæ usus demum sæculo XI. cœpit.*
18 *Episcopi mox admodum liberales fuère in concedenda hac Indulgentia.*
19 *Non extat hujus Indulgentialis formulæ monumentum ante sæculum XI.*
20 *Quidam credunt similem Indulgentiam concessam à S. Gregorio; sed erroneè.*
21 *Quæ erroris occasio?*
22 *Nonnulli credunt concessam à Leone* III. *auctoritate epistolæ S. Ludgeri.*
23 *Hujus epistolæ fictio ostenditur.*
24 *Indulgentia falsò adscripta Sergio* II. *& quæ falsitatis origo.*
25 *Indulgentiæ S. Sylvestro sine fundamento adscriptæ.*
26 *Nullus Catholicus asserit usum Indulgentiarum primùm sæculo* XI. *cœpisse; sed fatentur verum, quod Tridentinum dixit, & professio fidei exprimit.*
27 *Multa circa Indulgentias à Theologis moventur & traduntur; sed pauca certitudinem fidei attingunt.*

I. NOmen *Indulgentia* derivatur à verbo *indulgere*, atque idem valet, quod aliquid remittere seu relaxare. Unde quod hodie phrasi Ecclesiæ dicitur *Indulgentia*, olim frequentiùs dicebatur *remissio*, atque inde titulus Decretalium *de Pœnitentiis & REMISSIONIBUS.*

Et in Cap. 4. ✠ *De Pœnit. & Remissionibus* scribit ad Archi-Episcopum Cantuariensem Alexander III. »Quod autem »consuluisti, utrum *remissiones*, quæ fiunt in Dedicationibus »Ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem Pon»tium, aliis prosint quàm his, qui remittentibus subsunt, »Hoc volumus Tuam Fraternitatem tenere, quòd cùm à »non suo judice ligari nullus valeat, vel absolvi, remissio»nes prædictas prodesse tantummodò arbitramur, quibus »ut prosint, proprii judices specialiter indulserunt.

Hic à Pontifice vocari *remissiones*, quæ hodie dicuntur *Indulgentiæ*, evidens est ex ipso contextu.

II. Videtur autem Ecclesia nomen hoc derivâsse ab usu veterum Imperatorum & Juris-Consultorum: siquidem illi *Indulgentiam* solemni proprióque vocabulo appellant *remissionem* generalem criminum, quam aliquando Principes sæculi publicæ lætitiæ causa faciebant; quemadmodum videri potest in Codice Theodosiano titulo: *De Indulgentiis criminum;* ac nominatim videre est in *lege* 3. *Indulgentiam* fuisse *remissionem* criminum, quoad solam pœnitentiam legibus debitam. Hoc pluribus ostendit Bellarminus *lib.* 1. *de Indulg. cap.* 1.

III. Prima eáque antiquissima est illa, quâ usus est Apostolus erga incestuosum Corinthium his verbis expressa: »Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit à plu»ribus; ità ut è contrario magis *donetis, & consolemini*, ne »fortè *abundantiori tristitiâ absorbeatur*, qui ejusmodi est. »Propter quod obsecro vos, ut *confirmetis* in illum *charita»tem*.... Cui autem aliquid donastis, & ego: Nam & ego, »quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Chri»sti, ut non circumveniamur à Sathana: Non enim ignora»mus cogitationes ejus.» *2. Corinth.* 2.

De quo hic loquitur Apostolus, est *incestuosus* ille *Corinthius*, quem ob fornicationem, qualis nec inter gentes audiebatur, commissam, tradiderat Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus esset in die Domini nostri Jesu Christi; quemadmodum in priore sua Epistola ad Corinthios *cap.* 5. scripserat.

Hunc igitur vult à Corinthiis in gratiam ac communionem nunc recipi; non quod jam *totaliter* satisfecisset atque pœnam tanto crimini debitam *integram* persolvisset; sed ei indulgeri volui, quod agendum supererat, *ne abundantiori tristitia absorbeatur.* »Nam quamvis peccatum confessus fue»rit, ipsiusque *pœnituerit*: ostendit tamen eum, non tam pœ»nitentiæ opera, quàm gratia & beneficio veniam conse»qui, ait S. Chrysostomus *Homilia* 4. *in epistolam* 2. ad Corinth. Et subdit: ob idque ait, DONETIS *& consolemini.* »Et quod sequitur, idem declarat. Non enim, inquit, quòd »id promereatur, nec quòd eam, quàm par sit, pœniten»tiam præstiterit: sed quia *infirmus* est, idcirco hoc peto »Unde etiam subjunxit: *Ne fortè abundantiori tristitiâ absor»beat, qui est ejusmodi.* Quæ verba sunt hominis magnæ pœ»nitentiæ testimonium ipsi tribuentis, nec eum in despera»tionem ruere sinentis.

IV. Itaque ob incestuosi hujus infirmitatem: & ne diuturniori ac acerbiori pœnitentiâ gravatus *abundantiori tristitiâ absorbeatur*; atque forsan in *desperationem* adigatur, voluit Apostolus ei aliquid donari sive *indulgeri*; ut nimirum illum ante *peractam totalem* in gratiam & communionem recipiant.

V. Secunda species Indulgentiæ est, de qua loquitur Synodus Nicæna *Can.* 11. & Ancyrana *Can.* 4. *&* 5. aliique veteres Canones decernentes, ut Episcopi modo conversationis ipsorum Pœnitentium considerato, potestatem habeant, vel *clementia* utendi, vel plus temporis adjiciendi: quemadmodum titulo præcedenti *cap.* 5. ostensum est.

Licuit ergo, uti rectè Suaresius Disp. 49. de Indul. sect. 3. *num.* 1. »Episcopis ex Canonicis pœnitentiis publicis, quæ pro

Verùm, ut notavit Thomasius, fateri oportet, quod indulgendo, quod pio affectu desideravit Gersonius, & facilitando absolutionem illorum enormium criminum Papæ reservatorum, dirutum fuerit, quod de veteri pœnitentia superat, rupta fræna, quæ scelestos refrænabant; atque præcipua ac fundamentalis ratio harum reservationum destructa.

XV. Cæterùm de his reservationibus Papalibus, quomodo scilicet postremis hisce sæculis fuerunt multiplicatæ Episcoporum, atque præsertim, quoad crimina occulta, & aliorum inferiorum Confessariorum circa illas auctoritate, aliisque eò pertinentibus latiùs agetur parte 3. ubi de *censuris Papæ reservatis* tractabitur.

XVI. Docet Synodus Tridentina in citato Decreto, „magnoperè ad Christiani populi disciplinam pertinere jam pridem Patribus Sanctissimis visum esse, ut *atrociora quædam & graviora* crimina, non à quibusvis; sed à *Summis duntaxat* Sacerdotibus absolverentur.

XVII. Hic autem reservationis effectus habetur primò ex eo, quòd per criminum quorundam reservationem populo criminum horror aliquis major objiciatur; dum ea ob sui enormitatem *summis* Sacerdotibus reservata intelligit; atque ab iis absolvendi auctoritatem inferioribus Confessariis substractam.

XVIII. Secundò, dum populus intelligit, crimen aliquod reservatum, ac per consequens eodem semel involutum, non posse per obvium quemcunque Confessarium ab eo absolvi; sed pro absolutione obtinenda ad Episcopum aliúmve speciali auctoritate insignitum recurri, eique conscientiam suam pandere debere, natum est fieri, ut à crimine illo committendo aliquatenus saltem retrahatur. Notum enim est, quòd, sicut facilitas veniæ est incentivum delinquendi; ità è contrario difficultas veniæ minuat facilitatem peccandi.

XIX. Denique magnopere ad populi Christiani disciplinam pertinet, ut morbis spiritualibus periti medici, atque congruentia pharmaca & remedia adhibeantur.

Cum vero compertum sit, morbos, quò graviores sunt, peritiores requirere medicos, atque majore cum discretione remedia esse applicanda; etiam hoc titulo reservatio ad populi Christiani disciplinam pertinet, quòd graviora crimina, quæ sunt graviora animæ vulnera, non omnibus indifferenter spiritualibus Medicis curanda committantur; sed his curanda reserventur, qui præ reliquis peritiores in applicandis remediis, & morbis spiritualibus curandis creduntur.

XX. Ex his non obscurum est colligere, ad assequendum scopum & finem reservationum à Patribus & Ecclesia intentum, requiri imprimis in reservandis criminibus non modicam discretionem: ac imprimis, ut non ità reservationes multiplicentur; ut ex multiplicatione tandem earum auctoritas vilescat; nec ipsa reservatio consequenter ulterius peccatorum reservatorum enormitatem persuadeat, aut horrorem peccatorum incutiat.

XXI. Insuper, ut jam notatum est, præcipuus reservationum finis est, populum à peccatis per difficultatem obtinendæ absolutionis tanquam quodam fræno cohibere. Cùm ergo populus uno tempore, & uno loco ad certum peccatum sit proclivior quàm altero, sequitur, quod subinde ad populi Christiani disciplinam magnopere pertinebit, unum idémque peccatum uno tempore, & uno loco reservari, quod alio tempore alióve loco reservationem non exigit: eò quòd hoc tempore, vel hoc loco non ea sit ad hoc peccatum populi proclivitas, & peccati hujus frequentia, ut ab eo hoc reservationis fræno cohiberi debeat aut conveniat.

XXII. Hanc in reservandis casibus Episcoporum prudentiam ac discretionem ut necessariam supposuisse S. Carolum, ostendit ejus Decretum in Concilio V. Mediolanensi *cap.* 10. his verbis expressum: » Cum pro temporum varietate casuum reservationem ab Episcopo aliquando mutari expediat, quò planiùs illos casus ei reservatos Confessarii Sacerdotes perpetuò norint, eos Episcopus singulis annis, vel in Synodo Diœcesana, vel ineunte Januario promulget, ità, ut, quæ illorum casuum reservatio proximè facta est, vim habeat, quoad altera fiet.

XXIII. Ad hæc, ut hic effectus reservationum faciliùs & efficacius obtineretur, jam pridem Episcopi raro admodum, & paucis facultatem à reservatis absolvendi indulgebant: sed sicuti eorum absolutionem sibi reservabant, ità quoque volebant, ut criminum rei à se absolutionem acciperent.

In Concilio Arelatensi anno 1260. *Can.* 16. legitur, quòd propter *imbecillium & impotentium & pauperum occupationes & penuriam*, aliquando per villas & oppida consuevissent Episcopi *Pœnitentiarios* suos in quadragesima destinare, qui eos *à casibus*, qui *Majoribus reservabantur*, absolverent: indicium haud obscurum, inferioribus Confessariis per villas & oppida constitutis facultatem à reservatis absolvendi non fuisse communicatam: neque Pœnitentiarios ab Episcopis destinatos potuisse quoslibet à casibus reservatis absolvere; at duntaxat illos, qui per impotentiam aut penuriam ad Episcopum facilè accedere non poterant; quod ipsa Synodus clarissimis terminis in fine sui Canonis expressit: « Nec Prælati, ait, super casibus sibi reservatis, ad Parochianos suos Pœnitentiarios destinent, nisi eos, qui *commodè* suos Prælatos *adire non possunt*. «

XXIV. Rursus ejusdem Provinciæ Synodus quinquennio post priorem, id est, anno 1265. congregata, postquam *Can.* 12. *&* 13. plures casus Episcopis reservatos enumerasset, tandem in fine *Canonis* 13. inhibet, « quod illi, qui confessiones audiunt, se intromittere non debeant de absolutionibus peccatorum (reservatorum) nisi personæ, quæ in aliquos prædictorum casuum inciderint, fuerint adeò senes vel valetudinariæ; quod ad Episcopos, vel eorum pœnitentiarios, venire non possint, vel nisi fuerint in mortis articulo constitutæ. Et tunc eis nihilominus injungatur, quod si recuperaverint sanitatem, pro prædictis se debeant Episcoporum aspectibus præsentare. «

XXV. Et sanè nisi Episcopi in deleganda hac potestate admodum fuerint moderati; ut eam non nisi paucis, iisque pietate, eruditione atque prudentiâ præcellentibus communicent, ipse reservationum usus omni suo frustrabitur effectu; quemadmodum hodie multis in locis nullum pene ejus fructum & effectum videmus.

XXVI. Cùm verò nequaquam præsumendum sit, privilegia sive personis Regularibus sive Sæcularibus, vel confraternitatibus aut Ecclesiis à Sede Apostolica indulgeri cum disciplinæ Ecclesiasticæ, atque auctoritatis Episcopalis destructione aut imminutione, nequaquam verisimile est, privilegia à Sede Apostolica emanasse, quibus potestas absolvendi à casibus Episcopis *reservatis* sub generalibus terminis Confessariis indulgeretur.

XXVII. Unde inter propositiones damnatas ab Alexand. VII. anno 1665. hæc ordine 12. refertur: « Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopo *reservatis*, non obtentâ ad id Episcoporum *facultate*. «

Et rursus in Decreto ad Episcopum Andegavensem idem Pontifex hanc propositionem: « Regulares habent potestatem absolvendi sæculares à peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas illa ipsis indulta non fuerit, damnavit, ut *falsam, auctoritati Episcoporum & Sedis Apostolicæ injuriosam*. «

Eandem & Conventus Gallicanus in causa Episcopi Andegavensis jam ante reprobaverat.

XXVIII. Quin & S. Carolus Syn. Mediolanensis III. *tit.* 8. prohibens « ne Confessarii Regulares eorum peccatorum, quorum *absolutio* Episcopo *reservata* est, vinculis irretitos Pœnitentes absolvant. « Addit: « Quemadmodum *à Sede Apostolica* declaratum est, id eis non licere, *quavis privilegiorum* suorum auctoritate. «

Deinde in Concilio Mediolanensi V. *cap.* 10 ait: « Ab iis verò casibus (reservatis) proximè promulgatis, si quis Confessarius *cujusvis ordinis* sine facultate scripta, ab Episcopo data, aliquem absolvere attentarit, *excommunicationis* pœnam ipso facto subeat. «

XXIX. Et infrà: "Ne facultatum, privilegiorúmque jura quæ cuicunque etiam Rosarii, & cruce signatorum Scholæ, confratriæ, collegióve, etiam laicorum, quæve collegiis, confratribúsve in eo ascriptis ante, vel post Concilii Tridentini confirmationem, concessa sunt; Confessarius, cujusvis ordinis sit, ab iis casibus, quos sibi Episcopus in sua Diœcesi reservaverit, pœnitentes sine illius facultate absolvat. Si contrafecerit, suspensionem à divinis ipso facto incurrat. «

XXX. Neque Confessarii habentes specialem facultatem à Pontifice absolvendi à casibus *reservatis Sedi Apostolicæ*, propterea censendi sunt habere facultatem absolvendi à reservatis Episcopo; tametsi reservati Episcopo essent quoque inter casus reservatos Sedi Apostolicæ.

Pontifex enim dans eam licentiam, tantùm concedit licentiam ab illis casibus absolvendi *ut sibi* reservatis: Episcopalem verò reservationem tangere non præsumitur, ut Episcopis sua integra maneat auctoritas; & ità habet Clemens X. in Bulla, quæ incipit: *Superna*; & Innocentium X. declarasse Jacobo Boonen Archi-Episcopo Mechliniensi testatur Bosco **Tomo 4.** *disp.* 8. *de Ministro Pœnit. Sect.* 5. *concl.* 11.

XXXI. Porrò sicuti Episcopi possunt facultatem absolvendi restringere & modificare; ità quoque licentiam absolvendi à *reservatis*, & quoad personas & casus. Quin & declarare, quoddam speciale peccatum ob sui gravitatem non comprehendi sub generali licentia absolvendi à *reservatis*: quemadmodum in Congregatione Archi-Presbyterorum anno 1663. *artic.* 65. declaravit Archi-Episcopus Mechliniensis, quod " nullus Confessarius (extra mortis articulum) etiamsi aliàs *habeat potestatem* absolvendi à casibus *reservatis*, absolutè possit à peccato quolibet mortali & externo contra castitatem

»tem (si fortè id contingeret, quod Deus avertat) compli-»cem in eodem secum peccato absolvere: Quem proinde »casum Illustrissimus Dominus respectu Confessarii com-»plicis in casus reservatos refert, subtrahendo omnem ad id »jurisdictionem, imo etiam declarando, neminem ad istius-»modi casum censeri approbatum, & approbationes hacte-»nus generaliter datas ità se restringere, & pro restrictis »haberi velle & quatenus opus est, ad istum omninò revo-»care restrictionis modum statim à publicatione hujus De-»creti, quam vult quamprimum fieri per Archipresbyte-»ros in Congregatione Pastorum, atque ipse Illustrissi-»mus Dominus Religiosorum etiam Superioribus curabit »intimari.

XXXII. Cæterùm, qui sint casus in singulis respectivè Diœcesibus reservati, videri poterit ex Synodis, & Pastoralibus seu Ritualibus singularum Diœcesium; præcipuè verò ac certiùs ex litteris approbationis Confessariis dari solitis, in quibus casus tunc *reservati* referuntur. Conveniens autem erit, ut casuum illorum habitâ notitia, etiam subinde Parochus populo notificet casuum illorum reservationem; ut vel inde gravitatem criminum illorum concipiat; & horrorem aliquem de peccatis illis populo incutiat.

XXXIII. Meritò autem monet Synodus Gandensis *tit.* 5. *capite* 6. ut »qui à casibus reservatis absolvendi potesta-»tem accepit, non ad destructionem, sed ad ædificatio-»nem ea utatur, exponendo Pœnitentibus gravitatem »peccatorum, & convenientes satisfactiones, prout spi-»ritus suggesserit prudenter injungendo.» Idipsum innovatum est Decretis Synodalibus sub Antonio Triest, *tit.* 5. *cap.* 11.

TITULUS VII.

De Indulgentiis.

CAPUT I.

De variis Indulgentiarum Speciebus sive Formulis.

I. Nomen *Indulgentia* derivatur à verbo *indulgere*, atque idem valet, quod aliquid remittere seu relaxare. Unde quod hodie phrasi Ecclesiæ dicitur *Indulgentia*, olim frequentiùs dicebatur *remissio*, atque inde titulus Decretalium *de Pœnitentiis & REMISSIONIBUS.*

Et in Cap. 4. ✠ *De Pœnit. & Remissionibus* scribit ad Archi-Episcopum Cantuariensem Alexander III. »Quod autem »consuluisti, utrum *remissiones*, quæ fiunt in Dedicationibus »Ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem Pon-»tium, aliis prosint quàm his, qui remittentibus subsunt. »Hoc volumus Tuam Fraternitatem tenere, quòd cùm à »non suo judice ligari nullus valeat, vel absolvi, remissio-»nes prædictas prodesse tantummodò arbitramur, quibus »ut prosint, proprii judices specialiter indulserunt.

Hic à Pontifice vocari *remissiones*, quæ hodie dicuntur *Indulgentiæ*, evidens est ex ipso contextu.

II. Videtur autem Ecclesia nomen hoc derivâsse ab usu veterum Imperatorum & Juris-Consultorum: siquidem illi *Indulgentiam* solemni propriòque vocabulo appellant *remissionem* generalem criminum, quam aliquando Principes sæculi publicæ lætitiæ causâ faciebant; quemadmodum videri potest in Codice Theodosiano titulo: *De Indulgentiis criminum;* ac nominatim videre est in *lege* 3. *Indulgentiam* fuisse *remissionem* criminum, quoad solam pœnitentiam legibus debitam. Hoc pluribus ostendit Bellarminus *lib.* 1. *de Indulg. cap.* 1.

III. Prima eàque antiquissima est illa, quâ usus est Apostolus erga incestuosum Corinthium his verbis expressa: »Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit à plu-»ribus; ità ut è contrario magis *donetis*, & *consolemini*, ne »fortè *abundantiori tristitiâ absorbeatur*, qui ejusmodi est. »Propter quod obsecro vos, ut *confirmetis* in illum *charita-»tem*.... Cui autem aliquid donastis, & ego: Nam & ego, »quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Chri-»sti, ut non circumveniamur à Sathana: Non enim ignora-»mus cogitationes ejus.» 2. *Corinth.* 2.

De quo hìc loquitur Apostolus, est *incestuosus* ille *Corinthius*, quem ob fornicationem, qualis nec inter gentes audiebatur, commissam, tradiderat Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus esset in die Domini nostri Jesu Christi; quemadmodum in priore sua Epistola ad Corinthios *cap.* 5. scripserat.

Hunc igitur vult à Corinthiis in gratiam ac communionem nunc recipi; non quod jam *totaliter* satisfecisset atque pœnam tanto crimini debitam *integram* persolvisset; sed ei indulgeri voluit, quod agendum supererat, *ne abundantiori tristitia absorbeatur.* »Nam quamvis peccatum confessus fue-»rit, ipsiùsque *pœnituerit*: ostendit tamen eum, non tam pœ-»nitentiæ opera, quàm gratia & beneficio veniam conse-»qui, ait S. Chrysostomus *Homilia* 4. *in epistolam* 2. ad Co-»rinth. Et subdit: ob idque ait, DONETIS & *consolemini*. »Et quod sequitur, idem declarat. Non enim, inquit, quòd »id promereatur, nec quòd eam, quàm par sit, pœniten-»tiam præstiterit: sed quia *infirmus* est, idcircò hoc peto »Unde etiam subjunxit: *Ne fortè abundantiori tristitiâ absor-»beat, qui est ejusmodi.* Quæ verba sunt hominis magnæ pœ-»nitentiæ testimonium ipsi tribuentis, nec eum in despera-»tionem ruere sinentis.

IV. Itaque ob incestuosi hujus infirmitatem: & ne diuturniori ac acerbiori pœnitentiâ gravatus *abundantiori tristitiâ absorbeatur*; atque forsan in *desperationem* adigatur, voluit Apostolus ei aliquid donari sive *indulgeri*; ut nimirum illum ante *peractam totalem* in gratiam & communionem recipiant.

V. Secunda species Indulgentiæ est, de qua loquitur Synodus Nicæna *Can.* 11. & Ancyrana *Can.* 4. & 5. aliique veteres Canones decernentes, ut Episcopi modo conversationis ipsorum Pœnitentium considerato, potestatem habeant, vel *clementia* utendi, vel plus temporis adjiciendi: quemadmodum titulo præcedenti *cap.* 3. ostensum est.

Licuit ergo, ut rectè Suaresius Disp. 49. de Indul. sect. 3. *num.* 1. »Episcopis ex Canonicis pœnitentiis publicis, quæ

pro

„pro diversis criminibus imponi solebant, aliquid „Pœnitentibus remittere, si eorum vita & laudabilis „conversatio id mereretur.„ Hæc ille, qui ibidem fatetur ex illis Canonibus, pro astruendis indulgentiis nihil amplius *efficaciter* elici posse. Quin tamen hæc Episcoporum remissio seu relaxatio aut mitigatio dici possit quædam species Indulgentiæ dubitari nequit: cum revera pœnitentibus per Episcopos aliquid remitteretur sive indulgeretur.

VI. Tertia species *Indulgentiæ* occurrit apud Veteres & præsertim apud S. Cyprianum; quæ dabatur ab Episcopis ad preces & intercessionem matyrum.

De hac Indulgentia hæc scribit S. Cyprianus *epist.* 15. „Si qui libello à Martyribus accepto de sæculo excede„rent, exomologesi factâ, & manu eis in pœnitentiam „impositâ *cum pace* sibi *à Martyribus* promissâ ad Domi„num remitterentur.„ Hoc est, lapsi in idololatriam, etiamsi *vita durante Pœnitentes non fuerint*, *nec* pœnitentiam *petierint*, si periculo mortis urgente pœnitentiam cum lachrymis & magno affectu desideraverint, eis hæc *indulgebatur*; manu in pœnitentiam imposita *cum pace*, id est, reconciliati ad Dominum dimittebantur, si modo *libellis* Martyrum essent muniti. Hoc œconomicè sive per Indulgentiam in favorem Martyrum decretum fuisse scribit Cyprianus.

VII. Neque id exiguum erat Martyrum privilegium, Juxta Canonicam enim disciplinam illius ætatis, qui sanus pœnitentiam neglexerat, eam nec in vitæ periculo constitutus accipiebat; sed sine reconciliatione è vita migrebat; uti latè probat Morinus *lib.* 9. *cap.* 24. ibidem ostendens, quod ante hoc cœconomicum ac dispensatorium Decretum nunquam moribundis illis *pax* seu *reconciliatio* data fuerit ab Episcopis, qui sani nunquam pœnitentiam egerant, aut petierant: & illud primum in favorem lapsorum & Martyrum à S. Cypriano & Episcopis Africanis, ac postmodum à Clero Romano inductum fuisse.

VIII. Nequaquam tamen hoc solum fuit Martyrum privilegium, neque hæc sola *indulgentia*, intuitu precum & libellorum Martyrum Pœnitentibus data. Certum enim est, etiam sanis ac bene valentibus pœnitentibus ob preces Martyrum, concessam fuisse aliquam indulgentiam; uti ex epistolis S. Cypriani probat Morinus *lib.* 9. *cap.* 24. & ostendetur capite sequenti, ubi exponendum erit, qua cautione & moderatione hæc indulgentia ab Episcopis daretur; & quid à Martyribus observatum vellent in datione Libellorum.

IX. Quarta species Indulgentiæ dici potest illa pœnitentiarum sive pœnarum remissio, quæ sæculo XI. fieri cœpit intuitu alicujus operis laboriosi propter evidentem aut apparentem Ecclesiæ utilitatem suscepti.

Indulgentia illa proponi solebat hac ferè formula: „Qui „hoc opus egerit, aut ut peragatur, pro viribus anni„xus fuerit, peccatorum omnium remissionem conse„quatur.

Magnum illud opus ferè semper fuit, arma contra Ethnicos, Hæreticos, aut Schismaticos ferre; vel si ipse per se ferre non posset, suis sumptibus alere qui ferret.

X. Insigne & memorabile hujus *Indulgentiæ* sive remissionis exemplum fuit expeditio Hierosolymitana hortante Urbano II. à Gallis anno 1096. suscepta & descripta à Guilelmo Tyrio de Bello Sacro; qui *libro.* 1. relata exhortatione Urbani II. ad hanc expeditionem suscipiendam, subjicit verba, quibus suam exhortationem finiebat Pontifex: „Nos autem misericordia Dei & Beatorum „Apostolorum Petri & Pauli authoritate confisi, fidelibus „Christianis, qui contra eos arma susceperint, & onus sibi „hujus peregrinationis assumpserint, immensas pro suis „delictis pœnitentias relaxamus: Qui autem in vera pœ„nitentia decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fru„ctum æternæ mercedis se non dubitent habituros.

Hæc exhortatio habita fertur à Pontifice in Concilio Claromontano, in quo etiam hic Canon conditus est: „Quicunque pro *sola devotione*, non pro honoris vel pe„cuniæ adeptione, ad liberandam Ecclesiam Dei Hieru„salem *profectus* fuerit, *iter illud* pro *omni patientia* ei re„putetur.

Hanc indulgentiam seu remissionem plures sequentes Pontifices confirmarunt, uti ostendit Morinus *lib.* 10. *c.* 19.

XI. Si hujus expeditionis labores, expensæ, itineris molestiæ, patriæ familiæque abdicatio, aliaque his adjuncta incommoda expendantur, facilè apparebit, quod expeditio hæc longissimis Pœnitentiis non immeritò æquiparari possit; ac proinde qui hanc expeditionem Pœnitentiis Canonicis permutabant, non χρύσεα χάλκειων, sed paria paribus rependebant.

XII. Quia tamen hanc expeditionem susciperent omnis generis homines etiam innocentissimi ex sola devotione, aut spiritu voluntariæ pœnitentiæ, tegebatur hoc titulo ipsa criminis professio, quæ aliàs Pœnitentiæ Canonicæ præsertim *publicè* peragendæ annexa videbatur: ac propterea peccatores publici hanc expeditionem præ Canonica pœnitentia eligebant.

Adhæc notum est, quàm multos ad suscipiendas peregrinationes, quamtumvis laboriosas & periculosas ac dispendiosas incitet curiositas; præsertim si specie religionis insuper velari queat; ipsæque peregrinationes etiam ab honestioribus suscipiantur, & laudentur imò tanquam ad opus admodum pium suscipiendum Superiorum exhortatio accedat.

Denique si hominum sæcularium genius attendatur, videbitur, quomodo sese militiæ potius, tametsi cum summo discrimine magnisque incommodis, addicant, quam duriusculam aliquam pœnitentiam à Sacerdotibus impositam acceptare, & sub Sacerdotum directione peragere velint.

Hæc si quis expenderit, non mirabitur adeò ingentem multitudinem hanc expeditionem suscepisse, exhortantibus præsertim Pontificibus & Episcopis, atque omnium peccatorum & integræ pœnitentiæ remissionem addicentibus, ut de hac multitudine scribens S. Bernardus *Ep.* 246. dicat: „Vacuantur Urbes & castella; & pene jam non „inveniunt quem apprehendant septem mulieres virum „unum, adeò ubique viduæ vivis remanent viris.

XIII. Hinc ulteriùs colligitur, qua ratione hæc indulgentia sive potius Pœnitentiæ Canonicæ commutatio, occasio fuerit abrogationis pœnitentiæ Canonicæ, & Canonum Pœnitentialium; dum plerique omissa Canonica Pœnitentia expeditionem hanc suscipiebant

Sed hæc abrogatio majus incrementum adhuc cœpit, quando ea remissio etiam facta fuit iis, qui cum legitimè impediti *personaliter* ad expeditionem non pergebant, saltem militem suis sumptibus eo mittebant, & alebant. Quis enim hos sumptus ferre non maluisset, quam multorum annorum laboriosam illam pœnitentiam ad præscriptum Canonum subire;

XIV. Ex hac indulgentia altera secuta est remissionis seu Indulgentiæ species sive formula.

Cum enim jam invaluisset & persuasum esset, licere integram pœnitentiam remittere, & omnium peccatorum remissionem dare iis, qui pecuniam contulissent in expeditionem contra infideles aut Hæreticos, non apparebat, cur non liceret quoque integram aut saltem partem pœnitentiæ remittere illi, qui eleemosynam conferret in aliud pium opus; verbi grat. ædificationem aut reparationem Ecclesiæ, Monasterii, hospitalis alteriusve ædificii Ecclesiastici.

XV. Formula hujus Indulgentiæ erat: „Qui dena„rium in ædificationem aut reparationem hujus Ecclesiæ, „aut Oratorii contulerit tertiam, vel quartam &c. partem „pœnitentiarum imponendarum illi in Domino rela„xamus.

Ita refert Morinus *lib.* 9. *cap.* 20. *num* 2. qui & ibidem monet, quod eodem tempore extensa fuerit illa relaxatio ad res sæculares; Pontium, itinerum, rerumque similium refectionem.

Denique Indulgentia hæc extensa fuit ad alia pietatis opera verb. gr. visitationem alicujus Ecclesiæ cum obligatione ibidem orandi ad intentionem concedentis Indulgentiam, & tenorem Bullæ indulgentialis.

XVI. Notat Morinus, quod „hæc relaxatio meritò di„ci possit causa remissarum & tandem obsoletarum pœni„tentiarum canonicarum. Quis enim longissimis & du„rissimis pœnitentiis noctu dieque incumbere velit, qui „uno denario, aut etiam obolo juxta Episcopi manda„tum erogato, tertiæ Pœnitentiarum Canonicarum parti „summa quadrantis satisfacit, & triplicato denario totam „summam albo expungit? Quidquid subtiliter dicatur, „& disputetur, hoc axiomate posito difficillimè Pœni„tentiæ canonicæ actio persuadebitur, cum ad se ab ea re„dimendum tam facile & parabile unicuique præsto sem„per sit remedium. Stupidissimus quisque ad hanc con„sequentiam intelligendam idoneus est. Quis verò, quæ „contra subtiliter opponi possint, animo capit? Hoc pau„lò post demonstravi: experientia, & in hunc usque diem „demonstrat.

XVII. Hactenus Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 3. & qui *num.* 8. advertit, hunc remissionum usum demum circa tempora Petri Cantonis, id est, circa medium sæculi XII ortum habuisse: „brevi tamen, licet multi contradice„rent, alii variè de iis, earumque effectu dubitarent, mag„nos progressus fecisse. Nec hoc creditu difficile est, cum „lucrum temporale, & maxima commoda in Ecclesiarum „fabricas, & Episcopos hinc redundent.

XVIII

XVIII. Advertit insuper ex verbis Petri Cantoris, privatos Episcopos certatim hanc consuetudinem stabilisse; sed „cùm scribebat Cantor, Romanos Pontifices eam, quantum „ille rescire potuit, nondum vulgò usurpasse, & pœnitentiæ actionem huic relaxationi longè prætulisse.

XIX. Circa Epocham exortæ hujus Indulgentialis formulæ Eruditi passim Morino assentiuntur; atque fatentur, nullum authenticum illius monumentum sæculo duodecimo antiquius hactenus repertum esse.

XX. Scribit quidem Guilelmus Altisiodorensis in Summa *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 9. „Sanctus Gregorius instituit Romæ ejusmodi relaxationes (nimirum quæ dantur visitantibus Ecclesias Stationum) & si aliquis est Romæ per quadragesimam, habet de relaxationibus plusquam quinquaginta annos. Plures celebres Scholastici idipsum post Altisiodorensem scripserunt; & in probationem hujus Indulgentialis formulæ adduxerunt.

Sed uti advertit Morinus apud S. Gregorium ista nunquam occurrunt, nec quid aliud, quod aliquatenus id confirmet. Et si hujusmodi Indulgentiarum formula usitata fuisset tempore S. Gregorii, indubiè ob suam commoditatem & utilitatem frequentissima fuisset; cùm tamen nec eo tempore, nec multis ante & post sæculis ulla memoria, ullum vestigium, ulla umbra illius occurrat.

Ad auctoritatem Scholasticorum, qui fidem Altisiodorensis secuti sunt, respondet: „Quis nescit, quà critice valerent in antiquis operibus discernendis & dispungendis „plerique istorum sæculorum auctores.

XXI. Admodum verisimile est hunc Scholasticos vulgarem, qui tunc erat, errorem secutos fuisse.

Cum enim sæculo XIII. Pontifices soliti essent dare aliquas *Indulgentias* Ecclesias Stationarias visitantibus; atque apud Joannem Diaconum legeretur, Sanctum Gregorium *Stationes per Basilicas vel Beatorum Martyrum cœmiteria ordinasse*, vulgus ex præsentibus de præteritis judicans, supposuit, Sanctum Gregorium Stationes ordinando, etiam Indulgentias concessisse; quemadmodum à posterioribus Pontificibus factum viderat.

Scholastici, qui facta non examinabant juxta regulas historiæ aut critices, sed ad sua principia Theologica, facilè recipiebant, quidquid vulgo credebatur, modo principiis suis Theologicis haud repugnaret.

XXII. Nonnulli cum Baronio credunt à Leone III. sub initium sæculi IX. Indulgentias similes concessas: idque ex fide epistolæ S. Ludgeri Episcopi Monasteriensis, quæ extat ad calcem vitæ S. Ludgeri ad diem 26. Martii apud Bollandum: in qua scribitur, Leonem III. anno 803. venisse ad Carolum M. multas Ecclesias, Capellas & Altaria consecrasse, *ubique Indulgentias concedendo*; ac deindè Leonem Papam cum Carolo Imperatore *Verdam* se contulisse, ac ibi idem S. Svvibertum in Catalogum Sanctorum retulisse: *Obtulit autem*, ait, *idem Sanctus Papa eidem Ecclesiæ* SPECIALES INDULGENTIAS cunctis *Fidelibus celebrantibus festum S. Svviberti, & ad divina confluentibus.*

XXIII. Verùm hujus epistolæ fides ob varia, quæ in ipsa occurrunt, apud Eruditos non tantùm vacillat; sed uno penè consensu judicatur conficta, & S. Ludgero ab aliquo recentiore supposita.

Imprimis enim ipsa S. Svviberti Canonizatio eo modo & ordine enarratur, quo nunc & ab annis quadringentis celebrari solet. Certum est autem, hanc celebritatem trecentis & minùs annis post Leonem III. cœpisse: usque ad illud tempus enim simplex admodum erat Canonizationis ritus; de quo vide dicta *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 1.

Adhæc auctor hujus epistolæ sæpius recitat Episcopos, Archiepiscopos, Cardinales & Proceres Pontifici assidentes, sed semper primo loco Cardinales collocat contra morem illius temporis & sæculorum sequentium, ait Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. *num.* 11. qui ibidem plura illius Epistolæ suppositionis indicia allegat, atque ex iis instituere non dubitat, „eam esse confictam ante trecentos annos, aut ut maximè quadringentos nomine S. Ludgeri ab aliquo Verdensi „Monacho in sui Monasterii commodum & gloriam.

XXIV. Pro antiquitate harum Indulgentiarum allegat quoque Baronius aliique eum secuti quendam antiquum marmoreum lapidem, qui Romæ in Ecclesia SS. Sylvestri & Martini extat; in quo lapide insculptum legitur, à Sergio Papâ varia Sanctorum Corpora ibidem fuisse recondita; additurque: „Et dictus Pontifex concessit singulis, ut ad „hanc Ecclesiam venientibus, in festivitatibus istorum Sanctorum *tres annos & tres quadragenas* de vera *Indulgentia*.

Verùm cùm in lapide non notetur æra positionis aut insculptionis; quis dicet, hunc lapidem positum fuisse, aut sculpturam factam tempore hujus Pontificis; aut si lapis aliquis positus fuerit, & inscriptio facta; quis scit, an successu temporis lapide trito, & litteris excisis, lapis renovatus & inscriptio alia insculpta non fuerit; præsertim, quia Anastasius Bibliothecarius in vita hujus Pontificis referens hunc Pontificem, Ecclesiam in meliorem & pulchriorem statum à fundamentis perfecisse; atque in eandem ipsum plura Sanctorum (quorum nomina exprimit) corpora condidisse; nullam tamen *Indulgentiarum* faciens mentionem; nec non alia nonnulla ità referens, ut non obscurum sit, manu recentiore nonnulla addita fuisse ab eo, qui lapidem posuit, & scriptionem cudit: quemadmodum pluribus probat R. P. Papenbrochius in Propyleo ad Acta Sanctorum mensis Maji *dissert.* 17.

XXV. Indulgentiæ plenariæ, quæ à S. Sylvestro concessæ dicuntur visitantibus Ecclesiam Lateranensem, nullam apud eruditos fidem merentur.

Quid enim Sylvester Papa ad ornatum Basilicarum Romanarum suo tempore & suasu structarum contulerit, fusissimè prosequitur Anastasius Bibliothecarius; sed nec hic nec alius fide dignus Historicus, antiquus aut novus meminit *Indulgentiæ plenariæ*, quam omnibus ad Lateranensem Basilicam venientibus largitus sit; quemadmodum in magna tabula Basilicæ istius hodie inscriptum est. Argumentum sanè, tametsi negativum, vel solùm sufficiens ad falsitatem illarum *Indulgentiarum* convincendam; licet nec alia positiva desint illius falsitatis argumenta.

Anastasius enim, qui omnia donaria à Sylvestro Basilicæ isti collata retulit, potestne præsumi rationabiliter, fuisse silentio præteriturus donarium hoc *plenariarum Indulgentiarum*, tantò quàm aliorum donariorum pretiosiorem thesaurum?

Firmum itaque manet Morino, quem Eruditiores plerique hodie sequuntur, ante sæculum saltem XI. hujusmodi formulas Indulgentiarum nec Episcopis, multò minùs Romanis Pontificibus usitatas fuisse.

XXVI. At hinc nemo concludat, Morinum ullumve Catholicum credere, *Indulgentiarum* usum duntaxat sæculo XI. in Ecclesia notum fuisse; aut potestatem concedendi Indulgentias ab Episcopis & Pontificibus illo sæculo usurpatam.

Omnes enim Catholici libenter fatentur, *Indulgentiarum potestatem à Christo in Ecclesia relictam esse; illarumque usum Christiano populo maximè salutarem esse*: uti habet hodierna *Professio Fidei*; atque unà cum Synodo Tridentina in Decreto *De Indulgentiis*, eos damnant, *qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.*

Verùm quâ formâ, & modo concessæ jam pridem fuerint; aut quando primùm hæc aliave formula usitari cœperit, ad disciplinam historiamque, nequaquam ad fidem pertinere dicunt.

XXVII. Similiter de causa ex parte dantis; de dispositione ex parte lucrantium aliisque similibus, jam pridem, uti & hodie multæ, præsertim à Theologis quæstiones, salvâ fide agitantur & discutiuntur; quæ quia ad dogmata magis, quàm ad disciplinam, aut historiam spectant, eas, ne falcem in messem alienam mittam, Theologis relinquo; intra materiam disciplinæ & historiæ me concludens: præsertim quia pauca, quæ à Scholasticis in hac materia Indulgentiarum agitantur aut traduntur ad certitudinem Fidei & doctrinam Ecclesiæ Catholicæ pertingunt; uti ostendit Veronius in *Regula Fidei* à Walleburgiis probata & adoptata; ac sufficienter insinuat Episcopus Meldensis in Expositione doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ à variis Cardinalibus, Episcopis & Prælatis, nec non speciali *Brevi* Innocentii XI. probata ac laudata, in qua de Indulgentiis tanquam doctrinam Ecclesiæ Catholicæ hæc duntaxat proponit: „Cùm „aspera peccatoribus & laboriosa opera injungit, iique illa „submisso animo subeunt, ea dicitur satisfactio: cùm autem „propter eximiam Pœnitentium pietatem, aliave bona „opera, quæ iis ipsa præscripserit, è debita aliquid ipsis pœna remittit, ea dicitur Indulgentia. Nihil aliud de Indulgentiis credendum proponit Tridentina Synodus, quàm „*potestatem eas conferendi à Christo Ecclesiæ concessam esse, earumque usum esse salutarem.* Additque: *retinendi in illum, adhibita „tamen moderatione, ne nimia facilitate* Ecclesiastica disciplina „*enervetur.* Unde patet, Indulgentiarum dispensandarum „modum ad disciplinam pertinere.

CAPUT II.

De moderato Indulgentiarum Usu.

1 *Apostolus magna usus moderatione in concessione Indulgentiæ.*

2 Hanc

2 *Hanc secutæ pristinæ Synodi.*
3 *Ne hîc excederent Episcopi, Pœnitentibus sedulò invigilabant.*
4 *Ut moderatio hæc servaretur, jubentur Martyres, priusquam dent libellos, statum Pœnitentium expendere.*
5 *Arguuntur Martyres, qui sine prævio examine libellos tradunt.*
6 *Martyres de disciplina Ecclesiæ per Diaconos instruebantur.*
7 *Libelli non dandi nisi iis, qui erant satisfactioni* proximi.
8 *Non omnibus libellos Martyrum habentibus Indulgentia dabatur.*
9 *Episcopi libellos Martyrum examinabant; & nonnisi prævia matura discussione Indulgentia dabatur.*
10 *Indulgentia extra casum imminentis mortis, nonnisi sedata persecutione, & post mortem Martyrum dabatur; & quare?*
11 *Hæc species Indulgentiæ quando desierit?*
12 *Sæculo XII. cœperunt Episcopi aliqui in dandis Indulgentiis excedere; & quæ ratio excessûs?*
13 *Romani Pontifices in dandis Indulgentiis etiam sæculo 12. moderationem tenuerunt.*
14 *Indulgentiæ aliquot centenorum aut millium annorum fictitiæ.*
15 *Romani Pontifices applicationem Indulgentiarum aliquando commiserunt Episcopis: & quare?*
16 *Concilium Lateranense culpat excessum Indulgentiarum.*
17 *Episcoporum auctoritas in dandis Indulgentiis per Concilium restricta.*
18 *Concilium excitavit Episcopos ad moderationem exemplo Pontificum Romanorum.*
19 *Ostenditur Pontifices etiam sæculo 13. parcè dedisse Indulgentias; sed sensim fuisse liberaliores.*
20 *Ostenditur exemplo Indulgentiarum concessarum in Canonizatione Sanctorum.*
21 *Sixtus IV. Indulgentias nimias à se & à Prædecessoribus indultas restrinxit; & quare?*
22 *Quare ægrè debita moderatio in usu Indulgentiarum obtineri potuerit?*
23 *Moderationem juxta veterem usum servari voluit Synodus Tridentina.*
24 *Synodi nolunt adhiberi fidem libellis promittentibus plurimas Indulgentias ex levissimis causis.*
25 *Meritò Parochi hodie de his populum monent.*
26 *Hallucinantur & nocent peccatoribus, qui tempore Indulgentiarum pro gravibus peccatis imponunt leves pœnitentias.*
27 *Regula Cancellariæ volens exprimi Indulgentias anteriores.*
28 *Quomodo hæc regula mutata?*
29 *Regula Cancellariæ vetans dari Indulgentias* adinstar.
30 *Congregatio Indulgentiis concedendis & examinandis præposita.*

I. Apostolum Paulum Corinthio incestuoso Indulgentiam dedisse ostendimus capite præcedenti: » at »nonnisi post afflictionem Pœnitentiæ tam gravem, »ut ex ea desperationis periculum metueretur, illi Corinthio residuum donat Pœnitentiæ: » ait Estius in IV. *Sentent. dist.* 20. §. 10. Unde intelligitur, quanta moderatione hæc Apostolica Indulgentia concessa fuerit.

II. Eam attendentia antiqua Concilia declarârunt quidem, Episcopis esse potestatem dandi Pœnitentibus Indulgentiam seu remissionem; at cum summa moderatione & circumspectione eam concedendam monuerunt.

»Statuimus, ut Episcopi, modo conversationis examina»to potestatem habeant vel utendi *clementia*, vel plus tempo»ris adjiciendi, » ait Synodus Ancyrana *Can.* 5. additque: »Ante omnia autem & præcedens vita, & quæ consecuta est, »examinetur, & sic eis *clementia* impertiatur.

Idipsum indicat Canon 12. Nicænus, permittens iis Pœnitentibus Indulgentiam concedi, sive humaniùs cum illis agi, »quicunque & metu & lachrymis & tolerantia, & »bonis operibus, conversionem opere & non tantùm ha»bitu ostendunt.

Rectè proinde Estius post suprà citata verba immediatè subjungit: »Et vetera Concilia statuunt circa eos Pœ»nitentes *humanius* aliquod cogitandum, qui cum omni »timore & lachrymis perseverantibus conversionem bo»nam ostendissent.

III. Hinc tanta jampridem fuit Episcoporum vigilantia ac diligentia, ut modum conversandi peragendique statutam Pœnitentiam ipsorum Pœnitentium probè noscerent. Idcirco Presbyteros vel Diaconos constituebant, qui continuò Pœnitentibus invigilarent, eorumque curam agerent, atque statuto tempore de conversatione & statu Pœnitentium sine odio aut humano affectu sincerum testimonium Episcopis darent: quo Episcopi intelligerent, quam clementiam seu Indulgentiam attento modo conversationis & statu Pœnitentium, dare conveniret.

IV. Hæc moderatio ut servaretur in largiendis Indulgentiis ad *preces* Martyrum, imprimis Episcopi volebant, ut Martyres lapsorum personas & criminum qualitates diligenter expenderent, antequam Indulgentiæ beneficium pollicerentur, sive *libellos* darent.

Unde ad Martyres scribit Cyprianus *Epist.* 10. »Oro vos, »quibus possum precibus, ut Evangelii memores & consi»derantes, quæ & qualia in præteritum Antecessores vestri »Martyres concesserint, quàm *solliciti* in omnibus fuerint, »vos quoque *sollicitè* & *cautè* petentium desideria *pondere*tis. »Ipsorum quoque *delictorum genera* & *qualitates* cogitetis, ne »si quid abruptè & indignè vel à vobis promissum, vel à »nobis factum fuerit, apud Gentiles quoque ipsos Ecclesia „nostra erubescere incipiat.

V. Cùm quidam Lucianus & ipse *unus de Confessoribus fide quidem calidus & virtute robustus minùs tamen Dominica lectione fundatus* (ut de ipso scribit Cyprianus *Epist.* 33.) his non attentis, promiscuè sine examine lapsis pacem dedisset, graviter à Cypriano reprehenditur; uti & à Clero Romano *Epist.* 30. inter Epistolas Cypriani; ubi & illam quorundam Martyrum seu Confessorum imprudentiam, & lapsorum, qui illâ abutebantur, temeritatem acriter increpat.

VI. Et quia sub levissima Deciana persecutione tempore S. Cypriani, magna esset copia Confessorum, hoc est, qui fidei causâ in carceribus detinebantur, etiam plures idiotæ, nec litteras callentes & disciplinæ Ecclesiasticæ planè ignari inter illos inveniebantur; ideóque erant *Diaconi ad carceres commeantes, qui Martyrum desideria consiliis suis, & Scripturarum præceptis gubernarent*; teste Cypriano *Epist.* 10. ne Martyres temere, nec satis moderatè hos *libellos* Indulgentiarum annuerent.

Eandem ob causam in libellis *nominatim* designari volebant à Martyribus, quibus pacem seu Indulgentiam dari rogarent. „Sed & illud (ait eadem epistola 10.) ad diligen„tiam vestram redigere, & emendare debetis, ut *nomina*„*tim* designetis eos, quibus pacem dari desideratis: audio „enim quibusdam sic libellos fieri, ut dicatur: *Communicet* „*ille cum suis*. Quod nunquam omnino à Martyribus factum „est, ut *incerta* & *cæca* petitio invidiam nobis postmodum „cumulet: *latè* enim patet, quando dicitur: *ille* enim *cum* „*suis*; & possunt nobis *viceni*, & *triceni*, & *amplius* offerri, „qui propinqui & affines & liberti ac domestici esse asse„verentur ejus, qui accipit libellum.

VII. Deinde hæc notanda subjicit: „Et ideò peto, ut eos, „quos ipsi videtis, quos nostis, quorum *pœnitentiam satisfactio*„*ni proximam* conspicitis, designetis *nominatim* libello, & sic „ad nos fidei ac disciplinæ congruentes litteras dirigatis.

En quanta circumspectione & moderatione hos *Indulgentiarum* libellos à Martyribus dandos esse judicaverint Patres.

VIII. Nec tamen omnes, qui Martyrum libellos accipiebant, ideò Indulgentiam seu pacem consequebantur.

Martyres enim pacem lapsis non concedebant, sed Episcopis duntaxat pro lapsis supplicabant; ut ad suas preces & desideria Indulgentiam lapsis dare vellent.

IX. Porrò Martyrum desideria & preces Episcopi discutiebant, examinabantque, num his, pro quibus Martyres rogabant, ob honorem & reverentiam Martyrum eorumque preces & merita aliquid esset indulgendum; atque ante actam pœnitentiam *pax* danda foret.

Ad plebem suam scribit adversus quosdam Presbyteros Martyrum libellos exequi, & Indulgentiam dare ausos S. Cyprianus adhuc exul: „Audiant, quæso, patienter nostrum „consilium, exspectent regressionem nostram, ut cùm ad „vos per Dei misericordiam venerimus, convocati Coëpi„scopi plures, secundum Domini disciplinam & Confesso„rum præsentiam, Beatorum Martyrum *litteras* & *desideria* „*examinare* possimus. *Epist.* 12.

Rationem assignat in litteris ad Clerum suum: „Hoc „enim & verecundiæ & disciplinæ & ipsi omnium nostrum „convenit, ut Præpositi cum Clero convenientes præsente „& stantium plebe, quibus & ipsis pro fide & timore suo ho„nor habendus est, disponere omnia consilii communis re„ligione possimus. *Epist.* 13.

Tanta circumspectione procedendum esse in elargiendis his Indulgentiis credit Cyprianus, „ut censeat nec „à se *solo Primate* totius Africanæ Diœceseos, ideóque „nec à quovis alio Episcopo Indulgentias dandas, sed „à Synodo; & quidem præsente Clero & Stantium plebe

»plebe: » uti advertit Lupus in citata Dissertat. procemiali *cap.* 7.

X. Ulterius verisimile est, indulgentias has datas non fuisse, nisi se iata persecutione seu pace Ecclesiæ data extra casum necessitatis; nec libellos Martyrum vim habuisse ante eorum obitum. Hoc non obscure indicat Cyprianus *epist.* 10. in qua quorumdam Presbyterorum temeritatem exaggerat, quod » contempta Domini Lege & observa»tione, quam Martyres & Confessores tenendam man»dant, ante *extinctum persecutionis metum* communicent »cum lapsis, & offerant, & Eucharistiam tradant.

Metuebant enim sæviente persecutione indulgentias dare, ne spe indulgentiæ consequendæ minus generose & fortiter tormenta Tyrannorum sustinerent; atque facultas veniæ, incentivum esset delinquendi.

Ante mortem Martyrum similiter difficulter dabant: eo quod à morte & merito Martyrum vim suam libelli & preces Martyrum præcipuè acciperent.

XI Hæc interim Indulgentiarum species, uti monet Morinus *lib.* 9. *cap.* 27. *num.* 8. cum Martyribus defecit. Ab eo »enim tempore ut Ethnicorum persecutiones desierunt, »sic & Indulgentiarum libelli: imò Ecclesiæ monumenta »post S. Cyprianum nihil hujusmodi commemorant.

XII. Moderationem magnam in dandis indulgentiis ab Episcopis servatam fuisse usque ad sæculum XI. satis est in comperto; nec vix ullæ de Indulgentiarum excessu ante illud sæculum querelæ apud Antiquos extant.

At jam exorta & invalescente circa hoc sæculum quinta Indulgentiarum specie, capite præcedenti exposita, vix conveniens moderatio servari potuit; idque ob lucrum ex istius speciei Indulgentiis proveniens; adeo ut sensim ex nimia harum indulgentiarum extensione summa disciplinæ Ecclesiasticæ collapsio, & pœnitentialis satisfactionis enervatio secuta fuerit, uti ostendit Morinus *lib.* 10. *cap.* 20. quam tamen facilitatem, & effusiorem Indulgentiarum concessionem nec Ecclesia, nec ipsi quoque Romani Pontifices probabant.

XIII. Romani enim Pontifices etiam sæculo XI. & XII. in elargiendis Indulgentiis moderatos & parcos fuisse variis testimoniis ostendit Baronius Et quidem ad annum 1177. relatis indulgentiis *unius* anni concessis ab Alexandro III. in dedicatione majoris Altaris in Ecclesia Ferrariensi subjicit: » Quibus videas, usum ejus temporis concedendi »per Pontifices Romanos indulgentias, quæ *unius anni* ter»minum non excederent, præterquam in expeditione terræ »sanctæ, ut constat ex aliorum etiam Pontificum diploma»tibus.

XIV. Hæc Baronius; qui deinde quasi consequens subinfert: » Quibus redarguuntur scripta, quibus proditur, con»cessum ab eodem Pontifice primis Dominicis singulorum »mensium Anconitanis tantum indulgentiarum, quantum »arenæ possent capere ambæ manus simul junctæ.

Hic obiter nota, quàm à disciplina & moderatione etiam eo sæculo à Pontificibus servata, sit aliena Indulgentiarum in annos centenos aut millenos liberalitas; quam & absurdam & Sedi Apostolicæ minime adscribendam sed vel *merè commentitiam* vel *imprudenter extortam* asserere non dubitat Estius in IV. *Sent. Dist.* 20. §. 20.

Similiter Dominicus Soto in IV. *Sent. Dist.* 20. *art.* 1. *quæst.* 2. dicit: » Quinimo solent nonnunquam divulgari Indul»gentiæ, quibus remittuntur quinque annorum millia aut »plura pœnitentiæ, & quadragenæ totidem. Ad hoc prima »fronte responsio dari posset cum Gersone Cancellario Pa»risiensi in suo tractatu de absolutione Sacramentali, atque »in alio de Indulgentiis, quod istæ *portensiæ* indulgentiæ non »emanant à Papa, sed sunt *Quæstorum imposturæ*. Quare »Præfatus Doctor eas *irridet*. Et revera tam immodicus ex»cessus non est ferendus: nam audies nonnunquam Indul»gentias viginti mille annorum & ampliores.

Hactenus ille, qui deinde nonnullis interpositis quærit: »Quid de Indulgentiis *centum* aut *mille* annorum? Dicen»dum (ait) quod hujusmodi *portenta* nunquam Papa conce»dere cogitavit....... Præterquam quod nullatenus negari »potest, quin Indulgentiarum Quæstores, cum sint homi»nes non nimis ad regionem attendentes, *deridenda* nonnun»quam prædicent, qui ideo essent publica auctoritate cohi»bendi.

XV. Refert insuper Baronius ad annum 1118. epistolam Gelasii Papæ II. ad *Exercitum Christianorum*, qua Indulgentiam concedit omnibus aliquid conferentibus in exer»citus hujus sustentationem cum hac clausula: » Secun»dum laborum & beneficiorum suorum Ecclesiæ impen»sorum quantitatem, ad *Episcoporum arbitrium* in quorum »Parochiis degunt, pœnitentiarum suarum remissionem, »& Indulgentiam consequantur. » Litteræ Pontificis una cum litteris Episcopi Cæsaraugustani quibus has Indulgentias publicavit, habentur *tom.* 10. Concil. General. *col.* 820.

Hæ ostendunt, Romanos Pontifices etiam sæculo 12. & *partiales* duntaxat Indulgentias dedisse, & insuper earum de»terminationem arbitrio Episcoporum commisisse: Non »abs re sanè, cum paria non sint omnium scelera & merita, »sanitas & infirmitas, inquit Morinus *lib.* 10. *cap.* 23. *num.* 7.

XVI. Quin & sæculo 13. in concedendis Indulgentiis Pontifices specialem moderationem tenuisse; sed Episcopos nonnullos non parum in iis concedendis justo liberaliores fuisse testatur Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III in *Cap.* 14. *X. De Pœnit. & Remis.* his verbis: » Quia »per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam »Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccle»siæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur: »decernimus, ut cum dedicatur Basilica, non extendatur »Indulgentia ultra annum, sive ut uno solo sive à pluribus »Episcopis dedicetur, ac deinde in anniversario dedicationis »tempore 40. dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio »non excedat. Hunc quoque dierum numerum Indulgentia»rum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet »casibus aliquoties conceduntur, cum Rom. Pontifex, »qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus mo»deramen consueverit observare.

Hic videmus, Concilium improbasse effusiorem Episcoporum in dandis indulgentias liberalitatem; eò quod per indiscretas & superfluas Indulgentias *claves Ecclesiæ contemnantur, & pœnitentialis satisfactio enervetur.*

XVII. Ut hunc excessum Episcoporum in Indulgentiis dandis auctoritatem restrinxit ad annalem Indulgentiam in Ecclesiarum dedicatione; & in aliis ad 40. *dierum*; quæ »restrictio & hodie servatur. Ante hanc enim restrictionem, Episcopi poterant *plenariam* Indulgentiam; at ex illo tempore *plena* Indulgentia fuit Summo Pontifici reservata, ait Lupus loco citato *pag.* 638.

XVIII. Denique constat, ad eam moderationem Concilium Episcopos incitasse exemplo Pontificis; dum pro ratione injunctæ moderationis addit: » Cum Romanus Ponti»tifex, qui plenitudinem habet potestatis hoc in talibus mo»deramen consueverit observare: » Constat & eam in Pontificibus moderationem probasse dum eam imitandam Episcopis proposuit.

XIX. Et tunc Pontifices adhuc sæculo XIII. in Indulgentiis elargiendis non modicam moderationem servasse, ex variis illius temporis diplomatibus habetur

Urbanus IV. Instituens Festum Venerabilis anno 1264. tametsi maximo desiderio in celebritatem illius festi ferretur, ultra *centum dierum* tamen Indulgentiam horis Canonicis illius festi interessentibus non concessit. Has indulgentias Martinus V. sæculo XV. duplicavit; quas rursus ejus immediatus Successor Eugenius IV. duplicavit per Bullam quæ incipit *Excellentissimum* 6. in Bull. Rom.

XX. Sæculo XIII primum cœperunt dari indulgentiæ in Canonizatione Sanctorum; at quàm parce! Primus qui eas concessisse legitur, fuit Honorius III. qui anno 1225. in Canonizatione S. Laurentii Archiepiscopi Dublinensis: »omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad Ecclesiam, »ubi corpus ejusdem sancti requiescit, in *die* solemnitatis »ejusdem, vel intra *octavas* cum devotione accesserint ejus »orationum suffragia petituri, *viginti dies* de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxavit. » In Bulla quæ incipit *Ineffabilis* 7. in Bull. Rom.

Ejusdem sæculi anno 33. Gregorius IX. in Canonizatione S. Antonii De Padua, omnibus verè pœnitentibus & confessis sepulchrum hujus sancti in festivitate ipsius usque ad octavum diem cum reverentia visitantibus *annum unum* de injuncta eis pœnitentia relaxavit. Bulla quæ incipit, *Cum dicat* 4. in Bull. Rom. Similem concessit in Canonizatione S. Dominici; at paulò post in Canonizatione S. Elisabeth, ad *annum* addidit *dies quadraginta*.

Clemens IV. in Canonizatione S. Hedvvigis Ducissæ Poloniæ anno 1267. sepulturam ejus visitantibus in die festivitatis ejusdem *annum unum & quadraginta dies*; accedentibus verò ad prædictam sepulturam intra ejusdem festi *octavas centum dies* de adjuncta sibi pœnitentia relaxavit. Bulla quæ incipit *Exultat.* 9. in Bull. Rom.

Calixtus III. sæculo XV. in Canonizatione S. Vincentii Ferrerii accedentibus ad sepulchru & Ecclesiam hujus Sancti *septem annos* & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis relaxavit: uti habetur in Litteris à Pio Secundo expeditis, quæ conficiunt primam Bullam hujus Papæ in Bullario Romano. His addidit Sixtus Quartus eodem sæculo in Canonizatione S. Bonaventuræ *Domi-*

nicis

nicis singulis per annum dies centum. In Bulla, quæ incipit *Superna* 21. Bull. R.

Dein Leo X. in Canonizatione S. Francisci de Paula anno 1519. in loco sepulturæ die dispositionis suæ, videlicet 2. Aprilis officio divino devotè assistentibus perpetuò duraturam *quadraginta annorum totidemque quadragenarum* Indulgentiam condonavit.

Insuper dedit Indulgentiam *plenariam* omnibus, qui ipsi officio divino ipsius solemnis Canonizationis astiterant; qualem nullus ante hunc Pontificem hujusmodi causâ dedisse legitur. Quod autem hic Pontifex concessit assistentibus solemni Canonizationis officio, hoc subsequens tandem extenderunt ad visitantes Ecclesias Sanctorum; uti hodie passim observari videmus:

Hinc perspicuum est, Pontifices etiam sæculo XIII. moderatos fuisse in concedendis Indulgentiis; sed illud manifestum est, sensim eorum in concedendis Indulgentiis liberalitatem crevisse; verissimumque esse, quod notavit Christianus Lupus, posteriores Pontifices in largiendis Indulgentiis *longè liberaliores* fuisse prioribus; loco suprà citato pag. 145.

XXI. Indulgentias nimias & extensas tum à se, tum à suis Prædecessoribus concessas; sive importunitate multorum extortas deplorans Sixtus IV. plurimas revocavit; atque moderationem quandam adhibuit in *Extravag*. 5. *de Pœnit. & Remiss. in communib.* præmissa hac ratione, ne cu»jusvis Indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu »Christi Fideles procliviores ad illicita imposterum com»mittenda redderentur; aut facilitas veniæ eis peccandi tri»buat incentivum.

XXII. At cum ex Indulgentiis præsertim quintæ speciei, quæ concedebantur iis, qui in ædificationem, vel utilitatem hujus illiusve Ecclesiæ vel Hospitalis vel Monasterii denarium obtulissent, notabile lucrum in Monasteria, Ecclesias, Hospitalia, aliosque de collectis illis participantes redundaret; non facile dictu, quàm difficile fuerit, omnem in earum largitione & usu excessum cohibere.

XXIII. Synodus Tridentina non tantùm abusus, qui in usum Indulgentiarum ex Quæstorum avaritia & fraudibus irrepserant, quorum occasione insigne hoc Indulgentiarum nomen ab Hæreticis blasphemabatur, emendatos & correctos voluit; sed: » in his concedendis *moderationem* »juxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem ad»hiberi cupit; ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina »enervetur. » In Decreto *De Indulgentiis*.

Cum ergo Synodus velit *moderationem* in his concedendis juxta *veterem & probatam* in Ecclesia consuetudinem adhiberi, nemo non intelliget; quanta in iis dandis moderatio ex mente Synodi etiam hodie sit servanda; nam jam ostensum est, quàm moderati fuerint Veteres in concedendis Indulgentiis.

XXIV. Hinc meritò Synodus P. I. Cameracensis tit. *De Indulgentiis* præcipit, ut Parochi populum suum » diligen»ter admoneant, ne circumforaneis quibusdam, aut etiam »impressis libellis temerè fidem adhibeant, qui ex levibus, »vanis, & superstitiosis causis exorbitantes Indulgentias »pollicentur: cum Indulgentiæ non nisi ex piis, & rationa»bilibus causis concedi debeant.

De eadem re suos pios filios monitos voluit Synodus P. I. Mechliniensis *Tit. De Indulgentiis*, additque »Poti»mum, si promissiones contineat certorum effectuum, »periculorum scilicet evitationem, à gladiis, à tormen»tis, ab aquis, à peste, aut liberationem certam à purga»torio. Quemadmodum & Missis quibusdam, & pre»cibus certo numero recitandis affixas, alicubi videre »licet.

XXV. Quàm conveniens, imò necessarium sit, ut Parochi conformiter ad hæc Synodalia Decreta populum de his sæpiùs moneant, haud difficulter agnoscet, qui vel paulisper reflectit ad omnes illos Confraternitatum circumforaneos libellos refertos Indulgentiis penè quotidianis, iisque vel plenariis, vel centenorum aut millium aliquot annorum tam pro vivis, quàm defunctis; idque levissimis ex causis, etiam frequenter cum promissione certæ liberationis ex purgatorio; vel non discedendi ex hac vita sine Confessione & Pœnitentia aliisve similibus privilegiis: per quæ passim fideles procliviores ad illicita committenda, aut tardiores redduntur ad faciendos dignos fructus Pœnitentiæ.

XXVI. Ulteriùs cùm certum sit, juxta veterem & probatam consuetudinem, Indulgentias jam pridem datas fuisse, prout merita & fervor Pœnitentiam merebatur, Synodus Tridentina declarans Indulgentias *juxta veterem & probatam* consuetudinem dandas esse, sat insinuat, Indulgentias esse concedendas cum ea moderatione, ut opera Pœnitentiæ non negligantur; ne alias per Indulgentias *Disciplina Ecclesiastica enervetur*. Unde meritò dicit Christianus Lupus in citata dissertatione *cap*. 8. »Pœnitentiales »Presbyteri, qui tempore Indulgentiæ pro gravibus pec»catis imponunt leves Pœnitentias, hallucinantur insigni»ter, & peccatoribus plurimùm nocent. Quò major Pœ»nitentia imponitur, eò fiunt viciniores satisfactioni, & »ad Indulgentiæ fructum aptiores.

XXVII. Pro moderatione Indulgentiarum videtur jam pridem confecta Regulæ Cancellariæ, quæ erat 57. Innocentii VIII. nunc verò est 53. solita jam pridem his verbis exprimi: »Item voluit, quòd in litteris Indulgentiarum »ponatur, quòd si Ecclesiæ seu Capellæ vel aliàs aliqua In»dulgentia fuerit *per ipsum* concessa, de qua inibi specialis »mentio facta non sit, hujusmodi litteræ sint nullæ.

Notat enim Alphonsus antiquus Regularum Cancellariæ Glossator, quia Papa, » si sibi fuisset facta mentio de alia »Indulgentia, fortè illam non dedisset, saltem non ità defa»cili.

At si Indulgentia aliqua data sit eidem Ecclesiæ à Prædecessoribus hujus Pontificis secundam Indulgentiam concedentis, credit Alphonsus, & post eum Joannes Choquier & alii ab eo citati, litteras Indulgentiæ non esse nullas, licèt prioris Indulgentiæ jam concessæ mentio *specialis* facta non sit ob verba Regulæ *per ipsum*, quæ regulam restringere videntur ad Pontificem Indulgentiam *secundam* concedentem.

XXVIII. At hodie in regula illa, prout à moderno Pontifice Innocentio XII. promulgata est, prædicta verba *Per ipsum* non habetur, uti etiam notavit R. P. Humoldus Pletenbergius in *Notitia Congregationum, & Tribunalium Curiæ Romanæ pag*. 468. Ideo forsan expuncta, ut major in Indulgentiis moderatio servetur; nec facilè plures, etiam sub prætextu, quod à diversis Pontificibus indultæ sint, in eadem Ecclesia aut Capella habeantur; atque ità aliquando paulatim perficeretur, quod aggressus fuerat Clemens VIII. de quo Baronius, relata antiqua Indulgentiarum moderata forma, ità scribit: »Ad quam »laudabilem antiquam formam S. D. N. Clemens VIII. »non sine divino instinctu effusas nimis Indulgentiarum »concessiones restringere aggressus est: fiunt enim po»tiùs remissiones vasta Indulgentiarum laxitate Fideles.» Hæc ille ad annum 487.

XXIX. Altera Regula Cancellariæ 54. habet: »Item »voluit idem D. N. quod litteræ super Indulgentiis non »expediantur *adinstar*, nisi specificentur.

Adinstar nimirum aliarum Indulgentiarum aliis Ecclesiis, locis aut personis concessarum, super quibus non vult Pontifex expediri litteras, nisi Indulgentiæ antea concessæ specificentur; tum ne nimium multiplicentur Indulgentiæ, tum ut præcaveantur fraudes, quæ facile in hujusmodi generalitate irrepunt.

XXX. Clemens IX. anno 1669. instituit novam Congregationem Cardinalium & aliorum Prælatorum cum facul»tate omnem difficultatem ac dubietatem in Indulgentiis »emergentem, quæ ad fidei dogma non pertineat (circa »graviora & difficiliora Romano Pontifice prius consulto) »expediendi. Abusus quoque, qui irrepsisse possent, judicii »tamen forma planè postposita corrigendi & emendandi.... »Falsas, apocryphas indecretasque Indulgentias typis im»primi vetandi, impressas recognoscendi & examinandi, & »ubi Pontifici retulerit, ejus auctoritate rejiciendi.. Ac in »dulgentiis concedendis *moderationem* adhiberi, omniaque »piè, sanctè & incorruptè fieri curandi.» In Constit. quæ incipit: *In ipsis* 36. in Bull. R.

CAPUT III.

De abusu Quæstorum Eleemosynarum, eorum abolitione; & de quæstu in usu Indulgentiarum vitando.

1 *Quæstores unde dicti, & quo potissimum tempore cœperint?*
2 *Formula litterarum hujusmodi Quæstoribus dari solitarum.*
3 *Quæstores non admittendi nisi ostensis litteris, & juxta earum tenorem.*
4 *Quæ à Quæstoribus cavenda ex Decreto Concilii Lateranensis.*
5 *Quæstores subinde falsum Religionis habitum assumebant.*
6 *Referuntur multiplices illorum Quæstorum excessus.*
7 *Decretum Concilii Viennensis contra Quæstores.*
8 *Hoc Decretum effectum non habuit: & quare?*

9 Quæ-

I. Eleëmosynariâ Indulgentiâ post institutum ab Urbano II. sacrum bellum cœpit admodum frequentari, (ait Christianus Lupus in Dissert. *De Peccatorum & satisfactionum Indulgentiis cap.* 4.) » Dari cœpit omnibus, qui sanctum illum Domini exercitum suis eleëmosynis adjuvarent. Extendi item ad sustentanda pauperum hospitalia, reparandas basilicas, aliasque causas similes. Et tam à Romano Pontifice, quàm ab aliis Episcopis instituti sunt Prædicatores, qui per singula oppida & pagos adjuvarent Indulgentias suis concionibus, & pœnitentium oblationes colligerent. Et hos ista ætas titulavit *eleëmosynarum Quæstores* ac Prædicatores *quæstuarios.*

II. De his loquitur Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. in *Cap.* 14. *x De Pœnit. & Remiss.* expressa ibidem formula litterarum Apostolicarum, quæ hujusmodi eleëmosynarum Quæstionibus à Sede Apostolica dari consueverant; erat autem hæc: » Quoniam (ut ait Apostolus) omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit, sive malum: oportet nos diem messionis extremæ misericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis firmam spem fiduciamque rectam tenentes: quoniam *qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet* vitam æternam. Cum igitur ad sustentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hospitale, propriæ non suppetant facultates: universitatem vestram monemus & exhortamur in Domino atque in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis pias eleëmosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis: ut per subventionem vestram ipsorum inopiæ consulatur, & vos per hæc bona & alia, quæ Domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia pervenire.

III. Forma autem idcirco exprimitur, ut ex illa Episcopi litteras falsas à veris discernere possent. Quidam enim, testante Concilio, se *alios mentiendo abusiones nonnullas in sua prædicatione proponebant.* Unde Quæstores admitti prohibet, nisi prius litteras *veras* exhibeant: *Et tunc præter id, quod continetur in ipsis litteris, nihil populo proponere permittantur.*

IV. Deinde addit: » Qui autem ad quærendas eleëmosynas destinantur, modesti sint, & discreti, nec in *tabernis* aut in aliis locis *incongruis* hospitentur; nec *inutiles* faciant aut *sumptuosas* expensas; caventes omnino, ne *falsæ* religionis habitum gestent.

V. Notanda sunt verba, *alios se mentiendo, ne falsæ Religionis habitum gestent.* » Quo populum in largas eleëmosynas circumscriberent, isti Parasiti assumebant Monasticum habitum: Simulabant curios, & ex alienis peccatis vivebant Bacchanalia: » ait Lupus loco citato:

VI. De quæstorum illorum excessibus in *Clem.* 2. *De Pœnit. & Remiss.* sub nomine Concilii Viennensis refertur; quod » non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, Indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super votis dispensent, a perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis sibi confitentes absolvant, male ablata incerta (data sibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant, tertiam aut quartam partem de pœnitentiis injunctis relaxent, animas tres, vel plures parentum, vel amicorum illorum, qui eleëmosynas eis contulerunt, de purgatorio (ut asserunt mendaciter) extrahant & ad gaudia paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum Quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos à pœna & à culpa (ut eorum verbis utamur) absolvant.

Hæc autem omnia, quemadmodum monet Concilium: ut *simplices decipiant, & aurum subtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eisdem.*

VII. Hos omnes excessus cohibere studuit dictum Concilium, atque inter alia districtè prohibuit, » ne Quæstores aliqui (nisi Apostolicas vel Diœcesani Episcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur (cùm solùm ipsis competat indulgentias sibi concessas insinuare populo, & charitativa postulare subsidia suppliciter ab eodem) nullatenus ipsi populo prædicare, nec aliud exponere, quam quod in litteris continebitur supradictis. Litteras quoque Apostolicas Diœcesani Episcopi (ne quid fraudis committi valeat per easdem) antequam admittant Quæstores ipsos, examinent diligenter.

VIII. At frustraneum & sine effectu fuit hoc Decretum. Hoc enim hominum genus ad quæstum unicè intentum, simili repagulo cohiberi non potuit.

» Nec soli quorundam hinc inde Episcoporum, sed etiam Romanorum Pontificum Quæstores commiserunt gravissimos abusus, » inquit Christianus Lupus Loco allegato.

Et quidem inter articulos contra Joannem XXIII. in Synodo Constantiensi allegatos erat hic ordine 23. Dominus » Joannes Papa Nicolao Mercatori in Legatione existenti concessit, indulsit, & commisit, ut idem Nicolaus quibuscunque hominibus utriusque sexus ad suæ libitum voluntatis deputare possit Confessores. Et quod hujusmodi Confessores deputati absolvere possent à pœna & à culpa, certis tamen pecuniis taxatis mediantibus. Quas quidem prætensas indulgentias idem Mercator publicavit & publicari fecit in certis locis, Civitatibus & Villis, utpote Trajecti, Mechliniæ, Antverpiæ, & alibi, de quibus maximas pecuniarum summas exhausit & extorsit Christi fideles seducendo, ac statum & vitam totius Ecclesiæ Catholicæ enormiter scandalizando:

IX. Quam horribilis esset Quæstorum illorum excessus tempore exortæ hæresis Lutheranæ narrat Joachimus Camerarius de Bello Smalcaldico: » Veniales proponebantur defunctorum animæ, quas licebat redimere certo soluto pretio, & peccatis suis quisque qualibuscunque hanc veniam impetrare poterat numerata pecunia, quantum Institutor petebat. Ac nummi collecti ab illis negotiatoribus insumebantur in varias voluptates, cum de Germanorum stolidorum opibus animo illi quieto delicatissime viverent. Hæc autem mercatura vocabatur venia peccatorum.

X. Has Quæstorum nundinationes sub idem pene tempus exposuit Conventus Norembergensis in sua ad Adrianum VI. Legatione; asseritque, quod hi Indulgentiarum Buccinatores, » Laudes suis mercibus occinerent; miras & inauditas condonari per emptitias has condonationes, nedum noxas præteritas, aut futuras viventium; sed & functorum vita, existentium in purgatorio igne, modo muneretur aliquid, modò timeat dextra » Post hæc, quid ex hac mercimonia natum sit, oriri subdit: » Atque his mercedum nundinationibus, simul & spoliata est ære Germania, & Christi pietas extincta, quando quilibet pro pretii, quod in has merces expenderat, modo peccandi impunitatem pollicebatur. Quod enim malorum amplius jam horrebunt mortales, quando sibi peccandi licentiam ac impunitatem, nedum in vita sed post obitum, ære, licet immodico comparari posse à nundinatoribus illis Indulgentiariis, semel persuasum habent? Maxime Germani quibus hos veræ pietatis fucos, sub religionis persona, nihil non persuaderi difficile est, ut ingenio planè ad pietatem credulo est Germania,

XI. Cumque Patribus Tridentinis hi Quæstorum excessus nimis quam noti essent; atque ab ipsis materiam hæresi Lutheranæ præbitam esse scirent; ipsisque sat persuasum esset, adversis Conciliis adversus horum abusus adhibita remedia fuisse frustranea; eorumque malitiam & fraudem, ità quotidie magno Fidelium omnium scandalo & querela excrescere, ut de eorum emendatione nulla spes amplius relicta videretur, unanimi consensu decretum est, » ut post hac in quibuscunque Christianæ religionis locis eorum nomen, atque usus penitus aboleatur; nec ad officium hujusmodi exercendum ullatenus admittantur, non obstantibus privilegiis, Ecclesiis, Monasteriis, hospitalibus, piis locis, & quibusvis, cujuscunque gradus, status & dignitatis personis, concessis, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. » *Sess.* 21. *cap.* 9. *De Reformat*

XII. Cum non obstante hoc Concilii Decreto, non nulli

nulli prætextu Indulgentiarum certis Ecclesiis, Hospitalibus & Monasteriis per Romanos Pontifices concessarum, lucrum ex illis quærere pergerent. „Pius V. omnes & singulas Indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remis„siones quibuscunque Ecclesiis, Hospitalibus, Monasteriis, „Confraternitatibus aliisve piis locis etiam per ipsum „aliosve Romanos Pontifices, sub quibuscunque tenoribus „& formis, ac cum quibusvis clausulis & decretis, etiam „motu proprio & ex certa scientia, ac ex quibusvis etiam ur„gentissimis causis, etiam causa redemptionis captivorum „& aliàs quomodolibet concessas; pro quibus *manus sunt por„rigendæ adjutrices*, & quæ *quæstuandi* facultatem quomodoli„bet continent, auctoritate Apostolica perpetuò revocavit, „cassavit, irritavit, & annullavit, ac viribus vacuavit.„ Constit. quæ incipit: *Etsi Dominici* 30. in Bull. R. Est & alia ejusdem Pontificis Constitutio, quæ incipit: *Quam plenam* 99. in Bull. R. qua similem abusum in quibusdam Hispaniarum Ecclesiis adhuc vigentem reprobat.

XIII. Ex Decreto Concilii, & hisce Pontificiis Constitutionibus non obscurum est, principium Ecclesiæ in abrogatione Quæstorum scopum fuisse, omnem quæstum ab Indulgentiarum usu arcere, ut tandem cœlestes hos Ecclesiæ „thesauros (Indulgentiarum) non ad quæstum, sed ad pie„tatem exerceri omnes verè intelligant,„ uti in citato Decreto loquitur Synodus Tridentina.

XIV. Ut autem fideliùs dispensentur, mandat, „Indul„gentias aut alias spirituales gratias deinceps per ordina„rios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus publicandas esse.

Synodus P. II. Mechliniensis tit. 6. expresso hoc Tridentino Decreto, addit: „Quod ab eis (Episcopis) erit *diligen„ter* observandum, *summâ* in illis Indulgentiis recognoscen„dis adhibitâ *diligentiâ*.

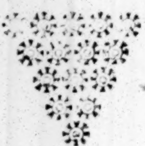
XV. Sanctus Carolus in Concilio Mediol. V. *parte* 1. *tit. De Indulgentiis* conformiter ad citatum Tridentini Decretum declaravit: „Ne cuivis Rectori Ecclesiæ etiam *exemptæ* „quovis modo, neque ulli ordini Regularium, neque cui„quam scholæ, contratriæ, etiam Rotarii, & cruce signato„rum, locive pii Collegio, prætextu, causave vel privilegio„rum etiam antiquorum, vel Indulgentiarum, quas sibi „quovis modo concessas, etiam instar Ecclesiarum locorum„que piorum, confratriarumve Urbis Romæ habet, liceat „illas ipsas in suis Ecclesiis promulgare? sed ut Decreto „Trid. cavetur, per Episcopum adhibitis duobus de Capitu„lo, illæ quotannis publicentur atque evulgentur.

XVI. Si hoc exactum examen præviè ad publicationem Indulgentiarum ubique ab Episcopis instrueretur, spes esset, majorem futuram in earum publicatione moderationem; atque illæ exorbitantes, quæ in multis Confraternitatum libellis, multisque Ecclesiis proponuntur, rescinderentur.

XVII. Addit insuper Synodus Tridentina eodem hoc Decreto: „Quibus (Episcopis adjunctis duobus de Capi„tulo) etiam eleëmosynas atque oblata sibi charitatis subsi„dia, nulla prorsus mercede accepta fideliter colligendi fa„cultas datur.

XVIII. Hoc Decretum innovavit S. Carolus in Concilio Mediol. V. loco suprà citato: ac unà omnem quæstus faciendi speciem in hac materia remotam cupiens cavit: „Ne „Indulgentiarum litteræ, inscriptionesve earum nomine „exaratæ, eo loco, ubi *capsa* ad *eleëmosynam colligendam* appa„rata est, etiam extra Ecclesiam proponantur, affigantur ve, „sed vel in altari majori vel in alio, ubi indulgentiæ causâ, „statio, ratiove constituta est.

XIX. Deinde addit: „Ac proinde statis iis diebus, qui„bus Episcopus Indulgentiam promulgandam decreverit, „cùm fideles ad eleëmosynam Ecclesiæ, locove pio tribuen„dam, ubi illius Indulgentiæ celebritas agitur, Parochus, „Concionatorve excitabit, doceat simul diligenter, ejus „consequendæ causâ non esse necessariò præstitutam eleë„mosynæ largitionem: ut cœlestem eum Ecclesiæ thesau„rum, spiritualiaque munera exponi omnes intelligant, „non ad quæstum, sed ad peccatorum satisfactionem, & ad „pietatis exercitationem. Si verò aliquando Episcopi con„cessu capsa, in quam eleëmosynæ fidelium conjiciantur, „palam ponatur, intus in Ecclesia loco longè ab altari, ubi „Indulgentiæ statio agitur, decorè collocetur.

CAPUT IV.

De Jubilæo.

1 *Primus hujus formulæ indulgentialis Auctor creditur Bonifacius VIII.*
2 *Formula Indulgentialis ex præscripto Bonifacii.*
3 *Conditiones pro lucranda Indulgentia à Bonifacio requisitæ.*
4 *Qui plus participent? & quid per* plenissimam *Indulgentiam intelligatur?*
5 *Bonifacius VIII. non concessit Indulgentiam nisi* personaliter *Basilicas Apostolorum visitantibus.*
6 *Annum Jubilæi Clemens VI. contraxit ad annum quinquagesimum.*
7 *Clemens in sua Bulla Indulgentiæ adstruit thesaurum Indulgentiarum.*
8 *Cui thesauri hujus dispensatio à Christo credita sit, explicat.*
9 *Rationes contracti Jubilæi ad annum quinquagesimum.*
10 *Extensa Indulgentia à Clemente ad aliquos* personaliter *non visitantes Basilicas.*
11 *Quanta hominum multitudo ad lucrandas Indulgentias Romam perrexerit*
12 *Annum Jubilæi rursus contraxit Urbanus VI. ad annum trigesimum tertium, & indixit.*
13 *Bonifacius IX. Successor Urbani Jubilæum ab Urbano indictum celebravit, sed plures illud non agnoverunt; & quare?*
14 *Romana Ecclesia reductionem Urbani VI. non admisit.*
15 *Xyxtus IV. reductionem Pauli II. Jubilæi ad annum 25. probavit; & illo anno alias Indulgentias suspendit.*
16 *Quomodo Bonifacius IX. Indulgentias Jubilæi etiam ad alias Ecclesias extenderit? & quare hæ Indulgentiæ à nonnullis parum æstimarentur.*
17 *Sub medium sæculi XV. Indulgentia hæc nondum generaliter omnibus Ecclesiis communicabatur.*
18 *Primus extensionem fecisse legitur ad omnes Ecclesias Paulus II.*
19 *Sub medium sæculi XV. nondum Confessariis facultas absolvendi à reservatis; aut communicandi vota per Bullam Jubilæi data.*
20 *Usque ad sæculum XVI. Jubilæum non dabatur aliis Ecclesiis, nisi anno Jubilæi Romæ absoluto.*
21 *Xyxtus V. primus videtur Jubilæum extra annum sequentem annum Jubilæi Romani dedisse; & quomodo subsequentes eum secuti.*
22 *Conditiones in hodierna Jubilæi forma præscriptæ.*
23 *Populus à Parocho instruendus, quomodo hæ conditiones implendæ.*
24 *Datur libera electio Confessarii approbati, idque cum facultate absolvendi à reservatis & vota commutandi.*

I. Famosa admodum Indulgentiæ species est, quæ *Jubilæum* vocari solet; eaque omnium largissima æstimatur.

Hujus Indulgentialis formulæ monumentum hactenus non reperitur antiquius Constitutione Bonifacii VIII. quæ refertur in extravagante ANTIQUORUM *De Pœnitentiis & Remiss. in Commumb.*

Dicit quidem Pontifex in hac Constitutione: „Antiquo„rum habet fida relatio, quod accedentibus ad venerabi„lem Basilicam Principis Apostolorum de Urbe concessæ „sunt magnæ remissiones & Indulgentiæ peccatorum,„ sed quia harum Indulgentiarum olim concessarum non reperitur authenticum, & sufficiens testimonium, hactenus hic Pontifex Bonifacius VIII. habetur primus hujus Indulgentialis formulæ promulgator.

II. In hac Constitutione Bonifacius VIII. ait: „Nos de „Omnipotentis Dei misericordia, & eorundem Apostolo„rum ejus (Petri & Pauli) meritis & auctoritate confisi de „Fratrum nostrorum consilio, & de Apostolicæ plenitudine „potestatis omnibus in præsenti Anno millesimo trecente„simo à festo Nativitatis D. N. J. C. præterito proximè „inchoato; & in quolibet anno centesimo secuturo, ad Ba„silicas ipsas accedentibus reverenter, verè pœnitentibus „& confessis; vel qui verè pœnitebunt, & confitebuntur „in hujusmodi præsenti & quolibet centesimo secuturo an„nis, non solùm plenam & largiorem, imo plenissimam „omnium suorum concedemus & concedimus veniam pec„catorum.

III. Post hæc, conditiones lucrandæ Indulgentiæ exprimit his verbis: „Statuentes; ut qui voluerint hu„jusmodi Indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes: „si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis „seu interpolatis, & saltem semel in die: Si verò pere„grini

„grini fuerint aut forenses, simili modo diebus 15. ad Basilicas easdem accedant. „ Romanos ad 30. peregrinos ad 15. visitationis dies adstrinxit : quod nempe ad urbem laboriosa peregrinatio sit in partem satisfactionis computanda.

IV. Hoc deinde monet : „ Unusquisque tamen plus „merebitur, & Indulgentiam efficacius consequetur, qui „Basilicas ipsas amplius & devotius frequentabit.

Dum ergo dixit, se non *plenam*, aut *largiorem* duntaxat, sed & *plenissimam* indulgentiam dare; idem est, ac si dixisset, omnem *possibilem*; atque unumquemque eo amplius de ea percepturum, quo se magis per devotam Basilicarum visitationem ad lucrandam Indulgentiam præparavit.

Antiquus Glossographus quærens, *quomodo ista se compatiantur*, PLENAM, LARGIOREM, & PLENISSIMAM : Respondet : „ Dico Papam interpretatum fuisse „in Consistorio me præsente, hanc Indulgentiam adeo „plenam, prout Clavium potestas se extendit.

V. Hanc Indulgentiam Bonifacius VIII. iis solis concessit, qui recurrente *centesimo* anno *personaliter* ipsas Basilicas Principis Apostolorum reverenter & devotè visitarent, nulla alterius Basilicæ, *aut absentium*, qui ipsum iter suscipere, aut perficere non possent, facta mentione.

VI. Necdum à prima Indulgentia Bonifaciana anni quinquaginta erant elapsi, cum Clemens VI. ad instantiam & supplicationem Romanorum, qui de hac re ad eum nuntios miserant, mutaverit magnum Jubilæum de anno quinquagesimo in quinquagesimum, quod Bonifacius VIII. voluerat esse de centesimo in centesimum; atque ità Clemens VI. anno 1350. voluit esse Jubilæum; cum juxta constitutionem Bonifacii annus Jubilæus tantum recurrisset anno 1400 voluitque Clemens VI. ut imposterum de quinquagesimo in quinquagesimum annus Jubilæus semper recurreret.

Extat diploma hujus Jubilæi in *extrav.* UNIGENITUS *De Pœnit. & Remiss. in Commun.*

VII. In hac ante omnia fuse ostenditur, Ecclesiæ relictum esse thesaurum ex meritis Christi constantem : „ Ad „cujus quidem *thesauri* cumulum Beatæ Dei Genitricis „omnium Electorum à primo Justo usque ultimum adminiculum præstare noscuntur.

VIII. Deinde dicit, quod Christus „ hunc Thesaurum „non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed „per Beatum Petrum cœli Clavigerum ejusque Successores „suos in terris Vicarios commisit Fidelibus salubriter di„spensandum : & propriis, & rationabilibus causis, nunc „pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis „pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm specialiter „(prout cum Deo expedire cognoscerent) verè pœnitenti„bus & confessis misericorditer applicandum

IX. His expositis, adducit rationes contracti temporis, nascentis *Jubilæi* Primò, quod Jubilæum judaicum non quovis anno centesimo duntaxat, sed quovis *quinquagesimo* recurreret; ipsumque fuisse imaginem *Jubilæi* Christiani.

Secundo, quod „ numerus *quinquagenarius* in Testa„mento veteri ex Legis datione, in Novo ex visibili Spiritus „Sancti in Discipulos missione, per quem datur remissio „peccatorum, singulariter honoratur.

Tertio, quod vellet, „ quamplurimos ejusmodi Indul„gentiæ fore participes, cum pauci multorum respectu „propter vitæ hominum brevitatem valeant ad annum „centesimum pervenire.

X. Præterquam quod Jubilæum ad annum quinquagesimum reduxerit Clemens VI addidit insuper : „ut „si etiam qui pro ea consequenda ad easdem Basilicas & „Ecclesiam accedent, at post iter arreptum *impediti legitimè*, quo minus ad Urbem illo anno valeant pervenire, „aut in via, vel prætaxato numero dierum non completo „in Urbe decesserint, verè pœnitentes & confessi, eandem Indulgentiam consequantur, „ atque ità rursus hoc titulo Indulgentiam Bonifacii extendit, qui instantum, qui *personaliter*, & quidem præfinito numero dierum, Basilicas Apostolorum visitassent, Indulgentiam concesserat.

XI. De hac Clementis liberalitate agens magnum Chronicum Belgii scribit :„ Anno illo Jubilæo à Clemente VI. „instituto & publicato per totam Christianitatem, innu„merabilis populus utriusque sexus turmatim Romam „perrexit pro Indulgentiis impetrandis. Cujus tanta fuit „multitudo, sicut quidam ex Peregrinantibus narra„vit, ut *quotidiè* infra dictum annum 5000. peregrino„rum intrantes & exeuntes Romæ computarentur. „ Hæc ibi.

XII. Rursus anno quinquagesimo à celebratione Jubilæi nondum expleto Urbanus VI. (à quo famosum ac diuturnum schisma Avenionense incepit) tempus Jubilæi contraxit ad annum trigesimum tertium; ità enim de eo scribit Theodoricus à Niem *lib.* 1. *De Schismate cap.* 88. „ Urbanus ultimo anno Pontificatûs annum Jubilæi „abbreviavit, scilicet ad singulos triginta tres annos, & „constituit quod tunc anno Domini millesimo trecentesi„mo octogesimo octavo in festo Natalis Domini inciperet annus Jubilæus in Urbe, & duraret per annum inclu„sivè. Prout & factum fuit. Sed ipse Urbanus illum non „vidit: Quia priùs ab hac luce migravit. Et innumerabi„les peregrini toto illo anno, postquam incepit Jubilæus, „præsertim de Allemannia, Hungaria, Polonia, Bohemia, „Anglia & aliis Regnis ac Provinciis, quæ fuerunt de obe„dientia Urbani ad urbem venerunt: Unde & maxima of„fertoria Ecclesiis & Basilicis Urbis per visitatores data „fuerunt, sed residuum, & major pars ad manus Bonifacii „noni, & quorundam aliorum devenit

XIII. Ipsum quoque refertur in magno Chronico Belgii pag. 300. additque de Bonifacio IX. Successore Urbani VI. „ Anno Pontificatûs Bonifacii primo, juxta or„dinationem Domini Urbani Pap. VI. ex hujus approba„tione plurimi, qui obedientiam Bonifacio præstabant, „pro Indulgentiis anni Jubilæi consequendis de universis „mundi partibus ad Urbem Romanam confluxerunt. „Illi vero, qui de Regno Franciæ erant, & alii ejus obe„dientiam repudiantes hoc anno pro hujusmodi Indul„gentiis Romam non venerunt, sed juxta primam ordi„nationem Clementis VI. anno Domini millesimo qua„dringentesimo, in maxima multitudine pro ejusdem In„dulgentiis obtinendis Romam venientes Limina Sancto„rum visitabant.

Grassabatur enim eo tempore schisma; sedentibus duobus, qui se pro Pontifice gererent; altero Romæ scilicet Bonifacio IX. altero Avenione in Gallia Petro de Luna qui dicebatur Benedictus XIII. huncque ut solum legitimum Pontificem Galli & alii nonnulli agnoscebant; atque Urbanum & Bonifacium pro intrusis Pontificibus habebant; ideoque alteratum ab ipsis Jubilæum non agnoscebant.

XIV. „ Quin & post Concilium Constantiense & ex„tinctum schisma, etiam Romana Ecclesia abjecit illam „Urbani novitatem, rediitque ad Decretum Clementis „VI. Et ità fuit usque ad Paulum II. qui Jubilæi Indulgen„tias esse voluit quovis anno vigesimo quinto. Hæc Lupus „loco citato.

XV. Reductionem á Paulo II. factam confirmavit Xystus IV. cujus constitutio refertur in *Extrav.* QUEMADMODUM *De Pœnit. & Remiss. in Commun.* atque unà omnes quascumque Indulgentias etiam plenarias ad instar Jubilæi quibuscumque Ecclesiis aut locis extra Urbem, & sub quacunque forma à Sede Apostolica non concessas durante anno Jubilæo suspensas esse voluit, nec interim alicui suffragari. Et ità etiamnum hodie vivimus.

XVI. Verum Bonifacius IX. non tantum probavit reductionem Jubilæi ad annum trigesimum tertium factam per Urbanum VI. sed insuper anno Jubilæi Romæ absoluto, easdem Indulgentias per modum Jubilæi ad alias civitates extendit, de quo in citato Chronico Belgii hæc leguntur *pag.* 333. „ Postquam annus Jubilæus juxta con„stitutionem Urbani, & approbationem istius Bonifacii „transiit, Dominus Bonifacius unum annum sub anni „Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma Coloniensi „civitati concessit Ità ut venientes Coloniam, vel ibidem „habitantes, isto anno mediante visitationes certas Ec„clesias ad hoc directas cum oblationibus, possent „consequi Indulgentias, & quæ visitantibus urbem Ro„manam in anno Jubilæo concessæ erant, videlicet plenis„simam remissionem omnium peccatorum. Quo anno „elapso, similis annus ab eodem Bonifacio sub eadem „forma concessus est civitate Magdenburgensi. Et ad u„tramque hanc civitatem missus est Collector Papæ, qui „certam partem recepit oblationum. Deinde Indulgen„tias similes concessit visitantibus alias nonnullas civita„tes Germaniæ ad certos menses. Unde in Misnia & „Praga ex hujusmodi concessione concursus magnus „populorum fuit. Deinde idem concessit multis locis „Alemanniæ, ut visitantes certas istorum locorum Ec„clesias consequerentur Indulgentias similes, quæ erant „quondam concessæ tali vel tali loco, seu tali vel tali Eccle„siæ, quæ in ipso privilegio concessionis exprimebantur. „De quibus locis vel Ecclesiis fama vulgaris erat, quod „ea vel eas visitantibus concessæ olim essent à Sede A„postolica Indulgentiæ plenissimæ. Prædictæ verò In„dulgentiæ non solum concedebantur in locis insigni„bus, sed in villis etiam non muratis, & in Monasteriis „vel Ecclesiis sitis in campis. Et in omnibus privilegiis „concessionum prædictarum ponebatur clausula : *Porrigentibus manus adjutrices.* Ità ut hujusmodi Indulgentias

gentias, nisi qui ipsis locis vel Ecclesiis manum porrigeret adjutricem, nemo consequi posse videretur.

Subjicit denique auctor: »Unde quidam concessiones hujusmodi non magni faciebant, ut quas lucro magis, quàm ex zelo, tum institutas à Papa suspicabantur.

Illud equidem constat, nullum extare vestigium extensionis hujus Indulgentiæ sive Jubilæi ad alias civitates ante Bonifacium IX. unde & communiter ipse hujus extensionis auctor reputatur.

XVII. In citato Belgii Chronico 380. legitur: Anno 1450. sedente Nicolao V. fuit annus Jubilæus Romæ, & magnus populus ex omni natione perrexit Romam pro Indulgentiis.

Deinde paucis interjectis prosequitur: » Anno sequenti Dominus Nicolaus Papa ad instantiam illustris Ducis Burgundiæ Philippi, unum annum sub anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma concessit oppido Mechliniensi, ità ut venientes Mechliniam, vel ibidem habitantes, si illo anno durante certas Ecclesias ad hoc decretas cum oblationibus suis visitarent, consequi Indulgentias omnium peccatorum possent.

Ex his discimus, quòd Nicolai V. tempore (id est, sub medium sæculi XV.) Jubilæa Indulgentia necdum ad omnes civitates, oppida & pagos extenderetur sequenti anno, sed duntaxat ad unam Regni aut Provinciæ civitatem; & quidem ad preces Regias ac de singulari gratia; » uti rectè reflectit Lupus loco allegato *pag. 652.*

XVIII. Hanc generalem ad omnes Ecclesias extensionem primus fecisse creditur Paulus II. anno 1464. ad Pontificatum assumptus; qui ad Indulgentias & gratias dandas facillimus esse cœpit; adeò, ut videns ex nimia sua facilitate pœnitentialem disciplinam non parum lædi, suam liberalitatem moderare debuerit per Constitutionem, quæ refertur in *Extrav. 3. De Pænit. & Remiss. in Comm.*

XIX. Refert præterea Belgici Chronici Compilator *pag.* 380. & sequenti; quòd sub dicto Nicolao V. eodem anno 1451. venerit in Alemanniam tanquam Papæ Legatus Nicolaus Cusanus Cardinalis; atque omnibus, qui in terminis suæ legationis habitabant, postquam ad ipsos pervenerat, verè contritis & confessis, & qui ad cistas in diversis Alemanniæ Ecclesiis de consilio suo & loci Episcoporum ordinatis certam pecuniæ summam juxta bonorum suorū facultatē voluntariè in pios patriæ illius usus mox convertendam contribuerunt, concesserit *Jubilæum*, id est, plenam omnium peccatorum remissionem..... » Ut autem omnem Clerum & devotum populum suæ Legationis redderet aptum ad hujusmodi Indulgentias promerendas, certos Confessores in civitatibus constituit, qui sine pecunia, auctoritate Sedis Apostolicæ, etiam in casibus *reservatis* confitentes absolverent, dicens, non esse absolutos, nec Jubilæi gratiam promereri, qui suis Confessoribus contra mandatum dare quidquam præsumerent.

Hinc colligitur, nec tempore Cardinalis Cusani litteris Jubilæi insertam fuisse hodiernam clausulam, quà omnibus Confessariis fit facultas absolvendi à casibus reservatis, & commutandi vota, paucis exceptis.

Quæ omnia evincunt, etiam in hac Indulgentiarum specie locum habere, quod capite præcedenti notavimus, nimirum, in concedendis Indulgentiis posteriores Pontifices longè fuisse liberaliores.

XX. Hactenus tamen nullus Pontificum Jubilæi Indulgentiam ad alias Ecclesias extenderat, nisi tantùm in anno, qui sequebatur immediatè annum Jubilæi Romæ absolutum: ut, qui Romæ Indulgentias lucrati non essent, ex speciali gratia eas in suis Ecclesiis lucrari possent; neque nota erat alia indictio generalis Jubilæi ex quacunque causa.

XXI. Primus, qui Jubilæum indixit in initio suæ assumptionis, ad implorandum Dei auxilium pro bono regimine Reipublicæ Christianæ, videtur fuisse Sixtus V. qui mox à sua ad Pontificatum assumptione, Bullam Jubilæi provocavit; extátque in Bullario Romano tomo 2. pag. 490. occurrit; monétque simpliciter Angelus Cherubinus Bullarii Collector: »Similem indictionem omnes ferè Pontifices promulgare solent, eas tamen præterii hac duntaxat pro exemplo retenta; & alia addita Pauli V.« Quibus haud obscurè innuit, hanc indictionem à Sixto V. primùm factam, à sequentibus Pontificibus in exemplum sumptam esse.

Nec tantum in initio Pontificatûs ad implorandum Divinum auxilium; sed etiam aliis ex causis subsequentes Pontifices generale Jubilæum indixerunt; uti & modernus Pontifex Innocentius XII. iteratò publicavit & ad omnes Ecclesias misit.

XXII. Forma ac conditiones Jubilæi in Bulla Sixti V. expressæ, eædem sunt, quæ hodie in Bullis Jubilæi exprimi solent: ut vel inde quoque verisimile sit, ipsum primum subsequentibus Pontificibus exemplum dedisse. Imprimis assignantur duæ hebdomadæ, in quarum altera conditiones requisitæ impleri debent; nimirum, ut quis intra hebdomadam illam tribus diebus jejunet; eleëmosynam, quantum pro sua facultate visum fuerit, in pauperes eroget; atque unam ut minùs Ecclesiam ex designatis ab Ordinario visitet; atque ibidem oret, ad finem in Bulla expressum; peccata sua omnia humiliter & contrito corde confiteatur, & Eucharistiam devotè accipiat.

XXIII. Circa modum & rationem hæc fructuosè adimplendi, populus à Parochis, occasione occurrente, ritè instruendus est; atque eum in finem Parochis conducere poterunt litteræ Pastorales, quas S. Carolus scripsit & emisit occasione Jubilæi concessi à Gregorio XIII. Ecclesiæ Mediolanensi anno 1576. postquam scilicet anno præcedenti, qui erat *annus* 25. jam pro tertia vice sæculo illo recurrens, annus *Jubilæus Romæ* erat absolutus. Nec enim adhuc hactenus Indulgentiæ Jubilæi alio tempore aliis Ecclesiis fuerant concessæ. Extant hæ litteræ in Actis Ecclesiæ Mediolanensi. pag 936.

XXIV. Ad hæc, ut fideles ad prædicta omnia peragenda magis idonei efficiantur, conceditur omnibus Fidelibus, ut possint hac vice, vigore Jubilæi eligere Confessarium sive Sæcularem, sive Regularem ab Ordinario approbatum, qui audita ejus Confessione, possit eum à quibuscunque criminibus, quacunque ratione reservatis; ac etiam à sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis per eum quomodolibet incursis, injuncta ei pro culpæ modo pœnitentia salutari, absolvere in foro conscientiæ duntaxat; ac quæcunque per eum emissa vota (præterquam castitatis & Religionis) in alia pietatis opera commutare valeat.

Plures occasione hujus potestatis Confessariis factæ quæstiones præsertim apud Theologos Scholasticos moventur, quarum decisio ibidem videri poterit.

TITULUS VIII.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

CAPUT I.

De Materia, Forma, & Partibus inungendis.

1. *Extrema Unctio est verum Sacramentum.*
2. *Effectus hujus Sacramenti.*
3. *Materia, oleum ab Episcopo benedictum.*
4. *Quando oleum benedicatur; & quo ritu à Parochis accipiatur?*
5. *Quomodo oleum benedictum sit servandum; & annis singulis renovandum?*
6. *Apud Græcos oleum etiam à Presbyteris benedicitur.*
7. *Quæ hujus disciplinæ origo?*
8. *Ecclesia Latina hanc disciplinam Græcorum non improbat.*
9. *Quâ ratione Synodus Tridentina dixerit materiam esse oleum ab* Episcopo *benedictum?*
10. *Forma hujus Sacramenti ex Decreto Eugenii IV. & Synodi Tridentinæ, & Præscripto Ritualium.*
11. *Hæc forma non est necessaria ex institutione Divina.*
12. *Eam nunquam adhibuit Ecclesia Græca.*
13. *Ecclesia Latina multis sæculis eandem ignoravit, & formâ indicativâ fuit usa.*
14. *Forma Ambrosiana erat* indicativa; *atque usque ad præteritum sæculum in quibusdam Ecclesiis Latinis talis usitata fuit.*
15. *Usus antiquus formæ* indicativæ *non repugnat Decreto Concilii Tridentini; neque eam Synodus improbavit.*

16 *Christus*

I. SYnodus Tridentina *Sess.* 14. *De Sacramento Extremæ Unctionis* inter alia definit *Can.* 1. » Si quis dixerit , »Extremam Unctionem non esse verè & propriè »Sacramentum à Christo Domino nostro institu»tum & à Beato Jacobo Apostolo promulgatum ; sed ritum »tantùm acceptum a Patribus, aut figmentum humanum ; »anathema sit.

II. Deinde *Can.* 2 effectum hujus Sacramenti astruit his verbis : » Si quis dixerit, Sacram infirmorum Unctio»nem non conferre gratiam , nec remittere peccata, nec »alleviare infirmos ; sed jam cessasse, quasi olim tantum »fuerit gratia curationum ; anathema sit.

III. Eugenius IV. in Instructione pro Armenis materiam hujus Sacramenti dicit esse Oleum Olivæ per Episcopum benedictum. Idem docet Synodus Tridentina citata sessione cap 1. ubi relatis verbis Jacobi Apostoli ex Epistola Canonica *cap.* 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum,* UNGENTES *eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum : & allevabit eum Dominus. & si in peccatis sit, dimittentur ei.* Immediatè subjicit : »Quibus verbis, ut ex Apostolica Traditione per manus ac»ceptis, Ecclesia didicit, docet materiam , formam , pro»prium Ministrum & effectum hujus salutaris Sacramenti. »Intellexit enim Ecclesia, materiam esse *Oleum ab Episcopo be»nedictum.*

IV. Oleum hoc dictum *Infirmorum* semel in anno juxta ritum Ecclesiæ Latinæ benedicetur ab Episcopo inter Missarum solemnia feria V. in Cœna Domini.

Illud quoque annis singulis , eodem ritu , quo sacrum Chrisma (de quo suprà *tit.* 3. *cap* 3.) Parochi singuli accipiunt ; nec Sacramentum hoc sine Oleo sic benedicto administrare possunt.

V. Unde passim Ritualia conformiter ad Rituale Romanum præcipiunt : » Habeat Parochus loco nitido & decen»ter ornato in vaso argenteo seu stanneo, diligenter custo»ditum sacrum Oleum Infirmorum , quod singulis annis »feria V. in Cœna Domini ab Episcopo benedictum, veteri »combusto , renovandum est. Id tamen, si fortè intra an»num aliquo modo ità deficiat, ut sufficere non posse videa»tur, neque aliud benedictum haberi queat , modico oleo »non benedicto in minori quantitate superinfuso reparari »poterit.

VI. Testatur Jacobus Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 436. *notâ* 22. » Cum Sacerdotalis sit ministerii »ægrotos *Oleo Sacro* linire, usu consentiente factum esse, ut »non à Græcis Pontificibus, sed à *Sacerdotibus* consecratum, »& quoties urget necessitas, renovatum & recens benedi»ctum huic Sacramento conferendo proferatur.

VII. Benedicit quidem & ipse Episcopus ritu Græcorum feriâ V. in *Cœna Domini* Sacrum Oleum : sed mox post factam benedictionem , totum Oleum benedictum consumitur : nam more Græcorum, » cuncti accessuri ad Sacram »Synaxim in peccatorum expiationem sese *ungendos* offe»runt ; & Episcopus ipse primus omnium Oeconomi ma»nu Unctionem suscipit , quem deinde omnes alii sequun»tur , & ab Episcopo unguntur, » ait ibidem.

Hac itaque Unctione quantumvis tantùm *cæremoniali* , »cùm oleum totum consumitur , facultatem illud denuo »consecrandi privato cuicunque Parocho ipsi Pontifices ta»citè, ex antiquo more videntur remittere. „ Ità Goartius.

VIII. Quidquid sit de origine hujus moris, hoc constat, Ecclesiam Latinam nunquam improbasse hanc Græcorum consuetudinem : imò eam sat apertè probavit Clemens VIII. in sua instructione ad Episcopos Latinos , quâ inter cætera dicit : „ Non sunt cogendi Presbyteri Græci Olea „Sancta, præter Chrisma, ab Episcopis Latinis Diœcesanis „accipere : cum ejusmodi Olea *ab eis* , in ipsa Oleorum & „Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu *conficiantur & „benedicantur.*

IX. Hinc ulteriùs statue, Synodum Tridentinam, non eo sensu , *Oleum* ab *Episcopo benedictum* materiam hujus Sacramenti reputasse, quasi ex institutione *divina* sine hujusmodi Oleo conferri hoc Sacramentum *validè* non possit ; sed duntaxat, eam esse veram & sufficientem ; ac etiam *necessariam* , spectata scilicet Ecclesiæ Latinæ consuetudine.

X. Formam hujus Sacramenti hanc esse dicit Decretum Eugenii IV. *Per istam sanctam Unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus , quidquid per visum deliquisti.* Et similiter in aliis membris.

Eandem assignat Synodus Tridentina citato *cap.* 1. eamque omnia Ritualia proponunt , & à Sacerdotibus exactè observari præscribunt : neque aliam hodie agnoscit Ecclesia Latina.

XI. Cæterùm, quod circa materiam suprà notatum est , id quoque circa hanc formam notandum ; nimirum, eam non ità huic Sacramento ex institutione Divina esse essentialem , ut sine illa nunquam Sacramentum validè conferri posset aut potuisset.

XII. Imprimis certum est, Ecclesiam Græcam nec hodie uti, nec unquam usam fuisse hac formula : & tamen Ecclesia Latina nunquam de validitate collati hujus Sacramenti cum forma à Græcis usitata, ipsis quæstionem movit.

XIII. Ad hæc constat , in Ecclesia Latina hanc formam antiquitus usitatam non fuisse. Et quidem in Sacramentario S. Gregorii apud Hugonem Menardum pag. 251. legitur sub hoc titulo : *Oratio ad infirmum ungendum.* „ Inungo „te de Oleo sancto , sicut unxit Samuel David in Regem & „Prophetam Operare creatura olei in nomine Patris Om„nipotentis : ut non lateat illic spiritus immundus , neque „in membris illius, neque in medullis , neque in ulla com„pagine membrorum : sed in te habitet virtus Christi Al„tissimi, & Spiritus Sanctus per eundem.

Ad quæ verba reflectens ipse Menardus in notis pag. 332. ait : „ Olim forma hujus Sacramenti fuit *indicativa*, ut hic ap„paret, (quamvis hic appelletur *oratio*, sed impropriè, verè „etenim oratio non est) & clarè constat ex Codicibus MsS. „Ratoldi & Tiliani, Monasterii S. Remigii & Manuali ex„cuso Ecclesiæ Suessionensis, quæ *indicativam* habent, *depre„catoriam* ignorant. „ Hæc ille : qui contextum dictorum Codicum exhibet *pag.* 336. & sequentibus ; in quibus nulla forma *deprecatoria*, qualis est nostra hodierna , sed sola *indicativa* occurrit.

XIV. Ostendit insuper Menardus ibidem, formam Ambrosianam relatam à Sancto Bonaventura esse indicativam; eamque à Bonaventura aliisque Antiquis Scholasticis non fuisse improbatam ; adeóque crediderint, formam *deprecatoriam* non esse de substantia hujus Sacramenti ex institutione Divina ; idque supposuisse Facultatem Theologicam Parisiensem , dum anno 1635. permisit sustineri publicè hanc dispositionem : *Etiam unica Olei unctione in necessitate , verbisque* INDICATIVE *prolatis perfici posse.* Sententiam Menardi probat quoque Morinus de Administrat. Sacramenti Pœnit. *lib.* 8. *cap.* 16. & novissimè Joannes Lanojus in speciali libro de Sacramento Unctionis Infirmorum: qui ulterius probat , à multis Ecclesiis Illustrioribus formam indicativam usque ad proximè elapsum sæculum retentam fuisse ; ac tandem ubique *deprecatoriam* assumptam. Unà exponens, quomodo sensim hæc mutatio contigerit.

XV. „ Neque hæc doctrina (ait Menardus) adversatur „Concilio Tridentino, cùm ait *Sess.* 14. *cap.* 1. *Formam deinde „esse illa verba ,* PER ISTAM UNCTIONEM, &c. nam „Concilium deprecatoriam non ità astruit, ut rejiciat indi„cativam, quam olim in usu fuisse , luce meridiana clarius „est ; ut nec ità astruit per illa verba : *Per istam Unctionem*, ut „ut destruat formam Græcorum, quæ licet deprecatoria sit, „ejusmodi verba non tamen agnoscit.

Et reverà, Synodum Tridentinam non improbasse formam *indicativam* probat allegatus Lanojus; idque ex variis Manualibus , in quibus exhibetur forma *indicativa* editis post declarationem factam à Synodo Tridentina; & quidem ab Episcopis, qui ipsi Synodo interfuerant.

XVI. Notat insuper Lanojus, Christum nullam specialem formam hujus Sacramenti instituisse ; sed eam instituendi, libertatem Ecclesiæ suæ reliquisse. Meminit quidem

Jacobus Apostolus *Orationis & Unctionis*; sed quibus verbis oratio fundenda; & quomodo aut qua verborum forma perficienda sit Unctio, non determinat: quare hæc arbitraria esse credidit Ecclesia, ideoque unusquisque in his Ecclesiæ suæ morem sequi tenetur.

XVII. Hæc Ecclesiarum varietatis non tantùm circa verba, quibus orationes & sacra Unctio exprimi debent, intercessit; sed etiam circa partes corporis inungendas magna fuit Ecclesiarum diversitas: eò quòd Jacobus Apostolus nullam partem corporis ungendam in particulari designaverit.

XVIII. Plurimos tam veteres, quàm recentiores libros Rituales & Sacramentarios, hanc diversitatem manifestè ostendentes profert Lanojus in citato libro sub hoc titulo, *Explicata Ecclesiæ traditio circa* PARTES *corporis, quæ unguntur in Sacramento Extremæ Unctionis cap.* 1. Et *cap.* 2. *Observat.* 1. ex allegatis monumentis concludit, nullum apud primorum sæculorum auctores reperiri testimonium, quo probetur, antiquitùs *plures* corporis partes inunctas fuisse.

XIX. Qui S. Eugendi vitam scripsit, tantùm *unius* partis, scilicet *pectoris*, inunctæ meminit. » Vocato, ait, uno ad se »de Fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam per»ungendi infirmos opus injunxerat, secretissimè quoque sibi »*pectusculum* petiit (*ut moris* est) inungi.» Ergo tunc *moris* erat, *pectusculum* tantùm inungere. Quod & in præfatione ad sæculum primum Benedictinorum observat Mabillonius *num.* 97. Vixit autem S. Eugendus sæculo VI.

XX. Deinde *observatione* 2. ex præallegatis libris Ritualibus concludit Lanojus, post tempora S. Gregorii paulatim invaluisse, ut plures corporis partes inungerentur; sed non eædem in omnibus Ecclesiis; imò in aliquibus quasdam debuisse inungi, quas in aliis inungi vetitum erat.

XXI. Constat in pluribus Latinis Ecclesiis visum fuisse, eam esse ungendam corporis partem, quæ *majori dolore* cruciaretur. Sic in Codice Tiliano apud Menardum *pag.* 340. legitur: » Et sic perungant singuli Sacerdotes infirmum »de oleo sanctificato, cruces faciendo in collo & gutture & »pectore, & inter scapulas, seu in loco, *ubi dolor plùs* immi»net.

Hæc autem unctio suam habet rationem in Jacobi Apostoli verbis: *Et alleviabit eum Dominus*; sed anni jam plures sunt, cùm hæc unctio ubique planè desiit: ne forsan videretur, *Unctio* hæc sacri olei ad medicinam corporis magis, quàm animæ adhiberi.

XXII. Circa ritum ungendi Infirmum, non eadem quoque fuit semper Ecclesiarum disciplina: nam in quibusdam sub *unica* verborum formula omnes *partes* inungebantur; in aliis *singulæ* partes sub *diversa* verborum formula. In aliquibus etiam uno Sacerdote ungente, alius formam proferebat; uti notat Menardus *pag.* 332.

XXIII. Unde prudenter processit Synodus Tridentina, dum aliarum Ecclesiarum ritum non reprobando, simpliciter definivit: » Si quis dixerit, Extremæ Unctionis ritum »& usum, quem observat Sancta Romana Ecclesia, repu»gnare sententiæ B. Jacobi Apostoli; ideoque eum mutan»dum, posseque à Christianis absque peccato contemni; »anathema sit. *Can.* 3.

XXIV. Quoad partes inungendas, ritum hodiernum Ecclesiæ Romanæ exhibet Rituale Pauli V. his verbis: »Quinque verò corporis partes præcipuè ungi debent, »quas veluti sensuum instrumenta homini natura tribuit, »nempe oculi, aures, nares, os, & manus: attamen pe»des etiam & renes ungendi sunt; sed renum unctio in mu»lieribus, honestatis gratia, semper omittitur: atque etiam »in viris, quando infirmus commodè moveri non potest. »Sed sive in mulieribus, sive in viris, alia corporis pars pro »renibus ungi non debet.

XXV. Quoad quinque partes corporis, quæ sunt præcipua sensuum instrumenta, Rituali Romano consentiunt nostra Belgica; sed nullum præter hæc inungendum membrum præscribit Manuale Cameracense: & indubiè horum unctio ad validitatem Sacramenti sufficit. Unde Pastorale Mechliniense, tametsi ultra inunctionem horum quinque membrorum, requirat etiam inunctionem pectoris & pedum, disertè tamen monet: Prioribus partibus inunctis, *Presbyteri animus quiescat, quod jam infirmus receperit Sacramentum.* Et in morbis contagiosis, & peste grassante dicit, *posse inungi* TANTUM *organa quinque sensuum.*

XXVI. Quoad formam in ipsa partium unctione pronuntiandam vult Rituale Romanum, ut *eandem* ac *integram* formam ad *singulorum* membrorum unctionem Sacerdos pronuntiet; monetque » dum oculos, aures & alia corporis »membra, quæ *paria* sunt, Sacerdos ungit, caveatne altero »eorum inungendo, Sacramenti formam priùs absolvat, »quàm *ambo* hujusmodi *paria* membra inunxerit.

Pastorale novum Mechliniense, tametsi in morbis contagiosis & peste grassante permittat *tantùm quinque sensuum organa* inungi, vult tamen ad singulas unctiones dici *integram* formam, sensui, qui inungitur, accommodatam.

XXVII. Cameracense Manuale in morbis contagiosis ac peste grassante, atque insuper etiam morte urgente, permittit, » ut ungantur *celeriter* quinque sensuum organa in »capite dicendo *semel*: Per istam sanctam Unctionem & »suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, »quidquid deliquisti per visum, auditum, &c.» Quin & addit hoc Manuale: » Quod si tamen sit contagii vel mor»tis periculum, ut nec *consuetæ* partes ungi, nec illa forma »pronuntiari possit; ungatur organum sensus magis ad un»ctionem expositum, dicendo: *Per istam sanctam Unctionem, »&c. quidquid deliquisti per quinque sensus tuos.*

Ulteriùs ad vitandum contagium adjicit idem Manuale, »In rabidis ungatur pars ori vicina, ne saliva, quæ inficien»di vim habet, tangatur. In pestiferis uti licebit virga ob»longa oleo tincta, quæ deinde comburatur, aut servanda »purgetur.

XXVIII. In variis Diœcesibus moris est, ut etiam extra periculum contagii, unctio fiat non pollice, sed virgula.

Interim ex citato Manuali Cameracensi colligitur, ab auctoribus illius Manualis creditum fuisse, alicujus determinatæ partis unctionem ad Sacramenti validitatem requiri: At quia hoc certum non est, haud facile Sacerdotes quinque sensuum organorum inunctionem ob infectionis periculum, præsertim si propinquum non sit, omittere possunt; præcipuè iis in locis, ubi Ritualia licentiam omittendi expressè non tribuunt.

CAPUT II.

Quibus & quando hoc Sacramentum administrandum?

I. Ex

I. EX Epistola Apostoli Jacobi, ad quam quidquid de vera hujus Sacramenti natura dicitur tanquam in certam regulam transferendum est, nequaquam obscurum est, solis *infirmis* corpore hoc Sacramentum esse administrandum: nam de his solis loquitur dicens: Si QUIS INFIRMATUR *in vobis inducat Presbyteros*, &c.

Quapropter constans fuit Ecclesiæ, præsertim Latinæ traditio, non nisi ægris hoc Sacramentum exhibendum esse.

Innocentius I. in Epistola ad Decentium *cap.* 8. relatis verbis Apostoli Jacobi: *Si quis infirmatur in vobis* &c. subnectit: »Quod non est dubium de Fidelibus *ægrotantibus* accipi, vel »intelligi debere, qui sancto Oleo Chrismatis perungi pos»sunt: quo ab Episcopo confecto, non solùm Sacerdotibus, »sed omnibus uti Christianis licet in sua, aut suorum *necessitate* ungendis.

II. Traditioni huic & Apostoli Jacobi verbis inhærens Synodus Tridentina *Sess.* 14. *cap.* 3. *De Extrema Unctione* declarat, » esse hanc Unctionem *infirmis* adhibendam; illis ve»rò præsertim qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu »vitæ constituti videantur: unde & Sacramentum *exeuntium* »nuncupatur.

III. Quàm gravis autem corporis *infirmitas* requiratur, ut ad mentem Apostoli Jacobi, Sacramentali hac Unctione infirmis inungi queat, facilè determinari nequit: quia simpliciter & indefinitè dicit; *Si quis* INFIRMATUR *in vobis inducat Presbyteros*, &c.

IV. Hoc sat videtur expeditum, non eam infirmitatem requiri quæ extrema sit, nullam reconvalescentiæ penè spem relinquens, sed *gravem* sufficere.

De S. Eugendo, cujus suprà meminimus, refertur, quòd cùm Unctionem sibi impertiri petiit, ultrà sexagenariam ætatem sex ferè mensibus *inæqualitate* corporis laborasse, adhuc tamen corpore firmus, quod *nunquam Canonico usque ad horam defuisset cursu, nec bis in die fesso corpusculo coactus fuerit aliquid impertiri.*

V. Notat Goartius ad Rituale Græcorum *pag.* 432. apud Græcos moris esse, ut ægri plurimi Unctionem Sacram accepturi » aliorum manibus & ope ad Ecclesiam se defer»ri faciant; ibique plurium nonnunquam dierum spatio in »Catechumenæis jaceant, pernoctent, morentur, & sacra tandem Unctione sibi remedium exposcant. » Indicium, Græcos non credere, *extremam* planè infirmitatem ad suscipiendum Unctionis Sacramentum esse necessariam.

VI. Quidquid sit de pristino Ecclesiæ usu, quoad gravitatem infirmitatis in ungendo requisitam, hodie, saltem Ecclesia Latina, requiritur infirmitas *periculosa*; & quidem talis, ut ob eam videatur morale mortis periculum imminere.

D. Rituale Romanum ait: » Debet autem hoc Sacramen»tum infirmis præberi, qui cum ad usum rationis pervene»rint, tam graviter laborant, ut *mortis periculum* imminere »videatur, & iis qui præ senio deficiunt, & in diem videntur »morituri, etiam sine alia infirmitate.

VII. Pastorale Mechliniense præscribit, » Nemini, qui »*gravi* morbo affectus non sit, Sacramentum Unctionis da»re licet, quamvis *periculum mortis* adeat, vel quia periculo»sam navigationem parat, vel quia prælium initurus sit, à quo certa mors illi impendeat, vel etiam capitis damnatus »ad supplicium raperetur.

Non ergo sufficit imminens *mortis periculum*; sed requiritur, ut hoc vi *morbi* immineat: conformiter ad verba S. Jacobi: *Si quis infirmatur*, &c.

VIII. Idipsum expressit Rituale Romanum item S. Carolus in suis Instructionibus Extremæ Unctionis, additque: *Neque mulieribus in partu laborantibus.* Manuale tamen Cameracense vult hoc Sacramentum administrari *fœminis in partu deficientibus*: adjungitque: Rabidis; peste infectis; »lethaliter vulneratis; exhausto veneno periclitantibus; »etiam tum adhuc *robusti* sunt, si postea suscipiendæ Unc»tionis opportunitatem non habent.

IX. *Non ministretur pueris rationis usum non habentibus*, Rituale Roman. idem habet Pastorale Mechliniense; unà tamen monens: » Secus de pueris periculosè ægrotantibus, qui »peccati mortalis, ac confessionis capaces sunt, licet sint solùm octo aut novem annorum, & quamvis nunquam com»municaverint; ità tamen, ut si eos mori contingat, non »sint eorum parentes urgendi ad exequias more adultorum.

X. » Amentes, qui ab ipso ortu nunquam fuerunt mentis »compotes, ungendi non sunt, ait Pastorale Mechliniense. »Amentes autem & furiosi (ait idem Pastorale) habentes in»terdum rationis usum, si eo potissimum tempore piam a»nimi significationem dederunt, aut hoc Sacramentum pe»tierunt, licet postea in furorem, aut insaniam incidant, »ungendi sunt, nisi tanta sit frenesis, ut infirmus aliquid »contra reverentiam Sacramenti facere posset; quo casu »non ungatur, nisi periculum tollatur omnino.

XI. » Infirmis autem cui dum sana mente & integris sen»sibus essent, illud petierunt, seu verisimiliter petiissent, »seu dederint signa contritionis (ait Rituale Roman.) etiam»si deinde loquelam amiserit, vel amentes effecti sint, vel delirent, aut non sentiant, nihilominus præbeatur.

Dicit Pastorale Mechlin. » Quamvis non petierit; si ta»men erat bonæ vitæ, quia non præsumitur immemor suæ »salutis in morte plus quàm in vita. Unde præsumitur quòd »petat, vel quod petiisset, & quòd petere voluit, sed non »potuit.

XII. Itaque juxta modernam disciplinam signanter Ecclesiæ Latinæ, Sacramentum Extremæ Unctionis dandum non est, nisi infirmitas tanta fuerit, ut *mortis* periculum vi istius infirmitatis imminere videatur; hæc tamen infirmitatis gravitas non eousque extendenda est; nec administratio hujus Sacramenti tam diu differenda est, ut vel nulla omninò spes convalescentiæ supersit; aut ipse infirmus sensibus & ratione destitutus sit, uti expressè inculcant Synodi nostræ.

XIII. „ Parochi ægrotos sæpè invisant hortenturque *nè ad* »*extremam* Sacramenti hujus susceptionem differant; ac potius *sensibus rationisque usu adhuc integris*, illud sibi administrari »petant, ut ità uberiorem ejus fructum percipiant » ait Sy»nodus P. II. Mech. *tit.* 8. *cap.* 1.

XIV. Idipsum Passim omnes Synodi præcipiunt; uti & illud quod dicta Synodus Mechl. immediatè subjicit *cap.* 2. »Falluntur qui existimant, suscepto hoc Sacramento vel tes»tamentum condi non posse, spem convalescendi ob id im»minui; ideoque Pastores contrarium subinde populum »doceant. Etsi fortè alicubi usus introductum sit, ut testa»mentum à susceptione hujus Sacramenti conditum non »subsistat, declarat hæc Synodus ejusmodi consuetudinem »pro corruptela habendam esse, utpote causam cur tam sa»lutaris Sacramenti susceptio, ad extremum vitæ spiritum »à plerisque differatur; iique interim effectus Sacramenti »non percipiant, & sæpe etiam sine eo moriantur.

Communis atque vulgaris hæc de adempta facultate condendi testamentum opinio in hoc Belgio fuisse videtur; quandoquidem omnes passim Synodi moneant, ut stultam hanc opinionem convellant: hacque forsan Synodorum monitione effectum, hodie contrarium sit persuasum, & quotidie testamenta post hujus Sacramenti susceptionem ab infirmis fieri videamus; nec ullus eo titulo invaliditatis arguere testamenta præsumat.

XV. Utinam æquè è mente Fidelium evulsa esset altera de adempta omni spe convalescentiæ stulta opinio, qua etiamnum hodiè contingit, ut frequenter hoc Sacramentum ad extremum vitæ spiritum differant; atque hinc ulterius fiat, ut sine ullo devotionis affectu; & non rarò sine omni effectu recipiatur.

XVI. Observat Joannes Mabillonius in præfatione ad primum sæculum Benedictinorum *num.* 100. quod sæculo XIII. invaluisset, præsertim in Britannia, stulta opinio, quod uxoratis post susceptam Sacram Unctionem non liceret reverti ad opus conjugale; eamque superstitionem ad alia nonnulla erroris capita sensim prolapsam.

Richardus Episcopus Satisberiensis in Constitutionibus editis anno 1217. *cap.* 68. ait: » Dicant etiam ac denuntient. »confidenter Sacerdotes, quod post susceptum hoc Sacra»mentum licitum est reverti *ad opus conjugale*. » Habetur tomo 11. Concil. general. *col.* 264. Idipsum repetitur in Constitutionibus cujusdam Anonymi editis anno 1237. & habetur eodem tomo *col* 550.

XVII. Synodus Wigorniensis anno 1240. *cap.* 19. hæc inter alia habet: » Sunt autem quidam, ut audimus, qui post »præceptionem hujusmodi Sacramenti sanitati pristinæ »restituti nefas reputant, vel uxores suas cognoscere, vel »carnes comedere, vel etiam aliqua ratione nudis pedibus »ambulare. Horum autem errorem utpotè doctrinæ sanæ »contrarium execramur, & eos excommunicationibus & »monitionibus duximus esse corrigendos.

Has erroneas vulgarium opiniones rursus anno 1287. Synodus Exoniensis & anno 1307. Synodus Wintoniensis acriter convellunt; ut vel inde appareat, eas opiniones altas radices in mentibus Vulgarium egisse.

XVIII. Ad iterata hæc Decreta reflectens Mabillonius dicit, verisimile esse, » ob ea vulgi deliramenta Unctionem »infirmorum *in mortis articulum* reservari cœpisse; ac sen»sim usum in omnes Ecclesias fuisse propagatum. » Cui forsan & stulta opinio de adempta facultate condendi testamentum non parum contulit.

Credit quoq; Mabillonius ex hac vulgi perversa opinione factum esse, ut sæculo XIII. contra hactenus observatam disciplinam Sacræ Unctioni Viaticum præmissum fuerit

XIX. Præ-

XIX. Prædicta autem deliramenta hinc ortum suum habuisse videntur, quod veteres habuerint Sacram Unctionem pro complemento *Pœnitentiæ*: adeò ut propterea Græci etiam sani Sacra Unctione utantur in Pœnitentiæ signum & peccatorum expiationem, uti multis docet Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 432. quamvis eam non ut Sacramentalem, sed ut *cæremonialem* duntaxat à *sanis* adhiberi credat.

XX. Hinc vetus quoque cæremonia pœnitentialis in exhibitione hujus Sacramenti, in quibusdam Ecclesiis adhibita, signandi scilicet ægrum signo crucis *ex cinere*; atque imponendi ægro *cilicio*.

In Antiquo codice Rotaldi Abbatis apud Menardum in notis ad Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 337. in ritu Unctionis dicitur: Tunc Sacerdos facit crucem *ex cinere* super »pectus ejus, & imponit *cilicium* desuper, dicens: Si quis in»firmatur, agat *pœnitentium* etiam ex necessitate, quia mise»ricors est.

Idipsum habent alii veteres Sacramentarii libri editi ibidem à Menardo; quibus Lanojus addit Librum Pontificalem M. S. Ecclesiæ Cameracensis, in quo ritus Unctionis describitur; atque inter alia, Benedictio *cineris*, Benedictio *cilicii* & nonnullæ Orationes, ac dein dicitur: Tunc Sa»cerdos facit crucem ex *cinere* cum aqua super pectus ejus, »& imponit *cilicium* desuper.

De hoc ritu in pluribus Ecclesiis olim religiosè, at non ubique uniformiter observato ex libris Ritualibus latè agit citatus Lanojus sub titulo: *Explicata vetus Ecclesiæ traditio circa usum* CINERIS & CILICII *in infirmis, & circa lectum seu stratum cinere respersum in morituris.* Advertitque ex Breviario Romano, S. Carolum se huic disciplinæ submisisse: de ipso enim legitur: Mediolanum reversus, in gravescente mor»bo *cinere* ac *cilicio* coopertus, & oculis in Crucifixi imagi»nem defixis migravit in cœlum.

XXI. Cùm ergo Extrema Unctio jam pridem reputata fuerit pro pœnitentia; quin & quidam ritus in *solemnis* pœnitentiæ impositione adhiberi solitus hic quoque adhiberetur; quidni hinc sensim aliquibus persuasum fuisse credamus, comestionem carnium, actum conjugalem, & similia vetita esse post impositam hanc quasi publicam pœnitentiam; quandoquidem constaret, similia Pœnitentibus fuisse jam pridem interdicta; uti multis ostendit Morinus *lib.* 7. *cap.* 10. & sequentibus.

Quidquid sit de horum deliramentorum & falsarum opinionum origine seu fundamento; quo tamen certa sunt.

XXII. Alterum, quòd Extrema Unctio reputata fuerit ut complementum pœnitentiæ; atque ad reliquias peccatorum abstergendas efficax, juxta illud S. Jacobi: *Et si in peccatis fuerit remittentur ei.*

Hinc ulterius reputabant, Sacramentum hoc convenienter post Sacramentum Pœnitentiæ suscipi; ut si quæ peccatorum reliquiæ superessent, Sacra hac Unctione abstergerentur; atque ità majore cum puritate Viaticum Corporis & Sanguinis Domini ab infirmo sumeretur.

XXIII. Unde in Sacramentario S. Gregorii apud Menardum post recitatas preces & Unctionem infirmi subditur: *Deinde communicet cum Corpore & Sanguine Domini.* Ad quæ verba notat Menardus *pag.* 334. » Ità in codice Rotradi & »Ratoldi & Tiliani, & S. Remigii & S. Germani à Pratis, »in quibus datur Eucharistia post ipsam Unctionem. Quod »valde notandum est: quia olim ungebatur infirmus ante»quam sumeret Viaticum Corporis & Sanguinis Domini. Hæc ille, qui hanc disciplinam ibidem pluribus astruit; atque latiùs prosequitur Joannes Lanojus sub titulo: *Explicata vetus Ecclesiæ Traditio de data infirmis post Unctionem Eucharistia.*

XXIV Prima parte hujus tituli profert Lanojus monumenta & exempla, quæ hanc traditionem astruant ab anno 700. usque 1000. atque inter cætera *Canonem* 5. Concilii Aquisgranensis anno 836, celebrati: » Si quis infirmitate de»pressus fuerit, ne confessione atque oratione Sacerdotali »nec non *Unctione* sacrificati Olei per ejus negligentiam ca»reat; denique si finem urgentem perspexerit, commendet »animam Christianam Domino Deo suo more Sacerdotali cum acceptione Sacræ Communionis.

Hic videmus, non tantùm Unctionem datam ante Sacram Communionem; sed insuper, data jam Unctione, demum Sacram Communionem fuisse datam, si ulteriùs Sacerdos *finem urgentem perspexerit.*

XXV. Parte secunda sui tituli refert Lanojus Scriptorum testimonia, eandem traditionem astruentia ab anno millesimo ad millesimum trecentesimum; ac inter cætera monumenta adfert antiquum Librum Pontificalem MS. Ecclesiæ Cameracensis, ubi in Ordine ad visitandum infirmum primò ponuntur orationes è Sacerdote recitandæ, deinde ipsa Unctio infirmi, qua absoluta sequitur ora tio: » Domine Sancte Pater omnipotens, æternæ Deus, te »fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro Sacro»sanctum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi »Filii tui, tam corporis quam animæ sit salus. Per eundem »Dominum nostrum, &c.

Hoc hic referendum credidi, ut appareat, etiam in Belgio nostro pridem hanc disciplinam viguisse.

XXVI. Tertia parte refertur ex Ritualibus praxis quarundam Ecclesiarum, probans eandem disciplinam ab anno millesimo trecentesimo ad annum millesimum sexcentesimum; atque ibidem notat, in plerisque Ecclesiarum Gallicanarum Ritualibus sive Manualibus, etiam præterito sæculo excusis, veterem ordinem administrandi Sacramentum Unctionis ante Viaticum, fuisse servatum; at illud mutatum fuisse in plerisque illis Ritualibus præsenti sæculo recusis. Unum tamen Manuale Cœnomanensis Ecclesiæ, quod anno octavo præsentis sæculi recusum est, antiquum Ordinem retinuisse observat.

Ex his constat, in multis Ecclesiis etiam usque præsens sæculum, aut saltem finem præteriti perseverasse praxim dandi Sacram Unctionem ante Viaticum; eam in aliquibus Ecclesiis mutari cœptam sæculo XIII. ac tandem sub finem proximè elapsi aut initium præsentis sæculi ubique pene in Ecclesia Latina mutatum esse ordinem; atque Viaticum Unctioni præmissum fuisse.

XXVII. Putat autem Lanojus, » quod ad illam muta»tionem plurimum valuit malè percepta *Extremæ* Unctio»nis notio, quæ quorundam è Schola Theologorum animis »*extremum* Sacramentum objecit. At profectò sonat tan»tum Unctionem quæ in genere Unctionis *extrema* est, non »quæ *extremum* Fidelium Sacramentum. » Hæc ille *observ.* 5. ad citatum titulum; qui dein *observat.* 6. ostendit, apud veteres nullum occurrere testimonium quo probetur, Sacram hanc Unctionem fuisse dictam *Extremum* Sacramentum. Lanojo consentit Mabillonius in citata præfatione *num.* 98. asserens, *Extremam* vocari cœptam sub finem sæculi XII. idque antequam Unctio Viatico posterior esset: ut proinde nomenclatura, Viatico eam postponendi occasionem aliquam dedisse potuerit.

XXVIII. Tametsi occasio mutati ritus nonnihil obscura sit; ac forsan non una fuerit in omnibus Ecclesiis, illud tamen constat, ritum illum præmittendi sacram Unctionem Viatico in omnibus Ecclesiis Latinis, solis Cisterciensibus & paucis forsan Ecclesiis exceptis, desiisse; contrariumque ordinem non tantum consuetudine invaluisse; sed etiam in plerisque Ritualibus & Synodis præscriptum.

Rituale Romanum Pauli V. sub initium præsentis sæculi de hoc ritu præmittendi Viaticum Unctioni, tanquam jam generali Ecclesiæ consuetudine recepto loquitur, hæc statuens: » In quo illud in primis ex *generali* Ecclesiæ con»suetudine observandum est, ut si tempus, & infirmi con»ditio permittat *ante Extremam Unctionem* Pœnitentiæ & »*Eucharistiæ* Sacramenta infirmo præbeantur.

Pastorale Mechliniense præscribit: » Licet Sacramen»tum extremæ Unctionis *regulariter* post Pœnitentiæ & *Eu»charistiæ* Sacramenta ministrari debeat, ei tamen qui ob in»saniam, furorem vel alium morbum hæc Sacramenta reci»pere non potest, conferenda est extrema Unctio sine præ»via confessione aut communione.

Similia aliarum Ecclesiarum Ritualia præscribunt; atque hodiernum ritum à veteri diversum stabiliunt.

XXIX. Hæc Ritualium præscripta oportet, ut inferiores Presbyteri sequantur, nec facile hic recedendum quasi antiqua disciplina ipsius Sacramenti institutioni videatur conformior; eò quod institutum sit ad tollendum peccatorum reliquias; & consequenter ad disponendum infirmum, ut fructuosius Sacrum Viaticum recipiatur; quia cum hic de puncto disciplinæ agatur, non facile Presbyteris inferioribus à consuetudine suæ Ecclesiæ, præsertim jam in Ritualibus libris auctoritate Superiorum stabilita; recedendum est. Si tamen infirmus aliquis de veteri Ecclesiæ disciplinam instructus, desideraret sibi ad abstergendas peccatorum reliquias, ante Viaticum administrari hoc Sacramentum, etiam posset infirmi desiderio interdum satisfieri; modo non timeretur inde Fidelium scandalum aut Superiorum offensio; quemadmodum non ità pridem duo hujus Academiæ Eximii Doctores ex Ordine Eremitarum S. Augustini, Christianus Lupus & Franciscus Farvacquius optimè de antiqua Ecclesiæ praxi instructi, sibi ante Viaticum dari Extremam Unctionem postularunt, & obtinuerunt.

XXX. Episcopi autem aliique Prælati, quibus disciplinæ conservatio & restauratio præcipuè incumbit, expendere possunt, quid pro locorum & temporum conditione retinendum aut mutandum vel restaurandum sit; illud attendentes, per antiquam disciplinam dandi

dandi Sacram Unctionem ante Viaticum, futurum esse, non tantùm, quòd infirmi à reliquiis peccatorum expurgati, cum majore puritate, majorique fructu Viaticum sint recepturi; sed insuper futurum sit, quòd Extrema Unctio non differatur usque ad extremum vitæ spiritum, & frequenter negligatur.

CAPUT III.

De Ministro, Ritu, & Iteratione hujus Sacramenti.

1 *Ministros hujus Sacramenti esse Presbyteros docet S. Jacobus; & traditio Ecclesiæ.*
2 *Idipsum declarat Synodus Tridentina.*
3 *Sanctus Jacobus* plures *Presbyteros inducit; unde & ritu Græcorum plures interveniunt.*
4 *Nec tantùm intersunt, sed etiam inungunt.*
5 *Etiam in Ecclesia Latina* plures *adhibiti.*
6 *Sæculo XII. dubitatum, an* plures *requirerentur; & unum sufficere resolutum.*
7 *Conveniens est, ut* plures *interveniant; & quare?*
8 *Sanctus Carolus desideravit, ut* plures *intervenirent.*
9 *An conveniat, ut solus Parochus cum custode preces recitet.*
10 *Regulares Presbyteri sine licentia Parochi administrare non possunt.*
11 *Solus Parochus hodie est* ordinarius *Minister.*
12 *Monere debet populum, ut tempestivè petant administrari.*
13 *Interdum ultrò infirmum adire & monere debet.*
14 *Quàm periculosum Parocho, si ejus culpa negligatur.*
15 *Nec tempore pestis administratio negligenda, & an danda cum manifesto vitæ periculo?*
16 *Parochus delaturus Sacrum Oleum superpelliceo & stola indutus sit oportet.*
17 *In delatione S. Olei* nola *pulsari non potest, & quare?*
18 *An lumen præferendum?*
19 *Ante declarationem S. Olei campana pulsanda, & quare?*
20 *Eundo & redeundo à fabulis abstinendum, & orationi instandum.*
21 *Monendus populus ad orandum, eò quòd effectus hujus Sacramenti singulariter orationi adscribatur.*
22 *Manus Infirmo, Unctione peracta imponitur.*
23 *Infirmo cereus ardens porrigitur.*
24 *Imago Crucifixi datur*
25 *Quando hi duo ritus verisimiliter adhiberi cœpti? & quid occasione illorum adstantibus dicendum?*
26 *Olim etiam in Ecclesia Latina in eodem morbo hoc Sacramentum reiterabatur.*
27 *Neque redarguendi Græci, qui etiam hodie reiterant.*
28 *Antiquorum opinio sæculo XI. quòd nullatenus etiam in diverso morbo iterari posset, & quod fundamentum?*
29 *Contraria sententia ut probabilior sustinebatur.*
30 *Sententia Magistri Sententiarum & Altissiodorensis.*
31 *Sanctus Thomas reiterationem tantùm permittit, si morbus aut periculum sit diversum.*
32 *Eadem sententia posteriorum Scholasticorum.*
33 *Quid Synodus Tridentina senserit?*
34 *Invaluit sententia S. Thomæ & eam passim Ritualia præscribunt.*
35 *Aliquando etiam hodie in eodem morbo reiteratur.*
36 *Damnata praxis non reiterandi hoc Sacramentum* infra annum, *tametsi* status *morbi fuerit mutatus.*
37 *Quæ circa reiterationem hujus Sacramenti statuta sunt, ad disciplinam spectant.*
38 *Circa hæc quisque suæ Ecclesiæ præscriptum sequi debet.*
39 *Parochus in dubio magis in reiterationem inclinare debet.*

I. HUjus Sacramenti Ministros sat patenter expressit Jacobus Apostolus dicens: *Si quis infirmatur in vobis, inducat* PRESBYTEROS *Ecclesiæ & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini.*

Unde Innocentius I respondens Decentio Episcopo Eugubino *cap.* 8. repetens jam relata verba Apostoli, subdit: »Cæterum illud superfluum videmus adjectum, ut de Episcopo ambigatur, quod *Presbyteris* licere non dubium est. »Nam idcirco *Presbyteris* dictum est, quia Episcopi aliis occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non possunt.

Tam constans igitur eo tempore erat persuasio, *Presbyteros* esse hujus Sacramenti Ministros, ut dubitaret Decentius, num Episcopus & illud administrare posset.

Porrò evidens est, Innocentium ibidem de veris & legitimè ordinatis *Presbyteris* loqui; ipsumque non dubitasse, quin Jacobus Apostolus de hujusmodi Presbyteris loqueretur; quemadmodum & omnia tam Græcorum, quàm Latinorum antiqua & recentiora Ritualia intellexerunt; uno consensu in ministros hujus sacræ Unctionis nominando Presbyteros seu Sacerdotes, idque auctoritate Apostoli Jacobi.

II. Unde contra nostri temporis Hæreticos definivit Synodus Tridentina *Sess.* 14. *Can.* 4. *de Extrema Unct. one*: »Si »quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ, quos Beatus Jacobus ad»ducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non »esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores »in quavis communitate; ob idque proprium Extremæ Un»ctionis ministrum non esse solam Sacerdotem: Anathema »sit.

III. Cùm verò Jacobus non unum Presbyterum ad infirmum induci velit, sed *plures*, dicendo *inducat* PRESBYTEROS; videntur in administratione hujus Sacramenti, non unus duntaxat, sed *plures* Presbyteri adhibendi.

Et quidem Græcorum ritu, *septem* Presbyteri hoc peragunt; aut si copia tot Presbyterorum desit, ad minus *tres* adhiberi debent; quapropter titulus officii *Olei* Sancti in eorum Rituali apud Goartium *pag* 408. his verbis exprimitur: *Officium Sancti* OLEI *decantatum à* SEPTEM *Sacerdotibus congregatis in Ecclesia, aut in domo.* Deinde relato officio pro infirmo ante sacram inunctionem recitando, nec non oratione in ipsa Unctione dicenda, subjicitur in Rituali: »Hæc »oratio ab *unoquoque* Sacerdotum, postquam dixerit Evange»lium & orationem, cum videlicet infirmum oleo perungit.

IV. Hic nota, Græcorum ritu, non tantùm plures Sacerdotes in hujus Sacramenti administratione adesse, ut simul pro infirmo precentur; sed ut etiam in eadem infirmitate, nec non ejusdem *temporis tractatu*, plures, id est, septem eorum Sacerdotes, *easdem* infirmi partes, Oleo sacro, repetitaque debita verborum forma, perungant, quemadmodum id ipsum observat Guartius *pag.* 483.

V. Neque Græcorum duntaxat, sed & Latinorum praxis jam pridem fuit, ut plures Presbyteri ad Sacræ Unctionis ministerium vocarentur; atque simul pro infirmo orarent.

In veteri Codice Sacramentarii S. Gregorii apud Menardum *pag.* 235. dicitur: MULTI *Sacerdotum infirmos perungent insuper in quinque sensus.* Et in Codice Tiliano apud Menardum in notis ad Sacramentarium Gregorii legitur: »Imponunt manus super infirmum *omnes* Sacerdotes, jubente, vel »tantum permittente Episcopo, quia Canonicus sic ordo »docet.

VI. Quin & sæculo XII. dubitasse videtur Episcopus Carnotensis, num Sacerdos uno tantum Clerico præsente infirmum inungere posset; uti colligitur ex Decretali Epistola Alexandri III. ad dictum Episcopum, apud Antonium Augustinum in prima Decretalium Collectione *l.* 5. *tit.* 27. *c.* 9. ubi hæc leguntur: »Quæsivit à nobis tua Fraternitas, »utrum Sacerdos *uno* Clerico *tantùm* præsente infirmum de»beat inungere... Nos itaque duximus respondendum, Sa»cerdos uno præsente Clerico, & etiam *solus* infirmum un»gere potest: Fragmentum Epistolæ continens responsum »Pontificis refertur in *Cap.* 14. *X. De V. S.*

VII. Ex his duo habemus, Unum, jam pridem apud Latinos, & hodie etiam apud Græcos, plures Sacerdotes in administratione hujus Sacramenti intervenisse. Alterum, nequaquam tamen plurium Sacerdotum concursum ita necessarium esse, quin unus solus validè hoc Sacramentum administrare queat.

Utrumque expressit S. Thomas *lib.* 4. *contra Gentiles ca.* 73. »Quia hoc Sacramentum (Unctionis) perfectæ curationis »effectum habet, & in eo requiritur copia gratiæ, compe»tit huic Sacramento, quòd *multi* Sacerdotes intersint, & »quòd oratio *totius* Ecclesiæ ad effectum hujus Sacramenti »coadjuvet. Unde Jacobus dicit: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ* »*& oratio fidei sanabit infirmum*; si tamen unus solus Presbyter »adsit, intelligitur hoc Sacramentum perficere in Virtute »totius Ecclesiæ, cujus Minister existit, & cujus personam »gerit.

Non dubium, quin institutioni hujus Sacramenti esset convenientius, ut plures Sacerdotes & Clerici ad infirmum inungendum accederent: ut ipsa plurium Sacerdotum simul convenientium *oratio fidei* efficacius impetraret, & infirmo gratiam accerseret.

VIII. Hinc S. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi *part.* 2. *cap.* 6. monet Parochum, ut »id Extremæ Unctionis Sa»cramentum ministraturus, *quàm* commodè potest, *Presbyte*»*ros* & Clericos adhibere studeat superpelliceo indutos: qui »ipsum & ministrantem & *precantem*, pietatis orationisque »studio in eo ministerio adjuvent.

Optan-

Optandum sanè esset, ut Episcopi & Parochi excitarent Sacerdotes & Clericos, ut officium hoc pietatis Infirmis, quando occasio se offert, & aliis necessariis negotiis non impediuntur, impenderent; atque sua pietate & precibus hujus Sacramenti uberiorem gratiam in infirmum quodammodo attraherent.

IX. Sanè cùm juxta Jacobi Apostoli verba, non tantùm S. Unctioni; sed & *orationi fidei* effectus Sacramenti tribuatur, atque propterea ex præscripto Ecclesiæ, etiam multo plures in hujus, quàm aliorum Sacramentorum administratione, preces recitandæ sint, dolendum est, unum duntaxat Sacerdotem cum Clerico seu Custode adhiberi; eosque non raro has preces seu formulas quasdam sibi præscriptas sine intimo pietatis affectu, & fidei ardore ut meritò dubitetur, num ex parte ipsorum dici queat *oratio fidei*, quam S. Jacobus requirit, & an non merito adscribi queat defectui *orationis fidei*, quod hujus Sacramenti tam exiguus appareat fructus. Licet enim Sacramentum suum operetur effectum ex *opere operato*, ut loquuntur, dubitari tamen nequit, quin pietas atque fides ministrantium & astantium, ac multorum adunata & charitate fideque fervens oratio non parum conferant, ut uberiorem effectum in suscipiente habeat.

Hic quoque obiter reflectendum, quàm meritò in Synodis sæpius decretum sit, ut in Custodes Ecclesiarum Parochialium eligantur pietate ac morum probitate insignes; uti suprà *parte* 1. *tit.* 4. *cap.* 2. annotavimus; quandoquidem ipsi sint, qui una cum Sacerdote preces in administratione hujus Sacramenti pro infirmo recitare solent.

X. Secundùm modernam disciplinam non quilibet Presbyter est hujus Sacramenti Minister, sed soli Parochi; in tantum ut in *Clem.* 1. *De Privilegiis* decernatur, quod „Religiosi, qui Clericis aut Laicis Sacramentum *Unctionis* „*Extremæ*, non habita super hoc *Parochialis* Presbyteri „licentia *speciali* ministrare præsum'int, excommunicatio„nis incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam duntaxat absolvendi; quas etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publicè nuntiari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo Religiosis eisdem super „hoc *exemptionis*, vel alio privilegio suffragante.

XI. Insuper Synodo, ac Ritualia alium hujus Sacramenti ministrum (excepto casu necessitatis) quàm Parochum non agnoscunt; omniaque Decreta, ac instructiones omnes ad Parochos diriguntur.

Sanctus Carolus in Synodo Mediol. V. *parte.* 1. *tit.* 11. expresse habet: „Ne alius Sacerdos, nisi *Parochus* hoc „Sacramentum ministret. Si porrò is impeditus aut alias „in mora est, mortisque periculum instat tunc Sacerdos „alius ministret licet." Et Catechismus Romanus *parte* 2. *de Sacramento extremæ Unctionis* §. 21. ait: „Neque tamen ex Ecclesiæ Decreto cuivis Sacerdoti, sed *proprio* „*Parocho* qui jurisdictionem habet, sive alteri cui ille hujus muneris fungendi potestatem fecerit, hoc Sacramentum administrare licet.

XII. Imprimis autem monent, ut „Parochi ægrotos „sæpe invisant, hortenturque, ne ad extremum Sacramenti hujus susceptionem differant; ac potius sensibus rationisque usu adhuc integris, illud sibi administrari petant, ut ita uberiorem ejus fructum percipiant; uti loquitur Synodus P. II. Mechl. *tit.* 8. *cap.* 1. & aliæ passim Synodi inculcant.

XIII. Quin, ubi infirmum esse resciverit Parochus de quo veretur, ne forte negligentiâ aut malignitate domesticorum aut propinquorum non munitus Sacramentis moriatur, adeat ædes infirmi, etiam non vocatus, eumque ad suscipienda Sacramenta excitare conetur; quemadmodum habet Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 8. *cap.* 2. aliæque plures.

XIV. „Ut vigilanter Pastor hoc Sacramentum infirmis impendat (ait citata Synodus Buscoducensis *cap.* 4) „non tantum officii sui ratio eum excitare debet, sed etiam exemplum B. Malachiæ Episcopi, de quo scribit Bernardus in ejus vita: quod cum ad nobilem fœminam „Oleo Sacro ungendam vocatus esset, & illa tamen sine „hoc Sacramento expirasset; ita Vir Sanctus consternatus „est, ut juxta eam stans, pro Oleo Sacro largissimo lachrymarum imbre mortuam perfuderit, totaque nocte gemitibus consumpta, non prius animo quietem restituerit, „quàm defuncta ad vitam revocata gratiâ hujus Sacramenti, qua caruerat, frueretur.

XV. Neque tempore pestis aut alterius morbi contagiosi hujus Sacramenti administrationem negligendam esse passim Ritualia & Synodi indicant, ritum & cautionem designantes, quibus morbis hujusmodi infectis administrari possit.

Imò contrariam opinionem, quæ alibi invaluerat, quod peste infecto ministrare non deberet, tanquam perniciosum errorem reprobat Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 14. *cap.* 9. dicens: „Saluti Subditorum nostrorum „consulere volentes, ordinamus, ut Pastores suis subditis „pestilentia correptis, quamvis Sacramenta Pœnitentiæ „& Eucharistiæ eis administraverint, non omittant etiam „Extremam Unctionem illis dare, si id absque manifesto „vitæ periculo præstare possint.

Deinde *c.* 10. „Qui autem peste afflatus non est confes„sus, nec potest confiteri, Pastor teneatur illi Extremam „Unctionem, etiam cum periculo vitæ dare.

Ideo indubiè, quod priori casu, ipsa confessio & absolutio quodammodo vices Extremæ Unctionis, saltem quoad remissionem peccatorum, & Viaticum quoad infusionem gratiæ suppleverint; posteriore verò casu, ipsa Extrema Unctio tanquam species Pœnitentiæ, defectum Confessionis & Sacramenti Pœnitentiæ supplere aliquo modo debeat.

XVI. Cum juxta modernam praxin, non nisi post Viaticum, & in *gravi* valde infirmitate Sacra Unctio conferri soleat; nec ægri illam in Ecclesia (quemadmodum olim frequenter fiebat) sed domi suæ decumbentes accipere consueverint, ideòque sacrum Oleum per Sacerdotes ad ædes decumbentium sit deferendum pro reverentia ipsius sacri Olei & Sacramenti, in plerisque Synodis & Ritualibus statutum est, ut Sacerdos ægrotum uncturus, indutus sit superpelliceo & stola, comitante & præcedente Custode, similiter superpelliceo induto.

XVII. Ut tamen populus sciat, Sacro Oleo non deberi eum cultum adorationis qui exhibetur Eucharistiæ, monent Synodi uti & Ritualia, ut dum Sacrum Oleum solum defertur, Custos Sacerdotem præcedat, sed sine *Nola*, cujus sonitu populus ad adorationem Eucharistiæ excitari & moneri solet.

XVIII. Quin & Synodus Namurcensis anno 1639. *tit* 14. *cap.* 1. vult quidem „Parochum Sacrum Oleum infirmorum ad ægrotos deferentem Matriculari is detecto „capite comitetur,„ sed addit: „Non tamen LUMEN, „aut *nolam sonantem* præferat, nisi simul deferatur Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ.

Quod de vetita *luminis* gestatione antè Sacrum Oleum hic decernitur, hodie non observatur; imo in plerisque Synodis & Ritualibus expresse decernitur, ut Custos lumen præferat. In numero tamen ea fatium aliove externo cultu convenit, ut sit differentia in delatione Eucharistiæ & Sacri Olei, ut inde populus intelligat, aliam planè cultum & reverentiam Eucharistiæ, quam Sacro Oleo exhibendum esse.

XIX. Ad hæc monent Synodi, ut cum Sacrum Oleum ad infirmum deferendum est, „campana aliqua pulsetur „Parochiis, cujus sono omnes intelligant, deferendum „Extremæ Unctionis Sacramentum, moneanturque Fide„les, ut hoc signo dato, se ad Ecclesiam conferant, & Sacerdoti se jungant, pro salute ægri cum eodem deprecaturi; & hoc opus charitatis, etiam propositis indulgentiis, ubi expedire judicaverit Episcopus, invitentur: „cæteri, quibus non vacat, erigant saltem animum in cœlum, & pro salute decumbentis aliquam orationculam „offerant Deo; extrema enim hac necessitate, fidelium „precibus ægri maxime indigent, & iisdem maxime ju„vantur.

XX. Ita Synodis P. II. Cameracensis *tit.* 12. *cap* 1. quod & in aliis Synodus statuitur; additurque, ut tam eundo quam redeundo à fabulis omnes abstineant, devoti in fundendis precibus pro salute infirmi, uti loquitur Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 17. *cap.* 2. monetque Pastorale Mechliniense ut inter eundum Parochus recitet Psalmum *Miserere*, aut alios ex Pœnitentialibus, vel Psalmum *Beati immaculati in via*.

XXI. Opportunè hic monebit Parochus ipsos Fideles, ut meminerint, effectum hujus Sacramenti singulariter adscribi *orationi fidei*, juxta illud Jacobi Apostoli: *Et oratio fidei salvabit infirmum*; ac propterea sperandum sit, quò ferventius orationi instabunt, tanto uberiorem fructum ex hoc Sacramento infirmus sit accepturus.

XXII. Ex præscripto Pastoralis Mechliniensis, post peractam Unctionem Sacerdos manum suam super caput infirmi ponens, aut, si id horror morbi vetat, versus infirmum elevans, orationem ibidem præscriptam recitare jubetur.

Hic in datione Extremæ Unctionis ritus publicæ Pœnitentiæ apparet; Sicut enim crebras manuum impositiones & orationes, tum in ipsa Pœnitentiæ datione, tum in ejus decursu, atq; Pœnitentium reconciliatione intervenisse.

XXIII. Ex præscripto ejusdem Pastoralis Unctione peracta, porrigit Sacerdos infirmo *cereum ardentem*, dicens: „Accipe lampadem ardentem, custodi Unctionem tuam, „ut cum Dominus ad judicandum venerit, possis occurre„re ei cum omnibus Sanctis, & vivas in sæcula sæculorum.

XXIV.

XXIV. Post hæc addit: *Adhibere debet infirmo imaginem Crucifixi, ut in eam oculos conjiciat, cum salubri confidentia in Passionis merita*; adjiciens orationes binas hic recitandas.

XXV. Hi ultimi ritus, qui mortem admodum vicinam designant, verisimiliter adhiberi cœperunt, postquam Extrema Unctio non nisi morti valdè vicinis dari cœpit: neque enim in Rituali Romano aut Manualibus aliarum Diœcesium hi ritus occurrunt.

Interim occasione horum rituum, & aliorum, quæ in administratione hujus Sacramenti interveniunt, occasio admodum opportuna datur Parocho, piam ac salutarem exhortationem, præsertim de morte, extremo judicio, & ratione vitæ præteritæ danda, ad circumstantes habendi; quemadmodum suprà *tit.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. dictum est.

XXVI. In Codice S. Remigii (quem circa annum millesimum scriptum credidit Hugo Menardus, & ex quo ordinem ad visitandum infirmum in suis notis ad Sacramentarium S. Gregorii publicavit) hæc leguntur: » Et *septem* dies »vel multò pures, si necessitas fuerit, tam de communione, »quàm de *alio officio* circa infirmum fiat.

Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Gregorii *pag.* 335. reflectens ad citata verba, ait: » Ubi tò *de alio officio* significatur de Unctione, quam Matthæus Galenus re»stringit ad partes *laborantes*, quia, ut vult, Sacramentum »non repetebatur. Verum (pergit Menardus) id quod ait »*non repeti* olim solitum Extremæ Unctionis Sacramentum »in eodem videlicet morbo, non videtur probabile, quia »verba, *quam de alio officio* sunt generalia, nec possunt restrin»gi ad Unctionem membrorum affectorum.

XXVII. Hanc expositionem & sententiam Menardi referens & probans Jacobus Goartius in notis ad Rituale Græcorum *pag.* 440. observat, Græcos non mereri acrem alicujus reprehensionem, quamvis in eodem morbo septem diversi Sacerdotes infirmum Sacro oleo perungant; atque ita Sacramentum iterare videantur: cum aliquando id & apud Latinos servatum fuerit.

XXVIII. Verum sæculo IX. opposita planè opinio aliquorum circa iterationem hujus Sacramenti orta est, nimirum hoc Sacramentum semel susceptum nullatenus iterari posse; eo quod Extrema Unctio species esset *solemnis* Pœnitentiæ; quæ cum juxta Canonum antiquorum rigorem repeti non posset, nec Unctionem repeti posse credebant.

Horum unus fuit S. Ivo Carnotensium Episcopus, qui *epist.* 255. scribit: » Unctionem vero, quam semel accepisti, »*non æstimo repetendam.* Unctio enim infirmorum *publicæ* Pœ»nitentiæ Sacramentum est, quam non esse repetendam, »sicut nec Baptismum, testatur Augustinus, testatur Am»brosius.

Sub idem tempus Goffridus Abbas Vindocensis *lib.* 11. *Epist.* 19. ad ipsum Ivonem scribens, conqueritur, quod quasdam consuetudines sive institutiones in monasteriis quidam Monachi sibi pro lege vindicent, quas ratio nullatenus dimittit, nec Sanctorum quilibet Patrum invenit, sed insipientium hominum consuetudo instituit. » Et, ut cætera teneamus, ait, in hoc, ut nobis videtur, *non mediocriter errant*, quod *Unctionem infirmorum*, cum à Sancta Catholica & »Apostolica Sede Sacramentum vocetur, & cum nullum Sa»cramentum iterari debeat, iterandam putant.

XXIX. Verùm cùm certum sit, nonnulla Sacramenta iterari; atque ipsam etiam *publicam & solemnem* pœnitentiam iterari posse, si ipsum rigorem disciplinæ seponas, plures fuere circa idem tempus Doctores, qui Unctionem infirmorum iterari posse, non secus atque Sacramentum Pœnitentiæ, sustinebant; tametsi & ipsi faterentur, aliquos dubitare.

Alanus Porretanus De Maximis Theologiæ *n.* 115. » Sunt, »qui dicunt de hoc Sacramento, quod iterari non possit, si»cut nec Baptismus; sed quia Sacramentum Pœnitentiæ est, »& pœnitentia iterari potest, probabile est, hoc Sacramen»tum iterari posse.

XXX. Magister Sententiarum *libr.* 4. *Distinct.* 23. fatetur, suo tempore quæsitum fuisse ab aliquibus, an hoc Sacramentum *iterari* posset; eo quod Augustinus dicat, Sacramentum non iterandum, & Sacramento non faciendam esse injuriam. » Sed; ait Magister, hoc dicit, ubi agit de Sacra»mento Baptismi, Confirmationis & Ordinationis, quæ »nullatenus sunt repetenda, quia semel tantum & non sæ»piùs datur Baptismus, Confirmatio & Ordinatio. Sacra»mentum vero Altaris & Pœnitentiæ & Conjugii sæpe ite»rari videtur, quia sæpè Sacramentum Corporis percipi»tur, frequenter pœnitentia agitur, conjugium sæpe con»trahitur. Quare ergo Unctio similiter iterari non potest: »si morbus non revertitur medicina non iteretur: si vero »morbus non potest cohiberi, quare medicina debet prohi»beri; sicut oratio iterari potest; ita & Unctio iterari posse »videtur.

Guillielmus Altissiodorensis *lib.* 4. *Summa tract.* 7. *cap.* 11. concedit, quòd, quandocunque invalescit morbus, iteranda sit medicina; & quia sæpè invalescit morbus, sæpè iterandam esse Extremam Unctionem.

XXXI. S. Thomas in Supplemento *quæst.* 33. *art.* 1. resolvit, *iterari* posse: » quia sanitas corporis & mentis, quæ »est effectus hujus Sacramenti, potest amitti, *postquam* fue»rit per Sacramenta effecta, ideò hoc Sacramentum sine »sui injuria potest iterari.

Videtur hic indicare S. Thomas, Sacramentum hoc iterari posse, si effectus, id est, sanitas corporis, semel obtenta, rursus admittatur, hoc est, non eodem morbo durante, sed alio supervenïente.

XXXII. Clariùs id dixit Richardus à S. Victore in IV. *Sent. Dist.* 23. *a.* 11. *q.* 6. resolvens, hoc Sacramentum circa eundem Infirmum, eadem infirmitate, respectu ejusdem infirmitatis status, *iterari* non debere... In eadem infirmitate in numero possunt esse status diversi, in quorum quolibet infirmus est in notabili & probabili periculo mortis. Ideò, cùm Infirmo nullum imprimat effectum indelebilem, potest & debet eidem homini pluries conferri, vel pro diversis infirmitatibus, vel pro ejusdem infirmitatis diversis statibus. Hæc ille.

Idipsum docet Durandus addita hac ratione: » Extre»ma enim Unctio non solum respicit infirmitatem abso»lutè, sed statum infirmitatis, qui quoties iteratur sive in »eadem infirmitate sive in diversis, potest & Unctio ite»rari.

Doctores Scholastici, qui eos secuti sunt, idem uno quasi consensu tradiderunt.

XXXIII. Synodus Tridentina *Sess.* 14 *cap.* 3. *de Extrema Unctione* doctrinam de *iteranda* Unctione amplexa docet: »Quod si infirmi post susceptam hanc Unctionem conva»luerint iterum hujus Sacramenti subsidio juvari pote»runt, cùm in *aliud* simile vitæ discrimen inciderint. » An eodem morbo; eodemque infirmitatis statu durante iterari possit, Synodus non determinat, cum id à disciplina pendere sciret.

XXXIV. Interim moderna disciplina in Synodis ac Ritualibus recentioribus præscripta, S. Thomæ, atque Scholasticorum, qui ipsum secuti sunt, opinioni penè per omnia conformis est.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 12. *cap.* 4. ait: » Nec »una ægritudine, etiam ad plures menses durante, eidem »sæpius conferri debet, quamvis in diversis ægritudinibus »liceat.

Pastorale Mechliniense ita habet: » Infirmus periculose »decumbens, in una infirmitate, semel tantum ungendus »est, quod si post susceptam Unctionem convaluerit; quo»ties postea in idem vitæ discrimen inciderit, toties hujus »Sacramenti subsidio juvari poterit.

XXXV. Sed quid si Infirmus non quidem omninò convaluerit; sed morbus ita remiserit, ut mortis discrimen evasisse videatur; at post Unctionem susceptam, adhuc eodem morbo durante, quamvis remisso, rursus in vitæ discrimen relabatur, an Sacra Unctio reiterari poterit? Omninò: quia status morbi mutatus fuit; & aliud mortis discrimen obvenit.

Hunc casum claris terminis resolvit Manuale Cameracense editum anno 1562. » Animadvertat Sacerdos ad»ministraturus infirmis Sacramentum Extremæ Unctio»nis sæpius iterari posse, etiam *in eadem* infirmitate ad »diversos periculorum casus, post intervalla aliquanti »temporis incidentes, quoties videlicet nunc remittente, »nunc rursus ingravescente periculum mortis imminere »creditur.

Et Manuale Ecclesiæ Remensis (cui olim Ecclesiæ Cameracensis erat suffraganea) quod ex Decreto Concilii Remensis anno 1585. prodiit, hæc habet: » Denique po»test hoc Sacramentum iterari, & quidem *in eadem* infirmi»tate, quando quidem quis est in articulo mortis, modo sit »casus diversus, ut qui in hydropisi, aut longa febri, post»quam evasit periculum, rursus post aliquot menses de vita »periclitatur.

His consonum apparet Concilium Tridentinum, docens hoc Sacramentum iterari posse, *cùm in aliud simile* VITÆ DISCRIMEN *inciderint* Infirmi; non requirens, ut id vitæ discrimen ex alio planè morbo provenerit.

Synodus Namurcensis anno 1639. *tit.* 4. *cap.* 8. vult, ut in eadem ægritudine, etiam ad plures menses perdurante, nemini hoc Sacramentum sæpius conferatur; addita tamen hac notanda exceptione: *Nisi peritorum judicio status morbi mutatus fuerit.*

XXXVI. Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 17. *cap.* 3. declarat in quacunque gravi infirmitate posse *iteratò* administrari; ac deinde tanquam consequens subjicit:

»Proinde

»Proinde consuetudinem, secundùm quam non consuevit »hoc Sacramentum *intra annum secundò* suscipi (etiamsi al»tera gravis obveniat infirmitas) tanquam noxiam abro»gamus.

Plura diversarum Ecclesiarum Manualia sæculo præterito evulgata præscribebant, non posse hoc Sacramentum reiterari pro eadem infirmitate, etiamsi *intra annum* status ejusdem ægritudinis varius esse queat; atque sæpiùs in mortis discrimen reincidere possit Infirmus.

XXXVII. Hinc patet, quòd quæ circa reiterationem hujus Sacramenti variis temporibus & in variis Ecclesiis statuta & servata sunt, magis ad disciplinam; quàm ad dogma aut essentiam Sacramenti pertinere.

Hoc imprimis satis innuebant illi, qui sacram Unctionem *reiterari* non posse contendebant eo titulo, quòd esset Sacramentum *Pœnitentiæ publicæ*; ac per consequens sicut rigor Canonicus hanc iterari non permittebat, ita nec illam esse iterandam.

Ad hæc plures Synodi & libri Rituales vetantes reiterationem in eadem infirmitate hanc reddunt rationem ad disciplinam, non dogma spectantem: *Ne Sacramentum illud vilescat*. Ita legitur in Statutis Synodalibus Archi-Episcopatûs Senonensis anno 1524. evulgatis, & Episcopatûs Carnotensis evulgatis anno 1526. & recitantur à Launojo *pag.* 360. & 361.

XXXVIII. In his itaque unusquisque Ecclesiæ suæ legem & consuetudinem sequi debet; aliàs si disciplina non obstaret, absurdum non esset, *pluries* in eadem etiam infirmitate eodemque infirmitatis statu hoc Sacramentum, juxta antiquum Ecclesiæ Latinæ, & hodiernum Græcorum morem conferre; quia (uti notat Hugo Menardus loco citato) »non cessante morbo, homine adhuc existen»te in peccatis; ob peccata saltem venialia, quæ nobis »quotidie obrepunt, quia *septies in die cadit justus*, jure pos»set hoc Sacramentum sæpiùs in eodem morbo repeti, »ipsis causis manentibus ipsum Sacramentum conferri solet.

XXXIX. Ex his discat Parochus, ab iteratione hujus Sacramenti se non debere *scrupulosè* abstinere ob periculum nullitatis Sacramenti; sed duntaxat, ne in disciplinam jam stabilitam impingat: adeoque si *dubium* sit, num forsan morbi *status* ita fuerit mutatus, ut etiam juxta modernam disciplinam reiterari queat, magis pro *reiteratione* inclinandum, eò quòd hæc reiteratio conformior sit veteri Ecclesiæ consuetudini, tum quòd per eam novum ipsi infirmo subsidium spirituale sperari possit.

TITULUS IX.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

De Materia & Forma hujus Sacramenti.

1 *Plures in Ecclesia dari Ordines etiam minores definit Synodus Tridentina.*
2 *Ordo verum est Sacramentum.*
3 *Quomodo definitio Synodi Tridentinæ verificetur quoad Ordines minores?*
4 *Ordines quatuor minores non semper, nec ubique noti fuerunt.*
5 *Non sunt* immediatè *&* propriè *à Christo instituti.*
6 *Non habent rationem Sacramenti; nec id Tridentina Synodus definivit.*
7 *Materia Ordinis ex Decreto Eugenii IV.*
8 *Eugenii mens non fuit essentiales & planè necessarias formas & materias assignare.*
9 *Traditio instrumentorum in Ordinatione Presbyteri apud Græcos incognita.*
10 *Neque semper à Latinis adhibita.*
11 *Idem dicendum de traditione Evangelii in Ordinatione Diaconi.*
12 *Verba quibus fit traditio instrumentorum, non potest dici* forma *planè necessaria.*
13 *Traditio instrumentorum primitùs post Ordinationem facta fuit; & quare?*
14 *In collatione Ordinum minorum traditio instrumentorum citiùs facta, quàm in collatione majorum.*
15 *Quæ hodie pro forma & materia præscribuntur; exactè observanda.*
16 *Certum non est, an Ecclesia non possit aliquid requirere ut* essentiale, *quod olim essentiale non fuit.*
17 *Unctio in Ordinatione est tantum cæremonialis, nec semper fuit adhibita.*

I. Synodus Tridentina *Sess.* 23. *Can.* 2. *De Sacramento Ordinis* ait: » Si quis dixerit, præter Sacerdo»tium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordi»nes & Majores & Minores, per quos veluti per »gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, ana»thema sit.

II. Deinde *Canone* 3. » Si quis dixerit, Ordinem, sive Sa»cram Ordinationem, non esse verè & propriè Sacramen»tum à Christo Domino institutum vel esse figmentum »quoddam humanum excogitatum à viris rerum Eccle»siasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quendam eli»gendi Ministros Verbi Dei & Sacramentorum, anathema »sit.

III. Quod hìc Synodus definit, præter Sacerdotium esse in Ecclesia alios Ordines & *Majores* & *Minores*, quoad Majores semper verificatum fuit in Ordine Diaconatus, quem Majoribus Ordinibus, tam Latina quàm Orientalis Ecclesia semper annumeravit; at quoad Ordinem Subdiaconatus, verum quidem erat tempore conditi hujus Canonis, saltem in Ecclesia Latina, eò quòd hæc & Subdiaconatum Majoribus & Sacris Ordinibus jam à quatuor aut minùs sæculis annumerâsset, tametsi & Ecclesia Latina primis circiter decem aut undecim sæculis inter Minores Ordines quemadmodum hodie Ecclesia Græca habuisset Subdiaconatum; uti ostensum est supra *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3.

IV. Tempore conditi Canonis præter Sacerdotium & alios Majores Ordines, fuisse in Ecclesia Latina quatuor Minores receptos notorium est; licet in Ecclesia Græca unus solus ex illis quatuor, nimirum *Lectoratus* notus sit; uti annotat Morinus De SS. Ordinar. *parte* 3. *Exercit.* 11. *cap.* 1. & fusius probat *exercit.* 14 *cap.* 1. numquam tres illos Minores Ordines apud Græcos collatos, aut Ordinibus fuisse annumeratos.

Ostendit præterea Morinus citata *Exercitat.* 11. etiam in quibusdam Ecclesiis Latinis aliquando pauciores, aliquando plures Ordines Minores collatos fuisse; imò olim apud Latinos, saltem in aliquibus Ecclesiis non secus ac hodie apud Græcos, *Cantoratum* seu *Psalmistatum* fuisse *Ordinem* Minorem, uti & Fossariorum (qui mortuorum corpora curabant) Ordinem olim in quibusdam Ecclesiis celebrem fuisse, qui tamen à multis sæculis desiit.

V. Ex his concludit Morinus post antiquos Scholasticos, Subdiaconatum atque Minores Ordines non esse à Christo neque ab Apostolis *immediatè* institutos, sed ab Ecclesia, crescente Fidelium multitudine pro locorum & temporum necessitate & opportunitate esse constitutos: quamvis tamen non diffiteatur, eos eatenus posse dici juris divini, aut institutionis Apostolicæ, in quantum illi Minores Ordines eminenter & formaliter in Diaconatu continebantur; atque Ecclesiam postmodum crescente Fidelium & Ministrorum numero de Diaconatu eduxisse; cumque primitus Diaconi omnia munia illa obirent, postmodum eorum quædam specialibus Ministris delegâsse.

Illud paucis verbis expressit Gratianus *Dist.* 21. » Levitas »autem ab Apostolis ordinatos legimus, quorum maximus »fuit beatus Stephanus, Subdiaconos & Acolithos procedente tempore Ecclesia sibi constituit.

VI. Minores Ordines, cùm nec à Christo, nec ab Apostolis primitùs fuerint instituti, illos quoque nec Sacramenta esse, nec rationem Sacramenti habere posse, concludit Morinus.

Neque id refragatur allegato *Canoni* 3. Synodi Tridentinæ; quia veritas hujus Canonis subsistit, tametsi etiam solus *Presbyteratus* esset Sacramentum & rationem Sacramenti haberet; quia tunc etiam verum esset, quod Ordo sive Sacra Ordinatio esset verè & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, & consequenter, contrarium asserentes meritò damnarentur, uti in dicto Canone damnantur.

VII. Quæ verò sit hujus Sacramenti materia aut forma, Synodus Tridentina non expressit, at Eugenius IV. in Decreto pro Armenis de hodie Sacramento loquens, ait: » Cujus materia est illud, per cujus traditio-

„nem confertur Ordo: ſicut Presbyteratus traditur per ca-
„licis cum vino, & pateuæ cum pane porrectionem. Diaco-
„natus verò per libri Evangeliorum dationem. Subdiaco-
„natus verò per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita
„traditionem: & ſimiliter de aliis per rerum ad miniſteria
„ſua pertinentium aſſignationem. Forma Sacerdotii talis
„eſt: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia
„pro vivis & mortuis in nomine Patris & Filii & Spiritus
„ſancti, & ſic de aliorum Ordinum formis, prout in Ponti-
„ficali Romano latè continentur.

VIII. Hìc rurſus in memoriam revocandum, quod ſuprà *tit. 3. cap. 4. num.* 10. ex Franciſco Farvacquio monui, quòd Eugenii IV. in hoc Decreto ſeu Inſtructione mens non fuerit, *eſſentiales* & à Chriſto inſtitutas materias & formas Sacramentorum aſſignare; ſed ad ſummum, formas & materias ordinarias in Eccleſia Latina tunc uſitatas; ut hac inſtructione Armeni de ritu Eccleſiæ eſſent inſtructi.

IX. Sanè traditionem illam inſtrumentorum, cujus meminit Eugenius, non poſſe dici materiam *eſſentialem* Ordinum; ita ut ſine illa nunquam potuiſſent, aut etiamnum hodie poſſent validè Ordines conferri, evidenter, ut apparet, evincit Morinus, idque duobus potiſſimùm argumentis.

Primò quidem ex ritu, quem Eccleſia Græca ſemper ſervavit & hodie ſervat. Certum eſt, Eccleſiam Latinam, Presbyteros Græcos, ritu Græcorum ordinatos, ſemper habuiſſe, & hodie habere pro legitimè & validè Ordinatis Presbyteris; atque Sacerdotium ab ipſis eo ritu collatum, ut *verè & propriè* dictum Sacramentum.

Certum autem eſt, apud Græcos in Ordinatione Presbyterorum ſemper fuiſſe, & hactenus eſſe incognitam illam inſtrumentorum traditionem in Decreto Eugeniano expreſſam, uti ex eorum Ritualibus antiquioribus & recentioribus; nec non Auctoribus, qui de ritu Græcorum ſcripſerunt, manifeſtum eſt.

Ex quibus per evidentem conſequentiam deducitur, hanc inſtrumentorum traditionem non poſſe dici materiam *eſſentialem* à Chriſto inſtitutam, ita ut ex Chriſti inſtitutione validitas Sacramenti ab ea dependeret.

X. Alterum argumentum nonminus concludens ſuppeditat priſtinus Eccleſiæ Latinæ ſacrarum Ordinationum ritus. Si enim conſulantur Rituales libri Eccleſiæ Latinæ; itemque Authores, qui ante ſæculum decimum ſcripſerunt, atque ritum Ordinationum apud Latinos tunc uſitatum exactiſſimè deſcripſerunt, videbitur, nullam tunc temporis in Ordinatione Presbyterorum traditionem inſtrumentorum interveniſſe; cùm nullum iſtius traditionis veſtigium occurrat. Argumentum, ut apparet, evidens, hanc traditionem, materiam *eſſentialem* hujus Sacramenti tunc reputatam non fuiſſe; cujus nec in Ritualibus, nec in exactioribus Rituum deſcriptionibus mentio fit. Alia nonnulla poſitiva argumenta, quibus oſtenditur, multis ſæculis, etiam apud Latinos in Ordinatione Presbyterorum incognitam fuiſſe inſtrumentorum traditionem hodie uſitatam, & ab Eugenio tanquam *materiam* hujus Sacramenti expreſſam, allegat Morinus loco citato.

XI. Quod de traditione inſtrumentorum in ordinatione Presbyterorum dictum eſt, idem de traditione libri Evangeliorum in ordinatione Diaconorum (quam ſimiliter pro materia hujus Ordinis aſſignat Eugenius) dicendum eſt.

Obſervat etiam Morinus *Exercit. 9. c. 1. n. 4.* quòd antiqui omnes Rituales nongentorum annorum ſpatio ſcripti, nec Dalmaticæ, nec *traditionis Evangeliorum* mentionem faciant. „Vix ſexcenti ſunt anni (inquit) cùm in ordinatione „Diaconi *Evangelium* tradi cœptum eſt.

Ad hæc Eccleſia Græca traditione hac in Ordinatione Diaconi nec olim uſa fuit, nec hodie utitur; & tamen nemo de validitate Ordinis Diaconatus ritu Græcorum à Græcis collati dubitat; eamque etiam Eccleſia Romana ut validam & legitimam agnoſcit.

XII. Eiſdem argumentis, quibus oſtenditur, traditionem inſtrumentorum neque Presbyteratûs, neque Diaconatûs materiam eſſentialem à Chriſto inſtitutam conſtituere poſſe, evincitur quoque, verba, quibus inſtrumenta illa hodie traduntur, non poſſe dici *formam* eſſentialem horum Ordinum; quandoquidem æquè certum ſit, illa verba non fuiſſe adhibita, nec hodie adhiberi in illis Eccleſiis, quæ inſtrumentorum traditionem vel olim non agnoverunt, vel etiam nec hodie agnoſcunt; quia verba illa tantummodo ipſi traditioni inſtrumentorum, tanquam quædam formulæ, ſubſerviunt.

XIII. Videtur primitùs hæc inſtrumentorum traditio facta fuiſſe poſt Ordinationem, ut hac traditione indicaretur, quid vi Ordinationis ſuſceptæ ipſis Ordinatis agendum eſſet.

Hugo à Sancto Victore, qui à ſexcentis circiter annis ſcripſit, *lib. 2. de Sacram. fidei parte 3. cap. 12.* De Presbyteris ait: *Accipiunt & calicem cum vino & patenam cum hoſtiis de manu Epiſcopi.* Rationem ſubjungit: *Quatenus his inſtrumentis poteſtatem ſe* ACCEPISSE *agnoſcant, placabiles Deo hoſtias offerendi.*

Similiter Magiſter Sententiarum *l. 4. Diſt. 24.* cùm dixit, quòd Presbyteri *accipiant etiam calicem cum hoſtiis*, eandem rationem reddit: *ut per hoc ſciant, ſe accepiſſe poteſtatem placabiles Deo hoſtias offerendi.*

XIV. Simili ratione in Ordinatione Subdiaconorum, & collatione Minorum Ordinum *inſtrumenta*, quibus eorum miniſterium exprimeretur, porrecta fuiſſe, admodum veriſimile; quanquam ritus tradendi inſtrumenta in horum Ordinum collatione multis ſæculis, ſaltem apud Latinos fuerit uſitatus, antequam in Ordinatione Presbyterorum aut Diaconorum eſſet notus; uti oſtendit Morinus *Exercitat. 11. c. 5.* ibidem inquirens hujus moris diverſitatem; unà monens, nec in Subdiaconatûs, nec Minorum Ordinum collatione in Eccleſia Græca, traditionem inſtrumentorum unquam factam eſſe; ſed hos Ordines, non ſecus ac Presbyteratum & Diaconatum, per *impoſitionem manuum* fuiſſe collatos.

XV. Quamvis autem hactenus dicta abundè evincant, traditionem Inſtrumentorum non poſſe dici *formam eſſentialem* Ordinum; ità ut illa *ſemper* fuiſſet neceſſaria, aut nunc ubique ità requireretur, ut defectu illius Ordo *invalidè* cenſeretur collatus, tamen in his omnibus cum omni exactitudine ſervanda ſunt ſingularum Eccleſiarum Ritualia; nec quidquam omittendum eo prætextu, quod illud cæremoniale duntaxat videatur; præſertim quod licet ſatis conſtet, traditionem *Inſtrumentorum*, & verba ei reſpondentia, aliaque recenter in Ordinum collatione adhibita non poſſe dici *ſemper* fuiſſe materias aut formas eſſentiales à Chriſto inſtitutas; tamen certum non ſit, an poſtquam ab Eccleſia communiter præſcripta ſunt, & recepta cum reliquis, quæ antiquitus ſemper adhibita ſunt, non conſtituant *nunc* materiam & formam eſſentialem, à qua validitas Ordinis dependeat.

XVI. „Quamobrem enim (ait Morinus *Exercit. 7. cap. 6.* „*num. 2.*) non poterit Eccleſia Sacramento Ordinis, ut ſæpè „fecit Sacramento Matrimonii, novas pro materia & for„ma conditiones apponere, quarum prævaricatio Sacra„mentum reddat irritum & nullum: cùm Chriſtus nul„lam materiam aut formam hujus Sacramenti, non ſecus „ac Matrimonii in ſpecie definiverit.

XVII. De Unctione in Ordinatione Epiſcoporum & Presbyterorum adhiberi ſolita ait Synodus Tridentina *Can. 5.* „Si quis dixerit, Sanctam Unctionem, qua Eccle„ſia in ſancta Ordinatione utitur, non tantum non requi„ri, ſed contemnendam & perniciofam eſſe, ſimiliter & alias „Ordinis cæremonias, anathema ſit.

Hic à Synodo, Unctionem inter cæremonias proponi ſatis evidens eſt. Et meritò; nam eam nec in Epiſcoporum, nec Presbyterorum Ordinatione unquam adhibuit Eccleſia Græca, & Eccleſia Latina, præſertim in Ordinatione Presbyterorum non ſemper adhibuit; imò plures Eccleſiæ ſatis ſerò eam admiſerunt; uti oſtendit Morinus *De SS. Ordinat. Exercit. 6. cap. 1. & 2.*

CAPUT II.

A quo Ordines recipiendi.

14 *Non attenditur origo ſeu nativitas paterna ; ſed* propria *Ordinandi.*
15 *Quis Epiſcopus* Domicilii ; *& olim hic titulus parum notus.*
16 *Quando quis* Domicilium *habere cenſetur.*
17 *Commoratio longi temporis in aliquo loco non ſufficit.*
18 *Exemplum in Academicis.*
19 *Aliquando quis dicitur habere* domicilium *ſufficiens ad ſuſcipienda aliqua Sacramenta, & non ad ſuſcipiendos Ordines.*
20 *Ordinariè potior habenda ratio* originis, *quàm* domicilii ; *& quare.*
21 *Decretum S. Caroli ad præveniendam fictam domicilii electionem.*
22 *Ratione Beneficii dicitur* proprius *Epiſcopus in cujus Diœceſi eſt ſitum, licet alius ſit Collator.*
23 *Indifferens eſt, quale ſit Beneficium ; modò veri Beneficii rationem habeat.*
24 *Licet non ſufficiat in proventibus pro* titulo *Ordinationis.*
25 *Si plura in diverſis Diœceſibus poſſideat, poterit à diverſis ordinari.*
26 *Beneficium impetratum ad ſubterfugiendum examen* proprii *Epiſcopi non ſufficit.*
27 *Epiſcopi in Gallia optant ſolum Epiſcopum* Originis *pro Ordinatione Ordinarium reputari ; & quare.*
28 *An hoc Epiſcoporum votum laudandum.*
29 *Aliquando convenit, Clericum ab Epiſcopo Beneficii ordinari.*
30 *Quocunque titulo quis ſit* proprius *Epiſcopus, poteſt etiam dare Dimiſſoriales.*
31 *Noluit Synodus Triden. ut Epiſcopi alienos ſubditos ordinarent; ſed quo titulo conſtituatur* proprius *non definivit.*
32 *Epiſcopi Titulares hoc Decretum violabant ; & quomodo occurſum.*
33 *Ex Decreto Synodi Trid. nullus ordinari poteſt ; niſi à* proprio *Epiſcopo.*
34 *Id etiam procedit quoad primam Tonſuram.*
35 *Nullus poteſt ordinari vigore reſcripti Apoſtolici niſi Ordinarii ſui teſtimonio commendatus.*
36 *Etiam Regulares à proprio Epiſcopo ordinandi.*
37 *Bulla Pii V. contrarium inſinuans ad terminos Concilii Tridentini reducta.*
38 *Regularium Superiores debent ſuos mittere pro Ordinibus ſuſcipiendis ad* proprium *Epiſcopum ; & quis habendus eorum* proprius.
39 *Quomodo nonnunquam hic fraus committatur.*
40 *Poſſunt ad alium mittere ſi* proprius *non ordinet ; & quæ hic cautio adhibenda.*
41 *Qua fraudes hic poſſint intervenire.*
42 *Quæ mala ex hujuſmodi fraudibus timenda.*
43 *Decretum Innocentii XII. circa Ordinationes.*

I. A Primis Eccleſiæ ſæculis, tam apud Latinos, quàm Græcos, ut ordinarium hujus Sacramenti miniſtrum habitum fuiſſe Epiſcopum manifeſtum eſt ex Canonibus & Patribus ; qui ubi de Ordinatione, præſertim Presbyterorum ac Diaconorum, loquuntur, ejus miniſtrum non niſi Epiſcopum agnoſcunt.

II. Et quidem S. Epiphanius Aërium Hæreticis annumerans, quod Epiſcopos ad eandem cum Presbyteris ſortem redigeret, atque æquè his ac illis ordinandi jus vindicaret; errorem illum *ſtoliditatis* arguit, eo præcipuè titulo, quod Epiſcopalis ordo *Filios* duntaxat Eccleſiæ per Baptiſmum; ac deinde hos Ordines ita inter ſe comparat ; » Siquidem »unus Ordo (Epiſcopalis) ad gignendos *Patres* præcipuè »pertinet : hujus enim eſt, *Patrum* in Eccleſia *propagatio* : Al»ter cùm Patres non poſſit, *Filios* Eccleſiæ, lotionis genera»tione produxit, non tamen Patres aut Magiſtros. » Hæreſi »56. aliàs 77. *num.* 3. *&* 4.

Has prærogativas unanimi conſenſu Patres paſſim Epiſcopali Ordini tribuunt ; & quidem nonnulli ita loquuntur, quaſi hoc ſolo jure Epiſcopi Presbyteris eminerent : *Sola quippe ordinatione illi* (Epiſcopi) *ſunt, atque hoc tantum pluſquam Presbyteri habere videntur*, ait Chryſoſtomus *Homil.* 11. *in epiſt.* 1. *ad Timoth.* Et Hieronymus *epiſt.* 85. ad Evagrium : *Quid facit Epiſcopus, exceptâ Ordinatione, quod Presbyter non faciat.*

Quanquam ſciam etiam alias prærogativas Epiſcopis ſupra Presbyteros competere, ac olim competiiſſe ; ac citata patrum dicta commodâ interpretatione mollienda : nihilominus hæc evincunt, Patribus indubitatum fuiſſe, *Ordinationem* Epiſcopis propriam eſſe.

III. Rectè proinde dixit Eugenius IV. in Inſtructione pro Armenis : *Ordinarius Miniſter hujus Sacramenti eſt Epiſcopus.*

Similiter Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 4. *De Ordine*, »docet, Epiſcopos Presbyteris ſuperiores eſſe ; ac Sacra»mentum Confirmationis conferre ; *miniſtros Eccleſiæ ordi»nare* ; atque alia pleraque peragere ipſos poſſe : quarum »functionum poteſtatem reliqui inferioris Ordinis nullam »habent.

IV. De *ordinaria* poteſtate hic loqui Synodum, non eſt dubitandum : cum optimè noviſſent Patres Tridentini, Abbates jure ſaltem *privilegiato*, miniſtros Eccleſiæ inferiores ordinare, Ordines nimirum Minores conferendo: de quo jure *parte* 1. *tit.* 31. *cap.* 6. Notum quoque erat Patribus, multos è Theologis & Canoniſtis ſuſtinere, nec ſine fundamento, Presbyterum poſſe auctoritate *delegata* ordinare Diaconum, quin & Presbyterum, juxta illud Gloſſæ ad Can. 4. Diſt. 5. De Conſecrat *Ordinatus Ordinem quem habet, conferi Papa delegante.* Quod ex antiquis Canoniſtis & Scholaſticis latiùs proſequitur Morinus de SS. Ordinat. *parte* 3. *exercitat.* 4. *cap.* 3.

V. Hoc interim habetur, *Ordinarium* Ordinationis Miniſtrum eſſe Epiſcopum. Sed quia ſingulorum Epiſcoporum auctoritas & poteſtas ab ipſis pene Eccleſiæ exordiis, certis terminis circumſcripta fuit ; atque confuſionis evitandæ causâ ſtatutum, ne quis in alienos terminos ſuam extenderet jurisdictionem ; ſed ſuis ſinguli eſſent limitibus contenti, uti *parte* 1. *tit.* 16. *cap.* 3. dictum eſt, tanquam conſequens jam pridem decretum fuit, ne quis Epiſcopus alterius Epiſcopi Eccleſiam turbaret, jura Ordinationis ſine ejus licentia in alienos ſubditos exercendo.

Synodus Nicæna *Canone* 16. poſtquam vetuit, Presbyteros, aut Diaconos à ſuis Eccleſiis ſine Epiſcopi licentia recedere, ſubjungit ; » Si quis autem ad alium (Epiſcopum) »pertinentem audaciter invadere, & in ſua Eccleſia *ordina»re* tentaverit, non conſentiente Epiſcopo, à quo diſceſſit »is, qui regulæ mancipatur, ordinatio hujuſmodi irrita »comprobetur.

Similiter in Synodo Sardicenſi ſuggerente Oſio unanimi ſententia Patres dixerunt : » Et hoc Univerſi conſtitui»mus, ut quicunque ex alia Parochia voluerit alienum mi»niſtrum ſine conſenſu Epiſcopi ipſius, & ſine voluntate »ordinare, non ſit rata ejus Ordinatio. Quicunque autem »hoc uſurpaverit, à Fratribus & Co-Epiſcopis noſtris & »admoneri debet & corrigi.

Rationem Decreti præmiſerant : » Quia ex his conten»tionibus ſolet naſci diſcordia, & ideo prohibet omnium »ſententia, ne quis hoc facere audeat.

De hac diſciplina ſæculo V. ità loquitur Synodus Venetica : » Epiſcopus quoque ab aliis Epiſcopis *ordinatos* Cle»ricos ſine permiſſu eorum, à quibus fuerint ordinati, promovere ad ſuperiorem ordinem non præſumat, *ne concor»diam fraternam* injuriâ illatâ *contaminet.*

Infiniti penè ſunt Canones antiqui & recentiores hanc diſciplinam ſtabilientes, quos Ordine ſæculorum ſervato refert Franciſcus Hallier De SS. Electionibus & Ordinationibus *parte* 2. *Sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 1. §. 1.

VI. Sed quid ſi *Clericus* unius Eccleſiæ, ex alia Diœceſi oriundus eſſet ; aut forſan alibi domicilium haberet, nonne ab Epiſcopo *Originis* aut *domicilii* ad *altiorem* gradum promoveri poterat ; etiam *ſine licentia* Epiſcopi, cujus Eccleſiæ per Ordinationem erat adſcriptus ; nequaquam, id enim priſtina Patrum diſciplina non admittebat.

Hoc ipſo enim, quo quis in Clericum aut Miniſtrum Eccleſiæ ordinabatur, mox ei Eccleſia vinculo perpetuo, nec ſine voluntate Epiſcopi ſolubili, alligabatur, & in ſubditum Epiſcopi illius Eccleſiæ tranſibat ; ut amplius nec originis nec domicilii ratio haberetur : credebaturque, Clericum nec alibi, quàm in ſua Eccleſia, cui ſervire tenebatur, domicilium habere.

VII. Imò uti advertit & multis exemplis probat Hallierius loco citato §. 4. olim in Ordinatione vix *Domicilii* aut *Originis* ratio habebatur ? nec pœnam ullam decretam reperimus in Epiſcopum, qui alienum *Laicum* in *Clericum* ſuum ordinâſſet ; adeò ut omnes Canones eo tendere viderentur, quis *alienum Clericum* ſeu Miniſtrum ab Eccleſia cui addictus erat, abſtraheret ; atque per Ordinationem ſuæ Eccleſiæ adſcriberet.

VIII. Præcipuus ergo titulus, ratione cujus quis *proprius Epiſcopus* quoad Ordinationem, juxta priſtinam Patrum diſciplinam exiſtimabatur, erat alicujus in Clerum adſcriptio : quâ ſemel factâ, licebat huic Epiſcopo Clericum hunc ad ſuperiores Ordines promovere : alius verò nullus, ſine hujus licentia, illum ordinare poterat.

IX. Porrò, quemadmodum olim ipſa Ordinatio Ordinatum certæ Eccleſiæ adſtringebat ; ita hodie Beneficii Eccleſiaſtici adeptione Clericus Eccleſiæ, in qua eſt titulus ipſius Beneficii, adſcriptus cenſetur ; & Clericus ſeu Miniſter illius Eccleſiæ reputatur.

X. Itaque ſicuti antiquitus Ordinatio ſubjiciebat Ordinatum Epiſcopo illius Eccleſiæ ad quam ordinatus erat, ita hodie Beneficium ſubjicit Clericum Epiſcopo, ſub cujus Diœceſi ſitum eſt Beneficium, habeturque eatenus *proprius* ipſius Epiſcopus ut ab illo tanquam proprio Epiſcopo ad

Ordines

Ordines superiores promoveri queat: cum notabili tamen differentia inter modernam & pristinam disciplinam.

XI. Pristina enim disciplina, non nisi *unicum* ipsius Clerici alicui Ecclesiæ per Ordinationem adscripti *proprium* Episcopum agnoscebat; ita ut nullus alius Episcopus citra hujus licentiam posset jure *ordinario* Clericum ad superiores Ordines promovere; at moderna disciplina, præter titulum Beneficii agnoscit insuper *duos* alios titulos, scilicet *Originis* & *Domicilii*; in tantum ut ratione omnium trium titulorum quis dici queat eodem tempore, & respectu ejusdem Clerici *proprius* Episcopus: atque per consequens queat Clericus Beneficiatus tres habere Episcopos *proprios*, ut à quolibet sine alterius licentia ad Ordines promoveri valeat.

XII. Quo præcisè tempore hæc mutatio disciplinæ inceperit, incertum est; hoc constat, nullum reperiri Canonem nullamque Decretalem qua hic *triplex* titulus probetur ante Decretalem Bonifacii VIII. relatam in *Cap. 3 De Temporib. Ordinat. in* VI. Sedit autem Bonifacius sub finem sæculi 13. & initium sæculi 14.

In hac Decretali Bonifacius VIII. „ Cum nullus „Clericum Parochiæ alienæ, præter Superioris ipsius li„centiam debet ordinare. Superior intelligitur in hoc casu „Episcopus, de cujus Diœcesi est is; qui ad Ordines promo„veri desiderat, *oriundus*, seu in cujus Diœcesi *Beneficium* „obtinet Ecclesiasticum, seu habet(licet alibi natus fue„rit) *Domicilium* in eadem.

XIII. Episcopus originis, de quo in citata Decretali, dicitur Episcopus loci e quo ipse Ordinandus est *oriundus* hoc est, *originem* habet, sive *natus* est, quemadmodum sat indicavit ipse Pontifex, quando loquens de *Domicilio*, ponit hanc parenthesim, *licet alibi* NATUS *sit*, quibus verbis manifeste idem indicat, quod ante dixerat de *origine*, ita ut juxta Pontificem eadem sint, *natum* esse, & *oriundum*.

Quapropter, tametsi olim major soleret esse respectus ad locum ubi quis *Baptizatus* seu spiritualiter *regeneratus*, quam in quo esset *carnaliter natus* seu *generatus*; tamen hodie, spectata hac Decretali, si contingeret aliquem uno loco esse *natum*, & alio *Baptizatum*, videretur potior ratio habenda quoad susceptionem Ordinis, Episcopi *nativitatis*, quàm Baptismi.

XIV. Similiter, tametsi leges habere videantur pro loco *originis* filii illum in quo pater ejus natus est *lib. 6. §. 1. Ad Municipalem*, tamen verius est, juxta hanc Decretalem, per Episcopum *Originis* intelligi Episcopum loci in quo ipsemet Ordinandus *originem* habuit, sive *natus* est; non autem loci e quo Pater ejus oriundus est. Unde Nicolaus Garcias De Beneficiis *parte. 7. cap. 9. num.* 25. postquam dixit, de stylo Curiæ verbum *Oriundus* accipi pro *orto*: tanquam consequens docet, quod *Oriundus* de aliqua civitate est, qui *natus* est in illa civitate, non in qua Pater ejus *natus* fuit: Neque in Gallia uti monet Hallierius *parte. 2. sect. 5 cap. 3. art. 3. §. 2. paternæ originis* quoad Ordines recipiendos ulla solet haberi ratio; ideoque monet, tutum non esse, quod quis ad Episcopum loci nativitatis *paternæ* pro suscipiendis Ordinibus accedat, si nullo alio titulo ei *proprius* Episcopus sit: quod & Belgio merito attenditur, quia nec hic originis paternæ rationem haberi videmus, maxime quia nec cum Decretali Bonifacii VIII. congruere videtur.

XV. Episcopus *Domicilii* censetur Episcopus ejus loci in quo Ordinandus *Domicilium* habet.

Hic titulus olim parum notus erat, uti notat Hallierius loco citato *art. 4. §. 1.* qui deinde §. 2. ostendit, quâ ratione, necessarium fuerit posterioribus sæculis magis, quam olim remittere Ordinandos ad Episcopum *Domicilii*; atque hinc tandem legem Ecclesiasticam natam, quæ Episcopum *Domicilii* pro *proprio* Episcopo Ordinationis agnoscit.

Ut vero quis hoc titulo Episcopum pro Ordinibus suscipiendis accedat, requiritur, ut revera *Domicilium* in ejus Diœcesi fixum habeat.

XVI. Quando verò quis Domicilium alibi fixisse censeatur, explicant Imperatores in L. CIVES *Cod. De Incolis*, dum ajunt: „ In eodem loco singulos habere Domicilium „non ambigi, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum „suarum summam constituit, unde rursus non sit discessu„rus, si nihil avocet: unde cum profectus est, peregrinari „videtur, quo si redit, perigrinari destitit.

XVII. Ut verò quis hujusmodi domicilium fixum firmumque elegisse censeatur, potius ab animo atque circumstantiis, quàm à temporis spatio desumendum est.

Fieri enim potest, ut quis pluribus annis in loco aliquo moretur, nec tamen eo in loco domicilium fixum firmumque habere credatur, ratione cujus posset ab Episcopo illius loci ad Ordines promoveri.

XVIII. Exemplum eo notorium in degentibus studiorum causâ in Academiis; quin & in nonnullis Professoribus inferiorum præsertim scientiarum, qui multis subinde annis continuò in Academia morantur; sed tamen *fixum firmumque* domicilium non videntur habere; eò quod ea sit professionum illarum conditio, ut aliquot annorum curriculo absoluto, eam deserere & alio migrare professores soleant; nec eo animo videantur suscipi, ut perpetuo in ea functione persistant.

Unde nec Professores Humaniorum, nec Philosophiæ, neque Pædagogorum Regentes vel Vice-Regentes solent pro Ordinibus recipiendis ad Archiepiscopum Mechliniensem, in cujus Diœcesi Universitas Lovaniensis est constituta, pro Ordinibus accipiendis recurrere, neque credo, eos facile hoc solo titulo recipiendos.

XIX. Quin nec commoratio in aliquo loco sufficiens, ut quis dicatur ibidem habere *domicilium* ad suscipienda alia Sacramenta, v. gr. Communionem Paschalem, quin & Matrimonium contrahendum, semper sufficit pro constituendo *domicilio* sufficiente ad recipiendos Ordines Firmius enim magisque fixum domicilium videtur pro recipiendis Ordinibus requiri, uti loco citato notat Hallierius, & quotidiana praxis in juventute Academica evincit.

XX. Cæterùm quia *domicilii* probatio difficilis est; nec facile vera *domicilii* electio à ficta ac simulata discerni potest, meritò laudat Hallierius loco suprà indicato §. 9. Episcopos Galliæ, quod „ ab Ordinatione Clericorum, qui „alibi nati sunt, sibi temperare soleant, non quod, ut opinor „(ait) id sibi interdictum putent, sed quod originis proba„tio facilior sit & expeditior, ad cujus proinde Episcopum „remittunt, nisi in extranea quis patria, vel extra paternum „domicilium fortuitò natus sit, quo casu *domicilii*, quod „*originis* locum quodammodo obtinet, rationem habent, „& Ordines eis conferunt, qui apud eos *domicilium* ha„buerint.

Hæc Hallierius, qui ibidem notat, jus originis multùm præponderare juri domicilii: Quod jus originis naturale sit, jus domicilii tantum civile, jus originis necessarium, jus domicilii voluntarium; hoc variabile & temporarium, illud immutabile.

XXI. Sicuti commoratio plurium etiam annorum non sufficit, ut quis habere censeatur fixum firmumque domicilium, ut ratione illius possit ab Episcopo aliquo ordinari; ita nec ea semper requiritur, ut verum domicilium in aliquo loco figatur. Potest enim aliquis sine mora temporis ad aliquem locum verè migrare; ibique animo semper manendi larem, rerumque ac fortunarum summam constituere, atque ita firmum fixumque domicilium eligere; sed quia simulis subitanea domicilii electio, fraudibus & fictionibus obnoxia est, nisi temporis mora firmetur, meritò S. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi *parte* 2. *num.* 8. decrevit, ne quis ratione *domicilii* ab Episcopo ordinetur, nisi ut minimum decem annis in eodem loco commoratus esset, „volens, ut susceptarus Tonsuram vel Ordines probet se vel „origine, vel Beneficio Ecclesiastico, quod in Diœcesi obti„net vel DECENNALI *domicilio*, vel alia quavis legitima „ratione Diœcesanum esse.

XXII. Titulo Beneficii, *proprium* Episcopum constitui illum, in cujus Diœcesi Beneficium situm est, manifestum est ex citata Decretali Bonifacii VIII. eumque titulum ex veteri disciplina originem traxisse supra notavimus.

Nec refert si Beneficii hujus provisio seu collatio spectet ad alium Episcopum; modo revera titulus Beneficii sit in Ecclesia huic Episcopo subjecta; sive quod Beneficium quoad Episcopalia jurisdictioni Episcopi subjiciatur; ita Garcias *De Beneficiis parte. 2. cap. 4. num.* 15.

XXIII. Adhæc, attentis verbis ipsius Decretalis, indifferens est, quale sit Beneficium; an simplex; an cum Cura animarum; an requirens residentiam, an eam non requirens; an multos, an paucos proventus annexos habeat; modo tamen sit verum Beneficium, & in titulum Beneficii possideatur.

XXIV. Imò licet Beneficium adeò esset tenue in proventibus, ut non esset sufficiens pro *titulo* ordinationis, nihilominus, si sit verum Beneficium, valebit ut ratione illius efficiatur subditus Episcopi, cui Beneficium illud subjicitur, atque possit ab illo tanquam *proprio* Episcopo ordinari, etiam ad titulum alterius Beneficii aut patrimonii.

XXV. Quin si plura Beneficia in diversis Diœcesibus possideat, habebit & retione Beneficii tot *proprios* a quibus ordinari possit, etiam sine dimissorialibus, quot possidet Beneficia.

XXVI. Si tamen ex circumstantiis appareat, Beneficium esse tantum impetratum, subterfugiat proprii Episcopi examen, & alieno se subjiciat, Beneficium ità impetratum enim non subjicere Episcopo illius Beneficii, non semel declaravit S. Congregatio: uti refert Fagnanus his verbis: „Clericus primæ Tonsuræ, qui Beneficium obtinet in alia „Diœcesi, etsi promoveri possit ad Minores Ordines ab „Episcopo Beneficii *quantumvis tenuis* ad præscriptum ca„pitis *Cum nullus, Tit. De Temporibus Ordinationum in sexto* „tamen si illud beneficium sibi *in fraudem* conferri cura„vit,

vit, *ut eludat examen ac judicium sui Ordinarii* censetur *malè* promotus, & remanet suspensus ab executione Ordinum tanquam ordinatus à non suo Episcopo juxta *cap.* 8. *Sess.* 23. ut Sacra Congregatio declaravit.

XXVII. Episcopi Gallicani animadvertentes, ex multiplici titulo quo quis *proprius* Episcopus efficitur, occasionem suppeditari Clericis ineptis in Sacros Ordines involandi; & Episcoporum, quibus vita illorum nota est, & quorum examen subire metuunt, subterfugendi, in generali Conventu Cleri Gallicani anno 1657. declaravit: ,, Vis dignosci posse, quantum annorum ad domicilium figendum requiratur, & vix posse rationem haberi Episcopi beneficii: cùm non ità jam (ut olim) quique Clerici Ecclesiæ suæ alligantur: cum beneficio nuntiare, cùm plura possidere possint in variis Diœcesibus quo Clericis evagandi & elevandæ obedientiæ ansa præbetur, Decretum Bonifacii VIII. de *tribus* Episcopis *propriis* vix in Gallia receptum unquam fuisse; porrò expeditissimum jam esse, ut Episcopus proprius non esset nisi unus à quo posset ordinari. Denique decretum est, monendos hortandosque Episcopos, ne quos ordinarent nisi ex suis Diœcesibus oriundos.

Hæc declaratio ostendit, Episcopos Gallicanos præcipuam rationem haberi voluisse Episcopi *originis*; eò quod hic titulus non sit ità mutabilis: neque tot fraudibus subjectus, sicut titulus *Domicilii* aut *Beneficii*.

XXVIII. Hanc Episcoporum Galliæ declarationem & consuetudinem, quæ licentiam ordinandi passim ad unum Episcopum *Originis* restringit, nec licentiam à variis Episcopis recipiendi Ordines passim indulget, non improbat Hallierus, ,, tamen exoptat quam maximè, neminem qui beneficium residentiam requirens, præsertim verè curatum habet, absque ejus in cujus Diœcesi tale beneficium obtinet, licentia à quopiam ordinari: posset enim ille, quem fortè ad beneficium non admisit, ab ordinatione, si indignus esset, rejicere; posset & eundem si post obtentum beneficium aliquid rejectione dignum fecisset vel olim fecisse de novo deprehenderetur, ab Ordinatione repellere qui sine ejus licentia ordinatus Ecclesiæ scandalo & infamiæ futurus est.

XXIX. Et sane, si quis in aliqua Ecclesia beneficium possideat, eique jam notabili tempore deservierit; atque ex conditione beneficii aut aliunde sufficienter pateat, eum perpetuò eidem deserviturum, omnino rationi ac pristinæ disciplinæ consentaneum est, ut is non nisi ab Episcopo beneficii ordinetur. Similis enim Clericus, cùm titulo beneficii perpetuò vinculo quasi Ecclesiæ illi censeatur alligatus, rationem Canonum, qui adeò enixe vetarunt, alienum Clericum à quovis Episcopo ordinari, hic locum habere non obscurum erit, si quæ suprà de his Canonibus dicta sunt expendantur.

XXX. Quocunque autem titulo sive *Beneficii*, sive *Domicilii* sive *Originis* constituatur *proprius* Episcopus, habebit licentiam non tantum conferendi Ordines; sed etiam dandi *Dimissoriales*, dispensandi super *interstitiis*, aliaque faciendi quæ passim ab Episcopis circa Sacras Ordinationes respectu suorum subditorum licent, uti post alios docet Barbosa De Potestate Episcopi *parte 2. allegat.* 4. & quotidiana praxis probat.

XXXI. Synodus Tridentina nihil circa titulum, quo quis *proprius* Episcopus efficitur mutavit aut definiit; sed id non uno Decreto stabilire studuit, ut nullus ab alieno Episcopo, nisi de proprii licentia, ordinetur.

Imprimis *Sess. 6. cap. 5. De Reformat.* statuit: ,, Nulli Episcopo liceat, cujusvis privilegii prætextu, Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & *in personas eidem Ordinario subjectas*.

XXXII. Huic Decreto nonnulli Episcopi merè Titulares fraudem facientes, ,, Cathedram collocabant in aliquo loco *nullius* Diœcesis; atque ibi quoscunque ad se venientes, etiamsi suo Episcoporum seu Prælatorum Litteras commendatitias non haberent, Clericali charactere insignire, & ad Sacros etiam Presbyteratûs Ordines promovere præsumebant; quo plerumque fiebat (ait Synodus Trident. *Sess.* 14. *cap.* 2. *De Reformat*) ut minus idonei, & rudes ac ignari, & qui à suo Episcopo tanquam inhabiles & indigni rejecti fuerunt ordinati, nec divina Officia peragere, nec Ecclesiastica Sacramenta rectè valeant ministrare.

Incommoda quæ hic notat Synodus, hodie etiam difficulter evitantur ob libertatem adeundi plures Episcopos pro Ordinibus recipiendis, quemadmodum ante indicavimus.

Interim Synodus ut iis occurrat decernit: ,, Nemo Episcoporum, qui Titulares vocantur, etiamsi in loco *nullius* Diœcesis, etiam exempto, aut aliquo Monasterio cujusvis Ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii sibi de promovendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum, etiam prætextu familiaritatis continuæ commensalitatis suæ, absque sui proprii Prælati expresso consensu, aut litteris dimissoriis ad aliquos sacros aut minores Ordines, vel primam Tonsuram promovere seu ordinare valeat.

XXXIII. Cùm autem incommoda suprà recitata non minus metuenda sint, si unicuique liceat à quocunque vero & non Titulari Episcopo ordinari, quàm si à Titulari, Synodus suum Decretum extendens statuit generaliter *Sess.* 23. *cap.* 8. *De Reformat.* ut ,, Unusquisque à *proprio* Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus permittatur; nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur; si secus fiat; ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.

XXXIV. Tametsi Synodus hoc Decreto specificè non exprimat *Tonsuram* Clericalem, tamen quia generaliter vult, unumquemque à *proprio* Episcopo ordinari, etiam sub illa generalitate comprehendisse videtur ipsam *Tonsuram*: cùm eam suscipiens, etiam in latiore saltem significatione, dicatur *ordinari*. Et ratio quæ vetat quempiam in alienum subditum Pontificalia exercere, etiam in collatione Tonsuræ Clericalis militat: quod scilicet, exercitium Pontificalium sit species jurisdictionis, saltem voluntariæ, quæ in non subditum exerceri nequit.

XXXV. Adhæc quia Synodus Tridentina etiam suo Decreto excludit *cujusvis generalis vel specialis rescripti* prætextum, ,, consulta S. Congregatio Concilii Interpres, an qui facultatem à Sede Apostolica obtinuit ut possit ordinari ab alio, quàm à suo Ordinario, debeat nihilominus probitatem suam, & mores Ordinarii sui testimonio comprobare: Respondit ità debere, prout Signatura Gratiæ jam dudum solita est in hujusmodi facultatibus ponere clausulam, *De Licentia Ordinarii*, cujus testimonio mores & probitas commendentur. ,, Ità Fagnanus ad Cap. CUM SECUNDUM *De Præbendis num.* 54.

XXXVI. Decreti prædicti generalitas; nec non expressa clausula, *etiam cujusvis generalis vel specialis privilegii prætextu*, sat ostendunt, Synodum voluisse non tantum sæculares, sed etiam *Regulares* quocunque privilegio munitos suo Decreto comprehendi.

Deinde *cap.* 10. ejusdem Sessionis, nec Abbati permittit, *Regulari* cuicunque Tonsuram aut Minores conferre, *qui non sit ejus subditus*; sed horum omnium ordinationem ad Episcopos, intra quorum Diœcesis fines existunt, pertinere vult. Quo satis ostendit, *Regularium*, qui Abbatibus illis non subsunt, ordinationem ad Episcopos *intra quorum Diœcesis terminos existant*, pertinere; idque, ut subdit Synodus, *non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus aut consuetudinibus etiam immemorabilibus*.

XXXVII. Indulsit quidem Pius V. Constitutione sua quæ incipit, *Et si Mendicantium* 41. in Bulla Romana Fratribus Mendicantibus, quod Sacros Ordines à quolibet Antistite gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habente, Ordinarii loci licentia minimè requisita, in locis seu domibus Fratrum hujusmodi, sive alibi recipere possent, sed Pii V. immediatus successor Gregorius XIII. hanc Constitutionem Pii V. reduxit ad terminos Juris communis & Concilii Tridentini, per Bullam quæ incipit *In tanta* 9. in Bull. Rom. atque omnia ità esse voluit, quo futura essent, si litteræ illæ Pii V. non emanassent, *ad quam dispositionem & decisionem, suumque integrum statum, ac terminum illa omnia* (ait) *reducimus*.

Itaque attenta hac reductione ad terminos Juris Communis & Concilii Tridentini, hodie Regulares non possunt ab Episcopis ordinari, etiam in suis domibus sine licentia Diœcesanorum, uti rectè advertit Barbosa de Officio Episcopi *parte. 2. Allegat.* 4. *num.* 61.

XXXVIII. Postmodum emanavit declaratio quædam S. Congregationis Concilii Tridentini Interpretis probata à Clemente VIII. qua declaratum est, ,, Superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere, ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familia, ab iis ad quos pertinet, is Regularis positus fuerit.

Hic duo declarantur: primum, Regularem pro Ordinibus suscipiendis non posse à Superioribus suis mitti nisi ad Diœcesanum suum.

Secundum, Diœcesanum Regularium censeri, Episcopum illius Monasterii, in cujus Diœcesi situm est Monasterium in quo Regularis Ordinandus collocatus fuit ab iis quos pertinet; ità scilicet ut de familia illius Monasterii censeatur; sive incorporatus sit illi Conventui, adeoque verè dicatur jam esse de illo Conventu seu familia, ac ibi secundum disciplinam Regularium, qui Conventum de

voluntate

voluntate Superiorum mutare subinde solent, verè dicatur ibi habitare & domicilium habere.

XXXIX. Unde Superiores Regulares qui subditos suos mittunt ad certos Conventus ea duntaxat intentione, ut ab Episcopis illorum Conventuum ordinari queant; mox eosdem Ordinatos ad priores Conventus revocaturi, indubiè Concilio Tridentino, & Constitutionibus Pontificiis fraudem faciunt; ac revera subditos à non Dioecesano ordines suscipere permittunt; quandoquidem evidens sit, Regulares sic ad alios Conventus euntes, priorem Conventum revera non deserere, neque *familiam* mutare; sed de familia seu Conventu priori manere; ac per consequens, Episcopo hujus Conventûs subjectos.

Itaque Regulares censentur esse de Dioecesi Episcopi in qua situm est Monasterium in quo *verè* habitant, sive cujus familiæ sunt incorporati; etiamsi aliunde sint oriundi, juxta *Cap. 3* §. RELIGIOSI *De Temporib. Ordinat.* VI. Neque alium Dioecesanum sive Ordinarium habere censentur: eo quòd per professionem Religiosam, *originem* quodammodo renuntiaverint.

Si tamen de Regularibus agatur, qui beneficiorum sunt capaces, non apparet, quare non possit quoque titulo Beneficii Regularis promoveri ab Episcopo in cujus Dioecesi situm est Beneficium.

XL. Additur deinde in citata Declaratione Congregationis: "Etsi Dioecesanus abfuerit, vel non esset habiturus „ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum, dum „tamen ab eo Episcopo, qui ordines contulerit, examine-„tur quoad doctrinam; & dum ipsi Regulares, non distule-„rint de industria concessionem dimissoriarum in id tem-„pus quo Dioecesanus, vel abfuturus, vel nullas habiturus „ordinationes esset. Verumenim à superioribus Regulari-„bus Episcopo Dioecesano absente vel ordinationes non „habente, litteræ dimissoriæ dabuntur, in eis utique hu-„jusmodi causam absentiæ Dioecesani Episcopi, vel ordi-„nationum ab eo non habendarum, exprimendam esse, „quod qui non fecerint, officii, & dignitatis seu admini-„strationis, ac vocis activæ, & passivæ privationis, aliasque „arbitrio ejusdem S. D. N. Papæ reservatas pœnas, incur-„rent.

Declaratione illa relata subdit Hallierius loco citato: "Hanc, ut Hallier, modo fictionem & interpretationem [illegible] „demum Synodi Regularium importunæ flagitationes [illegible] „[illegible] „volunt.

XLI. Quidquid sit de hoc Hallierii asserto, fraudem apertam illi declarationi faciunt, & menti Pontificis contraveniunt, qui credunt & asserunt, Superiores posse *indubitanter* differre dationem dimissoriarum subditis usque ad id tempus quo Episcopus sit absens, vel nullas habiturus sit ordinationes. "In quocumque casu, in quo Regula-„ri sit Prælato constat, subditos suos esse, & quantum ad mo-„res, & quantum ad doctrinam sufficienter idoneos, & ta-„men habeat unde probabiliter timeat fore, ut ab Episcopo „rejiciantur: quia tunc rationabiliter movetur, & vere „utitur jure suo, non faciet contra Decretum Clementis „VIII. si expectet tempus, in quo non sunt habendæ Or-„dinationes in Dioecesi, ut subditos suos extra Dioecesim „dimittat Ordinandos.

Ita nuperus Auctor Consultationum Canonicarum *Consult. 3. resolut. 6. num. 8.*

XLII. Quo posito quid sequitur, nisi quod quandocunque Superior probabiliter timet fore, ut ab Episcopo non sint admittendi ad Ordines, quos ipse præsentandos duxerit (hos enim & *quantum ad mores & ad quantum doctrinam sufficienter idoneos* judicat) tunc non faciet contra Decretum Clementis VIII. si expectet tempus in quo non sunt habendæ Ordinationes in Dioecesi, ut subditos suos extra Dioecesim dimittat Ordinandos: sive quod secundum modernam praxim loquendo idem est, si probabiliter timeatur fore, ut ab Episcopo non *omnes indifferenter* Regulares, præsertim Mendicantes, ætatem & certum in Religione tempus habentes, admittentur.

Quid enim notius, quàm omnes planè Regulares, si illos, quos Laicos vocant, excipias, mox ut ætatem attigerint, certóque tempore in Religione vixerint, Ordinibus Sacris, *& quantum ad mores & quantum ad doctrinam sufficienter idoneos* à Superioribus judicari?

Si hoc non sit *fraudem* facere Declarationi & Ordinationi pontificis, nescio quid tandem erit *fraudem* facere; sed de hac aliisque similibus fraudibus, quibus nonnulli se conantur subducere examini suorum Episcoporum, qui secundum suum genium rigidiores videntur, fusius egi in libello cui titulus: *Repagulum Canonicum adversus nimiam Exemptionum à jurisdictione Episcoporum extensionem.*

XLIII. His aliisque incommodis, quæ ex recursu ad varios Episcopos pro Ordinibus suscipiendis oriuntur, medendis, modernus Pontifex Innocentius XII. Constitutionem edidit, quæ incipit: *Speculatores*; quâ penè omnia quæ tum ex declaratione S. Congregationis; tum Decretis Episcoporum circa *proprium* Episcopum relata sunt, confirmantur; unde textum Constitutionis quo hæc exprimuntur, hic apponendum credidi.

„Decernimus, ac declaramus, nulli Episcopo seu cujus-„vis loci Ordinario, tametsi Cardinalatus honore ful-„geat, licere externum quempiam, ac sibi ratione Origi-„nis, seu Domicilii, juxta modum inferiùs declarandum, „legitimè contracti non Subditum ad Clericalem Tonsu-„ram promovere, cujusvis Beneficii Ecclesiastici ei statim „ac Tonsura hujusmodi insignitus fuerit, seu ad quod is „à Patronis jam præsentatus, seu nominatus fuerit, præ-„textu, etiamsi Beneficium prædictum de novo ea expressè „adjecta lege fundatum fuisse constiterit, ut quis imme-„diatè post Clericalem characterem susceptum ad illud in-„stituatur; prætereà Clericum, qui legitimè jam à pro-„prio Episcopo ad eandem Clericalem Tonsuram, seu et-„iam ad minores Ordines promotus fuerit, non posse ab „alio Episcopo ratione, ac titulo cujuscunque Beneficii „in illius Dioecesi obtenti ad ulteriores Ordines promo-„veri, nisi ante eorundem susceptionem testimoniales „litteras proprii Episcopi tam Originis, quàm Domicilii „super suis Natalibus, ætate, moribus, & vita sibi concedi „obtinuerit, easque Episcopo ordinanti in actis illius Cu-„riæ conservandas exhibuerit. Licèt vero Clericus ratione „cujusvis Beneficii in aliena Dioecesi obtenti subjici dica-„tur jurisdictioni illius Episcopi, in cujus Dioecesi Benefi-„cium hujusmodi situm est, eam tamen de cætero hac in re „inconcussè servari volumus Regulam, ut nemo ejusmodi „subjectionem ad effectum suscipiendi Ordines acquirere „censeatur, nisi Beneficium prædictum ejus sit reditus, ut „ad congruam vitæ sustentationem sive juxta Taxam „Synodalem, sive, ea deficiente, juxta morem Re-„gionis promovendis ad Sacros Ordines, detractis oneri-„bus per se sufficiat, illudque ab Ordinando pacificè pos-„sideatur, sublata quacunque facultate supplendi quod de-„ficeret fructibus ejusdem Beneficii cum adjectione Patri-„monii etiam pinguis, quod ipse Ordinandus in eadem, seu „alia quavis Dioecesi obtineret, ac Episcopus sic Ordinans „tam in prædictis testimonialibus litteris, quàm de reditu „Beneficii hujusmodi expressam in collatorum „Ordinum Testimonio mentionem facere debebit. Cæte-„rum subditus ratione Originis is tantummodo, ac esse in-„telligatur, qui naturaliter ortus est in ea Dioecesi, in qua „ad Ordines promoveri desiderat, dummodo tamen ibi „natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, „Officii, Legationis, Mercaturæ, vel cujusvis alterius tem-„poralis moræ, seu permanentiæ ejus Patris in illo loco, „quo casu minimè attenta ejusmodi fortuita nativitate, sed vera „ac naturalis Patris origo erit attendenda. Quod si, „ejus tamen temporis spatium eo loco, in quo ex acceden-„ti, sicut præmittitur, natus est, moram traxerit, ut potue-„rit ibidem Canonico aliquo impedimento irretiri, tunc „etiam ab Ordinario ejus loci litteras Testimoniales, ut „supra, obtinere, illasque Episcopo Ordinanti per eum in „collatorum Ordinum Testimonio similiter recensendas „præsentare teneatur. At si Pater in alieno loco, ubi ejus „filius natus est, tamdiu, ac eo animo permanserit, ut inibi „vere Domicilium de Jure contraxerit, tunc non origo „Patris, sed Domicilium per Patrem legitime, ut præfer-„tur, contractum pro Ordinatione ejusdem filii attendi „debeat. Subditus autem ratione Domicilii ad effectum „suscipiendi Ordines is duntaxat censeatur, qui, licet alibi „natus fuerit, illud tamen adeò stabiliter constituerit in „aliquo loco, ut vel per decennium saltem in eo habitan-„do, vel majorem rerum, ac bonorum suorum partem „cum instructis Ædibus in locum hujusmodi transferen-„do, ibique insuper per aliquod considerabile tempus „commorando, satis superque suum perpetuo ibidem per-„manendi animum demonstraverit; & nihilominus ulte-„rius utroque casu se verè & realiter animum hujusmodi „habere jure jurando affirmet. Si quis tamen à propriæ ori-„ginis loco in ea ætate discesserit, qua potuerit alicui Ca-„nonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii „suæ originis testimoniales litteras, ut supra afferre debebit, „ac de iis expressa similiter mentio in susceptorum Ordi-„num Litteris facienda erit.

CAPUT III.

De Litteris Dimissorialibus.

1 *Quæ essent apud veteres Litteræ Dimissoriales?*

2 *Harum Litterarum mentio occurrit in antiquis Canonibus; sed alio sensu, quàm hodie accipiuntur.*

3 *Litteræ Dimissoriales hodie dantur, ut quis ab* alieno *Episcopo ordinetur.*

4 *Dare Litteras Dimissoriales propriè ad Episcopos pertinet.*
5 *Olim quibusdam inferioribus Prælatis facultas dandi Dimissoriales competiit.*
6 *Synodus Tridentina hanc facultatem sustulit.*
7 *Decretum S. Congregationis conforme.*
8 *Auctoritas dandi Dimissoriales competens Capitulo Sede vacante per Synodum Trid. restricta.*
9 *Pœna in contravenientes decreta.*
10 *Episcopus* confirmatus *non consecratus potest dare Dimissoriales; & Archiepiscopus ante receptionem* Pallii.
11 *Facultas hæc ab Episcopis delegari potest.*
12 *Synodus Trident. desiderat, ut Episcopi* per se *ordines conferant.*
13 *Jure communi in litteris dimissorialibus exprimenda causa ob quam Episcopus non ordinet; sed hodie non observatur.*
14 *Non est conveniens ut Episcopus passim suos alio mittat.*
15 *Synodus Tridentina non vult dari Dimissoriales nisi* jam probatis.
16 *Synodi posteriores idem inculcant.*
17 *Justitia horum Decretorum.*
18 *Interdum examen aliis delegandum; & quæ cautio à S. Carolo hic adhibita.*
19 *Studentium in Academia examen sæpe aliis committitur; & quid hic præcipuè attendendum.*
20 *Synodus Trident. videtur ultra examen Ordinarii etiam requirere examen* alieni *ordinantis vigore Dimissorialium.*
21 *Idque in aliquibus Diœcesibus observatur.*
22 *Sacra Congregatio declaravit, id esse arbitrarium.*
23 *In Belgio non solet secundum examen institui.*
24 *Meritò attendunt Episcopi à quo Dimissoriales concessæ sint.*
25 *Sanctus Carolus noluit sine necessitate Dimissoriales dari.*
26 *Noluit eas dari nisi pro Ordinibus una ordinatione recipiendis.*
27 *Voluit in iisdem præscribi tempus, intra quod Ordines sint suscipiendi.*
28 *Dimissoriales ad tempus vel certos Ordines restrictæ quando exspirent?*
29 *Litteræ Dimissoriales per mortem Episcopi non exspirant.*
30 *Concessa à Capitulo Sede Vacante aut Vicario durant etiam extincta horum potestate.*
31 *Poterit novus Episcopus Litteras Dimissoriales à Capitulo datas revocare.*

I. Litterarum *Dimissorialium* sive *Dimissoriarum* frequens est etiam apud Veteres mentio, sed alio nonnihil sensu, quàm hodie accipiuntur.

Antiquitus enim ferè ejusmodi litteræ non dabantur, nisi Clericis qui ad aliam Ecclesiam mittebantur non reversuri.

Cum enim secundùm disciplinam illius temporis, Clerici omnes vi suæ ordinationis adstringerentur certæ Ecclesiæ, à qua sine consensu Episcopi recedere non poterant; si Clericus ad aliam Ecclesiam transire vellet; petebat ab Episcopo *dimissionem*; si Episcopus consentiebat, expediebantur litteræ, quibus significabatur, quod Episcopus hunc Clericum à vinculo, quo Ecclesiæ suæ tenebatur, absolveret, atque à se *dimitteret*; alterique Episcopo eum cederet; jusque omne quod in eum habebat in alterum transferret: atque hæ propriè dicebantur Litteræ *Dimissoriæ* à verbo Latino *dimittere*.

II. Hoc sensu Litteræ *Dimissoriæ* accipiuntur à Concilio Carthaginensi I. *Can.* 5. litteras has ideo solum requirens, ne alienus Episcopus alterius Clericum usurpet; id est, suæ Ecclesiæ adscribat, & alteri eripiat. Et in Synodo Trullana *Can.* 17. decernitur ut "nullus omnino Clericus in quocunque sit gradu, potestatem habeat sine proprii Episcopi scripta *dimissoria* in alienæ Ecclesiæ *catalogum* referri.

Hic *dimissoria* requiritur, non ut Clericus ab alio Episcopo simpliciter ordinetur; sed ut in alienæ Ecclesiæ catalogum referatur; quod fieri mores illorum temporum non permittebant, nisi ab Ecclesia cui prius fuerat adscriptus *dimitteretur*; quod fiebat mediante *dimissoria*.

III. Hodie verò vulgari nomine litteræ *dimissoriæ* sive *dimissoriales* vocantur, quibus Clerici non absolute suis Ecclesiis dimittuntur; sed quibus ad alienum Episcopum, Ordinum suscipiendorum causa duntaxat *dimittuntur*; seu quibus facultas fit alicui à *non suo* Episcopo Ordines suscipiendi; ità ut Episcopus in eum Clericum pristinum jus & auctoritatem sibi retineat; nec à se *dimittat* nisi ad hunc solum effectum, ut ab *alieno* Episcopo, Ordinem in litteris expressum suscipiat.

IV. Sicut autem Episcopi sunt Ordinarii Ordinum Ministri; atque ad ipsos *propriè* spectat Ministrorum Ordinatio & electio, ità quoque semper ad Episcopos primariò spectavit, & hodie spectat dimissoriales litteras dare.

"Inferiores Prælati, Religiosi vel alii, nisi eis, quod suos „Clericos, aut subditos, possint à quo voluerint, Episcopo „facere ordinari, à Sede Apostolica *specialiter* sit indultum, „vel Officiales Episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non „extendat) hujusmodi nequeunt licentiam impartiri." *Cap. 3. de Temporib. Ordinat. in* VI.

Hic supponit Pontifex, Episcopis jure ordinario competere facultatem dandi litteras *dimissoriales*; inferioribus verò nonnisi ex speciali Sedis Apostolicæ indulto; quemadmodum etiam indicitur in *Cap.* 8 *De Officio Archid.* ubi mandatur Episcopo, ut "interdicat Archidiacono suo, ne „sine conscientia sua auctoritate litteras suas promovendis „concedat Clericis.

Ad quæ reflectens Glossographus ait: "Et ità patet, quod „Archidiaconus non potest dare commendatitias ad Ordi„nes suscipiendos, sed solus Episcopus.

V. Subjicit tamen Glossographus hanc exceptionem, „Si Episcopus absens esset extra Parochiam suam & neces„sitas vel utilitas Ordinandorum immineret, tunc posset „illos præsentare aliis Episcopis per quos ordinentur: quia „absente Episcopo supplet vices; sic & Archipresbyteri; & „hoc intelligo (ait) si Archidiaconus habet hoc *De Consue„tudine* aliàs non, nisi haberet *speciale* mandatum.

Ex his quoque non obscurum est, olim nonnullis inferioribus Prælatis, ut Archidiaconis, Archipresbyteris, vel Abbatibus, sive per Indultum sive per consuetudinem facultatem hanc fuisse communicatam.

VI. Verum Concilium Tridentinum *Sess.* 23. *cap.* 10. *De Reformat.* postquam interdixit Abbatibus, ac aliis quibuscunque quantumvis exemptis, cuiquam qui *Regularis subditus* sibi non sit, Tonsuram vel Minores Ordines conferre, subdit: "Nec ipsi Abbates & alii exempti & Collegia „vel Capitula quæcunque etiam Ecclesiarum Cathedra„lium Litteras dimissorias aliquibus Clericis sæcularibus, ut „ab aliis ordinentur, concedant, sed horum omnium ordi„natio, servatis omnibus quæ in hujus sanctæ Synodi De„cretis continentur, ad Episcopos intra quorum Diœcesis „fines existant, pertineat: non obstantibus quibusvis privi„legiis, præscriptionibus aut consuetudinibus, etiam im„memorabilibus.

Hoc Decreto auctoritatem dandi dimissoriales competentem Prælatis inferioribus, vel ex privilegio vel consuetudine vel præscriptione revocatam, nequaquam obscurum est.

VII. Unde cùm Capitulum Antverpiense obtinuisset privilegium à Leone X. quo dabatur facultas dandi *dimissoriales* de promovendo etiam extra tempora; eaque auctoritate, non obstante Decreto Concilii Tridentini uti vellet Capitulum, quæstione per Episcopum Romam delata, & S. Congregationi proposita, rescriptum est ad Episcopum, Sacram Congregationem censuisse, "Facultatem conce„dendi *Dimissorias* litteras Capitulo ademptam esse Decre„to *cap.* 10. *Sess.* 23. "Litteræ extant apud Zypæum in Jure novo *tit. De Officio Ordinarii num.* 20.

VIII. Quia Sede vacante Capitulum succedit in jurisdictionem Episcopalem, jam olim obtinuit, ut Capitulo Sede vacante Dimissorias ad suscipiendos Sacros Ordines statim à morte Episcopi dare posset; at Synodus Tridentina per Decretum sub Paulo III. editum *Sess.* 7. *cap.* 10 *De Reform.* hanc Capituli auctoritatem aliquatenus restrinxit, uti supra *parte* 1. *tit.* 9. *cap.* 2. notavi.

IX. Ulterius pœnam interdicti Capitulo, si Decreto contra veniat, comminatur: insuper ut "ordinati, si in Mino„ribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Cle„ricali, præsertim in criminalibus, gaudeant: in majoribus „vero, ab executione Ordinum, ad beneplacitum futuri „Prælati, sint ipso jure suspensi.

Hanc pœnam Synodus *Sess.* 23. *cap.* 10. *De Reformat.* Ad „illos qui easdem litteras non à Capitulo, sed ab aliis quibusvis, in jurisdictione Episcopi loco Capituli, Sede vacante, succedentibus, obtinerent contra Decretum sub „Paulo III. mandat extendi. Concedentes autem Dimisso„rias contra formam Decreti, ab officio & beneficio per „annum sint ipso jure suspensi.

X. Cæterum, quia concessio Dimissorialium ad Ordines suscipiendos non ad ea quæ Ordinis Episcopalis sunt, sed ad ea quæ jurisdictionis sunt, pertinet; nemo ambigit, quin Episcopus electus & confirmatus, licet nondum consecratus Dimissorias dare queat; eo quod post confirmationem, etiam ante consecrationem Episcopus exerceat omnia quæ sunt jurisdictionis, quemadmodum *parte* 1. *tit.* 14. *cap.* 5. ostensum est. Idem esto judicium de Archiepiscopo ante acceptum *Pallium* Archiepiscopale, sine quo Ordines conferre nequit, licet quæ jurisdictionis sunt, exercere valeat; uti similiter *parte.* 1. *tit.* 19. *cap.* 5. probatum est.

XI. Eadem ratione facultas dandi *Dimissorias* Vicariis seu Officialibus Episcoporum competere potest, modo Episcopi eam specialiter ipsis delegaverint. Hanc auctoritatem in Provincia Coloniensi sæculo præterito competiisse Officialibus supposuit Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 1. *cap.* 29. prohibens. "Ne Officiales Litteras *Dimisso„rias,*

„riæ, quæ vulgò *Licentiatoriæ* Ordinan i vocantur, alicui „temerè concedant: illarum enim prætextu, qui suæ rudi- „tatis & inscitiæ sibi conscii sunt, nostrorum Vicariorum „in Pontificalibus disquisitionem subterfugiunt, ac „aliò migrant, ubi nullus canonicæ traditionis respectus „habetur.

Idipsum supposuit Synodus Moguntina anno 1579 *cap.* 14. dicens: "Commissariis nostris seriò inhibemus, ne im- „posterum alicui Litteras Dimissorias sine magna & neces- „saria causa, quam bene exploratam habere debent, conce- „dant.

Profectò cùm à certa ac Canonica Ministrorum electio- ne & sublimatione præcipuè rectum Ecclesiæ regimen & populi salus dependeat, Episcopi summa circumspectione in ea procedere debent, neque temerè aut facilè aliis Ordi- nationem suorum ministrorum credere.

XII. Et quidem Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 3. *De Reformat.* vult, ut "Episcopi per *semetipsos* Ordines con- „ferant: quod si ægritudine fuerint impediti, subditos suos „non aliter, quam jam probatos, ad alium Episcopum or- „dinandos dimittant.

Quamvis Synodus non exprimat nisi causam *ægritudinis* ob quam suos ad alium Episcopum mittere queat, nequa- quam tamen aliæ graves & necessariæ causæ exclusæ cen- sentur, quibus legitimè impeditus Episcopus, ad alium Episcopum Ordinandos dimittat; quemadmodum expres- sit Concilium Mediolanense III. sub S. Carolo tit. *Quæ per- tinent ad Sacramentum Ordinis.*

XIII. Et quidem Clemens IV. in *cap.* 3. *De temporibus Ordinat. in* 6. non vult aliquem Ultra Montanum ab Epi- scopo Latio ordinari nisi in Litteris Dimissoriis *causa legitima* contineatur, quare illum Episcopus *originis* noluit aut ne- queat ordinare.

Unde non infrequens creditum fuit, & S. Carolus observa- vit, quod in Litteris *Dimissoriis* deberet exprimi causa ob quam Episcopus *proprius* ordinare nequeat aut nolit; quod tamen nec in Gallia nec in Belgio observatur, uti advertit Rebuffus in *Prax. Benef.* titulo De *formula Dimissoriarum, num.* 28.

XIV. Interim ex Decreto Synodi Tridentinæ fit intel- ligitur, mentem Ecclesiæ nequaquam esse, ut Episcopi passim suorum subditorum Ordinationes aliis committant quam tempus ipsis minus molestum, aut minus vilem; quod pla- ne à priscis ac Sanctis Episcopis remotissimum fuisse, exemplis probat Hallierus *parte* 2. *section.* 3. *capit.* 3. *art.* 11. §. 5.

XV. Si vero justa fuerit causa mittendi subditum ad alienum Episcopum pro Ordinibus suscipiendis, merito ad- dit Synodus Tridentina *non aliter quam probatos* mittendos esse, id est, Dimissoriales fundas non esse, nisi *jam probatis*, quod & alio loco diligenter expressit, vetans aliquem ab alieno Episcopo ordinari, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti aut privilegii prætextu, *nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur. Sess.* 23. *cap.* 8. *De Re- format.*

XVI. Has Concilii Tridentini Sanctiones explicans S. Carolus in Synodo sua Mediolanensi III. titulo, *Quæ per- tinent ad Ordinis Sacramentum* ait: "Infirma valetudine, „aliaque justa causa impeditus Episcopus, si statos Sacros „Ordines habere non potest, & aliquem propterea Cleri- „cum finitimum alium Episcopum mittere velit, à quo alicui „Ecclesiastico Ordini adscribatur, testimonialibus litteris „eidatis, hoc adscribat, & testata faciat, vitæ imprimis & „morum probitatem, doctrinam, qua idoneus, examine „habito judicatus est, Ecclesiasticum Ordinem, quo est „proximè initiatus, tum prætereà natales, aut dispensatio- „nem, si quam super illis obtinuerit: si vero majori Ordini „adscribendus est, ætatem item, & titulum sufficientem- „que censum beneficii, vel pensionis, vel patrimonii quod „ille habet.

Et Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 5. "Episcopi „subditos suos non nisi *jam probatos* & examinatos ad „alium Episcopum dimittant, juxta Decretum Concilii „Tridentini.

XVII. Justissima sanè constitutio. Cùm enim nemini ma- gis nota esse debeat, quàm proprio Pastori & Episcopo suf- ficientia ac capacitas sui subditi; atque ipsius maximè inter- sit, ne quis inidoneus à suis subditis, & in suæ Diœceseos Clerum Ordinetur; nihil sanè justius, quàm ut ejus testi- monium requiratur, ut appareat, an ipse qui ad Ordines suscipiendos subditum suum mittit, de ipsius capacitate, antequam mittat, ritè sit instructus; atque de ea testetur.

XVIII. Quia tamen interdum contingere potest, ut Or- dinandus à Diœcesi, aut civitate Episcopali sit absens, nec sine magno incommodo ad Episcopum personaliter pro examine accedere possit, hanc cautionem addidit S. Carolus in sua Synodo Mediolanensi V. *parte* 3. *de Inti- mandis Ordinis Sacramento*, ut "hoc casu liceat examen „illud speciatim Episcopo delegare, in cujus Diœcesi illi „morantur: at vero tunc Litteras dimissorias ne det, an- „tequam examinis facti litteras ab eo acceperit, cui illud „delegavit.

XIX. Ità hodie, non rarò solent concedi Litteræ *Dimis- soriæ* Studentibus in Academia, præsertim remotis à suis Diœcesibus, hac insertâ clausulâ, si prævio examine à suo Præside Collegii, aut aliis in litteris designatis idonei judi- centur; in quo hæc cautio præcipuè necessaria est, ut Epis- copi examen illud non committant, nisi iis, quorum suffi- cientia & integritas probè ipsis fuerit nota; & de quibus se- curi sint, quod non nisi bene idoneis testimonium capaci- tatis sint daturi.

XX. Videtur insuper Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap* 11. *De Reformat.* præter examen proprii Episcopi ad alienum mittentis; nec non illius de sufficientia ordinandi testimo- nium, insuper requirere examen ipsius Episcopi Ordinan- tis; cùm expressè statuat: "Facultates de promovendo à „quocunque non suffragentur, nisi habentibus legitimam „causam, ob quam à propriis Episcopis ordinari non pos- „sint, in litteris exprimendam, & tunc non ordinentur, „nisi *ab Episcopo* in sua Diœcesi residente, aut pro eo Pon- „tificalia exercente, & *diligenti prævia examine.*

XXI. Et conformiter ad hoc Decretum, etiam à propriis Episcopis examinatos, iterum examinari ab Episcopo or- dinaturo, Mediolani & Neapoli, ex Bonacina & Quaranta refert Hallierus loco citato §. 6. dicitque & in Gallia se id ab aliquibus vidisse observari.

XXII. De hac quæstione consulta S. Congregatio: "An „scilicet, Episcopus Ordinans alienos subditos sæculares „cum dimissoriis proprii Episcopi asserentis, eos examina- „tos fuisse & idoneos repertos, hujusmodi attestationi de- „ferre teneatur, vel etiam possit eosdem Ordinandos exa- „minare; Sacra Congregatio censuit, esse arbitrarium, & „ideo posse, sed non teneri „ Apud Fagnanum ad *Cap.* CUM SECUNDUM *De Præbendis nu.* 56.

XXIII. Conformiter ad hanc resolutionem, solent hic Episcopi dimissorialibus & attestationi proprii Episcopi deferre, atque sine novo examine ordinare; prædictum Decretum Concilii Tridentini intelligentes de his qui *facul- tates de promovendo* non à *proprio* Episcopo, sed à Sede Apo- stolica obtinuerint.

XXIV. Addit tamen merito Fagnanus ibidem *num.* 57. quod si Episcopus alienus sciret, eum qui habet Dimisso- riales esse criminosum, peccaret ordinando; quia reverà *ministrum* indigno, etiam Sacramentum indignè ad- ministraret. Quare laudandi Episcopi, qui non adeo faciles sunt, ut admittant dimissoriales suum tenent; Episcopum in concedendis Dimissorialibus & Ordinandis alieno subditos fa- ciles esse; ac quosvis passim se præsentantes ad Sacros Or- dines admittere.

XXV. Ne occasione concessarum litterarum Dimisso- rialium instituantur Episcopi, eo quod interdum contingat, ut vel hominis mores immutentur, vel quod de illius vita an- tea minus notum erat atque exploratum, id postea pateat, quo fiat, ut quem Episcopus aliquando sacro Ordine dig- num judicavit, illum ipsum postmodum inveniat indig- num ut ulteriore Ordine insigniatur, merito voluit San- ctus Carolus in Synodo sua Mediolanensi IV. titulo *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*: imprimis, ne "Episcopus „unquam antequam Sacræ Ordinationis tempus *proximè* „instet, litteras hujusmodi testimoniales *Dimissoriasve* pro „Ordinibus ab alio Episcopo suscipiendis, sine *necessaria* „causa unquam concedat.

XXVI. Secundo, "Neque item iisdem litteris faculta- „tem det plures ordines suscipiendi, quàm illos ipsos tan- „tum, quos uno eodemque tempore ab eo suscipi voluerit, „ac per Sacros Canones Conciliaque licuerit.

XXVII. Tertio, "Præfiniat prætereà in illis ipsis certum „suscipiendi Ordinis, cui quisquam adscribendus est tem- „pus menstruum scilicet vel bimestre vel longius, ut pro „loci distantia, pro aliave ejusmodi causa opus esse vi- „derit.

Hæc ostendunt quanta cautione in dandis litteris Di- missorialibus procedendum judicaverit S. Carolus; ne oc- casione hujusmodi litterarum indignus quispiam ad Ordi- nes promoveretur. Episcopi has cautiones pro locorum personarumque conditione adhibere poterunt; ubi eas vel necessarias vel convenientes in eundem finem judicabunt.

XXVIII. Subjicit deinde S. Carolus: "Quo præstito „tempore transacto eas litteras eo nomine à se concessas, ei „imposterum nihil suffragari nihilque roboris habere iis- „dem litteris declarat; Quas etiam Cancellario Episcopali „ab illo, cui concessæ sunt, reddi decernat.

Verum licet hæc declaratio in litteris esset omissa, nihilo- minus, si *Dimissoriales* restrictæ sint ad certum tempus in- tra quod ad Ordinem promoveri teneatur, tempore præ- stituto elapso litteræ illæ suum amittunt valorem & effe- ctum; quia cum facultas seu mandatum non sit nisi ad tempus, etiam ultra tempus extendi nequit.

XXIX. Si autem litteræ Dimissoriæ sint sine præfinitione temporis, tunc eatenus perpetuæ sunt; ut nec per mortem Episcopi revocatæ censeantur, uti tradit Rebuffus in Praxi Benef. titulo *de Formula Dimissoriarum*, *num.* 39. & communiter Canonistæ, atque praxis moderna probat.

XXX. Addit præterea Rebuffus *num.* 34. Nec etiamsi gratia ista suscipiendi Ordines ab alieno Episcopo concessa sit à Capitulo expirabit, finita Capituli potestate; quia gesta à Capitulo valida sunt, & durant si rectè facta sunt. Idipsum plurimis citatis docet Barbosa de officio Episcopi, *parte* 2. *Alleg.* 7. *num.* 24.

Quod de Dimissoriis datis à Capitulo Sede Vacante concessis dicitur; idem dicendum de concessis à Vicario Episcopi, eas nimirum durare etiam extinctâ potestate Vicarii; uti expresse notat Gallierius loco citato, § 8.

XXXI. Hæc de validitate Dimissoriarum sive ab Episcopo, sive à Capitulo vel Vicario concessarum non procedunt, si Episcopus eas re integra, id est, ante Ordinem susceptum revocaverit. Unde Rebuffus postquam dixerat, litteras Dimissorias nec per mortem Episcopi, nec per extinctam potestatem Capituli esse effectu suo evacuatas, immediatè subjungit *num.* 44. Poterit tamen Episcopus revocare ea, quæ nondum sunt sortita effectum: quam opinionem Rebuffi probans Barbosa dicto loco *num.* 15. ait: "A „novo enim antistite revocari possunt per edictum omnes „& quæcunque à prædecessoribus Prælulibus, vel Capi„tulo Sede vacante concessæ.

CAPUT IV.

De Examine Ordinandorum.

I. Dictum est ab Apostolo omnibus Episcopis in persona Timothei: *Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* 1. ad Timoth. 5. ℣. 22.

II. "Quid est autem *cito manus imponere* (ait S. Leo *Epist.* „87. *cap.* 21.) nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus exa„minis, ante meritum laboris" ante experientiam disciplinæ Sacerdotalem honorem tribuere non probatis.

Et ante Leonem Sanctus Chrysostomus prædicta verba Apostoli exponens *Homil.* 15. *in Epist. ad Timoth.* ait: "Quid „est illud, *citò?* Non ex prima probatione, nec secunda, „nec tertia, sed ubi consideratio *diuturna* præcessit, *exactis„simaque* discussio, tunc imponito manus.

III. Jubet rursus in eadem Epistola *cap.* 3. Apostolus, ut Ordinandi *probentur primùm & sic ministrent.*

Hinc toties in pristinis Canonibus præceptum, ne Episcopi citò manus imponant; sed priùs exacte probent & examinent vitam, mores, aliasque Ordinandorum qualitates.

IV. His insistens Synodus Tridentina, neminem, nisi prævia exacta de vita ac moribus inquisitione, & præmisso super ejus doctrina examine, ordinari voluit, uti pluribus capitibus *Sess.* 23. *De Reformatione* expressum est, ac signanter *cap.* 12. ubi postquam ætatem singulis Sacris Ordinibus præscriptam exposuit, subjicit: "Sciant tamen Episcopi, „non singulos, in ea ætate constitutos debere ad hos Ordi„nes assumi: sed dignos duntaxat, & quorum *probata* vita „senectus sit. *Regulares* quoque nec in minore ætate, nec si„ne diligenti Episcopi Examine ordinentur: *privilegiis* „quibuscunque quoad hoc penitus exclusis.

V. Voluit igitur Synodus generaliter omnes, non tantùm Sæculares, sed & *Regulares* ante ordinationem examini Episcopi esse subjectos, ut nimirum Episcopus examinare queat, num digni sint ad Ordines promoveri; ne alias contra præceptum Apostoli alicui *citò manus imponendo*, peccatis alienis communicet: "Neque enim, ut præcitatis „verbis subjungit Chrysostomus, ea res periculo caret: eo„rum, quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis, qui „initium dedisti etiam præcedentium delictorum."

VI. Vita quidem Religiosa ex suo instituto, atque regulariter acta plurimum valet, ut quis ad Sacros Ordines disponatur; at notum est illud Augustini *epist.* 132. "Omnem „conditionem includere bonos & malos, esseque Clericos „proinde falsos ac Monachos. Sunt & Monachi falsi, & nos „novimus tales: sed non periit fraternitas pia per eos qui „profitentur quod non sunt; tam enim sunt Monachi falsi „quam Clerici falsi, & fideles falsi.

VII. Notum quoque est, non omnem, quæ Monachis sufficeret perfectio, ad Sacros Ordines, præsertim Presbyteratus sufficere. *Multò major*, inquit S. Chrysostomus, *vitæ integritas huic* (Presbytero) *quàm illis* (Monachis) *necessaria.* Hinc illud Augustini, *aliquando bonus Monachus, vix bonum facit Clericum. Lib.* 2. *De Sacerdot. c.* 2.

Quibus consonat illud Doctoris Angelici: "Ordines Sa„cri præexigunt sanctitatem: sed status Religionis est exer„citium quoddam ad sanctitatem consequendam: unde „pondus Ordinum imponendum est parietibus jam per „sanctitatem desiccatis, sed pondus Religionis desiccat pa„rietes, id est, homines ab humore vitiorum." 2. 2. *q.* 189. *a.* 1. *ad* 3.

VIII. Quapropter SS. Patres, etiam in primo Religionis Monasticæ fervore, non omnes passim ad Ordines Sacros promovendos judicabant, sed *quos morum gravitas, & vitæ ac fidei institutio sancta commendat*, ut loquitur Siricius Papa. Ep. cap. 13. Unde ad Aurelium scribit Augustinus: *Cum ex his qui in Monasteriis permanent, non tamen nisi* PROBATIORES *atque* MELIORES *ad Clerum assumere soleamus.* Et sanctus Gregorius Candido Episcopo scribens ut de Monasteriis in sua Diœcesi positis cum consensu Abbatis aliquos accipiat in Presbyteros ordinandos, hoc monitum subjungit: "Sed illius præ omnibus estote „solliciti, ut vitam actusque eorum qui in hoc sunt officio „constituendi, *subtiliter debeatis inquirere*, & tunc eos, si „digni fuerint, ordinare. *Lib.* 5. *Epist.* 27.

IX. Cum ad Episcopum spectet Ordinandis manus imponere; atque juxta Apostolum si *manus* cito *imponat* ipse communicet peccatis alienis, quid mirum si ubique in sacris Canonibus & Patribus prima examinis cura ipsi Episcopo imponatur & deferatur; utpote cujus præcipue interest, ne indigni promoveantur. Hinc illud Innocentii III. in

Cap.

Cap. VENERABILEM ✠ *De Electione* : „ Est enim regulariter & generaliter observatum, ut ad eum examinatio »personæ pertineat ad quem impositio manus spectat.

Ad hæc cum Episcopo totius populi cura & Diœcesis regimen primario incumbat, quid æquius aut justius, quàm ut Episcopus examinet ac inquirat in illos qui per sacram Ordinationem in Ministros & cooperatores Episcoporum assumendi sunt?

X. Unde si in aliqua Ecclesia sit consuetudo, quod Archidiaconus Ordinandos examinet, nequaquam tamen excluditur Episcopus, ut etiam ab Archidiacono examinatos rursus de novo examinet, uti docet Glossographus ad *Cap.* ACCEPIMUS ✠ *De Ætate & qualitate Ord.* verbo *Examinari.*

XI. Seculo præterito invaluerat in quibusdam Diœcesibus Provinciæ Coloniensis, ut in Scholasticos Cathedralium Ecclesiarum in aliis verò in Prælatos alios cura examinationis Ordinandorum relegata esset; iisque examinandi jus esset quæsitum, & majora quàm cæteris Canonicis stipendia ab Ecclesia decreta.

Verum plerique Scholastici, & illi penes quos erat examinandi potestas jura quidem sua tuebantur, nec tamen docebant juventutem nec examinabant: Officiumque & curas alias aliis, non multò melioribus examinatoribus interdum delegabant: quo fiebat, ut alio in alium hanc curam transferente aut nullæ aut perfunctoriæ & admodum frigidæ fierent examinationes Ordinandorum; uti deplorat Synodus Coloniensis, anno 1549. titulo *De altero medio ad reformationem necessario cap.* 2. cui malo, ut mederetur, subjungit: „ Quem defectum supplere cupientes & examen ad »sua principia, hoc est, ad Episcopos revocare, quibus ex »lege divina incumbit, neminem citò manus imponere, ma»tura deliberatione præhabita, declaramus, Episcopos »non debere ejuscemodi examinationibus(quando non »ignorant eas perfunctoriè factas) statim acquiescere, & »inquisitionis specie, quam ex reliquiis antiqui moris reti»nent, in altari cum rogant utrum sint digni, justi & sancti »putare se satisfecisse, atque ita inutiles & indignos homi»nes, nonnunquam etiam sceleratos, ab aliis fortè(quos »ea cura non admodum tangit) dignos judicatos, Sacris »illis Ordinibus contra conscientiam propriam insignire. »Eaque de causâ requirimus Provinciæ nostræ Episcopos »in Domino, ut vel ipsimet huic suo muneri satisfaciant, »vel curam illam imponant viris piis, doctis, & de Ecclesiæ »profectu sollicitis, quorum diligentia in eis explorata, nisi »certissimo experimento cognoverint Scholasticum, vel »eum ad quem hoc pertinet, diligentiam talem, cui meritò »fidant, adhibuisse.

XII. Hic supponit Concilium, examen Ordinandorum propriè ac primario ad Episcopum spectare; unde S. Carolus in sua Synodo Mediolanensi V. *parte.* 3 *titulo De Examinandi ratione.* examinis initium fieri vetat, nisi præsentes adsint Episcopus vel Vicarius ipsius. Et in Synodo Mediolanensi IV. *parte.* 2. *titulo Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis*, „ præscribit, ut id Episcopus, quantum sibi per oc»cupationes licet, maximè curet, ut cum experimentum »examenve de iis instituntur, qui *Ordinibus* præsertim ma»joribus initiandi, quique Ecclesiis Parochialibus præfi»ciendi sunt, ipse præsens in eo examine adsit.

XIII. Supponit insuper Concilium posse subinde aliquibus esse jus aliquod examinandi Ordinandos; quod & juri conforme est, nam de jure Archidiaconorum est, examini Ordinandorum interesse, uti supra *parte.* 1. *tit.* 12. *cap.* 1. *nu.* 14. & 15. ostensum est.

Bulla quoque erectionis novorum Episcopatuum in Belgio, vult ex senioribus Graduatis Canonicis duo in Theologia, & unus in jure Canonico Graduati una cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad Sacros Ordines.

XIV. Ulterius Concilium Coloniense supponit, quod licet quibusdam specialiter imposita sit cura examinis, nihilominus penes Episcopum maneat auctoritas aliquos sibi coëxaminatores assumere.

Hos vero examinatores præcipuè de gremio Cathedralis Ecclesiæ assumendos esse sat insinuavit jampridem Concilium Nannatense *cap.* 11. apud Gratianum *Dist.* 24. *Can.* QUANDO dum dixit, Examinatores à *latere* suo eligere debere Episcopum. Qui enim *à Latere* Episcopi dicuntur nisi Canonici Ecclesiæ Cathedralis? Hi quoque Clerum & Senatum Ecclesiæ repræsentant: quare sicuti olim cautum fuit, ne Episcopus sine Clericorum suorum Concilio Clericos ordinet *Can.* EPISCOPUS *Dist.* 24. ità consentaneum apparet, ut potius Canonici Cathedrales, quam alii in Examinatores(cæteris paribus) assumantur.

XV. Non apparet nihilominus Episcopo adempta libertas assumendi Examinatores Ordinandorum, etiam non Canonicos Cathedrales. Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* simpliciter dixit: „ Episcopus autem Sacerdotibus & aliis prudentibus, peritis divinæ legis, ac in »Ecclesiasticis functionibus exercitatis sibi adscitis Ordi»nandorum genus personam, ætatem, institutionem, mo»res, doctrinam, & fidem diligenter investiget & exami»net. „ Nulla hic Canonicorum Cathedralium aut aliorum Clericorum aut sacerdotum specialis prærogativa quoad hoc examen insinuatur; sed arbitrio Episcoporum Examinatorum electio apparet esse concredita; & ità probat praxis hodierna Belgii.

XVI. Dotes examinatorum à Synodo Tridentina expressæ etiam in Concilio Nannatensi loco citato occurrunt, volente ut Episcopus in Examinatores eligat Sacerdotes & alios prudentes viros *gnaros divinæ legis & exercitatos in Ecclesiasticis functionibus.*

Et ante hos S. Gregorius scribit Adeodato Episcopo *lib.* 2. *Epist.* 48. „ Si quando de his recipiendis(nempe ad SS. »Ordinem) tractari necesse est, *graves expertosque* viros »Consiliis vestris adhibete participes, & cum eis communi »de hoc deliberatione pensate.

XVII. Monet autem universos Examinatores S. Carolus in sua Synodo Mediolanensi V. *parte.* 3 *tit.* 2. „ ut qui»cunque sint, noverint; sibi munus adeò grave committi, »ut si negligenter, aut malè se ullo modo gesserint, Deo in »primis culpæ in eo munere admissæ exactam rationem »reddituri sint.

»Quare non spe, non metu, non præmio, non persona»rum ratione, non aliquo affectu ducti, muneris sibi com»missi curam gerant.

»Proposito sibi in primis timore Dei, ne quemquam, »quem indignum norint, probent: rursus, quem expe»rimento, periculove facto, idoneum dignumque »comperiunt, ne rejiciant, itaque graviter, maturè, pru»denter, rectèque tum de probando, tum de rejiciendo de»liberent.

»Cum in locum convenerint, ubi moris est, clericorum »experimentum fieri, priusquam aggrediantur, à stata pre»ce, orationeque congregationum usui præscripta, quam »de libro pronuntiet, qui examini præsidet, initium fa»ciant, hoc piè intimèque precantes, ut Dei ope in primis »illud rectè, prudenter, divinæque voluntati congruenter »conficiant.

XVIII. Examen hoc imprimis institui debet super vita & moribus ipsorum Ordinandorum, quemadmodum statuit Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* ut nimirum expendant, an tales sint Ordinandorum mores ut eorum *probata vita senectus sit*, uti loquitur Synodus Tridentina dicta sess. *cap.* 12. vel uti de Ordinandis in Presbyteros ait Synodus eadem sessione *cap.* 14. *Ità pietate ac castis moribus conspicui ut præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab iis possint exspectari* vel uti loquitur Pontificale in Ordinatione Presbyterorum; *quod odor vitæ eorum sit delectamentum Ecclesiæ Christi, ut prædicatione atque exemplo ædificent domum,* id est, *familiam Dei.*

An promovendorum in Diaconos ea sit vitæ integritas, ut spes sit, illos futuros tales, qui tanquam veri successores Ordinis Levitici, *Ecclesiam Dei velut Tabernaculum portare, & munire debeant ornatu sancto, prædicatu divino & exemplo perfecto*; uti ad Ordinandos Diaconos loquitur Pontifex ordinans.

Si promovendorum ad Subdiaconatum talis sit vita, ut de iis sperari queat, ut *si humana fragilitate contingat in aliquo fideles maculari, præbenda sit ab iis aqua cœlestis doctrinæ, qua purificati ad ornamentum altaris, & cultum divini Sacrificii redeant.*

XIX. Ut verò Episcopus de vita ac moribus ipsius Ordinandi facilius instruatur, vult Synodus Tridentina citata sessione *cap.* 5. ut „ qui ad singulos majores Ordines erunt »assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum »adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbi»tur, committat, ut nominibus, ac desiderio eorum, qui »volent promoveri, publicè in Ecclesia propositis, de ipso»rum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita à »fide dignis diligenter inquirat, & litteras testimoniales, »ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Epis»copum quamprimùm transmittat.

Si juxta tenorem hujus Decreti, ordinandi mense uno ante Ordinationem se Episcopo sisterent, indubiè id plurimum conduceret, ut Episcopi se breviè ante Ordinationem de moribus, atque capacitate, cæterisque Ordinandorum qualitatibus informare possent.

XX. Quod verò Synodus velit, nomina ac desideria eorum qui Ordinandi sunt per Parochum, aut alium cui Episcopus commiserit, publicè in Ecclesia proponi, id pristinæ disciplinæ conforme est. Jam pridem enim Patribus usitatum fuit, nomina promovendorum ad Ecclesiasticum Ministerium publicè populo proponere, eorumque testimonium de Ordinandorum vita ac conversatione exquirere, teste Cypriano epist. ad Clerum & plebes in Hispania, ubi docet, *Ordinationes non nisi sub populi assistentis conscientia*

scientia fieri oportere , et plebe præsente , vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur.

Hinc illud Concilii Carthaginensis IV. *Can.* 22. apud Gratianum *Dist.* 24. *Can.* 6. „ Episcopus sine Concilio Cle„ricorum suorum, Clericos non ordinet, ità ut civium „conniventiam, & *testimonium* quærat.

XXI. Patrum disciplinam hodiernum Pontificale in Presbyterorum Ordinatione exprimit his verbis : „ Quo„niam, fratres charissimi, rectori navis & navigio deferen„dis eadem est, vel securitatis ratio, vel communis timoris; „par eorum debet esse sententia, quorum causa communis „existit. Neque enim fuit frustra à Patribus institutum, ut „de electione illorum, qui ad regimẽ altaris adhibendi sunt, „consulatur etiam populus : quia de vita, & conversatione „præsentandi, quod nonnunquam ignoratur à pluribus „scitur à paucis, & necesse est, ut facilius ei, quis obedien„tiam exhibeat ordinato, cui assensum præbuerit ordinan„do. Horum siquidem Diaconorum, in Presbyteros, auxi„liante Domino, ordinandorum conversatio(quantum „mihi videtur) probata & Deo placita existit, & digna(ut „arbitror(Ecclesiastici honoris augmento. Sed ne unum „fortasse, vel paucos, aut decipiat assensio, vel fallat affe„ctio, sententia est expetenda multorum. Itaque quid de „eorum actibus aut moribus noveritis, quod de merito „sentiatis, libera voce pandatis; & his testimonium Sacer„dotii magis pro merito, quam affectione aliqua, tribuatis. „Si quis igitur habet aliquid contra illos, pro Deo, & prop„ter Deum, cum fiducia exeat, & dicat; veruntamen me„mor sit conditionis suæ.

XXII. Verum cum adverterent Patres Tridentini, hanc populi consultationem inter ipsa Ordinationis solemnia ex præscripto Pontificalis fieri solitam, tandem factam esse merè cæremonialem, aliam prævie ante Ordinationem fieri voluit publicè in Ecclesia. Unde Synodus Iprensis sub Rithovio *tit.* 18. *cap.* 6, postquam egit de inquisitionibus per hujusmodi publicam nominum in Ecclesia denuntiationem addit : „ Quæ inquisitiones eò pertinere creduntur ut aptius juxta *Pontificalia*, cohæreant, quæ de „*testimonio populi*, in ordinibus, ex veteri consuetudine re„quiruntur.

XXIII. Hæc sat ostendunt, mentem Ecclesiæ in hac nominum proclamatione esse ut omnes admoneantur, si quid contra Ordinandos notabile opponendum sciant, illud manifestent, atque ità de vita & conversatione, nec non reliquis ad Ordines requisitis necessaria & justa informatio haberi queat.

Neque illum Ecclesiæ scopum obscurè expressit Synodus Tridentina, dum satis insinuat, hanc nominum publicam in Ecclesia propositionem fieri, ut ipse de Ordinandorum natalibus, ætate, moribus ac vita diligenter à fide dignis inquirere valeat.

De hoc Ecclesiæ scopo non dubius S. Carolus, voluit, ut hæc nominum publicatio fieret à Parocho, ab eove cui Episcopus id negotii dederit, publicè die festo inter solemnia, in Ecclesia Cathedrali & Parochiali propria, & in illa quoque in cujus finibus postremo domicilium habuerit, & præterea ubi Episcopus censuerit.

XXIV. Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 3. vult, ut „fiant proclamationes promovendorum ad *singulos* Ordi„nes majores juxta Decretum Concilii Tridentini, & qui „de iis non docuerint, rejiciantur.

Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Ministeriis Eccles. cap.* 3. similiter requirit, ut „ Dominica die ante, sive per men„sem ante Ordines futuros, aut prius Pastores Ecclesiarum „*nominatim* denuntient populo eos, qui promoveri velint „ad Sacros Ordines, ut liceat opponere, si quid vitii depre„hendi possit, & hujus proclamationis factæ adferant testi„monium ordinandi.

XXV. Fusius ejusdem Provinciæ Synodus Diœcesana Audomarensis *tit.* 9. *cap.* 6. Curent autem, & ipsi, à Paro„cho loci domicilii sui nomina sua ac desiderium, tribus „diversis dominicis aut festis diebus, publicè in Ecclesia „proponi, ubi, ad formam bannorum Matrimonialium, „omnibus & singulis sub excommunicationis pœna man„detur, ut si quod noverint canonicum impedimentum, „ob quod illi, à suscipiendis Ordinibus repelli, aut non „admitti debeant, statim denuncient, sive illud malam & „Ecclesiæ ministris indignam conversationem concernat, „sive aliud quidlibet. Quibus legitimè peractis, curent „etiam litteras testimoniales Parochi, hujusmodi inquisiti„onem & bannorum proclamationem factam continentes, „quamprimum ad nos transmitti, cum declaratione, an „aliquod impedimentum, ob quod ad sacros Ordines ad„mitti non debeant, denunciatum sit, necne.

Similiter Rithovius Episcopus Iprensis in sua Synodo *tit.* 18. *cap.* 5. mandat, „ nomina ac desideria Ordinandorum, „*tribus distinctis* Dominicis, aut Festivis diebus publicè in „Ecclesia proponi; „ utque Parochus aut alius cui Episcopus commiserit, „ omnibus & singulis(ad formam banno„rum matrimonialium) sub pœna excommunicationis „mandet; ut si quod noverint Canonicum impedimen„tum, ob quod ordinandi, à suscipiendis Ordinibus repel„li debeant, statim denuntient.

XXVI. Et Synodus Leodiensis anno 1618. *tit.* 8. *cap.* 4. præcipit, ut „ Ordinandi teneantur Parochum suum ante „adire, curareque, ut populo suo ad Missarum solemnia „quodam die Dominico, vel festivo congregato, idipsum „denuntiet, ut si quis sit, qui contra natalia, ætatem, vel *mo*„*res* ipsorum quid habeat, Pastori suo quamprimum in„dicet : litterasque testimoniales ejusmodi publicationis „factæ, & nullius impedimenti reperti secum deferat.

Post hæc exprimit illos qui Ordinari prohibentur, atque inter alios, qui rudes & ignari sunt. „ Qui lapsi sunt post „Ordinem susceptum. Ebrietati, gulæ aut impudicitiæ de„diti. Qui in adolescentia mæchati fuerint.

Hæc Synodus volens, ut ordinandi Parochum proprium adeant, curentque ipsi ut nomina sua per Parochum proponantur, hodiernam ferè praxim expressit. Neque enim solent hodie nomina Ordinandorum ab Episcopo ad Parochum mitti; imò frequenter ipsi Ordinandi usque ad extremos dies Ordinationem præcedentes planè ignoti sunt Episcopis, sed ipsimet Ordinandi nomina sua in scedula descripta publicè proponenda Parocho exhibere. Neque etiam Parochi testimoniales de inquisitione aut publicatione facta ad Episcopum mittere, sed Ordinandis simplex publicationis factæ testimonium dare solent; quod ipsi postmodum Episcopo exhibent, uti etiam dicta Synodus fieri vult.

XXVII. Dubium tamen non est, quin convenientius, & Decreto Concilii Tridentini conformius esset, ut Ordinandi uno ante Ordinationem mense Episcopum adirent, & nomina sua darent, ac tum Episcopus nomina ipsorum ad Parochum aliumve quem huic rei aptiorem novisset, publicanda mitteret, cum obligatione de vita ac moribus Ordinandorum diligenter inquirendi.

XXVIII. Hoc interim ex Synodis allegatis constat, scopum harum denuntiationum seu proclamationum esse, ut etiam populus de vita ac moribus Ordinandorum testimonium dare queat. Quare populus subinde monendus, ut liberè Parocho aliisve, quibus magis opportunum videbitur, pandat, si quæ vitia Ordinandorum noverit; ostendendo quantum malum populo & Ecclesiæ ex indignorum Ordinatione immineat; quodque forsan ipsis imputabitur, si vitia ex humana aliqua consideratione vel timore celantes, indonei aut vitiosi Ordinentur.

XXIX. Insuper occasione hujus publicationis nominum Ordinandorum, convenit, Parochus excitet populum, ut specialiter oret, quatenus Deus dignos mittat operarios in messem suam; & Ordinandis ministerium suum adimplendi gratiam infundere dignetur.

Hac de causa S. Carolus in suo Concilio Provinciali II. *tit.* 1. *Decreto* 21. jussit, „ ut Dominica die qui stata quatuor „temporum jejunia, quibus Ordinis Sacramentum admi„nistratur, antecedit, Parochi in sua unusquisque eorum „Parochiali Ecclesia, supplicationes, litaniasque piè ac re„ligiosè vel intus habeat, vel prosequente fidelium multi„tudine foris Ecclesiam, sicut moris, obeat; ut Dei, San„ctorumque ope implorata, tum Episcopus in eorum dele„ctu, quibus Ordines conferet, Spiritus Sancti lumine illu„stretur : tum illi quibus conferuntur, in vitæ sancti„tate, doctrina, religiosisque virtutibus proficiant.

Et rursus ejusdem supplicationis indicandæ meminit in Concilio Mediolanensi IV. titulo *Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis* , monetque iterum , populum ad orandum esse excitandum, atque preces publicas instituendas, „ quibus unusquisque secum mente reputans, „*quam pauci operarii in messe multa* sint , hoc Deum toto „corde exoret , ut qui *Dominus est messis. ipse mittat ope*„*rarios in messem suam* .... Quod ut eo nomine Deum po„pulus supplex sæpius oret; id illum singulis Dominicis „diebus per mensem ante sacræ ordinationis tempus, cre„bra cohortatione Parochi intra Missarum solemnia præ„moneant.

XXX. Adhæc meritò monebunt Parochi in promulgatione Jejuniorum *quatuor temporum* , ea potissimum instituta esse ab Ecclesia, ut hac pia corporis castigatione, & pœnitentiæ operibus, à Deo digni Ecclesiæ Ministri impetrentur; ideoque jampridem in Ecclesia institutum extra hæc jejuniorum tempora Ordinationes fieri non posse; adeo ut contrariam consuetudinem tanquam abusum & corruptelam jampridem reprobaverit Alexander III. scribens ad Episcopum Herfordiensem in *Cap.* SANE 2. *De temporibus Ordinat.*

XXXI. Post hæc Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 7. *De Reformat.* „ Antiquorum Canonum vestigiis inhærendo „decernit , ut , quando Episcopus ordinationem facere „disposuerit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere „voluerint , feria quarta ante ipsam ordinationem, vel „quan-

quando Episcopo videbitur, ad civitatem evocentur. Episcopus autem sacerdotibus & aliis prudentibus viris, peritis divinæ legis, ac in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, sibi adscitis, ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter investiget & examinet.

Hoc Decretum desumptum est ex Concilio Nannatensi in *Can.* QUANDO *Dist.* 24. atque conformiter ad hoc Decretum, solent Ordinandi in feriam 4. aut 5. ante diem Ordinationis evocari ad civitatem Episcopalem, ut ibidem examen subeant ad præscriptum Concilii Tridentini. Quoad ætatem difficultas esse non solet; hæc enim extracto ex Registro Baptismali facilè probari potest.

XXXII. Circa institutionem, mores, cæterasque personales qualitates Ordinandorum major difficultas est; hicque diligentior atque exactior requiritur investigatio atque circumspectio.

Imprimis eorum qui in Seminariis Episcopalibus educantur, si Episcopus eam quæ necessaria est, in visitando ac curando suo Seminario curam impendat(de qua infra titulo 11.) poterit aliqualem notitiam habere: multumque indubiè hic adjutorii habebit Episcopus, si eruditum, pium atque in disciplina Ecclesiastica exercitatum Seminarii sui Rectorem adeptus sit, qui convenientem de sanctitate atque morum integritate in Ordinandis requisita ideam habeat: cujus testimonialibus litteris de moribus ordinandi securè fidem adhibere queat.

XXXIII. At illorum qui vel in Academiis, aut parentum domibus hactenus habitarunt; atque ante hac Episcopo parum noti fuerunt, maxima sæpius oritur difficultas; ut de moribus vitæque integritate Episcopi sufficienter instruantur, ut securè ipsis manus imponere possint.

Neque enim similes alia solent afferre morum vitæque rectè actæ argumenta nisi vel Præsidum seu Rectorum suorum respective Collegiorum, aut Parochorum testimonia; quibus hi testantur, ordinandos esse tales quoad mores & vitam, ut eos ad ordinem suscipiendum capaces judicent.

XXXIV. Verùm quid ex his testimoniis securitatis ordinarie habere potuerunt Episcopi nisi apprime noverint, Præsides aut Parochos esse tales, qui ejus sint eruditionis, prudentiæ & pietatis, ut merito confidant, quod nulli hujusmodi testimoniales sint daturi, nisi iis quos sciunt, qualitates ordinibus sacris necessarias habere?

Atqui quis nescit, quam fragile sæpe sit argumentum, quod hujusmodi litteris testimonialibus innititur?

Quis enim ausit negare, plures hodie juventuti formandæ in Collegiis Academicis præesse, itemque Parochos quamplurimos, qui aliam, eamque multo inferiorem ac viliorem, imo plane diversam de morum integritate vitæque sanctitate in Ordinatis requisita ideam habent ab illa, quam in Sacris Canonibus & Pontificali Ecclesia expressit?

Nonne plures videmus hujusmodi Juventutis Magistros, omnibus passim ad Sacros ordines litteras testimoniales annuere, modo annorum trium aut quatuor studium perfecerint, & saltem ab exterioribus gravioribusque criminibus se continuerint; parum attendentes, num ea sint vitæ morumque integritate, quæ Ministrum Ecclesiæ decent?

XXXV. Frequenter nec certius de Ordinandorum Regularium meritis & idoneitate ad Sacros ordines requisitis, argumentum habebunt Episcopi ex testimonio Superiorum.

Quam multos enim videmus Monasteriorum, præsertim eorum, quæ ex Missarum honorariis victitare solent, Superiores, qui omnes passim, mox ut debitam ætatem attigerint, ad sacrum etiam Presbyteratus ordinem mittunt; atque testimoniales litteras concedunt? cum tamen certum sit, nec ipsi dubitare possint, quin in omni communitate sint, qui non ita pietate ac castis moribus sint conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab iis possint exspectari; quemadmodum in promovendis ad Presbyteratum requirit Synodus Trid. *Sess.* 23. *cap.* 14. *De Reformat.*

Certitudinem de idoneitate ordinandorum ex testimonio hujusmodi nullam sibi formare potest Episcopus, ni credat, omnes in Monasteriis illis Professos, ubi ætatem legitimam attigerunt, ea pietate & castis moribus esse conspicuos, ut Sacris initiari queant.

Hoc expendens Hallierius dicere non dubitavit: ,, Non adeo superiorum Regularium fidei credendum est, ut quos illi tanquam indignos obtulerint, absque ullo alio examine, atque discussione ad Sacros ordines Episcopi recipiant .... maximè cum notum sit, inquit, totius Monasterii interesse, ut quam plurimos ordinibus Sacris initiatos habeat; & facile probi etiam & boni insita hominibus omnibus cupiditate ordinis sui gloriam promovendi,(qua Regulares præ cæteris maximè flagrant, quod ordinis sui amplificationem & ornamentum ad Dei gloriam & Ecclesiæ utilitatem spectare præsertim arbitrentur(facilè inquam, hac cupiditate ducti abripiantur, ut levius de suis censeant, quam par sit, & in pondere & pondere judicent suorum industriam, ac dotes magnifice; Sacerdotii, & reliquorum ordinum Ecclesiasticorum dignitatem tenuiter æstiment ,, De SS. ordinat. *in append. ad Sect.* 1. §. 3.

XXXVI. Hæc satis probant, quàm leviter procedant Episcopi; quantoque periculo quasi ultro se exponant, manus citò aliquibus imponendi, & communicandi peccatis alienis, qui nulla prævia de ordinandis, eorumque Superioribus & Præfectis inquisitione, omnes, quantum ad mores vitæque integritatem & castitatem, tanquam sat probatos admittunt, qui qualecunque suorum Superiorum & Præfectorum testimonium adferunt; tametsi sciant, aut facilè scire possint, quam hi faciles sint in dandis hujusmodi testimoniis.

XXXVII. Examen verò oridnandorum coram Episcopo circa scientiam ferè unicè institui solet: idque non rarò sat perfunctoriè, propositis per Examinatores quæstionibus nonnullis sterilibus ac speculativis, v. g. quot sint filiæ superbiæ; partes potentiales temperantiæ, aliisque similibus; quem examinandi modum pro meritò exagitat eruditus auctor notarum in *Epistolam* 26. *lib.* 13. S. Gregorii *Nota.* 4. additque, ,, Censerem primo quidem inquirendum esse de moribus, tum de prudentia, de sensu communi, an sciendi modum habeant, an lectioni Scripturarum Sacrarum vacent, quodnam sit eorum Canonum studium, an sint & doceri & docere habiles.

Hic examinandi modus si conferatur cum his quæ in Concil. Mediol. V. *parte.* 2. *titulo de examinandi ratione* à S. Carolo traduntur, apparebit, examinandi rationem ibidem præscriptam, non esse à modo examinandi jam descripto multum diversam; atque inter illa vult de omni Ordinando inquiri; an in orationis sanctæ studio sit usque versatus? Quibus meditationibus instructus Deum tacitus oret? Qui orationis modus? Qui illius fructus, quæve utilitates? Quot quibusve partibus illa constet? Quæ regulæ præparationis ad orationem.

XXXVIII. Deinde in examine Ordinandorum in Presbyteros inter cætera hæc sigillatim studiose perquiri volunt; An piè & fideliter in ministeriis ante actis se gesserint. An spectata pietate, atque castis moribus. An præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eo exspectari possint.

Post hæc nonnullis inquirendis circa Sacrificium Missæ propositis subjungit ,, Cum vero à cæteris omnibus ut præscriptum paulo ante est, qui Clericali militiæ adscribantur, de vitæ spiritualis sanctiorisque institutis, atque exercitationibus perquiratur, tum maximè ab iis, qui vel Sacerdotio initiantur ..... A quibus omnibus & singulis, cum ad examen veniunt, præter cætera quæ ad sanctæ spiritualis vitæ usum pertinent, ea maximè explorentur, quæ de orandi modo, deque omnium sanctarum meditationum cœlestiumque contemplationum exercitatione ab aliis, qui in eo genere religiose se exercuerunt, tradita sunt.

XXXIX. ,, Ut autem Examinatores certam sibi formulam proponant(inquit) qua illorum qui examinantur & litterarum doctrinam, & vitæ Clericalis disciplinam, & rei Ecclesiasticæ peritiam, experiantur, in omni experimenti, examinisve ratione, sacris Bibliis, Catechismo Romano in primis, Concilio Tridentino, sacrorum Canonum Decretis, & aliis Pontificiis Constitutionibus, Synodisque tum Provincialibus, tum Diœcesanis utantur, unde suas interrogationes hauriant, quibus prout est illorum ingenii captus, explorent eorundem & scientiam & Ecclesiasticarum rerum notitiam atque usum.

Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 7. *De Reform.* requirens ab Episcopo, assumendos in Examinatores Viros *prudentes, peritos divinæ legis; ac in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatos*, nonne sat innuat, in hisce præcipuè examen Ordinandorum instituendum?

XL. Interim ex hactenus dictis non difficulter intelligitur, quàm parum juvare possit examen unius mediæ aut etiam integræ horæ, ut plena ac conveniens de Ordinandorum capacitate & idoneitate hauriatur notitia; quamque temerè ad Ordinationem vi hujusmodi examinis procedatur, nisi Episcopus jam præviè circa Ordinandos se informaverit; aut saltem eam habeat securitatem de Præfectis ac Directoribus Ordinandorum, ut merito horum testimoniis deferre queat.

XLI. Ut autem se ad Sacros Ordines melius præparent magnâque discretione se astringant, voluit S. Carolus in Concilio Mediolanensi IV. *parte.* 2. *tit.* 8. ,, Subdiaconatum suscepturus, quo diligentius vitæ perpendat rationem, cui se, illum suscipiendo, sanctè obstringit; ac proinde de re tota accuratius deliberata, puriori mente ardentiorique animi voluntate, ad rem tanti momenti accedat,

prius.

»priusquam eo Sacro Ordine initietur, ad aliquem semo-»tum locum adeat, ubi ab omnibus curis & occupationi-»bus liber, cum omnis antè actæ vitæ suæ diligenti con-»scientiæ discussione peccata ritè confiteatur: tum in sa-»lutaribus meditationibus, aliisque spiritualibus exercita-»tionibus totus versetur, duce & moderatore sibi adhibi-»to, religioso viro, earum usu perito, quem Episcopus in »primis probârit.

»In illis autem, vel mense, vel longiori, breviorive tem-»pore persistat, prout de moderatoris consilio Episcopus »expedire censuerit. Quas item exercitationes, eodem præ-»scripto, & modo, eo tempore Diaconi, cum ad Sacerdotii »gradum accessuri sunt, piè ineant ac præstent.

Hæc spiritualia exercitia plures Synodi Belgicæ etiam præscribunt;& signanter Synodus Namurcensis anno 1659. *tit.* 8. *cap.* 5. decernit: „Ante quemlibet Ordinem majorem »quilibet Ordinandus in loco aliquo à sæcularibus remo-»to per novem dies continuos exercitiis spiritualibus se fi-»deliter probet, ibique antè actæ vitæ exomologesim fa-»ciat, & per sacras meditationes, & pias orationes Dei vo-»luntatem exquirat, & ad Sacrum Ordinem suscipiendum »se præparet.

Sed quia illa pietatis exercitia multum dependent à pietate & prudentia Directoris, hinc merito addit S. Carolus ut agantur sub Directore, *quem Episcopus in primis probarit.*

CAPUT V.

De Ordinum Interstitiis.

1 *Ordinum interstitia olim nota.*
2 *Adhibita ut Ordinandi probarentur.*
3 *Varia circa moram temporis, quæ intercedere debebat, Ecclesiarum disciplina.*
4 *Antiquitùs etiam necessaria erant inter Minores Ordines.*
5 *Ordines etiam Minores non conferebantur, nisi illi, qui* Actualiter *functiones erat peracturus; nec duo eidem simul conferri poterant.*
6 *Interdum quis omisso Ordine Minore suscipiebat Majorem; nec tamen* per saltum *promotus censebatur.*
7 *Hodie Ordines Minores requiruntur ante Majores, non tantum ad Probationem; sed quasi integritatem Ordinis.*
8 *Ordines Minores hodie conferuntur, licet Ordinatus nunquam functionibus illorum sit applicandus.*
9 *Si quis Ordine Minore omisso ad Majorem sit promotus, dicitur promotus* per saltum; *& debet omissus suppleri.*
10 *Optat quoque hodie Ecclesia ut Ordinati incumbant aliquo tempore Minoribus Ordinibus, priusquam ad Majores promoveantur.*
11 *Inter Sacros Ordines requiritur interstitium unius anni.*
12 *Annus non intelligitur Civilis, sed Ecclesiasticus.*
13 *Episcopus, & Capitulum Sede vacante possunt dispensare.*
14 *Episcopus Ordinandus vigore Dimissorialium non potest dispensare.*
15 *In hac dispensatione præcipuè attendendum, num Ordinandi sint sufficienter probati.*
16 *Quomodo in pluribus hodie dispensandi ratio obtineat.*
17 *Duo Sacri Ordines nec ex dispensatione Episcopi uni* eodem die *conferri possunt.*
18 *Ordines Sacri extra statuta tempora, nec dispensante Episcopo, conferendi.*
19 *Corollarium ex præcedentibus.*

I. ANtiqua Ecclesiæ lex est, ut uno inferiore Ordine suscepto aliqua temporis mora interponatur, priusquam ad ulteriorem ascendatur; neq. è laico mox ad supremum Sacerdotii gradum quis sublimetur sed gradatim à minore ad majorem ascendat.

II. Unde in Concilio Sardicensi *Can.* 10. Hosius quoque »Episcopus dixit: Hoc quoque necessarium existimo, ut »cum omni cura & omni diligentia examinetur; ut si quis »dives, vel ex foro Scholasticus, Episcopus fieri dignus »habeatur, non prius constituatur, quam Lectoris & Dia-»coni & Presbyteri ministerium peregerit: ut in unoquo-»que gradu, si dignus existimatus fuerit, ad Episcopatûs »fastigium per progressionem possit ascendere. Habebit »autem uniuscujusque ordinis gradus non minimi scilicet »temporis longitudinem, per quod & fides, & morum »probitas, & constantia & moderatio possit cognosci: & »ipse divino Sacerdotio dignus existimatus maximum ho-»norem assequetur.

Hæc temporum intervalla quibus in inferioribus Officiis est sistendum, antequam ad superiores ascendatur, posterior ætas Ordinum *interstitia* nuncupavit.

III. Circa moram temporis quæ inter hæc temporum intervalla intercedere debet, licet non eadem semper & una fuerit omnium Ecclesiarum disciplina, illam nihilominus quæ ab Ecclesia præscripta erat, religiosè servandum esse, tam Pontifices, quam Concilia frequenter sanxerunt: quorum plura Decreta referuntur apud Gratianum *Distinct.* 77.

IV. Nec tantùm inter Sacros sive Majores; sed & minores Ordines, hæc temporum intervalla religiosè servabantur; uti ex relatis Decretis apud Gratianum videri potest; imò ipsa quodammodo temporis illius disciplina aliud fieri vix permittere poterat.

V. Pristinis enim illis sæculis, nemo etiam minore Ordine initiabatur, nisi ut illius functiones *actualiter* exerceret, & tanquam Ostiarius v. g. aut Acolytus Ecclesiæ ministraret. Et cùm singulorum Ordinum essent diversæ functiones, nemo eodem tempore duobus initiabatur; quia inconveniens visum fuisset, duobus ordinibus aliquem insigniri, qui non nisi unius Ordinis functionibus esset applicandus.

VI. Quare ea erat uniformis omnium Ecclesiarum praxis, eaque multis seculis invariata, quod Ordinum etiam Minorum collatio eum duntaxat in finem fieret, ut quis functionibus Ordini annexis applicaretur; si verò judicaretur aliquem altiorem Ordinem mereri, nec in Minore esse probandum, Minor Ordo omittebatur; eodem omisso ad majorem promovebatur; neque taliter promotus dicebatur *per saltum* promotus; aut Ordo omissus priusquam in superiore Ordine suscepto ministrare posset, suppleri debebat: quemadmodum latè & solidè probat Morinus *De SS. Ordinationibus parte* 3. *Exercit.* 11 *cap.* 2.

VII. At recentior ac moderna disciplina, Ordines inferiores non tantum requirit, ut quis eorum functionibus applicetur & insistat; sed insuper ut necessariò prærequisitos ad majorem; ita ut Ordini superiori aliquid quasi deesse videretur si omisso inferiore esset collatus.

VIII. Hinc si etiam Ecclesiæ necessitas aut utilitas postulet, ut quis simplex Clericus repentè ad Sacerdotium promoveatur; sciaturque, illum nunquam inferiorum Ordinum functionibus applicandum, nihilominus omnibus inferioribus Ordinibus erit initiandus, quantumvis eodem die, antequam Sacerdotio initiari queat.

IX. Et quidem si vel uno omisso promoveretur, *per saltum* promotus censeretur; atque de hujusmodi promotis agitur suo titulo Decretalium *De Clerico per saltum promoto*, & in Concilio Tridentino *Sess.* 23. *cap.* 14. *De Reformat.* ubi dicitur: „ Cum promotis *per saltum*, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare »: minirum ut in Ordine suscepto ministret, postquam Ordinem omissum susceperit; uti colligitur ex *Cap. Unico.* & *De Clerico per saltum promoto.*

X. Verùm tametsi hodierna disciplina collationem inferiorum Ordinum prærequirat tanquam partes quodammodo integrales Ordinis superioris, nihilominus etiamnum hodie optat Ecclesia, ut ordinibus illis insigniantur qui functionibus ordinum illorum incumbant; atque certo tempore in illis probentur, priusquam ad altiores assumantur.

Quid Synodus Tridentina, ac Synodi Belgicæ de *interstitiis* inter Minores ordines servandis dixerint, sufficienter expositũ est suprà *parte* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. quare hic duntaxat de *interstitiis* servandis inter Sacros Ordines dicendum.

XI. Synodus Tridentina *Sess.* 23 *cap.* 13. *De Reformat.* ait: »Promoti ad Sacrum Subdiaconatûs Ordinem, si *per annum* »saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi »aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.

Et *cap.* 14. agens de assumendis ad ordinem Presbyteratûs ait: » Et hi sint qui non modò in Diaconatu ad minus »per annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videatur, ministraverint &c.

Itaque ex dispositione Concilii Tridentini, cui praxis hodierna Ecclesiæ est conformis, inter Sacros Ordines requiritur ut minus unius integri anni interstitium.

XII. Annus hic non intelligitur civilis constans integris duodecim mensibus; sed Ecclesiasticus, verb. gr. à vigilia Paschæ hujus anni usque ad vigiliam Paschæ anni sequentis, tametsi contingeret, ob mobilitatem festi Paschalis, nondum duodecim integros menses à susceptione ultimi Ordinis Sacri effluxisse: quemadmodum communiter tenent Canonistæ, uti videre est apud Barbosam De Potestate Episcopi *parte* 2. *Allegat* 14. *num.* 2. & notoria praxis comprobat.

XIII. Tribuit autem Synodus Episcopis potestatem dispensandi super his interstitiis, modo id utilitas Ecclesiæ sui dispensationem postulent.

Hanc eandem potestatem esse penes Capitulum Sede Vacante; eo quod in jurisdictionem Episcopi succedat; & hæc

hæc dispensandi auctoritas jurisdictionis Episcopalis esse censeatur; uti & in Vicarium Capituli, observat Barbosa loco citato *num.* 6 & quotidiana praxis ostendit.

XIV. Episcopus autem, cui vigore litterarum dimissorialium facta est potestas aliquem sibi non subditum ordinandi, illum ordinare nequit non observatis interstitiis, nisi proprius Episcopus dispensaverit, & in litteris dimissorialibus id expresserit. Hic enim Episcopus, cùm tantùm possit in hunc non suum subditum potestatem exercere vigore litterarum Dimissorialium, tenetur ejus tenorem observare, nec quidquam sibi arrogare potestatis ultra illam, quæ litteris expressa est.

XV. Porrò quia hæc *interstitia* jam pridem, uti & hodie præscripta sunt, ut Ordinandi in functionibus inferiorum Ordinum probentur, atque ex eorum recta administratione pateat, num ad altiorem gradum promoveri mereantur, juxta illud Apostoli de Diaconis: *Qui enim benè ministraverint, gradum bonum sibi acquirent*, præcipuè hic attendendum erit Episcopis, num promovendi ad Sacros Ordines sint sufficienter probati.

XVI. Quid enim si per plures annos in Seminariis aut Collegiis Academicis fuerint versati; seseque idoneos ad Sacros Ordines etiam Presbyteratûs multis argumentis probaverint, tametsi vel ob defectum tituli, vel aliam rationabilem causam, suscipere Ordines sacros distulerint, cum his indubiè faciliùs Episcopi dispensare poterunt: eò quòd finis interstitiorum jam haberi supponatur. Accedit, quòd cùm hodie Subdiaconatûs functiones ad solam publicam in Missa solemni Epistolæ decantationem, & Diaconatûs ad Evangelii decantationem penè sint redactæ, nulla aut admodum exigua hodie haberi potest probatio capacitatis seu idoneitatis pro Ordinibus Superioribus ex functionibus Subdiaconatus vel Diaconatus, quæ non eadem à Clericis aut Theologis in Seminariis Episcopalibus vel Collegiis Academicis studentibus, & nondum hisce Ordinibus insignitis, haberi queat.

Igitur præcipua cura Episcoporum in conferendis Ordinibus, & in dispensando super interstitiis esse debet, ut intelligant, an Ordinandi satis sint ipsis quocunque modo probati; ut securè eis manus imponere possint.

XVII. Dispensatio Episcopalis super interstitiis non eo usque tamen se extendere potest, ut nullum inter Ordinem sacrum jam susceptum & suscipiendum temporis intervallum intercedat, eodemque die plures conferantur: quia Synodus Tridentina citato *cap.* 13. expressè decernit: „Duo „Sacri Ordines *non eodem die*, etiam Regularibus conferan„tur: privilegiis ac indultis quibusvis concessis, non obstan„tibus quibuscunque.

XVIII. Ad hæc „ad Subdiaconatum, nisi in quatuor „temporibus, aut Sabbato sancto, vel Sabbato ante Domi„nicam de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Ro„mano, licet aliquem ordinare, „ *cap.* 3. *X. De Temporibus Ordinat.* Quod de Subdiaconatu dicitur in hac Decretali, id generaliter de sacris Ordinibus asseritur in *Cap.* 3. *X. eod.*

XIX. Itaque cùm Episcopus extra statuta hæc tempora Ordines sacros conferre nequeat, ac insuper vetitum sit, eodem die duos Sacros Ordines dare, consequens est, quòd non obstante Episcopi dispensatione, debeat is, qui uno die horum temporum Ordinatus est, exspectare alterum proximum tempus Ordinationum, ut ulteriorem suscipere possit.

Hinc moris est, ut recurrant ad Sedem Apostolicam pro speciali dispensatione, qui vel extra statuta tempora Ordinationum ordinari volunt, vel uno eodemque die plures Sacros Ordines suscipere intendunt.

CAPUT VI.

De Titulo Ordinationis.

1 *Ecclesia, cui in ordinatione Clericus adscribebatur, olim dicebatur ejus* Titulus.
2 *Titulum mutare non poterant.*
3 *Ordinari sine* Titulo, *erat ordinari sine adscriptione alicui Ecclesiæ.*
4 *Ordinari ad* Titulum, *& ad certam Ecclesiam olim coincidebant.*
5 *Titulus ordinationis olim publicè coram populo denuntiabatur.*
6 *Disciplina hæc nullum alium* Titulum *agnoscens duravit usque ad sæculum* 12.
7 *Concilium Lateranense loquens de* Titulo, *aliquam patrimonii mentionem primùm fecit.*
8 *Concilium Lateranense pristinam disciplinam labefactare non intendit.*
9 *Occasio recedendi à pristina disciplina ex Decreto Concilii Lateranensis sumpta.*
10 *Verisimile dictum Decretum Titulo patrimoniali initium dedisse.*
11 *Sæculo* 13. *planè diversa de Titulo ordinationis idæa à pristina invaluit; quæ & hodie obtinet.*
12 *Decretum Synodi Tridentinæ circa Titulum ordinationis.*
13 *Synodus Tridentina Titulum patrimonialem duntaxat ut* extraordinarium *agnovit.*
14 *Synodus Trid. non vult in* Titulo *solùm attendi, an sufficiat ad honestam sustentationem.*
15 *Requirendo Titulum beneficialem unà voluit pristinam disciplinam reducere.*
16 *Quomodo intentioni Ecclesiæ non semper satisfaciant Episcopi ad Titulum* beneficialem *ordinantes.*
17 *Qua ratione aliquando magis satisfaciant, ordinantes ad Titulum* patrimonii.
18 *Quid nomine* Beneficii *hic intelligatur?*
19 *Fundatio alicujus Missæ quando pro* Titulo *servire possit?*
20 *Quid veniat nomine* patrimonii?
21 *Quomodo Beneficium censeatur verè &* pacificè *possideri, ut pro Titulo admittatur?*
22 *Quandonam patrimonium* ficte *possideatur?*
23 *Qui* ficte *patrimonium pro Titulo supponit, habetur pro Ordinato sine Titulo.*
24 *Juramentum Ordinandorum de* vera *Tituli possessione.*
25 *Quibus speciale perjurii periculum immineat.*
26 *Ad occurrendum fraudibus circa Titulos patrimoniales quid statuerit S. Carolus.*
27 *Ut quis ordinetur ad Titulum patrimonii, non sufficit habere patrem divitem.*
28 *Pater cogi potest ad assignandum filio Titulum.*
29 *Patrimonium assignandum super re* certa.
30 *Requiritur Titulus sufficiens ad sustentationem* Ordinandi.
31 *Quid sufficiat aut requiratur, relinquitur determinationi Episcopi.*
32 *Magna requiritur in hac determinatione circumspectio.*
33 *Periculosum aliquid generaliter pro Tituli sufficientia determinare.*
34 *Nonnulli Episcopi justo rigidiores.*
35 *Quid in Tituli determinatione præcipuè attendendum?*
36 *In Titulum Honoraria Missarum non imputanda.*
37 *Titulus alienari vetitus.*
38 *Juramentum Ordinandorum de non alienatione Tituli.*
39 *Edicta Principum de non alienandis Titulis.*
40 *Prohibitio alienationis intelligitur*, salvo jure tertii.
41 *Reditus redimibilis in Titulum assignatus potest redimi; sed reapplicandus.*
42 *Titulus* patrimonialis *an alienari queat mox adepto Beneficio?*
43 *Filius mortuo patre, an bona in Titulum data retinere queat?*
44 *Quæ sit pœna sine Titulo Ordinatorum?*
45 *An Ordinati sine Titulo irregularitatem incurrant, si ministrent in Ordine suscepto?*
46 *De obligatione Episcopi providendi Ordinato de necessariis.*

I. Titulus Ecclesiasticus olim dicebatur Ecclesia, ad quam deserviendam ordinabantur Diaconi aut Presbyteri; ità ut in ea *stabilitatis* promissionem facere tenerentur, & ab ea recedere non possent.

II. Hinc Capitulare datum in Synodo, cui interfuit Bonifacius Apostolicæ Sedis Legatus circa annum 744. *cap.* 5. „De Sacerdotibus, qui suos titulos absque licentia Episcopi „dimittunt aut dimiserunt, statutum est, ut tamdiu à com„munione habeantur alieni, quousque ad suos titulos rever„tantur.

In Canonibus Isaaci Episcopi Lingonensis sæculo IX. legitur *tit.* 10 *cap.* 2. „Ut Presbyteri, qui in *titulis* consecran„tur secundùm Canones, antequam ordinentur, promissio„nem *stabilitatis* loci illius faciant.

Synodus Remensis anno 813. *Can.* 20. „Ut Presbytero de „minore titulo ad majorem non liceat transmigrare.

Addit sub idem tempus Synodus Turonensis III. cap. 14. *Sed in eo permaneat, ad quem ordinatus est.*

Neque alio sensu accipiebatur in Synodo Londinensi anno 1125. ubi statuebatur: „Nullus in Presbyterum, nullus „in Diaconum nisi ad *certum titulum* ordinetur: qui verò ab„solutè fuerit ordinatus, sumpta careat dignitate.

III. Jam enim pridem *Canone* 6. Concilii Calchedonensis vetitum erat, aliquem *absolutè sive simpliciter* ordinare; Canonis verba sunt: „Placuit, nullum *absolutè* ordinari, nec „Presbyterum, nec Diaconum, nec omninò aliquem eo„rum, qui sunt in Ordine Ecclesiastico, nisi specialiter in „Ecclesia civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel monasterio, is „qui ordinatur, destinetur. Eos autem, qui absolutè ordi„nantur, decrevit S. Synodus irritam ac invalidam habere

»ejusmodi manuum impositionem, & nusquam exercere »ac operari posse ad ejus qui ordinavit injuriam.

Hìc ordinari *absolutè* opponi ordinationi ad certam Ecclesiam, sive Oratorium vel Monasterium cui ipsâ ordinatione alligetur, ut ibidem functiones Ordinis sui obeat, ipse Canonis contextus sufficienter probat.

IV. Unde ad *titulum* promoveri olim idem sonabat, quod alicui Ecclesiæ in ipsa ordinatione adscribi, aut eidem intitulari.

Antiqua admonitio Synodalis: » Res & facultas quas »post diem ordinationis vestræ acquiritis, ad Ecclesiam »ad quam *titulati* estis, pertinere sciatis. » Et Ratherii Veronensis Episcopi Epistola Synodica ad Presbyteros: » Nul»lus Ecclesiam ad quam *titulatus* est, relinquat, & ad aliam »quæstûs causâ migret. » Ità quoque habetur in Capitularibus Caroli M. *lib.* 3. *cap.* 5. Adde Concilium Placentinum anno 1095. *cap.* 15.

Itaque antiquitus ordinari *ad titulum* nihil aliud erat, quàm ordinari ad certam Ecclesiam, sive alicui Ecclesiæ *intitulari* seu adscribi ad hoc, ut Ordinis suscepti functionibus incumberet.

V. Hi autem tituli sive Ecclesiæ cui quisque Ordinandorum adscribebatur, in ipsa Ordinatione *publicè* denuntiabantur: cujus denuntiationis formula in antiquo Ordine Romano exprimitur his verbis: » Ascendit lector ambonem »& elevatâ voce legit *Brevem* in aures populi continentem: »Agnoscat charitas vestra, quia ille & ille advocantur in ta»li officio vel in tali gradu: si quis habet contra hos viros ali»quam querelam, exeat confidenter propter Deum & se»cundum Deum, & dicat.

Quod si nullus aliquid opponeret, tunc vel ab Episcopo, vel ab Archi-diacono pronuntiatio hæc coram populo fiebat: De domo sanctæ Mariæ elegimus Petrum in *Presbyterum ad eundem* TITULUM, *vel in Diaconum aut Subdiaconum in tali Ecclesia.* Istiusmodi publicationis & intitulationis meminit Glossa ad *Cap.* 54. ☧ *De Elect.* Verbo. *Intitulatum.*

VI. Hæc disciplina quæ alium titulum non agnoscebat, nisi Ecclesiam cui Clericus per Ordinationem adscribebatur, in ea perpetuo ministraturus, duravit usque ad sæculum 12. ità ut toto illo tempore, cum de *titulo* Ordinationis agebatur, nunquam mentio patrimonii aut proventuum, unde Ordinandus sustentationem accipere posset, ullibi fieret.

VII. Primò Concilium Lateranense sub Alexandro III. sub finem sæculi 12. de *titulo* Ordinationis aliquam mentionem *Patrimonii* fecit. Refertur Decretum in *Cap.* EPISCOPUS ☧ *De Præbendis*, his verbis: » Episcopus si ali»quem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, »in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit; tamdiu ei »necessaria subministret, donec in aliqua Ecclesia ei con»venientia stipendia militiæ Clericalis assignet. Nisi talis »ordinatus de sua vel paterna hæreditate, subsidium vitæ »possit habere.

VIII. Sat manifestum est, Concilium Lateranense hoc suo Decreto nequaquam voluisse, pristinam & tot Canonibus stabilitam disciplinam de non ordinandis Presbyteris aut Diaconis *sine titulo*, id est, sine *adscriptione certæ Ecclesiæ* revocare aut immutare; sed duntaxat pœnam decernere in Episcopos sine titulo ordinantes; nimirum, quod ipsi tenerentur hujusmodi Clerico tamdiu necessaria subministrare, donec in aliqua ei Ecclesia convenientia stipendia militiæ Clericalis assignet. Sed quia æquum non videbatur obligare Episcopum, ad subministrandum necessaria Clerico sine titulo ordinato, qui sufficientia habebat ex patrimonio, addidit Concilium hanc exceptionem: *Nisi fortè talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere.*

IV. Interim quia Concilium nullam aliam pœnam contra Ordinantes *sine titulo* decrevit, nisi quod Ordinantes Clericis sic ordinatis *necessaria* subministrare tenerentur; atque ab hac pœna etiam ex Decreto Concilii eximerentur, si Clericus sic ordinatus aliunde haberet vitæ sufficiens subsidium, paulatim creditum fuit Ordinationes *sine titulo* licitas esse, modo Ordinandis de sufficienti vitæ subsidio foret provisum.

X. Quare non sine fundamento creditur, hoc Decretum Concilii occasionem & originem dedisse titulo *Patrimoniali* nec non mutationi disciplinæ per undecim sæcula circa titulum Ordinationis religiosè observatæ; tametsi id præter intentionem Concilii accidisse videatur, Vide Ludovicum Thomassinum De Disciplina Ecclesiæ *parte* 4. *lib.* 2. *cap.* 2.

XI. Quidquid sit, hoc negari nequit, titulum patrimonii à sæculo 13. passim invaluisse, atque *titulum* Ordinationis non amplius acceptum fuisse pro *Ecclesia* cui Ordinandus adscriberetur, eum in finem, ut ibidem stabiliter functiones Ordini proprias obiret; sed pro proventibus è quibus ipse Ordinandus honestè vivere possit: adeò ut dum hodie de titulo tractabatur, hoc unum bene examinetur, an Ordinando sat provisum sit, ut honeste vivere queat, ne alias incidat in incommoda quæ ex penuria & necessariorum defectu oriri contingunt.

XII. De titulo Ordinationis sic sumpto agit Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 2. *De Reformat.* Decernitque, » Cum »non deceat eos, qui Divino ministerio adscripti sunt, cum »ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæ»stum exercere: compertumque sit, complures plerisque »in locis ad sacros Ordines nullo ferè delectu admitti; qui »variis artibus ac fallaciis confingunt, se beneficium Ec»clesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: statuit »sancta Synodus, ne quis deinceps Clericus sæcularis, »quamvis alias sit idoneus moribus, scientia & ætate, ad »sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitimè constet, »eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum ho»nestè sufficiat, pacificè possidere. Id verò beneficium re»signare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius be»neficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admitta»tur, nisi constet, quod aliunde vivere commodè possit: & »aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium verò, vel »pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi »illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessita»te vel commoditate Ecclesiarum suarum, eo quoque pri»us perspecto, patrimonium illud, vel pensionem verè »ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentan»dam satis sint.

Ex hoc Decreto patet, Synodum quidem agnovisse duos titulos Ordinationis, *Beneficialem* scilicet & *Patrimonialem*; non eodem tamen modo.

XIII. Nam decernendo, ne quis deinceps Clericus sæcularis ad sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitimè constet, eum *Beneficium Ecclesiasticum* pacificè possidere, satis indicat, titulum Beneficii esse titulum *Ordinarium*; eumque solum ut talem agnosci à Synodo: Patrimonialem verò, tanquam *extraordinarium*; ad quem nullum ordinari permittit, nisi quem Episcopus admittendum judicaverit pro *necessitate* vel *commoditate* Ecclesiæ suæ.

Hinc colligit Fagnanus ad *Cap.* EPISCOPUS ☧ *De Præbendis num.* 24. Synodum Tridentinam sustulisse dispositionem *Cap. Tuis* ☧ *eod.* inquantum ibi concedebatur, *indifferenter* ordinari ad titulum *Patrimonii* vel Beneficii: Nam, »ait, hodie solum Beneficium est titulus *legitimus* ad Sacros »Ordines, patrimonium verò non nisi *dispensativè*, quem»admodum alias etiam declaravit S. Congregatio Concilii »Interpres.

XVI. Inde ulterius concludendum, Synodum Tridentinam non voluisse, in titulo ordinationis solum attendi, utrum Ordinandus habeat sufficiens vitæ subsidium. Id enim æquè ex patrimonio, quam ex Beneficio haberi potest: sed insuper, ut Clericus alicui Ecclesiæ vi sui tituli adscriptus esset, ubi *stabiliter* functionibus sui Ordinis incumberet; quemadmodum Patrum disciplina religiosè servavit; quæ Clericos otiosos & vagantes nulli speciali Ecclesiæ adscriptos sed exclusos volebat.

XV. Per Beneficium autem ex moderna disciplina Clericus constituitur minister specialis illius Ecclesiæ in qua ipsum Beneficium est fundatum; atque ità Synodus decernendo nullum Ordinandum, nisi qui Beneficium Ecclesiasticum possidet, unà censetur decrevisse, nullum esse Ordinandum, nisi certæ Ecclesiæ tanquam illius Minister foret inscriptus: quod postmodum *Sess.* 25. *cap.* 16. *De Reformat.* apertius declaravit, ubi »inhærendo vestigiis sexti Canonis »Concilii Calchedonensis statuit, ut nullus imposterum »ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus neces»sitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis »fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus.

XVI. Porrò cum hodie plura sint Beneficia, quæ vel non requirunt residentiam, aut personale servitium, aut adeo exiguum, ut Clerici ea obtinentes, penè tota die otiosi esse, aut incertis sedibus vagari queant, nullatenus Episcopi mentem Decreti assequuntur, qui quoslibet, etiam Beneficium Ecclesiasticum habentes ordinant; si ulterius non examinent, num Ordinatus vi sui Beneficii ita censebitur Ecclesiæ adscriptus, quod ibi convenienter ad suam vocationem muneribus Ecclesiasticis fungetur, nec incertis sedibus vagabitur.

XVII. Econtrario, si Episcopus Clericum, nullum quidem Beneficium habentem; sed doctum, pium, & non obscura vocationis ad statum Ecclesiasticum signa præferentem; quemque paratum videt ad obeundas functiones Pastorales aut Ecclesiasticas, quas ipsi imponere Superiores judicaverint, ad Sacros Ordines solo titulo *patrimonii* admittat vel assumat, haud dubium, quin hic ipsam Decreti mentem, & Ecclesiæ intentionem assequetur.

Et sanè, plurimos hodie videmus Seminariorum & collegiorum Academicorum alumnos ad titulum *Patrimonii* ordinatos, qui strenuè & in magnam Ecclesiarum utilita-

tem

tem functionibus Ecclesiasticis, vel tanquam Vice-Pastores, vel Confessarii aliove titulo incumbunt : ità ut nullatenus titulus *Patrimonii* sit reprobandus, modo hoc unum caveatur, ne passim eo titulo otiosi ac vagabundi in sacros Ordines involent; quod jam pridem Ecclesia præcavere voluit, dum neminem *absolutè* ordinari voluit; uti suprà notatum est.

XVIII. Cæterum in Decreto Concilii Tridentini nomine Beneficii venit *verum* Beneficium, quod nimirum in *titulum perpetuum* per Canonicam institutionem obtinetur.

Unde ad titulum Vicariæ *temporalis*, aut alicujus fundationis Missarum, vel alterius officii ad *nutum amovibilis*, neque in titulum dari soliti, imò nemo potest promoveri tanquam ad titulum *Beneficii*; nequidem pro titulo Ordinationis servire potest, quamdiu manet in terminis *amovibilitatis ad nutum* : quia per hujusmodi officium, tametsi optimos proventus haberet annexos; non satis consultum esset Ordinato de sufficienti vitæ subsidio : cum illi *ad nutum* alterius posset auferri. Neque ipse Episcopus aliquem ordinando ad hujusmodi Vicariam, fundationem, aut officium potest illud ex temporali seu amovibili facere *perpetuum* sive *inamovibile*, ut rectè advertit Barbosa *De Potestate Episcopi parte* 2. *Allegat.* 19. *num.* 25.

XIX. tamen fundatio Missarum alteriusve officii Ecclesiastici ad aliquem pleno jure spectaret, ut si v. g. ipsemet fundasset ea conditione, ut pro suo arbitrio Sacerdotem ei præficeret, non apparet, cur de consensu hujusmodi Fundatoris non posset hujusmodi fundatio in titulum Ordinationis admitti. Hoc ipso quippe, quo eam in titulum assignat, censetur eam non ad tempus duntaxat, sed *in perpetuum* ipsi ordinando assignare. Et licet per hoc in Beneficium non transiret, nec consequenter in titulum *Beneficialem* assumi possit, saltem ut *Titulus Patrimonialis* admitti poterit.

XX. In hac quippe materia *Patrimonii* vocabulo intelligitur, non solum quidquid ex bonis patris filio obvenit, verum etiam omne quod aliunde, & quavis ex causa illi delatum est, quia satisfit intentioni Decreti Concilii Tridentini, undecunque habeat victum, ne mendicet, Barbosa loco allegato *num.* 52.

XXI. Ut quis ad titulum Beneficii ordinetur, requiritur, ut illud *verè* & non *fictè* possideat, idque *pacificè*; id est, sine ulla lite, sive quod nullam patiatur controversiam sive juris, sive facti super ipso titulo Beneficii, in judicio vel extra judicium, Barbosa loco citato *num.* 16. tametsi esset aliqua difficultas aut controversia super aliqua parte proventuum etiam majore; quia equidem verum manet, ipsum Beneficium *pacificè* possidere. Posset tamen fieri, quod tanta pars proventuum esset controversa, ut Beneficium in titulum admitti non deberet; non quia *pacificè* non possideatur; sed quia dubium & controversum est, num *sufficiens* sit ad honestam ordinandi sustentationem.

Synodus P. II Mechliniensis *tit.* 2. *cap*... ait : „ Nemo ad Ordines ad titulum Beneficii quantumvis optimi promoveatur, nisi Canonicam institutionem, & *pacificam* possessionem antea obtinuerit.

XXII. Similiter ut titulo *patrimonii* quis ordinetur, requiritur, ut patrimonium *verè* & non *fictè* possideat; sive quod reverà tanquam *proprium* illud habeat; ut proventus illos liberè sibi suisque usibus applicare queat. *Fictè* autem possidere censetur, qui illud accepit ea conditione tacitè vel expressè adjecta, quod illud quidem in titulum Ordinationis supponere & affectare queat, sed quod nunquam proventus illius accipiet, at illos integros aut majorem illorum partem danti relinquet.

XXIII. ordinatus autem ad titulum *patrimonii* ex simili *ficta* donatione procedentis, „ non manet securus in conscientia, imo revera esset tanquam ordinatus sine *titulo*, „& incurreret pœnam suspensionis positam contra ordinatum sine titulo; per Constitutionem Sixti V. contra Clericos malè promotos; „ ita post alios citatos Barbosa citata *allegatione* 19. *num.* 57. qui *num.* 57. addit ex Garcia de Beneficiis *parte* 2. *cap.* 5. *num.* 169. „ Si tamen pactum & „conditio in patrimonio adsit de illo reddendo cum ordinatus habuerit Beneficium sufficiens, vel aliàs, unde vivere possit, nulla tunc incurritur suspensio, cum non sit contra mentem & dispositionem Concilii Tridentini.

XXIV. Ut prædictis fraudibus obviarent Episcopi nostri in suis respectivè Synodis statuerunt, ut „ juret quilibet „ordinandus ad titulum patrimonialem, aut beneficialem „quod titulum, quem pro futura sua promotione exhibet, *verè* & sine ulla *fraude* possideat. „ Ità Synodus II. Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 8.

Synodus II. P. Cameracensis *tit.* 10. *cap.* 4. proponit formulam juramenti præstandi ab iis; qui *patrimoniali* titulo ad ordines sunt promovendi, juxta quam ordinandus inter alia jurat, „ Quod in acquisitione bonorum meorum „patrimonialium, ad quorum titulum sum promovendus „ad Sacros Ordines, nulla fraus aut dolus intercessit „quodque illa verè possideo.

XXV. Singulare hic imminet periculum Clericis tenuioris fortunæ, qui à consanguineis interdum emendicant aut ex quadam compassione aut respectu aliquo humano accipiunt bona aliqua in titulum, vel à parentibus bona omnia aut majorem partem eorum, etiam consentientibus aliis prolibus sat indigentibus, in titulum assumunt; facilè enim hic si non expressa, saltem tacita promissio intervenit, de non convertendis proventibus illorum bonorum in proprios usus; ità ut duntaxat fictè & speciè tenus bona illa in ordinandum transferantur.

XXVI. Sanctus Carolus in suo Concilio Mediolanensi IV. *parte.* 2. *cap.* 8. voluit, ut Beneficium vel census in titulum assignatus, etiam à Parocho publicè in Ecclesia proponeretur ante ordinationem; idque potissimùm ea Parochiali Ecclesia; intra cujus limites major ejus census sive Ecclesiastici, sive alterius generis pars posita est.

XXVII. Ulteriùs quia requiritur ut *patrimonium* in titulum assignandum *verè* possideatur ab ordinando, non sufficit, quod ordinandus habeat patrem divitem, amplamque ex successione paterna hæreditatem exspectet; sed requiritur ut aliquam bonorum partem à Patre sibi in titulum assignandum habeat, & *verè* possideat; uti post alios notat Barbosa loco citato *numero* 60. & latè Fagnanus ad *Cap.* EPISCOPUS X. *De Præbendis num.* 26. 27. *&* 28.

XXVIII. Si autem filius ordines assumere intendat; atque ad eos vocatus videatur, pater autem titulum dare recuset, poterit ad eum assignandum cogi, non secus atque ad dandam dotem filiæ nubere volenti quemadmodum aliis citatis monet Barbosa ibidem *num.* 63.

XXIX Patrimonium verò in titulum assignandum constitui debet super re certa : si enim esset res incerta, sciri non posset, num annui proventus essent sufficientes honestæ sustentationi ordinandi : unde nullus potest promoveri titulo lucri quod ex industria acquirere posset; putà quòd sit Musicus, Magister Grammatices, &c. & ità sæpius decisum ait Barbosa ibidem *num.* 57.

XXX. Adhæc non quodcunque beneficium aut qualecunque patrimonium pro titulo ordinationis sufficit; sed requirit Synodus Tridentina, ut tam illud, quàm hoc sit sufficiens in proventibus & valore, quod ordinando ad victum honestè sufficiat; ità ut periculum non sit, quòd defectu necessarii vitæ subsidii cum Ordinis dedecore sit mendicaturus, aut sordidum aliquem quæstum exercituru s.

XXXI. Quantum autem requiratur ad honestam illam sustentationem, non expressit Synodus, neque generaliter determinari poterat : quandoquidem uno loco, unove tempore aliqua sufficere queant, quæ alio loco aliove tempore non sufficerent. Meritò ergo hanc determinationem Synodus permittit Episcopis; illud generaliter injungendo, ut nullum admittant, nisi beneficium, aut patrimonium, pensionemve habeat quæ *ad victum* HONESTE *sufficiant*, aut talia quæ eis *ad vitam sustentandam satis sint*; atque hoc pacto provideant, ne Ordinati cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum, urgente vivendi necessitate, exercere cogantur.

XXXII. Unde ipsi Episcopi hic magna circumspectione procedere debent, ut ritè & diligenter expendant beneficii proventus, ac præcipuè ipsius patrimonii conditionem; attendentes conditionem temporis, loci, nec non circumstantias omnes, ob quas ipse valor beneficii, ipsiusque patrimonii decrescere, aut proventuum solutio deficere possit; atque ita ipsos Ordinandos ad egestatem redigendos cum sequela eorum incommodorum quæ per tituli sufficientiam averti desideravit Synodus Tridentina.

Et sanè quod non videmus hodie Sacerdotes seu titulo beneficii seu patrimonii ordinatos, cum Ordinis dedecore quasi mendice vivere, & sordidum quæstum exercere; idque non in rebus profanis; sed maxime sacris, v. g. Missarum celebratione.

XXXIII. Requirant Episcopi Beneficium aut patrimonium quod annuè etiam ad trecentos florenos æstimatur & taxetur, si communi æstimatione sint contenti, nonne frequenter continget, quod vel proventus injuria temporum, vel aliunde decrescent, vel solutio deficiet; atque ità Clerici eo titulo ordinati necessariis vitæ subsidiis destituentur?

Quid ergo remedii, cùm vix amplior titulus requiri posse videatur? Sanè si Episcopi nullum ordinarent, præsertim ad titulum *patrimonii*, nisi quem judicarent pro necessitate aut commoditate Ecclesiarum suarum assumendum; id est, quem scirent, quod tanquam Minister Ecclesiæ posset & vellet militare & operari, non tam solliciti esse deberent de valore tituli; hujusmodi enim facile per Episcopos servitio Ecclesiæ, unde honestè vivere possent, applicarentur.

XXXIV. Hinc Episcopi nonnulli in admittendis & exigendis titulis interdum justò rigidiores apparent, præter-

tim respectu Clericorum quos vident eruditione, pietate, aliisque dotibus Clericalibus adeò insignes: ut nullus fundatus videatur subesse metus, quod hi defectu necessariorum cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere cogentur; ubi è contrario, per nimis rigorosam in his titulis exactionem, sæpius defraudant Ecclesiam optimis & strenuissimis operariis.

XXXV. Itaque in titulorum præfixione & exactione primum & ante omnia ad hoc allaborare debent Episcopi, ut præcaveatur omnis vilis & sordida mendicitas, & qualiscunque sordidus quæstus in Ecclesiæ Ministris, quapropter sollicitè cavere debent, ne quocunque titulo admittant ad Sacros Ordines, quos admodum verisimile est, non alium in finem Ordines expetere, nisi ut de celebratione Missarum faciant artem de pane lucrando, qui est quæstus longè sordidissimus.

XXXVI. Quare procul à mente Synodi Tridentinæ aberrant Episcopi, qui in supplementum tituli computant honoraria, quæ ordinatus in Presbyterum ex celebratione Missarum lucrari poterit: cùm hac computatione ipse Ordinandus quodammodo adigatur ad sordidum quæstum exercendum: dum scilicet cogitur ex celebratione Missarum ceu quodam opificio vitæ necessaria quærere, sive de *celebratione Missarum facere artem de pane lucrando.*

XXXVII. Ut autem titulus ordinationis sit firmus & perpetuus; nec unquam contingat, Ordinandum in eam penuriam incidere, ut ea quasi cogente cum Ordinis dedecore ad mendicitatem redigatur, aut sordidum aliquem quæstum exercendum, statuit Synodus Tridentina, quod beneficium in titulum ordinationis assignatum & admissum resignari non possit, nisi factâ mentione, quod ad illius beneficii titulum resignans sit promotus: neque ea resignatio admittatur, nisi constiterit, quod aliunde vivere commodè possit; & aliter facta resignatio nulla sit.

De patrimonio similiter & pensione in titulum datis eodem capite decrevit Synodus: „ Atque illa deinceps sine li-»centia Episcopi alienari aut extingui, vel remitti nullate-»nus possint; donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens »sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint.

XXXVIII. Synodi Belgicæ pro efficaciore executione hujus Decreti decreverunt, „ ut juret Ordinandus, quod ti-»tulum non resignabit, vel alienabit, nisi ei de alio titulo »sufficienti sit provisum; neque tunc quidem aliter, quàm »cum scitu & consensu sui Episcopi, in litteris ipsius resi-»gnationis exprimendo: item quod titulum illum, qui in »locum prioris tituli successerit, absque simili consensu »non resignabit vel alienabit. „ Ita Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 8. Similis formula juramenti præstandi ab iis, qui ad titulum patrimonii ordinantur, extat in Synodo P. II. Cameracensi *tit.* 10. *cap.* 4.

Et *capite* 3. desiderat Synodus Cameracensis, ut impetretur à Regia Majestate seu Concilio Regio Edictum, quo fraudibus eorum, qui titulos patrimoniales, contra juramentum à se præstitum sæpè alienant, occurratur.

XXXIX. Huic Synodi desiderio satisfacere volens Philippus II. in Edicto ad eam Synodum *art.* 10. voluit, „ omnes »alienationes, obligationes, oppignorationes, donationes »aut dispositiones hujusmodi bonorum in titulum assi-»gnatorum esse *nullas, nulliusque valoris*, nisi reservato usu-»fructu, & libero usu horum bonorum durante vita natu-»rali eorum qui ad ordines sacros titulo patrimonii pro-»moti fuerunt.

Idipsum statuerunt Principes nostri in Edicto ad Synodum Mechliniensem *artic.* 11. & 12. utque fraudibus obvietur, volunt insuper, ut in instrumento tituli, vel Ordinum, bona patrimonialia in titulum assignata specificentur.

XL. Porrò hæc alienationis prohibitio ita intelligenda est, ut tamen tertiò præjudicium non generetur; neque bona in titulum assignata naturam vel conditionem suam non mutent in præjudicium tertii.

Unde si bona in titulum assignata subjaceant retractui gentilitio; aut certè ante assignationem pignori seu hypothecæ fuerint subjecta, etiam postquam in titulum fuerint assignata, eisdem conditionibus manent subjecta: poteruntque à proximioribus consanguineis retrahi; aut à creditoribus evinci, non secus ac si non fuissent in titulum data.

XLI. Similiter reditus redimibilis in titulum assignatus, non fit irredimibilis: sed liberum semper manet debitori, eum redimere, sive capitale refundere; quod & Zypæus advertisse videtur, monens: „ Cum reditus in titulum as-»sumitur, caveri debet, si fiat redemptio, ex Episcopi judi-»cio disponatur.

XLII. Si pater bona filio in titulum assignaverit, poterit filius patre mortuo ea retinere: neque ea in divisionem hæreditatis venient; imò si filius se à paterna hæreditate abstineat, poterit ea sibi retinere; tametsi multùm portionem hæreditariam fratrum vel sororum excedant: at si ad hæreditatem concurrere, velit illa aut saltem eorum æstimationem conferre debere verisimilius est, exemplo dotis, & donationis propter nuptias, quas conferendas esse nemo dubitat.

XLIII. Formula juramenti à Synodo Mechliniensi præscripta sat innuit, patrimonium in titulum ordinationis assignatum, non esse liberum, aut liberè alienari posse, hoc ipso quo Ordinatus beneficium Ecclesiasticum fuerit assecutus; sed insuper requiri, ut de consensu Episcopi titulus patrimonii sit exoneratus, & titulus beneficii surrogatus; idque esse conforme Decreto Concilii Tridentini multis probat Fagnanus ad *Cap:* EPISCOPUS ✠ *De Præbendis num.* 46. & addit: „ Hanc interpretationem, sæpius »videri secutam fuisse S. Congregationem; quia ali-»quando censuit Decretum Concilii Tridentini, dum pro-»hibet resignationem beneficii, ad cujus titulum quis fuit »ordinatus, non comprehendere resignationem illius be-»neficii, quod postea consecutus est Clericus jam pro-»motus ad titulum patrimonii, sed patrimonium ipsum »manere *inalienabile.*

XLIV. Synodus Tridentina in fine sui Decreti addidit hanc clausulam: *Antiquorum Canonum pœnas super his innovando.*

Antiqui Canones relati apud Gratianum *Dist.* 70. ordinationes Clericorum *sine titulo* irritas ac vacuas esse ad injuriam ipsius ordinantis decernebant; quemadmodum ipse quoque Innocentius III. in *Cap.* 16. ✠ *De Præbendis*, notavit his verbis: „ Licet autem Prædecessores nostri ordinatio-»nes eorum, qui sine certo titulo promoventur, in inju-»riam ordinantium *irritas* esse voluerint & *inanes* „ &c. Hinc nonnulli crediderunt, ex Decreto Concilii Tridentini antiquorum Canonum pœnas innovante, ordinatos sine certo titulo esse à Sacris Ordinibus suspensos, & si ministraverint, futuros irregulares.

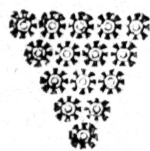
Verùm quia per citatum *Capitulum* 16. ✠ *De Præbendis* pœna suspensionis per antiquos Canones inflicta abrogata erat; communi pene Canonistarum consensu receptum fuit, Synodum Trid. per *antiquos* Canones duntaxat intellexisse eas Decretales, quæ Episcopum obligant ad subministrandum vitæ necessaria Ordinato sine titulo; de qua obligatione agitur in *Cap.* 2. 4. & 16. ✠ *De Præbendis*, & in *Cap.* 36. *eod. in* VI. Hancque sententiam, proposito dubio, S. Congregationem Concilii interpretem amplexam esse, testatur Fagnanus ad *Cap.* Cùm SECUNDUM APOSTOLUM ✠ *De Præbendis num.* 63.

XLV. Unde cum quidam sine titulo ad Ordines promoti ministrassent; quæsitumque fuisset, an irregularitatem propterea incurrissent, respondit S. Congregatio, Oratores quidem minimè debuisse ad Sacros Ordines absque titulo sufficienti beneficii vel patrimonii promoveri, debuisseque observare, quod providè statuitur Decreto *Cap.* 2. *Sess.* 21. Cæterùm ordinatos ante felic. record. Sixti V. Constitutionem hac de re editam, nequaquam propterea esse suspensos neque irregulares, tametsi in susceptis Ordinibus ministraverint; uti refert Fagnanus ibid. *num* 46.

Constitutio Sixti V cujus meminit S. Congregatio, incipit *Sanctum & salutare* 40. in Bulla R. atque in ea Clerici sine titulo sufficientis beneficii aut patrimonii ad Sacros Ordines promoti, declarantur perpetuo suspensi ab executione dictorum Ordinum, & si in eis ministraverint, irregulares. Sed quoad hunc articulum postmodum Clemens VIII. hanc Constitutionem Sixti V. reduxit ad terminos Concilii Tridentini per Constitutionem quæ incipit, *Romanum Pontificem* 30. in Bull. R.

Si tamen Clericus fictis instrumentis aliisve fraudibus decepisset Episcopum ordinantem, falsum titulum supponendo & fingendo, eo casu juxta antiquos Canones Clericum suspensum fore ab executione susceptorum Ordinum; eamque pœnam quoad hunc casum à Synodo Tridentina innovatam esse, multis probat Fagnanus loco citato; atque ita aliquando respondisse S. Congregationem refert *num.* 68.

XLVI. De obligatione Episcopi subministrandi Clerico sine sufficienti titulo Ordinato & egenti vitæ necessaria; & quando ejus hæredes, aut successores etiam teneantur; & quibus titulis ab hac obligatione eximi interdum possit, satis latè tractat Fagnanus ad dictum *Cap.* Cùm SECUNDUM APOSTOLUM, qui, casu incidente, consuli poterit.

TITU-

TITULUS X.

De Irregularitate ejusque Speciebus.

CAPUT I.

De irregularitate in genere

I. VErbum illud *Irregularitas* in antiquis Canonibus non occurrit, ait Franciscus le Roy Antecessor Andegavensis in Institutionibus Juris Canonici *lib. 5. cap. 16.* sed cum regulas præscripserint, ex quibus innotescat, quinam ordinari possint, vel non, hi qui ab iis regulis alieni sunt, sive qualitates præscriptas non habent, dicebantur à regula *alieni*; uti legitur in *Canone 17. Nicæno*, ubi decernitur, quod si quis Clericus inventus fuerit usuras ex mutuo sumere, vel turpe lucrum sectari, *è Clero deponatur, & sit* ALIENUS à CANONE, uti vertit Hervetus; vel ut legit Dionysius Exiguus: *Dejicietur à Clero, &* ALIENUS *existat à* REGULA.

Quid verò est aliud, *alienus à Canone* vel *Regula* nisi *irregularis*, sive secundum Regulam non probatus; sed à Regula devius.

Adhæc eadem Synodus *Can. 9.* loquens de quibusdam Presbyteris sine examine ordinatis, & peccata ante ordinationem commissa confitentibus ait: *Tales Regula non admittit*, Quid his verbis aliud indicat, quàm Presbyteros illos esse *irregulares*; sive quod Regula eos ad Ordines non admittat; sive ex regula seu Canone excludantur.

II. Specialiter autem notandum, quod post relata verba immediatè subjicit dictus *Canon. 9. Quia quod* IRREPREHENSIBILE *est Catholica defendit Ecclesia*: quasi diceret, quod *irreprehensibile* est, recipit ac tuetur Ecclesia.

Hinc non obscurum est, Synodum irregularitatem præcipuè fundasse in præcepto Apostoli volentis ordinandum in Episcopum esse *irreprehensibilem & sine crimine.*

III. Et revera multis sæculis irregularitas sive exclusio à Sacris Ordinibus, eorumve functionibus, unicè verè in crimine ejusq; suspicione consistit; omnisque ille censebatur *irregularis*, qui non erat *irreprehensibilis & sine crimine*; ipsumque crimen commissum irregularem constituebat committentem; hoc est, eum à Sacris Ordinibus in perpetuum arcebat, si nondum is esset initiatus; aut si jam initiatus esset, à functionibus illorum suspendebat: adeò ut nec acta pœnitentia restitueretur: atque ita revera irregularis censebatur; uti intra *capite 6.* ostenditur.

IV. At cum sensim labentibus sæculis disciplina circa admittendos reos alicujus criminis, præsertim occulti, nonnihil fuit relaxata; persuasumque tandem fuit, crimine per pœnitentiam & Sacramentalem absolutionem remisso, sublatum esse impedimentum; atque ipsum reum posse liberè ad Sacros Ordines promoveri, aut ad susceptorum functiones restitui, coacta fuit tandem Ecclesia, hanc libertatem ex disciplinæ prolapsione progenitam restringere: nonnullaque crimina defectusque nonnullos notare, quæ per pœnitentiam quidem eatenus aboleri possint, ut quis ad justitiam, & cum communibus Fidelibus usui Sacramentorum restituatur, ita tamen ut qui illis semel fuerint inquinati à Sacris Ordinibus eorumque functionibus perpetuò maneant exclusi.

Qui itaque ob hujusmodi crimen aut defectum à Sacris Ordinibus eorumque functionibus excluduntur, hodie dicuntur *irregulares*; & simile impedimentum vocatur *irregularitas.*

V. Unde irregularitas communiter definitur, *Impedimentum Canonicum acceptionem Ordinum Ecclesiasticorum, aut aliquem eorum usum directè impediens, etiam post pœnitentiam.*

VI. Dicitur impedimentum *Canonicum*, id est, jure Canonico seu Ecclesiastico inductum. Cùm enim jam per disciplinæ collapsionem eò deventum esset, ut etiam gravissimorum criminum rei post actam dignam de crimine pœnitentiam, & absolutionem à Sacerdote obtentam, ad Sacros Ordines promoveri, aut eorum functionibus restitui possent, nullum amplius ratione criminum aut defectuum videbatur post peractam pœnitentiam superesse impedimentum, visum itaque fuit, omne hujusmodi impedimentum adscribendum esse positivo Ecclesiæ Decreto; quo ipsa declarat, hunc illive crimini aut defectui obnoxios *in perpetuum* à Sacris Ordinibus eorumve functionibus esse exclusos.

VII. Hinc ulterius pro regula invaluit, irregularitatem sive hujusmodi impedimentum non censeri contractum, nisi in casibus à jure expressis; quæ regula sat apertè probatur à Pontifice in Cap. 18. *De sent. excommunicat. in* VI. ubi respondet pontifex, quod "is qui in Ecclesia sanguinis aut "seminis effusione polluta, vel qui præsentibus majori ex- "communicatione nodatis scienter celebrare præsumpsit, "licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen laqueum non incurrit:" adducta hac expressa ratione: *Cum id non sit expressum in jure.*

VIII. Quapropter hodie non nisi certa ac determinata sunt crimina, quæ irregularitatem pariunt; quibus nimirum jus ipsum eam expressè annectit: neque ab uno ad alterum ob ejusdem majorem vel æqualem gravitatem argumentum duci potest: quandoquidem juxta modernam disciplinam, crimen non pareat irregularitatem, nisi id in jure sit expressum.

IX. Hinc ulterius infertur, quod si alicui crimini v. g. homicidio aut mutilationi annexa sit *irregularitas*, hæc contracta non censeatur, nisi *re ipsâ* homicidium vel mutilatio sit secuta, tametsi adfuisset plena voluntas & exterior conatus; cujus executio etiam casu quasi fortuito fuisset expedita.

X. Dictum fuit in descriptione, receptionem Ordinum, aut aliquem eorum usum *directè* impediens; eò quòd irregularitas *primariò* ac *directè* tendat ad impediendam Ordinum receptionem, vel eorum usum impediendum.

Unde cum hodie Beneficia & Ordines, eorumque functiones sint planè disparata; neque Ordo supponat Beneficium; ipsumque Beneficium sine ordinum usu haberi & retineri possit; etiam receptum est, irregularitatem, quamvis privet usu & exercitio Ordinum, non tamen privare Beneficio, nisi specialiter in jure fuerit expressum, quemadmodum de homicidio per Assassinos perpetrato decernitur in *Cap. 1. De Homicidio in* VI.

XI. In antiquis quidem Canonibus, ubi de hoc impedimento agitur, tantùm Ordinum & eorum usûs fit mentio; at notandum quod Beneficia non conferentur exclusa juxta disciplinam illius temporis: Nam rectè advertit Franciscus Le Roy loco citato, "cum olim Ordines & Beneficia simul "omnino conferrentur, eadem irregularitas ad utrumque "simul etiam præcludebat aditum.

Postquam ergo Beneficia ab ipsis Ordinibus separari, atque eorum provisio ab ipsa Ordinatione sejungi cœpit; ipsaque disciplina quæ utramque confundebat jam esset obliterata, cœpit quoque ipsa irregularitas ad solos Ordines restringi; eò quod Canones de solis Ordinibus loquerentur: atque ita tandem receptum est contra pristinam disciplinam, quod irregulares suis Beneficiis non censeantur privati; nec ab eorum functionibus suspensi, modo ab Ordinum functionibus abstineant.

XII. Deinde quia irregularitas *directè* ac primariò tendit ad impedimentum Ordinum susceptionem, aut eorum usu

ideo species *censuræ* non reputatur. Quia licet Censura etiam impediat Ordinum susceptionem & usum; non tamen *directè* ac *primariò* ad hoc infligitur; nec directus ac primarius est hic censurarum effectus sed duntaxat indirectus & per consequentiam. v. g. Censura impedit Ordinum functiones quatenus sunt communicatio quædam fidelium, ut *excommunicatio*: aut quatenus sunt officia quædam Ecclesiastica; hoc est à personis Ecclesiasticis exercenda, ut *suspensio*: aut quatenus sunt usus Sacramentorum, ut *interdictum*: at sola irregularitas *directè* eas impedit quatenus specialiter spectant ad exercitium Ordinum.

XIII. Denique dicitur in descriptione irregularitatis, *etiam post pœnitentiam*; quia proprium est irregularitati, etiam ex crimine contracto, quod crimine per pœnitentiam remisso, nihilominus maneat irregularitas, impediens Ordinum susceptionem aut eorum usum.

XIV. Id conforme est pristinæ disciplinæ. Licèt enim crederent Patres, graviora quoque crimina per pœnitentiam deleri; atque post remissionem peccatores ad justitiam redire, & sine crimine esse; nequaquam tamen credebant, eos qui hujusmodi crimina commiserant, mox à peracta pœnitentia & obtenta reconciliatione, dici posse *irreprehensibiles* & *sine crimine* ad sensum Apostoli requirentis ut Ordinandus in Episcopum sit *irreprehensibilis* & *sine crimine*.

Quod ergo irregularitas maneat, etiam postquam crimina ex quibus hæc orta est, per pœnitentiam sunt deleta; atque ipse reus ratione commissorum criminum impediatur ad sacros Ordines ascendere, aut in illis ministrare, pristinæ disciplinæ reliquiæ sunt, uti infra *cap. 6.* latius ostendetur.

XV. Neque tantum ob crimina incurritur irregularitas; sed & ob defectus quosdam tum corporis tum mentis ea contrahitur? licet hi defectus ex nulla culpa contracti sint, neque ullam in subjecto culpam arguant: eò quòd defectus illi vel naturale impedimentum Ordinum executioni ponant, vel aliquam indecentiam annexam habeant, ob quam Ecclesia non judicat passim hujusmodi defectuosos ad Ecclesiastica Ministeria admittendos.

XVI. Sive autem ex defectu, sive ex crimine oriatur irregularitas, semper parit impedimentum ad Ordines suscipiendos, aut in susceptis ministrandum; neque illud impedimentum per pœnitentiam, sed non nisi per dispensationem ordinariè & propriè tollitur.

XVII. Duplex igitur est irregularitas, altera ex defectu, altera ex crimine orta; utraque varias sub se species complectens: præcipuas magisque hodie usitatas duntaxat proponam, ac primum quæ ex defectu, dein quæ ex crimine oriuntur.

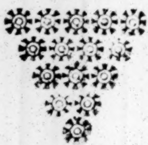
ADDITAMENTA Ad Num. 7.

De dubio contractæ irregularitatis.

QUod in textu ex communi Canonistarum opinione notatum fuit, irregularitatem non censeri inductam nisi in casibus *in jure expressis*, intelligi debet, quod scilicet delictum vel defectus, juxta modernam disciplinam non habet annexam irregularitatem, nisi jure positivo huic delicto vel defectui doceatur annexa irregularitas. Si autem constet alicui delicto vel defectui annexam esse irregularitatem, sed dubium sit num quis simile delictum admiserit, eo casu propter dubium contractæ irregularitatis tenetur se pro irregulari gerere, atque ab Ordinum susceptione, vel eorum functione stante hoc dubio abstinere: atque de hoc casu intelligi debere responsum Pontificis in *Cap. 12. De homicidio*, & in *Cap. 5.* De Cler. excomm. Minist. asserit Franciscus De Roye in Instit. Juris Canonici *lib. 3. cap. 16.* Porrò rationem suæ Decisionis allegat Pontifex; Quia in dubio oportet sequi partem tutiorem.

Aliam insuper rationem conciliandi prædictos textus ex Fagnano adduxi infra *cap. 7. num. 22. & 23.* ibidemque ex eodem Authore notatum est, quam turpiter à Regula in citatis Decretalibus assumpta & probata Innocentii III. recesserint quidam Casuistæ, ut suam de probabilissimo opinionem tuerentur contra evidentem à Pontificibus expressam Regulam, quod *in dubiis semita sit tutior eligenda.*

Pro intellectu hujus Regulæ, videri quoque possent, quæ conformiter ad reflexiones Prosperi Fagnani notavi, & exposui in Dissertatione ad hanc Regulam: *In dubiis semita tutior est eligenda*, quæ integra habetur inter Opuscula.

CAPUT II.

De Irregularitate ex Bigamia.

1 *Apostolus vult Episcopum & Diaconum esse* unius uxoris *virum.*
2 *Quis sit sensus Apostoli.*
3 *Quare Apostolus voluerit Episcopum esse* unius *uxoris virum.*
4 *Secundæ nuptiæ nunquam reprobatæ; licèt eas contrahentibus subinde pœnitentia fuerit imposita.*
5 *Patres Græci Bigamum non putârunt qui ante Baptismum plures habuit uxores: & quare.*
6 *Irregularitatem ex nuptiis cum Vidua unde desumerent Patres Græci.*
7 *Sanctus Hieronymus Græcis. consentiens.*
8 *Innocentius I. aliam rationem hujus irregularitatis esse credidit.*
9 *Augustinus* Innocentio *consentit; & uterque credidit Bigamiam ex nuptiis ante Baptismum contractis oriri; & quare.*
10 *Sanctus Augustinus non in ratione morali, sed mystica hanc irregularitatem fundavit; & quæ hæc ratio.*
11 *Eandem probavit S. Leo.*
12 *Exponitur quomodo in defectu Sacramenti hæc Bigamia ex sententia S. Augustini consistat.*
13 *Fundamentum irregularitatis ab Augustino assignatum sensim ubique receptum.*
14 *Sententiam Augustini fusius expressit & probavit Innocentius III.*
15 *Bigamus hodie habetur qui duas successivè cognovit uxores, quamvis* ante *Baptismum.*
16 *An extra hunc casum* vera *detur Bigamia, incertum est.*
17 *Datur Bigamia* interpretativa *æquivalens* veræ *Bigamiæ*
18 *Talis est Bigamia orta ex* iteratis *nuptiis* nulliter *contractis à constitutis in; Ordine Sacro.*
19 *Similis est Bigamia ex nuptiis invalidis cum* vidua.
20 *Similis Bigamia oritur ex matrimonio cum unica, sed ab alio prius corrupta; at hodie in usu non est.*
21 *Contrahens* validè *cum vidua quoad effectus Juris est* verus *Bigamus.*
22 *Olim Bigami tantùm à Sacris Ordinibus excludebantur.*
23 *Hodie ab omni Ordine, etiam prima Tonsura excluduntur,*
24 *Id quoque obtinet in Bigamo ex nuptiis cum vidua; nec ad ullum Ministerium Ecclesiasticum admittuntur Bigami.*
25 *Bigami etiam à Ministerio quorumcunque Ordinum ante susceptorum suspenduntur.*
26 *Episcopus hodie nec cum Bigamo* interpretativo *dispensare potest.*
27 *Nequidem ad minores Ordines, aut Beneficia simplicia.*
28 *Quare potiùs cum criminosis, quàm Bigamis liceat Episcopis dispensare.*
29 *Disciplina hodierna circa Bigamos est rigidior quàm pristina erat.*
30 *Olim facilius cum Bigamis, quàm cum criminosis dispensatum fuisse, præsertim ex sententia Græcorum.*
31 *Quod Bigamia similitudinaria olim incognita.*

I. APostolus in prima sua Epistola ad Timotheum *cap. 3.* describens qualitates in Episcopis ac Diaconis necessarias inter alia dicit: *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem* esse UNIUS UXORIS *virum* Deinde Diaconis loquens: *Diaconi sint* UNIUS *uxoris viri.* Et rursus in Epistola ad Titum *cap. 1.* præcipiens Tito ut constituat per civitates Presbyteros, ait: *Si quis sine crimine est,* UNIUS *uxoris vir.*

II. Verus ac genuinus sensus hujus Apostolici præcepti verbis allegatis expressi est, *Oportere Episcopum esse unius uxoris virum*, id est, oportere, ut si uxorem habeat aut habuerit, non tamen secundam acceperit, sed *unam* tantùm, sive eam habuerit, sive adhuc habeat. Sic enim & paulò post vult, *eum filios habere subditos cum omni castitate*, id est, si filios habeat ut subditi sint: ita Estius in Commentario ad citata verba epistolæ ad Timotheum; eumque sensum à plerisque Patribus traditum esse ibidem notat; multisque ostendit, hunc sensum esse menti & textui Apostoli conformem; unà advertens, quod propter hanc Apostolicam hoc sensu intellectam sententiam, Ecclesia *Bigamos* à sacris Ordinibus semper excluserit; Bigamos utique intelligens eos, qui priore uxore mortuâ duxissent secundam.

III. Si

III. Si ipsum Apostoli contextum, sive in epistola ad Timotheum, sive in ea ad Titum propius expendamus, apparebit, Apostolum hic præcipuè præ oculis habuisse incontinentiam seu ejus suspicionem; hancque tanquam fundamentum hujus irregularitatis considerasse. Dum enim scribens ad Timotheum dicit: *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse*, UNIUS UXORIS VIRUM, *sobrium, prudentem, ornatum, pudicum*, &c. quid aliud intendit, nisi exprimere vitia, à quibus immunem volebat Episcopum; & virtutes quibus eum instructum oporteret? Idem vult cum de Diaconis loquitur. Describens enim virtutes Diaconis necessarias, & vitia à quibus eos immunes esse oporteat, inter alia addit: DIACONI UNIUS SINT UXORIS VIRI: *qui filiis suis bene præsint, & suis domibus*.

Nec id obscurius expressit in Epistola ad Titum, ubi exponens quis in Episcopum ordinandus sit, ait: *Si quis sine crimine est*, UNIUS UXORIS VIR, *filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos*.

Nonne hic liquet, scopum Apostoli fuisse, omne crimen, & criminis præsertim incontinentiæ seu luxuriæ suspicionem ab ordinando Episcopo removere? adeo ut & à filiis remotam voluerit luxuriæ accusationem; ne filiorum luxuria patrem in suspicionem adducat.

Et quia non tantùm ab Episcopis aut Diaconis incontinentiæ omnis vel levis suspicio abesse debebat; sed & à fœminis, quæ in ministerium Ecclesiæ eligebantur, ideo & hanc conditionem in Vidua eligenda requirit. *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ*, *fuerit* UNIUS VIRI UXOR, *in operibus bonis testimonium habens* &c. 1. ad Tim. 5.

Unde ad verba Apostoli reflectens S. Chrysostomus *similia.* 2. *in epistolam ad Titum* ait: » Castigat hoc ipso etiam »*impudicos*, dum non eos permittit post *secundas* nuptias »ad Ecclesiæ regimen, dignitatemque Pastoris assumi.

Eadem ferè fuit omnium Græcorum Patrum sententia; quibus & nonnulli è Latinis consensere, ut mox ex verbis eorum citandis apparebit.

IV. Quamvis enim tam Græci, quàm Latini Patres secundas nuptias nunquam crediderint illicitas, persuasum nihilnominus erat, quod tam viri quàm mulieres nuptias iterantes, insolita ac immoderata in luxuriam libidine ferrentur, aut ut minus illius suspicionem non levem ingererent.

Hinc Digamis sive nuptias iterantibus jam pridem pœnitentiam Canonicam impositam, præsertim apud Græcos legimus.

Synodus Neocæsariensis *Can.* 3. » De his qui in plures »nuptias inciderunt tempus quidem præstitutum manife»stum est, sed conversatio eorum, & fides tempus abbre»viat.

Priorem Canonis partem exhibet Gratianus *causa* 31. *q.* 1. *Can.* 8. his verbis: qui frequenter uxores ducunt, & de »his quæ sæpius nubunt, tempus quidem *pœnitentiæ* his »manifestum constitutum est: sed conversatio, & fides »eorum tempus abbreviat.

Hæc lectio sat innuit, hic de veris Bigamis, id est, qui successivè plures duxerunt legitimas uxores, agi, quemadmodum & de his agit *Canon.* 7. ejusdem Synodi statuens, »Ne Presbyter in nuptiis ejus, qui Digamus efficitur, con»vivetur. Cum enim requirat *pœnitentiam* Digamus, qui »erit Presbyter, qui eo, quod sit convivio acceptus, nuptias »assentiatur? » Hoc est (ait Zonaras ad hunc Canonem) »qui fieri potest ut *pœnam* à Digamo exigere non pudor »sinet, qui Digami factum à se non improbari, cum nuptiis »secundis ipse interfuerit, satis ostendit.

His Canonibus de veris Bigamis seu Digamis agi, uno consensu docent Græci Canonum Commentatores; ipseque Baronius fatetur ad *annum* 313. *num.* 91. agnoscens Bigamis *pœnitentiam* aliquam impositam fuisse: »Non »quod (ait) secundum matrimonium contrahendo pec»cent, sed quod suam ipsius *incontinentiam* manifestent; »& Bigamiam, quæ in humanæ infirmitatis remedium in»stituta est, *licentius* usurpent.

V. Græci itaque hanc rationem moralem, nimirum incontinentiam ejusve suspicionem, tanquam fundamentum hujus irregularitatis statuebant; atque inde tanquam consequens ulterius inferebant, Matrimonium in ipsa »gentilitate, sive ante susceptum Baptismum contractum »non ponere hanc irregularitatem; eumque ad sensum A»postoli habendum *unius uxoris* virum, qui post Baptis»mum *unam duntaxat* habuit, licet alteram ante Baptis»mum habuisset: eò quod per Baptismum omnis macula »contracta deleatur; atque è veteri in novum hominem »regeneretur.

Canon. 16. Apostolorum ita habet: » Qui *post Sanctum* »*Baptismum duobus* conjugiis fuerit implicitus, vel habue»rit concubinam, non potest esse Episcopus, vel Presby»ter vel Diaconus vel omnino ex numero Sacerdotali.

Duo ex hoc Canone habemus. Primum, quod irregularitatis fundamentum non obscurè in ipsam incontinentiam seu ejus suspicionem reponat; cum eum qui duobus conjugiis implicitus fuit, confert cum habente concubinam.

Ulteriùs cùm tantùm eum irregularem pronuntiet, qui POST *Sanctum Baptismum* duobus conjugiis implicitus fuit, sat innuit, conjugii *ante* Baptismum contracti rationem habendam non esse: quod & Balsamon annotavit dicens: » Eum qui *post Sanctum Baptismum* Digamus fuerit »vel fornicatus sit, prohibet Canon fieri Episcopum, vel »Sacerdotale quidpiam exercere. Quæ enim *ante Baptis*»*mum* admissa sunt omnis generis peccata prætermittit, »cum factus sit *novum opus* solà gratiâ Sancti Spiritûs.

Idem notat Zonaras scribens: „ Divinum Lavacrum »Sancti Baptismatis *omnes* credimus abluere *sordes* ipsis »Baptizatis illitas ante Baptismum, nullumque peccatum »quod ante Baptismum ab aliquo fuerit patratum, prohi»bet ad Sacerdotium promoveri Baptizatum. Quod si »post Baptismum scortatus fuerit, aut nuptiis duplicibus »adhæserit, indignus qualicunque Sacerdotio judica»tur.

VI. Græci itaque hujus irregularitatis rationem desumentes ex incontinentia, ejusque suspicione; irregularitatem quoque provenientem ex conjugio *cum vidua* desumendam crediderunt ex incontinentia ejusve suspicione, nimirum ipsius mulieris nuptias iterantis, quam per mulierem in maritum aliquo modo redundare supponebant.

Unde hanc irregularitatem non fundebant in his Apostoli verbis, *unius uxoris vir*; sed potius in his quæ idem Apostolus subjungit: *Filios habens fideles non in accusatione luxuriæ.*

Licèt enim peccata filiorum non imputentur parentibus in culpam, si ipsi in iis dissimulandis aut fovendis nullam culpam habuerint, tamen (ut notat S. Hieronymus in citata verba Apostoli) tam sanctum nomen Sacerdotii est, ut »nobis etiam ea, quæ extra nos sunt posita reputentur, non »quod propter vitia nostra Episcopi non fiamus, sed quod »propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi »simus. Qua enim libertate possumus alienos filios corri»pere, & docere, quæ recta sunt, cum nobis statim possit qui »fuerit correptus ingerere, ante doce filios tuos.... Non »itaque justus polluitur ex filiorum vitiis, sed libertas ab »Apostolo Ecclesiæ Principi reservatur, quod talis fiat, »qui non timeat propter vitia liberorum extraneos repre»hendere.

Itaque sicuti Apostolus incontinentiam liberorum credidit redundare in Patrem, atque libertatem adimere reprehendendi incontinentes, & docendi quæ recta sunt, eadem ratione uxoris maculam, suspicionemve incontinentiæ cum eodem effectu redundare in maritum; atque maritum ad Sacerdotium irregularem reddere existimarunt.

Hanc creditam fuisse fundamentum hujus irregularitatis rationem sat apertè indicat *Canon.* 18. Apostolorum: »qui *viduam* accepit, vel ejectam vel meretricem, vel ser»vam vel mimam seu scenicam, non potest esse Episcopus, »vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex numero Sa»cerdotali.

Hunc Canonem commentatus Balsamon ait: » Nota »præsentem Canonem: vult enim non solùm eum qui est »sacratus esse modestum & continentem, sed etiam ejus »conjugem: & ideo mulieres quæ hic comprehenduntur, »prohibuit cum sacratis hominibus matrimonio jungi, ut»pote quod eas continenter vivere non credatur, propter »earum sordes & improbitatem.

VII. Sanctus Hieronymus multo tempore apud Græcos versatus, & eorum principiis instructus, in hoc quoque articulo Græcis adhæsit; atque irregularitatem Bigamiæ in hac morali ratione fundatam credidit. Unde in Epistola ad Titum scribit: » Quod autem ait, *unius uxoris vir*, »sic intelligere debemus, ut non omnem monogamum Di»gamo putemus esse meliorem, sed quo is possit ad mono»gamiam & continentiam cohortari, qui sui exemplum »præferat in docendo. » Quasi diceret, ideo vult Apostolus ut Episcopus sit *unius uxoris vir*, ne aliàs non possit ad continentiam cohortari, qui iteratione nuptiarum, ipse non »sat præferat continentiæ exemplum.

Hinc mox conformiter ad Græcorum sententiam dicit, »multi superstitiosius magis, quàm veriùs, etiam eos qui »cum *Gentiles* fuerint, & unam uxorem habuerunt, quâ a»missâ, *post* Baptismum Christi alteram duxerint, putat in »Sacerdotio non legendos, cum utique si hoc observan»dum sit, illi magis ab Episcopatu arceri debeant, qui va»gam per meretrices ante exercentes libidinem, unam re»generati uxorem acceperint, & multò detestabilius sit »fornicatum esse cum pluribus, quàm Digamum reperiri, »qu a in alio infelicitas matrimonii est, in alio ad peccan»dum prona lascivia.

Idem fusiùs astruit, & contrarium sustinentes acerrimè perstringit in *Epistol.* 83. ad Oceanum, atque inter alia hanc format conclusionem: „ Si Baptismus novum hominem „facit, & ex toto novum creat, nihilque in eo veteris homi-„nis reservatur, non potest novo imputari, quod in veteri „quondam fuit. „ Sententia Hieronymi refertur apud Gratianum *Distinct.* 26. *Canon.* 1. & *Caus.* 23. *quæst.* 3. *Can.* 1.

VIII. Patres Latini plerique attendentes licitum secundarum nuptiarum usum, nec ita ad incontinentiæ suspicionem eisdem annexam reflectentes, crediderunt ab Apostolo in hoc præcepto non incontinentiam, sed ipsam nuptiarum iterationem simpliciter fuisse consideratam.

Innocentius I. in Epistola ad Victricium Episcopum Rothomagensem *cap.* 6. postquam dixit Clericum non esse ordinandum qui secundam duxit uxorem, subjicit: „ Ac ne „ab aliquibus existimetur, ante Baptismum si fortè quis „accepit uxorem, & ea de seculo recedente alteram duxe„rit, in Baptismo esse dimissum, satis errat à regula: quia in „Baptismo peccata remittuntur, non acceptarum uxorum „numerus aboletur.

Hæc satis ostendunt, Innocentio visum fuisse, irregularitatem simpliciter ex plurali uxorum numero esse desumendam; atque ei sufficere ut quis revera habeatur Bigamus, si probetur, ductam ante Baptismum fuisse veram uxorem.

IX. Eandem sententiam amplexus est S. Augustinus *libro De bono conjugali cap.* 18. „ Propterea Sacramentum „nuptiarum temporis nostri, sic ad unum maritum(ait) „& unam uxorem redactum est, ut Dispensatorem Ecclesiæ „non liceat ordinari nisi *unius uxoris virum.* Quod acutius „intellexerunt, qui nec eum qui Catechumenus, vel Paga„nus habuerit alteram, ordinandum esse censuerunt. „ Rationem addit: „ *De Sacramento enim agitur, non de* „*peccato: nam in Baptismo peccata omnia dimittuntur.* Sed qui „dixit: si acceperis uxorem non peccasti, & si nupserit non „peccavit, & quod vult faciat, non peccat si nubat, satis „declaravit, nuptias nullum esse peccatum: Propter „Sacramenti sanctitatem sicuti fœmina etiamsi cate„chumena fuerit vitiata, non potest post Baptismum inter „Dei virgines consecrari; ita non absurdè visum est eum „qui excessit uxorum numerum singularem, non pecca„tum aliquod commisisse; sed *normam* quandam *Sacramenti* „*amisisse*; non ad vitæ bonæ meritum, sed ad ordinationis „Ecclesiasticæ signaculum necessariam.

X. Hic videmus, Augustinum hanc irregularitatem non in aliquam incontinentiæ labem refudisse, sed in quendam Sacramenti defectum; eo quod contrahens secundas nuptias *quandam Sacramenti normam amisisse* visus sit.

Quæ sit hæc *Sacramenti norma*, dein subjicit: „ Ac per „hoc sicut plures uxores antiquorum Patrum significave„runt futuras nostras ex omnibus gentibus Ecclesias *uni* „*viro* subditas Christo, ita noster Antistes unius uxoris vir „significabat ex omnibus gentibus *unitatem* uni viro sub„ditam Christo: quæ tunc perficietur cum revelaverit oc„culta tenebrarum, & manifestaverit cogitationes cordis, „ut tunc laus sit unicuique à Deo. Nunc sunt manifestæ, „sunt latentes dissensiones, etiam salvâ caritate inter eos „qui unum & in uno futuri sunt: quæ tunc utique nullæ „erunt. Sicut ergo Sacramentum pluralium nuptiarum „illius temporis significavit multitudinem futuram Deo „subjectam in terrenis omnibus gentibus: sic Sacramen„tum nuptiarum singularum nostri temporis significat „unitatem omnium nostrum subjectam Deo futuram in „una cœlesti civitate.

XI. Mysticam hanc Augustini rationem non obscurè probavit S. Leo *Epistola* 1. *cap.* 3. editionis Quenellianæ; inter rationes præcepti Apostolici, de non ordinando Episcopo nisi fuerit *unius uxoris vir*, adducens hanc: quod si in Sacerdotibus etiam in veteri Testamento figurabatur *Christi & Ecclesiæ* spirituale conjugium, illud vel magis servandum in novo.

XII. Cum enim secundæ nuptiæ hanc perfectam unitatem Christi cum Ecclesia, tanquam unici cum unica immaculata sponsa repræsentare nequeant; utpote, non *unius* cum *unica* immaculata sponsa, videtur Sacramentum secundarum nuptiarum aliquem defectum pati, seu quandam *Sacramenti normam amisisse*; nimirum vim repræsentativam illius conjunctionis seu conjugii spiritualis Christi cum Ecclesia.

In hoc ergo defectu hanc irregularitatem positam esse credidit Augustinus; indecens existimans, ut is esset Sacramentorum dispensator, qui ipse in suscepto Sacramento defectum patiebatur.

XIII. Hæc irregularitatis fundamentalis ratio à tanto Doctore proposita, sensim ita invaluit, tantoque, præsertim in Ecclesia Latina, applausu recepta est, ut nequaquam dubitatum sit; quin hinc omnis Bigamiæ irregularitas esset desumenda; atque ratio illa moralis ab incontinentia ejusve suspicione, quasi ad hanc irregularitatem impertinens, neglecta quodammodo fuerit; nullaque tandem reputata vera & propriè dicta Bigamia, nisi quando verè defectus hic Sacramenti occurrit.

XIV. Hanc sententiam expressit Celestinus III. in *Cap.* 5. ✠ *De Bigamis non ordinandis.* Consultus enim à Metensi Episcopo, an is qui mulierem ab alio ductam, sed non cognitam matrimonialiter sibi copulavit, valeat ad Sacerdotium promoveri? ita respondit: „ Quòd cùm duo sint in „conjugio, videlicet consensus animorum, & commixtio „corporum, quorum alterum significat charitatem, quæ „consistit in spiritu inter Deum & justam animam, ad quod „pertinet illud quod dicit Apostolus. *Qui adhæret Deo, unus* „*spiritus est cum eo*: reliquum verò designat conformitatem, „quæ consistit in carne inter Christum & Ecclesiam, ad quod „pertinet illud quod Evangelista testatur: *Verbum caro factum* „*est, & habitavit in nobis*, profectò conjugium illud, quod non „est commixtione corporum consummatum, non pertinet „ad illud conjugium designandum, quod inter Christum & „Ecclesiam per Incarnationis mysterium est contractum, „juxta quod Paulus exponens illud quod dixerat Protoplastus „: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: & propter hoc* „*relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ; &* „*erunt duo in carne una*: statim subjungit, *hoc autem dico* „*magnum Sacramentum in Christo & Ecclesia.* Cùm ergo „propter Sacramenti defectum inhibitum sit ne Digamus, „aut maritus viduæ præsumat ad Sacros Ordines promo„veri, quoniam nec illa est unica unici nec iste unus unius; „profectò ubi deficit inter hujusmodi conjuges commix„tio corporum, non deest hujusmodi signaculum Sacra„menti. Unde is, qui mulierem ab alio viro ductam, sed „minimè cognitam duxit uxorem: quia nec illa, nec ipse „carnem suam divisit in plures: propter hoc impediri non „debet, quin possit ad Sacerdotium promoveri.

XV. In hoc itaque hodie Canonistæ conveniunt, veram ac propriè dictam Bigamiam esse, cùm quis diversis temporibus successivè habuit & cognovit duas legitimas uxores, etiam prius non corruptas, quamvis utramque vel alteram habuerit ante Baptismum; ità Fagnanus ad *Cap.* NUPER A NOBIS ✠ *De Bigamis non ordinandis numer.* 3.

XVI. An extra hunc casum contrahatur *verè ac propriè* dicta Bigamia, inter Canonistas non convenit: eo quod hoc solo casu verè ac propriè Sacramentum cum prædicto defectu contractum videatur, & sic contrahens *Bigamus*, id est, duarum uxorum vir propriè dici queat.

XVII. Quidquid sit, hoc constat, aliquos tanquam Bigamos repelli, & pro Bigamis reputari, qui tamen *verè* Bigami non sunt; sed duntaxat juris interpretatione pro talibus habentur; diciturque hæc Bigamia communiter *interpretativa.*

XVIII. Hujusmodi Bigami *interpretativi* omnium consensu reputantur Clerici, qui in Sacris Ordinibus constituti, more nuptiali secundas in contubernium sibi mulierculas adjunxerunt; cum quibus an dispensare posset, consuluit Innocentium III. Episcopus Ratisbonensis, cui respondet Pontifex, articulum illum difficultate non carere, ac propositis in utramque partem argumentis, tandem resolvit: „Nos autem in hac quæstione sic respondemus, quod cum „hujusmodi Clericis, qui quantum in ipsis fuit, secun„das mulieres sibi matrimonialiter conjunxerunt, tan„quam cum Bigamis non liceat dispensari, licet in veritate „Bigami non existant, non propter Sacramenti defectum, „sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. „ Responsum Pontificis habetur in *Cap.* 4. ✠ *De Bigamis non ordinandis*; ad cujus elucidationem meritò legitur integra Epistola quæ est 66. *lib.* 2. editionis Baluzii; ibi ipse casus, prout supra est expressus, refertur; qui in ipsa Decretali est omissus: & pro Ratisbonensi legitur *Uratizlaviensi.*

XIX. Similiter convenit inter omnes, Bigamiam *interpretativam* duntaxat incurri, si quis *invalidè* cum *vidua* contraxerit, juxta responsum ejusdem Pontificis in *Cap.* 6. ✠ *eod.* ubi decidit, quod Subdiaconus qui de facto duxit *viduam* in uxorem. „ profectò Bigamus non „existat; sed nec viduæ potest *in veritate*; dici maritus, „cum inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritale „contractum: cum eo tamen(ait) contra doctrinam „Apostoli, tanquam cum marito *viduæ* dispensare non „licet, non propter Sacramenti defectum, sed affectum „intentionis cum opere subsecuto.

Hæc ratio cum etiam obtineat in nuptiis quibuscunque cum impedimento *dirimente* initis, decisio quoque eadem obtinere debet; unde & in his Bigamiam *interpretativam* intervenire communiter tradunt Canonistæ; & probat Fagnanus loco citato *n.* 43.

XX. Similis Bigamia contrahitur, si quis contrahat & consummet matrimonium cum *unica*, sed prius ab alio licet extra matrimonium, *cognita Can.* 2. *Dist.* 33. Ac monet

monet Vir eruditus Janus à Costa Antecessor Aurelianensis in Summario ad titulum *De Bigamis*, » Quod, quamvis »meretricem quis duxerit, vix ex novo jure definire possimus, maritum contrahere irregularitatem.

XXI. Illud à Canonistis controvertitur, num contrahens *validè* matrimonium cum *vidua*, censendus sit *verus* Bigamus, an verò duntaxat *interpretativus*; eo quòd revera non videatur *plurium uxorum* maritus, neque in plures carnem divisisse; nihilominus *verum* esse Bigamum, post alios citatos pluribus probat Fagnanus loco allegato *num.* 12 & sequentibus.

Sed an *verus*, an *interpretativus* Bigamus sit dicendus, parum videtur referre: cum satis constet, illum qui matrimonium contraxit cum vidua, hodie æquè, quoad omnes juris effectus haberi pro Bigamo; ac illum, qui successivè duas habuit uxores.

XXII. Olim Bigami etiam *veri*, tantùm à Sacris Ordinibus exclusi videntur; eò quod Apostolus non nisi de Episcopis (sub quibus & Presbyteri comprehenduntur) & Diaconis loqueretur.

Etquidem in *Can.* 3. Concilii Toletani I. relato apud Gratianum *Dist.* 34 *Can.* 18. legitur: » Lector si *viduam* alterius »uxorem acceperit, in lectoratu permaneat, aut si fortè ne»cessitas fuerit, Subdiaconus fiat, nihil autem suprà. Similiter & si Bigamus fuerit.» Tunc enim temporis Subdiaconatus necdum inter Ordines Sacros numerabatur, uti *parte* 5. *tit.* 1. *cap.* 3. notatum est.

XXIII. Concilium Lugdunense sub Gregorio X. edidit Decretum relatum in *Cap. Unico De Bigamis in VI.* quo declarat, » Bigamos omni privilegio Clericali esse nudatos, & »coërcitioni fori sæcularis addictos: consuetudine contraria »non obstante.» Additque: » Ipsis quoque sub anathemate »prohibemus deferre Tonsuram vel habitum Clericalem.

XXIV. Dicit autem Concilium: *Altercationis antiquæ dubium præsentis declarationis oraculo decidentes.*

Notat verò Glossographus *altercationem* Doctorum fuisse super *Canone* QUISQUIS *Dist.* 48. ubi ex Epistola Siricii Papæ refertur: » Quisquis Clericus aut viduam, aut certè se»cundam uxorem duxerit, omni Ecclesiasticæ dignitatis pri»vilegio mox *nudetur*, Laica sibi tantum communione con»cessa. Et per illud *nudetur* videbatur non esse privatus, sed »*privandus*: præsens ergo constitutio declarat hoc; Ita ille.

Quia ergo Canon *Quisquis* loquitur tam de eo qui *viduam*, quam qui binas successivè uxores duxit, etiam Constitutio pro illius declaratione edita, de utrisque intelligi debet; & ita hodie obtinet. Tam enim maritus viduæ quam duarum successivè uxorum omni privilegio Clericali censetur nudatus.

Neque hodierna disciplina Bigamum etiam ob contractum Matrimonium cum *vidua*, ad ullum Ordinem vel minorem ejusve functiones, ullumve Beneficium Ecclesiasticum admitti; imo nec ad ulla quantumvis infima Ecclesiæ ministeria eos admittendos sat insinuat Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 17. *De Reformat.* Permittens enim quod se ministeriis quatuor Ordinum Minorum exercendis Clerici cælibes præsto non erunt, suffici possint etiam conjugati vitæ probatæ addit hanc cautionem, *dummodo* NON BIGAMI; quo ostendit, etiam nec ad horum Ordinum exercitia Bigamos esse admittendos: quemadmodum & Synodi Belgicæ, tametsi conjugatos in Custodes Ecclesiarum Parochialium admittant, *Bigamos* tamen excludunt; uti suprà *parte* 1. *tit.* 4 *cap.* 2. notatum est.

XXV. Imo non tantum juxta modernam disciplinam Bigami ab Ordinibus excluduntur, sed & » Ordinatores eo»rum, potestate & officio ordinandi; & ordinati si ad sa»cros Ordines fuerint promoti, eis ideò sunt privandi, quia »in Bigamis contra Apostolum dispensare non licet, debe»bant ad sacros ordines promoveri, vel in eis si promoti fue»rint, remanere.» Ita respondit Pontifex in *Cap.* 2. ※ *De Bigamis non ordinandis.*

Hinc habemus; Bigamum non tantùm ab Ordinibus suscipiendis repelli; sed etiam prohiberi in susceptis ministrare.

XXVI. Ulterius uno consensu hinc concludunt Canonistæ, Episcopum non posse dispensare cum Bigamo, nequidem ut in Ordine sacro jam suscepto ministret; quod & in Bigamia *interpretativa* (ut si Subdiaconus nulliter contrahat Matrimonium cum vidua) obtinere deciditur in *Cap. finali* ※ *eod.*

XXVII. Quin communis est Canonistarum opinio, quam sequitur, & pluribus astruere conatur Fagnanus ad *Cap.* SUPER EO ※ *De Bigamis non ordinandis*, Episcopum cum Bigamo nequidem ad minores Ordines, aut simplicia Beneficia dispensare posse; atque ita declarasse Sixtum V. refert ibid. *num.* 46. idque præcipuè eo fundamento, quod Episcopis contra Apostolum dispensare liceat.

XXVIII. Verùm idem Apostolus etiam prohibet *criminosos* in Episcopos & Diaconos assumi, & tamen Episcopis licet cum *criminosis* dispensare, quemadmodum expressè respondit Innocentius III, in *Cap.* 6. ※ *De Bigamis non ordinandis* circa Sacerdotem in fornicationem prolapsum; ideoque pari & fortiori ratione, videtur Episcopis concedenda dispensandi facultas cum Bigamo: quia minus inordinatum apparet, Bigamum, qui contrahendo secundas nuptias non peccavit, quam prolapsum in fornicationem ad Ordines promoveri.

XXIX. Huic argumento cum Glossa respondet Fagnanus loco citato *num.* 9. & 10. Criminosus post peractam pœni»tentiam restitutus videtur in pristinum statum, & incipit »esse quod non fuit, cap. *Ferrem*, cap. *Penderes* & cap. *Domino sancto*, 50. *distin.* & ideò cùm talibus dispensatur. Sed Bi»gamus non prohibetur promoveri propter crimen, sed »propter Sacramenti defectum ut in Cap DEBITUM; *in»fra eod.* C. ACUTIUS. 26. *distin.* quia carnem suam divisit »in plures ab unitate recedendo, & hoc Sacramentum am»plius restitui non potest per aliquam satisfactionem, cum »non sit crimen; & ita aliud consideravit Apostolus cùm »dixit non Bigamum, & aliud consideravit dum dixit, non »criminosum.

Bigamia similitudinaria.

Bigamia similitudinaria, de quâ in textu, nomen suum mutuavit à similitudine quadam intercedente inter matrimonium carnale & matrimonium spirituale, quod per solemnis voti Professionem contrahi dicitur inter virginem voventem se Christo, & ipsum Christum atque ita attentans matrimonium carnale cum simili virginitatis voto obstricta videtur matrimonium attentare cum ea, quæ spiritualiter Christo nupserat: & si ipsi Monachi vel Presbyteri voto solemni obstricti cum virgine matrimonium carnale attentarent, iterare nuptias quodammodo viderentur, ideoque quadam similitudine deducta à carnali matrimonio Bigami similitudinarii dicti fuere.

Hanc Bigamiam similitudinariam Canonistæ desumpsisse videntur ex Canone 24. *Caus.* 27. *Quæst.* 1. ubi refertur Canon XVIII. Synodi Ancyranæ ex versione Isidori; diciturque: *Quotquot virginitatem pollicitam prævaricatæ sunt Professione contemptâ, inter Bigamos, id est, qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debebunt.*

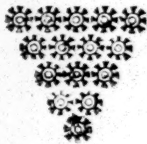
Unde & notat Glossa, quod repellantur ab Ordine sicut Bigami, quo indicare voluit, hujusmodi voventes ad instar Bigamorum nuptias iterantium esse irregulares.

Verum meritò dubitari potest, utrum Patres Synodi Ancyranæ hoc Canone intenderint, voventes & suum votum violantes, quasi Bigamos ad effectum irregularitatis haberi.

XXX. Si enim Canonis verba juxta disciplinam illius temporis expendantur, verisimilius apparebit, similes voventes ad classem Bigamorum rejici, in ordine ad Pœnitentiam subeundam per Canones veris Bigamis, sive nuptias iterantibus injunctam; quod & apertè indicat versio Græcorum hujus Canonis (cui & congruit versio Gentiani Herveti) quæ habet: *quicunque virginitatem profitentes, Professionem suam irritam reddunt, ii Bigamorum definitionem impleant.* Quibus verbis non aliud significari videtur, quàm quod similes votifragi teneantur definitionem sive tempus Pœnitentiæ definitum & Bigamis præfixum, adimplere.

Unde prædictum Canonem commentans Theodorus Balsamon ait: » Eos, qui suam Deo professionem votum»que de virginitate servanda irritum reddunt, Patres Di»gamorum definitioni, hoc est *pœnæ*, subjiciunt.» Balsamoni consentiunt Zonaras & Aristenus; nec alium esse Canonis sensum, textus ipse sat ostendit.

XXXI. Non mirum proinde apud antiquos hanc speciem Bigamiæ fuisse ignotam; monetque Fagnanus ac *cap.* NUPER ※ *De Bigamis* nec hodie inter Doctores convenire, num hic dici queat *Bigamia*; atque nonnullos credere hujusmodi votifragos nuptias contrahentes esse quidem irregulares, non ex ulla specie Bigamiæ, sed propter præsumptionem incontinentiæ & ad majorem sacri Ordinis reverentiam: alios verò affirmare, tales nulla ratione esse irregulares, sed solùm suspensos tanquam notoriè criminosos, ac tandem concludit, sibi videri hanc quæstionem ferè esse inutilem; cum parum intersit an ministrare aut promoveri non possint tanquam similitudinarii Bigamini, an verò ut irregulares & suspensi; quandoquidem etiam inter omnes conveniant, Episcopum super hujusmodi Bigamia dispensare.

CAPUT

CAPUT III.

De Irregularitate ex defectu Natalium.

1. *Hæc irregularitas multis incognita.*
2. *Tempore Gratiani nondum nota fuisse videtur.*
3. *Non ubique eodem tempore excepta.*
4. *Innocentius originem retulit ad sæculum XI.*
5. *Circa sæculum XI. plures Canones & statuta edita ad exclusionem illegitimorum.*
6. *Ob Clerici incontinentiam his Canonibus opus fuit; & quare?*
7. *Jure Decretalium stabilita irregularitas.*
8. *Primum actum fuit de excludendis filiis Presbyterorum.*
9. *Tandem generaliter irregularitas extensa ad omnes illegitimos.*
10. *Hæc irregularitas etiam hodie excludit à Minoribus Ordinibus & Beneficiis simplicibus.*
11. *Prima inductæ irregularitatis ratio petita ex dignitate Sacerdotum.*
12. *Secunda ratio ad reprimendam quorundam incontinentiam.*
13. *Tertia ob periculum incontinentiæ in filiis, & successionis hæreditariæ.*
14. *Irregularitas hæc tollitur per dispensationem; & qualiter Episcopus dispenset.*
15. *In quibus solus Pontifex cum illegitimis dispenset.*
16. *Non omnis species illegitimitatis est æque turpis; & pro obtinenda dispensatione species exprimenda.*
17. *Dispensatus ad obtinendum Beneficium,* unicum *tantum potest obtinere.*
18. *Qui semel obtinuit dispensationem debet hujus in secunda facere mentionem.*
19. *Dispensatio restringenda; nec comprehendit nisi excessa.*
20. *Specialiter inordinatum est, ut Filius illegitimus habeat Beneficium in Ecclesia in qua Pater habuit.*
21. *Decretum Concilii Tridentini circa eundem Articulum.*
22. *Synodus Trid. excludit filium etiam à simplici Beneficio quod Pater habuit.*
23. *Etiamsi persona* media *fuerit inter patrem & filium.*
24. *Non potest quocunque modo filius illegitimus ministrare in Ecclesia in qua Pater unquam Beneficium habuit.*
25. *Nec ad hoc dispensatio quantumvis generaliter concepta se extendit.*
26. *Dispensatio contra hoc Decretum haud facile annuenda.*
27. *Modus tollendi hanc irregularitatem est Religiosa Professio.*
28. *Ratio cur tollatur hoc modo irregularitas.*
29. *Illegitimi in Religione Professi non egent dispensatione pro sacris Ordinibus; secus si tantum sint Novitii.*
30. *Illegitimus per Religiosam Professionem non fit capax Prælaturæ.*
31. *Solus Pontifex hic dispensat? & quis sit stylus Pœnitentiariæ.*
32. *Per subsequens Matrimonium tollitur defectus natalium.*
33. *Fallit si inter Parentes tempore conceptionis fuerit impedimentum dirimens.*

I. IN pristinis Conciliorum Canonibus aut Pontificum Decretis non legitur illegitimos ab Ordinibus aut Ecclesiasticis functionibus seu ministeriis ob solum defectum natalium fuisse exclusos; modo cæteræ dotes in Sacerdote requisitæ non deessent. Nec enim parentum vitia aut merita, sed propria merita aut demerita in assumendis ad Ecclesiæ munia attendenda esse credebant; quemadmodum multis Veterum Patrum testimoniis astruit Gratianus *Dist.* 56. ubi postquam Canoni primo præmiserat hoc quasi summarium: *Presbyterorum etiam filii ad sacra officia non sunt admittendi*, immediatè post recitatum hunc Canonem Concilii Claromontani sub Urbano II. *Presbyterorum filios à sacris Altaris ministeriis removemus*, subjungit: „Sed hoc intelligendum est de illis, qui paternæ *incontinentiæ imitatores* fuerint. Verùm si morum honestas „eos commendabiles fecerit, exemplis & auctoritatibus „non solùm Sacerdotes, sed summi Sacerdotes fieri possunt.

II. Videtur ergo Gratianus supponere; quod filii illegitimi à sacris Altaris ministeriis non essent excludendi, si Paternæ incontinentiæ imitatores non fuerint: & consequenter, quod solus *natalium defectus* neminem sacris Altaris ministeriis excluderet, aut irregularem faceret.

III. Quidquid sit de mente Gratiani & disciplina eo tempore vigente, hoc sat constat, quod irregularitatem ex solo defectu natalium Ecclesia *dudum* ignoraverit, uti rectè etiam notavit Christianus Lupus tomo 3. Schol. *pag.* 79. „Etenim, ait, inter Nicephori Confessoris Canones „habemus & hunc.„ *Qui ex concubina, scorto, Digamis aut Trigamis nati sunt, si virtutibus præditi appareant, & sint Sacerdotio digni, ordinentur.* Extant canones tomo 9. Bibliothecæ sanctæ.

Quando hæc irregularitas primùm inducta sit, haud constat; videtur non ubique eodem tempore, sed in aliis Ecclesiis citius, in aliis serius introducta & recepta.

IV. Innocentius III. primos hujus irregularitatis auctores videtur supposuisse Urbanum II. & Synodum Pictaviensem: Andreæ enim Londensi Episcopo ac Danorum Metropolitæ, & suo per Septentrionem Legato, interroganti: „Si Presbyterorum filii sint indifferenter ad sa„cros Ordines promovendi, „ respondit: „De Presby„terorum filiis, tam ex Decreto *Urbani secundi*, quàm ex „Concilio colligitur *Pictaviensi*, quod ad sacros non sunt „Ordines promovendi, nisi aut in cœnobiis, aut in Cano„nica Regulari religione fuerint conversati. „ *lib.* 4. *epist.* 118.

Tam Canon Urbani II. (relatus à Gratiano *Dist.* 57. *Can.* 1.) quàm Canon Concilii Pictaviensis (relatus in *Cap.* 3. *De Filiis Presbyterorum*) editi sunt circa finem sæculi undecimi; atque ita ad illud tempus hujus irregularitatis initia retulisse videtur Innocentius III.

V. Hoc equidem non ambiguum est imprimis circa hæc tempora plures Canones, nec non plurimarum Ecclesiarum statuta ad exclusionem illegitimorum edita esse. „Eo „namque tempore, (ait Christianus Lupus *pag.* 79. Duces „& comites suos passim ex ancillis bastardos violenter in„trudebant in Sacras dignitates atque ita servili simul & „adulterino sanguine fœdabant Ecclesias. Adversum illos „solemni juramento se adstrinxerint plura Capitula de nul„lis deinceps in suum Collegium admittendis *Bastardis*, „nullisque servis, nisi ex Ecclesiæ suæ familia legitimè natis.

VI. Ad hæc constat eo tempore vitio incontinentiæ supra modum Clerum fuisse infectum, ac præsertim Anglicanum, uti patet ex *Epist.* 99. & 102. Paschalis II. sub idem tempus scriptis, ut & notat Vir Eruditus Franciscus Florens in commentario ad *Cap.* 6. *De jure Patronatus*, unà observans plerasque Decretales, quæ tum sub titulo *De Clericis conjugatis*, tum sub titulo *De filiis Presbyterorum* extant, pertinere ad Angliam: „Ex quibus colligimus (ait) quamvis „sæpius in Anglia, Conciliis & Apostolicis Constitutioni„bus prohibita fuerint Matrimonia, vel potius contuber„nia eorum, qui in sacris erant constituti; prævalente ta„men corruptela non obtemperatum.

Hi verò nefandi ac impudici Sacerdotes, omnibus artibus filios suos in Ecclesias, quasi jure hæreditario intrudebant, fiebatque tandem ipsum Dei Sanctuarium quasi hæreditarium.

VII Si quis attenderit varia Ecclesiarum statuta, quæ ad exclusionem illegitimorum sæculo XII. & sub initium sæculi XIII. condita sunt; nec non dubia occasione hujus irregularitatis Pontificibus; atque ipsorum Pontificum super illis responsa, ac signanter Innocentii III. *in Cap.* 5. *de Electione* in tertia collectione apud Antonium Augustinum, facilè videbit, quod non videatur hæc irregularitas firmiter & generaliter stabilita ante ultimam Decretalium collectionem factam & evulgatam auctoritate Gregorii IX. quæ pro Jure communi Ecclesiastico uno consensu recepta fuit.

In hac Collectione *Titulus* 17. *libri* ita inscribitur: *De Filiis Presbyterorum Ordinandis vel non*: At in prima Decretalium apud Antonium Augustinum, additur; *Nec in paternis Ecclesiis tolerandis*. In quodam manuscripto legitur, uti notatur in margine Corporis Canonici editionis Antverpiensis apud Meursium: *De Filiis Presbyterorum &* ALIIS ILLEGITIME NATIS *Ordinandis vel non*.

VIII. Quidquid sit de hac tituli varia inscriptione; hoc satis constat, primum ac præcipuè in Conciliis actum fuisse de excludendis filiis Presbyterorum; ideoque mirum non est, si horum tituli inscriptio præcipuè meminerit. Ad hæc expeditum est, maximè curæ fuisse, ne filii Presbyterorum simul cum parentibus in eadem Ecclesia tolerarentur; ad quod ipsa tituli inscriptio in antiqua Decretalium collectione respexit.

IX. Denique ex Decretis & responsis Pontificum; nec non Canonibus Conciliorum in Decretales Gregorii IX. relatis, patescit, non solum filios Presbyterorum & spurios; sed quoscunque illegitimos tandem irregulares fuisse declaratos. „Ut filii Presbyterorum & *cæteri ex fornicatione* nati, ad Sacros Ordines non promoveantur, „ ait „*Cap.* 1. *h. De Filiis Presbyterorum ordinandis vel non.*

Et in *Cap. fin. h. eod.* Archiepiscopo Turonensi scribit Gregorius IX. „Nimis in tua Provincia Ecclesiæ defor„matur honestas, ex eo quod filii Sacerdotum & *alii non* „*legi-*

illegitimè nati ad Dignitates & personatus, & alia Beneficia curam animarum habentia sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoventur.

Imo etsi procreati essent ex legitimo Matrimonio; sed tempore illo, quo conjuges se mutuo consensu voto solemni castitatis obstrinxerant, irregulares censentur. *Cap.* 14 ℣ *eod.*

X. Nec tantum ad sacros Ordines, & majora Beneficia, sed & ad primam Tonsuram, Minores Ordines & simplicia quæcunque Beneficia, hæc irregularitas paulatim extensa est; uti expressè habetur in *Cap. 2. De Filiis Presbyt. in 6.*

XI. Triplex hujus inductæ irregularitatis causa communiter à Canonistis post Glossam in *Cap. fin. De Filiis Presbyt. in 6.* assignari solet. Prima petitur ex sacri Ordinis prærogativa seu dignitate: quam etiam tangit S. Thom. in IV. *Sentent. Dist. 25. art. 11. quæst. 3.* » Ordinati (ait) in quadam dignitate præ aliis constituuntur... Et quia obscuratur hominibus claritas ex *vitiosa origine* ideò etiam *illegitimo* thoro nati à susceptione Ordinum repelluntur.

XII. Secundam rationem jam pridem expressit in sua doctissima præfatione S. Ivo Carnotensis dicens: » Quidam Romani Pontifices decreverunt, ne *filii Presbyterorum* assumerentur ad Presbyteratum, non quod personarum acceptio apud Deum alicujus sit momenti: vel natura, quæ omnium par est genitrix, ab aliquo possit reprehendi, vel filius pro iniquitate patris condemnari...... »Sed ad reprimendam quorundam Presbyterorum incontinentiam, vel tutius muniendam aliorum continentiam.

XIII. Tertia ratio petitur ex incontinentia quæ in filio timetur juxta illud vulgare: *Sæpè solet similis filius esse patri.* Qua ratione utitur Sixtus V. in Constit. contra illegitimos edita (de qua infra) §. 1. in verbis: *Illegitimè genitos, qui ut plurimùm parentum vitia & incontinentiam immitari solent.* &c.

Unde in formula dispensationis super hac irregularitate, juxta stylum Curiæ Romanæ inseritur hæc clausula: *Si ipse paternæ incontinentiæ imitator non sit, sed bonæ conversationis & vitæ.*

Addi meritò posset periculum successionis quasi hæreditariæ in Ministeria Ecclesiastica; quam ad excludendos filios Presbyterorum ab omni Ecclesiastico Ministerio non parùm conducentem fuisse; imò & primam huic irregularitati originem dedisse, fat verisimile est.

XIV. Irregularitas hæc tolli potest, primò per dispensationem. Unde S. Thomas verbis supra allegatis hanc exceptionem immediate subjicit: *Nisi cum eis dispensetur; & tantò est difficilior dispensatio, quantò origo est turpior.*

Juxta hodiernam disciplinam quoad Minores Ordines ac simplicia Beneficia Episcopus dispensare potest, *Cap. 1. De Filiis Presbyt. in* VI. dicitur: » Is qui defectum patitur »natalium, ex *dispensatione Episcopi* licite potest (si ei aliud »Canonicum non obsistat) ad Ordines promoveri Minores, »& obtinere Beneficium cui animarum cura non imminet, »dummodo sit tale, super quo per ipsum Episcopum valeat »dispensari.

Per finalem clausulam intendit excipere Beneficia, quibus non imminet quidem *cura animarum*; sed tamen aliunde excepta sunt: ut sunt *Personatus*, aliaque Beneficia *Majora*, tametsi curam Animarum *propriè* dictam annexam non habeant; ad quæ Episcopi dispensatio se non extendit *Cap. fin.* ℣ *De Filiis Presb.*

Imo teste Rebuffo in Praxi Benef. *parte 1. titulo De Dispensatione super defectu natalium numer.* 12. » servat stylus Curiæ »Romanæ, ut Episcopus nullo modò in præbendis Ecclesiæ »Cathedralis dispenset cum illegitimo, propter honorem »& præeminentiam illius Ecclesiæ.

XV. Itaque quoad sacros Ordines & majora Beneficia, nec non curam animarum habentia solus Pontifex hodie dispensat *Cap. fin.* ℣ *De Filiis Presby. & Cap. 1. eod. in 6.* Ubi verbis mox citatis subjicitur: » Ad Ordines quoque *majores* »vel beneficia *curam animarum* habentia, super quibus *nequit* »*Episcopus* dispensare, sine dispensatione Sedis Apostolicæ »promoveri non potest. » In margine autem notatur: In aliquot antiquis codicibus ita: *Vel Beneficia super quibus nequit*, absque illis verbis: *Curam animarum habentia*, » Quæ lectio verior apparet; cum multa sint Beneficia, quæ curam animarum annexam non habent, super quibus Episcopus dispensare nequit, & consequenter in illis Pontificis dispensatio requiritur.

XVI. Supra ex sancto Thoma intelleximus, dispensatione quidem hanc irregularitatem tolli, addita hac cautione: *Et tantò est difficilior dispensatio, quantò origo est turpior.* Puta, si adulterini fuerint, vel ex stupro, incestu, aut sacrilego actu nati, difficilior erit dispensatio, quam si ex simplici fornicatione

ipsum expressit non obscurè Innocentius III. In *Cap.* 10. ℣ *De Renuntiatione*, ubi adducto loco Scripturæ *Exod. cap. 20. Ego sum Deus Zelotes, vindicans peccata Patrum in filio usque in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me* »id est (ait) qui contra paternum odium imitantur. » Subjicit dein hanc conclusionem cum subjecta moderatione: »Unde patet quod illis, qui paterna vitia non sequuntur, »propriè possunt in talibus suffragari virtutes, illo discre»tionis adhibito moderamine, ut inter *Nothos & Manzeres* »*Naturales & Spurios* distinguatur.

Unde de Stylo Curiæ » qualitates spurietatis veniunt in »dispensatione exprimendæ, alioqui legitimatio vel dis»pensatio nulla est, » ait Rebuffus loco citato *num. 61.*

XVII. Adhæc, quia hæc dispensatio tanquam à jure exorbitans restringenda est, uti loquitur Pontifex in *Cap. 1. De Filiis Presbyt. in 6.* infertur ibidem, quod » ille cum quo »per Sedem Apostolicam dispensatur, ut non obstante na»talium defectu valeat ad Beneficium, etiamsi curam ani»marum habeat, promoveri: nequeat prætextu hujusmo»di dispensationis, nisi *unicum* Beneficium obtinere.

XVIII. Rursus in *Cap. 2. eod. in 6.* ex eodem fundamento declaratur, quod si cum aliquo à Sede Apostolica fuerit dispensatum, ut non obstante hac irregularitate possit, ad *omnes* Ordines promoveri & Beneficium etiam cum cura animarum obtinere; si postmodum obtineat aliam dispensationem ut *duo* vel *plura* Beneficia similem curam habentia possit recipere, & ea simul retinere, nisi rursus hic defectus fuerit expressus, & super eo dispensatum, hæc secunda dispensatio nulla est & nullius momenti, vel ut per subreptionem obtenta; » cum non sit, verisimile Sedem Apostolicam cum illo prædictam patiente defectum voluisse, si »hoc fuisset expressum, eidem in *pluralitate* Beneficiorum »hujusmodi dispensare.

XIX. Ex eodem principio rectè infert Rebuffus loco supra allegato *num. 47.* » quod si Papa *simpliciter* dispenset, ut »Ordines sumere possit, intelligatur de *minoribus*, non de »majoribus.

Ulterius *num. 48.* quod » dispensatus ad Ordines etiam »*Sacros*, non censeatur dispensatus, ut Beneficium habeat, »Dispensatus illegitimus simpliciter, ut possit habere Be»neficium, non poterit habere Curatum (ait Rebuffus »ibidem *num. 51.*) quia major idoneitas in illis requiritur: »ideo oportet exprimere in dispensatione & præbendas & »Canonicatus in Ecclesia Cathedrali.

Insuper » est exprimendum, quod etiam Dignitates ha»bere possit, alias dispensatio non extenditur ad eas: imo »etiamsi expressum fuerit, quod Dignitates obtinere pos»sit, adhuc non poterit obtinere Dignitates curatas: ideo »hoc quoque exprimendum erit in dispensatione. » Rebuf»fus ibidem *n. 52.*

XX. Si Beneficium sit situm in eadem Ecclesia in qua Pater ministrat, vel ministravit, id necessario exprimendum; eo quod difficilius dispensetur, ut illegitimus Beneficium habeat in eadem Ecclesia, in qua Pater ministrat, vel aliquando ministravit. Quare & id ob specialem inordinationem in variis Canonibus & Pontificum Decretis vetitum fuit. In *Cap. 15.* ℣ *eod De Filiis Presbyt.* scribit cuidam Inno»centius III. Filiis Canonicorum præbendas in eisdem Ec»clesiis conferri non sinatis, quarum sunt Canonici Patres »eorum. » Rationem notandam subjicit: »Cum indecorum »sit, ut in Altaris officio illegitimus filius impudico Patri »pro salute humani generis *victimatur.*

Et ex concilio Lateranensi sub Innocentio III. refertur in *Cap. 16.* ℣ *eod.* » Ad abolendam pessimam (quæ in pluribus »inolevit Ecclesiis) corruptelam firmiter inhibemus, ne »Canonicorum, filii, maximè spurii, Canonici fiant in Sæ»cularibus Ecclesiis, in quibus instituti sunt Patres eorum.

XXI Plura sunt in hanc rem Pontificum & Conciliorum Decreta, quæ innovans & in aliquibus amplians Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 15. De Reformat.* edicit: » Ut pater»næ incontinentiæ memoria locis Deo consecratis, quos »maximè puritas sanctitasque docet, longissimè arceatur, »non liceat filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt »matrimonio, in Ecclesiis, ubi eorum Patres Beneficium »aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quod»cunque etiam dissimile, beneficium obtinere, nec in dictis »Ecclesiis quoquo modo ministrare, nec pensiones super »fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, »vel aliàs obtinuerunt, habere.

XXII. Hoc decretum non tantum filios illegitimos Presbyterorum, sed generaliter Clericorum excludit à Beneficiis quibuscunque, etiam *simplicibus*, quæ patres eorum habuerunt; quod & ante editum hoc Decretum edixerat Clemens VII. in Constitutione quæ incipit: *Ad Canonem Conditorem* 30. in Bulla R.

XXIII

XXIII. Ad hæc, sat manifestum est, vi hujus Decreti, Filium illegitimum non posse admitti ad Beneficium in Ecclesia, in qua Pater habuit aliquod quodcunque, tametsi etiam *media persona* intercesserit; id est, post Patrem tertius aliquis illud Beneficium possederit; & ita declarasse Sacram Congregationem Concilii Interpretem testatur Fagnanus ad *Cap.* AD EXTIRPANDAS: *De Filiis Presbyt. num.* 11. idque expresse decreverat Clemens VII. in citata Constitutione cum derogatione Decretalis Alexandri III. *in Cap.* 7. ☧ *eod.* ubi filium illegitimum ad Beneficium Patris admittebat, modò Patri defuncto *media intercesserit persona*, cui illud Beneficium fuisset collatum.

XXIV. Quin ex Decreto Concilii Tridentini non potest filius illegitimus quodcunque beneficium, etiam dissimile, obtinere in Ecclesia, in qua pater non tantum de præsenti habet, sed vel *unquam* habuit qualecunque beneficium: quin nec Vicariam aut aliquod officium etiam *manuale* obtinere; eò quòd vetet non solùm, ne filius ullum quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere queat; sed addit: *Nec in dictis Ecclesiis quoquo modo ministrare.*

XXV. Itaque illegitimus, quantumvis *generaliter* ad quæcunque beneficia etiam curata & majora dispensatus, nullum equidem beneficium, quod pater quocunque modo possidet, imo nec aliud, licet dissimile, & simplex in eadem Ecclesia habere vi istius dispensationis potest; sed specialis hic dispensatio exigitur.

XXVI. Dispensationem, ut filius illegitimus & pater in eadem Ecclesia simul beneficia possideant, non esse annuendam, sat insinuat Synodus, dum verbis ante citatis subjicit: »Quod si in præsenti pater & filius in eadem Ecclesia bene»ficia obtinere reperiantur: *cogatur* filius suum beneficium »resignare, aut cum alio permutare extra Ecclesiam intra »trium mensium spatium; aliàs ipso jure eo privatus existat, »super iis, *quæcunque dispensatio* subreptitia censeatur.

XXVII. Alium modum purgandi seu tollendi hunc defectum natalium, saltem quoad Ordines recipiendos, expressit jampridem Canon Synodi Pictaviensis relatus in *cap.* 1. ☧ *De Filiis Presbyt.* qui postquam declaravit, filios Presbyterorum cæterosque ex fornicatione natos ad sacros Ordines non promovendos, subnectit hanc exceptionem: *Nisi aut Monachi fiant, aut in Congregatione Canonica regulariter viventes*: vel ut alia lectio habet, *vivant.*

Eandem exceptionem fecit in suo Decreto Urbanus II. relato apud Gratian. *Dist.* 56. *Can.* 1. illiusque meminit S. Ivo in præfatione ad suum Decretum, rationem illius indicans, verbis suprà relatis hæc subjiciens: »Sed quia ex iis »quasdam personas, non tantùm religiosas, sed etiam Eccle»siæ Dei necessarias esse cognoverunt, Decretum suum tem»peraverunt: & ita genitos, quorum *conversatio* in Monaste»riis vel religiosis Ecclesiis *probata* fuerit; non solùm ad »Presbyteratum, sed etiam ad summum Sacerdotium pro»moveri permiserunt.

XXVIII. Ratio ergo hujus exceptionis ex mente Ivonis erat, quòd suspicio *incontinentiæ* ex paterna incontinentia profluens, per professionem & conversationem religiosam ablata videatur.

Ad hæc, quia professio Religiosa reddit professum incapacem Beneficii sæcularis, periculum non erat, ne per admissionem filiorum illegitimorum Beneficia fierent hæreditaria; quod præcipuè huic irregularitati inducendæ occasionem dedit.

XXIX. Quidquid sit, certum est juxta modernam disciplinam, per professionem Religiosam tolli hanc irregularitatem, saltem quoad sacros Ordines; neque illegitimos sic professos indigere ulla dispensatione, ut possint sacros Ordines, etiam Presbyteratum suscipere; non tamen sufficere Novitiatum, sed requiri emissam professionem; eò quod hæc tantùm constituat *Regularem* sive Religiosum, ut notat Fagnanus ad *Cap.* UT FILII ☧ *De Filiis Presbyt. n.* 13.

XXX. Tametsi ipsa Religiosa professio illegitimos reddat capaces ad suscipiendos sacros Ordines, nequaquam tamen ipsam tollit irregularitatem; quasi ipsum Professum totaliter & per omnia legitimaret; sed tantum effectum ipsius irregularitatis quoad exclusionem à Sacris Ordinibus suspendit; manente alio irregularitatis effectu in suo vigore, in quantum ipsos Professos adhuc excludit à *Prælaturis*, ut dicitur in citato Canone Synodi Pictaviensis relato in *Cap.* 1. ☧ *eodem* in verbis: *Prælationes verò nullatenus habeant.*

Ex quo eliciunt Canonistæ, Professionem non habilitare illegitimum ad *Prælationes* obtinendas: idque indistinctè sive in eisdem, sive in aliis Monasteriis, sive in Ecclesia sæculari sive regulari, uti post alios notat Fagnanus loco citato *num.* 19.

XXXI. Monet quoque ibidem Fagnanus *num.* 22. quòd cum illegitimis Regularibus & Prælaturas & Dignitates solus Papa dispenset: »& ita sacra Pœnitentiaria (ait) di»spensat in utroque foro cum Regulari ad quascunque Di»gnitates & officia suæ Religionis, quamvis consueverunt »apponere clausulam, *non tamen ad generalatum.*

XXXII. Efficacissimus tandem modus purgandi defectum natalium est subsequens parentum matrimonium. De quo in *Cap* TANTA ☧ *Qui filii sint legitimi* ubi, Exoniensi Episcopo rescribit Alexander III. » Tanta est vis Matri»monii, ut qui antea sunt geniti, post contractum Matri»monium legitimi habeantur.

Neque refert, an medium Matrimonium intercesserit; hoc est, si parens post susceptum filium illegitimum inierit matrimonium cum tertia, qua mortua demum contrahit cum illa, è qua suscepit filium illegitimum, hic filius legitimus efficitur: & quidem ita legitimatur, ut ab initio nativitatis legitimus fuisse fingatur; sive juris fictione habeatur, uti uno consensu tradunt Canonistæ.

Per hanc legitimationem ipse natalium defectus quasi in radice tollitur, ideoque legitimatus pro legitime nato reputatur ob subsecutum Matrimonium; habeturque capax non tantùm ad Ordines & beneficia minora, sed etiam ad majora & Prælaturas.

XXXIII. Non tamen hæc legitimatio procedit quoad natos ex adulterio aut incestu; & generaliter quoad natos ex parentibus, inter quos tempore copulæ erat impedimentum dirimens; uti communiter docent Canonistæ moti verbis citati Capituli *Tanta*: » Si autem vir vivente uxo»re sua aliam cognoverit, & ex ea prolem susceperit, li»cet post mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus »spurius erit filius.

CAPUT IV.

De Irregularitate ex defectu lenitatis.

I. SEmper Ecclesia suis ministris commendavit animi mansuetudinem ad exemplum Christi, qui hanc præ cæte-

cæteris, ut à se discerent, Discipulis dicens: *Discite à me, quia* MITIS *sum & humilis corde*; Unde inter qualitates quas in Episcopis & Diaconis requirit Apostolus hæc una est, *Non percussorem.*

Cùm autem mansuetudini specialiter ac directè contrarietur sanguinis humani effusio; ideo ab hoc Sacerdotes omnino alienos esse desideravit Ecclesia, imitans in hoc Magistrum suum Christum, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat.

II. Hinc olim Episcopi unicè solliciti erant, ut quos ob sua scelera reos mortis scirent, à morte vindicarent; eosque per pœnitentiæ labores ad Christum reducerent, vitamque non tantùm temporalem, sed & æternam procurarent, quod evincunt crebræ illæ Episcoporum apud sæculi Judices pro reis intercessiones; de quibus variis locis agit S. Augustinus, ac signanter *Epistola* 153. ad Macedonium, ibidem unà ostendens, Ecclesiam non quærere impunitatem criminis, sed correctionem criminosi, " desiderans hanc vitam temporalem, „non ut temporaliter vivat, sed ut spiritualiter per pœ„nitentiam resurgat. Morum porrò corrigendorum, „ait, nullus alius quam in hac vita locus est: Nam post „hanc vitam quisque id habebit quod in hac conquisie„rit. Ideò compellimur humani generis charitate in„tervenire pro reis, ne istam vitam sic finiant per sup„plicium, ut ea finita non possint finire supplicium.

III Quin & ipsi Gentiles subinde viderunt, quàm hæc mansuetudo Sacerdotibus conveniret, quæ eos non ad occidendum peccatores, sed ad convertendum incitaret.

Suetonius refert, Titum Imperatorem acceptasse summum Sacerdotium, ut hoc pacto *nullius morti* subscribere cogeretur, fideliter illum hoc propositum servasse, & malle se mori professum fuisse, quàm ab eo recedere. „Pontificatum maximum ideo se professus accipere, ut „*puras* servaret *manus*, præstitit fidem: nec author post „hæc cujusquam necis, nec conscius, quamvis interdum „ulciscendi causa non deesset: sed periturum se potius, „quam perditurum adjudicans.

IV. Itaque judicium sanguinis exercere, sententiamque mortis in aliquem proferre, indignum Sacerdotio judicavit Ecclesia: " Quomodo enim Ecclesia judicare debet „fundendum sanguinem alienum, quæ à primo ortu „suo jussa est fundere sanguinem proprium?" ait Ivo Carnotensi *Epist.* 246.

V. In Concilio Toletano VI. *Can.* 31. legitur: "Sæpe „Principes contra quoslibet majestatis obnoxios Sacer„dotibus negotia sua committunt. Quia vero à Chri„sto ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant „Regibus fieri judices, ubi jurejurando supplicii in„dulgentia promittitur, non ubi discriminis sententia „præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc com„mune consultum discussor in alienis periculis exstiterit, „reus effusi Sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam, „perdat proprium gradum." Apud Gratianum *caus.* 23. *quæst.* 8. *Can.* 29. & deinde ex Concilio Tolet. XI. refertur Canone sequenti: " His à quibus Domini Sacramen„ta tractanda sunt, judicium sanguinis agitare non licet. „Et ideo magnopere talibus excessibus prohibendum est: „ne indiscretæ præsumptionis motibus agitati, aut quod „morte plectendum est, sententia propria judicare præ„sumant aut truncationes quibuslibet personis inferant „per se, aut inferendas præcipiant. Quod si quisquam im„memor horum præceptorum aut in Ecclesiæ suæ familiis, „aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, concessi „ordinis honore privetur, & loco: sub perpetuo quoque „damnationis teneatur ergastulo religatus. Cui tamen „communio ex hac vita exeunti non est neganda propter „Domini misericordiam? qui non vult peccatoris mortem, „sed ut convertatur, & vivat.

Hujus Canonis meminit Alexander III. in *Cap.* 5. ✠ *Ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant*, scribens Archiepiscopo Cantuariensi. "Clericis in sacris „Ordinibus constitutis, ex Concilio Toletano judicium „sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut „per se truncationes membrorum faciant, aut judicent „inferendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore prive„tur & loco.

Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap.* 9. ✠ *eod.* ait: " Sententiam sanguinis nullus Clericus di„ctet aut proferat; sed nec sanguinis vindictam exerceat, „aut ubi exercetur intersit.

Hinc primò statue, quod Clericis vetitum sit, judices esse in causa sanguinis, aut sanguinis vindictam exercere, quodque ex eo judicio irregulares fiant.

VI. Neque ab irregularitate exemptus erit, si judicium hujusmodi exercuerit in qualitate Delegati Principis, uti colligitur ex *Cap.* 4. ✠ *De Raptoribus*; ubi Archiepiscopo Panormitano respondit Alexander III. quod si Rex Siciliæ quosdam Saracenos malefactores ipsi aliisque Episcopis puniendos commiserit, " possit eos pecunia„ria pœna mulctare & etiam flagellis afficere, ea, ait, „moderatione adhibitâ, quod flagella in *vindictam* sangui„nis transire minimè videantur. Si verò ita gravis fuerit „excessus, quod mortem vel detruncationem membrorum „debeant sustinere, vindictam reserves Regiæ potestati.

VII. Quapropter in citato *Cap.* 5. vetatur " sub inter„minatione anathematis ne quis Sacerdos habeat officium „Vicecomitis aut præpositi sæcularis.

Synodus Oxoniensis anno 1222. *Can.* 7. renovans Decretum Concilii Lateranensis addit: " Clerici Beneficiati „aut in Sacris Ordinibus constituti non sint Seneschalli, „aut Ballivi talium administrationum nec jurisdictiones „exerceant sæculares, præsertim illas quibus *judicium san„guinis* est annexum.

Ex quo non obscurum est, hujusmodi officia præcipuè Clericis vetita fuisse ob *judicium sanguinis* annexum.

VIII. Hinc aliquando dubitatum fuit, num Episcopi & Abbates, quibus fas non est, ne quidem ut Delegatis aut Commissariis Principis judicium sanguinis exercere, quin nec administrationes, aut officia, quibus tale judicium annexum est, habere aut exercere possunt, si tamen ipsi jurisdictionem temporalem habeant, possint suis Ballivis causas *criminales* committere. Dubium tandem resolvit Bonifacius VIII. in *Cap. fin. Ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant in 6.* " Episcopus seu quicun„que alius Prælatus, vel Clericus, jurisdictionem ob„tinens temporalem: si homicidio aut alio maleficio ab „aliquibus in jurisdictione sua commisso, *Ballivo* suo, aut „alii cuicunque injungat, ut super hoc veritatem inqui„rens, justitiæ debitum exequatur *irregularis* censeri *non „debet*: quamvis ille Ballivus vel alius contra malefacto„res ad pœnam sanguinis processerit justitia medían„te." Rationem subdit: " Nam licet Clericis causas *san„guinis* agitare non liceat, eas tamen (cum jurisdictionem „obtinent temporalem) debent & possunt, metu irregula„ritatis cessante aliis delegare.

Hodie Episcopi aliique Prælati non solent aliquam in particulari causam suis Ballivis aut Officiatis delegare, sed simpliciter constituunt Ballivos, eosque perpetuos, qui jure sui officii jurisdictionem præsertim *criminalem*, sine ulla ipsius constituentis interventione, exercent: unde hic minor est metus incurrendæ irregularitatis.

IX. Major difficultas apparet, quando Episcopus Clericum degradatum tradit Curiæ seu Brachio seculari, quem scit sic traditum morte afficiendum. Videtur enim Episcopus hoc in casu propinquius ac magis directè in sanguinis effusionem influere; & ad sanguinis judicium concurrere.

Innocentius III. in *Cap.* 27. ✠ *De V. S.* scribens Episcopo Parisiensi, resolvit, Clericum convictum de crimine falsi per Episcopum posse Curiæ sæculari tradi puniendum, addita hac cautione: "Pro quo tamen debet Ec„clesia *efficaciter* intercedere, ut citra mortis periculum „circa eum sententia moderetur.

X. Hæc intercessio *efficax* nequaquam erit, nisi reipsà sic degradatus Clericus, & curiæ sæculari traditus, mortis periculum evadat.

Sed quia frequenter similis intercessio, eam efficaciam non habet, similis traditio ab Episcopo facienda difficultate carere non videbatur; unde & ipse Innocentius fatetur, quod ejus prædecessores super hoc consulti non idem omnes senserint: *Cùm quidam Antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint.*

Sanè jam pridem Episcopi ipsos criminosos quadam Christiana violentia è manibus judicum & executorum rapiebant, ut eis vitam corporalem, & pœnitendi tempus procurarent nec unquam eos qui ad Ecclesiam confugerant, aut ejus auctoritati suberant, laicæ potestati tradebant, nisi facta cautione, quòd eos mortis supplicio non afficerent.

Quare & ipse Innocentius in citata Decretali, post relata verba subjungit: " Pro illo *falsario* scelerato, quem „ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus „consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam pœ„nitentiam ipsum includas.

XI. Hodie Episcopi Clericos degradatos pro enormi crimine tradunt Curiæ sæculari tametsi mortis sententiam in eos esse prolatam. & moxà facta degradatione eos morte plectendos certo sciant; idque citra metum irregularitatis, modò exterius *intercedant*, quamvis noverint, intercessionem planè inefficacem futuram; idque auctoritate Decretalis Bonifacii VIII. in *Cap.* 2. *De Homicidio in* 6. (de qua infra) receptum videtur.

VII. Concilium Lateranense non tantùm declarat vetitum esse Clerico, sententiam sanguinis proferre, dictare aut sanguinis vindictam exercere, sed insuper, *ubi exerceatur*, interesse.

Verum ut notant post Glossam Canonistæ, si Clericus

us in loco, ubi vindicta sanguinis exercetur, tanquam *merus* spectator ex curiositate forsan interfit, nullatenus ad indictam sanguinis concurrens, propterea irregularis non efficitur. Verba Glossæ sunt: " Sed si *interest* tantùm nunquid propter hoc efficitur irregularis, ut propter hoc deponatur; Non videtur quòd debeat deponi; sed aliàs »debet puniri, quia interfuit contra præceptum.

Hæc opinio communi hodie disciplinæ consona est. Meliores enim magisque regulares Clerici existimant quidem, si non omnino illicitum, saltem minùs statui suo esse conveniens, hujusmodi spectaculis interesse; ac interessentes sola hac præsentia fieri irregulares nemo credit.

XIII. At si interessendo Clericus in ipsam sanguinis vindictam sive sententiam aliquo modo influat, aut ad eam concurrat, facilè hinc irregularitatem contrahet; atque ità respondet Innocentius III. Episcopum Albiganensem irregularitatem incurrisse, quia in judicio sanguinis non tantum præsentiam corporalem, sed & auctoritatem præstiterat. *Cap.* 10. ✠ *De Excessibus Prælat.*

Idcirco moderna praxis habet, ut si in Parlamentis Regiis causa criminalis agitetur, ipsi Consiliarii Ecclesiastici se subtrahant; ne forsan sua præsentia in ipsam sanguinis sententiam instruere videantur.

XIV. Ulterius Concilium Lateranense addit: " Nec »quisquam Clericus litteras scribat aut dictet, pro vindicta »sanguinis destinandas. Unde in Curiis Principum hæc »sollicitudo non Clericis, sed Laicis committatur.

Ex his verbis Concilii concludunt Canonistæ, Notarios, Graphiarios, actuarios aliosque similes in causa sanguinis fieri irregulares; eò quod ad ipsam sanguinis sententiam ejusve executionem concurrant.

XV. Advocatos quoque & Assessores in causa sanguinis, si contra reum postulent, vel consulant, simili ratione incurrere irregularitatem communi calculo docent; atque jam pridem declaravit Concilium Londinense celebratum à Cardinale Otho Bono Sedis Apostolicæ Legato anno 1268. *Can* 6. declaratque, officium *Advocationis* aut *Assessoris* in causa sanguinis exercentes, ipso facto ab officio suspensos aliisque pœnis castigandos.

XVI. Porrò quia testes ad condemnationem criminosi proximè videntur concurrere, in causa criminali contra reum testimonium ferre citra irregularitatis periculum non posse expeditum est; imò plures credunt, Clericum non evadere irregularitatem, si testimonium tulerit in causa *directè* tendente ad mortem sive membrorum mutilationem; tametsi illud non dixerit nisi reluctans & à Judice compulsus; præceptum enim judicis, & metus etiam cadens in constantem virum, sunt actus (inquiunt) accidentales & extrinseci, qui non considerantur, sed ipse concursus tantùm, qui hic *directè & per se* tendit ad deformationem.

XVII. At si non directè in causa sanguinis testatus, sed tantùm remotè exinde per occasionem ad sententiam sanguinis deventum sit; aut aliqua criminis indicia, sed remota, & non directè ad accusationem tendentia dederit, non propterea censebitur irregularis; tametsi ex illis indiciis crimen directum fuerit, & sententia sanguinis secuta; quemadmodum in simili casu resolvitur in *Cap.* TUA NOS §. AD ULTIMUM ✠ *De Homicidio.*

Eodem fundamento respondit Innocentius III. cuidam Episcopo, quòd contra quosdam laicos contumaciter recusantes solvere decimas, implorare possit Regiam potestatem, " tametsi ad solutionem ipsarum vix absque *sanguinis effusione* valeant coarctari. Quia (inquit) si te hujusmodi querimoniam simpliciter deponente. Rex in eos»dem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eo»rum erit duritiæ aut malitiæ imputandum." *Cap.* 21. ✠. »*De Homicidio.*

Similiter qui hortatur & monet Magistratus, ut in malefactores pro officii sui debito invigilent, atque pro merito in illos advertant, non propterea irregularis fit, licet occasione istius exhortationis seu monitionis aliqui essent morte affecti, aliàs non afficiendi, quia hic concursus nimium *remotus* est, quàm ut ratione illius auctor in mortem hanc concurrere censeretur.

XVIII. Major sanè difficultas est, si quis aliquem coram Magistratu de gravi injuria & delicto accuset, atque reparationem injuriæ postulet, hacque occasione accusatus morte afficiatur; cum propinquius multò, quam in priore casu ad hanc sanguinis sententiam concurrat, ipsumque judicem excitet & promoveat.

De hoc casu agit Pontifex in *Cap.* 2. *De Homicidio in* VI. dicens: "Prælatis vel Clericis quibuscumque, qui »de Laicis suis malefactoribus querelam penes secularem »judicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & pro»videri, ne contra eos talia de cætero præsumantur, prote»stando expressè quòd ad vindictam seu pœnam sanguinis »non intendunt, imputari non debet: quamvis aliàs in tali »casu de jure debeat pœna sanguinis irrogari, si judex mor»tem illis inferat justitiâ exigente.

Rationem subjicit: " Alioquin si Prælati aut Clerici »propter metum hujusmodi (quia judex ad pœnam sanguinis posset procedere de suis malefactoribus) taliter »conqueri non auderent, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi.

XIX. Ut ergo decisio hujus Decretalis obtineat, atque Clericus qui hujusmodi querimoniam deposuit, irregularitatem evadat, requiritur.

Primò, ut ipse Clericus accusans *protestetur expressè, quod ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendat.*

Credunt communiter Canonistæ, hoc in casu pro evitanda irregularitate adeò esse necessariam hanc expressam protestationem, ut licet revera accusans habeat animum planè alienum & aversum à morte aut mutilatione accusati, equidem irregularis, etiam coram Deo constituatur, si hanc protestationem omiserit, quemadmodum notat Covarruvias ad *Clement.* SI FURIOSUS, *parte* 2. §. 5. *n.* 2.

Sed quid si omnes circumstantiæ clament, accusationem unicè ad reparationem damni illati à Clerico intui, an ipsa *protestatio* necessaria dicetur? Non apparet. Ad quid enim ipsa protestatio; nisi ut Clericus ostendat, se à sanguinis effusione & vindicta alienum? quod dum ipsæ circumstantiæ patenter ostendunt, protestatio superflua videtur.

Neque enim fas est credere, Pontificem aut Ecclesiam hanc exteriorem & verbalem protestationem proposuisse, tanquam formulam quandam, qua posita abstergeretur irregularitas? & *qua omissa* incurreretur irregularitas; uti nonnullis persuasum fuit.

XX. Ulterius eidem illi concluserunt, mediante exteriore illa verbali protestatione, Clericum evadere irregularitatem, tametsi animum habeat protestationi contrarium.

Verum quidem est, Clericum exterius ità protestantem, in foro exteriori non posse pro irregulari haberi ob animum protestationi contrarium; eo quod de occultis & in solo animo latentibus Ecclesia non judicet: dubitari tamen non posse videtur, quin Pontifex *sinceram* protestationem, non autem aliquam duntaxat fucatam verbalem formulam requisierit.

Quare non malè notavit Cardinalis Hostiensis in Summa ad titulum de Homicidio §. 5. " Quod intentio no»stra erat, ut ad mortem damnaretur, irregulares essemus, »qui quibuscumque verbis fuerit intentio velata: licet »per Ecclesiam non prohibeamur nisi constet per con»fessionem vel probationem, vel quia nihil volebamus, sed »apertè hoc dicebamus.

XXI. Interim ex ea plurium opinione, quod hæc *protestatio*, etiam ut mera formula exterius probata sufficiat, ut evitetur hoc in casu irregularitas, tandem & hoc invaluit, *intercessionem* Episcopi pro Clerico degradato & curiæ seculari tradendo sufficere, etiamsi sciatur, eam omni effectu frustrandam, ipsumque degradatum certò morti afficiendum.

Equidem cum hæc irregularitas ex jure positivo humano dependeat, prout Ecclesia irregularitatem tollere tametsi ea *protestatio* aut *intercessio*, quæ ex mente primitus instituentium debuit esse *sincera* & *efficax*, tandem deflexit in quandam externam duntaxat *formulam*; quam equidem retineri desiderat, ut pristinæ disciplinæ, & spiritus hujus irregularitatis memoria saltem maneat, & Ecclesiæ Ministris refricetur.

XXII. & XXIII. Notant ulterius Canonistæ, quod hæc protestatio non eximat Clericum accusantem ab irregularitate ad mentem Decretalis Bonifacii VIII. ubi ipse reum accusavit pro furto vel injuria non *sibi*, sed *alteri* illata; quasi Constitutio prædicti *Cap.* 2. tunc locum habeat, cum accusatio proponitur pro injuria ipsi accusanti illata, aut saltem suis & propinquis; ità Felinus ad *Cap.* POSTULASTI ✠ *De Homicidio*; quem refert & sequitur Covarruvias loco citato; addens tamen hanc opinionem ità posse intelligi, quod "nihilominus Clericus protesta»tione facta possit absque metu irregularitatis delictum »aliquod præcogitatum & denique tractatum in grave »Reipublicæ dispendium, aut proximi damnum, cautè »deferre ac denuntiare in medelam potius, quàm ad »punitionem.

XXIV. Nec tantùm Clericos hæc irregularitas spectat, sed etiam Laicos; eatenus saltem quod si in causa sanguinis sententiam tulerint; aut ad eam concurrerint eo modo quo nunc expositum fuit, fiant irregulares ad Ordines, quin & Tonsuram Clericalem suscipiendam citra dispensationem.

XXV. Hoc tamen notandum, neque Clericos, neque Laicos irregularitatem incurrere ob concurrentiam in causa sanguinis, nisi re ipsa sententia sanguinis executioni mandata fuerit, id est, mors aut mutilatio ipsi criminosi fuerit secuta: neque refert, quo eventu, aut etiam

etiam fraude vel maleficio executio sententiæ fuerit impedita: uti ex dictis capite primo facilè potest intelligi.

XXVI. Ulterius quia hæc irregularitas à jure positivo humano dependet, quid mirum si non ubique eodem cum rigore observetur. Et quidem testes à judice compulsi ferre testimonium in causa criminali, non censentur irregulares secundùm Jurisprudentiam Gallicanam, moresque & usum hujus Regni Gallicani: quia causa proxima mortis reorum non habentur, sed remota duntaxat, ait R. P. Natalis Alexander in Theologia dogmatica & morali tractatu de Sacramento Ordinis *cap.* 4. *art.* 9. *n.* 1. additque: Idem »esto de Notariis judicium; sed aliarum Ecclesiarum dis»ciplinæ ac moribus (ait) Gallicani mores non præjudi»cant

XXVII. Refert quoque Julianus Brodeau in notis ad Loventium *litt. B. n.* 1. judicatum in Senatu Regio *consultis classibus* anno 1623. Scribam seu Graphiarium criminalem, qui per plures annos signaverat, & pronuntiaverat plurimas sententias sanguinis; earumque executioni interfuerat, non incurrisse irregularitatem; ac potuisse sine ulla dispensatione beneficium Ecclesiasticum obtinere. Rationem subdit Brodæus: » Graphiarius non fundit sanguinem neque »effusionis causa est; nihil confert de suo; non est nisi sim»plex judicis minister.

XXVIII. Solus Pontifex in hac irregularitate dispensat; uti notat Pyrrus Corradus in Praxi dispensationum *lib.* 5. *cap.* 2. ubi & formulam dispensationis refert, in qua nihil speciale occurrit; sed committitur simpliciter Ordinario, »ut cum Oratore dispenset, si preces veritate niti comperit, » & dummodo Orator reperiatur idoneus, vitæque »ac morum probitas aliaque merita sibi suffragentur, nec »aliud obstet Canonicum impedimentum; & quod de cætero à similibus abstineat.

C A P U T V.

De irregularitate ex defectu corporis.

1 *Hæc irregularitas nota in veteri Testamento.*
2 *Lex vetus quoad hunc articulum abolita.*
3 *Primis Ecclesiæ sæculis ignota.*
4 *Patres Ordinandis Sacerdotibus parum attendebant vitium corporis.*
5 *Etiam sæculo 4. irregularitas ex solo vitio corporis non desumpta.*
6 *Pontificum Decreta quæ soli corporis defectui irregularitatem adscribere videntur.*
7 *Aliquando dubitatum, an* macula *in oculo non causaret irregularitatem.*
8 *Non videntur Pontifices* soli *defectui corporis adscribere irregularitatem.*
9 *Patiens defectum corporis potest in Altari ministrare si* scandalum *non timeatur.*
10 *Defectuosus ad functiones Altaris admittitur, si sine irreverentia possit.*
11 *In scandalum & irreverentiam hæc irregularitas refunditur; præcipuè jure Decretalium.*
12 *Quis defectus superveniens impediat executionem Ordinum.*
13 *Quis defectus inducat irregularitatem, Episcopi est judicare.*
14 *Auctoritas Episcopalis in hoc puncto fundatur in antiquo Canone.*
15 *Quæ hic ab Episcopo attendenda.*
16 *Eminentia in doctrina & moribus aliquando supplere potest*
17 *Rescriptum de dispensatione super hoc defectu semper ad Episcopum dirigitur à Curia Romana.*
18 *Tantum per* seipsum *de defectu judicare potest Episcopus.*
19 *Specialis clausula in dispensatione super defectu oculi* Canonis.

I. HÆc irregularitas notissima fuit in veteri testamento, eò quòd Levitici *cap.* 21. ℣. 18. & 19. dictum esset à Domino ad Moysen: » Loquere ad Aaron: »Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, »non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium »ejus: si cæcus fuerit, si claudus, si parvo vel grandi, vel »torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si »albuginem habens in oculo, si jugem scabiem si impetigi»nem in corpore, vel herniosus.

II. Verùm hæc aliaque plura populo Judaico præscripta, unà cum veteri lege desierunt; atque in Sacerdotibus novæ legis, non tam corporis, quàm mentis & animæ vitia expendenda lex nova præscripsit; voluitque Christus non ex una Tribu, sed ex omni Gente optimos quosque eligi in Sacerdotes; uti jam pridem rectè notavit Auctor Constitutionum vulgò Apostolicarum: „ Pro una Tribu «Sacerdotali (ait) jussit ex unaquaque Gente optimos »quosque ad Sacerdotium eligere, neque *corporum* vitia »contemplari, sed religionem & vitam.

III. Narrat Sozomenus *lib.* 6. *cap. hist.* 30. de quodam sancto Anachoreta Ammonio, quod cum, capiendus esset, ut Episcopus ordinaretur, nec rogando persuadere potuisset iis qui ad ipsum capiendum venerant, ut abirent abscissa sibi *auricula*: „ Abite, inquit, posthac enim, ne qui»dem si vellem, Sacerdotalis lex me ordinari sinit. *Integri* »corporis Sacerdotem constitui oportet.

Post hæc subjicit Sozomenus: „ Illi digressi, postquam »intellexerunt. Judæis quidem hæc observanda esse; Ec»clesiam verò de *corpore* non curare, dummodò Sacerdos »*integer* sit *moribus*, denuo redierunt, eum comprehensu»ri, tum ille juravit, se linguam quoque sibi præcisurum, »si vim facere tentassent.

Eandem historiam narrat Palladius in historia Lausiaca *cap.* 12. additque, „ fuisse Episcopum, qui viris illis dixe»rat, Ecclesiam lege veteri in hoc puncto non esse subjectam; seque paratum ordinare virum bonæ vitæ etiam naso amputatò. „(Hæc lex inquiebat) in usu sit apud Ju»dæos; mihi autem si vel truncatis naribus adduxeritis, »qui sit bonis moribus, ego eum ordinabo.

IV. Et si consulamus antiquos Canones, facilè videbitur, Patribus persuasum fuisse, parum de corporis defectibus curandum in electione Sacerdotum, ubi de eorum bonis moribus, ac necessariis qualitatibus ad Sacerdotii functiones rite obeundas constat.

Canon 76. vulgò Apostolorum ait: » Si quis vel oculo »orbatus, vel femore oblæsus, Episcopatu autem dignus »sit, fiat. Non enim corporis damnum eum polluit, sed »animæ inquinatio. » Et rursus *Canon* 77. » Qui autem »est surdus & cæcus, ne sit Episcopus; non ut pollutus, sed »ne Ecclesiastica impediantur.

Hinc manifestum est, juxta disciplinam his Canonibus expressam, defectum corporis non ponere impedimentum Ordinis, etiam Episcopatus, sive irregularitatem; nisi talis sit defectus, qui defectuosum incapacem reddit functionibus Ordini annexis obeundis; quod & Balsamon & Zanaras in Commentariis ad hos Canones observârunt, unà notantes differentiam inter veterem & novam legem, quod „ illa exigeret consecratos ipsarum ministros, *integros* »esse *corpore*, notamque nullam habentes: ac nemo parte »corporis aliqua deformatus, aut mutilatus admitteretur »ad Sacerdotium. Sed etiam post Sacerdotium, si cui »Sacerdotum membri vel particulæ cujusquam mutilatio »contigerit, Sacerdotio mulctabatur. At iis, qui consecrandi sunt apud nos (ait Zonaras) mutilatio corporis im»pedimento non annumeratur. Animam nempe requi»ritur habere puram, sine vitio & sorde. „ Vel ut loquitur Balsamon: „ Animam puram & integram volunt omnes habere, non autem corpus.

V. Innocentius I. ad Felicem Nucerianum scribens ait: „ Qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscin»dit, hunc ad Clerum Canones non admittunt. Cui ve»rò casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam im»pendit, aut aliquid faciens se non spontè percussit, hos »Canones præcipiunt & Clericos fieri, si in Clero fuerint »reperti, non abjici. In illis enim voluntas est judicata quæ »sibi ausa fuit ferrum injicere: in istis verò casus veniam »meruit.

Patet Innocentium sæculo IV. irregularitatem non desumpsisse ex mero & simplici corporis defectu, sed ex ausu *temerario*, quo sibi ferrum inferre, & seipsum mutilare ausus fuit.

Itaque nec Ecclesia Latina eo tempore defectum corporis pro irregularitate habebat.

Verum nonnulla posteriora Decreta defectuosos corpore irregularibus annumerasse videntur.

VI. Apud Gartianum *Dist.* 55. *Can.* 3. refertur ex Concilio Romano sub Hilario Papa sæculo V. „ Pœnitentes, „vel insciti litterarum, aut aliqua membrorum damna per„pessi ad Sacros Ordines aspirare non audeant. Quisquis „autem talium Consecrator extiterit, factum suum ipse „dissolvet.

Et *Canone.* 13. ibidem refertur ex Epistola Gelasii I. „Illi cui erutus est oculus, non possunt secundum Ca„nones Sacerdotii jura concedi. Neque enim aliquid „ei prodest, quod oculum invitus amisit, cùm nec „volens quisquam oculum amisisse credendus est nec „sacratissimos Canones aliquem casum in amissione „oculi, qui ad Sacerdotium adipiscendum non impedi„ret, suis excepisse regulis invenimus; sed hoc tantum„modò ad prohibitionem sufficere videmus Patribus, „ut qui careret oculo, Sacerdotii officium adipisci non „possit.

Si hæc Decreta simpliciter ac generaliter, prout sonant, accipiantur, videntur hanc irregularitatem ad defectum corporis, tametsi usum Ordinis non impedientem extendere. Quis enim nescit, uno tantummodo oculo orbatum, aut cæcum, posse interdum Ordinis etiam Sacerdotalis functiones aliquas ritè obire? Unde ob hosce forsan similesque Canones, nonnulli circa hanc irregularitatem justo rigidiores atque scrupulosiores fuisse videntur.

VII. Et quidem aliquando dubitatum fuisse, an irregularis non esset, qui *maculam in oculo* haberet; atque super eo dubio consultum Alexandrum III. intelligitur ex ejusdem responso quod refertur in *Cap. 2.* ✠ *De Corpore vitiatis*. Simile dubium propositum fuisse Honorii III. colligitur ex *Cap. 1. De Corpore vitiatis* in quinta compilatione Decretalium per Innocentium Cironium.

VIII. Attentis verò responsis Pontificum ad proposita dubia, facilè intelligi poterit, Pontifex non existimasse defectum corporis constituere aliquem irregularem, nisi vel culpa defectum patientis intervenerit; vel defectus hujusmodi sit, ut vel absolute ipsum defectuosum ad obeundas functiones Ordinis reddat incapacem; aut saltem ratione illius periculum notabile irreverentiæ aut scandali subsit.

IX. In *Cap. 1.* ✠ *De Corpore vitiatis* de Presbytero qui cum notabili sua culpa partem digiti amiserat, respondet Alexander III. » Quod cum ipse non perdiderit tantum de digito, » quin *sine scandalo* possit solemniter celebrare, satis potes » post peractam pœnitentiam cum eo misericorditer agere, » & permittere ipsum in suo Ordine ministrare, licet ejus » excessus gravis admodum extiterit.

Manifestum est, Pontificem pro excessu commisso convenientem quidem ante Ordinis executionem à Presbytero peractam voluisse pœnitentiam; sed ea peracta nullam judicasse habendam rationem defectus digiti, eò quod non perdidisset tantum de digito, quin *sine scandalo* posset *solemniter* celebrare.

X. Et Honorius III. de quodam Monacho, super cujus dextræ pollicem barra quædam fortuito ceciderat, atque unguiam avulserat ab eo, respondet Episcopo Engolismensi, » quatenus si ad frangendam Eucharistiam sit in pollice » ipso potens, & aliud Canonicum non obsistat, propter de» formitatem hujusmodi non dimittat quin eum ad Ordinem promoveat Sacerdotis. » *Cap. fin.* ✠ *De Corpore vitiatis*.

Hinc rursus patet: Pontificem supposuisset omnem irregularitatis rationem esse petendam ex deformitate, quæ Ordinis executionem impediret.

IX. Extat sub nomine Eugenii Papæ Decretalis in *Cap. 2.* ✠ *De Clerico ægrotante*, & habetur in appendice ad Concilium Lateranense III sub Alexandro III. *parte 26. cap. 15.* sub hoc titulo. *Eugenius Papa primus Sarensi Episcopo.* Quidquid sit de veritate tituli, ac Auctore Decretalis, in ea interim refertur: » Presbyterum, cujus duos digitos cum me» dietate palmæ à prædone abscissos significasti, Missam » non permittimus celebrare. » Rationem subjungit: Quia » nec securè propter deformitatem membri fieri posse con» fidimus.

Non igitur in ipsum simpliciter corporis defectum irregularitatem, sive suspensionem à celebratione Missæ refundit; sed in *deformitatem* quæ *sine scandalo*, & *debilitatem* quæ *sine periculo* celebrationem permittere non valentur; unde & addit: » Ipsum autem cæteris officiis Sacerdotibus fungi » minimè prohibemus. » Cur ità? quia hæc officia securè sine periculo non obstante debilitate manus, & *sine scandalo* non refragante deformitate, obire poterat

Quisquis igitur sensus sit Canonum qui sub nomine Hilarii & Gelasii à Gratiano referuntur, interim ex his aliisque Decretalibus concludunt Canonistæ, juxta modernam disciplinam, vitium sive defectum corporis, qui sine culpa patientis accidit, non inducere irregularitatem quoad Ordines suscipiendos; nisi talis fuerit defectus, ut vel simpliciter impediat executionem Ordinis; aut eam corporis deformitatem annexam habeat, ut functiones Ordinis securè & sine periculo, aut offensione populi peragere non liceret.

XII. Defectus autem corporis post Ordines susceptos superveniens, ex communi Canonistarum sententia, conformiter ad relatas Decretales, non inducit irregularitatem nisi quoad illos Ordines & eas functiones, quæ ob defectum illum securè & sine periculo, & sine scandalo peragi nequeunt.

XIII. Quis verò defectus hujusmodi deformitatem inducat ut sine periculo aut scandalo Ordinis executio permitti nequeat; ut ea ratione aliqua irregularitas vel quoad Ordinem suscipiendum aut susceptum subesse censenda sit, hoc potest ipso facto melius perpendi, quam aliquo statuto exprimi, ait Glossa ad *Cap. 2.* ✠ *De Clerico ægrante*, verbo *Deformitatem*.

Judicare autem & determinare in particulari casu, quæ sit notabilis aut levis deformitas, & an hic & nunc ob talem deformitatem periculum aut scandalum per Ordinis executionem sit timendum, judicio Episcopi determinandum esse, uno consensu concludunt Canonistæ secuti Glossam in *Cap. 2.* ✠ *De Corpore vitiatis*: ità ut non sufficiat arbitrium Confessarii vel alterius prælati inferioris; uti post alios citatos docet Barbosa De potestate Episcopi *parte 2. Allegat. 42. num. 6*, qui ibidem addit: » Respectu Regularium ad eundem Episcopum id declarare competit, non autem ad Superiores regulares, nisi eisdem expressè à Sede Apostolica » delegaretur.

XIV. Auctoritatis Episcopalis quoad hanc determinationem argumentum suppeditat *Can. 2. Dist. 33.* ubi decernitur, quod hi qui aliquando corporis incommoditatibus in terram elisi fuerint, » tamdiu erunt ab officii sui Ordine » & loco suspensi, quousque unius anni spatio per *discretio*» *nem Episcopi* inveniantur ab incursu dæmonum liberati. Vel ut verior lectio habere videtur, *alieni*

Non absimile hujus auctoritatis argumentum occurrit in *Can. 2. caus. 7. q. 2.*

XV. In hac determinatione tempus, locum & personam eque dotes meritò Episcopus attendit.

Neque enim dubium est, quin uno loco defectus aliquis posset esse offensioni, & non alio, ubi hujusmodi defectus vel est frequentior, aut minus attenditur. Idem dicendum de tempore.

Persona quoque plurimum attendenda. Potest enim contingere, ut defectus corporis in uno impediret debitam executionem Ordinis, & non in alio: eò quod is sit aliorum membrorum vigor, ut debilitatem aut defectus alterius supplere queat.

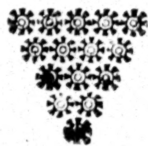
Exempli gratia carens oculo sinistro, sive *Canonis*, ut vocant, communiter habetur irregularis quoad Ordinem Sacerdotii suscipiendum aut missæ celebrationem post Ordinem susceptum; » si quis tamen carens visiva virtute in oculo sinistro sive *Canonis*, & tanta polleat virtute in dextro, ut » sine deformi faciei conversione possit legere *Canonem*, non est irregularis, » ait post alios Barbos. loco citato *n. 31.*

XVI. Similiter indubitatum est, quod adeo possint eminentes esse in aliquo qualitates seu quoad mores, seu quoad doctrinam & zelum, ut defectus corporis, qui alias offensionem populi pareret, ob hasce eminentes qualitates non causaret; aut si quæ forsan offensio timeretur, ea merito ob bona, quæ ex Ordinatione & promotione hujusmodi defectuosi sperantur, negligi deberet.

XVII. Aliquando super aliquibus defectibus corporis peti hodie dispensationes in Curia Romana praxis quotidiana docet, monetque Pyrrus Corradus in praxi dispensationum *Lib. 3. cap. 6. n. 19.* quod dum conceditur dispensatio super irregularitate in Dataria Romana, hæc nunquam inscribatur seu committatur. Vicario seu Officiali Episcopi, sed semper ipsi Episcopo; idque ob textum *Cap. 2.* ✠ *De Corpore vitiatis* qui Episcopo auctoritatem cognoscendi & judicandi de defectu corporis tribuit. » Quod » quidem ait Corradus) adeò inconcussè observatur, ut » cum sacra Pœnitentiaria Apostolica, ex facultate sibi tra» dita, dispensat cum Religiosis professis, corpore vitiatis, » nunquam alteri quam Ordinario illius loci, ubi orator » professus est, rescribat: dando illi facultatem cum illo » dispensandi super corporis vitio seu defectu, cum illis li» mitationibus, & clausulis, quibus utitur Concellaria » Apostolica, sed gratis quoad omnia.

XVII. Clausula verò præcipua qua utitur Cancellaria Romana in hac dispensatione hæc est: » Committatur Or» dinario qui inspecto per *seipsum* & considerato diligenter » dicto defectu si talis non sit nec ex eo proveniat tanta de» formitas, quæ scandalum generet in populo aut divinis » impedimentum præstet, super quo ejusdem Ordinarii » conscientia oneretur, cum eodem oratore, dummodo » ad id reperiatur idoneus, vitæque ac morum probitas, & » virtutum merita sibi suffragentur; nec aliunde ei obstet » impedimentum, dispenset.

XIX. Cum autem hujusmodi dispensatio petitur super defectu *oculi Canonis*, ne ipse patiens legendo Canonem vertat se ad populum, volens oculum dextrum ad Canonem dirigere, additur in formula dispensationis hæc clausula: *Et quoties Missam celebrabit, tabellam Canonis in medio altaris tenere debeat.*

CAPUT

CAPUT VI.

De Irregularitate ex crimine.

1 *Ordinandi ex sententia Apostoli debent esse* sine crimine.
2 *A quo tempore debuerint esse* sine crimine.
3 *Post actam pœnitentiam, non admittebantur olim ad Ordines.*
4 *Non pœnitentia, sed crimen excludebat Pœnitentes ab Ordinibus.*
5 *Crimen olim etiam ab exercitio Ordinis suscepti excludebat.*
6 *Crimen* occultum *etiam olim irregularitatem inducebat.*
7 *Hæc disciplina necdum seculo XI. totaliter erat abrogata.*
8 *Pontifices seculo XI. eam disciplinam adhuc probarunt.*
9 *Episcopis erat potestas dispensandi si crimen esset* occultum.
10 *Sæculo XI. cœpit invalescere distinctio inter crimen* publicum & occultum; *& quà ejus occasio.*
11 *Hæc distinctio à Gratiano proposita & probata.*
12 *Gratianum secuti Canonistæ eam distinctionem probarunt.*
13 *Publica crimina ob infamiam hodie inducunt speciem irregularitatis.*
14 *Id intelligitur tam de infamia facti, quàm juris.*
15 *Moderna disciplina prolapsos in crimen* occultum *non admittit ad Ordines, nisi post actam pœnitentiam.*
16 *Graviora nonnulla crimina etiam* occulta *irregularitatem inducunt.*
17 *Super irregularitate ex crimine occulto Episcopus dispensare potest.*
18 *Quod hic dicatur* occultum.
19 *An sufficiat quod [illegible] tum sit materialiter notum.*
20 *An deductum ad forum contentiosum semper habendum sit pro publico.*
21 *Ecclesiæ mens non est, quod criminosi etiam* occulti *à sacris Ordinibus repelli non possint.*
22 *Synodus Tridentina permisit Episcopis, ut* occultè *criminosos ab Ordinibus repellant.*
23 *Synodus Tridentina correxit Decretales.*
24 *Potest Episcopus etiam criminosum occultum suspendere.*
25 *Interdum ab Episcopo recusante ad Ordinem admittere datur recursus ad Pontificem.*
26 *Hujusmodi recursus non facilè admittendus.*

I. Apostolus Tito discipulo suo præscribens, quod per civitates Presbyteros constituere deberet, inter cæteras qualitates in his requisitas reponit: *Si quis* SINE CRIMINE est. Et deinde paucis interpositis: *Oportet Episcopum* SINE CRIMINE *esse sicut Dei dispensatorem.* Rursus ad Timotheum scribens: *Oportet Episcopum* IRREPREHENSIBILEM *esse.* Et infrà de Diaconis loquens ait: *Et hi probentur primum: & sic ministrent,* NULLUM CRIMEN *habentes.*

II. Hunc Apostolicum Canonem in Ministrorum electione & Ordinatione pressius secuti SS. Patres, irregulares, sive à sacris Ordinibus eorumque usu exclusos censebant, qui non essent *sine crimine*; sive requirebant *nullum crimen habentes*; id est, qui nullo crimine innocentiam Baptismalem maculassent; quamvis jam per pœnitentiam crimen eluissent.

"Non eo tantum (inquit S. Hieronymus) quo ordi-,,nandus est tempore, sine ullo crimine sit, & præteritas ,,maculas nova conversatione diluerit, sed ex eo tempore, ,,quo in Christo renatus est, nulla peccati conscientia ,,mordeatur.

III. Ante Hieronymum disciplinæ hujus testis est Origenes adversus Celsum tanquam indubitatum & notorium asserens, quod Christiani, lapsos in crimen carnis rursus resipiscentes, haud secus quam redivivos recipiant tandem post *longiorem* melioris meriti approbationem, quàm cùm primùm ad religionem discendam admitterentur. Attendamus nunc cautionem qua similes admitterentur. "Eâ tamen conditione (ait) ut *quoniam lapsi* sunt exclu-,,dantur *imposterum* ab omnibus Dignitatibus & Magistra-,,tibus Ecclesiasticis.

Hinc illud Carthaginensis IV. *Can.* 64. "Ex Pœniten-,,tibus quantumvis sit *bonus*, Clericus non ordinetur.

IV. Circa idem tempus scripsit Siricius Papa *ep.* 1. *cap.* 14." Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut ,,pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ,,ita & post pœnitudinem ac reconciliationem, nulli ,,nunquam Laico liceat honorem Clericatus adipisci: ,,*Qui quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati; nulla* ,,*tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere,* ,,*qui dudum fuerint vasa vitiorum.*

Hæc non tantum ostendunt, Pœnitentes ab Ordinibus fuisse exclusos, sed insuper, quod non ipsa pœnitentia, at ipsum *crimen* ob quod pœnitentia agebatur, ipsis ad Ordines aditum præcluserit: quod etiam advertens Morinus dicere non dubitavit: "Criminum reos, vel pœnitentiam ,,agentes ab Ordinibus Ecclesiasticis prohiberi, apud ve-,,teres æquipollebant.

V. Nec tantum quoad Ordinum susceptionem gravium criminum rei olim habebantur irregulares, ità ut nec per pœnitentiam & reconciliationem irregularitas tolleretur; sed etiam irregulares erant quoad Ordinum jam susceptorum usum; in tantum, ut qui Ordine suscepto in crimen esset prolapsus, in perpetuum ab Ordinis suscepti usu exclusus haberetur.

Hanc disciplinam multis adstruxi, & latè exposui in Dissertatione De Canonicorum instituto *parte* 2. *cap.* 2. atque imprimis §. 2. eam pluribus pristinis Canonibus, & Patrum testimoniis præsertim S. Cypriani & Basilii adstruxi. Deinde §. 3. eam à S. Gregorio multis locis expressam & inculcatam fuisse; ac singnanter *lib.* 3. *Epist.* 26. scribente Januario Episcopo Calaritano; ubi una testatur; hanc irregularitatem sacris Canonibus jam pridem fuisse firmatam: "Pervenit etiam ad nos (ait) quosdam de sa-,,cris Ordinibus lapsos *vel post pœnitentiam*, vel ante ad ,,Officii sui ministerium revocari, quod omnino prohi-,,bemus, *& in hac re sacratissimi Canones contradicunt.* Qui ,,igitur post acceptum sacrum Ordinem lapsus in pecca-,,tum carnis fuerit, sacro Ordine ità careat *ut ad ministe-* ,,*rium* ULTERIUS *non accedat.*

Verba Gregorii retulit Gratianus *dist.* 50. *Can.* 9. ibid. *Can.* 10. *&* 11. alia ejusdem Pontificis verba in eam rem subjiciens.

Eodem loco eandem disciplinam à S. Martino Papa in epistola ad S. Amandum Episcopum Trajectensem fortiter inculcatam demonstravi: in qua præ cæteris hæc notanda: "Nam qui semel post suam Ordinationem in lap-,,sum ceciderit, *deinceps jam depositus erit, nullumque gra-* ,,*dum Sacerdotii poterit adipisci*: sed sufficiat lamentatio-,,nibus, & fletibus assiduis *quosque advixerit in eadem pœ-* ,,*nitentia perdurare*, ut commissum delictum divina gratia ,,extinguere valeat.

VI. Hanc porro irregularitatem non tantùm *publicè*; sed & *occultè* in crimen præsertim carnis prolapsos incurrisse; neque distinctionem inter *publica* & *occulta* crimina pristinis Patrum seculis notam fuisse, notatum fuit.

Imò nec seculo XI. eam ubique adhuc receptam fuisse probavimus §. 7. ex B. Petro Damiani in opusculo quod *Gommorrhianum* intitulavit, ubi multis agit adversus illos Ecclesiarum Rectores, qui prolapsos in *occultissimum* pollutionis crimen *post actam pœnitentiam* ad Ordines promoveri; aut in susceptis ministrare posse asserebant. "Ut ,,nobis videtur (ait *Cap.* 3.) valde præposterum est, ut ,,consuetudinaliter hac perulenta contagione fœdati, vel ,,ad Ordinem provehi, vel in gradu persistere audeant jam ,,promoti. Quia & rationi contrarium & Canonicis Pa-,,trum Sanctionibus probatur adversum. Deinde ad-,,ductis nonnullis Veterum ac signanter S. Gregorii te-,,stimoniis concludit: "Patet profectò, quia quem di-,,gnum morte crimen abjecerat, quælibet religiosa vita ,,subsequens ad suspiciendum Ecclesiasticum gradus Or-,,dinem non reformat; nec valeat ad obtinendum hono-,,ris culmen assurgere, qui in mortalis culpæ barathrum ,,non ambigitur cecidisse.

Post hæc *cap.* 4. conclusionem suam multis astruit argumentis, ac dein *cap* 5. probat, quod *in reprobum sensum lapsi sint, qui post hoc vitium* (pollutionis) *habere sacrum Ordinem concupiscunt.*

VIII. Opusculum suum obtulit Petrus Damiani Leoni IX. Papæ; cumque enixè rogavit, ut adscitis spiritualibus ac prudentibus viris opusculum dignetur examinare, ipsique super his Capitulis ita respondere, ut omnem de nostro pectore (ait) dubietatis scrupulum tollat.

Pontifex verò ità respondit, ut satis appareat, nondum eo tempore distinctionem inter peccata publica & occulta fuisse generaliter receptam, aut à Pontifice probatam; uti ex ipso contextu responsi videri potest, quem in citato §. retuli unà cum responso Urbani II. in quo hæc scribit: "De Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, qui post ac-,,ceptum Ordinem in aliquod crimen lapsi fuerunt, *sive* ,,*palam sive clam*, constat quidem Canonum censum ab ,,Ecclesiasticis eos officiis inhiberi; Tuæ tamen prudentiæ ,,discretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui ,,tamen infamiæ nota non fuerint asperfi, necessitate ,,Ecclesiæ urgente, & ipsorum sancta conversatione pro-,,merente, in suis gradibus recuperari debeant Hoc autem ,,secundum indulgentiam dico, non secundum imperium.

Hic manifestè supponit Pontifex, juxta Canonum sensum, lapsos in crimen ab omni Ordinum usu in perpetuum, etiam post actam pœnitentiam esse exclusos, sive *palam* sive *clam* crimen commissum foret; eamque disciplinam necdum tunc fuisse abrogatam.

IX. Ex hoc interim responso videmus, quòd dispensandi facultas Episcopis attribueretur, ut necessitate Ecclesiæ urgente, & sancta quorundam conversatione promerente, lapsi in crimen functionibus Ordinis restituerentur; modò nullâ infamiâ essent asperi; id est, si crimen esset *occultum*.

X. Et sanè à seculo nono circiter quædam inter crimina *occulta & publica* distinctio adhiberi cœpit; idque occasione trium epistolarum, quas Pseudo-Isidorus Calixto I. Sancto Gregorio ad Secundinum, & S. Isidoro ad Massanum supposuit; quemadmodum latè ostendi in citata Dissertatione §. 4. *&* 6.

Cùm enim in antiquis Canonibus & Patribus legeretur, prolapsos in crimen ab Ordinum usu in perpetuum esse seclusos; in his verò epistolis (quarum fictio seu suppositio nondum detecta erat) diceretur, lapsos *post actam pœnitentiam* restitui suis functionibus posse, ut hæc conciliarentur, adhibita fuit hæc distinctio, ut lapsi quidem publicè seu *palam* in crimen perpetuò exclusi censerentur; at lapsi *occultè* sive *clam* post peractam condignam pœnitentiam, & obtentam à Sacerdote criminis remissionem, ad Ordinum suorum functiones redire possent.

XI. Gratianus alios Canonum Collectores secutus varios Canones & Patrum sententias, quæ lapsos indistinctè à functionibus Ordinum excludebant, retulit; unà referens quoque fictitias illas epistolas, quas more suo ad concordiam revocare volens hanc distinctionem assumpsit, eamque his verbis expressit: "Possunt sic distingui præmissæ auctoritates. Quoniam enim crimina *manifesta* sunt, ante vel post Ordinationem, à SS. Ordinibus dejiciendi sunt: quorum autem peccata *occulta* sunt & satisfactione secreta secundùm Sacerdotis edictum purgata, in propriis Ordinibus remanere possunt." *Dist.* 50. *post Can.* 23.

XII. Præeunte autem Gratiano hæc distinctio passim à Canonistis recepta & tradita fuit; atque ità sensim in Ecclesiæ quodammodo disciplinam transiit.

Itaque juxta modernam disciplinam, crimina *publica* sive manifesta pristinæ irregularitati obnoxia manent; ut qui ante vel post Ordinationem ea commiserint, à SS. Ordinibus dejiciendi sint; hoc est, à functionibus Ordinum suspendendi neque ad Ordines suscipiendos admittendi. Rationem seculo undecimo dedit S. Ivo, qui etiam probans dictam distinctionem, atque conformiter ad illam censens, Clericum lapsum posse restitui addit hanc cautionem: "Si tamen *publicam* non egerit pœnitentiam. Talibus enim ideo Clericatus denegatur, quia ab insidiatoribus divinis Sacramentis pro hujusmodi derogatur, & simplicium animus aut scandalizatur, aut infirmatur.

XIII. Ipsa ergo publica & manifesta crimina ipsum criminosum irregularem faciunt, eo quod sine scandalo, multorumque offensione, ob *infamiam* ex crimine contractam sacris ministrare nequeat.

Unde tametsi juxta modernam disciplinam, nonnisi quædam speciatim in jure expressa crimina propriè irregularitatem inducant; tamen *publica* ac *manifesta* crimina ratione infamiæ, qua ipsum reum aspergunt, speciem irregularitatis causant: juxta *Cap.* 87. *De Regulis Juris in* 6. "Infamibus portæ non pateant Dignitatum.

XIV. Hanc regulam non tantum de infamia juris, sed, etiam *facti* intelligendam esse notant Canonistæ, secuti Glossam ad dictam Regulam, Verbo *Dignitatum*, ubi eam de utraque infamia interpretatur: "Cum dignitatibus participare non debeant infames *quacumque* infamia: " citansque antiquiorem Glossam marginalem addit: " Et ut dicit, non solùm impedit præfici: sed etiam facit removeri à Dignitatibus habitis.

Et in *Cap. fin.* ✠ *De Testibus* dicitur, quod "accusati de crimine, nisi prius se probaverint innocentes, à susceptione Ordinum repellantur." Quod non est, nisi quia pendente accusatione sunt infamiâ facti, inquit Avila de Censuris *parte* 7. *Disp.* 4. *dub.* 5.

XV. Ulterius quoad prolapsos in crimen *occultum*, tametsi ex moderna disciplina, propriè non sint irregulares tamen nec hodierna disciplina eos ad Ordines admitti aut Ordinibus restitui permittit, nisi *post actam* tanto crimine *dignam pœnitentiam*; sive postquam per pœnitentiam crimen eluerint; quemadmodum pluribus ostendi in allegata Dissertatione §. 8. ubi dein §. 9. probavi, non uno titulo crimina à Sacerdotibus commissa esse graviora & acerbiore pœnitentiâ eluenda, quàm eadem a laicis perpetrata: ac deinde subsequenti §. 10. prolapsorum Sacerdotum quantumvis *occultè*, restitutionem, etiam juxta hodiernam disciplinam, debere esse *tardam*; eò quod ipsorum conversio soleat esse tarda.

XVI. In præcitato responso Urbani II. verbis allegatis subnectitur: "Si quem verò, quod absit aut post acceptum officium contigerit, peremptorio quolibet eorum, quæ in lege morte mulctantur, sive palam, sive *clam*, occupatum crimine inveniri, eos maximè qui adhuc mundo vivunt, ab omni eos Altaris ministerio sequestramus.

Licèt ergo Urbanus permitteret *secundùm indulgentiam* nonnullos in crimen *clam* prolapsos, necessitate Ecclesiæ urgente, & ipsorum sancta conversatione promerente, sacris Ordinibus restitui; id tamen in gravioribus quibusdam criminibus non admittendum declarat; quod modernæ disciplinæ non parum conforme est.

Tametsi enim moderna disciplina permittat nonnullos in crimen *occultum* prolapsos post actam pœnitentiam & absolutionem obtentam ad Ordines ascendere, aut Ordinum functionibus restitui; nonnulla tamen crimina sunt, quæ quantumvis *clam & occultè* commissa, irregularitatem nihilominus inducunt; ipsosque criminum reos constituunt irregulares etiam post peractam pœnitentiam, & obtentam à Sacerdote absolutionem.

XVII. Hoc evidenter supponit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 6. ubi declarat, quod " liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex *delicto occulto* provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare.

XVIII. Quod dicatur delictum *occultum*, ut super irregularitate ex illo proveniente Episcopus dispensare queat, aliquando dubitatum fuit; nec eadem est Doctorum opinio; ut videre est apud Barbosam *De officio Episcopi parte* 2. *Allegat.* 39. *num* 21. Verius apparet, quod *occultum* hic dicatur, quod *probari* non potest, sive quod planè latet, nec periculum est, ne id facilè in publicum prodeat: atque ita post alios resolvit Garcias *De Beneficiis parte* 7. *cap.* 11. *num.* 46. asseritque *num.* 47. id sæpius à S. Congregatione resolutum, atque signanter responsum esse: " Absolutus vel dispensatus à proprio Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus vel tribus testibus, quod tamen *non fuit notorium*, non est tutus in conscientia; quia Concilium termino *occulti*, quod propriè loquendo dicitur, quod probari non potest *Cap.* VESTRA ✠ *De Cohabitat. Clericor. & mulierum*; at per duos testes probari potest, & verba Concilii intelligi debent secundùm proprietatem.

XIX. Si factum ex quo orta est irregularitas *materialiter* quidem notum sit; sed *occultum formaliter*, sive in quantum est delictum, tunc Episcopum vi hujus Decreti posse dispensare communi consensu tradunt Doctores apud Barbosam in Collectaneis ad citatum *cap.* 6. Concilii Tridentini *num* 30. Et *num.* 33. exemplificat " in irregularitate proveniente ab excommunicato celebrante quando excommunicatio est occulta, licèt sit *manifesta*." Plura exempla refert. *De Officio Episcopi parte* 2. *Alleg.* 39. *num.* 37. & sequentib.

XX. Si delictum fuerit deductum ad forum contentiosum, sed hactenus probari non potuit, atque eatenus adhuc maneat *occultum*; si tamen judicium nondum sit absolutum, neque sententia absolutoria pronunciata, non poterit Episcopus in vim hujus Decreti super irregularitate ex simili delicto proveniente dispensare, ob clausulam in Decreto additam; *exceptis aliis deductis ad forum contentiosum*, & ita à Sacra Congregatione responsum esse testatur Garzias loco citato *num.* 47.

At verò si judicium sit finitum, & sententia absolutoria defectu probationis secuta, Episcopum posse dispensare ibidem tradit Garzias n. 48. quia manet occultum; & quia non fuit deductum ad forum contentiosum *cum effectu*, ex quo non fuit probatum. Quare aliud esset, si judicium quidem sit absolutum, sed reus per sententiam punitus; quia revera & cum effectu fuit *deductum* ad forum contentiosum: ut rectè notat Garzias *num.* 49. Excepit Synodus irregularitatem provenientem ex *homicidio voluntario*: de qua exceptione tractabimus capite sequenti.

Præcipua hodie ac frequentius occurrentia delicta, quibus irregularitas annexa est sunt Simonia, homicidium & hæresis. De irregularitate ex priore resultante agetur sub titulo De Simonia circa beneficia; de secunda parte III. aliquid dicetur, de tertia verò specie capite sequenti.

XXI. Interim observandum, quòd licèt Ecclesia juxta modernam disciplinam, non omnibus criminibus, præsertim *occultis* irregularitatem annectat, nequaquam tamen Ecclesiæ mentem esse Episcopos debere criminosos, licèt *occultos*, hoc est, quos ut tales probare judicialiter non possunt, ad Sacros Ordines admittere; quod ipsa Synodus Tridentina sat clarè expressit.

XXII. *Sessione* 14. *De Reformatione* in proœmio docet: "Cùm propriè Episcoporum munus sit, subditorum omnium vitia redarguere: hoc illis præcipuè cavendum erit, ne Clerici præsertim ad animarum curam constituti,

„ti, criminosi sint, neve inhonestam vitam, ipsis conniven-„tibus, ducant. Nam si eos pravis & corruptis moribus „esse permittant, inquit Synodus, quo pacto laicos de ip-„sorum vitiis redarguent, qui uno ab eis sermone convin-„ci possent quod Clericos ipsis patiantur esse deteriores: „Quâ etiam libertate laicos corripere poterunt Sacerdotes; „cum tacite sibi ipsi respondeant, eadem se admisisse quæ „corripiunt.

Ut autem Episcopi faciliùs exequantur, declarat Synodus cap. 1. „Cùm honestius ac tutius sit subjecto, debi-„tam Præpositis obedientiam impendendo, in inferiori „ministerio deservire, quàm cum Propositorum scandalo, „graduum altiorum appetere dignitatem; ei, cui ascensus „ad sacros Ordines à suo Prælato, ex quacunque causa et-„iam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extraju-„dicialiter, fuerit interdictus: aut qui à suis Ordinibus, seu „gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, „nullâ contra ipsius Prælati voluntatem concessâ licentia „de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gra-„dus, & dignitates, sive honores, restitutio suffragetur

XXIII. Vigore hujus Decreti, est Episcopo attributa auctoritas prohibendi suis subditis ascensum ad SS. Ordines quomodolibet, etiam extrajudicialiter ex quacunq; causa, etiam ob *occultum* crimen. "Unde ex sententia sacræ Con-„gregationis corrigitur dispositio *cap.* EX TENORE ✠ „*De Temporib. Ordinat.* in ea parte, in qua decernitur, cri-„minosum *occultum* tantummodo commonendum, sed „non prohibendum ascendere ad superiorem Ordinem." Ita Fagnanus ad citatum Capitulum *num.* 12. qui deinde *num.* 16. refert, *Cap.* AD AURES ✠ *eod.* "Quod permit-„tit Superioribus Regularibus prohibere subditos *jam* „*promotos*, ne ascendant altiores gradus, ex sententia S. „Congregationis fuisse ampliatum à Concilio ad Clericos „sæculares.

XXIV. Notat quoque Fagnanus ad dictum *cap.* AD AURES *n.* 7. "In dicto *Cap.* 1. *Sess.* 14. fuisse concessam Epis-„copis authoritatem etiam suspendendi criminosos occul-„tos ab Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus: nam etsi „verba illa (ex quacunque causa, etiam ob occultum cri-„men &c.) non sint apposita, nisi in priore parte dicti *cap.* „1. ubi agitur de interdictione; tamen censeri debent re-„petita etiam in sequenti, ubi agitur de suspensione.

XXV. Ne autem Episcopi aliique Prælati hac auctoritate abutantur, atque sine justa causa pro suo arbitrio, prætextu *occulti* criminis à Sacris Ordinibus impediant aut suspendant, "Sacra Congregatio re ad Gregorium XIII. „delatâ edidit decisionem, quæ postea perpetuò obtinuit „in Dataria, videlicet: Quotiescunque Ordinarius recu-„saverit quemquam ordinare, committendum esse Metro-„politano, vel viciniori Episcopo, ut ab eodem Ordinario „prius exquirat, cur recusaverit; quo causam legitimam „non allegante, liceat illi eundem recusatum ordinare." Hæc Fagnanus ibid. *num.* 22.

XXVI. Verùm Synodus Tridentina sufficienter insinuat, hujusmodi recursum non facilè esse admittendum, nec Ordinarium facile in similibus turbandum; quandoquidem ad faciliorem sui Decreti executionem expresse addat: Nul-„lâ contra ipsius Prælati voluntatem concessâ licentia de se „promoveri faciendo, aut ad priores Ordines gradus & „dignitates, sive honores restitutio suffragetur.

Accedit ipsius Decreti ratio in principio expressa: "Cùm „honestius ac tutius sit subjecto, debitam Præpositis obe-„dientiam impendendo in inferiori ministerio deservire, „quam cum Præpositorum scandalo graduum altiorum „appetere dignitatem.

CAPUT VII.

De Irregularitate ex homicidio.

1 *Homicidium reputatur enormissimum crimen.*
2 *Homicidium semper induxit irregularitatem.*
3 *Notissima fuit hæc irregularitas.*
4 *Etiam ex homicidio ex quadam quasi necessitate commisso*
5 *Ob defensionem vitæ etiam perpetrato.*
6 *Ex Pœnitentiali Romano Presbyter occidens in defensionem vitæ irregularis efficitur.*
7 *Cœpit disciplina circa hanc irregularitatem paulatim relaxari; sed quando incertum.*
8 *Clemens V. excepit homicidium ob necessariam vitæ defensionem.*
9 *Ex decisione illa Clementis non conficitur, tale homicidium esse omnino licitum.*
10 *Decisio Clementis non comprehendit homicidium ob defensionem honoris, aut bonorum temporalium.*
11 *Neque commissum in defensionem liberorum aut parentum.*
12 *Quid de homicidio in defensionem patriæ?*
13 *Omne homicidium causat irregularitatem nisi expresse excipiatur.*
14. *Homicidium inducit irregularitatem, modò sit voluntarium saltem* indirectè; *& quandonam sit tale.*
15 *Ut de hac voluntarietate statuatur, expendendum, num actio ob homicidium fuisset omittenda.*
16 *Ostenditur exemplo Clerici Venatoris & Chirurgi.*
17 *Hæc regula stabilitur auctoritate Bonifacii VIII.*
18 *Ex hoc principio plures casus resolvi possunt.*
19 *Quomodo homicidium actioni connexum esse debeat, ut actio ideo esset omittenda, generaliter determinari nequit.*
20 *Non requiritur, ut homicidium sit natum sæpius sequi, quàm non sequi.*
21 *Non sufficit etiam quòd natum sit frequentiùs sequi.*
22 *In dubio an homicidium fuerit voluntarium debet se gerere pro irregulari.*
23 *Fundamentum hujus regulæ, & quomodo hoc fundamentum plures non sat attendant.*
24 *Decreta Synodi Trident. de hac irregularitate.*
25 *Quod dicatur homicidium* voluntarium *ad mentem Synodi.*
26 *Synodus optat, ut cum homicida voluntario non dispensetur; nec Episcopus dispensare potest.*
27 *Pontifex in homicidio voluntario ad obtinenda beneficia aut Ordines difficulter dispensat.*
28 *Quomodo expediatur dispensatio quoad beneficia jam obtenta aut Ordines susceptos.*
29 *Modernæ dispensationis Stylus videtur primitus respexisse homicidium* involuntarium.
30 *Quomodo hodie expediatur dispensatio super homicidio casuali, & perpetrato in defensionem vitæ.*
31 *Episcopus potest dispensare in homicidio* non voluntario *& occulto; & quod sit* non voluntarium.

I. INter gravissima crimina reputatum fuisse homicidium sat constat; & quidem è tribus illis fuisse, ob quæ in aliquibus Ecclesiis, etiam in fine vitæ, absolutio negata fuerit, scitur. Juxta S. Basilium *Can.* 56. "Qui sua „sponte interfecit, & postea pœnitentia ductus est, 20. „annis Sacramento non communicabit. Viginti autem an-„ni (ait) sic in eo dispensabuntur. Debet quatuor annis „deflere stans extra fores Oratorii, & fideles ingredientes „rogans ut pro eo precentur, suam iniquitatem pronun-„tians. Post quatuor autem annos inter auditores recipie-„tur: septem autem annis cum iis qui in substratione orant, „egredietur. In quatuor annis solum stabit cum fidelibus, „sed non erit oblationis particeps. Iis autem expletis, erit „Sacramentorum particeps.

Et *Can.* 57. "Qui non voluntariè interfecit, undecim an-„nis Sacramentis non communicabit. Undecim autem an-„ni sic in eo dispensabuntur. Duos quidem annos deflebit, „tres autem annos inter auditores perseverabit, in qua-„tuor substratus, & anno solum consistet, & deinceps ad Sacramenta admittetur.

II. Cum itaque homicidii crimen adeò enorme, tantique temporis pœnitentia eluendum jam pridem visum fuerit, etiam in laicis, quis miretur, si ob hoc crimen laici à sacris Ordinibus exclusi, & Clerici ab eorum executione suspensi, imò & depositi fuerint? Idque ad normam præcepti divini olim populo Judaico insinuati Exodi *cap.* 21. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias: ab altari meo evelles eum*; quæ referuntur & quasi canonizantur in *Cap.* 1. ✠ *De Homicidio.*

Quin & *Canone* 55. Sancti Basilii decernitur: "Qui se la-„tronibus adversos objiciunt, si sint quidem extra Eccle-„siam, ab omni communione arceantur: Si sint autem Cle-„rici, à gradu deponuntur.

III. Adeò nota atque vulgata fuit irregularitas ex hoc crimine resultans, ut cuidam Episcopo scribere non dubitet Joannes VIII. apud Gratianum *Distinct.* 50. *Can.* 4. „Miror minùs doctam scientiam tuam Sacerdotem putare „post perpetratum homicidium posse in Sacerdotio mini-„strare; immo (quod est ineptius) nobis suadere velle, ut „ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis enim „tam demens, tamque perversi sensûs, tale quid æstimaret, „vel post quantamcunque pœnitentiam concedendum, „cùm omnino sit Canonicæ disciplinæ contrarium? Debet „ergo Sacerdotio privatus lachrymarum fonte flagitium „tam immane diluere, ut talibus saltem remediis curatus, „salutis possit invenire suffragium.

IV. Nec tantùm homicidium per insidias & industriam seu animo planè deliberato ac voluntario, doloque malo perpetrato hanc irregularitatem jam pridem induxit; sed & illud quod ex quadam quasi necessitate & involuntarietate perpetratum erat.

Jam enim vidimus, quod juxta Canones à S. Basilio editos Clericus, qui se latroni objiciens, sive se defendendo occidit, à gradu deponatur.

V. Et ex Nicolao I. apud Gratianum *Dist.* 50. *Can.* 6. "De

„De his Clericis, pro quibus consuluisti, scilicet qui se de-„fendendo, paganum occiderunt, si postea per pœnitenti-„am emendati possint ad gradum pristinum redire, aut ad „altiorem conscendere; scito nos nullam occasionem dare, „nec ullam tribuere eis licentiam quemlibet hominem „quolibet modo occidendi. Verum si contigerit, ut Cleri-„cus sacerdotalis Ordinis saltem paganum occiderit, mul-„tum sibi consulit, si ab officio Sacerdotali recesserit: sa-„tiusque est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu ir-„reprehensibiliter famulari, quam alta indebitè appeten-„do, damnabiliter in profundum demergi.

Ad hunc Canonem reflectens Joannes Dartis SS. Canonum in Academia Parisiensi Professor in commentario ad distinctionem quinquagesimam Decreti Gratiani ait: "Cle-„ricus homicida non restituebatur, ne quidem si se defen-„dendo, Paganum occidisset.

Consultus quoque sæculo undecimo Hilbertus Episcopus Metensis à Sancto Ivone Carnotensi de Sacerdote, qui aliquem pro vitæ suæ defensione occiderat; an Sacerdotio imposterum fungi permittendus esset, respondit Hilbertus *Epist. 60.* "Non videtur Sacerdotem reum sanguinis opor-„tere deinceps ministrare, quamvis *tuendæ salutis necessita-„te* homicidium incurrerit." Concluditque, quod si similis casus in sua Diœcesi contigisset, ipse *reum ad Apostolicam misisset audientiam*.

VI. Pœnitentiali Romano legitur in *Cap. 2.* ✠ *De Homicidio:* "Si sine odii meditatione, *te* tuaque liberando, hujus-„modi diaboli membra (furem aut latronem) interfecisti „(secundùm indulgentiam dico, propter imaginem Dei) „si aliquid jejunare volueris, bonum est tibi: & eleemosy-„nam fac largiter. Si Presbyter eadem fecerit, non depo-„natur: tamen quamdiu vivit, pœnitentiam agat.

VII. Quantumvis hic non deponatur Presbyter, qui ob vitæ suæ defensionem alium occidit; qui tamen vita sua durante pœnitentiam agere tenetur, apparet quòd ab executione Ordinis Sacerdotalis tota sua vita, tanquam pœnitens abstinere debuerit; atque ita juxta pristinam disciplinam ex tali homicidio irregularitatem incurrit: quamvis satis quoque constet, aliquid *secundum indulgentiam* jam cœpisse circa hanc disciplinam relaxari.

Quando autem hæc relaxatio cœperit certò statui nequit: quia ut rectè monet Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Ecclesiæ parte 4. lib. 2. cap. 25. num.* 10. hujusmodi libri pœnitentiales quotidie novas recipiunt pro temporum varietate, & disciplinæ mutatione additiones; adeoque certò sciri nequit, quo tempore hic articulus Pœnitentiali Romano fuerit insertus.

VIII. Deinde subjungit Thomassinus: Itaque dici potest, Papam Clementem V. fuisse primum, qui claris terminis decidit, hujusmodi occisorem non esse irregularem, in *Clem. Unica De Homicidio:* " Nullam (ait) ex hoc irregula-„ritatem incurrit, qui mortem aliter vitare non valens, su-„um occidit vel mutilat invasorem.

IX. Quidquid sit hoc sat constat ex hac declaratione seu constitutione Clementis V. nullum præjudicium generari opinioni Theologorum, contendentium, licitum non esse privatâ auctoritate occidere vitæ invasorem juxta illud Augustini *lib.* 1. *De Civitate Dei cap. 21.* " his exceptis, „quos vel lex justa generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus „specialiter occidi jubet, quisquis hominem vel seipsum, „vel quemlibet occiderit homicidii crimine innectitur. " Et epist. 47. De occidendis hominibus " ne ab eis quisque „occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, „aut publicâ functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, „sed pro aliis, vel pro civitate ubi etiam ipse est accepta le-„gitimâ potestate, si ejus congruit personæ.

X. Id quoque expeditum est, hanc Clementis decisionem ultra casum expressum minimè extendendum; ideoque homicidium non pro defensione *vitæ*, sed famæ, honoris, aut rerum temporalium hac constitutione non comprehendi; neque homicidam vi hujus Decretalis immunem esse ab irregularitate, uti satis bene probat Fagnanus: notatque omnes passim consentire, occidentem pro defensione rerum temporalium non evadere irregularitatem. Ad *cap.* INTERFECISTI ✠ *De Homicidio.*

XI. Glossographus ad citatam Clementinam ad verbum *suum* ait: " Hæc littera innuit, secus in illo, qui occiderit „volentem occidere patrem, filium conjugem, vel perso-„nam conjunctam, quam aliter juvare non poterat. Quod „verum puto: quasi casus ille non includatur sub necessita-„te inevitabili, sed evitabili. „ Hæc ille. Quæ quidem Glossa ferè ab omnibus recipitur, uti ex Navarro refert Fagnanus ad *Cap. 24.* ✠ *De Homicidio num. 3.*

XII. Quin etsi ipsa patriæ, imò & fidei defensio concurreret, nequaquam tamen Clericorum arma sumentem & aliquem interficientem, ab irregularitate similis defensio eximeret; quemadmodum sat aperte deciditur in *cap 24.* ✠ *De Homicidio*, ubi Honorius III. rescribit Pelagio Presbytero his verbis: " Petitio tua nobis exhibita continebat, „quòd cùm inimici Dominicæ Crucis, ac blasphemi no-„minis Christiani, castrum quoddam in quo morabaris, „graviter invasissent: exeuntibus inde habitatoribus, tam „Clericis, quàm laicis contra eos, ac vicem confligentibus, „hinc inde occisi quamplurimi extiterunt. Unde cum pro „eo quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas in-„currisse: mandamus, quatenus si de *interfectione* cujus-„quam in illo conflictu tua conscientia te remordet, à mi-„nisterio altaris abstineas reverenter: cùm sit consultius in „hujusmodi dubio abstinere, quàm temerè celebrare.

Hic enim agebatur de necessaria *patriæ* defensione, cum hostes castrum graviter invasissent; & tamen deciditur, Pelagium Presbyterum esse irregularem, si eum conscientia remordeat, quod in conflictu aliquem occiderit. Ita Fagnanus ad citatum Capitulum *num.* 1. ubi latè ostendit, irregularitatem contrahi ex occisione in bello etiam justo, & defensivo; modò tamen non tanta concurrat inevitabilis necessitas, ut concurrat necessaria defensio *propriæ vitæ*, atque sit casus expressus in citata Clementina.

XIII. "Cùm enim regula sit (ait) quod irregularis efficia-„tur, qui aliquem interficit, aut mutilat, nec ab hac regula „reperiantur excepti, nisi casus furiosi, infantis seu dor-„mientis, & illius qui mortem aliter vitare non valens *suum* „occidit, vel mutilat invasorem, ut in dicta *Clementina* sta-„bimus regulæ, quamdiu non probatur exceptio.

Hac de causa Synodus Budensis celebrata per Philippum Episcopum Firmanum Sedis Apostolicæ legatum de assensu plurimorum Archiepiscoporum, Episcoporum, aliorumque Prælatorum an. 1279. decrevit *Can.* 7. " ne Clerici „bellicis actibus se involvant vel implicent, nisi fortè pro „Ecclesiarum suarum, & patriæ defensione, non ad impu-„gnandum vel propulsandum, sed ad *defensionem tantum*, „si necessitas eos compellat; & tunc in propriis personis „non pugnent.

XIV. Nec tantùm homicidium voluntarium *directè*, id est animo deliberato, & animo directo commissum inducit irregularitatem; sed etiam voluntarium indirectè sive in *causa*; ut ajunt, sive quod non est quidem *directè* & ex proposito intentum seu volitum, sed indirectè seu in *causa*, ut ajunt quia posuit ejus causam, quam oportuisset omittere, ne homicidium illud sequeretur.

Ut enim homicidium sit voluntarium *in causa* requiritur, ut causam illam hic & nunc concurrentibus præsentibus circumstantiis debuisset omittere ne homicidium sequeretur.

XV. Hinc ulteriùs concluditur, homicidium non semper esse voluntarium *in causa*, quandocunque sequitur ex causâ sive actione *illicita*; neque semper esse *merè casuale* aut planè involuntarium, etsi præter intentionem *directam* sequatur ex actione ex se licita.

Potest enim contingere, actionem quidem aliquam esse de se illicitam, adeoque absolutè fuisse omittendam; sed tamen *non ideo* omitti debuisse, ne ex ea sequeretur homicidium; ipsumque homicidium huic actioni adeo remotè aut infrequenter esse connexum, ut nullatenus ob ejus periculum omitti debuerit; homicidiumque ex ea secutum *merè* casuale respectu ipsius agentis sit reputandum.

XVI. Exemplum obvium est in Clerico venatore. Si enim inter venandum cogitans occidere feram, occidat hominem; idque omnino præter intentionem, ac nihil simile prævidens, aut prævidere valens, homicidium non censetur involuntarium *in causa*; nec consequenter incurrit irregularitatem. Licèt enim venatio Clerico sit illicita, eamque omittere debuisset; nequaquam tamen ei interdicta est ob *periculum homicidii*; nec ob periculum homicidii eam omittere debuit potiùs Clericus, quàm Laicus.

Clericus verò chirurgiam contra Canonum interdicta exercens, si inde mors alicujus sequatur, tametsi præter intentionem, irregularis judicatur, atque homicidium ipsi voluntarium *in causa* esse; eò quod chirurgia Clericis ob *periculum mutilationis & occisionis* specialiter sit interdicta, atque consequenter ob id omitti debuisset.

XVII. Huic fundamento innititur resolutio Pontificis in *Cap. 3. De Homicidio in* VI. " Quod is, qui mandat ali-„quem verberari, licèt expressè inhibeat, ne occidatur ul-„latenus vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficia-„tur, si mandatarius fines mandati excedens mutilet, ne hoc „occidat: quia mandatum hoc omittere debuisset, ne hoc sequeretur: *cum hoc evenire posse debuerit cogitare* ait Pontifex.

Si tamen in primo casu tales essent circumstantiæ, ut salus proximi, ipsaque Christiana charitas requirerent hic & nunc Clerici operam, indubiè fieri posset, quod Clericus ob periculum illud, operam suam nequaquam debet omittere; ipsaque proinde mors inde præter intentionem secuta ipsi nequidem esset voluntaria *in causa*, nec per consequens irregularis esset censendus.

XVIII. Ex eodem principio judicandum erit de variis casibus, de quibus à Canonistis ac Theologis quæritur, an homi-

homicidium ex actione aliqua secutum sit voluntarium *in causa*, indeque incurratque irregularitatem. Expendendum enim erit, an actio, sive ex se fuerit licita sive illicita, in hisce circumstantiis fuerit omittenda ob periculum homicidii; adeo ut qui in talibus circumstantiis actionem illam ob hoc periculum non omittit, censeatur indirectè velle ipsum homicidium, quod ex sua actione secuturum prævidebat, aut prævidere debebat.

XIX. Quomodo autem homicidium præcisè debeat esse conjunctum alicui actioni; aut quoties ex aliqua actione natum sequi, ut propterea actio illa debeat omitti; aut si ponatur & homicidium sequatur, hoc censeatur esse voluntarium *in causa*, generaliter & pro omnibus casibus determinari nequit.

XX. Hoc imprimis certum est, nullatenus requiri, ut homicidium sit voluntarium *in causa*, quod illud natum sit frequentius sequi, ex illa actione, quam non sequi. Fieri enim potest, quod actio aliqua deberet omitti ob periculum homicidii, tametsi ex centum & amplius vicibus homicidium illud non semel ex illa actione natum esset sequi: eò quòd actio nullam aut exiguam habens utilitatem, atque sine difficultate omissibilis, etiam ob minimum homicidii periculum esset omittenda.

Exemplum sit. Ponatur conclave capax continere ducentos homines, sciaturque autem de facto unicum duntaxat ibidem esse, sed quo loco consistat, nescitur; si quis sciens hic unum esse, sed nesciens quo loco, atque eo non obstante sine causa, sed petulanter projiciat grandem lapidem ex fornice, nesciens quo loco sit casurus, si incidat in hominem ibi consistentem eumque occidat, erit ipsi hæc occisio voluntaria *in causa*; eò quod ille jactus lapidis in his circumstantiis fuisset omittendus ob periculum occisionis.

XXI. Econtrariò fieri potest, ut actio aliqua in certis circumstantiis adeo necessaria sit, tantique momenti, ut licet homicidium frequentius ex ea sequi solet, quam non sequi, nihilominus ob periculum illud omitti *non debeat*, imò nec possit; ac per consequens nec homicidium secutum censeri debeat voluntarium *in causa*; quemadmodum rectè observat Eximius D. Huygens in suis Observationibus brevibus *De Actibus humanis cap.* 4. ubi doctè ac solidè observat ea, quæ notari debeant ut aliquid dicatur voluntarium *in causa*; & unde illa voluntarietas potissimum desumenda sit, quæ si rite expendantur, facilem ostendent methodum resolvendi difficultates, quæ in hac materia à Canonistis moventur.

XXII. Hoc hic interim notandum, quod licet juxta dicta *capite* 1. irregularitas non incurratur, nisi in casibus à jure expressis, nihilominus tamen, si dubium sit, utrumquis reus fuerit homicidii aut mutilationis, debeat se pro irregulari gerere, & ut talis ab executione SS. Ordinum abstinere quemadmodum decidit Pontifex in *Cap.* 12. *De Homicidio*, hoc innixus principio, *quod in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem*; & in *Cap.* 5. *De Clerico excomm. minist.* eodem adducto principio: *Quia in dubiis via est eligenda tutior.*

XXIII. Ratio hujus decisionis esse videtur, quod regula *capite*. 1. assignata procedat in foro externo; hoc est, quod in foro illo nullus debeat censeri irregularis, nisi ob factum cui de jure annexa est irregularitas: neque ut talis haberi, nisi factum illud intervenisse probetur: at ipse cui sua nota esse debet conscientia, atque se ipsum juxta eam judicare tenetur in dubio semitam tutiorem eligere; id est, eam dubii partem, quæ periculo peccandi minus est obnoxia; quemadmodum exponit Fagnanus ad citatum Capitulum 12. ibid. *numer*. 7. deplorans, quod insignem ,, hanc sacrorum Ca-
,,nonum regulam de electione *tutioris* partis complures ex
,,recentioribus Theologis ita extenuent, ut ferè ad nihilum
,,redigere videantur. Quidam enim affirmant electionem
,,tutioris partis non esse in præcepto, sed in consilio tan-
,,tùm: quidam dicunt eam habere locum tantummodo in
,,dubio facti, vel personæ, non autem in dubio juris: qui-
,,dam in dubio juris practico non autem speculativo: alii
,,verò opinantur eam regulam esse restringendam ad limi-
,,tes hujus Decretalis, ità ut non procedat nisi in materia
,,irregularitatis: alii demum putant eam non habere locum
,,in opinionibus: nam cum utrimque sunt opiniones æquè
,,probabiles, aut una probabilis, & alia probabilior con-
,,tendunt licere unicuique eligere quamcunque opinio-
,,nem etiam omissa probabiliori, & tutiori. Sed has omnes
,,opiniones ut improbabiles, & minimè consonas disposi-
,,tioni sacrorum Canonum, latissimè confutavimus in tra-
,,ctatu nostro de opinione probabili quem posuimus in
,,*cap. Ne innitaris, supra de Constitut. præsertim à. num.* 44.
,,Hæc ille.

Meritò contra perniciosam hanc Probabilistarum doctrinam citatus Fagnani Commentarius consulitur.

Synodus Tridentina duobus locis hujus irregularitatis meminit, atque enormitatem criminis & dispensationis super irregularitate ex crimine hoc proveniente difficultatem proponit.

XXIV. Primò *Sess.* 14. *Cap.* 7. *De Reformat.* ait: ,,
,,etiam qui per industriam occiderit proximum suum, &
,,per insidias, ab altari avelli debeat; qui sua voluntate ho-
,,micidium perpetraverit, etiam si crimen id nec ordine ju-
,,diciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occul-
,,tum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri
,,possit; nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia; etiam si curam
,,non habeant animarum, conferri liceat: sed omni ordine,
,,ac beneficio & officio Ecclesiastico perpetuo careat.

Deinde *Sess.* 24. *Cap.* 6. *De Reformat.* declarans, licere Episcopis dispensare in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, addit hanc clausulam: *Excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario.*

XXV. Juxta prius decretum, qui *sua voluntate* homicidium perpetravit, tametsi illud *occultum* fuerit, inhabilis declaratur ad Ordines sacros suscipiendos, aut Beneficia quæcunque obtinenda; atque omni ordine, ac Beneficio & officio Ecclesiastico careat, decernitur.

Homicidium *voluntarium*, de quo hic loquitur Synodus, plerique intelligunt homicidium per *industriam, insidias & ex proposito* perpetratum, atque ita decisum referunt Garcias De Beneficiis *parte* 7. *cap.* 11. *numer.* 44. & Barbosa De Officio Episcopi *parte* 2. *Allegat* 39. *numer.* 49 qui & dicunt, resolutum à sacra Congregatione quod si quis mandaverit aliquem verberari cum expresso mandato de non occidendo, aut mutilando, si mandatarius fines mandati excedens occiderit, aut mutilaverit, mandantem quidem incidisse in irregularitatem, sed tamen non censeri *voluntarium* ad sensum Concilii Tridentini. Imò si quis volens occidere Joannem, occiderit Petrum, esse quidem irregularem, non tamen homicidam *voluntarium* de quo Concilium: quia scilicet hunc non per industriam & per insidias occidit: quod tamen requiri volunt, ut habeatur homicida *voluntarius*, de quo in Decreto Concilii Tridentini, & in facti specie resolvit Zypæus *Consult. Unicâ de Homicidio.*

XXVI. Quidquid sit, hoc satis constat, Synodum Tridentinum optasse, ut cum homicida *voluntario* nec ad sacros Ordines nec ad Beneficia dispensetur; sed *ut omni Ordine, ac Beneficio & officio Ecclesiastico* PERPETUO *careat.*

Hic imprimis excludi omnem Episcopalem dispensationem, etiam ad Ordines Minores, ac Beneficia etiam simplicia compertum est.

XXVII. Et quamvis Pontificia dispensatio non censeatur omnino exclusa, ob eandem tamen Synodi voluntatem, ut hujus criminis reus omni Ordine & Beneficio perpetuo careat, Pontifex ,, in dispensationibus hujusmodi conce-
,,dendis, non parum difficilem se reddit; omnique ab eis
,,abhorret; cum abominabile sit, quod effundens sangui-
,,nem humanum, offerat Sanguinem [illegible] & hostiam
,,immaculatam, vel officium Deo [illegible] ministerium
,,præstet ,, ait Pyrrus Corradus in Praxi dispensat. *lib.* 5. *c.* 3. *n.* 3. Et Fagnanus ad *Cap.* HENRICUS *De Clericis pugnantibus in duello numer.* 41. dicit, se non meminisse cum promovendis, in homicidio voluntario unquam fuisse dispensatum.

XXVIII. Si petatur dispensatio super homicidio quoad Ordines susceptos, aut Beneficia de facto obtenta, solet supplicatio juxta stylum Curiæ remitti ad Congregationem super interpretatione Concilii Tridentini; uti notat Pyrrus Corradus loco citato *numer.* 13. ,, ubi ipsæ supplicatio-
,,nes proponuntur, discutiuntur & plenè examinantur, ut
,,inde discernatur, an gratia sit concedenda, vel deneganda:
,,quod si videatur concedenda remittitur supplicatio ad
,,*Datariam* cum his verbis in illius calce apponentis, scilicet,
,,*Videtur concedenda si Sanctissimo videbitur.*

Hæc Pyrrus Corradus, & ibidem monet, postmodum Papa annuente expediri commissionem Ordinario, qua ei potestas fit cum Oratore dispensandi; eumque ad Ordines promovendi, vel in susceptis rehabilitandi, juxta tenorem commissionis.

In hac delegationis formula solet apponi hæc clausula: Si narrata vera deprehenderit, *Oratorem, imposita ei aliqua pœnitentiâ salutari & attenta pace, ut præfertur, habita absolvat, secumque, dummodo ad id reperiatur idoneus, vitæque ac morum probitas, ac alia virtutum merita, sibi aliàs suffragantur, nec aliud Canonicum sibi obsistat, ad beneficia & ordines*(vel simplicia duntaxat, vel etiam majora; item minores vel majores Ordines prout exprimitur) *dispenset pro suo arbitrio.*

Pax, cujus hic fit mentio, intelligitur illa quæ facta est, inter homicidam & hæredes defuncti; qua demum facta solet Pontifex dispensare.

XXIX. Porro hic dispensationis stylus primùm inductus apparet ad expediendam dispensationem, seu potiùs commissionem dispensandi super homicidio *quasi casuali* & involuntario conformiter ad Decretum Concilii Tridentini in allegato *cap.* 7. ubi de dispensatione in hujusmodi homicidio hæc habet: ,,Si verò homicidium non ex proposito, sed

casu,

"casu, vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, "fuisse commissum narretur; quam ob causam etiam ad sacrorum Ordinum & altaris ministerium, & Beneficia quæcunque ac dignitates *jure* quodammodo *dispensatio* debeatur, committatur loci Ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui nonnisi causa cognita, "& probatis precibus narratis, nec aliter, dispensare possit.

XXX. Quamvis de jure non videatur ulla irregularitas incurri, si re vera homicidium sit *omnino* casuale, aut contigerit *vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet*, juxta *Clementinam unicam de homicidio*; adeoque nulla dispensatio requiri videatur: tamen quia de enormi ac scandaloso admodum crimine agitur; & facilè aliqua in his culpa aut excessus intercurrit, voluit Synodus, ut etiam hic interveniret species aliqua dispensationis, cujus executio Ordinario delegaretur; qua vel irregularitas, si quæ forsan intervenisset, tolleretur; vel saltem omnibus rite examinatis, declaretur, nullam irregularitatem fuisse contractam: quam tamen declarationem ab Episcopo fieri non vult Synodus, nisi ex commissione Pontificis; atque hoc sensu verum est, quod nec qui casu, vel vim vi repellendo homicidium commiserit, sine licentia Pontificis ad Ordines promoveri queat; quemadmodum notat Pyrrus Corradus *num.* 12. additque: "Quamvis aliquibus Nuntiis, præcipuè "Hispaniarum consuevit per Summum Pontificem tribui "facultas dispensandi super irregularitate contracta ex homicidio casuali, etiam publico.

XXXI. Et si quidem si homicidium publicum fuerit, aut ad forum contentiosum deductum: quia si homicidium omnino occultum sit, tunc Episcopus sine ulla delegatione aut commissione speciali Pontificis poterit dispensare, modo homicidium non sit *voluntarium*, juxta Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 24. *cap.* 6. *De Reformat.* permittens Episcopis dispensare in irregularitatibus omnibus ex delicto *occulto* provenientibus, solâ illâ exceptâ, quæ oritur ex homicidio *voluntario*. Voluntarium autem non esse, quod fit casu aut vim vi repellendo ob necessariam vitæ propriæ defensionem, expeditum est: quin *voluntarium* hic accipi eodem sensu quo accipitur *capite* 7. *sessionis* 14. resolvit post plures alios Zypæus *Consult. unicâ de Homicidio*: ideoque si *voluntarium* non fuerit ad sensum dicti *cap.* 7. & *occultum* sit, posse Episcopum dispensare.

ADDITAMENTA Num. 24

Sensus cap. 1. sess. 14. Concil. de Trid. Reform.

QUod ex Fagnano in textu relatum est, per S. Congregationem Cardinalium declaratum fuisse Episcopum posse in vim Decreti Concilii Tridentini *Sess.* 14. *cap.* 1. *De Reformat.* suspendere Clericum ab Ordinibus susceptis, aut dignitatibus adeptis eorumve functionibus ob crimen occultum soli Prælato notum, idque etiam extrajudicialiter, nec Decreto Concilii, nec SS. Canonibus conforme est.

Inprimis evidens est ex contextu *Cap.* 1. *Sess.* 14. Concilii Trident. quod Concilium non intenderit determinare, quâ formâ esset procedendum in suspensione ab Ordinibus susceptis, aut à functionibus, Beneficiis aut dignitatibus annexis: sed duntaxat declarare, quod dum alicui ascensus ad *Sacros Ordines à suo Prælato fuit interdictus*, aut à suis Ordinibus seu gradibus vel dignitatibus Ecclesiasticis fuit suspensus, nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo; aut ad priores Ordines, gradus & dignitates, sive honoris restitutio suffragetur. Supponens hac in causa Prælatum juxta Canones processisse.

Cum itaque admissio ad Sacros Ordines frequenter sit *gratiosa* sive dependeat à mero beneplacito ipsius Prælati, non mirum, quod Concilium in priori parte dicat, dispositionem sui Decreti etiam habere locum, dum ascensus ad Sacros Ordines, *quacunque ex causâ, etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter*, alicui interdictus fuit, nimirum eo casu; quo ei ascensus, seu admissio ad Sacros Ordines, nullo titulo debetur.

In secundâ vero parte, ubi Concilium loquitur de suspensione ab Ordinibus *susceptis*, aut dignitatibus adeptis, vel earum functionibus, ex professo videtur Concilium omisisse prædictas clausulas, *etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter*; eo quod suspendere aliquem ab Ordinibus jam susceptis, aut dignitatibus adeptis, vel functionibus hisce annexis, requirat Ordinem judiciarium.

TITULUS XI.

De Seminariis Clericorum.

CAPUT I.

Origo & scopus Seminariorum.

1 *Antiqua sunt Clericorum collegia sub directione Episcopi.*
2 *Decretum Synodi Toletanæ IV. de institutione horum collegiorum.*
3 *His collegiis respondent Scholæ à Carolo M. institutæ.*
4 *Ludovicus Pius ad instructionem similium Scholarum urget Episcopos.*
5 *Similiter Concilium Parisiense.*
6 *Sæculo* 11. *hæ Scholæ ubique flaccescere, & totaliter interire cœperunt.*
7 *Instaurationem earum petierunt Episcopi in Synodo Tridentina.*
8 *Synodi Trident. Decretum de erigendis Clericorum Seminariis.*
9 *Scopus Seminariorum ex mente Synodi.*
10 *Alumnis Seminariorum frequenter eorum finis exponendus.*
11 *Ratio institutorum Seminariorum à S. Carolo exposita.*
12 *Doctrinæ, ac præcipuè pietati acquirendæ incumbendum.*
13 *Nulli in Seminario educandi, nisi ad operandum in Ecclesiasticis functionibus.*
14 *Sanctus Carolus nolebat educari* simplices *Sacerdotes.*
15 *Ad Seminarium admissi interdum ad expensarum restitutionem astringuntur, si in statu Ecclesiastico non perseverent.*
16 *Seminariorum alumni ab omni Beneficiorum ambitione debent esse alieni; idque ipsis maximè inculcandum.*
17 *Quæ à Confessario Seminarii præcipuè inculcanda.*
18 *Qualis esse debeat Seminarii Confessarius.*

I. OLim fuisse collegia sive Monasteria in quibus sub Episcoporum directione Juniores Clerici instituebantur, & è quibus tanquam Seminariis Ministros Ecclesiæ Episcopi assumebant, manifestum est ex Possidio in vita S. Augustini *cap.* 11. ubi scribit, Augustinum factum Episcopum, Monasterium Clericorum extruxisse, è quo ceu quodam Seminario ad varias Ecclesias viros doctos & exercitatos mittebat: quodque plures Episcopi, excitati exemplo Augustini, similia extruxerint.

De hoc suo Clericorum Monasterio pluribus egit S. Augustinus ad populum Hypponensem *sermone* 49. & 50. *De Diversis*; modum & institutum vivendi, quod tenere proposuerat, exponens; ac declarans, quod statuisset, nullum ordinare Clericum, qui non secum in hoc Monasterio sive collegio vivere voluisset.

II. De similibus Clericorum collegiis sive Monasteriis agit Synodus Toletana IV. *Can.* 23. apud Gratianum *caus.* 12. *qu.* 1. *Can.* 1. "*Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum*: Nihil enim incertius quàm vita adolescentium: ob hoc con"stituendum oportuit, ut si cui in Clero puberes, aut "adolescentes existunt, omnes in uno conclavi atrii com"morentur: ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed "in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo "seniori, quem magistrum doctrinæ, & testem vitæ habe"ant. Quod si aliqui ex his pupilli existunt, à sacerdotali "tutela foveantur, ut vita eorum à criminibus intacta sit, & res ab injuria improborum

III. Hisce Clericorum collegiis respondent Scholæ, quas instituti voluere Carolus M. ejusque Successores, reformandæ Ecclesiasticæ & Clericalis disciplinæ intenti. In his adolescentes ad Clerum aliquando promovendos sacris Litteris, & Canonicis institutis sub Episcoporum regimine imbui, & rite institui volebant.

De

De Carolo M. ita loquitur Concilium Cabilonense II. anno 813. *Can.* 3. "Oportet etiam ut sicut Dominus Imperator Carolus, vir singularis mansuetudinis, fortitudinis, "prudentiæ, justitiæ & temperantiæ præcepit, scholas constituant, in quibus & litteræ, solertia disciplinæ & sacræ "Scripturæ documenta discantur, & tales ibi erudiantur, "quibus meritò dicatur à Domino vos estis sal terræ: & qui "condimentum plebibus esse valeant, & quorum doctrina "non solum diversis hæresibus, verum etiam antichristi "monitis, & ipsi antichristo resistatur, & meritò de illis in "laude Ecclesiæ dicatur: mille clypei pendent ex ea, omnis "armatura fortium.

IV. Et Capitulare Ludovici Pii anno 823. admonitionem generalem continens ad utriusque Ordinis homines, cum instructione Missorum Dominicorum quos Imperator in diversas Provincias destinabat, de his scholis ad Episcopos ità loquitur: "Scholæ sanè ad filios & ministros Ecclesiæ "instruendos, edocendos, sicut nobis præterito tempore "ad Attineacum promisistis, & vobis injunximus, in con- "gruis locis, ubi necdum perfectum est, ad multorum uti- "litatem & profectum à vobis ordinari non negligantur.

V. Ex Concilio Parisiensi III. *lib.* 1. *cap.* 30. refertur in Additione II. ad Capitularia Regum Francorum *cap.* 5. "Inter nos pari consensu decrevimus, ut unusquisque Epis- "coporum in scholis habendis & ad utilitatem Ecclesiæ "militibus Christi præparandis & educandis ab hinc majus "studium adhiberet. Et in hoc uniuscujusque studium vo- "lumus probare, & quando ad Provinciale Episcoporum "Concilium ventum fuerit, unusquisque Rectorum scho- "lasticos suos eidem concilio adesse faciat, quatenus & cæ- "teris Ecclesiis noti sint, & ejus solers studium circa divi- "num cultum omnibus manifestum fiat.

Hæc omnia scholas Episcopales, id est, ab Episcopis institutas, atque ab eorum regimine ac directione dependentes spectant; de quibus latius Joannes Filesacus de sacra Episcoporum auctoritate *cap.* 15. §. 2.

VI. Scholæ sive Collegia Episcopalia, in quibus juventus ad statum Ecclesiasticum sub cura atque regimine Episcoporum formabatur, circa sæculum XI. multum cœperunt flaccessere; tum ob varias Academias seu scholas publicas tunc erigi cœptas, tum injuriam temporum & desidiam Prælatorum: ita ut difficile esset ab anno millesimo usque ad Concilium Tridentinum proxime elapso sæculo celebratum, præter scholas publicas, aut quasdam privatas in Monachorum vel Canonicorum Regularium Monasteriis, alias scholas Episcopales invenire, in quibus juventus ad munia Ecclesiastica obeunda disponeretur, uti notat Ludovicus Thomassinus de Disciplina Ecclesiæ *parte* 4. *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 1.

VII. Hunc defectum Scholarum advertentes zelotiores Episcopi, huicque magna ex parte defectum bonorum Pastorum imputandum existimantes, in Synodo Tridentina instaurationem hujusmodi Scholarum postularunt; eorumque votum, ut medium reformationi Cleri opportunum comprobatum est; "adeo ut complures affirmarent, "ubi nullus alius fructus ex eo Concilio deceptus fuisset, "solum hunc labores omnes & incommoda compensatu- "rum; quippe unicum adjumentum, quod efficax ad "reparandam collapsam disciplinam agnoscebatur: cum "certa sit regula, in omni Republica tales haberi cives, qua- "les educantur." Ità refert Pallavicinus in hist. Concilii Trid. *lib* 22. *cap.* 8. *num.* 3.

VIII. Hunc in finem Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 18. statuit, "ut singulæ Cathedrales, Metropolitanæ, atque "his majores Ecclesiæ, pro modo facultatum & Diœcesis "amplitudine certum puerorum ipsius civitatis, & Diœce- "sis, vel ejus Provinciæ, si ibi non reperiantur, numerum "in Collegio ad hoc prope ipsas Ecclesias, vel alio in "loco convenienti ab Episcopo eligendo alere ac religiose "educare, & Ecclesiasticis disciplinis instituere tenean- "tur.

IX. Vult autem Synodus ut Episcopus ex pueris hic educatis & formatis "partim cum ei opportunum videbi- "tur, Ecclesiarum ministerio addicat, partim in collegio "erudiendos retineat, aliosque in locum eductorum sufficiat, ità ut hoc Collegium Dei Ministrorum perpetuum "*Seminarium* sit.

His verbis horum Collegiorum scopum expressit Synodus; ut nimirum ità in illis pueri nutriantur, & instituantur, ut tandem in Ecclesiæ Ministros & operarios evadant; & Collegia sint revera Ministrorum Ecclesiæ *Seminaria*; quod nomen ipsis à Synodo Tridentina inditum hactenus retinent.

X. Sanctus Carolus præcipuus Seminariorum instaurator cujus normam & exemplum Episcopi, qui Seminaria instituerunt pene in omnibus secuti sunt, in suis Institutionibus Seminarii *parte* 3. *cap.* 1. de hoc Seminariorum scopo agens, ante omnia præmittit: "Adolescentes, qui sin- "gulari Dei beneficio sunt delecti, ut in Seminario institu- "antur, potissimùm intelligere debent, cujus gratiâ Con- "cilii Tridentini Decreto Seminaria instituta sint; & intel- "ligentes, sæpius animo repetere, omnesque nervos inten- "dere; ut illud divina ope suffragante; ad animarum sa- "lutem, ad Ecclesiæ utilitatem; & Pastorum solatium con- "sequantur.

XI. Deinde rationem institutionis Seminariorum subjungit: "Sunt igitur ea potissimum de causa Seminaria "erecta ut in iis boni strenuique operarii ad curationem "animarum, quas suo sanguine pretiosissimo Christus re- "demit, instituantur; & ii quidem adolescentes (qui ob "ætatem, cum tenera sit, & proclivior ad voluptates, & fle- "xibilis etiam ad bonarum rerum impressiones admitten- "das in operibus virtutum erudiri debent) ut eam vitæ "perfectionem adipiscantur, quæ in iis, qui Doctores po- "pulorum futuri sunt, elucere debet, & severioribus disci- "plinæ legibus coërcendi.

XII. Post hæc infert, quod cum duo præcipuè in Sacerdote & Pastore requirantur, probitas videlicet ac doctrina, earum utraque in Seminariis sit comparanda.

"At sicut probitatis major est necessitas (ait) quam do- "ctrinæ; sic illis in ejus studio magis est elaborandum: cum "præsertim acquisitio virtutum, in uniuscujusque assidui- "tate & industria, potius quam in Rectorum, aut præ- "ceptorum diligentia sit posita; ità ut nisi quis laborem "adhibeat, non multum aut nihil illi aliorum vigilantia sit "profutura.

"Quamobrem unusquisque sit ea mente ac voluntate, "idque sibi quotidie proponat, ut omnino velit in bonum "Ministrum pro hujus Ecclesiæ Mediolanensis adjumento "evadere; seque Deo juvante, purum ab omni peccati labe "conservare; sic enim affectus, multo facilius Doctrinæ "cognitionem accipiet, majore tum suo tum cæterorum "emolumento: Beneficiique magnitudinem agnoscens, "quod illi tam præclara sit oblata facultas, toto animo sin- "gulis diebus Deo se offerat; rogetque ut se ad prædictum "finem idoneum efficiat operarium.

Martinus Rithovius Episcopus Iprensis in sua Synodo anno 1577. *tit.* 23. *cap.* 5. postquam normam docendi & instituendi juventutem in Seminario proposuit, subjicit: "Omnis autem institutio in hac Schola, eo principaliter "dirigatur, ut qui instituendi suscipiuntur, in timore Dei "foveantur; & in bona voluntate ministeriis Ecclesiasticis "sese mancipandi confirmentur: ut cum ætate ac literarum "scientia ad virtutum & gratiarum perficiant incrementa, "jactaque in eis semina, tandem in agro Domini, fructus "referant copiosos.

XIII. Imò unicum esse Seminariorum scopum, ut in eo Operarii in messem Dominicam mittendi formentur, ità Carolo persuasum erat, ut declaret, "quod si quis decur- "su temporis de statu mutando consilium caperet, etiamsi "de Religione ingredienda cogitaret, de eo Reverendissi- "mum Archiepiscopum, vel Rectorem certiorem faciat. "Peccaret enim (ait) si in Seminario hoc animo viveret, "in alium finem contuuens, quod ad operarios *solùm* pro "hujus Ecclesiæ auxilio sustentandos est constitutum.

XIV. Eundem in finem monet *parte* 1. *cap.* 2. quod si sint qui aliqua ratione non ostendant, se idoneos Sacerdotes ad animarum curam evadere posse, e Seminario dimittantur: "Cum (ait) non ea de causa sit institutum, ut in "eo simplices Sacerdotes sibi tantum utiles futuri edu- "centur.

XV. In nonnullis quoque Diœcesibus, ingrediens Seminarium juramento promittere debet, "se nunquam ad "aliam vitæ rationem discessurum, sed perpetuò Ecclesiæ "Christi fideliter inserviturum in eo gradu & ordine, qui "à Reverendissimo Domino Episcopo ipsi assignabitur:" ità Synodus Burdigalensis anno 1583. De institutione & legibus Seminariorum, quæ extant ad calcem Synodi *tom.* 15. *Concil. generalium pag* 992. additque: "quod in ipso in- "gressu tenebitur duos ex propinquis suis Episcopo siste- "re qui pro eo caveant ac fidejubeant, se pensionem illius "persoluturos pro tempore, quo in Seminario vixerit, si in "ordine & statu Ecclesiastico perseverare nolit: nisi aliud "justa de causa Episcopo visum fuerit.

XVI. Quamvis autem Seminariorum alumni ad statum Ecclesiasticum & curam animarum destinentur, ipsi tamen ab omni ambitione & aviditate Beneficiorum & rerum temporalium alieni esse debent, sæpe animo repetentes, quod in ipsa Tonsuræ Clericalis susceptione verbis fuere professi: *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es qui restitues hæreditatem meam mihi*: quasi dicerent, se in militia Christi non aliam hæreditatem seu partem vel mercedem, quàm Dominum expetere aut exspectare.

Unde monet S. Carolus *parte* 1. *cap.* 1. "ut detur opera "præcipuè in sermonibus & confessionibus, ut omnis ex "Clericorum mentibus sitis & aviditas Beneficiorum tol- "latur; ac proinde videatur, ut ea de re ne ipsi quidem inter "se colloquantur; ac iis sæpius inculcetur, quàm aversi "ab

„ab omni rerum humanarum cogitatione, Ecclesiastici „Ordinis homines in via Domini ambulare debeant.

XVII. Monet quoque Seminarii Confessarium: “Studeat in omnium mentibus maximum animarum zelum, „propriæ voluntatis abnegationem, veram obedientiam, „paternam charitatem inserere; inter nascentia opimorum „beneficiorum, vel divitiarum desideria, salutaribus monitionibus extinguat quoslibet etiam iis de rebus sermones prohibeat; solam denique illis Dei gloriam, & „animarum salutem procurandam esse doceat, & expetendam.

Hæc *parte* 2. *cap.* 4. quod de officio Confessarii inscribitur, atque ante omnia præmittit, “Confessarius „Seminarii illud secum reputet, ex se rectaque sui muneris „administratione pendere eorum, qui in Seminario vivunt, „in omni virtute progessum.

“Quare turpe sibi fore, nisi ità vivat, & in omni vitæ „parte ità se gerat, ut ex ipsius vita moribusque, omnis vir„tutis atque officii exempla peti possint.

„Pietate, mansuetudine, humilitate, prudentia, cha„ritate, officii sui dignitatem sustineat, auctoritatem „tueatur.

„Familiæ totius pax & concordia ejus curæ sit: quare „animorum offensiones, si quæ suboriantur sedare con„festim omni ratione studeat.

„Vitam, & mores unius cujusque quantum fieri possit, „exploratos habeat; ut vel ad officium revocare errantes, „vel in via Domini incitare ingressos possit.

Meritò hæc attendunt Seminariorum & Collegiorum Intendentes, ut solicitè pios, zelosos atque eruditos suis alumnis Confessarios procurent; cùm inde magna ex parte Seminariorum & Collegiorum fructus dependeat.

CAPUT II.

Qui ad Seminaria admittendi.

1. *Quales ad Seminarium admittendi ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
2. *In admittendis magis morum probitatem, quam ingenium attendi voluit S. Carolus; rigidumque examen instituit.*
3. *Decretum Synodi Cameracensis circa admittendos.*
4. *Pauperes sumptibus Seminarii admittendi, divites propriis sumptibus.*
5. *Qui se pauperes esse mentiti sunt, è Seminario expellendi.*
6. *Ad quæ ex Decretis Synodalibus Belgicis Seminarista se obstringere debeant.*
7. *Cura spiritualis Seminariorum primariò Episcopis est commissa.*
8. *Episcopus in directione Seminarii duos Canonicos in consilium adhibere debet.*
9. *Scopus visitationis Seminariorum per Episcopum instituendæ.*
10. *Forma visitationis quam tenuit S. Carolus.*
11. *Quid Seminariis à S. Carolo institutis fuerit oppositum.*
12. *Singulis Seminariis præficiendus Rector sive Præses.*
13. *Hujus officium describitur.*
14. *Synodus Tridentina supponit in Seminariis esse plures diversarum scientiarum magistros.*
15. *In Seminariis S. Caroli quales essent, & in Belgicis esse soleant.*
16. *Synodi Belgicæ Theologiæ studiosos ad Seminarium admitti duntaxat desiderant.*
17. *Fructus Seminariorum præcipuè dependet à Professoribus.*

I. Synodus Tridentina in suo de erectione Seminariorum Decreto vult, ut“ in hoc Collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos, & ex legitimo „matrimonio nati sint, ac legere & scribere competenter „noverint, & quorum indoles & voluntas spem afferat, eos „Ecclesiasticis ministeriis perpetuò inserviturose.

II Sanctus Carolus volens è Seminariis fructum amplum colligere; sciensque quam facilè à malis & discolis corrumpantur etiam boni, inter alio monuit *parte* 1. *cap.* 9. *Institutionum Seminarii*, quod “maxima cautio adhibenda „sit in eo præcipuè, ut idonei Clerici in seminarium reci„piantur: neque solum ingenium, & habilitas ad studia lit„terarum, functionesque Ecclesiasticas exercendas; sed „multò magis *morum* ac *disciplinæ* in singulis ratio habea„tur. Quales enim (ait) ii fuerint qui admittentur, tales „prorsus è Seminario fructus existent.

Normam examinis quam in admittendis ad Seminarium teneri voluit, subjicit; quam meritò Episcopi aliique quibus admittendorum ad Seminaria cura incumbit expendent & inibunt.

III. Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 21. *cap.* 10. de receptione studiosorum hæc habet: „ Studiosi sint omnes vi„ginti annorum, pietate & eruditione commendabiles, & „habito delectu ingeniorum & doctrinæ ad Seminariorum „per concursum à singulis Episcopis in suis Diœcesibus „cum dictis Capituli & Clerici deputatis, aut eorundem „subituris celebrandum assumantur, & pauperum filii ac „commendati à contribuentibus dicto Seminario cæteris „paribus aliis præferantur, sintque ex legitimo matrimo„nio nati, non claudi, non in manibus aut alia corporis „parte notabilem defectum habentes, Quod si aliqui sint „qui integram bursam contribuant, habebunt jus præsen„tandi idoneum sine concursu.

IV. Pergit deinde Synodus Trident. “Pauperum autem „filios præcipuè eligi vult, nec tamen divitum excludit, „modo suo sumptu alantur, & studium præ se ferant, Deo „& Ecclesiæ inserviendi.

V. Synodus Remensis anno 1583. *titulo de Seminariis num.* 12. voluit: “Si fraude aliqui divites fuerint in Semi„narium introducti, & post professionem egestatis tales „fuerint reperti, expellantur, tanquam mentiti Spiritui „Sancto, & egenorum hæreditatem invadere non veriti, „sumptus jam factos pro ratione temporis Seminario re„fundere cogantur.

VI. Similia occurunt in Synodis Belgicis. Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 21. *cap.* 17. ait: “Singuli autem studio„rum in sua ad dictum Seminarium assumptione jurent se, „cum idonei invenientur, id muneris in Ecclesia Dei subi„turos; quos suus Episcopus illis injungendum existima„verit; alioquin refundent sumptus quos fecerint in Se„minario, pro quo dabunt fidejussores. promittentque „cum ad pinguiorem fortunam devenerint, se memores „futuros accepti beneficii, & in communem ejusdem Se„minarii utilitatem aliquid liberaliter elargituros

Diœcesana Mechliniensis anno 1690. *tit.* 20. *cap.* 4. “vult „quoque, quod singuli in sua ad Seminarium assumptione „declarabunt, se habere animum ad statum Ecclesiasticum; „& insuper promittent se, cum idonei invenientur, id mu„neris in Ecclesia Dei subituros, quod nos ipsis injunge„mus, aut refusuros expensas, quibus Seminarium affecerint. Et *cap.* 5. Promittent etiam, si ad pinguiorem for„tunam devenerint, se in memoriam accepti beneficii Se„minarium de bonis suis temporalibus adjuturos.

Denique *cap.* 6. declarat: “quod simul atque per æta„tem, scientiam, & aliàs idonei fuerint, ut fiant Subdia„coni, Diaconi, & Sacerdotes, ad eosdem Ordines se com„ponent & *jussi* suscipient, & in susceptis diligenter mini„strabunt.

Similia in aliis Synodis passim statuuntur, & injunguntur.

VII. Curam Seminarii, atque auctoritatem præscribendi leges & vivendi modum Synodus Tridentina Episcopis committit; utpotè quorum præcipuè interest, ut strenui operarii in Seminariis formentur.

Postquam enim nonnulla, quæ tum ad instructionem juventutis, tum ad morum disciplinam ac pietatem formandam conducere possunt, præmiserat, subjungit: “Quæ „omnia, atque alia, ad hanc rem opportuna, & necessaria, „Episcopi singuli cum consilio duorum Canonicorum se„niorum & graviorum, quos ipsi elegerint, prout Spiritus „Sanctus suggesserit, constituent: eaque ut semper obser„ventur, sæpius visitando operam dabunt. Dyscolos, & „incorrigibiles, ac malorum morum seminatores acriter „punient: eos etiam, si opus fuerit, expellendo: omniaque „impedimenta auferentes, quæcunque ad conversandum „& regendum tam pium & sanctum institutum videbuntur „pertinere, diligenter curabunt.

Hinc manifestum est, Episcopi directioni ipsum spirituale Seminarii regimen, atque puerorum educationem & formationem esse præcipuè concredita.

VIII. Vult quidem Synodus ab Episcopo eligi duos Canonicos seniores & graviores, de quorum consilio in hoc spirituali Seminarii regimine procedat; & eorum consilium petere & audire tenetur; sed sequi non jubetur: potestque Episcopus eorum consilio adhibito statuere, & declarare, quæ providentia sua magis expedire judicaverit; quemadmodum declarasse S. Congregationem refertur ad calcem Decreti Concilii Tridentini *De Seminariis*; extat quoque apud Zerolam in praxi Episcopali *parte* 1. Verbo *Seminarium*

IX. Scopus visitationis Episcopalis esse debet, assequi ipsius Seminarii, tam quoad temporalia, quàm spiritualia perfectam notitiam; ac præcipuè ipsorum puerorum sive alumnorum mores, profectum in studiis & pietate; quemadmodum in instructionibus Seminarii à S. Carolo præscriptis deducitur *parte* 1. *cap.* 8. quod *De Visitatione* inscribitur; ubi inter cætera statuitur, ut “hebdomada Resurre„ctionis, ac circiter festivitatem Nativitatis B. V. Reverendissimus Archiepiscopus adhibitis in consilium Deputa„tis,

ctis, generalem visitationem habeat; in qua deliberet; quæ ad Clericorum ejusdem Seminarii institutione, disciplinam; mores, studiorum progressionem, rerumque temporalium administrationem attinet.

Deinde ut Archiepiscopus „ certior fiat à Rectore de disciplina & moribus cujusque, ac singulos separatim alloquatur: quæ sit eorum mens, quis sensus, quàm in vocatione stabilis, inquirat, ac si quid aliud præterea scire voluerit.

X. De ipso S. Carolo in ejus vita legitur, quod bis per annum instituerit generalem Seminarii sui visitationem; eamque adeo exactam, ut ipsemet annotaret singulorum studentium ætatem, parentes, patriam, patrimonium, qualitates tam corporis, quam spiritus, atque eorum in scientiis progressum; ut ipsos pro ratione scientiæ faceret de una ad alteram classem ascendere; eosque pro cujusque capacitate ministeriis suæ Diœcesis applicaret. Præ ceteris autem se informabat, quis esset studiosorum progressus in pietate, in Oratione mentali, exercitio virtutum Clericalium; item de ipsorum tentationibus, & anxietatibus & pœnis interioribus; ut tepidiores ad fervorem excitaret; retineret verò qui zelo præcipiti & indiscreto ultra suas vires progredi volebant; si quos videbat tentationibus quibusdam agitatos, & quasi ad lapsum propensos; eos fortificare & animare satagebat; Verbo omnibus omnia factus, omnes lucrari satagebat; & quos suavitate ac benignitate, crebraque monitione lucrari non poterat, pœnitentiarum impositione tandem probabat; aut ad aliud Seminarium mittebat, vel alicui bono Sacerdoti confidebat, qui eum in domum suam reciperet, & specialem curam ageret.

XI. Hæc Godeau Episcopus Vencensis in vita S. Caroli Gallice conscripta *lib.* 1. *cap.* 12. qui fusius zelum hujus Archi-Præsulis in directione Seminariorum ibidem enarrat; atque unà notat, quod ut primum hoc pium opus aggressus fuisset Carolus, diabolus prævidens fructum ex hac recta Seminariorum institutione proventurum, rumorem spargere cœperit hæc Seminaria esse carceres, quibus Carolus teneret juvenes inclusos; quodque fierent hectici ex nimiis vigiliis, jejuniis, & occupationibus seu exercitationibus spiritu: atque hic rumor multos adolescentes ab ingressu primum retraxisse; At illius falsitate sensim detecta, non tantum pauperum, sed & magnatum & divitum proles admitti postulasse; atque admissionem ipsam beneficii loco reputasse.

Hinc discant Episcopi aliique Seminariorum & Collegiorum directores, à recta & pia juventutis institutione disciplinaque ob hujusmodi malevolorum rumores, non esse deflectendum, aut remittendum.

XII. Verum quia Episcopi variis Ecclesiæ negotiis distracti, nequaquam possent per se semper Seminaristis intendere ac Seminariorum curam habere, singulis Seminariis necessarius visus est Præfectus aliquis, quem S. Carolus in suis Institutionibus vocat *Rectorem*, nos vero plerumque *Præsidem* Seminarii vocare solemus.

Huic primaria post Episcopum & sub Episcopo cura & directio Seminarii incumbit, atque ab illo dependere solet ipsius Seminarii bona vel mala disciplina & institutio.

XIII. In sæpe citatis Institutionibus Sancti Caroli *parte* 2. *cap.* 2. de Rectore scribitur: „ Illud sæpius Rector animo repetat, quam grave suis humeris onus incumbat; cum ab „ eorum qui in Seminario vivunt recta institutione, totius „ Diœcesis reformatio pendeat.

„ Quapropter, ut qui illius fidei commissi sunt, eos è Seminario fructus præcipiant, quos Ecclesia sancta, ac Tridentinum præcipuè Concilium sibi proposuit; quam diligentissimè curet, ut in se ipso eas ad vivum virtutes exprimat, quas in clericis requiret; ità ut qui illi subjecti sunt, in eo tanquam in speculo expressam videant ejus vitæ imaginem, quæ illis omni studio sit effingenda: meminerit que, exemplum vivam esse doctrinam; nec ipsi minus cum taceat, quam cum loquatur, esse alios ad pietatem incitandos.

„ Divinæ in primis gloriæ amplificationem, Clericorum in omni virtute præfectionem semper ante oculos habeat, „ ad eum finem omnes cogitationes referat, & curas.

„ Studeat, ut quæ ad spiritualem progressum spectant, „ rectè atque ordine administrentur; ut quotidianæ, aut „ alias statæ exercitationes, nisi necessaria de causa non intermittantur.

„ Curam omnium Collegiorum ejusdem Seminarii primam & præcipuam habeat. „ Hæc S. Carolus latius ibidem officium Rectoris sive Præsidis Seminarii describens.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 21. *cap.* 9 vult, „ Seminarium ipsum uni Rectori seu Præsidenti committatur... „ qui sit Sacerdos sacræ Theologiæ aut Decretorum Doctor „ aut Licentiatus.

XIV. Præter Rectorem sive Præsidem, cui primaria sub Episcopo Seminarii cura & directio incumbit, debent insuper esse plures inferiores Officiales & Magistri, qui juventuti tum erudiendæ, tum instituendæ intendant.

Et quidem Synodus Tridentina volens, ut admissi ad Seminarium grammatices, cantus, computi Ecclesiastici, aliarumque bonarum artium disciplinam discant: Sacram Scripturam, libros Ecclesiasticos, homilias Sanctorum, atque Sacramentorum tradendorum, maximè quæ ad confessiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cæremoniarum formas ediscant, sat patenter declarat, se desiderare, ac quasi supponere, in Seminario futuros Professores, non tantum qui Sacram Scripturam, & Theologiam prælegant: sed & qui Grammatices aliarumque bonarum artium fundamenta tradant: uti rectè notavit Zypæus *Consult.* 3. *De Magistris num.* 8.

XV. In Seminario Sancti Caroli non tantum Theologiæ, sed & humaniorum ac Philosophiæ Professores fuisse, ex Institutionibus Seminarii patet, atque idcirco & *Præfectus studiorum* erat, qui rei litterariæ præesset, & curaret, ut juvenes leges Seminarii ad studia spectantes inviolatè servarent de quo *parte* 2. *cap.* 5. dictarum Institutionum.

Hic in Belgio licet in quibusdam Seminariis etiam habitent pueri studiis humanioribus incumbentes, nequaquam tamen hæ scientiæ in Seminariis tradi solent, sed passim ad lectiones quæ aliis in Scholis habentur exeunt, & humanioribus absolutis pro ediscenda Philosophia ad Academias mittuntur.

XVI. Quin ad Belgica Seminaria ferè soli illi admittuntur, qui humanioribus & Philosophiâ absolutis, idonei sunt, ut studio Theologico se addicant; quod & ex mente Synodorum esse, haud obscurum est.

Præterquam enim quod de sola Theologia tradenda in Seminariis ferè mentio fiat, eam in admittendis ad Seminaria ætatem requirunt, ut satis appareat desiderari adolescentes qui studia humaniora absolverit.

Synodus P. II. Cameracensis requirit, ut Seminarii studiosi sint omnes *viginti* annorum. Synodus Diœcesana Mechliniensis *tit.* 20. *cap.* 3. vult, ut in Seminarium sumptu illius assumendi, sint omnes *octodecim* annorum.

XVII. Hoc notorium & quotidiana experientiâ comprobatum est, à pietate, eruditione ac zelo Professorum maxima ex parte dependere Seminariorum fructum; ac e Seminariis plerumque haberi Sacerdotes ac Pastores Professoribus tum in pietate, doctrina & zelo animarum similes: ut propterea curandum sit Episcopis aliisque qui Seminariis intendunt, ut Professores pietate eruditione ac zelo animarum præstantes præficiant, si Pastores iis qualitatibus instructos desiderent.

CAPUT III.

Media temporalia Seminariis fundandis impendenda.

1 *Primum medium à Synodo Tridentina suggestum.*
2 *Secundum medium ab eadem Synodo probatum.*
3 *Idem in Synodis Belgicis comprobatum.*
4 *Hæc media non videntur habuisse successum in Belgio.*
5 *Tertium medium in Synodo Tridentina probatum; illudque convenientius, nimirum Beneficiorum simplicium incorporatio.*
6 *Quare conveniat Beneficia simplicia Seminario uniri.*
7 *Quid de unione Beneficiorum ad collationem Episcoporum pleno jure spectantium,*
8 *Quid de Beneficiis Patronatus Laici; præsertim in Belgio.*
9 *Synodus Trid. vult difficultatem super unione Beneficiorum judicio Episcopi terminari,*
10 *An à judicio Episcopi aliquando appellari queat.*
11 *In Seminariorum fundatione hodie intervenire solet auctoritas Regia; & quare.*
12 *Quatuor Deputati quorum consilio in administratione temporali Seminarii Episcopus uti debet.*
13 *Hi à Deputatis pro administratione spirituali distincti & quomodo in Synodis Belgicis fuerint sex deputati nominati*
14 *Habent duntaxat votum consultivum.*

I. Synodus Tridentina enixè desiderans Seminariorum erectionem, & juventutis in eisdem efformationem; unà tamen considerans magnitudinem sumptuum, qui ad Collegii fabricam instituendam, ad mercedem præceptoribus & ministris solvendam, & ad alendam juventutem necessarii sunt, tria media, è quibus hi sumptus haberi possent, proposuit.

Primum, ea quæ ad instituendos vel alendos pueros in aliquibus Ecclesiis & locis destinata sunt, eo ipso Seminario applicata censeatur.

Hoc medium ante omnia impendi oportere, mandat Synodus P. I. Mechliniensis; nec alterius medii meminit; sed erigendi Seminarii certam rationem à Synodo Diœcesana con-

constituendam decernit.

II. Secundum medium à Synodo Tridentina suggestum consistit in applicatione alicujus portionis ex fructibus integris mensæ Episcopalis, & Capituli; & in pensione super fructibus seu proventibus Dignitatum, Personatuum, officiorum, Præbendarum, Abbatiarum, Prioratuum, etiam Hospitalium in titulum conferri solitorum; item generaliter super proventibus omnium congregationum & communitatum Ecclesiasticarum, solis Ordinibus Mendicantibus, & Fratribus S. Joannis Hierosolymitani exceptis.

III. Synodus P. I. Cameracensis conformiter ad hoc medium à Concilio Tridentino propositum, præcipit, » ut »quamprimum fieri possit, modus constituatur, facta omnium Beneficiorum, atque eorum omnium quorum De»cretum Concilii Tridentini *Sess.* 23. *cap.* 18. mentionem »facit æstimatione quoad hæc Seminaria ponenda & consti»tuenda, sufficiens contributio fiat.

Et deinde Synodus P. II. Cameracensis rursus mandat: »Ut provideatur de sumptibus ad supradicta, nec non ad »studiosorum alimoniam necessariis, singuli Episcopi cum »dictis suis Deputatis quam primum fieri poterit, portio»nem aliquam ex omnibus Beneficiis (ubi hactenus detra»cta non est) detrahant; quæ in solos usus Seminarii con»vertatur. » *Tit.* 21. *cap.* 18

Hujus medii meminit quoque Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 21. *cap.* 1 præcipitque, ut sexagesimus denarius, aut plus minusve, prout videbitur Episcopo, cum consilio eo»rum, qui ex Decreto dicti Concilii Trident. eidem sunt »adjungendi, e bonis Ecclesiasticis in qualibet Diœcesi in »hunc usum applicetur.

Et in sua Synodo Diœcesana an. 1609. Archiepiscopus Mechliniensis, » ex omnibus & singulis, bonis Ecclesiasti»cis quæ secundum sacrum Concilium Tridentinum ad »contributionem pro Seminario tenentur, circiter sexage»simum nummum annuatim contribuendum censuit, & »contribui mandavit; donec alia ratione ità Seminario »provisum esse constiterit, ut prætactam portionem in to»tum, vel ex parte remittendam esse judicaverit.

IV. Num hæc Synodorum & Episcoporum Decreta quoad applicationem hujus medii aliquem habuerint effectum dubito. Hoc sat constat, generalem executionem istius medii, prout à Synodo Tridentina fuit propositum, non exiguis difficultatibus esse obnoxium. Quis enim nescit, quàm difficulter, præsertim hisce in Provinciis, Capitula, Abbatiæ, Monasteria, Hospitalia aliaque similia corpora permittent, ut sola Episcopali auctoritate, aut etiam Ecclesiastica quacunque auctoritate pars proventuum annuatim ipsis auferatur, & Seminario Episcopali attribuatur: testaturque Zypæus *Consult.* 3. *De Magistris num.* 5. » hic detractionem per injuriam temporum ex proventibus Ecclesiasticis usquequaque fieri non potuisse.

V. Tertium medium à Synodo Tridentina propositum consistit in unione simplicium Beneficiorum: illudque tanquam convenientissimum variis modis extendit.

Imprimis concedit aliquot Beneficia simplicia, cujuscunque qualitatis & dignitatis fuerint, vel etiam præstimonia vel præstimoniales portiones Seminario applicari & incorporari.

Permittit autem hanc incorporationem fieri *etiam ante vacationem*; sine tamen cultus divini, & illa obtinentium præjudicio.

Ulterius vult, ut incorporatio locum habeat, etiamsi Beneficia sint *reservata*, vel *affecta*.

Declarat præterea, nec hanc incorporationem per resignationem ipsorum Beneficiorum, uniones & applicationes suspendi, vel ullo modo impediri posse, sed omnino, quacunque vacatione, etiamsi in *Curia* effectum suum sortiantur & quacunque constitutione non obstante posse uniri.

Hæc sat evincunt, enixam fuisse Synodi mentem, ut hoc medio Episcopi uti possent.

VI. Et sane cum hæc Beneficia nec residentiam, nec aliquod personale Officium requirere soleant, exigua ex his utilitas aut fructus in Ecclesiam redundare contingit: ut propterea inter articulos nomine Caroli XI. Galliarum Regis in Concilio Tridentino oblatos hic esset vigesimus quartus: »Cumque plura sint Beneficia, in quibus contra »beneficiorum institutionem invaluerit depravata consue»tudo ut qui ea possident nullo teneantur concionandi Sa»cramenta administrandi, aut alio onere Ecclesiastico, E»piscopus cum consilio Capituli his Beneficiis curam ali»quam spiritualem imponat, aut si utilius videatur, ea be»neficia vicinioribus Parochialibus Ecclesiis uniat: benefi»cium enim sine officio esse neque debet, neque potest.

VII. Hæc Beneficiorum unio & incorporatio facile & sine oppositione fieri poterit, si Beneficiorum collatio *pleno* jure ad Episcopum pertineat: at si ad alium collatio, vel præsentatio spectet, difficulter hic admittetur unio, nisi ipse Collator aut Patronus, aliique interesse habentes legitime fuerint interpellati & auditi; quemadmodum in unionibus observandum esse Canones præscribunt

VIII. Quin si ipsa Beneficia fuerint Patronatus laici, nequaquam admittetur unio; nisi ipsius Patroni consensus accedat.

In ipsa Concilii Trident. in Belgio promulgatione apposita fuit ad dictum *cap.* 18. hæc nota: » Committitur Epis»copis cura erigendi Seminarii pro institutione adolescen»tum in disciplinis Ecclesiasticis, etiam cum incorporatio»ne & applicatione fructuum beneficiorum juris patrona»tûs laici, & hospitalium, & decimarum sæcularibus com»petentium, & deinde quædam præscribuntur observanda »in collationibus beneficiorum quæ scholasticæ dicuntur. »Monent hic rursum, tangi jus patronatûs, decimas laico»rum, & fundationes Regias.

Qua notâ sat indicant, *consensum laicorum* esse necessarium; quemadmodum notarant ad *cap.* 5. *Sessionis.* 21. ubi de unionibus agitur; & hæc nota apposita fuit: » Potestas fit Epis»copis ex justis causis, uniones faciendi Ecclesiarum & Be»neficiorum. Sed monent Concilia Regia opus esse placito »Regio, & consensu Patronorum Laicorum.

IX. Ut verò facilior esset Decreti executio, voluit Synodus: » ut si vel pro unionibus, seu proportionum taxatione, »vel assignatione, & incorporatione, aut qualibet alia ra»tione aliquam difficultatem oriri contigerit, ob quam hu»jus Seminarii institutio vel conservatio impediretur, aut »perturbaretur: Episcopus cum supra deputatis, vel Syno»dus Provincialis, pro regionis more, pro Ecclesiarum & »Beneficiorum qualitate, etiam supra scripta, si opus fuerit »moderando, aut regendo, augendo, omnia & singula, quæ »ad facilem hujus Seminarii profectum necessaria & op»portuna videbuntur, decernere ac providere valeat.

X. Hic apparet, Episcopum circa uniones, assignationes, & taxationes cum plenaria & amplissima potestate judicem constitui, nihilominus si Episcopus, vel uniendo, vel taxando, aliove modo decernendo, videatur aliquid contra juris Ordinem, & perperam decrevisse, hæc quæstio non coram ipso Episcopo ejúsve tribunali, erit agitanda, sed coram legitimo judice superiore; quemadmodum in casu occurrente respondit, & solidè ostendit Zypæus *Resp.* 1. *De Magistris.*

XI. Porrò ad evitandas difficultates; nec non faciliorem operis executionem, Episcopi Seminaria extruere intendentes solent implorare auctoritatem Regiam; atque Litteras Regias impetrare, quibus & ipsa Seminarii constructio probetur; nec non insuper auctoritas uniendi Beneficia; aut certas pensiones super quibusdam Beneficiis imponendi conceditur; quarum litterarum plura exemplaria extant in actis Cleri Gallicani *tom.* 1 *tit.* 1. *cap.* 5.

XII. Ut tamen Episcopi in hac Seminariorum exstructione, & mediorum applicatione securius, ac majore cum circumspectione procedant, Synodus Tridentina præcipit, ut Episcopi hæc omnia agant cum consilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo eligatur. Itemque duorum de Clero civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad Episcopum, alterius vero ad Clerum pertineat.

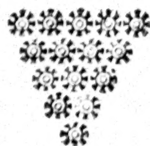
XIII. Hi quatuor distincti sunt ab illis duobus Canonicis senioribus & gravioribus à solo Episcopo eligendis, quorum consilio, quæ ad disciplinam Seminarii spectant, ab Episcopo ordinanda sunt.

Sex illos Deputatos in Synodo Diœcesana partim à se, partim à Capitulo & Clero electos pronuntiavit Archiepiscopus Mechliniensis *tit.* 20. *cap.* 1. *&* 12. Duos quidem »quorum consilio in constituendis regulis electione puero»rum singulorum introducendorum, discipulorum expul»sione, Magistris constituendis, visitatione ac similibus »semper utatur.

Quatuor verò aliorum Deputatorum » Consilio in tota »temporali administratione, Beneficiorum unionibus, cæ»terisque hujusmodi utatur.

Similiter Episcopus Namurcensis anno 1659. in sua Synodo *tit.* 21. *cap.* 8. 9. *&* 10. sex Deputatos eundem in finem electos declaravit.

XIV. Hi omnes Seminarii Deputati habent votum duntaxat *consultivum*, non *decisivum*; & quamvis eorum consilium Episcopus requirere teneatur, non tamen sequi jubetur: uti decisum refert Barbosa in Collectaneis ad *cap.* 18. *Sess.* 23. Concilii Tridentini.

CAPUT

CAPUT IV.

De Collegiis Academicis.

I. PRæter Scholas Episcopales sive Seminaria, in quibus Clerici aut ad Clerum assumendi instituebantur & erudiebantur, jam pridem etiam institutæ fuere Scholæ publicæ; non quidem in singulis civitatibus sed quibusdam duntaxat celebrioribus; idque suprema auctoritate.

II. "Regium plane munus est (ait Choppinus *lib. 3. De* „*Domanio Gallico tit. 27 num* 1.) Scholasticas Universita„tes instituere, non Procerum Galliæ inferiorum. Et sane „in partibus Regaliorum recensendis, hanc non transmi„serunt Raphael *Consil.* 162. Barbatias, Baldus. Unde si „vel Regius frater, cui fiduciæ lege data sit amplissima ci„vitas, publici in ea Milæi restitutionem, reformationem„que mandarit nonnullis, puto Regiæ auctoritatis jus im„minutum.

III. Unde anno 829. Patres Concilii Parisiensis ad Ludovicum Pium Imperatorem sermonem convertunt, eum exhortantes, ut tres Scholas publicas, quas Carolus pater ejus inchoaverat, perficere dignaretur. "Similiter etiam (in„quiunt) obnixe ac suppliciter Vestræ Celsitudini sugge„rimus, ut morem paternum sequentes, saltem in tribus „congruentissimis Imperii Vestri locis Scholæ publicæ ex „Vestra authoritate fiant, ut labor patris Vestri ac Vester „per injuriam (fortè *incuriam*) quod absit labefactando „non pereat: quoniam ex hoc facto & magna utilitas, & „honor S. Dei Ecclesiæ, & Vobis magnum mercedis emo„lumentum & memoria sempiterna accrescet.

Hic agi de scholis *publicis*, quas hodie *Academias* seu *Universitates* dicimus, ex ipso contextu sat manifestum est, & multis ostendit Cæsar Bulæus in historia Universitatis Parisiensis ad annum 829.

IV. Hæ Scholæ dictæ fuerunt publicæ, quod passim omnes artes & scientiæ in illis traderentur; nec tantum Clericis aut ad Clerum assumendis, prout scholæ *Episcopales*, sed omnibus indifferenter adolescentibus paterent; atque inde paulatim *Universitates*, id est, Scholæ *Universales* dici cœperunt.

V. His scholis earumque Professoribus & Scholaribus varia tum à principibus, tum à Romanis Pontificibus privilegia data fuerunt; nec non merce des sive honoraria ex publico Principis ærario, aut civitatum attributa fuerunt; æqualia huic nostræ Universitati tum Pontificum, tum Principum liberalitate plurima, eaque valdè ampla privilegia indulta fuerunt: quæ in Fastis Academicis ipsius Universitatis Lovaniensis refert Andreas Valerius. Hujusmodi privilegiis & juribus Scholæ Episcopales gaudere non solent.

VI. Privilegiis hisce, nec non constitutis honorariis, hæ Scholæ sive Academiæ instructæ, facilè doctiores atque capaciores, tam Professores quàm Scholares ad se alliciunt, quin & Principibus curæ esse solet, ut hæ Scholæ in omni scientiarum genere floreant, & emineant; ideoque Scholæ *publicæ* in scientiis doctrinaque tradendis privatas qualque Scholas multò antecellere consueverunt.

Unde de Academiis loquens Morinus *De SS. Ordinat. parte* 3. *Exercit.* 13. *cap. unico num.* 14 ait: "Institutæ Aca„demiæ sunt, ad quas velut ad studiorum & scientiarum „emporia undique concursum est, in quibus doctrina „Christiana perfectius, diligentius & splendidius, quam in „Collegiis & Seminariis Clericorum tradita est.

VII. Ut autem non tantùm scientia, sed & optimis moribus & disciplinis juventus Academica instrueretur, erecta fuere in ipsis Academiis specialia Collegia, ad quæ cum quodam delectu juvenes admitterentur, & sub speciali Magistrorum cura in morum disciplina imbuendi traderentur.

Hujusmodi Collegiis præ reliquis Academiis abundat hæc nostra Lovaniensis.

Præter Collegia docendæ Philosophiæ atque juventuti Philosophicæ, nec non linguis ac litteris historiæque ac politicæ scientiæ tradendis deputata, plura sunt superiorum Facultatum alumnis destinata; quæ Seminariis Episcopalibus præcipue ea quæ Theologicæ Facultatis alumnis destinata sunt, admodum similia sunt, adeo ut nonnulla quoque illorum *Seminaria* dici consueverint.

VIII. Imprimis Collegia hæc non secus atque Episcoporum Seminaria, suos habent speciales proventus, quibus & Collegii Rector seu Præses & alumni, *Bursarios* vocant, aluntur; estque horum conditio, pro Collegiorum conditione & fundatione alia atque alia. "Sunt „Collegia, in quibus certa pecuniaria summa annua ex „Fundatorum dispositione alimentaris præbetur, quæ si „alimentis non sufficit, de suo addant necesse est quod vi„ctui deest. Sunt alia in quibus ex institutione alimenta, fo„cus, lumina, aliave quædam similia accedunt." Ita Andreas Valerius in Fastis Academicis studii generalis Lovaniensis *pag.* 286. edit. 1650.

IX. Porro quemadmodum ad Seminaria Episcopalia sumptibus Seminarii alendi, soli pauperum filii admittendi sunt, ità omnibus fere Collegiis ex fundationis, vel dotationis lege commune est, ut solos *pauperes* ad Bursas admittant ipsique Collegiorum proventus in pauperum usus impendi debeant; nec id duntaxat in Collegiis Theologiæ Studiosis destinatis, sed & pro Juris peritis aliarumque scientiarum studiosis fundatis verum est.

De Joanne De Winckele Fundatore Collegii Winckeliani Juris alumnis destinati, refertur in citatis Fastis Academicis *pag.* 300. "Studentes seu Bursarios Winckelius pa„ter assumi voluit *pauperes*, quibus in studio juris alendis „scholisque continuandis, parentes commode dare aut suppeditare annue non possint.

Similiter de Eustachio Chapuys Collegii Sabaudici, studiosis tam Juris, quàm Theologiæ communis, fundatore, in eisdem Fastis *pag.* 310 legitur: "Hæredes instituit *pau*„*peres* bursarios per eum in oppido Lovaniensi erecto & „fundato pro tempore futuros, ipsumque Collegium pro „perpetua ejus fundatione, dotatione, & intertentione, sive „prædicti Collegii Provisores, nomine & ad opus eorun„dem *pauperum*, &c.

Si Collegiorum pervolvantur & examinentur fundationes & dotationes, apparebit, passim omnium fuisse mentem, bursas nonnisi pro *pauperibus*; hoc est, qui attentis omnibus commode à parentibus in studiis ali non possent, fundatas esse; atque ità Fundatores voluisse, bona sua Christi pauperibus in bonum Ecclesiæ & Reipublicæ impendi; ac propterea proventus illos posse dici *Patrimonium Christi*.

Ut proinde non immeritò Franciscus Hovius, qui anno 33. præsentis sæculi 17. fundans Collegium, voluerit "illud „institui cum hac inscriptione: *Patrimonium Christi*; atque „utrinsecus ad ingressum Collegii scribi aut insculpi hæc „verba: *De stercore erigens pauperem.*" Fasti Academici *pag.* 328.

X. Præter Præsidem sive Regentem penes quem studiorum & morum directio & correctio, totiusque familiæ cura immediate residet, habent singula Collegia suos particulares Provisores, vel ab ipsis Fundatoribus designatos, vel ab Universitate, aut certis Facultatibus pro tempore eligendos.

Horum munus est, statis anni temporibus Collegia visitare, in mores ac studia bursariorum inquirere, imo & ho-

rum adversus Præsidem querelas audire, examinare casus difficiliores, majorisque momenti negotia una cum Præside resolvere, rationes administrati Collegii quotannis exigere & audire. Quin & Præsidem constituendi auctoritas penes Provisores esse consuevit, nisi in ipsa fundatione aliter cautum sit; ex hac enim dependet plurimùm ipse Provisorum auctoritas, præsertim circa Præsidis electionem bursariorumque admissionem.

Disciplina in Collegiis servanda dependet partim ex generalibus legibus Universitatis; partim ex singulorum Collegiorum statutis ac ordinationibus, tum à Fundatoribus, tum Provisoribus aliisque Superioribus pro varia Collegiorum & temporum conditione præscriptis.

XI. Cæterùm sicuti Seminariorum bona malave disciplina præcipuè non dependet à legibus, sed ab exacta rectaque harum executione; ità circa disciplinam Collegiorum contingit.

Hinc ulteriùs fit, ut quemadmodum Seminariorum recta institutio maximè habetur à provida Rectoris aliorumque, quibus eorum regimen commissum est, vigilantia; ità quoque Collegiorum recta institutio unicè ferè à Præsidum vigilantia dependet: propterea qui Collegia bene regi ac institui desiderant, ante omnia solliciti esse debeant, ut providus, prudens, doctus, piusque Præses præficiatur; qui legum ac statutorum executionem verbo & exemplo urgeat & persuadeat.

XII. Statuta legesque Collegiorum, præsertim Theologiæ studiosis destinatorum, si attendantur, apparebit, disciplinam normamque regiminis, saltem quoad præcipua puncta, esse non absimilem disciplinæ, quam Seminariis Episcopalibus jam pridem Canones præscripsere, & S. Carolus in suis servatam voluit; neque horum Collegiorum disciplinam minùs aptam & convenientem esse formandis Ecclesiæ ministris & Pastoribus, quàm Seminariorum; si modò ritè servetur.

XIII. Et ne fusior sim, quàm præsens hoc meum institutum permittit in recensendis omnium Collegiorum statutis & legibus, aut eorum vivendi disciplina, unius duntaxat Collegii Pontificii (quod per viginti tres circiter annos continuos pro domicilio habui & habere pergo, cujusque propterea disciplina regimenque, atque instituendæ juventutis normam perfectius mihi perspecta est) disciplinam referam.

XIV. Collegium vulgò *Pontificium* dicitur à primo suo Fundatore Adriano VI. Pontifice Maximo, qui illud anno vigesimo tertio proximè elapsi sæculi erigi jussit; relictâ eum in finem domo aliisque nonnullis quæ ante Pontificatum sibi comparaverat; quemadmodum suo testamento declaraverat; uti videri potest in Fastis Academicis *pag.* 304. ubi plura ad hanc fundationem spectantia, necnon dotationes sive Bursarum fundationes quæ primæ fundationi accesserunt, referuntur.

XV. Collegio huic modò præest ab anno circiter 2677. Eximius Vir Gummarus Huygens Doctor Theologus, à doctrina, eruditione, morum integritate, & in agendis prudentia & regendo suavitate & moderatione singulari, atque conversandi affabilitate omnibus notus.

Ad hoc Collegium soli admittuntur, qui studio Theologico incumbere, idque animo statum Ecclesiasticum assumendi intendunt.

XVI. In assumptione serium circa capacitatem, indolem, moresque admitti postulantium examen à Præsidente instituitur; præsertim cum de assumendis ad Bursas, sive sumptibus Collegii alendis tractatur.

Hic vel maximè sollicitus est Præses, ut sine ulla personarum acceptione, magis merentibus, & de quibus major spes affulget ut in strenuos Ecclesiæ operarios evadant, distribuantur; hoc unum frequenter ingemiscens, quod nonnulli Bursarum Fundatores nimium carni & sanguini indulgentes, consanguineis suis, tametsi sæpe exiguæ capacitatis & expectationis prærogativas dederint; atque hinc impediatur, capacissimos quosque promovere & assumere.

XVII. Fundatores Bursarum, qui consanguineis suis, etiam cum extensione ad multos gradus, & nullis penè terminis circumscriptam prærogativam tribuunt, meritò attendant, quod si eas ex bonis Ecclesiasticis fundent, reipsâ suos consanguineos quodammodo hæredes faciant.

Ulterius in illa, præsertim illimitata consanguineorum prærogativa ad Bursas Theologis destinatas, contingit, quod frequenter inepti planè, nec ullatenus à Deo vocati studio Theologico & statui Ecclesiastico à parentibus, commodo harum Bursarum allectis, applicentur, imò quasi intrudantur; atque ita Fundatores plus subinde Ecclesiæ per similes fundationes obsint, quàm prosint.

XVIII. D. Tilmannus Clerici secundus Præses Collegii Adriani sexti qui obiit 1550. 3. Oct. inter alia sic habet: "Si "Præsidens & Provisores velint Collegio prospectum esse "de concordi & perseverante disciplina, caveant suscipere "fundationes Bursarum ad ullos de sanguine aut patria "adstrictas, nisi fortè cæteris paribus aut parùm discrepantibus, ità quod Præsidens habeat illarum sicut aliarum, "collationem & dispositionem.

XIX. Admissi ad Collegium sive expensis Collegii, sive sumptibus parentum alendi, per dies aliquot ad locum exercitiis spiritualibus destinatum se retrahunt; ut de vitæ Clericalis ratione, studioque Theologico ritè instruendi seriò deliberent; & per sanctas meditationes se præparent, & specialiter instruantur.

Quod ipsum ab admittendis ad Seminarium observari voluit S. Carolus; eodem modo, ait, quo ex constitutione nostra consueverunt, qui ad majores Ordines sunt promovendi.

Quin S. Carolus vult ut "transacto vocationum tempore, reverti in Seminarium exercitationes spirituales, unius "saltem hebdomadæ spatio illi ineant Clerici, quibus à Re- "ctore jussum fuerit.

Licet circa exercitationes spirituales in decursu Theologico instituendas nulla sit in hoc Collegio specialis lex; nec soleant à Præside ad eas urgeri priusquam sacris Ordinibus sint initiandi, nihilominus is ferè mos invaluit, ut plerique annis singulis aut circiter, has spirituales exercitationes repetant.

XX. Quotidiana tum studiorum, tum pietatis, aliaque communia exercitia hac ferè ratione & ordine instituuntur.

Manè ad medium quintæ excitantur, & ad horam quintam omnes in Sacellum Collegii conveniunt; ibique per semi horam meditationi seu orationi mentali vacant; hanc immediatè subsequitur Sacrum, cui omnes assistunt. Hoc finito, retrahunt se singuli ad sua cubicula, ibique studiis incumbunt quousque tempus lectionum publicarum, aliave exercitia scholastica alio vocent.

Diebus tamen Sabbathinis solet finito Sacro per Præsidem haberi aliqua brevis exhortatio de iis, quæ præcipuè Theologis & Clericis conveniunt; ac præsertim ut ipsis necessitatem, utilitatemque orationis inculcet; nec non ut omnis ex ipsorum animis sitis & aviditas Beneficiorum tollatur, & ostendatur quàm inordinatum ac turpe sit, ut in militia Christi lucra sæculi quærantur.

Ad medium duodecimæ rursus ad Sacellum convenitur, ibique per quadrantem meditationi sive orationi mentali vacatur; qua finita ad mensam acceditur, & sub initium prandii aliquid e Sacra Scriptura prælegitur.

XXI. A sumpto prandio recreationis tempus datur usque ad horam secundam, quando ad publicas rursus lectiones aut studia se retrahere debent. Medio septimæ iterum ad Sacellum conveniunt usque ad horam septimam, meditationi & recollectioni vacantes.

Diebus Sabbathinis cantantur Laudes; atque initium semper fit à Litaniis Lauretanis D. Virginis.

Hora septima ad mensam cænaturi accedunt, atque iterum initium fit à lectione S. Scripturæ; & sub finem aliquid ex alio pio libro à Præside designando legitur.

Post cœnam vacatur usque ad medium nonæ, horâ verò nona liberum est se quieti dare.

XXII. Præter lectiones & exercitationes publicas, habentur in hoc Collegio hebdomadatim tres lectiones domesticæ, nimirum feria secunda, quarta, & sexta, præter disputationes quas antiquo vocabulo *Sabbathinales* dicimus, quæ feria quinta instituuntur.

XXIII. Diebus Dominicis & Festivis præter jam dicta exercitia pietatis, habetur hora octavâ matutina Concio per unum Baccalaureum, cui Præses semper assistit, sedulo in defectus advertens, quos mox finita concione concionanti corrigendos exponit. Concionem sequitur solenne Sacrum.

Post meridiem horâ secundâ decantantur Vesperæ, & circa sextam Completorium: quo finito fit concio per unum è junioribus, sive non Baccalaureis: ei quoque Præses interest, ut defectus observet & corrigat.

Diebus solenrioribus, totum officium etiam matutinale solenniter decantatur, ipso Præside officiante; omnesque non Sacerdotes sacrâ Synaxi sub Sacro reficiuntur.

Quin & diebus Dominicis festisque semper plures sub Sacro communicare consueverunt; adeò ut singulis saltem duabus tribusve hebdomadis plerique ad Sacram Communionem accedant; plures etiam singulis octiduis.

Insuper diebus quibus Venerabile asservatur, totâ nocte duo solent per horas successivas coram eodem orare; atque per totum octavam Venerabilis, diu noctuque duo ut minus semper sint coram Venerabili superpelliceo induti orantes.

XXIV. Commessationes, potationesque pomeridianæ hic non permittuntur, nec dissimulantur; ac si quis amico honoris aut benevolentiæ causa haustum cerevisiæ subinde propinare velit, hoc ei à Præside benignè & cum discretione indulgetur.

XXV. Plerique ita sunt instituti, ut nec ad Sacros Ordines,

nes, nec Ecclesiasticas functiones, nisi Præside præmonente & movente accedant: scientes ex crebris monitionibus, quàm periculosum sit, sine legitima vocatione in ministeria Ecclesiæ se intrudere.

Hanc Collegiorum Academicorum disciplinam si quis attenderit; atque unà expendat, quantò felicius & doctius doctrina Theologica in Publica Universitate, quàm particularibus Episcoporum Seminariis tradi soleat, non mirabitur, si doctiores, aptioresque operarii & Pastores è Collegiis Academicis, quàm è privatis Seminariis prodire soleant.

XXVI. Quare etiam ipsi Episcopi majoris capacitatis & spei adolescentes ad Universitates potiùs mittere consueverunt, quàm in suis Seminariis retinere.

Synodus Namurcensis anno 1604. *tit.* 3. *cap.* 5. ait: „In „dicto autem Seminario remanebunt donec studia bonarum litterarum absolverint, postea ad *Universitatem* studii „generalis sumptibus ejusdem Seminarii mittentur illi, de „quibus *spes* sit, quod in Philosophiæ & sacræ Theologiæ „studiis *insignem* fructum facient, quò Ecclesiæ Dei *utiliores* „esse possint.

Similiter Ernestus Episcopus & Princeps Leodiensis anno 1603. erigens Seminarium seu Collegium in hac Academia, vulgò dictum *Leodiense*, in ipsa Statutorum præfatione narrat, „necessarium esse, propter vicinorum ac passim „gliscentium hæreticorum vafras subtilesque Religionis „Catholicæ depravationes; tum propter diversarum Paro„chialium Ecclesiarum in oppidis præsertim ac famosiori„bus Diœcesis suæ locis amplitudinem, præter *Seminarium* „in civitate Leodiensi erectum; aliud etiam in vicina Lova„niensi Academia instituere. In quo qui *majoris exspectationis* „fuerint, diligentiùs in studio Theologico instituerentur, „& hujus suæ institutionis, graduum Scholasticorum suscep„tione, publicum testimonium consequerentur.„ Fasti A„cademici *pag.* 320.

XXVII. Sed ut Episcopi hac in missione prudenter procedant, primùm inquirant necesse est, quæ sit Collegiorum ad quæ suos mittere cogitant disciplina; quis Præses, qui Directores. Notum quippe est, non esse omnium Collegiorum eandem disciplinam; hancque unicè penè à Præsidum minore vel majore vigilantia & capacitate, morumque probitate dependere.

CAPUT V.

De Scholis Puerorum.

1 *Omni frequentes fuêre puerorum Scholæ.*
2 *Synodi Belgicæ earum instaurationem urserunt.*
3 *Volunt impendi auxilium Magistratuum, & provideri, ut* gratis *doceatur.*
4 *Propter pauperum pueros institutæ Scholæ* Dominicales.
5 *Omnes Clerici in Parochia degentes ad juvandum Parochum invitandi.*
6 *Scholæ Dominicales ad quid præcipuè institutæ.*
7 *Etiam in his Scholis rudimenta litterarum tradenda.*
8 *Principum Edicta super institutione harum Scholarum.*
9 *Optandum ut diebus* Dominicis *& Festis pauperes docerentur legere & scribere.*
10 *Cura habenda de Magistris Scholarum.*
11 *Debent hi emittere professionem fidei; & coram quo.*
12 *Non assumendi nisi probatæ vitæ.*
13 *Magistri non assumendi nisi cum approbatione* Scholastici.
14 *Quis habeat jus admittendi aut approbandi Magistros in locis ubi deest Scholasticus.*
15 *Quæ attendenda circa jus assumendi Magistros.*
16 *Primaria cura Scholarum Scholasticis incumbit; easque visitare sæpius debent.*
17 *Quis esse debeat hujus visitationis scopus.*
18 *Quomodo Magistri se circa pueros habere debeant.*
19 *Scholastici specialiter invigilare debent, ne pueri à Magistris aut Consodalibus corrumpantur; & masculi à puellis separentur.*
20 *Cura Scholastici circa Scholas, Parochi curam non tollit.*

I. TAm Ecclesiastico, quàm politico Magistratui jam pridem curæ fuit, Scholas erigere in quibus à tenera ætate pueri elementa litterarum & religionis docerentur.

In Decretalibus Gregorii IX. *Cap.* 3. *De Vita & honestate Clericorum* refertur sub nomine Concilii Nannatensis: „Ut quisque Presbyter, qui plebem regit, Clericum habe„at, qui secum cantet epistolam & lectionem legat, & qui „*Scholas* possit tenere, & monere suos Parochianos, ut *filios* „suos ad fidem discendam mittant ad Ecclesiam; quos ipse „cum omni castitate erudiat.

Sub idem ferè tempus ad suos Parochos scribit S. Theodulphus Episcopus Aurelianensis: „Presbyteri per villas & „vicos Scholas habeant; & si quilibet fidelium suos *parvu„los* ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipe„re, & docere non renuant, sed cum summa charitate eos „doceant.

II. Cùm his postremis temporibus ex neglectu harum Scholarum crassa in populo ignorantia, & morum corruptela ex neglecta teneræ juventutis educatione deprehenderetur, curæ fuit Episcopis, & Magistratibus etiam Civilibus, ut ubique per civitates & pagos *Scholæ* instituerentur ad instructionem & efformationem puerorum.

Synodus P. I. Cameracensis *titul. De Scholis capit.* 1. ait: „Cùm non minore curâ parentes proles suas instituere, „quàm nutrire, ac fovere debeant; æquum est Ecclesiam li„beros, quos Christo per lavacrum regenerationis peperit „omni disciplina, ac salutaribus Præceptis erudire. Docet „enim Scriptura: Filii tibi sunt, illos erudi, neque enim ju„sta crementa juventus ad capessendam virtutem suscipere „facilè potest: nisi à pueritia iis doctrinis imbuatur, qui„bus robur capere ad pietatem, & religionem colendam „possit. Quod quia plerisque locis partim parentum incu„ria, partim pastorum negligentia contemptum est, excusso „timore divino multorum temeritas, audacia, & peccandi licentia crevit. Quare, ut huic malo semel occurratur, „statuit Sancta Synodus: Id curent Episcopi, ut quam„primum scholæ in urbibus, oppidis, & pagis Diœcesium „suarum, si collapsæ fuerint, restituantur: si conservatæ, „colantur, & augeantur.

Similiter Synodus P. I. Mechliniensis *tit. De Scholis cap.* 2. decrevit, „ut curent Episcopi, ut quamprimum in op„pidis & pagis suarum Diœcesium Parochiales Scholæ, si „collapsæ sint, restituantur, si conservatæ colantur & „augeantur: sed præter Parochiales non admittantur „multæ.

III. Rursus Synodus P. II. Mechliniensis eandem erectionem & instaurationem urget, vultque, ut ubicunque Scholæ adhuc requiruntur, „agant Archi presbyteri cum „Magistratibus & præfectis locorum, ut eæ mox erigantur, „simulque rationem ineant, ipsis Ludimagistris de annuis „stipendiis providendi.„ *Tit.* 20. *cap.* 1.

Idipsum omnes synodi uno consensu desiderant, & vehementer urgent: optatque Synodus Namurcensis anno 1604. *tit.* 2. *cap.* 1. hujusmodi stipendium Ludimagistro assignari, „quo mediante si fieri potest, doceantur *gratis*, sic „enim fiet ut à parentibus pueri lubentius ad scholas mit„tantur.

IV. Quia autem „multos inopia prohibet, ne filios in „scholis litterariis enutriant, quorum tamen salutis haben„da est ratio, cum sint & ipsi in Christi corpore & familia, ait Synodus P. I. Cameracensis *cap.* 2. hæc objiciens, „Quamobrem diebus festis, & maximè Dominicis, expleto „Vespertino Officio, jubet Sancta Synodus Ludimagistros „docere eadem rudimenta fidei & catechismum pro captu, & „ingenio juventutis, quæ litteras non attigit. Nec non „subinde per vices interrogare, ut sciatur, an proficiat, at„que huic negotio tam in pagis, quàm oppidis Pastores in„cumbant, aut Sacellani, aut Clerici, seu matricularii. Pa„rentes, si suos mittere negligant, moneantur; moniti, nisi „pareant, Magistratui deferantur. Pastores verò, aut Ludi„magistri, si id contempserint, ab Episcopo corrigantur: &, „quantum fieri possit, in scholis puerilibus puellæ separen„tur à pueris.

Similium scholarum necessitatem, earumque institutionem passim urgent & præscribunt Synodi Belgicæ; additque Synodus P. II. Cameracensis *cap.* 4. „ut in his locis ubi „dictæ scholæ commodè institui non poterunt, Parochus „ipse à prandio commodiore ante vel post Vesperas horâ, „pueros campanæ pulsu convocatos, ex parvo Catechis„mo, qui ad hoc pro tota provincia imprimetur, prima fi„dei rudimenta doceat, eùmque memoriter ab iis recitari „faciat.

V. Desiderans autem Synodus hoc adeò pium ac necessarium instructionis exercitium non intermitti, addit *cap.* 6. „Ut autem ipsi etiam Parocho succurratur, omnibus „Sacerdotibus, & Clericis, qui intra fines Parochiæ degunt, „præcipit hæc Sancta Synodus, ut eum in hoc sancto mu„nere, pro sua quisque virili adjuvent.

VI. Hæ scholæ *Dominicales*, quarum frequens occurrit mentio in Synodis nostris, respondere ferè videntur catechizationi puerorum, quæ diebus Festis & Dominicis in Parochiis rectè institutis, per Parochos eorumve Vice Pastores fieri solet, de qua latè actum est suprà *parte.* 1. *tit.* 5. *c.* 4.

Etsi hæ Scholæ (ait Synodus P. I. Mechlin. *cap.* 2.) „non „propriè instituantur ad litteras discendas, aut artem scri„bendi atque legendi, poterit nihilominus juventus in his „doceri postquam in prædictis utcunque instituta fuerit.

VII. Synodus P. II Mechlin. *cap.* 5. præcipit ut scholas Dominicales frequentantes, non tantum doceantur legere & scribere, verùm etiam & quidem *præcipuè*, instituantur in rudimentis fidei.

Hoc Decreto ſat oſtenditur, quod tempore hujus Synodi, id eſt, ſub initium hujus ſæculi, in his Scholis pueri præcipuè docerentur legere & ſcribere: neglecta inſtructione in rudimentis fidei: quod Synodus reprobat; nequaquam tamen vetat, in utriuſque pueros inſtrui: licet poſterius meritò tanquam *præcipuum* majoriſque momenti priori præferat.

VIII. Principes noſtri in Edicto ad hanc Synodum *art.* 19. injungunt omnibus ſuis Officialibus, Magiſtratibus & Vaſallis, ut in erigendis Scholis *Dominicalibus* aſſiſtant Epiſcopis eorumvè Deputatis; tum etiam in conquirendis pecuniis neceſſariis ad dictam erectionem, ac inſuper pro annuo ſtipendio Magiſtrorum & Magiſtrarum.

Hic rurſus non obſcurè innuitur, in his ſcholis non tantum fidei rudimenta, ſed & litterarum tradenda eſſe per Magiſtros & Magiſtras.

IX. Quapropter licet præcipuo ſcopo harum ſcholarum ſatisfieri videatur per Paſtorum pomeridianas puerorum catechizationes, in Parochiis bene inſtitutis fieri ſolitas diebus feſtis & dominicis; nihilominus fatendum eſt, admodum laudabile eſſe, & harum Scholarum inſtituto conforme, ſi pauperes etiam legere doceantur: cum indubie tantum ſit, quod magno ſubſidio eſſe poſſit ipſis pauperibus piorum librorum lectio, ut circa Religionis noſtræ myſteria ritè inſtruantur, & in pietate foveantur.

X. Ut vero optatus fructus Scholarum ſeu quotidianarum, ſeu Dominicalium habeatur, prima cura habenda circa Magiſtros & Magiſtras; à quorum pietate & capacitate præcipuè dependet bona juventutis inſtitutio & inſtructio.

XI. Imprimis jubentur Magiſtri & Magiſtræ in ſua admiſſione emittere profeſſionem fidei Catholicæ juxta formam in Synodis expreſſam: idque iis in locis ubi eſt Scholaſticus in manibus *Scholaſtici*; alibi verò in manibus Decani Ruralis, uti ſtatuit Philippus II. in edicto ad Synodum Cameracenſem *art.* 4.

Idipſum expreſſit Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 1. *cap.* 3. At edictum Principum noſtrorum ad hanc Synodum *art.* 1. jungit Archi-presbytero primarium loci officialem Regium, ut & hic in receptione Profeſſionis fidei interveniens auctoritatem habere videatur. Interim in ſimilibus locorum conſuetudines præcipuè attendendæ ſunt: quemadmodum de juramento Æditiuorum Eccleſiarum, & Magiſtrorum Menſæ pauperum monuimus ſupra *parte* 1. *tit.* 5.

XII. Quantùm autem ex aſſumptione Magiſtrorum dependeat, non ignorantes Patres Synodi Cameracenſis anni 1550. „in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione „divini judicii diſtrictè præcipiunt, & inhibent omnibus & „ſingulis Prælatis & Capitulis ac aliis, qui in Diœceſi Ca„meracenſi Magiſtros & Rectores ſcholarum recipiunt ſeu „aſſumunt, ne quemquam in Magiſtrum recipiant ſeu aſ„ſumant, niſi de cujus vita, integritate, ſcientia, moribus, ac „converſatione plenam habeant notitiam, & qui perverſo„rum dogmatum fermento minimè fuerit conſperſus.

Conſentiunt & reliquæ Synodi, præcipientes, ut non alii in Præceptores aſſumantur, quàm qui probatæ ſunt fidei, vitæ & doctrinæ. Edictum Principum noſtrorum ad Synodum Mechlinienſem *artic.* 1. nulli concedendam licentiam docendi juventutem decernit, niſi de cujus bona vita, religione, ſufficientia & doctrina omnimoda ſatisfactio habetur.

XIII. Ut autem in Magiſtrorum admiſſione ſecurius procedatur, decretum eſt tum Synodorum, tum Principum Edictis, ut nullus ad docendum pueros ſive in Scholis quotidianis, ſive Dominicalibus admittatur iis locis ubi eſt *Scholaſticus*, niſi prævia ejus approbatione. Ita habet Edictum Caroli V. datum Bruxellis die 29. Aprilis anno 1550. & habetur in primo volumine Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubricâ* 7.

Et in citato Edicto Principum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 1. dicitur, nemini licitum eſſe Scholas tenere ad inſtruendum pueros, ſive maſculos, ſive puellas, niſi prævia licentia Scholaſtici, ſi ibidem aliquis ſit.

Hoc jus Scholaſtici non tantum quoad Scholas ordinarias & Parochiales; ſed & *Charitatis*, id eſt, in quibus pauperes *gratis* docentur, non ſemel in judicio contradictorio firmatum eſt, ac notanter in Parlamento Pariſienſi 23. Jan. 1680. pro Scholaſtico Ambianenſi contra ejuſdem civitatis Parochos; uti refertur in compilatione quadam Arreſtorum cui titulus *Journal des audiences tomo* 4. *lib.* 3. *c.* 4.

XIV. Ubi vero Scholaſticus deeſt, juxta citatum Caroli V. Edictum, nullus ad inſtructionem puerorum admitti poteſt, niſi prævia admiſſione & approbatione primarii Officialis loci, & Parochi Eccleſiæ Parochialis infra cujus fines reſidere intendit. Edictum verò Principum ad Synodum Mechlinienſem *art.* 1. requirit licentiam Archipresbyteri ſeu Decani Ruralis & primarii Officialis.

Synodus Antverpienſis ſub Miræo *tit.* 9. *cap.* 2. cum præcepiſſet in pagis inſtitui Scholas, ſubjungit: „Ludimagiſter „conſtituatur à *Paſtore, Magiſtratu & Primariis* Parochiæ „Incolis (qui curabunt de neceſſario ſtipendio ei provide„ri) cum conſenſu Decani Ruralis.

XV. Cæterùm circa jus aſſumendi, aut præſentandi Magiſtros aut Magiſtras Scholarum, Lex fundationis, & conſuetudo loci plurimum attendenda ſunt; quemadmodum de nominatione vel electione Æditiuorum & Magiſtrorum Menſæ pauperum alibi notatum eſt.

XVI. Certum nihilominus eſt, Scholaſtico tanquam Scholarum Magiſtro generali curam & ſuperintendentiam Scholarum civitatis & ſibi ſubjectarum primariò incumbere.

Hinc paſſim Synodi præcipiunt, ut Scholæ ſæpe viſitentur à *Scholaſticis* Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum, ità Synodus P. II. Camerancenſis *tit* 2. *cap.* 2. Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 20. *cap.* 4. vult ut „Scholæ Scholaſti„cis Capitulorum ſubjectæ, ab iiſdem Scholaſticis, cæte„ræ omnes ab Archipresbyteris, vel aliis ab Ordinario De„putatis, ſingulis ſaltem *ſemeſtribus ſeriò* viſitentur.

XVII. Scopus hujus viſitationis eſſe debet, ut ſciatur an juventus ritè inſtituatur, quis ſit puerorum in litteraria ſcientia & ſcriptionis peritia profectus; an Magiſtri Magiſtræve inſtruendæ, erudiendæque juventuti ſedulò ſe impendant; modum convenientem, prudentiamque in regenda juventute teneant; quos libros pueris prælegant, aut legendos tradant, aut legere permittant, an nulli prælegantur, qui turpe aut obſcœnum quid contineant, aut bonis moribus, vel fidei Catholicæ adverſum; curentque ut libri legantur, qui pueris pietatem & morum honeſtatem inſtillent: qua de re frequentes ſunt Synodorum monitiones.

XVIII. Ulteriùs monet citata Synodus Antverpienſis *cap.* 3. „Habeant autem rationem Ludimagiſtri, ut tenera „ætas in pietate & morum modeſtia inſtituatur; ideoque „ad catechizationem diſcipulos ſuos deducant, eoſque ibi „exiſtentes in diſciplina contineant, & ipſimet præcepto„res pro captu diſcipulorum ſuorum diebus Sabbathi poſt „meridiem fidei noſtræ rudimenta explicent. Diebus Do„minicis & Feſtis ad Miſſam Parochialem, atque ut mini„mùm quater in anno ſimul ad confeſſionem Sacramenta„lem deducant, ipſique magiſtri bono vitæ ſuæ exemplo „diſcipulos ad virtutem provocent, & ab omni taberna„rum frequentatione aliiſque levitatibus abſtineant. Ubi „autem conſuetudo Laudes B. Mariæ quotidie, vel ſaltem „Sabbato decantandi à Scholaribus intermiſſa eſt, quam„primum reſtituatur.

XIX. Et quidem prima Scholaſtici, aliorumque Scholis ſuperintendentium ac viſitantium ſolicitudo & ſtudium eſſe debet, ne tenera ætas in Scholis vel ab ipſis Magiſtris, vel ſociis corrumpatur, ſed in Baptiſmali innocentia, quantum fieri poteſt, conſervetur.

Hunc quoque in finem optant Synodi noſtræ, ut „tam „in Dominicalibus, quàm in aliis quibuſcunque Scholis, „maſculi à viris, & puellæ à mulieribus tantum inſtruan„tur: ubicunque tamen id obtineri non poterit, ſaltem „locis & interſtitiis maſculi à puellis ſeparentur.„ Ità Synodus P. II. Mechlinienſis *tit.* 20. *cap.* 3. Similiter Synodus Cameracenſis anno 1604. *tit.* 2. *cap.* 2. att. „Eaſdem Scho„las in oppidis præſertim & aliis locis celebrioribus ſimul „non frequentent pueri & puellæ, ſed viri maſculis, fœmi„næ puellis, quantum fieri poteſt inſtruendis præſint.

Cumque Scholaſticus Ambianenſis viſitando ſcholas, deprehendiſſet, nonnullos Ludimagiſtros ad ſuas ſcholas admittere puellas; & Ludimagiſtras admittere maſculos, querela delata ad Parlamentum Pariſienſe declaratum fuit 5. Jan. 1677. vetitum eſſe Viris admittere puellas, & fœminis admittere maſculos; idque antea non ſemel judicatum fuerat; uti refertur ad calcem citati capitis libri cui titulus *Journal des Audiences.*

XX. Quamvis Scholarum viſitatio præcipuè Ruralium, & quæ Capitulorum Scholaſticis non ſubſunt, Decano Rurali in Synodis ſit commendata, nequaquam Parochis earum cura adempta eſt, quæ ipſis jure quaſi naturali incumbit.

Quin citata Synodus Antverpienſis *cap.* 1. vult ut Scholæ in pagis ſint in loco aliquo juxta templum: rationem ſubjiciens: „Ut tam Præceptores quàm diſcipuli fre„quentiſſimè à Paſtoribus aliiſque viſitari, obſervari, „& in religionis noſtræ initiis commodius exerceri poſ„ſint.

Synodus P. I. Cameracenſis *tit. De Scholis cap.* 5. „In „omnibus Parochiis ſint qui doceant primam juventutem, „maximè in his, quæ numeroſam plebem habeat: Paſtor„que ſingulis menſibus diligenter inquirat, quantum pro„ficiat pueritia: idque maximè provideat, ut à teneris an„nis imbuatur timore, & amore Domini, ne corrumpatur „ulla licentia, aut doctrina, quæ nec religioni, nec bonis „moribus reſpondeat.

TITU-

TITULUS XII.

De Sponsalibus & Matrimonio.

CAPUT I.

Quomodo Sponsalia contrahenda; & quod circa illa Parochorum Officium?

1 *Sponsalia propriè significant sponsalia* de futuro.
2 *Horum Definitio.*
3 *Olim Matrimonio præmitti solita; & meritò hodie præmittuntur.*
4 *Sponsalia publicè coram Parocho contrahenda.*
5 *Potiùs coram Parocho Sponsæ, quam Sponsi & quare?*
6 *Quo loco Sponsalia contrahenda; & qualiter desponsandi debeant esse dispositi.*
7 *De testium & consanguineorum præsentia in celebratione Sponsalium requisita.*
8 *Quæ per Parochum à Desponsandis inquirenda.*
9 *Formula contrahendorum Sponsalium.*
10 *Consuetudo contrahendi publicè coram Parocho Sponsalia non videtur universalis.*
11 *Consuetudo hæc laudabilis, & meritò conservanda.*
12 *Sponsalia clandestina licet illicita, sunt tamen valida.*
13 *Sponsalia impuberum de Jure valida sunt.*
14 *A Parochis hic non admittenda.*
15 *Desponsati intra breve tempus debent ad Matrimonium procedere, & quare.*
16 *Monendi Desponsati, ne simul habitent; aut familiariùs simul conversentur.*

I. SPonsaliorum sive Sponsalium nomen, tametsi diversimode præsertim apud Jurisconsultos sumatur, atque subinde Sponsalia de *præsenti*, etiam veniant nomine Sponsalium; & ante consummationem Matrimonii, vir & uxor dicuntur *Sponsus & Sponsa*, nihilominus magis propriè ac frequentius in Legibus ac Canonibus accipitur pro Sponsalibus *de futuro*, neque hodie alia est Sponsalium significatio. Sponsalia enim de præsenti sunt ipsum Matrimonium ratum non consummatum, nec hodie nomine Sponsalium significari solet, nisi expressè addatur, *De præsenti*; censetur quasi particula *alienans*, quasi nomen *Sponsalium*, ad alienam significationem transferens.

II. Sponsalia propriè dicta, sive *de futuro* dicuntur in Canone 3. *caus.* 30. *q.* 5. *Futurarum nuptiarum promissio.* Et in *L.* 1. *ff. De Sponsalibus*: *Mentio & repromissio nuptiarum futurarum.* quæ quidem definitio ostendit, tanto Sponsalia differre à nuptiis, quanto spes distat à re ipsa, ut notat Cujacius in recitationibus ad titulum Codicis *De Sponsalibus*.

III. Olim apud Romanos ferè semper Sponsalia nuptiis præcedebant, uti testatur Jurisconsultus in *L.* 2. *De Sponsalibus*: „Sponsalia (ait) dicta sunt à spondendo: Nam moris „fuit Veteribus stipulari & spondere sibi uxores futuras.

Nec tantum apud Romanos Gentiles, sed & Christianos & Catholicos hæc fuit olim consuetudo, ut nuptiis Sponsalia præmitterentur; quare in Libris Juris Canonici Sponsalia Matrimonio præmitti ubique videmus; ac si supponeretur, hæc tanquam præambula ipsum Matrimonium præcedere debere.

Unde & ipsum Pastorale Mechliniense, ubi de Sacramento Matrimonii Parochos instruere intendit, antea de Sponsalibus agere voluit; monetque: „Matrimonii Sacra„mentum, justas ob causas ex *Ecclesiæ consuetudine*, præcede„re debent Sponsalia.

IV. Sponsalia hæc tanquam præambula, ac quasi initialia Matrimonii, juxta mentem Ecclesiæ etiam publicè, non clandestinè coram Sacerdote ineunda sunt.

Et quidem juxta Manuale Cameracense „Sponsalia à ne„mine, præterquam à *Parocho* alterutrius Desponsandorum, „vel ejus Vicario seu alio de ipsis vel Ordinarii *licentia*, sunt „celebranda.

Idipsum passim omnia Ritualia insinuant; Parochum ubique Legitimum ac Ordinarium Sponsalium Ministrum coram quo Sponsalia ineunda sint, supponentia.

V. Notat insuper Rituale Mechliniense, quod dum Desponsandi sunt diversarum Parochiarum, coram Pastore Sponsæ Sponsalia iniri consuevisse. Merito: tum ob honestatem quandam; honestius siquidem est, ut Sponsus videatur Sponsam in sua Parochia quærere, quàm econtra: tum ad vitandas æmulationes inter Parochos. Quapropter sive in Sponsalibus sive Matrimonio hæc consuetudo mutari non debet: neque tamen Parochus Sponsæ nimis esse difficilis ad aliud ob rationes permittendum.

VI. Synodus P. I. Cameracensis *titulo De Matrimonio cap.* 6. vult, ut „Sponsalia loco ac tempore fiant commodo: id „est, non in cœnopolis, aut tabernis potatoriis: sed in loco „sacro: non post dissolutas compotationes: cureturque, ut „& Sponsus & Sponsa sobrii, non ebrii, neque alias mente „capti sponsalia ineant.

Illius Ecclesiæ Manuale magis specificè locum Sponsalium designans, ait: „Non aliter quàm publicè, aut alibi „quàm in Ecclesia, vel sacra Capella, vel Cœmeterio fiant.„ Addit Mechliniense: *Aut alio loco publico seu honesto loco, minimè verò in cauponis.*

Deindè monet Parochum, *Videat, num desponsandi sobrii sint, ac animo benè deliberato.* Nequaquam igitur recentes à potatione, & nugis procatoriis ad sponsalia admittendi.

VII. Requirunt insuper Ritualia, ut adsint ad minus duo testes; imò vult Mechliniense, „videat Sacerdos, an adsint „utriusque partis parentes, aut alii eorum nomine, sine qui„bus temerè procedere non debet.

VIII. Inquirat prætereà, an contracturi Catholici sint, scientes nostræ fidei rudimenta, & an Confirmati sint, an sciant interesse aliquod impedimentum Canonicum.

Quia Sponsalia ob connexionem cum Matrimonio res quasi Sacra censetur, & ad Sacramentum proximè disponens, ac quodammodo ipsius Sacramenti inchoativa ab Ecclesia reputantur, volunt Ritualia, ut Sacerdos illa celebraturus, stola seu ornamento Officii sit indutus, uti loquitur Rituale Mechliniense.

Addit deinde idem Rituale, ut ubi Sponsalibus jam dictis certior factus est, futurum Sponsum interrogent: *Vestri...* [illegible] *...alii alii obligatus, ut promittis...* [illegible] *...in legitimam uxorem N. quam hic manu tenes* ... sub eadem verborum formula deinde Sponsam interrogare debet.

Hoc merito notandum, ut hæ aliæve interrogationes non instituantur aut proponantur modo planè perfunctorio, & tanquam cæremoniales quædam formulæ, ad quas vix attendi solet: sed ita, ut desponsandi ad omnia attenti reddantur, jubeanturque serio singula expendere; præsertim si Parocho suspicio aliqua non infundata sit, quod aliqua subsint, quæ ipsa Sponsalia, aut futurum Matrimonium impedire, aut etiam invalidum reddere possent.

IX. Ad interrogata affirmativè respondentibus desponsandis, fidem sibi mutuo faciunt hac formula idiomate vulgari expressa. *Ego in præsentia assistentium promitto me daturum fidem meam tibi N. quam hic manu teneo, & te ducturum in legitimam uxorem meam si non obstiterit aliquod Canonicum impedimentum.*

Simili promissione à Sponsa facta subjungit Sacerdos: *Et ego tanquam Minister Ecclesiæ Dei ejus nomine hanc vestram mutuam promissionem accepto & approbo.*

X. Hæc sunt publica ac legitima sponsalia, quæ Matrimonio ob justas causas ex consuetudine Ecclesiæ præmitti debere censet Rituale Mechliniense; de quibus tamen nihil Rituale Romanum; ut fat verisimile sit, consuetudinem præmittendi Sponsalia cum his ceremoniis, non esse universalem.

XI. Interim *justæ causæ* istius consuetudinis esse possunt hæ & similes. Ut conjugandi tempore aliquo antequam sint Matrimonium contracturi, nomen suum dent Ecclesiæ seu ejus Ministris; quo interea de eorum qualitatibus, atque de his quæ in contractu Matrimoniali requiruntur inquiri possit: uti olim pro Baptismo nomen suum dabant Cathechumeni; pro absolutione obtinenda pœnitentes; & pro Ordinibus adhuc hodie vult Ecclesia ut antea nomen suum dent Candidati. Deinde ut de eorum consensu constet, antequam procedatur ad proclamationes. Denique ut obvietur sponsalibus seu promissionibus clandestinis, unde plurima oriuntur incommoda; quæque propterea multùm dissuaderi debent utriusque sexus juventuti.

XII. Ferrò quamvis Ritualia, Sponsalia publicè celebrari exoptent, atque clandestina improbent, nequaquam tamen ea invalida aut non obligatoria existimant. Imò ma-

nuale Cameracense postquam dixit Sponsalia à nemine præterquam à Parocho alterutrius Desponsandorum vel ejus Vicario, seu alio de ipsius vel Ordinarii licentia esse celebranda, immediatè subjicit: *Et si aliter facta irrita non sunt.*

Cumque nonnulli crederent ex sponsalibus clandestinis nullam oriri obligationem: sed ea ex Decreto Concilii Tridentini esse irrita nullamque obligationem inducere Synodus Diœcesana Mechliniensis huic errori occurrere volens Decretum seu declarationem edidit his verbis: „Cum Sponsalia de futuro à sacro Concilio sint relicta in„tacta, atque ità relicta in terminis & dispositione Juris „communis, præterquam quod per copulam carnalem non „transeant in Matrimonium, certum est, ea esse valida & „servari debere, etiamsi coram Parocho & testibus contra„cta non fuerint.

Ut ergo de *validitate* & obligatione sponsalium statuatur, inspiciendum est etiam hodie jus commune.

Hoc jure autem sponsalia contractibus, qui solo consensu ineuntur, annumeranda sunt: utpote quæ ad actus *validitatem* solum consensum externè sufficienter expressum requirunt. Unde juxta jus commune sponsalia nihil aliud sunt, quàm futurarum nuptiarum promissio.

Sicuti autem in contractibus civilibus *solo consensu* constantibus requiritur ut de consensu illo externè sufficienter constet; ipsorumque validitas ab illo unicè dependet, neque attenditur consensus *merè* internus nullo signo exteriore expressus; ità quoque circa sponsalium validitatem unicè attendi debet consensus externè manifestatus, insuper habito consensu *merè* interno soli Deo cognito, quique hominibus innotescere nequit: ac per consequens non permittit humana societas, ut ab illo dependeant contractus, qui inter homines ineuntur.

XIII. Si jus commune spectemus, impuberum sponsalia valida sunt, toto titulo Decretalium *De Desponsatione impuberum*; atque ad eorum validitatem sufficit ætas septem annorum; imò & minor, si malitia suppleat ætatem, id est, si usus rationis ætatem illam præveniat, ut multis probat Thomas Sanchez loco citato *Disp. 16.*

XIV. Verùm hodie sponsalia saltem publica, quæ coram Parocho ritu præscripto contrahuntur inter impuberes sine Superiorum auctoritate, non sunt admittenda, atque ætatem in Desponsandis quæ proximè ad Matrimonium sufficit, sat apertè requirunt Ritualia & Synodi.

XV. Manuale enim Cameracense expressè vult moneri Desponsatos, ut intra *quadraginta* dies ad Matrimonium promissum procedant, alioquin deferendi ad Officialem, nempe postquam adhuc moniti fuerint.

Similiter Synodus Audomarensis *tit.* 10. *cap.* 4. „Præci„piant Parochi eis, quos ad sponsalia contrahenda admit„tunt, ut intra *quadraginta* dies proximos (nisi canonicum „impedimentum obveniat) Matrimonium ipsum contra„hant, nec diutius illius solemnizationem differant, absque „nostra aut Curiæ nostræ licentia.

Synodus Diœcesana Mechliniensis *tit.* 9. *cap.* 5. præcipit, ut „ Parochi sponsalia coram se contrahentes admoneant, „ut ad periculum incontinentiæ, aliaque inconvenientia e„vitanda intra *sex septimanas* post factas proclamationes, „si canonicum impedimentum denuntiatum non fuerit, ad „Matrimonii solemnizationem procedant. „ Idem habet „Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 10. *cap.* 6. insuper addens: Et si præscripto tempore non processerint, eos Curiæ nostræ insinuet.

Hæc manifestè indicant, supponi desponsandos in ea esse ætate; ut intra tempus illud ad Matrimonium procedere possint: quamvis sponsalia ab impuberibus irrita non irritent, aut absolutè reprobent; quare nec ea quæ de jure communi circa desponsationem impuberum decreta sunt, hodie abrogata sunt; sed quia hujusmodi sponsalium usus rarior est, sufficiet, casu aliquo occurrente, consulere Commentatores Decretalium ad titulum *De Desponsatione impuberum.*

XVI. Monendos insuper volunt desponsos conformiter ad Synodum Tridentinam *Sess.* 24. *cap.* 1. *De Reformat. Matrimonii*, „ne ante contractum Matrimonium sub eo„dem tecto simul habitent, aut carnale commercium mu„tuò habeant; „ uti loquitur Rituale Mechliniense: vel ut disertius Manuale Cameracense: „Honestè se gerant, nec in eadem domo cohabitent: aut simul maneant: „vel quemadmodum ait Synodus Audomarensis *tit.* 10. *cap.* 4. „Ne ità cum altera alter versetur, ut fornicationis pericu„lum aut suspicio esse possit.

Meritò sanè inhibentur Desponsis ea, quæ aliis vetita non sunt: eo quod hæc jam tantò ipsis periculosiora sint, quò magis crescit affectus & spes propediem Matrimonio potiendi, & securitas à dedecore, quod nondum desponsati timent.

Itaque seriò à Parochis dehortandi sunt Desponsi ab omni eo quod ipsis hactenus non licuit, nec proinde adhuc licet. Nec tantum timor inferni, amorque puritatis ipsis inculcandus; sed etiam infamiæ metus, nec non periculum infausti Matrimonii, quod sæpe accidit ob impuritates istas præcedentes. Cæterum notum est, has etiam in Belgio, præsertim inter homines tenuiores, esse non parum frequenter; quapropter seriam admodum oportet esse hanc monitionem.

CAPUT II.

De Vinculo Sponsalium, eorumque Dissolutione.

1 *Sponsalia solo consensu contracta pariunt obligationem ad contrahendum Matrimonium.*
2 *Desponsi* absolutè *sint cogendi ad contrahendum Matrimonium.*
3 *An per censuram cogi debeant.*
4 *Aliquando ob scandala aliaque incommoda desistendum à coactione.*
5 *Quomodo de his Judici constare debeat.*
6 *Judex in his prudenter procedere debet.*
7 *In Gallia judex Ecclesiasticus cogere non potest per censuras vel condemnare ad* dotandum.
8 *Nequidem incidenter de dote aut alimentatione cognoscere potest.*
9 *Officialis Episcopi non potest condemnare alternativè* Duc *vel* dota.
10 *Quid circa hæc in Belgio obtineat.*
11 *Sponsalia solo consensu inita, mutuo consensu dissolvuntur.*
12 *Fallit regula in Sponsalibus impuberum, & quare.*
13 *Sponsalia sæpius etiam sine mutuo consensu dissolvuntur.*
14 *Ad dissolvendum Sponsalia non sufficit superveniens causa, quæ retraxisset à Sponsalibus contrahendis.*
15 *Quid præcipuè attendendum ut sciatur, an ob supervenientem aut detectam circumstantiam dissoluta sint sponsalia.*
16 *Nonnulla sunt quæ impedivissent contrahi Sponsalia, & non dissolvunt contracta.*
17 *Attendenda conditio personarum.*
18 *Attendendus modus initorum Sponsalium.*
19 *Sponsalia subinde dissolvuntur duntaxat ex parte unius.*
20 *Interdum tantùm effectus ad tempus suspenditur.*
21 *Per absentiam unius dissolvuntur subinde.*
22 *Quid circa dissolutionem Sponsalium hodie in Belgio requiratur.*

I. SIcuti ea est omnium contractuum, qui solo consensu perficiuntur natura & conditio, ut mox à præstito consensu obligationem pariant ipsosque contrahentes ad contractum adimpletionem adstringant, ita quoque Sponsalia mox ut vel solo consensu, sive verbis sive nutibus sive signis externis sufficienter exterius expresso, contracta sunt, obligationem pariunt, ipsosque contrahentes obligant, ut tempore debito, quod promissum est, impleant, id est, nuptias promissas contrahant.

Unde in *Cap.* 2. ✗ *De Sponsalibus* scribit Pontifex: „Præterea hi, qui de Matrimonio contrahendo *purè*, & sine omni „conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & omnibus „modis inducendi, ut fidem præstitam observent.

II. Post hæc tamen subjungit Pontifex: „Si autem se ad„invicem admittere noluerint: ne fortè deterius inde con„tingat, ut talem scilicet ducat, quam odio habet, videtur, „quod ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei „contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc possit in „patientia tolerari.

Ex hoc textu nonnulli credunt, vi promissionum matrimonialium seu Sponsalium obligari quidem promittentem etiam *ex justitia* ad contrahendum Matrimonium, & promissionem adimplendam; sed tamen *absolutè* renitentem per censuras non esse cogendum, ne invitus ad Matrimonium cogatur. Quid clariùs indicare videtur Pontifex in *Cap.* 17. ✗ *eod.* Interrogans enim, „ quâ censurâ mulier „compelli debeat, quæ juris jurandi religione neglecta nu„bere renuit, cui se nupturam interposito juramento firmavit; „ respondit: „Quòd cùm libera debent esse Matri„monia, *monenda* est potius, quàm *cogenda*, cum coactiones „difficiles soleant exitus frequenter habere.

III. Verùm quidem est, Pontificem in *Cap.* 10. ✗ *eod.* respondisse, quod si is, qui jurejurando aliquam in uxorem ducere promisit; *monitis* Episcopi non acquieverit: *Ecclesiastica censura* eum compellat, ut ipsam in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet: sed tamen addit hanc parenthesim: *Nisi rationabilis causa obstiterit.*

Ad hanc parenthesim reflectens Cujacius in expositione hujus Decretalis, ait: „Exempli gratia rationabilis causa est, „si illo

si illo coacto ad peragendas nuptias prospiciatur periculum aliquod grande discordiæ & odii acerbioris.

Itaque aliud non videtur hic velle Pontifex, quàm judicem omnimodo omnino debere, ut promissionem suam, præsertim juramento firmatam, partes adimpleant; idque etiam per censuram; nisi perspiciat, quòd hæc coactio difficiles exitus sit habitura; ut propterea meritò ab illa *absoluta* coactione abstineatur, & contraveniens suæ promissioni *in patientia toleretur*; uti loquitur Pontifex in *Cap. 2. ☧ eod.*

IV. Hanc interpretationem & conciliationem textuum probat quoque Thomas Sanchez *De Matrimonio libro 1. disputat. 29.* rationem ulteriorem assignans cur eo casu meritò à coactione judex abstineat; “quia judicis est (ait) compellere ubi fini Matrimonii expediret, ex fine enim desumenda est necessitas mediorum, sed in eo casu non expedit fini Matrimonii cogere, sed potius mutuum obsequium, quod ipsius finis est, impedietur ... Item quia tunc judex coactionem denegans, actori favet; vitat enim ipsius grave damnum, ut si petenti proprium gladium ad se necandum judex denegaret. Tandem, quia expedit, Ecclesiam minus malum permittere, ut majus vitet; majus autem malum est scandala & perpetuas inimicitias oriri, quam fidem Sponsalium frangere: justè igitur Ecclesia hoc permittet, gratia illud vitandi.

V. Hæc ille, qui deinde *num. 6.* notat, necesse non esse, ut judici constet juridicè de scandalo ob quod à coactione desistat; sed sufficere ut judex ex circumstantiis, quas præ oculis habet, prudenter arbitretur ea scandala secutura esse: totum enim id negotium arbitrio & prudentiæ judicis videtur esse commissum.

VI. Insuper *num. 7.* monet, id esse concedendum primæ sententiæ (id est illi, quæ ait non esse cogendum, sed si monitis non acquieverit, relinquendum, cujus Auctores citat *nu. 2.*) “Judicem prudenter debere procedere abstinendo strictissima coactione, ne consensus requisitus ad Matrimonium deficiat: quare si sponsum ita obstinatum esse videat, ut libere Matrimonio consentire repugnet, monitione potius, quàm coactione utatur.

VII. Cum autem vix sperari queat prosper successus Matrimonii, dum alterutra pars per censuras simulque pœnas ad contrahendum plane invita coacta accedit, hodie receptum esse in Gallia testatur Claudius De Blondeau in Bibliotheca Canonica verbo *Mariages* pag. 87. edition 1689. “Quod si de initis Sponsalibus sive facta promissione constet, judicem Ecclesiasticum pronuntiare posse, fidem esse exsolvendam, & Matrimonium contrahendum, quod si Sponsus recuset, ipsi esse imponendam pœnitentiam, aut erogationem eleemosynæ ob fidem violatam: sed ad dotandam vel interimendam sponsam cogere sponsum non posse, etiamsi id olim fieret per excommunicationem. Dissolvit autem Desponsos (ait) & permittit, ut ad damnum & interesse agant coram judice sæculari.

VIII. Observat quoque Choppinus De Sacra Politia *lib. 2. tit. 1. nu. 15.* “usu receptum non esse in Gallicis Tribunalibus Rescriptum Clementis III. in *Cap.* De PRUDENTIA ☧ *De Donat. inter virum & uxorem.* Pontificiæ notionis esse jura dotium, perinde ac nuptialis sponsionis, judicioque terminata Matrimonii controversia, *dotis* cognitionem in Prætorio Episcopi superesse. Ast moribus nostris (ait) vinculo tenus connubiali Præsulum est profanis jus reddere, tanquam de Ecclesiastico Sacramento. Eo autem functis nullum superest de dote judicium, nec de nuptialis quidem muneris restitutione, tametsi conjugalium pactionum arrhabonis & appendicis cujusdam.

IX. Unde si Officialis Sponsum condemnaret non simpliciter ad contrahendum Matrimonium; sed alternativè *duc vel dota*, censeretur abuti sua jurisdictione, atque per appellationem tanquam ab abusu sententia cassaretur, uti tradit Carolus Fevretius tractatu *De Abusu, lib. 5. cap. 1. num. 16.* quia in Gallia nullo modo potest judex Ecclesiasticus, ne quidem *accessoriè*, de *dote* cognoscere; refertque anno 1604. solemni Arresto Parlamenti Divionensis cassatam sententiam Officialis Cabilonensis, qua condemnatus fuerat sponsus ad ducendam sponsam, aut assignandam competentem dotem, prout intra octiduum elegisset; dictumque fuit per Curiam, Officialem tantum posse cognoscere de validitate & observantia promissionis nuptialis; non autem de dote: unde & citationes in causa *dotis*, deflorationis, susceptionis partus, alimentorum, & similes declarantur abusivæ; uti ibidem notat Fevretius.

X. Juxta concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem potest judex Ecclesiasticus *incidenter* de dote, vel donatione propter nuptias cognoscere; cùm aditus super divortio, actor in libello *principaliter* concluserit ad divortium propter adulterium, & consecutivè ad lucrandam vel perdendam dotem vel donationem propter nuptias: Similiter & de alimentis, quæ per virum aut mulierem peti contigerit; pendente divortii causâ, vel de tractamento alterius eorundem cognoscere poterit judex Ecclesiasticus, si hæc coram eo incidant, vel judicialiter petantur. Ita prædicta Concordata *tit. 2. §. 3. & 5.* Habentur parte 1. Edictorum Brabantiæ *lib. 1. tit. 1. cap. 8.*

Notat præterea Zypæus in Jure Novo titulo *De Foro competenti num. 8.* quod licet juxta citata Concordata, cum sine prævio contractu agitur de dote constituenda inter laicos, solus judex sæcularis cognoscat, separatim tamen super *emenda* tantùm deflorationis in Brabantia coram Ecclesiastico actio instituti possit; atque ita non semel à Senatu Brabantiæ fuisse judicatum testatur, etsi secus in Gallia juxta Paponium *lib. 1. tit. 5. art. fin.* Quod ad Sacramentum Matrimonii eatenus spectat (ait Zypæus) quatenus alternativè deflorans ducere aut dotare cogitur, & semper fere quæritur quod ex his debeat.

Notat quoque Thomas Sanchez loco suprà citato *n. 10.* quod si non disputetur de validitate Sponsalium, sed Sponsalia certa sint, atque de iis constet, potest judex sæcularis ad ea compellere, quamvis juramento confirmata sint: sicut cogit ad aliorum contractuum fidem non violandam.

XI. Sponsalia quæ solo consensu inita sunt, & hactenus solo partium consensu subsistunt, etiam solo utriusque consensu solvi possunt, juxta illud vulgatum: nihil tam naturale, quàm unumquodque dissolvi eo modo, quo colligatum est *L. 35. ff. De Regulis Juris*; quod & procedit, tametsi juramento firmata sint; quia juramentum ipsam naturam contractus non immutat *Cap. 2. ☧ De Sponsalibus*, ubi id exemplo societatis juramento firmatæ decidit Pontifex.

XII. Fallit nihilominus hæc regula in Sponsalibus Impuberum, quæ ex positiva Juris dispositione dissolvi, etiam mutuo consensu, non possunt, nisi postquam ad annos pubertatis pervenerint *Cap. 8. ☧ De Dispensat. Impuberum*, idque statutum est, ob inconstantiam & levitatem puerorum, ne quotidie nova contrahunt sponsalia, & rursus ab iis resiliant.

XIII. Ulterius sponsalia puberum, licet ab initio valida, frequenter ex causa superveniente, etiam prævenienda mutuum consensum, solvuntur; tametsi juramento fuerint firmata, quemadmodum Januensi Archiepiscopo respondit Innocentius III. in *Cap. 25. de Jurejurando*, solvi hujusmodi Sponsalia, si Sponsa fuerit fornicata “quoniam (ait) in illo juramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit.” Idem esse si mulier post contracta Sponsalia fieret non tantum leprosa, seu etiam paralytica, vel oculos aut nasum amitteret, seu quidquam ei turpius eveniret, manifeste supponit ibidem Pontifex.

XIV. Pro quo tamen notandum, non sufficere ad dissolutionem Sponsalium, quod superveniat aut detegatur talis circumstantia, quæ si præscita fuisset, Sponsalia inita non fuissent: quia certum est, multa posse sufficere, ut contractus nondum initus iniri non deberet, nec iniri conveniret, quæ nullatenus tamen sufficiunt, ut contractum dissolvant: eo quod contractu nondum inito plena sit libertas non contrahendi; quæ libertas non subest, postquam contractus fuit perfectus.

XV. Itaque ut judicetur, an ob supervenientem aut detectam aliquam circumstantiam, Sponsalia censeantur esse soluta; ipsique Desponsi aut alteruter eorum ab obligatione soluti, expendendum, an tales personæ secundùm prudens judicium talibus verbis, & in talibus circumstantiis consensum ante datum censeantur extendisse ad casum quo talia superveniunt. Si censeantur extendisse ad casum quo talia superveniunt, Sponsalia non solvuntur. Si non censeantur extendisse ad istum casum, dicendum est, quod solvantur.

XVI. Hinc non difficile est colligere, multa posse etiam sine ulla culpa alterutrius supervenire, quæ Sponsalia dissolvant, sive ex parte sponsæ sive sponsi: item quædam etiam esse, quæ quidem præscita impedivissent Sponsalia contrahi, quæ tamen supervenientia jam inita Sponsalia non dissolvant.

XVII. Adhæc, non difficulter intelligitur, quod dum de dissolutione Sponsalium agitur ob supervenientem aut detectam aliquam circumstantiam expendendas esse conditiones & qualitates personarum: quandoquidem dubitari nequeat, quin ex diversitate personarum natum sit contingere, ut consensus in Sponsalia censeatur, vel non censeatur extensus ad casum, quo similia supervenissent, aut detecta fuissent.

XVIII. Illud quoque expendendum, quibus verbis, & quomodo Sponsalia inita sint. Quo enim verba fortius exprimunt voluntatis firmitatem atque constantiam, ut si juramentum quoque accedat; quò insuper magis præmeditate majorique cum solemnitate, eò difficilius ipso facto dissolvuntur; & consensus ad plura postea supervenientia fuisse extensus meritò præsumitur.

Hæc

Hæc omnia secum expendere, & prudenti judicio expendenda committere debet, ut quis à Sponsalium obligatione se in conscientia coram Deo solutum existimet. Si autem coram judice in foro exteriore agatur, hæc judici expendenda & ponderanda erunt, ut latè deducit Zypæus *Consult. 1. de Sponsalibus*, ubi ostendit, admodum difficulter ex parte sponsi dissolvi Sponsalia, si ultra promissionem defloratio sponsæ secuta sit.

XIX. Verum & hoc notandum, quod etsi ratione alicujus supervenientis circumstantiæ solvantur Sponsalia ex parte unius, non propterea semper solvi ex parte alterius. Ita fornicatio sponsi tollit obligationem ex parte sponsæ non tamen eam tollit ex parte sponsi: sed hic sponsalia adimplere tenetur, si ipsa velit. Idem in paupertate, lepra, infamia, & similibus supervenientibus locum habere potest.

XX. Sponsalia de futuro solvi, licet illicitè, per Matrimonium cum secunda, tanquam per fortius vinculum, deciditur in *Cap. 32. ✠ De Sponsalibus*; eatenus nimirum, quod Matrimonium, non obstantibus Sponsalibus prius initis, subsistat; & secundam hanc uxorem habere debeat.

Sed licet ipsa sponsa mox à contracto Matrimonio per sponsum à sponsalibus liberetur, possitque libere cum alio contrahere; nequaquam tamen ex parte sponsi Sponsalia planè soluta sunt; sed dumtaxat pro tempore durantis hujus matrimonii effectus ipsorum suspenditur: atque ideo Matrimonio per mortem uxoris soluto, rursus reviviscunt; & si sponsa velit, sponsus in vim Sponsalium eam ducere tenetur: uti post Basilium Pontium advertit Zypæus in Jure Novo titulo *De sponsalibus num. 8.*

Similiter, si alteruter Desponsatorum ingrediatur Religionem, mox ab ingressu, etiam ante professionem, solvuntur Sponsalia ex parte non ingredientis, ut nimirum liberum ei fit cum alio contrahere; sed ex parte ingredientis tantummodo suspenduntur, quamdiu in Religione permanserit; sed si eam deseruerit, reviviscit ex parte ipsius obligatio: ut rectè notavit Andræas Vallensis ad hunc titulum *§. 4. num. 2.*

XXI. Sponsalia quoque ex parte solius sponsæ solvuntur, si sponsus patriam deserat, & se ad alias partes transferat, uti respondit Pontifex in *Cap. 5. ✠ De sponsalibus.* Quanti temporis autem absentia requiratur, ut hoc titulo sponsa libera censeatur à promissione sua, nullibi determinatur; sed arbitrio judicis relinquitur, nisi certum tempus, intra quod Matrimonium contrahi debeat, Sponsalibus adjectum sit: eo enim elapso, certum est, Sponsalia ulterius non obligare. *Cap. 22. ✠ De Sponsalibus.*

XXII. Inspecto jure communi, ad solutionem Sponsalium non requiritur sententia judicis, aut solemnitas aliqua præter utriusque Desponsatorum consensum. Ritualia Belgica autem nolunt Sponsalia propria Desponsatorum auctoritate solvi.

«Non consentiant Parochi (ait Rituale Mechliniense) ut »illi qui in ætate legitima constituti Sponsalia contraxerunt, »se mutuò ab ejusmodi promissione futurarum nuptiarum »propriâ auctoritate absolvant; sed illos spiritualis Curiæ »Promotori denuntient: ut causa per Episcopum ejusve »Officialem discussâ, si ea secundum juris dispositionem »legitima sit, ab ejusmodi promissione absolvantur.

Idem habet Manuale Cameracense. Et Synodus Cameracensis anno 1604. *tit. 1. cap. 9.* ait: « Sponsalia contracta »non dirimant Parochi, sed rei cognitionem ad Officialem »nostrum remittant. « Id ipsum habent Synodi Audomarensis *tit. 10. cap. 8.* & Buscoducensis sub Masio *tit. 10. cap. 18.*

Hæc verò intelligi oportet de Sponsalibus publicis & coram Ecclesiæ ministro ritu solemni contractis: quibus dum Ecclesia semel manum apposuit, nihil se inconsultâ fieri permittit. Impeditur etiam hoc pacto levitas, quæ aliter in re tam gravi, & frequenter non sine scandalo aliisque incommodis interveniret.

CAPUT III.

De Proclamationibus, seu Bannis Matrimonialibus,

1 *Quid significet vox* Bannum.
2 *Bannum jam pridem in Ecclesia Gallicana sumptum fuit pro Proclamatione Matrimoniali.*
3 *Proclamationes illæ in aliquibus Ecclesiis receptæ, extensæ sunt ad omnes per Concilium Lateranense.*
4 *Earum usum probavit Synodus Tridentina.*
5 *Proclamationes faciendæ post contracta Sponsalia ante contractum Matrimonium.*
6 *Scopus Proclamationum requirit; ut fiant in Parochiis utriusque contrahentis.*
7 *Quid ex præscripto Synodorum & Ritualium observandum dum Desponsi sunt diversarum Parochiarum, Decanatuum, aut Episcopatuum.*
8 *Quid servandum quando Desponsi domicilium mutârunt, aut plura habent domicilia.*
9 *Quibus diebus fieri debeant?*
10 *Debent fieri quando populus est maximè attentus, & voce intelligibili.*
11 *Populus monendus ut impedimenta etiam* occulta *revelet.*
12 *Idque etiamsi* judicialiter *probari nequeant; interdum tamen revelatio omittenda.*
13 *Desponsi in confessione de impedimentis interrogandi; cavenda tamen revelatio confessionis.*
14 *Synodus Tridentina non irritavit Matrimonium omissis Proclamationibus contractum.*
15 *Neque in Gallia hujusmodi Matrimonium est* invalidum.
16 *Synodus Tridentina permittit Episcopis dispensare super Proclamationibus.*
17 *Unicam causam dispensandi expressit Synodus Trid.*
18 *Duplicem cautionem addit Synodus; quarum una hic in Belgio non observatur.*
19 *Synodus Trid. desiderat, ut Episcopi in concedenda dispositione sint admodum moderati.*
20 *Quæ fuerit in his concedendis moderatio S. Caroli.*
21 *An ad evitanda maleficia concedenda dispensatio?*
22 *Quid in Gallia circa hanc dispensationem habeant Edicta Regia, & quæ sit praxis?*
23 *Optandum ut rarò dispensaretur, idque innuunt Synodi Belgicæ.*
24 *Qua cautione Parochi testimonium dare debeant pro obtinenda dispensatione.*
25 *Perniciosus est abusus, dispensare indifferenter sine gravi causa super omissione Proclamationum.*
26 *Hunc abusum aboleri posse ostendit praxis plurium Diœcesium; nec non praxis Hæreticorum in Provinciis Unitis.*
27 *Quid circa hæc Parochi facere debeant?*

I. Hujus vocabuli *Bannum*, non una, sed multiplex apud Scriptores, & in antiquis tabulis est notio, ait D. Du Cange in Glossario verbo *Bannum*, sed potissimum *Bannum* trino significatu ut plurimum accipitur. Ac primò quidem pro edicto publico; rursum pro mulcta judiciaria; tertio pro districtu ac jurisdictione. Quas notiones ibidem latius expendit, & ex veteribus Scriptoribus & monumentis deducit citatus Auctor.

II. Itaque *Bannum* jam pridem, præsertim in Ecclesia Gallicana, acceptum fuit pro Proclamatione seu *Edicto*, quo Matrimonium proclamatur, sive edicitur, ut si quis futuro Matrimonio, quod *publicè* proclamatur; aliquid opponendum sciat, edicat, sive opponat; quemadmodum manifestè insinuat Innocentius III. in *Cap. 27. ✠ De Sponsalibus*, rescribens Episcopo Balaucensi, præsertim si legatur Decretalis ut extat in veteri collectione apud Antonium Augustinum, ubi hæc leguntur: « Sanè quia contingit interdum »quòd aliquibus volentibus contrahere Matrimonium, *Bannis*, ut tuis verbis utamur, in Ecclesiis, *secundum consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ* editis «&c. Quæ postrema verba omisit Raymundus, è quibus interim post Cujacium elicit Filesacus libro *De Origine Parochiarum cap. fin.* Proclamationum seu *Bannorum* matrimonialium institutum ab Ecclesia Gallicana ad cæteras manasse.

III. Quidquid sit, illud constat, quod tempore Concilii Lateranensis sub Innocentio III. celebrati, usus Proclamationum seu *Bannorum* matrimonialium tantum in quibusdam Ecclesiis esset notus: ac demum ad omnes Ecclesias per Decretum hujus Concilii in *Cap. 3. ✠ De clandestina Desponsatione* sit extensus.

Intelligens enim Concilium, frequenter contingere, ut contrahendo *clandestinè*, ob occultum dirimens impedimentum, Matrimonia nulliter contraherentur, «*specialem* quorumdam locorum consuetudinem (ait) ad alia »*generaliter* prorogando statuimus, ut cùm Matrimonia »fuerint contrahenda, in Ecclesia per Presbyteros pro»ponantur competenti termino præfinito, ut intra illum »qui voluerit, & valuerit legitimum impedimentum op»ponat.

IV. Synodus Tridentina similiter desiderans occurrere multiplicibus incommodis, quæ ex Matrimoniis clandestinis quotidie oriebantur, dicti sacri Concilii Lateranensis vestigiis inhærendo præcipit, « ut imposterum antequam »Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium »Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter »Missarum solemnia publicè denuntietur, inter quos Matri»monium sit contrahendum.

V. Vult Synodus, Proclamationes fieri *antequam* Matrimonium contrahatur, id est, postquam Sponsalia jam publicè & coram Parocho contracta sunt; aut si clandestinè inita sint, saltem Parocho de consensu in Matrimonium sufficienter constet.

« Quan-

„ Quando aliter quàm coram proprio Parocho Sponsalia contracta sunt, Matrimonii denuntiationes non antè ab eo fiant, quam ipsimet sponsus & sponsa id exigant, aut coràm assensum præbeant. Qui quidem assensus, si non ejusdem Parochiæ sint à proprio cujusque Parocho cognosci, atque alteri ab altero testimonii litteris significari debet : „ Hæc Synodus Diœcesana Mechliniensis *titul. 9. cap. 9.*

VI. Cùm scopus harum Proclamationum seu Bannorum sit, detegere impedimenta Matrimonii contrahendi, meritò requirit Synodus, ut, non tantum illæ fiant ab alterutrius contrahentis Parocho , sed à *Contrahentium*, id est, *utriusque* proprio Parocho , si Desponsi diversæ Parochiæ fuerint ; quod expressè notavit Rituale Romanum, & nostra Ritualia Belgica , nec non Synodi fieri præcipiunt.

VII. Vult Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 10. cap. 3.* „Quandocunque Matrimonium contrahere volentes sunt „diversarum Diœcesium, Decanatuum, vel Parochiarum, „Parochus unius ad Matrimonii solemnizationem non „procedat , nisi & omnes proclamationes in Ecclesia sua „fecerit, nullumque intellexerit Canonicum impedimentum; & similiter Parochum alterius desponsorum omnes „tres proclamationes fecisse, & nullum Canonicum impedimentum denuntiatum esse, ex testimonio ejusdem Pastoris certo cognoverit , vel de dispensatione Ordinarii „ipsi constiterit. Et si fortè signaturam illius Pastoris non „noverit , & testimoniales sibi exhibitas de falso suspectas habeat , exigat testimonium saltem unius personæ „fide dignæ, quod testimoniales illæ sint scriptæ vel subsignatæ manu ejus , à quo scriptæ , vel subsignatæ esse dicuntur; vel si hujusmodi testimonium haberi non possit , exigat juramentum ab altero desponsorum, quem „testimoniales illæ concernunt , quod eas à Parocho suo „acceperit , vel ab eo scriptas esse sciat. Et si quem hic „perjurum esse, aut crimen falsi committere contigerit, is „gravissime puniatur.

Similia habet Rituale; addit tamen : „Si vero Desponsi „sint diversorum Episcopatuum aut Decanatuum, corroborandæ erunt litteræ Parochi illius , qui Matrimonium non solemnizabit, Episcopi aut Decani Christianitatis testimonio.

VIII. Ut vero finis proclamationum obtineatur, meritò monet Synodus Diœcesana Mechliniensis *tit. 9. cap. 8.* „Si „Matrimonium contracturi in Parochia , in qua est moderna eorum habitatio , *brevem* moram traxerint, ità ut „ibi non sint satis noti; etsi ibidem Matrimonio jungi possint, nihilominus in Parochia , in qua prius habitarunt, „ubi verisimilius est fore ut impedimenta sciantur, denuntiationes omnes fieri volumus.

Hæc Synodus, ubi & in margine notatur, Congregatione Concilii Tridentini ità respondisse. Sanè menti Concilii Tridentini conforme esse, ut si quis plura habeat domicilia in diversis Parochiis, fiant denuntiationes in ea, in qua diutius habitat & principaliorem habet larem, vel potius in ea, in qua verisimilius est sciri impedimenta, pluribus citatis auctoribus resolvit Barbosa *De Officio & potestate Episcopi parte 2. Allegat. 2. nu. 11.*

IX. Denuntiationes seu proclamationem Synodus Tridentina fieri vult diebus festivis ; idque in Ecclesia inter Missarum solemnia; quando nimirum solet esse major populi concursus, ut ità Matrimonium contrahendum magis innotescat ; & impedimenta facilius detegantur; qui est hujus Decreti scopus.

Unde eas fieri posse alio die, quam festo, si ob aliquam *solemnitatem* in Ecclesia celebrandam, quamvis sine festo in populo , *magnus* ad Ecclesiam fiat populi concursus, resolvit Barbosa aliique ab eo citati dicta *Allegat. 32. num. 15.* & fat patenter supponit Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 10. Cap. 2.* præcipiens, proclamationes fieri Dominicis, vel Festivis diebus sub summo Sacro, vel concione, aut *sub frequenti populi conventu*.

X. Debent ergo ad mentem Synodi fieri sub concione aut in Missa, quando ipse populus solet esse frequentior & attentior; idque voce & idiomate ab omnibus intelligibili: qua de re anno 1663. in Congregatione Archipresbyterorum Diœcesis Mechliniensis Præsidente Archiepiscopo hæc resoluta sunt *art. 20.* „Proclamationes publicæ, quæ „ad Matrimonium contrahendum prærequiruntur, fiant „*in initio* concionis aut post lectum in ea Evangelium, aut „alio non minus *commodo* tempore, *alta* tamen semper & „*intelligibili* voce, expresso nomine usitato Desponsandorum,& caveatur ne illa alterentur,aut in aliud idioma transflectantur sub pœna arbitraria.

XI. Cùm hæ proclamationes unicè tendant ad impedimentorum detectionem, Parochi est, frequenter monere populum, ut si quæ impedimenta, etiam *occulta* sciat, ipsi Parocho saltem revelet; ne alioquin ex silentio & occultatione reus reddatur omnium malorum, quæ ex Matrimonio cum impedimento præsertim dirimente contracto, nata sunt oriri.

XII. Neque excusatur quis à revelatione eo solo titulo, quod illud nibelle in judicio probare non possit : quia equidem hujusmodi manifestatio impedimenti Parocho occasionem dare potest ulterius inquirendi; qua inquisitione forsan ita deteget impedimentum, ut etiam in judicio probari poterit.

Adhæc, licet forsan impedimentum nunquam sic esset detegendum , ut *judicialiter* probari posset; nihilominus conducet ejus manifestatio, ut Parochus accipiat inde occasionem sedulò monendi Desponsatos de longa illa peccatorum aliorumque incommodorum catena , cui se innectunt, qui cum impedimento dirimente contrahunt : qua monitione forsan fiet, ut ipsi contrahentes, aut alter eorum impedimenti conscius illud fateatur; atque ita Matrimonium impediatur.

Accedit, quod vel unius etiam testimonium de impedimento sufficere soleat ad impediendum Matrimonium juxta dispositionem juris in *Cap. 22.* ✠ *De testibus, & Cap. 12.* ✠ *De Sponsalibus* , idque ob periculum peccati quod ex Matrimonio sic contrahendo timetur : de quo late Sanchez de Matrimonio *lib. 1. disp. 71.*

Posset nihilominus contingere, ut occulti impedimenti manifestatio fieri non deberet; si scilicet ex ipsa manifestatione gravissima mala merito timeantur; nullum vero aut valde exiguum bonum ex revelatione speretur : quod ex circumstantiis prudenti judicio metiendum est.

XIII: Monet quoque Synodus Audomarensis *tit. 10. cap. 10.* ut sub finem confessionis, quæ solemnizationi Matrimonii præmitti solet, „ Parochus ultro pœnitentem roget, „an nulla sciat impedimenta. Non tamen(ait) quod à Pa„rocho revelanda aut aperienda aliquando sint peccata „pœnitentis, aut ea per quæ in peccatorum illius notitiam „veniatur : sed quod adduci eo & persuaderi pœnitens „possit,ut aut aperiat ipse,aut aperiri permittat,proposito „ipsi, æternæ salutis suæ hinc pendentis discrimine. Nam si „huc adduci non potest, neganda quidem ipsi est absolutio „a peccatis, sed à Matrimonio, etiamsi fortè illud verè non „lieat, invitus repellendus non est, quando res nonnisi ex „confessione nota est.

XIV. Quantumvis autem Synodus Tridentina enixè desideret, ne Matrimonia sine prævis hisce Proclamationibus contrahantur ; noluit tamen ab iis validitatem Matrimonii dependere, neque earum omissionem impedimentum dirimens esse, uti declaravit S. Congregatio Concilii Tridentini Interpres : & unanimi consensu fatentur Doctores, eisque conformis ipsa quotidiana praxis; uti novissime ostendit Gerbetius Doctor Sorbonicus in suo Tractatu Gallico De Potestate Ecclesiæ & Principum circa impedimenta Matrimonii.

XV. Ostendit quoque in Gallia Matrimonia contracta sine prævis proclamationibus aut legitima dispensatione haberi pro *validis*, non obstante *articulo 40* Edicti Blesensis, quo ità decernitur : „ Ad occurrendum abusibus & „damnis, quæ ex Matrimoniis clandestinis oriuntur, de„crevimus & decernimus, quod subditi nostri, cujuscunquè „statûs qualitatis & conditionis existant, contrahere *validè* „non poterunt, sine publicis *Bannorum* proclamationibus „cum competenti temporis intervallo : „ id enim intelligendum esse, *valida* non esse quoad effectus *civiles*, ex variis auctoribus Gallicis nec non Parlamentorum Arrestis ostendit *pag.* 500. & sequentibus, edit. 1696.

XVI. Post hæc subjungit Synodus Tridentina:„ Quod „si aliquando probabilis fuerit suspicio , matrimonium „malitiose impediri posse, si tot præcesserint denuntiatio„nes, tunc vel una tantum fiat, vel saltem Parocho, & duo„bus vel tribus testibus præsentibus Matrimonium cele„bretur. Deinde ante illius consummationem denuncia„tiones in Ecclesia fiant, ut,si aliqua subsunt impedimenta, „facilius detegantur,: nisi Ordinarius ipse expedire judi„caverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur, quod il„lius prudentiæ & judicio sancta Synodus relinquit.

Hoc Decreto permittit Synodus, dispensationem super denuntiationibus ipsi Ordinario, id est, Episcopo Diœcesano; quem hoc loco per Ordinarium intelligi, non autem alios inferiores Prælatos, jurisdictionem quasi Episcopalem habentes , ostendit Fagnanus ad *Cap. 3.* ✠ *De Clandestina Desponsat*, atque ita à sacra Congregatione, probante Gregorio XIII. responsum fuisse testatur.

XVII. Unam duntaxat causam dispensationis expressit Synodus, nimirum cum advertitur periculum, Matrimonium *malitiosè* impediendum, si tanto tempore differendum sit, quousque tres denuntiationes præcesserint.

XVIII. Addit nihilominus duplicem limitationem Synodus. Una, ut tunc saltem una denuntiatio præcedat; Altera, ut si periculum tale sit, ut nec tantillo tempore differri queat, permittatur sine prævia denuntiatione Matrimonium solemnizari ; sed ante illius consummationem denuntia-

nuntiationes in Ecclesia fiant. At posterior cautio hic in Belgio non solet adhiberi teste Zypæo titulo *De Sponsalibus num.* 10. dicitque quod non audiverit unquam, post contractum jam Matrimonium proclamationes fuisse factas.

XIX Adhæc, tametsi dubitari nequeat, quin præter causam expressam, crediderit Synodus posse alias causas occurrere, quæ dispensationem in una aut pluribus, aut etiam omnibus proclamationibus requirant, cùm id relinquat judicio ipsius Ordinarii; nihilominus sat ostendit, Ordinarium debere esse admodum moderatum in relaxandis hisce proclamationibus. Et profectò qui attenderit incommoda, quæ clandestina Matrimonia frequenter adferunt, haud difficulter agnoscet, quod sicuti justissimâ ratione has proclamationes prætermitti voluit Ecclesia, ita quoque meritò velit, summam in dispensando servari moderationem.

XX. Sanctus Carolus in Concilio V. Mediolanensi *parte* 3. *cap.* 17. solam causam in Synodo Tridentina expressam pro legitima agnoscit; ac dein subjicit, „At verò „si hæc causa non subest, quamobrem illas remittat, ea certè sola quod instat sacri Adventûs Quadragesimæve „tempus, neque necessaria est, nec verò cum ratione con„sentiens.„ Rationem notandam subjiciens: „Cum præ„sertim eo sacro tempore, qui jam Matrimonio juncti „sunt, ab illius usu abstinere potiùs conveniens sit, nedum „Sponsos unà conjungi.

XXI. Synodus Rothomagensis anno 1581. titulo *De Matrimonio* advertens dispensationes super Proclamationibus frequentius [illegible]ti ad cavenda maleficia, quæ in celebratione nuptiarum nonnunquam dicuntur intervenire, eam causam ut insufficientem rejiciens, medium aptius „contra maleficia suggerit, & ut dignè hoc Sacramentum „recipiant, hortatur conjuges, ut antequam contrahant, vel „saltem triduo ante consummationem Matrimonii sua „peccata diligenter confiteantur, & ad sanctissimum Eu„charistiæ Sacramentum accedant. Sacerdos vero ne ullum „det maleficiis locum cautius & circumspectius se gerat.

XXII. In Gallia Edicto Blesensi *art.* 40. cautum est, quod „Bannorum non poterit obtineri dispensatio, nisi post „primam promulgationem factam; idque solùm propter „aliquam urgentem & legitimam causam, & ad requisitio„nem præcipuorum & proximorum parentum ipsorum „contrahentium.

Quamvis hic rigor hodie nonnihil sit mitigatus; atque ob necessariam causam nonnunquam in omnibus tribus denuntiationibus Episcopi dispensent: Nihilominus si parentes aliique interesse habentes prætendant, non fuisse legitimam causam remittendi omnes Proclamationes, admittitur appellatio *tanquam ab abusu*, ob contraventionem Edicto Regio; uti post Carolum Fevretium *lib.* 5. *cap.* 2. *numer.* 31. notat Gerbesius in citato tractatu *pag.* 508. unà observans, raro admodum super tribus denuntiationibus dispensari; tuncque etiam cautè, ut si forsan super data dispensatione iis intentata fuerit, rationes proferre Ordinarii queant, quibus justam fuisse dispensationem doceant.

XXIII. Optandum esse (ait Gerbesius) ut conformiter ad Edictum Blesense, publicatio Bannorum fieret, & dispensatio non concederetur, nisi ad requisitionem primariorum & proximorum parentum: id esset medium aptissimum, ad præveniendum Matrimonia clandestina filiorum-familias quæ, frequenter adeò turbant familias, atque rixis & litibus intricant

Synodi Belgicæ tam enixè præcipiunt Parochis has denuntiationes præmitti, ut non sit obscurum, quod earum publicationem summi momenti esse existimarint; & per consequens, non nisi *gravi* de causa in illis esse dispensandum supposuerint.

XXIV. Ad calcem Manualis Pastorum compendiosè complectentis Canones & ritus Ecclesiasticos pro administrandis Sacramentis juxta usum Pastoralis Mechliniensis, extat formula ad scribendum testimonium pro iis qui egent dispensatione super proclamationibus antenuptialibus, unà cum quibusdam reflexionibus ad instructionem Pastorum, quas cum ipsa formula hic apponendas censui, ut ex his appareat, quanta cum cautione ad dispensationem secundum regulas hic præscriptas sit procedendum.

Formula testimonii hæc est: „Facta per me infrascrip„tum Rectorem Parochialis Ecclesiæ loci de ... Districtûs ... „Diœcesis N. diligenti inquisitione apud personas fide „dignas super libertate N. N. & N. N. subditorum præ„tactæ Parochialis, cupientium inter se ritè contrahere „Matrimonium, scio & testificor eos ad id esse liberos & „ab eo non prohiberi per aliquod canonicum impedi„mentum. Insuper ipsos esse boni nominis & famæ, & in „Catholica fide quam profitentur, esse sufficienter instru„ctos, uti per examen deprehendi: denique eorundem „Parentes consentire in prædictum prætensum Matrimo„nium, prout ex ore eorundem Parentum coràm didi„ci. Et quia prædicti nupturientes excurrunt ut gratiam „dispensationis obtineant & allegant pro causa quod &c. Fidem facio causam illam revera subesse. Datum &c.

„*Dicitur supra* apud personas fide dignas, *quia non* „*oportet stare dicto ipsorum nupturientium qui soli in pro*„*pria causa non sunt idonei testes; sed necessum est audire &* „*examinare eorum parentes, propinquos, condomesticos, vici*„*nos, dominos, ac alios similes.*

„ *Dicitur præterea* eorundem parentes consentire: *debet* „*de hoc consensu constare, parentes personaliter audiendo,* „*quando id fieri potest, vel eos qui parentum loco sunt. Aut, si* „*nupturientes sint sui juris, exprimatur.*

„ *Dicitur denique*, & allegant pro causa; *Causa hæc non* „*debet esse futilis, sed concludens & debet D. Pastor de ejus* „*veritate testari, & nupturientes examinare num sint Ca*„*tholici, Confirmati, & num ea sciant quæ scitu sunt ne*„*cessaria ad salutem. Si nesciant, debet eos desuper instru*„*ere, & non dimittere pro petenda dispensatione prædicta, nisi* „*ea calleant.*

„ *Quod si nupturientes diversarum sint Parochiarum,* „*eorundem respectivi Pastores debent se conformare supra*„*dictis.*

XXV. Si hæc toties iterata Ecclesiæ mandata, nec non mala quæ ex omissione proclamationum oriuntur, seriò attendantur, apparebit facilem illum, qui in quibusdam Diœcesibus inolevit, dispensationum usum esse summum ac perniciosum abusum, nullâ consuetudine, quæ potius corruptela dicenda est, justificandum; ipsisque Episcopis omnino allaborandum esse, ut tam nocivus abusus tollatur, atque Regulæ Ecclesiæ toties iteratæ & inculcatæ serventur.

XXVI. Neque id adeò difficile esse, ostendit non tantùm multarum Diœcesium praxis, nunquam, aut raro admodum super denuntiationibus, saltem omnibus, dispensandi; sed & exemplum vicinorum Hæreticorum, qui quamvis se nec Synodi Tridentinæ, nec aliarum Catholicarum Synodorum Decretis subjectos agnoscunt, nihilominus ad præcavenda incommoda ex Matrimoniis *clandestinis* nota oriri, politicâ ordinatione anno 1580. *art.* 3. caverunt, nè aliter consistant nuptiæ, quàm si tribus publicis proclamationibus, à Magistratu Loci, singulis diebus Dominicis intercedentibus, post causæ cognitionem concessis, in Ecclesiis è suggestu in facie Ecclesiæ, aut si Reformati non sint è Curiæ loco publicationi destinato, coram Magistratu pactum connubiale certis solemnius consummetur. Ita Simon Van Leeuvven J.C. Batavus in sua Censura forensi *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 1. qui dein *n.* 2. addit: „Quarum proclamationum præcipuus effectus est, ut inte„rea quicunque voluerit, & valuerit legitimum impedi„mentum exponere, se Matrimonio contrahendo oppo„nat. Quod ut magis innotescat, non solùm eo in loco, in „quo sponsus aut sponsa degunt: sed etiam in quo uter„que vel alteruter natus aut educatus est, vel ubi per an„num & diem proximum fixum habuerint domicilium, „publicatio illa fieri debet, ne si sponsus vel sponsa peregrè „advenerint, fraus aut fallacia committatur.

Si hi prætensi Reformati, solis incommodis ex nuptiis clandestinis orituris permoti, adeò sollicitè has proclamationes præmitti velint; nec cum aliquo cujuscunque conditionis dispensare soleant, uti notorium est: indignum tanè & scandalosum, Episcopos nonnullos, tot etiam Ecclesiæ factionibus constrictos, adeo faciles esse in remittendis proclamationibus, ut leges Ecclesiæ tantùm pauperibus, & infimæ quasi plebi præscriptæ videantur; imò, quod pudet dicere, sola nummi carentia ad observantiam legis constringere videatur.

XXVII. Interim cum frequenter Parochi non possint huic abusui totaliter occurrere; sed id præcipuè ab Ordinariis eorumque Officialibus dependeat, ipsi interim saltem solliciti sint, ut juxta Synodorum & Ritualium suorum præscriptum, non nisi causâ cognitâ, & cum magna cautione testimonia pro obtinenda dispensatione expediant; ut si quis in dispensatione committatur abusus, is ipsis equidem imputari nequeat.

Deinde Parochus ut sollicitus pro legum Ecclesiasticarum Zelator, subditos suos sæpius ad hujus legis observantiam adhortetur; exponendo rationes ob quas Ecclesia tam seriò has denuntiationes præmitti voluerit: quam periculosum & Deo ingratum sit in ipsa Sacramenti susceptione Leges Ecclesiasticas intringere: neque ipsam dispensationem si causâ legitimâ destituta sit, ipsos in totum semper excusare. Denique persuadendo honestioribus, ut se huic legi subjiciant, ut ita suo exemplo alios ad ejus observantiam alliciendo, & ostendendo Legem Ecclesiæ non tantùm pauperibus & infimæ plebi esse præscriptam, benedictionem ampliorem à Deo accipere mereantur.

CAPUT

CAPUT IV.

De Matrimonio & consensu Matrimoniali.

I. MAtrimonium generaliter sumptum definitur in *Cap.* 11. *De Præsumpt.* maris & fœminæ conjunctio individuam vitæ consuetudinem retinens: eaque jam ante tradita erat à Justiniano in *Institutis De Patria Potestate* §. 1.

II. Matrimonium generaliter sic sumptum tripliciter distinguuntur. Aliud dicitur legitimum, id est, secundum leges Gentium legitimè contractum, non autem in fide Christi, quale est Judæorum & Infidelium.

III. Aliud Matrimonium *ratum*, id est in Ecclesia approbatum, quod inter Christi Fideles legitimè contrahitur: quam distinctionem apertè ponit Pontifex in *Cap.* 7. *De Divortiis* dicens: Nam etsi Matrimonium *verum* inter In»fideles existat, non tamen est *ratum*: Inter Fideles autem »verum & *ratum* existit: quia Sacramentum fidei quod semel est admissum nunquam amittitur, sed *ratum* efficit »conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret.

IV. Si postquam Matrimonium legitimè contractum est, conjunctio carnalis intercesserit, tum Matrimonium à consummatione operis matrimonialis dicitur *consummatum.*

Quamvis Matrimonium *ratum* etiam ante consummationem sit verum Matrimonium: nihilque ipsi desit ad rationem Matrimonii; nihilominus per consummationem accipit quandam perfectionem, quantum ad significationem; redditurque vinculum Matrimonii magis indissolubile, ut infrà titulo De Divortiis ostenditur.

V. Matrimonium *ratum* inter Fideles esse verum Sacramentum nemo Catholicorum dubitat, idque tanquam indubitatum exposuit Eugenius IV. in Decreto pro Armenis dicens: »Septimum est Sacramentum Matrimonii, quod »est signum conjunctionis Christi & Ecclesiæ secundum »Apostolum dicentem: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia.*

Et Synodus Tridentina *Sess.* 24. *Can.* 1. *De Sacram. Matrimonii* ait: » Si quis dixerit Matrimonium non es»se verè & propriè unum ex septem legis Ecclesiasticæ »Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab ho»minibus in Ecclesia inventum; neque gratiam conferre, »anathema sit.

Hæc dogmata contra nostri temporis Hæreticos, qui negant Matrimonium esse verum Sacramentum, aut gratiam conferre, adstructa & ex Patribus & Scriptura deducta videri possunt apud Theologos, præsertim illos qui ex professo contra Hæreticos puncta Fidei Catholicæ adstruxerunt.

VI. Porro definitio jam data, uti passim notant Theologi & Canonistæ, non exprimit aut declarat causam efficientem Matrimonii, nec ejus substantiam; sed tantùm effectum qui sequitur, & promanat à præcedenti causa; societatem nimirum perpetuam omnis vitæ, quam Tertullianus *libro ad uxorem*, conjunctum appellat, & individuum usum, corporum & animorum conjunctionem individuam.

VII. Causa igitur efficiens & perficiens Matrimonium est mutuus contrahentium consensus, ut sicuti Sponsalia de futuro contrahuntur solo consensu in nuptias futuras, ità matrimonium per consensum de præsenti in nuptias perficitur, juxta Regulam Juris; *Nuptias non concubitus, sed consensus facit* L. NUPTIAS. ff. *De Regulis Juris.* Unde Pontifex in *Cap.* 23. *De Sponsalibus*, tanquam indubitatum suæ resolutionis fundamentum, assumit, quod *sufficiat ad Matrimonium solus consensus illorum de quorum quorumque conjunctionibus agitur.*

Quod autem dicit Eugenius IV. in citato Decreto pro Armenis: „ Causa efficiens Matrimonii, *regulariter* est » mutuus consensus per verba de præsenti expressus; „ nullatenus sic intelligendum, quasi aliquando alia esset causa efficiens Matrimonii quàm *mutuus consensus*; sed quod is consensus non semper sit exprimendus per *verba*: ideoque vocula *regulariter* non refertur ad *mutuum consensum*, sed refertur ad consensum *per verba* de præsenti expressum.

VIII. Sicuti enim in aliis contractibus consensus non *verbis* duntaxat, sed etiam *signis & nutibus* exprimi & manifestari potest; similiter & in contractu matrimoniali; quemadmodum dicitur *Cap.* 23. *De Sponsalibus*, ubi respondet Pontifex, surdum & mutum posse Matrimonium contrahere, *Cum quod verbis non potest*, SIGNIS *valeat declarare.*

IX. Verùm quia signa frequenter dubia & æquivoca sunt, nec tam clarè consensus per illa, quàm per verba exprimi potest, hinc non nisi necessitate quadam ita cogente, signa admittenda aut adhibenda sunt. Et ut certius de consensu constet, claram & nullis ambiguitatibus aut æquivocationibus obnoxiam verborum formulam in contractu matrimoniali adhibendam passim Rituali præscribunt; à qua nec Parochi recedere, nec ut alia forma contrahatur, permittere possunt; quamvis alio modo etiam; per *sola* signa expressus consensus Matrimonium *validum* constituat, si aliud Canonicum non obstet impedimentum.

X. Cum Christus elevando contractum matrimonialem ad rationem Sacramenti, nihil immutaverit de natura contractus, consequens est, quod adinstar aliorum contractuum, qui consensu ineuntur, possit & hic inter absentes per litteras, aut per Mandatarios sive Procuratores perfici; quod ultimum inter Principes non raro contingit.

XI. Sed quia hic de re summi momenti tractatur, Procurator non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quàm si ad hoc mandatum habeat *speciale*, uti declaratur in *Cap. fin. De Procuratoribus in* VI.

XII. » Et quamvis aliàs is, qui constituitur ad negotia »Procurator alium dare possit: in hoc tamen casu (pro»pter magnum quod ex facto tam arduo posset periculum »imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem »*specialiter* sit commissum. » Ità Pontifex in citato Capi»tulo finali.

XIII. Quin & ibidem tanquam in hoc contractu omninò singulare additur: „ Sanè si Procurator antequam »contraxerit, à Domino fuerit revocatus: contractum »postmodum Matrimonium ab eodem (licet tam ipse, »quam ea cum qua contraxit, *revocationem* hujusmodi »penitus *ignoraverint*) *nullius* momenti existit, cùm illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequivit.

XIV. Ex his fat apparet, qua ratione Matrimonia per Procuratores, & inter absentes multis difficultatibus possint esse obnoxia; ut proinde consulendum sit, ut inter præsentes fiant; nec Parochi propria auctoritate hujusmodi Matrimonia admittere debeant; attento quòd nec inter Theologos omninò conveniat, num hæc Matrimonia veram Sacramenti rationem habeant.

XV. Si solam rationem contractus in Matrimonio spe-

spectemus, etiam conditiones & modos adinstar aliorum contractuum adjici patitur.

Conditiones quidem de *præterito* vel *præsenti* si adjiciantur, ipsum consensum non suspendunt; sed si verum sit quod exprimitur, consensus adest; si falsum sit: consensus deest; & consequenter Matrimonium non est: exempli gratia, si sponsus dicat, accipio te in uxorem si nobilis sis, vel si hoc illudve *fecisti* aut *non fecisti*.

XVI. Quoad conditionem de futuro contingenti, exempli gratia, *si pater consenserit*, certum est, quod si hæc per modum veræ & propriè dictæ conditionis sit adjecta, consensus matrimonialis suspendatur; & per consequens; Matrimonium non censeatur contractum ante conditionis eventum.

Quia autem repugnare videtur, ut quis contrahat Matrimonium requirens consensum *de præsenti*, atque translationem mutuorum corporum; & tamen in futurum à conditionis incerto eventu suspendatur consensus; credunt nonnulli, hoc casu Sponsalia *de futuro* contracta esse potius quàm Matrimonium; atque ità Emanuel Gonzales Sacrorum Canonum in Universitate Salmanticensi Professor in Commentario ad *Cap.* 3. ✠ *De Conditionibus appositis*; siquidem (ait) non adest consensus *De Præsenti*, sed *de futuro* pendens à conditionis eventu. Idipsum non obscurè tradit S. Thomas in tertia parte *quæst.* 47. *art.* 5. ubi loquens de Matrimonio contracto per verba de præsenti, sed sub conditione de *futuro* quæ sit *contingens*, ut datio pecuniæ vel acceptatio parentum, ait: » Et tunc idem est judici» um de tali consensu sicut de consensu qui fit per verba de futuro, unde non facit matrimonium.

XVII. Cùm certum sit, contractum per conditionnem appositam suspendi, & eatenus sapere naturam Sponsalium *de futuro*; credunt aliqui quod eveniente conditione requiratur novus consensus; præsertim hodie post Concilium Tridentinum, coram Parocho & testibus renovandus; quod affirmat post plures citatos Gonzales loco citato; quod licet in rigore verum non videatur, tamen non dubium, quin in praxi hoc tutius sit; præcipuè si conditio longo temporis intervallo post contractum eveniat; ut meritò dubitari queat, num primus consensus adhuc virtualiter perseveret.

XVIII. Conditiones turpes & impossibiles, propter favorem Matrimonii, pro non adjectis habendas esse constituit Pontifex in *Cap. fin.* ✠ *De Conditionibus appositis*.

Porrò hæc Decretalis intelligenda videtur, de conditionibus appositis, non propriè conditionaliter, sed ut modus quidam. Si enim contrahentes absolutè voluisse suum consensum ab eventu conditionis turpis suspendi, non apparet, qua ratione posset ante eventum hujus conditionis dici verum Matrimonium; cum hoc sine consensu contrahentium haberi nequeat; quemadmodum constat ex *Cap.* 26. ✠ *De Sponsalibus*.

Similiter quod in eadem Decretali dicitur de conditionibus *substantiæ* Matrimonii repugnantibus; has scilicet Matrimonium invalidum reddere, etiam de conditionibus modaliter potius, quam conditionaliter expressis intelligendum; & juri merè positivo, saltem quoad aliquas conditiones adscribendum videtur.

Cæterùm plura de consensu conditionato addere non est visum: tum quod raro Matrimonia sub conditione ineantur: & merito ob difficultates & quæstiones inde orituras dissuadeantur; neque à Parocho, ut coram se ineantur, admittenda.

XIX. Præter consensum ipsorum contrahentium aliorum consensum, nequidem parentum, etiam respectu Filiorum familias, quantumvis *minorennium* requiri ad validitatem Matrimonii declarat Synodus Tridentina anathemate damnans eos, » qui falsò affirmant, Matrimonia à Filiisfa» milias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse. » *Sess.* 24. *cap.* 1. *De Reformat. Matrim.*

XX. Quapropter hìc in Belgio Matrimonia filiorumfamilias *invitis* aut *non consultis* parentibus pro *validis* habentur; quamvis in Gallia si Regia Edicta in rigore verborum accipiantur, hujusmodi Matrimonia *invalida* videantur; saltem si probari queat, quod *seductio*, quæ speciem *raptus* præfert intercesserit; quemadmodum deducit Claudius De Blondeau in Bibliotheca Canonica, verbo *Mariages, pag.* 84. ut ità invaliditatem Matrimonii non refundat in defectum consensus parentum; sed in crimen *raptus*, quod esse impedimentum dirimens ipsa Synodus Tridentina agnoscit.

XXI. Illud equidem constat, quod similia Matrimonia filiorum sine consensu parentum contracta sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis semper detestata sit atque prohibuerit, uti loquitur Synodus Tridentina dicto *Cap.* 1.

Nequaquam proinde menti Ecclesiæ contrariantur Principum leges, dum hujusmodi Matrimonia etiam suis legibus prohibent; atque contrahentes, aut ad ea quomodolibet concurrentes puniunt; quin & effectibus civilibus similia Matrimonia evacuant; sed potius Ecclesiæ obsecundant & ejus sanctiones suis legibus adjuvant.

XXII. Henricus II. Rex Galliæ Edicto suo anno 1556. *art.* 1. statuit, quod filiifamilias qui contraxerint, aut contrahent imposterum Matrimonia clandestina invitis, aut insciis patre & matre, poterunt propter commissam hanc ingratitudinem, vituperium & contemptum suorum dictorum parentum, transgressionem legis divinæ, & læsam honestatem publicam à suis respectivè parentibus exhæredari, & excludi ab eorum successione, absque spe alicujus querelæ adversùs hujusmodi exhæredationem recipiendæ. Quin & liberum sit parentibus revocare omnes & singulas donationes liberis suis factas. Insuper liberi sic juncti Matrimonio, in casum hujusmodi exhæredationis declarantur incapaces omnium jurium & emolumentorum, vi matrimonialium contractuum, & testamentorum, legumve aut consuetudinum municipalium beneficio illis aliàs quærendorum.

Insuper decernit, ut liberi insciis aut invitis parentibus juncti, & quicunque operam aut consilium hujusmodi Matrimoniis perficiendis præstiterint, subjiciantur pœnis arbitrariis statuendis pro casûs exigentia per Judices Regios; ad quos horum cognitionem pertinere vult; & quorum conscientiam onerat.

XXIII. Declarat tamen, quod non intendat hoc suo Edicto comprehendi Matrimonia contracta à filiisfamilias excedentibus annos triginta; aut filiabus excedentibus annos viginti quinque, modo saltem requisiverint consilium parentum. Similiter si eorum mater transierit ad secundas nuptias, sufficiet ejus consilium expetere.

XXIV. Per Edictum Henrici III. anno 1579. Blesis editum *art.* 40. inhibetur Parochis, Vicariis aliisque qui solemnizationi Matrimoniali assistunt, ut si conjungendi sint filiifamilias, aut aliorum potestati subjecti, ad solemnizationem procedere, nisi ipsis constet de consensu parentum, tutorum, aut curatorum; aliàs puniendi, ut fautores criminis raptus.

XXV. Eadem penè Edictis Caroli V. 4. Octobris 1540. & Philippi IV. 29. Novembris 1623. pro Belgicis hisce Provinciis decreta sunt; ac præsertim Edicto posteriore; quo decernitur » ut filiifamilias minoris 25. annis, qui insciis » aut invitis parentibus, & omnes minores qui sine consi» lio & consensu proximorum consanguineorum, paterni » & materni lateris, & tutorum seu curatorum cujus» cunque sint qualitatis, contraxerint, incapaces sint om» nium lucrorum quæ directè vel indirectè alter ab altero » petere posset, per conventiones, donationes inter vivos » aut causa mortis; testamenta, successiones, consuetu» dinem, seu alium quemcunque modum; declarando ir» ritas quascumque conventiones & donationes in alteru» trius utilitatem pactas; eaque dispositio vigeat, quamvis » postea parentum consensus superveniat.

» Possint hujusmodi etiam filiifamilias à patre & matre » exhæredari, nec recipiatur querela sub prætextu le» gitimæ dotis, alimentationis, aut consuetudinariæ de» volutionis quoad bona profecta à latere superstitis, qui » ex iis filio inobedienti jus adimere poterit; non aliis » tamen, quibus ex eadem devolutione jus aliquod debi» tum sit.

Habetur prius Edictum parte 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 8. *Rubrica.* 1. Posterius verò *parte* 1. *lib.* 3. *Rubrica* 1.

Non comprehenduntur hoc Edicto filiifamilias majores 25. annis, dummodo *consilium* parentum requisierint; quod etiam à matre quæ ad secundas nuptias transivit requiri sufficit.

Itaque juxta Edicta hæc, licet Matrimonia filiorumfamilias etiam minorennium sine consensu parentum non sint irrita seu invalida in ratione Sacramenti, verumque vinculum Matrimonii inter taliter conjugatos consistat, sunt tamen quodammodo nulla quoad effectus civiles quibus vi horum Edictorum destituuntur.

XXVI. Neque effectus hos hujusmodi Matrimonia obtinebunt, tametsi prætendatur, contractis jam nuptiis, parentes *irrationabiter* contradixisse, nisi judex ipse jam prius de hac irrationabilitate cognoverit & pronuntiaverit; atque ità *auctore* judice Matrimonium celebratum fuerit.

Edictum enim Caroli V. ad quod & Edictum Philippi IV. se refert, dissensum ad censuram judicis remittit: qui rationes exiget: quæ si legitimæ non fuerint, Magistratus Parentum officium supplebit, & auctoritate sua contrahendi facultatem faciet; & tunc Pœnæ eximitur, quod auctore judice sit.

Sub Magistratu seu judice, tam Ecclesiasticum, quàm civilem intelligi vult Zypæus in Notitia juris Belgici titulo

De

De Sponsalibus num. 8. quod eò magis (ait) apud nos rationabile est, si apud Batavos Ministri Hæretici hac in parte vicem Magistratus obeant, quemadmodum testatur Grotius in Isagoge ad Jus Hollandicum *lib.* 1. *parte* 5.

Quidquid sit, cùm hic præcipuè agatur de validatione Matrimonii quoad effectus *merè civiles*, & de observantia aut contraventione Regiorum Edictorum, consultius est, & Judicis Regii auctoritatem interponere; quod & Zypæus agnoscit, verbis suprà relatis subjungens : ad vitandas tamen „ calumnias suadero, ut civilis etiam Magistratus judicium interveniat.

XXVII. Ut autem infaustis his filiorum familias Matrimoniis occurratur, Parochi sæpius ostendere debent, quam grave sit, atque ipsi Divino præcepto de honorandis parentibus directissimè oppositum, in re tanti momenti negligere parentes, nec eorumque desiderio obsequi.

Adhæc, ut parentes consulantur, non tantùm debitam erga parentes reverentiam exigere, sed etiam bonum ipsorum filiorum, quos in delectu uxoris non rarò excæcat libido, præcipitantia, & juvenilis incircumspectio; ac insuper utriusque familiæ discordia, aliaque innumera, quæ ex Matrimoniis hujusmodi oriri solent mala; & quod, sicuti Matrimoniorum, sic contractorum pessimum est initium, ità quoque infaustis esse soleat progressus & finis.

XXVIII. Ostendendum quoque filiis non esse licitum semper invitis parentibus contrahere Matrimonium, quantumvis etiam *irrationabiliter* essent inviti : eò quod non rarò mala secutura ex hujusmodi Matrimoniis invitis parentibus contractis, sint majora, quam bonum ex Matrimoniis illis sperandum.

XXIX. At dum de his monentur filii, unà quoque parentes instruendi sunt de culpa, quam incurrunt, si consensum suum negando, aut protelando prolium suarum Matrimonia ex motivis humanis sæpius insufficientibus, ac parum Christianis, causa sint, quod proles in pessima quæque ruant.

XXX. Contracto autem Matrimonio, Parochi erit, pacem inter filium & parentes conciliare; atque filium ad satisfactionem, & veniæ postulationem, & patrem ad benignitatem & indulgentiam inflectere, atque S. Ambrosii modum agendi cum Sisinnio, quo invito filius uxorem duxerat, imitari. Patrem filio jure iratum agnovit Ambrosius, filium ad officium revocavit, & ad veniam rogandum adduxit, patrem filio reconciliavit, ejusque ac nurus benevolam susceptionem Sisinnio gratulatus *Epistola.* 64. quæ à Parochis meritò in simili occasione legitur.

Prædicta ferè brevi Decreto comprehendit Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 7. *capite* 43. Postquam dixit, „ optandum esse, ut Canon Evaristi Pontificis „(apud Gratianum *caus.* 30. *quæst.* 5. *Can.* 1.) Concilio generali renovetur, tollanturque illa clandestina „Matrimonia, quæ invitis parentibus, ac propinquis „Veneris potius, quàm Dei causa contrahuntur : nam quanta ex his clandestinis Matrimoniis mala suboriantur „in aperto est. Dein addit. „ Quantum fieri potest, cavebit Parochus, ne liberos citra parentum auctoritatem „conjungat. Quod si parentes negligentes fuerint, aut in „admittendo Matrimonio jam contracto rigidiores negatores, admonebit eos, ut liberos maturæ ætatis elocent, neve vinculo jam per Ecclesiam indissolubili pertinacius obluctentur.

CAPUT V.

Coram quo Matrimonium contrahendum.

1 *Olim coram Sacerdote nuptiæ contrahebantur.*
2 *Cur Ecclesia voluerit publicè coram Sacerdote Matrimonium contrahi?*
3 *Decretum Concilii Tridentini contra Matrimonia clandestina.*
4 *Vi illius Decreti præsentia Parochi aut alterius Sacerdotis de ejus licentia requiritur ad* validitatem *Matrimonii.*
5 *Sufficit Parochus alterutrius contrahentium.*
6 *Parochus alterutrius intelligitur Parochus* domicilii.
7 *Unde æstimandum sit, an quis certò loco domicilium habeat?*
8 *Potest quis duplicem Parochum proprium habere.*
9 *Qui censeantur nullum domicilium, neque* proprium *Parochum habere?*
10 *An carentes proprio domicilio debeant contrahere coram Parocho loci, in quo tempore contrahendi Matrimonii consistunt.*
11 *Quid si alteruter Desponsorum* proprium *Parochum habitationis habeat, an coram eo contrahendum?*
12 *Decretum Synodi Tridentinæ circa Matrimonia Vagabundorum.*
13 *Quid circa hæc ab Ordinariis & Parochis observata velint Synodi Belgicæ.*
14 *Si ex consuetudine aut statuto sit aliquis* proprius *Vagabundorum Parochus, coram eo erit contrahendum.*
15 *Milites ubi domicilium habere censeantur?*
16 *Quid de Militum Matrimonio hic in Belgio, & quis pro milite habendus?*
17 *Assistentia Parochi non actus jurisdictionis propriè dictus; & quæ inde consectaria.*
18 *Potest auctoritatem assistendi alteri Sacerdoti delegare.*
19 *Quomodo & quando hæc auctoritas dari debeat.*
20 *An Vice-Pastores, Deservitores, aut Vicarii amovibiles possint alteri licentiam assistendi dare.*
21 *Ordinarius per totam Diœcesim assistere, & alteri licentiam assistendi dare potest : & quis habeatur* Ordinarius.
22 *An invito Parocho dare queat alteri licentiam.*
23 *Requiritur præsentia testium; eaque simultanea cum Parocho.*
24 *Non requiruntur testes* omni exceptione *majores; & quare.*
25 *præsentia Parochi debet esse moralis.*
26 *Matrimonium initum coram Parocho reluctante & invito potest esse validum.*
27 *Nec ignorantia, nec impossibilitas præsentiam Parochi supplent.*
28 *Matrimonium contractum in articulo mortis coram Parocho & testibus subinde est invalidum in Gallia quoad effectus civiles.*
29 *Matrimonia clandestina non sunt* invalida *in locis, in quibus Decretum Concilii Tridentini non est promulgatum.*
30 *In his vicinisque Provinciis sufficienter est publicatum.*
31 *Defectum Parochi generalis quædam necessitas supplere potest etiam in locis, ubi Decretum est publicatum.*
32 *Matrimonia Acatholicorum coram Magistratu aut Ministro Acatholico in Provinciis Confœderatis reputantur* valida.
33 *Prima ratio ab incommodis.*
34 *Secunda ex morali impossibilitate.*
35 *Tertia ratio ex fine ipsius Decreti.*
36 *Quod obtinet, in Matrimonio utriusque partis Acatholicæ, etiam obtinet, si altera duntaxat sit Acatholica.*
37 *Sententia Doctorum Parisiensium de validitate similium Matrimoniorum.*
38 *Fortiter resistendum Matrimoniis partis Catholicæ cum Acatholica.*
39 *Sine licentia Vicarii Apostolici non licet Missionariis hujusmodi Matrimonio assistere.*

I. JAm non pridem moris fuisse, ut Christianorum nuptiæ non nisi cum benedictione Sacerdotali, ac ipso Sacerdote Ecclesiæ nomine eas probante contraherentur, disertis verbis expressit Tertullianus libro *De Pudicitia.* „ Ideo penes nos (ait) *occultæ* quoque conjunctiones, id est, prius apud *Ecclesiam* professæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur.

Et ante Tertullianum Martyr Ignatius Epistola ad Polycarpum. „ Decet verò ut ducentes uxores & nubentes, cum *Episcopi* arbitrio conjungantur, ut nuptiæ „juxta Domini præceptum sint, non autem ad concupiscentiam.

Legitur quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 179. „ Prius conveniendus est Sacerdos in cujus „Parochia nuptiæ fieri debent in Ecclesia coram populo. Et „ibi inquirere unà cum populo ipse Sacerdos debet, si ejus „propinqua sit an non, aut alterius uxor, vel sponsa vel „adultera, Et si licita & honesta omnia pariter invenerit, „tunc per consilium & benedictionem Sacerdotis & consulta aliorum bonorum hominum eam sponsare & legitime dotare debet.

Idipsum legitur in Canonibus Isaaci Episcopi Lingonensis *tit.* 5. *Canon.* 6. & anno 909. in Synodo Trosleana; sub Heriveo Archiepiscopo Remensi *capite* 8. renovatum fuit.

II. Rationem verò cur occultas conjunctiones vetarent easque publicè coram Sacerdote fieri vellent, præmittunt; „Quia sæpe in nuptiis *clam* factis gravia peccata tam in „sponsis aliorum, quàm & in propinquis sive adulterinis „conjugiis, & quod pejus est dicere, consanguineis adcrescunt & adcumulantur.

Ob hæc aliave gravissima incommoda ex clandestinis Matrimoniis oriri solita, semper Ecclesia ea detestata est iteratisque Decretis, etiam sub gravissimis pœnis prohibuit.

III. At Synodus Tridentina animadvertens, prohibitiones illas, propter hominum inobedientiam jam non prodesse; ac insuper perpendens gravia peccata & incommoda, quæ ex hujusmodi clandestinis conjugiis

quotidiè oriuntur; præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua *clam* contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt; cui malo cùm ab Ecclesia, quæ de *occultis* non judicat, succurri non possit, efficacius aliquod remedium adhibendum censuit: atque præter publicas denuntiationes, quas juxta modum suprà *cap.* 3. descriptum, præmitti voluit, insuper declaravit & statuit: »Qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote de »ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tri»bus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos »sancta Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles »reddit: & hujusmodi contractus irritos & nullos esse »decernit, prout eos præsenti Decreto irritos facit & an»nullat.

IV. Quamvis etiam non obstante Decreto Concilii Tridentini disputetur inter Theologos, an Parochus sit verus Minister Sacramenti Matrimonii, an verò ipsi Contrahentes; atque verisimilior videatur sententia affirmantium hos esse Ministros: nihilominus illud certum est, Parochi alteriusve Sacerdotis de Parochi seu Ordinarii licentia adeo necessariam assistentiam, ut ni assistat, ex Decreto Concilii Tridentini non illicitum duntaxat, sed & *invalidum* sit Matrimonium.

V. Cum Synodus simpliciter requirat præsentiam Parochi, non *Parochorum*; neque exprimat: an viri, an mulieris, receptum est, quod si Desponsi sint diversarum Parochiarum, alterutrius Contrahentium Parochi præsentiam sufficere; & ita S. Congregationem declarasse refert Fagnanus ad Cap. QUOD NOBIS 2. *De Clandest. Desponsat.* eique moderna & notoria praxis suffragatur.

Consuetudo in multis locis habet, ut potius coram Parocho mulieris, quam viri Matrimonium contrahatur: quæ consuetudo in honestate fundamentum habet, adeòque est meritò servanda, uti supra *cap.* 1. circa Sponsalia notatum est.

VI. Est autem proprius Parochus, qui vi Decreti Concilii Tridentini Matrimonio assistere debet, is, in cujus Parochia alter domicilium habet, ait Rituale Mechliniense; & communis praxis suffragatur.

Non sufficit ergo Parochus *originis*, sed requiritur Parochus *domicilii*, sive illius Parochiæ in qua tempore contracti Matrimonii, alter saltem contrahentium morabatur, ut juxta vulgarem & communem modum loquendi, ibi domicilium habere, sive habitare censetur; quamvis non ita fixum, nec eo animo, ut loco perpetuò manere intenderet.

VII. Imò quis domicilium sufficienter ad hunc effectum habere censendus est, tametsi eo animo ibidem moretur, ut post certi temporis lapsum in se sit recursurus; quin & ipsa negotia ob quæ ibidem moratur id apertè significent: uti in Scholaribus Academicis manifestum est. Licet enim hi duntaxat pro tempore studiorum Academicum Domicilium eligant; quia tamen pro eo tempore, juxta communem & vulgarem loquendi modum, in Academia habitare dicuntur, Parochus Parochiæ in qua pro eo tempore morantur, *proprius* ipsorum Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium habetur.

E contrario si quis tantùm recreationis, aut litis alteriusve negotii prosequendi causâ in aliquo loco, tametsi notabili etiam tempore, subsistat, non propterea ibi domicilium elegisse censebitur: eo quod juxta moralem modum loquendi ibidem habitare non judicetur. Ex vulgari itaque æstimatione, & loquendi modo multum dependet, ut definiatur, ubinam quis Domicilium dicendus sit habere, ut coram Parocho loci Matrimonium validè contrahere queat. Et quidem in particularibus casibus ex circumstantiis concurrentibus facilius & securiùs id determinari potest, quam per generalem aliquam regulam definiri aut describi.

VIII. Hoc constat, quod subinde quis possit in duabus Parochiis eodem tempore habere Domicilium; si nimirum juxta moralem loquendi modum in utraque sic familiam instituat, ut ubique juxta moralem & vulgarem loquendi modum habitare censeatur; licet in uno forsan loco frequentius personaliter resideat, quam in altero.

IX. Cum proprius Parochus dicatur à Domicilio habitationis, consequens est, quod hi qui tale domicilium non habent, nec *proprium* quoque Parochum habere censendi sint.

Porro qui hujusmodi domicilio carent, dicuntur *Vagi* seu Vagantes & incertas sedes habentes. Unde tales etiam habendi sunt, qui Domicilium deserentes, navigant, vel iter faciunt, quærentes ubi se collocent: Hi enim domicilio carentes eatenus Vagantes dicuntur, & incertas sedes habentes: uti notat Sanchez *lib.* 3. *De Matrimonio Disp.* 25. *num.* 2. quidem *num.* 3. etiam & illum meritò posse *vagum* appellari, qui relicto suo Domicilio iter facit ad locum in quo domicilium constituere destinavit: eò quod hactenus pro eo tempore quo est in itinere, nullum domicilium habeat; utpote priore deserto, & secundo nondum occupato.

X. Cum igitur Tridentina Synodus exigat ad validitatem Matrimonii præsentiam *proprii* Parochi habitationis sive domicilii, non apparet, qua ratione in Vagis sive Vagabundis illis hoc Decretum in omni suo rigore servari queat, quandoquidem hi, ex supposito, *proprio* Parocho habitationis seu domicilii careant.

Concludendum ergo apparet, quod dum hoc Decretum respectu vagantium non potest quoad omnia exactè servari, eò quod *proprii* Parochi præsentia haberi nequeat; saltem servetur quantùm potest: uti notat Zypæus *Consf.* 7. *De Sponsalibus.*

Hinc consequens est, quòd dum vagabundi non possunt coram suo *proprio* Parocho contrahere, saltem contrahere debeant in præsentia *Parochi* loci in quo tempore contrahendi Matrimonii consistunt, neque possint eo loco coram alio Parocho, aut Sacerdote sine licentia Parochi loci Matrimonium inire. Quin & ipsa Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 7. *De Reformat. Matrim.* sat ostendit, vagabundos coram Parocho debere contrahere, ubi *Parocho præcipit, ne illorum Matrimoniis intersint*, nisi servatis iis quæ ibidem præscribuntur; cui & communis praxis consonat.

XI. Ulteriùs, si supponatur sponsus esse vagabundus sive omni domicilio destitutus, sponsa autem domicilium fixum habeat, & consequenter *proprium* Parochum habitationis, videtur coram hoc Parocho contrahendum: eò quòd sic Concilio Tridentino satisfieri queat, quod requirit præsentiam *proprii* Parochi.

Dum enim vagabundi coram Parocho, in quo tempore contrahendi Matrimonii reperiuntur, contrahunt, nequaquam in rigore coram *proprio* Parocho habitationis contrahunt; & eatenus ob necessitatem à Decreto Concilii receditur: qui recessus admittendus non apparet, dum alteruter contrahentium *proprium* habitationis Parochum habet: eo quòd hoc casu Decreto Concilii Tridentini satisfieri queat, contrahendo coram *proprio* Parocho sponsæ non vagabundæ.

XII. Synodus Tridentina advertens, quòd multi qui vagantur & incertas habent sedes, prima uxore relictâ, »aliam & plerumque *plures* illa vivente, diversis in locis »ducant, omnes ad quos spectat, paternè monet, ne hoc »genus hominum vagantium ad Matrimonium facilè re»cipiant, Magistratus etiam sæculares hortatur, ut eos se»verè coërceant. Parochis autem præcipit, ne illorum Ma»trimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem »fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id »faciendi obtinuerint. Citato *Cap.* 7.

XIII. Decreti hujus executionem Synodi Belgicæ uno consensu urgent, vultque Synodus P. II. Mechliniensis: *tit.* 10. *cap.* 6. ut licentia ab Ordinario obtineatur *in scriptis: neque ea licentia sine causæ cognitione & matura deliberatione detur.*

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 11. *cap.* 5. vult, ut »ignoti, & qui certas sedes non habent, non admittan»tur, ad contrahendum Matrimonium, nisi prævisis atte»stationibus Pastoris, ubi novissimam fecerint residen»tiam, aut aliorum fide dignorum, quorum sigilla vel sig»naturæ sint Pastori, coram quo contrahere volent, bene »notæ, aut sufficienti aliorum depositione apud eundem »comprobatæ.

Non dubium ergo, summâ circumspectione, & non nisi auctoritate Superiorum à Parochis hujusmodi Matrimonia esse solemnizanda, sed tamen quia in hoc Decreto nulla clausula irritans apposita est, si Parochus neglectis iis quæ à Synodis sunt præscripta, Matrimonio astiterit, *validum* erit Matrimonium; quamvis Parochus graviter deliquerit, & à Superiore promeritò castigandus sit; uti post Sanchez notat Zypæus in jure Novo *tit. De Sponsalibus num.* 13.

XIV. Advertit quoque Zypæus *Consf.* 7. *De Sponsalibus*, quod omnia Concilii in citato *capite* 7. verba sint prohibitiva, non permissiva libertatis alicujus quoad vagos; aut concessiva jurisdictionis quoad Parochos.

Hinc ulterius concludit. „Si qua in civitate peculiaris »ac proprius constituatur vagorum hujusmodi Parochus »coram aliis ibi contractum Matrimonium erit irri»tum, tanquam non coram proprio contractum, cum is »ibi exstet.

XV. Milites nomine vagorum non veniunt, eò quòd ordinariè domicilium propriumque Parochum habere censeantur. Et quidem miles domicilium habere dicitur *ubi meret si nihil in patria possideat. L.* 23. §. 1. *ff. Ad Municipalem.*

Multi autem ex hodiernis militibus in patria nihil possident, adeoque ii ubi *merent* domicilium habere videntur; &

tur; & sic facilè ibi Parochum ut proprium sortiri, tubi in præsidiis, aut aliter morantur, non tamen per modum transitus L. HÆRES ABSENS §. PROINDE. *ff. de Judiciis* Ità Zypæus *consult.* 2. *num* 7. *De Off. Ordinarii.*

XVI. Milites exercitu Regis Catholici hic in Belgio militantes habent suos respective cohortium aut legionum Capellanos Castrenses, qui ipsis Sacramenta administrant juxta datam ipsis facultatem à Vicario Apostolico ad Exercitus Regios per Breve Apostolicum constituto.

Quare nec dubium, quin milites in exercitu actu existentes coram suis respective Capellanis tanquam propriis Parochis Matrimonium contrahere possint.

Inter Concordata Ordinariorum 25. Jan. 1595. inita, & denuo in Septembri anno 1628. inter Archi-Episcopum Mechliniensem ut Delegatum exercitus, & Episcopos Comprovinciales renovata „ relatum est, ut Parochis liberum sit administrare Sacramenta omnibus divertentibus ad suas Parochias, & sepulturas in iis morientibus, „salvis juribus: Non licebit tamen Parochis assistere militibus seu personis de exercitu Matrimonium contrahere „volentibus; nisi tanquam Præsidiarii in eorundem Parochorum Parochiis, resideant. „ Ità Zypæus *Consult.* 2. *De Officio Ordinarii num.* 1. qui ibidem Breve Apostolicum Delegationis ad Exercitus Regios discutit; & sub eodem titulo in *Jure novo* plures dictorum Concordatorum articulos refert; nec non de Militum Matrimoniis in Belgio latè tractat *Consult.* 14. *De Sponsalibus*, ibi specialiter examinat, quandonam hodie aliquis pro milite habendus sit, ut jure militari gaudeat: atque rectè monet *nu.* 19. „Si quis non animo militandi per collusionem nomen de„derit, ut contra interdictum forsan Ordinarii, à Ca„strensi Sacellano conjungatur Matrimonio & mox quasi „à militia mittatur, dicendum erit revera quod simulata „militia verum effectum veri & proprii Parochi ei non „potuerit producere; adeoque nec Sacellanus Castren„sis Matrimonio ritè & ratè præesse; nec ille validè con„jungi.

XVII. Parochi assistentia ad validitatem Matrimonii à Synodo Tridentina requisita, non est propriè actus jurisdictionis, sed simpliciter actus Pastoralis, quemadmodum administratio aliorum Sacramentorum; unde & validum erit Matrimonium, si Parochus assistat Matrimonio sui Parochiani in aliena Parochia, etiam renitente ac reclamante Parocho istius Parochiæ; quin & alieno Episcopatu invito Episcopo; uti post alios notat Barbosa De officio Episcopi *parte.* 2. *alleg.* 32 *num.* 25. ibidem quoque notant, Parochum quinimmo excommunicatum, suspensum, aut interdictum posse *validè* Matrimonio assistere; eo quod maneat verus Parochus; nec assistendo actum jurisdictionis exerceat.

XVIII. Sicuti Parochus alteri Sacerdoti administrationem Sacramentorum, tanquam eorum *Ordinarius* Minister, delegare potest; ità quoque alteri Sacerdoti facultatem assistendi Matrimonio suorum delegare; uti evidenter supponit Synodus Tridentina in verbis, *vel alio Sacerdote de ipsius Parochi licentia.*

Ex contextu Synodi manifestum est, facultatem hanc non possè à Parocho concedi nisi *Sacerdoti*; unde post Navarrum aliosque resolvit Barbosa loco citato *num.* 13. Matrimonium de licentia Parochi tempore pestis coram Acolyto contractum esse nullum.

XIX. Sufficit autem quocunque modo, sive voce, sive scripto data fuerit hæc licentia; modo revera data sit tempore illo, quo Matrimonio assistitur; nam si eo tempore defuisset, licet Parochus postmodum licentiam daret, aut assistentiam ratam haberet, nihilominus invalidum est Matrimonium: „ Nam etsi (ait Barbosa ibidem *nu.* 129) „regulariter ratihabitio retrotrahatur & mandato comparetur *Reg.* RATIHABITIONEM *cum vulgaribus De Regulis Juris in* VI. tamen ubi lex vel statutum præsentiam „requirit corpoream, ratihabitio sequens non sufficit ad „actum validandum.

XX. Hanc licentiam an etiam dare queant Vice-Pastores, dependet ab auctoritate, quam à Parocho acceperunt; nisi enim hæc subdelegandi potestas specialiter ipsis sit data, ea etiam uti non debent: quia cum ipsorum licentia administrandi Sacramenta tantùm sit *delegata & vicaria*, ea propriè non delegat: cum Delegatus de jure communi subdelegare ordinariè non possit. Deservitor tamen aut Vicarius etiam amovibilis *alteri Sacerdoti* licentiam dare potest; quia, ut inquiunt Canonistæ, Delegatus est ad *universitatem causarum*; cui subdelegandi auctoritas competit: atque ità in praxi servatur.

XXI. Quia Episcopus per totam suam Diœcesim manet unà cum Parochis tanquam subsidiarius ordinarius Sacramentorum minister, etiam ipse non tantum Matrimonio assistere, sed & alteri Sacerdoti licentiam assistendi dare potest; quemadmodum & Synodus Tridentina declarat in verbis: *Vel alio Sacerdote de ipsius Parochi aut* ORDINARII *licentia.*

Nomine *Ordinarii* hic intelligitur Episcopus Diœcesis in qua contrahentes domicilium habent, iique omnes qui in auctoritatem & jurisdictionem succedunt; ut Capitulum Sede vacante, Vicarius generalis Episcopi, & etiam Capituli Sede vacante: nisi horum auctoritas specialiter in hoc puncto restricta sit.

XXII. Potest quidem Ordinarius hanc licentiam alteri Sacerdoti etiam *invito* Parocho delegare; at id rarò, & non nisi urgente de causa faciendum: eò quod per hanc delegationem Parocho assistentia matrimonialis jure *ordinario* competens adimatur; ideoque jure suo quasi spolietur, dum hæc licentia alteri datur.

XXIII. Præter præsentiam Parochi alteriusve Sacerdotis de Parochi seu Ordinarii licentia, necessaria est ad validitatem Matrimonii ex præscripto Synodi Tridentinæ, duorum aut trium testium præsentia; quæ *simultanea* debet esse, nec sufficit *successiva*, quia Tridentinum copulativè exigit præsentiam Parochi & testium, per dictionem, & quæ copulat; uti post plures citatos advertit Barbosa *num.* 137.

Juxta Edictum Blesense *art.* 40. requiruntur in Gallia *quatuor* testes; sed quoad hunc numerum testium, articulum illum in nulla Regni Provincia receptum fuisse, testatur Jeunin *pag.* 989. unde passim ibidem receptum est, duos ad validitatem Matrimonii sufficere.

XXIV. Qualitatem testium nullam expressit Synodus Tridentina; neque posteriores Synodi aut Ritualia aliquam requirunt. Unde admittuntur in testes quicunque mentis compotes, atque intelligere apti quid agatur; viri & mulieres, etiam proximi consanguinei contrahentium, sine exceptione, quæ hic non habet locum; secus in aliis negotiis ubi requiruntur testes *omni exceptione majores.*

Ratio autem cur Synodus constitutionem non restrinxerit ad testes omni exceptione majores fuisse potest, ne obtentu *exceptionum* multoties Matrimonia irritarentur; aut saltem in dubium vocarentur.

XXV. Præsentia Parochi & testium requiritur non corporalis duntaxat, sed moralis; ità ut sciant & intelligant quid agatur, ipsisque Parochi atque testium testimonio Matrimonium probari possit, eoque pacto occurri incommodis ex Matrimoniis clandestinis metuendis.

Quare si licet Parochus corporaliter esset præsens; sed non intelligeret aut adverteret quid ageretur, invalidum esset Matrimonium defectu præsentiæ Parochi; tametsi malitiose intelligere aut advertere detrectasset. Quia equidem eo casu certum est, non eam fuisse præsentiam Parochi, ut de Matrimonio coram se contracto testari posset; quacunque demum ratione id factum sit; uti probat Zypæus *Consult.* 3. *De Sponsal.*

Similiter insufficiens erit Parochi præsentia, si contrahentes Matrimonium essent retro aliquem parietem, vel Parochus cæcus esset; quia licet verba audiret & intelligeret non posset securè & certò testari, hos in individuo contraxisse; cum ipsos non vidisset, vox autem facilè falle-re posset, & ità post alios docet Barbosa.

XXVI. Præsentia autem moralis sufficit, tametsi Parochus invitus ac planè reluctans præsens fuerit, modo omnia eo modo coram ipso gesta sint, ut certum de iis testimonium dare queat. Idem erit, si alium in finem & per dolum eo vocatus fuerit; aut casualiter ibidem præsens sit, aut etiam quasi transeat: Barbosa ibidem *num.* 85. & 88. Quæ enim ultra moralem præsentiam Parochi & testium requiruntur, tametsi ordinariè citra grave peccatum non omittantur, omissa nihilominus Matrimonium non irritant: ut in his obtineat illud vulgatum. *Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent.*

XXVII. Hæc Parochi testiumque præsentia adeò necessaria est pro validitate Matrimonii, ut nec *ignorantia* etiam *invincibilis* ejus defectum supplere queat; uti nec *privati* alicujus necessitas: ideoque Matrimonium sine Parochi testiumque præsentia contractum in articulo mortis, aut tempore belli, aut pestis, licet Parochi præsentia haberi nequeat, invalidum esse post alios resolvit Barbosa *n.* 147.

XXVIII. Quin & Matrimonia contracta in articulo mortis etiam in præsentia Parochi & testium ab his qui hucusque in concubinatu vixerunt, & proles illegitimas procrearunt, habentur in Gallia pro *invalidis* ad effectus civiles, per Edictum Ludovici XIII. anni 1639. de quo videri potest Carolus Fevretius in Tractatu De Abusu *lib.* 5. *cap* 2. *n.* 43.

XXIX. Quæ hactenus dicta sunt de necessitate præsentiæ Parochi & testium; & *invaliditate* Matrimonii ex ejus defectu resultante, obtinent in locis, in quibus ipsum Tridentinum Concilium quoad hoc punctum publicatum fuit.

Decernit quippe Concilium in fine ſui Decreti, „ ut hujuſmodi Decretum in unaquaque Parochia ſuum robur poſt *triginta* dies habere incipiat, à die *primæ publicationis* in eadem Parochia factæ, numerandos.

Hic ſat oſtendit Synodus, ſe noluiſſe Decretum vim ſuam habere ad *irritandum* Matrimonium iis in Parochiis, in quibus publicatum nunquam fuit, quacunque tandem ratione publicatio impedita fuerit.

XXX. In hiſce viciniſque Provinciis & Regnis, ſi Angliam & Poloniam exceperis, Concilium Tridentinum ſufficienter quoad hoc Decretum promulgatum eſſe, oſtendit Eximius D. Huygens in ſuis Obſervationibus De Sacramento Matrimonii *cap. 36.* neque de Gallia quoad nullitatem Matrimonii clandeſtini ex defectu præſentiæ Parochi & teſtium ulla hodie videtur vel minima dubitandi ratio amplius ſubeſſe.

Cum ergo in omnibus penè locis hic circumjacentibus publicatio Concilii Tridentini ſufficienter facta ſit; atque ita nullitas Matrimonii clandeſtini habeatur, admodum rari incidunt caſus contracti Matrimonii in loco, ubi Concilium non eſt publicatum, ab incolis loco in quo illud publicatum fuit, aut econtra: qui ubi occurrerint, conſuli poterit citatus Eximius Auctor, qui caſus illos ſolidè ibidem reſolvit; atque inter alia rectè advertit *num.* 13. quod hoc Concilii Decretum non afficiat perſonas ratione loci ad quem divertunt, vel per quem tranſeunt; ſed ratione loci quo Decretum eſt publicatum, non poſſe validè contrahere clandeſtinè in loco diverſorii, vel tranſitus ubi non eſt publicatum.

XXXI. Porro quod ſuprà dictum eſt, nec *neceſſitatem* ſupplere defectum Parochi, id expreſſe reſtrinxi ad neceſſitatem *particularem*; nam ſi generalis aliqua & inevitabilis neceſſitas fuerit, etiam Concilii Decretum ceſſabit; uti notatum fuit ob ſimilem inevitabilem neceſſitatem, Vagantes poſſe contrahere coram Parocho loci, in quo conſiſtunt duntaxat & non habitant, eo quod Parochum domicilii non habeant.

Hac ratione fertur Congregatio Cardinalium declaraſſe, „ Quod ubi etiam conſtat Decretum Concilii eſſe publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii obſervatum, ſed Parochialis Eccleſia utpote vacans proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Epiſcopo atque Capitulo habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi; nullus alius ibi ſit, qui vices Parochi aut Epiſcopi ſuppleat, Matrimonium valere abſque præſentia Parochi „: ſervata tamen in eo, in quo poteſt, forma Concilii, nempe adhibitis ſaltem duobus teſtibus. Apud Zypæum titulo de Sponſalibus *n. 16.*

XXXII. Matrimonia Acatholicorum coram Magiſtratu politico, aut miniſtro Acatholico contracta etiam in illis locis, ubi Decretum Concilii Trid. aliquando fuit publicatum, eſſe valida, etſi nec deſit copia Parochi Catholici; neque ſic conjunctos ad Eccleſiam Catholicam redeuntes, eſſe urgendos coram Parocho conſenſum matrimonialem renovare, non tantum in Gallia & Germania, ſed in Provinciis Confœderatis, ubi Calviniſtæ dominantur, jam à 70. & amplius annis communiter receptum fuit; atque toto quaſi orbe ſpectante pro validis reputata fuere, quemadmodum nuper in quadam Diſſertatione ſub titulo Theſeos *De Sponſa Duorum* oſtendit Eximius D. Martinus de Swaen in hac Academia Sacræ Theologiæ Doctor; eorumque validitatem ſolide adſtruit; profertque varias eaſque urgentiſſimas rationes, ob quas merito Pontificibus & Epiſcopis viſum ſit, Decretum Concilii Tridentini non comprehendere Matrimonia Acatholicorum in Provinciis confœderatis ſub temporali dominio Hæreticorum conſtitutis.

XXXIII. Prima ratio petitur ab utilitate Eccleſiæ & ſalute animarum. Si enim Matrimonia Acatholicorum coram Magiſtratu Politico, vel Miniſtro Acatholico contracta ſint invalida, ſequitur, „ nullum conjugatum Calviniſtam poſſe ad fidem Catholicam converti & Eccleſiæ Catholicæ reconciliari, niſi aut deſerat uxorem hæreticam converti nolentem, & niſi agnoſcat ſe hucuſq; in materiali ſaltem fornicatione cum putatitia ſua uxore vixiſſe; vel niſi illa conſentiat (quod raro hodie contingere videmus) de novo inire contractum conjugalem coram Presbytero. „ Hæc ille §. 5.

„Quantum converſioni Acatholicorum hæc ſententia ponat impedimentum; & quantum contra Catholicos perſecutionem excitare nata ſit, pergit (Swanius) nemo eſt qui non percipiat. Econtra autem ſi valida cenſeantur Matrimonia coram Acatholico Magiſtratu vel Miniſtro Calviniſtico in fœderato Belgio inita, ceſſant incommoda enarrata, & converſioni Acatholicorum oſtium aperitur.

Refert deinde Eximius Auctor, hanc rationem purpuratis Patribus expoſuiſſe magnum illum ac nominatiſſimum Præſulem Epiſcopum Caſtorienſem per Provincias confœderatas Vicarium Apoſtolicum, cum anno 1671. Romæ negotia ſuæ miſſionis ageret; eoſque reſpondiſſe, *non convenire ut quæſtio illa à S. Officio definiatur, verum ſtatueret ipſe, quod crederet animarum ſibi creditarum ſaluti maximè expedire.* Et eodem anno reſpondit eidem Antiſtiti Pœnitentiaria Romana, ſe ſentire, quod Matrimonia Acatholicorum in Belgio fœderato inita coram Magiſtratu vel Miniſtro Calviniſta, deberent haberi *valida.*

Quanto autem ſtudio & zelo præfatus Præſul poſt ſuum ex Urbe reditum Paſtoribus ſibi ſubditis inculcare conatus ſit, hujuſmodi Matrimonia habenda eſſe pro validis, multis oſtendit Swanius.

XXXIV. Secundam rationem pro validitate hujuſmodi Matrimoniorum petit citatus Auctor ex eo, quod moraliter ſit impoſſibilis obſervatio Decreti Concilii Tridentini de contrahendo Matrimonio coram *Parocho Catholico* inter Acatholicos, quamdiu in his Provinciis Religio Acatholica dominatum tenet: quam moralem impoſſibilitatem multis iiſque ſolidiſſimis rationibus evincit.

XXXV. Tertia ratio pro validitate horum Matrimoniorum deſumitur ex ſcopo ipſius Decreti Concilii Tridentini, qui eſt, ut incommoda ex Matrimoniis clandeſtinis quæ in foro externo probari non poterant, provenientia evitarentur. Scopus autem hic in Provinciis hiſce obtinetur, dum Matrimonia publicè coram Magiſtratu vel Miniſtro Acatholico & teſtibus contrahuntur, idque non aliter quàm prævìis tribus diſtinctis publicis proclamationibus: adeo ut non minus apud ipſos Acatholicos quàm apud Catholicos exulent Matrimonia clandeſtina, ideoque fine Decreti ceſſante, non appareat ratio cur ejus obſervantia urgeri debeat, præſertim cum maximis illis incommodis quæ ex urgenda hac obſervantia ſequerentur; uti latius videre licet apud Swanium; necnon Eximius D. Huygens qui in ſuis Obſervationibus de Sacramento Matrimonii horum Matrimoniorum validitatem ſimiliter adſtruit; & argumentis in contrarium adduci ſolitis reſpondet; atque ſignanter notat ex Swanio, reſolutionem Cardinalium datam Saſboldo Vicario Apoſtolico, relatam à Zypæo titulo *De Sponſalibus num. 16.* qua dicta Matrimonia declarantur *invalida* emanaſſe id temporis, quo Rex Catholicus nullum adhuc jus liberæ Reipublicæ Provinciis illis ceſſerat, atque nullius adhuc Religionis pacificum, niſi ſolius Catholicæ, indulgeret exercitium, exturbans ubicumque poterat Miniſtros Acatholicos. Quid ni pro hoc tempore declarare potuit S. Congregatio Decretum Concilii Tridentini, etiam Acatholicos obligare; cum nec tunc ſubeſſent, nec timerentur incommoda illa, & obſervantiæ impoſſibilitas, quæ hodie mutato politico regimine, & publico religionis exercitio ex neceſſitate obſervantiæ iſtius Decreti orirentur, uti fuſius exponit Swanius §. 6.

XXXVI. Quod de validitate Matrimonii Acatholicorum coram Magiſtratu vel Miniſtro Hæretico dictum eſt, id quoque obtinere tametſi altera pars contrahentium ſit Catholica multis ſolidiſque argumentis evincit Swanius §. 7.

Si enim Matrimonia ſint *valida* contracta coram Magiſtratu vel Miniſtro Hæretico, dum utraque pars eſt Acatholica; etiam *valida* dicenda videntur, tametſi una pars duntaxat ſit Acatholica; eodem argumento, quo Matrimonium contractum in loco ubi Decretum Concilii Tridentini non eſt publicatum, eſſet *validum* clandeſtinè initum, licèt una tantum pars in loco iſto domicilium haberet, altera vero in loco in quo Decretum eſt publicatum & ita deciſum fuiſſe à S. Congregatione refert Wamelius *Conſilio Can.* 530.

Plura argumenta pro validitate hujuſmodi Matrimonii adducit ibidem Swanius, dicitque ſe non ita pridem ex Ampliſſimo D. Van Heuſſen Provicario Ultrajectino Viro rerum Provinciarum iſtarum apprime gnaro didiciſſe ſequentia. „ I. Quod Presbyteri de Clero eos, qui coram Miniſtro, vel Magiſtratu Acatholico conjuncti ſunt, quorum pars altera eſt Acatholica, paſſim non ſoleant de novo conjungere.

„2. Quod conſtet plures ex Religioſis & inter illos etiam PP. Societatis eidem ſententiæ, praxique ſe conformare.

„3. Quod conſtet, ſimilia conjugia ante tempora Illuſt. Caſtorienſis (quamvis non ita univerſaliter) uti valida fuiſſe habita.

„4. Quod præfatus Præſul poſt ſuum ex Urbe reditum (accidit is an. 1671.) expoſitis S. Congregationi ſententiæ ſuæ in hoc motivis, acceptoque ab eodem reſponſo, faceret ipſe, *quod magis in his regionibus congrueret,* praxim jam dictam efficacius frequentiuſque promoverit.

„5. Quod

»5. Quod matrimonia memorata ab Acatholicis, dum juxta Patriæ leges & consuetudines sunt contracta, similiter tanquam valida reputentur.

XXXVII. Quin & §. 8. testatur quatuor Doctores & Pastores Parisienses consultos ab Episcopo Castoriensi respondisse, quod Hæretici nis in locis Franciæ, ubi liberè habitare permittuntur, & ubi sui exercitii liberam habent Ecclesiam, Matrimonio jungantur coram Pseudo-Ministris suis, non coram Parochis, quos Pseudo-Ministros patitur Ecclesia vicem Parochorum illis gerere hac in parte. Si vero hi ad fidem Catholicam convertantur, ad S. Communionem vel Sacramentum idem admittantur, etiamsi non celebraverint de novo Matrimonium coram proprio Parocho. Ulterius si alter convertatur, altera in hæresi manente, non negatur converso S. Communio vel absolutio in Francia, donec ambo compareant coram Parocho; neque liceat converso ad fidem deserere partem hæreticam, & alteri nubere; etsi hæc nolit coram Parocho consensum renovare. Denique non sit *invalidum* Matrimonium contractum non coram Parocho, sed tantum coram Pseudo-Ministro, tametsi altera pars esset *Catholica*.

XXXVIII. Resolutioni tamen casus finalis meritò adduntur hanc salutarem clausulam: *Cæterum non licet, & gravissime Catholicus peccat.* Neque enim ullus negat, quin Catholici gravissime peccare soleant cum hæreticis Matrimonium ineundo; hæcque Matrimonia ob multiplicia incommoda, ac præsertim præsentaneum periculum perversionis ad hæresim & parti Catholicæ, nec non prolibus imminens, esse plane detestanda; atque Parochos debere memoro sollicitos esse, ut tum in Concionibus, & Confessionibus, tum privatis colloquiis exponant gravitatem peccati, quod in contrahendis hujusmodi Matrimoniis incurritur; & ut quibuscunque motivis similia Matrimonia dissuadere conentur; quemadmodum, motiva plura allegando, ostendit Svvanius §. 10. qui dein §. 11. exponit, quàm graviter Sacerdotes delinquant; & qua pœna puniantur, qui partem Catholicam cum Acatholica conjunxerunt, vel ut in Ecclesia Acatholicorum à Ministro conjungerentur suaserunt, vel permiserunt, dum potuerunt impedire.

XXXIX. Testatur insuper §. 10. fuisse aliquando ex mandato Congregationis Cardinalium prohibitum omnibus Pastoribus ac Missionariis ne ullo modo Matrimonio conjungerent personas, quarum altera esset hæretica: at tam urgentes ex parte Missionis allegatas fuisse rationes, ut in benigniorem sententiam haud multò post inflecti sese passi fuerint Cardinales; concedentes ut obtenta licentia Vicarii Apostolici, Pastores aliique Missionarii personas disparis religionis coram Ministro, aut Magistratu Acatholico juxta patriæ mores & statuta conjunctas, in præsentia sua denuo conjungant. Hinc vetitum Missionariis, ne id sine licentia Vicarii attentent. »Prohibemus »(inquiunt Constitutiones) sub pœna suspensionis ab officio Missionariis omnibus Missionariis, ne quis personas, quarum altera est Acatholica, nobis inconsultis, & sine *speciali* nostro consensu, præsumat conjungere.« Deinde addunt: »Sæpe deterreant Pastores, aliique Missionarii plebem »Catholicam, ne conjugii jugum ducant cum infidelibus, »ne cum illis velint unum corpus fieri, cum quibus non »possunt fieri unus spiritus.

ADDITAMENTUM ad Num. 16.

Decretum Archi-Episcopi Mechliniensis in qualitate delegati Apostolici ad Exercitus Regios de administrandis Sacramentis militibus, & eorum sepulturis.

Jacobus, Dei, & Apostolicæ Sedis Gratiâ Archi-Episcopus Mechliniensis, nec non pro Exercitibus Catholicæ suæ Majestatis per Belgium & partes inferioris Germaniæ, ejusdemque Sedis delegatus.

Omnibus & singulis in præfatis Exercitibus, seu quibuscunque personarum militarium curam animarum habentibus quocunque nomine nuncupatis, salutem in Domino. Ut ea, quæ à Sancta Sede [illegible], & Reverendissimis Ordinariis concordata, & aliàs ordinata pro salute militarium personarum, [illegible] arbitrio nostro statuendi [illegible] mandamus sequentia:

Primò, Ut in illis matrimoniis quarumcunque personarum militarium assistatur, [illegible] exactè servatis [illegible] quæ Concilia Generalia Lateranense & Tridentinum statuerunt super [illegible] ordinatis. Quod si una pars Matrimonium contrahere volentium militaris est, altera pagana, ab utriusque partis Pastoribus fiant debito modo proclamationes: at insuper persona militaris Pastorem seu Capellanum, qui matrimonio contrahendo legitimè assistet, per [illegible] testimonium [illegible] tam Sacellanorum aut Pastorum [illegible] Capitaneorum, [illegible] ista persona militaris proximo anno [illegible] fuit, certiorem reddet se liberam esse ad contrahendum, [illegible] non [illegible] super proclamationibus obtenta fuerit dispensatio ab utriusque contrahentium Prælato seu Prælatis.

Secundò, Non licebit Capellanis cujuscunque Præsidii uti Sacramentalibus Ecclesiarum Parochialium, nisi de licentia & assensu cujusque Ecclesiæ Pastoris. Quòd si alicubi [illegible] minatus locus ad hoc assignatus sit, in eum sua Sacramentalia deferant Capellani, & in[illegible] Pastoralibus erga [illegible] subditos, ac etiam militares alios ejusdem Præsidii, si fortè aliquæ cohortes, vel turmæ proprium Capellanum non habeant: & si interdum contingat (quod tamen rarum esse debet) Capellanum alicujus cohortis pro tempore, negotiorum causâ, à Præsidio abesse, tunc militares istius cohortis usque ad reditum Capellani sui, quoad Sacramentorum administrationem suberunt Pastori Parochiæ, in qua hospitantur.

Tertiò, Tenebuntur omni casu Capellanis suis assistere quoad Sacramentorum quorumcunque administrationem, nisi miles, seu valens, seu [illegible], proprium Parochiæ, in qua hospitatur, Sacerdotem Pastorem ad hoc elegerit.

Quartò, Capellani suos sepelient in Cœmeteriis Parochialibus cum licentia Parochi cujusque Ecclesiæ, & designato ab eo loco. Quòd si in Ecclesia Parochiali, aut Regulari cujuscunque Ordinis privilegia gaudentis sepulturæ, electa est sepultura, Capellanus militis tradet ad ingressum Ecclesiæ Rectori ejusdem cadaver, nisi pro bona correspondentia Capellano sepelitionem & officium permittat.

Quintò, Capellanus militaris, vel electus ut suprà, loci Pastor, qui ægroto militi viaticum porrexerit, & extremam Unctionem impenderit, Ille, [illegible], funeri assistet, sepulturæque solemnia peraget.

Sextò, Personæ quæcunque militares, quæ (etiamsi ad tempus tantùm) negotiorum causa se ad urbes receperint aut alia loca extra Præsidium suum, suberunt pro illo tempore, quoad Sacramentorum administrationem, Pastoribus cujusque Parochiæ, in qua diversantur, qui similibus personis petentibus Sacramenta administrabunt, nullatenus autem Capellani militares istius Præsidis, si fortè aliquod contingat ibi esse.

Septimò, Et si futuris temporibus alibi difficultas oriatur super interpretatione hujus nostri mandati, eam nobis ipsis, aut successoribus nostris in hujusmodi Delegatione Apostolica, omnimodè reservamus. Datum Bruxellæ sub Sigillo nostro & Secretarii nostri Signatura die 8. Martii Anno Domini 1644.

Locus † Sigilli.

De Mandato Illustriss. Domini Archi-Episcopi Mechliniensis Præfati.

J. HERREGOUTS Secret.

ADDITAMENTUM ad Num. 19.

De licentia assistendi Matrimonio à Parocho alteri Sacerdoti data.

In textu notatum fuit, Parochum posse sive voce, sive scripto dare licentiam alteri Sacerdoti Matrimonio assistendi: at subinde dubium oriri potest, utrum hæc licentia sufficienter fuerit expressa; & quidem monet Zypæus Consultatione 11. *num.* 11. *de Officio Ordinarii*, à nonnullis in dubium vocari, utrum sufficienter data sit licentia Sacerdoti assistendi Matrimonio, si Parochus illi dederit facultatem administrandi omnia Sacramenta, ut proinde, ad tollendam omnem ambiguitatem, conveniat, ut Parochus eam licentiam concedere intendens, specialem licentiam assistendi Matrimonio concedat: vel

 sicam

si eam concedere non intendat, etiam id ipsum exprimat, dum alteri Sacerdoti curam suæ Parochiæ committit; ut ita tollantur dubia de validitate Matrimonii, quæ ex ambigua delegatione, sive commissione alteri Sacerdoti à Parocho facta, oriri possent.

CAPUT VI.

De Ritibus contrahendi Matrimonii.

1 *Matrimonium certis ritibus celebrari vetus est institutum.*
2 *Ritus hi ad essentiam Matrimonii non spectant, non tamen temerè negligendi.*
3 *Monendus Populus, ne Matrimonium iis neglectis contrahat: atque eum in finem ritus populo exponendi.*
4 *Laudabilis est ritus celebrandi Matrimonium in Ecclesia.*
5 *Hic ritus licet non universalis, à Synodo Tridentina non improbatus.*
6 *Ritus vinculum Matrimoniale designans describitur.*
7 *Formula à Contrahentibus & Parocho pronuncianda, qua contractus Matrimonialis exprimitur.*
8 *Benedictio & traditio Annuli nuptialis.*
9 *Vetus Annuli usus; & ad quid primum introductus?*
10 *Mystica Annuli significatio,*
11 *Benedictio Sacerdotalis super novos Desponsos.*
12 *Missæ celebratio in aliquibus locis est vice Benedictionis; & olim non nisi intra Missarum solemnia fiebat benedictio.*
13 *Osculum pacis Desponsis dandum.*
14 *Olim Fideles inter Missarum solemnia se mutuò osculabantur; & quomodo hic ritus mutatus.*
15 *Benedictio Desponsorum post Missam; & recitatio Evangelii super eosdem.*
16 *Plerique ritus desiderantur in Rituali Romano; eos tamen non improbat.*
17 *Parochi sequi debent ritus in suis respectivè Ritualibus præscriptos.*
18 *Monendi novi Conjuges ut exemplo Tobiæ ab usu Matrimonii se aliquo tempore temperent.*
19 *Monendi quoque de licito Matrimonii usu; sed parcè & honestè.*
20 *Annotatio Matrimonii à Parocho facienda.*
21 *Quid circa conservationem Registrorum Edicto Principum nostrorum cautum.*
22 *In celebrationem nuptiarum indecoræ salutationes & excessiva convivia vitanda.*
23 *Quid pro moderandis conviviis Nuptialibus per Principes Belgi statutum.*

I. MAtrimonium apud Christianos etiam primis sæculis quibusdam sacris ritibus precibusque coram Sacerdote celebratum fuisse expeditum est; sed hi ritus precesque varii fuere pro locorum & temporum varietate; uti & hodie non omnium est in his Ecclesiarum uniformitas; quam varietatem agnoscens Synodus Tridentina vult, ut Sacerdos in conjungendis Sponsis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum *Sess. 24. c. 1. De Reformat. Matrimonii.*

II. Hi quidem ritus ac preces ad essentiam non spectant Matrimonii; nec earum omissio validitatem ejus impendit: eas tamen omittere citra necessitatem aut legitimam dispensationem omninò illicitum est.

Ulterius, quia ab Ecclesia instituti sunt, Matrimonio benedictionem accersere solent; & eorum temeraria omissio & profanus contemptus maledictionem in ipsos contrahentes; ipsumque Matrimonium non rarò accersere.

III. Monendi proinde Fideles, ne clandestinè & prætermissis præscriptis ab Ecclesia ritibus Matrimonia inire præsumant.

Hoc ut persuadeatur, multùm conducit, ostendere, plerosque ritus hodie adhiberi solitos, non esse recenter inventos & institutos; sed ex Antiquorum traditione ad nos pervenisse.

IV. Primò in Belgio hodierna consuetudo habet, ut Matrimonium, quemadmodum alia Sacramenta, in Ecclesia celebrari debeant,

An olim quoque ipsum Matrimonium in Ecclesia celebratum fuerit non perinde constat.

Legitur quidem antiquitus Matrimonia in *facie Ecclesiæ* aut *coram Ecclesia* fuisse contracta; sed sciendum, *Ecclesiam* ibi sumi pro congregatione seu cœtu Fidelium; ideoque Matrimonia in *facie Ecclesiæ* celebrari: idem valet, ac *publicè* coram cœtu Fidelium celebrari; hujusmodique Matrimonia *clandestinis* conjunctionibus opponebant.

Quidquid sit, non dubium, quin laudabilis sit Ecclesiarum Belgicarum hæc consuetudo; eamque retinendam præcipit Synodus D. Mechliniensis an. 1609 *tit. 9. cap. 6.* » Laudabilis est hujus nostræ Diœcesis consuetudo (ait) » quòd Matrimonia & in Ecclesia, quæ Sacramentorum » proprius locus est, & inter Missarum solemnia contrahan» tur. Quare cùm sacrum Concilium Tridentinum ejusmo» di consuetudinem retineri vehementer optet, præcipi» mus, ne quis absque speciali nostra licentia ei contraveni» re audeat.

Idipsum decernit Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit. 10. cap. 9.* additque, *potissimum diebus Dominicis & Festis.* Ac deinde: » Nullus autem Pastor sub gravi pœna *post meridi» em* Matrimonium solemnizare præsumat. » Et *cap. 9.* proscribit juvenum quorundam insolentias, quæ etiam in ipso templo circa novos Desponsos contingere solebant.

Synodus Audomarensis *tit. 10. cap. 12.* ait: » Sancta igitur » cum sit res (Matrimonium) non contrahatur nisi in Ec» clesia, nequaquam in privatis ædibus quantumvis honestis.

V. Advertit Zypæus titulo de Sponsalibus *num 19.* quod: Concilium Tridentinum, benedictionem quidem in tem» plo suscipi mandet, non æquè Matrimonium ibi contra» hi: adeò ut sacra Congregatio censuerit, Ordinarium » non posse prohibere, quin Matrimonia domi celebrentur » servatâ Concilii formâ, referente Sanchez *lib. 3. disp. 15.* » *num. 20. aliisque*, sed id quidem pro iis regionibus non im» probo (ait Zypæus) ubi virgines raro in publicum prode» unt, sed in liberioribus gentibus, ut sunt nostræ Belgicæ, » probare non possum; ubi quidem usus hactenus obtinuit; » ut non extra templi parietes Matrimonia solemnizentur. » Hæc ille; qui ibidem ostendit, hunc usum in his regionibus esse laudabilem; atque referendum inter laudabiles consuetudines, quas Synodus Tridentina retineri voluit.

VI. Sponsis Ecclesiam ingressis, atque utroque per Parochum specialiter & singillatim interrogato, utrum venerint huc libera sua voluntate, & à nullo coacti ad contrahendum inter se Matrimonium, & utroque respondente *affirmativè*, tunc Sacerdos juxta Rituale Mechliniense, conjunctis dextris amborum, & stola involutis, cum signo crucis, invocata SS. Trinitate dicat: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, inchoetur mysterium.*

Ex Isidoro refert Gratianus *caus. 30. q. 5. Can. 7.* » quod » nubentes post benedictionem vitta invicem quasi *uno* vin» culo copulantur, videlicet ideò fit, ne compagem conjuga» lis *unitatis* dirumpant.

Vittam hanc fuisse candido purpureoque colore variatam testatur ibidem Isidorus; mysticam horum colorum rationem subjiciens: » Candor (ait) ad munditiam vitæ, „ purpura ad posteritatem sanguinis designandam adhi„ betur: ut hoc signo & continentiæ lex tenenda ab utris„ que ad tempus admoneatur; & post hæc reddendum de„ bitum non negetur.

VII. post hæc præmissa monitione de indissolubili Matrimonii vinculo, monet primo Sponsum, ut secum & intelligibiliter pronuntiet formam contractus matrimonialis; sive verba distinctè consensum matrimonialem exprimentia: quibus pronuntiatis, eadem proponit Sponsæ pronuntianda; ac dein datâ sic utrimque fide, dicit Sacerdos: *Et ego tanquam Dei Minister, vos in matrimonium conjungo: in nomine Patris &c.*

Ita Rituale Mechliniense; quibus ferè consonat Rituale Romanum, & quamvis nec verba à Contrahentibus, nec formula à Sacerdote pronuntianda sint de substantia Matrimonii; sufficiatque & hodie consensum Matrimonialem, etiam sine verbis coram Parocho nulla verba proferente, neque Matrimonium confirmante, imò positivè improbante, præstari, ut validum sit Matrimonium: tamen nec Parocho licet his omissis aut alia forma Matrimonium solemnizare, aut ei consensum præbere, aliàs graviter puniendus, uti & contrahentes præscriptos ritus contemnentes.

VIII. Sequitur ex præscripto Ritualium, benedictio *annuli* secundum formam in Rituali cujusque Diœcesis præscriptam. Rituale Romanum præscribit, ut Sponsus *annulum* benedictum de manu Sacerdotis acceptum imponat digito *annulari* sinistræ manus Sponsæ, Sacerdote dicente: *In nomine Patris, & filii, & Spiritus Sancti.*

Ex præscripto Pastoralis Mechliniensis, Sacerdos postquam annulum aspersit aquâ benedicta, infert illum digito annulari dextræ manus Sponsæ, aut alteri secundum morem loci dicendo: *Accipe annulum fidei Matrimonialis in nomine Sanctissimæ Trinitatis, ut illam portans, sis armata virtute cœlestis benedictionis, & proficiat tibi ad salutem æternam.*

IX. Antiquissimus est *annuli* usus apud Veteres. Et quidem tam apud Romanos, quam Hebræos moris fuisse, ut in omni pactione loco arrhæ annulus daretur; ex Plinio

Plinio & Historia Sacra *Genesis* 38. observat Baronius ad *annum* 57. atque ex hujusmodi usu fluxisse videtur (pergit Baronius) ut cum spondentur nuptiæ, sponsus loco arrhæ, sponsæ det annulum.

Annuli Sponsalitii meminit quoque Tertullianus in Apologetico *cap.* 6. ubi exponens pristinam mulierum Christianarum modestiam; ait: » Cum aurum nulla norat præter unico digito, quam sponsus oppignorasset *pronubo annulo*.

Meminit quoque hujus annuli Clemens Alexandrinus in Pædagogo suo Christiano *lib.* 3. *cap.* 11. asseritque quod *datur uxori non ornatus gratiâ, sed ut obsignaret quæ domi erant.* In signum nimirum curæ rei domesticæ: in quem quoque finem claves novæ nuptæ tradi solitas testatur Festus. Obsignari enim solitas penuarias arcas ne surriperentur à servis, ex Plinio notat Baronius loco citato: observans insuper, annulos sponsalitios olim apud Romanos fuisse plerumque *ex ferro*; unde & Tertullianus de Habitu mulierum *cap.* 15. generatim dicit: *Nam & annuli ferro fiunt.*

X. Apud antiquos Christianos annulis sponsalitiis insculptum fuisse signum fidei, quod est Hieroglyphicum amoris & concordiæ, monet ibidem Baronius.

Hanc annuli significationem non obscurè insinuat Nicolaus I. in responsis ad Bulgaros apud Gratianum *Caus.* 30. *q.* 5. *Can.* 3. » Postquam arrhis sponsam sibi sponsus per digitum fidei annulo insignitum desponderit.

Et apertius Isidorus, , apud Gratianum ibidem *Can.* 7. »Quod in primis nuptiis annulus à sponso sponsæ datur, fit »hoc nimirum vel propter *mutuæ fidei* signum, vel propter »id magis, ut eodem pignore eorum corda jungantur. Unde & quarto digito annulus idem inseritur, quod in eo vena »quædam (ut fertur) sanguinis ad cor usque perveniat.

Eandem mysticam annuli significationem indicat formula traditionis annuli ex Pastorali Mechliniensi suprà relata. Et in ejus benedictione dicitur juxta Rituale Romanum: » Benedic Domine annulum hunc, quem nos in tuo »nomine benedicimus, ut quæ eum gestaverit, *fidelitatem* »*integram* suo sponso tenens, in pace & voluntate tua per»maneat; atque in *mutua charitate* semper vivat.

XI. Post annuli benedictionem & traditionem, sequitur Sacerdotalis Benedictio; quam flexis genibus ante Altare à Sacerdote noviter conjuncti suscipere debent.

Quamvis formulæ Benedictionis nuptialis, quæ hodie extant in Ritualibus sint recentioris ævi; atque in variis Ecclesiis diversæ, ipsa tamen Sacerdotalis Benedictio antiqua est, & apud Christianos jam pridem usitata.

Hujus Benedictionis meminit Clemens Alexandrinus loco citato. Loquens de Comis fictitiis mulierum quasi benedictionem impedientibus ait: » Cum autem manum impo»nit Presbyter, cui autem *benedicit?* Non mulieri, quæ est or»nata, sed *alienis* capillis, & per hoc alii capiti.

Synodus Carthaginensis IV. *Can.* 13. apud Gratianum *Caus.* 30. *q.* 5. ait: » Sponsus & Sponsa cum *benedicendi* sunt à »Sacerdote, à parentibus suis & paranymphis offerantur.

Plures ibidem Canones, qui hujus benedictionis meminerunt, recitat Gratianus; licet forsan non tam antiqui sint, quàm sunt auctores quorum nomina referunt.

XII. Benedictione absoluta ex præscripto Pastoralis Mechliniensis, » novi conjuges honestiori loco collocati, au»diunt Missam, orantes Deum pro Matrimonii jam initi »prospero successu.

Rituale Romanum indicat, Missam duntaxat, celebrandam, si nuptiæ sint benedicendæ; atque ita ipsam Missæ celebrationem esse vice benedictionis. Post benedictionem enim *annuli* immediate subjicit. » His expletis, *si benedicendæ* »*sint nuptiæ*, Parochus Missam pro Sponso & Sponsa, ut in »Missali Romano celebret, servatis omnibus quæ ibi præ»scribuntur. » Neque alterius benedictionis meminit.

Et sane pridem benedictio nuptiarum intra Missarum solemnia » fiebat post *Orationem Dominicam* & omnia alia »quæ intra Missarum solemnia olim benedicebantur, uti »clarum est ex nostris Sacramentariis, inquit Hugo Menardus in notis ad Sacram. *pag.* 414. qui primus edidit ex »Codice Remensi exarato circa annum millesimum *Actio*»*nem* seu Missam propriam *nuptialem*, in qua inter alia dici»tur: & dicis Orationem Dominicam, & sic eam (Spon»sam) *benedicis*, his verbis: Deus qui mundi crescentis ex»ordium &c.

Hujus veteris ritus vestigium est, quod in Pastorali Mechliniensi præscribitur: » Dicto *Pater noster* Sacerdos ante»quam dicat; *Libera nos quæsumus Domine*, stans in cornu E»pistolæ versus Sponsum & Sponsam ante altare genuflex»os, dicit super eos sequentes orationes: » Hæ enim oratio»nes locum pristinæ benedictionis supplent.

Ad benedictionem Sacerdotalem seu potius benedictionem Ecclesiæ ministerio Sacerdotis impertiendam, nec non ipsum Missæ Sacrificium in nuptiarum benedictione celebrari consuetum non obscurè alludit Tertullianus *lib.* 2. *ad Uxorem cap.* 8. dicens. » Unde sufficiamus ad enarrandam »felicitatem ejus Matrimonii, quod Ecclesia conciliat; & »confirmat *oblatio*, & obsignat benedictio.

Ad hæc verba, *confirmat oblatio*, reflectens Vir eruditus Nicolaus Rigaltius ait: » Cum ab Ecclesiæ Præpositis »conjugium, ut Septimus dixit, conciliatum solemni die »Ecclesiæ sistitur, communibus fidelium votis inter Sacri»ficiorum orationes benedicendum.

XIII. Additque præterea Pastorale Mechliniense: » Mini»ster celebrantis, *osculum* pacis à Sacrificante acceptum de»fert primum Sponso, ac dein Sponsæ (qui cum gratiarum »actione, ac mutuæ charitatis desiderio illud accipient in »signum charitatis ac perpetuæ pacis Christi cum Sponsa »sua Ecclesia) & postea ordinatè cæteris in honorem nup»tiarum præsentibus.

Osculi nuptialis meminit Tertullianus libro De Velandis Virginibus *c.* 11. Nec dubium quin sibi mutuò olim Sponsi osculum darent,

XIV. Fideles enim in ipsa sacra Synaxi se mutuò salutasse, seu pacem dedisse, multis ostendit Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rerum Liturg. cap.* 16. & concludit: » Signum igitur, mutuæ »dilectionis & pacis erat osculum inter Christianos, à quo »procul aberat omnis suspicio impuri affectus.

Deinde paucis interpositis subjungit: » Veteri tandem »simplicitate in malitiam degenerante, subtractum paula»tim est osculum, & ejus vice mos introductus porrigendi »tabellam cum Crucis vel Christi imagine, quam superio»ris seculi Scriptores *osculatorium* vocant, de quo vocabulo »agit Spelmanus in Glossario.

XV. Absoluta Missâ postquam novis Conjugibus ac toti populo communis fuerit impensa Missæ benedictio, priusquam Sacerdos incipiat Evangelium S. Joannis, adducendi sunt novi Conjuges ad altare ex præscripto Pastoralis Mechliniensis, ad quos conversus Sacerdos dicit: Deus Abra»ham, Deus Isaac, & Deus Jacob sit vobiscum: & ipse »impleat benedictionem suam in vobis, ut videatis filios fi»liorum vestrorum usque ad tertiam & quartam generatio»nem; & postea vitam æternam habeatis sine fine &c.

Ex ejusdem Pastoralis præscripto Sacerdos legere debet Evangelium S. Joannis *In Principio erat Verbum* super novos conjuges; atque lectum Evangelium Crucis impressione signatum exhibere utrique osculandum.

XVI. Pleræque hæ sacræ cæremoniæ, & iteratæ Benedictiones desiderantur in Rituali Romano; ubi brevis admodum formula solemnizandi Matrimonium habetur, subjiciens propterea hanc cautionem Synodi Tridentinæ: » Cæterum si quæ provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabi»libus consuetudinibus & cæremoniis in celebrando Ma»trimonio utuntur, eas Sancta Tridentina Synodus optat »retineri.

XVII. Parochi igitur in hisce præscripta Ritualium suorum sequi debent; ac frequenter ostendere populo salutarem usum harum cæremoniarum; ac signanter efficaciam precum & Benedictionum, quæ nomine Ecclesiæ super novos Conjuges funduntur; quodque meritò timeant, qui iis contemptis contra Ecclesiæ præscriptum Matrimonia ineunt, ne maledictionem pro benedictione in se & proles suas accersant.

Deinde hic notandum Benedictiones in Ritualibus præscriptas duntaxat primas nuptias concernere, uti infra ubi de secundis nuptiis agetur latius dicetur; ratioque illius diversitatis assignabitur.

XVIII. Matrimonii solemnizatione absolutâ monet Pastorale Mechliniense Parochum, ut novos conjuges egre»gie etiam coram populo hortetur, ut ad exemplum To»biæ, & sacrorum Canonum *consilium*, propter reverenti»am Sacramenti & Benedictionis biduo vel triduo orationi»bus vacent, & castitatem servent, ut sic tanquam filii »sanctorum conjugium Christianum cum Dei timore con»summantes, sciant uterque vas suum possidere in sancti»ficatione & honore, non autem in passione desiderii, si»cut gentes quæ ignorant Deum.

Ex Concilio Carthaginensi IV. *Can* 13. refert Gratianus *caus.* 30. *q* 5. *Can.* 5. » Qui (Sponsus & sponsa) cum accepe»perint Benedictionem, eadem nocte pro reverentia ipsius »benedictionis in virginitate permaneant.

Glossographus reflectens ad hæc verba: PRO REVERENTIA, ait, *Ergo non erit peccatum si aliter fiat:* quod coincidit cum eo quod Pastorale dixit, *ad sanctorum Canonum* CONCILIUM.

XIX. Rectè quoque monet Synodus Audomarensis *tit.* 10. *cap.* 17. Parochos ut novos conjuges » instruant; »ubi

»ubi res postulat, verecundè & modestè, ut non existiment, »sibi quidvis inter se licere, nec se habere mutuam corpo- »rum potestatem ita ut quidvis alteri liceat cum alterius »corpore; nec enim aliud corporis nomine Apostolum in- »telligere, ubi ait: *Mulier sui corporis potestatem non habet* »*sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed* »*mulier,* quàm membra ad generationem à natura deputa- »ta, quibus utantur eo modo, quo ex naturæ institutione »generationi serviunt, non alio: nam si alio, non con- »juges, sed virum quidem uxoris adulterum, mulierem »autem mariti meretricem esse, quod quodam loco ait D. »Augustinus.

Poterit hic servire Parocho quod habet S. Franciscus Salesius in Introductione ad vitam devotam *parte 3. cap. 39.* ubi piè & castè exponit, quomodo conjuges se circa actum conjugalem gerere debeant.

XX. Ut contracti Matrimonii certa semper fides haberi queat, mandat Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 1. De Reformat.* ut » habeat Parochus librum, in quo conjugum & tes- »tium nomina, diemque & locum contracti Matrimonii »describat; quem apud se diligenter custodiat.

Hoc Decretum renovans Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 10. cap. 7.* addit: » Et quotannis in visitatione Archipres- »bytero exhibeant. Qui quidem liber ubi jam completus »fuerit, servabitur in archivis Ecclesiæ.

XXI. Edicto perpetuo Principum nostrorum anni 1611. *art. 20.* mandatur Magistratibus quorumcunque locorum ut quotannis accipiant exemplum sive copiam (ut vocant) authentizatam cum registro parochiali in quo notantur Baptismata, Matrimonia, & Sepulturæ omnium eorum quæ hoc toto anno occurrunt; quod exemplum Pastor ipsi Magistratui dare tenebitur, ut in sua quisque Magistratus respectivè archiva referat, diligenterque custodiat. Insuper ut Magistratus pagorum confici jubeant duo exempla, quorum alterum remittant ad superiorem sui territorii judicem, ut ibidem reservetur; idque sub pœna arbitraria in negligentes. Volentes dictis registris eorumque exemplis plenam fidem adhiberi absque ulteriore probatione: cum nimirum de ætate, conjugio, morte, promotione ad Ordines, provisione beneficiaria, seu sæcularis officii collatione, & restitutione agetur; de quibus in ipso articulo mentio fit.

Ad hoc Edictum reflectens Zypæus titulo *De Parochiis num. 6.* ait: » quod valde expediret, omnes Episcopi sua »saltem auctoritate Pastoribus mandarent, & exequeren- »tur ut in archivis Episcopalibus hujusmodi exemplaria re- »servarentur.

XXII. Mandat denique Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 10. De Reformat. Matrimonii,* curent Episcopi, » ut nuptiæ »ea, qua decet, modestia & honestate fiant: sancta enim »res est Matrimonium & sanctè tractandum.

»Nuptias solemnibus conviviis, saltibus, scœnis fœda- »re potiùs quàm ornare, est abusus antiquus à Gentilibus »devolutus in Ecclesiam, » ait Christianus Lupus in Scholiis ad *Can. 24. Trullanum*; quo Canone cavetur, si quis Cle- »ricus ad nuptias vocetur, quando ad deceptionem com- »parata ludicra ingressa fuerint, surgat & discedat, Pa- »trum nostrorum sic jubente doctrina.

Et antiquior Synodus Laodicœna *Can. 53.* statuit, quod non oportet Christianos ad nuptias venientes se turpiter & indecorè gerere, vel saltare, sed modestè cœnare & prandere, ut decet Christianos.

Rursus Synodus Agathensis an. 506. *Can. 39.* injunxit sacratis hominibus » ut nuptiarum evitent convivia, nec his »cœtibus admisceantur, ubi amatoria cantantur & tur- »pia, aut obscœni motus corporum choreis & saltationibus »efferuntur, ne auditus aut obtutus sacris mysteriis depu- »tati turpium spectaculorum atque verborum contagione »polluantur. » Apud Gratianum *Dist. 34. Can. 19.*

Synodus Coyacensis in Diœcesi Ovetensi anno 1050. celebrata sub Ferdinando Rege primo Castellæ qui cognominatus est Pius, præsentibus omnibus Episcopis & Optimatibus ejusdem Regni *Can. 5.* ait: » Presbyteri ad nuptias cau- »sâ edendi non eant, nisi ad benedicendum.

Cum nec in hodiernis conviviis nuptialibus leges sobrietatis & honestatis Christianæ per omnia servari soleant, etiamnum Canonum ratio manet; atque singulariter hæc convivia à Parochis & Sacerdotibus evitanda sunt; ut nec rogati accedant.

XXIII. Quia in hisce conviviis instruendis magnus excessus, præsertim in pagis committi solet, per nimiam ad ea convivia solitam personarum invitationem. Carolus V. Edicto 7. Octob. 1531. *art. 28.* cavit, ut si qui convivium nuptiale instruere velint, non poterant ad illud vocare nisi proximiores consanguineos utriusque conjugatorum, neque numerus personarum excedere queat numerum viginti; nec convivium illud protrahi possit ultra ipsum diem nuptiarum & sequentem usque ad tempus pomeridianum. Habetur *parte 1. Edict. Flandriæ lib. 3. Rubrica 1.*

Hoc Edictum renovatum est 10. Decemb. 1611. sed extensum ad quadraginta paria, sub pœna, quod tam sponsi, quàm convivæ mulctam 20. florenorum incurrant: cum declaratione, quod Magistratibus, aut Officiariis facultas desuper dispensandi tributa non sit, & dispensantes ipsi ad 25. florenos mulctentur. Iterum Edicto ult. Decemb. 1613. Principes idem vetuerunt restricto numero ad 32. paria, cum prorogatione ad secundum diem sub pœna 20. florenorum, quam sponsi incurrent pro numero, aut tempore excedente.

TITULUS XIII.

De Impedimentis Matrimonii.

CAPUT I.

Penes quem sit authoritas inducendi Impedimenta Matrimonii.

1 *Quid nomine impedimenti hic intelligatur, & quotuplicis generis sit.*
2 *Impedimenta Matrimonii etiam apud Gentiles nota fuere.*
3 *Magistratuum civilium est leges Matrimoniis ineundis præscribere.*
4 *Qua ratione hodie competat Ecclesiæ Matrimonia ordinare.*
5 *Hæc compendiosè expressit S. Thomas.*
6 *Ex sententia S. Thomæ juxta diversos fines, diversorum jurisdictioni subjacet Matrimonium.*
7 *Sequitur, quædam esse, quæ jure naturæ impediant & dirimant Matrimonium.*
8 *Consectarium est, Magistratum Politicum posse statuere impedimenta Matrimonii.*
9 *Certum est, Principes Gentiles quoad suos subditos Gentiles posse inducere impedimenta etiam dirimentia.*
10 *Principibus etiam Catholicis competit auctoritas statuendi impedimenta impedientia.*
11 *An etiam* dirimentia *quoad subditos Catholicos? Opinio Sanchez.*
12 *Quid sentiat Petrus Soto.*
13 *Principum auctoritatem in statuendis impedimentis Matrimonii astruit Ferbesius Doctor Sorbonicus.*
14 *Hac auctoritate à multis sæculis usi non sunt Principes Catholici.*
15 *Non tamen potestas ipsis Principibus absolutè adempta videtur.*
16 *A Multis sæculis invaluit, ut sola Ecclesia inter Catholicos statuerit impedimenta dirimentia.*
17 *Hac potestate à primis sæculis usa fuit Ecclesia.*
18 *Hanc potestatem habuit Ecclesia independenter à concessione Principum sæcularium.*
19 *Definitio Synodi Tridentinæ circa auctoritatem Ecclesiæ statuendi impedimenta.*
20 *Consuetudine induci possunt impedimenta Matrimonii.*

I. Impedimentorum nomine hic intelligitur, quidquid Matrimonium jure reddit nullum aut illicitum.

Nonnulla enim sunt, quæ ipsum contractum matrimonialem non tantùm reddunt *illicitum,* sed & *invalidum ac nullum*; vocanturque impedimenta *dirimentia,* eò quod *dirimant* seu *irritent* Matrimonia cum similibus impedimentis contracta.

Alia sunt, quæ Matrimonia quidem contrahi prohibent; sed contracta non *dirimunt,* vel *irritant*; dicunturque impedimenta *impedientia.*

II. Similia Impedimenta non tantùm apud Christianos, sed etiam apud Infideles & gentiles nota semper fuerunt.

Ut enim contractus Matrimonialis finem ad quem à natu-

naturâ ordinatus est, obtineret, sollicitæ fuêre Gentes etiam lumine fidei destitutæ, suis legibus contractum hunc sic circumscribere, ne extra finem à natura præscriptum exorbitaret. Hinc tot Romanorum Principum circa ætatem, qualitatem cæteraque ad Matrimonium spectantia leges, quæ etiam hodie in Corpore Juris adhuc leguntur.

III. Ulteriùs, quia Matrimonium ad bonum politicum quoque ordinatur: atque ex Matrimoniis convenienter aut inconvenienter initis multùm dependet, bonum politicum, seu Reipublicæ tranquillitas aut turbatio, indubiè Magistratus Civiles prospicere debent ut Matrimonia sic ineantur, ut bonum politicum & Regimen Reipublicæ inde non patiatur, nec tranquillitas familiarum turbetur.

IV. Denique, quia Matrimonium Christianorum per Christum ad Sacramenti dignitatem & efficaciam fuit elevatum; ac jam etiam ordinatur ad sanctificationem Fidelium, quidni ad Ecclesiam spectet providere, ut per Matrimonium hunc finem Fideles assequantur?

V. Hæc omnia brevi compendio comprehendens Sanctus Thomas ait: „ In quantum igitur ordinatur ad bonum naturæ, quod est perpetuitas speciei, dirigitur „in finem à natura inclinante in hunc finem, & sic dicitur „esse naturæ officium: in quantum vero ordinatur ad bo„num politicum, subjacet ordinationi legis civilis; in „quantum igitur ad bonum Ecclesiæ ordinatur, oportet, „quod subjaceat regimini Ecclesiastico. „ *lib. 4. contra Gentes cap. 78.*

VI. Et rursus ibidem: „ Considerandum est, quod „quando aliquid ad diversos fines ordinatur, indiget ha„bere diversa dirigentia in finem, quia finis est proportio„natus agenti: generatio autem humana ad multa ordina„tur, etiam ad perpetuitatem Ecclesiæ quæ in fidelium col„lectione consistit, unde oportet quod hujusmodi gene„ratio à diversis dirigatur. In quantum igitur ordinatur „ad bonum naturæ quod est perpetuitas speciei, dirigitur „in finem à natura inclinante in hunc finem, & sic dicitur „esse naturæ officium: in quantum vero ordinatur ad bo„num politicum, subjacet ordinationi legis civilis: in „quantum igitur ordinatur ad bonum Ecclesiæ, oportet „quod subjaceat regimini Ecclesiastico.

VII. Hoc principio præsupposito, evidenter sequitur, jure naturæ quædam posse requiri, sine quibus Matrimonium vel *illicite* vel *invalide* ineatur: eo quod finem suum à natura intentum habere nequeat: quapropter nemo dubitat quin quædam sint, quæ jure naturæ matrimonium impediant & annullent.

VIII. Similiter si juxta S. Thomam Matrimonium in quantum ordinatur ad bonum politicum, subjacent ordinationi legis civilis, consequens est, posse per civilem legem seu Magistratum statui quædam impedimenta, quæ sint necessaria aut convenientia, ut matrimonium hunc finem assequatur; unde etiam verbis supra relatis subjicit hanc conclusionem: „ Ideo ex qualibet dictarum legum „naturæ, humanæ & divinæ potest persona effici ad Ma„trimonium illegitima.

IX. Atque inveniuntur Principes *infideles* potuisse & hodie adhuc posse statuere impedimenta non tantum impedientia, sed etiam *dirimentia* inter subditos suos *infideles*, omnes agnoscunt: eo quod illorum Matrimonia maneant etiam nodie contractus *mere* civiles.

X. Adhæc, Principes sæculares Catholicos & quoad subditos suos Catholicos posse statuere impedimenta *impedientia*, ita ut ob has Principum Ordinationes *illicitè* cum ipsis impedimentis Matrimonia contrahantur; quia & contravenientes puniri, atq; effectibus civilibus Matrimonio alioquin annexis privari queant, indubitatum est, & praxis hodierna circa nuptias filiorum-familias sine consensu parentum initas evincit.

XI. Quinimò (ut rectè notat Sanchez De Matrimonio *lib. 7. Disputat. 3. num 2.*) „ absque dubio dicendum est, „posse Principem sæcularem ex *genere & natura* suæ pote„statis, Matrimonii impedimenta *dirimentia* fidelibus sibi „subditis ex justa causa suis legibus indicere .... Ratioque „potissima est, cum potestas Regia ad tranquillitatem & „bonum Reipublicæ tuenda potissimùm sit instituta: ejus „est, id quod ad hunc finem obtinendum desideratur, pro„videre: quale est circa Matrimonia ineunda sancire, illa „impediendo vel irritando: inde enim maximè pendent „tranquillitas & recta Reipublicæ gubernatio.

„Nec obstat (ait Sanchez) Principis sæcularis potestati, „Matrimonium esse Sacramentum: quia ejus materia est „contractus *civilis*, qua ratione perinde potest ex causa „justa illud irritare, ac si Sacramentum non esset: reddendo „personas inhabiles ad contrahendum, & sic illegitimam „& invalidum contractum.

XII. Petrus Soto *lect. 4. De Matrimonio* eodem fundamento ex S. Thoma assumpto, hanc auctoritatem Principibus sæcularibus asserit: „ Nec debent (ait) Prælati Ec„clesiæ gravatè suscipere, si quod temporali paci viderint „necessarium, sæculares Principes statuant. Nec est cur se „illis opponant: sed permittant potius Matrimonium le„gibus humanis ordinandum, cum officium humanum sit: „& addant postea ipsi, si videbitur, quod ad bonum Reli„gionis pertinet.

Deinde subjicit hanc clausulam: „ Quamquam civiles „leges in his omnibus ex pietate certe & voluntate Princi„pum facilè cesserint Ecclesiæ, ut in nullum censeatur „Matrimonium illegitimum, quod Ecclesia tale non ju„dicat.

XIII. Hanc positionem Petri Soto nuperrimè latiùs exposuit atque adstruere studuit Gerbetius Doctor Sorbonicus in Tractatu De Potestate Ecclesiæ & Principum super impedimentis Matrimonii, in cujus secunda parte duo præcipuè evincere conatur.

Primò, Principibus etiam Catholicis inter subditos suos Catholicos competere potestatem statuendi impedimenta dirimenti: & Principes eâ potestate, per aliquot sæcula usos fuisse. Secundò neque hanc potestatem ullatenus repugnare potestati, quam Ecclesia semper habuit similia impedimenta statuendi.

XIV. In tertia parte sui tractatûs adstruit secundam partem assertionis Petri Soto, nimirum, quod ex pietate & voluntate Principum, *exercitium* ponendi impedimenta *dirimentia* jam sit penes solam Ecclesiam; sive quod jam nullum censeatur Matrimonium illegitimum, quod Ecclesia tale non judicat: creditque circa sæculum sextum cœpisse causas matrimoniales, præsertim quæ *vinculum* matrimoniale ex ratione Sacramenti resultans concernebant, ad tribunal Ecclesiæ cœpisse remitti; quod tempore Caroli M. & sequentium Imperatorum frequentiùs factum est, donec tandem ad modernam disciplinam, quæ circa sæculum XII. stabilita fuisse videtur, deventum fuit, ut ipsi Principes nihil ampliùs circa *vinculum* Matrimonii sua auctoritate statuerent; sed integrum illius usum Ecclesiæ permitterent, ipsique pro impedimento dirimente susciperent, quod ipsa ut tale declarasset.

XV. Hanc esse modernam à sæculis aliquot stabilitam disciplinam, non uno argumento evincit, ac dein *cap. 4* docet, eam disciplinam ex pietate & voluntate Principum dependentem, nullum inferre præjudicium Principum auctoritati inducendi impedimenta Matrimonii; quantumvis a potestatis hujus exercitio quoad subditos suos Catholicos abstineant; idque rursus conformiter ad doctrinam Petri Soto, qui verbis suprà relatis immediatè subjungit: „ Nontamen propterea vel lege vel consuetudini Reipublicæ hoc auferendum est, ut illegitimos aliquos reddere, si velint, possint: sed potius, si opus foret, confirmandum esset ab Ecclesia.

XVI. Quidquid sit, hoc constat, jam à pluribus sæculis Ecclesiam, & quidem privativè & cum exclusione Principum sæcularium, impedimenta *dirimentia* Catholicos ordinasse, eaque pro temporum & locorum circumstantiis, nonnunquam extendisse, vel limitasse, aut etiam relaxasse; ac per consequens negari non potest, quin Ecclesia hac potestate à primis sæculis pacificè usa fuerit.

XVII. Quòd jam pridem hac potestate Ecclesia usa fuerit, satis apertè innuit *Can. 26.* vulgo Apostolorum: „ Ex his „(ait) qui non ducta uxore ad Clerum promoti sunt, ju„bemus, si velint, uxorem ducere, Lectores & Cantores so„los: „ sive ut legit Dionysius Exiguus: *Sed Lectores Cantoresque tantummodo.*

Et licèt Canones hi tribui nequeant Apostolis tanquam eorum auctoribus, eos tamen admodum antiquos, & primis sæculis collectos fuisse, negari non posse videtur, uti pluribus ostendi in tractatu Historico-Canonico in Canones *parte 3. cap. 2. §. 3.* huncque Canonem tanquam Apostolorum non tantum citant, sed & tanquam fundamentum sui Decreti assumpserunt sæculo VII. Patres Concilii Trullani; signum, quod tunc temporis indubitata Canonis hujus auctoritas haberetur: „ Quoniam in *Apostolicis Canonibus* dictum est inquiunt *Can. 6.* eorum, qui „non ducta uxore in Clerum promoventur, solos Canto„res & Lectores posse uxorem ducere, & nos hoc servan„tes decernimus, &c.

Siricius Papa Epistolâ ad Himerium Tarraconensem *cap. 6.* scribens de nonnullis Monachis, qui abjecto sanctitatis proposito nuptias ambibant, ait: *Quod & publicæ leges* ECCLESIASTICA JURA *condemnant.* Ergo supponit Siricius jam tum sæculo IV. dum hæc scribebat, *Ecclesiastica jura* hujusmodi sacrilegas nuptias condemnantia fuisse stabilita.

Similiter eodem sæculo scribens ad Diodorum S. Basilius de illo, qui sororem mortuæ suæ uxoris duxerat, atque hujusmodi Matrimonium reprobans ait: „ Prin„cipio igitur, quod in ejusmodi rebus maximi momenti

»est morem qui apud nos est, objicere possumus, quod is »legis vim habeat; propterea quod sanctione istæ à san»ctis viris nobis sunt traditæ.

XVIII. Plura alia antiquitatis testimonia & exempla, quæ Ecclesiæ potestatem ponendi impedimenta Matrimonii evincunt, per omnia secula deducit Gerbesius in citato tractatu *parte* 1. *cap.* 4. ostenditque hanc auctoritatem non accepisse Ecclesiam à Principibus sæcularibus; sed à Christo, eamque jure proprio à primis seculis usque ad hæc tempora semper hac auctoritate usam fuisse; eamque quodammodo necessariam esse, ut Ecclesiæ Pastores providere queant, quò Fideles Matrimonium ita ineant, ut Sacramenti effectum, & finem ejus spiritualem assequantur; quod argumentum doctè & solidè proponit & explicat *cap.* 2. unà tamen ostendens, quod hæc Ecclesiæ auctoritas, nec non auctoritatis exercitium nullatenus elidant aut diminuant auctoritatem Principum in decernendis circa Matrimonia suorum subditorum iis, quæ ad bonum politicum & tranquillitatem Reipublicæ convenire judicaverint; sed has duas potestates optimè convenire, modò utraque ad finem suum unicè collimet, & intra ea quæ ad finem illum conducunt, se contineat.

XIX. Illud tamen fatetur, pluribusque exemplis demonstrat, penes Ecclesiam esse auctoritatem, leges civiles corrigendi, si fortan quidquam contra jus divinum aut naturale in illas irrepserit; quemadmodum circa leges permittentes divortium quoad vinculum ob conjugis diuturniorem absentiam contigisse infrà ostendemus.

XX. Igitur filium traditionis insecuta Synodus Tridentina rectè anathema dixit in eum qui dixerit, » Ecclesiam »non potuisse constituere impedimenta *dirimentia*, vel in »iis constituendis errasse.

XXI. Porrò si jure Ecclesiastico positivo impedimenta dirimentia constitui queant, nihil etiam obstat, quominus longâ consuetudine, quæ vim legis habet, similia induci possint; illudque non obscure innuit Pontifex in *Cap.* 1. ※ *De Cognatione spirituali*, respondens, filios & filias ante vel post compaternitatem genitos simul posse conjungi; *nisi consuetudo Ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.*

Ex quo ulteriùs consequitur, quòd secundùm diversas Ecclesiarum consuetudines, possint quoque esse varia impedimenta Matrimonii. Sed tamen, quia non facile inducuntur impedimenta dirimentia ob multa incommoda quæ ex dissolutione contracti Matrimonii vel ejus nullitate nata sunt oriri, etiam impedimenta per consuetudinem inducta potiùs *impedientia*, quàm *dirimentia* judicanda sunt: ni manifeste appareat, ea pro *dirimentibus* esse recepta, & ut talia vulgo haberi.

CAPUT II.

De Impedimentis impedientibus; ac signanter de *tempore clauso & Ecclesiæ interdicto.*

1. *Olim frequens erat graviorum criminum pœnitentia, perpetua Matrimonii interdictio.*
2. *Quædam species incestûs inter ea crimina computata.*
3. *Item mulieris adulterium; & uxoricidium.*
4. *Crimina pœnitentiæ* publicæ *subjecta saltem temporale impedimentum inducebant.*
5. *Aliquod hujus disciplinæ vestigium superest in Hispania.*
6. *In plerisque orbis partibus impedimenta* impedientia *ex crimine abolita sunt.*
7. *Hodierna impedimenta* impedientia.
8. *Impedimentum temporis* clausi *provenit ex positivo Ecclesiæ interdicto.*
9. *Interdum aliud est à judice, aliud à lege; hujus species est tempus* clausum.
10. *Celebratio nuptiarum diebus* pœnitentiæ *conveniens non videtur.*
11. *Varietas Ecclesiarum circa hoc impedimentum proveniebat ex varietate circa tempora jejuniorum.*
12. *Decretum Concilii Tridentini de hoc impedimento.*
13. *Synodus Trident. novas nuptiarum prohibitiones non induxit.*
14. *Tempore* clauso *vetita* solemnes *nuptiarum benedictiones; item nuptialia convivia.*
15. *An traductio uxoris ad domum viri tempore* clauso *sit vetita.*
16. *Quid de actu conjugali, qualiter de hoc coram populo differendum.*
17. *An contractus Matrimonialis sit simpliciter vetitus tempore* clauso.
18. *In hoc impedimento Ordinarius dispensare potest.*
19. *Hoc impedimentum aliquando fuit* dirimens; *at hodie tantum* impediens.
20. *Interdictum judicis ponit impedimentum impediens.*
21. *Interdictum Episcopi, aut etiam Synodi Provincialis, non irritat Matrimonium.*
22. *Judex ob suspicionem impedimenti dirimentis inter Desponsos interdicens non ponit impedimentum* dirimens.
23. *Parochus contra interdictum assistit* validè, *licet etiam specialiter ei esset interdictum.*
24. *Quid de Vicario aut Deservitore.*

I. IMpedimenta *impedientia*, quæ nimirum Matrimonium contrahi impediunt; sed contractum non *irritant*, plura leguntur in antiquis Canonibus.

Erat enim hæc pœna olim in Ecclesia frequentissima, ut qui atrox aliquod crimen admisissent nuptiis impedirentur; ne vel ipsi delicatiùs viverent, vel ex illorum stirpe infecta filii ejusdem criminis suspicione notati nascerentur, ait Ferdinandus Mendoza De Confirm. Concilio Eliberitano *lib.* 2. *cap.* 21.

II. Hujusmodi crimen erat incestus cum sua privigna, sive filia uxoris in alio Matrimonio procreata; uti habetur in *Cap.* 3. ※ *De eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ*; & in *Can.* 20. *caus.* 33. *q.* 1. additurque: » Seu cum duabus soro»ribus, aut si qua cum duobus fratribus, seu cum patre & »filio, si quis relictam fratris, si quis neptem, aut no»vercam, aut nurum, aut consobrinam, aut filiam avun»culi, aut ejus relictam, aut privignam polluerit, eos »disjungi, & ulterius *nunquam* conjugio copulari præcipi»mus.

III. Rursus *Canone* 22. dicitur, quòd *adultera* nubat *nunquam, etiamsi mortuus fuerit vir ejus: omnibus tamen diebus vitæ suæ acerrimæ pœnitentiæ lamenta persolvat.*

Videmus quoque occisori uxoris suæ inter cætera pœnitentiæ exercitia injungi, *uxorem* NUNQUAM *ducere* Can. 8. caus. 33 q. 2.

IV. Uno verbo, crimina publicæ pœnitentiæ subjecta, Matrimonii impedimentum, saltem pro tempore peragendæ pœnitentiæ secum trahebant, *Can.* 12. *caus.* 33. *q.* 2. & *Can.* 5. eodem in quo Nicolaus I. ita argumentatur: Inter»fectores suarum conjugum sine judicio... quid aliud ha»bendi sunt, quam homicidæ, ac per hoc ad pœnitentiam »redigendi? Quibus penitus conjugium denegatur.

V. Ad hanc disciplinam reflectens Mendosa loco citato, eamque confirmans auctoritate Leonis M. & Concilii Toletani VI *Can.* 8 subjicit: » Quod & hodie observatur in his, »qui ob crimen violatæ Religionis, ab Inquisitoribus hære»ticæ pravitatis *perpetua pœnitentiâ* puniuntur.

VI. In Gallia verò, uti & in plerisque orbis Christianæ Provinciis, impedimenta *impedientia* ex *crimine* provenientia, penè nota non sunt, quemadmodum notat ex Caballutio Caspar Juenin De Sacramento Matrimonii *quæst.* 7. *cap.* 13. *art.* 3. neque in Belgio ullus eorum usus noscitur.

VII. Hinc hodierna impedimenta *impedientia* hoc solent versiculo exprimi:

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum.
Atque Catechismus, sponsalia, jungito votum.
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

De Sponsalibus titulo præcedenti *cap.* 1. actum est: de Catechismo autem agetur unà cum cognatione spirituali: de *Voto* verò prout impedimentum *impediens* constituit, tractabitur ubi de *voto solemni* sive *dirimente* Matrimonium agetur.

VIII. Tempus feriatum ex sola prohibitione Ecclesiæ impedimentum Matrimonii constituit; neque enim jus naturale aut divinum contractum matrimonialem ad ullos dies astringit; aut dies ullos, quibus nuptiæ celebrari non possint, definivit; sed circa hæc omnis disciplina à positivo Ecclesiæ Decreto dimanat; ideoque quod sit tempus hoc impedimentum constituens, ex positivo Ecclesiæ interdicto desumendum est.

IX. Quare cùm aliqua interdici queant, vel per legem generalem, vel per particulare judicis vel Superioris præceptum aut sententiam: inde passim Canonistæ concludunt, Interdictum Ecclesiæ circa Matrimonia intercedere posse vel per legem seu Canonem, vel per judicem seu Superiorem Matrimonium contrahere prohibentem.

Per legem seu Canonem, quando generaliter omnibus certo tempore Matrimonium seu nuptiæ celebrari vetantur; vocarique hodie solet *tempus clausum.*

X. Quemadmodum Patribus jam pridem visum fuit, quod pœnitentibus nec actus conjugalis, nec nuptiarum celebratio conveniret, ita nec hæc diebus pœnitentiæ & luctus convenientia judicârunt.

Synodus Laodicæna *Can.* 52. ait: « Non oportet in »*Quadragesima*, aut *nuptias* vel qualibet natalitia cele»brare,

»brare.« Apud Gratianum *caus.* 33. q. 4. *Can.* 8. qui ibidem alios nonnullos in eandem rem refert.

XI. Quin & ibidem refert *Can.* 10. ex Concilio Ilerdensi: «Non oportet à Septuagesima usque in Octavas Pa»schæ, & tribus hebdomadibus ante festivitatem sancti »Joannis Baptistæ & ab Adventu Domini usque ad Epi»phaniam *nuptias* celebrare. Quod si factum fuerit, se»parentur.

Ad hunc Canonem reflectitur in *Cap.* 4. ✠ *De Feriis*, ubi quæstio proponitur, quomodo tres hebdomadæ ante festum S. Joannis, de quibus in citato Canone, essent computandæ; respondítque Pontifex, consuetudinem singularum Ecclesiarum in hac computatione esse sequendam.

Pro intellectu hujus Decretalis & responsi Pontificis notandum, olim ante festum S. Joannis Baptistæ fuisse speciem quandam quadragesimæ; at variam pro diversitate Ecclesiarum, de qua tractat Filesacus in suo opusculo *De Quadragesima Christiana cap.* 3.

Quia verò varia erat in variis Ecclesiis circa tempora *jejuniorum* disciplina; erat quoque circa *tempus clausum*, sive *Feriatum*, quo nuptiarum celebratio interdicebatur, varia disciplina; nam hæc illi quasi correspondebat.

XII. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *De Reformat. Matrim. cap.* 10. eam Ecclesiarum varietatem ad uniformitatem reduxit; ac unà Canonum rigorem quoad prolixitatem *temporis clausi* nonnihil mitigavit. «Ab Adventu Domi»ni nostri JEsu Christi (ait) usque in diem Epiphaniæ, »& à feria quarta Cinerum usque in Octavam Pascha»tis inclusivè antiquas solemnium nuptiarum prohibitio»nes diligenter ab omnibus observari sancta Synodus »præcipit: in aliis verò temporibus nuptias solemniter ce»lebrari permittit.

Cumque hanc Ecclesiæ prohibitionem Hæretici nostri temporis tanquam superstitiosam rejicerent, Synodus Tridentina *Can.* 11. eadem Sessione eum Hæreticorum errorem proscripsit his verbis: «Si quis dixerit, prohibitio»nem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus su»perstitionem esse tyrannicam, ab Ethnicorum supersti»tione profectam ... anathema sit.

XIII. Notandum, quod Synodus Tridentina nullam hoc suo decreto novam prohibitionem induxerit; sed tantùm *antiquas solemnium* nuptiarum prohibitiones, certis temporibus suo Decreto expressis, diligenter ab omnibus observari præceperit. Unde pro intellectu hujus Decreti ad *antiquas* prohibitiones potissimum recurrendum est.

Igitur ex ipsis antiquis Canonibus eruendum est, quid nomine *solemnitatis* nuptiarum intelligat Synodus Tridentina.

XIV. Hanc difficultatem discutiens post alios Theologos & Canonistas Prosper Fagnanus ad *Cap.* CAPELLANUS ✠ *De Feriis* ait *num.* 6. Conveniunt omnes his temporibus prohibitas esse nuptiarum benedictiones de quibus habetur *Can.* LICET *Caus.* 30. *q.* 5. ibi: *Sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus & oblationibus à Sacerdote benedicetur.* Et in Concilio Trid. *cap.* 1. ibi. *Benedictionem in templo suscipiendam.*

Deinde *num.* 7. ait: Similiter nuptialia convivia his temporibus Feriarum prohiberi, satis constat ex *Can.* NEC UXOREM. *Caus.* 33. *q.* 4. ibi: *Nec convivia facere.* Hæc ille.

XV. Et ulterius *num* 7. «Sed & traductionem uxoris »ad domum viri his temporibus esse interdictam, satis »liquet ex dicto *Canone* NEC UXOREM, nam verba »illa, *nec uxorem ducere* communiter exponuntur, id est, »*Traducere*... Rationem reddit D. Thomas *in IV. Sent.* »*Dist.* 32. *q.* 1. *art.* 5. *quæst.* 4. Quia quando novæ sponsæ »traducuntur, animus conjugum magis ex ipsa novitate »ad curam carnalium occupatur, & ideo in nuptiis con»sueverunt signa multa lætitiæ dissolutæ ostendi, & pro»pter hoc illis temporibus, in quibus homines præcipuè »debent se ad spiritualia elevare, prohibitum est nuptias »celebrari.

XVI. Nec tantùm traductionem quæ fit cum *solemnitate*; sed *quamcumque* traductionem uxoris ad domum viri temporibus hisce vetitam esse, sustinet; idque potissimum eo fundamento, quod temporibus illis vetita sit *Matrimonii consummatio*; uti ibidem fusè adstruere conatur; atque pluribus pro hac opinione adductis auctoribus concludit: « ex quibus patet hanc esse unanimem »Canonistarum sententiam, quam etiam tenuerunt ex »Theologis Petrus de Palude, Cardinalis Cajetanus, S. »Antoninus & alii relati à Sanchez; eamque probavit »S. Congregatio Concilii: nam proposito dubio, an Ma»trimonium coram Parocho quocunque tempore contra»hi possit? Sacra Congregatio censuit, posse contrahi »Matrimonium *quocunque* tempore; sed temporibus com»prehensis in *Cap.* 10. *Sess.* 24. *De Reformat. Matrim.* nuptia»rum solemnitates, traductiones ad domum, & *carnalem* »copulam prohiberi. Hæc Fagnanus.

Quidquid sit de hac sententia, attentâ Canonum antiquorum rigorosâ expressione, hoc certum est, hodie dictis temporibus nequaquam vetitum esse actum matrimonialem; sed ad summum *consilii* esse eis temporibus abstinere; ut mente elatiore & à carnalibus voluptatibus magis liberâ vacent orationi & pietatis exercitiis; qua de re interdum suos subditos Parochus monere potest; at magnâ cautelâ hic opus est, præsertim coram multitudine, cui homines carnales solent esse immixti, qui spiritualia hæc minimè intelligentes, sed carnalia sapientes, facilè monitionem hanc in risum converterent; & occasionem libidinosâ quæque effutiendi inde arriperent.

XVII. Adhæc, quamvis inspectis nudis verbis Canonum & Concilii Tridentini non appareat, temporibus designatis absolutè esse vetitus contractus matrimonialis coram Parocho & testibus sine solemni benedictione aliisque pompis aut solemnitatibus; quemadmodum multis probat Sanchez De Matrimonio *lib.* 7. *disp.* 71. nihilominus de consuetudine Belgii non solemnes nuptiæ duntaxat, sed etiam simplex contractus matrimonialis vetitus censetur. Hanc consuetudinem clarè supponit Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.* 8. ubi statuit: « Tem»pus clausum diligenter observetur: & si quando ex *legi»tima causa* aliqui ad Matrimonium tunc contrahendum »per *Ordinarium* admittantur, abstinendum tamen erit à »solemnitatibus nuptialium conviviorum, choreis, spon»sarum publicis traductionibus, & similibus, quæ tem»poris sanctitati repugnant à quibus similiter abstinen»dum erit, etsi Matrimonium antea contractum fuerit sub »pœna arbitraria.

Ratio hujus inductæ consuetudinis ea fuisse videtur, quòd Belgica consuetudo in Synodis sæpius probata habeat, nuptias semper eodem tempore esse in Ecclesia publicè benedicendas quo contrahuntur; uti titulo præcedenti *cap.* 4. dictum est: ideoque cùm Canones & Synodus Tridentina *tempore clauso* fieri *benedictiones* nuptiarum prohibeant, consequens visum fuit, etiam prohibitum esse contractum matrimonialem iis in regionibus, ubi contractus ille sine hujusmodi benedictione iniri vetatur.

XVIII. Supponit insuper citata Synodus, contra hanc temporum prohibitionem per *Ordinarium* dispensari posse; quod quotidiana etiam praxis probat; quamvis de jure communi Ordinarium dispensare non posse, nonnulli sustineant; uti advertit Zypæus post Sanchez in Jure novo titulo *De Matrimonio contracto contra Interdictum Ecclesiæ nu.* 6.

XIX. Ulterius consuetudo non tantùm Belgica, sed & universalis Ecclesiæ, ità hanc prohibitionem interpretatur, ut Matrimonium quidem *illicitè* contra eam ineatur, sed non *invalidè*; id est, ut constituat quidem impedimentum *impediens*, sed non *dirimens*; quamvis ex Antiquis nonnulli aliter censuerint, uti monet Glossa ad *Canonem* 7. *caus.* 33. *qu.* 4. quin & Christianus Lupus tomo 4. Scholiorum in Canones *pag* 43. ait: «Quod contractum extra »tempora conjugium fuerit olim *substantialiter nullum*, »fateor cum S. Petro Damiani. «Hic rursum apparet, quid etiam consuetudo circa impedimenta Matrimonii valeat; possitque de dirimente facere impediens.

XX. Quemadmodùm Canones nuptias celebrari certis temporibus jam pridem vetuerunt; ità ob causas varias intercurrentes, potest judex Ecclesiasticus Matrimonium inter certas personas ad tempus saltem interdicere; de quo interdicto agitur sub titulo Decretalium *De Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.*

Hæc judicis prohibitio si justa fuerit, indubiè servanda est; & ei contraveniens puniendus; sed tamen ipsum Matrimonium non irritat, quemadmodum deciditur in *c.* 1. 2. & 3. dicto titulo: »Licet enim (ait *cap.* 2.) contra interdictum »Ecclesiæ ad secunda vota transire non debuerint, non est »tamen conveniens, ut ob id solum Sacramentum conju»gii *dissolvatur*: alia tamen pœnitentia eis debebit imponi, »quia contra prohibitiones Ecclesiæ id fecerunt.

XXI. Si Episcopus aut etiam Synodus Episcopalis, vel Provincialis Matrimonium quacunque formula verborum interdixerit, *interdictum* quidem *illicitum* reddere Matrimonium, non tamen *invalidum*, apud omnes in confesso est: eò quod juxta modernam Ecclesiæ disciplinam, nemo Pontifice inferior impedimentum *dirimens* inducere queat.

XXII. Si judex ob fundatam suspicionem consanguinitatis alteriusve impedimenti dirimentis inter conjungendos intercedentis, conjungi vetuerit, donec cognitum fuerit, an impedimentum subsit, si contra interdictum conjuncti sint, poterunt indubiè per pœnas, imò interdictum & censuras adigi, ut à se mutuò separentur, quousque legitimè cognoscatur, utrum eorum Matrimonium possit & debeat jure stare, ut respondit Pontifex in citato *Cap.* 3.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10. *cap.* 4. vult, ut « impedimento aliquo denuntiato, vel Matrimonio Desponsorum oppositione aliqua facta, non prius ad ulteriores »proclamationes aut Matrimonii solemnizationem Parochus procedat, quam re ad Ordinarium, vel Vicarium »ejus aut Officialem delata, ab eodem intellexerit quid facere debeat.

XXIII. Ulterius contra hoc interdictum illicitè Matrimonio assistet Parochus; si tamen adstiterit, Matrimonium coram eo & testibus contractum, non obstante hoc *interdicto* Validum erit; nisi aliud impedimentum dirimens inter contrahentes subesse inveniatur.

Imò tametsi Episcopus *specialiter* inhibuisset, ne huic Matrimonio individuo Parochus assisteret; nec ulli alteri Sacerdoti licentiam assistendi daret; nihilominus validum erit Matrimonium coram Parocho, aut Sacerdote ab eo delegato contra Episcopi interdictum contractum; uti post Sanchez De Matrimonio *Lib.* 3. *disp.* 32. advertit Zypæus loco citato *n.* 7.

XXIV. Idem erit tametsi tantum esset Vicarius ad nutum amovibilis, modo tamen esset loco Parochi ad integram curam animarum; quemadmodum declarasse S. Congregationem refert Sanchez ibidem; idque ideò, quia non obstante hac simplici prohibitione manet delegatus ad curam animarum & loco Parochi; cui consequenter competit jus assistendi Matrimonio; aliud esset, si Episcopus non tantum simpliciter interdiceret assistere huic Matrimonio; sed eum utpote ad nutum amovibilem, à cura animarum amoveret, uti rectè monet Zypæus loco allegato.

CAPUT III.

De Impedimento erroris & conditionis.

1 *Error alius antecedens, alius concomitans.*
2 *Aliquando error est circa personam, aliquando circa qualitatem.*
3 *Error circa personam semper dirimit Matrimonium.*
4 *Error qualitatis non solet Matrimonium dirimere.*
5 *Error qualitatis quando censeatur redundare in* personam.
6 *Error qualitatis facilius in Sponsalibus, quam Matrimonio censetur* redundare in personam; *& quare.*
7 *Ob errorem qualitatis hodie non solent Matrimonia dirimi.*
8 *Conditio* servilis *apud Romanos dirimebat Matrimonium, si voluntas Dominorum non adesset.*
9 *Multis sæculis idem impedimentum agnovit Ecclesia.*
10 *Impedimentum hoc usque ad sæculum XII. videtur durasse.*
11 *Hodie conditio servilis non dirimit, nisi* error *interveniat.*
12 *Error conditionis* servilis *dirimit Matrimonium, etiam non redundans in personam.*
13 *Belgium* servos *non agnoscit.*

I. DUo hæc impedimenta simul jungi & explicari solent, eò quòd alterum sub altero quoddammodo contineatur; error namque generatim hic sumptus etiam errorem *conditionis* comprehendit.

Pro intellectu impedimenti *Erroris* notandum, Errorem esse duplicem: nimirum *antecedentem*, & *concomitantem*; uti Theologi loquuntur; vel ut Jurisperiti loqui amant, dantem causam contractui, & in eum incidentem.

Antecedens enim vocatur, qui est causa actus; ita ut si erratum non esset, reverà actus positus non fuisset; unde eleganter Juris-Consulti hunc errorem, si cum dolo conjunctus fuerit, vocant dolum *dantem causam* contractui.

Error concomitans dicitur, qui non inducit ad agendum, sed ita concomitatur actum, ut eo non existente, propterea non fuisset omissus, atque ita rectè appellatur à Juris Consultis error *incidens*; & dolus conjunctus, dolus *incidens*.

II. Porrò error in Matrimonio contingere potest, vel circa personam, vel circa qualitatem personæ, vel ejus conditionem.

Error circa personam est, quando unus Contrahentium errat in persona cum qua contrahere intendit; credens nimirum per errorem aliam esse personam cum qua contrahit, quàm reverà est.

III. Error hic circa personam omnium consensu dirimit Matrimonium *jure naturæ*; etiamsi error non sit conjunctus cum ullo dolo partis alterius idque sive sit *antecedens*, seu dans causam contractui; sive solùm *comitans* sive *incidens* in contractum.

Licet enim error *incidens* non causet absolutè & positivè *involuntarium*; impedit tamen fuisse tempore contractus positivè voluntarium consensum in personam, quia non potuit actu fuisse volitum, quod ignoratum & incognitum fuit.

Ut autem Matrimonium sit jure naturæ validum, non sufficit, quod in personam consensisset, si novisset eam fuisse præsentem; sed requiritur, ut *positivè* consenserit, & cum ea contraxerit.

IV. Error qualitatis est, quando in certa qualitate personæ erratur. V. G. creditur esse nobilis, qui est ignobilis, aut dives qui est pauper &c.

Hic error ordinariè sive sit antecedens, sive incidens, non dirimit Matrimonium, nisi annexum habeat errorem personæ; sive ut vulgò loquuntur, *redundet in personam*.

Dum enim error duntaxat versatur circa aliquam qualitatem personæ, nullatenus tollit consensum matrimonialem; sive consensum circa substantialia contractûs matrimonialis. Cum enim talis qualitas non sit necessaria ad contractum matrimonialem, nec essentiam ejus intret, error hic relinquit sufficiens voluntarium circa *essentialia* ipsius contractûs; adeoque ipsum contractum defectu necessarii consensus involuntarium reddere nequit.

V. Si autem *error* ille impediret unà consensum in personam, tunc indubiè ipsum Matrimonium dirimeret, non tanquam error *qualitatis*; sed tanquam error *personæ*; dicitur que hic error qualitatis redundare *in personam*.

Tunc autem error circa qualitatem dicitur redundare in *personam*, quando animus contrahentis sic fertur in certam qualitatem ut implicitè nolit personam, si ipsi desit qualitas in qua errat. Exemplum assignat S. Thomas in IV. *Sent. Dist.* 30. *q.* 1. *a.* 2. *ad* 5. si Principi offeratur filia tanquam primogenita & hæres Regni. Solet enim illius animus ita ferri in hanc qualitatem, ut, si circa illam sit error, nolit istam personam: vel potius quia juxta prudens judicium judicare debet, quod censeatur noluisse illam filiam hac qualitate destitutam, nam in hujusmodi, dum exterius nihil exprimitur, potius examinandum est, quid juxta prudens judicium quispiam censeatur nolle, aut velle, quàm quid re ipsa nolit aut velit.

VI. Quandonam autem juxta prudens judicium quis censeatur non velle personam, si huic desit qualitas circa quam errat, frequenter est incertum.

Hoc porro certum est, censendum esse juxta prudens judicium, multò facilius contrahentes sponsalia aliosve civiles contractus suspendere suum consensum ab aliqua qualitate personæ aut rei, quam contrahentes Matrimonium.

Ratio hujus differentiæ est: quod cum Matrimonium sit contractus completus, qui consensum de præsenti & absolutum præfert, difficillimè admittat conditiones hujusmodi implicitas: secus quoad sponsalia de futuro; quæ cum exprimant tantùm consensum in actum *futurum* facilius conditiones tales admittunt.

Ad hæc cum Matrimonium sit contractus ex natura sua indissolubilis, & maximi momenti haud facile præsumendum, quod contrahentes voluerint ab aliqua qualitate *accidentali* consensum suum dependere.

VII. Neque hodie ob errorem qualitatis Matrimonia dissolvi videmus, quin autem consuetudo Regionis hic quoque attendenda sit, non dubium; cum contrahentes præsumantur se consuetudini loci conformare; & contractus ex ipsa consuetudine receptam interpretationem accipere soleant.

VIII. Conditio quæ inter impedimenta Matrimonii refertur, intelligitur conditio *Servilis*.

Apud Romanos hæc conditio Matrimonium eo sensu dirimebat; ut *Servitus* sive conditio servilis contractum Matrimonium dirimeret; atque inter personas conditionis servilis non Matrimonium, sed contubernium esse censebatur. *L.* 14. *ff. de ritu Nuptiarum*; maximè vero si *ignorantibus* aut *invitis Dominis* Matrimonium contraheretur.

IX. Cum autem Ecclesia nata & adulta sit in Imperio & Republica, non Respublica in Ecclesia, ut loquitur Optatus Milevitanus; ipsa quantùm fieri poterat, se Legibus Reipublicæ conformabat: ne ipsa lex Evangelica Rempublicam turbare videretur.

Hinc primitùs Ecclesia conjugia inter personas conditionis servilis pro nullis habuit; atque dirimi permisit si consensus Dominorum non intervenisset; ut est apud Gratianum *Caus.* 29. *q.* 2. *Can.* 8. ubi ex Concilio Cabilonensi II. refertur: « Nobis visum est, ut conjugia Servorum non »dirimantur, etiamsi diversos Dominos habeant, sed in »uno conjugio permanentes, Dominis serviant suis & hoc »in illis observandum est, ubi legalis conjunctio fuit, & »per *voluntatem Dominorum*. « Et apertius S. Basilius in Epistola Canonica ad Amphilochium *Can.* 42. « Quæ fine »iis, qui habent potestatem, fiunt Matrimonia, sunt »fornicationes. Vivente ergo patre vel *Domino*, ii qui »conveniunt, non sunt ab accusatione liberi, donec con»jugio *Domini annuerint*: tunc enim firmitatem accipit »conjugium.

Hic

Hic videmus quo modo Ecclesia impedimentum dirimens per leges inductum, etiam probaverit, quemadmodum suprà notavimus.

X. Videtur impedimentum illud durasse usque ad seculum XII. aut circiter: Nam in *Cap.* 1. *X. De Conjugio Servorum* refertur consultatio Archiepiscopi Salisburgensis super Matrimoniis Servorum quæ invitis & contradicentibus Dominis contrahuntur; responsumque Adriani Papæ in hæc verba: «Sanè juxta verbum Apostoli, sicut in Christo JEsu, neque liber, neque Servus est à Sacramentis Ecclesiæ removendus, ità nec inter Servos Matrimonia debent ullatenus prohiberi: & si contradicentibus Dominis & invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissolvenda. Debita tamen & consueta servitia non minus debent propriis Dominis exhiberi.

Quamvis in nostra hodierna Decretalium collectione non notetur quis fuerit hic Archiepiscopus Salisburgensis, qui Papam consuluit, in appendice tamen ad Concilium Lateranense sub Alexandro III. *parte* 45. *cap.* 7. exprimitur *Eborardus*, qui rexit dictam Ecclesiam anno 1145. usque ad annum 1164. uti notavit Gonzales in notis ad hoc Capitulum.

XI. Hinc patet eo tempore nondum ubique indubitatum fuisse, num inter personas servilis conditionis consisteret Matrimonium *invitis* Dominis: unà tamen constat illud impedimentum jam tum cœpisse abrogari, & hodie certum est, conjugia hujusmodi valere; ea tamen moderatione, quæ in hac Decretali adjicitur: « Debita tamen & consueta servitia non minus debent propriis Dominis exhiberi.

XII. Et hoc quidem si personæ conditionis servilis inter se contrahant; aut etiam una libera & altera serva; modo illa non fuerit *ignara* conditionis servilis.

Si enim error sit circa *conditionem*; hoc est, si homo liber contrahat cum homine *Servo*, quem credebat esse *liberum*, hujusmodi error, licet non redundet in *errorem personæ* dirimit Matrimonium; liberumque ex decepto postquam error detectus est, aliud Matrimonium contrahere, quemadmodum respondit Innocentius III. in *Cap. fin. eod.*

Hanc dirimendi vim huic *errori* jure merè positivo competere, una est Canonistarum & Theologorum opinio: & verisimiliter Legum Romanarum & antiquorum Canonum, quæ servorum conjugia ægre admiserunt, reliquiæ sunt.

XIII. Quidquid sit, hodie hoc impedimentum in hisce ac vicinis Provinciis parum ulu venit; eo quod servos hic non agnoscamus; imo servos in Galliæ & Belgio beneficio regionis liberos fieri notat Zypæus in Notitia Juris Belgici *titulo de servis n.* 4.

CAPUT IV.

De Impedimento Voti & Ordinis.

1 *Canones semper improbarunt Matrimonium contra votum castitatis initum.*
2 *Idipsum per leges improbatum.*
3 *Virginum aut Monachorum Matrimonia non videntur olim fuisse invalida.*
4 *Sanctus Augustinus ea esse valida sustinuit.*
5 *Quid hic senserit S. Bernardus?*
6 *Ex hodiernis moribus non rectè judicatur de Monachis primæ ætatis.*
7 *Quando cœperit distinctio inter votum* simplex *&* solemne *ad dirimendum Matrimonium?*
8 *Sæculo* 12. *ea distinctio recepta fuisse videtur.*
9 *Nondum definitum erat, in quo consisteret* solemnitas *voti ad dirimendum Matrimonium.*
10 *Id definivit Bonifacius VIII.*
11 *Hodie externa* solemnitas *non sufficit ad dirimendum Matrimonium.*
12 *Qua ratione* solemnitas *voti sit ex sola Constitutione Ecclesiæ.*
13 *Rectè definivit Synodus Tridentina vota solemnia dirimere Matrimonia.*
14 *Rationes morales ob quas Matrimonium Clericis sit interdictum?*

I. TAm mulieribus, quàm viris voto castitatis obstrictis, semper interdictum fuisse Matrimonium, in quantum ipse usus Matrimonialis contrarius est voto castitatis, extra dubium est.

«Si nupserit virgo non peccat, non illa virgo quæ semet Dei cultui dedicavit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit, «ait S. Hieronymus apud Gratianum *Dist.* 27. *Can.* 5.

Et Synodus Calchedonensis Can. 16. « Si qua virgo se dedicavit Deo, similiter Monachus non licet eis nuptiis jungi, si verò inventi fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus verò eis posse fieri humanitatem, si ita probaverit Episcopus loci. « Ità apud Gratianum *Caus.* 27. *q.* 1. *Can.* 22. ex versione Isidori.

II. Ipsi quoque Principes Christiani nuptias Virginum Deo sacratarum exhorruerunt, variasque pœnas adversus sollicitantes hujusmodi virginum decrevere, quæ leguntur in Codice Theodosiano *lib.* 9. *tit.* 25. Imperatoris Joviniani lata de hac re Constitutio refertur his verbis in Codice Justinianæo *lege* 5. *De Episcopis & Clericis:* « Si quis non dicam rapere, sed attentare tantum jungendi Matrimonii sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.

Relata est hæc lex à Gratiano *de Pœnitent. Dist.* 1. *Can.* 6.

Num verò Matrimonia cum hujusmodi virginibus voto castitatis obstrictis, fuerint non tantùm illicita; sed semper *invalida*, non æquè certum est.

III. Primis sæculis ea nequaquam irrita fuisse sat dilucidè indicare videtur Innocentius I. Epistola ad Victricium Rothomagensem, scribens, non esse admittendam ad pœnitentiam mulierem religiosam, quæ post fidem Deo promissam ad nuptias convolaverat, nisi *post viri obitum*; idque indubiè, ne pœnitentia cedat in Matrimonii initi injuriam: tunc enim publicè pœnitentibus actum conjugalem exercere non licebat. Verba Innocentii sunt: « Quæ Christo spiritualiter nupserunt, velari à Sacerdote meruerunt, si postea vel *publicè* nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is cui se junxerant de sæculo recesserit.

Et citatus Canon Calchedonensis, virginibus illis & Monachis nequaquam injungit separationem à conjugibus, sed hoc unum præcipit, ut pœnitentiæ addicantur, de qua loci Episcopus, prout prudentia suggesserit, aliquid possit remittere.

Similiter Sanctus Leo qui Synodo Calchedonensi per suos Legatos præfuit, interrogatus à Rustico Episcopo Narbonensi de Monachis qui uxores acceperunt, non respondit, eos ab uxoribus separandos; sed publica pœnitentiæ satisfactione purgandos. Verba Leonis ex *Epist.* 2. referuntur à Gratiano *caus.* 20. *q.* 3. *Can.* 1.

IV. In Africa fuisse videntur tempore S. Augustini nonnulli, qui hujusmodi virginum Matrimonia non nuptias, sed adulteria esse assererent; at his se opposuit Augustinus *libro De bono viduitatis cap.* 10. scribens: Proinde qui «dicunt talium nuptias non esse nuptias, sed potius *adulteria, non mihi* videntur diligenter ac acute considerare quid dicant..... Fit autem per hanc minus consideratam opinionem, qua putant lapsarum à sancto proposito fœminarum, si nupserint, *non esse conjugia*, non parvum malum, ut à maritis separentur uxores & cum volunt eas separatas reddere continentiæ, faciunt maritos earum adulteros veros, cum suis uxoribus vivis alteras duxerint. Quapropter non possum quidem dicere à proposito meliori lapsas, si nupserint, fœminas, adulteria esse, non conjugia; sed planè non dubitaverim dicere, lapsus & ruinas à castitate sanctiore; quæ vovetur Deo, adulteriis esse pejores.

Evidentius videtur, quàm ut probari debeat, Augustinum hic agere de fœminis quæ castitatem Deo vovissent: Unde Gratianus compendium verborum S. Augustini hoc modo expressit: «Quidam nubentes *post votum* asserunt adulteros esse: ego autem dico, quod graviter peccent qui tales dividunt: *Distinct.* 27. *Can.* 2. Ad hunc Gratiani Canonem notant Correctores Romani: « Verba propria hujus capitis non sunt inventa apud B. Augustinum; *sententia* tamen habetur in libello de bono viduitatis. «Integrum locum Augustini retulit ipse Gratianus *Caus.* 27. *quæst.* 1. *Can.* 41.

V. Hanc fuisse Augustini sententiam etiam ipse S. Bernardus agnovit; eaque occasione dignam tanto Doctore protulit resolutionem libro *De Præcepto & dispensat. cap.* 17. Monachi nonnulli postulaverunt à S. Bernardo instrui, cur vel B. Gregorius nescio, «quem Venantium, habitum Monachalem, quem piè susceperat, impiè rejecerat; non solum resumere non coëgit, sed etiam omnem legitur inmultisse communionem Apostatæ perduranti: vel S. Augustinus conjugii legi votum quadamodo subjiciat continentiæ: ità ut in libro de Virginitate asserere videatur, nec cœlibis quidem vitæ propositum copulæ posse præscribere conjugali, quominus *indissolubile* maneat, etiam quod à continentibus fallente diabolo, fracto sanctitatis voto initum fuerit matrimonium.

Huic dubio reponit Bernardus: «ad hæc nihil ad præsens certius breviusque respondendum occurrit, nisi quod ità sancti Antistites sapuerunt; rectene? ipsi viderint.

»rint. Nam ego in sensibus actibúsque illustrium Patrum »cautus profectò sum omninò non aliud æstimare, quam »quod beato Apostolo teste quæritur jam inter dispensato»res, ut videlicet fidelis quis inveniatur. Certus sum »enim sive in suo abundaverint sensu, sive in DEI spiritu: »sicut & in cæteris, ità & in his ambos extitisse fideles, il»lum in dispensando quod præ manibus erat, istud in scri»bendo quod senserat."

Quæstionem hanc ævo sancti Bernardi agitatam multis præterea argumentis probat Joannes Mabilonius in notis ad hunc Bernardi textum in editione operum novissima anni 1690.

VI. Locus S. Gregorii de Venantio, cujus hic mentio fit, habetur in *Epistola* 33. *Lib.* 1. observátque ibidem Eruditus Notator, quod S. Gregorius tam fuerit indulgens Venantio, ut S. Bernardus ex isto exemplo, quasi ex cautibus scrupulosis vix enavigaverit; ac tum subjicit hoc notandum monitum: "Certè qui Monachos & Virgines pri»mæ ætatis ex hodiernis moribus æstimant, tota errant »via."

VII. Ex pœnitentiali Theodori Cantuariensis refert Gratianus citata *Dist.* 27. *Can.* 3. "Si Vir *simplex* votum »Virginitatis habens adjungitur uxori, postea non admit»tat uxorem, sed tribus annis pœniteat."

Notant Correctores Romani, hanc vocem *simplex* abesse ob omnibus manuscriptis. Eam additam esse juxta disciplinam illius ætatis, quando jam distinctio inter votum *simplex & solemne* invaluerat, admodum verisimile est: idque conformiter ad notam quam ipsemet Gratianus ad calcem hujus distinctionis adjecit. "Hic distinguendum „est (ait) quod voventium alii sunt *simpliciter* voventes, de „quibus Augustinus & Theodorus locuti sunt: alii sunt, „quibus post votum, benedictio accedit consecrationis, „vel propositum religionis, de quibus Hieronymus, Ni„colaus & Calixtus scripserunt.

Hujus distinctionis sub nomine voti *solemnis & simplicis* nulla apud Veteres mentio habetur; quo verò tempore vota castitatis Matrimonia dirimere, atque vota alia *solemnia*, alia *simplicia* dici cœperint; illisque vis Matrimonia dirimendi; his tantùm impediendi data sit, admodum incertum atque obscurum est.

Verisimile est, hæc sensim invaluisse: neque ubique eodem tempore, sed alibi citiùs, alibi seriùs.

VIII. Ex relata resolutione Gratiani haud obscurum est, sæculo XII. quo floruit Gratianus, sat communiter eam distinctionem votorum fuisse receptam. Unde & eodem & sub initium sequentis sæculi de validitate Matrimonii contra votum castitatis initi, interrogati Romani Pontifices, juxta hanc votorum distinctionem, tanquam indubitanter tunc receptam responderunt; uti videre est in *Cap.* 4. 5. *&* 6. *&* *Qui Clerici vel voventes*, *&c.*

IX. Verum cum nondum sat apertè definitum esset, in quo ipsa solemnitas voti, qua votum illud à voto *simplici* quoad effectum dirimendi Matrimonium distingueretur, frequentes fuere quæstiones super validitate aut invaliditate Matrimonii contra votum castitatis contracti; uti videre est in responsis Pontificum, quæ tum sub titulo *De Regularibus*; tum sub titulo: *Qui Clerici vel Voventes Matrimonium contrahere possunt* referuntur.

X. Has difficultates & quæstiones tandem diremit Bonifacius VIII. in *Cap. Unico de Voto & voti redemptione in* 6. declarans: "Illud solum votum debere dici solemne, „quantum ad post contractum Matrimonium dirimen„dum, quod solemnizatum est per susceptionem sacri Or„dinis, aut per professionem."

Hoc Bonifacii responsum relatum in Corpus Canonicum, hodie pro jure communi receptum est; constituitque modernam Ecclesiæ disciplinam.

XI. Hinc deducitur, votum virginitatis etiam emissum sub certa verborum formula, atque exhibitis externis cæremoniis, etiam *publicè* in Ecclesia in manibus alicujus Prælati, non dirimere Matrimonium; neque ad hunc effectum dici solemnizatum, nisi emissum sit in aliqua Religione per Sedem Apostolicam approbata; tametsi aliàs ratione istarum externarum cæremoniarum, præsertim si *& perpetuum* esset, rectè dicatur *solemne*; atque indubiè ante hanc Decretalem Bonifacii votum *solemne* dictum fuisset.

Ulteriùs inde consectarium est, quod, tametsi forsan ante editam Bonifacii Decretalem, saltem aliquot sæculis omne votum *solemne* diremerit Matrimonium, hodie nullum dirimat vi hujus solemnitatis, nisi ad hunc effectum solemnizatum fuerit per susceptionem sacri Ordinis, aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis.

XII. Quod ergo in principio suæ Decretalis asserit Bonifacius, solemnitatem voti ex sola Constitutione Ecclesiæ esse inventam, præcipuè procedit ad hunc effectum dirimendi Matrimonium; uti suprà *parte* 1. *tit.* 30. *cap.* 1. ibi quoque notavi, votum *simplex* Scholarium S. J. quoad hunc effectum esse solemnizatum à Gregorio XIII. per Bullam, quæ incipit: *Ascendente Domino.*

XIII. Ex his facilè intelligitur, quòd licet primis sæculis nec votum Monachorum, nec votum annexum Ordini sacro dirimisset Matrimonium, nihilominus postquam per Ecclesiam efficaciam dirimendi votis illis facta fuit, negari eis non possit ea efficacia: nisi unà velimus Ecclesiæ negare potestatem inducendi impedimenta dirimentia; ideoque meritò Synod. Tridentinam *Sess.* 24. *Can.* 9. *de Reformat. Matrimonii* pronuntiasse: "Si quis dixerit Clericos „in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares, castita„tem solemniter professos, posse Matrimonium contrahe„re, contractúmque *validum* esse, non obstante lege Ec„clesiastica, vel voto; & oppositum nil aliud esse, quàm „damnare Matrimonium, posseque omnes contrahere „Matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam „voverint, non habere donum, anathema sit: cum Deus „id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra „id quod possumus tentari."

XIV. Expresse in suo Canone Synodus Tridentina usa hac alternativa: *Lege Ecclesiastica vel voto*; eo quod inter Doctores Catholicos quæstio esset, num Ordo Sacer dirimeret Matrimonium, *ex voto*, an *ex lege Ecclesiastica*; nec hanc quæstionem, quæ parum utilitatis habet, decidere voluerit; hoc unum sufficere arbitrata definire, Ordinibus Sacris initiatos teneri ad servandam castitatem; atque Matrimonium ab iis initum esse invalidum.

XV. Hoc magis refert scire, quòd Ecclesia jam à primis Ecclesiæ sæculis Clericis præsertim in sacris Ordinibus constitutis nuptias interdixerit: nec rerum temporalium sollicitudine, ac carnalibus desideriis voluptatibúsque implicati, à Divinis officiis & Ecclesiasticis ministeriis (quibus vi suæ vocationis mancipati sunt) impediantur & retrahantur; quasi ad Clericos verbis Apostolicis diceret Ecclesia: *Volo vos autem sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est.* 1. Corinth. 7.

Hanc Ecclesiæ mentem non obscurè expressit Alexander III. in *Cap.* 2. *de Clericis conjugatis*, in prima compilatione Decretalium apud Antonium Augustinum, ubi rationem Matrimonii Clericis interdicti reddit his verbis: "Quoniam uxorati cùm divisi sint, & eos cogitare opor„teat, quomodo uxoribus placere valeant & servire, ob„sequiis non solummodò possunt intendere divinis." Vel ut paucioribus expressit *Cap.* 3. *& eodem*: "Quòd simul vo„luptatibus & carnalibus desideriis, ac Divinis & Eccle„siasticis obsequiis vacare non valeant."

Hinc facile intelliget Canonum diligens scrutator, Clericos illos, qui à nuptiis abstinent, se saecularibus negotiis, ac sensualibus desideriis sese immergunt, licet verba Canonum externámque disciplinam tenere videantur, ipsam tamen sententiam & rationem Canonum negligentes, reverà in ipsos Canones dici posse impingere.

Hanc aliásque rationes congruentiæ fusius deducit D. Huygens in suis Observationibus titulo *De Matrimonio*, *cap.* 22.

CAPUT V.

De Impedimento Consanguinitatis & Affinitatis.

1. *Quo sensu* consanguinitas *hic sumatur?*
2. *Quid* linea, *quid* gradus*?*
3. *Quid linea recta; & quotuplex?*
4. *Quid linea collateralis?*
5. *Ostenditur quæ sit æqualis, quæ inæqualis.*
6. *Regulæ pro dignoscenda distantia in linea* recta.
7. *Regulæ pro linea collaterali.*
8. *Regulæ hæ non procedunt secundùm computationem Civilem; & quæ hic servandæ.*
9. *Verisimile est, Ecclesiam primitus usam fuisse computatione Civili.*
10. *Sæculo XI. diversitas computationis nota fuit; sed necdum ubique recepta; neque extra quæstionem.*
11. *Primitus non videtur Ecclesia extendisse hoc impedimentum ultra gradus à legibus præscriptos.*
12. *Quando impedimentum ultra hos gradus extensum sit.*
13. *Videtur circa sæculum VIII. aut IX. cœpisse extendi ad septimum gradum.*

14 *Sed*

14 *Sed gradus computabantur juxta computationem Civilem.*
15 *Postmodum computari cœperunt juxta computationem Canonicam; & ità impedimentum extensum fuit.*
16 *extensionem hanc restrinxit Concilium Lateranense ad quartum gradum.*
17 *Quartus gradus hic intelligitur juxta computationem Canonicam.*
18 *Primus Gradus hic consanguinitatis in linea laterali ponit impedimentum jure naturæ.*
19 *In ulteriore gradu tantùm jure positivo.*
20 *Ratio inducti hujus impedimenti petita à propagatione concordiæ, & charitatis.*
21 *Altera ratio petita ab honestate & reverentia præcipuè militat in linea recta.*
22 *Matrimonium inter consanguineos in linea recta est jure naturæ vetitum.*
23 *Quid affinitas; & unde dicta; & qua ratione contrahatur.*
24 *Triplex genus affinitatis describitur.*
25 *Olim omnia tria genera affinitatis Matrimonium dirimebant; hodie primum duntaxat.*
26 *Affinitatis nulli proprii sunt gradus; & unde desumi debeat conjunctio Affinium inter se?*
27 *Circa impedimentum consanguinitatis & affinitatis ex conjunctione licita & matrimoniali nihil innovavit Synodus Tridentina.*
28 *Canon Synodi Tridentinæ de hoc impedimento.*
29 *Decretum Synodi Tridentinæ restringens impedimentum affinitatis ortæ ex fornicatione ad secundum gradum.*
30 *Decretum intelligitur etiam de impedimento* impediente; & *Sponsalibus* de futuro.

I. CONsanguinitas sumitur hìc pro vinculo personarum ab eodem stipite propinquo descendentium; vel quarum una descendit ab altera carnali conjunctione contracto.

Ut intelligantur quæ de impedimento consanguinitatis Canones vel leges decernunt, attendi debent lineæ & gradus consanguinitatis.

II. Per lineam intelligitur series personarum quæ sunt ejusdem sanguinis participes Gradus verò generationis progressus, sive distantia consanguineorum inter se per unum generationis progressum: sive potius est habitudo distantium personarum, qua propinquitatis distantia inter personas duas vel plures discernitur. Linea duplex est, recta & collateralis, sive transversalis.

III. Recta dicitur illa, juxta quam plures personæ ita ab uno stipite mediatè vel immediatè carnali generatione descendunt, ut una sit ab altera genita; veluti filius à patri, neptos à filio, &c.

Dividitur hæc linea in Descendentium & Ascendentium; namlicet reipsa sit una eademque linea, ea tamen ratione distinguitur, quod linea Ascendentium dicatur, qua à genitis ad Progenitores progredimur, illorum stipitum quærendo; numerando patrem, avum, proavum & alios.

Linea verò Descendentium dicitur illa, qua descendimus à progenitoribus ad progenitos; scilicet à patte ad filium, nepotem, pronepotem & cæteros.

IV. Linea collateralis sive transversalis est illa, secundum quam variæ personæ ab uno stipite mediatè vel immediatè proveniunt, ipsæ tamen personæ à se invicem non descendunt. Quare filii Joannis, qui sunt fratres, inter se lineam collateralem constituunt, quia unius frater non descendit ab illo, sed ambo immediatè ab ipso patre procedunt.

V. Hæc linea collateralis duplex est: una nimirum *æqualis* quæ est inter personas *æqualiter* distantes à communi stipite. Alia *inæqualis*, inter personas *inæqualiter* à communi stipite distantes.

Inter duos fratres est linea *æqualis*; quia ambo æqualiter à communi *stipite*, scilicet patre distant. Patruus autem & consobrinus sunt in linea *inæquali*; quia distant à communi stipite inæqualiter: consobrinus scilicet secundo gradu à suo avo; patruus utpotè filius hujus avi tantùm primo gradu.

VI. Ut sciatur, quoto gradu consanguinei se contingant vel quo gradu inter se distent, triplex regula assignari solet. Una pro linea *recta* & duæ pro linea *collaterali*.

Regula pro linea *recta* Ascendentium & Descendentium est: quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermediis, una dempta, tot sunt gradus inter eos.

Si ergo quæras, quo gradu distet proavus à pronepote, numerandæ imprimis sunt persona proavi & persona pronepotis; ac dein avi & patris per quos descendit pronepos, quæ cum faciant quatuor personas, una dempta nimirum persona proavi communi stipite, remanent, *tres*, ac ità conficitur, proavum & pronepotem esse in tertio gradu lineæ rectæ.

VII. Circa lineam collateralem *æqualem*, hæc regula servanda est: quoto gradu distant à communi stipite; tanto distant inter se; vel mutuo contingunt.

In linea autem *inæquali* hoc est: Collateralium in linea *inæquali* quoto gradu *remotior* distat à communi stipito, tantò distant inter se.

Hæc ex declaratione Arboris consanguinitatis, quæ habetur in Decreto Gratiani ad calcem *quæst.* 5 *caus.* 35. ubi & hæ regulæ fusius exponuntur.

VIII. Id quoque in hac declaratione notatur, regulas assignatas pro computandis gradibus in linea collaterali, »tantùm procedere secundùm Canones, non autem secundùm leges Civiles.

Juxta leges Civiles enim, eadem regula servatur in linea collaterali sive *æquali* sive *inæquali*, quæ juxta Canones assignatur pro linea *recta*; ut scilicet tot sint gradus, quot sunt personæ, quousque perveniatur ad communem stipitem, qui communis stipes subducitur: adeoque juxta hanc computationem civilem, etiam in linea *collaterali* unaquæque persona facit unum gradum; cùm tamen secundùm Canones duæ personæ tantùm faciant unum gradum. Unde duo fratres secundùm computationem civilem sunt in secundo gradu: quia computato communi stipite scilicet patre sunt *tres* personæ; & consequenter una demptâ, scilicet persona patris tanquam communi stipite, manent equidem *duæ* personæ. juxta computationem Canonicam verò contingunt se in *primo* gradu; quia uterque uno duntaxat gradu distat à communi stipite, scilicet *patre*: adeoque inter se non nisi uno gradu distare possunt juxta computationem Canonicam.

IX. Admodum autem verisimile est, quod Veteres computaverint gradus non juxta dictam computationem Canonicam, sed juxta computationem civilem. Ecclesia enim in similibus solita fuit regulas suas legibus Imperii conformare; ne videretur jura Imperii subvertere velle: & ità observat Cujacius ad *Cap. penult.* X *De Consang.*

X. Quandonam hæc computatio à civili distincta invaluerit, incertum est: eam sæculo XI. notam fuisse colligitur ex Epistola Alexandri II. apud Gratianum *caus.* 35. *q.* 5. *Can.* 2. in qua redarguit quosdam, qui contendebant etiam juxta Canones computationem graduum instituendam modo legibus præscripto; asseritque, discussam »quæstionem »in Lateranensi Consistorio, convocatis ad hoc Episcopis »& Clericis, atque judicibus diversarum Provinciarum; »denique diu ventilatis legibus & sacris Canonibus distin»ctè invenisse ob aliam causam alteram *legum* fieri, alteram »Canonum computationem... Hac igitur de causa quia »hæreditates nequeunt deferri nisi de una ad alteram per»sonam, idcirco curavit sæcularis Imperator in singulis »personis singulos præfigere gradus. Quia verò nuptiæ si»ne duabus non valent fieri personis, ideo sacri Canones »duas in uno gradu constituere personas.

Potest in eandem rem videri ejusdem epistola ad Clericos Neapolitanos, quæ extat *tomo* 9. *Concil. gener. col.* 1134. Hinc habemus eo sæculo computationum harum diversitatem nondum ubique receptam, nec extra quæstionem fuisse; una tamen satis colligitur, eam eo tempore invaluisse ac communiter probatam fuisse. Idipsum indicat opusculum octavum B. Petri Damiani, quod inscribitur *De Parentelæ gradibus*; in quo fusè contra quosdam Jurisperitos contendit gradus consanguinitatis in linea collaterali computandos esse juxta suprà expressam computationem Canonicam.

XI. Porrò sicuti in computandis consanguinitatis gradibus, Ecclesia se videtur primis sæculis conformasse legibus Imperialibus; ità nec consanguinitatis impedimentum ultra gradus à legibus præfixos extendisse apparet.

Id non obscurè innuit S. Augustinus *lib.* 15. *De Civitate Dei c.* 16. scribens: » Experti etiam sumus in connubiis »*consobrinarum* etiam nostris temporibus propter gradum »propinquitatis fraterno gradui proximum, quàm rarò »per mores fiebat; quod fieri per *leges* licebat, quia id nec »divina lex prohibuit, & *nondum* prohibuerat *lex humana*

Hic Augustinus supponit, nuptias consobrinarum, quantumvis minùs honestas, aliquando licitas fuisse; *quia id nec divina lex prohibuit, & nondum prohibuerat* LEX HUMANA.

Quod autem dicat Augustinus: NONDUM *prohibuerat lex humana*, reflexisse videtur ad legem à Theodosio seniore latam, ne inter consobrinos inirentur Matrimonia; cujus legis meminit S. Ambrosius *lib.* 8. *epist.* 66. » Nam Theodo»sius Imperator etiam patrueles fratres & CONSOBRI»NOS vetuit inter se conjugii convenire nomine, & severis»simam pœnam statuit, si quis temerare ausus esset fratrum »pia pignora.

Honorius Theodosii filius eam quoque legem memorat in *lege Unica Cod. Theod. Si nuptiæ ex rescripto petantur*; uti

uti rectè ibidem notat Jacobus Gothofredus; unà observans legem 19. *Cod. De Nuptiis*, quæ nuptias consobrinorum permittit, non esse Honorii; sed solius Arcadii, qui Theodosio patri in Orientis Imperium successerat, Honorio Occidentis Imperium moderante, quamvis dicta lex 5. tam Honorii quàm Arcadii nomen præferat.

Itaque NONDUM *lex humana* prohibuerat conjugia consobrinorum; quia lex Theodosii *nondum* edita fuerat; at cum libros de Civitate Dei Augustinus scribebat; jam lex hæc evulgata erat; ideoque verbis suprà relatis subjungit: „ Verum quis dubitat, honestius hoc tempore *consobrinorum prohibita* esse conjugia.

Itaque videtur Augustinus à legum prohibitione desumpsisse prohibitionem conjugiorum inter consanguineos; nec eam ultra legis prohibitionem extendisse.

Hinc quisque facilè intelliget, quid censendum de Decretis, quæ sub nomine primorum Pontificum Fabiani, Calixti, & Julii referuntur apud Gratianum *caus.* 35. *q.* 2. ubi impedimentum hoc, etiam ultra consobrinos extenditur.

XII. Quo verò tempore impedimentum consanguinitatis ultra præfixum à legibus Imperatorum gradum extendi cœperit, incertum est; illud sat certum, sensim ea impedimenta invaluisse; nec ubique eodem tempore recepta fuisse.

Responsio sancti Gregorii ad sextam interrogationem Augustini Anglorum Apostoli non obscurè supponit, ætate Gregorii impedimentum hoc ad septimum gradum fuisse extensum: quod & apertius indicat *Epistola* 32. *lib.* 12. ejusdem Pontificis.

Verùm „ prædictam responsionem si quis ex varietate „lectionum, ex contextus inæqualitate, ex doctrinæ merito, prudenter attenderit de Auctore fortan dubitabit, „ ait eruditus Operum S. Gregorii Revisor in notis ad hanc responsionem; qui & de citata *Epist.* 32. hoc judicium subjicit: „ Verùm quam sit corrupta & deformata, clarum est „ex multis interpolationibus & repetitionibus inutilibus, „quas Lector studiosus & prudens inter legendum observabit. Ideo a quibusdam reprobata est, tanquam Gregorio magno indigna.

XIII. Quidquid sit, hoc interim vel ex suppositititiis Epistolis primorum Pontificum à Pseudo-Isidoro circa sæculum 8. autæ confictis, & in Decretum Gratiani postmodum relatis, intelligitur, circa tempus Pseudo-Isidori impedimenta consanguinitatis ad septimum gradum cœpisse extendi: sed an etiam eodam tempore graduum computatio fieret juxta computationem Canonicam suprà descriptam; an vero juxta computationem Civilem non sat expeditum est.

XIV. Verisimile est, primitus computatos fuisse secundùm leges; & consequenter Matrimonium tantum fuisse vetitum usque ad quartum gradum inter inæquales; uti notat Cujacius ad *Cap. penultimum* ✠ *De Consanguinitate*, quod & indicat suppositia Epistola Calixti I. apud Gratianum *caus.* 35 *q.* 2. *Can.* 2. quæ postquam dixit Consanguineorum conjunctiones vetitas, tandem subjungit: „Eos autem consanguineos dicimus, quos Divinæ, & „Imperatorum Romanorum atque Græcorum leges consanguineos appellant, & in hæreditatem suscipiunt, nec „repellere possunt.

Et ibidem *Can.* 1. ex Concilio Meldensi dicitur: „ De „affinitate *consanguinitatis* per gradus cognationis placuit „usque ad septimam generationem observare. Nam & „hæreditas rerum per legales instrumentorum diffinitiones sancita usque ad septimum gradum protendit „hæredum successionem. Non enim succederent, nisi eis „de propagine cognationis deberetur.

Hæc probatio ex successione legali in hæreditatem desumpta inefficax plane & à scopo aliena fuisset, nisi gradus conformiter ad legum præscriptum computati fuissent.

XV. Interim sæculo undecimo invaluit computatio Canonica; & septimus gradus de quo in præcitatis epistolis juxta eam computationem accipi cœpit; idque præcipuè authoritate præallegatæ responsionis & epistolæ S. Gregorii; uti videre licet apud Petrum Damiani incitato opusculo; atque ita impedimentum consanguinitatis in linea collaterali tandem ad *septimum* gradum juxta computationem Canonicam, & decimum quartum juxta computationem Civilem extensum fuit; idque tempore Alexandri III. pro jure receptum fuisse, non tantum quoad consanguineos, sed etiam affines constat ex Decretali hujus Pontificis in *Cap.* 1. ✠ *De Consanguinitate.*

XVI. Porro Concilium Lateranense sub Innocentio III. perpendens hanc impedimenti extensionem absque gravi incommodo non posse observari, voluit, ut „ prohibitio „copulæ conjugalis *quartum* consanguinitatis gradum de „cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus „jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari. „ Hac Constitutione relatâ in *Cap.* 8. *De Consanguinitate* hodie utimur.

XVII. Indubitatum est, quartum gradum hic sumendum esse juxta computationem Canonicam; unde resolvit Gregorius IX. in *Cap. fin.* ✠ *De Consanguinitate*; „ Vir „qui à stipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere „distat quinto, secundum regulam approbatam quâ dici„tur; Quoto gradu remotior differt à stipite, & à quolibet „per aliam lineam descendentium ab eodem, licitè possunt matrimonialiter copulari.

XVIII. In primo gradu consanguinitatis lineæ collateralis Matrimonium illicitum esse, non tantum jure humano positivo, sed *naturali* non pauci contendunt; ipseque Augustinus *lib.* 15. *De Civitate Dei cap.* 16. fatetur, etiam Gentiles lumine naturali hujusmodi conjugia exhorruisse: „Quod humano genere crescente, & multiplicato (ait) „etiam inter impios Deorum multorum falsorumque cul„tores sic observari cernimus, ut etiamsi perversis legibus „permittantur fraterna conjugia, melior tamen consue„tudo ipsam malit exhorrere licentiam; & cùm sorores ac„cipere in Matrimonium primis humani generis tempo„ribus omninò licuerit, sic aversetur, quasi nunquam li„cere potuerit.

XIX. In ulteriori gradu lineæ collateralis; Matrimonium hodie *solo jure Ecclesiastico* vetitum esse, & contractum dirimi expeditum est, supponitque evidenter Innocentius III. in *Cap.* 8. ✠ *De Divortiis* respondens, infideles qui in secundo aut tertio consanguinitatis gradu contraxerunt, si „ad fidem convertantur, non esse seperandos: eo quòd „ „in præmissis gradibus à Paganis quoad eos Matrimonium „licitè sit contractum, qui Constitutionibus Canonicis „non arctantur.

XX. Cur vero jam pridem, tum per Leges, tum Canones inter consanguineos conjugia vetita fuerint, tradit Augustinus loco citato. „ Habita est enim (ait) ratio rectis„sima charitatis, ut homines, quibus esset utilis atque ho„nesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis ne„cterentur: nec unus in una multas haberet, sed singulæ „spargerentur in singulos; ac sic ad socialem vitam dili„gentius colligandam plurimæ plurimos obtinerent. Pater „quippe, & socer duarum sunt necessitudinum nomina. Ut „ergo alium quisque habeat patrem, alium socerum, nu„merosius se charitas porrigit.

XXI. Hæc Augustinus cujus fragmentum est apud Gratianum *Caus.* 35 *q.* 1. *Can.* 1. qui ibidem hanc rationem conciliandæ concordiæ per familias pluribus exponit, ac dein aliam adjungit his verbis: „ Non solum secundùm ea, quæ „disputavimus, propter multiplicandas affinitates, ne ha„beat duas necessitudines una persona; cùm duæ possint „eas habere, & numerus propinquitatis augeri; sed etiam „quia nescio quomodo inest humanæ verecundiæ quid„dam naturale atque laudabile, ut cui debet causa propin„quitatis reverendum honorem, ab ea contineat, quamvis „generatricem, tamen libidinem, de qua erubescere vide„mus & ipsam pudicitiam conjugalem.

XXII. Hæc pellarior ratio potissimùm obtinet in linea recta, seu Ascendentium & Descendentium; inter quos etiam in omni gradu Matrimonia illicita & invalida esse, atque semper fuisse jure naturali, expeditum est, juxta illud Nicolai I. in Responsis ad Consultationes Bulgarorum c. 39. „ Inter eas personas, quæ parentum liberorumque lo„cum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, ve„luti inter patrem & filiam, vel avum & neptem, matrem & „filium, aviam, & nepotem, & usque *ad infinitum.*

XXIII. Uti varia fuit circa consanguinitatis impedimentum disciplina; ita & circa affinitatis

Affinitas secundum Canones est personarum proximitas ex copula carnali proveniens & omni carens parentela. Et dicitur *Affinitas*, quasi duorum ad unam finem unitas, eo quod duæ cognationes diversæ per copulam copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit

Juxta Canones affinitas contrahitur non tantùm per actum matrimonialem licitum, sed etiam per fornicarium aut aliàs illicitum. *Cap.* 8. & 9. ✠ *De eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ.*

XXIV. Olim triplex erat affinitatis genus, quod copiosè & sat clarè exponit Glossa ad *Cap.* 8. ✠ *De Consanguinitate*; sufficietque exemplo sequenti paucis exponere: Uxor fratris mei est mihi consanguineisque meis affinis in primo genere affinitatis: mortuo verò fratre meo, si illa alteri nubat, hic secundus ejus maritus erit mihi meisque consanguineis affinis in secundo genere affinitatis: & rursus, mortua uxore fratris mei, si hic secundus ejus maritus aliam uxorem duxerit, illa me cæterosque consanguineos meos continget in tertio affinitatis genere, nam copula addita copulæ efficit hæc diversa genera affinitatis.

XXV. Hæc tria genera affinitatis olim Matrimoniis impedimento fuisse docent Canonistæ atque secundo & tertio generi occasionem dedisse videntur Decreta,

quæ

quæ sub nomine Fabiani Papæ & Paschalis II. referuntur à Gratiano *caus.* 35. *quæst.* 3. *Cap.* 3. & 22. quæ sola à Canonistis in hanc rem allegari solent. Quidquid sit, tria illa genera aliquando impedimentum dirimens Matrimonium fecisse, evidenter supponit Concilium Lateranense in citato *Cap.* 8. declarans, quod prohibitiones de conjugio in secundo & tertio affinitatis genere minimè Contrahendo, difficultatem frequenter inducant & aliquando periculum pariant animarum; ac dein subjungit: » Constitutiones super hoc editas, sacri approbatione Concilii renovantes, »præsenti constitutione decernimus, ut sic contrahentes de »cætero liberè copulentur.

Unde juxta hoc Decretum impedimentum affinitatis ad primum genus affinitatis restrictum est; neque ulla hodie habetur ratio secundi aut tertii generis affinitatis.

XXVI. Porrò affinitatis propriè nulli sunt gradus, ut ait Jurisconsultus in *L.* 4. §. *Gradus ff. De Gradibus*: quia cum nullæ sint affinium generationes; etiam nulli gradus propriè haberi possunt; nam juxta generationes gradus institui solent, uti observat Cujacius ad titulum *De consanguinitate*: sed gradus affinitatis, si qui sunt, ex ipsâ cognatione sive consanguinitate desumuntur.

Eo enim gradu affinitatis quis alteri partium jungitur quo alteri per consanguinitatem junctus est; & mulier eo gradu est affinis consanguineis viri, quo vir illis est junctus gradu consanguinitatis.

Hinc qui marito est consanguineus in linea recta Descendentium aut Ascendentium, in eadem linea censetur affinis ejus uxori; idque eodem gradu affinitatis, quo attingit maritum per consanguinitatem. Idem est quoad lineam collateralem.

XXVII. Circa impedimentum consanguinitatis, aut affinitatis quæ oritur ex conjunctione licita & matrimoniali, nihil innovavit Synodus Tridentina; atque secundum juris communis dispositionem, manet impedimentum consanguinitatis in linea recta in infinitum; quoad lineam verò collateralem usque ad quartum gradum juxta computationem Canonicam similiter & quoad affinitatem ex conjunctione legitima matrimoniali.

XXVIII. Pronuntiavit autem Synodus anathema in eum qui dixerit, » eos tantum consanguinitatis & affinitatis »gradus, qui Levitico exprimuntur, posse impedire Matri»monium contrahendum & dirimere contractum; nec pos»se Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare aut constitue»re, ut plures impediant & dirimant.

XXIX. Impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducebatur, & Matrimonium contractum dirimebat, Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 4. *De Reformat. Matrimonii*, » ad eos tantum, qui in primo & »secundo gradu conjunguntur, restringit: in ulterioribus »vero gradibus statuit, hujusmodi affinitatem Matrimo»nium postea contractum non dirimere.

XXX. Quamvis Synodus tantum loquatur verbis expressis de hoc impedimento quatenus *dirimit* Matrimonium, tamen Pius V. in suo Motu proprio incipiente *Ad Romanum* edito anno 1566. die 28. Augusti declaravit, prædictam affinitatem ultra secundum gradum nec dirimere, nec *impedire*, uti refert Fagnanus ad *Cap.* NON DEBET & *De Consanguinitate, Num.* 16.

Refert quoque ibidem *nu.* 18. Sacram Congregationem censuisse » hujusmodi restrictionem ad primum & secun»dum gradum extendi etiam ad sponsalia per verba de fu»turo contracta; adeò ut nisi in primo & secundo gradu hu»jusmodi affinitatis non dirimantur.

CAPUT VI.

De Impedimento Cognationis Legalis & Spiritualis, nec non publicæ honestatis.

1 *Cognatio* legalis *unde orta; & cur ità dicta?*
2 *Rationes quæ suadent conjunctos hac cognatione Matrimonio non jungendos.*
3 *Apud Romanos quousque impedimentum hoc extensum.*
4 *Quando solutâ adoptione maneat impedimentum.*
5 *Impedimentum hoc legibus inductum recipit Ecclesia.*
6 *Synodus Tridentina nihil circa hoc impedimentum immutavit.*
7 *Impedimentum cognationis* spiritualis *ad exemplum hujus inductum.*
8 *Probatur auctoritate Nicolai I.*
9 *Hujus impedimenti meminit Justinianus? rationemque illius assignat.*
10 *Synodus Trullana hoc impedimentum probavit.*
11 *Quâ ratione hoc impedimentum paulatim fuerit extensum.*
12 *Hoc non ex lege Divina, sed merè positiva oritur.*
13 *Cur Synodus Tridentina hoc impedimentum judicaverit restringendum.*
14 *Ad summum duas personas ad suscipiendum infantem adhibere voluit.*
15 *Inter quas personas ex Decreto Synodi Tridentinæ spiritualis cognatio contrahatur*
16 *Quid de conjugibus prolem alienam, vel propriam suscipientibus.*
17 *Parochus baptizaturus inquirere debet, qui in Patronos designati sint; & hos solos admittere.*
18 *Quid si hæc à Parocho sint omissa, item quid si plures quàm* duo *admissi sint.*
19 *Quid designato & admisso à solo Parocho.*
20 *Suscipiens per procuratorem contrahit cognationem spiritualem.*
21 *Videtur sublatum impedimentum quod olim ex* Catechismo *oriebatur.*
22 *Quæ de cognatione* spirituali *orta ex Baptismo decreta, eadem obtinent in illa quæ ex Confirmatione.*
23 *Ecclesia hanc cognationem inducens, ostendit à Suscipiente curam Suscepti habendam.*
24 *Ratio impedimenti* publicæ honestatis.
25 *Impedimentum hoc oritur ex Matrimonio* rato *& Sponsalibus* de futuro.
26 *Ortum ex Matrimonio olim ad 7. hodie ad 4. gradum extenditur.*
27 *Quousque olim extensum; si ex Sponsalibus* de futuro *oriebatur.*
28 *Restrictio hujus impedimenti per Synodum Tridentinam.*
29 *Synodus tantùm loquitur de Sponsalibus* de futuro.
30 *Nihil immutavit quoad impedimentum ex Matrimonio rato.*
31 *Etiam ex Matrimonio* nullo *oritur hoc impedimentum.*
32 *Ex Sponsalibus* quavis *ratione* nullis *non oritur hoc impedimentum; secus si ab initio fuerit valida.*
33 *Ex Sponsalibus validis non conditionatis oritur tantùm impedimentum usque ad* primum *gradum.*

I Cognatio Legalis oritur ex adoptione, quâ quis liberos naturales non habens, alienum sibi in filium adoptat.

Adoptionis istius usus jam pridem apud Romanos usitatissimus fuit; variæque de ea in Jure Romano extant Imperatorum Leges & Juris-Consultorum Responsa.

Cognatio autem quam adoptio parit, *civilis legitima*, seu *legalis*, ad differentiam cognationis *naturalis*, appellatur *L.* 4. §. 2. *De gradibus*; quia sola lege adoptio nititur & actus est merè civilis.

II. Cum autem per legem ideo inducta esset adoptio, ut is qui *natura* filius non erat, filius per *legem* efficeretur adoptanti, seu potius potestate Legum naturam quodammodo supplente, filius fingeretur Adoptatus, consequens visum fuit, ut nec inter hos per matrimonii vinculum alia connexio seu necessitudo intercedere deberet,

Hinc quoque militare credebatur illud Augustini capite præcedenti relatum: » Nescio quomodo inest humanæ »verecundiæ quidquam naturale atque laudabile, ut cui »debet causa *propinquitatis verecundum honorem*, ab ea conti»neat quamvis generatricem, tamen libidinem, de qua »erubescere videmus & ipsam pudicitiam conjugalem.

III. Itaque jam pridem & apud Romanos, hæc civilis cognatio impedimentum Matrimonii contrahendi inter adoptantem, & adoptatam, & generaliter inter omnes personas, quæ per adoptionem liberorum & parentum loco sunt, induxit, idque etiam soluta adoptione per emancipationem. *L.* 17. & 55. *ff. De Ritu nuptiarum.*

Ulterius etiam impedimentum hoc Leges extendunt ad Adoptatum & filias naturales adoptantis quasi jure *fraternitatis*, quod inter adoptatum tanquam filium Legalem adoptantis & hujus proles *naturales* intercedit hanc tamen differentia, quod hoc *fraternitatis* impedimentum solvatur, soluta per emancipationem *adoptione* dicta *L.* 55. §. 1. quia post emancipationem (ait) *extraneus* intelligitur.

IV. Soluta adoptione nuptiæ non permittuntur, ut dictum est, inter eos, qui parentum liberorumque loco aliquando fuerunt, quia hac soluta, manet pudoris & honestatis ratio quæ impedit similes nuptias §. 1. *Instit. de Nuptiis*; quæ pudoris ratio non æquè militat inter collaterales, postquam per adoptionem quæsita *fraternitas* aliave ex transverso cognatio, eadem soluta adoptione evanuit: nec tantâ religione colenda memoria fratris alterutive cognati olim adoptivi, quàm eorum qui loco parentum aliquando fuere.

V. Hoc impedimentum à legum auctoritate primum inductum, Ecclesia quoque recepit 5 ejusque mentio fit apud Gratianum in *Can.* 6. *caus.* 30. *q.* 3. & in *Cap. unico* & *De*

De Cognatione Legali, ubi ex responsis Nicolai I. ad Consulta Bulgarorum refertur: „ Si qua per adoptionem mihi „soror esse cœperit, quamdiu durat adoptio inter me & „ipsam nuptiæ consistere non possunt.

VI. Quod responsum ex Legibus Civilibus sumptum esse evidens est; neque legitur, Ecclesiam circa hoc impedimentum aliquid mutasse; sed illud prout legibus decretum erat, recepisse apparet: nec Synodus Tridentina quidquam hic innovavit, uti monet, Cujacius ad titulum Decretalium *De Cognatione Legali*, creditque etiam hodie, Fraternitatem legalem constituere impedimentum dirimens; nimirum durante adoptione; quemadmodum Legibus constitutum erat, ipse Nicolaus I. respondit.

VII. Ad hujus cognationis legalis imitationem & exemplum comparata est cognatio spiritualis; atque impeditum Matrimonii ex ipsa profluens.

Sicut enim Adoptans Adoptatum sibi in locum filii assumit & habet; ita quoque Susceptor, sive Patrinus recipit Baptizatum in filium suum spiritualem; id est, ut illi Patris spiritualis loco sit, sive ejus curam spiritualem tanquam alter Pater gerat, quemadmodum supra *tit.* 2. *c.* 4. ostensum est.

VIII. Unde de hac cognatione, & ex ea resultante impedimento ita loquitur Nicolaus I. in citatis Responsis ad Consulta Bulgarorum *cap.* 2. „ Ita diligere debet homo „eum, qui se suscipit ex sacro fonte, sicut *patrem*. Quinimo „quantò præstantior est spiritus carne quod illud spirituale „le est patrocinium, & secundum Deum *adoptio*, tantò „magis spiritualis pater in omnibus est à spirituali *filio* di„ligendus .... Nulla verò inter eos & filios eorum consan„guinitas est, quoniam spiritus ea, quæ sanguinis sunt „nescit: caro enim secundum Apostolum concupiscit ad„versus spiritum, & spiritus adversus carnem: hæc enim „invicem adversantur. Est tamen alia inter eos gratuita „& sancta communio, quæ non est dicenda consanguini„tas sed potiùs habenda spiritualis proximitas. Unde inter „eos non arbitramur esse quodlibet conjugale con„nubium; quandoquidem nec inter eos qui natura & eos „qui *adoptione* filii sunt, venerandæ Romanæ leges Matri„monium contrahi permittunt.

Deinde tanquam consequens infert: „ Si ergo inter eos „non contrahitur Matrimonium, quos *adoptio* jungit, „quantò potius à carnali oportet inter se contubernio „cessare, quos per cœleste Sacramentum regeneratio Sancti „Spiritûs vincit? Longè igitur congruentius filius patris „mei vel frater meus appellatur is, quem gratia Divina, „quàm quem humana voluntas, ut filius ejus vel frater „meus esset, elegit; prudentiusque ab alterna corporis „commixtione secernimur, quoniam Spiritus Sanctus suâ „nos charitate coadunavit, quam si vel carnalis necessitu„do, vel invicem nos mutabile cujusdam corruptibilis ho„minis arbitrium copulâsset.

Hoc Responsum Nicolai I. extat apud Gratianum *caus.* 30. *q.* 3. *Can.* 1. atque hinc intelligitur, Pontificem cognationem legalem & exinde ortum impedimentum in confirmationem hujus impedimenti assumpsisse.

IX. Hujus impedimenti sæculo sexto meminit Justinianus in *l. 26. Cod. de Nuptiis* ubi „ ea persona omnimodo ad „nuptias venire prohibenda declaratur quam aliquis, sive „alumna sit, sive non, à *sacro* suscepit Baptismate. „ Ratio subjungitur: „ Cùm nihil aliud sic inducere potest pater„nam affectionem, & justam nuptiarum prohibitionem, „quàm hujusmodi nexus, per quem Deo mediante animæ „eorum copulatæ sunt.

X. In Ecclesia Græca hanc cognationem spiritualem, & ex hac resultans impedimentum Matrimonii, notam fuisse sæculo 7. manifestum est ex *Canone* 53. Synodi VI. in Trullo, ubi Patres dicunt: „ In nonnullis autem locis cog„novimus quosdam, qui ex sancto & salutari *Baptismate* „infantes suscipiunt, postea quoque cum *matribus* eorum „viduis Matrimonium contrahere: statuimus, ut in poste„rum *nihil* fiat hujusmodi. Si qui autem post præsentem „Canonem hoc facere deprehensi fuerint, ii quidem ab „*illicito* Matrimonio desistant: deinde & fornicatorum „pœnis subjiciantur.

Rationem sui Decreti præmiserunt. *Quoniam spiritualis affinitas corporum conjunctione major est.*

XI. Ubi autem persuasum fuit, hanc spiritualem affinitatem esse majorem corporum conjunctione; ipsumque suscipientem & susceptum esse adinstar patris & filii adoptivorum, difficile haud fuit, hoc impedimentum paulatim adinstar impedimenti ex cognatione carnali & legali profluentis extendere; quemadmodum sensim extensum fuisse tum ex Canonibus relatis apud Gratianum *Caus.* 30. *q.* 3. tum ex Decretalibus sub titulo *De Cognatione spirituali* videre est.

XII. Et quidem sub nomine Zachariæ & Deus dedit Pontificum extat Decretum apud Gratianum loco citato *Can.* 3. „ Quod non oporteat filiam, quam de sacro fonte „susceperit aliquando, filio suo in Matrimonium tradere; „ hac subjecta ratione: *Quia in* DIVINA *sententia* GERMANI *esse inveniuntur.*

Hujus Canonis auctoritate aliquando usus Celestinus III. respondit, hujusmodi Matrimonium esse dirimendum licet ambo 30. annis pariter sine quæstione mansissent; quia diuturnitas temporis non minuit, sed auget peccata *Cap.* 3. *De Cognatione spirituali*, in secunda compilatione Decretalium apud Antonium Augustinum.

Verùm, ut rectè advertit Cujacius ad titulum De spirituali cognatione, nusquam id reperies in *Lege Divina*, Reperies quidem in vetere lege Longobardorum *lib.* 2. *tit.* 8. ne susceptus audeat filiam susceptoris uxorem ducere, *quia spirituales germani esse noscuntur*; sed in Lege Divina nusquam.

Et revera hanc omnem cognationem, atque exinde resultans impedimentum esse ex jure merè positivo, sat ostendit varia, quæ diverso tempore, & in diversis Ecclesiis circa hæc fuit disciplina.

XIII. Synodus quoque Tridentina nullam hîc divinam legem, quæ impedimentum hoc induxisset, aut ad certas personas extendisset, agnoscens, illud contra jam pridem stabilitam disciplinam in multis restrinxit; eò quòd „ do„ceret experientia, propter multitudinem prohibitionum „multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi Ma„trimonium: in quibus vel non sine magno peccato „perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimun„tur, „ ut loquitur *cap.* 2. *Sess.* 24. *De Reformat. Matrimonii.*

XIV. His incommodis occurrere volens Synodus statuit, „ ut unus tantùm, sive vir sive mulier, juxta sacrorùm „Canonum instituta, vel ad summum *unus* & *una* Baptizatum de Baptismo suscipiant.

Pluribus sæculis usitatum fuisse, ut non nisi viri viros, & mulieres mulieres de fonte Baptismatis susciperent, notatum est *tit.* 2. *cap.* 4. *num.* 4. ut proinde meritò hoc salubre Synodi Tridentinæ Decretum exactè servetur.

XV. Post hæc subjicit Synodus: „ Inter quos ac Bapti„zatum ipsum, & illius Patrem & Matrem, nec non inter „Baptizantem & Baptizatum, Baptizatique Patrem ac Ma„trem *tantùm* spiritualis cognatio contrahatur.

Hoc Decretum hodie ubique receptum est, ipsamque modernam Ecclesiæ disciplinam circa cognationem spiritualem ex hoc Decreto metiri debemus.

Hinc contra dispositionem veterum Canonum, & *Cap.* 1. & *De Cognat. spirituali*, hodie valet Matrimonium contractum inter filiam suscipientis & Baptizatum uti censuit sacra Congregatio apud Fagnanum ad dictum *Cap.* 1. *num.* 4. neque ultra personas in Decreto expressas impedimentum extenditur: vultque Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 10 *c.* 5. subinde monere populum nullam omninò cognationem spiritualem contrahi inter susceptorem & susceptricem; nec etiam inter Baptizatum, vel susceptum & suscipientis conjugem. Quòd & expresse declaravit Pius V. in Constitutione quæ incipit *Ad Romanum* 14. in Bull. Rom.

XVI. Inde consequens, nihil obstare, quò minùs duo conjuges levent eundem de fonte: sed si aliter conjugam propriam utriusque prolem levaret, vel etiam baptizaret cognationem hanc contraheret cum altero, quæ conjugii *usum* impediret, saltem donec Ordinarius dispensasset: excipitur autem casus necessitatis juxta responsum Joannis VIII. in *Can.* 7. *caus.* 30. *q.* 1. quod tamen in *fornicario* qui *propriam* prolem in necessitate baptizaret, non procedere probat Fagnanus ad *Cap.* 2. & *De Cognat. spirit. num.* 8. & *sequentibus*; huncque consequenter cum fornicaria matre prolis baptizatæ *validè* contrahere non posse.

XVII. Ulteriùs statuit Synodus Tridentina: „ Parochus, „antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligen„ter ab iis, ad quod spectabit, sciscitetur, quem vel quos ele„gerint, ut Baptizatum de sacro fonte suscipiant; & eum „vel eos ad suscipiendum tantùm admittat; & in libro eo„rum nomina describat: doceatque eos quam cognatio„nem contraxerint; ne ignorantia ulla excusari valeant. „Quod si alii ultra designatos Baptizatum tetigerint, cog„nationem spiritualem nullo pacto contrahant; constitu„tionibus in contrarium facientibus, non obstantibus.

XVIII. Hæc quidem à Parochis diligenter servanda sunt; attamen si neglecta fuerint nullusque in particulari designatus fuerit, & nihilominus infantem de sacro fonte susceperint & Baptizatum tetigerint, cognationem esse contractam verosimilius est. Quin si plures, quam duo contra Synodi præscriptum tenent qui suscipiunt Baptizatum, omnes contrahere cognationem, resolvit post alios Barbosa in Collectaneis Doctorum ad citatum *cap.* 2. Concilii Tridentini *num.* 38. & ita S. Congregationem respondisse testatur Fagnanus ad *Cap.* 1. *De Cognat. spirituali num.* 5.

XIX. S.

XIX. Si parentes nullum deſignaverint, nec etiam præſentes ſint, atque Parochus aliquem, forſan fortuitò præſentem, in patrinum aſſumpſerit, eum, ſi Baptizatum ſuſceperit, contrahere cognationem ſpiritualem expeditum eſt: imò ſi deſignatum à parentibus Parochus non admittat, & alium caſu ingredientem in Eccleſiam vocaverit, ut Baptizandum puerum ſuſciperet ac tangeret cum eo ſpiritualem cognationem contrahi reſolvit Ludovicus Beda apud Barboſam loco citato *num.* 41.

XX. Nonnunquam contingit, ut quis per procuratorem ſeu mandatarium infantem de fonte ſuſcipiat; quo caſu aliquando inter Doctores diſputatum fuit, à quo cognatio ſpiritualis contraheretur, an à mandante, an à mandatario & immediatè tangente: ſed de conſuetudine univerſali receptum eſt, cognationem contrahi à mittente, non verò à procuratore: quia quæ agit procurator, non agit proprio nomine, ſed nomine mittentis: tum quia mittens fuit deſignatus, non verò procurator. Ita poſt alios refert Barboſa De Officio Epiſcopi *parte* 2. *Alleg.* 30. *num.* 50.

XXI. Cum Synodus Tridentina tantùm velit contrahi cognationem inter eos qui infantem de fonte levarunt, apparet etiam ſublatum eſſe impedimentum impediens, quod per aſſiſtentiam in *Catechiſmo* ſeu inſtructione ante Baptiſmum olim contrahebatur juxta *Cap.* 2. *De Cognatione ſpirituali in* VI. maximè ob generalia verba in fine Decreti à Synodo Tridentina adjecta: *Omnibus inter alias perſonas hujus Cognationis ſpiritualis impedimentis* OMNINO *ſublatis*.

Unde rectè monet Zypæus in Jure Novo ad titulum *De Cognat. ſpirituali*, cùm pueri domi baptizati ſunt, & poſtea ſupplentur preces & ſolennia in Eccleſia Patrinos hic *tantum* adhibitos, in libro Baptizatorum non eſſe ſimpliciter ut Patrinos deſcribendos, ſed ut *Patrinos Catechiſmi*.

XXII. Quæ de cognatione contrahenda in Baptiſmo decrevit Synodus Tridentina, eadem ſervari voluit in ea cognatione, quæ ex Confirmatione contrahitur; ut ſcilicet hæc confirmantem & confirmatum, illiuſque & matrem ac tenentem non egrediatur.

Præterea quæ ad reſtringendum hoc impedimentum ex ſuſceptione in Confirmatione proveniens decreverunt Synodi noſtræ Belgicæ, quoſque in Patrinos eligi deſideraverit, retulimus ſuprà *titulo* 3. *num.* 4.

XXIII. Cæterum quia jam pridem Eccleſia hoc impedimentum & hanc ſpiritualem cognationem, præſertim in Baptiſmo, ideo induxit, quod Patrinus credatur non ſecus ac pater ſpiritualis ſuſcepti, ſatis inſinuat, curam ſpiritualem à ſuſcipiente tanquam patre ipſi ſuſcepto tanquam filio eſſe impendendam; de qua latius actum ſuprà *titulo* 2. *cap.* 4 & *titulo* 3. *c.* 4.

XXIV. Non tantùm ob conjunctionem carnalem & ex inde ortam conſanguinitatem impediri Matrimonium, ſed etiam ob quandam honeſtatem & reverentiam quæ ab una perſona alteri debetur, ſuprà oſtenſum eſt ex Auguſtino: ac inſuper notatum, ob eam rationem manere impedimentum inter filium adoptatum & uxorem adoptantis poſt ſolutam adoptionem: quia inhoneſtum videtur, nuptias intercedere inter perſonas quæ aliquando inter ſe parentum & filiorum loco fuerunt.

Hac ratione inductum quoque fuit impedimentum quod vulgo dicitur *publicæ honeſtatis*.

XXV. Oritur hoc impedimentum ex duobus; nimirum Matrimonio *rato non conſummato*, & *Sponſalibus de futuro*. Licet enim nulla intervenerit conjunctio carnalis, atque ita propriè conſanguinitas orta dici nequeat; tamen quia per Matrimonium mulier facta eſt vera uxor mariti; & per Sponſalia Deſponſi ſaltem imperfectè jam conjuncti cenſeantur, & quaſi inchoarint contractum matrimonialem; minùs honeſtum viſum fuit, ut maritus cum conſanguineis ſuæ uxoris quamvis nondum cognitæ aut ſponſus cum conſanguineis ſponſæ ſuæ nuptias contraheret.

XXVI. De hoc impedimento agit Gratianus *cauſ.* 27. *qu.* 2. atque inter alia Decreta profert unum ſub nomine Julii Papæ, quo dicitur: « Si quis deſponſaverit uxorem, »vel ſubarrhaverit, & ſive prævenient e die mortis, ſive »irruentibus quibuſdam aliis cauſis minime eam cognoverit, neque ejus ſuperſtes frater, neque ullus de conſanguinitate ejus eandem ſibi tollat in uxorem ullo unquam »tempore.

Si authenticum eſſet hoc Decretum, de antiquitate hujus impedimenti ambigi non poſſet; ſed cùm Eruditis ſit hodie ſat perſuaſum, eſſe ſuppoſititium, nihil inde certi haberi poteſt; uti nec ex aliis quæ eam in rem allegat Gratianus, eo quod nihilo magis authentica ſint. Illud ſat certum, impedimentum hoc, in quantum ex Matrimonio rato oritur, ſe extendiſſe olim ad ſeptimum gradum, exemplo impedimenti affinitatis; atque unà cum hoc per Concilium Lateranenſe cenſeri reſtrictum ad quartum gradum.

XXVII. Ortum verò ex Sponſalibus de futuro ſimiliter olim ſe extendebat ad eundem gradum, modo eſſent *pura* & *certa*; id eſt cum *certa* & *determinata* perſona, licet quavis ratione *invalida*: & dummodo non eſſent nulla ex *defectu conſenſûs*, oriebatur impedimentum efficax ad impediendum & dirimendum ſequentia Sponſalia vel Matrimonia, *Cap. Unico De Sponſalibus in* VI.

XXVIII. At Synodus Tridentina edocta per experientiam de incommodis ex multitudine impedimentorum provenientibus hoc quoque impedimentum limitavit, decrevitque citatâ *Seſſione* 24. *cap.* 3. Juſtitiæ publicæ »honeſtatis impedimentum ubi Sponſalia *quacunque* ra»tione *valida non erunt*, ſancta Synodus prorſus tollit, ubi »autem valida fuerint, *primum* gradum non excedant, quo»niam in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi »prohibitio abſque diſpendio obſervari.

XXIX. Synodum hic agere de Sponſalibus propriè dictis ſive *de futuro*, edita ſpeciali Conſtitutione quæ incipit *Ad Romanum* 62. in Bull. R. declaravit Pius V. »Attendentes (ait) quod Sponſaliorum appellatione, »quâ dictum Concilium utitur, non niſi *impropriè* Matri»monium verbis de *præſenti* conceptis contractum conti»netur; quodque agitur de correctione juris veteris, »quo caſu ſecundum proprietatem verborum « duntaxat »procedendum eſt præſertim cum longè majorem ratio»nem prohibitionis in Matrimonio per verba de præſenti »contracto, quàm in Sponſalibus *de futuro* vigere à nemine »dubitetur.

XXX. Nihil ergo circa impedimentum *publicæ honeſtatis* proveniens ex Matrimonio *rato non conſummato* innovavit Synodus Tridentina; ideoque ex priſtino jure illud etiam hodie extenditur ad quartum gradum: ita ut, qui Matrimonium contraxerit cum Catharina, eâ mortua ante conſummationem, non poſſit validè contrahere citra diſpenſationem cum illa quæ Catharinam quarto conſanguinitatis gradu attingebat.

XXXI. Quin & hinc ulterius deducitur, hodie ex Matrimonio *quacunque* ratione *nullo*, præterquàm *defectu conſenſûs*, oriri hoc impedimentum: quandoquidem jure veteri oriretur, & Synodus Tridentina nihil circa hoc impedimentum, quatenus ex contracto Matrimonio oritur, mutaverit: & hanc ſententiam multis adſtruit Fagnanus ad *Cap.* AD AUDIENTIAM *De Sponſalibus*.

Quoad impedimentum hoc ut proveniens ex *Sponſalibus de futuro* in duobus jus commune correxit Synodus Tridentina.

XXXII. Primò quidem contra Decretalem Bonifacii VIII. in *Cap. Unico De Sponſalibus* in VI. ſublatum prorſus eſt hoc impedimentum ex Sponſalibus *nullis*, non tantum *defectu conſenſûs*, ſed *quacunque* etiam alia ratione.

Sed quid ſi valida quidem ab initio fuerint, ſed mutuo conſenſu poſtmodum diſſoluta? Cùm revera fuerint Sponſalia validè contracta, adeoque verum fuerit, ipſos fuiſſe Deſponſos, non apparet ex mente Synodi, ea poſſe comprehendi ſub Sponſalibus *invalidis* nec conſequenter impedimentum *publicæ honeſtatis* ex hujuſmodi Sponſalibus ortum à Synodo eſſe omnino ſublatum: atque ita non ſemel reſolviſſe S. Congregationem teſtatur Fagnanus loco citato *num* 29. ac ſignanter 6. Julii anno 1658. Qua reſolutione ad Sanctiſſimum cum rationibus hinc inde deductis & recentioribus ejuſdem Congregationis in hac materia reſponſis, ipſe Sanctiſſimus die 10. ejuſdem menſis prædictam Congregationis reſolutionem probavit, eandemque juſſit, in dubium deinceps non revocari.

XXXIII. Secundo quo ad Sponſalia *valida* reſtrinxit Synodus hoc impedimentum ad *primum* gradum; cum jure communi extenderetur ad quartum: ideoque Sponſus hodie poteſt contrahere cum conſanguinea ſponſæ in ſecundo gradu.

Et quidem ut oriatur hoc impedimentum etiam uſque ad *primum* gradum, requiritur, ut ſint ſponſalia abſoluta & valida; id eſt, non conditionata, quorum effectus ſuſpenditur à conditionis eventu; cum revera non ſint abſolutè ſponſalia ante conditionis eventum. Barboſa in Collectaneis Doctorum ad citatum *cap.* 3. Synodi Tridentinæ *num.* 10.

CAPUT VII.

De Impedimento Criminis.

1 *Adulterium apud Romanos impedimentum fuit.*
2 *Auguſtinus videtur* adulterium *pro impedimento agnoviſſe.*

3 Etiam

3 *Etiam sæculo IX. idem obtinuisse verisimile est.*
4 *Gratianus non videtur intellexisse Canonem Concilii Triburiensis.*
5 *Gratianus Canones generaliter de* adulterio *loquentes restrinxit.*
6 *Gratiani auctoritas fecit ut hæc restrictio pro jure sit recepta.*
7 *Eam insinuat Alexander III.*
8 *Innocentius III. eam pro jure habuit.*
9 *Adulterium dirimit, si sibi mutuò fidem dederint.*
10 *Ignorantia potest eatenus excusare, ut non oriatur impedimentum dirimens.*
11 *Alter casus quo adulterium hodie dirimit Matrimonium.*
12 *Homicidium quandonam dirimat Matrimonium.*
13 *Hæc impedimenta sunt juris positivi.*
14 *Quomodo de his populus monendus.*

I. MUlta olim crimina impedivisse Matrimonium, suprà notatum fuit. Inter hæc autem fuisse *adulterium*, dubium non est: neque illud solum impedivisse, sed & dirimisse Matrimonium inter adulterium & adulteram, non obscurè indicat Novella Justiniani 134. *cap.* 12. quod & apud Romanos cautum fuisse, colligitur non obscurè ex *l.* 11. § 11. *& l.* 40. *ff. Ad L. Juliam de adulteriis.* Unde ad dictam *l.* 40. notat Gothofredus: *Mulier nubere potest ei cum quo adulterii tantùm insimulata est, non convicta.*

II. Idipsum probare videtur Augustinus *lib.* 1. *De Nuptiis & concupiscentia, cap.* 10. ubi ita legitur: "Marito »mortuo cum quo verum connubium fuit, fieri verum »connubium *non potest*, cum quo prius *adulterium* fuit."

Refert quidem Gratianus *Caus.* 31. *q.* 1. *Can.* 2. hunc textum Augustini sine negatione, sed perperam, uti post Correctores Romanos notavit Cujacius ad *Cap.* 1. X *De eo qui duxit in Matrimonium quam polluit per adulterium*; ubi quoque observat, juxta antiquos Canones, mulierem quæ sciens se præbuit alieno marito, nunquam potuisse cum eo Matrimonium inire.

III. Et quidem multis sæculis eam disciplinam viguisse verisimile est ex *Canone* 40. Concilii Triburiensis anno 895. in quo generaliter definitur: "Non licet ergo, nec Chri»stianæ religioni oportet, ut ullus ea utatur in Matrimo»nio, cum qua prius pollutus est adulterio."

IV. In illo quidem Canone specialis casus proponitur & deciditur, nimirum quo adulteri sibi *mutuo fidem* dederant interposito juramento de ineundo Matrimonio post mortem alterius legitimæ partis; sed post decisionem casûs, prædictam generalem conclusionem Patres subjiciunt: quod non advertens Gratianus, fragmentum Canonis tantum referens, hanc ei epigraphen præfixit: *Post mortem viri non potest adulteram in conjugium ducere, qui viro vivente* JURAMENTUM *sibi futurarum nuptiarum præbuit.*

V. Quin & Canonibus generaliter loquentibus ipse Gratianus hanc restrictionem adhibendam censuit: "Si »nihil in mortem viri machinatus fuerit: vel si vivente vi»ro fidem adulteræ non dedit, se sumpturum eam sibi in »conjugem si viro ejus superviveret." Habetur post *Canonem* 3. *Caus.* 31. *q.* 1.

VI. Cum autem circa sæculum 12 & 13. authoritas Decreti Gratiani ita invaluisset, ut vix aliunde quam ex illo desumerentur quæ quæstionibus disciplinæ decidendis servire possent, tandem hæc restrictio Gratiani pro jure invaluit; uti observat Cujacius loco citato.

VII. Hinc Alexander III. sæculo XII hanc restrictionem non obscurè admittit in *Cap.* 1. X *De eo qui duxit in Matrimonium quam polluit per adulterium*, dicens: "Licet in Cano„nibus habeantur, ut nullus copulet Matrimonio quam „prius polluerat adulterio, & illam *maximè* cui fidem de„derat uxore suâ vivente, vel quæ machinata est in mortem „uxoris &c.

VIII. Sed apertiùs subsequentes Pontifices eam admisêre: quin & definierunt, legitimum esse Matrimonium *adulteri* cum *adultera* post mortem legitimæ uxoris, "nisi al„ter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, „vel eâ vivente sibi fidem dederint de Matrimonio con„trahendo." Uti respondit & definit Innocentius III. in *Cap.* 6. X *eod.* quæ definitio & responsum pro jure hodie recepta sunt.

IX. Itaque juxta modernam disciplinam, adulterium generaliter non dirimit Matrimonium cum adultera initum; sed his duntaxat casibus.

Primò si *sibi fidem* dederint de contrahendo Matrimonio; vel si de facto Matrimonium initum sit, licet sciretur alter conjugum adhuc vivere; sive id contigerit ante vel post commissum adulterium; uti deciditur in *Cap. fin.* X eod.

X. Si tamen mulier ignoraverit, adulterum junctum esse Matrimonio, non prohibetur eo casu Matrimonium mortua uxore cum eo contrahere *Cap.* 7. X *eod.* quia non intervenit *formale* adulterium. Imo si *de facto* contractum sit Matrimonium, licet *nulliter* ob prius Matrimonium mariti adhuc subsistens; si tamen mulier quæ hoc Matrimonium ignorabat, in secundo manere velit, vir ab ea recedere non potest, *Cap.* 1. X *eod.* quia *dignum non est, ut vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet.*

XI. Alter casus quo non subsistit Matrimonium inter adulterum & adulteram, est, si vel maritus adulter aliquid machinatus fuerit in mortem conjugis suæ, vel mariti adulteræ, ut cum ea contrahere posset; vel adultera in mortem sui mariti, vel uxoris adulteri, *Cap.* 3. X *eod.*

XII. Homicidium quoque dirimit Matrimonium sine adulterio, dum scilicet vir aut uxor cum tertio conspiravit in mortem suæ compartis; quo casu si fuerit mors secuta non poterit superstes cum tertio illo Matrimonium inire, *Cap.* 1. X *De Conversione infidelium*; licet alter esset infidelis, & ad ejus conversionem patrata esset talis occisio, & initum Matrimonium: *Cum tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit.*

XIII. Impedimentum adulterii etiam junctâ machinatione in mortem mariti adulteræ esse tantum juris positivi, colligitur ex Matrimonio Davidis cum Bethsabee; illud tamen rectè inductum est, ut hoc saltem pacto hujusmodi scelera cohiberentur, dum scirent, his criminibus ad Matrimonia perveniri non posse.

XIV. Meritò subinde, sed tamen castè & prudenter populus de hoc monendus; præcipuè de *adulterio cum promissione*; quia natum est ut frequentius usu veniat. Et generatim subinde saltem moneantur, ut si adulterium aut homicidium intervenerit, tunc inquirant an impedimentum non sit.

CAPUT VIII.

De Impedimento ex Cultûs disparitate.

1 *Quinam dicantur dispares cultu?*
2 *Rarus hodie hic impedimenti hujus usus.*
3 *Impedimentum hoc olim incognitum.*
4 *Hoc impedimentum consuetudine videtur introductum.*
5 *Justa de causa Ecclesia hoc impedimentum probavit.*
6 *Matrimonia Catholici cum Hæretica apud Græcos fuerunt jam pridem invalida.*
7 *Ecclesia Latina ejusmodi Matrimonia non habet pro irritis.*
8 *Parochi à similibus Matrimoniis deterrere debent ob periculum perversionis.*
9 *Secundò ostendere debent Parochi periculum ex istis Matrimoniis prolibus imminens.*
10 *Insuper quam facilè pars Catholica ab Acatholica perverti possit.*
11 *Cur Ecclesia potiùs Matrimonium cum non baptizato quàm cum Hæretico irritum fecerit.*
12 *Quomodo Matrimonium Catholici cum Hæretica aliquando permitti possit.*

I. CUltûs disparitas hîc non accipitur pro quavis in religione disparitate; quasi *dispares in cultu* censerentur, qui diversam profitentur religionem, v. g. Catholicam & Calvinisticam seu Lutheranam; sed soli & omnes illi dicuntur hîc *dispares cultu*, quorum unus est validè Baptizatus; & alter non est validè Baptizatus; tametsi etiam ambo profiterentur eandem Religionem Catholicam; modo unus eorum esset tantùm Baptizatus, alter vero adhuc esset Catechumenus: si autem uterque sit Baptizatus, quantumvis disparem religionem profiteantur, nequaquam inter ipsos, juxta vulgarem & jam receptum modum loquendi est *disparitas cultûs.*

II. Cùm hodie, præsertim hisce in Regionibus pauci sint non Baptizati, & pauciores qui cum Baptizatis conjugia inire prætendunt, rarus admodum est in hisce Regionibus hujus impedimenti usus.

III. De hoc inter omnes passim convenit, hoc impedimentum multis sæculis fuisse incognitum; atque olim inter dispares cultu eo modo sumptos, constitisse verum Matrimonium; taléque fuisse Matrimonium S. Monicæ matris S. Augustini cum Patricio viro Ethnico non baptizato; quod narrat ipse Augustinus *lib.* 9. *Confess. cap.* 9. nec quidquam scribit, unde colligatur, Matrimonium improbâsse.

IV. Hoc insuper sat communiter receptum, hoc impedimentum non aliquo positivo Ecclesiæ Decreto, sed jure quodam consuetudinario esse introductum; atque hinc deducitur, consuetudine impedimenta dirimentia induci posse: quod & exprimitur in *Cap.* 1. X *De cognatione*

tione spirituali, ubi respondet Alexander III. inter certas personas ibidem expressas conjugium iniri posse, *nisi consuetudo Ecclesiæ, quæ scandalum generet aliter se habeat.*

V. Illud negari nequit, quin justissimis de causis Ecclesia hoc impedimentum receperit; semperque visum esse, hujusmodi conjugia multis incommodis solere esse obnoxia; quæ fuse & eleganter jam pridem descripsit Tertullianus *lib. 2. Ad Uxorem cap. 2.*

VI. Quoad Matrimonia Baptizatorum quorum una partium est Catholica altera verò hæretica, apud Græcos jam pridem invalida fuisse videntur juxta Canonem 72. Trullanum, quo decernitur: « Non licere virum orthodoxum cum muliere hæretica conjungi, neque verò orthodoxam cum viro hæretico copulari: sed & si quid ejusmodi à quopiam factum apparuerit, *irritas* nuptias existimare, & nefarium conjugium dissolvi. Neque enim ea quæ non sunt miscenda misceri, nec ovem cum lupo, nec peccatorum sortem cum Christi parte conjungi oportet.

Hæc conjugia *invalida* hic declarari notant Balsamon & Zonaras in notis ad hunc Canonem: « Nam qui simul vita vivunt (ait Zonaras) ut eorum animi in iis quæ ad fidem pertinent, contrario modo affecti sint, quo pacto eos in aliis rebus convenire posse, quispiam arbitretur? Quorumque sensus, in iis quæ sunt fidei, quorum prima est atque præcipua ratio, minimè congruunt, quo pacto inter se æquis animis in reliqua vitæ societate communicabunt.

VII. Quamvis Ecclesia Latina nullum impedimentum saltem dirimens hactenus statuerit, quo Matrimonium Catholici cum hæretica irritetur, nihilominus jam pridem ob plura ex similibus Matrimoniis sequi nata incommoda ea improbavit, & hodie improbat; ac novissimè conformiter ad mentem Ecclesiæ Episcopus Castoriensis per Provincias confœderatas Vicarius Apostolicus hoc edidit Decretum: « Prohibemus sub pœna suspensionis ab officio Missionis omnibus Missionariis, ne quis personas quarum altera est Acatholica, nobis inconsultis & sine speciali nostro consensu præsumat conjungere.

VIII. Deinde in eodem Decreto sive Constitutionibus additur: « Sæpe deterreant Pastores aliique missionarii plebem Catholicam ne conjugii jugum ducant cum infidelibus, ne cum illis velint unum corpus fieri cum quibus non possint fieri unus spiritus.

Motiva quibus Parochi fideles à similibus Matrimoniis deducant, desumi imprimis possunt ex periculo perversionis, non tantum prolibus; sed & nepotibus & pronepotibus subinde in multas generationes imminente ex hujusmodi Matrimonio cum persona Acatholica.

IX. Et quidem advertendum, periculum prolibus imminens non satis præcaveri per juramentum & promissiones conjugis hæretici siquidem Ministri Acatholici facilè dicturi sunt istiusmodi juramenta non esse tantum non servanda; sed & servari illicitè. Accedit non leve periculum hæreticæ educationis prolibus imminens, etiam vivente parente Catholico, seu à blanditiis matris hæreticæ seu à minis Patris hæretici, potissimum iis in locis, ubi penes Acatholicos est suprema potestas. Et quod semper adest, exemplum parentis hæretici, nec non quotidiana de hæresi colloquia, & de fide quæstiones & contentiones, quæ natæ sunt, si non extinguere, saltem imminuere fidem Catholicam, ipsasque proles in fide Catholica vacillantes & flaccidas reddere.

X. Ostendi insuper potest, non infrequenter etiam parti Catholicæ perversionis periculum imminere; eò quod tam arcta conjunctio, qualis est Matrimonialis, soleat mores partis hæreticæ facilè derivare in partem Catholicam; atque sensim parte Catholica ex naturali erga compartem affectu, & morum imitatione nonnihil excæcata, incipiat hæresis ipsi minus horrida apparere: sicque minus ab hæresi abhorrere; & tandem ut comparti placeat, eam amplecti præsertim quod qui hujusmodi matrimonia ineunt non soleant ab hæresi esse tantopere alieni: quia si multum eam exhorruissent, noluissent tam arcto vinculo personæ hæreticæ jungi.

XI. Plura alia motiva ex incommodis & infaustis similium matrimoniorum effectibus desumenda facile Parochis, præcipuè in Provinciis ubi frequentiora esse consueverunt talia matrimonia, per quotidianam experientiam occurrent; nec dubium quin reperient, non rarò ex matrimoniis personæ Catholicæ cum Acatholica eadem incommoda oriri, quæ suo tempore matrimonia Fidelis cum Infideli secum trahere dixit Tertullianus loco supra allegato: potiùs tamen Ecclesia induxit, aut induci passa est impedimentum dirimens matrimonium Fidelis cum Infideli, seu baptizati cum non baptizata, quàm Catholici cum Hæretica: eò quòd facilius sciri queat quis non sit baptizatus, quàm quis dicendus ac reputandus sit Hæreticus.

XII. Adhæc, licet incommoda, quæ Matrimonium Catholici cum Hæretica comitari solent, non evincant simile Matrimonium, semper jure naturæ esse illicitum, eò quod queant esse circumstantiæ, quæ sperari faciant tanta bona ex simili Matrimonio; aut hujusmodi necessitas concurrat, ut prævaleant incommodis quæ timentur, nihilominus hoc concludunt, similia Matrimonia ut plurimum etiam jure naturali esse illicita; prudenterque positivo Decreto inferioribus Parochis seu Missionariis esse interdictum, ne istiusmodi Matrimoniis assistant; nisi prius Episcopus consenserit.

CAPUT IX.

De Metu.

1 *Quid Metus; & an causet involuntarium.*
2 *Quâ ratione in actione ex metu interveniat involuntarium?*
3 *Quis sit metus cadens in virum* constantem?
4 *Quis dicendus metus* levis.
5 *Metus* levis *non est facilè attendendus.*
6 *Quid considerandum in metu?*
7 *Quis censendus sit hic & nunc metus* gravis *à judice determinandum: & unde?*
8 *Qualiter judex hic procedere debeat?*
9 *Metus gravis reddit Matrimonium* nullum.
10 *Impedimentum hoc potiùs juri naturali, quàm positivo adscribendum.*
11 *An metus* de se levis *aliquando irritet Matrimonium?*
12 *In his Provinciis non facilè ob prætensum metum Matrimonia* Invalida *declaranda: & quare?*
13 *Quid Parocho agendum si metum subesse suspicetur.*
14 *Metus* gravis *voluntarius in causa non dirimit Matrimonium.*
15 *Debet esse incussus ad Matrimonium contrahendum.*
16 *Non refert à quo fuerit incussus.*

I. METus est, inquit Juris-Consultus in *l. 1. ff. Quod metus causâ gestum est*, instantis, vel futuri periculi causâ mentis trepidatio.

Metus non causat absolutè involuntarium; quia qui ex metu aliquid agit, voluntariè id agit, ut illud quod metuit evadat. Exempli gratia qui ex navi ejicit merces ob periculum naufragii, voluntariè eligit ejectionem mercium, ut evitet imminens naufragium, ipsamque ejectionem mercium præeligit potius, quàm sustinere periculum naufragii; eamque electionem voluntariè facit ita est, cum plena advertentia rationis, ac deliberatione voluntatis.

II. Advertendum tamen, quod is qui metu adactus aliquid agit, licet id voluntariè agat; ideoque coacta voluntas sit, uti loquuntur Jurisconsulti, nihilominus & illud certum est, in actione metu elicita intervenire quoddam involuntarium contrarium libertati,

Qui enim ob instans aut prævisum aliquod malum sibi imminens quidquam agit, non facturus nisi illud malum sibi immineret, non omnino liberè, sed ab imminenti illo malo quasi adactus hoc præ alio eligit.

III. Et quidem si malum imminens sit hujusmodi ut hominem aliòquin prudentem & in rebus agendis non levem moveret, ut faceret istud quod aliàs non fecisset si periculum illius mali non adfuisset, dicitur is egisse ex metu gravi seu prudenti: dicitur is metus vulgò metus *cadens in virum constantem in Cap. 4. X. De his quæ vi metusve causâ, & Cap. 15. & 28. X. De Sponsalibus.*

IV. Si verò malum imminens sit adeò leve aut periculum illius ita remotum, aut tam parum verisimile: ut nullum virum prudentem & constantem moveret ad faciendum, quod factum est, dicitur id factum ex metu levi & vano; neque jura illius rationem haberi voluerunt.

V. Unde scribit Juris Consultus in *L. 1. ff. Quod vi metusque causâ gestum erit*: « Metum autem non *vani* hominis, sed qui meritò & in hominem *constantissimum* cadat, ad hoc Edictum pertinere dicemus. « Edictum nimirum Prætoris de quo in *leg. 1. ff. eod. Quod metus causâ gestum erit ratum non habebo.* Deinde eodem fundamento dicitur in *l. 7. ff. eod.* « Proinde si quis meticulosus rem nullam frustra timuerit, per hoc edictum non restituitur: quoniam neque vi, neque metûs causâ gestum est.

Similiter citato Cap. 28. respondet Pontifex: « De illato metu est cum diligentia inquirendum, & si talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in constantem virum, erunt non immeritò audiendæ. « Sat insinuens, ob metum levem & vanum neminem audiendum.

VI. Itaque rectè ait Covarruvias de Matrimonio *parte 2.*

te 2. §. 4 nu. 5. « Virum interpretor prudentem, qui sciat »eligere minus malum ob majoris mali periculum evi»tandum.

Hinc infert nu. 6. « Non esse metum cadentem in virum »constantem, nec excusare, si quis etiam ad evitandam »mortem eligeret peccare mortaliter: imprudens enim es»set omninò, qui mallet mortaliter peccare, quàm mortem »ipsam corporis subire.

Inde ulteriùs patet, metum aliquem posse de se ac simpliciter consideratum esse *metum gravem* & qui moveret virum prudentem si comparetur ad unam actionem, & tamen non esse talem comparatum ad aliam actionem.

Quis enim ambigat, quin metus imminentis mortis sit metus qui meritò moveret virum prudentem ad eligendam amissionem notabilis summæ pecuniæ; qui tamen non sit sufficiens, ut eundem moveat ad peccandum mortaliter.

VII. Similiter & personarum sexum, conditionem, aliasque circumstantias expendendas esse, ut judicetur an hic & nunc fuerit metus gravis, an levis dubium non est: atque communiter tradunt Canonistæ post Glossam in *Cap.* CUM DILECTUS ☓ *De iis quæ vi metusve causâ*, arbitrio judicis relinquendum esse, quinam metus dicatur cadere in constantem virum. « Judex enim (ait Covarru»vias *num.* 15.) ut ipse intelligo, arbitrabitur, an vir pru»dens & constans eligeret potiùs id agere, quod timoris »causa fit, quàm periculum quod imminet subire.

VIII. Ex quo dein *num.* 16. infert: « Judex arbitrio »proprio decernere debet, non ita anxie, atque strictè hanc »eligendi prudentiam exigendam esse in fœminis, quibus »à natura inest minor animi vigor, corporisque fortitudo: »sed considerandum esse, quid fœmina *constans* eligeret »pensatâ naturali fœminarum prudentiâ. Aliquid enim »cogeret fœminam, etiam constantem, ad eligendum id, »quod vir constans minimè eligeret.

IX. His præmissis, indubitatum est metum gravem seu cadentem in *virum constantem* non tantùm contractum Matrimonialem subjicere legi rescissionis, sive metu adactum contractum Matrimonialem officio judicis rescindi petere posse; quemadmodum in aliis contractibus metu initis jura statuunt; sed ipsum Matrimonium dirimere, sive Matrimonium ex simili metu initum esse *nullum*; uti apertè supponitur in *Cap.* 15. & 28. ☓ *De Sponsalibus*, & *Cap.* 2. ☓ *De eo qui duxit in Matrimonium quam polluit per adulterium.* Ratio indicatur in *Cap.* 17. ☓ *De Sponsalibus* cum libera debeant esse Matrimonia, & coactiones difficiles soleant frequenter exitus habere.

X. Illud hic notandum, Pontifices in citatis Decretalibus non inducere impedimentum *dirimens*; sed resolvere simpliciter, Matrimonia per metum inita esse *invalida*; adeoque impedimentum illud supponere. Et revera cum contractus Matrimonialis sit præ cæteris contractibus mutui amoris & dilectionis conjunctio, etiam præ cæteris exigit quandam libertatem, atque omnem coactionem abhorret: præsertim quia semel validus & perfectus quandam habet indissolubilitatem; neque adinstar aliorum contractum rescindi facilè potest: ut proinde meritò hoc impedimentum non soli juri positivo; sed naturali adscribendum sit.

XI. Porrò quamvis metus de se *levis*, neque aptus ut virum aut etiam mulierem prudentem ad eligendum Matrimonium moveret, queat subinde in aliqua persona meticulosa causare involuntarium, seu libertatem adimere, hujus tamen rationem Ecclesia habere non solet; ne aliàs passim *invalida* prætendi possent Matrimonia; & quia »non facilè Ecclesia, quæ non judicat de occultis, præsu»mit, aut probatum habet spontaneum consensum defuis»se ex leviusculo metu, quamvis à parte rei aliud sit; « ait Zypæus Consult. 1. *De iis quæ vi vel metu*: qui addit: »quando tamen revera ex judicio viri prudentis constaret, »levem licet causam, verè tamen gravem metum incus»sisse, tantumque ut spontaneum consensum defuisse »commonstretur; non dubitem matrimonium pro irrito »haberi, quia certè nihil interest quo metu quis compul»sus sit, dum constat compulsum esse.

XII. Non facilè tamen judicandum est, ob levem metum consensum spontaneum & sufficientem debuisse, neque, præsertim hisce in Regionibus, facilè Matrimonium ob metum prætensum *nullum* declarandum; cum juxta Ritualia non antea conjungendi sint, quam interrogati à Parocho, an venerint ad contrahendum suâ voluntate, & à nullo coacti, responderint affirmativè.

XIII. Si tamen Parocho suspicio suboriatur quod metus ab alterutra parte subesset, poterit non tantum in ipso actu conjunctionis, modo prædicto interrogando; sed vel maximè prævie id examinare; puta dum uterque examinatur seorsim, an sciat scitu necessaria; aut aliâ occasione, quæ Parocho convenientior videbitur.

Hanc inquisitionem commendat Synodus P. I. Mechliniensis titulo De Sponsalibus *cap.* 2. his verbis: « Quia »coactæ nuptiæ tristem plerumque & luctuosum habent »exitum, diligenter inquirant Pastores, an Matrimonium »contracturi sponte & animo deliberato, non vi aut metu »parentum, amicorum aut aliorum coacti ad Matrimo»nium procedant. Quòd si invenerint aliquem vel ali»quam ex contrahentibus coactum ad contrahendum, »nullo modo ad conjunctionem eorum procedere aude»ant; neque alteri vices suas committant, sub pœna sus»pensionis ab officio & beneficio.

XIV. Metum gravem dirimere Matrimonium, quia impedit spontaneum ac liberum consensum supra notavimus; unde si ipse causam metûs voluntariè posuerint; ita ut metus proveniat ex *causa* ab ipso metum patiente voluntariè *positâ*, metus *justè* ob illam causam incussus Matrimonium non irritabit. Exempli gratia, si judex carcerem aliamve pœnam minetur juveni ni contrahat cum puella quam sub promissione Matrimonii stupravit; & ipse juvenis ex metu comminatæ pœnæ Matrimonium contrahat cum illa, aliàs non contracturus, Matrimonium erit validum; quia voluntarium, quod fuit in ponendo actu, qui comminatæ pœnæ & metui causam dedit, supplet si quid forsan modò circa voluntarium in contractu Matrimoniali deesset.

XV. Adhæc requiritur ut metus sit incussus in « finem Matrimonii seu consensus extorquendi: aliter enim vis directa non fit huic contractui: v. g. si quis metu inferni, vel mortis aliunde imminentis aliquam ducit; (vel ut sæpe fit) metu incontinentiæ, paupertatis &c. validum est Matrimonium.

XVI. Illud autem non refert à quo inferatur, an ab altero contrahentium; an à tertio v. g. à parentibus, modò injustè & directè ad extorquendum Matrimonium, eò quòd & per metum taliter incussum revera spontaneus consensus impediatur; quod apertè supponit prædictum Decretum Synodi Mechliniensis.

CAPUT X.

De Impedimento Raptûs.

I. Quàm graves acerbæque pœnæ olim per leges Imperiales contra raptum decretæ fuerint, videri potest in legibus Constantini M. ejusq; filii Constantii, nec non Gratiani, quæ referuntur in Codice Theodosiana *lib.* 9. *tit.* 24. *De Raptu Virginum vel Viduarum*; nec non in *L. Unica Cod. Justin. eod. tit.* quas passim interpretes ac signanter Gothofredus, ad citatum titulum Codicis Theodosiani latè explicant; notatque speciatim Gothofredus, quod Constantinus M. ut omnis via obstrueretur ad hoc crimen committendum, neque Raptæ consensu, neque parentum ratihabitione, patientiâ, silentio hoc crimen elui voluerit, aut raptum hoc patrocinio sustineri, raptoremque denique ea spe sibi blandiri.

II. Hic in Belgio olim gravissimis pœnis quoque raptus puniebatur; uti ex antiquis principum nostrorum tabulis cognosci potest, quas recitat Zypæus ad titulum De Sponsalibus *num.* 25.

III. Sed quod ad præsentem materiam, nimirum impedimenti Matrimonii, propiùs accedit, Justinianus in citata Lege unica decrevit: Nec sit facultas raptæ virgini vel viduæ vel cuilibet mulieri *raptorem* in suum sibi maritum exposcere sed cui parentes voluerint (ex»cepto *raptore*) eam legitimo copulent matrimonio: »quoniam *nullo* modo, nulloque tempore datur à no»stra Serenitate licentia eis consentire, qui hostili more »in nostra republica matrimonia student sibi conjunge»re.

„re. Oportet etenim ut quicunque uxorem ducere vo„luerit, sive ingenuam sive libertinam, secundùm no„stras leges, & antiquam consuetudinem, parentes, vel „alios quos decet petat, ut cum eorum voluntate fiat le„gitimum conjugium.“

Quin ibidem Justinianus voluerit esse impedimentum *perpetuum*, nullo quantumvis *spontaneo* consensu ipsius raptæ abolendum, inter raptorem & raptam, evidens est.

IV. Ipsa quoque Regum Francorum Capitularia idipsum indicant. Legitur enim *lib. 6. c. 69.* “Si quis alterius „sponsam virginem aut viduam necdum desponsatam *ra„puerit* vel furatus fuerit, placuit ut sive eam postea spon„saverit, sive dotaverit, seu non, sive cum parentum „ejus voluntate quocunque commento ipsam accipere vel „tenere potuerit, *nunquam* illam uxorem habeat; sed ra„ptori aut furi auferatur, & proximis suis alio viro tem„pore congruo, si ipsa hoc malum non consenserit, nu„ptura legibúsque acceptura reddatur.“

Et *lib. 7. c. 395.* “Placuit ut hi qui *rapiunt* fœminas vel „furantur, aut seducunt, ut eas *nullatenus* habeant uxo„res, quamvis eis postmodum conveniat, aut eas dotave„rint, vel nuptialiter cum consensu parentum suorum „acceperint.“ Extat apud Gratianum *Caus. 36. qu. 2. Can. 11.* sed sub nomine Concilii Aquisgranensis; notántque Correctores Romani idipsum Decretum inveniri in Concilio Remensi Trosleiano, *cap. 8*

In Synodo Regiaticina sive Ticinensi anno 850. c. 10. decernitur, quod puellæ “ipsis à quibus raptæ sunt, legitimæ demum uxores *nullatenus* esse possunt.

V. Ex his aliisque nonnullis Canonibus sæculo septimo & sequentibus editis, credunt nonnulli, raptum fuisse saltem in quibusdam Ecclesiis impedimentum dirimens perpetuum inter raptorem & raptam; adeò ut nec per spontaneum consensum raptæ, tametsi à rapta in loco tuto & extra potestatem raptoris constituta præstitus fuisset.

VI. Quidquid sit, illud constat, sæculo undecimo & sequentibus impedimentum hoc relaxatum fuisse; atque Matrimonium inter raptorem & raptam validum reputatum, modo consensus raptæ intervenisset; respondítque conformiter ad hanc disciplinam Innocentius III. in *Cap. 7. X. De Raptoribus:* “Rapta puella legitime contrahet „cum raptore, si prior dissensio transeat postmodum in „consensum: & quod ante displicuit, tandem incipiat „complacere.“

VII. Synodus Tridentina expendens quàm parum fidendum sit consensui, quem puella quamdiu est in potestate raptoris præfert, decernit *Sess. 24. c. 6. de Reformat. Matrimonii*, Inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium.

VIII. Itaque juxta hoc Decretum subsistit impedimentum dirimens inter raptorem & raptam, quamdiu hæc manet in potestate raptoris, ut quamvis eo tempore puella reverà consentiret in Matrimonium cum raptore, nihilominus Matrimonium sic contractum esset *nullum*; licet jure Decretalium fuisset validum: atque hoc ex capite dicitur à Synodo Tridentina novum impedimentum dirimens hic inductum.

IX. Quod verò permittit Synodus Tridentina, si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat: eatenus à lege Justinianæa & Canonibus suprà relatis recedit; à quibus jam tempore Synodi recessum erat.

X. Addit quoque Synodus pœnas; ut nimirum “raptor „ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & favorem præ„bentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infa„mes, omniúmque dignitatum incapaces; & si Clerici „fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea „raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, si„ve non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.

XI. Tridentina Synodus hic duntaxat loqui videtur de raptu in ordine ad Matrimonium contrahendum, ut fusius probat Sanchez *lib. 7. de Matrimonio, Disp. 13. num. 4.* hoc unà monens *nu. 10.* “His pœnis locum esse, quam„vis rapta causâ Matrimonii non sit perducta ad locum de„stinatum, sed in ipso itinere resipiscat. Quod deli„ctum hoc raptoris in ipsa abductione consummetur, & „tunc perfecte irrogetur Matrimonii libertati injuria: „nec consilium spectet, ut raptor in aliquo loco jam ra„ptam constituerit, vel eam duxerit, sed tantum ut ra„puerit causâ Matrimonii, illámque sub suam potestatem „reposuerit.

XII. Quia Synodus permittit Matrimonium raptæ cum raptore, si illa in loco tuto ac libero extra potestatem raptoris consentiat, creditur à plerisque, Synodum tantùm hoc Decreto comprehendisse raptum, qui ipsi raptæ violentiam infert, & quo ipsa cum renisu & violentia corporali rapitur causâ contrahendi Matrimonium; neque esse raptum ad mentem Synodi, si quis aliquam vel aliquem minorennem blanditiis, & amatoriis incitamentis ac lenociniis seducat, ut consentiat, & insciis aut etiam invitis parentibus Matrimonii contrahendi causâ recedat; eo quod ipsi seductæ nulla violentia illata videatur; ipsaque licet mediis inhonestis ac fallacibus inducta, reverà consenserit: hæcque interpretatio hisce in regionibus recepta videtur; neque hujusmodi Matrimonia *invalida* habentur.

XIII. In Gallia verò duplicem raptum distinguunt; alterum scilicet per violentiam sive per viam apertam, rapiendo violente personam causâ Matrimonii contrahendi; alterum verè vocant per *subornationem* sive *seductionem*; huncque frequentiorem & periculosiorem dicunt: committiturque quando raptor corrumpit & seducit mentem & spiritum personæ raptæ, & per lenocinia & incitamenta libidinis, aliave allicientia inhonesta motiva, & occultas ac artificiolas sollicitationes & praxes inducit ad consensum matrimonialem.

XIV. Raptus hic *subornationis* sive *seductionis* locum non habet in omni genere personarum, sed tantùm in filiisfamilias minoribus, qui magis sunt subjecti seductioni, & ob authoritatem parentum quibus subsunt, non creduntur potuisse seduci, nisi eos circumveniendo & corrumpendo eorum mentem, quemadmodum latius deducit Claudius Blondeau in sua Bibliotheca Canonica *pag. 82.* editionis anni 1689. ibidem astruens: Raptum hunc esse ex usu Ecclesiæ Gallicanæ impedimentum, ipsisque parentibus Jus esse agendi ad nullitatem hujusmodi Matrimonium.

TITULUS XIV.

De Dispensationibus Matrimonialibus.

CAPUT I.

De Usu Dispensationum Matrimonialium; & cui auctoritas dispensandi competat.

I. N his quæ juris humani sunt, nonnunquam auctoritate eorum qui legem tulerunt, dispensari posse, nemò unquam dubitavit; atque de hac dispensatione rectè scripsit ad S. Anselmum Cantuariensem Paschalis II. *Epist. 42.* “Dispensationis modus, sicut B. Cy„rillus in Epistola Ephesinæ Synodi lo„quitur, nulli unquam Sapientum displicuit. Novimus „sanctos Patres nostros, & ipsos Apostolos, pro tempo„rum articulis, & qualitatibus personarum dispensationi„bus usos.“ Plura in hanc rem videri possunt apud Gratianum, *Causâ 1. q. 7.*

Porrò inter impedimenta Matrimonii plura hodie esse & jampridem fuisse, solo jure humano inducta superiori titulo ostensum fuit. Hæc itaque eâdem auctoritate, quâ constituta sunt, vel generaliter tolli, vel in particularibus circumstantiis suspendi posse, ut Matrimonium non obstante hoc impedimento licitè & validè contrahi queat, nemo dubitaverit, nisi qui inficiari audeat, eum qui legem tulit posse legem tollere, aut justa causâ interveniente dispensare.

II. Quapropter Imperatores dum nuptias inter certas personas lege generali vetuerunt, eas ex justa causa inter hujusmodi personas permittere posse non dubitarunt.

Inter tutorem & pupillam jure Romano vetitæ erant, nuptiæ toto titulo Codicis, *De interdicto Matrimonio inter pupillam & tutorem*; interveniente Principis authoritate seu dispensatione nuptiæ inter pupillam & tutorem iniri poterant, ut manifestum est ex *l. penult. Cod. dicto titulo.*

Similiter, ut præcedenti titulo *c.* 5. notatum est, lege Theodosianâ vetitæ erant nuptiæ consobrinorum, eas tamen impetrari potuisse rescripto principis, ostendit *Lex unica Cod. Theod. Si nuptiæ ex rescripto petantur*; notâtque Gothofredus in Commentario ejusdem legis una observans S. Ambrosium *Epist. 66.* sat apertè testari, hujusmodi nuptias à principe impetrari potuisse.

III. Nemo ergo auctoritatem dispensandi Ecclesiæ negabit, qui auctoritatem statuendi impedimenta ei competere agnoscit; ut proinde meritò Synodus Tridentina eodem Canone anathemate feriat eos, qui negant Ecclesiam in nonnullis impedimentis *dispensare* posse, quo damnat negantes Ecclesiam posse constituere, ut plures gradus consanguinitatis & affinitatis impediant, & dirimant Matrimonium, quàm qui Levitico exprimuntur.

IV. Fatendum quidem est, Ecclesiam olim in hoc, quemadmodum in aliis disciplinæ articulis, raro admodum dispensare solitam fuisse. Ægrè enim patres à fixis semel Regulis sive Canonibus recedi permittebant.

Et quidem, si Christiano Lupo credimus, etiam sæculo 12. "nulla tunc etiam Regia vel Augusta, licet in sexto „duntaxat, aut septimo sanguinis vel affinitatis gradu, vel „ignoranter contracta, longè minùs contrahenda Matri„monia dispensabantur, sed cuncta dirimebantur juxta ri„gorem sacrorum Canonum. Ejusmodi dispensationes „adeò tunc ignorabat Ecclesia [pergit Lupus] ut Francus „quidam Româ redux, similem sibi datam asseverans à „Gregorio III. Pontifice, ac ejus vigore prætendens inire „Matrimonium, gravissimè scandalizârit omnem Gal„liam," & à nostro Apostolo Bonifacio credere id recusan„te, " consultus Zacharias Pontifex responderit: *Absit ut prædecessor noster hoc ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac Apostolica Sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis reperiuntur.*

V. Post hæc adjungit citatus Auctor: "Eorum impedi„menta ferè primus dispensavit Innocentius tertius, Otho„nis quarti & Philippi pro Germanico imperio horrenda „bella quis ignoret? Post Philippi cædem lucidum erat „Othonis jus, verum Philippi filia obviabat. Hinc om„nibus pacificandis Othonis cum ista filia conjugium con„venire censuerunt imperii proceres ac Episcopi, quin „& ipsi Apostolicæ Sedis Cardinales Legati, sed obsta„bat quartus consanguinitatis gradus. Hinc tandem ad „totius Imperialis Cleri & populi preces dispensavit lau„datus Pontifex, eâ tamen lege, ut duo amplissima Mo„nasteria Otto fundaret omnéque Imperium largis elee„mosynis & ferventibus orationibus istud Ecclesiasticæ „disciplinæ vulnus compensaret. Ita habes apud Arnol„dum Abbatem Lubecensem in Chronico Sclavorum. „Otto de sancto Blasio addit, quod Cluniacensis & Ci„stercienses Ordinis Abbates eandem compensationem „per varia suorum Monachorum pia opera complere „promiserint, istúdque Canonis vulnus acceperint in „suas conscientias, & quod spondere Otto debuerit sin„gularum omnium Ecclesiarum defensionem, ac resum„ptionem sacri belli. Rima facta facilè dilatatur, tan„démque crescit in grande foramen, imo & in apertam „portam."

VI. Hæc tamen, uti monet idem Auctor, intelligenda præcipuè de dispensatione impedimentorum ad *contrahendum* Matrimonium; nam ante Innocentium III. multas dispensationes concessas fuisse fatetur; at " hæ omnes „fuerunt (ait) non præviæ ad contrahendum, *sed duntaxat* „*posteriores* malè contracti Matrimonii toleratrices dispen„sationes: adeòque dispensationes prævias initiavit Ale„xander III. Innocentius III. ac ejus successores viam am„pliarunt.

Et revera Ecclesiam semper fuisse faciliorem in dissimulanda infractione Canonum, ubi jam infractio contigerat, nec sine magnis incommodis in totum reparari poterat, aut pœna infracti Canonis urgeri, quam in concedenda Canonis nondum infracti contraventione, ex historiis, & Pontificum ac Conciliorum Decretis est manifestum.

VII. Synodus Tridentina perpendens, quod frequentius legem solvere, exemplóque potiùs, quàm certo personarum rerúmque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud sit, quam unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire, ut loquitur *Sess.* 25. *c.* 18. *de Reformat.* Reformationi Matrimonii intenta, avitam patrum disciplinam in concedenda dispensatione super impedimentis reducere, quantum temporum conditio patiebatur, voluit, statuens, *Sess.* 24. *c.* 5. *de Reformat. Matrimonii.* "Si quis intra gradus „prohibitos scienter Matrimonium contrahere præsum„pserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ ca„reat; idque in eo multò magis locum habeat, qui non „tantùm Matrimonium contrahere, sed etiam consum„mare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, si qui„dem solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio „neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis: non enim dignus „est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus „salubria præcepta temerè contempsit. Si verò solemni„tatibus adhibitis impedimentum aliquod postea subesse „cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit; „tunc facilius cum eo, & gratis dispensari poterit. In „contrahendis Matrimoniis vel nulla omninò detur di„spensatio, vel rarò; idque ex causâ, & gratis conceda„tur. In secundo gradu nunquam dispensetur nisi inter „magnos Principes, & ob publicam causam."

VIII. Hoc Decreto sat ostendit Synodus, se voluisse inhærere patrum regulis; ut nunquam aut rarò infringendi Canonis licentia daretur, adeoque nunquam aut raro, idque ex causâ & gratis dispensatio, præcipuè in secundo gradu, super contrahendis concederetur: faciliùs autem super *contractis invalidè*, cum aliquo impedimento, si nimirum cum ignorantia non affectata, aut non culpabili istius impedimenti contracta fuerint.

IX. Hinc ulterius patet; ex mente Synodi etiam hîc servandam esse regulam, quam eadam Synodus postmodum *Sess.* 25. *c.* 18. expressit, atque omnibus intimatam voluit, his verbis: Sciant universi sacratissimos Canones exactè ab „omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indistinctè obser„vandos. Quod si urgens justáque ratio, & major quan„doque utilitas postulaverit, ut cum aliquibus dispensan„dum esset, id causâ cognitâ, ac summâ maturitate atque „gratis, à quibuscunque, ad quos dispensatio pertinebit, „erit præstandum, aliterque facta dispensatio subreptitia „censeatur."

X. Quibus verò dispensandi auctoritas super impedimentis Matrimonii competat, nec in Canonibus, imò nec in decretalibus Gregorii IX. determinatur; neque legitur aliquo Decreto generali auctoritas hæc Episcopis adempta, & Pontifici reservata.

At consuetudine tandem invaluit, & moderna habet disciplina, ut si agatur de impedimentis dirimentibus, & de Matrimonio cum tali impedimento contrahendo, soli Pontifici dispensatio competat; nisi Episcopi ostendant, speciali consuetudine, aut privilegio dispensandi auctoritatem sibi competere.

XI. Ecclesia Leodiensis prætendit sibi competere authoritatem dispensandi in quarto & in tertio hinc inde gradu consanguinitatis, quemadmodum colligitur ex instrumento appellationis interjectæ per Syndicum Episcopi & Vicarii Leodiensis, à Decretis Nuntii Apostolici 7. Aprilis 1606. ubi *art.* 10. his verbis utitur: "Quod ad hæc Epi„scopi Leodienses habeant antiquissimam & immemoria„lem consuetudinem dispensandi ex causis legitimis in „quarto Matrimonii gradu; & in tertio, hinc inde, si im„minens appareat periculum defectionis partium ad vici„nos fidei hostes, mutuæ internecionis parentum & ami„corum inter se, ob corruptam puellam, & partes non ha„beant media recurrendi ad Urbem. Quod hujusmodi „dispensandi consuetudo in publicatione Concil. Trident. „fuit Illustriss. & Reverendiss. Episcopo Vercellensi piæ „memoriæ in his partibus Nuntio Apostolico per Livi„num Torrentium tunc Vicarium Leodiensem, postea „Episcopum Antverpiensem factum exposita, & per eun„dem Illustrissimum & Reverendiss. Nuntium laudata, & „approbata. Quod hujusmodi consuetudo habeat vim „privilegii, & induIti Apostolici, atque à privilegio & „indulto Apostolico initium sumpsisse censenda sit. Quod „Episcopatus, & Ecclesia Leodiensis ob sui splendorem, & „antiquitatem, perpetuamque in fide Catholica constan„tiam, Ecclesiæ Romanæ filia dicta aliàs multis à S. Sede „adornata sit privilegiis, & prærogativis supra alios com„munes Episcopatus."

XII. Hæc ex Zypæo in Jure novo, titulo *De eo qui cognovit consanguineam uxoris*, *num.* 3. additque: "At verò „non audio vicinos aliquos Episcopos eodem jure, pri„vilegio, aut consuetudine uti, non eos quidem, qui no„viter in Belgio instituti sunt, intra eos limites, qui à fini„bus

bus Diœcesis Leodiensis, per Paulum IV. abscissi sunt, 4. Idus Maji 1559. cum toto eo jure, auctoritate & prærogativis, quibus anteriores Episcopi, in locis dimembratis usi fuerant, quod forte tamen possent, & an aliquando expediret, perpendi potest, imo hodie Archi-Episcopus Mechliniensis in locis primo Leodiensi Episcopo subjectis dispensat.

XIII. Quoad Matrimonia cum impedimento dirimente præcedentibus proclamationibus bona fide contractis; cùm super iis Synodus Tridentina declaret, facilius & gratis dispensari posse; nec exprimat per *quem*, videbatur Episcopis competere hæc auctoritas: eò quod juxta regulam à Canonistis communiter probatam, quando dispensandi auctoritas à Canone conceditur; neque exprimitur à quo dispensandum sit, censeatur Episcopo data dispensandi facultas. Nihilominus, quia totus contextus Decreti Synodalis ad Pontificem refertur, communiter creditur, & hîc Synodum Pontifici soli dispensationem differre; sicque consuetudine Decretum hoc explicatum esse notat Sanchez de Matrimonio *Lib.* 8. *Disput.* 6. *nu.* 19. Si tamen Matrimonium sit publicum, impedimentum autem occultum, & sit scandalum in separatione, nec ad Pontificem pateat aditus, impia aut alia justa causa impediente, Episcopum dispensare posse docet post alios Sanchez *lib.* 2. *disp.* 40. *n.* 3. & ita consuetudine invaluisse monet Gerbesius in tractatu de auctoritate Ecclesiæ & Principum in constituendis impedimentis, *pag.* 533.

XIV. Hic insuper notat, quod si impedimentum jam Matrimonio contracto superveniat, nec dissolvat quidem Matrimonium; sed ejus usum impediat; ut v. g. cognatio spiritualis ex Baptismo vel Confirmatione, vel affinitas ex incestu, Episcopos esse in possessione super his dispensandi; eámque auctoritatem in Episcopis Canonistas agnoscere.

XV. Super impedimentis *impedientibus tantùm*, Episcopos generaliter dispensare posse, si duo exceperis, scilicet sponsalia cum tertia persona contracta, & votum perpetuæ castitatis, notat Gerbesius loco citato, *pag.* 543. eosque esse in pacifica possessione; neque Canonem aut usum contrarium esse, qui dispensationem Papæ reservet.

CAPUT II.

Sub qua forma hodie Dispensationes Matrimoniales in Curia Romana expediri, & cui committi soleant.

1 *Olim in forma* gratiosa, *hodie in* commissoria *dispensationes Matrimoniales expediri solent.*
2 *Hodierna praxis conformis Concilii Tridentini.*
3 *Commissarii Apostolici debent narrata in litteris earumque contenta mature expendere.*
4 *Dataria committere solet litteras dispensationum Ordinario: Nomine Ordinarii venit etiam Officialis Episcopi.*
5 *Delegatio non solet fieri Episcopo & Officiali, sed alteri duntaxat.*
6 *Non exprimitur nomen proprium Ordinarii; & quare?*
7 *Litteræ directæ Officiali, non possunt expediri per Episcopum.*
8 *Commissio facta Ordinario non transit ad Capitulum Sede vacante aut ejus Officialem.*
9 *Sede vacante non diriguntur ad Officialem Capituli.*
10 *Si contrahere volentes sint diversæ Diœcesis, utriusque Diœcesis in supplica exprimenda; & litteræ diriguntur ad Ordinarium mulieris.*
11 *Cui inscribantur litteræ dispensationum expeditæ in Pœnitentiaria.*

I. Olim dispensationes Matrimoniales in Romana Curia, causæ cognitione, narratorúmque verificatione præcedente, in forma *gratiosa* ut plurimum »concedebantur: & quidem, ut *rarior*, ita & *tutior* erat »illarum usus, « ait Pyrrus Corradus à Paulo V. in Collegium Officialium earumdem dispensationum in ipsa Cancellaria Apostolica alias cooptatus, Rescriptorúmque S. Pœnitentiariæ muneri deputatus *lib.* 7. *Praxis dispensat. c.* 1. *n.* 1. qui deinde subjicit: « At quoniam difficile, valdeque »incommodum id comperiebatur, optimâ profectò ratione ita sacri Canones sancivere, ut omnes dispensationes extra ipsam Curiam committantur *Ordinariis* locorum in forma communi sive *commissoria* dirigerentur, qui »non nisi causis in partibus verificatis, tum demum Apostolica auctoritate dispensarent.

II. Dum Corradus dicit, sacros Canones id sancivisse, indicat Decretum Concilii Tridentini *sess.* 22. *c.* 5. *de Reformat.* quo sancitum est ut « dispensationes quacunque »auctoritate concedendæ, si extra Romanam Curiam »committendæ erunt, committantur *Ordinariis* illorum »qui eas impetraverint, eæ verò, gratiosè concedentur, suum non sortiantur effectum nisi priùs ab eisdem, »tanquam Delegatis Apostolicis, summariè tantùm & »extrajudicialiter cognoscantur, expressas preces subreptionis vel obreptionis vitio non subjacere.

III. Itaque conformiter ad hoc Decretum ex moderno stylo Curiæ Romanæ dispensationes Matrimoniales sive in Dataria, sive Pœnitentiaria petantur, non solent concedi nisi in forma *Commissoria*, sic nuncupata, eò quod dispensandi auctoritas alteri committatur auctoritate Apostolica; idque; sub certis conditionibus. Ideoque, uti rectè monet Corradus loco citato, falluntur Commissarii sive Ordinarii quibus Bullæ seu litteræ dispensationum mittuntur, « dum tantæ rei pondus non æstimantes, exposita »(per Oratores) quâ par est diligentia, veritate nisi ne»gligunt edoceri, Pontificem dispensasse contenti: cum »revera non dispensaverit, sed ipsis dispensandi Auctoritatem certis sub conditionibus demandaverit; quæ nisi, »ut jubetur, impletæ fuerint, quidquid superstruxerint »corruet.

IV. Si litteræ dispensationum expediantur in Dataria, tunc conformiter ad allegatum Decretum Concilii Tridentini Dispensandi auctoritas committitur Ordinario.

Sub nomine *Ordinarii* juxta hodiernum stylum Curiæ Romanæ venit non tantum Episcopus? sed etiam Vicarius Generalis Episcopi; qui est idem, quem in Belgio vicinisque Provinciis Officialem Episcopi dicimus: uti supra *part.* 1. *titul.* 12. *c.* 4. notavimus; & monet Corradus *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 15.

V. Notat Corradus *lib* 7. *c.* 4. *n.* 37. quod « Cancellaria »Romana nunquam soleat committere has litteras Episcopo & ejus Vicario *insimul*. Quinimò (ait) hujusmodi »dispensationes nunquam committuntur alternativè, scilicet Episcopo seu ejus Vicario, sed uni tantum eorum, sicut docet notorius stylus.

VI. Ad hæc nunquam in delegatione consuevit exprimi nomen proprium Episcopi aut Vicarii sive Officialis; ut non tam personæ, quam dignitati vel tribunali facta appareat. Unde mortuo Officiali ante expeditionem litterarum, poterit ejus successor sine nova delegatione eas exequi; idque per totum orbem servari & practicari testatur Corradus loco citato *num.* 36.

VII. Quia tamen hæc delegatio tota dependet ex ipso tenore rescripti Apostolici, nemo in vim illius procedere potest, nisi cui expressè dirigitur. Unde si Vicario seu Officiali inscripta sit, non poterit expediri per Episcopum etiam ipso Vicario ab officio remoto, ait Corradus *n.* 40. quin & addit *n.* 44. « hæc etiam locum sibi vindicare, »etiamsi contingat ipsum Vicarium creari in Episcopum »ejusdem Diœcesis, vel quocumque alio modo desinat »esse Vicarius, quia adhuc cessat commissio respectu suæ »personæ, & sic transit in suum successorem in Vicariatu.

VIII. Insuper monet *n.* 10. & sequentibus, omissionem factam Episcopo aut Officiali ejus, non transire Sede vacante in Capitulum aut Vicarium sive Officialem Capituli; idque ex notoria praxi Curiæ Romanæ. Unde si lit»teræ dispensationis directæ Vicario seu Officiali Epis»copi exequerentur per Vicarium Capitularem, Sede »Episcopali vacante deputatum executio esset nulla, nul»lumque Matrimonium vigore talis dispensationis con»tractum, ait Corradus *num.* 13.

IX. Attento stylo Curiæ & Cancellariæ Sede Episcopali vacante non diriguntur hæ dispensationes Vicario Capituli, quia de illo Papa non confidit, sed Episcopo viciniori, sive ejus Vicario in spiritualibus generali.

X. Præterea monet Corradus *lib.* 7. *c.* 5. *n.* 15. quod notorius stylus Curiæ Romanæ requirat, ut si Oratores seu supplicantes pro dispensatione sint diversæ Diœcesis, utraque; Diœcesis necessariò exprimatur in supplica; litteræ autem dirigantur ad Ordinarium *Oratricis* ut illas exequatur, cumque; ipsius Papæ ejusque Cancellariæ sit, semper committere earumdem executionem Ordinario *Oratricis*, nisi utriusque; Diœcesis fieret expressio, ubi Oratores ex duabus Diœcesibus orti essent, posset contingere, litteras ipsas dirigi non *Oratricis*, sed Oratoris Ordinario contra mentem ipsius Papæ ac propterea earum executor, si hujusmodi stylum ignoret, perperam litteras ipsas exequeretur; ita Corradus ibid.

XI. Hæc quidem quoad commissiones dispensationum, quæ pro utroque foro expediuntur in Dataria aut Cancellaria; at quæ pro foro conscientiæ tantùm expediuntur in Pœnitentiaria committuntur & diriguntur Confessario, Magistro in Theologia vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario ab Oratore eligendo; quemadmodum notavi supra *parte.* 1. *tit.* 23. *c.* 3. ubi & clausulam hanc latius exposui.

CAPUT III.

De formula Litterarum dispensationum; & quomodo se Delegatus informare debeat de impedimento allegato.

1 *Tres partes litterarum dispensationem, & quid singula contineant.*
2 *Proponitur formula delegationis.*
3 *Delegatus inquirere debet de veritate narratorum.*
4 *Hæc informatio ex mente Pontificis non perfunctoriè facienda.*
5 *Instrumenta pro examine testium evincunt quam seria esse debeat informatio.*
6 *Delegatus occasione dispensationis nihil etiam* ultro *oblatum potest accipere.*
7 *Nihil quoque pro* mercede *laboris, aut* sigillo *accipi potest.*
8 *Non potest Delegatus deferre nudæ assertioni Oratorum.*
9 *Delegatus examen testium alteri committere potest.*
10 *Tenetur Delegatus inquirere utrum impedimentum verè fuerit expressum.*
11 *Si expressus sit gradus remotior pro proximiore litteræ sunt invalidæ; licet per ignorantiam sit factum.*
12 *Subinde litteræ erunt invalidæ etiamsi impedimentum majus pro minore fuerit expressum.*
13 *Juxta stylum Curiæ, expressio consanguinitatis pro affinitate reddit dispensationem invalidam.*
14 *Si consanguinitas procedat ex duplici stipite id exprimendum est.*
15 *Quid si* secundus *gradus consanguinitatis pro* tertio *sit expressus?*
16 *Si duo subsint impedimenta quomodo exprimenda?*
17 *An sufficiat exprimere gradum remotiorem, quando est inæqualitas gradus?*
18 *Quid potissimùm inquirendum circa expressionem cognationis* spiritualis?
19 *Inquisitio fieri debet super quocunque impedimento allegato.*
20 *Si inter consanguineos ante executionem litterarum copula intercesserit ab executione supersedendum est.*

I. Litteræ dispensationum Matrimonialium primo continent ipsam commissionem dispensandi authoritate Apostolicâ super impedimento. Postmodum sequitur altera pars, quæ vocatur *Narrativa;* in qua exprimuntur quæ ab Oratoribus seu supplicantibus Pontifici exposita fuerunt; ac dein sequitur tertia pars litterarum, quæ *Dispositiva* dicitur; continétque gratiam quam Pontifex Oratoribus facere intendit; ac unà conditiones in executione hujus gratiæ à Commissario servandæ.

II. Primò ergo dicit, quod certam de narratis notitiam habentes ipsi Commissario (de quo *in his specialem in Domino fiduciam obtinemus*, ait) per Apostolica scripta mandet, «quatenus depositâ per te (ait) omni spe *cujuscunque* »muneris aut præmii, etiam *sponte* oblati, à quo te omni»no abstinere debere monemus, te de præmissis diligen»ter informes; & si per informationem eandem preces »veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam »oneramus, tunc cum eisdem [Oratoribus N. & N.] au»ctoritate nostrâ dispenses.... Volumus autem, quod si »spretâ monitione nostrâ hujusmodi, aliquid muneris, »aut præmii occasione dictæ dispensationis exigere, aut »oblatum recipere temerè præsumpseris; excommuni»cationis latæ sententiæ pœnam incurras.

III. Ex hac dispositiva intelligimus, auctoritatem dispensandi committi imprimis sub conditione sive obligatione inquirendi, seu accipiendi informationem de veritate eorum quæ Pontifici in supplica per Oratores exposita fuerunt; quæ his verbis exprimitur: Mandamus quatenus depositâ &c. *Te de præmissis diligenter informes.*

Hæc autem informatio per Commissarium fieri debet tam super omnibus in narrativa contentis, id est, an vera sint, quæ tum circa impedimenta, vel circa causam & motiva dispensandi ab Oratoribus proposita fuerunt, sive quod idem est, *an preces veritate nitantur*, dein si quæ Pontifex addat, & velit verificari; etiam super his informatio sumi debet.

IV. Quod hæc informatio non perfunctoriè; sed summa cum circumspectione & studio fieri debeat, imprimis indicat Pontifex, dum expressè mandat, ut se *diligenter* informet.

Deinde addendo, *super quo conscientiam tuam oneramus*, sat indicat, seriò hoc negotium peragendum esse.

V. Ad hæc instructiones pro examine testium qui producuntur pro contrahendis Matrimoniis, sive verificatione eorum quæ in litteris dispensationum verificanda sunt, sufficienter evincunt, quam serium examen Sedes Apostolica in hisce requirat.

Primus articulus habet: « Testis moneatur de gravitate »juramenti, in hoc præsertim negotio *pertimescendo*, in »quo Divina simul ac humana Majestas læditur ob rei, de »qua tractatur, importantiam & gravitatem.

Hic articulus, qui supponit, testes, priusquam testimonium dent, debere præstare juramentum de dicenda veritate; nec non rei gravitatem testibus exponi jubet, manifestum facit, quam anxiè de veritate inquirendum sit; quod & alii articuli non minus ostendunt, quos refert Pyrrus Corradus *lib. 7. cap. 6. num. 22. &c.*

VI. Et ne Commissarius forsan spe lucri lactatus, aut muneribus excæcatus, non eâ quâ par est maturitate ad informationem procedat, aut captâ informatione in formando judicio super precum veritate aberret, speciali clausula suprà expressâ, vult eum ab omni munere aut præmio etiam *sponte* oblato abstinere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ; imò si dispensatio fuerit data in *forma pauperum*, apponitur quoque pœna *nullitatis* absolutionis & dispensationis per hæc verba: *Et nihilominus absolutio & dispensatio hujusmodi à Te facienda prædictæ nullius sint roboris vel momenti.*

Speciale autem est in dispensationibus Matrimonialibus, quod apponatur hæc clausula; nam istæ reputantur cæteris dispensationibus graviores; & in eisdem magis imminet periculum ne corrumpatur judex executor, ait Corradus *lib. 7. c. 6. n. 11.*

VII. Refert ibidem *nu.* 14. respondisse S. Congregationem, quod « pro dispensationibus matrimonialibus non »licebat Episcopo sive ejus Vicario quidquam recipere, »nec ratione sigilli, vel alicujus alterius rei; quapropter »Decretum illud, quod solet poni in litteris dispensatio»num Matrimonialium, ut nihil muneris, aut præmii »*sponte* oblati accipi possit pro illarum executione, ita in»telligendum esse, ut neque Ordinarius ipse, nec Vica»rius ejus quidquam pro *mercede* laboris, quem in ea resu»sciperent, capere posset.

VIII. « Itáque per hanc clausulam: *Te de præmissis diligenter informes* prohibet omnino summus Pontifex (inquit »Corradus *nu.* 29.) Executori, ne super narratis velit stare »assertioni ipsorum Oratorum contrahentium. Debet »insuper ipse Delegatus perpendere qualitatem ipsorum »testium: nam (uti advertit Corradus *n.* 3.) ut plurimùm »deponunt per unum eundémque præmeditatum sermo»nem, cum præcisa verba per ipsos sponsos testibus sug»geruntur, quià veritatis tramite sæpe solent deviare..... »Quia clausula prædicta non ad ornatum litterarum appo»nitur, ut dicebat quidam Juris-Consultus; sed ut per »eam intelligat Delegatus, se debere procedere super hoc »cum *pede plumbeo*: quia tantum negotium committitur »conscientiæ suæ.

IX. Tametsi in hac commissione electa sit industria personæ; neque possit Officialis alteri auctoritatem dispensandi delegare, ut ostendit clausula, *tuam conscientiam oneramus*, examen tamen testium alteri delegari potest, quemadmodum observat Corradus *nu.* 41. sed quia admodum periculosum est hoc examen, hujusmodi examen committi debet alicui viro integerrimæ fidei & bonitatis, ait idem *n.* 45. monet quoque idem Auctor *lib.* 8. *c.* 1. *n.* 19. quia complures sunt Diœceses talis amplitudinis ut non sit facilis accessus ad Officialem Episcopi, consuetudine introductum esse in Curiis Ecclesiasticis, ut committatur etiam Parocho Oratorum, ut exequatur dictas litteras, ac etiam juramentum, si opus sit, ab Oratoribus recipiat: uti contingit, dum dispensatio petita est ob copulam præcedentem.

X. Debet ergo Commissarius inquirere, num precesive allegata Oratorum in supplica Pontifici pro obtinenda dispensatione oblata veritate nitanter; id est, an expressio impedimentorum super quibus dispensatio petitur, & causa ob quam petitur sint secundum veritatem expressa. Neque enim Commissarius, juxta tenorem Rescripti Apostolici ad dispensationem procedere potest nisi prævia informatione diligenti repererit, *preces veritate niti.*

Itáque si super impedimento consanguinitatis aut affinitatis postulata sit dispensatio; inquirendum erit, num gradus consanguinitatis aut affinitatis quo sponsi se invicem attingunt, sincerè & veraciter sit expressus; ut hinc appareat, num quoad hanc expressionem *preces veritate nitantur;* neque ipsum Rescriptum ratione hujus expressionis *sub* vel *obreptionis* argui queat.

XI. Si ergo Oratores dixerint, quod se contingant in tertio consanguinitatis aut affinitatis gradu; deprehendatur autem per informationem ipsos esse in secundo gradu consanguineos aut affines, non poterit Commissarius vi hujus Rescripti procedere ad dispensationem; eò quòd reperiat preces veritate non niti.

Neque

Neque referret, tametsi ipsi Oratores inculpabiliter ignoraverint se secundo gradu esse consanguineos: quia similis ignorantia sufficere potest, ut Oratores non arguantur de malitiosa expressione & deceptione; sed efficere nequit, ut verum sit *preces veritate niti*; aut censeri debeat dispensatum in impedimento *secundi* gradûs consanguinitatis aut affinitatis: cum super hoc dispensatio nequidem fuerit postulata: sed tantùm super impedimento *tertii* gradus, quod diversum est à priore, præsertim quod quò gradus conjunctior est, eò difficilior sit dispensatio, urgentioresque causæ requirantur.

XII. Quinimo quamvis impedimentum expressum sit gravius, atq; super eo rariùs & difficiliùs soleat dispensari, quàm super eo, quod revera subesset, sed expressum non fuit, Rescriptum carebit suo effectu, nec poterit commissarius procedere, si impedimentum omissum sit diversæ speciei ab expresso, nec sub hoc includatur; tametsi etiam sciretur, quod Pontifex fuisset dispensaturus si impedimentum omissum fuisset expressum: quia non sufficit, quod Pontifex fuisset dispensaturus aut dedisset auctoritatem dispensandi si hoc illudve factum esset; sed requiritur, ut re ipsâ dispensandi super hoc impedimento authoritatem dederit.

XIII. Unde licet faciliùs soleat dispensari in affinitate quàm consanguinitate in paritate gradûs; nihilominus si expressus sit tertius gradus consanguinitatis, pro tertio gradu affinitatis, subreptitia censebitur dispensatio; neque poterit Commissarius dispensare; dicitque Corradus *Lib.* 7. *c.* 5. *n.* 72. quod similes litteras dispensationum perperam exequantur; *cum totum id sit etiam contra mentem Papæ, ac notorium Curiæ ipsius stylum.*

XIV. Si Oratores expresserint simpliciter secundum aut tertium consanguinitatis gradum *subreptitia* censebitur dispensatio, si deprehendatur, impedimentum illud provenire ex *duobus* stipitibus; sive quod se contingant in gradu expresso ratione duplicis conjunctionis; quo casu in effectu est *duplex* impedimentum; cum tamen fuerit expressum tanquam *simplex* sive *unum*; uti latius exponit Corradus loco citato *n.* 70.

XV. Docet quoque ibidem *num.* 94. & sequentibus, quod si per errorem expressus sit *secundus* gradus consanguinitatis pro *tertio*, non esse procedendum; idque potissimum ob consuetum modum & stylum Summi Pontificis. „nempe quia diversimode eas (dispensationes) conce„dit, ut videlicet, si in remotioribus puta in quarto seu „tertio & quarto, gradibus, eas mandat expediri per „officium minoris gratiæ; si in non tam remotioribus, „puta in tertio, per Cancellariam; si in secundo, seu pri„mo & secundo, per præfecturam Brevium, & sub annu„lo Piscatoris, sicut alias diximus, ac propterea juxta qua„litatem graduum præfatorum, diversa officia cum di„versis officialibus sunt constituta. Unde cùm mens Pon„tificis ea sit, & litteræ dispensationis non aliàs, quàm „per suos Officiales distinctos, distinctaq; collegia con„stituentes expediantur, profecto cum hic inveteratus „stylus obtinuerit, si litteræ ipsæ præter dictam stylum „ac morem, & observantiam Romanæ Curiæ expedian„tur, tanquam suspectæ de falso erunt rejiciendæ.

XVI. Insuper si duo intercedant impedimenta, atque super utroque quidem postulata sit dispensatio; sed *separatim* ac diverso tempore; utraque dispensatio erit subreptitia, eò quod utraque dispensatio ità fuerit impetrata ac si unum duntaxat impedimentum subesset; cùm tamen duplex subesset. Duo autem impedimenta *simul* concurrentia fortius ligant, & difficilioris sunt dissolutionis.

XVII. Si dictum sit, Oratores se contingere tertio gradu; postmodum autem deprehendatur, quod se contingant secundo & tertio, non poterunt litteræ dispensationis propter proximioris gradus hujusmodi non expressionem de subreptionis vel obreptionis vitio, seu intentionis defectu notari; sed in omnibus & per omnia suffragari; uti declaravit Pius V. in constitutione quæ incipit *Sanctissimus* 13. in Bul. R. revocata contrariâ declaratione Pii IV. Si tamen expressus esset simpliciter *secundus* gradus, dum se contingunt in *primo* & secundo, litteræ haberentur subreptitiæ ex dicta Constitutione Pii V. eum casum expressè excipientis, addita hac ratione: *Cum in eo Sanctitas sua nunquam dispensare intendat.* Vide latiùs Sanchez *lib.* 8. *Disp.* 24. *num.* 25. ubi etiam ostendit, Matrimonium contractum in vim dispensationis in qua proximior gradus non est expressus (modo non sit primus) esse validum; tametsi *Litteræ declarativæ*, quarum meminit Pius V. non sint obtentæ.

XVIII. Eodem fundamento si dispensatio postulata sit super cognatione spirituali, inquirendum erit, num rectè expressum sit, unde hæc cognatio orta sit, sive proveniat. Si enim subesset *Filiatio* seu quod Oratorum unus alterum de Fonte levasset & tantum esset expressa *Compaternitas*, *subreptitia* esset dispensatio; eò quod impedimentum ex filiatione proveniens, sit aliud quam proveniens ex compaternitate: multòque difficilius in illo, quàm in hoc dispensetur; testaturque Corradus *Lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 15. Paulum V. semper recusasse dispensare super impedimento *Filiationis* spiritualis. Refert quoque Fagnanus ad *Cap. fin.* X *De Cognat. spirit.* cum in casu occurrente Congregatio existimasset dispensationem annuendam super *Filiatione* spirituali, relata ad Gregorium XIII. sententiâ, Sanctitas sua noluit dispensari: subditque Fagnanus: „Et „quamvis nonnunquam post tempora Gregorii XIII. dis„pensatum fuerit ob dotis incompetentiam cum illius suf„ficienti augmento; non tamen est judicandum *exemplis*, „nec quod aliquando factum est; sed quod fieri debet, est „spectandum.

XIX. Hactenus dicta de informatione circa expressionem impedimenti consanguinitatis & affinitatis, observanda quoque circa alia seu dirimentia seu impedientia impedimenta; ut nimirum diligenter se informet Commissarius num circa expressionem impedimenti *preces veritate nitantur*; nihilque veri omissum, aut falsi expressum sit, quod dispensationem *sub* vel *obreptitiam* reddere posset.

XX. Si inter consanguineos, aut affines, vel etiam conjunctos spirituali cognatione copula intercesserit, ea necessario erit exprimenda; aliàs ea omissa dispensatio censebitur subreptitiè impetrata, uti non semel S. Congregatio declaravit apud Pyrrum Corradum *lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 37. qui & addit, id etiam sibi locum vindicare quamvis copula prædicta habita fuerit post litteras dispensationis seu mandati de dispensando obtentas, nondum à Delegato executioni demandatas; asseritque eo casu opus esse litteris in forma *perinde valere*, priusquam ad executionem priorum litterarum Delegatus procedere possit.

CAPUT IV.

De Causis Dispensationis, & Informatione super veritate earum.

1 *Informatio à Delegato instituenda etiam est circa causam dispensationis.*
2 *Plures causæ cum suis formulis in Curia Romana admissæ.*
3 *Causa* ob angustiam *loci qua formula exprimatur.*
4 *Formula causæ* ob incompetentiam dotis.
5 *Eadem causa cum clausula* cum augmento.
6 *Item cum clausula* pro indotata.
7 *De causa vulgo dicta*, pro Oratrice excedente 24. annum.
8 *causa communiter nuncupata* pro Belgis.
9 *Pro verificatione causarum attendendæ* formularum *expressiones, harum verò sensus ex stylo Curiæ Romanæ.*
10 *Veritas causæ requiritur tempore executionis litterarum.*
11 *Tenor litterarum dispensationis super impedimento cum adjuncta copula, aut familiariore conversatione.*
12 *De causa dispensationis super voto castitatis.*
13 *Quid Delegatus Dispensato imponere debeat?*
14 *Qui vigore hujus dispensationis uxorem duxit, eâ mortuâ aliam ducere nequit.*

I. NOn tantùm circa allegatum impedimentum versari debet Commissarii informatio; sed etiam circa causam pro obtinenda dispensatione allegatam; utrum scilicet, & quoad illam *preces veritate nitantur.*

Ut autem exactior notitia omnium eorum quæ hîc verificari debent, & narratorum veritas habeatur, causas famosiores, & magis ordinarias, unà cum suis formulis, quibus juxta stylum Curiæ Romanæ proponi consueverunt proferam, breviterque exponam.

II. Hoc unum prænotandum, plures variasque causas, ob quas dispensationes Matrimoniales judicantur indulgendæ, jam pridem in variis Congregationibus hunc in finem habitis, esse admissas, ac suis specialibus formulis expressas; neque alias præter probatas, nec sub alia expressione seu formula à Curia Romana admitti solere.

III. Prima eaque una ex frequentioribus causis cum quibus conceduntur dispensationes Matrimoniales, præsertim in gradibus consanguinitatis seu affinitatis remotioribus, est *ob Angustiam loci* ait Pyrrus Corradus *lib.* 7. *c.* 5. *n.* 34.

Exprimitur hæc causa sub formula. *Quod cum dicta Oratrix in dicto loco, propter illius* ANGUSTIAM, *virum sibi non consanguineum vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat*, cupiunt &c.

Si sint consanguinei in gradibus proximioribus v. g. secundo aut tertio, superior formula non sufficit, sed tunc post verba *nubere nequeat* addenda sequens clausula: *Et si extra dictum locum nubere cogeretur, dos quam ipsa habet, non esset competens, neque sufficiens, ut cum ea virum,* cui

cui juxta status sui conditionem nubere possit, invenire valeret.

IV. Secunda causa, eaque hodie sat usitata, dicitur ob *incompetentiam dotis* sequenti formula exprimi solita: *Quod cum dicta Oratrix dotem habeat minus competentem, juxta status sui conditionem, cum qua virum sibi non consanguineum vel affinem paris conditionis, aut nubere possit, invenire nequeat, & dictus Orator illam cum dicta minus competente dote uxorem ducere intendat,* cupiunt &c.

V. Interdum post verba *uxorem ducere* additur hæc clausula: *Illisque dotem usque ad quantitatem, secundum dicta Oratricis qualitatem, competenter augere intendat.* Diciturque hæc causa sic expressa: *propter dotem cum augmento*; & requiritur hoc augmentum, ut obtineatur dispensatio in quibusdam gradibus proximioribus, puta in secundo & tertio tantum; etiamsi hujusmodi gradus duplicentur seu multiplicentur ex diversis stipitibus, quemadmodum monet Pyrrus Corradus *lib. 7. cap. 2. num. 37.*

VI. Subinde intitulatur hæc causa: *Pro indotata*; quando Oratrix dicitur *indotata*; & dicitur quod Orator *eam sic* INDOTATAM *ducere; ac usque ad quantitatem, secundum dictæ Oratricis qualitatem* EX INTEGRO *dotare intendat.*

Non poterit Commissarius dispensare vigore litterarum cum causa sic expressa, nisi prius re ipsa Oratrix ex integro dotetur, si sit pro *indotata*; vel augeatur, si fuerit, *Propter dotem cum Augmento.* Solet enim in litteris adjici: *Et postquam dictæ* Oratricis dos competenter aucta fuerit: vel in causa *pro indotata*: *Postquam dicta Oratrix ex integro dotata fuerit ut præfertur.*

VII. Tertia causa hodie usitata vocatur, *Pro Oratrice excedente 24. annum*, exprimiturque hac formula: *Quod dicta Oratrix vigesimum quartum annum & ultra suæ ætatis agens hactenus virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenit,* cupiunt &c.

„Hæc causa (ait Corradus loco citato *n. 28* passim ad„mittitur pro obtinenda dispensatione in quibuscunque „gradibus; nec tamen sufficit super aliquo ex proximiori„bus puta secundo, seu primo & secundo; & eo magis ad„mittitur; cum magis tempus effluxerit ab ætate Oratricis „ad contrahendum Matrimonium.

Monet tamen Corradus ibidem *n. 87.* hanc causam non admitti in muliere vidua, quæ velit ad secundas nuptias convolare; sicut docet notoria praxis Curiæ Romanæ.

VIII. Quarta causa vulgo dicta, *Pro Belgis* exprimitur his Verbis: *Quod cum dicti Oratores Orthodoxæ fidei cultores exstant, ac Deo dante; sub obedientia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vivere & mori intendant, & in illis partibus, in quibus multi sunt Hæretici, non possunt animos singulorum explorare, & qui Catholicam Religionem vere profitentur, internoscere: ac propterea, ne contingat eos cum Hæreticis Matrimonium contrahere,* cupiunt &c.

IX. Quæ pro veritate causarum prædictis formulis propositarum verificanda sint, ex attenta formularum lectione & consideratione facile potest intelligi. Nequaquam tamen dubitandum, quin multum attendi debeat, quomodo prædictas formulas intelligat Curia Romana; quidque pro verificatione earum requirere soleat; Quamdiu autem de praxi Curiæ Romanæ certo non constat, tenenda erit proprietas verborum, quibus formulæ sunt conceptæ. Unde merito monet Corradus, non esse eligendum in Vicarium seu Officialem Episcopi, cui rescripta dispensationum dirigi solent, qui saltem non mediocrem Rescriptorum illorum notitiam habeat, vimque ac efficaciam clausularum noverit.

Indubie convenit pro executione hujusmodi litterarum consulere qui specialiter praxim Curiæ Romanæ referunt ac notanter sæpe citatum Pyrrhum Corradum, qui praxim & stylum illius Curiæ non mediocriter calluisse ac sat fideliter retulisse videtur; licet in doctrinalibus parum solidus sit, & ad laxitatem propendeat.

X. Hoc commune est omnibus prædictis causis, quod pro verificatione causæ requiratur, ut vera sit tempore executionis, sive tempore quo Vicarius seu Officialis auctoritate Apostolica ad dispensationem vigore Rescripti Apostolici procedit? & nisi eo tempore subsit veritas causæ, licet subfuerit tempore supplicationis, aut confecti Rescripti, Commissarius dispensare non poterit, uti latè probat Garcias De Beneficiis *parte 6. cap. 2. num. 284.*

XI. Interdum autem contingit, dispensationem peti, ubi copula carnalis, aut familiarior conversatio inter consanguineos intercessit.

Supplica pro simili dispensatione obtinenda concipi solet hoc tenore: *Exponunt N & N ... Quod ipsis alias scientibus se tertio consanguinitatis gradu invicem esse conjunctos, Orator prædictus, non quidem peccandi data opera, ut crimine admisso, hæc causa foret S. V. & Sedem Apostolicam ad misericordiam & gratiam erga ipsos faciliores reddendi; sed solùm vesana libidine victus, Oratricem cognovit. Cùm autem Pater Sancte, nisi Matrimonium inter dictos Oratores contrahatur dicta mulier diffamata & innupta remaneret, graviaque exinde scandala possent verosimiliter exoriri,* cupiunt &c.

Tum subjicitur dispositiva suprà relata, ac inter alia, *diligenter se informet an preces veritate nitantur* antequam dispenset; insuper addita hac speciali cautione ex usitato stylo Curiæ Romanæ: *Et recepto ab iis* (Oratoribus) *juramento, quod sub spe facilius habendæ dispensationis incestum hunc* (idem est familiariore & suspecta conversatione) *non commiserint.*

XII. Quando petitur dispensatio super voto castitatis ad contrahendum Matrimonium, causa frequentius exprimi solet hac formula: *Quod Orator ita stimulis carnis agitetur, ut continentiam servare posse non speret; ac propterea Matrimonium contrahere desideret.*

Indubiè hæc allegata impossibilitas moralis servandi castitatem intelligitur ex mente Pontificis, si ea revera perduret, postquam occasiones peccandi vitavit; jejunia aliaque corporis afflictiva opera ex præscripto docti ac pii Confessarii, aliaque pro servanda castitate convenientia remedia adhibuit; cum aliàs justa dispensationis causa non esset.

XIII. In dispositiva injungit Pontifex Commissario, ut si ei de præmissis constiterit, votum prædictum dicto Oratori, ad hoc, „ut Matrimonium SEMEL dumtaxat legitimè „contrahere possit, in frequentiam Confessionis Sacramen„talis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, se„mel, vel quoties tibi videbitur, ac in alia pœnitentiæ o„pera per te injungenda, inter quæ sint etiam aliqua, quæ quotidie facere teneatur ad eum finem ut ea adimplens, „meminisse semper possit obligationis, qua hujusmodi vo„to adstringebatur, prout secundùm Deum ipsius animæ „saluti expedire judicaveris, secumque desuper dictum vo„tum, dispensando, dicta authoritate commutes.

XIV. Denique additur hæc clausula finalis: *Quod si dictus Orator mulieri, cum qua contrahet, supervixerit, maneat postea cælebs, & eodem voto ut prius obligatus.*

Per hæc quidem verba clariùs declaratur, Oratorem ipsum ex vi hujus dispensationis, non posse nisi semel uxorem ducere; unde si supervixerit, non potest aliam uxorem ducere sine nova dispensatione, uti notat Pyrrus Corradus *lib. 8. cap. 10.* qui tamen observat, quod si Matrimonium tantúm fuerit contractum & non consummatum, dispensatio non videatur habuisse effectum; adeoque possit vigore ejusdem dispensationis aliam uxorem ducere: quia non tam Matrimonialis contractus, quàm ipsa consummatio hic attenditur.

CAPUT V.

De Dispensatione super Matrimonio cum impedimento dirimente contracto.

1 *Matrimonio cum impedimento dirimente contracto necessaria dispensatio.*
2 *Si* scienter *ita contractum fuerit, id in supplica exprimi debet.*
3 *Exprimendum quoque si* consummatum *fuerit.*
4 *Omissio solemnitatum exprimenda est.*
5 *Etiamsi de licentia Ordinarii omissæ essent.*
6 *Consummatio Matrimonii ante detectum impedimentum an exprimenda?*
7 *Perseverantia in usu Matrimonii detecto impedimentum specificè exponenda.*
8 *Causa ordinaria hujus dispensationis cum sua formula; quæ tamen semper admittitur.*
9 *Matrimonium nulliter contractum obtenta dispensatione de novo contrahi debet.*
10 *Non sufficit si ad interrogationem alicujus se mutuo agnoscant pro conjugibus.*
11 *Ut de novo contrahatur an utrique parti innotescere debeat Matrimonii invaliditas?*
12 *Si dispensatio obtenta sit in Dataria, Matrimonium de novo contrahendum est coram Parocho & testibus.*
13 *An idem faciendum, si pro foro conscientiæ dumtaxat obtenta sit in Pœnitentiaria?*

I. INterdum Matrimonium cum impedimento dirimente de facto quidem, sed *nulliter* contrahitur; quo casu necessaria est dispensatio, ut Matrimonium sic contractum validetur; & conjuges Matrimonio uti queant.

II. Pro cujus dispensationis praxi sciendum, quod si *scienter* contraxerint cum impedimento dirimente, illud necessario sit in supplica exprimendum: eo quod hæc *scientia* difficiliorem reddat dispensationem: imò Synodus Tridentina *sess. 24. cap. 5. De Reformat. Matrimonii*, vult quod

quod » si quis intra gradus prohibitos *scienter* Matrimonium contrahere præsumpserit, separetur & spe dispensationis consequendæ careat.

III. Si insuper Matrimonium consummatum fuerit, id quoque exprimendum erit; quia consummatio Matrimonii dispensationem difficiliorem facit juxta clausulam in Decreto Concilii Tridentini verbis jam citatis subjectam: »Idque in eo *multò magis* locum habeat: qui non tantum »contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit.

IV. Quod si *ignoranter* cum impedimento dirimente contractum sit Matrimonium, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio, v.g. proclamationes prævias, neglexerit, id omnino erit exprimendum: eo quod ratione hujus neglectûs, contrahentes spe consequendæ dispensationis carere velit Synodus Tridentina; volens eos iisdem pœnis subjici, quibus subjectos declaraverat contrahentes *scienter* cum impedimento dirimente; » Non enim »dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, »cujus salubria præcepta temere contempsit » ait Synodus Tridentina.

V. Quinimo si de licentia Ordinarii sint omissæ proclamationes præviæ, nihilominus id exprimendum, & si non esset expressum, Rescriptum esset subreptitium, idque juxta receptum stylum Curiæ Romanæ, uti monet Pyrrus Corradus *Lib.* 8. *c.* 4. *num.* 8.

VI. Quando etiam ignoranter Matrimonium cum impedimento dirimente contractum est, si consummatum fuerit etiam ante detectum impedimentum, nihilominus consummatio erit exprimenda; ita de stylo & praxi receptum ait Corradus *Lib.* 8 *c.* 4. *num.* 29.

VII. Detecto impedimento si perstiterint in usu Matrimonii, hoc specificè erit exprimendum, qui difficiliorem reddit dispensationem; ista persistentia in actu Matrimoniali post detectum impedimentum insinuante, quod nequaquam alieni fuerint à contrahendo *scienter* cum impedimento dirimente.

VIII. Causa ordinaria dispensationis super Matrimonio contracto cum impedimento dirimente solet exprimi per hanc formulam: *Cùm autem si divortium inter eos fuerit, gravia exinde scandala possint verisimiliter oriri.*

Hanc causam minime sufficientem ad dispensandum cum eis qui *scienter* contraxerunt & consummarunt Matrimonium cum impedimento in *secundo* consanguinitatis aut affinitatis gradu declaravit Paulus IV. dicens: » Absolutiones » & dispensationes hujusmodi sub prætextu prædicto » (nimirum quod ex divortio gravia scandala inter eos & eorum Consanguineos & affines possent verisimiliter oriri & etiam si proles ex matrimonio sic contracto, suscepta fuerit, »nullatenus, sed solum ex causa urgentissima pro bono »publico & à jure consiterata, per Nos tantum & non aliu»um approbanda concedemus, & quod dispensationes ex »alia causa nostris temporibus exulabunt: & quod nobis licere non patimur nostris successoribus indicantes. » Extat integra Bulla apud Corradum *Lib.* 8. *c.* 3. *num.* 5.

IX. Potestatem autem dispensandi tribuit Pontifex ea cautione, *ut Matrimonium inter se de novo publicè, servatâ formâ Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere & licitè valeant.*

Cùm enim Matrimonium contractum ratione impedimenti dirimentis fuerit *nullum* ac *invalidum*, necessario debet de novo de utriusque consensu renovari, seu de novo contrahi: eo quod prior contractus nullus fuerit.

X. Hinc consequens est, dispensatione obtentâ, non sufficere, quod Parocho interrogante mulierem, num hic sit suus maritus, & virum, num hæc sit sua uxor uterque affirmative respondeat: quia hæc dicendo, non contrahitur de novo Matrimonium; sed potius declaratur, quod sit inter ipsos Matrimonium, atque in eo persistere intendant: præsertim si impedimentum fuerit utrique parti ignotum.

XI. Et quia de novo contrahere debent Matrimonium, necessario utrique parti invaliditas prioris Matrimonii nota sit oportet: alias enim consensus in novum Matrimonium, saltem non ea, quæ requiritur, libertate habebitur. Facilè enim continget, in Matrimonium consentire aliquos, si prius Matrimonium nesciant invalidum; aut etiam tantum de eo dubium esse sciant, qui haud consentirent, si certò scirent Matrimonium esse invalidum. Quapropter si certa sit Matrimonii invaliditas, etiam ut *talis* utrique conjugi proponenda est, priusquam de novo Matrimonium contrahant.

Vult insuper Pontifex, ut Matrimonium publicè & servata forma Concilii Tridentini contrahatur; nimirum coram Parocho & testibus. Et rectè Cum enim hic agatur de dispensatione pro *utroque* foro super impedimento *non occulto*, nisi secundum Matrimonium publicè, dictâ formâ servata iniretur, sed clam inter solos conjuges renovaretur consensus Matrimonialis, incommoda, quibus Synodus Tridentina annullando Matrimonia clandestina occurrere voluit, ex simili Matrimonio clandestinè contracto oriri facilè possent:

Primum enim Matrimonium *publicè* contractum probari posset *nullum* ob impedimentum dirimens; secundum verò probari non posset; utpote, uti supponitur, inter solos contrahentes *privatim* & *occultè* contractum; atque ita liberum esset alteri partium convolare ad alias nuptias, non obstante hoc Matrimonio, validè, seu clandestinè contracto; neque etiam per Ecclesiam seu Judicem separari posset, defectu probationis hujus secundi Matrimonii.

Non idem statuendum sit, si impedimentum fuerit tale, ut solis contrahentibus innotescat; nec aliis facilè innotescere potest, neque in foro exteriori probari; super quo dispensatio petitur in Pœnitentiaria pro foro conscientiæ tantum, capite septimo dicetur.

CAPUT VI.

De Dispensatione in *forma Pauperum*.

1 *Dispensationes in* forma pauperum *sic dictæ à paupertate Oratorum.*
2 *Quomodo hæc qualitas in litteris exprimatur.*
3 *Debet esse ex parte utriusque; & testimonio fide digno probari.*
4 *Formula attestationis super paupertate à Parocho expedienda.*
5 *Quid circa* paupertatem *observare debeat Parochus.*
6 *Quid circa impedimentum quod allegatur.*
7 *Quatenus circumspecti esse debent Parochi in danda hac attestatione.*
8 *Quo tempore paupertas Oratorum verificanda.*
9 *Hæ dispensationes concedi solent ob incestum pravium, aut ejus suspicionem.*
10 *Si post indictam separationem aut obtentum Decretum* copula *intervenerit, novis litteris opus est.*
11 *Oratoribus ob incestum prævium imponenda pœnitentia publica.*
12 *Qualis debeat esse pœnitentia publica.*
13 *Oratori injungendum ut operam suam in aliquod pium opus conferat.*
14 *Hæc pœnitentia redimi nequit.*
15 *Ad dispensationem non procedendum nisi peractâ Oratori imposita pœnitentia.*
16 *Delegatus non potest dispensare, si prævideat ex dispensatione oritura scandala.*

I. INterdum expediuntur in Curia Romana dispensationes *in forma pauperum*, ità dicta, quod non nisi pro pauperibus hujusmodi dispensationes expediantur.

II. Unde in ipsis litteris dispensationis expressè supponitur & exprimitur hæc Oratorum qualitas his verbis: *Qui pauperes, & miserabiles existunt, & ex labore & industria sua tantum vivunt.*

III. Et quidem ad implendam hanc dispensationem requiritur *paupertas* & *miserabilitas* utriusque scilicet tam Oratoris quàm Oratricis, ait Pyrrus Corredus *lib.* 8. *c.* 5. *n.* 3.

Debet autem hæc qualitas, quæ extrinseca est, probari; neque admittitur sola Oratorum assertio in Curia Romana; sed solet in his proferri testimonium Parochi alteriusve fide digni.

IV. In libello nuper Leodii impresso sub hoc titulo: *Manuale Pastorum compendiosè complectens Canones & Ritus Ecclesiasticos pro administrandis Sacramentis juxta usum Pastoralis Mechliniensis* pag. 192. extat formula ad scribendum testimonium pro iis qui egent dispensatione Sedis Apostolicæ titulo paupertatis, tenoris sequentis: » Ego infrascriptus Rector Parochialis Ecclesiæ loci de N. sub districtu Diœcesis N. scio »& testificor NN. & NN. subditos præfatæ Parochialis Ec»clesiæ esse orthodoxæ Romanæ fidei cultores, verum adeò »pauperes, ut de suis labore & industriâ tantùm vivant. In »cujus fidem subscripsi hac.... Mensis.... Anni....

V. Post hæc subjicitur duplex monitum. Primum super veritate ipsius paupertatis; » Attestatio hæc non est in ista »forma expedienda, nisi ejus contenta nitantur veritate, & »hæc habeatur, vel ex particulari notitia ipsiusmet Pastoris attestantis, vel ex testimoniis fide dignorum testium. »Si omissa fuerit particula *tantùm*, non utilis est attestatio ad »finem qui intenditur.

VI. Alterum monitum concernit gradus affinitatis aut consanguinitatis qui inter Oratores intercedere dicuntur: »Necessum etiam est (ait) ut Pastor antequam relaxet te-

»stimonium, quod Oratores sunt consanguinei vel affines »in tali vel tali gradu exactè sit informatus de hujusmodi »gradu, & quandam ejus habeat certitudinem, Alias pau»peres Oratores, expeditis Bullis juxta vitiosam gradus ex»pressionem incidunt in varia incommoda.

VII. Admodum circumspecti esse debent Parochi in hujusmodi testimoniis expediendis, singulasque particulas seriò & attentè expendere, atque maturè examinare, num prædicta formula per omnia, uti sonat, verificari queat.

Cum enim hæc formula semper inferatur, & coram Commissario, priusquam ad dispensationem procedere queat, verificari debeat, si tunc quoad omnes suas partes verificari nequeat, dispensatio in simili forma obtenta suo effectu carebit, frequenter non sine multis impetrantium incommodis.

VIII. Notandum, quod juxta hodiernum stylum non sufficiat paupertas & miserabilitas Oratorum tempore supplicationis; sed ea adesse & probari debet, dum litteræ dispensationis à Commissario Apostolico eximuntur & executioni mandantur, uti observat Corradus loco citato *n.* 30.

IX. Hæ dispensationes solent expediri ob incestum prævium aut ejus vehementem suspicionem, ne ob copulam jam inter eos quovis modo subsecutam, aut illius suspicionem ortam, contingat eos cum animarum jactura, & cum gravi scandalo in simili copula, aut ejus suspicione perseverare; Oratrix infamata & innupta remanere cogatur.

Qua propter litteris in hac forma expeditis injungitur Executori seu Commissario ut Oratores *ab invicem separet* idque sive agatur de contracto, sive contrahendo Matrimonio.

X. Quin in hac specie dispensationis singulare est ex declaratione pauli V. ut si durante hac indicta separatione, aut ante obtentum decretum dispensationis Oratores se rursus carnaliter cognoverint, de novo recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro litteris *perinde valere*; uti monet Petrus Corradus *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 38. ubi & latè de hujusmodi litteris discurrit, variasque earum, pro varietate casuum formulas proponit.

XI. Ulterius in hac dispensatione speciale est, quòd Oratoribus ob incestum prævium per Executorem sive Commissarium debeat imponi *pœnitentia publica*, quod ità in litteris exprimi consuevit: *Eam illis pœnitentiam publicam imponas, quæ alios deterreat à similibus committendis.*

XII. Non exprimitur quidem species pœnitentiæ publicæ; sed ea pro personarum, locorum ac criminis circumstantiis determinanda relinquitur Commissario; ita tamen publica esse debet, ait Corradus *lib.* 8. *cap.* 6. *n.* 7. » Ut omnibus ferè loci seu oppidi, aut civitatis, ubi ipsi Oratores hujusmodi pœnitentiam peragere contingit, innotescat.

Testatur quoque ibidem *num.* 9 consuetudine introductum, ut pro hujusmodi incestu & excessibus, in pluribus mundi partibus, tale scelus perpetrantibus, vigore dictarum litterarum injungatur, ut dum Missa solemnis decantatur in Ecclesia Parochiali Oratorum, in suis manibus teneat unusquisque ipsorum candelam accensam.

Hinc apparet, Ecclesiam Romanam in ea esse opinione, quod delicta publica etiam pœnitentia publica sint expianda; eatenus saltem, ut scandala reparentur; & alii à similibus committendis deterreantur, conformiter ad Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *cap.* 8. *De Reform.* de quo latiùs suprà *tit.* 6. *cap.* 2.

XIII. Occurrit deinde in hac specie dispensationis hoc singulare, quod Oratori injungi debeat à Commissario, *ut operam suam fabricæ vel in aliud servitium alicujus Ecclesiæ vel pii loci tribus saltem mensibus conferat.*

Hæc pœna imponitur in casu hujusmodi dispensationis, tam civilibus, quàm vilibus personis; ut docet quotidiana praxis, ait Corradus loco citato. *num.* 16.

XIV. Monet quoque ibidem *num.* 15. pœnam illam pecunia redimi non posse, nec per alium persolvi: etiamsi vellet solvere pecuniam alicui volenti dictam pœnitentiam pro ipso peragere: » Quod quidem (ait) optima ratione servatur; quia juxta dictum Isidori nullam reus pertimescit »pœnam, quam scit pecunia posse redimere, per textum in »*Canone* PAUPER. *caus.* 11. *q.* 3. Debent enim, qui tale scelus perpetrarunt castigari pœnitentiis salutaribus & afflictivis, quæ non debent in aliud gravamen commutari, cum »non sint res quæ delinquunt, sed ipsæ personæ; & sic non »debent puniri bursæ, ubi sunt homines puniendi: quia cri»mina non sic debent transire impunita.

XV. Non poterit autem Commissarius ad dispensationem procedere, nisi publica pœnitentia, juxta præscriptam formam *integrè* peracta; » etiamsi Orator, quoad operam »suam conferendam, voluit præstare quantumcunque »idoneam cautionem de ea conferenda post contractum »Matrimonium (inquit Corradus ibi *num.* 53.) quia sicut »Ordinis susceptio non debet concedi Clerico in publica »pœnitentia existenti; ità ad Matrimonium transire non »permittitur ipsa pœnitentia durante, ut habetur in Concilio Arelatensi 2. *Can.* 21.

XVI. Denique in litteris hujusmodi dispensationis speciali modo committitur dispensatio arbitrio Executoris; post enim peractam pœnitentiam publicam, operamque præstitam *demum* (ait pontifex) *si tibi expediens videbitur quod dispensatio hujusmodi sit eis concedenda: nec scandalum sit ex eo oriturum.*

Itaque post omnia injuncta juxta tenorem litterarum peracta, committitur arbitrio executoris, an dispensari conveniat; ac præcipuè an sine scandalo dispensatio concedi queat.

Et quamvis dispensatio quæcunque suspendi, imò Matrimonium impediri debeat, si sine scandalo fieri nequeat; id eoque etiam prædicta clausula non esset in litteris apposita, nihilominus subintelligeretur; voluit hic tamen Papa exprimi, ut magis dignoscatur sua enixa voluntas, ait Petrus Corradus *lib.* 8. *cap.* 6. *n.* 64.

CAPUT VII.

De Dispensatione pro foro conscientiæ expedienda per pœnitentiariam.

I. DE forma & inscriptione dispensationum, quæ in Pœnitentiaria Romana expediuntur, aliqua diximus *parte prima tit.* 23. *cap.* 3. ubi de Pœnitentiario & pœnitentiaria Romana egimus; pauca duntaxat specialia in hac dispensatione occurrentia notabimus.

Clausula specialis occurrit, modum inquirendi super veritate narratorum continens, his verbis exprimi solita: *Si ita esse per diligentem Oratoris examinationem, ac post monita & consilia opportuna illi præstita, inveneris.*

II. Non debet ergo Delegatus se super veritate allegatorum informare auditis testibus; quemadmodum contingit in dispensatione obtenta in Dataria, quæ etiam pro foro externo valet, sed sufficit, ut Delegatus diligenter examinet Oratores pro veritate expositorum, idque præviis monitis & consiliis opportunis; è quibus scilicet ipsi Oratores percipiant momentum hujus examinis, quod à sincera vel non sincera expositione narratorum dependeat validitas vel invaliditas dispensationis, & inde consequens etiam validitas Matrimonii; atque hinc ulterius dependeat, num forsan tota vita durante non sint victuri in perpetuo incestu cum evidenti periculo æternæ damnationis.

III. Sed quid si ex Oratoris examine ac interrogatione falsitas precum non deprehendatur; aliunde tamen illa Delegato innotuerit? Nullatenus dispensare poterit: dispensando enim contingeret, quòd fortè conjuges, aut alter eorum in perpetuo viverent incestu.

Accedit, quod cùm hic petatur dispensatio occultè, nullum sit inconveniens si privata & occulta scientia Delegatus utatur; præsertim cum præsumendum sit Pontificem nolle dispensationem indulgere, quando revera causa dispensationis allegata non subsistit.

IV. Tertia clausula exprimitur hac formulâ: Ità *quod hujusmodi dispensatio & absolutio in foro judiciario nullatenus suffragetur.*

Qua propter, si vel per Superiorem ex officio, vel à quocunque privato Matrimonii validitas in quæstionem ducatur, nullatenus dispensatio in Pœnitentiaria obtenta suffragabitur; sed quæstio discutienda & terminanda erit, ac si nulla dispensatio intervenisset.

V. Ex stylo hodierno additur; *Auditâ prius Oratoris Sacra-*

Sacramentali Confessione, eundem hac vice in forma Ecclesiæ consueta & injunctâ ei pœnitentiâ absolvas.

Per hanc clausulam jam sublatum est dubium olim à Doctoribus motum, num dispensationem præcedere deberet Confessio Sacramentalis: hanc enim præmittendam esse expressio hodierna istius clausulæ apertè supponit.

VI. Altera clausula in omnibus dispensationibus à Pœnitentiaria emanantibus est, *dummodo impedimentum ex præmissis proveniens sit occultum.*

Pro intellectu hujus clausulæ observandum quod dicit Pyrrus Corradus *lib. 7. cap. 7. num 12.* « Non sufficit illud »esse occultum, tantummodo tempore impetrationis dis»pensationis super eo; sed opus est, quod nullus adsit timor, »quod aliquo modo possit fieri publicum in futurum, »aliàs enim major pœnitentiarius remitteret supplicatio»nem ad Datariam, ut Oratores petant secum dispensari in »utroque foro; quia non occultum, sed manifestum dici»tur, quod potest probari per gloss. in *cap.* VESTRA in verbo, NOTORIUM *de Cohab. Cler. & mul.*» Impedimentum autem occultum dicitur, quando non publicè constat nec facilè constare potest, ac periculum non est, ut in foro externo detegatur.

VII. Post hæc eodem contextu in formula subditur: *Et separatio inter latorem & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo; ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum esset tibi visum fuerit, aliudque Canonicum non obstet impedimentum.*

Dictio *dummodo* præcedens, cum qua hæc clausula connectitur, sat ostendit, mentem Committentis esse, ut non dispensetur, nisi præmissa verificentur.

VIII. Sequitur deinde in formula: *Cum eodem latore & dicta muliere de nullitate prædicti consensus certiorata sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secretè ad evitanda scandala præmissis non obstantibus, contrahere & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses.*

Ex hac clausula patet primò, quod si impedimentum uni dumtaxat partium notum sit, nequeat Matrimonium *de novo* contrahi, nisi priùs altera pars de nullitate prioris consensus sit certiorata. Ratio illius facilè colligi poterit ex dictis *c. 7.*

IX. Magnâ hic prudentia ac circumspectione opus est: unde meritò Executor hic non tantùm humana, sed vel maximè Divina consilia & auxilia adhibebit; recurrendo ad patrem Luminum, ut eum lumine suo illuminet, quid in casu adeò perplexo agere debeat.

X. Patet quoque ex eadem clausula consensum hîc non esse publicè renovandum coram Parocho & testibus, quemadmodum in casu dispensationis in Dataria expeditæ super impedimento non occulto; sed *secretè* inter partes renovari sufficiat; eo quod impedimentum sit *occultum*, & dispensatio pro solo foro interno. Imò hæc dispensatio non admittit Matrimonium publicè coram Parocho & testibus renovari vigore ipsius dispensationis: quia omnia vult *secretissimè* peragi, neque incommoda, quæ ex clandestinis Matrimoniis timebantur, hîc timeri possunt; uti bene notat Corradus *lib 8. cap. 5. num. 43.*

XI. Essentialis differentia hujus dispensationis in Pœnitentiaria obtentæ, & dispensationis in Dataria expeditæ in hoc consistit, quod hæc valeat pro utroque foro; illa vero *pro solo foro interno*, ut his verbis exprimitur: *In foro conscientiæ, & in ipso actu confessionis* TANTUM *& non aliter, neque ullo modo ita quod hujusmodi absolutio & dispensatio in foro judiciario nullatenus suffragatur.*

XII. Ut omnis occasio utendi hac dispensatione in foro judiciario amputetur, additur: *Nullis super his adhibitis testibus aut litteris datis, seu processibus confectis; præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis, ità ut nullum illarum exemplum extet, neque eas latori restituas; quod si restitueris nihil ipsi præsentes litteræ suffragentur.*

Nulli ergo omnino testes in actu dispensationis intervenire possunt; nec ullæ omnino litteræ etiam privatæ qualescunque dari de dispensatione facta; & multo minus processus judicialis confici, quibus quovis modo in foro externo hæc dispensatio probari posset. Et ne aliquod vestigium seu indicium externum dispensationis super esset, litteras ita laniari mandat ut nullum exemplum extet.

XIII. Quod addit in fine, quod si latori restituantur litteræ dispensationis, ipsi eædem litteræ nihil suffragentur, subintelligitur in *foro externo*, uti post Sanchez de Matrimonio *lib 8. Disp. 34. n. 42.* notat Marcus Paulus Leonis in Praxi Pœnitentiariæ *part. 2. c. 2. n. 88.* ità ut si dictæ litteræ in prædicto foro exhibeantur careant omni fide & probatione: quia illa est mens Magni Pœnitentiarii concedentis; nequaquam vero ut dispensatio facta frustretur suo effectu in foro conscientiæ.

CAPUT VIII.

Quæ circa dispensationes à Parocho populo exponenda.

1 *Parochus meritò monet ut expendant, an subsit justa causa petendi dispensationem.*
2 *Ostendet quam periculosum sit mediante dispensatione Matrimonium contrahere.*
3 *Dispensatio non semper reddit aliquem coram Deo securum.*
4 *An satisfaciant dicendo, Pontifex judicet utrum sit justa Causa.*
5 *Instruendi quod non omnes causæ in Curia R. admittantur.*
6 *Exponenda clausula litteris inseri solita,* Si preces veritate nitantur.
7 *Monendi de clausulis hujusmodi litterarum; nec non de juramento præstando.*
8 *Litteræ in* forma pauperum *singulariter exponendæ.*
9 *Notitia formularum & clausularum quibus dispensationes concipiuntur, Parochis admodum conveniens.*
10 *Episcopi mandant à Parochis eas subinde populo exponi.*

I. IN primis Parochus intelligens, aliquos è suis Parochianis meditari dispensationem super impedimento Matrimonii à Sede Apostolica petere, utiliter eos monebit, ut serio expendant, an reverà coram Deo sit justa causa recedendi à Decretis & legibus Ecclesiæ.

II. Ut autem efficacius ad id expendendum moveat, ostendet, quam periculosum sit statum aliquem assumere recedendo à regulis Ecclesiæ. Nisi enim causa talis sit quæ Deo probetur, verendum, ne ob hunc à regulis Ecclesiæ recessum, ipsum Matrimonium, etiam Divina benedictione frustretur: visúmque non raro quàm infelix fuerit exitus eorum, qui neglectis sacris Ecclesiæ ordinationibus vitæ conditionem elegerunt. Et quidem primum in Ecclesia Romana excitatum schisma in ordinationem auctoris ipsius schismatis dispensativè factam refundere non dubitavit Cardinalis Baronius, qui & illius occasione hoc notandum & huic materiæ appositum monitum subjungit: « At planè ex facto Novitiani apparet, quanto peri»culo quæratur per *dispensationem*, quod est aliàs Ecclesia»sticis legibus interdictum.

Quàm infaustus sæpe sit exitus Matrimoniorum mediante dispensatione, præsertim in gradu admodum propinquo, contractorum, quotidiana experientia sat notum est.

III. Adhæc proponet Parochus, quod non semper coram Deo aliquis sit securus, licet dispensationem à Sede Apostolica obtinuerit, si legitima dispensandi causa desit. Neque hinc esse justam excusationem, quâ plerique se securos existimant dicentes: Papa dispensavit, ipse viderit, ego sum immunis.

Quia uti rectè monet Bellarminus Epistolâ ad Nepotem suum *Controv. 5.* « Hic cavillus securos multos reddit, tu»tùm vero neminem: quoniam Papa non est Dominus, »sed dispensator; ideoque qui iniquam dispensationem »petit, iniquitatis causa est, & qui ea utitur, eadem sem»per irretitur iniquitate.

IV. Si forsan dicant, num causa sufficiens subsit, Pontifici expendendum relinquimus, ejusque consilium expetimus, regi poterit, quod similibus olim dixit Bernardus *Epist. 1. Utinam non licentiam quæsissetis, id est, ut non liceret, sed an liceret.*

Verùm demùm sanè, ne pluribus à Sede Apostolica dispensationem efflagitantibus improperari queat illud quod verbis citatis subjungit Bernardus: « Malum in corde »conceperant, opere tamen ausi non sunt adimplere nisi »cum licentia. Conceperunt dolorem, sed non pepere»runt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præ»buisset assensum.... Quod tamen summum fecisse Pon»tificem nequaquam crediderim nisi aut circumventum »mendacio; aut importunitate victum.

V. Exponere quoque convenit dispensationem petere meditantibus, quomodo non sit satis, quod causa aliqua forsan de se sufficiens subsit, hæcque verificari possit; sed quod verificanda erit una ex causis in Romana Curia admissis; idque cum formulâ, quâ in litteris dispensationis exprimi consuevit.

VI. Ostendendum insuper, quomodo potestas dispensandi ipsi Officiali delegari soleat sub hac conditione *si preces veritate nitantur:* cujus conditionis effectus exponendus erit? atque demonstrandum, quomodo, ipsa dispensatio sæpe periclitetur, quia hæc conditio impleri nequit; eò quod preces, prout in litteris juxta stylum Curiæ expressæ sunt, verificari nequeant.

VII. Ad-

VII. Adhæc monendi sunt de aliis clausulis hujusmodi dispensationem litteris inseri solitis; nec non instruendi super præstando juramento, præsertim si dispensatio petatur ob incestum aut familiariorem conversationem præcedentem.

VIII. Denique cùm frequenter contingat in Parochiis ruralibus dispensationem postulari in *forma pauperum*, convenit ut Parochus exponat clausulas speciales, quæ in Rescripto dispensationis in tali forma expedito inseri consueverunt ex solito stylo Curiæ Romanæ.

IX. Ex his facilè intelligitur, formularum & clausularum, quæ hoc titulo propositæ & expositæ sunt, notitiam non tantùm Officialibus, quibus executio litterarum dispensationum committi consuevit, sed & Parochis multum utilem, & quodammodò necessariam esse; ut nimirum ipsi subditis suis, quos mediante dispensatione contrahere velle sciunt, proponant ea omnia, quæ obtentâ dispensatione verificare ac facere tenebuntur; eósque moneant, ut seriò attendant, priusquam supplicam suam Romam mittant expensásque faciant vel rumor de ineundo Matrimonio spargatur, num reverà credant se ea omnia verificaturos, & quidem illa certitudine, ut Matrimonium de nullitate non periclitetur; nec non juramenta præstanda cum veritate præstituros.

X. Unde, teste Pyrro Corrado, nonnulli Episcopi in Synodo Diœcesana ad hos errores vitandos mandare solent, ut cum Parochi de prohibitis Matrimoniis verba faciunt, diligenter doceant & cautè demonstrent, nullo modo censeri dispensatum, nisi verificatis narratis; ac præcipuè, ut in supplicationibus curent verum exprimi.

TITULUS XV.

De Divortiis & secundis Nuptiis.

CAPUT I.

De Divortio quoad vinculum; & Conversione conjugatorum.

1 *Divortium dupliciter sumitur.*
2 *Matrimonium legitimum non ratum faciliùs dissolvitur quàm Matrimonium ratum.*
3 *Matrimonium legitimum Infidelium non semper dissolvitur altero conjugum ad fidem converso.*
4 *Licet etiam impedimento dirimente fuerit contractum.*
5 *Potest conjux conversus ad alias nuptias transire, si alter renuat sine contumelia Creatoris converso cohabitare.*
6 *Hic tamen recipiendus, si convertatur ante transitum prioris ad alias nuptias.*
7 *Matrimonium ratum non consummatum interdum quoad vinculum dissolvitur.*
8 *Jam pridem per professionem Religiosam Matrimonia credebantur dissolvi.*
9 *Id Alexander III. intellexit de Matrimonio rato non consummato.*
10 *In probationem hujus dissolutionis adducuntur exempla Sanctorum.*
11 *Dissolutionem hanc probavit Synodus Tridentina.*
12 *Efficacia dissolvendi Matrimonium ratum, non voto solemni, sed professioni solemni tribuitur.*
13 *Matrimonium consummatum juxta sacros Canones per professionem Religiosam non dissolvitur quoad vinculum.*
14 *Post consummationem Matrimonii non licet conjugi altero invito professionem Religiosam emittere aut continentiam vovere.*
15 *Qui sine consensu conjugis intravit Monasterium, ad eum redire compellitur.*
16 *De consensu mutuo licitum est conjugibus continentiam vovere & Religionem ingredi.*
17 *Uno conjugum Religionem ingrediente ordinariè alter etiam ingredi debet; & quare?*
18 *Sacri Canones non permittunt uxoratum in Episcopum ordinari, nisi ejus uxor continentiam voveat, & vestem Religiosam assumat.*
19 *Ratio hujus disciplinæ.*
20 *Providendum ne uno conjugum Monasterium ingresso aliter de incontinentia fiat suspecta; aut ejus periculum incurrat.*
21 *In hac conjugum separatione convenit ut interponatur auctoritas Episcopi.*
22 *Ob adulterium non dissolvitur Matrimonium quoad vinculum.*

I. Ivortium sumitur dupliciter. Primò quidem, idque frequentiùs, pro dissolutione Matrimonii quoad vinculum dicitúrque hæc dissolutio propriè Divortium. Secundò accipitur pro separatione conjugum quoad thorum & cohabitationem, durante interim adhuc Matrimonii *vinculo*; hæcque separatio conjugum impropriè Divortium appellatur.

II. Quoad Divortium primo modo sumptum, indubitatum est, illud faciliùs admitti circa Matrimonium legitimum non ratum, quàm circa Matrimonium *ratum*, licèt non consummatum; quamvis & quoad Matrimonium ratum tantum aliquando admittatur.

Matrimonium legitimum non dicitur Matrimonium inter Infideles sive non baptizatos secundùm eorum leges & instituta contractum.

III. Hoc Matrimonium rationem contractûs civilis duntaxat habens, neque ad rationem Sacramenti hactenus elevatum, indissolubilitatem ex Christi institutione non habet; altero tamen ad fidem converso, altero in Paganismo seu infidelitate remanente, separationem vetuit Ecclesia; ut per conversionem unius conjugis & alter salvari possit; cùm juxta Apostolorum 1. *ad Corinth.* 7. contingat *sanctificari virum infidelem per mulierem fidelem* & econtra.

IV. Imò etsi inter ipsos Infideles tempore contractûs matrimonialis intercesserit impedimentum dirimens, non tamen propereà conjux ad fidem conversus ab alio separari debet; modo impedimentum illud non à jure naturæ, sed à jure merè positivo inductum sit; super quo Ecclesia dispensat, « in favorem præsertim Christianæ Religionis »& fidei à cujus perceptione, per uxores se deseri timentes »viri, possunt facilè revocari, « ait Pontifex in *Cap.* 8. *De Divortiis.*

V. Addit tamen Pontifex hanc exceptionem: « Nisi post »conversionem illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiamsi consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, velut eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo casu restitutionem petenti, quamvis de injusta spoliatione »constaret, restitutio negaretur: quia secundùm Apostolum: *Frater aut soror non est hujusmodi subjectus servituti* hoc »est, poterit conjux fidelis tali casu transire ad novas nuptias.

VI. Deinde subjungit Pontifex: « Quod si conversum »ad fidem & illa conversa sequatur, antequam propter »prædictas causas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur.

Porro cùm rarus circa hujusmodi Matrimonii dissolutionem casus incidat, plura dicere necesse non est; si quando casus occurret, facilè consuli poterunt Commentatores ad citatum *Cap.* 7. & 8. *eodem in titulo.*

VII. Matrimonium *ratum* non consummatum, quamvis sit perfectum in ratione Matrimonii ante Consummationem; faciliùs solvi nihilominus quoad vinculum, quàm Matrimonium ratum & *consummatum*, nemo Catholicorum dubitat.

VIII. Et quidem illud dissolvi per professionem Religiosam non obscurè expressum est apud Gratianum *Caus.* 27. *q.* 2. *Can* 26. ibi ex Epistola Nicolai I. refertur hoc fragmentum. « Nam licet scriptum sit, *quod Deus conjunxit, homo »non separet,* Deus tamen, & non homo separat, quando »Divini amoris intuitu ex consensu utriusque conjugis matrimonia dissolvuntur.

Hic quidem non sat clarè exprimitur, num per Matrimonia de quibus hîc agitur, intelligantur *rata* tantùm, an generaliter rata & consummata? sed Ecclesia hos aliósque Canones de hac dissolutione loquentes, de Matrimonio *rato tantum* intellexit; hócque per professionem dissolvi posse, nequaquam autem Matrimonium *consummatum*, declaravit.

IX. Alexander III. rescribens Salernitano Archi-Episcopo in *Cap.* 2. *De Conversione conjugatorum* ait: « Verùm post »consensum legitimum de præsenti, licitum est alteri »altero etiam repugnante eligere Monasterium, dummodò *carnalis* commixtio non intervenit inter eos: & alteri »rema-

»remanenti (si commonitus continentiam servare voluerit) licitum est ad secunda vota transire. « Rationem subjungit: « Quia cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in seculo remanere.

Idipsum rescripsit Brixiensi Episcopo in *Cap. 7.* ☧ *eod.* dicens: « quod Dominus in Evangelio dicit, non licet viro »nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere, »intelligendum est secundum interpretationem Sacri Elo»quii, de his quorum Matrimonium *carnali* copulâ est con»summatum.

X. Alexander III. *Capitulo 2.* in suæ resolutionis probationem adducit exempla Sanctorum dicens *Sicut quidam Sancti de nuptiis vocati fuerunt*, ex quo non obscure colligitur, Pontificem hic reflexisse ad ea quæ habet Gratianus ad calcem allegati *Canonis 26.* ubi probans sponsos posse sine mutuo consensu continentiam vovere, subjungit: « Ut enim refert Beatus Hieronymus Macarius, »præcipuus inter Christi Eremitas, celebrato nuptiarum »convivio cum vespere thalamum esset ingressurus, ex ur»be egrediens transmarina petit, & Eremi solitudinem sibi »elegit. Item Beatus Alexius Euphemiani clarissimi filius, »similiter ex nuptiis divina gratiâ vocatus, sponsam deseru»it, & nudus Christo famulari cœpit. Horum exemplo »patet, quod sponsi, sponsarum suarum non exquisito con»sensu, continentiam valent profiteri.

XI. His aliisque moti Patres Tridentini, dixerunt *Sess. 24. Can. 6. De Reformat. Matrimonii*: Si quis dixerit, Ma»trimonium ratum non consummatum, per solemnem »Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, »anathema sit.

XII. Hanc efficaciam dirimendi Matrimonium ritè contractum Synodus non tribuit voto solemni; *sed solemni professioni Religionis*: nec enim omne votum solemne hanc vim habet, quemadmodum quoad votum solemne Ordini sacro annexum declaraverat jam pridem Joannes XXII. in sua *Extravagante unica de Voto.* Similiter licet votum simplex Patribus Societatis post probationem biennalem emissum [illegible] dirimendum Matrimonium contrahendum, [illegible] dirimunt jam ante contractum, uti post alios [illegible] Gonsales in Commentario ad *Cap. 2.* ☧ *De Convers. Conjugat. num. 6.*

XIII. Si leges Civiles attendamus, non tantum Matrimonium ratum dissolvitur per professionem religiosam, sed etiam *consummatum Novella 23. c. 40.* quam legem non obscure indicat S. Gregorius *Lib. 9. Epist. 39.* camque tamquam Legi Divinæ haud conformem rejicit: « Si »enim dicunt (ait) Religionis causa conjugia debere dissolvi, »sciendum est, quia etsi hoc Lex humana concessit, Lex »Divina tamen prohibuit. Per se enim Veritas dicit: *Quod »Deus conjunxit, homo non separet.* Quæ etiam ait: *Non »licet dimittere uxorem excepta fornicationis causa.* Quis er»go huic cœlesti Legislatori contradicat? Scimus quia »scriptum est, *Erunt duo in carne una.* Si ergo vir & uxor »una caro sunt, & Religionis causa vir dimittit uxo»rem: vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel »etiam fortasse ad illicita vota migrantem; quæ est ista mi»gratio conversionis, in qua una eademque caro & ex »parte transit ad continentiam, & ex parte remanet in »pollutione?

Ipsam repetit eodem libro *Ep. 44.* dicens: « Quia etsi »mundana lex præcipit, conversionis gratia, utrolibet in»vito posse solvi conjugium: Divina hoc tamen Lex fieri »non permittit. « Extant hæc S. Gregorii scripta apud Gra»tianum. *Caus. 27 q. 2. Can. 19. & 21.*

Hanc S. Gregorii aliorumque; Patrum sententiam amplexa Ecclesia, docet Matrimonium ratum & consummatum per professionem religiosam non dissolvi; quin & vinculum Matrimonii inter Conjuges manere, tametsi de mutuo consensu uterque solemnem professionem Religiosam emiserit.

XIV. Ulteriùs hinc consequens est, conjugem alterum non posse altero *invito* Religionem ingredi aut etiam continentiam vovere, ita scilicet ut alter debito conjugali ob illud votum fraudari deberet invitus. Unde scribit S. Augustinus *Epist. 227.* ult. edit. « Una sola causa esse posset, »qua te id quod vovisti, non solùm non hortaremur, ve»rum etiam prohiberemus implere, si fortè tua conjux hoc »tecum suscipere, animi seu carnis infirmitate recusaret. »Nam & vovenda talia non sunt à conjugatis, nisi ex con»sensu & voluntate communi: & si præproperè factum »fuerit, magis est corrigenda temeritas, quàm persolven»da promissio, Gratianus *Caus. 33. q. 5. Can. 6.*

Et in *Cap. 5.* ☧ *De Convers. Conjug.* rescribit Alexander III. »Strigoniensi Archiepiscopo: « Nullus conjugatorum est »ad sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore continen»tiam profitente fuerit absolutus.

XV. Quin & idem Pontifex Pisano Episcopo respondit in *Cap. 3.* ☧ *eodem*, quod qui invita uxore intravit Monasterium ad eam redire compellatur; asseritque, votum sic emissum non tenuisse: « Unde ratione voti (ait) ad Mona»sterium non tenetur redire, ulteriùs vero non poterit »uxorem accipere: promisit enim se non exigere debitum, »quod in ejus potestate erat: & ideò quoad hoc tenuit vo»tum, non reddere autem, non erat in ejus, sed mulieris »potestate. » Idem respondit Cælestinus III. in *Cap. 12.* ☧ *eod.*

XVI. De consensu conjugis, alterum conjugem posse ad religionem transire, aut continentiam vovere, indubitatum est: quod & in citata epistola expressit S. Gregorius dicens: « Si verò utrisque conveniat continentem vitam »ducere, hoc quis audeat accusare, quando certum est, »quod omnipotens Deus, qui minora concessit, majora »non prohibuit.

XVII. Verùm cum sat periculosum sit, uxorem in sæculo remanere, viro Religionem ingresso, Exoniensi Episcopo scribit Alexander IV. in *Cap. 4.* ☧ *De Conversione Conjugat.* « Cum sis præditus scientia litterarum ignorare »non debes Sanctorum Patrum constitutioni esse contra»rium, ut vir uxore suâ, aut uxor viro ejus non assumente »religionis habitum, debeat ad religionem transire. (Quia »cum vir & uxor una caro sint, sicut docet Apostolus, non »potest unus ad Deum converti, & alter in sæculo rema»nere) Inde est quod auctoritate Apostolica prohibemus, »ne in Episcopatu tuo virum vel uxorem (nisi uterque ad »religionem migraverit) transire permittas. » Ita legitur in prima Decretalium collectione apud Antonium Augustinum; Raymundus autem verba anfulis inclusa omisit.

XVIII. Rursus idem Pontifex Strigoniensi & Coloniensi Archiepiscopis scribit in *Cap. 5.* ☧ *eod.* « Fraternitati ve»stræ auctoritate Apostolica prohibemus, ne uxoratum »præsumatis in Episcopum ordinare nisi uxor prius pro»fessa continentiam, sacrum sibi velamen imponat, & re»ligiosam vestem assumat.

XIX. Ratio hujus additur in integra Decretali in prima Decretalium collectione: « Quod si in quibus libet Ecclesia»sticis gradibus providenter solerterque curandum est, ut »in domo Dei nil sit inordinatum, nihilque præposterum: »multo magis laborandum est, ut in ejus promotione, qui »super omnes gradus continetur, non erretur. « Inde est quod Fraternitati vestræ &c.

Ne uxoris incontinentia in Episcopi contumeliam vergat, eam ab omni periculo & suspicione incontinentiæ exemptam oportet, quare & jam pridem in Synodo VI. *Can. 48.* decretum fuit, ut « uxor ejus qui ad Episcopalem digni»tatem promovetur, communi sui viri consensu prius se»parata, postquam in Episcopum ordinatus est ac conse»cratus, *Monasterium ingrediatur* procul ab Episcopi habi»tatione.

Uxor ergo illius qui in Episcopum consecratus est, juxta sacros Canones Monasterium ingredi debere verisimilius est.

XX. De cætero, semper sollicitè providendum, ut uno conjugatorum Monasterium ingrediente aut continentiam vovente, alter cum periculo aut suspicione incontinentiæ in sæculo non maneat: quod præcipuè Pontifices in suis responsis præ oculis habuere.

Unde Priori & Fratribus S. Joannis scribit Alexander III. *Cap. 8.* ☧ *De Convers. Conjugat.* « Uxoratus sine li»centia uxoris inter vos nullatenus recipiatur, quæ *integræ »opinionis* existat, ita quod *nulla* marito suspicio habeatur, »eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minùs »continenter debeat vivere: quæ si talis extiterit, marito »ejus in consortio vestro recepto, ipsa publicè in conspectu »Ecclesiæ continentiam professa, in domo propria cum »filiis suis & familia poterit permanere Si autem talis fue»rit, quæ suspicione non careat: voto continentiæ celebra»to, à sæcularium hominum se conversatione removeat: »& in loco religioso, ubi Deo serviat, perpetuo commore»tur.

Præcipuè ergo providendum, ut incontinentiæ periculum & suspicio amoveantur; quod clarius innuitur in citato *cap. 4.* ubi verbis suprà relatis immediate subditur hæc cautio: « Verum si ita uxor senex est & sterilis, quod sine »suspicione possit esse in seculo, dissimulare poteris, ut eâ »in seculo remanente, & castitatem promittente, ad reli„gionem transeat vir ejusdem.

Eadem cautio occurrit in Responso Innocentii III. in *Cap. 18.* ☧ *eod.*

XXI. Ut autem circa hæc prudenter procedatur, convenit, ut in hujusmodi conjugatorum separatione sententia sive judicium Episcopi interveniat, de quo ita legitur apud Gratianum *Caus. 27. q. 2. Can. 25.* " Si vir & uxor di„vertere pro sola religiosa inter se consenserint vita, *nul„latenus sine Episcopi conscientia* fiat, ut ab eo singulariter pro„viso constituantur loco.

XXII. Olim quidem à nonnullis etiam Catholicis dubitatum fuisse, num ob adulterium alterius conjugis Matrimoni

monii vinculum non dissolveretur, certum est; quam in rem videri possint quæ habet Gratianus *Caus.* 32. *q.* 7. & hodie ipsi Græci tenent Matrimonium per adulterium quoad vinculum dissolvi; quod & Oratores Venetos in Synodo Tridentina exposuisse scribit Cardinalis Pallavicinus *lib.* 22. *Historiæ Concilii Trid. cap.* 4. qui & postularunt aliquam Canonis concepti moderationem, ne nimium offenderentur, & perpetuam ab Ecclesia Romana successionem facerent Græci in Insulis Reipublicæ Venetorum subjectis commorantes; quod & obtinuerunt, quemadmodum ibidem fusiùs narrat Pallavicinus.

Canon Concilii Tridentini tandem reformatus ita sonat: « Si quis dixerit, Ecclesiam errare cùm docuit & do»cet juxta Evangelicam & Apostolicam Doctrinam, pro»pter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum »non posse dissolvi; & utrumque, vel etiam innocentem, »qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conju»ge vivente, aliud Matrimonium contrahere; mœchari»que eum, qui dimissâ adulterâ aliam duxerit, & eam, quæ »dimisso adultero, alii nupserit; anathema sit.

Conformiter ad hanc Synodi œcumenicæ definitionem profitemur, matrimonium ob adulterium non dissolvi; nec posse innocentem vivente adultero ad alias nuptias transire; quamvis separationem fieri posse quoad thorum & cohabitationem fateamur, de qua capite sequenti.

CAPUT II.

De separatione Matrimonii quoad thorum & cohabitationem.

1. *Matrimonium Fidelium etiam Consummatum variis de causis dissolvi potest quoad thorum.*
2. *Adulterium uxoris justa est causa separationis.*
3. *Ratio hujus separationis.*
4. *Ecclesia in hac causa non agnoscit differentiam inter virum & uxorem.*
5. *Secundùm Canones vir mulierem adulteram ante actam pœnitentiam recipere non potest.*
6. *Acta pœnitentia potest vir recipere uxorem adulteram.*
7. *Nequaquam invitus ad eam recipiendam adigi potest.*
8. *interdum lex charitatis ad recipiendum obligat.*
9. *An maritus propria auctoritate uxorem adulteram recipere queat, si separatio judicis auctoritate facta fuerit;*
10. *Maritus adulterii conscius injuriam remisisse censetur, si eam cognoverit.*
11. *Maritus adulter non potest dimittere uxorem adulteram.*
12. *Separatio quoad thorum fit quoque ob hæresim alterius conjugis.*
13. *Aliquando dubitatum, num ob hæresim Matrimonium non dissolveretur* quoad vinculum: *at hodie certum est, non dissolvi.*
14. *Ob vitia corporis an indicenda separatio.*
15. *Ob furtum aliudve simile crimen conjugis an separatio facienda?*
16. *Ob sævitiam viri potest mulier separationem petere.*
17. *Separatio ex causa adulterii ex se perpetua, aliæ vero temporales esse solent.*
18. *Separatio quoad thorum & cohabitationem à conjuge innocente non facilè petenda.*
19. *Separatio quoad habitationem sine auctoritate judicis fieri nequit?*
20. *Causa separationis judici probari debet.*
21. *Quid; si conjux qui certo novit nullitatem Matrimonii à judice cogatur ad reddendum debitum sub pœna excommunicationis?*
22. *Summa prudentia opus est in decernenda separatione.*
23. *Sententia separationis nunquam transit in rem judicatam.*
24. *Facta separatione, adimenda conjugibus incontinentiæ occasio.*
25. *Ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem quæstio Divortii ad solum judicem Ecclesiasticum spectat.*
26. *Quid de alimentis conjugi decernendis?*
27. *Quis de dote & donatione propter nuptias lucranda aut petenda, item de divisione bonorum judicare debeat?*

I. Quamvis Ecclesia teneat Matrimonium Fidelium ratum & *consummatum* esse indissolubile *quoad vinculum*; neque posse quacunque ex causa, etiam *adulterii* dissolvi quoad vinculum, fatetur tamen, Matrimonium etiam consummatum, non una ex causa dissolvi posse quoad *thorum*; ipsosque Conjuges separari quoad thorum & cohabitationem, salvo interim vinculo Matrimoniali inter ipsos Conjuges ita separatos; quod Synodus Tridentina *Sess.* 14. *Can.* 8. *De Reformat. Matrim.* definivit his verbis: « Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cùm »ob multas causas separationem inter conjuges quoad »thorum, seu quoad habitationem ad certum incertumve »tempus fieri posse decernit; anathema sit.

II. Adulterium uxoris esse causam legitimam separationis, posseque virum uxorem adulteram dimittere, nemo unquam dubitavit, ob claram sententiam Christi dicentis: *Omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa facit eam mœchari.*

De hac dimissione loquens S. Augustinus *lib.* 2. *De Adulterinis conjugiis cap.* 5. ait: « licitè itaque dimittitur »conjux ob causam fornicationis; sed manet *vinculum prioris*, propter quod fit reus adulterii, qui dimissam duxerit etiam ob causam fornicationis.

III. Causam dimissionis assignat S. Thomas in *IV. Sent. Dist.* 35. *q.* 1. *art* 4. « Dominus dimittere uxorem »concessit propter fornicationem, in pœnam illius qui fi»dem fregit, & in favorem illius qui servavit; ut non sit ad»strictus ad reddendum debitum ei, qui non servavit fi»dem.

IV. Porrò utriusque conjugis hic par conditio est; neque majus in uxore, quam marito crimen adulterii esse credit Ecclesia; quantumvis leges civiles plus viris, quam mulieribus indulsisse videantur, de quibus loquens S. Ambrosius *lib.* 1. *De Abraham* ait: « Neque sibi blandiatur de le»gibus hominum, omne stuprum adulterium est, nec »viro licet, quod mulieri non licet. « Et S. Hieronymus Epist. ad Oceanum acrius in has Romanorum leges insurgens, apertè dicit, aliæ sunt leges Cæsarum: aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit; ac tandem concludit, *Apud nos quod non licet fœminis, æquè nec licet viris.*

V. Quin & sacris Canonibus & Patrum Decretis jam pridem proditum est, virum conjugem adulteram, nisi pœnitentiam egerit, dimittere debere; uti pluribus adductis ostendit Gratianus *Caus.* 32. *quæst.* 1. in cujus quæstionis titulo seu summario dicitur: « Illa enim quæ adulterii rea »convincitur, nisi post peractam pœnitentiam in conju»gii consortio retineri non debet. « Et quidem in pœnitentiali S. Theodori Cantuariensis legitur: « Si quis ux»orem suam scit adulteram & non vult dimittere eam, sed »in Matrimonio habere, tribus annis pœniteat, & quam»diu illa pœnitet, abstineat se ab illa. « Vide *Canonem* 6. apud Gratianum loco citato, & notas Romanas. Ratio hujus disciplinæ insinuatur ibidem *Canone* 1. *Nam patronus turpitudinis ejus est, qui crimen celat uxoris.*

Unde S. Augustinus *lib.* 1. *Retractat. cap.* 16 quasi alibi dicta retractans, ait: « Ubi dixi hoc permissum esse, non attendi aliam scripturam dicentem: *Qui tenet adulteram stultus & impius est.*

VI. Acta pœnitentiâ conjux conjugem adulteram potest recipere, & maritali affectu retinere, uti dicitur in *Cap.* 3. *De Adulteriis*: « Quod si mulier dimissa egerit pœni»tentiam & voluerit ad virum suum reverti, debet, sed non »sæpe recipere peccatricem.

VII. Hic tamen rectè notat Glossographus: « *Debet*, »debito honestatis, non necessitatis, quia etiam post pœni»tentiam posset eam accusare de adulterio.

Admisso enim ab uno Conjugum adulterio, facta est innocenti potestas in perpetuum ab ea quoad thorum divertendi; atque in perpetuum liber manet à debito conjugali reddendo; potestque sine ejus consensu vitam Religiosam amplecti, vel ad sacros Ordines ascendere, uti deciditur in *Cap.* 15. & 16. *De Convers. Conjugat.*

VIII. Quin tamen lex charitatis nonnunquam exigat, ut vir conjugem adulteram pœnitentem ac resipiscentem recipiat & sibi reconciliet, dubium non est; multisque probat S. Augustinus *lib.* 2. *De Adulterinis Conjugiis cap.* 6. & adductis verbis Christi ad mulierem in adulterio deprehensam; *Nec ego te damnabo, vade, deinceps noli peccare*, subjungit: « Quis non intelligat, debere ignoscere mari»tum, quod videt ignovisse Dominum amborum, nec se jam »adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen Divina credit »miseratione deletum. Idem prosequitur *cap.* 9. Apud Gratianum loco citato *Can.* 7. & 8.

IX. Hujusmodi autem conciliatio cum adultera conjuge proprio judicio & auctoritate fieri potest, quamvis divortii sententia à judice lata sit; eò quod ad renuntiandum juri suo liberam quilibet habeat facultatem. *Cap. fin.* & *De Crimine falsi.* Si tamen adulterium notorium fuerit, cavendum, ne si pœnitentia & resipiscentia etiam notoria non fuerint, scandalum detur? videaturque vir adulterium fovere, eique aliquo modo consentire.

X. Maritus uxori injuriam remisisse videtur, si post adulterium commissum, & à se cognitum eam cognoverit, uti post S. Thomam & Theologos ac Canonistas probat Sanch. *lib.* 10. *De Matrim. Disputat.* 14

XI. Similiter maritus adulter nequit ob adulterium uxoris

uxorem eam dimittere; quod jam pridem docuit S. Augustinus *lib.* 1. *De Sermone Domini in Monte cap.* 28. e quo sumptus est *Canon* 1. *caus.* 32. *q.* 6. « Nihil iniquius (ait) quàm fornicationis causâ dimittere uxorem, & si ipse convincitur fornicari. Occurrit etiam illud: *In quo enim judicas alterum te ipsum condemnas: eadem enim agis quæ judicas.* Quapropter quisquis fornicationis causâ vult abjicere uxorem, prior debet esse à fornicatione purgatus. Quod similiter & de fœmina dixerim.

Hunc secutus est Alexander III. in *Cap.* 4. X *De Divortiis*, & Innocentius III. in *Cap. fin.* X *De Adulteriis*, dicens: « Cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi fornicationis obtentu suæ uxoris nequit consortium declinare.

XII. Separatio sive divortium quoad thorum & cohabitationem fieri posse non tantum ob corporalem fornicationem, sed ob spiritualem; si scilicet alter conjugum in hæresim aut Paganismum labatur, dicitur in *Cap.* 6. X *De Divortiis*, & *Cap. fin.* X *De Convers. Conjugat. atque* communiter docent Canonistæ.

XIII Imo etiam *quoad vinculum* Matrimonium dissolvi ob hæresim alterius conjugis olim nonnullos asseruisse constat; & ita aliquem suorum Prædecessorum sensisse videri asserit Innocentius III. in *Cap.* 7. X *De Divortiis* dogma tamen catholicum scilicet ob hæresim Matrimonium quoad vinculum non dissolvi, astruit Innocentius; & contra nostri temporis Hæreticos declaravit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *Can.* 5. *De Reformat. Matrim.* « Si quis dixerit, propter hæresim aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjuge dissolvi posse Matrimonii vinculum; anathema sit.

XIV. Ob alia seu corporis seu animi vitia non facilè admittenda conjugum separatio. « Si uxorem quis habeat (ait S. Augustinus) sterilem vel difformem corpore, sive debilem membris, vel cœcam, vel surdam, vel claudam, vel si quid aliud, sive morbis, & doloribus languoribusque confectam, & quidquid (excepta fornicatione) cogitari potest vehementer horribile, pro fide & societate sustineat.

Apud Gratianum *Caus.* 32 *quæst.* 5. *Can.* 18. Et *Cap.* 2. X *De Conjuge Leprosorum.* dicitur, nec ob supervenientem lepram liberum esse dimittere conjugem.

XV. Et interrogatus Alexander III. « Utrum mulier pro latrocinio aut quolibet alio crimine à viro suo debeat separari, & alii nubere; & de viro simili modo, utrum pro quolibet flagitio possit à conjuge dividi, & aliam sibi legitime Matrimonio copulare. « Respondit, Quod mulier pro furto vel alio crimine ab eo separari non debeat.

Addit tamen hanc exceptionem: « Verum si conjugem suam ad maleficium traxerit, mulier à viro recedere poterit & separari; ita quod alii nubere non licebit; quia licet separentur, tamen semper conjuges erunt. In viris quoque præsentis sententiæ forma servetur, « Hæc in *Cap.* 2. X *De Divortiis*, præsertim si integra Decretalis prout habetur in prima collectione Decretalium legatur.

XVI. Similiter ob sævitiam conjugis alterius divortium sive separationem alter conjux petere potest, ut constat ex *Cap.* 13. X *De Restitutione Spoliatorum*, ubi dicitur: « Si vero tanta sit viri sævitia, ut mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas provideri, non solum non debet restitui; sed ab eo potius removeri. « Idem dicitur in *Cap.* 8. X *eod.* additurque: « Si autem capitali odio ita mulierem vir persequitur, quod merito de ipso diffidat, alicui probæ & honestæ mulieri usque ad causæ decisionem custodienda studiosius committatur, in loco ubi vir, vel parentes ejus mulieri nullam possint violentiam inferre. « In antiqua Collectione Decret.

XVII. Inter has separationes, & eam quæ ratione fornicationis contingit, ea est differentia; quod hæc sola tamquam immediate persluens ex violatione fidei conjugalis soleat esse perpetua; aliæ verò duntaxat ad tempus, quousque malum vel incommodum, quod ex mutua cohabitatione, aut consortio maritali timetur, cesset.

Hinc in citato *Capitulo* 13. verbis supra relatis immediatè subjungit hanc cautionem: « Alioquin sufficienti (si fieri potest) securitate provisa, profecto videtur conjux ante causæ cognitionem restituenda marito: « quia securitate hâc præstita, cessat causa separationis.

XVIII. Porro cum ex separatione Matrimonii sive quoad thorum, sive cohabitationem sæpe oriri soleant maxima incommoda, tam quoad ipsos conjuges quàm liberos, totamque familiam, frequenter si non stricta justitia, charitas ipsa exigit, ut conjux innocens, & justam alioquin causam separationis habens, dissimulet, atque à separatione petenda abstineat.

XIX. Adhæc, ne conjuges sæpius ob causas frivolas, & cum publico scandalo fœdus matrimoniale solvant, nequaquam propria auctoritate unus conjugum ab altero divertere, præcipuè quo ad habitationem, potest; sed à judice similis separatio probanda & decernenda est. *Cap.* 5. X *De Divortiis*; & in *Can.* 1. *caus.* 33. *quæst.* 2. damnantur qui uxores suas dimittunt, antequam apud Episcopos comprovinciales dissidii causas dixerint, & priusquam in judicio damnentur.

XX. Judici proinde causa separationis seu divortii legitime probanda est; neque sufficit, eam alteri conjugi esse certam, nisi ipsi judici talis probetur. Hinc contingit, ut maritus ad recipiendam conjugem à judice justè subinde cogi possit etiam sub pœna excommunicationis; eique obedire quoad forum externum teneatur, quamvis adulteram esse certò sciat.

XXI. Quin fieri potest ut conjux ad reddendum debitum conjugi à judice adigatur, quamvis illud præstare in conscientia non possit; imò & sententiam excommunicationis patienter sustinere debeat. Fieri quippe potest, ut alteri conjugi certò constet, Matrimonium publice in facie Ecclesiæ contractum, esse nullum ob impedimentum dirimens; sed occultum, quodque judici probari nequit: qui casus deciditur in *Cap.* 44. X *De Sententia Excommunicat.*

XXII. Magnâ prudentiâ & moderatione in decernenda separatione conjugum, præsertim si ex Matrimonio etiam proles suscitatæ sint, judex procedere debet; solerterque & causas separationis & incommoda, tum conjugibus, tum prolibus, totique familiæ ex simili separatione timenda, attendere, & æquâ lance inter se librare. Vide Zypæum *Consult.* 3. *De Sententia & Re judicata.*

XXIII. Hic & ostendit, sententiam divortii etiam quoad thorum & cohabitationem nunquam transire in rem judicatam; debereque judicem ex officio sæpius monere conjuges, ut sibi concilientur; neque unquam hic officium judicis cessare, ut nocentem ad meliorem frugem, & reconciliationem cum conjuge sua inducat.

XXIV. Providere quoque debet judex, ut quantum possibile est, factâ separatione, ipsis incontinentiæ periculum adimatur; neque publico cum scandalo vivant; quemadmodum deciditur in *Can.* 5. *caus.* 32. *quæst.* 2. & in *Cap.* 19. X *De Convers. Conjugat.* ubi eam regulam tradit Gregorius IX. his verbis. « Mulieres vero quæ relicto maritali thoro, lapsu carnis ceciderint, si mariti earum à te diligenter commoniti, ad frugem melioris vitæ conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant.

XXV. De divortio inter conjuges celebrando ex Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem *tit.* 2. §. 2. « Solius judicis Ecclesiastici est cognitio: etiamsi quæstio fœderis matrimonialis inciderit coram judice seculari: quo casu judex secularis supersedere tenebitur, & hunc articulum (tamquam spiritualem) ad judicem Ecclesiasticum, per eum infra anni spatium terminandum, remittere.

XXVI. Juxta idem concordatum §. 3. « De alimentis forte, quæ per virum, aut mulierem peti contigerit; pendente divortii causa, vel de tractamento alterius eorumdem, cognoscere poterit judex Ecclesiasticus, si hæc coram eo incidant, vel incidenter petantur. Per hoc tamen non impedietur alter conjugum quid horum coram judice seculari petere; etiam judicio divortii coram Ecclesiastico judice pendente.

XXVII. De dote autem vel donatione propter nuptias lucranda vel perdenda, judex Ecclesiasticus non cognoscit, nisi incidenter dumtaxat; ubi scilicet ob adulterium concluditur ad divortium, & consecutivè ad lucrandam dotem. « Tametsi quæstio possessorii, pendens in Concil. Brab. non suspendatur per quæstionem motam coram Ecclesiastico super viribus vel non viribus contractum antenuptialium.

De divisione bonorum judex Ecclesiasticus qui cognovit de divortio, cognoscere non poterit, nisi ex prorogatione expressa partium, non procuratorum.

Quid circa hæc obtineat in Gallia latè deducit Carolus Fevretius tractatu de Abusu *lib.* 5. *cap.* 4. *numero.* 16. & 17.

CAPUT III.

De Secundis Nuptiis.

1. *Apostolus probat secundas Nuptias.*
2. *Patres pro Hæreticis habuerunt, qui secundas nuptias reprobabant.*
3. *Quæ nuptiæ veniant nomine* secundarum?
4. *Secundæ nuptiæ demum licitæ sunt priori Matrimonio per mortem alterius soluto.*

5 *Mulier ob diuturnam mariti absentiam ad secundas nuptias transire non potest.*
6 *Nec sufficit si nesciat eum vivere.*
7 *Quomodo mulier de morte certa esse possit?*
8 *Legibus Romanorum vetitum erat mulieri intra annum luctus ad alias nuptias transire.*
9 *Rationes quibus leges hæ innitebantur.*
10 *Ecclesia credit mox à morte mariti mulieri licitum esse transire ad alias nuptias.*
11 *Juxta sacros Canones mulier intra annum luctus nubens infamia non notatur.*
12 *Cessant quoque aliæ pœnæ legales decretæ in mulieres intra annum luctus nubentes.*
13 *Quid si intra annum luctus non nubat, sed ex stupro pariat?*
14 *Qualiter pœnæ secundarum nuptiarum abrogatæ.*
15 *Quo sensu iterantes nuptias à Patribus reprehensi?*
16 *Quare olim Bigamis pœnitentia imposita?*
17 *Presbyter olim prohibitus secundis nuptiis interesse: & quare?*
18 *Hodie Presbyter secundis nuptiis, præsertim si sint tales ex parte mulieris, benedictionem non impertit.*
19 *Commendanda Viduitas, non tamen improbandæ iteratæ nuptiæ.*

I. Apostolus 1. *ad Corinth.* 7. de Viduis ait: *Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego. Quòd si non se continent, nubant.* Et in prima ad Timotheum *cap.* 5. de Viduis junioribus dicit: *Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres-familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia.*

Denique generaliter in citato *cap.* 7. Epistolæ ad Corinthios: *Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: quòd si dormierit vir ejus, liberata est cui vult nubat, tantum in Domino.*

II. Ex his Apostoli clarissimis verbis uno consensu tradidêre Patres, conjuges, vinculo Matrimonii per mortem soluto, posse liberè ad alias nuptias transire; unaque Hæreticis annumeraverunt, qui secundas nuptias tanquam malas & vetitas reprobabant.

Unde Patres Synodi Nicænæ *Can.* 8. statuerunt, ut Hæretici qui se *Catharos* sive *Puros* appellabant, ad Ecclesiam redeuntes, ante omnia in scriptis profiteri deberent, quòd adhærebunt & sequentur Catholicæ Ecclesiæ Decreta, id est *& cum Bigamis se communicare.*

Bigami autem sunt, qui secundas nuptias inierunt; cum iis ergo communicare, erat secundas nuptias ipso facto probare.

III. Nomine secundarum nuptiarum intelliguntur non tantum illæ, quæ primas immediatè sequuntur, sed & tertiæ, quartæ, & aliæ quæ sequuntur: neque ullas reprobat Ecclesia: Apostolus enim dicens: « Quòd si dormierit vir »ejus, non dicit, primus vel secundus, vel quotus, nec nobis »definiendum est, quod non definit Apostolus. Unde nec »ullas debeo damnare nuptias, nec eis verecundiam nume»rositatis inferre, « ait S. Augustinus libro de Bono viduitatis *cap.* 11. apud Gratianum *Caus.* 31. *q.* 1. *Can.* 13. Idem adstruitur ibidem *Canone* 11.

IV. Has secundas nuptias demum ut licitas agnoscit Ecclesia, si mulier sit soluta à lege viri, vel contra: id est, si *dormiverit* vir ejus; scilicet dormitione mortis: neque aliter quàm per mortem corporalem vinculum Matrimonii rati dissolvi posse credit Ecclesia.

V. Unde & quantumvis leges Civiles ob captivitatem aut diuturnam absentiam mariti permiserint aliquando mulieri transire ad secundas nuptias, Ecclesia tamen ob nullam quantumvis diuturnam conjugis absentiam conjugi transitum ad secundas nuptias permittit; sed eam expectare jubet, quousque de morte conjugis certiorata fuerit.

Sanctus Basilius in Epistola Canonica ad Amphilochium *Can.* 31. ait: « Quæ cùm vir secessit, & non apparet, ante»quam de ejus morte *certior* facta sit, cum alio cohabita»vit, mœchatur. « Et *Can.* 36. « Militum uxores, quæ »cùm mariti ipsarum non appareant, nupserunt, eidem ra»tioni subjiciuntur, cui eæ quæ propter maritorum pere»grinationem ac absentiam reditu non expectato nupse»rint. Sed res nonnullam hic veniam admittit, quòd ma»jor sit mortis suspicio.

Plures eandem in rem Canones reperiuntur apud Gratianum, *caus.* 34. *q.* 2.

VI. Hinc interrogatus Clemens III. « de mulieribus quæ »viros suos captivitatis vel peregrinationis causa absentes »ultra septennium fuerint præstolatæ; nec certificari pos»sunt de vita aut morte ipsorum, licet super hoc sollicitu»dinem adhibuerint diligentem; & pro juvenili ætate seu »fragilitate carnis humanæ nequeunt continere, petentes »aliis copulari, respondit, « quòd quantocunque annorum »spatio ita remaneant viventibus viris suis, non possunt ad »aliorum consortium Canonicè convolare; nec (ait) au»ctoritate Ecclesiæ permittas contrahere, donec *certum* »nuntium recipiant de morte virorum. « *Cap.* 19. *ꝟ. De Sponsalibus.*

Et universis Christianis in captivitate Saracenorum positis scribit Lucius III. in *Cap.* 2. *ꝟ. De Secundis nuptiis,* »ut nullus ex vobis amodò ad secundas nuptias migrare »præsumat, donec ei *firma certitudine* constet, quod ab »hac vita migraverit conjux ejus.

His insistens Synodus Diœcesana Mechliniensis anno 1609. *tit.* 9. *c.* 10. decernit: « Cùm ex longa conjugis ab»sentia non resultet certitudo de obitu, & mors non »præsumatur, sed probanda sit, (quilibet enim vivere præ»sumitur) ad secundas nuptias convolare desiderans Matri»monio non jungatur, nisi habita prius legitima certitudi»ne de morte prioris conjugis; etiamsi non septem tantùm »ut multis persuasum est, sed etiam viginti triginta & plures »annos continuos eum abfuisse constiterit.

VII. Certitudinem ergo de morte conjugis requirunt Canones priusquam ad secundas nuptias transire conjux possit, aut judex transitum permittere queat; at certum probationis genus non exprimunt; sed judicio & examini judicis permittitur, ut hic ex allatis testimoniis aliisque concurrentibus circumstantiis judicet, num certitudo sufficiens habeatur de morte conjugis, ut secundæ nuptiæ permitti queant; uti resolvit Zypæus *Consult.* 1. *De Secundis Nuptiis.*

VIII. Matrimonio per mortem naturalem mariti soluto, adhuc integrum non erat juxta leges Civiles uxori superstiti mox ad secundas nuptias transire; sed jubebatur per annum defunctum maritum lugere, & à nuptiis abstinere, alias tam ipsa, quàm maritus qui eam ducebat, nec non pater qui eam nuptam collocabat, & pater mariti, cum posset filium prohibere, infamia notabatur: *L.* 1. *&* 11. *§.* 1. *ff. De His qui notantur infamia.* Item *L.* 1. *&* 2. *Cod. De Secundis Nuptiis.* In quarum prima plures pœnæ in mulierem intra annum luctus nubentem decernantur; & in secunda annus qui juxta anteriores leges concludebatur intra decem mensium spatium qui erat annus lunaris, extenditur ad annum solarem duodecim mensium.

IX. Plures sanè nec contemnendæ fuere harum legum rationes. Prima quidem eaque præcipua, ut evitaretur sanguinis turbatio, & ne frequenter incertum fieret, quis natæ prolis pater esset, an primus, an secundus maritus; quæ ratio occurrit in citata *lege* 11. §. 1.

Adhæc vetitum fuit mulieri mox à morte mariti alteri nubere, ne alias suspicionem ingereret perpetrati, viro adhuc vivente, adulterii; vel saltem de secundis nuptiis cogitâsse cum eo, cui nubere adeo festinat.

Accedit reverentia illa, quam uxor debet memoriæ sui mariti: Nam ut Pompejus ad uxorem Corneliam ait apud Lucanum, *Ultima debet esse fides lugere virum*: præsertim quia commune est conjugum morientium votum, ne conjux superstes ad secundas nuptias transeat.

X. His tamen rationibus non obstantibus, Ecclesia credidit, conjugi superstiti mox à morte mariti liberum esse ad secundas nuptias transire, eò quod Apostolus simpliciter pronuntiet, mulierem, ut dormierit vir ejus, esse liberam à lege qua viro tenebatur, ut cui velit, nubat.

XI. Hinc ulterius credidit, mulierem secundùm indulgentiam sibi ab Apostolo datam ad secundas nuptias inter annum à morte viri transeuntem infamiæ notam non mereri, atque in terminis responderunt Urbanus III. & Innocentius III. in *Cap.* 4. *&* 5. *ꝟ. De secundis Nuptiis.* « Cùm »Apostolus dicat (ait Urbanus) *Mulier viro suo mortuo soluta à lege viri sui, in Domino nubat, cui voluerit*: per licen»tiam & auctoritatem Apostoli ejus *infamia* aboletur, »Et Innocentius eadem Apostoli auctoritate adducta ait: »Non debet *legalis infamiæ* sustinere jacturam, quæ licet »post viri obitum intra tempus luctûs (scilicet unius anni »spatium) nubat, concessa sibi ab Apostolo utitur potesta»te, cum in his præsertim seculares leges non dedignentur »sacros Canones imitari.

XII. Nec tantum pœna infamiæ: sed eadem ratione omnes aliæ pœnæ contra viduas intra annum luctus nubentes Legibus Civilibus decretæ hodie omnino sunt sublatæ; & ita judicatum refert Antonius Faber ad Codicem *Lib.* 5. *t.* 5. *Definit.* 1. & ibidem *nota* 5. infertur: « Itaque non est »deterior conditio viduæ intra annum, quam post annum »nubentis.

XIII. Idipsum notavit Gudelinus *Lib.* 1. *De Jure novissimo cap.* 12. ubi etiam ex Julio Claro monet, quod si mulier non quidem intra annum luctus nubat, sed luxuriosè vivat & ex stupro pariat, eam hanc infamiam & alias pœnas Legibus decretas non evadere.

XIV. Insuper si quæ pœnæ in odium secundarum nuptiarum per Leges decretæ fuerint, hodie sublatæ sunt: at eæ quæ non tam in pœnam iterantium nuptias, quàm in favorem liberorum primi Matrimonii, aliave consideratione statuta

statuta sunt, etiamnum hodie in usu sunt; uti observat Gudelinus *loco citato*. & Zypæus in notitia Juris Belgici titulo *De secundis Nuptiis* « non enim (ait) mens D. Pauli fuit aliquid corrumpere ex publicis legibus, jura parentum & liberorum juste moderantibus.

XV. Porro quamvis Ecclesia secundas ulteriores nuptias nunquam improbaverit, semper tamen agnovit, iteratas nuptias aliquam incontinentiæ suspicionem ingerere, ipsosque iterantes de ea nonnihil reddi suspectos. Hæc verò præsumptio fortior esse solet in iis qui tertiò, quàm in iis qui secundò; ac rursus servata proportione vehementior in iis qui quartò, quàm qui tertiò nuptias iterant. Hinc pridem Patres mitiùs cum Bigamis, quàm cum Trigamis egerunt; hancque intemperantiæ speciem increpantes asperioribus verbis usi fuerunt; trigamiam ipsam subinde *honestam fornicationem* vocantes; non secundas, tertias, quartas aut ulteriores absolutè improbantes; sed incontinentiam toties nuptias iterantium redarguentes.

XVI. Eodem sensu accipiendi sunt Canones pœnitentiam Bigamis sive nuptias iterantibus imponentes; atque inter alios Synodi Neocæsariensis *Can.* 3. qui ex versione Isidori refertur apud Gratianum *Caus.* 31. *q.* 1. *Can.* 8. his verbis: « De his, qui frequenter uxores ducunt, & de his, »quæ sæpius nubunt, tempus quidem pœnitentiæ his manifestum constitutum est, sed conversatio & fides eorum »tempus abbreviat.

Hoc Canone pœnitentiam veris Bigamis imponi etiam Baronius agnoscit ad *annum* 314. *num.* 91. « Non quod secundum Matrimonium contrahendo peccent (inquit) sed »quod suam ipsi incontinentiam manifestent, & bigamiam, quæ in humanæ imbecillitatis remedium instituta est, licentius usurpent.

XVII. Prædicto Canoni Gratianus conjungit Canonem 7. ejusdem Synodi, quem his verbis expressit: « Presbyterum verò convivio *secundarum* nuptiarum interesse non »debere: Maximè cum præcipiatur secundis nuptiis *pœnitentiam* tribuere: quis erit Presbyter, qui propter convivium illis consentiat nuptiis?

Hoc est ait Zonaras ad hunc Canonem: « Quî fieri potest, ut pœnam à Digamo exigere non pudor sit ei, qui »Digami factum à se non improbari, cum nuptiis secundis »ipse interfuerit, satis ostendit.

XVIII. Quamvis hodie nulla pœnitentia iterantibus nuptias imponatur; atque nuptiæ secundæ etiam à Presbytero assistente probentur, nihilominus ostendit Ecclesia, non æquè secundas ac primas nuptias sibi probari; dum has & non illas à Sacerdote specialiter benedici jubet. *Cap.* 3. ✠ *De secundis nuptiis*, & in *Cap.* 1. ✠ *eodem* vult Alexander III. Capellanum qui benedictionem secundis nuptiis impendit, ab officio beneficióque suspensum, cum literarum Episcopalium testimonio ad Sedem Apostolicam destinari.

Licet hæc pœna ac remissio ad Sedem Apostolicam hodie non sit in usu, passim tamen moderna Ritualia præscribunt, secundas nuptias non esse benedicendas; præsertim si sint secundæ ex parte uxoris; hæcque semel benedicta fuerit.

XIX. Viduitatem secundis nuptiis præferendam esse, nec has tamen improbandas latè probat Augustinus libro de *Bono Viduitatis* seu Epistola ad Julianam Viduam, atque inter alia ibidem *cap.* 4. scribit: « Quapropter hoc primum »oportet ut noveris, bono quod elegisti non damnari secundas nuptias, sed inferiùs honorari. Nam sicut bonum »sanctæ Virginitatis, quod elegit filia tua, non damnat »unas nuptias tuas; sic nec viduitas tua cujusdam secundas.... Nec ita extollas tuum, ut quod malum non est »tanquam malum crimineris alienum: sed tantò magis »gaude de bono tuo, quantò magis vides, non tantum illo »devitari mala, sed quædam bona etiam superari.

TITULUS XVI.

De Ædificandis, Consecrandis & reparandis Ecclesiis.

CAPUT I.

De Scopo Templorum & eorum Ornatu.

1 *Loca cultui divino destinata jam pridem dicta fuere Ecclesiæ.*
2 *Christiani primitus loca hæc nolebant vocare* Templa.
3 *Primis Ecclesiæ sæculis hujusmodi loca habuere Christiani.*
4 *Prima ratio exstruendi hujusmodi loca.*
5 *Secunda ratio.*
6 *Tertia ratio.*
7 *Sancti Patres celebrant convenientiam orationis causa convenire ad Ecclesiam, quàm domi orare.*
8 *Ut scopus Ecclesiarum obtineatur, omnia disponenda ut ad pietatem excitent.*
9 *Actiones profanæ ab Ecclesiis arcendæ.*
10 *Quid de arcendis profanis actionibus decreverint Synodi Belgicæ?*
11 *Neque in Cœmeteriis permittendæ.*
12 *Nec mercatus rerum ad usum Ecclesiæ spectantium in Templis permittendus.*
13 *Non sunt permittendi pauperes eleemosynarum causa discurrere per Ecclesias.*
14 *Interior Templorum ornatus debet esse compositus ad excitandam populi devotionem.*
15 *Hinc receptus usus SS. Imaginum; & quomodo eum probaverit Synodus Tridentina.*
16 *Populus docendus, cultum imaginibus non deberi ob earum materiam aut elegantiam.*
17 *Ne populus in hunc errorem & abusum incidat, aliquando certæ imagines tollendæ.*
18 *In hac amotione cum magna cautione & prudentia procedendum.*
19 *Imagines in Templis proponuntur ceu quidam idiotarum libri.*
20 *Quare historiæ Redemptoris, & Sanctorum in picturis proponantur.*
21 *Solicitè cavendum, ne falsi dogmatis imagines in Ecclesiis exponantur.*
22 *Non semper tollendæ imagines aliquid falsi exprimentes.*
23 *An conveniat propriam imaginem Sanctissimæ Trinitatis?*
24 *Superstitio in imaginibus vitanda.*
25 *Omnis lascivia & inhonestas in picturis & imaginibus sedulò cavenda.*
26 *Imagines Ethnicorum fabulas exprimentes è Templis tollendæ.*
27 *Nec in domibus aut hortis imagines lascivæ tolerandæ.*
28 *Imagines Divorum ita pingendæ ut homines ad pietatem excitent.*
29 *Abusus est statuis D. Virginis aliorumque SS. profanum & lascivum ornatum adjicere.*
30 *Imaginibus & statuis Salvatoris historias Scripturæ exprimentibus subinde aliquid minus honestum immiscetur.*
31 *Nemo insolitam imaginem publicè colendam exponere potest sine approbatione Episcopi.*
32 *Quæ attendere debeant Episcopi priusquam imagines probent.*
33 *Omnia in Templis ordinatè agenda sunt; hoc ut fieret, olim invigilabant Diaconi.*
34 *Hunc in finem olim Clericorum & Laicorum loca erant distincta.*
35 *Locus Clericorum hodie dicitur* Chorus.
36 *Solebat velo à reliqua parte Templi separari: & ejus hodie superstes vestigium.*
37 *Quomodo Laicis chorus patere debeat juxta SS. Canones.*
38 *Patronis hodie in choro locus competere solet.*
39 *Similiter & Magistratibus.*
40 *Mulieres ad chorum non admittendæ.*
41 *Convenit ut mulieres à viris in Ecclesia separatæ sint.*

I. Ecclesia vox Græca propriè significans *concionem* sive *Fidelium Congregationem*, à temporibus Apostolorum frequenter etiam sumpta fuit pro Æde sacra, publico pietatis exercitio, & cultui Divino destinata, uti patet ex Apostolo 1 *ad Corinthios cap.* 11. ubi ait: *Convenientibus vobis in* ECCLESIAM *audio scissuras esse inter vos.* Et paucis interjectis: *Nunquid domos non habetis ad manducandum aut bibendum aut* ECCLESIAM *Dei contemnitis;* Hic Apostolum loqui de loco ad quem Fideles conveniunt evidens est; & ita locum post S. Basilium in *Regulis brevioribus interrogat.* 310. exponit S. Augustinus *quæst.* 57. in Leviticum dicens: « Ecclesia dicitur locus, quo Ecclesia »congregatur. Nam Ecclesia homines sunt, de quibus »dictum, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam. Hoc »tamen vocari etiam ipsam domum orationum, idem Apostolus testis est, ubi ait: Nunquid domos non habetis ad man-

»manducandum & bibendum, an Ecclesiam Dei contem »nitis? Et hoc quotidianus loquendi usus obtinuit, ut in »Ecclesiam confugere non dicatur, nisi qui ad locum ipsum »parietesque prodierit, quibus Ecclesiæ congregatio »continetur.

II. Quin & Christiani multo tempore loca ad quæ orationis & cultus divini peragendi causa conveniebant, *Ecclesias* potius, quam *templa* dixere; imò à *templi* vocabulo sollicitè abstinuère; ut non solùm à ritibus Ethnicorum, verùm etiam à vocabulis se abhorrere indicarent. Usus enim eo tempore obtinebat, ut *templi* nomine intelligeretur locus ad sacrificia & cultum falsis gentium Diis exhibenda destinatus; atque hoc sensu Octavius apud Minutium Felicem, Optatus Milevitanus, & Hieronymus negant, Christianos habere templa; uti monet Bellarminus *lib.* 3. *De Cultu Sanctorum cap.* 4.

III. Porrò loca jam pridem specialiter fuisse destinata, ad quæ Fideles convenirent orationis, Sacrificii incruenti offerendi, aliaque Religionis & pietatis opera peragendi causa, non tantum ipse Apostoli locus suprà relatus; sed omnes pristini Scriptores manifestè evincunt: & pluribus probat Bellarminus loco citato: ibique notat, quatuor præcipuè de causis Ecclesias à Christianis fuisse exstructas.

IV. Licet enim scirent, divinitatem loco non concludi, jamque horam venisse de qua ad mulierem Samaritanam dixerat Salvator, quando *veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate, nam & Patres tales quærit qui adorent eum. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Joannis* 4. Nec non Apostolus: *Volo viros orare in omni loco levantes manus puras, ad Timoth.* 2. sciebant tamen summam esse utilitatem imò & necessitatem, ut loca quædam essent specialiter deputata, ad quæ divina audituri unà & oraturi Fideles convenirent; eò quod hujusmodi loca ad cultum Divinum, orationemque specialiter dedicata, etiam speciali titulo præsentes ad pietatem excitent: præsertim dum omnia quæ in locis illis aguntur, nec non totus eorum ornatus composita sunt ad imprimendam majorem de Dei majestate ideam, & erga res sacras & Religionis nostræ mysteria reverentiam provocandam; omniaque decentius in locis sic ad usum sacrorum dedicatis & adornatis nata sunt peragi, quam si quibusvis locis usibus profanis indifferenter subservientibus agerentur.

V. Deinde omninò conveniens est, populum orationis & instructionis causa in unum convenire: eo quod priorum hominum frequenti consensu excitetur animus, & objecto aliorum exemplo ad Dei cultum magis erigatur. Ut enim propius admoti titiones facibus ardent, iidem sepositis languescunt: sic in Christianorum ampliori conventu studium pietatis accenditur; in solitudine verò aliorum Fidelium exemplo destitutum sæpe remittitur.

VI Denique Patribus indubitatum fuit, quod in locis Deo ejusque cultui peculiariter consecratis; quæ propterea jam pridem *Domus Dei*, vel etiam *Dominica* aut *Oratoria* sive *domus Orationis* dicta sunt, Deus speciali modo preces & vota Fidelium benignus suscipiat & exaudiat; quemadmodum Salomoni in dedicatione templi Hierosolymitani promissum legitur.

VII. Unde S. Chrysostomus *Homilia* 30. contra Anomæos Ecclesias contemnentes, dicentesque *orare domi possumus*; ita respondit: « Te homo decipis, & magno in »errore versaris; nam etsi domi quoque detur orandi fa»cultas, tamen fieri non potest, ut domi tam bene eres, »quàm in Ecclesia, « Et alibi: « Et domi quidem orari po»test: sic autem ut in Ecclesia, non potest. » *Homil.* 6. *ad Populum Antioch.*

Sanctus Basilius libro de Baptismo *cap.* 8. de necessitate peragendi divina Mysteria in locis sacris & divino cultui speciali titulo consecratis hæc habet: « Nobis periculum »est malè obiti mandati; si loci rationem neglexerimus, ma»ximè si Sacerdotii mysteria in locis profanis celebraveri»mus: propterea quod ea res indicium haberet con»temptus, in celebrante offendiculum quoque genera»ret.

VIII. Ut scopum seu finem Ecclesiarum, sive locorum ad divinum cultum dedicatorum populus assequeretur, admodum solliciti fuere Patres, ut omnia quæ populum ab oratione pietateque aut reverentia avocare possent, a locis illis arcerentur; omniaque ita disponerentur; ut nihil in iis occurreret, quod non pietati ac reverentiæ erga res sacras fovendæ conduceret; eamque in populo excitaret.

IX. Hinc imprimis ut Ecclesia verè dicatur *Oratorium*, sive domus *Orationis*, & domus Dei, omnem ab ea abesse profanam actionem, tametsi aliàs de se non illicitam, voluerunt.

Synodus VI. vulgo Trullana *Can.* 76. « Quod non opor»tet intra sanctos ambitus cauponariam officinam, vel ci»borum species proponere, vel alias venditiones facere, »suam venerationem Ecclesiis servantes. Salvator enim »noster & Deus, per suam in carne vivendi rationem nos »instituens, non facere domum Patris sui domum negotia»tionis jussit, qui etiam nummulariorum mensas effudit, & »eos qui factum commune faciunt, ejicit.

Huic Canoni conformis est Canon 13. Synodi Exoniensis anno 1287. his verbis expressus: « Pius & misericors Do»minus, qui dum pro peccatis nostris irascitur, misericor»diæ recordatur, templa dominica construi & Divinis pre»cibus consecrari voluit & præcipit: in quibus plebs Fide»lis ab omnibus forensibus & sæcularibus operibus absti»nens, per oblationes & pacificas hostias, devotæ præci»pué orationis iram judicis mittigaret, ipsius clementiam »humiliter postulando. Quod idem omnium Dominus »tam verbis, quam operibus, specialiter volens designare, »flagello facto de funiculis ementes & vendentes ejecit de »templo: asseverans domum suam domum fore orationis, »& per tale commercium factam fuisse speluncam latro»num. Ne igitur ubi delictorum est venia impetranda, »delicta delictis gravius accumulentur: districtè prohi»bendo statuimus, ne in quibusdam Ecclesiis nostræ Diœ»cesis, atriis earum vel cœmeteriis, mercata seu placita »sæcularia de cætero teneantur: ne ullas negotiationes »quisquam exercere præsumat.

Post hæc Concilium Lugdunense sub Gregorio X. in *Cap.* 2. *de Immunitate Eccles. in* VI. perpendens quod « deceat »domum DEI sanctitudo; deceat ut cujus in pace factus »est locus, ejus cultus sit cum debita veneratione pacifi»cus, « edixit sequentia: « Cessent in locis illis Universi»tatum & societatum quarumlibet concilia, conciones & »publica parlamenta. Cessent vana & multò fortius fœda »& profana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. »Sint postremo quæcunque alia, quæ Divinum possint »turbare officium, aut oculos Divinæ Majestatis offende»re, ab ipsis prorsus extranea: ne ubi peccatorum est ve»nia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut depre»hendantur peccata committi. Cessent in Ecclesiis ea»rumque cœmeteriis negotiationes, & præcipuè nundi»narum ac fori cujuscunque tumultus, omnis in eis sæcula»rium judiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa »per laicos criminalis maximè agitetur, sint loca eadem à »laicorum cognitionibus aliena.

X. Synodi Belgicæ similiter omnem profanam actionem à locis sacris remotam volentes, imprimis statuerunt, ut Episcopi « deambulationes ac profana colloquia impe»diant; convivia quoque & negotiationes in loco sacro »nullo modo admittantur. Proclamationes verò forenses »non nisi extra templum, & post Divinum officium planè »absolutum fiant; atque ut laici ab his efficacius compri»mantur, Magistratuum locorum assistentiam implorent »Episcopi, ut etiam ipsorum auctoritate ordinatio ad im»pediendum hujusmodi insolentias fiat & publicetur.

Hæc Synodus P. I. Mechliniensis titulo *de Divino Officio, cap.* 10. & 11. Et Synodus P. II. *titulo* 12. *cap.* 9. addens: « Nemo in loco sacro.... etiam post officium Divinum de»ambulet, sub pœna arbitraria.

XI. Similia in omnibus passim Synodis occurrunt: nec ab ipsis templis, sed & eorum cœmeteriis tanquam locis sacris, profanas omnes actiones abesse volunt.

„ Nec sine gravi injuria loci sacri tolerari potest, ut in „cœmiteriis tripudietur, ideoque id districtè prohibe„mus, " ait Synodus Mechliniensis *tit.* 11. *cap.* 17. Deinde *cap.* 18. addit: « Liba quoque, placentæ, & similia in Cœ„meteriis non vendantur: neque strues lignorum in iis „fiant: & generaliter nihil in iis permittatur, quod loci „religioni ac sanctitati repugnet.

XII. Notandum, quod citatus Canon Synodi VI. Trullanæ, uti & relatus Canon Synodi Exoniensis expressè adducant factum Christi ejicientis ementes & vendentes è templo; quo non obscurè innuunt, etiam Canonum horum prohibitionem spectare mercatum eorum, quæ in Sacrificium aut usum Ecclesiasticum cedere possent. Oves enim & boves aliaq; quæ in templo Hierosolymitano vendebantur, ad Sacrificia illius temporis pertinebant, uti monet Venerabilis Beda.

Hunc Canonum sensum expressit S. Carolus in Synodo sua P. I. *parte* 2. *cap.* 57. statuens: " Ne Clericus, aut alius „quivis in Ecclesiis earúmque cœmeterio, atrio, vestibu„lo, aut portico, foribúsve, quidquam venale exponat, „nec si ad *usum* quidem *Sacrificii* vel *Ecclesiæ* futurum sit. " Idipsum iisdem verbis decrevit Synodus Aquensis anno 1585. pluresque aliæ Synodi.

XIII. Multum ad devotionem populi conciliandam conduceret executio Decreti Synodi P. II. Mech. *tit.* 12. *cap.* 17. " Pauperes per Ecclesias tempore Missarum, prædicatio„num aliorumve Divinorum officiorum, mendicare seu elee„mosynas petere non permittantur, sed ad valvas Ecclesiæ „stare jubeantur: deputentúrque ubiq; à Superioribus vel „Ad-

Administratoribus Ecclesiarum, qui pauperes mendicantes ab Ecclesiis arceant & expellant; & quidem, si necesse fuerit, sub certo honorario ex bonis mensarum pauperum persolvendo. ,, Adde quæ habet S. Carolus in Actis Eccl. Mediol. *pag.* 355.

XIV. Ipse insuper interior templorum ornatus talis sit oportet, ut ipsum populum ad solidam veramque pietatem ac sincerum Dei cultum excitare queat; atque ita hoc titulo templa dici queant, domus *Dei* & domus *Orationis.*

XV. Hunc in finem jam pridem usus sacrarum imaginum in templis seu Ecclesiis probatus fuit; atque novissimè contra nostri temporis Hæreticos retinendum esse declaravit Synodus Tridentina *Sess.* 25. in Decreto *De Invocatione, Veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus;* ,, non quòd credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ; vel quod ab iis sit aliquid petendum; vel quod fiducia in imaginibus sit figenda; veluti olim fiebat in gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant: ita ut per imagines, quas osculamur & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur.

XVI. Idipsum populo sedulo inculcari Synodi nostræ Belgicæ Parochis præcipiunt; vultque Synodus P. I. Cameracensis titulo *De Imaginibus cap.* 3. ,, Doceatur præterea populus imagini cultum nullum deberi aut propter materiam, aut propter elegantiam, aut propter pretium operis, aut propter quidvis aliud, quod sit in artificio, aut imaginis substantia; sed propter rem significatam, ad quam hic cultus & honos præcipuè refertur. Et sic admonendus est, animum orantis, aut venerantis in rem significatam referri, & non in signum: quod nec audit, nec videt, nec sentit.

XVII. Quare in Concilio Coloniensi anno 1452 celebrato per Dominum Nicolaum de Cusa Cardinalem & Legatum de latere per Alemaniam, comprobante Domino Archi-Episcopo Coloniensi Theodorico statutum fuit, ut ,, si Ordinarii in visitationibus suarum Diœcesium vel aliàs reperiant concursum populi ad aliquas imagines, cognoverintque informatione summaria recepta, populum amplius ad dispositionem figuræ talis imaginis, quam salva fide expediat, inclinari, quod tunc imaginem tollant, & alias omnino provideant, ne idololatriam committant. ,, Habetur tomo 13. Concil. general. *col.* 1382.

Similiter Synodus Moguntina anno 1549 *Can.* 42. ,, pravæ superstitioni viam præcludere volens, omnibus locorum Ordinariis injungit, ut si forte in territoriis suis ad imaginem aliquam concursus fieri, & homines ad ipsius imaginis figuram respectum habere, & quasi quamdam Divinitatis opinionem illi tribuere animadverterint, ipsam imaginem pro causæ qualitate aut tollant aut mutent, & aliam à prima notabili quantitate differentem reponant, ne rudis populus, in intellectu suo depressus, & ideo per media corporalia ad divina erigendus, spem suam contra Ecclesiæ inventionem in corporali & quidem certa imagine, privata phantasia atque inhæsione collocet: quasi in illa sit quædam necessitas, ut per eam, & non aliter, inducatur Deus & Sancti id facere quod petuntur.

XVIII. Monet tamen Synodus, & quidem iteratò in eodem illo Canone, ut in hac re procedant, ,, adhibitis prius in consilium Theologis, & Christianarum antiquitatum scientissimis juxta ac pientissimis viris; ut sic salubri Ordinariorum providentia à pernicioso idololatriæ scelere populi præservetur simplicitas, ,, ait Synodus.

XIX. Scopum seu finem imaginum jam pridem brevi verborum compendio expressit S. Gregorius *lib.* 7. *Epist.* 110. Sereno Episcopo Massiliensi inscripta: ,, Idcirco enim pictura in Ecclesiis adhibetur, ut hi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo Fraternitas (ait) & illas servare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit; quatenus & litterarum nescii haberent, unde scientiam historiæ colligerent; & populus in picturæ adoratione minimè peccaret. ,, Idem Latius exponit *lib.* 9. *epist.* 9. ad eundem Serenum.

Quin & usum imaginum supra usum librorum extollere videtur Synodus VII. *actione* 6. dicens: ,, Lectio enim minus nonnunquam recitatur in venerabilibus templis, imaginalis vero formatio vespere, mane & meridie tamquam in eis stabilita, narrat nobis & annuntiat veritatem gestorum. ,, Habetur tomo 7. Concil. General. *col.* 539.

XX. Patrum ac Synodorum doctrinæ insistens Synodus Trid. Monet in citato decreto, ,, illud diligenter doceant Episcopi, per historias mysteriorum nostræ Redemptionis, picturis, vel aliis similitudinibus expressas erudiri, & confirmari populum in articulis fidei commemorandis, & assiduè recolendis: tum verò ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi; non solum quia admonetur populus beneficiorum, & munerum, quæ à Christo sibi collata sunt; sed etiam, quia Dei per Sanctos miracula, & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur: ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem, vitam, moresque suos componant, excitenturque ad adorandum, ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam.

Hæc verba expressit Synodus P. I. Cameracensis titulo *De Imaginibus cap.* 4. dicens: ,, Præterea admoneatur populus, imperitæ plebis causa maximè positas esse imagines: ut illarum aspectu docti, & moniti patrocinium Divorum & pietatem in Christo conservemus, & eorum vitam imitemur.

XXI. Sicuti ergo Ecclesia semper admodum sollicita fuit, ne quid falsi in divino officio aut publicè in Ecclesiis prælegeretur; ne ipsa lectio populo erroris occasionem præberet, uti supra *parte* 1. *titulo* 16. *cap.* 9. ostensum est, ita quoque cavendum est, ne in ipsis picturis & imaginibus quidquam falsi exprimatur; ne alias ex ipsis imaginibus seu idiotarum libris in falsitatem & errorem populus incidat; quemadmodum monet Synodus Tridentina vehementer cupiens, ,, ut nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur.

Hac de causa puerperium B. Virginis decumbentis & ægrotantis, non esse pingendum ostendit Joannes Molanus in Historia SS. Imaginum *lib.* 2. *cap.* 27. eo quod ex hujusmodi imagine facile inducerentur rudiores in eum perniciosum errorem, quod Beata Virgo ad instar aliarum mulierum dolores partus fuisset experta, & puerperium subiisset.

Et S. Carolus in Synodo Mediolanensi I. *tit.* 1. *cap.* 7. ait: ,, Illud imprimis caveant Episcopi, ne quid pingatur, aut sculpatur, quod veritati Scripturarum, Traditionum, aut Ecclesiasticarum historiarum adversetur: ne cujus lectio prohibetur, ejus imago populo proponatur.

XXII. Verum licet Episcopi & Parochi aliique quibus cura incumbit, satagere debeant, ne quid falsi per imagines repræsentetur, vel ne alicujus erroris occasio populo detur; nihilominus subinde ob majora mala evitanda, & ne ex earum amotione quorumdam infirmitas nimium turbaretur; expedit aliquas imagines jam positas tolerare, licet quæ in iis repræsentantur non sint adeo certa; imo sciantur etiam falsa; modo non talis sit falsitas, quæ nata sit in perniciosum errorem aut circa dogmata, aut mores populum inducere, quemadmodum ostendit Molanus loco citato *cap.* 28. monens, ut interim doceantur simpliciores, quid ex hujusmodi imaginibus sit discendum, quid non discendum.

Similiter ne ex inspectione imaginum in periculosum errorem rudiores incidant, vult Synodus Tridentina: ,, Quod si aliquando historias & narrationes Sacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi, & figurari contigerit: doceatur populus, non propterea Divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit.

XXIII. Hic sat indicat Synodus, magnâ cautione imagines Divinitatem sive Sanctissimam Trinitatem sub corporali specie exprimentes esse populo proponendas.

Et quidem multis seculis imagines SS. Trinitatis in Ecclesia Romana ignotas fuisse constat. Eas tempore Nicolai I. adhuc Ecclesiam Romanam ignorasse notat ex ejus Epistola ad Michaëlem Augustum Christianus Lupus *tom.* 2. Scholiorum in Canones *pag.* 1175. ,, adducit tamen (inquit) licet alio fine, rationem, ex qua postmodum Dei Patris imagines Romana Ecclesia admisit: *Deus, qui est invisibilis & incorporeus, non per propriam substantiam Deitatis, sed per subjectam creaturam apparuit mortalium oculis,* in forma antiqui dierum. Hinc in eadem ipsum Ecclesia pingit. Quod quando cœperit, fateor me ignorare.

Similiter Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione ad partem I. seculi 4. Benedictinorum §. 3. *num.* 19. reflectens ad definitionem Synodi VII. super cultu SS. imaginum, inter alia notat, in illa definitione, nihil decerni de SS. Trinitatis, Dei Patris, aut Spiritus S. picturis, *quas* (ait) *necdum etiam admittebat ætas illa.*

Usum tamen earum nemo hodie improbat, modo ea adhibeatur moderatio, quam Synodus Tridentina requirit: ut nimirum primum expendatur, *an in indoctæ plebi expediat*: & insuper populus ritè doceatur, *non propterea Divinitatem figurari; quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit.* Videri poterit Molanus *lib.* 2. *Historiæ SS. imaginum cap.* 3. & 4.

XXIV. Post hæc monet Synodus, ut *omnis superstitio in imaginum sacro usu tollatur.*

De hoc abusu tollendo scribit Molanus *lib.* 2. *cap.* 33. & 35. notatque quod, ,, sicut Synodus Cameracensis sub Maximiliano Archiepiscopo primò celebrata, abominandam indicit

dicit esse vanitatem & superstitionem eorum qui certo »pollicerentur non ex hac vita migraturos sine pœnitentia & Sacramentis, qui hunc illumve ex Divis coluerint: sic etiam vanissimæ superstitionis arguendum est, »si quid tale sacris imaginibus alicubi subscriptum habeatur.

Sed quid si tale quidem imaginibus non sit subscriptum: sed historiæ aut miracula ita repræsententur, ut ex ea repræsentatione populus in hanc abominandam vanitatem & superstitionem facile sit inducendus: quemadmodum non raro contingere posse, haud difficulter judicabit, qui attenderit imagines in sacellis quibusdam depingi solitas.

XXV. Addit demum Synodus Tridentina: „ Omnis denique lascivia vitetur; ita ut procaci venustate imagines »non pingantur nec ornentur .... Postremo, tanta circa hæc diligentia & cura ab Episcopis adhibeatur, ut nihil »inordinatum, aut præpostere, & tumultuarie accommodatum, nihil profanum, nihilque inhonestum appareat; »cum domum Dei deceat sanctitudo.

Hoc Decretum renovans Synodus P. II. Mechliniensis *titulo* 14. *cap.* 1. præcipit ut „ curent diligenter Episcopi, ut »in imaginibus tam sculptis, quam pictis loco sacro jam »illatis, vel deinceps inferendis, nihil inordinatum, nihil »profanum, nihil inhonestum appareat: neque in intima altarium tabula, vivorum effigies depingantur.

XXVI. Et Synodus P. I. *titulo De Imaginibus* vult, „ ut »e templis & locis sacris tollantur imagines, sculpturæ, au»læa quæ Gentilitatem, aut mendaces Ethnicorum fabulas, »Satyrorum, Faunorum, Sirenarum, Terminorum & »Nympharum, ac id genus alia repræsentant. Similiter »quæcunque figuræ lascivæ, procaces, & ob pudendam »nuditatem, vel aliàs obscœnæ & superstitiosæ, quæ Fidelium mentes à religione & devotione distrahunt, & sæpius »graviter offendunt.

Deinde *cap.* 2. subjungit. „ Provideant præterea Episcopi, ne ad ornatum supplicationum Venerabilis Sacramenti, aut Reliquiarum quarumcunque, exponat quisquam »ullas similes imagines sculpturas aut aulæa, id que sub pœna arbitrio eorum infligenda; implorato etiam ad hoc, si »opus sit, contra seculares auxilio brachii secularis.

XXVII. Nec tantum indecens esse ut hujusmodi picturæ aut imagines lascivæ habeantur in Ecclesiis, sed etiam in hortis aut domibus Ecclesiasticorum merito eadem Synodus *cap.* 3. judicat; easque e domibus & hortis tolli jubet; & nisi Clerici obedierint, vult ut curent Episcopi contra illos ad condignam punitionem procedi.

XXVIII. De lascivia vitanda in picturis ac statuis agit pluribus in locis Molanus in citata historia, ac signanter *lib.* 2. *cap.* 37. ubi adductis relatis verbis Concilii Tridentini infert: „ Ut ergo sacris Divorum imaginibus honor & veneratio major impendatur, oportet eas sic depingi, sculpi »& effigurari, ut quosdam velut igniculos in hominum »pectoribus succendant: omni levitatis atque lasciviæ, »quod contuentium oculos offendere queat, offendiculo »sublato.

XXIX. Tum contra pictores & ornatores imaginum & statuarum, qui etiam ipsis imaginibus & statuis D. Virginis & aliorum Sanctorum ornatum levem & lascivum appingere aut adjicere non verentur, sua exposita querela, concludit: „ Quid commune Virgini sanctissimæ, pudicitiæ »numeris omnibus perfectæ atque expletæ, cum ornatu »illo pene dixerim meretricio? Quid sanctis Martyribus, »Christique Confessoribus cum plusquam profano apparatu?

XXX. Rursus *cap.* 42. merito invehitur in pictores, qui Infantem Jesum *nudum* sculpunt aut pingunt. „ Quid enim »(ait) in hac nuditate esse potest ædificationis? Atque utinam nulla hinc orietur in parvulis destructio, nullum in »pusillis scandalum? .... Certe si antiquas picturas consulere velint, facile advertent in eis Puerum Jesum decenter & honeste depictum esse, sese multum à Majorum »simplicitate degenerasse.

Deinde nonnullis interpositis contra illos qui in hortis domibusque suis retinent picturas lascivas subjicit: „ Quid »est necesse in templo depingere David contemplantem e »fenestra Bethsabeam, & ad stuprum evocantem; aut am»plectentem ad se delatam Sunamitim? Herodiadis filiam »saltantem? Argumenta sumpta sunt e Divinis libris, sed »in exprimendis fœminis quantum admiscent artifices nequitiæ.

Refert quoque eodem capite ex Guilielmo Durando in Rationali Divinorum Officiorum *lib.* 1. *cap.* 3. „ Græci utuntur imaginibus, pingentes illas ut dicitur, solum ab »umbilico supra & non inferius, ut omnis stultæ cogitationis occasio tollatur.

XXXI. Ut autem hæc in imaginum usu vitentur, & earum usus ad ædificationem populi reducatur, statuit Synodus Tridentina: „ nemini licere ullo in loco, vel Ecclesia »etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere »vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo probata fuerit.

Insecuta hoc Decretum Synodus P. II. Mechliniensis *titulo* 14. *cap.* 1. decrevit: „ Ne per falsi dogmatis imagines »rudibus periculosi erroris occasio præbeatur, nulla un»quam in Ecclesiis etiam exemptis insolita imago ponatur, »nisi ab Ordinario prius approbata fuerit.

XXXII. Sanctus Carolus in Synodo Mediolanensi I. *cap.* 7. *titulo* 7. vult, ut „ uniuscujusque imaginis os, corporis »habitum & statum, ornatum, & locum inspiciendum curent Episcopi; ut hæc omnia ad prototypi dignitatem & »sanctitatem apta sint & decora; atque ex imaginis inspectione pietas excitetur, nulla vero turpis cogitationis detur occasio.

Si Episcoporum Pastorumque cura & auctoritate procuraretur, ut nullæ imagines aut statuæ in Ecclesia ponerentur, nisi quarum inspectio ad pietatem virtutesque incitaret intuentes; ipsarumque imaginum proprius ac legitimus usus populo frequentius exponeretur, spes esset, fore ut optatus & intentus ab Ecclesia ex imaginum usu fructus haberetur, & hæreticis earum legitimum usum culpandi prætextus ex quorundam abusu & indiscreto imaginum cultu accepto subtraherentur.

XXXIII. Plurimum quoque ad decorem Divini officii, nec non pietatem reverentiamque erga Divina mysteria excitandam & solvendam conducit, ut omnia ordinate peragantur in Ecclesiis.

Hunc in finem jam pridem erant Diaconi aliique ministri, qui continuo invigilarent, monerentque ut omnia suo tempore & loco debita cum reverentia & ordine fierent; quemadmodum de Diaconis *parte.* 1. *titulo.* 1. *cap.* 3. notatum fuit.

Eundem in finem distincta erant Laicorum & Clericorum, & mulierum ac virorum loca; nec hi illorum loca occupare, sed omnes suis locis consistere debeant.

XXXIV. Clericorum locum à laicorum separatum olim fuisse notissimum est, neque laicis eum patuisse. „ Ut »laici secus altare in quo sacra mysteria celebrantur inter »Clericos tam ad vigilias, quam ad Missas penitus stare non »præsumant: sed pars illa quæ cancellis versus altare dividitur, tantum choris psallentium pateat Clericorum. „ ait Synodus Turonensis II. *Can.* 4. Recte addit Synodus, *tam ad Vigilias, quam ad Missam*; ut significent quid per *sacra mysteria* Patres intellexerint. Idipsum habemus in *Canone* 69. Synodi VI. ubi dicitur: „ Nulli omnium liceat, »qui quidem sit in laicorum numero, intra septa sacri altaris ingredi.

XXXV. Locus Clericorum, quem subinde *Sacrarium* subinde *Sancta Sanctorum*, & hodie communius, *Chorum* à psallentium *choris* dicimus, à laicorum loco cancellis quibusdam separatus erat, ut ex citato Canone Turonensi patet & latius ostendit Leo Allatius in epistola *de templis Græcorum*; & hodierna antiquarum Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum structura ostendit.

XXXVI. Quin & velum quoddam ipsis cancellis obductum erat; quod non certis temporibus pandebatur; uti in quibusdam Monialium Monasteriis adhuc observatur. Videmus olim velum, quod earum locum ab Altari separat, pandi cum ad canonem in Missa perventum fuerit.

Hujus veli meminit S. Chrysostomus *Homil.* 6 *ad populum Antiochenum*: „ Cum vela videris retrahi, tunc superne cœlum aperiri cogita, & Angelos descendere. „ Et meminit S. Gregorius *lib.* 3. *epist.* 30. nec non seculo 12. Petrus Blesensis *Sermone* 11. *in populum Quadrag.* Interponitur »velum inter psallantes & populum, alterius quidem & »gratia significationis, sed ad hoc tamen, ut lasciviam tollat »oculorum.

Hæc omnia renovantur in *Cap.* 1. *& De vita & honest. Cler.* ubi sub nomine Concilii Moguntini refertur: „ Ut »laici secus altare, quando sacra Mysteria celebrantur, »stare vel sedere inter Clericos non præsumant; sed pars »illa quæ cancellis ab altari dividitur tantum Psallentibus »pateat Clericis.

XXXVII. Addit deinde hanc clausulam: „ Ad orandum »vero & communicandum laicis & fœminis(sicut mos »est) pateant sancta sanctorum. „ Ita legitur in editis & vulgatis Decretalibus Gregorii IX. uti & prima Decretalium collectione Antonii Augustini; notat tamen ibidem Antonius Augustinus aptius in veteri esse, *ad adorandum*, uti etiam legitur apud Ivonem *parte* 2. *Decreti cap.* 137. eamque esse geminam Canonis lectionem, multis adstruit Emanuel Gonzales in notis ad citatum Capitulum primum docteque advertit, errorem natum „ ex more antiquariorum notissimo, non geminandi eandem literam seu di„ctionem. Veteres enim (ait) non geminabant literam, sed „*silicios* supra ponebant, ut ea nota lector admoneretur, „duplicandam esse litteram: „ cujus rei ignoratione vitia quamplurima in Pandectis resederunt; quod pluribus ibidem

dem adductis exemplis ostendit. Itaque cum hic esset geminanda dictio *ad*, eam geminandam esse notula quadam indicârunt, quod Recentiores non advertentes geminationem omiserunt: & pro *ad adorandum* posuerunt *ad orandum*.

Itaque patres prohibent, ne laici secus altare, dum sacra mysteria celebrantur, intra cancellos cum Clericis psallentibus stare aut sedere audeant, ad adorandum verò Corpus Domini, & communicandum sinunt, ut reserato *velo pateant* Sancta Sanctorum; non ut ad communicandum accedant: sed extra chorum existentes communicent: quemadmodum hodie in nonnullis Monialium Monasteriis videmus observari, mox ad ipsum Canonem Missæ referari velum quo Monialium locus ab altari separetur; tametsi nec ad communicandum ad altare accedant.

XXXVIII. Hanc disciplinam etiam posteriores plures Synodi renovârunt; addita tamen aliquâ moderatione quoad Ecclesiarum Patronos & alias Illustriores personas. Synodus Wigorniensis anno 1240. *Can.* 3. » Ne laici stent in cancellis, dum celebrentur Divina, salva tamen reverentia »*Patronorum* & Sublimium personarum. » Plures citat Franciscus Le Roy Antecessor Andegavensis *libro.* 2. *De Juribus honorificis in Ecclesia cap.* 3. qui postquam dixit, » Sed forte vel »sordidæ Clericorum adulationi, vel Patronorum insolen»tiæ tribuendum est, quod etiam in choro possint habere »fixa sedilia, quæ S. Ambrosius Theodosio Imp. denega»vit, & postea sacri Canones soli concesserunt Imperatori: »non etiam aliis quibuslibet laicis. » deinde subjungit. » Eo »jure utimur, ut qui Clericis Ecclesiam dederunt, & Cano»nica stipendia, honorabiliorem locum in ea teneant, ait »Chassaneus in Catalogo Gloriæ Mundi *parte.* 4. *consil.* 18.

XXXIX. Synodus Aquensis anno 1585. titulo *De Choro* »priscum Ordinis decorem ad Divinæ Majestatis obsequi»um revocare cupiens decrevit, laicos homines (& multo »minus mulieres) dum Divina celebrantur, intra cancel»los chori nequaquam esse admittendos..... Laici vero no»biliores (ait) & qui vel Christianissimi Regis Concilia»rii »& Officiales, aut ex Militaribus Ordinibus, aut Commu»nitatum Magistratibus fuerint, poterunt intra chorum »admitti, si eo in loco Divinis officiis interesse velint, ita »tamen (ait ut post Clericos sedeant, nec inter Clericos »ipsis sedere liceat.

Quin tamen tanquam Patroni, aut etiam in qualitate Magistratus Regii habere queant sibinde, vel ex consuetudine, concordato, aliove jure locum ante ipsos Clericos, dubium non est; & quotidiana praxis evincit.

XL. Fœminæ verò (ait citata Synodus), cujuscumque con»ditionis, & status sint, nullo unquam tempore, nullave ex »causa, dum divina officia celebrantur, aut verbum Dei »prædicatur: denique iis horis, quibus clerici tam seculares quam regulares in choro præsentes esse debent, intra »eamdem chorum, aliquemve ejus locum secretum etiam »superiorem admittantur.

Plures tum veteres, tum recentiores, etiam ex Synodis Belgicis Canones vetantes accessum mulierum ad altaria tempore Divini officii, relati sunt hac parte *tit.* 5. *cap.* 3. *num.* 29.

XLI. Ad decorem quoque Ecclesiarum; omnemque confusionem, & mali occasionem tollendam jam pridem receptum fuit, ut alio viri, alio loco mulieres in Ecclesia consistant.

Sanctus Augustinus *lib.* 2. *De Civitate Dei cap.* 18 scribit: »Populi confluunt ad Ecclesias casta celebritate honesta »utriusque sexus *discretione.* » Plura in eam rem citat Chri»stianus Lupus tomo 2. Schol. in Canones *pag.* 991. hancque discretionem virorum à mulieribus tanquam constantem expresserunt, qui seculo decimo & undecimo de ritibus Ecclesiasticis scripserant. » Diaconus (ait Microlog us) »cum legit Evangelium, juxta Romanum ordinem in ambone vertitur ad meridiem, ubi & masculi conveniunt? »non ad aquilonem, ubi fœminæ consistunt.

Hæc disciplina in plerisque Parochialibus præsertim Ruralibus Ecclesiis hodie religiose servatur; at in Ecclesiis Civitatum nullus penè ordo retinetur; sed maxima ac deploranda confusio in plerisque Ecclesiis tempore Divinorum Officiorum videtur. Episcoporum aliorumque Prælatorum officium est, juxta sacros Canones atque iterata Synodorum Decreta providere, ut omnia in templis ita sint ordinata, ut veraciter dici queant *Domus orationis & domus Dei*.

CAPUT. II.

De Ædificandis Ecclesiis, & quæ intervenire debeant.

1 *Etiam sub Imperatoribus Gentilibus Ecclesiæ ædificatæ fuerunt.*
2 *Datâ pace Ecclesiæ, modus ædificandis Ecclesiis præfixus est.*
3 *Vetitum fuit ædificare sine auctoritate Episcopi.*
4 *Oratoria privata quomodo sine auctoritate Episcopi licuerit ædificare.*
5 *Quid Episcopus attendere debeat in admissione novæ Ecclesiæ.*
6 *Quid propriè nomine Oratorii significetur.*
7 *Quid nomine Capellæ.*
8 *Quo loco olim Oratoria Martyrum extruerentur.*
9 *In admissione novæ Capellæ attendi debet, ne populus à Parochiali, Ecclesia abstrahatur.*
10 *Sacella non ædificanda quæstûs causa.*
11 *Nova Ecclesia Parochialis ob præjudicium veteris sine rationabili causa construi nequit.*
12 *Causa legitima est, si populus sine magno incommodo ad Ecclesiam Parochialem accedere nequeat.*
13 *Non requiritur longinquitas aut discrimen viarum.*
14 *Quod censeatur magnum incommodum, relinquitur arbitrio judicis.*
15 *Probari non debet, Parochianos aliquando discessisse sine Sacramentis ob Ecclesiæ distantiam.*
16 *In erectione novæ Ecclesiæ Parochialis Rector veteris Ecclesiæ audiri debet.*
17 *Si sine justa causa consentire nolit, potest Episcopus consensum supplere.*
18 *Unde desumenda sustentatio Rectoris novæ Parochiæ ex Decreto Synodi Tridentinæ.*
19 *Quid circa hoc Decretum observatum in Belgio.*
20 *In Belgio sine auctoritate Regis difficulter perficitur nova Parochiæ erectio.*
21 *Episcopus aliquando instare omnibus modis debet, ut nova Parochia erigatur.*
22 *Si nova Parochia erigi nequeat, per plurium Sacerdotum adjunctionem Parochianis subinde succurrendum.*
23 *Interdum etiam per Capellæ exstructionem.*
24 *In casu magni incommodi non facilè omittenda novæ Parochiæ erectio.*

I. Etiam ante Imperatores Christianos fuisse Ecclesias ædificatas multis ostendit Cardinalis Baronius ad *annum* 57. atque idipsum evincunt edicta Imperatorum Ethnicorum de Ecclesiis Christianorum demoliendis promulgata, quorum meminit Eusebius *lib.* 8. *cap.* 1. additque Eusebius jam à Christianis, prout indies numerus augeretur Credentium, ampliores augustioresque antiquis illis esse excitatas Ecclesias. Verba ejus sunt: » Quo factum »est, ut priscis ædificiis jam non contenti, in singulis urbi»bus spatiosas ab ipsis fundamentis exstruerent Ecclesias.

II. Data vero pace Ecclesiæ, ipsis quoque Imperatoribus ad Christum conversis, tot passim ædificari cœperunt Ecclesiæ, ut ipsi primi Imperatores Christiani modum earum exstructioni ponere sint coacti; quemadmodum ex variis eorum Legibus & Edictis in Codice Theodosiano & Justinianeo etiamnum hodie extantibus patescit.

III. Et quidem eorum ædificationi Ecclesiarum lex posita est, ne quis eas absque consensu Diœcesani Episcopi ædificet, quemadmodum *Can.* 4. Concilii Calcedonensis cautum est; & à Gratiano *Caus.* 18. *q.* 2. *Can.* 10. his verbis refertur: «Placuit igitur neminem aut ædificare, aut construere Mo»nasteria, aut Oratorii domum sine conscientia ipsius ci»vitatis Episcopi.

Idipsum pluribus confirmavit Justinianus Imperator, signanter *Novella* 67. cujus Rubrica habet: *Ut nullus fabricet Oratorii domos præter voluntatem Episcopi.*

Deinde *cap.* 1. ait: « Sancimus igitur præ omnibus qui»dem illud fieri, & nulli licentiam esse, neque Monasteri»um neque Ecclesiam, neque Orationis domum incipere »ædificare, antequam civitatis Deo amabilis Episcopus »orationem in loco faciat, & crucem figat, publicum pro»cessum illuc faciens, & causam manifestam omnibus sta»tuens, Multi etiam simulantes fabricare quasi Orationis »domos, suis medentur languoribus, non orthodoxarum »Ecclesiarum ædificatores facti, sed speluncarum illicita»rum.

Hoc Justiniani Decretum, tam Imperatorum, quàm Synodorum sanctionibus sæpius renovatum fuit; uti videre est *lib.* 5. *Capitularium Regum Francorum cap.* 382. nec non apud Gratianum *Dist.* 1. *De Consecrat*, ubi plures eam in rem Canones refert.

IV. Notandum est tamen, quod eodem libro Capitularium. *c.* 383. dicitur: » Qui in domo sua Oratorium habuerit, »orare potest; tamen non audeat in eo sacras facere Missas »sine permissu Episcopi loci illius.

Illud quoque ex Synodo Aurelianensi recitat Gratianus *Can.* 33. *Dist.* 1. *De Consecrat.* » Unicuique Fidelium in do»mo sua Oratorium licet habere, & ibi orare. Missas autem »ibi celebrare non licet: » scilicet sine licentia Episcopi.

Sub Missarum celebratione comprehendi aliorum quoque Sacramentorum administrationem, elucet ex multis aliis Canonibus, ac signanter *Canone* 31. *Synodi* VI. qui habet

»bet: Clericos, qui in Oratoriis, quæ sunt intra domos, *Sacra* faciunt, vel *baptizant*, hoc illius loci Episcopi licentiâ facere debere decernimus, Quare si quis Clericus hoc »non sic servaverit, deponatur.

Neque etiamnum hodie vetitum est, in domibus quantumvis privatis construere Oratoria orationis causâ; modò nec Missæ, aut alia officia publica peragantur.

V. Porrò Episcopus in admittendis novis Ecclesiis primo examinare debet, num justa causa sit ædificandi Ecclesiam; in quo examine alia attendenda sunt circa ædificationem Ecclesiarum Parochialium; alia circa novam extructionem Oratoriorum seu Sacellorum vel Capellarum.

VI. Oratorium propriè dicitur ædes, ubi oratur, sive locus orationi dicatus. Hinc illud Augustini *Ep.* 109. » In »Oratorio nemo aliquid agat, nisi id, ad quod est factum »unde & nomen accepit. Vide latiùs Du Cange in Glossa»rio, verbo, *Oratorium*; qui notat: » *Oratoria* deinde dicta esse, Sacella Monasteriis adjuncta, quæ non erant omnibus pervia uti Ecclesiæ, & in quibus collectas celebrare non licebat, sed erant tantum ad Monachorum preces & assiduos cantus accommodata; » quod multis Veterum testimoniis confirmat; ac post hæc monet, *Oratoria* » tandem »dicta Sacella quædam domestica, aut privatæ ædes sacræ »in agris & villis extructæ; quæ Parochiarum jus non ha»bebant, & à Magnatibus in fundis suis dotabantur, & ab »Episcopis consecrabantur. » Pluribus dein citatis Conciliis quæ de hisce Oratoriis agunt, concludit: » Ex quibus »docemur, in iis Missas teneri propter fatigationem fami»liæ permitti, præterquam in maximis festivitatibus, quas »& presbyteri qui ea deserviunt, & laici, in civitatibus »cum Episcopo tenere jubentur.

VII. De *Capellis* varia tradit citatus auctor in eodem Glossario, verbo *Capella*; eamque vocem diversimode sumptam fuisse annotat, atque postmodum Capellas dictas esse, quasvis ædiculas sacras, Oratoria, quæ proprios Sacerdotes non habebant: seu ædes sacras quæ non erant *baptismales*. Hinc & titulus in Decretalibus *De Capellis Monachorum & aliorum Religiosorum*: eò quòd Monachorum Ecclesiæ sint duntaxat quasi oratoria; primariò non ad conventum populi, sed Monachorum duntaxat destinata.

Aliqua Oratoria sive Capellæ jam pridem exstructa fuere ob honorem alicujus Sancti præsertim Martyris, illaque & hodie frequentissima sunt, tum ipsis Ecclesiis majoribus juncta, tum extra illas, & loco ab iis remoto extructa.

VIII. Olim hujusmodi Oratoria in honorem Martyrum plerumque extruebantur eo loco, quo sacra ipsorum ossa reservabantur, aut ipsi pro Christo passi fuerant: quæ propterea antiquitus *Martyria* dicta fuere. Martyrum (ait Isidorus) locus, Martyrium, græcâ derivatione, eo quod in memoriam Martyris sit constructum, vel quod sepulchra Sanctorum ibi sint Martyrum. Plura habes apud Du Cange in Glossario verbo *Martyrium*.

IX. Circa hæc Oratoria, Capellas & Sacella, ut hodie vocant, admittenda imprimis attendere debet Episcopus, ne per hæc populus à Parochiali Ecclesia nimium abstrahatur; atque hinc ulteriùs ex illo Ecclesiæ Parochialis neglectu oriatur in populo crassa ignorantia, tam circa credenda, quàm agenda; prospicereque, ut observetur clausula de stylo solita inseri litteris, quibus usus oratorii seu Capellæ conceditur, *Sine Parochialis Ecclesiæ præjudicio*; de qua aliquid dictum fuit suprà *tit.* 5. *cap.* 6. ubi latius de *Oratoriis* domesticis actum fuit; & *parte* 1. *titulo* 24. *c.* 3. ubi de simili cautione adjici solita admissioni novi Monasterii agitur.

X. Apud Gratianum *Can.* 10. *Dist.* 1. *De Consecrat.* refertur ex Concilio Bracharensi II. » Si quis Basilicam non pro »devotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis ædificat, ut »quidquid ibidem de oblatione colligitur, medium cum »clericis dividat, eo quod Basilicam in terra sua quæstûs cau»sâ condiderit (quod in aliquibus locis usque modo dici»tur fieri: hoc de cætero observari debent, ut nullus Epis»coporum tam abominabili voto consentiat; nec Basilicam, »quæ non pro Sanctorum patrocinio, sed magis sub tributa»ria conditione est condita, audeat consecrare.

Profectò si in extructione Oratoriorum seu Sacellorum causam extructionis, Episcopi penitus examinarent, verisimile est, quod non rarò deprehenderetur, ea potiùs quæstûs, quam solidæ devotionis causâ extrui; interdumque miracula ficta supponi, falsasque aut non sat probatas reliquias ostentari, ut oblationes populi sibi, suisque Sacellis appropriare queant. Hæc prævidens Synodus Tridentina declaravit, » nulla etiam admittenda nova miracula, nec »novas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente & »approbante Episcopo, qui simul atque de iis aliquid com»pertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis & ali»is piis viris ea faciat, quæ veritati & pietati consentanea »judicaverit. » In decreto *De Invocatione, veneratione & reliquiis auctorum*.

XI. Nova Ecclesia Parochialis erigi nequit, nisi unà erigatur nova Parochia. Nec enim esse potest Ecclesia Parochialis sine populo, qui communitatem seu Parochiam constituat.

Cum autem nova Parochia ordinariè constitui nequeat, nisi de veteri Parochia, in cujus limitibus nova construitur, aliquid decedat, jure cautum esse, Episcopum in novam Ecclesiæ Parochialis erectionem sine rationabili aliqua causa consentire non posse, uno consensu tradunt Canonistæ ad *Cap.* 3. *X De Ecclesiis ædific.*

XII. Inter causas legitimas ædificandi novam Ecclesiam Parochialem in primis est illa, quam assignat Pontifex in citato *Cap.* 3. & probat Synodus Tridentina *sess.* 21. *Cap.* 4. *DE Reformat.* nimirum si in aliquibus Ecclesiis Parochialibus, vel Baptismalibus » ob locorum distantiam, sive diffi»cultatem Parochiani sine magno incommodo ad percipi»enda Sacramenta, & Divina Officia audienda accedere »non possunt; » uti loquitur Synodus.

Hinc habemus, legitimam causam construendi novam Ecclesiam Parochialem esse, si sine *magno incommodo* Parochiani ad Ecclesiam Parochialem accedere nequeant.

XIII. Itaque non exigitur, quod revera sit magna longinquitas, aut viarum discrimen; sed solum requiritur talis, ut propterea Parochianis sine *magno incommodo* non pateat accessus ad majorem Ecclesiam; uti notat Fagnanus ad *Cap.* 3. *X De Ecclesiis ædificandis num.* 18. & ita tenere Dominos de Rota testatur.

XIV. » Quanta autem debeat esse hujusmodi distantia, »seu parochiæ amplitudo, ad hoc ut parochiani dicantur »non posse *sine magno incommodo* ad Ecclesiam accedere, cum »jure definitum non sit, judicis arbitrio relinquitur. » Fag»nanus ibidem.

Ulterius inde refertur, quod similiter justa sit erectionis causa si inter populum alicujus villæ & Parochialem torrens, vel flumen aliquod intercedant, quæ nec pontem »habeant, & nec vado transiri possint, præsertim hyemali »tempore cum pluviæ inundant, juxta textum hic. Quæ »causa sufficiens est etiam sine distantia loci. Undecunque »enim proveniat magna difficultas percipiendi Sacramenta, »dicitur subesse justa causa erigendi novam parochiam, ut »ex dictis patet. Ideoque Concilium Tridentinum cap. 4. »Sess. 21. alternativè loquitur ibi, locorum distantiam sive difficultatem, ita ut propterea alterutrum sufficiat.

XV. Hactenus Fagnanus *numero* 19. qui bene advertit *numero.* 17. non requiri ad probandum, sine *magno incommodo* Parochianos non posse Ecclesiam Parochialem accedere, » »ut Parochiani aliquando decesserint sine Sacramentis, sed »satis esse ad validitatem erectionis; ut immineat pericu»lum, nec sic decedant; neque (ait) hujusmodi eventus est »expectandus, quin potius perveniendum ne contingat, »cum satius sit occurrere in tempore, quam post exitum »vindicare, seu post vulneratam causam remedium quære»re. Et ita censuit S. Congregatio.

XVI. Cum autem per novæ Ecclesiæ Parochialis constructionem facilè jura Rectoris, aliorumque Ministrorum; aut Patronorum veteris Ecclesiæ Parochialis lædi possent; ad constructionem Episcopus procedere non potest, nisi Rectore Ecclesiæ, nec non aliis interesse habentibus citatis & auditis; uti monet Fagnanus loco citato *num.* 30. asseritque, resolvisse S. Congregationem, erectionem Ecclesiæ Parochialis factam *non* citato Rectore veteris Ecclesiæ *nullius momenti* existere.

XVII. Si Rector citatus & auditus in novæ Parochiæ erectionem consentire renuat, & tamen erectio illa necessaria judicetur, poterit tunc etiam illo *invito* procedi, ut uno consensu resolvunt Canonistæ ob verba finalia dicti *Cap.* 3. Si »verò *Persona* Matricis Ecclesiæ virum idoneum præsentare »distulerit, vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus »facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum ho»nestum, appellationis cessante diffugio, instituere non »omittas.

Quidam ex antiquis Canonistis post Glossam ad dictum *Cap.* 3. crediderunt, Papam quidem ex plenitudine potestatis id facere posse invito Rectore Matricis Ecclesiæ, non autem Episcopum: at Synodus Tridentina declaravit, quod Episcopi novas Parochias etiam *invitis* Rectoribus, juxta formam Constitutionis Alexandri III. quæ incipit, *Ad audientiam* (in Citato *Cap.* 3) constituere possint.

XVIII. Addit deinde Synodus: » Illis autem Sacerdoti»bus, qui de novo erunt Ecclesiis noviter erectis præficien»di, competens assignetur portio arbitrio Episcopi ex fru»ctibus & Ecclesiam matricem quomodocunque pertinen»tibus; &, si necesse fuerit, compellere possit populum ea »subministrare, quæ sufficiant ad vitam dictorum sacerdo»tum sustentandam: quacunque reservatione generali, vel »speciali, vel affectione, super dictis Ecclesiis non obstan»tibus.

XIX. Cum hic in Belgio de promulgatione Concilii Tridentini tractaretur, ipsaque Decreta Reformationis ad Concilia Regia missa essent, hæc observatio facta legitur adhuc præ-

præsens Decretum: « Datur Episcopis facultas novas Parochias erigendi, & si necesse fuerit, compellendi populum ea subministrare quæ sufficiant ad vitam Sacerdotum sustentandam. Communis nota est, compulsionem illam populi & exactionem fieri non posse, sine auctoritate Regia; neque hanc Jurisdictionem Ecclesiasticis judicibus unquam competisse.

XX. Sanè in erectione novæ Parochiæ difficulter hic perfringent Episcopi, ni auctoritas Regia accedat; idque non tantùm ob difficultatem, quæ circa dotem Ecclesiæ noviter construendæ, oriri nata est; sed vel maximè propter oppositiones Rectoris, Ministrorum, Æditorum, Patronorum, aliorúmque, quorum jura facile quoad aliqua saltem per novæ Parochiæ, erectionem læduntur: aut tales ut minùs difficultates & quæstiones moventur, quibus terminandis sola auctoritas Ecclesiastica non sufficeret. Unde nec in Belgio videmus ullas Parochias erigi, nisi auctoritas Regia interveniat.

XXI. Interim Episcopi, quibus primariò cura animarum suarum respectivè Diœcesium incumbit, si videant, eam esse Parochiarum latitudinem, eámque distantiam, ut salus animarum novam Parochiam exigat, omnibus modis allaborare tenentur, ut ea erigatur; ut ita necessitati populi satisfiat.

Unde cuidam Episcopo dubitanti, num propter *juramentum* de non alienandis rebus suæ Ecclesiæ, posset novas Ecclesias erigere, eò quòd hæc erectio videretur fieri cum aliquo præjudicio suæ Ecclesiæ, respondit Cælestinus III. in *Cap. fin. X. de Ecclesiis ædificandis.* « Fraternitati tuæ mandamus, quatenus illius *juramenti* occasione nullatenus prætermittas, quin populo indigenti super Basilicarum institutione studeas salubriter providere.

XXII. Si Episcopus videat, hic & nunc novam Parochiam erigi non posse, saltem eo casu ad aliud remedium à Tridentino suggestum recurrendum erit: ut nimirum cogat Rectores vel alios ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum Divinum celebrandum.

XXIII. Quòd si casus occurrat, ut ea sit quorundam Parochianorum habitatio, ut sine magno incommodo ad Ecclesiam Parochialem accedere nequeant; atque periculum sit ob nimiam à Parochiali Ecclesia distantiam, aut viarum aliorúmque difficultatem, ne sine Sacramentis moriantur, erigenda ut minus erit Capella; atque in ea constituendus Sacerdos, qui illis Parochianis possit Sacramenta, aliáque ad animarum salutem necessaria impendere; uti in casu occurrente probavit S. Congregatio apud Fagnanum loco citato *num.* 20. & hodie non raro practicatur.

XXIV. Sed tamen si causa legitima erigendi novam Parochiam occurrat, non tam facilè ob aliquorum interesse ad jam suggestum remedium confugiendum: tam quod non omnia in Capellis fiant, « ad quæ Parochiani tenentur ex jure communi & Tridentino; quam quòd magna sit distantia inter Pastorem, cujus sunt oves propriæ, ut instituitur in novis Parochiis; & Sacerdotes, qui in Capellis nec omnia præstant, nec tanquam suis. Plenius ergo satisfit magno incommodo per erectionem novæ Parochiæ, quàm per Capellam: eaque in casu magni incommodi mens esse videtur Concilii Tridentini. » *Resp.* 1. *de Ædificand. Eccles.*

CAPUT III.

De Consecratione Ecclesiarum, ejusque Ritibus.

1. *Dedicatio Templorum antiquitus nota.*
2. *Materialis Templi dedicatio spiritualem Fidelium dedicationem designat.*
3. *Ad dedicationem Templi conveniebant vicini Episcopi.*
4. *Occasione dedicationis subinde congregatæ Synodi.*
5. *Magna in veneratione habita olim Ecclesiarum dedicatio.*
6. *Populus & Clerus ad dedicationem conveniens orationi aliisque pietatis officiis intendebat.*
7. *Quæ essent Episcoporum & Sacerdotum functiones.*
8. *Preces adhiberi in dedicatione Ecclesiæ convenit.*
9. *Preces qualiter recitandæ; & quomodo ad eas populus excitandus.*
10. *Dedicatio seu consecratio Ecclesiæ est Ordinis Episcopalis.*
11. *Non omnium Ecclesiarum idem dedicationis ritus.*
12. *Jam pridem in dedicatione Ecclesiæ requisitæ fuerunt Sanctorum Reliquiæ.*
13. *Unde originem habuerit ritus adhibendi Reliquias?*
14. *Ritus parandi Reliquias ex præscripto Ritualis Romani.*
15. *Quomodo hic ritus inceperit; & in quo primitus ab hodierno diversus.*
16. *De aspersione aquæ lustralis; de trino circuitu Templi consecrandi.*
17. *Origo hujus cæremoniæ.*
18. *Ritus hodierni non omnes eodem tempore adhibiti.*
19. *Cæremoniæ consecrationis Templi materialis adhibitæ ad similitudinem cæremoniarum consecrationis Templi spiritualis per Baptismum.*
20. *Hinc parietum inunctio, usus salis, & alphabeti descriptio.*
21. *In dedicatione novæ Basilicæ jam pridem convivia instituta; quæ hodie in die anniversaria instituti solent.*
22. *An olim dies anniversaria dedicationis celebrata fuerit?*
23. *Ante annum millesimum celebrata videtur in Gallia, & hodie ubique solemniter celebratur.*
24. *Conviviorum & commessationum excessus hac die committi solitus.*
25. *Synodi voluerunt ut in omnibus Ecclesiis ejusdem Diœcesis anniversaria dedicationis dies eodem die celebraretur.*
26. *Idipsum Principes decreverunt.*
27. *An conveniant, ut Pastores vicini intersint solemnitati dedicationis; & an idcirco omittendum solemne officium in Parochia.*

I. Ecclesia ædificatâ ejus celebranda est dedicatio; idque jam pridem receptum fuisse clara probant apud antiquiores Scriptores testimonia. Ut enim ea quæ de Ecclesiarum consecratione & dedicatione referuntur ex Epistola Felicis IV. nec non aliis primorum Pontificum Decretalibus apud Gratianum *dist.* 1. *de Consecrat.* tanquam parum authentica omittamus, celebratæ dedicationis Ecclesiæ testimonium luculentum exhibet Eusebius *lib.* 10. *Hist. cap.* 3. « Post hæc votivum nobis ac desideratum spectaculum præbeatur *dedicationum*, scilicet festivitas per singulas urbes, & oratoriorum recens structorum *consecrationes*.

Meminit quoque hujus festivitatis sub idem tempus S. Athanasius in *Apologia* 2. ad Constantium.

II. Subsequentes Patres variis locis dedicationis Ecclesiarum meminere; extántque eorum sermones, quos in ipsâ templorum dedicatione habuere; atque inter alios, plures sermones ea de re S. Augustini, qui sunt 336. 337. 338. in nova editione. In horum primo sic incipit: « Celebritas hujus Congregationis *dedicatio* est domus orationis. Domus ergo nostrarum orationum ista est, domus DEI nos ipsi. Si domus DEI nos ipsi, nos in hoc sæculo ædificamur, ut in fine sæculi dedicemur. » Deinde ostendit, quomodo ea quæ in ædificatione templi materialis fieri quotidie videmus, spiritualiter in ædificatione templi, quod est Ecclesia Christi, fiant. « Credendo enim (ait) quasi de silvis & montibus ligna & lapides præciduntur: cum vero catechizantur, baptizantur, formantur, tanquam inter manus fabrorum & opificum dolantur, collineantur, complanantur; verumtamen domum DEI non faciunt, nisi quando charitate compaginantur. » Quod postremum in latere ibidem prosequitur. Totus hic sermo in partes divisus legitur in Breviario Romano tertia, quarta & sexta die infra octavam dedicationis Ecclesiæ. Sermo autem, qui legitur sub nomine S. Augustini in ipsa die Dedicationis, est S. Cæsarii Arelatensis non Augustini, uti notarunt eruditi Operum Augustini Revisores, qui illum in appendicem rejecerunt; consicitque ibidem *sermonem* 229.

III. Ad majorem dedicationis solemnitatem vicinos quoque Episcopos evocari solitos, testis est Augustinus *Epist.* 269. ad Nobilium Episcopum, quâ se excusat, quod ad dedicationem novæ fabricæ venire non possit. « Tanta est (ait) solemnitas, ad quam me affectus tuæ Fraternitatis invitat, ut corpusculum meum ad vos traheret voluntas, nisi teneret infirmitas. » Deinde quibusdam de hyemis rigore, sinaque senectute interpositis concludit: « Salutationem debitam reddo meritis tuis: Salutem verò meam commendo precibus tuis, poscens & ipse à Domino, ut dedicationem tantæ fabricæ pacis prosperitas prosequatur. Et Gaudentius Brixiensis Augustino coætaneus, in tractatu in dedicatione Basilicæ SS. 40. Martyrum scribit: « Convenerunt igitur sanctissimi Antistites & Apostolici Viri ad persolvendum beatissimis Patribus & Præceptoribus suis debitæ devotionis obsequium, ut ubertate plenissima benedictionum spiritualium ditaremur. »

IV. Quin & occasione dedicationis Ecclesiæ convenientes Episcopi Synodos frequenter celebrasse notum est: atque ea occasione famosa Antiochena Synodus anno 341. celebrata fuit.

Cum enim templum Antiochenum, quod præ magnificentia *Dominicum aureum* appellari meruit, sub Constantino M. inchoatum, tandem sub ejus filio Constantino esset absolutum, hujus celebritatis prætensa occasione litteris Imperatoris evocati fuere Episcopi totius Orientis, etiam ex Tracia & Palæstina; convenerúntque ad diem designatum 90. Episcopi, ut Auctor est Athanasius, qui eâ occasione Synodum celebrarunt, eodem Athanasio teste dicente: *Antiochiæ novam Synodum per causam* ENCÆNIORUM *coëgerunt.* Propterea hæc Synodus communiter etiam apud Veteres dicta fuit, Synodus *in Encæniis.*

Encæ-

Encænia quippe pro nova Ecclesiæ dedicatione sumi, jam pridem usitatum fuit; uti multis ostendit Du Cange in Glossario, verbo; *Encænia*.

V. Hæc ostendunt, quanta in veneratione apud pristinos Patres fuerit Ecclesiarum dedicatio; quantaque festivitate solemnitate eam celebrandam crediderint; ut ad eam ritè celebrandam absonum haud putaverunt, ut Episcopi etiam relictis suis Ecclesiis ad hanc solemnitatem recurrerent.

VI. In hac solemnitate Episcopi, Clerus ac populus concurrentes, hymnis, precationibus, orationibus, aliisque pietatis & religionis officiis pro suo quisque munere instabant; quemadmodum latè describit testis oculatus Eusebius loco citato; qui ibidem *cap.* 4. refert orationem panegyricam in dedicatione pronuntiatam.

VII. Deinde *lib* 4. *De Vita Constantini*, describens dedicationem Ecclesiæ Hierosolymorum, ad quam evocaverat Constantinus Episcopos in Synodo Tyri congregatos, *cap.* 45. Sacerdotum aliorumque in hac solemnitate functiones describit: « At Sacerdotes Dei partim precationibus, partim sermonibus festivitatem ornabant. Alii siquidem comitatem religiosi Imperatoris erga omnium Servatorem laudibus celebrabant, & Martyrii magnificentiam oratione persequebantur. Alii sacris Theologiæ dogmatibus ad præsentem celebritatem accommodatis, spirituale quoddam epulum audientibus præbebant. Quidam sacrorum Voluminum lectiones interpretabantur; arcanos & mysticos sensus in lucem proferentes. Qui vero ad hæc aspirare non poterant, incruentis sacrificiis & mysticis immolationibus Deum placabant; pro pace communi; pro Ecclesia Dei; pro Imperatore tot bonorum auctore, ejusque piissimis liberis, preces Deo suppliciter offerentes, ibi nos quoque, quibus majora quam pro meritis nostris bona contigerant, variis sermonibus publicè habitis solemnitatem decoravimus, nunc regalis fabricæ decorem ac magnificentiam scriptis enarrantes; nunc Propheticorum oraculorum sensus aptè & accommodatè ad præsentes figuras atque imagines interpretantes. Hoc modò *dedicationis* solemnitas, ipsis imperatoris tricennalibus summa cum hilaritate celebrata est.

VIII. Non igitur recens est, in ipsa Ecclesiæ dedicatione seu consecratione varias preces fundi; quibus divina benedictio super domum istam impetretur, fiatque idquod Ecclesia quotannis orat, ut *quisquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta se impetrâsse lætetur*: Vel uti inter ipsa consecrationis solemnia, *Nulla hic nequitia contrariæ potestatis obsistat, sed virtute Spiritus Sancti operante, fiat hic tibi semper purum servitium & devota libertas.*

IX. Preces recitandæ exprimuntur in Pontificali Romano sub titulo *De Dedicatione Ecclesiæ*; sed illud dolendum, preces illas frequenter ceu quasdam formulas duntaxat recitari; nec populum ac Clerum excitari, ut unà ad dedicationem Ecclesiæ concurrens, preces suas precibus Episcopi jungat; quo fiat, ut tota Ecclesia quasi unita, preces suas jungens, faciliùs & efficacius benedictionem divinam impetraret.

X. Quamvis hodie usus non habeat, ut plures Episcopi ad Ecclesiæ dedicationem convocentur, nullus tamen nisi Episcopus eam consecrari potest; neque Episcopus Diœcesanus delegare alteri, quam Episcopo potest, eò quod consecratio Ecclesiæ inter ea quæ *Ordinis*, non autem Jurisdictionis Episcopalis sunt, recenseatur; uti multis relatis docet Barbosa *De Officio Episcopi Allegat.* 27.

XI. Circa ritus dedicationis seu consecrationis, non fuit in omnibus Ecclesiis, nec omni tempore idem usus.

Et quidem dedicationis ritum fuisse olim in Ecclesia Romana diversum ab eo, quem Mediolani servari mos erat, ex S. Ambrosii *Epistola* 54. intelligimus: « Cum ego (ait) Basilicam dedicare vellem, multi tanquam uno ore interpellere cœperunt, dicentes: *Sicut in Romana*, sic Basilicam dedices. « Respondi; faciam, si Martyrum Reliquias invenero.

XII. Ex his verbis S. Ambrosii, hoc quoque intelligimus, eo tempore in dedicatione Ecclesiæ *ritu Romano* requisitas fuisse Sanctorum reliquias; cujus ritûs meminit quoque sub idem tempus S. Paulinus *ep.* 12. ubi de Basilica suis expensis exstructa verba faciens ait: « Verùm hanc quoque Basilicam de benedictis Apostolorum & Martyrum *Reliquiis* sacri cineris, in nomine Christi Sanctorum Sancti, & Martyrum Martyris, & Dominorum Domini consecrabunt.

Eundem fuisse jam pridem Græcorum ritum manifestum est ex *Canone* 7. Synodi VII. quo decernitur, ut Episcopus post hac templum consecrans sine Sanctis *Reliquiis* deponatur; *ut qui* (ait) *Ecclesiasticas traditiones transgressus est.*

XIII. De hoc ritu latius agit Cardinalis Bona *lib.* 1. *Rerum Liturg. cap.* 19. §. 5. ibidem notans, quod mos olim Christianorum fuerit, ut durante Ethnicorum persecutione, in areis & cœmeteriis in quibus *Martyrum corpora* quiescebant, ad Synaxim peragendam convenirent. Postquam vero cessante persecutione licuit publicè templa erigere, ea cœperunt potissimùm excitari iis in locis in quibus paulò ante congregari, & clam mysteria celebrare consueverant; nimirum in locis, in quibus Martyrum corpora erant recondita. « Atque hinc (ait) originem traxisse mihi videtur celeberrimus & inviolabilis Ecclesiæ ritus, ut sine Martyrum reliquiis nullum templum, nullumve altare ædificetur: « quo nimirum adhuc quodammodo ad ipsa Martyrum sepulchra ædificari templa viderentur.

XIV. Juxta modernum ritum Pontificalis Romani; « Serò ante diem dedicationis, Pontifex parat reliquias, ponens eas in decenti & mundo vasculo, cum tribus granis thuris; sigillans ipsum vasculum diligenter; & illud ante fores Ecclesiæ consecrandæ ponens cum duobus candelabris & luminaribus ardentibus; celebrandæque sunt vigiliæ ante Reliquias ipsas, & canendi Nocturni, & Matutinæ laudes in honorem Sanctorum, quorum reliquiæ sunt recondendæ.

XV. Quando hic ritus inceperit, incertum est. In Sacramentario S. Gregorii vulgò S. Eligii apud Menardum, nulla ejus mentio occurrit; uti nec in codice quem seculo 9. scripsit Rodradus Presbyter; at in Codice Ratoldi, utpote recentiore, plures adduntur cæremoniæ, uti advertit Menardus in notis ad Sacramentarium; atque inter alias hæc de recondendis reliquiis, & exercendis vigiliis per totam noctem: ita tamen hic ritus describitur, ut satis intelligatur, tunc temporis, Episcopum primò cum Clericis egisse vigilias in Ecclesia aliqua veteri coram reliquiis in Basilica nova recondendis, quâ consecratâ revertebatur ad veterem Basilicam, & inde reliquias sublatas solemni processione in novam transferebat. Hunc codicem sub finem seculi 9. scriptum credit Menardus. Et Rabanus Maurus sub medium ejusdem seculi scribens, de vigiliis coram Reliquiis in nocte præcedente agendis ait *lib.* 2. *De Institut. Clericorum cap.* 45. eumque ritum demonstrare ait, « quod arca Testamenti cum Sanctis quæ in ea erant, in Tabernaculo Mosaico ante ædificationem templi per excubias Levitarum servabantur.

XVI. Episcopus ad consecrationem Ecclesiæ accedens, tertiò ipsam Ecclesiam exterius circuit, & aqua benedicta parietes ejus aspergit; ac tertio perveniens ad portam Ecclesiæ eam Baculo Pastorali percutit dicens: *Attollite portas Principes vestras, & elevamini portæ æternales & introibit Rex gloriæ*: ac tertia vice Pontifex facit crucem super liminare in ostio cum inferiore parte Baculi dicens: *Ecce crucis signum, fugiant phantasmata cuncta.*

XVII. In antiquo Codice Sacramentarii apud Menardum hæc leguntur: « Et cum venerint ad ostium Ecclesiæ, percutiat Pontifex ter super liminare de cambutta sua, dicens ante portam Antiphonam, *Tollite portas Principes vestras.* Et canant intrantes ipsum psalmum totum ante ostium, & aperto ostio intrantes dicant: *Pax huic domui.*

Cambutta seu cambuta est virga Pastoralis Episcoporum, ait Menardus ibidem in notis *pag.* 189.

Trini circuitus hic Codex non meminit, at meminit illius recentior Codex Ratoldi, uti & Rabanus Maurus loco citato dicens: « Pontifex simul cum Sacerdotibus feretrum portantibus & omni Clero ac cœtero populo Laudem & Litanias canendo antequam ingrediatur in templum *ut foris* illud *circuit.*

XVIII. Aspersionis aquæ benedictæ in hac circuitione non meminit præcitatus Codex, neque Rabanus; at Ivo Carnotensis seculo 11. in sermone de Sacramentis dedicationis postquam de benedictione aquæ cum admixtione *salis* fuit locutus, subjicit: « Istâ *aquâ* ad quandam Baptismi imaginem *gyrando* Ecclesiam tunc exterius aspergimus: quia ubi more baptizatorum, non potest fieri trina mersio, necesse est ut qua possumus Sacramenti similitudine trina fiat aspersio. Unam enim habet significationem trina mersio, & trina aspersio.

Ex his non obscurum est, ritus hodiernos in Pontificali descriptos non eodem tempore fuisse adhibitos; sed alios esse recentiores; alios antiquiores.

XIX. Hoc quoque allegata verba Ivonis indicant, aliquas cæremonias in consecratione templi materialis esse adhibitas ad similitudinem eorum, quæ in spiritualis templi, scilicet animæ dedicatione per Baptismum adhibentur: eo quod à Patribus dedicatio templi materialis repræsentaretur ut figura dedicationis templi spiritualis.

XX. Huic verisimiliter originem debent ritus signandi ipsos Ecclesiæ parietes duodecim crucibus; eosque oleo sancto liniendi: ut sicuti in spirituali dedicatione baptizandus crucis signaculo & oleo signatur, ita hic spiritualis dedicationis figura repræsentetur.

Similiter ut Neophytis sal datur, sic & hic *sal* adhibetur.

Quin & ipsa duplicis *Alphabeti* in ipso templi pavimento delineatio, ex ritu Baptismi derivata videtur. « Quid enim (ait Ivo) per *Alphabetum*, nisi initia & rudimenta Doctri-

„Doctrinæ sacræ intelligi convenit?..... Scribit etiam Pon„tifex quasi Alphabeti ordinem, cum docet fidei simplici„tatem.“ Ut consequenter in dedicatione templi materialis fiat per Alphabeti descriptionem, quod in dedicatione seu consecratione spirituali agitur per instructionem seu catechizationem Neophytorum in primis fidei & religionis elementis.

XXI. Cùm in hac dedicationis solemnitate magnus esset populi concursus; & gaudium magnum ob extructam novam Basilicam excitari soleret; etiam convivia instituta fuisse, testatur S. Gregorius *lib. 9. epist.* 71. & pluribus probat Du Cange in Glossario verbo, *dedicatio*; ubi advertit convivia illa in luxum & epulas adeò deflexisse, ut “inde „postmodum *dedicationis* vocabulum in malam partem tra„ctum sit, ac pro commessatione publica sumptum, quod „qui ad ejusmodi festa in vicos ire solent, & non tam pie„tatis quàm commessationibus & ludicris indulgendi causâ „eò confluant: hinc etiamnum apud inferiores Gallos, *faire „la Ducace*, est genio & ebrietati indulgere.“ Hæc ille.

Quod de inferioribus Gallis dicit citatus Auctor, hoc de Belgicis vicinisque populis similiter asseri potest? idem namque fit non quidem in ipsâ Ecclesiarum prima dedicatione seu consecratione, sed anniversariâ ejusdem festivitate: quando primæ dedicationis memoria recolitur; vocarique hodie solet, *Festum dedicationis*.

XXII. An primis sæculis annua hæc dedicationis festivitas fieret, incertum est. Eruditi Operum S. Augustini Revisores ad citatum *sermonem* 337. addunt hanc notam *litt. A.* “Possidius in indiculo *c.* 10. notat *de Dedicatione Ecclesiæ „tractatus duos*: ipsâ, putamus, habitos die, qua primum „dedicatio fiebat, populi conventu celeberrimo, non ve„rò qua post annum deinceps recolebatur facta jam ante „dedicatio. Hujusmodi quippe anniversariæ solemnitatis „in vetere Carthaginensis Ecclesiæ Kalendario nullum ve„stigium.

XXIII. In Sacramentario Gallicano evulgato per Mabillonium *tom.* 1. Musæi Italici, *part.* 2. ex antiquo codice reperto in Biblioth. Monasterii Bobiensis, scripto, ut ipse credit, ante annos mille, habetur *pag.* 354. *Missa in dedicatione*, in qua collecta *ad pacem* eadem est, quæ hodie recitatur in anniversaria die dedicationis: *DEUS, qui nobis per singulos annos* &c. ut vel hinc manifestum sit, etiam eo tempore, in Gallia diem *anniversariam* dedicationis Ecclesiæ fuisse celebratam: & hodie ipsa dies dedicationis anniversaria tanquam una è præcipuis festivitatibus cum octava celebratur in omnibus Ecclesiis.

XXIV. Verùm unà ferè cum festivitate, conviviorum & commessationum abusus passim ubique invaluit. Cum verò Ecclesiarum dedicationis dies non ubique in eundem diem incidat, solet per æstatem omnibus penè diebus Dominicis nunc in hac, nunc in illa Ecclesia dedicatio celebrari: quo ulteriùs contingit, ut in vicis ac pagis vicinis ad mutuam dedicationem populus concurrat, idque commessationibus & ebrietatibus aliisque inde provenientibus insolentiis & voluptatibus indulgendi causâ; verbo, ut gallicè exprimitur, *faire la ducace*; aut ut flandricè dicitur, *kermis houden*.

XXV. Huic abusui volens occurrere Synodus Cameracensis anno 1550. *tit.* 8. decrevit, ut anniversaria dies dedicationis celebraretur in omnibus Ecclesiis, eodem die, quo hæc in Ecclesia Cathedrali celebratur. Idem fieri debet, si sit dubium.

Similiter Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 9. *cap.* 11. ait: “Cum in diebus festis qui dedicationi Ecclesiarum „peculialiter dedicati sunt, plerumque indigna commit„tantur, adeò ut videatur populus tum potissimum com„messationis causâ convenire: visum nobis est, ut per Diœ„ceses nostras, uno certo die anni, quo hujusmodi festum „dedicationis in Metropolitana nostra colitur, in reliquis „quoque Ecclesiis omnibus, extra civitatem nostram Co„loniam Agrippinam constitutis, observetur.

Synodus Tornacensis anno 1589. advertens similem abusum “præcipit Pastoribus, ut dedicationes omnium hu„jus Diœcesis Ecclesiarum quæ sunt in pagis, vel etiam in „suburbiis oppidorum, celebrent uno eodemque die id„que quartâ Dominicâ post Pascha.“ *Tit.* 4. *cap.* 12.

XXVI. Idipsum statuerunt Principes nostri, ac signanter Carolus V. & Philippus II. & hic quidem anno 1598. 22. Junii edito edicto renovando præcedens Caroli V. *art.* 9. statuit: Ad amputandas occasiones ebrietatum, rixarum, contentionum & homicidiorum ex his provenientium, quæ frequenter oriuntur ex conventibus, qui de pago in pagum fieri solent ratione dedicationum quæ ibi celebrantur, conformiter ad id quod ante decretum fuit per suam Cæsaream Majestatem, ut omnes dedicationes Pagorum & Parochiarum ruralium in unaquaque Provincia uno eodémque die, per Concilium Regium Provinciale, audito Episcopo loci, statuendo celebrentur: quódque hæ dedicationes non ultra unum diem protrahentur, sub pœna 50. Carolinorum incurrenda per singulos qui alio tempore aut diutius prædicta dedicationis festa celebrabunt, aut eis assistent; idque in singulas vices. Habetur Edictum *parte* 2. *Edictorum Flandriæ*, *lib.* 1. *Rubrica* 4.

Novissimè quoque Episcopus Leodiensis 5. Aprilis 1692. per speciale decretum voluit, ut per totum Decanatum Bastoniensem & Stabulensem dies anniversaria dedicationis cujuslibet Ecclesiæ insimul, ac unâ eâdemque die, scilicet Dominica infra Octavam S. Lamberti celebretur, nec ultra dictam diem Dominicam quocunque sub prætextu causa vel colore protrahatur.

Cum verò Districtus Bastoniensis Decanatûs se extra dominium temporale Principis Leodiensis extenderet: essetque sub potestate Regis Galliæ; ac propterea sine auctoritate Regia in iis partibus publicari non posset, Decanus Bastoniensis Decreti placetum petiit in Senatu Regio Luxemburgi, qui audito Procuratore Regio, annuit, ut Decretum quoad hoc punctum publicaretur, conformiter ad Edicta Caroli V. & Philippi II. ante citata, die 10. Jul. 1692.

Optandum esset, ut hæc Decreta ubique vigerent; atque ipsa templi Dedicatio juxta Ecclesiæ intentionem ubique celebraretur, abrogatis commessationibus & compotationibus, quæ tunc fieri consueverunt (non mediocri timoratorum scandalo) à quibus juramenta blasphemiæ, rixæ, & alia ejusmodi sequuntur, quæ Dei iram concitant & provocant; ut in suo Decreto loquitur Episcopus Leodiensis.

XXVII. In pluribus locis mos invaluit, ut dum alicujus Parochialis Ecclesiæ anniversaria dedicationis dies celebratur, Pastores vicini officia solemnia in sua Ecclesia omittant illo die, ut possint tempestivè ad Ecclesiam, cujus dedicationis annua dies agitur, accedere; ac ibidem officio assistere: qui mos forsan ex veteri eâque non contemnenda disciplina, qua solebant vicini Episcopi ad Dedicationem novæ Basilicæ invitari & accedere, originem habet; atque ad mutuam inter Parochos vicinos concordiam & unitatem fovendam, & celebritatem augendam conducere videtur.

Attamen ex altera parte meritò attenditur, quod dum ob dedicationem vicinæ Ecclesiæ solita officia in Ecclesia propria omittuntur, ut Parochus dedicationi Ecclesiæ vicinæ intersit, populus quodammodo invitetur & incitetur, ut unà cum suo Pastore ad eam quoque accedat; eâque occasione non rarò in commessationes, potationes, & exinde, promanantia vitia incidat.

Monumentum ad Cap. 3. num. 26.

Decretum Episcopi Leodiensis de celebrandis Dedicationibus Ecclesiarum uno eodemque die Dominico.

Joannes Ludovicus, DEI Gratiâ Episcopus & Princeps Leodiensis, Dux Ballonienʃis, Marchio Franchimontensis, Comes Lossensis, Hornensis, &c.

Magno animi nostri mœrore intelleximus in Decanatu Bastoniensi Archidiaconatûs Arduennæ Diœcesis nostræ Leodiensis gravia, occasione Dedicationum Ecclesiarum peccata committi per commessationes & compotationes, quæ tunc fieri consueverunt, non mediocri timoratorum scandalo, à quibus juramenta, blasphemiæ, rixæ, & alia ejusmodi sequuntur, quæ Dei iram concitant & provocant; cui malo, quantum possumus remedium adferre volentes, auctoritate nostrâ ordinariâ præsentium tenore mandamus, & ordinamus ut imposterum futuris temporibus per dictum Decanatum, prout & per Stabulensem ejusdem Archidiaconatûs, Dies Anniversaria Dedicationis cujuslibet Ecclesiæ, in simul, ac una eademque die, scilicet Dominica infra Octavam sancti Lamberti Patroni nostri celebretur, nec ultra dictam diem Dominicam quocunque sub prætextu, causa vel colore, protrahatur sub pœna arbitrio utriusque respectivè Officialis, Venerabilis Nobilis sincerè nobis dilecti Joannis Ernesti Baronis de Surlet, Arduennæ Archidiaconi, Domini Temporalis d' Odeur, Velroux, Lexby, &c. infligenda & in pios usus convertenda, seriò injungentes utrique Decano Bastoniensi, & Stabulensi, ut in suo quilibet districtu has nostras præsentes Ordinationis & Mandati literas, debitè & ubique promulgari faciant, Pastoribus verò & eorum subditis, ut eisdem sese omnino conforment.

Demum

Demum Fiscis, ut in omnes & singulos contravenientes diligenter inquirant, & contra eosdem cum omni rigore procedant. Quoniam talis est nostra seria voluntas. Datum in civitate nostra Leodiensi sub Signatura & Sigillo nostris, anno Domini 1692. mensis Aprilis, die quinta.

JOANNES LUDOVICUS.

Locus † Sigilli.

HEN. MARTINI.

Decretum Senatûs Regii Luxemburgensis quo supradicti Decreti Leodiensis executio permittitur cum quadam moderatione.

LEs Gouverneur President & Gens du Conseil du Roy nostre Sire ordonné ez pays Duché de Luxemburg & Comté de Chiny à tous ceux qui ces presentes lettres verront salut. Sçavoir faisons que veue la Requette presentée par M. Jean de Hertenval Prestre Curé d' Ortho Doyen & Official de la Chrestienneté de Bastogne contenante, que desirant faire publier & observer le mandement du 5. Avril dernier du Reverendissime Evésque & Prince de Liege joint à laditte Requete, il plaise au Conseil luy accorder le placet en tel cas requis & accoutumé, ledit mandement portant que les Dedicasses de toutes les Eglises dans l' estendue de laditte Chrestienneté de Bastogne se celebreront à un mesme jour sçavoir le jour de Dimanche pendant l' Octave de S. Lambert sans estre differé sous quel pretexte que ce soit à telle peine que sera arbitré par l' Archidiacre d' Ardenne, ordonnant audit Doyen & Official de Bastogne de faire publier par son District ledit mandement, & aux Curez & leurs Paroissiens de s' y conformer & aux Fiscaux de Liege de proceder contre les contrevenans avec touts les rigueurs. Laditte Requete & mandement communiqué au Procureur General du Roy par Decret du 18. May dernier ensemble ses Conclusions sur ce données. Veu en outre les Ordonnances de l' Empereur Charles Quint du 7. Octobre 1535. & de Philippe II. Roy d' Espagne du 22. Juin 1589. reproduites d' office. La Cour disponsant sur les conclusions du Procureur General du Roy ordonne conformement auxdites Ordonnances que toutes les Festes, Dedicasses ou Kirmes des Villages ou Paroisses Champestres par tous les Doyaux de Bastogne se tiendrons le Dimanche pendant l' Octave de S. Lambert & qu'elles ne dureront qu'au seul jour à peine de vingt livres d' amende à four faire par ceux & un chacun qui en autre temps au plus que ledit jour celebreront laditte Feste ou s'y trouverent pour tant de fois qu'il adviendra. Et permet que la declaration de l' Evesque de Liege du 5. Avril dernier sera publiée & Affichée pour estre executée seulement à l' egard des translations des Dedicasses des Eglises dudit Doyaume bien entendit que les clauses inserées (sub pœna arbitrio utriusque respectivè Officialis Venerabilis Nobilis sincere Nobis dilecti Joannis Ernesti Baronis de Surlet, Arduennæ Archidiaconi, Domini Temporalis d' Odeur, Velroux, Lexhy, &c. infligenda, & in pios usus convertenda, seriò injungentes utrique Decano Bastoniensi, & Stabulensi, ut in suo quilibet districtu, has nostras præsentes Ordinationis & mandati litteras, debitè & ubique promulgari faciant. Pastoribus verò, & eorum subditis, ut eisdem sese omnino conforment. Demum Fiscis ut in omnes & singulos contravenientes diligenter inquirant, & contra eosdem cum omni rigore procedant. Quoniam talis est seria Nostra voluntas.) *N'auront aucun effect en ce Pays: mais que les contrevenant seront pour suivis pardevant les Juges de ce pays comme il convient. Mandant au premier Huissier sur ce requis de signifier & mettre ses presentes en deuë execution prononcé à Luxenbourg le 30. Juillet 1692. signé L. F. Le Maitre & y étoit imprimé le Contreseel dudit Conseil.*

CAPUT IV.

De Reconsecratione & Reconciliatione Ecclesiarum.

1 *Templum semel consecratum iterum consecrari nequit.*
2 *Hæc disciplina ex similitudine cum Baptismo inducta.*
3 *Hanc inductæ hujus disciplinæ rationem insinuant Canones.*
4 *Ecclesia in aliquibus partibus destructa,* parietibus *illæsis reconsecranda non est.*
5 *Ratio hujus disciplinæ.*
6 *Nunquam Ecclesia reconsecranda, dum manet eadem moraliter.*
7 *Si dubia sit consecratio, poterit denuò consecrari.*
8 *Sæculo* 11. *persuasum fuit, principali Altari everso totam Ecclesiam esse consecrandam.*
9 *Hæc persuasio fundata fuit in Canone falsò Higino Papæ adscripto.*
10 *Contraria disciplina à sæculo* 12. *invaluit, & hodie recepta est.*
11 *Ratio mutatæ disciplinæ.*
12 *Ecclesia violata reconciliari potest, non reconsecrari.*
13 *Sanguinis effusione polluitur Ecclesia.*
14 *Copiosa sanguinis effusio non semper inducit profanationem.*
15 *Sola percussio etiam gravis & enormis sine sanguinis effusione non profanat Ecclesiam.*
16 *Homicidium sine sanguinis effusione profanationem causat.*
17 *Mors secuta in Ecclesia ex vulnere inflicto extra Ecclesiam violationem non inducit.*
18 *An pollutâ Ecclesiâ censeatur pollutum Cœmeterium, aut econtra?*
19 *Effectus pollutionis templi materialis.*
20 *Aquâ per ipsum Episcopum benedictâ reconciliatio fieri debet.*
21 *Jure Decretalium reconciliatio facienda per Episcopum; nec eam simplici Presbytero delegare potest.*
22 *Dicitur à Pontifice variis Episcopis privilegium delegandi esse concessum; ac simili gaudere videntur Episcopi Belgii.*
23 *Quare hæc reconciliatio olim soli Episcopo reservata?*
24 *Cur* Cineres *&* Hyssopus *adhibeantur?*
25 *Jam pridem à Theologis notatum, hac reconciliatione figurare reconciliationem Pœnitentium.*
26 *Reconciliatio solemnis non facienda, nisi violatio fuerit* publica; *& quando Ecclesia fuit solemniter consecrata.*

I. ECclesiam semel solemni ritu consecratam denuò consecrari non posse, quocunque etiam enormi crimine pollutam seu profanatam, expeditum est, multisque Canonibus apud Gratianum relatis expressum.

II. Cùm enim receptum esset, consecrationem templi materialis repræsentare consecrationem templi spiritualis per Baptismum; atque hâc ratione, ritus istius consecrationis essent plures inducti, etiam visum fuit, quod sicuti templum spirituale semel per Baptismum consecratum, licet postmodum per peccatum fuerit violatum, non potest iteratò per Baptismum reconsecrari; ita nec templi materialis solemnis consecratio, huic spiritualis templi consecrationi respondens iteranda sit.

III. Hanc rationem apertè indicat Decretum, quod sub nomine Concilii Nicæni refert Gratianus *dist.* 68. *Can.* 3. & rursus *dist.* 1. *de Consecrat. Can.* 20. Postquam enim dictum esset: *Ecclesiis semel Deo dedicatis non debet iterum consecratio adhiberi*, ratio subjungitur: « Quia sicut *infans* à »qualicunque Sacerdote in nomine Patris, & Filii & Spi»ritus sancti *semel* baptizatus non debet *iterum* baptizari, »ita nec locus Deo dicatus iterum consecrandus est.

Quamvis hoc Decretum inter Canones Nicænos non reperiatur; nec ullus veterum Scriptorum illius meminerit; nec consequenter ex illo æram hujus disciplinæ statuere possimus, nihilominus fundamentum illius inductæ disciplinæ non obscurè ex illo colligimus.

IV. Hâc disciplinâ stabilitâ, quæsitum fuit ab Innocentio III. num « ligneis ædificiis Ecclesiæ casu consum»ptis, parietibus tamen illæsis, ac mensâ principalis Al»taris in sua extremitate modicam passâ fracturam, si pro»pter hoc ipsius Altaris, vel etiam totius Ecclesiæ debet »consecratio innovari? « Respondit Pontifex in *Cap.* 6. *de Consecrat. Eccl.* « Quòd cùm *parietes* in sua integritate per»manserint, & tabula Altaris mota & enormiter læsa non »fuerit, ob causam prædictam, nec Ecclesia, nec Altare »debet denuò consecrari.

V. Ratio hujus responsi fuit, quòd *parietes* præcipuam Ecclesiæ materialis partem, & ipsius quasi exteriorem formam constituant. Hinc ipsi parietes, præ reliquis fabricæ partibus, crucibus signantur & inunguntur, atque asperguntur. Itaque his manentibus illæsis, licet aliæ nonnullæ partes destructæ aut absumptæ sint, censetur manere moraliter eadem Ecclesia.

VI. Quemadmodum ergo manet moraliter eadem Ecclesia, etiamsi per partes subinde fuerit reparata; idque tam frequenter, & in tam multis partibus, ut reverà totum tandem ædificium constet per partes renovatum, tamen si semper manserit idem ædificium, non erit de-
nuò

non consecranda; uti post alios latè deducit Barbosa De Officio Episcopi *Alleg.* 37.

VII. Verùm sicuti Baptismus denuò reiterari potest, si dubitetur, an validè collatus fuerit, ita quoque Consecratio Ecclesiæ reiteranda est si de ea dubitetur. *Can.* 18 *Dist.* 1. *De Consecrat.* ubi sub nomine Concilii Meldensis refertur: "Ecclesia vel Altaria quæ *ambigua* sunt „de consecratione, consecrentur, & superflua Altaria destruantur.

Hic Canon extat *lib.* 1. *Capitularium c.* 145. demptis ultimis verbis *de destruendis altaribus superfluis*; atque hinc primitus Canonem desumptum esse, non autem ex Concilio Meldensi; in quo non reperitur, notat Stephanus Baluzius in notis ad Gratianum, unà erroris fontem indicans.

Hinc equidem apparet, tempore Capitularium, id est, seculo 9. hanc disciplinam de reiteratione consecrationis in casu dubio, notam fuisse.

VIII. Seculo undecimo dubitatum fuisse, an quando Altare motum est, aut destructum, debeat ipsa Ecclesia de novo consecrari; illudque tanquam dubium sibi à quodam Abbate propositum fuisse, significat S. Anselmus *lib.* 3. *epist.* 159. "De quo quidem neque in „Decretis, neque in Canonibus (ait) memini me ali„quid legisse: sed à quodam Episcopo audivi quod in „decretis Eugenii Papæ legitur, Altare motum iterum „consecrandum. De his enim Domino Papæ Urba„no locutus sum, assistentibus quibusdam Episcopis. „Sed Papa dicebat, mensam Altaris motam, nec recon„ciliandam, nec iterum consecrandam, nec amplius „in Altare reputandam. Alii verò dicebant, tantùm re„conciliandam, nullam tamen authoritatem ostenden„tes. In hoc tamen omnes concordant, quod violato „principali, tota Ecclesia cum altari iterum consecranda „est: nec Ecclesia consecranda est sine consecratione alta„ris, aut principalis, aut alicujus alterius in eadem Eccle„sia. In his autem omnes concordant cum quibus locu„tus sum, excepta altaris mensa. Item si aliqua pars Eccle„siæ destructa reficitur, aut ita fit altari immoto, aqua tan„tùm ob Episcopo benedicta, aspergendam dicunt.

Posthæc subjicit: "Ratio autem quam à me quæsi„visti, hæc mihi videtur super his: altare non propter „Ecclesiam, sed Ecclesia propter altare. & ideo violato „principali altari, jam non videtur esse Ecclesia, quia non „est illud propter quod Ecclesia constituitur & consecratur. „Quapropter cum illud fit novum, rectè videtur cum eo „consecrari, per quod recipit esse Ecclesia.

IX. Quod hìc Anselmus dicit de Decretis *Urbani* intelligi debet de Decreto quod sub nomine Higini Papæ extat apud Gratianum *Dist.* 1. *De Consecrat. Can.* 16. quod ita habet: "Si motum fuerit altare, denuò consecretur „Ecclesia: si parietes mutantur, & non altare, salibus „tantùm exorcizetur. "Simile quid refertur sub nomine Vigilii Papæ in *Can.* 24 *eadem Dist.*

Præcitatum Decretum Higino Papæ, qui seculo II. sedit, adscribi non posse Eruditis hodie sat persuasum est. Quin & observat Joannes Baptista Thiers in sua Dissertatione de principalibus Ecclesiarum altaribus *cap.* 2. sat verisimile esse, nullam specialem consecrationem altaribus ante seculum quintum fuisse impensam; sed quod solo attactu Corporis & Sanguinis Domini consecrata reputarentur, juxta illud Chrysostomi Homilia 20. in epistolam 2. ad Corinth. *Hoc altare natura quidem lapis est, sanctum autem efficitur postquam Corpus Christi excepit.*

Quidquid sit, hoc constat, seculo undecimo sententiam ab Anselmo relatam communiter fuisse receptam, idque auctoritate dicti Canonis Higino adscribi. Unde eodem tempore S. Ivo Carnotensis consultus super eodem dubio, rescribit in eandem sententiam, idque eodem adducto Canone; quem etiam ipse tanquam ex Decretis Higini Papæ desumptum retulit *parte* 4. *sui Decreti.* 13.

X. At circa finem seculi XII. hæc disciplina mutari cœpit; uti constat ex Decretali Alexandri III. in *Cap.* 1. ✠ *De Consecrat. Ecclesiæ*; ubi scribit: "Si altare motum fuerit, „Ecclesia propter hoc nequaquam suam *consuevit* consecrationem iterare.

Quæ verba ostendunt, Pontificem hìc nullam novum jus induxisse; sed respondisse juxta id quod suo tempore *consueverat* observari.

Addens autem Pontifex: *licet id quidam Canones innuere videantur*, scilicet altari moto Ecclesiam esse reconsecrandam, indubiè respexit ad relatos Canones apud Gratianum; qui sat apertè significant *reconsecrationem* esse faciendam: sed cum hæc sint tantum disciplinæ & ceremonialia, facilè mutari potuerunt: quare juxta Decretalem Alexandri III. hodie receptum est, ob motionem Altaris, Ecclesiam non esse denuò consecrandam.

XI. Consideràrunt enim recentiores, consecrationem altaris planè separatam esse à consecratione Ecclesiæ; neque hanc ab illa ullatenus dependere: ut proinde nec Sancti Anselmi, nec Ivonis ratiocinatio fundata sit, utpote pro fundamento supponens, hanc à priori dependere.

Altarium enim consecratio planè diversa est, etiam quoad ritus à consecratione Ecclesiæ, extatque distincta in Pontificali Romano; ubi quoque præscribitur ritus consecrationis altaris *portatilis*, cujus circa seculum 8. invaluit; & quo hodie passim utuntur pro Missarum celebratione in locis etiam non consecratis aut benedictis; uti supra notatum est *titulo* 5. *cap.* 8. *num.* 10.

XII. Quemadmodum templum spirituale per crimen profanatum non potest quidem per Baptismum reconsecrari, sed tantum reconciliari debet per aquas pœnitentiæ; ita & templum materiale profanatum seu violatum, non quidem solemni ritu consecrandum est, sed tamen reconciliandum, idque reconciliatione, quæ reconciliationi templi spiritualis per pœnitentiam respondeat.

XIII. Contingit Ecclesiam pollui variis modis; ac imprimis per sanguinis humani effusionem in eo factam; de qua in *Cap.* 4. & *Cap. fin.* ✠ *De Consecrat. Eccl.* item in *Cap. Unico eodem in* VI. in quibus simpliciter dicitur, *sanguinis effusione Ecclesiam violari*, sed id indubiè de injuriosa & voluntaria effusione intelligi debet; quemadmodum Doctores uno consensu docent; & communis praxis observat. Unde Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 9 *cap.* 7. ait: "Reconciliatur Ecclesia aut cœmeterium „ob *enormem* sanguinis effusionem, *dedita* opera *violenter* & „*injuriosè* commissam.

XIV. Cum ergo non ipsa materialis sanguinis effusio ipsam Ecclesiæ pollutionem seu profanationem præcipuè inducat; sed ipsum crimen quod in sanguinis effusione perpetratur; consequens est, ipsam Ecclesiam ex mente Canonum non pollui, tametsi etiam copiosus sanguis effluat, si tamen percussio levis fuerit, ut si v. gr. pueri in rixa alter alterum percutiat, & ex naribus copiosus sanguis effluat, uti post alios citatos notat Barbosa de officio Episcopi *Allegat.* 28. *nu.* 36. Si tamen (ait) sanguis exiret de naso ex percussione violenta inter majores 14. annorum; Ecclesiam pollui, resolvit judicatumque refert Marianus Anton. *lib.* 1 *Variarum Resol.* 112 *casu* 6. Ita Barbosa; quod indubiè intelligi debet, si ex modo percussionis aliisque circumstantiis sat appareat, percussionem hanc gravem fuisse & enormem.

XV. Quia tamen ipsæ Decretales loquentes de pollutione ob vulnus inflictum, specialiter meminerunt effusionis sanguinis, videntur ipsam pollutionem in *effusionem* sanguinis refundere: unde & communiter receptum est, ex percussione quantumvis gravi & enormi facta in Ecclesia, eam non pollui, si nulla secuta sit sanguinis *effusio*, uti post alios resolvit Barbosa loco citato *num.* 35. quin etsi modicum sanguinis effundatur nequaquam censebitur polluta. Ipsum enim verbum, *effusio*, videtur sanguinis abundantiam & copiosum fluxum denotare, Barbosa ibid. *num.* 31.

XVI. Si tamen circa sanguinis effusionem ex vulnere in Ecclesia inflicto sequatur mors vulnerati, indubiè ipsa Ecclesia censebitur polluta *Cap.* 4. ✠ *De Consecrat. Ecclesiæ*; ubi simpliciter propter homicidia in Ecclesia contingentia Ecclesiam reconciliandam esse respondit Pontifex.

XVII. Ubi autem vulnus inflictum esset extra Ecclesiam; & vulneratus moreretur intra Ecclesiam, non pollui ob eam mortem ipsam Ecclesiam resolvit Barbosa ibidem *num.* 23. quia ipsum homicidium, cui ipsa pollutio adscribitur, non contingit in Ecclesia. Unde è contrario si vulnus lethale inflictum sit in Ecclesia, & mors sequatur extra Ecclesiam, polluta censebitur Ecclesia.

XVIII. Polluta autem Ecclesia cœmeterium si ei fuerit contiguum, censebitur quoque pollutum; secus si remotum fuerit ab eadem.

Atè converso polluto cœmeterio non censetur propterea polluta Ecclesia, tametsi contigua, *Cap. Unico De Consecratione Ecclesiæ in* VI. ubi unà declaratur; quod si duo sint cœmeteria quæ pariete medio sibi junguntur, quod uno polluto, aliud pollutum censeri non debeat.

XIX. Effectus pollutionis est, quod in Ecclesia polluta ante reconciliationem divina officia, præsertim Missarum solemnia, celebrari nequeant *Cap. fin.* ✠ *De Consecrat. Ecclesiæ. Cap.* 11. ✠ *De Privilegiis*, & *Cap.* 18. *De Sent. Excommunic. in* VI. ubi Bonifacius VIII. respondet, quod is qui in Ecclesia polluta scienter celebrare præsumit, *temerariè* agat; sed tamen irregularis non efficiatur; *cum id (ait) non sit expressum in jure.*

XX. Reconciliatio Ecclesiæ, uti & cœmeterii fit mediante aqua cum vino & cinere per Episcopum benedicta. Quamvis enim aqua tam pro administratione Baptismi, quàm piacularis pro benedictione populi à Presbyteris benedicatur; tamen hæc aqua, quæ cum cinere miscetur pro reconciliatione Ecclesiæ, tantum per Epis-

copum benedicitur; unde & ad distinctionem alterius aquæ vocatur hæc, *aqua consecrata.*

XXI. Porrò sicuti aqua hæc à solo Episcopo benedicenda est, ita & Ecclesiæ reconciliatio, juxta responsum Gregorii IX. in *Cap. 9. X de Consecr. Ecclesiæ*, non nisi per Episcopum fieri potest; eamque per simplices Sacerdotes fieri, etiam ex delegatione Episcopi prohibet Gregorius, non obstante consuetudine Ecclesiæ Bracharensis, *quæ* (ait) *dicenda est potius corruptela.*

Rationem allegat Pontifex: "Quia licet Episcopus com-„mittere valeat quæ jurisdictionis existunt: quæ ordinis „tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus „Clericis demandare. Quod autem mandantibus Episco-„pis super reconciliatione factum est hactenus per eos-„dem misericorditer toleramus.

Ex hoc textu uno consensu concludunt Canonistæ Episcopum non posse simplici Sacerdoti, sive *non Episcopo* committere reconciliationem Ecclesiæ antea consecratæ; tametsi aqua ab ipso esset benedicta.

XXII. Dicit tamen Innocentius in Commentario ad textum, "se ante audivisse Papam pluribus Episcopis in-„dulsisse ut per simplices Sacerdotes possent reconciliare „Ecclesias aqua tamen priùs per Episcopum benedictâ." Ita ex Innocentio refert Fagnanus ad *Cap.* AQUA *de Consecrat. Ecclesiæ, num. 6.*

An Episcopis Belgii simile à Pontifice privilegium datum sit, nescio: hoc equidem scio, ipsos reconciliationem Ecclesiæ etiam consecratæ, Presbytero subinde delegare, aquâ ab Episcopo priùs benedictâ. Inter facultates à Sede Apostolica datas Vicario Apostolico Silvæducensi legitur *n.23.* facultas "reconciliandi Ecclesias pollutas aqua ab „Episcopo benedictâ, & in casu necessitatis, etiam aquâ „non benedictâ ab Episcopo." Habentur hæ facultates ad calcem Synodorum Silvæducensium *edit.* an. 1692.

XXIII. Quod de jure hæc reconciliatio privativè Episcopo tribuatur, inde factum videtur quod hæc publica & solemnis templi materialis reconciliatio figura videatur solemnis ac publicæ reconciliationis animæ per peccatum pollutæ; consequenter etiam ad exemplum solemnis conciliationis Pœnitentium, hanc reconciliationem Episcopo reservandam fore visum fuit. Quod autem in casu delegationis aqua debeat esse ab Episcopo benedicta, ostendit auctoritatem Episcopalem etiam hic aliquo modo debere intervenire.

XXIV. Ad idem referendum, quod sicut in publica ac solemni Pœnitentia & Pœnitentium reconciliatione *cinerum* usus fuit; ita & hic cineres cum aqua miscentur.

Similiter aspersorium de verba *hyssopi* factum, quo aqua benedicta aspergenda est, quid aliud, quàm Pœnitentium reconciliationem exprimit; juxta illud Psalmistæ: *Asperges me hyssopo & mundabor?*

XXV. Et sane per reconciliationem hanc, figurari reconciliationem peccatoris jampridem adverterunt Theologi, uti notat antiquus Glossographus ad *Cap. Unicum de Consecrat. Ecclesiæ in* VI. verbo *Pollui:* "Dicunt enim (ait) „Theologi quod ideo reconciliatur Ecclesia, ut videntes „Laici Ecclesiam sic lavari quæ non peccavit, cogitent in-„tra se quantum pro lavatione peccatorum laborandum sit.

Synodus Coloniensis anno 1536 *parte 9.* agens de consecratione & reconciliatione Ecclesiarum ostendit *cap. 17.* "Locum sacrum reconciliari ad exemplum & terrorem, „ut videntes locum sacrum seu inanimatum templum nul-„lo peccato obnoxium, lavari & purificari, delicti hor-„rore concutiantur, & recogitent, quantum pro expia-„tione delictorum, & vivo DEI templo sit elaborandum.

XXVI. Sicuti solemnis pœnitentiæ & reconciliationis usus est duntaxat in peccatore publico; & quidem qui antea per Baptismum Deo fuerat consecratus; ita solemnis reconciliatio hæc non impenditur nisi pollutio sit *publica*, uti rectè monet Synodus Coloniensis parte citatâ *c.* 18. uti nec illa requiritur, si Ecclesia antea non fuerit solemniter consecrata. Si enim duntaxat fuerit *benedicta*, tantum aqua *exorcizata* seu benedicta lavanda erit *Cap. fin.* X *de Consecrat. Eccles.* idque etiam per simplicem Presbyterum, uti post Glossam ad hoc Capitulum communiter docent Doctores: & communis praxis suffragatur.

CAPUT V.

De Reparandis Ecclesiis.

1 *Jam pridem proventus Ecclesiastici in reparationem Ecclesiarum impensi.*
2 *Reditibus Ecclesiasticis in quatuor portiones divisis, una cedebat in reparationem Fabricæ.*
3 *In Hispania tertia pars cedebat.*
4 *Quomodo bona fabricæ hodie in reparationem Ecclesiarum cedere debeant.*
5 *Decimis onus reparandi Ecclesias qua ratione incumbat?*
6 *Beneficiati ad reparationem jam pridem fuere adstricti.*
7 *Hæc Beneficiatorum obligatio auctoritate Canonum adstruitur.*
8 *Eam declarat Synodus Tridentina; item Edictum Principum Belgii.*
9 *Quomodo jura Beneficiatos ad reparationem constringant.*
10 *Parochus habens simplicem competentiam ad reparationem non tenetur.*
11 *Decimatores licet non sint Beneficiati ad reparationem tenentur.*
12 *Quid de hac Decimatorum obligatione statuant Synodi Belgicæ.*
13 *Edictum Principum ad reparationem vocat ipsos Decimatores.*
14 *Pro qua parte Decimatores ad reparationem teneantur ex Edicto Principum.*
15 *Quæ decimarum portio in Gallia pro reparatione adjudicari soleat?*
16 *Portio decimarum in reparationem impendenda intelligitur deducto omni alio onere.*
17 *Onus reparationis Decimatoribus aut Incolis incumbens solet tantùm concernere Ecclesiam Parochialem.*
18 *Onus reparandi Capellam ordinariè Parochianis aut Decimatoribus non incumbit.*
19 *Interdum tamen obligantur.*
20 *Onus reparandi Ecclesiam* necessarias *reparationes spectat.*
21 *Forma reparationis arbitrio judicis determinanda; & quæ à judice attendenda?*
22 *Reparatio institui non potest nisi vocatis* quorum interest, *coram quibus & Æditui computum reddere debent.*
23 *Interdum Incolæ pro reparatione contribuere debent, sed sine auctoritate judicis sæcularis hic cogi non possunt.*
24 *Populo ad reparationem adstricto, qui teneantur, & quomodo onus imponendum?*
25 *Particularis loci consuetudo; & concordatum juri communi & generalibus Patriæ regulis in hac materia præferuntur.*
26 *Reparatio* Navis *Incolis, & reparatio* Chori *Decimatoribus multis in locis incumbit.*
27 *Quid* Navis *nomine veniat?*
28 *An Decimatores ad reparationem* turris *teneantur?*
29 *Cui Campanarum restauratio incumbat?*
30 *Decimatores solent teneri ad Ornamentorum subministrationem.*
31 *Qualia subministranda Ornamenta?*
32 *Ornamenta pretiosa cur magis Parochialibus, quàm Monachalibus Ecclesiis conveniant?*
33 *Quis sit judex competens in materia reparationis Ecclesiarum?*

I. NOn tantum jam pridem solliciti fuere Patres, ut templa ædificarentur; sed etiam ut ædificata sacra tecta conservarentur.

Hunc in finem certam partem proventuum Ecclesiasticorum in reparationem fabricæ reservabant.

"De oblationibus vel agris, quos Dominus noster Rex „Ecclesiis suo munere conferre dignatus est, vel adhuc „non habentibus Deo sibi inspirante contulerit, ipsorum „agrorum vel Clericorum immunitate concessa, id esse „justissimum definimus, ut in *reparationibus* Ecclesiarum, „alimoniis Sacerdotum, & pauperum refectione, vel re-„demptionibus captivorum, quidquid Deus in fructibus „dare dignatus fuerit expendatur, & Clerici in adjuto-„rium Ecclesiastici operis constringantur." Ita Synodus Aurelianensis I. Anno 1011. Can. 5.

II. Divisio redituum Ecclesiasticorum in quatuor portiones, quarum una *Fabricis* Ecclesiæ impendenda erat, adeò stabilita erat sæculo sexto, ut ad Augustinum Anglorum Episcopum scribat S. Gregorius: "Mos est Apostolicæ „Sedis, Ordinatis Episcopis præceptum tradere, ut de om-„ni stipendio, quod accedit, *quatuor* fieri debeant portio-„nes, una videlicet Episcopo, & familiæ ejus propter ho-„spitalitatem, & susceptionem, alia Clero, tertia paupe-„ribus, quarta Ecclesiis *reparandis.*" Apud Gratian *Caus.* 12. *qu.* 2. *Can.* 30. ubi & plures Canones hanc divisionem stabilientes occurrunt.

Hoc autem notandum, quod illa portio, quæ in citato Canone dicitur impendenda Ecclesiis *reparandis*, eadem sit, quæ in aliis Canonibus dicitur cedere *Fabricis*: eò quod Fabricæ impendi, nihil aliud sit, quàm Fabricæ intertentioni & reparationi impendi.

III. In Hispania olim moris fuisse apparet, ut tertia pars proventuum Fabricis cederet; eaque à restaurandis seu reparandis Ecclesiis ex Episcopi ordinatione impendi debebat ex Canonum præscripto.

Et quidem Concilium Tarraconense anno 526. *Can.* 8. ait: "Decernimus, ut *antiquæ* consuetudinis ordo servetur, „& annuis vicibus ab Episcopo Diœceses visitentur, & si, „qua forte Basilica fuerit reperta destituta, *ordinatione* „ejus *reparari* præcipiatur: quia *tertia* pars ex omnibus per „*antiquam* traditionem, ut accipiatur ab Episcopis, novi-„mus esse statutum." Gratianus *Caus.* 10. *q.* 1. *Can.* 10.

Fixum igitur & indubitatum est, aliquam partem pro-

proventuum Ecclesiasticorum jam pridem Fabricis Ecclesiarum fuisse destinatam; atque eandem reparandis Ecclesiis ex Episcoporum ordinatione impendendam fuisse.

IV. Quamvis hodie non fiat ea redituum Ecclesiasticorum divisio in partes, quarum tertia aut quarta cedat Fabricæ; tamen si quæ pro Fabrica specialiter sunt deputata, ex antiqua disciplina & hodie in reparationem Ecclesiarum impendenda sunt. Hinc ait Peckius in tractatu suo *De Reparandis Ecclesiis cap.* 14. » Omnes in eo conveniunt Interpre»tes ad *Cap.* 1. ☧ *De ædificandis Eccles.* quod cessante consue»tudine, statuto, seu dispositione speciali, reparatio Eccle»siæ ex ea portione, quæ à jure ad Fabricam deputata »est, fieri debeat.

Unde & Edicto Principum nostrorum super reparatione Ecclesiarum evulgato 2. Octobris 1613. cavetur, quod imprimis cessantibus *specialibus* tractatibus aut conventionibus super reparatione facienda inter aliquos initis, proventus *Fabricæ* impendentur, tam in novam ædificiorum constructionem, quàm antiquorum reparationem. Habetur Edictum *lib.* 2. Edictorum Flandriæ *pag.* 37.

V. Quod autem quarta aut tertia pars etiam decimarum olim fabricæ deputaretur, æquum erat; quia, uti rectè post Rebuffum in tractatu *De decimis quæst.* 2. *nu.* 4. monet Peckius ibid. *num.* 2. decimæ non tantùm sunt institutæ pro victu Ministrorum Ecclesiæ, aut propter pauperum & hospitum receptionem, aut Sacrificiorum oblationem; sed etiam propter *Fabricæ* Ecclesiæ constructionem & tuitionem.

Deinde subjicit Peckius: » Et quamvis hodie distributio »illa antiqui juris, in omnibus non servetur, illud tamen & »jure & consuetudine receptum est, ut hoc onus prædictis »reditibus, proventibus & decimis annexum, ea sequatur, »qui eorum usum, fruitionem, perceptionem, & commo»ditatem habet.... utique proventus, reditus & decimæ »ejusmodi, cum onere reparationis, ad eum qui percipit »& fruitur, transire debent. Quod ex *Can.* PRISCIS, & *Can.* »UNIO *Caus.* 10. *q.* 3. satis confirmatur, ubi si Episcopus »portiones Parochiarum percipiat, ad Ecclesiæ reparatio»nem obligatur.

VI. Unde & jam pridem cautum fuit, ut quicunque Ec»clesiasticum Beneficium habent, omnino adjuvent ad tecta »Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas. » »Ita ex Concilio Moguntino anni 813. Refertur in *Cap.* 1. ☧ *de Ecclesiis ædificandis*; & eodem tempore in quodam Capitulari Caroli M. *cap.* 24. confirmatum legitur. Habetur *tomo* 7. Concil. generalium *col.* 1289.

Concilium quidem Moguntinum » uti & hoc Capitulare de Clericis aut Beneficiis Ecclesiasticis hic non loquuntur; sed de Laicis qui decimas aliave bona Ecclesiæ jure *feudi* seu *Beneficii* tenebant; uti rectè notavit & ostendit Gonzales in notis ad edictum *Cap.* 1. & non obscurè innuit totus contextus Canonis Concilii Moguntini, uti refertur in prima Decretalium collectione apud Antonium Augustinum, ubi adduntur hæc verba (à Raymundo Decretalium Gregorii IX. collectore omissa) *& nonam & decimam reddant*, quæ nonnisi ad Laicos decimas & bona ab Ecclesia jure feudi tenentes referri possunt.

VII. Interim ex hac Decretali concludunt omnes passim Interpretes, habentes Beneficium in Ecclesia, teneri ad ejus reparationem: quæ conclusio, quamvis ex citato Canone Moguntino, prout primitus editus fuit, deduci non posset, nihilominus aliis Canonibus, & naturali ratione consonat.

Canones enim passim ipsos Ecclesiæ Beneficiarios ad restaurationem ipsius Ecclesiæ obstrictos declarant; rationi justitiæque consonum judicantes, eos qui reditus ac proventus Ecclesiæ percipiunt, ad earum quoque restaurationem teneri.

»De destructis Ecclesiis, ut ab eis, qui eas possident, re »ædificentur, & si non sufficiant; à populo adjuventur ait »Synodus Romana sub Eugenio II. *Can.* 25.

Et generaliter Synodus Tullensis *parte.* 2. *Can.* 11. Ut Ec»clesiæ sarciantur, vel restaurentur ab iis, qui rebus ea»rum utuntur, aut ab unoquoque tale ex earum familia »præbeatur adjutorium, per quod si fieri potest, reædifi»centur.

VIII. His conformis est dispositio Concilii Tridentini »*Sess.* 21. *cap.* 7. *De Reformat.* qua decernitur, Episcopi Ec»clesias Parochiales collapsas restaurari procurent ex fru»ctibus & proventibus quibuscunque ad easdem Ecclesias »quomodocunque pertinentibus: Qui si non fuerint suffi»cientes (ait) omnes Patronos, & alios, qui fructus aliquos »ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt.... ad prædicta »cogant.

Edictum quoque Principum nostrorum ante citatum expressè vult ut contribuant ad reparationem Ecclesiarum, qui Beneficia in iis Ecclesiis possident; idque ait, *juxta juris communis dispositionem.*

IX. Jus Commune Beneficiatos ad Ecclesiarum restaurationem adstringit, inspecta ipsa fructuum portione, quam ab Ecclesia percipiunt: »Æquum enim est (ait Peckius *cap.* »20.) eum, qui lucrum sentit, onus quoque sentire.

Adhæc jus commune ea conditione Beneficiatos ad restaurationem Ecclesiæ obligat, *si eis supersit*; quemadmodum respondit Alexander III. in *cap.* 4. ☧ *De Ecclesiis ædificandis*: »De his qui Parochiales Ecclesias habent, duximus respon»dendum, quod ad reparationem & institutionem Eccle»siarum cogi debent, cum opus fuerit, de bonis, quæ sunt »ipsius Ecclesiæ, *si eis supersint*, conferre, ut eorum exemplo »cæteri invitentur.

X. Hinc Communiter concluditur, & in praxi servatur, quod Parochi qui nullas decimas habent, sed sola pastorali competentiâ contenti sunt, ad Ecclesiarum reparationem non teneantur; eo quod nihil eis ex bonis Ecclesiæ superesse credatur: quandoquidem *competentia* honestæ Parochi sustentationi commensurata supponatur.

XI. Sed quia Beneficiati ad reparationem Ecclesiarum vocantur ratione proventuum quos ab Ecclesia recipiunt, hinc Monasteria, Capitula, & alii ad quos decimæ & proventus Ecclesiarum sunt devoluta, quamvis Beneficia Ecclesiastica verè non habeant in iis Ecclesiis ad earum tamen restaurationem ratione perceptionis dictorum proventuum vocantur.

Synodus habita circa annum 1279. ab Archiepiscopo Rothomagensi ejusque Suffraganeis apud Pontem Audomari, *cap.* 8. ait: » Statuimus etiam ut Abbates, Priores, & aliæ Ecclesiasticæ personæ, quæ percipiunt *majores decimas* in »Parochialibus Ecclesiis compellantur ad *restaurandam* Fa»bricam libros & ornamenta, pro *rata* quam percipiant in »eisdem.

XII. Synodus P. I. Cameracensis titulo De Decimis *cap.* 8. vult, ut » in Ecclesiis, quarum instaurari ac refici Cho»rus eorum sumptu debet, qui decimas capiunt omnes Ec»clesiastici qui easdem decimas obtinent, etiamsi patroni »non sint, ex proportione decimarum quas recipiunt, »pro sua quisque proportione conferat; sive instaurari tan»tum iidem chori debeant, sive de integro ædificari.

Hoc decretum quoad concurrentiam in reparatione Ecclesiarum omnium generatim decimatorum servatâ proportione perceptionis renovatum rursus fuit in Synodo P. II. *titulo* 24. *cap.* 12. additque: prædictum Decretum ad omnes intra limites Parochiæ decimas possidentes prout juris est & rationis, extendatur, ubi nimirum integri chori reparatio ad eos, qui decimas possident, pertinet.

XIII. Similiter Edictum Principum nostrorum vult, ut proventibus Fabricæ, & iis quæ in eum finem per Æditiuos in Ecclesiis Rusticanis sub Officio Divino colliguntur, aut in gazophilacium ad id in templo positum à Fidelibus conjecta sunt, haud sufficientibus, subsidium sumatur ab *omnibus* decimis in manu mortua existentibus, sive liberis ad naturam primigeniam reversis sive adhuc feudali vel alio nexu adstrictis, sive in manu Laici adhuc existentibus, quæ tamen doceri possint ab Ecclesia esse profectæ post Concilium magnum Lateranense sub Alexandro III. anno 1179. celebratum.

In Gallia quoque Decimatores ad reparationem & instaurationem Ecclesiarum condemnantur, quemadmodum videri potest apud Brodæum in notis ad Levetium *Litt. R. numer.* 50. & novissimè ostendit Michaël Du Perray Advocatus in parlamento Parisiensi in tractatu de *Portionibus congruis &c. parte* 2. *cap.* 28.

XIV. Verum sicuti olim non nisi tertia aut quarta proventuum Ecclesiasticorum pars solebat cedere Fabricæ; ita & hodie solet ea moderatio circa decimatores servari, ut nonnisi certam portionem decimarum contribuere teneantur; ne alias contingat ob Ecclesiarum ruinas, ipsos decimarum possessores subitò & inopinatò ad egestatem deduci.

Et quidem sæpius citatum Edictum nostrum, decimas in subsidium accipi vult eâ moderatione, ut per annos sex triens illarum contributioni subjiciatur sive integræ decimæ duorum annorum in restaurationem Ecclesiæ cedant spatio sex annorum, id est, singulis annis *triens* omnium decimarum: verba Edicti Gallicè ita habent: *Requerants y estre par eux employe le revenue entier de deux annees, à payer en six annees esgalement. sçavoir à chacune de six annees un tierce du revenu annuel.* id est Requirentes ut ad eum finem quolibet sexennio per eos æqualiter impendantur reditus duorum annorum, videlicet tertia annui reditus pars, in singulos sexennii annos adæquata.

Nequaquam obscurum est, quod *æqualitas*, quam servatam vult Edictum, non sit referenda ad æqualitatem portionum annuarum, quas ex decimis varii Decimatores habent inter se; sed ad æqualitatem *trientis* in singu-

singulos annos ex decimis in reparationem Ecclesiarum impendendi; hoc est singulis annis habeatur triens omnium decimarum quæ iis annis colliguntur, uti rectè notavit Zypæus in Jure novo *tit. De Ecclesiis ædificandis num. 9.*

XV. In Gallia quoque in hac contributione circa decimas solet plerumque ea servari moderatio, ut nonnisi tertia pars adjudicetur; quemadmodum in summis Galliarum Prætoriis sedulò observari ex Joanne Papone & Gullielmo Benedicto refert Peckius *cap.* 14. & affirmat Joannes Tournetius in sua Arrestorum collectione *lit. R. cap.* 14. ita sæpius judicatum; ac signanter 8. Decembris 1616. infirmatâ sententiâ, quâ incolis adjudicata fuerat *medietas* decimarum impendenda in reparationem Ecclesiæ.

XVI. Hæc autem decimarum portio intelligi debet deducto omni alio onere uti ibidem Tournetius. Et Zypæus loco citato agens de triente decimarum per Edictum contributioni subjecto, ait *num.* 6. Defalcanda autem est canonica portio quæ Pastori ex decimis solvitur, similiaque onera »atque ex residuo tantùm *triens* in Ecclesiæ reparationem exigi potest: Proventus enim, bona, & fructus censentur ii, qui deductis oneribus supersunt.

Testatur idem Zypæus Consult 2. De Ecclesiis ædificandis *num.* 27. declarâsse aliquando S. Congregationem sub his fructibus reparandæ Ecclesiæ ibi affectis non comprehendi, quæ Parocho pro victu sunt necessaria.

XVII. Sicuti competentia Pastoralis ex decimis assignanda propriè & primariò tantum concernit Parochum & Parochiam; atque ita in ejus determinatione hoc providendum, ut illud assignetur, quod *Rectoris ac Parochiæ necessitati decenter sufficiat*, ut loquitur Synodus Trid. *sess.* 24. *cap. De Reformat.* ita quoque onus reparationis Decimatoribus injectum, tantum concernit Ecclesiam ipsam *Parochialem* sive eam in qua *de jure* Parochiali Divinum Officium audire, & Sacramenta suscipere tenentur; quia, ait Wamesius Concilio Canonico 511. *numer* 8. ut decima jure communi pertinet ad Parochum, *Cap.* CUM CONTINGAT *X. De decimis*: ita soli Parochiali Ecclesia deservire debet, non capellis, veluti inde deductis coloniis.

XVIII. Similiter Peckius in citato tractatu *cap.* 24. inquirens, qui teneantur ad reparationem Capellæ, rectè advertit quod Rustici ad quorum commoditatem Capella fundata est, se queant ab onere eam reparandi eximere, si velint usu illius carere, & ad Ecclesiam Parochialem potiùs accedere, quàm Capellæ reparandæ impensas ferre. » Licet enim Parochiani, ut Ecclesiæ Parochialis refectionem evitent, illi renuntiare, & in Parochia nihilominus manere non possunt, in Capella tamen alio jure utendum videtur: quia Parochiani ab ea recedentes, ad matrem suam redeunt, primævum suum statum, vel veterem conditionem reassumunt, nullique planè in suo jure præjudicant, aut detrimentum adferunt.

Posthæc subjungit, » Quòd si nec Parochiani nec Patroni Capellam reparare velint, aut ob paupertatem nequeant, eam juxta Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 21. *cap.* 7. *De Reformat.* transferendam esse: » evidenter declarans Decimatores nullatenus ad earum reparationem teneri.

XIX. Addit deinde hanc cautionem: » At si ejusmodi Capella ex justa causa Superiorum movente erecta & constructa sit, fortè ut periculum animarum quod evenire posset, Ecclesia Parochiali nimiùm distante, evitetur, eo casu non puto renuntiationem Parochiarum quidquam operari, sed è contra non obstante illâ, ipsos pro præterito tempore antequam inde recedere velint, si facultates ipsis sufficiant, contribuere debere.

Imò non dubium, quod nonnunquam ipsi Decimatores ad reparationem hujusmodi Capellæ essent pro parte saltem aliqua vocandi. Si enim Decimatores non tantùm ad sustentationem Parochi, sed & aliorum Sacerdotum, qui pro administrandis Sacramentis & instructione populi sunt necessarii, debeant ex decimis contribuere: (ut infrà titulo De portione congrua ostendetur) quidni urgeri possint ad instaurationem non tantùm Ecclesiæ Parochialis, sed etiam Capellæ, ob distantiam à Parochiali Ecclesia, populo necessariæ? Præsertim cum decimæ totius Parochiæ jure communi censeantùr ad Ecclesiam Parochialem pertinere; ideoque juxta *Cap. 3. X. De Ecclesiis ædificandis*, nova Ecclesia seu Capella ex his decimis eo titulo videatur ædificanda & restauranda.

XX. Ulterius restauratio à Decimatoribus aliisque quibus incumbit ita exigenda, ut necessitati, & honestæ populi commoditati Ecclesia sufficere possit: at ea quæ ornatum potius quam necessitatem & honestam commoditatem spectat, requiri non potest. Unde Zypæus in Jure Novo titulo *De Ecclesiis ædificandis* monet Edictum Pricipum nostrorum, ad *necessarias* templi, id est substantialium partium, recti, parietum, chori, vel navis, ut loquitur, &c. reparationes restringendum esse, non verò ad ornatum interiorem extendendum: ut aliquid materiæ relinquatur devotioni aliorum.

XXI Verùm uti in determinanda Parochorum competentia non avara manu procedendum; atque ipsius Parochiæ amplitudo, nec non decimarum quantitas aliaque consideranda; ita quoque in reparandis Ecclesiis justum ac æquum esse censet Peckius *Cap.* 1. » si expensis ac ponderatis Ecclesiarum qualitatibus, fructibus, emolumentis & conditionibus, ad boni æquique judicis arbitrium hoc totum referatur.... Et cùm (ait) aliquando in supremis Galliarum Prætoriis, quæ vulgus Parlamenta appellat, similis quæstio de reparatione Ecclesiarum incidisset, præcedente cognitione, missisque, qui Ecclesias visitarent, Commissariis, ita res temperata & tractata fuit, ut pro ratione proventuum & circumstantiarum, ea refectio publico Senatûs Decreto decerneretur, teste Joanne Papone in Libro De Arrestis Gallicis *lib.* 1. *tit.* 1. » Hæc Peckius.

XXII. Ut in hac reparatione non nimiùm graventur Decimatores, aliique quibus onus reparandi incumbit; & omnia minore, quo potest, sumptu fiant, statuit Principum nostrorum sæpius citatum Edictum, » quod nihil poterunt statuere Ædiles sine iis quorum, interest: quodque sine eorum consensu vetus forma non mutabitur; sed inibitur ratio magis conveniens, vocatis in concilium peritis, & minus sumptuosa. Edent etiam Ædiles computus suos iis, qui percipient decimas, ut videant an bene administrentur, & quantum desideretur.

XXIII. Ubi autem hactenus assignata ad reparationem Ecclesiæ non sufficiunt, vult Synodus Tridentina citato *cap.* 7. » ut in illorum defectum Parochianos omnibus remediis opportunis ad prædicta Episcopi cogant; quacunque appellatione, exemptione & contradictione remota.

Verùm dum de promulgatione Concilii Tridentini hic in Belgio tractaretur, ad hunc articulum notatum fuit à Conciliis Regiis, » populum ad contributiones pro ædificandis Ecclesiis, sine auctoritate Judicis secularis constringi non posse.

Hinc in edicto Principum nostrorum dicitur: » ubi hæc non sufficiunt, ex indultu Principali transibitur ad collectam & capitationem eorum, qui in ea Ecclesia alimenta spiritualia recipiunt.

XXIV. Porrò edictum satis insinuat, eo casu collectam illam instituendam inter eos, qui revera sunt Parochiani istius Ecclesiæ; sive qui in ea Ecclesia alimenta spiritualia percipiunt; quod & juri Communi & justitiæ consonum esse ostendit Peckius *cap.* 10. unà ostendens: quod hæc collecta personis ibidem habitantibus, Ecclesiâ utentibus, & Sacramenta sua ibidem accipientibus, pro modo & ratione rerum suarum imponenda sit. Dein. *cap.* 11. ex hoc fundamento infert, quod Forensibus ratione bonorum quæ in locis possident, collecta pro reparatione Ecclesiæ imponi nequeant; » quia (ait) hoc onus non est onus merè reale, sed mixtum; & imponitur personis principaliter, licet fiat taxatio respectu rerum.

Eodem fundamento passim ubique receptum est, ut ubi alii sunt termini Parochiarum quoad jurisdictionem Ecclesiasticam, & alii quoad jurisdictionem civilem, pro reparatione Ecclesiarum collectentur omnes qui sunt intra terminos Parochiarum quoad jurisdictionem Ecclesiasticam; id est, qui subsunt quoad spiritualia istis Ecclesiis Parochialibus; licet in civilibus jurisdictioni alterius Parochiæ sint subjecti; uti refert Zypæus *Consult.* 1. *De Magistris.*

XXV. Hactenus dicta ferè procedunt, ubi consuetudo, aut particularis contractus, vel concordatum aliam in facienda reparatione legem non dedit; hæc enim si probari queat, servanda erit; eâ vero cessante, demum ad Jus commune, vel generales Patriæ leges recurrendum.

XXVI. Et quidem teste Zypæo, in reparandis Ecclesiis ferè passim consuetudo ad populum *navis* reparationem transtulit; testaturque, ita judicasse Concilium Brabantiæ pro Capitulo Antverpiensi contra Incolas De Conteca anno 1602. additque: » Et ita habet generalis consuetudo locorum quæ nunc & olim sub Diœcesi Cameracensi fuerunt.

Similiter in Gallia usu receptum, & arrestorum auctoritate sæpius confirmatum est, Parochianos teneri ad reparationem *navis*, Decimatores verò ad repatationem Chori. Uti videri potest apud Julianum Broudæum in notis ad Louetium *Lit. R. num.* 50. qui & rationem subjicit, qui *Chorus* Ecclesiæ est propriè locus Cleri; *navis* vero laicorum, quibus multis seculis ingredi Chorum illicitum fuit. Recentiora Parlamentorum arresta eandem distinctionem inter onus reparandi navim Eclesiæ, & ejusdem Chorum confirmantia recitat Michaël Du Perray in citato tractatu *De portione congrua cap.* 28.

XXVII. Navis

XXVII. Navim Ecclesiæ esse, ait Peckius *c.* 13. *num.* 3. eam corporis Ecclesiæ partem quæ extra cancellum est, & in qua Parochiani sedent.

Monet tamen ibidem: « Non totam quidem illam par-„tem, *navem* Ecclesiæ appellamus, quæ extra cancellos est, „sed eam tantùm, quæ in medio templi, columnis, pa-„rietibus, fenestris & tecto constat ac sustinetur: sic ut „appellatione *navis*, appendices & capellæ Ecclesiarum, in „quibus malo & improbato exemplo plerique ambulare „solent, non contineantur, etiamsi uno eodemque tem-„pore ac opere *navi* Ecclesiæ adjungantur, ipsaque navis „sine his non aliter, quàm avis sine alis constare queat. Id „quod nuper, ex informatione, quam in causâ super ea re „controversa accepi, in qua deinde sententiam dictavi, „consuetudine & antiquâ interpretatione receptum esse „plenissimè cognovi.

Hæc ille occasione recordiarum sive Concordatorum Leodiensium: quorum ibi meminit; asseritque vi illorum subinde ipsius *navis* reparationem rejici ad illum, qui decimas percipit. Unde etiam Zypæus postquam dixit, Parochianos in Diœcesi Cameracensi ex consuetudine receptâ teneri ad reparationem *navis* Ecclesiæ, addit: *Quamvis recordia Leodiensis rigorosiùs cum decimis agat.*

Hoc casu *navis* secundum descriptionem Peckii meritò accipienda est. Cum enim laterales Capellæ & appendices magis ad ornatum, quàm necessitatem spectare soleant; æquum non est, earum ædificatione aut reparatione Decimatores gravare; sed si eas ad suam commoditatem, aut majorem suæ Ecclesiæ ornatum desiderent Parochiani, eorum pietati hoc relinquendum.

XXVIII. Eadem forsan ratione hic receptum est, Decimatores non teneri ad extructionem aut restaurationem *turris* & ad ejus reparationem (ait Zypæus) neque ante neque post Edictum scio aliquem Decimatorem condemnatum. Turris enim, præcipuè elatior, magis ad ornatum, quàm ad necessitatem est.

XXIX. Sed quid de *campanis?* Ecclesiam Parochialem posse plures habere campanas, optasseque S. Carolum, ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus haberentur ad minus duæ notavimus suprà *tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 13. tamen quia usus præcipuus campanæ is est, ut per ejus pulsum ad Divina officia populus vocetur, consuetudine passim receptum est, quod Decimatores ad unius tantum campanæ restaurationem teneantur, & ad eam necessariarum tradium. Testatur quoque Peckius *c.* 13. quod concordata seu recordiæ Leodienses, « Prælatum cui onus reparationis incumbit, ad *unius* tantùm campanæ, quam *Bannalem* vulgo appellant, intertentionem adstringant: ea namque (ait) ejusmodi esse volunt Interpretes, ut facile in eo loco exaudiri queat.

XXX. Ratio, quæ multis locis Decimatores obligat ad restaurationem Chori, eadem quoque induxisse videtur, ut passim constringantur Decimatores suppeditare necessaria ornamenta pro celebratione Divini officii, quemadmodum advertit Brondeau loco citato, ibidem plurima in hanc rem Arresta Parlamentorum proferens.

Et sane jam pridem in Synodo Metensi anno 888. *Can.* 2. statutum fuit, ut " qui decimas percipit, eas accipiat in „sui sustentationem, & ad luminaria concinnanda, & Ba-„silicæ ædificia, vestimenta quoque Sacerdotalia, & cæte-„ra utensilia suo ministerio congrua obtinenda.

XXXI. Advertit Peckius *cap.* 13. quod in recordiis Leodiensibus ornamentorum intertentio & subministratio Decimatoribus quoque injungatur: & tametsi *casulæ*, *calicis*, & *vestimenti*, in numero *singulari* fiat mentio, plerique nihilominus arbitrati sint, quod locutio illa *singularis* etiam pluralitatem in eodem genere in se contineat, si pluribus Ecclesia indigeat.

Deinde *num.* 6. ait: Quod si inter eos qui Ecclesiæ præsunt, & eum ad quem onus reparationis pertinet, de modo & qualitate istiusmodi vestium & ornamentorum quæstio exurgat, utique ratio habenda est qualitatum Ecclesiæ, & ipsius facultatum, ut secundum quod abundat facultatibus, sic meliora & pretiosiora habeat ornamenta.

Cum ergo ex varietate Ecclesiarum sint determinanda, meritò ibidem probat sententiam cujusdam Guillelmi, qui hoc totum arbitrio judicis relinquit; & voluptuarias impensas excludit.

XXXII. Cæterùm optandum, esset ut Abbates & Monasteria decimas possidentia; eoque titulo ad reparationem Ecclesiarum & suppeditationem ornamentorum obligata, & quorum Ecclesiæ claustrales sæpe argento & auro fulgent & interim Ecclesiis Parochialibus vix de ornamentis ad peragendum honestè Divinum officium provident, attenderent illud S. Bernardi in Apologia ad Guillelmum Abbatem *cap.* 11. " Dicite pauperes si tamen pau-„peres, in sancto quid facit aurum? Et quidem alia causa „est Episcoporum, alia Monachorum. Scimus namque, „quod illi sapientibus & insipientibus debitores cùm sint, „carnalis populi devotionem, quia spiritualibus non pos-„sunt, corporalibus excitant ornamentis. Nos vero qui „jam de populo exivimus, qui mundi quæque pretiosa ac „speciosa pro Christo reliquimus, qui omnia pulchrè lu-„centia, canore mulcentia, suaveolentia, dulce sapien-„tia, tactu placentia; cuncta denique oblectamenta cor-„porea arbitrati sumus ut stercora, ut Christum lucrifa-„ciamus: quorum, quæso, in his devotionem excitare ex-„tendimus? Quem, inquam, ex his fructum requirimus? „stultorum admirationem, an simplicium oblectationem? „An quoniam commixti sumus inter Gentes, forte didici-„mus opera eorum, & servimus adhuc sculptilibus eorum?

XXXIII. Edictum Principum nostrorum clausulam hanc tandem subjicit: " Et si casus occurrat hic non deci-„sus, recurretur ad Principem, aut Concilium, ut ami-„cabiliter, aut alioquin summariè & sine strepitu transi-„gatur.

Quamvis Canones passim Episcopis injungant curam reparandarum Ecclesiarum, illi que specialiter mandant ut Parochiales Ecclesias, etiamsi Juris Patronatus sint, collapsas instaurari procurent, nihilominus " ex consuetudi-„ne generali passim fere obtinente etiam coram laico ju-„dice, hoc est in his Belgii regionibus in auditorio Princi-„pis, seu Provincialibus ejus Conciliis agi potest, " ait Wamesius *Consilio Canonico* 512. *num.* 2.

Et in Gallia frequenter judicatum refert ex Aufrerio Peckius *c.* 38. per plura Arresta, quod Parlamentum Regium de Ecclesiarum reparationibus cognoscere possit; pronuntiatumque contra Episcopos jurisdictionem Parlamentorum in hac materia declinare volentes. Et plurimæ extant in Concilio Brabantiæ (ait) " adversus diversos Præ-„latos super eadem reparatione, ad instantiam incola-„rum loci, in quo ea Ecclesia sita est, pronuntiatæ, quod „notorium est, soletque ea coactio de reparandis Ecclesiis „per Commissarios Regios fieri, sola expensa sine alio sa-„lario contentos.

Quinimo cum hic de publicatione Concilii Tridentini ageretur, nonnulli e Ministris Regiis monuerunt ad citatum caput 7. " totam hanc auctoritatem de Ecclesiis „restaurandis ab antiquo ad Curiam Provincialem perti-„nuisse.

Et notoria ac quotidiana praxis habet, quod passim in hisce ac vicinis Provinciis quæstiones refectionum Ecclesiarum spectantes in Conciliis Regiis Provincialibus tractentur.

Cum enim ejusmodi cognitio tantùm respiciat proventus, & fructus bonorum Ecclesiæ, qui proveniunt ex temporalibus, super quibus Rex potest facere ordinationes, quæ in suo foro serventur, caret fundamento, eam Regi negare velle, ut ex Chassanæo notat Peckius *cap.* 28. *num.* 4.

TITULUS XVII.

De Celebratione Festorum.

CAPUT I.

De Institutione, & varia Specie Festorum.

1. *Celebratio Festorum ex traditione Apostolica.*
2. *Tempore Augustini Festum Natalis Domini celebratum; non tamen numeratum inter Festa ex traditione Apostolica descendentia.*
3. *Festa Martyrum primis sæculis quomodo celebrata?*
4. *Prius celebratum Festum S. Joannis Baptistæ quam singulorum Apostolorum? & quare?*
5. *Festum Annuntiationis Divæ Virginis sæculo 7. erat receptum.*
6. *Hoc Festum non semper eodem die celebratur; quod corrigit Synodus Toletana X.*
7. *Unde nobilitas illius Festi provenerit.*
8. *Festum hoc æquali cum Festo Nativitatis Dominicæ veneratione celebratum.*

9 *Festum hoc propriè erat Festum* Incarnationis *Verbi; & tamen dicebatur Festum Matris DEI.*
10 *Potest & Festum Natalis Domini dici Festum Divæ Virginis.*
11 *Sæculo 7. non videtur, saltem in Hispania, aliud Festum Divæ Virginis notum fuisse.*
12 *De Festo* Assumptionis *hæsitavit Carolus Magnus.*
13 *Sub initium sæculi 9. resolutum Festum hoc esse celebrandum; & quid de eo scripserit Usuardus?*
14 *Festum Annuntiationis in Gallia sæculo 9. nondum videtur fuisse notum.*
15 *Festum Nativitatis, non autem Conceptionis tempore S. Bernardi erat receptum.*
16 *Quomodo plura Festa sensim invaluerint?*
17 *Præcipua auctoritas instituendi dies festos est penes Episcopos.*
18 *Meritò in hac institutione audiendus est populus; & quare?*
19 *Interdum Senatus Regius se opponit introductioni aut abrogationi Festorum.*
20 *Nimia Festorum multiplicatio habet sua incommoda.*
21 *Querela Synodi Trevirensis de hac nimia multiplicatione.*
22 *De eadem conquestus Urbanus VIII. & quæ rationes querelarum?*
23 *Synodus Trevirensis voluit aliqua Festa esse dimidiata.*
24 *Similia Festa jam pridem nota fuerunt apud Græcos.*
25 *Hæc Festa in plerisque Diœcesibus transierunt in Festa* devotionis.
26 *In Festis minoribus quædam permittuntur, quæ non in majoribus.*
27 *Episcoporum est ordinare qua ratione sint instituenda.*
28 *Nonnulla Festa à solo Clero celebranda.*

I. INter ea quæ ex Apostolica traditione creduntur in Ecclesia observari, certorum dierum festorum celebrationem refert S. Augustinus *Epist.* 54. ad Januarium, dicens: « Illa autem quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis „Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicuti quod Domini Passio & Resurrectio, & Ascensio in cœlum, & Adventus de cœlo Spiritûs sancti, anniversaria solemnitate „celebrantur, etsi quid aliud tale occurrerit, quod servetur „ab universa, quacunque se diffundit, Ecclesia.« Apud Gratianum *Dist.* 12. *Can.* 11.

II. Nec tantùm hæc festa tempore S. Augustini celebrata fuisse ex ipso Augustino constat: nam Epistola sequenti eidem Januario quærenti, « cur anniversarius dies celebrandæ Dominicæ Passionis, non ad eundem redeat an- „ni diem, sicut dies qua creditur *natus*, « respondit: « Hic „primum oportet noveris diem Natalem Domini non in „Sacramento celebrari, sed tantùm in memoriam revoca- „ri quod natus sit, ac per hoc nihil opus erat, nisi revolu- „tum anni diem, quo ipsa res acta est, festa devotione sig- „nari. Sacramentum est autem in aliqua celebratione, cum „rei gestæ commemoratio ita fit, ut aliquid etiam significa- „ri intelligatur, quòd sanctè accipiendum est.

Hic clarè supponit Augustinus, diem *Natalis* Domini celebratum fuisse: quod & aliis pluribus locis significat. Sed ideò forsan inter festa ex traditione Apostolica descendentia non retulit, quia non proindeut de aliis constabat, hujus festi institutionem ab Apostolis descendere; neque tam universaliter per totam Ecclesiam hoc festum celebrabatur: cùm constet in aliquibus, saltem Orientis Ecclesiis Festum Nativitatis Dominicæ distinctum non fuisse à Festo Epiphaniæ, uti testatur S. Chrysostomus Homil. 36. dicens: « Prima festivitas apud nos sunt Epiphania. Quæ „porrò festi est occasio? Quoniam Deus in terris visus est, „& cum hominibus conversatus est.

III. Dies quoque Martyrum etiam ante tempora S. Augustini celebratos fuisse testis est Eusebius de vita Constantini *lib.* 4. *cap.* 23. « Missa quoque lex est (ait) ad Præsides „Provinciarum, ut diem Dominicum etiam ipsi venera- „rentur. Iidem festos Martyrum dies jussu Principis ob- „servabant, & Ecclesiarum festivitatum tempora debito „honore prosequebantur.

Non meminit autem Festorum Martyrum S. Augustinus enumerans Festa ex traditione Apostolica dimanantia: quia Festa Martyrum non nisi in locis Martyrii eorum celebrari consueverant, vel in Ecclesiis eorum nomini specialiter dedicatis, quemadmodum monet Ludov. Thomassinus tract. de Celebratione Festorum *lib.* 1. *cap.* 4. ibidem examinans, quæ Festa sæculo quinto tum in Occidentalibus, tum Orientalibus Ecclesiis celebrarentur.

IV. Deinde *cap.* 5. examinat quæ Festa celebrata fuerint ab anno 500. usque ad annum 800. notátque, sub initium sæculi sexti in Concilio Agathensi inter Festa solenniora referri Festum S. Joann. Baptistæ: illúdque esse è vetustissimis observat *lib.* 2. *cap.* 22. *nu.* 6 quasi fundatum super ipso textu Evangelico, quemadmodum reflectit S. Bernardus *Epist.* 174. « Meritò Ecclesia, quæ cæterorum non nativi- „tatem, sed mortem Sanctorum judicat & prædicat pre- „tiosam: singulari quadam exceptione, festis præfert gau- „diis, veneratúrque ipsius Natalem, de quo nuntiante An- „gelo singulariter legit, & multi in nativitate ejus gau- „debunt.

Seriùs instituta fuisse Festa singulorum Apostolorum, sed primitùs uno communi Festo omnium memoriam celebratam fuisse ostendit citato *cap.* 5.

V. Quando celebrari cœperint specialia Festa sub nomine DEI Genetricis sat obscurum est. Hoc sat constat, sæculo 7. usitatum & in multis Ecclesiis stabilitum fuisse Festum *Annuntiationis*, quemadmodum fidem faciunt Synodus Trullana *Can* 52. & Concil. Toletanum X. *Can.* 1. qui posterior Canon plura notanda docet.

VI. Primò docemur, quod hoc Festum jam tum in pluribus Ecclesiis celebraretur; & incongruum visum fuerit Patribus, quod hoc Festum non semper eodem tempore celebrari posset; sed uno anno citiùs, altero serius; quam variationem tollendam præcipiunt; ac unà originem illius variationis indicant: verba Canonis sunt: « Invenitur „enim in multis Hispaniæ partibus hujus S. Virginis Fe- „stum non uno die per omnes annorum circulos agi. Quo- „niam transducti homines diversitate temporum dum va- „rietatem sequuntur, unitatem celebritatis non habere „probantur. Qua de re, quoniam die qua invenitur Ange- „lus Virgini Verbi Conceptum & nuntiasse verbis, & in- „didisse miraculis, eadem Festivitas non potest celebrari „condignè, cum interdum quadragesimæ dies, vel Pa- „schale Festum videtur incumbere, in quibus nihil de San- „ctorum solemnitatibus, sicut ex antiquitate regulari cau- „tum est, convenit celebrari: cum etiam & ipsam incar- „nationem Verbi non conveniat tunc celebritatibus præ- „dicari, quando constat idipsum Verbum post mortem „carnis gloria resurrectionis attolli, ideò speciali constitu- „tione sancitur, ut ante octavum diem, quo natus est Do- „minus, Genitricis quoque ejus dies habeatur celeberri- „mus & præclarus.

VII. Mobilitas igitur hujus festi, quemadmodum & hodie adhuc contingit, proveniebat ex eo, quod dies 25. Martii, cui hoc festum erat affixum, sæpius in Quadragesimæ, aut Paschales dies incideret; « in quibus (inquit Con- „cilium) nihil de Sanctorum solemnitatibus, sicut ex anti- „quitate regulari cautum est, convenit celebrari.

VIII. Docemur insuper ex hoc Canone, Patres existimâsse, festum Annuntiationis non minore festivitate, quàm festum Nativitatis Dominicæ esse celebrandum: "Ex pari „enim honore constat, ut sicut nativitatem Filii sequen- „tium dierum insequitur dignitas, ita Festivitatem Matris „tot dierum sequatur sacra solennitas.

Rationem subjungunt: "Nam quod festum est Matris „nisi *incarnatio Verbi?* Cujus utique ita debet esse solenne, „sicut est & ejusdem nativitas Verbi.

IX. Hic docemur, quod hoc festum propriè esset festum *Incarnationis* Dominicæ; atque propterea meritò crediderint Patres, eadem solennitate celebrandum, quâ ipsius Verbi Nativitas.

Ad hæc docemur, quod festum *Incarnationis* Dominicæ sive Filii habuerint & reputaverint festum *Matris*; quia revera dum Filii *Incarnatio* recolitur, etiam ipsius Matris dignitas, in cujus utero Verbum incarnari dignatum est, recolitur.

X. Si ergo multis sæculis festum Incarnationis Verbi reputatum sit pro festo Matris; quidni & Nativitatis solennitas, pro solennitate Matris reputari potuit? Uti rectè reflectit Thomassinus *lib.* 2. *cap* 5. *num.* 7. monétque, eam forsan fuisse rationem cur antiquitus festa Divæ Virginis non reperiantur instituta, quod crederent Patres, solennitates Filii esse quodammodo solennitates Matris: cum vix Homo-Deus honorari queat, nisi unà per correlationem colatur Hominis DEI Mater.

XI. Hoc insuper notat Thomassinus, quod hoc festum hic simpliciter dicatur, *Sanctæ Virginis Festum*, *Festivitas gloriosæ Matris*; atque hinc verisimile fiat, quod saltem in Hispania aliud Festum Divæ Virginis nondum celebraretur. Si enim inter festa tunc numeratum fuisset festum Assumptionis aut Nativitatis ejus, verisimile non est, quod festum Annuntiationis, seu Incarnationis Dominicæ simpliciter, & sine aliquo addito vocatum fuisset *S. Virginis festum.*

XII. Quoad alia specialia Divæ Virginis festa, constat, ea non eodem tempore, nec ubique simul instituta esse; sed alia serius, alia citius; alia in una, alia in alia Ecclesia primitus fuisse celebrata; & sensim ad alias Ecclesias propagata.

De festo Assumptionis omnium festorum Divæ Virginis hodie solemnissimo, quódque præ omnibus aliis habet præcedentem Vigiliam cum obligatione jejunandi, legitur in Capitulari Caroli M. *lib.* 1. *Capitularium, c.* 158. *de Assumptione S. Mariæ interrogandum relinquimus.*

Hic videmus nondum in Regno Galliæ generaliter hoc festum esse stabilitum tempore Caroli M. ipsúmque de eo *interrogandum* decrevisse; indubie interrogandos sui Regni Episcopos.

XIII.

XIII. Hic tamen anno 813. in Synodo Moguntiaca respondissent, eam festivitatem reponendam esse in catalogo festorum, Ludovicus pius Caroli filius eam celebrari jussit; eamque inter alias festivitates enumerat, *lib. 2. Capitular cap. 35.*

Usuardus Monachus Benedictinus, qui jussu Caroli Magni Martyrologium conscripsit, quo Romana Ecclesia, ac permultæ aliæ utuntur, propter eam Caroli forsan hæsitationem, hoc festum non assumptionis, sed *dormitionis* Dei Genetricis dixit, ad diem 15. Augusti hæc notans: »*Dormitio* Sanctæ Dei Genetricis Mariæ. Cujus sacratissimum corpus, etsi non invenitur super terram, tamen pia »mater Ecclesia ejus venerabilem memoriam sic festivam »agit, ut pro conditione carnis eam migrasse non dubitet. »Quo autem venerabile illud Spiritus Sancti templum nutu & consilio divino occultatum sit, plus elegit sobrietas »Ecclesiæ cum pietate nescire; quàm aliquid frivolum & »apocriphum inde tenendo docere.

XIV. Nec in hoc Capitulari, uti nec in Concilio Moguntiaco, neque in Regula Crodogangi, ubi omnia festa recitantur, ulla fit mentio *Annuntiationis* Divæ Virginis; ut vel inde appareat, quod licet à seculo septimo in Hispania multisque aliis Ecclesiis illud festum esset receptum, nec tamen sub initium seculi non in Gallia celebratum fuisse.

XV. Festum Nativitatis Divæ Virginis in citatis locis non occurrit: quando institutum fuerit, haud certò constat. Tempore S. Bernardi receptum fuisse testis est S. Bernardus epistola 174. ad Canonicos Lugdunenses, in qua ipsos redarguit, quod festum Conceptionis B. Mariæ absque Sedis Apostolicæ auctoritate receperint; «at ait, ortum »Virginis didici nihilominus ab Ecclesia indubitanter haberi festivum atque sanctum, firmissime cum Ecclesia sentiens eam accepisse in utero, ut sancta prodiret ... Nec »fallitur omnino sancta Ecclesia sanctum reputans ipsum »nativitatis ejus diem, & omni anno cum exultatione universæ terræ votiva celebritate suscipiens.

Ex eadem Bernardi epistola intelligimus, festum Conceptionis Divæ Virginis in aliquibus minoribus Ecclesiis per Galliam celebrari cœpisse, sed nequaquam generaliter receptum fuisse; ipsumque Bernardum reprobasse admissionem illius Festivitatis in Ecclesia Lugdunensi.

XVI. Interim festum illud, uti & plura alia tractu temporis primùm in una Ecclesia instituta, ad alias Ecclesias propagata fuerunt: quin & nonnulla primum ex devotione citra obligationem celebrata, tandem in festa de præcepto transierunt, quemadmodum advertit Thomasinus *lib. 1. c. 6. n. 19.*

XVII. Gregorius IX. in *Cap. 5. de De Feriis* enumeratis quibusdam diebus festivis, in quibus judicialis strepitus debet conquiescere, subjicit generalem clausulam, «ac die»bus Dominicis, certisque solemnitatibus, quas singuli »Episcopi in suis Diœcesibus cum Clero & populo duxerint »solemniter venerandas.

Hic intelligitur, præcipuam auctoritatem novas festivas solemnitates instituendi delatam Episcopis; quod & ex Decreto, quod sub nomine Concilii Lugdunensis retulit Gratianus *Dist. 3. Can. 1. De Consecrat.* habetur. Ibi enim relatis quibusdam solemnitatibus, quibus feriandum est, additur: «Et illæ festivitates, quas singuli Episcopi in suis Episcopatibus cum populo collaudaverint.

Hanc quoque Episcoporum auctoritatem apertè supponit Synodus Trid. *Sess. 25. c. 12. De Regularibus* decernens: «Dies etiam festi, quos in Diœcesi sua servandos idem »Episcopus præceperit ab Exemptis omnibus, etiam Re»gularibus, serventur.

XVIII. Verùm quia observantia festorum laicos in multis concernit: eosque ab opere manuum, quo victum suum lucrari non pauci jubentur, cessare oportet; atque ab omni strepitu judiciali Magistratus abstinere; meritò prætitatæ Decretales specialiter dixerunt, solemnitates illas celebrandas, quas Episcopi *cum populo* collaudaverint, aut instituerint, ut nimirum populus, aut saltem Magistratus vice populi in hac institutione audiatur.

Et si advertatur, quàm difficile sit, imò quodammodo impossibile, sine Principum & Magistratuum civilium adjumento, laicos ad debitam festorum observantiam adducere, apparebit, rectè notasse eruditum Notarum in *Epistolam 3. lib. 11. S. Gregorii* auctorem: «Ut feriæ aut imperen»tur aut cessent, non soli Pontifices, non soli Principes effi»ciunt; sed æquum est, ut conspirent populi, jusque Divi»num tam naturale quàm positivum consulatur.

XIX. Cum anno 1642. Episcopi Ducatus Luxemburgensis publicari jussissent Bullam Urbani VIII. super abrogatione quorundam festorum, & nonnullorum nova institutione, interposuit se Senatus Luxemburgensis sustinens talem abrogationem & institutionem fieri non posse sine consensu Regis; uti & ipsum Concilium privatum declaravit, & consulta Excellentia per Concilium resolutum fuit nihil innovandum, quousque advisamentum Episcoporum & Conciliorum Regiorum haberetur, tuncque, ulterius deliberandum 7. Julii 1643.

XX. Interdum nimium multiplicatas fuisse solemnitates festorum, atque inde magna in populo murmura, quasi hinc erepta ipsi victitandi ex opere manuum occasione, exorta; quin & ob earum multitudinem ac frequentiam in neglectum universa penè festa adducta fuisse, plures Synodi deplorarunt; numerumque propterea eorum minuendum decreverunt.

XXI. Synodus Trevirensis anno 1539. *Can. 10.* narrat, »numerum festorum admodum crevisse, sed calentem Fi»delium devotionem friguisse; eoque ventum esse, ait, ut »bona pars hominum *omnia* festa negligat, idque impunè, »nec sine Ecclesiæ dedecore. Pauperes qui non habent un»de alant uxorem & familiam, clamant omnem ferè cessa»tionem sibi damnosam. Opere pretium proinde nobis vi»sum est, festorum numerum contrahere, quo & effrenes »coërceantur, & aliquid detur necessitate pauperum.

XXII. Similiter Urbanus VIII. in Bulla pro observatione Festorum an. 1642. emissa quæ incipit: *Universa per orbem* 164. in Bull. R. præfatur ad se delatum tantam multitudinem Festorum per diversas Diœceses invaluisse, ut multi jam «dubitare videantur (inquit) quænam ex præcepto quæve ex »libera cujusque voluntate, sint servanda, pietatis fervore »ob nimiam eorundem numerositatem tepescente; quinimmo & clamor pauperum frequens ostendit ad nos eandem »multitudinem ob quotidiani victus laboribus suis comparandi necessitatem sibi valdè damnosam conquerentium, »& quod summopere dolendum est magno cum animi nostri mœrore didicimus tanta sæpe sæpius malignatum ini»micum in Sancto, ut ipsa multitudine non ad ædificatio»nem, & ad laudandum in Ecclesiis Deum populi utantur »sed ad otia, vanitates, & vitia frequenter abuti non for»midem, ita ut quæ ad glorificandum Divinum Nomen »sint primitus instituta, temporis decursu inimicus homo »corruperit, & in magnam illius offensionem, gravemque jacturam converterit animarum.

Similiter Jacobus Boonen Archiepiscopus Mechliniensis in Decreto anni 1652. quo populo permittit *operari* festis S. Nicolai, Conversionis S. Pauli, Cathedræ S. Petri, SS. Marci, Lucæ, Martini & Catharinæ inter alias caulas nominatim expressit; «quia ob multitudinem festorum »dierum, plurimi, maximè pauperes, non pro obligatio»ne illos sanctificant.

XXIII. Citata Synodus Trevirensis enumeratis festis, quæ in posterum celebranda declarat & præcipit, subjungit: «Cæterum dies Innocentium, Cinerum, Parasceves, Cœnæ Dominicæ, Sabbathi Magni, Marci, Tres »Rogationum, Commemorationis Animarum, & omnes »reliquos dies stationum, quos Ecclesia nostra Trevirensis „in honorem suorum Patronorum, vel pro specialibus roga„tionibus ab antiquo introductis, in civitate nostra Trevi„rensi vel ejus suburbio observatis, usque in meridiem feri„ari volumus, ita ut facto Sacro, cuique ad *labores* aut *negotia* „iterum redire liceat.

His dimidiatis festis annumerari possunt ea festa minora in quibus Synodus Cameracensis anno 1604. *tit. 4. capit. 6.* declarat, *Christi Fideles Missam audire teneri.*

XXIV. Similia festa *dimidiata* quæ nimirum quasi pro dimidiata diei parte celebranda sunt, jam pridem nota apud Græcos fuisse indicat Constitutio Imperatoris Græci Manuelis Commeni *De Feriis.* Post expressos enim dies quibus integrè feriandum est, dicit: "Alii verò ex parte à judiciis „cessent, à manè videlicet usque ad ipsum Divini Ministerii „tempus: ut judicibus, precationibus, atque glorificando „Deo vacare liceat, ac deinde post Divinum Sacrificium „justitiæ operam navent, secundumque legum vim inju„riam passis auxilium ferant.

XXV. In aliquibus Diœcesibus minora illa festa transierunt in festa devotionis.

Synodus Audomarensis recensitis diebus quibus nulla servilia aut secularia opera fieri, nullum forum aut mercatum rerum venalium haberi, nulla judicia exerceri vult, enumerat plures alios, "qui (ait) & ipsi aliquando indicti fuere „vel *integrè* vel usq; ad finitum divinum officium observan„di: sed cum flaccescens populi devotio, dies festos non ra„rò, ob illorum multitudinem, quæ videbatur, violaret, „quin etiam illis abuteretur, sublata est hos observandi ob„ligatio, quò tantò integriùs & exactiùs reliqui observa„rentur. Cæterum cum videamus, à magna populi parte „etiamnum observari, volumus illos publicari ut pro *devo„tione* observandos: & quo foveatur populi devotio, offici„um in Ecclesiis ita fieri, ut cum fuerunt dies illi ex præ„cepto festi observandi: nec quenquam Sacerdotum libe„rum esse ab illarum onere Missarum, quas diebus festis „debet. Denique moneri omnes ut audiant, ut minimum „his diebus Missam.

Similiter Jacobus Boonen Archiepiscopus Mechliniensis

sis in citato Decreto, hortari vult populum "ut diebus »istis (citra tamen obligationem) audiant Sacrum. Fiant »autem officia in Ecclesiis æquè solemniter ac si celebra»rentur in populo.

XXVI. Synodus Iprensis sub Martino Rithovio *tit. 21. cap. 4.* "permittit in festis Cathedræ S. Petri, S. Marci »Evangelistæ: Inventionis S. Crucis: B. Mariæ Magdale»næ: Laurentii: Michaëlis: Lucæ: Catharinæ: Nicolai: »& SS. Innocentium, hebdomadale, aut aliud quodcun»que forum, hactenus observatum, celebrari, & in eo »mercatum exerceri. Ità tamen, ut ab omni opere manua»li, ad illius diei mercatum non necessariò abstineatur, »Divinúmque officium, ante tempus foro designatum, ab »omnibus frequentetur.

Ita quoque Alexander III. dispensans cum Incolis cujusdam regionis, quòd possint diebus festis piscari, addit: *Præterquam in majoribus anni solemnitatibus.*

XXVII. Ex his intelligimus, variam fuisse Diœcesium Belgicarum circa Festorum celebrationem disciplinam in aliis plùs, in aliis minùs festa fuisse restricta, in nonnullis plùs, in aliquibus minus indultum: quid porrò debita festorum celebratio, tum populi necessitas hic & nunc requirat, quidve expediat Episcoporum est expendere, iisque ritè expensis festorum celebrationem ordinare.

XXVIII. Allegata Synodus Trevirensis post memorata festa tum integra, tum dimidiata, addit: "Cætera verò »festa, quacunque ratione instituta sunt vel recepta, in »foro libera facimus. In choro verò & Ecclesia eadem fe»sta, prout ab antiquo observata sunt, devotè celebren»tur, ita tamen, ut historiæ & lectiones parùm probatæ »omittantur.

Hujusmodi festa in choro à Clero celebranda, hodie plurima sunt; atque quotidiè Breviario Romano adjunguntur, ut vix dies ferialis supersit: at de his hoc titulo tractare non est animus; sed tantùm de Festis quæ à populo celebrari præcepta sunt, quæque propterea festa *in populo* communiter vocantur.

CAPUT II.

Quis sit finis institutionis Festorum; quomodo observanda?

1 *Vita Christiana continuum Festum.*
2 *Qua ratione vita Christiana possit esse continuum Sacrificium?*
3 *Quinam spirituale Sabbathum observent?*
4 *Erronea de Sabbatho idea.*
5 *Qua ratione omnes dies hebdomadæ dictæ fuerint* Feriæ?
6 *Ob imperfectiores potissimùm dies Festi instituti.*
7 *Finis Festorum dierum.*
8 *Ut finis hic obtineatur Officium Divinum in plures horas divisum fuit.*
9 *Officium Divinum seu Canonicum primitus ad ædificationem populi institutum.*
10 *Etiam desiderat hodie Ecclesia ut idem habeatur finis Officii Divini.*
11 *Jam pridem statutum, ut populus Officio Canonico, saltem diebus Festivis interesset.*
12 *Quid de hac obligatione habeant Capitularia Regum Francorum.*
13 *De Observantia hujus præcepti inquirebant Visitatores.*
14 *Etiam sæculo* 11. *vigebat hæc disciplina.*
15 *Officium Canonicum quod in Ecclesiis quibusdam Parochialibus diebus Festis persolvitur, sapit hanc disciplinam.*
16 *Idem insinuat Missa solemnis & Vesperæ pomeridianæ.*
17 *Edicta Principum indicant, Officia Divina à populo esse frequentanda.*
18 *Edicta hæc etiam complectuntur* Laudes *vespertinas.*
19 *Quare potius fiat mentio Missæ solemnis, quam Concionis, quando de Celebratione Festorum tractatur?*
20 *Error est, satisfieri sanctificationi diei Festi per auditionem Missæ* privatæ.
21 *Satisfit tamen præcepto de audienda Missa.*
22 *Totum diem debere sanctificari probatur.*
23 *Quomodo S. Carolus totum diem sanctificari voluerit; & quæ pietatis exercitia præscripserit?*
24 *Officiorum Divinorum sedula & conveniens persolutio multùm conducit ut populus diem Festum sanctificet.*

I. COntinuum festum esse vitam hominis *Christianè* viventis jam pridem notarunt Patres. Dum enim Christianè homo vivit, tunc ex monito Apostoli, jugiter *exhibet membra sua Hostiam viventem*, utendo nimirum illis, ut obtemperet Deo. "Corpus etiam nostrum »(ait Augustinus) cum per temperantiam castigamus, si »hoc, quemadmodum debemus, propter Deum facimus, »ut non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis pec„cato, sed arma justitiæ Deo, *Sacrificium* est." *Lib.* 10. *De Civit. Dei, c.* 6.

II. Deinde subjicit Augustinus: "Si ergo corpus, quo „inferiore tanquam famulo, vel tanquam instrumento uti„tur anima, cum ejus bonus ac rectus usus ad Deum re„fertur, Sacrificium est; quantò magis anima ipsa cum se „refert ad Deum, ut igne amoris ejus accensa, formam „concupiscentiæ secularis amittat, eique tanquam incom„mutabili formæ subdita reformetur, hinc ei placens, quod „ex ejus pulchritudine acceperit, fit sacrificium?

Imo ea est populi Christiani dignitas, ut "verum sacrifi„cium esse, dicat Augustinus, omne opus quod agitur, ut „sancta societate inhæreamus Deo, relatum ad illum finem „boni, quo veraciter beati esse possumus.

Itaque Christianè per omnia viventes universæ vitæ suæ tempus & singula ejus momenta *sanctificant*, quando totum vitæ suæ tempus non impendunt, nisi ut sancta societate inhæreant Deo; quemadmodum impendere debent, si utiliter & Christianè impendere velint: nam ut idem sanctus Pater *Epist.* 130. *c.* 7. "Neque enim utiliter „in tempore vivitur, nisi ad comparandum meritum, quo „in æternitate vivatur.

III. Quare eodem Patre teste, "Spirituale Sabbathum „observant illi, qui se ita temperatè operibus terrenis ac„commodant, ut tam lectioni, quàm orationi, etsi non „semper rectè frequenter insistant, secundum illud Apo„stoli: *Attende lectioni & doctrinæ*: & iterum; *Sine inter„missione orate*: qui enim tales sunt, quotidie spirituale „Sabbathum colunt.

IV. Parum ergo sanctè præceptum de *sanctificando Sabbatho* proponitur in hæc verba: Deus præcepit, ut postquam homo totâ hebdomada laboravit pro corpore, ut dies impendit temporalibus, tanto tempore pro se follicitus fuit, septimam tandem diem animæ suæ & Deo impendat. Sic enim vivendum est, ut sive laboret, Deo laboret, sive otietur, Deo sanctè otietur, quatenus Psalmistæ concinere possit. *Tuus est dies, tua est nox; tu fabricatus es auroram & solem.* Hæ sunt continuæ Christianorum feriæ: hoc Sabbathum continuum, quod jam tum pridem Decalogi præcepto mandavit Deus; dum nullam hominis actionem, nullum vitæ tempus voluit esse vacuum dilectione.

V. Reflectens autem Cardinalis Baronius ad loca Patrum, quibus dicitur, Christianos non hanc illam ad Divinum cultum præscriptam habere diem, sed cunctis propensius Divinum numen venerari, ait: "Ex his ... inferri „posse videtur, eâ potissimum ratione in Ecclesia antiqui„tus institutum, ut dies hebdomadæ omnes, *feriæ* nomine „dicerentur.

VI. Verùm cum non omnium, imò paucorum Christianorum ea sit perfectio, ut *continuum* illud Sabbathum spirituale teneant & agant, visum est Patribus, propter infirmiores certos dies designare, quibus à negotiis terrenis cessantes, spiritualiter Deo mysteriisque Divinis contemplandis se consecrarent, illosque specialiter his, quæ ad salutem animæ spectant, impenderent.

Origenes *lib.* 8. contra Celsum, postquam ostendit, quod „qui perfectus est, ratione, operibus, cogitationibus, *perpetuò* hæret Deo Verbo naturali nostro Domino, semper „agit Diem Domini, & nunquam non habet diem Domi„nicam," tandem subjicit: "Vulgus autem eorum „qui credentes magis videntur, quam sunt: qui vel non „vult quotidiè festum agere, opus habet ut contineatur „talibus sensibilibus admonitionibus, ne omnino dela„batur ab officio. Hæc, ut opinor, cogitans Paulus, par„tem diei festi nominavit festum statis diebus recurrens „collatum ad festum illud aliud: Subindicat autem his ver„bis, integrum & perpetuum festum esse in vita æterna, „sicut Sacra Scriptura docet.

Similiter Chrysostomus probat omnes quidem dies Christianis spiritualem posse esse festivitatem; at non immeritò certos dies festivos, idque ob aliquorum imbecillitatem esse designatos: "Neque enim temere (ait) & sine causa „nobis hæc tempora Patres observarunt: sed prudenti ali„qua ratione ducti id egerunt, non ut libertatem nostram „temporum necessitati subjicerent, sed ut dum se imbecil„liorum subjicerent egestati, ad cognitionis opes illos pro„veherent. " *Homil.* 63.

Pluribus hæc prosequitur Thomasinus tractatu De Festis *lib* 1. *cap.* 1. 2. & 3

VII. Hunc ergo in finem Ecclesia quosdam præter diem Dominicum, qui in locum Sabbathi Judaici surrogatus est alios nonnullos dies designavit, qui specialiter Deo, ejusque cultui impederentur, & considerantis ejus mirabilibus operibus, etiam in Sanctis suis consecrarentur; & in iis quæ ad animarum suarum salutem conducere possent, sedulò se occuparent.

Porro sicut nemo dicet, quod famulus aut operarius diem aliquem impenderit suo domino aut hero, qui aliquam duntaxat diei partem domino aut hero suo impendit? ita nec dici potest diem aliquem Deo impendere, qui partem

partem solum ejus diei consecrat ; & piis operibus incumbendo sanctificat : sed requiritur , ut diem totum saltem moraliter sanctificet, Deoque impendat.

VIII. Hinc à primis penè Ecclesiæ nascentis exordiis statutum , observatumque fuit, ut divinum officium per certas Horas distributum , in Ecclesia publicè ageretur; eique diebus saltem Dominicis festisque populus assisteret, ut hoc pacto diem integrum sanctificaret, & Dei cultui se impenderet.

IX. Si enim officii hujus primam institutionem attendamus, illud non tam in Cleri quàm Laicorum ædificationem, & gratiam institutum intelligetur.

Unde S. Thomas quærens utrum oratio debeat esse vocalis , respondet, quod duplex sit oratio communis & singularis : ,, Communis quidem oratio est, quæ per ministros Ecclesiæ in persona totius fidelis populi Deo offertur. Et ideo oportet , quod talis oratio innotescat *toti populo* pro quo profertur , quod non posset fieri nisi esset vocalis. Et ideo rationabiliter institutum est ut ministri Ecclesiæ hujusmodi orationes etiam altâ voce pronuntient , ut ad notitiam omnium possint pervenire ,, 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 12.

Et post Doctorem Angelicum notavit pius Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius in *Alphabeto litt. N.* quod inter cæteras ,, causas multiplicationis psalmodiarum *vocalium* in Ecclesiis ; una sit vitæ *laicorum* laudabilis occupatio.

A Sancto Ambrosio institutum fuisse , ut in Ecclesia Mediolanensi juxta morem Orientalium psalmi *alternatim* decantarentur *ne* POPULUS *mæroris tædio contabesceret*, testis est Augustinus *lib.* 9. *Confess. c.* 7.

X. Eadem quoque hodie est Ecclesiæ intentio; optatque æque ut olim Divinum Officium ita peragi, ut populi devotionem excitet. Unde præterito seculo Concilium Senonense anno 1528. *c.* 17. hæc statuit : ,, Cum in Ecclesiis Dei psalmodia cantanda præcipiatur, ut *Fidelium* devotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumque officium & Missarum celebritates, esse hic Clero ac populo sub maturo tenore intimaque gradatione cantentur, ut eadem distinctione cohibeant & maturitate delectent.

XI. Optat quidem Ecclesia, ut non tantum Clerus; sed etiam populus diurno nocturnoque officio, quantum per occupationes licet, *quotidie* assisteret; præcipue tamen ipsi curæ fuit, ut diebus Dominicis Festisque iis interesset; atque ita dies illos cultui Divino *totos* consecraret.

Theodulphus Episcopus Aurelianensis in suo Capitulari *c.* 24. ait : ,, Diei Dominici tanta debet esse observantia, ut præter orationes & Missarum solemnia , & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat ... Conveniendum & Sabbatho die cum luminaribus cuilibet Christiano ad Ecclesiam ... conveniendum & ad *Vigilias* sive ad *Matutinum Officium* : concurrendum est etiam cum oblationibus ad *Missarum* solemnia. Habetur tomo 7. Concil. general. *col.* 1137.

Synodus Turonensis anno 813. *Can.* 40. ,, Die Dominica oportet omnes Christianos in Laude Dei & gratiarum actione usque ad vesperam perseverare.

XII. In Capitularibus Regum Francorum legitur *lib.* 6. *c.* 205. ,, Ne illo sancto die (Dominico) vanis fabulis, aut locutionibus, sive cantationibus, sive saltationibus stando in biviis & plateis, ut solet, inserviant. Sed ad Sacerdotem aut aliquem sapientem & bonum veniant & eorum prædicationibus & bonis locutionibus, quæ ad animam pertinent, utantur. Et illo die seu Sabbatho ad *Vesperas* & ad *Matutinas* sive ad Missam cum eorum oblationibus, si fieri potest, omnes canendo *Kyrie eleyson* veniant, & eundo & redeundo *Kyrie eleyson* decantent. Similiter & pastores pecorum eundo & redeundo in campum & ad domum faciant , ut omnes eos veraciter Christianos & devotos esse cognoscant.

XIII. Imo adeo constans erat hæc disciplina, atque ad eam conservandam ita solicita Ecclesia, ut inter articulos de quibus per Episcopum, Archidiaconum , vel Archipresbyterum in visitatione erat inquirendum, hic esset ordine decimus septimus : ,, Est aliquis qui in die Dominico, vel in præcipuis festivitatibus quidquam operis faciat; & si ad *Matutinas*, & ad *Missam*, & ad *Vesperas* his diebus intermisse omnes accurrant. ,, Apud Reginonem *De Eccles. Discipl. lib.* 2. *in Inquisit. numer.* 57.

XIV. Quin & seculo 11. inter Decreta Ferdinandi Regis & Sanciæ Reginæ & omnium Episcoporum in diebus eorum in Hispania degentium, & omnium ejusdem Regni Optimatum anno 1050. in Concilio Coyacensi promulgata legitur *c.* 6. ,, Sexto vero titulo admonemus, ut omnes Christiani die Sabbathi *advesperascente* ad Ecclesiam concurrant , & Dominica *matutinas, Missas* & *omnes Horas* audiant.

XV. Ex hac disciplina in pluribus Ecclesiis Parochialibus , præsertim in civitatibus remansit usus Horarum Canonicarum saltem pro majore parte diebus Dominicis & festis decantandarum , ut nimirum populus iis diebus ad Ecclesiam istis horis conveniret. Verum hæc officia non raro adeò perfunctoriè decantantur , ut mirum non sit, si à populo neglectui habeantur; neque de his frequentandis vel cogitetur.

XVI. Frequentia quoque Synodorum nostrorum Decreta, quibus præcipitur, ut diebus Dominicis præter Missam solemnem & Concionem , etiam Vesperæ post meridiem idque horâ statutâ, in omnibus Parochiis decantentur; pristinæ disciplinæ luculenta vestigia sunt.

XVII. Eodem tendunt Principum nostrorum Edicta quibus cavetur , ne quis diebus Dominicis Festis tempore Concionis, Summi Sacri & Vesperarum audeat ambulare in foro, aut locis publicis, aut prope Ecclesiam, neque intrare popinas, aut publicè quocunque ludo se occupare, vel choreas ducere, vel piscari, aut scholas gladiatorias, vel hortos sagittariorum frequentare sub pœna arbitraria; de quibus *parte* 1. *tit.* 3. *c.* 11.

Ita Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem *art.* 5. quod datum fuit ad instantiam Episcoporum istius Provinciæ, qui *tit.* 4. *c.* 1. expressè decreverant hujusmodi Edictum publicum à Regia Majestate aut Magistratibus impetrandum; ut hoc pacto efficacius populus ad frequentationem Divinorum Officiorum adigeretur; & profanatio dierum festorum impediretur.

XVIII. Hic notandum, quod cum Edictorum illorum finis sit , ut publica officia Divina diebus Dominicis & festis non impediantur & negligantur, nullatenus dubitandum appareat, quin Edicta comprehendant quoque publicas ac solemnes *Laudes*, quæ in in Ecclesiis Parochialibus ex præscripto Synodorum, aut Episcoporum, vel sanè ex laudabili consuetudine & Parochorum probanda curâ sub tempus vespertinum decantari consueverunt; utpote quæ & partem divini officii hodie constituere videntur.

XIX. Sed mirabitur forsan quispiam, quod nec in hactenus citatis Canonibus, neque in Decretalibus Gregorii IX. ubi de celebratione festorum aut feriarum agitur Concionis seu instructionis vix mentio fiat : at id mirum videri haud debet. Notorium enim est , moris fuisse in Ecclesia ut post lectionem Evangelii sequeretur ipsa Evangelii explanatio , quam hodie *Concionem* dicimus, hancque, non secus ac ipsam Evangelii lectionem ,, partem *Missæ* constituisse ; uti latius ostensum est suprà *titulo* 5. *c.* 2. adeoque dum in Canonibus præcipiebatur populo interesse *Missæ*, unà præceptum fuit *Concioni* assistere.

XX. Ex his facile apparet , omnino à mente Canonum & Ecclesiæ esse alienam quorundam opinationem, qui arbitrantur , præcepto de sanctificando Die Dominico aut festivo satisfieri per unius *Missæ privatæ*, quæ semihoræ spatio absolvitur , auditionem tametsi reliquam diei partem actionibus profanis & inutilibus impendant: quem abusum expressit Synodus Cameracensis anno 1604. *tit.* 4. *c.* 1. eumque uti Parochi extirpare studeant, præcepit. ,, Ut abusus ille (ut) Divino & Ecclesiastico præcepto. ,, contrarius semel tandem penitus aboleatur, quo se plerique existimant probè suo functos officio , si Missa, etiam *privatâ* tantummodo diebus Dominicis & festis audita, reliquum diem profectioni, negotiationi, lusibus, choreis, potationibus & aliis secularibus vel etiam illicitis actionibus impendant ; Parochi suis subditis frequenter inculcent ea quæ in Catechismo Romano ad tertium præceptum Decalogi, & aliis authoribus de recta dierum festorum observatione traduntur.

Et omnia illa Synodorum atque Episcoporum Decreta , quibus interdicitur diebus Dominicis & festis Missarum *privatarum* celebratio , qua populus à Missa Parochiali & solemni abstrahi posset, ad quid tendunt, nisi ut huic abusui occurrant ; occasionemque populo adimant, auditâ Missa privata negligendi Missam Parochialem, ac unà instructionem quæ sub Missa Parochiali fieri consuevit?

XXI. Quapropter licèt ex Ecclesiæ conniventia, & longâ consuetudine præcepto Ecclesiæ de audienda Missa die Dominico aut festo satisfiat per auditionem Missæ *privatæ* , nequaquam tamen ex mente Ecclesiæ , eâ solâ auditione impletur præceptum de sanctificando die Dominico aut festivo.

An dicimus diem aliquem *sanctificari* , id est , in Dei cultum pietatisque opera impendi , dum vix vigesima illius diei pars Dei Cultui aut pietatis operibus impenditur?

XXII. Ut quid enim etiam hodie jubetur *toto* die Festo ab opere servili, mercatu , strepitu forensi aliisque secularibus actionibus abstinere, nisi ut totus dies cultui Divino impendatur & sanctificetur; ,, idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum est, ut *liberius* ad Ecclesiam ire, psalmis & hymnis & canticis spiritualibus insistere, orationi vacare , oblationem offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad invitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere , eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus : ,, Ita seculo nono ad Consulta Bulgarorum respondit Nicolaus I. *cap.* 11.

XXIII.

XXIII. Hæc apprimè pernoscens S. Carolus valde sollicitus fuit, ut diebus Dominicis ac festis populus pietatis exercitiis totaliter se impenderet, veraciterque dies illos sanctificaret; ac signanter in Concilio Mediolanensi III. *titulo.* 1. decrevit, ut imprimis » Festis diebus sacrosancto Missæ Sacrificio Fideles omnes intersint. Neque verò excusentur puellæ nobiles, neque deinceps viduæ, ne permissu »quidem primi nostri Concilii, ob recentem mariti mortem, aliove cujusvis consuetudinis prætextu.

Post hæc subjungit: « Ut verò ii dies omni pietate, & religiosius colantur; hæc crebro populum Parochi, & Concionatores admoneant atque hortentur.

«Ut illorum dierum tempus, quod Deo ejusque cultui »debetur, in iis actionibus *totum* consumant, in quibus sanctè consumendum est.

«Ut concionem mane, & sacram lectionem à prandio ubi »explicari solet, audiant.

«Ut divinis, vesperarum præsertim, officiis præsentes piè »religiosèque adsint.

«Ut in Christianæ doctrinæ rudimentis ac præceptis, vel »percipiendis vel recolendis versentur.

«Ut in operibus etiam officiisque pietatis sese exerceant, »ægros homines visitando, morientes piè consolando, & »alia ejusmodi præstando.

Eandem in rem videri potest ejusdem sancti Præsulis Monitorum libellus pro instituenda Christiana vivendi ratione à cujuscunque conditionis & status fidelibus, qui habetur in Actis Ecclesiæ Mediolanensis *pag.* 1002. & inter alia describitur *pag.* 1011. exercitium speciale pro Festis, sacris temporibus & vigiliis.

XXIV. Sanè si ea esset Episcoporum & Parochorum cura, ut diebus Dominicis Officia Divina, aliaque pietatis exercitia tum ante, tum post meridiem congruis horis, eâ quâ decet reverentiâ, & exactitudine haberentur, non dubium, quin plurimum conducerent, ut populus ad ritè sanctificandum dies Festos incitaretur; & à profanis, quin & illicitis ac inhonestis actionibus, ad quas otium allicit, abstraheretur: ut notoria experientia in Parochiis bene institutis compertum est.

CAPUT III.

De Operibus servilibus die festo prohibitis.

1 *Sabbathum* cessatio, *& sabbathizare* cessare *&* requiescere *dicitur.*
2 *Olim Judæis præceptum erat Sabbathò requiescere ab opere servili.*
3 *Quomodò Ecclesia adoptaverit præcepta data Judæis pro sanctificatione Sabbathi.*
4 *Lex Constantini M. de cessatione ab operibus die Dominicâ, & an hic primus, qui de feriatione ab opere edixit.*
5 *Strepitus forenses magis repugnare videntur cum celebratione Festorum, quàm opus servile.*
6 *Quid sit opus* servile.
7 *Recensentur nominatim opera servilia.*
8 *Ratio prohibendi opera servilia festis diebus.*
9 *Mareschalli & Barbitonsores à suis opificiis abstinere debent.*
10 *Quid de Tonsoribus, Pastoribus aliisque statuerit S. Carolus.*
11 *Decreta Synodorum Belgii circa Laniones, Molitores, Braxiatores & similes opifices.*
12 *His consonat Edictum Principum.*
13 *Transcribere libros pietatis* gratis *non esse illicitum diebus festis respondit Gersonius.*
14 *Exscriptor talium librorum quomodo dicendus sit* prædicare.
15 *Potest continuò orare, & quomodo.*
16 *Est conveniens opus pœnitentiæ.*
17 *Opus hoc utilius & magis necessarium tempore Gersonii quam hodie, & quare.*
18 *Concludit Gersonius non esse servile.*
19 *Quomodo opera aliqua cum moderatione licita sint diebus festis aliàs illicita.*
20 *Quomodo hic subinde excedant Advocati.*
21 *Circa itinerationem diebus festis moderatio servanda.*
22 *Itinera non necessaria in diem non festum convenit differri.*
23 *Famulis dandum spatium sanctificandi Festa; nec ad opera servilia cogendi.*
24 *Monendi patres familias ut suis famulis & operariis indulgeant tempus vivendi ad officia Divina.*
25 *Quid de hac obligatione statuant Capitularia Regum Francorum.*
26 *Qualis debeat esse Parochorum cura circa opiliones Bubulcos & similes.*

I. Sabbathum, hebraicum nomen, si latinè interpretaris, *cessatio* dicitur (ait Cathechismus Romanus *parte* 3. in expositione tertii præcepti Decalogi *num.* 15. qui & addit) „ Sabbathizare propterea *cessare & quiescere* »latino vocabulo appellatur, quâ significatione factum »est, ut Sabbathi nomine dies septimus diceretur, quoniam absoluta perfectâque mundi universitate, Deus ab omni *opere*, quod fecerat, requievit.

II. Ut ergo esset cessatio seu Sabbathum post verba illa: *Memento ut diem Sabbathi sanctifices* addit Deus: *Non facies* OMNE OPUS *in eo tu, & filius tuus, & filia tua: servus tuus & ancilla tua jumentum tuum & advena, qui est intra portas tuas.*

»Quibus verbis (ait Catechismus Romanus *nu.* 31.) ad »id primum instituimur, ut quæcunque Divinum cultum »impedire possunt omnino vitemus, facilè enim perspicitur »potest, omne *servilis operis* genus prohiberi, non quidem »ea re, quod suâ naturâ aut turpe aut malum sit, sed quoniam mentem nostram à Divino cultu, qui finis præcepti »est, abstrahit.

III. Quemadmodum igitur Ecclesia præceptum illud populo Judaico datum adoptavit, in quantum in illo naturale præceptum colendi Deum, certosque dies ejus cultui specialiter impendendum continetur; ita & ea, quæ pro observantia ejus præcepti vetita erant Judæis, Christianis quoque interdixit; in quantum Christianam & religiosam sanctificationem Sabbathi impedire possent, mentemque ipsorum à Divino cultu abstrahere.

IV. Legitur Constantini Magni lex in Codice Justinianæo sub titulo *De Feriis*, cujus hæc sunt initialia verba: »Omnes judices, urbanæque plebes, & cunctarum artium officia, venerabili die solis quiescant.

De feriatione ab operibus eâ die primùm edixisse Constantinum credit eruditus Auctor Notarum in *Epistolam* 3. *lib.* 11. S. Gregorii, addens: „ Alii Imperatores non tam »de opere, quàm de judiciis statuerunt: sic Theodosius, *ut in die Dominico emancipare ac manumittere liceat, reliquæ* CAUSÆ *vel* LITES *quiescant.* Prohibent tamen »spectacula & voluptates obscœnas. „ Hæc ille.

V. Quidquid sit de hac reflexione, certum est, quòd arctius frequentiusque vetitum fuerit, diebus Dominicis & Festivis strepitus forenses exercere, quàm operi servili aut manuali occupari; tum quod illi facilius differri possint, tum quod magis mentem distrahere & à rebus Divinis avocare soleant, quàm opera servilia.

Ad hæc constat, subsequentibus seculis, tam Ecclesiasticis, quàm Civilibus legibus opera servilia festis diebus vetita esse; in quantum scilicet & hæc religiosam Festorum celebrationem, & Christianam quietem impedire possunt.

VI. Opera servilia propriè hîc dicuntur opera illa corporalia, in quibus unus servit alteri, atque communiter per *servos* olim, hodie per famulos seu mercenarios exerceri solent; ac inde *servilia* à *servis* jam pridem nuncupata fuere.

VII. Quæ inter opera servilia etiamnum hodie computantur, ea ferè expressa habentur in Capitulari Aquisgranensi Caroli Regis an. 789. *cap.* 79. & refertur *lib.* 1. *Capitular. cap.* 75. » Statuimus quoque, secundum quod in lege »Dominus præcepit, ut opera servilia diebus Dominicis »non agantur, sicut & bonæ memoriæ genitor meus in suis »Synodalibus edictis mandavit quod nec viri ruralia exerceant opera, id est, nec vineam colendo, nec in campis »arando, nec in metendo, vel fœnum secando, vel sepem ponendo, nec in silvis stirpando, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec domos struere, nec in »horto laborare, nec ad placita conveniant, nec venationes »exerceant. Sed tria carraria opera licet fieri in die Dominico, id est, hostilia carra, vel victualia, & si fortè necesse fuerit corpus cujuslibet duci ad sepulchrum. Item »fœminæ opera textilia non faciant, nec capulent vestitus, »nec consuant, vel acu pictile faciant, nec lanam carpere, »nec linum battere, nec in publico vestimenta lavare, nec »vervices tondere habeant licitum.

VIII. Rationem addit: „ Ut omnimodis honor & »requies die Dominico persolvatur. Sed & ad Missarum »solemnia ad Ecclesiam undique conveniant, & laudent »Deum pro omnibus bonis quæ nobis in illa die fecit.

IX. Concilium Parisiense seu Senonense Anno 1429. *cap.* 25. decernens dies Dominicos & festivos cum omnimoda reverentia observari; abstinendo scilicet ab omni »opere servili & manuali, ac divinorum auditioni cum majora devotione vacando; » mox tanquam consequens »subjungit: „ Illum abusum penitus reprobantes, quo »*Mareschalli & barbitonsores* supradictis Dominicis, & aliis »B. Mariæ & Apostolorum, & supradictis Festivitatibus »credunt sibi licitum fore sua ministeria, etiam præter necessitatem, exercere, circa quem volumus per Ordinarios de opportuno remedio provideri, ipsos monitione »prævia, corrigendo.

Et quis dubitet, quin Mareschallorum ac Tonsorum ministe-

ministeria inter opera servilia ac manualia numerari adeoque unà cum his vetita censeri debeant diebus Dominicis & Festivis.

X. Quare S. Carolus in Concilio III. Mediolanensi reliquis opificibus tonsores annumerare non dubitavit dicens « *Tonsoribus* præterea, pistoribus, sutoribus, cal„ceariis aliisque ejusmodi, & reliquis opificibus; qui„bus præscribi oportet, Episcopus certas regulas præ„scribat; ne deinceps dierum festorum cultum violent, „in quo maximè peccare solent.

Quam hodie abusus ille in multis Belgii locis communis sit; quamque parum religiose à tonsoribus dies festi colantur, ubique obtineat, utpenè magis diebus Dominicis & Festis, quam aliis diebus opificia sua exerceant, nimis notum est. Episcoporum & Magistratuum est his abusibus occurrere, legesque præscribere, quibus & ipsi Tonsores, & populus se conformare teneantur.

XI. Circa Laniones in multis locis non absimilis invaluit abusus; ut nimirum diebus festis circa opificii sui exercitia occupentur: cui occurrere volens Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 12. *cap.* 2. præcipit « ne subditi ulli operi ser„vili, quod sine evidenti periculo differri potest manum ad„moveant, uti panno laneo vel lineo lavando aut dealb n„do, aut tingendo, oves & boves mactando aut saliendo.

Similiter Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 4. *cap.* 2. de dierum festorum cultu agens, ait: « Neque etiam permittan„tur ... molitorum, coctorum cerevisiæ, laniorum, pisto„rumque operæ, nisi ob notabilem necessitatem « Idipsum „iisdem pene verbis expressum est in Synodo Tornacensi anno 1589. *tit* 4 *cap.* 1.

XII. His consonat edictum Philippi II. ad citatam Synodum Cameracensem *art.* 7. « declarans licitum non esse „molitoribus, braxatoribus, lanionibus, & pistoribus sua „opificia diebus festis exercere, nisi ob notabilem necessita„tem determinatam per Officialem & Magistratum loci, „de consilio Decani Christianitatis aut in ejus absentia, „Pastoris loci.

XIII. Olim proposita fuit Joanni Gersoni à quodam Monacho domus Carthusiæ hæc quæstio: *Si liceat diebus festivis scribere devotionis libros gratis.*

Huic quæstioni ut responderet Gersonius, specialem tractatum composuit, quem inscripsit *De laude Scriptorum*, primumque inter ejus opera locum occupat; in quo ostendit per duodecim considerationes, transcribere *libros devotionis gratis* nullatenus esse opus *servile*, eique laudabiliter diebus festivis incumbi posse.

XIV. Inter has considerationes una est, quod hujusmodi librorum exscriptor prædicet non lingua, sed, *manu*: eoque fructuosius, quo hæc prædicatio est magis permanens, plures instruere potest. « Certè (ait) si lingua sileet, manus præ„dicat, & fructuosius aliquanto, quanto scriptura venit ad „plures uberior, quam transiens sermo.

XV. Deinde consideratione quarta exponit, quomodo Scriptor talium librorum continuo orare mentemque in Deum elevatam habere queat. « Crediderit (ait) „Scriptor noster & pietate Jugi recogitaverit, toties „Deum Sanctosque Angelos secum esse, toties Scripto„res sacros ipsum alloqui, toties Christum sibi blanda „quæ tam oscula consolationis dare, quoties dicta eorum „labris conscribit. Contemplationem itaque lectio, quæ „scribentia sit, non impedit, sed parit.

XVI. Quinta consideratio asserit, scriptionem librorum esse laboriosum exercitium, macerationem quamdam corporis, posseque imponi per modum pœnitentiæ à Confessario. « Nullus (ait) negaverit laboriosum esse „scribentis exercitium. Acceptet ergo istud in pœniten„tiam seu satisfactionem, pro suis alienisque delictis, „&c. Junge quod in foro pœnitentiæ potest iste labor „ad satisfactionem imponi. Quem laborem si nullus homi„num imponit, imposuit fane Deus ab initio, cum dixit Adæ „& posteris ejus: In sudore vultus tui vesceris pane tuo.

XVII. Cæteræ considerationes Gersonianæ ostendunt fructum multiplicem ex scriptione accurata piorum librorum in Ecclesiam & populum dimanantem: qui eo tempore, quo scribebat Gersonius, nimirum anno 1428. major erat; quod necdum ars typographica esset reperta; unde nec mirum, si Gersonius & ipsam transcribendi libros necessitatem & utilitatem tantoperè extollat.

XVIII. Interim ex omnibus concludit Gersonius: „Nihil impedit libros seu tractatulos vel codicillos de„votionis scribere festivis diebus; habito moderamine, „quale sapiens judicabit in hoc opere; quod utique non „servile censendum est; sed in honorem Ecclesiæ ali„quando plus vergens, quàm multiplicatio vocalis ora„tionis, imò quàm insolens in aliquibus Missarum mul„tiplicatio.

XIX. Quæ hic circa transcriptionem piorum librorum dixit Gersonius, eadem quoad alia multa exercitia *non servilia* dici possunt; quod nimirum ea sanctificationem diei Festi non violent, modò cum ea moderatione, intentione, aliisque circumstantiis à Gersonio descriptis, fiant.

È contrario, si ea moderatio, eæque conditiones non serventur, facilè fiet, ut similia exercitia sanctificationem diei Festi impediant.

Quid enim, si quis diem Festum pro majore parte impendat scribendo acta aut instrumenta litium sub debito salario: quemadmodum Procuratorum, Advocatorum, Notariorum, aliorumque Officiatorum ministri sive Scribæ facere consueverunt? Quis dicet hujusmodi Scriptores diem Festum sanctificare? Et de tali scriptione indubiè intelligendus S. Bonaventura in *Speculo Discipl. ad Novit. parte* 1. *cap.* 22. ubi inter ea, quæ in diem non festivum differenda censet, numerat *scribere in quaterno*.

XX. Eadem ratione post alios Theologos docet Merbesius *prima parte, quæst.* 190. *conclus.* 12. « Peccare „Advocatos, qui cupiditatis & avaritiæ studio succensi „solitos labores Dominicis diebus & Festis obeunt, & ita „sese in secularia negotia immergunt, ut nihil sibi tem„poris relinquant, quo Deum singulari cultu iis præser„tim diebus prosequantur, & suæ saluti consulant. « Idem erit de Procuratoribus aliisque qui negotiis tametsi liberalibus simili modo se immergunt.

XXI. Quin & circa ipsa *itinera*, quæ Synodus Aurelianensis Anno 538. *Can.* 28. diebus Dominicis vetita non esse declarat, quædam moderatio tenenda est.

Sanctus Theodulphus Aurelianensis Episcopus in citato Decreto, postquam dixit, tantam debere esse observantiam, ut præter orationes & Missarum solemnia & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat, immediatè subjicit: « Nam & si *necessitas* fuerit navigandi, sive *itinerandi*, licentia datur; ita duntaxat, ut hac occasione Missæ „& orationes non prætermittantur.

Quamvis ergo conformiter ad Synodum Aurelianensem declaret hic Aurelianensium Antistes, diebus Dominicis esse licentiam itinerandi, eam tamen non nisi *necessitas* concurrat concedere videtur; idque ulterius ea moderatione, ut *Missæ & Orationes* non prætermittantur.

Et tertius citata Synodus Coyacensis sub S. Ferdinando Rege Castillæ de celebratione diei Dominicæ agens dicit: « Servile opus non exerceant, nec sectentur *itinera*, „nisi orationis causa, aut sepeliendi mortuos, aut visitandi „infirmos, aut pro Regis secreto, pro Sarracenorum im„petu.

XXII. Sane timoratorum plurium praxis etiam hodierna docet, itinera præcipuè longa, quæ notabilem diei partem occupant, diebus festis non esse facile suscipienda; eaque, si sine notabili incommodo fieri queat, in alium diem esse differenda, exemplo Comitis S. Geraldi, de quo in ejus vita narrat S. Odo *lib.* 2. *cap.* 24. « Iter suum ab Urbe „rediens venit Sabbatho ad quamdam Ecclesiam, juxta „quam scilicet, ubi sulphuris videntur acervi. Cum au„tem vellet populus in crastinum proficisci, retinuit eos, „dicens, quod ob reverentiam Dominici diei, saltem usque „ad *nonam* demorarentur. Nec illa demoratio fuit etiam sine „beneficio temporali.

Notandum per horam *nonam* hic intelligi horam, quæ nostræ horæ *tertiæ* pomeridianæ respondet.

XXIII. Quod olim deploraverit Concilium Parisiense anno 829. *lib.* 1. *cap.* 50. quod utcumque dies Dominica à quibusdam Dominis venerando custodiri videretur, sed à *conservis servitio eorum pressis* perraro debito honore coli inveniretur, hodie meritò deploratur; dum videmus plures famulos famulasque diebus festis in tantum à suis Dominis impendi & ad operas adigi, ut iis vix tempus Missam audiendi indulgeatur; indeque non raro contingat, ut circa fidei mysteria, ac vitæ Christianæ normam planè rudes sint.

Inter leges Ecclesiasticas sancti Canuti Regis Danorum *cap.* 14. legitur: « Herus si servo invito opus ad dixerit die „quocumque festo, servo mulctator suo, servus deinceps „liber esto.

XXIV. Apud Regionem *De Eccl. Discipl. lib.* 2. *cap.* 416. refertur sub nomine Concilii Rothomagensis: Admonere „debent Sacerdotes proles sibi subditas ut bubulcos atque „porcarios vel alios pastores vel aratores, qui in agris „assiduè commorantur vel in silvis, & ideo more pecudum „vivunt, in Dominicis & in aliis festis diebus saltem ad „Missam faciant vel permittant venire. Nam & hos „Christus pretioso Sanguine suo redemit. Quod si neglex„erint, pro animabus eorum absque dubio rationem se „reddituros sciant.

Hic notandum, quod juxta illius temporis disciplinam, nomine *Missæ* hic intelligatur *Missa solemnis* sive Parochialis, sub qua ipsa concio comprehenditur, juxta dicta capite præcedenti.

XXV. Et in Capitularibus Regum Francorum legitur *lib* 6. *cap* 205. « Et illo die Sabbato ad Vesperas „& ad Matutinas sive ad Missam cum eorum oblatio„nibus,

»nibus, si fieri potest, omnes canendo, *Kyrie eleyson* ve»niant, & eundo & redeundo *Kyrie eleyson* decantent. Si»militer & *pastores pecorum* eundo & redeundo in campum »& ad domum faciant, ut omnes eos veraciter Christia»nos & devotos esse cognoscant.« Idem eisdem pene verbis expressit Herardus Archi-Episcopus Turonensis in suis Constitutionibus *cap.* 114 Habentur ad calcem tomi primi Capitularium Regum Francorum editionis Baluzianæ. Notandum autem per *Kyrie eleyson* hic intelligi *Litanias publicas* quæ per *Kyrie eleyson* incipere solent. Confule Glossarium Du Cange verbo *Kyrieles*.

Quàm crassa soleat in hoc hominum genere esse ignorantia, & sæpiùs vita omninò gentilis, quin & impia, nimis notum est; ut meritò hic rursus repetam, quod ex Synodo Namurcensi relatum est supra *parte* 1. *tit.* 3. *cap.* 5. ut «Pastores tempore messis, & etiam illis diebus, quibus »*opiliones, bubulci*, vel subulci in agris sunt, illos visitent »ibidem & doceant, imitaturi ea in parte vestigia Salva»toris nostri JEsu Christi, qui per vicos & plateas transi»bat evangelizare Regnum Dei.

CAPUT IV.

Strepitus forenses & mercatus diebus Festis vetiti.

1 *Ex præcepto sanctificandi dies festos profluit, à strepitu forensi abstinendum esse.*
2 *Quid de hoc dixerit Constantinus Magnus?*
3 *Lex Theodosii Imperatoris.*
4 *Amplior de hac re Constitutio Leonis & Anthemii Imperatorum.*
5 *Canones legibus consentiunt.*
6 *Sententiæ pronuntiatio, etiam ante conceptæ, die festo fieri nequit.*
7 *Similiter nec sententiæ executio.*
8 *Examen testium, licet jam ante juraverint, die festo non instituendum.*
9 *Actus judiciales die festo exerciti sunt invalidi; licet partes consenserint.*
10 *Ob necessitatem aut pietatem interdum liciti.*
11 *Mercatus cur diebus festis prohibitus.*
12 *Distinctio inter actus judiciales & mercatum diebus illis exercitos.*
13 *De vetitis mercatu & nundinis die festo Decretum Synodi Cameracensis.*
14 *Conforme Edictum Philippi II.*
15 *Simile Decretum Synodorum Mechliniensium, & Edictum Principum.*
16 *Vetitum vendere carnes in macello; vel merces in domibus privatis? etiam foribus* clausis.
17 *Regulamentum Magistratus Bruxellensis circa venditionem edulium diebus festis.*
18 *Decretum S. Caroli diebus festis mercatum interdicens.*
19 *Etiam ementes violationis festorum complices declarat; minutiora tamen vendi permittit.*
20 *Quibus potissimùm incumbat hisce invigilare?*

I. OPera servilia inhibita esse diebus Dominicis & Festivis, ea potissimùm ex causa, quia hominem abstrahunt ab iis, quæ diebus illis tractare & agere oportet, reddúntque eum nimis implicatum, quam ut divinis pro exigentia & sanctificatione ejusmodi dierum vacare possit, notatum fuit capite superiori.

Ex ipsâ igitur ratione præcepti consequens est meritò per Canones jam pridem vetita esse diebus illis Deo sacris omnia ea exercitia, quæ hominem rebus terrenis implicare, & à cultu Divino nata sunt avocare: inter quæ eminent strepitus judiciales, qui, ut capite præcedenti notatum est, magis hominem rebus terrenis implicare solent, quàm opera servilia.

II. Constitutio Constantini Magni de observantia diei Dominici seu *Solis* superiore capite relata, qua dicitur: «omnes judices, urbanæque plebes, & cunctarum artium »officia die *Solis* quiescant:« sat apertè strepitus judiciales die illo debere quiescere indicat.

Quinimò eidem Imperatori consideranti, ipsos Gentiles à suis Feriis sive Deorum Festis jurgia litigiorum amovisse: «indignissimum videbatur diem *Solis* veneratione sui cele»brem, altercantibus *jurgiis & noxiis* partium *contentionibus* »occupari:« ut loquitur in *L.* 1. *Cod. Theod. de Feriis*.

III. Theodosius Imperator in *leg.* 2. *Cod. eod.* ait: «Ut die »Dominico emancipare ac manumittere liceat, reliquæ »*causæ*, vel *lites* quiescant.« Dein paucis interpositis adjungit: «Sanctum quoque diem Paschæ, & diem Natalis Do»mini, & Epiphaniæ, septem qui præcedunt, & septem »qui sequuntur, *sine strepitu* volumus observari. Et quod »contra hoc factum fuerit, omnibus modis irritatur.

IV. Verùm omnibus generalior ipsosque actus judiciarios propiùs exprimens est Constitutio Leonis & Anthemii in *l. fin. Cod. eod.* «Dies festos Majestati Altissimæ dedica»tos, nullis volumus (inquiunt) voluptatibus occupari, »nec ullis exactionum vexationibus profanari. Domini»cum itáque diem ita semper honorabilem decernimus & »venerandum, ut à civitatis executionibus excusetur; nul»la quemquem urgeat admonitio: nulla fidejussionis flagi»tetur exactio, taceat apparitio: advocatio delitescat. Sit »ille dies à cognitionibus alienus: præconis horrida vox »silescat: respirent à controversiis litigantes, & habeant »fœderis intervallum: ad sese simul veniant adversarii non »timentes, subeat animos vicaria pœnitudo: pacta confe»rant, transactiones loquantur.

V. Canones ipsam dierum festorum sanctificationem unicè desiderantes, eas Imperatorum leges laudarunt, atque frequenter adoptarunt, renovarúntque.

Sub nomine Concilii apud Compendium in *Cap.* 1. ✕ *de Feriis* præcipitur, ut omnes dies Dominici observentur, & « in eis mercatus minimè fiat, neque *placitum*: »neque aliquis ad mortem, vel ad pœnam judicetur, »nec Sacramenta (nisi pro pace vel alia necessitate) præ»stentur.

VI. Ex his juris textibus uno consensu tradunt Juris-Consulti, per Ferias omnem judiciorum actum quiescere debere; & si fieret, non valere. V. G. si sententia feratur, etiamsi tum solum pronuntiaretur, jam ante juridico die composita & concepta; uti post Antonium Fabrum docet Tuldenus ad Codicem titulo *de Feriis*, *num.* 2.

VII. Rectè quoque ibidem Tuldenus reprobat quorundam opinionem arbitrantium, *executionem* sententiæ die Feriato licitam esse, eò quod in ea non versatur causæ cognitio: «quia (ait Tuldenus) Feriæ non magis discepta»tione secura judicis, quàm vexatione damnati violantur, »& *anxia* perscrutatione victoris apparitorisque. Hoc enim »potissimum spectant leges.

VIII. Notat quoque ibidem *num.* 5. non rectè quosdam Interpretes «admittere diebus festis examen testium, »quamvis in Profesto *juraverint*; neque eorum citationem »ob supra citatam legem finalem: nam ejus decretum uti»que judiciale est, & executio inquietat. . Sanè cum con»stet, in festo testes adigi jurejurando non posse *Cap.* 1. ✕ »*de Feriis* (qui tamen actus religionis est) nescio, qua ratio»ne velint eos examine distringi posse: cum suæ potiùs con»scientiæ vel legis Divinæ normam examinandæ vocare »oporteat.

IX. Et quidem úsque adeò solemnibus Feriis, quæ ob reverentiam Dei noscuntur institutæ, à strepitu judiciali «convenit abstinere (ait Pontifex in *Cap. fin.* ✕ *de Feriis*) ut »*consentientibus* etiam partibus, nec processus habitus te»neat, nec sententia, quam contingit diebus hujusmodi »promulgari.

Ratio decisionis est, quia, ut rectè monet Tuldenus *num.* 4. Feriæ religiosæ non ad litigatorum favorem, sed ad honorem Dei pertinent. Unde ibidem subjicit Pontifex: «Licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarum vel mes»sium ob necessitates hominum indulgentur, procedi va»leat, si de partium processerit voluntate.

X. Addit nihilominus Pontifex hanc parenthesim, *nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat.* Hinc uno consensu concludunt Canonistæ, communi praxi comprobante, urgente necessitate, vel pietate suadente, posse subinde actus judiciales diebus festis exerceri. Casus plures passim referunt Interpretes & Doctores ad titulum Codicis & Digestorum *de Feriis*, qui casu occurrente facilè consuli poterunt.

XI. Sicuti ob nimiam à rebus divinis distractionem diebus festis debet quiescere strepitus judicialis; ita eadem ratione cessare debet iis diebus mercatus sive mercatura seu negotiatio. Licèt enim propriè non possit operibus servilibus annumerari mercatura, tamen ex illis est, quæ hominem sæcularibus implicat, & à divinis avocat: unde jam pridem à Canonibus, uti actum judicialem, ita & *mercatum* diebus Dominicis vetitum esse ex verbis *Cap.* 1. ✕ *de Feriis* vidimus.

XII. Hanc tamen quoad eam prohibitionem inter actum judicialem & *mercatum* communiter notant distinctionem Doctores, quod contractus in mercatu aut nundinis die Dominico celebrati, seclusâ consuetudine, sint *validi*; actus verò judiciales *invalidi*: licet enim omnes æqualiter vetentur in citato *Cap.* 1. non tamen mercatus irritatus, neque contractus aliique actus mercaturam spectantes; sicuti irritantur actus judiciales in dicto *Cap. fin.*

XIII. Synodi nostræ Belgicæ observationem dierum festorum urgentes, mercatum nundinásque diebus illis proscribunt, vetitáque declarant; eáque ut etiam Regia auctoritate interdicerentur, postularunt.

Synodus P. II. Cameracensis *titulo* 4. *cap.* 2. ait: «Si»militer eidem Regiæ Majestati supplicetur pro Edicto »con-

„contra aurigas, nautas & similes, ne Dominicis & aliis „Festis diebus merces vehere possint; utque etiam subhastationes, quas vulgo *recours*, aut *passemens* appellant, & „multò magis *mercatus*, *actiones publicæ* tempore Missæ & „Vesperarum sub gravi pœna prohibeantur: *nundinæ* etiam „annuæ, & *forum* rerum *venalium* hebdomadarium, cùm „in diem festum incidunt, in alium transferantur ab Episcopis cum consilio Magistratuum.

XIV. Synodi postulationi annuens Philippus II. Edicto ad hanc Synodum mandavit *art.* 8. ut dictæ subhastationes & auctiones publicæ in alium diem non festum differantur: ita tamen ut denuntiationes & proclamationes iis diebus, ob concursum populi, fieri possint extra Ecclesiam finita Missa, aut Vesperis. Nundinæ annuæ, & forum publicum hebdomadarium, si in diem festum incidant, vult ad diem non festum anticipari, vel differri per Magistratum cum communicatione & consilio Episcoporum.

XV. Huic consonat quod jam ante statuerat Synodus P. I. Mechliniensis titulo *de Festis*, *cap.* 3. „Si forum aut nundinæ incidant in aliquo ex celebrioribus festis, serventur „illæ, vel ante, vel post festum, prout Magistratus cujúsque loci judicaverint expedire.„ Et in Synodo P. II. Mechliniensi *titulo* 13. *cap.* 4. renovatum, & Edicto principum *art.* 9. roboratum fuit.

XVI. Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 12. *cap.* 2. ait: „Merces etiam suas dictis festis *ante fores*, vel in *fenestris* domorum vel alibi venales non exponant.

Rursus Synodus Tornacensis anno 1643. *tit.* 3. *cap.* 7. ait: „Promotor districtè invigilet contra eos qui diebus Festis „& Dominicis, etiam foribus *clausis* merces emere vel vendere præsumunt in civitatibus.„ Et ejusdem Diœcesis Synodus anno 1589. *tit.* 4. *cap.* 2. „prohibuit, ne die Dominico aut Festo vendantur carnes in macello, vel etiam in „domibus *privatis*, nisi supervenïente necessitate.

Inter excessus committi sólitos diebus Festis, & in quos Magistratus cæterósque Officiarios invigilare hortatur Synodus Iprensis anno 1629. *tit.* 6. *cap.* 1. recensentur *venditiones carnium in macellis*.

Similia in omnibus passim Synodis decernuntur, mandatúrque Pastoribus, Archi-Presbyteris & Officiariis, ut sedulo in contravenientes invigilent.

XVII. Circa venditionem edulium, quæque ad victum quotidianum pene necessaria sunt, nec diu conservari possunt; solentque hodie in omnibus passim civitatibus publice exponi, extat longum ac moderatum regulamentum Magistratus Bruxellensis, confectum de consensu & cum interventione Jacobi Boonen Archi-Episcopi Mechliniensis, libro 1. Edictorum Brabantiæ, *pag.* 58. quod licet in multis ob consuetudinem moltam condescendat, ac nonnulla permittat, quæ melioribus temporibus permissa non fuissent, optandum nihilominus esset, ut quæ ibidem decernuntur, ubique exacte hodie observarentur, atque ad ejus normam dies Festi colerentur. Hoc inter alia præcipue præ oculis habuisse videntur hujus Regulamenti auctores, ne per hujusmodi mercatus, publica & Parochialia officia impedirentur; consequenter nec ipsi vendentes aut ementes à frequentatione illorum Officiorum retraherentur; ita enim pleraque ordinantur, ut vel ante tempus inchoandi Divini Officii debeant sistere, vel nonnisi post absolutum Divinum Officium inchoare queant.

XVIII. Decreto huic Magistratus Bruxellensis in multis consonat monitum S. Caroli anno 1581. ad Parochos missum cujus inscriptio est: *Nequidpiam ematur, vendatúrve diebus Festis*: extatque in actis Ecclesiæ Mediolanensis *pag.* 351. Hic imprimis memorat, jam pridem specialibus à se editis Decretis super observatione Festorum, prohibitas esse emptiones ac venditiones quarumcunque rerum, iis duntaxat exceptis quæ ad humanum *illius* tantum diei victum necessariæ sunt, quæ tamen *publice* non exponerentur, & non nisi *determinatis* horis vendi possent, *clausis* omninò *officinis*, ostiolo solum patente.

XIX. Post hæc deplorat, „hæc tamen admodum negli„gi, plurimis *apertas* exhibentibus *officinas*, aliis etiam pul„los, fructus aliave id genus vendentibus per vicos & pla„teas sicut cæteris diebus citra discrimen, publico scanda„lo pravoque exemplo... Monere verò, non vendentes „modò, verum etiam *ementes* cæteri Festorum violatores, „quippe qui peccato cooperantur, atque adeo participes „ejus fiunt: quare quisquis ea, quæ sunt usui suo necessa„ria pridie Festi sibi comparet, exceptis quibusdam *minutioribus* rebus, quarum venditionem certis locis primo ma„ne permittimus edicto nostro.

Citatum quoque Regulamentum Magistratus Bruxellensis, permittit diebus festivis vendi *minutiores* aliquos fructus facilè corruptibiles, idque post absolutam Missam solemnem à Parochia, usque ad horam primam pomeridianam; item omnis generis acetarii post Completorium.

XX. Quantus circa publicas mercium venditiones in multis civitatibus hodie fit excessus, nemini incolarum ignotum esse potest; ipsorum Archi-Presbyterorum, Officialium, Promotorum, & etiam civilium Magistratuum officio incumbit illis excessibus invigilare; atque delinquentes juxta Synodorum Decreta, & Edicta Principum coercere & punire; ne aliàs Festorum profanationis ipsi participes efficiantur.

CAPUT V.

De Spectaculis, Choreis, & popinarum Frequentatione vetitis.

1. *Ab operibus illicitis, aut ad illicita trahentibus diebus Festis maximè abstinendum.*
2. *Distinctio inter observationem Sabbathi Judaicam & Christianam.*
3. *Vetita à Theodosio spectacula die Dominico.*
4. *Hæc constitutio extensa ad omnes dies Festivos.*
5. *Etiam Judæis & Gentilibus exhibitio spectaculorum vetita diebus Festivis.*
6. *Neque ob Natalem Imperatoris in diem Festum incidentem exhibitio licita.*
7. *Meritò spectacula vetita fuisse extenditur ex Tertulliano.*
8. *Spectaculorum fœditatem delineat Cyprianus.*
9. *Abominationes in iis committi solitas expressit Lactantius.*
10. *Quid de his senserint SS. Augustinus & Chrysostomus?*
11. *Spectacula sui temporis describit S. Carolus.*
12. *Belgica nequaquam ab his planè dissimilia.*
13. *Synodi & Principum Edicta quomodo ea prohibeant diebus Festis.*
14. *Choreæ & tripudia inter personas utriusque sexus antiquis spectaculis admodum similia.*
15. *His meritò applicantur quæ de choreis sui temporis dixit Chrysostomus.*
16. *Judicium Card. Bellarmini de choreis Nostratibus.*
17. *Choreæ cum sanctificatione Festorum nullatenus conveniunt.*
18. *Abominandæ choreæ quæ in popinis inter utriusque sexus personas hodie frequentantur.*
19. *Decretum Synodi Tornacensis contra hæc conventicula.*
20. *Simile Decretum Episcopi Gandensis.*
21. *Frequentantes hujusmodi conventicula Pastores Matrimonio jungere non possunt sine licentia Episcopi.*
22. *Quam abominanda in his conventiculis committantur?*
23. *Pastores contra hos abusus agere debent.*
24. *Potestatum Sæcularium est contra eosdem abusus agere.*
25. *Edicta Regia contra hæc conventicula.*
26. *Frequentantes hæc conventicula tanquam peccatores publici à Sacramentis arcendi.*
27. *Qui potissimum impedire tenentur frequentationem conventiculorum.*
28. *Multiplex Festorum profanatio per frequentationem popinarũ.*
29. *Specialiter vetita popinarum frequentatio diebus Festis per Synodorum & Principum Decreta.*
30. *Synodi procedi volunt judicialiter contra frequentantes popinas.*
31. *Exercitia enim alias non illicita diebus Festis saltem tempore Divini Officii vetita; & quare?*
32. *Profanatio Festorum præcipuè imputanda neglectæ executioni Decretorum Synodalium & Edictorum Principum.*

I. SI diebus Dominicis Festísque ab operibus servilibus aliisque haud aliàs de se illicitis abstinendum sit, ut facilius liberiusque dies illos Deo pietatisque operibus consecrare possimus; quanto magis igitur abstinendum ab operibus malis, aut ad malum de se incitantibus, ipsumque animum suo quasi pondere ad peccata deprimentibus.

II. Augustinus hanc inter Judaicam & Christianam Sabbathi observantiam assignat distinctionem, quod vacatio Christiana à malis operibus sit, vacatio Judaica à bonis operibus. „Ecce & hodiernus dies Sabbathi est (ait) hunc „in præsenti tempore otio quodam corporaliter languido „& fluxo & luxurioso celebrant Judæi; vacant enim ad nu„gas, & cum Deus præceperit Sabbathum, illi in his, quæ „Deus prohibet exercent Sabbathum. Vacatio nostra à „malis operibus, vacatio illorum à bonis operibus est. „Melius enim est arare quam saltare. Illi ab opere bono va„cant; ab opere nugatorio non vacant.„ *In Psal.* 91.

Et rursus *Enarratione in Psalm.* 32. *num.* 6. „observa diem „Sabbathi, non carnaliter, non Judaicis deliciis, qui otio „abutuntur ad nequitiam. *Melius* enim tota die *foderent*, quàm tota die *saltarent*. Sed tu cogitans requiem „in

in Deo tuo & propter ipsam requiem omnia faciens, abstine ab opere servili.

Similia habet libro *de decem Chordis*, c. 3. asseritque de Judæorum fœminis, «quod melius die Sabbathi lanam facerent, quam tota die in Neomeniis suis impudicè saltarent.

III. Ne ergo Christiani vacando ab opere servili aliisque functionibus civilibus, otio Judaico desiderent; deliciisque sensualibus, & operibus malis diem festum insumerent admodum jam pridem sollicitè cautum, ut ea omnia diebus Dominicis Festisque vetarentur, quæ populum sensuali aliquâ voluptate aut curiositate allicere, & ad vitia quodammodo impellere solent.

Sic legimus à Theodosio anno 386. constitutum: «Nullus *Solis* (id est, *Dominico*) die populo spectacula præbeat, nec Divinam venerationem confecta solemnitate confundat, « *L. 2. Cod. Theod. de Spectaculis.*

Id ipsum in Occidente, nominatim in Africa ab Honorio Imperatore sanciri anno 401. petiisse Patres Africanos docet *Canon. 61.* in Codice Africano.

IV. Cumque in citata Theodosii lege diei *Solis* sive Dominicæ duntaxat mentio fieret, adeoque spectaculorum exhibitio diebus Festivis permissa videretur; ac dein dubitaretur, an & Judæis Gentilibusque exhibitio hæc vetita esset; aut saltem si dies *Natalis* Imperatoris in diem Dominicum aut Festivum incideret, in honorem saltem Imperatoris eo die spectacula exhiberi possent: hisce decidendis alteram eamque generaliorem edidit Constitutionem tanto Principe dignam, quæ refertur in *L. ult. Cod. Theod. de Spectaculis.*

Primò ergo hanc prohibitionem ad universos dies Festivos extendit dicens: «Dominico, qui septimanæ totius primus est dies, & Natale atque Epiphaniorum Christi, Paschæ etiam & Quinquagesimæ diebus, quamdiu cœlestis lumen lavacri, imitantia novam sancti Baptismatis lucem vestimenta testantur, quo tempore & commemoratio Apostolicæ passionis totius Christianitatis Magistræ à cunctis jure celebratur, omni Theatrorum atque Circensium voluptate per universas urbes earundem populis denegata, totæ Christianorum ac Fidelium mentes Dei cultibus occupentur.

V. Post hæc dubium secundum resolvit subjiciens: «Si qui etiam nunc vel Judæi impietatis atque infamiæ detinentur aliud esse supplicationum noverint tempus, aliud voluptatum.

VI. Expendebat nimirum ipse religiosissimus Imperator diebus illis spectaculorum voluptates haud convenire; nec minus periculi imminere Christi fidelibus à spectaculis per Judæos & Gentiles, quàm per Christianos exhibitis.

Denique tertium scrupulum eximens; sententia Christiano Principe digna, suam legem concludit: «Ac ne quis existimet in honorem Numinis nostri veluti majore quadam Imperialis officii necessitate compelli & nisi Divina religione contempta spectaculis operam præstat, subeundam forsitan sibi nostræ serenitatis offensam, si minus circa nos devotionis ostenderit, quàm solebat, nemo ambigat, quod tunc maximè Mansuetudini nostræ ab humano genere defertur, cum virtutibus DEI omnipotentis ac meritis universi obsequium orbis impenditur.

VII. Quam meritò scenica hæc spectacula ludósque theatrales diebus festis proscripserint Imperatores, patebit, si advertatur, quid de his spectaculis ludisque jam pridem dixerint Patres; & quomodo illa ut irritamenta vitiorum & ad corrumpendos animos potentissimè valentia, cautè ac studiosè à Fidelibus fugienda monuerint quamque ea veri Christiani exhorruerint.

Tertullianus in libro Apologetico *cap. 38.* nomine Christianorum loquens, ait: «Æquè spectaculis vestris in tantum renuntiamus, in quantum originibus eorum, quas scimus de superstitione conceptas. Quin & ipsis rebus, de quibus transiguntur prætersumus. Nihil est nobis cum infamia circi, cum impudicitia theatri, cum atrocitate arenæ, cum xysti vanitate.

Notat hic Rigaltius ad verbum *Prætersumus:* «Prætersese dicit, ut Superesse. *Prætersumus* igitur iis rebus quas præterimus ac prætermittimus, & à quibus valde alieni sumus, videlicet ab infamia circi, impudicitia theatri, &c.

VIII. Spectaculorum fœditatem, ac spurcitiam, nec non nocendi & animos corrumpendi efficaciam graphicè describit S. Cyprianus seu alius Auctor tractatus de Spectaculis inter opera Cypriani, atque inter alia scribit: «Et cum nulli hominum aut generi, aut professioni, ab improbis isto sermone parcatur, ab omnibus tamen ad speculum convenitur: commune dedecus delectat, videlicet, vel recognoscere otia vel discere: concurritur ad illud pudoris publici lupanarium, ad obscœnitatis magisterium, ne quid secreto minus agatur quam quod in publico discitur; & inter ipsas leges docetur quidquid legibus interdicitur. Quid inter hæc Christianus fidelis facit? cui vitia non licet nec recogitare, quid oblectatur simulacris libidinis, & in ipsis deposita verecundia audacior fiat ad crimina? Discit facere, dum consuevit videre.

IX. Lactantius *lib. 6. Divin. Instit. cap. 20.* solitâ suâ eloquentiâ theatralia hæc spectacula insectatur, eorumque abominandam & perniciosam fœditatem vivacissimè proponit: «in scenis (ait) quoque nescio an sit corruptela vitiosior. Nam & Comicæ fabulæ de stupris virginum loquuntur, & amoribus meretricum; & quo magis sunt eloquentes qui flagitia illa finxerant, eo magis sententiarum elegantia persuadent, & facilius inhærent audientium memoriæ versus numerosi & ornati... Histrionum quoque impudicissimi motus, quid aliud nisi libidines docent, & instigant..... quid juvenes aut virgines facient, cum & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur utique quid facere possint & inflammantur libidine, quæ aspectu maximè concitatur, ac se quisque pro sexu in illis imaginibus præfigurat: probantque illa dum rident, & adhærentibus vitiis, corruptiores ad cubicula revertuntur.

Post hæc concludit: «Vitanda ergo spectacula omnia, non solum ne quid vitiorum pectoribus insideat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed ne cujus nos voluptatis consuetudo deliniat, & à Deo, atque à bonis operibus avertat.

X. Et S. Augustinus *lib. 1. de consensu Evang. c. 33.* vocat ea, *caveat turpitudinem, & publicas professiones flagitiorum.* Unde vitæ suæ juvenilis errata describens, ait: «Rapiebant me spectacula theatrica, *plena miseriarum* mearum, & *fomitibus* ignis mei. « *Lib. 3. Confess. cap. 2.*

Sed non est quisquam qui acrius acerbiúsque theatra insectatus sit, & fideles ab iis advertere studuit, quam S. Chrysostomus; cujus vix ulla Homilia spectaculorum reprehensione vacat. Homilia 39. in caput 6. Matthæi: scenicos ludos civitatis *pestem* vocat. Homil 69. in 2. Matthæi: *Theatralem chorum malorum omnium fontem, seu ignem ac fomitem.*

XI. Si hodiernæ comediæ, & theatrales ludi, ut communiter publicè exhibentur, propius attendantur, facilè apparebit, rationes ob quas Christianis, & præcipuè diebus festis haud convenire olim Patres judicarint, etiam in hodiernis militare.

Hinc S. Carolus inter «publicorum peccatorum illecebras, quas homines depravatæ consuetudinis errore decepti pro nihilo putant, poni sui temporis spectacula, ludos, ludicrásque res id generis, quæ (ait) ab ethnicorum moribus originem ducunt, disciplinæque Christianæ adversantur.

Vult autem ut concionator hæc «perpetuò detestabitur, execrabitur; demonstrabit incommoda, publicasque ærumnas inde in Christianum populum dimanare.

Utque ostendat quàm hæc cum pristinis spectaculis, in quæ Patres calamum strinxere, conveniant, addit: «In quam sententiam valde populum confirmabit argumentis, quæ gravissimi viri, Tertullianus, Cyprianus Martyr, Salvianus & Chrysostomus afferunt. « In actis Eccl. Mediolanensis *pag. 400.*

XII. Si spectacula, quæ *comediæ* vel etiam *opera* dici solent, expendantur, quæ hodie in civitatibus Belgicis exhiberi solent, apparebit sanè, quod non parum jam descriptis spectaculis sint conformia; sanctificationi dierum Festorum minimè conveniant; & nata sint populum facile à Divinis Officiis abstrahere; imò vix contingat, ut non tantùm ad vanitatem & curiositatem, sed ad libidinem provocent. Perfecta enim vix creduntur, nisi obscæna aliqua, ut minus saltem tectè, & sub terminis quibusdam æquivocis, quæ frequenter magis inhærent auditoribus, admisceantur.

XIII. Quapropter Synodus P. II. Cameracensis inter abusus, quibus per Synodorum Decreta hactenus mederi non potuit, numerat *spectacula lubrica*; eaque diebus Dominicis & aliis Festis diebus tempore Divini Officii maximè Vesperarum & Concionis præcipit non haberi; desideratque idipsum Regio Edicto confirmari.

XIV. Si choreas, saltationes & tripudia, quæ hodie præcipuè ruri inter personas utriusque sexus instituuntur, consideremus, apparebit his apprimè quadrare, quæ in spectacula, choreásque suo tempore dixere Patres; atque ad ea «nunquam verè conveniri sine multis & iis quidem gravissimis Dei offensionibus (verba sunt S. Caroli in Synodo Mediol. III. *titulo* 1) idque ob turpes cogitationes, obscœna dicta, inhonestas actiones, morum corruptelas & perniciosas ad omnia opera carnis illecebras illis perpetuo conjunctas, tum propter cædes, rixas, dissidia, stupra, adulteria aliáque mala plurima inde consequentia quam sæpissime.

XV. Verissimeque de his dici plerumque poterit quod de iis olim pronuntiavit Chrysostomus *Homil. 48. in Matthæum:* «Multa (ait) nostra hac ætate celebrantur

convivia multæ *choreæ* & *saltationes* homicidæ peraguntur; in quibus non jam Sanctissimus præcursor interficitur, sed ipsa Christi Jesu membra immaniori quodam modo, sævitiaque jugulantur. Non asportatur in disco caput in saltationis pretium, sed adstantium plerique omnes fœdis belluinisque voluptatibus turpissimè mancipantur: dum scilicet irretiuntur criminosis cupiditatibus, non abscisso cervicibus capite sed anima à Christo Domino revulsa crudelius enecatur.

XVI. De nostratibus audi Cardinalem Bellarminum in Concione 19. *Dominica Quadrag.* “De Choreis tantum dicam unum verbum, atque ideo potissimum, quod intelligam nonnullis non videri hoc verum malum, & sciam *Lovanii* esse publicas scholas ubi docetur ars tripudiorum. Sed ego profectò si adulterium & fornicatio est malum, videre non possum, quomodo viros cum fœminis tripudiare non sit malum, cum ad hoc illud maximè provocet.... Tu ad calorem adolescentiæ addes calorem potationis deinde ibis & ridebis, cantabis, saltabis cum puellis & ego nihil mali suspicabor.

XVII. Hæc si ritè expendantur fatendum erit jure merito dixisse S. Carolum loco supra citato, postquam de choreis locutus fuerit: “His tot offensionum & peccatorum seminariis locum dari, iis præsertim diebus, qui dies propitiationis sunt; & iis ipsis diebus fideles plerosque nefariis istis Satanæ blanditiis illectos, à divinis officiis, religiosis supplicationibus, lectionibus sacris abduci, avertique rudes à percipiendis fidei rudimentis; aliosque ab aliis Christianæ pietatis officiis in quæ eo tempore religiosè incumbendum est, abstrahi & amoveri; hoc certè gravissimum est in conspectu Dei & Ecclesiæ.

XVIII. Saltationes & choreæ hodiernæ nullibi turpius majorique cum periculo & scandalo aguntur, quam in conventiculis juvenum ac puellarum, quæ diebus Dominicis & Festis in popinis, præsertim in pagis haberi solent; quos Synodus Tornacensis 1589 *titulo* 4. *capit* 11. describit dicens. “Et cum intelligamus in quibusdam Parochiis præsertim diebus Dominicis & Festis puellas & viduas, vel etiam conjugatas sine suis maritis deduci ad tabernas vel popinas vel publica divertoria, & illic cum juvenibus aut viris potitare magno cum pudicitiæ suæ periculo: præcipimus Pastoribus & Concionatoribus illorum locorum, ut acriter hortentur Parochianos suos & Parochianas, ne deinceps tale quid faciant aut fieri permittant, ostendentes quàm hoc sit turpe & periculosum pudicitiæ puellarum & mulierum & tristissimos eventus inde provenire, adhortantes omnes & singulos ne tale quid fiat. Itemque ne tabernarii vel caupones illud domi suæ fieri patiantur.

XIX. Cum verò hoc malum hoc nostro seculo non imminutum, sed potius auctum videretur; ipsosque dies Dominicos & Festos turpissimè per hæc abominanda conventicula profanari viderent Episcopi, omnibus modis, etiam invocato brachio seculari exterminandum censuerunt.

Synodus Tornacensis anno 77. currentis seculi *art.* 6. statuit: “Pluribus conquerentibus de puellarum & adolescentum virorum protervia, qui simul popinas adeunt ... tum etiam de publicis choreis, tripudiis, aliisque ejusmodi quibus cum magno Ecclesiæ ludibrio & pietatis detrimento operam dant populi diebus Dominicis & Festivis, & maximè diebus dedicationis & Patronorum ... adeantur seculares etiam Magistratus, ipsaque supremi hujus civitatis Concilii Curia .. ut tantum scandalum tandem compescatur.

XX. Nominatissimus Gandensium Antistes Antonius Triest execrabiles has choreas execratus Decretum edidit sub annum 1629. in hæc verba: “Abusus, qui committitur, præsertim ruri à filiabus, quæ immemores pudicitiæ ipsis propriæ & imprimis necessariæ, eo audaciæ veniunt, ut invitatæ à juvenibus tabernas frequentent Dominicis præsertim & Festis diebus, præbet & indies magis præbebit occasionem plurimis dissolutionibus & flagitiis: ea propter Pastoribus injungimus, ut in sermonibus suis ea qua poterant diligentia in abusum illum invehantur, & parentes sedulo corripiant de abominabili sua incuria & indulgentia, quod filias suas tanto cum periculo pudicitiæ & famæ suæ ejusmodi consortiis sinant interesse.

XXI. Episcopi Antverpienses eundem abusum in sua Diœcesi invaluisse intelligentes, plura adversus illum edidere severissima Decreta: quibus non obstantibus intelligens modernus Antistes Joannes Ferdinandus hoc malum ubi radices egit indies grassari & diffundi, Prædecessorum suorum Decreta die 24 Feb. 1685. edita Constitutione renovavit; injungens Archipresbyteris & Pastoribus cum Vicariis suis, ut hujusmodi conventus ab impari sexu agitari solitos pro virili sua extirpare studeant. “Si verò accideret (ait) ut quipiam à Pastore correpti non resipiscerent, Pastor nobis deferet, ut si Matrimonio postmodum jungi vellent, despiciamus, num satius non fuerit eos à Matrimonio vel Sponsalibus contrahendis arcere: neque adducere nos poterunt ut consensum præbeamus, donec & resipuerint, & datum scandalum reparaverint, &c.

Deplorat autem hic Antistes profanationem dierum festorum quam hi conventus per ebrietates, perjuria, impudicitias & intolerabiles abusus in hisce committi solita, inducunt.

XXII. Alphonsus de Berges Archiepiscopus Mechliniensis edita de hoc abusu Epistola Pastorali anno 1675. significat, “quod maxima & deflenda pernicies irrepserit juvenes inter & puellas, qui Dominicis, Festivis, aliisque (quos vocant *Vrolyke Avonden*) tempore etiam Divini Officii ad tabernas identidem conveniunt, ubi potitant & tripudia agitant in multam noctem: & interea ejusmodi miscentur colloquia, tam obscœnæ canuntur cantilenæ, & ab ipsis quidem conjugatis, qui dictis juniorum conventibus intersunt, tam impudici attactus tentantur & exercentur, tamque frequentes scurrilitates & sordes cum magno animarum interitu contingunt, ut vel ex auditu eorumdem horreant pii, & timorati obstupescant.

XXIII. Mandat dein Pastoribus ut pro virili incumbant, & allaborent, quo *intolerabile* hoc malum & *abominandum* abusum *maximaque* flagitia impediant: ut è suggestu & confessionali, & quavis ferente occasione ob oculos *efficaciter* proponant pericula & *innumera* mala quæ præfatos Conventus commitari solent.

XXIV. Post hæc dicit: quod cum id muneris quoque sit Potestatum secularium, ut cum Pastoribus invigilare, & ejusmodi mala, ubi grassantur, à juventute arcere obstringantur, Pastoribus incumbat, illas accedere, ut pro officio allaborent ad tantum malum extirpandum, *brachiumque* ut vocant *seculare*, ubi opus, non denegent: quo fiat, ut strenuè ad executionem deducantur Edicta, quæ à Majestate Regia pro sanctificatione Dominicorum Festorúmque dierum non semel emanarunt.

XXV. Plura sunt Regia Edicta hoc & præterito seculo edita pro observatione dierum festorum: quæ si juxta mentem Regis ab Officiariis & Magistratibus civilibus executioni mandarentur, indubiè magna ex parte abusus diebus illis committi soliti impedirentur, eaque omnia rursus innovata sunt per Decretum Regium 21. Martii 1682. quod ad instantiam Archi-Episcopi Mechliniensis emanavit, specialiterque injungitur Officiariis Regiis sub Diœcesi Mechliniensi, ut operam suam conferant pro impediendis insolentiis expressis in hac Epistola Pastorali; utque illa secundùm suum tenorem executioni mandetur & observetur.

XXVI. Cum autem dictus Archi-Episcopus adverteret quod nec Epistola Pastoralis, nec Edictum Regium ad extirpandum hunc abusum sufficerent, fortiora remedia adhibenda judicavit.

Hunc in finem per litteras circulares significare jussit Archipresbyteris, quod cum intellexerit, multos adolescentes aliosque ad tabernas ire contra suum Decretum de anno 1675. cui eidem accesserit Regium Edictum; idcirco mandet omnibus & singulis Dominis Pastoribus. ut “dictos publicos inobedientes habeant tamquam peccatores publicos, de quibus in Pastorali, & ad Sacramenta non admittant assistentiamque suam iis denegent tum in sponsalibus, tum in Matrimoniis, donec publicum scandalum repararint.

Tandem Epistola concluditur his verbis: “qua in re illustrissimus Dominus cupit, ut R. V. (Archipresbyterum alloquitur) in suis visitationibus circa excessus istos & Vesperarum ac Catechismi omissiones diligenter inquirat.

Sane si sincerè & accuratè expendantur nefanda quæ in his adolescentum & puellarum conventibus & choreis perpetrari consueverunt; apparebit, jure meritissimo hodiernis illis choreis & conventibus applicari quæ de sui temporis choreis Patres dixere; imò hisce choreis aptissimè convenire definitionem S. Carolo aliquando probatam: *Est circulus cujus centrum est Diabolus & cujus circumferentiæ sunt Angeli ejus circumstantes.*

XXVII. Plura de his conventiculis, nec non choreis & tripudiis, eorumque pessimis effectibus videri poterunt in quodam tractatu de *Choreis & tripudiis prout agitari passim solent, præsertim diebus Dominicis & Festis*; quem sub titulo Thesium evulgavit Bartholomæus Pasmans in hac Academia Doctor Theologus; ubi unà ostendit, quàm arcta gravisque sit Episcoporum, Pastorum, nec non Magistratuum obligatio indesinenter omnibus mediis allaborandi, ut hoc malum extirpetur, quomodo item sub gravi peccato constringantur parentes proles suas, & Patres familias suos domesticos ab hujusmodi conventiculis retrahere.

XXVIII. Multipliciter per frequentationem popinarum & tabernarum dies Dominicos & festivos violari, ob multiplicia peccata quæ in illis committi solent, jam pridem

pridem notatum fuit, atque ob hanc popinarum frequentationem potissimum verificari illud S. Antonini *parte* 2. *tit.* 9. *c.* 7. §. 1. « Omnium lachrymis defendenda est Christianorum cœcitas, quod gravius Deum offendant diebus »festis ejusdem Divino cultui dedicatis, quàm totâ hebdomadâ ad vitam parandam institutâ.

XXIX. Præter Principum Edicta quæ generaliter usum tabernarum, ob multiplices excessus qui in iis committuntur, moderantur, relata *parte* 1. *tit* 2. *c.* 4. sunt insuper plura Principum Edicta quibus cavetur, ut nullus incolarum ad tabernas recipiatur; nec taberna ulli incolæ pateat diebus Dominicis aut festis tempore Missæ, Sacri & Vesperarum. Ita Edictum Philippi II. ad Synodum P. II. Cameracensem *art.* 5. Item Edictum Alberti & Isabellæ anno 1607. quod habetur parte 2. Edictorum Flandriæ *pag.* 33.

XXX. Quæ & Synodalibus Decretis sæpius injuncta fuerunt. Et quidem Synodus Antverpiensis sub Miræo anno 1610. *tit.* 13. *c.* 2. advertens non omnes ad sanctificationem Festorum monitionibus flecti: « Volumus (ait) contra illos transgressores sine dissimulatione procedi juxta »Ecclesiæ Præcepta, Serenissimorum Principum nostrorum Edicta, Prædecessorúmque nostrorum Ordinationes..... Potissimum diligenter observetur, ne Dominicis »& Festis diebus, eo tempore quo Divinum Officium fit »aut Verbum DEI prædicatur, tabernæ vel hospitia ulla »aliis quàm viatoribus pateant. Si verò ipsi Officiarii caupones sint, & hac occasione lucri cupiditate hanc justissimam legem ipsi violent, aut aliàs fuerint negligentes, »mandamus Pastoribus & aliis in Parochia Sacerdotibus, »nec non & Custodibus, ut tales ad Officialem nostrum »deferant; eidem Officiali nihilominus injungentes, ut »in tales inquirat etiam non monitus à Pastore.

Similiter Synodus Mechliniensis anno 1609. *tit.* 12. *c.* 1. ait: « Diebus Dominicis aut Festivis tempore concionis, »summi Sacri, vel Vesperarum in tabernis potitantes, aut »publicis lusibus vel tripudiis vacantes, denuntientur, »pro qualitate personarum & modo scandali puniendi.« In margine indicatur Edictum Principum pro observantia Festorum.

Eadem passim in omnibus Synodis Belgicis inculcantur, & sub gravibus etiam pœnis injunguntur; nominatímque in ultima Synodo Namurcensi anno 1659. iisdem verbis adoptatur relatum Decretum Synodi Mechliniensis; additúrque: « In quo casu & omnibus aliis servabitur Edictum »Alberti & Isabellæ de anno 1607. publicatum Namurci »anno 1608.

XXXI Sunt & alia exercitia, quæ licet ex se non sint illicita, & eam malorum & insolentiarum non soleant habere sequelam, quam secum quasi infallibiliter trahunt choreæ, juvenum puellarúmque conventicula, ac tabernarum frequentatio; tamen nata sunt avertere à Divinis Officiis, & debitum Festorum dierum cultum impedire; quales sunt plerique lusus publici à corporum agitatione & industria dependentes; qui licet cum moderatione ad aliquam corporis exercitationem etiam diebus Dominicis & Festivis tolerari possint, tamen & Synodalibus Decretis, & Principum Edictis vetitum est, publica hæc exercitia facere tempore Divini Officii: ita Synodus P. II. Cameracensis & Edictum Philippi II. ejusdem confirmatorium *art.* 5. & citatum Edictum Alberti & Isabellæ.

XXXII. Ex omnibus hactenus relatis tum Synodorum & Episcoporum tum Principum Decretis & Edictis videre est, sat multa esse provide statuta pro Festorum debito cultu; eorúmque neglectam executionem esse causam illius dierum Festorum profanationis, quæ multis in locis tam horrenda est, ut timendum sit à minis quas olim Deus per Prophetam Malachiam *cap.* 2. populo Judaico denuntiavit his verbis: *Ecce ego projiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum.* Et illud Isaiæ c. 1 *Neomeniam & Sabbathum & solemnitates alias non feram; iniqui sunt cœtus vestri, Calendas vestras & solemnitates vestras odivit anima mea: facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens.*

Monumentum ad Cap. V. num. 22.

Epistola Pastoralis Archi-Episcopi Mechliniensis contra conventicula juvenum & puellarum.

PERCHARI ET DILECTI.

FRequenter Nobis exponitur, ex parte omnium propemodum Decanatuum Ruralium nostri Archi-Episcopatûs, Juventutis gravem admodum & deplorabilem animarum esse jacturam, videlicet adolescentum & puellarum qui Dominicis, Festis aliisque diebus (quos Hilares nuncupant) stabiliter etiam tempore Officii Divini conveniunt in popinis ut potitent & tripudient, ibidemque in seram vesperam hæreant, dum & talia inter ipsos colloquia, pariterque inter personas conjugio junctas quandoque se junioribus aggregantes, miscentur, tam indecentes cantilenæ decantantur, tales attactus quæruntur, & committuntur tot insolentia & absurditates juxta cum gravi conscientiæ labe, ut vel sola horum narratio personis timoratis horrorem incutiat.

Idcirco nos injungimus ut omnem adhibeatis diligentiam, quo tantum incommodum, abusus, cæterique hujusmodi gravia peccata impediantur, proponentes efficaciter in concionibus, sedibus Confessionum, aliisque casibus & opportunitatibus discrimina, & mala similibus Conventiculis annexa, Parentibusque insuper proponentes onus quod ipsis incumbit, ut liberos suos inde contineant, tantoque magis quod probè sciant peccata & insolentias, quæ vel ipsi forsitan juvenili tum ætate commiserunt, aut toleraverunt, aut in similibus casibus & conventiculis viderunt, & consequenter etiam iisdem parentibus ob oculos ponatis, se coram DEO eorundem peccatorum comparticipes & reos fore, quæ in liberis aut famulantibus non impedierint, aut saltem omni modo conati fuerint impedire.

Quandoquidem verò obligatio, ut prædicta in juventute impediantur, præter Pastores, etiam spectet ad Magistratus locorum in quibus tales indecentiæ committuntur, Vestri muneris erit, eos rogare, ut ad prædicta gravia mala impedienda cooperentur, & brachii sæcularis præstent auxilium, fideliterque procedant ad executionem Edictorum sæpius promulgatorum suæ Regiæ Majestatis, quoad factam celebrationis Dominicorum Festorumque dierum.

Si verò nulla sequatur emendatio, continuetque etiamnum aut pergat juventus taliter popinas frequentare, & in iis convenire, ut dictum est, postquam præfata media adhibita fuerint, declaramus nos compulsum iri ut adversus talia provideamus suspensione Officii Divini & administrationis Sacramentorum respectu eorum qui se emendare noluerint, aliisve pœnis Canonicis, ne Nobis extremi judicii dies animarum Nobis commissarum, quasque tanto pretio DEI Filius redemit, perditio imputetur.

Denique Vobis injungimus, ut identidem per Reverendos Dominos Decanos Rurales respectivè, certiores Nos faciatis eorumque, quæ circa prædicta apud vos contigerint qualisque emendatio (prout speramus optamusque) super his omnibus secuta fuerit. Datum Bruxellis in Palatio nostro Archi-Episcopali, die 25. Novembris anno Domini 1675.

Locus † Sigilli.

ALPHONSUS Archi-Episcopus Mechliniensis.

Decretum Regium super executione prædictæ Epistolæ Pastoralis Archi-Episcopi Mechliniensis.

CArolus DEI gratia Rex Castilliæ, &c. Cum simus informati, quod non obstantibus Edictis nostris die 7. Octob. 1531. 12. Aug. 1560. 1. Jun. 1587. 22. Junii 1589. 20. Septembris 1607. ultima August. 1608. 1. Julii 1616. & 10. Julii 1628 circa celebrationem diei Dominicæ & Festorum frequentationem & multiplicationem tabernarum & publicos ludos durantibus Divinis Officiis, & aliis horis incongruis, varii abusus & irreverentiæ irrepserint per negligentiam & incuriam nostrorum Officialium: Hinc est, quod ad iis occurrendum, Nos, ex deliberatione chari & nobis admodum dilecti consobrini Alexandri Farnezii Principis Parmensis &c. præcipiendum duximus, prout præcipimur per præsentes omnibus Judicibus, Magistratibus & Officiariis, solerter attendere, ut præcitata Edicta rite observentur procedendo contra infractores per pœnas & mulctas in iisdem expressas sub pœna correctionis: Et præterea speciatim prædictis nostris Officiariis Diœcesis Mechliniensis, in his ditionibus nostris & Ducatu Brabantiæ, porrigant manum auxiliatricem ut occurratur insolentiis expressis in Epistola Pastorali Archi-Episcopi Mechliniensis die 25. Novembris 1675. & hæc secundùm formam & tenorem suum observetur: quoniam ita nobis placet. Datum Bruxellis 21. Martii 1682. Regni nostri decimo septimo. Signatum erat Ryc. Ut. *Super plicam erat scriptum:* Per Regem in suo Concilio. *Et signatum* Goubau.

Littera

Litteræ circulares Archi-Episcopi Mechliniensis de 10. Maji 1685. pro ulteriore executione allegatæ Epistolæ Pastoralis.

Cum magno animi dolore audivit Illustrissimus Dominus quod multi Adolescentes, aliique ad tabernas vadant contra illius Decretum de anno 1675. etsi eidem nuper accesserit Regium Edictum: idcirco mandat omnibus & singulis Dominis Pastoribus ut dictos publicos inobedientes habeant tanquam publicos peccatores, de quibus in Pastorali, & ad Sacramenta non admittant, assistentiamque, suam iis denegent, tum in sponsalibus, tum in matrimoniis donec publicum scandalum reparârint, quâ in re Illustrissimus Dominus cupit, ut R. V. in suis visitationibus circa istos excessus & vesperam ac Catechismi omissiones diligenter inquirat.

Erat signatum *A. A. M. Vt.*

Alterum Decretum Regium, quo prius renovatur & latiùs explanatur.

Carolus DEI gratia Rex Castiliæ, &c. Omnibus has visuris salutem. Notum facimus, quod Archi-Presbyteri Provinciæ Brabantiæ & districtus Alostani Nobis exposuerint, quod quantumvis renovassemus die 21. Maji 1682. præcedentia nostra Diplomata & mandata, de observandis Dominicis Festisque diebus, injunxissemusque quibusvis Officialibus nostris, ut conformiter ad Epistolam Pastoralem Archi-Episcopi Mechliniensis die 25. Novembr. 1675. impedirent peccata & scandalosas indecentias, quæ in popinis in conventiculis puellarum & adolescentum committuntur, tum etiam cum ipsæ domum vesperi deducuntur, interea aliqui Pagorum Toparchæ, eorum Prætores, Præfecti, aliique officiales denegassent Ecclesiasticis auxilium præstare, quo impedirentur puellæ easdem popinas frequentare, ad evitandum proximas peccandi occasiones quæ ordinariè post potitationem in sumtibus conventiculis occurrunt, eo titulo, quod mens nostra solùm fuisset ut talia conventicula inhiberentur in popinis tempore Divini Officii. Idcirco *ad præveniendum abusus & indecentias quæ possint in talibus conventiculis occurrere, Nos ex deliberatione chari & Nobis admodum dilecti Consobrini, Francisci Antonii de Agurio Marchionis de Gastanaga, Equitis Ordinis Alcantaræ, Gubernatoris & Archistrategi Generalis Belgii nostri, &c. judicavimus expedire; ut declararemus, prout per præsentes declaramus, mentem nostram fuisse ut per Edictum nostrum die 2. Martii 1682. inhiberemus puellis innuptis, ne conventiculis adolescentum in popinis, aut circa eas interessent ad ibidem potitandum aut tripudiandum, seu Dominicis, seu Festis, seu diebus feriatis, qualicunque horâ diei, seu tempore Officii Divini, seu alio, indictâ mulctâ sex florenorum ad unius cauponis seu cauponæ, & trium florenorum mulctâ, ad unius cujusque adolescentis & puellæ, qui contra hæc deliquerint, exigenda eorum sumptibus à parentibus & tutoribus [illegible] pro primâ vice, & arbitrariâ mulctâ pro secundâ indictâ. Mandamus, [illegible] Prætoribus, Præfectis justitiæ, aliisque Officialibus, ad quos poterit spectare, ut desuper invigilent, [illegible] popinas præsertim Dominicis Festisque [illegible] correctione prædictæ mulctæ & pœnæ executione intendant, iisdem etiam mandantes ut [illegible] Ecclesiasticis cumque Officialibus præstent, [illegible] Dominicis aut Festis diebus [illegible] præcedentia nostra Edicta & mandata ipsis permissum fuit [illegible] præventionem. [illegible] dilectis [illegible] & fidelibus Nostris [illegible] Supremo & Consiliariis Sanctioris nostri & magni Consilii, Cancellario & Consiliariis Consilii nostri Brabantiæ, [illegible] & Consiliariis Provincialis nostri Consilii Flandriæ, & Sculteto Mechliniensi, ut hoc nostrum præsens mandatum [illegible] fuerit, promulgari curent & faciant observari [illegible].* Quia sic nobis placet. *Datum [illegible] 6. Martii anno 1687. Regnorum nostrorum 22. erat signatum* Bloy. Vt. *[illegible]* per Regem in suo Concilio, *subsignatum* L. A. de Claris *eratque obsignatum magno suæ Majestatis sigillo [illegible] dependente ex pergamena duplicata caudâ.*

CAPUT VI.

De Licentia laborandi diebus Festivis.

I. SIc Ecclesia ab operibus servilibus aliisque per se minimè illicitis, sed mentem tamen à rebus Divinis avocare solitis abstinendum censuit diebus Dominicis & Festivis, ut tamen semper meminerit moniti Magistri sui: *Sabbathum propter hominem factum est, & non homo propter Sabbathum.* Marci *cap.* 2. ℣. 27.

Quo suo monito indicatum voluit Christus, Sabbathum omniaque ad eius sanctificationem instituta, referenda esse [illegible] utilitatem hominis; adeoque si [illegible] non convenirent, sed è contrario in hominis detrimentum vergerent, [illegible] Sabbathum ejusque leges cedere debere, utpote quod propter hominem factum est.

II. Hoc ipsum sæpius Christus tum verbo, tum facto ostendit [illegible] Pharisæorum & superstitiosum Sabbathi cultum [illegible].

Et quidem cum quodam tempore abiens JEsus per sata Sabbatis, Discipuli ejus esurientes cœpissent vellere spicas & manducare, & Pharisæi videntes, dicerent ei: *Ecce Discipuli tui faciunt quod non licet Sabbathis*, Christus à Pharisaica hac reprehensione vindicans Discipulos suos, dixit eis: *Non legistis quid fecerit David, quando esuriit, & qui cum eo erant, quomodo intravit in Domum DEI, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum ipso erant, nisi solis Sacerdotibus.*

Hic ostendit Divinus Magister, legem merè positivam etiam de concernentibus cultum DEI, postponendam legi naturali necessitatis; nullamque consecrationem rei aut diei eam legem abrogare posse, quæ proximo in necessitate charitatem exhiberi jubet.

III. Alterum argumentum in defensionem Discipulorum subjungit, dicens: *Aut non legistis in lege, quia Sabbathis Sacerdotes in Templo Sabbathum violant, & sine crimine sunt? Dico autem vobis, quia Templo major est hic.*

Quibus verbis docet, legem positivam generalem colendi Sabbathum nonnunquam cessare, cum alia particularis lex ad eandem sanctificationem pertinens concurrit.

IV. Dein subjicit Christus hanc regulam: *Si autem sciretis, quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes.*

Quasi diceret; quia lex charitatis præferenda est omni *externo* cultui *externisque* sacrificiis, si eam sic expendissetis, nunquam condemnassetis discipulos in necessitate positos die Sabbathi *spicas vellentes*, easque ad eturiem suam explendam manducantes: quia externum quidem Sabbathi cultum volo; sed magis misericordiam, & charitatem, quâ proximo in necessitate constituto succurritur.

V. Denique concludens ait: *Dominus est enim Filius Hominis etiam Sabbathi*: id est, Filius hominis qui Sabbathum instituit, ejusque Leges præscripsit, eatenus est etiam Dominus Sabbathi, ut lege charitatis vel necessitatis occurrente, possit in Legibus illis dispensare.

His Divinis regulis insistens Ecclesia, Leges suas pro dierum Festivorum cultu & sanctificatione institutas, ita semper intellexit, ut Legi necessitatis & charitatis, aut Legi alteri speciali eas cedere debere profiteretur; seque dierum Festorum Legúmque ad illorum cultum spectantium ita Dominam esse, ut quando Lex charitatis aut necessitatis postulaverit, à legibus illis recedendi potestatem facere queat, quo ostendat, quod ad exemplum Sabbathi, dies festus factus sit, propter hominem, non homo propter diem festum.

VI. A Patribus Synodi Laodicænæ jam pridem Decretum legimus *Canone 29.* "Quod non oportet Christianos ju„daizare, & in Sabbatho otiari; sed eo die operari; Diem „autem Dominicum præferentes otiari, *si modo possint*, ut „Christianos.

Ad additam clausulam, *si modò possint*, reflectens Theodorus Balsamon in Commentario in hunc Canonem ait: "Sed „& hoc scilicet die Dominico non operari non necessariò „mandarunt; sed adjecerunt, *si possint Fideles.* Si enim pro„pter inopiam vel aliam aliquam necessitatem, etiam die „Dominico fuerit aliquis operatus, præjudicium ei non „affertur.

Eandem clausulam observat Zonaras, additque: "Lex „verò civilis à muneribus die Dominico pacationem esse, „si agricolarum opera excipias, omninò jubet. Illis nam„que, quia forte operibus primo quoque tempore obeun„dis alium diem pariter accommodatum nancisci non ita „facilè fuerit, Dominico quoque die operam navandi fa„cultas concessa est.

VII. Lex civilis, cujus hic meminit Zonaras, videtur Constitutio Constantini M. relata in *L. 2. Cod. de Feriis*, qua permittebatur agricolis die Dominico operas suas exercere, addita hâc ratione: "Quoniam frequenter evenit, ut „non aptius alio die frumenta sulcis aut vineæ scrobibus „mandentur, ne occasione *momenti pereat commoditas* cœlesti „provisione concessa.

VIII. Ad necessitatem Imperatorem reflexisse sat apertum est: sed quia necessitas hæc non semper occurrit, ac ideo videretur nimia à veneratione diei Dominicæ exemptio agricolis indulta, Leo Sapiens sæculo 9. eam legem correxit *Constitut.* 54. statuitque ut omnes in die sacro à labore vacent, "neque *Agricolæ*, neque quipiam alii in illo „illicitum opus aggrediantur. Si enim, qui umbram quan„dam atque figuram observabant, tantopere Sabbathi „diem venerabantur, ut ab omni prorsus opere abstine„rent, quomodo qui gratiæ lucem, ipsamque veritatem co„lunt, hos enim diem qui à Domino honore ditatus est, „nósque ab exitii dedecore liberavit, non venerari par est?

Agricolas igitur non secus atque alios opifices per cessationem operarum suarum colere dies Festos voluit Leo, quod & posteriores tam Principum, quàm Episcoporum leges decreverunt, eâ tamen cautione, ut necessitati Lex hæc positiva cedat, quæ semper intacta mansit.

IX. Sed ne prætextu *necessitatis* Leges Ecclesiasticæ passim violentur, atque unicuique liberum sit legem transgredi, dum pro arbitrio suo & affectu necessitatem fingit, meritò hujus necessitatis determinatio non cujuslibet privati; sed Superiorum arbitrio & judicio commissa est: ut hi necessitate aut utilitate perpensâ, judicent, an & quomodo in lege dispensandum sit.

X. Notabilis species dispensationis, quæ & regulas aliquas suppeditat occurrit in *Cap. 3. X. de Feriis*, ubi rescribit Alexander III. Archi-Episcopo Triburiensi ejusque Suffraganeis: "Quod cum Regio vestra non multum frugi„bus abundet, mare, in quo populus majorem consuevit „habere sustentationem sterilitus solito effectum fuisse „multorum relationibus cognoscentes, B. Petri auctorita„te & Pauli & nostrâ indulgemus, ut liceat Parochianis „vestris diebus Dominicis, & aliis Festis (præterquam in „majoribus anni solemnitatibus) si alecia terræ se inclina„verint, eorum captioni ingruente necessitate intendere: „ita quod post factam capturam Ecclesiis circumpositis & „Christi pauperibus congruam faciant portionem.

XI. Synodi nostræ Belgicæ pro dispensatione passim ad Episcopum, Archi-Presbyterum aut Pastorem remittunt.

Synodus P. I. Mechliniensis titulo de Festis *cap. 3.* "Vetat „omnibus Magistratibus & sæcularibus Judicibus, ne cui„quam ex omnibus prædictis Festis violandi seu profanan„di licentiam concedant; sed eos qui ab ipsis licentiam hu„jusmodi requirunt, ad Episcopum ejusve Vicarium vel „Pastorem remittant: alioqui contra eos tanquam Syno„dalium Statutorum transgressores, & alias prout de jure, „procedant.

XII. Similiter Synodus P. II. Cameracensis *tit. 4. cap. 2.* postquam dixit diebus Festis, nec permitti agrorum cultum aut messem, molitorum, coctorum cerevisiæ, laniorum, pistorumque operas, addita hac exceptione, *nisi ob notabilem necessitatem*, dicit: "Cujus cognitio ad Decanum „Christianitatis, vel eo absente, aut nimis procul degente, „ad Pastorem loci spectabit.

XIII. Edictum Philippi II. ad hanc Synodum *art. 7.* pariter vult diebus Festis a prædict. exercitiis abstineri, "nisi „ob necessitatem declarandam (ait) per Officiarium & „Magistratum loci, de advisamento Decani Christianita„tis aut in ejus absentia Pastoris loci. "Idipsum habet Edictum Alberti & Isabellæ quod emanavit anno 1607. super observatione dierum Festorum.

XIV. Super his Edictis reflectens Zypæus in Notitia Juris Belgici titulo *De Feriis num. 4.* ait: "Judicio quidem „Magistratus quatenus de *puro facto* necessitatis quæritur: „Archipresbyteri ruralis, aut ubi is non est, Pastoris qua„tenus de obligatione *præcepti* Decalogi seu Ecclesiæ agi„tur: quæ non habet alium interpretem, quàm Ecclesiasti„cum Magistratum.... ut & dispensatio super obligatione „non alteri competere possit; sed tantum super declaratio„ne facti; & sic impropria locutione.

XV Interacta & resoluta in Congregatione Archipresbyterorum præsidente Archiepiscopo Mechliniensi habita die 25. & 26. Septembris anno 1665. *art.* 43. & 42. habetur: "Ad evitandum abusum quo in aliquibus locis Ballivi „& Officiarii laici pro certo pretio permittunt inconsulto „Ordinario, Archipresbytero, vel alio ad id deputato, quod „diebus Festivis & prohibitis rustici arare possint & carru„care, Archipresbyteri agent istic loci cum prædictis Bal„livis, curabuntque significari dictis rusticis, eos per simi„lem licentiam non evasuros correctionem judicis Eccle„siastici, & si idipsum non sufficiat, aut tales Ballivi non de„sistant, transcribent Ordinario, aut Vicariatui, aut Offi„ciali, ut desuper provideatur interim non impeditur rusti„cus, qui ab Archipresbitero, vel Pastore dispensationem „obtinuerit istum Ballivam vel Officiarium dictæ dispen„sationis certiorem reddere.

XVI. Dispensandi occasio, præsertim in pagis, præcipuè occurrit tempore messis ad colligendos fructus; quando vel ob irruentem militem, vel ob periculum intemperiei aëris collectio hæc moram non patitur: quando non morose dispensari convenit; *ne occasione momenti pereat commoditas cœlesti provisione concessa*; uti loquitur citata lex Constantini: ideoque si judicio Magistratus, *necessitas notabilis* videatur, haud convenit, ut Archipresbyter aut Pastor licentiam hoc casu facilè neget.

XVII. Porrò in hac dispensatione circa quodcunque opus servile versetur, distinguendi dies Festivi solemniores à minus solemnibus; quemadmodum distinguit Pontifex in citato *Cap. 3. X. De Feriis*, concedens facultatem incolis certarum regionum piscandi diebus Dominicis & Festis, *præterquam in majoribus anni solemnitatibus.*

Eam regulam secuta Synodus P. I. Mechliniensis titulo *De Festis cap. 2.* postquam "interdixit omnibus suæ Pro„vinciæ Christi Fidelibus opera manualia & secularia quæ„cunque, mercatum item & forum rerum venalium at„que judicialia exercere, "subjungit per modum mode„rationis: "Ita tamen ut Episcopis in aliis festis quæ minus „celebria sunt, ad populi commoditatem liceat aliquid pro „sua discretione relaxare.

Non dubium ergo quin aliqua permitti queant diebus Dominicis & festis minoribus, quæ permittenda non sunt in solemnitatibus majoribus; majorque necessitas requiratur, ut licentia laborandi in his solemnitatibus annuatur, quàm in aliis Festis aut Dominicis diebus.

XVIII. Nicolaus V. à Transylvanis consultus; "an pau„peribus villanis ac opidanis licitum sit vendere die Domi„nico vel festo alicujus Sancti, panes, legumina, pyra, po„ma, & alia legumina, vel sit licitum eis finita Missa, post „prandium de campo tempore messis, cum timetur de plu„via, portare cum pecoribus vel equis, vel curribus, linum, „fœnum, & alia blada humano usui convenientia? "Respondit Pontifex: "Dicendum est, quod cessante necessi„tate ab omni opere servili abstinendum est diebus Domi„nicis & Festivis: sed necessitate cogente, non tamen affe„ctata seu *procurata*, licitum est præmissa exercere. "Habetur apud Odoricum Raynaldum ad annum 1447. *n.* 28."

Rectè dixit Nicolaus, necessitate *non affectata* seu *procurata*: nonnulli enim ea quæ diebus feriatis agere, aut procurare deberent, in diem Dominicum aut Festum ex proposito differunt, atque ita necessitatem affectant seu procurant; contra quos tanquam dierum Festorum violatores agit Catechismus Romanus in expositione tertii præcepti Decalogi *n.* 29.

XIX. Si citra licentiam opera vetita diebus Dominicis & festis exerceantur, ex Decretis Synodorum etiam pœnis pecuniariis adversus violatores agendum; quibus "per Offi„cialem Mechliniensem inflictis, requisitus Amannus Brus„sellensis noluit sententias executioni mandare, quasi ea „auctoritas Ecclesiæ non competeret, & juri Principum „derogaret: sed instante Illustriss. Archiepiscopo Mechlin. „à Cancellaria Brab. facta relatione Principi, condemna„tus fuit eas sententias executioni mandare, 28. Maji 1605. Ita Zypæus in Jure novo tit. *De Feriis, n.* 2.

XX. Edictum Principum nostrorum de anno 1607. ut est-

efficacior & promptior sit executio eorum quæ ibidem pro cultu dierum Festorum statuta sunt, vult contra violatores procedi tam per judices Ecclesiasticos, quàm Civiles jure præventionis: ita tamen ut si per judicem Ecclesiasticum procedatur ad mulctam pecuniariam, ea fiat cum decenti moderatione, applicanda ad usum pauperum aut Hospitalium speciatim in sententia exprimendorum.

Insuper si citatus coram Judice Ecclesiastico alleget, probetque secum dispensatum ratione alicujus necessitatis per Officiarium vel Magistratum loci cum advisamento Pastoris, ut eodem Edicto ordinatum est, ipse Judex Ecclesiasticus tenebitur supersedere, neque ulterius inquirere poterit, an dispensatio benè vel malè data sit.

TITULUS XVIII.

Origo, Definitio, & Divisio Beneficiorum.

CAPUT I.

Origo & Definitio Beneficiorum.

1 *Beneficium olim vocatum prædium Fiscale.*
2 *Beneficium & feudum olim coincidebant.*
3 *Prædia Clericis in alimentationem assignata* Beneficia *vocari cœperunt; & quare?*
4 *Multis sæculis dispensatio proventuum Ecclesiasticorum mansit penes Episcopos.*
5 *Subinde prædia Clericis utenda concedebantur.*
6 *Ex his concessionibus habetur Beneficiorum origo.*
7 *Hæ concessiones primitus tantùm erant* personales *intuitu meritorum.*
8 *Rerum Ecclesiasticorum dispensatio quâ ratione Clericis committi cœperit?*
9 *Primùm concredita vita eorum durante.*
10 *Tantum illis qui operam Ecclesiæ impenderent.*
11 *Quomodò tituli portio annexa fuerit.*
12 *Unde titulus* Beneficii *nomen obtinuerit?*
13 *Definitio Beneficii juxta Canonistas.*
14 *A [illegible] Theologis [illegible].*
15 *Officium [illegible] est fundamentum Beneficii, [illegible]*
16 *Non [illegible] proventus Ecclesiastici [illegible] Clericis, [illegible]*
17 *Nullum [illegible]*
18 *B[illegible] perpetuum, & quare?*
19 *Beneficia manualia non sunt propriè Beneficia.*
20 *[illegible]*
21 *In [illegible]*
22 *Quando [illegible] Beneficium [illegible]*
23 *N[illegible]*
24 *[illegible]*
25 *Vicarii perpetui [illegible] titulo.*
26 *Beneficium non [illegible] proventuum ad tertium [illegible]? & quare?*
27 *Spiritus Ecclesiæ circa Beneficia semper idem.*
28 *Cur convenit scire [illegible] Ecclesiæ circa Beneficia disciplinam?*

I. BEneficium, ait D. Du Cange in suo Glossario verbo *Beneficium*, « Scriptoribus mediæ ætatis, dicitur prædium fiscale, quod à Rege vel Principe, vel ab alio quolibet, ad vitam viro nobili utendum conceditur. Ita autem appellatum est, quòd ex mero dono [illegible] ac liberalitate illud possideatur. » Hæc ille, qui & [illegible] notat, quòd & eodem penè sensu Latini in hanc vocem usurparunt, & prædia quæ Principes militibus [illegible] largiebantur, *Beneficia* appellârunt.

II. Postea [illegible] exponit, quæ esset horum Beneficiorum conditio, & [illegible], ostenditque ea naturam hodiernam *feudorum* habuisse, unde & factum est, ut illud quod *Beneficium* primitus fuit appellatum, postmodum *feudi* nomen acceperit: ita ut *Beneficium & feudum* promiscuè usurpentur in libris feudorum.

III. Cum autem successu temporis prædia Ecclesiæ Clericis bene meritis, tanquam Ecclesiæ *militibus* ad usum dari cœperunt, etiam eâdem ratione *Beneficia* appellata sunt. Quando autem prædia & fundi aliæque res immobiles Clericis concedi cœperint, incertum est.

IV. Hoc certum est, multis sæculis, dispensationem proventuum Ecclesiasticorum mansisse penes Episcopos eorùmve œconomos & Archi-Diaconos, ut secundum proportionem in Clericos, fabricam Ecclesiæ, pauperes, & usum Episcopi distribuerentur.

V. Adhæc constat, quod & subsistente hac dispensandi œconomia; subinde terræ ac prædia nonnulla Clericis utenda concederentur.

Sic legitur in *Canone* 23. Concilii Aurelianensis I. anno 511. « Si Episcopus *humanitatis* intuitu, vineolas, vel terrulas, Clericis & Monachis præstiterit excolendas, vel pro

„tempore tenendas, etiam longa transire annorum spatia „comprobentur, nullum Ecclesia præjudicium patiatur, „nec sæculari lege præscriptio, quæ Ecclesiæ aliquid im-„pediat apponatur.

Et magis ad propositum ex Epistola Symmachi Papæ, qui sedit sub finem sæculi 5. legitur apud Gratianum *Caus.* 19. *q.* 1 *Can.* 61. « Possessiones quas unusquisque Ecclesiæ pro-„prio dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titu-„lis, atque distractionibus, vel sub quocunque argumen-„to non patimur: nisi fortè aut Clericis bonorum merito-„rum, aut Monasteriis religionis intuitu; aut certè pere-„grinis, si necessitas largiri suaserit: sic tamen ut hæc ipsa „non perpetuò, sed temporaliter perfruantur.

VI. Hic habemus, Clericis bene meritis ab Episcopis possessiones Ecclesiarum datas fuisse; quæ tanquam ex Episcoporum beneficentia profecta, *Beneficia* cœperunt dici: non secus ac prædia à Principibus concessa viris nobilibus, aut militaribus ob eorum merita.

Unde ad hanc Symmachi Epistolam reflectens Cardinalis Baronius monet, hinc, quæ beneficiorum Ecclesiasticorum origo fuerit, manifestum esse. « Cum enim solerent „(ait) Clerici ab ea Ecclesia per Episcopum singulis men-„sibus victus causâ meritam stipem accipere, postea factum „ut aliquibus ex his Ecclesiæ possessiones, quoad viverent, „ab ipso Episcopo concederentur: quæ *Beneficia* dici cœpe-„runt, eo quòd (ut Symmachus in ea Epistola) bene meri-„tis tantummodo concedere liceret. *Ad annum* 502.

VII. Interim ex citatis verbis tum Concilii Aurelianensis, tum Symmachi, ad oculum patet, admodum raras fuisse has concessiones, neque lege [illegible], sed tantum ex [illegible] necessitate, aut ob singularia personæ [illegible] factas.

VIII. At [illegible] sæculis disciplina Ecclesiæ [illegible], nec non Episcoporum, Œconomorum [illegible] Archi-Diaconorum in rebus Ecclesiæ [illegible] & integritate [illegible] frequentiùs fuere [illegible] & querelæ inter Clericos, [illegible] proventus Ecclesiæ distribui debebant, & eos, quibus dispensationis cura incumbebat.

Hinc Clerici, ut se à prætensis vexationibus, & injusta dispensatione eximerent, primò cœperunt singuli Presbyteri sibi arrogare oblationes in Ecclesia propria factas; quæ antea ad Episcopum dividendæ ferri consueverant.

Cum jam jus recipiendi oblationes, easque suis usibus applicandi ad singulos Presbyteros esset devolutum, tandem etiam cœperunt res Ecclesiasticæ passim dividi; atque singulis sua portio fundorum, unde proventus ipsimet reciperent, assignari: quod quidem non eodem tempore; nec ubique aut aliquo Decreto Conciliari introductum; sed paulatim de una Ecclesia ad aliam transiit.

IX. Atque illud notandum, quod sicuti prædia quæ *Beneficiario* jure à Principe data possidebantur, mortua persona extinguebantur, & ad Principem revertebantur; ita quoque primitus comparatum fuisse videtur, ut res Ecclesiæ jure *Beneficiario* Clericis concessæ, tantùm ad eorum vitam conferentur datæ; ipsasque possiderent non *jure tituli*, sed tantum jure *personali*; ut ita post mortem totaliter ad Episcopi dispositionem reverterentur.

X. Ulterius quemadmodum Principes sua bona jure *Beneficiario* dabant iis qui servitium militare aliave obsequia præstarent, similiter Episcopi bona Ecclesiæ possidenda vel utenda, seu potiùs jus percipiendi eorum fructus dabant Clericis, ut Ecclesiæ *militarent* seu officium exhiberent, quisque juxta vocationem suam. Hinc illud vulgatum approbatum per Bonifacium VIII. in *Cap. fin. de Rescriptis in* 6. *Beneficium datur propter officium*; ubi Beneficium accipi pro jure percipiendi proventus, nemini dubium est.

XI. Cum vero incommodum videretur, quod moriente Presbytero successor ejus jus percipiendi proventus ab Episcopo, ejúsque quasi liberalitate recipere denuo deberet, cœperunt singulæ Ecclesiæ jus percipiendi proventus intra limites suarum Ecclesiarum, suis Presbyteris, independenter ab Episcopis, vindicare; invaluitque tandem juris axioma, quod Parochi habeant fundatam intentionem

ad percipiendas decimas, oblationes, aliosque proventus intra fines suarum respectivè Parochiarum provenientes.

Jus itaque fructus percipiendi jam non personis, sed Ecclesiis, seu titulis annecti cœpit: ita ut qui titulum haberet, jus quoque fructus percipiendi ex bonis titulo annexis consequeretur: quæ disciplina tandem universaliter obtinuit & recepta fuit.

XII. Hinc ulterius factum, ut ipse titulus tandem nomen *Beneficii* ferè obtinuerit; tum quod illo obtento ipsum jus percipiendi proventus tanquam annexum obtineatur; tum quod Ecclesiasticum officium, sive ministerium tanquam *principale*, jus verò percipiendi proventus, ut *minus principale & accessorium* considerari & reputari debeat.

XIII. Canonistæ retinentes primam *Beneficii* nomenclaturam, quâ significatur, jus percipiendi certos proventus Clericis tanquam *militibus* Ecclesiæ concessum, illud solent definire: Jus perpetuum percipiendorum fructuum quorumcunque ex bonis Ecclesiasticis seu Deo dicatis, propter officium spirituale authoritate Ecclesiæ constitutum.

XIV. Theologi verò Beneficium magis considerantes penes titulum & officium Ecclesiasticum, definierunt illud, exprimendo ipsum officium seu ministerium Ecclesiasticum ut principale, hoc modo: Jus perpetuum ministrandi in Ecclesia auctoritate Episcopi constitutum, habens jus percipiendi fructus annexum.

Verùm sive Canonistarum sive Theologorum definitio teneatur, in idem recidere videtur: cum & prior definitio sat exprimat, ipsum officium seu ministerium Ecclesiasticum ut principale, atque jus percipiendi fructus esse accessorium.

XV. Et licet Canonistæ dicant, officium Ecclesiasticum non esse propriè Beneficium, fatentur tamen, esse *fundamentum & causam* Beneficii; quemadmodum loquitur Andreas Vallensis ad titulum De Præbendis §. 1. *num.* 4.

Hoc sensu ait Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 5. *De Reform. Beneficia ad Divinum cultum atque Ecclesiastica munia obeunda esse constituta.* Et Innocentius III. *lib.* 1. *Epist.* 22. ad Auxitanum Archiepiscopum scribit: « Dignitates & cætera » Beneficia Ecclesiastica piâ Fidelium devotione constituta » fuerunt, certis assignanda personis, ut per ipsas personas » in Ecclesiis *devotum servitium* jugiter impendatur.

XVI. Hinc patet, quod licet sensim circa proventuum Ecclesiasticorum dispensationem disciplina invaluerit diversa à pristina; tamen Ecclesia eodem semper spiritu procedens, Beneficia Ecclesiastica, seu jus percipiendi proventus ex bonis Ecclesiæ non alium in finem Clericis assignata voluerit, quàm quo ab initio eis per Episcopos stipendia vel sportulas, aut annonas sive alimenta suppeditari voluit; nempe ut qui Altari servit, de altari vivat; utque *possent vacare legi Domini*, quemadmodum dicebat piissimus Rex Ezechias præcipiens *populo habitantium Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus & Levitis lib.* 2. *Paralipom. cap.* 31. *ỷ.* 4.

XVII. Unde nec ullum Beneficium sine officio esse potest, quia uti « Divini juris est, ut qui servit Altari, de Altari vi» vat, ita nec bono jure is, qui non servit Altari de Altari » vivit: sicut stipendium non debetur nisi militanti: « ait Synodus Coloniensis anno 1549. *tit.* 9. *Can.* 5. Neque esse ex intentione Ecclesiæ ut ullum Beneficium quantumvis *simplex*; uti vocant, sit sine *officio* infrà ostendemus.

XVIII. Dicitur in definitione, jus *perpetuum*: hoc est *ad vitam* Beneficiati: quæ perpetuitas ex ipsa Apostolica Doctrina, & pristina Patrum disciplina originem ducit.

Docet enim Apostolus, ut *unusquisquis in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat* 1. *Ad Corinth. cap.* 7. Hinc & fixa perpetuaque fuit Ecclesiæ disciplina innovata per Synodum Tridentinam, ut dum quis alicui Ecclesiæ legitima auctoritate & vocatione adscriptus est, in ea permaneat, ubique suis fungatur muneribus, *session.* 23. *cap.* 16. *De Reformat.*

Cum autem per quodcunque Beneficium Clericus adscribatur certæ Ecclesiæ, voceturque ad certum *Officium* seu *Ministerium* Beneficio correspondens, ratio ipsa vocationis, ipsaque Patrum disciplina suadent, ut in eo *perpetuò* maneat; neque ab eo removeatur aut discedat, nisi justa aliqua ratio aliud persuadeat.

XIX. Hinc communiter concludunt Canonistæ, quod si aliquod officium cum annexo jure percipiendi fructus erigatur temporale & ad nutum revocabile; non esse *propriè* Beneficium Ecclesiasticum; & si de perpetuo fiat amovibile *ad nutum*, seu *manuale*, amittere naturam veri Beneficii.

XX. Ulteriùs ut sit Beneficium, atque pro Beneficio Ecclesiastico reputetur, requiritur, ut sit jus perpetuum *auctoritate* Ecclesiæ, seu Episcopi aut Pontificis constitutum; quod etiam ex ipsa Patrum disciplina originem habere, non obscurum est.

XXI. Antiquitus enim nemo Monasteriis Ecclesiasticis applicabatur, nisi ex Episcoporum auctoritate. Ipsa quippe ordinatio Clericum Ecclesiæ cui in Ordinatione adscribebatur, tanquam illius ministrum alligabat, ut ibidem sui Ordinis muneribus fungeretur; atque hoc pacto illius Ecclesiæ Clericus vel minister, seu ut hodie loqui amant, *Beneficiatus* constituebatur.

Ad hæc ministeriorum seu officiorum ordo per Clericos observandus, ab Episcoporum auctoritate pendebat, nullumque officium seu ministerium sine eorum consensu quisquam suscipere poterat.

Dispensatio quoque proventuum Ecclesiasticorum primitus ipsorum arbitrio credita erat.

Hæc Episcoporum auctoritas, ut aliquo usque salva persistat, & munia Ecclesiastica eorum interventu suscipi, & Ecclesiasticæ possessiones ab ipsis ad Clericos derivari videantur, visum est, nullum reputari verum Beneficium Ecclesiasticum, vi cujus Clerici Ecclesiasticis muniis alligantur, & jus percipiendorum Ecclesiasticorum proventuum adipiscuntur; nisi auctoritate Episcopi jus tale probatum, atque pro vero titulo Ecclesiastico agnitum fuerit: quò fiat, ut dum Clericus vi hujus Beneficii seu tituli functionibus Ecclesiasticis applicatur, & jus ad fructus annexos acquirit, ea auctoritate Episcopi quodammodo fiant.

XXII. Hinc concludunt Canonistæ, quod etiamsi testator in simplici legato cum onere Missarum voluerit, quod ad illud debeat præsentari Clericus, sive Sacerdos ab *Ordinario* instituendus; si tamen non intervenerit auctoritas Episcopi, atque hac auctoritate erectum sit in Beneficium, tale legatum non erit Beneficium; uti post alios notat Pyrrus Corradus *lib.* 1. *Praxis Benef. cap.* 2. additque, quod nec per quamcunque conditionem Beneficio Ecclesiastico congruentem à testatore adjectam, legatum reputari poterit Beneficium, nisi auctoritas Episcopi intervenerit.

Post hæc concludit: « Nec proinde similis dispositio ob» noxia est cæteris solemnitatibus, ac requisitis Beneficio» rum Ecclesiasticorum, quæ ipsis tantum Beneficiis conve» niunt, si non adsit prædictus Ordinarii consensus.

XXIII. Quinimo etsi Episcopus concesserit facultatem celebrandi Missas fundatas ad certum altare, aut Capellam non propterea hæc fundatio censebitur Beneficium: « quia » neque per hujusmodi facultatem censetur illam in Bene» ficium Ecclesiasticum erexisse, aut instituisse: cum hujus» modi actus celebrandi cadat etiam in privatis oratoriis, in » quibus non potest celebrari nisi de ipsius Episcopi licen» tia. « Pyrrus Corradus ibid. *num.* 27.

XXIV. Et licet etiam hujusmodi fundationes aut Capellaniæ essent *perpetuæ* ad vitam ipsius Capellani, qui possit vita durante proventibus fundationis uti; tamen Beneficia non erunt, neque legibus beneficiorum regentur, nisi auctoritate Episcopi in titulum Beneficii fuerint erectæ. Et si talem fundationem quis ad Ordines promoveretur, non diceretur promotus titulo *Beneficii*, sed titulo *Patrimonii.* Pyrrus ibid. *num.* 43.

XXV. Cum Vicarii perpetui juxta hodiernam disciplinam sint veri Beneficiati, conformiter ad hactenus dicta respondit sacra Congregatio quod Vicarii perpetui constitui non possint in vim Concilii Tridentini *sess.* 7. *cap.* 9. *De Reformat.* nisi prius erecta sit Vicaria perpetua auctoritate Episcopi in titulum; apud Fagnarum ad *Cap.* AD AUDIENTIAM *De Rescriptis num.* 100.

XXVI. Quia ex moderna disciplina (uti suprà notavimus) reditus ipsi titulo Beneficii sunt annexi, atque ipse beneficiatus vigore ejusdem tituli accipit jus percipiendi proventus illos vita sua durante, judicatum aliquando fuit, testatorem noluisse Beneficium erigi ex eo quod voluisset, ut custodia & sollicitudo capellæ cum libera administratione hæreditatis illi relictæ, esse deberet penes quemdam Abbatem; ita Pyrrus ibid. *num.* 20.

XXVII. Ex his quæ de perpetuitate, nec non erectione tituli auctoritate Episcopi dicta sunt, non difficulter colligi potest, quod si omnia quæ juxta modernam Ecclesiæ disciplinam ipsa Beneficiorum conditio, erectio, collatio, & Beneficiatorum obligatio requirunt, rite & ex mente Ecclesiæ expenderentur, appareret, etiam spiritum Ecclesiæ in his mansisse invariatum; tametsi exterior disciplina in multis sit mutata.

XXVIII. Hinc ulteriùs intelligeretur, quàm ûtile, imò pene necessarium sit, non tantum de moderna sed etiam pristina circa Beneficia disciplina esse instructum: ut ex hac notitia faciliùs ipse Ecclesiæ spiritus, qui semper præcipuè attendendus est, percipi; ipsaque exterior disciplina, quantum possibile, secundum illum spiritum dirigi possit.

CAPUT II.

De Dignitatibus, & Personatibus.

1 *Definitio Dignitatis.*
2 *Primis seculis ignotum nomen* Dignitatis *prout hodie accipitur.*

3 *Qu*

3 *Quæ hodie* Dignitates *dicuntur, durante vita communi Canonicorum, erant plerumque simplicia officia.*
4 *Deserta vita communi sensim in dignitates degenerarunt.*
5 *Quid personatus?*
6 *Personatus multis sæculis ignoti, unde originem sumpserint?*
7 *Textus juris qui personatus & dignitates pro Synonimis habere videntur.*
8 *Nonnunquam in jure distinguuntur.*
9 *Conciliatio textuum.*
10 *In Belgio personatus rariores, & inter* simplicia *Beneficia reputantur.*
11 *Vera dignitas debet esse cum administratione, licet hodie etiam sit ea destituta.*
12 *Officium cum præeminentia non dicitur* dignitas, *nisi in* titulum *perpetuum sit erectum.*
13 *Vicarius generalis Episcopi non censetur in* dignitate *constitutus.*
14 *Unde dignoscatur an Beneficium sit* dignitas: *& de præeminentia inter Dignitates?*
15 *Jura honorifica quæ in dignitate constitutis competere solent.*
16 *Super his juribus contentiones vitandæ.*
17 *Quare hæc jura honorifica deferantur?*
18 *Ad quid Dignitates Ecclesiasticæ institutæ?*
19 *Unde contingat, dignitates Ecclesiasticas à multis ambiri?*
20 *In inferioribus Beneficiis aliqua tolerantur, non toleranda in Dignitatibus.*
21 *In materia dispensationis nomine* Beneficii *non veniunt Dignitates.*
22 *Dispensatio ad Beneficia* curata *& alia* quæcunque *non comprebendit Dignitates curatas.*
23 *Dispensatio super Dignitatibus non complectitur Dignitates* majores.
24 *Quæ sint Dignitates* majores *in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis.*

I. DIgnitas dicitur (ait Rebuffus) quædam præeminen-„tia cum jurisdictione, quæ cognoscitur ex præe-„minentia, jurisdictione, quando ad hoc est instituta, ut „sit dignitas; & ex consuetudine, quando consuetudo fa-„cit, ut sit dignitas.“ In praxi Benef. *part. 1. tit. Sæculare Beneficium quotuplex, num. 7.* Beneficia igitur, quibus hujusmodi præeminentia vel ex institutione aut consuetudine annexa est, vocantur Dignitates.

II. Primitus dignitatum nomen hoc modo sumptum incognitum erat. Cum enim primis Ecclesiæ sæculis, nondum exortis Beneficiorum titulis, per solam ordinationem Clerici Ministeriis Ecclesiasticis applicarentur; ipsaque Ecclesiastica munia essent ipsis Ordinibus annexa; atque per ipsam ordinationem jus percipiendi proventus Ecclesiasticos consequerentur, omnis quoque prærogativa & præeminentia à dignitate Ordinum petebatur; is que major in ministerio Ecclesiastico reputabatur, qui major erat in Ordine.

III. Adhæc, quamdiu Canonici Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum in communi quasi Regulares vixerunt, nomen dignitatis vix notum fuit: imo pleraque quæ hodie in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis pro Dignitatibus reputantur, olim vitâ communi durante non Dignitates, quin nec Beneficia fuerunt, sed simplicia officia, quæ à Superioribus pro arbitrio committebantur & adimebantur; quemadmodum ostensum est *parte 1. tit. 11.* ubi de Dignitatibus Capitulorum singulatim actum fuit.

IV. At Canonicis deserta vita communi ad singularitatem, ac unâ ad sæcularitatem magis delapsis, cœperunt ea, quæ primitus duntaxat fuerant simplicia officia, erigi in titulos Beneficiales, & sensim etiam in Dignitates degenerari.

Utrumque notavit Molanus *lib. 2. de Canonicis, cap. 13.* ubi advertens, quod Thesauraria apud quosdam sit officium, à quo si indoneus judicetur, repellitur; apud plures verò sit aut Beneficium, aut Dignitas, vel Præeminentia, subjungit: « Prius simplicitati vetustatis magis com-„petit: tunc enim omnia officia in Clero erant *obedientia*, ut „alicubi Clerus Coloniensis loquitur. Posterius verò ex „divitiis enatum est, quæ in Cathedralibus, aliisque Capi-„tularibus Ecclesiis, varia officia non modò in Beneficia, „sed etiam in Dignitates evexerunt.

V. Personatus communiter à Canonistis dicitur, quædam prærogativa in Ecclesia sine jurisdictione, dum habet stallum in choro honorificum præ aliis; ita post alios tradit Rebuffus ad Concordata titulo *de Collationibus*, verbo, *Personatus*: personatúmque habere dicuntur, qui hujusmodi prærogativam obtinent.

VI. Quin hujusmodi *Personatus* labentis disciplinæ, & recentioris ætatis fœtus sint, dubium non est. Neque enim ante sæculum 11. ulla hujusmodi Personatûs mentio occurrit.

At sub id tempus Clerici nonnulli Ecclesiarum *Personæ* dici cœperunt; illi nimirum qui Ecclesias aut Ecclesias Parochiales obtinebant, sed curâ animarum totùmque spirituale officium alicui Presbytero, quem Vicarium suum dicebant, committebant: quemadmodum infrà titulo *de Competentia Pastorali* latiùs exponetur occasione Pastorum primitivorum, quibus Personati Clerici multùm similes erant; eamdemque penè originem habuêre.

Hi enim Ecclesias obtinentes & titulum sine officio retinentes, proventus Ecclesiarum percipiebant, atque certam quoque prærogativam, quemadmodum etiam nonnunquam in Capitula & Monasteria sub qualitate Pastorum primitivorum, retinuerunt, & *Personæ* Ecclesiarum dicti sunt; nihil præter proventus aliquos, & certa honoris insignia retinentes.

VII. Personatum & dignitatem in jure nonnunquam pro synonimis accipi, noscitur ex variis textibus Decretalium. Et quidem in *Cap. 8. ☧ De Constitut.* Primiceriatus Tullensis Ecclesiæ, nunc *personatus* nunc *Dignitas*, nunc *officium* appellatur. Rursus in *Cap. 8. ☧ De Rescriptis* Decani, Archidiaconi & alii dicuntur supprimere nomen *dignitatis* suæ, tamquam si non habeant aliquem *personatum*. Hic per *personatus* idem significari, quod antea expressim erat nomine *Dignitatis*, ex contextu evidens est.

Hujusmodi plures textus occurrunt, qui supponunt, *Personatum* & *Dignitatem* synonima esse. Unde jam pridem notavit Cardinalis Hostiensis in *Summa* titulo *De Præbendis*: quod Dignitas sit quædam præeminentia in gradu, quæ aliquando vocatur *Personatus*.

VIII. Non desunt tamen etiam textus Juris, qui dignitatem à personatu distinguere, eaque tamquam inter se diversa statuere videntur.

In *Cap.* DE MULTA ☧ *De Præbendis* ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Personatus à Dignitatibus distinguuntur. Cum enim dixisset Concilium, quod jam pridem prohibitum fuerit, ut nullus diversas dignitates Ecclesiasticas, vel plures Ecclesias Parochiales reciperet contra Sacrorum Canonum statuta postmodum subjicit: « Hoc idem & „in *personatibus* esse decernimus observandum.

Eadem distinctio non minus apertè occurrit in *Cap.* STATUTUM *De Rescriptis in 6.* ubi decernitur, causas à Sede Apostolica non delegandas nisi *Dignitate* præditis aut *Personatum* obtinentibus, vel Canonicis Cathedralium Ecclesiarum.

IX. His aliisque textibus allegatis concludit Fagnanus ad *Cap.* ADHÆC ☧ *De præbendis*, negari non posse, quin reverà in jure sint diversa; « necesseque esse fateri, prædicta differre non *solùm nomine*, sed etiam *re* & *substantiâ* & verum „esse, quod dicunt Archidiaconus, Joannes Andreas & „Oldradus: Si horum duorum vocabulorum Dignitatis & „Personatus virtus propriè sumatur, neutrum est alterum, „licet si largè sumantur & impropriè, vel sint synonima vel „sint convertibilia unum in altero. *Num. 11.*

Fatetur quoque ibidem Fagnanus, quod secundùm locorum consuetudinem hæc nonnunquam accipiantur tamquam synonima.

X. Si Belgii nostri consuetudinem inspiciamus, passim in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Beneficia præeminentiam sive locum honorificum in choro annexum habentia, sine ulla jurisdictione aut administratione non *Personatus*, sed Dignitatis nomen obtinent, atque pro Dignitatibus reputantur; uti in Præposituris multarum Ecclesiarum videri potest. Neque ullus in Ecclesiis Belgicis visitur Personatus cum aliqua præeminentia in choro; sed qui in aliquibus particularibus Ecclesiis Personatus superfunt, ii plerique inter *simplicia Beneficia* recensentur; adeò ut etiam minoribus ætate conferantur, uti ex Zypæo notat Andreas Vallensis titulo *De Præbendis* §. 2. *num. 7.*

XI. Itaque ex vulgari & communi modo loquendi, hodie in multis Ecclesiis reputantur & dicuntur etiam Dignitates quæ nullam administrationem in Ecclesia habent; sed tantum præeminentiam in choro & aliis publicis actibus; tametsi uti observat Fagnanus loco citato *n. 22.* propriè dicta Dignitas sit cum administratione; aliàs dicenda Dignitas *ventosa*; « quæ est (ait) *abusivè* Dignitas, & cujus effe-„ctus alius non est quàm ut invidiam generet, & scanda-„lum seminet inter fratres. « Quid de Præpositis hodiernis qui nullam administrationem annexam habent, nec aliquod in Ecclesia officium præstant, imo nec resident, dicendum sit, dixi *parte 1. titulo 12 cap. 1.*

XII. Sicuti ad rationem Beneficii Ecclesiastici hodie spectat, quod sit *perpetuum*, ita quoque præeminentia cum jurisdictione propriè pro Dignitate non reputatur; neque eam obtinens in Dignitate constitutus dicitur, ni *perpetua* fuerit; titulumque perpetuum vigore Canonicæ institutionis assequatur.

XIII. Ita Vicarius generalis Episcopi non tantum jurisdictionem, sed & præeminentiam quamdam habet præcedendo alios Canonicos, quin & Archidiaconum, præsertim dum nomine Episcopi intervenit in actibus suæ jurisdictionis seu administrationis; verbi gratia in examine Ordinandorum, vel pro concursu ad Ecclesias Parochiales. Hic tamen Vicarius non censetur propriè habere Dignitatem, neque in Dignitate constitutus; eò quod omnis ejus jurisdictio, & ex hac profluens præeminentia sit duntaxat

taxat *vicaria* ad nutum revocabilis: unde nec similis Vicariatus cum alia Dignitate est incompatibilis.

XIV. Ut autem sciatur quæ pro dignitate haberi debeant, inspicienda est institutio ac potissimum Ecclesiarum consuetudo. Quædam enim in una Ecclesia pro simplici officio & Beneficio, & in aliis pro dignitate reputantur. Similiter quo ad ordinem & præeminentias inter dignitates, singularum Ecclesiarum consuetudo, quæ in singulis penè Ecclesiis diversa est, attendenda est, uti rectè advertit Pinellius *de Beneficiis, cap.* 4. §. 20. *nu.* 7. additque, « consuetudinem cujúsque Ecclesiæ ita spectandam; ut eatenus »quisque dicatur habere *dignitatem* vel officium, quatenus »reputatur esse in officio vel *dignitate*, ut in hoc verè dici »possit, plus esse in opinione, quam in rei veritate, quod »omnes Interpretes (ait) uno simul ore pronuntiant auctoritate *Cap.* CUM OLIM *de Consuet.*

XV. Jura honorifica, quæ hodie solent competere iis qui in dignitate sunt constituti: quæque hodie quodammodo indicia sunt dignitatum; & utinam à plerisque præcipuè non appetantur! consistunt plerumque in loco honorabiliori sive digniori in choro, in congregationibus, & processionibus aliisque publicis conventibus; item aliquando in vestium distinctione; quod v. g. præter Superpelliceum, Rochetum ferre possint: insuper, quod sæpius quàm reliqui Canonici aliive de Clero incensentur, aliisque similibus; circa quæ singularum Ecclesiarum consuetudo principaliter attendenda est.

XVI. Hoc unum summopere dolendum, quod ferè penes hæc sola jura honorifica dignitates Ecclesiasticæ æstimentur, hæcque sint pro quibus in dignitate constituti maximè sæpe sunt solliciti: pro quibus conservandis, aut nonnunquam etiam augendis, contentiones & lites, cum magno laicorum scandalo excitantur, summóque fervore aguntur.

XVII. Sanè hæc honoris & præeminentiæ signa unicè ex mente Ecclesiæ exhibentur, ut impleatur illud Apostoli: *Cui honorem, honorem*; id est, honor & reverentia exhibeatur iis, quibus honor ob gradum quem in Ecclesia obtinent, debetur; non ut ipsi inde extollantur, sed potius ut memores officii sibi ratione eminentioris gradus incumbentis humilientur, & de ratione reddenda contremiscant.

XVIII. Meminisse debent, quod « dignitates in Ecclesiis »præsertim Cathedralibus, ad conservandam augendam»que Ecclesiasticam disciplinam fuerint institutæ, uti lo»quitur Synodus Trid. *Sess.* 24. *cap.* 12. *de Reform.* ut qui eas »obtinerent, pietate præcellerent aliisque exemplo essent, »atque Episcopos operâ & officio juvarent. « Ex quo tanquam consequens infert Synodus: « Meritò qui ad eas vo»cantur, tales esse debent, qui suo muneri respondere »possint.

Itaque quod ad Episcopos & Prælatos dixit S. Bernardus, ad omnes in dignitate constitutos meritò dici potest: « Honorificabitis autem (ministerium) non cultu vestium, »non equorum fastu, non amplis ædificiis, sed ornatis mo»ribus, studiis spiritualibus, operibus bonis.

XIX. At externa illa honoris ac præeminentiæ signa, nec non opimi proventus Dignitatibus plerumque annexi, ita oculos hominum obfuscant, ut in iis onera annexa non videant, aut sane non attendant.

« Multi enim non tantâ fiducia & alacritate currerent ad »honores, si esse sentirent & onera; « uti loco citato *cap.* 7. loquitur Bernardus, qui & subdit: « Gravari profectò me»tuerent, nec cum tanto labore & periculo quarumlibet »affectarent infulas dignitatum. Nunc verò quia solâ at»tenditur gloria & non pœna, purum esse Clericum eru»bescitur in Ecclesia, seque viles æstimant & inglorios, qui »quocunque in eminentiori loco non fuerint sublimati.

Itaque verissimum est, quod ait idem Doctor ibidem: « Meditantibus (dignitates) honores blandiuntur, sed one„ra pensantibus tædio sunt atque formidini. Non autem „omnes capiunt hoc verbum.

XX. At Ecclesia ipsas dignitates secundum officia ac onera iis annexa attendens: consideransque quod quo majori in gradu & officio Ministri sunt constituti, eo magis conveniat, ut præ cæteris sint ab omni vel specie mali immunes, nonnunquam in inferioribus Ministris aliqua toleranda aut permittenda judicat, quæ nequaquam in Prælatis atque in dignitate constitutis toleranda aut permittenda censet.

XXI. Quapropter etiamsi dignitates revera sint beneficia, tamen si super aliquo defectu cum Clerico fuerit dispensatum, ut non obstante illo defectu, Beneficium habere queat, non intelligitur sub nomine *Beneficii* comprehensa *dignitas*: ideoque nec vigore hujusmodi dispensationis, *dignitatem* obtinere poterit; ita post Garciam aliósque Canonistas Pyrrus Corradus in Praxi dispensationum *lib.* 2. *cap.* 6 *num.* 1.

XXII. Eadem ratione (pergit Corradus) si mandatum sit ad Beneficia *curata* & *quæcunque alia*, profectò non includetur dignitas *curata*; quæ quidem dignitas non excluditur, ex eo quod non sit Beneficium Ecclesiasticum, sed quia est *qualificatum*.

XXIII. Ad hæc, quia inter dignitates aliæ sunt aliis majores, etiamsi dispensatum sit simpliciter pro dignitatibus, nequaquam tamen censetur dispensatum pro *majoribus* & *principalibus*, nisi id sit expressum.

Quare juxta stylum Curiæ, quando dispensatio conceditur pro quacunque dignitate, solet dici, quod non obstante hoc defectu promoveri queat Orator ad dignitates, etiam *majores* & *principales*.

XXIV. Majores autem dicuntur respectu Ecclesiarum Cathedralium & Metropoliticarum illæ, quæ in his Ecclesiis post Episcopalem aut Archi-Episcopalem sunt *majores*: pro qua majoritate dignoscenda, recurrendum esse ad consuetudinem Provinciarum & Ecclesiarum post Mendosam tradit Pyrrus Corradus loco citato *num.* 14. « Et „sic (ait) aliquando prima dignitas est Archidiaconatus, „aliquando verò Archipresbyteratus secundùm locorum „consuetudines; licet hac consuetudine circumspectâ de „jure communi Archidiaconatus sit major dignitas.

Principales dicuntur in Ecclesiis Collegiatis quæ sunt primæ in illis Ecclesiis: idque rursus spectatâ consuetudine Provinciarum Ecclesiarum: habetúrque principalis, si major dignitas non sit in ea Ecclesia; etiamsi forsan aliæ nec minores ibidem sint; uti probat ibidem Pyrrus Corradus.

Videri in hanc rem poterunt, quæ suprà *tit.* 10. *cap.* 3. dicta fuerunt in occasione dispensationis super irregularitate ex defectu natalium.

CAPUT III.

De Beneficiis Regularibus & Sæcularibus.

1 *Distinctio inter Beneficia Sæcularia & Regularia olim ignota.*
2 *Quæ Regularia dicantur; & quæ talia ex ipsa Beneficiorum conditione?*
3 *Beneficium Regulare ex fundatione.*
4 *Potest esse tale titulo præscriptionis.*
5 *Quid ad hanc præscriptionem requiratur?*
6 *Quando requiratur possessio* 40. *annorum?*
7 *Quid Beneficium Sæculare?*
8 *Omnia Beneficia præsumuntur* Sæcularia.
9 *Exceptiones ab hac regula.*
10 *De quibus Beneficiis regula intelligenda: & ratio regulæ.*
11 *Regularia Regularibus, & Sæcularia Sæcularibus conferenda.*
12 *Prior pars regulæ probata à Synodo Tridentina.*
13 *An nondum professus sed profiteri intendens possit habere Beneficium Regulare?*
14 *Beneficia Regularia ex sua natura non conferenda nisi Professis vi Concilii Trid.*
15 *Id conforme praxi hodiernæ.*
16 *Quædam Beneficia Regularia conferri possunt nondum professis.*
17 *Beneficia non curata Sæcularia Regularibus conferri nequeunt.*
18 *An Monachi de jure possint ad Ecclesias Parochiales* Sæculares *ab Episcopis assumi?*
19 *Utrum Monachi olim assumpti ad regimen Ecclesiarum Parochialium manerent Monachi?*
20 *Decretum Synodi Lateranensis de Monachis Ecclesiis Parochialibus præficiendis.*
21 *Hoc Decretum de Canonicis Regularibus non loquitur.*
22 *Canonici Regulares* de jure *ad Ecclesias Parochiales per Episcopum assumi possunt.*
23 *Contraria resolutio S. Congregationis probata à Gregorio* XIII.
24 *Ea resolutio magis militat in aliis Regularibus.*
25 *Sustinent Canonici Regulares hanc resolutionem non esse receptam quod & praxi videtur conforme.*
26 *Canonici Præmonstratenses dicuntur habere privilegium obtinendi Ecclesias Parochiales sæculares.*
27 *An Canonici Præmonstratenses Beneficiis Parochialibus præfecti possint ad nutum suorum Abbatis revocari?*
28 *Mendicantes ad Beneficia admitti non possunt.*

I. Famosa & communis est divisio Beneficiorum in *Regularia & Sæcularia*; quæ divisio præcipuè sæculis posterioribus invaluit; postquam & ipsa officia claustralia, quæ primitus erant *merè officia* vel *obedientiæ*, cœperunt sensim in Beneficia & Dignitates degenerare, cœperúntque Monachi etiam manentes Monachi ad functiones *hierarchicas* assumi.

II. Regularia Beneficia communiter hodie vocantur, quæ Religiosis addicta sunt, aut per Regulares regi debent.

Contingit autem pluribus titulis, ut Beneficia Regularibus habeantur addicta. Primò quidem ex vi institutionis seu quasi natura & conditione Beneficiorum: eò quod officium hujusmodi Beneficiis annexum, ipsam Regularium discipli-

disciplinam & regimen, quoad spiritualia, vel temporalia immediatè concernat: ideoque conveniens planè sit, ut Regularibus potius, quàm Secularibus officium illud committatur.

Hujusmodi Beneficia sunt Abbatiæ, Prioratus, tam Conventuales, quàm Claustrales, aliaque Regulare regimen concernentia.

III. Secundo Beneficium aliquod potest esse Regulare ex speciali fundatione: quia Fundator Beneficii ordinavit, ut Beneficium Regularibus esset addictum, sive per regularem regeretur, ipsumque Beneficium ea conditione ab Ordinario admissum & erectum fuit.

IV. Tertiò titulo præscriptionis Beneficium aliquod antea seculare fieri potuit regulare; ita ut vi hujus præscriptionis jam Regularibus censeatur addictum, & per Regulares regi debeat.

De hoc titulo agitur in *Cap. 5. De Præbendis in* VI. ubi declarat Bonifacius VIII. "Quando scribitur, ut providea„tur de aliquo Prioratu alicui Clerico *seculari*, provideri non „potest de Prioratu, qui per Religiosos (juxta modum præ„missum) est solitus gubernari.

Modus autem præscriptus, & in eodem Capitulo expressus est, "si tanto tempore ab uno vel pluribus Religiosis „extitit continuè ac pacificè gubernatus, ut præscriptio „legitima sit completa.

V. Ad hanc præscriptionem communiter post Glossam ad dictum *Cap. 5.* requirunt Doctores possessionem *quadraginta* annorum; sive ut Beneficium illud fuerit continuè ac pacificè per 40. annos per unum pluresve Regulares possessum & *tanquam* Beneficium *regulare* ipsis Regularibus in *titulum* Beneficii collatum.

Si ipsis Regularibus esset collatum ex dispensatione tanquam seculare, aut forsan ob defectum Secularium commendatum, hæc quantumvis *longissimi* temporis possessio non sufficeret ad firmandam [illegible] Beneficii, ut rectè advertit Rebuffus ad concordata titulo *De Collationibus* §. *Volumus*, verbo, *Regularia*.

VI. Monet quoque ibidem Rebuffus, requiri possessionem 40. annorum, ut Beneficium [illegible] seculare, aut è contra [illegible] probaretur Beneficium esse [illegible] vel è contrario [illegible] qualitas, secus si vera qualitas [illegible] „sufficit quod fuerit [illegible] per Secularem „non intervenerit præscriptio [illegible] „si probaretur possessio [illegible] „[illegible] illatus. "Vide latius [illegible] *Beneficium e cap.* [illegible]

VII. Beneficium [illegible] Clericis [illegible] ribus est addictum. [illegible] nullum professis [illegible] ait Rebuffus in Praxi Benef. [illegible] *Quo [illegible]* [illegible] Inde [illegible] unum à Canonicis [illegible] quod [illegible] & [illegible] ssionem Religiosorum [illegible] certam Regulam emittant [illegible] tius notat [illegible]

VIII. Tradit ibidem Rebuffus *n.* [illegible] regulam à Canonistis communiter receptam: "Regula [illegible] omne Beneficium „præsumitur seculare ex prima sua institutione, nisi probetur regulare. [illegible] non tenetur probare „esse seculare, [illegible] regulare dicit: quia habet „præsumptionem pro se, qui est secularis.

IX. Exceptionem à Regula [illegible] Rebuff. *n.* 6. quo ad Capellas fundatas in Monasterio: "Quia illæ [illegible] præ„sumuntur Regulares, nisi per Seculares teneri ostendatur.

Quod de his Capellis asserit Rebuffus, potiori jure dicendum est de Abbatiis, Prioratu, aliisque similibus Beneficiis, quæ non tantùm in Monasterio sunt fundata, sed ipsum regimen Monasticum propriè respiciunt: proinde Clericis secularibus minus conveniunt: utpote qui nec vitam regularem professi, nec in hac vivendi ratione instituti — minus idonei ad regimen Monasticum creduntur: unde hic rectè applicatur illud Pontificis in *Cap. 49.* ✠ *De Electione*, quod is "Magistratum assumi non debeat, qui formam discipuli „non assumpsit, nec sit præficiendus, qui subesse non novit.

X. Regula ergo suprà expressa, & omnium Canonistarum calculo probata, intelligenda est de Beneficiis extra Monasterium in Ecclesiis secularibus fundatis; aut quæ ad populi aut Clerici directionem spectant; atque eatenus Monachis & Regularibus vitam contemplativam, & solitariam procul à conversatione secularium remotam profitentibus, minùs congrua.

Hinc Rebuffus *num. 7.* asserens "quod Parochiales Ec„clesiæ præsumantur seculares, quia regulares sunt cum eis „inhabiles *Cap.* MONACHI ✠ *De statu Monach.* "Ratio„nem inhabilitatis subjungit: "Nam Monachi plangentis, „& non docentis habent officium, *Can.* MONACHUS & „*Can.* PLACUIT *caus. 16. q. 1.*

XI. Insuper in hoc Beneficiorum genere recepta est hæc regula: *Regularia Regularibus, Secularia Secularibus*, conferenda.

Hæc regula ab omnibus Canonistis probata, fundatur in variis textibus Juris, ac signanter in *Cap.* CUM DE BENEFICIO, & *Cap.* CUM SINGULA *De Præbendis in* VI. item *Clem. unica De Supplenda neglig. Prælat.* in qua expressè dicitur, quod Diœcesani negligentiam Prælatorum in conferendis Beneficiis vacantibus supplere debeant: "Prioratus, Eccle„sias, administrationes & Beneficia hujusmodi, illa vide„licet quæ consueverunt per *seculares* Clericos gubernari, „*secularibus* Clericis: alia verò quæ *Religiosis* duntaxat com„mitti sunt solita, vel conferri *Religiosis* Monasteriorum, „quorum Prælati hujusmodi negligentes fuerint, confe„rendo.

XII. Prior Pars regulæ, quæ vult, Regularia Regularibus conferri, probatur à Synodo Trid. *Sess.* 14. *cap.* 10. *De Reformat.* ubi statuit. "Regularia Beneficia, in titulum Re„gularibus professis provideri consueta, cum per obitum, „aut resignationem, vel aliàs illa in titulum obtinentis va„care contigerit, religiosis tantùm illius ordinis, vel iis qui „habitum omninò suscipere & professionem emittere te„neantur, & non aliis, ne vestem lino lanâque contextam „induant, conferantur.

XIII. Hoc Decretum Synodi videtur admittere, ut beneficia Regularia conferantur iis Clericis secularibus qui habitum omninò suscipere & professionem emittere teneantur: at Fagnanus pluresque Canonistæ putant, distinguendum esse inter Beneficia Regularia: ut nimirum illa quæ administrationem seu Regimen Monasticum sive regulare annexum habent, ut sunt Abbatiæ, Prioratus similiaque beneficia regularia non comprehendantur sub his verbis Concilii Tridentini; sed duntaxat Beneficia Regularibus conferri consueta; atque eo titulo *Regularia*; sed nullam administrationem aut regimen Monasticum seu Regulare habentia: eamque distinctionem etiam probasse Sacram Congregationem refert Fagnanus ad *Cap.* CUM CAUSAM ✠ De Electione *num.* 38. "Nam proposito dubio: "an „præter Papam ordinarii Collatores possint Regularia be„neficia [illegible] Regularibus professis provideri consue„ta conferre etiam secularibus, qui illius Ordinis habitum „[illegible] suscipere, & professionem emittere teneantur, „[illegible] Decembris 1581. Sacra Congregatio censuit, posse „etiam ordinarios Collatores portiones Monachales, & „[illegible] & similia simplicia beneficia Regularibus „[illegible] conferre, [illegible] ejus Ordinis profes„[illegible] secularibus, qui habitum suscipere, & profes„sionem emittere omnino teneantur. Abbatias tamen, & „[illegible] administrationem habentia non nisi professis „[illegible] per Ordinarios inferiores conferri posse.

XIV. [illegible] igitur ibidem Fagnanus quod beneficia [illegible] administrationem Regularem habentia nullo [illegible] per superius Decretum Concilii Tridenti[illegible] ideoque & hodie juxta citatum [illegible] beneficium regulare non posse conferri, nisi ex[illegible] Quod & ipsum Concilium Tridentinum sat [illegible] *cap.* 21. *De Regularibus* dicens, quod "confidat „Pontificem pro sua pietate & prudentia curaturum, ut quæ „in posterum vacabunt (id est, Abbatiæ, Prioratus, Præpo„situræ [illegible] quæ suos conventus habent) *nonnisi Regularibus* spe„ctatæ vitæ & sanctitatis conferantur.

XV. Testatur quoque Rebuffus in Praxi benef. tit. De *Dispensatione cum Regularibus num.* 24. "Hodie non admitti „quem in Francia ad Beneficia regularia, Prioratum aut „[illegible] administrationem, nisi is sit *expressè* professus, nisi „[illegible] Papa cum derogatione, & certa scientia &c.

XVI. Quoad Beneficia autem Regularia simplicia, cujusmodi sunt præbendæ, portiones Monachales & alia id genus ad ea obtinenda. "non requiritur actualis professio, „imo nec habitus regularis; sed satis est, ut hujusmodi be„neficia conferantur Clericis secularibus, qui habitum il„lius ordinis suscipere, & professionem mittere tenean„tur." Fagnanus *num.* 34.

XVII. Secunda pars supradictæ regulæ, volens beneficia secularia secularibus conferri excludit à similibus beneficiis ipsos Regulares.

Conformiter ad hanc regulam, ex omnium Canonistarum sententia, Beneficia *secularia* non curata, ut sunt Canonicatus, Capellaniæ aliaque similia sine dispensatione Papæ Regularibus conferri nequeunt. *Cap.* 9. ✠ *De Regularibus*; & latè Fagnanus ad *Cap.* QUOD DEI TIMOREM ✠ *De Statu Monach. num.* 18.

XVIII. Verùm de beneficiis Parochialibus & Curatis non adeo expeditum est, dubitaturque, num Regulares de licentia suorum Prælatorum ad hujusmodi beneficia secularia promoveri nequeant; estque in hoc maxima inter Doctores varietas opinionum, ait Fagna. ad *Cap.* QUOD DEI TIMOREM ✠ *De statu Monach.* asseritque "com„muniter teneri, Monachum de jure ex causa *utilitatis* de „Abbatis consensu ab Episcopo promoveri posse ad Pa„rochialem Ecclesiam sine dispensatione, dummodo cum „eo habitet alius saltem Monachus.

Fundatur hæc Doctorum assertio præcipuè in dicto

Cap.

Cap. Quod Dei timorem ✠. *De Statu Monach.* ubi interrogatus Innocentius III. an Canonicus Regularis S. Victoris posset retinere officium Plebani, cui ante professionem præfuerat, respondet: « Licet autem in Lateranensi Concilio de »Monachis caveatur, ne singuli per villas & oppida per »quascunque Parochiales ponantur Ecclesias; &c. quia ta»men istud de Canonicis Regularibus specialiter non cave»tur, qui etsi à Sanctorum Monachorum consortio non »putentur sejuncti, regulæ tamen inserviunt laxiori, & »per antiquos canones etiam Monachi possunt ad Eccle»siarum Parochialium regimen in presbyteros ordinari, ex »quo debent prædicationis officium (quod privilegiatum »est) exercere: sic annuendum duximus postulatis ut exer»cens plebani officium, si commodè fieri poterit, unum »Canonicum Regularem tecum habeas ad cautelam: cujus »in his, quæ Dei sunt & Regularis observantiæ, tam con»sortio, quam solatio perfruaris.

Ex hac Decretali concludunt Doctores, Monachos secundum antiquos Canones potuisse ad Ecclesiarum Parochialium regimen in Presbyteros ordinari.

XIX. Verùm, an dum olim Monachi ad Parochiales Ecclesias & regimen populi assumebantur, adhuc Monachi manerent, non ita constat; negativam multis novissimè adstruxit Nicolaus Desnos prior & Administrator generalis majoris Domus Dei Pruviniensis Ordinis Canonicorum Regularium Divi Augustini in suo *Canonico Seculari & Regulari lib. 3. cap. 15. & 16* contenditque Monachatum consiste»re specificè & essentialiter in renuntiando curis seculari»bus, & sollicitudinibus ac muniis Ecclesiasticis: quorum »primo (ait) Monachus differt à vulgaribus laicis, & secundo distinguitur à Clericis.

Deinde citato Canone 4. Calchedonensis Concilii, quo Monachis injungitur conformiter ad eorum professionem *quietem amplecti, jejunio & orationi tantummodo vacare, nec Ecclesiasticis nec secularibus negotiis se ingerere aut communicare*, tandem concludit: « Ex quo colligitur vera & germana imo & »unica characteristica Monachatus, *abdicatio scilicet secularium negotiorum & curarum ac sollicitudinum Hierarchicarum ac »Ecclesiasticarum.*

XX. Quidquid sit, certum est, labentibus seculis, Monachos etiam ad curam animarum & functiones Hierarchicas salvo Monachatu fuisse applicatos; quamquam & illud verum sit, quod per Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap. 2.* ✠. *De statu Monach.* cautum sit, « ne Mo»nachi singuli per villas & oppida per quascumque Paro»chiales ponantur Ecclesias, sed in majori conventu, aut »cum aliquibus fratribus maneant, nec soli inter seculares homines spiritualium hostium conflictum exspectent.

XXI. Hujus Decreti in citato Capitulo *Quod Dei timorem*, meminit Innocentius III. asseritque istud de Canonicis Regularibus specialiter non caveri; *qui etsi à Sanctorum Monachorum consortio non putentur sejuncti, regulæ tamen inserviunt* LAXIORI: quod ultimum intelligendum credo, quod non tam arctam quàm reliqui Monachi solitudinem, & à secularibus, & Ecclesiasticis functionibus separationem profiteantur; sed magis, quàm Monachi ad Clerum accedant. Quem sensum non obscurè indicat, dum ex hac sua sententia infert, officium Plebani Canonico Regulari S. Victoris committi posse.

XXII. Hinc communiter tradunt Doctores, Canonicum Regularem sine dispensatione Pontificis de solius sui Prælati licentia posse per Episcopum ad Beneficium Parochiale, etiam *seculare* assumi; quod & Synodus Tridentina supponere videtur *sess. 14. cap. 11. De Reformat.* specialiter ibidem decernens: « quod Regularis de uno ad alium ordinem »*translatus*, etiamsi Canonicorum Regularium fuerit, ad »Beneficia *secularia*, etiam curata, omnino incapax existat.

XXIII. Nihilominus cùm anno 1581. sub Gregorio XIII. quæsitum esset, an Canonici regulares de licentia sui Generalis possint assumere curam tam ad tempus, quàm perpetuò; Pontifex « noluit licere istis Regularibus, etiam »de licentia sui Generalis absque permissu summi Pontificis „assumere curã etiam ad tempus, multoque minùs Benefi»cium assumere curatum in titulum. “ Ita se reperisse annotatum in libris publicis sacræ Congregationis asserit Fagnanus loco citato *num. 16.* additque: “ Et subinde cum Cano„nici Regulares Lateranenses peterent, ut sibi liceret cum „licentia sui Generalis obtinere Beneficia curata in titulum „vel ad tempus, & res à Congregatione delata esset ad „Sanctissimum, Sanctitas sua abnuit.

“ Ex his patet (ait Fagnanus) Canonicos Regulares hac „Decretali (quæ incipit *Quod Dei timorem*) non obstante, „hodie assumi non posse ad regimen parochialium Ecclesia„rum absque dispensatione Romani Pontificis.

XXIV. Ulterius hinc infert Fagnanus, quod si Canonici Regulares assumi nequeant absque dispensatione summi Pontificis, multo minus assumi possint aliorum Ordinum Regulares: respondit que Congregatio, Regularem ab Episcopo non posse præfici curæ animarum sine dispensatione Apostolica, quæ non videtur concedenda, nisi instante Episcopo pro necessitate aut utilitate Ecclesiæ.

XXV. Verùm Gabriel Pennottus *Lib. 2. Histor. trip. Canon. Regular. Cap. 72.* multis probat, etiam jure novo, Canonicos Regulares sine dispensatione Apostolica de licentia suorum Superiorum ad Beneficia secularia curata posse assumi, modo *translati* non sint de quibus in *Cap. 11. sess. 14.* Concilii Tridentini: neque obstare citatam declarationem S. Congregationis, seu Decretum sub Gregorio XIII. quia (ait) eam declarationem quoad Canonicos Regulares numquam fuisse practicatam; asseritque S. Carolum Borromæum anno 1584. adeoque triennio post editam allegatam declarationem, quemdam Canonicum Regularem ad concursum admisisse, eique Parochialem Ecclesiam contulisse; atque ita post dictum Decretum resolvisse *Rotam* Romanam ibidem asserit Pennottus quin & *num. 7.* refert anno 1602. Sacram Congregationem censuisse “ Decretis Concilii Tridentini Canonicum Regularem non prohiberi obtinere „Beneficia curata secularia, nisi fuerint ex iis translatis, de „quibus habetur *Cap. 11. sess. 14.*

XXVI. Sententiam Pennotti amplectitur Ascanius Tamburinus *tomo 3. De Jure Abb. Disp. 9. quæst. 8.* subjungens ibidem Consilium Vincentii Parentii J. U. Doctoris ipsum fusè adstruentis. Conformiter ad hanc opinionem, videmus subinde Canonicos Regulares ad Beneficia curata etiam *secularia* assumi: asseruntque Canonici Præmonstratenses, se ex speciali quoque privilegio obtinere posse Ecclesiam Parochialem secularem, uti testatur Zypæus *Consult. 1. De institutionibus num. 3.* ibidem notans quod Ecclesia sit secularis nec unita Monasterio; sed simpliciter jus patronatus pertineat ad Prælatum, & ad eam præsentet Regularem, isque ab Episcopo admittatur; ratio major videatur, quod is ex nutu Prælati non possit amoveri, quàm si esset Beneficium Regulare; eo quod Beneficia secularia sint ex natura perpetua: adeoque Regularis ad simile Beneficium à Prælato præsentatus; ab Episcopo admissus & institutus, videatur institutus juxta naturam ipsius Beneficii.

XXVII. Cæterum de amovibilitate sive revocatione Præmonstratensium, qui Parochialibus Ecclesiis etiam unitis & Regularibus sunt præfecti; tractat Zypæus in Jure Novo titulo *De Regularibus n. 46.* ibidem citans duo Diplomata Pontificia, « alterum Joannis specialiter Evorbo»diensi Abbatiæ concessum, alterum Julii anno 1512. Abba„tiæ Præmonstratensi, reliquisque generatim ejusdem Or„dinis: per quæ datur facultas Prælatis suos Religiosos „amovendi quoties eis videbitur, sive ad nutum.

Dein subdit: « Quem tamen non pro libidine, sed ar»bitrio boni viri interponi oportet, atque ex causis justis, »quia honor delatus finem certi temporis ac loci non habet. »Non tamen levi vel nulla ex causa amotis adversus supe»riores querelam concedo, ut facit Chenu *recue il de regle»ments tit. 33 cap.* 204. ex doctrina Panormitani & Joannis »De Selva, quam per dispositionem Tridentini *Cap. 2. De »Regularibus* cessare existimo. « Hæc Zypæus.

Verum cum non ita pridem fusè disputatum fuisset in Gallia coram Commissariis per Regem deputatis, num Præmonstratenses essent amovibiles & revocabiles à suis Pastoratibus ad nutum suorum Prælatorum sine consensu Ordinarii, facta relatione, judicatum fuit per Parlamentum Regium 12. Sept. 1678. fas non esse Abbatibus, neque Generali Ordinis eos sine consensu Ordinarii revocare. Totus status causæ ejusque occasio, nec non rationes utrimque productæ late deducuntur in opere quod intitulatur, Journal Du Palais, *tom. 7. pag. 17.* & sequentibus.

XXVIII. In Gallia ex edicto Caroli VII. nullus professus in aliquo Ordine Mendicantium potest promoveri ad quodcumque Beneficium cujuscumque tandem qualitatis, exceptis Episcopatibus; sunt & provisi jam pridem repulsi & ad sua Monasteria remissi. Hodie tamen subinde mediante dispensatione Pontificis ab Episcopis admittuntur ad Beneficia Curata in defectum Sacerdotum secularium. Decretum refert Tournetius in collectione Arrestorum *Litt. B. cap. 42.*

CAPUT IV.

De Beneficiis Curatis & simplicibus; ac præcipuè de Capellanis.

1. *Cura animarum alia quoad forum interius, alia quoad forum exterius.*
2. *A priori Beneficia propriè* curata *dicuntur.*
3. *Beneficium cum onere juvandi Parochum in Confessionibus audiendis, aut concionando non est Beneficium* Curatum.
4. *De Cura animarum quoad forum interius, quid dicant Concilium Lateranense IV. & Tridentinum.*

5 Hæc

5 *Hæc etiam intelligenda de cura animarum Dignitatibus* curatis *annexa.*
6 *Obtinentes Beneficium* curatum *vi sui tituli exercet omnia quæ Cura animarum requirit.*
7 *Neque ea sine causa, vel sine ordine juris adimi possunt.*
8 *Quæ dicantur Beneficia* simplicia.
9 *An Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum veniat nomine* simplicium *Beneficiorum.*
10 *Quid de Capellaniis: & quæ distinctio inter* Capellam *&* Capellaniam.
11 *Unde Capellarum origo? & quid primitus* Capella S. Martini.
12 *Capella postmodum dicta ædes sacra.*
13 *Quare dictæ fuerint* palatinæ? *Et de Capella Aquisgranensi.*
14 *Reges multa habentes palatia in singulis habebant Capellas; hisque Presbyteri erant præpositi.*
15 *Exemplo Principum alii quoque laici cœperunt extruere* capellas.
16 *Quomodo in Ecclesiis Parochialibus & Canonicalibus extrui cœperint.*
17 *Capellæ sine auctoritate Episcopi erigi non poterant; & inde in Beneficia transierunt.*
18 *Numerus Capellarum in Ecclesiis Canonicorum valde auctus; & quare.*
19 *Vigente vita communi Canonicorum, Capellani à Canonicis non distinguebantur.*
20 *Capellani æquè ac Canonici ad persolvendum solemne divinum Officium obstricti.*
21 *Canonicatus & Capellania reputantur Beneficia* Uniformia.
22 *Quomodo Canonici se habere debeant erga Capellanos.*
23 *Unde nomen Capellanorum honoris viluerit.*
24 *Pro reformatione Capellanorum conveniens esset, eorum numerum minuere.*
25 *Capellaniæ in Ecclesiis Canonicalibus quâ ratione* simplicia *Beneficia.*
26 *Capellaniæ in Ecclesiis Parochialibus aut separatis Sacellis quem in finem primitus institutæ.*
27 *Ex prima institutione residentiæ* personali *videntur fuisse obstrictæ.*
28 *Sensim persuasum fuit, oneri celebrandi* Missam *satisfieri per Missam* privatam, *eamque alteri committi posse.*
29 *Hinc tandem consuetudine obtentum, hujusmodi Capellanias residentiam non requirere.*
30 *Hæc Beneficia antonomasticè dicta sunt simplicia.*
31 *Beneficia hæc videntur quasi penitus extincta; quid de his statuendum in Synodo Tridentina postulatum nomine Regis Galliæ.*
32 *Quid statuerit Synodus Tridentina.*
33 *Quibus hæc Beneficia conferenda.*
34 *Fundationes Missarum antequam in titulum Beneficii sint erectæ, manent laicales.*

I. BEneficia curata dicuntur, quæ animarum curam annexam habent.

Hæc cura; si ad forum interius sive conscientiæ spectet, tunc Beneficium, cui similis cura est annexa, *propriè* vocatur Beneficium curatum, utpote cui propriè cura spiritualis animarum incumbit.

Si autem cura hæc dumtaxat pertineat ad forum externum & contentiosum, vi cujus exerceat ea quæ sunt jurisdictionis spiritualis, qualia sunt inquirere, suspendere, excommunicare, à censuris absolvere aliaque similia, tunc Beneficia, quibus hujusmodi cura annexa est, impropriè dicuntur Beneficia *curata*; neque nomine Beneficiorum *curatorum* intelligi solent.

II. Beneficia itaque curata propriè dicta sunt illa quibus cura animarum quoad forum interius, sive directionem conscientiæ annexa est; ita possessor hujusmodi Beneficii vi tituli habeat curam animarum in foro interno, respectu certarum personarum.

Hinc notat Rebuffus, quod de jure communi nullum Beneficium habeat curam, nisi habeat populum vel Clerum; cujus scilicet cura Beneficio annexa est, & Beneficiato incumbit.

III. Primò itaque Beneficium aliquod non dicitur *curatum*, tametsi ex lege fundationis debeat Parocho v. g. in officio concionandi, aut confessiones excipiendi assistere, eò quod hujusmodi functiones possint esse sine propriè dicta cura animarum: quæ non tantum requirit exercitium concionandi aut confessiones audiendi: sed ea omnia quæ saluti animarum populi aut Cleri, cujus cura Beneficio annexa est, necessaria & utilia sunt: ut sunt administratio Sacramentorum, non tantùm Pœnitentiæ, sed & Eucharistiæ, Extremæ Unctionis & Matrimonii aliaque plura.

IV. De hac cura loquitur Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap.* 14. *X. De Ætate & qualit. Ordinand.* dicens: „ Cum sit *ars artium* regimen animarum, districtè „præcipimus, ut Episcopi promovendos in Sacerdotes dili„genter instruant & informent, vel per seipsos vel per alios „idoneos viros super divinis Officiis, Ecclesiasticis Sacra„mentis, qualiter ea ritè valeant celebrare.

Similiter de hac cura loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 1. *De Reform.* ubi supponit: „ præcepto divino man„datum esse omnibus, quibus animarum cura commissa „est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre; ver„bique Divini prædicatione, Sacramentorum administra„tione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, „pauperum aliarumque miserabilium personarum curam „gerere, & in cætera munia Pastoralia incumbere.

V. Cum ergo non tantùm Pastoribus; sed & Decanis, Præpositis & Archipresbyteris Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum cura seu regimen animarum, pro varia Ecclesiarum consuetudine & fundatione, incumbat, hi quoque recogitare debent, ea quæ ibidem Synodus Tridentina expressit, præcepto Divino sibi incumbere respectu Cleri & populi, quorum Cura ipsis ratione Beneficiorum vel Dignitatum commissa est, quodque regimen animarum ipsis incumbens, etiam dicendum sit, *ars artium.* Videri possunt quæ dicta sunt *parte.* 1. *tit.* 11. *cap.* 2. *n.* 3.

VI. Ulteriùs quia Beneficium curatum necessariò requirit annexam curam animarum; consequens est, quod etiam exigat facultatem faciendi ea omnia, sine quibus hæc *cura* plenè exerceri nequit: ideoque habens beneficium curatum, vi sui tituli seu beneficii exercet ea omnia, quæ cura animarum requirit; nisi quædam specialiter ex generali ordinatione sint excepta & Episcopis reservata.

VII. Inde præterea concluditur, quod sicuti beneficium de sua natura est perpetuum, id est, ad vitam beneficiati, neque sine causa Canonica & non servato juris ordine eo privari invitus potest; ita nec cura animarum, omniaque ei annexa ipsi auferri sine causa & forma judicii servata adimi, neque in iis impediri, aut ab iis suspendi possit. Si enim hæc adimerentur, jam ipsum Beneficium quodammodo, saltem pro parte adimi censeretur, ademptis iis, quæ Beneficio ratione curæ animarum annexa sunt.

VIII. Beneficia quæ non habent ullam curam animarum, nec in foro interiori, nec exteriori utpote quæ nec populum nec Clerum, in quem hujusmodi curam exerceant, habent, nec aliam administrationem, vocantur Beneficia *simplicia*, uti communiter notant Canonistæ; qualis *simplicis* Beneficii meminit Gregorius IX. in *Cap. fin. X. De Præbendis.*

IX. Canonicatus Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum nomine *simplicium* Beneficiorum venire, communiter docent Canonistæ: quamquam in materia odiosa nomine Beneficiorum *simplicium* non venire Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium propter eorum eminentiam, & quia quasi ipsis Dignitatibus comparantur in *Cap.* STATUTUM *De Rescriptis in* VI. doceant plerique Doctores; & ita videtur habere stylus Curiæ Romanæ, ut in materia restringibili, v. g. dispensationis, non veniant Canonicatus Cathedrales, nisi exprimantur, uti observat Garcias De Beneficiis *parte* 1. *cap.* 6. *num.* 56.

X. Beneficiis simplicibus etiam annumerari solent Capellaniæ sive Capellæ, tum in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, tum in particularibus sacellis vel oratoriis fundatæ.

Practici Romani (ait Rebuffus in *Praxi Benef.* tit. *Sæculare* „*Beneficium quotuplex num.* 14.) faciunt differentiam inter „*Capellam* & *Capellaniam*. Nam *Capellam* vocant, quando est „corpus per se & Ecclesia per se: & tunc litteræ Apostolicæ „diriguntur Rectori talis Capellæ. Si verò altare sit in aliqua „Ecclesia, tunc dicitur *Capellania*, & vocari solet perpetua, & „dirigitur rescriptum tali N. perpetuo Capellano.

XI. De varia Capellarum atque Capellanorum significatione, eorumque origine latè tractat Du Cange in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis verbo *Capella*, & verbo *Capellanus.*

In formulis Marculfi Monachi *Lib.* 1. *cap.* 38. fit mentio *Capellæ. S. Martini*; præcipiturque juramenta præstari super hanc Capellam: Credit Hieronymus Bignonius in notis ad has formulas, hoc loco *Capellam* pro capsa dici, in qua Martyrum ossa conderentur .... Reliquias igitur Sancti Martini (ait) asservatas in Palatio innuit hæc formula.

At Du Cange loco citato credit hic capellam non accipi pro *capsella* in qua Sanctorum Reliquiæ conduntur; sed pro brevi *capa* sive veste S. Martini.

XII. quidquid sit, hoc notat ibidem Cangius, quod *Capella* postmodum appellata sit ædes ipsa in qua asservata est *Capa* seu *Capella* S. Martini intra Palatii ambitum inædificata: in quam etiam præcipuæ Sanctorum aliorum reliquiæ illatæ: unde ob hujusmodi reliquiarum reverentiam ædiculæ illæ *Sanctæ Capellæ* vulgo appellatæ. Ita ille; qui pluribus argumentis id confirmat.

XIII. Monet deinde quomodo Capellæ illæ dictæ fuerint *Palatinæ*: eo quod in Palatio aut circa Palatium Regum & Imperatorum constructæ essent: atque inter præcipuas Francorum Regum Capellas Palatinas extitisse insignem illam Aquisgranensem *ex toto Romanorum orbe famosissimam*

simam ut ait Gaufredus de vita S. Bernardi *lib. 2. cap. 6.* Sermonem Caroli M. Imperatoris de fundatione hujus Capellæ refert Miræus in Codice piarum donat. *cap. 11.* asseritque ibi Carolus, se « *pignora* Apostolorum, Martyrum, Con» fessorum, Virginum, à diversis regnis & præcipuè Græ» corum collegisse, quæ (ait) huic sancto intuli loco, ut eo» rum suffragiis regnum firmetur; & peccatorum indulgen» tia condonetur.

XIV. Cum verò Reges complura haberent Palatia, idque ferè in qualibet Provincia, erant quoque in iisdem Palatiis ædes sacræ, quæ propriâ appellatione *Capellæ* dicebantur; in quibus sacra Divorum Lipsana, quæ secum deferri à Capellanis faciebant, reconderent & asservarent.

His Capellis præpositi erant Presbyteri & Clerici, qui ibidem Divinum officium peragerent, atque inde *Capellani* Palatini vel Regii dicti: creditque Ludovicus Thomassinus de Discipl. Eccles. *parte 4. lib. 1. cap 43 num 3.* præcipuum scopum Sacellorum Regiorum fuisse, ut ibi Presbyteri Divinum officium persolverent, cui Principes cum sua familia possent assistere.

XV. Lapsu temporis exemplo Regum & Principum, alii etiam fideles laici cœperunt ad honorem alicujus Sancti extruere ædiculas sive oratoria: idque subinde separatim ab Ecclesia Parochiali, aut alia Collegiata vel Cathedrali; etiam constitutâ dote pro Sacerdote, & fabrica aliisque ad Missarum aliaque Divina officia peragendum necessariis.

Hæc Oratoria Capellæ, & postmodum Sacella quoque dicta fuerunt, & Presbyteri iis præpositi Capellani vel Sacellani.

XVI. Dein laici non sufficientes extruere hujusmodi separatum Sacellum cum conveniente dote, cœperunt in ipsis Ecclesiis majoribus tam Parochialibus, quam Collegiatis & Cathedralibus, laterales aliquas ædiculas, vel etiam altaria in honorem hujus illiusve Sancti, vel in memoriam alicujus mysterii vel miraculi extruere; eisque annectere annuos aliquos proventus pro Presbyteris qui his ædiculis vel altaribus præessent.

XVII. Jam pridem de capellis statutum legitur *lib. 5. Capitul. Reg. Franc. cap. 182.* « Ne capellæ in nostro Palatio vel » alicubi, sine permissu Episcopi, in cujus est Parochia, fiant.

Hinc omnia illa Sacella, nec non altaria ubique Episcopi consensu construćtare periuntur, & eadem auctoritate in titulum beneficii erecta: ideoque à nomine ipsius Capellæ sive Altaris vel Sancti, sub cujus invocatione fundata sunt, ipsum beneficium seu *Capellania* vocari consuevit.

XVIII. Similium Capellaniarum numerus sensim mirum in modum in plerisque Ecclesiis tum Cathedralibus, tum Collegiatis auctus est; crediderantque earum fundatores augmentum hoc non parùm ad decorem domus Dei, & Divinorum Officiorum profectum pertinere; dum hi Capellani non tantùm Altaribus seu Sacellis præessent; sed unà cum Canonicis diurnum pariter ac nocturnum officium Canonicum solemniter peragerent. Hanc enim fuisse fundatorum mentem, facilè ex fundationum instrumentis intelligitur.

XIX. Scribit Molanus *lib. 2. De Canonicis cap. 34.* Hi » (scilicet Sacellani) quando adhuc vigebat Canonicorum » vetus disciplina, quæ exigebat ut omnis Clerus Canonicè » viveret, non discernebantur à Canonicis, neque nomine » *neque functione.* Nulla tunc erat distinctio Canonicorum à » Sacellanis, imo nec nomen Sacellanorum uspiam audie» batur, quod posteritas à Sacellis derivavit, quasi innuere » volens hos esse minores Sacerdotes.

XX. Quidquid sit de hac Molani reflexione, hoc certum est, Canonicos & Capellanos quoad præcipuam & primariam functionem & officium, quod est ipsa Divini Officii solemnis persolutio, convenire: nec minùs hos quàm illos persolvendo huic Officio ex sua institutione obstrictos esse solere.

Unde rectè monet Molanus « eos meminisse oportere, » ut in officio Ecclesiastico piè & devotè peragendo Majo» rum suorum seu Antecessorum exempla sedulò insectentur: meminerint se de altari & Ecclesia vivere, ut altari » & Ecclesiæ irreprehensibiliter coram Deo & hominibus » serviant.

XXI. Hinc ulteriùs hujusmodi Capellaniæ reputantur incompatibiles cum Canonicatu in eadem Ecclesia; & quidem incompatibilitate *primi generis*, ut ajunt, qualis intercedit inter Beneficia *uniformia* sub eodem tecto; uti latiùs dicetur infrà *tit. 20. cap 4.*

Ob eam officiorum uniformitatem, etiam Canonicorum & Capellanorum solet ferè esse vestium uniformitas; nisi quod sensim Canonici materia, & pellibus magis pretiosis uti cœperint; aliaque nonnulla præeminentiæ signa sibi privativè tum in choro, tum aliis Ecclesiasticis officiis attribuerint.

XXII. Solent Canonici in proventibus Capellanos multum excedere; atque ex hac temporalium abundantia factum, ut Canonici quasi Capellanis dominari cœperint, ipsosque famulorum quodammodo loco habere; de quo Canonicos monet Molanus dicens: « Canonici meminerint eos Sacerdotes esse, ideoque ob Sacerdotii dignitatem » nunquam eis ut famulis abutantur. Meminerint eos ex » prima institutione Canonicæ vitæ, non minus quàm ipsi » sint, Canonicos esse, ideoque semper ut *confratres* hono» randos esse, & quàm maximè laborandum, ut cum iis pax « foveatur & conservetur.

XXIII. Imò quia proventibus & dignitate Canonicis solent esse hodie multò inferiores, nomen Capellanorum hujusmodi hodie quoque quodammodo viluit; ut nec ferè nisi tenuioris & vilioris conditionis Clerici ad eas soleant assumi: qui quod dolendum sæpe etiam sordido ac mercenario planè modo Divina officia frequentant; Sacra quasi pro stipendio celebranda, unde vivant, conquirunt, seu veriùs emendicant: & extra tempus Divini officii cum maximo populi scandalo ac Cleri vilipendio & opprobrio otiantur, & reliqua quæ otium consequuntur sectantur.

XXIV. Quibus Cleri reformatio incumbit, meritò expendent, num convenientiùs ad Dei honorem & decorem Ecclesiæ non foret, si Capellanorum illorum numerus in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis ad minorem numerum reduceretur; ut ita singuli honestam sustentationem habentes, non cogerentur ex emendicatis stipendiis & oblatis vivere; atque hinc ulterius contingeret ad Capellanias assumi Sacerdotes eâ pietate ac doctrinâ & morum honestate, qui præter Officium Chori, Missarum celebrationem, alias etiam Hierarchicas functiones obirent: sicque tandem vilium illorum ac otiosorum Sacerdotum numerus qui adeò Ecclesiam scandalizat, & Sacerdotium in vilipendium adducit, saltem minueretur.

XXV. Ex hactenus dictis perquam manifestum est, quod attentis similium Capellaniarum institutione, & moderno officio eis annexo, hujusmodi Capellaniæ inter Beneficia *simplicia* sint reputandæ, eo modo quo Canonicatus præsertim Collegiatarum Ecclesiarum Beneficia *simplicia* dicuntur: quia *curam animarum* vel dignitatem annexam non habent.

XXVI. Capellaniæ in Ecclesiis Parochialibus, aut in quibusdam Sacellis fundatæ, plerumque onus persolvendi Missarum solemnia annexum habent.

Notandum autem *Missæ* nomine pridem comprehensum fuisse Divinum Officium, ac præsertim ipsius Evangelii explanationem, quæ Missæ celebrationi connexa erat: ideoque admodum verisimile, has Capellanias primitus non esse fundatas eâ intentione, ut earum possessores satisfacerent *simpliciter* Missam celebrando; sed ut se tanquam Ecclesiarum illarum ministros exhiberent Parochorum; aut sanè ut in Sacellis divina officia convenienter fierent.

XXVII. Ulteriùs observandum, admodum verisimile esse, Capellanias has primitus fundatas, & in titulos Beneficiorum erectas, ut earum Possessores tanquam veri titulares hujus illiusve Ecclesiæ *perpetuò* ibidem *residerent*; atque ibidem officia Beneficio annexa *per se* explerent.

Sicuti enim primis seculis ordinatio ordinatum Ecclesiæ alicui particulari astringebat, ita juxta recentiorem disciplinam Beneficium astringit & incorporat possessorem Ecclesiæ in qua Beneficium illud est fundatum; eâ nimirum ratione, ut huic Ecclesiæ tanquam ejus minister, juxta officium beneficio annexum, deserviat. Unde etiam ex omnium Canonistarum sententia, omne beneficium quantumvis tenue obligat ad personalem residentiam; & specialiter notat Fagnanus ad *Cap.* CONQUERENTE & *De Clericis non resid.* dicens: « Beneficium quantumcunque minimum » puta viginti sex solidorum, ex quo habetur pro titulo, de » jure communi personalem residentiam requirit; adeò ut » non residens beneficio privari debeat.

XXVIII. Verùm postquam invaluit, ut nomine Missæ intelligeretur Missa *privata*; persuasumque fuit, quod hi quibus onus Missas celebrandi incumbit, defungerentur Missæ *privatæ* celebratione sine alia cujuscumque Officii Ecclesiastici persolutione, sensim quoque creditum est, quod in hac Missarum celebratione non videretur consideranda capacitas, aliave personalis qualitas hujus illiusve Sacerdotis; sed perinde esse, quis Missam celebraret: si modo expressè & nominatim in fundatione expressum non esset, quod Capellaniam possidens *per se* celebrare deberet.

Hinc ulteriùs invaluit, Missarum celebrationem hujusmodi posse alteri Sacerdoti committi; idque sub Honorario celebrantibus dari consueto; fructibus Capellaniæ excrescentibus ipsi Beneficiato cedentibus.

XXIX. Hinc ulterius facilè conclusum est: cum onus Capellaniæ per alium persolvi possit beneficiatum quoque ad *personalem* residentiam non obligari: quod dum usu multorum obtinuit, neque efficaciter per Superiores reprobatum, tandem consuetudine, quasi pro lege, obtinuit, hujusmodi Capellanias à residentia *personali* esse absolutas.

XXX. Dum ergo hæc Beneficia etiam à *personali* residentia, adeoque ab omni quasi officio exempta fuere, meritò antonomasticè dici cœperunt beneficia *simplicia*; eaque ratione rectè notavit Fagnanus loco allegato, quod quidem

quidem *de jure communi* omne beneficium requirat *personalem* residentiam, sed ex *generali consuetudine* beneficia *simplicia* residentiam non requirant; nisi aliud sit inductum de jure speciali: supponens, propriè ea beneficia dici *simplicia*, quæ ex consuetudine residentiam personalem non requirunt.

Hæc sunt illa beneficia, quorum meminit Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 17. De Reformat.* permittens possidenti unum beneficium quod ad vitam ejus honestè sustentandam non sufficit, aliud *simplex*, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, conferri.

XXXI Verùm quia beneficia dantur propter officium; injustumque apparet, ut proventus Ecclesiasticos percipiat, qui officium non præstat: neque Fundatorum animus fuisse apparet, in Clericos otiosos suos reditus profundere; viderenturque hujusmodi beneficia otiosis Clericis & Sacerdotibus alendis ac multiplicandis unicè penè servire; idcirco inter articulos pro reformatione Ecclesiæ nomine Caroli IX. Galliarum Regis Patribus Tridentinis oblatos, erat hic vigesimus quartus: » Cumque plura sint beneficia, in »quibus contra beneficiorum omniu institutionem invaluit »*depravata* consuetudo, ut qui ea possident nullo teneantur »concionandi, Sacramenta administrandi, aut alio onere »Ecclesiastico, Episcopus cum consilio Capituli his benefi»ciis curam aliquam spiritualem imponat, aut si utilius vide»atur ea beneficia vicinioribus parochialibus Ecclesiis uni»at; beneficium enim sine officio esse neque debet neque po»test.

XXXII. Synodus Tridentina hisce æquissimis postulatis aliquatenus satisfecit, dum unionem hujusmodi Beneficiorum tanquam primum medium, quo Ecclesiis Parochialibus tenuioribus provideri posset, assignavit *Sess. 14. cap. 13. De Reformat.* & *Sess. 23. cap. 18. De Reformat.* Item beneficia simplicia Seminariis applicari & incorporari voluit; atque *Sess. 24. cap. 15. De Reform.* ad augendas tenues præbendas in Ecclesiis Cathedralibus & collegiatis, declaravit quod » Liceat Episcopis cum consensu Capituli aliquot *simplicia* bene»ficia, non tamen Regularia, illis unire.

XXXIII. Cum dubitari nequeat, quin Ecclesiæ atque Fundatorum intentio sit, ut hujusmodi beneficia conferantur iis, qui se tanquam Ministros Ecclesiæ exhibeant; nec proventus Ecclesiasticos otiando consumant, indubiè Patroni & Collatores similium Beneficiorum allaborare debent, ut hujusmodi Clericis conferantur, de quibus verisimilis saltem spes apparet, quod operam suam utiliter Ecclesiæ impendent, & digni erunt qui de proventibus Ecclesiæ vivant.

XXXIV. Si Laici Missas aliquas fundaverint, etiam cum onere functiones Hierarchicas obeundi; si hujusmodi fundationes auctoritate Episcopi in *titulum* Beneficii erectæ non fuerint, nequaquam reputabuntur Beneficia; sed remanebunt in terminis laicalis fundationis; poteruntque sine Episcopi institutione Presbytero alicui fundationes hæ ad tempus aut in perpetuum secundùm tenorem fundationis conferri: Bona quoque similis fundationis non Ecclesiastica, sed laicalia censebuntur, & juxta conditionem talium bonorum ad hæredes devolventur cum onere à Fundatoribus imposito; publicis quoque oneribus, non secus ac laicalia bona erunt subjecta; uti latius post alios citatos deducit Barbosa *lib. 3. Juris Eccles. cap. 5.* Plura de hujusmodi fundationibus dicta sunt suprà capite primo.

TITULUS XIX.

De Ætate & Qualitate Beneficiandorum.

CAPUT I.

De Ætate ad Beneficia requisita.

I. PRimis decem Ecclesiæ sæculis nulli editi leguntur Canones qui ætatem certam Beneficiis præscriberent, sed quidquid de ætate statutum legitur, id unicè Ordines & Ordinandos spectat.

Quamdiu enim Beneficia ab ordinatione non fuêre sejuncta; sed Ordinibus ipsis mansere annexa: ita ut qui Ordine aliquo insigniretur, hoc ipso Beneficiatus illius Ecclesiæ, pro cujus necessitate aut utilitate ordinabatur, censeretur, necesse non erat ætatem aliam requirere pro Beneficiis acquirendis, præter illam, quæ Ordinibus ipsis præfixa erat: cum ipse ordo loco Beneficii, & ipsa ordinatio collationis loco esset.

II. At dum circa seculum nonum & decimum Beneficia ab Ordinibus separari, & separatim ab ipsa ordinatione conferri cœperunt; tandem abusus invaluit beneficia conferendi iis, qui nec ætatem functionibus Beneficiorum obeundis, nec ordinibus suscipiendis, qui ad eas functiones requirebantur, necessariam attigerant. Huic abusui ut occurreretur, statutum fuit, ut nullus de cætero similia Beneficia accipere posset, nisi *Ordine* requisito *actu* esset insignitus.

III. Ita in Concilio Claramontano sub Urbano II. anno 1095. legitur: » Nullus Episcopus in Ecclesia sua, nisi »*Diaconus sit*, Archidiaconum instituere, nec Archipres»byterum aut Decanum nisi *Presbyteri* sint, ordinare præ»sumat. Quod, ut districtiùs teneatur, Apostolicâ auctori»tate prohibemus & interdicimus. » Apud Gratianum *Dist.* 60. *Can.* 1. Et Canone sequenti sub nomine Calixti Papæ legitur: » Nullus in Præpositum, nullus in Archipresbyte»rum, nullus in Decanum, *nisi Presbyter*: nullus in Archidiaconum, nisi *Diaconus* ordinetur.

Prædicta Decreta renovata sunt in Concilio Romano sub Innocentio II. additurque: » Prohibemus autem ne a»dolescentibus, vel infra sacros Ordines constitutis, sed qui »prudentia & merito vitæ clarescunt, prædicti honores con»cedantur. » Apud Gratianum ibidem *Can.* 3.

Plura fuêre sub idem tempus similia Synodorum Decreta, quibus statuebatur, nullum ad Beneficium esse promovendum, nisi *actu* insignitum Ordine requisito.

IV. Hac vigente disciplinâ necesse non erat ipsis Beneficiis specialem ætatem præfigere; sed hactenus sufficiebat, eam Ordinibus suscipiendis esse præscriptam: cùm non possent ad Beneficia promoveri, nisi *actualiter* Ordinibus essent insigniti: & consequenter ad ætatem Ordinibus præfixam pervenissent.

V. At cum jam Beneficia ab Ordinibus essent separata, eaque non ampliùs cum ipsa ordinatione conferentur.

tur, difficile admodum fuit impedire ne darentur Ordinibus *non insignitis*, & etiam in minore ætate constitutis. Imò contraria multorum praxis adeò invaluit, ut tandem sæculo 12. quasi pro lege invaluerit, Beneficia tametsi majora concedi posse Ordinibus necessariis *actu* non insignitis; modò tamen infra tempus *legitimum* eos Ordines susciperent. Ne verò hac occasione Beneficia conferrentur pueris, aut iis qui ob defectum ætatis intra longum tempus Ordinibus illis initiari non possent, certa ætas pro obtinendis Beneficiis præfigi cœpit.

VI. In Concilio Lateranensi sub Alexandro III. anno 1177. decretum fuit, ut „ nullus in Episcopum eligatur, »nisi qui jam trigesimum ætatis annum exegerit ..... Inferiora etiam ministeria, ut puta Decanatum, Archidiaco»natum, & alia quæ curam animarum habent annexam, »nullus omnino suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ re»gimen, nisi qui jam vigesimum quintum annum ætatis at»tigerit, & scientia & moribus commendandus existat. »Cum autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in Dia»conum, & Decanus, & reliqui, admoniti non fuerint, »præfixo à Canonibus tempore in Presbyterosordinati: & »ab isto removeantur officio, & aliis conferatur, qui & ve»lint & possint illud convenienter implere.

Duo hic statuta videmus: primò, quòd nullus ad Beneficia curam animarum annexam habentia promoveri queat, nisi qui vigesimum quintum annum ætatis attigerit. Secundò, quod ad Beneficia promovendi tempore suæ promotionis non debeant *actu* esse ad Ordines requisitos promoti: sed sufficiat si tempore à Canonibus præfixo promoveantur.

VII. Hinc sat manifestum est, ætatem illam hic requiri independenter ab Ordinibus; quod hactenus nullo Canone decretum fuerat: ideoque qui mediante dispensatione ante annum 25. inchoatum ad Presbyteratum esset promotus, non posse equidem ad hujusmodi Beneficium ante 25. annum inceptum promoveri, communiter tradunt Canonistæ.

VIII. Decretum hoc Concilii Lateranensis innovavit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* volens ut nemo »deinceps ad Dignitates quascunque, quibus animarum »cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25. *suæ ætatis annum* »attigerit.

IX. Circa ætatem requisitam ad obtinendum Dignitates vel Personatus, quibus nulla cura animarum incumbit. Synodus Tridentina decidere volens contentionem quæ super ea erat inter Juris Interpretes, aliis requirentibus 25. annum inchoatum; aliis vero asserentibus sufficere annum(uti videri non potest apud Fagnanum ad citatum *Cap.* INTER CÆTERA *n.* 34) statuit: „ Ad cæteras autem Digni»tates, vel Personatus, quibus animarum cura nulla subest, »Clerici alioquin idonei, & 22. annis non minores adscri»bantur.

Annum 22. requiri *completum* satis insinuat Synodus dum dicit 22. *annis non minores*: & ita resolvisse S. Congregationem testis est Fagnanus loco allegato *n.* 57. & anno 1593. respondisse Episcopo Abulensi refert Garcias *De Benef. parte.* 7. *c.* 4. *n.* 70. ibidem ipsas Litteras S. Congregationis referens.

X. Quia Synodus Tridentina in dicto *c.* 12. primum loquitur de Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, dubitarunt nonnulli, num postea loquens de Dignitatibus, quibus nulla cura animarum incumbit, etiam comprehenderet Dignitates in Ecclesiis *Collegiatis*: ut nimirum & ad has requiratur *annus* 22. *ætatis completus*. Dubio discusso, S. Congregatio resolvit affirmativè, uti post Garciam *n.* 58. tradit Fagnanus *n.* 48. Ratio decisionis fuit, quod Synodus Tridentina loquatur quidem in citato *c.* 12. de Dignitatibus Cathedralium Ecclesiarum; sed cum particula *præsertim*, quæ cum sit *implicativa*, utique implicat idem in Collegiatis, easque includit, ait Fagnanus. Deinde attendit particulas has generales, *quascunque, & ad cæteras*, quæ sufficienter indicant, Synodum generatim omnes Dignitates voluisse comprehendere.

Monet ibidem Fagnanus, cavendum esse ab Emanuele Rodrigues contrariam *S.* Congregationis resolutionem referente, quam in hoc articulo apocrypham esse testatur. atque hinc elucet, quàm parum fidendum sit Resolutionibus seu Declarationibus Cardinalium, quæ passim apud Auctores referuntur; sed de hoc latius *parte* 1. *tit.* 22. *c.* 5.

XI. Cum in antiquis Canonibus potissimum de præfigenda ætate Ordinibus suscipiendis actum esset, nihil penè certi quoad ætatem pro obtinendis Beneficiis, præsertim curam animarum aut Dignitatem annexam habentibus ex illis Canonibus haberi potest; sed id potissimum ex recentioribus Decretalibus, & Conciliorum Decretis, præcipuè Concilii Tridentini petendum est.

Hinc anceps Veterum altercatio fuit, quæ ætas requireretur ad obtinendas Capellanias & alia simplicia Beneficia, uti ostendit Fagnanus loco citato *n.* 87. quam altercatio nem sustulit Synodus Tridentina. *Sess.* 23. *cap.* 6. *De Reformat.* decernens, quod „ nullus primâ Tonsurâ initiatus, aut »etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante *decimum* »*quartum* annum Beneficium obtinere possit.

Conformiter ad hoc Decretum, nullum Beneficium quocunque nomine appelletur, obtineri potest ante annum *decimum quartum*, non quidem completum, sed *inchoatum*, quemadmodum declarasse Sacram Congregationem testatur Fagnanus.

Licet in promulgatione Concilii Tridentini in Belgio dictum fuerit, nihil esse immutandum circa Jus Patronatûs laicorum; ideoque *caput nonum Sess.* 25. non esse recipiendum in quantum jus illud restringit, uti monet Zypæus in Jure Novo titulo *De Jure Patronatus n.* 3. nihilominus præsentandum, etiam à Patrono laico, debere esse 14. annorum docet ibidem Zypæus; „ quia (ait) id ad mutationem aut di»minutionem Juris Patronatus non spectat, sed qualitatem »præsentandi tantum.

Et Concilium secretum an. 1569. ad rescriptionem Concilii Frisiæ super admissione Concilii Tridentini, non obstante allegatione consuetudinis contrariæ huic Decreto, censuit hoc modo; *Deinceps debebit hic articulus*(de ætate 14. annorum) *observari.* Ita Zæpæus *tit. De Elect. n.* 11.

XIII. Quia Synodus Tridentina nullibi exigit quoad Canonicatus in Ecclesiis Collegiatis specialem ætatem, communiter receptum est non requiri nisi 14. *annorum* nisi tamen hujusmodi Canonicatibus vel ex fundatione aliove titulo incumbat onus, Missas, Evangelium, aut Epistolas dicendi aut cantandi: quo casu ex Decreto ejusdem Synodi *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.* „ quocunque ii privilegio, ex»emptione, prærogativa, generis nobilitate sint insigniti, »tenentur, justo impedimento cessante, infra annum Or»dines suscipere requisitos: „ adeoque debent tunc esse in ea ætate, ut *infra annum* ad Ordinem Presbyteratûs, Diaconatûs, vel Subdiaconatûs, prout onus annexum requirit, promoveri queant: alias si simile onus aut Ordo annexus non sit, tantum requiritur ætas 14. annorum; quam requisivit antiqua Regula 17. Cancellariæ in Canonicis Cathedralium Ecclesiarum.

XIV. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* vult ut „ in omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Ca»nonicatus ac portiones habeant annexum Ordinem Pres»byteri, Diaconatus, vel Subdiaconatus, „ Hinc nonnulli concludunt, vi hujus decreti requiri ad Canonicatum Cathedralem, ut minus eam ætatem, ut infra annum possit promoveri ad Ordinem Subdiaconatus.

Verùm Synodus verbis allegatis subjungit „ Episcopus »autem cum Concilio Capituli designet ac distribuat, pro»ut viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris in»posterum annexus esse debeat. „ Hic sat indicat Synodus, nullum Ordinem Canonicatibus annexum censeri, priusquam Episcopus distributionem & annexionem fecerit: & consequenter antequam hæc facta sit ætas nulla specialis à Synodo requisita videatur; quod & probat Fagnanus ad Cap. CUM IN CUNCTIS ✠ *De Elect. num.* 72.

XV. Citata Regula 17. Cancellariæ declarat, „ quod pro»visiones, aut concessiones vel mandata de providendo de »Cathedralium Ecclesiarum Canonicatibus & Præbendis »quæ pro cujusvis personis in 14. suæ ætatis annum non com»pleverint quomodolibet emanaverint, nisi eis, quod illos »in minore ætate recipere possint, per Sedem Apostolicam »specialiter concessum fuerit, & quæcunque impetrationes »de Canonicatibus & Præbendis in *Collegiatis* Ecclesiis, si »impetrantes minores 10. *annis* fuerint & de hoc in impe»tratione hujusmodi expressa mentio non fiat, nullius ro»boris vel momenti & haberi prorsus pro infectis.

XVI. Hæc regula hodie teste Choquier inter Regulas Cancellariæ non refertur, tamen quoad ætatem Canonicorum in Gallia receptam esse; eamque hodie pro lege servari tradunt Practici; & in judicio contra dictorio non semel firmatam; ac signanter anno 1616. judicatum, Clericum 14. duntaxat annorum posse obtinere Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, non obstante statuto Synodi Turonensis 1583. quo decernebatur, Cathedralium Ecclesiarum Canonicos, annis viginti duobus minores non debere institui, utpote nunquam observato tanquam disciplinæ hactenus in Regno receptæ, & aliarum Ecclesiarum usui contrario. Brodeau ad Louëtium *Litt. E. Num.* 1. Illius regulæ receptionem per Regnum Galliæ testantur quoque Acta Cleri Gallicani *parte.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *art.* 6.

XVII. Quidquid sit de varia disciplina circa ætatem pro Beneficiis obtinendis necessariam, illud equidem certum, ætatem ideo requiri, ut Beneficium obtinens, functiones eidem annexas ritè obire queat; & consequenter ætatem functionibus esse commensurandam.

Quare Gregorius IX. in *Cap.* 35. ✠ *De Præbendis*, respondens Argentinensi Episcopo, quod pueri non debeant reputari idonei, rationem hanc præmisit: „ Cum nulli

»illi sint in Ecclesia idonei reputandi, qui servire possunt & »volunt in Ecclesiis.

Similiter Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* cum dixisset Dignitates in Ecclesiis præsertim Cathedralibus ad conservandam, augendamque disciplinam Ecclesiasticam fuisse institutas; meritoque qui ad eas vocantur, tales esse debere, qui suo muneri respondere possint, tanquam consequens infert. » Nemo igitur deinceps ad »Dignitates qualescunque, quibus animarum cura subest, »promoveatur, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit.

XVIII. Si igitur Beneficia aliqua requirerent eas in Ecclesia functiones, quæ per juniores Clericos rite peragi possent; imo quodammodo junioribus Clericis proprie convenirent: uti sunt Minorum Ordinum functiones, quidni etiam ex mente Ecclesiæ illa Clericis in minore ætate conferri possint; modo tamen hac in parte Regulæ generales, quæ ætatem Beneficiis obtinendis præscripserunt, pro cujusque loci consuetudine observentur.

XIX. Observat Thomassinus De Disciplina Eccles. *parte* 1. *lib.* 1. *cap.* 45. quod primis Ecclesiæ sæculis pueri ad Beneficia promoverentur. Dum enim Episcopus pueros illos Tonsura aut aliquo Minore Ordine insigniebat, unà eos functionibus Ordinis Minoris suscepti obeundis certæ Ecclesiæ addicebat, quia adscriptione mediante etiam jus vivendi ex bonis illius Ecclesiæ acquirebant; quod hodiernis Beneficiis respondebat.

XX. Sic & hodie videmus in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis alimi pueros Chori, quos *Chaurales* dicimus, qui plerique Ordinum Minorum functiones peragunt, atque cum aliis Clericis de Bonis Ecclesiasticis sustentantur.

Quod autem hi pueri Beneficia habere hodie non dicantur, inde contingit, quod secundum modernam disciplinam, Beneficia debeant esse *perpetua* & in titulum *perpetuum* erecta, quod circa similia puerorum officia nondum contigit: tamen si erigerentur, nihil vetaret (seposita lege positiva) morigeros & bonæ indolis & expectationis pueros, tametsi 14. annis minores, ad ea eligi.

XXI. At conferri Beneficia etiam majora ex humana quadam consideratione, & carnali affectu pueris ad munia Beneficiis annexa implenda omnino ineptis, nullisque ... entibus, abusus est legitimatis ... & divinæ contrarius; neque ulla consuetudine, aut observata praxi purgandus: quem suo tempore vigentem meritò exagitat & deplorat S. Bernardus *Epist.* 42. » Scholares pueri & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promoventur ad Ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris; lætiores interim quod virgas evaserint, quàm quod meruerint principatum; nec tam »illis blanditur adeptum quàm ademptum magisterium.

Hinc & interpellatus à Theobaldo Campania Comite ut sua vellet intercessione filio suo *parvulo* acquirere Ecclesiasticam Dignitatem, se excusavit hac ratione: » Nam honores & dignitates Ecclesiasticas non ignoro deberi his qui »eas dignè secundum Deum administrare velint & possint. »*Epist.* 271.

XXII. Cùm tamen non sit ætas quæ aliquem Beneficio dignum reddit, possintque subinde in minore ætate constitutum eminentes habere qualitates, eæque circumstantiæ concurrere, ut dubitari nequeat, Ecclesiam noluisse ad hujusmodi casum præscriptas de ætate regulas extendere; dubitari etiam nequit, quin hujusmodi casu Superiorum dispensatio licita esse possit.

Exemplum indultæ dispensationis occurrit apud S. Bernardum in vita S. Malachiæ, ubi narrat sanctum illum virum ante completam ætatem eo tempore requisitam ordinatum tandem in Diaconum & Presbyterum; » in qua ejus »utraque ordinatione (ait) si quid præter Canonum for»mam processisse videtur, ut verè videtur, donandum »tum zelo ordinantis, tum *meritis* ordinati.

XXIII. Deinde hoc insigni monito concludit: » Ego »vero illud nec in Sancto re sarguendum; nec usurpandum »consulto ei, qui sanctus non fuerit.

Sanè qui proprio motu ante ætatem à Canonibus præscriptam ad Ministeria Ecclesiastica festinat, verendum, ne non satis onera Ministeriis hisce annexa apprehendat; nec sufficienter advertat, quàm periculosum sit citra legitimam vocationem in munia Ecclesiæ intrare; aut certè tempus vocationis prævenire; uti timendum est, contra Ecclesiæ præscriptum ante ætatem legitimam ad ordines vel Ministeria Ecclesiastica prorumpunt; verendumque ne similes festini Ministri, non tam à Christo, quàm à propria ambitione; aut interesse aliave humana consideratione trahantur.

XXIV. Interim dispensatio super ætate sive ad Ordines, sive Beneficia, etiam simplicia à solo Pontifice hodie conceditur; dispensatioque Episcopi esset nulla; uti post Barbosam aliosque testatur Pyrrus Corradus in Praxi dispensat *lib.* 4. *cap.* 1.

Monet præterea Corradus ibidem *cap.* 2. quod hæc dispensatio nunquam aut raro concedatur alicui in minori ætate constituto; ita ut non obstante defectu ætatis possit Beneficium vacaturum obtinere ab Ordinario; sed cùm vacat Beneficium, debet à Papa Beneficii provisio peti cum dispensatione super ætate: » Ratione cujus provisionis sol»vuntur jura Cameræ Apostolicæ consueta: unde si Bene»ficii hujusmodi fructus excedant valorem 24. ducatorum »auri de Camera, solvenda erit etiam *annata* Annatistis, per»inde ac si Beneficii hujusmodi collatio spectaret simplici»ter ad Papam. Non enim poterit hoc casu Beneficium con»ferri per Ordinarium, & dispensatio peti ad partem à Pa»pa; sed utrumque scilicet, & provisionem, & dispensatio»nem unico contextu, unica supplicatione, & unicâ bullâ »conceditur ab ipso Papa.

ADDITAMENTUM ad Num. 19.

De Clericis primæ Tonsuræ Beneficiis applicandis.

I. Circa id quod ex Thomassino notatum est, etiam juxta veterem Ecclesiæ disciplinam, pueros per Tonsuram vel Minores Ordines, quodammodo Beneficiis fuisse applicatos, observandum, hanc inter pristinam & modernam disciplinam intercessisse differentiam, quod dum Minores Clerici per Ordinum illorum Collationem Ecclesiis applicabantur, demum de proventibus Ecclesiis participarent, ubi functionibus Ordinum reipsà occupantur, at hodie hujusmodi Beneficia simplicia possidentes Minores Clerici, soleant Beneficiorum fructibus gaudere, tametsi Beneficiorum illorum onera nulla per se exsolvant, neque Ecclesiis deserviant.

Quapropter abusus conferendi Beneficia pueris Tonsuratis, oneri Beneficiis annexa obire non valentibus, nullatenus justificari potest, per laudatam pristinam Patrum disciplinam, quæ Minores Clericos functionibus Minorum Ordinum applicabat, atque eatenus eosdem tanquam Ecclesiæ Ministros de proventibus Ecclesiasticis participare sinebant.

CAPUT. II.

De Ordine Beneficiis annexo.

I. Uti super ætate ad Beneficia requisita primis Ecclesiæ sæculis nihil statutum reperitur, eo quod Beneficiorum collatione ipsi Ordinationi conjuncta ætas Ordinibus præfixa, Beneficiis quoque eadem præfixa censeretur;

feretur; eadem ratione de certo Ordine ad Beneficia requisito, aut iis annectendo mentio non occurrit; nisi postquam Beneficiorum provisio ab Ordinum collatione separata fuit.

II. Dum enim hæc separatio invaluit, cœperunt Beneficia conferri Ordinibus ad functiones Beneficiorum obeundas necessariis nondum initiatis; qui proventibus & honoribus prærogativisque temporalibus contenti, Ordines suscipere negligebant, functiones quæ Ordinem requirebant, aliis committentes.

Hinc tandem prodiere tot Conciliorum Decreta, Beneficiis Ordinem majorem aut minorem, pro cujusque Beneficii conditione, annectentia; nec non ipsos Beneficiates urgentia ad *personalem* functionum, quæ ipsis Beneficiis sunt propriæ, persolutionem: eo que pacto indirectè urgebantur hujusmodi Beneficiati ad Ordinum susceptionem, sine quibus functiones illas *personaliter* sive *per se* persolvere non poterant.

III. Porrò spectata modernâ disciplinâ, ordo interdum dicitur Beneficio annexus *actu*, aliquando *habitu* vel *potentiâ*.

Priori modo censetur annexus, quando Ordo requiritur tempore collationis seu provisionis Beneficii: ita ut non possit quis de simili Beneficio provideri, nisi *actualiter* Ordine illo sit insignitus.

Posteriori modo dicitur Ordo Beneficio annexus, quando non requiritur quidem, ut quis habeat Ordinem Beneficio annexum tempore collationis; sed in ea sit ætate constitutus, ut infra tempus à jure præscriptum, Ordinem suscipere valeat.

IV. Ut autem sciatur, num Ordo sit *actu*, an verò duntaxat *aptitudine* Beneficio annexus, præcipuè attendenda sunt verba fundationis: ex verbis enim fundationis maximè annexionis diversitas dignoscenda est.

V. Si enim verba fundationis dicant, præsentandum, aut instituendum esse qui *actualiter* sit hoc illove Ordine insignitus, indubitatum est, Ordinem illum *actu* Beneficio esse annexum; nec posse ad illud præsentari, aut in eo institui, nisi *actu* eo Ordine insignitum.

Ubi autem verba fundationis non quidem addunt particulam *actualiter*; sed tamen verba fundationis, quibus Ordo exprimitur, respiciunt ex necessitate ipsum *actum præsentationis*, institutionis, aut collationis, communis opinio censet, Ordinem *actu* esse annexum: eoque casu requiri ut præsentandus, aut instituendus, tempore præsentationis, institutionis, aut collationis sit *actu* ordinatus; nec sufficere, ut in ea sit ætate, ut infra tempus à jure præscriptum ordinari queat.

Unde si in fundatione cautum sit, ut *instituatur Sacerdos*, qui Missam per hebdomadam celebret, tunc nisi sit Sacerdos tempore collationis & institutionis, non valebit collatio vel institutio, ait Rebuffus in *Praxi Benef. parte* 1. *tit. Requisita ad collationem num.* 25. nam qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, id est in ipso actus initio.

VI. Neque refert, utrum verba fundationis concepta fuerint affirmativè, puta, *præsentetur* vel *instituatur* Sacerdos; an verò negativè, puta, *non præsentetur* vel *non instituatur nisi* Sacerdos; cùm æquè per priorem, quàm posteriorem formulam requisierit Fundator præsentari aut institui Sacerdotem: qui autem *actu* Ordinem non suscipit; sed tantum *aptus* ut infra tempus aliquod eum suscipiat, revera non est Sacerdos; & per consequens, verum non est, quòd juxta verba fundationis præsentetur aut instituatur Sacerdos, aut *non nisi* Sacerdos.

VII. Si verò verba fundationis Beneficii non respiciant ipsum actum præsentationis, collationis vel institutionis, sed illius prosecutionem, sive functiones, quas Beneficiatus post obtentum Beneficium obire jubetur, *annexio* Ordinis censetur facta respectu aptitudinis: nec requiritur Ordo *actu* tempore præsentationis, collationis, vel institutionis, sed satis est ut is, cui de Beneficio providetur, sit in ea ætate, ut infra tempus à jure constitutum eum ordinem suscipiat. Has regulas probat Garcias *De Benef. parte* 7. *cap.* 1. *num.* 57. quas novissimè tuetur Fagnanus ad *Cap.* UT ABBATES *De Ætate & qual. ordinand. n.* 54. eamque esse communem Rotæ theoricam ac sæpius à S. Congregatione probatam asserit.

VIII. Itaque si fundatio Capellaniæ habeat, ut Capellanus *per se* Missam celebret, censebitur quidem Capellania *Sacerdotalis*, non *actu*, sed *aptitudine*: eo quod verba non respiciant actum provisionis, sed functionem præstandam à Capellano obtentâ Capellania. Idem erit, si dictum sit, Capellanum teneri ad continuam & personalem residentiam in Ecclesia, atque ibidem Missam dicere: erit Sacerdotalis ob adjectam obligationem *personaliter residendi*; aut obligationem *per se* celebrandi, sed tantùm *aptitudine*; quia verba Ordinem requirentia tantùm respiciunt functiones & onera Capellaniæ. Ita resolvisse S. Congregationem ibidem refert Fagnanus *n.* 52.

IX. In fundatione Capellaniarum frequenter cautum reperitur, Capellanum teneri ad celebrationem unius vel plurium Missarum per hebdomadam pro anima Fundatoris, nullà de *residentia* aut persolutione *personali* factà specialimentione; quo casu dubitatur, num hujusmodi Capellania ob onus celebrandi Missas annexum reputanda sit *Sacerdotalis* saltem *aptitudine*; id est, an providendus de simili Capellania debeat tempore *provisionis* esse in ea saltem ætate, ut infra tempus á lege præscriptum ad Sacerdotium possit promoveri.

Inspecta natura & conditione Beneficiorum, ex dispositione Canonum & Juris communis, dicendum esset, hujusmodi Capellanias esse Sacerdotales, saltem *aptitudine*.

Cùm enim ex præscripto Canonum & Juris communis Beneficium detur propter officium; & qui Beneficium obtinet, debeat officium annexum persolvere: ideoque omne Beneficium eodem jure residentiam requirat, consequens apparet, quod obtinens hujusmodi Beneficium teneatur ad Sacerdotium promoveri; eo quod sine Sacerdotio non queat *officio*, scilicet *celebrandi Missas*, Beneficio annexo, satisfacere.

X. Verùm cum hæ Capellaniæ viderentur onus celebrandi Missas duntaxat annexum habere, sensim consuetudine inductum fuit ut hæ Capellaniæ à residentia absolverentur, quemadmodum titulo præcedenti *cap.* 4. notatum fuit.

Hoc verò demum invaluisse verisimile est, postquam creditum fuit, nihil aut parum interesse quis Missam celebret; sed totum fructum Sacrificii à Christo tanquam primario offerente & Hostia oblata provenire.

Hac enim persuasione semel receptâ; sine difficultate indultum fuit, ut Sacerdotes hujusmodi Missarum onere gravati, aliis Missas celebrandas committerent: creditumque, intentioni Fundatorum abundè satisfieri, modo Missarum præscriptus numerus exactè persolveretur.

XI. Verum cum indubitatum sit, pietatem ac devotionem Sacerdotis non parum conferre ut fructus *abundantior* Sacrificii obtineatur; plurimumque intersit, an malus, an bonus Sacerdos Missam celebret; meritò sanè dubitari posset; an ea fuerit Fundatorum intentio, ut hæc Missarum celebratio per quemcunque indifferenter Sacerdotem, quantumvis mercenarium, persolvatur; imo non raro viliores, proh dolor! quærantur, ut minori honorario defungi queant.

XII. Quidquid sit, generali quasi consuetudine introductum est, ut Missarum celebratio Capellaniæ annexa, aliis delegari queat. Hinc ulterius invaluit, has Capellanias ratione hujusmodi oneris Missarum non esse Sacerdotalis; sed simplicibus Beneficiis solam Tonsuram Clericalem requirentibus, annumerari; nisi speciatim & expressè fundatio, vel statutum, aut specialis consuetudo contrarium exprimant & requirant: quemadmodum latè deducit Garcias De Benef. *parte* 7. *cap.* 1. *num.* 75.

XIII. Et *n.* 88. refert resolutum per Rotam, quod Capellania non requirat residentiam nisi Fundator jusserit, quod „Capellanus per seipsum inservire teneatur: quia ex gene„rali consuetudine beneficia simplicia personalem residen„tiam non requirunt: & licet id non procedat, ubi liqui„do constat de particulari consuetudine in contrarium, ta„men ad eam probandam non sufficit probare præ decesso„res resedisse, & per se ipsos inservisse, cum simus in ma„teria facultativa; sed quod id fecerint coactè, & non vo„luntariè. Quod satis difficile erit.

Eandem sententiam probat quoque Fagnanus loco citato; atque frequenter à S. Congregatione responsum fuisse, Capellanias fundatas sub onere Missarum, vel ut Capellanus Missas celebret, fundatas non esse Sacerdotales; ipsumque Capellanum defungi si per alium Missæ celebrentur.

XIV. Prædicta autem procedunt, nisi in fundatione secùs caveatur ac sufficienter exprimatur. Unde petenti Episcopo Aquilano, an Capellania de jure patronatus laicorum posset conferri ei, qui non est ejus ætatis, ut intra annum ad Ordines „ promoveri possit, onera subiturus, „quæ dictæ Capellaniæ sunt annexa *cap.* 4. *v.* 11. VERO „*Sess.* 22. S. Congregatio censuit, non posse conferri si ei „injunctum sit onus dicendi Missas personaliter, vel Evan„gelium, vel Epistolam cantandi, vel in fundatione di„ctum fuerit, ut obtinens esset Sacerdos, vel Diaconus, „vel Subdiaconus.

Non requiritur autem, ut hoc in fundatione *expressè* exprimatur; sed satis est, ut id verbis æquipollentibus statutum fuerit; quemadmodum post Garciam monet Fagnanus *n.* 76. idque pluribus exemplis, & S. Congregationis resolutionibus confirmans.

XV. Hactenus dictis de Capellaniis celebratione Missarum gravatis, & tamen Ordinem Sacerdotalem nec *actu*, nec *aptitudine* requirentibus, repugnare videtur Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.* decernens, ut „ ii qui dignitates, personatus, officia, præbendas, por-

„tiones,

»tiones, ac quælibet alia beneficia in dictis Ecclesiis obti-»nent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia »sunt annexa, videlicet, ut alii Missas, alii Evangelium, »alii Epistolas dicant, seu cantent: quocumque ii privile-»gio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint in-»signiti, teneantur, justo impedimento cessante, infra an-»num Ordines suscipere requisitos: alioquin pœnas in-»currant, juxta constitutionem Concilii Viennensis, quæ »incipit, *Ut ii qui*, quam præsenti decreto innovat. Cogant-»que Episcopi eos diebus statutis dictos Ordines per se ip-»sos exercere ac cætera omnia officia quæ debent in cultu »divino præstare, sub eisdem & aliis, etiam gravioribus »pœnis, arbitrio eorum imponendis.

Si ergo Capellaniæ in hisce Ecclesiis fundatæ sint cum onere *Missarum*, videntur vi hujus Decreti teneri earum possessores ea *per se* præstare; & consequenter cogi posse ad Ordinem suscipiendum, sine quo ea præstare nequeunt.

XVI. Imprimis admittit Fagnanus *nu.* 80. quod qui obtinet capellaniam *Sacerdotalem* in Ecclesia cathedrali aut collegiata, teneatur *per se* officium præstare conformiter ad Decretum.

At si capellania sit simpliciter fundata in tali Ecclesia sub onere celebrandi per hebdomadam aliquas Missas pro anima Fundatoris, negat Fagnanus, eam propterea esse *Sacerdotalem*, aut capellanum vi prædicti Decreti teneri celebrare *per se*; creditque hoc Decretum esse intelligendum de publicis officiis Divinis, id est, Officiis Chori; atque per *Missas* ibidem intelligi *Missas Conventuales*, quæ partem Divini officii Choralis constituunt? non autem Missas, *privatas* quarum celebratione hujusmodi capellaniæ gravatæ censentur.

XVII. Hinc concludit, capellanias in cathedrali aut collegiata Ecclesia fundatas cum onere interessendi divinis officiis requirere *personalem* residentiam: eo quod conformiter ad hoc Decretum, ac insuper Decretum ejusdem Synodi *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* omnes divina *per se*, & non substitutos compellantur obire.

Probat ulterius ibidem Fagnanus, quod capellania fundata in Ecclesia cathedrali aut Collegiata cum onere *deserviendi in divinis* requirat *personalem* residentiam; eo quod verba *deserviendi in Divinis* hic posita videantur significare *servitium* Chori, quod in hujusmodi Ecclesiis venit nomine *Divini Officii* sive *Divinorum*: qui autem tenetur ad *officium chori* tenetur illud *per se* non substitutum persolvere.

Notat quoque Garcias de Benef. *parte* 7. *cap.* 1. *nu.* 89. quod » capellaniæ habeant residentiam *personalem*, quan-»do ultra Missarum celebrationem habent onus adjuvan-»di Curatum in cantando & aliis similibus.

XVIII. Igitur videtur, quod sola celebratio Missarum, præsertim *privatarum* aut *votivarum*, quæ ad publicum & solemne officium Ecclesiæ non pertinent, id speciale habeat, quod per *Substitutum* persolvi queat; nisi in fundatione aliter ordinatum fuerit: quod indubie non Canonum aut Patrum auctoritate, sed forsan ex viliori de harum Missarum celebratione idea, sensim consuetudinem introductum est: circa quam consuetudinem quid fieri expediat, pro temporum & locorum variis circumstantiis Superiores, ac præcipue Episcopi expendere debent. Illud saltem imprimis curandum, ut hæc Missarum officia ea qua par est reverentia & devotione peragantur; nec mercenariis & vilibus Sacerdotibus, per quos ipsum sacrificium profanetur & in vilipendium adducatur, committantur.

XIX. Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* CUM IN CUNCTIS 7. INFERIORA ✠ *De Elect.* statuit ut » si assumptus in Archidiaconum, in Diaconum, & »Decanus, & reliqui admoniti non fuerint, præfixo à Ca-»nonibus tempore in Presbyteros ordinati, ab isto remo-»veantur officio, & aliis conferatur.

Ex hoc Decreto unanimi consensu concludunt Doctores, Archidiaconatui, & Decanatui aliisque Beneficiis ibidem nominatis Ordinem esse annexum; sed *aptitudine* duntaxat: ut scilicet assumptus ad tale Beneficium eum assumere intra tempus à Canonibus præfixum teneatur. Quod vero sit illud tempus, dicetur capite sequenti.

XX. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12 *De Reformat.* vult ut » in omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes cano-»nicatus ac portiones habeant annexum Ordinem Presby-»terii, Diaconatus vel Subdiaconatus, Episcopus autem »cum consilio Capituli designet ac distribuat, prout vide-»rit expedire, quibus quique Ordo ex sacris annexus in »posterum esse debeat; ita tamen, ut dimidia saltem pars »Presbyteri sint, cæteri verò Diaconi aut Subdiaconi; ubi »verò consuetudo laudabilior habet, ut plures vel omnes »sint Presbyteri, omnino observetur.

Quamvis Synodus velit, omnibus Canonicatibus Cathedralibus annecti Ordinem sacrum, ut minimum Subdiaconatus; tamen quamdiu Episcopus annexionem non fecerit, non videtur quod Canonicatus hi aliquem Ordinem annexum habeant ex sola Synodi dispensatione; quemadmodum supra de annexione præbendæ Lectori Theologiæ notavimus; parte 1. tit. 10.

Si autem Episcopus vi hujus decreti Ordines annexuerit, tantum videbuntur annexi *aptitudine*; id est, quod assumendi ad Canonicatus debeant esse in ea ætate, ut infra tempus præscriptum ad Ordinem annexum promoveri queant; uti satis apertè indicat Synodus *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.*

CAPUT. III.

Intra quod tempus Ordo Beneficio annexus suscipiendus, & quæ pœna non suscepti?

1. *Ordo* actu *annexus requiritur tempore provisionis.*
2. *Ordo annexus* aptitudine *debet suscipi tempore à Jure definito, ni aliud habeat fundatio, aut consuetudo vel statutum.*
3. *Concilium Lateranense dixit suscipiendum intra tempus à* Cano*nibus præfixum.*
4. *Tempus illud est unius anni.*
5. *Synodus Trid. Canonicos & Capellanos in Ecclesiis Cathedralibus & collegiatis obligat ad suscipiendos Ordines annexos* intra annum.
6. *Annus ille currit à tempore* pacificæ *possessionis.*
7. *Quando possessio est litigiosa non currit.*
8. *Non promotus intra annum debet probare Beneficium fuisse litigiosum.*
9. *Annus currit etiamsi fructibus Beneficii non gaudeat.*
10. *Hodie in Gallia datur Provisio* Biennium *ad Ordinem suscipiendum, & quare.*
11. *Promovendus ad Beneficium Parochiale hodie non debet* actu *illo Ordine esse insignitus.*
12. *Ratio hujus disciplinæ.*
13. *Non promotus intra tempus* ipso jure *privatur Beneficio Parochiali nec illud ei iteratò conferri potest.*
14. *Non obtinet hæc pœna in obtinente Collegiatam quæ simul est Parochialis Ecclesia.*
15. *Obtinens Dignitatem etiam curatam non privatur* ipso jure *ob non promotionem ad Ordinem.*
16. *Beneficium Parochiale ob non promotionem vacat & alteri potest conferri.*
17. *Ut non promotus dejiciatur ex possessione debet prius citari & audiri, & quare.*
18. *Quæ sit praxis in Gallia.*
19. *Non promotus ad Ordinem tenetur ad restitutionem fructuum si animo non recipiendi Ordinem, Beneficium Parochiale acceperit.*
20. *Id quoque in aliis Beneficiis locum habet.*
21. *Qui sciens sic contulit etiam restitutioni obnoxius est.*
22. *Ordinem intra tempus suscipiendo à restitutione liberatur, licet animo non suscipiendi, Beneficium acceptaverit.*
23. *Quomodo obtinentes Beneficia non Parochialia ad suscipiendum Ordinem annexum cogendi.*
24. *Qualiter Episcopus dispensare possit in susceptione Sacerdotii cum obtinente Beneficium Parochiale.*
25. *Quid circa non promotionem ad Ordines habeant privilegia & usus Universitatis Lovaniensis.*

I. ORdo vel annexus est Beneficio *actu*, vel duntaxat *aptitudine* juxta distinctionem traditam capite præcedenti.

Si priori modo annexus sit, requiritur indubiè ut tempore *provisionis* seu institutionis habeat Ordinem annexum, aliàs provisio erit nulla ob defectum qualitatis in proviso requisitæ.

II. Major est difficultas, quando Ordo annexus est Beneficio *aptitudine*; sive quando providendus de Beneficio non debet *actu* esse Ordine annexo insignitus; sed sufficit intra certum tempus ad Ordinem promoveri. Si ex fundatione aut statuto aut consuetudine speciali ipsius Ecclesiæ tempus illud determinatum non sit, indubiè ad tempus jure communi determinatum recurrendum est.

III. Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* 7. ✠ *De Elect.* postquam statuit, ut Decanatum, Archidiaconatum, & alia quæ curam animarum habent annexam nullus omnino suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen nisi qui jam 25. annum ætatis attigerit, subjungit: cum autem »assumptus fuerit, si Archidiaconus, in Decanum, & Deca-»nus & reliqui admoniti non fuerint, præfixo à Canonibus »tempore in Presbyteros ordinati & ab illo removeantur »officio, & aliis conferatur, qui velint & possint illud con-»venienter adimplere.

IV. Quod sit tempus à Canonibus præfixum Concilium non expressit; ac posteriores Constitutiones id de ani-

nali intellexisse videntur; ut scilicet ad Ordinem annexum infra annum promoveri debeant.

Concilium Lugdunense sub Gregorio X. Intelligens Canonem ab Alexandro III. editum circa susceptionem Sacerdotii per eum qui ad regimen Parochialis Ecclesiæ est promotus, negligi, eundem renovans, unà declarat quod sit tempus à Canonibus præfixum, dicens: Et *infra annum* à sibi commissi regiminis tempore numerandum se faciat ad Sacerdotium promoveri. „ *Cap.* 14. *De Elect. in* 6.

Huic Decreto conforme est quod sub nomine Concilii Viennensis decernitur in *Clement.* 2. *De Ætate & Qualit. Ordinand.* ut ii qui Dignitates, Personatus, Officia, vel Præbendas, quibus certi Ordines sunt annexi, pacificè nunc obtinent in Cathedralibus vel Collegiatis sæcularibus vel Regularibus Ecclesiis, vel obtinuerunt in futurum, ad ejusdem Ordines sè promoveri faciant *intra annum* sub pœnis ibidem expressis.

V. Synodus Tridentina *Sess.* 22. *c.* 4. *De Reform.* vult, ut „ii qui Dignitates, Personatus, Officia, Præbendas, Portiones, ac quælibet alia Beneficia in dictis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet, ut alii Missas .... dicant, seu cantent: quocunque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos: alioquin pœnas incurrant, juxta constitutionem Concilii Viennensis, quæ incipit: *ut ii qui;* quam præsenti Decreto innovat.

Hoc Decretum absolutè decernere, ut similia Beneficia obtinentes teneantur *infra annum* Ordines requisitos suscipere notat Fagnanus *ad Cap.* CUM CUNCTIS & *De Elect. num.* 65. atque eatenus Concilium Tridentinum dictam Clementinam declarasse; quæ non ita clare & præcisè adstringebat obtinentes hujusmodi Beneficia ad Ordines suscipiendos; sed tantummodo quamdiu non promovebantur, privabat voce *activa* in Capitulo, & dimidia parte distributionum.

Bonifacius VIII. cuidam super interpretatione citati Decreti Concilii Lugdunensis respondens ait: „ Annus autem hujusmodi qui à tempore illo incepit, quo ipsius Ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & possessionem ejus pacificam habuisti; vel per te stetit quo minus haberes eandem: tibi non cucurrit, si promoveri justo impedimento detentus intra tempus hujusmodi nequivisti. „ *Cap.* 35. *De Elect. in* 6.

VI. Ex hac Decretali habetur, quod annus ille non currat simpliciter à tempore commissi regiminis, sed à tempore quo illius possessionem *pacificam* habuit; aut per eum stetit quo minus haberet.

VII. Unde si litigiosa esset possessio Beneficii, pendente lite, & quamdiu per ipsum promotum non stat quo minus pacificus illius sit possessor, annus non currit.

VIII. Beneficium autem fuisse litigiosum probare debet *non promotus*; uti notat Rebuffus in Praxi Benef. parte 2. *tit. De non promotis intra annum &c. numer.* 41. qui dein *num* 42. addit. „ Cujus prætextu vidi multas impetrari Parochiales, quia possidens lites sibi fingebat, sed ante Deum cui omnia sunt aperta, iste qui fingit litem, satis est privatus, nec aliquem habet titulum; ideoque recipiendo factus est prædo, & fur, & falsarius, quod falsò nomen Curati sibi vindicat, & adscribit, cum non sit: quamobrem tenebitur ad restitutionem fructuum, ut quos ex re non sua, cum sit privatus, accipit, & mala fide: alioquin non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

IX. Sed quid si obtinens Parochiale Beneficium non reciperet fructus primi anni propter jus deportus, ut vocant Galli? Nihilominus tenebitur promoveri, ait Rebuffus ibidem *num.* 11. alioquin erit privatus anno elapso; tum quia grex est eidem commissus, & habet pacificam possessionem Curæ, ac liberum exercitium animarum.

X. Notat quoque Rebuffus *num* 45. „ quod postquam annus iste computatur à die *pacificæ* possessionis *adeptæ*: & in hoc regno Galliæ, *pacificam* possessionem quis non dicitur habere ante annum, ob id post annum pacificæ possessionis *alterum* habet annum ad promovendum; & ita declaravit Senatus Parisiensis anno 1547. in mense Februario. „ Deinde monet istam declarationem apprimè utilem, & hodie communem in dicta Curia.

XI. Porrò cum promotus ad Parochiale Beneficium teneatur intra annum à die pacificæ possessionis ad Sacerdotium promoveri, videbatur nullus posse ad simile Beneficium Parochiale assumi, nisi saltem in ordine subdiaconatûs esset constitutus: cùm aliàs juxta sacros Canones ob interstitia inter Ordines servanda nequidem intra biennium Sacerdotio insigniri posset, quod & non obscurè supponit *Cap.* 5. & *De Ætate & Qualitate Ordinand.* Nihilominus tradit Rebuffus in Prax. Benef. *parte* 1. *tit. Requisit. ad collationem num.* 33. quod Beneficia etiam Curata quis possit habere etiamsi primam tantùm habeat Tonsuram. Et licet Fagnanus dicat opinionem Rebuffi non esse conformen citato *Capitulo* 5. nihilominus fatetur, quod secundum opinionem Rebuffi, in *practica* servetur: „ Nam (ait) Parochiales etiam conferuntur Clericis primæ Tonsuræ. Et S. Congregatio Concilii aliàs consulta, an matrimonium contractum coram Parocho adhuc intra annum ad sacros Ordines non promoto, sed primâ tantum Tonsurâ initiato sit validum, respondit esse validum. Quam sententiam Clemens VIII. ad se relatam approbavit: „ Hæc Fagnanus ad *Cap.* PRÆTEREA & *De Ætate & Qualitate Ordinand. numer.* 8.

XII. Cum enim Ecclesia optet, ut promotio ad Sacros Ordines potius fiat titulo Beneficii, quam titulo Patrimonii, haud difficulter permittit, ut Beneficium etiam ante Ordinem sacrum susceptum Clerico conferatur, & super interstitiis dispensetur, si Ordinum accelerationem ipsum Beneficium requirat; ita quidem, ut ea de causa permittat quoque Capitulo Sede vacante intra annum à die vocationis Litteras dimissoriales concedere: uti supra *parte* 1. *tit.* 9. *c.* 2.

XIII. Si obtinens Beneficium Parochiale intra annum à die pacificæ possessionis adeptæ ad Sacerdotium promotus non fuerit auctoritate Constitutionis Concilii Lugdunensis in allegato *Cap.* LICET CANON, „ Ecclesiâ sibi commissa est privatus, nullâ etiam præmissa monitione. „ Additque Bonifacius VIII. in *Cap.* COMMISSA *De Elect. in* VI. quod nec ipsi non promoto ullatenus ea vice iteratò poterit conferri.

XIV. Item tamen Bonifacius in *Cap.* STATUTUM *eod. tit. in* VI. declaravit Constitutionem Gregorii X. in Concilio Lugdunensi editam de *privatione* Ecclesiæ Parochialis commissæ ob non promotionem ad Sacerdotium, ad Collegiatas Ecclesias, etiamsi aliàs Parochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi: sed antiqua jura servari potiùs debere in iisdem.

Antiqua jura, quorum hic meminit Bonifacius, sunt ea quæ habentur in *Cap.* 7. & *De Elect.* ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quibus quidem præcipitur, ut Beneficia aut Dignitates cum cura animarum obtinentes tempore à Canonibus præfixo promoveantur & in Presbyteros ordinentur; sed pœna *privationis ipso jure* in non obedientes non adjicitur; quæ demum decreta fuit per Concilium Lugdunense sub Gregorio X. contra obtinentes *Parochiale* Beneficium: quæ Constitutio cum *pœnalis* sit, restringenda apparuit Bonifacio VIII. ad Beneficia quæ propriè & *simpliciter* sunt *Parochialia*.

XV. Hinc ulteriùs concludit Rebuffus titulo *De non promotis*, quod illa privationis pœna ob non promotionem non habeat locum in Decanatibus, Præpositurıs & Archidiaconatibus. „ ideo qui possidet præposituram in Ecclesia Collegiata (ait) sine promotione per annum non tamen est privatus, nisi fuerit monitus: quia non est Parochialis *simpliciter* de qua *Cap.* LICET CANON; licet æquum bonum esset, ut per Concilium vel per Papam hoc statueretur: & hoc ad servitium tenderet. „ Hæc ille *num.* 30. qui & *num.* 60. monet, non procedere etiam in Ecclesia Curata non Parochiali.

XVI. Itaque obtinens Beneficium Parochiale, & intra annum à die adeptæ pacificæ possessionis, non promotus ad Sacerdotium cessante legitimo impedimento, ipso jure Beneficio est privatus; neque amplius titulum possidendi habet; potestque per non promotionem tanquam vacans impetrari & conferri, ait Rebuffus loco citato *num.* 1.

XVII. Rectè tamen monet ibidem Rebuffus, quod priusquam provisus de Parochiali Beneficio amoveatur de possessione, debeat citari & audiri; non quidem, *ut privetur;* sed ut sciatur, an sit *privatus*: quia potuit subesse legitimum impedimentum non promotionis; quod consequenter eum à pœna privationis eximere potuit; conformiter ad *Cap.* LICET EPISCOPUS *De Præbendis in* VI.

XVIII. In Gallia, teste Rebuffo ibidem *nu.* 50. „ hodie post annum conferunt Ordinarii, & facta ab illis collatione, vel provisione à Papa impetrantur litteræ in causa novitatis directa Judici Regio, coram quo impetrans dicit se canonicè Beneficium assecutum, & esse in possessione Beneficii, quod vacat per non promotionem talis, &c. nisi impedimentum probet adversarius vel promotionem aut dispensationem, adjudicabitur impetranti possessio saltem per recredentiam: & sic servatur in forensi judicio: sed ante adjudicationem uno finito termino dari poterit alius ad probandum dictum impedimentum, quia de gravi agitur præjudicio.

De eadem praxi testatur quoque Tournetius in sua collectione arrestorum *Litt.* V. *num.* 2. eamque in judicio contradictorio aliquando confirmatam fuisse refert.

XIX. Cum ob non promotionem ad Sacerdotium intra annum ipso jure Beneficio Parochiali possessor sit privatus, quæritur quid de fructibus perceptis sit statuendum?

Bonifacius VIII. in citato *Cap.* COMMISSA cuidam dubi-

dubitandi super hac quæstione ita rescribit: »Si promoveri »ad Sacerdotium intendens parœcialem receperis Ecclesiam, ut fructus per annum ex ea percipias, ipsam postmodum dimissurus, teneberis ad restitutionem, cum eos receperis fraudulenter.

XX. Hanc Bonifacii decisionem in jure potiùs naturali quàm positivo fundatam esse, plures, quos citat & sequitur Garcias De Beneficiis *parte 3. c. 4. nu. 37.* opinantur; ideoque non tantùm in Beneficio Parochiali; sed & in aliis quibuscunque ordinem sacrum requirentibus obtinere autumant; eosque qui eo animo Beneficia hæc accipiunt restituere debere fructus perceptos; utpote qui eos receperint fraudulenter: asseritque Flaminius De Resignatione *lib. 9. q. 10. num. 4.* quod hodie inoleverit stylus in Curia Romana, exigendi juramentum à petente Beneficium, quod illud non accipiat animo dimittendi.

XXI. Addit insuper Bonifacius, »illum autem qui eam »tibi contulit, cum te non crederet ad hujusmodi Ordinem »promovendum (præter Divinam, quam exinde incurrit »offensam) ad servandam indemnem eandem Ecclesiam de»cernimus obligari.

Utinam hæc satis attenderent Beneficiorum Collatores, qui non rarò affectu carnali excæcati parùm attendunt, num is cui Beneficium conferunt, animum habeat beneficio deserviendi; ita ut ignorantia si quæ sit, adeò crassa sæpè sit, ut meritò sit timendum, ne coram Deo intimorum scrutatore pro scientia reputetur; & fructuum restitutioni ob hujusmodi promotionem obnoxii teneantur.

XXII. Circa restitutionem fructuum faciendam ab illo qui accepit Beneficium Parochiale animo non assumendi Sacerdotium, hanc exceptionem addidit Bonifacius VIII. *nisi mutatâ voluntate promotus fuerit*; nimirum eo casu restitutionem non esse faciendam; quia suscipiendo Ordinem & voluntatem mutando, culpam, si quæ fuit in acceptando, emisse & emendasse videtur; ipsámque privationem tituli, quæ ipsum restitutioni fructuum redderet obnoxium, susceptione Ordinis prævenisse.

XXIII. Quamvis pœna privationis *ipso jure* ob non promotionem ad Sacerdotium tantum obtineat quoad Ecclesias Parochiales juxta citatum *Cap.* LICET, & Prioratus Conventuales juxta *Clement. 1.* §. CÆTERUM *De Statu Monach.* tamen si Beneficia Ordinem annexum habeant, poterunt eorum Possessores ad Ordinem suscipiendum urgeri: & si cessante justo impedimento, monitis non obtemperaverint, etiam tandem ad sententiam privationis procedi poterit; quemadmodum latius ostendit Fagnanus ad *Cap.* QUÆRIS 2 *De Ætate & Qualit. Ordinand.* ubi modum procedendi ad hanc privationem observandum proponit.

XXIV. Ex Decreto Bonifacii VIII. in *Cap. 34. De Elect. in 6* potest Episcopus cum obtinente Parochialem Ecclesiam dispensare, ut usque septennium litterarum studiis insistens, promoveri minimè teneatur, nisi ad Ordinem Subdiaconatus duntaxat.

Synodus Tridentina *Sess. 7. c. 12. De Refor.* statuit, »ut fa»cultates de non promovendo, præterquam in casibus à ju»re expressis concessæ, ad annum tantum suffragentur.

Hoc Decreto sublatam esse facultatem concedendi ratione studii dispensationem ad septennium, de qua in citato c. 34. resolvisse sacram Congregationem refert post alios Barbosa de Officio Parochi *parte 1. c. 5. num. 22. & 23.*

XXV. Conformiter ad dictam Constitutionem Bonifacii VIII. concessit Universitati Lovaniensi Martinus V. quod obtinentes Beneficia quæcunque etiam *cum cura* " ratione »ipsorum usque ad *septennium*, à tempore illorum pacificæ »possessionis computandum, dummodo post habitam paci»ficam possessionem [illegible] (nisi aliud eis super hoc Ca»nonicum suffragetur) infra annum in Subdiaconos ritè sint »ordinati, ad aliquem ex præfatis Ordinibus se promoveri »facere minimè teneantur, nec à quoquam compelli possint »inviti.

Simile privilegium concessit Eugenius IV. immediatus Martini V. successor, declaratque ratione Beneficiorum obtentorum, etiam *cum cura*; » usque *ad septennium* à tempore quo hujusmodi (id est *in quacunque Facultate*) studio in»sistere inceperint, computandum, dummodo infra illius »annum primum, si & prout jus exegerit, in Subdiaconos »ritè ordinati sint, ad aliquem ex Diaconatus & Presbytera»tus Ordinibus se promoveri facere minimè teneantur, nec »ad id à quoquam inviti compelli possint.

Hæc quidem ante Synodum Tridentinam; at post hanc Synodum Gregorius XIII. speciali Bullâ jus Nominationum tam à Sixto IV. Universitati, quàm à Leone X. aliisque Pontificibus Facultati Artium concessum innovans, & confirmans, expressè voluit & mandavit, » quod hi, qui ad »Beneficia *curam animarum* habentia nominati fuerint, non »admittantur, nisi priùs ab ordinario locorum prævio exa»mine, absque concursu faciendo, fuerint approbati: quod»que in eis *personaliter* residere teneantur, nec se eo nomine »excusare possint, quod in dictis Universitate & Facultate »Artium scholares sint, seu docentes aut Magistri.

Et in *Placeto* Philippi II. super usu hujus Bullæ præcipitur, ut in nominatione ad Beneficia *curata* vigore Bullarum Papalium facienda, exprimantur clausulæ & obligationes de obeundo examine, & *residentia* de quibus in hac Bulla.

Ut huic Bullæ ac Placeto satisfiat, non tantùm jubetur nominatus acceptans Beneficium Parochiale subire examen Ordinarii; sed eorum qui à Rectore, aut Facultate Artium ad examinandum fuerint deputati, atque nominandus à Facultate Artium inter alia jurat, » quod si vigore suæ no»minationis curam aliquam Pastoralem acceptare possit, »non priùs tamen eam acceptabit, quam prævio examine »idoneus judicatus fuerit per eos, quos Facultas deputave»rit..... Quodque infra *annum* unum ab obtenta pacifica pos»sessione *personaliter* in ea residebit. Nec eam resignabit, ni»si integro anno resederit aut alium obtinuerit.

Cum ergo acceptans Beneficium Parochiale debeat esse *idoneus* tempore acceptationis; ac insuper infra annum à pacifica possessione adepta *personaliter* residere, evidens est quoad similia Beneficia usum privilegii de non promovendo *ad septennium* esse sublatum. *Personalis* enim residentia, etiam *personalem* officii Pastoralis persolutionem infert; quæ sine Ordine suscepto fieri nequit.

CAPUT IV.

De Scientia aliisque Qualitatibus ad Beneficia requisitis.

1. *Scientia major vel minor pro diversitate Beneficiorum necessaria.*
2. *Unde mensuranda scientiæ necessitas.*
3. *Non exigua scientia necessaria in promovendis ad Dignitates curatas.*
4. *In Canonicis Ecclesiarum Cathedralium quæ scientia requiratur.*
5. *Canonici Cathedrales tales eligendi, qui* consilio *Episcopis assistere queant.*
6. *Synodus Tridentina optat, ut saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis detur Graduatis.*
7. *Gradum Academicum Synodus reputavit in publico eruditionis testimonio.*
8. *[illegible] examen circa promovendos; [illegible] consulatur.*
9. *Multum nocent Ecclesiæ & Reipublicæ qui gradus Academicos indignis annuunt.*
10. *Enormis peccati arguuntur indignis gradum conferentes.*
11. *Sententia Joannis Gersonis de indebita graduum Academicorum collatione.*
12. *Quæ Beneficia in Belgio requirant gradum Academicum.*
13. *In regno Galliæ requiritur ut promovendus sit Regnicola.*
14. *Quid de hoc obtineat in Hispania & Belgio.*
15. *Non solet huic juri Papa derogare.*
16. *Qualitates in fundatione expressæ sunt servandæ.*
17. *Beneficia Patrimonialia, quæ? & facta collatio* non consanguineo *est valida non concurrente consanguineo.*
18. *Secus in Beneficiis debitis Graduatis.*
19. *Quomodo graduum computatio ineunda dum agitur de Beneficiis Patrimonialibus.*
20. *Beneficia Patrimonialia non facilè admittenda: & quare.*
21. *Conditio prælationis consanguineorum est odiosa, ideoque restringenda.*
22. *Quædam Dignitates debent conferri Canonicis.*
23. *An sufficiat fuisse Canonicum tempore adeptæ Dignitatis.*
24. *Erectio Canonicatûs ad retinendam dignitatem.*

I. INter qualitates in providendo de Beneficio imprimis recensenda est scientia, talis, quæ officio, ob quod Beneficium datur, sive Beneficio incumbendi, obeundo est necessaria.

Porrò cum officia Beneficiis annexa varia sint, eorumque functiones majorem vel minorem scientiam requirant, non una quoque, nec æqualis ad omnia Beneficia scientia requiritur.

II. Porrò talis generaliter requiritur, quæ functionibus Beneficio annexis adimplendis necessaria & conveniens est.

Hinc Synodus Tridentina *Sess. 24. c. 12. De Reformat.* postquam dixit, Dignitates in Ecclesiis, præsertim Cathedralibus, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disci-

disciplinam fuisse institutas, ac proinde meritò, qui ad eas vocantur, tales esse debere; qui suo muneri respondere possint, tamquam consequens subinfert: “Nemo igitur ad dignitates quascumque quibus animarum cura subest promoveatur, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit, & in Clericali ordine versatus, *doctrinâ* ad suum munus *necessariâ* ac morum integritate commendetur.

III. Cùm his dignitatibus *cura animarum* incumbat, ea comprimis doctrina necessaria est, quæ regimini animarum quod à Patribus *ars artium* vocari consuevit, ritè obeundo requiritur: & quidem eò eminentior doctrina, & eruditio major, quò cura Dignitatibus his incumbens, non tantùm aliquos simplices laicos, sed plerumque Clerum numerosum concernit; qui quoad vitam perfectiorem vocantur, eò eruditione majore opus in Directore. Hoc utinam attenderent, qui hasce Dignitates sine ullo penè onere existimant; minoremque ad eas doctrinam necessariam, quam ad quodcumque Beneficium Parochiale.

IV. Ulteriùs omnes Dignitates, quin & Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus instituti sunt, ut in regimine Ecclesiæ Episcopo opera & consilio assistant, atque propterea Capitulum Cathedrale, Ecclesiæ *Senatus* appellari meruit.

Unde singulariter de Canonicis Cathedralibus verificatur quod præterito sæculo de universis Canonicis dixit Cardinalis Polus; “Canonicatus & præbendas instituendi ratio & causa hæc fuit, ut qui ad eas assumuntur Episcopo assistant, eumque in muneris sui functione *consilio* & *opera* adjuvent, & in Divinis celebrandis Ecclesiæ inserviant: “In Decreto Reform. Cleri Anglicani *nu.* 3. Habetur tom. 14. Concil. general. *col.* 1743.

Quare Molanus expendens Canonicorum institutum & vocationem, ait “Beati sunt illi Canonici & verè omni laude dignissimi, qui non contenti bonâ vitâ, & Canonico Ecclesiæ officio, secundum mensuram donationis opitulatores esse cupiunt in Ecclesia Dei, scientes hanc esse vocationem suam. “ *Lib.* 1. *Ee Canon. capit.* 27.

V. Inter articulos nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis pro reformatione Ecclesiæ oblatos legitur hic ordine 27. “Cum Episcopus eâ jurisdictione uti non debeat; secundùm antiqua Decreta, nisi consulto Capitulo, quemadmodum nec alia suæ Diœcesis gravia negotia tractare: danda est diligens opera ut Canonici Cathedralium Ecclesiarum sint assidui in Ecclesia Cathedrali, bonis moribus & scientia præditi, quique saltem 25. annum attingant: nam ante illam ætatem cum non possint per leges humanas rebus suis prospicere, quomodo Episcopo consulere poterunt?

Quamvis non decreverit omnia quæ hoc articulo continentur, fat tamen ostendit, non mediocrem scientiam in Canonicis, præsertim Cathedralibus requiri.

VI. Hac de causâ desideravit, ut non tantùm præcipuæ Dignitates Doctoribus aut Licentiatis in Theologia aut jure Canonico conferrentur, sed insuper “ hortatur, ut in Provinciis, ubi id commodè fieri potest, dignitates omnes & saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Ecclesiis, vel Collegiatis insignibus conferantur tantùm Magistris vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia vel Jure Canonico.

VII. Ut quid enim hosce gradus Academicos exigi putabimus, an forsan tanquam quosdam varios honoris titulos? nequaquam sanè: sed ut publica eruditionis testimonia, quibus omnibus constaret, eos scientiâ vel Theologica, vel Juris Canonici ita instructos, ut meritò publicum testimonium mererentur.

Hoc in jam citato Decreto luculenter expressit Synodus Tridentina. Postquam enim declarasset, Dignitates præsertim in Ecclesiis Cathedralibus ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam institutas, ac propterea neminem ad eas promovendum, nisi *doctrinâ* ad suum munus exequendum necessariâ commendetur, mox ea, quæ de gradibus Academicis ex ipso Decreto jam relata sunt, subjecit tanquam medium quo finis ille obtineretur; id est, nemo ad eas promoveretur, nisi doctrinâ ad suum munus exequendum necessariâ commendetur; de qua ex gradu Academico tanquam publico doctrinæ testimonio constaret.

Luculentiùs id declaravit *Sess.* 22. *c.* 2. *De Reform.* requirens, ut quicumque post hæc ad “Ecclesias Cathedrales erit assumendus, *scientia* ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere; “deinde subjungens: “Ideoque anteà in Universitate studiorum Magister, sive Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel jure Canonico meritò sit promotus, aut publico Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.

Cùm hoc loco exigat Synodus, ut promovendus ad Ecclesiam Cathedralem *publico* Academiæ testimonio ad alios docendos idoneus ostendatur nisi Gradu Academico fuerit insignitus, manifestè evincitur, Gradum Academicum ex mente Synodi esse vice publici testimonii quo promovendus ad Ecclesiam Cathedralem idoneus ad alios docendos ostendatur.

VIII. De hac veritate persuasi Principes Belgii, nihil adeò in hujus Universitatis visitatione anno 1617. inculcârunt, atque enixè præceperunt, quam ut nemini, signanter in Theologia aut Jure gradus Licentiæ aut Doctoratûs annueretur, nisi prævio de capacitate & eruditione *stricto* examine; *solique idonei admittantur, indonei autem omni privato affectu seposito* (ait visitatio circa Facultatem Tehologicam) *repellantur*.

In eadem præscribitur Doctoribus Juris examini Graduandorum præpositis, ut passim ubicumque libuerit per totum jus Civile, vel Canonicum respectivè Licentiandos examinent.

Et *nè illis dedecori sit* (ait Visitatio) *repulsam pati, statuimus, ut notabili tempore ante repetitionem dictum examen* RIGOROSUM fiat.

Rationem verò instituendi hujus *rigorosi* examinis ex ipsa visitatione attendamus: “Ne *paucarum* legum (ait) aut *Canonum* Licentiati fiant, sed in Theoria juris perfectè versati in palæstram praxeos ut docti & spectabiles Viri prodeant, qui clientibus prudenter & candidè patrocinentur, *atque cathedralibus, aut collegiatis Ecclesiis probè consulant*, statuimus.

IX. Non dubium proinde, verissimè notatum esse à viro erudito Petro Tholosano *lib.* 18. *De Republ. c.* 9. *n.* 6. “Quod multum nocet reipublicæ, quod professores aliqui reperiuntur, parum timoratæ conscientiæ, & non considerant quale pecus arcadicum introducant Ecclesiis & Subselliis, ad gratiam sæpe gradus profanis concedentes: nec considerant, se reddituros rationem coram Deo & hominibus de tanta in probandis studiis negligentia.

Hujus sui dicti rationem præmiserat: “Siquidem indigni potiti gradibus, vel mercati eosdem, eorum favore Beneficia Ecclesiastica & sæculares dignitates sub *persona pteritorum* invadunt, præripiunt pauperibus *doctis* & benemeritis.

X. Qui hæc aliaque incommoda in Rempublicam seu Civilem seu Ecclesiasticam ex indebita & nimium facili graduum Academicorum collatione redundantia seriò attenderit, nescio an nimii rigoris damnabit dictum cujusdam Auctoris relatum ab Andrea Bouvvens JCto. Mosa Trajectino *lib.* 2. *De Juris justitiæque Usu & Abusu c.* 3. “eos Academicos *mortaliter* peccare, qui gradibus titulis insigniunt indignos; adeoque velut *publico* testimonio Tribunalibus, & Dei Ecclesiis imponunt.

XI. Refert Joannes Sinnichius in Saule Ex rege *lib.* 1. *c.* 122. § 465. de Joanne Gersone, quod inter alias causas ob quas Cancellariatui Academiæ Parisiensis renuntiare meditaretur hanc allegaret: “Cogor ad deliberationem aliorum vel pro consuetudine temporis ignaros scientiâ, & perniciosis moribus promovere. “Ad quæ verba reflectens Sinnichius ait: “Censuit nimirum indignorum ad gradus Academicos promotionem, *gravem* esse *iniquitatem*, ideo utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Ecclesiasticæ, quàm Politicæ inferre perniciem.

XII. Ad quas Dignitates ex Decreto Concilii Tridentini, tum ex Bulla erectionis novorum Episcopatuum requiratur gradus Academicus, notavimus supra *parte* 1. *tit.* 12. & *tit.* 10. ubi actum fuit de Canonicatibus graduatis.

De scientia necessaria pro obtinendis Beneficiis Parochialibus specialiter tractabitur infra titulo De Concursu ad Beneficia Parochialia; ubi unà de examine promovendorum ad hæc Beneficia agetur.

Sunt & aliæ nonullæ qualitates, vel ex privilegio aut consuetudine Regni vel Ecclesiæ; aut ex speciali Beneficii fundatione requisitæ.

XIII. Ita Regno Franciæ sive ex privilegio, sive consuetudine pluribus Regum Edictis firmata, requiritur, ut promovendus ad quodcunque Beneficium sit Regnicola, nisi a Rege litteras naturalitatis obtinuerit. Unde Rebuffus in additione ad Regulam Cancellariæ *De Idiomate* ait: Nota tamen quod in Francia nec Ordinarius, nec Legatus posset alienigenæ conferre, qui si conferant illud Beneficium, à regnicola impetrari poterit, quod est notandum, & hoc privilegium regni non solùm prohibet extero habere Ecclesiam Parochialem, de qua hæc loquitur, sed etiam alia quæcumque Beneficia ac alia bona, etiamsi illi fuissent Cardinales, sine Regis beneplacito, obtinere non possent. Quamvis D. Gomes. hic q. 2. volens Cardinalibus favere, multa pro ipsis addixerit: tamen in Francia servatur quod dixi.

De eodem jure testatur quoque Choppinus De Domanio Franciæ *lib.* 1. *tit.* 11. & latiùs probatur in probationibus libertatum Ecclesiæ Gall. *c.* 30.

XIV. Simile esse privilegium & consuetudinem in Regno Hispaniæ testis est Didacus Covarruvias *Pract. qq. capit.* 37. *num.* 5. plures ibidem de hoc jure tractantes & illud ut rationabile adstruentes citans.

In

In Plac. Caroli V. super usu Nominationum Facultatis Artium in hac Universitate cavetur *art.* 1. quod nullus poterit nominari vigore indultorum dictæ Facultati Artium concessorum ad aliquod Beneficium hujus Patriæ, nisi sit ex eadem patria oriundus; vel si extraneus, residerit in dicta patria & studuerit decem annis, aut obtinuerit à Principe litteris consensus in forma. Latiùs Zypæus *tit. de Elect. n.* 13.

XV. De iisdem Regum indultis agit Pyrrus Corradus *lib.* 2. *Praxis Beneficiariæ, cap.* 9. notátque, quod quia hæc indulta concessa sunt ad instantiam Imperatoris, Regum & aliorum maximorum Principum, nunquam Papa derogare consueverit in læsionem Imperatoris & Regum.

XVI. Subinde ex lege fundationis Beneficia debentur certo generi personarum, v. gr. Clericis ejusdem Ecclesiæ, cantoribus, musicis, aliisve certis qualitatibus vestitis: túncque hisce & non aliis hujusmodi Beneficia conferenda sunt.

XVII. Quin & subinde ad Capellanias similiáve Beneficia simplicia vocantur *consanguinei* Fundatoris; soléntque vocari Beneficia *patrimonialia*; de quibus agit Garcias de Beneficiis *part.* 7. *c.* 15. *nu.* 6. notátque quòd facta collatio alteri quàm consanguineo sit invalida: "quod tamen (ait *nu.* 7.) procedit & accipiendum est, contradicente & opponente se aliquo consanguineo, & sibi fieri provisionem petente; aliàs enim præsentatio seu provisio alteri facta sustineretur.

XVIII. Rectè tamen monet *num.* 10. advertendum id quod dicitur, collationem sustineri ob non concursum alicujus qualitatem illam habentis, "non esse verum in Beneficiis quæ sunt conferenda *qualificatis*, non ob favorem & respectum personarum; sed Ecclesiæ & Beneficii, ut melius & magis idoneis personis provideatur, ut graduatis: tunc enim non valeret collatio aliter facta etiamsi nullus qualificatus peteret sibi fieri, quilibétq; etiam non qualificatus posset petere, declarari collationem nullam.

XIX. Plura dubia circa hæc Beneficia ibidem proponit & resolvit Garcias; atque inter cætera resolvit *num* 23. in Capellanis ad quas vocantur consanguinei proximiores faciendam computationem secundum leges: "quia quamvis in Beneficiis & Capellaniis non succedatur jure *hæreditario & successionis meræ*, tamen negari non potest, quin ubi consanguinei vocantur, sit materia successionis, saltem aliquo modo & adinstar.

XX. Cùm vero in Beneficiis Ecclesiasticis omnis species successionis hæreditariæ sit merito vitanda, neque ministeria secundùm sanguinem, sed secundùm merita sint distribuenda, hujusmodi conditio Beneficii fundationi non facilè adjicienda, neque à Prælatis facile admittenda, quemadmodum de Bursis seu portionibus pauperum studiosorum notavi *tit.* 11. *cap.* 4. *num.* 17.

XXI. Hinc ulterius concluditur, hujusmodi conditiones tanquam naturæ & Beneficiorum, ac sacris Canonibus quodammodo contrarias, ut odiosas esse restringendas; ideoque intra verborum tenorem & rigorem esse concludendas: quapropter si in similium Beneficiorum fundatione dictum non sit, adveniente vocatione, eam publicandam esse, necessaria publicatio non erit; neque consanguinei collationem impugnare poterunt, titulo non factæ publicationis; modo non appareat fraus aut præcipitantia aliqua ex parte collatorum intervenisse ad excludendos consanguineos, & ita in casu occurrente cum aliis Doctoribus aliquando respondi, & conformiter judicatum fuit.

XXII. In multis Ecclesiis aut ex statuto, aut ex fundatione, vel consuetudine inductum est, ut Dignitates non nisi Canonicis conferri queant; aut ex Canonicis eligi debeant. Sic in Ecclesiis Belgicis vi erectionis ad tres dignitates, nimirum Archidiaconatus, Archipresbyteratus & Pœnitentiariatus Canonici Graduati assumi debent.

Meminit quoque Pyrrus Corradus *lib.* 2. *Praxis Benef. c.* 9. Indulti Sixti V. quo cautum est ne "ad principales dignitates existentes in quibusdam locis Diœcesis Leodiensis aliæ personæ, præterquam Canonici majoris Ecclesiæ dictæ civitatis Leodiensis, actu præbendati, & personaliter in ea residentes eligi possint.

XXIII. Occasione hujus indulti Sixtini, "cum dubitaretur, ait Pyrrus Corradus an qualitas Canonicatus requireretur, momento temporis, vel successivè, fuit dictum, hoc negotium versari in actu potius momentaneo; quia indultum dicit, quod nullæ personæ, præterquam Canonici eligantur, & sic qualitas Canonicatus prærequiritur tempore electionis, unde sufficit, ad esse de eo tẽpore.

Ratio potissima fuit (ait) "quod cum indultum verisimiliter requirat dictam qualitatem, ad hoc ut dignitas personis magis dignis conferatur, parum interest quod postea deficiat illa qualitas Canonicalis, ex qua oritur præsumptio meritorum, cum ea deficiente adhuc tamen remaneat præsumptio honestatis, bonitatis, & meritorum, propter illam qualitatem præcedentem.

Deinde subjungit: Unde passim videmus, "quod, stantibus supradictis licet quis, ut dictum est, non possit alequi Dignitatem, nisi fuerit in Ecclesia Canonicus, nihilominus non prohibetur postmodum suum Canonicatum resignare, retenta supra dicta dignitate.

Si tamen statutum aut privilegium vel fundatio vellet ut nullus esset Decanus, V. G. nisi simul esset Canonicus, apparet, quod eo casu non posset manere in ea dignitate dimisso Canonicatu: quia tunc esset Decanus & non Canonicus; quod tenori fundationis videtur contrariari: "& sic aliquando cancellaria Romana expedivit creationem in Canonicum cum clausula, *ex nunc, prout ex tunc & econtra* ad effectum retinendi dignitatem; puta quod Orator litigabat super Canonicatu, & præbenda, & nolebat in eventum evictionis Canonicatus, & præbendæ prædictorum, amittere dignitatem, quam obtinebat, quaque simul cum Canonicatu, & præbenda oportebat vigore prædictorum statutorum retinere: Unde ex nunc, prout ex tunc, in eventum evictionis, creatur Canonicus, ad effectum retinendi prædictam Dignitatem.

XXIV. Ita Corradus loquens ibidem de quibusdam Ecclesiis Gallicanis Cathedralibus, Metropolitanis & Collegiatis, "in quarum statutis cavetur expresse, quod nullus ibidem dignitatem administrationem, personatum, vel officium obtinere possit, nisi in illis Canonicus existat, "uti loquitur Leo X. in concordatis inter ipsum & Franciscum I. reservans sibi potestatem creandi Canonicos ad effectum duntaxat inibi obtinendi Dignitatem, personatum, administrationem vel officium hujusmodi, & non consequendi primam præbendam vacaturam.

Vide Rebuffum ad hunc textum concordatorum, ibi latè tractat de hujusmodi Canonicis honorariis & titulatis.

TITULUS XX.

De Pluralitate Beneficiorum.

CAPUT I.

Semper vetita Beneficiorum pluralitas, & rationes prohibitionis.

1. *De pluralitate Beneficiorum nihil expressè in antiquis Canonibus.*
2. *Dum Canones vetant aliquem ad plures Ecclesias ordinari, pluralitatem Beneficiorum damnant.*
3. *Quid hac de re decreverit Synodus Calchedonensis?*
4. *Decretum Synodi VII. & ratio prohibitionis.*
5. *Ostenditur hoc Decreto* pluralitatem *Beneficiorum fuisse damnatam.*
6. *Pluralitas Beneficiorum quantumvis* simplicium *&* tenuium *jure Communi vetita.*
7. *Anonnullis in Synodo Tridentina distinctio Beneficiorum compatibilium & incompatibilium reprobata, & quare?*
8. *Singula officia singulis Beneficiis annexa vetant uni plura conferri.*
9. *Injusta Beneficiorum pluralitas, quia unus accipit stipendia plurium.*
10. *Fundatorum intentio per Beneficiorum pluralitatem defraudatur: & vagandi occasio datur.*
11. *Pluralitas Beneficiorum sæpius juri naturali repugnat.*
12. *Beneficiorum pluralitas in certis circumstantiis licita esse potest.*
13. *Quæ circumstantiæ concurrere debeant, ut pluralitas non sit juri naturali contraria.*
14. *Qui titulo consuetudinis aut dispensationis plura Beneficia securè retinere vult, quid attendere debeat?*

IN Pristinis Ecclesiæ Canonibus nihil quidem contra pluralitatem Beneficiorum decretum legitur: eo quod Beneficiorum ab ipsis Ordinibus distinctio nondum invaluisset; neque Beneficiorum collatio ab ipsa Ordinatione separata esset.

II. Ve-

II. Verum cum ordinari ad aliquam Ecclesiam, eique in ipsa ordinatione adscribi esset juxta illius temporis disciplinam illius Ecclesiæ Beneficiatum constitui; etiam pluribus Ecclesiis adscribi sive intitulari idem erat, quod plura Beneficia in diversis Ecclesiis obtinere.

Hinc quoque intelligitur, quod ubi Canones vetant quemquam duabus Ecclesiis adscribi vel intitulari, reipsâ prohibuerint plura Beneficia in diversis Ecclesiis ab eodem possideri: atque hoc sensu, verissimum est, jam pridem sacris Canonibus pluralitatem Beneficiorum damnatam esse.

III. Concilium Calchedonense *Can.* 10. ait: « Non licere Clericos in duarum Civitatum Ecclesiis eodem tempore in catalogum referri, & in ea, in qua in principio ordinatus est; & in ea, ad quam tamquam ad majorem confugit, propter magnæ gloriæ cupiditatem; eos autem qui hoc faciunt, propriæ Ecclesiæ restitui, in qua ab initio ordinati sunt, ut illic *solum* ministrent... Eos autem qui ausi fuerint post magnæ hujus & universalis Synodi definitionem aliquid eorum, quæ sunt prohibita facere, statuit sancta Synodus eos proprio gradu excidere. « Fragmentum seu summarium hujus Canonis refert Gratianus *caus.* 21. *quæst.* 1. *Can.* 2. his verbis: « Clericum in duarum Ecclesiis civitatum eodem tempore conscribi non oportet.

IV. Idipsum generalioribus terminis decreverunt Patres Synodi septimæ *Can.* 15. fundamenta hujus prohibitionis exprimentes: « Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Ecclesiis non collocetur: negotiationis enim & turpis lucri proprium est, & ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audivimus non posse quempiam duobus dominis servire: vel enim unum odio habebit, & alterum diliget; vel unum amplectetur, & alterum negliget: unusquisque ergo secundum dictum Apostolicum, in eo, in quo vocatus est, debet manere, & in una Ecclesia assidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in Ecclesiasticis negotiis, ea à Deo sunt aliena.

Hic sat aperte declarat Synodus, nullam velle permittere in duabus Ecclesiis ejusdem Clerici eodem tempore intitulationem sive adscriptionem; eo quod nemo possit duobus Dominis, id est, duabus Ecclesiis servire; neque in duabus *assidere*, seu *residere*.

Si ergo Synodus improbet adscriptionem Clerici in duabus Ecclesiis, eo quod nemo possit eodem tempore *duobus Dominis*, id est, duabus Ecclesiis deservire; atque unusquisque debeat in una Ecclesia *assidere*, seu *residere* in qua vocatus est, consequitur, quod eodem fundamento pluralitas Beneficiorum in diversis Ecclesiis generaliter damnata censeri debeat.

V. Certum quippe est, inspectis sacris Canonibus, quin & jure Decretalium, atque ipsa Beneficiorum institutione omne Beneficium requirere personalem residentiam, ac *personale* Officium in illa Ecclesia, in qua ipsum Beneficium fundatum vel erectum est: quam personalem residentiam, & personale officium, quia eodem tempore idem in diversis & dissitis Ecclesiis præstare nequit, consequens est, eodem jure, & attentâ ipsa Beneficiorum institutione, pluralitatem Beneficiorum non secus quam intitulationem Clerici in diversis Ecclesiis esse generaliter interdictam.

Unde Alexander III. in *Cap.* 13. ✠ *De Præbendis* scribens, « istud esse omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una vel diversis Ecclesiis plures dignitates vel personatus obtineat « hanc assignat rationem. « Cum singula officia in Ecclesiis *assiduitatem* exigant personarum.

VI. Hinc communiter concludunt Canonistæ, quod sicuti nullum Beneficium, quantumvis tenue in proventibus, jure communi eximitur à personali residentia; ita nec ulla de jure dentur Beneficia *compatibilia* ob proventuum tenuitatem saltem in diversis Ecclesiis.

Hæc in rem admodum notanda sunt verba citati Canonis 15. Synodi VII. quæ allegatis verbis immediatè subnectuntur: « Ad hujus autem vitæ usum sunt diversa studia; ex his ergo si quis velit, ea quæ sunt corpori ad usum necessaria comparet. Dixit enim Apostolus, *Usui meo & iis qui mecum sunt subministraverunt manus meæ*,

His declarat sat dilucidè Synodus, neque ad comparandum vitæ necessaria, Clericum in diversis Ecclesiis adscribendum; sed aliunde, etiam laborando manibus suis, potiùs debere sibi de necessariis providere.

VII. Quapropter inter articulos nomine Caroli IX. Galliarum Regis Concilio Tridentino exhibitos decimus quartus differentiam compatibilium & incompatibilium Beneficiorum, quoad pluralitatem ut novam, & antiquis Decretis incognitam exhibet, & aboleri postulat. « Unum tantùm Beneficium uni conferatur sublatâ (quod attinet ad pluralitatem) compatibilium & incompatibilium Beneficiorum differentia, quæ distinctio ut est nova & antiquis Decretis incognita, ita Ecclesiæ Catholicæ magnam calamitatem attulit.

VIII. Ulterius quia singula Beneficia sua habent annexa officia, convenit, ut singula singulis committantur personis. « Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Ecclesiæ corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in uno eodemque spiritu alii conferendum est hoc officium, alii committendum est illud: neque uni quantumlibet exercitatæ personæ uno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? sicut enim varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem repræsentat; ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.

Hæc ex *Can.* 1. *Dist.* 89. ubi notant Correctores Romani illa quidem non haberi in Epistolis S. Gregorii ut à Collectoribus citantur, sed referri à Joanne Diacono lib. 2. vitæ ejusdem sancti Pontificis *nu.* 54. tamquam dicere soleret « Singula Ecclesiastici juris officia singulis quibusque personis singulatim committi debere, asserens, quia sicut in uno corpore &c.

Hinc Gratianus huic Canoni præmittit hoc monitum: « In dispensatione verò Ecclesiæ hanc regulam observandam noverit (Episcopus) ut nulli quantumvis exercitatæ personæ duo simul committat officia.

Similiter Bonifacius VIII. in *Cap.* 1. *De Consuet.* in VI. improbans consuetudinem retinendi plures dignitates, rationem improbandi ex ipsa pluralitate officiorum petit dicens *Cum unum officium vix dignè valeat aliquis adimplere*: quasi diceret, cum unum officium vix digne valeat adimplere, indignum est, plures habere dignitates, quæ cum pluribus officiis obeundis astringunt.

IX. Insuper singula Beneficia, juxta hodiernam disciplinam, suos habent annexos proventus, quibus Beneficiati tanquam Ecclesiæ Ministri alantur. Injustum autem appa-ret, ut unus stipendia pluribus Ecclesiæ Ministris destinata accipiat; atque hinc rursus injusta apparet pluralitas Beneficiorum « Nonnulli (ait Concilium Lateranense in *Cap.* 13. ✠ *De Clericis non resid.*) modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas Ecclesiasticas & plures Ecclesias Parochiales, contra sacrorum Canonum instituta nituntur accipere, ut cum unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vindicent plurimorum.

Joannes XXII. in *Extravaganti* EXECRABILIS *De Præb. in comm.* recensens incommoda ex pluralitate Beneficiorum promanantia primo loco recenset, quod « interdum unus qui unum quamvis modicum vix officium implere sufficeret, *plurimorum* sibi vindicat *stipendia*, quæ multis litteratis viris vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua distributione.

X. Ipsa quoque Beneficiorum institutio & fundatio eò tendit, ut plures Ministri constituantur Ecclesiæ; dum igitur unus occupat plura beneficia, contra ipsam Beneficiorum primam institutionem, ipsamque Fundatorum intentionem numerus ministrorum diminuitur; ipsique cultui divini officii detrahitur; quod etiam inter incommoda ex pluralitate Beneficiorum provenientia reponit Joannes XXII. in citata Extravagante: additque: « Habentibus ipsa (plura Beneficia) paratur vagandi materia; Divini cultus minuuntur, hospitalitas in ipsis Beneficiis debita non servatur.

XI. Hæc aliaque ex pluralitate Beneficiorum sequi solita incommoda, reddunt plerumque pluralitatem illam illicitam, prævenienda etiam omnem juris positivi constitutionem sive prohibitionem efficiuntque ut consuetudinem retinendi plura Beneficia tamquam corruptelam & abusum reprobet Pontifex in *Cap.* 1. *De Consuet.* in VI.

XII. Et Sanctus Thomas *Quod lib.* 9. *quæst.* 7. *art.* 11. enumerans prædictas inordinationes, quas pluralitas Beneficiorum in se continet, dixit pluralitatem Beneficiorum non esse annumerandam actionibus de se indifferentibus ad bonum & malum; sed annumerandam actionibus, quæ absolutè consideratæ deformitatem vel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circumstantiis advenientibus, bonæ efficiuntur: Sicut occidere hominem vel percutere, in se deformitatem quamdam importat: sed si addatur, occidere malefactorem propter justitiam, vel percutere delinquentem causâ disciplinæ, non erit peccatum, sed virtuosum. « Hæc S. Thomas additque *in numero harum actionum videtur esse, habere plures præbendas.*

XIII. Deinde docet, quod nisi concurrant circumstantiæ quæ omnes illas inordinationes, quas pluralitas illa in se continet, abstergant, ipsa pluralitas Beneficiorum maneat prohibita jure naturali; nullâque consuetudine aut dispensatione justificari queat.

XIV. Qua-

XIV. Quapropter qui vigore consuetudinis aut dispensationis in pluralitate Beneficiorum securus esse desiderat, necessario expendere debet, an revera hujusmodi concurrant circumstantiæ, quæ omnem illam inordinationem tollant; nihilque adeo supersit, quod ipsam pluralitatem jure naturali illicitam reddat; sed solùm jus positivum, consuetudine aut dispensatione solubile obstet, quo minus pluralitas in talibus circumstantiis esset illicita: uti latiùs infrà capite 5. ostenditur.

CAPUT II.

Quomodo pluralitas Beneficiorum sensim invaluerit; & quibus potissimùm prætextibus.

1 *Beneficiorum pluralitas certis in casibus licita; & ii nimium extensi.*
2 *Synodus VII. unum duabus Ecclesiis præfici permisit*
3 *Verus sensus Synodi.*
4 *Idipsum permisit Synodus Emeretensis.*
5 *Exponitur sententia hujus Synodi.*
6 *Quomodo Decreta Synodorum contra earum mentem extensa sint.*
7 *Ipsa pluralitas ex hac mala interpretatione multum invaluit.*
8 *Quantus fuerit abusus hujus pluralitatis in Gallia sæculo 12.*
9 *Praxis multorum non censetur probata, quia dissimulatur.*
10 *Abusus hic etiam erat circa Beneficia* curata.
11 *Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. contra Beneficiorum pluralitatem.*
12 *Decretum hoc extirpando huic abusui minimè sufficit.*
13 *Dispensationem expressè probans eas frequentiores reddidit.*
14 *Querela Joannis XXII. de excessu dispensationum.*
15 *Decretum hujus Pontificis contra hunc abusum.*
16 *Etiam post hoc Decretum abusus perduravit.*
17 *Commendarum usus circa Ecclesias Parochiales primitus nullus.*
18 *Quomodo hæ progressu temporis palliandæ pluralitati Beneficiorum subservierunt.*
19 *Abusus tegebatur regulâ ab Innocentio III. traditâ.*
20 *Synodi Londinensis Decretum contra hoc palliamentum.*
21 *Idem prætextus acriùs rejectus.*
22 *Ostenditur, quomodo commendarum usu quidem fœde abuterentur.*
23 *Permittit Innocentius unum duas Ecclesias habere* si una ex altera pendeat.
24 *Quomodo hæc regula palliandæ pluralitati Beneficiorum subservierit.*

I. Omnem Beneficiorum pluralitatem pristinis Canonibus vetitam fuisse capite præcedenti ostendimus; unáque notatum Beneficiorum pluralitatem plures inordinationes continere, ob quas etiam præveniendo omnem legem positivam, jure naturali plerumque vetita sit.

Attamen & illud animadvertimus ex sancto Thoma, posse nonnunquam circumstantias concurrere, quæ omnes inordinationes pluralitati plerumque conjunctas, abstergant; eámque inspecto solo jure naturali licitam reddent.

Cum vero casus nonnulli hujusmodi circumstantiis circumscripti in Canonibus essent expressi, mirum quomodo Clericorum multorum ambitio & avaritia, è quibus Beneficiorum pluralitas oriri solet, eos casus contra Canonum sententiam, & Patrum mentem extenderint; atque Beneficiorum pluralitati incrementum dederint.

II. Synodus Œcumenica septima *Can.* 15. adeò districtè interdicit Clericum in duabus Ecclesiis collocari; id est juxta modernam disciplinam, in duabus Ecclesiis Beneficiatum esse, ut nequidem ad inopiam sublevandam id permittat; sed velit ut potius manibus laborando victui necessaria sibi comparare studeat, uti capite præcedenti retulimus; subjungit tamen hanc cautionem: » Et hoc quidem » in hac à Deo custodita civitate, In iis autem quæ extrà sunt » locis, propter hominum inopiam permittatur.

III. Verus hujus Canonis sensus est, quod unus idemque Sacerdos possit duabus Ecclesiis extra civitatem constitutis deservire, dum ea est hominum in iis Ecclesiis inopia, ut singulæ singulos Sacerdotes habere nequeant: quo casu ut hominum illorum necessitati, quantum possibile est, succurratur permittit Canon, ut idem Sacerdos duabus Ecclesiis sibi vicinis deserviat.

IV. Legitur quoque in Synodo Emeretensi anno 666. *Can.* 19. In Parochiis multæ sunt Ecclesiæ constitutæ, quæ à fidelibus factæ, aut parum, aut nihil de rebus videntur habere Sacerdotali ergo Decreto Presbytero *uni plures* extant » commissæ; unde cavendum est, ne occurrente paupertate » ordo ibidem non impleatur Missæ.

Hic rursus permitti videtur Beneficiorum pluralitas, dum *uni* Presbytero plures Ecclesiæ extant commissæ; idque *Sacerdotali Decreto.*

V. Verùm si rursus ex mente Concilii sensus Canonis teneatur, nihil cum vetita Beneficiorum pluralitate commune eum habere apparebit. Agitur in hoc Canone de Ecclesiis haud parum fundatis in eadem Parochia existentibus, in quibus Missæ per certos dies celebrari debebant; quæ facile per unum Sacerdotem celebrari poterant; ideoque incongruum non habebatur *uni* Sacerdoti earum Missarum, accedente prælertim Ecclesiarum paupertate, celebrationem committere: hocque sollicitè eodem Canone cavetur, ut Presbyter ille, juxta Episcopi jussionem in iis Ecclesiis Missarum solemnia congruo tempore persolvat.

His igitur Canonibus permittitur uni Sacerdoti duabus Ecclesiis deservire; sed eo duntaxat casu, quo utrique simul per se satis facere potest; & Ecclesiarum vel populi necessitas & servitium id postulant.

VI. At unà cum sæculis labente Ecclesiasticâ disciplinâ, quod hisce ac similibus Canonibus canonicè decretum fuit, hominum avaritia & ambitio in proprium commodum detorserunt; atque in pallium pluralitatis Beneficiorum quorumcunque, etiam curatorum, & dignitatum, idque in Ecclesiis quantumvis à se procul dissitis, assumpserunt; præsertim invalescente sæculo nono & sequentibus pernicioso illo, & melioribus temporibus inaudito principio, quod quis officio & oneribus Beneficiis etiam *Curatis* annexis *per alium* satisfacere posset; ac per consequens, nec personaliter in loco Beneficii residere teneatur: quæ tamen personalis residentiæ obligatio præcipuum erat incompatibilitatis fundamentum.

Quanto impetu, hoc principio semel admisso, Beneficiorum quorumcunque pluralitas propagata fuerit, ex Decretis conciliorum quæ ei opposita fuerunt innotescit.

VII. Synodi Parisiensis anno 829. *Can.* 49. hujus excessûs locupletissimum testimonium reddit. Primò itaque ponit hanc generalem Regulam: » Sicuti unicuique civitati convenit » proprium habere Episcopum, ita & unamquamque Basilicam Deo dicatam decet & oportet proprium Presbyterum.

Post hanc regula subinfert » Avaritia sanè, quæ est idolorum servitus, quod non sine magno pudore prosequimur » quosdam adeo presbyteros, falsique retinaculis adeò » devinxit, captivosque effecit, ut sui officii immemores effecti, ne» sciant qui sint, nesciantque quid sint vel quid agere de» beant. Hi namque ignibus avaritiæ inflammati, sacerdota» lisque dignitatis immemores, curam Ecclesiarum in qui» bus promoventur, postponentes, datis quibusdam xeniis, » aut pollicitis non solum à Clericis, verum etiam à laicis, » alias Ecclesias contra fas ad Christi famulatum peragen» dum suscipiunt.

Deplorat post hæc quod hinc » religio Christiana fuscatur, & sacerdotalis ordo contaminatur, imo avaritia Sacer» dotum à subditis denotatur, loca quæ Deo dicata cultu sibi » debito privantur, & animarum pericula generantur.

VIII. Cum autem abusus hic admodum faveret avaritiæ & ambitioni hominum, neque prætextus eum palliandi deessent, continuò collabentibus sæculis magis invaluit, uti ex multiplicibus Conciliorum Decretis intelligi potest: in tantum ut & in ipsa Gallia consuetudo perversa retinendi plura Beneficia ita invaluisset sæculo 12. ut teste Alexandro III. in *Cap.* 15. ꝫ *De Præbendis*, præ multitudine delinquentium emendari non posset: ita enim scribit ad Genuensem Archiepiscopum: » Cum non ignores, quod una Ecclesia » unius debeat esse Sacerdotis, mirabile gerimus & indig» num quod uni personæ locum in pluribus Ecclesiis velis » concedere, vel in Episcopatu tuo inducere consuetudinem » Ecclesiæ Gallicanæ: quæ cum unum ad plura recipiat Be» neficia, contra sanctorum Canonum instituta, non appro» batur à nobis, licèt non possit præ multitudine delinquen» tium emendari. » Ita legitur in integra Decretali.

IX. Occasione hujus Decretalis observandum, nullatenus inferri posse, consuetudinem aliquam approbatam, tametsi multitudinem habeat sequentem, & pro tempore ab Ecclesia toleretur. Idipsum in hac eadem materia probat Innocentius III. in *Cap.* 18. ꝫ *eod.* subjiciens hanc Regulam: » Cum multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta » fuerunt in judicium, exigente justitia non debeant tolerari.

X. Nec tantum hic abusus circa Beneficia simplicia; sed etiam circa Parochiales Ecclesias, cum summo animarum periculo eò excreverat, ut non duas, vel tres, sed sex aut plures Ecclesias plurimi haberent, quemadmodum testatur Concilium Lateranense sub Alexandro III. *Cap.* 14. quod & huic abusui occurrere volens, sequens edidit Decretum relatum *in Cap.* 3. ꝫ *De Clericis non resid.* » Quia non» nulli modum avaritiæ non ponentes, Dignitates diversas » Ecclesiasticas & plures Ecclesias Parochiales, contra sa» crorum

„crorum Canonum instituta nituntur accipere, ut cum u-
„num officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vindi-
„cent plurimorum: ne id de cætero fiat, districtius inhibe-
„mus. Cum igitur Ecclesia vel Ecclesiasticum Ministerium
„committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ
„residere in loco, & curam ejus, per se ipsam valeat exerce-
„re. Quod si aliter actum fuerit: & qui receperit, quod
„contra sacros Canones accepit amittat: & qui dederit, lar-
„giendi potestate privetur.

XI. Abusui tam abominando, sed multorum avaritiæ & ambitioni admodum opportuno, extirpando, haud sufficiebat hoc Synodale Decretum; imò teste Concilio Lateranensi sub Innocentio III. „ propter præsumptiones & „quorundam cupiditates, *nullus* hactenus aut rarus de præ„dicto statuto fructus provenerat.

Itaque hoc Concilium efficacius remediis adhibere desiderans, statuit, „ ut quicunque receperit aliquod Benefici„um habens curam animarum annexam, si prius tale Bene„ficium obtinebat, eo sit *jure ipso* privatus: si forte illud reti„nere contenderit, alio etiam spolietur. Is quoque ad quem „prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius li„berè conferat cui meritò viderit conferendum: & si ultra „tres menses conferre distulerit, non solùm ad alium se„cundum statutum Lateranensis Concilii, ejus collatio „devolvatur: verum etiam tantum de suis cogatur proven„tibus in utilitatem Ecclesiæ, cujus illud est beneficium, as„signare, quantùm à tempore vacationis ipsius constiterit „ex eo esse perceptum. Hoc idem in personatibus decer„nimus observandum: addentes ut in eadem Ecclesia nul„lus plures dignitates, aut personatus habere præsumat, „etiamsi curam non habeant animarum.

XII. Hoc rursus Decretum, licet in pluribus pro temporum duritia condescendens, sive dissimulans: utpote nihil de pluralitate præbendarum, neque Beneficii curati cum Canonicatu aut alio simplici beneficio disponens, neque suum habuit effectum.

Et quidem anno 1237, id est viginti annis ab edito hoc Decreto, cum in Synodo Londinensi per Legatum Sedis Apostolicæ convocata statutum hoc pronuntiaretur, tanta multitudo obtinentium plura beneficia reperta est, tantusque tumultus excitatus, ut ab executione Decreti supersedere coactus fuerit Legatus. Habetur tom. 11. Concil. *col.* 525. & sequentibus.

XIII. Præterquam quod prædictum Decretum tantum loqueretur de pluralitate beneficiorum curatorum, Dignitatum & Personatuum, pluralitatem aliorum beneficiorum dissimulando, addidit insuper hanc clausulam: „ Circa sub„limes tamen & litteratas, personas, quæ majoribus benefi„ciis sunt honorandæ, cum ratio postulaverit, per Sedem „Apostolicam poterit dispensari.

Qua hac expressione Decreti quo pluralitas damnabitur via quodammodo justificandi ostendebatur, & dispensatio contra legem probabatur, & quasi offerebatur, ipsæ dispensationes adeo fuere frequentes, ut tandem tanquam jus ordinarium invaluisse videantur: uti non obscurè significat Decretum Concilii Lugdunensis in *Cap. 3. De Officio Ordinarii in* IV. id unum permittens Ordinariis locorum, ut „ Subditos suos plures dignitates vel Ecclesias, quibus ani„marum cura imminet obtinentes: seu personatum aut Di„gnitatem cum alio Beneficio, cui cura similis est annexa: „districtè compellant, *dispensationes* quarum auctoritate eas „Canonicè tenere se asserunt, intra tempus pro facti qua„litate ipsorum Ordinariorum moderandum arbitrio, ex„hibere, „ Et si non exhibuerint, tunc Ecclesiæ, quas sine dispensatione illicitè detineri constiterit, liberè possint conferri aliis per eos, ad quos collatio earum pertinet.

„Cæterum (ait Concilium) si dispensatio exhibita, suf„ficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in Bene„ficiis hujusmodi, quæ Canonicè obtinet, molestetur, Pro„videat tamen Ordinarius, qualiter nec animarum cura in „eisdem Ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negliga„tur: nec Beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si „verò de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, su„per hoc erit ad Sedem Apostolicam recurrendum: cujus „est æstimare, quem modum sui Beneficii esse velit.

Hic patenter indicatur, quàm frequens esset dispensationum usus, & quàm difficulter Ordinarii Clericos ad dimissionem Beneficiorum cogere possent; modo saltem dispensationem in consueta forma expeditam proferre possent, imò quodammodo ipsis Ordinariis præciperetur, ne Clericos simili dispensatione munitos turbarent.

XIV. De multiplici hac dispensatione à Pontificibus obtenta seu potius extorta conqueritur Joannes XXII. in *Extravagante 2. De Præbendis in Communib.* dicens: „ Execrabilis quorundam tam Religiosorum, quàm Sæcularium „ambitio, quæ semper plus ambiens, eo magis insatiabilis „creditur, quo sibi amplius indulgetur, & improbitas im„portuna petentium à nobis & prædecessoribus nostris Ro„manis Pontificibus non tam obtinuisse, quàm extorsisse „plerumque noscuntur, ut unus interdum etiam ad unum „Beneficium Ecclesiasticum minùs idoneus, in diversis Ec„clesiis nedum vicinis, sed ab invicem longè distantibus, „imo nonnunquam in diversorum regnorum partibus si„tuatis, plures quàm duas vel tres, aut plures etiam digni„tates, vel personatus, officia seu Prioratus, aut diversa „Ecclesiastica Beneficia curam animarum habentia possit „dispensativè, cùm aliàs non liceret de jure communi, reci„pere, & simul licitè retinere.

XV. Post hæc enumeratis incommodis quæ ex hac pluralitate in Ecclesiam redundant, subdit: „ Nos itaque tot „malis tantisque discriminibus occurrere cupientes; omnes „& singulas dispensationes super receptione ac retentione „plurium dignitatum, personatuum, officiorum, Priora„tuum, aut Beneficiorum, quibus cura sit animarum anne„xa, sub quacunque forma vel expressione verborum à „nobis, vel dictis prædecessoribus nostris cuicunque per„sonæ concessas. (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ „Ecclesiæ qui circa nos universali Ecclesiæ serviendo sin„gularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt; ac „Regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac generis „claritatem sunt potioris prærogativa gratiæ attollendi, „duntaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus „nostris habita diligenti: de ipsorum consilio & ex certa „nostra scientia in forma subscripta duximus taliter mode„randas, quod per moderamen nostrum effrenatam circa „easdem personas talium Beneficiorum multitudinem re„frenemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum „hujusmodi totaliter non frustrentur.

XVI. Verùm experientia nimis quàm compertum est, quàm velociter reviviscant abusus, ubi radicitus extirpati non sunt; quamque ipsa Decreta soleant esse inefficacia, dum in iis ipsis rima, per quam rursus abusus sibi introitum paret, relinquitur & probatur.

Unde & Beneficiorum pluralitatem etiam post hanc Joannis XXII. Constitutionem sub pallio dispensationis Apostolicæ non parum frequentem fuisse, posteriorum Synodorum Decreta satis demonstrant; atque inter alia Synodi Coloniensis an. 1536. *parte 7. cap. 32.* quo suum contra pluralitatem Beneficiorum zelum ostendens, eum admittere cogitur quæ dispensatione Sedis Apostolicæ [illegible] nens, ut qui adversus Decreta eam pluralitatem proscribentia tueri se volent dispensatione Sedis Apostolicæ, *videant ut causis dispensationis obtentæ Deo comprobent.*

XVII. Denique ad palliandam Beneficiorum pluralitatem tandem posterioribus sæculis plurimum juvit *commendarum & unionum* usus, qui præstitis Ecclesiæ temporis ritè institutus, in maximum tandem degeneravit abusum, & colorem multiplicandis in eandem personis Beneficia subministravit.

Olim vacante aliquâ Ecclesiâ, cui ob bellorum tempestatem aliâve de causa non statim de pastore provideri poterat, is cui providendi cura commissa erat, alicui etiam interdum vicino Pastori curam ejus *commendabat*, modo non absimili, quo hodie *deserviturа* committebatur. Sicut ergo *deservitura* hodierna, ita & *commenda* non nisi ad utilitatem Ecclesiæ vacantis, idque necessitate cogente & durante vacatione committebatur atque de simili commendâ intelligendum est, quod dicitur in *Can. 2. caus. 21. q. 1.* „ Qui „plures Ecclesias retinet, unam quidem *titulatam*, alteram „verò sub *commendatione* retinere debet.

XVIII. Progressu temporis *Commendatarii*, varios sive necessitatis, sive honestatis titulos obtendentes, fructus ipsarum Ecclesiarum occuparunt: atque ut diutius iis fruerentur, quominus iis provideretur de proprio Pastore, varia impedimenta objectare solebant.

Huic fraudi ut occurreretur, præscriptum legitur in *Cap. 15. De Elect. in* VI. ne *commenda* duraret ultra sex menses.

At Commendatarii, qui fructus Ecclesiarum ambiebant, super hoc Decreto dispensationem à Sede Apostolica variis artibus extorquebant; quâ mediante non tantum ad vitam, sed etiam cum pleno jure percipiendi proventus Ecclesiarum, detractis duntaxat impensis necessariis pro Vicario, commendas plurium Ecclesiarum retinebant.

XIX. Insuper in pluralitatis justificationem abutebantur regula probata ab Innocentio III. *in Cap. 54. De Elect.* quòd nullus possit plures Parochiales Ecclesias obtinere, *nisi unam intitulatam, alteram commendatam haberet*: quæ deverè commenda ad tempus, non verò de fictitia hac intelligenda erat.

Dum enim ita ad vitam in *commendam* plura Beneficia retinentur, verba quidem Canonum servari videntur; at mens & verus sensus Canonum negligitur: quandoquidem evidens sit, ejusmodi Commendatarios non nisi *voce* distingui ab iis, qui *titulo* Beneficii possiderent; eæque incommoda oriebantur, sive per modum hujusmodi commendæ, sive per modum *tituli* plura Beneficia ab eadem persona possiderentur.

XX. Unde Synodus Londinensis anno 1237. *Can.* 10 decernit, ut Vicaria Parochialis Beneficii nulli concedatur, *nisi juret residentiam ibi facere ac eam faciat continuè.*

corpo-

corporalem. Rationem subjungit : „Sic eluditur illi dolo, „quo sæpè assignato alicui nomine personatus modico, si„mulatè dabatur illi Ecclesia sub ficto nomine Vicariæ, qui „timens alia Beneficia perdere, metuebat eam recipere ut „persona.

Hic nomine Vicariæ significari *commendam*, & nomine *personæ* ipsum Beneficiatum *intitulatum* dubitari nequit.

XXI. Multò expressiùs hunc abusum proponit & condemnat Concilium apud Salmurum anno 1255. ab Archiepiscopo Turonensi ejúsque Suffraganeis celebratum *Can.* 28. „Item nonnulli Episcopi, & alii Prælati, propriis lu„cris & commodis suorum inhiantes, Ecclesias Parochia„les, quæ proprios possint habere Sacerdotes, Clericis & „aliis personis Ecclesiasticis, habentibus alias Ecclesias Pa„rochiales, vel competenter beneficiatis, ut possint eos plu„ribus onerare Beneficiis, commendant unam, vel duas Ec„clesias Parochiales, in animarum suarum periculum & „scandalum plurimorum : ut sic habeant *commendatas*, quas „secundùm Canones habere non possint *intitulatas* : quod „fieri de cætero prohibemus : statuentes, ut qui taliter Ec„clesias commendatas recipit, vel de cætero receperit, ca„reat Ecclesiâ sic commendatâ ; & conferens potestate „conferendi illam Ecclesiam illâ vice sit privatus.

XXII. Graphicè quoque eum describit Synodus Londinensis anno 1268. *Can.* 31. atque in eum vehementissimè invehitur ; & inter alia rectè notat, originem commendationis bonam, regulamque ante traditam ex *Cap.* 54. *X. De Elect.* esse Canonicam, sed ad palliandam avaritiam eâ multos abuti, & in alienum sensum detorquere : „Quidam „(ait) rationis expertes, vel Juris Regulas contemnentes, „dum ad plurium Ecclesiarum occupationem, velamen „aliud non habentes quomodo ditari festinant, vacantes „Ecclesias sibi commendari procurant, amplectentes juris „verba, non sensum, quod aliquando permittit unam ha„beri Ecclesiam intitulatam, & aliam commendatam. Et „cum juxta sanum intellectum, propter necessitatem vel „utilitatem vacantis Ecclesiæ, jus commendationis, non „tam præceptoriè quàm permissivè fuerit introductum ipsi „ad cupiditatis suæ lucrum omnia convertentes, in ipsa„rum Ecclesiarum dissipationem, non solùm unam, sed „plures recipiunt commendatas.

XXIII. Innocentius III in citato *Cap.* 54. *X. De Elect.* dicens, quod nullus possit plures Ecclesias Parochiales obtinere, addit, *nisi una pendeat ab alterâ*, id est, una alteri esset unita.

Hæc quoque regula ex vero Canonum sensu accepta nihil irregulare habet. Quidni enim tuæ Ecclesiæ viciniæ, quæ ob devastationem, aut alia occasione Presbyteros alere nequeunt, neque duos ob incolarum paucitatem requirunt, uniri possint : atque ita unitæ per modum unius uni conferri : de quo casu loquitur *Can.* 2. *Dist.* [illegible]

XXIV. Verum progressu temporis hæc regula in apertissimum abusum, & abominandum prætextum pluralitatis Beneficiorum degeneravit.

Cœperunt enim [illegible] carnâ, neglectâ necessitate aut utilitate Ecclesiarum, plures Ecclesiæ etiam à se invicem remotissimæ & admodum opulentæ uniri in favorem alicujus personæ ; idque vitâ ejus durante : quâ unione factâ, unum specie tenus Beneficium conferebatur, sed quod re ipsâ plura secum trahebat : nec non nisi voce tenus e pluralitate Beneficiorum differebat.

Unde Prælati præformandis articulis reformationis faciendæ in Concilio Tridentino à Paulo III. deputati dicere non dubitarunt : „Quæ de unionibus Beneficiorum ad *vitam unius*, ne scilicet obstet illa Beneficiorum pluralitas „ad obtinenda incompatibilia, nomine est *mera fraus* le„gis ?

Tot palliis & involucris tecta Beneficiorum pluralitas, mirum quantùm instante Concilio Tridentino invaluisset ut propterea non exigua Patribus Tridentinis cura fuerit, abusum illum extirpandi, variaque Decreta condendi, uti capite sequenti ostendetur.

CAPUT III.

Quid contra pluralitatem Beneficiorum actum & statutum in Concilio Tridentino

1 *Circa tempus Concilii Trid. summoperè invaluerat Beneficiorum etiam Curatorum pluralitas, & ex hac Pastorum non residentia.*

2 *Abusuum scaturigo est Pastorum absentia.*

3 *De restituenda Pastorum residentia ante omnia solliciti fuere Patres Tridentini.*

4 *Ut hæc haberetur judicarunt Beneficiorum pluralitatem funditus esse tollendam.*

5 *Postulatio Episcoporum Hispaniæ contra Beneficiorum pluralitatem.*

6 *Postulata hæc primum nonnihil temperanda credit Synodus.*

7 *Referuntur Decreta Synodi Sessione septima edita.*

8 *Quorum Beneficiorum pluralitas hisce decretis improbata.*

9 *Non satis constat, an per hæc Decreta etiam Beneficiorum simplicium non curatorum pluralitas esset improbata.*

10 *Decretum Synodi magis extensum & dubitationem eximens.*

11 *Beneficia requirentia* residentiam *vi hujus Decreti sunt incompatibilia, sive residentia requiratur ratione* curæ animarum, *sive ratione* servitii.

12 *An Rectoratus cum Parochiali sit incompatibilis ex primo capite.*

13 *Quæ sint incompatibilia ob residentiam ratione* servitii.

14 *Incompatibilitas exsurgit ex residentia* præcisâ, *non causativa: & utriusque definitio.*

15 *Exemplum Beneficiorum requirentium residentiam, sed tantùm* causativam.

16 *Synodus Trid. agnovit aliqua Beneficia non requirere residentiam ; & eatenus à Jure communi recessit.*

17 *Habenti Beneficium ad vitam honestè sustentandam non sufficiens potest alterum conferri, modo utrumque residentiam non requirat.*

18 *Quod sit* sufficiens *reputandum cujusque conscientiæ relinquitur ; & hic frequens excessus.*

19 *Hodie consuetudine inductum, ut sine dispensatione retineatur simplex Beneficium cum alio etiam sufficiente ; & unde hæc consuetudo orta sit.*

20 *Synodus Trid. videtur tantùm permittere* unicum *Beneficium simplex primo adjungi.*

21 *Synodus Trid. in vetanda pluralitate Beneficiorum præcipuè attendit impossibilitatem satisfaciendi utriusque oneribus.*

22 *Ex Decreto Synodi Trid. non videntur incompatibilia Beneficia* difformia *in eadem Ecclesia.*

23 *Consonat generalis Ecclesiarum Consuetudo.*

24 *An cum Dignitate cui annexus est Canonicatus possit haberi alia Dignitas, aut Canonicatus in eadem Ecclesia.*

I. Circa tempus Concilii Tridentini adeo Beneficiorum pluralitas, non tantùm Beneficiorum simplicium, sed & Curatorum, imò & Episcopatuum invaluerat, ut omnes passim Parochiæ & Diœceses suis destituerentur Pastoribus, ac ubique penè non nisi mercenarii aliqui Sacerdotes gregibus intenderent.

II. Cum autem compertum esset, abusibus qui Ecclesiam eo tempore quodammodo inundaverunt, remedium efficax nequaquam afferri, quamdiu absentibus Pastoribus dabatur lupis in greges grassandi libertas, Patribus visum fuit, mox de hoc abusu non residentiæ tractare, ipsosque Pastores ad residentiam adigere. Sed cum Pastorum residentia sperari non posset, quamdiu pluralitas Beneficiorum, præsertim Curatorum permitteretur, mox in ipso Synodi initio contra hunc pluralitatis abusum à Patribus agi cœptum fuit.

III. Unde in Congregatione celebrata immediatè post habitam Sessionem secundam, nimirum 9. Januarii 1546. Guilielmus De Prato Episcopus Claromontensis sententiam suam de residentia Episcoporum proferens, urgebat Patres, ne in materia residentiæ aliquid *frigidè & superficialiter* statuerent ; „siquidem (ait) per tantam & non residendi licentiam „orbis gravissimum malum indies latius serpit. Quis enim „ignorat, hac captata occasione magna ex parte hæreses „esse natas, & auctas mirum in modum, indieque magis ac „magis augeri ? Nec videntur facturæ finem, donec hanc „occasionem quærentibus, occasionem amputaverimus.

IV. Inter media vero hanc occasionem amputandi tanquam præcipuum suggerit : „Primò Beneficiorum, & ma„ximè Episcopatuum *pluralitas* ab omnibus tollatur fundi„tus. Quod ita necessarium censeo (inquiebat) ut optem me„moriam illius pluralitatis oblivione sempiterna deleri ; „tanquam avaritiæ clericalis (ob quam tam malè audit ordo „Sacerdotum) primogenitam & omnium malorum *lernam*. „Habetur tom 14. Concil. General. *col.* 1633. & sequentibus.

V. Plures in ipso Concilio in eundem abusum exarserunt ; & quidem cum prævie ante Sessionem de hac materia agi cœptum esset Episcopi Hispani aliis nonnullis adjunctis petierunt „declarandum, pluralitatem Cathedralium Ec„clesiarum esse maximum abusum, monendosque singulos, „ac nominatim Cardinales, ut unâ solâ sint contenti, atque „alias intra breve tempus relinquant, certè ante exitum „Concilii. Tollendam quoque minorum Ecclesiarum pluralitatem, eâ non in posterum modo sed in præteritum etiam prohibitâ, revocatisque omnibus dispensationibus an„tea concessis ; Cardinalibus aliisve minimè exceptis nisi justas ac legitimas afferant causas, quas coram Ordinario curent approbandas.

VI. Hæc Præsulum illorum postulatio rigidior apparebat multis, quàm præsens rerum status pateretur, unde nonnihil temperandam crediderunt; atque primum majoribus & magis noxiis abusibus occurrendum; ac sensim, temporum duritie nonnihil emollitâ ulterius progredi posse, hocque Concilium Synodo placuisse patebit, si Decreta edita Sessione septima conferantur cum Decreto in eadem materia Sessione 24. evulgato.

VII. Primò itaque *Sess. 7. cap. 2. De Reformat.* decernit ut: nemo, quacunque etiam dignitate, gradu, aut præeminentiâ præfulgens, plures Metropolitanas seu Cathedra»les Ecclesias in titulum, sive commendam aut alio quovis »nomine, contra sacrorum Canonum instituta, recipere, »& simul retinere præsumat: cum valde felix sit ille censen»dus, cui unam Ecclesiam bene ac fructuosè, & cum ani»marum sibi commissarum salute regere contigerit.

Deinde *cap. 4.* » quicunque de cætero plura curata, aut »aliàs incompatibilia Beneficia Ecclesiastica, sive per viam »unionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quo»cunque nomine, & titulo; contra formam sacrorum Ca»nonum, & præsertim constitutionis Innocentii III. quæ »incipit, *De multa*, recipere, ac simul retinere præsumpse»rit; beneficiis ipsis juxta ipsius constitutionis dispositio»nem ipso jure, etiam præsentis Canonis vigore, privatus »existat.

VIII. Hinc in primis improbat Synodus pluralitatem non tantùm Cathedralium Ecclesiarum, sive Episcopatuum, sed etiam Curatorum, aut aliàs incompatibilium beneficiorum reprobatis illis fictitiis titulis, & involucris, *unionis ad vitam & commendæ perpetuæ*.

Quia autem Synodus non explicat, quæ beneficia habeat tanquam *incompatibilia*, unaque remittit ad Constitutionem Innocentii III. in *Cap.* DE MULTA ✠ *De Præbendis*, dubium erat, num Synodus terminos dictæ Constitutionis excedere voluisset; aut reprobare pluralitatem beneficiorum, in dicta Constitutione nominatim non reprobatam.

IX. Hinc ulteriùs dubium erat, an hactenus indamnata esset pluralitas beneficiorum, quæ nec dignitates, nec Personatus, nec Parochiales Ecclesiæ essent: utpote sola quæ in ea Constitutione Innocentii III. exprimuntur.

X. Postmodùm verò Synodus volens efficacius remedium huic abusui adferre, eumque quasi radicitus evellere *Sess. 24. cap. 17. De Reformat.* Decretum edidit » quod in »quibuscunque personis, quocunque titulo, etiam Cardi»nalatûs honore fulgeant, mandat observari, ut in poste»rum unum tantùm Beneficium Ecclesiasticum singulis »conferatur. Quod quidem, si ad vitam ejus, cui confer»tur, honestè sustentendam non sufficiat, liceat nihilomi»nus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque per»sonalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæc»que non modo ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia »omnia beneficia, tam sæcularia quàm regularia, quæcun»que etiam commendata, pertineant, cujuscunque tituli »ac qualitatis existant.

XI. Itaque ex Decretis Concilii Tridentini concludendum, Beneficia esse incompatibilia si *residentiam personalem* requirant; idque sive residentia ratione curæ animarum, sive ratione servitii requiratur; uti notat Fagnanus ad *Cap.* CUM JAM DUDUM ✠ *De Præbendis num. 39.*

Ex primo capite incompatibiles sunt duæ Parochiales, item Parochialis cum Baptismali: & similiter Beneficium cui injunctum est onus adjuvandi in cura animarum.

XII. Item is qui habet Rectoratum, si curam exerceat per Vicarium *amovibilem* non potest obtinere Parochialem: quia amovibilitas indicat curam residere apud Rectorem. Si tamen aliunde probaretur, curam nullam esse penes Rectorem, tunc hoc ex capite, nec residentiæ necessitas, nec exinde resultans incompatibilitas concludi posset.

Hinc consulta S. Congregatio, an casu, quo cura unita sit alicui Ecclesiæ ex altera dependenti, ita ut ei per Vicarium *perpetuum* deserviatur juxta *Cap.* EXTIRPANDÆ §. QUI VERO ✠ *De Præb.* resultet ratione *curæ animarum* incompatibilitas talis Ecclesiæ cum alia Parochiali; respondit negative; apud Fagnanum loco citato *num.* 41. Nec aliud indubie resolutionis fundamentum fuit, quàm quod curâ animarum in Vicarium *perpetuum* translatâ, Rector Ecclesiæ, cui Ecclesia Parochialis est unita, nomine tenus duntaxat Pastor aut Curatus dicatur.

XIII. Ob residentiam ratione *servitii* » ex Decreto Con»cilii Tridentini exsurgit incompatibilitas non solum in »Parochialibus & Curatis, sed etiam in Beneficio Curato, »& Canonicatu, & in pluribus Canonicatibus, tam Cathe»dralium, quam Collegiatarum Ecclesiarum, cum perso»nalem residentiam requirant, propter servitium, ut in »*cap.* 12. *Sess.* 24. licet de jure communi hoc esset contro»versum, ut patet ex opinionibus suprà relatis. Item ex »Congregatione incompatibilis est præbenda Theologalis »erecta per unionem aliquot simplicium beneficiorum cum »Parochiali, vel Canonicatu. Idemque dicendum de pluribus Monasteriis, seu Capellanis servitium personale, seu re»sidentiam requirentibus propter divini Officii celebratio»nem. Ita Fagnanus.

XIV. Hæc tamen dicta de incompatibilitate Beneficiorum simplicium residentiam requirentium intelliguntur communiter, quando requiritur residentia *præcisa & simplex*, non autem de casu quo residentia non est præcisa & simpliciter obligatoria, sed *causativa*; ita post alios Canonistas Gonzales *ad Regulam 8. Cancel. Glossa 15. num.* 20. vocatque residentiam *præcisam* & simplicem, quando requiritur sub pœna *privationis tituli*. Non simpliciter autem, sed *causativè* requiri dicit, quando solùm requiritur respectu privationis fructuum; nimirum ut non residendo privetur quidem fructibus, sed nequaquam privetur titulo.

Deinde *num. 23.* testatur, sæpius judicatum fuisse, quoad incompatibilitatem Beneficiorum simplicium, inspiciendam esse residentiam *præcisam*, & non sufficere causativam, quod & praxis communis declarat.

XV. Exemplum occurrit in Capellaniis Ecclesiæ Collegiatæ S. Petri hic Lovanii, quæ residentiam ratione servitii in choro requirunt; sed tantùm *causativam*, id est, *privationis fructuum*, non autem *tituli*: quare & Theologi plures hujusmodi Capellanias obtinentes, & earum titulo ad Ordines promoti, postmodum ad Ecclesias Parochiales assumpti, eas unà cum Parochiali, tanquam simplex beneficium residentiam non requirens retinent; licet nullos non residentes fructus percipiant,

XVI. Beneficia omnia etiam simplicia de jure communi requirere personalem residentiam suprà notatum fuit: unaque observatum, posterioribus sæculis sensim quædam simplicia beneficia à residentia fuisse absoluta; atque ita tandem invaluisse distinctionem inter beneficia residentiam requirentia, & non requirentia.

Hanc distinctionem quamvis nonnulli è Patribus Concilii Tridentini, tanquam antiquis Ecclesiæ Decretis incognitam, abolitam vellent, tamen eam penitus abolere Concilium conveniens, pro temporum conditione, non judicavit; sed eam apertè in suo Decreto supposuit; atque in declaranda beneficiorum incompatibilitate, & pluralitatis proscriptione usa est: atque eatenus, ob stabilitam per consuetudinem disciplinam, à jure communi nihil recessit.

XVII. Itaque quoad beneficia personalem residentiam non requirentia distinguit Concilium; utrum ad vitam ejus cui conferuntur honeste sustentandam sufficiant, an non.

Si beneficium quod quis obtinet sit sufficiens, non poterit obtinere secundum, quantumvis simplex & residentiæ non obnoxium, & ad vitam ejus cui confertur non sufficiens. Quia Concilium permittit, ut possit alterum beneficium conferri ei qui jam unum obtinet hac conditione, si primum quod obtinet, *ad vitam ejus honeste sustentandam non sufficiat*.

Quando autem quis habet Beneficium Ecclesiasticum *non sufficiens*, permittit Concilium, ut » liceat nihilominus aliud »simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem resi»dentiam non requirat, eidem conferri.

XVIII. Quæ esse debeat proventuum quantitas, ut beneficium aliquod dicatur *sufficiens*, Concilium non determinavit. Cum enim hæc sufficientia ex multis factis determinanda sit, judicatum est, ut determinatio hæc cujusque potiùs conscientiæ judicio, quàm forensi disceptatione decidenda, remitteretur.

Dolendum porrò nihil esse frequentius, & jam pridem fuisse, quàm ut » hic cœca & indomita impingat cupiditas: »quando quisque pro suo, non pro Episcopi arbitrio hoc »finitur definire, (uti ad Clerum suum scribebat jam pridem »Ruremundensium Antistes Henricus Cuykius) Sustenta»tionem sui, quam in Clericis omnibus ipsisque etiam E»piscopis ex Tridentini Concilii sententia, oportet esse fru»galem, hospitalitatis & beneficientiæ velamine, illi volunt »esse magnificam; vitæ hujus impendia non pro necessitate »aut eo, quod naturæ satis esse queat (quæ parvo est con»tenta) sed pro affectu privato & habendi libidine metien»tes; & ex cujusque beneficii accessione proventu aucto, »aliquid etiam ad familiæ splendorem, ad vestium luxum: »ad prædiorum aliorumque sive fixarum sive mobilium »rerum proventum accedere volunt, & ut in plures bene»fici esse possint, aut ad sui nominis memoriam celebran»dam, opulentas erigere fundationes, domum domo & a»gro agrum è beneficiorum proventibus semper conjun»gunt: & hoc satis esse arbitrantur ad palliandam aut excu»sandam inexplebilem avaritiam si hunc sibi scopum pro»positum habeant.

XIX. Interim ex libera taxatione sufficientiæ relicta judicio cujusque privati, tandem consuetudo invaluit, ut super retentione simplicis beneficii residentiam non requirentis nulli moveatur quæstio; tametsi beneficium aliud seu simplex seu non simplex opulentum, & evidenter sufficiens

ciens habent : atque ita videtur consuetudine eatenus derogatum Concilio Tridentino, in quantum prohibuit, unum *sufficiens* habenti alterum etiam simplex residentiam non requirens conferri.

Unde si solùm jus positivum attendamus, id hodie consuetudine sublatum videtur : & per consequens, concurrentibus iis quæ inordinationes pluralitati beneficiorum connexas planè abstergunt; ipsâque Ecclesiæ utilitas exigit, ut quis similia duo beneficia simul retineat, non apparet necessaria dispensatio, qua juri positivo derogetur; utpote jam per contrariam consuetudinem sublato.

XX. Ulteriùs Concilium Tridentinum permittens, ut habenti beneficium quod ad vitam ipsius honeste sustentandam non sufficit, aliud simplex sufficiens conferatur, de *unico* simplici adjungendo loqui videtur; quemadmodum Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo intellexisse non obscurum est.

Cum enim in Concilio IV. Mediolanensi declaratum esset, licere habenti unum beneficium non sufficiens conferri alterum simplex conformiter ad Synodum Tridentinam, in Concilio V. declarat : „ Id ita locum habeat, ut ne tamen „eo prætextu causa ve vitæ honestè sustentandæ plura quam „duo beneficia simplicia uni eidemque conferri liceat sine „concessu permissive Sedis Apostolicæ. „ *Parte 3. tit. Quæ ad beneficiorum collationem attinent.*

XXI. Dum Synodus Tridentina declaravit incompatibilia plura beneficia cujuscunque conditionis aut qualitatis quorum utrumque *residentiam* requirit, præcipuè reflexisse videtur, ad impossibilitatem satisfaciendi oneribus beneficiis hujusmodi incumbentibus : quæ impossibilitas resultat ex requisita *personali* residentia.

XXII. Cum igitur illa impossibilitas satisfaciendi oneribus utriusque benefi[illegible], si beneficia sint in eadem Ecclesia; habeantque officia diversi ordinis & generis annexa, quæ *De [illegible]* dicuntur, et tunc incompatibilitas illa cessare videtur ex mente ipsius Synodi : declaravitque conformiter S. Congregatio, consuetudinem permittenti, quod „in eadem ecclesia dignitates cum Canonicatibus teneantur, non [illegible] derogatam à Concilio Tridentino *Sess. 24.* „*cap. 17. De Reform.* „ Ita Garcias *De Benef. parte 21. cap. 2. num. 245.*

XXIII. [illegible] quidem generalis hodie consuetudo permittit beneficium [illegible], aut etiam dignitate [illegible] Canonicatum in eadem Ecclesia retinere; [illegible] Ecclesiis Dignitates conferri, [illegible] Canonicis [illegible] modum in Ecclesiis Cathedralibus Belgii [illegible] Philippi II. per Paulum IV. Pontificem erectis, Archidiaconus, Archipresbyter & Pœnitentiarius ex Canonicis [illegible] debent [illegible].

Itaque ex generali consuetudine ad obtinendum in eadem Ecclesia Canonicatum aut Capellaniam etiam exigentem residentiam, una cum beneficio Curato aut Dignitate dispensatio non requiritur : eo quod jus positivum per dispensationem tollendum contraria consuetudine sublatum sit.

XXIV. Quid si Canonicatus sit ipsi dignitati annexus ipsaque dignitas nullos habeat proventus præter præbendam, an cum hoc Canonicatu & Dignitati annexo, possit in eadem Ecclesia haberi alia Dignitas? [illegible] si Canonicatus sit Dignitati annexus per suppressionem, ut ipse nullus Canonicatus sit suppressus, tunc revera non erit nisi simplex Dignitas, & consequenter alius Canonicatus cum hac dignitate in eadem Ecclesia sine dispensatione haberi posset : non autem Dignitas : quia pluralitas Dignitatum in eadem Ecclesia specialiter vetita est in Cap. DE MULTA *De Præbendis*, neque hactenus consuetudo ei in hoc derogasse fertur.

Si autem Canonicatus ut [illegible] principaliter annexus sit, & consequenter eum obtinens sit revera Canonicus & simul in Dignitate constitutus, non poterit in eadem Ecclesia aliam Dignitatem sine dispensatione retinere : nam nemo in eadem Ecclesia potest esse *triplex* absque dispensatione Summi Pontificis ; uti post alios docet Garcias loco citato *n. 248.* ad[illegible] inque : „ Nec valet consuetudo vel statutum in „contrarium ex *Cap. 1. de Consuet. in VI.*

ADDITAMENTUM Ad Num. 14.

De Residentia præcisa & causativâ.

DIstinctio hæc de qua in textu inter residentiam *præcisam & simplicem*, & residentiam *causativam*, contra Canones, nec non mentem Fundatorum invaluisse apparet. Juxta intentionem enim Ecclesiæ & fundatorum, Beneficia debent per ipsos Beneficiatos deservire ; & consequenter omnino contrarium est intentioni Ecclesiæ & fundatorum, ut Beneficiorum retineatur per eum, qui illi deservire non intendit, tametsi proventibus ipsius Beneficii careat ; quia interim verum manet, per ipsum Beneficiatum oneribus Beneficii non satisfieri ; nisi tamen absens, nec personaliter exhibens Officium, alibi adeò utiliter Ecclesiæ serviat, ut meritò existimetur, quod etiam absens, Ecclesiæ & fundatorum intentioni satisfaciat, & per illos, quibus fructus absentium cedunt, onera Beneficiis annexa suppleantur.

CAPUT IV.

De varia Beneficiorum incompatibilium specie.

1 *Incompatibilitas beneficiorum præcipuè fundatur in impossibilitate residendi in diversis Ecclesiis.*
2 *Arctior residendi obligatio in beneficiis curatis etiam majorem causat incompatibilitatem.*
3 *Distinctio beneficiorum incompatibilium* primi *&* secundi *generis, & illorum definitio.*
4 *Plura beneficia conformia sub eodem tecto incompatibilia* primi *generis; etiamsi non requirant residentiam.*
5 *An Concilium Trid. circa hoc aliquid innovaverit.*
6 *Quæ dicantur Beneficia* uniformia.
7 *Quæ sint incompatibilia* secundi *generis.*
8 *An per Synodum Trid. hæc distinctio beneficiorum incompatibilium sit sublata?*
9 *Ut beneficium vacet per assecutionem secundi requiritur possessio hujus* pacifica.
10 *Idque non tantùm de facto, sed &* de jure.
11 *In Gallia non inducitur privatio primi per assecutionem secundi; sed datur* optio *eligendi alterutrum.*
12 *Necessitas* optandi *tantum est post possessionem pacificam.*
13 *Ex praxi Galliæ habetur annus & dies ad* optandum.
14 *Quomodo aliqui hac optandi libertate abuterentur ; & quomodo ei per Edictum Regium fuerit occursum.*
15 *Optandi libertas pluribus Parlamentorum arrestis confirmata.*
16 *Declaratur duos Canonicatus esse incompatibiles ; nec dimissum posse gravari pensione.*

I. INcompatibilitas beneficiorum præcipuè fundatur in impossibilitate eodem tempore residendi in diversis Ecclesiis, & ex illa impossibilitate, resultante alia impossibilitate satisfaciendi officiis & oneribus utriusque beneficii [illegible].

II. Cum autem indubitatum sit, residentiam arctiorem requiri in beneficiis curatis [illegible] beneficiis [illegible] incompatibilitatem [illegible] quam [illegible] Canonicatus aut Capellania [illegible] potiori ratione intercedit incompatibilitas; eo quod [illegible] non residentiam, [illegible] quam in his toleranda est.

III. Hinc communiter recepta est distinctio beneficiorum incompatibilium, in beneficia incompatibilia primi & secundi generis.

Incompatibilia primi generis dicuntur, inter quæ tanta intercedit incompatibilitas, ut per assecutionem pacificam secundi *ipso facto* vacet primum : quemadmodum de beneficiis curatis, Dignitatibus & Personatibus statuit Concilium Lateranense in *Cap.* DE MULTA *De Præb.* & expressius Joannes XXII in *Extrav.* EXECRABILIS *De Præbendis in Commun.* addens, « quod qui de inceps receperint Dignita„tem vel Personatum, seu officium aut aliud beneficium „curam animarum habens annexam, si antea simile benefi„cium obtinebant, illud quo *ipso jure* privati noscuntur „absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimit„tere debeant pari modo : alioquin ex tunc sint ipso jure „secundo privati, & nedum ad sacros suscipiendos ordi„nes, quin etiam ad habendum quodcunque aliud Eccle„siasticum beneficium inhabiles reputentur.

Itaque attentis hisce Decretalibus incompatibilia sunt primi generis, duo beneficia curata, duæ dignitates, aut personatus ; item unum curatum cum dignitate, idque sive in una, sive diversis Ecclesiis.

IV. His addunt communiter Canonistæ duo beneficia *uniformia*, etiamsi sint simplicia, sub *eodem tecto*, id est, in eadem Ecclesia; idque auctoritate *Cap. 9. De Concess. Præbendæ non vacantis*, ubi respondetur, vacare *ipso jure* præbendam obtentam per assecutionem secundæ præbendæ in eadem Ecclesia. Idipsum non obscurè decernitur in *Clem. fin. De Præbendis*, dum dicitur, primam præbendam *hoc ipso* vacaturam, cum secundam Archidiaconatui annexam fuerit pacificè assecutus. Unde Glossa ibidem verbo *hoc ipso* ait : « Patet, quod in præbendis ejusdem Ecclesiæ *ipso jure* „per assecutionem secundæ vacat prima.

Quin credit post alios Garcias *parte 11. cap. 5. num. 182.* id quoque « procedere, etiamsi beneficia sint talia, quæ non „requirunt residentiam in conformibus titulis.

V. Deinde *num.* 186 monet »cavendum à Zerola qui ait, »quod hodie per Decretum Concilii Trid. *Sess.* 24. *cap.* 17. »*De Reformat.* possit quis habere duo beneficia conformia »sub eodem tecto, modo sint simplicia & requirant residen»tiam, & non sufficientia: quæ doctrina est falsa (ait)& »absque fundamento: nam Concilium ibi nihil innovat seu »dispon it circa hoc.

VI. Dicuntur autem *uniformia*, quando sunt ad eundem finem & munus instituta; qualia solent esse Canonicatus & Capellaniæ; aliàs siquidem in nomine conveniant; sed munia annexa sint planè disparata, non censebuntur *uniformia*; neque sub hac incompatibilitate comprehendi; quemadmodum notat Gonzales ad Reg. 8. Cancell. *Glossa.* 10.

VII. Incompatibilia *secundi* generis vocantur, quæ quidem simul retineri non possunt; sed quorum primum tamen non vacat *ipso jure* per assecutionem pacificam secundi: dicunturque propterea incompatibilia *quoad retentionem.* Hujusmodi beneficia incompatibilia inspecto juri Communi sunt duo Canonicatus, aut duæ Capellaniæ residentiam requirentes, item Canonicatus & dignitas aut etiam beneficium curatum, nimirum in diversis Ecclesiis.

VIII. Verùm dubitatur, num hæc incompatibilium distinctio per Synodum Tridentinam *Sess.* 7. *cap.* 4. *De Reformat.* sit sublata, quia decernit, quod »quicunque de cætero »plura curata aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiasti»ca contra formam sacrorum Canonum & præsertim Con»stitutionis Innocentii III. quæ incipit *De multa*, recipere, »ac simul retinere præsumpserit, beneficiis ipsis juxta ip»sius constitutionis dispositionem, *ipso jure*, etiam præsentis »Canonis vigore, privatus existat.» Videtur ergo pœnam privationis *ipso jure* per constitutionem *De multa* decretam contra obtinentes plura Beneficia curata extendisse ad omnia beneficia *alias incompatibilia.*

Attamen communior opinio praxi conformis credit, per hoc Decretum pœnam privationis *ipso jure* ad omnia generaliter beneficia eliàs incompatibilia non esse extensam; sed Synodum exprimendo beneficia *curata*, ac dein subjiciendo clausulam generalem, *& aliàs incompatibilia*, voluisse duntaxat comprehendere alia incompatibilia de quibus loquitur constitutio *De multa*, ut Dignitates & Personatus. Vide Zypæum in Jure Novo *tit. De Clericis non resid. n.* 11.

IX. Porrò ad vacationem beneficii per assecutionem alterius incompatibilis primi generis, non sufficit ejus collatio etiam acceptata; sed requiritur ejus *pacifica* possessio; aut saltem ut per eum steterit quò minùs eam acceperit, juxta clausulam expressam in citata Extravagante Joannis XXII. »Postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos om»ni dolo & fraude cessantibus, quò minus habeant, steterit. Et in *Clementina fin. De Præbendis*, PACIFICE *fuerit assecutus.*

X. Hinc concluditur, quod demum indicatur vacatio primi per assecutionem secundi, si assecutio & possessio secundi sit *pacifica*; non solùm de facto, sed etiam *de jure*, id est, non litigiosa, absque controversia juris & facti judiciali & extrajudiciali, ita aliis citatis latè exponit Garcias De Benef. *parte* 11. *cap.* 5. §. 1. *n.* 105. ubi *n.* 108. ait, quod primum litigiosum vacet per assecutionem & possessionem *pacificam* secundi.

XI. Hæc quidem ex dispositione Constitutionis *de Multa* innovata per Synodum Tridentinam; at eam in Gallia, saltem quoad pœnam privationis *ipso jure* primi Beneficii per assecutionem secundi, non esse receptam testatur Franciscus Le Roy Antecessor Andegavensis *lib.* 2. *Instit. Juris Canonici cap.* 16. Asseritque, in Gallia receptam esse *optionem*, sive jus optandi, de quo Alexander III. in *Cap.* 4. *X. De Ætate & qualit. Præficien.* scribens quod Episcopo liceat » habentes plures Ecclesias, quæ ex uno non pendeant, appellatione post»posita cogere *ad unam* ipsarum, *quam maluerint* dimitten»dam.

XII. Verùm sicuti privatio primi beneficii per assecutionem secundi juxta Decretalem *De Multa*, & extravagantem Joannis XXII. non inducitur, nisi post adeptam *pacificam* possessionem secundi beneficii; ita nec *optionis* necessitas inducta censetur, nisi post assecutionem *pacificam* secundi.

XIII. Cum autem in Gallia nemo *pacificus* propriè reputetur, nisi post pacificam *annalem* possessionem, uti supnotatum est, etiam ante annum pacificæ possessionis ad optandum cogi non potest: quod novissimè annotavit Claudius Horrii in libro cui titulus: *Nouveau traité des matieres Beneficiales & Ecclesiastiques accommodé à l' usage present* ubi *cap.* 99. ait ait:» In Francia provisus de duobus beneficiis incompatibili»bus habet annum & diem ad faciendam suam *optionem* si »sit possessor *pacificus*, potest unum è duobus dimittere ad manus collatoris ordinarii.

XIV. Hac libertate retinendi per annum integrum duo beneficia incompatibilia nonnulli Ecclesiastici abutebantur, nimirum per annum proventus beneficiorum percipiendo; ac dein anno elapso per quandam collusionem suscitando sibi simulatum adversarium, quo interim proventibus utriusque gaudere pergerent. Cui abusui ut occurretur anno 1681. Regio Edicto cautum est, ut » cum uni eidem»que personæ collata sunt duo beneficia curata, aut Cano»nicatus aut dignitas & beneficium curatum, aut duo alia »beneficia incompatibilia, sive sit *lis*, sive sit pacificus pos»sessor, provisus non gaudebit fructibus, nisi illius beneficii »in quo *actualiter* residebit, & servitium *per se* exsolvet: quod»que fructus alterius beneficii, aut etiam utriusque, si in »neutro resederit & præstiterit servitium *per se*, impenden»tur in solutionem Vicarii aut Vicariorum qui servitium »præstiterint, vel in reparationes, ornamenta aliumque »usum Ecclesiæ ipsius beneficii; idque juxta ordinationem »Episcopi Diœcesani.» Refertur integrum Edictum in opere quod intitulatur Journal des Audiences *tomo* 4. *lib.* 4. *cap.* 6.

XV. In Actis Cleri Gallicani *tomo* 2. *parte* 2. *tit.* 15. referuntur Parlamentorum arresta quæ hanc optionem supponunt, eamque in omni genere Beneficiorum incompatibilium locum habere sat patenter declarant, ac per consequens, distinctionem inter beneficia incompatibilia primi & secundi generis, quoad vacationem *ipso jure* hodie in Gallia esse sublatam.

XVI. Inter cætera *num.* 14. refertur judicatum per arrestum 10. Februarii. 1667. duos Canonicatus esse incompatibiles in eadem persona; injunctumque plures possidentibus *unum optare* addita hac notabili clausula: Sic ut non possint pensione illos quos eligerint dimittendos gravare: quod conforme esse Canoni Concilii Calchedonensis. infrà ostendemus titulo *De Pensionibus.*

CAPUT V.

De Dispensatione super pluralitate Beneficiorum.

1. *Nulla dispensatio licitam reddit pluralitatem beneficiorum, si absint circumstantiæ quæ inordinationes abstergant.*
2. *Interdum graviores, interdum leviores causæ ad has inordinationes abstergendas sufficiunt.*
3. *Vix occurrunt sufficientes quoad pluralitatem beneficiorum curatorum; & in Regno Galliæ nulla dispensatio super hac admittitur.*
4. *Quid in Belgio obtineat.*
5. *Nulla dispensatio super pluralitate beneficiorum sine causa tuta est in foro Poli.*
6. *Hæc est sententia* unanimis *Canonistarum.*
7. *An quis satisfaciat rejiciendo onus in Papam dispensantem.*
8. *Petens dispensationem debet præviè examinare an sit justa causa; & quod motivum petendi.*
9. *Aliquando licita dispensatio.*
10. *Debet semper esse recta intentio; debentque utentes dispensatione eam sæpe discutere.*
11. *Hodie super pluralitate beneficiorum solus Papa dispensat.*
12. *An hodie duæ Parochiales Ecclesiæ sibi vicinæ uni ad tempus concedi queant sine dispensatione Pontificis.*
13. *Dispensatio qua ratione odiosa & restringenda.*
14. *Hanc regulam probat Bonifacius* VIII.
15. *Possidentes plura beneficia ex dispensatione, tenentur Ordinariis petentibus dispensationes exhibere.*
16. *Possunt Ordinarii dispensationes examinare, & minus legitimè obtentas rejicere.*
17. *Debent intra statutum tempus exhiberi; & quæ pœna non exhibentium.*
18. *Etiam possessores* triennales *exhibere dispensationes tenentur.*
19. *Imo tituli possessionis exhibendi.*
20. *Quando super dispensatione consulenda ab Ordinario Sedis Apostolicæ.*

I. OStendimus supra capite primo hujus tituli, habere plura beneficia esse referendum inter actiones, quæ ob ordinationes iis annexas jure naturali ita sunt vetitæ, ut nonnisi concurrentibus circumstantiis eas inordinationes abstergentibus licitæ reddi possint; eam omnem juris humani prohibitionem prævenienda; uti docet S. Thomas.

Hinc

Hinc infert idem Doctor, pluralitatem beneficiorum repugnare juri *naturali*, quamdiu non adsunt circumstantiæ eas inordinationes abstergentes; ac per consequens nullâ consuetudine, nullâve humanâ dispensatione justificari posse pluralitatem quamdiu hæ circumstantiæ reipsâ desunt: „ eò quòd dispensatio humana (ait) non auferat „ligamen juris naturalis, sed solùm ligamen juris positivi, „quod per hominem statuitur, & per hominem dispensari „potest.

II. Porrò non omnium beneficiorum pluralitatem easdem inordinationes, nec eadem incommoda habere annexa, constat; ideoque & indubitatum est, subinde graviores causas requiri, subinde leviores sufficere ad purgandam ab hisce inordinationibus beneficiorum pluralitatem; eamque attento jure naturali justificandam.

III. Quia verò vix sufficientes rationes occurrunt, quæ compensent incommoda *ex non residentia* beneficiorum Curatorum sive Parochialium nata oriri; adeoque etiam ex pluralitate hujusmodi beneficiorum, præsertim longè inter se dissitorum; ideò in regno Galliæ ex Edicto Blesensi *art.* 11. nulla habetur ratio dispensationis, ut quis plures Episcopatus, vel plures Parochiales Ecclesias simul habere possit, „ & qui hujusmodi dispensationes impetrave„runt cadunt à beneficiis, quæ ante obtinebant, itemque „revocatur hujusmodi dispensatio auxilio provocationis „tanquam ab abusu interpositæ. „ Ita Rinsfonius in tractatu De beneficiis verbo, *Militia cap.* 3. *num.* 56.

IV. Eandem mentem fuisse Principum Belgii insinuat Edictum Caroli V. 28 Novemb. 1541 *art.* 32. & 33. quo cautum est quod in omnibus litteris Placeti concedendis super provisionibus Apostolicis Parochialium beneficiorum, exprimetur, provisum teneri *personaliter* residere in loco Parochiæ, nec per alium posse deservire: quo satis insinuatur, intentionem Principis esse, ut nec pluralitas beneficiorum Parochialium, quæ residentiam & servitium *personale* in utroque beneficio non compatitur, admittatur.

In *placito* Caroli V. 25. Octob. 1543 super Bullis Petri Episcopi de Fano Nuntii Apostolici ad has Belgicas Provincias fuit inserta clausula: Quod conferet beneficia curata Clericis *residentibus* oriundis ex his partibus, qui sciant idioma, absque dispensatione in contrarium.

V. Interim in genere [illegible] beneficiorum pluralitate requiri [illegible] inordinationes [illegible] dispensationem [illegible] Pontificiam, beneficiorum pluralitas coram Deo justa & licita reddatur.

Unde de pluralitate beneficiorum loquens Abbas Panormitanus ad *Cap.* DUDUM 2 *De Elect.* ait: „ Dispen„satus etiam *sine causa* [illegible] beneficia *sine* „*causa*, licet [illegible] militante [illegible] „tamen quoad [illegible]: & hoc non valet [illegible] „quoad Deum. „ Et [illegible] ad *Cap.* CUM ADEO 2 *De Rescriptis* de eadem pluralitate loquens ait: „ Ubi non [illegible] „causa rationabilis, non excusatur quis quoad Deum, etiam „ex dispensatione Papæ.

VI. Eandem sententiam unanimi suffragio amplectuntur Canonistæ, quemadmodum videri potest apud Fagnanum ad *Cap.* EX PARTE 2 *De Cleric. non resid. nu.* 65. ubi agens de dispensatione Papæ super pluralitate beneficiorum, probat sententiam Joannis de Lignano docentis, quod si Papa dispensaret pro nuda sua voluntate non habita relatione ad bonum publicum, *non foret dispensator, sed dissipator*. Ac dein cum eodem De Lignano concludit. „ Ex quo se„quitur, ut quoad Deum non sit tutus is, cum quo sic dispen„satur, imo verius dissipatur.

Et generalius de dispensatione loquitur, & de omnium Interpretum consonantia testatur ipse Fagnanus ad *Cap.* NIMIS 2 *De Filiis Presbyt. num.* 8. dicens: „ est *unanimis* „consonantia Canonum, Conciliorum, & Interpretum, „ut necessitatis, vel utilitatis causa in dispensatione debeat „esse magna; seu quod idem est major, maxima, justa, evi„dens, urgens, & his consimiles, quibus sacri Canones pro„miscuè utuntur tanquam synonimis. Alioquin si ejus„modi causa desit, non est dispensatio, sed dissipatio.

VII. Quod ergo nonnulli dicunt, *Papa dispensavit ipse sibi viderit, ego immunis sum*, tanquam merum *cavillum* explodit Cardinalis Bellarminus in Epistola ad suum nepotem; fatetur tamen, quod hic cavillus securos multos reddat; at, ut ipse ait: *tutum neminem*. Rationem subdit: Quoniam Papa non „est Dominus, sed dispensator, ideoque qui iniquam dispen„sationem petit, iniquitates causa est, & qui ea utitur, ea„dem semper irretitur iniquitate.

VIII. Igitur dispensationem super pluralitate beneficiorum postulare meditanti meritò inculcatur illud S. Bernardi ad Robertum Nepotem suum *Epist.* 1. *num.* 9. *Attende cortuum, discute intentionem, consule veritatem.*

Instabunt forsan alii: Nam causâ sufficiens subsit, expendendum Pontifici relinquimus: *Utinam* (dicebat similibus Bernardus *Epist.* 7. *num.* 9.) *non licentiam quæsiissetis, sed consilium: id est, non ut liceret, sed an liceret.*

Sed verendum, ne pluribus eorum dici possit, quod subdit Bernardus: *Malum in corde conceperant, opere tamen ausi non sunt adimplere nisi cum licentia. Conceperunt dolorem, sed non pepererunt iniquitatem donec iniquo Papa conceptui præbuisset assensum.... Quod tamen*, cum eodem Doctore asserere ausim *summum fecisse Pontificem nequaquam crediderim, nisi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum.*

Profectò si quis seriò attendat, quomodo, & à quibus hodie dispensationes solicitari ac postulari soleant; facile comperiet, quod pluribus sine injuria regeri posset, quod hujusmodi olim regerebat S. Bernardus: Non satis, de propria „causa confidentes, remorsas ac remordentes conscientias „Apostolicâ conati estis delinire licentiâ. Frivolum sat„remedium, quod non est aliud, nisi more Protoplasto„rum, cauteriatis conscientiis texere perizomata, videlicet „ad velamentum, non ad medicamentum. „ *Ep.* 7.

IX. Si omnibus attentè ac maturè expensis, intelligantur tales esse circumstantiæ, ut omnis inordinatio pluralitati beneficiorum connexa videatur sublata; „ ut puta ait S. „Thomas, *si sit necessitas* in pluribus Ecclesiis ejus obse„quio, & possit plus servire Ecclesiæ vel tantumdem, quàm „alius præsens „, ita ut solum jus *positivum* pluralitati obstet, tunc, si subsit insuper causa sufficiens recedendi à jure positivo, adsitque recta intentio in bonum Ecclesiæ unicè directa, licita erit dispensatio; quemadmodum docet. Th. *Quodlib.* 9. *art.* 15.

X. Dum autem „ aliquis hac intentione plura beneficia „habere vellet, ut sit ditior, ut lautius vivat, & ut facilius „ad Episcopatum perveniat in aliqua Ecclesiarum ubi est „Præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, „ ait S. Thomas loco citato; unde per dispensationem pluralitas beneficiorum cum tali intentione apud Deum justificari nequit. Et uti jam pridem dixit Guilelmus Parisiensis *tit. De Collatione benef. cap.* 6. „ Insubstanter sciendum est, quod „Romanus Pontifex quantumcunque largam dispensatio„nis gratiam videatur facere in beneficiis cum aliquibus „personis, tamen non dispensat cum avaritia, cupiditate, „vel ambitione earum, nec indulget indulgentiis suis, & „his vel aliis vitiis.

Rectè ergo monuit Synodus Coloniensis anno 1536 *parte* 7. *c.* 32. „ Qui dispensatione Apostolica adversus hæc „(pluralitatem beneficiorum) se tuentur, videant, ut „sententiam dispensationis obtentæ *Deo* comprobent.

XI. Hodie super retentione plurium beneficiorum solus Pontifex dispensat; quod partim ex consuetudine [illegible] Curiæ Romanæ introductum [illegible] notat Rebuffus in Praxi Benef. *part.* 2. *tit. De Dispens. ad plura beneficia nu.* 2. Hæc consuetudo introducenda cœpit [illegible] Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. in *Cap.* DE MULTA 28 *De Præbendis*, dum vetita Parochialium Ecclesiarum, Dignitatum & Personatuum pluralitate, hanc clausulam subjecit, „ Circa sublimes tamen & litteratas personas, quæ „majoribus Beneficiis sunt honorandæ, cum ratio postulaverit, *per Sedem Apostolicam* poterit dispensari.

Hac expressione creditum fuit, Concilium nulli nisi Pontifici dispensandi licentiam competere voluisse, quemadmodum innuit Matthæus Parisiensis ad annum 1235. loquens de statuto Innocentii III. super dispensatione plurium beneficiorum obtinendorum; quod aliud esse non potest, quàm Decretum relatum in citato *Cap.* DE MULTA.

XII. Hinc nonnulli crediderunt, si in gratiam Ecclesiæ Parochialis unio ad tempus fiat, aut etiam in commendam seu deservituram detur Rectori Parochialis Ecclesiæ vicinæ, v. g. ob Ecclesiæ tenuitatem, id sine dispensatione Pontificis non licere ob Concilium Tridentinum *Sess.* 7. *cap.* 4. *De Reformat.* Verum id ex mente Concilii nequaquam Episcopis prohibitum esse, probat Zypæus in jure novo *tit. De Clericis non resid. num.* 6. quod & supponit Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 17. *c.* 3. ubi modum suggerens providendi tenuioribus Ecclesiis Parochialibus, ait: „ Licebit „Episcopis per unionem vicinarum & minorum Eccle„siarum, aut simplicium beneficiorum, vel per concessio„nem deserviturarum: „ (quæ cum *commendis* coincidunt) „vel alias per modum provisionis providere. „ Mens enim Synodi Tridentinæ fuit, præcavere, ne fierent uniones aut commendæ in favorem personarum, non autem in bonum Ecclesiarum. Quod & praxi notoriè est conforme.

XIII. Circa dispensationem plurium Beneficiorum à Pontifice impetratam notandum, eam utpote indulgentem pluralitatem beneficiorum, sacris Canonibus eatenus vulnus aliquod infligere; eoque titulo reputandam esse odiosam, nec consequenter ultra expressam verborum tenorem posse extendi; quemadmodum notat Rebuffus in *praxi benef. parte* 2. *tit. De Dispensat. ad plura beneficia nu.* 64. ibidem inferens: „ Quamobrem non extenditur etiam „ad casum habentem majorem rationem, arguendo a ma„jori ad minus; ut nec dispensatus ad curatum censeatur „dispensatus ad simplex.

Hinc ulterius infert *nu.* 67. „ Ideoque debet esse cautus „im-

»impetrans, ut exprimat & simplicia & curata aut aliàs »qualificata, aliàs neutiquam in dispensatione comprehen- »derentur.

XIV. Hisce conforme est, quod respondit Bonifacius VIII. in *cap.* 21. *De Præbendis in* 6. « Non potest dispensatio »super pluralitate beneficiorum concessa, impetranti pro- »desse, qui aliquod *quantumcunque modicum* beneficium sub- »ticuit in eadem.

Eidem fundamento innititur, quod subjungit: « Illud »autem Apostolicæ Sedis indultum, ut quis duo beneficia »curam animarum habentia, si aliàs canonicè conferantur »eidem, possit recipere ac simul licite retinere: intelligi- »tur de duobus *primis* beneficiis, quæ cum cura post dictum »indultum obtinere contingit eundem.

XV. Cùm autem non raro impetrentur dispensationes ex falsa narratione, vel ex causa minùs legitima, aut per importunam inhiantium sollicitationem, qua mediante non rarò non concedenda conceduntur; aut etiam interdum ipsæ dispensationes contra mentem concedentis extenduntur, voluit Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 5. *De Reformat.* ut « Ordinarii locorum, quoscunque plura curata, aut aliàs »incompatibilia beneficia Ecclesiastica obtinentes, dispen- »sationes suas exhibere districtè compellant, & aliàs pro- »cedant juxta constitutionem Gregorii X. in generali Lug- »dunensi Concilio editam, quæ incipit, *Ordinarii*: quam »eadem sancta Synodus innovandam censet & innovat.

Constitutio Gregorii X. quam hic innovat Synodus Tridentina, refertur in *cap.* 9. *De Officio Ordinarii in* 6.

XVI. Concilium autem Lugdunense & Tridentinum illius constitutionem probans & innovans, non tantùm permiserunt Ordinariis simpliciter revideri dispensationes, sed etiam rejici ac reprobari, si absque vera & legitima causa fuerint impetratæ; uti monet Weymsius in Analysi ad hanc Constitutionem *num.* 7. « Etsi enim (ait) illa rejiciendi »potestas non reperiatur expressè data Episcopis, quia ta- »men Concilium Lugdunense voluit non molestari am- »pliùs eos, quorum dispensatio exhibita evidenter apparet »sufficiens, satis intelligitur à contrario sensu, Ordinariis »attribuisse potestatem molestandi eos, quorum dispensa- »tio evidenter sufficiens non est: cùm alioqui frustra vide- »retur data examinandi potestas, si reprobandi non com- »peteret.

XVII. Debent autem secundùm constitutionem Concilii Lugdunensis, dispensationes suas « exhibere intra »tempus pro facti qualitate ipsorum Ordinariorum mode- »randum arbitrio.

Si verò intrà tempus, justo cessante impedimento, nullam dispensationem exhibuerint, tunc vigore dictæ constitutionis *eo ipso* Beneficia illa illicitè detineri constabit; poterúntque illa tanquam verè vacantia per eos, ad quos collatio spectat, liberè aliis personis idoneis conferri. « Ita »enim receptum est (ait Weymsius *num.* 8.) ut ubi lex vel »Canon sic ipso facto imponit pœnam incurrendam ex eo, »quòd Judex statuerit terminum defensionis, cùm eo ipso »pœnam incurrat Reus, quod se non defenderit, etiamsi »nulla intercesserit Judicis condemnatio vel declaratoria »sententia.

XVIII. Notat quoque ibidem Weymsius *num.* 10. possidentes plura beneficia, se non posse tueri contra hoc Decretum de exhibenda dispensatione per Regulam Cancellariæ de *triennali possessore*: propterea quod ipsis adversetur juris communis prohibitio, quæ non patitur eos juris beneficio adjuvari: & ita S. Congregationem declarásse testatur.

XIX. Deinde *numer.* 11. quod non tantùm dispensationes suas, sed etiam possessionum *titulos* ipsis Ordinariis exhibere teneantur: « cùm Ordinarii rectè judicare vix »possint de dispensationibus, nisi simul etiam videant & »cognoscant *titulos*, quorum vigore beneficia *plura incom-* »*patibilia* possidentur, receptum est, teneri Beneficiatos »etiam titulos Ordinariis exhibere, adeò ut titulorum ex- »hibitio censeatur de substantia actus & absque illa non in- »telligantur beneficiati satisfecisse suis Ordinariis, etiamsi »maximè affirment se justè & canonicè possidere; quia ti- »tuli necessariò exhiberi debent & in scriptis probari, nec »sufficiunt testium dicta, quod scripturam titulorum ipsi »viderint: neque etiam de eo solo dispiciendum est, an ti- »tulus aliquis subsit, sed etiam an bonus sit & validus, quod »non nisi ex ejus inspectione cognosci potest.

XX. « Si de dispensationis exhibitæ sufficientia dubite- »tur, super hoc ad Sedem Apostolicam recurrendum: cu- »jus est æstimare, quem modum sui beneficii esse velit« ait Concilium Lugdunense in hac Constitutione.

Quid si quidem de dispensatione constet: sed Ordinarius intelligat, non sine scandalo tolerari posse? Indubiè Sedes Apostolica, & super hoc informanda & consulenda erit conformiter ad responsum Alexandri III. in *cap.* 6. *De Præbendis*, quo respondit, quod æquanimiter sustineat, si mandatum pro alicujus provisione à Sede Apostolica directum Ordinarius non exequatur, *si non potest ei sine scandalo provideri*.

TITULUS XXI.

De Ordinaria Beneficiorum Provisione.

CAPUT I.

Qui Beneficiorum Collatores *Ordinarii*, ac præcipuè de jure Episcopi.

1 *Qui dicantur Collatores* ordinarii.
2 *Episcopus ex jure communi habet fundatam intentionem in collatione beneficiorum suæ Diœcesis.*
3 *Collatio soli Episcopo competiit, quando collatio beneficiorum erat conjuncta Ordinationi.*
4 *Ratio suadens Episcopo deferendam esse beneficiorum collationem.*
5 *Jus Episcoporum circa beneficiorum collationem reputatur* favorabile.
6 *Si non ostendatur beneficii collator, tunc ad ipsum Episcopum collatio spectare censetur.*
7 *Olim Episcopus in electione Ministrorum Clerum suum consulere debebat.*
8 *Capitulum Cathedrale jus illud Cleri prætendit in collatione beneficiorum.*
9 *Episcopus prohibetur personas instituere aut destituere sine consilio Capituli.*
10 *Id præcipuè obtinet quoad Canonicos Cathedrales; & quare?*
11 *Hinc in aliquibus Ecclesiis Cathedralibus electio Canonicorum est communis; sed non ubique eodem modo ad electionem concurrunt.*
12 *Aliquando Episcopi suffragium æquivalet suffragio Capituli.*
13 *Ad vitandam discordiam inducta alternativa inter Canonicos & Episcopum.*
14 *Dum Episcopus confert Capitulariter cum Canonicis, quod suffragium habeat?*
15 *Aliquando concurrit, ut* Canonicus, *& suffragio Canonici gaudet.*
16 *Quomodo jus eligendi Canonicos Cathedrales in aliquibus Ecclesiis ad solum Capitulum devolutum sit?*
17 *Episcopus hodie in collatione Præbendarum ad suam collationem spectantium non petit consilium Capituli.*
18 *Jure communi collatio Præbendarum in Ecclesia Collegiata spectat ad Capitulum.*
19 *Unde fiat, quod collatio similium Præbendarum in multis Ecclesiis spectet ad solum Præpositum.*
20 *Ad quos soleat spectare Dignitatum collatio in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis.*
21 *Jus collationis beneficiorum unde hodie præcipuè colligendum.*
22 *In omni beneficiorum provisione convenit, ut interveniat auctoritas Episcopi.*
23 *Ostenditur, quomodo hodie in omni collatione aliquatenus Episcopi auctoritas interveniat.*
24 *Collatio beneficiorum olim Ordinis Episcopalis meritò dicta, hodie est jurisdictionis.*
25 *Non tamen transit in Capitulum Sede vacante.*
26 *Ratio Canonistarum petita ex natura* fructuum *seu proventuum Episcopalium; quibus jus collationis annumerant.*
27 *Quàm mala idea de beneficiorum collatione hinc concipiatur.*
28 *Hæc ratio à Spiritu Ecclesiæ aliena.*
29 *Ratio Canonistarum nullibi in jure probata: & quæ sit ratio, quòd jus conferendi non transeat ad Capitulum Sede vacante.*
30 *Collatio beneficiorum Curatorum in multis Ecclesiis Gallicanis devolvitur ad Capitulum & in Belgio à Capitulo concursus instituitur.*

I. In

I. IN materia collationis beneficiorum, nomine *Ordinarii* non tantùm venit Episcopus; sed etiam quivis alii, quibus quocumque titulo competit jus collationis nomine *proprio*, quo dici queant collatores *jure suo* seu *ordinario*; & non ex alicujus speciali delegatione pro hac illave vice. Vide Garciam De Benef. *part. 5 cap. 4. nu. 1. & 2.*

II. At si ipsum primævum jus collationis Beneficiorum spectetur, id primariò, & quasi naturali jure competit Episcopis: adeo ut omnium Canonistarum calculo, probata sit hæc regula, quod „ juris communis dispositione, primævoque Ecclesiæ usu attentis, omnia beneficia quandocunque & quomodocumque vacantia, ad Episcopi seu „Ordinarii loci collationem spectent. „ Ita post alios Cardinalis de Luca tomo 1. in Summa Beneficiorum §. 2. *n. 6.* qui dein notatis nonnullis singularibus casibus, quibus jus collationis ad inferiores collatores devolutum est, subjungit *nu. 16.* „ His autem casibus particularibus cessantibus, „generaliter fundata est Ordinarii intentio in provisione „Beneficiorum in ejus Diœcesi vel territorio existentium, „nisi ex Apostolica concessione, seu immemoriali consue-„tudine, vel præscriptione, alteri inferiori Prælato istud jus „in aliquibus Beneficiis quæsitum sit.

III. Imprimis quamdiu ipsa beneficia à sacra Ordinatione sejuncta non fuerunt; & ipsorum Ordinum collatio vice collationis Beneficiorum fuit, omnis quoque Beneficiorum collatio penes solum Episcopum remansit. Certum enim est, Episcopum semper fuisse solum *Ordinarium* Ordinationis ministrum; uti latius supra *tit. 9. cap. 2.* ostensum est.

IV. Erectis verò Beneficiorum titulis, nec non horum collatione sensim ab ipsa Ordinatione sejuncta, ratio quæ Episcopum constituit ordinarium Ordinationis ministrum, eique Ordinandorum detulit electionem, etiam suadet, Beneficiandorum electionem Episcopo primario deferendam esse, quasi jure deberi.

Ut quid enim Clericorum Ordinatio Episcopis concredita nisi quia per Ordinationem eliguntur, & constituuntur Ecclesiæ ministri, qui unà cum, & sub Episcopo laborent, & ministrent? naturale autem sit, ministros eligi & ordinari ab eo, cui principale & præcipuum regimen incumbit?

Quia ergo collatione beneficiorum, non secus atque sacra Ordinatione, Clerici functionibus Ecclesiasticis applicantur; quid naturalius, quam ut Beneficiati per Episcopum, tanquam suæ Ecclesiæ Caput & primum ministrum distribuantur, & ministri inferiores eligantur?

V. Hinc concludunt Canonistæ, quod jus Episcoporum in beneficiorum collatione sit favorabile, utpote à sacris Canonibus fundatum, ipsique quodammodo in ministerio Episcopali connaturale, & congenitum. Quare, qui Episcopum à beneficiorum collatione excludere, ejusque collationem restringere prætendit, titulum probare debet; alias in dubio pro Episcopo judicandum.

VI. Si ergo nova Dignitas, aut beneficium erigatur, neque ex ipsa erectione aut aliunde probetur, illius collationem aut præsentationem alicui esse specialiter delatam, ipsa collatio ad ipsum Episcopum spectabit, hoc solo titulo, quod omnium Beneficiorum suæ Diœcesis sit Ordinarius collator, quousque probetur, collationem ad alium spectare.

VII. Episcopi ut in Ministrorum electione securius procederent, Concilium Cleri sui adhibere, quin & populi testimonium de Ordinandorum moribus & conversatione audire jam pridem solebant. „ Ut Episcopus sine Concilio „Clericorum suorum Clericos non ordinet; ita ut civium „conniventiam & testimonium quærat, „ ait Concilium Carthagenense IV. *Can. 22.*

De hac disciplina videri potest Thomasinus De Disciplina Ecclesiæ *parte 1. lib. 2. cap. 5.*

VIII. Cum autem successu temporis, Capitulum Cathedrale quasi ipsum Clerum repræsentare cœperit ipsiumque Ecclesiæ *Senatum* constituere, prætendit etiam juxta Canonum præscripta in ministrorum electione, & in beneficiorum collatione, qua Clerici functionibus Ecclesiasticis applicantur tanquam in re summi momenti Capituli consilium esse expetendum.

IX. Huic conforme apparet quod scribit ad Patriarcham Hierosolymitanum Alexander III. in *Cap. 4.* ✠ *De His quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli* : „ Novit tuæ discre-„tionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum corpus „sitis; ita quod tu caput, & fratres tui membra esse com-„probentur. Unde non decet omissis membris te aliorum „consilio in Ecclesiæ tuæ negotiis uti, &c. Inde est, quod „Apostolicâ authoritate prohibemus, ne Abbates, Abba-„tissas vel alias personas Ecclesiasticas, sine *assensu*, vel *Con-„silio* Canonicorum tuorum instituere, vel destituere, ali-„quâ de cætero ratione præsumas.

X. Porrò quod *institutione* personarum hic generaliter dicitur; id singulari ratione militare videtur in institutione aut electione ad præbendas Cathedrales. Cum enim Canonici & Episcopus unum quasi corpus sint, æquum apparet, ut ad electionem membrorum, totum corpus concurrat: quod & Zypæus notat in *jure novo tit. de Præbendis nu. 4.*

XI. Hinc indubiè factum, ut in nonnullis Ecclesiis Cathedralibus etiamnum hodie, Canonicorum electio spectet ad Episcopum & Canonicos. At illud notandum, quòd in illis Ecclesiis in quibus hæc collatio ad Episcopum & Capitulum spectat, non ubique eodem modo ad electionem Capitulum & Episcopus concurrant.

XII. In aliquibus enim Ecclesiis, Episcopi suffragium æquivalet suffragio Capituli; ita ut non simul Capitulariter eligant Canonici & Episcopus; sed Episcopus separatim eligat, & Capitulum suum suffragium Episcopi suffragio æquivalens depromat; ideoque hoc casu, & Episcopus, & Capitulum suum jus sive suffragium diverso loco, diversoque tempore vel modo dare possint; uti notat De Luca loco citato *num. 10.* Episcopus nempe singulariter, Capitulum verò collegialiter.

XIII. Quia verò ob concurrentiam in diversas personas non rarò difficultates oriebantur: „ laudabilis inolevit u-„sus (ait De Luca) hujusmodi juris exercitium dividendi „per alternativam, seu per menses & tempora, ut quilibet „nomine consortis totum jus absque hac discrepantia ex-„erceat.

XIV. Plerumque autem electio hæc simultanea fit per Episcopum & Canonicos Capitulariter congregatos: soletque Episcopus tanquam caput Capituli proponere & concludere; eoque titulo suffragium decisivum in paritate habere; præter quod subinde habet suffragium absolutum; quemadmodum in electione Canonicorum Graduatorum in Ecclesiis Belgicis recenter erectis per Bullam erectionis statutum esse notavimus *parte 1. tit. 10. cap. 1. n. 6.*

XV. Quod autem nonnunquam Episcopus interveniat ut Canonicus, nec alio consequenter gaudeat suffragio quàm Canonici, patet ex *Cap. 15.* ✠ *De Conceß. Præbendæ* in verbis: „ Nisi forte Archiepiscopus non ut Prælatus, „sed ut *Canonicus* vobiscum jus habeat conferendi. „ Quando censeatur interesse Capitulo, ut *Prælatus*, vel ut *Canonicus*, notatum est supra *parte 1. tit. 1. c. 3. n. 5.*

XVI. Ulterius labentibus sæculis cœperunt Capitula Cathedralia se ab Episcoporum jurisdictione eximere, atque bona capituli separare à proventibus Episcopi, & corpus suum ab eo distinguere; ut etiam in negotiis suis omnino Episcopum excludere cœperint, ut nec ipsum Capitulo interesse sinerent, quemadmodum ex dictis citato *capite 3.* colligi patet. Non mirum proinde, quod ipsum Episcopum ab electione Canonicorum etiam excluserint, atque jus electionis tantùm conniventibus Episcopis ad solos Canonicos devolutum sit: quod tamen sine introduci posse, probat Innocentius III. in *Cap. 31.* ✠ *De Elect.* ubi mandat Episcopo Florentino ut à petitione Episcopi Vulterani prætendentis jus electionis cum ipsis Canonicis, absolvere studeat Canonicos, „ maxime (ait) si sit notorium, quod in Thu-„scia generalis consuetudo servetur, ut in Cathedralibus „Ecclesiis *solum* Capitulum *irrequisito* Episcopo, eligendi „Canonicos habeat facultatem.

XVII. In pluribus Belgicis vicinisque Ecclesiis, *soli* Episcopo jus conferendi præbendas Cathedrales, excluso capitulo, competit; neque in hac collatione consensum aut consilium capituli expetunt; uti monet Zypæus loco citato.

XVIII. Sicuti naturale est ut Canonici Cathedrales unà cum Episcopo tanquam sub capite eligant corporis sui membra; ita quoque jure communi electio Canonicorum Ecclesiarum Collegiatarum spectare videtur ad Canonicos unà cum suo Decano, aut illo qui cum Canonicis unum corpus sive capitulum constituit: de quo jure vide Garciam & ab eo citatos de beneficiis *parte 5. cap. 4.*

XIX. Verum quia multæ Ecclesiæ Collegiatæ aliquando fuere Regulares, electio Canonicorum etiam in pluribus illarum mansit apud solum Præpositum, tanquam qui tempore Regularitatis erat caput congregationis: idque ad normam Regulæ Monachialis S. Benedicti, & Canonicalis S. Grodogangi, quæ Abbati sive Præposito liberam dant facultatem recipiendi Monachos & Canonicos; uti observat Thomasinus de Discipl. Eccl. *parte 4. lib. 2. cap. 9.*

XX. Dignitates tam in Ecclesiis Cathedralibus, quàm Collegiatis, quæ ipsum capituli regimen ac disciplinam Canonicalem præcipuè concernunt, ad electionem capituli ordinariè spectant, nisi quod hodie ferè primæ Dignitates in Collegiatis, & majores post Pontificalem in Cathedralibus nominationi Regiæ, ex indulto Pontificio sint subjectæ. Dignitates verò in Cathedralibus, quæ propriè ipsum regimen Hierarchicum concernunt, uti sunt Archidiaconatus, Pœnitentiariatus, Archipresbyteratus ad solius Episcopi collationem plerumque pertinent.

XXI. In his autem omnibus, quemadmodum & in aliorum Beneficiorum provisione, attendendus est usus singu-

singularum Ecclesiarum qui, sive ex jure communi, sive speciali fundatione, sive legitima præscriptione, aut privilegio originem habeat, servandus est: cum hic non nisi de puncto disciplinæ agatur, quæ pro temporum & locorum varietate varia esse potest.

XXII. Interim cuicumque beneficiorum collatio sive provisio competat, illud invariatum remanet, beneficium dari propter officium, atque per beneficium constitui ipsum Beneficiatum ministrum Ecclesiæ illius in qua beneficium est fundatum.

Cum ergo à Patrum institutis alienum videatur, ut quisquam in Ecclesiæ ministeria se sine Episcopi, cui principalis totius Diœcesis cura incumbit, consensu intrudat, etiam visum fuit, Episcopo aliquam circa Beneficia auctoritatem conservare; tametsi libera eorum collatio ad alios esset devoluta, aut saltem per jus Patronatus aliumve titulum restricta. Unde sæculo XII. Cantuariensi Archi-Episcopo & ejus Suffraganeis scribens Alexander III. vocat consuetudinem *pravam*, „ quod Clerici Ecclesiastica „beneficia sine consensu Episcopi Diœcesani, vel Officia„lium suorum recipiunt, minus quàm deceat (ait) cogi„tantes, quomodo id à Patrum sanctorum est institutio„nibus alienum & Ecclesiasticæ contrarium honestati. „ *Cap.* 3. ✠ *De institut.*

XXIII. Hoc jus Episcoporum consistit partim in jure ipsos Beneficiatos examinandi; curam animarum ipsis committendi; aut etiam eos instituendi, sive titulum conferendi, quæ plerumque Episcopis eorumve Archidiaconis salva manent, tametsi jus præsentationis, collationis ad inferiores translatum sit, uti in sequentibus, ubi de Institutione, item de Jure Patronatus agetur, ostendetur.

XXIV. Collatio beneficiorum quamdiu Ordinationi connexa fuit; seu potius quamdiu per ipsam Ordinationem collatio beneficiorum facta fuit, etiam collatio beneficiorum Ordinis Episcopalis meritò dicebatur: at hodie non Ordinis, sed *jurisdictionis* esse reputatur: eoque titulo etiam competere Episcopo ante consecrationem, modò confirmatus sit, & possessionem acceperit apud omnes in confesso est, & quotidiana praxis evincit.

XXV. Cum ergo beneficiorum collatio jurisdictionis, non quidem contentiosæ, sed voluntariæ sit, videtur in Capitulum Sede vacante jus illud collationis debere transire, utpote succedens Episcopo in ea quæ sunt jurisdictionis. Nihilominus, si ad solum Episcopum spectet *libera* collatio, capitulum Sede vacante eam futuro Episcopo reservare debet, quemadmodum decidit Bonifacius VIII. *Cap. unico Ne Sede vacante in* 6. & notavimus *parte* 1. *tit.* 9. *c.* 2.

XXVI. Rationem communiter post Glossam ad *Cap.* CUM OLIM ✠ *De Majorit. & Obed.* assignant Canonistæ, „quia omnes fructus & jura Episcopalia debent fide„liter custodiri & reservari successori. Sed collatio bene„ficiorum (ait) inter bona Episcopalia & *fructus* computatur „& magnum fieret præjudicium Episcopo successori per „talem collationem, & ideò non potest conferre, nec „distrahere tales fructus sicut nec alios.

XXVII. Quàm hæc Doctorum opinio nata sit, crassam & carnalem de collatione beneficiorum imprimere ideam, nemo non videt. Hinc enim facilè persuadetur, collationem beneficiorum non secus ac alia quæcumque temporalia jura & emolumenta requirendam ac solicitè conservandam esse; tanquam quæ Collatoribus, nescio quid commodi aut emolumenti adferat, aut saltem jus aliquibus personis sibi bene affectis gratificandi. Unde passim *liberam* beneficiorum collationem reputant esse *gratiam*.

At cum in collatione beneficiorum unicè attendi queat Bonum Ecclesiæ, ut nimirum de optimis Ministris ipsi provideatur, omnisque carnalis affectus hic plane exulare debeat (uti supra parte 1. *tit.* 13. *c.* 5. notatum est, & infra titulo *De cavenda personarum acceptione in provisione Benef.* latius ostendetur) facilè intelligitur quàm hæc de collatione beneficiorum idea sit à veritate & spiritu Ecclesiæ aliena: recteque propterea observatum à D. Fleurii in Instit. Juris Canonici *parte c.* 15. à Recentioribus collationem beneficiorum referri inter *fructus* & emolumenta Episcopatus aut Dignitatis, quam olim ut *onus* potiùs non parùm conscientiam onerans considerâssent Patres. Addere potuisset: & semper ut tale considerarunt, & considerant, qui sciunt & attendunt, quantum onus simili juri collationis sit annexum; quantaque ratio reddenda sit, si de indigno aut minus digno Ministro ex aliquo humano aut carnali affectu Ecclesiæ providerint.

XXVIII. Neque ullibi in Canonibus aut Decretalibus ratio ob quam libera beneficiorum collatio Sede vacante ad Capitulum non devolvatur, refunditur in ipsam naturam collationis, quasi hæc instar *fructuum* Episcopatus esset futuro Episcopo reservanda; sed Honorius III. in *Cap.* 2. ✠ *Ne Sede vacante* declarans collationem præbendæ à Capitulo Sede vacante factam non tenere, hanc dat rationem: „Cum nusquam inveniatur cautum in jure, quod „Capitulum vacante Sede, fungatur vice Episcopi in col„lationibus præbendarum.

XXIX. Ratio verisimilis illius disciplinæ ex consuetudine profluxit, quæ à generali devolutione jurisdictionis in Capitulum exemit hanc beneficiorum collationem; utpote ex jure quasi primigenio, & naturali Episcopo competentem; quemadmodum suprà diximus: maxime cum hic ageretur de electione *libera* Ministrorum Ecclesiæ, quam tenacius conservat Episcopo, de quo plus, quam De Capitulo confidit, quemadmodum notat Lotterius De Re beneficiaria *l.* 2. *q.* 2. *nu.* 22.

XXX. Verùm refert Cabassutius in sua juris Canonici theoria & praxi *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 12. quoad *curata* beneficia, posse Capitulum, dum vacat Sedes Episcopalis saltem in Franciæ Regno providere Parochiis, conferendo eos in titulum potius, quam commendam; hancque Capitulorum possessionem iteratis Parlamentorum arrestis firmatam testatur Pinsonius de Beneficiis tit. *De modis acquirendi Benef.* §. 16. *nu.* 18. 19. & 20.

Hic in Belgio passim, etiam Sede vacante instituunt Capitula Cathedralia concursum ad vacantes Ecclesias Parochiales, sive ad Episcopi, sive aliorum Ecclesiasticorum Collatorum vel Patronorum collationem, aut præsentationem spectantes: de quo latius titulo sequenti.

CAPUT II.

De Collatione, & qua formâ expedienda?

1 *Quid propriè dicta collatio, ejusque divisio.*
2 *Quæ dicatur collatio* libera.
3 *Describitur collatio* non libera.
4 *Quomodo collatio differat ab Electione & præsentatione.*
5 *Per collationem confertur titulus beneficii.*
6 *An laici conferre possint.*
7 *Jus acquisitum ex collatione cum alio beneficio permutari potest secus jus ortum ex sola præsentatione.*
8 *Collatio de jure solo verbo expediri poterat, hodie* litteras *requirit.*
9 *Formula collationis remissivè.*
10 *Collatio ab Ordinario solet concipi tanquam facta* motu proprio.
11 *Omittitur mentio supplicationis factæ, ut suspicio ambitus evitetur: quod Collatores merito attenderent*
12 *In litteris collationis modus vocationis exprimendus.*
13 *Exprimenda Ecclesia in qua beneficium est situm; item nomen ultimi possessoris.*
14 *Debent adscribi duo ut minimum testes qui collationi interfuerint.*
15 *An testes debeant esse omni exceptione majores.*
16 *Litteræ expediri debent per notarium.*
17 *Apponenda* data.
18 *Ex* data *cognoscitur de jure devolutionis aut de præventione.*
19 *Concurrentibus duabus collationibus, ex* data *de validitate cognosci subinde debet*
20 *Si ab eodem duæ collationes factæ; nec de prioritate constet, neutra valet.*
21 *A duobus factæ collationes duobus, is prior est qui* prior *est in* possessione.
22 *Si neuter est in possessione, collatio Pontificia præfertur collationi Ordinarii: & collatio Ordinarii collationi Vicarii.*
23 *Quid requiratur, ut una collatio* prior *alterâ censeri debeat.*

I. COllatio propriè dicta, definitur communiter, assignatio seu concessio beneficii vacantis facta ab habente potestatem.

Dividitur autem in collationem liberam & non liberam.

II. Prior dicitur quæ fit solo jure Collatoris, ita ut non restringatur ad aliquam personam, ratione juris alteri competentis; hæcque nomine collationis propriè intelligitur.

III. Posterior autem est, quæ fit alicui personæ quasi ex necessitate: dum ratione alicujus juris huic personæ competentis, aliove titulo alicui determinatæ personæ collatio facienda est; atque eatenus collator libertatem conferendi non habet; ideoque collatio *non libera* dicitur. v. g. si restringatur ad præsentatum à patrono, aut nominatum ab universitate; vel ad permutatarium ratione permutationis; soletque hæc collatio vocari *institutio*, de qua infrà agetur.

IV. Collatio *libera* & propriè dicta differt ab electione & præsentatione, quod per collationem acceptatam, etiam

etiam ante adeptam possessionem, acquiratur *jus in re*, *Cap.* 17. *De Præbendis in* 6. Per electionem verò, & præsentationem etiam acceptatam, tantum *jus ad rem*; hoc est, jus aliquod quo mediante Episcopus aliusve ad quem collatio sive institutio spectat, constringi queat ad collationem ei faciendam, si aliud Canonicum impedimentum non obstet.

V. Itaque per collationem, quæ aliàs dum libera non est, *institutio* appellari solet, beneficium verè acquiritur & *titulus* confertur, atque de hac collatione intelligitur *Cap.* 1. *De Regulis Juris in* 6. dicens, Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine *institutione* canonica obtineri.

VI. Hinc ulterius concludunt communiter Canonistæ, laicis jus collationis competere non posse; utpote qui beneficia, sive titulos beneficiorum dare nequeant: quamvis Reges & alii nonnulli Principes jus collationis sibi competere credant; verboque *collationis & conferendi* in suis litteris utantur: de quo latius ubi de nominatione Regia de jure Regaliæ agemus.

VII. Adhæc cum per collationem acquiratur *jus in re*, sive ipse titulus beneficii, concludunt Doctores, jus illud, etiam ante adeptam possessionem, permutari tanquam beneficium cum alio beneficio posse; secus verò *jus ad rem* ex sola electione aut præsentatione ante collationem sive institutionem competens; & ita judicatum refert Ant. Faber in Codice *lib.* 2. *tit.* 1. *Defin.* 58. Vide Rebuffum *in praxi part.* 3. *tit. de Permutatione num.* 23.

Cæterum [illegible] collationis per Ordinarios collatores sive Episcopum [illegible] inferiorem expediendæ nihil in jure canonico [illegible] inspecto jure communi *verbo* expediri posse, neque [illegible] requiri.

VIII. Verum [illegible] collationes fieri aut saltem probari [illegible] sine [illegible] Rebuffus in praxi parte 1. *tit.* [illegible] 25. ubi quærit, an Episcopus [illegible] & sine litteris collationem probare [illegible] non posse propter eorum fraudes, [illegible] litteris. [illegible]

IX. [illegible] quæ apud [illegible]

X. [illegible]

XI. [illegible] Fleury in *Instit. Juris Canonici parte* 2. [illegible] quia est [illegible] Ecclesiasticæ contraria; utpote quæ omnem ambitum [illegible] reprobat.

Utinam in conferendis beneficiis hæc formulæ clausula serio attenderetur; proh dolor! ita hodie ferè proceditur, ac si soli supplicantes, ne dicam ambientes idonei essent: creduntque multi Collatores, se probè suo functos officio, si ex supplicantibus magis idoneo conferant; quasi non supplicantium ratio nulla habenda esset: tametsi sciant, aut facilè scire possint, hos multo capaciores esse.

XII. Adhæc in ipsa formula collationis exprimitur modus vacationis ipsius beneficii. » Nec potest Episcopus vel Archiepiscopus habere modum vacandi pro expresso; quia hoc » ad Papam solum pertinet, » ait Rebuffus in Praxi *parte* 2. *tit. Requisita in litteris collat. num.* 15

XIII. Exprimitur etiam Diœcesis ubi beneficium situm est; & si in Ecclesia per se exprimitur nomen *sancti*, aliàs esset collatio incerta, quæ non valet; uti monet Rebuffus ibidem *num.* 17.

Debet insuper exprimi nomen illius per cujus mortem aut resignationem aliove modo beneficium vacat aliàs ob incertitudinem litteris collationis non crederetur. Rebuffus *num.* 18.

XIV. Adscribi quoque debent duo ut minimum testes in litteris collationis, qui in ipsa collatione præsentes fuerint: nec admittuntur collationes Episcoporum, nec aliorum Collatorum sine testibus conscriptæ, uti testatur Rebuffus ad Concordata in *Rubrica de collationibus*; & ita per Senatum Parisiensem declaratum fuisse 7. Junii 1527. refert, ac deinde subjungit: aliàs non creditur collationi Ordinarii in præjudicium alterius, sive jure ordinario sive jure devoluto conferant. » Quinimò etiamsi Episcopus postea daret litteras suas testimoniales, quibus diceret se contulisse; illæ litteræ non probarent, ad vitandas fraudes, » ut ex Bertrando docet idem Rebuffus tit. *Requisita in litteris collat. num.* 31.

XV. Requiritur insuper quod testes descripti in his collationibus sint omni exceptione majores; ideo familiares & domestici, quibus imperari potest, non probarent; ita Rebuffus ad Concordata loco citato; & ita statutum per Senatum fuisse anno 1550. scribit; quod & testatur Pinsonius *De benef. tit. de variis institutionum conditionibus num.* 21. Quod tamen postremum non ita scrupulosè hic servatur; nec testium qualitas aut fides examinari solet.

XVI. Præter duos testes exigitur fides Secretarii aut notarii, qui litteris subscribat, eisque fidem publicam det; imò in nonnullis locis vice Secretarii requiruntur *duo* notarii; refertque Rebuffus loco jam allegato, præceptum fuisse arresto Senatûs Parisiensis anno 1527. omnibus collatoribus Ordinariis, ne distribuant collationes sine testibus & *Secretario* vel *duobus* notariis: quod in iis locis observandum credo, ubi in omni publico instrumento requiritur *duorum* notariorum testimonium. Notat etiam Gonzales ad Regulam S. Cancellariæ § 3. *proœmiali num.* 153. quod Secretarius Episcopi debeat esse *notarius*, ut queat litteras collationis conficere.

XVII. Denique in litteris collationis exprimenda *Data*, videlicet non tantum quo anno & mense, sed etiam quo *die* facta sit: quæ pluribus difficultatibus & dubiis enodandis sæpè necessaria est.

XVIII. Imprimis ex *Data* frequenter dignosci debet, an collatio intra tempus à Canonibus præstitutum facta sit; an non fuerit jus devolutionis ad Superiorem; de quo infra *cap.* 4.

Deinde non rarò ex *Data* dependet, num Papa Ordinarii collationem non prævenerit; qua præventione utitur etiamnum in gallia; de quo jure agetur *titulo* 23.

XIX. Ulterius si duæ collationes ejusdem beneficii factæ diversis personis concurrant, ex *data*, de prioritate earum [illegible], nec non validitate, & prærogativa judicari debet.

XX. Et quidem si sub uno eodemque facta sint duæ collationes, neque ex *data* neque aliunde appareat, quæ sit anterior, [illegible] valere judicatum refert Choppinus *lib.* 1. *De* [illegible] *tit.* 6. *num.* 7. & notat Rebuffus De Pacificis possess. *num.* 327. ubi unà monet, quod de prioritate » possit constare ex ordine scripturæ, quando in libro Curiæ Romanæ vel Episcopi sunt collationes ambæ descriptæ, tunc » [illegible] scripta censetur prior, *Cap.* MANDATO *De Præbendis in* 6. [illegible] (ait) judicatum per Senatum Tholosanum.

XXI. Si à duobus facta fuerit collatio duobus; neque appareat de prioritate, si unus prius acceperit possessionem, [illegible]; tametsi unus à Papa, alter ab Ordinario collationem acceperit, [illegible] in *Cap.* 31. *De Præbendis in* 6. [illegible]. Et licet hæc Decretalis [illegible] loquatur de collatione Papæ aut ejus legati, & collatione Ordinarii simul concurrentibus nihilominus [illegible] obtinere etiam in quacunque; alia collatione concurrente cum collatione Papæ, monet Rebuffus loco citato *num.* 171. imo tametsi una esset facta ab Episcopo, & altera ab ejus Vicario: quæ est ubique eadem ratio.

XXII. Ubi verò neuter est in possessione, & de prioritate collationis non constat, tunc is, cui Sedes Apost. contulit vel legatus, erit alteri præferendus dicto *Cap.* 31. *Propter conferentis ampliorem prærogativam*: quæ ratio etiam obtinet in Episcopo & ejus Vicario: ut proinde & hic obtinere debeat decisio, & ita aliquando judicasse Senatum Parisiensem testatur Rebuffus ibidem *num.* 173.

XXIII. Plura de hac prælatione concurrentium collationum habet Rebuffus, & latè egit Gonzales ad Regulam 8. Cancell. §. 3. *Proœmiali* ubi secutus Gomezium docet, quod prioritas unius horæ vel etiam unius puncti, si de ea constet, faciat præventionem: sed an satis de prioritate constet, si in litteris collationis unius *hora* sit expressa; & in litteris alterius tantum expressus fuerit *dies*, latè examinat Rebuffus loco allegato, & Brodeau ad Louetium *Lit. M. num.* 10. qui casu incidente consuli poterunt.

CAPUT III.

De Electione ejusque forma.

1 *Electio generaliter sumpta quid significat.*
2 *Electio subinde sumitur pro omni provisione beneficii.*

3 *Ali-*

3 *Aliquando pro particulari modo providendi.*
4 *Proprie dicitur electio quando requiritur confirmatio.*
5 *Beneficia electiva* confirmativa *propriè dicuntur* electiva.
6 *In his locum non habet præventio Papæ in Gallia.*
7 *Non censetur comprehensa nisi* specialis *eorum mentio fiat.*
8 *In quorum beneficiorum electione servanda forma* Cap. QUIA PROPTER ✠ De Elect.
9 *Si electio ad Capitulum spectet soli Canonici de* jure *vocandi sunt.*
10 *Ex speciali titulo etiam non Capitulares jus eligendi habere possunt.*
11 *Canonici suffragium non habent nisi sint ut minus Subdiaconi.*
12 *Omnes suffragio gaudentes ad electionem vocandi ; & quomodo.*
13 *Quomodo citandi absentes, & de fide Nuntii asserentis esse citatos.*
14 *Qui absentes, sint vocandi.*
15 *Quamdiu absentes exspectandi.*
16 *Interdum etiam unus solus non exspectatis absentibus eligere potest.*
17 *Quandonam absens possit de jure per procuratorem eligere,*
18 *Possunt constitui* plures *procuratores.*
19 *Si duo constituti ambo ad eligendum concurrant, quis præferendus.*
20 *Dum ex duobus neuter in solidum est constitutus, nullus admittendus.*
21 *Extraneus in procuratorem non admittendus nisi consentiente Capitulo.*
22 *An aliquando in electione votum dari possit per litteras;*
23 *An procurator unum* suo, *& alium nomine constituentis possit eligere.*
24 *Consuetudine induci potest, ut ad electionem non vocentur absentes.*
25 *De simili consuetudine in Gallia ; neque à jure improbatur.*
26 *Non vocatus ad electionem opponendo se, electionem irritare potest.*
27 *Si non opponat electio, firma manet.*
28 *Non vocatus tacitè consentiendo electioni, eam censetur approbare.*
29 *An suffragium latum non capitulariter possit electionem validam facere.*
30 *Suffragia debent* capitulariter *dari.*
31 *In electione à majore parte concludi solet.*
32 *Major pars non semper eodem modo computatur.*
33 *An de jure requiratur etiam* sanior *pars.*
34 *Hodie non ponderantur, sed numerantur suffragia.*
35 *Interdum beneficia ad electionem Capituli spectantia conferuntur* per turnum.
36 *An Capitulum propriâ auctoritate electionis formam in collationem* turnariam *possit mutare, si in fundatione fuerit electio præscripta.*

I. ELectionis nomen ex suo instituto denotat generaliter delectum rei alicujus vel personæ è duabus vel pluribus ; atque hoc sensu dicitur in *Cap. 7. De Regulis juris in 6.* In alternativis debitoris est *electio.*

In hac autem materia restringitur ad personam ; quatenus aliqua persona ad certam Ecclesiæ functionem aut dignitatem è pluribus eligitur.

II. Hoc autem modo sumptum nomen electionis, dupliciter accipi potest. Primo generaliter, ut non solum electionem propriè & specificè sumptam, sed & postulationem, præsentationem, nominationem ac collationem comprehendat : nam & in his omnibus eligitur à præsentantibus, nominantibus, & conferentibus persona idonea ad beneficium vacans.

III. Secundò accipi potest pro electione, prout à dictis modis providendi distinguitur : sumitúrque pro designatione seu electione personæ ad certum beneficium *plurium* suffragiis *collegialiter* sive capitulariter facienda ; & de hac tractatur sub titulo Decretalium Gregorii IX. & Bonifacii VIII. *De Electione.*

IV. Observat autem Rebuffus in praxi *parte 1. tit. De Elect.* quod ista dicatur *propriè* electio, quæ indiget confirmatione. Altera autem quæ non exigit confirmationem, sed quam Canonici vel alii eligendo *conferunt*, non sit propriè electio, & vim potius habeat collationis, quam electionis.

V. Hinc quædam beneficia electiva *confirmativa* ; quædam electiva *collativa* vocantur.

Et quidem priora solum dicuntur propriè *electiva*, præsertim quando in electione servatur forma à Concilio Lateranensi præscripta in *Cap.* QUIA PROPTER ✠ *De Electione.*

VI. Observat autem Petrus de Tonduti *l. 1. q. benef. c. 40. nu. 8.* „ hujus distinctionis esse maximum effectum, „nam beneficia *propriè electiva* in quorum electione serva„tur forma dicti *Capituli* QUIA PROPTER, in Gallia „regias nominationes admittunt, alia non item: in electi„vis *collativis* admittunt Galli Pontificiam præventionem, „non autem in *confirmativis.*

VII. Notat quoque Garcias de Beneficiis *parte 1. c. 7. num. 27.* quod „ beneficia *electiva* adeo sunt speciali notâ „digna, ut non veniant in mandatis de providendo, nisi de „electione facta fuerit *specialis* mentio, etiamsi nullus mo„dus exprimatur, sed simpliciter mandetur provideri de „beneficio vacaturo : „ Quin nec sub generali reservatione comprehendi beneficia electiva verius existimat Gonzales ad Reg. 8. Cancell. *Gloss.* 19. vide latius Fagnanum ad *Cap.* NULLUS ✠ *De Elect.* item Antonium Fabrum *lib. 1. tit. 3. definit. 45. & 47.*

VIII. Electionis autem in quibus servanda est forma citati *Cap.* QUIA PROPTER „ sunt illorum Prælato„rum per quorum mortem Ecclesia remanet *viduata* & sine „Pastore, nempe Episcoporum, Abbatum, & Prælatorum „Ecclesiarum Collegiatarum qui habent in iis generalem „jurisdictionem, ratione cujus possunt appellari *sponsi.* „ Ita „Garcias loco citato *n.* 19. Idipsum tradit Fagnanus ad „dictum *Cap.* QUIA PROPTER, latius ibidem ostendens, quinam dicantur Prælati per quorum mortem Ecclesia dici queat *viduata* ad sensum illius Capituli; & aliqua retulimus supra *parte. 1. tit. 31. cap. 8.*

Multa quidem specialia sunt observanda in electione facienda secundum formam dicti Capituli, de quo agetur capite sequenti, plura nihilominus sunt omni electioni communia, quæ hoc capite sunt exponenda.

IX. Imprimis si electio ad Capitulum spectet, soli ii suffragium habere possunt, iique soli vocandi, qui Capitulum constituunt seu verè sunt de Capitulo. Quapropter si in eadem Ecclesia sunt diversi generis beneficiata; puta aliqui sint Canonici, alii Capellani, aut Portionarii vel similes, soli Canonici sunt vocandi, utpote soli constituentes propriè Capitulum ; uti notat Fagnanus ad *Cap.* NULLUS ✠ *De Elect.* asseritque ex Compostellano, Curiam Romanam tenere, quod soli Canonici sint vocandi, & soli Canonici faciunt Capitulum, qui unum corpus constituunt. Videre possunt quæ dicta sunt *parte 1. tit. 7. cap. 5.* ubi fuit notatum, neque obtinentes Dignitates, nisi sint simul Canonici, esse de capitulo, neque suffragio gaudere in electionibus.

X. Et hæc quidem jure communi; at ex speciali consuetudine, fundatione aut privilegio, etiam extranei sive non capitulares subinde ad electionem admittendi, & vocandi sunt, uti colligitur ex *Cap. 3. ✠ De causa possessionis & propriet.* ubi respondit Innocentius III electionem Episcopi factam à capitulo Cathedrali fuisse *nullam*, quia vocati non fuerant *Clerici conventualium* Ecclesiarum, qui Electioni Episcopi *consueverant* interesse.

Similiter respondit S. Congregatio apud Fagnanum loco citato *num.* 29. Portionarios non ideo censendos esse capitulares, licet vel semper, vel plurimùm habeant vocem in capitulo : consequenter supponens, interdum alios præter capitulares posse gaudere suffragio in actibus capitularibus.

XI. Ulteriùs commune est omnibus electionibus capitularibus, quod Canonici suffragio non gaudeant, etiamsi id iis ab aliis esset concessum, nisi ut minus in Ordine Subdiaconatûs sint constituti; quemadmodum statutum est in *Clementina* UT II. *de ætate & qualit. Ordinand.* innovata per Synodum Trid. *Sess. 22. cap. 4. de Reformat.* de quo latius *parte 1. tit. 7. cap. 5.*

XII. Omni electioni illud quoque commune est, quod omnes suffragio, seu jure communi seu speciali titulo gaudentes, vocari & admitti ad electionem debeant.

Vocandi autem sunt per signa solita, sive campanæ, sive vivæ vocis, si præsentes sint; absentes verò per litteras vel nuntium secundum locorum consuetudinem; quæ in hac vocationis forma observanda est, quemadmodum monet post alios Barbosa *lib. 1 Juris Eccles. cap. 12. numer.* 88.

XIII. Citatio absentium facienda est *singulariter & personaliter*, si sciatur ubi degant ; & commodè & sine periculo fieri possint per litteras, vel nuntium, nisi de consuetudine aliter servetur. „ Quod si nesciatur ubi commoren„tur, citatio facienda erit per publicum edictum in „Ecclesia, vel ubi soliti sunt commorari, vel legi debent „litteræ citatoriæ capituli præsente capitulo & clero ; vel „si citandus inveniri non potest, citatio facienda est in ejus „domo; & si domicilium non habeat, tunc facienda erit „in loco, ubi habitare consueverit; vel in ejus Ecclesia „seu Beneficio ; quia ibi residentiam facere præsumitur.

Hæc Barbosa post Glossam aliosque ibi citatos; ac dein *num.* 95. subjungit: „ Et nuntio præsertim jurato creditur, „an aliquis ex *vocalibus* absens sit vocatus.

XIV. Absentes autem vocandi, qui intra eandem Provinciam sunt ; uti ex *Cap. 35. ✠ De Elect.* communiter docent Doctores, in verbis : „ Vos fratribus omnibus, qui „fuerint *in Provincia*, convocatis &c.

Meri-

Meritó tamen notandum dictum Glossæ verbo *In Provincia*: "Hic videtur expressum, quod omnes illi & soli, qui „sunt in Provincia, vocandi sunt ad electionem: & per hoc „videtur sic intelligendum si sunt *in provincia Cap.* QUIA „PROPTER *eod.* Et quod dicit in Provincia sic est intelli„gendum si sunt in Provincia ita propinqui, quod commo„dè sint vocandi: quia si Provincia esset multùm lata & lon„ga, non debet vocari: quia periculum est in mora. Et eo„dem modo si esset extra provinciam & propinquus tunc „vocandus esset.

In *Cap.* IN GENESI ꝫ *De Elect.* cujus meminit Glossa, dicitur, quod de *toto Regno Franciæ* vocentur absentes de consuetudine Ecclesiæ; quæ tamen hodie exolevit, ut mox dicemus.

XV. Si vocati intra terminum assignatum, modo tamen competens sit, non venerint, non sunt de cætero exspectandi; poteritque iis absentibus ad electionem procedi *Cap.* 18. *&* 19. ꝫ *De Elect.*

Essent tamen exspectandi, etiam elapso termino (ait Barbosa *n.* 97.) ubi absque periculo & incommodo exspectari possent, & aliqua causa necessaria vel utili detinerentur, & Superior pro certo haberet, non longe abesse, præsertim cùm nullum esset periculum in mora modici temporis: si dolo potius ipsos excludendi, quam aliâ legitimâ causâ acceleretur electio in ipsorum præjudicium, reclamationi locum esse, resolvunt ibidem citati.

XVI. Quod si finis termini ad electionem faciendam immineret, possent pauciores, etiam unus solus non exspectatis convocatis, eligere; quia tempus interpellat pro homine. Barbosa ibidem *n.* 98.

XVII. Quia ordinariè ab electione, præsertim ad Dignitates & Prælaturas notabile Ecclesiæ bonum dependet, Concilium Lateranense sub Innocentio III. "penitus in„terdixit, ne quis in electionis negotio procuratorem con„stituat, nisi sit absens in loco de quo debeat evocari, justo„que impedimento detentus venire non possit, super quo, „si opus fuerit, fidem faciat juramento, & tunc si voluerit, „uni committat de ipso Collegio vicem suam." *Cap.* 42. ꝫ. 1. ꝫ *De Elect.*

Ex hoc textu habetur, quod solus absens & legitimo impedimento detentus, possit per *Procuratorem* eligere; notatque Barbosa loco citato *n.* 1 3. "quod non dicatur absens „ad hunc effectum is, qui est in aliqua parte civitatis, etiam „remota, vel propè in hortis. Si vero quis sit præsens in „loco vel in cœnobio ubi fit electio, sed tanta ægritudine „detentus, ut non possit ad talem locum accedere, poterit „ille unum vel plures de Collegio sibi substituere ad eligen„dum vel, Electores debent aliquos ad eum mittere, ut ejus „suffragium petant.

XVIII. Juxta hoc Decretum Concilii Lateranensis videtur *unus* duntaxat constitui potuisse procurator ad eligendum; quod & indicat Bonifacius VIII. in *Cap.* 46. *De Elect. in* 6. nempe permittens, quod "si quis *justo* impedimento de„tentus in electionis negotio nequeat commodè interesse, „possit *nedum uni* (*prout* dicitur in *Concilio generali*) sed etiam „*pluribus* vices suas committere.

Ubi ergo Concilium *unum* solum constitui permisit, Bonifacius plures constitui permittit; ita tamen, ut dum *plures* constituuntur, cuilibet *in solidum* facultas eligendi detur tuncque melior sit conditio præoccupantis.

XIX. "Verùm si ambo concurrant insimul & postulent „se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua „dirigere in diversos, sicque res non haberet exitum, & „quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur „duntaxat, quem Capitulum vel pars major elegerit: vel si „concordare nequeant, is, qui primò in instrumento vel „litteris procurationis extiterit nominatus.

Antequam ergo procedatur ad ordinem scripturæ, recurrendum est ad electionem Capituli. "Tabelliones enim „præponunt, quos volunt in instrumentis: & ideo fuit æqui„us primò recurri ad electionem Capituli, per quam ma„gis idoneus eligeretur: secundò ad scripturæ ordinem in „subsidium." Ita Glossa hic verbo, *nequeant*.

XX. "Si autem nullus ipsorum *in solidum* fuerit deputa„tus, tum propter rationem eandem (ait Bonifacius) ipso„rum aliquis non debebit admitti: sibique imputet, qui sic „eos constituit indiscretè.

XXI. Constituendus autem procurator ad eligendum est aliquis de Capitulo; neque invito Capitulo *extraneus* admitti debet, uti declarat Bonifacius VIII. At si Capitulum consentiat, poterit *extraneus* constitui, uti notat Glossa, verbo *nolente Capitulo*.

XXII. Addit insuper Bonifacius, quod licet nullus de Capitulo velit esse procurator, nec Capitulum *extraneum* admittere, non possit equidem Canonicus absens per lit„teras exprimere votum suum, quod non est ante scruti„nium, sed in ipso scrutinio *secretè & singulatim* tantummodo „exprimendum.

Evidens est, Pontificem hic loqui de electione per *scrutinium*, in qua non tantum nominis publicatio; sed etiam expressio secretò in *scrutinio* fieri debet, uti notat Glossa hîc verbo, *votum suum*. Quare in electione ubi per vota publica proceditur, nihil obstat quominus per scripturam absens votum suum dare queat; præsertim si consuetudo Ecclesiæ hujusmodi voti datione non adversetur.

XXIII. Denique declarat Bonifacius VIII. "cum unus „est procurator simpliciter constitutus, si is unum suo & „alium Domini sui nomine in scrutinio nominandum duxe„rit, nihil agit, nisi de certa eligenda persona sibi Domi„nus dederit speciale mandatum, tunc enim in illam ejus, „& in aliam suo nomine licitè poterit consentire.

Rationem cur priori casu *nihil agat*, allegat Glossa hîc verbo, *nihil agit*, "quia qua conscientia tenetur meliorem „eligere suo nomine, eadem ratione tenetur ad idem no„mine Domini sui.

XXIV. Hæc quidem ex jure communi; at non omnium Ecclesiarum est hodie eadem consuetudo, idemque usus circa necessitatem vocandi absentes in negotio electionis; præsertim ubi de electione agitur, quæ vicem *collationis* subit; quæque in minoribus beneficiis & Dignitatibus inferioribus locum habere solet: uti nec eadem est consuetudo, circa constitutionem procuratoris, & voti dationem justo occurrente impedimento.

XXV. Unde licet fuerit olim Galliæ consuetudo, ut absentes vocandi essent ad electionem de toto Regno Galliæ, uti supra notavimus, illa tamen consuetudo prorsus anti„quata est nec, ullibi servatur, adeo ut non vocentur nisi „soli qui sunt in civitate vel oppido in quo Capitulum con„vocatur: & si secus agendum esset, excideret sæpe Capi„tulum juribus suis, & per ejus moram aperiretur locus aut „præventioni Papæ vel Legati.

Ita Cabbasutius in *Juris Canonici theoria & praxi lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 2. Et consuetudo non vocandi absentes probatur in *Cap.* 35. *De Præbendis in* 6. ubi dicitur quod cum in Ecclesiis „Canonicorum præbendarum vel beneficiorum collatio est „facienda, absentes Canonici sint vocandi; nisi (ait) *consue*„*tudo* habeat eos ad talia *non vocari*.

XXVI. Si unus ex Electoribus sive præsentibus; sive absentibus, canonicè & juxta Ecclesiæ consuetudinem vocatus non fuerit, ejus contemptus non quidem irritam facit electionem, sed contemptus opponendo se electioni eam irritare potest *Cap.* 28. ꝫ *De Elect.*

XXVII. Si autem se non opponat, aut electioni factæ accedat, rata manebit electio: quemadmodum in citato Capitulo decidit. Cum enim esset quæstio, an duo Electores essent contempti, dicit Pontifex: "Quod si eos vo„catos non fuisse constiterit, sed *contemptos*, infirmanda „erit electio penitùs taliter celebrata: nisi postea propter „pacis bonum curaverint consentire.

XXVIII. Imò ut electio firma maneat, satis est, quod contemptus etiam tacitè electioni consentiat: videturque electionem approbare, & ab oppositione sive impugnatione desistere per votum datum *extra* Capitulum, electione jam facta. Ubi autem semel consentit, non posse amplius electionem impugnare post alios tradit Ascanius Tamburinus de Jure Abbatum *tomo* 1. *Disp.* 5. *Quæst.* 3.

XXIX. Rectè tamen advertit ibidem *num.* 13. quod hujusmodi vota data per contemptos extra Capitulum tantùm prosint, ne electio, aliàs valida irritetur; tamen non augeant numerum eligentium: adeoque si cui in Electione unum votum defuisset ad Canonicam electionem, votum contempti ita *extra* Capitulum post factam electionem datum prodesse non posset.

Rationem subdit Tamburinus *n.* 14. "Quod generaliter „in omnibus explicandis per Capitulum, & Universitatem „*collegialiter*, & simul in unum consensus vel dissensus præ„stari debet, & actus expediri.

XXX. Quin & *quæsito* 6. *num.* 4. ait, quod sit "*de substan*„*tia* ipsius Canonicæ electionis, ut fiat in *communi* Congre„gatione, ubi præsentes adsint omnes electores; quia non „valet, nisi sit communiter celebrata, ut habetur in Cap. „IN GENESI, *eodem tit.* tunc autem dicitur communiter „celebrari; cum in uno loco omnes electores ad suffragia „ferenda congregantur: singulariter autem fieri intellige„retur, quando singuli in suis Monasteriis manentes suffra„gia mitterent. Ratio hujus est, nam ea, quæ fiunt ab ali„qua Universitate nomine universitatis, debent fieri per „congregatos in unum; ad hoc enim ut actus dicatur gestus „ab Universitate, oportet, quod more solito congregatur „Collegium, & ibi fiat conclusio de actus explicatione.

XXXI. Quamvis autem unus solus non vocatus sive contemptus possit electionem, etiam *unanimi* omnium aliorum consensu factam, irritare; unius tamen imò nec plurium præsentium contradictio ordinariè impedire nequit electionem à majori parte eligentium factam; atque ita

ita verificatur illud Pontificis *in Cap.* 36. ℣ *De Elect.* quod „*plus* in talibus consueverit contemptus *unius* obesse, quàm „multorum contradictio in præsenti.

Sicuti enim in aliis actibus Capitularibus, ita & in electione solet à pluralitate suffragiorum concludi: ita ut is electus censeatur in quem major pars Eligentium consenserit.

XXXII. Hoc autem intelligendum, nisi aliter in fundatione vel speciali statuto cautum sit; quæ aliquando duas tertias partes totius Capituli, aut majorem partem omnium de Capitulo existentium requirunt; ita ut non sit censendus electus qui *plura* suffragia habet respectu aliorum in quos vota conspirârunt, sed requiratur, ut habeatur major pars *totius* Capituli. Si ergo sint duodecim Canonici, & quatuor eligant Petrum, tres Joannem, & quinque Paulum; licet Paulus in hac electione habeat plura suffragia, non tamen haberetur pro electo; si requiratur major pars *totius* Capituli: cùm revera majorem partem non habeat. Si autem tantùm exigeretur *pluralitas* suffragiorum, tunc censeretur electus.

XXXIII. Concilium Lateranense in *Cap.* 42. ℣ *De Elect.* vult ut is scrutinio publicato censeatur electus, "in quem „omnes vel major & *sanior* pars Capituli consentit. "Hinc communiter concludunt Canonistæ, quod de jure communi non tantùm major pars Capituli, sed & *sanior* requiratur; adeòque non tantùm numerari, sed & *ponderari* vota debeant; interdùmque minor pars ob merita & zelum eligentium præponderare majori parti debeat.

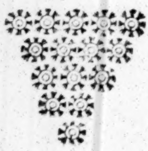
Verùm apparet ex intentione Concilii, partem majorem semper præsumi debere etiam saniorem; nisi ostendatur quod contra sacrorum Canonum præscripta elegerit. Exempli gratiâ, si major pars esset interdicta vel suspensa; aut elegisset personam secundùm jura incapacem; & ita intellexisse videtur Glossographus ad *Cap.* 6. ℣ *De His quæ fiunt à Prælato &c.* verbo *sanioris* ubi interrogans: „Sed nonne eo ipso major est quod est sanior? Respondet: „Dic quod ubi aliqua pars non est *sana*, puta quia *indignum* „eligit, vel quia in damnum Ecclesiæ aliquid facit, ibi dico „majorem partem illam quæ sanior est, & præferenda est: „alias nisi utraque pars in electionibus esset *sana*, non statim „dicerem majorem *saniorem*, imo quandoque minorem esse „præferendam.

XXXIV. "Et utique si aliter res esset, injiceretur inter „vocales pomum discordiæ amaricantis zeli, mutuarum „accusationum & contumeliarum, & implacabilis odii fo„menta, si merita vel demerita essent exploranda & in„vicem computanda vocalium, "uti rectè advertit Cabbasutius in Juris Canonici theoria & praxi *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 14.

Quare hodie in omni electione obtinet, quod jam pridem in electione Monialium præcipit observari Pontifex *in Cap.* 34. *De Elect. in* 6." ut non zeli ad zelum, nec meriti ad me„ritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio.

XXXV. Quin interdum, ad evitandas contentiones & dissensiones in electionibus Capitularibus occurrentes, consuetudine, vel ex speciali statuto receptum est, ut Præbendæ aliave inferiora Beneficia ad electionem, vel collationem Capituli spectantia, per *Hebdomadarium* sive *Turnarium*, ut vocant, conferantur; ita quod is in cujus hebdomada beneficium vacare contingit, unum præsentet Capitulo cui tanquam à toto Capitulo electo Beneficium conferatur: cujus statuti meminit Pontifex in *Cap. fin. De Præbendis in* 6. notatque Glossa ibidem verbo *statuto*, quod "tales consuetudines & statuta sint in multis Ecclesiis Gallicanis. Hunc quoque modum eligendi Canonicos in Ecclesia Cathedrali Antverpiensi, cujus statuta à Sede Apostolica probata sunt, à 300. annis servari testatur Zypæus *tit. De Elect. num.* 14. eumque modum in erectione Ecclesiæ Daventriensis à Sede eadem procurante Rege probatum esse.

XXXVI. Si tamen in ipsa fundatione cautum esset, ut ad Dignitates & Præbendas electio fieret *capitulariter*, formam electionis privatâ suâ auctoritate ut Canonici immutarent; atque desertâ electione Capitulari ad Hebdomadarium vel Turnarium transferrent, haud facilè permitteretur; refertque Renatus Choppinus, Statutum Capituli Claromontani, quo electionem Canonicorum solitam fieri per communem Capituli electionem transtulerant ad Turnarios, appellante *tanquam ab abusu* Procuratore Regio à Senatu Parisiensi fuisse cassatum. *Lib.* 1. *De Sacra Polit. tit.* 1. *num.* 3. 4. 5. *&* 6.

CAPUT IV.

De Triplici Forma Electionis à Concilio Lateranensi descripta.

1 *Triplex forma à Concilio Lateranensi præscripta; & quare.*
2 *In quibus electionibus servanda?*
3 *Forma electionis per* compromissum.
4 *Compromissarii servare debent formam compromissi.*
5 *Quot & quales esse debeant Compromissarii jure non est definitum, & unus etiam* extraneus *sufficit.*
6 *In Compromissum consentire debent* omnes *jus eligendi habentes.*
7 *Electio per* inspirationem quasi divinam: *ejusque forma.*
8 *Electiones olim hac formâ factæ; hodie penè ignotæ.*
9 *Electiones quæ hodie tales vulgò dicuntur, non sunt illæ de quibus loquitur Concilium.*
10 *Electio per* scrutinium.
11 *Assumendi* scrutatores; *& unde sic dicti?*
12 *Assumi debent* tres *scrutatores.*
13 *Eligendi sunt ex ipsis Electoribus.*
14 *Debent vota* secretè *exquirere.*
15 *Duplex modus dandi suffragia in electione per scrutinium.*
16 *Vota* singillatim *exquirenda.*
17 Omnium *Elegentium vota exquiri debent.*
18 *Suffragia dari debent* absolutè.
19 *Vota non data* absolutè *rejicienda uti charta* alba.
20 *Suffragia in scriptis redigenda.*
21 *Suffragiorum publicatio quomodo facienda.*
22 *Collatio suffragiorum antè facienda.*
23 *An in computandis suffragiis attendenda pars* sanior *& major* zelus
24 *Publicatio scrutinio facienda electio illius in quem major pars consensit.*
25 *Rarior hisce in partibus hujus electionis usus; frequentior in Germania, & quare.*

I. Triplex forma electionis proponitur à Concilio Lateranensi sub Innocentio III. in *Cap.* QUIA PROPTER ℣ *De Electione*, nimirum per *compromissum*, per *inspirationem quasi divinam*, & per *scrutinium*; additque electionem, aliter factam non valere; & qui contra præscriptas formas eligere attentaverint, eligendi eâ vice potestate priventur.

Has formas in electionibus servandas præscripsit Concilium, "propter diversas (ait) electionum formas, quas „quidam invenire conantur, & multa impedimenta prove„niunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis.

II. Hic singulariter notant Doctores præeunte Glossographo: hæc verba, *Ecclesiis* VIDUATIS, cum sint posita in proœmio constitutionis, designant (inquiunt) causam finalem, & regulant totam dispositionem; ita post alios Fagnanus ad hoc *Cap. n.* 5. atque inde infert *n.* 6. quod dispositio hujus Capituli locum non habeat, nisi in electione illorum Prælatorum per quorum obitum Ecclesiæ manent *viduatæ* & sine Pastore; prout latiùs capite præcedenti expositum fuit.

III. Per *compromissum* dicitur fieri electio, quando "eli„gendi potestas aliquibus viris idoneis committitur, qui „vice *omnium* provideant Ecclesiæ viduatæ de Pastore. "Uti loquitur Concilium Lateranense.

IV. Hi commissarii, cum sint quasi mandatarii sive procuratores ipsius Capituli seu Congregationis in negotio electionis, limites commissionis seu mandati excedere non possunt: tenenturque formam compromissi exactè servare. *Cap.* 32. ℣ *De Elect.*

Unde sicuti omni electioni hoc *à jure* inest, ut eligatur *dignus*, ita quoque omni compromisso hæc conditio tacitè inesse censetur, ut compromissarii teneantur dignum eligere; & si secùs elegerint, mandati fines censentur excessisse; neque eatenus mandantes seu committentes factum eorum probare debent, neque ipsis imputandum venit; quemadmodum deciditur in *Cap.* 37. *De Elect. in* 6.

V. Quot debeant esse compromissarii, aut quas habere debeant qualitates, in Jure determinatum non est; imò & in unum compromitti posse ostendit casus relatus in *Cap.* 8. ℣ *De Elect.* Nec tantùm in unum aut plures de Capitulo; sed & in extraneos compromitti posse constat *Cap.* 8. *&* 21. ℣ *De Elect.*

VI. Tametsi in negotiis & actibus Capitularibus sufficere soleat consensus majoris partis; tamen in compromittendo *omnium* consensus exigitur, adeò ut vel *unius* dissensus compromissum impediat: nam per compromissum ipsi eligentes quodammodo jure eligendi, saltem pro hac vice, privantur; quod sine singulorum consensu fieri

fieri nequit: præsertim quia hæc eligendi forma tantùm est subsidiaria & pendens ab eligentium voluntate. Vide Glossam ad *Cap.* 42. ✠ *De Elect.* verbo *vice omnium.*

Cum autem raro contingat, quod omnes velint sub suffragio privari, & unanimiter in compromissarios consentiant, rarissima quoque est hæc electionis forma; atque hic in Belgio vix nota.

VII. Altera forma electionis exprimitur in Decreto Concilii Lateranensis his verbis: *Nisi forte communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem* (additur in quodam codice *Spiritûs Sancti*) *absque vitio celebrata.*

Quamvis enim moris sit & in Jure expressum, ut in omni electione nimirum propriè dictâ, & ibi de Beneficiis *verè electivis*, quibus Ecclesiæ *viduatæ* de Pastore providetur, Spiritûs Sancti gratia invocetur *Cap.* 14. & 18 ✠ *De Elect.* nominatimq; cautum sit in Concilio Basiliensi *Sess.* 12. præmittendam esse Missam de Spiritu Sancto, specialiter tamen dicitur illa electio fieri per *inspirationem Spiritûs Sancti*, quâ *communi* suffragio, & ab omnibus *concorditer* quasi divino Spiritu afflatis, nullo discrepante, aliquis eligitur; idque nullo prævio tractatu, ex quo prætium possit aliqua persuasio, vel suggestio in gratiam eligendi intercessisse; ipsosque eligentes permotos fuisse potiùs humanis aliquibus persuasionibus aut considerationibus, quàm Spiritûs Sancti inspiratione.

VIII. Hujusmodi electiones fuisse referuntur, S. Ambrosii, S. Nicolai & S. Severi Episcopi Coloniensis: uti hic notavit Hostiensis, notatque Concilium Lateranense pauca de hac electione dixisse, quod peccatis nostris impedientibus rarò aut nunquam occurrat.

IX. Dicitur quidem vulgò electio unanimi suffragio facta, quasi per *inspirationem Spiritûs Sancti*: sed tamen quia in omni electione tractatus præcedere, & vota colligi aliàque solemnia servari consueverant, dici nequit electio per *inspirationem Spiritûs Sancti* qualis hic intelligitur; quæ scilicet sine ullo tractatu ullaque forma servata, quasi impulsu solius Spiritûs sancti peragitur. Hæc enim hodie revera rara est, & fere nostris temporibus inaudita; multumque dubito, an facile esset admittenda & probanda, ne suo prætextu hujusmodi divini impulsus, regulæ electionum ab Ecclesia præscriptæ negligantur, & tumultuariis ac præcipitati electionibus porta aperiatur.

X. Tertia species seu forma electionis, eàque principaliter intenta à Conciliis, & quæ latius describitur, est electio per *scrutinium*: & in citato *Cap.* QUIA PROPTER his verbis exprimitur: Præsentibus omnibus qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de »Collegio fide digni, qui secrete & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi: nullo prorsus appellationis obstaculo »interjecto: ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, »vel major & sanior pars Capituli consentit.

XI. Juxta formam hic expressam hæc notantur præcipuè ad hujus specialis electionis formam pertinentia.

Primo ut assumantur *scrutatores*, qui à *scrutatione* nomen acceperunt; eo quod eis incumbat secrete vota & suffragia eligentium diligenter *scrutari* sive inquirere, & in scriptum redigere. Hinc & forma electionis nomen mutuavit per *scrutinium.*

XII. Vult autem Concilium, ut *tres* Scrutatores assumantur. Hinc communiter concludunt Doctores, non minùs quàm *tres* assumi posse; imo multi credunt nec plures assumendos; neque ab hac opinione tanquam communiore & magis conformi *Litteræ* hujus Decreti, esse recedendum, consulit Fagnanus ad hoc *Cap.* QUIA PROPTER *num.* 44.

XIII. *Assumantur* (ait Concilium) *tres de* COLLEGIO *fide digni*. Hinc concludunt Doctores, ad essentiam hujus electionis spectare, quod Scrutatores assumpti sint de *Capitulo*; sive ex iis qui jus eligendi habent. Si enim vel ex consuetudine, privilegio, aliove titulo nonnulli *extranei* jus eligendi haberent, possent & ex his in Scrutatores assumi. Licet enim non sint *absolutè* & *simpliciter* de Capitulo seu Collegio; sunt tamen quoad hunc actum electionis. Vide Barbosam *Lib.* 1. *Juris Ecclesiast. cap.* 19. *n.* 191.

XIV. Requiritur præterea, ut Scrutatores vota ex quirant *secretè*: id est, secundùm communem Interpretum opinionem & praxim, seorsim ab aliis de Capitulo: ut sic quisque liberius votum suum exprimere valeat, exemplo testium, qui propterea secreto, & seorsim ab aliis examinandi sunt, *Cap.* VENERABILIS ✠ *De Testibus.*

XV. Potest autem hæc votorum *secreta* scrutatio duplici modo fieri. Primo si singuli electores viva voce proferant coram Scrutatoribus quem eligant; & aliquis Scrutatorum scripto votum excipiat: quem modum tenendum esse sentiunt nonnulli citati à Barbosa ibidem *n.* 201.

Alio modo, ut quisque eligentium in scedula votum suum scriptum deferat; ita ut nec ipsis Scrutatoribus notum fiat; hunc que modum convenientiorem credit ipse Barbosa, consulitque ut semper sic fiat, *n.* 204. Credo optimum, in hisce inhærere receptæ consuetudini, donec ob comperta inconvenientia, aliter forsanà Superioribus ordinatum fuerit.

XVI. Nec tantùm *secretè*, sed & *singillatim* vota sunt exquirenda; & ita Electores non vocentur *bini* aut *terni*, sed *singuli*; quemadmodum indicat Concilium in verbis *secretè* & SINGILLATIM; idque ut evitetur confusio, & insuper liberius vota sua sine metu & periculo revelationis exprimere possint.

XVII. Dicit Concilium, *vota* CUNCTORUM *diligenter exquirant*; quibus significatur, *omnium* omninò Electorum vota esse exquirenda: & si *unius* duntaxat omittatur sive contemnatur, electio erit nulla.

XVIII. Debent autem vota exprimi *absolutè & determinatè*. Unde jam pridem Concilium Lugdunense sub Gregorio X. in *Cap.* 2. *De Elect. in* 6. « In electionibus & postu»lationibus ac *scrutiniis*, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa vel incerta penitus reproba»vit.

XIX. Declarat deinde Concilium Lugdunense, hujusmodi vota habenda esse *pro non adjectis*, quod & procederet, licet etiam alio ex capite vota essent *nulla*; uti rectè notat Barbosa loco citato *num.* 200. qui & ait: » Si in Scruti»nio per *scedulas* celebrato reperiatur aliqua scedula *alba* »tunc eâ rejectâ, ac si non esset, cætera vota numerantur.

XX. Supponit Concilium, post votorum factam scrutationem in scriptis ea redigi, in verbis: ET IN SCRIPTIS REDACTA *mox publicent.* Hanc redactionem in scriptis esse de substantia hujus electionis dubitat nemo. Redigi autem debent per Scrutatores, vel per *Notarium*, uti no»tat Glossa verbo *redacta*; additque: » Et quod dicit *secretè* »Capitulum tantùm excluditur, & non personæ necessa»riæ. » Glossam probans Fagnanus, monet quod ex praxi »ubique recepta, Notarius seu Tabellio interveniens & vota in scriptum redigens, possit esse laicus. Vota autem in scriptis redigi convenit, ne aliàs forsan posteà quæstio incidat, dicaturque, Scrutatores memoria lapsos.

XXI. Votis in scriptum redactis, vult Concilium *mox publicentur in communi*; id est, fiat publicatio scrutinii, quæ & *publicatio confessionum* vocatur, c. 48. ✠ *De Elect.* Per hanc enim publicationem aperiuntur vota eligentium, sive qui elegerint, idque *in communi*, « non exprimendo in quorum »favorem lata fuerint, vel quot ex electoribus in hanc vel »illam personam descenderint, sed tantum explicando nu»merum personarum quæ suffragium tulerant. » Ita Barbosa ibid. *n.* 216. post Alcantium Tambourinum de Jure Abbatum *tom.* 1. *Disp.* 5 *quæst.* 6 *n.* 15. qui & addit, hanc pu»blicationem ordinari ad majorem certitudinem collatio»nis postea faciendæ.

XXII. Subdit enim Concilium *ut is* COLLATIONE *habita eligatur in quem omnes, vel major & sanior pars Capituli consentit.* Hinc patet, à Scrutatoribus esse faciendam suffragiorum collationem, ut ex ea appareat, in quem *major* & *sanior* pars Capituli consenserit.

XXIII. Quod ut sciatur; requiri videtur, ut collatio fiat non tantum numeri ad numerum, sed zeli ad zelum, & meriti ad meritum, ut post alios citatos docet Barbosa *nu.* 219. Nam « particula illa *major* intelligitur respectu *nume»ri*: & alia *sanior* denotat auctoritatem, zelum ad meritum »Electorum. « Quando autem fiat collatio *meriti ad meritum* ibidem subjungit. Quidquid sit de necessitate hujusmodi collationis inspecto jure communi, certum est hodie eam collationem esse obsoletam, solamque collationem *numeri ad numerum* esse notam; uti capite præcedente notavimus.

XXIV. Ex allegatis verbis Concilii statuunt Doctores, substantialiter requiri, ut factâ votorum collatione & publicato scrutinio fiat communis electio, quæ est unus actus totius Capituli, qui non dicitur consummari, donec aliquis nomine totius Capituli electum pronuntiaverit: quod aliquando fit per unum de Electoribus à Capitulo ad hoc designatum. Si verò nulli sit commissum, fit ab eo, qui Capitulo præest, vel qui primam vocem obtinet; qui petit ab Electoribus: *Placet ne vobis electionem publicari?* Respondentibus illis, *Placet*; nomine omnium dicit, *Item eligo electumque pronuntio, & in communi coram vobis pronuntio*: uti videri potest in formula apud Barbosam *num.* 225.

XXV. Cæterum quia hæc electionis formula principaliter à Concilio Lateranensi præscripta est, pro eligendis Episcopis, Abbatibus, similibusque majoribus Prælatis, rarior est ejus in Belgio, uti & in Gallia usus: eò quod non tantùm Episcoporum, sed & aliorum majorum Prælatorum nominatio, electionibus pene abrogatis, ad Regem ex specialibus indultis & concordatis devoluta sit; quemadmodum de Episcopis & Abbatibus parte prima ostensum est; & de primariis dignitatibus in Ecclesiis Collegiatis ostendetur infrà.

In Ecclesiis verò quæ Concordatis Germaniæ comprehenduntur, frequentior est hujus electionis usus, ob reservatas Capitulis Episcoporum, & Monasteriis Abbatum suorum electiones: sed sicuti de collatione *zeli ad zelum* notatum fuit consuetudinem juri communi derogâsse; ita quoad alia minutiora potest Ecclesiarum consuetudini, citra nullitatem electionis meritò aliquid deferri.

CAPUT V.

Intra quod tempus Beneficia conferenda? Et de Jure Devolutionis.

1. *Beneficia conferenda intra* sex *menses.*
2. *Excipiuntur Episcopatus, & Prælaturæ Regulares; & quare.*
3. *Semestre computandum à die* notitiæ.
4. *Quando censeatur habita* notitia *vacationis.*
5. *Tempus hoc currit de momento ad momentum.*
6. *Lapsum temporis etiam impedit justum impedimentum.*
7. *Lapso tempore ad conferendum Collatores excidunt jure conferendi; & an mora hic purgari queat?*
8. *Post lapsum sex mensium jus conferendi devolvitur ad Superiorem.*
9. *Devolvitur ad Episcopum non Collatoris, sed Beneficii.*
10. *Episcopo negligente ad quem de jure & consuetudine fiat devolutio.*
11. *An collatione spectante ad Episcopum & Capitulum, devolutio fieri possit ad Capitulum?*
12. *An collatio per turnum inter Capitulum & Episcopum mutet naturam devolutionis.*
13. *Utrum negligentia* Turnarii *noceat Capitulo?*
14. *In exemptis quomodo fiat devolutio.*
15. *Beneficia Regularia Regularibus, & Sæcularia Sæcularibus etiam jure devolutionis conferenda sunt.*
16. *Devolutio Beneficiorum fit cum qualitatibus & conditionibus primæ collationis.*

I. IN Concilio Lateranensi sub Alexandro III. statutum legitur *Capit. 2. X. De Concess. Præbendæ*: Cum præ„bendas Ecclesiasticas, seu quælibet officia in aliqua „Ecclesia vacare contigerit, non diu maneant in suspen„so, sed intra *sex menses* personis, quæ dignè administra„re valeant, conferantur. Si autem Episcopus ubi ad eum „spectat, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur. „Quod si ad Capitulum pertinuerit, & intra præscriptum „terminum hoc non fecerit, Episcopus secundùm Deum „hoc cum religiosorum virorum consilio exequatur. Vel „si omnes forte neglexerint Metropolitanus de ipsis secun„dùm Deum absque illorum contradictione disponat.

Juxta hoc Decretum Beneficiis vacantibus provideri debet intra *sex* menses, idque sive per collationem sive electionem providendum sit.

II. Declarat tamen Innocentius III. in *Cap. 12. X. De Concess. Præbendæ*, Decretum hoc "ad Archiepiscopatum vel „Episcopatum non solere extendi, sed ad Personatus alios „& minora Ecclesiastica Beneficia coarctari. "Episcopatibus enim & majoribus Dignitatibus Regularibus provideri debere intra *tres* menses statuit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap. 41: X. De Elect.* "Ne pro de„fectu Pastoris gregem Dominicum lupus rapax invadat, „aut in facultatibus suis Ecclesia viduata grave dispendium „patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculis ani„marum, & Ecclesiarum indemnitatibus providere.

III. Semestre hoc, intra quod provisio Beneficiorum ex Decreto Concilii Lateranensis fieri debet, computandum est, non simpliciter à die vacationis ipsorum Beneficiorum; sed à die *notitiæ*; quemadmodum declarat Innocentius III. in *c. 3. X. De Supplenda Neglig. Prælat.* Et in *c. 5. De Concess. Præbendæ* expresse ait: "Semestre autem tempus „non à tempore vacationis, sed *notitiæ* ipsius potius volumus „computari.

IV. Si vacatio Beneficii contigerit, eaque in loco Beneficii publicè innotuit, facilè præsumetur in collatore notitia; nisi aliunde ignorantia probetur juxta *Clem. unicam de Concess. Præbendæ*; recteque monet Garcias de Beneficiis *parte 10. cap. 2. num. 32.* post alios ibidem citatos, *notitiam* hic intelligi *veram* vel *præsumptam* vacationis, "quæ (ait) deter„minari debet per judicem considerata qualitate Beneficii, „modo vacationis, & longitudine temporis illius, distan„tia locorum, & famâ.

V. Deinde notat *nu. 43.* tempus sex mensium currere *de momento ad momentum*, "ita quod si Beneficium vacavit, & „fuit nota vacatio 1. Martii horâ 11. usque ad 1. Septembris horâ 10. per totam, & non post, providere possunt.

VI. Sicuti justa ignorantia impedit jus devolutionis, eò quòd justè ignorans *negligens* dici nequeat; ita quoque aliud quodcunque impedimentum jus collationis reservat; idque sive fuerit *juris* impedimentum, sive *facti*; uti monet Rebuffus in Praxi Benef. *parte 1. tit. De Devolut. num. 13.* & apertè fundatur in *Cap. 5. X. De Concess. Præbendæ*; ubi respondet Innocentius III. tempus suspensionis Archiepiscopi in *sex* mensibus nullatenus computari. Rationem addit. "Cùm illa Lateranensis Concilii constitutio contra *negligen„tes tantùm* fuerit promulgata: & tunc si voluerit, non ta„men valuerit Archiepiscopus in conferendis Præbendis „uti propriâ potestate.

Denique subdit: "Tempus etiam quoad Sedem Aposto„licam accessit, & apud illam permansit, vel recessit ab „illa: intra *sex* menses nullatenus computetur.

VII. Sex mensibus à notitia vacationis elapsis, nî justum impedimentum probetur, Collatores & Electores jure providendi Beneficio exciderunt; adeó quidem ut inspectâ juris dispositione, ipsa collatio aut electio post lapsum sex mensium fit *nulla*, *Capit. 3. & 5. De Suppl. Negl.* atque ad *Cap. 3.* verbo *imponatis*, ait Glossa. "Hic evacuatur opinio illorũ, „qui dicunt, quod mora in electionibus possit purgari." „Hanc opinionẽ Glossæ quamvis plures Doctores *de jure* veram esse non sine fundamento sustineant, nihilominus uti notat Zypæus in Jure Novo *tit. Ne Sede vacante n. 1.* "In his Partibus, quamdiu Superior nihil præstitit, inferiores ju„dices conferunt. "Hoc & menti Concilii Lateranensis conformius esse credit ibidem Zypæus.

VIII. Post lapsum sex mensium jus conferendi ab inferiore collatore devolvitur ad ejus immediatum Superiorem *Cap. 3. X. De Supplenda neglig. Prælat.*

Itaque si Capitulum negligens fuerit, devolvitur ad Episcopum; etiamsi ipse Episcopus unà cum Capitulo habeat jus conferendi; sed non ut Episcopus; sed ut *Canonicus*, *Cap. 15. X. De Concess. Præbendæ.*

IX. Et quidem devolutio fit ad Episcopum non collatoris negligentis; sed ad illum in cujus Diœcesi situm est Beneficium in cujus collatione negligentia est commissa. Rebuffus loco citato *n. 39*

X. Si autem ipse Episcopus negligens fuerit, devolvitur provisio ad Archiepiscopum, & ab hoc ad Primatem, & hinc ad Summum Pontificem *Cap. fin. X. De Suppl. negl. Prælat.* Hisce in Provinciis Primates non sunt: unde ab Archiepiscopis immediatè devolutio fit ad Summum Pontificem: & in Regno Galliæ unicus est Primas Lugdunensis, ad quem jus conferendi à quibusdam Archiepiscopis devolvitur. Rebuffus loco citato *n. 23. & 24.*

XI. Juxta citatum Decretum Concilii Lateranensis in *Cap. 2. X. De Concess. Præb.* subinde etiam ab Episcopo jus devolvitur ad Capitulum; at hoc hodie non servatur, uti ibidem *n. 23.* monet Rebuffus, Choppinus *Lib. 1. de Sacra Polit. tit. 3. nu. 13.* Si tamen collatio spectaret conjunctim ad Capitulum & Episcopum; ita ut Episcopus Capitulum indicere, atque Capitulo præsidere deberet, & in collatione suffragium cum reliquis Canonicis haberet, si Episcopus conferre negligeret, possèt indubiè Capitulum intra tempus præscriptum ad collationem procedere; & Decanus aut Senior Capituli convocare Capitulum; ne aliàs in potestate Episcopi esset, Capitulum jure conferendi privare; & juri devolutionis locum facere.

XII. Si collatione spectante ad Capitulum & Episcopum, conventum sit, ut *per turnum* conferatur, nunc per Capitulum, nunc per Episcopum solum; si Capitulum negligat, devolutio fiet non ad Episcopum, qui est par collator cum Capitulo, sed ad Archiepiscopum, ait Garcias *De Benef. parte 10. c. 3. num. 35.* "quia divisio non tollit aut mutat „jus devolutionis, quæ est ad proximum Superiorem, „& non ad eundem inferiorem, qualis est in hoc casu Epis„copus.

XIII. Similiter si *Turnarius* negligat præsentare intra tempus præscriptum, Capitulum aliud tempus non habet; ut ibidem *n. 36.* monet Garcias: Nam committens & commissarius non debent habere nisi unum terminum seu semestre, ait *n. 38.*

XIV. Hæc quidem si agatur de non exemptis. Ab exemptis enim & Romano Pontifici immediatè subjectis non fit devolutio ad Episcopum; sed immediatè ad Pontificem tanquam exemptorum immediatum Superiorem *Cap. 2. & 5. De Supplenda neglig. Prælat. 5.*

Si Regulares Prælati Prioratus, Ecclesias, administrationes aut quævis alia Beneficia ad eorum collationem spectantia, intra tempus à Concilio Lateranensi præscriptum conferre negligant, Diœcesani locorum in non exemptis „suâ, in exemptis verò Apostolicâ auctoritate negligen„tiam super hoc suppleant eorundem, "ait *Clem. Unica de Suppl. negl. Prælat.*

XV. In eadem Clementina præcipitur Diœcesanis, ut supplendo negligentiam Prælatorum conferant Beneficia servata Beneficiorum conditione & qualitate; "illa „videlicet quæ consueverunt per Sæculares Clericos gu„bernari,

» bernari, sæcularibus Clericis : alia verò quæ Religiosis » duntaxat committi sunt solita vel conferri, Religiosis Mo» nasteriorum, quorum Prælati negligentes fuerint confe» rendo.

XVI. Hinc statuitur hæc regula à Canonistis ; *Devolutio fit cum qualitatibus & personis, quæ in prima erant collatione.* Ita Rebuffus loco citato *n.* 43. qui inde *n.* 41. infert, » si Episcopus conferre debeat Nominato, ita tenebitur Archiepis» copus ad quem devolutum erit. Item quis debebat confer» re alicui de genere (ait *n.* 42.) fundatoris, ut is ad quem de» volutio facta est teneatur sic conferre.

Idipsum in aliis quoque Beneficii qualitatibus dicendum: quia ipse Superior duntaxat intrat in jus ipsius collatoris ordinarii ; & consequenter eodem jure iisdemque legibus uti debet : quamvis Rex succedens jure Regaliæ in collationes Episcoporum Sede vacante in aliquibus utatur jure nonnihil liberiore, quàm ipse Episcopus uti posset, ut infrà notabitur ; sed id ob eminentiam Regis specialiter receptum est.

TITULUS XXII.

De Concursu ad Parochiales.

CAPUT I.

Proponitur & justificatur Forma Concursûs à Synodo Trid. proposita ; & quomodo proponendum edictum Concursûs.

1 *Synodus Tridentina novam formam providendi Ecclesiis Parochialibus induxit : & quis scopus Decreti.*
2 *Scopus Decreti magis attendendus , quàm cortex verborum.*
3 *Quomodo in Belgio receptum.*
4 *Duplex forma indicendi Concursum proponitur.*
5 *Arguitur hæc forma tanquam Clericorum ambitioni & præsumptioni serviens.*
6 *Hæc oppositio priori formæ opponi non potest.*
7 *Posterior forma tantùm quasi subsidiariè à Synodo proposita fuit.*
8 *Synodus noluit per hanc formulam infringere regulas legitimæ vocationis; neque Clericorum ambitionem fovere.*
9 *Probatur auctoritate S. Caroli.*
10 *Rationes ob quas formula hæc videatur Clericorum ambitioni subservire.*
11 *Mens Synodi non fuit, ut quis se concursui sistat, qui non sit de sua vocatione securus.*
12 *Optandum esset ut omnes nominatim ab Episcopo vocari possent: sæpe tamen securitatem ab alio vocationis suam intelligunt Clerici.*
13 *Per Edictum ad concursum soli vocantur, qui satis de sua vocatione sunt securi.*
14 *Quare potiùs posterior, quàm prior forma hic recepta.*
15 *Necessitas legitimæ vocationis ad Beneficia præsertim Curata.*
16 *Edictum indicti concursus ita proponi debet, ut in omnium passim notitiam venire possit.*
17 *Quod tempus præfigendum in Edicto intra quod vocati se examini sistere teneantur.*
18 *Tempus intra quod Edictum sit proponendum Synodus Trid. non determinat; S. Carolus intra triduum proponi voluit.*
19 *Synodi Belgicæ tempus non definiunt ; volunt tamen citissimè Ecclesiis Parochialibus provideri.*

I. SYnodus Tridentina expendens, quantopere interesset salutis animarum ut singulis Parochiis boni idoneique Pastores, qui verbo & exemplo populum pascerent, præficerentur, novam providendi Ecclesiis Parochialibus formam, temporum conditioni accommodatam, introduxit & observari præcipit *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.*

Hunc fuisse scopum Decreti significat ipsa Synodus, præfationis loco hæc permittens : » Expedit maximè animarum » saluti, à dignis atque idoneis Parochis gubernari : id ut di» ligentius ac rectius perficiatur, statuit &c.

II. Hinc rectè deducit Zypæus *Consult.* 1. *De Elect.* in hac provisionis forma præcipuè esse attendendam salutem animarum, cui ipsa Synodus per suum Decretum optimè provisum voluit ; hancque apicibus juris prævalere, » ut po» tiùs ea attendatur, quàm unius jotæ defectus in concursu » obrepens. Deinde subjungit *num* 7. Ut si unquam verum » sit, eum peccare in legem, qui verba legis amplexus, con» tra legis nititur voluntatem id maximè hic obtineat.

Relatis post hæc nullitatibus concursus, quas Barbosa aliique passim, attentis verborum apicibus, inducunt, ostendit, hisce in regionibus magis ex mente & scopo ipsius Concilii quàm juxta verborum apices formam concursus esse receptam. Hanc libertatem & ipsa Synodus Tridentina induisisse videtur, dum in fine sui Decreti declarat, » li» cere etiam Synodo Provinciali, si qua in supradictis circa ex» aminationis formam addenda, remittendave esse censue» rit, providere.

III. Itaque in Belgio forma provisionis prout à Concilio præscripta est, ferè ubique recepta est, neglectis tamen, pro temporum & locorum conditione, nonnullis verborum apicibus ; nimirum magis ipsius Synodi mente & scopo, quàm externo verborum cortice attentis, uti in sequentibus notabitur.

IV. Primò itaque statuit Synodus, ut cùm Parochialis Ecclesiæ vacatio quomodocunque contigerit, » Episco» pus, & qui jus patronatus habet, intra decem dies, vel » aliud tempus ab Episcopo præscribendum idoneos aliquot » Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis Exa» minatoribus nominet. Liberum sit tamen aliis, qui aliquos » ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit pos» teà de cujuslibet ætate, moribus & sufficientia fieri dili» gens inquisitio. Et si Episcopo aut Synodo Provinciali pro » Regionis more videbitur magis expedire, per Edictum etiam publicum vocentur qui volent examinari.

V. Scribitur, à nonnullis è patribus Tridentinis huic formæ indicendi concursum fuisse oppositum, » illum concur» sum petitorum locum dare nimis apertum & publicum » ambitioni. Prisci temporis Patres professos, Ecclesias à » se dari recusantibus eas, nova autem ista ratione introduci, » ut non modo illas apertè procurare, sed etiam dignum se » profiteri, & captare fas esset.

VI. Quidquid sit de veritate hujus relationis, hoc certum est, Synodum hic proposuisse duplicem formam evocandi Clericos ad concursum.

Priori formæ allegata in contrarium ratio convenire non potest. Ea enim forma servata, non ipsi ad concursum venientes *propria* voluntate se ad Ecclesias præsentant ; sed ab Episcopo, aliove auctoritatem habente *spectatim* ac nominatim vocantur, & examinatoribus tanquam idonei præsentantur.

VII. Quoad posteriorem formam, notandum imprimis, quòd hæc forma tantùm à Patribus quasi subsidiariè proponatur ; ut si prior servari non queat, hæc assumi possit : si Episcopo, aut Synodo Provinciali pro *regionis more* magis videbitur expedire : ita ut eam magis permittere pro temporum circumstantiis, quàm *absolutè probare* videatur.

VIII. Adhæc indubitatum est, Synodum Tridentinam per hanc posteriorem formam evocandi per *Edictum publicum*, noluisse infringere, vel in minimo labefactare regulas *legitimæ vocationis* à Patribus jam pridem præscriptas ; sed voluisse firmam manere regulam ab Apostolo expressam : *Nemo sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron* : Imò nec intendisse probare, Clericorum ad Beneficia præsertim *curata* cursitationes , & solicitationes. Noverat enim jam pridem ex mente Patrum dictum à S. Thoma : Si aliquis pro se rogat, ut obtineat curam animarum ex ipsa præsumptione redditur indignus. » 2. 2. *q.* 100. *art.* 5. *ad* 3.

IX. Noverat di S. Carolus, qui promovendis rebus Concilii hoc ipso tempore quo Decretum editum fuit intendebat ; qui id circo hac formâ uti haud formidabat, edictumque publicum proponendum statuit in Concilio Provinciali I. *quo omnes invitentur, qui volent examinari vel alios examinandos nominare* : hancque formam à Synodo, *re diligenter considerata* electam esse ibidem asseritur.

Quis verò suspicetur, quod unquam induci potuisset hic sanctissimus Præsul, ut hæc forma evocandi Synodali Decreto pro tota sua Provincia probata fuisset, nisi scivisset, etiam cum hac forma regulas legitimæ vocationis ad Beneficia, præcipuè curata posse consistere, neque per eam Clericorum ad Beneficia curata capessenda ambitionem, vel aviditatem foveri aut excitari. Scitur enim quàm sollicitus fuerit, ut » daretur opera à Confessario Seminarii » præcipuè in sermonibus & confessionibus , ut omnis ex

„Clericorum mentibus sitis & aviditas Beneficiorum tol„latur, proinde videatur, ut ea de re ne ipsi quidem inter „se colloquantur; ac iis sæpius inculcetur, quàm aversi ab „omni rerum humanarum cogitatione, Ecclesiastici Ordi„nis homines in via Domini ambulare debeant.

X. At dicet quispiam, dum ejusmodi edictum publicum appenditur, nonne omnes passim Clerici excitantur & monentur, ut qui Beneficium Parochiale vacans desiderat examini se sistat; atque ad illud quasi ad præmium studiis & eruditioni propositum concurrat? Nonne qui se ad simplicem hujusmodi edicti publicationem examini præsentat, & ad Beneficium Parochiale concurrit, ostendit, se Beneficium illud desiderare; quando specialiter ab Episcopo non vocatus *proprio* motu accurrit.

XI. Certum est, mentem Ecclesiæ non esse, ut ad publicationem edicti quispiam se sistat, qui non priùs seriò examinaverit, num ad curam animarum à Deo sit vocatus signáque tam internæ, quàm externæ vocationis pro rei magnitudine discusserit: quin & intima conscientiæ scrutatus sit, an ad curam animarum non *proprii* commodi, aut vanæ gloriæ intuitu, sed ad Promovendam Dei gloriam & salutem animarum procurandam unicè moveatur.

XII. Verùm quoque est quòd conveniens esset, ut nemo ad curam animarum, nisi Episcopo specialiter vocante & movente applicaretur; atque ita vocationem suam ab ipso intelligeret. Dubitari tamen nequit, quin frequenter possit contingere, ut quis per alium, qui vitam totúmque ejus statum intimè novit, meliùs ac securius vocationem suam, quàm per solum Episcopum, cui sæpe parum notus est, intelligat.

Sic Theologi in Collegiis Academicis studentes sæpe multó securius à pio, docto & zeloso Præside vocationem suam accipient, quàm ab Episcopo, cui eorum vita & conversatio, aliàque in dijudicanda vocatione attendenda, minus perspecta esse solent.

XIII. Itaque dum per edictum vocantur omnes qui volent examinari, soli ii vocari censentur, qui in se tam internæ, quàm externæ vocationis sufficientia indicia habent: & licet non ab Episcopo, ab alio tamen, qui locum Episcopi supplet, ad curam ita se mitti intelligunt, ut merito confidant, quod à Deo vocentur, & à Christo in vineam suam mittantur seu potiùs extrudantur.

XIV. Quia autem hodie tum propter latitudinem Diœcesium, tum erectas publicas Academias, ad quas ex omnibus Diœcesibus indifferenter Clerici studiorum causâ concurrunt, vix fieri potest, ut Episcopi omnium Clericorum exactam notitiam accipere queant; ideò hæc posterior forma à Synodo Tridentina proposita ubique passim recepta fuit; ut hoc pacto etiam ii, qui Episcopo minùs noti sunt, se examini sistere queant, modo tamen aliunde sat securi de sua vocatione reddantur.

XV. Quàm autem necessaria sit legitima vocatio ad Beneficia Ecclesiastica, præcipuè Curata; quàmque periculosum, etiam optima intentione suscipere regimen animarum à Deo non vocatum, eruditè ac solide ostendit Antonius Godeau Venciensis Episcopus in Discursu de Vocatione ad Statum Ecclesiasticum; unà notas legitimæ vocationis è Patribus assignans; meritò legendus ac seriò examinandus & ruminandus à junioribus Clericis, qui se ad Statum Ecclesiasticum vocatos nonnunquam nimis facilè credunt.

XVI. Edictum hoc ita affigendum est, ut finis illius obtineatur; id est, ut per illud vocentur *omnes*, qui examini se sistere volent. Unde nec locus ubi affigi debeat; nec tempus quo affixum remanere, à Synodo determinata sunt; sed ea arbitrio Episcoporum relicta; ut hi despiciant quid pro more & circumstantiis locorum fieri expediat, ut effectus edicti habeatur, id est, in *omnium* notitiam indictio concursûs perveniat, quatenus plures examini se sistentes, possint capaciores Ecclesiis Parochialibus præfici. Quare non tantùm Archiepiscopus Mechliniensis, in cujus Diœcesi est Universitas Lovaniensis, sed alii Episcopi edictum indictionis concursus ad scholas publicas dictæ Universitatis affigi jubent, ut hoc pacto ad notitiam Clericorum ibidem studentium venire possit.

XVII. Debet Edictum continere tempus, intra quod qui examinari volent, se Episcopo & Examinatoribus sistere debeant. Cùm verò edictum hoc in locum nominationis ab Episcopo aut Patrono faciendæ ex præscripto Synodi Tridentinæ surrogetur, videtur juxta mentem Synodi tempus illud esse *decem* dierum; nisi tamen Episcopus ex causâ rationabili prorogandum duxerit: quam prorogationem ultra alios decem dies extendi vetuit Pius V. in Bulla super forma concursûs quæ incipit, *In conferendis* 33. in Bull. Rom. At hic in Belgio hæc Bulla. Pii V. saltem quoad hoc punctum recepta non videtur; sed juxta verba Concilii Tridentini, tempus hoc arbitrio Episcopi relictum apparet. Dicit enim Concilium nominandos esse ab Episcopo aut Patrono Clericos aliquot idoneos intra decem dies vel aliud tempus *ab Episcopo præscribendum*, unde Zypæus monens, nullatenus attendendum ad apices quos nonnulli in forma concursus sub pœna nullitatis requirunt, iis annumerat & hunc, quòd *Edictum propositum fuerit cum majori termino quàm viginti dierum.*

XVIII. Quando autem edictum sit affigendum, Synodus Tridentina non determinavit. Sanctus Carolus in Concilio I. Mediolanensi statuit, „Ut cùm primùm Episcopus Pa„rochialem Ecclesiam vacare cognoverit, intra *triduum* ad „Cathedralis & vacantis Ecclesiæ januam publicum edi„ctum per totos decem dies, vel aliud longius tempus, ejus„dem Episcopi arbitrio propositum jubeat.

XIX. Synodi Belgicæ nullum tempus proponendo edicto, sive concursui indicendo determinant; hoc unum monet Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 17. *c.* 6. „Ecclesiis Pa„rochialibus vacantibus curabunt Episcopi & Archidia„coni, ut quàm fieri poterit *citissimè*, iisdem de idoneis „Pastoribus provideatur.

CAPUT II.

Quæ Ecclesiæ Parochiales Concursui sint subjectæ?

1 *Forma concursûs potissimùm ex Decreto Concilii Tridentini petenda.*
2 *Refertur Decretum Concilii exprimens Ecclesias Concursui subjectas.*
3 *Decretum suâ generalitate quascunque Ecclesias Parochiales complecti videtur.*
4 *In multis usu & interpretatione restrictum, & quare?*
5 *Prima restrictio quoad Ecclesias curatas in Ecclesiis Collegiatis.*
6 *Secunda restrictio in Ecclesiis Parochialibus, quibus deserviunt per Vicarium* amovibilem.
7 *Parochiales, quibus præest Vicarius* perpetuus, *subjacent concursui.*
8 *Declarationes Cardinalium contrariæ innituntur Bullæ Pii V. hic non promulgatæ.*
9 *Tertia restrictio quoad Parochiales annexas Dignitati.*
10 *Restrictio hæc fallit, si dignitas sit annexa Parochiali.*
11 *Decretum Concilii comprehendit Ecclesias* Patrimoniales.
12 *Quomodo* Patrimoniales, *uti nominati Academici in concursu aliis sint præferendi?*
13 *Synodus omnem vacationis modum suo Decreto comprehendisse videtur.*
14 *Exceptus modus vacationis per resignationem in* favorem; *& quo fundamento?*
15 *Idque sive provisio fiat in Curia R. sive in partibus.*
16 *Idem est de* permutatione.
17 *Hæ exceptiones* usu *receptæ sunt.*
18 *Reservatio non impedit concursum.*
19 *Cur Concilium expresserit nominatim reservationem in favorem* Cardinalium.
20 *Concilium complectitur etiam Ecclesias juris patronatus.*
21 *Excipit tamen Ecclesias Patronatûs* laici.
22 *Ecclesias Juris patronatûs* mixti *nonnulli volunt concursui esse subjectas.*
23 *His consonat constitutio Pii V.*
24 *Aliud habet praxis harum Provinciarum, si laicus cum Ecclesiastico in præsentatione concurrat.*
25 *Quid si per* Turnum *præsentent?*

I. QUandoquidem forma provisionis per concursum primùm introducta & præscripta sit per Synodum Tridentinam, ex hujus potissimum Synodi Decreto desumenda sunt, quæ ad formam hujus provisionis pertinent; atque in terminis hujus Decreti hærendum, præsertim in his ditionibus, „Ubi Concilium receptum, prout „sonat, non ut quotidianæ interpretationes, Decreta aut „constitutiones Roma adferri possint, quæ præter mentem „Concilii, Decretum alterent, amplient, aut restringant; ait „Zypæus *Consult.* 1. *De Elect. n.* 6. Quare nec Bulla Pii V. formam concursûs describens hisce in ditionibus usu recepta est, uti supra notavimus; & infra adhuc notabitur.

II. Itaque ut sciatur in quorum Beneficiorum provisione servanda sit forma concursûs, ipse textus Concilii Tridentini potissimùm expendendus est.

Verba ergo Synodi sunt; „Cum Parochialis Ecclesiæ va„catio, etiamsi cura Ecclesiæ, vel Episcopo incumbere di„catur, & per unum vel plures administretur, etiam in Ec„clesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in qui„bus consuevit Episcopus uni vel pluribus curam animarū „dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri man„dat, per obitum, vel resignationem, etiam in Curia, seu „aliter quomodocunque contigerit, etiamsi ipsa Paro„chialis Ecclesia reservata vel affecta fuerit generaliter vel „specia-

»specialiter, etiam vigore indulti seu privilegii in favorem »S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, seu Abbatum, vel Capitulorum: debeat Episcopus &c.

III. Hac generali expressione cum omnibus clausulis amplianibus, sat insinuat Synodus, se velle, ut forma concursus præscripta, in cujuscunque Ecclesiæ Parochialis provisione, quantum conditio temporum ferebat, servaretur: eò quòd expediat maximè animarum saluti, à dignis, atque idoneis Parochis gubernari; id quod per provisiones in forma hic præscripta rectiùs obtineri posse confidebat.

IV. Verùm quia hic providendi modus observari non potest, nisi inferiorum Collatorum, & Patronorum jus sæpius diminuatur, uti infra videbitur; mirum quomodo paulatim subtili interpretatione, usuque contrario Decretum tam generaliter conceptum in multis restrictum sit.

V. Imprimis licet Concilium velit concursum fieri, tametsi cura *Ecclesiæ* vel *Episcopo* incumbere dicatur, & per *unum* vel *plures* administretur, nihilominus receptum est, sæpiùsque declaratum, non esse locum concursui, quando cura animarum spectat ad Ecclesiam Collegiatam, & cura exercetur per Canonicos vel Hebdomadarios, vel alios Clericos; ita Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ *Glossa* 6. *num.* 158.

Idipsum refert Garcias De Beneficiis *parte* 9. *cap.* 2. *num.* 180. qui tamen ibidem *num.* 176. fatetur quod similia Beneficia sint *curata* ex hoc Decreto Concilii; atque attentis verbis Concilii, censuisse aliquando Rotam in hujusmodi beneficiis esse locum concursui, ob expressa verba Concilii jam citata.

Deinde recitatis contrariis declarationibus S. Congregationis concludit *num.* 181. »Unde dictum Decretum Concilii de concursu faciendo, non videtur receptum, seu intellectum ex auctoritate Papæ, & S. Congregationis Concilii quoad Beneficia, quorum cura per plures administratur maximè in Ecclesia cathedrali vel collegiata.

VI. Quin & usu receptum est, concursum non habere locum, ubi cura sit penes Capitulum, aut Monasterium, vel aliquam Dignitatem, & exerceatur per *unum*, sed Vicarium *amovibilem*; eo quod per mortem talis *Vicarii* non videatur vacare Ecclesia Parochialis; qui neque *verum* Beneficium Parochiale habere censendus est.

VII. Sed quia si Ecclesia Parochialis quidem sit unita & incorporata alicui Monasterio aut Capitulo, vel Dignitati, sed cura actualis sit penes Vicarium *perpetuum*; qui instar veri beneficiati instituatur: Contrariæ hic in speciem referuntur S. Congregationis declarationes: quemadmodum videre est apud Petrum Corradum in praxi Beneficiorum *lib.* 3. *cap.* 3. & Massobrium in praxi habendi concursum ad vacantes Parochiales *Præ. num.* 4. ubi notat ex Rebuffo aliisque: »quod dispositio in Beneficiis curatis locum habere videantur in Vicariis *perpetuis*: & Vicaria *perpetua* dicatur »beneficium Ecclesiasticum; & hujusmodi Vicarii habeant »verum titulum; ideoque non possint removeri etiamsi »Rector principalis moriatur.

Si itaque erecta sit Vicaria in titulum, omnisque cura animarum in Vicarium translata, solo nomine Pastoris primitivi sine ulla cura animarum aut jure ad functiones Pastorales penes Capitulum, Monasterium aut Dignitatem remanente, tali casu concursui locum esse, asserit post Garciam aliosque Massobrius loco citato *dub.* 2.

Et sane cum reipsa penes hujusmodi Vicarium sit titulus Beneficii Parochialis, eique non secus atque vero Parocho cura incumbat; & per ejus mortem Ecclesia Parochialis vere vacare dicatur, vis inferretur Decreto Concilii tam generalibus & emixis terminis concepto; si similes Vicarias concursui non subjectas esse diceremus.

VIII. Referuntur quidem nonnullæ declarationes Cardinalium, quæ Vicarias *perpetuas* concursui non esse subjectas declararunt, uti post Garciam refert Massobrius loco citato. Sed notat Gonzales, hasce declarationes potissimum inniti Constitutioni Pii V. de Vicariis perpetuis quæ incipit *Ad exequendum* 46. in Bull. Rom. quæ Vicarias perpetuas à concursu eximit; eamque eatenus ipsi Concilio derogasse; dicitque consequenter non esse servandam formam Concilii, sed formam dictæ constitutionis; »quatenus (ait) sit *contraria* Concilio, qui est posterior per quatuor annos à pu»blicatione dicti Concilii. » Hæc ad *Reg.* 8 *Cancell. Gloss.* 5. §. 3. *num.* 53 Hoc autem intelligi debet de locis in quibus hæc Constitutio Pii V. recepta probatur: quod hisce in partibus hactenus contigisse non videtur; adeoque & Ecclesias Parochiales, licet Monasteriis & Capitulis unitas & per Vicarios perpetuos deserviri solitas concursui exponi, & juxta formam à Concilio præscriptam conferri videmus; & pro concursu judicasse Senatum Brabantiæ contra Capitulum Nivellense testatur Zypæus *Consult.* 2. *De Elect.*

IX. Si Ecclesia Parochialis sit annexa Dignitati; ipseque obtinens Dignitatem *per se* exerceat curam animarum, verusque Pastor sit, atque Parochialem Ecclesiam obtineat, eam nec hoc casu concursui subjacere, communis est Doctorum interpretatio; quam & usus recepit; si nimirum ipsa parochialis *accessoriæ* unita sit: quo casu fieri collationem Dignitatis potiùs quàm Ecclesiæ Parochialis crediderunt; ideòque hic propriè non esse casum Concilii Tridentini loquentis de collatione seu provisione Ecclesiæ Parochialis. Atque hinc rursus apparet: quod decretum Concilii Tridentini strictè & ad verborum rigorem interpretandum crediderint: quod an conforme sit menti ipsius Concilii, hanc formam concursus præscribentis, ut diligentiùs ac securiùs saluti animarum provideretur, alii viderint.

X. Interim si Canonicatus aliudve beneficium sit unitum Ecclesiæ Parochiali via *suppressionis* vel *accessionis*, concursui eam subjectam esse dubitari nequit. Parochialis enim eo casu manet in suo *integro* ac *naturali* statu; atque per mortem possessoris verè contingit vacatio Ecclesiæ Parochialis; & propriè provisio fieri debet de Ecclesia Parochiali.

XI. Vult Concilium formam concursus observari etiam in Ecclesiis *patrimonialibus*, quorum beneficiorum nulla fit expressa mentio in jure nostro, neque in jure tangitur materia istorum beneficiorum; uti post alios observat Gonzales ad Regulam 6. Cancell. *Gloss.* 9. §. 1. ubi latè de his beneficiis tractat; & aliqua jam supra *tit.* 19. *cap.* 1. notata sunt.

Illud hic notandum, quod Concilium hujusmodi Beneficia concursui subjiciens, ostendat, voluisse suum Decretum ad omnes passim Ecclesias Parochiales extendere: quia hæc Beneficia ejus sunt conditionis, ut sub simplici Beneficiorum appellatione non veniant; ipsaque impetratio Beneficii sit *nulla*, si ipsa *Patrimonialitas* non sit expressa; uti notat Gonzales dicto loco.

XII. Adhæc observandum, ita institui concursum in hisce Ecclesiis Patrimonialibus, ut tamen qualitati beneficiorum non derogetur. Unde si plures quidem se examini sistant, at unus duntaxat *Patrimonialis*, sive qualitatem illam habens quam beneficia *Patrimonialia* requirunt, hic aliis præferendus erit: si modo & moribus & doctrina aliisque qualitatibus ad regimen Parochialis Ecclesiæ vacantis idoneus sit.

Idipsum locum habet in Ecclesiis Parochialibus quæ Graduatis aut Nominatis Academicis debentur. Hi enim si idonei per examen reperiantur, cæteris concurrentibus præferendi sunt: tanquam qui qualitatem requisitam aut jus aliquod ad Beneficium vacans præ aliis concurrentibus habent; & ita quoad Nominatos Lovanienses quotidie practicatur.

XIII. Subjungit deinde Concilium hanc formam præscriptam esse servandam, » Cum Ecclesiæ Parochialis vaca»tio per obitum, vel resignationem, etiam in Curia seu ali»ter quomodocunque contigerit.

Si hæc verba Concilii in sua generali expressione attendantur, non obscurum erit, Synodum omnem vacationis modum voluisse comprehendere.

XIV. Hic nihilominus visum fuit, subtili satis interpretatione, non comprehendi Parochialem ecclesiam, quando resignatur coram Pontifice non simpliciter; sed *in favorem* certæ personæ: atque ita quotidie practicari testatur Pyrrus Corradus in *Praxi Benef. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 5. eamque interpretationem fundarunt in hoc quod resignatio *in favorem* non inducat vacationem propriè; ut ibi loquitur Corradus; vel ut dicit Garcias *De Beneficiis parte* 9. *cap.* 2. *num.* 158 » Beneficia resignata *in favorem* non dicuntur vacare ad »effectum ut alteri conferri possint.

XV. Addit Corradus, hoc casu cessare concursum » sive »resignatarius sit provisus in Curia, sive in partibus. Quan»do enim resignatarius neq; est in Romana curia præsens, »neque ad eandem transmisit testimonium suæ idoneitatis, »tunc expediuntur litteræ suæ provisionis in forma *Dignum*, »quas postea, suo Ordinario præsentabit, ut examinetur »non per concursum, sed tantum ab Examinatoribus Syno»dalibus simul cum Ordinario, & si reperiatur idoneus, »consequitur possessionem Parochialis Ecclesiæ.

XVI. Cùm in permutatione Beneficiorum, non alia intervenire censeatur vacatio, quàm in resignatione *in favorem* imò ipsa permutatio tacitè contineat resignationem in favorem, eadem ratione, nec hic formam concursus requiri tradunt communiter Canonistæ, quos loco citato citat Corradus.

XVII. Licet forsan non sine fundamento dubitari posset, num hujusmodi interpretatio tam generali expressioni Concilii consonet, præsertim ubi tam disertè & sine ulla distinctione provideri vult per concursum, quando Ecclesiæ Parochialis vacatio per *resignationem etiam in Curia* contigerit, etiamsi Parochialis Ecclesia reservata vel affecta fuerit generaliter vel specialiter, nihilominus indubitata hodie praxis est, in hujusmodi resignatione & permutatione cessare concursum; uti testatur Corradus; qui, huic praxi objiciens verba Concilii Tridentini ob quæ non videtur sufficere examen sine concursu, respondet: *Quia nihilominus sufficere diu observavimus.*

XVIII. Ne autem per reservationes aut affectiones formam concursûs à Concilio præscripta impediatur aut restringatur, addit Concilium : » Etiamsi ipsa Parochialis Ecclesia » reservata vel affecta fuerit generaliter vel specialiter, et- » iam vigore indulti seu privilegii in favorem Romanæ Ec- » clesiæ Cardinalium seu Abbatum, vel Capitulorum.

XIX. Concilium ut omnem reservationem comprehenderet, exprimere voluit reservationem in favorem *Cardinalium* ; eò quòd dubitarent Canonistæ, utrum in generali constitutione, Cardinales, ob eorum eminentem dignitatem & singulares prærogativas, intelligerentur comprehensi, si nulla ipsorum specialis mentio fiat. Gonzales ad *Reg.* 8. Cancell. *Gloss.* 24. *num.* 11.

XX. Sub Decreto Concilii etiam comprehendi Ecclesias juris Patronatûs ; sive quæ ad alicujus Patroni præsentationem aliàs essent conferendæ, ex ipso Decreto manifestum est. Vult enim » ut Episcopus, & qui *jus Patronatus* habet in- » tra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscriben- » dum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam » coram deputandis Examinatoribus nominet. » Hic clarè supponit Concilium, aliquem habere jus patronatûs Ecclesiæ vacantis, in cujus provisione formam concursûs servari vult, illudq; quotidianæ praxi est conforme

XXI Verùm tantum de jure Patronatûs Ecclesiastico hìc Concilium loqui, verba sequentia Concilii apertè declarant ; quibus aliam formam providendi Ecclesiis Parochialibus ad jus Patronatûs laicorum spectantibus præscribit, quod nimirum, » qui à Patrono præsentatus erit, ab eisdem » deputatis (ad examen) examinari, & non, nisi idoneus, re- » pertus fuerit, admitti.

XXII. Si jus Patronatus sit *merè laicale*, formam concursûs servari non debere apud omnes in confesso est : sed si sit Juspatronatus *mixtum* dubitari posset ; eò quòd ex quorumdam Canonistarum sententia, qualitas Ecclesiastici tanquam dignior trahere debeat ad se qualitatem laicalem tanquam minus dignam ; atque hoc titulo jus patronatus censeri debeat potius Ecclesiasticum, quàm laicale ; præsertim in hoc casu ; ubi esse Ecclesiasticum magis favet Ecclesiæ, cui meliùs per concursum provisum iri præsumitur.

XXIII. Hæc indubiè ratione motus Pius V. in citata Bulla quæ incipit, *in conferendis*, inter Parochiales Ecclesias concursui subjectas enumerat illas, quæ Jurispatronatus Ecclesiastici, *vel aliorum seu Clericorum & LAICORUM SIMUL* fuerint.

Cui Constitutioni verisimiliter innituntur Declarationes Cardinalium, quibus non semel declaratum est, Ecclesias Parochiales Jurispatronatus *mixti* subjacere concursui ; etiam quando jus patronatus pertinet pro duabus partibus ad laicum, & pro una tantùm ad Ecclesiasticum. Vide Pyrrum Corradum citato *cap.* 3. & Garciam dicto *cap.* 2. *num.* 70. Eamque sententiam amplexus est S. Carolus in Concilio V. Mediolanensi *parte* 3. *tit. Quæ ad Beneficiorum collationem attinent.*

XXIV. Verùm si revera sint patronatus *mixti*, id est, Laicus & Ecclesiasticus simul ad præsentationem concurrant, ipse Laicus hìc in Belgio concursum excludet : neque per concursum patientur Laici quidquam imminui aut detrahi de jure suo : ipsumque Concilium in Belgio receptum esse cum expressa clausula, salvo jure patronatus Regis ejusque vasallorum notat Zypæus *tit. De Constitut. num.* 6. & notoria praxis ostendit ; quæ Ecclesias Parochiales hujusmodi Jurispatronatus mixti à concursu eximit : quemadmodum & ob mixturam Laici, hæc aliàque Beneficia eximuntur à Reservationibus Pontificiis, & Nominationibus Academicis : unde quoad hunc articulum, nec dicta Constitutio Pii V. nec Declarationes Cardinalium eidem innixæ in Belgio receptæ sunt.

XXV. Si autem jus patronatus ita *mixtum* sit, ut præsentatio *alternatim* sive per *turnum* spectet nunc ad Laicum, nunc ad Ecclesiasticum ; ita ut ad eandem præsentationem nunquam concurrant, tunc in *turno* Ecclesiastici censetur totum Ecclesiasticum ; & consequenter eâ vice Ecclesia Parochialis vacans, tanquam ad præsentationem Patroni Ecclesiastici spectans, concursui subjecta est, juxta expressa verba Concilii Tridentini. Neque hoc casu aliquod præjudicium generatur Patrono Laico ; quia etiam per collationem in forma concursûs factam *turnus* Ecclesiastici consumitur ; uti infra titulo De Jure patronatus ostendetur.

CAPUT III.

De Examinatoribus, & examine.

1 *Synodus Tridentina desideravit, ut Episcopus* per se *examini interesit.*
2 *Licet Episcopus, etiam sine justa causa absit, non propterea concursus est invalidus.*
3 *Debent ut minus cum Episcopo adesse* tres *Examinatores.*
4 *Hi in Synodo Diœcesana quotannis eligendi.*
5 *Ob intermissionem Synodorum non intermittendus concursus.*
6 *Nimis inhærent cortici verborum ; qui concursum volunt esse* nullum *ob defectum Examinatorum* Synodalium.
7 *Examinatores hodie eliguntur ab Episcopis extra Synodum.*
8 *Quales eligendi Examinatores.*
9 *An Synodus in eligendis Examinatoribus aliquem ordinem præscripserit.*
10 *An ob non servatum ordinem concursus sit nullus.*
11 *Quid in Examinatoribus præcipuè desideraverit Synodus.*
12 *Ex Decreto Synodi evincitur, gradus Academicos non nimium facilè esse annuendos.*
13 *Juramentum ab Examinatoribus præstandum.*
14 *Juramentum illud tantùm semel præstatur.*
15 *Examinatores nihil occasione examinis accipere possunt.*
16 *Examinatores sine omni spe retributionis examen facere debent ; nec potest Ordinarius stipendium ipsis assignare.*
17 *Super quibus examen instituendum.*
18 *Non tantùm circa doctrinam, sed etiam alias qualitates.*
19 *Debet attendi capacitas ad* hanc vacantem *Ecclesiam.*
20 *Examinandi circa exercitium orationis.*
21 *Super formandis concionibus.*
22 *An unquam aliàs* curam *animarum egerint.*
23 *Examinatores totam vitæ seriem examinare.*
24 *Quàm difficile sit per examen, prout hodie instituitur, exactam notitiam Examinandorum accipere.*

I. CONcilium Tridentinum vult, ut » transacto constituto tempore, omnes qui descripti fuerunt, exami- » nentur ab Episcopo, sive, eo impedito, ab ejus Vi- » cario generali, atque ab aliis examinatoribus non paucio- » ribus, quàm tribus.

Ex his satis intelligitur, desiderasse Synodum, ut ipse Episcopus huic examini intersit, eique præsideat ; quo præsens possit de capacitate Examinandorm ipse exactiùs securiùsque judicare. Cùmque hìc agatur de re summi momenti, & undè præcipuè rectum regimen Diœcesis dependet, non facilè alia negotia ab hoc examine Episcopos, quibus salus animarum & spirituale Diœcesium regimen cordi sunt, avocabunt : verendumque ne Episcopis circa hoc examen negligentibus, & passim aliis id credentibus, frequenter regeri possit illud S Bernardi. » Optimi videlicet » æstimatores rerum, qui magnam de minimis, parvam aut » nullam de maximis curam gerunt. Sed, ut liquidò datur » intelligi, patientiùs ferimus Christi jacturam, quàm no- » stram. » *Lib.* 4. *De consid. cap.* 6.

II. Interim quia nonnunquam contingere potest, ut & zelosissimi quique Episcopi nonnullis aliis negotiis gravissimis detineantur, permittit Synodus, ut hujusmodi impedimento occurrente, possit coram Vicario ejus generali examen peragi. Imò tametsi minimè conveniat, cessante justo impedimento, examen Vicario committi, nihilominus committatur, non propterea inducetur nullitas examinis ; aut concursus ob id de nullitate argui poterit, quemadmodum notat Garcias *De Beneficiis parte* 6. *num.* 119. monens illa verba, *eo impedito*, posita esse ad demonstrandum, convenire, quòd ab Episcopo, cessante impedimento, fiat examen. Huic opinioni conformis est omnium Diœcesium praxis.

III. Vult autem Synodus, ut cum Episcopo, ejusque Vicario generali adsint alii examinatores non pauciores, quàm *tres* ; non quòd præcisè requiratur numerus *trium*, sed quòd non possint esse pauciores quàm *tres*.

IV. Ut autem capaciores magisque integri sint hi examinatores, statuit concilium : » Examinatores autem singulis » annis in Diœcesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario » ad minus sex proponantur ; qui Synodo satisfaciant, & ab » ea probentur. Advenienteque vacatione cujuslibet Eccle- » siæ *tres* ex illis eligat Episcopus, qui cum eo examen perfi- » ciant, indeque succedente aliâ vacatione, aut eosdem, aut » alios *tres*, quos maluerit, ex prædictis illis sex eligat.

Ab hac Synodi deputatione seu probatione, hi dicuntur examinatores *Synodales*.

V. Concilium Tridentinum eâdem hâc Sessione, quâ promulgavit Decretum de forma concursûs ad Ecclesias Parochiales, etiam decreverat *cap.* 2. ut *Synodi Diœcesanæ* QUOTANNIS *celebrentur*. Hac ergo Decreti executione supposita, & ei conformi annuâ celebratione Synodi Diœcesanæ, optimâ ratione decrevit Concilium, ut *quotannis* in Synodo examinatores ad examen concursûs deputarentur. At supponere Concilium voluisse, ob intermissionem Synodorum, etiam concursum esse necessariò omittendum ; eò quod examinatores in *Synodo* propositi & probati non haberentur, à ratione alienum, & nimis litterale est.

VI. Cùm enim Concilium hanc formam concursûs & examinis proposuerit tanquam medium aptissimum, quo diligentiùs ac rectiùs Ecclesiis Parochialibus provideatur,

credi

crederitque maximè expedire animarum saluti à dignis atque idoneis Parochis eas gubernari, nullatenus verisimile est, Concilium ob hac formalitate voluisse validitatem concursûs dependere; aut eam examinandi rationem cessare propterea, quòd examinatores in Synodo Diœcesana deputati non habeantur.

Unde Zypæus *Consult. 1. De Elect.* inter nullitates concursus à Barbosa aliisque cortici verborum nimium inhærentibus contra mentem Synodi allegatas; reponit sequentes; quod « examinatores in Synodo non sint approbati, & »quidem *tres* in Synodo approbati non sint adhibiti, vel »singulis annis in Synodo sex examinatores non sint pro»positi, nominatim quidem, & non in genere, vel sub no»mine dignitatis, vel in locum denominatorum eo anno »mortuorum alii surrogati non sint ab Episcopo cum con»silio Capituli, & dummodo mox intra annum Synodus »celebretur: nam elapso anno Synodi, omnium officium »exspirare volunt, adeò ut nisi sex in Synodo nominati su»perfint, cæterorum officium nullius sit momenti, nec Epis»copo liceat alios sumere; adeò qui iem ut quamvis in pri»oribus Synodis probati sint examinatores, nullius flocci »sint, nisi in ultimis Synodis sint expressè confirmati, & »quidem tam scrupulose, ut quamvis competenti numero »examinatores fuerint Synodales, si quis tamen accesserit »non Synodalis, actum aliorum irritet.

Has aliasq; nullitates ex ipso verborum rigore petitas, & quæ hodie ubique concursum cessare facerent, videre est apud Barbosam *De Offi io Episcopi parte 3. Allegat.* 60. & Masobrium in praxi habendi concursum *Requisito* 11. & 12. quas & communis praxis omnium passim Diœcesium, in quibus concursus viget, tamquam menti Concilii Tridentini contrarias rejecit.

VII. Examinatores necessarios credunt Episcopi; at iis, dum Synodus Diœcesana ob temporum & rerum circumstantias haberi nequit, ab ipsis Episcopis tanquam Synodi Diœcesanæ Præsidibus & præcipuis directoribus eligi possunt; ut & ab ipsis etiam sine consilio sui Cleri aut Capituli eligi, longo usu invaluit: dicunturque nihilominus examinatores *Synodales*; eo quod fungantur vice illorum, qui à Synodo essent probandi.

VIII. Quales autem Concilium desideraverit in examinatores aliunde, declarat verbis sequentibus: « Sint vero exa»minatores Magistri, seu Doctores, aut Licentiati in Theo»logia, aut Jure Canonico vel alii Clerici, seu Regulares, »etiam ex ordine Mendicantium, aut etiam sæculares qui »ad id videbuntur magis idonei.

IX. Credit[illegible] astringere conatur Fagnanus ad *Cap.* INTER CÆTERA & *De Rescriptis*, à Concilio inter diversa personarum genera hic expressa, non esse datam optionem Episcopo [illegible] examinatores quos vellet, sed potius ordinem esse præscriptum, « adeo ut Clericos gra»du Magisterii aut Doctoratus, aut Licentiaturæ caren»tes eligere non debeat, ubi aliorum his qualitatibus præ»ditorum copia suppeťat. « Et consequenter Episcopum ad secundam partem alternativæ, quæ incipit à particula disjunctiva *vel*, pervenire non debere, quamdiu primæ possit esse locus.

X. Monet tamen Fagnanus ibidem *nu* 54. « etsi Episco»pus eligere debeat examinatores prædictis qualitatibus in»signitos, si eorum copia suppetat; non tamen sequitur, ut »si alios Clericos eligat, concursus propterea sit nullus. De»inde subjungit: « Sacra Congregatio Concilii aliàs con»sulta in casu Montis Regalis, an concursus habitus coram »examinatoribus Synodalibus *non Doctoribus, vel Magistris*, »aut saltem Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico sit »*nullus*, cum præsertim alii existant his qualitatibus præditi: »Die 2. Augusti 1602. respondit, debuisse quidem eligi exa»minatores, qui sint Magistri, sive Doctores, aut Licen»tiati in Theologia, aut Jure Canonico. Cæterum etiamsi »his qualitatibus careant, concursum *non* esse propterea »*nullum*.

XI. Etiam hîc nullam de validitate concursûs quæstionem moveri intelligimus, tametsi omissis Graduatis in examinatores assumantur Clerici non Graduati. Equidem decretum Concilii satis evincit, voluisse Concilium indicare, in examinatores esse assumendos, qui eruditione atque dotibus magis idonei sint, qui huic examini, à quo Ecclesiarum Parochialium provisio dependet, non tantum corporaliter præsentes sint, & aliquas quæstiones præformatas proponere queant; sed justum rectumque judicium de concurrentium capacitate ad regimen animarum ferre possint.

XII. Hic rursus nota, Concilium sollicitum, ut idonei examinatores eligerentur, Graduatos specialiter designaverit; tanquam qui publicum capacitatis & eruditionis testimonium acceperint: quo rursus elucet, quomodo Ecclesiæ imponant, qui hujusmodi publica testimonia nimia facilitate annuunt; de quo supra *tit. 19. cap.* 4

XIII. Hi examinatores ex præscripto Concilii Tridentini jurare debent « omnes ad sancta Dei Evangelia, se, quacunque humana affectione postposita, fideliter munus execu»turos.

XIV. Juramentum non in quolibet actu examinis præstari debet, nec præstari solet; sed tantum semel in initio assumptionis: quamvis optandum esset, ut examinatores ad examinandum properantes, semper præstiti à se juramenti meminissent, omnemq; humanum affectum deponerent; ac signanter placendi Episcopo, à quo dependent, & non rarò promotionem ulteriorem exspectant, quo facilè contingit, affectu excæcante, ut favorabiliùs judicent de iis, quos noverunt Episcopo gratiores: licet etiam sciant, aut facilè scire possint Episcopum humano affectu erga nonnullos præoccupatum: de quo affectu nimirum placendi, hodie major suspicio esse potest, dum à solo Episcopo constituuntur.

XV. Ut magis integri & indifferentes sint examinatores vult Concilium, ut « caveant, ne quidquam prorsus occa»sione hujus examinis, nec ante, nec post accipiant: alioquin »simoniæ vitium, tam ipsi, quam alii dantes incurrant, à »qua absolvi nequeant, nisi dimissis beneficiis, quæ quo»modocunque etiam obtinebant, & ad alia in posterum in»habiles reddantur.

XVI. Hic rigor satis insinuat, Concilium omninò voluisse, ut hoc examen sine omni spe remunerationis perageretur: ne vel spe munerum Examinatores in judicando excæcari contingeret. Imo teste Garcia *De Benef. parte* 9. *cap.* 2. *n.* 374. declaravit S. Congregatio: « Non potest Ordi»narius statuere aliquod stipendium, etiam minimum »Examinatoribus deputatis in Synodo pro concursu Pa»rochialium, & si Synodus Diœcesana secùs statuerit, De»cretum esse irritum & nullum.

XVII. Statuto tempore per Edictum transacto, omnes qui descripti fuerint, ab Episcopo ejusve Vicario & examinatoribus Synodalibus examinari debent juxta Decretum Concilii Tridentini.

Circa quæ examen versari & institui debeat indicat Synodus ubi postquam dixit, liberum esse etiam aliis, quam Episcopo & Patrono, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, subjicit: « Ut possit posteà de cujusli»bet ætate, moribus & sufficientia fieri diligens inquisitio »Idipsum clarius expressit his verbis: Peracto deinde exa»mine renuntientur, quotquot ab his idonei judicati fue»rint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad »vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis.

XVIII. Hic patenter supponit Synodus, examen non tantum circa doctrinam; sed etiam cæteras qualitates ac dotes ad regendam Parochialem Ecclesiam necessarias esse instituendum: alias enim quomodo peracto examine renuntiare possent, qui non doctrina solummodo, sed & moribus, prudentia & cæteris rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis essent idonei?

XIX. Notatu dignum, quod Concilium velit, ut non tantum examinetur, an quis sit idoneus ad Parochiam regendam, sed etiam sit idoneus ad hanc VACANTEM *Ecclesiam administrandam*. Quis enim nescit, quempiam posse sufficere Parochiæ ruralis & paucorum incolarum regendæ, qui non sufficiat Parochiæ urbanæ & numerosæ administrandæ? Hinc S. Carolus in Concilio Mediolanen. *parte* 3. *tit. De examinandi ratione* vult « cum initur examen illius, »cui in curam certa Ecclesia Parochialis tradenda est, vi»deant ante examinatores, qui, qualis, & quam numerosus »populus sit, cujus Parochialem curationem is suscipiet. »Qua sanè re diligenter explorata, in examine quod ini»bunt, sibi proponant accuratè perspicere, an ad eam cu»ram suscipiendam gerendamve idoneus omninò ille sit.

XX. Eodem loco describit, S. Carolus super quibus potissimum examen institui debeat; atque ut primò de toto vitæ statu, & genere ejus quæratur, qui examen subit.

Deinde inter alia quæri vult, « An in orationis sanctæ »studio usus versatus. Quibus meditationibus instru»ctus, Deum tacitus oret. Qui orationis modus Qui illius »fructus, quæve utilitates. Quæ regulæ præparationis ad »orationem, & cætera multa ejusdem generis, prout pru»dens piusq; examinator, pro ratione aut personæ de qua »quæritur, aut causæ ob quam fit examen, opus esse viderit.

Hæc tametsi ab omnibus, qui clericali militiæ adscribuntur perquiri velit, monet tamen: « tum *maximè* ab iis qui »vel Sacerdotio initiantur, vel Parochialem curam susci»piant, vel sacræ confessionis audiendæ munus sumant, »vel in tractatione Verbi Dei, sacrisque concionibus ver»sari volunt.

XXI. Post hæc adjungit nonnulla specialiter quærenda ab iis qui Ecclesiis Parochialibus præficiendi sunt; nec solum quæratur, sed & *experiundo cognoscatur*, inquit, « An ser»mones contexere, habereve sciant.

« An si quos habuerint, unde sumpserint, aut quam illis »contexendis conscribendisve rationem adhibuerint; & ve»rò si quos apud se conscriptos tunc habeant, eos ostendant »atque tradant.

« An in eo genere aliquid ex tempore possint, tunc ex»temporaneo, brevique sermone periculum fiat, quantum »concionando valeant.

XXII. Præterea illud quæri statuit. « An aliàs unquam »curam animarum gesserint: quod si affirment; tum interrogen-

rogentur etiam, & ubi geſſerint, & cur inde deceſſerint.

« An intelligant quanti illud ſit, animarum curam ſuſcipere, rurſuſque gerere, quæque partes ac virtutes illæ ſint, quibus bonum ac vigilantem animarum curatorem prædictum eſſe oportet.

XXIII. Hæc pauca ex pluribus ibidem propoſitis, ſat oſtendunt, S. Caroli mentem fuiſſe, ut examinatores circa totam vitæ rationem, & omnes conditiones in Parocho requiſitas ſedulò inquirerent, & examen inſtituerent.

Ex hac quoque examinandi ratione apparebit, quàm procul à ſpiritu S. Caroli abſint examinatores illi, qui hærentes circa ſteriles nonnullas, & abſtruſas quæſtiones, quæ ad directionem populi nihil aut parum conferunt; & de qualitatibus ac ſcientia Paſtoris boni nullam aut exiguam curam habent.

XXIV. Porrò quæ tum de examinatoribus, tum examine Ordinandorum dicta ſunt *tit. 9. cap. 4.* hîc quoque applicari poſſunt; atque imprimis hic maximè locum habet, quod ibidem obſervatum eſt quàm difficile ſit ex teſtimoniis adferri ſolitis, de vita & moribus examinandorum judicare, nî aliunde noti ſint auctores teſtimoniorum quamque temerè hiſce teſtimoniis ſæpius fides habeatur. Deinde quam parùm ſufficere queat examen unius alteriuſve horæ, ut ſufficiens notitia habeatur capacitatis ad regimen animarum, quæ eſt *ars artium.*

CAPUT IV.

De Renuntiatione Idoneorum, de Electione magis idonei, & de collatione huic facienda.

1 *Peracto examine, renuntiandi qui ſint idonei.*
2 *Inter examinatores concluditur à pluralitate ſuffragiorum: & in paritate decidit Epiſcopus.*
3 *Deciſio hæc facienda in ipſo examine.*
4 *Examinatores judicium ſuum dare debent* collegialiter.
5 *Debent dare judicium de idoneitate quoad* omnes *qualitates.*
6 *Non omnia requiruntur ad eſſentiam concurſus.*
7 *Ex approbatis Epiſcopus debet eligere digniorem.*
8 *Epiſcopi eſt judicare quis ſit dignior.*
9 *Vigore Concilii Trident. à judicio Epiſcopi in electione dignioris non appellatur.*
10 *Appellationem permittit Conſtitutio Pii V.*
11 *Ad hanc appellationem non requiritur* prævia *probatio* irrationabilis *judicii Epiſcopi.*
12 *Non paſſim tamen nec facilè hic admittenda appellatio.*
13 *In Belgio Conſtitutio Pii V. recepta non eſt.*
14 *In hac electione Epiſcopus non aſtringitur judicio Examinatorum*
15 *Non poteſt tamen eligere illum quem Examinatores judicârunt indoneum.*
16 *Electo tanquam magis idoneo facienda collatio ab eo ad quem de jure pertinet.*
17 *In reſervatis videtur collatio petenda à Pontifice.*
18 *Id in Belgio non ſervatur & quare?*
19 *Hæc obtinent in Parochialibus* liberæ *collationis.*
20 *Decretum Concilii Trid. quoad Eccleſias Juris patronatus Eccleſiaſtici.*
21 *Concilium loquitur de* inſtitutione authorizabili.
22 *Attento jure communi videtur electio dignioris potius Patrono, quàm Epiſcopo delata.*
23 *Aliquando judicatum electionem Patrono competere.*
24 *Inſtitutio etiam authorizabilis poteſt competere Archidiacono.*
25 *Malè confunditur inſtitutio cum datione curæ animarum.*
26 *Archidiacono competit interdum inſtitutio jure tantùm delegato.*
27 *Poteſt etiam jure* proprio & ordinario *eam habere.*
28 *Poteſt electio dignioris competere Epiſcopo, tametſi inſtitutio pertineat ad Archidiaconum.*
29 *Capitulum ſede vacante confert Parochiales; & inſtituit concurſum.*

I. PEracto examine (ait Concilium Tridentinum) *renuntientur, quotcunque* ab his (examinatoribus) *idonei* judicati fuerint ætate, moribus, doctrinâ, prudentiâ, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam opportunis.

II. Si inter examinatores non conveniat ſuper idoneitate, aut inidoneitate aliquorum qui examinati ſunt, tunc à pluralitate ſuffragiorum concluditur; aut ſi vota ſint paria vel ſingularia, accedere poterit Epiſcopus, ejuſve Vicarius qui in examine præſens fuerit, quibus magis videbitur, uti loquitur Synodus Tridentina.

III. Hæc autem acceſſio fieri omninò debet in *ipſomet* examine, & coram iiſdem examinatoribus ſimul congregatis, non autem ſeparatim, ait Maſſobrius in Praxi habendi concurſum *requiſ. 3.* ſecutus Garciam de Benef. *parte 9. cap 2. nu. 58.* Rationem ſubjicit: « Nam approbatio vel reprobatio eorum qui examinantur, non poteſt fieri ſeparatim, ſed ab examinatoribus ſimul cum Ordinario. « Notat quoque ibidem *num. 56.* à S. Congregatione reſolutum fuiſſe: « examen eſſe faciendum coram Epiſcopo, vel ejus Vicario abſque eorum voto *deciſivo*, & tantum eos poſſe accedere, ubi vota ſunt paria, vel ſingularia.

IV. Idipſum tradit Cardinalis de Luca in annotatione ad hoc *cap.* 18. Concilii Tridentini *num. 9.* dicens quod examinatores « *collegiativo* jure, votum, ſive ſecretum, ſive publicum, aut in ſcriptis vel oretenus, pro diverſis locorum ſtylis, in *ipſo actu*, proferre debeant, quos ſcilicet approbent, & quos reprobent.

V. Cum capacitas ad regendam Eccleſiam Parochialem non conſiſtat in ſola doctrina, etiam non ſufficit, ut examinatores proferant judicium ſuper ſola concurrentium doctrina; ſed requiritur, ut renuntient, ac judicent qui inter examinatos ſint *abſolutè* idonei ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam; uti ex ſupra relatis Concilii verbis eſt manifeſtum. Unde teſte Garcia *De Benef. parte 6. cap.* 2. *n.* 236. cenſuit congregatio, « quod huic Decreto non eſt ſatis factum per relationes examinatorum, quorum aliqui ſimpliciter renuntiaverunt examinatum idoneum quoad litteraturam, aliique approbaverunt eum ad litteraturam, quoad *reliqua* dicentes eſſe *unus* Epiſcopi.

VI. Verum ſi quid ex his omiſſum eſſet; v. g. ipſi examinatores *abſente* Epiſcopo ſua vota in communi collegiſſent; judiciumque deprompſiſſent, & Epiſcopo *abſenti* illud per litteras ſignificaſſent, uti hîc fieri ſolet, nequaquam propterea de nullitate concurſus erit arguendus.

VII. « Ex his (ab examinatoribus tanquam idoneis renuntiatis) Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, « ait Concilium Tridentinum.

Debet ergò vi Decreti Concilii Epiſcopus ex renuntiatis tanquam idoneis ad vacantem Eccleſiam adminiſtrandam eligere *digniorem*. Neque hic aliquid poſitivi Concilium ſtatuit, aut Epiſcopo injungit; ſed obligationem ex jure etiam naturali profluentem proponit; & ſervare mandat.

VIII. Dicendo autem, *quem magis idoneum* JUDICAVERIT, ſignificat, judicium de majore idoneitate inter approbatos ab examinatoribus, relinqui Epiſcopo; ita nimirum, ut Epiſcopus præeligendo ex humano affectu minus dignum poſtpoſito *digniore* graviter quidem peccet; ſed tamen ipſa electio in foro externo impugnari nequeat, quemadmodum generaliter de electione *minus digni* omiſſo digniore docent poſt S. Thomam communiter Theologi & Canoniſtæ; de quo latiùs infrà, ubi de vitanda acceptione perſonarum in Beneficiorum collatione agetur.

IX. Unde notat Fagnanus ad *Cap.* EAM TE *De ætate & qualit. Ordinand. num. 26.* quod licet aliquando in Rota reſolutum fuerit, quod à reprobatione examinatorum detur appellatio devolutiva, « tamen non poteſt Poſtpoſitus ab *irrationabili* judicio Epiſcopi *appellare* in *vim Concilii.*

X. Addit expreſsè hæc verba, *in vim Concilii* nam poſt concilium ſupervenit conſtitutio Pii V. quæ incipit *In conferendis* in qua §. 7. decernitur: « Ut autem non ſolum dignis, ſed *magis idoneis* repertis, juxta ejuſdem Concilii Decretum Parochiales Eccleſiæ conferantur; Volumus, & decernimus quòd ſi Epiſcopus minus habilem poſt habitis magis idoneis elegerit, poſſunt ii, qui rejecti fuerint, à mala electione hujuſmodi ad Metropolitanum, vel ſi ipſe eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium uti noſtrum, & Sedis hujuſmodi delegatum, aut aliàs ad ipſam Sedem Apoſtolicam appellare, ac prælectum ad novum examen coram ipſo appellationis Judice, & ejus examinatoribus provocare. Et conſtito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per eundem Judicem appellationis authoritate noſtrâ (quatenus collatio ad Epiſcopum, à quo appellatum fuit, ſpectaret) conferantur, aliàs eidem magis idoneo per judicem appellationis approbato conferenda, remittatur ad eum ad quem collatio, proviſio, vel inſtitutio ſpectabit. Hæc tamen appellatio interpoſita interim non impediat, aut ſuſpendat quominus electio per Ordinarium primo loco facta interim debitæ demandetur executioni; & proviſus ab eadem Eccleſia cauſa appellationis hujuſmodi pendente non amoveatur. Et ſi quis à ſententia per Judicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipſam Apoſtolicam appellabit.

XI. In vim hujus conſtitutionis poſſe rejectum ac irrationabili Epiſcopi judicio appellare, ſaltem quoad effectum devolutivum, ſatis apparet manifeſtum; & notant paſſim recentiores Canoniſtæ, qui hujus conſtitutionis meminere, dicùntque, neq; poſtpoſitum debere ante introductam appella-

pellationem per aliqua *nova* documenta probare, Episcopi judicium fuisse irrationabile ; si id probetur per *novum* examen , aut aliunde coram *judice appellationis*; uti latè probat Fagnanus loco jam citato; asseritque sæpius à Sacra congregatione, & *Rota* Romana ita decisum fuisse.

XII. Monet tamen Fagnanus ibidem *num.* 39. quòd etsi ad obtinendum *novum* examen in judicio appellationis, non sit necesse, ut *prius* constet de *irrationabili* judicio, nihilominus S. Congregatio non consueverit novum examen decernere, nisi dato aliquo *fumo irrationabilitatis* & malæ præelectionis Episcopi. Deinde nonnullis interpositis refert, „ die 21. Febr. 1612. censuisse S. Congregationem, concursum „novum in Urbe instituendum, ubi orator de veritate nar„ratorum dederit fumum , id est postquam per attesta„tiones extrajudiciales , vel alia uniformia documenta de „hujusmodi suspicione , & gravamine aliqualem fecerit „fidem, ut sic probabilis, & sufficiens causa eum excuset à „calumnia.

Sanè nisi hæc cautio adhibeatur; sed indifferenter appellatio ab electione Episcopi, tanquam irrationabiliter factâ admittatur, rarissimus, aut penè nullus instituetur concursus, qui non litibus & quæstionibus, non sine gravi animarum dispendio, subjacebit.

XIII. Cùm verò hisce inditionibus concursus instituatur ex præscripto Concilii Tridentini, neque constet, constitutionem Pii V. hactenus hic receptam, & juxta modum in Belgio usitatum legitimè publicatam; non solent quoq; ab electione Episcopi appellationes interponi; neque facilè eas Episcopi admitterent ; inhærentes Concilio Tridentino danti auctoritatem Episcopo eligendi ex approbatis ab examinatoribus , *quem cæteris magis idoneum judicaverit*, scilicet ipse Episcopus.

XIV. Quinimo cùm Concilium judicium de *magis idoneo* detulerit Episcopo non apparet, quòd in hac electione, sive judicio ipse dependeat à judicio & suffragio examinatorum : ut si ipsi examinatores inter examinatos *ordinem* servassent , exprimendo quos præ aliis judicaverint tanquam magis idoneos esse præferendos, Episcopus deberet hunc ordinem servare : sed posset, hoc ordine neglecto, eligere quem ipse cæteris magis idoneum judicat; idque etiam justè ac licitè, si ex particularibus informationibus noverit illum revera præ hoc ad vacantem Ecclesiam esse magis idoneum. *Si* autem ex humano aliquo affectu minùs idoneum magis idoneo præeligat, electio quidem illicita erit in foro poli, graviterq; coram Deo culpabilis erit Episcopus sed in foro fori valida erit : & ita habet praxis quotidiana.

XV. Hæc tamen eligendi libertas à Concilio Episcopis data restringitur ad eos, qui examine peracto ab examinatoribus *idonei* judicati fuerunt ætate , moribus, doctrina, prudentia & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam administrandam opportunis. Nam postquam dixit, quotquot ita *idonei* sunt, peracto examine esse renuntiandos, immediatè subjungit : EX HISQUE Episcopus *eligat* &c. manifestè significans , *ex his* qui tanquam idonei renuntiati sunt, ab Episcopo eligendum illum , quem *ex his* magis idoneum judicaverit. Unde ex omnium Canonistarum sententia, non licet Episcopo eligere illum, quem examinatores, aut eorum major pars *in idoneum* judicarunt : tametsi ipse judicaret ex particularibus informationibus hunc esse idoneum; imò cæteris magis idoneum. Nam, ut ante notatum fuit, judicium de idoneitate ipsis examinatoribus Synodalibus & juratis à Concilio Tridentino delatum est : ipsi verò Episcopo tantum suffragio decisivo in paritate concesso.

XVI. Postquam ex renuntiatis ab examinatoribus tanquam idoneis ad vacantem Ecclesiam administrandam, Episcopus elegerit quem cæteris magis idoneum judicaverit, tum vult Concilium : „ ut illi & non alteri, collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectabit eam conferre.

XVII. Hinc statuunt Canonistæ, quòd si Ecclesia vacans sit ex *reservatis* Sedi Apostolicæ, aut vacet in mense *reservato*, Episcopus quidem possit instituere concursum; & ex renuntiatis idoneis eligere quem cæteris magis idoneum judicaverit; sed quòd debeat ipse electus à Pontifice collationem accipere; atque ita vi Concilii Trid. eatenus quidem esse reservationem sublatam , quòd ea non obstante concursus institui queat; sed tamen collatio examinato, & ab Episcopo tanquam magis idoneo electio facienda sit ab ipso Pontifice, ad quem titulo reservationis collatio spectat. Et ita declaravit Pius V. in sæpe citata Constitutione in verbis: *Electus aut nobis Successoribus nostris pro* COLLATIONE *obtinenda* , &c.

XVIII. Verùm quia pro obtinenda collatione à Romano Pontifice tempus subinde non modicum requireretur, incommodùmque foret , tanto tempore Ecclesiam Parochialem vacare usus in hisce Provinciis invaluit, ut collatio etiam in reservatis fiat ab Episcopo ; ipsaque reservatio, quoad Parochiales saltem, per concursum conferri solitas penitus censeatur sublata, ac provideatur indifferenter, & eodem modo Ecclesiis Parochialibus reservatis & non reservatis : de quo usu testatur Zypæus in Jure novo *tit. De Elect. num* 15. & latius deducit , & à verbis Concilii dissonum non esse hunc usum contendit *Consult.* 1. *De Elect.*

XIX. Et hæc quidem tam circa electionem dignioris ex approbatis faciendam ab Episcopo , quàm obtinendam collationem, præcedunt quoad Ecclesias Parochiales *liberæ* collationis; at si sint *juris patronatus Ecclesiastici*, tunc Concilium electionem subinde ad Patronum , interdum ad Episcopum spectare declarat.

XX. Si enim „ institutio ad Episcopum, & non alium „pertineat , is quem Patronus digniorem inter probatos „ab examinatoribus judicabit, Episcopo præsentare tenea„tur , ut ab eo instituatur. Cùm verò institutio ab alio, „quàm ab Episcopo, erit facienda; tum Episcopus solus ex „dignis eligat digniorem, quem Patronus ei præsentet, ad „quem institutio spectat. „ *Syn. Trid. Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.*

XXI. Institutio hic accipitur non pro institutione corporali seu missione in possessionem; sed pro institutione authorizabili sive tituli collatione, & titulum Canonicum tribuit; de qua institutione loquitur regula juris dicens: „ Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine *institutione* „Canonica obtineri. „ *Cap.* 1. *De Regula Juris in* 6.

XXII. Unde si jus commune spectemus , Patroni Ecclesiastici potiùs , quàm Episcopi esset, ex approbatis ab examinatoribus eligere, quem cæteris magis idoneum ad vacantem Ecclesiam administrandam, judicaverit; quia de jure *institutio* Canonica seu *authorizabilis* ad Episcopum pertinet; præsertim in Beneficiis curatis : adeo ut nec de consuetudine ea Archidiacono competere posse videatur, *Cap.* 4. ✠ *De Officio Archid.* cujus hæc est rubrica : *Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum, id est, non habet institutionem* AUTHORIZABILEM & in *Cap.* 7. ✠ *eod* tribuitur Archidiacono institutio non *authorizabilis* seu tituli collativa; sed *corporalis*.

XXIII. Quapropter orta difficultate super jure eligendi magis idoneum ex approbatis in concursu inter Abbatem S. Vedasti & Episcopum Atrebatensem, judicatum fuit per Concilium Privatum , Abbati in vim hujus Decreti Concilii Tridentini competere electionem, non obstante quod Episcopus assereret , institutionem esse penes Archidiaconum. Hujus sententiæ meminit Zypæus in *Jure novo tit. De Instit. num.* 5. & integram refert Antonius Anselmo inter varia documenta concernentia bona & jurisdictionem Ecclesiasticam *pag.* 28. Notat autem Zypæus, Concilium Privatum per hanc sententiam. „ tacitè decidisse, institutio„nem vel administrationem vacantis Parochialis, quam E„piscopus Archidiacono competere asserebat non esse *tituli* collativam.

XXIV. Quin tamen institutio tituli collativa, seu *authorizabilis* aliis quam Episcopis competere possit, evidenter supponit Concilium Tridentinum in verbis suprà expressis: *Cùm institutio* AB ALIO, *quàm Episcopo erit facienda*. Quidni ergo & Archidiacono ex consuetudine aliove titulo competere poterit? Quemadmodum ad aliquos Archidiaconos Belgicos, ac signanter Mechliniensem transtulit.

XXV. Neque citatum Capitulum quartum loquitur de hac institutione tituli collativa; sed de *cura animarum* ; hancque Archidiaconum dare non posse sine licentiâ & mandato Episcopi prætextu consuetudinis , rescribitur ab Alexandro III.

Glossographus seu Rubricæ auctor , *cura animarum* & institutionem *authorizabilem* pro synonimis accipit ; cùm tamen hæc sine illa dari queat : & Archidiaconi Belgici dantes institutionem authorizabilem, institutum pro *cura animarum* ad Episcopum remittunt. Similiter Nominatis Facultatis Artium in hac Lovaniensi Universitate vi Privilegii Apostolici, & vigore clausulæ *Cæterum* in processu fulminato super executione Bullæ Gregorii XIII. contentæ , datur collatio sive institutio tituli collativa à quocunque Clerico tanquam Sedis Apostolicæ Subdelegato, & tamen pro cura animarum adiri debet Episcopus. Quare Rubrica dicti Capituli quarti confundens *curam animarum* cum institutione *authorizabili*, non consonat suo *nigro* de sola cura animarum loquenti.

XXVI. Competente autem per consuetudinem aliòve titulo institutione authorizabili ipsi Archidiacono, quæri posset , an eo casu institutio *ad alium* quam Episcopum, ad mentem Concilii Tridentini, dicenda sit pertinere. *Si* Archidiacono competat ex sola delegatione Episcopi; ità ut instituendi auctoritas sit tantum *vicaria* ad nutum Episcopi revocabilis; videbitur institutio esse penes Episcopum, qui per Archidiaconum eam concedat ; non secus atque curam animarum per suum Vicarium generalem.

XXVII. At si institutio authorizabilis pertineat ad Archidiaconum *jure proprio* & independenter à delegatione Episcopi jure sui Archidiaconatus , tunc auctoritas instituendi censebitur Archidiacono *propria*; & consequenter ad alium , quam Episcopum spectare videbitur institutio-

Quod

Quod enim Archidiaconis competit jure proprio sive jure dignitatis, non competit jure vicario, sed *ordinario*; æquè ac ea quæ aliis inferioribus Prælatis aut Pastoribus jure suæ dignitatis, aut Beneficii competunt; quemadmodum suprà *parte* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. ostendimus: & consequenter nec hi eandem cum Episcopo personam constituere dicendi sunt. Quod & non obscurè declaratur in *Cap.* 3. *De Appellat. in* 6. dum ibidem deciditur, ab Archidiaconis Suffraganeorum Archiepiscopi Remensis esse appellandum ad ipsos Suffraganeos, non ad Archiepiscopum: idque indubiè, quia Archidiaconi jurisdictionem jure proprio exercentes, censebantur habere tribunal distinctum à tribunali Episcopi: atque ita ab eodem ad eundem non appellabatur.

XXVIII. Non ergo sine fundamento, ubi institutio authorizabilis competit Archidiacono prætendunt Episcopi, competere sibi electionem magis idonei ex approbatis, quem Patronus ei præsentet ad quem institutio spectat; nimirum Archidiacono: hòcque jure hodiè utitur Archi-Episcopus Mechliniensis.

XXIX. Cùm verò Episcopus teneatur unum eligere ex approbatis ab Examinatoribus Synodalibus, atque huic & non alteri collatio facienda sit; videtur hæc collatio potiùs *necessaria*, quàm libera; eòque titulo Capitulum Sede vacante concursum ad Parochiales, etiam aliàs ad liberam collationem Episcopi spectantes, instituit & absolvit: quod & suadet salus animarum, quæ ex diuturniore Ecclesiarum Parochialium vacatione non leve multoties detrimentum subit: & ita non semel à S. Congregatione declaratum esse testatur Garcias De Beneficiis *parte* 9 *cap.* 2. *num.* 8. & praxis quotidiana confirmat.

CAPUT V.

De Vicario seu Deservitore, Ecclesiâ Parochiali vacante, constituendo.

I. CUm sæpè contingat, non posse statim Ecclesiæ Parochiali vacante de idoneo Rectore provideri, præsertim si per formam concursus providendum sit; ne per eam moram populus Sacramentorum ac divini verbi necessario pabulo careat; atque ita salus animarum in discrimen veniat, Concilium Tridentinum præscribens formam concursus in Ecclesiarum Parochialium provisione servandam, statuit, quod „ debeat Episcopus statim habitâ notitiâ vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium, cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore providetur. „ *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.*

II. Quamvis non omnes Ecclesiæ Parochiales subjaceant concursui, uti suprà videmus, nulla tamen est Ecclesia verè Parochialis, cujus adveniente vacatione non sit constituendus aut designandus quispiam, qui tempore vacationis, & donec de Rectore ei provideatur, curam Parochiæ habeat, & populo spiritualia administret; ne alias defectu Sacerdotis, & Deservitoris sive Vicarii populus Sacramentorum usu, aliisque ad salutem necessariis destituatur.

III. Quare clausula à Concilio addita, *si opus fuerit*, significat quidem relinqui arbitrio Episcopi, num idoneus aliquis *vicarius* juxta *formam* ibidem expressam sit constituendus; sed nequaquam permittit Episcopo, relinquere Ecclesiam vacantem sine Presbytero, qui curam ejus agat, populòque Sacramenta aliàque ad salutem necessaria tribuat. Quid enim, si in eadem Parochia sint Vice-Pastores, qui Ecclesia vacante curam ejus habere possint; aut vicinus Parochus, qui ob exiguam quam regendam habet communitatem, sine magno incommodo possit vacantis Ecclesiæ curam habere, & populo necessaria administrare? Quidni tunc Episcopus subinde judicare poterit, novi Vicarii ad vacantem Ecclesiam regendam deputatione opus non esse: sed Vice-Pastoribus, aut vicino Parocho curam committi posse; atque ad hunc casum eam clausulam referendam esse monet Garcias De Benef. *parte* 9. *cap.* 2. *num.* 13. quamvis in rigore dici queat, hòsce Vice-Pastores, aut Parochum vicinum per demandatam sibi curam Parochiæ vacantis constitui *Vicarios* seu *Deservitores*.

IV. Equidem illud certum est Ecclesiæ vacanti statim à vacatione providendum esse de Presbytero, qui curam ejus suscipiat; adeò quidem, ut in casibus repentinis, & ubi Episcopus abest, possit ob periculum imminens, Capitulum aut Ecclesiæ vacantis Patronus Vicarium constituere, qui interim curam ejus agat; uti S. Congregationem declarasse testatur Garcias De Benef. *parte* 9. *Cap.* 2. *nmu.* 11. subjiciens *num* 12 hoc monitum: „ Non tamen intelligas „quòd Collegium isto casu possit dare jurisdictionem aliàs „non habenti, & approbationem ad Sacramentum pœni„tentiæ administrandum &c. sed solùm potest illum pone„re ad custodiam.

V. Deputationem & electionem Vicarii ad vacantem Ecclesiam Concilium defert Episcopo; neque in ejus assumptione examinatores Synodales audire debet; nec ab his Vicarius examinari aut probari; sed illum Episcopus deputare potest, quem ipse idoneum judicaverit.

VI. Hæcque deputatio Vicarii competit Episcopo non tantùm quoad Ecclesias suæ collationis; sed etiam ad aliorum collationem, electionem vel provisionem, etiam Sedis Apostolicæ vigore reservationis, spectantes. Imò licet Ecclesiæ vacantes non subjaceant concursui, nihilominus Episcopo earum vacatione occurrente constituendi Vicarium auctoritas competit.

VII. Quare vacante Dignitate in Ecclesia Cathedrali aut Collegiata cui annexa est Parochialis, Episcopus nominat ac deputat Vicarium, seu Deservitorem; quamvis ipsa Parochialis sic unita concursui non exponatur; uti notat Massobrius in Praxi habendi concursum *Requis. I. Dubio* 16. qui & ibidem *Dubio* 19. resolvit, etiam in Ecclesiis unitis Capitulis deputandum esse per Episcopum idoneum Vicarium; tametsi etiam Ecclesiis illis deserviretur per Vicarios duntaxat amovibiles; tamen quoadusque de hujusmodi Vicario debitè per Capitulum esset Ecclesiis vacantibus provisum, Episcopus nominare poterit Vicarium sive Deservitorem.

VIII. Similiter Ecclesiæ Patronatus laici; quin & Regii quàmvis à forma concursus exemptæ, ab Episcopis sine prævia Patroni aut Regis nominatione vel præsentatione, Vicarium seu Deservitorem accipiunt, qui curam Ecclesiæ vacantis habeat, donec de Rectore ei provideatur.

IX. Episcopi quoque arbitrio permittit Concilium, determinare portionem *congruam* Vicarii sustentationi necessariam; utique ex fructibus ipsius Ecclesiæ Parochialis vacantis. Dicit enim: „ Cum congrua, ejus (Episcopi) ar„bitrio, *fructuum* portionis assignatione.„ Quibus sat indicat, ex fructibus Ecclesiæ vacantis, eam portionem esse assignandam.

X. Tametsi enim fructus Ecclesiarum vacantium subinde ad domum mortuariam defuncti Pastoris, saltem pro certo tempore pertineant; vel alii Archidiaconi jus percipiendi fructus vacantium Ecclesiarum (quod jus *deportus* vocant) habeant; imo aliquando Episcopi jure illo gaudeant, tamen semper jus illud intelligitur ad illos spectare, *deductis oenribus*, inter quæ est hæc congrua portio Vicario seu Deservitori debita.

Unde cùm in Diœcesi Antverpiensi fructus vacantium Ecclesiarum spectent ad Episcopum; eòsque nomine Episcopi administret Sigillifer, mandat Synodus sub Miræo tit. 12. *cap.* 22. ut idem Sigillifer debitis oneribus curet satisfieri.

XI. Ut autem hi ad quos jus percipiendi proventus Ecclesiarum vacantium devolvitur, majorem eorum partem suis usibus applicare queant, subinde, ubi possunt, vacationem Ecclesiarum protrahunt; vel Sacerdotes parum idoneos & mercenarios exigua portione contentos, vel Parochos vicinos, plusquam sufficienter oneratos, in Deservitores non sine notabili populi detrimento, nominant: suo proprio commodo magis, quàm animarum saluti, & Ecclesiæ vacantis bono intenti: cùm tamen proventus Ecclesiarum vacantium ipsis attribui hoc solo titulo soleant, quod vacantium Ecclesiarum curam habere debeant; quemadmodum videri potest apud auctores de jure *deportus* tractantes, qui omnes unanimiter ex cura seu costodia Ecclesiarum vacantium Archidiaconis incumbente, jus *deportus* Archidiaconis competere asserunt.

XII. Vicarius autem constitutus debet *onera ipsius Ecclesiæ* vacantis *sustinere* uti loquitur Concilium Tridentinum;

num: hoc est, subire onera Pastoralia; ipsique Ecclesiæ & populo in Pastoralibus deservire: unde Vicarius *Deservitor*, & Vcaria dici solet *deservitura*: tanquam qui omnia præstet, quæ ipse Parochus præstare deberet.

XIII. Hæc in litteris deputationis Vicarii sive Deservitoris, quarum forma extat apud Barbosam in appendice ad tractatum De Officio Episcopi *formula* 56. ita exprimuntur: « Te Vicarium ipsius Ecclesiæ S. N. constituimus, & »deputamus, cum auctoritate Missas, & alia Divina officia »celebrandi, Sacramenta administrandi, & alias functiones »Ecclesiasticas obeundi, ad quæ tenetur, & quæ anima»rum quilibet Rector, & administrator præstare & obire »solet.

XIV. At si Pastoratui sive Beneficio Parochiali aliqua sint annexa, quæ nec curam animarum concernunt neque inter Pastorales functiones recenseri solent, hæc ad Deservitorem seu Vicarium haud transeunt. Exempli gratiâ, si Parochus vel Plebanus in Ecclesia Collegiata vel Cathedrali obtineat locum inter Canonicos vestemque Canonicalem & intret Capitulum, hæc Deservitori dari non solent: quia jure speciali Pastori deferuntur; neque Pastoralia sunt.

TITULUS XXIII.
De Mandatis & Reservationibus Apostolicis.

CAPUT I.

Origo & progressus Mandatorum *de providendo* & Reservationum.

1 *De quibus Mandatis hic agatur.*
2 *Mandata quare dicantur* Expectativæ?
3 *Quid Reservatio Apostolica?*
4 *Reservatio alia specialis, alia generalis.*
5 *Mandatorum usus non fuit ante sæculum* 12.
6 *Mandatis his usus fuit Alexander III.*
7 *Preces Pontificum tum temporis simul erant* mandata.
8 *Olim interdum dabantur* Monitoriæ, Præceptoriæ, *&* Executoriæ*; secùs hodie.*
9 *Dictarum litterarum mentio in Decretalibus.*
10 *Pontifices Mandata dare volebant iis, qui aliud Beneficium non habebant.*
11 *Dabantur Clericis* sine titulo *ordinatis.*
12 *Dicebantur in forma* pauperum, *vel in forma*, Cum secundum Apostolum.
13 *Vocata etiam in forma* communi; *& quare?*
14 *Hujusmodi rescripta in Decretalibus occurrunt.*
15 *Ordinarii nonnunquam hisce Mandatis obsequi detrectabant; & quare?*
16 *Sub initium sæculi* 13. *frequentiora fuère hæc Mandata.*
17 *Non solebant Pontifices singulas Ecclesias plusquam* uno *mandato gravare.*
18 *Honorius III. per Nuntios suos petivit duas præbendas in Cathedralibus, & duas portiones in Cœnobiis per Angliam & Galliam.*
19 *Prætendebant Mandatarii etiam Beneficia Patronatûs* laici; *sed hæc Mandatis non comprehendi declaravit Gregorius IX.*
20 *Hæc interpretatio ubique obtinet.*
21 *De Mandatis & Reservationibus conquesti sunt Angli apud Innocentium IV.*
22 *Excusat Pontifex factas Reservationes; & pro parte tollit futuras.*
23 *Sæculo* 13. *Ecclesiæ Canonicorum etiam Belgicæ Mandatis & Expectativis multùm gravatæ fuerunt.*
24 *Generalem Reservationem Beneficiorum apud S Sedem vacantium primus fecit Clemens IV.*
25 *Hæc reservatio dicitur* clausa in Corpore Juris.
26 *Baronum Galliæ querelæ contra Bonifacium VIII. de excessu Expectativarum; & ejus defensio.*
27 *Clemens V. & Joannes XXII. & Benedictus XII. Reservationes ampliaverunt.*
28 *Quare in Gallia faciliùs tunc receptæ.*
29 *Querela Regis Angliæ contra nimias Reservationes ad Clementem VI.*
30 *Pontifex respondet non esse in potestate Regis Reservationes restringere.*
31 *Qua ratione hæc auctoritas specialiter competat Ecclesiæ Romanæ.*
32 *Schisma Avenionense incrementum dedit* Expectativis *& Reservationibus.*
33 *De iis abrogandis actum in Concilio Constantiensi.*
34 *Quid decreverit Martinus V. & Eugenius IV.*
35 *Quid contra eas decretum in Concilio Basiliensi.*
36 *Decretum hoc receptum in Gallia; at postmodum pro parte abrogatum.*
37 *In Germania Reservationes manserunt.*
38 *Quid in Belgio?*
39 *Post Concilium Basiliense* Expectativarum *usus in Italia; & de earum abolitione inter Cardinales deliberatum.*

1. Mandata Apostolica, de quibus hìc agere instituimus, sunt mandata, quibus Papa de Beneficio provideri mandat: Unde vulgò dicuntur, Mandata *de Providendo*.

II. Hæc mandata, si sint ad *vacatura*, dicuntur etiam *Expectativæ*; & quæ hujusmodi mandatum in sui favorem obtinuit, dicitur habere *Expectativam*. Hinc dicit Rebuffus in praxi *parte* 1. *tit. De Expectativis n.* 1. « Papa solet scribere »ad Beneficia *vacatura* per Expectativas. « Deinde *num.* 3. Expectativæ gratiæ sunt, ex quibus Beneficium impetrans expectat.

III Aliquando Papa mandat provideri per reservationes, ait Rebuffus ibidem titulo de Reservationibus; quando nimirum suæ dispositioni aliqua Beneficia vacatura reservat, cum inhibitione electoribus aut Collatoribus facta, ad eorum electionem vel collationem, vacatione adveniente procedendi sub pœna nullitatis.

IV. Hæ reservationes aliæ sunt speciales, aliæ generales. Speciales sunt, quando certum aliquod Beneficium in individuo, vacaturum dispositioni Sedis Apostolicæ reservatur.

Generalis verò erit, si omnium regni, vel certi loci Beneficiorum, vel personarum, seu dignitatum fieret amplissima reservatio; qualis est omnis illa reservatio, quæ dicitur *clausa* in Corpore Juris; item contenta in Regulis Cancellariæ, de quibus infrà agetur.

V. Quo tempore Pontifices hisce mandatis & reservationibus uti cœperint, incertum est; illud equidem sat constat, mandatorum & expectativarum usum antiquiorem esse, quàm reservationum saltem generalium.

Mandatorum autem Apostolicorum *de providendo & Expectativarum* initia referunt communiter Canonistæ ad sæculum 12. scribitque Vir eruditus, & in Canonibus ac historiis admodum versatus Franciscus Florens, hanc mandatorum speciem non videri antiquiorem Alexandro III. quod & Rebuffus aliique passim tum veteres, tum recentiores Canonistæ annotarunt; unà monentes, nullam horum mandatorum in Decreto Gratiani, utpote Alexandro III. antiquiore, mentionem fieri; uti aliis citatis habet Gonzales per Regul. 8. Cancel *Glossa* 1. *Proœm. n.* 25.

VI De Alexandro III. legitur, quòd præbendam petierit ab Abbate S Remigii pro certo Clerico; « Devotionem »vestram (ait) per Apostolica scripta rogantes attentius, »monentes atque *mandantes*, quatenus eidem Clerico Divini »amoris intuitu, & pro reverentia B. Petri & nostra, in ali»quo Beneficio Ecclesiastico sibi competenti, unde vitæ ne»cessaria in vestra semper devotione possit honestè parci»pere, liberaliter provideatis. « *Epist.* 43. In prima appendice ad litteras Alexandri III. Pro altero quoque Clerico eidem Abbati scripserat eadem penè servata formâ *Epist.* 7. è qua constat mandata hujusmodi fuisse tam ad Beneficia *vacatura*, quàm vacantia; ait enim: « Præbendam si qua »nunc vacat, vel quæ primò *vacaverit*, ei concedas libera»liter.

VII. Ex his litteris intelligitur, quod tempore Alexandri III. preces Pontificum pro obtinendo Beneficio alicui Clerico adjunctas haberent *mandatum*; *monentes atque mandantes* ait.

VIII. Cumque nec his obsequerentur Collatores Ordinarii, junctæ postmodum fuere litteræ *executoriales*; vel etiam *Executores* nominabantur; qui ipsos Collatorales auctoritate Apostolica ad obsequendum mandatis, interdum quoque per censuras, urgerent.

Verùm, uti observat citatus Franciscus Florens, « ab »initio, ne Collatores Ordinarii graviùs conquererentur, »imminui jura sua; Pontifices non statim, & primis litteris, »vel mandato, compellebant eos ad conferendum vacans, »vel proximè vacaturum beneficium. Primò *Monitorias* »scribebant: quibus si non obtemperabatur. Secundò, *Præceptorias*. Tertiò, si perstarent in contumacia, dabant »*Executorias*, quibus contumaciam cessantium Collatorum »puniebant: ideo *Executoriales appellatas*, quia iisdem lit»teris,

„teris, Executorem delegabant, & concedebant, qui recipi „faceret impetrantem, & provideret de beneficio, quod „tunc vacabat, vel erat proximè vacaturum. Procedente „verò tempore, ubi cœpit hujusmodi mandatorum authoritas invalescere, non ampliùs tres litteras, diversis temporibus; sed unas tantùm dederunt; etiam addito statim „executore, qui cessante Ordinario Collatore conferret; „exemplo Juris Civilis, quo aliquando Prætor, pro conditione causæ, vel personæ vel temporis, adversùs contumaces, ordinem & compendium trium edictorum ita „moderabat, ut statim *Peremptorium* daret; quod appella„tur, *Unum pro omnibus.*

IX. Harum litterarum *monitoriarum*, *præceptoriarum* & *executoriarum* frequens mentio occurrit in Decretalibus præsertim Innocentii III. & Honorii III. ac signanter in *Cap.* 30. 37. 38. *&* 40. X. *De Rescriptis*, è quibus tribus postremis conflata est formula mandatorum Apostolicorum Concordatis Galliæ subjecta; & cujus clausulas exponit Rebuffus in Praxi *tit. De Clausulis mandatorum.*

X. Insuper ex citatis litteris Alexandri III. noscitur, quòd Pontifices profiterentur hujusmodi Mandatis velle providere viris litteratis, præsertim aliud Beneficium, aut unde viverent, non habentibus. *In Epist.* 43. prologi loco scribit: „Pastoralis sollicitudo nos admonet, pro viris Ecclesiasti„cis, & præsertim pro his, qui nullum habent Ecclesiasti„cum Beneficium, & sunt bonæ opinionis & famæ, sollici„tos existere.

Idipsum & subsequentes Pontifices professi sunt. Unde in *Cap.* 6. X. *De Præbendis* respondet Lucius III. quòd si ille, pro quo scriptum est, Beneficium Ecclesiasticum, unde honestè valeat sustentari, habeat, cujus in Mandato mentio non habetur, Ordinarius illi de Beneficio providere non teneatur.

XI. Imò ut major horum mandatorum justitia appareret, solebant hujusmodi mandata dari pro Clericis pauperibus sine sufficienti Beneficio à suis Episcopis ordinatis; mandabatúrque Episcopis, ut hisce Clericis de Beneficio vacante aut primo vacaturo providerent.

XII. Hæc mandata dicebantur in *forma pauperum*; vel in forma, *Cùm secundùm Apostolum*; id est, in forma præscripta ab Innocentio III. in *Cap.* 16. X. *De Præbendis*, cujus initialia verba sunt, *Cùm secundùm Apostolum.*

XIII. Dicebantur quoque in forma *communi*; tum quod esset ordinaria & *communis* mandatorum formula; tum etiam, quòd hujusmodi mandata viderentur unicè tendere ad juris communis executionem: urgendo scilicet Episcopos, ut Clericis, quos pro servitio suarum Ecclesiarum ordinaverant, de Beneficio, unde honestè sustentari possent, providerent: „Cùm secundùm Apostolum, qui altario ser„vit, vivere debet de altari (ait Innocentius III.) & qui ad „onus eligitur, repelli non debet à mercede: patet à simili, „ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cu„jus obsequio deputantur.

XIV. Similis rescripti non semel in Decretalibus Gregorii IX. mentio fit; ac nominatim in *Cap.* 13. X. *De Ætat. & qualitat. Ordinand.* ubi appellatur mandatum in *forma communi.* Et in *Cap.* 27. X. *De Rescriptis*, ubi Episcopo Uratislaviensi postulanti „per Sedem Apostolicam edoceri, utrum „alicujus Ecclesiæ perpetuo Vicario de proventibus Vica„riæ, bonisque paternis, habenti unde commodè valeat „sustentari, teneatur per illam formam *communem* CUM „SECUNDUM APOSTOLUM, in Ecclesiastico Benefi„cio providere: „Respondet Innocentius III. „non esse pro„videndum; cùm per prædictam formam necessitatibus „*pauperum* Clericorum (qui *nullum* sunt Ecclesiasticum Be„neficium assecuti) Sedes Apostolica duxerit esse provi„dendum.

XV. Verùm tametsi formula litterarum præferret, eas nonnisi pro litteratis, & in utilitatem Ecclesiarum concedi, tamen non raró contingebat, ut per sub- & obreptionem, aut importunas sollicitationes à Pontificibus hujusmodi mandata in gravamen Ecclesiarum, & Ordinariorum extorquerentur.

Hinc mandatis hisce sæpiùs Ordinarii obsequi retractabant; quod indicant frequentes litteræ *executoriæ*, & executores, quibus ad Ordinarios compellendum uti oportuit.

XVI. Ex Decretalibus quoque Honorii III. immediati Successoris Innocentii III. quæ habentur inter Decretales Gregorii IX. manifestum est, hæc mandata tempore ipsius Honorii III. fuisse non parum frequentia; pluresque eorum occasione exortas quæstiones & difficultates, quibus in suis Decretalibus respondet Honorius.

XVII. Hoc quoque ex ejusdem Pontificis responsis intelligitur, eo tempore solitam fuisse inseri hanc clausulam mandatis *de providendo* sive expectativis: *nisi de mandato nostro eadem Ecclesia foret in alterius receptione gravata.* Vide *Cap.* 30. X. *De Rescriptis* notanter in parte *decisa*; item *Cap.* 38. X. *eod. & Cap.* 2. *eod.* in quinta Compilatione Decretalium Honorii III. per Cironium: è quibus hoc insuper non obscurum est, Pontifices tunc temporis solitos non fuisse, plusquam uno mandato vitâ suâ durante eandem Ecclesiam gravare.

XVIII. Nullam hactenus generalem beneficiorum reservationem à Sede Apostolica factam reperimus; hoc unum legimus, quod Honorii III. Legatus sive Nuntius in Anglia an. 1226. in Concilio apud Westmonasterium nomine Pontificis ad sublevandam Romanorum inopiam, petierit „ab omnibus Ecclesiis Cathedralibus, duas Pontifici „præbendas exhiberi, unam de portione Episcopi, alteram „de Capitulo. Et similiter de Cœnobiis, ubi diversæ sunt „portiones Abbatis & Conventûs: à Conventibus, quan„tum pertinet ad unum Monachum, æquali facta distribu„tione bonorum suorum; & ab Abbate tantundem. „Hæc pleniùs referuntur ex Matthæo Parisiensi tomo XI. Concil. General. *col.* 303. ubi unà narratur, quomodo postulata hæc effectum non habuerint, eò quòd „venissent Nuntii „Regis ad omnes Prælatos, qui de Rege Baronias tenebant „in capite destinati districtè inhibentes, ne laicum feudum „suum, Romanæ Ecclesiæ obligarent; unde servitio sibi debito privaretur.

Similia sub idem tempus nomine ejusdem Pontificis postulata fuisse à Prælatis Galliæ per Romanum S. Angeli Cardinalem narratur in dicto tomo Conciliorum Generalium *col.* 293. unà relatis rationibus Prælatorum, ob quas postulatis annui non posse ostendebant; quibus Cardinalis acquievit.

XIX. Interim mandatis seu expectativis utebantur Pontifices; & quidem Mandatarii sive expectantes etiam Beneficia Jurispatronatus *laicalis* sibi deberi vigore Mandatorum contendebant; uti ex querelis Baronum Regni Angliæ ad Gregor. IX. Honorii III. proximum successorem constat. At ipse Pontifex Gregorius IX. datis litteris ad Nobiles Angliæ, declaravit, quod „intentionis suæ non fuerit, neces„sitat, ut beneficia in Regno Angliæ constituta, quæ ad „præsentationem pertinent *sæcularium* Patronorum aucto„ritate suâ cuiquam conferantur. „*Epist.* 13. quod ipsum *Epist.* 14. significavit Othoni Cardinali Legato suo in Anglia.

XX. Hæc mandatorum & Expectativarum restrictio & interpretatio dein *generaliter* invaluit, & hodie retinetur, effecitque, ut Principes & Nobiles beneficiorum Patroni minùs ægrè hujusmodi mandata tulerint; imò nonnunquam promoverint; eaque in favorem suorum familiarium à Pontificibus postulaverint; quin & importunis precibus quodammodo extorserint.

XXI. At cùm per hujusmodi Mandata nonnunquam etiam Beneficia majora, & curam animarum habentia Italis, qui nec residebant, nec curam ullam Ecclesiarum gerebant, conferrentur; imò & ipsi Legati Pontificis similibus mandatis Ordinarios gravandi auctoritatem assumerent; indéque fieret, ut pecuniæ extra regnum exportarentur, ipsúmque regnum multum gravaretur, Ecclesiæ depauperarentur, & Ministris destituerentur, magnæ subinde etiam Regum & Magnatum querelæ excitatæ fuerunt; quales *anno* 1245. apud Innocentium IV. deposuerunt Magnates & Universitas Regni Angliæ, quorum epistola publicè in Concilio Lugdunensi coram Pontifice lecta fuit. Habetur tomo 11. Concil. General. *col.* 663.

XXII. Distulit responsum Pontifex, quia ut asseruit, tam arduum negotium morosâ indiguit deliberatione: indistanter tamen se responsa daturum pollicendo. An & quid responderit, non constat; sed illud scribitur, quod an. 1252. idem Pontifex ante factas beneficiorum reservationes revocaverit, resciderítque addens: „Et qualitas temporis, „quod diebus istis potissimùm fuit ob eorum *malitiam* redi„mendum, & nonnullorum instantia *importuna* extorsit, „quod de Archiepiscopatibus, vel Episcopatibus, seu Ab„batiis & Prioratibus mandavimus per nostras litteras in „diversis partibus provideri.

Dein reservationibus revocatis, declarat, hujusmodi beneficiis per ordinarios Collatores esse *Canonicè* providendum.

Citata verba sat indicant certissimum esse, hujusmodi mandata nonnunquam instantia importuna à Pontificibus extorqueri.

Cùm autem Innocentius tantùm de Episcopatibus, Abbatiis & Prioratibus loquatur, reservationes & expectativas minorum Beneficiorum in suo reliquisse vigore videretur.

XXIII. Et sanè circa hoc tempus adeò excreverant mandata *de providendo*, ut etiam pro moderatione acciperetur Alexandri IV. qui immediatè Innocentio IV. successit, Constitutio, quæ non permittebat Ecclesias Canonicorum gravari plus quàm *quatuor* mandatis; uti fidem facit Synodus Coloniensis anno 1260. *Can.* 13. eandem Constitutionem observari præcipiens; „Per quod (ait) maximè Eccle„siarum Collegiatarum quieti prospicitur, illarum præ„sertim, quæ *plurium* Clericorum receptionibus *ad vacatura* „Beneficia sunt gravatæ.

Altera ejusdem Provinciæ Synodus anno 1266. celebrata exponit, quantæ difficultates orirentur occasione hujusmodi

modi Mandatorum, dum vacante *unâ* præbendâ, *duo* vel *plures* auctoritate Apostolicâ, vel Legatorum ejus, aut quavis aliâ auctoritate jus se habere assererent; atque ipsa Capitula per suos respectivè executores ad receptionem æqualiter urgerent: ubi & remedia hisce adhibenda præscribit *Can.* 34.

XXIV. Quamvis hæc sufficienter evincant, Expectativas & speciales hujusmodi reservationes magnum sumpsisse incrementum, tamen hactenus non legitur ullum Decretum editum fuisse, quo *generaliter* alicujus generis Beneficia Sedi Apostolicæ reservarentur.

Primus Clemens IV. Sedi Apostolicæ reservavit generaliter Beneficia quæ apud *eandem Sedem* vacare contigerint. Constitutio hæc refertur in *Cap.* 2. *De Præbendis in* 6. asseritque in proœmio constitutionis, quod collationem Beneficiorum *apud Sedem Apostolicam* vacantium specialius cæteris, *antiqua* consuetudo Romanis Pontificibus reservavit.

XXV. Reservatio hæc quantumvis non extet in Decretalibus Gregorii IX. dicitur tamen *clausa in Corpore Juris*; habetùrque præ cæteris reservationibus minus odiosa; & cæteris sublatis nonnunquam conservata; uti infra notabitur *cap.* 3. ubi unà notabitur ratio, ob quam hæc reservatio inducta dicitur.

XXVI. Eandem reservationem renovavit Bonifacius VIII. in *Extrav.* PIÆ *De Præbendis* inter communes.

Hinc Pontificem plures reservationes & Beneficiorum provisiones fecisse in Regno Galliæ patet ex epistola Baronum illius Regni ad Cardinales; quibus acriore stylo provisiones illas depingunt. Huic epistolæ respondentes Cardinales, non inficiantur, Pontificem plures reservationes & provisiones fecisse, at ostendere student, eas à Pontifice in Ecclesiæ regnique utilitatem factas. Extant hæ litteræ uti & Baronum *tomo* 4. *Hist. Universitatis Paris. pag.* 22. & seqq. ac *eadem pag.* 31. refertur epistola ipsius Bonifacii responsoria ad epistolam Baronum; atque inter alia vult, ut conferantur inter se provisiones præbendarum factæ à Rege & Episcopis; & provisiones factæ à Pontifice, expendatúrque quæ magis in utilitatem Ecclesiarum & regni cedant.

XXVII. Clemens V. immediatus Bonifacii VIII. Successor rursus reservationem Beneficiorum *apud Sedem Apostolicam* vacantium renovavit; & pro efficaciore executione addidit hanc clausulam: *Hac reservatione nostra & Decreto ligari volumus* IGNORANTES. Refertur in *Extravagante* 3. *De Præbendis* inter communes.

Successor Clementis Joannes XXII. non tantùm eandem reservationem renovavit & ampliavit in *Extrav.* 4. *eod.* sed insuper aliam addidit in *Extrav. Execrabilis eodem*: cui deinde generaliorem adjecit Benedictus XII. qui Joanni successerat, refertúrque in *Extrav. Ad regimen eodem titulo*: quæ postmodum in Regulas Cancellariæ transierunt; & à nonnullis pro reservationibus in *Corpore Juris clausis* reputatæ fuerunt; de quibus latius *cap.* 3. agetur.

XXVIII. Porrò cum hi ac nonnulli sequentes usque ad Gregorium XI. Sedem Apostolicam tenerent Avenione in Gallia; inde dicti Papæ Avenionenses, reservationes hæ, & expectativæ faciliùs à Gallis exceptæ fuere; at non æquè in aliis regnis.

XXIX. Recitat Odoricus Raynaldus ad annum 1343. litteras Eduardi Regis Angliæ ad Clementem VI. proximum successorem Benedicti XII. in quibus altè de hisce reservationibus, & gravaminibus inde Ecclesiis & regno suis obvenientibus; scribitque, se instanter per Communitatem regni sui rogatum, ut prædictis dispendiis occurreret.

XXX. Anno sequenti respondens Pontifex inter alia dicit, quod litteratæ Regiæ innuere videantur "quod super „reservationibus & provisionibus Ecclesiarum (ait) in tuis „tibi parlamentis liceat aliquid ordinare, quodque reservationes & provisiones Apostolicæ à tua dependeant vo„luntate. Profectò dilectissime fili, illa concordia, quam „in tuo Parlamento habitam tuæ prædictæ describunt lit„teræ, nimis existeret temeraria, & divinis constitutioni„bus inimica, per quam Apostolicæ Sedis reservationes & „provisiones dependerent ex tuo voluntatis arbitrio, tu„que per ipsas potestatem ejusdem Sedis Apostolicæ, quod „profanum est dicere, coarctares: quamquam Nos, qui „Ecclesiarum omnium, tanquam Pastor universalis earum „invigilamus commodis, uti non intenderimus nec inten„damus reservationibus & provisionibus hujusmodi, nisi „quantum utilitatibus & necessitatibus Ecclesiarum ipsa„rum crediderimus expedire.

XXXI. Deinde hanc auctoritatem speciali jure Ecclesiæ Rom. asserens, dicit, eam non ab Apostolis, sed à Christo esse fundatam; "Non enim quævis terrena sententia (ait) „sed illud *Verbum*, per quod constitutum est cœlum & ter„ra, elementa, eandem Romanam fundavit Ecclesiam: quæ „quidem omnes Patriarchales, Metropolitanas, & Cathe„drales Ecclesias, & ipsarum cujuslibet Ordinis dignitatem „instituit: ad cujus Pastorem & Rectorem Ecclesiæ, vide„licet Romanum Pontificem, omnium Ecclesiarum, & „beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio nosci„tur pertinere.

XXXII. Demum circa seculum 14. exorto luctuoso illo scismate in Ecclesia Romana, quod per quadraginta & amplius annos Ecclesiam in duas aut subinde tres partes divisit, mirum! quantopere Pontifices, quorum alter Romæ, alter verò Avenione sedebat, hasce reservationes, & expectativas extenderint; ipsasque Beneficiorum provisiones, quò suis Familiaribus & adhærentibus providerent, sibi attraxerint; quemadmodum apud Nicolaum Clamengis Theodoricum Niem aliósque Scriptores coævos qui scismatis hujus historiam, nec non Pontificum unius & alterius obedientiæ vitas scripserunt, videre est.

XXXIII. Cùm autem circa initium sæculi 15. esset Congregatum Concilium Constantiense, tam pro extinctione scismatis, quàm pro reformatione abusuum, qui occasione scismatis supra modum irrepserant, & altas radices egerant, etiam de reversationibus restringendis, & restituendis collationibus Collatoribus ordinariis actum est; atque inter articulos reformationis faciendæ per Papam unà cum Concilio, antequam dissolvatur, ordine secundus fuit; *Item De Reservationibus Sedis Apostolicæ*. Sess. 40.

XXXIV. Super hoc articulo aliquid in Concilio Constantiensi statutum fuisse non legitur; at scribitur, quód Martinus V. in Concilio Constantiensi electus *quatuor* menses voluerit esse liberos ab expectativis seu Mandatis; quod & Eugenium IV. Martini successorem confirmâsse scribitur; atque ab eo tempore regulam *De Octo* publicatam fuisse credunt; de quo latiùs infra *cap.* 4.

XXXV. Interim hisce non contenti Collatores ordinarii rursus in Concilio Basiliensi abrogationem reservationum, & liberam Beneficiorum collationem urgere cœperunt; ac tandem materiâ discusâ, primò *Sess.* 12. statutum; „De cætero generalem reservationem omnium Ecclesia„rum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, „& Monasteriorum ac Dignitatum *electivarum* per Roma„num Pontificem de cætero fieri, aut facta uti non debere, „reservationibus *in Corpore Juris clausis*; & his quas in ter„ris Romanæ Ecclesiæ ratione directi vel utilis dominii, „mediate seu immediatè subjectis fieri contigerit.

Addebat autem Concilium, ut nihil contra "hoc De„cretum Papa attentaret:" additâ hac exceptione: "Nisi „ex magna, rationabili, & evidenti causa in litteris Aposto„licis nominatim exprimenda.

At hanc clausulam *Sess.* 23. *cap.* 5. revocavit, eò quòd nonnulli contra mentem Synodi ea abuterentur, uti ex integro contextu Decreti quod supra *parte* 1. *tit.* 13. *cap.* 1. relatum est cognosci potest.

Deinde *eadem Sess. cap.* 6. "ipsas omnes reservationes „tam generales, quàm speciales sive particulares, de qui„buscunque Ecclesiis & Beneficiis, quibus tam per ele„ctionem, quàm collationem, aut aliam dispositionem „provideri solet sive per Extravagantes *Ad regimen*, & *Exe„crabilis*, sive per regulas Cancellariæ, aut alias Apostoli„cas Constitutiones introductas, hæc sancta Synodus abo„let, statuens ut de cætero nequaquam fiant, reservatio„nibus *in Corpore Juris expressè clausis*, & his quas in terris „Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii media„tè vel immediate subjectis fieri contigerit duntaxat ex„ceptis.

XXXVI. Decretum hoc ambabus ulnis Clerus Gallicanus amplexus est; atque auctoritate Caroli VII. in conventu Bituricensi Sanctioni Pragmaticæ insertum fuit: & pro lege observari voluit.

At postmodum Sanctione Pragmaticâ sub Leone X. in Concilio Lateranensi abrogata, & in ejus locum surrogato Concordato inter ipsum Leonem & Franciscum I. Mandatorum Apostolicorum usus aliquantulum restitutus fuit uti videri potest in dicto Concordato titulo *De Mandatis Apostolicis*, & capite sequenti latiùs dicetur.

XXXVII. Non ubique eadem veneratione Decreta Concilii Basiliensis recepta fuisse notorium est. Unde & usus reservationum in multis locis, non obstante dicto Decreto, remansit, quemadmodum de Germania sufficienter probat Concordatum initum inter Fredericum Imperatorem & Principes Nationis Germanicæ, & Nicolaum V. ubi reservationum usus in multis ipsi Sedi Apostolicæ conservatur, uti ex textu Concordatorum cuique obvium est videre.

XXXVIII. In hisce quoque Belgicis Provinciis post Concilium Basiliense reservationes ac provisiones Sedis Apostolicæ admissas fuisse satis constat: probátque Edictum Philippi Pulchri Patris Caroli V. evulgatum Brugis 20. Maji 1497. in quo quidem referuntur querelæ Procuratoris Fiscalis seu Regii, quod per provisiones has nonnunquam illiterati, idioma patrium ignorantes, & quin & subinde ipsi Principi suspecti in Beneficia etiam majora intru-

intrudtantur, attamen earnm usus nec oboletur, nec restringitur: at id unum " mandat Princeps omnibus suis sub„ditis tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus cujusvis con„ditionis; ne exequantur; aut exequipatiantur ullas lit„teras expectativas aut reservativas, processus, senten„tias executoriales aut ullas Bullas aut provisiones Aposto„licas super beneficiis sitis in hisce Provinciis sub pœna „privationis fructuum & effectuum eorundem, exilii extra „has Provincias, punitionis exemplaris, & inhabilitatis „gaudendi fructibus ullius Beneficii siti in iisdem Provin„ciis priusquam dictæ Bullæ & Provisiones Apostolicæ vi„sæ sint in supremo Senatu Regio, atque litteræ patentes „consensus Regii pro earum executione expeditæ fuerint." Habetur integrum Edictum in prima parte Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 8. ubi *num.* 1. refertur & aliud Edictum Maximiliani & Philippi Archiducum Austriæ de an. 1484. & renovatum anno sequenti super eadem materia dicitùrque, in hisce Provinciis plures quàm in aliis Regnis admissas fuisse expectativas aliàsque similes provisiones Apostolicas.

Cæterùm de dicta clausula Edicti inhibente executionem Bullarum Apostolicarum sine litteris Regiis, quas hodie *Placet* dicimus, agetur titulo sequenti, ubi ostendetur quis sit scopus & effectus hujus clausulæ & edicti.

XXXIV. Refert ex Cardinali Papiensi Odoricus Raynaldus ad annum 1464 *num.* 67. "agitatum fuisse in Con„sistorio Cardinalium de concedendis, vel non conceden„dis gratiis, quas *Expectativas* appellant, ac varias discre„pantèsque fuisse Patrum sententias, nonnullos non con„cedendas opinatos tanquam Præsulibus Ecclesiarū admo„dum exosas; Joannem verò Carvialem Episcopum Por„tuensem contrà sensisse: is (inquit) *Diu laborâsse dixit Se„dem Romanam antequam posset assequi, ut paterentur ordinarii gra„tias in suis Diœcesibus dari & negligendam ideò prærogativam non „esse tam multis acquisitam molestiis, ubi enim per unum tantùm Pon„tificem desitæ essent dari, futurum ut dari ampliùs non possent sine „scandalo, differendum tamen menses aliquot, donec novi Pontifica„tûs Nuntii ad nationes & Principes pervenissent.* Addit Papien„sis; Pontificem ac majorem patrum Partem in Portuen„sis judicium consensisse." Hæc Rynaldus.

Ex his sat constat, abolitionem reservationum & expectativam factam in Concilio Basiliensi non ubique receptam; quod & evincunt ea quæ de hac materia in Concilio Tridem. proposita & decreta sunt, de quibus capite sequenti.

CAPUT II.

Quid circa expectativas reservationes actum in Concilio Tridentino?

1 *Conventus delectorum Cardinalium sub Paulo III. censet expectativas abolendas.*
2 *Idem petitum nomine Regis Galliæ in Concilio Tridentino.*
3 *Sententia Bartholomæi de Martyribus dicta in Concilio Tridentino super mandatis* De providendo.
4 *Cardinalis Lotharingiæ ea abolenda judicavit.*
5 *Quid de his censuerit Didacus Covarruvias?*
6 *Decretum Concilii Tridentini circa expectativas & reservationes.*
7 *Expectativæ aliæque gratiæ ad* vacatura *per Concilium Tridentinum omnino sublatæ.*
8 *Erectio Canonicatûs supernumerarii cum jure ad futuram præbendam vetita.*
9 *Sublatæ reservationes* mentales; *& quales hæ fuerint?*
10 *Prædictæ gratiæ nec Cardinalibus concedi possunt in derogationem juris Ordinariorum.*
11 *Concordata Galliæ Mandata* De providendo *reservant.*
12 *His per Concilium Tridentinum derogatum credunt Galli.*
13 *Concilium Tridentinum Provisiones Apostolicas conservavit.*
14 *Etiam hodie reservationibus defertur.*

I. INter abusus, quos in Synodo Tridentina reformandos notavit Conventus delectorum Prælatorum sub Paulo III. notatur: " Alius abusus est in *expectativis* & *reser»vationibus* Beneficiorum, quibus & datur occasio, ut alie»na mors desideretur, & libenter audiatur. Præcludunt »etiam aditum supremum dignioribus cùm vacant, dant »litibus causam Omnes has putamus tollendas esse.

II. Similiter inter articulos nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Trid. oblatos vigesimus primus erat his verbis expressus: « Mandata *de providendo*, expectativæ, re»gressus, fiduciariæ resignationes, & commendæ revo»centur, & omnino arceantur ab Ecclesia veluti Decretis »contraria.

III. Cardinalis Pallavicinus *lib.* 23. *hist. Concil. Trid. cap.* 7. *n.* 7. refert, quod nominatissimus ille Bracarensium Archipræsul Bartholomæus De Martyribus recenter Româ redux, multa de propensione Pontificis ad reformationem dixerit; atque illustri præconio in cœlum extulerit integritatem probitatèmque Caroli Cardinalis Borromæi, adeò ut dixerit, *Obstacula salutari emendationi non à Pontifice, nec ab ejus sororis filio* (Carolo Borromæo) *sed à nobis injici*: & adjecisse: hinc sibi animum accessisse, quò majori studio ac fervore suam impenderet operam ad ea cogitanda, & in Concilio exponenda, quæ tantum opus promoverent. Deinde notat Pallavicinus: « Id quod in dicenda sententia maximè »notabile auditum est, acris reprehensio fuit, quâ invectus »est in *mandata providendi in forma pauperum*, sicuti diceban»tur. In proventibus Ecclesiasticis distribuendis spectan»dam esse doctrinam & virtutem, non paupertatem, cum »oporteat consulere muneribus, non hominibus: egen»tibus subveniendum esse per eleemosynas, non per Sa»cerdotia.

IV. Similiter Cardinalis Lotharingiæ Româ quoque cum Bartholomæo redux, in eadem Congregatione sententiam suam circa capita reformationis exponens, « im»probavit etiam *mandata providendi*; narravitque, mentem »esse Pontificis ut ea tollerentur." Pallavicinus loco citato *num.* 11.

V. Deinde *num.* 12. ait: « In hanc sententiam ivit Dida»cus Covarruvias Episcopus Civitatensis; monuit, hujus»modi mandatorum usum fuisse inductum, cùm Episco»pi cuncta Sacerdotia distribuebant, nec tam multa reser»vabantur, ex quibus tunc Romanus Pontifex abundè ha»bet ut per se ipsum ea conferat.

VI. Hisce aliisque rationibus permoti Patres Decretum hoc evulgarunt *Sess.* 24 *cap.* 19. *De Reformat.* « Decernit san»cta Synodus, Mandata *de providendo*, & gratias quæ Ex»*spectativæ* dicuntur, nemini ampliùs etiam Collegiis, »Universitatibus, Senatibus, & aliis singularibus personis, »etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel »alio quovis colore concedi, hactenus concessis cuiquam »uti licere. Sed nec reservationes mentales, nec aliæ quæ»cunque gratiæ ad *vacatura*, nec indulta ad alienas Eccle»sias, vel monasteria alicui, etiam ex sanctæ Romanæ Ec»clesiæ Cardinalibus, concedantur, & hactenus concessa »abrogata esse censeantur.

VII. Hoc Decreto omnia tolli Mandata *de providendo*, expectativas & gratias quascunque *ad vacatura*, quæ olim à Pontifice impetrari solebant de beneficiis ad collationem vel provisionem Episcoporum, Capitulorum aut singularium personarum spectantibus, evidens est; notat Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ §. 2. *proœmiali num.* 57. qui deinde subjungit: « Ideòque cùm jam redierint illa felicia »tempora Decretorum, quando nullæ erant expectativæ, »multò minus moderni Episcopi querelam formare vale»bunt, de expectativarum obstaculis. Et plura ac plura ju»ra, quæ sunt sub titulis de rescriptis, de præbendis, & de »concessione præbendæ, tam in Decretalibus quam in Sex»to, & Clementinis, ac Extravagantibus, unà cum eorum »glossis, & tractatibus de expectativis per Doctores compo»sitis, jam hodie evanuerunt, & ab aula recesserunt.

Monet quoque *num.* 63. Expectativas per Concilium Tridentinum esse omnino sublatas, etsi illæ factæ sint de consensu Ordinariorum; & ita declarâsse S. Congregationem.

VIII. Declaratum quoque fuisse, hodie non posse erigi *Canonicatum supernumerarium ad futuram præbendam*: quia hæc erectio species esset *Expectativæ*. Neque id ipsis etiam Capitulis licere, eadem Congregatio declaravit. Gonzales ibidem *num.* 67.

IX. Sustulit insuper Concilium reservationes *mentales*. »Erat autem reservatio *mentalis* (ait Gonzales *num.* 67.) quan»do Papa reservabat beneficium vel in specie, vel in gene»re per Bullam, vel per Breve, ut personæ gratæ provide»ret, quam non exprimebat, sed *in mente* retinebat; & sic »in nullius personæ expressæ favorem facta fuerat reserva»tio. Tunc enim dicebatur mentalis, quasi in mente reten»ta, quoad provisionem personæ. Deinde quando vacabat »Beneficium, mandabat fieri provisionem alicui sub data »reservationis, vel antea, vel post, ut sibi placebat.

X. Adhæc ut libera ac intacta maneret Episcopis, aliisque inferioribus Collatoribus Beneficiorum ad eorum respectivè provisionem spectantium collatio, constitutum etiam fuit per Concilium, ne hujusmodi gratiæ, aut reservationes mentales, aut indulta ad alienas Ecclesias, vel Monasteria alicui etiam ex S. R. E. Cardinalibus concedantur, & hactenus concessa abrogata censeantur. Quod & ad amussim observari videmus, ait Gonzales *num.* 76. observátque, quod si quæ indulta à Pontificibus conce-

concedantur Cardinalibus, ea concedi quoad Beneficia aliàs ad provisionem Sedis Apostolicæ spectantia; adeòque sine Ordinariorum læsione.

XI. In Concordatis Galliæ inter Leonem X. & Franciscum I. extat titulus De Mandatis Apostolicis, quo statuitur & ordinatur, quod quilibet Romanus Pontifex litteras in forma *Mandati* dare possit: nimirum, unum Collatorem habentem collationem *decem* Beneficiorum *in uno*: habentem autem collationem *quinquaginta* Beneficiorum & ultra, in *duobus* beneficiis duntaxat gravare possit: ita tamen quod in eadem Ecclesia Cathedrali vel Collegiata unum Collatorem pro tempore in duabus præbendis non gravet.

Ut autem litibus obvietur, quæ occasione litterarum mandatorum hujusmodi oriri possent, præscriptum est, hæc mandata dari sub *forma* ad calcem concordatorum subjecta.

XII. Quamvis in Gallia Concilium Tridentinum non fuerit quoad omnes Reformationis articulos receptum, hoc tamen Decretum abolitionis expectativarum ambabus ulnis amplexi sunt; crediderùntque post hoc Decretum, hunc titulum Concordatorum *De mandatis Apostolicis* cessare; uti monet Pinsonius De Beneficiis ad *verbum* INSTITUTIONE §. 6. *n.* 12. & 13. qui dein *n.* 14 infert: „Nunc itaque, & ex præmissis concludendum est, in *solis* „Academiarum Graduatis, Curiæ Parisiensis in vim In„dultorum Nominatis, & Candidatis, mandatorum, sive „litterarum *Expectativarum* usum ad vacatura beneficia, „nobis superesse.

De non usu Concordatorum quoad articulum de *Mandatis Apostolicis* testatur quoque Claudius Fleury in *Instit. Juris Canonici lib.* 2. *cap.* 15.

XIII. Porrò sicuti mens Concilii Tridentini fuit, integrum illibatùmque servare Ordinariorum jus in conferendis Beneficiis, ita nec Pontificis jus de certis beneficiis providendi jam jure Decretalium, vel Extravagantium vel Regularum Cancellariæ stabilitum & receptum, tollere aut infringere voluit. Unde licet mandata de providendo atque hujusmodi gratiæ, quibus juri Ordinariorum hactenus stabilito, obstaculum fiebat, sint sublata, salvæ nihilominus manserunt reservationes illæ, quibus certorum beneficiorum provisio ad Sedem Apostolicam jam tum devoluta & ei addicta erat: eæque etiamnum hodie in plerisque Ecclesiis sunt in usu, sub certis tamen limitationibus & conditionibus, juxta particulares Ecclesiarum leges & consuetudines, vel concordata quemadmodum de singulis agendo notabitur.

XIV. Cum enim spectet duntaxat ad disciplinam, ad quem beneficiorum provisio pertineat, nihil justius, nihil ad pacem Ecclesiæ conservandam opportunius, quàm ut consuetudines & leges jam stabilitæ serventur; modò id præcipuè curetur, ut beneficiorum provisio ad ædificationem Ecclesiæ, & sine personarum acceptione fiat.

ADDITAMENTUM Ad Num. 14.

Reservatio Beneficiorum.

QUantumvis Beneficiorum provisio ad solam externam Ecclesiæ disciplinam mutationi obnoxiam spectare dicatur, uti in textu notatur, nihilominus illud indubitatum, quod singulis Episcopis pro Ecclesiarum suarum regimine jure quodammodo proprio competat electio Ministrorum, præsertim eorum, quibus cura animarum incumbit.

Illud prætereà sat constat per decem circiter sæcula non legi, Romanos Pontifices electionem aut Ordinationem Clericorum seu Ministrorum Ecclesiæ, extra suam Diœcesim Romanam sibi attraxisse: ut proptereà nec per illa tempora quidquam de reservationibus, aut provisionibus Apostolicis.

Neque & illud negari potest, & exactionem & certiorem notitiam de capacitate, ac moribus Ordinandorum & ad ministeria Ecclesiastica assumendorum, habere posse singulos Episcopos & Ordinarios in suis respectivè Diœcesibus, quam R. Pontificem de promovendis per dissitas Provincias: ut & ob id invaluerit stylus Curiæ Romanæ, de non expediendâ Beneficii alicujus provisione in forma *Gratiosa*, nisi promovendus munitus sit testimonio sui Ordinarii, aliàs provisio expediri solet in formâ *Dignum*, sive commissoria, ut provisio fiat in partibus auctoritate Apostolicâ, modò præviè constiterit de capacitate providendi.

CAPUT III.

De Reservatione Beneficiorum vacantium apud Sedem Apostolicam.

1 *Reservatio alia clausa in Corporis Juris; alia* extra *Corpus Juris.*
Van Espen Jur Eccles. P. II.
2 *Famosior illius species.*
3 *Refertur Decretum hujus Reservationis.*
4 *Cur hæc Reservatio indulta.*
5 *Declaratio Bonifacii VIII. quoad hanc Reservationem*
6 *Hodie restringitur ad vacationem per obitum.*
7 *De Beneficiis vacantibus apud* S. Sedem *debet Papa intra* mensem *providere.*
8 *Mense elapso providet Ordinarius.*
9 *Currit hic mensis à die vacationis, etiam ignoratæ:*
10 *In aliis Provisionibus* tempus *Pontifici non est præfixum.*
11 *Vacante Sede Apostolica possunt Ordinarii Ecclesias Parochiales in Curia R. vacantes conferre.*
12 *Pontifices salutem animarum Reservationibus anteponendam judicant.*
13 *An collatio Ordinarii valida sit facta nondum mense elapso?*
14 *Hæc Reservatio minus cæteris odiosa; & quare?*
15 *Huic Reservationi non censetur per generalem clausulam derogatum.*
16 *Interdum huic Reservationi in favorem Regis Galliæ renuntiat Pontifex.*
17 *Non comprehendit Beneficia Juris Patronatûs* laici.

I. FAmosa est reservationis divisio in eam quæ dicitur *clausa in Corpore Juris*; & in eam quæ dicitur *Corpus Juris.*

II. Prima, & famosior reservatio *clausa in Corpore Juris* omnium consensu habetur illa, de qua *in Cap.* 2. *De Præbendis in* 6. imò credunt nonnulli hanc solam dici posse reservationem *clausam in Corpore Juris*: quemadmodum post alios citatos notat Chokier *in Comment. ad Reg.* 1. *Cancell. n.* 23. atque teste Gomesio ad Regulam *de Triennali. q.* 31. dicit antiquus Glossator Regularium Cancellariæ. „Quòd licet „per 23. annos legendo & practicando revolverit Jus Ca„nonicum, nihilominus non repererit nisi unicam reser„vationem *in Corpore Juris clausam*, quæ est illa, quade in d octo *Cap.* 2.

III. In citato *Cap.* 2. Clemens IV. secutus, ut ait, *antiquam consuetudinem*, „auctoritate Apostolicâ statuit, ut „Ecclesias, dignitates, personatus & beneficia quæ apud „Sedem ipsam Apostolicam deinceps vacare contigerit, „aliquis præter Romanum Pontificem, quacunque super „hoc sit auctoritate munitus, sive jure ordinariæ potesta„tis ipsorum electio, provisio, seu collatio ad eum perti„neat, sive litteras super aliquorum provisione generales „vel etiam speciales sub quacunque forma verborum re„ceperit, (nisi ei sit super conferendis eisdem in Curia Ro„mana vacantibus specialis & expressa ab ipsò Pontifice „summo auctoritas attributa) conferre alicui seu aliquibus „non præsumat.

IV. Rationem factæ reservationis credit fuisse Glossographus ad *Cap.* STATUTUM *De Præbendis in* 6. ne Papa per Ordinarios præveniretur. „Habebant (ait) Episco„pi ante constitutionem Clementis procuratores in Curia „qui statim cum vacabant beneficia, conferebant illa: & sic „præveniebant Papam: unde motus Clemens promulga„vit constitutionem.

V. Declaravit autem Bonifacius VIII. in *Cap.* 34 *De Præbendis in* 6. Decretum Clementis IV. „locum habere in „Beneficiis, qui Legati aut Nuntii Sedis Apostolicæ vel „quivis alii ad Romanam Curiam venientes, vel etiam re„cedentes ab illa habere noscuntur, si eos in locis vicinis „ipsi Curiæ *mori* contingat: quemadmodum si in loco ubi „eadem Curia residet, morerentur.

„Item si aliquis Curialis, peregrinationis, aut infirmita„tis, aut recreationis seu quavis aliâ causâ ad locum Curiæ „*vicinum* in hujusmodi loco *vicino* decedat: dummodo ibi „(etiamsi erat ad ipsam Curiam reversurus) domicilium „seu domus propria non existat.

Deinde subjungit: „Loca verò intelligantur *vicina* ei„dem Curiæ in præmissis, quæ remota ultra duas dietas le„gales (quas hoc casu sic specialiter volumus computari) „à loco ubi moratur ipsa Curia non existunt.

VI. Quamvis variis modis contingere possit, Beneficia vacent in *Curia*; puta renuntiatione, privatione, aliisque similibus titulis, quos latius refert Garcias *de Benef. parte* 5. *cap.* 1. §. 2. nihilominus, quia Bonifacius VIII. in citato *Capit.* 43. exponens Decretum Clementis IV. tantùm loquitur de vacatione per *obitum*, receptum est, signanter in Gallia, quod sola vacatio contingens in Curia per *obitum*, censeatur vacatio ad mentem Clementis IV. & consequenter sola Beneficia vacantia per *obitum* in Curia, seu loco vicino Curiæ habeantur pro reservatis reservatione *clausa in Corpore Juris*; uti post Pinsonium de Beneficiis ad verbum *Canonica* §. 9. *num.* 5. monet Perardus Gastellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 186. edit. 1693.

VII. De his autem Beneficiis *apud Sedem Apostolicam* vel in *Curia* vacantibus, debet Pontifex intra *mensem* à die vacationis providere; alioquin dicto tempore elapso, collatio ad Ordinarium revertitur; ut nimirum per *seipsos* aut

aut ipsis in remotis agentibus, per suos Vicarios generales, quibus id Canonicè fuerit commissum conferri valeant, *Cap. 3. De Præbendis in 6.*

VIII. Si enim intra mensem Sedes Apostolica non contulerit, cessat reservatio; adeòque obstaculum collationi Ordinarii injectum censetur sublatum. Hoc igitur casu propriè non fit devolutio à Pontifice ad ordinarium, quæ à Superiore ad inferiorem fieri nequit; sed jus Ordinarii tantummodo relaxatur, seu impedimentum injectum tollitur.

IX. Vult autem Glossa ad dictum *Cap. 3.* verbo *Numerandum*, mensem hunc currere à die *vacationis*, non à die *scientiæ*; quam sententiam sequitur Antonius Faber ad Codicem *lib. 1. tit. 2. Def. 35.* & probat Chokier loco citato *n. 3.*

Ratio assignatur à Glossographo, quia „ istud non statuitur in odium negligentiæ Papæ, quia tunc non curret „ mensis iste nisi à die notitiæ, sed statuitur istud tempus in „ favorem Ecclesiarum, ne diu maneant sine prælato: ideo „ currit iste mensis à die vacationis ut dictum est: secus in „ aliis temporibus relictis cæteris prælatis in odium negligentiæ eorum.

X. Termini hujus præfixio locum non habet in aliis reservationibus, aut in Beneficiis jure devoluto ad Pontificem spectantibus. In horum enim provisione nullum reperitur tempus Pontifici præfixum, intra quod conferre debeat; aut quo elapso reservatio, multò minus devolutio cesset; uti notat Garcias.

XI. Ulteriùs declaratur in *Cap. 4 De Præbendis in 6.* quod si Sede Apostolicâ vacante, Ecclesias Parochiales vacare contingeret, Ordinarii possint liberè ad earum collationem procedere; similiter si vivente Pontifice vacaverint, sed ante obitum de iis non providerit. Ratio assignatur: *Ne ipsarum vacatio diuturna periculum valeat animabus afferre.*

XII. Hinc ostenditur, Pontifices ita Beneficia reservasse, ut nequaquam per eam saluti animarum aliquod dispendium, aut dispendii periculum generari velint: ipsamque animarum salutem omni reservationi anteponendam judicaverint.

XIII. Quamvis mense non elapso collationi ipsius Ordinarii vinculum aliquod, vigore hujus reservationis, sit injectum, credunt tamen non pauci, collationem Ordinarii factam ante mensem elapsum eatenus validam, ut si Pontifex intra mensem non contulerit, confirmetur, sed potius non irritetur; exemplo collationis factæ ab Ordinarii spreto Patrono; quæ Patrono non opponente, & intra tempus non præsentante, valida manet; uti infra titulo De Jure Patronatûs dicetur. Vide Pinsonium loco citato *num. 17. & 18.*

XIV. Adhæc, omnes quidem reservationes passim à Canonistis dicuntur *odiosæ*; & eatenus juxta Regulam Juris, *Odia restringenda, favores ampliandi*, etiam in dubio restringendæ, ob præjudicium quod inferunt collationibus Ordinariorum, hoc tamen notant unanimi consensu, hanc *reservationem* esse fortiorem, vehementiorem, & amplioris prærogativæ, omnibus aliis reservationibus; uti post alios loquitur Gonzales ad regulam 8. Cancell. *Glossa. 13. nu. 35.* idque *in reverentiam loci ubi Sedes Apostolica residet*, ait Castellus in citata Praxi Curiæ Romanæ *pag. 186.*

Unde & in Concilio Basiliensi, quin & in Concordato inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliæ, sublatis aliis reservationibus, hæc una salva mansit.

XV. Inde etiam concludit ibidem Gonzales, quod nisi de illa fiat *specialis & individua* mentio, non censetur comprehensa in quacunque dispositione Papæ vel narrativa. Quod adeò procedit (ait *nu. 36.*) ut neque per clausulam *motus proprii*, in facultate conferendi quæcunque Beneficia reservata contentam, veniant Beneficia vacantia *apud Sedem*. Imò nec Cardinales vigore suorum Indultorum conferre possunt beneficia vacantia in Curia; Gonzales ibidem *num. 37.*

XVI. Monet Castellus in citata Praxi Curiæ Romanæ *pag. 190.* quod si quis oriundus è Gallia residet in Curia Romana pro servitio Regis, Papa soleat ei dare speciale *Breve*, quod dicitur, *De non vacando in Curia*; quod ita vocatur, quia vigore hujus *Brevis* fit, ut per obitum illius, *Beneficia* non censeantur *vacare in Curia*; scilicet cum effectu reservationis; cui per *Breve* ipse Papa pro hac vice renuntiat; permittitque Regi nominationem eo modo ac si nulla reservatio intervenisset: solètque hujusmodi Breve per Oratorem Regium nomine Regis à Pontifice peti; uti patet ex formula ipsius Brevis, quæ ibidem *pag. 191.* à Castello integra refertur.

XVII. Reservatio hæc quantumvis aliis reservationibus fortior sit & amplioris prærogativæ, habet tamem cum aliis reservationibus id commune, quod ad beneficia juris patronatus *laici* non extendatur: quod non tantùm in Gallia, sed & apud Hispanos servari, notat Pinsonius loco suprà indicato *num. 8.* & latiùs deducit Carolus Fevretius tractatu *De Abusu l. 2. c. 6. n. 13.*

CAPUT IV.

De Reservationibus contentis in Extravagantibus *Execrabilis* & *Ad regimen*, & duabus primis Regulis Cancellariæ.

1. *Reservationes contentæ in Extravagantibus à nonnullis creduntur* clausæ in Corpore Juris.
2. *Contraria opinio verior, & hodie recepta.*
3. *Hæ reservationes tantùm fuêre* temporales.
4. *Quandonam transierint in Regulas Cancellariæ, incertum.*
5. *Reservationes hæ saltem sub finem sæculi XV. erant in Regulis Cancellariæ.*
6. *Reservationes hæ successu temporis multùm auctæ fuêre.*
7. *Refertur prima Regula Cancellariæ uti hodie exprimitur.*
8. *Referunt Reservationes Extravagantis* Ad regimen.
9. *Additio prima ad hanc regulam facta à Sixto* V.
10. *Additio secunda Clementis* VIII. *& quare.*
11. *Hæc additio hic non est in usu.*
12. *Reservatio Extravagantis* Execrabilis *ab usu recessit.*
13. *Proponitur textus secundæ Regulæ Cancellariæ.*
14. *In quibus aucta vel mutata.*
15. *Hæc Regula hodie in multis Regnis non obtinet.*
16. *Notabilis Reservatio huic Regulæ adjici solita primum inducta per Pium* V.
17. *In Gallia, Germania & Belgio locum non habet.*
18. *Probatur quibusdam exemplis quoad Belgium.*
19. *In Patria Obedientiæ usus Reservationem quomodo retineatur.*
20. *Reservationes in Patria Obedientiæ Regno Galliæ incorporata restrictæ ad Reservationem* Mensium & Alternativæ.
21. *Eadem restrictio per* usum *in Belgio invaluisse videtur.*

I. PRæter generalem reservationem Beneficiorum vacantium *apud Sedem Apostolicam* quæ vulgò dicitur reservatio *clausa in Corpore Juris*, de qua actum est capite præcedenti, sunt insuper reservationes Joannis XXII. & Benedicti XII. quæ à nonnullis quoque reservationibus *clausis in Corpore Juris* annumeratæ fuere, eò quòd extent *in Extravagantibus* EXECRABILIS & AD REGIMEN *de Præbendis* inter communes, quæ Corpori Juris Canonici solent annecti, & partem constituere.

II. Attamen eas *extra* Corpus esse, communis est opinio, & hodie recepta. Nam licet *Extravagantes* tam Joannis XXII. quàm Communes soleant Corpori Juris adjungi, atque cum Decreto Gratiani & Decretalibus Gregorii IX. & Bonifacii VIII. unum volumen seu Corpus hodie conficere; tamen clausæ in Corpore Juris non reputantur, sed extra Decretum & Decretales *vagari*; proptereà *Extravagantes* appellatæ.

III. Adhæc, ut communiter observant Canonistæ, non possunt hæ reservationes haberi pro *clausis in Corpore Juris*; quia tantùm ex mente Auctorum, temporales fuere. Dicit enim Benedictus XII. Ordinationi, dispositioni, & provisioni nostræ reservamus, *donec misericordia Divina clementia nos universalis Ecclesiæ regimini præsidere contigerit.* Ex quibus manifestum est, reservationem non nisi vitâ suâ durante Pontificem durare voluisse.

IV. Quando verò hæ reservationes quasi perpetuæ factæ sint per relationem in Regulas Cancellariæ, quæ per omnes Pontifices altero assumptionis die de novo publicari & renovari solent, incertum est.

Dicit quidem Gomesius in procemio ad Regulas Cancellariæ *q. 1.* Regulas Cancellariæ à Joanne XXII. initium & originem habuisse; at unà notat *qu. 2.* „ quod hæ Regulæ ab initio introductæ fuerint, ut Officiales Cancellariæ „ per eas in litteris expediendis instruerentur, ut patet (ait) „ ex Regulis Joannis XXII. & Benedicti & aliorum. Et licet à tempore Nicolai V. aliquid plus ad eas circa *judicia* „ additum fuit, illud tamen respici *actum* in Curia gerendum.

Apparet ergò primitùs, etiam usque ad tempora Nicolai V. qui sedit sub medium sæculi XV. Regulas Cancellariæ, unicè penè respexisse formam expediendi litteras, & judicia in Cancellaria reddenda; non autem reservationes Beneficiorum similesque materias extra Cancellariam se extendentes.

V. Quidquid sit, constat, reservationes contentas in citatis constitutionibus seu extravagantibus, Regulis Cancellariæ tempore Innocentii VIII. (qui sedit circa finem sæculi XV.) fuisse insertas; uti evidens est ex hujus Pontificis Regulis, ad quas antiquus Glossator Alphonsus Sotto Hispanus sua Glossemata scripsit, quæque ulterioribus annotationibus illustravit Joannes à Chokier Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis Canonicus.

VI.

VI. Ulterius & hoc constat, reservationes has per subsequentes Pontifices in promulgatione Regularum Cancellariæ, quam altero suæ assumptionis die facere consueverunt, in multis auctas fuisse.

VII. Regula prima hodie hoc tenore exprimi solet: „Imprimis fecit easdem Reservationes quæ in Constitutione fel. record. Benedicti PP. XII. quæ incipit. *Ad regimen*, continentur, & illas innovavit, ac locum habere „voluit, etiamsi Officiales in eadem Constitutione expressi „Apostolicæ Sedis officiales ante obitum eorum esse desierint, quoad Beneficia, quæ tempore, quo Officiales erant, „obtinebant. Declarans nihilominus beneficia, quæ dictæ Sedis Officiales, qui ratione officiorum suorum hujusmodi ejusdem Sedis Notarii erant, etiam dimissis ipsis „officiis, & quandocunque assecuti fuerint sub hujusmodi reservationibus comprehendi. Ac reservavit Beneficia, quæ per Constitutionem: piæ mem. Joannis PP. „XXII. quæ incipit, *Execrabilis*, vacant, vel vacare contigerint. Quam Constitutionem, & reservationem S. S. „tam ad beneficia obtenta, quàm alia quæcunque, de quibus Ordinarii, & alii Collatores Concilii Tridentini decreta disposuerunt, & disponent in futurum extendit, & „ampliavit, & ea etiam beneficia omnia dispositioni suæ „reservavit, de quibus per dictos Ordinarios, aut alios „Collatores contra ejusdem Concilii decretorum formam „dispositum fuerit. Decernens irritum, &c.

VIII. Primo itaque per hanc regulam renovantur reservationes contentæ in Extravagante Benedicti XII. quæ incipit *Ad Regimen*, qua reservantur imprimis Beneficia vacantia per assecutionem quorumcunque beneficiorum à Sede Apostolica obtentam. Item beneficia omnia quæ promoti ad Episcopatus auctoritate Apostolica tempore suæ promotionis obtinebant. Item beneficia Officialium Curiæ Romanæ, qui in ipsa Extravagante exprimuntur. Hæc ultima reservatio à tempore Innocentii VIII. fuit per hanc regulam extensa ad beneficia, quæ dicti Officiales obtinebant tempore quo erant Officiales, tametsi tempore mortis Officiales esse desiissent.

IX. Reliqua vero quæ sequuntur post Innocentii VIII. tempora addita esse notat Chokier ad hanc regulam *num.* 8.

Et quidem hæc appendix: *Declarans nihilominus*, usque ad verba, *Constitutionibus comprehendi*, apposita fuit à Sixto V. qui demum anno 1585. ad Pontificatum fuit assumptus: idque occasione difficultatis, quæ circa Extravagantem *Ad regimen*, & hanc regulam in Rota Romana exorta fuerat; uti ex Garcia refert Chokier.

X. Altera appendix quæ incipit à verbis, *quam constitutionem & reservationem*, & finit in verbis, *dispositum fuit*, apposita fuit per Clementem VIII. anno 1592. aliique sequentes Pontifices retinuerunt.

Observat autem Chokier hanc posteriorem appendicem eo fuisse adjectam, ut præter dictas reservationes, etiam hæc induceretur ob non observatam Constitutionem Pii V. de data 16. Maji 1566.

Hæc Constitutio est illa, quâ dictus Pontifex formam Concursus à Synodo Tridentina præscriptam explicat, & in nonnullis extendit; uti titulo præcedenti annotavimus: eàmque in Belgio receptam non esse observavimus; & hic de Brabantis testatur Chokier dicens: *Juxta quam* (Constitutionem Pii V. *Cancellaria & Rota passim judicat*, *licet* BRABANTI *eam non admiserint.*

XI. Porrò uti ipsa Constitutio hactenus usu recepta non est, ita nec appendix Regulæ, & in ea contenta reservatio usu recepta est. Neque enim ulla hactenus Beneficia Sedi Apostolicæ reservata; aut Sedis Apostolicæ provisionem admissam scimus de Beneficiis ob non servatum in eorum collatione Concilii Tridentini Decretum; præcipuè quoad Ecclesias Parochiales, quas in Belgio tanquam ab omni Pontificia reservatione exemptas Ordinarii conferunt.

XII. Similiter reservatio Extravagantis *Execrabilis* hic innovata; qua reservatur Beneficium vacans ob retentionem alterius Beneficii incompatibilis, ab usu recessit; quemadmodum notavit Rebuffus in Praxi *parte* 1. *cap. De Forma signaturæ*, & Garcias De Beneficiis *parte* 1. *cap.* 5. *num.* 47.

XIII. Secunda Regula olim hac formula expressa fuit: „Item reservavit specialiter omnes Ecclesias etiam Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, nec non Monasteria virorum valorem 200. florenorum auri communi existimatione excedentia, quotiescunque illis uti vo„luerit.

XIV. Hæc regula congruit cum Regulis posteriorum Pontificum; nisi quòd causâ majoris lucis addita sit vox *Primatialis* post dictionem *Patriarchalis*: & loco clausulæ finalis, *quotiescunque* &c. reposita sit ista, *Et voluit quòd excessus ejusmodi in litteris exprimatur.*

XV. Regulam hanc reservativam Ecclesiarum Metropolitanarum & Cathedralium, neque in Belgio, neque in Gallia, nec Hispania locum habere notorium est; utpote Regibus nominationem Episcoporum, sive jure Indulti, sive Concordati habentibus, quemadmodum *parte* 1. *tit.* 13. *cap.* 8. ostensum est.

Similiter, nec quoad Monasteria virorum ullus est hisce in Provinciis Regulæ usus. Ad Abbatias enim Reges personas nominare solent: Prioratus verò Conventuales & perpetui eligibiles esse solent; neque ulla Monasteria in Belgio vigore Regulæ Cancellariæ, aut alio jure reservata novimus.

XVI. Huic Regulæ Pius V. anno 3. sui Pontificatûs aliam reservationem adjecit, quæ hodie partem hujus Regulæ facit, atque his verbis exprimitur: „Ac etiam reservavit Dignitates, & beneficia omnia ad collationem, præsentatio„nem, electionem, & quamcunque aliam dispositionem „Patriarcharum, Primatuū, Archiepiscoporum, & Episco„porum, nec non Abbatum, ac aliorum quorumcunque „Collatorum & Collatricum, sæcularium & regularium, „quomodolibet (non tamen ad collationem cum alio vel „aliis, aut etiam ad alterius præsentationem, vel electio„nem pertinentia) quæ post illorum obitum, aut Ecclesia„rum, seu Monasteriorum, vel aliarum dignitatum suarum „dimissionem, seu amissionem, vel privationem, seu trans„lationem, vel alias quomodocunque vacaverint, usque ad „provisionem successorum ad easdem Ecclesias, aut Mona„steria, vel Dignitates Apostolicâ auctoritate faciendam, „& adeptam ab eisdem successoribus pacificam illorum „possessionem, quomodocunque vacaverint, & vacabunt „in futurum.

XVII. In Gallia hanc quoque reservationem cessare propter Concordata & jus Regaliæ, notat Chokier ad hanc Regulam: uti nec in Germania, ubi Concordatis locus est.

Hæ quoque Belgicæ Provinciæ hanc Pianam reservationem agnoscere non videntur: sed Beneficia ad liberam Episcoporum collationem spectantia, si Sede vacante contingat vacare, futuro Episcopo reservatur.

XVIII. Unde cum quidam Dinoix impetrasset à Pontifice vigore hujus Regulæ duas Capellanias, unam in Ecclesia B. Mariæ, & alteram in Ecclesia S. Walburgis in civitate Brugensi spectantes ad *liberam* collationem Episcopi Brugensis, quæ vacaverant *Sede vacante*, ilque peteret *Placetum* à Concilio privato, fundando se in Regula Cancellariæ hac Pianâ appendice aucta: Concilium privatum petiit advisamentum à Vicariatu Brugensi, qui respondit, in novis Episcopatibus Belgicis fructus perceptos tempore vacationis reservari futuro Episcopo; cumque collatio Beneficiorum computetur inter fructus, eamquoque reservandam esse; & ita observari Atrebati, ubi jus Regaliæ locum non habet. Tornaci autem ob jus Regaliæ Regem ibidem conferre, nec Pontificem ullatenus se immiscere. Regulam autem Cancellariæ cum hoc additamento hic nunquam fuisse receptam, aut placetatam. Conformiter ad hoc advisamentum, *Placetum* negatum fuit per apostillam 20. Novemb. 1641. uti & in simili casu negatum fuit in eodem Concilio 1. Martii 1642. Carolo Mesuruir, qui impetraverat à Pontifice Præbendam Furnensem, quæ vacaverat Sede Episcopali Iprensi vacante.

XIX. Licèt enim hisce in Regionibus Regulas Cancellariæ, nec non reservationes Apostolicas agnoscamus, atque ob id dicantur *Patriæ Obedientiæ*, quemadmodum in Regno Galliæ dicuntur Ducatus *Britanniæ* & Comitatus *Provinciæ* vulgò *Provence*, ad distinctionem aliarum ejusdem Regni Provinciarum, quæ Concordatis utuntur; cum ea tamen moderatione recipiuntur, ut privilegiis, juribus ac moribus inveteratis Provinciarum accommodentur; nec aliam esse Pontificum mentem arbitrantur. Et si quid in litteris aut provisionibus Romanis hisce contrarium continеatur, credunt vel per *sub*- aut *obreptionem* à Pontifice emanasse; aut certè, eos suas Regulas, aut Decreta *generaliter* expressa, ad Provincias aliis legibus & usu inveterato utentes nolle extendi: ideòque dum earum executionem suspendunt, nihil contrarium auctoritati, aut præeminentiæ Sedis Apostolicæ facere arbitrantur Judices Regii; uti titulo sequenti latius ostendetur

XX. Refert Peraldus Gastellus in sua praxi Curiæ Romanæ *pag.* 332. Nuntium Apostolicum anno 1544. obtinuisse ab Henrico II. Rege Galliarum declarationem, quâ decretum fuit, quòd Concordatum non obtineret in Britannia, & quòd Regulæ Cancellariæ, quin & illa *de Mensibus & Alternativa*, & generaliter omnia alia jura Papæ, quibus gaudet in *Patriis Obedientiæ*, locum haberent in hac Provincia, usque ad ipsam etiam expeditionem Bullarum *sub plumbo*: „quod tamen (ait Gastellus) restrictum fuit anno „1553. per actam declarationis, ad *solam* Regulam *De Mensibus & Alternativa.*

XXI. Restrictio, quæ per actam declaratoriam facta scribitur quoad Britanniam, eadem, si non expressâ declaratione, usu saltem quoad hasce Belgicas Provin-

cias

cias esse facta videtur. Nam præter reservationem *Mensium & Alternativæ*, non apparet alia hic reservatis Regularum Cancellariæ nota aut usitata: unde cæteris omissis hanc solam in sequentibus elucidabimus.

CAPUT V.

De Reservatione *octo* Mensium.

1 *Tempore Concilii Basiliensis Pontifex dabat Exspectativas in* octo *mensibus.*
2 *Quatuor menses erant* liberi.
3 *Nulla tunc erat mensium reservatio.*
4 *Inducta est* octo *mensium per Regulam Cancellariæ.*
5 *Hæc Regula quando* octavo *loco posita sit.*
6 *Hæc Regula quâ ratione dicatur* odiosa, *& restringenda?*
7 *Menses computandi ut jacent.*
8 *Episcopus quando censetur conferre in mense reservato.*
9 *Si dubitetur, quo mense vacaverit, præsumitur pro possessore.*
10 *Si nullus sit possessor, præsumitur pro Ordinario.*
11 *Beneficium vacans in mense Ordinarii semper manet ad dispositionem Ordinarii; & vacans in mense reservato, manet reservatum.*
12 *Debet reservationis* plena *esse probatio.*
13 *Cessat reservatio hæc mortuo Papâ.*
14 *Similiter aliæ reservationes inductæ per Regulas Cancellariæ.*
15 *Sede Apostolicâ vacante Ordinarii liberè conferunt.*
16 *Regula etiam comprehendere videtur Ecclesias Parochiales.*
17 *Usus in Belgio has à reservatione exemisse videtur.*
18 *Dignitates* electivæ *non comprehenduntur sub Regula.*
19 *Dignitatum collatio & electio in multis Ecclesiis libera est à reservatione.*
20 *Leodiensibus Decanatuum electio in omnibus mensibus concessa.*
21 *Canonicatus graduati à reservatione exempti.*
22 *Reservatio hæc se non extendit ad Beneficia Patronatus laici.*
23 *Idque quocunque titulo laicis competat, saltem in Belgio.*
24 *Etiamsi* mixtum *sit.*
25 *Imò licet plures sint Ecclesiastici Patroni, quàm laici.*
26 *In Hispania Beneficia juris patronatus* Ecclesiastici *etiam exempta sunt; quod & in Belgio videtur usu receptum.*
27 *An Beneficia* certo generi personarum *conferenda comprehendantur sub generali reservatione.*
28 *Notandum monitum Covarruviæ in hac materia.*
29 *Beneficia* simplicia *in multis Ecclesiis exempta à reservatione; quare.*
30 *Regula includit omnem vacationis modum; excepta vacatione per resignationem.*
31 *Sub resignatione hic comprehenditur* permutatio; *quam in* omni *mense Ordinarii admittere possunt.*

I. QUod Papa circa tempus Concilii Basiliensis soleret dare exspectativas ac mandata de providendo in *octo mensibus* per Regnum Galliæ, indicat ipsa *Pragmatica Sanctio tit. De Collationibus* §. *Frustra enim*, ubi abolitis omnibus *Exspectativis*, hæc moderatio subjicitur: » Exceptis »illis *gratiis* & nominationibus super quibus *processus* sunt »*expediti*, quas ex certis rationalibus causis in *octo mensibus*, »quibus *hactenus cursum habere consueverunt*. tolerandas duximus, donec aliter ordinatum fuerit.

II. Et in eadem *Sanctione* eodem titulo §. *Quod si quis*, fit mentio *quatuor mensium*, quibus gratiæ *exspectativæ* vel nominationes cursum non habent.

Ad quæ verba reflectens Cosmas Guimier Sanctionis hujus Glossographus ait: » olim habebant Ordinarii *quatuor* »menses liberos, in quibus non sortiebantur effectum gra»tiæ *expectativæ*, sed per concordata inter Sixtum IV. & Ludovicum XI. Regem Franciæ, quæ incipiunt *Ad universalis*, »habuerunt sex menses Februarium, Aprilem, Junium, »Augustum, Octobrem, & Decembrem. Hujusmodi ta»men concordata non sortita fuerunt effectum, tanquam »juri communi, & decretis Constantien. & Basilien. contraria. » Habetur citata Constitutio Sixti IV. in *Extrav.* 1. *De Treuga & Pace* inter communes.

III. Porrò tum ex citatis verbis Sanctionis, tum Extravagantis Sixti IV. apparet, quod nulla eo tempore facta fuerit *mensium reservatio*; sed Pontifices duntaxat declaraverint, *quatuor* menses esse exemptos à gratiis *expectativis*: quæ tum temporis admodum erant frequentes: ità ut propriè tunc non esset *octo* mensium *reservatio* in favorem Sedis Apostolicæ; sed potiùs reservatio *quatuor* mensium in gratiam Ordinariorum contra Expectantes & Mandatarios Apostolicos; uti etiam advertit Gastellus loco citato *p.* 329.

IV. At successu temporis per Regulam Cancellariæ introducta est *octo* Mensium *reservatio*; vocatúrque vulgò Regula *De Mensibus*; quæ his verbis exprimi consuevit: Item »cupiens idem D. N. Papa pauperibus clericis, & aliis benemeritis personis providere, omnia beneficia Ecclesiasti»ca cum cura & sine cura, sæcularia, & quorumvis Ordi»num regularia, qualitercunque qualificata, & ubicunque »existentia. in singulis Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, »Julii, Augusti, Octobris, & Novembris mensibus, usque »ad suæ voluntatis beneplacitum, extra Romanam Curiam »aliàs quam per resignationem, quocunque modo vacatura, »ad collationem, provisionem, præsentationem, electio»nem, & quamvis aliam dispositionem quorumcunque col»latorum, & collatricum, sæcularium & quorumvis Ordi»num regularium (non tamen S. R. E. Cardinalium, aut a»liorum, sub Concordatis inter Sedem Apostolicam, & »quoscunque alios, initis & per eos, qui illa acceptare, & »observare debuerant, acceptatis, & observatis, quæ læde»re non intendit, comprehensorum) quomodolibet perti»nentia, dispositioni suæ generaliter reservavit. Volens in »supplicationibus, seu concessionibus gratiarum, quæ de »dictis beneficiis tunc vacantibus, etiam Motu proprio fi»ent, de mense in quo vacaverint dispositivè mentionem fi»eri, alioquin gratias nullas esse. Ac consuetudines, etiam »immemorabiles, optandi majores, & pinguiores præben»das, nec non privilegia etiam in limine erectionis concessa, »& indulta Apostolica circa ea, ac etiam disponendi de hu»jusmodi beneficiis, aut quod illa sub hujusmodi reserva»tionibus nunquam comprehendantur, etiam cum quibus»vis derogatoriarum derogatoriis, & fortioribus, efficacio»ribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis de»cretis, quorum tenores, pro expressis haberi, & latissimè »extendi voluit, quibusvis personis, & collegiis cujuscunque »dignitatis, status, gradûs, ordinis & conditionis existenti»bus quomodolibet concessa; adversus reservationem hu»jusmodi minimè suffragari.

V. Notat Gonzales ad hanc regulam *Glossâ* 1. *nu.* 5. quod meritò in *novis* regulis fuerit hæc regula apposita in *octavo* loco, continuata cùm cæteris regulis de *reservationibus* loquentibus, & sublata de loco in quo erat tempore Pii V. & Gregorii XIII. Nam tunc erat (ait) sita prope finem omnium regularum Cancellariæ, & in ordine 69.

VI. Hæc regula, in quantum reservat Beneficia ad collationem seu dispositionem inferiorum Collatorum spectantia, » est Episcopis & Ordinariis præjudicialis, & detrahit »potestati ordinariæ, & corrigit jus commune, & eatenus »regula hæc odiosâ est, ait Chokier in procœmio Regulæ »num. 20. & consequenter *restringenda*; » uti multis docet »Gonzales ad hanc regulam §. 6 *Procemiali.*

VII. Menses, de quibus loquitur regula, computandos esse prout ipsi collocantur, & jacent per totum circulum anni, sive quilibet mensis habeat 30. dies sive plus sive minùs monet post alios Gonzales *Glossa* 11. *num.* 1. » Quo fit (ait n. »6.) ut mensis Apostolicus terminetur in dimidia nocte ulti»mi diei, & ex illa dimidia nocte in posterum incipiat men»sis ordinarius, & durat usque ad dimidiam noctem ultimi »diei illius mensis, *Leg.* MORE ROMANO, ff. *De feriis.*

VIII. Hinc ulterius *nu.* 11. » Proinde, quando Episcopus »confert aliquod beneficium vacans ad finem sui mensis, vel »in principio illius, in illa ultima nocte, quæ dat finem »mensi ordinario, & principium mensi Apostolico, vel è con»verso, consultè faciet si ante collationem faciat examinari »testes de hora, & puncto obitus ultimi possessoris, & in ip»so collationis instrumento annotaverit, ut sic evitetur con»troversia, quantum possibile sit, super tempore vacationis, »an contigerit in mense ordinario, vel potius in Apostolico.

IX. Post hæc inquirit, si dubium sit, quo mense vacatio contigerit, cui onus probandi incumbat. Respondétque pro possessore esse præsumendum; & si quis contra Possessorem prætendat, is probare debeat, vacationem in hoc illóve mense contigisse.

X. Quod si neuter sit in possessione, tunc præsumptio erit pro illo, qui ab *Ordinario* collationem obtinuit: »quoniam non solùm non præsumitur reservatio ratio»ne mensis, sed etiam debet concludenter probari vaca»tio de mense Apostolico, ut Provisus à Papa obtinere »possit.

»Ratio est, quia cum ordinarius, & provisus ab eo »fundet intentionem suam de jure communi, Cap *ex* »*frequentibus* de institutionibus. Felinus in cap. *cum ve*»*nerabilis*, n. 32. de exceptionibus. Rota decis. 78. n. 1. »& per totam, parte prima diversorum, & diximus »§. 1. procœmiali, in princip. Et sublatâ reservatione nostræ

Regulæ Episcopus possit providere liberè in omnibus mensibus Capitaq. *decis.* 214. *nu.* 5. *part.* 2. Cassad. *decis.* 3. *nu.* 4. *& decis.* 4. n. 1. & 2. *de Privilegiis.* Puteus *decis.* 492. *n.* *4. lib.* 2. Crescentius *decis.* 3. *n.* 4. *de Privilegiis*: sequitur, quod provisus ab ordinario nihil aliud probare tenetur nisi anterioritatem suæ collationis in jure communi fundatam, & quod onus probandi reservationem, ratione mensis spectat ad provisum Apostolicum se fundantem in vacatione in mense Apostolico, cum hoc sit suæ intentionis fundamentum.

XI. Hæc Gonzales, qui ibidem *num* 84. & sequentibus probat, Beneficium vacans per mortem Beneficiati in mense Ordinarii manere ad provisionem Ordinarii, etiamsi vacatio duraverit usque ad mensem Apostolicum; quemadmodum Beneficium cujus vacatio contigit in mense Apostolico, manet reservatum, licet vacatio protrahatur ad mensem ordinarium.

XII. Denique notat *nu.* 98. quod quando agitur de probanda vacatione in certo mense ad effectum reservationis, tunc, sepositis particularibus circumstantiis, probatio debeat esse plena & concludens: atque in Rota decisum quod semper impetrans teneatur *plenè* & concludenter probare narrativam vacationis; in qua *principaliter* se fundat ad inducendam *reservationem*.

XIII. Dicit Pontifex in hac Regula, se in dictis mensibus reservare Beneficia *usque ad suæ voluntatis Beneplacitum*: cujus clausulæ vigore cessat *reservatio* mortuo Papâ, quemadmodum deciditur in *Cap.* 1. *De Rescriptis in* 6.

XIV. Imò etsi hæc clausula adjecta non esset, tamen ex natura Regularum Cancellariæ, per mortem Papæ *reservatio* extingueretur. Regulæ enim Cancellariæ morte Pontificis extinguuntur; ut monet Gomesius *q.* 2. *proœm. ad Reg. Cancel.* quod & significatur per verba proœmialia Regularum, *Ex tunc* SUO TEMPORE DURATURAS: unde & per novum Pontificem altero assumptionis suæ die de novo publicantur. « Quæ publicatio non ad illum effectum »fit, ut innotescant, cum ferè eædem Regulæ sint, quæ approbantur, sed ut per hujusmodi publicationem dignoscatur voluntas approbatoria ipsius novi Pontificis. « Hæc »Gomesius.

XV. Hinc deducitur, quòd « vacante Sede Apostolica »Ordinarii liberè conferant Beneficia in omnibus mensibus sine ulla distinctione; quia tunc sunt obstacula sublata, & omnes menses dicuntur Ordinariorum, idque donec & quousque novus Papa fuerit assumptus ad apicem »Pontificatus, ac potius, donec is Regulas Cancellariæ publicaverit quod solet postridie suæ assumptionis.

XVI. Regula hæc in mensibus designatis reservat generaliter « omnia Beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, sæcularia, & quorumvis Ordinum regularia, qualitercumque qualificata, & ubicumque existentia.

His ergo verbis Regulæ attentis, & in sua generalitate, prout sonant, intellectis; dubium non apparet, quin hac imprimis reservatione comprehendantur Ecclesiæ Parochiales, utpote Beneficia *curata* sive cum *cura*.

XVII. Verùm reservationem Ecclesiarum Parochialium per Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reform.* sublatam esse credunt nonnulli cum Navarro; « idque usu »in multis Diœcesibus fuit receptum, ut nuper plurimi »Episcopi harum regionum testati sunt in gravi quadam »causa, « ait Zypæus *Consult.* 1. *De Elect.* Deinde notat, quod Concilium Tridentinum hic fit receptum, prout sonat, »non ut quotidianæ interpretationes, Decreta, Constitutiones Roma adferri possint, quæ Decretum alterent, ampliënt, aut restringant, vel *Regulam octavam* De Reservationibus, quoad Beneficia curata Parochialia *abrogatam* restituant.

XVIII. Sub generalitate illa verborum licet videantur comprehendi etiam Beneficia majora, tamen, quia Dignitates nominatim non exprimuntur, etiam non censentur comprehensæ; præsertim si sint *electivæ confirmativæ*; quas sub generali reservatione non comprehendi suprà notavimus.

XIX. Hinc usu harum regionum, Dignitates hujusmodi *electivæ* à reservatione sunt exemptæ; eliguntque passim Capitula suos Decanos in omnibus mensibus sine ulla distinctione: neque ulla quoad hasce Dignitates reservatio hic nota est.

Quin & passim Dignitates electivæ *collativæ* ab hac reservatione sunt solutæ, ipsaque Capitula liberè eas in omnibus mensibus eligendo conferunt.

XX. Testatur quoque Chokier an hanc Regulam *Glossa* 11. *n.* 24. Adrianum VI. reliquisse electiones liberas *Decanatuum* in civitate & Diœcesi Leodiensi consistentium, nec illos sub speciali vel generali reservatione comprehendi.

XXI. Ex speciali declaratione Pauli IV. in Bulla erectionis novorum Episcopatuum, novem Præbendæ affectæ *Graduatis* ab omni quacumque reservatione eximuntur; uti ostensum est supra *parte* 1. *tit.* 10, *c.* 1. *n.* 7. Unde & illæ sine ulla mensium distinctione à Canonicis Graduatis una cum Episcopo juxta tenorem Bullæ eliguntur; uti & Archidiaconus, Archipresbyter & Pœnitentiarius è Canonicis Graduatis assumendi, ab Episcopo liberè in omnibus mensibus constituuntur.

XXII. Sicuti sub generali *Beneficiorum* expressione non veniunt Dignitates, ita nec sub generali reservatione comprehendi Beneficia Juris patronatus *laicalis*, apud omnes expeditum est: solétque hujus conclusionis ratio hæc assignari, ne laici retrahantur à fundatione, constructione vel dotatione Ecclesiarum seu Beneficiorum; ita post alios Gonzales *Gloss.* 18. *num.* 3.

XXIII. Hinc concludunt, quòd reservatio includat Beneficia Juris patronatus laicalis; quando hoc competit, non ex fundatione, constructione aut dotatione, sed ex præscriptione, consuetudine vel privilegio. Ita Gonzales dicto loco *nu.* 18. Hinc refert *n.* 22. quod ad excludendam reservationem nostræ Regulæ, ratione Juris patronatus *laicalis* oporteat docere de Jure patronatus ex *fundatione* vel *constructione*, aut *dotatione*.

Verùm hæc non consonant praxi hodiernæ præsertim Belgicæ, quæ ab omnibus reservationibus, exspectativis, nominationibus, quin & concursu eximit generaliter Beneficia Jurispatronatus laicalis, quocumque titulo jus illud laicis acquisitum sit.

XXIV. Sed quid si Jus patronatûs non sit *merè* laicale, sed mixtum? Nec tunc sub reservatione generali aut hujus Regulæ contineri communiter resolvunt Canonistæ, præsertim quando Patroni *laici* habent *majorem* aut æqualem partem vocum in dicto Jurepatronatus mixto, uti loquitur Gonzales *n.* 15. Rationem dat *n.* 12. « Nam in favorabilibus »potiùs est attendenda qualitas laicalis: ne laicus propter »Clericum perdat suum privilegium. Hoc enim æquum est, »quod in re individua non patiatur quis præjudicium ratione societatis, quæ illi cum altero communis est.

XXV. Quidni & hac ratione merito à reservatione eximatur Juspatronatus laicale *mixtum*, licet pars vocum Patronorum Ecclesiasticorum esset *major* veluti si ad unum laicum & duos Clericos pertineat: quod & notoria praxis Belgii confirmat, quamvis de Jure contrarium credat Gonzales *num.* 16.

XXVI. Teste Garcia De Benef. *parte* 5. *c.* 1. *n.* 557. Beneficia Juris patronatus *Ecclesiastici* ab hac aliisque reservationibus eximuntur « in Hispania, præsertim (ait) in his re»gnis Castellæ; atque indifferenter Beneficia Jurispatrona»tus, etiam Ecclesiastici ad præsentationem Patronatorum »providentur *in partibus*, in quocumque mense vacaverint, »ut videmus quotidie.

Hæc consuetudo Hispaniæ à Belgica non omnino discrepat. Videmus enim & hisce in partibus ad Patronorum etiam Ecclesiasticorum [illegible] præsentationem, Beneficia in omnibus mensibus conferri.

XXVII. De Beneficiis certo generi personarum conferendis, an contineantur sub generali reservatione, dubitatur: asseritque Covarr. *Pract. q. Cap.* 36. *n.* 4. quod « si Bene»ficia patrimonialia, vel Canonicatus Cathedralium Eccle»siarum, qui Theologis Magistris vel Juris Pontificii Do»ctoribus ex electione sunt conferendi, apud *Sedem Aposto»licam* vacaverint, non facilè admittitur derogatio hujus »privilegii, vel consuetudinis, nec recipitur summi Ponti»ficis collatio in præjudicium Ecclesiarum, quibus maxima »utilitas comparatur, si ad unguem & exactè jura ista ser»ventur. « Hæc ille, qui adducta auctoritate Glossæ aliorúmque Doctorum pro hac interpretatione, nihilominus diffiteri non audet, « opinionem istam dubiam esse, quoad »hæc *patrimonialia* beneficia & Canonicatus, propter verba »illius reservationis, cujus mentio fit in *Cap.* 2. *De Præbendis in* 6. quæ adeò generalia sunt, ut & hæc Beneficia compre»hendere videantur.

XXVIII. Tum pro resolutione dubii subjungit hoc notandum monitum: « Propterea lectorem admoneo hac »in controversia quod diligenter observet, quid praxi re»ceptum fuerit, & quid sit Christianæ reipublicæ, ac mi»nisterio divino conducibilius, siquidem admodum con»ducat, hæc beneficia non comprehendi ullis reservatio»nibus.

XXIX. Antonius Faber ad *Definitionem* 11. *lib. titulo* 2. apponit hanc notam *nu.* 3. « Observa eo jure nos uti, ut »simplicia beneficia possint in *quolibet* mense conferri ab »Ordinario, licet verba regulæ De reservatione mensium »sint generalia, & loquantur de beneficiis omnibus sive »cum cura sint, sive etiam sine cura: ideo fortasse quod »facilè capienda sit interpretatio per quam unaquæque res »redeat ad suam naturam. Prima autem bene»ficiorum natura illa fuit ut omnia & quocumque mense »conferri possent per Ordinarium. At potiùs quod æ»quum non sit pauperem Ecclesiasticum pro simplici »beneficio obtinendo tantis sumptibus onerari, ut coga»tur ire aut mittere Romam, in eamque rem plus fortassis impen-

„impendere quàm multorum annorum reditus ferre „possit.

Per simplicia Beneficia indubiè hic intelligit Faber Beneficia, quæ antonomasticè vocantur *simplicia*, ut sunt Capellaniæ de quibus supra *tit.* 20. *c.* 2. quæ & in Belgio in multis Ecclesiis in *omni* mense, tanquam à reservatione liberæ, conferuntur.

XXX. Regula comprehendit Beneficia non tantùm vacantia per mortem; sed quocunque modo. Unde omnis modus vacationis includitur; modò revera tamen Beneficium vacet. Excipit tamen modum per resignationem.

XXXI Cùm autem in omni beneficiorum permutatione includatur aliqua resignatio *in favorem* permutantium; ita ut permutatio nihil aliud sit, nisi quædam reciproca resignatio quæ fit inter utrumque permutantem, ideo & vacationem hanc excipi credunt Interpretes; uti notat Chokier *Glossa* 7. *nu.* 6. qui *n.* 7. addit & hanc rationem: „Quia reservatio est juris communis correctoria; eoque „restringenda est, & propterea quoad effectum reservatio„nis, beneficia renuntiata ex causa permutationis, non di„cuntur *verè* vacare.

CAPUT VI.

De Alternativa.

1 *Regula de reservatione mensium secunda sua parte continet relaxationem quæ vulgo dicitur* Alternativa.
2 *Refertur textus regulæ.*
3 *Regula quoad hanc partem quâ ratione favorabilis?*
4 *Alternativa solis Episcopis hodie competit.*
5 *Nec Abbatibus Episcopalem authoritatem habentibus.*
6 *Neque Capitulo Sede vacante conferenti Beneficia ad liberam Episcopi collationem spectantia.*
7 *Alternativa tantùm datur Episcopis residentibus.*
8 *Verba regulæ prout hodie exprimitur, requirunt* veram *&* personalem *residentiam.*
9 *Absens à Diœcesi etiam ex* justa *causa &* ad modicum *tempus non gaudet* alternativa *juxta rigorem regulæ.*
10 *Judicatum quod Episcopus absens ex urgenti causa ad* duos *dies non gaudeat alternativâ.*
11 *Non sufficit quod habeatur de jure pro residente.*
12 *Rigor ille non ubi receptus.*
13 *Episcopi ut alternativâ gaudeant, eam acceptare debent.*
14 *Gratia alternativa est personalis respectu Episcopi acceptantis.*
15 *Episcopus acceptatâ alternativâ non potest sine licentia Sedis Apostolicæ renuntiare, & ad quatuor menses redire.*
16 *Episcopus non residens acceptatâ alternativâ non gaudet jure* 4. *mensium.*
17 *Episcopus demum uti potest Alternativâ, quando litteræ acceptationis à Datario sunt receptæ.*
18 *Formula litterarum acceptationis.*
19 *Formula testimonii naturalis.*
20 *Testimonium Datarii de facta acceptatione.*
21 *Quoad Beneficia quæ vigore Alternativæ Episcopus liberè conferre potest, regula restricta est.*
22 *Regula hodierna non permittit vi alternativæ conferri, nisi Beneficia ad* solius *Episcopi liberam collationem spectantia.*
23 *Ex restrictione Regulæ videtur factum, quod Episcopi in collatione Beneficiorum non debeant petere* Concilium *Capituli.*

I. REgula quæ hodie vulgò dicitur Regula octava *De reservatione mensium* duas partes continet, quæ olim separatas regulas conficiebant; quemadmodum monet Chokier in procemio Regulæ *n.* 20. quarum prima reservantur provisioni Pontificis beneficia vacantia in *octo* mensibus; posteriore verò parte, quæ incipit à verbis: *Insuper Sanctitas sua*, relaxatur hæc reservatio in favorem Episcoporum in suis Diœcesibus residentium, quoad *duos* menses; ita ut sex menses liberi maneant; atque Episcopi alternativè menses habeant cum ipso Papa: quæ gratia propterea vocatur *Alternativa*.

II. Exprimitur autem in modernis Regulis hæc formula: „Insuper Sanctitas sua ad gratificandum Patriarchis, Ar„chiepiscopis, & Episcopis intenta, & ipsis quamdiu apud „Ecclesias, aut Diœceses suas verè ac personaliter reside„rint duntaxat, de omnibus, & quibuscunque beneficiis „Ecclesiasticis cum cura & sine cura, sæcularibus, & Regu„laribus ad liberam ipsorum, duntaxat, non autem alio„rum cum eis dispositionem, seu præsentationem, vel ele„ctionem, nec etiam cum Consilio, vel consensu, seu inter„ventu Capitulorum, vel aliorum, (aut aliàs pertinenti„bus) quæ antea in mensibus Februarii, Aprilis, Junii, Au„gusti, Octobris, & Decembris extra Curiam ipsam vacare „contigerit (dummodo alias dispositioni Apostolicæ re„servata, vel affecta non fuerint) liberè disponendi facul„tatem concessit. Ac etiam voluit ut si ipsi in collatione, „aut alia dispositione beneficiorum, in aliis sex mensibus, „videlicet Januarii, Martii, Maji, Julii, Septembris, & No„vembris vacaturorum (quæ etiam dispositioni suæ, ut præ„fertur, reservavit) seu etiam aliorum dispositioni suæ, & „dictæ Sedis aliàs quomodolibet reservatorum, vel affecto„rum se intromiserint, aut quominus provisiones, & gra„tiæ Sanctitatis suæ de illis debitum effectum consequan„tur, impedimentum quoquo modo præstiterint, usu, & „beneficio prædictæ facultatis eo ipso privati existant, ac „collationes, & aliæ dispositiones de Beneficiis illius præ„textu deinceps faciendæ nullius sint roboris, vel momen„ti. Illi verò qui gratiam alternativæ prædictæ acceptare „voluerint, acceptationem hujusmodi per patentes litteras „manu propriâ subscriptas, suoque sigillo munitas, & in „sua quisque Civitate, vel Diœcesi datas, declarare, & lit„teras ipsas huc ad Datarium Sanctitatis suæ transmittere „teneantur, quibus ab eo receptis, & recognitis, sic in libro „ad id deputato registratis, tunc demum, & non antea, uti „incipiant gratiâ supradicta. Declarans præterea exceptio„nem positam in Regula favore S. R. E. Cardinalium, & „Indultum conferendi beneficia reservata concessum Car„dinali Episcopo, non suffragari Capitulo ratione com„munionis, & consortii juxta declarationem felicis recor„dationis Urbani Papæ VIII. Prædecessoris sui editam die „10. Septembris anno millesimo sexcentesimo vigesimo „sexto, quam Sanctitas sua in omnibus, & per omnia ap„probat. Decernens sic in præmissis omnibus per quos„cunque, &c. judicari debere, ac irritum, &c.

III. Notat autem Chokier loco citato, hoc inter utramque partem esse discrimen; quod "prima contineat reser„vationem & manibus Ordinariorum ligamen imponat; „atque ideo Episcopis & Ordinariis præjudicialis, & de„trahens potestati ordinariæ, & corrigens jus commune; „& eatenus regula hæc odiosa sit. Secunda verò pars, di„ctam reservationem & vinculum moderetur, & partim „relaxet, ac impedimentum removeat: sitque Patriarchis, „Archi-Episcopis, Episcopis, ac aliis Ecclesiis *favorabilis*; „ac proinde etiam *amplianda*: cum innitatur jure communi.

IV. Gratia hæc sive relaxatio reservationis quoad *duos* menses conceditur duntaxat *Patriarchis*, *Archiepiscopis &* *Episcopis*; idque hodie adeò clarè expressum est in regula, ut nulla dubitandi ratio suppetat; quamvis olim dubitatum fuerit, quemadmodum notavit Gonzales ad Regulam 8. Cancell. *Gloss.* 42. *num.* 2. ac dein *num.* 3. infert: "hodie cessant Decisiones dicentes, quod Capitula Cathedralium „gaudere poterant *alternativa* mensium; & quod Episcopus „tanquam dignior & caput poterit illam acceptare, etiam „invito Capitulo. Ratio est (ait) quia alternativa *antiqua* non „erat restricta ad solos Patriarchas, Archiepiscopos & Epis„copos, sicut restringit regula nostra, sed omnibus Colla„toribus concedebatur.

V. Imo cum abbates etiam *nullius* Diœcesis, ac Episcopalem jurisdictionem in suis districtibus exercentes, revera non sint Episcopi, juxta restrictionem modernam ipsius regulæ *alternativa* mensium gaudere non possint.

VI. Similiter si ex statuto, privilegio vel consuetudine Capitulum Sede vacante conferret beneficia ad collationem Episcopi spectantia, tamen non gaudet *alternativa*; quia tametsi succedat in jurisdictionem Episcopalem non tamen in hanc gratiam, quæ speciatim Episcopis datur, & cum Episcopo extinguitur, ut infrà videbitur.

VII. Verùm nec omnibus Episcopis hæc *alternativa* conceditur, sed *tantùm residentibus*: quæ conditio in hodierna regula hâc formula exprimitur: *Ipsis quamdiu apud Ecclesias aut Diœceses suas verè ac personaliter resederint duntaxat.*

VIII. Hæc verba si propriè & in rigore accipiantur, non obscurè requirunt *veram* ac *personalem* residentiam apud Ecclesias aut Diœceses: omnemque *fictam* residentiam excludunt; quemadmodum observat Gonzales *Glossa* 43. *nu.* 15. monetque dictionem *verè*, omnem dubitationem removere: "nam requirit (ait) *veram realem & actualem* residentiam, „& *omnem* fictionem excludit.

Ponderat insuper quod in regula occurrat dictio, *personaliter*; quæ est (ait *n.* 23.) *præcisa* & exigit *realem & veram* ac personalem residentiam.

Expendit denique particulam *duntaxat* in regula expressam, "quæ est (inquit) limitativa ad solam residentiam *ve„ram* & *personalem* & *præcisam*, ac exclusiva fictæ ac impro„priæ residentiæ.

IX. Ex his infert *nu* 26. "quod ad gaudendum *alternativa ficta* residencia non prosit: & quod absens ex justa, „causa & ad modicum tempus quod quamdiu abest, „non possit frui alternativâ in beneficiis tempore talis „ab-

absentiæ vacantibus:& consequenter dispositioni Apostolicæ sint reservata.

„Aliud namque est *verè & personaliter* residere, & adesse & *aliud verè* abesse, & pro residente haberi, „ ait *nu.* 28. quod & in sequentibus confirmat multis exemplis ex jure petitis.

Conformiter ad hanc Regulæ expressionem decisum fuisse dicit, quod Episcopus absens tribus mensibus sibi permissis, recreationis causa, animo redeundi, non gaudeat *alternativâ.*

X. Dehinc *nu.* 41. dicit anno 1603. contigisse, quod Episcopus Segobiensis, habens *alternativam*, & continuò in sua Diœcesi residens, ob adventum Regis Catholici ad locum quatuor duntaxat milliaribus à sua Diœcesi distantem à sua Diœcesi ad *duos dies* duntaxat abfuerit, ut Regem in eo loco salutaret, eique gratias ageret de nominatione, quam Rex Catholicus de ejus persona fecerat ad Archi-Episcopatum Compostellanum; cumque spatio istorum duorum dierum vacâsset Canonicatus in mense *Aprili*, qui est mensis Ordinarii respectu Episcopi gaudentis *alternativâ*, aliàs reservatus; quæsitum fuit, an Episcopus Segobiensis ex tam justa causâ, & ad tam modicum tempus absens, censendus esset *residens* ad mentem regulæ ut *alternativâ* etiam eo tempore gauderet.

XI. Et quamvis dubitari nequeat, quin hujusmodi absentia de jure habeatur pro residentia; & Episcopus ita absens habendus sit residens; nihilominus propter dictionem *verè* in regula positam, quæ omnem planè fictionem excludere videtur resolvit Gonzales *nu.* 83. Episcopum Segobiensem non potuisse uti *alternativâ* „Et quamvis (ait maxima „æquitatis ratio ad favorem ordinariæ provisionis concur„rat, non tamen est recedendum à verbis regulæ, quæ licet „sit dura, ita tamen est scripta.

XII. Ad hanc aliasque rigorosas & litterales interpretationes reflectens Perardus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 334. dicit, hos rigores residentiæ indubiè in Britannia esse temperatos; adeo ut si Episcopus ex præcepto Regis aut ob bonum commune suæ Ecclesiæ in casus urgentibus & necessariis esset absens à Diœcesi, equidem reputaretur residens in ordine ad alternativam.

Neque in Belgio hujusmodi rigorem ac duritiam regulæ admittendam credo; sed Episcopum in simili casu pro residente reputatum iri; præsertim quia, uti testatur post Gonzalem Chokier *Glossa* 15. particula illa *verè* recenter, nimirum post tempora Sixti V. huic regulæ addita fuit: nam tempore Pii V. Sixti V. & Gregorii XIII. in *alternativa*: non aderat verbum *verè*, neque *personaliter* Garcias *p.* 5. c. 2. §. 10. *n.* 460. qui est videndus.

XIII. Ut autem Episcopi etiam residentes *alternativa* fruantur, „eam acceptare debent; acceptationemque hujus„modi per patentes litteras manu propria scriptas suoque „sigillo munitas, & in sua quisque civitate vel Diœcesi da„tas, declarare, & litteras ipsas huc ad Datarium Sanctitatis „suæ transmittere teneantur, quibus ab eo receptis, & re„cognitis, ac in libro ad id deputato registratis, tunc demum, „& non anteà uti incipiant gratia supradicta.

Hinc concluditur, gratiam alternativæ esse *voluntariam*, atque pendere à mero beneplacito Episcopi eam acceptare volentis; quàm in favorem residentiæ Pontifex Episcopis offert.

XIV. Ulteriùs inde sequitur, gratiam illam ejusque acceptationem esse *personalem* respectu Episcopi acceptantis, eamque morte ipsius Episcopi exspirare; ejúsque successorem debere denuò acceptare si uti voluerit. Imo si Episcopus post acceptationem alternativæ translatus sit ad alium Episcopatum, si *alternativâ* hic uti desideret tenetur eam de novo acceptare. Gonzales *Glossa* 58. *nu.* 18. quia illam priùs ut Episcopus talis Diœcesis acceptasse censetur.

XV. Ubi autem Episcopus semel *alternativam* acceptavit non potest pro libitu suo ab ea recedere, uti ibidem monet Gonzales *nu.* 14. quia acceptatio est mensium commutatio: id est Episcopus, qui ut cæteri ordinarii Collatores, habebat *quatuor* menses *liberos*, nimirum *Martium Junium, Septembrem & Decembrem*, acceptando alternativam permutat hos quatuor menses cum sex aliis, scilicet, *Februario, Aprili, Junio, Augusto, Octobri & Decembri*: quæ permutatio cùm sit ad instar contractus cum Pontifice, non potest ab eo sine consensu Pontificis resiliri. Quod in ipsa Regula hodie expressum est, dum dicitur: „Et post factam acceptationem & ad„missionem, in Dataria *neutri* parti liceat, nisi concordi con„sensu, ab ea recedere.

XVI. Inde ulteriùs infertur, quòd si Episcopus, *acceptata alternativa, non resideat*, non possit nequidem conferre Beneficia vacantia in Martio aut Septembri; quæ indubiè conferre potuisset, si *alternativam* non acceptasset.

Cum enim menses illi, qui aliàs erant è quatuor Ordinariis juxta priorem partem hujus Regulæ, per acceptationem *alternativæ*, sint facti *Apostolici*, non potest Episcopus per *non residentiam* eos facere ordinarios; uti probat Gonzales *Glossa.* 43. *nu.* 122. qui & *Glossa* 58. *n.* 23. dicit, non raro plures Episcopos, postquam acceptarunt *alternativam*, supplicare Papæ, ut ligamen alternativæ dissolvere dignetur, ipseque Papa ad suos *octo*, Episcopus verò ad suos *quatuor* (prout erat ante acceptationem alternativæ) restituatur; quod ut ipse Papa, vel Datarius ejus nomine nonnunquam ex causa concedunt.

XVII. Quâ formulâ acceptatio *alternativæ* fieri & insinuari debeat suprà relata Regulæ verba satis significant atque unà indicant, quòd *cum demum & non anteà* Episcopi uti incipiant gratiâ alternativæ, dum litteræ acceptationis à Datario *receptæ & recognitæ* fuerint.

Ut autem facilior sit *recognitio* per Datarium facienda, solent litteræ hâc formulâ expediri & ad Datarium transmitti.

XVIII. Formula litterarum acceptationis alternativæ prout refertur à Gonzales *Glossa* 62. *nu.* 33. hæc est. „Nos „N. Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus N. volentes „observare Regulam reservatoriam mensium Apostolico„rum Sanctissimi Domini Innocentii XII. nec non frui gra„tiâ & beneficio alternativæ Episcopis apud Ecclesias, aut „Diœceses suas verè & personaliter residentibus per eam„dem Regulam concessæ. Propterea humiliter, & debita „cum reverentia, ac omni meliori modo, quo possumus, & „debemus, libenter præfatam alternativæ gratiam accep„tamus, ac eâ uti velle declaramus; in cujus voluntatis, ac„ceptionis & declarationis fidem, præsentes patentes litte„ras per nostrum Secretarium, & Apostolicum Notarium „scriptas, nostrâ manu propria subsignamus, sigillique nos„tri soliti impressione muniri facimus, & eas ad Illust. & „Reverend. Dominum ejusdem D. N. Papæ Innocentii XII. „Datarium transmittere curabimus, juxta formam & ad ef„fectum, de quibus in prædicta Regula. Dat. in ædibus nos„tris, vel in tali loco hujus nostræ Civitatis, vel Diœcesis, sub „tali anno, die, & mense, testibus ad præmissa vocatis.

XIX. Postmodum dictus Secretarius & Notarius hanc fidem facit. „Et quia ego N. auctoritate Apostolica Notarius, „& Secretarius præd. Reverendiss. Domini mei Archiep. „dictas patentes litteras manu propria scripsi, & omnibus „supradictis, unà cum dictis testibus interfui. Ideo hoc præ„sens publicum fidei, ac testimonii instrumentum signavi, „& subscripsi meis solitis & consuetis signo & subscriptio„ne in præmissorum fidem.

XX. Dein postquam litteræ à Datario fuerint recognitæ & probatæ, solet ab eodem Datario dari testimonium recognitionis tenoris sequentis: „Nos N. Sanctissimi Domini In„nocentii XII. Datarius. Notum facimus, omnibus & sin„gulis, ad quos spectat, qualiter pro parte Reverendissimi „in Christo Patris C. N. Episcopi N. præsentatæ & recog„nitæ fuerunt litteræ acceptationis gratiæ alternativæ men„sium, Præsulibus apud Ecclesias, aut Diœceses suas verè „& personaliter residentibus ab eodem Sanctiss. N. D. Pa„pa concessæ. In quorum fidem præsentes litteras manu „propria subscripsimus, & sigillo nostro muniri fecimus, ac in eodem libro registrari fecimus &c.

XXI. Quemadmodum *alternativa* quoad residentiam per posteriores Pontifices, appositione dictionis *verè* restricta fuit, uti suprà notatum est, ita quoad beneficia quæ alter„nativæ essent subjecta non parum limitata fuit.

Alternativæ enim antiquæ extendebantur etiam ad beneficia *simultaneæ* & *non liberæ* collationis, uti ex Puteo refert Gonzales *Glossa* 45. *num.* 24. qui *nu.* 25. monet quod in modernis *alternativis*, & Regulis deficiebant verba illa: *Nec etiam cum consilio, vel consensu, seu interventu Capitulorum, vel aliorum, aut alias pertinentibus*, donec Sixtus V. in sua Regula addidit præfata verba, prout hodie jacent in Regula. „ Et sic (ait „Gonzales) ante Regulam Sixti V. forsan dicebantur bene„ficia liberæ collationis ad effectum, ut intraret alternativa, „quæ providebantur ab Episcopis cum consensu, Concilio. „vel interventu alterius, modo non essent simultaneæ col„lationis, vel ad electionem seu præsentationem aliorum. Hodie vero contrarium est dicendum.

XXII. Regula enim uti hodie exprimi solet, dat Episcopis *alternativam* in quibuscunque Beneficiis, *ad liberam ipsorum* DUNTAXAT, *non autem aliorum cum eis dispensationem, seu præsentationem, vel electionem; nec etiam cum consilio, vel consensu, seu interventu Capitulorum vel aliorum seu aliàs pertinentibus.*

Ex his patet, juxta modernam Regulæ expressionem, *alternativam* non extendi ad beneficia, quæ quocunque modo ad alterius, quàm Episcopi liberam ac plenam dispositionem spectant; & quorum provisioni intervenire alii, quàm Episcopus, quovis modo debent. Ex quo patet per posteriores Pontifices additas esse clausulas reservationis amplificativas, & auctoritatis ordinariæ restrictivas.

XXIII. Cum verò non tantùm excipiantur beneficia, quæ con-

consensu Capitulorum conferenda sunt; sed & illa, in quorum provisione Episcopus *consilium* Capitulorum petere debet; hinc forsan contigit, ut in Beneficiorum provisione Episcopi *consilium* Capituli sui petere desierint, ut *alternati.* à gaudere possent, cùm aliàs *de jure* in similibus *consilium* Capituli expetendum esset; uti suprà notatum est.

CAPUT VII.

De jure Præventionis & Regula Cancellariæ. *De Verisimili Notitia.*

1 *Præventio Pontificia, in quo ab exspectativis & reservationibus differat.*
2 *Jus præventionis eidem, cui reservationes, fundamento innititur: & tamen usus istius recentior.*
3 *Tempore Bonifacii* VIII. *usus præventionum erat stabilitus.*
4 *Ad præcavendas fraudes in præventione occurrentes condita regula Cancellariæ de* Verisimili notitia.
5 *Scopus regulæ intelligitur ex prooemio olim illi præfixo.*
6 *Hoc prooemium à posterioribus Pontificibus sublatum.*
7 *Regula semper mansit invariata.*
8 *Refertur textus Regulæ.*
9 *Regula in Gallia pro lege Regni adoptata.*
10 *Regula hæc juri conformis.*
11 *Notitia debet esse* verisimilis; *nec extraordinaria admittitur.*
12 *Quod tempus requiratur, ut notitia sit* verisimilis.
13 *Regula locum habet in provisione facta* motu proprio.
14 *Item si sufficiens quidem tempus intercesserit, sed tamen* cursor *missus sit* ante obitum.
15 *Habet locum in omnibus Beneficiis, etiam Dignitatibus.*
16 *Etiam in collationibus Ordinariorum.*
17 *An huic Regulæ per Papam derogari queat in Gallia?*
18 *Regula hæc jus præventionis non impedit.*
19 *Præventiones minùs odiosæ quàm Exspectativæ.*
20 *Synodus Basiliensis abrogatis expectativis salvum voluit jus præventionis.*
21 *Clerus Gallicanus resolvit rogandam Synodum Basiliensem pro abrogando jure præventionis.*
22 *Idipsum factum in Germania.*
23 *Synodus Basiliensis à suo Decreto non recessit.*
24 *Pontifices jampridem moderatè usi sunt hoc jure; & quare?*
25 *In locis, ubi est reservatio mensium, non est locus præventioni.*
26 *In Gallia per Concordata jus præventionis est stabilitum.*
27 *Hic articulus multis displicuit.*
28 *Anno* 1547. *mandatum fuit Oratoribus Regiis pro abrogatione hujus articuli in Synodo Trid.*
29 *Idem mandatum fuit anno* 1561. *Oratori Regio ad Pontificem; & quid hic exposuerit.*
30 *Aliquando interdictum fuit Judicibus Regiis rationem præventionis habere.*
31 *Id postea revocatum, manetque hodie jus præventionis.*
32 *Si dubium sit, quis priùs contulerit, præsumitur pro Ordinario.*
33 *Præventioni non subjacent Beneficia Jurispatronatûs laici.*
34 *Provisio tantùm obtinet* rebus integris.
35 *Per actum etiam præparativum fit res* non integra.
36 *Debet hic actus concernere ipsam collationem.*
37 *Aliquando collatio invalida impedit præventionem.*
38 *Præsentatio Patroni, & Indultarii reddunt rem* non integram, *etiam ante secutam collationem.*

I. PRæventio Pontificia in hoc à mandatis & reservationibus differt, quod per mandata Pontifex non conferret ipse beneficia; sed mandaret de iis per Ordinarios certis personis provideri; inde dicta mandata *de providendo*, quæ & frequenter non ad beneficia de facto vacantia, sed *vacatura* dabantur. Per reservationem quoque non fit beneficiorum collatio seu provisio, sed per eam duntaxat Pontifex beneficia suæ dispositioni reservat, id est, reservat sibi conferenda, vacatione illorum occurrente.

Per præventionem verò Pontifex prævenit Ordinarium Collatorem, *conferendo* scilicet beneficium ad Ordinarii collationem spectans: ita ut in *præventione* revera Pontifex conferat: quæ propterea tantùm locum habet in Beneficiis *verè* vacantibus.

II. Quandonam hoc jure præventionis uti cœperint Pontifices, incertum est. Credit Ludovicus Thomasinus *De Discip. Eccles. parte* 4. *lib.* 2. *c.* 14. quod hoc jus præventionis innitatur quidem eidem fundamento, cui innituntur mandata *de providendo* & *reservationes*, atque ex eodem principio suam habeant originem; tamen usum præventionis, Mandatis *De providendo* & reservationibus esse multò recentiorem, ibidem observat, neque in Decretalibus Gregorius IX. ullam fieri præventionis mentionem, quamvis *Mandatorum de providendo* sæpiùs meminerint.

Imò credit, ab introducto usu horum *mandatorum* fluxisse duo circiter sæcula, antequam palàm stabilitus fuerit præventionis usus: eum enim sensim & gradatim quasi invaluisse, & introductum fuisse credit.

III. Quidquid sit, hoc satis constat tempore Bonifacii VIII. hoc jus præventionis in usu fuisse. Nam consultus hic Pontifex super beneficio collato diversis personis à Sede Apostolica ejusve Legato & Ordinario *eodem die*, nec constabat, quæ collatio fuerit prior facta, respondit Bonifacius, quod si nullus sit in possessione, is cui Sedes ipsa, vel Legatus contulit, erit alteri præferendus. Rationem addit: *Propter conferentis ampliorem prærogativam.*

Hîc apertè supponitur, Pontificem ejusve Legatum posse in beneficiorum collatione cum Ordinario concurrere; imò ipsum non solum posse *prævenire*; sed si dubium sit, cujus collatio *prior* fuerit; Pontificis collatio præsumatur præcessisse: propter *ampliorem ejus prærogativam* in conferendis Beneficiis.

IV. Hæ præventiones tempore Joannis XXII. qui viginti circiter annis post Bonifacium VIII. ad Pontificatum fuit assumptus, adeò invaluerant; atque ad eas occupandas, & Ordinariorum collationes præveniendas, tot fraudes & malæ artes adhibebantur, ut ipse Joannes XXII. Regulam Cancellariæ ediderit, quæ vocatur *De Verisimili Notitia*, quæ hodie est trigesima, ut hujusmodi fraudibus occurreretur.

V. Hunc enim Regulæ scopum indicavit ipse Joannes XXII. in prooemio regulæ præfixo: « Item, ut in habendis »Beneficiis Ecclesiasticis *fraudes* evitentur, servetur con»scientiæ puritas, & *ambitionis* via præcludatur ambitiosis, »&c.

VI. Ita refertur à Ludovico Gomesio in commentario ad hanc regulam, unà notante, regulam illam à Martino V. cum eodem prooemio fuisse promulgatam; at Nicolaum V. in promulgatione ejusdem regulæ sustulisse dictum prooemium; « quod brevitatis causa factum opinor (ait) »cùm aliàs indignum videretur tam salutare prooemium, »ex quo *mens & intentio* colligitur Conditoris, sustulisse. » Nicolaum secuti sunt ejus successores, ipsam regulam sine prooemio promulgantes, qualiter & hodie inter regulas Cancellariæ exstat.

Interim sat convenit, eam editam esse ad obviandum fraudibus & cupidæ ambitioni eorum, qui Ordinarios prævenire satagentes, beneficiorum collationem, etiam necdum mortuis eorum possessoribus, impetrare quavis arte moliebantur: unde teste Gomesio loco citato *Quæst.* 1. convenit inter Doctores, Regulam factam fuisse *ad obviandum fraudibus, quæ fiebant in Curia ad præveniendum Ordinarios.*

VII. Quamvis Regulæ huic detractum fuerit prooemium, nihil tamen circa ipsum corpus regulæ mutatum unquam fuisse monet idem Gomesius, « nullusque Pontifi»cum (ait) verbum aliquod addidit vel mutavit ad regulam »Nicolai, sed *integra* mansit usque in hodiernum diem, cum »tamen aliæ regulæ aliquam receperint mutationem. » Neque à tempore Gomesii usque ad hæc nostra ullam mutationem accepisse scimus.

VIII. Regula exprimitur his verbis. « Item voluit & or»dinavit, quod omnes gratiæ, quas de quibusvis beneficiis »Ecclesiasticis, cum cura, vel sine cura, sæcularibus vel re»gularibus, per obitum quarumcunque personarum va»cantibus, in antea fecerit, nullius roboris, vel momenti »sint, nisi post obitum, & ante Datam gratiarum hujus»modi, tantum tempus effluxerit, quod interim vacatio»nes ipsæ de locis, in quibus personæ prædictæ decesserint »ad notitiam ejusdem D. N. verisimiliter potuerint perve»nisse.

IX. Hæc regula teste Rebuffo in Praxi Benef. *parte* 1. *tit. De Reform. Bullæ Glossa* 1. « Fuit recepta & registrata in Par»lamento Parisiensi anno 1493. 20. Novembris, & ubique »in regno Franciæ recepta, & in forensi judicio ad unguem »servatur, estque lex regni effecta, adeò quod sicut Impera»tor legem (ut dicunt) canonizatam & à Canonibus appro»batam non potest revocare: licet eam legem ex libro tol»lat: Sic nec Papa regulam incorporatam & descriptam in »registris Curiæ, etiamsi tollat illam, nam eo casu servabi»tur tanquam lex regni, non tanquam Papæ regula.

X. Deinde notat, quod « ex visceribus juris sit extracta, maximè ex *Cap.* 2. ✠ *De concess. Præb. non vacantis*, ubi be»neficia, antequam vacent, non debent impetrari, & nisi »vacatio pervenerit ad notitiam conferentis, vel pervenire »potuerit: nam collatio, quæ non est verisimilis, non est »credibilis, nec facta creditur.

XI. Imò etiamsi aliquis probare vellet, se per modum aliquem extraordinarium, & plusquam humanum aut verisimilem iter in Urbem absolvisse, probatio ejus non admitteretur, ait Rebuffus *num.* 15. « quia tantummodò *ve-*

risimile

verisimile admittetur, videlicet quod eques cursor Romam potuit ire sex diebus ex Lutetia, vel ex Lugduno quinque hoc recipietur. Ex Tholosa autem octo, vel septem: distinguenda autem sunt tempora, æstatis videlicet & hiemis: in Legato tamen inspicitur, an equi celeres essent designati ad illum locum, in quo ipse degebat, & ex loco, in quo obiit Beneficiarius: & tunc cursus velox recipietur, alioqui non, unde in praxi vulgò solet dici, *s'il y à poster assignées*, ut quantum possunt celeriter currere, alioqui per dietas computabitur.

XII. Et Chokier ait, «tempus *verisimilis* notitiæ Leodio Romam esse *novem* dierum, Rota tum sæpius, tum novissimè in una Bullarum resignationis Canonicatus S. Pauli de anno 1619. decidit.

Antiquus autem Glossographus, quem sequitur Chokier, rectè monet, *verisimile* illud relinqui arbitrio Judicis; qui ex locorum distantia, die obitûs, aliisque circumstantiis determinet, an tantum tempus effluxerit ab obitu Beneficiati usque ad datam provisionem, quod interim vacationes ipsæ de loco, in quo beneficiatus decessit, ad *notitiam* Pontificis *verisimiliter* potuerint pervenisse.

XIII. Regula etiam procedit, tametsi *motu proprio* gratia facta esset, ait Rebuff. *in Glossa 2. num. 2.* «tum ut evitetur fraus, quæ fieret apponendo hanc clausulam; tum etiam quia hæc clausula non tollit ambitionem impetrantis, nec votum captandæ mortis.

Et ita jam pridem judicatum fuisse in Rota Romana testatur Gomesius ad hanc Regulam *quæst. 2.*

XIV. Quinimò licet tempus sufficiens effluxisset inter datam provisionis & obitum Beneficiati, ut notitia verisimilis vacationis haberi potuisset, nulla tamen erit provisio, si probetur, cursore m ante *obitum* Beneficiati discessisse, quod dici solet *courir sur le vivant*; uti monet Claudius Fleury in Instit. Juris Canonici *lib. 2. cap. 21.*

XV. Quamvis hæc regula nominatim non loquatur de *Dignitatibus*, & sub nomine Beneficii etiam generaliter expressi Dignitates comprehendi non soleant, tamen & in his regulam locum habere rectè notat Rebuffus *Glossa 3.* tum quod ratio decisionis in his locum habeat; tum præcipue, quia regula hæc naturali æquitati & honestati innixa & ad vitandas fraudes inducta, *favorabilis* est reputanda. In *favorabilibus* autem nomine Beneficii generaliter expressi, prout in hac regula per particulam *quibuscun*, veniunt dignitates.

XVI. Adhæc licèt Regula hæc tantùm loquatur nominatim de provisione *Papæ*, ob naturalem tamen æquitatem & honestatem, extensa est non tantum ad *Legatum* Papæ, sed etiam ad *Ordinarios* Collatores; prout in Gallia observari post Rebuffum aliosque testatur Carolus Fevretius in tract. *De Abusu lib. 2. cap. 7. n. 5.*

XVII. Favor ejusdem regulæ, ipsaque naturalis ratio, cui innititur, efficiunt, ut in Gallia hujus regulæ derogationem non admittant, atque ab ea derogatione appellationem *tanquam ab abusu* recipiant; ut post Rebuffum ibidem refert Fevretius. Si tamen provisio facta sit in vim procuratorii ad resignandum; & Resignans mortuus fuerit, antequam provisio esset expedita; si adjecta fuerit clausula, *etiamsi* PER OBITUM *vacet*, & Papa huic regulæ derogaverit, admittitur derogatio, valebitque provisio, licet ipso die expeditæ provisionis Resignans fuisset mortuus, & consequenter *verisimilis* notitia de morte Resignantis in Curia non haberetur: «quia (ait Rebuffus *Glossa* 4.) justa fuit arreptio itineris ante mortem, cum haberet procuratorium ad resignandum & ita (ait) servamus in Regno, dummodo à tempore mandati ad procuratori *verisimiliter* potuerit Cursor accedere ad Curiam.« Id tamen limitandum, nisi fraus aliqua subesse probetur; uti observat Rebuffus ad Concordata *De Mandatis Apostolicis* §. *Declarantes* verbo *Jure præventionis*.

XVIII. Quamvis Regula hæc fraudibus & ambitioni de captandis & sollicitandis beneficiis vivorum occurrere voluerit, nequaquam tamen auctoritatem Pontificis in præveniendo seu concurrendo cum Ordinariis in provisione beneficiorum imminuere ullatenus intendit: mansitque jus hoc semper Sedi Apostolicæ salvum.

XIX. Illud quoque notandum, quòd licet per has præventiones videatur aliquo modo imminui jus collationis Ordinariorum, tamen has præventiones minùs odiosas esse: quàm expectativas, quibus non de vacantibus beneficiis providebatur, sed *vacatura* promittebantur: cùm Pontifex utendo præventione, beneficia *vacantia* duntaxat conferat: atque ipsis Ordinariis ut minus æquale secum jus conferendi relinquat.

XX. Quare Synodus Basiliensis sollicita restituere jura Ordinariorum, præsertim circa collationem beneficiorum, atque eum in finem omnes *expectativas* ad Beneficia *vacatura* abrogans, nihilominus hoc jus præventionis Pontifici nominatim reservavit *Sess. 31. art. 2.* ubi post abrogationem expectativarum subjicit: *Neque etiam collationes* per PRÆVENTIONEM *fiendas intendit impedire*.

XXI. Clerus tamen Gallicanus in Conventu Bituricensi eam clausulam Concilii Basiliensis non approbavit, resolvitque Patribus Concilii proponendum, ut eam revocarent, aut saltem declararent, Ordinariis Collatoribus manere salvum tempus *sex* mensium, iis à Concilio Lateranensi sub Alexandro III. concessum; intra quod si non contulerint, meritò ob eorum negligentiam Superior vel jure præventionis, vel devolutionis supplere poterit.

XXII. Idipsum à Germanis, saltem nonnullis optatum fuisse, evincit, quod legitur in Synod. Frisingensi anno 1440. *Can. 25.* «Supplicetur sacro Concilio (Basiliensi) ut declarare dignetur, quòd vigore horum Decretorum non intenderit tollere inferioribus Collatoribus Ordinariis *tempus* Lateranensis Concilii, quódque ante ipsius lapsum non habeat locum præventio.

XXIII. Non legitur, Concilium Basiliense occasione harum supplicationum Decretum suum renovâsse, aut limitâsse, vel exposuisse; sed jus integrum præventionis Sedi Apostolicæ reliquit; adeóque, uti passim notant Canonistæ, potest Pontifex, etiam in mensibus Ordinariis ipsos Collatores prævenire.

XXIV. Nihilominus, uti notat Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ §. 4. *Proœm.* non passim hujusmodi provisiones facere vult, nec intendit, ut minus de illo Episcopi conqueri valeant. Quod profectò valde laudabile est (ait) ac sua urbanitate & liberalitate dignum. Quia, ut dixit textus in *Can.* PERVENIT *caus. 11. qu. 1.* *Si quia cuncque Episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri ille ordo debuit, confundatur.* Hæc ille, qui pluribus ibidem ostendit, quod quamvis de jure Pontifex prævenire Ordinarios possit, non tamen sit honestum, quod eis auferat potestatem: quodque hoc non usu evitentur non modica inconvenientia.

XXV. Imò teste Joanne Chokier in proœmio Regulæ octavæ *num. 17.* «hodie *nunquam* confert Papa per præventionem, debetque Datarius respondere: *Mensis Ordinariorum*.« Quod ut observetur iis in partibus, ubi inter Sedem Apostolicam & Ordinarios menses divisi sunt, atque ipsa Sedes Apostolica reservando sibi sex vel octo menses, reliquos Ordinariis liberos dimisit, valde justum est. Per illam quippe mensium divisionem tacitè quodammodo Pontifex Ordinariis addixisse videtur, quod jus conferendi iis in mensibus liberum ipsis maneret.

Hinc in Belgio, ubi hæc mensium divisio stabilita est, præventionum usus exolevit; neque ulla in mensibus Ordinariorum provisio Apostolica jure præventionis unquam expeditur: quare nec Regula *De Verisimili notitia* hìc penè nota est.

XXVI. At in Gallia per Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. jus præventionis Pontifici expressè reservatur titulo *De Mandatis Apostolicis* his verbis: «Declarantes... Nos & successores nostros jure *præventionis* Dignitates, Personatus, Administrationes, & Officia, cæteraque Beneficia Ecclesiastica, sæcularia, & quorumvis Ordinum Regularia, quæcunque & quomodocunque qualificata, tam in mensibus graduatis, simplicibus & nominatis, quàm ordinariis Collatoribus præfatis assignatis vacantia, ac etiam sub dictis mandatis comprehensa, liberè conferre.

XXVII. Hic unus fuit ex articulis, qui receptionem Concordatorum præcipuè retardavit, ipsasque oppositiones, tum ex parte Parlamenti Parisiensis, tum Cleri & Universitatis formârunt; quæ latiùs referuntur in Historia Concordatorum, quin & frequentium querelarum occasionem hic articulus subministravit.

XXVIII. Legitur datum fuisse in mandatis Legatis Regis Galliæ anno 1547. ut Patribus Tridentinis inter alia exponerent, quod *præventiones*, quas Papa vi Concordati in Regno Galliæ facit, sint contrariæ Concilio Lateranensi; quódque dictæ præventiones pariant magnam confusionem in regno; quòd Collatores Ordinarii per eas frustrentur suo jure.

XXIX. Idipsum injunctum fuit Ferrerio Regis Christianissimi

stianissimi Oratori & Legato ad Papam Pium IV. anno 1561. idque ad querelas, quas Regi fecerant Ordines generales Regni super hoc articulo *præventionum*; quemadmodum videre est in probationibus libertatum Ecclesiæ Gall. *c.* 22. *num.* 34. ubi *n.* 35. subnectitur discursus, quem super articulo coram Pontifice habuit ipse Ferrerius, in quo potissimùm urget Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. quo Collatoribus datur facultas conferendi Beneficia, idque intra *sex menses*, «quo illis (ait) liceret de »vita & moribus ordinandi diutius deliberare. Quàm col»lationem nisi intra id tempus fecissent, conferendi pote»statem proximo superiori deferri, & gradatim Romano »Pontifici: hujus constitutionis fuisse favorem, ut quan»quam diurna beneficiorum vacatio esset Canonibus exo»sa, illud tamen semestre non currere nisi Prælato scienti »beneficii vacationem. Quod si præventionibus locus est, »vix esse ut supervacanea non sit non solum hæc Concilii »Lateranensis temporis definitio & gradatio, sed etiam & »Antiochenum Aurelianense Concilium, quibus definitum »est, Episcopo, cui totius Diœcesis animæ committuntur, »relinquendas esse beneficiorum collationes.

XXX. Hæc aliaque ibidem à Ferrerio nomine Regis & Ordinum Regni Gallicani Pontifici exposita, sat evincunt, quàm ægrè has præventiones tulerint Galliæ Proceres; quod & manifestum fit ex Edicto Aurelianensi *art.* 12. quo interdicitur omnibus judicibus Regni Galliæ, ullam in judicando possessorio beneficiorum rationem habere provisionum, quæ obtentæ essent per *præventionem*, idque sub pœna privationis suorum officiorum; nec possint impetrantes hujusmodi provisionibus uti sine licentia Regis.

XXXI. Meminit hujus edicti etiam Carolus Fevretius Tractatu de Abusu *lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 3. unà monens, Carolum IX. Regem Galliæ ad requisitionem Cardinalis Ferrariensis Legati Apostolici in Gallia dedisse declarationem 10. Jan. 1562. quâ hic articulus, quantum ad *præventiones* Pontificias, fuit revocatus.

Itaque post hanc declarationem usque in hodiernum diem salvum manet jus *præventionis* in Provinciis Regni Galliæ Concordatis utentibus; quantumvis illud odiosum esse, & in favorem Ordinariorum restringendum credant.

XXXII. Hinc imprimis statuunt, quod si dubium sit, quis priùs contulerit, an Papa, an Ordinarius, præferendam esse collationem Ordinarii, contra decisionem *Cap.* SI A SEDE *De Præb. in* 6. quam in hoc casu dicunt non observari: qui Ordinarius confert *jure ordinario & primitivo* & quia Papa tantùm habet jus præventionis, debet ostendi, Papam *prævenisse* Ordinarium; quod ubi non ostenditur, manet collatio Ordinarii facta jure *proprio & ordinario*. Vide Gastellum in sæpius citata Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 274. & notam Guilielmi Noyer ibi subjectam.

XXXIII. Deinde nullam præventionem admittunt in beneficiis Juris Patronatûs *laici*: Patroni enim laici in Francia nunquam subjecerunt ea la præventionibus, ait Fevretius *n.* 7. & quantum ad scripta Pontificia, etiam in causa permutationis, si quando derogatum voluerint Juri Patronatûs laicalis sive per præventionem, totum fuit cassatum, & revocatum tanquam abusivum; ita Fevretius *n.* 7. Quod & in Hispania religiosissimè servari testatur Covarruvias *Pract. Quæst. cap.* 36. «ubi Patrono laico licet conqueri de »tacita vel expressa derogatione, sicut apud Gallos.

Tametsi textus Concordatorum quæcunque Beneficia, etiam Dignitates generatim exprimat, nihilominus non credunt, comprehendi Dignitates electivas titulo *fundationis* præsertim *laicalis*, uti observat Fevretius loco citato *n.* 6. ibidem unà asserens, hodie passim judicari, Dignitates omnes, etiam *electivas confirmativas*, sed alio titulo quàm fundationis, subjectas esse juri *præventionis*; quamvis aliquando de eo dubitatum fuisset.

XXXIV. Præventio demum locum habet, si provisio Pontificia facta fuerit *rebus integris*; hoc est, necdum à Collatore Ordinario incepto negotio collationis. Si enim Canonicæ institutionis fines vel levissimè attigerit, quamvis ad exitum non perduxerit, tamen *rebus integris* non amplius extantibus, collationi Pontificiæ nullus locus dabitur. Ita Pinsonius De Benef. tit. De Canonicis Institutionum conditionibus §. 10. *num.* 2.

XXXV. Res autem non censetur integra, quando quoquo modo negotium inchoatum est, non tantùm per actum aliquem essentialem, sed etiam solùm præparatorium; v. g. per *pulsum campanæ* ad congregandum Capitulum pro electione; aut etiam ad deliberandum de forma, aut die electionis faciendæ, aliumve actum, quo electores, Collatores aut Patroni ostenderunt, se non fuisse in defectu utendi suo jure, ait Brodæus ad Lovetium *Litt. P. num.* 25. atque ita judicatum fuisse testatur, *præventioni* locum non fuisse, eò quòd prævie ad provisionem Apostolicam actum fuisset in Capitulo de electione facienda.

XXXVI. Aliud esset (ait ibidem Brodæus) si Capitulum Sede vacante dedisset tantummodo deservituram alicujus Ecclesiæ Parochialis vacantis, *donec providetur per futurum Episcopum*.

Cùm enim hic actus non fuerit expeditus per collatorem; neque concernat ipsum *titulum*, impedire nequit præventionem Papæ: cùm respectu tituli res manserit integra.

XXXVII. Quinimò collatio aut actus provisionis etiam *nulliter & invalidè* factus per Ordinarium aliquando constituit rem non integram, ipsamque præventionem impedit; ut si Ordinarius contulerit non Graduato in mense Graduatis affecto; Collatio quidem nulla est in favorem Graduati se opponentis; sed tamen præventionem impedit; uti docet post alios citatos Fevretius loco citato.

XXXVIII. Præsentatio Patroni & Indultarii reddunt rem *non integram*, etiam ante secutam Collationem.

TITU-

TITULUS XXIV.

De Proviſione Apoſtolica.

CAPUT I.

De Proviſione in forma *dignum*, & in forma *gratioſa*.

1 *Proviſio in forma* dignum *unde ſic dicta.*
2 *Per hanc proviſio propriè non fit per Papam; ſed per Ordinarium.*
3 *Ante obtentam collationem ab Ordinario Proviſus nullum habet titulum.*
4 *Non poteſt Beneficium reſignare ante habitam ab Ordinario proviſionem.*
5 *Neque capere poſſeſſionem.*
6 *Ordinario recuſante litteras proviſionis, ad quem recurrendum?*
7 *Forma* dignum, *alia* antiqua, *alia* noviſſima.
8 *Quid circa has formulas habeat hodierna praxis, præcipuè in Gallia?*
9 *Formula litterarum proviſionis ſeu* viſa *per Ordinarium.*
10 *Examine peracto quomodo Ordinarius conferat.*
11 *Ordinarius hic cenſetur Epiſcopus Beneficii.*
12 *Proviſio in forma* dignum *alteri directa in Gallia non recipitur; niſi ob cauſam.*
13 *Examen alteri per Ordinarium delegari poteſt.*
14 *Epiſcopi meritò perſonaliter examini interſunt.*
15 *Ratio inductæ hujus formulæ.*
16 *Quando Papa ſufficienter eſt inſtructus de capacitate Supplicantis fit proviſio in forma* gratioſa.
17 *Proviſio in hac forma eſt propriè proviſio Apoſtolica.*
18 *Forma Signaturæ in hac formula.*
19 *Hæc proviſio dirigitur ad ipſum Supplicantem, cui & inſcribitur tanquam Beneficiato.*
20 *Formula inſcriptionis.*
21 *Tenor proviſionis.*
22 *De executore hujus proviſionis.*
23 *Hodie quoad Beneficia præſertim curata non ſolet dari proviſio in forma* gratioſa; *& quare?*
24 *Quoad Beneficia ſimplicia frequentior eſt proviſio in forma* gratioſa.

I. RESCRIPTA ſive proviſiones Apoſtolicæ aliquando expediuntur juxta hodiernum ſtylum Curiæ Romanæ in forma *gratioſa*; aliquando autem & quidem frequentius, ſaltem quoad proviſiones de Beneficiis Curatis, in forma *dignum*.

Vocatur autem proviſio hæc in forma *dignum* à primis verbis Bullæ, *quia* DIGNUM *arbitramur.*

II. Verùm, uti rectè notant Canoniſtæ, quando proviſio expeditur in forma dignum, tunc propriè de beneficio non providet Papa; ſed potius ipſi Ordinario vel Executori provideri mandat, quare non immeritò hujuſmodi proviſio dici poſſet, mandatum *de providendo.*

In hac enim proviſione remittit ſupplicantem ad Ordinarium, ut ſupplicanti de beneficio provideat, ſi modo *prævio* examine eum idoneum repererit, ſub hac clauſula: »Mandamus quatenus, ſi poſt diligentem examinationem »dictum N. ad obtinendum beneficium N. idoneum eſſe »repereris, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, eidem N. dictum beneficium auctoritate Apoſtolica conferas.

III. Evidens hinc eſt, proviſionem ſeu collationem beneficii non haberi immediatè à Pontifice; ſed eam obtineri debere ab Ordinario: ipſumque ſupplicantem ante obtentam ab Ordinario collationem, nullum adhuc titulum beneficii habere.

IV. Unde ſi Reſignatarius obtinuerit proviſionem in forma *dignum*, non poterit ante obtentam collationem ab Ordinario, ſuum beneficium alicui reſignare, uti poſt Flaminium Paritium De Reſignat. Beneficiorum *lib. 3. q. 1. num.* 149. monet Carolus Fevretius tract. *De Abuſu lib. 3. cap. 4. num.* 12.

V. Refert quoque ibidem Fevretius, jam pridem Regiis Edictis cautum eſſe, quòd non poſſit capi poſſeſſio beneficii vigore proviſionis in forma *dignum* ante obtentas litteras Ordinarii, quas vulgò *Viſa* appellant, quæ ipſam collationem continent.

VI. Si Ordinarius ſimpliciter recuſet litteras proviſionis ſive *Viſa*, jam pridem dubitatum fuit, ad quem haberi deberet recurſus. Et quandoquidem Ordinarius hic videatur procedere auctoritate *Apoſtolica*, viſum fuit nonnullis, ad Sedem Apoſtolicam pro novo Executore recurrendum eſſe. Verum cum hic defunctione Hierarchica, nimirum examine ſuper capacitate ad beneficium agatur, aliis viſum fuit, rationi & conſervationi Hierarchicæ ſubordinationis congruentius eſſe, ut gradatim ad immediatos Superiores appellari deberet; & ita in Gallia obtinere, & variis Regiis Edictis cautum eſſe, teſtatur poſt alios Fevretius loco citato; & latiùs videri poteſt in actis Cleri Gallicani: quod tamen in Patria *juris ſcripti*, ſive *obedientiæ*, aliter obſervari notat Perardus Gaſtellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 252. aſſeritque ibidem ſemper recurri ad Epiſcopum *viciniorem*, uti ex ſtylo Curiæ Romanæ præſcribitur in forma *dignum noviſſima.*

VII. Forma hactenus deſcripta hodie ex ſtylo Curiæ Romanæ vocari ſolet, *Forma dignum antiqua*, ad diſtinctionem alterius formæ recenter introductæ, quæ vocatur *Forma dignum* NOVISSIMA; quâ expediuntur proviſiones de beneficiis *reſervatis* Sedi Apoſtolicæ; præſtituuntur Executori 30. dies, intra quos proviſionem facere tenetur; aliàs ad *viciniorem* Suffraganeum recurrendi facultas conceditur.

VIII. Obſervat quoque ibidem Gaſtellus, nullam eſſe differentiam apud Gallos, inter proviſionem in forma *dignum* ANTIQUA & formam *dignum* NOVISSIMA; quamvis juxta ſtylum Curiæ Romanæ non una inter utramque formulam differentia interceſſat, quam paucis hic exhibet Gaſtellus, & latius formulis formæ *dignum noviſſima* prolatis & conſtit. 32. C. *gitnos* Pii V. Flaminius Paritius De reſignat. benef. *lib.* 8. *q.* 7. *num.* 197. Quamvis omnis proviſio Beneficiorum reſervatorum, item quæ fit vigore reſignationis in Curia R. ſoleat expediri in forma *dignum noviſſima*, nihilominùs in patria *conſuetudinaria* ſemper proceditur, ac ſi expedita eſſet in *forma dignum* ANTIQUA, & in terris juris ſcripti ſeu *obedientiæ*, ac ſi eſſet expedita in forma *dignum noviſſima*, etiamſi eſſet revera in forma *dignum antiqua.*

IX. Formulam litterarum proviſionis ſeu *Viſa* expeditam per Epiſcopum vigore Signaturæ in forma *dignum* ſibi inſolitæ, exhibet Claudius Fleuri in novo tractatu de materiis beneficiariis *pag.* 437. edit. 1693. & alteram expeditam per Vicarium Epiſcopi *pag.* 439.

X. Poſt hoc enim examine facto, Ordinarius Supplicantem reperit idoneum, tunc quaſi conditione impleta ad proviſionem auctoritate Apoſtolica procedit, ipſumque beneficium ei confert hac formula: *Auctoritate Apoſtolica conferimus, & de illo etiam providemus.*

XI. Ordinarius hic repræſentandus eſt Epiſcopus ejuſve Vicarius generalis loci, in quo beneficium ſitum eſt, tametſi etiam ipſum beneficium eſſet unitum Monaſterio aut Capitulo exempto; quemadmodum poſt Rebuffum & Philippum Probum notat Fevretius De Abuſu *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 14. Quia maximè intereſt Ordinarii ſeu Epiſcopi, ut ad beneficia, præſertim Curata in ſua Diœceſi nemo admittatur, niſi quem ipſe *prævio* examine idoneum judicaverit.

XII. Imo ſi proviſio in forma *dignum* alteri quàm Ordinario committeretur, tanquam abuſiva rejiceretur, ait Fevretius ibidem *num.* 15. niſi tamen Ordinarius eſſet ſuſpectus, aliave juſta cauſa ſubeſſet, cur Ordinario committenda non videretur: quo caſu poſſet Ordinario neglecto, ejus Metropolitano committi; uti eodem loco monet Fevretius, & in contradictorio judicio deciſum fuiſſe refert.

XIII. Quamvis ipſa proviſio ab Ordinario, ejúſve Vicario generali juxta tenorem litterarum Apoſtolicarum expedienda ſit, examen tamen alteri committi poſſe communis eſt opinio, quæ & hodie invaluit, juxta *Clementinam unicam De Officio Judicis Deleg.* ubi dicitur, examen teſtium per Judicem Delegatum alteri poſſe committi: quamvis fatendum ſit, quòd verba proviſionis Apoſtolicæ, *Si poſt examinationem idoneum reperis, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, meritò dubium ingerant, an intentio Pontificis ſit, ut *alteri* examen committatur: quia tamen praxis eam interpretationem admiſit, ea ſervari poteſt: modò tamen talibus examen committat Ordinarius, ut eorum judicio de idoneitate Supplicantis acquieſcere poſſit; atque meritò confidat, quòd ad ipſorum relationem moralem de idoneitate certitudinem habeat. Pontifex enim ſupponit, quod ad proviſionem non procedet, niſi poſt exami-

examinationem, eum *idoneum repererit*; ejus *conscientiam super hoc onerando.*

XIV. Optandum sanè esset, ne levius nonnunquam quibusvis Examinatoribus crederent, majoremque hujus examinis, præsertim ubi de Curatis Beneficiis agitur, curam haberent, ac frequentius ipsi per se assisterent.

XV. Forma *dignum* inducta fuit, ut inidoneis ad beneficia aditus occluderetur: unde Papa nunquam dat provisionem Beneficii nisi sub conditione, *Si Orator idoneus repertus fuerit*; & ideo si ei ignotus fuerit, committit examen & provisionem Ordinario loci, ubi Beneficium est situm; quæ provisio hac formâ expeditâ ab illa commissione, etiam solet vocari in forma *commissoria*.

XVI. Si verò ipse Papa prævię per testimonium Ordinarii sit sat instructus de capacitate Oratoris, tunc litteræ solent expediri in forma *gratiosa*; id est, sine ulla commissione super examine per Ordinarium faciendo, priusquam provisio obtineatur: sed absolutè per Papam fit provisio, & vigore hujus provisionis potest Orator capere possessionem Beneficii sine examine prævio, vel litteris provisionis, sive *visa* ab Ordinario obtentis.

XVII. Quare provisio in hac forma *gratiosa* expedita, est vera & propriè dicta provisio Apostolica; ubi econtra provisio in forma *dignum* potiùs est mandatum *de providendo* directum ad ipsum Ordinarium sive ejus Vicarium generalem; uti suprà notavimus.

XVIII. Forma hæc in Signatura Papæ ita solet concipi: *Cum expressione, quòd dictus Orator testimonio Ordinarii sui de vita, moribus & idoneitate commendetur.* Quâ expressione significat Papa, litteras esse expediendas in forma *gratiosa*; nec consequenter dirigendas in forma aut inscribendas Ordinario aut ejus Vicario.

XIX. Litteræ autem provisionis in forma *gratiosa* diriguntur ad ipsum Supplicantem, cui semper hujusmodi litteræ inscribuntur; quin & titulus Beneficii ipsi tribuitur: utpote qui jam per Apostolicam provisionem ipsum Beneficium habere supponitur. Quapropter si de Canonicatu agatur, scribitur N. *Canonico*, etiamsi ante Canonicus non esset.

XX. Juxta Signaturam Papæ Bulla extenditur hoc tenore: « Vitæ & morum honestas aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita nos inducunt, ut specialibus favoribus prosequamur: cum itaque Beneficium, &c. « Si Orator sit Doctor aut Licentiatus in altiori scientia, tunc incipit, LITTERARUM SCIENTIA, *vitæ & morum honestas*, &c. Si nobilis, *Nobilitas generis*. Si Regularis, RELIGIONIS ZELUS, *vitæ merita*, &c.

XXI. Post hæc narratur qualitas Beneficii, modus vacationis, aliæque adduntur clausulæ; ac dein fit provisio hàc formâ: *Apostolicâ tibi auctoritate conferimus & providemus.*

XXII. Dein juxta stylum Curiæ nominatur Executor, vel etiam plures, quatenus ipse, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium vel alios, ipsum Oratorem per se vel suum Procuratorem in corporalem possessionem auctoritate Apostolicâ inducant, & defendant inductum.

Hi Executores hodie de stylo Curiæ debent esse in dignitate constituti, solêntque esse Officiales Episcopi, modò sint principales, non *foranei*; eò quod hi dignitatem habere non censeantur; uti notavi *parte* 1. *tit.* 12. *cap.* 4.

XXIII. Verùm cùm nonnulli ad evitandum examen Ordinarii solicitarent provisionem in *forma gratiosa*; idque nonnunquam exhibitis falsis testimoniis, aut certe talibus, quæ intuitu aliorum Beneficiorum, vel tempore, quo ejusmodi testimonium Orator merebatur, data fuerant; aut etiam interdum aliorum Ordinariorum, quàm locorum, in quibus Beneficia sita erant, utebantur; idcirco ad querelas Episcoporum cautum fuit in Gallia Edicto Regio an. 1647. nullum vigore provisionis in forma *gratiosa* admitti posse ad possessionem Beneficii, cui *cura animarum* incumbit, nisi prævię examen Ordinarii subierit, sub pœna nullitatis.

Neque hic in Belgio facilè quisquam ad possessionem Beneficii curati sine examine Ordinarii admitteretur vigore provisionis in forma *gratiosa* in Curia R. obtentæ. Scitur enim, quàm multis modis Pontifici, in remotis agenti, imponi possit; & unà scitur, quàm periculosum sit, ad curam animarum admittere, de quorum capacitate & moribus certitudo non habetur; ut proinde jure omnibus modis solliciti sint Episcopi, ut se de qualitatibus eorum informare queant.

XXIV. At in cæteris Beneficiis, quæ nullam curam animarum annexam habent, non difficulter recipitur provisio in forma *gratiosa*; imo examen circa providendos de Beneficiis simplicibus penè exulavit; creduntúrque ad simplicia Beneficia capaces, qui saltem Ordine Sacro sunt initiati.

CAPUT II.

Forma *novæ Provisionis*: item *Perinde valere*; nec non *Perinde* ETIAM *valere*; & *Rationi congruit*.

1 *Ad quid inducta forma* Novæ provisionis.
2 *Differentia inter* Novam provisionem *quando prior fuit à Papa, vel quando ab Ordinario.*
3 *Provisio hæc non retrotrahitur ad datam primæ provisionis: & quis hujus effectus.*
4 *Hæc provisio non præjudicat juri quæsito per primam provisionem.*
5 *Huic provisioni simile est Rescriptum* Perinde valere.
6 *Quomodo hoc Rescriptum detur.*
7 *Per hoc Rescriptum non intendit Papa derogare juri tertii.*
8 *In Supplica pro hoc Rescripto exprimendi nominatim omnes defectus primæ provisionis.*
9 *Quid Rescriptum* Perinde ETIAM valere.
10 *Hujus Rescripti nullus hodie est usus in Gallia.*
11 *Rescriptum* Rationi congruit *cur ita dicatur.*
12 *Regulæ Cancellariæ de hoc Rescripto.*
13 *Finis hujus Rescripti.*
14 *Per hoc Rescriptum gratiæ antè concessæ nihil ad validitatem accedit.*
15 *Hujus Rescripti rarior usus in Gallia, & quare?*

I. SPecialis quoque forma provisionis est, quæ vocatur forma *novæ provisionis*; & integra refertur à Rebuffo in Praxi *parte* 1. qui & clausulas in ea contentas explicat.

Hæc forma inducta est, ut suppleantur defectus, qui anteriori provisione forsan intervenerunt; utque priorem provisionem confirmet, & in quantum opus, denuo revalidet & reformet.

II. Hic notandum, quòd si petatur *nova provisio* ad confirmandam provisionem ab *ipsomet* Papa signatam, tunc *nominatim* exprimendos esse defectus, ob quos *nova* provisio petitur; aliàs non conceditur: quia nisi *nominatim* exprimatur, supponitur provisio Papæ esse valida.

Si autem prior provisio fuerit per Ordinarium facta, tunc sufficit, ut in supplica ponatur generalis hæc & vulgaris clausula: *Cùm ex certis causis de primæ provisionis viribus hæsitetur*, &c. Papa enim tanquam Ordinariorum Superior defectus ipsorum supplere, quos illi fortè nocere credit, si saltem ad cautelam provisionem Ordinariorum confirmet, & si opus est, etiam validet.

III. Hæc provisio non retrotrahitur ad datam primæ provisionis; sed tantum operatur à die ipsius expeditionis: ideóque si alicui tertio jus quæsitum sit inter utramque datam, inutilis erit hæc *nova* provisio. Habet enim Papæ provisio semper hanc implicitam clausulam, quæ in Bulla exprimitur: *Dummodò tempore datæ præsentium non sit in eo* (Beneficio) *alicui specialiter jus quæsitum.*

IV. Per hanc provisionem juri vigore primæ provisionis quæsito nullatenus præjudicatur; sed jus juri accumulatur, uti ex verbis supplicæ innotescit. *Eidem Oratori sine præjudicio, vel ad illud jam aliunde, ut præfertur, quæsiti, sed jus juri addendo, & antiquum conservando, & de illo etiam providere dignemini*, &c.

V. Huic formæ provisionis admodùm simile est Rescriptum, quod vulgò dicitur *Perinde valere*, suppletque locum *novæ* provisionis in Beneficiorum provisionibus expeditis per litteras seu Bullas Apostolicas.

VI. Rescriptum itaque datur *Perinde valere*, quando Papa gratiam suam ex parte invalidam confirmat: *nova* verò provisio datur, quando collatio facta fuit ab alio, quàm à Papa; ita Rebuffus in Praxi *parte* 2. *tit.* De Rescripto *Perinde valere*, *num.* 1. & suprà notavimus, *novam* provisionem non dari, quando provisio facta fuit à Papa.

Itaque petitur hoc Rescriptum, quando quis dubitat, primam Papæ provisionem ex aliqua causa impugnari posse, ut *perinde valeat*, ac si valida fuisset tempore impetrationis.

VII. Plura de hoc Rescripto tradit Rebuffus loco citato, enumerans defectus, quibus per hoc Rescriptum mederi potest, notátque *n.* 27. quod sicuti per *novam* provisionem, ita per hoc Rescriptum non intendit Papa derogare *juri tertii*: atque eatenus effectus hujus Rescripti non retrotrahitur ad datam primæ provisionis.

VIII. Deinde *n.* 37. monet, quod supplica oporteat exprimere omnes defectus; nec expressio unius suppleat non expressionem alterius. Unde habetur (ait) in Practica Romana, quod in gratia *perinde valere*, non debet suppleri præter illud, quod est in supplica.

IX Est

IX. Est insuper ex stylo Curiæ Romanæ rescriptum in forma *perinde & etiam valere*: quod impetratur, quando gratia à Papa primò facta posteà fuit revocata. Per hoc quippe rescriptum gratia revocata ad pristinum vigorem revocatur, & reducitur.

X. Hujus Rescripti nullus hodie usus est in Gallia: eò quod ibi pro regula receptum sit, Papam non posse gratiam semel à se concessam revocare. Vide Gastellum *pag.* 314.

XI. Datur quoque subinde Rescriptum quod vocatur *Rationi congruit*: quia in proœmio Papa ponit hæc verba, *Rationi congruit & honestati* &c.

XII. Hujus Rescripti mentio fit in hodierna Regula 11. Cancellariæ quæ ita sonat: "Item voluit D. N. Papa, quòd "concessa per felicis recordationis Alexandrum Octavum "Prædecessorem suum, & de ejus mandato expediantur in "forma *Rationi congruit &c.* sub die Coronationis suæ, ut "moris est, & idem quoad concessa per piæ mem. Innocen- "tium Undecimum etiam Prædecessorem suum ad sex men- "ses duntaxat, ab ipso die Coronationis incipiendos obser- "vari voluit.

XIII. Ex his intelligitur finis hujus Rescripti: nimirum, ut litteræ provisionis expediantur super gratiis à Prædecessore non tantùm immediatè (uti erat in antiquis Regulis) sed etiam mediatè factis, super quibus litteræ expediri non potuerunt, quia Papa qui concesserat morte præventus fuit.

Hunc quoque scopum Rescripti in suo proœmio significat Pontifex dicens: "Rationi congruit & honestati, ut "ea, quæ de Romani Pontificis gratia, seu benignitate in "prosequendo justa desideria petentium processerunt, licet "ejus *superveniente obitu, Apostolicæ*, super illis *litteræ non* "*fuerint confectæ*, suum plenum consequantur effectum.

XIV. Notandum autem, per has litteras non revalidari, aut confirmari priorem gratiam, vel aliquem ejus defectum suppleri; sed tantùm valent ad hoc, ut gratia à Prædecessore facta, & quæ defectu litterarum probari non potest, per has litteras probari, & plenum effectum sortiri possit, eodem modo ac si per Prædecessorem litteræ expeditæ essent.

Et non obscurè significant verba Rescripto inseri consueta: "Ne autem pro eo quod super collatione & provi- "sione Beneficii superveniente obitu, Apostolicæ litteræ "confectæ non fuerint, collationis & provisionis hujus- "modi *frustretur effectu*, volumus & auctoritate Apostolica "decernimus, quòd collatio & provisio prædictæ perinde "à dicta die valeant" &c.

XV. Plura de hoc Rescripto videri possunt apud Rebuffum in Praxi *parte* 2. *tit. De Gratia* RATIONI CONGRUIT. Hujus tamen usus in Gallia rarior est, eo quòd Beneficiorum saltem minorum possessio accipi soleat vigore solius Signaturæ sine litteris sive Bullis in forma expeditis, uti capite sequenti latius dicetur.

CAPUT III.

Provisio Apostolica expedita ad *petitionem Partis*, & de *Signatura*, & ejus Effectu.

1 *Provisiones Ordinariorum solent expediri in formula* motus proprii, *secus Apostolicæ.*
2 *Pontifex nunquam censetur providere* motu proprio, *nisi expressè declaret.*
3 *Provisio Apostolica* motu proprio *non admittitur in Gallia.*
4 *Provisio facta ad petitionem Oratoris est relativa ad supplicam.*
5 *Pontifex præsumitur permoveri ad concedendum per expressa in supplica.*
6 *Provisio sæpe invalida est ob non rectam supplicæ expressionem.*
7 *Ut de validitate & effectu provisionis Apostolicæ judicetur, notitia exprimendorum, & clausularum adjici solitarum necessaria est.*
8 *Prius de* Signatura *agendum; & hujus definitio.*
9 *Partes Signaturæ describuntur: & unde dicta sit* Signatura.
10 *Signatura continet summatim quæ litteris seu Bullis provisionum latius extenduntur.*
11 *Absoluta Signatura censetur gratia perfecta.*
12 *Ad essentiam provisionis non exigitur Bulla; sed requiritur ad ejus executionem.*
13 *Regula Cancellariæ requirens expeditionem Bullæ ante executionem.*
14 *Regula à posterioribus Pontificibus in nonnullis aucta & quare?*
15 *Hodierno stylo Curiæ Romanæ necessaria est expeditio Bullarum ut habeant effectus præcisos; quamvis jus in Signatura supponitur.*
16 *Signaturæ creditur, si à Bulla discrepet; item quoad certas circumstantias.*
17 *Aliquando Signatura sine Bulla* plenam *fidem facit.*
18 *Quid agendum cùm expeditio Bullæ haberi nequit.*
19 *In Gallia sola Signatura sine Bullis in plerisque Beneficiis sufficit.*
20 *Signatura hodie in Gallia verificari debet à duobus Bancquariis.*
21 *Formula verificationis Signaturæ.*
22 *In Belgio possessio Beneficii non accipitur sine litteris.*
23 *Signatura in effectu easdem clausulas continet, quæ in Bullis occurrunt.*

I. PRovisiones sive collationes Ordinariorum eo tenore expediri solere, tanquam *motu proprio* factæ essent, nullâ alicujus supplicationis aut petitionis pro obtinendo Beneficio factâ mentione, notavimus suprà *tit.* 21. *cap.* 2. *num.* 16. secus quoad provisiones Apostolicas stylus hodiernus habet. Hæc enim plerumque expediuntur ad supplicationem partis; ita ut in ipsis litteris nominatim exprimatur, Provisum pro tali Beneficio *supplicasse*, ipsumque Pontificem ad ejus supplicationem seu petitionem gratiam fecisse.

II. De hac provisione loquitur Bonifacius VIII. in *Cap.* 23. *De Præbendis in* 6. ubi unà declarat, omnem *gratiam* sive provisionem censeri datam ad *petitionem* partis, nisi *expressè* secus cautum sit. "*Motu* quoque *proprio* (ait) tunc solum "gratia fieri censeatur, cùm hoc *expressè* cautum fuerit in eadem.

III. Et sanè hodie in his vicinisque Provinciis rarissimus est usus provisionum *motu proprio*; imò si Claudio Fleury in Institut. Juris Canonici *l.* 2. *c.* 21. credimus, provisiones *motu proprio* expeditæ in Gallia non amplius admittuntur, postquam compertum fuit, clausulam *motu proprio* esse formulam styli.

IV. Provisio autem quæ datur ad supplicationem seu petitionem alicujus, censetur semper esse relativa ad supplicam, sive ad illa quæ ipsi Pontifici exposita sunt. Nec enim præsumitur Pontifex aliud velle dare, quàm petitur, quod & satis innuit signando ad calcem supplicæ: *Fiat ut petitur.*

V. Ulterius, quia gratia sive provisio respondet supplicæ, creditur ipse Pontifex permotus ad gratiam hanc annuendam per ea, quæ in supplica sunt expressa, unà supponens, nihil falsi in supplica esse expressum, aut veri, quod exprimi oportebat, omissum.

VI. Unde si quid falsi sit expressum, aut veri omissum, ratione cujus ipse Pontifex per *errorem* concessit, aliàs non concessurus, ipsa provisio tanquam *surreptitia* erit invalida; eo quod data censeatur provisio sub hac tacita conditione: modo omnia *juste ac vere*, prout oportet, in supplica sint expressa: itaque ea expressione seu forma, quæ juxta stylum in Curia Romana requiritur.

VII. Ut ergo de validitate aut invaliditate provisionis Pontificiæ judicari queat, conveniens imò necessarium est, ut intelligatur, quæ & qualiter in supplica sint exponenda juxta receptum stylum Curiæ Romanæ,

Insuper ex stylo Curiæ Romanæ adjici solent in ipsis litteris provisionis variæ clausulæ, tum ad ipsam gratiam, tum ad ejus effectum & executionem pertinentes; à quibus ipsa gratia, ejus effectus, & executio sæpe dependent: quarum proinde notitia, tum pro intellectu litterarum provisionis, tum recto earum usu & executione non convenienс modo, sed penè necessaria est.

VIII. Priusquam tamen de exprimendis in ipsa supplica, & clausulis, quæ litteris provisionis inseri solent, agatur, prænotandum, ante confectionem litterarum seu Bullarum prius confici quandam minutam seu protocollum ipsarum litterarum, quæ ex stylo Curiæ vocatur *Signatura*.

Definitur autem à Rebuffo Praxi *parte* 1. *tit. de Signatura gratiæ*: "Scriptura in papyro conscripta, à Papa vel ejus "Delegato, absque sigillo, in medio scripta, partis sup- "plicationem, Papæque concessionem breviter continens.

IX. Itaque Scriptura hæc continet primò ipsam partis supplicationem, quâ Pontifici exponit, tale Beneficium vacare, illudque sibi à Sede Apostolica conferri petit.

Deinde post supplicationem sequitur consensus ipsius Papæ, qui exprimitur vel per ipsum Papam signando *Fiat ut petitur*; vel per ejus Delegatum signando: *Concessum ut petitur in præsentia D. N. Papæ*: atque ab hac signatione hæc scriptura vocatur *Signatura*; quasi scriptura *signata*, id est subscripta.

Post hæc ponitur concessionis Papæ declaratio, quæ incipit ab his verbis Signaturæ: "*Et cum absolutione à censuris* &c. Nam quod Papa simpliciter concedit, dicendo: Fiat

Fiat ut petitur vel : *Concessum ut petitur*, posteà exprimit, quæ concedere velit : & hanc partem vocant Pragmatici *dispositionem* seu *clausulam*, ubi Papa conscribit illas clau»sulas, quas concedere cupit. « Ita Rebuffus ibidem *num.* 23.

X. Ex his patet, ipsam Signaturam omnia in effectu & compendiosè continere, quæ in ipsis litteris seu Bullis postmodum latiùs extendenda & exprimenda sunt; ut propterea dici queat *minuta* ipsarum Litterarum sive Bullarum: nam ut dicit Rebuffus *num.* 15. solent describi *summatim* omnes clausulæ in Bulla ponendæ.

Quomodo & per quos Signatura expediatur juxta stylum Curiæ, diximus suprà *parte* 1. *tit.* 23. *cap.* 2.

XI. Cùm ipsa Signatura contineat summatim non tantùm ipsam supplicam, sed & ipsum consensum Papæ cum omnibus clausulis, indubitatum est, ipsam *gratiam*, sive *provisionem* per ipsam Signaturam accepisse suam perfectionem; neque ulteriores litteras sive Bullas ad *essentiam* gratiæ perficiendam requiri. Sicuti contractus censetur perfectus, quando contrahentes hinc inde coram Notario Protocollum signârunt, & minuta seu Protocollum per Notarium est absolutum.

XII. Hinc notat Chokier ad Regulam Cancellariæ *De judicando juxta formam supplicationis nu.* 24. quod « quoad »essentiam & effectum gratiæ non requiratur Bullarum ex»peditio; veruntamen de stylo Curiæ, & quoad exercitium »gratiæ, sive illius probationem & canonizationem, aliud »dicendum est: quia executor non aliter gratiam exequi»tur, nisi Bullis expeditis: cùm demum ab illis potestas ip»sorum & *probatio* gratiæ pendeat.

XIII. Hic stylus Curiæ, qui effectum & exercitium gratiæ seu provisionis suspendit à litteris seu Bullis expeditis, expressus est in citata Regula Cancellariæ, quæ tempore Innocentii VIII. erat 25. hodie autem est 27. solètque his verbis proponi : « Item cùm ante confectionem litterarum »gratia Apostolica sit informis, voluit, statuit, & ordinavit »idem Dominus Noster, quòd Judices in Romana Curia »& extra eam pro tempore existentes, etiamsi sint S. R. E. »Cardinales, causarum Palatii Apostolici Auditores, vel »quicumque alii, non juxta supplicationum signaturam su»per quibusvis interpretationibus (nisi in dicta Curia dun»taxat sint commissiones justitiam concernentes perpla»cet, S. R. E. Vice-Cancellarium juxta facultatem su»per hoc sibi concessam signatæ) sed juxta litterarum su»per eisdem impetrationibus, & concessionibus confecta»rum tenores, & formas judicare debeant. Decernens ir»ritum &c.

XIV. Regula hæc per posteriores Pontifices nonnihil extensa & ampliata fuit : ac signanter Adrianus VI. addidit initialia hæc verba : *Cùm ante confectionem litterarum gratia Apostolica sit informis* : per quæ noluit significare, gratiam esse *informem* quoad essentiam, sed duntaxat quoad probationem, & quia executor nisi Bullis expeditis gratiam exequi vetatur.

Juxta antiquam expressionem Regulæ dubitatur, num Regula tantùm loqueretur de Judicibus in Curia existentibus; cujus dubii tollendi causa Julius III. addit hæc verba : *Et extra Curiam*, quæ omne dubium tollunt.

XV. Itaque inspectis verbis Regulæ, prout hodie est concepta, necessariò requiruntur litteræ seu Bullæ in forma expeditæ, priusquam gratiæ seu provisionis plenus effectus vel executio haberi queat. Unde hodiernæ omnes Signaturæ supponunt conficiendas & expediendas Bullas conformiter ad Signaturam; ipsæque Signaturæ semper ita formantur, ac si litteræ necessariò expediri deberent. Exempli gratiâ, dum in Signatura omissum est nomen per cujus obitum Beneficium vacat, ponitur in Signatura *Cujus nomen proprium, si videbitur, in* LITTERIS *exprimitur*. Dein in tertia parte Signaturæ : *Ac* LITTERÆ *in forma simplicis provisionis*, aliæque plures similes clausulæ mentionem *litterarum* facientes probant, quod Signatura supponat expeditionem *litterarum*; uti omnes illæ abbreviationes in Signatura positæ, quæ nisi in litteris extenderentur, intelligi non possent.

XVI. Porrò, quia ipsa Signatura est *minuta* ipsarum litterarum, si hæ à Signatura tanquam à sua *minuta* discrepent, credit Chokier ad hanc Regulam *num.* 33. quòd crederetur Signaturæ. Et ita à Senatu Parisiensi judicatum refert Rebuffus in Praxi parte 1. tit. *Tertia pars Signaturæ*, verbo, *Datum*, *num.* 10. Addit insuper, quòd credetur Signaturæ quoad circumstantias gratiæ, puta temporis vel qualitatis.

XVII. Vult quoque Rebuffus in Praxi parte 1 tit *Tertia pars Signaturæ* verbo, *Datum num.* 5. quod « fallat hæc »Regula, quando approbata (Signatura) per librum registri »Signaturarum fuerit : quia tunc facit plenam fidem, »sicut protocollum Notarii : & eo casu habebo sumptum, »& valebit quoad probationem : nam ex stylo Curiæ Ro»manæ *gratiæ* Papæ possunt ex registro sumi, & aliter »probari, quàm per litteras Bullatas. « Hæc Rebuffus.

Prosequitur dein *n.* 7. « Secundò restringe (hanc regu»lam) quando alio modo fuerit (Signatura) approbata, »& aliis adminiculis fulcita, utpote per mensularios exper»tos, qui deposuerunt eam bonam & secundùm stylum Cu»riæ Romanæ conceptam.

XVIII. Hinc infert *num.* 8. « Practica ergo est in Fran»cia, ut si non possim obtinere Bullam obstante legitimo »belli, vel alio impedimento, ut impetrem litteras Re»gias, per has impedimentum narrem, & petam mihi »concedi, ut liceat approbare per experientes, dictam »Signaturam & verificari, & concedi solet obstante & »constante impedimento, & hoc vidi sæpius fieri, & »hoc quandoque etiam sine litteris per supplicationem, »quando est notorium impedimentum, sed aliàs concedi »non debet.

XIX. Quin, teste Claudio Fleury, citato *cap.* 21. « Post»quam provisiones Pontificiæ factæ sunt frequentiores ob »resignationes in *favorem*, pensiones, nec non præventio»nes in omni genere vacationis, visæ sunt Bullæ expedi»tæ in pergameno, & plumbo sigillatæ nimis dispendio»se respectu minorum Beneficiorum, ideòque inducta »est praxis accipiendi possessionem vigore simplicium Si»gnaturarum, quæ sunt ipsarum Bullarum minutæ. Ne»cessitas autem Bullarum remansit in provisione Episcopa»tuum, Abbatiarum, & aliorum Beneficiorum, quæ Pro»visum constituunt Caput alicujus Corporis Ecclesiastici.

De eodem usu Regni Galliæ testatur Perardus Gastellus in sæpius citata Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 162. dicitque hoc privilegium, uti & plura alia, solis Gallis esse concessum.

XX. Ad evitandas autem fraudes, novissimè cautum est Edicto Regio anno 1667. quòd nulla fides habebitur *Signaturis*, Bullis aliisque Curiæ Romanæ expeditionibus, nisi duorum Expeditionariorum seu Bancquariorum certificatione ad calcem originalis adscripta munitæ fuerint: quod rursus renovatum fuit altero Edicto Regio 7. Septembris anno 1691. in quo prætereà plura de Bancquariorum officio & numero ac juribus constituuntur : extatque integrum apud Claudium Horrii in suo *Tractatu novo de Materiis Ecclesiasticis pag.* 52. edit. 1695.

XXI. Exhibet idem *pag.* 530. integram Signaturam *per obitum* signatam à duobus Bancquariis hâc formulâ gallicè expressâ : « Nos infrascripti Conciliarii Regis, Bancquarii »expeditionarii Curiæ Romanæ, commorantes in hac ci»vitate Parisiensi, notum facimus omnibus, quorum in»terest, hanc præsentem *Signaturam* esse legitimam, veram »& originalem, & *Datam* illius esse de 7. Novembris ulti»mi; in quorum fidem has signavimus Parisiis hac 28. Januarii 1688. « Et erat signatum *Baudet De Beaumont & Le Maire.*

XXII. Hisce in Provinciis sequimur citatam Regulam Cancellariæ; neque sine litteris seu Bullis in forma expeditis possessio Beneficii, vigore provisionis Romanæ accipitur.

XXIII. Verùm sive vi simplicis Signaturæ, sive litterarum provisio recipiatur, eædem tamen clausulæ verificari debent : quia, diximus, Signatura omnia summatim continet, quæ in Bullis, ex Signatura tanquam minuta conficiendis latiùs duntaxat, extenduntur.

Rebuffus in Praxi Beneficiorum exponens Signaturam ejusque clausulas, eam in tres partes dividit. Prima pars, quæ continet ipsam supplicam, dicitur *Corpus* Signaturæ. Secunda pars dicitur, in qua Papa vel ab eo commissus subscribit Oratoris supplicationi. Tertia autem Pars est dispositio & Papæ concessio; & quod ipse simpliciter concessit dicendo, *Fiat ut petitur*, hic singillatim exprimitur.

Præcipuas clausulas in tribus hisce partibus Signaturæ summatim quidem: in Bullis verò extensè exprimi solitas breviter in sequentibus exponemus, ut & Signaturarum, & Bullarum aliqualis notitia haberi queat.

CAPUT IV.

De exprimendis in prima & secunda parte Signaturæ.

1 *Debet exprimi nomen Supplicantis; & cujus sit Diœcesis.*
2 *Papa non facilè providet exteris ob ignorantiam* idiomatis *juxta Regulam Cancellariæ, quæ refertur.*
3 *Aliqua ex hac regula sublata, & quare?*
4 *Aliqua addita, & ratio additionis.*
5 *An Regula de omnibus Beneficiis Curatis intelligatur?*
6 *Hæc Regula in jure Divino fundatur.*

7 Non

7 *Non admittitur ejus derogatio in Gallia: nec in Belgio.*
8 *Exprimendum Beneficium vacans ejusque qualitates.*
9 *Regula Cancellariæ de qualitatibus exprimendis.*
10 *Verus valor exprimendus juxta Regulam Cancellariæ, quæ exhibetur.*
11 *Olim non debebat valor exprimi.*
12 *Expressio valoris præcipuè fit ob taxationem* annatarum.
13 *Annata in plures species dividitur; & unde sic dicta?*
14 *Prima species annatæ; & pro quibus Beneficiis solvenda.*
15 *Secunda species; & quare dicta* commune servitium?
16 *Tertia species quæ dicitur* minuta servitia.
17 *Quarta species dicta* quindennium: *quando solvatur?*
18 *Nonnulli credunt* Ioannem XXII. annatarum *auctorem.*
19 *Alii Bonifacium IX.*
20 *Certum est hodiernam annatarum formam primùm à Bonifacio IX. inductam & quæ hæc forma?*
21 *Annata hodie non comprehendit fructus* unius *anni.*
22 *Ad annatam constituendam* verus *valor exprimendus.*
23 *Beneficia non consistorialia solent exprimi sub valore* 24. ducatorum *auri de camera.*
24 *Nunquam inquiritur* verus *valor horum Beneficiorum.*
25 *Ratio inductæ consuetudinis.*
26 *Ubinam hæc consuetudo locum habeat.*
27 *Clausula expressionis veri valoris hodie in hujusmodi Beneficiis est meri styli.*
28 *Beneficia consistorialia non taxantur juxta* verum *valorem.*
29 *Exiguus est in Belgio usus Regulæ de* exprimendo vero *valore.*
30 *Exprimendum est Beneficium* ante *obtentum.*
31 *Ratio hujus expressionis.*
32 *De Papæ Signatura, ejúsque diversa forma.*
33 *Effectus diversi singularum formarum remissivè.*

I. PRima pars Signaturæ, uti & litterarum sive Bullæ continet ipsam supplicam partis.

Hic debet non tantùm nomen ipsius Supplicantis exprimi, sed etiam cujus sit Diœcesis: item Diœcesis in qua situm est Beneficium quod petitur; ratio est, quia Papa faciliùs providet *indigenis*, quàm exteris, ait Rebuffus in expositione *primæ partis Signaturæ.*

II. Adhæc quia exteri frequenter non callent, saltem perfectè idioma loci, etiam hac ratione non facilè Papa exteris providere intendit, maximè de beneficiis curatis; idque juxta Regulam 20. Cancellariæ *De Idiomate*, quæ hodie hoc tenore exprimitur: «Item voluit, quod si contingat ipsum alicui personæ de Parochiali Ecclesia, vel quovis alio beneficio exercitium curæ animarum Parochianorum quomodolibet habente, providere; nisi ipsa persona intelligat, & intelligibiliter loqui sciat idioma loci, ubi Ecclesia, vel beneficium hujusmodi consistit, provisio seu mandatum, & gratia desuper quoad Parochialem Ecclesiam, vel beneficium hujusmodi nullius sint roboris vel momenti.

III. Hæc Regula nonnihil diversa est ab antiquis. Imprimis enim in antiquis habebantur hæc: *Vel mandare provideri; vel gratiam expectativam concedere*: quæ è Regula sublata sunt indubiè ob Decretum Concilii Tridentini, quod mandata de providendo & expectativas *ad vacatura* abolevit.

IV. Addita autem sunt à Gregorio XIII. & Successoribus: *Vel quovis alio Beneficio exercitium cura animarum quomodolibet habente*; «ut nimirum includantur omnia beneficia curam animarum habentia, qualia sunt *succursus*; qui licet non sint *curata Beneficia*, sed *simplicia* sub dispositione tamen hujus additionis comprehendentur, «ait Chokier ad hanc Regulam *nu.* 7.

V. Interim quod hic de beneficiis curam animarum habentibus generaliter dicitur, indubiè intelligi oportet de cura respectu populi, qui patrio idiomate dirigendus est: alioquin si cura duntaxat concernat Clerum, sub hac Regula hujusmodi beneficium non comprehendetur. Quia licèt Provisus non intelligat idioma *loci*, in quo beneficium est situm, novit tamen idioma, quo indigent hi quorum cura sibi incumbit: atque ita cessat ratio ipsius Regulæ.

Ut quid enim Regula peritiam idiomatis *loci*, in quo beneficium situm est, requirit, nisi quòd ignorans hoc idioma nesciat eos, quorum curam habet, instruere, ad bonum incitare, confessiones eorum audire, aliáque eis subsidia spiritualia subministrare, quæ cura animarum requirit?

VI. Unde quemadmodum jure Divino mandatum est omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas verbi Divini prædicatione, & Sacramentorum administratione pascere, uti loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 23. c. 1. *De Reform.* similiter jure divino tenentur idioma populi, cujus curam habent, callere: quia sine hujus peritia ea præstare nequeunt.

VII. Quare notat Rebuffus in additione ad hanc regulam, in Francia non admitti dispensationem contra illam regulam, *quæ est* (ait) *juris Divini.* Neque in Belgio admitti posse similem dispensationem, sat insinuant Edicta Regia, quæ nullam de *non residendo* clausulam in provisione beneficiorum Curatorum admitti volunt, non alium in finem quàm ut similia beneficia obtinentes *per se* curam animarum subire cogantur, quod sine notitia idiomatis fieri nequit: Quare in Edicto Caroli V. de 20. Octob. 1541. expressè cautum est, non concedendas litteras *Placeti* super dispensatione *imperitiæ idiomatis*, quoad beneficia Curata. Habetur parte 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 3. *Rubrica* 1.

VIII. In supplica non tantùm exprimendum beneficium vacans; sed & beneficii qualitates, quæ possent Pontificem forsan ad annuendum postulationi reddere difficiliorem; v. g. an beneficium sit curatum vel non; si Dignitas, si personatus, item si beneficium sit electivum.

IX. De hac qualitatum expressione est Regula Cancellariæ, quæ hoc tenore exprimitur: «Item voluit, quod super beneficiis Ecclesiasticis, de qualitatibus illorum, videlicet: an dignitates, personatus vel officia sint, eisque immineat cura animarum, & ad illa consueverint qui per electionem assumi, mentio fiat; aliàs gratiæ desuper factæ sint nullæ. Et si qualitates hujusmodi affirmativè, vel conditionaliter non exprimantur, negativa expressè desuper fiat in beneficiis, quæ tales qualitates, vel ex eis aliquas consueverint habere.

De qualitatibus conformiter ad hanc regulam, & stylum Curiæ Romanæ exprimendis, videri possunt Chokier in commentario ad eandem regulam, & ab eo citati.

X. Insuper *verus* valor beneficii de stylo Curiæ Romanæ exprimendus est juxta regulam Cancellariæ *De exprimendo valore Beneficiorum in impetrationibus*; quâ decernitur, «quod in gratiis, quas quibusvis personis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis, fieri contigerit, illorum, & aliorum quorumcunque beneficiorum, quæ dictæ personæ, tunc obtinuerint, seu de quibus eis fuerit provisum; vel concessum, aut mandatum provideri, *verus annuus valor*, per marchas argenti, aut sterlingorum, vel libras Turonens. parvorum, seu florenos auri, aut ducatos, vel uncias auri, seu aliam monetam secundùm communem æstimationem exprimatur, nisi personæ prædictæ beneficia, quæ tunc obtinuerint, aut in quibus, vel ad quæ jus eis competit, juxta ipsarum obitiones, aut aliàs dimittere teneantur. Alioquin gratiæ prædictæ sint nullæ. Et idem servetur in gratiis, quas à Sanctitate sua motu proprio emanare contigerit, quoad beneficia tamen, de quibus per Sanctitatem suam pro tempore providetur, seu provideri mandatur, aut aliàs disponitur, ac litteris, per quas pro tempore ad Ecclesiarum Patriarchalium, & Cathedralium, ac Monasteriorum regimina promotis conceditur, ut Monasteria, & alia beneficia Ecclesiastica sæcularia, & regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quæ jus eis competit, retinere possint.

XI. Ad hanc valoris expressionem reflectens Panormitanus ad *Cap.* AD AURES 8 *De Rescriptis num.* 4. ait: Puto quod circumscripto stylo Curiæ non sit de jure veteri necessarium facere mentionem de quantitate valoris: quia beneficium debet principaliter conferri propter spiritualia: temporalia autem veniunt accessoriè ad spiritualia. Sed quia hodie ut plurimùm conferuntur beneficia propter temporalia, ideo fuit ordinatum & est de stylo Curiæ, ut fiat mentio de valore: tamen bene considerando, non est provisio inutilis: quia dispensatio temporalium non debet cuique committi; sed secundum qualitatem personæ debet committi dispensatio.

XII. Variæ editæ hujus Regulæ rationes à variis adduci notat Gomesius in proœmio ad hanc regulam: «Nam quidam (ait) existimarunt eam editam causa tollendæ avaritiæ, ne scilicet per taciturnitatem valoris, aliquis ultra merita, & plusquam oportet, de beneficiis Ecclesiasticis caperet, & ita per falsam valoris expressionem debitus dispensationis modus Papæ (cui est hæc cura à Deo demandata) tolleretur: Quidam verò propter annatas, ne defraudarentur, regulam factam fuisse existimant. Et istorum opinio magis recepta videtur ex eo, quia regula ista de valore, adhæret taxis annatarum. Nam videmus quod in beneficiis, in quibus non solvitur annata, non exprimitur valor, ut patet in monasteriis Monialium & hospitalibus datis ad administrationem.

XIII. Nomen *Annatæ* esse nomen generis, quod in varias species dividitur, monet Fagnanus ad *Cap.* PRÆTEREA 8 *Ne Prælati vices suas* &c. Annatas autem sic nuncupari (ait) quia omnes debentur ex fructibus primi anni beneficiorum vacantium.

Prima species est annata propriè dicta: & hoc modo assumit nomen speciei, ait Fagnanus.

XIV. «Annata sic sumpta solvitur (ait Fagnanus) pro omnibus beneficiis inferioribus præter Episcopatus & Abbatias Consistoriales, & est dimidia pars veri valoris annui fructuum beneficii vacantis, & hæc integrè Summo ipsi Pontifici relinquitur

 XV. Se-

XV. Secunda species est *commune servitium*, quæ est certa quantitas pro quolibet Episcopatu vel Abbatia Consistoriali secundùm antiquam taxam solvenda.

Dicitur *servitium*, quia juxta vulgare Italicum quælibet datio nuncupatur *servitium*, sive debita sit, sive non inquit, Fagnanus. Dicitur autem *commune*, quia ejus dimidium tribuitur Papæ, reliquum S. Collegio Cardinalium inter ipsos Cardinales præsentes dividendum.

XVI. Tertia species Annatæ « sunt *minuta* servitia; quæ sunt quinque portiunculæ, quæ secundum proportionem taxæ fructuum Episcopatus vel Abbatiæ inter certos Papæ Ministros & Officiales dividuntur. » Fagnanus ibid. *nu.* 12.

XVII. Quarta species annatæ vocatur *Quindennium* « quæ à prædictis differt nomine tantùm & accidentali temporis præfinitione, quia de quindecim in quindecim annos, juxta Constitutionem Pauli II. abolitis aliis solutionum annatarum terminis usque ad sua tempora observatis, pro beneficiis perpetuò *unitis*, solvitur ab illis, in quorum favorem talia beneficia sunt unita, ut in Extrav. *Decet Romanum.* » Fagnanus *num.* 13.

XVIII. Annatarum originem plures referunt ad Joannem XXII. in *Extravagante* 11. *De Præbendis* inter communes, ubi reservat Sedi Apostolicæ fructus & proventus primi anni beneficiorum vacantium inferiorum Episcopatibus & Abbatiis, in verbis, « Præsertim cum Archiepiscopales & Episcopales Ecclesiæ, ac regulares Abbatiæ ab hujusmodi solutione fructuum, (ut dicunt) in dictis litteris eximantur.

XIX. Ob hanc exceptionem & quia suam reservationem ad triennium restrinxit, credunt alii, huic Pontifici originem annatarum adscribi non posse; sed earum auctorem esse Bonifacium IX. qui anno 1392. durante schismate, « ingravescentibus rei pecuniariæ difficultatibus, ob continuos armorum fragores sanxit, ut redigendorum ex omnibus sacerdotiis quæ à Sede Apostolica conferentur, vectigalium, quæ primo labente anno obvenirent, dimidia pars in fiscum Pontificium inferretur.

Hæc Odorycus Raynaldus ad annum 1392. *num.* 5. qui & ad annum 1399. *num.* 12. refert verba Theodorici Niem, quibus testatur, hunc Pontificem primos fructus unius anni omnium Ecclesiarum Cathedralium & Abbatiarum vacantium suæ Cameræ reservasse.

Idipsum de eodem Pontifice scribit Platina in ejus vita; qui addit, quod annata ab ipso imposita tantum conficeret *dimidiam* partem proventuum primi anni: « Annatarum usum beneficiis Ecclesiasticis primus imposuit (ait) hac conditione, ut qui Beneficium consequeretur *dimidium* annui proventûs Fisco Apostolico persolveret.

XX. Quidquid sit de primo auctore, ac primigenia annatarum origine, certum est, quòd forma quæ hodie in solutione & exactione annatarum tenetur primum inducta sit à Bonifacio IX. quemadmodum notat Fagnanus loco citato *n.* 10. dicens: « Antea enim per Pontifices exigebantur mediantibus eorum Commissariis, fructus integri unius anni per triennium, tertia pars quolibet anno, reliquis duabus tertiis partibus proviso relictis. Sed Bonifacius ut consuleret ipsis provisis, & obviam iret extorsionibus, quæ per Commissarios committebantur, reduxit Annatæ solutionem ad medietatem valoris annui fructus, cum onere tamen, ut provisus anticiparet de propriis pecuniis in relaxatione suarum litterarum quam solveret. Et propterea in relaxatione supplicationis fiebat obligatio in Camera de illam solvendo; & sic litteræ in totum expediebantur quæ retentæ in Camera Apostolica relaxabantur, mediante quietantiâ Thesaurarii.

XXI. Deinde monet, hinc patere non ideo *annatam* vocari, quòd complectatur fructus omnes unius anni; sed « quia solvitur ratione fructuum *primi anni*; vel quia dicta annata, per Bonifacium IX. introducta, successit in locum reservationis, quam anteà Pontifices facere consueverant pro suis, & Romanæ Ecclesiæ necessitatibus de omnibus fructibus, & proventibus unius anni beneficiorum ad tempus vacantium; quæ exinde usque ad triennium, aut quinquennium, vel aliud tempus, in certis designatis Provinciis vacarent: quos quidem fructus pro se, & Camera Apostolica Romani Pontifices per suos Collectores percipiebant.

XXII. Ut ergo Annata justè taxari posset pro ratione fructuum beneficiorum, exprimendus est juxta hanc Regulam & stylum Curiæ Romanæ *vetus* valor beneficiorum vacantium secundùm communem æstimationem.

XXIII. Verùm hodie consuetudo tam in Gallia, quàm Belgio invaluit ut valor omnium beneficiorum, exceptis Episcopatibus, Abbatiis aliisque *consistorialiter* conferendis exprimatur sub taxa 24. *ducatorum auri de Camera*; tametsi *verus* eorum valor secundùm communem æstimationem ascendat etiam ad triplum & amplius illius taxæ.

Unde formula consueta in omni supplicatione & provisione hujusmodi Beneficiorum est: *Quòd illorum proventus valorem annuum 24. ducatorum auri de Camera non excedat.*

XXIV. Unde quoad hujusmodi Beneficia nunquam fit examen aut inquisitio circa proventus Beneficiorum, in ordine ad veritatem hujus expressionis, sed sive exigui sive magni & notabiles sint Beneficiorum proventus, semper hæc formula servatur; neque unquam ob falsam valoris expressionem provisio, ut sub vel obreptitia impugnatur.

XXV. Quæ sit hujus consuetudinis seu styli origo, incertum est. Hoc constat, vi Concordatorum Germaniæ Beneficia, quorum proventus non excedunt valorem 24. florenorum de camera à solutione annatarum esse immunia, in verbis: *Sed de Beneficiis, quæ valorem 24. florenorum auri de Camera non excedunt nihil solvetur.*

Cùm ergo Principes sæpius institissent apud Romanos Pontifices pro moderatione Annatarum, verisimile est, tandem obtentum esse, ut Beneficia & Dignitates non consistorialia exprimerentur sub expressione istius taxæ Cameralis 24. ducatorum auri de Camera: ut sub umbra talis taxæ Cameralis, immunitas Annatarum sine aliorum consequentia tribueretur; uti loquitur Zypæus Consult. 6. De Rescriptis *num.* 2.

XXVI. Ut ut sit de occasione inductæ consuetudinis, certum est, eam non tantùm in Belgio & Gallia, sed & in Hispania & Germania invaluisse, uti ex Chokier ibi notat Zypæus; additque idipsum amplè etiam expressum fuisse in quadam decisione Rotæ Romanæ data 20. Novemb. 1624. verba eò spectantia ex originali ibidem exhibens; ubi notandum, quòd expressè dicatur, hoc introductum fuisse per Concordata, *ut evitetur solutio Annatæ in Curia.*

XXVII. Hinc patet, clausulam expressionis valoris in hujusmodi Beneficiis hodie tantùm esse valorem meram formulam styli; nec significare verum valorem Beneficiorum non excedere 24 ducatos auri de Camera, sed vi consuetudinis sat notæ nihil aliud significare, quàm hæc Beneficia solutioni Annatarum non esse subjecta.

XXVIII. Similiter licèt Episcopatus, & Abbatiæ Consistoriales etiamnum hodie Annatas seu *servitia communia* solvere debeant, nihilominus verus eorum valor, qui nunc est secundum eorum communem æstimationem, non exprimitur: sed secundùm antiquam taxam Cancellariæ Romanæ; quæ semper retinetur: quemadmodùm notat Fagnanus ad dictum *Cap.* PRÆTEREA.

XXIX. Hinc facilè intelligitur, non esse hodie hisce in partibus magnum usum hujus Regulæ; atque cessare quæstiones circa illam moveri solitas, quas apud Chokier aliosque ejus Commentatores videre licet.

XXX. Non tantùm Beneficium pro quo supplicatur exprimendum est cum omnibus suis qualitatibus; sed etiam quantumvis exiguum ante obtentum *Cap.* 23. *De Præbendis in 6.* ubi dicitur, quod si ad petitionem alicujus Beneficium conferatur à Sede Apost. provisio sit nulla, si *quantumcunque modicum* Beneficium ante obtentum taceatur; neque defectus hic suppleretur, etsi Provisus vellet Beneficium illud statim dimittere; uti notat Rebuffus in Praxi *parte* 1. *tit. De Forma novæ provisionis.*

XXXI. Cùm enim pluralitas Beneficiorum sit contraria sacris Canonibus, nunquam Papa censetur velle eam probare, nisi saltem de ea priùs certior factus sit, ut habitâ notitiâ dispiciat, num justa sit causa dispensandi.

XXXII. Post supplicam sequitur Signatura; quæ subinde ponitur ab ipso Pontifice sub hac formula *Fiat ut petitur*, cum appositione primæ litteræ sui nominis Baptismalis v. g. *Fiat ut petitur A.* in Signatura moderni Pontificis Innocentii XII. qui ante Pontificatum vocabatur *Antonius*. Aliquando Signatura ponitur per Commissarium Pontificis sub hac forma: *Concessum ut petitur in præsentia* S. D. N. P. cum expressione sui nominis.

XXXIII. De hac duplici Signatura, ejúsque diverso effectu videri possunt, quæ dicta sunt *parte* 1. *tit.* 23. *cap.* 2. ubi etiam monuimus aliquando recurrendum esse ad Signaturam, ut sciatur quâ formâ ipsa Signatura fuerit expressa; cum id ex tenore Bullæ dignosci nequeat: eò quòd Bullæ eodem modo conficiantur, sive sub una sive sub altera forma fuerit Signatura posita.

CAPUT V.

De Clausulis tertiæ partis Signaturæ.

1 *Tertia pars Signaturæ incipit ab absolutione à censuris; cujus formulare refertur.*

2 *Has*

2 *Hæc absolutio tantùm prodest ad unum effectum.*
3 *Non operatur quoad omnes excommunicationes.*
4 *Clausula surrogationis, quando Beneficium est* litigiosum.
5 *Hæc clausula respicit dispositionem* Cap. 2. Ut lite pendente in 6.
6 *Huic dispositioni per eam clausulam derogatur.*
7 *Hodie hisce in provinciis hæc clausula reputatur esse tantùm* styli.
8 *Additur clausula surrogationis quoad* possessorium.
9 *Hic fit surrogatio apud Judicem, coram quo lis pendet.*
10 *Clausula quæ permittitur, ut in una è variis formis litteræ expediantur.*
11 *Formulæ,* Si neutri, *item* Si nulli, *&* Si alteri, *quomodo differant; & quando adhibeantur.*
12 *Clausula;* Cum gratificatione opportuna, *quando apponatur; & quis ejus finis.*
13 *Non admittitur in Gallia, & quare.*
14 *Clausula* Anteferri *præcedenti admodum similis in Gallia quoque non admittitur.*
15 *Clausula derogatoria Jurispatronatûs.*
16 *Hæc clausula necessaria, si Beneficium sit Jurispatronatûs* laici.
17 *Papa non intendit præjudicare juri* laicorum.
18 *Papa solet concedere derogationem pro* medietate; *& quis hujus effectus.*
19 *Quid intendatur per clausulam ad priorem relativam:* Citra tamen illius approbationem.
20 *Hæc clausula hic & in Gallia est sine effectu.*
21 *Uti & hæc:* Ex fundatione, aut dotatione.
22 *Verba clausulæ:* Etiam Nobilium & Illustrium, *quare apponantur.*
23 *Supponit Curia Romana Papam posse derogare Juripatronatus* mixto; *sed aliud hic servatur.*
24 *Clausula* Litigiosum: *supponit derogationem Jurispatronatus laici* litigiosi; *quod hic non recipitur.*
25 *Quid indicet clausula* Devolutum.
26 *Generalis clausula derogatoria Statutorum; & quis ejus effectus.*
27 *Quid significetur per clausulam Signaturæ,* Committatur.
28 *Clausula Bullæ de non tollendo jure tertii.*
29 *Regula Cancellariæ huic clausulæ correspondens.*
30 *Hæc per sequentes Pontifices ad* quamcunque *provisionem Papæ extensa.*
31 *Regula intelligitur de quocunque jure.*
32 *Mandat Papa, ut executor cognoscat de jure alteri quæsito.*
33 *Hæc auctoritas hodie Executori hic non competit.*
34 *Ordinario, cui provisio in forma* Dignum *committitur, tantùm competit examen super capacitate providendi.*
35 *Clausulæ omnes, quæ sunt styli, habentur pro expressis.*
36 *De appositione* Datæ *remissivè.*

I. Tertia pars Signaturæ incipere solet ab hac clausula: *Et cum absolutione à censuris ad effectum, &c.* quæ in litteris seu Bulla hoc modo extenditur: *Te à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à Jure, vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit harum serie absolventes, & absolutum fore censentes ad effectum præsentium duntaxat consequendum.*

Hæc clausula unicè respicit impetrantem, qui aliquâ censurâ esset innodatus, quæ ipsum ad beneficium obtinendum redderet incapacem.

II. Notandum autem, hanc generalem clausulam hodie esse exigui effectûs. Imprimis enim certum est, eam non absolvere impetrantem à censuris, nisi duntaxat ad *hunc effectum consequendum*; id est, ut sit capax hujus provisionis. Unde nec impetrans vigore hujus absolutionis poterit celebrare, nec Horis interesse, nec alia facere: quia *ad effectum* tantùm est absolutus, inquit Rebuffus *tit. De Forma novæ provisionis* verbo TEQUE ABSOLVENTES *num.* 15. nec *aliud* posset beneficium post istam absolutionem obtinere ab Ordinario vel alio, nisi absolveretur denovo. Imò nec fructibus beneficii gaudere potest: omnesque aliæ pœnæ excommunicatorum contra eum obtinebunt.

III. Deinde nec in omnibus excommunicatis hæc clausula vel hunc unum effectum operatur, uti dicto loco monet Rebuffus, plures ibidem casus referens, ad quos clausula hæc non extenditur: qui hodie nominatim exprimuntur in Regula Cancellariæ 66. *De insordescentibus*: unde hæc clausula hodie *meri* styli sine aliquo effectu esse solet.

IV. Frequenter quoque inseritur Signaturæ hæc clausula: *Et quatenus litigiosum existat, litis status & nomina judicum, & collitigantium juraque & tituli eorum exprimi, vel pro expressis haberi possint.*

V. Hæc clausula, uti & aliæ adjungi consuetæ (de quibus infrà dicetur) relationem suam habet ad *Cap.* Si *in Ut lite pendente*, ubi statuitur, Beneficia litigiosa non posse conferri per Ordinarios Collatores, *lite* adhuc indecisâ uno collitigantium decedente, *ne propter novos adversarios lis agitata in Ecclesiæ dispendium prorogari contingat.*

VI. Per dictam ergo clausulam vult Papa, statum litigiosum haberi posse pro expresso, & eo non obstante, provisionem suam sortiri effectum, & provisum surrogari in locum defuncti collitigantis, non obstante dispositione dicti Capituli.

VII. At nec in Gallia, nec in Belgio dispositio dicti Capituli *Si ii* observatur: possuntque Ordinarii Collatores conferre beneficia vacantia tametsi *litigiosa*. Itaque hæc clausula in hisce provinciis reputatur esse duntaxat *de stylo*: monetque propterea Rebuffus Regulam Cancellariæ 29. *De Surrogandis Collitigantibus*, se in Regno Franciæ non vidisse servari: uti nec in Belgio servatur.

VIII. Sequitur dein clausula in Signatura: *Et litteræ in forma simplicis provisionis, gratiosæ surrogationis, etiam quoad* POSSESSIONEM. Hæc clausula ut sensum perfectum habeat, debet connecti cum verbis in fine aliarum clausularum positi, *expediri possint*, id est, *litteræ in forma, &c. expediri possint*. Per hæc ergo permittit Papa, ut litteræ *surrogationis* in locum Collitigantis expediantur, sive lis sit super petitorio sive possessorio.

IX. At apud nos, uti & in Gallia, surrogatio fit apud judicem, coram quo litigatur, notatur que in additione ad Gastellum in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 207. non requiri in Gallia litteras in forma pro surrogatione; sed eam fieri judicialiter per simplicem libellum supplicem vigore Edicti Regii anni 1667 *tit.* 15. *art.* 16.

X. Dein sequuntur hæ clausulæ: *Et gratiæ* SI NEUTRI, SI NULLI, PERINDE VALERE, ETIAM VALERE, cum gratificatione opportuna, *simul vel separatim expediri possint.*

Hæ clausulæ dependent quodammodo à clausula superius expressa *De Litigio*. Cùm enim provisiones de Beneficio *litigioso* sint multiplicis formæ, intendit Papa per has clausulas provisionem expediri sub una è formis hic expressis, quæ Supplicanti utilior & opportunior esse possit.

XI. In priori forma *Si neutri*, Papa supponit, esse *duos* duntaxat Collitigantes, & neutri illorum jus aliquod competere, ac per consequens, quod Supplicans possit habere litteras, *Si neutri*, quibus mandetur Supplicanti provideri, si constiterit *neutri* Collitigantium ullum jus competere. Si autem sint *plures* Collitigantes quàm *duo*, tunc expediuntur litteræ, *Si nulli*, eadem in reliquis cum præcedentibus forma. Interdum autem ipse supplicans [illegible] petitque surrogari in locum Collitigantis [illegible] petat. De clausulis, *Perinde valere*, item, *Etiam valere*, suprà egimus.

XII. Clausula verò, *Cum gratificatione opportuna*, supponit esse plures Concurrentes in *Data*, vultque hoc casu Papa proviso *gratificatum*; ut nimirum præferatur provisis.

XIII. Verùm cùm in omnibus provisionibus hæc clausula *gratificationis*, quasi de stylo inseratur, hodie in Gallia non admittitur, obtinetque hoc principium, quod plures provisiones in Data concurrentes *mutuo concursu sese impediant*: uti observat Gastellus in citata Praxi *pag.* 210.

XIV. Similiter clausula, *Anteferri*, præcedenti admodum similis, per quam consequitur impetrans prærogativam ante eos, qui *priores* in *Data* fuerint, improbatur in Gallia, teste Joanne D'artis Antecessore Parisiensi in Tractatu De Beneficiis *Sect.* 7. *c.* 2.

De omnibus hisce clausulis, quæ ferè sunt, saltem hisce in regionibus, duntaxat de stylo, consuli poterit Rebuffus in Praxi *parte* 1. *tit. De Rescripto* SI NEUTRI, &c.

XV. Post hasce clausulas sequuntur subinde derogationes Regularum Cancellariæ *De infirmis resignantibus*, de qua infrà *titulo De Resignatione Beneficiorum & De Verisimili Notitia*, de qua suprà actum est, ac tum subditur clausula derogatoria Juris Patronatûs: « At cum derogatione *Juris* » *Patronatûs* si quod sit, citra tamen illius approbationem, » videlicet si laicorum tantùm, etiam Nobilium & Illustrium, eisque ex dotatione vel fundatione competat, pro » medietate, aliàs seu si litigiosum vel devolutum sit in totum.

XVI. Hæc clausula necessariò exprimenda, si Beneficium sit Jurispatronatûs *laici*; si enim non exprimeretur, provisio censeretur subreptitia: eò quòd Papa nunquam censeatur velle derogare Juripatronatûs laicorum.

XVII. Imò ut Papa ostendat, se nolle Patronis *laicis* præjudicare, aut eorum juri derogare, additur in Bulla seu litteris, quæ ex Signatura tanquam *minuta* seu *protocollo* conficiuntur, in fine ipsius clausulæ: *Et de consensu Patroni seu Patronorum.*

VIII.

XVIII. Verba in supplica posita, *pro medietate*, referuntur ad casum quo plures sunt Patroni; petiturque pro eo casu derogari saltem *pro medietate*, hoc est, si *medietas* Patronorum consentiat, tunc *gratia* habeat suum effectum. Hoc autem solet Papa concedere; eò quòd tunc non videatur Patronis præjudicium fieri: quia dissentientibus Patronis, neque in unam personam, saltem pro *majore* parte consentientibus, juxta jus commune Ordinario competit decisio, uti infrà *titulo de Jure patronatûs* ostendetur. Quod autem Ordinario competit, id & sibi licere Papa non ambigit.

XIX. Verba, *citra tamen illius approbationem*, significant, quòd Papa per hanc provisionem nullatenus intendat approbare Juspatronatûs *laicale*. Unde in litteris hæc clausula exprimitur hoc tenore: *Verificato priùs coram Ordinario* (si fit in forma *Dignum*) *dicto Jure Patronatus.*

XX. Notat autem Fevretius *De Abusu lib.* 4. *cap.* 9 eam clausulam esse in Gallia sine effectu, eo quod Ordinarius nec in possessorio, nec petitorio de hujusmodi jure cognoscere queat; sed hæc cognitio ad Magistratum pertineat, cui & notoria praxis Belgii est conformis.

XXI. Per verba, *ex fundatione* vel *dotatione*, insinuatur, quod si non esset ex fundatione, aut dotatione sed ex privilegio aliòve simili titulo, Pontifex etiam in totum derogare possit. Sed hæc distinctio hic non admittitur: quia quocunque titulo Juspatronatus laicis competat, modo sit *laicale*, nulla ejus derogatio admittitur.

XXII. In eadem clausula sequitur: *Etiam Nobilium & Illustrium*: sub quibus comprehenduntur Reges, Duces, & Marchiones; quæ sub generali nomine Patronorum non censerentur comprehensi; ideòque ipsorum juri non censeretur derogatum per generalem duntaxat Jurispatronatus laicalis derogationem: ipsáque provisio haberetur subreptitia.

XXIII. Finalia clausulæ ipsius verba: *Aliàs seu si litigiosum vel devolutum sit in* TOTUM, referuntur etiam ad superiora hæc verba: *Videlicet si laicorum* TANTUM: cum quibus faciunt hanc constructionem: Si laicorum *tantùm* derogatio fiat pro medietate; sed si non sit *laicorum tantùm*, sed partim laicorum, partim Clericorum tunc fiat derogatio *in totum*, quod significet particula *aliàs*.

Supponit enim Curia Romana, quòd Juspatronatus *mixtum* reputandum sit pro mero Ecclesiastico, quasi dignius trahere debeat ad se minùs dignum. At hisce in partibus quoad derogationem, potiùs reputatur *laicum*; saltem catenus ut nunquam cum præjudicio laici ei derogari queat, ut suprà notavimus.

XXIV. Verba sequentia, *seu litigiosum*, indicant, quòd Papa possit & intendat derogare Juripatronatus, si sit *litigiosum* etiam *in totum*: sed nec hoc in Gallia aut in Belgio receptum est: sed Patroni etiam lite pendente præsentant.

XXV. Verbum *devolutum* indicat, quòd si per negligentiam Patroni, juxta juris dispositiones, jus conferendi esset devolutum ad Papam, intendat Papa Juripatronatus derogare, etiamsi *devolutio* non sit expressa.

XXVI. Post has clausulas sequitur in signatura: *Ac statutorum primò dictorum cæterorumque omnium quomodolibet contrariorum latissimè* (supple) *in litteris extendendorum.*

Hæc generalis clausula continet derogationem statutorum quæ possent provisionis effectum impedire. Sed cum tantum sit generalis, nihilque nominatum exprimat nullum præjudicium facit juri tertii, quod ex statutis posset prætendi, uti rectè notat Gastellus *pag.* 234.

XXVII. Si provisio sit expedienda in *forma dignum*, ponitur post clausulas prædictas, *Committatur*. quo significatur Officialibus Curiæ, ut expediant Litteras vel in forma *dignum antiqua* vel *novissima*; prout materia exigit; ejusque executio committatur Ordinario aut alteri juxta stylum, pro materiæ exigentia committatur.

XXVIII. Hæc forma continet clausulam, de qua quidem nihil est in Signatura expressum; sed in litteris exprimi debet: *Dummodo tempore datæ præsentium non sit specialiter alteri jus quæsitum.*

XXIX. Huic clausulæ respondet Regula 18. Cancellariæ *De non tollendo jus quæsitum*, quæ hodie exprimitur his verbis. „Item, ne per varias, quæ pro commissionibus „seu mandatis & declarationibus habendis in causis plerúmque fiunt suggestiones, justitia postponatur, idem „D. N. decrevit & declaravit suæ intentionis fore, quod „deinceps per quamcunque signaturam seu concessionem, „aut gratiam, Litteras Apostolicas pro commissionibus, „seu mandatis, aut declarationibus hujusmodi, etiamsi „motu proprio ex certa scientia, ac etiam ante motam „litem à Sanctitate sua emanaverint, vel de ejus mandato „faciendas, nulli jus sibi quæsitum quomodolibet tollatur.

XXX. Monet Chokier ad hanc Regulam *n.* 5. eam pleniorem factam per Paulum III. qui statuit illius effectum producendum *ad quamcunque commissionem, sive mandata, aut declarationes, etiamsi motu proprio, & ex certa scientia, ac etiam ante motam litem à* Sanctitate *sua vel ejus mandato emanaverint.*

Quæ verba ideo inserta sunt regulæ, ut latissimè fieret ejus interpretatio, ne jus alteri quæsitum per quamcunque Papæ concessionem tolleretur, inquit Chokier *num.* 6.

XXXI. Dein *n.* 7. refert, Auditores Rotæ aliquando resolvisse, verbum *quomodolibet* positum in fine regulæ referendum non ad verbum *tollatur*, sed ad verba, *jus quæsitum*; sicque comprehendit jus qualecunque & cujuscunque generis directi vel indirecti, & etiam impropriè sumptum, etiam minimum.

XXXII. Cùm igitur Papa non velit per suam provisionem tollere jus alteri quæsitum, sequitur altera clausula, *vocatis qui fuerint vocandi*; ut nimirum cognoscat, an jus alteri alicui sit quæsitum, antequam provisionem faciat, aut Provisum in possessionem inducat.

XXXIII. Verum hæc clausula, uti & aliæ connexæ V.G. *amoto quolibet illicito detentore*, quæ ipsi Commissario vel executori tribuunt cognitionem ipsius causæ sive in petitorio sive possessorio, hic, uti & in Gallia sine effectu est; eò quod controversia super possessorio in materia Beneficiali decidenda sit coram Senatu Regio, idque semper in Litteris *Placeti* exprimatur, in petitorio autem coram judice ordinario Beneficii, vel judicibus Synodalibus delegatis in partibus: idque postquam possessorium plenè fuerit evacuatum, uti notat Fevretius De Abusu *lib.* 3. *c.* 4. *n.* 18.

XXXIV. Deinde monet, quòd Ordinarius teneatur dare litteras vulgò *Visa*, si ipsum provisum prævio examine deprehendat capacem, absque ulla discussione causæ præter examen super capacitate providendi: quia Ordinarius in hoc casu tantùm censetur Executor quoad solum examen super capacitate Provisi ad beneficium, de quo agitur.

XXXV. Hæ sunt præcipuæ clausulæ, quæ provisionibus Romanis inseri consueverunt; notatque Chokier ad Regulam De non tollendo jus quæsitum *n.* 15. „quod omnes „clausulæ de stylo & consuetudine apponi solitæ, habean„tur pro appositis, etiamsi non exprimantur.

XXXVI. Signatura, uti & litteræ concluduntur per appositionem *Datæ*, quæ per *Datarium*, seu ejus substitutum apponi consuevit; de qua actum est *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. ubi unà notatum fuit, primò solere apponi *parvam datam*, ac dein extensam, & circa parvam datam esse Gallorum speciale privilegium.

CAPUT VI.

De Placeto Regio super Provisionibus Apostolicis.

1 *Ecclesia in promulgandis legibus & mandatis suave Divinum regimen imitatur.*
2 *Non semper in hisce Divinum lumen S. Pontifici adest.*
3 *Patiuntur Pontifices, ut leges ipsorum, antequam recipiantur, revideantur.*
4 *Id potiore jure in Provisionibus Beneficialibus, quàm legibus obtinet.*
5 *Antiqua Belgii consuetudo requirit* Placetum *Regium pro executione Provisionis Pontificiæ.*
6 *Hanc consuetudinem inter Jura Belgarum retulit Guicciardinus.*
7 *Eadem est in Gallia & Hispania consuetudo.*
8 *Consuetudo hæc quoad Provisiones Beneficiales per Principum Edicta firmata.*
9 *Gubernatrix Belgii scripsit, Litteras Provisionis Nuntii Apostolici deberi placitari.*
10 *Idipsum edixit Philippus II.*
11 *Idipsum Litteris Nuntiorum insertum.*
12 *An hæc Edicta quoad Nuntios hodie observentur?*
13 *Scopus* Placeti.
14 *Supplica pro* Placeto *communicatur Procuratori Regio; & quare?*
15 *Quid fiat illo audito.*
16 *Concessio* Placeti *non derogat juri privatorum.*
17 *Clausula conservatoria juris tertii* Placeto.
18 *Clausula à Senatu Brabantiæ adjici consueta.*
19 *Clausula hæc ostendit, quòd Principes neminem citra juris ordinem jure suo privari velint.*
20 *Id conforme juramento à Principibus Belgii præstari solito.*
21 *Clausula* Placeti *evincit, Executores Bullarum non posse de Beneficiis judicare.*
22 *Placitum subinde annuitur cum limitatione, vel modificatione.*
23 *Modificationes adjiciendæ Provisionibus Beneficiorum Parochialium.*

24 Fre-

34 *Frequentia similium modificationum exempla.*
35 *Notabilis clausula addita à Concilio Sanctiore.*

I. RECtè nuper notavit Auctor Tractatûs De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ *lib. 2. c. 3.* Solemne esse Ecclesiæ, ut in gubernandis Fidelibus, „ Divinum regimen „imitetur, nec solùm attingat à fine usque ad finem fortiter, sed etiam disponat omnia suaviter. Itaque honoris „Principibus debiti meminit, illorum jura servat illæsa, „ordinem & dignitatem Episcoporum veneratur, populorum studia, & usus attendit, omniáque ita ponderat ut „consensum, & obedientiam potiùs obtineat, quàm extorqueat; amore alliciat, quàm timore impellat: nec „infirmitati solùm parcit, sed interdum etiam malitiæ „cedit in iis, quæ cum Religionis periculo non sunt conjuncta.

II. Deinde subjungit: „ Verùm lumen illud S. Spiritûs „quod summo Pontifici adest, cum explicanda sunt fidei „mysteria, & tradenda morum præcepta, non perpetuò illi „hypocritarum fraudes, aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adversùs ambitiosorum importunitatem, Magnatum preces, suspecta Officialium „Consilia, immotum servat. Quid si, quod tamen sine „gravi sum famento suspicari nefas est, summus Pontifex „aliquo ulciscendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, „augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad „præcipiendum aliquid suæ potestatis limites transcendens, aut justitiæ repugnans? nec enim altitudo, & sanctitas solii sanctum facit, & à peccato securum. Num, si „quid hujusmodi contingeret, ab exequendo mandato „non liceret abstinere? Quod autem in mandatis singularibus, etiam in communibus legibus liceret, quamvis „longè difficilius legibus desit justitia, quàm præceptis „particularibus.

III. Ex his tanquam consequens infert: „ Possunt igitur „dissimulantibus etiam summis Pontificibus, expendi novæ leges, antequam recipiantur, ut si quæ prodierint, quibus non sit necesse, vel etiam expediens parere, suspendatur executio, ac suspensionis causæ significentur, dummodo id cum bona fide, reverentia debita, & intentione „sincera fiat.

IV. Quod si hujusmodi per sub vel obreptionem, aut particularium consuetudinum, privilegiorum aut jurium ignorantiam, aut aliquorum malitiam in generalibus legibus, quæ maturiùs expendi solent, contingere queant, quantò ampliùs in Provisionibus Beneficialibus, quæ ambitiosorum & avarorum fraudibus & importunitatibus, quin & imposturis, non rarò obtinentur.

V. Hinc antiqua ac notissima est Belgii nostri consuetudo & praxis, ut Bullæ ac Diplomata Pontificia, præsertim in materia Beneficiali, executionem habere nequeant, neque in judicio proferri, nisi prius super earum executione habeatur consensus Regius per litteras, quas vulgo hic dicimus, Litteras *placet*, vel *placeti*, Gallis autem dicuntur *pareatis*.

VI. Hinc jura Belgarum describens Ludovicus Guicciardinus ait: „ Quod res Ecclesiasticas attinet, eadem ferè „habet cum Pontifice Maximo Princeps in hac Ditione „sua conventiones, quas in Regno suo Rex Galliarum.... „nec beneficium ullum aut gratiam potest conferre, nec „expedire in hanc terram diplomata, aut quid aliud tale, „quod effectum sortiatur, absque Principis quidem, vel „Conciliorum ejus *placeto* atque consensu.

VII. Eam esse ustatam & notoriam praxim Regni Galliæ, ut provisiones beneficiales executioni non mandentur sine litteris *Pareatis*, notius est, quàm ut probari debeat.

In Hispania quoque litterarum Apostolicarum executionem differri, ac *suspendi Regii prætorii decreto & auctoritate*, testis est Covarruvias *pract. qq. cap. 35. num. 6.* rationem subjiciens: „ Ut Maximus Christi Vicarius (ait) interim certior fiat, quot & quantis afficiatur incommodis, „& gravaminibus Respublica ista propter multa, quæ ab „ipso falsis precibus & suggestionibus impetrantur, quæ „minimè Sanctissimus Pontifex foret concessurus, si per „sinceram justámque narrationem certò sciret, quid spirituali, Ecclesiastico, & temporali hujus regni, & Principatus rectò regimini sit conducibilius.

VIII. Plura sunt Principum Edicta, quibus hic usus, nominatim quoad Provisiones Beneficiales stabilitur, & inviolabiliter observari præcipitur. Nam uti notat Zypæus in Jure Novo *tit. De Constitutionibus num. 5.* Beneficialia Diplomata, subreptione, gratiâ, & sordibus sæpe obtinentur. Supra *tit. 23. cap. 1. num. 38.* meminimus Edicti Philippi Pulchri de 20. Maji 1497. quo admitti vetuit Beneficialia rescripta Curiæ Romanæ, nisi examinata, recognita, & probata fuerint à supremo Regio Senatu litteris *Placeti* Regii impetratis & expeditis.

IX. Maria Regens & Belgii Gubernatrix 9. Martii anno 1553. per litteras significavit Parlamento Mechliniensi, etiam litteras *Legatorum* sive *Nuntiorum* Sedis Apostolicæ continentes provisionem beneficiorum debere *placetari*, tametsi Facultates Nuntiorum fuerint placetatæ. Habentur hæ litteræ tomo 1. Edictorum Brabantiæ *lib. 2. tit. 1. cap. 9.* promittitúrque in iisdem litteris Edictum extensius super eadem materia.

X. Hoc edictum evulgatum est anno 1574. per Philippum II. Regem Hispaniarum, quo cavit, ne quis ullius argumenti Bullas, gratias, provisiones, indulta, aliáve mandata ex Urbe, aut a *Legatis* Pontificiis profecta, per Belgium executioni mandare ausus sit, nisi prius comprobata fuerint, vel in sanctiore Consistorio, vel in Concilio Brabantiæ, sub pœna proscriptionis & publicationis bonorum in contumaces. Ita refert Hubertus Loyens Tractatu De Curia Brabantiæ *cap. 29. tit. De Litteris Placeti.*

XI. Et in verificatione Litterarum seu Facultatum Cardinalis Caraffæ Legati *à latere* ad has Provincias cautum est, quod qui obtinuerint à Legato quamcunque provisionem, gratias aut Bullas, non poterunt iis uti, sine prævio obtento speciali *placeto* Regio, uti consuetum est fieri in omnibus Provisionibus & Bullis Apostolicis. Habentur litteræ verificatoriæ in libello continente Privilegia nominationum Lovaniensium, & diversa alia indulta nominandi ad Beneficia &c. impresso Leodii anno 1665. *pag. 137.*

XII. Zypæus loco supra citato, citatis prædictis litteris Mariæ Regentis dicit, quod illas quoad Nuntios Apostolicos *praxis non observet*: „ præsertim (ait) cum Nuntii nunc „apud Principes Belgicæ resident, & ante exercitium legationis litteras suarum facultatum eis exhibent. „ Et revera Nuntii passim solent dare rescripta delegationis Judicum in causis appellationum, quæ citra ullum Principis Placitum suam sortiuntur hisce in Provinciis executionem; uti & litteras dispensationum super aliquibus impedimentis Matrimonii aliisque, ad quæ ipsorum auctoritas se extendit: at si beneficia conferendi auctoritate uterentur, haud credo, quod provisiones ipsorum sine *placeto* admitterentur.

XIII. Porrò scopus seu finis hujus *placeti* non est, legitimas Pontificum provisiones infringere, aut earum executioni obicem objicere; sed præcavere, ut ne per sub vel obreptione, vel etiam fraudulenter impetratas vel potius extortas provisiones, jura Regia, ac vasallorum violentur, aut Provinciarum receptis ac stabilitis juribus, privilegiis & consuetudinibus, cum magna Reipublicæ seu politicæ seu Ecclesiasticæ perturbatione contraveniatur. Verba Bullæ ac Diplomata Pontificia revideri debent ab iis qui supremæ jurisdictioni causæ regiæ præsident, ut cognoscant, an nihil contineant, aut admixtum habeant quod rempublicam lædere possit, *in quo omnis placeti vis consistit*, inquit Hubertus Loyens loco citato, & supra ex Covarruvia quoque vidimus.

XIV. Hinc moris est, ut libelli supplices pro impetrandis litteris *placet* super Bullis Romanis, communicentur *Procuratori Regio* seu Officio Fiscali; utpote cujus partes sunt nomine Regis invigilare, ne quid admittatur quod Rempublicam turbare vel lædere possit.

XV. Audito autem Officio Fiscali, tum Senatus examinat an *placetum* sit annuendum vel denegandum. Si enim nihil deprehendat, quod juribus Regiis deroget aut reipublicæ temporali, vel spirituali noceat, aut inveteratas Patriæ consuetudines, & jura infringat, executionem permittit: Sin autem aliquid prædictorum meritò vereatur, *placetum* denegat, aut saltem differt, quoadusque propius de sensu Bullæ, rerum circumstantiis, aut mente Pontificis constiterit & instructus fuerit ipse regius Senatus.

XVI. Porro sicuti scopus impetrationis *placeti* regii prævie ad executionem Bullarum Pontificiarum, est præcavere, ne quid sub obtentu similium Bullarum irrepat, quod publicum regimen, seu politicum seu Ecclesiasticum turbet, aut jura regia, vel provinciarum inveteratas consuetudines convellat, ita obtentum *placetum* hoc unum operatur & declarat quod in Bulla nihil illorum occurrat: ideoque Rex, cujus partes sunt jura publica sua auctoritate tueri, executioni illius obsistere nolit.

Si verò privatus quispiam per executionem Bullæ jus suum lædi existimet, huic *Placetum* Regium non officit: utpote sola jura publica attingens; privatis verò quibusque jus suum conservans, eisque integrum permittens, jus suum coram legitimo judice prosequi.

XVII. Ut id certiùs constet, nullúsque dubitandi locus relinquatur, solet ipsis litteris *Placeti* adjici hæc clausula finalis: *Salvo jure partis quæ opponere poterit quidquid opponendum judicaverit.*

XVIII. Senatus Brabantiæ nomine Regis litteras *Placeti* annuens, hanc cautionem addit, quod » si occasione hujus »provisionis quæstio incidat, ea instituenda & agitanda sit »in possessorio quidem coram ipso Senatu Brabantiæ; in »petitorio autem coram Judice Ecclesiastico competente »in Brabantia residente. Et si quæstio per appellationem »ad Curiam Romanam foret devoluta, tunc ea coram ju-»dicibus

»dicibus Delegatis & competentibus atque itidem in Bra»bantia residentibus prosequenda erit.

XIX. Hic luculenter ostenditur, Regis voluntatem haud esse, ut subditi sui prætextu Bullarum, aut Placeti super earum executione concessi, per viam *facti*, sive extra Juris ordinem, per Provinciarum inveteratos mores & privilegia stabilitum, suis juribus priventur, aut lædantur.

XX. Id conforme est juramento, quo Principes Belgii in sua inauguratione se astringunt, quòd neminem subditorum tractabunt, aut tractaturi sinent, præter ordinem Juris singularum civitatum & tribunalium, ubi materia incidens agitari debebit.

XXI. Hæc cautio insuper ostendit, clausulam Signaturæ, sive Bullæ, quâ designantur Executores, qui de causâ sive in *possessorio*, sive *petitorio* cognoscant, hisce in partibus nullius aut exigui esse effectus; quemadmodum hoc titulo *cap.* 4. notavi.

XXII. Subinde inspectis Bullis sive litteris provisionis judicatur earum quidem executionem non omninò impediendam, aut *Placetum* negandum: sed concedi posse cum quibusdam limitationibus vel modificationibus, non ut authoritati Apostolicæ aut ejus Provisionibus aliquid detrahatur, sed ut earum executio cujusque Provinciæ juribus, consuetudinibus, & publico regimini accommodetur.

XXIII. Edicto Caroli V. 20. Octobris 1541. cavetur, ut in omnibus litteris *Placeti*, concedendis super executione Bullarum sive Provisionum Apostolicarum de Beneficiis Curatis & Ecclesiis Parochialibus inseretur, quod impetrans tenebitur residere in loco suæ Curæ, nec possit per alium jubere eam exerceri.

Eodem Edicto mandatur Litteras Placeti non concedi super privilegio non residendi in Beneficiis curatis, nec super dispensatione in ætate, aut inscitia idiomatis; vel concessione coadjutoriæ præbendarum, aliorumque simplicium Beneficiorum. Habetur Edictum volum. 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 3. *Rubrica* 1.

XXIV. Placeto ejusdem Caroli V. super usu privilegiorum nominandi, quæ à Sede Apostolica Facultate Artium in hac Universitate Lovaniensi concessa erant, plures articuli inserti sunt, quibus usus illorum Privilegiorum certis legibus & limitibus circumscribitur.

Si Conciliorum Registra revolvantur, infinita propemodum reperientur *Placeta*, quibus executio Bullarum sub nonnullis limitationibus aut modificationibus, Provinciarum & Ecclesiarum juribus & privilegiis accommodatis conceditur.

XXV. Notandum, quod refertur in Registro Ms. Archiepiscopatus Mechliniensis *Cent.* 3. *art.* 19. Cùm quidam anno 1624. postulasset in Concilio Sanctiori Litteras *Placeti* super Bulla provisionis Beneficii vigore factæ resignationis, quæ unà continebat derogationem *Regulæ de* 20. diebus datum fuit *Placetum* adjecta hac clausula: Sine præjudicio juris Contendentium, qui rationes suas hactenus deductas poterunt allegare coram Judice competente sive in possessorio, sive in petitorio: ita tamen, ut si decisio causæ dependeat à puncto derogationis Regulæ *De* 20. *Diebus* in Bulla contentæ, Judices nihil resolvere poterunt, nisi priùs Regem consuluerint adjecto proprio judicio. Idipsum in eodem Concilio Privato resolutum fuit 19. Junii 1646.

TITULUS XXV.

De Jure Patronatûs.

CAPUT I.

De Origine Juris Patronatûs, & de Advocatiis Ecclesiarum.

1 *Nomen* Patroni, *uti hodie sumitur, multis sæculis ignotum.*
2 *Res tamen significata non ignota fuit.*
3 *Fundatoribus olim tributa, quæ hodie patronis competunt.*
4 *Jura quædam honorifica olim Fundatoribus data.*
5 *Nomina Fundatorum Ecclesiis inscripta; quin eorum nomine appellata.*
6 *Ante sæculum* 6. *Jus Præsentationis competiisse Fundatori nonnullis visum.*
7 *Jus illud sæculo* 5. *competiisse Episcopo Fundatori, certum est.*
8 *An etiam laicis Fundatoribus?*
9 *Tempore Justiniani Imp. præsentatio Fundatoribus laicis competebat.*
10 *Competebat etiam eorum hæredibus.*
11 *Sæculo* 7. *illud jus erat receptum in Hispania.*
12 *Fundatoribus erat jus petendi alimenta.*
13 *Erat ipsis & eorum hæredibus jus defensionis.*
14 *Ob hoc jus defensionis Fundatores appellati sunt Advocati, Patroni, & Defensores.*
15 *Præter Fundatores fuerunt jam pridem speciales Defensores.*
16 *Sæculo* 5. *hujusmodi Defensores petiti à Concilio Carthaginensi.*
17 *His Defensoribus semper licebat ingredi locum judicii.*
18 *Assumebantur ex numero Scholasticorum seu Causidicorum.*
19 *Hi postmodum dici cœperunt Advocati.*
20 *Defensores primitùs in causis Civilibus Ecclesiis patrocinabantur.*
21 *Sequentibus sæculis assumpti viri potentiores qui Ecclesias contra oppressiones defenderent.*
22 *Horum Advocatorum fit mentio in antiquis legibus Longobardorum.*
23 *Ratio constitutorum Advocatorum.*
24 *Otho I. Imp. ad instantiam Fundatoris Abbatiæ Gemblacensis dat ei in* Advocatum *Comitem Lovaniensem: & ubi Episcopus Advocatiæ exprimitur.*
25 *Advocati etiam jus dicebant.*
26 *Advocatis sua jura assignabantur.*
27 *Advocati variis prætextibus plura extorquebant.*
28 *Advocati suas Advocatias aliis in feudum dabant; & Subadvocatum constituebant.*
29 *Plures subinde Subadvocati constituti: sed ne numerus excresceret, cavebant Fundatores.*
30 *Jura Subadvocatorum limitabantur.*
31 *Propter Advocatorum excessus libertatem non habendi, vel eligendi* Advocatum *Monasteria desiderarunt.*
32 *Id exemplis ostenditur.*
33 *Interdum ipsi Principes sibi Advocatiam reservabant.*
34 *Advocatia omnium Ecclesiarum ab Imper. delata Duci Brabantiæ.*
35 *Concordatum inter Prælatos & Ducem Brabantiæ super juribus Advocatiæ.*
36 *Hujus Advocatiæ reliquiæ.*
37 *Quod remedium, ne Advocati Ecclesias in rebus temporalibus graventur.*

I. NOmen ipsum Juris Patronatûs eo sensu, quo accipitur sub titulo Decretalium *De Jure Patronatûs*, & hodie passim à Canonistis & Theologis intelligitur, non reperitur apud antiquos Auctores Canonum & Legum, ait eruditus Franciscus Florens in tractatu de antiquo Jure Patronatus: monetque nomen *Patroni*, quod in *Cap.* 1. & 2. *De Jure Patronatûs* apud Gregorium extat, deesse in *Collectione prima* & in *integris Canonibus*, qui extant in Concilio Cabilonensi 2. sub Carolo Magno, & Triburiensi sub Arnulpho. Fuit autem hæc dictio *Patroni* addita à Raymundo Decretalium Collectore, facilioris intellectus causâ: quia ætate Raymundi nomen *Patroni* in ea significatione, quam hodie habet, invaluerat.

II. Verùm, licèt nomen *Patroni* in hodierna significatione ignotum esset, res ipsa tamen non erat omnino incognita; adeo ut hic applicari queat illud S. Augustini Tractatu in Joannem: « Quamvis Parochia & Monasteria novis nominibus appellata sint; res tamen ipsæ ante nomina fuerant.

III. Fundatoris enim & fundationis nomine Veteres quidem utebantur, at ea ferè iis tribuebant jura, quæ ipsis hodie Patronis tribuuntur. Non quidem, quòd hodierna Patronorum jura pristinis Ecclesiæ sæculis nota, & secundum modernam disciplinam ordinata fuerint, quod nonnulli sensim accidit, sed quòd in antiquis Canonibus ac monumentis occurrant multa, quæ ipsum Jus Patronatûs, licèt non nomine, reipsa tamen in hodierna etiam acceptione notum fuisse ostendunt; ipsiusque initia & progressum satis probant.

IV. Imprimis legimus primis sæculis, jura quædam honorifica ipsis Ecclesiarum Fundatoribus fuisse concessa ex virtute *gratitudinis*, uti loquitur Guillelmus Parisiensis *lib. De Moribus capite* 9. Et Alexander III. in *Caput* 24. *De Jure Patronatûs* in prima collectione apud Antonium Augu-

Augustinum, ait, Sanctos Patres aliqua Patronis reservâsse, *quæ planè observentur.*

V. Sic legimus, nomina & elogia Fundatorum in eorum Ecclesiis solemniter sub initium seculi 5. fuisse inscripta; uti testis est, qui sub id tempus floruit S. Paulinus *epist.* 10. & 12. quin & à Fundatoribus cœperunt, etiam antiquissimis temporibus, ipsæ Ecclesiæ nomen suum mutuare; atque titulus Ecclesiæ nomen Fundatoris præferre. Unde inter titulos, sive Basilicas Romanæ Ecclesiæ numerantur Basilica Constantiniana, titulus Damasi, titulus Equitii, titulus Pastoris, titulus Vestinæ, titulus Eudoxiæ, titulus Lucinæ & Fasciolæ; nomine petito à Fundatoribus, sive masculis sive fœminis.

Hæc Florens loco citato, qui pluribus exemplis aliarum Ecclesiarum, quæ à nomine Fundatorum jam pridem appellatæ sunt, idipsum confirmat: notátque, quod is solus honor Patrono, ut de nomine ejus Basilicæ, id est, Ecclesiæ, Oratoria, Monasteria denominarentur, ab initio videatur attributus. Hinc tamen mox quædam alia jura honorifica accessisse patebit ex dicendis *cap.* 6. ubi de hisce juribus tractabitur.

VI. Quin & jus nominationis seu (uti hodie vocatur) *præsentationis* à seculo 4. aut saltem initio 5. Fundatoribus delatum fuisse, credit Franciscus Le Roy Antecessor Aurelianensis in Prologomenis ad titulum *De Jure Patronatûs cap.* 2.

VII. Probare id videtur *Canon* 10. Concilii Arausicani I. anno 441. in quo decernitur, Episcopum non esse prohibendum in alieno territorio Ecclesiam ædificare, « servatâ »(ait) *ædificatori* Episcopo hac gratiâ, ut quos desiderat »Clericos in re sua videre, ipsos ordinet is, cujus territori»um est; vel si ordinati jam sint, habere acquiescat.

Quin hic Episcopo ædificatori jus planè simile juri hodierno præsentationis reservetur, negari nequit: adeòque jus illud jam seculo 5. Fundatoribus deferri cœpisse constat.

VIII. Sed id specialiter Episcopo ædificatori indultum fuisse credit Franciscus Florens, eò quòd idem Canon loquens de Secularibus Ecclesias ædificantibus, nihil illis simile annuat. Imò quòd *Can.* 49. Concilii Arelatensis II. an. 451. eundem Canonem confirmans addita hac clausula: « Et si quid Ecclesiæ fuerit ab Episcopo *conditore* collatum, is in »cujus territorio est, auferendi non habeat ex hoc potestatem. *Hoc solùm ædificatori Episcopo credimus reservan»dum:* « quasi ex professo ædificatorem alium præter Episcopum ab hac gratia excludat. Ita Florens.

Verùm si rectè verba expendantur, nescio, an ipse laicus ædificator eo Canone submoveatur. Quidquid sit, id inficias ibit nemo, quin hisce Canonibus ut minimùm fundamentum juris *præsentationis*, quod potiorem ipsius juris Patronatus portionem constituit, fundamentum positum sit.

IX. Cùm enim Episcopo gratia hac ratione ædificatæ Ecclesiæ in aliena Diœcesi data esset, vix fieri potuit, quin hoc exemplo idem jus ad alios Fundatores, eadem suadente ratione, extenderetur.

Et sanè sæculo 6. sub Justiniano Imperatore, Monasteriorum, Xenodochiorum, & Ecclesiarum Fundatoribus competiisse jus designandi Administratores, Præfectos, & Presbyteros, manifestum est ex *L.* 46. *Cod. De Sacros. Eccles.* & variis Justiniani Novellis; ac notanter *Novella* 57. *cap.* 2. ubi jubet à Fundatoribus *idoneos* in Ecclesiis, quas fundaverint, nominari & eligi non quidem quoslibet indifferenter, sed dignos ex Episcopi Diœcesani judicio & examine probandos: *Ut non* (ait) *profanentur sancta Dei, sed intacta hac & inessabilia tremendaque constituta, sanctè, & Deo amabiliter & venerandè tractari.*

X. Idipsum inculcat *Novella* 123. *c.* 18. qua non tantùm Fundatoribus, sed etiam eorum hæredibus permisit, ut Clericos denominent & eligant: idoneos verò nominatos ab Episcopis ordinari & consecrari vult.

XI. Jus illud in Hispania quoque sæculo septimo stabilitum fuisse, evincit Decretum Concilii Toletani IX. quo decernitur *Can.* 2. « ut quamdiu earundem Fundatores »Ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem »locis curam permittantur habere sollicitam, & sollicitudi»nem ferre præcipuam; atque *Rectores* idoneos in iisdem »Basilicis iidem ipsi *offerant* Episcopis ordinandos. Quòd »si tales forsan non inveniantur ab eis, tunc quos Episco»pus loci probaverit Deo placitos sacris cultibus instituat, »cum eorum conniventia servituros. Quod si spretis eis»dem Fundatoribus Rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit »esse, & ad verecundiam sui alios in eorum loco, quos ii»dem ipsi Fundatores condigne elegerint ordinari. « Re»fertur à Gratiano *Can.* 32. *caus.* 16. *q.* 7.

XII. Qui & ibidem *Can.* 30. ex Concilio Toletano IV. *Can.* 37. refert statutum, ut Fundator ad egestatem redactus ab Ecclesia alatur, de quo jure infrà *cap.* 6.

XIII. Ex citato Concilio Toletano *Can.* 1. & 2. videmus, eo tempore Fundatoribus, eorùmque hæredibus jus fuisse animadvertendi in conservationem locorum à se vel parentibus in Ecclesiam collatorum: « Filiis vel nepotibus »ac honestioribus propinquis ejus qui construxit, vel di»tavit Ecclesiam, licitum sit hanc bonæ intentionis habere »solertiam, ut si Sacerdotem, seu Ministrum aliquid ex col»latis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis »honestæ conventione compescant, aut Episcopo vel judi»ci corrigenda denuntient. Quod si talia Episcopus agere »tentet, Metropolitano ejus hæc insinuare procurent. Si »autem Metropolitanus talia agat, Regis hæc auribus inti»mare non differant. « De hoc Jure Fundatorum latiùs agemus infrà *cap.* 6.

XIV. Illud interim hìc notandum, ex hac tuitione & patrocinio Ecclesiarum sive rerum ad eas spectantium, nomen *Patroni*, Defensoris, Advocati & Custodis Fundatoribus datum fuisse; hodiéque passim jura, quæ olim Fundatoribus data fuerunt, Patronis tanquam Fundatoribus tributa esse: adeòque sensim nomine Fundatoris quasi obliterato, nomen Patroni solùm retentum esse.

XV. Id nihilominus negari non potest, primis & mediis sæculis datos fuisse Ecclesiis speciales Defensores, qui & dein Advocati dicti sunt, sed à Fundatoribus, & modernis Patronis planè diversos.

XVI. Sub initium sæculi 6. Patres Africani in Synodo Carthaginensi resolverunt, ut eorum Legati « peterent ex »nomine omnium Provinciarum à gloriosissimis Imperatoribus, ut dent facultatem *Defensores* constituendi *Scho»lasticos*, qui in actu sunt, vel in munere defensionis cau»sarum, ut more Sacerdotum Provinciæ, iidem ipsi, qui »*defensionem* Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem »pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas flagitaverit, »vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria sug»gerenda, ingredi Judicum secretaria. « Finalia verba Codex Græcorum expressit: *Secreta judiciorum ingredi.* Ut autem notat Zonaras ad hunc Canonem, *Secretum* apud Latinos est *judicii locus.*

XVII. Postulant ergo Patres Africani, ut eorum Defensores semper possint ingredi *locum judicii*, sive ut possint habere accessum ad judicem, & causarum expeditionem.

XVIII. Præterea petunt, ut Defensores constituere queant ex Ordine *Scholasticorum*, id est, Caussidicorum more *Sacerdotum Provinciæ.* Erant enim inter ipsos Gentiles, Sacerdotes *Provinciales* sive *Provinciæ*, quorum Curæ suberant templa, atque sacra in Deorum templis peragenda. Hi autem in Africa eligebantur ex ordine Caussidicorum ex Constitutione Constantii in *L.* 46. *Cod. Theod. De Decurionibus.* Patrum postulatis annuit Imperator, permittens, ut more Sacerdotum Provinciæ, *Defensores* Ecclesiarum ex numero Scholasticorum eligerentur, Constitutione relata in *L.* 38. *Cod. Theod. De Episcopis.*

XIX. Hi Defensores postmodum dici cœperunt *Advocati*, uti legitur in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *c.* 397. « Pro Ecclesiarum causis ac necessitatibus eorum, »atque servorum Dei, Executores, vel *Advocati* seu *Defen»sores*, quoties necessitas ingruerit, à Principe postulentur.

Et hinc fortè invaluit, eos omnes appellari *Advocatos*, qui alium quoquomodo defendunt, uti monet Franciscus Le Roy in dictis Prologomenis *cap.* 10.

XX. Interim ex citato Canone Africano patet, Defensores præcipuè assumptos, ut in causis *Civilibus* defensionem & patrocinium Ecclesiarum susciperent, essentque uti hodie loquimur, Ecclesiarum speciales *Caussidici* seu *Advocati*: & ipsi pro Episcopis & Clericis in judicium comparerent, & causas prosequerentur; quod minùs conveniens Episcopis & Clericis credebatur: de quo plura habentur apud Du Cange in Glossario, verbo, *Advocati.*

XXI. Porrò cum successu temporis compertum esset, Ecclesias frequenter ampliùs potentiâ, quàm facundiâ pro rerum suarum conservatione adversùs potentum ac divitum oppressionem indigere, cœperunt non ampliùs è Scholasticis, sed è Proceribus & Optimatibus Defensores Ecclesiarum eligi: qui ob defensionem & patrocinium Ecclesiis impendendum, exemplo pristinorum Defensorum, dicti quoque fuêre *Advocati*: atque hi sunt, qui à recentioribus Scriptoribus vocantur *Ecclesiarum Advocati, Vicedomini, Custodes, & Guardias* habentes, qui omnes junguntur in *Cap.* 23. *X De Jure Patronatûs.*

XXII. De his Advocatis extat specialis titulus 47. *lib.* 2. *Legum Longobardorum*, qui inscribitur, *De Advocatis & Vicedominis*: atque *cap.* 5. « Omnibus Episcopis, Abbatibus, »cunctoque Clero omnino præcipitur, Vicedominos, »Præpositos, *Advocatos* sive Defensores bonos habere, non »crudeles, nec cupidos, non perjuros non falsitatem amantes; sed Deum timentes, & in omnibus justitiam facientes vel diligentes.

XXIII. Dein *cap.* 9. ratio redditur cur expediat Clero hujusmodi Advocatos habere: « Quia Episcopi & universi »Sacer-

»Sacerdotes ad *solam* laudem Dei, & bonorum operum »act onem constituuntur.

XXIV. Ipsi Fundatores, ut magis cautum esset rebus Monasteriorum aut Ecclesiarum, interdum Advocatum designabant, eúmque auctoritate Principis confirmari petebant. Exemplum illius occurrit apud Miræum in Codice *piarum donationum cap.* 32. ubi refertur diploma quoad instantiam S. Wiberti Fundatoris Monasterii Gemblacensis, Otho I. Imperator & Rex Lothariensis & Francigenum dedit Advocatiam « ipsius Abbatiæ ad Gemblones Lam»berto Comiti Lovaniensi, viro forti & bellicoso, (ait) vice »nostrâ, contra omnium inquietationem, adjutor eorum »sit ac defensor.

In ipsa præfatione idem Advocatiæ scopus exprimitur his verbis: « Ne aliquando sæcularis potentiæ homines ali»quâ persuasione, vel injustâ dominatione perturbent qui»etem Fratrum.

XXV. Advocati autem non tantùm Monachos & Ecclesias ab infestationibus & irreptionibus defendere debent; sed insuper ipsis, nec eorum colonis & aliis eorum subditis justitiam administrare; uti multis ostendit Du Cange in Glossario, verbo, *Advocati*; & passim in omnibus fundationum antiquarum diplomatibus indicatur.

XXVI. Ne porrò *gratis* judicia seu placeta tenere viderentur, certa jura ipsis constituta fuêre, ac ordinariè tertia pars *bannorum* sive mulctarum, quæ in reos sive injustè litigantes decernebantur, ipsis concessa fuit.

Reperitur apud Miræum in Codice piarum donationum *cap.* 95. charta Conradi Imp quâ anno 1145. confirmat Marsnam & alia prædia Monasterio S. Remigii Remensis donata. In hac charta dicit Imperator: « Nostræ discretio»nis est, legaliter providere tam legitimum Monachis Ad»vocatum, qui potius prodesse noverit, quàm obesse, po»tiùs alodium tueri, quàm vastare.

Tum deinde describit quid *Advocatiæ* debeatur: atque inter alia ait: « In talibus scilicet *Placitis* generalibus, quan»tumvis servitium determinatum, *tertiam* pecuniæ par»tem, in talibus *placitis* generalibus acquisitæ, recipiet Ad»vocatus... Si effusio sanguinis, seu banni infractio, seu la»trocinium infra alodium emerserint placitare non poterit »Præpositus sine Advocato; & exinde tertiam partem reci»piet Advocatus. « Pluribus hæc ostendit Du Cange loco citato, ac dein notat, quod Ecclesiarum Prælati, dum hæc tenebantur *Placita* sive judicia, Advocatis & eorum famulis certa ac definita cibaria exhibere tenerentur.

XXVII. At Advocati hisce non contenti, variis prætextibus jura augebant, variásque taxas exigebant; ipsáque Monasteria & Ecclesias mirum in modum sæpe gravabant: & qui facultates eorum tueri debuissent, eas potiùs rapiebant & ex Defensoribus direptores facti videbantur.

Hinc in citata charta Conradi Imperatoris: « Exactiones, »tallias, quas quidam precarias, vel petitiones nominant, »vel accubitus vastatorios, Regia censura contradicit peni»tus Advocato. « De hoc excessu Advocatorum sub idem tempus scilicet sæculo 12. querelæ passim in Pontificum, Conciliorum ac Regum, quin & Fundatorum diplomatibus occurrunt; ut videre est apud Du Cange loco indicato, quibus jungi potest Decretalis Lucii III. in *Cap.* 23. *X. De Jure Patronatûs.*

XXVIII. Quin & Advocati, præcipuè personæ illustres, advocationes suas aliis in Beneficium seu in feudum dabant Hujus exemplum occurrit in charta Adelberonis III. Metensis Episcopi, in quâ explicat jura ad Monasterii Trudonensis Advocatum, & Subadvocatum pertinentia, anno. 1065. ubi meminit cujusdam Odonis *eandem Advocatiam in Beneficio* habemus: apud Miræum in *Notitia Ecclesiarum Belgicarum cap.* 90. Et apud eundem in Diplomatibus Belgicis *lib.* 1. *cap.* 33. notum facit Balduinus Pius Comes Flandriæ quòd Advocatiam Monasterii Eihamensis sibi retineat, sed tamen Subadvocatum statuat Arnulphum de Aldenarda; cui *injungimus* (ait) *supplere vicem nostri, in parvis tantùm negotiis, nobis majora reservantes.*

Rationem præmiserat: « Sed qui vicini ejusdem Ecclesiæ »nonnullas molestias ei inferunt, pro quibus ad nos sæpe »recurrere vos oportet, nos verò circa curam nostri Prin»cipatus occupati de singulis minutis rebus non valemus ad »adjutorium vestrum venire, aliâ viâ aggressi sumus vobis »consultum facere.

XXIX. Cùm autem ejusdem Monasterii aut Ecclesiæ plura essent nonnunquam prædia à se invicem, & à Monasterio dissita, contingebat, prætextu facilioris tuitionis, ab eodem Advocato plures dari Subadvocatos; quorum numero non rarò Monasteria & Ecclesiæ haud modicè gravabantur: ideoque nonnunquam in ipsa fundatione numerus determinabatur.

Hujus rei testimonium suppeditat diploma Othonis I. Imp. quo constituit vice sua Advocatum Monasterii Gemblacensis Lambertum Comitem Lovaniensem, eâ adjectâ conditione, « ut Comes Lovaniensis nunquam in Advo»catiam Gemblacensem, præter *unum Subadvocatum* ha»beat: id est, ut donum hujus Advocatiæ à Rege (quimajor Advocatus est) plusquam ad *tertiam* manum nunquam »deveniat

XXX. Dein adjicit, quod « Subadvocatus in villis ad »Abbatiam pertinentibus nihil aliud juris habeat, nisi per »singulos annos de unaquaque domo denarium unum, gal»linam unam, avenæ sextarium unum.

XXXI. Verùm cum experientia quotidiana doceret, quòd neque Canones, neque Principum Edicta, neque Fundatorum leges sufficerent Advocatorum excessus comprimere; tandem Monasteria & Ecclesiæ vice privilegii habuerunt, à similibus Advocatis liberari; aut saltem posse pro suo arbitrio, quem vellent, Advocatum eligere; neque posse eum *Placitum* nisi invitatum tenere.

XXXII. Apud Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgicarum *cap.* 87. exhibetur diploma Henrici III. in quo deplorat, Nivellensem Abbatiam multis calamitatibus fuisse attritam, prædia multa à Comitibus fuisse occupata, quæ restitui mandat; ac dein subjungit: « Non sit ibi Advocatus »quisquam vel Comes, nisi quem Abbatissa elegerit; nec »requirat ipse Advocatus vel Comes aliquod judicium vel »placitum, nisi invitetur ab Abbatissa vel Præposito. Sit ab »omni potestate Comitis vel Advocati ulterius libera; nisi »invitentur justitiæ causa

Et quidem *cap.* 101. extat instrumentum dotationis Collegii Canonicorum Lensensis in Arthesia per Comitem Boloniæ, quo « liberam potestatem concedit Canonicis as»sumendi quemcunque voluerint Advocatum, qui tamdiu »& non ulteriùs, eorum rebus vel eorum causis præsit, *quam»diu* eis placuerit.

XXXIII. Videri etiam potest diploma Godefredi Barbati Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis, quo Montem S. Guiberti immunitate ac privilegiis anno 1123. honorat; atque inter alia decrevit, ut « Uno me excepto, nullus ibi quid»quam juris haberet; *Advocatum nullum*, nisi me susciperet, »Per Abbatem & per me, si necessitas exigeret componen»da componerentur, corrigenda corrigerentur. « Apud Miræum in Codice *Piarum Donation. cap.* 76.

Hic obiter notandum, quod ad Monasteria quæ ipsos Principes Supremos pro Advocatis seu Protectoribus habuêre alludat Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* à visitatione Episcoporum eximens *pia loca quæ sub Regum* IMMEDIATA *protectione sunt, sine eorum licentiâ.*

XXXIV. Refert Zypæus *Responso* 1. *De Jure Patronatûs n.* 15. quòd « Conradus II. Imp. Ducibus Brabantiæ jus Ad»vocatiæ concedat in omnes Ecclesias, & Ecclesiasticas per»sonas: earúmque bona in suo principatu existentium; sed »in gratiam ipsorum. Quia nimis grave eis esset propter »distantiam & paupertatem Regem ipsum adire. Ubi & hoc »ait, nulli licitum esse alicujus Ecclesiæ Advocatiam usur»pare, nisi banno Regio ad hoc esset institutus. Et infrà; »mandat ut nomine Imperii ita tueantur, & defendant; »ita *quod*, inquit, *ab ipsis nil per potestatem recipiant, aut exigant* »*præter jus Advocatiæ: quia Advocati non debent esse deprædatores,* »*sed Defensores Ecclesiarum.*

XXXV. Deinde *n.* 16. subjungit: « Cùm Duces Braban»tiæ progressu temporis plura exegissent sub Joan. III. an»no 1336. est transactum, ut per omnes simul Brabantiæ »Prælatos præstitis 1600. coreveis, quas angarias vocat, »& canum certorum dierum nutrimentis, ab omni ulte»riori onere essent liberi: *salvis coreveis recipi consuetis in ex»peditionibus, & cavalcaturis publicis, cùm eos guerram apertam »habere contigerit.*

XXXVI. Hujus Advocatiæ reliquiæ indubiè sunt, quod Prælati in Brabantia specialiter ipsum Ducem sive ejus supremum Senatum pro judice recognoscant. Et in Tabulis Legum Brabantiæ Joannis Ducis anni 1312. decernitur: « Insuper volumus, ut Monachi, Moniales, Presbyteri, & »qualescunque Religiosi, si quando offendatur, ad arbi»trium nostrum spectent.

« Hinc Carolus V. in instructione Præfecti saltuum, ve»natoris Brabant. seu *Warant-meester* anno 1545. ultim. »Febr. art. 1. asserit, quod ab omni ævo Dux Brabantiæ »fuit tutor & protector omnium Monasteriorum, & lo»corum piorum, & bonorum eorum in Brabantia, & per »dictum Venatorem ea defendit & protexit, & ideo idem »Venator omnes injuriantes ejus punire potest, & de om»nibus delictis in Monasteriis ab aliquibus eo venientibus »commissis cognoscere, & punire, excluso loci ordinario »Officiario, qui nequidem per præventionem punire po»test. Ut Conc. Braban. 1545. irritam declaravit compositionem à Majore de Merchten factam, cum quodam qui »silvæ Monasterii de Diligem inciderat seu truncarat; cu»jus correctio non erat sub ordinaria jurisdictione, sed »Principi *ut Advocato* Monasteriorum competit, qui eam »exerceret per d. Venatorem.

Hactenus Zypæus in Jure Novo tit. *De Foro competenti n.* 3. qui & ibidem subjicit, cur hæc tuitio nominatim Præfecto saltuum à Duce demandata sit: « Quæ res (ait) »originem

originem eam habuit, quòd primi Monachi & Regulares solerent in saltibus, & rure habitare, ut semoti à strepitu sæculari divinis contemplationibus liberiùs vacarent.

XXXVII. Porrò sicuti contra Abbates sæculares, & Commendatarios efficacissimum medium esse diximus *parte 1. tit. 22. c. 6.* si proventus Monasteriorum distribuantur secundùm intentionem Fundatorum; similiter nullum potentius remedium erit adversus excessus Advocatorum; quàm si proventus Ecclesiarum & Monasteriorum in usus pios & pauperum alimoniam impendantur. Dum enim Principes vident, bona à suis Majoribus donata juxta leges fundationis, & piam Parentum voluntatem distribui, incitantur, ut piæ Majorum suorum intentioni faveant, eamque adjuvent: at quando è converso vident, bona illa contra Fundatorum mentem in luxum & profanos usus insumi, incitantur, ut ea retrahant, aut saltem minus defendant; atque frequenter verificatur illud vulgatum: *Quod non capit Christus, rapit Fiscus.*

CAPUT II.

De varia Specie Juris Patronatus.

1 *Primis sæculis omne Jus Patronatûs erat ejusdem naturæ.*
2 *In Synodo VIII. videtur aliquod vestigium distinctionis.*
3 *Hodie aliud est laicum, aliud Ecclesiasticum; & notabiles utriusque differentiæ.*
4 *Non omne, quod competit personæ Ecclesiasticæ, est Ecclesiasticum.*
5 *Etiam competens Ecclesiastico ob donatos proventus Ecclesiasticos non est semper Ecclesiasticum.*
6 *Quid sit propriè Juspatronatus Ecclesiasticum?*
7 *Potest esse Ecclesiasticum, licèt ex fundatione laici habeat originem.*
8 *Descriptio Jurispatronatus laicalis.*
9 *Laicale etiam est, licet patrimonium acquisitum sit ex rebus Ecclesiæ.*
10 *In dubio potiùs censetur laicum, quàm Ecclesiasticum.*
11 *Juspatronatus laicale quando dicatur reale.*
12 *Hujus juris in Decretalibus frequens mentio occurrit.*
13 *Hoc jus originem habuit ex Oratoriis in Nobilium castris & villis constructis.*
14 *Nominatio Presbyterorum ad similia Oratoria primitùs non erat propriè* Præsentatio.
15 *Quomodo in veram præsentationem transierit.*
16 *Juspatronatus Ecclesiarum ruralium, & Minorum Capitulorum hinc originem sumpsisse videtur.*
17 *Quandonam Juspatronatus laicum dicatur* personale?
18 *Idem Beneficium subinde est Jurispatronatus laici & Ecclesiastici.*
19 *Aliquando laicus & Ecclesiasticus tantùm concurrunt divisim vel alternativè.*
20 *Simili casu utrumque Juspatronatus manet separatum.*
21 *Ecclesiasticus in suo turno non gaudet prærogativis laici.*
22 *Si laicus & Ecclesiasticus verè concurrant, erit Juspatronatus* mixtum.
23 *In mixto attenditur qualitas conservationi Jurispatronatus magis favens.*
24 *Si agatur de præscriptione, attenditur jus Ecclesiasticum.*
25 *Sæpiùs attenditur laicum ob hujus prærogativas.*
26 *Id procedit, licèt plures sint Ecclesiastici, & unus tantùm laicus.*
27 *Juspatronatus ad Beguinas, Confraternitatem laicam aut Ecclesiarum Æditnos spectans, quale sit.*
28 *Juspatronatus ad Universitatem Parisiensem pertinens declaratum fuit* laicale.
29 *Prædicta jura licet possint dici mixta, prævalet tamen qualitas laicalis.*

I. NOtant communiter Interpretes, multis sæculis unius duntaxat generis Juspatronatus fuisse; neque differentiam ullam inter Ecclesiasticum & laicum in antiquis Canonibus, vel Novellis Justiniani notam esse: sed divisionem Juris Patronatus in Ecclesiasticum & laicum, & differentias inter utrumque sensim labentibus sæculis, non tam Canone, quàm consuetudine invaluisse; uti infrà *cap. 5.* ostendetur.

II. Aliquod vestigium distinctionis videtur occurrere in Canone 15. Concilii Oecumenici VIII. circa finem sæculi 9. Dicitur enim, "Si Episcopus convictus fuerit construxisse Monasterium in reditibus Ecclesiasticis, tradat "ipsum eidem Ecclesiæ Monasterium; si verò de *propriis* "rebus aut aliis quibusdam conventionibus, habeat id secundùm propriam potestatem & voluntatem, omni vita "sua; & post finem vitæ dimittat & conferat hoc quibuscunque voluerit, non tamen sæculare diversorium fiat.

III. Hic de Jure Patronatûs ipsius Monasterii agi, ex contextu Canonis fat verisimile apparet: quidquid interim sit, hoc indubitatum est, hodie receptam esse divisionem jurispatronatus in *laicum & Ecclesiasticum*, atque inter utrumque varias ac notabiles intercedere differentias, ut proinde necesse sit scire, ad quam speciem hoc illudve juspatronatus referendum sit.

IV. Juspatronatus non semper Ecclesiasticum est, quia competit personæ Ecclesiasticæ, nisi illi ratione tituli Ecclesiastici, sive Ecclesiæ competat. Quod enim ratione sanguinis aut patrimonii competit, semper censetur laicum, sive obtinens sit laica sive Ecclesiastica persona. Clericus enim quoad patrimonialia reputatur laicus.

V. Imò cùm Clerici hodie proventus Ecclesiasticos adinstar patrimonii *suos* faciant, & in foro externo ut patrimonialia passim reputentur quoad liberam dispositionem tam inter vivos, quàm mortis causâ, juspatronatus ex propriis ejusmodi bonis Clerico obveniens, *laicum* & patrimoniale reputabitur, ait Franciscus Le Roy in Prologomenis ad titulum *De Jure Patronatûs cap. 6.* "Nisi Clericus palam "& conceptissimis verbis testetur & scribat, se Ecclesiam "illam fundare ex bonis alterius Ecclesiæ, quam tenet, ei"que juspatronatus addicat.

VI. Juspatronatus Ecclesiasticum itaque propriè dicitur, quod competit Ecclesiæ, seu ratione Ecclesiæ, sive Clerico, sive etiam laicæ personæ, v. g. Abbatissæ.

VII. Neque refert, quod primitus ex patrimonio & fundatione laici originem habuerit: nam sufficit postea quovis modo, sive testamento, aut donatione, translatum esse in Ecclesiam, Capitulum seu Collegium Ecclesiasticum Canonicorum regularium, aut sæcularium, aut alicui dignitati, aut beneficio Ecclesiastico esse annexum.

Ita communiter docent Canonistæ, & non obscurè probatur in *Cap. Unico De Jure Patronatûs in 6.* ubi dicitur, quod Ecclesia vel Monasterium, cui à laico jurispatronatus collatio facta est, habeat *semestre* ad præsentandum: quod evidens est jurispatronatus Ecclesiastici indicium, uti infra *cap. 5.* videbimus.

Huic Canonistarum resolutioni etiam consonat moderna praxis. Hoc ipso enim, quo juspatronatus probatur alicui competere ratione dignitatis aut tituli Ecclesiastici, reputatur Ecclesiasticum; neque de origine ipsius ulteriùs inquiritur.

VIII. Laicale verò appellatur, quod alicui sive laico sive Clerico competit ratione proprii patrimonii, non beneficii vel Ecclesiæ.

IX. "Nec interest, quod patrimonium illud acquisitum "sit intuitu Ecclesiæ. Quia cum ex generali consuetudine "Clerici de talibus bonis testari possint, & in illis eis ab in"testato succedatur, sicut in patrimonialibus, videtur Cle"ricus dotans, vel extruens Ecclesiam sibi suisque hæredi"bus, vel consanguineis juspatronatus ratione patrimonii "reservasse, & ita laicale judicatur." Ita Emanuel Gonza"les ad *Cap. 5. X De Jure Patronatûs num. 3.* consentitque Franciscus Le Roy in Prologomenis ad titulum *De Jure Patronatûs cap. 6.*

X. Quin & ibidem tradit, verius esse, quòd si dubium sit, quale sit jus Clerico competens, an laicum, an Ecclesiasticum, in dubio judicandum sit *laicale*; quia Clerici nihil habere præsumuntur in bonis, ut de S. Augustino Possidius & quia omnes ferè antiqui Canones, ubi de jure Fundatorum, agunt tantùm de laicis & eorum hæredibus. Hæc Le Roy, addens ita in Gallia obtinere, ob privilegia huic specialiter competentia, idque confirmari credens verbis Guillelmi Benedicti ad *Cap.* RAYNUTUS, verbo, *Et uxorem* NOMINE ADELASIAM *Decis. 1. n. 24.* "Omnia "beneficia præsupponuntur habere Patronos, Fundatores "aut Dotantes, cùm naturaliter beneficia non nascantur, "sed producantur in esse artificialiter per laicos, qui ut plurimùm sunt Ecclesiarum Fundatores.

XI. Juspatronatus ulteriùs dividitur in reale & personale. Reale dicitur, quod glebæ seu fundo, vel castro alicui adhæret, & à Fundatore adscriptum est.

XII. Hujus jurispatronatus mentio occurrit in *Cap. 18. X De Sententia & Rejudic.* ubi quæstio incidit occasione fundi, vel Curiæ in pignus dati, cui juspatronatus adhærebat: An præsentatio vigore hujus jurispatronatus competeret Creditori, cui fundus datus erat *in pignus*; an verò ipsi debitori, qui manet dominus fundi. De qua quæstione agetur *cap. 4.*

Et in *Cap. 7. X De Jure Patronatûs* supponitur juspatronatus annexum certæ *villæ*, quæriturque, cui competat, an domino villæ, an ei, cui villa data erat *ad firmam*; de qua quæstione similiter *cap. 4.* discurretur.

XIII. Juspatronatum hoc originem habuisse apparet ex Oratoriis & Sacellis, quæ jam pridem viri nobiles circa suos fundos, aut in suis domibus exstruebant. Cùm enim domus seu castra ipsorum, vel etiam villæ fundis ipsorum adjacentes procul ab Ecclesia Parochiali distarent, pro commoditate familiæ hæc Oratoria vel Sacella exstruebant; iisque Presbyteros, qui Sacra peragerent, præficiebant cum

cum consensu Episcopi: uti colligi potest ex Can. 22. Synodi Agathensis, nec non multis Canonibus Conciliorum seculo 7. & 8 celebratorum, in quibus sæpius hujusmodi Oratoriorum & Presbyterorum mentio fit. Porrò quia hæc Oratoria & Sacella pro commoditate castrorum vel villarum, seu ea inhabitantium erant instructa, visum fuit, quòd ex mente Fundatorum sequi deberent dominos castrorum & villarum: ac per consequens, & ipsis deferendam assumptionem seu nominationem Presbyterorum, qui hisce Oratoriis vel Sacellis deservirent.

XIV. Hæc quidem nominatio Presbyterorum ad similia domestica Oratoria primitus non erat propriè dicta *præsentatio*, qualis hodie Patronis competit, qui cùm Oratoria hæc non essent erecta in beneficia, dici nequibat *præsentatio* strictè dicta; præsentatio enim tantùm fit ad beneficia, sive consistit in nominatione Clerici ad beneficia.

XV. Verùm successu temporis, Oratoria seu Sacella pro commoditate Nobilium, eorùmq; familiis exstructa & fundata, non tantùm in beneficia simplicia, sed etiam in Parochiales Ecclesias mutata fuère; uti ostendit Ludovicus Thomassinus *De Discip. Eccles. parte 2. lib. 1. cap. 33.*

XVI. Imò cum Principes subinde plures Presbyteros in suis castris aut villis adscripserint, qui ibidem integrum Officium Canonicum peragerent, contigit, ut Oratoria similia in Canonicorum Capitula degenerarint. Exemplum hujus habemus in Canonicis Capellæ Ducis Burgundiæ, de quibus in *Cap. 16.* ✠ *De Privilegiis.*

Dum ergo prædicta Oratoria seu Sacella transierunt in similia beneficia, mansit Jus Patronatûs seu Jus præsentationis apud illos, quibus fuerat jus nominandi Presbyteros, priusquam essent in beneficia erecta.

Hinc non malè advertit, qui hanc esse causam autumat, cur plures Ecclesiæ Parochiales & minora Capitula ruri existentia sint Juris Patronatus laici.

XVII. Jus Patronatûs laicum dici potest *personale*, quando fundatione, dotatione, aliòve titulo competit independenter ab aliqua certa re, cui esset annexum.

Nec enim *personale* dicitur, quasi certæ alicui personæ adstrictum sit; sed ut ab eo distinguatur, quod *rei* inhæret: sicuti hodie personalia nomina seu credita non eo tantùm titulo dicuntur, quòd certam aliquam personam non egrediantur, nec ad hæredes transeant; sed quod prædiis aliisque rebus non inhæreant: neque realizatæ, ut loquuntur, sint; at in mera personalitate subsistant.

XVIII. Interdum contingit, ut idem beneficium sit Juris Patronatûs laici & Ecclesiastici, sintque revera ejusdem beneficii duo Patroni, alter laicus, alter Ecclesiasticus.

XIX. Contingere verò potest, ut hi Patroni in præsentatione non simultaneè, sed divisim vel alternative concurrant: ita ut per vices seu per turnum Jure Patronatûs utantur: atque in turno unius interquiescat & quasi cesset Jus Patronatûs alterius; ipsæque litteræ præsentationis unius tantùm Patroni, scilicet Turnarii mentionem faciant.

XX. Hoc casu, cùm propriè hi duo Patroni non concurrant in præsentatione, sed singuli separatim suo jure utantur, etiam ipsa Jura Patronatûs non censentur sibi juncta; nec unum alteri commixtum; nec dici potest conflatum è bino illo Jure Patronatûs *unicum*, quod *mixtum* diceretur: at in turno laici manet merè laicale; in turno autem Ecclesiastici merè Ecclesiasticum.

XXI. Quare in turno Ecclesiastici sortitur conditionem & qualitatem Juris patronatûs Ecclesiastici.

Unde, licet præventio Papæ locum non habeat in Gallia quoad beneficia Juris Patronatûs laici aut mixti, eam tamen locum habere in turno Ecclesiastici, quando prædicto modo turnatim conferunt laicus & Ecclesiasticus, non semel judicatum fuisse refert Charondas in Observat. ad Jus Francorum. Item subjacere nominationi Graduatorum judicatum refertur in libro cui titulus, *Journal des Audiences parte 2. lib. 2. cap. 43.*

XXII. Si autem Patroni hi, scilicet laicus & Ecclesiasticus, vere concurrant in usu Juris Patronatûs; atque simul præsentent; litteræque præsentationis utriusque nomine expediantur, tum jura illa sibi invicem quasi miscentur, atque unum quodammodo Jus Patronatûs constituunt, quod *mixtum*, tanquam ex duobus compositum dici solet.

XXIII. Cum igitur hoc jus habeat mixturam utriusque juris Ecclesiastici & laici, etiam naturam & conditionem utriusque induit: ita quidem ut in casu particulari attendatur conditio unius aut alterius quæ conservationi ipsius juris videtur favere. Et ratio est, quam tradit Glossa & quam omnes passim sequuntur, in *Cap. Unico De Jure Patronatûs in 6.* quod propter communionem non privilegiatis sortitur naturam privilegiati.

XXIV. Hinc infert Fagnanus ad *Cap.* CUM PROPTER ✠ *De Jure Patronatûs num. 28. & 29.* quod „ si agatur de præscriptione Patronatûs mixti, in qua Ecclesia est „ magis privilegiata, quàm laicus, censetur Patronatus totus Ecclesiasticus, ut requiratur ad ejus præscriptionem „ idem tempus, quod requiritur contra Ecclesiam. Similiter cum Patronus laicus habeat ad præsentandum quadrimestre, Ecclesiasticus semestre, si mixtus sit Patronatus, „ uterque Patronus habebit semestre, quia hoc casu melior „ est conditio Patronatûs Ecclesiastici, quàm Laicalis.

XXV. Deinde de prærogativis jurispatronatus laicalis subjicit: « E converso si versemur in materia, in qua juspatronatus laicorum sit firmius & magis privilegiatum, „ quàm Ecclesiasticum, Patronatus mixtus ex utroque totus „ censetur laicalis. Et ideo cum in materia derogationis potentior sit Patronatus laicalis quàm Ecclesiasticus, quamvis Legatus *de latere* possit conferre beneficia jurispatronatus Ecclesiastici, non tamen poterit conferre, quæ sunt „ Patronatûs *mixti*: quia in hoc reputantur, ac si essent Patronatûs *ex toto* laicalis.

XXVI. Probat quoque ibidem Fagnanus, quod & suprà *tit. 23. cap. 4.* diximus, juspatronatus mixtum censeri laicale, quoad prærogativas juris laicalis, tametsi multò plures essent Ecclesiastici Patroni, quàm Laici: imo tametsi multi essent Ecclesiastici, & unus duntaxat laicus, atque tandem *n. 59.* ex dictis concludit, « in mixtis prævalere qualitatem „ magis faventem, & per quam jus alterius non læditur ex „ communione, etiamsi qualitates contrariæ sint numero „ plures.

XXVII. De aliquibus Juribus Patronatûs jam pridem dubitatum fuit, cui speciei accensenda essent & consequenter quibus regulis & conditionibus subjacerent.

Atque ita dubitatur de jure patronatus ad Confraternitatem laicorum, aut Ecclesiarum æditu os spectante, cujus generis censendum sit. Credit Philippus Probus in additionibus ad Glossam Pragmaticam *De Collat. §. statuit*, verbo *Præsentatio*, juspatronatus competens Beguinis, prout & illud, quod obtinent procuratores fabricæ, esse Ecclesiasticum. Idipsum notat *tit. De Elect. §. quodsi quis*, verbo, *Fabricæ*.

Covarruvias verò *Practic. qq. cap. 36. num. 8.* loquens de Beneficiis spectantibus ad juspatronatus seu præsentationem alicujus Fraternitatis laicorum, qui solent causa pietatis Collegia aliqua constituere, censet hoc juspatronatus & ei simile, non esse Ecclesiasticum, sed *laicorum*.

„ Nam etiamsi hoc Collegium (ait) causa pietatis constitutum adhæreat, & sit affixum alicui Ecclesiæ, ipsi tamen, „ ex quibus Collegium & Universitas constat, & ad quorum „ voces, ac suffragia præsentatio fit, laici sunt omnino, & „ ad hanc Universitatem laicorum præsentatio pertinet, „ non ad Ecclesiam, nec ad aliquam Ecclesiasticam dignitatem: Sic sanè aliquot aliis adductis hanc opinionem veram esse censet Felinus. Unde omnia, quæ conveniunt „ juri patronatus laicorum, erunt planè applicanda, & aptanda huic juri patronatus competenti fraternitatibus laicorum, etiamsi hæc Collegia adhæreant alicui speciali Ecclesiæ. Atque ideo apud Hispanos non admittuntur derogationes, quæ fiunt in præjudicium præsentationis, quæ „ ad hæc Collegia pertinent.

XXVIII. Similiter refert Renatus Choppinus *lib. 3. De Domanio Regis tit. 27. n. 12.* post longas utrimque disceptationes judicatum fuisse à supremo Regis Senatu, Juspatronatus spectans ad Universitatem Parisiensem, censeri eatenus saltem esse *laicum*, ut ei per reservationem, præventionem, aliisque modis derogari nequeat, sed placere ab Academia sola, quasi à profano « Patrono, ad vacua imposterum Sacella candidatos suos offerri nominarique ordinario Collatori, « uti loquitur Choppinus.

XXIX. Licèt enim negari queat, quin similia corpora aliquam rei spiritualis mixturam habeant, eoque titulo Juspatronatus illis annexum meritò dici queat *mixtum*, uti ad citatum locum Glossographi Sanctionis Pragmaticæ, verbo, *Fabricæ*, in margine notavit Franciscus Pinsonius, nihilominus, quoad prærogativas Juri Patronatûs laico competentes, dici debebit, & rectè vocabitur *laicum*, juxta ea, quæ de Jure Patronatûs mixto suprà notata sunt.

Huic conforme est, quod Magistri Fabricæ Ecclesiarum, aut Mensæ pauperum, si laici sint, & à laicis instituantur, ratione administrationis, non coram judice Ecclesiastico, sed laico hodie conveniantur, uti *parte 1. tit. 5. cap. 5. num. 7.* notatum est. Indicium haud obscurum, hujusmodi Corpora magis ut *laica*, quàm ut Ecclesiastica reputari.

CAPUT III.

De Modo acquirendi & probandi Juspatronatus.

1 *Præcipuus titulus acquirendi Juspatronatus est Ecclesiæ fundatio.*

2 Et

2 *Ex fundatione acquiritur sine speciali reservatione.*
3 *Non usus inducit præsumptionem non reservationis.*
4 *Ubi constat de fundatione, pro Jure Patronatûs præsumitur.*
5 *Modò sit vera fundatio.*
6 *Solius fundi donatio non sufficit.*
7 *Fundatio ex Canonum præscripto requirit dotationem sufficientem.*
8 *Requiritur constructio & dotatio.*
9 *Idipsum probat Synodus Tridentina.*
10 *Fundi Dator potest Benefactor: sed non Patronus haberi.*
11 *Synodus Tridentina non vult ob quamcunque dotationem Jus Patronatûs admitti.*
12 *Ob dotationem aut dotis augmentum Jus Patronatûs sine consensu prioris Patroni annuendum.*
13 *Fallit, si Patronus dotare nolit; nec aliter dos haberi queat.*
14 *Quomodo per fundi dationem, dotationem, & constructionem tres Patroni constitui queant.*
15 *Primitùs jus hoc solo fundationis titulo delatum.*
16 *Cœpit postmodum etiam titulo præscriptionis; & quare.*
17 *Requiritur tempus memoriam hominum excedens.*
18 *Id probatur Decreto Synodi Tridentinæ.*
19 *Quot præsentationes requirantur ad præscriptionem?*
20 *In quibus personis Synodus Trid. requirat ampliores probationes Juris Patronatûs.*
21 *Nonnulla Jura Patronatûs rejicit.*
22 *Qui tantùm est in quasi possessione Juris Patronatûs, an ex Decreto Concilii Trident. præsentare queat?*
23 *Probatio per Concilium requisita etiam obtinet in possessorio.*
24 *Fallit, si tantùm sit quæstio, cui competat.*
25 *Jus Patronatûs ortum alio quàm fundationis titulo per Synodum Trid. abrogatum.*
26 *Concilium Trid. hîc promulgatum salvo Jure Patronatûs Regii & Vasallorum.*
27 *Decreta Concilii Trid. in quantum restringunt Jus Patronatûs laicorum hîc non sunt recepta.*
28 *Probatio Juris Patronatûs hîc admittitur adinstar aliorum jurium.*
29 *Præsentatus à possessore præfertur præsentato à proprietario.*
30 *Ipsa immemorialis possessio habetur pro vero titulo, & quod in Gallia obtinet.*
31 *Olim laici Ecclesias occupârunt, & quomodo inde ortum Jus Patronatûs.*
32 *Quomodo ulterius ad Monasteria & Capitulum devolutum.*
33 *An privilegio Pontificis acquiri possit?*

I. JUs Patronatûs acquiri, ac jam pridem concessum fuisse Ecclesiarum Fundatoribus, ostendimus capite primo, huncque esse legitimum, magisque proprium titulum Juris Patronatûs nemo dubitat.

II. Et quidem vi fundationis acquiri Jus Patronatûs sine speciali reservatione fundatoris, aut concessione Episcopi non obscurè insinuat Clemens III. in *Cap.* 15. X. *De Jure Patronatûs*; præsertim si addantur, quæ leguntur in integra Decreta apud Antonium Augustinum in secunda Decretalium Collectione. Constat enim ex integra Decretali, quæsitum fuisse à Clemente III. *Scaliquis efficiatur SOLA Ecclesiæ constitutione Patronus.* Cui quæsito ita respondit Pontifex: *Quòd si aliquis Ecclesiam cum assensu Diœcesani construxit, ex eo Jus Patronatûs acquirit*: quasi diceret, solam fundationem sufficere, nec requiri specialem juris illius reservationem.

Hinc Glossa ad *Can.* 6. *De Consecrat. Dist.* 1. ait: « Fundatori Jus Patronatûs *ipso jure* debetur, etiamsi non petat, » vel in pactum deducat.

Hanc opinionem multis astruit Franciscus Le Roy in Prolegomenis ad Commentarium de Jure Patronatûs *cap.* 15. & ita in Rota Romana resolutum fuisse refert. Unâ tamen monet, quod licèt specialis reservatio non sit necessaria, præsertim per scripturam, tutius tamen sit, tabulas conscribi, & in iis Jus Patronatûs nominatim reservetur, ut si dubitetur, faciliùs probari possit.

III. Attamen si ab antiquo fundata fuerit Ecclesia, & Fundator ejusve hæredes Jure Patronatûs usi non sint, præsumendum est, eos in ipsa fundatione jus hoc remisisse ac voluisse fundare Ecclesiam liberam, aut certè successu temporis, saltem tacitè, eo non utendo, renuntiasse; uti monet ibidem Le Roy.

IV. Interim si de Jure Patronatûs dubitetur, & probetur aliquem esse Fundatorem, aut saltem Fundatoris hæredem, ipsi Jus Patronatûs adjudicabitur: eò quòd fundatio secum soleat trahere Jus Patronatûs; ideoque præsumatur Fundatori reservatum, nisi contrarium quodammodo ostendatur: quod & innuitur in *Cap.* 14. X. *De Testibus*, ubi ad probandum Jus Patronatûs, sola *Fundationis* probatio requiritur.

V. Hæc autem intelligi oportet de veris Ecclesiæ Fundatoribus, id est, qui & fundum ac dotem convenientem pro fabrica, nec non ministris aliisque necessariis ad Dei cultum ritè peragendum conferunt, quique ideo veri Ecclesiarum Fundatores dici merentur.

VI. Quòd enim nonnulli per *fundationem* intelligi voluerint *fundi dationem*, quasi solius fundi, in quo Ecclesia materialis ædificari posset, datione, sive alicujus *dotis* assignatione Jus Patronatûs censeretur acquiri, à jure hodierno, & pristinis Canonibus alienum est.

Tam enim in Decretalibus, quàm sacris Canonibus, fundatio accipitur pro constructione & dotatione, quemadmodum pluribus citatis ostendit Le Roy in dictis Prologomenis *cap.* 13.

VII. Deinde Canones loquentes de *fundatione* indubiè loquuntur de *fundatione* sive exstructione ritè, & secundum Regulas Canonicas peragenda. Canones autem prohibent ædificari Ecclesiam, nisi prius assignentur, quæ necessaria sunt pro luminaribus, pro custodia & ministrorum stipendiis; quinimò ante ipsam fundationem dos assignari debet, uti post alios rectè advertit Fagnanus ad *Cap.* QUONIAM X. *De Jure Patronatûs num.* 34.

VIII. Hinc ulterius ibidem latè probat, Jus Patronatûs solâ *fundi* datione non acquiri, neque solâ constructione; sed constructione & dotatione: quod & astruit Zypæus *Resp.* 3. *De Jure Patronatûs*; illudque conforme est Concilio Tridentino *Sess.* 14. *cap.* 12. & *Sess.* 25. *cap.* 9. *De Reform.*

IX. Nam dicto *cap.* 12. expressè dicitur: « Nemo etiam » cujusvis dignitatis Ecclesiasticæ vel sæcularis, quacunque » ratione, nisi Ecclesiam, Beneficium, aut Capellam de novo fundaverit, & construxerit; seu jam erectam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, Jus Patronatûs » impetrare aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem » fundationis aut dotationis hujusmodi institutio Episcopo, » & non alteri inferiori reservetur.

X. « Qui ergo vilem tantam aream dederit (ait Zypæus » ibidem *n.* 9.) nihil de suo aliud in dotem, vel structuram » contulerit, patronatum acquirere non potest: nec hujus» modi nomen, magna nimis secum jura trahens, explicitè » in nobis, ei Episcopus reservare: benefactor quidem dici » potest, & honor aliquis sessionis, processionis, sepulturæ, &c. ex arbitrio Episcopi ei deferendus decerni.

XI. Quàm nec ob qualemcunque dotationem Jus Patronatûs ab Episcopis admitti debere, satis indicavit Synodus Tridentina decreto *cap.* 9. ubi dicit: « Patronatus quocunque » in beneficiis, quibuscunque aliis beneficiis, etiam dignitatibus antea liberis, acquisitos à quadraginta annis citra, & » in futurum acquirendos, sed ex augmento dotis, seu ex » nova constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate Sedis Apostolicæ, ab iisdem Ordinariis, uti delegatis, » qui hoc casu nullis facultatibus, aut privilegiis impediantur, diligenter cognoscantur: & quos non repererint ob *maximè evidentem* Ecclesiæ, vel beneficii, seu dignitatis necessitatem legitimè constitutos esse, *in totum revocent*, atque beneficia hujusmodi sine damno illa possidentium, & restituto Patronis eo, quod ab eis idcirco datum est, in pristinum libertatis statum reducant: non obstantibus privilegiis, constitutionibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Nullatenus ergo Synodus credidit, omnem Ecclesiæ dotationem, aut constructionem esse legitimam causam concedendi Juris Patronatûs. Consonat id & praxi, utpote quæ non omnes, qui Ecclesiæ non satis dotatæ augmentum dotis conferunt, aut successu temporis ad inopiam redactæ succurrunt, pro Patronis recipit; licèt illos Benefactoribus annumeret.

XII. Quinimò si vi primævæ fundationis aliove titulo aliquis esset Ecclesiæ Patronus, non posset Episcopus alteri, etiam notabilem dotem de novo offerenti Jus Patronatûs cum præjudicio prioris Patroni concedere, nisi hujus consensus accederet.

XIII. Si tamen de dotanda Ecclesia interpellatus, eam dotare recuset, si necessitas aut evidens Ecclesiæ utilitas dotem, aut certè ejus augmentum requirat, eáque haberi nequeat, nisi eam offerenti Jus Patronatûs annuatur; non apparet, cur Episcopus Jus Patronatûs huic dotanti annuere non posset, saltem ut unà cum Fundatore concurrat.

Cùm enim fundatio requirat *dotem*; censetur dotans quodammodo partem in fundatione habere; imò ipsi fundationi effectum tribuere. Constructio quippe Ecclesiæ sine dote ad exhibendum cultum divinum, parùm utilis, & exigui effectûs est.

XIV. Unde etiam post alios Canonistas docet Fagnanus loco citato, quod si ad ipsam fundationem tres concurrant, unus assignando aream seu fundum; alius expensas constructionis conferendo; & tertius eam dotando; omnes censeantur assequi Jus Patronatûs, ac omnes *in solidum* effici Patronos: atque ita intelligendam esse Glossam dicentem, Jus Patronatûs acquiri tribus ex causis, quas hoc vulgari versu expressit: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.*

XV. Quamvis primitus Jus Patronatûs, præcipuè *laicum*, non alio, quàm *fundationis* titulo delatum fuisse legamus lapsu tamen temporis receptum fuit, titulo præscriptionis acquiri posse.

XVI. Cùm enim jus illud, non ut merè spirituale, sed potiùs ut temporale reputaretur, quod & ad hæredes transmissibile esset; ejusq; juris laicos capaces esse jam nemo dubitaret, consequenter visum est, nihil obstare, quominus præscriptione, adinstar aliorum jurium, acquiri posset: idque non tantùm contra Patronum, sed & contra Ecclesiam *liberam* etiam à laico; quemadmodum sat apertè deciditur in *Cap.* 24. ✠ *De Elect.* ubi populo asseritur jus præsentandi Clericum, eo solo titulo, quod in *antiqua* quasi *possessione* eligendi seu præsentandi esse ostenderetur.

XVII. Si tamen agatur de præscriptione Juris Patronatûs, præsertim laicalis contra Ecclesiam liberam, non sufficit tempus 40. annorum; sed exigitur tanti temporis quasi possessio, cujus contraria memoria non existat, juxta *Cap.* 1. *De Præscriptione in 6.* eò quòd præsumptio sit contra præscribentem; ipsùmque jus, commune ei contrarietur. Juxta Canones enim, omnes Ecclesiæ sunt in ordinatione Episcopi, & à Jure Patronatûs liberæ existunt: ipsùmque Jus Patronatûs, ut quædam servitus Ecclesiæ imposita consideratur.

XVIII. Consonat Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 9. *De Reformat.* decernens, ut « titulus Juris Patronatus sit ex »*fundatione*, vel *dotatione*, qui ex authentico documento, »aut aliis jure requisitis ostendatur: sive etiam ex multipli»catis præsentationibus per antiquissimum temporis cur»sum, qui hominum *memoriam excedat*, aliásve secundùm »juris dispositionem.

XIX. Synodus numerum præsentationum non exprimit; sed simpliciter vult ex *multiplicatis* præsentationibus per cursum temporis, qui hominum memoriam excedat, factis, titulum Juris Patronatûs probari: unde nec inter Doctores de numero convenit: essertque Franciscus Le Roy in citatis Prologomenis *cap.* 16 *in Foro* sibi per manus traditum esse, ad præscribendum Juris Patronatûs proprietatem contra verum patronum, vel etiam titulo munitum, tres præsentationes requiri & sufficere. Et hoc (ait) fortè probant ex *Cap.* 3. ✠ *De Causa poss. & propriet.* ubi Summus Pontifex docet, jus eligendi per *tres* electiones non aliter acquiri, quàm si completa sit legitima præscriptio.

XX. Ulterius Synodus Tridentina eodem *cap.* 9. vult, ut »in iis personis, seu communitatibus, vel Universitatibus »in quibus id iis plerumque ex usurpatione potius quæsi»tum præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad do»cendum verum titulum requiratur, nec immemorabilis »temporis probatio aliter eis suffragetur, quàm si præter »reliqua ad eam necessaria, præsentationes, etiam continua»tæ non minori saltem, quàm quinquaginta annorum spa»tio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scriptu»ris probentur.

XXI. Deinde ulterius addit: « Reliqui Patronatus om»nes in beneficiis, tam sæcularibus, quàm regularibus, seu »parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscunque aliis »beneficiis, in Cathedrali, vel Collegiatâ Ecclesia: seu fa»cultates, & privilegia concessa tam in vim Patronatus quam »in alio quocunque jure nominandi, eligendi, præsentandi »ad ea, cum vacant (exceptis patronatibus; super Cathedra»libus Ecclesiis, competentibus, & exceptis aliis, quæ ad »Imperatorem & Reges, seu regna possidentes, aliosque »sublimes, ac supremos Principes, jura Imperii in dominiis »suis habentes, pertinent, & quæ in favorem studiorum »generalium concessa sunt) in totum prorsus abrogata, & »irrita, cum quasi possessione inde secuta, intelligantur, Be»neficiáque hujusmodi, tanquam libera, à suis collatori»bus conferantur; ac provisiones hujusmodi plenum effe»ctum consequantur.

XXII. Ex his finalibus verbis deducit Fagnanus ad *Cap.* CONSULTATIONIBUS ✠ *De Jure Patronatûs num.* 9. »ad validitatem præsentationis vel institutionis non suffi„cere, ut præsentans communiter reputetur Patronus, & sit „in *quasi possessione* juris præsentandi, nisi doceat de *titulo &* „*proprietate* Juris Patronatus ad præscriptum Concilii.

XXIII. Et dein *nu.* 7. refert, declarasse S. Congregationem, Decretum Concilii Tridentini habere locum etiam *in petitorio & possessorio*: " ideoque admittendam non esse „præsentationem, nec præsentati institutionem faciendam „esse, nisi PROBATO prius *jure* patronatûs ad præscri„ptionem ejusdem Concilii. Imò etiamsi post Concilium „Ordinarius admisisset præsentationem simpliciter, & abs„que causæ cognitione, posse prætensum Patronum à sua „quasi possessione repelli, nisi patronatum *legitimè* proba„verit juxta formam dicti Concilii. " Quin & addit *n.* 11. resolvisse S. Congregationem, admittendum non esse ad præsentandum, tametsi probaverit, se per XL. annos præsentasse & in possessione, vel quasi possessione fuisse.

XXIV. Deinde monet tandem *nu.* 16 si constet quidem de Jure Patronatûs, sed quæstio sit inter duos, cui competat; eò casu non requiri formam probationis per Concilium Tridentinum præscriptam; atque inter præsentatos præferendum esse præsentatum ab illo, qui tempore præsentationis erat in quasi possessione præsentandi sive Juris Patronatûs.

Idipsum notat Zypæus in Jure Novo tit. *De Jure Patronatûs num.* 6. Rationem addens: » Quippe cùm hic cesset »ratio Decreti, ne scilicet Ecclesiæ liberæ in servitutem & »clientelam, præsertim sæcularium, redigantur.

XXV. Similiter Zypæus reflectens ad citata Decreta Concilii, asserere non dubitat, quod cujusdam Baronis Jus Patronatus magis ex proventibus jam ante Ecclesiasticis, & privilegio, quàm ex fundatione ortum, multùm periclitaretur, *nisi* (ait) *hic Concilium Trident. sine mutatione Juris Patronatûs esset receptum. Consult.* 4. *De præbendis num.* 2.

XXVI. Indubie per finalia hæc verba indicare voluit Zypæus limitationem, quæ in promulgatione Concilii Tridentini in Belgio addita fuit; & cujus ipse meminit in Jure Novo *tit. De Constit. num.* 6. ubi refert, quod in litteris Gubernatricis Belgii, quibus nomine Regis publicatio Concilii mandabatur, expressè dictum fuerit, mentem Regis esse, nihil mutari circa Regalia jura, privilegia Suæ Majestatis, aut suorum vasallorum, Statuum aut subjectorum, & speciatim circa *Jus Patronatûs*, Indultum, seu Jus Nominationum.

XXVII. Quæ clausula quoad conservationem Juris Patronatus consonat, iis, quæ Concilia regia, à Gubernatrice super executione Decretorum reformationis Concilii Tridentini consulta, notaverant.

Nam ad *Cap.* 12. & 13. *Sess.* 24. hæc nota erat: „Quæ ad »coarctandum Jus Patronatus sancita sunt, consentiunt »omnes, ad Patronos *laicos* extendi non debere.

Ad *Cap.* 9. *Sess.* 25. hæc: „ Versiculo, *Reliqui Patronatus*, »abrogatur Jus Patronatus omne, quod ex fundatione »vel dotatione, quæ authentico documento ostendatur, »natum non est, & præscriptio immemorialis (nisi 50. an»norum continuatæ præsentationes authenticis scriptis »probentur) rejicitur, paucis quibusdam Patronatibus ex»ceptis. Id existimant pleraque Concilia admitti non de»bere in Patronatibus *laicis*, ne jus cuiquam quæsitum au»feratur, & subditi in *antiqua*, quam habent possessione, »turbentur. Nimiùm etiam coarctari probationes, ita re»strictas, uti Synodus decrevit, præsertim quoad eos, qui »circa limites Provinciarum incolunt, & hostilibus excur»sibus expositi, documentis antiquis fortè spoliati sunt. »Probationis modum proinde arbitrio judicantium, re»ctius relinqui.

Ita refert Antonius Anselmo Jurisconsultus Antverpiensis in suo Triboniano Belgico *cap.* 33. §. 52.

XXVIII. Conformiter ad has notas, & clausulam litteris Gubernatricis appositam, praxis Belgii habet, ut probatio Juris Patronatus, præsertim laicalis, fiat & admittatur eadem forma qua aliorum jurium probatio; atque possessorium adjudicetur possidenti, sive ei, qui quasi possessione præsentandi esse probatur.

XXIX. Consequenter præsentatus à possessore præfertur ei, qui est præsentatus à proprietario, juxta *Cap.* CONSULTATIONIBUS ✠ *De Jure Patronatûs*, & *Cap.* EX LITTERIS ✠ *eod.* quæ hic, non obstante Decreto Concilii Tridentini, suum vigorem retinuerunt. Ipsa deinde possessio memoriam hominis excedens etiam hic pro titulo habetur: neque ad fundationis aut dotationis specialem titulum probandum ulterius urgentur, qui hujusmodi possessionem probant.

XXX. Advertens quoque Franciscus Florens, quod Trid. Patres cum tempore memoriam hominum, excedente vellent adhuc justum & authenticum titulum, qui exhibeatur, ait: „ Ultimum illud non sat probatur in Gallia, ubi »vetustas illa pro titulo, & vicem legis tenet.

Quare & hodie verum est in Belgio & in Gallia, nullam fieri differentiam, saltem quoad jus præsentandi, inter Jus Patronatûs laicis competens titulo fundationis, & competens titulo præscriptionis, uti jam pridem notavit Rebuffus in Praxi Benef. in *tertia parte Signaturæ num.* 71.

XXXI. Præter fundationem & dotationem, nec non præscriptionem, est & alius titulus seu modus, quo primùm ad laicos, & dein ad Monasteria & Capitula Jus Patronatûs satis frequenter transivit.

Circa sæculum 8. & 9. contigit, ut Principes non tantùm bona Ecclesiastica usurparent, sed ipsa etiam Monasteria, quin & Parochiales Ecclesias; easque suis militibus darent in feudum, vel alodem: eóque titulo omnes earum obventiones haberent, uti pluribus ostendit Filesacus in *Querela Ecclesiæ Gallicanæ*; & aliqua diximus suprà *parte* 1. *tit.* 31. *cap.* 7. & plura dicentur infrà *De Congrua Parochorum portione*: ubi de primitivis Pastoribus agetur; qui occasionem portioni congruæ dederunt,

Hi Laici primùm quidem in his Ecclesiis, quas tanquam proprias possidebant, earum se dominos appellantes, Presbyteros assignatis modicis emolumentis propriâ auctoritate, & inconsulto Episcopo instituebant, & destituebant. At cùm id tanquam Ecclesiis admodum præjudiciosum in Synodis vetitum fuit, cautumque, ut nullus absque consensu Episcopi cuilibet Presbytero det vel auferat Ecclesiam, *Can.* NEMINEM 16. *q.* 7. ex Concilio Cabilonensi, cœperunt Presbyteros iis Ecclesiis præficiendos Episcopis præsentare; & ita Juspatronatus habere in Ecclesiis, quas in beneficium sive alodem acceperant; uti latiùs deducit Franciscus Le Roy in citatis Prologomenis *cap.* 17.

XXXII. Adhæc, cùm plures laici Ecclesias, quas in feudum acceperant, in Monasteria & Capitula transtulerint, uti infrà titulo *De Congrua Portione* ostendetur, etiam ipsi Monachi & Canonici Presbyteros iis Ecclesiis præficiendos præsentare cœperunt, atque hinc jus præsentandi seu Jus Patronatûs Monasteriorum & Capitulorum pro majore parte originem sumpsit: quod licet origine laicale fuerit: postquam tamen in Monasteria & Capitula transivit, pro Ecclesiastico reputatur, uti capite præcedenti ostendimus.

XXXIII. Sicuti præscriptione, ita & ex privilegio summi Pontificis acquiri posse Juspatronatus, de jure indubitatum est; & notat Pinsonius in Tractatu *De Beneficiis titulo De Oneribus & Immunitatibus Ecclesiarum* §. 6. *n.* 8 unà tamen addens: « Licet illud apud nos non usquequaque servetur, »tanquam Ordinariorum liberæ dispositioni, & collationi »contrarium, cui nulli obices adjici possunt, nisi in ipso »fundationis actu & instrumento dati sint.

ADDITAMENTUM ad Num 33.

De Jurepatronatus ex Privilegio R. Pontificis.

I. QUod hic dicitur ex Privilegio summi Pontificis, Jus Patronatûs acquiri posse, de Jure certum esse, intelligi debet de Jure Pontificio recentiore, sive Decretalium, quo Jure R. Pontifex declaratur *Ordinarius Ordinariorum*, & omnium Beneficiorum liberam dispositionem ipsi competere asseritur: quo jure recepto & admisso rectè conclusere ejus Commentatores, Romano Pontifici fas esse, concedere Jus Patronatûs sive Jus præsentandi ad Beneficia, liberæ ejus dispositioni (ut supponitur) subjecta.

Verùm hoc Jus in Pontifice, quantumvis in Decretalibus expressum non ubique Catholici recognoscunt, nec admittendum arbitrantur privilegium, quo R. Pontifex Beneficia liberæ Collationis pro suo arbitrio Juri Patronatûs obnoxia redderet, atque eo modo ista Beneficia tolleret aut enervaret liberam Provisionem Ordinariorum, & quidem in Gallia non admitti colligitur ex verbis Pinsonii in textu relatis; neque in Belgio admitteretur, præsertim dum in fundatione Beneficiorum adversaretur.

CAPUT IV.

Quomodo Jus Patronatus transferatur?

1. *Juspatronatus transit cum dignitate.*
2. *Hoc jus separatim quomodo transire possit?*
3. *Juspatronatus laicum reale transit cum re, cui adhæret.*
4. *Transit, licèt nominatim expressum non fuerit.*
5. *In hac alienatione non requiritur licentia Episcopi.*
6. *Translato utili dominio transit quoque Juspatronatus.*
7. *Transit in conductorem ad firmam?*
8. *Elocatio ad firmam naturam sapit contractus censualis.*
9. *Qua de causa Monasteria prædia darent ad firmam.*
10. *Conditiones hujus contractûs.*
11. *An transeat in maritum ratione dotis?*
12. *An in viduam ratione dotarii?*
13. *Utrùm competat usufructuario?*
14. *Præsentatio facta à bonæ fidei possessore est valida; nec invalidatur re evictâ.*
15. *Non transit in creditorem ratione pignoris.*
16. *Juspatronatus præsertim* laicale *consideratur hodie* ut temporale, *& de eo solus judex laicus cognoscit.*
17. *Jus hoc est transmissibile ad hæredes.*
18. *Transit ad hæredes ab intestato; si nihil in contrarium sit statutum.*
19. *Transit ad singulos hæredes in solidum.*
20. *Hæredes unius Patroni tantùm habent unum suffragium.*
21. *Succeditur in stirpes.*
22. *Potest jus præsentandi dividi* per turnum.
23. *Per turnum præsentant interdum* divisim; *& tunc non est mixtum.*
24. *Interdum Juspatronatus est mixtum, dum nominatio fit per turnum.*
25. *Potest in fundatione caveri, ut non deferatur jure hæreditario: & quid tunc juris?*
26. *Unde invaluerit abusus vendendi Juspatronatus.*
27. *Abusus per Pontifices reprobatus.*
28. *Habita venditio hujusmodi ut Simoniaca.*
29. *Ostenditur Juspatronatus esse spirituali annexum.*
30. *Venditio Jurispatronatus hodie habetur irrita & Simoniaca.*
31. *An rectè dicatur vendi cum ipso fundo?*
32. *Pretium fundi augendum non est intuitu Jurispatronatus annexi.*
33. *Unde proveniat, laicos Juspatronatus tanti facere.*

I. JUs Patronatûs Ecclesiasticum competens ratione officii, dignitatis, aut Beneficii Ecclesiastici transire unà cum officio, Dignitate aut Beneficio ad quemcunque tituli illius possessorem, adinstar omnium aliorum jurium hujusmodi titulo annexorum, indubitatum est.

II. At separatim ab ipso Officio, Dignitate aut Beneficio, in alterum transferri non posse citra solemnitatem in alienatione rerum & jurium Ecclesiæ requisitam, probant Zypæus *Responso* 4. *De Jurepatronatus*, & Franciscus Le Roy in Prologomenis ad titulum de Jure Patronatûs *cap.* 18. ubi monet, in permutatione Juris Patronatûs Ecclesiastici requiri consensum Episcopi: « tunc enim (ait) alienatur res »ad ipsam Ecclesiam pertinens, ideóque non nisi servatis »solemnitatibus alienari potest.

III. Si Jus Patronatus laicum fuerit reale, id est, fundo aut castro vel Toparchiæ, alterive juri aut rei annexum, transit instar alterius juris realis in ipsum possessorem & Dominum rei, quemadmodum notant omnes Interpretes ad *Cap.* 13. *X. De Jure Patronatus*, ubi Hospitalarii empto feudo Jus Patronatus acquirere dicuntur, quod huic feudo adhæret.

IV. Imo cùm hìc agatur de jure inhærente ipsi rei, ut jus hoc translatum censeatur, necesse non est, ut in ipsius rei translatione Juris Patronatûs mentio facta sit: quemadmodum loco citato rectè observat Franciscus Le Roy: semper enim (ait) alienatio facta præsumitur cum sua causa, exemplo aliorum jurium realium, servitutis, hypothecæ & similium, quæ semper rem ipsam sequuntur, tametsi in ipsa alienatione nominatim non sint expressa.

V. Ulterius quia hic agitur principaliter de alienatione rei merè profanæ & Laicalis; de alienatione verò Juris Patronatus dumtaxat *accessoriè*, sive in consequentiam, nullum requiri in hac alienatione Episcopi consensum, aliamve solemnitatem in alienandis rebus Ecclesiæ observandam, tradunt passim Canonistæ, quibus et praxis consonat.

VI. Ampliatur hæc conclusio ex communi Canonistarum doctrina, ut locum habeat, etiamsi villa aut fundus, cui Jus Patronatus inhæret, solummodo quoad *utile* dominium transierit: ita nimirum, ut saltem jus præsentationis sit apud Dominum *utilem*, tametsi forsan ipsum Jus Patronatus maneat apud Dominum directum.

Quamdiu enim aliquis pro Domino habetur, seu quamdiu habet *utile* Dominium, omnis usus ipsius rei & jurium ei annexorum est penes utilem Dominum, solo titulo dominii remanente apud Dominum directum.

VII. Hoc fundamento rescripsit Alexander III. in *Cap.* 7. *X. De Jure Patronatus*, præsentationem Clerici vigore Juris Patronatus annexi cuidam villæ competiisse militi, si constiterit, villam illam fuisse à Monasterio, cui dominium illius competebat, militi illi datam *ad firmam*, id est, ad longum tempus elocatam.

VIII. Quæ elocatio naturam sapiebat cujusdem contractûs emphyteuticarii, vel potius censualis, quo *utile* dominium transfertur; uti probat Le Roy ad dictam *cap.* 7. & etiam Fagnanus ad idem Capitulum *num.* 12. unà observans, dationem ad *firmam* hic necessario sumendam pro elocatione ad longum tempus, quæ habeat naturam hujusmodi contractûs.

IX. Notat ibidem ulterius Franciscus Le Roy, quod »ut plurimum monasteria vel etiam laicis prædia sua dabant ad *firmam*, vel ut eduliâ, aliave necessaria pro pen»sionibus acciperent ad victum & vestitum.... Vel etiam »Abbates laicis prædia sua dabant ad *firmam*, ad longum »tempus, ad vitam, ad centum annos, ut ita eorum fa»vorem, gratiam, & patrocinium emendicarent.

Deinde subjungit: « Ejus rei luculentum exemplum ex»stat apud Ingulphum in Historia Croylandensis Mona»sterii. Ubi cùm ejus Monasterii Abbas alicujus poten»tioris defensionem sibi suisque Monachis demereri vel»let, placuit tenementum aliquod ad *firmam* alicui dare »ad terminum vitæ: Sed tandem cuidam Comiti nomi»ne

»ne Normanno manerium aliquod datum est ad terminum »centum annorum, ut illud teneat ab eo Monasterio, & »per *firmam* singulis annis certa quædam grana ei solvat. E»jus Normanni frater successit in eam *firmam* eamque al»teri Monasterio donavit. In Regia descriptione bonorum »istius Monasterii relatum est illud prædium, quia post elap»sum *firmæ* terminum ad illud redire debet, sed eo penden»te est possessio firmariorum, Inquit Ingulphus.

X. Plura videri possunt apud Du Cange in Glossario verbo *Firma*. Interim ex allegato exemplo patet, dationem *ad firmam* esse elocationem ad *longissimum* tempus. Ulterius, pendente Firmâ, *firmarium* de ea disponere posse, eamque inter ejus possessiones numerari; ac tandem eam ad hæredes ejus transire pro residuo tempore: Finito autem tempore ad Dominum redire. Quæ omnia satis probant, per dationem ad *firmam* transiisse *utile dominium* in Firmarium, directo dominio remanente penes concedentem.

Ex quo autem receptum fuit, auctoritate hujus Decretalis Alexandri III. præsentationem competere *Firmario* titulo *utilis* dominii *Villæ* cui Jus patronatûs est annexum, concluserunt ulterius Canonistæ, maritum posse præsentare ratione Juris patronatûs fundo *dotali* annexi; uti tradit Le Roy in citatis Prologomenis *cap.* 12. Quia (ait) jure civili maritus dicitur *Dominus* fundi dotalis; & naturale dominium uxoris durante matrimonio interquiescit.

XI. Deinde Postquam creditum fuit, idque auctoritate Glossæ, (uti notatum est supra *tit.* 21. *cap.* 11.) collationem & præsentationem Beneficiorum fructibus annumerari, conclusum fuit præsentationem ad maritum hac ratione spectare; quod ipse omnes planè fructus fundi dotalis percipiat. » Sicut enim (ait Le Roy) homagia & servitia uxori »debita maritus recipit & præstat pro rebus dotalibus, quod »ex generali consuetudine Franciæ, ita & Jus patronatûs ex»ercet.

Idipsum jam pridem tradidit Rochus De Curte Jure patronatûs verbo *Ille vel is*, *nu.* 62. Illudque sat probari credit ex citato *cap.* 7. Nam cum ibi etiam præferatur conductor locatori in præsentatione, debet (ait) maritus præferri uxori à fortiori. Rationem præmiserat : Quia minus jus habet conductor ad longum tempus in rebus conductis, quàm maritus in dote. Maritus enim censetur habere dominium dotis.

Verùm quidem est, quod præsentatio non sit fructus habilis ad sustentationem onerum Matrimonii: quia (ait De Curte) sufficit quod ipsa universitas, in qua est Jus Patronatûs, ad id sit habilis; & ubi universitas transfertur non consideratur ipsum Jus patronatûs, sed transit *accessoriè*.

Similiter non obstat quod maritus non possit recipere fructus qui in *brevi* non renascuntur; quia, uti advertit De Curte *nu.* 46. » maritus non percipiet istum fructum, præ»sentationis tanquam maritus, & tanquam Jus patronatûs »sit de rebus dotalibus; sed percipiet tanquam universita»tis, & per quandam consequentiam.

XII. Eadem ratione, si maritus uxori post mortem suam fundum cui Jus Patronatûs annexum assignaverit in dotarium: » ea sola (ait Le Roy) jus illud post mortem mariti ex»ercere potest: quia est fructuaria, sicque fructus omnes »percipit & lucratur, ita ut interquiescat adhuc hæredum »nuda proprietas.

XIII. Similiter post Lambertinum aliósque tradit Fagnanus loco citato *num.* 57. jus præsentandi magis pertinere ad uxorem relictam usufructuariam omnium bonorum, quàm ad hæredem.

Nihilominus Renatus Choppinus De Domanio Gallico *lib.* 9. *tit.* 13. Secutus Joannem De Imola, jus præsentationis usufructuario negat, rationem hanc subnectens: Quæ»cunque enim non renascuntur singulis annis, minime ha»bentur in fructu, nec quasi fructus fundum augent. » Ipse »quoque Rochus De Curte loco citato, monet, casu occur»rente de hac quæstione esse meritò cogitandum ob varias Doctorum opiniones.

XIV. Hoc certius est & communi calculo receptum, præsentationem factâ à bonæ fidei possessore esse validam; imo nec præsentatum à Beneficio vi hujusmodi præsentationis obtento removendum, tametsi ex post facto constiterit, Jus patronatûs revera ad præsentantem tempore præsentationis non pertinuisse, *Cap.* 19. ꝟ *De Jure patronatûs*; eo quod bonæ fidei possessor fructus consumptos faciat suos *irrevocabiliter*: præsertim si ex iis non sit factus locupletior: uti per præsentationem factus non creditur.

XV. In creditorem cui fundus pignori datus, sive hypothecatus est, jus præsentandi non transire, si nulla juris illius specialis mentio facta sit, rectè post alios Canonistas tradit Fagnanus loco citato *num.* 16. Nam in creditorem nec directum, nec utile dominium transfertur: neque etiam fructus suos facit; sed eos omnes debitori pignus luenti restituere tenetur.

Idipsum legitur in Synodo Saltzburgensi an. 1420. *Can.* 22. » Ad omnium quoque dubitationem, sive quæstionis ma»teriam amputandam, statuimus, ut, si quis prædium suum, »cui jus attinet patronatûs cuiquam obligaverit indistinctè »jus præsentandi apud ipsum obligantem resideat. Cum ta»le jus æstimari non possit &c.... in sortem nequeat com»putari. Cum semper fructus rei pignoratæ in sortem de»beant computari, juxta Canonicas & legitimas sanctiones.

XVI. Jus patronatûs præsertim *laicale* hodie adeò habetur & consideratur, tanquam temporale & patrimonii laicalis, ut receptum sit, quod sicut de temporalibus laici coram judice Ecclesiastico non sunt conveniendi, ita nec de Jure patronatûs *laico* judex Ecclesiasticus cognoscere possit; nec in possessorio, nec in petitorio, idque contra Decretalem Alexandri III. in *Cap.* 3. ꝟ *De Judiciis*, ubi dicitur, »Causa Juris patronatûs ita conjuncta est & connexa spiri»tualibus causis, quòd non nisi *Ecclesiastico* judicio valeat de»finiri. » Vide latè Franciscum Le Roy in allegatis prologo»menis *cap.* 29. ubi notat, ubique penè, ac signanter in Gal»lia, quæstionem de Jure Patronatus laico non tantùm in possessorio, sed etiam in petitorio coram judice Regio tractari: quod & in Belgio observatur.

XVII. Adhæc jus illud tanquam portionem patrimonii, aut saltem titulo patrimonii acquisitum, & quasi temporale, ut partem hæreditatis ad hæredes unà cum reliqua hæreditate transmitti receptum est; notátque Glossa ad *Canonem* FILIIS *caus.* 16. *quæst.* 7. idque indistinctè, sive sint de sanguine, sive extranei uti ex Canone CONSIDERANDUM, & *Canone* PLURES eadem quæst. probat Glossa, quam uno consensu sequuntur Canonistæ, & praxis recepit.

XVIII. Si enim nihil in tabulis fundationis occurrat, quod transmissionem ipsius Juris Patronatus ad certas personas ordinat, nec jus hoc alicui particulari rei adhæreat, illud jure hæreditario, ad instar aliorum jurium temporalium ad hæredes sive ex testamento, sive ab intestato transmittetur, uti notat Le Roy in sæpe citatis Prologomenis *cap.* 19.

Cùmque jus illud naturâ suâ sit individuum, pro conditione individuorum transit in omnes hæredes *in solidum*; itaque sive pro æquali, sive inæquali parte sint hæredes, quemadmodum Jure Civili omnes filii Patroni æqualiter succedunt liberto, tametsi inæqualiter à parte instituti sint hæredes *L.* 7. §. 5. *ff. De Operis Libertorum.*

XIX. Itaque hæredes omnes in *solidum* ad præsentationem concurrunt, ita tamen, ut ipsa præsentatio non dividatur; sed ut unica nomine omnium fiat : quare rectè notavit Innocentius ad *Cap.* 1. ꝟ *De Jure Patronatûs*; jus hoc quidem esse *in solidum* apud singulos hæredes, quoad honorem sive jura honorifica, sed non quoad præsentationem, quæ ita est apud omnes simul, ut apud nullum singulariter sit.

XX. Cùmque hæredes in hac præsentatione repræsentent personam Patroni defuncti; non plus juris habere possunt, quàm habuit defunctus; quapropter, si plures fuerint Patroni, omnes hi hæredes unum tantùm suffragium, quale habuisse defunctus in ipso actu præsentationis habebunt, *Clement.* 2. *De Jure patronatûs.*

XXI. Ulterius cum hic non secus, ac in aliis juribus succedatur jure repræsentationis, sive ex persona defuncti, & meritò prævaluit sententia Innocenti IV. & Cardinalis Hostiensis successionem fieri non in *capita*, sed in *stirpes*, uti de hæredibus plurium patronorum declaravit Pontifex in citata Clementina 2. dicens » plures ab uno Patrono Ecclesiæ »relicti hæredes, vocem duntaxat unius habebunt in præ»sentatione Rectoris. » Quod clarius postmodum expressit Synodus Salisburgensis titulo *De Jure Patronatûs* his verbis: »Item si Patronus plures filios aut hæredes reliquerit, omnes »illi succedant in *stirpes*.

XXII. Porrò facile contingit, quod existentibus pluribus Patronis, aut Patroni unius hæredibus, diutius differatur præsentatio ob difficultatem consensus patronorum aut hæredum in eandem personam. » Ut ergo faciliùs provi»deatur Ecclesiis, non inconveniens (ait Pontifex in citata »Clementina) reputamus, Patronos ipsos inter se liberè »posse convenire, de Rectore ab eis *alternis* vicibus præsen»tando. » Qui præsentandi modus hodie vocari solet *per turnum*.

XXIII. Hic notandum, hanc præsentandi rationem non semper eodem modo institui. Interdum enim ea lege præsentatio *alternis* vicibus, sive *per turnum* fieri debet, ut singuli in suo *turno* seorsim, nullâ compatroni factâ mentione, præsentent: ita ut in tali actu præsentationis alter Patronus nullas partes habeat; ipsúmque Jus patronatûs pro ea vice videatur apud solum *Turnarium* esse. Hoc casu, etiamsi alius jure dignitatis Ecclesiasticæ, alius jure fundationis laicalis Jus patronatus habeat; tamen non erit Jus patronatus *mixtum*; sed in *turno* Ecclesiastici erit merè Ecclesiasticum; in *turno* vero laici, merè laicum.

XXIV. Si verò ita per *vices*, vel *turnum* dividatur, ut quidem *Turnarius* in suo turno personam nominet, sed tamen utriusq.

utriusque nomine præsentatio fiat, tunc propriè nec præsentatio, nec Juspatronatus per *turnum* vel *vices* dividitur; sed tantùm conventum videtur inter Patronos, quod simul consentient in eam personam, quam alter ipsorum alterius vicibus nominabit: hicque communi nomine præsentabitur.

Exemplum hujus refert Le Roy citato *c.* 19. ex Guillielmo Thorneo Anglo in Chronico ad an. 1227. concordiæ cujusdam inter Abbatem S. Augustini Cantuariensis, & certos Barones super Jurepatronatus cujusdam Ecclesiæ, ita ut quotiescunque Ecclesia vacaverit, Abbas & Conventus S. Augustini, & Barones semper *simul* præsentabunt, ita scilicet, quod « Abbas & Conventus S. Augustini Cantuar. » unâ vice liberè pro voluntate sua conferent Ecclesiam » prænominatam, cui voluerint, & Barones aliâ pro voluntate sua. Præsentabunt autem Abbas & Conventus per » litteras facientes mentionem de jure Baronum de S. & » Barones similiter de S. præsentabunt per litteras facientes » mentionem de jure Abbatis.

Quando hoc modo præsentant, quamvis singuli in suo *turno* dicantur habere præsentationem, reverâ tamen indivisum manet Juspatronatus, & communi nomine exercetur: ideóque in exemplo allegato, & huic similibus, reverâ erit Juspatronatus mixtum, & judicari debebit, prout de jure mixto judicandum esse diximus *cap.* 3.

XXV. Et hæc quidem nisi per tabulas fundationis, aut locorum consuetudines circa successionem Jurispatronatus aliud cautum fuerit.

Potest enim Fundator alicui de sua familia, aut etiam extraneis Juspatronatus assignare, si nolit illud jure hæreditario, vel successionis deferri. Et quod uni è liberis suis Patronatus assignetur, ad evitanda dissidia non raro convenit. Et ita S. Everardus Comes, Ludovici Pii gener in testamento suo cavit, ut ex liberis suis *tertius* Adalardus habeat suum Juspatronatus in quadam Ecclesia. Apud Miræum in Codice piarum Donat. *cap.* 12.

Frequenter & tabulis fundationum, & locorum consuetudinibus obtinuit, ut Juspatronatus primogenito de familia deferatur; præcipuè si feudo illustri jus hoc fuerit annexum: quo casu eædem pene leges, ac interpretationes sequendæ & accipiendæ in delatione hujusmodi Jurispatronatus, quæ in feudis ac fideicommissis gentilitiis aut familiaribus traduntur, & à Doctoribus in materia feudorum & fideicommissorum examinantur; & huic materiæ nominatim applicatas regulas in materia feudorum & fideicommissorum tradi solitas, vide apud Franciscum Le Roy in citatis Prologomenis *cap* 8. 9. & 19.

XXVI. Cum laici Juspatronatus adinstar patrimonii, rerúmque temporalium per successionem, venditiones, aliósque contractus, unà cum patrimonio ac rebus temporalibus transferri videbant, quin & iisdem fere legibus subjacere, illud ut rem mere temporalem habendum, atque ut talem etiam separatim vendi posse facilè sibi persuadebant: eamque persuasionem sæculo 12. invaluisse sat insinuat querela Joannis Satisberiensis *lib.* 7. *cap.* 17. *De Nugis Curialium,* dum ait: quod Jus advocationis aut Patronatus Ecclesiæ emeretur, *ut ejus occasione facilior esset aditus in Ecclesias.*

XXVII. Eandem consuetudinem in Anglia viguisse colligitur ex *Cap.* 19. *De Jurepatronatus*, in prima Collectione apud Ant. Augustinum; & habetur in appendice ad Concilium Lateranense *parte* 15. *tit. De Jurepatronatus cap.* 16. ubi Alexander III. scribit Wintoniensi Episcopo: « Ad aures nostras pervenit, quod R. & W. de Hortum *Juspatronatus* ejusdem loci ab eo, ad quem spectabat præsentatio, *emerunt*. Quibus decedentibus R. filius W. jam dicti patris » exemplo Juspatronatus Ecclesiæ *emere* non dubitavit, & » Canonicis de Stodleia tantas molestias intulit, persecutiones & gravamina, quod metu & dolo illius seducti, juri » suo penitus renuntiaverunt.

Ad hunc casum referendum esse responsum, quod in dicta appendice *capite* sequenti immediatè sequitur, sat apparet manifestum; & post Antonium Augustinum notat Franciscus Le Roy ad *Cap.* 16. ✠ *De Jurepatronatus.* Responsum autem ita sonat: « De Jure verò Patronatus in præscripta » Ecclesia hoc tuæ discretioni mandamus, quatenus si prædictus R. Juspatronatus comparavit, cùm hoc inconveniens sit & penitus inhonestum, *vendi* Juspatronatus: contractum illum, sublato appellationis remedio, Apostolicâ » fretus auctoritate, non differas revocare.

XXVIII. Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator hoc Responsum retulit in *Cap.* 16. ✠ *De Jurepatronatus*, nonnullis detractis, & additis, ut ex utriusque collatione constare potest.

Notanda autem præcipuè hæc addita: *Quod est spirituali annexum*: quibus innuere voluit, Juspatronatus vel eo titulo vendi non posse, ac irritum esse contractum, quia *spirituali est annexum.* Hoc clariùs exprimitur in citato *cap.* 19. in prima Collectione ad eundem casum spectante; ubi expressè dicitur: *Cùm Juspatronatus sit connexum spirituali, nemini licitum est vendere illud*: atque admodum verisimile est, Raymundum prædicta verba ex hoc *Cap.* 19. primæ Collectionis desumpsisse, & suæ Decretali adjecisse.

Interim eodem fundamento postmodum usus quoque fuit Innocentius IV. in Rescripto quodam apud Matthæum Parisiensem in additamentis *pag.* 104. dicens: « Irritas esse » decernimus alienationes, emptiones & venditiones de Pa- » tronatibus & Advocatiis Ecclesiarum, quæ cùm sint *spiri-* » *tualibus annexa*, emi & vendi nequeunt.

XXIX. Et sanè, cùm jam pridem Jus Præsentationis Clerici ad Beneficium, tanquam præcipuum in Jurepatronatus habitum fuerit; imò ipsum Juspatronatus nonnunquam simpliciter *Jus Præsentationis* appelletur, negari nequit, quin spirituali aliquo modo sit connexum; tametsi eatenus dicatur profanum, in quantum ex patrimonio laicorum titulo fundationis aut dotationis solet habere originem, eique adhærere.

XXX. Hinc uno consensu concludunt Interpretes, Jus Patronatûs per se simpliciter vendi, aut cum alio temporali jure commutari non posse, ipsamque alienationem tanquam Simoniacam esse irritam: refertque Joannes Maréchal in suo Tractatu De Juribus honorificis *cap.* 1. duo Arresta, quibus judicatum fuit, Juspatronatus separatim vendi non posse, venditionemque irritam esse. Aliud simile Arrestum refertur à Renato Choppino De Domanio Regis *lib.* 3. *tit.* 19. *n.* 4.

XXXI. Quod verò plerique addunt, cum ipso fundo seu gleba, cui adhæret, vendi posse; id non ita accipiendum, quasi ipsum Juspatronatus fundo adhærens vendi posse existiment, sed duntaxat, quòd per venditionem fundi tanquam ejus accessorium in venditorem transferatur: ita ut reverà dici queat, Juspatronatus transferri mediante venditione; at venditione non afficiente Juspatronatus, sed ipsum duntaxat fundum. Quemadmodum in venditione fundi hypothecati non venditur hypotheca, licèt illa fundo inhærens fundum sequatur.

XXXII. Unde in hujusmodi venditione fundi, cui Juspatronatus adhæret, pretium valori ipsius fundi, sine respectu ad ipsum Juspatronatus, respondere debet; ut ita appareat, Juspatronatus non vendi, nec pretio æstimari; sed simpliciter tanquam fundi venditi accessorium transferri.

Si enim pretium fundi ex consideratione Jurispatronatus adhærentis augeatur, evidens erit, ipsum Juspatronatus pretio temporali æstimari, & reipsa, non secus ac ipsum fundum, partem seu mercem ipsius venditionis constituere, & venditioni subjici.

XXXIII. Adhæc, qui fundum pluris emunt, quia Juspatronatus annectitur, idque eo amplius quò plura & opulentiora Beneficia juri illi sunt subjecta, sat ostendunt, se profanam planè de jure præsentationis, quod potissimùm attenditur, habere ideam, non dubitantes, sibi jus illud præsentationis facilè valere eo pretio, quod ejus intuitu amplius pro fundo empto dederunt.

Hæc autem ut consequantur, quid sperandum, nisi quod suo jure præsentationis eo modo utentur, ut queant etiam temporalia, aut iis æquivalentia consequi, idque vel Simonia, vel sanè personarum acceptione interveniente: & inde ulterius ea omnia incommoda, quæ provisiones Simoniacas, & interveniente personarum acceptione factas consequi solent: quæque fusiùs titulis De Simonia, & de cavenda acceptione personarum exponemus, atque unà ostendemus, quàm falsa soleat de Jurepatronatus idea haberi, quámque aberrent laici, hujusmodi jus affectantes.

CAPUT V.

De Præsentatione, & differentiis inter Patronum Ecclesiasticum & Laicum.

1 *Præcipua pars Jurispatronatus est* Præsentatio.
2 *Reverà distinguitur jus præsentationis à Jurepatronatus.*
3 *Potest esse patronus sine jure præsentationis: qui tamen hodie non patronus; sed Fundator vocari solet.*
4 *Olim patronus offerebat; Clericum Ordinandum.*
5 *Hodie offert instituendum; quæ mutationis ratio?*
6 *Oblatio Clerici à patrono facta dicitur* Præsentatio.
7 *An rectè inde deducatur, Juspatronatus non esse servitutem?*
8 *Hodie Episcopus obligatur instituere præsentatum à Patrono.*
9 *Monebantur olim Patroni, ut præsentationem non nimium differrent.*
10 *An certum tempus Patronis olim fuerit præfixum?*
11 *Permisit Concilium Lateranense, ut Episcopus Ecclesiæ provideat, si quæstio super Jurepatronatus intra certum tempus non sit terminata.*

12 *Cre-*

12 *Creditum à Canonistis, hic tempus certum præsentandi laicis præscriptum; idque quatuor mensium.*
13 *Alexander III. scripsit, Patronis competere sex menses.*
14 *Hinc è Doctoribus facta distinctio inter jus patronatus laicum & Ecclesiasticum circa tempus præsentandi, & à Bonifacio VIII. probata.*
15 *Tempus Patronis tantùm currit à tempore* notæ *vacationis, & quæ notitia haberi debeat.*
16 *Patronus laicus in præsentatione variare potest; non autem Ecclesiasticus.*
17 *Hæc distinctio ex interpretatione Doctorum originem sumpsit.*
18 *Cur variatio patroni laici dicatur accumulativa.*
19 *Quod primarium hujus distinctionis fundamentum?*
20 *Patronus laicus variare tantùm potest* rebus integris.
21 *Quare Patrono Ecclesiastico negata variatio.*
22 *An patronus laicus sæpiùs variare possit?*
23 *Patronus Ecclesiasticus præsentans indignum excedit pro ea vice jure præsentandi.*
24 *Laicus alium præsentare potest; secus olim obtinuit.*
25 *Episcopus negligente patrono confert jure* ordinario, *non autem jure devoluto; & quare.*
26 *Collatio Episcopi spreto patrono est valida: & quis ejus effectus?*
27 *Non idem de præventione aut provisione Papæ; & qua ratio differentiæ.*
28 *Quomodo collatio Ordinarii non noceat juri patroni.*
29 *Quando patronus dicatur Clericum præsentare?*
30 *Non tenetur patronus* personaliter *accedere Ordinarium.*
31 *Hodie præsentatio fit per litteras.*
32 *Præsentatio non est perfecta, priusquam intimata sit Ordinario.*
33 *Sufficit intra tempus præfinitum litteras præsentationis à præsentato exhiberi Ordinario.*
34 *Litteris Ordinario non exhibitis potest patronus* Ecclesiasticus *adhuc variare.*
35 *Ecclesiasticus à Papa præveniri potest, litteris Ordinario non intimatis.*
36 *Si litteræ intra tempus præscriptum non sint Ordinario exhibitæ, poterit liberè conferre.*
37 *Si Juspatronatus competat pluribus in Corpore, debet præsentatio* collegialiter *fieri.*
38 *Quomodo nominatio personæ præsentandæ hoc casu facienda?*
39 *Aliquando præsentatio à pluribus* separatim *fit.*
40 *Si à duobus patronis duo præsententur, electio erit Ordinarii.*
41 *Si suffragia dividantur inter plures, præfertur à pluribus præsentatus.*
42 *Quid si is institui nequeat?*
43 *Quid si controversia sit, cui Juspatronatus competat?*
44 *Quid si sit inter Ordinarium & prætensum patronum?*
45 *Possessor pendente lite præsentare potest.*
46 *Quid si neuter sit in possessione; sed constet Ecclesiam esse patronatam?*

I. JUs Patronorum potissimùm consistere, præsertim hodie, in præsentatione, sive jure præsentationis Clerici ad Ecclesiam vacantem expeditum est. Et quidem in *Cap.* 1. *De Præbendis in* 6. Jus Patronatûs & jus præsentandi Rectorem Ecclesiæ tanquam synonima accipiuntur à Pontifice.

II. Quin tamen reverà Jus Patronatûs & jus præsentandi distinguantur, dubitari nequit. Certum quippe est, patrono vi Juris Patronatûs plura jura præter jus præsentationis competere; uti *capite* sequenti ostendetur. Hinc apertè Jus Patronatûs & jus præsentandi distinguuntur in *Cap.* 1. *De Jure Patronatûs* in secunda Collectione Decretalium apud Antonium Augustinum.

III. Imò potest Patronus habere jura honorifica aliáque Patronis competentia, tametsi jus præsentationis non habeat; ut puta si juri præsentationis renuntiaverit, aut alteri cesserit, retento nihilominus Jure Patronatûs. Unde cùm vidua Comitis Flandriæ exposuisset Innocentio III. quòd intenderet ad honorem Dei Ecclesiam fundare, peterétque in ea *Juspatronatus & collationem præbendarum* sibi & successoribus suis reservari; respondit Innocentius *lib.* 3. *Regest. Epist.* 191. „ *Primum* admittimus: *secundum* verò „non duximus concedendum; cùm tuæ non expediat saluti concedi.„ Hic collationem accipi pro *præsentatione* rectè notat ac probat Bosquetus ad dictam Epistolam Innocentii; unà ostendens, Patronis priùs jura honorifica, quàm præsentationis fuisse indulta; adeóque jus præsentandi semper fuisse à Jure Patronatûs separatum: quamvis ambigi nequeat, quin hodie à jure præsentationis tanquam à principaliore sua parte nomen suum mutare soleat; isque patronus dicatur, qui jus præsentationis habet: imò qui jus præsentationis non habet, patronus dici non solet, sed Fundator.

IV. Monuimus non semel, olim Beneficiorum collationem seu institutionem ab ipsa Ordinatione sejunctam non fuisse: sed in ipsa Ordinatione Clericos Ecclesiis adscribi solitos; atque per eam adscriptionem idem jus accepisse, quod hodie per Beneficiorum collationem seu institutionem acquiritur.

V. Hac disciplinâ vigente, Fundatores sive patroni Clericos offerebant Episcopo in Ordinatione; ut eos in Presbyteros Oratoriorum seu Ecclesiarum, quarum patroni erant, ordinarent; eosque per Ordinationem his Ecclesiis adscriberent.

Conformiter ad hanc disciplinam legitur apud Gratianum *Caus.* 16. *quæst.* 7. *Can.* 32. ex Concilio Toletano IX. „Decernimus, ut quandiu Fundatores Ecclesiarum in hac „vita superstites exstiterint, pro iisdem locis curam permit„tantur habere solicitam; atque Rectores idoneos in iis„dem Basilicis, iidem ipsi Episcopo offerant *ordinandos*.

Postquam autem ipsa Beneficiorum collatio sejungi cœpit ab Ordinatione, nec ampliùs per Ordinationem; sed tituli Beneficiales collationem seu institutionem canonicam ipsi Clerici cœperunt Ecclesiis adscribi: tum patroni sive Fundatores non Ordinandos, sed in Beneficiis vacantibus instituendos Episcopo obtulerunt.

VI. Hæc oblatio vocari solet *præsentatio*, quia ipsi patroni seu Fundatores curam solicitam Ecclesiarum à se vel Majoribus fundatarum habentes Episcopo offerant, sive præsentent, qui in harum Ecclesiarum ministros assumi possent.

Unde Gratianus inquirens, quid juris habeant Fundatores, ait: *Habent jus providendi, & Consulendi, & Sacerdotes inveniendi*; post *Canonem* 30. *caus.* 16. *q.* 7. Hæc non obscurè innuunt, Gratianum supposuisse, jus præsentandi oriri ex cura, quam Fundatores eorumve successores Ecclesiis fundatis impendere debent.

VII. Hinc infert Franciscus Le Roy in Prologomenis ad titulum *De Jure Patronatûs cap.* 5. Jus patronatus non esse servitutem, neque Ecclesiæ libertatem imminuere; quia (ait). „ patroni nullum jus in Ecclesiarum collatione ha„bent; sed eam *juvant*, eique *favent*, dum idoneos Clericos „inveniunt, quos Episcopus in iis instituat. „ Tum relatis verbis Gratiani, concludit: „ Nunquam verò dixerit, auxi„liatricis manus infringere libertatem.

Verum diceret Auctor hic, si patroni id unum vellent, agerentque, ut Episcopo *adjutores* accederent pro inveniendis idoneis Sacerdotibus. At plus juris jam pridem prætenderunt, & hodie prætendunt Patroni. Credunt quippe, sibi non tantùm esse jus inveniendi idoneos Sacerdotes, eosque simpliciter Episcopo Ordinandos vel instituendos offerendi, ut de cætero liberum sit Episcopis eos recipere vel repellere, sed ita sibi nominationem seu præsentationem competere, ut à se nominatos ordinare aut instituere Episcopus teneatur; nisi eos absolute inidoneos ostendere queat. Et quidem jam pridem in citato *Can.* 32. ex Concilio Toletano IX. hujusmodi Fundatorum jus supponi videtur. Dicitur enim: „ Quod si spretis ejusdem (Ecclesiæ) Fundato„ribus, Rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordina„re, & Ordinationem suam irritam noverit esse, & ad ve„recundiam suam alios in eorum loco (quos iidem ipsi „Fundatores condignos elegerint) ordinari.

VIII. Hodie Episcopos astringi instituere præsentatos à Patrono nisi eos probaverint inidoneos, expeditum est. Licet ergo verum sit, Patronos non habere Ecclesiarum collationem; negari nihilominus nequit, quin per suam præsentationem in Beneficiorum collatione præcipuas partes habeant: quandoquidem ipsa institutio præsentationem sequi debeat, ni probari queat, præsentatum esse non tantùm minus idoneum, quàm alii qui haberi possent; sed *absolutè* inidoneum. Quod quàm difficilè, quàm raró probari præsentationem sequitur, vulgò & rectè appellatur collatio *necessaria*; quasi necessitate cogente huic Præsentato facienda; uti latiùs titulo sequenti *cap.* 1. exponetur; atque unà notabitur, quod Patroni admodùm sollicitì meritò sint, ut prævie ad præsentationem de capacitate Præsentandi sint ritè instructi: eò quòd ex ipsorum præsentatione pendeat ipsa Ecclesiæ provisio.

IX. Cum ergo ex Fundatorum seu Patronorum præsentatione præcipuè Ecclesiarum provisio pendeat, jam pridem legimus admonitos fuisse Patronos, ut tempestive idoneos Clericos præsentarent; ne ex diuturniore Ecclesiarum vacatione, Ecclesiis dispendium inferatur.

Et quidem in Synodo Romana sub Eugenio II. *Can.* 24. qui repetitus fuit in Synodo Romana sub Leone IV. circa medium sæculi 9. *Can.* 24. statuitur: „ Et si sæcularium ho„minum sub jure sint constitutæ ab Episcopo illius Dio„cesis admoneantur. Et si admoniti Presbyteros intra „*trium* mensium spatium ibidem neglexerint constituere, „curam exinde habens Episcopus, absque neglectu Prin„cipi suggerat, quatenus ejus emendetur sententia.

X. His Canonibus statutum fuisse, ut intra *tres menses* fiat

fiat præsentatio, & quidem præcedente monitione Ordinarii, credit Le Roy in citatis Prolegomenis *cap.* 28. atque hinc concludit, malè notasse Joannem Andræam ad *Cap.* 1. *De Jure Patronatûs in* 6. « nec *antiquos* Canones, ne Pon»tificum « Rescripta *certum* aliquod tempus definiisse pro Patronis.

Joanni Andreæ nihilominus consentit Vir eruditus Franciscus Florens ad *Cap.* 1. ☧ *De Jure Patronatûs* antiquioribus temporibus nullum nominatim tempus Patronis præfinitum fuisse: creditque primùm in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. tempus definitum fuisse.

Sanè inspectis verbis citati Canonis Synodi Romanæ, dubitari meritò posset, an Patronis *trium* mensium spatium ad præsentandum fuerit absolutè *præfinitum*; ita nimirum, ut si intra tempus illud non præsentassent, Episcopus *liberè* posset Ecclesiæ providere: cùm tantùm dicatur, Episcopum curam habentem, posse de neglectu Patroni principem monere.

XI. Quidquid sit, ad hunc interim Canonem reflexisse videtur Concilium Lateranense sub Alexandro III. *Can.* 17. ubi decernit, ut ordinet Antistes Ecclesiam, sicut viderit meliùs secundùm Deum ordinandam, « si de Jure Patrona»tûs quæstio emerserit inter aliquos, & cui competat, intra »*tres* menses non fuerit definitum.

Hic de Patronis laicis agi, integer Canonis contextus, ipsumque nomen *Fundatorum & hæredum* sat evincunt; atque inde confirmamur, ad citatum Canonem Synodi Romanæ, qui de Patronis *laicis* loquitur, hic factam esse reflexionem.

XII. Interim hinc unanimi calculo conclusere Canonum antiqui interpretes, præsentationi *laicali* tempus à Concilio Lateranensi hoc Canone præfinitum esse.

At cùm in nonnullis hujus Canonis editionibus pro *tres menses*, legeretur, *quatuor*, uti in nota marginali ad hunc Canonem in collectione Conciliorum generalium indicatur, etiam à nonnullis dari cœpit spatium *quatuor* mensium, præsertim postquam hæc lectio intravit Decretales Gregorii IX. nimirum *in Cap.* 3. ☧ *De jure Patronatûs.*

XIII. Cùm autem idem Concilium definiisset, tempus *sex* mensium pro collatione Beneficiorum, uti refertur in *Cap.* 2. ☧ *De Concess. Præbendæ non vacantis*; cœptum fuit id tempus ad præsentationem personarum ad Ecclesias vacantes extendi; ac nominatim ab ipso Alexandro in *Cap.* 22. ☧ *De Jure patronatûs* scribente: « Illas autem Ecclesias, de quarum »patronatu controversia fuerit, si intra *sex* menses, post»quam vacaverint, non fuerit controversia terminata, lici»tum tibi sit de persona idonea ordinare.

XIV. Quamvis ex texto non appareat, de quo patronatu, laico, an Ecclesiastico agitur, nihilominus Decretalium Commentatores, ut hanc Decretalem conciliarent cum citato Capitulo tertio, quo duntaxat *quatuor* menses in simili casu ex Decreto Concilii Lateranensis conceduntur, cœperunt hanc Decretalem interpretari de Patronatu *Ecclesiastico*; alterum vero Decretum de patronatu *laico*; atque ita à Doctoribus recipi cœpta est distinctio hactenus ignota inter Patronum laicum & Ecclesiasticum; ut illi ad præsentandum duntaxat *quatuor* menses, huic vero sex menses competerent: quæ distinctio tandem à Bonifacio VIII. probata fuit in *c. Unico De jure Patronatûs in* 6. unà declarante quòd *semestre* competat etiam Ecclesiæ vel Monasterio, cui à *laico* Juris patronatus collatio facta est.

XV. Sicut autem tempus à Concilio Lateranensi Collatoribus præstitutum non currit nisi à die *notitiæ*, ut suprà *tit.* 21. *cap.* 5. notavimus; ita & quatuor vel sex menses Patronis ad præsentandum concessi currere tantum incipiunt ab eo tempore, quo probabiliter cognoscere potuerunt, vacasse Beneficium. Puta si mors Beneficiati publicè nota sit in loco vel Ecclesia vacantis Beneficii, cùm palam sepultus fuerit. Unde non omninò certa & vera scientia Patroni desideratur; sed tantùm interpretativa; id est, ut morali quodammodo loquendi, scire potuerit & debuerit vacasse Beneficium; uti & ipse Molinæus ad *Consuet. Paris. tit. De Feudis* §. 55. *gloss.* 10. *num.* 24. fusiùs probat: atque expressè supponunt Consuetudines Normannicæ *art.* 169. volentes tempus Patronis datum *computari à die quo mors ultimi possessoris* COMMUNITER *nota est.*

XVI. Non tantum quoad terminum temporis ad præsentandum inducta est differentia inter Patronum laicum & Ecclesiasticum, sed insuper ex communi Doctorum interpretatione invaluit, quod laicus intra tempus à Jure definitum possit successivè plures præsentare; eo saltem effectu, ut Episcopus queat etiam posteriùs præsentatum præferre priùs præsentato: Ecclesiasticus veró patronus unum tantum possit præsentare; & si de facto plures successivè præsentaverit, prior sit omninò præferendus.

XVII. Unde recepta est hæc vulgaris distinctio; patronus laicus intra tempus præfixum potest *variare*; secus Ecclesiasticus.

Hæc conclusio hodie unanimi Doctorum consensu probata, licet expresso textu Juris inducta non sit, originem suam tamen habuit ex Decretali Lucii III. in *Cap.* 24. ☧ *De Jure Patronatûs*, ubi proposita quæstione, si patronus Cle»ricum idoneum Episcopo præsentaverit, postulaverit *post»modum*, eo non refutato, alium æquè idoneum in eadem »Ecclesia admitti, quis eorum alteri præferatur? « Respondit Pontifex: « Judicio Episcopi credimus relinquendum, si »*laicus* fuerit, cui jus competit præsentandi. Verùm si Col»legium, vel *Ecclesiastica* persona præsentationem haberet; »qui prior est tempore, jure potior esse videtur.

Cùm hic judicio Episcopi committatur, è duobus à patrono *laico* ipsi præsentatis unum quem maluerit eligere, & instituere, non obscurè significatur, Patronum laicum posse variare; ut nimirum secundum præsentando det facultatem Episcopo, neglecto priùs præsentato, hunc postmodum præsentatum instituendi.

XVIII. Hanc variationem Doctores vocare solent *accumulativam*: eò quòd Patronus secundum præsentando, præsentationem præsentationi accumulet; non autem à priori recedat; háncque solam variationem permitti etiam Patrono *laico* communis est Canonistarum sententia, quam probat Fagnanus ad citatum *Cap.* 24. eùmque textui conformem ostendit.

XIX. Porrò hæc inter Patronum laicum & Ecclesiasticum differentia contra veterem disciplinam, quæ eam non agnovit, inde inducta videtur, quod pro firmissimo principio apud Canonistas receptum esset, laicos nullum prorsus jus dare posse in Beneficiis; & consequenter quod ipsorum præsentatio nullum jus ipsi Præsentato daret; sed per præsentationem quodammodò tantùm Episcopo indicaretur, quòd hunc Præsentatum Patronus desideraret institui: atq; ita nullatenus inconveniens judicabatur, si plures Episcopo successivè offerre posset, ut ex iis digniorem institueret: cùm nullum jus priùs præsentato per præsentationem videretur acquisitum; sed id demum ab Episcopo accipere debeat.

XX. Unde si Episcopus Præsentato institutionem dedisset, Patronus ampliùs alium præsentare non poterit. Variatio enim Patrono competit *rebus integris*, id est, ante institutionem, uti vulgo tradunt Doctores, sive antequam ipsi Præsentato jus aliquod firmum quæsitum sit.

Quod enim dicitur, præsentationem dare *jus ad rem*, id procedit respectu Patroni: quia Episcopus tenetur admittere præsentationem Patroni; ipsumque Præsentatum instituere, nisi Patronus variando alium præsentaverit. Unde rectè notat Le Roy ad *Cap.* 24. ☧ *De Jure Patronatûs*, »Quamvis prima præsentatio pulsaverit *aures Episcopi*, at»tamen non tribuit jus ad rem, sed est quodammodo in »pendenti, an videlicet Patronus in ea perseveret.

XXI. Porrò sicuti Canonistæ crediderunt, præsentationem laici non dare jus aliquod firmum ipsi præsentato; quia laici nihil juris ad Beneficium dare possint; ita econtra præsentationem Patroni Ecclesiastici habuere pro quasi collatione seu electione: eàmque proinde jus aliquod ipsi Præsentato tribuere crediderunt; quod ei per secundam præsentationem auferri nequeat. Hanc rationem indicasse videtur Glossa ad dictum *Cap.* 24. dicens, Patronum Ecclesiasticum variare non posse: « quia Clerici Patroni *pin»guius jus* habent, quàm laici; « id est, ex præsentatione Clerici plus juris tribuitur Præsentato, quàm ex præsentatione laici, uti exponit Zarabella ibidem *n.* 4. Vel ut clarius Innocentius IV. ad dictum *Capitulum* 24. « Idcirco Cleri»calis variatio est interdicta, quia illorum præsentatio vi»cem habet *electionis.*

Hinc quoque factum, quòd Canones circa sæculum 11. & 12. urgentes, ut Præsentati non ausint se Beneficiis ingerere, nisi priùs ab Episcopo institutionem acceperint, penè tantùm loquuntur de præsentatis à Patronis *laicis*, uti titulo sequenti *cap.* 1. videbitur.

XXII. Credunt plures Canonum interpretes, Patronum laicum non nisi semel intra quadrimestre variare posse, quos sequitur Fagnanus loco citato *num.* 8. Verùm cum hic tantum agatur de variatione *accumulativa* per quam nullum præjudicium infertur Episcopo Beneficiorum Ordinario Collatori: imò econtra quo plures præsententur, tantò amplior detur Episcopo eligendi libertas, veriùs apparet, Patronum laicum non semel duntaxat; sed pluries variare posse; & ita post Glossam ad *Clementinam* PLURES *De Jure Patronatûs* novissimè notavit Claudius *Blondeau* in Bibliotheca Canonica verbo *Patronage num.* 159.

XXIII. Ex hac differentia alia invaluit: quòd si Patronus Ecclesiasticus Clericum inidoneum præsentaverit, pro hac vice amittat jus suum præsentandi, & Ordinarius *pleno* Jure vacantem Ecclesiam conferre possit.

In quam rem expressa sunt verba Innocentii III. *lib.* 3. Regesti *Epistol.* 226. « Præfata Abbatissa (sanctæ cru»cis) præsentando *indignum*, illa vice *amisit* jus præsen»tandi.

Quod tamen intelligi debet, nisi incapacitatem Præsentati probabiliter ignorasset.

XXIV. Si verò laicus *indignum* præsentaverit, nequidem pro ea vice jure præsentandi privatur, sed alium adhuc præ-

præsentare potest; uti communiter tradunt Doctores ad *Cap.* 4 ꝟ *De Jure Patronatûs*, & ibidem pluribus probat Fagnanus; etiamsi *scienter* indignum præsentaverit.

Et quidem hodie utimur eo jure, ait De Roye ad *Cap.* 14. ꝟ *De Jure Patronatûs*, & addit: "Quod tamen interpretes „ex novis recentiorum Pontificum Decretalibus introduxe„runt contra jus vetus. Probat dein ex *Novella* 123. *cap.* 18. Justiniani Imp. & versione Juliani Antecessoris, quod laicus præsentando *indignum* etiam pro ea vice privaretur jure præsentandi. E quibus concludit: Adeò verum est, omnes „olim Patronos *eodem* jure habitos fuisse.

XXV. Si Patronus laicus intra quadrimestre, vel Ecclesiasticus intra semestre non præsentaverit Episcopo ad quem institutio pertinet, poterit Episcopus *pleno jure* tanquam Ordinarius Beneficiorum Collator conferre: idque non jure *devoluto*, sed *ordinario*: quia Ordinarius non confert vigore juris ex negligentia Patroni ad se *de novo* devoluti: sed vigore juris primitivi Collatoris, quod semper penes Episcopum vel alium jus instituendi habentem remansit; ita ut per Jus patronatûs ceu quandam servitutem liberum usum illius juris habere tantùm impediatur: unde Jure Patronatûs sive servitute illâ non operante, jus primitivum, usum pristinum & liberum suum exercitium recuperat. Quare in litteris præsentationis necesse non est exprimere, collationem fieri *jure devoluto*: secus autem dum Metropolitanus ob negligentiam collatoris confert Beneficium spectans ad collationem sui Suffraganei: quia collatio hujus Beneficii non alio titulo quàm jure *devolutionis*, ob negligentiam inferioris ad Metropolitanum spectat. Vide de Roye in Prologomenis, *cap.* 28.

XXVI. Eodem ex fundamento receptum est collationem Episcopi, alterius Ordinarii Collatoris esse validam, etiam factam adhuc currente tempore legitimo præsentandi: eámque firmam manere, & valere prout *ex tunc*, id est, à tempore collationis; si Patronus vel expresse, vel citè nullum præsentando, aut invalidè præsentando, consentiat, aut se non opponat.

XXVII. Ita communiter tradunt Canonistæ, præsertim recentiores Pragmatici Galliæ; qui & addunt, non esse simile de præventione Papæ vel Legati, pendente dicto tempore facta, quæ prorsus nulla est & nunquam reconvalescit, inquiunt, quia odiosa est & subreptitia, & sic funditus nulla: contra (ajunt) collatio Ordinarii favorabilis est, in jure communi actu & habitu fundata, nisi quatenus illius juris utilitatem servitus Patroni remoratur vel impedit: quâ cessante, collatio Episcopi manet in naturali vigore suo. Videri potest Carolus Fevretius De Abusu *Lib.* 2. *cap.* 6. §. 13. item Franciscus De Roye ad *Cap.* 8. ꝟ *De Jure Patronatûs*; qui unà observant, collationem Ordinarii factam tempore nondum elapso, ita esse validam, ut etiam impediat præventionem Papæ respectu Patroni Ecclesiastici; tametsi ipse Patronus intra semestre præsentans, ipsam collationem Ordinarii antea factam irritet.

XXVIII. Hoc insuper rectè monet De Roye, quod licèt collatio Ordinarii spreto Patrono sit valida ipso jure, nihilominùs, maneat liberum Jus Patrono intra tempus jure definitum præsentandi eâque præsentatione ipso jure sine ulla prævia juridica cassatione, in irritum cedat prior collatio Ordinarii.

XXIX Præsentare dicitur Patronus, quando Clericum Episcopo seu alteri jus instituendi habenti, instituendum sive ordinandum exhibet, vel dum eum deducit ad Diœcesanum Episcopum, uti dicitur in *Novella* 57. aut uti vertit Julianus Antecessor, quando eum *offert* Episcopo.

XXX. Non tamen necesse est, ut ipse Patronus *personaliter* accedat Ordinarium, eique Clericum *per se* præsentet, seu offerat; sed potest ipsi Clerico præsentationis litteras tradere deferendas ad Ordinarium *Cap.* 6. ꝟ *De His quæ fiunt à Prælato* &c. ubi refertur, quod in certa "Pro„vincia sæpè contingeret, quod ad Ecclesias, in quibus „Collegia jus præsentationis habere noscuntur, eorum Ab„bates, aut per se, aut per *litteras* personas idoneas Episco„pis Diœcesanis præsentent. "Quæ consuetudo non im„probatur.

XXXI. Imò consuetudo præsentandi per litteras adeo hodie comprobata & recepta est, ut nonnulla nisi per litteras hodie admitti soleat: debéntque Litteræ præsentationis in forma authentica, non secus ac litteræ Collationis expediri; monétque Claudius Horry in suo novo tractatu de materiis Beneficialibus *pag.* 149. *edit.* 1695. litteras etiam præsentationis expediendas esse per Notarios Regios Apostolicos constitutos Edicto Regis Galliæ in Decembri 1691. cujus supra meminimus.

XXXII. Verùm ut præsentatio sit perfecta, suúmque effectum habeat, non sufficit, litteras præsentationis esse legitimè expeditas, & acceptatas; sed requiritur, ut præsentatio facta sit à præsentante, & realiter exhibita Ordinario vel ut loqui solent Pragmatici, *ut pulsaverit aures Ordinarii*. Præsentationis enim verbum refertur ad alium, sive sonat aliquem alteri præsentari. Unde Ordinarius meritò dicitur terminus ad quem ipsius præsentationis. Neque dicenda est præsentatio antequam sit facta Superiori, sed simplex tantum *præparatio*. Quare præsentationem definit Rochus De Curte in præfatione ad titulum *De Jure Patronatus num.* 4 post Panormitanum, quòd "sit exhibitio quæ„dam facta de Clerico præsente sensibus corporis illius cui „fit præsentatio.

XXXIII. Observat tamen ibidem Rochus verbo, *Honorificum num.* 32. quòd valeat præsentatio facta per instru„mentum in absentia Superioris, si præsentatus infra 4. „menses deferat illud instrumentum ad Superiorem, & „ipsum coram eo præsentet; quod (ait) quotidie contingit.

XXXIV. Quamdiu ergo præsentationis litteræ Ordinario, sive illi cui jus instituendi competit, exhibitæ non sunt, adhuc informis est præsentatio; potéstque non tantùm laicus, sed & Ecclesiasticus Patronus variare, idque non solùm accumulando secundam præsentationem priori, sed etiam à prima in toto recedendo, quemadmodum uno consensu notant Canonistæ ad *Cap.* 25. ꝟ *De Jure Patronatûs*, ubi sat innuitur, tum demum variationem interdictam Patrono Ecclesiastico, postquam idoneum Clericum Episcopo præsentaverit, Concludúntque alterius, ante præsentationem Ordinario exhibitam, nullum jus esse Præsentato quæsitum; demúmque litteris præsentationis Ordinario exhibitis, *jus ad rem* Præsentato quæsitum esse.

XXXV. Quinimo Patronum Ecclesiasticum posse à Papa præveniri, quamdiu præsentatio *aures Episcopi non pulsaverit*, tametsi litteræ præsentationis fuerint expeditæ; quin & Præsentato traditæ cum expresso mandato, ut eas mox Ordinario exhiberet, isque eas tradere neglexerit, frequenter judicatum refert Broüdæus in notis ad Loecium *lit.* P. *num.* 25. háncque sententiam hodie esse in foro receptam testatur.

XXXVI. Denique ex hisce conficitur, quòd non sufficiat, ut Patronus intra tempus datum ad præsentandum expedierit litteras præsentationis; sed requiratur, ut infra illud tempus realiter ipsa præsentatio fiat Ordinario; alias si litteræ præsentationis non fuerint exhibitæ, poterit Ordinarius elapso termino dato ad præsentandum, libere conferre.

XXXVII. Si plures sint Patroni, ipsíque Collegium aut corpus aliquod constituant, ipsúmque Jus Patronatûs Corpori, sive ipsis tanquam Corpus constituentibus competat, tunc præsentatio fieri debet *collegialiter*. Neque valeret præsentatio extra Collegium facta, tametsi eam singuli de Collegio probassent. Quia quod singuli extra congregationem faciant, dici nequit à Collegio seu Corpore factum.

XXXVIII. Et reverà dum præsentatio ad plures ut Collegium seu corpus spectat, præcedit præsentationem faciendam Ordinario quædam species electionis personæ præsentandæ: in qua electione, ea, quæ in electione *collativa* Canones observari præcipiunt, quæque fere observanda sunt: v. g. quod omnes convocandi sint; quod unus neglectus possit præsentationem irritam reddere, eò quod neglectus sit &c. conformiter ad ea quæ supra *tit.* 21. *cap.* 5. dicta fuerunt.

XXXIX. Sin autem Jus Patronatûs competat pluribus *divisim* sive *ut singulis*, tunc etiam separatim præsentare possunt; nec requiritur, ut consensus ipsorum eodem tempore præstetur; imó nonnunquam per diversa instrumenta separatim præsentationem facere possunt, aut per idem instrumentum, sed diverso tempore à singulis signatum.

XL. Contingere potest, ut de persona præsentanda inter Patronos non conveniat. Ad evitanda autem incommoda ex hac dissensione nata oriri, permittitur in *Clem.* 2. *De Jure Patronatûs*, ut "plures ad vacantem Ecclesiam „possint eo modo præsentare personas, quòd unà ex eis eli„gi per Episcopum valeat & admitti.

XLI. Et id quidem, si à singulis Patronis unus præsentetur; at si ad plures quàm duos præsentatio spectat, tunc qui à pluribus præsentatur cæteris præferendus erit, juxta Decretum Concilii Lateranensis in *Cap.* 3. ꝟ *De Jure Patronatûs*; debétque, quemadmodum in electione, etiam & hic ex majori suffragantium parte concludi.

XLII. Quòd si Patroni jure suo singuli uti volentes, sive ut loquitur Concilium Lateranense, pro *sua defensione* plurimos præsentent; nec ille qui majoribus meritis, & pluribus suffragiis juvatur, sine scandalo ab Episcopo institui queat, tunc vult Concilium Lateranense, ut *ordinet Antistes Ecclesiam, sicut melius secundùm Deum viderit ordinandam*.

Modos, quibus secundùm Canones Antistes providere posset, notat Franciscus Le Roy in Commentario ad *Caput.* 3. unà addens quid moderna praxis in simili casu observet. "Hodie (ait) plures Præsentati apud Regios Judices „agunt invicem, vel interdicto uti possidetis, vel unde vi & „ceel.

acceleriter aut alteri ex iis adjudicatur *recredentia*, ut loquuntur: vel Judices illi eum in pleno possessorio tuentur: vel »sequestrant controversam Ecclesiam, ut in *Cap.* 15. ✠ *De* »*Judic.* seu ejus curam committunt alteri cuidam extraneo »Clerico.

XLIII. Ubi autem contingit inter plures controversiam moveri, cui juspatronatus competat, atque ob eam controversiam diutius differtur provisio Ecclesiæ, rescribit Lingonensi Episcopo Alexander III. in *Cap.* 12. ✠ *De Jure Patronatus, fas ei sit, appellatione remota in eadem* (Ecclesia) *personam idoneam instituere.*

Cùm hic Alexander III. nullum tempus certum definiat, intra quod terminandæ sint hujusmodi lites, & quamdiu expectandum sit, antequam Episcopus suo jure personam idoneam instituere queat, meritò suspicatur Le Roy ad hoc Capit. illud Alexandri Responsum præcessisse Concilium Lateranense sub eodem Pontifice celebratum; quandoquidem in hoc Concilio præscripti sint *quatuor* menses, intra quos lis sit terminanda; intra quos si terminata non fuerit, tunc demum Episcopus Ecclesiam ordinare poterit, sicut melius secundum Deum viderit ordinandam; uti refertur in citato *Capitulo* 3.

Conformiter ad hoc Decretum Concilii Lateranensis respondit Innocentius III. Episcopo Conventiensi, « si de »jure patronatus quæstio emerserit inter aliquos: & ab eo, »cui competit; intra *quatuor* menses non fuerit definitum, »ex tunc Ecclesiam non differas de persona idonea ordi»nare.

Hinc imprimis concludunt Canonistæ, tempus præscriptum ad præsentandum etiam currere *lite pendente*: cum tamen juxta communes Juris Regulas, contra *non valentem agere*, non currat præscriptio; hic autem Patronus præsentare non potuerit: quare id favore Ecclesiarum, ne ob dissidia Patronorum diutius vacarent, specialiter introductum esse notat Joannes Andræas & sat innuit Innocentius III. in integra Decretali, è qua desumptum est citatum Capitulum 27. in verbis: *Cum propter discordias laicorum non debeat Ecclesia præjudicium generari.* &c.

XLIV. Verum Decretum Concilii Lateranensis locum non obtinebit, si controversia sit inter ipsum Episcopum & Patronum: ut si Episcopus prætendat Clericum sibi præsentatum ex causa non esse admittendum, aut certè Ecclesiam Patronatui non esse subjectam, sed ad se *pleno* jure spectare. Si enim hisce in casibus ob pendentem litem Patronus privaretur jure præsentandi, esset quod mmodo in potestate Ordinariorum semper jus præsentationis, hujusmodi litem suscitando & protelando, excludere, uti rectè advertit Le Roy ad *Cap.* 3. ✠ *De Jure Patronatus.*

XLV. Præterea si lis quidem fuerit inter duos super jure præsentationis; sed alter sit in quasi possessione præsentandi: hic indubie præsentare poterit; unde & tunc quæstio cedat, quemadmodum monet Hostiensis ad citatum *Cap.* 3. Adeoque ut Decreto Concilii Lateranensis locus sit, debet supponi, neutrum ex contendentibus esse in possessione, quod difficile videtur, inquit ibidem Hostiensis: maximè hodie, quando controversia super jure patronatus præsertim laico, instituitur coram Judice Regio, qui facile alteri, si non *plenum* possessorium, saltem *momentaneum*, sive *recredentiam* adjudicabit.

XLVI. Denique si sufficienter constet, Ecclesiam esse Patronatum; sed quæstio duntaxat sit, utri è duobus jus præsentandi competat, si uterque salvo suo jure in eandem personam consentiat, institutio neganda non erit, quod jam pridem supposuisse videtur Synodus Oxoniensis anno 1222. *Can.* 5. statuens, quod si sub pendentem litem post *quatuor* menses nullus fuerit præsentatus, « Episcopus nulli »Ecclesiam illam conferat pro hac vice, nisi de *utriusque* Pa»troni consensu, ne saltem aliquale præjudicium alteri Pa»tronorum videatur generari, si postmodum evicerit Jus »Patronatus.

Quinimo hodie passim obtinuit, ut Patronis dissentientibus, si à singulis diversi præsententur, omnibus institutio detur, sine alterutrius præjudicio, qui habita institutione solent sibi in possessorio apud Judices Regios providere, uti suprà notatum est.

CAPUT VI.

De Jure alimentationis, & superintendentia Patronis competentibus.

1 *Justum est, ut qui temporalia sua Ecclesiæ obtulerunt, etiam ab ipsa adjuventur.*
2 *Id probavit Concilium Toletanum, voluitque Fundatoribus in necessitate succurri.*
3 *Jure Decretalium Fundatori debetur alimentatio.*
4 *Idipsum probat Pontificale Romanum.*
5 *Alimentatio hæc non debetur* merè *intuitu paupertatis; & debet esse largior, quàm in alios pauperes.*
6 *Amplius debetur ei, qui amplius contulit.*
7 *Quid in determinanda subventione Patrono debita sit attendendum.*
8 *Jus ad alimentationem non debetur titulo juris præsentationis, sed fundationis.*
9 *Alimentatio debetur in casu inopiæ, licet in fundatione non sit reservata.*
10 *Potest Fundator sibi vel successoribus pensionem reservare.*
11 *Quin & extraneo pensionem solvendam reservare potest.*
12 *Posset & cavere, ut fructus vacante Ecclesia sibi cederent.*
13 *Fundator potest leges apponere, & executioni earum, & conservationi bonorum invigilare.*
14 *Si Episcopus ultra portionem competentem è rebus Ecclesiæ accipiat, potest Fundator contra ipsum agere.*
15 *Sacerdotes non administrantes bona juxta intentionem Fundatoris, à Patronis monendi, & Episcopo vel judici deferendi.*
16 *Episcopus Metropolitano, Metropolitanus Regi.*
17 *An sine consensu Patroni bona Ecclesiæ alienari, aut gravari queant?*
18 *Quando de conservandis fundationibus agitur, hodie ad Regios judices recurri solet.*
19 *Etiam circa celebrationem Divini Officii Patroni invigilare possunt.*
20 *Decretum Concilii Tridentini his in speciem contrarium.*
21 *Quomodo Tridentinum hic receptum?*
22 *Concilium Tridentinum curam Patronorum circa observantiam fundationis non excludit.*
23 *Patroni prætextu tuitionis nihil in Ecclesia usurpare possunt.*

I. Dignum planè justúmque jam pridem judicavit Ecclesia, ut iis, qui sua temporalia liberaliter sibi obtulerunt, ipsis quoque specialiter in temporalibus succurrat, ubi eorum requirit necessitas, quemadmodum rectè exposuerunt Patres Concilii Toletani IV. *Can.* 38. cujus fragmentum recitat Gratianus *Caus.* 16. *q.* 7. *Can.* 30.

II. « Præbendum est (ait Canon) à Sacerdotibus vitæ »solatium indigentibus, & maximè his, quibus restituenda »*vicissitudo* est.

Hinc deinde tanquam consequens infert: « Quicunque »ergo fidelium de facultatibus suis Ecclesiæ aliquid devo»tione propria contulerint, si forte ipsi aut filii eorum re»dacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium »vitæ pro temporis usu percipiant.

Decretistæ quidem probantes subjungunt: « Si enim »Clericis, vel Monachis, seu peregrinis, aut quamlibet »necessitatem sustinentibus, pro solo religionis intuitu, in »usum res Ecclesiasticæ largiuntur, quanto magis his con»sulendum est, quibus retributione justa debetur.

III. Adhunc Canonem respexit Pontifex in *Cap.* 25. ✠ *De Jure Patronatus* scribens: « Pro fundatione quoque Ec»clesiæ honor processioni Fundatori servatur, & si ad ino»piam vergat, ab Ecclesia illi modestè (vel ut alia lectio ha»bet, moderatè) succurritur, sicut in sacris est *Canonibus* in»stitutum.

Ex citato Canone, & hac Decretali receptum est Fundatoribus sive Patronis ad inopiam redactis ab Ecclesia Patronata ratione factæ fundationis alimenta deberi.

IV. Unde & ex præscripto Pontificalis Romani Episcopus, facta Ecclesiæ consecratione, dicit ad Fundatorem, quod si Fundator ad ejus hæredes « casu ad egestatem per»venerint, grata recordatione, Ecclesia Fundatoris piam »liberalitatem recognoscit.

V. Porro tum ex Canone Toletano, tum Decretali Pontificia manifestum est, Fundatoribus sive Patronis subventionem illam non tantùm deberi intuitu *paupertatis*, sed præcipuè intuitu *beneficentiæ* in Ecclesiam collatæ; ut proinde rectè moneat Rochus de Curte De Jure Patronatûs, verbo, *Honorifice* secutus Glossam, « Quod teneatur Ecclesia Patrona»ta ex reditibus ultra necessaria remanentibus alere Patro»num *pinguius*, quàm alios pauperes. « Et ibidem *num.* 5.

VI. Eodem fundamento deducit post alios citatos Canonistas, si plures sint Patroni, omnibus quidem esse subveniendum, « deberi tamen magis subveniri ei, qui *plus* con»tulit in fundando vel dotando Ecclesiam, licet Juspatro»natus ad singulos pertineat in solidum.

VII. Debebunt autem præstari alimenta secundùm qualitatem Patroni, tam in vestibus, quàm in cibo, uti *n.* 4. aliis relatis docet de Curte. Addendum tamen *spectatis Ecclesiæ Facultatibus.*

Nam in determinanda subventione Patrono debita ipsas Ecclesiæ facultates attendi debere unanimiter docent Canonistæ secuti Glossam ad *Cap.* 25. ✠ *De Jure Patronatus* ubi ad verbum *modestè* ait: Habito respectu ad *facultates* »Ecclesiæ, & ad *qualitatem* personæ. « Quare Cardinalis Florentinus, quem sequitur de Curte *numero* 2. hanc quæstionem, « An teneatur Ecclesia in casu indigentiæ ale»re Patronum in domo propria ipsius Patroni, an possit »Rector Ecclesiæ dicere Patrono, venias ad manducan»dum

„dum mecum, resolvit dicens: Considerabitur persona „Patroni; & ejus indigentia, & conditio Ecclesiæ, quibus „attentis alatur in Ecclesia, vel extra.

VIII. Cæterùm, quia hoc jus Patroni fundatur in munificentia, quam ab ipso ejusve parentibus aut Majoribus Ecclesia accepit; & quam cognoscere justum & æquum judicat; sat patet, Patronis jus hoc non competere ratione juris *præsentationis*, sed titulo *fundationis* vel *dotationis* ideoque hoc jus Fundatori competet, tametsi jus præsentationis transtulerit in Ecclesiam vel aliam personam, vel eidem renuntiaverit. Et è converso, si Ecclesia alicui simpliciter jus præsentandi, citra fundationem aut donationem dederit, simili Patrono jus hoc alimentationis non competere, uti nec alia jura honorifica, judicatum refert Joannes Tornetius in sua Collatione Arrestorum *litt. P.*

IX. Porrò hæc subventio sive alimentatio in casum inopiæ debetur Patrono sive fundatori independenter ab ulla reservatione facta in ipsa fundatione, id est, tametsi in ipsa fundatione Fundator nihil sibi circa temporalia reservaverit; sed debetur ipso jure.

X. Posse enim Fundatorem vel sibi vel successoribus pensionem aliquam annuatim etiam extra necessitatis casum solvendam reservare; eamque ab Episcopo in fundatione vel dotatione probatam sive admissam exigi posse, tanquam indubitatum habent Canonistæ auctoritate *Capituli* 23. ✠ *De Jure Patronatus*, ubi statuitur, quòd Advocati sive *Patroni* nihil ab Ecclesia exigere queant, *præter antiquos & moderatos reditus à locorum Episcopis institutos.* Ad quæ verba notat Glossa: „Statui ergo possunt reditus Patrono vice tributi vel *pensionis*.

XI. Quinimo non tantùm reservare potest pensio aliudve jus ipsi Patrono ejusve successoribus; sed etiam alicui tertio, si ita Fundatori visum fuerit: cujus exemplum occurrit in *Cap.* 16. ✠ *De Censibus*; & ibi notat Panormitanus.

XII. Posset quoque, in fundatione apponi, quod fructus Ecclesiæ, quando eam vacare contigerit, cederent Patrono, uti post Glossam ad *Cap.* 13. verbo FUNDATIONE *De Elect. in* 6. observat De Curte loco citato *num.* 7.

Hic tamen rectè monet, Presbyterum sua privatâ auctoritate non posse Patrono pensionem annuam de novo addicere, aut jam constitutam augere. Imò si intuitu obtinendæ facilius præsentationis ampliorem pensionem addixeret, aut jura Patrono directè & indirectè augere promitteret, difficulter à Vitio Simoniæ se eximeret, De quo latius infrà titulo *de Simonia circa Beneficia.*

XIII. Nec tantùm pensionem aliquam sibi & successoribus reservare potest Fundator, sed & leges quasdam fundationi apponere, earumque observantiæ atque rerum à se collatarum conservationi invigilare totiusque fundationis curam agere: quemadmodum jam pridem Patres & signanter Concilii Toletani IV. & IX. agnovere.

XIV. In Concilio Toletano IV. *Can.* 33. statuitur: „Episcopos ita Diœceses suas regere, ut nihil jure præsu„mant auferre, sed juxta priorum auctoritatem Conci„liorum, tam de oblationibus, quam de tributis (vel „ut alia lectio habet, *de decimis tributi*) tertiam con„sequantur. „ *Tertia* enim pars ex consuetudine Hispaniæ Episcopo debebatur, cum alibi tantùm quarta debebatur; sed de hoc infra titulo De jure Beneficiatorum ad bona Ecclesiæ.

Deinde prosequitur Concilium: „ Quod si amplius „quippiam ab eis præsumptum extiterit, per Concilium „restauretur; appellantibus aut ipsis conditoribus, aut cer„tè propinquis eorum, si jam illi à sæculo discesserint.

Agnoscit igitur Concilium, quod Patrono cura incumbat, ui illibata & integra Ecclesiæ suæ bona conserventur, id quod rursus renovavit Concilium Toletanum nonum formamque quâ suas querelas formare possint Patroni de scribit *Can.* 1.

XV. Et primò quidem declarat, bona dispensanda esse juxta piam offerentium voluntatem; ac tum subjungit: „Verum ut rei hujus potior soliditas haberetur, condignis „filiis vel nepotibus, honestioribusque propinquis ejus, „qui construxit, vel ditavit Ecclesiam, licitum sit hanc bo„næ intentionis habere solertiam, ut si Sacerdotalem, seu „ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint defrau„dare, aut commonitionis honestæ conventione compes„cant vel Episcopo vel judici corrigenda denuntient: „id est, eum honestè admoneant; ut à dissipandis Ecclesiæ suæ bonis abstineat.

Quod si honestam hanc admonitionem aspernetur, permittit Concilium, ut vel *Episcopo*, *vel Judici corrigenda denuntient.*

XVI. Ulterius pergit Concilium: „ Quod si talia Epis„copus agere tentet, Metropolitano ejus hæc insinuare „procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat Regis „auditibus (alia lectio, *auribus*,) intimare non differant.

Supponunt Concilia tuitionem & curam bonorum Ecclesiæ incumbere Fundatoribus sive Patronis eorumque hæredibus; ipsosque etiam auctoritatem Regiam posse implorare contra dispensatores.

XVII. Huc referri potest ratio Rectorum Angliæ, ut asserant, ne quidem à Summo Pontifice imminui & quoquomodo usurpari posse patronatarum Ecclesiarum reditus, nec ullam exactionem iis imperari. „ Item cùm Rex Angliæ „& Magnates tam jure hæreditario, quàm bonâ & appro„priatâ consuetudine habent Jus Patronatûs Angliæ, & Re„ctores ad eorum præsentationem institui nolunt, sicut nec „debent, nec possunt, in aliquam contributionem consen„tire inconsultis Patronis, quia sic posset inis Ecclesiis præ„judicium generari. „ Apud M. Patris *ad ann.* 1240.

Neque hodie facilè admitteretur notabilis bonorum alienatio, aut Ecclesiis gravamen imponi sine consensu Fundatorum: atque hinc potissimum originem ducit, quod in rerum Ecclesiæ alienatione, earum unione, similibusque materiis consensus Regius petatur; utpote qui ut plurimum Ecclesiarum Fundator est, aut creditur.

XVIII. Imò cùm de conservandis fundationibus agitur hodie ferè ad solos Judices Regios, pro iis tuendis, recurritur. Nam uti monet Franciscus Le Roy in Prolegomenis ad titulum De Jure Patronatus *Cap.* 27. „ Hodie fundationes „Ecclesiarum dicuntur juris *publici*, cujus executio & con„servatio ad Reges pertinet.

XIX. Nec tantùm circa bona temporalia, hæc Fundatorum sive Patronorum cura versari debet; sed & circa officium Divinum aliaque ex præscripto fundationis peragenda. „Si Clericus *Divinum Officium* in ea non celebret (ait Le Roy) „juxta ejus fundationem, Patronus eum vocare debet in jus, „ut fundationi satisfaciat, eoque casu verius existimarem „ipsius Patroni electionem esse, an apud Judicem Eccle„siasticum agat, quia cum Clerico agit, & de celebratione di„vini officii; an verò apud secularem, quia de tuenda & ob„servanda fundatione agit, quod est secularis jurisdictionis.

Et in hisce Provinciis, uti in Gallia nihil frequentius, quàm quod querelæ de non observatis fundationum legibus ad Regios Magistratus deferantur, ipsumque officium Fiscale, tanquam juris publici protector, sese immisceat.

XX. At hisce repugnare videtur Synodus Tridentina *Sess.* 24. *Cap.* 3. *De Reformat.* decernens: „ Patroni vero in iis quæ „Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se „præsumant ingerere, neque visitationi ornamentorum Ec„clesiæ, aut bonorum stabilium, seu Fabricarum proventi„bus immisceant; nisi quatenus id eis ex institutione ac fun„datione competat: sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabri„carum reditus in usus Ecclesiæ necessarios & utiles, prout „sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.

XXI. Imprimis Concilia Regia, prævie ad publicationem Concilii Tridentini per has Belgicas Provincias, jussa suum de Decretis *reformationis* depromere judicium, huic Decreto hanc notam appenderunt: „ Excluditur Patronorum offici„um in visitationibus Ecclesiarum, ornamentorum, bono„rum & proventuum, nisi ex ipsa fundatione id iis competat, „& res tota committitur arbitrio Episcopi. Iterum hic men„tio fit de præjudicio juris Patronatus laici avertendo, & suf„ficere patronos in pacifica possessione esse hujus juris, licèt „ipsas litteras fundationis non proferant, fortè deperditas „injuriâ temporis.

XXII. Cùm autem Concilium promulgatum in his Provinciis fuerit, conformiter ad hasce observationes, uti sat patet ex clausulâ litteris Gubernatricis ad Archiepiscopum Cameracensem insertâ; & nominatim notavit Berthrandus Loth in suis Resolutionibus, sequitur, Patronos laicos in possessione sua conservatos esse: quemadmodum usque in hodiernum diem perseverant.

XXIII. Ad hæc nullatenus verisimile est, quòd Synodus Tridentina solicita semper inhærere, quantùm temporum conditio patiebatur, sacris Canonibus, voluerit curam & vigilantiam Patronorum pro tuendis legibus fundationis, Canonum auctoritate stabilitam evertere, sed cavere duntaxat, ne Patroni, prætextu defensionis Episcopos in officiorum divinorum celebratione, aut Sacramentorum administratione turbarunt, aut jura Ecclesiarum sibi appropriarent, conformiter ad Concilia Toletana.

Postquam enim Fundatorum curam & studium in tuendis rebus Ecclesiæ excitârunt, subjiciunt hoc monitum: "Noverint autem conditores Basilicarum in rebus, quas eis„dem Ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere; sed „juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita & dotem ad „ordinationem Episcopi pertinere. „ Hæc Toletanum IV. quæ eodem sensu, sed fortius expressit Concilium Toletanum IX. Canones utriusque Concilii jam citati referuntur apud Gratianum *Caus.* 10. *q.* 1. *Can.* 6. *Caus.* 16. *q.* 1. *Can.* 60. item *Caus.* 16. *q.* 7. *Can.* 31.

CAPUT

CAPUT VII.

De Juribus honorificis præcipuè Patrono debitis.

I. HOnor, à quo dicuntur jura honorifica, hìc sumitur pro cultu quodam sive reverentia, quæ ob beneficentiam vel auctoritatem singularem quibusdam ab Ecclesia exhibetur.

II. Cum verò honor sit aliquid externum, externa quoque tantùm sunt ejus symbola, externæ honoris notæ; atque externis tantum exhibetur actibus.

Ecclesia spretis secularibus aut mundanis honoribus eas honoris species elegit & consecravit, quæ cum ipsa honoris exhibitione, etiam pietatem & charitatem commendant, & continent; quibus suos benemerentes in suis ædibus & publicis conventibus honorat, protectionis suæ gratiam refert, & reipsa implet illud Apostoli: *Cui honorem, honorem.*

III. Olim quidem Episcoporum & Presbyterorum arbitrio reliquerant Canones, quem honorem suis senioribus tribuerent; sed sensim quotidiano usu definitæ sunt quædam honoris species, quibus Ecclesia fideles quosdam coleret, quæ paulatim conversæ sunt in assiduam jurisdictionem; uti rectè advertit Franciscus De Roy Antecessor Andegavensis *Lib.* 1. *De Juribus honorificis cap.* 1. ac proptereà tandem dicta sunt *jura* honorifica, seu honoris, utpote *jure* jam debita.

IV. Hæc jura magis usitata hodie, præsertim in Belgio, Gallia, vicinisque Provinciis ferè sunt, honor processionis, thuris, precum, sedis, sepulturæ, aquæ benedictæ, panis benedicti.

V. Plerique Canonistarum credunt honoris *processionis* jam pridem meminisse Gelasium I. eúmque Patronis exhibitum fuisse; idque auctoritate *Canonum* 26. & 27. *Cauf.* 16. *q.* 7. in quorum priore sub nomine Gelasii Papæ dicitur: *Sciturus* (Fundator Ecclesiæ) *sine dubio præter* PROCESSIONIS *aditum qui omni Christiano debetur, nihil ibidem se proprii juris habiturum.* Et in Canone sequenti: *Nihil se tandem sibi fundator ex hac Basilica noverit vindicandum, nisi* PROCESSIONIS *aditum, qui Christianis omnibus debetur.*

VI. Verùm hoc unum voluisse videtur Gelasius, quod postquam Basilica fuerit ædificata, & sufficienter fundata, tum primum ab Episcopo sit dedicanda; qua dedicatione facta, Fundatori concedendus sit *aditus processionis* id est, liceat Fundatori in ea Basilica ad Missarum solemnia procedere, sicuti omnibus Fidelibus conceditur aditus ad Ecclesias publicas ab Episcopis dedicatas, quemadmodum latiùs notant & probant Franciscus Florens titulo de *Antiquo Jure Patronatus pag.* 84. *edit.* 1679. & Franciscus De Roye loco citato *cap.* 7.

VII. Quidquid sit hoc constet, quod auctoritate dictorum Canonum jus *processionis* inter jura honorifica fuerit relatum. Scribens enim Clemens III. vel ut alii volunt, Alexander III. in *Cap.* 25. *De Jure Patronatus: Pro Fundatione quoque Ecclesiæ honor* PROCESSIONIS *Fundatori servatur*, mox subjungit: *Sicut in sacris est Canonibus institutum*: quibus verbis indicari citatos Canones Gelasii manifestum est: atque ita post hanc Decretalem unanimi Canonistarum calculo probatum est, inter jura honorifica Fundatori debita, esse honorem *processionis*; licet inter ipsos Canonistas non conveniat, quid in allegatis Canonibus per *aditum processionis* intelligatur.

VIII. Hic *processionis* honor duobus potissimùm modis Patrono deferri potest, uti tradunt Canonistæ ad dictum *cap.* 5. atque nominatim expressit Cardinalis Hostiensis.

Primo honor debetur Patrono ait Hostiensis ut *ei processionaliter occurratur*; id est, Patrono ad Ecclesiam venienti, clerus Ecclesiæ *processionaliter* occurrat, eumque recipiat & ad Ecclesiam sequatur, quemadmodum recipi Episcopum præcipit hodiernum Pontificale Romanum.

IX. Idem autem Cardinalis Hostiensis exprimendo hunc modum exhibendi honorem *processionis*, addit hanc clausulam: *Si talis & tantus sit*; hoc est, qui mereatur tantum honorem, puta si Rex sit, aut Principes *magnæ potentiæ* juxta expressionem Pontificalis Romani hoc titulum allegans Ordinem recipiendi Principes: *Ordo ad recipiendum* PROCESSIONALITER *Principem* MAGNÆ POTENTIÆ.

Imo in Regno Galliæ solus Rex *processionaliter* recipi potest, quemadmodum refert Carolus Fevretus *De Abusu lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. si quidem (ait) suscipere cum processione & elata cruce, subjectionis ac honoris eximii signum est.

Secundo defertur honor *processionis* dando vel cedendo alicui honoratiorem locum in ipsa solemni ac publica processione.

De hoc honore Fundatori ejusque hæredibus deferendo loquitur Pontificale Romanum titulo *De Consecratione Ecclesiæ*; ubi præscribit, ut Pontifex absoluta consecratione dicat ad Fundatorem: „Quod a Sanctis Patribus statutum „est, in dei dedicationis anniversario solemni, Fundatores „& eorum hæredes in *processionibus primos* esse debere.

XI. Honor *thuris* sive suffitûs consistit in speciali ac honorifica thurificatione alicui in signum eminentiæ aut benevolentiæ exhibenda.

Jam pridem Episcopos & Sacerdotes singulatim & separatim à reliquo Clero & populo suffitum accepisse sat indicat vetus Ordo Romanus; & hodie ex præscripto Ritualium perseverat.

XII. Cùm ergò singularis hæc thurificatio facta Episcopis reputaretur Symbolum honoris, sensim cum aliis honoris simbolis ad laicos transire cœpit. Scribit Codinus: „Circa vesperam abit Imperator ad Sanctam Sophiam au„diensque vespertinos hymnos incensatur, seu thuris suf„fitu honoratur à Patriarchia, omnesque simul aulici Pro„ceres etiam ad ultimum usque„ *lib.* 3. *capite* 14. *num.* 17.

Et numero 21. „Incensat, seu thuris suffitu honorat Pa„triarcha Imperatorem.

Honoris *incensi* exhibendi Patriarchiæ Gradensi à Monasterio S. Georgii meminit Honorius III. in *Cap.* 8. *Causa possess. & propriet.* Juncta antiquâ apud Cironium in quinta Collectione Decretalium.

XIII. Quod autem contendit Cironius ad hanc Decretalem & lib. 3. *Observ. cap.* 6. latiùs probare vult, suffitum non esse propriè honoris argumentum; sed ad excitandum populum ad elevandum mentem in Deum, juxta illud

illud Psalmistæ: *Dirigatur Domine oratio mea sicut* INCENSUM *in conspectu tuo*; vel ad repræsentandum effectum gratiæ per quem purificamur, & abluimur, & abstergimur ab omni sorde peccati, uti loquitur S. Severus Alexandrinus in *Descriptione & Ordine oblationis*; hoc quidem verum est, si primarium finem, quem sibi Ecclesia in usu *incensi* præfigit, attendamus: quemadmodum vel ex sola solemnis benedictionis *incensi* formula in Missali præscripta manifestum est. Sed cùm ipse in usus *incensi* receptus fuit, Ecclesia voluit, ut etiam per ea quæ pietatem & cultum religionis adhibentur, honorificentur illi, quibus honor debetur; uti suprà monuimus, & in honore aquæ benedictæ, panis benedicti, & osculi pacis compertum est.

XIV. Aquæ enim benedictionem, aut ejus aspersionem in Ecclesia hodie receptam, non esse primitus institutam, ut per eam honor alicui deferatur, ex precibus in ipsa benedictione recitandis patescit, sed dum aliquibus cum quadam prærogativa datur, honoris nota est; & eatenus juribus honorificis aspersio aquæ benedictæ annumeratur; quemadmodum & de prærogativa in distributione panis benedicti notavimus *parte* 2. *tit.* 5. *cap.* 4.

XV. Nonnulli juribus honorificis gaudentes non contenti, si aquâ lustrali seu benedictâ separatim & ante alios laicos cum quadam honoris nota aspergantur renuunt ab ipso Sacerdote aspergi; voluntque sibi aspergillum porrigi, ut ipsimet aquam ex aspergillo accipientes seipsos aspergant.

XVI. Verùm quia ex antiquo usu aqua benedicta juxta Ecclesiæ præscriptum per aspersionem dari consuevit, isque ritus in omnibus etiam antiquis libris Ritualibus sit probatus juxta illud Psalmi 50. *Asperges me hyssopo & mundabor*, quem etiam inter aspergendum decantari jubet Ecclesia, non immeritò Episcopi se hisce Patronis & Toparchis opposuerunt, contendentes, Ecclesiam quidem debita jura honorifica non improbare, sed esse cum ea moderatione exhibenda, ut ritus & cæremoniæ ab Ecclesia pie instituti non evertantur.

XVII. Hanc in deferendis juribus honorificis Ecclesiæ mentem pernoscens Eminentissimus D. Camusius Episcopus Gratianopolitanus, in Ordinationibus Synodalibus *tit.* 5. *art.* 6. "Interdixit omnibus Parochis eorumque Vica„riis dare aquam benedictam *ad manus* laicis cujuscunque „conditionis fuerint, ne quidem Ecclesiasticis nisi Episco„pis; iisque injungit illam dare duntaxat per *aspersionem* eti„am Toparchis locorum, quibus eam dabunt separatim & „eorum familiæ cum fuerint in suis sedibus aut scamnis, „nec ante, nec post aspersionem ullam faciant ipsis Topar„chis inclinationem.

Cùmque in hac Diœcesi Mechliniensi idipsum quidam Toparchæ prætenderent, Alphonsus De Berges Archiepiscopus Mechliniensis edito Decreto idem Parochis aliisque Sacerdotibus injunxit, voluitque juxta præceptum Pontificalis omnibus, excepto solo Episcopo, per aspersionem dari.

XVIII. Imò dum quidam Toparcha non contentus prærogativâ aspersionis, contendebat sibi porrigi aspergillum, ipsumque Parochum dare recusantem ad Parlamentum Parisiense evocabat, intervenit Cleri Gallicani Syndicus, prætendens hic de rituum ac ceremoniarum observantia esse quæstionem; ideoque Actorem ad Episcopum Tolosanum tanquam suum Ordinarium remittendum esse; prout & à Parlamento remissus fuit: qua remissione sat ostendit Senatus Regius, se nolle Actorem in jure honorifico tueri cum immutatione rituum Ecclesiasticorum. Vide latius Carolum Fevretum *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 5.

XIX. Et sane cum hæc aquæ lustralis aspersio sit quædam species benedictionis, superbiam sapit, eam nolle accipere à Sacerdote, qui ad benedicendum ab Ecclesia specialiter ordinatus & constitutus est, juxta illud Pontificalis Romani: *Sacerdotem oportet offerre*, BENEDICERE &c.

XX. Sed quia Episcopus in Ordine Hierarchico est Presbytero superior, ipsamque plenitudinem Sacerdotii possidet, conveniens haud est, ut ipse à Presbytero benedicatur; quia juxta Apostolum: *Sine ulla contradictione quod minus est à majore benedicitur.*

XXI. Honor precum consistit in speciali recitatione & commendatione alicujus in precibus. Jampridem usitatum fuit, ut aliquorum nomina, qui vel auctoritate vel Beneficentia in Ecclesiam eminebant, inter Missarum solemnia recitarentur; cujus rei testimonium luculentum suppeditat Synodus Emeritensis *Can.* 19. "Salubri deliberatione cen„semus, & pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus „Presbyter jussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præ„esse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo pro„curet offerre, & eorum *nomina* à quibus eas Ecclesias „constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Eccle„siis videntur, aut visi sunt *contulisse*, si viventes in corpore „sunt, ante altare recitentur tempore Missæ: quod si ab „hac decesserint luce, nomina eorum cum fidelibus defun„ctis recitentur in suo ordine.

Quin hæc recitatio non unum sit quædam honoris & præeminentiæ negari nequit: ut proinde mirum non sit, si inter jura honorifica numeretur.

XXII. Refert Matthias Mareschal in tractatu De Juribus honorificis *pag.* 102. edit. 1616 quod licet omnes Benefactores hoc habeant commune cum Patronis & Toparchis, quod publicè in concione sive *Prona*, ut vocant, precibus fidelium commendentur, ipsi tamen Patroni & Toparchæ debeant *nominatim*, id est, expressis nominibus & qualitatibus commendari, si id petant; atque ita judicatum refert anno 1603. & rursus anno 1614 declaratum, jus hoc tam Patronis Ecclesiasticis, quàm laicis competere.

XXIII. Hoc tamen ibidem pag. 205 monet, quod licet ad solos Patronos & Toparchas pertineat, ut nomina eorum diebus Dominicis in precibus publicis recitentur, nihilominus Benefactores & Fundatores alicujus anniversarii, possint & debeant nominari & commendari Fidelium precibus die anniversarii recurrente: quod & praxi ubique receptum est.

XXIV. Rectè quoque ibidem *pag.* 197. & sequentibus reprehendit Toparchas aliósve viros nobiles qui prætextu *honoris precum*, invertunt ordinem & tempus Divini Officii, præcipientes illud vel accelerari, aut differri ad seram horam & incommodam, in contemptum Sacerdotum, & non exiguum Parochianorum incommodum; qui nonnunquam ab Ecclesia Parochiali remoti Officio Divino idcirco assistere nequeunt.

Quæ incommoda occasionem dederunt, teste Mareschallo art. 3. Edicti Caroli IX. Regis Galliæ anni 1571. quo „inhibetur Dominis temporalibus, & aliis quibuscunque „personis, constringere Parochos eorumve Vicarios mu„tare aut differre horas ordinarias Officii Divini.

XXV. Notat dein Mareschallus *pag.* 201. esse abusum reprehensione dignum, quando ipsi Parochi eorúmve Vicarii sua sponte in favorem parentum, amicorum aliorumve invertunt Officium Divinum.

Notat ibidem Mareschallus quod huic abusui Archidiaconi visitando occurrere debeant; his deficientibus ad Episcopum recurrendum; imò ad Judices Regios, qui injungent Parocho celebrare Divinum Officium horis ordinariis per manus injectionem in temporalia. Adde quæ de celebratione Officii Divini, ac præsertim Missæ Parochialis dicta sunt *parte* 2. *tit.* 5. *n.* 11. & 12.

XXVI. Inter jura honorifica frequens & eminens est honor *Sedis*, qui defertur assignando Sedem perpetuam & specialem alicui in Ecclesia: quæ eo honorabilior est, quo locus sessionis est honorabilior.

Censetur autem locus in Ecclesia honorabilior qui magis ipsi Sacrario & altari appropinquat. Unde Sedem in *Choro* honorabiliorem esse, quàm Sedem in navi Ecclesiæ nemini dubium est.

Et quidem Chorum ex præscripto Canonum populo non patere, sed solis Clericis divinum Officium peragentibus, sat constat; atque honoris causa duntaxat nonnullis laicis sensim apertum esse; quod latiùs deducit Franciscus De Roye De Juribus honorificis *lib.* 1. *cap.* 10.

Quin & anno 1240. Synodus Wigoriensis *Can.* 3. "Ne „laici stent in cancellis, dum celebrantur Divina, salva ta„men reverentia Patronorum.

XXVII. Testatur Matthias Mareschal in citato tractatu *pag.* 85. non semel judicatum fuisse, solis veris Patronis seu Fundatoribus competere jus *Sedis* in choro, quod si aliis competat, id magis ex connivéntia sive tolerantia, quàm jure procedat. Et *pag.* 97. dicit judicatum, soli Patrono dari actionem ad vindicandum sedile in *choro*; alios verò quibus titulo diuturnæ possessionis competit, tantùm posse implorare officium Judicis.

XXVIII. Nobiles autem & Officiarios inferiores prætendentes locum distinctum à reliquo populo, dicit remissos fuisse ad Æditũos, vel Parochos aliósve, quibus jus competit loca in Ecclesia designandi, ut ab his in navi Ecclesiæ extra chorum locum honorabiliorem, spectata ipsorum conditione & dignitate acciperent. Ubi unà notat, quomodo in variis Ecclesiis jus assignandi loca in navi Ecclesiæ aliis competat.

XXIX. Honor *sepulturæ* versatur quoque circa locum honorabiliorem inhumationis in Ecclesia: isque similiter judicatur honorabilior, qui Sacrario est propinquior. Unde sepulturam habere in *Choro* maximè honorificum reputatur; nec olim laicis concedebatur; nunc verò Patronis specialiter annuatur. Sed de hoc jure latiùs agemus infra titulo de Sepulturis.

XXX. Hæc jura honorifica non tantùm Patronis laicis, sed & Ecclesiasticis competunt *Cap.* 3. & *De Ædificandis Eccles.* ubi Alexander III. scribit, quod si nova Ecclesia ex proventibus veteris Ecclesiæ construatur & dotetur, provideri debeat, "ut *competens* in ea *honor* pro facultate loci Ecclesiæ Matrici servetur.

XXXI. Verùm cum Patronus Ecclesiasticus Jus Patronatus

natûs non habeat proprio nomine, sed nomine Ecclesiæ sive Prælaturæ, vel tanquam Prælatus, qui jura ipsius tueatur & exerceat, rationi planè consentaneum est, ut insignia Ecclesiæ, cui Jus Patronatûs proprium est affigat; atque ita palam contestetur, ad Ecclesiam jus illud pertinere; uti rectè observat De Roye *lib. 2. cap. 3.* monétque rectissimè observatum, Patronum Ecclesiasticum non posse in *lystra* depingere insignia seu *arma* seu gentilitia; sed tantùm Ecclesiæ, cujus Jure Patronatûs utitur.

XXXII. porrò quia jura honorifica potissimum debentur ratione beneficii à Fundatoribus in Ecclesiam collati, ideò, uti communiter notant Doctores, ea jura honorifica debentur, tametsi jus præsentationis in ipsa fundatione remiserit Fundator, aut Ecclesiæ cesserit; idque disertè asserunt consuetudines Normannicæ *art. 12.* uti loco citato refert De Roye: probátque non obscurè Pontifex in *Cap. 15.* & *De Jure Patronatus*, ubi licet neget Fundatori præsentationem, tamen concedit honorem *processionis & alimentorum.*

XXXIII. Hinc ulteriùs veriùs existimat De Roye, Quod »si Fundator loco Religioso suam præsentationem donaverit, attamen ei soli omnes alios honores deberi: quia semper verum est, eum esse Fundatorem, & semper retinere »nomen, qualitatem, & dignitatem Fundatoris, quam solam inspiciunt sacri Canones, ut ex ea causa pietatis & »munificentiæ honorem deferant & exhibeant.

XXXIV. Quinimo Patronus in juribus honorificis præfertur omnibus aliis laicis, etiam Senioribus sive Toparchis quantumvis omnimodam jurisdictionem habentibus. Ecclesia enim est quasi in dominio Patroni seu Fundatoris; & ita jam pridem dixit Rochus De Curte De Jure Patronatus verbo *Honorificum num. 1.* & ex professo tradit Matthias Mareschal in tractatu gallico De Juribus honorificis *pag. 17.* edit. 1616. atque enumeratis singillatim omnibus juribus honorificis concludit, omnem honorem & Præeminentiam debitam esse Patronis præ Toparchis aliisque jurisdictionem aliquam in Parochia habentibus.

Deinde *pag. 202.* dicit judicatum fuisse, nomina Patronorum tam Ecclesiasticorum, quàm laicorum esse diebus Dominicis recitanda in precibus publicis; atque post horum recitationem, demum Toparcharum aliorúmque jure illo gaudentium. Et *pag. 7.* ait quod quoties casus accidit, semper judicatum fuerit Jura honorifica Ecclesiæ competere Patronos privativè, & cum prælatione ad omnes alios Dominos, Idipsum tradit De Roye *lib. 2. cap. 3.*

XXXV. Neque in præjudicium Patroni ullus in Ecclesia à Patrono sua lata potest Jure honorifico uti: asseritque Mareschal *pag. 88.* »quod tametsi Patronus Sedem aut se»pulturam seu monumentum sepulchrale in choro non ha»beret, nullus tamen posset in ejus præjudicium sedem aut »sepulturam in choro accipere. & longa possessio contraria »(ait) non præjudicat Patrono; uti senatus Rothomagensis »22. Decembris 1570. judicavit. Secus videtur (inquit) in»ter alios Toparchas qui non sunt Patroni. Nam possessio, »sive potius quasi possessio immemorialis non debet inter»verti per alium, quam per verum Patronum.

XXXVI. Nec tantum Patrono prærogativa conceditur; sed & liberis ejus & uxori; judicatúmque, in publica processione liberos Patroni sequi immediatè patrem; uxorem quoque prærogativâ loci gaudere: ita tamen ut in publico congressu ipsa in ordine mulierum incedere debeat: quemadmodum latius deducit, & variis Parlamentorum arrestis confirmat Mareschal *pag. 47.* & sequentibus.

XXXVII. Notandum autem monet Mareschal *pag 20. & 21.* quod ubi dicitur, Jura honorifica competere Patrono cum prælatione ad omnes alios, id intelligatur de prælatione ad laicos & seculares nequaquam cum prælatione respectu Episcopi, Curati, aut aliorum Prælatorum, & Ecclesiasticorum peragentium Divinum Officium cum pluvialibus vel superpelliceis in Ecclesia Parochiali. Refértque ex Joanne De Torres Philippum II. Regem Hispaniarum voluisse, ut in Ecclesiæ Valentina osculum pacis prius Archiepiscopo Valentino, quàm sibi daretur. Hinc in plerisque Ecclesiis Toparchæ tametsi Patroni habent sua sedilia ad latus sinistrum, dimittentes latus dextrum ipsi Parocho aliisque Clericis Divinum Officium peragentibus, teste Mareschallo *pag. 107.*

Quapropter Eminentissimus Camusius in citatis Ordinationibus Synodalibus, conformiter ad Ritualia præcipit, prius Clerum aquâ lustrali, quàm Toparchas aut horum familiam esse aspergendum.

XXXVIII. Cæterum in deferendis his Juribus honorificis plurimùm valet locorum consuetudo; tam quoad personas, quibus exhibenda, quàm modum exhibitionis. Unde Franciscus De Roye *lib. 2: cap. 5.* ostendens, quod habentibus *mediam* duntaxat Jurisdictionem *de jure* non competant Jura honorifica, licet in multis Ecclesiis contrarium invaluerit; habeántque Jura honorifica post patronos & Toparchas *altæ* Justitiæ; non quidem jure sed veluti per patientiam, sive tolerantiam, subjungit; » Præcipuè illud ita ob»tinet, cum diuturno usu longa quasi possessione fulciuntur. »Nam in officiis & *honoribus* exhibendis, non modò viden»dum est, quid lege sancitum, sed quid *consuetudine* valeat »Deinde aliquibus interpositis concludit; « Ex quibus con»stat, in exhibendis honoribus non minoris habendam esse »receptam consuetudinem, Et ejus beneficio nostris illis »Senioribus Competere *lystras, sepulturam, & statam sedem in* »*Choro, & alios honores*; si non jure saltem per tolerantiam; »& cum eo temperamento, ut nec patrono nec Seniori al»tam justitiam habenti noceant.

XXXIX. Si tamen sensim Jura aliqua honorifica invaluissent quæ vel decori templorum officerent, aut Divinorum Officiorum rectam celebrationem impedirent, non dubium, quin usus hic licet longâ consuetudine firmatus posset authoritate publicâ nonnunquam corrigi aut impediri.

Quapropter De Roye *L. 2 Can. 6.* inquirens, quæ Jura honorifica competant iis, qui *inferiorem* duntaxat justitiam habent, notat vel eo titulo usum lystræ (qui in quibusdam Galliæ Ecclesiis usitatus est) iis esse *negandum*, quod nimia lystrarum seu insignium appensio decori templorum noceat; & tandem concludit. « Adeoque si quis ex iis dominulis »usurpatam *lystram* ex longa consuetudine tueri velit, ad cu»ram prætoris pertinere putarem, ne ita deformetur aspe»ctus Ecclesiæ, nec illud produ catur ad consequentias: quia »quod non ratione introductum, sed errore primùm, dein»de consuetudine obtentum est, in aliis similibus obtinere non debet, *ait Celsus in l. 32. d. de legib.*

XL. Quæstiones si indicant super his juribus honorificis deferuntur terminandæ ad judices Regios, non secus atque controversiæ super Jure Patronatus laico, cujus quædam plerúmque accessiones sunt; præsertim quia similes quæstiones super possessione aut quasi possessione institui solent. Constat autem & in Belgio & in Gallia possessorium, etiam in rebus Ecclesiasticis coram Judicibus Regiis agitari. Vide De Roye *L. 2. C. 1*, item Mareschallum *p. 182.* & sequentibus; hic una ostendit, quâ forma in hac materia causa sit instituenda: neque sufficienter probari jus patronatûs, vel jurisdictio, & his annexum jus ad honores, sive jura honorifica, ex eo quod in vitro, aut alia parte ædificii, aut ornamento, vel altari insignia alicujus posita sint: id enim passim Benefactoribus concedi; soléreque in memoriam beneficentiæ insignia donatorum apponi rebus donatis.

XLI. Ecclesia itaque Fundatoribus suis aliisque in sublimitate constitutis in piis etiam templis, quæ domus orationis sunt, honorem deferre, sed quia verendum est, *ne propter eum honorem cum veniat per superbiam*, uti alibi loquitur S. Bernardus, conveniunt præ oculis habeant illud S. Augustini Epist. 22. « Magnum est de honoribus & laudibus hominum non levari, sed & omnem pompam inanem præcidere, & si quid inde necessarium retinetur, id totum ad utilitatem honorantium insi ste neque conferre.

Optimè hic congruit quod ad versum 6. capitis 23. Matthæi notavit pius ac eruditus Author Compendii Moralis Evangelicæ: « Character Pharisæorum est semper velle aut »in ministerio sacro, aut in commercio vitæ civilis aliquo »discrimine ab aliis secerni. Licet primum locum occupa»re cum dignitati vel ordini debitus est: quandoque occupandus est, ne aliàs jus cujus Domini non sumus, concedamus: sinere possimus nos eo deduci cum id defert urbani»tas; nunquam illum appetere aut eo delectari ex amore »præferentiæ oportet.

XLII. Parochi & Sacerdotes laicis exhibentes jura honorifica meminerint illius sententiæ Apostoli, *rationabile sit obsequium vestrum*: & hujus, *Cui honorem, honorem*, ut non incidant in vitium *acceptionis personarum*, de quo Apostolus Jacobus *cap. 1.*

Eminentissimus Camusius rationem supra allegati sui Decreti circa aspersionem aquæ benedictæ hanc præmittit, quod intellexerit quosdam Parochos eorúmve Vicarios immemores dignitatis sui status exhibere laicis honores charactęri ipsorum haud convenientes

Caveant quoque ne turpis quæstus in deferendis aut annuendis honoribus vel prærogativis se immisceat; cujus non rarò periculum & occasio in designatione vel concessione loci sepulturæ occurrit; præcipuè iis in locis ubi jura Parochi & Clericorum augentur pro qualitate loci sepulchralis.

Seriò attendendum & laicis & Clericis, templum esse *domum orationis*, ad quam in spiritu humiliato, tanquam filii unius ejusdémque Matris Ecclesiæ eundem Patrem, qui est in cœlis, supplices oraturi accedunt; in ea omnia oportere spirare potius humilitatem, ac mundi pompárumque ejus contemptum; quàm illa externa honoris symbola, quæ superbiam ambitionémque excitare consueverunt, ac difficulter ipsam veram in corde humilitatem compatiuntur.

Et quidem cum hæc honorum exhibitio passionem superbiæ

superbiæ multum nonnunquam excitet, contingit, non rarò hos honores arroganter exigi, studiosè conservari, & fervidè defendi, cunctàque subinde pro eorum conservatione moveri, nihilque non tentari. Quapropter rarò convenit Parochis, ut ipsi cum Toparchis aliisque illustribus personis super his juribus suâ privatâ auctoritate se committant; sed potius quæstionem Episcopo aut aliis Superioribus exponant, & eorum judicio subjiciant.

ADDITAMENTUM ad Num. 30.

Jura honorifica Patronis Ecclesiasticis quomodo delata.

QUod hoc numero dicitur Jura honorifica non solis Patronis *Laicis*, sed & *Ecclesiasticis* competere, & iis jam pridem delata fuisse, accipi debet de Ecclesiasticis, qui sunt veri Patroni ex fundatione vel dotatione; puta si Episcopus aut Prælatus, ex proventibus Ecclesiasticis aut etiam propriis fundaverit Ecclesiam, atque Jus Patronatûs titulo fundationis, vel dotationis sibi delatum annexuerit Dignitati Episcopali, aut Prælaturæ: vel si ex proventibus alicujus Ecclesiæ Matricis erecta fuerit alia Ecclesia Parochialis, aut Capella, Prior hæc Ecclesia Matrix, tanquam fundatrix meritò reputatur, eoque nomine Rectori hujus Ecclesiæ quædam Jura honorifica, sive honoris deferuntur, quemadmodum in *Capit. 3. X. De ædific. & reparand. Ecclesiis*, respondet Alexander III. & ut in textu notatum fuit.

Igitur Jura honorifica Ecclesiasticis non secus ac Laicis deferuntur in recogitationem munificentiæ & liberalitatis, quam in fundatione aut dotatione Ecclesiis exhibuerunt.

Cum igitur Capitula, & Monasteria, quæ solo titulo incorporationis habent Jus præsentandi sive nominandi ad Ecclesias illas Parochiales, quas vigore incorporationis sibi habent incorporatas; has Ecclesias neque dotârint aut fundârint, sed è contrario Decimas aliosque reditus earum Ecclesiarum, titulo incorporationis, in suos usus sive *ad mensam applicent*, nequaquam ut veri Patroni reputandi sunt, neque Jura honorifica veris Patronis titulo fundationis vel dotationis competere solita prætendere possunt: sed si quæ Jura honorifica in his Ecclesiis incorporatis vindicare velint, ea speciali titulo sibi competere probare debent.

Monumentum ad Num. 17. Cap. VII. Decret. Archiepisc. Mechlin. &c.

Decretum Archiepiscopi Mechliniensis quo præscribitur ritus porrigendi aquam Benedictam.

Alphonsus de Berghes, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Archiepiscopus Mechliniensis, Primas Belgii ad Exercitus Regios Delegatus Apostolicus, suæ Majestati à Concilio Status, &c. Omnibus has visuris Salutem in Domino.

TEnore præsentium mandamus omnibus & singulis Diœcesis nostræ Pastoribus, Vicariis, aliisque Presbyteris, tam sæcularibus, quàm Regularibus cujuscunque Ordinis, ut dum populum aquâ benedictâ aspergunt, modum ab Ecclesia in Pontificali Romano præscriptum exactè observent, in ejusdem conformitatem ipsis districtè inhibendo sub pœna arbitraria, ne ulli personæ, utriusque sexûs, cujuscunque præeminentiæ, Dignitatis, officii, status, aut conditionis, etiam in Dignitate Ecclesiastica constitutæ (iis tamen exceptis, quibus in Pontificali Romano idipsum conceditur) aspersorium extendant ad aquam benedictam manu inde sumendam; aut porrigant ad se aspergendum, aut eandem inde sumi permittant; consuetudine contraria quâcunque (quæ abusus est) non obstante. Ut autem præsentes litteræ omnibus innotescant, illas ad valvas ordinarias per Diœcesim nostram affigi mandamus. Datum Bruxellis Diœcesis nostræ die 10. Junii anno 1681.

A. A. M. V.

Locus † Sigilli.

De Mandato Illustrissimi & Reverendissimi Domini Archiepiscopi præfati.

J. DE MAEYERE Secret.

CAPUT VIII.

De Regalia.

1 *Regaliæ descriptio.*
2 *Pragmatici Galli ejus originem obscuram asserunt.*
3 *Primordia Regaliæ non adeò videntur obscura.*
4 *Regalia complectitur usumfructum bonorum temporalium, & collationem beneficiorum.*
5 *Quoad primam partem originem traxit à* fundis.
6 *Feuda mortuo vasallo revertebantur ad dominatum directum, quousque esset solutum* relivium.
7 *An feuda Ecclesiastica huic legi primitùs subjecta?*
8 *Verisimile est Reges Galliæ sæculo VII. feuda Ecclesiæ illi legi subjecisse.*
9 *Credit P. De Marca Constitutionem Callisti II. occasionem huic introductioni dedisse.*
10 *Id factum credit propter abolitas investituras.*
11 *Regaliam fuisse jus merè feudale tempore Philippi ostenditur.*
12 *Idipsum evincit instructio Philippi pulchri data quibusdam Episcopis.*
13 *Conditiones hodiernæ necessariæ pro clausura Regaliæ idipsum probant.*
14 *Regalia juxta naturam feudorum primitùs tantùm complectebatur* feudalia; *hodie verò etiam decimas & reliquos proventus Episcopatuum.*
15 *Collatio Præbendarum feudis annexa etiam ad Regem Sede vacante reversa.*
16 *Primitùs sola collatio feudis inhærens ad Regem spectâsse videtur.*
17 *Hinc verisimiliter factum, ut quædam Ecclesiæ fuerint subjectæ Regaliæ quoad temporalia, & non quoad collationes Præbendarum.*
18 *Quo titulo extensa ad omnes collationes Præbendarum?*
19 *Feuda reguntur jure consuetudinario; neque ubique subjacent juri* relivii.
20 *Ex hac diversitate contigit, Ecclesias alias subjectas esse juri Regaliæ, alias exemptas.*
21 *Non omnes Ecclesias in Regno Galliæ subjacere juri Regaliæ agnovit Concilium Lugdunense.*
22 *Concilium loqui de hodierno jure Regaliæ probatur.*
23 *Canon Concilii editus ad postulationem Prælatorum Galliæ & Angliæ.*
24 *Concilium Regaliam extendi vetat*
25 *Regaliam consuetudine inductam sustinet; desiderat tamen moderatum juris usum.*
26 *Jam pridem agnoverunt Pragmatici Galli, & ipsa Regia Parlamenta, quasdam Ecclesias ab hoc jure esse exemptas.*
27 *Quidam præterito sæculo, prætenderunt esse jus Coronæ ad omnes Ecclesias extensibile, sed eorum opinio rejecta.*
28 *Quo tandem colore anno 1608. tentata Regaliæ extensio ad omnes Ecclesias.*
29 *Nova Regia declaratio, jus Regaliæ esse jus Coronæ, & omnes Regni Ecclesias ei esse subjectas.*
30 *Contentiones & motus in Regno Galliæ occasione hujus declarationis excitati.*
31 *Ad eos compensandos convocatus Clerus Gallicanus.*
32 *Quid nomine Cleri Regi expositum?*
33 *Ad hanc Cleri Supplicam secuta Regis declaratio quoad usum Regaliæ.*
34 *Clerus qua ratione mediante hac declaratione extensioni Regaliæ consenserit?*
35 *Clerus Gallicanus resolvit litteras dandas ad Innocentium XI. Papam.*
36 *Exponunt, quòd ob mala aliàs Regno & Ecclesiis imminentia debuerint Regi cedere.*
37 *Ostendunt Regaliæ usum esse dumtaxat disciplinæ.*
38 *Dicunt Regaliam esse ex iis, quæ pro temporum & locorum conditione mutantur.*
39 *Totum statum causæ exponunt, & rationes, quæ ad condescendendum moverunt.*
40 *Quomodo in hac materia nonnunquam ipsi Romani Pontifices condescenderint.*
41 *His litteris respondit Innocentius XI. ostenditque sibi non satisfactum.*
42 *Scribit sibi sat constare in eo Conventu omnia metu acta fuisse.*
43 *Arguit eorum timiditatem & ignaviam in monendo Regem.*
44 *Dicit ipsos jura Ecclesiarum non potuisse alienare.*
45 *Rescindit & cassat eam extensionem & cessionem.*
46 *Non obstante Pontificia cassatione usus Regaliæ de facto in omnibus Ecclesiis obtinet.*

47 *Prima*

I. VOx *Regalia* sumpta in plurali, frequenter sumitur pro juribus Fiscalibus, seu supremis juribus regiis, interdum autem pro feudis immediatè à Rege relevantibus, de quibus aliisque nomenclaturis late agit Du Cange in Glossario, verbo, *Regalia*. At hodie vulgatissima est vocis hujus acceptio in singulari pro jure regio fruendi omnibus proventibus Episcopatuum vacantium, & conferendi pleno jure omnia Beneficia non curata, quousque novus Episcopus præstiterit juramentum fidelitatis, acceperit possessionem, aliaque absolverit, quæ ad clausura[m] regaliæ requiruntur; de quibus supra *parte 1. tit. 14. cap. 5.*

II. Regaliæ ita sumptæ, & de qua hic unicè agitur, originem admodum obscuram esse fatentur passim Pragmatici, ipseque Pasquierius antiquitatum Gallicanarum diligentissimus famosusque scrutator fatetur, se neminem hactenus reperisse, qui originem indicaverit: *Siquidem enim* (inquit) *in historia obscurum est, id, imprimis de hac materia prædicandum. Lib. 3. Disquisit. cap. 15.*

Et doctissimus Choppinus *l. 1. De S. Pol. tit. 7. c. 9.* asserere non veretur, nihil certi de origine regaliæ ex antiquioribus monumentis erui posse; sed ex regiis tabulis duntaxat patriisque Senatûs consultis petita esse, quæ de hoc argumento scripsere primi Jurisconsulti: *Sicut Regaliarum cognitio vix patuerit* (ait) *antiquarum duntaxat rerum studiosis.*

III. Si his itaque aliisque Gallicanis Scriptoribus fides sit, hæc materia non est antiquis legibus, Canonibus, aut monumentis, sed ex consuetudine seu praxi, patriis Senatusconsultis inductâ & firmata examinanda venit: quod & verissimum est, si consideretur cum omnibus iis solemnitatibus, effectibus & accessionibus, quibus successu temporis tandem adornata & aucta fuit. At si attendatur, prout in sua prima origine fuit, non adeo obscura apparebunt ejus exordia, neque accessionum epochæ.

IV. Imprimis ex descriptione Regaliæ patet, Regaliam duo complecti: nimirum jus percipiendi proventus temporales, & jus conferendi pleno jure Beneficia non curata: ideoque Ægidius Magister vulgo *Le Maitre* in suo Tractatu *De Regalia c. 1.* distinguit duplicem Regaliam; aliam *temporalem*, quæ complectitur proventus temporales; & aliam *spiritualem* complectentem collationem beneficiorum.

V. Regaliam quantum ad primam suam partem, sive jus percipiendi proventus temporales Episcopatuum vacantium, ex feudis originem suam habuisse rectè advertit Petrus de Marca; qui ubi ostendit, antiquitùs constitutos fuisse œconomos, qui Sede vacante proventus Episcopales reciperent, & administrarent, eosque futuro Episcopo servarent; dein sæculis labentibus usumfructum ad Reges Sede vacante esse devolutum, ait: „Si quis verò inquirat in causas tam magnæ immutationis, is reperiet eam esse profectam ex immutatione, quæ facta est in conditione & qualitate bonorum „ab Ecclesia possessorum. Quemadmodum enim in „Republica quoddam bonorum genus extat quod vulgò „*feudum* vocant, incognitum Romano Juri, ideoque novis „constitutionibus & antiquarum legum dispositioni contrariis inductum, sic cum Ecclesiæ Regum beneficio „donatæ fuissent bonis hujuscemodi, necessarium prorsus „fuit ut illæ possiderent feuda iis conditionibus quas in „prima feudorum origine invexit publica utilitas.

Eandem regaliæ originem agnoscit Zypæus in Jure novo *tit. De Elect. num. 3.*

VI. Porrò ea fuit primitùs feudorum conditio ut non nisi ad vitam, & jure usufructuario à Domino utenda concederentur; mortuo autem vasallo rursùm ad dominum directum pleno jure redirent. At sensim tacito usu introductum & receptum fuit, ut illa ad hæredes transirent, domino directo ita consentiente & caducum feudum in eos transferente; idque soluto certo pretio, quo mediante hæredes feudum à domino relevabant; quodque proptereà *relivium* dicebatur; de quo & variis ejus speciebus latè agit Du Cange in Glossario, verbo *relivium*.

Quamdiu autem feudum à novo hærede non erat *relevatum*, manebat apud dominum directum, qui & interim fructus feudi vacantis percipiebat.

VII. An feuda primitùs ea conditione ad Ecclesias transierint, non constat, verisimiliúsque apparet, eam fuisse Regum & Principum mentem, ut sine hac restrictione in perpetuum transirent; præsertim cùm ea non personis singularibus, quarum morte fieri possent caduca, sed Ecclesiis, quæ non moriuntur, darentur: magísque id liberalitati Regum & Principum conforme apparebat.

VIII. Quidquid sit, illud admodum verisimile est, quod seculo XII. cæperint Reges Galliæ feudorum ad Ecclesias ex liberalitate Majorum suorum devolutorum usumfructum Sede vacante ad se recipere, donec novus Episcopus eorumdem investituram à Rege accepisset, juramentúmque fidelitatis præstitisset: quasi Episcopo moriente ipse feudi vasallus moreretur; atque ita ipsum feudum caducum fieret; & consequenter juxta leges feudorum ad Dominum directum donec à novo vasallo, id est, novo Episcopo relevaretur, redire deberet.

IX. Ita fere Petrus De Marca *l. 8. c. 22. n. 5* qui in ea est sententia, ut existimet, usumfructum redituum Ecclesiasticorum introductum esse post constitutionem Calixti Papæ II. editam anno 1122. quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatis universa officia & obsequia, quæ ratione *feudorum* exhibere tenentur. *Quæ ex Regalibus debent*, ait constitutio.

X. Hæc constitutio extat in Chronico Abbatis Urspergensis ad an. 1122. missa ad Henricum V. Imperatorem, pro sopiendis controversiis super *investituris*, quæ Imperium cum Sede Apostolica multo tempore commiserant: arbitraturque De Marca loco citato *n. 6.* „Reges resarciendis damnis suis intentos, quæ toleraverant, dimittendo jure investiendi Episcopos ante consecrationem, dum Pontificibus Romanis obtemperare vice cupientibus, jure suo usos esse quoad feuda, ut Papa „Calixtus approbaverat.

XI. Legitur apud Rigordum de Gestis Philippi Augusti ad an. 1209 quod recusantibus pertinaciter Episcopis Aurelianensi & Antissiodorensi, ire vel mittere in exercitum, nisi quando Rex *personaliter* proficiscitur, "Rex „eorum *Regalia* confiscaverit, scilicet ea *tantum* temporalia, „quæ ab eo *feudaliter* tenebant: decimas & alia spiritualia „eis in pace dimittens Ipse enim Rex Christianissimus „semper timebat offendere Ecclesiam Dei & ejus Mini„stros. „ Hæc ille.

Hinc non obscurè elicitur, regaliam sua origine fuisse jus merè *feudale*, quo Reges æquè circa Prælatos Ecclesiæ, quàm Laicos utebantur: idque non tantùm mortuis Prælatis, sed & viventibus, in casum confiscationis, juxta conditionem feudorum.

XII. Evidentius adhuc hanc regaliæ primigeniam naturam evincit instructio à Philippo Pulchro data Archiepiscopo Senonensi & Episcopo Antissiodorensi ad componendam coram Pontifice controversiam exortam in Ecclesia Carnotensi, repræsentanto Pontifici quæ hic essent jura Regni: „ Sicut *feudum* vasallo vacans „interim cum suis redibus à Domino licitè occupa„tur, & propter defectum *hominis*, ut vulgari patriæ „nostro verbo utamur, de jure & generali consuetudi„ne regni nostri per Dominum, quousque superveniat „persona quæ illi serviat, licitè detinetur: sic nos & nostri „Antecessores, vacante Ecclesia Carnotensi, & tempo„ralem Jurisdictionem & bona temporalia accipimus, & „nostros facimus omnes fructus qui proveniunt ex iis„dem.

XIII. Si his addamus solemnitates, quæ etiamnum hodie requiruntur & observantur in clausura regaliæ, dubitari non posse videtur, regaliam esse origine sua jus feudale atque juxta leges feudorum fuisse inductam.

XIV. Ex citatis verbis Rigordi constat insuper, regaliam primitus comprehendisse *sola* feudalia; decimas autem aliosque Ecclesiasticos proventus ab ea fuisse exemptos, quod & De Marca *l.* 8. *c.* 22. *n.* 7. observavit; ibique ostendit, quomodo sensim ad decimas omnesque proventus extensum fuerit; quod & latius ostendit Auctor Tractatus Gallici an. 1681. occasione controversiæ super extensione juris regaliæ editi *parte.* 1. *c.* 9. ibidem ostendens, prætextu juris custodiæ & juris spolii hanc extensionem contigisse.

XV. Cùm verò ipsis feudis frequenter jus præsentationis sive collationis sit annexum, uti suprà *c.* 2. ostendimus, consequens visum fuit, ut revertente feudo ad Dominum directum, etiam jus præsentationis vel collationis ei annexum debere ad dominum directum reverti: atque hâc ratione collationem Præbendarum ad Regem jure regaliæ primitùs pervenisse admodùm verisimile est.

XVI. Porrò sicuti sola feudalia primùm juri regaliæ, juxta naturam feudorum, subjecta fuêre; ita & sola collatio Præbendarum feudis illis annexa ad Regem pertinuisse videtur: admodùmque verisimile, Regem nihil sibi attribuisse, nisi feuda cum omnibus, quæ iis videbantur annexa.

XVII. Et quidnî hinc contigisse dicamus, quòd in quibusdam Ecclesiis regalia obtineret quoad temporalia, non autem quoad spiritualia; quemadmodùm jam pridem obtinuisse in nonnullis, tanquam indubitatum & notorium tradit Le Maitre in Tractatu *De Regalia c.* 4. Et variis Parlamentorum Arrestis confirmatum testatur De Marca *l.* 8. *De Concordia Sacerdotii & Imp. cap.* 24. *num.* 2.

XVIII. Postquam autem regalia extensa fuit ad omnes fructus Ecclesiæ vacantis, atque unà à Canonistis præeunte Glossopraho, dictum & receptum fuit, collationem Beneficiorum esse *in fructu*, fructibusque annumerari, sensim quòque inductum est, ut ubi Rex jure regaliæ reciperet indistinctè omnes fructus Episcopatûs vacantis, etiam ipsam Præbendarum collationem, tanquam partem fructuum haberet. Hoc & Petrus De Marca notavit. *l.* 8. *De Concordia Sacerdotii & Imperii. c.* 22. *n.* 7. „ Quoniam collatio Beneficiorum censeturi „pertinere ad *fructus*, secundùm quod in libris Decre„talium continetur, eo jure prorsus opportunè usi sunt „Reges, ut usum inveherent conferendi Præbendas, quarum „provisio ad Episcopum pertinebat.

XIX. Notandum insuper, Jura feudorum non ex jure scripto, sed potiùs consuetudinario constare; ideòque non easdem fuisse in omnibus Provinciis feudorum conditiones & jura, uti rectè observat Du Cange in Glossario verbo *Relivium* & verbo *Feudum*; atque inter cæteras consuetudinum dissonantias, hæc erat; quod in aliquibus Provinciis Domino directo competeret mortuo Vasallo jus *relivii*; ipsique cederent fructus, quoad usque novus Vasallus jus hoc relivii solvisset, & investituram à Domino directo accepisset: in aliis verò Porvinciis feuda *liberè* absque onere relivii ad hæredes vasalli transirent; neque Domino directo ususfructus acquireretur.

XX. Ex qua consuetudinum varietate facilè intelligi potest, cur non in omnibus Ecclesiis eodem tempore recepta fuerit Regalia; etiam quoad usumfructum feudorum ad Ecclesiam spectantium.

Cum enim nec laicalia feuda illi juri essent in iis Provinciis subjecta; rationi dissonum visum fuisset, feuda Ecclesiastica illi oneri subjicere.

Unde Petrus De Marca *lib.* 8. *De Concordia Sacerdotii & Imp. cap.* 22. *num.* 5. rectè observavit. Jus Regaliæ imprimis introductum fuisse in Provincias, in quibus mutatio Domini necessitatem imponit solvendi *relivium*: „ Cùm econtra in „illis, quæ huic juri *relivii* obnoxiæ non sunt, nihil à Regibus „tentatum fuerit, quoad usumfructum Regaliæ.

XXI. Ipsum quoque Concilium Lugdunense II. sub Gregorio X. hanc Ecclesiarum varietatem circa usum Regaliæ sat apertè agnovit in *Cap.* 13. *De Elect. in* 6. ipsa Regalia restringens ad eas Ecclesias in quibus ab ipsa fundatione, vel ex antiqua fundatione invaluerunt Verba Canonis sunt: „ Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum cæ„terorúmque locorum *fundatione*, vel ex *antiqua consuetudine* „jura sibi hujusmodi vindicant ab illorum usu sic prudenter „abstineant, & suos Ministros in eis solicitè faciant ab„stinere, quod ea, quæ pertinent ad fructus sive reditus „provenientes vacationis tempore non usurpent: nec bona „cætera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi „permittant, sed in bono statu conservent.

XXII. Hunc Canonem de hoc jure regaliæ, de quo agimus, loqui, testis est Durandus Episcopus Mimatensis vulgò dictus *Speculator*, qui ipsi Concilio interfuit. Verba ejus sunt: „ Regalia hic vocantur jura Regi in quibus„dam Ecclesiis & Monasteriis competentia: quia videlicet „illis vacantibus Rex sub prætextu custodiæ facit fructus „suos, & etiam in quibusdam Præbendas confert, sicut „patet in quibusdam Ecclesiis Franciæ.

XXIII. Testatur insuper Durandus ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ hunc Canonem editum esse. „ Præsens constitutio fuit (inquit) ad clamorem Prælatorum „Franciæ & Angliæ promulgata.

XXIV. Non tantùm evincit hic Canonem, eo tempore Jus regaliæ in *quibusdam duntaxat* Ecclesiis receptum, „sed insuper, „ qui regalia de *novo* usurpare conantes, bona „Ecclesiarum, Monasteriorum aut locorum ipsorum va„*cantium* occupare præsumunt, quantæcumque dignitatis „honore præfulgeant; Clericos etiam Ecclesiarum, Mo„nachos Monasteriorum, & personas certas locorum „eorundem, qui hæc fieri procurant, eo ipso excommuni„cationis sententiæ subjacere decernit.

XXV. Regaliæ autem in usum Ecclesiis, in quibus vel ex *fundatione*, vel ex *antiqua consuetudine* erat receptus, tolerare Concilium, modò tamen eo moderatè utantur, allegata Canonis verba sat evincunt.

Ad hunc Canonem reflexisse Ludovicum XII. Regem Galliæ an. 1499. verisimile est. „ Prohibet enim uni„versis Officiariis suis, ne in Archiepiscopatus, Abba„tias, & alia Beneficia Regni nostri, in quibus Jus Rega„le aut Custodiæ non habemus, se intromittant; alioquin „ut sacrilegi plectantur. „ Apud Magistrum vulgò Le Maitre in Tractatu De regalia *c.* 4.

XXVI. Itaque Canone Concilii Lugdunensis, „ Con„firmatum est (ait De Marca *Cap.* 24. *n.* 4.) Jus recipiendi „regalia in Ecclesiis ubi recepta erat illa consuetudo: cujus „introductio vetita est quoad Ecclesias quæ ei non erant obnoxiæ.

Et *n.* 2. dixerat, „ in quàmplurimis veteribus arre„stis Parlamenti Parisiensis edici, probandam esse pos„sessionem Regis in Ecclesiis, juxta quam deinde Curia „decernebat de jure regaliæ.

Post hæc relatis nonnullis Regum ordinationibus, nec non quodam vetere regesto, in quo enumerantur Ecclesiæ Juri regaliæ non subjectæ tandem *n* 9. subjungit: „ „qui materiam hanc cum aliqua cura tractarunt, veluti „Ruzæus & Probus, ex his constitutionibus consequi ajunt „Jus Regaliæ non esse ubique simile, nec in universo Regno „vigere, Regem verò eo uti non posse nisi in Ecclesiis ubi „possessionem habet omni memoria antiquiorem.

XXVII. „ Attamen dissimulandum non esse tentasse „jamdiu quosdam persuasum omnibus facere Jus Re„galium esse jus merè Regium & ad Coronam pertine„re, ut ipsi loquuntur, atque adeò ad universas Regni „Ecclesias porrigendum esse absque discrimine. Ita „enim ante hos trecentos ferme annos sensit Joannes Bu„tillerius in sua Summa Rurali. At Pasquierinus, tametsi „Regius in Camera Computorum Advocatus esset, opi„nionem illam erroneam esse contendit & dignam potius „adulatore aulæ, quàm Jurisconsulto Gallo. Addit verò „Guidonem Fabrum Pibracum generalem Regis in Parla„mento Parisiensi Advocatum, qui jus Regaliæ generale „ubique esse urgebat edicto statui, id obtinere non potuisse „ac de sententia fuisse dejectum.

XXVIII. „ Nihilominùs hinc factum est ut vetus lo„quendi modus in antiquis Regum constitutionibus usur„patus, mutatus dein fuerit. Edictum quippe anni millesimi „sexcentesimi sexti verbis ambiguis & obliquè inflexis con„ceptum est, qui duplici interpretationi obnoxia sunt, cùm „in eo contineatur Regem nolle uti jure Regaliæ in detri„mentum Ecclesiarum exemptarum. Verba enim hæc „occasionem subministrarunt investigandi, an exemptio „illa intelligenda esset de exemptione juris & de præscriptio„ne, aut de exemptione à Principe concessa, sive titulo onero„so. Viam autem controversia hæc aperuit arresto Parla„menti Parisiensis lato anno MDCVIII. quo edicitur ne Advocati in dubium revocent, an Rex jure regaliæ uti possit in „universis Regni Ecclesiis; quod jam præjudicatum fuisset „edictum esse intelligendum de exemptione concessa ob ti„tulum onerosum. Querelam adversus hoc arrestum movit „clerus Gallicanus apud Regiam Majestatem.

XXIX. Hac Cleri intercessione obtentum fuit, ut hoc Arrestum Parlamenti Parisiensis sine executione suspensum remanserit usque ad anno. 1673. quo Rex publico Edicto declaravit jus regaliæ sibi competere in omnibus Ecclesiis sui Regni, exceptis iis, quæ titulo sunt exemptæ. Quæ declaratio edita 10. Februarii, fuit probata & registrata in Parlamento Parisiensi 18 Aprili ejusdem anni. Refertur integra á Claudio Blondeau in sua Bibliotheca Canonica verbo *Regale*: cui subjicitur aliud Edictum Regium de 2. Aprilis anno 1675. prioris edicti declaratorium.

XXX. Quan-

XXX. Quantos motus hæc declaratio extensiva regaliæ in Regno Galliæ excitaverit notum est? scitùrque nonnullos Prælatos summo vigore & zelo se huic extensioni tamquam Ecclesiarum suarum libertatem in servitutem redigenti, & Canoni Concilii Lugdunensis apertè contrarianti opposuisse; hisque favisse summum Pontificem Innocentium XI. pluribus emissis Brevibus, quibus declarabat, quantopere sibi hæc extensio displiceret.

Contentiones quæ hâc occasione inter Ministros Regios extensioni faventes, & Prælatos Ecclesiæ eidem repugnantes, eámque improbantes, & subjicere recusantes facilè dignosci possunt ex lucubrationibus quæ utrimque evulgatæ fuerunt.

XXXI. Occasione horum motuum & scissuræ inter Ministros Regios, & Prælatos Ecclesiæ, an. 1681. Jussu Regis celebratus fuit in Urbe Parisiensi generalis Cleri Gallicani conventus, in quo hæc regaliæ extensio, seu regia declaratio proposita fuit.

XXXII. Post habitam deliberationem, expositum fuit Regi ex parte hujus conventus, imprimis quod auctoritas Episcopalis quoad prædicationem verbi Dei reconciliationem pœnitentium, & exercitium Jurisdictionis spiritualis non parum læderetur per usum Regaliæ. Secundò quod ipse usus Regaliæ per nupera Parlamenti Parisiensis arresta esset non parum extensus: quapropter supplicavit, ut Rex integram vellet conservare Jurisdictionem Episcopalem, nec non declarare, quomodo hoc jure Regaliæ uti posthac intenderet.

XXXIII. Ad hanc Cleri expositionem & postulationem secuta est declaratio regia in Januario an. 1682. quâ quidem prior declaratio ann. 1673. confirmatur quoad extentionem regaliæ ad omnes Ecclesias, sed usus regaliæ circa duo præcipuè puncta mitigatur, quam mitigationem infra referemus.

XXXIV. Hac declaratione Conventui Cleri Gallicani propositâ, & auditâ relatione Commissariorum suorum, ut pacem Regno & Ecclesiis conciliaret, præveniretque incommoda, quæ divisio Sacerdotii & Imperii secum trahere solet, nec non attentâ mitigatione super usu regaliæ per Regem factâ, resolvit de unanimi judicio omnium Provinciarum, jus Regaliæ *unanimiter* indubitatum & extra contentionem; eum in finem consentiens, in quantum opus esset, ut idem jus regaliæ, quo Rex fruebatur in majore parte Ecclesiarum sui Regni ante Arrestum Parlamenti de 24. Aprilis 1608. maneat extensum ad omnes Ecclesias Regni juxta terminos declarationis Regiæ de 10. Februarii 1673. Habetur hæc Cleri declaratio, uti & præcedens Regia, apud Claudium Blondeau loco citato.

XXXV. Cúm vero non sine fundamento vereretur Clerus Gallicanus, ne hâc declaratione & consensu in extentionem regaliæ exacerbaretur & offenderetur ipse Pontifex Innocentius XI. resolvit, scriptis ad eum litteris rationem sui facti exponere, eúmque hac ratione placare.

XXXVI. Litteræ hæ missæ fuere 3 Februarii ejusdem anni. In his imprimis exponunt, Regni & Sacerdotii tutâ pia-que concordiâ res humanas niti, « dum unum ab altero impugnatur, periclitari utrumque, eâ occasione & de re»gno tolli justitiam & de Ecclesia pacem, schismata & scan»dala suscitari & fieri animarum perditionem simul & cor»porum; sine horum concordia res humanas nec incolumes »esse posse, nec tutas; uti jam pridem dixerunt Goffridus »Vindocinensis & Ivo Carnotensis.

XXXVII. Dein ostendunt regaliæ usum non esse ex iis, quæ ad fidem spectant, vel quæ æternâ lege sancita inconcussa & invariata manere debent; sed ex iis quæ Ecclesiasticâ prohibitione constant, in quibus ipsi Ecclesiarum Principes multa pro tenore Canonum judicarunt, multa pro temporum necessitate tolerarunt, & quædam temperarunt, non cœcâ tamen & indiscretâ relatione disciplinæ, sed si necessitas adsit, ex qua leges quoque mutari contingat.

Eam verò necessitatem tunc subesse, si graves dissensiones, si turbulenti motus, tumultúsque imminerent, quam *populorum stragem*, sancti Patres vocant; tunc enim charitatem, quæ summa Ecclesiæ lex sit, alias emollire ac temperare leges, ac *detrahendum aliquid Canonum severitati, ut majoribus moribus sanandis charitas sincera subveniat*: uti loquitur S. August. *Epist.* 50.

XXXVIII. Post hæc non obscurè concedunt, Concilium Lugdunense vetuisse jus regaliæ extendi ad eas Ecclesias, quæ primævâ & immutatâ libertate gauderent: At inquiunt, « id sanè liquidò constat, nullum esse »periculum, ut extensum Fidei, moribusque noceat, »quod illæsâ fide, salvâque morum regula, longè late»que propagatum, plurimas jam Regni Ecclesias oc»cuparit, ex quo illud efficitur, regaliæ causam, non »ad *Fidei*, morùmque *regulam*, quæ *immobilis & irre»formabilis* sit: sed ad disciplinam, quæ pro locis ac »temporibus subinde mutetur, quæque temperamenta »ac salubrem illam moderationem admittat, omninò per»tinere.

XXXIX. Tum totum causæ statum, nec non rationes ac necessitates explicant, quæ ipsos ad condescendendum huic extensioni, & nonnihil à Canonum tenore deflectendum moverunt, quòdque « post Ecclesiarum quarundam »libertatem totis sexaginta annis strenuè propugnatam »victi in eo Tribunali, quod ipsi antiquo more Regni ap»pellavimus (inquiunt) acquiescere potiùs, quam omnia »movere, regiam potestatem cum Pontificali committere, »nova deinceps bella ciere valemus. Nos pacem antepo»nimus, nec in simili causa piget imitari Vindocinensem »Abbatem, non minus fortitudine, quàm prudentiâ cla»rum, cujus verbis dicimus; *Habeat Ecclesia suam libertatem; »sed summopere caveat, ne dum nimis emunxerit, eliciat sangui»nem, dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur.*

XL. Exponunt, qualiter & ipsi Pontifices in hac ipsa materia aliquando rescripserint, cum rege moderatè agendum; ac notanter Innocentius III. ad Galliæ Episcopos scribat *lib.* 3. *Epist.* 107. « Fraternitati vestræ consulimus bonâ »fide, quatenus cum charissimo Filio nostro Rege, quantò »meliùs poteritis, componere studeatis; quoniam arcus »qui semper est tensus, vires amittit, & nonnunquam Re»ges vincuntur mansuetudine magis, quàm rigore.

XLI. Hisce litteris quàm parum pacatus fuerit Pontifex, patescit ex litteris in forma Brevis responsoriis, datis 11. Aprilis ejusdem anni. 1682. in quibus statim in exordio scribit, sibi permolestum accidisse ac planè acerbum, cognoscere ex litteris ipsorum, Episcopos Clerùmque Gallicanum, qui corona olim & gaudium erat Apostolicæ Sedis, ita se erga illam in præsens gerere, ut cogamur (ait) multis cum lachrymis usurpare illud Propheticum, *Filii matris meæ pugnaverunt adversùs me.*

Et quidem « in ea causa resistitis (ait) in qua vestrarum »Ecclesiarum salus ac libertas agitur, & in qua nos pro juri»bus & dignitate Episcopali in isto Regno tuenda, ab ali»quibus ordinis vestri piis & fortibus viris appellati absque »mora intervenimus, & jam pridem in gravi [illegible] »privatas [illegible] Ecclesiis [illegible] »[illegible] & intimo amore erga vos nostro [illegible] »[illegible].

XLII. [illegible] deinde, quod ex eorum litteris intelligat, [illegible] Conventu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] »[illegible] Deum [illegible] »[illegible], loco atque honori vestro & [illegible] »[illegible] debito deruisse.

XLIII. Omnes eorum similes dicit « Sedis Apostolicæ auc»thoritate [illegible] sua adjungere; & Pastorali pectore, humi»militate sacerdotali causam Ecclesiarum vestrarum apud »Regem agere, ejus conscientiam de tota re instruendo eti»am cum periculo Regium in vos animum irritandi.

Eam in condescendo facilitatem, seu veriùs ignaviam increpat; *Quis* (inquit) *ausus est invidiæ se offerre, quis vel vocem unam emisit memorem pristinæ libertatis.*

XLIV. Illam litterarum partem non sine *animi horrore* se legere potuisse scribit, in qua dicunt: *Jure suo decedentes, illud in Regem contulisse*: « Quasi (ait) Ecclesiarum, quæ curæ »vestræ creditæ fuere, essetis Arbitri non Custodes, & qua»si Ecclesiæ ipsæ & spiritualia earum jura possent sub secu»laris potestatis jugum mitti ab Episcopis, qui se pro earum »libertate in servitutem dare deberent.

XLV. Et ne nimium dissimulando videretur officio suo deesse, aut factum tacitè approbare, ait: « Quamobrem per »præsentes litteras tradita nobis ab omnipotente Deo au»thoritate improbamus, rescindimus & cassamus, quæ in »vestris comitiis acta sunt in negotio Regaliæ cum omnibus »exinde secutis, & quæ imposterum attentari contingat, »eáque perpetuò irrita & inania declaramus, quamvis, »cum sint ipsa per se manifestò nulla, cassatione aut decla»ratione hujusmodi non egeant.

XLVI. Quid receptis his litteris egerit Clerus Gallicanus, aut quid reposuerit, nescio; hoc scio, usum Regaliæ tam quoad spiritualia, id est, collationem Beneficiorum, quàm temporalia in omnes Ecclesias auctoritate regiâ, non obstantibus his Sedis Apostolicæ litteris, juxta declarationem regiam de ann. 1673. ejúsque modificationem de anno 1682. inductum esse; & Regem de facto uti jure Regaliæ in omnibus Regni sui Ecclesiis Sede Episcopali vacante.

Tria præcipuè sunt circa quæ usus Regaliæ nonnihil limitatus apparet.

XLVII. Primum circa legitimum. Jam vice privile-

gii Regaliæ receptum erat, quod omnia beneficia tempore aperturæ Regaliæ *litigiosa* caderent in Regaliam. Hinc contingebat, quod imminente morte alicujus Episcopi possessoribus Beneficiorum moverentur lites; ut morte adveniente, Beneficia ipsorum jure Regaliæ impetrari possent: hoc quia multis fraudibus, & injustis vexationibus portam aperiret, declaratum est per Edictum die 10. Februarii 1673. *litigium* non facere locum Regaliæ, nisi contestatio fuerit in Patres *sex mensibus* ante obitum Episcopi aut Archiepiscopi.

XLVIII. Manet interim hoc Regaliæ privilegium, ut si beneficia litigiosa, modò lis *sex mensibus* ante obitum Episcopi instituta & formata fuerit, cadant sub regalia, ipse Rex ea tanquam verè vacantia jure regaliæ conferat.

Hoc privilegium alio non videtur niti posse fundamento, nisi quod credatur, regaliam habere locum dum non constat, Ordinarium reverа ritè contulisse, ipsúmque locum vacantem esse de jure & facto repletum.

XLIX. Pridem enim Constitutione regiâ quæ vulgò dicitur *Philippina*, edita in Octobri anno 1334. & renovata 5. Maji 1346. quam refert *Le Maitre* in tractatu de regalia *c.* 2. declaratum fuit, Reges Galliæ esse & fuisse in possessione conferendi de jure & facto vel *de jure tantùm* vel *de facto tantùm.*

L. Vacat autem *de jure* tantùm, quando quis incumbit possessioni coloratæ ex prætenso justo titulo præcedenti.

De facto tantùm vacat, si collatio Beneficii facta sit, sed possessio corporalis nondum fuerit capta: quia reverа titulum & jus habet Collatarius, sed tantùm deest possessio, quæ est *facti*: uti latius exponit citatus Auctor; unà monens, conformiter ad hanc regiam declarationem, infinita propemodum esse Parlamentorum, arresta; quin & judicatum dicit Beneficium tanquam vacans in regalia impetrari posse tametsi ipsa Collatarius petierit à Capitulo ad possessionem admitti; sed tamen recusante Capitulo, admissus non fuerit.

LI. Quin nec capta possessio per procuratorem impedit vacationem in regalia. Licet enim de jure possessio Beneficii capi queat per procuratorem; censeatúrque fictione juris *per se* accepisse, qui accepit per *procuratorem* id tamen in Regalia non procedere sustinent Regii Ministri; dicentes: Regaliam non admittere ullam *fictionem.* Le Maitre loco citato.

LII. Secunda limitatio usûs regaliæ facta ad postulationem Cleri Gallicani occurrit in declaratione de anno 1682. qua Rex declarat, quod nulli imposterum conferri poterit in nulla Ecclesia Cathedrali vel Collegiata per ipsum aut Successores suos, Decanatus aut Beneficium aliud habens annexam curam animarum vacans in regalia, aut Archidiaconatus, Præbendæ Theologales Pœnitentiariatus, aut alia Beneficia quorum Titulares speciale jus habent, nomine proprio exercendi aliquam jurisdictionem, aut functionem spiritualem & Ecclesiasticam, nisi habeant ætatem, gradum, aliásque conditiones per sacros Canones & ordinationes regias requisitas.

Volens ulterius, ut Provisi de similibus Beneficiis jure regaliæ, se sistant Vicariis Capitulorum, si Sedes adhuc vacent; aut ipsis Prælatis, si novi successerint, ad obtinendam approbationem & missionem Canonicam, priusquam ullam functionem exerceant.

Ut intelligatur, in quo consistat hæc moderatio regaliæ, notandum, quod Rex utendo jure regaliæ Sede vacante, non tanquam Patronus præsentet ad beneficia vacantia; sed intrando in jus Episcoporum, *pleno jure* conferat; titulúmque Canonicum beneficiorum se dare sustineat: ideoque nec ulla Ordinarii institutione authorizabili opus esse; sed provisum vigore regiæ collationis posse possessionem beneficii accipere, ac si ab ipso Episcopo collationem & institutionem accepisset: de quo jure capite plura sequenti.

LIII. Cum autem jam receptum esset, quæcunque beneficia, exceptis solis Parochialibus, ad provisionem Episcoporum quocunque titulo spectantia, esse subjecta regaliæ, atque jure regaliæ à Rege posse *pleno jure* conferri; etiam Decanatus aliaque supra expressa beneficia *pleno* jure in regalia vacantia conferebantur; ita ut functiones suas vi hujus collationis absque Ordinarii approbatione, vel missione Canonica obire possent: ideoque videtur Rex usum regaliæ non nihil temperasse dum provisos de Decanatu, Archidiaconatu aliisque beneficiis curam animarum, aut jurisdictionem vel functionem Ecclesiasticam specialem annexam habentibus ad Ordinarios, pro obtinenda *approbatione* & missione canonica, remittit.

LIV. Tertio videtur temperatus usus regaliæ; eò quòd in Edicto de anno 2682. declaret Rex, sola illa beneficia vacatura in regalia, quæ *revera* spectant ad provisionem Episcopi defuncti; ita quidem, ut si Episcopus & Capitulum conferant per *turnum*, aut per *vices*; aut præbendas diviserint; ut collatio unius lateris spectet ad Episcopum alterius verò ad Capitulum. Rex jure regaliæ non succedat, nisi in jus Episcopi; Capitulum verò jure suo utatur, ac si Sedes non vacaret.

Si autem collatio spectet conjunctim ad Episcopum & Capitulum; tunc aperta regalia mittet Rex Commissarium, qui unà cum Canonicis eligat, supplens locum Episcopi.

Sin verò Episcopus intret Capitulum, ut in qualitate Canonici cum aliis Canonicis aliquem præsentet; cui dein in qualitate Episcopi ad præsentationem Capituli confert & instituit, eo casu rursus Commissarius Regis in præsentatione habebit suffragium Episcopi; ipsaque præsentatio Capituli fieri debebit ipsi Regi; ipsaque provisio nomine *Regis* expediri; quemadmodum debuisset exhiberi Episcopo; & ejus nomine collatio sive institutio fieri ita, ut Rex jure regaliæ succedat in totum jus Episcopi, permittendo illæsum jus Capitulorum.

LV. Jam enim auctoritate arrestorum invaluerat, ut libere & solus Rex conferret Præbendas vacantes in regalia, tametsi collatio spectaret ad Capitulum, & Episcopus duntaxat haberet suffragium *ut Canonicus*: quia, inquiebant, *Rex non patitur compartem*; & ita judicatum contra provisum per Capitulum Massiliense 31. Augusti 1681. refertur in libro cui titulus *Journal du Palais* tom. 1. pag. 13.

LVI. Deinde in eodem Edicto anni 1682. declarat se in hasce modificationes consentire sine præjudicio sui juris regaliæ; ,, quo uti intendimus (ait) eodem modo quo Prædecessores nostri Reges, & nos hactenus usi fuimus.

LVII. Cum autem jus regaliæ, & quæstiones ejus occasione incidentes coram solis judicibus regiis, imo solo Parlamento Parisiensi agitentur & decidantur; mirum quàm jus illud regaliæ extensum, quotque privilegiis tandem cumulatum sit; adeo ut Pragmatici Gallici dicere non dubitarent: *In Regalia omnia sunt extraordinaria.* Fevret. De *Abusu lib.* 2. *c.* 6. *n.* 14.

LVIII. Imprimis sustinent, Regem jure regaliæ succedere in plenum & primitivum jus Episcoporum: ideoq; Regem Beneficia ad provisionem Episcopi spectantia posse conferre eo jure, quo primis seculis ipsi Episcopi de omnibus Beneficiis suæ Diœcesis disponebant; quando necdum præsentatione Patronorum ligabantur. Hinc consequenter deducunt, Regem liberè conferre Beneficia juris Patronatus Ecclesiastici; tametsi præsentatio ad Monasterium aut Capitulum spectet; modo collatio seu institutio ad Episcopum pertineat: quia Rex utitur jure primitivo Episcopi, quod per præsentationem Patroni non restringebatur: & ita definitive judicatum anno 1683. referturq; ipsum Arrestum cum fundamentis tum ab Advocato Regalistæ, tum Advocato Regio adductis inter probationes libertatum Ecclesiæ Gall. c. 16. *n.* 60.

LIX. Ulterius Ministri Regii reputantes regaliam, etiam quoad collationem Beneficiorum pro jure Regio, & Coronæ, censent, huic juri Papam nullatenus derogare posse, neque ullas in eo partes habere.

Quare nec vacantia in Curia, si regalia tempore vacationis fuerit aperta, Papa conferre potest; sed à Rege conferuntur, uti notavit Le Maitre in tractatu De regalia *c.* 11. » Quia (ait) vacatio in regalia est extraordinaria »& annomala, in qua Papa solam habens inspectionem »non potest se dicere Ordinarium Ordinariorum; neque »sibi ullum jus sive titulo devoluti, aut alio quocunque »vindicare: Nam regalia in aliqua Ecclesia aperta, Bene»ficium illius vacare non potest ad alterius dispositionem, »quam Regis.

LX. Imo ex sententia Pragmaticorum Galliæ Rex in hoc jure nullum agnoscens Superiorem, à nullo etiam Papa, præveniri potest; neq; negligentia ejus suppleri: tametsi intra tempus à Canonibus Patronis & collatoribus præfixum, non contulerit. Quin juxta declarationem Ludovici XII. anni 1499. Regalia durat 30. annis; ita ut sufficiat intra illud tempus Beneficium, quod aperta regalia vacavit, conferri. Le Maitre c. 5. Quod hodie nonnihil temperatum; de quo infra.

LXI. Deinde addit; quod ,, si inter regalistam & Provi»sum ab Ordinario fuerit lis; ipsique regalistæ adjudica»tum possessorium *momentaneum* seu *recredentia*, ut vo»cant, manseritque hoc modo in possessione & lite per »20. annos postmodum moriatur, licet tunc regalia non »esset aperta, nihilominus vacaret Beneficium in regalia »ait Le Maître: Nam (ait) est principium notorium in ma»teria regaliæ, quod collatio semper revertatur ad Re»gem, quousque collatio Regis habuerit suum *plenum &* »*integrum* effectum; ipse regalista manserit in pacifica »possessione, vel per judicium contradictorium & defi»nitivum fuerit exclusus. Hæc ille, qui candidè dein fa»tetur. ,, id esse in favorem regaliæ contra collationem Ordinarii, & ejus Provisum.

Deinde monet, quod regalista nequeat à lite in favorem

rem Provisi ab Ordinario desistere; aut cum eo transigere sine consensu Regis: aliàs Rex possit rursus Beneficium jure regaliæ conferre.

LXII. Ulterius progressi Pragmatici, privilegiis regaliæ annumerant, „ quod constitutiones Apostolicæ, vel statuta, & consuetudines Ecclesiarum, non astringunt Regem, quin possit uti & frui pro libito voluntatis jure suo regaliæ. „ Ita Ruzæus in Tractatu Juris regaliorum *Privil.* 31. *n.* 1. Idipsum asserit Broudæus in notis ad Lovetium *Lit. V. n.* 2.

Hinc concludunt, Regem in usu regaliæ non esse subjectum regulis Cancellariæ; quod adeo certum indubitatumque erat Philippo Probo in suprema Curia Bituricensi Advocato, ut cum probare vellet, quod licet in Ecclesia Gallicana esset generalis consuetudo, ut nullus in Ecclesia Cathedrali aut Collegiata obtineat Dignitatem, nisi sit Canonicus, hac tamen consuetudine Regem Jure regaliæ Dignitatem conferentem non astringatur, in probationem adducat hoc argumentum: „ Si enim non obstent „collationibus jure regaliæ factis regulæ Cancellariæ, „prout nec etiam jus commune, ut amplè probatur in „pluribus locis præsentis operis, ergò multò minùs ob„stabit hæc consuetudo generalis, aut particularis, cum „non sit majoris & efficacioris virtutis, sed minoris, ut „patet intuenti. „ *Quæst.* 31. *De Regalia.*

Idem asseruerunt post Probum communiter Pragmatici Galli; atque in specie, Regulam *De Verisimili Notitia* non constringere Regem; sæpius judicatum fuisse refert Broudæus loco citato; asseritq; anno 1572. judicatum pro regalista, non obstante, quod provisio ei fuisset facta à Rege in civitate Parisiensi, *eadem die & hora obitûs* ultimi possessoris defuncti in civitate Meldensi, decem milliaribus Gallicanis distante Parisiis. Sufficit enim (ait Broudæus) quod is per cujus obitum impetratum est Beneficium, obierit, & Beneficium ejus verè vacet, & hoc casu vulgò jactatur, *opinionem veritate præveniri.*

Similiter Regulam de 20. *diebus* sive *de infirmis resignantibus* non ligare Regem Parlamentorum arrestis, & Pragmaticorum auctoritate receptum est: quemadmodum notat Broudæus ad Lovetium *Litt. R. n.* 47. & jam pridem notavit cæterorum Pragmaticorum in propagandis regaliæ prærogativis facilè primus Carolus Molinæus ad Regulam *De Infirmis resignantibus n.* 181. ubi quærit: „ Quid si Rex ex causa resignationis nominaverit: „sed resignans infirmus erat, & ex infirmitate eadem in„fra 20. dies à die præstiti consensus vita functus est, an „Rex iterum per obitum nominare possit? Postquam „nonnulla adduxit, „ quæ suadere videntur, Regem iterum nominare non posse, contrarium tamen de facto notoriè servari, deinde subjungit: „ Breviter ego dico „quod ipsa regula 19. (*De infirmis resignantibus*) non „potest habere locum in Rege ... Quod autem similiter „vatur in Rege, non est in vim dictæ Regulæ; sed quia „Rex Princeps supremus est, qui nominationem suam „ita tacitè vel expressè limitare solet. Et consequenter „deficiente conditione tacita & expressâ, videlicet quia „infirmus non supervixit dictos 20. dies. deficit consen„sus, & sic nominatio Regis: & consequentèr resignatio „tanquam sine ejus consensu facta: & sic de integro per „obitum potest Rex alium nominare.

Regulæ quoque *De publicandis Resignationibus* non esse locum in Regalia, testatur Broudæus loco citato: quamvis hæc uti & duæ præcedentes in Regno Galliæ receptas esse nullus ambigat.

Quin & Veteribus omnibus jam pridem persuasum fuit, Decretum de *Pacificis Possessoribus* insertum Pragmaticæ Sanctioni, & ei consonat Regula Cancellariæ *De Triennali Possessore*, non posse tueri pacificum Possessorem contra Regalistam, nisi triginta annorum continua & pacifica possessione fuisset munitus, uti videri potest apud Ruzæum *Privilegio* 23. ubi *n.* 2. ait: „ Hodie in Regalia etiamsi „quis possideret Beneficium 10. vel viginti annis pacifi„cè, si aperiatur Regalia & vacet Beneficium vel de jure „vel de facto, semper Rex illud jure Regaliæ conferre po„terit. Et ratio est, quia contra jura quæ sunt reservata „Principi in signum superioritatis non præscribitur.

Plures idem asserentes citat Broudæus *Litt. V. n.* 2. qui unà observat, Decretum hoc die etiam in Regalia obtinere; nec per Regalistam possessorem Canonicè provisum turbari posse post trium annorum pacificam possessionem juxta articulum 27. Edicti anni 1606. evulgati ad postulationem Cleri Gallicani.

LXIII. Philippus Probus *quæst.* 34. quærit: „ Regaliâ apertâ, an Rex beneficiorum & dignitatum ad plenam „dispositionem Episcopi, Episcopatus regaliæ affecti per„tinentium, resignationes admittere possit? respondeo „(ait) Regalistas tenere quod sic, sive illæ sint purè sim„pliciter factæ, aut causa *permutationis*, etiam & *in favorem*: „quod ultimum videtur durum, cum in talibus dicatur, Si„moniæ labem intervenire.

Ipse quoque Ruzæus *privilegio* 32. resignationes *in favorem* à Rege admitti non posse dicit; atque ita per Arrestum supremæ Curiæ decisum fuisse testatur.

Verum & ad hanc resignationem jus Regaliæ posteriora Parlamentorum Arresta extendisse monet Broudeus allegato *n.* 47. & ex illo Carolus Fevretius De Abusu *lib.* 2. *c.* 6. idq; etiam *retenta pensione*: quia, inquiunt, Rex Franciæ in materia Regaliæ *non tantum fungitur vice Ordinarii sed etiam* „*summi Pontificis*, Addunt autem, „ mirum non esse, si „Ruzæus aliter senserit; quia eo tempore resignationes *in favorem* parum erant in usu: successu verò temporis factæ „sunt quasi *ordinariæ* in Curia Romana; nec conceduntur „*dispensativè*, sed quasi res jure communi permissæ; Rex „igitur hujus juris communis particeps esse voluit.

Ita Fevretius qui & addit, Regem dispensare super ætate; item posse conferre sub conditione *si vacet.*

LXIV. Hæc aliaq; Regaliæ privilegia & prærogativæ, quæ passim à Pragmaticis Gallis annotantur, si ritè expendantur, eorumque prima origo inquiratur non dubium, quin potiore jure de iis quàm de ipsa Regalia dici poterit cum Renato Choppino *Lib.* 1. *De Sacra Polit. tit.* 7. *n.* 9. non ex vetustis monumentis; sed ex Regiis Tabulis solum, Patriisq; Senatus consultis petendum esse privilegiorum tractationem. Quin si ratio horum privilegiorum omni seclusо humano affectu singillatim æquâ lance libretur, verendum, ne multorum una ratio fuisse reperiatur illa, quam in sua declaratione anni 1682. agnovit Rex ipse Christianissimus, nimirum, *Parlamenti Regii Parisiensis Zelus & ordinarius affectus pro augmentatione jurium Regiæ Coronæ: qui* (uti ait Rex) *ab aliquot annis dedit nonnulla Arresta quæ non parum usum Regaliæ extenderunt.*

LXV. Interim & illud fatendum est, multa tum in Regulis Cancellariæ, tum Pontificiis & Canonicis Constitutionibus quibus privilegia Regaliæ contrariari videntur, meræ disciplinæ, & juris positivi occurrere: & quibus per contrarium usum derogari potest; unde his contrarius usus tolerari, modo ea quæ jus naturæ, ipsaq; recta ratio in provisione Beneficiorum requirit, de reliquo observentur, potest: præsertim cum & Pontifices & Concilia non semel declararint, Constitutiones tametsi generaliter expressas, personas Regum ob eorum excellentiam, & specialem prærogativam non comprehendere; uti in ipsa quoque ultima generali Synodo Tridentina expressum est: atque signanter *sess.* 25. *c.* 9. *de Reform.* ubi postquam specialem modum probandi Jus Patronatus proposuit, mox subjecit: „ Exceptis illis, quæ ad Imperatorem, & Reges, „seu Regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos „Principes, jura Imperii in Dominiis suis habentes, pertinent. Imo etsi hæc exceptio nominatim non esset expressa, nihilominus Reges non comprehendi, ni *nominatim* fuit expressi, non semel & ipsi Romani Pontifices declararunt; uti circa Expectativas sublatas *sess.* 24. *c.* 9. *De Reform.* ostenderetur capite sequente.

LXVI. Hoc igitur regii Ministri, qui juribus Coronæ & regaliæ amplificandis studere videntur, præcipuè curandum, ut Rex regalia ejusque privilegiis in provisione beneficiorum ita utatur, ut si regulis & Constitutionibus humanis eximatur, ipsas tamen regulas, quas ratio naturalis & Divina, nullo privilegio aut longævo usu, vel Arrestorum auctoritate flexibilis aut mutabilis servari præcipit: atque ita ipsa beneficia sine Simonia, sine acceptione personarum, non ad favorem privatorum, sed in utilitatem & ædificationem Ecclesiarum conferantur; eique auctores fiat ut sequatur exemplum S. Ludovici in conferendis beneficiis; ut si eum in usu regaliæ Patronum sequi non pigeat, etiam in modo ea conferendi imitetur: de quo infra titulo *De cavenda acceptione personarum in collatione Beneficiorum.*

Illud quoque meritò inculcant Ministri Regii, verum haud esse assertum Molinæi ad Regulam Cancellariæ *De infirmis resignantibus n.* 185. „ Canonicatus, Sacella & si„milia Beneficia, ad meram & perpetuam Regis collatio„nem spectantia, magis *secularia* & *prophana* Beneficia „sunt, quàm Ecclesiastica. „ Ut enim non inquiramus qualia in sua origine quædam ex illis fuerint, hoc compertum est, Canonicatus, præsertim Cathedralium Ecclesiarum, non posse inter *prophana Beneficia* computari utpote qui non exiguam jurisdictionis & regiminis Ecclesiastici portionem annexam habent. Scitur enim Capitulum Cathedrale ex Canonicis constans *Senatum* Ecclesiæ hodie constituere, atq; unà cum Episcopo præcipua Ecclesiæ negotia absolvere; quin & Sede vacante in regimen & jurisdictionem Episcopi succedere; quemadmodum parte I. tit. 8. c. 1. ostendimus. Ut proptera admodum perniciosum sit Ecclesiis, dum Canonicatus tanquam *prophana* quædam *Beneficia* distribuuntur; non ut Ecclesiis ipsis, sed potius personis provideatur: & non rarò ipse Ecclesiæ *Senatus* ex pueris Senatorum Regiorum componatur.

CA-

CAPUT IX.

De Nominatione Regia extra Regulam & de oblaris ad Monaſteria.

1 *Rex plurium Eccleſiarum Patronus.*
2 *Reges prætendunt Beneficiorum plenam collationem.*
3 *Comitiſſa Flandriæ jus conferendi* pleno *jure habuiſſe olim videtur.*
4 *Similiter Reges Angliæ.*
5 *Reges Galliæ jura Regaliæ* pleno *jure conferunt.*
6 *Super hoc jure contentio inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Galliæ.*
7 *Jus hoc Regi competere poſſe ex tacito vel expreſſo conſenſu Sedis Apoſtolicæ fatetur Bonifacius.*
8 *Rex huic Pontificis declarationi acquievit.*
9 *Reges & Principes etiam noſtri* pleno *jure collationis utuntur.*
10 *Carolus Molinæus credit Beneficia ad* plenam *collationem Principum ſpectantia eſſe potiùs* ſæcularia *&* prophana, *quàm Eccleſiaſtica.*
11 *Animadverſio in dictum Molinæi.*
12 *Habentes collationem à Principe, curam animarum debent habere ab Ordinario.*
13 *Principes etiam aliis titulis, quàm Juris Patronatus Beneficia conferunt.*
14 *Conceſſit Leo X. Carolo V. ut nullus ad Principales Dignitates ſæculares nominetur, niſi ipſi* gratus.
15 *Vigore hujus Indulti Principes noſtri nominant ad primarias Dignitates in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis.*
16 *Indulta conferendi Præbendas Regibus conceſſa interdum tantùm perſonalia.*
17 *Indultum Regibus Galliæ datum in favorem Parlamenti Pariſienſis.*
18 *Hoc Indultum quomodo extenſum.*
19 *Jam pridem Imperatori competit jus* Primariarum Precum; *refertur que antiqua earum formula.*
20 *Videtur primitùs Imperatori competiiſſe ex antiqua conſuetudine.*
21 *Quomodo hodie his utatur Imperator?*
22 *Hæ preces per Synodum Tridentinam non cenſentur ſublatæ, licèt ſint ſpecies gratiæ exſpectativæ.*
23 *An Regi Galliæ competat jus collationis unius præbendæ titulo* felicis *ad Regnum* Adventus?
24 *Rex Galliæ in adventu ſuo ad Regnum habet jus offerendi unum Monaſteriis.*
25 *Hoc jus videtur provenire ex Jure Patronatus.*
26 *Qui hoc jure frui poſſint?*
27 *Divites eo jure non gaudent.*
28 *Reſtringitur hoc jus ad Monaſteria fundationis Regiæ.*
29 *Monaſteria Ordinis S. Auguſtini non ſubjecta.*
30 *Quid ſi dubitetur, num ſit fundationis Regiæ.*
31 *Monaſteria nonniſi* uno *oblato gravari poſſint.*
32 *Debet oblatus nutriri in Monaſterio ut alter Religioſus.*
33 *Cogi poteſt, ut habitet in Monaſterio; non tamen tenetur ſuſcipere veſtem Religioſam.*
34 *Rex Galliæ quædam Monaſteria ob paupertatem ab hoc onere exemit.*
35 *Etiam Monaſteria mulierum huic juri ſubjecta.*
36 *Principes noſtri eo quoque utuntur in Monaſteriis tam virorum, quàm mulierum.*

I. QUin Reges ac ſupremi Principes Eccleſiarum, quas Majores ipſorum vel fundarunt, vel dotarunt, Patroni ſint; & titulo Juris Patronatus etiam jure præſentandi gaudeant, nemo negaverit, uſuſque juris illius notiſſimus eſt.

II. At prætendunt Reges & Principes ſibi ut Patronis, non tantùm competere ſimplicem præſentationem, qualis omnibus Patronis de jure competit, ſed *plenam* ac liberam Beneficiorum *collationem*: ita ut præter Regiam hanc collationem, vel donationem, non requiratur alia inſtitutio *authorizabilis* ſive *tituli* collativa; ſed tantum inſtitutio corporalis, ſive immiſſio in poſſeſſionem.

III. Et quidem Comitiſſam Flandriæ jam-pridem uſam fuiſſe conſtare videtur ex *Capit. fin.* ✠ *De Conceſſ. Præbendæ.* Hic ſcribit Honorius III. Epiſcopo & Præpoſito Capituli Cameracenſi: «Cùm dilecta in Chriſto filia Comitiſſa
»Flandrenſis fecerit Promiſſiones de non vacantibus be-
»neficiis Eccleſiarum, in quibus jus obtinet patronatus, &
»*donationes* eorum in manibus poſuerit alienis.

Quamvis enim Pontifex conceſſiones ab ea Comitiſſa factas non vacantibus beneficiis, vel donationes alteri cuidam commiſſas, improbet. «nihil tamen improbat,
»imò nec attingit eorum, quæ pertinent ad beneficiorum
»jam vacantium collationem ſeu conceſſionem ſeu *do-*
»*nationem* Comitiſſæ huic ratione juris Patronatus com-
»petentem, « ait Boëtius Epo in Tractatu *De Regalia* vel Jure Principum in beneficiis Eccleſiaſticis *n.* 4. «Quinimo
»(pergit Auctor) contra ſatis hinc apparet, Comitiſſam
»vel Comitem Flandriæ ſemper ſolere ſingularia Benefi-
»cia Eccleſiarum, in quibus jus obtinebat Patronatus *abſo-*
»*lutè conferre.* « Qui & ibidem oſtendit, *donationis* verbum, quo hic utitur Pontifex, de ſimplici præſentatione accipi non poſſe; ſed pro *abſoluta* donatione ſeu collatione accipiendum eſſe: rectéq; notat ſimilis *donationis* ſex præbendarum Sacerdotalium eidem Comitiſſæ competentis mentionem occurrere in *Cap.* 40. ✠ *De Teſtibus.*

IV. Reges Angliæ hoc quoq; jure jam pridem uſos fuiſſe evincit Decretalis Innocentii III. cujus fragmentum extat in *Cap. 6.* ✠ *De Conſuetudine*, & integra apud Antonium Auguſtinum in *Cap* 4. *eodem titulo* in tertia Decretalium collectione.

In hac igitur integra Decretali de Rege Angliæ ſcribit Innocentius III. « Decanatum & Præbendas ipſius Eccle-
»ſiæ (S. Petri de Curia Cenomanenſis) idem Rex & Pro-
»genitores *conferebant*, Diœceſano Epiſcopo etiam incon-
»ſulto.

V. Reges Galliæ Beneficia jure Regaliæ pleno jure conferre, & jam pridem contuliſſe ambigi nequit.

Extat inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ c. 16. n. 46. inſtrumentum collationis Canonicatus vacantis in Regalia de anno 1422. in quo dicitur: « Beneficiorum Ec-
»cleſiæ vacantium dicta Regalia vigente, collatio atque
»omnimoda diſpoſitio jure Regaliæ & Regiæ dignitatis ra-
»tione, *pleno* jure noſcatur pertinere ad nos.

VI. Quin & tempore Philippi Pulchri hoc jure uſos fuiſſe Reges Galliæ, conſtat ex contentione ſat acri ſuper eo jure inter ipſum Philippum & Bonifacium VIII. cujus contentionis nec non litterarum hinc inde ſcriptarum meminit Aufrerius Præſes Tolosanus in ſua Repetitione ad *Clem.* 1. *De Officio Ordinarii*; & antiquus Gloſſographus *ad Cap.* 13. *De Elect. in 6.* quæ e recentiore Corpore Juris per Correctores Romanos ſublatæ ſunt.

VII. Etſi autem Pontifex verbis ſat acerbis hoc prætenſum jus collationis improbaverit, nihilominus in quadam Bulla contentione hac durante emiſſa, fatetur, jus illud Regibus poſſe competere, ſaltem accedente conſenſu Sedis Apoſtolicæ tacito vel expreſſo. Verba Bullæ ſunt: « Ad
»te hujuſmodi Eccleſiaſtica dignitatum, perſonatuum, Ca-
»nonicatuum, Beneficiorum & Præbendarum collatio non
»poteſt quomodolibet pertinere nec pertinet, nec per tuam
»collationem poteſt alicui jus acquiri, ſine auctoritate, vel
»conſenſu Sedis Apoſtolicæ, tacitis, vel expreſſis; quos qui
»acceperit & ſe denegat accepiſſe, eis propter ingratitudi-
»nem eſt privandus.

VIII. Rex huic conditioni acquieſcens reſpondit: Quod
»collatione Beneficiorum uſus eſt, utitur ſicut ad eum per-
»tinet de jure & bona conſuetudine, ſicut S. Ludovicus &
»alii prædeceſſores ſui uſi fuerunt, à tempore cujus memo-
»ria non exiſtit, nec circa hoc fecit, nec intendit facere ali-
»quam novitatem, nec credit quod Papa ſibi facere velit,
»qui longum uſum ſuum & prædeceſſorum ſuorum in colla-
»tione hujuſmodi novit pleniſſimè ab experto.

IX. Hoc itaq; jure & Reges Galliæ & Principes noſtri uti pergunt, ſemper nomine *collationis* vel *donationis* utentes. Et quamvis non exprimant, ſe eo jure ex indulgentia, vel conſenſu Sedis Apoſtolicæ uti: ipſe nihilominus continuus & notorius uſus à Sede Apoſtolica non improbatus, de Sedis Apoſtolicæ conſenſu ſaltem tacito dubitari non ſinit.

X. Carolus Molinæus ad Regulam Cancellariæ de Infirmis reſignantibus, poſtquam oſtendit, Regem, & nonnullos inferiores locorum Dominos habere *collationem* Canonicatuum aliorumq; Beneficiorum ſimplicium, addit n. 126. « Sed hujuſmodi Canonicatus, Sacella & ſimilia Bene-
»ficia ad meram & perpetuam Regis collationem ſpectan-
»tia, magis ſecularia, & *profana* beneficia ſunt, quàm Ec-
»cleſiaſtica, quamvis non niſi Clericis (quos tonſuratos
»vocant) conferantur. Quia talibus ex voluntate Regis fun-
»datoris deſtinata ſunt. Unde non habent de ſe ullam ad-
»miniſtrationem Clavium vel Sacramentorum.

XI. Verum uti rectè notat Ludovicus Thomaſſinus de Diſciplina Eccleſ. *parte* 4. *lib.* 2. *c.* 22. *n.* 12. " Majore cum
„veriſimilitudine dixiſſet Molinæus, aliqua ex hiſce
„beneficiis hujuſmodi fuiſſe in ſua origine. Videmus e-
„nim & hodie plura Oratoria in Principum & Magna-
„tum domibus, ad quæ ipſi Principes nominant Eccleſi-
„aſticos ad recitandum Officium Canonicum cum anne-
„xis certis proventibus; ita tamen ut totum dependeat à
„pietate & voluntate illorum Magnatum, qui aſſumunt
„& dimittunt hos Eccleſiaſticos, cùm ipſis libuerit, abſ-
„que ulla ab Epiſcopo dependentia in hac eorum arbitra-
„ria pia liberalitate. Labente tempore ſimilia arbitra-
„ria & temporalia officia mutantur in beneficia perpe-
„tua;

»tua; & quandoque aliqua cura animarum eis annectitur; »interim Patroni jus suum non admittunt; sempérque permanent eorum Collatores. Admodum probabile est, »nonnulla beneficia, quorum ipsi Principes hodie habent *plenam* collationem, fuisse primitus Officia duntaxat ejus conditionis; ac sensim & imperceptibiliter »transiisse in beneficia perpetua.

Probabile quoque est, quod sicuti de similibus Officiis priusquam in beneficia erigerentur, Principes pro libitu suo disponebant, nullo habito respectu ad Regulas collationi beneficiorum præscriptas; ita existimarunt, erectionem illorum in beneficia huic eorum juri non potuisse præjudicare: ideòque ea adhuc eodem *pleno* jure conferre posse. Hinc ea privilegia Regaliæ, quæ capite præcedenti notata sunt, verosimiliter pro magna parte emanarunt: quod tamen non nisi de his beneficiis, quæ ejus conditionis fuerunt, aliqua veri specie dici posse videtur. Dein notandum, officia illa quæ tantùm persolvendo officio Canonico primùm erant destinata, naturam non parum suam mutasse, dum in Canonicatus, præsertim Cathedrales transierunt; ut ex iis *Senatus* Ecclesiæ constituatur, ut capite præcedente observavimus, ubi una ostendimus, quod Regalia quæ primitus aliqua duntaxat beneficia & bona comprehendebat, sensim ad omnia extensa fuerit; ut mirum videri non debeat, si jus conferendi *pleno* jure paulatim quoque ad omnia beneficia ad Regiam provisionem spectantia extensum sit.

XII. Porrò licet liberum esset Principibus, aliisque Fundatoribus ad hujusmodi administrationes sive fundationes assumere; & etiamnum hodie id ipsis liberum sit, quamdiu in beneficia auctoritate Ordinarii erecta non sunt: nunquam tamen licuit assumere Clericos, qui Missarum solemnia celebrarent, aut Sacramenta administrarent, nisi prius per sacram Ordinationem ab Episcopis eam potestatem accepissent. Quapropter tametsi hodie quorumdam beneficiorum collatio *pleno* jure ad Principes pertineat, si quæ Sacramentorum administratio, aut cura iis animarum annexa sit, ea ab Episcopo accipi debet; nec enim laici quantumvis suprema ac Regia auctoritate muniti dare queunt: quemadmodum jam pridem Imperatori declaravit Gregorius IX. apud Odericum Raynaldum ad annum 1236. *n.* 21. "Esto (ait) quod aliqua beneficia »vacantia *conferas*, ut *curam* tamen *animarum* illis annexam »committere valeas, jus spirituale, quod non cadit in laicum, »non permittit.

Hac de causa Principes nostri, uti & Reges Galliæ quamvis beneficia plura *pleno jure* conferant, curam tamen animarum annexam nequaquam committere vel dare intendunt; sed volunt, ut Provisi eam ab Ordinariis suis accipiant: quod & in ipsis provisionis litteris apponi solet.

XIII. Non tantum titulo juris patronatus Principes beneficiorum provisionem habere; sed & aliis titulis, nimirum Indulti Apostolici, vel Regaliæ, aut inveteratæ consuetudinis, ut in litteris provisionis exprimi solet, notorium est in illis Ecclesiis, quarum Principes Fundatores non fuisse noscitur; & nihilominus beneficiorum & dignitatum collationem obtinent.

XIV. Anno 1515. 4. Julii Leo X. per Bullam indulsit Carolo V. quod nullus in Provinciis ei subjectis per ipsum (Leonem) aut Sedem Apostolicam, seu ejus Legatos seu Nuntios ad Dignitates Abbatiales aut quorumcunque Monasteriorum, etiam per Priores aut Præpositos regi ac gubernari solitorum regimina præfici, nec illis de quorumcunque personis quovis modo providere possit, nisi habitis priùs per Nos (ait) aut Sedem eandem intentione & consensu tuis de personis idoneis ad hujusmodi dignitates & regimina providendum.

Deinde ulterius subjungit: „ De aliis verò dignitatibus »videlicet secularibus, principalibus, & Regularibus »conventualibus, intra prædictos districtus, nisi de lo»cis tuæ ditionis subjectis existant, aut tibi *gratis & ac»ceptis* de aliis locis oriundis providere, nec non gratiæ ex»pectativæ, & specialiter reservationes cum quibusvis ex »illis descendentibus provisionibus, & provideri mandatis »intra eosdem districtus personis duntaxat, qui locorum »eorundem districtum alienigenæ vel extranei non fue»rint, nisi fortisan tuus consensus aliis personis super hu»jusmodi gratiis suffragetur concedi. &c.

XV. Carolum in vim hujus Indulti prætendisse sibi esse jus nominandi personas ad Dignitates Abbatiales, nec non Dignitates principales in Ecclesiis secularibus, manifestum est ex iis, quæ narrantur in Compromisso inito inter Carolum & Abbates & Abbatissas Brabantiæ 21. Februarii 1521. quod refertur *Parte* 4. *Edictorum Brabantiæ lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 6. ejúsque meminimus supra *parte* 1. *tit.* 3. *c.* 8. uti & concordiæ super hac quæstione initæ inter Philippum II. & dictos Abbates.

Sicuti ergo Principes nostri vigore hujus Bullæ Leoninæ nominant ad Abbatias juxta formam in dicta Concordia expressam; ita nominant quoque ad *principales* sive primarias Dignitates in Ecclesiis Collegiatis; & principales post Episcopalem in Cathedralibus.

Ad hoc indubiè *Indultum* respiciunt, Principes dum in litteris nominationis ad primas Dignitates dicunt se nominare vigore *Indulti* tametsi & addant, se id facere vigore *Regaliæ juris Patronatus*, seu quo alio jure sibi competente ut hoc pacto ius suum quocunque titulo competens conservent.

XVI. Regibus Galliæ plura jam pridem Pontificia Indulta concessa fuisse leguntur.

In Historia Universitatis Parisiensis *tomo* 4. *pag.* 28. & 32. refertur à Bonifacio VIII. indultum fuisse Philippo Pulchro, *quod ad suum beneplacitum in qualibet Ecclesia Cathedrali & Collegiata Regni sui una idonea persona poneretur.* Et Clemens VII. Papa Avenionensis indulsit Carolo VI. anno 1389. nominare ad duas præbendas in omnibus Ecclesiis Cathedralibus. Et Innocentius VI. referente Guimerio dedit Joanni Regi nominationem 30. Præbendarum: quorum omnium Indultorum meminit Ludovicus Thomasinus De disciplina Eccles. *parte* 4. *lib.* 2. *c.* 21. *n.* 12. additque visibile esse Indulta hæc fuisse personalia.

XVII. Gaudent hodie Reges Galliæ jure Indulti sive gratiæ expectativæ in favorem supremi Regni Cancellarii, Præsidum & Consiliariorum Parlamenti Parisiensis, quibus mandat Rex in vim Papalis Indulti provideri.

Gratiam hanc primùm factam Regibus Galliæ ab Eugenio IV. per specialem Bullam anno 1538 confirmavit Paulus III. ad postulationem Francisci I. indulgens, ut Prælati Collatores singuli semel in vita sua duntaxat & non ultra, provideant nominato Indultario de proxime vacaturo Beneficio, cujus anni proventus deductis omnibus expensis & oneribus, pertingunt ad taxam constitutam; id est, *ducentarum librarum* Parisiensium.

XVIII. Verum hanc gratiam postmodum ad postulationem moderni Regis Ludovici XIV. auxit Clemens IX. edita Bulla anno 1667. quam integram, uti & præcedentem Pauli III. Refert Claudius Horrii in novo Tractatu De Materiis Beneficialibus; notatque quòd Cancellarius aliique Regni ministri hujusmodi indulto gaudentes, possint hanc gratiam alteri cedere, sive in alium transferre, exprimitque formam quæ in hac cessione est observanda: quid que Cessionarius observare debeat, ut effectum Indulti obtinere queat. Vide quoque Cabbasutium in Juris Canonici Theoria & Praxi [illegible] 4.

XIX. Refert Continuator Abbatis Urspergensis Litteras Rudolphi Hasburgii ad quemdam Abbatem directas, quibus in vim *Primariarum Precum* Clericum nominat ad Beneficia ad collationem hujus Abbatis spectantia; quæ merito pro antiqua *Primariarum Precum* formula refertur à Chokier in Proœmio Scholiorum primariarum Precum. Verba formulæ sunt; „ Cùm ex antiqua & approbata, ac »à divis Imperatoribus, & Regibus inclytæ recordationis »nostris antecessoribus usque ad nos producta consuetu»dine quælibet Ecclesia in nostro Romanorum Imperio »constituta, ad quam beneficiorum Ecclesiasticorum per»tinet collatio, super unius collatione beneficii precum »nostrarum *primarias* admittere teneatur, devotionem tu»am rogamus, quatenus huic Clerico de Ecclesiastico beneficio, quod ad tuam collationem spectat, ob Reveren»tiam Sacri Imperii, & nostram si quod vacat ad præsens, »vel quamprimum vacaverit studeas liberaliter providere, »taliter faciens, quod devotionem tuam nostra serenitas »debeat meritò commendare, & ad tua justa desideria fa»cilis inveniri.

XX. Cùm hic nullius Indulti Apostolici alteriúsve tituli, quo hoc jus nitatur, mentio occurrat; sed totum ex antiqua consuetudine desumatur, admodum verisimile est, hoc jus *Primariarum Precum* consuetudine primitus inductum esse: imò à solis *precibus* apud Collatores interpositis originem habuisse; atque sensim preces in jura & mandata transiisse, ipsosque Reges & Imperatores exemplo Pontificum Romanorum primo precibus, ac dein mandatis usos fuisse, quemadmodum notavit Ludovicus Thomasinus citato *c.* 21.

XXI. Quidquid sit, indubitatum est, Imperatores jam pridem usos fuisse, & etiamnum hodie uti *primariis Precibus*; quarum vigore Imperator coronatus nominat personas idoneas: ad Beneficium vacaturum, quod ipse nominatus infra mensem à die notæ vacationis duxerit acceptandum, facitque nominatum per Executores in litteris nominationis designatos recipi. Formulam hodiernam primariarum Precum refert Chokier in citato proœmio, qui & Bullam Pauli V. confirmativam harum precum Scholis illustravit; variasque quæstiones ad hanc materiam spectantes discussit; notatque *pag.* 18 ex Boetio Epone, quòd *primariæ Preces*, idcirco dicantur, quod semel duntaxat »seu pro *prima* saltem vice, non autem vel bis, aut sæpi»us uni & eidem Imperatori, in una eadémque conce»dantur Ecclesia.

XXII. Nominationem vigore harum *precum* ad Beneficia *vacatura* esse speciem gratiæ *expectativæ* ad vacatura

tura dubitari nequit: refertque Fagnanus ad *Cap.* NULLA & *De Concess. Præb. n.* 9. dubitatum aliquando, an eo titulo non censerentur hæ *preces* sublatæ per Concilium Trid. *Sess.* 24. *c.* 19. *De Reform.* ubi tollit omnes concessiones ad *vacatura*: attamen quæstione per Archiepiscopum Cameracensem hujusmodi nominatione gravatum delata ad S. Congregationem Concilii Tridentini Interpretem, censuit S. Congregatio, hasce primarias preces non comprehendi dicto *c.* 19. quia non nominatur Imperator qui est *speciali* notâ dignus. Et relatione facta ad Papam Gregorium XIII. ipse sententiam Congregationis probavit.

XXIII. Volunt nonnulli, etiam Regi Galliæ esse jus nominandi ad præbendam titulo *Felicis* ad Regnum *adventus*. Verùm alii, quos sequitur Cabbassutius in Theoria & Praxi Juris Canonici *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 11. dicunt, quod ambitio & adulatio Aulicorum jus istud introduxerit: „cui novæ introductioni (ait Cabbasutius) Senatus Pari-„siensis plerumq; fortiter intercessit, existimans satis detra-„ctum Ecclesiæ fuisse per Regaliam & Indulta in favo-„rem suorum Officialium constituta, nec patiens alios „concurrentes ac rivales, per quos beneficia; ad quæ as-„pirant, sibi detrahi possint; ideoque novum istud indulta-„riorum genus frequentibus Senatus consultis submovit „ac repulit, ut testatur Broudæus in Louetium *lit. P. tit. Præ-„benda felicis ad Coronam adventus.* Et ita non semel judicatum „fuisse refertur.

Diffiteri interim nequit Cabbasutius interdum quoque pro indultariis fuisse judicatum, uti testatur citatus Broudæus ad Louetium *Litt. P. n.* 6. ubi & meminit declarationis Ludovici XIV. moderni Regis Galliæ qua edicitur: Hoc jus pro felici Regis ad Regnum adventu tantum obtinebit in Ecclesiis Collegiatis, quarum Dignitates & Præbendæ non spectant ad collationem Ordinariorum Diœcesis in qua sitæ sint, & in quibus sunt plures quàm sex præbendæ ultra Dignitates.

XXIV. Illud magis expeditum, atque longe usu receptum & probatum, „quod Rex in principio sui Regni post „suam coronationem in Abbatia Regni sui de gardia sua „existente ponere possit in Monasteriis Monachorum, „unum Monachum, & in Monasteriis Monialium quan-„dam Monialem: „uti loquitur Rebuffus in Praxi Benef. *parte* 3. *titulo De Oblatis & quando Regio nomine in Monasteriis recipiendi sint.* 24.

Et eruditus Bosquetus in notis ad Epist. 138. Innocentii III. lib. 1. Regesti 13. ait: „Ab antiquo ex Christianissi-„morum Regum rescriptis, laicis locus fuit in Monaste-„riis, quibus alimenta, non sub Fratrum, sed Præbenda-„riorum nomine à Monachis exhibebantur.

Similiter Renatus Choppinus *lib.* 3. *De Domino Franciæ c.* 18. *n.* 1. ait: „Regis item jura sunt hæc: Cœnobiis a-„lendum offerre militem, quia acceptis in Bello vulneri-„bus postmodum nequeat corporis artificio vitæ necessa-„ria quæritare. De quo argumento cum olim tractatum „esset in Senatu, id ipsum Principi Francisco Diademate „licere in auspicatu Regni, Ordo Supremus judicavit Ar-„resto Parlam. anno 1273.

XXV. Jus hoc offerendi Cœnobio militem, esse effectum angustioris in sanctas Ecclesias Patronatus, asserit Choppinus ibidem *n.* 3. „Rex enim (ait) beneficus est sa-„crarum Ædium Patronus: qua in specie Legibus cautum „est, exhausto & egenti Patroni filio alimenta esse ex tem-„pli ipsius reditibus suggerenda.

Hanc juris illius originem & titulum notavit quoque Rebuffus loco citato *nu.* 21. additq; „Quia licet Rex aut „Fiscus sit semper dives, & idoneus solvendo, tamen ju-„re *patronatus* considerato, & Monasterio à se fundato, „vel à Prædecessoribus Regibus, æquum fuit hujusmodi „Præsentatis subvenire.

Cum enim milites juramento Regi ad serviendum, & eum defendendum sint obstricti, quodammodo loco filiorum à Rege habendi sunt, saltem ut iis ad inopiam redactis succurratur; iisque impensum, censeri debeat Regi ipsi impensum.

XXVI. Unde pluribus Regiis Edictis cautum fuit, nullum posse hujusmodi Oblatorum loca in Monasteriis occupare, nisi sint milites *veterani vulneribus* pro servitio Regis sauciati; inhibitione facta Monasteriorum Superioribus alios admittendi vel recipiendi, aut quamcunque pensionem assignandi, quibuscunque litteris Regiis essent muniti uti latius deducit Carolus Fevretius De Abusu *lib.* 2. *c.* 5. *n.* 4.

XXVII. Addit præterea, quod si Præsentatus à Rege esset sufficiens ut sibi de necessariis honeste provideret, is possit repelli: eo quod similia loca non nisi pauperibus sint destinata: quod & in ipsis literis oblationis Rex significat per hæc verba litteris apponi solita: *Par pitiè & aumosne, & en faveur des services, que nous à fait.* Rebuffus *n.* 28. Addit tamen *n.* 29. Non debet inquiri de *servitiis*, aut apponi quod non servierit: quia duæ rationes „sunt: & unâ cessante, non cessat concessio. „Et videmus hodie hujusmodi loca concedi etiam illis, qui nunquam Regi specialiter servierint.

XXVIII. Ulterius cum jus hoc innitatur titulo fundationis seu Patronatus, ideo & restringitur ad Monasteria fundationis Regiæ; quemadmodum notavit Choppinus loco supra indicato *num.* 4. & ex professo Rebuffus *n.* 27.

XXIX. Quæstionem aliquando motam fuisse, num huic oneri subjecta essent Cœnobia virorum Ordinis S. Augustini; uti refert Renatus Choppinus de Sacra Politia *lib.* 3. *tit.* 2. *n.* 12. atque ipso in causa perorante & postulante, placuisse Senatui, Clientem suum rectè appellasse, „& Curiales Primatus seu *Prioratus Augustiniani* Ordinis, „educatione Oblati militis victúque neutiquam onerari, „Arresto in publicis causarum actionibus lato pridie nonas „Junias an. 1565.

Fundamentum suæ causæ proponens Choppinus ajebat. „Prioratum quem Cliens suus obtinebat, Augusti-„nianæ Regiæ subjici, & ita verè *Curionatum* censeri, ani-„morúmque curationi conjunctum Sacerdotium. Pro in „suggerendis veterano cibariis alligandum non esse, in „star Parœcianæ Ecclesiæ cujusvis. Multum enim inter-„esse, an regularis Primatus Benedictino Ordini subjaceat, an Augustiniano. Ille quidem nullam parœciarum „habet actu ipso regimen animorum annexum. Nam „cucullati Sacerdotes Benedictini cesserunt jam dudum „parœciarum administratione: intra claustri septa rediri „jussi Chalcedonensi Concilio. Can. *Juxta quæ* 16. *Quest.* „1. At monasticæ præfecturæ ordinis Augustiniani, reti-„nuerunt hactenus sacram spiritualémque parœciaci popu-„li curationem: Quum & Ilerdensis Synodi permissu mo-„nachi ordinari cœpissent, & ad sacros Clericorum gradus „promoveri. Unde Augustiniani Ordinis cœnobitæ curia-„lia etiam dum munera obeunt in sacris suis beneficiis, qua-„si Parochialis Ecclesiæ Pastores soli.

XXX. Verùm si dubitetur, an Abbatiæ sint ex fundatione Regali, nec ne, præsumuntur esse ex fundatione ait Rebuffus *nu.* 23. concluditque ulterius: Ideo mandante Rege, *si appareat vobis quod sit de fundatione*, interim dum litigatur super hoc, providebitur illi pauperi, & aletur, ut censuit Senatus anno 1550. die Fabruarii: & latius probat Fevretius.

XXXI. Hoc jure oblationis Rex non intendit unum idemque Monasterium, nisi semel, suo durante regimine, gravare, ac propterea exprelse in litteris ponitur hæc clausula: *Pourveu toute fois, qu'autre n'ait esté receu.*

Ita refert Rebuffus *n.* 26. qui & *n.* 25. notat: „Quod si „ille cui est provisum adhuc viveret, debet Rex novus ex-„pectare mortem illius antequam provideat, ne sit mole-„stus Monasterio, & ne uno & eodem tempore sit grava-„men duorum.

XXXII. Debet autem ali in Monasterio tanquam alter Religiosus, uti & verba litterarum indicant: *Avons donné & octroyé donnons & octroyons ledit lieu, & vivre d'un Religeux en vostre dite Abbaye.* Et infrà: *Delivrez par chacun jour, pitance, vivres & autres ses necessitez telles que de raison comme à un des dits Religieux avec vestiment suffisant.*

XXXIII. Hinc concluditur, cogi posse oblatum ut habitet in Monasterio; ibique præstet servitia ab *Oblatis* præstari solita; & portionem Monachalem accipiat, nisi ipse Conventus malit ei extra Monasterium pensionem solvere; uti Fevretius *n.* 46. judicatum refert an. 1471.

Et quia sæpe non convenit miles Veteranus cum Monachis, dicit Rebuffus *n.* 36. quod oblatus soleat regulariter extra Monasterium ali.

XXXIV. Refert dein *n.* 47. per litteras patentes die 5. maji 1636. Regem Galliæ exemisse ab hoc onere Abbatias & Prioratus, qui in proventibus annuis non habent mille ducentas libras, omnibus oneribus deductis.

XXXV. Non tantùm Monasteria virorum, sed & mulierum seu Monialium huic juri jam pridem subjecta fuisse notat Bosquetus ad citatam epistolam Innocentii III. testatúrque Choppinus *n.* 13. vetus Arrestum insertum in Stylo Parlamenti habere: „Rex potest suo jure ponere in Mo-„nasteriis Monachorum unum monachum, & in monaste-„riis monialium unam monialem.

Ita nimirum, ut monialium monasteriis milites sive viri offerri non possint; uti rectè notat Fevretius *n.* 43. asseritque non semel repulsam passos viros, qui litteras Regias ad monasteria monialium impetrarant.

XXXVI. Eodem jure utuntur Principes nostri, non tantum in monasteriis & Abbatiis virorum, sed & mulierum idque jure *Regaliæ*, uti in litteris provisionis exprimitur: assignántque oblatis panem & præbendam Abbatialem *le pain & prebende* Per *præbendam* intelligentes *portionem* Monasticam seu Abbatialem. Dein addunt, *avec les habillements & autres droits & emoluments quel conques y appertenant*, id est, cum vestitu, juribus & emolumentis annexis. Et anno 1668. per litteras missas ad Gubernatorem Belgii, & per ipsum omnibus Conciliis Regiis intimandas declaravit Rex Catholicus, redemptionem Panis Abba-

Abbatialis ad summam 150. florenorum annuè, vita Oblatorum durante. Et 26. Augusti anno 1677. scripsit Concilium privatum ad Abbatissam & conventum Monasterii B. Mariæ *sub vinea* in civitate Lovaniensi, oblatæ dandas esse vestes & reliqua corpori necessaria, sicuti uni Religiosæ, nihilque oneris extraordinarii imponendum.

Monumentum ad Cap. IX. Num. XXXI.

Formula qua à Rege nominatur Oblatus ipsis Monasteriis.

Charles par la grace de Dieu Roy de Castille de Leon d'Arragon, &c. A religieuses personnes, nos Cheres & bien aimées les Prieure & Religieuses du Prieuré de l'Ordre de S. Bernard, en nostre pays & Duché de Brabant, salut & dilection. Comme a Cause de nostre Reception & advenement aux estat des Pays bas & de Bourgoigne nous Compette & avons droit d'en Chascune Abaye, Monastere, & Prieuré, & Hospital dudit Pays, donner un pain & prebende avec les babillements & autres droits & emolumens acoustumé, & y appertenants, mesme en vostre dit Prieuré, ou tel pain est vacant; Pour ce est il que nous voulons en ce user de nostre dit droit, & pour le rapport que fait nous a esté de N.N. jeune fille, natife de la Ville de Bastoigne en nostre Pays & Duché de Luxemburg, & que ses plus Proches parent souffroient grande perte en leurs biens, tant audit Bastoigne, qu'aux environ de la ville maintenant possédée par la France, a la quelle Cause la dicte N.N. se trouveroit sans aucune Commodité, avons en Consideration de ce que dessus & des services de ses ayeuls & davanciers, donné & Conferé, donnont & Conferont a la dicte N.N. pour Dieu & en aulmonne par ces presentes le pain & prebende qu'avons droit en vostre dit Prieuré & Monastere à Cause de ce que dit est, avec les babillement, & autres droits & emoluments quelconque y apertenans, Si vous mandons & commandons qu'ayez à recevoir & admettre laditte N.N. en vostre dit Prieure & que dudit pain & *Prebende, babillemens, droits & emoluments accoustumez & y appartenans la faites pleinement & paisiblement jouir & user Cessans tous contradits & empechements au contraire; car ainsi Nous plait il.*

TITULUS XXVI.

De Institutione & Possessione Beneficiorum.

CAPUT I.

De Institutione.

1 *Tres species institutionis.*
2 *Institutio authorizabilis à concessione curæ animarum distincta.*
3 *Quæ institutio authorizabilis, & cur dicta collatio necessaria?*
4 *Institutio hæc de jure communi competit Episcopis & quare?*
5 *Jus instituendi Beneficiatos Episcopis vindicavit Synodus Tridentina.*
6 *Posse etiam ad inferiores Prælatos pertinere agnovit Synodus Tridentina.*
7 *Ipsi non tantum ex privilegio.*
8 *In Belgio Archid. acorn assumunt.*
9 *Quæ institutio ad Archidiaconos devoluta?*
10 *Plures alii inferiores Prælati hodie jus instituendi in Belgio habent.*
11 *Jure institutionis ad inferiores devoluto, ad Beneficia sine examine etiam indonei admittebantur.*
12 *Huic abusui qui occurrit Synodus Trid.*
13 *Synodus requirit examen Episcopi etiam quoad Beneficia simplicia.*
14 *Sed praxis est contraria.*
15 *Cura animarum à solo Episcopo, ejusque prævio examine haberi hodie potest.*
16 *Titulus tamen Beneficii Curati etiam datur ab Archidiaconis aliisque Prælatis inferioribus.*
17 *An institutio facienda intra semestre?*
18 *Institutio quare non differenda?*
19 *Si Ordinarius Præsentatum instituere differat, potest recurri ad Superiorem.*
20 *Potest à recusata institutione appellari.*
21 *Quomodo procedatur in Gallia, si Pontifex Bullas non expediat.*
22 *Jam pridem judicarunt Prælati Angliæ à recusata institutione posse appellari; sed examen debere esse penes judicem Ecclesiasticum.*
23 *Alexander III. scripsit, si Ordinarius institutionem recusat, causas recusationis coram Superiore allegari debere.*
24 *Superior institutionem dare non potest, nisi causa recusationis plenè discussa.*
25 *Idipsum cautum Edicto Regis Galliæ; una reservans examen & judicium de capacitate præsentati judici Ecclesiastico.*
26 *Consona sunt praxi Belgii.*
27 *Ostenditur meritò hanc institutionem dici necessariam.*
28 *Præcipuas partes in provisione Beneficii Patronati habent Patroni.*

I. Tres species institutionis assignat Prosper Fagnanus ad *Cap.* CUM ECCLESIA *&c. De Causa possess. & propriet.* « Prima species est institutionis corporalis, hoc est, immissionis in » possessionem: « de qua capite sequenti. » Secunda species (ait Fagnanus) institutionis authorizabilis, id est, approbationis ad curam animarum. « Tertia species media inter corporalem & authorizabilem institutionem est, quam vocant collativam.

II. Hæc tertia propriè est illa, quam hodie vocamus institutionem authorizabilem, sive tituli collativam; & à concessione curæ animarum planè distinguitur; uti suprà monuimus, ubi notavimus, eam à Glossographo, quem hic secutus videtur Fagnanus, malè confundi cum datione curæ animarum.

III. Institutio itaque propriè dicta, seu authorizabilis, est ipsa Beneficii collatio, sive tituli canonica datio, sine qua ipsum Beneficium haberi non posse pronuntiat prima Regula Juris in texto Decretalium: ideoque & *collatio* dicitur; sed *necessaria*, eo quod instituens soleat constringi, eam certæ personæ sibi præsentatæ facere, ut ex dicendis patebit.

IV. Igitur cùm per institutionem fiat Beneficiorum collatio, ipseque titulus Canonicus conferatur, & Clericus ea mediante Ecclesiæ ascribatur, eam Canones Episcopis, tanquam Ordinariis Beneficiorum Collatoribus, & munerum Ecclesiasticorum primariis distributoribus detulerunt. Quare & jure communi cautum est, institutionem authorizabilem ipsis Episcopis competere. *Cap.* 4. *&c. De Jure Archid.*

V. Illud jus Episcopis quoque asseruit Synodus Tridentina *Sess.* 14. *c.* 13. *de Refor.* decernens, ut si ex causa fundationis aut dotationis Juspatronatus impeteretur aut obtineatur, *institutio Episcopo & non alteri inferiori reservetur.*

Deinde *c.* 13. generaliter edixit: « Non liceat præterea » patrono cujusvis privilegii prætextu aliquem ad Beneficia » sui Jurispatronatus, nisi Episcopo loci ordinario, ad quem » provisio seu institutio ipsius beneficii, cessante privilegio, » jure pertineret, quoquo modo præsentare; aliàs præsentatio, ac institutio, forsan secutæ, nullæ sint, & esse intelli» gantur.

VI. Hic textus evincit, Patres Synodi Tridentinæ supposuisse, de jure institutionem Beneficiorum spectare ad Episcopum; unà tamen sat insinuantes posse eam *ex privilegio* ad alium etiam inferiorem pertinere: quod rursus *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.* apertiùs agnovit in verbis: *Cùm verò institutio ab* ALIO, *quàm ab Episcopo erit facienda, &c.*

Hic Synodum loqui de institutione *authorizabili* sive tituli collativa suprà *tit.* 22. *c.* 4. probatum est.

VII Nec tantùm ex privilegio, sed & consuetudine sive præscriptione jus institutionis, non secus ac liberæ collationis, acquiri posse, colligitur ex *Cap.* 6. *&c. De Institutionibus*, cujus Rubrica habet: « Institutiones possunt de jure » *speciali* ad *non Episcopos* pertinere, & pendente lite cum » Diœcesano defenditur in possessione. « Unde monet ibidem Fagnanus *n.* 16. *certum* esse, jus instituendi posse acquiri præscriptione.

Et quidem in citato Capitulo sexto respondit Innocentius III. Archidiaconum Richemundiæ esse in jure instituendi tuendum; eò quòd Archidiaconus hic probasset

bâsset, se & prædecessores suos in *continua possessione* instituendi fuisse; quamvis de jure communi Archidiacono *sola* institutio *corporalis* competat. *Cap. 7.* ✠ *De Officio Archidiaconi.*

VIII. Similiter in Belgio, Archidiaconis institutio etiam *authorizabilis* sive *tituli collativa* competit; quemadmodum notat Zypæus titulo *De Institut. n. 4.* An autem Archidiaconi *jure proprio*, sive jure suæ dignitatis, an verò jure duntaxat *delegato*, & nomine Episcopi instituant, vide suprà *tit. 22. cap. 4.*

IX. Admodum verisimile apparet, quod Episcopi primò soliti fuerint institutiones Præsentatorum à Patronis committere suis Archidiaconis, atque sensim hæc frequens delatio in jus ordinarium transierit; quemadmodum plura alia jura Archidiaconis quæsita esse notavimus *parte 1. tit. 12. cap. 1.*

X. Nec tantùm Archidiaconis, sed & aliis inferioribus Prælatis & Capitulis jus instituendi eâdem ratione acquisitum fuit, cùm enim institutio sit quidem species collationis, sed *necessariæ*; id est, quæ fit ad præsentationem vel nominationem alterius, neque instituenti liberum sit, personam instituendam pro arbitrio eligere, haud difficiles fuere Episcopi, hanc collationem seu institutionem aliis committere, & Prælatis inferioribus relinquere. Hinc passim Capitula aut eorum Prælati gaudent jure instituendi Canonicos, aliósque suarum Ecclesiarum Beneficiatos.

XI. Jure hoc institutionis ad inferiores devoluto, contingebat, passim in beneficia, etiam ad præsentationem laicorum spectantia quosvis Clericos sine delectu & examine aut scitu Episcoporum institui; nec tantum ad beneficia simplicia, sed etiam Curata, atque hinc ulterius inidoneorum intrusio vel admissio sequebatur.

XII. Huic abusui occurrere volens Synodus Tridentina statuit imprimis *Sess. 7. c. 13. De Reform.* « Præsentati, seu electi, vel nominati à quibusvis Ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nuntiis, ad quævis Ecclesiastica beneficia non instituantur, nec confirmentur, neque admittantur, etiam prætextu cujusvis privilegii, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint priùs à locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti. Et nullus appellationis remedio se tueri possit, quò minùs examen subire teneatur. Præsentatis tamen, electis, seu nominatis ab Universitatibus, seu Collegiis generalium studiorum exceptis.

Deinde *Sess. 24. cap. 18. De Reformat.* « Quod si Ecclesia Parochialis Jurispatronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono præsentatus erit, ab iisdem deputatis Examinatoribus Synodalibus examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.

Denique generalius *Sess. 25. cap. 9. De Reformat.* loquens de Jure Patronatûs laicorum ait: « Adhæc liceat Episcopo præsentatos à Patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quod si ad inferiores institutio pertineat, ab Episcopo tamen juxta aliàs statuta ab hac sancta Synodo, examinentur: alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit & inanis.

XIII. Itaque si verba Concilii Tridentini attendamus, omnes indistinctè præsentati & nominati ad quæcunque beneficia, à quibuscunque Patronis, exceptis solis præsentatis, electis, seu nominatis ab Universitatibus, seu Collegiis generalium studiorum, debent, antequam instituantur, ab Ordinariis examinari & idonei judicari: ut ita nullus in Ecclesiæ ministerium, per beneficii collativam institutionem, sine Episcopi admissione & approbatione assumatur.

XIV. Verùm praxis seu consuetudo, hæc Decreta, quantumvis suâ expressione generalia, ad sola ferè beneficia, quibus Cura animarum annexa est, restrinxit, atque beneficia simplicia, sive sine cura animarum ab hoc examine exemit, uti notat Bouchel in *Summa Beneficiali*, vel Claudius Blondeau, qui eam *Summam* sub titulo Bibliothecæ Canonicæ edidit & auxit, verbo *Patronage n. 173.* dicens, consuetum non esse pro beneficiis simplicibus examen institui. Et quotidiè videmus, ab Archidiaconis, & Capitulis aliisque jus institutionis habentibus, institui Beneficiatos sine Ordinariorum prævio examine, quando ipsis beneficiis nulla animarum cura incumbit, nihilque præter testimonium morum, litteras Tonsuræ, aut alterius Ordinis, vel ætatis, vel gradûs, alteriúsve qualitatis, quæ ex fundatione aut aliunde requiritur, exigi; nullo super doctrina præmisso examine.

XV. Circa beneficia vero, quibus cura animarum est annexa, ipsa Decreta Concilii Tridentini, examen & approbationem Ordinandorum requirentia, ubique suum eatenus vigorem habent, ut nemo absque prævio Ordinariorum examine & approbatione curam animarum beneficiis illis annexam habere aut exercere queat: neque illam ab alio quàm Ordinario accipere: vigétque Decretalis Alexandri III. in *Cap. 4.* ✠ *De Officio Archidiaconi* Eliensi Archidiacono scribentis: « Cum satis sit absurdum & à Sanctorum Patrum institutionibus alienum, ut Archidiaconus auctoritate propriâ debeat cuilibet Ecclesiarum curam committere, ægrè nimis ferimus, quòd tu sine mandato Episcopi tui curam animarum committis. Quoniam igitur obtentu alicujus consuetudinis, non debes contra sanctorum Patrum constitutiones venire, & quod ad tuum non spectat officium, vindicare. Mandamus, ut nemini sine licentia & mandato Episcopi curam præsumas committere animarum.

XVI. Unde præter institutionem Archidiaconi debet insuper accedere approbatio Ordinarii, qua non quidem ipse *titulus* Beneficii datur, sed cura animarum. Hæc datio curæ animarum à Canonistis secutis Glossam & auctorem Rubricæ citati Capituli quarti nonnunquam cum institutione confunditur: cùm tamen vera institutio, sive collatio tituli non sit, quæ Archidiaconis, aliisque inferioribus Prælatis, qui tamen curam animarum dare nequeunt, etiam quoad Beneficia curata competit.

Quapropter Capitula aliave Corpora nihil de suo jure institutionis decedere autumant; uti nec ipsi Principes de auctoritate conferendi *pleno jure* Beneficia & dignitates, quamvis ipsos Beneficiatos pro animarum cura ad Ordinarium remittant.

Quinimò etsi Synodus Tridentina *Sess. 7. cap. 13.* ab examine Ordinariorum excipiat Præsentatos, electos seu nominatos ab Universitatibus, seu Collegiis generalium studiorum, nihilominus, nominatos ab hac Universitate ad Beneficia Curata debere subire examen Ordinarii suprà *tit. 19. c. 3. n. 24.* ostendimus.

XVII. Porrò quia in omni institutione authorizabili intervenit collatio beneficii, crediderunt nonnulli, eam intra semestre juxta Decretum Concilii Lateranensis in *Cap. 2.* ✠ *De Concess. Præbendæ* esse faciendam. Verum cùm collatio hæc non sit propriè dicta collatio, id est, voluntaria, sed necessaria, facienda ad præsentationem alterius, communior Doctorum opinio est, institutionem Decreto Concilii Lateranensis non comprehendi, neque Superiori ad instituendam de jure ullum tempus esse præfixum; uti pluribus citatis notat Garcias De Beneficiis *parte 10. c. 4.* monetque *n. 2.* idem esse in Beneficiis resignatis ex causa permutationis, ad quorum collationem (ait) tempus præfinitum non est.

XVIII. Illud insuper observant, quod facta præsentatione, institutio in longum tempus differri nequeat. Cum enim Patronis tempus ad præsentandum sit præfixum, ne aliàs Ecclesia diutius viduata, aut ministro destituta maneat, hic finis non obtinebitur, si institutio post præsentationem diutiùs protrahatur, uti rectè advertit Pyrrus Corradus in Praxi Benef. *lib. 4. cap. 7. n. 12.*

XIX. Ulteriùs præsentatus vi præsentationis jus ad ipsam institutionem habet: quare si Episcopus, Archidiaconus aliúsve jus instituendi habens, instituere negligat aut recuset, recurri poterit ad Superiorem, qui tempus præfigat, intra quod id faciat: quo elapso ipse Superior supplebit, vel compellendo vel instituendo. Ita Garcias loco citato *n. 5.*

XX. Quin & à recusata institutione Præsentatum appellare posse, tanquam à gravamine illato, probat Panormitanus aliique relati ibidem à Garcia *n. 9.* quod & quotidiana praxis comprobat.

XXI. Imò refert Pinsonius in tractatu De Beneficiis ad verbum *Canonica n. 71.* « Casu quo summus Pontifex confirmationis, sive institutionis Canonicæ gratiam denegaverit, & nominationis Regiæ Pontificias Bullas addere recusaverit, magni Concilii Patres, vel alii, quorum ea de re notio est, partes suas interponere solent, & candidatis & nominatis Regiis, licentiam concedere adeundæ possessionis, sive temporalis, sive spiritualis administrationis subeundæ, iis solis exceptis, quæ Ordinis esse dicuntur.

XXII. Inter articulos anno 1316. à Prælatis Angliæ oblatos Regi Eduardo II. erat hic decimus tertius: « Item petitur, quod personæ Ecclesiasticæ, quas Dominus Rex ad beneficia præsentat Ecclesiastica, si Episcopus eos non admittat, ut puta, propter defectum scientiæ, vel aliam causam rationabilem, non subeant examinationem laicarum personarum, in casibus antè dictis, prout his temporibus attentatur de facto, contra Canonicas sanctiones: sed adeant judicem Ecclesiasticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout justum fuerit, consequendo.

Huic postulationi respondit Rex: « De idoneitate personæ præsentatæ ad beneficium Ecclesiasticum pertinet examinatio ad judicem Ecclesiasticum. Et ita est hactenus usitatum, & fiat in futurum. « Tomo 11. Conciliorum generalium *col. 2466.*

Hinc duo colligimus. Primum, quod ipsi Prælati Angliæ agnoscant, Præsentatis seu nominatis esse jus appellandi

landi ad novum examen. Secundò à Prælatis ad judicem Ecclesiasticum pro remedio hoc casu esse recurrendum; ipsumque Regem judicasse, de idoneitate personæ præsentatæ ad Beneficium Ecclesiasticum examen pertinere ad judicem Ecclesiasticum, & ita hactenus fuisse usitatum, & fieri debere in futurum.

XXIII. Cùm quidam Subdiaconus exposuisset Alexandro III. se fuisse præsentatum per Abbatem S. Petri Catalaunensis ad quandam Ecclesiam Episcopo Suessionensi, ut eum de prædicta Ecclesia investiret, & animarum ipsi curam committeret, quòdque memoratus Episcopus Suessionensis eam dare recusaret, scripsit Alexander III. Abbati S. Remigii & Archidiacono Remensi: „Quia indecens est „& penitus obvium rationi, ut prænominato Subdiacono, „nisi pro manifesta & rationabili causa, plebis cura denegetur: discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo „mandamus, quatenus infra 40. dies post harum susceptionem prædictum Episcopum monere, ac propensiùs inducere studeatis, ut prædictum Subdiaconum de præscripta „Ecclesia investiat & animarum sibi curam committat; aut „quare id facere non debeat, coram vobis rationabilem „causam ostendat. Quod si monitis vestris obtemperare „contempserit, vos nostrâ freti auctoritate sæpè dictum „Subdiaconum, omni dilatione & appellatione cessante, „de prædicta Ecclesia investiatis, & animarum sibi curam „committatis: ita quidem quod memorato Episcopo de „plebis cura, prædicto verò Abbati de temporalibus debeat respondere „ Tomo 10. Concil. general. *col.* 1274.

XXIV. Hipsum & recentiores Synodi voluerunt; id unum tamen cautum volentes, ne Superior, ad quem appellatur, collationem ab Ordinario negatam concedat, nisi causis recusationis integrè discussis.

„Si præsentato & petenti collationem sibi dari de quocunque Beneficio, renuerit Episcopus dare, cogatur causas recusationis suæ in scriptis exprimere: nec liceat superiori collationem decernere, nisi prius discussis causis & „judicatis, propter quas Episcopus recusaverit collationem „dare, alioquin superioris collatio nulla erit.

Ita Synodus Rothomagensis anno 1581. tit. *De Episcoporum officiis n.* 26. Idem quoque statuit Synodus Remensis tit. *De Episcopis n.* 18.

XXV. Edicto Blesensi *art.* 13. decretum quoque fuit in Gallia, „quod si obtinentes collationem aut præsentationem reperti sint inidonei & insufficientes, Superior, ad „quem recurrent, non poterit eis dare provisionem, nisi „informatus de causis recusationis, quas eum in finem Ordinarii tenebuntur exprimere & inserere instrumento recusationis.

Illud tamen eodem Edicto *art.* 12. additum erat, quod si Ordinarius approbationem seu *Visa*, ut vocant, dare recusset, quod supremi Regni Senatus coactione adversus Ordinarium non utentur, sed partes remittent ad Superiorem Ecclesiasticum, ut ab eo provisionem obtineant.

Plura tum posteriora Regum Edicta, tum Parlamentorum arresta prædictis articulis conformia, videri possunt in Actis Cleri Gallicani *tomo* 2. *parte* 2. *tit.* 4.

XXVI. Hæc & praxi Belgii conformia sunt. Si enim Præsentato, aut nominato Ordinarius collationem aut curam animarum dare renuit, nihil ultetius, quàm ad superiorem recursus, coram quo ordinarius causam recusationis allegare tenetur: & si defectus sufficientis scientiæ allegetur, novum examen instituitur.

XXVII. Hinc non difficile est intelligere, qua ratione ipsa institutio, quæ præter præsentationem Patroni requiritur; ipsaque datio curæ animarum ab Ordinario danda, meritò dicatur collatio & provisio *necessaria*: cùm vix negare eam cum effectu possit Ordinarius Præsentato; nisi impedimentum Canonicum ipsi Præsentato obstare, probare queat.

XXVIII. Ulteriùs inde deduci potest, quàm verum sit, præcipuas in provisione Beneficii Patronati esse partes Patroni præsentantis: utpote, qui totius provisionis ponit fundamentum; ipsumque Ordinarium quodammodo constringit, ut huic personæ præsentatæ collationem Beneficii faciat; tametsi eam minus aut vix idoneam sciat: ut proinde jure meritò Patroni solliciti sint, quas personas ad Beneficia præsentent: ipsisque frequenter magis, quàm ipsis Ordinariis imputabitur, si minus idonei ad similia Beneficia promoveantur.

CAPUT II.

De Possessione, & forma eam accipiendi.

1. *Olim immissio in possessionem nota non fuit.*
2. *Postmodum exemplo feudorum invaluit.*
3. *Immissio in possessionem competit Beneficiorum Collatoribus, & quare?*
4. *Episcopo de jure communi ea competit.*
5. *Quomodo jus mittendi in possessionem ad Archidiaconos transierit?*
6. *Archidiaconi hodie eam Archipresbyteris committunt.*
7. *Prælati inferiores eam quoque dare consueverunt, idque etiam jure* Archidiaconali.
8. *Collatores Ordinarii immissionem in possessionem possunt aliis committere, & quibus hodie committere soleant.*
9. *Per quemlibet Clericum aut Notarium Apostolicum possessio dari potest juxta ordinariam clausulam litteris collationis insertam.*
10. *An Notarius Regius sufficiat?*
11. *Qua forma uti debeat Clericus mittens in possessionem?*
12. *De externis & corporalibus symbolis, per quæ possessio realis traditur.*
13. *Quid si Ecclesiam ingredi impediatur ad capiendam possessionem?*
14. *Clericus inducens in possessionem non cognoscit de justitia tituli.*
15. *Possessio accipi potest per procuratorem habentem* speciale *mandatum.*
16. *Exemplo Vasalli decretum jam pridem fuit, ut Beneficiati promittant Episcopis obedientiam.*
17. *Quod juramentum hodie præstent Provisi de Beneficiis Parochialibus.*
18. *Formula juramenti præstandi à provisis de Beneficiis* simplicibus.
19. *Provisi de Dignitatibus & Canonicatibus in Ecclesiis Cathedralibus professionem fidei facere debent ex præscripto Synodi Trid.*
20. *An Decretum hoc etiam obstringat Canonicos* Collegiatarum *Ecclesiarum?*
21. *Canonici solent ante admissionem ad possessionem jurare observantiam Statutorum.*
22. *In his statutis nonnunquam aliqua illicita occurrunt.*
23. *Meritò à Canonicis ante juramentum Statuta expenduntur.*
24. *Prælati curam Capitulorum habentes, ea meritò examinant: & Decretum Synodi Antverpiensis id præcipiens.*
25. *Idipsum meritò fieret circa juramenta opificiorum & Academiarum.*
26. *Normanni à Beneficiatis exegerunt* Homagium *simile illi, quod Vasallus promittit Domino directo.*
27. *Hæc Homagii exactio [illegible] sapiens Simoniam [illegible] fuit.*
28. *[illegible] à promissione canonicæ obedientiæ.*
29. *In [illegible] possessionem [illegible] certa jura exiget.*
30. *[illegible] exactione [illegible] Decretale Gregorii IX.*
31. *Quid Synodus Tridentina & posteriores Synodi [illegible].*
32. *[illegible] Decreta expendunt, [illegible] exigunt.*

I. Vigente pristina disciplina, quæ Beneficia ab Ordinatione non sejungebat, [illegible] in ipsa Ordinatione [illegible] per Beneficiorum collationem & institutionem [illegible] alligabat, atque [illegible] jus [illegible] ex proventibus Ecclesiæ, [illegible] tribuebat, incognita fuit, quæ hodie vocatur institutio authorizabilis, item quæ hodie [illegible] putatur, missio in possessionem sive institutio corporalis.

II. At postquam erecta fuere Beneficia Ecclesiastica, eaque separatim ab ipsa Ordinatione conferri cœperunt, una invaluere institutio & missio in possessionem; idque exemplo feudorum, à quibus (uti notavimus tit. 18. cap. 1.) Beneficia sua in originem habent.

Quapropter, sicuti post factam, ut vocant, feudi investituram, quæ Beneficiorum institutioni *authorizabili* respondet, nec non præstitum fidelitatis juramentum, aliásque cæremonias prærequisitas, Dominus directus tenetur Vasallum verè & *corporaliter* investire, seu veram & realem investituram dare, ita quoque receptum, quod post datam institutionem collativam sequi debeat institutio corporalis sive missio in possessionem.

Unde Petrus Gudelinus in tractatu De Jure feudorum *parte* 2. *c.* 9. postquam dixit, investituræ fictæ sive civili eam quidem vim esse, ut Vasallum ita investitum Dominum utilem faciat, tribuatque ei possessionis ingrediendæ facultatem, sed tamen eum possessorem non constituat, priusquam is corpore rem apprehenderit, neque investituræ feudali vim hanc tributam esse subjungit: „in quo similis „illa institutioni, seu investituræ, quæ fit de Beneficiis Ecclesiasticis; quippe per hanc Clericus quidem jus in Beneficio acquirit, sed nondum possessionem, donec in eam separato actu fuerit inductus. *Cap. per tuas* ✝ *De Donationibus.*

III. Sicuti autem ad Dominum spectat investire Vasallum seu in possessionem mittere; ita quoque ad Beneficiorum Collatorem spectat, Beneficiatum in possessionem mittere. Qui enim Beneficii collator est, is ipsum Beneficium dare censetur; dationis autem complementum est traditio possessionis rei donatæ. Unde nit

ait Rebuffus in Praxi Benef. *parte* 1. *tit. De Missione in possessionem num.* 12. " Ordinarius qui confert, Archiepiscopus, E-
"piscopus, vel alius mittere in possessionem.

IV. Unde sicuti collatio Beneficiorum de jure communi spectat ad Episcopum, ita & missio in possessionem.

Hinc interrogatus Innocentius III. an Viri Religiosi vigore indulti Apostolici convertendi Ecclesias suas decedentibus personis in proprios usus, possint licitè propria auctoritate possessionem earundem intrare, vel per Diœcesanum Episcopum in ipsa potius sint inducendi: Respondit Pontifex, " suo Episcopo inconsulto, in possessionem earum
"eis non est licitum introire: quia per indulgentiam hujus-
"modi *Episcopali juri* non credimus derogari. " *Cap.* 19. ✠ *De Privilegiis.*

V. Porrò sicuti ipse Dominus feudi potest missionem in possessionem alteri delegare; ita quoque Collatores ordinarii inductionem Beneficiati in possessionem aliis committere possunt.

Et quidem cum ipsa inductio in possessionem seu institutio corporalis tantùm sit quædam sequela quasi necessaria ad ipsam collationem seu institutionem authorizabilem, soliti jam pridem fuere Episcopi eam Archidiaconis, tanquam Vicariis suis delegare; eaque delegatio sensim in jus quoddam Archidiaconale transivit; ut propterea Innocentius III. in *Cap.* 7. ✠ *De Officio Archidiaconi* enumerans munia Archidiaconorum inter alia dicat, quod institutio *corporalis*,
"tam super Beneficiis, quàm Dignitatibus ad (Archidiaco-
"num) debeat pertinere. " Ex hoc Innocentii dicto concludunt uno consensu Canonistæ: de jure communi hodie institutionem competere Archidiacono.

VI. Postquam moribus tandem invaluit, Archidiaconis etiam institutionem authorizabilem seu tituli collativam competere, difficileque visum fuit, Archidiaconum accedere ad locum Beneficii, ut Beneficiatum in possessionem inducat; plerisque in locis ea Archipresbyteris ruralibus committitur, ut etiam notat Zypæus *titulo De Institutionibus numero* 4.

VII. Hoc insuper notat: " Collegia porrò & Capitula
"passim collegas in possessionem mittunt, ac titulum ad-
"mittunt à Patronis fortè datum, quod est vice canonicæ in-
"stitutionis: nisi sicuti fortè in erectionibus Collegiorum
"Archidiaconi curarunt sua jura institutionis præservari, ut
"Hoochstratæ.

Notandum autem, quod Decani Collegiorum vel Capitulorum inducentes Collegas vel Beneficiatos suarum Ecclesiarum in possessionem dicant, se id facere jure suo *Archidiaconali*: quasi ea in parte jus Archidiaconale exercentes.

Et quidem juxta stylum hodiernum " in collationibus E-
"piscoporum vel aliorum solet mandari quibuslibet Eccle-
"siasticis personis, ac Tabellionibus vel Notariis, ut indu-
"cant in possessionem talem Provisum, " uti notat Rebuffus loco citato *n.* 13. & patet ex formula collationis & provisionis Ordinariorum quam refert Rebuffus in Praxi Beneficiorum *pag.* 20. edit. 1664.

IX. Unde ibidem monet Rebuffus: " Hodie per quem-
"libet Sacerdotem, vel Clericum, vel per Notarium Aposto-
"licum, vel ab Episcopo creatum potest quis in possessionem
"mitti.

Interdum autem (ait Rebuffus *num.* 14.) Presbyter ponit in possessionem, & Notarius hoc attestatur; cujus attestationis formam ibi ad longum inserit Rebuffus. Observandum tamen præter Notarium debere adesse ut minus duos testes, qui unà cum Notario de capta possessione testentur: super quibus Notarius instrumentum conficit.

X. Notarium debere esse *Apostolicum* ut mittat in possessionem, monet ibidem Rebuffus *n.* 50. " Quia *Regius* non est
"ad hoc Notarius (ait) sed tanquam privatus; & per Regem
"creatus est non ad hoc.

"Posset tamen Notarius Regius (ait *n.* 21.) si Presbyter in-
"duceret in possessionem Curatum, vel aliquem Provisum,
"attestari de hac missione in possessionem, & probaret hæc
"missio: quia de his quæ fiunt ante eum attestari potest.

Clericus verò mittere volens aliquem in possessionem, debet inspicere litteras collationis, suamque in iis expressam commissionem, eamque sequendo dicere: " Ergo auctoritate Reverendi D. Episcopi N. & in vim litterarum
"collationis ab eo factæ induco te in possessionem talis Be-
"neficii N. (quod nominare debet) & universorum jurium
"& pertinentium dicti beneficii &c. " Ita Rebuffus *num.* 24.

XI. Adhæc immissio in possessionem requirit, ut cum ipsa pronuntiatione formæ quædam externa symbola realiter adhibeantur, per quæ appareat quod provisus possessionem accipiat; quæ symbola pro conditione beneficiorum, & locorum consuetudine varia sunt.

XII. In Beneficiis Curatis seu Parochialibus solet dari possessio per ingressum Ecclesiæ: " nam qui fundi possessio-
"nem adipisci vult, introire fundum debet, non quamlibet
"ejus partem circuire, " ait Rebuffus *n.* 26.

Secundò, per aspersionem aquæ benedictæ. " Ad Presby-
"terum enim & ad Curatum spectat aquam benedicere, &
"benedictam aspergere, ut populus ea aspersione sanctifice-
"tur & mundetur, & sic mundus ad altare veniat. " Rebuffus ibidem *n.* 27.

Soletquoque add[i] osculum majoris altaris; quia in majori altari debet celebrare Curatus, & pacem facere cum Deo, & orare pro populo ut Deo uniatur.

Tactus insuper libri Missalis, vel Antiphonarii sunt alterius libri Sacramentorum: qui in Beneficiis simplicibus esse solet symbolum possessionis. Canonici autem induci consueverunt per assignationem loci in Capitulo, & Stalli in choro.

XIII. Hoc insuper notandum, quod si ingredi Ecclesiam nequeat, possit tunc etiam capi possessio per tactum pessuli vel ostii; imo aliquando accipitur possessio per aspectum pinnaculi Ecclesiæ, uti tradit Rebuffus loco citato *num.* 34. & latius in præfatione ad tractatum de *materia possessoria tomo* 3. *ad Constit. Regias* potestque sic adeptus possessionem agere possessorio.

Formulam adipiscendi hoc modo possessionem exhibet Claudius Horry in tractatu de materiis Beneficialibus *pag.* 594. è qua videri poterit, quid hic observari debeat.

XIV. Clericus autem vel Notarius inducens in possessionem tantum est nudus minister; ideóque non recipit cognitionem de justitia tituli vel collationis, nec differt mittere in possessionem: " sed postea Judex coram quo causa agetur
"cognoscet, & pars quæ est in possessionem missa impe-
"trat litteras à Rege; vel à quibusdam Seneschallis, qui ad
"hoc potestatem habent: in quibus convenitur pars ad vi-
"dendum provisum manuteneri in possessione & saisina, in
"qua est. Et pars se opponet, & jus eidem dicetur coram Se-
"neschallo, vel Baillivo: & baptizantur (ut Decanici dicunt)
"contrariæ possessiones; & allegantur: postea producuntur
"tituli, & sequestratur beneficium, vel credentia conceditur. " Hæc Rebuffus *n.* 43. & 44. latius verò de hac agendi forma infra parte 3. agemus.

XV. Denique possessio potest capi etiam per procuratorem speciale mandatum habentem. Item speciale mandatum signanter requiritur, quia prævie præstari solet juramentum: quod præstandum est *in animam* constituentis; quod sine *speciali* mandato fieri nequit.

XVI. Quemadmodum Vasallus ante investituram tenetur ipsi Domino directo juramentum fidelitatis præstare; ita jam pridem cautum fuit, ut Beneficiati, præsertim de beneficiis Curatis provisi, obedientiam suo respective Episcopo promittere, vel jurare teneantur.

Hodie in ordinatione promittunt Presbyteri Episcopo suo *obedientiam & reverentiam.*

XVII. provisi de Ecclesiis Parochialibus hodie juxta Decretum Synodi P. II. Mechliniensis ante admissionem ad possessionem hac formula jurare debent: " Ego N. juro &
"promitto obedientiam, reverentiam, & honorem summo
"Pontifici Romano, ac R. Domino Episcopo N. eorumdem-
"que successoribus. Item juro & promitto Ecclesiæ meæ
"Parochiali de N. fideliter deservire secundum oneris illi
"annexi exigentiam, & in eo personaliter residere. Bona
"Pastoratus vel Ecclesiæ meæ non alienabo; & indebitè
"alienata, quantum in me erit, fideliter recuperare studebo.
Specificationem omnium fructuum Pastoratus mei, cum de-
"bita designatione hypothecarum, limitum & termino-
"rum, intra annum à festo Nativitatis & Joannis Bap-
"tistæ proximè venturo, Archipresbytero tradam; fructus
"anni, in quo me mori aut meam Ecclesiam dimittere
"continget, subjicio & obligo ad laudabilem deservitu-
"ram usque ad festum Nativitatis S. Joannis Baptistæ,
"mortem vel dimissionem meam proximè subsecutu-
"rum. Sic me Deus, &c.

Hujus juramenti præstandi obligationem renovavit Synodus D. Mechliniensis anno 1609. *tit.* 16. *c.* 1. vultque illud præstari coram Archipresbytero & duobus testibus; ac insuper professionem fidei juxta formam à Pio IV. præscriptam; utrumque ab eo præstitum esse Archipresbyter in registro suo annotabit, cum expressione diei & testium.

XVIII. Ex præscripto hujus Diœcesanæ Synodi eodem titulo *c.* 2. " Adepturus deinceps quodcumque Be-
"neficium non Curatum præstare debet juramentum
"coram

coram Archipresbytero & duobus testibus, antequam possessio ei detur, quod specificationem omnium fructuum ejusdem sui Beneficii cum debita designatione hypothecarum, limitum & terminorum, intra sex menses Archipresbytero tradet, & dies præstiti juramenti nomina testium, registro Archipresbyteri exactè inscribentur.

Similis juramenti formula à Provisis de Ecclesiis Parochialibus, vel simplicibus beneficii præstandi in omnibus passim Belgii Diœcesibus extat, & ante immissionem in possessionem exigitur.

XIX. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *c.* 12. *De Reformat.* vult ut “provisi de Canonicatibus & Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solum coram Episcopo seu ejus Officiali, sed etiam in Capitulo idem (scilicet Orthodoxæ fidei publicam professionem) facere teneantur; alioquin prædicti omnes, fructus non faciant suos: nec illis possessio suffragatur.

XX. De Canonicis *Collegiatarum* Ecclesiarum non loqui Synodum Tridentinam in hoc Decreto agnoscit Synodus D. Mechliniensis *tit.* 1. *c.* 4. Quia tamen (ait) temporum calamitas, & invalescentium hæreticorum malitia cogit, ut nihil prætermittatur, quod ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præsidium, videatur posse pertinere; mandamus ut omnes ac singuli canonicatus aut dignitates in Ecclesiis *Collegiatis* deinceps obtenturi faciant fidei professionem, singuli in Capitulo suo antequam residere incipiant.

Verum nec in hac Diœcesi Mechliniensi in omnibus Ecclesiis Collegiatis hujus Decreti usus viget; neque Canonici ante immissionem ad residentiam, publicam hanc fidei possessionem emittunt. Qui non usus eo tolerabilior est, quod hodie plerique ante adeptionem hujusmodi Canonicatuum, eam professionem in susceptione Ordinis sacri vel Gradus Academici præstiterit.

XXI. At Canonici tam Collegiatarum, quàm Cathedralium Ecclesiarum communiter jubentur ante adeptionem possessionis jurare, quod Canonicam habeant incedendi quodque statuta Capituli observabunt; bona quoque ac jura & privilegia pro posse tuebuntur, & conservabunt, neque secreta Capituli revelabunt.

XXII. De hoc Canonicorum juramento loquens seculo præterito Synodus Coloniensis *parte* 2. *cap.* 19. deplorat, quod “ferè quotquot sunt Cathedrales & collegiatæ Ecclesiæ suum habeant volumen peculiarium statutorum, quæ interdum pro affectu privato cujuslibet augentur ac crescunt. Inter hæc reperias (ait) quàm plura quæ *quæstum* magis, quàm pietatem resipiant.

Deinde ulterius dicit “Et quantumvis pleraque inter hæc *iniqua* reperias, adiguntur tamen omnes qui recens admittuntur, ut ad hujusmodi statutorum observationem (etiam penitus ignari quid contineant illa) citra ullam delectum jure jurando se alligent: cum tamen juramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendi.

Similiter Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 14. *De Reformat.* evidenter supponit, nonnunquam inter constitutiones seu statuta Capituli etiam à Sede Apostolica confirmata, reperiri nonnulla quæ *simoniacæ labis*, aut *sordidæ avaritiæ* suspicionem habent.

XXIII. Quapropter meritò Provisi de Canonicatibus priusquam hujusmodi juramenta faciant, serio & singillatim statuta, quorum observantiam jurare debent, expendent: ne aliàs vel temerarie & sine judicio jurent; vel iniqua juramento confirment.

XXIV. Prælati quoque aliique quibus Capitulorum directio incumbit, non immeritò hujusmodi juramenta examinant, expendúntque; num ea quæ jurantur non tantum per se sint licita & honesta; sed insuper, an pro temporum & locorum conditione observari queant.

Quare rectè statuit Synodus Antverpiensis an. 1610. *tit.* 17. *c.* 10. “Ut statuta singulorum Capitulorum & juramenta ab admittendis ad beneficia præstari solita, decretis Concilii Trident. consentiant; exhibebuntur nobis omnia antiqua statuta & juramenta examinanda, ut si quæ in iis forte reperiantur supradicti Concilii Tridentini repugnantia, emendentur.

XXV. Et dein *cap.* 11. addit “Hortamur autem in Domino omnes quos ea res concernit, ut revideant atque perpendant juramenta antiqua quæ ab admittendis ad officia, opificia, aliaque munia præstari solent; eo fine, ut quæ inutilia deduci non possunt, omittantur.

Optandum planè, ut juramenta, quæ ubique, etiam in Academiis, admodum frequentia sunt, & passim sine ulla penè advertentia aut discussione tanquam quædam formulæ nihil significantes, à promovendis ad Officia & Gradus leguntur & emittuntur, revidenterentur; atque superflua, & quæ in usum nunquam deducuntur, neque deduci possunt, immo nec à jurantibus, nec exigentibus frequenter satis intelliguntur, omitterentur: eaque sola conservarentur, quæ publica necessitas aut utilitass exigit: atque in veritate, judicio & justitia jurarentur tum sedulò attenderetur.

XXVI. Nonnulli Prælati non contenti promissione Canonicæ obedientiæ, etiam *homagium* è Clericis ad Beneficia aut Ordines promovendis exigebant, idque non absimile ei quod Vasallus ratione feudi, & tanquam *homo* ipsius Domini directi, debet exhibere Domino directo; de quo, variisque ejus speciebus & formulis, quibus à Vasallo exhibetur Domino latè agit Du Cange in Glossario verbo *Hominium* seu *Homagium*.

XXVII. Hoc ex omnibus formulis præstandi *homagii* evincitur, professionem homagii tendere ad exhibitionem servitiorum temporalium; atque fidelitatem servandam in tuendis juribus, aut etiam vita temporali ipsius Domini. Proinde meritò jam pridem judicatum fuit, hujusmodi Homagium à Clericis exigi non posse: imò pro spiritualibus hujusmodi professionem exigere, Simoniacum esse, creditum est.

“Indignum est, & à Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis *Homagium* compellatur,” ait Pontifex in *Cap. fin.* ✠ *De Regulis Juris.*

In vita S. Guilliemi Abbatis Divionis apud Bollandum ad 1. Januarii *c.* 3. legitur, eum maluisse S. Ordinis susceptionem differre, quàm assertione *jurisjurandi fidelitatem* Episcopo promittere: “Quia Salubriter non poterat perpendere, ut pro his, quæ solitus Dei Imperio *gratia* præstari debent, horum ministro alicujus firmandæ fidei assertionem ullo modo exhiberet.

XXVIII. Hac de re ad quemdam Episcopum scribens S. Fulbertus Episcopus Carnotensis *Epistola* 42. ostendit, plurimum interesse inter promissionem canonicæ obedientiæ, & fidelitatis professionem “Si Abbas, S. Benedicti (ait) de vestro contemptu culpam suam recognoverit & illam deinceps subjectionem promiserit, quæ vobis canonice debetur, hortor & suadeo ut recipiatis: Sacramenta vero, & cætera, quæ ad *mundanam* legem pertinent, propter amorem Regis missa faciatis; ut Religionem magis quàm sæcularem ambitionem vos sectari cognoscat. At si Abbas in tantam superbiam intumuerit, ut ipsam quoque subjectionem *canonicam* vobis derogare contendat, superbiæ, cui non paret Deus, Dei servus quomodo parcat, nescio.

Prælati, & Canonici qui nonnunquam à Beneficiatis suisque Vicariis exigunt servitia & obsequia temporalia, meritò perpendant, an re ipsa sibi *Homagium* pro spiritualibus exhiberi non petant.

XXIX. Denique, sicuti Dominus directus à novo Vasallo juxta consuetudines feudorum exigere solet certa jura, quæ *Relevia* dici solent, ita jam pridem Prælati nonnulli, item Archidiaconi & Canonici in admissione Beneficiatorum voluerunt: quam consuetudinem tum à Pontificibus, tum Conciliis sæpius reprobatam legimus.

XXX. In *Cap.* 9. ✠ *De Simonia* refertur ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. “Cum in Ecclesiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod *gratis* receptum est *gratis* impendi: *horribile* nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut *pro Episcopis vel Abbatibus seu quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis presbyteris in Ecclesiam* aliquid exigatur. Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de *longa* invaluisse *consuetudine* arbitrantur: non satis quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutiùs animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & *vel pro personis Ecclesiasticis deducendis ad sedem, vel Sacerdotibus instituendis* aliquid exigatur districtius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit; *portionem cum Giezi* se noverit habiturum: *cujus factum turpis muneris exactione imitatur.*

Et Innocentius III. in *Cap.* 36. ✠ *De Simonia* rescripsit Archiepiscopo Cantuariensi, ut “*pravam* consuetudinem de sua Provincia studeat abolere, per quam pro investitura, Archidiaconi *mancham* argenti, minorat verò Decani *vaccam* *unam* sibi dare postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitatem.

XXXI. Plura in hanc rem Pontificum & Conciliorum Decreta retuli in Tractatu De Simonia circa beneficia *part.* 1. *c.* 2. §. 3. ac una Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *c.* 14. *De Reformat.* detestantis & reprobantis omnia quæ à Canonicis exiguntur à novis Canonicis convertenda in suum proprium commodum in admissione ad possessionem; quibus addi potest Decretum Synodi Audomarensis anno 1484. *tit.* 12. *c.* 10. “Id admissione novi Canonici ad possessionem nihil exigatur quod in pios usus non convertatur & à nobis probatum sit; non pecunia non prandium, non aliud quidvis quod in cæterorum Canonicorum commodum cedat, quacumque consuetudine etiam immemorabili non obstante.

Dein §. 2. retuli ex Spicilegio Dacherii Epistolam Honorii

norii II. ad Episcopum & Clerum Leodiensem, qua reprobat, & *detestabilem* vocat consuetudinem Patriæ Leodiensis exigendi per Decanos & Archidiaconos *determinatam pecuniam* de *investituris* Ecclesiarum & Altarium.

XXXII. Hæc meritò perpendent, qui sine ullo scrupulo, sola consuetudine se securos esse existimantes, jura etiam notabilia in admissione ad possessionem exigunt & extorquent: & nisi iis præviè solutis, possessionem dare renuunt, atque denegatione possessionis Provisos ad dandum cogunt: qui indubiè nonnunquam ad redimendam vexam licitè solvunt, tametsi exigentes forsan illicitè accipiant: ut hîc applicari subinde queat illud Christi dictum: *Beatius magis est dare, quàm accipere.*

CAPUT III.

De Regula Cancellariæ, *De Annali Possessore.*

1 *Quis primus Regulæ auctor; & quæ ejus origo.*
2 *Textus Regulæ exhibetur.*
3 *In Gallia recepta.*
4 *Quis præcipuè ejus scopus?*
5 *Habet locum in provisione Papæ etiam motu* proprio *expedita.*
6 *Hæc regula locum habet, tametsi possessor sit omni titulo destitutus.*
7 *An procedat in spoliatore: item in non habente titulum* coloratum.
8 *Non propterea incapaces foventur.*
9 *Quomodo contra intrusos procedi possit, non obstante hac Regula.*
10 *Regula non habet locum in provisionibus Ordinariorum.*
11 *Regula requirit* annalem *possessionem tempore impetrationis.*
12 *Debet esse* pacifica *possessio; & quæ talis habeatur?*
13 *Non desinit esse* pacifica, *quia possessor nullos fructus percipit, etiamsi iis per sententiam esset privatus.*
14 *Impetrans Beneficium annalis pacifici possessoris debet qualitatem & gradum possessoris & tempus continuatæ possessionis exprimere, sed quoad hoc Regulæ derogari solet.*
15 *Quoad tempus instituendæ & prosequendæ litis, Regula hic non obtinet.*
16 *Neque quoad solutionem expensarum, interesse & mulctæ.*
17 *Quomodo intelligenda clausula regulæ de nullitate provisionis.*

I. PRimus hujus Regulæ auctor est Eugenius IV. uti notavit Gomesius in præfatione hujus regulæ, eamque ad imitationem Feudorum conditam credit. « Jura enim Feudorum, quæ disponunt Vasallum *per annum* possi»dentem, sciente & non contradicente Domino, investi»tum præsumi debere, adeò quòd ex tali possessione, sine »titulo contra Dominum se defendere poterit, certè po»tuerunt dare causam, ut ad Similitudinem illorum jurium »de *annali* possessione in materia feudali loquentium, ista »Regula constitueretur: Nam dispositio loquens de feudis, »in Beneficiis Ecclesiasticis trahitur & procedit, ut latè »probat Decius in consilio 76. « Hæc Gomesius loco ci»tato.

II. Regulam, prout ab Eugenio IV. primùm edita fuit, refert Gomesius, cui à Julio III. nonnulla addita fuerunt; quam additionem subsequentes Pontifices retinuerunt eâque formula hodie exprimitur, estque 55. inter Regulas Cancellariæ.

» Item S. D. N. ut improbi lites exquirentium motus »reprimantur, voluit, statuit & ordinavit, quòd quicunque »Beneficium Ecclesiasticum tunc per annum immediatè »præcedentem pacificè possessum, & quod certo modo va»care prætenditur, deinceps impetraverit, nomen, gra»dum, & nobilitatem possessoris ejusdem, & quot annis »ipse illud possederit, ac specificam & determinatam, ex »qua clarè poterit constare, quòd nullum ipsi possessori in »dicto Beneficio jus competat, causam hujusmodi impe»trationis exprimere, & infra sex menses ipsum possesso»rem ad judicium evocari facere, causamque extunc de»super infra annum usque ad sententiam diffinitivam in»clusivè prosequi debeat & teneatur. Alioquin impetratio »prædicta & quæcunque inde secuta nullius existant fir»mitatis, & idem impetrans de damnis, & interesse posses»sorem præfatum, propterea contingentibus ei satisfacere, »& si possessorem ipsum injustè, trivolè & indebitè mo»lestare repertus extiterit, quinquaginta florenos auri per»solvere Cameræ Apostolicæ sit adstrictus. Nec alius, »quàm præmissæ vacationis modus etiam per litteras *Si »neutri*, aut subrogationis, aut aliàs sibi quoad hoc, ut Bene»ficium hujusmodi ea vice consequi, aut obtinere valeat, »quomodolibet suffragaretur, illudque nullatenus in antea »litigiosum propterea censeatur. Quod etiam extendi vo»luit ad impetrantes Beneficia Ecclesiastica cujuscunque »qualitatis per privationem & amotionem, vel aliàs pro»pter commissa excessus & crimina, vacantia vel vacatura, »& similiter ad impetrantes Beneficia tanquam vacantia »per devolutionem.

III. De hac Regula loquens Rebuffus ait: « Ista Regula »est utilis, & servatur in Francia; unde impetratio judica»tur subreptitia & nulla, nisi exprimantur sequentia: id »est, quæ decernit Regula debere exprimi. In praxi Benef. »Parte I. Glossa prima ad hanc Regulam.

IV. Regulæ hujus utilitatem & receptionem in Regno Galliæ nec ipse Molinæus diffitetur, aitque *n.* 83. ad Regulam *De Verisimil. Notitia* edit. 1552. « Non enim verum est, »quod vulgò putant, reliquas omnes regulas (*dictis quatuor »exceptis*, scilicet, *de infirmis resignantibus, de verisimili Notitia, »de Publicandis Resignationibus*, & Regula Cancellariæ *de Idio»mate*) prorsus inutiles & spernendas esse. Quatenus enim »jus commune vel ordinarium juvant, rationabiliter admit»tendæ sunt & in causis decidendis usurpandæ, quò minùs »à jure communi & disciplina Ecclesiastica recedatur: præ»sertim regula illa de *Annali Possessore*. Est enim lata contra »involatores illos alienorum Beneficiorum, litiumque arti»fices, quos *Devolutarios* vulgò vocant. Ideo in omni foro, »etiam in hoc Regno omninò practicanda est.

Quod asserit Molinæus, hanc regulam conditam esse contra *involatores* alienorum Beneficiorum ac rursus *num.* 88. regulam hanc duntaxat respicere *odium impetrantium*, ipsa initialia verba regulæ satis probant: *Ut improbi lites exquirentium motus reprimantur.*

V. Hinc ulteriùs cum Rebuffo *Glossa* VIII. infert Molinæus *n.* 84. regulam procedere, etiamsi Papa *motu proprio* conferat; idque etiamsi constet deesse supplicationem & favorem impetrantis, & sic esse *verum motum (proprium)* « Quia »cùm hæc regula lata sit publicæ utilitatis causa, & ad frau»des & lites repellendas, non censetur Papa velle derogare, »etiam clausulâ *motu proprii* apposita, quæ nihil operatur »contra mentem verisimilem concedentis.

VI. Quin & hinc conficiunt, quod tametsi Possessor annalis esset *ipso jure* privatus per extravagantem *Execrabilis* ob beneficiorum incompatibilitatem, equidem defendatur per hanc regulam contra impetrantem, si per annum possedit, sive ante, sive post illam privationem, sive computatis extremis, anni tamen *continui*: & ita in privato per *non promotionem* juxta *c.* LICET CANON *De Elect. in* 6. teneri & judicari in Rota Romana asserit Gomesius *qu.* 55 »Si tamen (ait Molinæus *n.* 88.) per annum pacificè ante »impetrationem adversarii possederit, quod sufficit in »odium impetrantium beneficia Possessorum viventium, »quia regula istud odium duntaxat respicit, nec requirit »Canonicum titulum, nec bonam fidem possessoris. Et ita »generaliter tenendum & judicandum est.

Idipsum asserit Rebuffus, qui & *Glossa*; ait, quod si etiam hæreticus vel Simoniacus possederit per annum equidem servanda sit regula. Idem de Possessoribus beneficiorum alio ex capite inhabilibus post Gomesium astruit Molinæus *n.* 92.

VII. Imò *n.* 90. asserit, regulam prodesse quoque spoliatori, non quidem contra spoliatum, sed contra alium devolutarium impetrantem post annum pacificæ possessionis. »Quin & procedit in eo, qui facto suo voluntario ab hoc »ordinario sese privaverit beneficio, puta resignando, & »tamen remansit in possessione, quia si tertius sciens resi»gnatarium, qui nunquam possessionem effectualem cepit, »incapacem esse, vel deinde civiliter vel naturaliter mor»tuum, vel repudiasse casu quo resignatio facta sit in for»ma secundi vel tertii gradûs, adhuc potest Possessor con»tra se eum tueri hac regula sive ante resignationem, sive »post, sive tam antè, quàm post, per annum, pacificè posses»sioni incubuerit tempore datæ impetrationis à Papa vel »Legato, ut etiam Gomesius *qu.* 57. ex longæva interpreta»tione Rotæ, quam ita indistinctè tenere & judicare refert, »& bene. Quia lex impetrantes beneficia viventium pos»sessorum multùm abhorret.

Refert quoque Antonius Faber in Codice *Lib.* 2. *tit.* 6. *Definit.* 15. judicatum fuisse, hanc Regulam tueri Possessorem, qui nullum titulum profert, ne *coloratum* quidem; non ita verò regulam de *triennali*.

VIII. « Nec propterea (ait Molinæus *n.* 92.) incapaces »foventur: cùm eorum beneficia liberè impetrari possint »ab Ordinariis, qui etiam secuta devolutione ad superiores, »possunt eos causâ cognitâ extrudere, & quibus hæc cura »imminet. Justius enim sollicitudinis cura cuique relin»quitur, quàm violatoribus illis janua aperiatur.

IX. Et *n.* 88. postquam notaverat regulam hanc non in favorem possessorum, sed *odium* impetrantium Beneficia »viventium editam esse, tanquam consequens infert: »Nec proinde defenduntur intrusi vel aliàs titulo suo »privati, contra quos inquirere debent Ordinarii, qui »etiam liberè etiam vacantia de jure, tantùm conferre pos»sunt,

»sunt, & ab eis sine forma hujus reg. etiam sub clausula »*quovis modo* impetrare licet, ut dixi in reg. de publicand. »*nu.* 152. quamvis possessor nequeat deturbari, nisi causa »cognita. *Cap.* LICET EPISCOPUS de præb. in 6. & si »hæc regula facta est odio impetrantium beneficia possesso- »rum, & ad hoc Romam vel Legationem currentium, & »in favorem Ordinariorum. Magis enim respicit & tuetur »favorem & libertatem Ordinariorum, quàm possesso- »rum & intrusorum, etiam annalium, quos in jure com- »muni reliquit, in quantum via ordinaria, & ab Ordina- »riis providetur.

X. Regula igitur non habet locum in Ordinario, uti notavit Gomesius *qu.* 9. "Quia impetratio ab Ordinario (ait) »contra annalem possessorem non videtur ita damnanda, »aut calumniosa, sicut illa, quæ obtinetur à Papa, ideo mi- »nus punienda. Ratio est, quia Ordinarius, quando con- »fert impetranti beneficium annalis possessoris, jam habet, »vel habere præsumitur certam notitiam illius possessoris, »cum visitare soleat singulis annis oves suas, & teneatur ti- »tulos possessorum perscrutari, ut dicit text. in *c.* ORDI- »NARII *De Offic. Ordin. lib.* 6. Et tradit Fely. *in c. ad aures in* »*XVI. conclusione de Rescript.* Et ideo conferendo simplici- »ter alteri beneficium, præsumitur annalem possessorem »tanquam titulum non habentem negligere, ex quo melius »cognoscit personas suæ diœcesis quàm Papa, ut dicit gl. in »*Clem. de offic. Ordin.* Et propter hanc causam nulla præ- »scriptio etiam triennalis currit contra Ordinarium, quò »minus possit removere possessorem carentem titulo, ut »tradunt omnes, & ibi latiùs Felin. in *cap.* LICET HELI »*de Simonia*, & est expressum in Concilio Basiliensi tit. de »pacif. poss. Et ideo impetrans ab Ordinario, propter »istam rationem non præsumetur molestator, nec impro- »bus litigator. Secus tamen erit dicendum in impetrante »à Papa, qui præsumetur injustus impetrans & molesta- »tor, si non servat istam regulam, ex eo, quia Papa in du- »bio non intendit, concedere gratiam contra annalem pos- »sessorem, non facta mentione istius regulæ: quia non ha- »bet, nec præsumitur habere, sicut Ordinarii notitiam »possessorum orbis terrarum, ob varias occupationes re- »rum, propter quas multoties non concedenda conce- »dit.

XI. Ut regula obtineat: requiritur, ut beneficium fuit possessum per *annum*, scilicet *integrum & continuum*; idque *tunc immediatè præcedentem*, ut ait Regula: hoc est, tempore *impetrationis*, quemadmodum rectè notat Rebuffus *Glossa* 4. & 5. "Unde si nunc possederit per *sex* menses (ait Rebuf- »fus) & postea alius, demum primus per alios sex menses, »non habebit locum hæc regula, per hoc verbum, *immedia-* »*tè præcedentem.*

XII. Non sufficit per annum immediatè præcedentem possedisse, sed requiritur possedisse *pacificè*, id est, sine lite & controversia, ait Rebuffus *Glossa* 6. additque: "Ideoque »citatus etiam nulliter, dummodo processus sit introductus, »non dicitur pacifice possidere, quia non sine lite & con- »troversia possedit." Idque sive lis fuerit in petitorio sive possessorio: dummodo non sit super juribus aut appendicibus beneficii, quæ magis redderent illud pacificum; sed super *titulo* beneficii; uti loquitur Molinæus *n.* 100.

XIII. Quapropter possessor non desinit esse *pacificus*, licet nullos fructus percipiat; imo tametsi forte ob crimen aut suspicionem criminis ipsius possessoris fructus sequestrentur, aut etiam per sententiam privetur, modò tamen nulla ei super *titulo* lis aut controversia moveatur, aut mota sit.

XIV. Quando ergo quis in Romana Curia impetrare vult beneficium annalis pacifici possessoris tanquam de jure *vacans*, debet imprimis juxta tenorem Regulæ exprimere *nomen*, *gradum & nobilitatem* possessoris. Item *quot annis* possederit. "Verum, hodie in quacunque impetratione, »sive per obitum, sive per resignationem, sive certo modo, »sive provisiones *per inde valere*, *Si neutri* & similes, huic pri- »mæ parti regulæ derogari solet, quoad scilicet expressio- »nem gradus, nobilitatis & temporis, quo possedit is, cujus »beneficium impetratur." Ita Chokier ad hanc regulam *n.* 43. Et Pater Haunoldus Plettenbergius in *Notitia Congregationum* in notis ad hanc regulam *num.* 4. idipsum notat, additque, *Ideoque quoad hoc derogatum est huic regulæ.*

XV. Vult insuper regula, quod impetrans "infra *sex* »*menses* ipsum possessorem ad judicium evocari faciat, cau- »samque ex *tunc* desuper intra *annum* usque ad sententiam »diffinitivam inclusivè prosequi debeat & teneatur." At quoad evocationem possessoris ad judicium infra *sex menses* regula in Francia non servatur, teste Rebuffo *Glossa* 14. "Et »in hoc Regno Franciæ sufficit (ait) intra annum agere »possessorio coram judicibus Regiis.

Quoad alteram partem, scilicet prosecutionem causæ infra annum usque ad diffinitivam, notat Rebuffus *Gloss.* 15. quod regula dicat, PROSEQUI *debeat*, non dicat *finiri*: quia hoc non est in partis potestate semper, sed interdum judicis, & sufficit, quod non stet per partem. Deinde subjungit: "Non vidi tamen ob hoc beneficium amitti in »Francia, ubi processus sunt longissimi. Solent tamen im- »petrantes quandoque à Papa prorogationem impetrare: »quod rarum est in hac patria, cum in hoc non servetur." Quod de Regno Franciæ hic monet Rebuffus, id & in Belgio servatur, neque in Belgio est ullus hujus Regulæ usus, quatenus processum judicialem concernit, vel formam futuræ instantiæ præfigit.

XVI. Similiter quod Regula statuit, "ut idem impetrans »de damnis & interesse possessorem prædictum propterea »contingentibus ei satisfaciat, & si possessorem ipsum in- »justè, frivolè, & indebitè molestare repertus extiterit, »quinquaginta florenos auri persolvere Cameræ Apostoli- »cæ sit adstrictus, nec in Gallia, nec in Belgio per omnia »servatur." Nam Judices Regii cognoscentes de possesso- rio non solent victum condemnare ad *mulctam*: uti etiam observat Rebuffus *Glossa* 18 ad expensas vero & interesse etiam in Beneficialibus; si à parte petantur, condemnare solent, etiam extra casum hujus Regulæ.

XVII. Quod autem dicit Regula, quod si non sint expressè exprimenda. *Impetratio & quæcunque inde secuta nullius existant firmitatis*, sic intelligi oportet, quod annalis pacificus possessor possit excludere impetrantem ob non expressionem requisitorum, *non ratione suæ possessionis annalis*, *sed subreptionis*, ait Rebuffus *Glossa* 16. Et uti rectè etiam notat Molinæus *n.* 103. "Hæc Regula nullo modo fovet Posses- »sorem: quia non impedit illum deturbari per impetran- »tem à Papa vel Legato servata forma: nec aliter jus impe- »trantis corroborat: merito non requirit titulum colora- »tum, nec aliam qualitatem possessoris.

CAPUT IV.

De Regula Cancellariæ, de *Triennali Possessore.*

1. *Regula hæc desumpta est ex Decreto Concilii Basiliensis & posteriores Pontifices eam vix mutarunt.*
2. *Cur in Regula mentio non fiat Concilii Basiliensis: & quomodo in Gallia recepta.*
3. *Decretum Concilii prodest ad elucidationem regulæ.*
4. *Refertur textus Regulæ.*
5. *Decretum Concilii Basiliensis prout Sanctioni Pragmaticæ est insertum.*
6. *Requirit Regula, uti & Decretum possessionem* triennalem.
7. *Triennium debet esse* completum.
8. *Insuper requiritur* continuum
9. *Tempus prædecessoris an prosit successori?*
10. *An in eodem tempora possessionis conjungi queant?*
11. *Quomodo probetur triennium fuisse* continuum.
12. *Possessio triennalis debet esse* pacifica.
13. *Quid juxta Decretum Basiliense exigatur: ut possessio fiat non* pacifica.
14. *Turbatus ab uno, videtur inspecto tenore Regulæ turbatus quoad omnes.*
15. *Secus inspectis verbis Decreti Basiliensis, hocq; in Gallia servatur.*
16. *Videtur sensus Regulæ hac in parte trahendus ad sensum Decreti.*
17. *Qui obtenta recredentia per triennium sine molestatione possedit, censetur triennalis pacificus.*
18. *Requiritur cum pacifica triennali possessione titulus saltem* coloratus.
19. *Quis dicendus titulus* coloratus, *clariùs in Regula quàm in Decreto exprimitur.*
20. *Titulus* coloratus *dupliciter considerari potest.*
21. *Qui sint tituli* non colorati; *& cui incumbat probatio circa titulum.*
22. *Debet uno* triennio *adfuisse titulus* coloratus.
23. *Quare potiùs hæc regula requirit titulum* coloratum *quàm in regula* De Annali?
24. *Post pacificam* triennalem *possessionem Possessor molestandus est.*
25. *Fallit, si agere impeditus fuerit; & quomodo de hoc impedimento protestandum.*
26. *An inter legitima impedimenta referenda minor ætas.*
27. *An Resignatarius Possessoris triennalis pacifici possit molestari?*
28. *Si post triennium molestetur pacificus Possessor quomodo agendum.*
29. *Hoc intelligendum de molestatione privatorum.*
30. *Nec Regula, nec Decretum Basiliense vult, Beneficia sine titulo, etiam post triennalem possessionem retineri.*
31. *Triennalis possessio non impedit, aliquem posse Beneficio sic possesso privari.*

I. Regulam hanc habuisse originem à Decreto quodam Concilii Basiliensis notant omnes passim Commentatores; monetque Gomesius in præfatione ad hanc

hanc Regulam ex hoc Concilii Basiliensis Decreto, eam ferè *ad verbum* transcriptam, paucis omissis, additis vel immutatis.

Insuper observat Gomesius ibidem, eam à posterioribus Pontificibus vix fuisse mutatam; nisi quod Adrianus VI. pauca quædam, ad extinguendas motas quæstiones, addiderit, quæ ibi designat Gomesius.

II. Quamvis autem ex Dicto Decreto Regula sit desumpta, nulla tamen illius in regula mentio occurrit: »quia Summi Pontifices auctoritate illius uti noluerunt, »ne sic tacitè (Concilium Basiliense) approbare viderentur, «ait Gomesius.

Econtra in Gallia, hæc regula non est recepta tamquam Regula Cancellariæ Romanæ, sed tamquam Decretum Concilii Basiliensis, insertum Sanctioni Pragmaticæ, & confirmatum per Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. uti monet Guilielmus Noyerius in notis ad praxim Curiæ Romanæ Perardi Gastelli *pag.* 38. edit. 1695.

III. Interim cum Decretum Basiliense originem huic regulæ dederit; non dubium quin ad elucidationem regulæ non parum Decretum illud conferre queat, atq; supplere ea quæ forsan in regula desiderari, vel dubia esse possent.

IV. Regula hodie 36. exprimitur his verbis; « Item statuit, & ordinavit idem D. N. quòd si quis quæcumque Be»neficia Ecclesiastica, qualiacumque sint, absq; simoniaco »ingressu ex quovis titulo, Apostolicâ vel ordinariâ col»latione aut electione, & electionis hujusmodi confirmatio»ne, seu præsentatione & institutione illorum, ad quos be»neficiorum hujusmodi collatio, provisio, electio & præ»sentatio, seu quævis alia dispositio pertinet, per triennium »pacificè possederit (dummodo in Beneficiis hujusmodi, si »dispositioni Apostolicæ ex reservatione generali in corpo»re Juris clausa, reservata fuerint, se non intruserint) su»per eisdem Beneficiis taliter possessis molestari nequeat, nec »non impetrationes quaslibet, de Beneficiis ipsis sic possessis »factas, irritas & inanes censeri debere decrevit, antiquas »lites super illis motas penitus extinguendo.

V. Decretum Concilii Basiliensis prout insertum est Pragmaticæ Sanctioni, diciturque Decretum De *Pacificis Possessoribus*, & è quo regula desumpta est, hoc tenore expressum est: « Quicumque non violentus, sed habens colo»ratum titulum, pacificè & sine lite prælaturam, digni»tatem, beneficium, vel officium triennio proximo ha»ctenus possedit, vel in futurum possidebit, non possit »postea in petitorio vel possessorio à quoquam etiam ratio»ne juris noviter impetrati molestari, excepto hostilitatis »casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari, »& juxta Concilium Viennense illud intimare tenetur. Lis »autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si »ad executionem citationis, jurisque sui in judicio exhibi»tionem, ac terminorum omnium observationem, proces»sum fuerit. Ordinarii autem diligenter inquirant, ne quis »sine titulo beneficium possideat. Quod si talem quando»cumque repererint, declarent jus illi non competere, vel »huic (si sibi videatur) nisi sit intrusus, seu violentus, aut »alias indignus, vel alteri idoneo provideant.

VI. Sive verba regulæ, sive Decreti attendantur, manifestum est, intentionem auctorum sive conditorum fuisse, ut *pacifici* triennales Beneficiorum possessores haud facilè vexentur aut molestentur, sed pro veris & Canonicis Beneficiorum Possessoribus reputentur, nisi se in Beneficia vel intruserint, vel per Simoniam intraverint: ipséque titulus saltem *coloratus* cum pacifica triennali possessione concurrens pro vero titulo habeatur.

VII. Imprimis ergo requiritur, tam ex regula, quàm Decreto, ut quis possederit Beneficium *triennio proximo*, ut habet Decretum; vel ut exprimitur in Regula *per triennium possederit*, id est, *completum & consummatum*, ut loquitur Glossa Pragmatica *pag.* 422. editionis Parisiensis an. 1666. ubi & notat ex Joanne Andræa, aliisque, « quod ubicum»que lex tempus certum requirit, quod intelligatur *comple»tum & de momento ad momentum*, nisi aliud lex declaret, vel »simus in favorabilibus.

VIII. Nec tantum completum, sed & *continuum* triennium possessionis exigitur, nam præpositio *per* denotat omnimodam continuationem. Et *continuum* triennium requiri asserit Rebuffus in Tractatu *De Pacificis possessoribus num.* 320

IX. Hinc infert *n.* 321. quod tempus prædecessoris non possit hic juvare successorem; eò quòd tempora possessionis conjungi nequeant; nec *nec unum continuum* efficere: quia sicut in bonis Ecclesiæ non succeditur jure hæreditario, ita nec in titulo Beneficii, qui debet haberi à Superiore, succedetur, ait Rebuffus. Aliud est in profanis, in quibus jus seu titulus potest in successorem transferri: & ita tempora possessionis conjungi & continuari & ita decisum fuisse in Rota Romana testatur Gomesius ad hanc Regulam *quæstion.* 20. Quin & credit Rebuffus *numer* 324. quod tempora non conjungerentur, licet successor esset *surrogatus* in jus & possessionem alterius.

X. Imò si quis post *biennalem* possessionem resignasset Beneficium, postmodum autem cognita invaliditate resignationis reversus ad Beneficium, possedisset per *annum*, inspecta stricta juris ratione, ob interruptam possessionem, hâc regulâ juvari non poterit, ait ibidem Rebuffus; licet contraria opinio æqua ei videatur. Et quia uti notat *n.* 328. non est prohibita accessio « temporis in uno & eodem, etiam in »Beneficialibus, licet in diversis secus.

XI. Ad probandum tamen triennalem possessionem fuisse *continuam* « sufficit probare extrema, id est, princi»pium primi anni & finem tertii; quia possessio præsumitur »continuata; « ait Probus in additione 18. ad Glossam Pragmaticam *pag.* 419. nisi probet actor possessionem fuisse interruptam.

XII. Non sufficit per triennium *completum & continuum* possedisse, sed insuper requiritur, ut *pacificè* possederit, id est, sine lite & controversia, sive in possessorio, sive petitorio; quemadmodum capite præcedenti expositum fuit.

XIII. « Lis autem hoc casu quoad futuras controversi»as intelligatur (ait Decretum Basiliense) si ad executio»nem citationis jurisque sui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium observationem processum fuerit.

Ad hæc verba notat Glossa Pragmatica *pag.* 434. Ut dicatur Beneficium litigiosum tria requiruntur. « Primò »quod emanaverit citatio executata. Secundò quod titu»lus agentis fuerit in judicio competenti parti adversæ »exhibitus. Tertio quod omnes dilationes ordinariæ ju»ris vel styli, quæ dantur ad litem contestandam, sint elap»sæ ante triennium.

Notat tamen ibidem Probus *n.* 3. Si non sint lapsæ di»lationes, quia per partem adversam stetit, ut quia suo »dolo, aut malitia, vel cavillationibus, aut subterfugiis, »fecit quod non sint lapsæ, quod regulis vulgatis est firma»tum: aliàs esset in potestate adversarii, quod præscriptio »triennalis non interrumperetur.

Vide etiam Zypæum *Resp.* 3. *de Præbendis n.* 4. ubi scribit, per illa allegata verba aliud non velle Concilium, quàm contestationem, aut aliam diligentiam, quæ fieri potuerit ex circumstantiis & judicis arbitrio.

XIV. Quærit Gomesius *qu.* 22. utrum interruptio pacificæ triennalis possessionis, facta ad citationem unius prosit aliis; resolvitque affirmativè; & ita tenere Rotam Romanam asserit.

Sed quid si quis ante completum *triennium* litigaverit contra unum, post *triennalem* possessionem possit etiam molestari ab alio, qui intra triennium non molestavit, adeoque respectu unius fuit in pacifica possessione? Inspecto tenore regulæ, apparet, quod nequidem adversus hunc tertium poterit hujusmodi *triennalis* possessor se tueri: quia regula requirit, ut per *triennium pacificè* possederit: dicitque Gomesius *quæst.* 22. quod invaluerit ista opinio in Rota, quod beneficium semel litigiosum *cum uno*, efficiatur litigiosum, seu verius; *non pacificum* quoad omnes alios. Rationem allegat Gomesius: « Quia sicuti in præscriptione civili re»quiritur bona fides tanquam unum substantiale, ita in »hac triennali requirit Regula pacificam possessionem pro »forma substantiali. Quo stante, ubi aliquis citat pacifi»cam possessionem, clarum est, quod per illam citatio»nem desinit esse pacificus: & per illam citationem extin»guitur unum ex substantialibus requisitis in ista regula, »videlicet pacifica possessio.

XV. At Rebuffus magis attendens praxim Galliæ, & Decretum Pragmaticæ Sanctionis sive Concilii Basiliensis, dicit, « quod licet quis litigaret adversus unum trien»nium, & adversus alios non, quod post triennium non »poterit ab aliis molestari: quia fuit pacificus quoad alios. »Et quia textus Decreti dicit quem non posse venire post »triennium nisi alleget impedimentum, & protestetur in»tra triennium: ergo vult (ait Rebuffus) ut pacificè possi»deat adversus illum qui non est protestatus; qui non fuit »impeditus agere, si non moveat litem, non poterit postea »agere, & ista est *Praxis indubitata Regni*, juri & rationi »conformis. « Ita Rebuffus *n.* 200. & rursus *n.* 363. ita sæ»pius judicatum testatur.

XVI. Cum Regula ex Decreto fuerit desumpta, atque tam Decretum, quàm Regula ad lites super beneficiis, per quas cultus divinus, & Ecclesiarum cura negligitur, aliáque innumera incommoda oriri solent, minuendas & amputandas sint composita, non apparet, cur non eundem sensum ipsi Regulæ dare liceat; eumque *pacificè* possidere non censeamus respectu illius, qui per triennium tacuit: cum Regula contrarium expressè non dicat. Vide Zypæum *Resp.* 3. *De Præbendis n.* 7.

XVII. Insuper refert Rebuffus, non semel per arrestum Parlamenti judicatum, « quod si adjudicatâ recredentiâ »adversarius taceat per *triennium*, & permittat possidere partem adversam, non poterit Possessor post trien-

»nium

»nitum, etiam à parte adversa molestari super possessorio.

XVIII. Præter triennalem pacificam possessionem requirit Decretum Concilii Basiliensis, ut possessor sit *non violentus*, sed habens *coloratum titulum*; vel ut exprimit Regula, beneficium « Sine Simoniaco ingressu, ex quovis titulo Apostolico vel ordinaria collatione & electionis hujusmodi confirmatione, seu præsentatione & institutione illorum ad quos beneficiorum hujusmodi collatio, & provisio, electio & præsentatio seu quævis alia dispositio pertinet, per triennium pacificè possederit.

Notat Gomesius *qu.* 26. quòd licet Regula non exprimat an *verum*, an *coloratum* duntaxat titulum requirat, « satis tamen appareat requirere solum *coloratum*, ex Decreto »Concilii Basiliensis à quo secundùm communem opinionem habuit originem ista Regula; in quo Concilio expressè dicitur, quod sufficit quod Possessor *triennalis* habeat »titulum *coloratum*. Imò Regula ista indistinctè loquens debet capere interpretationem à matrice & à fonte.

XIX. Sicuti ipsa Regula interpretationem aliquam accipere potest à Decreto tanquam matrice & fonte; ita in nonnullis Decretum à Regula explanationem accipit: ac signanter, ut intelligatur, quis *coloratum* titulum habere dicendus sit; quod clarioribus terminis Regula expressit; quemadmodum notavit Rebuffus: qui inquirens quis dicendus titulus *coloratus* ait. *n.* 41. « Et brevi dicendum est coloratum »dici titulum, dummodo quis ex Apostolica vel ordinaria »collatione, aut electione aut electionis hujusmodi confirmatione, seu præsentatione & institutione illorum ad quos »beneficiorum hujusmodi collatio, & provisio, electio & »præsentatio, seu quævis alia dispositio pertinet, obtineat, »ut declaratur in regula 33. Cancell. licet ob aliquod vitium »titulus non dicatur justus.

XX. Ulterius pro intellectu regulæ quoad titulum *coloratum* monet Gomesius *qu.* 27. advertendum diligenter dupliciter posse considerari titulum *coloratum*. « Primo modo, »quoad effectum istius regulæ. Secundo modo, quoad effectus juris communis. Quoad effectum istius regulæ, pone istam conclusionem pro firma: quod omnis ille dicitur »habere titulum coloratum, qui non excluditur in regula.

XXI. Idem tradit Chokier ad hanc regulam *n.* 85. ex quo deinde infert: « Ideoque illi soli *defectoratum* titulum ad »effectum hujus Regulæ habere dicuntur, qui habent titulum per Simoniam, vel de beneficio reservato reservatione »in Corpore Juris clausa: quia isti duo casus excepti in Regula firmant regulam in contrarium in casibus non exceptis. » Et conformiter judicatum refert Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 5. Et plura de titulo colorato vide apud Glossographum Sanctionis Pragmaticæ pag. 415. ubi & pag. 417. ostendit quod qui dicit, aliquem possedisse sine »titulo colorato, debeat illud probare; « cum nemo teneatur probare titulum suæ possessionis: & ideo pars agens »non auditur, nisi contra Possessorem aliquid probet, per »quod prius appareat, ipsum non habere titulum coloratum ». Sed ad instantiam judicis bene teneretur Possessor colorem tituli probare: quia in his exuberat officium judicis.

XXII. Ostendit præterea ibidem, non sufficere, quod titulus coloratus superveniat post unius alteriusve anni possessionem; sed requiri ab initio titulum *coloratum*; sive quod *integro triennio* pacificè possederit beneficium cum titulo *colorato*. « Unde (ait) præscriptio triennalis incipiet currere ab eo tempore, quo habuit titulum *coloratum*.

XXIII. Quare hæc regula *De Triennali* potius requirat titulum saltem *coloratum*, quam regula *De Annali* (de qua capite præcedenti actum fuit) rationem allegat Antonius Faber in Codice *Lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 15. « Quoniam illa »(*triennalis*) tribuit jus in beneficio, hæc (*De Annali*) non item; »sed excludit duntaxat impetrantem ob non expressas qualitates, neque tam in favorem Possessoris inducta est, »quam in odium male impetrantis.

XXIV. Effectus ergo pacificæ possessionis triennalis cum titulo colorato est, quod super eodem beneficio taliter possessor molestari nequeat, uti loquitur Regula. Decretum verò ait: « Non possit postea in petitorio vel possessorio à quoquam, etiam ratione juris noviter impetrati, molestari.

Ultima hæc verba, *ratione juris noviter impetrati*, videntur incidere cum his verbis regulæ: *Nec non impetrationes quaslibet de beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debere decrevit.*

XXV. Subdit tamen Concilium Basiliense: « Excepto »hostilitatis casu vel alterius legitimi impedimenti, de »quo protestari juxta Concilium Viennense intra triennium »tenetur.

Decretum Concilii Viennensis, ad quod hic fit remissio, habetur in *Clem.* CAUSAM *De Electione*, ubi decernitur, quod si propter appellati aut suorum metum vel »potentiam intimatio appellationis fieri nequeat in domo quam ipse appellatus habitare communiter consuevit, vel si domus ista in remotis existat, in Ecclesia Cathedrali, in cujus civitate vel Diœcesi consistat beneficium, prout & in loco beneficii ipsa protestatio fiat quoad propositum nostrum, & aliàs quod ad notitiam possidentium perveniat, aut verisimiliter valeat. « Ita Probus »ad Gloss. Prag. pag. 432.

Poterit ergo ille, qui legitimo impedimento fuit impeditus, actionem suam instituere, & etiam post *lapsum triennii* agere; modo de impedimento ante completum triennium *protestatus* fuerit juxta formam hic expressam nisi tale subsisset impedimentum, ut nec ipsa protestatio fieri potuisset, puta si omni tempore incarceratus fuisset. Rebuffus *De Pacificis possess. n.* 402.

XXVI. Inter legitima impedimenta refert Glossa Pragmatica *minorennem* ætatem; creditque Minori, cujus beneficium aliquis titulo colorato per triennium pacificè possedit, esse, saltem judicis arbitrio, dandam restitutionem: ad quam opinionem Glossæ reflectens Philippus Probus ait *pag.* 430. *nota.* 4. « Unum tamen tibi dico, quod nunquam vidi, nec auribus percepi, quod in hoc casu prout »nec in aliis spiritualibus minor fuerit restitutus, nec quoad »concernit decretum quod versatur circa petitorium, nec »quoad retinendæ possessionis interdictum, quod concernit »possessorium, coram Judicibus in Gallia agitari privatè »consuetum.

Fallit ubi dolus subest vel circumventio, ut pluribus arrestis est judicatum. Ita in nota marginali ibidem monet Franciscus Pinsonius.

XXVII. Ipsa autem triennalis pacifica possessio cum titulo colorato ita firmat jus possessoris, ut si beneficium sic possessum alteri resignaverit; atque vigore hujus resignationis in jus ipsius pacifici triennalis possessoris sit surrogatus resignatarius, non possit jus ipsius *triennalis* possessoris de novo discuti; sive Surrogatus molestari nequit ob defectum juris sui prædecessoris pacifici triennalis, sed bene discuti potest novus titulus Surrogati, aut inhabilitas ipsius personæ: ut rectè notavit Rebuffus *n.* 188.

XXVIII. Si quis molestetur *post triennium*, practica est in Francia, ait Rebuffus *n.* 73. « ut is impetret Litteras Regias *de pacificis possessoribus* vocatas, per quas præcipitur »parti, ut non habeat illum pacificum Possessorem amplius molestare, si de narratis apparuerit ut in *c.* 2. *de rescript.* & debet impetrans probare & ostendere suum titulum, sub quo ipse possedit, nec potest cogere adversarium suum ad ostendendum titulum antequam ipse suum »exhibuerit: & ita censuit Senatus in juridicis conventibus »Molinis celebratis anno 1534.

XXIX. Hoc tamen intelligendum de molestatione privatorum molestantium possessores triennales: nam Ordinarii ex officio etiam possunt inquirere de titulis possessorum triennalium: de qua inquisitione Ordinariorum hæc habet Decretum Basiliense: « Ordinarii autem »inquirant diligenter, ne quis sine justo titulo Beneficium »possideat. Quod si talem *quandocunque* repererint, declarent jus illis non competere & huic si sibi videatur (nisi »sit intrusus vel violentus, aut aliàs indignus) vel alteri »idoneo provideant.

XXX. Hæc ostendunt, quod licet Decretum Basiliense uti & Regula Cancellariæ tueantur triennales possessores contra impetrantes Beneficia viventium, & alios super beneficiis ipsos molestantes, nequaquam tamen velint, ut beneficia sine titulo possideantur: sed ut Ordinarii de titulis possidentium beneficia inquirere queant *quandocunque* id est, « non solum post lapsum triennii, sed etiam »non obstante quocunque cursu temporis, aut tolerantiâ »Superioris, quæ non tribuit jus injustè possidenti absque »nova collatione « ait Glossa Pragmatica *pag.* 447. Additque: « Quod quamvis præsumatur pro illo, qui diu Ecclesiam possedit, ita quod non teneatur ostendere titulum »suum, si tamen constaret de intrusione, vel alio vitioso ingressu, omninò poterit removeri.

XXXI. Porro jus triennalis Possessoris titulo *colorato* innixum & præsumptioni juris, non potest esse fortius, majorisve auctoritatis, quàm jus in vero & legitimo titulo fundatum; ideòque sicuti hoc jus non impedit, quin ex nova causa superveniente possit suo vero titulo privari, & suo jure excidere; ita nec triennalis pacifica possessio cum titulo colorato efficere potest, quin ex nova causa superveniente & titulo colorato, jure ad beneficium excidere possit: ac per consequens ex causa superveniente beneficium pacificè per triennium cum titulo colorato possessum fiat impetrabile: quemadmodum bene observavit Rebuffus *n.* 189. & exemplificat in eo qui haberet Ecclesiam Parochialem « & intra annum post dispensationem ad biennium fruitus; non est promotus ad sacros ordines *Cap.* LICET CANON *De Elect. in* 6. Idem esset (ait) si esset »adeptus post triennium secundùm beneficium incompatibile cum primo.

TITU-

TITULUS XXVII.

De Resignatione & Permutatione Beneficiorum.

CAPUT I.

De Resignatione purâ & simplici, & resignatione *in favorem* & ex *causa permutationis* harumque origine.

1 *Olim Resignatio & renuntiatio habebantur pro synonimis, hodie distinguuntur.*
2 *Omnis resignatio includit quandam renuntiationem.*
3 *Pluribus sæculis omnis resignatio fuit simplex & pura, nec alia in Decretalibus nota.*
4 *Resignatio* conditionalis *opposita puræ duplex est.*
5 *Resignatio* in favorem *qua ratione dicatur* conditionalis?
6 *Clausula huic resignationi apposita impedit liberam Beneficii collationem.*
7 *Resignatio* in favorem *juxta hodiernum stylum Curiæ R. dicitur resignatio* simplex.
8 *Hæc resignatio* simplex *eadem est cum resignatione* in favorem, *& quare dicatur resignatio* cum provisione.
9 *Quæ dicatur in Curia R. resignatio* sine provisione.
10 *Stylus Curiæ mutatus circa expressionem verborum, non autem circa substantiam resignationis* in favorem.
11 *Resignatio* in favorem *non occurrit in Libris Corporis Canonici.*
12 *Sub initium sæculi XVI. quæstio mota fuit, an licitæ essent resignationes* in favorem: *& quæ producta argumenta pro earum licito usu.*
13 *Senatus Parisiensis eas illicitas judicavit: & quo fundamento.*
14 *Quomodo, & quando hæ clausulæ,* in favorem, *item* non aliàs, nec aliter *in procuratoria resignationum inserierint.*
15 *Resignationes olim etiam coram Ordinariis fiebant.*
16 *Nihil de purgatione Simoniæ pro justificanda hac resignatione allegatum.*
17 *Sensim usus harum resignationum, etiam in Parlamentis Gallicanis receptus.*
18 *Hæ resignationes frequenter de Simonia suspectæ, aliisque incommodis subjectæ.*
19 *An non satius fuisset earum usum nunquam admisisse?*
20 *Resignatio ex causa permutationis etiam* conditionalis *est.*
21 *Permutationes Beneficiorum jam pridem vetitæ.*
22 *Non propterea probibita Beneficiorum translatio auctoritate Episcopi.*
23 *Ob datam transferendi auctoritatem cœpit Beneficiorum resignatio ad effectum translationis.*
24 *Declaratum vi hujus resignationis Beneficia sic resignata aliis, quàm compermutantibus conferri non posse.*
25 *Et hac declaratione quomodo permutationes hodiernæ Beneficiorum invaluerint?*
26 *Qua ratione transitiones Beneficiatorum de una ad aliam Ecclesiam potiùs dicantur* permutationes, *quàm* translationes.
27 *Permutationes, ut hodie fieri solent, olim incognitæ fuerunt.*
28 *Quomodo Ecclesia hodiernas Beneficiorum permutationes admittat*
29 *Quàm hodiernæ permutationes sint periculosæ.*

I. RENuntiatio & resignatio Beneficiorum primitùs pro synonimis sumptæ sunt, ut constat ex *Cap. 8. ⁊ De Renuntiat.* ubi resignatio accipitur pro renuntiatione, & apertiùs in *Cap. 1. De Renuntiatione in 6.* At stylus Curiæ Romanæ, & hodiernus modus loquendi, resignationem à renuntiatione distinguit: ut nimirum per resignationem ferè intelligatur resignatio *in favorem;* per renuntiationem vero illa, quam dicimus, *dimissionem* puram & sine ulla conditione fieri solitam.

II. Omnis tamen resignatio quandam renuntiationem sive dimissionem Beneficii includit. Neque enim resignari potest Beneficium, nisi unà renuntietur Beneficio, ipseque Beneficiatus se exuat suo Beneficio.

Unde renuntiatio, prout complectitur & renuntiationem *strictè* dictam, & resignationem, dici potest cessio seu dimissio Beneficii Ecclesiastici, quæ sponte & liberè fit cum auctoritate Superioris.

III. Olim omnis renuntiatio erat resignatio simplex & pura absque ulla conditione: unde de hac sola specie renuntiationis, seu resignationis agitur sub titulo Decretalium *De Renuntiatione*, uti rectè advertit Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis *l. 2. Instit. Juris Canonici e. 18.* unà advertens, quod & harum renuntiationum sive resignationum usus frequentior esse cœperit sub Alexandro III. neque ullus antiquior Pontifex Alexandro de his agat in libris Decretalium.

IV. Resignatio conditionalis opposita renuntiationi seu resignationi *puræ & simplici* ad manus Ordinarii, alia dicitur *in favorem*, alia *causâ permutationis*: id est, quæ fit, postquam inter partes de permutandis Beneficiis convenit: & Beneficia resignantur, ut juxta permutationem conceptam alter alterius Beneficium consequatur.

V. Prior quidem vocatur conditionalis duplici respectu. Primò, quia recipit conditionem, si Resignatarius acceptet Beneficium resignatum. Quæ conditio, quem effectum habent, patebit ex dicendis *cap. 3.*

Secundò dicitur conditionalis, quia ex parte resignantis solet in ipsa resignatione apponi clausula: *Et non aliàs, nec aliter, aut alio modo:* quæ clausula inducit conditionem, & est limitativa potestatis ac præservativa; uti tradit post alios Flaminius Parisius loco citato *n. 16. 17. 18. 19.*

VI. Addit dein *num.* 21. "Et est tantæ potentiæ hujus-"modi clausula, ut Papa ex potestate ordinaria non videa-"tur posse alteri conferre Beneficium resignatum, quàm "nominato." Imo hodie usus invaluit, quod si Papa alteri conferret, aut alio modo, quàm in ipso resignationis instrumento esset expressum, ipsa provisio censeretur nulla; uti latè deducit Fevretus De Abusu *l. 2. cap. 6. n. 12.* modo tamen conditio adjecta non sit jure publico contraria.

VII. Invaluerat jam pridem stylus Curiæ Romanæ, ut in frontispicio ipsius supplicationis pro resignatione ad favorem certæ personæ ponerentur ad latus dextrum hæc verba, *Resignatio in favorem*, quibus indicabatur, esse supplicationem pro hujusmodi resignatione: at tempore Gregorii XII. mandatum est, ut non apponerentur illa verba, *in favorem* tanquam *non necessaria & suspecta, neque in capite, neque in corpore,* ait Flaminius Parisius *l. 8. q. 7. num. 36.* notatque, quòd loco illorum verborum posita sit vocula, *simplex,* ita ut hodie ordinariè notari soleat supplica resignationis *in favorem* his verbis, *Resignatio simplex*, quæ tamen idem valent, quod *resignatio in favorem*: "Namque ille resignans (ait Fla-"minius) renuntiat *simpliciter* in manibus Papæ, qui (Papa) "postea ad preces Resignatarii, ei dictum Beneficium resi-"gnatum confert: Nam Papa non habet respectum ad men-"tem Resignantis, sed ad supplicationem hujusmodi sibi fa-"ctam à Resignatario.

VIII. Hæc ille, qui & monet *l. 1. qu. 2.* quod ex stylo Curiæ, in eadē supplica, in qua quis renuntiat coram Papa, alter supplicet pro collatione; quemadmodum ex formulis resignationis ab eodem Flaminio *l. 8. q. 7.* relatis videri potest; qui & *num.* 39. bene monet, "quod licet Copistæ "compositores supplicationum apponant hujusmodi ver-"bum *simplex*, non tamen erit simplex resignatio eo modo, "quo fit coram Ordinario vel coram Papa *absque provisione*, "sed potius *in favorem*. Et hoc est (ait) de mente Rotæ; ac "dicitur *conditionalis* resignatio, attento quod unus renun-"tiat, alter supplicat pro collatione; quamvis in capite vel "in corpore non dicatur *in favorem; nec aliàs, nec alio modo,* "*&c.*

IX. Resignatio *simplex* coram Papa *absque provisione*, cujus ibi meminit Flaminius, dicitur, quando aliquis renuntiat liberè & simpliciter beneficium ad manus Papæ; ita ut liberum sit Papæ alicui pro libitu providere, quod contingit in promotis ad *incompatibilia*, qui in litteris habuerant Decretum, ut debeant renuntiare *liberè* & simpliciter in manibus Papæ infra duos menses. Et nunc in capite supplicæ ponitur, *Resignatio simplex sine provisione.* Dicitur autem *sine provisione*, quia in eadem supplica renuntiationis, nullus pro collatione seu *provisione supplicat*; quemadmodum in resignatione *in favorem* fieri notavimus: & constat ex formula supplicæ, quam *lib. 8. quæst. 7.* refert Flaminius.

X. Itaque quamvis quoad expressionem verborum, circa resignationes *in favorem*, nonnihil mutatus sit stylus Curiæ Romanæ, res tamen eadem perseverat, manetque reverà resignatio *conditionalis*, & in favorem certæ ac determinatæ personæ, ipsaque clausula *nec aliàs, nec aliter* semper subintelligitur.

XI. Itaque de hodierna resignatione *in favorem*, licèt ex stylo Curiæ dicatur *simplex*, verissimè dixit Flaminius Parisius De Resignatione Beneficiorum *lib. 1. q. 2. n. 3.* "Resigna-

„Resignationes *in favorem* non erant in usu tempore Alexandri III. Innocentii III. & Clementis V. Et ideò non nisi de resignatione *simplici* fit mentio in Decretalibus, *lib.* 6. & Clementinis.

XII. Imò sæculo 14. eas necdum notas fuisse apparet, testaturque Arnulphus Ruzæus supremæ Curiæ Parisiensis Consiliarius in suo tractatu juris Regaliorum *Privilegio* 32. *n.* 2. tempore Georgii de Ambasia de Regno Franciæ Legati *à latere* (sub initium sæculi XVI.) in Palatiis ortam fuisse & ventilatam hanc quæstionem; *utrum resignatio* IN FAVOREM *certæ personæ valeret, vel censeretur Simoniaca.* Nonnulli eas esse licitas, atque à Simonia omnino exemptas asserebant: quia illicitum non apparet desiderare aliquem, de cujus capacitate quis sufficienter est persuasus, habere in Beneficio successorem; eumque Papæ proponere; posseque Papam propositioni consentire sine ullius *pactionis* interventu. Quia non potest dici esse peccatum, quando quis vult renuntiare Beneficio suo, & consentit ut alteri conferatur: „quia Superior videtur solùm resignationem acceptare: non autem verba apposita (*non aliàs, nec aliter*) in procuratorio, quæ habentur *pro non adjecto*... Quod in istis resignationibus quæ fiunt in Curia Romana, vel coram legato, *vel Ordinario* solent Procuratores præstare juramentum, quod non intervenerit fraus, dolus, neque alia Simoniæ labes... Quòd clausula apposita per Notarios non debet nocere partibus, præsertim quòd *ex stylo ipsorum* apponitur, quæ nihil operatur... Præsertim quod in quibusdam procuratoriis apponitur illa clausula, *sub beneplacito* Summi Pontificis, vel ejus Legati, aut alterius ad id Canonicam potestatem habentis, quæ clausula multùm juvat... Quod antequam conferatur beneficium resignatum, supplicetur benignè Summo Pontifici, Legato, vel Ordinario, aut alteri ad id potestatem habenti, ut sibi conferat beneficium in ejus manibus resignatum, & resignationem admittit Superior solùm habito respectu ad supplicationem, & quod intentio supplicantis est talis. Non autem habentur ratæ ad clausulas positas in procuratorio, quæ tanquam superfluæ rejiciuntur.

XIII. Hæc eadem Ruzæus, qui & fatetur, quòd his rationibus non obstantibus, per Arrestum supremæ Curiæ declaratæ fuerint similes resignationes *illicitæ & Simoniacæ*, tanquam continentes mentalem aut minus pactionem ex parte resignantis, & conventionalem juxta expressa verba Procuratorii ad resignandum. „Et quia procurator quilibet diligenter servare fines mandati, non potest aliter facere, quia si resignat purè & simpliciter, illud est contra tenorem mandati. Si verò resignet in favorem talis, & non alias, aliter, nec alio modo, est contra naturam resignationis, & adstringit collatorem ad conferendum tali, cum dependeat à sua mera libertate collatio beneficii. Et sic in omnem eventum vitiatur talis actus; & quod sit contra simoniacè renuntiare hoc expresso quod alteri conferatur.

XIV. Interim ex hoc decursu Ruzæi apparet, quod circa annum 1500. inceperunt hæ clausulæ, *in favorem, non aliàs, nec aliter &c.* irrepere in Procuratoria resignationum, idque fortan potiùs ex ignorantia & stylo Notariorum, quàm intentione resignantium. Apparet quoque, quod Pontifices, neglectis his clausulis, resignationes illas passim admitterent tanquam *simplices*: quodque interdum etiam exprimeretur, quod Resignantes se subjicerent *beneplacito Papæ.*

XV. Apparet insuper, quod non tantùm coram Papa, aut Legato, sed & *Ordinario* ejusmodi resignationes fierent: ac per consequens nondum invaluisset reservatio harum resignationum Sedi Apostolicæ quæ postmodum facta est; uti capite sequenti notabimus.

XVI. Hoc notatu dignum, inter omnes probationes pro justificatione harum resignationum à Ruzæo adductas, nullam peti ab auctoritate Pontificis *purgandi Simoniam.* Argumentum admodum probabile, nondum tunc opinionem de auctoritate Pontificis purgandi Simoniam in resignatione notam fuisse, aut saltem adhuc parum receptam, ut in argumentum pro justificatione resignationis adducenda non videretur, uti rectè advertit Ludovicus Thomassinus de Disciplina Eccles. *parte* 4. *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 15.

XVII. Interim hoc scimus, usum earum resignationum, non obstante illo Parlamenti arresto tandem invaluisse, nec tantùm in Curia Romana, sed & in Senatibus Regiis admissum fuisse; quin (ut supra notavimus) Senatus Regios judicasse, Papam non posse Beneficia in favorem certæ personæ resignata cum clausula, *non aliàs, nec aliter* alteri conferre, & per consequens Senatus Regios opinionem suam de usu harum resignationum mutasse, contrariamque praxim admisisse.

An hæc mutatio adscribenda sit opinioni de purgatione Simoniæ hic interveniente, quæ Canonistis & Theologis multùm familiaris esse cœpit, incertum est; quin contribuerit, vix dubitari potest: quamvis hic nulla purgatio Simoniæ necessaria videatur: neque in hanc purgationem refundi debere, quòd hujusmodi resignationes hodie non ab Ordinariis, sed à Summo Pontifice probari debeant; quemadmodum ostendetur capite sequenti.

XVIII. Illud tamen inficiari nequit, in hisce resignationibus non rarò Simoniam, ut minus mentalem intervenire, easque ut plurimum esse suspectas, quod potius in favorem carnis & sanguinis fiant, quàm in utilitatem Ecclesiæ. Certum quoque est, per has resignationes beneficia quasi jure hæreditario in nepotes & cognatos transmitti; aditúmque & dignioribus ad beneficia sæpe occludi; ipsósque Ordinarios jure collationis fraudari.

XIX. Hæc aliaque, quæ has resignationes comitari solent, meritò dubitari faciunt, an non satius fuisset, juxta superius allegatum supremæ Curiæ Arrestum, nunquam hujusmodi resignationes admitti. An non & meritò nomine Caroli IX. Regis Galliæ à Patribus Concilii Tridentini postulatum fuerit, ut *Resignationes* IN FAVOREM *ejicerentur omninò à Curia Romana?* quamvis iis admissis & receptis, interdum in certis circumstantiis aliquis iis licitè in utilitatem Ecclesiæ uti posse videatur, quemadmodum capite sequenti latius dicetur.

XX. Altera species resignationis *conditionalis* hodie non minus, quàm præcedens communis, dicitur *Resignatio causa permutationis.* In permutatione enim uterque permutantium suum beneficium resignat ea conditione, ut alter alterius beneficium assequatur: atque ita, tacita saltem & hic utrimque resignatio *in favorem* intervenit: atque hac ratione resignatio quæ intervenit revera est *conditionalis.*

XXI. Etiam sæculo XII. hasce resignationes seu permutationes ab aliquibus initi cœpisse constat ex Concilio Turonensi sub Alexandro III. in *Cap.* 8. *De Præbendis*, quod *permutationem Dignitatum* fieri prohibet.

Verùm cum Concilium Turonense de sola permutatione *Dignitatum* loqueretur, quæsitum fuit, num permutatio *Præbendarum* licita censeretur: respondit Urbanus III. in *Cap.* 5. *X. De Rerum permut.* „Generaliter teneas, quod commutationes præbendarum de jure fieri non possunt, præsertim cum pactione præmissa, quæ circa spiritualia vel connexa spiritualibus labem continet semper Simoniæ.

Ex his aliisque Pontificum responsis, nec non Conciliorum Decretis circa idem tempus editis, manifestum est, permutationes Beneficiorum, præsertim pactione præcedente, fuisse reprobatas, tanquam de Simonia ut minimum admodum suspectas.

XXII. Nequaquam tamen translationes beneficiatorum auctoritate superioris planè reprobatæ fuerunt; quas & in Episcopis jam pridem Canones admiserunt; dummodo utilitas aut necessitas Ecclesiarum has translationes postularet.

Hinc Urbanus III. in citato responso, quo permutationes præbendarum per Concilium Turonense vetitas respondit, adjungit: „Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre personas: ut quæ uni minus sunt utiles, alibi se valeant utilius exercere.

Evidens est per hanc clausulam, Pontificem non aliud velle, quàm Episcopos posse beneficiatos, sua auctoritate transferre de una Ecclesia ad aliam, si inspexerit causam necessariam hujus translationis. Permutationes ergo beneficiorum hic probatas esse, ex prædicta clausula erui nequaquam potest.

XXIII. Attamen cum ex responso Pontificis in Decretales relato haberetur, Episcopis licitum esse, Beneficiatos de uno loco ad alium transferre, cœperunt Beneficiati sua beneficia ad manus Episcoporum resignare ea conditione tacita vel expressa, ut eorum auctoritate ad mutuas Ecclesias transferri possent; sive alter alterius beneficium consequi.

XXIV. Et primitus quidem credebatur hæc beneficiorum resignatio esse libera; quasi beneficia ita resignata *verè* vacarent; possentque Episcopi ea *liberè* conferre; quin & Expectantes, seu mandatarii Apostolici illa tanquam vacantia acceptare.

Verùm cum alia sciretur esse mens Resignantium; sciretúrque, beneficia hæc non resignari, nisi sub ea conditione, ut alter in alterius beneficium surrogaretur, respondit Bonifacius VIII. Biterensi Episcopo in *Cap. unico De Rerum permutat. in* 6. quod exspectantes seu Mandatarii Apostolici hujusmodi resignata beneficia, tanquam vacantia acceptare nequeant: *Æquitatem* (ait) *præferentes hac in parte rigori.* Quasi diceret, licet *de rigore* talia Beneficia *verè* vacent; tamen æquum non est, aliis ea conferri: quia Resignantes, nisi crediderint vi hujus resignationis se ad mutua Beneficia transferendos, ea non resignassent.

Eadem æquitatis specie motus Pontifex in *Clementina unica de rerum permutatione* declarat. « Ne concessione Juris »utentibus præsertim circa spiritualia illudatur, si qua be»neficia ex causa permutationis ab aliquibus resignata, »aliis, quàm ipsis permutare volentibus conferantur, nul»lius hoc esse volumus firmitatis.

XXV. Cùm ergo auctoritate Juris jam stabilitum esset, beneficia ex causa permutationis resignata non posse aliis quàm ipsis permutantibus conferri, cœperunt beneficiati passim sine metu amittendi sua beneficia permutationis ad manus Episcoporum resignare; certi quod si Episcopi permutationes non admitterent, transferendo Resignantes de uno ad aliud beneficium, ipsi permanerent in suis beneficiis, nihilque de suo amitterent.

Episcopi verò scientes ex similium permutationum rejectione nihil sibi commodi obvenire; neque se posse de beneficiis sic resignatis alicui alteri providere, admodum faciles fuêre, ut permutationes sive resignationes ex causa permutationis admitterent ad beneplacitum Resignantium.

XXVI. Et quidem ipsi, permutare volentes tractatum permutationis concipientes, permutationem conceptam ab Episcopis probandam nudè proponere cœperunt: adeò ut initium ipsum & fundamentum ab ipsis permutantibus poneretur; ipsi verò Episcopi consensum suum darent, atque permutantes, vi resignationis ex causa permutationis jam priùs inter ipsos conceptæ, de uno loco ad alium transferrent, aut transferendi auctoritatem impartirent. Quapropter hujusmodi mutationes beneficiorum potiùs hodie vocantur *permutationes* beneficiorum, quàm *translationes*: eo quòd permutatio per ipsos beneficiatos priùs concepta præcipuas in hac mutatione & translatione de una ad aliam Ecclesiam partes obtineat.

XXVII. De hisce permutationibus à compermutantibus concipi solitis verè dixit Boëtius Epo apud Duacenos olim SS. Canonum Antecessor primarius in tractatu *de Saturnino permutationis Beneficialis jure n.* 32. « Permutationis »beneficialis exempla nullis in antiquis aut Canonibus aut »historiis Ecclesiasticis reperiuntur: adeò ut nec apud Isi»dorum, nec apud Burchardum, nec apud Ivonem, nec »apud ipsum quidem novissimum Decretorum Collecto»rem Gratianum ulla prorsus extet permutationis benefi»cialis mentio.

XXVIII. Illud quoque certum est, quod licèt Ecclesia Resignationes Beneficiorum hujusmodi ignotas tolerer & admittat, nihilominus, non minus hodie, quàm olim, Ecclesia execretur turpes ac illicitas in beneficiorum resignationibus pactiones; nec non omnes de una ad aliam Ecclesiam translationes, quas non utilitas aut necessitas Ecclesiarum; sed ambitio, aut turpis quæstus, vel carnis & sanguinis carnalis affectus extorquent: quas licet auctoritas humana subinde probet, aut non improbet, semper eas auctoritas divina & lex æterna damnabit: & Ecclesia à Spiritu Sancto directa execrabitur.

XXIX. Unde quia non raro permutationes beneficiorum non ad mentem Ecclesiæ instituuntur, sed vel pravis pactionibus infectæ sunt, vel à carnali affectu prodeunt, non immerito hanc permutationis materiam *Saturninam* se vocasse credit citatus Boëtius. « Equidem (ait *num.* 1.) no»minavi *Saturninam* permutationis hanc materiam non alia »de causa, quàm quod suos fœtus in summum sæpenumero »soleat adducere discrimen; non secùs ac Saturnus crudeli»ter fœtum devorat proprium, sicut est in fabulis: licet id »ad naturam temporis, quod edax est rerum, plerique refe»rant. Certè permutationes istæ beneficiales frequenter »scrupulos gignunt in animis permutantium adeò duros, »adeò præterea vehementes ac urentes, eosdémque justos, »ut Saturni voracitas nullos unquam consimiles genuerit »cruciatus illis ipsis, qui devorabantur: cum graviter læsa »conscientia non temporarios, at perpetuos experiatur »cruciatus qui ne morte quidem corporis finiuntur; sed »magis ac magis crescunt & graviores acrioresque reddun»tur, nisi salutaribus ante mortem fuerit expiata pœniten»tentiæ Christianæ Catholicæque remediis. Quorum qui»dem remediorum præstat non indigere prudenter absti»nendo talibus commerciis, quàm temerarias & quasi »nundinatorias faciendo permutationes tantùm subire pe»riculum, cujus amator dignus est, qui pereat in illo.

CAPUT II.

De quorum consensu Resignationes admittendæ: & quæ causa requiratur?

1 *Adscriptus certæ Ecclesiæ eam inconsulto Episcopo deserere nequit.*
2 *Per Beneficium Clericus Ecclesiæ adscribitur.*
3 *Jure Decretalium inconsulto Episcopo nemo Beneficio renuntiare potest.*
4 *Quomodo contraria Praxis quoad renuntiationes simplices invaluerit?*
5 *Resignatio* in favorem *hodie à solo Papa admittitur.*
6 *Ordinarius non potest hujusmodi resignationem probare rejecta conditione.*
7 *Hæc reservatio solet refundi in purgationem Simoniæ à Papa faciendam.*
8 *Non intervenit hic Simonia juris* positivi.
9 *Purgatio Simoniæ non videtur hic magis necessaria, quàm in permutatione Beneficiorum.*
10 *Sicuti permutatio Beneficiorum potest à Simonia esse immunis, ita & Resignatio* in favorem.
11 *Dispensatio, non purgatio Simoniæ in Resignatione* in favorem *requiritur.*
12 *Vera ratio, quare potiùs permutatio quàm Resignatio* in favorem *coram Ordinario fieri possit.*
13 *Permutationes præmissâ pactione improbavit Urbanus III.*
14 *Declaravit tamen posse Episcopum Clericum de uno ad alium locum transferre.*
15 *Hic non probantur hodiernæ Beneficiorum permutationes.*
16 *Hæ mutationes frequenter illicitæ: possunt tamen subinde esse licitæ.*
17 *Id confirmat S. Thomas.*
18 *Jure communi approbatio permutationis spectat ad Episcopum, licèt non sit collator Beneficiorum.*
19 *In Gallia inferiores Collatores etiam permutationes admittunt.*
20 *Exhibetur acta resignationis ex causa permutationis factæ coram Capitulo.*
21 *A recusata hujusmodi resignatione admittitur in Gallia recursus ad Superiorem.*
22 *In Belgio permutationis approbatio ferè ad solos Episcopos spectat.*
23 *Ad nonnullos tamen inferiores etiam in Belgio translata hæc auctoritas.*
24 *Collatores Ordinarii super permutatione Beneficiorum saltem audiendi sunt.*
25 *Patroni quoque interpellandi sunt, ut consensum præstent.*
26 *Superior consensum Patroni Ecclesiastici supplere potest.*
27 *Consensus Patroni laici absolutè necessarius: neque suppleri potest.*
28 *In permutatione præter auctoritatem Superioris requiritur justa causa & recta intentio ex parte Permutantium.*
29 *Causæ permutationum ab Episcopis expendendæ.*
30 *Pius V. vetuit resignationes ex levibus causis admitti.*
31 *Vetuit idem, ne Ordinarii suis aut Resignantium consanguineis affinibus vel familiaribus conferant.*
32 *Quæ ratio editæ hujus Constitutionis.*
33 *Hæc non ubique recepta; nec in Belgio observatur.*
34 *Quod præcipuè in hac Constitutione intenditur, ubique servandum.*
35 *Hodiernæ permutationes præsertim notabilis Beneficii cum Beneficio nullius aut exigui proventus rarò omni ex parte licitæ.*
36 *Possunt tamen aliquando esse licitæ.*

I. PRistinis Ecclesiæ sæculis, nullum ordinari potuisse, nisi unà certæ Ecclesiæ, in qua functiones Ordinis suscepti obiret, adscriberetur, sæpius notatum fuit; eámque disciplinam per Synodum Tridentinam *Sess.* 23. *cap.* 16. *De Reformat.* renovatam fuisse notavimus suprà *parte* 1. *tit.* 3. *cap.* 4. additque Synodus: *Quod si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur.*

Quo Decreto manifestè prohibentur Clerici, etiam nullum beneficium habentes, sed in ipsa ordinatione alicui Ecclesiæ tantummodò adscripti, ab ea *inconsulto Episcopo* recedere, ait Fagnanus ad *Cap.* 4. *X De Renunt.* ubi *num.* 15. subjungit: « unde cavendum est à modernis Collectoribus »dum aliis relatis dixerunt, Presbyteris, & Clericis non »habentibus beneficium in titulum personalem residentiam »requirens, licitum esse ire, quo velint, & Ordinarios te»neri eis litteras commendatorias concedere. Hoc enim »est contra præcitatum Concilii Decretum.

II. Cùm autem per beneficiorum collationem hodie contingat, Clericos certis Ecclesiis, in quibus ipsa beneficia fundata sunt, adscribi, consequens apparet, Clericos non magis in his Ecclesiis, quibus per Beneficiorum acceptationem & Canonicam in iis institutionem alligati sunt, posse *inconsulto Episcopo* renuntiare, quàm si ipsa ordinatione illis Ecclesiis essent adscripti.

III. Quapropter Tornacensi Episcopo etiam sæculo XII. rescripsit Alexander III. « Universis personis tui »Episcopatus sub districtione prohibeas, ne Ecclesias tuæ »Diœcesis ad ordinationem tuam pertinentes abique

»assensu

„aſſenſu tuo intrare audeant, aut detinere, aut *te dimittere* „*inconſulto.*

Hoc reſponſum priſtinis Eccleſiæ Canonibus conforme, in Decretales Gregorii relatum, nimirum in *Cap.* 4. ☧ *De Renunt.* partem juris communis conſtituit. Ex quo communiter concludunt Canoniſtæ, reſignationes beneficiorum, etiam ſimplices & abſolutas fieri debere de conſenſu Superioris Eccleſiaſtici, qui vinculum illud quo per inſtitutionem Canonicam fuit Eccleſiæ adſcriptus, ſolvere poteſt.

IV. Senſim renuntiationes, ſive reſignationes *ſimplices & abſolutæ* beneficiorum rariores eſſe cœperunt; ipſique Superiores abſque difficultate eaſdem admittere; nam, uti poſt Zarabellam notat Fagnanus loco citato *num.* 12. „Superiores non curant, ut beneficiati recedant de beneficiis; quin „potius contenti ſunt, ut poſſint aliis conferre.

Ex hac ſuperiorum facilitate in admittendis beneficiorum reſignationibus invaluit tandem libera facultas renuntiandi beneficiis ad manus Collatorum; eáque ſine conſenſu Epiſcopi ſive Ordinarii deferendi, & ſe à vinculo, quo Eccleſiæ erat adſtrictus, liberandi, niſi titulo beneficii ad Sacros Ordines fuerit promotus: quo caſu ex præſcripto Concilii Tridentini *Seſſ.* 21. *c.* 2. *De Reform.* & Synodorum Belgicarum, reſignari non poteſt, niſi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum ſit promotus; neque ea reſignatio admittenda, niſi conſtet, quod aliàs commode vivere poſſit; & aliter facta reſignatio nulla eſt: de quo actum ſuprà *tit.* 9. *c.* 5.

Non eadem etiam hodie eſt libertas Reſignationis conditionalis, ſive *in favorem*, ſive *cauſâ permutationis.*

V. Et quidem reſignatio in favorem certæ perſonæ cum clauſula *non aliàs*, *nec aliter*, licet primitus etiam coram Ordinario facta videatur, hodiè tamen ſolus Papa eam admittere poteſt; adeo ut nec Legatus eam probare poſſit, niſi *ſpeciali* facultate ſit inſtructus; uti notat Rebuffus in Praxi *parte* 3. *tit. De Reſignatione conditionali*: eaque opinio hodie communiter tùm à Canoniſtis tùm Theologis recepta eſt; ut pluribus citatis tradit Garcias de beneficiis *parte* 11. *c.* 3. eamque probavit Pius V. per Conſtitutionem quæ incipit: *Quanta Eccleſiæ* 58. in Bull. Rom. ubi abſolute prohibetur reſignatio *in favorem* coram Ordinario, etiam in caſibus, in quibus permittitur fieri reſignatio ſimplex coram Ordinario.

VI. Quin & ibidem dicit Garcias *num.* 155. quod nec poterit inferior à Papa conditionem rejicere, ſive habere pro non adjecta & reſignationem ſimpliciter admittere: quod & multis probat Rebuffus loco ſuprà allegato.

VII. Rationem hujus reſervationis communiter refundunt Interpretes in Simoniam, quam in hiſce reſignationibus intervenire credunt propter clauſulam *nec alias*, *nec aliter*, quæ pactionem quandam continere videtur. Omnem autem pactionem in ſpiritualibus Simoniam continere probant ex *Cap. fin. De Pactis* juncta Gloſſa. Dicit enim Pontifex: „Pactiones factæ à vobis (ut audivimus) pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis: cùm in hujuſmodi omnis pactio, omniſque conventio debeat omnino ceſſare, „nullius penitus ſunt momenti.

Cur autem pactiones nullius ſint momenti docet ibidem Gloſſa: *Quia hujuſmodi pactiones inducunt* SIMONIAM.

Ut ergò hæc reſignatio à Simonia eximatur, eam à Papa confirmandam putarunt: utpote cui ſoli ex eorum opinione auctoritas purgandi Simoniam competit.

Hinc Andreas Vallenſis in Tractatu De Beneficiis *Lib.* 3. *tit.* 28. *nu.* 2 poſtquam dixit, quod reſignatio in favorem debeat fieri coram Pontifice juxta ſtylum Curiæ & Conſtitutionem Pii V. rationem ſubjungens ait: „Quia conditio „inducit *Simoniam*, ſecundùm Gloſſam & pleróque Do„ctores, quam *ſolus* Pontifex, non etiam Ordinarius, vel „Legatus *purgare* poteſt, tanquam quæ ſit juris poſitivi, „non divini, vel naturalis.

VIII. Verùm ſi ſit Simonia duntaxat juris *poſitivi*, eam per Canonem aut aliquod Decretum *poſitivum* inductam eſſe oportet. At Canones & Decretales pactiones in ſpiritualibus Simoniacas & illicitas dicentes, nihil de *novo* conſtituunt; ſed tantum quid declarant; uti ex ipſorum tenore manifeſtum eſt; ac notanter ex verbis citati *Capituli finalis* ☧ *De Pactis* pateſcit, Pontificem pactiones illas non facere, ſed declarare, ſeu potius ſupponere illicitas eſſe. Dicit enim idem de his pactionibus eſſe dicendum, quod de aliis, *quæ obſervatæ vergunt in animæ detrimentum*: quæ indubiè non jure poſitivo duntaxat, ſed & divino ac naturali illicitæ ſunt.

IX. Ulterius ſi reſignatio *in favorem* contineat Simoniam à ſolo Pontifice purgandam, propter pactionem in ea intervenientem; cur non ſimilis Simonia dicitur intervenire in reſignatione Beneficiorum ex *cauſa permutationis*: quandoquidem & hæc reſignatio ſit *conditionalis*: contineatque pactionem & conditionem, quòd *non aliàs nec aliter* reſignentur Beneficia quam ſub ea conditione, ut alter alterius beneficium conſequatur.

X. Sed dicent forſan, Compermutantes tantùm ſimpliciter intentionem ſuam Ordinario exponunt, qui ſi eam probet, ſua auctoritate permutationem conceptam probat; atque compermutantes à vinculo, quo ratione Beneficii Eccleſiis ſuis reſpectivè alligabantur, abſolvit, & de una Eccleſia ad aliam Eccleſiam transfert: in quibus nulla vel ſpecies Simoniæ eſſe videtur.

Nequaquam negavero, quin ſi permutatio Beneficiorum fiat prout eam Canones fieri volunt, ea poſſit ab omni Simonia eſſe planè exempta. Sed qui ni reſignationem *in favorem* ſimiliter immunem à Simonia eſſe poſſe dicamus?

Sicuti enim ſecundùm formam juris, permutantes totum auctoritati Superiorum ſubjiciunt, id unum poſtulantes, ut ſi Superiori videatur, ipſos à vinculo, quo ſuis Eccleſiis alligantur, abſolvat, atque ſuâ auctoritate ad mutuas Eccleſias transferat: ſimiliter reſignans in favorem certæ perſonæ, exponit Pontifici, ſe deſiderare à vinculo quo huic Eccleſiæ per Beneficium obſtringitur abſolvi, modò tamen hunc, quem huic Eccleſiæ maximè convenire judicat, ſucceſſorem habere, aut nominare queat: totum interim, quemadmodum Permutantes, Pontificis arbitrio ſubjiciens: qui hoc unum expendere debet, num conveniat, ratióque ſufficiens ſit, ut in Canonibus qui prohibent, quod quis ſibi ſucceſſorem nominet, diſpenſandum ſit.

XI. Itaque nulla hîc, non magis quàm in permutatione Beneficiorum, purgatione *Simoniæ* opus videtur, ſed ſola diſpenſatione; qua permittatur, ut quis ſibi Succeſſorem nominet: quæ diſpenſatio ſenſim, uti multæ aliæ Pontifici reſervari potuit, ſicuti eam hodie illi reſervatam ſcimus.

Et licet legamus, Pontifices aliquando cum ſimoniacis per diſpenſationem minus egiſſe, pœnáſque ſimoniacorum mitigaſſe, nullibi tamen legimus, Pontifices contractum alioquin ſimoniacum à Simonia purgaſſe; aut indulſiſſe, ut conventiones, quæ aliàs eſſent ſimoniacæ, ſua auctoritate abſque Simonia inirentur: quemadmodum latius oſtendemus *tit.* 29.

Hinc cum nomine Caroli IX. in Concilio Tridentino peteretur, ut reſignationes *in favorem* dejicerentur omnino à Curia Romana, ratio non à Simonia petita fuit, ſed à tranſgreſſione Canonum vetantium deſignationem Succeſſoris, *ut enim (ajunt) ſacris Canonibus conſtitutum, ne quiſquam ſibi conſtituat aut eligat Succeſſorem.*

XII. Soli ergo poſitivæ reſervationi adſcribendum, quod reſignatio in favorem, non æque ac reſignatio *ex cauſa permutationis* fieri queat coram Ordinario. Ulterius hinc diſcimus, quod Rex Galliæ admittens reſignationes *in favorem* beneficiorum vacantium in Regalia, non *purget Simoniam*; ſed tantum permittat Beneficiatis electionem ſeu nominationem Succeſſoris.

XIII. In reſignatione *ex cauſa permutationis* videtur intervenire conventio ſive pactio, quâ Compermutantes inter ſe conveniunt, ut alter alterius beneficium habeat; ſive qua mediante beneficia inter ſe permutentur. Hæ pactiones & conventiones ſuper ſpiritualibus cum illicitæ & ſimoniacæ viderentur reſcripſit Urbanus III. „Generaliter „tenendum, quod commutationes Præbendarum de jure „fieri non poſſunt: præſertim (ait) cum *pactione* præmiſſa, „quæ circa ſpiritualia vel connexa ſpiritualibus labem continet *ſemper Simoniæ.*" *Cap.* 5. ☧ *De Rerum permutat.*

XIV. Deinde ibidem ſubjicit Pontifex: „Si autem Epiſ„copus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno „loco ad alium transferre perſonas: ut quæ uni loco minus „ſunt utiles, alibi ſe valeant utilius exercere.

Ex hoc Pontificis reſponſo aliiſque Canonibus & Decretis habetur, quod omnis conventio ſuper permutatione beneficiorum vetita ſit; relicta tamen Epiſcopo auctoritate Beneficiatos de uno ad alium locum transferendi, ſi id in utilitatem cedere poſſe perſpexerit.

XV. De ſola ergo Beneficiatorum translatione auctoritate Epiſcopi ob neceſſitatem aut utilitatem Eccleſiarum facienda, hic agit Pontifex, eámque probat; & antiquitùs nonnunquam factam, & à ſacris Canonibus probatam ſcimus.

At hodie non tantùm fiunt auctoritate Epiſcoporum *translationes*, ſed inter ipſos Beneficiatos paſſim ineuntur permutationes Beneficiorum; atque ſuper iis, non ſecus atque ſuper contractibus civilibus, publica inſtrumenta conficiuntur: quarum nec antiquitas meminit, nec Canones ullibi probant.

XVI. Verum eſt, inſpectis Canonibus & Decretis permutationes hujuſmodi videri abſolutè vetitas; utpote *pactionem* aliquam continentes, quam reprobatam eſſe in ſpiritualibus declaratur in citato *Cap.* 5. ☧ *De Rerum permutat.*

Nec sanè diffitendum est, in his permutationibus *crebrò aliquam Simoniæ aut aliam illicitam intervenire corruptelam.* uti loquitur Synodus Coloniensis *parte 1. c. 34.* nihilominus si ob utilitatem aut necessitatem Ecclesiarum duo Beneficiati simpliciter inter se deliberent de permutandis beneficiis; atque conceptum permutationis etiam coram Notario expediant, eâ intentione ut beneficiis ad manus Ordinariorum resignatis auctoritate Superiorum, & viâ Canonicæ institutionis alter alterius beneficium assequatur, sive de una ad aliam Ecclesiam transferatur, hujusmodi permutationem posse esse à Simonia omníque alio vitio immunem credunt Canonistæ, quamvis permutationes periculosas esse non ambigant.

XVII. Itaque cum Doctore Angelico 2. 2. *qu.* 100. *a.* 1. *ad* 5. dicendum: « Nec permutatio præbendarum vel Ec»clesiasticorum beneficiorum fieri potest propria auctori»tate *partium* absque periculo Simoniæ: potest autem Præ»latus *ex officio* suo permutationes hujusmodi facere pro cau»sa utili vel necessaria.

XVIII. Inspecto jure Decretalium, Superior sive Prælatus, cujus auctoritate permutationes fieri possint, solus Episcopus videtur. Nec enim aliis inferioribus Prælatis hæc auctoritas Jure communi delata scitur. Nec mirum; cum ipsis Episcopis tanquam Ecclesiarum primariis directoribus præcipuè incumbat, judicare & declarare, an expediat; personas de una Ecclesia ad aliam transferri.

Hinc statuunt Canonistæ, approbationem permutationis de quibuscumque beneficiis Jurisdictioni Episcopi subjectis, ab Episcopo esse faciendam; tametsi collatio Beneficiorum aliis competat: notátque Joannes Chokier in tractatu *De Permutatione Benef. n. 7.* « Quod si nec »collatio, nec confirmatio pertineat ad Diœcesanum, »nihilominus illius auctoritas requiratur, etiamsi illorum »ad quos pertinet beneficiorum provisio intervenerit au»ctoritas.

XIX. Dicit tamen Molinæus ad Regulam *De Infirmis resignantibus num. 29.* quod in Gallia Episcopi perdiderint auctoritatem, quam de jure habent in permutationibus inferiorum Collatorum, addens: « Inferiores enim Colla»tores beneficiorum ad suam collationem pertinentium, »permutationes *inconsultis* Diœcesanis apud nos expediunt, »& hoc contra jus Pontificium in Gallia toleratur. « Quod »& alii Galliæ Pragmatici notârunt.

XX. Exhibet Claudius Horry in suo novo tractatu de materia beneficiali *pag. 505.* actam per quam constat, quod quidam Presbyter exhibuerit Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ Parisiensis actam resignationis *ex causa permutationis* in suum favorem factæ de Canonicatu & Præbenda in Ecclesia Collegiata S. Stephani à Græcis in Civitate Parisiensi, petieritque in vim hujus resignationis, eam præbendam sibi à Capitulo conferri: *Et en consequence les auroit tres-humblement requis & suppliez de vouloir bien* AGGREER *ladite resignation & sur icelle luy accorder leurs lettres de collation & provision.*

Cum verò Capitulum tertiò requisitum (quarum requisitionum formulæ & attestationes ibidem exhibentur) tergiversaretur, litterasque approbationis resignationis & collationis non daret, tandem ipse Resignatarius pro approbatione resignationis, & collatione Canonicatus recurrit ad Archiepiscopum Parisiensem, rogans ut ipse defectum Capituli supplendo, dictam resignationem approbare, & collationem dare dignaretur.

In consequentiam hujus requisitionis, Archiepiscopus Parisiensis litteras provisionis in favorem requirentis expedivit, quæ integræ exhibentur à Claudio Horry *pag. 509.*

In his litteris præfatur imprimis Archiepiscopus: « Ca»nonicatum & præbendam sæcularis & Collegiatæ Eccle»siæ S. Stephani à Græcis ad collationem, provisionem & »quamvis aliam dispositionem venerabilium virorum »Decani, Canonicorum & Capituli Ecclesiæ nostræ Pa»risiensis existentes & pertinentes, liberos nunc & vacan»tes per dimissionem seu resignationem Magistri Petri »De Laistre Presbyteri illorum ultimi legitimi & imme»diati possessoris in manibus Dictorum Decani, Canoni»corum & Capituli per Magistrum Carolum de Blois, »ejus procuratorem ad id ab eo specialiter constitutum, »*causa tamen Canonicæ permutationis* dictorum Canonica»tus & præbendæ pro Capella sancti Leonardi juxta pon»tem sancti Mauri nostræ Diœcesis, & *non aliàs aliter, nec alio »modo* factam.

Hinc manifestum est, Archiepiscopum Parisiensem agnoscere, resignationes *ex causa permutationis* posse fieri & probari à Capitulo tanquam ordinario Collatore præbendæ resignatæ.

XXI. Post hæc subjungitur in dictis litteris, quæ cum præcedentibus sensum perfectum conficiunt: « Quam »(resignationem) admittere recusaverunt prout tribus »actis, scilicet 28. secundò verò 30 tertiò denique 31. die»bus hujusve mensis Augusti initis Monssinot & Horry »signatis, nobis legitimè compertum est; tibi præ enti »sufficienti capaci & idoneo, in *recusationem* dictorum Ve»nerabilium Decani, Canonicorum & Capituli Ecclesiæ »nostræ ad conservationem tui juris contulimus & dona»vimus, conferimúsque & donamus, ac de illis suis juri»bus & pertinentiis universis providimus & providemus »per præsentes.

Hæc ulteriùs probans, non tantùm resignationes ex causa permutationis coram Ordinariis Collatoribus fieri; sed etiam ab earum rejectione ad Superiorem recursum admitti.

XXII. In Belgio tamen id nequaquam generaliter receptum est, sed Episcopi auctoritate probandi permutationes Beneficiorum ad inferiores Collatores spectantium etiamnum hodie potiuntur; neque apud nos hactenus praxis invaluit, ut Collatores inferiores passim inconsultis Diœcesanis permutationes expediant, aut resignationes causa permutationis admittant.

XXIII. Hoc tamen negare non possimus, approbationem permutationis ad ea, quæ jurisdictionis Episcopalis sunt, non autem quæ Ordinis sunt, pertinere: & consequenter longa consuetudine ad Prælatos inferiores transferri posse, quemadmodum rectè notat Joannes Chokier loco citato *c.* 6. addens: « Quale jus habent inferiores ab »Episcopo Leodii, qui quoties permutationibus bene»ficiorum, quorum ipsi Collatores sunt, auctoritatem »præstant. « Tali jure utuntur & hic quædam Capitula circa permutationes beneficiorum simplicium ad eorum plenam collationem spectantium: quæ consuetudo juvatur ex *Cap. Unico De Rerum permutat. in 6.* ubi videtur Episcopo tantùm dari facultas probandi permutationes beneficiorum ad *suam collationem* spectantium.

XXIV. Quamvis de jure communi & hodiernâ Belgii praxi Collatores inferiores permutationes sua auctoritate expedire non possint, nisi specialiter illo eam auctoritatem acquisierint; tamen quia de beneficiis ad ipsorum collationem spectantibus transferendis de una in aliam personam agitur, meritò prævie ante permutationem audiri debent, uti tradit Chokier in dicto tractatu *c.* 19.

XXV. Nec tantùm Collatores sed & Patronos audiendos & interpellandos esse, communis est Canonistarum sententia, quin & inter alia requisita ad validitatem permutationis requirit Rebuffus in Praxi parte 3. tit. *De Permutatione num.* 12. consensum illorum, ad quos præsentatio spectat, vel electio.

XXVI. Sed quid si Superior judicet permutationem valde utilem aut etiam necessariam Ecclesiæ, & Patronus consentire nolit? Cogi poterit, vel Superior approbare eam poterit, ait Rebuffus *n.* 22. addítque: « Et hodie usus com»munis obtinuit, quod post requisitionem Patroni, maxi»mè etiam eo non consentiente permutatio approbatur ab »Episcopo, & valet: & sic judicavit totus Senatus Parisiensis.

Declarationem Cardinalium conformem refert Garcias De Beneficiis *parte* 11. *c.* 3. *num.* 127.

XXVII. Hæc quidem si jus Patronatus fuerit Ecclesiasticum. Si autem laicum fuerit, non tantum Patronus interpellari debebit, ejusque consensus postulari; sed & reipsa obtineri debet. Quod autem nec Ordinarius, nec Papa, saltem in Gallia & his Provinciis, consensum resignationi dare queat, sive juri Patronatûs derogare sæpius sub titulo *jure Patronatûs* notatum sunt; idque sive jus Patronatûs laicum proveniat ex fundatione, sive ex privilegio. Imò etiamsi jus patronatûs sit mixtum, hoc est, partim laicum, partim Ecclesiasticum: idque etiam ubi plures essent Ecclesiastici, quàm laici, uti ostendimus *tit.* 25. *c.* 2. Et de clausula derogatoria juris patronatûs laicalis Bullis Pontificiis inseri solita videri possunt quæ supra *tit.* 24. *cap.* 5. notata sunt.

Et quidem Edicto Regio in Februario an. 1678. in Gallia declaratum est, omnes conventiones permutationis beneficiorum juris patronatûs *laicalis*, & resignationes, aliaque acta inde subsecuta, esse nulla & abusiva, si Patroni laici non annuerint præsentationi, aut dederint suum consensum *in scriptis* ante captam possessionem, etiamsi dicti Patroni fuerint interpellati, & requisiti: quæ requisitiones & interpellationes declarabuntur nullæ. In actis Cleri Gallicani tomo 5. parte 8. tit. 3. *n.* 24.

XXVIII. Ut permutationes Beneficiorum omni ex parte sint licitæ, non tantùm requiritur Superiorum auctoritas, quâ mediante, Beneficiati de una Ecclesia ad aliam transferantur; sed insuper requiritur recta intentio, & justa causa.

Certum imprimis est, permutationes illas nullâ, etiam Summi Pontificis, auctoritate ex omni parte justificari posse, in quibus non utilitas aut necessitas Ecclesiarum, sed lucrum aliudve temporale à Compermutantibus attenditur.

Unde

Unde ex S. Thoma *in* 4. *Disc.* 25. *quæst.* 3. *art.* 3. notat Chokier in Tractatu De Permut. Benef. *parte* 2. *cap.* 21. „quod permutatio debet fieri pro causa spirituali, puta ut „melius Deo serviatur, seu ut tali loco possit quis Deo „melius servire.

Et Petrus Cantor in Verbo Abbreviato *c.* 40. *ait*; „Si quis „legitimè sortitus est Ecclesiam, & quærit occasionem ut „eam dimittat, *quia alia pinguior est & uberior*, secundùm „pœnam constitutam in Canonibus puniri deberet, & in „ea manere omni tempore vitæ suæ.

Si hodiernæ permutationes ritè expendantur, verendum, ne & hodie dicere possimus cum sapientissimo illo delectorum Prælatorum Conventu sub Paulo III. „Alius item „abusus in permutationibus Beneficiorum, quæ fiunt cum „pactionibus, quæ Simoniacæ omnes sunt, nullóque re- „spectu habito nisi lucri.

Et quod jam pridem notavit Rebuffus in praxi parte 3. tit. *De Resignatione expressâ num.* 3. „Hodie causa causarum „(resignationum) est affectio carnis: quia omnes volunt „suos consanguineos præficere Ecclesiis, quibus fortè ma- „le præfuerunt, ut pessimè quoque illi postea præsint; & „est, quæ jam dudum labefactavit totam Ecclesiam. Altera „vero est causarum regina pecunia.

XXIX. Non tantùm ex parte permutantium exigitur recta intentio, atque justa causa permutationis, sed & ipsis Superioribus constare debet, permutationes in utilitatem aut necessitatem Ecclesiæ fieri. Tunc enim licitè posse Episcopum de uno loco ad alium transferre personas, declarat Pontifex in *Cap.* 5. *X. De Rerum permutat.* „si causam „inspexerit *necessariam*: ut quæ uno loco minus sunt utiles, „alibi se valeant utilius exercere. „Vel ut loquitur S. Thomas verbis supra citatis: „Potest Prælatus ex officio per- „mutationes hujusmodi facere, pro causa utili vel necessaria.

Ex quibus facile est concludere, Prælatis in permutationum approbatione unice utilitatem aut necessitatem Ecclesiarum præ oculis habendam esse.

Ulterius, prævie ad approbationem serio examinandum, num permutatio hujusmodi motivo necessitatis aut utilitatis nitatur; idque eo exactius examinandum quo majora sunt beneficia, de quorum permutatione tractatur, majusque potest esse præjudicium, quod similium beneficiorum parum Canonica permutatio parere potest.

XXX. Pius V. Papa animadvertens, quanta Ecclesiæ Dei incommoda omni tempore attulerit, & nunc quotidie afferat ministrorum in eam vitiosa ingressio, quodque hoc malum inceteris frequens, tum maxime in Beneficiorum & officiorum dimissione admittatur; præcavere volens, ne *resignationes* ipsæ de hinc pro cujusque arbitrio, nullisque vel certè levibus de causis passim & temere admittantur.

Hanc in finem prohibet, resignationes ullas coram Ordinariis admitti nisi ex certis & determinatis causis in constitutione nominatim expressis, quas singillatim examinat Flaminius Parisius *Lib.* 5 *De Resignat. Benef. qu.* 6.

XXXI. Decernit insuper in eadem constitutione quod Ordinarii admittentes resignationes ex causis ibidem expressis, conferre non possint ulla beneficia suis, aut resignantium consanguineis, & affinibus, vel familiaribus. Verba constitutionis sunt: „Cæterum præcipimus, atque in- „terdicimus, ne ipsi Episcopi, aut alii collatores de bene- „ficiis, & officiis resignandis prædictis, aut suis, aut di- „mittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, „etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extra- „neos collationum, audeant providere. Incipit, *Quanta Ecclesiæ*, 58. in Bull. Rom.

XXXII. Hanc constitutionem editam esse, ne illæ renuntiationes fiant ob carnis affectum, & ne consanguinei vel familiares fiant hæredes bonorum Ecclesiæ, rectissime post Cardinalem Tuscum notavit Flaminius Parisius in citata quæstione *n.* 192. cui & alteram adjicit *n.* 193. Ut tollantur fraudes & confidentiales renuntiationes. „Quæ ratio elicitur ex ipsis verbis constitutionis immediate præcedentibus: „Caveant autem Episcopi, & Patroni tam Ecclesia- „stici quàm laici, quicunque sint, ne verbo quidem, aut „nutu vel signo futuri in hujusmodi beneficiis successores, „ab ipsis resignantibus, aut aliis, eorum signatione, vel hor- „tatu designentur, aut de his aliquando promissio inter „eos, vel etiam intentio qualiscunque intercedat.

XXXIII. Hanc Pianam constitutionem non esse ubique receptam; atque resignationes coram Ordinariis præter formam hic expressam multis in locis admitti, constat.

Et quidem Garcias loquens de hac constitutione *parte* 11. *c. n.* 270. testatur, eam non bene servari in Hispania; „nisi prætenditur (ait) eam non esse receptam, sed esse ab „ea supplicatum, saltem quoad illud de non conferendis „beneficiis resignatis consanguineis, affinibus, aut familia- „ribus collatorum, vel resignantium, audivi ita fuisse per „Concilium Regium scriptum Episcopis.

Similiter Zypæus in Jure novo tit. *De Renuntiat.* post- quam summatim retulit hanc constitutionem, subjungit: „Sed ut multæ aliæ, hæc Bulla hic publicata aut usu recepta „non est, quia restringit Ordinariorum facultates: etiamsi „fortè hic non expressæ causæ, jure tamen non improbatæ „essent.

Notorium sanè est, hic in Belgio passim admitti resignationes & permutationes coram Ordinariis ex causis in hac constitutione non expressis; atque Beneficia resignata conferri consanguineis, affinibus & familiaribus Ordinariorum resignantium, non obstante hac constitutione; nullámque propterea quæstionem de similium resignationum validitate moveri.

XXXIV. Cæterùm in quantum hæc constitutio vetat, resignationes levibus aut nullis ex causis admitti; aut Beneficiorum resignatorum intuitu carnis & sanguinis provisionem fieri; vel pactiones Simoniacas aut confidentiales interponi; eatenus prædicta constitutio non tantum omnes omninò Ordinarios, sed & ipsum Pontificem obstringit.

Licet enim resignationes ex levibus aut nullis causis, vel intuitu carnis & sanguinis, aut cum *occulta* pactione Simoniaca, vel confidentiali factæ & admissæ coram Pontifice, vel Ordinariis in locis ubi constitutio recepta non est, lege *positiva* non irritentur, aut in foro fori tanquam invalidæ non semper argui queant; semper tamen coram supremo Judice, & in foro poli ut illicitæ & Legi æternæ contrariæ condemnabuntur; quemadmodum supra circa dispensationem Pontificiam super pluralitate Beneficiorum notavimus; & infra circa collationem Beneficiorum factam minùs dignis, omissis dignioribus; notabimus.

XXXV. Sed dicet quis, passim solent fieri permutationes Canonicatuum, aliorúmque Beneficiorum notabilium cum Beneficiis simplicibus, frequenter etiam nullius proventus, quæ *De Pertica* dici consueverunt; & quibus etiam ipsi resignantes nunquam intendunt deservire; quinimò eadem mox absoluta permutatione dimittere intendunt: ita ut satis appareat, hujusmodi permutationes eo solo fine fieri, ut Ordinariis libera provisio eripiatur, & notabiliora Beneficia cedant Resignatariis. Negari non posse videtur, similes resignationes sæpè de fraude, & de carnali affectu meritò esse suspectas, raro totaliter ab iis exemptas.

XXXVI. Fieri tamen potest, ut quis hujusmodi resignationibus vel permutationibus, postquam usus nunc invaluit, recte utatur.

Quid si enim videat, quod Canonicatui ulteriùs deservire nequeat, aut satis appareat se illò vocari: & consequenter intelligat, Ecclesiæ melius & utilius esse, ut Canonicatu se dimittat; at simul advertat, quod si libere eum ad manus Ordinarii dimittat, eum verisimiliter indigno, aut certe parum digno conferendum. Quidni eo casu, ut consulat Ecclesiæ, eum potius resignabit ex causa permutationis illi, quem scit admodum Beneficio illi convenire multúmque fructus in Ecclesia afferre posse: id unice in hac permutatione præ oculis habens, ut Ecclesiæ de optimo ministro provideat; mediante quidem medio, quo multi abutuntur; sed quo jam introducto, ipse in utilitatem Ecclesiæ bene utitur; cavendo tamen, ne id in pusillorum scandalum cedat.

CAPUT III.

De Procuratorio ad resignandum.

I. RENuntiatio sive resignatio tam simplex, quàm *in favorem* vel *causa permutationis*, fieri potest non tantùm per ipsummet Resignantem, sed etiam per Procuratorem seu Mandatarium.

Et quidem cùm Procurator resignationem faciat nomine alieno, potest non tantùm Clericus, sed & laicus Procurator constitui, uti post Glossographum ad *Clementinam unicum De Renunt.* notat Rebuffus in Praxi *parte 3. tit. De Procuratoris ad resignandum constitutione n. 17.* quamvis secundùm Glossographum tutiùs videatur constituere Clericum.

II. Procurator autem constitui potest, vel per litteras privatas ipsius Resignantis, vel per instrumentum publicum, atque hoc posterius est tutius, & fieri consuetum. Imò monet Rebuffus loco citato *nu.* 5. quòd *vix reciperentur litteræ privatæ ad resignandum*: asseritque Flaminius Parisius *lib. 9. de Resignat. Benef. q. 6.* non semel fuisse resolutum in Cancellaria Romana, non posse aliquem vigore Epistolæ missivæ præstare consensum resignationi: “Et ideo hodie (ait) communis & recepta ex stylo sententia est, mandatum requiri ad renuntiandum in forma *publici instrumenti*.

III. Hinc primò requiritur, ut confectum sit à Notario publico, eóque Apostolico, præcipuè si de resignatione facienda in Curia Romana agatur. Imò si juxta consuetudines aut leges patriæ requirantur duo *Notarii* pro forma publici instrumenti, debebunt & in confectione hujus Procuratorii duo intervenire: quia aliàs non esset in forma *publici* instrumenti.

IV. Monet Flaminius Parisius loco allegato *qu. 7. nu. 2.* non sufficere instrumentum Procuratorii esse confectum in forma solita, “ut admittatur à Notariis Cameræ & Cancellariæ, sed ulteriùs requiri, quòd fuerit obsignatum sigillo *publico* judicis ordinarii vel communitatis; & meliùs esset (ait) ut utrumque sigillum apponatur, & posteà debet fieri recognitio sigilli, ut de stylo observatur.

V. Deinde *num. 3. & 4.* notat ex Rebuffo. “In Gallia lege Regiâ cautum est, ut Resignans subscribat instrumentum resignationis: idque optimum esse (ait) ut ubique fieret ad tollendam fraudem.

Hîc in Belgio hodie receptum est, quod Resignans unà cum Notario ipsi instrumento subscribat; quin & in omnibus *publicis* instrumentis observatur, ut partes subscribant: non autem testes; nisi in testamentis ex Edicto Perpetuo Principum nostrorum de an. 1611.

VI. Præterea ad resignandum debet esse mandatum *speciale*, uti post alios citatos docet Flaminius dicta *q. 7. n. 9.* quod & expressè habet Regula Cancellariæ 45. *De Consensu in resignationibus*, in verbis: *Per Procuratorem suum ad hoc ab eo* SPECIALITER *constitutum.* Et in Regno Galliæ cautum esse, nullum Procuratorem resignare posse ex procuratorio *generali*, monet Rebuffus loco citato *n. 23.*

VII. Speciale mandatum hic dicitur, si nominetur expressè Beneficium, & detur facultas renuntiandi. Debet autem Beneficium resignandum describi, & exprimi *nomen & locus ubi est*, ut de stylo fieri videmus, ait Flaminius *num. 20.*

Hinc ulteriùs infert, non admittendum procuratorium generale ad resignandum omnia & quæcunque Beneficia, quæ constituens habet: testatúrque Carolus Fevretius *De Abusu lib. 2. c. 6. n. 6.* hujusmodi mandata *generalia* ad resignandum esse declarata abusiva & nulla per Edictum Henrici II. Regis Galliæ anno 1550. subditque ex Molinæo in Commentario ad hoc Regium Edictum: “Mandata illa generalia, tam de jure Canonico, quàm multis Curiæ Senatûs consultis fuisse reprobata, utpote multis fraudibus obnoxia, & disciplinam Ecclesiasticam inquinantia, quæ quidem disciplina non admittit in spiritualibus generalitatem.” Citat quoque ibidem decisionem Rotæ conformem.

VIII. Multò minùs recipitur procuratorium ad acceptandum & resignandum simul aliquod Beneficium, uti notat Rebuffus *num. 16.* quia non potest quis constituere ad renuntiandum Beneficio quod nondum habet. Nec refert, quod procuratorium detur in tempus, quo habiturus est: quia hoc ipsum reddit procuratorium incertum. Deinde, uti rectè advertit Flaminius *lib. 9. qu. 10.* ad validitatem mandati inspicitur tempus, quo instrumentum procuratorii fuit confectum; quo tempore Beneficium resignandum non habebatur: unà monens, peccare illum qui acceptat beneficium, ut illud postea renuntiet, additque: “Ob id in Curia de stylo, quando datur examen, apponitur clausula: *Dato priùs juramento, quod illud non recipiat animo renuntiandi.*

IX. Et ita quidem exigitur *speciale* mandatum, ut nec generale etiam *cum libera* sufficiat: idque ideo quia resignatio seu renuntiatio Beneficiorum habetur pro *donatione*; quæ requirit *speciale* mandatum: eò quòd non censeatur quis constituendo Procuratorem ad administrandum dedisse mandatum ad *donandum.* Quæ ratio à Doctoribus communiter allegari solita, sat insinuat, hanc opinionem & praxim exigendi *speciale* mandatum ad resignandum, primùm suam originem habuisse, postquam beneficia potissimum penes commoda temporalia considerari cœperint, ipsis oneribus spiritualibus, quæ beneficiis annexa sunt, non attentis. Quo factum est, ut beneficia tanquam multùm commoda & utilia ipsis beneficiatis considerari & reputari cœperunt: cum tamen secundùm veram ideam, & Ecclesiæ ac Fundatorum intentionem, reputari deberent tanquam onera humeris beneficiatorum imposita propter officia eis annexa. Interim undecunque praxis hæc originem habuerit, equidem cum inducta sit, observanda est.

X. Præterea *speciale* mandatum exigitur ob juramentum à Procuratore in *animam* resignantis præstandum; quod in hac resignatione *non intervenerit fraus, dolus, Simoniæ labes, seu quævis alia illicita pactio, seu etiam corruptela*; quod juramentum in omni resignatione præstari debet: ut & propterea expressa clausula de hujusmodi juramento præstando Procuratoriis de resignando inseri consueverint.

XI. De hoc juramento exigi solito loquitur Synodus Coloniensis anno 1536. *parte 1. c. 34.* asserúntque ibidem Synodi Prælati, “sibi haud clam esse, in resignationibus & permutationibus multa *ancipitia perjuria* committi ab his, qui frequenter, subitò ac non præmeditati, aut ipsi, aut per suos Procuratores (id quod ejusdem reatus & culpæ est) jurejurando ante manus impositionem, testantur, in hujusmodi resignationibus seu permutationibus nullam Simoniæ labem, aut aliam illicitam intervenisse corruptelam: cum res (inquiunt) crebrò longe secus habeat, per quod ipsi gravem in se Dei iram procul dubio provocant.

Deinde concludunt: “Majori ergo cura, diligentiorique quàm ante hac fieri consuevit, pervestigatione prævia, hæc juramenta exigi convenit.

XII. Utinam non tantùm in hujus juramenti exactione, sed & eorum quæ in assumptione ad officia, opificia, nec non Gradus Academicos exiguntur, hoc Synodale monitum attenderent, quibus juramentorum exactio incumbit! Nimis enim notum est, quàm *subitò, ac non præmeditatè* hæc juramenta soleant præstari.

XIII. In procuratorio ad resignandum solet dari Procuratori constitutio potestas alium *substituendi*, cum eadem auctoritate, qua ipse constitutus est. Hoc casu Substitutus non solum suum mandatum substitutionis debet exhibere. Sed etiam mandatum Procuratoris à quo fuit substitutus. Fevretius *De Abusu lib. 2. cap. 6. nu. 5.* testatúrque cautum Edictó Henrici II. Regis Galliæ, Procuratorem ad resignandum in Curia Romana se negotio resignationis immiscere non posse, nisi ipsum *procuratorium* ad resignandum reipsâ habeat.

XIV. Per Regulam Cancellariæ, quæ hodie est 45. & inscribitur, *De Consensu in resignationibus, & pensionibus* Papa “voluit & ordinavit, quod super resignatione cujuscunque beneficii Ecclesiastici, seu cessione juris in eo, quam in manibus suis, vel in Cancellaria Apostolica fieri contigerit, Apostolicæ litteræ nullatenus expediantur, nisi Resignans, vel cedens, si præsens in Romana Curia fuerit, *personaliter*, alioquin per Procuratorem suum, ad hoc ab eo *specialiter* constitutum, expeditioni ejusmodi in eadem Cancellaria expressè consenserit & juraverit, ut moris est. Etsi ipsum Resignantem seu cedentem pluries super uno & eodem beneficio, in favorem diversarum personarum, successivè consentire contigerit, voluit Sanctitas sua, quod primus consensus tenere debeat, & alii posterio-

»posteriores consensus, ac litteræ eorum prætextu etiam »sub priori data expeditæ pro tempore nullius sint roboris »vel momenti.

XV. " Hæc regula fuit edita ad tollendas fraudes, quæ »possent oriri: quia posset quis nomine alterius porrige»re supplicationem resignationis, & alium privare benefi»ciis. Nam consensus per supplicationem sufficiebat de »jure communi. Igitur ad tollendas fraudes, cautum est »requiri consensum præstitum per se, vel per Procurato»rem specialiter ad hoc constitutum. " Ita Chokier ad hanc Regulam *nu.* 9.

XVI. Ex verbis Regulæ notorium est, quod præsentes in Curia debeant *personaliter* præstare consensum, neque posse constituere *Procuratorem* ad resignandum. Absentes autem consensum præstare teneantur per Procuratorem ad hoc *specialiter* constitutum. Monet, nihilominus Flaminius Parisius *lib. 9. De Resignat. Benef. qu.* 12. *num.* 8. quod quando consensus præstatur in *Camera*, Notarii Cameræ admittant Procuratores etiam præsentium.

XVII. Consensus autem hic exprimendus est in Camera vel Cancellaria, id est coram Notariis Cameræ vel Cancellariæ. Hinc infert Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 8. *qu.* 8. *num.* 31. non sufficere consensum etiam *expressum* si ille consensus fuit præstitus alio in loco, quàm Camerâ vel Cancellariâ.

XVIII. Notat quoque *nu* 28. " non esse validum consensum, qui colligitur ex supplicationis porrectione ad effe»ctum, ut abdicetur jus à Regnante, & satisfiat huic Re»gulæ." Ulterius *num.* 29. infert, " non esse sufficientem; »quoad hunc effectum, consensum qui appellatur *parvus*: »Nam *parva* data & *parvus* consensus datur à Datario & »remanet penes partes.

XIX. Denique monet *num.* 14. post præstitum dictum consensum abdicari jus à Resignante, non autem ante. De quo latiùs agemus *c.* 5. Et *num.* 43. dicit, juxta omnes, hunc esse *formalem* consensum, à quo computatur tempus, de quo in Regula *De Infirmis Resignantibus*, de qua tractamus *c.* 5.

XX. Mandatum seu procuratorium semel legitime, & sine limitatione temporis datum, solo lapso temporis, etiam plurium annorum, de jure communi non expirare aut revocatum præsumitur. Unde refert Flaminius Parisius *lib.* 9. *qu.* 13. resolutum fuisse in Rota Romana, " consen»sum præstitum post quadriennium à die confecti procu»ratorii esse bonum: quia voluntas semper censetur du»rare, donec de mutatione non appareat.

At in Gallia, resignatio vi procuratorii anno elapso factam non valet, ut lege Regia cautum esse testatur Rebuffus loco supra citato *nu.* 18.

XXI. Licet de jure solo temporis lapso non exspiret aut revocatum censeatur procuratorium ad resignandum, nihilominus quia est verum mandatum, etiam communibus regulis mandati subjicitur; & iisdem modis extinguitur.

Unde sicuti de jure mandatum *re integrâ* solvitur & expirat morte Mandantis; ita & procuratorium ad resignandum extingui per mortem Resignantis, communis est omnium opinio; & non obscure probatur in *Clem. ultima De Procuratoribus*: idque etiam procedit, licet ipse Procurator ignoraverit mortem Resignantis: modo tamen ante exhibitam supplicationem Resignans reverà mortuus fuerit, uti rectè notat Flaminius *lib.* 9. *qu.* 24.

XXII. Si tamen vivente Resignante supplicatio resignationis fuerit per Procuratorem exhibita, & signata vivente Resignante, poterit Procurator vi ejusdem mandati post mortem Resignantis præstare consensum in Cancellaria vel Camera pro expeditione litterarum; ut allegatæ Regulæ Cancellariæ satisfiat.

Hanc esse communem opinionem probatam per Alexandrum VI. & Leonem X asserit Flaminius Parisius *lib* 9. *qu.* 24. Procurator enim post mortem Domini, tametsi nova negotia inchoare nequeat, posse tamen consummare, quæ per ipsum inchoata erant ante mortem mandantis, ut vulgò tradunt Jurisconsulti. Hoc eo magis in præsenti casu procedit; cum Resignatario per supplicationem *signatam* videatur *jus acquisitum*; uti advertit Flaminius *num.* 18. Ipsi enim consensus postea præstandus in Camera vel Cancellaria, non tam exigitur ad perfectionem ipsius resignationis, quàm ad expeditionem Litterarum, quæ ad probationem tantum requiruntur, ideoque consensus datus etiam ad *diem signatæ* supplicationis retrotrahitur.

XXIII. Id quoque procedere dicit Flaminius *nu.* 24. etiamsi probaretur, constituentem ante ejus mortem mutasse voluntatem. Nam si illa voluntas *revocata* non fuit »intimata, juxta *Clementinam Unicam De Renunt.* potest »Procurator eo mortuo præstare consensum formulam. " Rationem subjungit *nu.* 26 quia juxta citatam Clementinam non sufficit, revocationem esse factam, sed debet esse, intimata.

XXIV. Cùm enim illusio & variatio in personis Ecclesiasticis maximè sit vitanda, constituitur in citata Clementina, " ut si quis ad cedendum Pontificali, aut alii cuilibet »Dignitati vel Beneficio Procuratorem sponte ac liberè »constituerit, & ipsum ignorantem postmodum duxerit »quomodolibet revocandum, teneat cessio facta per eum, »antequam ad ipsius, vel illius (in cujus manibus cessio fue»rat facienda) *notitiam revocatio* hujusmodi sit *deducta*.

Itaque non sufficit revocatum esse procuratorem, nisi ipsa revocatio sit ad notitiam deducta sive intimata, & ita in praxi receptum esse testatur ibidem, Flaminius *lib.* 9 *qu.* 25. *nu.* 2.

XXV. Sufficit autem, hanc imitationem factam esse vel procuratori, vel ipsi Superiori, in cujus manibus resignatio facienda erat, uti constat ex verbis Clementinæ supra relatis.

Hinc deducitur, intimationem factam in Camera vel Cancellaria sufficere, quando Procurator constitutus est ad renuntiandum coram Pontifice: quia, quæ fiunt in Camera vel Cancellaria, dicuntur fieri in consistorio Papæ: atque ita sæpius resolutum fuisse, sufficere intimare Notariis Cameræ vel Cancellariæ, testatur Flaminius ibidem *q.* 26. qui & ibi exponit, quâ forma revocatio & intimatio revocationis in Curia Romana fieri debeat & soleat.

XXVI. Cæterùm indubitatum est, Resignantem quovis tempore usque ad consummationem actus posse liberè mandatum revocare, ipsiúsque negotii jam inchoati progressum ulteriorem per revocationem mandati sistere.

Hinc concluditur, revocationem Procuratorii, etiam post porrectionem supplicationis, ejúsque signaturam, esse validam eatenus, ut Procurator vi istius mandati non poterit postmodum in Camera vel Cancellaria præstare *formalem* consensum, uti decisum aliquando fuisse refert Flaminius citato *lib.* 9. *qu.* 28.

XXVII. Si quis procuratorium dederit resignandi beneficium ad manus Papæ, non poterit illud resignare coram Ordinario, nisi prius actum revocationis in Curia Romana intimaverit: atque renuntiationem in præjudicium hujusmodi procuratorii factam coram Ordinario esse nullam judicavit aliquando Senatus Tholosanus, quemadmodum testatur Joannes De Selva De Beneficiis *parte* 3. *quæst.* 16. *num.* 14. idque conformiter ad *Cap.* 2. §. *De Postulat. Prælat.* ubi vetatur, postquam postulatio fuit præsentata Papæ, ab ea recedi, ne videatur Papæ illudi.

XXVIII. Eorum, quæ hodie in constituendo, & revocando procuratore ad resignandum, item de præstando consensu, vel ex usu, aut Pontificum, vel aliorum Superiorum auctoritate inducta sunt, pauca, aut nulla in pristinis Canonibus aut libris reperies: indicium ea nonnisi postremis hisce sæculis invaluisse, postquam resignationes & permutationes fraudibus multis & technis permixtis, invaluerunt, atque de Beneficiis pene non secus ac de rebus temporalibus disponi & quodammodo mercari cœptum est. His ut obviaretur, eas cautiones hic adhiberi visum, quas in negotiis civilibus Imperatorum Leges adhiberi volebant.

CAPUT IV.

Quinam Beneficia sua resignare possint?

1 *Hodie omnes possunt resignare Beneficium, nisi expressè prohibeantur.*
2 *Hinc obtinens Parochiale Beneficium potest resignare de jure communi ultimo die anni dati ad suscipiendum Sacerdotium.*
3 *Id tamen non admittitur ex hodierno stylo Curiæ Rom.*
4 *An promovendi ad dignitates queant sua beneficia resignare, quamdiu reipsa promoti non sunt? & Regula Cancellariæ super hoc edita.*
5 *Ratio hujus Regulæ.*
6 *An hæc regula recepta sit in Gallia?*
7 *Pendente judicio criminali potest Beneficium resignari, quamdiu reipsa privatus non est.*
8 *An per sententiam privatus possit resignare pendente appellatione.*
9 *Putant plures id non tantùm in resignatione simplici, sed & in favorem procedere.*
10 *Non apparet generaliter probanda hæc opinio.*
11 *Interdum confertur Beneficium in casum privationis accusati; idque cum clausula irritante provisionem alteri facienda, quæ in Gallia non admittitur.*
12 *Resignatio valet, tametsi aliunde nihil habeat.*
13 *Non admittitur ex stylo Curiæ, si resignans sit sacro Ordine insignitus.*
14 *Unde hic stylus originem habuit.*
15 *Non servatur in Gallia, nec Belgio.*

16 M.

6 *Minor in spiritualibus quando habeatur pro majore?*
7 *Minor qui habetur pro majore potest Beneficium resignare.*
8 *Resignationes Minorum rescissioni non solent esse obnoxiæ.*
19 *Resignari nequeunt iis, sub quorum potestate & cura Minores consistunt.*
20 *Rescinduntur dum eas malis artibus extortas esse apparet.*
21 *Interdum resignationes Minorum sine omni suspicione fraudis fiunt reluctantibus parentibus.*

I. OLim quidem rariùs permittebatur, ut Clerici semel alicui Ecclesiæ adscripti eidem renuntiare possent. At labentibus sæculis, labente sensim disciplinâ, tandem quoque invaluit, ut cuique quodammodo liberum esse credatur, non tantùm à vinculo, quo per Beneficii collationem & institutionem Ecclesiæ fuit alligatus, se omni tempore solvere; sed insuper ipsum Beneficium quasi sibi proprium resignare simpliciter, vel *in favorem alterius*, vel *ex causa permutationis*. Ideòque Flaminius Parisius *lib. 3. De Resignatione Beneficiorum quæstione* 1. quærens qui possunt Beneficia resignare? respondet "Regula est affirmativa, omnes posse resignare eorum Beneficia.

II. Hinc infert *q. 2. num.* 8. quod promotus ad Ecclesiam Parochialem possit resignare *in favorem* Beneficium hoc Parochiale *ultima* die anni dati ad se promoveri faciendum ad ordines sacros; tametsi jam certò constet, ipsum intra annum ad Sacerdotium promoveri non posse; adeòque die sequenti *ipso jure* privandum Beneficio juxta Decretum Concilii Lugdunensis in *Cap.* COMMISSA *De Elect. in* 6. quod privat *ipso jure* possessorem Beneficii Parochialis, si *intra annum*, ad Sacerdotium non sit promotus, de quo latiùs supra *titulo* 19. *c.* 3. Rationem hujus conclusionis allegat *num.* 9. "Quia antequam annus sit *ex toto* elapsus, jus est penes illum, "qui vult renuntiare, ac perfectè.

III. Monet tamen *nu.* 21. "Hodie autem hujusmodi re- "signatio non admitteretur: namque quoties resignatur "Parochialis, stylus obtinuit, ut debeat exprimi, *per quan-* "*tum tempus illam possedit Resignans*, & si tempus est breve; "cessio rejicitur; si autem hoc expresso Papa admittit re- "signationem, nulli dubium est, valere.

Interim ex sententia Flaminii, quæ & communis est Canonistarum, in prædicto casu resignatio, nisi stylus quoad Parochialem specialiter obstaret, admitteretur hoc solo titulo, quod nondum anno *ex toto* elapso, adhuc beneficiatus retineat *jus* in Beneficio.

IV. Eodem titulo promovendi ad quascunque Prælaturas aut Dignitates, quamdiu reipsâ promoti non sunt beneficia sua resignare possent, nisi obstaret Regula Cancellariæ 26. *De Beneficiis vacaturis per promotionem ad Ecclesias & Monasteria*, quæ dicit: "Nec non quæcunque collationes, provisiones, & "dispositiones pro tempore faciendæ de præmissis, & qui- "busvis aliis beneficiis Ecclesiasticis sæcularibus & regula- "ribus, quæ per promovendos vel assumendos ad quascun- "que Prælaturas, inter illarum vacationis, & hujusmodi "promotionis, vel assumptionis tempora simpliciter, vel "ex causâ permutationis ubicunque resignari, vel aliàs di- "mitti contigerit, cum inde secutis pro tempore sint cassæ "& irritæ, nulliúsque roboris vel momenti.

V. Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo *De Mandatis Apostolicis* §. finali notat, hanc Regulam editam esse ad obviandum fraudibus. "Quia ille qui sciebat, se "promovendum ad Episcopatum vel Abbatiam, faciebat "resignationes secretas, vel permutabat cum alio Benefi- "cio etiam minimo. Ideò facta postea promotione Papa erat "illusus, & nihil *poterat* conferre.

VI. Hæc Rebuffus, qui in Praxi Beneficiorum *parte* 3. in additione ad hanc Regulam, observat, quod Papa per eam Regulam videatur quodammodò reservare suæ dispositioni Beneficia illorum, qui sic promoventur. "Unde pota- "rem, (ait) in Francia, quod si iste promovendus coram "Ordinario resignaret beneficia ante promotionem, quod "illa collatio valeret: cùm omnes regulæ sapientes reser- "vationem sint in Regno Franciæ sublatæ

VII. Eodem ex fundamento reus criminis, quod privationem Beneficii meretur, sive ratione cujus reus per sententiam Beneficio privari potest, non impeditur resignare quamdiu per sententiam Beneficio privatus non est quemadmodum post alios citatos ostendit Flaminius Parisius citato *libro* 9. *q.* 16. idque etiam lite sive judicio criminali pendente, tametsi probationes essent receptæ, & in causa conclusum. Quia quamdiu Beneficio non est privatus per sententiam, adhuc remanet verus beneficiatus retinetque titulum beneficii liberum; ac per consequens, nihil obstat, quo minus illum resignare aut permutare queat.

VIII. Quinimò etsi sententia privationis fuerit pronuntiata, si ab ea appellatum sit, posse pendente appellatione renuntiari, pluribus citatis docet Flaminius *nu.* 25. & in facti specie respondit Rebuffus *consil.* 82. Quia per appellationem effectus sententiæ suspenditur, manetque possessor eodem loco, quo fuit ante sententiam.

"Si tamen is, qui nullum jus in Beneficio habuit, condemna- "tus appellavit, & pendente appellatione resignaverit, pla- "cet resignationem *nullius* esse momenti, quasi quæ in frau- "dem facta sit; præsertim si postea appellatio injusta pronun- "tietur. "Ita judicatum refert Ant. Faber *lib.* 1. *tit.* 2. *Def.* 89.

IX. Credit quoque Chokier ad Regulam Cancellariæ *De Annali* aliisque ab eo citati, accusatum de crimine non tantum simpliciter & pure inter manus Ordinarii Beneficium resignare, sive Beneficio cedere posse; sed etiam *in favorem* coram Pontifice, vel ex *causa permutationis* coram Ordinario: "Nam qui renuntiat, jure suo utitur, & ideo nullam "fraudem committit: quippe qui sibi ipsi consulturus, vel "amico vel consanguineo, eidem Beneficio renuntiet, non "ut alteri noceat. "Hæc Chokier ex Guitierres.

X. Imprimis quàm parùm Ministerio Ecclesiastico dignam ideam hæc ratiocinatio imprimat, probare opus non est: sed & illud falsum est, per hanc renuntiationem, fraudem nullam committi. Licet enim tertio alicui injuria non fiat, tamen ipsum judicium inutile redditur, ipsique justitiæ fraus fit: cum fiat manifestè jurisdictionis & auctoritatis judicialis effectum impediat, & vigorem enervet hujusmodi resignatio: atque hoc pacto impunitas criminum quodammodo haberi queat, aut saltem pœnis à Canone decretis criminum rei se subtrahere possint. Quapropter hujusmodi resignationes tanquam in fraudem factas, & subreptitiè impetratas, esse nonnunquam rejiciendas & annullandas dubitandum non videtur; quemadmodum late variis distinctionibus adhibitis ostendit Molinæus ad Regulam *De Infirmis resignantibus n.* 155. & sequentibus

XI. Hactenus dicta de resignatione facienda pendente judicio criminali non procedunt, si Papa Beneficium illud alteri contulerit in casum privationis secuturæ. Solet enim nonnunquam beneficium alicujus de crimine accusati impetrari cum clausula, *ut si accusatus beneficio privandus judicetur, illud cedat impetranti*; additúrque clausula Decreti irritantis, vi cujus collatio sive provisio istius beneficii alteri facta irritatur: & consequenter impeditur renunciatio in favorem alterius pendente judicio. De hac impetratione & clausulis adjici solitis consuli poterunt Flaminius citata quæstione 165. item Rebuffus in Praxi *parte* 3. *tit. De modis quibus beneficia vacant nu.* 52. ubi unà monet cum hæc clausula sapiat reservationem, quæ in Francia sublata est per Concordata, etiam resignationem pendente judicio factam in Gallia sustineri, non obstante illa clausula.

XII. Sicuti quis jus suum alienare non prohibetur eo solo titulo, quod per hanc alienationem ipsum alienantem ad inopiam redigi contingeret, ita nec idcirco quis beneficium suum resignare prohibetur, tametsi Beneficio resignato non habeat unde se alat: modo tamen titulo illius beneficii ad sacros Ordines promotus non fuerit

XIII. Et ita quidem inspecto jure communi. At hodie notorius stylus Curiæ Romanæ habet, ut si Resignans beneficium *sacro* Ordine sit insignitus, in supplica exprimatur clausula: *Aliunde commodè vivere valens*: quæ clausula in litteris provisionis repetitur; respicitque *substantiam gratiæ*, ut notat Flaminius *lib. qu.* 6.

XIV. Stylus hic originem habet ex Constitutione Pii V. quæ incipit, *Quanta* 58. in Bull. Rom. quæ inter alia habet: "Sed nec horum ullus *sacro Ordine* mancipatus, nisi religio- "nem ingressurus, valeat ullo modo beneficium vel officium "Ecclesiasticum resignare, nisi *aliunde* ei sit, quo in vita pos- "sit *commodè* sustentari.

Quamvis hæc Constitutio tantùm de Ordinariis loquatur, & non de resignationibus faciendis in Curia Romana tamen quia ratio, ne Clerici in opprobrium Ordinis mendicare cogantur, etiam in his resignationibus militat, recepta quoque est in Curia, & inde stylus ille inolevit.

XV. Verùm quia hæc prædicta Constitutio Pii V. in Gallia recepta non est, neque prædicta clausula recipitur; sed habetur tanquam styli, ut notat Perardus Gastellus in tractatu de usu & praxi Curiæ Romanæ *pag.* 175. quod eadem ratione dicendum de Belgio: quandoquidem nec hic Constitutio Pii V. usu recepta sit; uti supra capite 2 ex Zypæo notavimus.

XVI. Minorem 25. annis, at majorem 14. in spiritualibus haberi pro majore, communis est Interpretum opinio, fundata in *Cap. fin. De Judiciis in* 6. in verbis: "Si annum "quartum decimum tuæ peregisti ætatis: in Beneficialibus "& aliis causis spiritualibus, nec non & dependentibus ab "eisdem, ac si major 25. annis existeres: ad agendum, & de- "fendendum, per te, vel per Procuratorem, quem ad hoc "constituendum decreveris, admitti debebis.

XVII. Hinc ulterius concludunt Canonistæ, minorem 25. annis, sed majorem 14. posse resignare beneficium, sive simpliciter, sive in favorem vel ex causa permutationis; neque in tali resignatione requiri consensum & auctoritatem Tutorum; uti post alios tradit Flaminius Parisius *Lib.* 3. *q.* 7.

XVIII.

XVIII. Quod si in tali resignatione non reperiantur intervenisse fraudes, aut malæ artes, quibus ad resignandum minor verisimiliter inductus appareat, resignatio illa in tantum valida erit, ut nulli rescissioni, aut restitutioni obnoxia sit; quemadmodum ibidem *nu.* 11. tradit Flaminius; & non semel etiam per Senatum Regium judicatum fuisse testatur Broudæus in notis ad Louetium *Lit. B. n.* 7. dicitque ex Parlamentorum arrestis sat compertum esse, regulariter resignationes factas à minoribus 25. annis validas reputari, præsertim si jam pervenerint ad plenam pubertatem, id est, attigerit 18. aut 20. ætatis annum.

XIX. Monet tamen ibidem Broudæus, extare vetus Arrestum de 18. Junii anno 1554. quo vetatur omnibus Præceptoribus, Pædagogis, aliisque personis habentibus curam, administrationem aut regimen puerorum & scholarium, extorquere, aut acceptare ab ipsis ullas resignationes in eorum favorem directè vel indirectè, sub pœna nullitatis hujusmodi resignationum & provisionum inde secutarum, mulcta arbitraria, aliaque digna punitione. Jussumque est, ut hoc Arrestum in prima Congregatione Universitatis Parisiensis aliisque locis necessariis solemniter publicaretur, ut nulla ignorantia prætendi posset. Hæc ibidem Broudæus, qui & integra arresti illius verba refert.

XX. Si ergo Minores resignaverunt sua beneficia prædictis personis, vel in favorem ipsarum prolium, consanguineorum, vel aliarum personarum per ipsos suppositarum, resignationes illæ invalidæ erunt: uti factæ & in favorem aliorum, quando ex circumstantiis sunt præsumptiones violentæ ac fundatæ resignationes *malis artibus* extortas fuisse; uti pluribus Arrestis declaratum fuisse annotat Broudæus.

Idipsum notavit Antonius Mornacius ad *Legem* 7. *ff. De Minoribus*, ubi postquam retulit, Molinæum notasse, *Capitulum* [illegible] *De Judiciis in* 6. « non servari in Gallia, quantum »ad ejurationes beneficiorum, seu resignationes, ut loqui»mur, judicatumque arrestis Concilii Regii plurimis, resi»gnationes Minorum, licet [illegible] auctoritate parentum vel curatorum, nullas esse, [illegible] subjungit: » »Quod tamen intellige, [illegible] juvenili *dolo* »*que* [illegible] ut beneficio ce»deret. « Deinde refert duo arresta, quibus ob fraudem & dolum hujusmodi resignationes declaratæ fuere nullæ.

XXI. Quod autem nonnunquam resignationes à Minoribus citra consensum parentum, [illegible] re-lictæ nobis fieri possint sine omni [illegible] suspicione fraudis, bene ostendit Broudæus citato *n.* 7. atque [illegible] observans, parentes nequaquam posse cogere filios suos, tametsi adhuc ætatem 25. annorum non attigerint, ut beneficia retineant: dum se nequaquam ad statum Ecclesiasticum vocatos sentiunt.

CAPUT V.

De Regula Cancellariæ De *Infirmis resignantibus.*

1 *Refertur textus regulæ.*
2 *Quis primus auctor.*
3 *Regula hæc ubique recepta.*
4 *Plura successu temporis addita.*
5 *Cœptum dubitari an regula obtineat in resignatione facta* à non infirmo? *& quæ ratio dubitandi.*
6 *Verisimilius est, non esse locum in resignatione facta* à non infirmo.
7 *Exponitur clausula Clementis VII.*
8 *Infirmitas adesse debet, non tempore expediti mandati, sed resignationis.*
9 *Regula loquitur de* infirmitate corporis, *non spiritûs.*
10 *Non sufficit quem esse in periculo mortis, nisi sit* infirmus.
11 *Procedit in correpto morbo contagioso, aut vulnere sauciato.*
12 *Requiritur, ut Resignans de* eadem *infirmitate decesserit.*
13 *In dubio de* eadem *decessisse præsumitur.*
14 *Regula loquitur de 20. diebus naturalibus, & completis.*
15 *Regula obtinet, tametsi Papa interea moreretur.*
16 *Dies computandi à die præstandi consensus.*
17 *Id quoque in Gallia receptum.*
18 *Requiruntur 20. dies non computato die præstiti consensûs, nec die mortis.*
19 *Resignante infra 20. dies decedente, beneficium vacat* per obitum, *ac si nulla resignatio intervenisset.*
20 *Resignatio hujusmodi in Curia facta non inducit reservationem.*
21 *Regula requirit, ut collatio sit facta vigore resignationis.*
22 *Inspectis hodiernis terminis regula* certò *obtinet in resignatione coram Ordinario.*
23 *Edicto Philippi II. videtur hic vetitum recipere novas regulas Cancellariæ sine* Placeto *Principis.*
24 *Edictum non loquitur expressè de Regulis Cancellariæ, quamvis eas comprehendere videatur, & unà referuntur verba Edicti.*
25 *Regula hæc tempore hujus Edicti erat recepta cum omnibus clausulis modernis.*
26 *Concluditur ei locum esse in Belgio in resignationibus coram Ordinario.*
27 *In Gallia aliud obtinere jam pridem visum est Molinæo; & quare?*
28 *Zypæus Molinæi auctoritate deceptus.*
29 *Etiam in Gallia hodie regula in resignatione ex causa permutationis coram Ordinario obtinet.*
30 *Regula non obtinet in resignatione* simplici *facta coram Ordinario.*
31 *Hodie communiter huic regulæ derogatur, quando Resignans absens est.*
32 *Derogatio hæc in Gallia admitti consuevit.*
33 *An etiam admittenda in Belgio?*
34 *Ratio, cur in Gallia potiùs, quàm in Belgio admittenda.*

I. Regula *de viginti* sive *De Infirmis Resignantibus*, quæ est 19. his verbis hodie exprimitur: « Item voluit, »quod si quis in infirmitate constitutus resignave»rit aliquod beneficium, sive simpliciter, sive ex causa per»mutationis, vel aliàs dimiserit, aut illius Commendæ ces»serit, seu ipsius Beneficii unionis dissolutioni consenserit, »etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ, & »postea intra viginti dies à die per ipsum Resignantem »præstandi consensus computandos, de ipsa infirmitate de»cesserit, & ipsum Beneficium quavis auctoritate confera»tur per resignationem sic factam, collatio hujusmodi sit »nulla, ipsumque beneficium nihilominus per obitum cen»seatur vacare.

II. Primus hujus regulæ auctor vulgò creditur Bonifacius VIII. qui sedit sub finem sæculi 13. « At difficile credi»tu est, ait [illegible] tractatu *De stylo & praxi Curiæ Romanæ*, »eam à Bonifacio VIII. inductam fuisse. Quia cum resigna»tiones *in favorem* non innotuerint, nisi post tempora Boni»facii, imo earum usus demum frequentari cœperit mor»tuo Gregorio XI. tempore [illegible] Avenionensis; regula »hæc nequit ab eo fuisse inducta: utpote quæ resignationes »[illegible] concernit. « Hæc ille.

III. [illegible] certius est, eam in Foro & Curia, quotidiano [illegible] receptam esse, ut testatur Flaminius Parisius *De Resignat. benef. Lib.* 12. *in Præfatione n.* 1. Quin & in Gallia anno 14[illegible] recepta, & Registris Curiæ Parlamenti inserta fuit. Similiter & in Belgio illam receptam esse tradunt Zypæus in Jure novo, *tit. De Renunt. n.* 3. adnotatque Van de Velde insignis Jurisconsultus Lovaniensis in notis manuscriptis ad hanc regulam: ut & constat, secundum eam sæpissime fuisse judicatum in Artesia, Flandria, Brabantia, Mechliniæ, & no»vissime in Concilio Privato 10. Martii anni 1639.

IV. Insuper constat, hanc regulam sæpius mutatam fuisse, additionibus & detractionibus clausularum per diversos Pontifices factis; ut in explicatione regulæ observabimus: adeoque mirum non est, si apud Interpretes hujus Regulæ magna reperiatur opinionum diversitas, & confusio: eò quod antiquiores regulam cum antiquis, Recentiores verò cum novis additionibus & restrictionibus interpretati sint.

V. Dicit Regula: *Si quis in infirmitate constitutus.* Ex his verbis tanquam indubitatum conclusere antiquiores hujus Regulæ Interpretes, primum requisitum hujus Regulæ esse, infirmitatem resignantis: id est, huic Regulæ locum non esse, nisi quis infirmus existens resignaverit.

Verum Clemens VII. qui anno 1523. ad Pontificatum est assumptus, huic Regulæ inseruit clausulam: *Etiam vigore supplicationis, dum esset* SANUS, *signatæ*, uti notat Gomesius in præfatione ad hanc regulam, qui & addit: « Quod odio »Cardinalis de Vigh, qui in conclavi ei plurimum obstite»rat, Clementem fecisse, satis compertum est. Nihilomi»nus postremo Paulus III. in suis extraordinariis regulis »Clementem est imitatus. « Hæc ille. Quidquid sit de hoc asserto Gomesii, illud constat, eam clausulam hucusque regulæ manere insertam; atque ob eam additionem dubitare cœpisse hujus Regulæ Interpretes, utrum in resignatione facta *à sano* regula locum non haberet, si modo intra 20. dies juxta terminos regulæ decessisset.

Et quidem Chokier in Commentario ad hanc regulam, putat ob hanc Clementis appendiculam, hodie non requiri, ut Resignans aliquo tempore *infirmus* fuerit, ut huic regulæ locus sit. « Modo post consensum per se, vel per Procu»ratorem præstitum moriatur intra 20. dies, locus erit huic »regulæ; hoc est, Beneficium vacabit per obitum, & non »per resignationem, quamvis ab initio esset sanus. Ita ille, »qui hinc ulteriùs concludit; « Et proinde pro nihilo sunt »diversæ diversorum Doctorum hujus regulæ limitationes, »videlicet de sene aliàs sano; item amente extra tempus de»lirii; item de constituto in periculo mortis tempore tem»pestatis

»pestatis, prælii, contagionis, istæ, inquam, limitationes »planè jam corruunt propter dictam Clementis VII. ap»pendicularem constitutionem. „ Ita Chokier.

VI. At Rebuffus, quamvis referat regulam cum dicta Clementis appendicula, nihilominus inter requisita regulæ, primo loco requirere non dubitat, ut Resignans sit *in infirmitate* constitutus; atque concludit: Ergò si esset »*sanus resignationis* tempore, licet postea fato quodam »moriatur intra viginti dies, nec tamen habebit locum »hæc regula: quia resignans non *in infirmitate constitutus*.

Et sanè si infirmitas Resignantis non exigeretur tempore resignationis, dicere non deberent, etiam moderni Pontifices, *Si quis in infirmitate constitutus resignaverit*; utpotè quæ nimis apertè supponunt, regulam loqui, de resignante *in infirmitate constituto*, uti rectè advertit citatus Vande Velde refutans opinionem Chokier.

VII. Unà notat Vande Velde, quòd Pontifices addendo eam clausulam: *Etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ* voluerint duntaxat declarare, regulæ locum esse, si quis in infirmitate constitutus resignaverit, tametsi hæc resignatio facta fuerit vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ.

Pro quo observandum, per supplicationem non fieri propriè resignationem, sed per consensum Resignantis sive per se, sive per Procuratorem specialiter ad hoc constitutum: quia paria sunt resignare, vel præstare consensum, ait Rebuffus ad hanc Regulam *Glossa* 2. *num.* 3.

Imò uti post Flaminium Parisium rectè advertit Chokier *nu.* 18. » Potest supplica porrigi à quocunque, etiam »sine mandato speciali, & per litteras missivas, licet ad præ»standum consensum Notarii Cameræ vel Cancellariæ il»lum non extenderent, si in de illo constaret per *publicum* »instrumentum.

Si itaque supplicatio pro approbatione resignationis exhibita fuerit, tempore quo resignans adhuc *sanus* erat, postmodum verò resignans in infirmitate constitutus per se, vel specialem Procuratorem consensum præstet, locus erit Regulæ: quia revera censetur resignare in *infirmitate* constitutus; quia *præstando consensum* propriè resignat: tametsi tempore supplicationis signatæ fuerit sanus. Voluerint enim Pontifices, ut sicuti consensus præstitus post signatam supplicationem retrotrahitur ad datam supplicationis; ita quoque ipsa infirmitas, quæ est tempore consensus præstiti retrotrahatur ad eandem datam: censeatúrque in infirmitate constitutus à data supplicationis resignâsse.

VII. Itaque infirmitas requiritur tempore resignationis, non autem tempore quo expeditur mandatum, vel instrumentum mandati ad resignandum: quia revera per tale mandatum, aut instrumentum mandati nondum fit resignatio. „ Quid enim si sanus hoc facit, & instrumentum »penes se servat, vel non levatur, sed manet in matrice No»tarii, donec accedente infirmitate levetur & tradatur »cursori? Locus erit omnino huic regulæ, quæ loquitur de »resignatione factâ vel executâtâ contemplatione infirmi»tatis, „ ait Auctor Analysis ad hanc Regulam *nu.* 128.

IX. Infirmitas, quam exigit regula, intelligi debet modo vulgari de vera corporis infirmitate, à qua quis vulgó dicitur *infirmus*, sive in infirmitate constitutus.

Hinc rectè concluditur, regulam intelligi debere de infirmitate corporis, non autem mentis, uti post Rebuffum rectè notat Auctor Analysis *nu.* 141. „ Nisi esset talis & »tam vehemens mœror, ut ex eo sanitas corporis notabi»liter læderetur: quia tunc concurreret etiam infirmitas cor»poris, & periculum vitæ, alioquin in sola ægritudine, de »qua non speratur mors, non adaptaretur hæc regula. Si »tamen ægritudo mentis alienationem induceret, non per »hanc regulam, sed jure communi corrueret resignatio, & »quidquid inde secutum esset.

X. Eadem ratione nec in *sene* hæc Regula obtinet: quia propriè non dicitur infirmus; uti benè observat Rebuffus *Glossa* 2. *num.* 13. post Gomesium ad hanc Regulam *quæstion.* 7

Similiter Regula non obtinet in adeunte bellum, aut mare: quia licet aliquod periculum mortis immineat, nequaquam tales dicuntur *in infirmitate* constituti; sed sani sunt, & ut tales ab omnibus habentur. Rebuffus *num.* 14.

XI. Imò post Gomesium dicit ibidem Rebuffus, locum non esse huic Regulæ, si quis resignet *peste correptus*: nam Gomesio is dicitur infirmus, qui *jacet in lecto febre correptus*. Ad quam Gomesii opinionem reflectens citatus Auctor Analysis *num.* 126. non immeritò dicit: *Sed prorsus delirat*: „ Quia quanto morbus periculosior est, quantò »major sanitatis & vitæ desperatio, tantò major dicitur in»firmitas, in veris & propriis terminis hujus Regulæ, sive »verba, sive mentem, sive utrumque inspicias.

Deinde concludit idem Auctor: „ Sive igitur Resignans »detineatur morbo quo decumbit, sive non decumbat, sed »sedeat, vel etiam ambulet, si tamen ex eodem morbo, pu»ta vulnere ensis, vel collisione, lapsu, vel apoplexia, seu »gravi catharro, vel carbunculo pestifero laboret, & infra »viginti dies de eodem morbo decedat, locus est huic Re»gulæ.

XII. Non sufficit Resignantem tempore resignationis fuisse in *infirmitate* constitutum; sed insuper requirit Regula, ut de *ipsa infirmitate decesserit*, id est, ex illa infirmitate, in qua tempore resignationis constitutus erat. Unde concludit Rebuffus *Glossa* 9. quod si *fato* quodam moreretur, non haberet locum hæc Regula: ibidem unà notans: »Dicitur tamen mori ex infirmitate, etiamsi febris ratione »illius supervenerit, vel aliud accederit ab ipsa infirmitate, »secùs si extra provenerit. „ Deinde nonnullis interpositis tandem concludit: » ergò relinquitur arbitrio Medi»corum, quando censeatur obiisse mortem ex infirmitate.

XIII. Si tamen dubium sit, præsumitur mortuus ex eodem morbo, vel infirmitate; uti monet Auctor Analysis *nu.* 126. & etiam Rebuffus loco citato, qui consequenter concludit: » quod sufficiat duo probare, primo, Resignan»tem infirmum tempore resignationis, & demum mortu»um intra viginti dies: quia præsumetur mortuus ex ipsa »infirmitate, non si fuerit contrarium probatum.

XIV. Ut Regula obtineat, exigitur, ut de illa infirmitate decesserit intra *viginti* dies. Accipitur autem hîc dies pro die *naturali* viginti quatuor horarum, uti post Rebuffum *Glossa* 9. monet Flaminius Parisius *lib.* 12. *q* 8. unà notans, diem ultimum debere esse *totaliter* completum; ita ut si moriatur ipso die vigesimo, censeatur mori intra 20. dies ad mentem Regulæ: quamvis non attendatur, qua *hora* diei ipsa resignatio facta sit: quia Notarii Cameræ & Cancellariæ horam præstiti consensus seu factæ resignationis annotare non consueverunt.

XV. Observat insuper Rebuffus citatâ *Glossa* 9. quod Regula hæc etiam habebit locum, „ etiamsi admissâ resi»gnatione moreretur Ordinarius intra viginti dies, vel Pa»pa: quia licet per mortem Papæ extinguantur Regulæ, ta»men hæc Lex Regni facta est eo ipso, quod in Parlamen»to fuit recepta & registrata: quæ in tantum fixa manet, ut »nihil officiat mors Papæ.

XVI. A quo tempore dies illi viginti computandi essent, apud antiquos Regulæ hujus Interpretes non exigua fuit difficultas, quam sustulit Julius II. addendo ipsi Regulæ hæc verba: *A die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos*: quæ verba à posterioribus etiam Pontificibus retenta sunt.

XVII. Et quamvis Regula fuerit à Parlamento Parisiensi 20. Novembris 1493. registrata, & pro Lege Regni recepta absque dicta clausula, quæ demum sub initium sequentis sæculi à Julio II. fuit adjecta, nihilominus, uti notat Auctor Analysis merito in usum recepta est: qui *nu.* 10. & 11. de tempore quo dies illi computandi sunt; necnon hujus clausulæ receptione ita loquitur: „ Circa tertium »(hoc est, *ut infra 20. dies decesserit*) notandum quod an»te Julium II. hi viginti dies currere incipiebant statim »a resignatione admissa, sive collatio statim esset facta, sive »dilata, & non prius: unde si constaret de instrumento re»signationis, in Camera, vel Cancellaria Papæ, vel Lega»ti de latere, & constaret suspensam vel dilatam esse ad»missionem (quod minimè solent) si tamen quocunque »casu contingeret differri admissionem, non incipe»rent currere XX. dies (etiam cessante regulâ Julii) nisi à »die admissionis, uti supra probavimus, quidquid scripse»rit Gomes. sed ab adventu Julii, qui die XXVIII. No»vembris 1503. anno 1. hanc Regulam rursus innova»vit & publicavit, eique primus addidit clausulam illam: à »*die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos*: »ex tunc nunquam hoc tempus non cœpit, nec deinceps »currere incipit nisi à die solius resignationis *admissæ*, ve»ræque vacationis per resignationem admissam, imo nec »à die collationis: sed tantùm à die quâ ipsemet resig»nans, personaliter (si præsens sit in Curia) aliàs, per pro»curatorem ad hoc specialiter constitutum, expeditioni »Bullarum consenserit, & juraverit ut mors est, se»cundum Regulam XLIII. Innocent. VIII. Et quamvis »dicta clausula non habeatur in textu hujusmodi Regulæ, »diu ante adventum præfati Julii in usum receptæ, & et»iam in hoc summo Parisiorum Senatu, & in publica mo»numenta relatæ, tamen ita procul dubio observandum, & »judicandum est: cum per hanc clausulam justè additam, »magis obvietur fraudibus, & pleniùs Ordinariorum li»bertati consulatur.

XVIII. Ulterius cùm dicatur *infra* 20. dies *à die per* ipsum resignantem præstandi consensus, infert Rebuffus *Gloss.* 10. *n.* 9. & post eum alii Interpretes, » quòd dies con»sensus non computetur in termino viginti dierum; & hoc »(ait) probatur per dictionem. A quæ separationem & ex»clusionem denotat. Unde si quis resignaret Kalendis »Julii, & vixerit usque ad vigesimum diem, adhuc habebit »locum hæc regula, & censetur per obitum vacare; verùm »si lapsus fuerit dies, valebit resignatio: quippe non com»putabitur hoc tempus de momento ad momentum, sed »tota

„tota dies computatur, ut si quis resignaverit hora 7. Ka„lendarum Julii, tamen die sequenti, illa hora non erunt „lapsi dies viginti: sed requiritur tota dies evoluta.

Refertur in libro cui titulus, *Journal du Palais tomo* 10. *pag.* 426. & sequentibus, quod anno 1680. in magno Parlamento Parisiensi multùm disputatum fuerit, an Regula hæc requirat 20. dies *liberos & plenos* inter diem admissæ resignationis & diem mortis, ita ut nec ipse dies præstiti consensûs, nec dies mortis computetur; tandemque decisum fuerit in Martio anno 1682. tales dies requiri; ubi & opinionis hujus fundamenta videri possunt.

XIX. Dicit Regula, quod si resignans ante elapsos illos viginti dies secundùm tenorem Regulæ decesserit, ipsa collatio sic facta sit *nulla*, ipsúmque Beneficium *per obitum* censeatur vacare: ita scilicet, ut Ordinarii Collatores de illo Beneficio possint providere, quin & Nominati Academici illa acceptare, ac si nullâ resignatione præcedente, *per obitum* possessoris simpliciter vacarent. Rebuffus *Glossa* 12. ibi quoque dicit, vigore hujus regulæ beneficium, non obstante resignatione, ita censeri *per obitum* vacare, ut etiamsi alicui beneficium tantùm deberetur *si per obitum* vacaret, quidem sic vacans deberetur.

XX. Et licet resignatio facta esset in Curia Romana, nequaquam tamen propterea Papæ esset reservatum, sed si resignatio sit nulla vigore hujus Regulæ, poterit libere tanquam *per obitum* vacans ab Ordinariis conferri, & ita *quotidie videmus Leodii, & in Urbe practicari*, ait Chokier *num.* 23.

XXI. Requiritur tamen ad inducendam nullitatem collationis, ut collatio sit facta vigore *resignationis*. Dicit enim regula: *ac ipsum beneficium conferatur* PER RESIGNATIONEM. Unde si intra viginti dies Resignans per sententiam beneficio privaretur, aut Matrimonium iniret, aliove modo beneficium vacaret, collatio esset valida non obstante hac regula: quia non est beneficium collatum tanquam vacans per resignationem.

XXII. Olim anxie disceptatum fuit, an regula hæc concerneret resignationes sive simplices, sive ex causa permutationis factas coram Ordinario: at postquam Paulus III. addidit ipsi regulæ hæc verba, *quavis auctoritate*, quam subsequentes Pontifices quoque retinuerunt, communi pene calculo receptum fuit, regulam etiam in renuntiatione facta coram Ordinario extra Curiam Romanam locum habere; uti post Flaminium Parisium aliosque citatos tradit Chokier *num.* 20. idque in resignatione causa permutationis, sive permittentur beneficia æqualia, sive inæqualia, sive reservatis fructibus, vel pensione, sive non reservatis, uti latius ostendit Flaminius Parisius *lib.* 12. *quæst.* 5.

XXIII. Notat autem Vande Velden citatis observationibus M. S. Hic in Belgio videntur omnes Regulæ Can„cellariæ præsertim quatuor supra scriptæ (nempe regula „*De viginti diebus*, *De publicandis resignationibus*, *De Verisi„militudine*, & *De Idiomate*) ipso usu esse receptæ.

Deinde subjungit: „extat tamen Edictum Philippi II. „Regis de anno 1574. quod etiam vetat mandari executio„ni regulas Cancellariæ Apostolicæ non obtentis litteris „*Placeti* in Concilio Privato, vel Cancellaria Brabantiæ, si „quæ forsan de novo condentur, tendentes in præjudi„cium hujus Reipublicæ, aut alicujus tertii, prout Edictum „illud exprefse subjungit.

XXIV. Verum Edictum istud expressè non meminit regularum Cancellariæ, prout hic auctor innuere videtur: sed generaliter duntaxat de quibuscunque gratiis, indultis, privilegiis sive generalibus sive particularibas, sententiis aut executorialibus datis aut emanatis à Papa ejúsve Legato loquitur: sub qua generalitate comprehendi Regulas Cancellariæ non dubitavit dictus Auctor; nec ratio dubitandi videtur; tam attenta Edicti generalitate, quàm ejusdem scopo.

Cum hoc Edictum hactenus libris Edictorum non sciam insertum; nullum tamen sciatur ad omnia Belgii Concilia, & in publicis monumentis asservari, & quotidiano usu firmiter ad hunc diem observari, ejus verba hic inserere opere pretium judicavi.

Desirans que les affaires Ecclesiastiques soient conduits, maintenus, & reglez selon les anciennes Constitutions, Canons & Concils de la sainte Eglise à l'honneur de Dieu & salut des nos Ames, AVONS *par avis & deliberations de nos principaux Consaux Souverains & Provinciaux depar de çà* ORDONNE STATUE, ET DECLARE, *par forme d'*Edit perpetuel, *Comme Ordonnons, Statuons & Declarons que nulles Bulles, Provisions, ny autres Depêches ou Impetrations de Rome ny de Legats ou Nonces Apostoliques, ou revocations d'aucunes Graces, Indults, Privileges tant generaux que particuliers, ny aussi aucune Sentence, ou Executoriales rendues & decretées hors nosdits Pays de pardeça, tendant directement ou indirectement au præjudice de cette republique oud' aucun tiers particulier, se puissent admettre & sortir effet en jugement oudehors, ny etre mises en execution en iceux nos Pays de pardeça nest que prealablement lesdites Littres Bulles, Sentences & autres Impetrations ayent este veues, visitées, & examinées par Nous en notre Conseil prive ou en notre Conseil de Brabant, & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres Patentes de placet à ce pertinentes*. Id est: Cupientes ut Ecclesiasticæ causæ curentur, protegantur & dirigantur juxta prisca Statuta & Canones Conciliorum Ecclesiæ, ad Dei honorem, animarúmque nostrarum salutem. Ex Concilio & deliberatione Primarii cujúsque & Supremi Senatûs nostri, & Provincialium in ditionibus citerioribus, mandavimus, statuimus & declaravimus in forma Edicti perpetui, prout mandamus, statuimus, & declaramus, nullas Bullas, Provisiones, aliásve litteras, aut gratias Romæ impetratas; sive Legatorum, sive Nuntiorum Apostolicorum; aut quarumcunque gratiarum, Indultorum, Privilegiorum, tam generalium quam particularium suppressiones; nullam insuper sententiam, aut Executoriale mandatum pronuntiata, aut decreta, extra dictas nostras ditiones citeriores, directè aut indirectè tendentia in præjudicium hujus Reipublicæ, aut alicujus tertii, admitti posse, effectúmque suum sortiri in aut extra judicium, nec executioni mandari posse in dictis Regionibus citerioribus, nisi prævie à Nobis in Concilio nostro sanctiori, aut Senatu Brabantiæ, dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, aliæque impetrationes fuerint visæ expensæ, & examinatæ, obtinuerintque Impetrantes Placeti nostri id spectantis litteras patentes.

XXV. Cum igitur regula hæc tempore hujus Edicti extaret cum omnibus modernis clausulis, etiam hac Pauli III. nihilque à tempore promulgati hujus Edicti sciatur huic regulæ additum, non sine fundamento idem auctor in observationibus ad hanc regulam asserit, quod *praxis usúsque Forensis jam pridem eam receperit cum* OMNIBUS *suprascriptis clausulis*.

XXVI. Hinc etiam concludere non dubitat, quod ob dictam clausulam QUAVIS *auctoritate*, „hodie *hic* cesset „disputatio, utrum Regula habeat locum in collatione „*ordinaria*.

Similiter Wamesius noster *Consilio* 257. *num.* 12. *De Præbendis*, postquam dixit, aliquorum, ac signanter Molinæi opinionem esse, hanc regulam non obtinere in resignationibus ex causa permutationis coram Ordinario, subjungit: „Quorum opinio nunc subsistere vix potest, postea quam „posteriores Pontifices ampliando dictam regulam addere „consueverunt hæc verba, *Acceptum Beneficium*, QUAVIS „*auctoritate conferatur*. Ut non sit dubium, quin in Ordi„nariis quoque locum habere censeatur.

XXVII. At in Gallia idem dici non posse apparet: eò quod ibidem hæc regula in Parlamento Parisiensi registrata sit, & pro lege Regni recepta triginta circa annis priusquam hæc verba *quavis auctoritate* à Paulo III. fuerunt addita. Et quidem Molinæus relato textu hujus regulæ sine his verbis, ea ad marginem annotat tanquam à Paulo III. adjecta, una monens: *Hæc additioni usum recepta non est Galliæ*: qui & in Analysi sua ad hanc regulam contendit, eam in resignationibus coram Ordinario non obtinere; eamque opinionem dicit ab an. 1546. invaluisse, & ab eo anno secundum ea, se passim consuluisse fatetur: „& à cæ„teris togati nostri Ordinis (ait) eorúmve majori & sanio„ri parte certatim consuli & responderi vidi; sicque dein„ceps annis sequentibus tandem in hoc Senatu pluribus „classibus congregatis emanavit Arrestum hoc anno „M. D. L. illustrissi. Domino Ægid. Magistri solemniter „pronuntiatum die JOVIS XIV. Augusti, super Parochia „de la Boissiere Diœcesis Andegaven. quæ XIV. Junii „M. D. XLII. per Episcopum Ordinarium collata fuerat ad „resignationem infirmi, qui postea eodem mense, & sic in„fra XX. dies ex eadem infirmitate decessit: unde Episcopus „contulit alii *per obitum*, qui reperiens resignatarium prio„rem in possessione, contra eum agit possessorio coram „Seneschallo Andegavensi, ubi recredentiam obtinet, Re„signatarius appellat: & per Arrestum dictum est malè ju„dicatum, bene appellatum: intimatus *per obitum provisus* „in expensis causæ appellationis condemnatus: & emen„dando judicium, Resignatario diffinitive adjudicatum „plenum possessorium, cum expensis damni, & interesse „causæ principalis.

Hæc illo, qui deinitum ex tenore, tum scopo ipsius Regulæ æquitatem hujus arresti ostendere conatur.

XXVIII. Zypæus *tit. De Renunt. num.* 3. citato Molinæo, simpliciter de hac Regula asserit: „Locum verò tan„tùm habet in collatione Papæ, *non Ordinariorum*: „Deindè subjungit: „Sed an locum habeat in resignationibus ex cau„sa permutationis factis: Papon. *lib.* 3. *Arrest. art.* 2. censet „habere: Molinæus id exactius *nu.* 29. & *seqq.* examinet, sen„titque nec hoc casu Regulam respectu Ordinariorum ob„tinere, quod & magis probatur. „Imprimis, quod de sola Gallia Molinæus, nimis generaliter expressit Zypæus, qui præcipuè pro Belgio Juris Pontificii Analysim scribebat.

XXIX. Adhæc, ipsa opinio Molinæi nec ab ipsis Galliæ Pragmaticis indistinctè recipitur nec hodie in Parlamentis recepta apparet; uti videre est apud Brodæum in notis ad Louë-

Leuetium *lit. I. num.* 5. *& lit. P. num.* 42. & Fevretium *De Abusu lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 8. *&* 9. & alios ibidem citatos; qui varias in hac quæstione Parlamentorum decisiones & Doctorum opiniones referunt.

Quæstio hæc circa annum 1673. incidit & agitata fuit in Senatu Regio Metensi, in qua interveniens Advocatus Regius multis argumentis ostendit, huic Regulæ in resignatione ex *causa permutationis* coram Ordinario locum esse; atque inter alia asserere non dubitavit, Doctores omnes, qui post Molinæum scripserunt, uno consensu hanc opinionem sustinuisse; unà ostendens, hanc Regulam esse favorabilem: ideóq; & meritò in hac resignatione servandam; conformiter ad hanc Advocati Regii conclusionem judicavit Senatus 22. Novembris 1694. Habetur in libro cui titulus *Journal Du Palais* tom. 5. *pag* 169. & sequentibus.

XXX. Quoad simplicem ac puram resignationem factam coram Ordinario, etiam à constituto *in extremis*, eam ex hac Regula impugnari non posse, tametsi intra paucos dies à factâ resignatione Resignans decesserit, fat apud omnes compertum est. Neque contra collationem vigore similis resignationis factam admitti probationem fraudis eo titulo quòd *ab infirmo* facta sit. Aliud esset, si quis alium titulum fraudis probare vellet; puta nundinationem, conventionem, pactionemve secretam inter Resignantem & Ordinarium: cujus probatio recipi deberet: quia, uti post Molinæum ait Broudæus citato *num.* 42. *non licet Episcopo negotiari de Beneficiis.*

XXXI. Hodie communiter & de stylo derogatur huic Regulæ, quando Resignans est *absens* à Curia ait Chokier *num.* 34. ex Gomesio ad hanc Regulam *quæst.* 39. qui tamen dictum suum limitat ad eos qui sunt *extra Italiam.* „In Italia verò (ait) aliquando solet concedi derogatio, „quando locus resignationis distat à Curia, & Beneficia „quæ resignantur non sunt reservata. Si verò sit locus vicinus Urbi, cum majore difficultate conceditur.

Hæc derogatio olim rarissima, invalescere cœpit à tempore Leonis X. qui sub initium sæculi 16. sedit, nam uti notat Gomesius, tempore hujus Pontificis sæpius derogatum fuit huic Regulæ pro pluribus personis, ac sensim in omnibus resignationibus inseri cœpit.

XXXII. Derogationem hanc non tantùm in præjudicium Ordinariorum, sed & Graduatorum in Gallia admitti, & in Parlamentis Regiis non semel decisum, testantur passim Pragmatici Galliæ. Rebuffus ad Concordata *tit. De Collatoribus* §. *Præfatique Ordinarii* verbo, *Vacare*, aliique passim; atque inde infert Gastellus *pag.* 43. per frequentem hanc derogationem, Regulam penè reddi *inutilem:* qui *pag.* 49. allegat verisimilem rationem introductæ hujus derogationis.

XXXIII. An hic in Belgio derogatio ex stylo Curiæ litteris inseri solita vim suam habeat in præjudicium Ordinariorum, & Nominatorum Academicorum, non perinde constat. Sæpius citatus Vande Velde in suis ad hanc Regulam Observationibus quærit: „ Sed quid si Pontifex derogaverit huic Regulæ, utrùm ista derogatio nocebit Nominatio?" Respondet: „ Nequaquam, quia licet derogatio ista faciat primò quidem cessare Regulam, quatenus habet initium à Sua Sanctitate, non tamen quatenùs „hic usu recepta est per modum legis seu consuetudinis „perpetuæ.

Cum anno 1624. petitum esse *Placetum* Regium in Concilio Privato super litteris provisionis Apostolicæ quibus inserta erat clausula derogationis hujus Regulæ, Concilium annuit petitum *Placetum* cum hac expressa clausula: *Sans prejudice des parties, lesquelles se pourront servir de moyens deduits par leurs moyens ou escrits pardevant les juges ordinaires soit au petitoire, soit au possessoir. Bien entendu que si la decision du different se trouve dependre* DU POINT DE LA DEROGATION DE LA REGLE DE 20. DIEBUS *contenuës aux Bulles, lesdits juges n'y resoudront rien sans en donner part à Sa Majesté avec leur avis.* Id est. Sine partium præjudicio, quibus liberum erit adhibere media in responsione aut scriptis suis deducta, Judicibus ordinariis, tum in petitorio, quàm possessorio. Cum hac tamen cautela ut si contestationis decisio penderet A PUNCTO DEROGATIONIS REGULÆ DE XX. DIEBUS in Bulla expressa, dicti Judices nihil statuant nisi suam Majestatem certiorem desuper fecerint, judiciúmque suum opinantes adjunxerint.

Eadem rursus quæstione incidente inter Albertum Du Bois Supplicantem pro *Placeto*, & Carolum Colins Opponentem occasione, similis provisionis Apostolicæ de Præbenda in Ecclesia Collegiata S. Amati Duaci, multúmque coram Concilio Privato esse disceptatum, tandem 19. Junii 1646. litteræ *Placeti* cum eadem clausula datæ fuere. Utrumque Decretum refertur in Registro MS. Archiepiscopatus Mechl. *Cent.* 3. *art.* 19.

Hinc non obscurum est, Judicibus Regiis expeditum haud fuisse, num derogatio Regulæ de 20. diebus hic admittenda; atque hujus quæstionis decisionem tanti momenti existimâsse, ut eam inferioribus tribunalibus non crediderint committendam.

XXXIV. Et sanè, quandoquidem hic in Belgio passim inter Ordinarios & Sedem Apostolicam sit recepta & stabilita divisio mensium; neque ulla in mensibus Ordinariorum admittatur præventio (uti suprà *tit.* 23. *cap.* 7. *num.* 25. notavimus) quæ in Gallia juxta eorum Concordata in usum recepta est, mirum videri non debet, si non æquè facilè hic in Belgio, ac in Gallia derogatio hujus Regulæ in præjudicium Ordinariorum admittatur.

ADDITAMENTUM ad Num. 30.

Regula Cancellariæ De Infirmis resignantibus.

QUod dicitur in Resignatione simplici & purâ, factâ coram Ordinario, Regulæ Cancellariæ *De Infirmis resignantibus* locum non esse, restringendum est ad casum, quo ipse Ordinarius eam Resignationem acceptavit, & nullus, nisi ipsius Ordinarii, interesse vertatur, nullique præjudicium generari potest, quemadmodum etiam judicatum refertur, Regulam non obtinere in Resignatione facta coram Pontifice, & ab eo acceptata, dum alias Collatio pertinet ad Pontificem, & nullius alterius interesse occurrit in Opere, cui Titulus: *Journales des Audiences part.* 1. *lib.* 11. *cap* 162. ubi & *lib.* 4. *cap.* 20. judicatum scribitur in hujusmodi Resignatione, etiam simplici Regulam obtinere, si ex circumstantiis sufficienter probetur, eam Resignationem factam in fraudem Graduatorum, aut Nominatorum Academicorum.

Et hoc etiam est, quod dicit Molinæus, ad Regulam De Infirmis *num.* 86. hanc esse conditam, ut Ordinarius, dum Resignationem coram se Canonicè factam admittit, non posset rursus, vigore hujus Regulæ, idem Beneficium, tanquam per obitum vacans, alteri conferre.

De simili casu verosimiliter actum fuit, in Senatu Parisiensi anno 155[illegible]. de quo *num.* 27.

Plura indicia, ex quibus colligitur, Resignationem factam in fraudem Graduatorum, allegat Molinæus ad hanc Regulam *num.* 110. & seq.

CAPUT VI.

De Regula Cancellariæ, *De publicandis Resignationibus.*

1 *Hæc regula unde originem habuerit.*
2 *Refertur textus regulæ.*
3 *Quæ huic regulæ à Julio III. addita?*
4 *Regula in Gallia recepta sine additione.*
5 *A tempore Gregorii XIII. hæc regula omissa, ob novam hujus Pontificis constitutionem.*
6 *In multis locis dicta Constitutio recepta non est; sed manet Regula.*
7 *Quid in hac regula statuatur?*
8 *Quo in loco publicatio facienda?*
9 *Resignatio censetur* publicata, *quando* palam *innotescit.*
10 *Solemnis & publica missio in possessionem æquivalet publicationi.*
11 *Quomodo in Gallia probanda possessio; & quæ possessio requiratur.*
12 *Præter possessionem* civilem *requiritur publicatio; nec publicatio sine possessione sufficit.*
13 *Intra quod tempus facienda publicatio; & quando hoc tempus currere incipiat?*
14 *Regula locum non habet, si* vivo *resignante capta sit solemniter possessio.*
15 *Ad quid tempus in Regula præfixum?*
16 *Vivo resignante sufficit, ut saltem* intra triennium *accipiatur possessio.*
17 *Resignante mortuo* in possessione *intra tempus à regula præfixum, potest Resignatarius capere possessionem.*
18 *Quid in Gallia in favorem Graduatorum & Patronorum statutum.*
19 *Qua ratione Beneficium resignatum vigore hujus regulæ vacet* per obitum.
20 *Beneficium vacans vi hujus Regulæ per Nominatum Academicum acceptari potest.*
21 *Provisio facta contra hanc regulam est nulla; nec possessio prodest.*
22 *An huic regulæ derogari queat?*
23 *An tempus præfixum prorogari?*

I. EX Regula *De Infirmis Resignantibus* videtur originem accepisse alia Regula Cancellariæ, quæ dicitur *De Publicandis Resignationibus.*

Cum

Cum enim fraudatores viderent sibi liberum non esse, fraudem facere tempore infirmitatis propter Regulam *De Infirmis Resignantibus*; cœperunt infirmitatem & periculum mortis prævenire, faciendo in sanitate resignationes *in favorem*; sed easdem occultando, quamdiu Resignantes viverent, ut ad mortem usque Beneficiis fruerentur: & sic major gliscebat & succedebat fraus, quàm ante dictam Regulam *De Infirmis*: quia nec tempore quidem infirmitatis & mortis detegebatur fraus, sed demum post obitum, & quandoque diu post. Hæc Auctor Analysis ad hanc Regulam *De Publicandis Resignationibus*: qui ibidem pluresfraudes ex secretis & occultatis hisce resignationibus profluentes notavit.

II. His itáque occurrere volens Innocentius VIII. Regulam hanc edidit, refertúrque à Joanne Chokier his verbis, prout ab hoc Pontifice promulgata fuit: „Item idem „D. N. statuit & ordinavit, quod quæcunque Ecclesiastica „Beneficia, sive in Roman. Curia, sive extra, eam resignata (nisi de illis factæ resignationes, si in Romana Curia infra sex menses; si extra dictam Curiam factæ sint, infra „mensem) ex tunc, ubi dicta Beneficia consistunt, publicatæ, & possessio illorum ab eis, quos id contingit, petita „fuerit: si resignantes ista postmodum in eorundem resignatorum possessione decesserint, non per resignationem, „sed per obitum hujusmodi vacare censeantur: collationes „quoque de illis tanquam per resignationem vacantibus „factæ, & inde secutæ, nullius sint roboris, vel momenti,

III. Notat autem Chokier in commentario ad hanc Regulam *num.* 12. quod huic Regulæ addiderit Julius 3. post verba *infra sex menses*, sequentia, *à die datæ supplicationis, non à die præstiti consensus*. Et in fine post verba, *collationes quoque*, addiderit & hæc, *& quævis aliæ dispositiones*.

Regulam cum hisce appendiculis refert Rebuffus in Praxi *parte* 3. scripsit enim post tempora Julii III. qui ad Pontificatum anno 1550. fuit assumptus.

IV. At cum hæc Regula fuerit recepta in Gallia, & registrata in Curia Parlamenti 27. Augusti 1493. & effecta lex regni, ut testatur Rebuffus, ideo tunc illis appendicibus recepta fuit.

V. Notandum autem, hanc regulam à tempore Innocentii VIII. fuisse inter Regulas Cancellariæ, & ubique in viridi observantia usque ad tempora Gregorii XIII. qui anno 1583. Constitutionem evulgavit, quæ incipit, *Humano vix* 85. in Bull. R. quâ novam formam publicationis præscripsit; eámque ubique observari voluit: & ideo ab eo tempore Regula hæc omissa fuit; nec hodie inter regulas Cancellariæ reperitur: atque Flaminius *lib.* 11. *quæst.* 9 eam Constitutionem ubique esse receptam.

VI. Verùm in Gallia receptam non esse formam publicationis in ea præscriptam, notorium est; notantque omnes passim Pragmatici Galli, Regulam Cancellariæ *De publicandis resignationibus* observari, & in Parlamentis Regiis secundùm eam judicari; idque ad eam normam, quæ pro lege regni recepta jam pridem fuit & in Parlamento registrata.

Similiter hic in Belgio non observatur Constitutio Gregorii XIII. sed hæc regula, uti notat Vande Velde in suis observationibus ad hanc regulam: & usus quotidianus evincit.

Dicit quoque Garcias *De Beneficiis parte* 11. *cap.* 3 *num.* 289 „Quoad resignationes & permutationes Ordinariis factas. „ista Constitutio non videtur usu recepta in his partibus („Hispaniæ) saltem in hoc Episcopatu Abulensi.

VII. Quapropter omissâ hac Gregorianâ Constitutione (quam post Flaminium Parisium exponit Chokier in commentario ad hanc regulam) ipsam regulam paucis exponere visum est.

Regula itaque requirit, ut resignationes publicentur: atque resignatarii possessionem petant ab iis, quos id contingit; idque intra *sex menses*, si resignationes sint factæ in *Curia*, & intra *mensem*, si *extra*: aliàs si intra illud tempus publicatæ non sint, nec petita possessio: & resignans in possessione post dictum tempus decesserit, Beneficium non per resignationem sed per obitum vacare censeatur: atque collationes de beneficiis tanquam per resignationem vacantibus factæ, & omnia inde secuta nullius sint roboris vel momenti.

VIII. Publicatio, de qua loquitur regula, debet fieri in loco Beneficii resignati: quod significant verba Regulæ, *ubi dicta Beneficia sita sunt*: ut scilicet hac publicatione innotescat in loco Beneficii, quis sit verus Beneficiatus; sive quis titulum Canonicum beneficii habeat. „Quia (ait Rebuffus *Glossa* 1. ad hanc Regulam) „interest populi agnoscere Pastorem suum, ut ab eo Sacramenta percipiat, non à mercenario, & qui non est Pastor.

IX. Publicatæ autem dicuntur resignationes, quando palam factæ sunt in ipso loco Beneficii, ita ut publicè innotescere queant: quod multis variisque modis etiam pro diversitate Beneficiorum fieri potest; uti notat & exponit Rebuffus *Glossa* 10. monétque Zypæus, formam publicationis in Belgio strictè non servari. „Sufficit enim (ait) „ut *palam* innotescat, nec celetur resignatio, etsi in templo „coram populo in celebritate Missæ aut concionis die fe„stivo non promulgetur.„ In Jure novo *tit. De Renunt. num.* 2.

X. Hinc notat Antonius Faber *lib.* 1. *Codicis tit.* 2. *Definit.* 14. „Satis publicatam (resignationem) videri, si nec vi „nec clam, nec precariò, sed publicè resignatarius missus sit „in Beneficii possessionem. Id enim est (ait) quod vulgò „dici solet, missionem in possessionem publicationi æqui„valere.

Et uti ex auctore Analysis refert Claudius Le Prestre *Centuria* 3. *cap.* 17. „Si possessio non fuerit *momentanea*, „nec per actus *civiles*, sed *reales* & realiter, & *palam* conti„nuatos, ita ut juris possessio novique non solum titularii, „sed effectualis possessoris adventus abierit in *publicam* no„titiam: quia tunc possessio juris & *publicè* continuata, „*publicationi* & formæ hujus regulæ æquipollet; imò præ„ponderat, uti sæpius judicavit Rota, uti refert Gomesius „ad hanc regulam *quæst.* 11.

XI. Refert ibidem Le Prestre per Edictum Henrici II. de anno 1550. *art.* 13. & 14. vetitum esse judicibus, habere rationem provisionum de Beneficiis per resignationem, nisi vigore illarum possessio solemniter capta fuerit, de qua, quoad Beneficia in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, constet per instrumentum signatum à Graffiario sive Notario dictarum Ecclesiarum, in forma & modo, quibus (instrumenta expedire solent, ipsam Provisi receptionem continens: & in casum recusationis, actam publicam istius recusationis.

XII. Quod si tantùm intervenerit possessio momentanea, sive per actus civiles, quam hodie dicimus possessionem *juris*, hæc non sufficiet; sed necessaria quoque erit *publicatio* in loco Beneficii, quemadmodum notat auctor Analysis: qui insuper observat, non sufficere quoque *publicationem* resignationis in loco Beneficii, sive notorium esse, resignationem esse factam, quin & collationem Beneficii in favorem resignatarii subsecutam; sed insuper requiri possessionem. Idipsum notat Antonius Faber loco citato *Defin.* 59. dicitque quod regula duo requirat *conjunctim, & copulativè*, publicationem & missionem in possessionem. Deinde infert: Ergo alterutrum intervenisse non sufficeret. Nisi tamen ipsa *solemnis* in possessionem immissio talis sit, ut publicationi æquivaleat, uti ibi quoque monet Faber.

XIII. Hæc autem publicatio & petitio possessionis debet fieri intra *sex* menses, si resignatio facta sit in Curia, & intra *mensem*, si extra Curiam.

Pro computatione autem mensium non inspicitur tempus consensus præstiti, sed tempus *datæ supplicationis* seu Bullæ; & ita observari, & sæpius judicatum fuisse testatur auctor Analysis *num.* 168. „Quia (ait) hoc favorabile est „Ordinariis, & impetrantibus per obitum possessorum, „quibus hæc regula subvenire & prodesse voluit.

XIV. Alteram conditionem addit regula: *Si Resignantes ista (Beneficia) postmodum in eorundem resignatorum Beneficiorum possessione decesserint*.

„Per hunc textum patet à contrario sumendo, quod si „resignans moriatur ante mensem, vel ante sex menses in „possessione, Beneficium non vacabit per mortem.„ Rebuffus ad hanc regulam.

Unde ex verbis regulæ rectè collegit Antonius Faber loco allegato *Defin.* 60. „ut locum habeat hæc regula di„cendum est, tria conjunctim requiri; ut non sit facta pu„blicatio intra sex menses, ut non sit petita possessio, & ut „resignans decesserit post sex menses in possessione: Ex qui„bus si vel unum desit, non est locus regulæ, & beneficium „per resignationem, non per obitum vacare intelligitur; „tametsi mortuus sit qui resignavit.„ Et ita Senatum Sabaudiæ judicasse testatur.

Idipsum ante Fabrum notaverat Auctor Analysis: qui & *n.* 17. dicit, regulam locum habere, tametsi resignatio publicata non sit, nec possessio petita intra sex menses, aut mensem, si modò ipse resignans post illud tempus in *possessione* mortuus non sit.

XV. Neque enim tempus sex mensium appositum est pro forma publicationis, nec ad eam per se limitandam: sed primo, ut infra illas velut inducias, resignatarius vacet morâ & periculo; etiamsi nulla diligentia per eum facta, resignans moriatur. Secundò ad limitandum pœnam & effectum totius hujus regulæ; ut non habeat locum resignante quandocunque moriente, sed demum si in *possessione* post illud tempus, & ante dictam publicationem decedat.

Hæc auctor ille: qui dein *num.* 18. infert: „Satis est „igitur publicationem, & possessionis petitionem quando„cunque,

»cunque, vivo adhuc eodem resignante, & possessioni in»cumbente, etiam eo infirmo, jamque in extremis labo»rante, dummodò non occultè sed palàm, ita ut publicè »nota facta sit in loco Beneficii, antequam resignans dece»deret. Et ita practicatur, & observatur.

Itaque Resignatario præfigitur tempus *sex* mensium, vel *unius* mensis, ut si intra illud tempus non publicaverit resignationem, & petierit possessionem, periculum subeat post illud tempus carendi effectu suæ resignationis: si nimirum post elapsum tempus, non facta publicatione & petitâ possessione, ipse resignans in *possessione* Beneficii resignati decedat.

XVI. Vivo ergo Resignante nullum tempus regula præfigit resignatario ad publicandam resignationem, aut petendam possessionem; atque ita quoque judicatum anno 1636. refert Le Prestre loco citato; ibi tamen in notis recentioribus per Guillelmum Gueret Advocatum Parlamenti notatur, hodie requiri in Gallia, ut sessio saltem capiatur intra *triennium* vivo resignante, aliàs resignans tanquam triennalis pacificus possessor, quasi novo titulo contra Resignatarium prævaleret.

XVII. Similiter si Resignans moriatur in *possessione* ante lapsum tempus sex mensium vel unius mensis, tunc post mortem Resignantis potest Resignatarius capere possessionem: neque Beneficium vacabit *per obitum*; quia Regula tria requirit, nimirum, ut intra sex menses, aut unum mensem nec publicatio facta sit, nec petita possessio; ac *postmodum*, id est, post lapsum illud tempus resignans in *possessione* moriatur: quod hic non contigit, eò quod non *postmodum*, sed *ante* mortuus sit.

XVIII. In Gallia per Declarationem Regiam in Octobri an. 1646. *art.* 13. ordinatum fuit in favorem Graduatorum & Patronorum Ecclesiasticorum, ut nulla haberetur ratio provisionum factarum in vim resignationis aut permutationis, quæ Graduatis aut Patronis possent præjudicare, nisi mandata ad resignandum aut permutandum sint admissa *ante decessum* Resignantium vel Permutantium; & insuper ante dictum decessum insinuata in Grassariatu Insinuationem. Verba Edicti Regii sunt: *Voulans pareillement pourvoir aux plaintes des Indultaires, Graduez & autres ayans expectatives receuës en France, ensemble des Patrons Ecclesiastiques; defendons que l'on aye aucun égard aux provisions des Collateurs ordinaires & de leurs Vicaires sur resignation, demission ou permutation, en cas que par icelles les Indultaires Graduez, & autres ayans graces expectatives, soint privez de l'effet d'icelles, ou les Patrons de leur droit de presentation, si ces procurations pour resigner ou permuter ne sont admises avant le decez du Resignant ou Permutant, & ne sont insinuées au Greffe des Insinuations avant ledit decez. Ce que voulons étre gardé & observé par nos juges sans y contrevenir, à peine de nullité de leurs jugemens.* Id est: Volentes pariter, ut provideatur querelis eorum, quibus de gratia expectativa, prout in Gallia admittitur, provisum est, sive ratione Indulti, sive ratione gradus; deinde & Patronis Ecclesiarum inhibemus, ne aliquis ullo modo deferat provisioni datæ titulo resignationis, abdicationis, aut permutationis per Collatores Ordinarios aut eorum Vicarios; si contingat per dictas provisiones frustrari effectu gratias expectativas, quas obtinent Indulto donati, Graduati, aut cæteri, aut Patronorum præsentationem impediri, nisi procurationes ad resignandum ante decessum Resignantis aut permutantis admissæ fuerint, & Graphiario Insinuationum ante dictum decessum exhibitæ. Volumúsque per judices nostros id observari, nec secus agi, aliàs in pœnam judicium ipsorum irritum fore.

XIX. Quando autem juxta præscriptum Regulæ, Resignans in Curia Romana intra *sex* menses, vel coram Ordinario intra *mensem* omisit resignationem publicare, vel petere possessionem, & post lapsum illius temporis Resignans moritur in *possessione*, Beneficium *non per resignationem, sed per obitum vacare censetur.* Non quòd ipsa resignatio fuerit nulla: aut quod ipse resignans *lapso* tempore sex mensium habuisset jus aliquod, quasi annullato tunc effectu resignationis; sed eo duntaxat effectu annullatur resignatio vigore hujus Regulæ, ut ob omissam publicationem & possessionem intra tempus præfixum, decessum Resignantis in possessione post illud tempus, « Resignatarius cadat à jure suo, nec »Beneficium censeatur vacare per *resignationem* quoad hunc »effectum: proinde censeatur Beneficium vacare *per obitum* mortuo postea Resignante, ac si nunquam resignasset. « Uti rectè notavit Antonius Faber citata *Defin.* 60. qui & ita refert judicasse Senatum Sabaudiæ.

XX. Hinc infert Vande Velde in suis ad hanc regulam observationibus, Beneficium vigore hujus regulæ ob neglectam publicationem resignationis per Nominatos Academicos tanquam *per obitum* Resignantis vacans posse acceptari: neque dici posse reservatum Sedi Apostolicæ tanquam vacans per resignationem *in Curia:* quandoquidem in Regula expressè dicatur, quòd non per *resignationem*, sed *per obitum* vacare censeatur.

Vult quidem Flaminius *lib.* 2. *quæst.* 8. *n.* 6. Beneficium esse *reservatum*, utpote per resignationem in Curia vacans: sed uti monet Vande Velde, « loquitur Flaminius in termi»nis Constitutionis Gregorii XIII. quæ vult collationem »fieri *caducam*, si resignatio non fuerit publicata, & interim »Beneficium vacare per *resignationem*, ubi Regula nostra non »vult vacare nisi *per obitum.* « Hæc ille, qui monet hanc Constitutionem Gregorii XIII. hic non esse hactenus receptam.

XXI. Non tantùm catenus resignatio perdit suum effectum, ut Beneficium censeatur vacare *per obitum* & non per resignationem; sed insuper addit Regula: *Collationes quoque, & quævis aliæ dispositiones de illis tanquam per resignationem vacantibus factæ, & inde secutæ, nullius sint roboris vel momenti.*

Quare si vi hujusmodi resignationis fuerit capta possessio post mortem Resignantis, non poterit manuteneri in possessione, in qua Resignans mortuus fuerat ante publicatam resignationem: cum hic annulletur & titulus, *& alia inde secuta*, ait Rebuffus *Glossa* 17.

Inde ulteriùs deducit Rebuffus, quòd « Resignatarius »iterum alteri resignaverit, & postea primus resignans, »tunc resolvetur jus tam primi resignaterii, quàm se»cundi.

XXII. Notat quoque Rebuffus Glossa 13. *num.* 18. quòd derogatio hujus non admitteretur in Gallia: quandoquidem recepta est & registrata in Parlamento, & sic effecta jus Gallorum. Idem astruit auctor Analysis *n.* 5. ostenditque, hanc regulam fortiorem & firmiorem meritò reputari, quàm regulam *De Infirmis*; multóque minus conveniens esse, ut huic regulæ derogetur, quàm Regulæ *De Infirmis.* Et ex Ludovico Charonda *lib.* 1. *Resp.* 23. super hac regula dispensare non posse Pontificem, judicatum esse refert Zypæus titulo *De Renuntiat. num.* 2. qui ibidem subdit: « Sed »id hic non admitterem, si de potestate disputetur, sed benè »si de voluntate, ut subreptum esse credatur: adeóque pro»visio cum ea clausula *nulla* esse censeatur, nisi eam circum»stantiæ purgent.

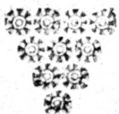
XXIII. Quod de non admittenda derogatione regulæ dixit Rebuffus, idipsum de prorogatione temporis ultra sex menses ad faciendam publicationem vel petendam possessionem asserit *Glossa* 4. atque præter generalem rationem, quòd Regula sit tanquam Lex Regni recepta, addit: »Quia per istas prorogationes nunquam fieret publicatio: »& sic fraudarentur nominati, graduati, & mandatarii, & »daretur materia delinquendi. « Quod ultimum præcipuè urget auctor Analysis loco suprà citato, ut ostendat, derogationem hujus regulæ non esse admittendam.

ADDITAMENTUM ad Num. 14.

Regula Cancellariæ de publicandis Resignationibus.

CErtum est, quòd Regulæ Cancellariæ *De publicandis Resignationibus* non sit satisfactum, si infra tempus præfixum fuerit petita possessio, si publicatio non fuerit facta, & Resignans ultra tempus fuerit mortuus in possessione Beneficii, uti verba in textu relata innuere videntur, sed sufficit ad effectum hujus Regulæ, ut publicatio Resignationis debito modo, prout in textu eam faciendam notavi, non fuerit facta; & Resignans in possessione Beneficii post tempus elapsum decesserit, uti & contra Gomesium notavit & probavit Molinæus ad hanc Regulam *n.* 12. probatque *num.* 13. eos, qui eo modo Regulam interpretati sunt, sensum apertum, propriamque verborum significationem hujus Regulæ, ridicula Sophisticatione pervertere, ac tandem rejecta hac tortuosa interpretatione, per quam ipsa Regula inutilis redderetur, obvium & verum ac genuinum hujus Regulæ sensum expressit, nimirum sufficere, ut hæc Regula obtineat & vi hujus Regulæ Beneficium censeatur vacare *per obitum*, quod publicatio Resignationis ritè facta non fuerit intra tempus præfixum, & Resignans post illud tempus in possessione Beneficii mortuus fuerit.

Et sanè cùm unicus scopus hujus Regulæ sit, occurrere & modum ponere fraudulentis & simulatis Beneficiorum Resignationibus, etiam indubiè intendit, ut Resignans reipsa, se verè ac sincerè, & non simulatè, Beneficium resignatum dimisisse per realem dimissionem possessionis ejusdem Beneficii palam ostendat, ut proinde ambigi non possit quin hic sit verus ac genuinus Regulæ sensus.

CAPUT

CAPUT VII.

Quando Resignans à Resignatione resilire; vel ad Beneficium resignatum regredi possit?

1 *Resignatio ante admissionem Superioris perfecta non est.*
2 *Nullam vacationem inducit.*
3 *Resignatio facta coram Notario non est perfecta resignatio; & quis hic à Notariis error committatur?*
4 *Resignationes in favorem & ex causa* permutationis *suspenduntur à conditione.*
5 *Jus plenum remanet penes Resignantem usque ad impletam conditionem.*
6 *Nec à Resignante abdicatur, quousque beneficium sit Resignatario acquisitum.*
7 *Ante acceptationem Resignatarii & captam possessionem manet Resignans in possessione.*
8 *Spoliatus possessione Resignans esset restituendus.*
9 *Non tenetur Permutans possessionem dimittere, antequam Compermutans Beneficium acceptet.*
10 *Manet in pristina possessione & in omnibus juribus.*
11 *Admissa resignatione non potest Resignans à tertio turbari.*
12 *Resignans potest pœnitere ante admissionem Superioris.*
13 *Etiam resignatione à Pontifice admissa, adhuc recedi poterit, quamdiu consensus formalis non est præstitus.*
14 *Permutatio non censetur perfecta, nisi uterque alterius beneficium sit assecutus.*
15 *Uno permutantium præmoriente, ex neutra parte censetur facta resignatio.*
16 *Etiamsi ab una parte facta sit Beneficii permutati collatio.*
17 *Aliquando tamen fallit.*
18 *Beneficio permutato evicto rescinditur permutatio.*
19 *An eo [illegible], ut Resignans ad suum Beneficium redire queat?*
20 *Huic [illegible]*
21 *Continetur in [illegible] Litteris Regiis.*
22 *Sine [illegible] ad beneficium, cujus possessionem [illegible] adeptus.*
23 *Regressus ex causa non impleta permutationis nec hodie damnatus.*
24 *Multa in[illegible] circa beneficiorum resignationes, quibus circumspectè utendum.*

I. BEneficiorum resignationes faciendas, & probandas esse coram Superioribus, vel saltem Ordinariis Collatoribus, suprà [illegible] ostensum est.

Hinc communiter concludunt Canonistæ renuntiationem vel resignationem non esse perfectam, quamdiu à Superiore admissa non est.

Ex quo ulterius inferunt, quod antequam resignatio sit præsentata Superiori, & ab eo admissa, semper possit revocari; neque ipsa Superioris admissio retrotrahi possit, aut valere *ut ex tunc*, sed tantum *ut ex nunc*: ita ut interim nihil actum censeatur.

II. Imo communis & recepta est Doctorum conclusio, uti notat Auctor Analysis ad Regulam *De Infirmis num.* 7. „quod resignatio non admissa nullam vacationem inducat, „nec *possessionis* quidem, nisi (quantum ad possessionem) „fiat animo ex tunc (sine alia Superioris admissione, vel „authoritate) possessionem abdicandi, & de facto illam „deserendo.

III. Idem auctor ibidem *num.* 4. reflectit: «Ex eo, quòd „stylus quorumdam imperitorum Tabellionum sic habeat, „Titius personaliter comparens *resignavit*, prout de facto „*resignat* in mei præsentia, & tales ad hoc constituit procu„ratores, &c. putant & argumentur vulgares, statim resi„gnationem esse factam, quod est falsum (ait) quia nemo „seipsum destituere potest, nec Tabellio quidem, qui non „habet hanc potestatem, nec hoc intendit. Tum sequere„tur, quod beneficium non vacaret in Curia, sed in parti„bus, ubi confectum est instrumentum, etiamsi postea de„ferretur Romam, & ibi rursus resignaretur, quia non im„pediret ibi vacare, & sic non in Curia, cùm jam vacasset, „& sic in partibus.

IV. Hactenus dicta indubiè magis militant in resignatione *in favorem* aut ex *causa permutationis* (quales sunt hodie pleræque resignationes) quàm in resignatione pura & absoluta, quæ renuntiatio seu dimissio vocari consuevit.

Resignatio enim *in favorem*, vel ex *causa permutationis*, non est propriè dicta Beneficii dimissio, sive ipse resignans non intendit *absolutè* & simpliciter se beneficio exuere, vel Beneficium à se dimittere; quemadmodum in renuntiatione simplici sed tantùm Superiori exponit, separatum, Beneficium dimittere, si placeat, hanc determinatam personam in successorem dare; vel de uno ad alium locum, in casu permutationis compermutantes transferre, sive in mutua Beneficia surrogare.

Inde habentur hujusmodi resignationes quasi *conditionales*, sive suspensivæ à conditione hac, si modo beneficium detur juxta terminos resignationis: uti latè ostendit Flaminius *De Resignat. Beneficiorum lib.* 1. *quæst.* 2.

V. Cùm igitur hujusmodi resignationes dependeant à conditione, consequenter nec resignans à se abdicare censetur jus nisi adimpleta conditione: atque interim jus remanet apud resignantem; quin & possessio; & actio spolii ei competit, uti post alios citatos tradit Flaminius loco citato *quæst.* 3. *n.* 10. additque *n.* 11. «Est communis omnium „Doctorum resolutio, ut ante conditionem vel modum im„pletum, beneficium maneat resignanti.

VI. Ulterius cùm conditio resignationis *in favorem* sit, ut beneficium conferatur certæ personæ per resignantem designatæ, rectè colligitur, « non abdicare jus à resignante, „nisi Beneficiorum resignatum acquiratur Resignatario, „in cujus favorem fuit facta cessio. « Ita Flaminius ibidem *num.* 47.

Rationem subjicit *num.* 48. « Namque semper videtur „facta cum hac conditione resignatio, dummodo benefi„cium quæratur resignatario... Et hoc intelligitur, licet non „exprimatur: quia mens resignantis est, ut non alius, quàm „resignatarius consequatur Beneficium.

Deinde ex eadem ratione adjungit: «Ita & in renuntia„tione facta causa permutationis jus non abdicatur, si non „sequatur permutatio, & fiat hinc inde collatio.

VII. Ulterius rectè concludit *n.* 56. quod licet sit admissa renuntiatio *in favorem* personæ designatæ si tamen hæc persona fuerit absens, non abdicetur jus à resignante, antequam acceptet ille resignatarius. Consequenter mortuo resignatario ante acceptationem, resignans remanet in possessione, ac si nulla resignatio intervenisset.

Imo concludit item Flaminius *quæst.* 7. *n.* 9. « posse resi„gnantem incumbere possessioni, & omnia pertinentia ra„tione illius beneficii resignati exercere & gerere, donec „Resignatarius *capiat possessionem.*

VIII. Idipsum late probat Joannes Chokier in tractatu de *Permutatione Benef. parte* 3. *cap.* 32. « nam ante acquisitio„nem seu apprehensionem Resignatarii seu Compermutan„tis resignans seu permutans dicitur adhuc possidere & „utique justum colorem habere: imo si illa possessione spolia„retur, veniet restituendus: quia resignans *in favorem* cer„tæ personæ, qualis est is, qui permutat, *conditionaliter* vide„tur resignare, videlicet, dummodo Beneficium sibi quæra„tur: & si hæc conditio non impleatur, permutatio non „censetur facta: & proinde jus, quod Resignatario seu „Compermutanti non quæritur, non aufertur à Resignan„te: ergo nec *possessione*, nec titulo, nisi ut Resignatario quæ„situm, spoliatur resignans, & per consequens nec fructibus, „qui sunt sequela possessionis.

IX. Hæc ille, qui ibidem *num.* 5. dicit: « Non tenetur „autem Compermutans possessionem Beneficii permutati „dimittere, donec & quousque Compermutans acceptet, „*cap.* SI TIBI ABSENTI & *De Præbendis*. Nam posses„sio demum transit à resignante ex causa permutationis „in Compermutantem, si reipsa sequatur permutatio: „quia si non sequatur, nec sortiretur effectum, videtur „resolvi possessio, ipso jure in resignantem ex causa per„mutationis, atque ita resolvisse Senatum Parisiensem „refert Joannes Lucius *lib.* 2. *placitorum Curiæ tit.* 4. *placito* 7. „ubi scribit, resignanti in favorem alterius beneficium, „si ille repudiaverit, jus pristinum remanere; imò in „casu illius placiti datum & concessum est eidem resi„gnanti interdictum *uti possidetis* contra collegas, qui ipsi „consueta munia obire volenti aditum ad illa includere „voluerunt.

X. Testatur quoque Claudius Le Prestre *Centuria* 1. *cap.* 87. judicatum 23. *Jan.* 1549. quod si Resignatarius non cœperit possessionem beneficii resignati, resignantem non amisisse possessionem; neque ad ulla novæ possessionis jura teneri. Idipsum sæpius judicatum dicit Broudæus ad Loveum *lit. B. n.* 13.

XI. Refert quoque Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 55. quod Resignans *in favorem* etiam post admissam resignationem restitui debeat contra tertium, qui eum in possessione turbasset: « quia quod ad eum pertinet, „ad cujus favorem & commodum non resignavit, nec vide„tur resignasse, licet jam resignatio in alterius favorem ad„missa sit.

XII. Resignationem aut renuntiationem perfici demum per admissionem sive approbationem Superioris vel Ordinarii suprà notavimus; ideóque ante hanc secutam admissionem, potiùs propositio resignationis, vel declaratio voluntatis resignandi dicitur, quàm vera resignatio aut renuntiatio, qua hactenus nec Beneficio exuitur resignans, nec ulli resignatario aut alteri jus aliquod quæsitum est.

Unde concluditur, " quod si quis proponat resignare, "etiamsi hoc redigat in scriptis, vel constituat procurato- "rem ad renuntiandum, potest pœnitere, ex quo non fuit "adhuc admissa renuntiatio à Superiore: nam res adhuc "dicitur integra." Ita Flaminius *lib. 1. De Resignat. Benef. quæst. 12. num. 6.*

Imò etiamsi renuntiatio vel resignatio fuerit Superiori præsentata, si tamen non admiserit, poterit resignans pœnitere, & in Beneficio remanere. Flaminius ibidem *n.* 12.

XII. Ulterius si resignatio fiat coram Pontifice, poterit Resignans pœnitere, non tantùm si supplicatio fuerit Papæ præsentata, sed etiam per ipsum admissa, & signata per *Fiat ut petitur*; idque quamdiu consensus præstitus non fuerit in Camera vel Cancellaria juxta Regulam Cancellariæ 44. *De Consensu in Resignationibus*: de qua suprà *cap.* 3. assèritque Joannes Chokier in Commentario ad hanc Regulam *num.* 24. hoc quoque procedere, etiamsi supplicatio signata & *datata* fuerit, etiam post *parvam* datam, & præstitum *parvum* consensum intimando in Curia, vel Cancellaria dictam revocationem, quod latius deducit per plures conclusiones Flaminius Parisius citata *quæst.* 12. ubi *n.* 39. monet. " Quamvis consensus præstitus in Camera vel Cancel- "laria retrotrahatur ad diem *Datæ*, tamen non posse retro- "trahi, quando ante consensum supervenit pœnitentia, & "sic extrema non sunt habilia.

Idem, quod in resignationibus *in favorem* obtinet, etiam in permutationibus locum habet, ait Chokier *n.* 27.

Ratio ob quam post resignationem à pontifice signatam, & à Datario datatam & registratam admittatur pœnitentia & revocatio resignationis usque ad datum consensum formalem in Camera vel Cancellaria, facilè intelligi poterit ex iis quæ *c.* 3. de consensu illo dicta fuere.

XIV. In permutatione non tantùm intervenit tacita resignatio *in favorem* seu conditionalis; sed insuper quæ jam reciproca beneficiorum hinc inde resignatio; seu potius tacita conditio, quod alter in alterius Beneficium succedet? adeo ut Beneficiorum permutationes nonnihil de contractu innominato, quem Jurisconsulti vocant *Do ut des* participare videantur & hoc titulo odiosæ sint admodum, & de Simonia admodum suspectæ; & à Canonibus vix toleratæ. Hinc equidem invaluit, permutationem non censeri completam, quoadusque alter alterius Beneficium fuerit assecutus.

XV. Unde ex Molinæo in Analysi ad Regulam *De Publicandis Resignat. n.* 141. refert Brouïdæus ad Louëtium *Litt. B. num.* 13. Si permutatio non sequitur, quod est, utroque, vel altero præmoriente, apparet neutrobique resignatum esse, & sic jure communi vacare per obitum.

Rationem præmiserat Molinæus: " Quia hujusmodi re- "signatio *conditionalis* est, prout conditionaliter fit, & ad- "mittitur eo ipso, quod ex causa certæ futuræ permutatio- "nis, & non aliàs.

XVI. Addit quoque idem Molinæus, quòd quando collatio facta est ab una parte tantùm, tunc altero præmoriente hæc collatio ut minus resolvatur; ipseque Permutans, tanquam permutatione ab utraque parte non perfecta, ad suum beneficium possit redire. " Collatio enim (ait) ex hac "causa uni partium facta, conditionalis est, saltem condti- "one *resolutoria*, etiam jure communi. Resignatio enim seu "vacatio à qua incipit, conditionalis est: ergo collatio quæ "super ea fundatur, eadem conditione laborat.

XVII. Id tamen non procedit, si ex circumstantiis sufficienter appareat, quod alter Compermutantium non curaverit de Beneficio compermutato obtinendo; ut puta si permutatio Beneficii notabilis facta sit cum Beneficio admodum tenui & nullius penè considerationis: ita ut tota permutatio unicè inita intelligatur, ut beneficium illud notabile in Compermutantem transferretur: adeoque translatione illa facta, ipsa permutatio ex mente & intentione Permutantium perfecta & absoluta censeri debeat.

XVIII. Conditio autem resolutoria quæ inest collationi factæ vi permutationis, non tantùm operatur si ab initio non sequatur effectus permutationis; sed etiam jam factâ utrimque collatione, & adepta possessione, perdurat conditio illa: quia implementum permutationis ab utraque parte sequi debet, & manere cum effectu.

Unde si hinc inde factâ collatione, & adeptâ possessione, Beneficium unum evincatur ex defectu juris permutantis, conditio resolutiva eatenus operabitur, ut alter permutantium possit rursus ad suum Beneficium redire, tanquam permutatione ex parte altera non impletâ, & conditione resolutiva eveniente. Nec enim aliter, aut aliàs Beneficium suum dimisisse seu resignasse censetur, nisi ut cum effectu & permanenter beneficium compermutantis obtineret.

XIX. Altercatio jam pridem fuit inter Doctores, an simili casu resignans seu permutans rediret ad suum beneficium alteri collatum sine *nova* collatione sive provisione: quam quæstionem latè discutit Joannes de Selva *De Beneficiis quæst.* 27. resolvitque *novâ* collatione opus esse; quam opinionem nonnulli Canonistæ inspecta juris ratione veriorem crediderunt. Contrariam vero multis contra De Selva propugnat Boëtius Epo apud Divicenses quondam SS. Canonum Antecessor Primarius in tractatu de Saturnino permutationis beneficialis jure *nu.* 308 & sequentibus, quam opinionem praxis passim recipit, ut testatur Rebuffus tractatu *De Pacificis possessoribus*: relatâ enim opinione Joannis De Selva requirentis *novam* collationem, quam & de jure veriorem existimat, subdit *n.* 166. " Quamvis de consuetu- "dine Regni Franciæ non requiratur nova collatio, quæ "consuetudo multis fuit probata arrestis, & hoc anno 1525. "die 2. Maji & etiam an. 1539. in vigilia Assumptionis Beatæ "Mariæ pro magistro Bricon in causa unius præbendæ Ec- "clesiæ Matisconens. permutatæ cum una Ecclesia Parochia- "li, quæ præbenda fuit evicta per magistrum Franciscum "de Borges per Regem nominatum." Similiter tradit Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 53. " Resigna- "tione mutuâ Beneficiorum inter duos facta, si alter ex re- "signantibus in Beneficii novi possessione aut adipiscenda "aut retinenda controversiam patiatur, pristinam permu- "tati possessionem, quam per resignationem amiserat, re- "cuperare potest, nec nova indiget provisione. *Sic à Senatu* "aliàs pronuntiatum fuisse relatum est.

XX. Idipsum ex Molinæo ad Regulam *De Publicandis Resignat. num.* 147. tradit Louëtius *Litt. B. num.* 13. Verba Molinæi sunt: " Passus evictionem redit ad antiquum Be- "neficium, titulum & possessionem *sine nova collatione*, sed "ex veteri jure. Et ita apud nos (ait) etiam solo judice sæ- "culari adito practicamus, ut *quatenus evincitur*, etiam tam "in petitorio, quàm in possessorio... Idque non solum con- "tra ipsum Compermutantem, sed etiam contra quemvis "in veteri beneficio successorem. Et ità notoriè practica- "mus in hoc Regno.

XXI. Quod hic asserit Molinæus etiam solo judice *sæculari* adito posse Permutantem redire ad suum beneficium, testatur quoque Rebuffus *De Pacificis possess. num.* 186. expresse notandum monens, quod " evicto Beneficio pos- "sum impetrare litteras *Regias*, ut liceat mihi redire ad me- "um beneficium, & hoc (ait) conceditur, ut fuit pronuntia- "tum anno 1539. in Vigilia Assumptionis. Sed si aliquis "impetrat litteras *Regias* ad annullandam permutationem, "quas dirigit judicibus *laicis*, repellendum esse censuit "idem Senatus anno 1522. die 7. Septembris.

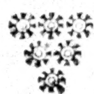
XXII. Tametsi non videatur opus *nova* collatione evicto beneficio permutato ob conditionem resolutoriam, quæ ipsi permutationi inesse censetur, nihilominus, ut quis beneficii sui realem possessionem recuperare queat, judicis auctoritas necessaria est; præsertim cum aliis jam est in possessione ejusdem beneficii, quem è sua possessione propria auctoritate deturbare non potest: sed judicis auctoritate opus est, quemadmodum notavit Rebuffus loco citato *n.* 183. & Chokier ad Regulam Cancellariæ 4. *De Consulta ponenda in litteris permutationum Beneficiorum*, quæ hodie est 40. eaque cavetur: " Et si ex causa permutationis "resignationes fiant ponatur clausula, quòd neutri Permu- "tantium jus acquiratur, nisi quilibet ipsorum jus habue- "rit in Beneficio per ipsum acquisito.

XXIII. Hic regressus ad beneficium resignatum ex causa non *impletæ permutationis*, nequaquam comprehenditur sub regressibus quos nemini, etiam de consensu, ad Beneficium Ecclesiasticum cujuscumque qualitatis concedi præcipit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 7. *De Reformatione*.

Illi enim regressus hæreditariam quandam in Ecclesiastica beneficia successionem aperte fovebant; dum nimirum Resignantes beneficia sibi expresse reservabant regressum ad beneficia resignata præmoriente ipso resignatario, sæpius etiam, vita resignantium durante Reservatis omnibus proventibus beneficiorum resignatorum: quare jam pridem per Parlamenta Regia, tanquam fraudulenti, & specium hæreditariæ successionis non obscure præferentes rejecti fuere uti videre est in probatione libertatum Ecclesiæ Gall. *cap.* 36. *n.* 25. *&* 26.

At regressus ex capite non impletæ permutationis, aut evicti beneficii, nullam hujusmodi successionis speciem præfert, neque ullam fraudem; sed tantùm contingit, ut resignans beneficium non privetur suo beneficio contra leges permutationis; quæ dictant, beneficium resignatum non dimitti, nisi re ipsa utrimque permutatio suum plenarium effectum sortiatur; & ipse resignans suo beneficio non exuatur, nisi ea conditione, si alterius consequatur, & re ipsa obtineat, aut saltem per ipsum stet quo minus obtineat.

XXIV. Quæ tum hoc capite, tum præcedentibus juxta modernam praxim notata sunt, satis probant, quàm plurima hodie invaluisse, quæ pristinam Patrum disciplinam parum redolent; imò potius profanum modum de beneficiis disponendi exprimunt: ut proinde admodum circumspectus esse debeat, qui his uti intendit: si omnem in sacris Ministeriis profanationem evitare, nihilque contra Ecclesiæ spiritum admittere velit.

TITU-

TITULUS XXVIII.
De Pensionibus Ecclesiasticis.

CAPUT I.

Quæ natura Pensionum; & quid de iis in Synodo Tridentina actum?

1 *Pensionum naturam rectè expressit Concilium* Delectorum Prælatorum *sub Paulo III. & quod illud Concilium?*
2 *Referuntur verba Concilii.*
3 *Quandonam ex sententia Concilii Papa possit annuere pensionem.*
4 *Abusus in dandis pensionibus.*
5 *Descriptio pensionis hic tradita conformis pensionibus jam pridem ab Ecclesia probatis.*
6 *Primum exemplum pensionis ex Synodo Calchedonensi.*
7 *Secundum exemplum ab eadem Synodo probatum.*
8 *Tertium ex illa Synodo desumptum.*
9 *Nonnulla pensionis exempla ex S. Gregorio.*
10 *Hæ pensiones planè conformes descriptioni à Concilio* Delectorum *Prælatorum traditæ.*
11 *Pristinus pensionum usus nulli displicuit; at in abusum degeneratus pluribus meritò displicuit.*
12 *In Synodo Tridentina à nonnullis dictum usum pensionum esse reformandum.*
13 *Oratoribus Regis Galliæ ad Synodum Tridentinam injunctum, ut postularetur à Synodo statuendum, ne amplius ex causa* resignationis, *vel litigii pensio constitueretur.*
14 *Nomine Regis Galliæ petita abolitio pensionum.*
15 *Pontifex non judicavit pensionum usum* totaliter *tenendum; sed eas ceu quasdam* eleëmosynas *subinde annui posse.*
16 *Quare nonnulli Concilii Patres omnem* pensionum *usum tollendum judicarent.*
17 *Oratores Regis Galliæ expostulantes contra usum pensionum ostenderunt, se tantum earum abusum carpere.*
18 *Expostulatio eorundem contra Decretum Synodi, quo pensionum usus probari videbatur.*
19 *Primùm ut Decretum fuit propositum, multi reclamârunt.*
20 *Quomodo tandem Decretum reformatum & admissum, & quod de eo Patrum judicium?*
21 *Nota huic Decreto ab Oratoribus Regis Galliæ apposita.*
22 *Protestatio Cardinalis Lotharingiæ super hoc, aliisque Decretis in Synodo Tridentina evulgatis.*
23 *Synodus Tridentina usum pensionum nec* positivè *probavit, nec totaliter improbavit.*
24 *Pontifex Synodo per Legatos præsidens, pensiones esse quasdam* eleëmosynas *dixit.*
25 *Sanctus Carolus fortiter se introductioni pensionum opposuit, conformiter ad mentem Synodi Tridentinæ.*
26 *Usum tamen totaliter non improbavit; sed eandem de iis ideam expressit, quam Concilium* Delectorum Prælatorum *expresserat.*

I. VErissimam ac planissimam Pensionum Ecclesiasticarum descriptionem exhibuit sub initium præteriti sæculi Concilium Romanum sub Paulo III. quod communiter vocatur, *Concilium Delectorum Prælatorum sub Paulo III.* extatque in antiqua Collectione Conciliorum Crabbiana; atque deinceps frequenter recusum, & à viris doctissimis summopere laudatum; ejusque meminit Joannes Cochlæus in libro de Actis & scriptis Lutheri ad annum 1539. ubi hæc de illo Concilio inter cætera scribit: « Evulgatum fuit, in»scio Pontifice, *egregium* quoddam consilium de reforman»da Ecclesia, & emendandis Romanæ Curiæ abusibus, à »septem (credo legendum *novem*) doctissimis ac integerri»mis viris ipsi Pontifici in secreto datum: nempe a Card. »Contareno, Card. Theatino, Card. Sadoleto, Card. Polo »Anglico: Archiepiscopis Salernitano & Brundusino, Epi»scopo Veronensi, Abbate S. Georgii Veneto, & à F. Thoma Magistro sacri Palatii. » Hæc ille, qui paulò infra vocat, *hoc pium ac salutare optimorum virorum Concilium.*

II. In hoc Concilio Doctissimi illi ac integerrimi viri pensionum naturam ac rectum usum his verbis expresserunt. « Alius abusus, cùm beneficia conferuntur, seu cum »ceduntur aliis, irrepsit, in constituendis super eorum fru»ctibus pensionibus; imò quandoque cedens beneficio om»nes sibi fructus reservat. Qua in re illud est animadver»tendum, nulla alia de causa, nulloque alio jure Pensiones »constitui posse, nisi ut quasdam eleëmosynas, quæ in pios »usus & indigentibus concedi debent.

Fundamentum sui asserti dein subjiciunt: « Nam reditus »sunt annexi beneficio ut corpus animo: ideo sua natura »pertinent ad eum, qui beneficium habet, ut possit ex eis »vivere honestè pro suo ordine, simúlque queat sustinere »impensas pro divino cultu, & templi sacrarúmque ædium »reparatione, & quod reliquum est, impendat in pios usus; »hæc est enim natura redituum.

III. Posthæc exponunt, qua ratione, & quo casu Pontifex Pensionem constituere possit. « Verùm sicuti in rerum »naturæ administratione nonnulla fiunt à natura universali »præter inclinationem universalis naturæ: sic in Pontifice, »qui est universalis dispensator bonorum Ecclesiæ, si vide»rit eam fructuum portionem, quæ in pios usus expendi »debet, aut ejus partem in pium quempiam alium usum ut »expendatur magis expedire, potest procul dubio id face»re. Ideo jure merito pensionem ponere potest, ut subve»niat egeno, præsertim Clerico, ut honestè queat vitam du»cere, pro ejusdem ordine.

IV. Ex his dein concludunt: « Ideo omnes fructus re»servari adimique id omne, quod divino cultui, sustenta»tionique habentis beneficium, tribui debet, magnus est »abusus. Itémque pensiones dari Clericis divitibus, qui »commodè & honestè vivere queunt ex reditibus, quos »habent, magnus certè abusus, tollendus uterque.

V. Itaque ex sententia hujus laudatissimi Patrum Concilii, pensiones aliud non sunt, quàm portio aliqua proventuum, quæ honestæ sustentationi habentis beneficium superest, per modum cujusdam *eleëmosynæ* in sustentationem alicujus Clerici reservata vel assignata.

Hæc pensionis Ecclesiasticæ descriptio, si conferatur cum pensionibus, quas pristina Ecclesiæ disciplina admisit & probavit, apparebit, eam esse verissimam, ex mente Ecclesiæ, pensionis descriptionem, & naturam; neque aliam unquam ab Ecclesia fuisse approbatam; licet nonnullas pensiones huic descriptioni haud conformes tolerare cogatur.

VI. In Concilio Calchedonensi *Actione* 10. legitur, quod Maximus ordinatus Episcopus Antiochenus in locum Domni per Synodum depositi, rogaverit Patres Concilii, ut *humanitatem* in Domnum exercere vellent, assignando ei aliquam portionem proventuum Ecclesiæ Antiochenæ in sustentationem. Verba Maximi sunt: « Deprecor magni»ficentissimos & gloriosissimos judices, & sanctam hanc & »universalem Synodum, ut humanitatem exercere in Dom»num, qui fuit Antiochiæ Episcopus, dignemini, & statue»re ei certos sumptus de Ecclesia, quæ sub me est.

Ad hæc Legati Sedis Apostolicæ responderunt: « Si qui»dem Maximus suo arbitrio Domno voluerit esse consul»tum, ut sumptus ei de sua Ecclesia, miserationis intuitu, »prout æstimaverit, largiatur; ut contentus *alimoniis*, quie»scat impofterum.

Hoc responsum tota Synodus, unà cum judicibus, qui nomine Imperatoris Marciani aderant, comprobavit.

VII. In eodem Concilio *Actione* 12. discussa causa Stephani & Bassiani de Sede Ephesina contendentium, judicatum fuit, ut utroque remoto tertius ordinaretur Episcopus Ephesinus, sub hac moderatione: « Removebuntur quidem »à sancta Ephesiorum Ecclesia Bassianus & Stephanus reve»rendissimi; habeant autem dignitatem Episcopi, & ex re»ditibus memoratæ sanctissimæ Ecclesiæ, *nutrimenti* gratia »& consolationis, annis singulis solidos aureos ducentos ac»cipiant: alter vero secundum regulas ejusdem sanctissimæ »Ecclesiæ, Episcopus ordinabitur.

Tametsi hic pensionis nomen expressum non sit, nemo tamen negaverit, quin revera hisce Episcopis ex reditibus Ecclesiarum, quas deserere coacti erant, miserationis intuitu, & nutrimenti causa concessa fuerit, probante Concilio universali, quædam portio, coincidens cum ea, quæ hodie *pensio* dicitur; si modò ea detur juxta descriptionem & usum ex citato Concilio propositum.

VIII. Est aliud in eodem Concilio Calchedonensi Pensionis exemplum non absimile prioribus; in quo tamen & illud notandum occurrit, quod expressè caveatur, ut pensio non tantum commentetur necessitatibus ipsius Pensionarii, sed insuper facultatibus Ecclesiæ, cui imponitur: idque secundùm conditionem proventuum Ecclesiastico-rum,

rum, quæ exigit, ut ex iis priùs provideatur honestæ sustentationi Ministrorum aliisque necessitatibus Ecclesiæ; & tum demum, ex superfluis aliis indigentibus, etiam Clericis succurratur, quemadmodum prædictum Concilium Delectorum Prælatorum notavit.

Voluit ergo Concilium Calchedonense *Actione* 14. ut casu quo Athanasius restitueretur Ecclesiæ Parrhenorum, tunc Sabiniano, qui in locum Athanasii fuerat ordinatus, daretur pensio. Verba Concilii sunt: "Sabinianus vero »Reverendissimus Episcopus, & dignitatem Episcopatûs »habeat, & substitutus sit, & pascatur, sicut Reverendissi»mus Episcopus Antiochenorum Maximus, *secundum facultatem* Parrhenorum sanctissimæ Ecclesiæ, disposuerit.

IX. Similia pensionis exempla non pauca occurrunt apud S. Gregorium, ac signanter *lib.* 11. *Epistola* 7. ubi Etherio Episcopo scribit de quodam Episcopo, quod si verum sit, eum tantam capitis passionem incurrisse; ut quod mente alienata agere solet, gemitus & fletus audire sit, alius in locum ejus ordinetur: sic tamen, ut quousque eundem in hoc sæculo vita tenuerit, *sumptus* ei debiti, de eadem Ecclesia ministrentur.

Species quoque pensionis dici potest subventio, quam idem sanctus Pontifex subministrari vult Episcopis, quos hostilitatis furor ex Ecclesiis suis expulerat, & captivitatis diversarúmque necessitatum angustiæ comprimebant: de quibus ad Episcopos per Illyricum constitutos ita scribit *lib.* 1. *Epist.* 43. quod hos debeant consolandos convictorésque sibi in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere "Non quidem ut per communionem Episcopalis »throni dignitas dividatur, sed ut ab Ecclesia juxta possibi»litatem *sufficientia* debeant *alimenta* percipere.

X. Hæc aliáque probata pensionis exempla si expendantur, & conferantur cum descriptione, quam citatum Concilium Delectorum Prælatorum delineavit, patebit, pensiones jam pridem ab Ecclesia probatas plane coincidere cum ea Prælatorum descriptione; atque pensiones revera ex intentione Ecclesiæ non esse concedendas, nisi ut quasdam *eleemosynas* Clericis indigentibus.

XI. Quamdiu autem ea Pensionum moderatio servata fuit, nulla quoque legitur contra eas facta Ecclesiæ oppositio. Sciebat enim hæc nihil injustitiæ subesse, si ex proventibus Ecclesiasticis, qui sustentationi Ministrorum Ecclesiæ supersunt, necessitatibus aliorum Clericorum indigentium provideatur.

At tum labentibus sæculis prætextu Pensionum cœperunt proventus Ecclesiastici veris Titularibus & Ministris Ecclesiarum subtrahi, & aliis non indigentibus indiscriminatim & sine ulla moderatione reservari cum summa proventuum Ecclesiasticorum inversione & dilapidatione, nequaquam defuere, qui hujusmodi abusui reservationum, pallio Pensionum tecto, se opposuerunt; dicentes Pensionum hunc non esse legitimum usum, sed maximum abusum.

Plura in decursu hujus materiæ occurrent, quæ hanc oppositionem probant, hic duntaxat ostendam, quid in Synodo Tridentina de usu Pensionum dictum statutúmq; fuerit, & an alium usum probaverit, quàm eum quem expressit Concilium illud Delectorum Prælatorum, quod ipsi Concilio Tridentino præluserat; & speciatim à Paulo III. indictum fuerat, ut abusus in futuro Concilio Tridentino reformandos notaret, & sincere exponeret.

XII. Legitur in Historia Concilii Tridentini quod in Congregatione die 5. Martii anno 1546 occasione querelæ Episcopi Bitontini, qui ob non solutas Pensiones suo Episcopatui impositas à Pensionariis suis citabatur Romam coram Auditore Rotæ, nonnulla de pensionum usu dicta fuerint; atque inter alia à quibusdam Patribus dictum. "Æ»quum esse, & olim receptum, ut Ecclesiæ opulentæ te»nues sublevent; charitate scilicet adducti, non vi adacti: »sed non eum in modum, ut sibi necessaria adimant. Eam »enim D. Pauli esse doctrinam. Verùm, ut Antistites ino»pes de dimenso suo, quod ipsis sustentandis vix sufficiat, »cogantur demere, quod in divites conferant, id quidem »haud esse tolerabile. Imò caput esse, de cujus reformatio»ne in Concilio sit agendum, rebus ad *veterem & usum verè* »*Christianum* revocatis.

XIII. Inter articulos instructioni datos Oratori Regis Galliæ ad Synodum Tridentinam an. 1562. unus erat quo petebatur, ne posthac pensiones constituerentur super Beneficiis resignatis aut litigii causa. Verba instructionis erant: *Qué doresnavant ne se puisse reuir pensions sur Benefices que l' on resignera, ne pareillement constituer sur Benefices pour droit prétendu.* Habetur in libro cui titulus: *Memoires pour le Concile de Trent. pag.* 174 editionis Parisiensis 1654.

XIV. His instructionibus insistens Orator Regius, anno 1563. Patribus Concilii nomine Caroli IX. Regis Galliæ, inter alios articulos reformationis hic vigesimus quintus propositus fuit: "Pensiones super beneficiis non constitu»antur, & quæ sunt constitutæ tollantur, quo reditus Ec»clesiastici in alimenta Pastorum, & pauperum, aliósque »usus pios transferantur.

XV. Articuli hi ab Oratoribus Regis Christianissimi Concilio oblati per Legatos Sedis Apostolicæ ad Pontificem missi fuere, qui plures quidem illorum probavit, sed non omnes; ac notanter hunc se non posse in totum probare, affirmans, pensiones esse *eleemosynas*, quarum distributio ad suam Sanctitatem spectat. Ita sibi à Cardinale Borromæo, id est, S. Carolo, relatum esse scribit ad Catharinam De Medices matrem Regis tunc regentem insulanus vulgo *De Lisle* Orator Regius apud Pontificem. Verba Epistolæ sunt: "*Madame le Pape* a receu les arti»cles de reformation presentez au Concile par les Ambassa»deurs du Roy. Monsieur le Cardinal Borromaeo m'a dit »que Sa Saincteté les approuve en grand partie, mais non »en tout: parceque ils prejudicient aux preventions, & »quelque autres droits: mais principalement il trouve »mauvais que le pensions sont tollées par ladite reforma»tion, disant que ce sont des aumosnes que ladite Saincteté »a droit de faire par tout.

Ex his patet, quod tametsi Pontifici non videretur omnis pensionum usus tollendus, nihilominus fassus sit ipse, eas non nisi ut *eleemosynas*, etiam à Pontifice esse dispensandas: ac per consequens eundem Pontificem de natura pensionum coincidisse cum ea, quam sæpe dictum Concilium Delectorum Prælatorum expresserat.

XVI. Licet nec ipsi Galli cæterique Concilii Patres diffiteri possent, quin ususpensionum, ut quædam eleëmosynæ Pastoribus aliisque Clericis indigentibus ex justa causa & moderatione distribuendæ, nequaquam esset improbandus: nihilominus experientia docti, quàm infami & sacrilego modo proventus beneficiorum obtentu pensionum dilapidarentur, quantaque hæc dissipatio secum traheret mala, usu earum à limito, abusu impedire non destiterunt & contra pensionum [illegible] zelum excitare, & earum sublationem aut saltem restrictionem urgere.

XVII. Et quidem Oratores Regii in [illegible] ad Legatos & Patres Concilii Tridentini expostulatione [illegible] 1563. ostendere volentes "Lepidus Regum [illegible] »licitæ nihilominus contineri, quod [illegible] »bus Ecclesiæ Catholicæ, antiquissimisque [illegible] »Decretis, & Ecclesiæ universalis [illegible] inter alia licita: "Non prohiberi Episcopum [illegible] »as docere, neque [illegible] Episco»patu, si velit uti debet, [illegible] autem, »ut per ætatem aut morbum [illegible] munere »fungi non potest, coadjutorem [illegible] tantum »specie pensionis retinere. [illegible], si »quis velit colore pensionis [illegible] prohi»bitionem eludat, super beneficio [illegible] »[illegible] intuare, [illegible] »tare, & defendere pluralitatem beneficiorum ex nova & »[illegible] incognita personarum [illegible] »differentia, &c.

XVIII. Cùmque hæc expostulatio à nonnullis carperetur, conclusionem ejusdem Auctor Apologiam edere, in qua inter cætera dicebat: "Nec pœnitet [illegible], multa esse in »his articulis, quæ cum Patrum antiquis Decretis pug»nant, ut de beneficiorum pluralitate, [illegible], resigna»tionibus in favorem, &c.

Articuli, quorum hic mentio fit, erant capita reformationis sessione 24. evulganda quorum decimo tertio decernebatur, ut "imposterum, omnes hæ Cathedrales Ecclesiæ, »quarum reditus summam ducatorum mille, & Parochia»les, quæ summam ducatorum centum secundum verum »valorem, non excedunt, nullis pensionibus, aut reserva»tionibus fructuum graventur.

Hoc Decretum, quamvis pensiones positivè non probet, à nonnullis Patribus, non Gallis duntaxat, sed & aliis, probatum non fuit; eo quod dum earum usum non nisi in tenuioribus Episcopatibus & beneficiis curatis improbat, in reliquis eum probare, aut saltem abusus, qui pensionum prætextu invaluerat, à Concilio non sat efficaciter præscindi videretur.

XIX. Refert Cardinalis Pallavicinus in Historia Concilii Tridentini *lib.* 18. *c.* 6. *n.* 1. quod pro formandis articulis reformationis evulgandis *Sess.* 22. proposita capita quatuordecim fuerint, non undecim, sicuti Suavis narrat. Deinde subjungit: "Causa cur postea ad undecim fuerint redacta, »hæc fuit, quoniam duobus ex illis lex apponebatur, pen»siones coarctans, ne scilicet imposterum id oneris impo»neretur Episcopis & Parochis, quorum alteri non supra »quingentos aureos ex annuo proventu reciperent, alteri »non supra quinquaginta. Sed Episcopi vocabulum *pen*»*sionis* abominati, quippe ipsorum auribus admodùm per»molestum, negarunt illud sibi adjecta etiam limitatione »probatum iri. Et quamquam opponeretur, à Conciliis La»teranensi & Viennensi, & à Tridentino pariter sub Paulo »& Ju-

„& Julio pensionum consuetudinem fuisse receptam, non „tamen acquievere. Quapropter conventum est, ut sanctiones ea de re aliàs ex professo statuerentur.

XX. Cum ergo de articulis reformationis sessione 24. edendis ageretur, rursus hæc pensionum materia proposita fuit; atque cap. 13. qua parte pensionibus statuebat verbis utebatur generalibus, nimirum ut nullum Beneficium, majoribus pensionibus gravari posset, quàm *tertiæ partis fructuum*, aut valoris eorundem secundum id quod usu obtinuerat, cum pensiones introductæ sunt: ut narrat historia ejusdem Concilii. "Verùm id Cardinali Loth- „ringio non expedire videbatur: quod essent beneficia „quædam admodum opima quæ tametsi duas solverent, „gravari tamen non intelligerentur: alia verò adeo tenuia, „ut pensionem perferre non possent; adeóque iniquum esse „hanc distributionem. Quare satius esse prohibere, ne „Episcopatus valoris mille coronatorum, & parochiales „Ecclesiæ centum, pensionibus gravarentur; de cæteris „nullâ mentione factâ.

Hoc Lotharingii medium à majore parte Patrum laudatum fuit; & Decretum conformiter exaratum, & evulgatum, extátque *sess. 24. cap. 13.* non quod illud abusum pensionum penitus eliminando crederent sufficere; sed quod temporum conditio & confusio fortius remedium non paterentur, ut ipse Historicus innuit; cui non contradicit Palavicinus hoc unum in eo arguens *lib. 23. cap. 11.* quod huic Concilii Decreto opponat: *longè majus exspectatum fuisse medium deterrimo pensionum abusui*: ostendere studens remedium integrum exspectari non potuisse.

XX. Oratores Regis Christianissimi exemplar Decretorum ad Regem mittentes, huic de pensionibus Decreto hanc notam appoluere; etsi haud ignorarent, illud suggerente Card. Lotharingio ita fuisse exaratum. "Hic non ob- „scure significatur pensiones coostitui & reservationes fru- „ctuum fieri posse tum in Cathedralibus Ecclesiis, tum in „parœciis, si modo summam centum in eorum annuus re- „ditus earum excedat. Quod tamen maxime advertatur ne, „quæ in mandatis à Rege nostro accepimus. Nulla enim „ratione, nullo que casu, fructus aut eorum partem reser- „vari vult Rex, neque conditionaliter aut dimidiate, sed „simpliciter tantummodo beneficia conferri, ut integri fru- „ctus ad eos, qui beneficio instituunt perveniant. Et sane, „si aliter fiat, si nihil aliquid statueretur post hoc adversus „eos, qui plura possident beneficia. Est enim cedendi be- „neficiis, sicorum [illegible] est remedio.

XXII. Non dubitari proinde hoc unum fuisse è Decretis Concilii Tridentini, cui congrum declarationem & protestationem Cardinalis Lotharingiæ, tam suo, quam omnium aliorum Galliæ Episcoporum nomine facta coram Patribus Concilii in ultima ipsius Concilii sessione: "Cum multoties „(ait) meam de reformationis articulis dicerem sen- „tentiam, præfatus sum etiam me valde cupere, ut prisca „illa Ecclesiastica restitueretur disciplina; sed cum his cor- „ruptissimis temporibus & moribus intelligam non posse „ea quibus maxime opus est, promptè adhiberi remedia, „interim assentiri, & probare ea quæ nunc sunt decreta: „non quod ea judicem satis esse ad integram ægrotantis „Reipub. Christianæ curationem, sed quod sperem his „prius lenioribus fomentis adhibitis cum graviora medi- „camenta pati potuerit Ecclesia, Pontifices Maximos, & „maxime D. N. Pium pro sua insigni pietate & pruden- „tia diligenter curaturum, ut ea quæ desunt implens, & „efficaciora inveniens remedia, in usum veteribus jam „diu abolitis revocatis Canonibus, & maxime quatuor „veterum illorum Conciliorum, quæ quantum fieri poterit, „observanda esse censeo, vel si expedire videbitur, frequen- „tiori recentiorum Conciliorum celebratione, morbum „ab Ecclesia propulsans, eam suæ pristinæ restituat sanitati. „Hanc autem meam mentem, & sententiam, tum meo, tum „omnium Galliæ Episcoporum nomine acta referri velo, & „ut ita fiat à Notariis peto & postulo.

XXIII. Itaque ex iis, quæ in Synodo Tridentina acta sunt, non obscurum est, Patribus usum pensionum apparuisse odiosum, multisque abusibus obnoxium; usum à Synodo nonnihil fuisse restrictum circa Episcopatus & beneficia Curata tenuiora; neque ullibi positive probatum, quanquam nec omnino improbatum, licet id à multis postulatum esset: obsequens in hoc intentioni Pontificis, qui eas ut quasdam *eleëmosynas* per Pontificem distribuendas retineri volebat, uti supra notatum fuit.

Unde nec verisimile est, Synodo aliam fuisse de pensionibus ideam, quàm quæ à Concilio Delectorum Cardinalium expressa est; & conditioni proventuum Ecclesiasticorum & SS. Canonibus conformis.

XXIV. Ulterius hoc habetur, quod licet Pontifex, qui Synodo per suos legatos præsidebat, eamque moderabatur, responderit, usum pensionum non esse omnino improbandum, aut vetandum, nihilominus satius sit, eas ceu quasdam *eleëmosynas* esse distribuendas. Unde alio sensu eas tolerandas Synodum judicasse verisimile est.

XXV. De qua Synodi mente optimè instructus S. Carolus Borromæus, qui præcipuas in directione Synodi partes habebat, atque supradictum responsum Pontificis retulerat; & unà sciens, quàm difficulter intra hos limites pensionum usus contineatur, si usus earum semel invalescat, vix earum in suam Diœcesim admisit; & introducere volentibus strenuè se opposuit, quemadmodum vitæ ejus scriptor testatur *lib. 7. cap. 35.* verbis sequentibus: "Fructus suos uni- „cuique Ecclesiæ, Presbyterisque singulis, integros relinqui „curavit vehementer, & effecit. Eo namque primum Eccle- „siam capescente; vel magna ex parte, vel toti, alienis ho- „minibus erant reservati: ex quo fiebat, ut qui essent aliquo „numero Presbyteri Sacerdotia recusarent; quorum facul- „tatibus, pro dignitate, vitæ cultum minime possent conser- „vare. Qui verò accipiebant, parvi pretii homines, neque „doctrina, neque authoritate satis muneri suo facere vale- „bant: ut præter Sacerdotis, ut tempora sunt, ex ea re con- „temptum; neque sacra supellex pro decore parari; neque „refici, vel ornari Ecclesiæ; neque sarta tecta haberi possent.

„Igitur, pergit auctor, neque pensionis onus vel mini- „mum unque Ecclesiæ imposuit unquam, & si quis fortè „per auctoritatem superiorem obtinere vellet, contra totis „viribus pugnavit.

„Cum ex Præposituræ facultatibus, ex suis quidam, quo „plurimum utebatur, annuam pensionem sibi ferè impe- „trasset; ea Carolus, ut aufferretur, statim effecit. Neque „alius postea unquam conari aliquid simile ausus est.

XXVI. Unum tamen pensionis exemplum à Carolo impositæ subjungit dictus auctor: è quo intelligimus, usum pensionum à Carolo non totaliter improbatum, ac unà videmus eandem de pensionibus huic Sancto fuisse ideam, quæ fuit Concilii Romani Delectis Prælatis

Sacerdoti tantùm pensionem concessam scio. "Is, cum „Ecclesiæ diu utilem sanè operam pro doctrina, virtuteque „sua navasset, demum multi laboris Parochiam habens, „unà [illegible] valetudine confectus, cum eam relinquere co- „geretur; neque aliunde haberet vitæ sumptum; modera- „tam pensionem ex Ecclesia sua, quæ erat ex locupletiori- „bus, à Carolo accepit.

ADDITAMENTUM ad Num. 15.

Pensiones in modum eleemosynæ impositæ

NOn [illegible], quod dum Pius IV. significavit retinendum [illegible] Pensionum, ut per eas, tanquam *eleemosynas* [illegible] pauperibus Clericis Pontifex subveniret posse [illegible], & intellexerit de Pensionibus, quas Romani Pontifices prætendunt, posse *motu proprio*, & pro suo beneplacito imponere quibuscumque Beneficiis seu Dignitatibus, vel etiam Monasteriis in favorem, sive in subventionem quarumcumque personarum, quæ nec Beneficia illa unquam possederint, nec ullum ad Beneficia illa jus prætenderint, quin nec Beneficiorum illorum capaces sunt: quibus Pensionibus passim gravatos videmus, etiam ipsos Episcopatus, & Abbatias Italiæ in favorem Cardinalium, & aliorum Prælatorum Curiæ Rom. At in Gallia & Belgio similes Pensiones non admittuntur, uti *Cap. 5.* hujus tituli observatum est.

CAPUT II.

Quæ usum pensionum reddant odiosum?

1. *Reservatio pensionis* odiosa *ex omnium Canonistarum sententia.*
2. *Quia contrariatur Juri communi.*
3. *Per pensiones necessaria subtrahuntur Ministris Ecclesiæ.*
4. *Hoc incommodum quomodo senserit S. Carolus.*
5. *Defraudatur Fabrica Ecclesiæ.*
6. *Proventus Ecclesiastici contra eorum naturam cedunt non servientibus.*
7. *Multi occasione pensionum acceptant beneficia sine intentione deserviendi.*
8. *Per pensiones illuditur Canonibus vetantibus pluralitatem Beneficiorum.*
9. *Per pensiones fit, ut unus plurium stipendia vindicet.*
10. *Pensionarii nonnunquam similes iis, qui beneficia sub modico stipendio dabant.*
11. *Pensionarii non secùs ac Simoniaci spiritualia cum temporalibus commutant.*
12. *Pensiones faciunt, ut non habeatur de meritis Promovendorum recta discussio.*
13. *Pensiones occludunt pauperibus aditum ad beneficia.*
14. *Usus pensionis facit, ut nulli gratis ad beneficia pateat accessus.*
15. *Concluditur meritò potuisse postulari totalem pensionum abolitionem.*

I. PEnsionis reservationem super fructibus Beneficii Ecclesiastici esse odiosam, *omnes* scribentes testantur, ait Pyrrus Corradus in Praxi Beneficiaria *lib. 5. cap. 5. n. 1.*

Et Hieronymus Gigas De Pensionibus post Paulum De Roma dicit, quod Pensio est *plaga foetida* ex percussione nervi Ecclesiasticæ disciplinæ similitudinarie inflicta.

Odium Pensionis multis ex capitibus desumitur, ac præcipuè ex incommodis, & malis, quæ usus Pensionum secum trahit, & in Ecclesiam invehit.

II. Pensionem contrariam esse Juri communi, & eo titulo *odiosam*, communis Canonistarum sententia est, eò quod per Pensionem proventuum portio Beneficio annexa à Beneficio separetur; atque ita beneficiorum quædam scissio fiat de jure reprobata; sed de hac scissione latiùs infra *cap. 5.*

III. Ulterius quia per Pensionem pars fructuum à beneficio subtrahitur, hinc frequenter occasione impositionis & reservationis Pensionum contingit, ut proventus beneficiorum ipsis Ministris Ecclesiæ ita substrahantur, ut vix reliquum sit, unde juxta statum suum moderatè ac frugaliter vivere queant: ex quo ulterius contingit, ut viri eruditione ac moribus sufficientes ægrè reperiantur, qui beneficiis illis præesse velint.

IV. Hoc incommodum ex pensionibus impositis sensit in sua Diœcesi S. Carolus: "Eo namque, ait vitæ ipsius »Scriptor, primùm Ecclesiam capescente; vel magna ex »parte, vel toto (fructus Ecclesiam) alienis hominibus »erant reservati: ex quo fiebat, ut qui essent aliquo nume»ro Presbyteri, Sacerdotia recusarent; quorum facultati»bus, pro dignitate vitæ cultum non possent conservare. »Qui vero accipiebant, parvi pretii homines, neque do»ctrina, neque authoritate satis muneri suo facere vale»bant: ut præter Sacerdotis ut tempora sunt, ex ea re con»temptum; neque sacra suppellex, pro decoro parari, ne»que refici, vel ornari Ecclesiæ; neque sarta tecta haberi »possent.

V. His finalibus verbis illud Pensionum incommodum exprimitur: nimirum, quod per earum reservationem fiat, ut à Beneficiis sive Ecclesiis subtrahatur illud, quo sacra suppellex parari, vel refici, vel ornari Ecclesiæ, & sarta tecta conservari possent & deberent.

VI. Ulterius cum proventus beneficiorum dentur in sustentationem laborantium & Ecclesiæ servientium; & ob id beneficium dari dicatur *propter officium*, eò rursus odiosus est pensionum usus, quod dentur non servientibus; »Nam Pensionarii (ait Gomesius ad Regulam *De Infirmis* »*quæst. 16.*) non laborant in Ecclesia, neque seminant, & »tamen metunt, & fructus sine labore manducant, contra »naturæ ordinem; & contra Apostolum dicentem, *qui* »*non laborat, non manducet.*

VII. Ex quo propterea fit, quod multi ad beneficia Ecclesiastica aspirent, eaque accepent, qui tamen nec Ecclesiæ servire; imò nec statum Ecclesiasticum assumere intendunt: sed duntaxat aliquam summam pecuniæ ac beneficii accepto accipere cogitant.

Optime enim intelligunt, sibi notabilem pecuniæ summam non defuturam, mox ubi beneficium duntaxat habuerint; licet illi deservire, quin nec in statu Ecclesiastico perseverare intendant. Mox enim ut beneficium obtinuerint, via resignationis aut permutationis *sub pensione* patebit: atque hac mediante, nullo præstito, neque post hac præstando officio, non exigua sæpè summa pecuniæ aut annuè præstanda; aut certe si maluerint, redempta pensione simul & semel solvetur. Quàm frequens sit hic ex usu pensionum natus abusus, quotidiana & notoria multorum praxi nimium probatur.

VIII. Præterea per pensionum usum fraus fit Canonibus Beneficiorum pluralitatem vetantibus. Cum enim pensiones reverà Beneficia non sint, credunt pensionarii quod pensiones unà cum alio beneficio retineri queant salvis Canonibus pluralitatem beneficiorum improbantibus: atque ita reipsa id pene assequuntur, quod per plurium beneficiorum retentionem intendunt: in ea demque etiam ferè incommoda hinc incidit Ecclesia, quæ vetando pluralitatem beneficiorum evitari intendit.

Quid enim aliud, nisi plurium beneficiorum emolumenta quærunt, qui plura beneficia retinere desiderant? Hæc autem reipsa Pensionarii assequuntur; dum resignantes titulum notabilem portionem proventuum retinent eámque sibi sine ulla cura aut labore, ab omnique expensa & onere liberam solvendam.

IX. Ecclesia pluralitatem beneficiorum improbans, id præcipuè improbat, quod" unus, qui unum quantumvis »modicum vix officium implere sufficeret, *plurimorum* »sibi vindicet *stipendia*: quæ multis litteratis viris, vitæ pu»ritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendi»cant, possent abunde sufficere, æqua distributione colla»ta;" uti loquitur Pontifex in *Extravag.* EXECRABILIS *De Præbendis* inter communes.

X. Certe non absimiles videntur hujusmodi Pensionarii, illis, qui jam pridem variis artificiis plura beneficia retinere volentes, beneficium alteri quidem modico constituto stipendio resignabant, ejusdem Beneficii vicariâ cum majore parte fructuum sibi retentâ, quod perniciosum artificium dum Ecclesia detexit, condemnare non dubitavit.

XI. Denique qui vel leviter hodiernum Pensionariorum, sive Pensionibus inhiantium agendi modum attenderit, eosdem penè Pensionum & Simoniæ effectus esse intelliget.

Imprimis per Simoniam res Spirituales ad vilitatem quandam per commutationem cum rebus temporalibus rediguntur; & quodammodo rebus terrenis coæquantur, uti infra *tit. 30. cap. 1.* latius exponetur. Porrò quis negabit, idem per usitatam pensionum praxin frequenter contingere? Nónne ad oculum patet, resignantes ac permutantes, æstimare Beneficia sua penes proventus annuos, eósque temporali pensione compensatos aut æquatos velle; non aliter, ac si res merè temporales in foro appretiarentur, atque pretii suppletione ad æqualitatis terminos reducerentur? Num forsan res spirituales minus deprimuntur, aut ad minorem vilitatem rediguntur, si Pensione annua aliquot centenorum florenorum commutentur, quàm si certa pecuniæ summa interveniente commutatio fieret?

XII. Ulterius per Simoniam fit, ait S. Gregorius *lib. 7. Ep. 111.* "ut nulla de actu probatio, sollicitudo de moribus, »nulla de vita discussio; sed solummodò dignus, qui dare »pretium suffecerit, æstimetur." An non idem est Pensionum effectus? Nonne prima, ne dicam unica, est Pensionariorum in Beneficiorum resignatione aut permutatione cura, quis ampliorem ac pinguiorem pensionem dare velit.

Sit Clericus aliquis moribus ac eruditione quantumvis excellens, qui Beneficium non ambiat, qui proventus ac reditus Ecclesiasticos consideret, ut Ministrorum sustentationi deputatos; & quod reliquum est, pauperum usibus applicandum; si Pensionem proventibus Beneficii proportionatam annuere nolit, à Beneficio excludetur.

XIII. Nónne quoque constat, per Pensionem praxin æquè ac per Simoniam pauperibus plerumque ad beneficia aditum intercludi? Quid enim experientia evidentius, quàm Pensionarios illos passim quærere, qui Pensionem non tantum annuere volunt; sed de illius annua solutione securitatem dare possunt? Imo frequenter Pensionariis nec hoc sufficit, sed cum invenire student, qui si non expressè, saltem tacite pensionis redemptionem addicat, aut ut minus ex circumstantiis colligant, eum ad redimendum esse inclinatum; quod cum à pauperibus non sperent, etiam illis, tametsi optimè merentibus beneficia sua resignare cavent.

XIV. Quid plura? Nonne ingenue fatendum est, per Pensionarios hodie eo rem penè redactam, ut dicere liceat cum Alexandro II. "Nulli unquam Clerico, quamvis Religioso, quamvis scientia & moribus prædito, Ecclesiasticum Beneficium concedatur (ego dico resignetur) nisi »qui *profano pecuniæ* (Pensionis) *munere* illud emere studue»rit: sicque Ecclesia & res ejus ita venalis, veluti quædam »terrena, & vilis merx à negotiatoribus ad vendendum »exposita." *Caus. 1. qu. 3. Can. 9.*

XV. Hæc aliaque sunt, quæ ipsum pensionum usum tametsi in suis initiis laudabilem, & à Sanctis Patribus jam pridem comprobatum, adeo odiosum hisce posterioribus temporibus reddiderunt, & etiamnum hodie reddunt: ut ideo plurimi optarint, & optent, ut earum usus penitus tolleretur: non quasi eos lateret pensiones subinde licitè, quin & laudabiliter reservari & imponi posse: sed quod sciant, usum earum in tantum abusum degenerasse, ut vix sperari possit, ut usu retento abusus tolli possit.

CAPUT III.

Discutiuntur causæ, ex quibus hodie pensiones imponi solent.

1 *Tribus de causis hodie solent imponi pensiones.*
2 *Non potest imponi nisi in commodum habentis aut prætendentis jus ad beneficium.*
3 *Ratio hujus praxeos.*
4 *Etiam in Belgio hæc Praxis obtinet.*
5 *Pensiones ex his causis impositæ tolerantur, non probantur.*
6 *Nulla earum causarum* per se *sufficit, ut pensio licitè exigatur.*
7 *Retentio pensionis ex causa* cessi juris *sapit Simoniacam transactionem.*
8 *An hujusmodi probetur in cap. 21.* X *De Præbendis?*
9 *Proponitur casus Capituli.*
10 *Prima parte responsi ostenditur, cessionem juris litigiosi non esse sufficientem causam pensionis.*
11 *Altera pars responsi.*
12 *Ex hac non probatur, Pensionem in casu Capituli potuisse licitè* exigi.
13 *Pensio hæc non procedebat ex pactione partium, sed auctoritate judicis.*

14 Hoc

14 *Hoc titulo pensiones hodiernæ multùm ab illa sunt disparatæ; & magis de Simonia suspectæ.*
15 *Pensio de qua in Capitulo tantùm à Pontifice* toleratur.
16 *Ex hac tolerantia arrepta occasio malè faciendi.*
17 *In tolerandis, quæ speciem mali habent, cautè procedendum.*
18 *Hodiernæ resignationes insufficientes sunt ad justificandas pensiones; & prima ratio insufficientiæ.*
19 *Qui potissimùm petere soleant pensiones titulo resignationis.*
20 *Secunda ratio insufficientiæ.*
21 *Ob hanc rationem retentio pensionis titulo resignationis reprobata per Synodum Calchedonensem.*
22 *Similiter per Synodum Oxionensem.*
23 *Tertia ratio insufficientiæ petita à Simonia.*
24 *Compensare inæqualitatem proventuum in permutatione per pensionem sapit Simoniam.*
25 *Etiam Doctores laxiores reprobant* pensiones *solo titulo resignationis.*
26 *Pensiones ex prædictis causis, licèt injustæ respectu exigentium, possunt esse in utilitatem Ecclesiæ.*

I. PEnsiones hodie ferè tribus de causis imponi solent; scilicet *pacis* causa, quando Beneficium est litigiosum. Secundò *causa resignationis*; & tertiò *causa permutationis*, ne Resignantes vel permutantes *nimium dispendium patiantur.*

Et quidem in Gallia nulla alia de causa admitti solet pensio, etiam per Pontificem imposita, uti testatur Rebuffus in tractatu *De Pacificis Possess. num.* 126. dicitque "fuisse prolatum arrestum anno 1535. mense Junio, quòd pensio non imponatur, nec imposita in Regno admittatur extra *tres* casus; qui sunt jam enumerati." Idipsum tradunt unanimi consensu omnes Galliæ Pragmatici.

II. Hinc ulteriùs cum authore Analysis in Regulam Cancellariæ *De Publicandis Resignat. num.* 113. notant, quod pensio non possit constitui etiam per *Papam* & *consensu Prælati* ad commodum ejus, qui *nullum* habet, nec prætendit *jus in Beneficio*; nec in hoc Regno toleratur, sed appellaretur tanquam *ab abusu*, & abusivum declararetur, nonobstante quacunque possessione.

Post hæc infert: "Debet ergo constitui vel causâ *concordiæ* cum causæ cognitione per Ordinarium, ut in *Cap.* NISI ESSENT. ✠ *De Præb.* vel per Papam ad commodum vel vitam, verum vel probabile *jus* & titulum Resignantis tantum.

Refert quoque Joannes D'Olives *lib.* 1. *qu.* 29. an. 1537. per arrestum Parlamenti Tholosani declaratum fuisse abusivam pensionem, quia non alia de causa imposita erat, nisi ut Pensionarius commodiùs vivere posset.

III. Cur autem ad hos tres casus restringatur pensionis impositio, non obscurum est; & ex relatis verbis auctoris Analysis sufficienter elici potest.

Cùm enim multis Regiis Edictis cautum esset, & Parlamentorum arrestis probatum, nullos non Regnicolas posse Beneficia habere in Regno Galliæ, cœptum fuit, Beneficia in favorem extraneorum pensionibus passim gravari, atque ita indirectè Beneficia quoad temporalia à non Regnicolis possideri; & Regnum temporalibus exhauriri. Hoc ut præcaveretur, cautum fuit, ne pensio beneficio imponi posset, nisi in commodum illius, qui habuit, vel prætendit jus in beneficio: quod cùm competere non potest, nisi Regnicolæ, jam una via pensionis extraneis occlusa est.

IV. Neque à praxi Gallicana in hoc puncto dissonat praxis Belgica; quæ alias pensiones vix novit; nec facilè pensiones etiam à Papa impositas ad commodum ejus, qui nec habuit, nec habere prætendit jus in beneficio, admitteret.

V. Porrò illud hic omninò observandum, quod tametsi in Gallia, & etiam in Belgio admittantur pensiones ex tribus illis causis (servatis quibusdam tamen moderationibus, de quibus in progressu hujus Materiæ) nullatenus hinc consequens esse, pensiones undequaque licitas fore & tuta conscientia accipi posse à Pensionariis, modo vel una ex prædictis causis fulciantur. Multa enim pro temporum conditione, & abusu jam inolito tolerantur, quæ tamen non omnino probantur; quemadmodum de consuetudine Ecclesiæ Gallicanæ, quæ unum ad plura recipiebat beneficia contra sanctorum Canonum instituta ad Gauensem Archiepiscopum scribit Alexander III. in *Cap.* 15. ✠ *De Præbendis.* Quæ (ait) *non approbatur à nobis, licèt non possit præ multitudine delinquentium emendari.*

Scribit quoque Innocentius III. Philippo Dunelmensi Episcopo *lib.* 1. *Epist.* 460. editionis Balusianæ, quod "Romani Pontifices ut negligentiam quorundam ad sollicitudinem excitarent & obviarent fortius cupiditati multorum, qui vacantes Ecclesias suis usibus applicabant, tam antiquis temporibus, quàm modernis *certum* tempus Canonicis & Capitulis præfixerint, ultra quod nec Ecclesiæ debeant, nec Ecclesiastica beneficia seu Præbendæ vacare: Non approbantes (ait) quod tam diu vacent, sed præcaventes ne diutius Ecclesia quælibet solito Ministrorum obsequio defraudetur.

Quidni ergo pariter dicatur, quod Gallicani Proceres, qui tantopere abolitionem totalem pensionum in Synodo Tridentina urserunt, dum pensionum usum penitus abolere non potuerunt, eum saltem restringere voluerint: nec tamen usum earum omnino approbantes; sed præcaventes, ne abusus ulterius serpat.

VI. Et sanè si sigillatim prædictæ tres causæ examinentur, apparebit nulla veri specie illas pro causis sufficientibus recipiendæ vel exigendæ pensionis haberi posse; id est, nec solam cessionem juris litigiosi, nec beneficiorum permutationem, vel resignationem esse causam sufficientem, ut cedens, Permutans, aut Resignans pensionem annuam sibi tuta conscientia reservari petat.

VII. Aliquando quæsitum fuerat ab Alexandro III. "utrum de Ecclesiastico beneficio *in litigium* deducto possit fieri transactio." Respondit Alexander, "quod transigi super re *sacra & litigiosa* non potest. Etenim res sacræ ut possideantur aliquo dato vel retento seu promisso speciem credimus habere Simoniæ." *Cap.* 7. ✠ *De Transact.*

Si ergo speciem habeat Simoniæ, transigere super re sacra & litigiosa *aliquo dato vel retento*; quomodo speciem Simoniæ evitabit, qui juri prætenso renuntiare non vult, nisi retenta *pensione annua* aliquot centenorum florenorum? Nonne hic manifestè transigit super re sacra & litigiosa *aliquo retento*? Nisi forsan quis sibi imaginetur, nihil retineri, dum summa annua, quæ retinetur, *pensionis* nomine valeatur. At verendum est, velum illud posse quidem hominum quorundam oculos forsan obscurare; sed cum apparuerit ille de quo dicit Apostolus: *Omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo.* Ad Hebræos 4. *vers.* 13. tunc & velum illud tolletur, & apparebunt omnia nuda & manifesta.

Quid enim interest, num quis simpliciter cum collitigante transigat data aut promissa certa pecuniæ summa, an vero transigat promissa annua pensione, eidem summæ æquivalente?

VIII. Scio quidem multis esse persuasum, hanc pensionis speciem jam probatam esse ab Innocentio III. *Cap.* NISI ESSENT ✠ *De Præbendis?* atque ex hac Decretali has Pensiones suum sumpsisse principium; sed & illud scio, hanc Decretalem nec in speciem favore hodiernis pensionibus, quæ prætextu *pacis & sedandæ litis* exiguntur.

IX. Casus illius Decretalis erat. Vacante quodam Prioratu duo fuerant electi, nec sciebatur cujus electio deberet prævalere. Causa duobus Judicibus delegata fuit; in quos & ipsi electi, ut causa facilius terminaretur, compromiserunt. Hi arbitri retenta sibi jurisdictione delegata, causa diu discussa tandem pro bono *pacis & concordiæ* ordinaverunt, quod unus electus Prioratum haberet, alter vero 20. libras perciperet annuatim de reditibus Capituli, & 40. libras de proventibus Prioratus: & hæc ordinatio ab omnibus probata, tandem pro confirmatione missa fuit ad Pontificem. Quod ergo de ordinatione dicat Pontifex videamus.

X. Imprimis scribit Pontifex: "Nisi essent viri providi & honesti, tam qui ordinationem fecerunt, quàm illi circa quos facta est ordinatio, illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus.

Quæ hic timenda fuisset *exempli pernicies*; aut ita urgenda virorum providentia & honestas, si pensiones ob solam juris litigiosi cessionem licitas esse credidisset Pontifex? Nonne hic super Prioratu *vera lis* erat? Nonne unus Prioratui cedebat? Quidni ergo alteri pensio assignari poterat, si hodiernæ Pensiones hujusmodi titulo innixæ licitæ sint?

XI. Adhæc scribit Pontifex, Judices delegatos, qui simul erant arbitri ex partium compromisso, fateri *se pro bono pacis & utilitatis hoc ordinasse*, idque *post concertationem diutinam.*

Considerata ergo virorum qui hanc ordinationem fecerant honestate & providentia quodque faterentur, se post *concertationem diutinam, pro bono pacis & utilitatis* hoc ordinasse; & quia hæc ordinatio *ab omnibus esset recepta*, respondit ulterius Pontifex, quod "licitè Prior & Capitulum de proventibus suis propter causas prædictas, non quidem ex pactione partium, sed ex jussione judicum provisionem hujusmodi exhibeant.

XII. Notandum imprimis, tantum dicere Pontificem, quod Prior & Capitulum provisionem illam à Judicibus ipsis impositam exhibere queant: sed non dicit, eam à Pensionario licitè & tuta conscientia accipi aut exigi posse. Quin enim nonnunquam ex parte imponentis, & solventis pensio possit esse justa & licita; quæ tamen ex parte exigentis sit injusta & illicita nequaquam dubitari potest; & capite sequenti ostendetur.

XIII. Ulterius notandum, hanc provisionem *non ex pactione*

ctione partium, sed *ex jussione judicium* exhiberi, ut expresse scribit Pontifex.

Ad quæ verba reflectens Glossographus ait: « Ex *pactione* »*partium* non liceret, nec eam tolerasset Papa, sed quia *judi-* »*cis auctoritate* factum fuit, & ad tempus sustinetur.

XIV. Glossographi reflectionem & alii passim Canonistæ amplexi sunt; eamque novissimè amplexus Prosper Fagnanus in Commentario ad hanc Decretalem *nu.* 5. ait: »Oportet ut hujusmodi compositiones (qualis occurrit in »hac Decretali) super Beneficiis, ad hoc ut valeant, & excu- »sentur à Simonia, capiant principium ab *auctoritate* Su- »perioris, & non à *pactione* partium, ut probat, inquit, hæc »littera ibi, *non quidem ex pactione partium, sed ex jussione* »*judicum*. Quamobrem, pergit Fagnanus, qui prius faciunt »inter se compositionem & postea adeunt judices, ut inter- »ponant authoritatem, non excusantur secundùm bonam »conscientiam quominùs incidant in vitium Simoniæ, ut »advertunt Butrius, Imola, Abbas & Decius. « Hæc Fagnanus.

Nihil ergo commune habet provisio, de qua in dicta Decretali cum modernis pensionibus. Hæ enim ex *conventione & pactione partium initium sumunt*, illa autem provisio facta erat ex *mero officio* judicum delegatorum in qualitate arbitratorum, qui bonum pacis & utilitatis præ oculis habentes ita statuendum credebant.

XV. Adhæc, licet ordinatio illa à judicibus illis providis & honestis, pro bono pacis & utilitatis facta, nihil mali in se habere videretur, eam tamen Pontifex approbare noluit; sed *adhibito hoc moderamine*, inquit, TOLERAMUS.

Quis verò nescit, multa pro temporum, ac rerum circumstantiis à Pontifice aliisque Ecclesiæ Prælatis *tolerari & dissimulari*, quæ tamen non probantur. Unde etsi hic pensionis aliquod vestigium esset, nihil tamen pensionarii in suam defensionem habere possent.

XVI. Verum enim verò, tametsi Pontifex hoc suum responsum ita temperaverit, tantâque circumspectione locutus fuerit, tamen ex *occasione hujusmodi provisionis*, ait Glossa, *assumunt quandoque aliqui causam malefaciendi*. Quinimò ut rectè nonnulli observarunt, ex hac Decretali originem sumpsere pensiones illæ, quæ hodie *pacis causa* colorantur, ut vel inde pateat, quam difficiles se exhibere teneantur Ecclesiæ Prælati, ut permittant aut etiam tolerent ea, quæ de facili in exemplum, cum ingenti malorum sequela, trahi queunt.

XVII. Quamvis igitur Prælati Ecclesiæ juxta ante dicta, interdum ob bonum Ecclesiæ annuere possint pensionem alicui non merenti; ob exempli tamen perniciem rarissimè id faciendum erit; imò interdum expediret extrema quæque tentare, quàm pensionem permittere seu indulgere, præsertim eo loco, ubi pensiones, tot malorum scaturigines, nondum invaluerunt, aut non tales quales petuntur.

XVIII. Si titulum resignationis, vel permutationis attenderimus, eum non minus, quam titulum *pacis* sive *concordiæ* insufficientem pro justificanda retentione pensionis inveniemus.

Imprimis nemo non fatetur, resignationem vel permutationem esse titulum omninò insufficientem petendæ pensionis, si non intuitu necessitatis aut utilitatis Ecclesiæ, prout Canones requirunt, fiat; sed intuitu alicujus lucri alteriúsve commodi temporalis permutatio ineatur, vel resignatio.

Quis enim sat impudens est, ut ausit dicere, quod resignatio vel permutatio, quam non utilitas aut necessitas Ecclesiæ; sed proprium interesse, vel humanus aliquis & carnalis affectus extorquet, sit justa causa, ut contra SS. Canones, per quandam dispensationem portio proventuum à Beneficio in favorem hujusmodi Resignantis, & permutantis abstrahatur? Nonne potiùs similis Resignans vel Permutans eo titulo indignus redditur, ut ab Ecclesia juvetur, qui contra ipsa Ecclesiæ sæpius iterata Decreta, Ecclesiam, quam sibi in sponsam semel desponsaverat, lucri vel propriæ commoditatis intuitu repudiare non veretur?

Si vel obiter quis reflectat, quo fine & animo hodie Resignationes & Permutationes fieri soleant, non difficulter intelliget, Resignantes, vel Permutantes pensione & adjutorio Ecclesiæ eo titulo reddi indignos.

XIX. Qui enim sunt qui hodie in Resignatione vel permutatione *pensionem* exigere consueverunt; nisi qui vel spe lucri aut proprii commodi, aut etiam officii Ecclesiastici persolvendi obligatione se eximendi, cupiditate impulsi, ex uno in aliud Beneficium se protrudunt? Qui enim de Ecclesia, cui semel divina ordinatione & electione adscripti sunt, non nisi utilitate aut necessitate Ecclesiæ suadente & trahente, ad aliam transeunt, seu potius jussu Superiorum transferuntur, sciunt quod Ecclesia seu sponsa, quam necessitate cogente deserunt, non ideo gravanda sit quia eam deserunt; & licet laudabiliter pro debito eidem deservierint, servitium non temporali mercede seu pensione in hoc mundo, sed æterna à Domino remunerandum sperant.

XX. Præterea proventus beneficiorum, tum ex mente Ecclesiæ, tum voluntate Fundatorum, iis annexi, integri cedunt ad usum & dispensationem Titularis & possessoris. Cum ergo ipse Resignans, aut permutans per Resignationem exuat se titulo & possessione beneficii, nullum sanè jus ad proventus illius beneficii ulterius prætendere potest; quandoquidem & certum sit, jus percipiendi proventus, unà cum titulo ex intentione Ecclesiæ & Fundatorum transire ad Titularem, non secus ac *officium* ipsi beneficio annexum, propter quod beneficium, seu jus percipiendi fructus datur.

XXI. Hinc jam pridem à Synodo œcumenica Calchedonensi *Can.* 10. statutum legitur: « Si quis translatus est ex »alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ, vel Martyrio- »rum, quæ sub ea sunt aut Parochiorum, aut Xenodochio- »rum *rebus in nullo* communicet.

Qui è beneficio permutato aut resignato annuam pensionem aliquod centenorum florenorum recipiunt dicentne, quod *Ecclesiæ*, à qua translati sunt *rebus in nullo* communicent? credat hoc is qui verbis, non rebus Canones conditos esse existimat.

Unde Christianus Lupus in hunc Canonem, asserere haud dubitavit: « Hæc nostri Canonis verba, *si quis transla-* »*tus* &c. ostendunt, prioris relicti aut resignati beneficii *pensiones* tunc necdum fuisse.

XXII. Canoni Calchedonensi insistens anno 1222. Synodorum Oxoniensis *Can.* 11. æquè pensionis, quàm nomine *vicariæ* expressit, quàm alterius rei reservationem reprobavit. « Ne lepra Giezitica, quod absit, per avaritiæ cultum »latenter irrumpens, Ministros Ecclesiæ collocet extra ca- »stra regni æterni: districtiùs inhibemus, ne quis Ecclesiæ »renuntians, *recipiat ab eo qui sibi substituitur vicariam*.

XXIII. Urbanus VIII. in *Cap.* 5. *De Rerum permutat.* scripsit, quod « sint quidam, qui præbendæ suæ cedunt & juri »renuntiant, ut majorem Præbendam obtineant, vel ex »hoc certam summam pecuniæ consequantur: quod quidem »(ait) honestati est contrarium, & *simoniacam* procul dubio »continet pravitatem.

An hodierni resignantes & permutantes cum retentione pensionis non similiter cedunt Præbendæ, ut ex hoc summam pecuniæ consequantur; scilicet summam annuam aliquot centenorum; vel unam aliquod millium florenorum, honesto ut vulgò creditur, pensionis currentis vel redemptæ vocabulo contextam.

XXIV. Sed dicet quis, saltem licitum est, aliquam exigere pensionem in permutatione Beneficiorum inæqualium in proventibus annuis, ut ad æqualitatem reducantur; & ne unus Permutantium ex sua permutatione *nimium dispendium patiatur*. Hæc quidem ratiocinatio valere & admitti posset, si de duorum fundorum, aut equorum permutatione tractaretur; ubi valor unius pretio suppleri potest: At illud permutationi Beneficiorum applicare, quid aliud est, quàm apertam & pudendam mercimoniam Beneficiorum inducere, eamque mani *Pensionis* vocabulo velle palliare.

Qui enim pensionem exigit, ut ea mediante inæqualitas fructuum Beneficii suppleatur; nonne pecuniam sive annue, sive semel præstandam exigit, ut excessus proventuum Beneficii resignati compensetur? Et tamen « certum »est excessum sive inæqualitatem in re spirituali non posse »suppleri vel compensari pecunia aut aliquo dono tempo- »rali; cujus in promptu ratio est, quia spirituale vendere- »tur pro temporali, quæ res ponit veram materiam Simo- »niæ: nihil hic faciente Prælati authoritate, quæ vitium »tollere nequit.

Ita Zoësius noster ad titulum Decretalium *De rerum permutat.* quamvis in hoc Commentario secutus recentiores nonnullos Scholasticos & Casuistas, ad eorum etiam laxiorem Canonum expositionem, & doctrinam magis declinet.

XXV. Quid plura? Tam evidens est, permutationem & resignationem non esse sufficientes titulos petendæ pensionis, ut vel indulgentiores Theologi id agnoverint; atque contrariam praxim communem tanquam merum abusum reprobaverint.

Et quidem Theophilus Raynaudus è Societate JESU Theologus in tractatu suo De bonis Ecclesiæ *lib.* 1. *sect.* 2. *cap.* 1. ait: « Nullo modo justum est, ut quis idcirco »tantùm deposcat sibi pensionem, quia resignat Bene- »ficium in favorem tertii, *tametsi hæc est praxis, vel potius* »ABUSIO QUOTIDIANA. Reprehendunt eam Cor- »duba, Valerius & Molanus. Ratio cur non possit eo tan- »tùm titulo imponi pensio, inde ducenda, *quod desit titulus* »*accipiendæ ex ea causa pensionis*.. Igitur titulus, ob quem »pensio imponitur, est Beneficii renuntiatio quæ si sola »sit, non est causa idonea pensionis imponendæ, quia Be- »neficiarius post renuntiationem nihil juris habet ad »minimam partem fructuum Beneficii, quod dimittit: »per ipsam verò renuntiationem, nullum jus ad fructus »acqui-

acquirit. Tenetur enim vel ritè ministrare, ut fructibus potiatur; vel si cedere Beneficio vult, tenetur *gratis* cedere, nisi aliquem titulum alleget, quo possit portionem fructuum retinere. Quod si omittat & tamen fructuum *partem sibi securam velit, vel pro pretio Beneficii id deposcit*, EST SIMONIACUS; vel de ea nequitia est suspectus; etiamsi *Pontificiam* concessionem obreptitie extortam ostendat, ut Corduba admonuit, adductis Panormitano, Anania, Felino, Archidiacono, Imola & Frederico.

XXVI. Pluribus insufficientiam harum causarum probat Perardus Gastellus Advocatus in Parlamento Parisiensi in sua collectione plurium quæstionum in materia Beneficiali Dissertatione de pensionibus ad calcem tomi secundi adjecta, ubi una examinat, pensiones, quæ in Gallia subinde reservantur auctoritate Regia super beneficiis ad collationem Regis spectantibus; idque prætextu *meritorum* personæ, in cujus favorem pensio reservatur; ostenditque & hanc causam non minus quàm præcedentes solere esse insufficientem, ut ipsam pensionem licitam reddat ex parte ipsius Pensionarii.

Quin tamen pensiones ad sopiendas lites, aut promovendam resignationem aut permutationem possint esse licitæ ex parte Superiorum imponentium; & bonum Ecclesiarum posse subinde postulare hujusmodi pensionum impositionem, tametsi ex parte exigentium & percipientium sint illicitæ & injustæ, dubitari nequit; & capite sequenti demonstrabitur: ac per consequens, & hoc titulo meritò tolerantur & admittuntur.

CAPUT IV.

Quæ ex parte Pensionariorum sint attendenda, ut securi sint in accipiendis pensionibus.

1 *Ab exigente pensionem quæ attendenda.*
2 *Imprimis quæ sit natura proventuum Ecclesiasticorum.*
3 *Secundò, quòd non possit de proventibus Beneficii participare tanquam illius possessor.*
4 *Tertiò an quæ in pauperum alimoniam sunt impendenda, sibi possit applicare?*
5 *Quàm injustum sit dari Clericis divitibus, quæ pauperum usibus sunt destinata.*
6 *Pensiones dare non indigentibus magnus abusus.*
7 *Pensio, uti hodie imponitur, est species servitutis impositæ beneficio.*
8 *Per pensionem subtrahitur portio proventuum à beneficio contra Ecclesiæ & Fundatorum ordinationem.*
9 *Unde Pensio non nisi dispensativè imponi potest.*
10 *Pensionarius securitatem desiderans, attendere debet, num justa causa dispensationis subsit, tametsi à Papa pensio imponatur.*
11 *Non minus hic requiritur justa causa, quàm in dispensatione super pluralitate Beneficiorum.*
12 *Ex sententia Cardinalis Toleti dispensatio Papæ non reddit Pensionarios securos, nisi adsit justa causa.*
13 *Consentiunt Toleto & alii Doctores.*
14 *Debent ipsi pensionarii attendere, num sit justa causa.*
15 *Potest pensio justè imponi à Superiore, licet injustè exigatur à Pensionario.*
16 *Penes Pontificem & Episcopos est auctoritas dispensandi bona Ecclesiæ in utilitatem Ecclesiarum.*
17 *Subinde utilitas Ecclesiæ requirit, ut pensio etiam non merenti concedatur.*
18 *Exemplum pensionis ad redimendam vexam justè addictæ, licèt non justè perceptæ.*
19 *Pensionum hujusmodi justitia probatur.*
20 *Pensiones similes subinde licitè solvuntur, licèt illicitè petantur.*

I. SI quis pensionem aliquam super Beneficio retinere intendit, atque in hac retentione & perceptione non tantum coram hominibus, sed & coram Deo tutus, & ab omni injustitiæ & Simoniæ labe omninò exemptus haberi desiderat, plura serio examinare & attentè expendere debet.

II. Inprimis certum atque apud omnes indubitatum est, proventuum Ecclesiasticorum conditionem & naturam ex mente Ecclesiæ, & Fidelium offerentium esse, ut Ministri Ecclesiæ ex iis suam accipiant sustentationem; templa sarta & tecta conserventur, sacra suppellex aliaque ad divinum cultum necessaria desumantur, & quod superest in pauperum alimoniam cedat; quemadmodum paucis verbis expresserunt Patres Concilii Aquisgranensis an. 816. *Can.* 116. "Fideles namque fidei ardore, & Christi amore succensi ob "animarum suarum remedium, & cœlestis Patriæ desiderium suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt Ecclesiam, ut his *& milites Christi alerentur & Ecclesia exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum "opportunitate redimerentur.*

Hæc natura proventuum Ecclesiasticorum adeò indubitata fuit jam pridem Patribus, ut dicere non veruerit anno 844. Synodus Vernensis *Can.* 12. "Certè, quod nullus quanquam *impudentissimus*, negare audebit, possessio Ecclesiæ "votum est fidelium, *patrimonium pauperum*, redemptio animarum." Quod & latius probabitur & exponetur infrà *tit.* 32.

III. Hic expendat Pensionarius, vel Pensionem desiderans, quo titulo de proventibus Ecclesiæ per resignationem sui Beneficii participare possit. Non titulo Ministri sive servitii; quandoquidem Beneficium dimittendo, etiam Ecclesiæ illius Minister esse desinat.

IV. Cum proventus, si qui sustentationi Ministrorum supersunt, vel in templorum, vel suppellectilis Ecclesiæ altum, aut alimoniam pauperum sint impendendi, consequens est, ut expendat, num ea sit sua conditio, ut *patrimonium pauperum*, sive quod pauperum alimoniis ex mente Ecclesiæ & Fidelium Offerentium destinatum est, suis usibus applicare queat?

V. Sanè, si de Clericis etiam *actualiter* Ecclesiæ inservientibus dictum sit, quod "ne illi, qui sua possidentes dari "sibi aliquid volunt, sine *grandi peccato suo*, unde *pauper* victurus erat, accipiant:" facilè intelligi potest, quid dici posset de iis, qui servitium Ecclesiis, quam deserunt, impendere ulteriùs non intendentes, ea, quæ *pauperibus* debentur, accipiunt, si ipsi *sua possideant*, id est, aliunde vel ex patrimonio, vel ex proventibus alterius Beneficii habeant, unde honeste, attenta Clericali modestia, vivere queant?

VI. Attendant, quàm injustum, nec dicam, sacrilegum sit, *patrimonium* pauperum, sive proventus pauperum usibus applicandos, augendis divitum patrimoniis applicari? Et quàm meritò Concilium illud *Delectorum Prælatorum*, cujus suprà c. 1. meminimus, dixerit: "Pensiones dare Clericis *divitibus*, qui commodè vivere queunt ex reditibus, quos "habent, *magnus certè abusus.*

VII. Ad hæc attendere debent Pensionarii, quòd pensiones hodiernæ non sint nudæ & simplices eleemosynæ, quales vulgaribus pauperibus dari solent, sed amplius quid præferant.

Pensio quippe ex moderno stylo, est species cujusdam servitutis Beneficio vel Ecclesiæ imposita, persolvendi annuam pecuniæ quantitatem ex proventibus Beneficii Clerico actualiter Beneficio non servienti, nec illud possidenti.

VIII. Hinc per pensionem in effectu subtrahitur notabilis proventuum portio à Beneficio, cui ex Ecclesiæ ordinatione, & Fundationis lege, in sustentationem Beneficiarii, aliisque piis usibus est annexa; & alteri quasi in modum Beneficii assignatur.

IX. Quapropter ex omnium Doctorum sententia, quam & moderna Ecclesiæ praxis confirmat, nulla pensio sine interveniente legitima Superioris dispensatione Beneficio imponi potest; de qua dispensatione agetur capite sequenti.

X. Qui igitur pensione securè uti desiderat, attendere debet, num justa sit causa eam servitutem Beneficio seu Ecclesiæ imponendi; sufficiensque, ut *dispensativè* certa portio à Beneficio subtrahatur, & suis usibus applicetur.

Porrò dispensationem, quantumvis etiam auctoritate Apostolica suffultam, neminem reddere securum in conscientia, nisi justa & sufficiens causa dispensandi adsit, satis ostensum est suprà *tit.* 10. *cap.* 5. ubi de dispensatione super pluralitate Beneficiorum actum est.

XI. Rationes autem, quæ evincunt, dispensationem etiam Pontificiam super pluralitate Beneficiorum, non reddere quemquam in conscientia securum, si destituatur *justa causa*, etiam evincunt, dispensationem super impositione dispensationis sine justa causa esse insufficientem.

Quamvis enim teste Doctore Angelico 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. ad 7. res Ecclesiæ sint ejus (Papæ) ut principalis dispensatoris: "non tamen sunt ejus ut Domini & possessoris" Unde si eas contra mentem Ecclesiæ, & fundatorum malè dispensaret, nullatenus ex hac dispensatione tutus redderetur dispensatus.

XII. Quapropter Cardinalis Toletus *l.* 5. *De Instruct. Sacerdotum cap.* 83. dicere non veretur: "Sine justa causa, inquit, non habet in foro interiori & coram Deo locum dispensatio, sed tantùm in foro exteriori. Unde qui pensiones retinent, etiam cum dispensatione, si *non adest causa legitima, securi* non sunt, nec excusantur, quia Papa dedit, "& *ipsorum est considerare, quomodo dederit.* Hoc, inquam, "non excusat. Si enim quis accipiat pecunias ab œconomo, quem scit malè dispensare res Domini, & contra justitiam, non potest eas in conscientia tutò retinere. Papa autem non est Dominus bonorum & redituum Ecclesiæ, "sed tantùm universalis dispensator. Unde sicut cum dispensat hominem in voto, non facit hominem securum "in conscientia, nisi causa adsit; ita in pensionum & beneficiorum distributione. Causa autem hæc debet esse

»in utilitatem Ecclesiæ, cujus sunt bona. Si enim nulla via »vel pacto in Ecclesiæ hujus, vel universalis utilitatem ten»dat, non est causa legitima.

XIII. Toleto consentit Gambarus De Auctoritate Legum *lib. 10. num. 136.* docens, « quòd in foro conscientiæ, »pensio sine causa constituta pro aliquo, quia subtrahitur »alimonia pauperum & Ministrorum, non prosit obtinen»ti, maximè quia istæ indiscretæ pensiones sunt causa mille »malorum.

Et ante hos celeberrimus Jurisconsultus Guilielmus Benedicti ad *Cap.* RAYNUNTIUS *De Testamentis de fideicom. substit. parte 2. num. 36. & 54.* « Causa imponendi pensio»nem semper injusta censetur, si non pertineat ad utilita»tem Ecclesiæ, cui pensio imponitur..... sine ergo causa le»gitima utilitatem Ecclesiæ pensionariæ concernente, non »valet etiam à Papa imposita pensio.

XIV. Quam verò sibi ipsis imponant, & blandiantur, qui de justitia causæ parùm solliciti, hac una ratiuncula omnem suis conscientiis securitatem conciliant, *Papa dispensavit,* sive Papa dispensationem annuit, *ipse viderit,* suprà *tit. 20. cap. 5.* sufficienter ostensum est.

XV. Denique ne Pensionarii ex facto Superiorum nimiam securitatem sibi ipsis assumant, advertant, posse nonnunquam pensiones ex parte Superiorum justè, & in utilitatem Ecclesiarum annui, & à Beneficiatis persolvi; tametsi injustè fuerint exactæ & injustè recipiantur.

XVI. Pontificem & Episcopos mansisse bonorum Ecclesiasticorum superintendentes seu dispensatores in utilitatem Ecclesiæ, etiam post rerum divisionem & beneficiorum erectionem, nemini dubium est. *Ut Episcopi potestatem habeant,* (inquiebat tribus circiter à facta rerum Ecclesiæ divisione sæculis Synodus Moguntina) *res Ecclesiasticas providere, regere, gubernare, atque dispensare secundùm Canonum auctoritatem.*

XVII. Cùm igitur nonnunquam ipsa necessitas aut utilitas Ecclesiæ (cui rerum Ecclesiæ dispensatio subservire debet) exigat aut postulet, ut etiam Clerico *diviti*, nec de Ecclesia merenti pensio assignetur, indubiè Pontifex aut Episcopus, qui unicè utilitatem & necessitatem præ oculis habere tenentur, eam justè ad *redimendam vexam*, seu majus Ecclesiæ malum avertendum, nonnunquam concedent, licèt ipse injustè extorqueat ac recipiat.

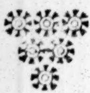
Quid enim, si indignum quempiam Sacerdotem à sacro Ministerio v. g. Beneficio Curato, amoveri & alium idoneum in locum illius substitui oporteret; & tamen ille sine pensione beneficium abdicare nollet: tunc indubiè salus animarum & utilitas Ecclesiæ permittit, imò exigit, ut velut ad redimendam vexam potius ei pensio assignetur, quàm ut cum tanto animarum detrimento in cura permaneat; si nimirum de suo gradu aliter exturbari, aut saltem non sine majori incommodo, & molestia, posset.

XVIII. Non absimile pensionum exemplum occurrit in *Cap. 31. ✠ De Rescript.* nimirum, quas nonnullæ Ecclesiæ pendere solebant, ut se à vexationibus eorum, qui mandatis à Sede Apostolica pro impetratione præbendæ primò vacaturæ, & sæpiùs sub- vel obreptitiè obtentis vexabant, redimerent. « Solebant enim, (ait Janus à Costa celebris Canonista) mandatarii isti plerumque esse contenti certâ »præstatione annuâ sive pensione; cujus constitutione Ec»clesiæ, contra quas impetraverant litteras, redimebant se »à *vexationibus* impetrantium. Nam quamvis omnis consti»tutio pensionis hoc jure valde suspecta sit, pergit à Costa, »videntur tamen hoc casu Pontifices conniventibus oculis »hoc permisisse Ecclesiis, quas contra veterum Canonum »statuta mandatis istis onerabant.

XIX. Et certè quis hujusmodi pensiones ex parte constituentium non probaret. Si enim nemo infidelitatis aut injustitiæ accuset tutorem, qui ex rebus pupilli aliquid concedat alicui nihil juris ad illud habenti, ut pupillum adversus injustum vitæ aut rerum suarum invasorem defendat, eumque à summo illo discrimine liberet; quis Prælatos illos accusare audeat injustæ aut infidæ administrationis, si partem aliquam rerum Ecclesiæ non merentibus tribuant, ut ab Ecclesiis arceant lupos, qui non vitæ corporali, sed spirituali insidiantur?

XX. Adhæc, quis non videat, quod eadem ratione, quâ propter utilitatem Ecclesiæ Prælati similes pensiones permittere coguntur, Clerici ad beneficia illa vocati easdem persolvere possint? Econtra eos, qui suis injustis vexationibus Prælatos ad pensionem constituendam cogunt, non justiùs eas recipere, quàm is, qui à tutore pupilli in casu proposito, ad redimendum pupillum ab iniqua sua vexatione, pecuniam recipit.

Nullatenus proinde sequitur: Pontifex aut Episcopus pensionem justè permittit, & Beneficiatus justè persolvit, ergo Pensionarius eam justè recipit.

CAPUT V.

Cujus auctoritate hodie imponatur pensio? & quæ differentia inter pensionem impositam à Papa, & creatam ab Episcopo?

1 *Olim pensionis assignatio sine dispensatione fieri poterat.*
2 *Quæ ratio illius disciplinæ.*
3 *Quando dispensatio requiri cœperit?*
4 *Canones sectionem Beneficiorum vetuerunt.*
5 *His contrariari Pensiones creditum est.*
6 *Qua de causa Canones sectionem Beneficiorum vetantes pensionibus applicati?*
7 *Hinc ulteriùs creditum, pensiones sine dispensatione Canonum imponi non posse.*
8 *Imò visum fuit requiri Pontificiam dispensationem.*
9 *In Gallia Episcopi pensiones imponere non possunt.*
10 *Qua ratione Synodi Simoniacas reputent pensiones sine auctoritate Pontificis impositas?*
11 *Synodi declarant de Simonia* suspectas *pensiones sine auctoritate Papæ impositas.*
12 *Non omnes pensiones sunt Simoniacæ, quæ sine auctoritate Pontificis imponuntur.*
13 *De Jure communi etiam auctoritate Episcopi reservari possunt pensiones; & hoc praxi Belgicæ est conforme.*
14 *Ex Interpretum opinione pensio à Pontifice creata est* realis; *imposita ab Episcopo tantùm* personalis.
15 *Fundamentum hujus distinctionis.*
16 *Licèt dubitari possit de soliditate fundamenti, opinio hæc nihilominus in praxi recepta est.*
17 *Pensio ab Episcopo creata non obligat successorem; secùs à Papa imposita.*
18 *Capitulum percipiens fructus tenetur ad pensionem à Papa impositam; & Pensionarius potest agere* hypothecaria.
19 *An ad pensionem teneatur, cui ob incapacitatem Beneficiati fuit beneficium collatum?*
20 *Pensio non creditur realis saltem in Gallia, imposita Beneficiis* Curatis.
21 *Qua ratione sit* merè realis *respectu successoris?*

I. JAm pridem Episcopis & Clericis pensiones alimentarias, ex proventibus Ecclesiarum & Beneficiorum assignatas fuisse, vidimus capite primo.

Imò hæc pensionum assignatio primitùs videtur etiam sine ulla Canonum relaxatione, sive dispensatione fieri potuisse: neque in ullis pristinis illis pensionum exemplis, ulla dispensationis seu relaxationis Canonum auctoritate Superioris faciendæ mentio habetur.

II. Cùm enim necdum invaluisset Beneficiorum erectio, id est, proventuum Ecclesiasticorum singulis titulis annexio; ut nimirum singuli tituli suos particulares haberent proventus annexos; etiam nondum receptum erat, neque Canonibus decretum, Beneficiorum divisionem fieri, dum proventus alicujus Ecclesiæ Clericis extraneis verè indigentibus assignabantur: sed sola auctoritas spiritualis & Sacerdotalis cuique titulo particulari annexa dividi vetebatur: quâ indivulsa manente, nulla credebatur fieri Beneficiorum divisio: uti non obscurè indicavit S. Gregorius verbis ex *Epist. 43. lib. 2.* capite primo relatis, quibus monet Episcopos per Illyricum constitutos, ut Coëpiscopos, quos à propriis locis furor hostilis expulerat, reciperent: « Non qui»dem (ait) ut per communionem Episcopalis Throni *digni»tas dividatur*, sed ut ab Ecclesia juxta possibilitatem suffi»cientiæ debeant alimenta percipere.

III. At postquam singulis titulis sui particulares proventus annexi fuere; ipsúmque jus percipiendi hos proventus partem quodammodo ipsius Beneficii constituere creditum fuit, unà quoque reputatum fuit divisionem, & sectionem Beneficii fieri, dum hoc jus percipiendi fructus beneficio annexum, vel potiùs ipsum beneficium constituens inter plures dividebatur.

Cùm igitur divisio beneficiorum esset canonibus contraria, visum fuit, auctoritate Superioris opus esse in pensionis assignatione, utpote qua jus percipiendi proventus Ecclesiasticos, seu potiùs Beneficium inter *duos* quasi *dividitur*.

IV. Sectionem Episcopatuum & Dignitatum jam pridem Canones vetaverant, quos refert Gratianus *Can. 6. 12. 39. & 41. Caus. 7. quæst. 1.* at cùm de Præbendis expressè non loquerentur, nonnulli harum sectionem haud vetitam credebant, quemadmodum testatur Concilium Turonense sub Alexandro III. in *Cap. 8. ✠ De Præbendis,* harum quoque divisionem interdicens. « Majoribus Ec»clesiæ beneficiis in sua integritate manentibus, indecorum »nimis videtur, ut *minorum* Clericorum *præbendæ* patian»tur sectionem. Idcirco ut sicut in magnis, ita in minimis

»mem-

»membris suis firmatam Ecclesia habeat unitatem & divi»sionem præbendorum, aut dignitatum permutationem »fieri prohibemus.

Ad hoc Concilii Turonensis statutum reflectens Innocentius III. interroganti Episcopo, cum sæpe contingat quod ad unam Præbendam duo Clerici propter importunitatem petentium eligantur, quid sibi agendum esset, respondit: « Nos attendentes: quod si duo unam præbendam »tenerent, illud esset contra Concilium Turonense quod »præbendarum prohibet sectionem, & si unus illorum ip»sam obtineret præbendam, sub expectatione alius contra »Lateranens. Concilii statuta remaneret. Inquisitioni tuæ »taliter respondemus, quod talis electio de rigore juris pe»nitus est cassanda. » *Cap. 20. X. De Præbendis.*

Simile responsum ejusdem Pontificis occurrit in *Cap. 25. X eod.* datum Episcopo Trecensi. Cum Archiepiscopus Remensis legatus Sedis Apostolicæ duos in *eadem* Præbenda instituisset, & ambobus Capitulum Trecense stallum in choro & locum in Capitulo, & idem Archiepiscopus supradictæ Præbendæ fructus dividendos communiter assignâssent, donec alter integrum præbendale stipendium (vel ut alia lectio habet, *Beneficium*) esset assecutus.

Deinde in eadem Decretali dicitur, « quod licet in Eccle»sia in qua *non* est *determinatus* numerus Præbendarum, »nulla etiam vacante, in Canonicum quis possit assumi, cum »intelligatur ad quoddam jus eligi, quod ex Electorum as»sensu de novo creatur, & cum electo in Canonicum nasci»tur, & desinit cum defuncto: in Ecclesia tamen, quæ de»terminatum habet numerum Præbendarum, uno *individuo* »jure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud, eo »quod hujusmodi *spirituale* jus dividi seu communicari ne»queat inter eos.

V. Hæc responsa si cum textu Concilii Turonensis conferantur, admodum verisimile est, sensum Decreti hujus Concilii esse, ne ipsum jus *spiritale* Præbendarum dividere-tur; id est, ne una Præbenda duntaxat vacante, duo in Canonicos eligantur; eisque jus Canonicale, quod *individuum* est, pro dividuo assignetur: adeóque nec Decretum proprie ad pensiones pertinere: quia per harum assignationem jus illud *spiritale* proprie non dividitur; nec duo ad unum Canonicatum assumuntur, aut Canonicatus inter ipsos dividitur: uti notavit Ludovicus Thomasinus *De Discipl. Ecclesi. parte 4. lib. 4. cap. 37. num. 5.*

VI. Quidquid sit, certum est, tandem hoc Decretum Concilii Turonensis & Canonistis passim ad pensiones extensum, tanquam si per eas divisio beneficiorum contra Concilium Turonense contingeret.

Quin & Decretum Concilii Lateranensis sub eodem Alexandro III. in *Cap. 7. X De Censibus*, prohibens, « ne ab »Abbatibus, Episcopis, aliisque Prælatis novi census im»ponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem »redituum *suis* usibus appropriare præsumant: « pensionibus applicatum fuit; quasi per has *novi census* Ecclesiis imponerentur. Cui applicationi non parum juvit rubrica tituli 12. libri 3. Decretalium: *Ut Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur*: in cujus nigro mentio quoque fit citati Decreti Concilii Lateranensis.

Dum enim Beneficia Ecclesiastica cum onere pensionis annuæ conferuntur, censentur conferri *cum diminutione*. & cum juxta modernam disciplinam, Resignantes & Permutantes habeant præcipuas partes in collatione hujusmodi beneficiorum (ut titulo præcedenti ostensum est) etiam quodammodo Collatores partem fructuum sibi reservant, dum hi pensionem sibi reservari petunt: ideóque nec sine fundamento Decretum Concilii Lateranensis ad ipsos extensum est.

VII. Hac itaque tum Concilii Turonensis, tum Lateranensis interpretatione recepta, creditum quoque fuit, *pensiones*, quæ in Beneficiorum resignatione ad usum Resignantium reservantur, esse Juri communi contrarias: ideoque reservari aut imponi non posse, nisi auctoritate eorum, qui super jure dispensare possunt.

VIII. Et quidem cùm ageretur de Canonibus duorum Conciliorum generalium, visum fuit, sola auctoritate Romani Pontificis dispensationem hanc posse concedi, ejúsque solius auctoritate Beneficiorum sectionem fieri, vel beneficia cum diminutione conferri.

Hinc ulterius non paucis persuasum fuit, pensiones solâ Romani Pontificis auctoritate beneficiis imponi posse.

IX. Testatur Rebuffus in Praxi *parte 1. titulo De Reservationibus tam generalibus, quam particularibus num. 29.* Episcopos non constituere pensiones; licet id non ex auctoritate Juris, sed ex non usu profluxisse credat; ait enim: Imò ex »non usu amissa in hoc eorum potestas, quod non fuisset, »si ignari illius non fuissent, & ea usi.

Refert quoque Choppinus De Sacra Polit. *lib. 3. tit. 2. n. 17.* jam pridem Senatum Regium decrevisse, « nullam »beneficiariæ pensionis rationem haberi, nec pactitiæ con»stitutionis ejusdem, nisi *Romanus Antistes* consignatis ipsam »tabulis sanxisset ac stabilisset.

De eadem Regni Gallicani praxi testis est Broudæus in notis Louëtium *Litt. C. n. 40.* & novissimè Joannes Cabbassutius in Juris Canonici theoria & praxi *lib. 2. cap. 16.* asserit, quod « Curiæ Regiæ nullam admittant beneficiariam »pensionem nisi ex Summi Pontificis auctoritate dimanâ»rit: easque omnes obliterent, & pro Simoniacis habeant, »quas locorum Ordinarii constituunt, solis exceptis quas »Episcopi Vicariis à se constitutis assignant, ut vicibus »fungantur Præbendatorum aut Curatorum, qui sive ob »delictum, sive ob imperitiam, sive ob ingruentem mor»bum, vel ob irregularitatem, vel dementiam suspensi sunt »ab exercitio Ecclesiastico.

X. Huic Gallicanæ disciplinæ inhærens Synodus Remensis an. 1583. *tit. 12.* declarat: « omnes *pensiones* & pa»ctiones super Beneficiis in quibus non intervenit Sedis »Apostolicæ approbatio illicitas & Simoniacas.

Ad hoc aliaque similia Synodorum Decreta reflectens Ludovicus Thomasinus *De Disciplina Ecclesi. parte 4. lib. 4. cap. 37. n. 12.* rectè monet, quod nequaquam propriè dici queat, quod Papa hic purget Simoniam, efficiatque pensiones non esse Simoniacas. « Possint enim (ait) esse Simo»niacæ, licèt eas Papa concedat, si ipsi subreptum fuerit: »possintque esse exemptæ à Simonia, si juri & Decretali»bus sint conformes: sint suspecti de Simonia: eo quod jus »novum velit, eas à Papa examinari & probari. Ratio est, »quia licet frequenter Papæ subripiatur contra Regulas, id »tamen rariùs est, quàm si omnes Episcopi adhuc essent in »possessione & jure creandi omnis generis pensiones.

XI. Hæc ille, qui ibidem laudat Decretum Concilii Toletani anni 1566. *cap. 31.* tanquam exactius loquens: Declarat enim: « Si quis post resignationem beneficii cujuslibet »partem aliquam ex ejusdem beneficii fructibus quoquo »modo acceperit absque sanctæ Sedis Apostolicæ permis»sione, etiam ab sponte dantibus, eo ipso tam ipse, quàm »is qui beneficium post renuntiationem consecutus fuerit, »*suspecti* de Simoniaca pactione tacita vel expressa censean»tur.

XII. Et revera constat non omnes pensiones etiam in resignatione Beneficiorum appositas Simoniacas judicasse Ecclesiam, tametsi auctoritas Sedis Apostolicæ non intervenerit; neque hanc auctoritatem necessariam esse, ut à Simonia purgentur, evincit non tantum multorum sæculorum praxis, quæ passim pensiones auctoritate Episcopali constitutas admisit; sed & moderna multorum Regnorum & Ecclesiarum disciplina, pensiones ab Episcopis probatas admittens, atque in hoc à praxi Ecclesiæ Gallicanæ dissentiens.

XIII. Imò de jure eam adhuc Episcopis integram plures non infimæ notæ Canonistæ cum Nicolao Garcia De Beneficiis *parte 1. c. 5. §. 2.* vindicant, atque in Belgio hoc nostro ea auctoritate palam utuntur.

XIV. Notant nihilominus plures Canonistæ, atque inter eos Garcias loco citato *n. 334.* quem sequitur Andræas Vallensis in Tractatu De Beneficiis *lib. 4. tit. 2.* magnam esse differentiam inter pensionem quæ à Summo Pontifice, & eam quæ ab Episcopo creatur. Illam imponi ipsi beneficio seu proventibus beneficii tanquam onus *reale*; adeóque quandam sectionem beneficii quoad proventus inducere: hanc verò non ipsi beneficio sed tantùm *Beneficiato*, seu *personæ* Resignantis imponi: ideoque non esse onus reale, sed *personale* duntaxat.

XV. Crediderunt hi Canonistæ, per pensionem beneficio impositam sectionem quandam beneficiorum à Jure communi vetitam induci; quemadmodum supra notatum est: non autem per pensionem soli beneficiato impositam: ideóque priorem per solum Pontificem imponi posse, non autem per Ordinarium, *qui jus commune relaxare non potest*, ait Andreas Vallensis *num. 8.*

XVI. Quamvis ex supra dictis pateat, meritò dubitari posse, num hæc Canonistarum sententia per omnia consona sit Decretis Conciliorum sectionem beneficiorum vetantibus, nihilominus ubique penè, ubi auctoritas creandi pensiones Episcopis hactenus conservata est, etiam hæc distinctio inter pensionem à Pontifice & pensionem ab Episcopo probatam invaluit: quod & Zypæus notavit. Tit. *Ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur, Controversia 3.* dicens: « Probabilior & magis *usitata in hisce par»tibus* opinio est, Episcopo non super beneficiis, sed *Bene»ficiatis* tantùm pensionis impositionem concedi.

XVII. Atque inde ulteriùs concludunt, pensionem per Episc. creatam extingui morte beneficiati cui imposita est; »neque transire ad successorem in beneficium. Secus verò quoad pensionem impositam à Pontifice. Hanc etiam tanquam quandam servitutem *realem* beneficio sive proventibus beneficii inhærentem transire ad quemcunque beneficii, seu proventuum possessorem; tametsi in litteris pensionis mentio successoris facta non esset, notant Gigas, de Pensionibus *qu. 44.* & Fagnanus ad Cap. NISI ESSENT *De Præbend. n. 28.*

XVIII. Eodem fundamento Barbosa in Praxi exigendi pensione *qu.* 15. docet, Capitulum dum tempore vacationis percipit fructus beneficii pensione gravati, teneri pro rata temporis ad pensionem, tanquam fructibus inhærentem. Vide & Pyrrum Corradum in Praxi Benef. *lib.* 5. *c.* 7. *n.* 1.

Quin hinc statuit Gigas *qu.* 51. posse Pensionarium agere actione reali hypothecaria adversus quemcunque, etiam singularem possessorem fructuum ipsius beneficii pensione onerati.

XIX. Refert quoque Brodæus in notis ad Louëtium *Litt. P. n.* 30. judicatum, quod is, cui beneficium pensione gravatum erat collatum ob incapacitatem resignatarii, teneatur continuare solutionem pensionis: ita tamen, ut Provisus tantùm teneatur solvere Canones lapsos tempore, quo ipse beneficium possedit.

XX. Præterea monet Brodæus, decisionem illam tantùm procedere in beneficiis simplicibus, non autem in beneficiis curatis; respectu quorum pensiones sunt magis odiosæ potiùsque *tolerantur*, quàm probantur: testatúrque sæpè judicatum, successorem *per obitum* in beneficium curatum non teneri ad solutionem pensionis, etsi legitimè imposita fuerit, si ipse Provisus nullum huic impositioni consensum præstiterit. Quod & judicatum fuit quoad beneficia curata Provinciæ Normanniæ, licèt allegaretur usus contrarius hujus Provinciæ; reputatúrque hic usus pro abusu. Plura vide apud Tornetium in collectione arrestorum *litt. P. num.* 75. & 76.

XXI. Hoc quoque rectè notat Brodæus post Gigantem aliósque Canonistas pensionem ita esse onus merè reale respectu successoris in beneficium, præsertim *per obitum*, quique jus nullatenus à Resignatario, qui pensioni consentit, sed à solo Collatore accepit, ut respectu ipsius nihil *personalitatis* habeat; sed *merè* reale sit: ideóque non tenetur nisi præcisè quatenus ipsos proventus, quibus pensio imposita est, percipit, non autem vi alicujus consensus personalis: unde & faciliùs vel annullationem vel reductionem pensionis postulare potest, quàm is, qui consentiendo pensionem probavit; quod infrà latiùs ostendetur.

CAPUT VI.

Quæ Beneficia Pensione gravari queant; & qualiter?

1. *Nulla antiquitùs distinctio quoad hoc punctum inter beneficia facta legitur.*
2. *Cur posterioribus sæculis facta?*
3. *Aliquando in Gallia cautum fuit, beneficia* curata *pensionibus non gravanda; & quomodo sensim recessum?*
4. *De moderatione pensionum super beneficiis Curatis facta à Synodo Tridentina.*
5. *Clausula impositioni pensionis super Ecclesiis Parochialibus occasione Decreti Tridentini inseri solita ex stylo Curiæ Romanæ.*
6. *Decretum Synodi Tridentinæ, uti & dicta clausula, intelliguntur de* Ducatis *usualibus.*
7. *Ut satisfiat dictæ clausulæ, debent manere centum* ducati *ex proventibus certis.*
8. *Neque comprehenditur domus Pastoralis.*
9. *Synodus Tridentina intendit per suum Decretum conservare Rectoribus Ecclesiarum Parochialium congruam portionem.*
10. *Hoc sensu Decretum in Gallia quoque receptum.*
11. *Ut hoc servetur, non potest imponi pensio, nisi remaneant Rectori* 300. *libræ Gallicæ soluta pensione.*
12. *Pluribus Parlamentorum arrestis id declaratum.*
13. *Edictum Regium conforme.*
14. *Quæ ad restringendas pensiones beneficiis Parochialibus impositas decreta sunt, meritò & in Belgio servarentur.*
15. *Litteræ Gubernatricis Belgii vetantes dari Placetum super pensione imposita Ecclesiis Parochialibus uno casu excepto.*
16. *Præbendæ Theologales & Præceptoriales in Gallia pensione non gravantur, & quare?*
17. *Idipsum in Hispania servatur.*
18. *Ex stylo Curiæ non solet annui pensio super Canonicatu non excedente valorem annuum* 100. *ducatorum.*
19. *Quid circa hoc judicatum in Gallia?*
20. *Privilegia indulta Ecclesiis, quòd pensione gravari nequeant, sunt favorabilia.*
21. *Beneficia collationis Regiæ sine consensu Regis Pensione gravari non possunt.*
22. *Beneficiis Juris Patronatûs* laici, *pensio sine consensu Patronorum imponi nequit.*
23. *Idem dicendum, si sint Juris Patronatûs* mixti.
24. *Quid si præsentatio spectet alternativè ad laicum & Ecclesiasticum.*
25. *Beneficium juris Patronatûs* Ecclesiastici *potest sine consensu Patroni pensione gravari.*

I. Neque in pristinis Canonibus, neque in Decretalibus aliisve Juris Canonici libris legitur determinatum, quæ Beneficia pensionibus onerari possint aut non possint. Hoc enim duntaxat reperitur, quod subinde Episcopis, aut Pastoribus, aliisque Clericis, sive hostium furore à Sedibus suis expulsis, aut alia justa de causa Beneficiis suis servire non valentibus, vel urgenti alia de causa pensio aliqua alimentaria ex proventibus alicujus Ecclesiæ vel Beneficii assignaretur; id tamem sollicitè cavebatur, ne ea pensionis assignatione adeò ipsius Ecclesiæ aut Beneficii proventus exhaurirentur, ut proventus sufficientes alendis necessariis ministris non superessent.

II. At cùm labentibus sæculis mirum in modum pensionum impositio crevisset, atque indifferenter omnia passim Beneficia iis gravarentur, in tantùm ut in plerisque vix quidquam ipsis possessoribus Beneficiorum superesset, indeque contingeret, ut idonei vix invenirentur, qui Beneficiis deservire vellent, novis hisce malis & abusibus, nova remedia adinvenire & adhibere cœptum est.

III. Imprimis sollicitè cautum fuit, ne Beneficia curata pensionibus ita gravarentur, ut Possessoribus sufficiens sustentatio vix superesset; atque hinc contingeret curam animarum negligi. Imprimis referunt Pragmatici Galli antiquis Parlamentorum Arrestis judicatum aliquando fuisse, Beneficia Curata pensionibus gravari non posse, successu tamen temporis eas saltem inter Resignantem & Resignatarium toleratas fuisse: ne aliàs ipse Resignatarius, qui pensioni consentit; & mediante promissione pensionis Beneficium accepit, perfidiæ arguatur, quod contra datam fidem vellet Beneficio & integris fructibus gaudere. Unde pensionem promissam solvere, vel beneficio cedere tenetur; uti non semel judicatum fuisse testatur Tornetius in collectione Arrestorum *litt. P. num.* 56. & Levetius *litt. P. num.* 30. quamvis pensionem Beneficio curato tametsi auctoritate Pontificis impositam continuare non teneatur successor in Beneficio, si ipse à Resignatario titulum non habeat; uti capite præcedenti dictum est.

IV. Synodus Tridentina volens occurrere incommodis quæ sequi contingit dum beneficia curata pensionibus exhauriuntur, ut beneficiato congrua portio non supersit, statuit *sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* ut "imposterum omnes hæ Cathedrales Ecclesiæ, quarum reditus summam »ducatorum mille, & Parochiales, quæ summam ducato»rum centum, secundùm verum annuum valorem, non »excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fru»ctuum graventur.

V. Post hoc Decretum inolevit stylus Curiæ Romanæ, ut in Signatura pensionis super beneficiis Parochialibus apponatur clausula, *Dummodo ex fructibus dictæ Ecclesiæ centum ducati liberi pro illius Rectore pro tempore existente annuatim remaneant.*

Hanc clausulam provisionem facere conditionatam; in tantum ut ipse Pensionarius sive Resignans debeat probare, quod deductâ pensione maneant centum ducati pro Rectore sæpius in Rota resolutum fuisse testatur Pyrrus Corradus in Praxi beneficiaria *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 30. illúdque procedere, etiamsi agatur contra illum, qui consentit reservationi: quia ejus consensus censetur cum eadem conditione præstitus. Vide quoque Chokier ad Regulam Cancellariæ *De Consensu Resignation. & Pension. præstando num.* 51.

VI. Prædicti autem *Ducati* intelligendi sunt juxta consuetudinem cujúsque Regionis, sive semper clausula illa intelligitur de centum ducatis *usualibus* & monetæ ac valoris Regionis seu Provinciæ, in qua est assignata pensio, sive in qua est situm Beneficium Parochiale pensione gravatum, uti non semel declaratum esse à S. Congregatione refert Pyrrus Corradus loco citato *numero* 34. & sequentibus.

VII. Dicitur in clausula, *dummodò centum Ducati* LIBERI *remaneant*: quo significatur, quod debeant esse ex fructibus *certis*, non autem *incertis*, uti notat Corradus ibidem *numero* 35.

Centum *ducati* enim, qui Rectori reservari debent, sapiunt naturam alimentorum, quæ non patiuntur dilationem, cùm nemo vivat ex vento, ait Corradus ibidem: qui dein subjungit: "Et sic, incerta non computantur in con»gruam portionem; quod venter non debet pendere ab in»certo. Nam ista *congrua* debetur Parochis, ne aliàs inten»ti ad quærendum sibi victum, deserant curam anima»rum; vel aliàs ipsi ob nimiam egestatem in illa exercenda »committant, quæ non deberent committere: sive etiam »ne ob prædictam egestatem sint ludibrio ipsis Parochia»nis, quos debent coercere, & à quibus revereri." Hæc ille; at de imputatione in portionem congruam infra latiùs.

VIII. No-

VIII. Notat quoque ibidem *num.* 38. aliquando decisum fuisse, quod ubi adest hæc clausula, *dummodò* &c. ad augendos fructus Parochialis Ecclesiæ, non esse habendam rationem *domus* Ecclesiæ Parochialis pro Parocho, in qua ipse residet: prout in simili fuit in eadem decisione comprobatum, quod "pro congrua Episcopi, cui in hoc æquiparatur Rector, tam S. Congregatio, quàm Rota censuit assignare (Concilium Tridentinum) mille absque computatione *Palatii* Residentiæ.

IX. Ex dictis fat manifestum est, hanc Concilii Tridentini ordinationem de non gravandis Ecclesiis Parochialibus onere pensionis, quæ summam *ducatorum centum*, secundùm verum annuum valorem non excedunt, præcipuè eo fine editam esse, ut Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, detractâ pensione, semper superesset congrua portio, sive competentia Pastoralis: quod & juri communi conformum est. Nam & jure communi inspecto, oportet, ut detractâ pensione supersint reditus sufficientes ad sustentationem Rectoris, uti post Abbatem notat Fagnanus ad *Cap.* NISI ESSENT 2. *De Præb. num.* 26.

X. Licet ergò teste Tornetio in sua Collectione Arrestorum *Litt. P. num.* 87. hæc clausula litteris pensionis apponi solita, *Dummodò centum ducati liberi maneant*, non sit recepta in Gallia, nihilominus sollicitè ibidem cautum est, ut pensiones ita sint moderatæ, ut iis solutis, congrua portio Rectoribus supersit.

XI. Cum autem in Gallia soleat portio congrua sive competentia Parochorum & Vicariorum Parochialium Ecclesiarum taxari ad *trecentas libras Gallicas*, quæ constituunt centum patacones nostrates; idque detractis omnibus accidentibus (quæ sub vocabulo *Casuel*, id est, *Casualia* comprehendunt) & *domo* Pastorali, ideo & ipsas pensiones Beneficiis Parochialibus non aliter imponi sinunt, nisi ipsi Rectori dictæ centum libræ ultra *casuale* remaneant *liberæ*.

XII. Anno 1664. die 16. Junii judicatum in Parlamento Parisiensi, Canonicos non posse resignare Beneficia curata retenta pensione, nisi prius decem annis deservierint illis beneficiis: quo casu nec pensio tertiam partem fructuum excedere poterit; addita item & hac clausula: *En sorte qu' elle ne pourra monter jusques au tiers, à moins qu' il ne reste au Titulaire trois cent livres outre le casuel.* Id est: Quin & pensio adæquare non poterit tertiam partem fructuum nisi Titulari superessent trecentæ libræ ultra casualia.

Rursus anno 1666. die 23. Julii judicatum fuit in Concilio Status, non aliter admittendas esse pensiones super beneficiis Curatis Diœcesis Alecensis, nisi ea conditione: *Pourveu toutes fois qu' il reste aux Titulaires la somme de trois cent franche & quitte de toutes charges.* Id est: Si modò Titularibus restet summa trecentarum librarum, libera & omni onere exempta.

XIII. Hæc & plura his & conformia Parlamentorum Arresta referuntur in Actis Cleri Gallicani *tomo 2. parte 2. tit.* 12. ubi & *art.* 16. refertur Edictum Ludovici XIV. moderni Regis Galliæ, ubi generaliter declaratur, pensiones super beneficiis Curatis non esse admittendas, nisi cum hac conditione: "*Le tout sans diminution ny retranchement de la somme* »de trois cent livres qui demeurera aux Titulaires pour leur »subsistance par chacun an, franche & quitte de toutes »charges sans comprendre le casuel & le creux de l'Eglise, »qui appartiendra aux Curez, comme les distributions »manuelles aux Chanoines." Id est: Idque sine imminutione aut restrictione summæ trecentarum librarum, quæ annuatim Titularum sustentationi libera & ab omni onere immunis deputabitur, non comprehensis casualibus, & adventitiis Ecclesiæ oblationibus, quæ Parochis cedent perinde ac manuales distributiones Canonicis.

XIV. Alia plura ad restringendas pensiones super beneficiis Curatis tum per Parlamentorum arresta, tum Regia Edicta in Gallia decreta sunt, uti in sequentibus videbitur: quæ licet hic in Belgio vim juris non habeant, neque hactenus cum illo rigore serventur, nihilominus non minus in Belgio, quàm in Gallia hoc sollicitè providendum, ut quantum fieri potest, proventus Rectoribus Ecclesiarum Parochialium integri serventur; nec facilè transferri permittantur ad illos, qui nullum Parochiis officium impendunt; aut ut minus portio congrua Titularibus relinquatur: ne aliàs defectu congruæ portionis cura animarum negligatur, aliaque incommoda, quæ ex defectu congruæ portionis sequi consueverunt, oriantur.

XV. Quàm odiosæ jam pridem in Belgio reputatæ fuerint pensiones beneficiis Curatis impositæ, probant litteræ Margaritæ Parmensis Belgii Gubernatricis, de 27. Augusti 1563. & 2. Septembris ejusdem anni publicatæ in Concilio Brabantiæ, quibus "vetuit dari placetum pro pensionibus »reservatis super beneficiis Curatis; excepto casu quo ob »morbum aut senium possessoris ea reservantur: tametsi »ante in Concilio Brabantiæ 7. Junii 1545. resolutum fuis»set, dandum esse placetum pro tali pensione, dum non »excederet fructuum medietatem." Ita Zypæus in *Jure novo tit. Ut Beneficia sine diminutione conserventur numero* 4.

XVI. Obtinentes in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Præbendas vulgò *Theologales* tenentur, præsertim in Gallia, non tantùm instructioni Canonicorum & Clericorum, sed & prædicationi Verbi Dei vacare; uti supra *parte* 1. *tit.* 11. *cap.* 6. ostensum fuit: ideóque & super his ægrè pensio imponi permittitur; quin & penè in omnibus Edictis Regiis super hac materia pensionum editis, Præbendæ Theologales cum beneficiis Curatis junguntur: quemadmodum videri potest in Actis Cleri Gallicani loco citato: & apud Broudæum in notis ad Louëtium *Litt. P. num.* 46. ubi notat, non semel judicatum fuisse, non permitti hujusmodi Præbendas pensionibus gravari.

Idipsum obtinere quoad Præbendas præceptoriales monet ibidem, quia & hæ juxta Regia Edicta requirunt pariter servitium *personale* instruendi pueros. Vide etiam Tornetium *Litt. P. num.* 73.

XVII. Nec tantùm in Gallia hujusmodi Beneficia à pensionibus exempta conservantur; sed & in Hispania jam pridem usitatum esse testatur Didacus Covarruvias *Pract. qq. cap.* 36. *n.* 16. ibidem observans, "illud esse satis expedi»tum, quod nulla pensionis constitutio apud Hispanos ad»mittatur in Canonicatibus qui conferri debent ex veteri »instituto Magistris & Doctoribus. Nec vidi (ait) unquam »à Summo Pontifice pensionem ex his beneficiis constitui, »nisi causâ litis dirimendæ, quæ absque ulla fraude inter e»lectos aut institutos tractabatur.

XVIII. Ex eadem ratione quâ Synodus Tridentina voluit ut Ecclesiæ Parochiales, quæ summam ducatorum centum, secundum annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum graventur, jam pridem invaluit, "ut si resignetur Canonicatus aut similis »Dignitas, non concedatur pensio, nisi reditus sint ultra »centum ducatorum, & pro quantitate, qua excedit dictam »summam." Ita Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6 *quæst.* 2. *num.* 28 addens: "Et ita mihi retulit Illustrissi»mus Cardinalis Contentinus Prodatarius, sibi ordinatum »fuisse à Sanctissimo D. N. Sixto V.

XIX. Similiter arresto Concilii Status pronuntiato per formam regulamenti 27. Septemb. 1667. declaratæ fuerunt pensiones *nullæ*, quæ impositæ erant Præbendis Diœcesis Regentis, *qui ne valloient pas au moins deux cent livres de rente seulement quitte, suivant l' estimation du revenu desdits Benefices qui aura esté fait par l' Evêque dans ses visitations, ou attestée par.* Id est: Quæ non penderent ducentas libras annue, deductis pariter oneribus juxta dictorum Beneficiorum æstimationem, quæ vel ab Episcopo in Visitatione facta fuerit, aut ejus testimonio confirmata. In Actis Cleri Gallicani loco allegato *art.* 11.

XX. Dicuntur nonnullæ Ecclesiæ eo jure vel privilegio gaudere, quod earum Beneficia nullis pensionibus gravari queant; atque inter cætera notatur apud Renatum Choppinum *lib.* 3. *De S. Politia tit.* 2 *num.* 16. in margine: "On »tient qu' il y a privilege Apostolique particulier, que les »benefices des Eglises d' Auxerre, Tonnerre, Tournay, & »de Joinville ne sont sujet à constitution de pension bene»ficiale, & ne peuvent en estre payez.

Cum hæc privilegia tendant ad conservationem juris communis dictantis, ut *Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conserventur*, ipsaque pensionum impositio vel eo titulo odiosa sit, quod proventus annexi titulis Beneficialibus, non cedant Titularibus, qui ipsis Beneficiis deserviunt, abstrahantur, & cedant nullum officium, quod Beneficium, exigit, præstantibus, meritò hujusmodi privilegia tanquam favorabilia reputanda & conservanda sunt.

XXI. Exteris porrò nostros Reges minimè cessere in sacra Republica tuenda, vel illud argumento est (ait Chop»pinus loco citato *num.* 15.) quòd electivis Sacerdotiis im»poni nequeat annuæ pensitationis onus aliquod jure no»stro Francico, nisi Rege Patrono adstipulante.

De eodem usu Regni Galliæ testatur Rebuffus tractatu *De Pacificis Possess. num.* 137. aliique Pragmatici Galli. Nec in Gallia tantum sed & in Hispania idem observatur. Observandum enim monet Covarruvias *Pract. qq. c.* 26. "non »admitti apud Hispanos constitutionem pensionis in his »Beneficiis & Dignitatibus quæ pertinent ad Jus Patro»natus Regium, nisi ipsiusmet Regis consensus accesse»rit Summi Pontificis concessioni & pensionis constitu»tioni.

XXII. Ulterius sicuti nulla resignatio *in favorem* vel permutatio beneficii admittitur sine consensu Patroni *laici* ita nec pensionem sine ejus consensu ex causa resignationis aut permutationis constitui posse, observat Covarruvias ibidem; & de usu Regni Galliæ testis est Tornetius in sua collectione Arrestorum *Litt. P. n.* 79. & 80. ibidem quoque indicans, quibus modis Patronus laicus consensum suum dare queat. De hoc jure Regni Galliæ passim testantur omnes Pragmatici; estque notoriæ Belgii nostri praxi conforme; in nullo permittenti juri Patronatûs laicorum dero-

derogari aut beneficia juri illi ſubjecta diminui aut gravari ſine eorum conſenſu.

XXIII. Et ſicuti obſervavimus ſuprà *tit.* 15. *c.* 2. Jus Patronatus *mixtum* quoad non derogationem cenſeri laicum, ita quoque eodem jure circa impoſitionem penſionis gaudere dicendum eſt: ut ſcilicet beneficia Juris Patronatûs *mixti* æquè ab impoſitione penſionis citra conſenſum Patronorum ſint exempta, quàm beneficia Juris Patronatûs laici.

XXIV. Quin & judicatum eſſe refertur, quod ſi Beneficium ſpectet *alternativè* ad Patronum Eccleſiaſticum & laicum, ſi vacans in turno Eccleſiaſtici fuerit gravatum penſione, penſio illa extinguatur morte Reſignatarii, ſi vacet in turno laici: eò quòd ſine ejus conſenſu Beneficium ad ſuam præſentationem ſpectans gravari non potuerit. Tomo 2. Journal des Audiences *lib.* 1. *cap.* 42.

XXV. Beneficia verò Juris Patronatûs Eccleſiaſtici, ſicuti poſſunt etiam nonnunquam ſine conſenſu Patroni reſignari & permutari; ita & penſione gravari; quemadmodum jam pridem judicatum eſſe teſtis eſt Tornetius loco citato *n.* 51. etiamſi Jus Patronatûs ſuâ origine laicale fuiſſe, & à laicis in Eccleſiam translatum eſſe, oſtenderetur.

CAPUT VII.

Quæ portio proventuum in penſionem aſſignari poſſit, & quæ in hanc portionem imputentur?

1 *Penſionum quantitas olim limitata non erat, ſecus hodie: & quare?*
2 Ad tertiam *partem proventuum reſtricta, quæ ratio reſtrictionis.*
3 *Id olim in omnibus beneficiis obtinebat.*
4 *Hodie ex ſtylo Curiæ Romanæ admittitur uſque ad* medietatem *in Beneficiis* ſimplicibus.
5 *In Gallia penſio ultra* tertiam *partem vix admittitur.*
6 *Edictum Regium ſuper hac reſtrictione.*
7 *Penſio* tertiam *partem excedens non eſt in totum* nulla, *ſed reducitur.*
8 *Succeſſor per* obitum *reductionem petere poteſt.*
9 *Reſignatario, qui penſioni conſenſit, reductio aliquando in Gallia negata fuit; & quare?*
10 *Quomodo hodie etiam ipſo Reſignatario ſuperſtite, auctoritate publicâ reducatur?*
11 *In Belgio etiam reducitur penſio exceſſiva.*
12 *Penſio hodie non in portione fructuum, ſed in quantitate conſtituitur; & quæ hujus ratio?*
13 *In* tertiam *partem Beneficii penſioni obnoxiam non computantur diſtributiones* quotidianæ.
14 *Non ſolet penſio ſuper* diſtributionibus *conſtitui.*
15 *Interdum ex gratia datur in Curia Romana; ſed ægrè in Gallia admittitur.*
16 *Edicto Regio penſio ſuper* diſtributionibus *vetita videtur.*
17 *Penſio nequidem ad* tertiam *partem admittitur, ſi congrua portio Titulari non remaneat.*
18 *Ex ſtylo Curiæ penſio ſimpliciter impoſita non comprehendit diſtributiones.*
19 *Neque oblationes, &* incerta *accidentia.*
20 *Super obventionibus, quæ requirunt* certum *ſervitium, penſio non conſtituitur.*
21 *Penſio etiam pro* tertia *tantùm parte impoſita non ſemper eſt licita.*

I. EX priſtinis illis penſionum exemplis, quorum capite 1. meminimus, illud duntaxat eruimus, penſiones limitatas fuiſſe ad ſuſtentationem ſeu alimentationem Penſionarii, ſive id unum factum fuiſſe, ut ſubinde Epiſcopis, vel Paſtoribus aliiſque Clericis indigentibus ex bonis Eccleſiæ, cui actualiter non deſerviebant, nec adſcripti erant, *miſerationis* intuitu alimenta darentur; ea tamen moderatione, ut ipſis Eccleſiæ miniſtris neceſſaria non deeſſent.

Verùm cum labentibus ſæculis prætextu illo alimentationis, Prælati Eccleſiæ, ut vel ſibi, vel ſuis conſanguineis aut familiaribus faverent, exceſſivis penſionibus ita beneficia, etiam curata gravarent, ut vix congrua fructuum portio ipſi Titulari relinqueretur, tandem viſum fuit, certos figere limites, intra quos ipſa quantitas penſionis reſtringeretur.

II. Cùm verò æquum juſtúmque videretur, ut primò ipſi Titulari onera beneficii ferenti provideretur, antequam alteri de proventibus ipſius beneficii provideretur; quin & juſtum eſſet, ut amplior portio daretur Titulari, qui etiam onera beneficio incumbentia ferre tenetur, tandem ipſa penſionis quantitas ad *tertiam* partem proventuum annuorum ipſius beneficii reſtringi cœpit: ut ita *duæ* partes liberæ maneant Titulari & non niſi tertia penſionis nomine alteri aſſignari poſſet.

Unde Caccialupus & ex ipſo Hieronymus Gigas De Penſionibus *quæſt.* 9. poſtquam notavit, quòd ad hoc ut penſio ſit *tolerabilis* & *honeſta*, tantùm debeat remanere Eccleſiæ, unde Prælatus ſeu Rector illius commodè valeat ſuſtentari, ſubjungit, "quòd hinc putet inoleviſſe practi„cam, quòd ut plurimum ſtatuitur penſio uſque ad *tertiam* „partem redituum. Et hinc eſt (ait) quod regulariter Le„gatis Apoſtolicis datur facultas reſervandi penſiones ſu„per fructibus beneficiorum ex cauſa reſignationis uſque „ad *tertiam* partem fructuum.

III. Et notat Flaminius Pariſius *lib.* 6. *De Reſignat. Beneſ. quæſt.* 2. *num.* 24. quod antiquo tempore imponebatur penſio uſque ad *tertiam* partem redituum in *omnibus* Beneficiis; & apponebatur clauſula: *Dummodo* TERTIAM *partem non excedat.*

IV. Verum quidem eſt, paſſim Canoniſtas admittere, Papam poſſe majorem quantitatem imponere, monetque Flaminius Pariſius loco citato *num.* 26. hodie in beneficiis *ſimplicibus* de ſtylo dari regulariter penſionem uſque ad *medietatem*: id eſt, ut medietas fructuum, ſive potius quantitas pecuniæ, quæ medietatem proventuum conficit, in penſionem aſſignetur.

Similiter Rebuffus in Praxi Benef. titulo *De Reſervationibus num.* 15. teſtatur, quod *interdum reſervatur* MEDIA *pars fructuum loco penſionis*: quodque (ait *nu.* 16.) *& impetria juris ſcripti ſervatur.*

V. Deinde *num.* 17 ſubdens: "Sed in patria conſuetudi„naria reformari ſolet, præcipuè ſi penſionarius non poſ„ſet vivere, & uſque ad *tertiam* partem reformari ſolet, „quam obtinebit penſionarius tantum: Beneficiarius au„tem alias duas.

De hoc uſu patriæ conſuetudinariæ ſive Regni Galliæ clarioribus terminis poſt Rebuffum teſtatur Auctor Analyſis ad Regulam Cancellariæ De publicandis reſignationibus *num.* 212. "Non toleratur in hoc Regno (Galliæ) „fructus omnes ſed *nec dimidiam* vel auctore Papâ re„ſervari: ſed *tertiam* duntaxat, ut Regiis Conſtitutioni„bus & ſummorum tribunalium arreſtis cautum eſt, et„iamſi permutationis cauſa ad tenuitatem compermutan„tis ſupplendam id fiat.

VI. Id omnino conforme recentioribus tum Parlamentorum arreſtis, tum Regiis Edictis; ac ſignanter Edicto Regio de anno 1671. quo expreſſe cavetur, quòd penſiones ſuper beneficiis curatis, vel præbendis per Reſignantes reſervatæ excedere nequeant *tertiam* partem fructuum. Hoc edictum rurſus renovatum fuit anno 1674. declaratúmque, mentem Regis eſſe, ut id obtineat in omnibus beneficiis Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum, quæ *reſidentiam* requirunt, quocunque nomine appellentur.

VII. Verùm ſi penſio dictam *tertiam* partem excedat, „non tamen ob id reſcinditur permutatio, vel reſignatio „(ait Auctor Analyſis loco citato) ſed immoderata penſio „ad congruum modum *trientis* ad minus, vel etiam ad „minorem, ſi qualitas beneficii exigat, etiam per poteſta„tem ſæcularem reducitur." Teſtaturque Broudæus in notis ad Louetium *Litt. P. num.* 30. eſſe Regulam & principium certum, quod *penſio, quæ legitimum modum excedit, nulla non eſt, ſed reducibilis.*

VIII. Illud expeditum eſt, ſucceſſorem in beneficium poſſe petere reductionem penſionis, etiam à Papa impoſitæ ad vitam ipſius Reſignantis; ſi modo ſucceſſerit in beneficium vacans *per obitum* reſignatarii: qui conſequenter nihil promiſit Reſignanti, nec jus habet à defuncto, ſed à Collatore, uti loquuntur Pragmatici Galli. Tornetius in ſua collectione arreſtorum *Litt. P. num.* 69 & Broudæus loco citato.

IX. At verò Reſignatario, qui penſioni conſenſerat, atque mediante promiſſione hujuſmodi penſionis beneficium obtinuit, reductionem penſionis tametſi excedentis *tertiam* partem haud annuendam judicabant; húncque fuiſſe Curiarum Regiarum uſum teſtantur, *propter fidem datam*; & ne ex proprio dolo, vel perfidia Reſignatarius lucrum conſequeretur. Receptúmque erat, hujuſmodi Reſignatarium de penſionis exceſſu conquerentem condemnare ad hanc alternativam: *ſolvat vel cedat.* Vide latiùs Tornetium & Broüdæum locis ſupra indicatis: ubi und inquirunt, quid ſentiendum de Reſignatario Reſignatarii, an ille à reductione penſionis, in quam hic conſenſit, ſubmoveri debeat.

X. Et hæc quidem videtur communis fuiſſe praxis Galliæ uſque ad Edictum Regium anni 1671. quod jubet ob publicum Eccleſiæ bonum, ut cunctæ, etiam quæ præceſſerunt de penſionibus beneficiariis conventiones ad *tertiam* fructuum portionem reducantur. Verba Edicti ſunt „Et quant aux penſions qui ſe trouveront avoir été ci de„vant créées ſur les cures & ſur les Chanoines & preben„des des Egliſes Cathedrales, ou Collegiales, en faveur de „reſignations, Nous voulons & ordonnons qu'elles ſoient

„ré-

„reduites au tiers sans diminution des dites trois cens livres, ainsi qu' il est exprimé cy dessus: non obstant tout „Traitez & Concordats pour cause de procez, resignations, permutations, demandes en regrez, fautes de payement des dites Pensions, & tous cautionnemens, des „quelles nous avons dechargé & dechargons les obligez." Id est: Et quoad pensiones gravati fuerint Pastoratus, Canonicatus, Ecclesiarum Cathedralium aut Collegiatarum Præbendæ, in favorem resignationum: volumus & statuimus ut redigantur ad tertiam partem absque imminutione dictarum trecentarum librarum, prout superius est expressum: non obstantibus quibuscunque pactis, aut conventionibus ad pacificandas lites, resignationibus, permutationibus, petitionibus ad regressum, solutarum Pensionum defectibus, omnibusque cautionibus, à quibus exoneravimus & exoneramus obstrictos.

Ad hanc declarationem reflectens Cabbassutius *lib. 2. cap. 16. num. 2.* rationem ejus assignat: " Ut scilicet prævaleat sacra & communis disciplina oppositis privatorum, noxiisque pactionibus: nisi quis insistat id officium à Legislatore injungi *solis Judicibus* & *publicis* Requisitoribus, sed non Resignatariis, illo adhuc superstite, cui obstricta *est fides*.

XI. Sanè judices Regii, quibus Litteras sive Bullas provisionum è Curia Romana emanantes *placetandi* auctoritas est, solent ad instantiam Procuratoris Regii sive Fiscalis ipsas pensiones excessivas ad moderatam quantitatem reducere: quod & in Belgio nonnunquam practicatur.

Undecum quidam resignasset Præbendam Insulensem sub pensione 957. florenorum, *placetum* renuit Concilium Privatum, eo quod pensio, habito respectu ad proventus dictæ præbendæ, quæ tantùm communiter ascendunt ad duo millia florenorum, esset excessiva: quapropter reduci voluit pensionem ad 700. florenos quâ reductione mediante annuit *Placetum* 16. Septembris anno 1641.

Hinc quoque colligitur, hic in Belgio ægrè admitti pensionem *tertiam* partem fructuum excedentem.

XII. Circa hanc portionem in pensionem assignandam, notandum, hodie hanc reservari in quantitate pecuniæ, non in quota fructuum parte: uti notat Garcias De beneficiis *parte. 1. cap. 5. num. 362.* sed ratio hujus praxeos quam post alios Canonistas allegat Garcias, scilicet, quod aliàs beneficium scinderetur, ut frivola meritò ab Auctore Analysis ad Regulam *De Public. resign. n. 214.* rejicitur " quia non minus secantur vel minuuntur Beneficia per quantitatem, quàm quotam, & lex esset imposita verbis, & fraus, imo contortio manifesta Canonum.

Cæterùm convenientius est, ut in certa quantitate pecuniæ, quàm quota fructuum constituatur, ut tollatur occasio discordiarum, quæ ex communione fructuum inter Rectorem & Pensionarium oriri possent, uti notat Emanuel Gonzales in Commentario ad *Cap. 12. De Præbendis num. 7.*

XIII. Adhæc observandum, in hanc tertiam partem fructuum non computari *distributiones quotidianas*, uti jam pridem notavit Auctor dictæ Analysis, & latius Broudæus ad Lovetium *Litt. P. num. 46.* monetque, quod dum successor *per obitum* petit reductionem ad *tertiam*, tunc non habeatur ratio distributionum manualium: quæ in æstimatione valoris fructuum Præbendæ non computantur, quia non sunt de corpore beneficii, sed percipiuntur ratione servitii *personalis*, quemadmodum communiter tradunt Canonistæ: quod qualiter sit intelligendum, dicetur in titulo *De Peculio Clericorum*.

XIV. Notat quoque Flaminius Parisius De Resignat. Benef. *lib. 6. quæst. 2. num. 29.* quod " regulariter pensio super distributionibus quotidianis non constituatur. " Rationem addit: " Quia distributiones quotidianæ non sunt fructus.

XV. Interdum tamen ex gratia etiam super distributionibus pensio conceditur; sed tum additur hæc clausula: *distributionibus quotidianis, & non nisi præsentibus & divinis Officiis interessentibus dari, & per eos lucrari solitis & consuetis.*

Interim si beneficium habeat grossos fructus, & distributiones quotidianas, has non computandas in taxatione tertiæ partis judicatum fuisse an 1614 ibi refert Broudæus; tametsi creatio pensionis contineret clausulam ordinariam: *super fructibus Præbendæ & Canonicatus, proventibus, juribus,* &c. licet ex consuetudine Ecclesiæ super cujus Præbenda pensio erat creata, distributiones non darentur *ad manum*, neque *quotidie*, sed singulis mensibus tantùm, & earum loco darentur singulis Canonicis 30. libræ.

XVI. Id conforme est Edicto Regio anni 1671. quo expressè cavetur, quod pensiones *tertiam* partem excedere nequeant. Ait enim: *Sans diminution ni retranchement de la somme de trois cent livres, qui demeurera aux Titulaires desdites Cures & Prebendes pour leur subsistance par chacun an, franche & quitte de toutes charges, sans comprendre en ladite somme le Casuel & le Creux de l'Eglise, qui appartiendra pareillement aux Curez; en semble les* DISTRIBUTIONS *manuelles qui appartiendront aux Chanoines.* Id est: *Formè de verbo ad verbum convenit cum tertia citatione paginæ 622.*

XVII. Ex hoc Edicto illud quoque manifestum est, pensionem, neque ad *tertiam* partem proventuum admitti, nisi detractâ pensione maneat *congrua* portio pro Titulari.

XVIII. Pensione simpliciter fructibus beneficii impositâ distributiones non debere computari, neque iis pensionem censeri impositam, etiam Doctores Ultramontani agnoscunt, & stylus Curiæ observat; Unde ex eodem stylo dum pensionem impositam volunt distributionibus, tunc imponitur adjectâ clausulâ, de qua suprà *n. 15. Etiamsi in solis distributionibus & non nisi præsentibus,* &c.

XIX. Quod de distributionibus dicitur, idem dicendum de oblationibus sive *incertis* accidentibus, uti monet Broudæus ad Louëtium *Litt. P. n 46* sub finem. Quod & sæpè Edicto Regio conforme est: dum non vult computari *casuale*, sub quo hujusmodi oblationes, tanquam incertæ & *casuales* comprehenduntur, nec magis nomine *fructuum*, ob suam incertitudinem veniunt, quàm distributiones quotidianæ. Accedit, quod cùm pensiones sint multis titulis odiosæ, ut suprà ostensum est, meritò veniant restringendæ; & per consequens, nomen *fructuum* strictè interpretandum: ut ita pensionis quantitas minuatur, & proventus beneficii apud Titularem remaneant.

XX. Refert quoque Flaminius Parisius De Resignat. Benef. *lib 6. quæst. 2. num. 32* ex Gambaro, decisum fuisse per Rotam, " quod ubicunque requiritur *certum* servitium ad consequendum fructus, super illis non possit constitui pensio." Monet insuper notandum esse, quòd neque possit imponi pensio super redditibus communibus, qui dividuntur inter eos, qui intersunt *certis* temporibus, licet de stylo interdum *communibus* de gratia.

XXI. Notandum, quod licet usus pensionum ex his appareat multum restrictus, nequaquam tamen hinc concludi possit, pensiones cum hac restrictione concessas esse omninò licitas & undequaque probatas, quamvis tolerentur; atque de his dicendum, quod suprà capite 2. dictum fuit.

CAPUT VIII.

De Clausulis in litteris pensionis apponi solitis.

I. CUm pleræque pensionum impositiones hodie expediri soleant in Curia Romana ex causa resignationis vel permutationis, utile erit, præcipuas clausulas, tum in formula supplicationis, tum litteris provisionis de stylo Curiæ Romanæ adjici solitas, examinare; atque unà annotare, quem usum & vim hic in Belgio aliisque vicinis Provinciis habeant.

II. Prima, eáque notabilis est clausula exprimens causam reservationis pensionis: *Ne ex sua resignatione nimium dispendium patiatur, de alicujus subventionis auxilio provideri* &c.

Hac clausulâ sufficienter indicatur, causam finalem pensionis esse *alimentationem* Pensionarii; & consequenter, nec mentem Pontificis esse, eam assignare his, qui *alimentis* non indigent, sed ea aliunde sufficienter habent, ut post Lotterium, aliósque notat Barbosa in proœmio ad praxin exigendi pensiones *num.* 7. Verba ejus sunt: «Finalis causa est alimentorum suppeditatio, quocunque enim Jure Papa »providet alicui sub reservatione pensionis, sive ex causa »simplicis resignationis, sive ex causa cessionis jurium, aut »simpliciter pensionem reservet, tam in supplicatione, »quàm in proœmio litterarum inserit clausulam expressivam causæ hujus alimentorum, nam in causa cessionis etiam »ex concordia concipitur per hæc verba: *Ne ex cessione tua »hujusmodi nimium dispendium patiaris*; & cùm ex natura subjectæ materiæ id referatur ad personam Clerici dimittentis beneficium, vel jus in eo, præ se fert intentionem Papæ eam reservandi in causam alimentorum, ut bene advertit *Hier. Gabr. conf.* 187. *num* 11. *lib.* 2. quem refert *Lotter. d. lib.* 1. *quæst.* 35. *n.* 47. Finis ergo est providendi egenis de alimentis, & ita supponendi necessariò sunt termini »habiles, videlicet superfluentia redditum in titulari, eo »modo, quod eis simul possit de congrua sustentatione »provideri.

III. Post clausulam exprimentem quantitatem fructuum seu proventuum Beneficii pensione gravandi, de qua capite præcedenti, sequi solet: *Etiamsi super illis (fructibus) aliæ pensiones, quas, illarumque summas &c. habere placeat pro expressis, & quæ exprimi possint in litteris, aliis forsan assignatæ existant.*

Hæc clausula ideo adjicitur, ne si fortan aliqua pensio eidem Beneficio jam esset imposita, hæc posterior esset nulla.

IV. Inolevit jampridem stylus Curiæ, quod debeat fieri mentio de prima pensione, & de alio onere in reservatione secundæ pensionis, etiam ex causa resignationis: quódque pensio secundo loco reservata sit nulla, si non fiat mentio de prima validè reservata: uti post alios citatos tradit Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 41. Ratio est, quia Papa non intendit, nec velle præsumitur Ecclesiam duplici onere gravare; & quia pensiones cum magno moderamine Beneficiis imponi debent. Unde & hic stylus Curiæ tanquam æquitati conformis ubique meritò observandus. Quare & Joannes Tornetius in Collectione Arrestorum *Litt. P. numer.* 88. asserit, pensionem impositam Beneficio, *etiam motu proprio*, non valere si in signatura non sit facta mentio primæ pensionis impositæ.

V. Porrò ex stylo Curiæ invaluit, hanc nullitatem præcaveri per hanc similemve clausulam generalem, tametsi *in specie* prima & antiqua pensio beneficio imposita non exprimatur, quemadmodum tradit Flaminius loco citato, & ita decisum fuisse in Rota.

VI. Verùm si hæc pensio unà cum antiqua, *tertiam* partem fructuum excederet, haud facile etiam cum hac clausula hic aut in Gallia admitteretur: eo quod revera hoc casu pensio plus quàm tertiam partem proventuum absumat: quod haud facilè hic admittitur.

VII. Vulgaris etiam clausula est, ut pensio *sit libera ab omni decima, quarta, media, & quavis alia fructuum parte, nec non subsidio, etiam charitativo & quovis alio ordinario, & extraordinario onere quomodolibet nuncupato, etiam pro fabrica Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, Cruciata sancta & expeditione contra Turcas ac infideles, & hæreticos, ac quoscunque fidei Catholicæ hostes, ac pro Seminario puerorum Ecclesiastico, & quavis alia, etiam urgenti, urgentissima & necessariò exprimenda causa; etiam ad supplicationem Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum & aliorum Principum instantiam, Canonicè, vel de facto, nunc & pro tempore impositis & quomodolibet imponendis; etiamsi in impositionibus hujusmodi caveatur expressè, quod pensionarii quicunque pro rata pensionum suarum quatumvis exemptarum, præmissis contribuere teneantur.*

Vigore hujus clausulæ Pensionarios eximi ab oneribus ipsi beneficio aut ejus proventibus quacunque ex causa, & quavis auctoritate imponendis haud obscurum est.

VIII. Si tamen tanta esset onerum impositio, ut si hæc à solo titulari ferri deberent, proventus Beneficii nimium diminuerentur, indubie, non obstante hac clausula, pensionarius ad partem onerum ferendam merito vocaretur; vel saltem ob hæc onera, diminutio sive moderatio aliqua pensionis, ut minus durantibus his oneribus, peti posset: præsertim si pensio sit *realis* solvenda ab eo, qui pensioni non consensit, neque beneficium sub conditione solvendæ pensionis accepit ipsáque onera sint extraordinaria: ut judicatum refert Tornetius loco citato *n.* 86.

IX. Deinde in litteris pensionis additur, ut solvatur mediatim in Nativitate JEsu Christi, & Nativitate Joannis Baptistæ, secundùm notorium & vulgarem stylum Curiæ, uti notat Gigas De Pensionibus *q.* 93.

X. Sed «quia hæc decisio terminorum fit causâ commodioris solutionis, non prohibentur Resignans & Resignatarius plures terminos, etiam ultra duos constituere ad »eorum libitum; prout indies practicari videmus, » ait Pyrrus Corradus in Praxi Benef. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 18. notátque prædictam clausulam in litteris solere apponi, quando termini solutionis in supplicatione non fuerunt expressi.

XI. Utque promptior & securior sit pensionis impositæ termino constituto solutio, additur ex stylo Curiæ hæc clausula: *Ac volentes & eadem auctoritate statuentes quod ille N. vel quicunque alius successor; qui in dictis festivitatibus, vel saltem intra* 30. *dies illarum singulas immediatè sequentes pensionem prædictam per eum tunc debitam non persolverit, cum effectu lapsis diebus eisdem sententiam excommunicationis incurrat, à qua donec tibi vel eidem procuratori de pensione hujusmodi tunc debita integrè satis factum aut aliàs tecum, vel cum dicto procuratori super hoc amicabiliter concordatum fuerit, præterquam in mortis articulo constitutus absolutionis beneficium neq eat obtinere.*

XII. Notat autem post alios citatos Garcias *De Benefciis parte* 1. *cap.* 5. *num* 581. pœnam excommunicationis non incurri, nisi Pensionario volente & declarante: «Nam »ut illis locus sit, requiritur voluntas & factum ipsius Pensionarii, in cujus favorem latæ sunt. Quinimò (pergit »Garcias) ex stylo & benigna interpretatione non incurritur excommunicatio, donec declaratoria sit data per judicem, & pensionarius ea utatur intimando illam adversario seu Parocho, aut ponendo cedulones, ut etiam servatur in aliis declaratoriis, tam auditoris Cameræ quàm »aliorum judicum.

XIII. In Gallia hæc clausula, quoad pœnam *excommunicationis* ob non solutam suo tempore pensionem, habetur pro clausula *meri styli*; quin teste Fevretio *De Abusu lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 29. judicatur *abusiva*: ostenditque Brodæus in notis ad Louëtium *Litt. C. num.* 31. aliquando quidem consuetum fuisse, ut Ecclesiastici per *censuras* ad solutionem debiti etiam *civilis* urgerentur, sed eam consuetudinem jam pridem esse abrogatam. Quod & praxi Belgicæ conforme est, ut ostendetur infra *parte* 3. *titulo De Censuris*

XIV. Post clausulam continentem pœnam excommunicationis sequitur: «*Si verò per sex menses dictos triginta »dies immediatè sequentes sententiam ipsam animo (quod absit) sustinuerit indurato, ex tunc effluxis mensibus eisdem dicto beneficio perpetuò privatus existat, illudque vacare censeatur eo ipso, tibique liceat ad idem beneficium liberum habere regressum, & liceat tibi etiam vigore tui prioris tituli »possessionem propria authoritate apprehendere, ac similiter retinere, ac illud minimè »resignasses.*

XV. De hac clausula continente *regressum* ad Beneficium resignatum ob defectum solutionis pensionis plura habet Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 3. ubi *n.* 12. advertendum dicit: quia non sufficit lapsum esse tempus, sed requiritur sententia declaratoria, quæ id declaret; asseritque hinc aliàs resolutum in Rota, «quod clausula irritans in regressu ob non solutionem, non inficit possessionem; nisi post sententiam.

XVI. Observat etiam *num.* 17 in Francia admitti regressum ob non solutam pensionem: notatque Auctor Analysis in Regulam Cancell. *De public. resign. num* 212. »quod clausulæ illæ de resolvenda resignatione, & revertendo ad beneficium resignatum ob non solutionem pensionis, nullæ sunt & *abusivæ*, quia sunt species reservationis sive recursus, per Decreta Conciliaria generaliter & »indistinctè damnati.

Idipsum post alios Pragmaticos Gallos asserit Fevretius loco citato *n.* 28. unà monens, quod ab executione dictarum clausularum daretur appellatio *tanquam ab abusu*.

XVII. Ne tamen detur locus perfidiæ, si Resignatarius non solvat, condemnabitur ad solvendam promissam pensionem; vel in casum non solutionis adjudicabitur Resignanti regressus ad beneficium; sive condemnabitur Resignatarius ad *solvendum* vel *cedendum*; judicatúmque dicit Brodæus in notis ad Louëtium *Litt. P. num.* 30. quod resignans possit regredi ad Beneficium etiam post 20. annos à facta resignatione: tametsi nec hæc clausula regressus fuisset in litteris apposita: idque ob datam fidem à Resignatario de solvenda pensione, & facta beneficii acceptatione sub ea conditione. Vide quoque Tornetium in collectione Arrestorum *Litt. P. num.* 88.

XVIII.

XVIII. Neque Belgica praxis pateretur, quemquam ob retardatam solutionem pensionis ad Beneficium resignatum *propria* auctoritate regredi; aut aliquem *ipso jure* beneficio privari: sed coram legitimo judice ad solutionem pensionis agendum esset; qui posset Pensionarium ad promissam pensionem vel ad cedendum Beneficio condemnare.

XIX. Solet quoque apponi clausula, quòd pensio *annullari, reduci aut minui non possit*: quæ clausula (ait Flaminius citatâ *quæst.* 2. *n.* 142.) multùm prodest: nam eâ non obtentâ, decrescentibus fructibus seu reditibus, & in aliis quibusdam proventibus pensio invalida redderetur, vel saltem ad minorem nummum reduceretur.

XX. Si tamen adeò sint diminuti proventus, ut Titulari non sufficiant ad victum solutâ pensione, reductionem peti posse, *non obstante indulto, quod reduci non possit*, sentit Rebuffus *De Pacificis Possess. n.* 141. quod indubiè faciliùs obtinebit in eo, qui constitutioni pensionis non consensit. Unde & Garcias *parte* 1. *De Benef. cap.* 5. *n.* 402. dicit, quod appositâ prædictâ clausulâ reductio quidem fieri nequeat sine *speciali* commissione Papæ, sed addit: *Quæ tamen solet dari præsertim* SUCCESSORI.

XXI. Juxta Regulam Cancellariæ *De Consensu in resignationibus & pensionibus*, "nec litteræ assignationis etiam motu proprio cujusvis pensionis annuæ super alicujus Beneficii fructibus expediri possint, nisi de *consensu* illius, qui dictam pensionem persolvere tunc debebit.

Hinc ex hodierno stylo apponitur clausula, pensionem solvendam *per N. cujus ad hoc accedit assensus, & successores suos.*

Ubi notandum, quòd solus *assensus* requiratur Resignatarii, uti sat constat ex ipsâ Regulâ, qui exigit consensum ejus, *qui pensionem persolvere* TUNC *debebit*: nimirum tempore impositionis. Clausula quoque idipsum manifestè innuat: & praxis consonat, quæ successorum assensum non requirit.

XX. Juxta modernum stylum Curiæ Romanæ solet huic regulæ derogari, quoties beneficium confertur absente cum reservatione pensionis, præsertim quando ipse Resignans est *pacificus* beneficii possessor: quo casu Signatura pensionis expeditur cum hac clausula: *Et cum derogatione regulæ de præstando consensu in pensionibus, attento quod resignatio sit in favorem, & Orator, qui verè, realiter, & pacificè possidet, aliter resignare non intendit.*

XXIII. Quin & Papam posse motu proprio sine consensu Resignatarii alicui beneficio imponere pensionem, communis est Canonistarum sententia, uti post Flaminium Parisium De Resignat. Benef. *Lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 131. observat Chokier ad citatam Regulam Cancellariæ. In Gallia tamen nec impositionem hujusmodi pensionis, nec derogationem admitti testatur Fevretus De Abusu *Lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. citatque ibidem antiquum Commentatorem Capituli *Raynutius & De Testamentis*, Guillelmum Benedicti, qui ibidem de Fideicommissariis substitutionibus *parte* 2. *num.* 36. ait: "Nullum onus imponi potest etiam per Papam super Beneficiis & Dignitatibus Regni, quocunque titulo vel nomine onus illud nuncupetur: vel ex quacunque causa vel colore & occasione directè vel indirectè etiam prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii vel statuti, & si contra fiat, totum irritum erit." Plura ibidem & antiqua Regum Edicta, & Parlamentorum arresta his conformia citat.

XXIV. Notat Flaminius Parisius De Resignat. Benef. *Lib.* 6. *quæst.* 2. *num.* 141. quod subinde apponatur clausula, quod *pensio debeatur, licet nullum jus cedenti competat*; idque ad tollendas lites.

XXV. Hanc clausulam in Gallia non admitti monet Fevretus De Abusu *Lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 11. atque ab ejus executione appellaretur tanquam *ab abusu*. Ubi enim pensio constituitur causâ cessionis, si nullum jus competat cedenti, cessante causa pensio debet evanescere; uti ex Rebuffo refert Fevretus, qui & ibidem ex Auctore Analysis in Regulam Cancellariæ *De Publicandis Resignat. n.* 213. addit. "Pensio per Papam, etiam de consensu partis, ad commodum ejus, qui nullum habet, nec prætendit jus in beneficio, constitui non potest.... Nec in hoc Regno toleratur, sed appellaretur tanquam *ab abusu*, & abusivum declararetur non obstante quacunque possessione, ut sæpè judicari vidi in hoc Senatu (Parisiensi) & in Senatu Rothomagensi anno sexies millesimo vigesimo primo.

XXVI. "Quamvis de jure in resignatione beneficii, vel impetratione pensionis non requiratur expressio temporis, per quod Resignans possederit beneficium, servat tamen quandoque Dataria Apostolica, ut quoties resignatur beneficium, quod personalem residentiam requirit, & super illius fructibus reservatur aliqua pensio, non admittatur resignatio, nisi in supplicatione exprimatur, per quod tempus Orator illud possideat, quod si breve est, rejicitur supplicatio, vel in calce ipsius respondetur, *Resignet absque pensione*; sicut etiam vidimus idem practicari in permutationibus similium beneficiorum, cum aliis nullam residentiam requirentibus.

Hæc Pyrrus Corradus in Praxi benef. *Lib.* 5. *c.* 1. *n.* 12. testatúrque ex moderno stylo requiri in resignatione, præsertim cum pensione, beneficii Parochialis aut alterius residentiam requirentis ad minus *trium* annorum possessionem; quamvis ante requirerentur septem vel sex anni, uti notat Garcias De Beneficiis *parte* 11. *cap.* 3. *num.* 48.

XXVII. Duplici ratione nititur hic stylus, uti advertit Pyrrus loco citato *n.* 19. "Quarum altera est, ad coërcendas frequentes hujusmodi Parochialium Ecclesiarum resignationes: quandoquidem neminem latet, ex continua mutatione Rectorum, præsertim Parochialium Ecclesiarum, Ecclesias non modicum pati detrimentum.

Altera ratio est (ait *n.* 20.) ad repellendas illicitas negotiationes, quæ possent committi à Resignantibus: qui propterea tales Ecclesias quandoque assequuntur, ut postea alias illas resignent.

XXVIII. Additque stylum Curiæ habere, ut in quocunque beneficio sive Curato, sive simplici, cujus collatio spectat ad Papam, & Orator sit præsens: si velit litteras expediri in forma *gratiosa*, & consequenter examinari ab examinatoribus Urbis, ab illis, sive Notario recipiatur juramentum, quod ipse Orator tale beneficium non assequitur animo illud resignandi.

XXIX. Simile quid observatur in Facultate Artium in hac Academia. Nominandi enim vigore privilegiorum jurant: "Quod infra annum unum ab obtenta pacifica possessione *personaliter* in ea residebo, nec eam (curam Pastoralem) resignabo, nisi *integro* anno in ea resederim, aut aliam curam Pastoralem sine fraude & dolo obtinuero.

Sanè quàm frequentes sint beneficiorum præsertim Canonicatuum impetrationes, maximè quæ fiunt à simplicibus Clericis, non alium in finem, quàm ut ex illorum resignatione pensio aliquot millium florenorum distilletur, nimis notorium est.

XXX. Ad præveniendas hasce fraudulentas & sordidas beneficiorum impetrationes & resignationes Edicto Regio an. 1671. in Gallia cautum est, quòd nullus resignare queat beneficium Curatum aut Præbendam in Cathedrali vel Collegiata Ecclesia nisi 15 annis actualiter deservierit: nisi ex causa infirmitatis ab Ordinario cognita & probata, ob quam ulterius non possit beneficio deservire. Verba Edicti sunt: *Voulons & Nous plaît, que cy apres les Titulaires dans les Eglises Cathedrales, ou Collegiates, ne pourront les resigner avec reserve de Pensions, qu'après les avoir actuellement desservies pendant le temp & espace de quinze années entieres, si ce n'est pour cause de maladie & d'infirmité connue & approuvée de l'Ordinaire, qui les mette hors d'état le reste de leurs jours de pouvoir continuer de faire les fonctions & desservir leurs benefices.* Id est: Volumus & sic Nobis placet: ut posterum Titularibus in Ecclesiis Cathedralibus aut Collegiatis resignare beneficia non liceat, reservata sibi pensione, nisi actualiter quindecim annorum expleto tempore inservierint, nisi ratione morbi aut infirmitatis notæ, & ut talis ab Ordinario agnitæ, quæ ad vitæ residuum inhabiles illos reddat, ut functiones suas contineant, aut beneficia sua deserviant.

XXXI. Quamvis hæ ordinationes non ubique vim legis obtineant, nihilominus in quantum tendunt ad impediendas fraudulentas & injustas resignationes, & pensionum impetrationes meritò attenduntur ab iis, penes quos auctoritas admittendi pensiones, aut earum rescripta probandi, residet: ut quantum in ipsis est, similes fraudulentis pensionum distillationibus limites figant, & remedium adhibeant.

XXXII. Hodie quoque admodùm frequens, ut quis plura Beneficia, etiam *incompatibilia* impetret, quæ dum simul retinere nequit quoad titulum, retinet quoad partem saltem proventuum, nimirum retinendo unum, & resignando alterum sub pensione.

Cui abusui occurrit Parlamentum Parisiense per Arrestum 10. Februarii anno 1667. injungendo iis, qui possident plures Canonicatus, ut unum optent, nec alios possint pensione gravare. Cujus Arresti memini suprà *tit.* 20. *cap.* 4. *num.* 16.

CAPUT IX.

De Extinctione, Translatione, & Redemptione Pensionis.

1 *Pensio extinguitur morte Pensionarii.*
2 *Secundò per matrimonium Pensionarii.*
3 *Tertiò per professionem Religiosam.*
4 *Modis prædictis non extinguitur, si data sit cum facultate transferendi, & quid sit translatio?*
5 *Hæc facultas tribus modis conceditur.*
6 *Pensionis translatio odiosissima, & quare?*

I. TAmetsi pensio non sit propriè Beneficium, tamen pensiones illas hodiernas, quæ ex causa permutationis, resignationis, vel cessionis reservari solent, esse loco Beneficii, & quasi in locum Beneficii resignati sive cessi succedere, communiter notant Canonistæ.

Atque imprimis pensio id habet cum Beneficio commune, quod non nisi *ad vitam Pensionarii*, adinstar beneficii dari soleat. Unde & morte naturali eam extingui nemo dubitat.

II. Ulteriùs hujusmodi pensio juxta hodiernum stylum requirit in pensionario, non secùs atque in beneficiato, Clericatum; nec pensio alteri quàm Clerico dari potest, ex Constitutione Sixti V. quæ incipit: *Cùm Sacrosanctam* 92. in Bull. Rom. statuente, ut in futurum non nisi *actu Clericis* in habitu Clericali & Tonsura incedentibus pensiones reserventur.

Hinc ulteriùs concludunt Canonistæ, praxi comprobante, pensionem extingui per contractum Matrimonii, quemadmodum amittitur beneficium; idque ex usu Curiæ Romanæ servari tradit Gigas De Pensionibus *quæst.* 54.

III. Similiter sicuti beneficia vacant per professionem in Religione, ita quoque pensio vice beneficii resignati reservata extinguitur per professionem, ex recepta Doctorum sententia & notoria praxi.

IV. Hæc autem procedunt, nisi pensio sit data sive reservata cum potestate *transferendi.*

Translatio autem pensionis communiter definitur, Mutatio obligationis (passivè nimirum) pensionem solvendi de una persona ad aliam auctoritate Papæ facta. Ita Flaminius Parisius De Resignat Benef. *lib.* 6. *quæst.* 4. *n.* 4.

V. Translatio autem hæc, sive potius transferendi potestas dari solet tribus modis, ut monet Flaminius Parisius ibidem.

Primò obtentâ clausulâ transferendi in ipsa pensionis reservatione, cùm Pontifex pensionem reservat, & *simul* facultatem concedit, eam *transferendi* in aliam personam.

Secundò, quoties fuit imposita pensio absque illa clausula, sed ipsæ partes postea supplicant, ut pensio, quam Cajus Titio solvit, extinguatur, & Sejo reservetur.

Tertiò in vim privilegiorum certis personis concessorum; quale privilegium nonnullis Ordinibus concessum fuisse dicit Flaminius ibidem.

VI. Hanc pensionis translationem esse *odiosissimam* fatentur omnes teste Pyrro Corrado loco citato *num.* 2. cùm nec sit de jure, nec de ipsius pensionis natura; quinimò contra naturam: quandoquidem pensio reservetur ad tempus, & sic extinguitur morte Pensionarii. Translatio vero, cùm sit obligatio eandem solvendi de una ad aliam personam, operatur *perpetuitatem* pensionis post mortem Pensionarii; atque ita servitutem Beneficiis impositam quodammodo perpetuam efficit: præsertim quia qui habent potestatem transferendi, possunt eam transferre non modo in unam personam, sed etiam in plures.

VII. De hac translatione pensionis agens Hieronymus Gigas *q.* 12. postquam dixit, pensionem de una ad aliam personam transferri non posse, nisi Papa Pensionario jus transferendi illam concessisset, subjungit: "Nam solent „Pontifices sæpe numero concedere hujusmodi faculta„tem: quod passim Leo X. Piæ memoriæ faciebat utens „multùm Pontificiâ auctoritate & absolutâ potestate in si„milibus. Clemens autem VIII. difficilius id concedebat, „& erat bene factum propter oneris continuationem, quæ „est evitanda: ideò Sanctissimus D. N. Paulus IV. (ut au„dio) admodum se difficilem reddit in concedendo talem „facultatem, etiam cum consensu.

VIII. Addit Flaminius Parisius *n.* 24. "Tempore felicis „recordationis Gregorii XIII. & S. D. N. Sixti V. vidi ob„servari, ut nemini concedatur hujusmodi facultas transfe„rendi pensionem nisi Cardinalibus, aut aliis personis de „Sede Apostolica bene meritis; neque solet concedi ut „*totam* possit transferre sed tertiam vel medietatem.

Dein nonnullis interpositis, monet, quod hodie summi Pontifices non concedant *in Italia*, & se reddant *difficiles* in concedenda pensione cum *facultate transferendi*, etiam *extra Italiam*; "& id solet peti (ait) ut possint remunerare „familiares in articulo mortis.

IX. Translationes pensionis hîc in Belgio fieri non videmus; neque eas usitatas credo: notandúmque monet Rebuffus in Praxi *parte* 1. *titulo De Resignationibus num.* 20. „in hoc Regno Franciæ pensionem extingui per mortem „Pensionarii, & de consuetudine non transfertur in aliam „personam, etiam à Papa, quamvis in patria obedientiæ à „Papa transferri possit sicut aliud Beneficium.

De eadem consuetudine Regni Galliæ passim testantur Pragmatici, uti videre est apud Broudæum ad Lovetium *Litt. P. num.* 31.

X. Notat insuper Rebuffus *De Pacificis possess. num.* 127. quod "non valeret reservatio pensionis, si quis permuta„ret Beneficium mecum, & assignaret mihi pensionem su„per *alio* Beneficio, quàm permutato; & hoc (ait) serva„tur in forensi judicio in hoc Franciæ Regno, licet de jure „secus.

XI. Rectè monet Rebuffus, illud specialiter servari in Regno Galliæ (cui praxis Belgii conformis esse videtur) nam de stylo Curiæ Romanæ, si beneficium quod resignatur, incapax sit pensionis, vel non totam capiat, reservari consuevit pensio ipsa, etiam super fructibus alterius beneficii, quod obtinet Resignatarius; vel saltem una pars super beneficio resignato, & altera super alio beneficio, & aliquando super beneficio tertii. Ita Pyrrus Corradus in praxi beneficiaria *lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 14. ubi pluribus de hujusmodi pensionis reservatione, ejusque praxi agit.

XII. Tractat quoque ibidem *cap.* 3 de pensionis reservatione, quæ dicitur *de consensu*, seu ex causa *lucrativa*; quæ ita vocatur, dum pensio de *consensu* Titularis reservatur Apostolica auctoritate, consanguineo, affini vel amico &c. super fructibus beneficii.

Formulam supplicationis pro reservatione hujusmodi pensionis ibidem integram exhibet, ejusdem clausulas præcipuas exponens; dicitque *nu.* 4. "Illud in hac praxi non „oscitanter advertendum, quod hujusmodi pensionum „reservationes semper ferè in *Dataria* Apostolica fuerint „habitæ pro *fraudulentis*; unde non semel in ea vidimus „(ait) supplicationes ad id porrectas rejici, sive ad favorem „consanguineorum Titularis, sive aliorum quorumcúm„que. "Rationes, ob quas meritò ut suspectæ habeantur hæ reservationes, ibidem subjungit.

XIII. Belgium hujusmodi reservationes pensionum non novit: nec eas in Gallia admitti ex hactenus dictis sat manifestum est; quandoquidem ibi pro regula & quasi lege invaluerit, quod pensio constitui non possit, etiam per Papam & de consensu Titularis, ad commodum ejus, qui *nullum* habet vel prætendit jus in beneficio.

XIV. Quandoquidem pensio sit duntaxat onus aliquod adinstar cujusdam servitutis beneficio impositæ, ratione cujus ipse Titularis tenetur pensionem annuam Pensionario persolvere, ex omnium Canonistarum sententia, & notoria praxi, extinguitur pensio per liberam & absolutam ipsius Pensionarii remissionem sive renuntiationem.

XV. Potest hæc remissio fieri sine auctoritate Papæ aut cujusvis alterius; tametsi pensio per Papam esset reservata; uti monet Pyrrus Corradus loco citato *cap.* 4. & latè Gigas De Pensionibus *qu.* 45. idque licet expressè reservata esset pro alimentis ad commodiorem sustentationem; quemadmodum hodiernæ Pensiones de stylo Curiæ reservari solent. Garcias de beneficiis *parte* 1. *cap.* 5. *nu.* 40.

XVI. Hodie frequentissima, & ordinaria pensionis redemptio est, quæ fit *anticipatis* aliquot annuis solutionibus ipsius pensionis, uti monet Joannes Tornetius in collectione arrestorum *litt. P. num.* 93.

XVII. Et hæc pensionis extinctio seu remissio fieri consuevit coram Pontifice ejúsque auctoritate, uti notat post Garciam Pyrrus Corradus in Praxi Benefic. *Lib.* 5. *cap.* 4. qui & ibidem exhibet formulam supplicationis & Signaturæ super extinctione sive cassatione pensionis.

In

In supplicatione primò exponit Supplicans seu Orator, quod sibi certa pensio auctoritate Apostolicâ super fructibus beneficii N. reservata fuerit, ac tum subjungit: « Ex »certis causis animum suum moventibus cassationi, extin»ctioni & annullationi dictæ pensionis annuæ, illiusque re»servationi hujusmodi in S. V. manibus sponte, & libere, »nonnullis tamen anticipatis, seu anticipandis solutionibus »& non aliàs, nec alio modo consentire proponat, & ex »nunc etiam consentiat. Supplicat igitur, &c.

XVIII. Dicitur indeterminatè, *anticipatis seu anticipandis nonnullorum dictæ pensionis terminorum solutionibus*: nam uti advertit Tornetius in collectione arrestorum *n. 93.* hæc anticipatio diversimodè non determinatur: nam nunc quatuor, nunc quinque vel sex, interdum etiam septem terminorum anticipationes fiunt. In his enim certa regula non est. Verba Tornetii sunt: « Pour à laquelle extinction en rachat »parvenir on baille ordinairement par forme d'avance, ou »anticipation quelques années de la pension diversement »limitées: tantot 4. 5. 6. ou au plus 7. années, Mais en cela il »ni a regle certaine, ny assurée: comme dependant de l'âge, »qualité, disposition, & volonté, tant de celui qui reçoit, »que de l'autre paiant de la pension. Id est, Ad quam redemptione extinguendam, ante tempus & ad modum anticipationis solent persolvi aliquot anni pensionis diversimodè limitati, modò 4. 5. 6. aut ad summum 7. anni. Verùm in similibus nulla certa aut fixa regula est, utpote pendens ab ætate, qualitate, dispositione & voluntate tam ejus qui recipit, quàm qui persolvit pensionem.

XIX. Deinde adjungit: « Toute fois de dans la Signature »qui s'en delivre, & procure expediée pour cet effet, il n'est »parlé de la convention de *prix*: car cela impliqueroit simo»nie. « Id est: Tamen in chirographo, quod traditur, aut procuratione in eum finem constituta, nulla conventionis de pretio fit mentio; hoc enim Simoniam involveret.

XX. Verùm anticipatæ solutiones Terminorum ita constitui solent, ut justum *pretium* seu *capitale* annuæ pensionis solvatur, ad eum pene modum, quo similis quantitatis annui reditus vitalitii redemptio fieret, ut notat Tornetius: atque hoc pacto fit, ut ipse Pensionarius mediante hac redemptione, æquè ex beneficio resignato notabilem pecuniæ summam consequatur, quàm si de una summa determinata conventum fuisset.

XXI. Hinc qui mediante hac redemptione pro resignato beneficio aliquot centenos, aut etiam millia florenorum accipit, sæpè quidem in oculis hominum subtilius & honestius mercari videtur, quàm qui cum Resignatario de una & certa pecuniæ summa convenit: at verendum est, ne in oculis ejus, cui omnia nuda & aperta sunt, non minus sæpe culpabilis & Simoniacus habeatur. Quin & vulgus, quæ sèposita hac inter determinatam summam pecuniæ, & *anticipatas* terminorum annuæ pensionis solutiones, distinctione, simplici & vulgari modo de his judicat, solet hujusmodi Pensionarios & Resignantes æque pro beneficiorum venditoribus habere, quàm si determinatam summam pecuniæ pro beneficio accepissent.

XXII. Adhæc, si attendamus profanum modum, quo hæ *anticipatæ* terminorum solutiones determinantur, non secus atque redituum temporalium redemptiones: & quomodo sæpissimè, si non expressè, saltem *tacitè* super pensionis redemptione conveniatur; eumque in finem sollicitè quærantur Resignatarii, qui sciuntur sufficientes, ut pensionem multis anticipatis solutionibus rediment, fateri cogemur, rarò has pensionum redemptiones à Simonia esse immunes; tametsi nullius determinati & conventi *pretii* in Supplica aut Signatura mentio fiat.

XXIII. Fateturque ipse Gigas De Pensionibus *quæst. 87.* quod « Renuntiantes Beneficia *ea intentione*, ut sibi reserve»tur pensio demum extinguenda pro certis *anticipatis* solu»tionibus; & ita paciscentes procul dubio *Simoniam* com»mittant, cùm dent temporale pro spirituali.

XXIV. In Signatura super extinctione aut cassatione pensionis apponi solet hæc clausula: *quod sola præsentis supplicationis Signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in judicio & extra, regulâ contrariâ non obstante.*

XXV. Ratio hujus styli communiter refunditur in favorem extinctionis pensionum. Indubie favorabile est, beneficia odiosis illis hodiernis pensionibus non gravari; sed eas extingui seu redimi per similes *anticipatas* solutiones, quæ re ipsâ *pretium* quoddam beneficii conficiunt, ipsa pensione odiosius est.

XXVI. Et si has pensionum redemptiones, quæ sub specioso titulo *anticipatarum* solutionum fieri consueverant, sepositis præjudiciis, quæ ex communi praxi ingeruntur, expendamus, reperiemus eas vix aut ne vix quidem à formali venditione & emptione Beneficiorum distingui: & consequenter auctoritate Superiorum à Simonia difficulter purgandas.

Quid enim interest, uti suprà monuimus, num certa summa pecuniæ detur per modum *pretii*, an vero eadem detur sub nomine *anticipatarum* solutionum: nisi Simoniam non in re, sed in verbis sitam esse dicamus.

Unde & has pensionis redemptiones magis odiosas, magisque de Simonia suspectas esse, quàm ipsasmet pensiones, dubitari nequit.

Quod enim alicui pauperi Parocho de Ecclesia benè merito, ex amplius laborare non valenti aliqua pensio *alimentaria* assignetur, nullatenus sanè improbari potest; neque speciem mali ingerit: sed quod Resignanti Beneficium aliquot millium florenorum summa numeretur, in subie venditionem & emptionem Beneficii sapit; quocunque tandem prætextu coleretur.

XXVII. Quare etsi in Canonibus & Patribus aliqua pensionum exempla reperiamus, nullum tamen hujusmodi redemptionis vestigium, ne quidem in libris nostri Juris Canonici occurrit; ita ut admodum verisimile sit hanc redimendi praxim labentis disciplinæ fœtum esse, qui nonnisi ad palliandam venditionem & emptionem beneficiorum servire consuevit: idque non sine summo Fidelium scandalo, qui hujusmodi redemptiones, non nisi veras beneficiorum nundinationes reputant.

TITULUS XXIX.

De Unionibus Beneficiorum.

CAPUT I.

De varia Specie Unionis, & quorum auctoritate facienda?

1 *Quid Unio Beneficiorum?*
2 *Variæ species unionum; & quare harum conveniens notitia?*
3 *Unio alia* perpetua, *alia* ad vitam; *& hujus descriptio.*
4 *Unio* ad vitam *non est propriè unio; sed pallium pluralitatis Beneficiorum.*
5 *Non admittitur in Gallia aut Belgio.*
6 *Unio* perpetua *quæ?*
7 *Per hanc interdum duo Beneficia in unum constantur.*
8 *In hac unione jura & privilegia Ecclesiarum unitarum conservantur.*
9 *Unio* per suppressionem *potiùs est extinctio Beneficii, quàm unio: & qui hujus effectus?*
10 *Quomodo fiat* unio *necessaria?*
11 *In hac unione Beneficium unitum est* minùs *principale; nec in impetratione exprimi debet.*
12 *Unio quando fiat* æquè principaliter?
13 *Beneficia ita unita debent in impetratione exprimi, & in omnibus manent in suo statu.*
14 *Quomodo dignosci possit species unionis?*
15 *Clausula unionis præservans exsolutionem onerum Beneficii uniti.*
16 *Onera censentur præservata, quatenus cum unione consistere possunt.*
17 *Unio Beneficiorum auctoritate Superioris facienda.*
18 *Unio Beneficiorum consistorialium hodie Sedi Apostolicæ reservata.*
19 *De jure Episcopo competit unio Beneficiorum suæ Diœcesis.*
20 *Etiamsi essent ad Pontificem ob neglectam collationem devoluta.*
21 *An Episcopus Beneficia* suæ collationis *unire queat?*
22 *Beneficia* exempta *Episcopus unire non potest.*
23 *Poterit unire, tametsi Collator sit exemptus; si Beneficia non sint exempta.*
24 *Sede vacante auctoritas uniendi spectat ad Capitulum.*
25 *Metropolitanus se immiscere nequit; nisi in casu appellationis.*
26 *Inferioribus auctoritas uniendi ex privilegio vel consuetudine competere potest.*

27 *Rex*

27 *Rex Galliæ unit Beneficia* pleno *jure ad suam collationem spectantia.*

Beneficiorum unio describitur à Rebuffo in Praxi *parte* 1. *titulo De Unionibus*, quem alii Canonistæ communiter sequuntur, beneficiorum seu Ecclesiarum ab Episcopo vel alio Superiore facta annexio.

II. Variæ unionis species à Canonistis notantur, quarum notitia quodammodò necessaria est pro intellectu Canonum de unione loquentium: eò quod pro diversitate unionum, etiam diversi effectus unionis passim occurrant.

III. Imprimis unio alia est temporalis & personalis, alia perpetua & realis.

Illa dicitur, quæ ad aliquod duntaxat tempus, v. g. ad vitam alicujus fit; estque eo titulo *personalis*, quod imprimis ad vitam certæ *personæ* restringatur, & quod in commodum & favorem *personæ* duntaxat facta censeatur: & sic fit, ait Rebuffus *num.* 9. contemplatione personæ, & per ejus mortem expirat.

IV. Hæ uniones temporales in favorem personæ, atque Synodum Tridentinam erant non parum frequentes; atque earum pallio passim tegebatur beneficiorum pluralitas, & uti rectè advertit Fagnanus ad *Cap.* EXPOSUISTI *De Præbendis num.* 7. *Unio ad vitam non est propriè unio, sed magis quædam* PALLIATA *dispensatio.*

Unde Synodus Tridentina pluralitatem beneficiorum incompatibilium interdicens *sess.* 7. *cap. De Reformat.* etiam vetat, plura Beneficia similia per *viam unionis ad vitam* recipere aut retinere; uti supra *tit.* 20. *c.* 3. monui.

V. Scripsit quoque jam pridem Rebuffus secutus Glossam Pragmaticæ Sanctionis, has uniones non recipi in Francia: quia sapiunt reservationes: nam reservatur beneficium illi, in favorem cujus fit unio ad vitam. Deinde infrà *num.* 46. dicit quòd „si factæ sint, ab iis appellatur tan„quam *ab abusu*: & Senatus eas abusivas & irritas pronun„tiat.“ De qua consuetudine passim testantur Pragmatici Galliæ. Neque hic in Belgio ullus est harum unionum temporalium & personalium usus.

VI. Unio perpetua sive realis est, quando exprimitur ut perpetuò duret; vel quando dicitur *ad perpetuam rei memoriam*; vel si fiat contemplatione Ecclesiæ, quæ non moritur. Rebuffus *num.* 7. additque *num.* 10. „Et in dubio „præsumitur facta contemplatione Ecclesiæ: quia Ecclesiæ „magis favendum est, quàm personæ.

De hac sola unione facta contemplatione Ecclesiæ, vel beneficii hic agetur; eaque propriè unionis nomine venit, dum de beneficiorum unione tractatur.

VII. Hæc unio tribus potissimùm modis fieri potest. Primò ut ex duobus beneficiis unum fiat: ut puta, si sint duæ Parochiales „ proximè vicinæ destructæ per bellum, uniri „poterunt; ut una fiat ex duabus.“ Ita Rebuffus *nu.* 11.

VIII. De hac specie unionis loquens Fagnanus ad *Cap.* NOVIT ※ *Ne Sede vacante &c. num.* 3. ait quod dum hoc modo Ecclesiæ uniuntur, „ consuetudines & privilegia quæ „meliora & humaniora sunt in altera earum, debent uniri & „retineri in unitate. Sive ut loquitur Rebuffus loco citato: „privilegia data uni competunt & alteri, & quando sunt „plura, honestiora & favorabiliora servabuntur.

IX. Interdum beneficium aliquod ita unitur per omnimodam *suppressionem*, quæ non tam unio, quàm extinctio & suppressio beneficii dicenda est. Ut puta, cum Canonicatus supprimitur, & erigitur in dignitatem. Quo casu ipse Canonicatus planè extinguitur, & nova dignitas erigitur, cui proventus seu Præbenda Canonicatus annectuntur vel incorporantur. Hinc nullum jus Canonicale simili casu competit ipsi Dignitatis possessori; utpote titulo Canonicali per suppressionem penitùs extincto. Et in Belgio plures sunt Decanatus & Præposituræ, qui per extinctionem unius alteriusve Canonicatus fuere erecti; nullum tamen jus Canonicale habent; proventibus Canonicatûs exceptis.

X. Alio modo fit unio, ut dum Ecclesia una alteri subjicitur: eámque Doctores communiter appellant, *accessoriam* seu *subjectivam*, per quam beneficium annexum amittit nomen Beneficii: quamvis beneficium non omninò supprimatur, sed maneat in sua integritate, tam quoad onera, quam jura & proventus.

XI. Hoc casu Ecclesia illa cui fit unio, erat superior & principalis, unita vero erat inferior & accessoria, uti notat Rebuffus *nu.* 12. qui addit: „ Et postea si quis velit impe„trare hæc duo beneficia, oportet quod exprimat princi„pale, aliàs si accessorium, non valeret impetratio: quia illud „non vacat, cum sit alteri unitum. Nec in vim illius clau„sulæ, *quod major expressio fieri possit*, hoc corrigi poterit: „ideo nova impetratione opus erit. Sic vidi in praxi. & de „stylo Curiæ Romanæ.

Hæc Rebuffus, qui *num.* 14. tanquam consequens ulterius deducit, nec esse opus in impetratione principalis Ecclesiæ exprimere unitum *accessoriè*; secus si *æquè principaliter*.

XII. Tunc autem *æquè principaliter* unitæ censentur Ecclesiæ, quando unio Ecclesiarum sic fit, ut utraque in suo statu integro maneat, prout erant ante unionem: nihilque nec quoad unam, nec quoad alteram immutatur: remanentque duo vera distincta Beneficia; ita tamen ut post unionem, unus idemque sit futurus utriusque beneficii Rector, sive Titularis.

XIII. Unde in impetratione opus erit utriusque expressione: omniaque jura & onera utriusque in Rectorem transeunt.

Hinc infert Fagnanus ad citatum Cap. *Novit.* quod si duo Episcopatus *æquè principaliter* uniti, ante unionem suberant duobus Metropolitanis, propter hanc unionem neuter Metropolitanus perdit jus suum.

XIV. Ut vero sciatur, quâ specie unionis Beneficia sint unita, convenit imprimis inspicere & examinare ipses litteras unionis; quarum tenor potissimum attendendus est & sequendus: è quo similiter conditiones ipsius unionis petendæ sunt.

XV. Quocunque enim modo unio Ecclesiarum fiat, solent in ipso unionis instrumento exprimi nonnullæ conditiones, & onera ratione uniti Beneficii exsolvenda.

Hinc invaluit communis illa clausula in unione Ecclesiarum Parochialium Monasteriis & Capitulis; quæ olim frequentiùs facta fuit hodie rariùs conceditur: „*Reservata tamen de fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus „hujusmodi pro Vicario perpetuo in ea constituendo congruâ portione, „ex qua idem Vicarius commodè sustentari valeat, jura Episcopalia „solvere, & alia sibi incumbentia onera supportare.*

Ita refert Rebuffus ad Regulam Cancellariæ *De Unionibus n.* 17. Quæ clausula adjicitur, ut oneribus beneficii Parochialis uniti satisfiat; de qua latius infrà titulo *De Portione congrua* Vicariorum; quæ ex hac clausula originem suam traxit.

XVI. Quin in omni passim unione adjicitur clausula, de oneribus beneficio unico incumbentibus *congruè* supportandis. Quæ ipsam *onerum* supportationem ita moderatur, ut cum ipsa unione consistere queant; videtúrque satisfieri istis oneribus, si supportentur, quatenus cum ipsa unione consistunt; quemadmodum ostendit Zypæus *Consult.* 3. *De Excessibus Prælatorum*; notatque verba hæc, *congruè supportentur*, prædictæ clausulæ de supportandis oneribus inserta, omnes controversias circa exsolutionem onerum ipsi beneficio unito incumbentium ad arbitrium boni viri revocare: ut is expendat, num hæc onerum persolutio cum ipsa unione consistere queat; an non potius censeri debeat, per eam unionem exsolutioni quorundam onerum derogatum: quemadmodum illis juribus Episcopalibus per unionem derogatum credit Rebuffus; „quæ salva esse non possunt, „validâ existente unione: quia illis censetur derogatum „propter repugnantiam.“ Ad Regulam Cancellariæ *De Unionibus Glossa* 11. *nu.* 13.

XVII. Cum autem per unionem semper fiat aliqua quasi ipsorum Beneficiorum alteratio, ideo eam sine Superioris auctoritate fieri non posse unanimi Canonistarum sententia receptum est.

XVIII. Imprimis verò unionem Beneficiorum fieri posse auctoritate Romani Pontificis, dubitat nemo. Imò sicuti hodierna disciplina majora quædam beneficia, ac præsertim Episcopatus, & quæ *consistorialia* dicuntur, Sedis Apostolicæ provisioni reservavit; ita & auctoritas hujusmodi beneficia uniendi ad Pontificem *privativè*, & cum exclusione inferiorum devoluta est. Notatque Fevretus *lib.* 2. *De Abusu cap.* 4. *n.* 5. quòd si Archiepiscopi, Episcopi aut alii Prælati processissent ad unionem similium beneficiorum *potestate ordinaria*, totum declararetur *nulliter & abusivè* factum: quamvis & ipse Fevretus ibidem dicat, se nequaquam velle inficiari, quin secundùm pristinam disciplinam, Primates & Metropolitani subinde auctoritate *propria* univerint hujusmodi majores Prælaturas. Constat enim (ait) S. Remigium erexisse Sedem Episcopalem Laudunensem de Consilio suorum Episcoporum Suffraganeorum suæ Provinciæ, *uniendo* eidem partem suæ Diœcesis, nullâ aliâ interpositâ superiore auctoritate.

Interim disciplinam reservantem unionem Episcopatuum Romano Pontifici stabilitam fuisse tempore Celestini III. probat ejus responsum relatum in *Cap.* SICUT UNIRE ※ *De Excessibus Prælatorum*, ubi evidenter supponit, unire Episcopatus ad Sedem Apostolicam spectare: verba ejus sunt: „Sicut unire Episcopatus, atque potestati subjice„re alienæ, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur: „ita Episcopi est Ecclesiarum suæ Diœcesis unio & subjectio „earum.

XIX. Sicuti ex hac Decretali concluditur, unionem Episcopatuum ad Romanum Pontificem spectare; ita ex eadem concludunt uno consensu Canonistæ, ad Episcopum spectare unire beneficia suæ Diœcesis: idque conformiter ad eam Regulam, quæ Episcopo totum regimen, omnémque circa beneficia suæ Diœcesis ordinationem & dispositionem

nem defert, nisi ostendatur speciali titulo & jure ad alios esse devolutam.

XX. Unde post alios citatos statuit Barbosa *lib. 3 Juris universi cap. 16. num. 31.* « Episcopum posse unire beneficia suæ »Diœcesis, quamvis eorum collatio ob Episcopi negligentiam esset devoluta ad Papam, quod alio jure devolvatur, »alio uniatur. Devolutio enim concernit titulum, impeditque, ne Episcopus illud in titulum dare valeat: unio autem »respicit proprietatem. « Hæc ille, quibus addi potest, quòd Episcopo sua maneat salva auctoritas, quousque probetur adempta. Ob negligentiam autem in conferendo probatur, quidem Episcopum jure collationis excidere; sed non probatur, eum excidere jure uniendi: adeóque hoc salvum manet.

XXI. Dicitur à Congregatione Cardinalium aliquando declaratum Episcopum non posse unire Seminariis beneficia ad *suam* collationem spectantia; cujus declarationis meminit Zypæus in Jure novo tit. *De Excess. Prælat. n. 2.* dicitque ita resolutum forte, « quòd alioqui in hujusmodi alie»natione nullus superior alienantis intervenire videatur, »sicut Episcopus intervenit in iis, quæ sunt alienæ collatio»nis. « Contrarium tamen in praxi servari notat.

XXII. Quin unio Beneficiorum spectet ad ea, quæ jurisdictionis Episcopalis sunt, dubium non est.

Hinc statuunt Canonistæ, praxisque conformis est, quòd Episcopus beneficia à sua jurisdictione exempta, auctoritate ordinariâ unire nequeat. Unde Rebuffus *De Unionibus n. 22.* postquam dixit, ad Episcopum beneficiorum unionem spectare, subjicit: « Dummodo Beneficia non sint *exempta*, quia »tunc ad Papam unio pertinet.

XXIII. Notandum hic, non sufficere, quòd Beneficia forsan spectent ad collationem aut præsentationem Exemptorum; aut sint fundata in eorum Ecclesiis, aut illis annexa, ut Episcopi uniendi auctoritate priventur; sed requiritur, quod ipsa beneficia sint revera *exempta*. Posse autem nonnunquam beneficia quædam esse, præsertim Curata, in Ecclesiis Exemptorum, quæ tamen ipsa non sint exempta, ostendetur infrà *parte 3. titulo De Exemptionibus.*

XXIV. Cum unio Beneficiorum fiat auctoritate ordinaria, atque Capitulum Sede vacante succedat in ea, quæ sunt auctoritatis & jurisdictionis, recte inferunt Canonistæ, posse Capitulum Sede vacante auctoritatem unioni præstare; dummodo per eam juri Episcopali nihil detrahatur. Rebuffus *De Unionibus n. 36. & De Devolutionibus n. 100.*

XXV. Refert Renatus Choppinus in suo Monastico *lib. 2. tit. 2. n. 26. aliquam* declaratam unionem domus cujusdam Eremiticæ Diœcesis Suessionensis factam ab Archi-Episcopo Remensi Sede Suessionensi vacante, auctoritate Metropolitica. « Nec enim Archipræsuli jus esse contendunt, Sacerdotia Fanave sibi invicem copulare in alieno, »Suffraganeorum etiam illi Episcoporum, territorio. Vacuo »item Episcopi Solio, juridica ejus potestas defertur Epi»scopali Sodalitio, unionisque Templorum judicio statuen»dæ ex legitimis causis. Neque hoc cognitionum genus no»minatim, vacante Cathedra inferioris Præsulis, devolvi»tur ad Archipræsulem superiorem.

Si autem ipse Episcopus, aut Capitulum Sede vacante unionem petitam facere recusaret; posset ab hac recusatione, si injusta videatur, ad Metropolitanum tanquam Superiorem appellari; & tunc ipse de unione statuere posset.

XXVI. Inferiores vero Prælati, quantumvis exempti, & beneficiorum collatores uniendi auctoritate destituuntur; nisi eam auctoritatem præscripserint, uti notat Rebuffus *De Unionibus 32.* subdens *n. 33.* « Jura enim Episcopalia infe»riores præscribere non prohibentur *Cap.* AUDITIS X »*De Præscript.* sed titulus requiritur, vel tempus immemo»riale.

Hoc titulo Rex Galliæ sua auctoritate procedit ad unionem Beneficiorum, quæ *pleno jure* ad ejus spectant collationem; uti ex Molinæo refert Fevretius *num. 20.* asseritque, Henricum IV. attentis modicis proventibus Decanatus S. Quintini, eidem sua auctoritate univisse duas Præbendas.

CAPUT II.

De causis Unionis; & quæ Beneficia uniri possint?

1 *Unio Beneficiorum qua ratione* odiosa?
2 *Fieri nequit sine justa causa.*
3 *Decretum Synodi Tridentinæ contra uniones sine justa causa factas.*
4 *Hoc Decretum evincit, uniones non faciendas nisi ad utilitatem Ecclesiarum.*
5 *Ordinarii prævié de causis unionis inquirere debent.*
6 *Unio facta ab Ordinariis ut se à danda portione congrua liberent, suspecta.*
7 *Unio beneficii facta ab Episcopo suæ mensæ irrita est.*
8 *Ordinarius prævié expendere debet conditionem beneficiorum.*
9 *Beneficiis simplicibus ut annectetur Officium, vel ut univentur in Synodo Tridentina propositum.*
10 *Unionem similium beneficiorum probavit Synodus Tridentina.*
11 *Eadem Synodus ostendit, alterum beneficiorum unionem non facilè esse admittendam.*
12 *Specialiter vetuit Ecclesiarum Parochialium incorporationes.*
13 *Unio duarum Ecclesiarum Parochialium ob earum paupertatem admittitur in Gallia.*
14 *Decretum Synodi Mechliniensis de hac unione.*
15 *Hoc Decretum tantum est* provisionale; *eoque subinde abutuntur Ordinarii.*
16 *Beneficiorum situs in unione attendendus; & eò faciliùs admittenda unio Ecclesiarum, quò sibi viciniores.*
17 *Facilior unio beneficiorum ejusdem Ecclesiæ quàm diversarum.*
18 *Beneficia diversarum Diœcesium uniri vetat Synodus Tridentina.*
19 *Beneficia unius Regni non sunt unienda Beneficiis alterius Regni.*
20 *Beneficia* libera *non unienda beneficiis Juris Patronatûs.*
21 *Nisi salus animarum aliud postulet.*
22 *Synodus Tridentina vult uniones factas ex* non legitimis *causis revocari.*
23 *Auctoritate Regiâ unio subinde declaratur* nulla *post lapsum sæculi.*

I. UNionem Beneficiorum esse *odiosam*, unanimis est Canonistarum sententia, tum quod per eam minuatur numerus Ministrorum; tum quia Beneficia instituta sunt, ut singula suum habeant ministrum. Quin & unionem esse quandam speciem alienationis, notant Canonistæ: eo quod beneficium unitum quodammodo per ipsam unionem supprimatur, aut ut minus ita alteretur, ut primævam suam naturam & conditionem amittat.

II. Hinc ulterius concludunt, quòd unio, quoniam odiosa est & à communi Ecclesiarum utilitate aliena, nunquam nisi ex magna & necessaria causa permitti debeat: ita Antonius Faber in Codice *lib. 1. tit. 2. Defin.* 48. Et Rebuffus in Praxi *parte 1. tit. De Unionibus num.* 38. asserere non dubitat, unionem *duabus* duntaxat ex causis fieri posse, videlicet si evidens sit necessitas vel utilitas; idque conformiter ad responsum Honorii III. in *Cap. 33. X De Præbendis*, ubi respondit Episcopo Vesprimensi, quod Præbendis Ecclesiæ suæ Cathedralis unire possit Capellas, *si evidens necessitas vel utilitas exigat.*

III. Synodus Tridentina attendens, passim factas fuisse uniones Ecclesiarum & beneficiorum non tam ob utilitatem aut necessitatem ipsarum Ecclesiarum, quam in personarum favorem & commodum; atque ex indiscretis unionibus multas Ecclesias suis necessariis Ministris destitutas, statuit *sess. 7. cap. 6. De Reformat.* « Uniones perpetuæ, à »quadraginta annis citra factæ, examinari ab Ordinariis, »tanquam à Sede Apostolica delegatis, possint: & quæ per »surreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ »declarentur. Illæ vero, quæ à dicto tempore citra conces»sæ nondum in toto, vel in parte sortitæ sunt effectum, & »quæ deinceps ad cujusvis instantiam fient, nisi eas ex legi»timis, aut aliàs rationabilibus causis, coram loci Ordina»rio vocatis, quorum interest, verificandis factas fuisse con»stiterit, per surreptionem obtentæ præsumantur: ac pro»pterea nisi aliter à Sede Apostolica declaratum fuerit, vi»ribus omnino careant.

IV. Ex hoc Decreto habetur primò, nullas uniones perpetuas esse admittendas, nisi ex *causis legitimis*, aut *aliàs rationabilibus*: Legitimæ autem censentur, quæ à Canonibus probantur; quæ scilicet utilitatem aut necessitatem Ecclesiarum, non autem favorem privatorum, aut proprium ipsorum Prælatorum commodum respiciunt.

V. Secundo, ex ipso Decreto patet, ipsos Ordinarios, priusquam ad unionem procedant, inquirere, & expendere debere, num legitimæ aut aliàs rationabiles causæ unionis faciendæ subsint: adeóque ipsos quodammodò judices constitui, qui judicent de sufficientia causæ.

Hic autem ita se gerere debet Ordinarius, ne appareat, ipsum *plus favisse personæ, quàm Ecclesiæ*, uti in simili loquitur Pontifex in *Cap. 1. X De Sede vacante.*

VI. Hanc suspicionem facile incurrunt Episcopi aliique Prælati, qui facile uniones beneficiorum admittunt, ut à danda pensione, seu congrua portione se eximant: non tam expendentes, quid Ecclesiarum utilitas, aut populi salus, & cultus Divinus exigant, quàm quid proprium interesse requirat. Monetque Rebuffus *Consilio* 193. quòd non in»veniatur à jure causa ea approbata, ut unio fieri possit »ad extinguendam pensionem, vel lites sedandas: cùm »enim sint frequentes controversiæ inter Episcopum »& Ca-

»& Capitulum, frequenter Episcopi unirent, ut se pensio»ne, vel lite liberarent, quod esset injuriosum & damnosum »Ecclesiæ.

VII. Hinc & in *Clementina* 2. *De Rebus Ecclesiæ non al enandis* declaratur; " quod si Episcopus (sui etiam Capitu»li accedente consensu) mensæ suæ vel ipsi Cap tu oali»quam duxerit Ecclesiam uniendam: hoc irritum esse de»cernimus & inane, contraria quavis consuetudine non »obstante

Id indubiè hac ratione decretum est quod, hujusmodi unio potiùs ex proprio interesse, quàm Ecclesiæ utilitate præsumatur.

VIII. Porrò, ut Ordinarius hic rectè procedat, necesse est, ut Beneficiorum, de quorum unione sive conjunctione agitur, conditionem & qualitatem expendat.

Nec enim dubitari potest, quin minor ratio sufficiat, uniendi beneficia simplicia, quæ nullum speciale onus, nisi celebrationis Missarum annexum habent; & frequenter non nisi otiosis sacerdotibus intertinendis serviunt, quàm uniendi beneficia Curata, aliaque quorum possessor ad obeunda Ecclesiæ munia specialiter adstringitur.

IX. Unde & legitur nomine Caroli IX. Regis Galliæ à Patribus Synodi Tridentinæ fuisse propositum, ut Beneficiis, quorum " Possessores nullo tenentur concionandi, Sa»cramenta administrandi, alio onere Ecclesiastico Epis»copus cum Concilio Capituli curam aliquam spiritualem »imponat, aut si utilius videatur, ea beneficia vicinioribus »Parochialibus Ecclesiis uniat. " Habetur in libello cui ti»tulus: *Memoires pour le Concile De Trente pag.* 362.

X. Videmúsque, in Synodo Tridentina, cum de augendis proventibus Ecclesiarum Parochialium, aut etiam aliorum majorum Beneficiorum, aut etiam fundandis Seminariis ageretur, passim Beneficiorum simplicium mentionem fieri, quorum unione beneficiis hujusmodi tenuibus succurratur; uti videre est *sess.* 24. *cap.* 13 *De Reformat.* item *cap.* 15. ejusdem sessionis, ubi agens de Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Insignibus, ubi frequentes & adeo tenues sunt Præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonicorum gradui, pro loci & personarum qualitate non sufficiant, permittit Episcopis cum consensu Capituli aliquot *simplicia* beneficia unire.

Rursus *sess.* 23. *cap.* 18. *De Reformat.* de erectione seminariorum vult, ut pro congrua eorum dotatione, Episcopi beneficia aliquot *simplicia,* seminario seu collegio applicabunt & incorporabunt: de qua unione seu incorporatione actum est titulo. 11. cap. 3.

XI. Hinc sat intelligitur, unionem hujusmodi beneficiorum haud difficulter admisisse Synodum Tridentinam; quæ tamen aliorum beneficiorum haud facilè admittendam sat insinuavit; signanter citato *capit.* 13. Cum enim comperisset plerasque Ecclesias Cathedrales tam tenuis reditûs esse & angustas, ut Episcopali dignitati nullo modo respondeant, neque Ecclesiarum necessitati sufficiant, voluit per Concilium Provinciale diligenter expendi, quas propter angustias, tenuitatèmque vicinis unire, vel novis proventibus augere expediat; confectáque de præmissis instrumenta ad summum Pontificem mitti: quibus instructus Summus Pontifex, ex prudentia sua, prout expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat.

Post hæc subjungit, quid interim causa pendente faciendum, ut his tenuibus Ecclesiis Cathedralibus succurratur. »Interim verò donec prædicta effectum sortiantur, hu»jusmodi Episcopis, fructuum subventione pro diœ»cesis suæ tenuitate indigent, poterit de beneficiis aliqui»bus, dum tamen curata non sint, nec dignitates, seu cano»nicatus, & præbendæ, nec monasteria, in quibus viget Re»gularis observantia, vel quæ Capitulis generalibus & cer»tis visitatoribus subduntur à Summo Romano Pontifice »provideri.

Hic sufficienter ostendit Synodus, admodum difficulter, & non nisi gravi de causa, uniones hujusmodi beneficiorum faciendas, ut tenuitati aliorum beneficiorum succurratur; cum nequidem velit per Romanum Pontificem vel ad tempus duntaxat, aliquid ex fructibus illorum beneficiorum detrahi, quo Episcopis, *qui fructuum subventione pro Diœcesis suæ tenuitate indigent* provideatur.

XII. Ulterius, quia præ cæteris convenit, ut singulis Parochialibus Ecclesiis suus verus ac perpetuus Pastor seu Parochus præsit; compertùmque esset, per uniones & incorporationes beneficiorum Parochialium Monasteriis, Capitulis, aliisque Corporibus vel beneficiis evenisse, ut multæ Ecclesiæ Parochiales destituerentur suis propriis Pastoribus; idque cum notabili animarum detremento; decrevit speciatim Synodus eodem *capite* 13. ne posthac hujusmodi uniones fierent; & factæ ab Ordinariis revideantur, verba sunt: " In unionibus verò quibuslibet seu ex su»pradictis, seu aliis causis faciendis, Ecclesiæ Parochiales »monasteriis quibuscunque, aut Abbatiis, seu dignitari»bus sive præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ »sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisve »non uniantur; & quæ unitæ sunt, revideantur ab Ordi»nariis juxta aliàs decretum in eadem Synodo sub fel. rec. »Paulo III. quod etiam in unitis ab eo tempore citra æquè »observetur: non obstantibus in iis quibuscunque ver»borum formis, quæ hic pro sufficienter expressis ha»beantur.

XIII. Hoc Decreto vetari beneficii Parochialis unionem, rectè advertit Renatus Choppinus De Sacra Polit. *lib.* 2. *num.* 14. " excepto tamen (ait) si Canonicatus hujus»modi adjungatur alteri Parochialis Ecclesiæ regimini, »cujus Pastor alioquin Rectórque Ecclesiæ suis reditibus »commodè ali nequiret: *art.* 22. & 23. Edicti Blesensis »anno 2579.

XIV. Simile quid decernit Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 17. *capit.* 3. ubi postquam mandavit Episcopus, ut Rectoribus Ecclesiarum Parochialium provideatur de competentia, subjungit: " Ut vero hæc omnia perfici pos»sent licebit Episcopis per unionem vicinarum, & mino»rum Ecclesiarum, aut simplicium beneficiorum, vel per »concessionem deservituratum, & aliàs propter idoneo»rum Sacerdotum raritatem per modum provisionis pro»videre.

Hic permitti unionem Beneficii Curati alteri Curato non dubium; idque interdum fieri posse ob earum paupertatem sat innuit Synodus Tridentina *sess.* 21. *cap.* 5. *De Reform.*

XV. Illud nihilominus notandum, eam unionem à Synodo Mechliniensi duntaxat per *modum provisionis* permitti: eum scilicet alio modo Parochialibus Beneficiis provideri nequit. Quare multum à Synodorum mente recedunt Episcopi, dum ipsas Ecclesias Parochiales uniunt; aut uni plurium deservituram concedunt non sine notabili Incolarum incommodo, ut sese à danda congrua portione eximant, suæque Mensæ majorem partem decimarum applicent.

XVI. Non tantùm Beneficiorum qualitas discutienda est, priusquam ad unionem procedatur; sed & situs.

Quin Ecclesiæ Parochiales eo faciliùs uniri queant ob eorum paupertatem, quo sibi viciniores sunt, evidens est: eò quòd ob majorem inter se contiguitatem, unus queat utrique minore cum incommodo & difficultate deservire.

XVII. Similiter unio Canonicatus cum Dignitate, aut Parochiali beneficio in eadem Ecclesia ex eadem ratione faciliùs admitti potest, quàm hujusmodi beneficiorum in diversis Ecclesiis existentium: & passim videmus Canonicatus in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis unitos Dignitatibus & Beneficiis Parochialibus.

XVIII. Ulterius ut Ecclesiasticus ordo non confundatur, aut una & eadem Ecclesia duarum quodammodo Diœcesium fiat, non sine gravi eorum incommodo qui illi subditi fuerint, statuit Synodus Trid. " Beneficia unius Diœ»cesis etiam ratione augendi cultum Divinum, aut nume»rum Beneficiatorum, aut alia quacunque de causa, alte»rius Diœcesis Beneficio, Monasterio, seu Collegio vel lo»co etiam pio perpetuò non uniantur *Sess.* 14. *c.* 9.

XIX. Et quia & non exigua essent timenda incommoda si duobus supremis Principibus eadem Ecclesia esset subjecta, haudquaquam Beneficium unius Regni beneficio alterius Regni uniendum est.

» Si Legatus vellet unire beneficium in Regno situm »Abbatiæ vel Episcopatui existenti in alio Regno vel Prin»cipatu, facere non posset sine Regis consensu, ait Rebuffus »in Praxi titulo *De Unionibus num.* 28. " qui & addit: »Et vidi appellari tanquam *ab abusu* in illis unionibus sic »factis! etiam post longissimum tempus centum annorum, »à Procuratore Regio, qui ista regni commoda prosequi»tur: & quia hæ uniones semper & quotidiè gravant, ideo »semper appellatur.

Vide latius Favretium De Abusu *lib.* 2. *cap.* 4. *numer.* 28. ubi ex Azevedo notat quod etiam in Hispania, *unio facta Ecclesiæ de Regno alteri Ecclesiæ extra Regnum, sit nulla.*

XX. Vetat quoque Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 9. *De Reform.* fieri accessiones per viam unionis de Beneficiis *liberis* ad Ecclesias *juri patronatûs, etiam laicorum,* subjectas; ita ut prædicta beneficia *libera* ejusdem naturæ, cum iis, quibuscum uniuntur, efficiantur, atque sub Jure Patronatûs constituantur.

XXI. Circa hoc Decretum consuli potest Zypæus Consult. 5. *De Excessibus Prælatorum*, ubi inter alia notat, quod " si de necessaria dotatione Ecclesiæ Parochia»lis agitur; neque hæc haberi queat, nisi conjungendo »beneficium *liberum* cum beneficio *Juri Patronatûs* sub»jecto; ponderandum sit, an libertas illa beneficii, an »*Animarum cura*, quæ sine congrua dote sustinere, & »illa aliunde haberi non potest, præcellere debeat: »Et sine dubio (ait) locus est legi, *salus populi suprema* »*lex esto*, quod eò spectat, prævalet minoribus causis " Unde

„Unde multis in locis Pastoralibus Juris Patronatûs præ„sertim Ecclesiastici, non competenter dotatis, beneficia „libera, dum alia non suppetunt, ad dotem congruam sunt „unita.

XXII. Vult ulteriùs Synodus Tridentina in citato Decreto *Sess. 7. cap. 6.* non tantùm, ut posthac nullæ admittantur uniones perpetuæ, nisi *ex legitimis aut aliàs rationabilibus causis*; sed insuper, ut " à 40. annis citra factæ examinari ab „Ordinariis tanquam à Sede Apostolica Delegatis possint; „& quæ per subreptionem vel obreptionem obtentæ fue„rint, irritæ declarentur.

XXIII. Quin & unionem sine legitima causa factam, etiam post integri sæculi lapsum, aliquando auctoritate Regii Senatus rescissam fuisse, monet Renatus Choppinus *De Sacra Polit. lib. 2. tit. 6. num. 8.* " Isthic enim (ait) minùs „necessariæ rationes primitùs impulerant Ecclesiasticos „præfectos, ut sacra illa beneficia simul colligarent. Ideóque „in his, aliisve publicam Ecclesiæ disciplinam spectantibus, „non tollitur provocandi ex abusu facultas *quantacunque* tem„poris silentio. " Idipsum dicit Antonius Faber in Codice *lib. 1. tit. 2. Definit. 49.* addens rationem: *Quia unio semper & perpetuò gravat.*

CAPUT III.

De solemnitatibus servandis in Unione.

1 *In unione vocandi omnes, quorum interest, juxta Regulam Cancellariæ.*
2 *Hæc regula ubique recepta.*
3 *Interdum derogatur in Curia Romana huic Regulæ; sed derogatio hæc in Gallia non admittitur.*
4 *Decretum Synodi Tridentinæ in quantum huic derogationi favet, non est in Gallia receptum.*
5 *Praxis Belgica in hoc puncto consonat Praxi Gallicanæ.*
6 *Unio etiam auctoritate Pontificia hodie expedienda in forma* commissoria.
7 *Commissio facienda judicibus* in partibus.
8 *Audiendus Episcopus, & alii quoque Collatores.*
9 *Patroni laici non tantum audiendi, sed & eorum consensus habendus.*
10 *Idipsum in Belgio specialiter à Parlamentis Regiis notatum.*
11 *Procurator Regius in unione beneficiorum audiendus, & quare?*
12 *In Gallia Rex unionem non attendit, si non intervenerit Procurator Regius.*
13 *An in Belgio semper audiendus Procurator Regius?*
14 *An Rector Ecclesiæ necessariò audiendus?*
15 *Utrum Parochiani sint audiendi?*
16 *Licet interdum audiendi essent, non tamen exigitur eorum consensus.*
17 *Regula Cancellariæ jubet exprimi in unionibus* verum valorem *beneficiorum.*
18 *Regula quoad hoc recepta in Gallia, & Belgio.*
19 *Debet exprimi* verus *valor* utriusque *beneficii, nec derogatio regulæ circa hoc punctum in Gallia recipitur.*
20 *Reservatio non impedit, quò minùs Episcopus procedat ad unionem.*
21 *Unionis executio non impeditur per* resignationem.
22 *Neque provisio Pontificia cum suspensione unionis hic facilè admitteretur.*
23 *Nisi provisio* vacantis *beneficii unionem prævenerit.*
24 *Mandata* de providendo *vel* exspectativæ *unionem non impediunt.*

I. NE ipsas uniones sine legitimis aut aliàs rationabilibus causis fieri contingeret, jam pridem cautum fuit per Regulam Cancellariæ *De Unionibus, ut semper in unionibus concessis fiat ad partes, vocatis quorum interest*: quod & voluit Synodus Tridentina *Sess. 7. cap. 6. De Reformat.* ut ex verbis Decreti capite præcedenti relatis videri potest.

II. Hæc regula velut aptissima ad detegendas fraudes, subreptiones & obreptiones, quæ in unionibus contingere possent, ubique recepta est; adeo ut licet ipsa Regula tantùm videatur loqui de unionibus, quæ fiunt ad petitionem partis, non autem quæ fiunt à Pontifice *motu proprio*, uti notat Rebuffus ad hanc regulam Glossa 1. in Francia tamen *quomodocunque* fiant, requiruntur solemnia, quæ in Regula præscribuntur, ait idem Rebuffus.

III. Notat quoque ipse Rebuffus ibidem *Glossa* 10. quòd si unio fiat per Papam in forma *gratiosa*, non requiratur clausula, *vocatis vocandis*: sed derogatur huic regulæ de unionibus committendis *ad partes*, & ipse Papa facit unionem: *Sed (ait) hoc non recipitur in Francia.* Et in Praxi Benef. titulo *De Unionibus num. 47.* ait: " Appellatur tanquam „*ab abusu* in hoc Regno ab unionibus factis sine *causæ co„gnitione* à quocunque factæ fuerint: & nullæ solent pro„nuntiari, & irritæ per Curias supremas: nec habetur ratio „temporis, quia abusus non potest præscribi; & ita est „praxis regni.

IV. Idipsum post Renatum Choppinum *De Sacra Polit. lib. 2. tit. 6.* testatur Petrus Pithæus in Commentario super *Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ cap. 49.* ubi una monet, in Gallia receptum non esse Decretum Concilii Tridentini *Sess. 7. cap. 6. De Reformat.* in quantum videtur admittere uniones in *forma gratiosa*, si Pontifici visum fuerit, eas concedere: additur enim in Decreto hæc cautio: *Nisi aliter à Sede Apostolica declaratum fuerit.*

V. Praxis Belgica in hoc puncto non dissonat à Praxi Gallicana. Nec enim uniones Beneficiorum in forma *gratiosa* sine causæ cognitione admittuntur; & taliter factæ non minùs hic, quàm in Gallia rescinderentur.

VI. Itaque unio etiam auctoritate Pontificiâ hodie fieri debet in forma *commissoriâ*; solétque Papa committere *in partibus*, ut inquisitio fiat de causa, & de commodo vel incommodo: & postea istæ inquisitiones ad eum mittuntur, ait Rebuffus *Gloss. 11. num. 7.*

VII. Cùm hæc commissio sive delegatio involvat cognitionem causæ, quæ formam aliquam judicialem sapit, debet hæc dirigi ad eas personas Ecclesiasticas, quæ ut judices à Sede Apostolica *in partibus* delegari possunt; uti post Renatum Choppinum monet Fevretius *De Abusu lib. 2. cap. 4. num. 24.*

VIII. Juxta formam commissionis debent audiri omnes *quorum interest.*

Itaque audiendus est Episcopus, quia sua interest: hac inter alias ratione quod collationem amittet ratione unionis uti monet Rebuffus ad regulam De Unionibus *Glossa* 11, quæ & in Collatoribus aliis militat.

IX. Patroni quoque audiendi: imò si Patroni *laici* fuerint, non solùm audiendi sunt, sed eorum *consensus* requiritur; quod & notat Antonius Faber in Codice *Lib. 1. tit. 2. Def. 48.* dicitque etsi Papa derogare etiam potest cum „vult Juri Patronatûs laicorum pro ea vice; fallit tamen „hoc in *unionibus*, quia *perpetuò* durant.

X. Hic in Belgio quoque requiri consensum Patronorum *laicorum* dubium non est: monent namque expresse Concilia Belgica ad *Sess. 21. cap. 5.* Synodi Tridentinæ, quo potestas fit Episcopis, ex justa causa uniones faciendi Ecclesiarum & Beneficiorum; *opus esse consensu Patronorum laicorum* Apud Antonium Anselmo in Tribuniano Belgico cap. 33. § 23.

XI. Unde benè est Jus Patronatus Regii uniri non posse citra consensum Regium expeditum est; quin & asserit Antonius Faber citata *Definitione* 48. " Procuratorem Princi„pis generalem vocari & audiri necesse esse; non solùm si „Jus Patronatûs ad Principem pertineat, sed *etiam si ad* „*unionem*: Nempe ratione publicæ utilitatis, & ad hoc ipsum „inspiciendum, an publico utilis futura sit unio, an inuti„lis. Item pro tuenda Principis auctoritate, ad quam sanè „pertinet, ut beneficiorum omnium, quæ in territorio „sunt protector & conservator existimetur.

Ex quibus idem concludit: " Itaque si non vocato procu„ratore generali unio facta sit, potest & solet ille ab ea tan„quam ab abusu provocare, semperque ea provocatio ad„mittitur, etiam post centum annos, quia unio semper & „perpetuò gravat.

XII. In Gallia Procuratorem Regium vocari & audiri debere, dum agitur de unione beneficiorum, ad quæ Regalia se extendit, notat Fevretius citato *cap. 4. n. 26.* aliàs aperta Regalia Rex conferet, quasi nulla unio intervenisset; & ita anno 1624. judicatum fuisse refertur in opere intitulato. *Journal de Audiences tomo 1. lib. 2. cap. 26.*

XIII. In Belgio si agatur de unione facta auctoritate Apostolica, certum est, eam executioni mandari non posse, nisi prius audiatur Procurator Regius: quandoquidem requiratur *Placetum Regium*: quod dari non consuevit, nisi prævie Regio Procuratore, seu Officio Fiscali audito, uti dictum est supra *tit. 24. cap. 6.* Si autem auctoritate ordinaria unio fiat, & agatur de majoribus beneficiis, hæc extra discrimen cassationis non erit, si ipse Procurator Regius interpellatus & auditus non fuerit. Non tamen videtur necessarium ad validitatem unionis, ut fiscalis audiatur.

Ad simplicium beneficiorum uniones, præsertim pro dotatione tenuium Parochiarum, passim ab Episcopis sive interventu Officii Fiscalis fieri, & tolerari solent.

XIV. Rectorem Beneficii uniendi non esse vocandum. innuit *Clementina 2. De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, ubi dicitur, unionem, Ecclesiæ factam ab Episcopo consentiente Capitulo impugnari non posse, *ex eo quod Rector ipse ad hoc vocatus non extitit*: idque notavit Rebuffus ad Regulam *De unionibus Glossa 11. num. 8.* rationem addens: quia ei ad suam vitam non præjudicatur. Unio enim fieri solet *sine præjudicio Possessoris.* Nec considerator (ait Rebuffus „quod Rector potuisset illud Beneficium resignare *in fa-*

vorem

»*vorem* nepotis, quia hoc non est considerabile: cùm beneficia consanguineis non deferantur consanguinitatis jure; & illa resignatio pendeat à Superioris facultate, qui per unionem jam declaravit, nolle illum Rectorem resignare posse.

Hæc Rebuffus secutus Joannem Galli qui *quæst.* 267. asserit, Rectores Beneficiorum non esse audiendos. Verum ex Molinæo in notis ad dictam quæstionem Joannis Galli refert Fevretius loco citato, *contrarium servari in Gallia & bene, quia debent vocari Rectores maximè in uniendis Ecclesiis Parochialibus*

Et sanè licet unio fiat sine præjudicio Rectoris, nihilominus, cum ipse sit quasi tutor Ecclesiæ quam possidet, ipsique soleat meliùs esse perspectus status & conditio ipsius Ecclesiæ, meritò, cum de causis unionis inquiritur, ipse audiendus erit; quod & hodie receptum esse, atque uniones Ecclesiarum rescissas fuisse, ob non auditum Rectorem testatur Fevretius.

XV. Dicit quoque idipsum servandum circa Parochianos; monètque, adhærendum esse Parlamentorum arrestis, quæ receperunt Parochianos appellantes *tanquam ab abusu* ab unionibus in quibus ipsi auditi non fuerant; easque tanquam *abusivas* infirmarunt. Vide etiam Journal Des Audiences *tomo* 2. *lib.* 3. *cap.* 21. & aliquando decisum in Rota, Parochianos esse audiendos; quia ipsorum interest habere bonum Pastorem, testatur Garcias De Benef. *parte* 12. *cap.* 2. *num.* 220

XVI. Hoc tamen notandum, quod tametsi Rector & Parochiani aliique sint audiendi, non propterea eorum consensus requiratur; uti etiam monet Zypæus in Jure novo *De Excessibus Prælat. n.* 1.

XVII. Præter informationem super causis unionis faciendam *in partibus*, requirit insuper Regula Cancellariæ *De Unionibus*, " quod petentes beneficia Ecclesiastica aliàs uniri teneantur exprimere *verum valorem* secundùm *communem* æstimationem, tam beneficii uniti, quàm illius, cui uniri petitur, alioquin unio non valeat.

XVIII. Regula etiam quoad hanc partem ubique recepta est. Et quamvis consuetudinarius valor 24. ducatorum soleat exprimi in Francia in omnibus beneficiis, tamen in unionibus *verus* valor est exprimendus, ut hic ait Rebuffus *Glossa* 7. quod & in Belgio servatur.

XIX. Debet autem exprimi *verus* valor tam beneficii uniendi, quàm ejus ad quod unio fieri debet. Quia ex hac expressione innotescere sæpius potest, num utilitas aut necessitas eam unionem requirat; utpotè quæ ex Ecclesiarum majore vel minore penuria non raro metienda est.

Imò monet Rebuffus ibidem *Glossa* 8. quod si in Signatura unionis fuerit conscripta clausula, quod *obstantiæ Oratoris habeantur pro expressis*, tunc quidem Bulla poterit expediri sine expressione fructuum; *sed in Francia* (ait) *vix reciperentur ratione consuetudinis contrariæ.*

XX. Si omnibus ritè examinatis, singulisque quorum interest auditis, unio Ecclesiarum utilis aut necessaria appareat, poterit Episcopus ad eam procedere, etiamsi dictæ Ecclesiæ vel Beneficia essent generaliter vel specialiter reservata, aut qualitercunque effecta; uti loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 5. *De Reformat.* & aliis verbis reponitur .23.*Sess. cap.* 18 *& Sess.* 24. *cap.* 15. *De Reformat.* Quare distinctio inter reservationem specialem, & generalem, quam facit Rebuffus De Unionibus *nu.* 31. hodie non obtinet, cum expresse Synodus permittat unionem non obstante reservatione *speciali*, ut monet Zypæus *Consult.* 6. *De excessibus Prælat.*

XXI. Denique pro majori unionum firmitate addit Synodus Tridentina: " Quæ uniones etiam non possint revocari, nec quoque modo infringi vigore cujuscunque provisionis; etiam ex causa *resignationis*, aut derogationis, aut suspensionis.

XXII. Hic & de resignatione facta coram Pontifice Synodum loqui, dubium non est: unde licet Zypæus admittat citata Consultatione *num.* 18. " si visum erit Sedi Apostolicæ non obstante hujusmodi unione resignationem *ex certa scientia* admittere, & alteri secundùm plenitudinem potestatis providere, possit derogare Concilio, " mox tamen subjungit: " Quanquam alias difficulter provisio subreptionis vitio carebit & difficultate executio in his locis: ubi Regia auctoritate Concilium receptum, & servari jussum est, constanter & sine hujusmodi immutationibus.

XXIII. Rectè tamen ibidem monet Zypæus " non ante impediri cursum provisionum Romanarum, quàm Episcopi ad uniones & suppressiones hujusmodi se accinxerint: ut si illæ prævenerint omnium horum actionem, & jam alicui jus sit quæsitum collatione *vacantis* beneficii, & expeditione Bullarum facta, auferri illud non possit.

XXIV. Et hoc quidem si ipsa *collatio* seu *provisio vacantis* beneficii ipsam Ordinarii actionem *prævenerit*: Nam, ut eodem loco notat Zypæus, " mandatis de providendo, nominationibus Universitatum, similibúsque reservationibus & affectionibus omnibus satis dicendum est derogatum esse, dummodo etiam acceptatio seu provisio post vacationem factam similiter non prævenerit omnem Episcoporum actionem.

ADDITAMENTUM ad Num. 22.

Unio Beneficiorum in forma gratiosa.

QUod in textu ex Zypæo notatum est, Concilium hisce in locis Regiâ auctoritate receptum & servari jussum *constanter & sine hujusmodi immutationibus*, nequaquam respicit limitationes, quæ in receptione Concilii Trident. per Regios Magistratus appositæ fuerunt pro conservatione Privilegiorum, & receptarum consuetudinum Provinciarum & Jurium Regionum, sed de immutationibus & derogationibus Decretorum hujus Concilii, quas ex plenitudine potestatis subinde Pontifices facere prætendunt, de qua specie immutationis loquitur Zypæus.

De his autem limitationibus in litteris Regiis pro executione Concilii Tridentini ad Episcopos & Regios Magistratus expressis, sparsim in hoc Opere plura annotavimus; ac speciatim in Prolegomenis huic Operi præfixis. §. 6.

Conformiter ad has limitationes dixi hoc Capite *num.* 4. nec hic in Belgio admitti unionem Pontificiam *in forma gratiosa*, non obstante Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 7. *cap.* 6. *De Reformat.* quo similes uniones declarantur invalidæ & sine effectu, cum hac tamen clausulâ: *nisi aliter à Sede Apostolica declaratum fuerit.* Qua clausula videtur insinuari, unionem factam *in forma gratiosa* esse validam, & suum debere effectum sortiri, si ita Sedes Apostolica declaraverit. Cum autem unio Beneficiorum sine aliquali cognitione Judiciali fieri nequeat, si unio Beneficiorum Belgicorum per Pontificem posset fieri *in forma gratiosa*, aliqualis cognitio Judicialis Romæ instituti deberet, quod directè contrariatur inveteratis moribus & Privilegiis harum Provinciarum, quæ nullatenus patiuntur Belgas in prima instantia extra suas Provincias evocari, aut cognitionem Judicialem super Beneficiis in hisce Provinciis sitis institui: ut proinde dubium non sit, sub prædictis restrictionibus & hanc clausulam contineri.

CAPUT IV.

De Dissolutione Unionis.

1 *Unio odiosa, & ejus dissolutio favorabilis judicatur.*
2 *Cessante causa unionis solet de facili concedi ejus dissolutio.*
3 *Videtur hodie causa unionis & incorporationis multarum Ecclesiarum Parochialium cessare.*
4 *Nonnunquam revocatio unionis facienda, licèt causa unionis non omnino cesset.*
5 *Quis unionem dissolvere possit?*
6 *Si consensus Regius in unione intervenerit, etiam adhibendus in dissolutione.*
7 *Revocatio unionis exigit causæ cognitionem.*
8 *Minùs exacta toleratur in dissolutione, quàm in unione.*
9 *Dissolutio ad* vitam *non admittitur.*
10 *Dissolutâ unione Beneficium unitum pristino statui restituitur.*
11 *Dissolutio fit sine præjudicio possessoris.*
12 *Beneficium unitum non potest impetrari ante factam dissolutionem.*
13 *Nisi prætenderetur unio non rectè facta.*

I. UNionem Ecclesiarum & Beneficiorum esse odiosam, nec sine legitimis & rationabilibus causis necessitatem aut utilitatem Ecclesiarum spectantibus, esse faciendam, variásque beneficiorum uniones nominatim per Synodum Tridentinam vetitas esse, ex hactenus dictis satis constat.

Hinc rectè concludunt Canonistæ; quod resolutio seu revocatio unionis sit favorabilis; utpote ipsa beneficia ad primævam suam naturam reducens; eaque eximens à statu quodammodo violento, ad quem per unionem redacta fuerant.

II. Etsi constet, qua præcisè de causa unio facta fuerit, ea cessante facilè dissolutio unius admittetur; uti cum Rebuffo rectè advertunt Canonistæ, qui ait: « Quando est facta ob certam causam, belli fortè, destructionis, paupertatis, vel aliam finalem, tunc cessante ista causa, cessabit unio. Vel quando fuit facta ob bellum, & deficiente populo,

populo, postea reverso populo cessabit.“ Ita Rebuffus in Praxi titulo *De Unionis revocatione num.* 1. & 2. & latè Zypæus *Consult.* 8. *De Excess. Prælat.* ubi latè probare conetur, Pontificia & Regia auctoritate rectè processum ad dissolutionem unionis Monasteriorum factæ quibusdam Episcopatibus Belgicis in eorum erectione; eo quòd ex proventibus Monasteriorum *sufficiens dos* Episcopis esset assignata: atque ita cessaret causa unionis, quæ fuerat necessitas donationis Episcopatuum.

III. Si ritè Ecclesiarum uniones ab ipsis Ordinariis reviderentur, prætertim Ecclesiarum Parochialium, quæ præ cæteris sunt odiosæ, & difficiliùs admittendæ & tolerandæ, non dubium, quin deprehenderetur, causas unionum in multis cessare, atque nullam unionis ulteriùs tolerandæ causam subesse.

IV. Ulteriùs tametsi non omninò ipsa unionis causa cesset, potest tamen nonnunquam ad revocationem unionis procedi; si alia causa supervenerit, quæ prævaleat causæ unionis: suadeatque revocationem unionis potiùs esse faciendam, quàm unionem esse tolerandam. Nam sicuti unio ex causa utilitatis aut necessitatis Ecclesiarum fieri potest; ita ex eadem revocari, uti monet Rebuffus *num.* 16. ibidem plures causas revocationis assignans, quæ tamen ad hanc reduci possunt.

V. Qui Ecclesias unire possunt, iidem & uniones dissolvere. Unde Episcopum uniones à se, quin & à suo Prædecessore factas dissolvere posse nemo negat. Imò non tantùm à se factam, sed etiam à Papa vel Legato revocare causa subsistente cum Petro De Perusino tradit Rebuffus *num.* 16. Nam Papa uniendo noluit tollere potestatem Ordinarii.

VI. Si tamen unio facta est Regia auctoritate, ipsóque Rege approbante cum causæ cognitione, resolutio vel revocatio hujusmodi unionis sine consensu Regis non facilè hic aut in Gallia admitteretur; nec difficulter ab hujusmodi dissolutione appellatio tanquam *ab abusu* reciperetur.

VII. Ulteriùs sicuti unio non tantùm requirit causam aliquam justam; sed insuper causæ cognitionem vocatis & auditis, quorum interest; ita & revocatio unionis; quia eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ in exstruendo ait Rebuffus *n.* 28. ideóque in Bulla revocationis unionis debet poni illa clausula: *vocatis his qui fuerant evocandi*, &c. sicuti poni solet in Bulla unionis.

VIII. Quia tamen ipsa unionis dissolutio habetur ut favorabilis tanquam beneficia ad primævum & naturalem statum reducens, etiam minùs exacta causæ cognitio faciliùs, quàm in unione toleraretur, ut rectè monuit Fevretius De Abusu *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 37.

IX. Adhæc quemadmodum *uniones ad vitam* hodiè reprobatæ sunt, ita hæ dissolutiones *ad vitam* reciperentur. Ut si v. g. Canonicus, cujus Præbendæ annexa est Ecclesia Parochialis, consentiret dissolutioni istius Ecclesiæ ad vitam Titii, ea conditione, ut Titio decedente rursus unio revivisceret, & Præbendæ censeretur unita. Rebuffus ibidem *num.* 35. & 36.

X. Revocatâ unione, restituitur beneficium in pristino statu, reditque ad collationem sive præsentationem illius, qui ante unionem fuerat Collator aut Patronus. Nec enim consentiendo unioni censetur *absolutè* juri collationis aut Patronatûs renuntiâsse; nisi id expressè actum sit. Rebuffus *num.* 39. & 40.

XI. Sicuti tamen unio fieri solet sine præjudicio possessoris; ita & dissolutio unionis: quin & gesta tempore *unionis* rata manent: ideóque si quæ alienatio contigerit, servatis debitis solemnitatibus durante unione, hæc nequaquam revocabitur; uti nec alii actus gesti à Prælato tempore unionis. Rebuffus *n.* 45.

XII. Ut beneficium unitum, separatim ab alio beneficio, cui fuit unitum, queat impetrari, non sufficit, causam unionis cessare, aut esse causam sufficientem dissolutionis: sed requiritur, ut auctoritate Superioris ipsa dissolutio, servatis servandis, facta sit.

XIII. At si prætendatur *invalidè* facta defectu observatæ solemnitatis, “tunc solemus in praxi impetrare bene-„ficium unitum (ait Rebuffus *num.* 30.) & posteaagere su-„per possessorio: & si opponatur esse unitum, replicatur, „non valere unionem: & ab illa unione appellatur tanquam „*ab abusu.*

Cum unio sit quædam alienationis species, ad intellectum eorum, quæ hoc titulo dicta sunt, etiam usui venire poterunt, quæ infrà titulo *De rebus Ecclesiæ non alienandis* dicuntur.

TITULUS XXX.

De Simonia circa Beneficia.

CAPUT I.

Unde desumenda enormitas hujus vitii; & quare olim magis contra Simoniacas *Ordinationes*, quàm similes Beneficiorum Provisiones actum; hodie verò secus?

1 *Hoc vitium omnium criminum gravissimum à Patribus reputatum.*
2 *Ratio hujus ex inordinatione, quæ rebus spiritualibus infertur, petita.*
3 *Gravitas hujus criminis potissimùm ex effectibus desumenda.*
4 *Per illud* fures & latrones *intrant in Ovile Christi.*
5 *Per illud contingit, ut de idoneitate cura negligatur; & inidoneis ad beneficia porta pateat.*
6 *Fit, ut Promovendi ad Sacerdotia magis de habendis divitiis, quàm bonis moribus solliciti sint.*
7 *Pauperes licèt magis idonei excluduntur.*
8 *Non bona vita, sed munera quæruntur.*
9 *Eosdem malos effectus Simoniæ Synodi nostræ ætatis etiam expressère.*
10 *Veteres magis egerunt contra Simoniacas* Ordinationes; *Recentiores verò magis contra Simoniacas Beneficiorum provisiones: idem tamen horum & illorum scopus.*
11 *Hic scopus ut obtineretur, primis sæculis contra Simoniacas beneficiorum provisiones potissimùm agendum fuit.*
12 *Ratio hujus fuit diversitas disciplinæ circa dispensationem redituum Ecclesiasticorum.*
13 *Simoniaci maximè attendunt temporalia, quæ posterioribus sæculis magis per beneficiorum provisionem quàm per Ordinationem requiruntur.*
14 *Non minus olim, quàm hodie Ecclesia execrata est Simoniam in provisione beneficiorum.*
15 *Similiter æquè hodie ac olim execratur Simoniacas Ordinationes.*
16 *Quomodo postremis his sæculis Simonia in ordinationes irrepserit*
17 *Decretum Synodi Tridentinæ contra hunc abusum.*
18 *Etiam quæ* gratuitò *dicuntur offerri in Ordinatione respuenda.*
19 *Consuetudo* nihil dandi *etiam ipsis Notariis à Gallis laudata & à Synodo comprobata.*
20 *Meritò Episcopi suis Ministris congruum stipendium assignarent, ut à suspectis exactionibus cohiberentur.*
21 *Monitum S. Ambrosii expendendum à Prælatis, qui suos non cohibent Ministros.*

I. Simoniæ crimen esse unum è gravissimis criminibus unanimis fuit jam pridem Patrum sententia. Quin & sub nomine Paschalis Papæ refert Gratianus: *Omnia crimina ad Simoniacæ hæresis comparationem* QUASI PRO NIHILO *sunt reputanda.*

Et ad Adrianum I. scribit Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus, *Tolerabilior est Macedonii & eorum, qui circa ipsum sunt Spiritûs Sancti impugnatorum impia hæresis.* Apud Gratianum *Caus.* 1. *qu.* 1. *Can.* 21.

II. Rationem subjicit Tharasius: “Nam cùm illi S. Spi-„ritum Dei, & Patris creaturam, & servum nugentur, hi „suum ipsorum, quantùm putant, servum ipsum faciunt. „Omnis enim Dominus, quidquid habet, cùm libuerit, „vendit, sive famulum, sive aliquid aliud ex his, quæ possi-„det. Similiter & qui emit, volens emptæ rei Dominus fie-„ri, argenti pretio eam acquirit.

Cùm enim in omni Simonia interveniat quædam saltem implicita emptio venditio rerum spiritualium cum temporalibus tanquam pretio, verissimum est, ipsa spiritualia per Simoniam ad rationem rerum temporalium deprimi, & iis quodammodo coæquari; atque per hoc ad quandam vilitatem redigi. *Quis enim non vile esse putat, quod venditur,* ait Hormisdas Papa: *Aut quis denuò veneretur, quod venditur, aut quis non vile putet, quod emitur*, scribit S. Gregorius *Lib.* 7. *epist.* 114.

Hanc inordinationem notâsse videtur Apostolus Petrus, dum Simoniacorum Patri respondit: *Pecunia tua tecum sit in per-*

in perditionem quoniam DONU MDEI *existimasti* PECUNIA POSSIDERI.

III. Et si ex hac rerum spiritualium depressione, quæ per earum cum temporalibus commutatione contingit, hujus criminis enormitas aliquatenus desumi & ponderari queat, magis tamen elucescit, ubi mala ex hoc vitio in Ecclesiam redundantia attenduntur; intelligiturque, nihil per exaggerationem à Patribus fuisse dictum, dum hoc Simoniæ crimen omnium criminum *gravissimum* dixerunt: nimirum penes suos effectus.

IV. Quid enim pernitiosius ac luctuosius esse Ecclesiæ potest, quàm si ad Ovile Christi non per Ostium, id est, Christum, sed *aliunde* puta *per munera* ascendatur; Qui enim *aliunde ascendunt?* nisi *fures & latrones*, qui non veniunt, *nisi ut furentur & mactent & perdant.*

Quæ hinc animarum strages? quæ sacrilegiorum in Pastoribus exundantia? quæ criminum & omnium abominationum in populo colluvies? Dum non Pastores, quos Oves sequuntur & audiunt; sed Mercenarii, fures & latrones, per aurum & argentum intromittuntur.

V. Ad hæc, dum per munera ad Ecclesiastica Ministeria ascenditur; aut in promotione munera attenduntur; jam de vitæ sanctitate, doctrina, aliisque necessariis qualitatibus cura exigua aut nulla; atque hinc inidoneis porta aperitur, & maximè idoneis occluditur, uti, rectè advertit Sanctus Tharasius in citata epistola: hinc merito etiam gravitatem hujus desumens. « Si venditur sacerdotii dignitas »super vacua & apud istos venditores honesta vitæ institu»tio, & puritatis virtutisque cultus: supervacuus apud ipsos »& Paulus divinus Apostolus dicens, oportere Episcopum »esse sine crimine, temperantem, modestum, aptum ad do»cendum, continentem, sobrium, insistentem fideli secun»dum doctrinam sermoni, ut potens sit exhortari in doctri»na sana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc »omnia, ex eo quod Sacerdotium venditur & emitur.

IV. S. Gregorius scribans Theodorico & Theodeberto Francorum Regibus *Lib. 7. Epist.* 11?, ait: « Fertur Simo»niacam hæresim quæ prima contra Dei Ecclesiam diabo»lica supplantatione surrepsit, & in ipso ortu suo, telo A»postolicæ ultionis percussa atque damnata est, in regni »vestri finibus dominari, cum in Sacerdotibus fides sit eli»genda cum vita. Si enim vita deest, fides meritum non ha»bet, Beato Jacobo attestante qui ait: *Fides sine operibus mor»tua est.* Quæ enim opera esse valeant Sacerdotis, qui hono»rem tanti sacramenti convincitur obtinere per præmium.

Hinc tanquam consequens concludit: « Ex qua re agi»tur, ut ipsi quoque qui sacros Ordines appetunt, non vi»tam corrigere, non mores componere studeant, sed di»vitias, quibus honor sacer emitur, satagant congregare.

VII. Pergit dein: « Hinc fit, ut insontes & pauperes à sa»cris Ordinibus prohibiti, despectique resiliant. Et dum »innocentia pauperis displicet, dubium non est, quod præ»mium illic delicta commendet: quia ubi aurum placet, »ibi & vitium...... Si enim is dignus Sacerdotio creditur, »cui non actionis merita, sed præmiorum copia suffraga»tur, restat ut nihil sibi ad honores Ecclesiasticos gravitas, »nil defendat industria, sed totum auri prophanus amor ob»tineat.

VIII. Imò ad Galliarum Episcopos super Simoniaca hæresi scribens *lib. 7. Epist. 3.* ipsiusque vitii gravitatem exponens inter alia dicit: « Quid per hoc aliud agatur, nisi ut »nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nul»la sit de vita discussio; sed ille solummodo dignus, qui da»ro pretium suffecerit, æstimetur. « Et rationem dat in *Epistola* 114. « Nam ubi dona supernæ gratiæ venialia judi»cantur, ad Dei servitium non vita quæritur; sed magis con»tra Deum pecuniæ venerantur.

IX. Nec tantum Veterum, sed Recentiorum Synodorum & Pontificum de his pestiferis Simoniacæ pravitatis effectibus fuit querela; nec minus ab his, quàm illis abominabilis & exitiosa Ecclesiæ lues judicata Simonia.

Paucis, sed energicis & claris id terminis sæculo præterito expressere Patres Synodi Bituricensis: « Ubi hære»sis Simonis in Ecclesia invaluit, probis atque eruditis »viris aditus ad beneficia præclusus est indeque omnis »propè Ecclesiastica disciplina collapsa est. « Anno 1584. *titul.* 41. *cap.* 1.

X. Verùm quidem est, in pristinis Ecclesiæ Canonibus & monumentis præcipuè redargui & exagitari, reprobarique Simoniam in Sacris Ordinationibus committi solitam: in recentioribus verò raro hujus mentionem fieri, at plerumque omnia dirigi contra Simoniam in collatione & provisione beneficiorum: sed hæc diversitas nullatenus probat, aliam esse Ecclesiæ hodie de Simonia idæam, quàm olim fuerit; aut olim habitum fuisse magis perniciosum vitium Simoniæ, quàm hodie habeatur. Semper enim idem fuit & Veterum & Recentiorum scopus; & illorum in reprobandis Simoniacis Ordinationibus, & horum in damnandis Simoniacis beneficiorum provisionibus: & quòd hi magis contra has, illi verò contra illas invecti sint; non ex varietate Ecclesiæ spiritu de hoc vitio Simoniæ, at ex varietate disciplinæ profluxit.

XI. Semper enim Ecclesiæ scopus in condemnatione hujus criminis fuit, ut omnis in ejectione Ministrorum Ecclesiæ caveretur venalitas; nec in electione illorum munera, sed merita attenderentur. Quod ut obtineretur, prioribus Ecclesiæ sæculis præcipuè invigilandum fuit, ut à sacris Ordinationibus omnis venalitas arceretur: posterioribus verò temporibus, non tam contra Simoniacas Ordinationes; quàm Simoniacas beneficiorum provisiones agendum fuit; utpote quòd jam priores raræ, posteriores verò frequentiores, nec minùs perniciosæ evasissent ob mutatam lapsu temporis disciplinam.

XII. Pluribus enim sæculis in more positum fuisse, quod Clerici per ipsam sacram Ordinationem Ecclesiis tanquam earum ministri adscriberentur; eaque adscriptione jus ad proventus Ecclesiasticos acquirerent, non secus atque hodie per beneficiorum institutionem, non semel notavimus. At posterioribus temporibus erigi cœperunt tituli beneficiales, iisque jus percipiendi certos proventus annecti; qui non in ipsa Ordinatione, sed separatim ab ipsa conferri cœperunt.

Hinc ulteriùs factum, ut nec jus ad temporalia, neque Dignitates aut honores per Ordinationem, uti antiquitus, sed per collationem titulorum Beneficialium conferrentur.

XIII. Cum verò Simoniaci non ipsa spiritualia propter spiritualia appetant; sed unicè desiderent temporalia lucra; aut sæculi honores & præeminentias ambiant, parum solliciti fuere de Sacra Ordinatione, dum per eam nihil aut parum de iis quæ desiderant consequi sperarunt; sed totum eorum studium fuit, & hodie est, quomodo opima beneficia, & honorificas Dignitates consequantur.

Non mirum ergò, quod pristini Canones præcipuè in Simoniacas Ordinationes insurgant; cum Simonia tum præcipuè in Ordinationes grassaretur; ubi hodie rarius in Ordinationes, frequentissimè vero circa beneficiorum collationem.

XIV. Idem igitur semper & invariatus mansit in condemnatione Simoniæ spiritus Ecclesiæ, Decreta sua pro varietate morborum diversificantis, & prout scopo suo aptiora credebat adaptantis. Unde nec priscis sæculis minus quàm hodie Simoniam in beneficiorum collatione execrata, tametsi de hac expressè tunc in suis Decretis non meminerit: eo quod beneficiorum collatio sub ipsa ordinatione quodammodo esset comprehensa:

XV. Similiter non minus hodie, quàm olim execratur Simoniacas Ordinationes; imo quidquid in sacra ordinatione vel Simoniam sapit: tametsi non tam frequentia sint contra has postariorum temporum Decreta: eo quod Simoniacorum studium minus circa Ordinationes versaretur.

XVI. Quantoperè etiamnum Ecclesia execretur omne quod vel speciem duntaxat præfert Simoniæ in sacra Ordinatione evincit Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 21. *cap.* 7. *De Reformat.*

Tametsi enim Simonia præcipuas suas partes ageret circa collationem beneficiorum, utpote ex qua temporalia in majore copia profluerent, ipsa tamen sacra ordinatio non omninò fuit immunis.

Episcopi enim, notanter opulentiores, spreta ipsa Clericorum Ordinatione, à qua nullum temporale dependebat, retenta sibi beneficiorum collatione, illa Episcopis titularibus committere cœperunt. Hi quia sibi frequenter sat tenuiter provisum erat, è functionibus Ecclesiasticis victum quærebant; iique vicissim, quos ad Ordines admittebant, his aliquid conferre cogebantur: primùm *eleemosynæ* nomine, sive *oblationis*, dein honoratiore titulo *donationis*; ac denique, ne cum debitum non esset, omitteretur, *mercedis* nomine imposito, non quæ Episcopo Ordinanti, sed famulis ejus, aut aliis inter ordinandum ministrantibus cederet: quemadmodum ex pluribus Synodorum postremis sæculis editis colligimus; atque inter alia est Decretum Synodi Toletanæ Anno 1473. *Can.* 25. quo præcipitur Episcopis; « nec janitores, barbitonsores, & alios »Officiales, quidquid exigere aut levare permittant, etiam »pro sigillo & cera, sed gratis & liberaliter impendant.

XVII. Huic abusui, qui tempore Concilii Tridentini non parùm invaluerat, præsertim in Episcopatibus tenuioribus, ut efficaciter occurreret statuit citato *Capit.* 1. « Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis avaritiæ suspicio »abesse debet; nihil pro collatione quorumcunque Or»dinum, etiam Clericalis Tonsuræ, nec pro litteris di»missoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec »alia quacunque de causa, etiam sponte oblatum, Epi»scopi, & alii Ordinum collatores, aut eorum ministri

»quovis prætextu accipiant. Notarii vero in iis tantùm lo»cis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil acci»piendi pro singulis litteris dimissoriis, aut testimoniali»bus, decimam tantùm unius aurei partem accipere pos»sint; dummodò illis nullum salarium sit constitutum pro »officio exercendo: nec Episcopo ex notarii commodis ali»quod emolumentum ex eisdem Ordinum collationibus »directè vel indirectè provenire possit. Tunc enim gratis »operam suam eos præstare omnino teneri decernit: con»trarias taxas, ac statuta, & consuetudines, etiam imme»morabiles, quorumcunque locorum, quæ potiùs abusus, »& corruptelæ Simoniacæ pravitati faventes, nuncupari »possunt, penitùs cassando, & interdicendo: & qui secus »fecerint, tam dantes quàm accipientes, ultra divinam ul»tionem, pœnas à jure inflictas ipso jure incurrant.

Circa præsens Decretum duo observanda esse monet Cardinalis Pallavicinus in historia Concilii Trid. *Lib. 17. cap. 9. num. 9.*

XVIII. Primùm, quod in articulo Patribus proposito diceretur: "*Transgressores tanquam* SIMONIACOS *esse pu»niendos*; sed hoc postea esse deratum, cùm Simonia non sit »*oblati ac gratuiti* doni acceptio. Quamobrem illius dicti »loco positum est quæcunque consuetudo, ne valeret in op»positum, seu veriùs abusus & corruptela, utpote Simonia»cæ pravitati favens.

Si Prælati Ecclesiarum pro sui officii ratione diligenter excuterent, quæ sub pallio *oblati ac gratuiti doni* in Sacramentorum administratione, aliisque Ecclesiasticis functionibus, tum à Sacerdotibus, tum ab Episcoporum Ministris & Officialibus accipiuntur, non dubium, quin plura reperirent, quæ si non sunt simoniaca, saltem tanquam abusus & corruptelæ Simoniacæ pravitati faventes, essent reprobanda, non obstante consuetudine etiam *immemorabili.*

XIX. Secundò, notatu dignum dixit Pallavicinus, "eam »permissionem Scribis habitam, quæ in prioribus Decre»tis erat universalis, fuisse coarctatam, Gallis petentibus, »ad eas Diœceses, ubi laudabilis consuetudo non esset, ne »quid etiam acciperent Scribæ; eam enim consuetudinem »dixerunt in ipsorum regionibus vigere.

XX. Optandum esset, ut omnes Episcopi, præsertim quibus de proventibus Ecclesiasticis abundè provisum, Galliæ consuetudinem in suas Diœceses introducerent; congruúmque suis ministris salarium darent, quo à suspectis hisce exactionibus cohiberentur.

XXI. Meritò Episcopi aliique Prælati, qui non sat cohibent suos domesticos à recipiendis muneribus aut donis, vel juribus quibusdam, uti vocare amant, expendent illud S. Ambrosii in *Caput 4. Lucæ.* "Non tamen satis est, si lu»crum ipse non quæras: familiæ quoque tuæ cohibendæ »sunt manus: nec hoc solùm exposcimus, ut te solum ca»stum immaculatúmque custodias: Non enim dixit Apo»stolus, te solùm, sed te ipsum castum custodi.

CAPUT II.

Triplex munere, à *Manu*, à *Lingua*, & ab *Obsequio.*

1. *Triplex munus jam pridem à Patribus notatum.*
2. *Singulorum interventu Simonia contrahitur.*
3. *Quid munus* à manu?
4. *Munus* à manu *etiam exiguum potest causare Simoniam.*
5. *Ut Simonia committatur, non requiritur, ut munus* à manu *realiter tradatur.*
6. *Qua ratione Monasteria & Capitula paciscendo de minore* competentia *cum Parochis Simoniam committant per munus* à manu.
7. *Quid munus* à lingua?
8. *Quando hic committatur Simonia per hoc munus.*
9. *Si ad* preces *alterius conferatur Beneficium, ne ejus* favor *amittatur, potest esse Simonia.*
10. *Licèt etiam* preces *fiant pro digno.*
11. *Quando sine Simonia possit fieri provisio ad* preces *alicujus.*
12. *Potest quis sine Simonia* preces *interponere pro obtinenda provisione in favorem amici.*
13. *Quandonam* Preces *habeant rationem muneris* à lingua.
14. *Quid munus* ab obsequio?
15. *Quare* obsequium *habeat rationem muneris.*
16. *Quomodo exhibentes Patronis* obsequia *Simoniam incurrant?*
17. *Quid Episcopis agendum, ne hac Simonia notentur.*
18. *Instructores puerorum nonnunquam huic vitio subjecti.*
19. *Obsequium spirituale etiam materiam Simoniæ constituere potest.*
20. *Exigere* obsequium *etiam spirituale pro collatione Beneficiorum potest esse Simoniacum.*
21. *Unde dignosci possit Simonia quæ interventu horum munerum committitur?*

I. SAnctus Hieronymus in Epistolam *cap. 1.* ad ea verba: *Et constituas per civitates Presbyteros,* ait: "Nunc »cernimus plures hanc rem beneficium facere, ut non »quærant eos in Ecclesia erigere columnas, quos plus co»gnoscant Ecclesiæ prodesse: sed quos, vel ipsi amant, vel »quorum sunt *obsequiis* deliniti, vel pro quibus majorum »quispiam *rogaverit*, & (ut deteriora taceam) qui ut Cle»rici fierent *muneribus* impetrarunt. " Apud Gratianum *Caus. 8. quæst. 1. Can. 6.*

Hic non obscurè triplex illud famosum muneris genus; nimirum *à manu, ab obsequio, & à lingua* notavit Hieronymus: & clarius post ipsum S. Gregorius *Homilia 4. in Lucam,* & extat apud Gratianum *Caus. 1. quæst. 1. Can. 114.* ubi reflecti jubet, quod Propheta cum virum justum adscribit, dixerit: *Qui excutit manus suas ab* OMNI *munere,* »Neque dicit enim (ait Gregorius) qui excutit manus suas »à munere, sed adjunxit, *ab omni*: quia aliud est munus *ab »obsequio,* aliud munus *à manu,* aliud munus *à lingua.*

II. Post hos sanctos Ecclesiæ Doctores, nemo dubitavit, quin horum trium munerum interventu Simonia in Ordinum aut Beneficiorum collatione committeretur.

Unde sæculo undecimo apud Gratianum *Caus. 1. qu. 3. Can. 8.* sine ulla dubitatione pronuntiat Urbanus II. "Qui »res Ecclesiasticas non ad hoc ad quod institutæ sunt, sed »ad propria lucra, munere *linguæ,* vel *indebiti obsequii,* vel »*pecuniæ* largitur, vel adipiscitur, *Simoniacus* est.

Et B. Petrus Damiani *lib. 2. Epist. 1.* hisce tribus muneribus enumeratis subjungit: " Quisquis in dandis accipien»disque Dignitatibus Ecclesiasticis *una duntaxat earum,* »quæ prædictæ sunt, peste corrumpitur, Simoniacæ hære»ticos teneri crimine judicatur.

Itaque indubitatum est, atque unà cum S. Thoma tenent omnes Theologi & Canonistæ, quod sicuti contrahitur Simonia accipiendo *pecuniam, vel quamlibet aliam rem exteriorem, quod pertinet ad munus à* MANU, *ita etiam contrahatur per munus à* LINGUA, *vel ab* OBSEQUIO: uti loquitur S. Thomas *2. 2. q. 100. art. 5. in C.*

III. Munus *à manu* teste S. Gregorio, loco supra citato, *pecunia est.*

Nomine *pecuniæ* hic intelligit S. Thomas, non tantum pecuniam strictè dictam; sed *quamlibet aliam rem exteriorem,* quam sub munere *à manu* comprehendi jam dixit.

Nam ut ex Augustino refertur apud Gratianum *Caus. 1. q. 3. Can. 6.* "Totum, quidquid homines possident, omnia »quorum Domini sunt, *pecunia* vocata ... Ideo autem *pe»cunia* vocati est, quia Antiqui totum quod habebant, in *pecoribus* habeant.

IV. Hinc collige, *Simoniam* committi munere *à manu,* dum alicujus rei temporalis exterioris interventu beneficium acquiritur vel datur.

Et quidem Simoniacum pronuntiare non dubitavit Alexander III in *Cap. 20. X De Simonia* Clericum qui *sex* duntaxat *solidos* Archidiacono solverat, quia ipsum ad Ordinem aliter præsentare nolabat: ut proinde etiam per munus *à manu* licet exiguum Simonia subinde incurri queat: quod & notat hic Glossographus verbo *sex solidos,* additque rationem: quia "quantitas muneris diversitatem juris non inducit.

V. Ut munus *à manu* intervenire dicatur, non requiritur, ut realiter de manu in manum externum illud temporale tradatur, sed sufficit, quod in effectu detur; etiam fictione *brevis manus,* ut Jurisconsulti loquuntur.

Si quis enim impetret beneficium tacitè vel expressè remittendo debitum; vel Collator dare nolit, nisi addicta remissione debiti; indubie uterque Simoniacus erit; dicetur que revera interventu muneris *à manu* provisio Beneficii infecta: qui per remissionem illam debiti reipsa datum censetur illud quod erat debitum.

VI. Hoc ex capite Patroni, ac signanter Ecclesiastici, Capitula & Monasteria Simoniæ saltem suspicione vehementi asperguntur, dum ad Ecclesias Parochiales præsentant ea lege tacitè vel expressè, ut præsentatus minore competentia sit contentus, aut saltem augmentum illius non prætendat. Similiter Clerici qui tacitè vel expressè remissionem illam addicunt, aut augmento, quod forsitan jure prætendere possent, renuntiant, ut præsentationem obtinent, lepram Simoniæ non evadunt.

Quid enim evidentius, quam quod eo casu vel debiti certi aut saltem probabilis fiat remissio, ut beneficium conferatur vel accipiatur.

Non absimiles sunt hi Sacerdotes Clericis illis qui uti loquitur Alexander III. in *Cap. 6. X De Pactis* "decedenti»bus

»bus Ecclesiarum Personis, paciscebantur, ex ipsis *majores* »*solitò* solvere pensiones, ut facilius possint Ecclesias adi»pisci: " quorum factum ut *detestabile vitium* mandat extirpare; & Clericos illos *taliter adeptis Ecclesiis spoliari; aliàs pro tantæ præsumptionis excessu, severitate Ecclesiastica puniendos.*

Clerici enim qui Capitulis aut Monasteriis addicunt, se minore competentia fore contentos, reipsa promittunt quod Capitulis aut Monasteriis major decimarum portio cedet, quam reverà cederet, si competentia, quàm jure exigere possent, solvi deberet: & per consequens, mediante simili renuntiatione beneficium impetrantes, illud per munus à *manu* revera impetrant.

VII. Munus *à lingua*, auctore Sancto Gregorio, est *favor*; cujus interventu non secus, atque per munus *à manu* contrahi Simoniam docet S. Thomas citato articulo quinto; rationem adjungens: " Quia quod aliquis satisfaciat »precibus alicujus ad *temporalem gratiam* quærendam, or»dinatur ad aliquam *utilitatem*, quæ potest pecuniæ pretio æstimari.

VIII. Toties igitur Simonia munere *à lingua* committitur; quoties beneficium ad preces alterius confertur, ut hinc *gratia* seu favor ad utilitatem propriam obtineatur. *Tales enim preces succedunt loco pretii*, uti recte notavit Glossa.

IX. Similiter Simonia per munus *à lingua* inficitur, qui beneficium ad preces alterius conferendum duxit; ne recusans offensam postulantis incurrendo, *gratiam* seu *favorem* ejus amitteret. Nec enim minus pretio æstimabile censetur *favorem* alicujus obtentum non amittere, quàm non obtentum comparare.

X. Quinimo nec collatio beneficii facta ad preces alicujus desinit esse Simoniaca, si per eam *favor humanus* quæratur, tametsi preces pro *digno*, aut etiam *digniore* porrigantur. Quia cum nihilominus beneficium collatum sit, ut *favor* quod ad utilitatem propriam spectat habeatur, non potest collatio vitio Simoniæ carere, non magis quàm collatio facta dignissimo pro præstatione pecuniæ.

Quod ipsum docet S. Thomas, adstruens esse Simoniam saltem in intentione, conferre beneficium ad preces alterius, licet illæ fiant pro *digno*: *Si non attendatur*, inquit *ad dignitatem personæ, sed ad* FAVOREM HUMANUM.

XI. Recte hanc clausulam finalem addidit Doctor Angelicus. Nam si attendatur ad *dignitatem personæ, & non ad favorem humanum*, dum preces porriguntur pro digno, collatio facta ad preces alterius ab omni Simonia, omnique vitio exempta esse potest.

Si enim Collator solùm attendat merita personæ per eum, qui preces pro collatione interponit, proposita; hujusmodi *preces* non loco *pretii* alicujus habendæ erunt; sed simplicis attestationis vel expositionis *meritorum*: & collatio ad *preces* illius subsecuta, non tam in *gratiam* commendantis, vel ut sibi *favorem* postulantis in suam *propriam* utilitatem captaret; sed propter *merita* personæ per supplicantem seu *preces* porrigentem proposita & patefacta, censebitur facta.

XII. Pariformiter si instans apud Collatorem pro provisione beneficii in favorem alicujus sui amici, non alio intuitu preces porrigat, quàm ut merita personæ Collatori vel Patrono innotescant, atque per illa solum, ad conferendum beneficium, Collatorem movere intendat; nulla quoque vel species Simoniæ ex parte supplicantis interveniet.

Rectè proinde dixit Gratianus noster, *Non quorumlibet* PRECIBUS *Ordinationes factæ falsæ dijudicantur, sed hæ demum, quæ precibus Ordinandi vel ejus, amici,* NON SPIRITUALI, *sed* CARNALI AFFECTU *porrectis fiunt, eum aliàs futuri non essent*; QUAS NON CHARITAS INTERVENIENS, SED AMICITIA SUPPLICANS EXTORQUET. *Caus.* 1. *qu.* 1. post *Can.* 122.

XIII. Ut igitur verbo dicamus: rogans aut porrigens *preces* pro alio erit Simoniacus saltem in intentione, si *preces* eâ intentione offerat, ut Collatorem non per *merita* personæ, sed per *gratiam* aut *favorem* humanum, quem tacitè ipsi addicit, ad conferendum movere intendat. Similiter nec Collator à Simonia erit immunis, si non ob merita personæ per supplicantem exposita, sed ob addictam sibi *gratiam* aut *favorem* ad conferendum processerit; juxta illud S. Thomæ: *Qui dat spirituale, si principaliter moveatur favore* PRECUM, *vel* TIMORE *rogantis quantum ad judicium Divinum Simoniam committit & rogatus & rogans, si hoc intendat.*

XIV. Munus *ab obsequio*, ait S. Gregorius, *est servitus indebitè impensa.* Hujus muneris interventione cur Simonia committatur, dicit S. Thomas: " Quia idem est, »quòd aliquis det rem spiritualem pro aliquo *obsequio* »*temporalem* exhibito vel exhibendo, ac si daret pro pe»cunia data vel promissa, quâ illud obsequium æstimari »posset.

XV. Eandem rationem attigit B. Petrus Damiani perstringens Clericos aulicos, qui exhibendo *obsequia*, Beneficia venabantur, se tamen à Simoniaci immunes gloriabantur, quia *nullam talenti summam pro suscipiendis honoribus se pepigere daturos.* " Sed dic mihi, ô Clerice, inquit Petrus Damiani, »quisquis es", si redempto quolibet æreo vase vel prædio, »distractor exigeret, ut retenti apud *te vice pretii* hujusmodi »sibi *sedulitatis impendium* exhiberes, nunquid non postmo»dum constanter asseres, te, quod acceptum est, *justo pretio* »comparasse? Non videlicet, quia pecuniam persolvisti, »sed quia *servitium* præbuisti. Diceres enim, & fortasse non »impudenter astrueres; cariùs emi, dum tanto me labore »vexarem, dum toties facultatum mearum sumptus expen»derem, quàm si semel præfixæ quantitatis pecuniam nu»merarem. Nequaquam ergo sibi innocentiam præbeant, »& à Simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant, »qui licet metalla vibrantia non appendunt, pretium ta»men pro suscipiendis honoribus per subjectionis, & *obse»quii* quædam *quasi talenta* persolvunt. " Hæc B. P. Damianus *lib.* 2. *Epist.* 1.

XVI. Manifestam proinde incurrunt Simoniam, qui obsequium seu servitium Collatoribus aut Patronis *gratis* exhibent, ea conditione tacitâ vel expressâ, quod ipsis, occasione occurrente, de Beneficio provideant. Similiter & ipsi Collatores eodem vitio irretiuntur, si ea spe alliciant Clericos, ut sibi obsequium aut servitium *gratis* exhibeant.

XVII. Hoc Simoniæ periculum metuens S. Carolus, *Monuit atque obtestatus est Episcopos, aliósque, quibus jus est conferendi beneficia, ut familiaribus suis certam mercedem constituant, ne illi subsidio destituti, beneficia Ecclesiastica, tanquam* SUÆ OPERÆ & LABORIS PRETIUM *præcipue sibi proponant.* In Syn. Mediolan.

XVIII. Eundem Simoniæ reatum incurrunt, qui Principum, aut aliorum Magnatum liberos, vel Episcoporum Nepotes *nullo* aut *exiguo* stipendio regendos, erudiendósve suscipiunt, eâ spe, ut Beneficia Ecclesiastica ab ipsis, vel eorum favore adipiscantur.

XIX. Neque labes Simoniæ abstergetur, tametsi obsequium exhibitum vel exhibendum spirituale foret: quia & spiritualem operam exhibentes, tanquam operarii, digni sunt mercede sua; unde si hanc intuitu Beneficii acceptam accipiendi remittant, indubie Simoniaci sunt. Similiter qui tale obsequium intuitu Beneficii dati aut promissi sibi *gratis* exhiberi, tacitè vel expressè postulant, aut oblatum acceptant, Simoniæ labe inficiuntur.

Hinc Simoniaci sunt Canonici, aliique Sacerdotes allicientes Vicarios, qui exiguo sint contenti stipendio, spe consequendi Beneficium.

XX. Simoniacum quoque est, conferre alicui Beneficium eâ lege & conditione tacitâ vel expressâ, ut ipse Beneficiatus teneatur Collatori, vel alteri aliqua obsequia etiam spiritualia, Beneficio non annexa, *gratis* præstare. Quis enim dubitat, quin obsequia illa licet spiritualia, *gratis* exhibita, ad utilitatem redundent Collatorum; nec enim obsequia illa tametsi spiritualia, sine constituta mercede ab aliis ipsis exhiberentur.

XXI. Non multum difficile erit dijudicare, quandonam aliquo munere, sive *à manu*, sive *à lingua*, sive *ab obsequio*, collatio vel provisio beneficii vitio Simoniæ infecta sit, si sincere expendantur omnia, quæ gesta sunt, & conferantur cum sententia Christi, *Gratis accepistis, gratis date.*

CAPUT III.

Quam commune aliquando hoc vitium fuerit: & quomodo technis occultatum: & quid ad technas detegendas adhibitum?

1 *Quando hoc vitium invalescere cœperit?*
2 *Tempore S. Gregorii per Galliam & Germaniam invaluerat.*
3 *Similiter in Oriente.*
4 *Vitium hoc eo tempore erat* vetustate *inolitum.*
5 *Quantopere sæculo* 11. *grassaretur; & acris Henrici Imp. super eo invectiva.*
6 *Etiam in Italia grassabatur: & Episcopi vitium agnoscebant, & veniam ab Imperatore postularunt.*
7 *Edictum Imperatoris contra Simoniacos.*
8 *Simonia eo tempore non reputabatur pro peccato.*
9 *Credebatur consuetudine vitium hoc excusari.*
10 *Defendebatur consuetudine Ecclesiæ Romanæ.*
11 *Consuetudo est mera Simoniæ larva.*
12 *Nullum vitium tot palliis & technis tectum fuit, quàm hoc vitium Simoniæ: & quare?*

13 *De Simoniacorum palliis testatur Synodus Constantinopolitana.*
14 *De eisdem testatur S. Gregorius.*
15 *His palliis detegendis aptissima est sententia Christi*, Gratis accepistis, gratis date.
16 *Eam adversus Simoniacorum fraudes adhibendam censuit citata Synodus Constantinopolitana.*
17 *Hac sententiâ & alii Patres usi, & ad evitandam Simoniæ labem hodie meritò adhibenda.*

I. POstquam Ecclesia reditibus augeri cœpit; atque Ministeriis Ecclesiasticis proventus opimi, & honores sæculi annecti, ambitiosi & avari ea mirum in modum ambiri & quærere cœperunt; ipsique Prælati etiam ea penes proventus temporales, & honores sæculi æstimantes, lucrum ex iis sectari.

Hinc mirum! quantopere vitium Simoniæ sensim ipsos Prælatos Ecclesiæ infecerit.

II. Et quidem scribit S. Gregorius Virgilio Arelatensi Episcopo *Lib.* 4. *Epist.* 50. « Quibusdam namque narrantibus agnovi, quod in Galliarum vel Germaniæ partibus, *nullus* ad Sacrum Ordinem sine *commodi* ratione pervenit.

III. Ipsum malum per Ecclesiam Orientalem propagatum fuisse testatur *lib* 9. *Epist.* 40. scribens Isicio Hierosolymorum Episcopo. « Quia vero pervenit ad nos, in Orientis Ecclesiis *nullum* ad sacrum ordinem, nisi ex præmiorum datione pervenire; si ita esse vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, ut à subjectis sibi Ecclesiis errorem Simoniacæ hæreseos compescat.

IV. Denique eodem libro *epist.* 50. Simoniæ vitium vocat *malum vetustatis*; utpote consuetudine *vetustâ* jam inveteratum; laudátque Episcopos, *malum* illud, ut decet, *libera voce damnantes*.

V. Labentibus sæculis quantum hoc vitium cœperit incrementum, vix dici potest: narratque Glaber Rodulphus Monachus (qui scripsit historias sui temporis libris quinque *sua ætate* teste Bellarmino) *lib.* 5. *cap.* 5. ad finem, dicens Henricus Imperator *perpendens jam Galliam atque Germaniam Simoniacæ pestilentiæ graffari cupiditate*, convocari fecit ex omni Imperio suo tam Archipræsules, quam cæteros Pontifices, eisque exposuit, quod Christus eos mittens dixerit, *gratis accepistis, gratis date*. Deinde illis de avaritia & cupiditate acriter reprehensis, adjecit: « Patet ergo manifestissimè quoniam propter hanc offensam venerunt super filios hominum diversa clades; Fames videlicet, atque mortalitas, nec non & gladius. Omnes quippe gradus Ecclesiastici à maximo Pontifice usque ad Ostiarium opprimuntur per suæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam in cunctis grassatur spiritale latrocinium.

VI. Post hæc subjungit Rodulphus: « His denique ab Imperatore acerrimè perlatis, supradicti Pontifices, quid illi responderent, non habebant. Pertimescebant enim ob hanc culpam propriis Episcopatuum carere sedibus. Et quoniam non solum in Gallicanis Episcopis hæc pessima pullulaverat nequitia, verumetiam multo amplius *totam* occupaverat *Italiam* (omnia quippe ministeria Ecclesiastico ita eo tempore habebantur venalia, quasi *in foro* sæcularia mercimonia) Cernentes quoque Episcopi gravi sese invectione irretitos, misericordiæ operam implorabant. At ipse Princeps misericordia motus, tale consolationis protulit verbum: Ite, inquiens, & quod illicitè accepistis, bene disponere satagite, ac pro anima patris mei, qui hac noxa reus vobiscum tenetur, attentius intercedere mementote, quatenus ei indulgentiam hujus facinoris à Deo possitis acquirere.

VII. Monet deinde Rodulphus, quod Imperator « proposuit edictum omni imperio suo, ut nullus gradus clericorum, vel ministerium Ecclesiasticum pretio aliquo conquireretur. At si quis dare aut accipere præsumeret, omni honore destitutus, anathemate mulctaretur; spopondit insuper promissum hujusmodi, dicens: Sicut enim mihi Dominus coronam Imperii sola miseratione sua gratis dedit; ita & ego, quod ad religionem ipsius pertinet, *gratis* impendam. Volo, si placet, ut & vos similiter faciatis.

VIII. Hæc sæculo undecimo de vitio Simoniæ scribebat Monachus ille, quando & B. Petrus Damiani in vita S. Romualdi scribere non est veritus *c.* 35. quod hic sanctus invectus in Simoniacos etiam periculum mortis subierit, à Clericis Simoniacis sibi imminentis: rationem addens: « Quoniam per totam illam Monarchiam, usque ad Romualdi tempora, vulgato consuetudine, vix quisquam noverat Simoniacam hæresim esse peccatum.

Et sane hoc habet consuetudo, ut vitia quantumvis gravia cum in consuetudinem venerint, *parva* aut *nulla* credantur, teste S. Augustino.

IX. Quin & in hac ipsa materia Simoniæ jam pridem deploravit Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* 9. *x De Simonia*: « Putant autem plures (ait Concilium) ex hoc licere, quia legem mortis de *longa* invaluisse *consuetudine* arbitrantur, non attendentes, quod tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs infelicem animam tenuerunt alligatam.

X. Conquerebatur circa idem tempus S. Ivo Carnotensis, quòd Decanus & Cantor aliique ministri Ecclesiæ suæ Carnotensis aliqua exigerent ab his, qui Canonici fierent, *me* (ait) *contradicente & persequente*. At quo se telo contra Episcopum suum defenderent, subjungit: « *Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua dicunt Cubicularios & ministros Sacri Palatii multa exigere à consecratis Episcopis vel Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus, nec charta gratis ibi (ut ajunt) habeatur, & hoc quasi lapide conterunt frontem meam, cum non habeam quod respondeam nisi Evangelicum illud*: QUOD DICUNT SERVATE ET FACITE: *sed si id faciunt*, SECUNDUM OPERA EORUM NOLITE FACERE.

XI. Hactenus dicta sufficienter evincunt, vitium Simoniæ jam pridem altas sibi inde, & longe latéque diffusas egisse radices, multósque communi illa praxi & consuetudine vitium hoc tegere voluisse; at aliud fuisse Conciliorum & Patrum judicium; existimantium consuetudinem esse meram larvam Simoniæ, & excusationem in peccatis.

XII. Porro quia hoc vitium à Principe Apostolorum in Simone Mago tam terribili voce damnatum fuit, & tot iteratis Ecclesiæ Decretis, sub gravissimis pœnis confixum omnibus quidem, vel auditu horrendum visum fuit: sed cum adeo hominum ambitioni & avaritiæ faveret, observatum jam pridem fuit, nullum vitium tot palliis: ac technis contectum esse quàm hoc Simoniæ crimen; quemadmodum sapientissimè reflexerunt sæculo præterito Patres Concilii Mexicani anno 1585. *lib.* 5. *tit.* 3. « Etsi ab ipso nascentis Ecclesiæ initio, semper Simoniæ vitium abominabile & execrabile fuerit ac sacris Canonibus prohibitum, gravibúsque pœnis punitum; tamen ea fuit hominum malitia, ut diversis *praudibus & fallaciis* illa Simoniaca pacta *occultare & palliare* procurent.

XIII. Sæculo quinto Synodus Constantinopolitana 73. Episcoporum sub S. Gennadio Patriarcha testatur, *multos* SOPHISTICA *calliditate Christi præceptum*: GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE, *eludere*.

XIV. De his quoque technis & fraudibus scribit ad Galliæ Episcopos S. Gregorius *lib. Epist.* 111. monet animarum adversarium his technis ceu quibusdam retibus uti: Nam nec venator (ait) feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut illi laqueum in aperto proponerent, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cavenda est hostis astutia; ne quos aperta nequit tentatione subvertere, latente telo sævius valeat trucidare.

XV. His fraudibus & muscipulis detegendis, nihil aptiùs crediderere Patres, quàm hanc simplicem & apertam Christi sententiam sive præceptum datum Apostolis, & in ipsorum persona omnibus quibus munia Ecclesiastica distribuenda committuntur: *Gratis accepistis, gratis date*.

XVI. Audiamus ipsos Patres citatæ Synodi Constantinopolitanæ sub S. Gennadio: « Qui inter alias deformitates cum nactus esset Ecclesiam illam Simoniaca labe deturpatam, ad eam penitus evellendam, aliósque pravos mores Synodum colligi festinavit, « ait Baronius ad *annum* 459. Hi ergo Patres in Epistola Synodali & circulari ita scribunt: « Cum Dominus & Deus Salvator noster J. C. suis discipulis Evangelii prædicationem credidisset, eósque per universum terrarum orbem inter homines ad docendum misisset: apertè jussit ut quod *gratis accepissent*, eis quoque *gratis darent*, non aurum vel argentum, aut aliàs omnino materiales & terrenas facultates pro eis acquirentes...... Hoc autem præceptum non solùm illis, sed etiam nobis per illos dedit, quos in illorum gradum & locum substituere dignatus est; & oportet, sicut illi tunc, nos quoque nunc *accuratè & diligenter* servare, nec in iis quæ *technas sophisticas non admittunt*, *uti sophisticâ calliditate*, nec *aleam periculosam* jacere. GRATIS, inquit, ACCEPISTIS, GRATIS DATE: non possidentes æs, neque aurum, neque argentum in zonis vestris. *Simplex est & aperta hujus mandati ratio, quæ nihil habet varium, nihil quod non sit facilè & explicatum, nihil quod sophisticâ expositione egeat.* Ame, inquit, accepistis Sacerdotii dignitatem. Si mihi pro ipso parvum quid vel magnum solvistis, & hoc à me venditum est, vos quoque ipsum aliis vendite: si autem *gratis accepistis*, vos quoque *gratis date*. Quid hoc est mandato apertius?

Extat integra græce & latine tomo 4. Conciliorum general. *col.* 1025. eamque suis Annalibus Baronius inseruit, asseritque, unum esse hujus Synodi fragmentum quod superest, *relictum tanquam fortem arietem ad demoliendas Simoniacas molitiones*.

XVII. Si quis S. Gregorii Epistolas, aliorúmque Patrum scri-

cripta revolvere voluerit, reperiet, hac ferè unicâ sententiâ Christi usos, ut universa Simoniacorum tegumenta & perizomata depellerent.

Qui igitur sincerè desiderat laqueos adversarii evitare, & securam semitam tenere, hanc Christi clarissimam sententiam sincero corde expendat; quemadmodum anno 791. Patres Synodi Foro-Juliensis ad extirpandam Simoniacam pravitatem accincti monuerunt *Canone* 1. ubi omnem *Canonicæ deditum ditioni* his verbis alloquuntur: *Patenti semper cordis aure pertimescens intellige clarissimam illam Domini vocem* GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE.

CAPUT IV.

Palliatur Simonia separando temporale à spirituali, vel dando per modum *Motivi*.

1. *Jam pridem ad palliandam Simoniam fuit temporalium à spirituali in collatione beneficiorum separatio: & qui hujus pallii color?*
2. *Acriter in hos pallii patronos invehitur* B. Petrus Damiani.
3. *Urget Pontificem, ut eos prosternat.*
4. *Ratio hujus invectivæ à Petro Damiani adducta.*
5. *Ratio Damiani probata à Paschali Papa.*
6. *Eam concludentem esse probatur.*
7. *Propositio huic pallio favens ab Alexandro VII. damnata.*
8. *Fundamentum hujus propositionis planè frivolum.*
9. *Pallium hoc tanquam* impudentissimum *prætextum reprobavit Synodus Remensis.*
10. *Sufficienter detegitur hoc pallium per Christi sententiam:* Gratis accepistis, gratis date.
11. *Innocentius III. hoc unum attendi voluit, an per temporalia perveniatur ad spiritualia.*
12. *Idem reprobavit pallium sub nomine* motivi *contectum.*
13. *Hoc pallio admisso facilè omnis Simonia excusabitur.*
14. *Episcopi Belgii hoc pallium reprobârunt.*
15. *Idipsum in Gallia factum.*
16. *Horum censuram probavit Innocentius XI.*
17. *Non vitatur Simonia, tametsi temporale detur, ut concilietur* amicitia *Patroni.*
18. *Idem est, si muneribus concilietur favor alicujus, qui apud Patronum intercedat.*
19. *Hæc munerum datio ultimatè fit ad obtinendum eâ mediante beneficium; & per eam Simoniæ semita sternitur.*
20. *Hoc pallium à Facultate Theologica & Episcopo Gandensi reprobatum.*

I. USitatum & antiquum Simoniacorum pallium fuit, temporalium à spirituali in Beneficio distinctio sive separatio. Cùm enim duo sint in Beneficio Ecclesiastico, nimirum ministerium Ecclesiasticum, & jus percipiendi proventus temporales, creditum fuit, omnem Simoniæ labem evitari, si hæc duo à se mutuo separentur; & prius, scilicet spirituale *gratis* detur, alterum, quod temporale est, temporali quoque compensetur. "Quia cùm hoc »sit, non distrahitur Ecclesia (inquiunt) *sed facultas*: nec emi»tur *Sacerdotium*, sed POSSESSIO *prædiorum*. Sub hac enim »præstatione pecuniæ *opes tantùm* non honoris vel Ecclesiæ »redimitur Sacramentum. Venalia siquidem sunt, unde »sint divites: gratis accipiunt *unde fiant Sacerdotes.*

II. Ita quidem Capellani Gothfredi Ducis apud B. Petrum Damiani *Lib.* 1. *epist.* 13 & *Lib.* 5. *epist.* 13. quos tanquam *Satanæ prædicatores*, & *Apostolos Anti Christi* exagitat, exclamátque: *ô novum schismaticorum genus, & os sacrilegum æterni silentii censura damnandum!*

III. Dein urget Alexandrum II. Pontificem, cui epistola inscribitur, "ut cœlestis eloquii gladio præcinctus occur»rat, & tanquam alter Josue, Amalecitas oppugnantes »Israël evaginato Canonici vigoris mucrone prosternat.

IV. Censuræ & doctrinæ suæ multas rationes adducit, atque hanc inter cæteras: "Cùm aliquid sub venalitate su»scipitur, & illud procul dubio comparatur, quod ex ne»cessitate subsequitur. Ad hoc enim Pastoralis Ecclesia cui»que committitur, ut ad ejus regimen obtinendum conse»cratione firmetur. Et ad hoc sine dubio collatæ pecuniæ »commercium spectat, ad quod is, qui promovendus est, »adspirat.

V. Quæ ratio coincidit cum ea, quæ apud Gratianum sub nomine Paschalis Papæ exprimitur *Caus.* 1. *q.* 3. *Can.* 7. »Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum »provenit, neutrum invenditum derelinquit.

VI. Rationem hanc esse concludentem, intelliget, qui attenderit, jus percipiendi proventus temporales, esse *consequenter*, ut loquuntur, annexum officio sive titulo Ecclesiastico: id est, jus dari *propter officium*; adeò ut necessariò & ex justitia debeatur & competat illi qui titulum habet: ac proinde si titulus *gratis* in aliquem translatus supponatur, jam hoc ipso jus percipiendi proventus illi annexum translatum censeatur; ac per consequens, nihil pro hujus juris translatione exigi queat; cùm jus illud jam translatum sit, & acquisitum sit illi cui titulus *gratis* datus supponitur.

VII. Unde meritò Alexander VII. hanc inter alias moralis Christianæ relaxativas propositiones damnavit: "Non »est contra justitiam, Beneficia Ecclesiastica non conferre »gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica »pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione »Beneficii, sed veluti *pro emolumento temporali*, quod tibi »conferre non tenebatur.

VIII. Fundamentum damnatæ hujus propositionis, quod præfert his verbis, *quod tibi conferre non tenebatur*, planè frivolum est. Nam etsi absolutè non tenebatur illi conferre Beneficium, quia poterat non conferre, tamen si Beneficium conferat, non potest temporale ei annexum subtrahere.

IX. Rectè proinde dixerunt Patres Synodi Remensis anno 1583. titulo *De Simoniacis num.* 6. "Impudentissimum »proinde prætextum detestamur, qui de solo proventu »reque temporaria Canonicatus, se pacisci dicunt; cùm ea »spirituali tam arcto sit annexa vinculo, ut non magis ab »ea divelli queat, quam in homine vivo manente corpus à »sua anima.

X. Sed quid multis opus est argumentis, sola expendatur Christi sententia, *Gratis accepistis, gratis date*; attendántque hujusmodi Collatores aut Patroni, num Canonicatum vel Beneficium *gratis* dederint, dum hoc prætextu, notabilem pecuniæ quantitatem aliudve temporale pro collatione aut præsentatione acceperunt; vel an ipsi qui mediante ea pecuniæ alteriusve muneris datione impetrarunt, *gratis* Beneficium, conformiter ad dictam Christi sententiam, acceperint.

Quis enim dicet, *gratis* Beneficium esse collatum, ubi pro eo assequendo oportuit notabilem summam pecuniæ numerare? Nec sine hac datione ad Beneficium perveniretur?

XI. Quapropter jam pridem Innocentius III. in *Cap.* 34. *X De Simonia*, Simoniacum pronuntiare non dubitavit Clericum, qui quibusdam Canonicis donationem fecerat, ea intentione, ut *per temporalia quæ offert, spiritualia valeat adipisci*; una tanquam Simoniacos condemnans Canonicos, *si non essent eum, nisi temporalia commoda perciperent admissuri.*

Hoc unum hic attendit Innocentius, num quovis modo per *temporalia* ad Canonicatum perveniatur; id solum sufficere judicans, ut *non gratis*, & per consequens Simoniacè pervenire censeatur.

XII. Eadem hac decisione in antecessum reprobavit prætextum, quem ad excusandam Simoniam, quorumdam Casuistarum impia subtilitas his postremis temporibus publicare non puduerat; nimirum: "Dare temporale pro »spirituali non est Simonia, quando temporale non datur »tanquam *pretium*; sed dumtaxat tanquam *motivum* con»ferendi, vel efficiendi spirituale.

Quis, nisi tenebris densissimis habens cor obscuratum non intelligat, eum per *temporalia* pervenire ad spiritualia, qui per dationem temporalium inducit & movet Collatorem ut sibi conferat spiritualia, & qui aliàs non esset collaturus, nisi temporalia illa darentur aut promitterentur?

XIII. Nónne hoc titulo omnes *gratis* dicendi erunt pervenire ad Beneficia, qui quocunque *munere* ad illa perveniunt; modò eam in mente intentionem formare sciant, quod non per *pretii*, sed per modum *motivi* munera offerant? Quidni & ipse Simoniacorum Antesignanus hoc titulo excusari potuisset? Quid enim offerendo pecuniam Apostolis, aliud intendebat, nisi ut per hanc oblationem tanquam medium seu *motivum* Apostolos moveret, ut ipsi darent & hanc potestatem, ut cuicunque imposuisset manus, acciperet Spiritum Sanctum?

XIV. Quapropter anno 1655. postulante Gandensium Antistite Antonio Triest Facultas Theologica Lovaniensis prædictum Casuistarum assertum, tanquam merum Simoniacæ pravitatis palliamentum & apertissimum Christi præceptum evertens, ac omnibus Simoniacis latissimam ad Sacerdotia & Beneficia Ecclesiastica portam pandens, reprobavit.

Hujus judicium secutus Episcopus Namurcensis in Synodo sua anno 1659. inter opiniones, quarum praxim interdicit Confessariis suæ Diœcesis, donec à Sancta Sede aliter ordinatum fuerit, hoc quoque Casuistarum assertum reposuit *nu.* 6.

XV. Episcopi quoque Gallicani perniciosissimum hoc Simoniæ pallium detegere non prætermiserunt; atque præ cæteris Archiepiscopus Senonensis in Synodo sua Diœcesana, hâc acerrimâ quidem, sed nequaquam ultra meritum, censurâ assertum illud perstrinxit: "Hæc doctrina »quæ

„ciæ Simoniæ contra jus divinum crimine eos omnes libe„rat, qui pecuniam propter Sacerdotia vel dederunt; vel „acceperunt, modò pecunia MOTIVI locum habeat non „PRETII; tota falsa, nefaria, impia est, hæresim Simonia„cam toties à sanctis Conciliis & Pontificibus damnatam, „subdolè renovans, & ad implendam lupis Ecclesiam; & „corrumpendam ejus in ipso fonte; hoc est, Sacerdotum „Ordine, sanctitatem inventa.

XVI. Tandem anno 1679. Innocentius XI. omnium illarum censurarum justitiam probans & roborans, inter alias 65. quas omnes, *& unamquamque ipsarum*, *sicut jacent, ut minimum tanquam scandalosas & in praxi perniciosas*, damnavit & prohibuit, & hoc Casuistarum assertum retulit. *num.* 45.

XVII. Alii nonnihil subtilius se ipsos fallentes, nolunt munera per modum *motivi* Patronis aut Collatoribus dare, ut eos ad Beneficium conferendum immediatè moneant, vel inducant, sed muneribus sibi amicitiam vel favorem Patronorum aut Collatorum conciliant; ut ea mediante faciliùs Beneficia obtinere queant: quasi non sat evidens esset, ea munera *ultimatè* dari, ut iis mediantibus ad beneficia perveniatur: quódque ipsa Beneficiorum assecutio, quæ amicitiæ conciliandæ *finis* est, magis sit in intentione, quàm amicitiæ & favoris conciliatio, quæ duntaxat *medium est*. An forsan finis *gratis* obtinetur, dum media pretio mercari oportet.

XVIII. Nonnulli omnia in securo posita autumant, si nihil Patronis aut Collatoribus dent; sed muneribus sibi conciliare non dubitant illos, quos sciunt auctoritate valere apud Patronos & Collatores; quorum favore sibi ad beneficia aditum pandant: non intelligentes, hanc munerum oblationem pro ultimo fine habere beneficiorum impetrationem; nullatenúsque dici posse, beneficia hac viâ impetrata, esse *gratis* impetrata.

Quapropter legitur apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 5. *Can.* 3. responsum Urbani II. quo rescribit Episcopo Metensi, à Sacerdotio de rigore Canonum esse suspendendum, qui Sacerdotium obtinuerat *per pecuniam non EPISCOPO*, *sed eundem Principem ejus datam*; non quidem ab ipso Ordinato, at ipso ignorante, à parentibus ejus.

XIX. Et sane qui conciliando similium Proxenetarum favore munera impendunt; nihil aliud reipsa intendunt, quàm munerum interventu beneficia impetrare. Quis in super non videt, hinc semitam sterni, ut per munera passim indigni quique in beneficia involent.

XX. Merito proinde Facultas Theologica rogata ab antedictò Gandensium Antistite judicium suum dare super hac propositione: *Pro intercessione ad beneficium obtinendum potest aliquid dari sine Simoniæ suspicione*, illam hac censura perstrinxit: *Falsa est*, *perniciosa*, *hominibus ambitiosis & indignis aditum aperiens ad Beneficia per pecuniam promiscue procuranda.*

CAPUT V.

De Palliis sub specie *pietatis*; item *redemptionis vexæ*; *& gratuitæ remunerationis.*

1 *Pallium sub specie pietatis execratur S. Basilius.*
2 *Hanc larvam, tanquam diabolicam fraudem insigniter exagitat S. Gregorius.*
3 *Abominabile judicat exstruere Monasteria ex pecuniis Simoniacè acceptis.*
4 *Mores hodiernos describit Gregorius.*
5 *Cavendum, ne sub obtentu eleëmosynæ Simonia committatur.*
6 *Pro obtinendo Beneficio nihil Ecclesiæ aut pauperibus tribuendum.*
7 *Quomodo sub hoc pallio Monachi subinde Simoniam committant.*
8 *Item & Ecclesiastici largas eleëmosynas facientes.*
9 *Hoc Simoniacorum pallium satis detegitur per Christi sententiam*, gratis accepistis, gratis date.
10 *Larva Simoniæ sub specie* redimendæ vexæ *jam pridem usitata.*
11 *Per redemptionem vexæ intenditur pacifica Beneficii possessio.*
12 *Super beneficio mediante temporali transigi nequit.*
13 *Transigi sub obligatione refundendi expensas à Pontifice improbatum.*
14 *Sub redemptione vexæ sæpius latere Simoniam probat Lucius III.*
15 *Quid observatum voluerit S. Carolus, ne sub prætextu redimendæ vexæ committeretur Simonia.*
16 *Quo fundamento nitatur larva gratitudinis.*
17 *Si hæc larva admittatur, etiam Simon Magus & Giezi essent à Simonia excusandi.*
18 *Episcopi hanc larvam damnârunt; quorum judicium probavit Innocentius XI.*
19 *Ostenditur, dari tanquam pretium, quod dicitur dari per modum gratitudinis aut remunerationis.*
20 *Unde colligi possit, data titulo remunerationis, reverà dari pro obtentione Beneficii, iisque Collatorem motum esse ad conferendum?*

I. Sæculo quarto de hoc pietatis pallio scribit, illúdque execratur S. Basilius in Epistola ad Episcopos sibi subjectos, quæ refertur inter Canones ejusdem Sancti *Can.* 91. apud Balsamonem: „Ajunt quidam, inquit, non„nullos vestrûm accipere pecunias ab iis, qui ordinantur; „*pietatis* verò nomine id obumbrare, quod deterius est. Si „quis enim faciat malum boni prætextu, is est duplici pœ„na dignus; & eò quòd id agit, quod non bonum est; & ad „peragendum peccatum, eo, quod bonum & honestum „est, coadjutore, si dici possit, utitur.

II. Tempore S. Gregorii passim sub hoc pietatis pallio Simoniam contegi consuevisse, testis est ipse Gregorius in pluribus epistolis; ac signanter *lib.* 7. *epist.* 9. in qua insigniter has diaboli technas detegit & exagitat. „Plerum„que (ait) adversarius animarum, dum non potest in his, „quæ ad faciem sunt, prava surripere, callidè specie quasi „pietatis injecta nititur supplantare; suadetque forsitan „debere ab habentibus accipi, ut sit quod possit non haben„tibus derogari, dummodo vel sic venena mortifera *eleëmo„synæ* celata obumbratione transfundat. Nam nec venator „feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator ca„peret, si aut illi laqueum in aperto proponeret, aut ille „hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo me„tuenda & cavenda est hostis astutia; ne quos aperta nequit „tentatione subvertere, latente telo sævius valeat trucida„re. Neque enim eleëmosyna reputanda est, si pauperibus „dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac „intentione malè accipit, ut quasi bene dispenset, gravatur „potiùs, quàm juvatur.

III. Ex quibus ulteriùs infertur: „Unde etiam illud cer„tum est, quia etsi monasteria aut Xenodochia vel quid „aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, constru„antur, mercedi non proficit: quoniam dum perversus „emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios „ad suam similitudinem sub commodatione constituit; „plura male ordinando destruit, quàm ille potest ædifica„re, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit.

IV. Ad hæc verba Gregorii reflectens eruditus operum S. Gregorii Revisor, & notarum auctor, ait: „Quàm gra„phicè nostrorum hominum mores depingit, qui furta & „latrocinia publica, piorum locorum ædificatione redime„re se putant: hostiæ abominabiles, quæ offeruntur ex sce„lere, *Proverb.* 21.

V. Post hæc concludit Gregorius: „Nimis ergo decli„nandum est, dilectissimi Fratres, sub obtentu *eleëmosynæ*, „peccata Simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est, „propter peccata eleëmosynas facere, aliud propter eleë„mosynas peccata committere.„ Apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 1. *Can.* 27.

VI. Eodem fundamento insistens Alexander III. apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 3. *Can.* 9. postquam prohibuit sub gra„vissimis pœnis alicujus muneris interventu beneficia di„stribui, sub eisdem pœnis constituit, ut „nullus cujuscun„que gradus Clericus pro Ecclesiæ beneficio aliquid audeat „conferre, aut *fabricæ Ecclesiarum* vel *donariis Ecclesiarum*, seu „etiam quod pauperibus sit tribuendum.

VII. Rectè proinde intulit Christianus Lupus Dissertatione 2. proœmiali ad tomum 3. scholiorum *cap.* 2. „Quo„circa Clerici & Monachi, quotquot, hodie apud Laicos aut „Ecclesiasticos Principes agunt *proxenetas* ac *intercessores*, „impetrare conantes promotionem aut nominationem „Prælatorum, qui *ipsorum pauperes Ecclesias*, *Collegia*, *Mona„steria aut Xenodochia ditare*, *adjuvare*, *vel ornare obligentur*; „committunt plenissimam Simoniam, & suis personis ac „rebus evocant divinam maledictionem. Etiam Artifices, „& quivis hisce intercessionibus promoti..... Et hinc vides „à Magnatibus quoque, pergit idem Lupus, dum quid à „nominatis Episcopis vel Abbatibus exigunt quasi ad pu„blicas regni necessitates, omninò committi Simoniam.

VIII. Similiter qui largas eleëmosynas, aut donaria faciunt in exstructionem Monasteriorum, aut sustentationem familiæ sive Congregationis aut Conventus, ut per eorum intercessionem sibi Patronorum aut Collatorum gratiam conciliare queant; & eâ mediante ad Beneficia sibi viam sternere, nequaquam à Simonia exempti sunt: utpote qui per temporalia ad Beneficia hoc modo perveniunt.

IX. Si Christi sententia, *Gratis accepistis*, *gratis date*, hic rursus expenderetur, haud difficulter diabolica hæc techna detegeretur. Nimis enim apertum est, quod hic nec *gratis* dentur, nec *gratis* accipiantur; dum tot donaria aliáve temporalia, quamvis *eleëmosynæ* aut *pietatis* pallio contecta, præstari oportet.

X. Non minùs subtilis est diaboli techna, qua nonnulli in Si-

in Simoniacam pravitatem inducit, nimirum *redemptio vexæ*; quam sine ulla Simoniacæ labis suspicione licitam esse persuadet: cum tamen non rarò hic non tantum species, sed vera Simonia lateat.

Scribit S. Ivo Carnotensis *Epist.* 60. Multi electi qui gra-„tuitam & Canonicam habent electionem, qui hujusmo-„di *dilationibus* vel *fatigationibus*, impediuntur; compara-„tis pecunia mediatoribus & prolocutoribus, *ne turpem* „*patiantur repulsam, in Simoniacam offendunt aliquando* „*consecrationem.*

XI. Rationem illius assignat B. P. Damiani *lib.* 2. *Epist.* 5. Non Ecclesiæ consulere quærunt; *sed quietè possidendi sibi culminis aditum pandunt*; hoc est, ne per alium à Sacerdotio sive Beneficio assequendo aut retinendo impediantur, datis *muneribus* sub pallio *redemptionis vexæ* assequuntur.

Quidni mediante temporali *spirituale* assequi dicendus est, qui eo mediante jus, quod alter habet, aut habere prætendit, assequitur; aut ut ei in suum favorem renuntiet, obtinet?

XII. Consultus Alexander III. Utrum de Ecclesiastico Beneficio in *litigium* deducto possit fieri transactio, respondit, *quod transigi super re sacra & litigiosa non potest.* Ratio subjungitur: "Etenim res sacræ ut possideantur aliquo „dato vel retento seu promisso speciem credimus habere „Simoniæ." *Cap.* 7. ※ *De Transact.*

Quibus verbis significat Pontifex, revera res sacras aliquo dato vel promisso possideri, dum temporale datur, ut collitigans à lite desistat; & collitigantem à *vexa* liberando, *pacificè* possidere sinat.

XIII. Idem Pontifex in *Cap.* 4. ※ *De Pactis* non duxit admittendam pactionem inter quoddam Monasterium, & quemdam P. Clericum in causa quæ super Ecclesia & Capellas de L. vertebant, qua convenerant, "quod eidem „P. pro expensis quas fecerat, tres marchæ argenti solve-„rentur, idem P. liti cederet, & à Monachorum infestatio-„ne cessaret.

Cur hanc pactionem probare recusaverit adjungit: *Pro eo quod videretur pravam illicitæ pactionis speciem continere.*

XIV. Hæc sat ostendunt, sub *redemptione vexæ* non rarò posse latere Simoniacam pravitatem; quod apertius indicat resolutio Pontificis in *Cap.* 23. ※ *De Simonia.*

Secreta enim insinuatione monstraverat Matthæus Cardinalis Lucio III. quod cum quidam ad Ecclesiæ regimen „de voluntate majoris partis Fratrum fuisset electus, paucis „contradicentibus: quidam amicus de ejus conscientia & „voluntate turbata, ei qui Magister discordiæ videbatur „certæ quantitatis munus exsolvit, & sic contradictio ces-„savit." Postea dubitare incepit Electus, num esset à labe Simoniæ prorsus immunis? Cum enim *Major pars* Fratrum elegisset *paucis* tantum contradicentibus, non nisi mera *vexæ redemptio* fuisse videri poterat.

Consultus tamen Pontifex respondit: *Multum tibi consulis, si administrationem celeriter ac spontè dimittas, illius verbi memor existens:* NIHIL PRODEST HOMINI, SI UNIVERSUM MUNDUM LUCRETUR: ANIMÆ VERO SUÆ DETRIMENTUM PATIATUR.

Notat hic Glossa, quod quidem dicat Pontifex, *consulis*: „quia peccatum *occultum* erat; unde illum expresse pro-„hibere non poterat nisi *consulendo.* Et licet dicatur, *consu-„lis*, necessitatem tamen importat, si vult salvari: quia nisi „renuntiet, salvari non potest.

XV. Prudentissimè proinde S. Carolus, ne, ut ipse loquitur, *redimendæ vexationis specie* in causis beneficialibus Simoniacæ pactiones fiant, statuit in Concilio Mediolanensi I. titulo De Constit. contra Simoniacos *num.* 11. „Nemini licere ad *redimendam vexationem*, ne in casibus „quidem jure permissis, pecuniam dare, quidquamve pacis-„ci aut transigere, nisi Episcopi consensus accesserit, cujus „partes erunt, & perspicere diligenter, an subsit aliqua „fraus: ubi rem fraude carere, & jure permissam cognove-„rit, non denegare ei qui petierit, facultatem se à vexatio-„ne liberandi. Qui contra quàm decretum à nobis est, in-„quit, fecerit, Episcopi arbitrio plectatur; & quod actum „fuerit, irritum sit & nullum

Quicunque igitur se à vexatione in causa beneficiali redimere meditatur, conformiter ad hoc S. Caroli præceptum, prævie Episcopo aut certè aliis quibusdam Viris doctis ac peritis totam rei seriem meritò exponit; ut ipsi dispiciant, num sub *redimendæ vexationis* specie solitæ Simoniacæ pactiones non lateant; vel an periculum non sit, quod illicitis aliorum extorsionibus annuendo, ipse eorum injustitiæ complex fiat; aut saltem scandali causa sit. Quæ omnia indubiè securius aliis expendenda committuntur; quia aviditas qua cupimus à vexis liberari, facilè excæcat & proprium judicium corrumpit.

XVI. Nonnulli magis attendentes ad vulgatam Simoniæ definitionem, *Studiosa voluntas emendi vel vendendi pretio temporali rem spiritualem vel spirituali annexam*, quam ad Christi præceptum *gratis accepistis, gratis date*, prædictámque definitionem juxta internum verborum corticem rigorosè interpretantes, à Simonia vendicare præsumpserunt dantes & accipientes temporale pro spirituali, *modò temporale sit solùm* GRATUITA COMPENSATIO *pro spirituali*, *aut econtra*, quasi hoc modo dare vel accipere temporale pro spirituali, non esset vendere vel emere spirituale pretio temporali.

XVII. Sanè si hi & similes prætextus *gratitudinis* sub vocabulo *gratuitæ compensationis* excusent; requiratúrque verbis expressis inita emptio-venditio, jam Simonia adeò exulabit à rebus humanis, ut ne ipse quidem Simoniacorum pater Simon (de quo *Actorum* 8.) Simoniacus fuisse dicendus sit: injustéque in eum Petrus duram illam sententiam pronuntiaverit, *Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimâsti pecuniâ possideri.* Neque Giezi eorūdem Simoniacorum atavus meruisse dicendus erit lepram, quâ divinitùs percussus fuit 4. *Regum cap.* 5. Neuter enim pro dono spirituali pretium obtulit aut exegit. Simonis verba sunt: *Date, inquit, & mihi hanc potestatem.* Dari sibi petit, non vendi. Pecunias offert, sed tanquam motivum; vel pro gratuita compensatione, ubi Apostoli dedissent, quod petebat. Giezi quoque absit, ut pactum inierit: sed cùm Naaman spontè ex benevolentia obtulisset munera, quam *Benedictionem* vocat, & Propheta ea recusâsset; ipse cucurrit post Naaman, & oblatum acceptavit. *Da*, ait, *talentum argenti & vestes mutatorias duplices.* Hodie id diceretur *Par chirothecarum.*

XVIII. Meritò proinde Facultas Theologica Lovaniensis instante sæpe dicto Gandensium Antistite censuravit hanc propositionem tanquam Simoniacæ pravitati portam latissimè aperientem: "Dare temporale pro spirituali non „est Simonia, quando per temporale fit solùm *compensatio* „*gratuita* pro spirituali, aut econtra.

Praxim ejusdem omnibus quoque interdixit in Synodo sua Diœcesana anno 1659. Episcopus Namurcensis.

Horum judicium tandem probavit Innocentius XI. anno 1679. eandem propositionem inter alias 65. laxioris moralis quadragesimam quintam condemnans.

XIX. Hujusmodi doctrinæ auctores non videntur attendisse, aut noluisse attendere, quod tametsi ille mentis intuitus adhibeatur, ut temporale non consideretur tanquam *pretium*, interim *reipsa* tanquam pretium detur; uti evidenter patet ex eo, quod exactè ratio valoris iniri soleat; & expendi, quantum illud spirituale, vel temporale ipsi annexum, utilitatis importet: v. g. quantum annui proventus habeat Beneficium, ut sic res rei non secus respondeat, quàm si bos aut equus in foro pretio competenti veniret.

XX. Alexander III. in *Cap.* 18. ※ *De Simonia* tria potissimùm attendenda esse scribit, *dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris & donationis tempus*, ut sciatur, an munerum oblatio animum Collatoris aut Patroni ad conferendum Beneficium moverit, tacitáque saltem de dando temporali conventio intervenerit.

Hæc si expendantur in muneribus, quæ sub pallio *gratuitæ compensationis* sive *remunerationis* in quibusdam partibus fieri consueverunt, ad oculum patebit, hæc *munera* reipsa tanquam *pretia* spiritualium aut temporalium iis annexorum dari; nec spiritualia dari, aut accipi, nisi tacita saltem remunerationis istius promissione facta; quemadmodum latius singulas circumstantias expendendo, ostendi in Tractatu De Simonia circa Beneficia *parte* 1. *cap.* 2. §. 8.

CAPUT VI.

De pœna depositionis Simoniacorum, & nullitate provisionis Simoniacæ.

1 *Primis sæculis pœnæ tantùm decretæ in Simoniacas Ordinationes: & quare?*
2 *Synodus Calchedonensis Simoniacè ordinatum de suo gradu dejicit.*
3 *Synodus VI.* deponi *mandat.*
4 *Simoniacè Ordinantes & Ordinatos* à Sacerdotio cadere *supposuit S. Tarasius.*
5 *Hæc depositio erat* perpetua.
6 *Probatur Testimonio Leonis IV. Simoniacè Ordinatam, nec post* actam pœnitentiam *Sacerdotio restitui.*
7 *Imò Ordinationes Simoniacas quasi* substantialiter *irritas dixêre Canones.*
8 *Saltem fuêre irritæ quoad executionem in* perpetuum.
9 *Hanc perpetuam depositionem multis ursit S. Tarasius.*
10 *Depositionis hujus justitia ostenditur.*
11 *Canones loquentes de Simoniacis Ordinationibus etiam complectuntur Simoniacas Beneficiorum provisiones.*
12 *Probatur auctoritate Alexandri II.*

13 Ca

13 *Calistus II. Ordinationem & provisionem Beneficii Simoniacam quoad pœnam depositionis conjunxit.*
14 *Recentiora Pontificum Synodorum Decreta Simoniacas provisiones Beneficiorum irritas declarârunt.*
15 *Martinus V. in Concilio Constantiensi eas declaravit* nullas ipso jure.
16 *Idipsum declaravit Pius V.*
17 *Ad hanc nullitatem sufficit Simonia conventionalis.*
18 *Qui hanc* nullitatem *restringunt ad Simoniam* realem, *verba Canonum contra eorum naturalem sensum contorquent.*
19 *Restrictio hæc ab Urbano II. jam pridem rejecta.*
20 *Ostenditur, quàm futili fundamento hæc restrictio nitatur.*
21 *Quis præcipuus Ecclesiæ scopus in decernenda hac pœna nullitatis & depositionis?*
22 *Qui per Simoniam à Parentibus commissam ordinati sunt, etiam deponendi sunt.*
23 *Etiamsi* ignorante *Ordinato Simonia sit commissa.*
24 *Hanc nullitatem clarissimis terminis exprimit Decretalis Cœlestini III.*
25 *Nisi sit facta in fraudem provisi.*
26 *Provisus per Simoniam, licèt ipso* ignorante *commissam, tenetur beneficium dimittere.*
27 *Monuit B. Petrus Damiani Simoniacos, ut Ordines sponte desererent.*
28 *Multi etiam Episcopi convicti rationibus Damiani suas Sedes dimittere promiserunt.*
29 *Sed promissis non steterunt; & quàm difficulter Simoniaci convertantur.*
30 *Simonie etiam* occulta *reddit provisionem* nullam, *& obligat ad dimittendum.*
31 *Simoniacus tamen* occultus *deponi non potest; sed potest in lici purgatio Canonica, si publicè fuit de Simonia suspectus.*
32 *Cum occulto faciliùs quàm cum publico dispensari potest.*
33 *Ut Simoniacus ex suo Beneficio ejiciatur, debet prævie declarari Simoniam intrasse.*
34 *Hæc declaratio contra Clericum facienda à Judice Ecclesiastico.*
35 *Crimen hoc est Ecclesiasticum, in quantum contra Clericum agitur.*
36 *Aliquando* incidenter *Judex* laicus *cognoscit de hoc crimine contra Clericum.*
37 *Hoc casu judex laicus non pronunciat super crimine Simoniæ, sed super possessorio beneficii.*
38 *In Regno Galliæ rarò recurritur pro obtinenda hac declaratione ad Judicem Ecclesiasticum; & quare?*
39 *Quomodo judex laicus etiam cognoscit de Simonia; licèt super ea non pronunciet?*
40 *Simoniacus etiam tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum.*
41 *Etiamsi Simonia sit* occultà.

I. QUia primis sæculis, nondum erectis beneficiis, Simonia præcipuè circa ipsas Ordinationes versabatur, uti suprà *cap* 2. ostensum est, etiam pœnæ jam pridem in Simoniacos decretæ, ipsas Simoniacas Ordinationes spectabant.

II. Synodus Calchedonensis *Canone* 2 statuit: « Si quis »Episcopus propter pecunias ordinationem fecerit, & sub »pretio redegerit gratiam, quæ vendi non potest, ordina»veritque per pecuniam Episcopum, Chor-Episcopum, »Presbyterum, vel Diaconum, vel aliquem eorum, qui in »Clero annumerantur, vel propter pecunias promoverit »œconomum, vel defensorem, vel paramonarium, vel om»nino aliquem ex Canone, turpis quæstus gratia: qui hoc »tentasse convictus fuerit, de proprio gradu in periculum »veniat: & qui est ordinatus, ex ordinatione vel promotio»ne, quæ instar mercatorum vendundatur, nihil juvetur: sed »sit à dignitate vel curatione alienus quam pecuniis ade»ptus est.

Hunc Canonem innovans Synodus II. Aurelianensis *Can.* 4. ait: « Si quis Sacerdotium per pecuniæ nundinas execra»bili ambitione quæsierit, abjiciatur ut reprobus.

Idipsum declarant Synodus Aurelianensis V. Turonensis II. Cabilonensis, item Remensis II.

III. Et Synodus VI. vulgò Trullana Can. 22. ait: « Eos, »qui per pecunias ordinati, sive Episcopi, sive quicunque »Clerici, & non secundum probationem & vitæ optio»nem, *deponi* præcipimus.

IV. Et Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in Epistola lecta & probata in Synodo Nicæna II. intrepidè pronuntiat: « Omnis Episcopus vel Presbyter, aut Diaconus »convictus, quod pro muneribus ordinationem dederit, »vel acceperit, *à sacerdotio cadit.*

V. Hæc depositio juxta phrasim antiquorum Canonum absolutam & perpetuam, nulla pœnitentia delebilem irregularitatem significabat. *Depositio enim ex natura sua est perpetua ac irreparabilis*, ait Lupus in Dissertatione 3 procœmiali præfixa tomo 3. Scholiorum *pag.* 24

VI. Unde interrogantibus Britonum Episcopis: Utrum Simoniacè ordinati possint in Ordine *pœnitentiam* agere, aut tantummodo *extra Ordinem* & Sacerdotalem fieri gradum: Respondet Leo IV. “ Convictis & iis, qui »tam detestabile nefas (quod jam multis damnatum est »conciliis) peregisse noscuntur, *nullâ pœnitentiâ* possu»mus subvenire, & tot spiritualibus Patribus obviare, sed »in illorum Patrum sententiam me convenire omnibus »certum sit. “ *Caus.* 1. *q.* 7. *Can* 5.

VII. Hic evidenter supponit Leo IV. Simoniacè ordinatos, nec *post actam pœnitentiam* ad exercitium Sacerdotii restituendos; quod & Christianus Lupus citata Dissertatione 2. procœmiali *cap.* 17. rectè notavit: “ Hasce enim »Ordinationes adeo detestata est, adeoque *nulla* unquam »*pœnitentiâ* administerii executionem admittere olim vo»luit Ecclesia, ut etiam irritas diceret, & haberet quasi sub»stantialiter nullas.

VIII. Et quamvis credat hic Auctor contra Morinum has Ordinationes non fuisse quoad *substantiam* irritas, tamen non dubitat, irritas saltem fuisse effectu quoad executionem, *atque indispensabili suspensione ac irregularitate firmitas* ut loquitur *pag.* 241.

IX. Hanc perpetuam irregularitatem nullâ pœnitentiâ delendam multis adstruxit, fortiterque ursit S. Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in Synodo VII. *Actione* 8. & extat apud Gratianum *Caus.* 1. *q.* 7. *Can* 2. sed nonnisi mendosè, uti rectè notant Correctores Romani, quorum notas consulere oportet.

X. sane quæ justior aut convenientior pœna esse potest, quam ut Sacerdotio perpetuo privetur, qui illud per Simoniam turpissimè maculavit, & existimavit Sacerdotii gratiam *pecuniâ possideri.* Quid justius quàm ut ex ovili Christi ejiciatur, qui *non intravit per ostium in ovile ovium; sed ascendit aliunde*, nimirum tanquam *fur & latro?* “ Nullus vero in Ecclesia Prælatus, ait »Gregorius VII. per ostium, hoc est per ipsum Domi»num, ad Pastoralem curam intravit, qui per avaritiam, »id est, idolorum servitutem, ad hoc officium pervenit. »Non est ergo indignum hujusmodi mercatorem sive »mercenarium sub nomine furis intimari, cujus furti»vam irreptionem non expavit imitari. “ In Concil. R. I. *Can.* 10.

XI. Quantumvis Canones citati nominatim agant de his, qui per Simoniam ordinati sunt, eo quod juxta disciplinam illius temporis, per solam ordinationem ad Ecclesiasticos gradus ascenderetur, indubitatum tamen est, eos etiam comprehendisse, qui mutata Ecclesiæ disciplina ad sacra ministeria, & Dignitates Ecclesiasticas non quidem per ordinationem, sed per beneficiorum institutionem Simoniacè acceptam, promoverentur.

XII, Unde Alexander II. qui sub medium sæculi undecimi sedit, non dubitavit citatum Canonem Calchedonensem applicare iis qui beneficium Ecclesiæ vendere vel emere præsumpserint, in Epistola ad Clerum & populum Lucensem apud Gratianum *caus.* 1. *qu.* 3. *Can.* 9. “ Si ali»quis divinorum præceptorum & animarum salutis im»memor inquit, *Beneficium Ecclesiæ* iniqua cupiditate »ductus, vendere vel emere temerario ausu præsumpse»rit, *sicut in Chalcedonensi Concilio definitum est*, gra»dus sui periculo eum subjacere decernimus, nec mini»starre possit Ecclesiæ, quam pecunia venalem fieri con»cupivit.

XIII. Similiter Calistus II. qui sedit sæculo XII. quando jam disciplina hæc, collationem beneficiorum ab Ordinatione separans, omnino invaluerat, utramque quoad hanc pœnam conjunxit dicens: “ Si quis in Ecclesia ordinatio»nem vel *promotionem* per pecuniam acquisierit acquisitâ »prorsus careat dignitate.

XIV. Infinita propemodum sunt posteriorum Pontificum & Synodorum Decreta, quæ ipsas beneficiorum collationes Simoniacas irritant, & omni plane effectu vacuas declarant; nullumque jus earum vigore provisis quæri asserunt; ac signanter in Extravagante Pauli II. quæ incipit *Cum detestabile*, refertúrque sub titulo *De Simonia* inter Extravagantes communes: ubi dicitur: “ Per electiones »verò, postulationes, confirmationes, provisiones, seu »qualvis alias dispositiones, quas Simoniaca contigerit »labe fieri, & quæ viribus omnino careant in Ecclesiis, Mo»nasteriis, Dignitatibus, Personatibus, officiis Ecclesiasti»cis, & quibusvis beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam »jus nullatenus acquiratur.

Cum dicatur per hujusmodi electiones & provisiones *cuiquam jus nullatenus acquiri*, rectè concluditur, has provisiones esse *irritas*, & *nullas*, quod & in Rubrica ejusdem Extravagantes supponitur cum dicitur: *Et electiones aut aliæ provisiones per Simoniam factæ non valent.*

XV. Idipsum clarissimis terminis expressit Martinus V. sess.

V. sess. 43. Concilii Constantiensis: « Electiones autem, »postulationes, confirmationes, & quævis provisiones »Simoniacæ Ecclesiarum, Monasteriorum, dignitatum, »personarum, Officiorum & Beneficiorum Ecclesiastico-»rum quorumcunque deinceps factæ, *nullæ* sint *ipso jure* »*nullæque* per illas *jus* cuiquam acquiratur.

XVI. Et Pius V. in Constitutione quæ incipit: *Ut Simoniacæ*, qua Constitutiones Antecessorum suorum contra Simoniacos editas, & præsertim Pauli II. (quæ est dicta Extravagans inviolabiliter observari mandat, inter alia declarans: « Qui dignitates Ecclesiasticas Simoniacè ac-»quisierit, illis sit *ipso jure* privatus, & in futurum inhabilis »ad eas, & quascunque alias obtinendas. Qui beneficium, »aut officium Ecclesiasticum simoniacè adeptus fuerit, illis »similiter *ipso jure* sit privatus.

Ex his aliisque tum Pontificum, tum Synodorum Decretis evidens est, provisiones Beneficiorum Simoniacè factas esse *ipso jure* irritas.

XVII. Illud quoque ex citatis textibus manifestum est, sufficere ad eam nullitatem, quod provisiones sint Simoniacæ; uti rectè notat Garcias de Beneficiis *parte 8. cap. 1.* ubi unà solidè refutat eos, qui hanc nullitatem duntaxat inductam volebant, quando intervenit Simonia *realis*, sive quando *realiter* munera data fuerunt; non autem quando sola Simonia *conventionalis* intercessit; id est, quando quidem de muneribus dandis conventum est; sed nondum conventioni satisfactum fuit per *realem* munerum solutionem.

XVIII. Et sanè cum ipsa *conventionalis* Simonia sit æquè vera & formalis Simonia, quàm *realis*; contra verba & mentem Pontificum & Synodorum torquent eorum Constitutiones, qui eas ad Simoniam *realem* restringere audent.

Adhæc quid interest, si mediante parata pecunia, vel promissa & addicta pecunia ascendat? Nónne utrobique mediante pecunia ad Beneficium aditum sibi pandit?

XIX. Unde jam pridem Urbanus II. apud Gratianum *Caus. 1. q. 3. Can. 5.* hac subtilitate nondum adinventâ, *datam & promissam* pecuniam confundit dicens: « Ea quæ à SS. »Patribus de Simoniacis constituta sunt, nos quoque & ju-»dicio Sancti Spiritus, & Apostolicâ auctoritate firmamus. »Quidquid ergo vel in Sacris Ordinibus, vel in Ecclesiasti-»cis rebus, vel data vel *promissa* pecunia acquisitum est, nos »irritum esse, & nullas unquam vires habere censemus.

Hic evidenter supponitur, solam *promissam* pecuniam adeóque *conventionem* de danda pecunia sufficere, ut *irritum* sit, quidquid per hanc promissionem obtentum fuerit.

XX. Dicitur quidem in citata Extravagante Pauli II. §. *Statuentes: Qui quomodolibet* DANDO *vel* RECIPIENDO *Simoniam commiserint*: è quibus Navarrus aliique nonnulli concluserunt, *dationem & receptionem* requiri, ut nullitas ipsius provisionis inducatur.

Verum in hoc §. non de nullitate provisionis agitur, sed de excommunicatione Simoniacorum.

Deinde uti bene reflectit Garcias loco citato *num. 44.* »illa verba referuntur solum ad spirituale, nempe Ordines »vel Beneficia, de quibus in præcedentibus actum erat. »Eorúmque planus sensus est, quod qui in quomodolibet »Simoniam commiserint dando vel recipiendo Ordines, vel Beneficia, sententiam excommunicationis incurrant.

Interim hîc videmus, quod & in multis aliis materiis contigit, quàm levi, ne dicam futili fundamento, nonnulli recentiores Theologi in laxiora proni, & hos cæco impetu secuti nonnulli Canonistæ, à tenore Canonum recesserint, & rigorem Canonicæ disciplinæ, prætextu mansuetudinis inverterint.

XXI. Porro præcipuus Ecclesiæ scopus in decernenda nullitate collationis alteriusque provisionis Beneficii per Simoniam obtentæ, est, ut omnino ab Ecclesiasticis ministeriis arcerentur, qui *non per Ostium*, id est Christum, in ovile ovium intrasse, sed *aliunde* ascendisse sciuntur.

XXII. Cùm verò constet, nec illos per *Ostium* intrare, qui Parentum aut amicorum muneribus intervenientibus ascendunt; nec *tanquam Aaron* à Christo vocentur, sed parentum cupiditate intrudantur, etiam tales *à Sacris Ordinibus deponendos esse Sancti Canones testantur*, quemadmodum Metensi Episcopo scribit Urbanus II. apud Gratianum *Caus. 1. qu. 5. Can. 3.*

XXIII. Unde cùm quidam Clementi III. insinuasset, quod pater ejus, *interveniente pecunia*, olim sibi præbendæ Beneficium acquisivisset, ipse vero ad annos discretionis perveniens, accepisset Dominicæ Crucis signum, & dictam præbendam in manu Præpositi & Fratrum *liberè* resignasset. Sed hi Resignanti compatientes, de *novo* eum in suum Canonicum elegerunt, *ita videlicet quod per electionem istam* POSTREMUM *locum in choro & in aliis obtineret.* Requisivit super his à Pontifice, « utrum juxta *priorem* receptionem suum locum recuperare debeat, vel valeat? »Respondit Pontifex: Ut indulgentia quam Fratres tui »tibi fecisse noscuntur, contentus existas, ratione *primæ* »receptionis *nihil* audeas in ipsa Ecclesia vindicare. *Cap. 26.* *x. De Simonia.*

Hic à patre commissam fuisse Simoniam filio *ignoto* notat Glossa, quia aliàs Capitulum etiam consentiente Episcopo ad eandem Ecclesiam reeligere non potuisset; ut hic cum Glossa communiter monent Doctores.

Ulterius observat Glossa, quod postquam cognovit Simoniam fuisse commissam à patre, debuerit ipse dimittere: ideóque supponit evidenter ipsa Glossa, primam electionem, ratione Simoniæ paternæ, fuisse *nullam*; quod & hic notat Cardinalis Hostiensis, probátque hanc pœnam nullitatis esse justam.

XXIV. Itaque electio aliáve provisio Beneficialis ipso jure nulla est, nullúmque jus tribuit Proviso, si quocunque modo Simoniaca fuerit; tametsi etiam *ipso* Proviso omnino *ignorante* intervenerit: quod clarioribus terminis exprimitur in *Cap. 27. x. De Simonia.*

Cum enim à quodam Capitulo « quatuor essent constituti, »qui debebant quemdam eligere in Plebanum: amici ejus, »de cujus electione spes habeatur, uni, vel omnibus eligen-»tium promiserunt se pecuniam soluturos, *eo tamen ignorante*, »qui hujusmodi promissione interveniente postmodum est »electus.

Super hac electione consultus Cœlestinus III. respondit: »Nisi constaret, illos qui promissum tale fecerunt, per frau-»dem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitio-»sè egisse: quamvis *ipse promissionis conscius non sit*, ejus tamen »electio tanquam Simoniaca pravitate præsumpta, est pe-»nitùs reprobanda.

XXV. Ex hac Decretali uno consensu concludunt Canonistæ, quòd electio facta per Simoniam penitus sit *nulla*, etiamsi *ignorante* Electo intervenerit: nisi *malitiose* seu *in fraudem*, non ad promovendam electionem, sed potius ad eam corrumpendam sive vitiandam, quæ futura prævidebatur, commissa fuerit: eo quod hoc casu ipsa Simonia propter ipsam electionem non intercerit: cum supponatur, quod etiam ea non interveniente electio facta fuisset.

XXVI. Hic quoque notant Canonistæ, quod licet Simonia sit commissa *ignorante* proviso, nihilominus teneatur dimittere beneficium, tanquam nulliter & sine canonico titulo acquisitum: cui consonant quæ de Malguino Nivernensi Episcopo in actis diei tertiæ Concilii Remensis anni 1049. præsente Leone IX. leguntur, Nivernensis Episcopus »surrexit (inquiunt acta) pro Episcopio plurimum pecuniæ »confessus est à parentibus datum fuisse, *se tamen ignorante*. »..Ideoque si Domino Papæ & præsenti Conventui dignum »videretur, idem officium velle dimittere potius, quam »ejus retentione animam suam periclitari. Quæ ubi dixit, »pastorale pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit. Ille »verò tanti viri flexus devotione, favente Synodo, eundem, »quod *absque suo consensu* eadem pecunia data fuerit, Sacra-»mento comprobare fecit; sicque illi per *aliud pedum* ministe-»rium Episcopale reddidit.

XXVII. Narrat B. Petrus Damiani in vita S. Romualdi *c. 35.* quomodo hic vir sanctus « sæculares Clericos, qui »per pecuniam ordinati fuerant, *durissima severitate* cor-»riperet, & eos, nisi ordinem *sponte desererent*, omnino »damnabiles & hæreticos assereret.

XXVIII. Deinde narrat, quomodo per sacros Canones multos de Simonia convicerit: qui & crimen agnoscebant & errata deplangebant. Post hæc subjungit: « Nonnulli quo-»que Episcopi, qui per Simoniacam hæresim sacras Sedes »invaserant, ad eum causa pœnitentiæ concurrebant. Qui »etiam venerabili viro se committentes, & Episcopatum »termino statuto *deserere*, & ad sanctæ conversationis se »promittebant ordinem festinare.

XXIX. Hic elucet, nullatenus dubitasse S. Romualdum, quin juxta sacros Canones Simoniaci suas Sedes dimittere deberent: sed hoc merito notandum quod adjicitur: »Ex quibus (Episcopis) tamen vir sanctus quamdiu vixit, »nescio, si vel unum convertere potuit. Ita enim vene-»nata illa hæresis, præsertim in Episcopali ordine, tam »dura, & ad convertendum rigida, ut semper promit-»tens, semper de die in diem producens, atque in fu-»turum procrastinans, facilius possit Judæus ad fidem »converti, quàm hæreticus latro plene ad pœnitentiam »provocari.

Et sanè tot vinculis retinentur alligati, qui interveniente Simonia ad Dignitates Ecclesiasticas sunt promoti, ut miraculi instar merito reputetur vinculorum illorum contractio. Qui enim ad Dignitates Ecclesiasticas Simoniacè ascendunt, considerare solent mundanum splen-

splendorem, & divitias sæculi eis annexas; quas cùm amant, difficulter illis renuntiant: nec enim sine difficultate admittetur, quod cum amore possidetur.

XXX. Quoad hanc nullitatem, & necessitatem dimissionis, non est differentia inter *notoriam & occultam* Simoniam, sed utraque reddit provisionem *nullam* & obligat Provisum ad dimittendum: uti monet Rebuffus in praxi titulo *De Simonia* in resignatione *num.* 12.

XXXI. Addit tamen *n.* 3. «Licèt fiat differentia quoad »depositionem ab officio, quia occultus non deponitur, sed »notorius sic, *Cap.* 13. & *De Simonia.*» Tametsi enim *occultus* Simoniacus careat revera titulo Canonico ob nullitatem à jure inductam, non potest tamen per Superiorem *deponi*, quamdiu Simonia manet *occulta*.

Sed si *publica* laboret infamia, poterit ipsi, adhibitis Compurgatoribus purgatio Canonica indici; & si in hac deficiat, Beneficio privari poterit, quemadmodum in citato Capitulo scribit Pontifex.

XXXII. Insuper inter occultum & notorium Simoniacum ea est differentia, uti etiam notat Rebuffus ibidem, quòd absolutio & rehabilitatio facilior fit in *occulto*, quàm in *notorio*, uti capite sequenti ostendetur: ubi unà notabitur, quòd dispensatio in Simonia occulta pro solo foro conscientiæ detur in pœnitentiaria; in Simonia notoria per Datariam.

XXXIII. Beneficia Simoniacè obtenta, cum vacent *ipso jure*, possunt impetrari, etiam absque alia declaratione, quæ fieri poterit post impetrationem, per *Cap. Cum secundùm de Hæreticis in 6.* ait Rebuffus *n.* 11.

Porrò hæc declaratio non requiritur, ut Simoniacus privetur beneficio; sed ut declaretur *privatus*: quæ declaratio per judicem fieri debet, ut ipse Simoniacus à beneficio, quod de *facto* possidet, realiter deponatur, sive expellatur, & alius in ejus tum possessionem inducatur.

XXXIV. Sed à quo judice hæc declaratio facienda? Indubiè à judice Ecclesiastico; præsertim, dum contra Clericum similiter crimine infectum agitur. Hoc enim crimen eatenus Ecclesiasticum esse, nec ipsi Galli diffitentur.

XXXV. Edicto Blesensi *art.* 21. injungitur Archiepiscopis & Episcopis, ut procedant solicitè, rigorosè, & sine dissimulatione aut exceptione, contra personas Ecclesiasticas hoc crimine infectas. Verba Edicti sunt: *Lesdits Archevêques & Evêques procéderont soigneusement & severement, & sans dissimulation ni exception de personnes, contre les personnes Ecclesiastiques, qui auront commis le crime de simonie, par les peines indites & portées par les saints Decrets & Constitutions Canoniques.* Id est: Dicti Archiepiscopi & Episcopi diligenter & severè absque dissimulatione aut exceptione personarum, pœnis irrogatis & statutis per Decreta & Canonicas Constitutiones animadvertent in Ecclesiasticos, qui Simoniæ crimen commiserint.

In Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem *tit.* 9. *art.* 8. habetur: «De crimine Simoniæ co»gnoscet & puniet uterque judex secundum qualitatem suæ »jurisdictionis.

XXXVI. Rursus cùm præterito sæculo quidam articuli fuissent Romæ exhibiti, iique remissi essent ad Franciscum I. Galliæ Regem; atque per hunc anno 15[illegible] communicati Procuratori Generali, & Advocato Fiscali Parlamenti Parisiensis, ut ad singulos responderent, ad articulum 7. qui erat de crimine Simoniæ, responsum fuit, nunquam visum fuisse; quod judices laici in patria Regia de hoc crimine cognorint; quia est crimen *merè Ecclesiasticum*: nihilominus, quando proponitur per modum *exceptionis*, tunc hi cognoscant, non ut jus dicant *super crimine Simoniæ*, sed ut judicent *principale* coram ipsis pendens, conformiter ad jus commune. Verba responsi sunt: *Quant au 7. qui parle de la connoissance du crime de simonie l'on n'a point vû que les juges lais es pays du Roy en ayent connu, car c'est un crime pur Ecclesiastique: toutefois quand il est proposé par forme d'exception lesdits juges en connoissent, non pour prononcer sur le crime de simonie, mais pour juger ce qui est principalement pendant par devers eux, conformement à droit commun.* Id est: Quoad septimum: ubi agitur de discussione criminis Simoniæ, inauditum est à Judice laico in ditionibus Regis causam illam discuti, cum sit crimen merè Ecclesiasticum, nihilominus, cum in forma exceptionis proponitur, desuper etiam dicti judices instruuntur, non ut sententiam de crimine Simoniæ pronuntient; sed ut judicent id, quod principaliter coram ipsis controvertitur conformiter ad jus commune.

XXXVII. Carolus Fevretius de Abusu *lib.* 8. *c.* 2. *num.* 5. relato hoc responso, monet, judicia, quæ super hoc crimine proferuntur in tribunali Ecclesiastico, esse omnino disparata à judiciis, quæ super eodem crimine proferuntur incidenter in tribunali *laico*.

Judex enim Ecclesiasticus cognoscens de hoc crimine contra Ecclesiasticum accusatum, declarat, convictum Beneficiis suis privatum; atque directè contra ejus personam pronuntiat, *ut in proprium suæ jurisdictionis*. At Judex laicus, qui non cognoscit de Simonia, nisi ratione possessorii, tantum pronuntiat super possessorio, cujus ad ipsum cognitio & decisio pertinet, repellens à possessorio, qui de Simonia convincitur; quin & injungendo Judici Ecclesiastico (si Simonia fuerit notoria) ut procedat extraordinariè, seu ex officio contra Ecclesiasticum illo crimine infectum.

XXXVIII. Ex his haud difficulter intelligitur, quod Rebuffus, verbis suprà citatis subjungit: «Sed in hoc Regno »raro fit declaratio: nam his casibus, quibus est ipso jure »privatio, post habitam collationem à Papa, seu Ordinario, »impetrantur litteræ saisinæ & novitatis super possessorio.

Agit enim Rebuffus de *declaratione* facienda per Judicem Ecclesiasticum *directè* super crimine *Simoniæ* pronuntiantem: quæ declaratio raro contingit; quia ordinariè malunt Devolutarii agere in *possessorio* coram Judice Regio, coram quo unà incidenter de Simonia cognoscitur, & per indirectum, saltem quoad validitatem impetrationis Beneficii tanquam per Simoniam vacantis, judicatur.

XXXIX. Unde legitur in Actis Cleri Gallicani *tomo* 2. *tit.* 16. *art.* 15. quod Devolutarius obtentâ in Curia Romana provisione alicujus Prioratus ob *Simoniam* per possessorem commissam, fuerit admissus ad probandam Simoniam *per testes*, cum primum incœpisset per probationes *in scriptis*; idque instante Advocato generali, qui asseruit, Curiam ita semper judicasse, etiam in Simonia *confidentiali*, quæ regulariter non verificatur, nisi *per scripta*. Ita judicatum in Parlamento Parisiensi 19. Martii 1629. Ex quo evidens est, Judices Regios etiam cognoscere, & probationes recipere super crimine Simoniæ, quemadmodum recipiunt super titulo beneficii, ut de possessorio pronuntiare queant.

XL. Cum Simonia provisionem beneficii Simoniacè obtentam *irritet*, ipsumque titulum annullet, ita ut proviso nihil juris ex illo acquiratur, sequitur, quod nec fructus Beneficii eo titulo acquirere, aut *suos* facere potuerit.

Unde Martinus V. in Concilio Constantiensi postquam dixit, quod omnes Dignitatum & Beneficiorum provisiones Simoniacæ nullæ sint ipso jure, nullumque per illas jus cuiquam acquiratur, immediatè subjungit: «Nec percipientes, [illegible] provisi faciant fructus *suos*; sed ad illorum restitutionem, tanquam iniquè ablata percipientes, »teneantur.

Eadem expressit Paulus II. in *Extravagante* 2. *De Simonia* inter communes, declarans, quod ad eam restitutionem *sub animæ suæ periculo sit astrictus*.

XLI. Et quidem quia hæc obligatio restitutionis profluit ex ipsa nullitate tituli, rectè concludunt Canonistæ, nullam esse differentiam, saltem quoad forum conscientiæ, sive Simonia sit occulta, sive notoria; sed æqualiter Simoniacum teneri ad restitutionem. Quæ restitutionis obligatio facit hoc peccatum numerari inter peccata *caudata*, eoque titulo difficilioris remissionis.

CAPUT VII.

De Dispensatione cum Simoniacis.

1 *Aliud est dispensari in Simonia, quàm dispensari in pœnis Simoniæ.*

2 *Quinam doceant, Simoniam circa beneficia à Pontifice purgari posse.*

3 *An Simonia circa beneficia sit juris humani?*

4 *Nonnulli asseruerunt, Pontificem sine Simonia posse vendere beneficia.*

5 *Quin & aliqui dixerunt in Curia Romana præsente Pontifice non committi Simoniam.*

6 *Primum argumentum probans, venditionem beneficiorum esse Simoniam jure* divino.

7 *Secundum argumentum ex Concilio Constantiensi.*

8 *Tertium desumptum ex Canonibus.*

9 *Quartum ex ipsis textibus Juris Canonici remissivè.*

10 *Refellitur fundamentum eorum, qui volunt esse juris* humani.

11 *Venditionem beneficiorum etiam simplicium esse juris divini docent communiter Theologi.*

12 *Concluditur, Pontificem non posse propriè super Simonia dispensare.*

13 *Potest dispensare in pœnis Simoniæ.*

14 *Nescitur, an primis undecim sæculis cum Simoniaco quoad pœnam depositionis unquam dispensatum sit.*

15 *Nicolaus II. sæculo XI. decrevit,* nullam *misericordiam Simoniacis exhibendam.*

16 *Intuitu necessitatis tolerat Ordinatos* NON Simoniacè *à Simoniacis.*
17 *Vult eam relaxationem cessante necessitate etiam cessare.*
18 *Reflexiones super hoc Decreto.*
19 *Urbanus II. sub finem sæculi XI. Canones contra Simoniacos renovat.*
20 *Aliqua ab hoc Pontifice cum* Simoniacè *ordinatis facta dispensatio.*
21 *Quàm moderata fuerit.*
22 *Declarat hanc relaxationem ex necessitate factam non esse trahendam in consequentiam.*
23 *Hæc moderata dispensatio relaxationi portam aperuit.*
24 *Abusus dispensationis cum Simoniacis tempore Concilii Tridentini erat excessivus.*
25 *Ostenditur non nisi ex gravi causa dispensandum cum Simoniaco, ut in beneficio* Simoniacè *obtento remaneat.*
26 *Qui eam dispensationem pro* se ipso *petit, vel hac petitione se indignum dispensatione ostendit.*
27 *Ab his dispensationibus esse abstinendum monuit Concilium Delectorum Prælatorum.*
28 *Ostenditur posse occurrere casum justæ dispensationis.*
29 *Hæc dispensatio in Curia R. interdum in Dataria, interdum in Pœnitentiaria expeditur.*
30 *Dum petitur in Dataria, debent exprimi fructus recepti; ut super iis cum Datario componatur.*
31 *Quo fundamento fructus malè percepti dicantur spectare ad Cameram Apostolicam?*
32 *Hæc compositio super fructibus malè perceptis non admittitur in Gallia.*
33 *In verificatione litterarum Legationis Apostolicæ clausula huic praxi Gallicanæ conformis apponitur.*
34 *Quid Pœnitentiaria circa restitutionem fructuum malè perceptorum ordinare soleat?*
35 *Dispensatio solet concedi in forma* commissoria.
36 *Debet simoniacè provisus ante dispensationem beneficium dimittere: & quare?*
37 *Confessarius, cui dispensatio committitur, debet monere Provisum, ut complices inducat ad petendum dispensationem: & quæ origo hujus praxeos?*
38 *Pro causa dispensationis solet exprimi* scandalum *aliàs causandum.*
39 *Ostenditur hanc causam sæpè non subsistere.*
40 *Dispensationes cum Simoniacis in Curia R. non concedi, testatur Pyrrus Corradus.*

I. PRo intellectu eorum, quæ dispensationem super Simonia concernunt, notandum, aliud esse dispensare cum Simoniacis super ipso vitio Simoniæ, ita ut per dispensationem vitium Simoniæ aliàs incurrendum, vi ipsius dispensationis præcaveretur, aut saltem purgaretur: quo fieret, ut provisio beneficii, quæ aliàs foret Simoniaca, virtute dispensationis à Simonia purgaretur, aut præservaretur: aliud verò esse, dispensare cum Simoniacis quoad *pœnas* duntaxat à jure decretas. Hac enim dispensatione non purgatur Simonia; neque provisio simoniaca à vitio illo eximitur, vel quæ aliàs foret simoniaca, efficitur Canonica; sed tantum ex causa remittitur pœna per Canones inflicta.

II. Pontificem posse priore etiam modo in Simonia circa beneficia ex causa dispensare, sequitur ex sententia illorum, qui volunt vendere aut emere beneficia Ecclesiastica, tantùm esse Simoniam *juris humani*; atque Pontificem ex causa beneficia vendentem non committere Simoniam. Si enim venditio hæc duntaxat sit *juris humani*; & Pontifex sine Simonia vendere queat; quidni ex urgenti aliqua causa in jure illo humano dispensare, & alteri auctoritatem vendendi dare potest?

III. Christianus Lupus in Dissertatione 2. prœmiali tomo 3. Scholiorum in Canones præfixa *cap.* 4. movens hanc quæstionem: « An Ecclesiasticorum beneficiorum, ac »prætertim simplicium officiorum nundinatio damnetur »solo humano jure, an etiam naturali ac divino? « Respondet: « Doctores Scholastici passim Divini ac humani juris »Simoniam distinguunt, omniaque ista volunt damnari solo »humano jure, ideoque ex causis posse per Romanum Pon»tificem divendi. Criminis istius suspicione graviter olim »laboravit Bonifacius IX. ideóque Palatini Clerici ipsum »purgaturi, apud Theodoricum à Niem ex ista Theologia »dixerunt, Pontificem hac in re non posse esse Simoniacum, »sed ipsi ex causis similia licere.

IV. Fuisse jam pridem Doctores, qui assererent, Pontificem sine Simonia posse vendere beneficia, testatur Concilium Delectorum Prælatorum sub Paulo III. cujus suprà *tit.* 28. *c.* 1. mentio facta est.

Hi enim Prælati à Paulo III. delecti & moniti, ut sincerè exponerent *abusus* in futura Tridentina Synodo reformandos, imprimis exponunt Paulo III. quod « nonnulli Pon»tifices ejus prædecessores prurientes auribus, ut inquit »Apostolus Paulus, coacervaverunt sibi magistros ad desi»deria sua, non ut ab eis discerent, quod facere deberent, »sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio, quà »liceret id, quod liberet.

Deinde subjungunt: « Inde effectum est, præterquam »quòd Principatum omnem sequitur adulatio, ut umbra »corpus: difficillimúsque semper fuit aditus veritatis ad »aures Principum; quod confestim prodirent Doctores, »qui docerent Pontificem esse Dominum beneficiorum »omnium: ac ideo cùm Dominus jure vendat id, quod suum »est, necessariò sequi, in Pontificem non posse cadere Si»moniam.

V. Quin & nonnulli ulteriùs hinc concludere haud dubitarent, Simoniam in venditione Beneficiorum non committi, quando hæc fit in Curia vidente & probante Pontifice, uti testatur Fagnanus ad *Cap.* CUM PRIDEM *De Pactis num.* 63.

VI. Verum, uti rectè reflectit Christianus Lupus loco citato, quisquis Beneficiorum nundinationem *solo positivo* »*jure* damnari credit, etiam asserere debet, *ante* Ecclesiæ »Canones nullam istic fuisse Simoniam: quod (ait) sanè »*horrendum* est atque *profanum.*

VII. Idem auctor postquam retulit, quòd nonnulli Clerici Palatini, ut Bonifacium IX. à Simoniæ suspicione liberarent, dixerint, Pontificem hac in re non posse esse Simoniacum, immediatè subjicit: « Aliud sensit ejus (Bonifacii »IX.) Anti-Papa Clemens VII. cujus ad urbem Legati Bo»nifacio multa improperanti reposuerunt: *Saltem Dominus* »*noster non est Simoniacus.* Eamque veritatem secuta est Con»stantiensis synodus, damnans ac degradans Joannem vi»gesimum tertium, *Quòd Ecclesias Cathedrales, Monasteria,* »*Prioratúsque Conventuales, & cæteras beneficia Ecclesiastica pretio* »*appretiato notoriè distribuisset.* Etiam quòd Ecclesiæ vendi»disset officia. Lucet ex variis articulis tacti in ipsum pro»cessus. Et ad novi Pontificis electionem processura lau»data Synodus, eligendum adstrinxit ad reformandam »Ecclesiam in capite & membris, ipsamque etiam Roma»nam Curiam in variis articulis, quorum fuit quartus de»cimus: *De exstirpatione Simoniæ.* Et hæc Decreta respiciens »opusculo de Simonia Joannes Gerson: *Talis Simonia novissi*»*mè per sacrum Constantiense Concilium judiciali severitate damna*»*ta est in capite.* Utique Joanne vigesimo tertio. Eam dam»nari dicit à jure Divino, ideoque nec in Domino Papa ex »nulla causa posse purgari. Jus percipiendi temporalia, licèt »temporale videatur, esse omnino spirituale causa finis ac »radicis, ideóque Ecclesiasticum beneficium non magis »posse vendi quàm officium, cui intrinsecè annexum est, »atque ita ejusdem naturæ. Eam, quæ aliam divini, aliam »Simoniam adstruit esse solius humani juris, doctrinam af»firmat esse commentum Jurisconsultorum, Dei legem »ignorantium.

VIII. Hæc ille, qui & ibidem benè notat, quòd Pontifices & Synodi Simoniacas Beneficiorum nundinationes Simoniæ arguentes, solis verbis Scripturæ utantur; atque ex hoc Domini verbo: *Gratis accepistis; gratis date,* ipso divini juris fonte definiant, Beneficia vendi non posse. Et quod B. Petrus Damiani Godofredi Ducis Capellanos, non ut *humani* solummodo, sed & ut *Divini* juris eversores tractaverit.

IX. Eandem sententiam, nimirum nundinationem Beneficiorum, etiam *simplicium* esse juris *divini & naturalis* latè & solidè astruit Fagnanus ad dictum *Cap.* CUM PRIDEM; ostenditque, actus Juris, qui venditionem beneficiorum, tametsi *simplicium* reprobant ut Simoniacam, non in jure humano, sed *Divino* fundari.

Post hæc concludit, Pontificem quoque Simoniam committere in venditione Beneficiorum neque ipsum posse hanc Simoniam purgare. Quin adductis rationibus, quibus nonnulli voluerunt, Pontificem ab hac Simonia eximere, dicere non veretur *n.* 71. « Hæ sunt rationes, quæ po»tissimùm afferuntur pro dicta opinione, *si tamen opinio, &* »*non error dicenda sit.*

X. Has rationes seu potiùs argutias ibidem refellit Fagnanus, ac nominatim eam, quæ unica penè est, cui jam pridem hæc Adulatorum opinio innixa fuit; quod scilicet Papa vendendo beneficia, non recipiat pecuniam pro beneficiis, sed pro *fructibus,* cùm possit separare præbendam à Canonia.

Respondit Fagnan. *num.* 90. cum Cardin. de Turrecremata: « Si verum esset, Papam non conferre nisi fructus, »tunc nullus, cui Papa conferret beneficium, haberet titu»lum beneficii, nec dicendus esset talis Ecclesiæ Episcopus, »Decanus, aut Canonicus, nec deberet ea exercere, quæ »sunt illius officii. Præterea litteræ Papales super talibus »provisionibus confectæ, patentissimè declarant contra»rium, dum provisos jubent institui. Instituere autem est »jus Canonicum in Ecclesia seu Ecclesiæ beneficio conser»vare, ut in *Cap.* EX FREQUENTIBUS, *de instit.* Cardin. »in Clem. 1. *in* 6. *qu. in solut. num.* 11. *de supplen. neglig. Præ*»*lat.* Ergo fateri oportet, non solum vendi fructus be»neficio-

neficiorum qui sunt accessorii ad titulum, sed etiam illud quod est merè spirituale, & principale, scilicet titulum seu potestatem exercendi hujusmodi ministerium, propter quod iidem fructus sunt deputati.

XI. Tandem *n.* 114. rectè monet, concludendum esse: venditionem beneficiorum Ecclesiasticorum sive habeant annexam potestatem Clavium & executionem Ordinis, sive Officium Clericatûs, esse prohibitam *quia Simoniaca*; non autem Simoniacam quia prohibita; & consequenter nec *Summo Pontifici* licitam, cum emptionis materia sit res spiritualis, quæ jure naturali & Divino venalitatem omnino excludit.

Eâdem est sententia S. Thomæ 2. 2 *q.* 100 *art.* 1. *ad* 7. quem communiter sequuntur Theologi, ut testatur Cajetanus tractatu 9 *De Simonia*, ubi & oppositam opinionem appellat, *errorem Canonistarum.*

XII. Hinc indubitata & evidenti sequela conficitur, nulla dispensatione posse purgari à Simonia beneficiorum venalitatem seu nundinationem: neque per dispensationem etiam Pontificiam, ejusmodi vitium purgari posse. Sed nec in ullis Ecclesiasticis monumentis legitur, unquam de hujusmodi dispensatione actum fuisse.

XIII. Quoad dispensationem vero super pœnis à Canonibus inductis, non idem dici potest.

Quamvis nec in iis facilè à Canonum statutis, præsertim quoad depositionem Simoniacorum, sit recedendum. Nihilominus, quia pœnæ illæ non à jure naturali aut divino; sed jure duntaxat positivo determinatæ sunt, dubium non est, quin in aliquibus circumstantiis possit per quandam dispensationem moderatio vel remissio aliqua earum pœnarum indulgeri.

XIV. An tamen primis undecim sæculis, exemplum dispensationis reperiri possit, quo ostendatur, indultum fuisse ut quis Simoniacè Ecclesiam ingressus, permitteretur in ea ulterius ministrare; sive in suo ministerio quod per Simoniam obtinuit, perseverare nescio.

XV. In Synodo Romana anno 1059. legitur editum Decretum contra Simoniacos, in quo hæc habentur: " Dominus Papa Nicolaus Synodo in Basilica Constantiniana præsidens, dixit: Erga Simoniacos *nullam* misericordiam in dignitate *servanda* habendam esse decernimus, sed juxta Canonum sanctiones, & decreta sanctorum Patrum, eos omninò damnamus, ac deponendos esse Apostolica auctoritate sancimus.

XVI. Quin & eos qui *non per pecuniam*, sed *gratis* à Simoniacis ordinati essent, Canonum rigore attento deponendos dicit: " sed quia usque adeò hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet Ecclesia valeat reperiri, quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta, eos qui usque modo *gratis* à simoniacis consecrati, non tam censura justitiæ quàm intuitu misericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus; nisi fortè alia culpa ex vita eorum contra Canones eis existat. Tanta quippe talium multitudo est, dum rigorem Canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit ut dispensatione ad piæ condescensionis studium animos nostros ad præsens inclinemus.

XVII. Sed ne vel tantilla Canonum relaxatio pro lege assumeretur, hanc notandam subjungit cautelam: " Ita tamen authoritate Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione *Regulam sibi vel alicui assumat*, vel præfigat: quia hoc non authoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, sed *temporis nimia necessitas* permittendum à nobis extorsit.

XVIII. Hæc evincunt, avitam illam in relaxandis Canonibus, præsertim in Simoniacos, Patrum moderationem, seu potiùs justam morositatem.

Insuper satis ostendunt, nullam tum adhuc dispensationem cum Simoniacis factam, ut in functionibus ad quas Simoniacè ascenderant, permanerent.

XIX. Sub finem tamen ejusdem sæculi aliquod exemplum hujus dispensationis seu relaxationis apparet in Synodo Romana anno 1099. sub Urbano II. contra Simoniacos convocata, in qua ante omnia præfatur: " In primis ea quæ à Sanctis Patribus Simoniacis statuta sunt, nos quoque, inquit, Spiritûs Sancti judicio & Apostolica auctoritate firmamus.

Addit dein: " quidquid igitur vel in sanctis Ordinibus, vel in Ecclesiasticis rebus, vel datâ, vel promissâ pecuniâ acquisitum est, nos irritum esse, & nullas unquam vires obtinere censemus.

XX. Post hæc factâ Dispensatione aliquâ cum ordinatis *non simoniacè* à Simoniacis, etiam aliquam moderationem cum iis qui *simoniacè* ordinati erant subjungit: " Quicunque sanè cupiditate parentum cum adhuc *essent parvuli*, Ecclesias vel Ecclesiarum beneficia per pecunias adepti sunt: postquam *omninò eas dimiserunt*, si *canonicè* in iis vivere voluerint, *pro magna misericordia* ibidem eos esse concedimus.

Illi vero qui per seipsos, cum jam majoris essent ætatis, nefanda cupiditate ducti eas emerunt, si in *aliis* Ecclesiis *canonicè* vivere voluerint, servatis propriis ordinibus *pro magna misericordia* ibi eos ministrare permittimus. Quod si aliàs fortasse transferri *non potuerint*, & in eisdem *canonicè* vivere promiserint: *minoribus Ordinibus contenti* ad sacros Ordines non accedant.

XXI. Quanta cum moderatione hæc dispensatio facta sit, nemo non intelligit, qui eam attentiùs expenderit, ac unà notaverit, quod *Canonicè* sive *Regulariter* vivere, secundum temporis illius disciplinam & praxim idem esset, quod vivere *in communi* in Claustro: ita ut qui eâ dispensatione uti vellent, deberent vitam ducere *claustralem*; ita ut quodammodo causâ pœnitentiæ ad Monasteria retruderentur.

XXII. Verùm ne vel tantilla Canonum relaxatio, tot conditionibus moderata, quodammodo extorta, in legem assumeretur, subjungendum credidit Pontifex: " Quamvis autem *misericordiæ intuitu magnaque necessitate cogente*, hanc in sacris Ordinibus dispensationem constituerimus: *nullum tamen præjudicium sacris Canonibus fieri volumus*: sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate illud quoque cesset quod factum est pro necessitate.

Denique concludit hac à S. Augustino simili casu prolatâ sententia: " Ubi enim meliorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut ad satur amplius charitati.

XXIII. Cæterùm hæc est misera rerum humanarum conditio & corruptæ naturæ miseria, ut facilè ubi semel vel rima relaxationi facta, sensim porta aperiatur; & quæ primum multis restrictionibus & conditionibus tolerata, vel pro tempore um necessitate extorta fuit; tandem neglectis omnibus hisce restrictionibus & conditionibus quasi pro lege invalescat.

Quod in hac specie relaxationis contigisse, nemo diffitebitur, si jam relatam dispensationem cum dispensationum usu quem posteriora sæcula experta sunt, conferamus.

XXIV. De hoc usu sive abusu testes sunt Delecti illi Prælati sub Paulo III. qui referentes abusus in Synodo Tridentina reformandos, de hoc usu ita loquuntur: " Abusus alius in absolutione Simoniaci: pro dolor quantum in Ecclesia Dei regnat hoc pestilens vitium; adeò ut quidam non vereantur Simoniam committere: deinde confestim petunt absolutionem à pœna, imo eam emunt, sicque retinent beneficium quod emerunt. Non dicimus Sanctitatem tuam non posse pœnam illam, quæ de jure positivo constituta est, eis condonare, quod sed nullo pacto debeat; ut tanto sceleri resistatur, quo nullum perniciosius, nec magis scandalosum.

XXV. Profectò, quam gravis, urgensque ratio subesse debeat, ut quis Ecclesiam seu beneficium retineat seu potiùs de novo obtineat, in quod per Simoniam, præsertim ipso sciente vel cooperante commissam, intravit, non difficulter intelligit, qui novit, nullum ad Sacrum Ecclesiæ Ministerium, nisi à Deo vocatus sit, esse admittendum. Quis verò non videat, summa multaque vocationis indicia requiri in illo, qui jam Deo non vocante in Sacrum Ecclesiæ Ministerium se intrudere non erubuit; qui juxta Sacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius Ecclesiæ reverentia roboratos à Sacris functionibus in perpetuum debet esse alienus: quis quæso, non manifesta & extraordinaria vocationis signa requirat, ut contra divinitùs statutas Regulas ad Christi Ministerium admittatur.

Adhæc, cum nullus vel ambitiosus vel avarus, imò de vitiis illis suspectus, Sacerdotio sit aptus; tantus indubiè prævie ad dispensationem meritorum fulgor, & odor bonæ vitæ exigendus, ut is omnem, quam ex Simoniaco ad Beneficium introitu contraxit, ambitionis aut avaritiæ notam abstergat.

XXVI. Ulteriùs attendendum, quod si is qui ipsemet per Simoniam ad beneficium sibi viam pandit, dispensationem suo proprio motu petat, vel hac sua postulatione se revera indignum aut saltem de indignitate multum reddat suspectum.

Quis enim illum corde contrito & humiliato de sua pravitate dolere & pœnitere credat, qui audet Sacerdotium quod per superbiam vel avaritiam ambivit, & sacrilegè usurpavit, rursum postulare. Certè non illud humilitatis, sed potiùs magnæ superbiæ & præsumptionis frequenter signum esse potest.

XXVII. Meritò ergo prædicti Prælati dixêre, quod licet non negarent, Pontificem posse pœnam illam quæ de jure positivo constituta est, Simoniacis condonare, *tamen nullo pacto debeat, ut tanto sceleri resistatur, quo nullum perniciosius, nec magis scandalosum.*

XXVIII. Sed quid si ipse Provisus nullam Simoniam commiserit; sed ipso planè ignorante, nulloque modo cooperante,

perante, à parentibus vel amicis realis intervenerit Simonia, & provisio in favorem Provisi Simoniace obtenta sit? Indubie juxta rigorem Canonum talis provisio est *nulla*, ut ipse Provisus beneficio obtento renuntiare debeat: attamen quin simili casu nonnunquam dispensationis ratio subesse queat, ambigi posse non videtur.

Quid enim si is recta intentione, etiam Superioribus, nullatenus de Simonia parentum aut amicorum consciis, instigantibus & moventibus intraverit, & cum fructu & ædificatione eidem beneficio deserviat; ita ut vel ex ipso fructu non obscura appareant Divinæ vocationis indicia? quidni cum hujusmodi dispensari poterit, ut in beneficio remaneat? præsertim si prævideatur, quod ipso Beneficium deserente alius inidoneus aut minus idoneus intrabit: maxime si & ipsa Simonia sit occulta, ut ex hoc capite scandalum non sit timendum; vel ea sint Provisi nota merita, ut omnem mali speciem sufficienter abstergant.

XXIX. Pro hodierna Praxi dispensationis notandum imprimis, quod hæc dispensatio peti soleat vel in Dataria Romana, vel in Pœnitentiaria.

In Dataria petenda est, si Simonia sit notoria, aut saltem in foro externo posset probari; ipseque provisus non tantum pro foro *interno*, sed etiam pro externo dispensationem suam valere desideret.

XXX. Imprimis autem observat Pyrrus Corradus in Praxi dispensat. *lib.* 5. *c.* 9. *n.* 14. quod quoties super Simonia dispensatio petitur in Dataria, debent exprimi fructus percepti ex beneficio Simoniace obtento; „cum illi (ait) de„beantur Cameræ Apostolicæ: ac propterea consignari D. „Datario, vel Dataria Præfecto, licet hodie pro *dictis* fru„ctibus fiat *transactio*, & ex illis remittatur Oratori tertia, „vel major pars, prout ipsi D. Datario videbitur.

Unde hæc materia est ex iis, quæ subjacent, *Componendæ*; ideoque supplica transire debet per manus Officialis, qui vocatur *Componendæ*, de quo actum suprà parte I. *tit.* 23. *c.* 3. *n.* 18.

XXXI. Dicit autem Perardus Gastellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 28. quia fructus *male* percepti frequenter sunt *incertæ restitutionis*, aliis asserentibus eos spectare ad successores, aliis vero ad pauperes, tandem decisionem factam fuisse in favorem Cameræ Apostolicæ: quod administratio generalis bonorum Ecclesiasticorum censeatur spectare ad Papam, dum non scitur alicui particulari competere.

XXXII. Monet autem ibidem in notis Gaillelmus Noyer ex Petro Pithæo in commentario ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ *c.* 5. quod hujusmodi compositiones fructuum *male perceptorum* non admittantur in Gallia. Verba Pithæi sunt: *Le Pape ne peut composer avec ceux qui auroient esté vrais intrus en benefices de ce Royaume, sur les fruits mal pris par eux, ni les leur remettre pour le tout ou en partie, au profit de sa chambre, ni au prejudice des Eglises ou personnes, au profit desquelles tels fruits doivent estre convertis.* Id est: Non est Pontificis, ut cum iis, qui vere in beneficia hujus Regni intrusi sunt, negotium componat quoad fructus male ab iis perceptos, nec ut in præjudicium Ecclesiarum aut personarum, quarum emolumento fructus hoc modo acquisiti cedere debent, illos à restitutione totali aut partiali in utilitatem Cameræ suæ absolvat.

XXXIII. Unde & in verificatione Litterarum Legatorum Sedis Apostolicæ inseri solet clausula, quod non componet super fructibus male perceptis; neque in totum vel pro parte remittet; uti videre est in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 23. *num.* 49. 51. & 52. ubi hæc restrictio his verbis exprimitur: *Aussi ne pourra* (ledit Legat) *faire aucune composition avec ceux qui auront esté vrais intrus ses Benefices sur les fruits mal par eux pris & perceus, ne leurs remettre en tout ou partie, attendu qu'ils doivent estre convertis en l'utilité des Eglises.* Id est: Deinde non erit (dicti Legati) ut cum iis, qui vere in beneficia intrusi sunt, negotium quoquo modo componat, quoad fructus ab iis male acquisitos & perceptos: nec ut eos à restitutione totali aut partiali absolvat, quandoquidem in Ecclesiarum utilitatem conversos oporteat.

XXXIV. In formula dispensationis super Simonia omninò occulta pro solo foro conscientiæ per Pœnitentiariam quoad fructuum restitutionem injungitur, ut non aliter cum Simoniaco dispenset, „nisi postquam fructus ex illo „beneficio indebite perceptos in totum restituerit; vel si „ob ejus paupertatem in præsentiarum non potest, se resti„tuturum promiserit, cum primum poterit, etiam cum „aliquali sui incommodo, & indigentia.“ Ita Pyrrus Corradus in citata praxi *lib.* 5 *cap.* 11. ubi tamen unà notat, aliquando Confessario dari facultatem, ut ob paupertatem Oratoris ipsi perceptos fructus, vel in totum, vel pro parte remittat, quod in formulis dispensationis exprimi solet.

XXXV. Illud commune est utrique dispensationi, sive pro solo foro conscientiæ, sive pro *utroque* foro, quod utraque detur in forma *commissoria*: id est, quod nec ipse Papa, nec Pœnitentiarius Papæ dispenset; sed ipsa dispensandi auctoritas committatur vel Ordinario ejus Diœcesis, in qua beneficium Simoniace obtentum est situm, vel pro solo *foro conscientiæ* alicui Confessario, eo modo quo dispensatio matrimonialis, de qua suprà *tit.* 14. *c.* 2.

XXXVI. Utraque autem dispensationis formula requirit, ut priusquam ad dispensationem procedatur, ipse Provisus prius ipsum beneficium *dimittere* teneatur; atque *novam* provisionem ab Ordinario pro utroque foro, vel à Confessario pro foro conscientiæ obtinere debeat; etiamsi Simonia plane ignorante proviso intervenerit; idque ut ostendatur, quod revera prima provisio ob commissam Simoniam fuerit irrita; requiratúrque nova provisio auctoritate Papæ facienda, ut provisus in beneficio remanere queat.

XXXVII. In *Extravagante* 2. *De Simonia* inter commu„nes, omnibus & singulis Ecclesiasticis sæcularibúsque „personis cujuscunque dignitatis, status, gradus, Ordinis „vel conditionis fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ in„jungitur, ut eos omnes, quos Simoniam hujusmodi com„misisse vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciverint, „Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit com„mittendum, vel per alios revelare, quantocius non omit„tant.

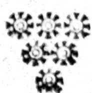
Notat autem Marcus Paulus Leo in Praxi Pœnitentiariæ Romanæ *parte* 3. *c.* 30. hanc obligationem hodie non esse in usu, sed in locum illius revelationis successisse hodiernam clausulam litteris Pœnitentiariæ inseri solitam, qua injungitur Confessario, quod injunget Proviso, ut *alios si qui sunt, in præmissis culpabiles, quantum potest moneat, & inducat ad impetrandam à Sede Apostolica absolutionem.*

XXXVIII. Ordinarie in supplica pro retentione beneficii simoniacè obtenti pro causa dispensationis allegatur, quod beneficium *sine scandalo* dimitti nequeat. Recte autem observat Pyrrus Corradus loco citato *n* 7. quod scandalum non præstet justam causam dispensandi in omni casu prohibito.

XXXIX. Et revera in hac materia, ordinariè verum scandalum fidelium non tam ex dimissione beneficii, quàm ejus retentione timendum est; præcipue si nota sit Simonia.

Imò si ipsum beneficium reipsa dimittatur, sciatúrque etiam ob Simoniam forsan à parentibus commissam; Provisum beneficio cedere debuisse, natum est contingere, ut vel hoc exemplo plures à Simonia committenda retraherentur; multisque alia imprimeretur de Simoniæ vitio idea, quàm hodie plerisque est impressa: qui fere Simoniam ut *scrupulum non intelligentium*, reputant: eò quòd videant, passim per temporalia in beneficia intrari, & nullum tamen ut Simoniacum tractari, & à beneficio removeri.

XL. Monet ibidem Pyrrus Corradus: „Ut quoad fieri „possit, quævis, quantumvis minima Simoniæ labes ex„tra Ecclesiam, à Romana Curia eliminetur, & arceatur, „licet adsint urgentissimæ causæ non ita passim illæ admit„tuntur, neque in hujusmodi dispensationibus pro utro„que foro per Datariam Summi Pontificis, neque per il„lius Pœnitentiariam; ubi à me, tot annis illius Prætorio „inserviente, satis id compertum est; ibi enim nec favo„res prævalent, nec Oratorum continua „instantia prodest.

TITU-

TITULUS XXXI.

De Acceptione personarum vitanda in Beneficiorum provisione.

CAPUT I.

Quid acceptio personarum; & quando hæc in collatione Beneficiorum committatur?

1 *Quid acceptio personarum?*
2 *In Justitia distributiva debet attendi proportio secundùm merita personarum.*
3 *Quandonam in distributione munerum aut officiorum committatur acceptio personarum?*
4 *In acceptione personarum attenduntur conditiones non facientes ad causam.*
5 *Quæ conditiones non faciant ad causam.*
6 *Eadem conditio potest facere vel non facere ad causam pro diversitate materiæ.*
7 *In provisione Beneficiorum committitur acceptio personarum, si attendatur conditio non spectans ad causam.*
8 *Causa distributionis beneficiorum esse debet, de meliori ministro Ecclesiæ providere.*
9 *Hæc unicè in hac distributione attendi debet.*
10 *Conditio non spectans ad hanc causam, tametsi de se bona nequaquam attendenda.*
11 *An attendenda indigentia personæ?*
12 *Quid de mandatis in forma pauperum senserit Bartholomæus De Martyribus?*
13 *An attendenda paupertas parentum?*
14 *Quod aliquis sit consanguineus collatoris ad causam facere non solet.*
15 *Consanguineus non omninò excludendus, quin interdum extraneo præferendus.*
16 *Conferenda [illegible] consanguinei cum meritis extranei.*
17 *In hac collatione alieno potiùs quàm proprio judicio [illegible] debent Collatores.*
18 *Consanguinitas attendenda [illegible] ad bonum Ecclesiæ.*
19 *In prælatione consanguineorum [illegible] cavendum scandalum.*
20 *Ob scandalum subinde consanguineus dignior postponendus extraneo minùs digno.*
21 *Ob merita [illegible] scandalum non curandum.*
22 *Ex persona collatoris potest fieri, ut scandalum sit acceptum, non datum.*
23 *Quare hodie specialiter cavenda consanguineorum promotio?*

I. PErsonarum acceptio solet definiri, Injustitia, quâ præfertur persona personæ propter causam indebitam.

Hæc autem injustitia opponitur justitiæ, quæ à Theologis & Juris-Consultis vocatur justitia *distributiva*, secundùm quam bona, aut res sunt distribuenda servatâ proportione meritorum.

II. Unde S. Thomas *2. 2. q. 63. art. 1. in C.* probans, quòd acceptio personarum opponatur justitiæ distributivæ, ait: »Consistit enim æqualitas distributivæ justitiæ in hoc, »quod diversis personis diversa tribuuntur secundùm pro»portionem ad dignitates personarum.

III. Hinc ulteriùs infert: « Si ergo aliquis consideret il»lam proprietatem personæ, propter quam id, quod ei »confertur, est ei debitum, non est acceptio personæ, sed »causæ... puta si aliquis promoveat aliquem ad Magistra»tum propter sufficientiam scientiæ; hic attenditur causa »debita, non persona. Si autem aliquis consideret in eo, cui »aliquid confert, non id, propter quod id, quod ei datur, »esset ei proportionatum, vel debitum; sed solùm hoc, »quod est iste homo (puta Petrus vel Martinus) hic est ac»ceptio personæ: quia non attribuitur ei aliquid propter »aliquam causam, quæ faciat eum dignum, sed simpliciter »attribuitur personæ.

IV. Itaque dicendum: « In justitia distributiva (rursus »verbis S. Thomæ loquor) considerantur conditiones »personarum, quæ faciunt ad dignitatis vel debiti causam. »Sed in acceptione personarum considerantur conditiones, »quæ non faciunt ad causam.

V. Quæ autem conditiones referantur *ad personam*, explicat ipse Doctor Angelicus dicens: « Ad personam autem »refertur quæcunque conditio non faciens *ad causam*, pro»pter quam sit dignus hoc dono. Puta si aliquis promoveat »aliquem ad Prælationem vel Magisterium, quia est dives »vel consanguineus suus: est acceptio personarum.

VI. « Contingit tamen (pergit S. Thomas) aliquam con»ditionem personæ facere eam dignam respectu unius rei, »& non respectu alterius: sicut consanguinitas facit ali»quem dignum ad hoc, quòd instituatur hæres patrimonii, »non autem ad hoc, quod conferat ei prælatio Ecclesiasti»ca. Et ideo eadem conditio personæ, in uno negotio con»siderata facit acceptionem personæ, in alio autem non fa»cit.

VII. Ex his haud difficulter intelligi poterit, in provisione Beneficiorum toties fieri acceptionem personarum, & violari justitiam distributivam, quoties in hac provisione attenditur conditio non faciens *ad causam*, propter quam sit dignus hoc dono, sive hoc Beneficio.

Quare S. Thomas *art. 2.* quærens, utrum in dispensatione spiritualium locum habeat personarum acceptio, expressè monet in responsione *ad 3.* quod si in electione ad dignitatem Ecclesiasticam, « non pertineat *ad negotium* id, »quod consideratur ut causa, erit manifestè acceptio per»sonæ.

Itaque ut in provisione Beneficiorum servetur justitia *distributiva*, & evitetur vitium ei oppositum, personarum acceptio, eæ solæ conditiones sunt attendendæ, quæ faciant *ad causam*.

VIII. Cum igitur causa distributionis sive provisionis Beneficiorum sit dare Ecclesiæ idoneos Ministros, qui conveniant officio propter quod Beneficium datur, consequens est, quod justitia distributiva requirat, ut servetur æqualitas proportionis ad qualitates personarum ad *hanc causam* pertinentes, atque ita in hac distributione solus respectus habeatur ad conditiones illas, quæ faciunt, ut melius Ecclesiæ de ministro provideatur.

IX. Hinc collige primò, quòd in distributione Beneficiorum justitia distributiva exigat, ut bonum Ecclesiæ unicè præ oculis habeatur; id est, ut Beneficiorum dispensatores æqualitatem servent proportionis, habito respectu ad qualitates, quæ ad bonum Ecclesiæ faciunt.

X. Collige secundò, in Beneficiorum distributione non esse attendendam qualitatem personæ etiam bonam, si illa *ad causam*, id est, ut provideatur Ecclesiæ de meliori Ministro, non pertineat. Contingit enim *aliquam conditionem personæ facere eam dignam respectu unius rei*, inquit S. Thomas, *& non respectu alterius*.

XI. Hinc collige tertiò, quòd licèt justitia distributiva sæpe requirat, ut paupertas personæ in distributione communium eleëmosynarum attendatur; nullatenus tamen in Beneficiorum, præsertim cum cura animarum, collatione attendenda veniat: quia priori casu qualitas paupertatis facit *ad causam*, non verò posteriori. Causa quippe distributionis communium eleëmosynarum, est succurrere indigentiæ personarum, econtra causa distributionis Beneficiorum non est succurrere paupertati seu indigentiæ eorum, qui ad Beneficia promoventur, sed Ecclesiis digniores Ministros præficere; seu Ecclesiis, non personis providere; quare cùm paupertas non sit conditio ad hanc causam pertinens, si in distributione Beneficiorum illa attendatur, à justitia distributiva receditur.

XII. Hæc optimè intelligens nominatissimus ille Bracarensium Archiepiscopus Bartholomæus De Martyribus non dubitavit coram Patribus Tridentinis acriter reprehendere *mandata providendi* in FORMA PAUPERUM dicens: « In proventibus Ecclesiasticis distribuendis spe»ctandam esse doctrinam & virtutem, non *paupertatem*; »cùm oporteat consulere muneribus; non hominibus: »egentibus subveniendum esse per *eleëmosynas*, non per *Sa»cerdotia*.

Hæc Pallavicinus in historia Concilii Trident. *libr. 23. cap. 7. n. 7.* & suprà *tit. 23. cap. 2 n. 3.* latiùs retulimus.

XIII. Itaque erroneam de Beneficiis Ecclesiasticis ideam habent, qui in horum distributione *ad causam* pertinere autumant, quòd quis pauperes habeat parentes, quibus posset ex proventibus Beneficii succurrere. Cùm enim, ut dictum est, Beneficia Ecclesiastica non sint ordinata ad succur-

succurrendum paupertati & indigentiæ corporali, sed ut habeantur idonei Ministri Ecclesiæ, evidens est, parentum indigentiam ad *hanc causam* non spectare. Imò econtra ob parentum egestatem non raro fit, ut ea de causa minus idoneus Beneficio Ecclesiastico, præsertim curato, censeri debeat; notum quippe est, quàm frequenter parentum indigentia impedimento sit ut non eâ, quâ oportet libertate, zelo & vigore, Ecclesiastici functiones suas obeant.

XIV. Ex dictis quoque non difficulter indelligi potest, consanguinitatem in Beneficiorum provisione *per se* non esse conditionem seu qualitatem quæ attendi possit; utpote quæ *ad causam* spectare non solet. Nam ut monet S. Thomas, "consanguinitas facit aliquem dignum ad hoc, ut »instituatur hæres patrimonii, non autem ad hoc, ut confe»ratur ei Prælatio Ecclesiastica.

Unde ex sententia ejusdem Doctoris si aliquis promoveat aliquem ad Prælationem, quia *consanguineus suus*, est acceptio personarum.

XV. Porrò, licet consanguinitas *per se*, non sit conditio pertinens *ad causam*, non tamen absolutè impedit, quò minùs ipsi conferatur, modò non ipsius consanguinitatis, sed meritorum ratio habeatur. Imò si consanguinei Prælati Ecclesiastici sint *æquè digni ut alii*, licitè potest absq; personarum acceptione consanguineos suos præferre, ait S. Thomas citata *qu. 63. art. 2. ad 1.*

Rationem adjungit: "Quia saltem in hoc præeminent »quòd de ipsis *magis* confidere potest, ut unanimiter secum »negotia Ecclesiæ tractent.

XVI. Duo itaque exigit S. Doctor, ut Prælatus consanguineo suo beneficium sine acceptione personarum conferre queat.

Primò, ut consanguinei sint *æquè digni ut alii*. Requiritur ergo, ut Prælatus sive Collator beneficii conditiones seu merita & qualitates extraneorum conferat cum qualitatibus consanguinei sui: riteque expendat, num hujus qualitates ad officium obeundum, propter quod beneficium datur, eum *æquè dignum* reddant, quàm extraneum.

XVII. Hic autem primùm attendendum Collatoribus quod proprium judicium de meritis ac qualitatibus consanguinei sui semper debeant habere suspectum. Cùm enim consistat æqualitas distributivæ justitiæ, ut ait S. Thomas, in hoc, quòd diversis personis diversa tribuantur secundùm proportionem ad dignitates personarum, necessarium est, Collatores conferre inter se qualitates consanguinei & qualitates extranei, ut illis inter se collatis, juxta justitiam distributivam beneficium conferant *secundum proportionem ad qualitates personarum*. Quis verò negare aut ambigere ausit, quin natum sit contingere, ut affectu naturali erga sibi propinquos præventi, & nonnihil excæcati, abripiantur, ut suorum industriam ac dotes magnificè, extraneorum verò tenuiter æstiment. Quapropter si teste Doctore Mellifluo, *Plerisque imò cunctis penè contingere sapientibus soleat, in rebus videlicet dubiis plus alieno se, quàm proprio »credere judicio*, indubiè sapientes quique justi beneficiorum Collatores aut Patroni in dijudicandis meritis consanguinei, plùs alieno, quàm proprio credent judicio, semper verentes, ne carnalis in carnem & sanguinem affectus proprium judicium pervertat.

Hinc quoque planum est, quòd si unquam ad exemplum Apostolorum, Patronis aut Electoribus clamandum sit: *Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende, quem elegeris*; hoc casu clamandum sit; dum caro & sanguis clamant, imo quodammodò cogunt, favendum esse consanguineis; ipsorumque causâ à tramite justitiæ distributivæ esse nonnihil deflectendum, aut saltem non scrupulose illam esse attendendam.

XVIII. Secundò attendi vult S. Thomas in prælatione *consanguinei*, quòd ideo præferantur extraneis, quòd de ipsis *magis confidere* possit Prælatus, quòd unanimiter secum negotia Ecclesiæ tractabunt. Hoc autem ad bonum Ecclesiæ spectare potest: atque hinc patet, S. Thomam non velle considerari *consanguinitatem* in provisione beneficii simpliciter secundùm se, sed cum relatione ad bonum Ecclesiæ; & quatenus eo casu pertinet *ad causam*: dum *consanguinita* facit, ut *utiliùs* Ecclesiæ servire queat.

XIX. Insuper in hac consanguineorum prælatione specialiter cavendum scandalum, quod & S. Thomas notavit, verbis jam relatis adjungens: "Esset tamen hoc *propter »scandalum* dimittendum, si ex hoc aliqui exemplum su»merent, etiam præter dignitatem, bona Ecclesiæ consan»guineis dandi.

Idipsum ante Doctorem Angelicum monet & latiùs exposuit Piissimus Parisiensium Cantor in *Verbo Abbreviato cap. 43.* Postquam enim ostendit, quòd ÆDIFICENT SION, *scilicet Ecclesiam*, IN SANGUINIBUS, *in peccatis*, qui beneficia non pro meritis, sed ex affectu carnali conferunt, quærit idem: "Sed quid si æquè honestus est, »& dignus, ut extraneus? Sed & hoc periculosum est, in»quit, nisi probitas ejus extinguat, & excludat omnem in»famiam, scandalum & malum exemplum, *quod de facili non »fit.*" Rationem illius verissimam & notandam allegat: »Non enim exemplum à bene gestis nostris sumitur, sed à »cortice, specie & superficie illorum, non à veritate. Si enim »dedi nepoti meo propter gratiam, alii meo utentur exem»plo, ut dent suis propter naturam magis, quàm propter »gratiam dicentes: Nonne meis, sicut & ille suis dabo.

XX. Postponendus igitur, quandoque erit extraneo consanguineus æquè dignus, imò nonnunquam dignior, propter *scandalum & malum exemplum aliorum*: qui merita atque qualitates ipsius pernoscentes, nec rei veritatem, sed corticem duntaxat videntes, facilè hoc exemplo permovebuntur, ut *carni & sanguini* dent, quod illi *gratiæ* dederunt.

XXI. Non tamen semper ob periculum *scandali* prætereundos esse consanguineos, sat insinuat Petrus Cantor & ratio evincit. Dum enim hic periculosum asserit, consanguineum æquè dignum ad beneficium promovere, subjungit hanc exceptionem: *Nisi probitas extinguat & excludat omnem infamiam, scandalum & malum exemplum.* Si quippe contingat: eam esse vitæ sanctitatem, eruditionem aliasque Ministro Ecclesiastico necessarias qualitates, ut omnibus vel parùm attendere volentibus, patere debeat eum beneficio vacanti admodum convenire, quis ambigat, quin hujusmodi consanguineo provideri possit, non obstante scandalo non pusillorum, sed potiùs Pharisæorum: qui cupiditati suæ velamentum quærentes, ad rei veritatem, nec aspicere quidem volunt; quare si hujusmodi scandalizari dicantur, responderi potest cum Christo: *Sinite illos; cæci sunt & duces cæcorum.*

XXII. Potest quoque nonnunquam contingere ex persona promoventis consanguineum, ut scandalum, si quod sit timendum, non erit datum, sed acceptum ab illo, qui *noluit intelligere, ut bene ageret*; qui quærens cupiditatis & malitiæ suæ aliquod operimentum, corticem actionis attendit, non rei veritatem, quam facilè videre posset, si vellet.

Quid enim, si ea sit personæ præsentantis in omnibus suis negotiis & actionibus ab omni carnali affectu integritas, ut omnibus attendere volentibus planum sit, quod non secundùm carnem & sanguinem, sed secundum Deum in omnibus procedat? certè tali casu non nisi malitiosè ac Pharisaicè judicare ac præsumere quis posset, personam illam in promotione sui consanguinei, præter morem suum agendi ordinarium, attendisse carnem & sanguinem; nisi manifestè ex circumstantiis pateret, ipsum à via justitiæ hoc casu deflexisse; ac per consequens ob eminentem virtutem & integritatem personæ promoventis fieri potest, ut scandalum, quod aliàs esset datum, futurum sit acceptum & Pharisaicum.

XXIII. His similibúsve casibus sepositis, admodum à consanguineorum promotione cavendum, potiúsque extraneus quàm consanguineus Beneficio præficiendus; tum ut hoc exemplo error ille sive abusus (qui hodie pro lege apud multos invaluit) in collatione beneficiorum consanguineos extraneis, licèt dignioribus præferendi, extirpetur; tum ne promovendo consanguineos, abusus ille magis foveatur & stabiliatur.

CAPUT II.

Beneficia conferenda sunt *Dignioribus.*

15 Syn-

15 *Synodus nullatenus insinuat , Patronum non teneri præsentare digniorem.*

I. Ex dictis capite præcedenti constat , toties justitiam distributivam in distributione beneficiorum violari , quoties in hac distributione una persona præfertur alteri ob conditionem seu qualitatem quæ *ad causam* non pertinet; sive quæ personam huic Beneficio magis dignam non facit.

II. Hinc evidenter consequitur; distributionem beneficiorum fieri debere *magis digno.* Ut enim rectè advertit S. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2 *ad* 3. "Si potest haberi aliquis »magis idoneus erga aliquam dignitatem, & alius præfera»tur, oportet quòd hoc sit propter aliquam causam: quæ »quidem si pertineat *ad negotium* , quantum ad hoc erit »ille qui eligitur magis idoneus ; si verò non pertineat *ad negotium*, erit manifestè acceptio personæ.

Unde tanquam indubitatum ibidem præmiserat : Quan»tum ad conscientiam eligentis necesse est eligere melio»rem, vel simpliciter, vel in comparatione ad bonum com»mune.

III. Observat Covarruvias in Relectione *Cap. Peccatum De R. I. in VI.* §. 7. *num.* 4. *Communi* OMNIUM *consensu* extat annotatum *in Cap.* CONSTITUTIS ℟ *De Appellat.* quod Prælatus *teneatur* Sacerdotio seu beneficio præficere *digniorem.*

Similiter Prosper Fagnanus ad *Cap.* CUM DILECTUS ℟ *De Consuetud. num.* 19 asserit: " Omnia Jura cla»mant, ut meliores & sanctiores eligantur, & ideo (ait) pec»cant contra justitiam *distributivam* , qui *omisso digniore* eli»gunt dignum, ut notant OMNES in *Cap.* CONSTITUTIS ℟ *De Appell.*

IV. Cum verò Patroni etiam laici, vigore Jurispatronatûs præcipuas in provisione beneficiorum ad ipsorum præsentationem spectantium, partes obtineant, indubiè & ipsi in hac distributione seu præsentatione justitiæ distributivæ legibus obstringuntur : ac per consequens in sua præsentatione qualitates eas duntaxat spectare jubentur, quæ *ad negotium* spectant.

Hinc Covarruvias loco citato *nu.* 5. relata opinione Cæsaris Lambertini existimantis, Patronum non obligari, nec teneri ad præsentandum *digniorem*, sed satis esse, si præsentet dignum, sine ulla hæsitatione pronuntiat : *Etenim hæc opinio apud me falsa est.* "Nam licèt præsentatio Patroni, quoties »dignus ab eo nominatur valeat, sitque ab Episcopo ad»mittenda : non ex hoc sequitur, Patronum non præsen»tantem digniorem , immunem esse à culpa peccati in »animæ judicio contrahenda: quidem tenetur Patronus, cui »Pontificiæ constitutiones jus hoc dedêre, inquirere dili»genter , qui sint ad sacerdotia *digniores* : & eos Episcopis »exhibere, ut ipsis Beneficia juris Patronatûs conferantur.

V. Quin etiam & Permutantes & Resignantes *in favorem* ad beneficiorum distributionem plurimum concurrant, præsertim secundùm modernam praxim , notissimum est, & ex dictis titulo De Resignatione beneficiorum intelligi potest ; ideòque & ipsi in hac distributione leges justitiæ distributivæ servare debent ; easque solas qualitates attendere, quæ *ad negotium* spectant , id est, quæ personam beneficio magis dignam faciunt.

Hinc Petrus Sotus *lib.* 3. *De Justitia quæst.* 6. *art.* 2. dicere non dubitat, quod Resignans similiter digniorem & utiliorem Ecclesiæ tenetur eligere, cui resignet beneficium, aliàs similem committit injustitiam Prælatus qui eligit indignum ad beneficium.

VI. Sed dicent fortè Permutantes & Resignantes: Superiorum est , permutationem vel resignationem admittere vel rejicere. Sit ita. Sed quid, si Prælatus faciliùs forsan quàm oporteret , imò quodammodo indifferenter, ut hodie in aliquibus in more esse videtur , permutationes admittat, num propterea permutantes & resignantes minus digni erunt extra noxam? Nónne ipsi sunt causa , quod minùs digni beneficium obtineant? Si enim in permutatione & resignatione utilitatem Ecclesiæ duntaxat, sive eas Personarum conditiones quæ faciunt *ad causam* , id est, ut meliùs Ecclesiæ provideatur, attendissent, indubiè dignior promotus fuisset ; adeoque per resignationem minùs dignò fit, ut Beneficium non distribuatur secundùm justitiam distributivam.

VII. Deinde hodie in aliquibus Ecclesiis permutationum praxis ita invaluit, ut si Ordinarii Collatores permutationem non probent, detur recursus ad Superiorem uti supra *tit.* 27. *cap.* 2. *num.* 21. notavimus : ideoque sæpe non dependet ab Ordinariis rejicere permutationem ; tametsi sciant eam cum digniore non esse factam sicuti Ordinarius non potest semper recusare institutionem Præsentato à Patrono, tametsi sciat præsentationem non esse factam de *digniore* secundùm leges justitiæ distributivæ.

VIII. Sed dicet quis, " sufficit secundum jura eligere di»gnum; non autem requiritur , quòd aliquis eligat melio»rem.

Hanc objectionem sibi format S. Thomas 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. in argumento; eique his verbis respondet : " Ad ter»tium dicendum, quod quantum ad hoc, quod electio im»pugnari non possit in foro judiciali, sufficit eligere bonum, »nec oportet eligere meliorem ; quia sic omnis electio pos»set habere calumniam. Sed quantum ad conscientiam »eligentis, necesse est eligere meliorem simpliciter, vel in »comparatione ad bonum commune.

IX. Hoc responsum communi sensu amplectuntur Theologi & Canonistæ, uti videri potest apud Covarruviam loco citato *num.* 3. ubi notat, quod " jura humana majorem ad »tranquillitatem Reipublicæ , ne tot lites super his præla»tionibus tractarentur , statuerunt, electionem, collatio»nem, & institutionem Sacerdotiorum validas esse, nec de»bere in discrimen revocationis adduci ob eam causam , »quod dignior fuerit prætermissus electo digno. Etenim si »locus esset contrariæ opinioni, & electiones istæ hac ratio»ne possent revocari, nulla in Ecclesiastica Republ. electio »fiet, quæ litibus & controversiis maximè perniciosis non »vexetur. Is verò, qui dignum elegerit, eive Sacerdotium, »aut munus publicum contulerit prætermisso digniori pla»nè peccatum committit , & perpensa qualitate mortale »quidem.

X. Imò tametsi Electores præstent juramentum , eum eligere , quem credent Ecclesiæ utiliorem , nihilominus electio digni omisso digniore erit valida in foro judiciali, uti ibidem notat Covarruvias post Glossam Sanctionis Pragmaticæ: " Hoc etenim juramentum (ait) pertinet ad »perjurii crimen, si Electores existimantes , quendam ex »candidatis dignitatem postulantibus, aut qui ad eam eligi »poterant, digniorem esse, eo prætermisso, alterum etiam »dignum elegerint : non tamen ob id electio nulla est, nec »debet revocari.

XI. Sicuti electio digni, omisso digniore ad evitandas lites, & infinitas discordias, in foro judiciali toleratur , & valida reputatur ; ita pariter præsentatio Patroni de digno, omisso digniore in foro externo irritari nequit : neque præsentato denegari potest *institutio* eo solo titulo, quòd *dignior* non sit, modo revera dignus sit.

XII. Si igitur à majore parte Patronorum præsentatus sit unus, qui sit *dignus*, à minore vero parte, qui est *dignior*, *instituendus erit* ab Episcopo *dignus* ; nec dignior institui potest : cum hic revera præsentatus non sit ; sed solus is , qui majorem Patronorum partem habuit , ut notant Canonistæ ad *Cap.* 3. ℟ *De Jure Patronatus*, & Covarruvias loco citato *n.* 2.

XIII. Neque Episcopo aut Ordinario imputari potest electio minus digni omisso digniore : quia electio hic non fit ab Episcopo aut Ordinario ; sed Patrono , qui elegit è multis Præsentatum. Quem sine respectu ad alios licet *per se* Ecclesiæ utiliores, instituere tenetur, modò revera *idoneus* sit. Reliqui enim licet digniores, quia præsentati non sunt, etiam ab Ordinario institui nequeunt : utpote qui solos præsentatos instituere potest.

XIV. Hoc sensu accipiendum Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 24. *c.* 18. *De Reform.* quo decernitur. " Quòd »si Jus Patronatûs laicorum fuerit, debeat is, qui à Patrono »præsentatus erit, ab eisdem deputatis (Examinatoribus »Synodalibus) examinari, & non, nisi *idoneus* repertus fue»rit, admitti.

XV. Nihil quippe hic aliud intendit Synodus , quàm præsentatum à Patrono instituendum esse, si modo prævio examine *idoneus* repertus sit : tametsi juxta leges justitiæ distributivæ Patrono incumbat *digniorem* præsentare : quemadmodum Episcopus ex iis, quorum *libera* electio sibi competit, tenetur eligere & Ecclesiæ præficere, *quem cæteris magis idoneum* judicaverit, uti eodem Decreto non semel monet Synodus.

Ut proinde sufficienter indicet, non aliàs permitti Episcopo institutionem idonei , prætermisso *magis idoneo* nisi quando *magis* idoneum eligere non potest ; eò quòd per Jus Patronatûs & præsentationem in vim illius factam juris manus habeat ligatas.

CAPUT III.

Unde desumenda major capacitas, & quomodo de ea inquirendum?

1 *In determinanda idoneitate debet attendi bonum commune Ecclesiæ.*
2 *Potest minus dignus* simpliciter *esse dignior attenta utilitate commum.*
3 *In collatione Beneficiorum debet attendi, quis sit melior in ordine ad utilitatem Ecclesiæ.*
4 *Debet attendi qualitas Beneficii, ut de idoneitate statuatur.*
5 *Etiam locus, tempus, aliaque circumstantiæ expendendæ.*

5 *Subinde attendenda utilitas totius Diœcesis.*
6 *Potest eligens aliquando præterire dignissimum, ut minùs dignus excludatur.*
7
8 *Aliquando etiam irrito conatu eligendus dignissimus.*
9 *In provisione Beneficiorum non hominibus, sed Ecclesiis providendum.*
10 *Ante provisionem Beneficiorum inquirendum de qualitatibus eorum qui præfici possent.*
11 *Non sufficit semper inter concurrentes eligere digniorem.*
12 *Solicitantes Beneficia de incapacitate suspecti.*
13 *Collatores & Patroni debent in provisione Beneficiorum seponere omnem humanum erga consanguineos affectum.*
14 *Debent se munire contra mundanorum hominum solicitationes, & colloquia.*
15 *Collatoribus Beneficiorum necessarius spiritus fortitudinis.*
16 *Expendendum quomodo ad electionem processerint Apostoli.*

I. CUm distributio Beneficiorum debeat fieri ad utilitatem & bonum ipsius Ecclesiæ, etiam major vel minor idoneitas seu capacitas desumenda erit penes utilitatem & bonum commune Ecclesiæ: ut nimirum is dignior reputetur, qui plus ad bonum illius Ecclesiæ, cui per Beneficium præficitur conferre poterit, si hoc Beneficium ei conferatur.

Quod notans S. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *in C.* monet, „quod dignitas alicujus personæ potest attendi dupliciter. „Uno modo simpliciter & secundum se: & sic majoris di„gnitatis est ille, qui magis abundat in spiritualibus gratiæ „donis. Alio modo per comparationem ad bonum commu„ne.

„Contingit enim quandoque (pergit S. Thomas) quòd „ille qui est minus sanctus, & minus sciens potest magis „conferre ad bonum commune, propter potentiam vel in„dustriam sæcularem; vel aliquid hujusmodi.

Ex his dein concludit: „Et quia dispensationes spiri„tualium principalius ordinantur ad *utilitatem communem* „secundùm illud 1. ad Corinth. 12. *Unicuique datur mani„festatio Spiritus ad utilitatem*, ideo quandoque absque accep„tione personarum in dispensatione spiritualium illi, qui „sunt simpliciter minus boni, præferuntur melioribus.

Et *Quodl.* 6. *q.* 5. *art.* 3 eadem reflexione facta infert: „Non ergo Episcopus tenetur semper dare *meliori simpli„citer*, sed tenetur dare meliori *quoad hoc*: „ id est meliori quoad bonum commune & utilitatem Ecclesiæ.

III. Igitur Episcopus, Patronus, Collator & quivis alius, cui provisio Beneficii quovis modo competit, debet attendere, quis *dignior* sit, non quidem *secundum se*; sed respectu beneficii conferendi; si quis officio, propter quod beneficium datur, aptior sit, quique *utiliùs Ecclesiæ* servire poterit.

IV. Hinc ulteriùs concluditur etiam attendendam esse qualitatem & conditionem beneficii; ut iis attentis, expendatur quis huic beneficio utiliùs deserviturus speretur.

Quis enim ambigat, quin aliquis possit multò esse dignior & melior altero, respectu unius beneficii, qui tamen esset minùs dignus, si respectus habeatur ad beneficium alteriùs conditionis & naturæ

V. Nec tantùm ipsum Beneficium *secundum se* considerari debet, ut de idoneitate personæ statuatur; sed & locus, tempus, aliæque circumstantiæ expendendæ sunt.

Potest enim quandoque contingere, ut attentâ solâ beneficii & officii conditione, simpliciter sit *dignior*; qui tamen loco, tempore aliisque circumstantiis attentis, minùs utilis futurus prævidetur, quàm alius *secundum se* minus capax, minùsve dignus; & per consequens juxta regulam suprà positam, licet is, attentâ solâ beneficii qualitate sit minùs dignus, erit tamen reputandus dignior, & alteri præferendus: quia omnibus attentis prævidetur plus Ecclesiæ profuturus.

VI. Ulteriùs quia dispensatio sive distributio beneficiorum facienda est ad utilitatem Ecclesiæ, fieri potest, ut etiam omnibus attentis aliquis sit dignior, & utiliùs beneficio vacanti deserviturus sit, & tamen Episcopus sine ulla personarum acceptione hunc digniorem postponeret alteri, qui reverà, omnibus attentis, minùs dignus est, & minore cum fructu beneficio deserviturus.

Cùm enim Episcopus non tantùm hujus beneficii, aut Ecclesiæ, cui per beneficium hic dignior esset præficiendus, sed totius suæ Diœcesis rationem & curam habere, ejúsque utilitatem attendere teneatur; fieri potest, ut hic tanquam dignior esset quidem promovendus ad hoc beneficium inspectâ *sola* utilitate *hujus* Ecclesiæ *particularis*: nequaquam tamen attentâ utilitate & bono communi *totius* Diœcesis: quod sæpe exigit, ut alteri officio præficiatur aut reservetur, cui deserviendo non tantùm uni particulari Ecclesiæ, sed toti Diœcesi plurimùm prodesse poterit: neque alius tam idoneus huic officio, verb. grat. Archidiaconi haberi queat.

VII. Ex eodem Principio, nimirum in provisione beneficiorum attendendam esse utilitatem communem ipsius Ecclesiæ, consectarium est, quod eligens non tantùm considerare debeat, quis inter eligibiles sit absolutè dignior; sed quis sit dignior ex iis, quos ipse per suum suffragium *cum effectu* Ecclesiæ præficere poterit.

Quid enim, si tres sint eligibiles, et prævideatur, quòd *dignior* inter illos certò non sit eligendus pluralitate suffragiorum; imò prævideatur, si hunc eligam, pluralitate suffragiorum eligendus *minùs* dignus inter *omnes*. Econtra verò si eligam secundum multò quidem capaciorem tertio, sed inferiorem primò; quod certò excludetur tertius & secundus eligetur. Quis ambigat, quin simili casu, attentâ Ecclesiæ utilitate, & bono communi, non tantùm possim sed & debeam eligere secundum, præterito primo, licet omnium *dignissimo*. Neque enim hoc casu dignior negligitur sive postponitur *ob causam* quæ ad negotium *non pertinet*, in quo consistit acceptio personarum; sed ob causam ad *negotium pertinentem*, nimirum, ut minus dignus excludatur, & *dignior*, qui haberi potest, Ecclesiæ præficiatur.

VIII. Unde si quis suâ electione minùs dignum cum effectu excludere non posset, omnium dignissimum eligere deberet; etsi sciret hunc cum effectu non esse promovendum. Quin & priori casu, nonnunquam ad evitandum scandalum, palàm edicere tenetur, se primum omnium capacissimum, non nisi cogente necessitate, scilicet excludendi minùs dignum, præterire.

IX. Si ergo juxta certissimas justitiæ distributivæ leges beneficia conferenda sint dignioribus *attenta* Ecclesiæ *utilitate & bono communi*, meritò Patroni & Collatores beneficiorum altissimè cordibus suis insculpent aureum illud Adriani VI. dictum: *Volo homines dare beneficiis, & non beneficia hominibus*: ut nimirum semper per beneficiorum dationem intendant beneficiis sive Ecclesiis providere de dignioribus ministris, & non hominibus per beneficia.

X. Insuper si Patroni & Collatores beneficiorum teneantur tanquam fideles dispensatores beneficia ad majorem utilitatem Ecclesiæ distribuere, indubiè etiam inquirere debent, quinam inter Ecclesiasticos virtute & scientiâ emineant, qui exemplo suo populum ædificent; quorum probitati & capacitati fama publica testimonium perhibent: quod & Covarruvias *in relectione Capituli* PECCATUM § 7. *num.* 5. reflectit, ubi docet, tum demum Patronum satisfacere, eligendo dignum, cùm *dignior non reperitur* PRÆMISSA *mediocri ac diligenti* INQUISITIONE *nominandi*: nimirum majore vel minore inquisitione pro conditione beneficii de cujus provisione agitur. „Sicuti enim iis, qui ad id dignitatis (Episcopatus) electi ab aliis fuerint, non satis „est defensionem hanc afferre, voluntariis ipse ad hujus„modi munus administrandum non accessi... neque eos qui „elegerint sublevare quiddam poterit, si dixerint, ignorâsse eum quem elegere. „ Ita Chrysostomus *De Sacerdotio „cap.* 2.

XI. Quare Patroni & Collatores liberam habentes præsentationem vel Collationem, nullatenus satisfaciunt officio fidelis dispensationis, si eorum duntaxat rationem habere velint, qui apud ipsos pro obtinendo beneficio instant, & rogant, aut ut hodierna phrasi loquamur, *solicitant*; credúntque se satisfacere, si inter sollicitantes, digniorem eligant: cum facile digniorem reperirent, si utilitatem Ecclesiæ & bonum commune serio intendentes, eam curam inquirendi adhiberent, quam etiam adhibitam vellent à suis œconomis aut famulis, ut meliores & peritiores operarii, pro aliquo notabili ædificio exstruendo, aut alio negotio temporali tractando, haberentur. Indicium non obscurum, quod hujusmodi Patronis & Collatoribus major sit cura de temporalibus, quàm de spiritualibus, à quibus tamen non rarò plurium animarum æterna salus dependet. *Optimi videlicet rerum æstimatores, qui magnam de* MINIMIS, *parvam aut nullam de* MAXIMIS *curam gerunt*: ut de similibus per ironiam olim dixit S. Bernardus *lib.* 4. *de Considerat. cap.* 6.

XII. Latiùs de his actum in Tractatu Simoniæ circa beneficia *parte* 1. *c.* 9. §. 5. ubi unà ostensum est, quòd hi qui pro beneficio, præsertim curato, rogant & sollicitant, vel hoc titulo meritò à Patronis Collatoribus habeantur suspecti, tanquam beneficio obeundo minùs idonei, juxta illud S. Bernardi *lib* 4. *De Considerat. ad Eugenium cap.* 4. *pro quo rogaris, sit suspectus ipse, qui ipse rogat pro se jam judicatus est, nec interest per se an per alium quis roget.* Et illud S. Thomæ 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 5. *ad* 3. *Si aliquis pro se rogat, ut obtineat curam animarum, ex ipsa præsumptione redditur indignus.*

XIII. Hactenus dicta de obligatione eligendi digniorem, & attendenda sola utilitate Ecclesiæ, sufficienter quoque ostendunt, omninò necessarium esse, ut Patroni & Collatores omnem humanum erga consanguineos & familiares affectum deponant, dum de beneficiorum collationibus

tione deliberant. Si enim eo affectu ipsos laborare contingat, facilè fiet, ut hoc affectu præventi & excæcati, consanguineos licet minùs dignos præferant dignioribus extraneis.

XIV. Imò necesse erit, ut Patroni & Collatores se contra hominum mundanorum (qui in beneficiis & dignitatibus Ecclesiasticis non nisi lucra & honores sæculi respiciunt) preces, sollicitationes, humanasque eorum ratiocinationes, quin & terrores, specialiter muniant ac præparent: ne alias hisce frangantur, & à tramite justitiæ cum summo suo discrimine avertantur.

XV. Verùm ad hæc omnia quis sat idoneus, nisi ei fuerit datum desuper? Quamobrem nihil magis necessarium his, quibus incumbit Ecclesiæ ministros constituere & eligere, quam ad Patrem luminum, & Spiritum fortitudinis, instanter recurrere: ut ille &, illuminando intellectum ostendat, quis utilior Ecclesiæ minister eligendus; & voluntati robur tribuat, quo adversus humanas tentationes firma permaneat.

XVI. Legimus in Actibus Apostolorum, quòd præsentatis duobus, *Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, & Mathia*, ut unus eorum ad Apostolatum eligeretur, ad hanc electionem properare Apostoli non præsumpserint; sed ad Deum confugerint, ut ipse ostenderet, quem ex duobus ad hoc ministerium elegisset: & orantes dixerunt, ait S. Textus: *Tu Domine, qui corda nôsti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum.* "Si igitur Apostoli "ipsi (inquit magnus ille Archiepiscopus Bartholomæus "de Martyribus ad Patres Concilii Trident.) electioni illi "faciendæ sese impares judicaverint: & si Clerus universus "pro more veteri cum populo congregatus, id demum se "ritè peractorum crediderit, si jejuniis, publicisque orationibus cœleste lumen opémque divinam sibi accersissent; "non horrebunt Reges (idem dic de cæteris Collatoribus) "eum per seipsos delectum habere.

CAPUT IV.

Quàm grave delictum sit accipere personam in collatione Beneficiorum, & unde hæc gravitas desumenda?

1. *Acceptio personarum in spiritualibus juxta Augustinum non est leve peccatum.*
2. *In beneficiis curatis dicitur esse peccatum* mortale.
3. *Idipsum à nonnullis asseritur in omnibus beneficiis.*
4. *Determinatio, an sit peccatum mortale vel veniale, est difficilis & periculosa.*
5. *Gravitas hujus peccati ponderanda ex bonis, quæ impediuntur, & malis, quæ causantur.*
6. *Hinc elucet; quàm grave sit accipere personam in promotione ad Episcopatum.*
7. *Idem ostenditur in electione ad Beneficium Parochiale.*
8. *Eadem & in Beneficiis inferioribus ponderanda.*
9. *Qui rectè æstimat pretium animarum non facilè in collatione Beneficii, præsertim curati admittet acceptionem personarum.*
10. *Synodus Tridentina arguit peccati mortalis, qui minùs dignos ad Episcopatum promovent.*
11. *Promoventes minùs dignos quomodo Ecclesiæ teneantur ad restitutionem?*
12. *Juspatronatus pro onere reputandum.*
13. *Plures illud horruerunt & respuerunt.*
14. *Noluit S. Gregorius se electioni Episcoporum immiscere.*
15. *Hincmarus Remensis imputavit Presbyteris, quòd laici meliores non præsentarent.*
16. *Quomodo idem hodie multis Ecclesiasticis imputari possit.*
17. *Prælati Ecclesiarum, quomodo suo Exemplo Patronos incitare ad præsentandum meliores debeant.*

I. ACceptionem personarum in distributione beneficiorum seu honorum Ecclesiasticorum non leve esse peccatum, jam pridem crediait S. Augustinus *Epist.* 172. *num.* 18. "Nec sanè, quantum arbitror (ait) putandum "est leve esse peccatum in personarum acceptione habere "fidem Domini nostri Jesu Christi, si illam distantiam se"dendi ac standi ad honores Ecclesiasticos referamus. Quis "enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ, con"tempto paupere instructiore atque sanctiore.

II. Hìc Augustinum loqui de dignitatibus & ministeriis Ecclesiasticis; atque acceptionem personarum in horum distributione non esse leve peccatum, post S. Thomam 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. in argumento *Sed contra* tradunt uno consensu Theologi; asseritque post Sotum Gabriel Vasquez tractatu. *De Benef. cap.* 2. §. 3. *dub.* 8. quod in Episcopatibus & beneficiis curam animarum habentibus annexam, semper sit eligendus dignior sub culpa *mortali*: additque. " In hoc *nullus dubitat,* "quoniam est injustitia in re gravi: ideóque necessario "erit *mortale.*

III. Quin & ipse Vasquez credit, quòd in *omnibus* beneficiis sit *mortale digniorem* prætermittere: quia & hìc est *gravis* materia, " Omnia enim ista beneficia (inquit) ut "bona communia distribuenda pro meritis sunt in Chri"stiana Republica, præcipuè præstimónia illa, quæ institu"ta sunt ad alendos ministros Ecclesiæ, qui eligendi sunt, at "digniores esse, aut fore sperantur Ecclesiæ.

Citat in eandem sententiam Covarruviam in *relectione Capituli* PECCATUM §. 7. *num.* 5. ubi docet, quod " si "Fundator beneficii ad Beneficium vocaverit ex certa fa"milia, & plures sint capaces ex illa familia, tunc Patronus "sub *mortalis* culpæ reatu, inspectâ materia subjectâ, tene"bitur digniorem Episcopo exhibere.

IV. Verùm quia teste Augustino *lib.* 21. *De Civit Dei cap.* 27. quæ sint peccata mortifera, quæ venialia, difficillimum est invenire, periculosissimum definire: &, ut ait in Enchiridio *cap.* 77. quæ sint mortifera, quæ venialia peccata, quæ levia, quæ gravia; non humano, sed divino sunt pensanda judicio, ideo nolo hìc determinare, quandonam præcise in acceptione personarum sit peccatum *mortale*, quando *veniale*; id mihi sufficit, nunquam sine culpa, eaque *non levi*, in hac materia esse acceptionem personarum.

V. Porrò gravitas acceptionis personarum sive violationis justitiæ distributivæ in hac materia ex duobus potissimum ponderanda videtur: nimirum ex multis gravibúsque Ecclesiæ bonis, quæ per promotionem minus digni contempto digniore impediuntur; deinde ex malis, quæ per digniorem, non vero per minus dignum impediri possent.

Ad bona quod attinet, omnia illa censentur impediri per acceptionem personarum, quæ in functione talis Ministerii Ecclesiastici dignior præ minus digno procurasset.

Mala verò Ecclesiæ, quæ peccatum acceptionis personarum augent, sunt ea omnia, quæ dignior postpositus, præ minus digno impedire potuisset.

Hinc facile est intelligere, quàm enorme ac perniciosum possit esse hoc acceptionis personarum crimen.

VI. Quid enim, si ad Episcopatum minus dignus præ digniore eligatur? Quàm multa sæpe animarum lucra, quotque Diœcesis, imo interdum totius Ecclesiæ bona spiritualia impedientur, quæ dignior præ minus digno in sua Diœcesi procurasset: imo in reliquas nonnunquam Diœceses & Provincias diffudisset: Quàm multa rursus mala impedire, quot abusus extirpare doctrina & pietate eminentior potuisset, quæ alius dotibus illis destitutus, impedire aut extirpare vel non potuit vel non voluit.

VII. Similiter quantum ad reformationem Cleri & populi, ad extirpationem vitiorum, & virtutum omnium augmentum, ipsarúmque animarum salutem promovendam nonnunquam valeat Archipresbyter, Archidiacon is, Decanus, Plebanus, Pastor aliusque animarum director eruditione morúmque integritate excellens, præ alio qui eruditione morúmque integritate est inferior, nullus est qui non intelligat, & quotidiana experientia est planissimum. Quis enim non quotidie experitur, quantum, vel unus interdum, in dignitate, aut notabili aliqua Ecclesiastica functione constitutus, per eminentem suam scientiam, fundatissimámque pietatem, fructum in messe Dominica faciat, præ multis aliis scientia & eruditione inferioribus?

VIII. Quinimò non rarò fit, ut etiam inferiori Ministerio aut functioni Ecclesiasticæ applicatus, in pietate atque scientia exercitatior tum exemplo, tum oratione tum etiam instructione, plurima bona fideli populo, præ minus exercitato sit procuraturus, aut mala impediturus: ut consequenter nec leve futurum sit peccatum in similli provisione accipere personam, id est, ex privato affectu minus dignum digniori præponere.

IX. Divinitus dictum est olim à Sancto quodam Pontifice: *Æstimet quis pretium Dominici gregis, ut sciat quod meritum constituendi deceat esse Pastoris.* Dico quoque, *æstimet quis pretium Dominici gregis*, id est, salutem animarum, ut sciat quam grave sit peccatum accipere personas in collatione beneficiorum: ex quo contingit impediri quò minus Dominico gregi ea omnia bona, quæ dignior impendere potuisset, frequenter non impendantur; aut mala per digniorem avertenda, sæpius non avertantur.

X. Ex quibus concluditur, admodum esse verendum, ne quod

ne quod Synodus Tridentina de concurrentibus ad promotionem Episcoporum affirmat, id coram summo animarum Pastore gregis sui pretium in veritate æstimante, in collatoribus quorumcunque beneficiorum, præsertim tamen curatorum, locum habeat: nimirum, *eos alienis peccatis communicantes* MORTALITER *peccare, nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.*

XI. Facile quoque ex hactenus dictis est intelligere, quod promoventes minus dignum neglecto digniore, non tantum rei constituantur gravis delicti; sed etiam ipsi Ecclesiæ, cujus in distributione beneficiorum constituti sunt ministri, ob infidelem dispensationem teneantur ad restitutionem bonorum, præcipuè spiritualium, quæ per promotionem dignissimi (quam Ecclesiæ ut fideles Ministri debebant) procurata fuissent: adeóque Patronis ac Collatoribus qui hac in parte infideles fuerunt, incumbat, quantum in ipsis est, bona spiritualia illi Ecclesiæ, cui, minus dignum Ministrum dando, illa quasi abstulerunt, omni meliori modo procurare; atque ita justitiæ violatæ satisfacere.

XII. Ex his facilè intelligent, qui oculos spirituales habent, ut videant jus patronatûs, aut jus collationis aut jus electionis ad Dignitates Ecclesiasticas, non tam esse reputandum tanquam aliquid multùm appetibile; sed potiùs ut onus humeris suis impositum.

XIII. Neque mirabitur, qui obligationem & pericula Patronorum & Collatorum expenderit, si plures hoc onus exhorruerint, & à se abjicere studuerint.

Quomodo Valentianus Imperator; item Ludovicus VI. & Ludovicus IX. Reges Galliarum hanc Provinciam recusaverint, & horruerint ob pericula illi annexa, notavimus suprà *parte 1. tit. 13. cap. 5.*

Intelligebat indubiè hoc onus Catharina Regina Portugalliæ, de qua in vita Bartholomæi de Martyribus *lib. 2. cap. 12.* refertur dictum: « Quod optaret, ut durante suo »regimine Prælati Portugalliæ essent immortales: quo fie»ret, ut nullum ad Episcopatum promovere teneretur: di»cens, sibi plus quam satis esse, si pro se ipsa & toto suo re»gno deberet respondere, licet se responsalem non consti»tueret pro salute animarum.

XIV. Sed quid mirum, si Reges aut Principes, aliive fideles laici onus illud reformidarint; cùm & ipse Gregorius M. Summus Pontifex, adeò lumine charitatis, & cœlestis sapientiæ illustratus, interrogatus à Clero mediolanensi de persona in Episcopum eligenda responderit, se quidem contra personam illam nihil respondendum habere: « ve»runtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio est, »inquit, *ad suscipienda Pastoralis curæ meæ onera, pro nullius un»quam misceri persona, orationibus prosequor electionem vestram,* »ut omnipotens Deus, qui futurorum actuum nostrorum »semper præscius, talem vobis Pastorem præbeat, in cujus »lingua & moribus exhortationis divinæ pascua valeatis »invenire: in cujus mente & humilitas cum certitudine »fulgeat, & severitas cum pietate; qui vobis viam vitæ non »solum legendo vel loquendo, sed etiam vivendo possit »ostendere; quatenus exemplo illius discat vestra dilectio »ad æternæ patriæ desiderium suspirare.

Utinam hanc Sanctissimi Pontificis humilem deliberationem ritè expenderent plures Ecclesiastici & laici, qui quantumvis longissimè à capacitate S. Gregorii in discernendis conditionibus personarum, quæ ad functiones Ecclesiasticas obeundas exiguntur, distent, avidè tamen promotioni personarum ad Ecclesiasticas dignitates se immiscent.

XV. Olim Presbyteris suis improbrabat Hincmarus Archiepiscopus Remensis, quod ipsi, solicitando Patronos, quin & xenia eis offerendo, in causa essent, quòd meliores & digniores Clerici non præsentarentur: « Quia quique »Fideles (*ait*) si vestra culpa non esset, plus quærerent bo»nos Clericos, quàm vestros denarios: & hoc non sufferris: »sed vos & vestros nutritos in maledictionem mittitis, cum »dato Patronis præmio, vobis & illis peccatum emitis.» Habetur *tom. 8.* Concil. general. *col. 591.*

XVI. Si hodiernas Clericorum pro beneficiis solicitationes & cursitationes attendamus, & quomodo etiam ipsi Ecclesiastici, non pro dignioribus, sed suis consanguineis & familiaribus apud Patronos instent, non sine fundamento judicare poterimus, quòd frequenter ipsis Ecclesiasticis sit imputandum, quòd Patroni digniores non præsentent; nec veras de Beneficiis Ecclesiasticis ideas concipiant: dum ea ab ipsis Ecclesiasticis ita ambiri vident.

XVII. Si ipsi quoque Episcopi aliique Ecclesiarum Prælati in collatione beneficiorum ostenderent suo exemplo, nihil carni aut sanguini vel favori vel amicitiæ tribuendum, sed sola merita esse attendenda, indubiè multùm moverent Patronos, ut & ipsi in sua præsentatione attenderent sola merita, & digniores præsentarent: ubi è contrario dum vident Prælatos ipsos beneficia pro affectu privato potius, quàm pro meritis distribuere, quid mirum, si ipsi eorum exempla imitentur, & de beneficiis non secundum merita, sed pro affectu disponant?

TITULUS XXXII.

De Peculio Clericorum.

CAPUT I.

Quid Peculium Clericorum; & quid nomine Peculii veniat; & quod jus Clericis competat?

1 *Sub titulo Decretalium De* Peculio Clericorum *nulla fit mentio* Peculii.
2 *Quandonam Proventibus Ecclesiasticis nomen* Peculii *inditum; & quare?*
3 *Peculium Clericorum admodum simile Peculio servorum, & profectitio filiorum - familias.*
4 *Clericus per Beneficium subjicitur & adstringitur Ecclesiæ exemplo servi ad Dominum; & filii ad patrem.*
5 *Qua de causa servo* Peculium *concessum; & in quo Peculium consistat.*
6 *Quid Peculium profectitium filii familias?*
7 *Peculium non est nisi* permissu *Domini vel patris.*
8 *Peculium dicitur* patrimonium *servi; & quare?*
9 *Dominium* Peculii *semper manet apud Dominum; uti &* profectitii *apud patrem: & quidquid ex illo acquiritur, Domino vel patri acquiritur.*
10 *Hæc ostendunt titulum Decretalium non malè inscribi* de Peculio Clericorum.
11 *Refertur textus primæ Decretalis hujus tituli.*
12 *Unde desumpta?*
13 *Auctor hujus Decretalis reflexit ad Canonem 49. Conc. Carthag. III. cujus verba referuntur.*
14 *Ex eodem Canone desumpta apparet 3. Decretalis hujus tituli.*
15 *Decretales volunt inquiri, num Clericus ante Ordinationem nihil habuerit, & quæ ratio inquisitionis?*
16 *Juxta Canones, quidquid acquiritur ex proventibus Ecclesiasticis, cedit Ecclesiæ.*
17 *Hinc Peculium Clericorum simile Peculio servi, & profectitio filii - familias.*
18 *Dominium Peculii Clericorum manet apud Ecclesiam, sicut Peculii servi apud Dominum.*
19 *Id supponunt Canones, qui dicunt, res comparatas ex proventibus Ecclesiasticis competere Ecclesiæ.*
20 *Clericos non esse dominos proventuum Ecclesiasticorum in Canonibus clarè expressum.*
21 *Rectè dicuntur esse* Peculium Clericorum, *licèt non habeant dominium.*
22 *Tempore Augustini, Episcopi credebantur* Domini *bonorum Ecclesiasticorum, quamvis tantum essent administratores.*
23 *Qua ratione dici possint Clerici hodie esse* Domini *proventuum Ecclesiasticorum, & illos suos facere?*
24 *Ad Peculium Clericorum referendum quidquid contemplatione Ecclesiæ ipsis obvenit.*
25 *Non tantum quæ ex fructibus Beneficiorum.*
26 *Etiam honoraria pro celebrandis Missis, habendis concionibus &c.*
27 *Ostenditur etiam hæc* intuitu *Ecclesiæ percipi.*
28 *Nequeunt hæc ab aliis Ecclesiasticis proventibus separari.*
29 *Quod Clericus* parcius *vivendo sibi substraxit, eandem cum reliquis proventibus Ecclesiasticis naturam retinet.*
30 *Bona patrimonialia & quasi patrimonialia ad Peculium propriè non spectant.*

31 Quo

31 *Qua ratione castrense vel quasi castrense Peculium dici queant.*
32 *Bona patrimonialia Clerici deficiente omni legitimo hærede deferuntur Ecclesiæ excluso Fisco; & quare?*
33 *Clerici in dispositione bonorum patrimonialium debent attendere quòd sint Clerici.*

I. Titulus 25 libri 3. Decretalium inscribitur: *De Peculio Clericorum*, quamvis in Decretalibus sive Canonibus, qui sub illo titulo referuntur, nomen peculii non occurrat; sed id unum fere cavetur, ut si quæ post ordinationem ex rebus Ecclesiæ vel occasione Ecclesiæ Clericis obvenerunt, vel Clerici acquisiverunt, ad Ecclesiam, tanquam res ad Ecclesias pertinentes, revertantur.

II. Admodum verisimile est, rebus Ecclesiæ quæ Clericis ad usum conceduntur, nomen *peculii* inditum fuisse, postquam facta beneficiorum erectione, ipsa bona Ecclesiæ quasi in quasdam portiones, singulis titulis annexas, dividi, & à communi massa bonorum Ecclesiæ separari cœperunt: atque tum demum hoc nomen iis inditum fuisse exemplo *peculii*, quo Romani significabant omne id, quod *servus Domini permissu separatum à rationibus dominicis habet. L. 5. ff. De Peculio.*

III. Si enim ea, quæ de peculio servorum & filiorumfamilias jam pridem edixerunt Romani, conferantur cum iis quæ in Canonibus sub hoc titulo relatis dicuntur de rebus Clericorum ab Ecclesia profectis, apparebit, non immeritò *peculii* nomen his inditum fuisse.

IV. Imprimis, quemadmodum jure Romanorum servus est in potestate Domini, & filius familias in potestate Patris; ita Clericus Ecclesiæ adscriptus in potestatem & servitutem quodammodo Ecclesiæ transit, eique ut Domino & Patri servire & obedire speciali titulo & vinculo adstringitur.

V. Ut verò servus Domino servire posset; imò ad serviendum alacrius & utilius incitaretur, ei nonnunquam Dominus pusillam pecuniam, qua libere uteretur, concedebat; quod à pecunia *peculium* dicebatur. *Peculium dictum est, quasi pusilla pecunia, sive patrimonium pusillum*, ait JurisConsultus in *L. 5. § 3. ff. De Peculio.*

Addit autem ibidem ex Tuberone, *quod servus DOMINI permissu separatum à rationibus Dominicis habet.*

VI. Simile est peculium filiifamilias, nimirum pusillum patrimonium quod filiusfamil. permissu patris separatum à rationibus patrisfamilias habet: scilicet ex rebus ipsius patris, aut quod saltem patris contemplatione & occasione obvenit: dicitúrque hodie peculium *profectitium*; & propriè peculii rationem habet.

VII. Dicitur Domini *permissu*: nam ut Pomponius ait in *L. 4. ff. De Peculio*: «Peculium est, non id, cujus servus seorsum à Domino rationem habuerit, sed quod Dominus ipse separaverit, suam à servi rationem discernens: « vel ut alia & melior lectio habet: *Suam à servi ratione discernens.* Idem est de peculio profectitio filiifamilias.

VIII. Peculium autem frequenter in Legibus Romanorum vocatur pusillum *patrimonium* servi, non quod ejus verum dominium aut proprietas esset penes servum; qui jure Romano dominii & proprietatis erat incapax; sed quia peculii usus & libera administratio, permissu Domini est apud servum *L. 48. ff. eod.* atque ob hanc liberam peculii administrationem & usum, dicitur peculium etiam *proprium patrimonium* servi *L. 39. ff. eod.* imo quasi LIBERI *hominis patrimonium L. 47. §. 6. ff. eod.*

IX. Nihilominus peculium servi, ita manet apud Dominum, ut non tantum pro voluntate Domini id servo adimi & minui possit *L. 4. ff. eod.* sed etiam, quidquid ex peculio aut re peculiari acquirit, id totum Domino cedat; ipsúmque peculium, & quidquid in peculio reperitur, ad Dominum ipso jure, servo moriente, revertatur, seu potius Domini maneat. §. 3 *Instit. Per quas personas cuique acquiritur*, & ibi uno consensu notant Interpretes: observátque primitus apud Romanos idem jus fuisse respectu filiifamilias: ut is omnia similiter Patri, sicut servus Domino acquireret, nulla facta peculii distinctione. Et licet postea variis Imperatorum sanctionibus filiisfamilias plenius jus quoad peculium castrense, quasi castrense & adventitium concessum sit, nihil tamen quoad *profectitium* mutatum esse monent; sed illud dominio tenus apud Patrem manere, & quidquid filius ex illo acquirit, Patri cedere, & pleno jure ad Patrem reverti *L. 6. Cod. De Bonis quæ liberis &c.*

X. Hæc si conferantur cum his quæ de rebus Ecclesiæ Clericis in usum concessis dicuntur in Canonibus sub hoc titulo Decretalium relatis, apparebit, non immeritò titulum hunc inscribi *De Peculio Clericorum*: hócque peculium apprimè convenire cum peculio *servorum* & *profectitio* filiorumfamilias.

XI. In *Cap. 1.* ✠ *De Peculio Clericorum* legitur: «Investigandum est, si nihil patrimonii habens Presbyter, »quando promotus est ad Ecclesiasticorum ordinem, postea »(vel ut alia lectio habet, *Si postea*) emerit prædia, cujus juris sint: quoniam Ecclesiæ ad quam nihil habens promotus est, esse debent juxta *Canonicam* auctoritatem.

XII. Citatur hic Canon in Decretalibus Gregorii IX. ex Concilio *Arelatensi*. In prima vero Decretalium collectione apud Antonium Augustinum ex Concilio *Loreranensi* Burchardus autem & Ivo Carnotensis citant ex Concilio *Remensi*. In Romana editione Corporis Canonici adjicitur hæc notula Antonii Augustini: *In Conciliis editis nondum inveni.* Admodum verisimile est, desumptum esse ex Capitulis Hincmari Remensis, *de quibus Magistri vel Decani per singulas Ecclesias inquirere & Episcopo renuntiare debeant*, ubi *num.* 18. relata verba hujus Decretalis penè ad verbum expressa sunt. Habentur hæc Capitula Hincmari tomo 8. Concil. generali *col.* 573.

XIII. Quisquis hujus Decretalis auctor fuerit, non obscurum est, cum per finalem clausulam *juxta Canonicam auctoritatem* reflexisse ad Canonem 49. Concilii Carthaginensis III. apud Gratian. *Caus. 12. q. 3. Can. 1.* «Placuit, »ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicunque Clerici, »qui *nihil* habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, »vel Clericatus sui agros, vel quæcunque prædia nomine »suo comparant; tanquam rerum Dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti Ecclesiæ eadem ipsa »contulerint.

XIV. Ex hoc eodem Canone videtur desumptum Capitulum tertium ejusdem tituli *De Peculio Clericorum*, uti indicat nota marginalis Antonii Augustini. In hoc Capitulo statuitur: «ut unusquisque Presbyter res, quas »post dies consecrationis acquisierit, propriæ Ecclesiæ re»linquat.

XV. Ut quid autem tam solicitè inquiri jubetur, an promotus ad Ordinem, ante suam promotionem *nihil* habuerit? Ratio indicatur in Rubrica primæ Decretalis: *Quæsitum à Rectore Ecclesiæ tempore promotionis nihil habente, præsumitur de bonis Ecclesiæ acquisitum.*

XVI. Si autem quæsitum sit ex *bonis Ecclesiæ* juxta *Canonicam auctoritatem* debet cedere Ecclesiæ, quod frequenter in Canonibus renovatum fuit: quos Canones citat & refert Emanuel Gonzales ad *Cap. 1.* ✠ *De Peculio Clericorum.*

XVII. Interim hinc duo sunt concludenda. Primum, quod peculium Clericorum in hoc sit simile peculio *servi & profectitio* filiifamilias: quod sicut acquisita ex peculio servi & profectitio filiifamilias cedunt Domino aut patri, ita quoque acquisita ex peculio Clericorum cedant Ecclesiæ juxta *Canonicam auctoritatem*: quamvis exterior disciplina, postremis his sæculis circa acquisita ex peculio Clericorum nonnihil sit immutata, uti infra notabitur.

XVIII. Ex primo sequitur secundum, in quo peculium Clericorum simile apparet peculio servi, & profectitio filiifamilias; nimirum, quod proprietas seu dominium peculii maneat apud Ecclesiam, quemadmodum proprietas peculii servi aut filiifamilias penes Dominum vel patrem. Nam si penes Clericum esset *dominium*, etiam res comparatæ ex peculio, sive proventibus Ecclesiasticis, etiam deberent esse ipsius Clerici; utpote quæ essent acquisitæ, non ex rebus ad Ecclesiam; sed ad ipsum Clericum spectantibus.

XIX. Unde ad *Cap. 2.* ✠ *De Peculio Clericorum* dicere non dubitavit Panormitanus *num.* 4. «Item nota, »quod Prælatus *non est Dominus* fructuum beneficii: Nam »si efficeretur Dominus, posset sibi acquirere ex redditibus »secundùm libitum, cujus contrarium hic decidutur & in »*Cap.* INQUIRENDUM ✠ *eod.* Hæc ille, qui & ad Rubricam *num.* 43 monuerat, quod Clericus non faciat fructus *suos*: ideóque peculium Clericorum posse appellare *profectitium*, & *judicari debere ut* PROFECTITIUM.

XX. Et reverà, Clericos non esse veros dominos sui peculii sive proventuum Ecclesiasticorum, adeo evidenter in Sacris Canonibus est expressum, ut nullus antiquorum Canonistarum de hoc dubitasse videatur; imo Archidiaconus famosus admodum Canonum interpres scribere non est veritus in *Cap.* STATUTUM §. ASSESSOREM *De Rescriptis in 6.* esse *hæresin* in Jure Canonico, asserere, Clericos Beneficia Ecclesiastica obtinentes, proventuum Ecclesiasticorum esse Dominos: quam sententiam post Martinum Navarrum multis asserit Paulus Comitolus, qui ait: «Tantummodo à recentis memoriæ »hominibus addubitari cœptum, quod ab antiquis ma»gistris & melioribus auctoribus superioris, atque adeo »nostræ ætatis in controversiam nunquam revocatum »est: num ii, quibus Ecclesiastica Sacerdotia Beneficiave »mandata sint, sint bonorum, fructuúmque omnium, »qui ex iis percipiuntur, veri Domini. « *Resp. moral. lib. 1. q. 70.*

XXI.

XXI. Quamvis verò Clericus proventuum Ecclesiasticorũ ad suum *usum* concessorum non sit verus Dominus, nihil tamen obstat quominùs reditus Ecclesiastici, præsertim postquam per erectionem beneficiorum singulis titulis quædam portio bonorum annexa fuit *peculium* Clericorum vocentur, ad exemplum peculii servorum & filiorum familias. Imò nec obstat quominùs illud ipsum peculium Clerici dicatur *proprium patrimonium* Clerici, atque Clericum facere *fructus suos*; tametsi reverà eorum *Dominus* non sit: eadem ratione, qua peculium servi (qui certò illius Dominus non est) dicitur proprium *patrimonium* servi propter nimirum *liberam* peculii illius administrationem, & *usum*, quam ex voluntate Domini servus habet.

XXII. Unde jam pridem Augustinus fatebatur, quòd ipse aliique Episcopi putarentur habere dominium rerum Ecclesiasticarum, tametsi non nisi *procurationem* earum se habere contestaretur. "Ego secundum multorum sensum (ait *Epist. 126*) comparantium semetipsos semetipsis, non divitias dimisisse, sed ad divitias videor venisse. Vix enim vigesima particula res mea paterna existimari potest, in comparatione prædiorum Ecclesiæ, quæ nunc ut *Dominus* existimor possidere .. Nos rebus Ecclesiæ *dominari* existimamur, nos opibus frui, ... Deus testis est, istam omnem rerum Ecclesiasticarum *procurationem*, quarum credimur amare dominatum, propter servitutem quam debeo charitati fratrum & timori Dei tolerare me, non amare! ita ut ea, si salvo officio possim, carere desiderem.

XXIII. Cum autem juxta hodiernam disciplinam non minùs plenam administrationem, nec minùs liberum usum habeat quilibet Beneficiatus respectu portionis bonorum suo titulo annexæ, quàm olim habebant Episcopi circa prædia & bona Ecclesiæ suæ, non mirum, si & Beneficiatus proventuum Ecclesiasticorum *Dominus* credatur, & vulgari modo loquendi habere *dominium*, vel fructus *suos* facere dicatur, tametsi procurationem duntaxat reverà obtineat: eò quod tam liberam eorum dispensationem, etiam cum facultate *suis* usibus applicandi adipiscatur, ut soli Deo rationem dispensationis reddere obstrictus sit.

XXIV. Sicut ad peculium *profectitium* filiifamilias non tantum spectat, quod ex re aut substantia patris, sed & omne quod patris contemplatione & occasione filio obvenit, uti communiter docent Juris-Consulti ad §. 1. *Instit. Per quas personas cuique acquiritur*, & ibi novissimè Arnoldus Vinnius *num.* 3. ita quoque ad peculium Clericorum jam descriptum pertinere dicendum est, non tantùm quod ex rebus Ecclesiæ beneficio annexis percipit; sed omne quod contemplatione Ecclesiæ sive ex functione Ecclesiastica & Clericali obvenit: quod & Pontifex non obscure expressit in *Cap. 9. X De Testamentis*, ubi respondit, "quod Clerici de his, quæ paternæ successionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, pervenerunt ad ipsos, liberè disponere valeant. De his tamen, quæ *consideratione* Ecclesiæ perceperunt, nullum de jure possunt facere Testamentum.

Ut ergo inter bona Ecclesiastica, de quibus Clerici de jure testari nequeunt, aliquid referatur, juxta responsum Pontificis sufficit, si *consideratione Ecclesiæ* obvenerit.

XXV. Ad quæ verba reflectens Boëtius Epo, apud Duacenses olim Canonum Antecessor Primarius infert: "Ergo non tantum quæ per Ecclesiam (id est ex fructibus beneficiorum Ecclesiasticorum, sic enim locutio hæc *per Ecclesiam* à plerisque sumitur) sed & quæcunque *Clericatûs occasione* Clericus acquisivit, in ea causa sunt, ut de iis testari nequeat: ut si quid tanquam Sacellanus alicujus Nobilis acquisiverit.

XXVI. Idem Auctor ante ostenderat ad *Cap. 1. X De Testamentis num. 79.* quàm ineptum sit quorundam recentiorum Canonistarum glossema prætendentium, nequaquam bonis *Ecclesiasticis*, sed *quasi patrimonialibus* annumeranda esse, quæ Clerici accipiunt pro statis officiis, quoties fiunt pro personali opera, absque ulla perpetua vel annua dote, quæ detur in titulum beneficii; sive, ut loquitur Andreas Vallensis in Paratitlis ad Titulum De Peculio Clericorum *num. 2.* quæ "Clerici acquirunt ratione Clericalis Ordinis vel officii, sed alia ratione quàm beneficii, veluti celebrando, concionando, canendo, confessiones audiendo, Vicariæ temporali deserviendo, aut alias similes actiones spirituales exercendo.

XXVII. Conantur, inquit Boëtius Epo *num.* 80. "Multi eam sententiam defendere per hoc quòd *salaria* supra vel extra beneficii titulum percepta, non intuitu Ecclesiæ, sed ex industria personæ videantur percipi: quamobrem nihil esse causæ, cur de talibus testari quis non possit. Quibus respondemus, omnia talia rectè dici acquisita *intuitu* Ecclesiæ, eò quòd pro officiis ac functionibus acquirantur Ecclesiasticis. Nam intuitu Ecclesiæ acquiri dicitur, non solùm quod ex Ecclesiæ bonis proficiscitur, verùm etiam quidquid aliunde fortassis etiam, sed tamen pro functione datur Ecclesiastica, nimirum ratione & intuitu Ordinis & officii Ecclesiastici. Quamobrem quidquid pro Sacris faciendis lucratur apud Nobilem quempiam Sacellanus, quidquid lucratur in Ordinibus conferendis Episcopus, quidquid item lucrantur officii sui ratione Cardinales quantumlibet extra beneficiorum suorum titulos, intuitu Ecclesiæ lucrati rectissime verissimeque dicentur: ideoque nec testamenta de illis facere poterunt.

XXVIII. Ut dicet, Missarum honoraria aliáque jam enumerata *dantur Clericis in mercedem laboris ac servitii & operæ personalis præstitæ*; uti loquitur Andreas Vallensis: hàc ratione prætendens, hæc dici debere *quasi patrimonialia*. Sed non omnia quæ Clericis, etiam titulo Beneficii obveniunt, dantur ipsis in mercedem laboris, ac servitii, & operæ personalis præstitæ; Neque alio titulo quàm *operarum*, sive ut *operariis* mercedem Clericis deberi, infra capite sequenti ostendemus; & supra *tit. 5. cap. 6.* ostensum est, Missarum honoraria esse speciem voluntariæ oblationis, quam populus in sustentationem Sacerdotis, tanquam Ecclesiæ Ministri, facere consuevit.

XXIX. Ineptè quoque, & citra ullam juris authoritatem, quidam Canonistarum contendunt à conditione & natura bonorum Ecclesiasticorum separanda, quæ *beneficiatus sibi subtrahet ex debita sustentatione parcius vivendo*; ut loquitur Andreas Vallensis; tanquam si de his non secus ac de *patrimonialibus*, aut *quasi patrimonialibus* Clerici disponere possent.

Id juris rationibus haud consentaneum esse bene advertit citatus Boëtius Epo ad *Cap. 12. X De Testamentis num. 46.* "Hæc enim suadent, ut quæcunque superflua Clerico, quantumlibet parcenti, nihilominus penes Ecclesiam remanere debeant: quia verum semper est, ea intuitu Ecclesiæ esse quæsita. Confirmatur hæc mea sententia (pergit Boëtius) per elegantem J. C. nostrorum decisionem in *L.* CONTINUUS §. CUM ITA STIPULATUS *ff. De V. Obl.* de obligato solvere certo loco, ut si quis Ephesi solvere promiserit: quibus quidem promissor si maturius eo pervenerit, quàm quisquam fere potuisset, ut is forsitan diplomate vel felici navigatione, sicuti J. C. loquitur, confestim obligatus est, nec ei prodest quòd plus temporis impendere potuisset ad perveniendum illuc: quia in eo quod tempore atque loco solutum est, nullus est conjecturæ locus. Eodem prorsus modo, si beneficiarius parce vivendo minus impendit quàm judicio bonorum virorum impendere potuisset. Ecclesiæ perinde superflua seu reliqua debentur, atque si plus consumpsisset: quia in eo quod satis definitum est, non est conjecturæ locus. Quæ sententia tutior est procul dubio, & juris utriusque rationibus conformior.

Itaque quæcunque Clericis consideratione Ecclesiæ sive titulo officii aut Ordinis Clericalis obveniunt, peculio Clericorum, quod habito respectu ad Ecclesiam *profectitium* vocari potest, attribuenda sunt.

XXX. Illa vero quæ Clericis ex legitima parentum vel consanguineorum, non secus ac aliis laicis obveniunt, vel ex donatione, labore, industria, vel alio modo, quo solent laici, lucrantur, indubiè *patrimonialia*, aut *quasi patrimonialia* rectè dicuntur: neque Clericorum conditio naturam horum bonorum immutat: aut Ecclesia circa hæc jus ullum unquam prætendit: sed ea liberæ Clericorum dispositioni permittit; atque post mortem Clericorum intestatorum ad consanguineos eorum devolvi, ut ex Canonibus Apostolorum & Antiochenis, quin & Decretalibus sub hoc titulo De Peculio Clericorum manifestum est.

XXXI. Quare & hæc bona *patrimonialia & quasi patrimonialia* eatenus peculio *castrensi & quasi castrensi* filiorum-familias comparari possunt; quod sicuti filiifamilias *pleno jure* peculia hæc possident, atque de illis sine consensu patris liberè disponunt, tam inter vivos, quàm mortis causa; ita Clerici hæc bona pariter *pleno* jure æquè ac laici possideant, & de illis liberè disponant.

XXXII. Dicitur quidem in *L. 20. Cod. de Episcopis & Clericis*: "Si quis Presbyter aut Diaconus, Diaconissa seu Subdiaconus, vel cujuslibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut mulier, quæ solitariæ vitæ dedita est, nullo condito testamento decesserit; nec ei parentes utriusque sexus, vel liberi, vel qui agnationis cognationisve jure junguntur, vel uxor exstiterit, bona, quæ ad eum vel ad eam pertinuerunt, Sacrosanctæ Ecclesiæ, vel Monasterio, cui forte fuerat destinatus, aut destinata omnifariam socientur: "Sed id Clericis, cum aliis pluri-

pluribus Laicis commune est. Laicorum enim hæreditas, deficientibus legitimis hæredibus deferri solet Corporibus illis, quibus adscripti sunt, excluso Fisco; uti patet ex toto titulo Codicis Justinianæi de *hæreditatibus Decurionum, Naviculariorum, Cohortalium, Militum & Fabricensium.* Consule Perezium ad hunc titulum Codicis; & Gudelinum De Jure Novissimo *lib.* 2. *c.* 16. *n.* 11. *&* 12.

XXXIII. Verum tametsi Clericus maneat absolutus Dominus bonorum patrimonialium, atque de illis possit liberè disponere; nihilominus ipsi specialiter attendendum est, ut & in hac bonorum dispositione, se Clericum & Magistrum laicorum ostendat; suoque exemplo demonstret, quomodo omnia, quæ à Deo accepimus, ad Dei honorem sint expendenda. Et meminerit, quod si omnibus etiam laicis dixerit S. Augustinus in *Psalm.* 147. "Quære, quantum tibi dederit Deus, & ex eo tolle, quod sufficit: cætera, quæ sunt superflua, jacent, aliorum, sunt necessaria. Et superflua divitum, necessaria sunt pauperum: quanto magis id Clericis, qui specialiter Deum sibi in hæreditatem eligendum duxerunt, dictum censeatur.

CAPUT II.

Quo jure, & quo titulo Clericis alimenta & stipendia debeantur, & quo animo ea accipere debeant?

1 *Ministris Altaris alimenta deberi ratio naturalis etiam gentilibus persuasit.*
2 *Legem naturalem expressit Lex Mosaica & Evangelica.*
3 *Idque adstruxit Apostolus primò à ratione naturali.*
4 *Argumentum Apostoli ex Lege Mosaica.*
5 *Confirmat idipsum Apostolus ex Evangelio.*
6 *Quando & quomodo eam legem Christus dederit?*
7 *Ex contextu Apostoli patescit justa condemnatio asserti Joannis Wiclef.*
8 *Alimenta Clericis deberi ut* operariis *probat argumentum Apostoli à ratione naturali.*
9 *Idipsum probat argumentum desumptum ex Lege Mosaica.*
10 *Nec aliud indicat totus Apostoli discursus.*
11 *Similiter & Lex Evangelica.*
12 *Concluditur, solis operantibus* alimenta *deberi, quod & Jus Canonicum expressit.*
13 *Invectiva S. Gregorii in Pastores non operantes; & de stipendiis Ecclesiæ viventes.*
14 *Nec Canonici, nec alii Beneficiati justè ab Ecclesia* stipendia *accipiunt, nisi sint operarii.*
15 *Confirmatur, auctoritate S. Bernardi.*
16 *Id speciatim de Canonicis adstruxit Dionysius Carthusianus.*
17 *Id consonat sanctioni Justiniani Imperatoris.*
18 *Regula Canonicorum monet, ne ullus* otiosus *votæ Fidelium comedat.*
19 *Ineptum quorundam Glossema circa interpretationem,* Officii *rejicitur.*
20 *Quare hoc Glossema licet ineptissimum vulgò receptum videatur.*
21 *Quomodo Ministri sua alimenta accipere debeant; & an rectè dicantur merces operæ impensæ?*
22 *Ministri Ecclesiæ non possunt laborare, ut stipendia accipiant; sed accipere alimenta, ut laborare queant.*
23 *Id rectè expressit S. Augustinus.*
24 *Non datur sustentatio à populo ut* merces *laboris, nec finis laboris potest esse sustentatio.*
25 *Quare id, quod datur Clericis, rectius vocetur* stipendium, *quàm* merces.
26 *Primum indicium, quo insinuatur, Clericum Evangelizare, ut* manducet.
27 *Secundum indicium.*
28 *Tertium cum pluribus remissivè.*

I. Ministris Ecclesiæ in Sacrario laborantibus divinoque cultui specialiter in utilitatem populi destinatis, & intendentibus à populo corporalem sustentationem, seu alimenta necessaria deberi, etiam ipsius legis naturalis instinctus Gentilibus persuasit, ut non obscure innuit Sacer Textus. Memorat enim, quod & ipsis Sacerdotibus Idolorum terra à Rege (Pharaone) tradita fuerat: *quibus* (ait) *& statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Gen.* 47. *ỷ.* 22.

II. Legem hanc naturalem primùm Lex Mosaica, ac dein Evangelica proposuit, & expoluit; atque tandem operosè adstruxit Apostolus 1. *ad Corinth.* 9. ostendens, & ex lege naturali, Moysaica, & Evangelica Ministris Ecclesiæ alimenta deberi,

III. Primùm itaque argumentum sumit ab exemplis humanis, ipsa ratione naturali notis & probatis: scilicet militum, agricolarum & pastorum pecorum.

Quis militat (ait) suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & ex fructu ejus non edit? Quis pascit gregem & de lacte gregis non manducat?

Hæc ex Lege & ratione naturali petita, ostendunt Evangelii Ministris, tanquam militantibus pro Christo, ejusque vineam plantantibus & excolentibus, & gregem ipsius pascentibus alimenta & stipendia deberi.

IV. Progreditur Apostolus: *Nunquid secundùm hominem hæc dico?* Hoc est, secundum *humanam* rationem: ut sensus sit: An solum ex rebus humanis mihi suppetunt argumenta ad probandum quod dico, scilicet me & Barnabam habere potestatem ex Evangelio vivendi? *An & lex hæc non dicit: Scriptum est enim in Lege Moysi: non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat arare & qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? .... Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deserviunt cum altari participant?*

Hæc ex lege Moysaica desumpta, probant, Ministros Altaris & Sacrificii potestatem habere ex Sacrario & altari vivendi.

V. Et ne forsan quis crederet, ea tanquam cæremonialia vel judicialia per Christi legem cessare, subjungit Apostolus. *Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere:* quasi diceret: Sic etiam Christus Dominus in sua, id est, nova lege ordinavit, atque constituit ut qui Evangelium annuntiant, ex Evangelio vivant.

VI. Hanc legem dedit Christus, quando mittens Apostolos suos ad prædicandum Evangelium dixit eis: *Nolite possidere aurum, neque argentum neque pecuniam in zonis vestris* subjuncta hac ratione *Dignus enim est operarius cibo suo.*

Ac si diceret, nolite soliciti esse de temporalibus, neque eorum onere gravari; sed nudi & expediti ab his omnibus pergite, quia *cibus* à discipulis vestris vobis tanquam *operariis* debetur.

VII. Ex toto ergo hoc Apostoli discursu, manifestum evadit, Ministris Evangelii *sustentationem* seu *cibum* à populo deberi; ut proinde merito damnatus sit à Concilio Constantiensi hic articulus 18. Joannis Wiclef. *Decimæ sunt puræ eleemosynæ & Parochiani possunt propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.*

VIII. Ulterius ex Argumento Apostoli à ratione naturali sumpto, intelligitur alimenta Ministris Ecclesiæ debere tanquam *militantibus, plantantibus & pascentibus*: id est, titulo *laboris & operis* populo impensi.

IX. Ipsum probant argumenta ex Lege Moysaica deprompta; nimirum Ministris Evangelii tanquam bobus in area Ecclesiæ *triturantibus*, aut in campo *arantibus*, non esse os alligandum sive cibum negandum. Quod & Lex Moysaica alibi clarius expressit. postquam enim Deus instituisset tabernaculi sui ministros & Sacerdotes Aaron & filios ejus, adjunctis in ipsorum adjutorium Levitis, dixit universis *Num. c.* 18. *Excubate* in CUSTODIA *Sanctuarii, & in* MINISTERIO *Altaris, ne oriatur indignatio super filios Israel ... Omnia quæ sanctificantur à filiis Israel tradidi tibi (Aaron) & filiis tuis pro* OFFICIO *Sacerdotali legitima sempiterna ... Filiis autem Levi dedi omnes decimas in possessionem pro* MINISTERIO *quo* SERVIUNT *mihi in tabernaculo fœderis ... Et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos, quàm familiæ vestræ: quia pretium est pro* MINISTERIO *quo* SERVITIS *in tabernaculo testimonii.*

Quo evidentius, quàm temporalia à Deo, assignata fuisse Aaron & filiis ejus, & Levitis, pro custodia, & ministerio sive servitio Sanctuarii & Tabernaculi.

X. Sed & totus Apostoli contextus quid aliud intendit nisi hoc unum, laborantibus & operantibus in Ecclesia pro populo alimenta debere; iisque potestatem esse vivendi ex Evangelio?

XI. Sed & Christus alium nullum dixit *dignum cibo suo* nisi *operarium.* Non dixit dignus est *Clericus,* dignus est *Sacerdos,* dignus est *Pastor, Canonicus, Episcopus,* &c. sed dignus est *operarius* cibo suo; " ut intelligamus, eos esse indignos stipendiis Ecclesiasticis, qui non *operantur* pro fidelium utilitate, " ait Jansenius Gandensis in Concord. Evangel. *c.* 15. " Et ad eadem Christi verba reflectens Theophylactus ait: " Hoc est, à discipulis pro mœnini: debebunt enim hoc vobis, *ut operariis.*

XII. Ut ergo juste & licitè stipendiis Ecclesiæ sustentetur Clericus, oportet ut *operetur,* ità nimirum, ut dici queat: *operarius dignus cibo suo*: quod & innuitur notissimo illo Juris Canonici principio: *officium esse propter quod datur Beneficium,* prout exprimitur à Pontifice in *Cap. fin. De Rescriptis in* 6.

Neque enim hîc aliud indicatum voluit Pontifex, quàm Beneficium sive jus percipiendi proventus Ecclesiasticos dari propter, *officium* quod Ecclesiæ præstat beneficiatus, & ratione cujus reverà dici queat *operarius dignus cibo suo.*

XIII. Unde S. Gregorius Homiliâ 17. ad hæc Lucæ verba : *Dignus est operarius mercede sua* ait ; " Sed quid nos (quod tamen sine dolore dicere non possum) quid nos, O Pastores , qui & mercedem consequimur , & tamen operarii nequaquam sumus ? Fructus quippe sanctæ Ecclesiæ in stipendio quotidiano percipimus, sed tamen pro æterna Ecclesia minimè in prædicatione laboramus. Pensemus , cujus damnationis sit, sine labore hîc percipere mercedem laboris. Ecce ex oblatione fidelium vivimus, sed quid pro animabus fidelium laboramus? Illa in stipendium nostrum sumimus, quæ pro redimendis peccatis suis fideles obtulerunt , nec tamen contra peccata eadem vel orationis studio , vel prædicationis, ut dignum est, insudamus.

XIV. Ex his concludo , nec Canonicos, nec inferiores Beneficiatos dignos esse , qui de Altari vel Evangelio *vivant* , nisi reverà ita Altari & Evangelio serviant & occupentur, ut saltem juxta vocationem & talentum suum verè dici queant OPERARII *digni cibo suo.*

XV. Unde ad Clericum in generali loquitur S. Bernardus in declamationibus in Evangelium *Ecce nos reliquimus omnia* §. 16. " Væ væ tibi Clerice, mors in olla. mors in ollis carnium , mors in ejusmodi deliciis, non modò, quia secus introitum delectationis posita esse cognoscitur , sed ob id maximè, quia constat populi esse peccata, quæ comedis , sumptus Ecclesiasticos *gratis* te habere reputas; Cantando , ut ajunt , bona tibi provenire videntur, sed bonum erat magis fodere , aut etiam mendicare.

XVI. Et speciatim ad Canonicos dicebat jam pridem Dionysius Carthusianus *De Vita Canonicorum art.* 2. " Idcirco à laicis & sæcularibus data sunt temporalia bona Ecclesiæ , ut quia laicis ipsis non vacat jugiter orationibus atque divinis obsequiis immorari ac inhærere , ministri Ecclesiæ ; ac Clerici suppleant vices, & imperfectum laicorum , orando , ministrando, & satisfaciendo pro ipsis, quorum eleëmosynis stipendiisque foventur.

XVII. Hausisse id videtur Dionysius è Sanctione Justiniani Imp. in *L.* 42. §. 10. *Cod. De Episcopis & Clericis*, ubi vult, ut Clerici compellantur suum implere officium, additâ hâc ratione : " Nam qui constituerunt , vel fundârunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute & communis Reipublicæ, reliquerunt illis substantias suas , ut per eas debeant Sacræ Liturgiæ fieri, & ut in illis à ministrantibus piis Clericis Deus colatur.

XVIII. Qua de causa Canonici in sua regula per Synodum Aquisgranensem exaratâ *c.* 31. admonebantur, ut laudes Deo in commune persolventes , pro suis populorúmque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent. " Et rursus *c.* 145. " Singuli juxta capacitatem suam diversarum artium erudiantur disciplinis , ut nullus in Collegio Canonico inutilis appareat , nec *vota fidelium* OTIOSUS comedat.

Plura de obligatione Canonicorum serviendi Ecclesiæ etiam præterquam in persolvendo Officio Canonico sive Horario , dixi in Dissertatione Canonica De Instituto & Officiis Canonicorum *parte* 1. *c.* 2. & supra *titulo* 18. *c.* 4. dictum est nec Capellanias , quæ hodie antonomasticè dicuntur Beneficia *simplicia*, debere esse *sine officio.*

XIX. Ex dictis patet , quàm ineptum sit quorundam Glossema, quo Officium, propter quod datur Beneficium, interpretantur de Officio Horario : ac si sola Officii Canonicalis recitatione, etiam privata, totum Officium propter quod Beneficium datur , absolveretur; Quasi recitatione Horarum, quæ unius horæ spatio pene integra persolvitur, operarius dignus cibo suo haberi queat. An qui unâ alteráve horâ Ecclesiæ legendo aut canendo serviunt, & reliquo tempore vel otiantur , aut sæcularibus negotiis se implicant , ministri atque operarii Ecclesiæ vocabuntur, ac digni reputabuntur , qui ut *operarii* cibum ab Ecclesia accipiant?

Hoc itaque Glossema ineptissimum est , & ab Ecclesiæ mente quàm maximè alienum , quæ per *officium* intelligit omnia ea , ad quæ singuli Beneficiati juxta institutionem beneficii, & vocationem suam tenentur : ut ea persolutione verè dici queant *operarii digni cibo suo* , sive proventibus qui propter Officium dantur.

XX. Interim quia hominum cupiditati admodùm favet, mirum quanta aviditate receptum sit; adeò ut non tantùm Canonici & Capellani, sed & Pastores, quin & Episcopi se quodammodo officio suo defunctos credant , modò Horas Canonicas persolverint; tametsi in persolutione officii Pastoralis & Episcopalis de cætero negligentissimi : neque de ulla fructuum restitutione vel cogitant, imò nec anguntur , si modò Horarum Canonicarum recitationem non omiserint : quasi præcip[u]a, Pastoralis vel Episcopalis officii portio in hac vocali recitatione consisteret : cum forte vel minimam partem conficiat : quemadmodùm ex iis quæ *parte* 1. *tit.* 3. & *tit.* 16. dicta sunt, intelligi poterit.

Debetur ergo Ministris Ecclesiæ sustentatio à populo, ipsisque jus est vivendi ex Evangelio, vel ex Altari, eò quod *dignus* sit *operarius cibo suo*; vel ut expressit S. Lucas, *mercede sua.*

XXI. Nequaquam tamen cogitandum est, mercedem deberi vel prætendi posse à ministris Ecclesiæ , quemadmodùm opifices recipiunt suarum operarum & laboris mercedem: quasi ipsa merces ministeriis & officiis Ecclesiasticis respondeat; quemadmodum labori opificum seu operariorum mercenariorum : aut ipsi Ministri Ecclesiæ intuitu hujusmodi mercedis operari possint; cùm ipsis dictum sit, *Gratis accepistis , gratis date* : sed nomine *mercedis* hìc solùm intelliguntur *alimenta* , seu *cibus* qui Ministris Ecclesiæ tanquam operariis debetur, non tanquam propriè dicta *merces* laboris aut operarum, sed tanquam *alimenta* necessaria, ut operari queant.

XXII. Neque Ministri Ecclesiæ operantur UT *mercedem* temporalem seu *cibum* accipiant, sed cibum accipiunt, *ut* operari queant.

Itaque considerandum est, ut monet S. Gregorius citatâ *Homilia* 17. " quòd uni nostro operi duæ mercedes debentur : una in via , altera in patria : una quæ nos in labore sustentat, alia quæ nos in resurrectione remunerat. Merces itaque quæ in præsenti accipitur, hoc in nobis debet agere, ut ad sequentem mercedem robustiùs tendatur. Verus ergo quisque prædicator non ideo prædicare debet, ut in hoc tempore mercedem recipiat, sed ideo mercedem recipere, ut prædicare subsistat. Quisquis namque ideo prædicat, ut hìc vel laudis vel muneris mercedem recipiat, æterna procul-dubio mercede se privat. Quisquis verò vel ea quæ dicit, ideo placere hominibus appetit, ut dum placet quod dicitur , per eadem dicta non ipse, sed Dominus ametur : vel idcirco terrena stipendia in prædicatione consequitur, ne à prædicationis voce per indigentiam lassetur : huic procul dubio ad recipiendam mercedem nil obstat in patria, quia sumptus sumptit in via.

XXIII. Similiter August. *L.* 2. *De Sermone Domini in monte cap.* 16. monet, " neque ideo debemus evangelizare, ut manducemus , sed ideo manducare ut evangelizemus: nam si propterea evangelizamus ut manducemus , vilius habemus Evangelium, quam cibum. Et paulò inferius: Si coactus inopia earum rerum, quæ temporali vitæ sunt necessariæ , prædico Evangelium; alii per me habebunt mercedem Evangelii , qui Evangelium ipsum me prædicante diligunt , ego autem non habebo, quia non ipsum Evangelium diligo, sed ejus pretium in illis temporalibus constitutum.

XXIV. Concludendum ergo cum eodem Augustino libro *De Pastoribus & ovibus c.* 2. " Non redditur sustentatio necessitatis à populo , *quasi merces* illis qui sibi in charitate serviunt , sed tanquam *stipendium, quo, ut possint laborare pascantur.* " Quare veri Christi ministri *non evangelizant ut manducent* ; & propterea secundùm eundem Doctorem, non in victu constituunt finem evangelizandi, sed ipsius victûs sui finem in Evangelio collocant.

XXV. Notandum quod Augustinus, id quod operariis Evangelicis debetur , vocet *stipendium* , non mercedem; idque familiare esse Augustino observat Jansenius Gandensis in Concord. Evangel. *c.* 55. creditque ab ipso Augustino ad posteros potissimum dimanasse : metaphora desumptâ à *stipendio* militari ad quod respexit Paulus , dum probat Evangelico operario debere alimoniam dicens: *Quis militat suis stipendiis unquam.*

"Ratio autem quare *stipendium* propriè vocatur, quamvis hodie passim milites stipendium suum recipiant , tanquam *mercedem* propter quam militant , est, (ait Jansenius) quia bonorum militum est non militare pro stipendio tanquam mercede , sed pro patriæ, & Reipublicæ aut imperii bono & salute : stipendium autem accipere , ut in militia illa possint persistere. Sic enim antiquitus militabant Romani : sic stipendia eis assignabantur annua. Alioqui qui pro stipendio militant, expectantes illud tanquam militiæ mercedem , magnam certè rem vili vendunt, vitam suam venalem exponentes pro peculiola exigua. Nomine ergo *stipendii* significatur , Ecclesiasticos operarios non debere operari & militare *pro victu & vestitu* , sed ea quæ ad alimoniam spectant accipienda ab eis , ut in sancto opere persistere queant. Hanc rationem sanè indicat Divus Augustinus libro secundo super sermonem Domini in monte , sic scribens : *Sicut autem omnes militantes accipiunt annonam & stipendium , sic omnes evangelizantes accipiunt victum & tegumentum. Sed non omnes propter salutem reipublicæ militant , sed propter illa quæ accipiunt : sic & non omnes propter salutem Ecclesiæ ministrant*

instruit Deo, sed propter hæc temporalia, quæ tanquam annonam & stipendia consequantur, aut propter hoc & propter illud.

XXVI. Sanè illi Ecclesiastici, quorum prima cura est, dum de Beneficio, ratione cujus Ecclesiæ serviendum erit, de proventibus temporalibus, parum aut nihil solliciti quo fructu spiritualia obire aut Ecclesiæ utiliter servire poterunt, gravi suspicione laborant, quòd non quærant alimenta ut evangelizent sed evangelizare, vel Ecclesiæ per Beneficium adscribi velle, *ut manducent*; sive ut temporalia consequantur: atque ita *perverso nimis Ordine cœlestibus terrena mercentur* uti loquitur S. Bernardus.

XXVII. Præterea qui Beneficia seu Ecclesias, quibus adscripti, mox ubi pingeius Beneficium consequi possunt, deserunt, non obscurè indicant, se spiritualia non habere ut *finem*, & temporalia ut *media*: sed inverso ordine, spiritualibus uti tanquam *medio* ad *temporalia*.

XXVIII. Similiter illi Clerici, qui magis anxiè invigilant, quibus temporalium curam committant, quàm spiritualium; multùmque attenti sunt, ne illis aliquod detrimentum obtingat; parùm attendentes, si quæ spiritualibus detrimenta obveniant. De quibus aliisque indiciis latius egi in Dissertatione De Instituto Canonicorum *parte* 2. *c.* 5. §. 4.

CAPUT III.

Bona Ecclesiæ dicta, *Vota Fidelium, Pretia Peccatorum* & *Patrimonium Pauperum*; & quare?

Nihil vel in Canonibus, vel inscriptis Patrum usitatius, quam res Ecclesiæ dici *vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum.*

II. De hoc Patrum & Ecclesiæ sensu testis est S. Prosper seu ut alii volunt, S. Julianus Pomerius *lib.* 2. *De Vita Contemplativa c.* 9. ubi postquam narravit, quomodo S. Paulinus Episcopus Nolanus, & S. Hilarius Episcopus Arelatensis omnia sua contempsissent, & pauperibus erogassent antequam ad Episcopatum venirent, infert: "Unde datur intelligi, quod tanti actales viri, qui volentes fieri Christi discipuli renuntiaverunt omnibus quæ haberent, non ut possessores, sed ut procuratores, facultates Ecclesiæ possidebant. Et idcirco scientes nihil aliud esse res Ecclesiæ, nisi *vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum*, non eas vendicarunt in usus suos, ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diviserunt.

III. Hæc definitio tanquam nota & ex traditione Patrum recepta tempore Caroli M. ejusque Successorum supponebatur, uti ex eorum Capitularibus notatur, ac signanter *lib.* 1. *c.* 77. item *lib.* 5. *c.* 103. & in additione 3. c. 1. editionis Baluzianæ ubi leguntur hæc verba relata à Gratiano *Caus.* 16. *q. Can.* 59. "Quia juxta Sanctorum Patrum *traditionem* novimus res Ecclesiæ *vota esse fidelium, pretia peccatorum*, & *patrimonia pauperum*, cuique non solum habita conservare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus.

IV. Circa idem tempus Concilium Turonense an. 849. in Synodica ad Nomenoium Ducem Britonum eandem definitionem facultatū Ecclesiæ allegavit; uti & Valentinū an. 855. *Can.* 21. *idque juxta antiquorum Patrum sententiam.* Similia & in Synodis & authoribus istius & sequentium sæculorum plurima occurrunt.

V. Et sanè non immeritò res Ecclesiæ *vota* dicuntur fidelium: quia primaria intentio fidelium bona offerentium est, illa *Christo* offerre: & quodammodò *Deo* consecrare, & *vovere.* Unde citatum Concilium Valentinum postquam dixit, quod juxta *antiquorum* Patrum sententiam, nihil sint aliud nisi *vota* fidelium, patrimonium pauperum, redemptio peccatorum, immediatè subjungit: "Si eas fideliter & integrè Ecclesiasticis usibus non defendimus, & in eos qui obtulerunt, *& in Deum*, CUI OBLATÆ sunt, gravissimo nos reatu implicamus.

Itaque in quantùm *Deo offeruntur*, quæ Ecclesiæ dantur, rectè facultates Ecclesiæ ex oblatione fidelium provenientes, *vota* fidelium dicuntur.

VI. Dicuntur insuper *pretia* vel *redemptio peccatorum* quia fideles temporalia Deo offerunt, ut juxta divinum monitum, eleëmosynis *peccata sua redimant*; vel ut faciant sibi amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defecerint recipiant ipsos in æterna tabernacula: hæcque ratio ferè in omnibus piarum donationum antiquis instrumentis occurrit.

Hinc & jam pridem dictum, quod Sacerdotes comedant *peccata* populi, eo quòd comedant ea quæ populus in expiationem peccatorum offert.

VII. Verum cum Deus usu rerum temporalium nostrorum non indigeat; sed ea sibi impensa reputet Christus, si ea pauperibus, tanquam fratribus & membris suis impendantur, hinc non dubitavit Ecclesia, quin ex mente fidelium, qui ea Christo dedicant, pauperibus esse impendenda; quin à fidelibus tanquam eleemosynas pauperibus, ut membris Christi esse oblata & donata, ut propterea recte dicantur *patrimonium pauperum.*

VIII. Et quidem cum hæc appareret primaria fidelium offerentium intentio, ut ipsi per sua bona Christum in suis membris pascerent, & foveant, etiam frequentius & constantius facultates Ecclesiæ *patrimonium* pauperum, & *res pauperum* appellari solere.

IX. Hinc & passim facultates Ecclesiæ simpliciter dicuntur *res & patrimonium pauperum.*

Sanctus Gregorius monet Protasium Aquensem Episcopum, ut Virgilio Episcopo Arelatensi dicat: "Ut pensiones quas prædecessor ejus per annos plurimos de patrimonio nostro percepit, & apud se retinuit, ad nos quia *pauperum res sunt*, studeat destinare." *Lib.* 5. *Epist.* 55. Non dubitavit ergo S. Gregorius, patrimonium Ecclesiæ Romanæ dicere *res pauperum.*

Et in *Epist.* 57. ad Arigium Galliæ Patricium scribit: "Præterea filium nostrum Candidum Presbyterum, quem ad gubernationem *patrimonioli* Ecclesiæ nostræ, quod illic est, transmisimus, vobis per omnia commendamus, confidentes à Deo nostro vos mercedis vicem recipere, si *rebus pauperum* solatia sua gloria vestra devotâ mente præstiterit.

Sive ergo res Ecclesiæ suæ reperat, sive tuitionem earum commendet Gregorius eas non nisi *res pauperum* considerat.

X. Quin & sæculo 12. exclamat S. Bernardus: *Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegii crimen esse dignoscitur. Sanè* (ait) PATRIMONIA PAUPERUM *facultates Ecclesiarum.*

XI. Circa idem tempus ad Carnotensem Antistitem scribebat nominatissimus ille Bathoniensis in Anglia Archidiaconus Petrus Blesensis *Epist.* 15. "Si te illius discipulum profiteris, qui venit ministrare, non ministrari sic ministrabis pauperibus, ut non vituperetur ministerium tuum, ut *patrimonium Christi & pauperum* ejus quod tibi commissum est, in egentium necessitates; non in usus extraordinarios expendatur.

Hic nota, confundi patrimonium *Christi & pauperum* tanquam unum sit patrimonium *Christi*, & patrimonium *pauperum.*

XII. Rursus sæculo 14. Concilium Ravennatense II. *Rubrica* 3. inducere volens Episcopos, Capitula Cathedralia & Abbates, ut juxta possibilitatem suam generales Eleëmosynas exhiberent, pro motivo præmiserant: "Cum juxta Prophetam, Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, & Dominus dicat in Evangelio: Date eleëmosynam & omnia munda erunt, & *bona Ecclesiarum sint* PAUPERUM.

XIII. Et quid plura? nonne ab ipsismet Episcopis & Conciliis tanquam *pauperum* necatores habentur, qui bona Ecclesiarum diripiunt, aut defraudant.

Synodus Matisconensis II. an. 582. *Can.* 4. "Ut qui oblationes fidelium defunctorum, quæ Ecclesiæ conferun-

»tur retinent, veluti retentatores Ecclesiæ aut *egentium ne-*»*catores* ab Ecclesiæ liminibus arceantur.

Et apud Nostrates celebratum an. 630. Concilium Remense *Can.* 20 ait: « Clerici etiam vel sæculares, qui obla-»tiones aut donatas, aut testamento relictas retinere præ-»sumpserint, aut id, quod ipsi donaverint Ecclesiis aut Mo-»nasteriis crediderint auferendum, sicut ante Synodus San-»cta constituit, veluti *necatores pauperum*, quosque reddant, »ab Ecclesiis excludantur.

Sive ergo oblationes *pauperum*, sive donata Ecclesiis aut Monasteriis abstulerint, habentur à Concilio veluti *necatores pauperum*; quo apertè significat, se res Ecclesiæ donatas, ut *pauperum* alimoniæ deputatas considerâsse.

XIV. Quin & idem Concilium *Can.* 21. vult, ut Episco-»pus, qui quocunque ingenio aut callida cupiditate, res »quæ ab alia Ecclesia præsentialiter possidentur, pervale-»rit, aut sine audientia præsumpserit usurpare, ac suis vel »Ecclesiæ suæ ditionibus revocare, dum communione pri-»vari non potest, ut *necator* PAUPERUM ab officio depo-»natur.

XV. Legitur quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 6. *c.* 136. *& lib.* 7. *c.* 491. « Ne cui liceat res vel fa-»cultates Ecclesiis vel Monasteriis vel Xenodochiis pro »quacunque eleemosyna cum justitia delegatas retentare, »alienare, atque subtrahere. Quod si quis fecerit, tanquam »*necator pauperum*, antiquorum Canonum sententiis constri-»ctus ab Ecclesiæ liminibus excludatur, quamdiu ab ipso »ea, quæ sunt ablata & retenta, reddantur.

Notandum, æquè pro *pauperum necatoribus* haberi, qui res *Ecclesiis* donatas diripiunt, quam diripientes res Xenodochiis datas, quod supponit, eas omnes ut *res pauperum* fuisse reputatas.

XVI. Plura in hanc rem Synodorum testimonia colligit Joannes Lanonius Theologus Parisiensis libro *De Cura Ecclesiæ pro miseris & pauperibus c.* 4. qui tandem exhibitis his testimoniis, observat, quòd Synodi « eos, qui Ecclesiastica »bona rapiunt, & in suos alienósve usus convertunt, *paupe-*»*res* necare asserant, & *pauperum* necatores appellent, non »eversores Basilicarum, non Episcoporum necatores. Et »tamen laici non sunt, qui sic loquuntur. Ipsi sunt Episcopi, »quorum intererat rebus suis consulere, qua meliori & »certiori ratione consuli poterat. « Non dubitabant sane sanctissimi illorum Conventuum Patres, res Ecclesiæ esse *patrimonium pauperum*: ideóque & hoc nomine vindicandas, & tuendas.

XVII. Hodie quoque facilè bona Ecclesiæ habentur & asseruntur à Clericis *res pauperum*; scilicet si vindicanda & asserenda sint; sed si consumenda sint, non tunc pauperum; sed *Clericorum* esse clamatur; uti rectè reflectit ingeniosus Revisor operum S. Gregorii ad *Epistolam* 57. *libri* 6. eandem notam renovans ad *Epistolam* 28. *libri* 8.

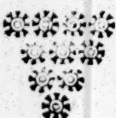
XVIII. Itaque meritò observatum à Christiano Lupo tomo 2. Scholiorum in Canones *pag.* 1318. « Ecclesiastica »bona non solummodò ad Clericos, sed etiam ad captivos, »peregrinos, orphanos, viduas, quosvis pauperes strictò & »æquo proportionis jure pertinere, est lucidum dogma »Apostolorum, omnium Sanctorum Patrum, cunctarum »sub cœlo Ecclesiarum.

XIX. Nihil notius est, quàm fideles, qui vel inter vivos vel mortis causâ bona sua rectâ intentione Ecclesiæ relinquunt, ea donare & relinquere propter honorem Dei & ad animarum suarum salutem.

Unde citatus Christianus Lupus *tom.* 5. Schol. in Canones *pag.* 191. rationem allegans, cur Episcopi & laici sæculo octavo & nono decimas potiùs Canonicis, quàm Presbyteris Pagensibus dare voluerint, ait: « Sanctissima erat »istorum Clericorum vita, ideóque per ipsos, quàm per »Pagenses Presbyteros visæ sunt decimæ *fideliùs* in *pauperes* & »Ecclesiæ fabricam dispensandæ. Eorum sanctitati credi-»tum fuit totum decimarum onus: & honesta Presbyteri »alimentatio, & Ecclesiasticæ fabricæ reparatio, & cura »pauperum & peregrinorum.

Huic autem fini obesset potiùs, quàm prodesset, voluntas relinquendi sua bona Clericis, ut ipsi *abundarent*, & in *profanos* usus, neglectis pauperibus, insumerent; aut suos consanguineos ditarent; vel ipsi ex iis ultra moderatam, & Clerico convenientem sustentationem acciperent.

XX. Imò etiamsi laici, dum bona sua offerunt, ea de re non cogitarent; aut aliam forsan intentionem parum Christianam haberent, Ecclesia tamen non aliter acceptaret, nisi ut bona illa, tanquam *patrimonium Christi* & ut *res Dei*, cui offeruntur: non in usus superfluos, nec in divites; sed in necessitates Ministrorum Christi, & pauperum, ejus membrorum, aliósve pios usus ad honorem Dei impendenda.

CAPUT IV.

Quæ moderatio in usu proventuum Ecclesiasticorum à Clericis tenenda?

1. *Ecclesiastici uti debent proventibus Ecclesiasticis ut rebus* Dei.
2. *Vetant eo titulo Canones Apostolorum aliquid ex iis dari consanguineis, nisi ut* pauperibus.
3. *Tantum permittunt Episcopo, ut sumat ad suas* necessitates.
4. *Solliciti fuerunt SS. Episcopi, ne ex bonis Ecclesiæ ultra necessaria acciperent; exemplum S. Chrysostomi.*
5. *Christus voluit operarium Evangelicum necessariis esse contentum.*
6. *Nec post bonorum Ecclesiæ divisionem aliter iis utendum.*
7. *Sententia S. Bernardi.*
8. *Removet vulgarem Ecclesiasticorum prætextum.*
9. *Invectiva Petri Blesensis in Prælatos, qui bona Ecclesiæ in superfluos usus impendunt.*
10. *Episcopus debet esse* Dispensator *&* promus *pauperum.*
11. *Synodus Trid. præcipit Episcopis, ut rebus Ecclesiæ* frugaliter *utantur.*
12. *Idipsum à Cardinalibus & aliis Ecclesiasticis servari voluit.*
13. *Sanctus Carolus voluit Episcopi vestitum esse simplicem.*
14. *Similiter & suppellectilem.*
15. *Parsimoniam desiderat in mensa Episcopali.*
16. *In Familia nihil vult esse superflui, desideratque, ut Clericatius, quàm laici sint.*
17. *Eadem omnia magis ab inferioribus Ecclesiæ ministris servari præcipit.*
18. *Hortatio S. Caroli ad Clericos de utendis proventibus Ecclesiasticis tanquam* patrimonio pauperum.
19. *Decretum Synodi Toletanæ contra superfluas epulas in Episcoporum mensis.*
20. *Synodus Mechliniensis declarat in pauperes & usus pios expendenda, quæ ex rebus Ecclesiasticis habentur ultra hone*stam *sustentationem.*
21. *Deplorabat S. Bernardus, hæc à Prælatis Ecclesiæ non attendi.*
22. *Quæ hujus ratio?*
23. *Putant plures Ecclesiastici sibi venerationem & auctoritatem accersendam per superbam suppellectilem & familiæ magnificum apparatum.*
24. *Hunc prætextum vanum esse jam pridem ostendit Synodus Carthaginensis; cujus Decretum probavit & innovavit Synodus Tridentina.*
25. *Eundem prætextum aliæ Synodi removerunt.*
26. *Auctoritas Episcopis necessaria, ut Fideles ad mundi contemptum excitent.*
27. *Ut id efficaciùs præstent, monet Synodus Tridentina, ut mundi contemptum ipsi in omnibus ostendant.*
28. *Synodus Tridentina vult auctoritatem Episcopalem esse conservandam, sed morum gravitate.*
29. *Prælati Ecclesiæ attendentes, quid populo inculcare debeant, facilè videant, hunc prætextum esse vanissimum.*
30. *Ideo vel maximè modestia & frugalitas ab Episcopis adhibenda, ut Fidelibus præluceant.*
31. *Bartholomæus De Martyribus præcipuus suasor Decreti Synodi Tridentinæ contra luxum Prælatorum, hunc prætextum refutavit.*
32. *Hic tantam in omnibus simplicitatem servavit, ut multi inde caperent obloquendi occasionem.*
33. *Movebatur quoque contra ipsum Ludovicus Granatensis.*
34. *Discursus, quem ea occasione habuit Bartholomæus De Martyribus.*
35. *Hæc moderatio à Prælatis Regularibus specialiter tenenda.*

I. Reditus Ecclesiæ esse res Deo consecratas; atque eo titulo, ex intentione offerentium & ipsius Ecclesiæ, ut *res Dei* & patrimonium Crucifixi, imò quasi *patrimonium pauperum* esse habendas & administrandas superiori capite ostendimus.

Ex quo necessario consequitur, Episcopos & Clericos, quibus harum rerum dispensatio concredita est, iis uti debere, tanquam *patrimonio pauperum & rebus Dei*.

II. Unde *Canone* 37. vulgo Apostolorum dicitur: « Om-»nium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curam gerat, & »eas administret tanquam *Deo intuente*. Nec liceat autem ei »ex iis aliquid sibi vindicare, vel propriis cognatis, quæ Dei »sunt, largiri. Sin autē sint *pauperes*, ut *pauperibus* suppeditet.

Quare Episcopus rerum Ecclesiasticarum curam gerens prohibetur ex iis aliquid propriis cognatis largiri, nisi *ut pauperibus*? Non alia de causa, quàm quod sint *res Dei*, quas ut res *pauperum* administrare & dispensare oportet.

III. Hinc

III. Hinc rursus Canone 41. præcipitur ut in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat; & in ejus sit potestate omnia administrare, & iis qui *egent* per Presbyteros & Diaconos subministrare cum Dei timore & omni religione, & etiam, si sit opus, in *necessarium* suum usum accipere, & fratrum qui hospitio excipiuntur. Vel ut habet lectio Dionysii Exigui qua usus est Gratianus *Caus.* 12. *qu.* 1. *Can.* 22. « Ex his autem, quibus *indiget* Episcopus (si tamen indiget) ad »usus *necessitates* & peregrinorum fratrum usum & ipse per»cipiat.

Eadem decreta sunt Canone 25. additúrque quod si his non sit contentus, & res in proprios usus convertat, Synodo Provinciæ pœnas persolvet. Apud Gratianum loco citato *Canone* 23.

IV. Quàm solliciti fuerint Sancti Episcopi, ut nihil præter *necessaria* ex rebus Ecclesiæ sumerent, acta ipsorum luculentissimè exprimunt; indignum reputantes, ut quæ *pauperibus* sunt destinata, in usus superfluos absumerentur.

Arguebatur S. Chrysostomus, quod nec Episcopis, nec Nobilibus convivia extrueret: sed reputabat, *iniquum & indignum esse*, INFIRMORUM & PAUPERUM CIBOS, *eorum qui sani essent, libidini exponere*, ait Palladius in ejus vita *c.* 13.

Hinc & in *Homilia* 22. *in Epistolam* 1. *ad Corinth.* ait: Apostoli erant & milites, & agricolæ & pastores. Non dixit Pau»lus: Quis militat & non est dives? Sed quis militat suis »stipendiis unquam? Neque dixit: Quis plantat vineam, & »vinum non colligit, aut fructum integrum non vindemi»nat? Sed: Ex fructu ejus *non comedit*: Non ex agnis sed ex la»cte. Oportet enim habere & fortitudinem militis & agri»colæ diligentiam, & curam pastoris & post hæc omnia *ni»hil* amplius quærere quam *necessaria*.

V. Et quid Christus de operariis Evangelicis? *Dignus est* (ait) *operarius cibo suo.* « Quo significatur, præter ea quæ »sunt *necessaria*, non esse Evangelico operario requirenda, »nec studendum ei, ut ex Evangelio ac spirituali opera »ditescat, secundùm illud Pauli: *Habentes victum & vestitum »his contenti simus.* « Ita monet Jansenius Gandensis in Concord. Evang. *c.* 55.

VI. Porrò sicuti infra ostendetur, natura rerum Ecclesiæ per earum divisionem in quatuor portiones, aut per erectionem beneficiorum immutata non fuit; ita & immutata mansit obligatio eas dispensandi ut *patrimonium pauperum*: ita nec aliter quam ut *patrimonio* pauperum & *rebus Dei*, proventibus Ecclesiasticis utendum esse Patres & Canones edixêre.

VII. Sanctus Bernardus sæculo 12. adeóque post stabilitam bonorum Ecclesiasticorum divisionem scribere non dubitavit ad Falconem *Epist.* 2. « Dignum est ut qui altario »deservit, de altario vivat. Conceditur ergo tibi ut si bene »deservis, de altario vivas: non autem de altario luxurieris, »ut de altario superbias, ut inde compares tibi fræna aurea, »sellas depictas, calcaria deargentata, varia griseaque »pellicea à collo & manibus ornatu purpureo diversificata. »Denique quidquid præter necessarium victum, ac simpli»cem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, »sacrilegium est.

VIII. Dein post pauca removet objectionem; quam sibi faciendam prævidebat, & quæ hodie à multis pro tegendo proventuum Ecclesiasticorum superfluo usu assumitur: »Sed hoc faciunt, inquis, cum quibus habito, si non facio »quod cæteri, singularitate notabor. Propterea, inquam »exi de medio eorum, ne aut in urbe notabiliter vivas, aut »exemplo pereas aliorum.

IX. Post divisionem factam vivebat Petrus Blesensis, dum dixit: « Bona Ecclesiarum in victum & vestitum concessa, »bona, inquam, *pauperum* Christi in superfluos usus con»sumimus. Qui sunt enim qui pauperum quotidie splen»dide? Clerici. Qui sunt qui exquisitis aëre & mari & ter»ra vescuntur cibis? Clerici. Qui sunt qui omni tempore »pacem & securitatem habentes, in labore hominum non »sunt, & cum hominibus non flagellantur? Clerici. Nos »itaque falsi fratres Christi sumus. Patrimonium enim »quasi de jure fraternitatis possidemus; sed quàm falsi si»mus, lippis & tonsoribus patet. Patrimonium enim quod »sibi tam gloriosè comparavit, nos gulosè consumimus... »Timeo ne cùm redierit ille frater noster, qui quasi pere»grè modò profectus est, rationem ponat nobiscum super »patrimonio nobis credito. Quid autem poterimus dicere? »*Serm.* 12. *in Quadrag.*

X. Nonne facta & stabilita divisione deplorabat Prælatorum sumptus superfluos ex bonis Ecclesiasticis B. Petrus Damiani; indignúmque reputabat, ut iis divites epularentur, & pauperes, quorum est substantia, excluderentur. « Et »cum Episcopus *dispensator* & *promus* esse debeat *pauperum* »ad eorum mensam affluentibus deliciis, alieni ructant; »cùm & illi quorum est *tota substantia*, procul exclusi, fa»mis inopiâ contabescant: « *Opusc.* 20. *c.* 2.

IX. Quid plura? Ipsa Synodus Tridentina reputans Ecclesiastica esse *res Dei*, atque patrimonium pauperum, tanquam consequens infert, ut Patrimonio pauperum iis esse utendum, præcipiens Episcopis, ita mores suos compo»nant, ut reliqui ab eis *frugalitatis*, modestiæ, continentiæ, ac »quæ nos tantoperè commendat Deo, sanctæ humilitatis ex»empla petere possint. Quapropter exemplo Patrum no»strorum in Concilio Carthaginensi, non solùm jubet, ut »Episcopi modestâ supellectile & mensâ ac frugali victu »contenti sint; verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota »ejus domo caveant, ne quid appareat, quod à sancto hoc »instituto sit alienum; quodque non simplicitatem, Dei ze»lum ac vanitatum contemptum præ se ferat.

XII. Post hæc in fine subjungit: « Quæ verò de Episcopis »dicta sunt, eadem non solùm in quibuscunque beneficia Ec»clesiastica, tam sæcularia quàm regularia, obtinentibus, »pro gradus sui conditione observari, sed & ad sanctæ Ec»clesiæ Cardinales pertinere decernit: quorum consilio »apud Sanctissimum Romanum Pontificem cùm universa»lis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, non »etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplinâ eos me»ritò fulgere, quæ omnium in se oculos convertant.

XIII. Ut huic Decreto, & sacris Canonibus se hac in parte conformarent Episcopi, in suo Concilio I. Provinciali decernit S. Carolus *c.* 17. « Episcopus non profano ornatu, aut »apparatu, sed fidei & vitæ splendore sibi auctoritatem quæ»rere debet. Itaque in vestitu sericum non adhibeat. Non »pretiosis pellibus utatur. Unguenta ne sumat, neve alias »odorum suavitates consectetur. Sit annulo Episcopali con»tentus. Ne mulæ, aut equo Episcopali stragulum & orna»mentum ex villulo, aut serico, sed corio factum aut lanâ »adhibebit, Ephippiis aut calcaribus, aut frænis inauratis »non utetur.

XIV. Deinde *c.* 18. « In ejus supellectile nihil aureum »& argenteum sit, præter levissima ac tenuissima quædam »instrumenta ad cibum ori admovendum comparata. « Deinde omnia quæ fastum aut pompam quocunque modo redoleant à supellectile & familia singulatim removet; ac tandem concludit: « Caveat denique ne quid in ejus domo ap»pareat, quod non simplex, aut purum sit, quod non Dei ze»lum & omnium inanium rerum contemptionem testetur.

XV. Subjungit dein *c.* 9. parsimoniam & frugalitatem, quæ in mensa Episcopali servari debent, describens: « In »ea (ait) præter primam escam & unum jurulentum cibum, »alterum lacticinium & duo fructuum genera, unum aut »alterum, vel, ut aliqui consuetudini & hospitum stoma»cho indulgeamus, tertium ad summum simplicis obsonii »ferculum tantùm ei apponi liceat; etiam quorumvis ho»spitum causa.

« Bellaria, placentæ, omniaque sacchro artificiosè con»dita, cæteraque escarum lenocinia, exquisita etiam vino»rum genera prohibentur.

XVI. Denique *c.* 20. familiam Episcopi describens, vult, »ut familiæ numerus is tantummodo sit, quo simul Ecclesiæ »utilitati, & Episcopi necessitati consulatur.

Hunc in finem vehementer hortatur, ut in familia, quam plurimos possit, habeat Clericos, qui non nisi Clericali vestitu utantur; ac deinde addit qualis esse debeat famulorum domesticorum vestitus: « Sericum, aurum & argentum, »colorúmq; varietatem omninò excludentes, nigrum tan»tummodo vel fuscum colorem in vestibus adhibeant. »Quibus scissis, aut prætextis ad elegantiam non utantur. »Calcei inaniter non incidantur. Non sint turgidæ caligæ, »non virgatæ, non sectæ; aut acupictæ: sed simplices unius »coloris ac generis. Denique talis sit domesticorum om»nium vestitus, ut ex eo etiam appareat, illos esse ministros »ministrorum Dei.

XVII. Et ne hæc ad solos Episcopos spectare crederentur, exemplo Patrum Tridentinorum subjicit *capit.* 23. « Quæcunque autem de Episcoporum mensa ejúsque bene»dictione & cibis, lectione & gratiarum actione, supelle»ctile, auro, argento & serico, cubiculorum apparatu, »ædificiorum magnificentia, supervacaneis sumptibus, »privatâ moderatione, temporum cultu & ornamento »familiæ cura & institutione, ejúsque vestibus, eorúmve »modo, colore & ornamentis, e quorum numero, &, si »quæ alia decreta sunt, quæ non sint Episcoporum tantùm »propria, eadem à *Clericis quibuscunque* cujusvis conditio»nis, ordinis & dignitatis sint, accuratè servari jubemus: »etiamsi in alienis ædibus, aut cum propinquis habitent.

« Meminerint autem in quibusdam, quæ Episcopis per»missa, ipsis communia esse possunt, eò majorem sibi mo»derationem adhibendam esse, quò dignitatis gradu Epis»copis sunt inferiores.

XVIII. Rursus in Concilio IV. Mediolanensi *parte* 3. *cap.* 2. inter alia monita, hoc dat iis qui uberiores reditus Ecclesiasticos habent: « Christi visceribus substantiam »Ecclesiasticam erogate, pauperibus scilicet peregrinis, »viduis, pupillis, ægrotis, in vincula conjectis, captivis: »quibus egentibus, & esurientibus cùm subvenire possitis »si ali-

»si alimenta necessaria denegatis, violatæ charitatis rei eritis »in conspectu Domini.

« Memores estote ejus, quod à sanctissimo Patre Ambrosio scriptum est, sua Fideles eo animo obtulisse Ecclesiæ ministris, ut per eorum manus, quorum fidei, atque »integritati summa omnia tribuebant, ad pauperes pervenirent.

« Vos item alii, quicunque estis, quorum fidei Christi »patrimonium propriè ad divini cultûs, pauperumque »usum commissum est, cavete ne ambitione, aut cupiditate prolapsi in alium, quàm cui addictum est, convertatis; idque propterea sacrilegii rei, damnationem æternam subeatis.

XIX. Descriptam Episcoporum moderationem & frugalitatem in supellectile, mensâ & familia sub idem ferè tempus expresserat Concilium Toletanum an. 1564. *Act.* 2. *c.* 3. hortatúrque: « Sint moras Episcopi Divinam Majestatem non leviter offendi, dum non paucis pauperibus, qui »ob egestatem & famem vitæ periculum experiuntur & »expectant, ex his subveniri posset, quæ mensis Episcoporum contra indictam à Canonibus frugalitatem maxima »cum ignominia veri splendoris apponuntur.

XX. « Ut altari servientes de altari vivere debent: ita »quoque omnibus & singulis beneficia Ecclesiastica tam »sæcularia, quàm regularia obtinentibus sæpe recogitandum est (ait Synodus D. Mechliniensis *tit.* 17. *c.* 11.) quòd »quæcunque ultra *honestam* sustentationem ipsis supersunt, »non ad ditandos amicos, vel alios profanos usûs, expendi »possint, sed *pauperibus* distribui, aut in alias pias causas »erogari debeant.

XXI. Infinitæ propemodum sunt Patrum & Synodorum exhortationes & præcepta, quibus hæc Episcopis & omnibus generatim Ecclesiasticis bona Ecclesiastica possidentibus inculcantur, & præcipiuntur. Sed cum Bernardo luxum Prælatorum declamante *Serm.* 77 *in Cant.* dicere forsan possem: « Sine causa vel his vel illis immoramur, qua non audiunt nos. Sed & si litteris forsan mandentur ista quæ dicimus, dedignabuntur legere: aut si forte legerint, mihi »indignabuntur, quamvis rectius sibi hoc fecerint.

XXII. Et quare inter Ecclesiæ Prælatos, qui & Ecclesiæ sponsi sunt, pauci hæc audire, & pauciores facere volunt? Audi Bernardum: « Pauci admodum sunt, qui non quæ »sua sunt quærunt, ex omnibus caris ejus. « Adde quòd pauci sint, qui attendunt & ruminant, inque cordibus insculptum habent, se non ad propria commoda; non ad divitias aut luxum; sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse; quemadmodum loquitur Synodus Tridentina in principio citati Decreti; optatque, « ut ii qui »Episcopale ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes »agnoscant.

XXIII. Sed videor audire Prælatos, aliosve optime beneficia possidentes: si in familia nostra, supellectile, mensa, ac totius vitæ exteriori apparatu, omnia simplicitatem, ac mundi ac pomparum ejus contemptum præferant, ipsa Prælatorum dignitas, & auctoritas in vilipendium adducetur; nullusque apud populum, præsertim divites & nobiles, erit illorum respectus, nulla veneratio.

XXIV. Hunc Prælatorum prætextum, quo plerique luxum & superfluitatem justificatam putant, jam præscidit Concilium Carthaginense IV. *Can.* 16. quem expressè renovat Synodus Tridentina in allegato Decreto. Verba Canonis sunt: « Episcopus *vilem* supellectilem, & mensam »ac victum *pauperum* habeat, & dignitatis suæ *auctoritatem*, »*fide & vitæ meritis* quærat. « Apud Gratianum *Dist.* 41. *can.* 7.

Non ergo luxu & mundi pompis & vanitatibus, auctoritatem Episcopalem quærendam judicant Patres Carthaginenses, sed *fide & vitæ meritis.* Similiter & Synodus Tridentina hunc Canonem innovans.

XXV. Synodus quoque Toletana suprà citata, postquam præscripsit frugalitatem in mensa Episcopali esse servandam, removet hunc vulgarem prætextum dicens: « Episcoporum siquidem auctoritas non his deliciis, vanisque »splendoribus, sed fide ac vitæ meritis quærenda est.

Similiter S. Carolus quasi in ipso limine supra citatorum Decretorum, hunc prætextum prævertens ait: « Episcopus »non profano ornatu aut apparatu, sed fidei & vitæ splendore sibi auctoritatem quærere debet.

XXVI. Et sanè quo præcipuè auctoritas Episcoporum & Pastorum & omnium Ministrorum Ecclesiæ tendere debet, nisi ut populus ad mundi contemptum, & Christi pauperis amorem excitari & adduci queat? Dubitandum autem non est, uti monet Synodus Tridentina in eodem Decreto, « & fideles reliquos ad religionem innocentiamque »faciliùs inflammandos, si Præpositos suos viderint non ea »quæ mundi sunt, sed animarum salutem, ac cælestem patriam cogitantes.

XXVII. Post hæc admonet Episcopos omnes, « ut secum ea sæpe mediantes, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus, quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi »genus, se muneri suo conformes ostendant. « His immediatè subjicit quæ supra ex ipso Decreto de modestia, & frugalitate servanda retulimus.

Nequaquam igitur credidere Patres Tridentini, Episcopos vanitates & pompas; aut fastum mundi sectando, auctoritatem suam conciliare, aut exemplum populo dare debere; sed contra horum omnium contemptu, se muneri conformes ostendere.

XXVIII. Hæc Synodus Tridentina, quæ tamen eodem tempore & eadem sessione *cap.* 17. quibus hoc Decretum publicavit, unà declaravit, « se non posse non graviter »dolere, audiens Episcopos aliquos, sui status oblitos, Pontificiam dignitatem non leviter dehonestare, qui cum »Regum ministris, Regulis, & Baronibus, in Ecclesia & »extra, indecenti quadam dimissione se gerunt, & veluti »inferiores ministri altaris, nimis indignè non solùm loco »cedunt, sed etiam personaliter illis inserviunt. Quare, »hæc & similia detestans sancta Synodus, sacros Canones »omnes, Conciliaque generalia atque alias Apostolicas »sanctiones ad dignitatis Episcopalis decorem, & gravitatem pertinentes renovando, præcipit ut ab hujusmodi »in posterum Episcopi se abstineant; mandans eisdem, ut »tam in Ecclesia quàm foris suum gradum & Ordinem præ »oculis habentes, ubique se Patres & Pastores esse meminerint; reliquis verò tam Principibus, quàm cæteris omnibus, ut eos paterno honore ac debita reverentia prosequantur.

Conservandam ergo in omnibus dignitatem Episcopalem agnovit Synodus, at non mundi fastu, & sæculi vanitate; sed horum contemptu, & vitæ meritis. Unde non malè expressum est Rubrum citati *cap.* 17. his verbis: *Episcopi dignitatem suam* MORUM GRAVITATE *commendent.*

XXIX. Profectò si Episcoporum & Prælatorum esset, mundum & ea quæ in mundo sunt, verbo & exemplo prædicare, & fidelibus persuadere, tunc auctoritatem & dignitatem suam etiam quæ mundi sunt sectando, meritò commendarent, & in toto vitæ suæ genere mundum ostentarent: At cum Episcoporum, Pastorum, omniumque Ecclesiasticorum sit, mundum & ea quæ in mundo sunt, verbis & factis debellare; atque horum vanitatem & contemptum fidelibus efficaciter persuadere, necesse est, ut hoc quod verba prædicant, facta & exempla persuadeant: videantque Fideles elucere in Episcopis & Pastoribus, quod imitentur. Verissimum enim est, quod dixit Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 1. *De Reformat.* « Nihil est quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assiduè instruat, quàm eorum »vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. »Cùm enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum, reliqui oculos »conjiciunt, ex iisque sumunt quod imitentur.

XXX. Unde Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 16 *cap.* 1. præcipiens Episcopis conformiter ad Decretum Synodi Tridentinæ, ut eam moderationem & humilitatem in omnibus servent, ut nihil in eorum suppellectile, mensâ, victu ac reliquo vitæ genere appereat, quod non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat; rationem præmisit: « Quantò sublimior est Episcopalis dignitas, »tantò etiam purior ac sanctior debet esse ipsorum vita.

XXXI. Hæc aliaque, quibus hic vanus Ecclesiasticorum prætextus insumendi proventus Ecclesiæ sive patrimonium pauperum in vanitates, & luxum detegitur, latiùs deduxit ac prætextus hujus absurditatem solidissimè refutavit nominatissimus ille Bracarensium Archi-præsul Bartholomæus De Martyribus, qui tanta cum gloria, & omnium admiratione Synodo Tridentinæ astitit, & hujus Decreti præcipuus auctor & suasor fuisse scribitur in ejus vita nuper Gallicè edita *lib* 2. *cap.* 15. ubi & refertur ejusdem discursus, quo Patres Tridentinos ad publicationem Decreti movit.

XXXII. Hic mox, ut ad Archiepiscopatum Bracarensem fuit promotus, cœpit omnia, quæ aliquem fastum mundi præferebant, e sua familia & supellectile ablegare; omniaque ad summam simplicitatem redigere, uti latiùs exponitur *lib.* 1. *cap.* 11. quæ simplicitas tanta erat, ut à nonnullis præsertim Nobilibus & Aulicis, carperetur, atque ipsum Archiepiscopum propterea in odium populi malitiosè adducerent.

XXXIII. Hæc advertens Ludovicus Granatensis Ordinis Prædicatorum tunc Provincialis, Vir à pietate & doctrina notissimus, & cujus consilio & opera Bartholomæus potissimùm ad Archiepiscopatum nominatus fuerat, unà cum alio ex eodem Ordine Episcopo, Bartholomæo persuadere voluit, ut aliquid de externa illa in supellectile, mensâ & familia simplicitate dimitteret, atque ad Archiepiscopos conversus Granatensis dixit se optare, ut paulisper consideraret, « se esse Archiepiscopum

Archiepiscopum, & quidem Bracarensem; ideoque servando ei esse aliqua honestas ad sustentandam dignitatem Archiepiscopalem. Esset quidem alienus, ut ipsum ad luxum incitaret. Quod unà cum ipso condemnaret Prælatos illos, qui apparent potiùs Provinciarum Gubernatores, quàm Apostolorum Successores; & qui per superbum illum apparatum, quo cinguntur, videntur fastum & pompam mundi velle introducere usque ad ipsum altare. Sed sibi esse attendendum, nequaquam nos amplius esse temporibus illorum Sanctorum, quorum paupertas miraculis fulciebatur. Fideles hodie factos infirmiores. Hos posse indigere aliquibus, qui sensus externos perstringant, ut Episcopis omnem debitam venerationem exhibeant.

XXXIV. Postquam has rationes Granatensis summâ attentione audivisset Archiepiscopus; mox utrumque cum modestia junctâ gravitate respiciens, respondit: « Pro vestro in me affectu me vobis devinctissimum agnosco: ipséque Deus novit, me hunc in me vestrum affectum præcipuis gratiis à Deo mihi præstitis annumerare. At mihi indulgeri peto, si vobis ingenuè dicam, me paulisper hærere attonitum, videre illos, per quos sperabam intelligere vocem Dei, mihi tam humano modo loquentes: & qui me ad majorem in functionibus ministerii mei exactitudinem incitare deberent, me ad remissionem & relaxationem excitent. Quæ à vobis dicta sunt, in Aula Regia dici haud miror. At id duntaxat admiror. Amicos Religiosos & Episcopos hic in eandem sententiam convenire; viròsque tam sanctos & venerandos se hujusmodi causæ statuere defensores. Mundus queritur, ædes meas ac familiam magnificas non esse; méque Archiepiscopi Bracarensis splendorem non exhibere. Hæc dictio digna est prolatoribus suis. Sed num ideo Dei minister dignitatem suam eorum perviciaciæ debet subjicere, & regulas suas, ut se eorum opinioni conformet, derelinquere? An illi sancti, de quibus tanquam capitibus & principibus gloriatur Ecclesia, S. Nicolaus, S. Basilius, S. Chrysostomus ac nominatim Magnus S. Martinus, cujus paupertas & liberalitas veræ Apostolicæ fuerunt, ignorabántne, mundum quidquid est splendoris revereri, & humanam existimationem magnificentia humanâ sibi se posse comparare? Hoc proculdubio sciebant, se ajebant sicut S. Paulus: *An quæro hominibus placere? Si hominibus placerem, Christi servus non essem.* Arbitrabantur se melius, non posse fungi munere evangelizandi humilitatem & paupertatem Christi, quàm se pauperes faciendo ad prædicandum Deum pauperem: Quid ex eo tempore factum, quod eorum agendi rationem suspectam aut contemptibilem efficere potuit; & quis eos imitari nobis prohibet? An hodiernæ hominum irrisiones? Eos etiam irriserunt. Sicut igitur ipsi mundi irrisionem contempserunt, ita & nostrum est contemnere. Non existimo vos contendere, illam agendi rationem, tanquam in ipsis extraordinariam habendam esse, adeóque parum imitandam, quando quidem noveritis, quid Ecclesia nobis præscripserit hoc expresso Decreto quarti Concilii Carthaginensis: *Episcopus vilem supellectilem, & mensam ac victum pauperem habeat & dignitatis suæ authoritatem fide & vitæ meritis quærat.* En Spiritum Sanctum ore universæ Ecclesiæ Africanæ nobis loquentem. Nunc ergo judices & consiliarios meos vos assumo. Sanctus Spiritus mihi, quatenus Episcopo decere ait habere *supellectilem & mensam pauperem*; mundus econtra, paupertatem fugere me adhortatur, & in his omnibus splendorem quærere: uti deferre suadetis mihi? Mundus contendit justificare, imo & sanctificare istam, quam nobis inspirat opinionem dicendo, magnificentiam ad fulciendam dignitatem Episcopalem esse necessariam: è contrario Spiritus Sanctus nos docet, Episcopum per illam *paupertatem* Apostolicam se magis *commendabilem* redditurum: non enim exterior ille fastus, *sed vitæ sanctitas* hominum cordibus honorem & venerationem ipsi debitam imprimere debet. Ecce regula nostra. Si quatenus religiosus statuta ordinis nostri servare conatus sim; modo ut Episcopus, regulam ab Ecclesia Episcopis præscriptam servare debeo. Itaque, quæso, vobis persuasum sit, me omnis istius exterioris fastus hostem esse non tantum quia religiosus sum. Fui in religione *pauper*, qualis fuit S. Joannes omnium religiosorum exemplar; jam verò in Episcopatu *pauper* esse debeo, veluti Jesus Christus Evangelium annuntians, veluti Apostoli, & magni Episcopi successores eorum, & veluti Prælatis omnibus mandat Ecclesia. Unde etiamsi Deus ex Clero, non autem ex religioso ordine me elegisset ad eam dignitatem, ad quam ipsi placuit me assumere, non eandem vestem religiosam tulissem, sed credidissem, eandem circa familiam instituendam & proventus dispensandos esse tenendam regulam; & similiter quidquid mundus obloqui potuisset, dispexissem. Quis enim in Ecclesia, si non Episcopi, in servandis inviolatè ejus decretis constans erit? Anxii ergo ne sitis, inveniendi medium aliquod, quo hominibus satisfaciatis. Mundus & Deus consociari non possunt. Deus namque nobis prohibet, quidquid mundus jubet. Si splendori domûs meæ prospicere velim, necessariò de *alimentis* pauperum aliquid resecandum est. Nunquid adeò immisericors esse potero, ut panem ex ore famine confectorum adimam, quo mensa mea ferculis bene sit instructa? Nunquid tam duro corde ero, ut membra Christi in maximo frigore denudem, quo vestiam & ornem muros inanimes? Siccine prudentem & indulgentem oportet me esse? Deus à me tam cœcam prudentiam; & tam credulam indulgentiam avertat. Facultates meæ, *Pauperum* sunt, & non meæ; eos tanquam filios meos diligere teneor, eósque venerari tanquam qui semel futuri sint mei judices. Illos contristari plus vereor, quàm divitibus comprobari. Deus avertat, ne rem tam vilem, qualis est vana hominum opinio, pretio lachrymarum & sanguinis pauperum emam. Si post hæc nostram agendi rationem despiciat mundus, ipsius despectus nostrum gaudium, & gloria nostra esse debet, ac dicere nos oportet cum S. Paulino *Epist. 29. O Beata injuria, displicere cum Christo! magis timendus est amor talium, quibus sine Christo placetur.*

Hic Archiepiscopi discursus plenus vigore, & unctione Spiritus Sancti, ita penetravit corda audientium, ut ipsa veritate victi, non quid replicarent; sed quomodo suum nimis humanum loquendi & agendi modum excusarent essent anxii; palam fatentes, se in Bartholomæo & sanctitatem & constantiam mirari; dicebátque Granatensis, se jam amplius & certius intelligere quàm merito ipse ad Archiepiscopatum promotus fuerit. Utinam omnes Prælati, qui hunc discursum sunt lecturi, habeant similes aures ad audiendum, & corda ad intelligendum.

Hic totus Archiepiscopi discursus, aliáque ea occasione dicta referuntur in ejus vita gallice scripta *lib. 2 cap. 20.*

XXXV. Si Episcopi, Prælati ac reliqui beneficiati è Clero sæculari eam moderationem & frugalitatem in omnibus servare debeant; quanto magis Regulares, qui speciali professione ad paupertatem servandam astringuntur; & quorum professio specialem mundi ejusque pomparum contemptum exigit; ut *parte 1. tit. 29. cap. 8. & tit. 31. cap. 5.* dictum est, his addi potest epistola 102. Petri Blesensis, in qua narrat, quid Sanctus quidam Abbas de excessu in mensis Abbatum dixerit, & postquam superbos illos graphicè descripsit, tandem concludit: « Hæc omnia quæ non, cujus judicio occulta sunt, & ideo... Sumptus tam detestabiles & enormes, non laboribus aut patrimonio nostro fiunt, sed de eleemosynis fidelium, de oblationibus atque decimis, de tributis egenorum animarum, de exactionibus & oppressionibus pauperum, de obventionibus etiam placitorum. Qui in sudore vultus pane nostro vesci debemus, labores miserorum nobis usurpamus ad delicias, atque in crapula & ebrietate sudorem bibimus aliorum.

Epistolæ hujus magnam partem exscripsit Christianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones *pag. 193.* addens: « Episcopis, Abbatibus, Canonicis aliisque, decimas possidentibus, legenda est tota Epistola.

CAPUT V.

An Clerici divites Patrimonio, possint reservatis proventibus Patrimonii, ex bonis Ecclesiæ vivere?

1. *Certum quòd dives patrimonio, possit habere beneficium, & proventus beneficio annexos recipere.*
2. *Potest etiam proventus Beneficio annexos tanquam debitos exigere.*
3. *Indubitatum est, quòd Ministri non possint suum ministerium impendere,* ut sustentationem accipiant.
4. *Non dubium, quin dives patrimonio possit beneficium retinere.*
5. *Proponitur status quæstionis.*
6. *Omnes Beneficiati debent Officium* gratis *impendere ad sensum hujus sententiæ*: gratis accepistis, gratis date.
7. *Quomodo hoc præstent, qui necessaria à populo accipiunt.*
8. *Non videtur ita gratis præstare, qui dives Patrimonio, ex proventibus Ecclesiasticis sua* necessaria *prætendit.*
9. *Viduæ, quæ divites propinquos habebant, ex sententia Apostoli ab Ecclesia sustentandæ non erant; ne gravaretur Ecclesia.*
10. *Hinc concluditur, nec Clericum* divitem *illicitè sua necessaria ab Ecclesia accipere.*

11 *Clericus dives necessaria ex bonis Ecclesiasticis accipiens* paupe-res *defraudare non censetur.*
12 *Censet Augustinus bona Ecclesiastica esse* pauperum, *quando Ministri aliunde sufficienter habent.*
13 *Quod de Episcopis dixit Augustinus, de omnibus Beneficiatis dixit Dionysius Carthusianus.*
14 *Beneficiatus Dives patrimonio, debet reditus Ecclesiasticos administrare, ut* pauperum *procurator.*
15 *Canones non permittunt Episcopis necessaria ex proventibus Ecclesiasticis nisi sub conditione,* si indigeant.
16 *Idm magis militat in aliis Ecclesiæ Ministris.*
17 *Conditio* si indiget *non respicit Episcopum, qui ultra necessaria accipit ex proventibus Ecclesiasticis.*
18 *Canones hæc statuunt juxta naturam bonorum Ecclesiasticorum.*
19 *Post divisionem bonorum Ecclesiæ eadem Canonum sententia perseveravit.*
20 *Gratianus ex Canonum sententia ita conclusit.*
21 *Videntur primùm Scholastici contrariam sententiam docere cœpisse.*
22 *Probatur ex Dionysio Carthusiano.*
23 *Secundò statur dictis SS. Patrum, quàm Scholasticorum.*
24 *Scholastici nimis carnaliter & litteraliter videntur intellexisse verba Apostoli:* Quis militat suis stipendiis unquam? &c.
25 *Unicè ferè pro sua sententia proferunt hunc textum Apostoli.*
26 *Apostolus non vult Clericis dari stipendium ut mercedem* operis.
27 *Totus Apostoli discursus tantùm vult;* alimenta *Christi ministris deberi.*
28 *Responsum Adriani VI. ad textum Apostoli.*
29 *Christus dixit Apostolis deberi* cibum, *quando eos misit destitutos mediis temporalibus.*
30 *Qua ratione ex sententia Cardinalis Bellarmini utraque opinio conciliari possit.*
31 *Conciliandi ratio non displicet.*

I. PRo clariore hujus quæstionis resolutione & intellectu prænotandum imprimis, hìc quæstionem non esse, num possidens sufficiens patrimonium possit habere beneficium Ecclesiasticum, & jus colligendi & exigendi fructus vel proventus Beneficio sive titulo Ecclesiastico annexos. Nemo quippe dubitat, aut fundatè dubitare potest, quin Ecclesia admittere velit habentes patrimonium ad munia Ecclesiastica, quibus obeundis nonnunquam magis conveniunt, quàm pauperes; aut jus percipiendi proventus certis titulis ex Ecclesiæ aut Fundatorum ordinatione annexum à titulis separare, eo solo titulo, quòd titulis illis præficiantur divites patrimonio: præsertim cùm Ecclesiæ sæpè sit ignotum, qui patrimonio sint sufficientes; & in singulorum facultates inquirere, & familiarum singularum statum & rationes discutere à se alienum credit.

Cùm enim juxta disciplinam ab octo circiter sæculis exortam, & sensim stabilitam ac receptam singulis titulis certi proventus sint annexi, illos Ecclesia singulorum titulorum possessoribus relinquit, ipsorum fidei & conscientiæ permittens, ut eos dispensent & administrent; itaque etiam utantur juxta naturam & conditionem illorum proventuum, & dispensationis & usus rationem reddere queant ei, cui primariò *res* Ecclesiæ oblatæ sunt; & unde *res Dei* vocantur, uti latiùs exposui in Dissertatione Canonica De Instituto Canonicorum *parte 2. cap. 5. §. 10.*

II. Similiter nemo dubitat, Ministros Ecclesiæ habere potestatem de altari vivendi; dignúmque esse *operarium mercede sua vel cibo suo*; eique temporalem sustentationem à populo deberi, neque jura beneficio annexa negari posse, hoc solo titulo, quòd beneficiatus dives sit ex patrimonio. Hoc ipso enim, quo beneficium possidet, etiam jus recipiendi annexos proventus adipiscitur; nec illud ei Ecclesia ob possessas aliunde divitias, admit; sed duntaxat præscribit, ut ea juxta offerentium intentionem, & regulas Ecclesiasticas tanquam res Deo oblatas dispenset, iisque ut *patrimonio pauperum* utatur.

III. Illud quoque indubitatum est, quòd licet Operarius sive Minister Ecclesiæ jus habeat ad sustentationem accipiendam à populo, nequaquam tamen Evangelizare, sive Ecclesiæ ministrare possit, *ut manducet*, vel ut sustentationem accipiat; sed manducare, & sustentationem accipere, ut Evangelizare & Ecclesiæ servire valeat, ita ut absolutè intendat *gratis* evangelizare & servire Ecclesiæ: & non nisi ut id facere possit, sustentationem vel cibum accipere velit, uti latiùs suprà *cap. 2.* exposui.

IV. Nec illud in quæstionem trahendum, num quis patrimonium unà cum beneficio retinere queat; licitéque proventus annuos utriusque recipere; & ex omnibus honestam sustentationem sumere, & superfluum in pauperes aut pios usus impendere.

V. Illud unum quæritur, num dives patrimonio possit ex proventibus Ecclesiæ sua necessaria accipere, parcendo proventibus patrimonii, eósque augendo parentibus & consanguineis non pauperibus relinquendo, aut in alios profanos usus impendendo.

VI. Imprimis certum est, quòd omnes Beneficiati tanquam Ecclesiæ ministri, teneantur ministerium hoc spirituale populo & Ecclesiæ exhibere *gratis*, ad sensum illius præcepti: *gratis accepistis, gratis date.*

VII. Huic præcepto non contraveniunt Ministri & Operarii Ecclesiæ, qui unde vivant non habentes, ex proventibus Ecclesiasticis accipiunt, unde vivant, & ita *gratis* Ecclesiæ servire queant; & consequenter quos ad accipiendum cogit *vivendi necessitas, non habendi cupiditas*, uti post S. Julianum Pomerium loquitur Synodus Aquisgranensis anno 816. *Can.* 107. hi enim *gratis* serviunt & accipiunt sustentationem "*necessitatis* à populo, non quasi *mercedem operis*, "quod populo *ex charitate* impendunt, sed tanquam stipen-"dium, quo, ut possint laborare, pascantur," ait S. Augustinus.

VIII. Porrò qui patrimonio dives est, nequaquam potest dici sustentationem *necessitatis* accipere à populo; aut tanquam stipendium, quo, ut possit laborare, pascatur; neque hunc ad accipiendum cogit *vivendi necessitas*; quandoquidem ex patrimonio ei aliunde provisum sit; *sed potius habendi cupiditas*. Neque talis videtur accipere, ut gratis Evangelizare queat, sed potiùs *ne censum patrimonialem expensis quotidianis minuat*; uti eodem loco monet Synodus Aquisgranensis.

IX. Apostolus monet, 1. *ad Timoth.* 5. ℣. 16. *Si quis fidelis habeat viduas, subministret illis*, scilicet necessaria ad vivendum. Rationem subjicit: *& non gravetur Ecclesia*, scilicet earum alimoniis: *Ut iis, quæ verè viduæ sunt, sufficiat*; nimirum Ecclesia: *Sufficiat*, inquam, providere illis, quæ *verè viduæ sunt* id est, quæ desolatæ & destitutæ sunt humanis subsidiis, quemadmodum eodem loco exposuit Apostolus. Tales autem non sunt ad mentem Apostoli, quamdiu propinquos aut amicos habent, à quibus sustententur.

X. Ita Estius hìc; qui & subdit: "Locus hic notari po-"test adversùs eos, qui cum de *suo satis* habeant, unde vivant, "Ecclesiasticis beneficiis impinguantur; aut qui uno bene-"ficio, quod ad honestam sustentationem valeat, non con-"tenti plura accumulant. Nam si fidelis habens viduas, sub-"ministrare illis jubetur, ut iis, quæ verè viduæ sunt, alen-"dis, Ecclesia sufficiat: quantò magis, qui vel *patrimonium*, "vel unum habent Ecclesiasticum beneficium, ex quo suffi-"cienter ali possint, abstinere debent à gravanda Ecclesia, "quo plures ministros alere queat, per quos divina cele-"brentur officia, & Christiani populi salus procuretur.

XI. Unde & Synodus Aquisgranensis citato *Canone* 107. ait: "Nec illi, qui sua possidentes, dari sibi aliquid volunt, "sine grandi peccato suo, unde *pauper* victurus erat, acci-"piunt. De Clericis quidem Spiritus S. dicit: *Peccata populi* "*mei comedunt.* Sed sicut nihil habentes proprium, non pec-"cata, sed *alimenta*, quibus indigere videntur, accipiunt; ita "possessores non alimenta, quibus abundant, sed aliena pec-"cata suscipiunt. Plura eam in rem habet citatus Canon, "quibus verificetur Rubrica ejusdem Canonis: Cum quo "damno animæ suæ ab Ecclesia, quæ pauperes pascit, acci-"piunt illi, qui sibi de *suo* sufficiunt.

XII. Quid aliud voluit S. Augustinus, ubi respondens Donatistis calumniantibus Episcopos Catholicos, quasi persecutionem in ipsos moverent, ut bona Ecclesiarum soli haberent, hæc scribit: "Quæ tamen (bona Ecclesiarum) "si pauperum compauperes sumus, & nostra sunt, & illo-"rum: si autem *privatim*, quæ nobis *sufficiunt*, possidemus, "non sunt illa nostra, sed *pauperum*, quorum procurationem "quodammodo gerimus, *non proprietatem* nobis usurpatione "damnabili vindicamus." *Epist.* 185. ad Bonifacium ultimæ edit. & apud Gratianum *Caus.* 23. *q.* 7. *Can.* 3.

Credidit ergo Augustinus, bona Ecclesiarum esse *pauperum*, & etiam Episcoporum, si & ipsi *compauperes* sint: Sin autem pauperes non sint, sed *privatim*, quæ sufficiant, possident, esse non Episcoporum, sed *pauperum*, quorum procurationem quodammodo gerunt.

XIII. Quod de Episcopis sui temporis dixit Augustinus, id de omnibus Beneficiatis postmodum pronuntiavit Dionysius Carthusianus in Tractatu contra pluralitatem Benef. *art.* 14. "Bona Ecclesiæ, inquit, sunt stipendia ministrorum "ejus indigentium hujusmodi bonis, quod si eis non egeant, "non sunt capaces talium bonorum *ad proprium usum. Verum-"tamen serviendo Ecclesiæ faciunt hujusmodi bona esse sua, ut ea in-"digentibus piè dispensent, non ut sibi thesaurizent, possideant, & "immoderatè seu absque necessitate & indigentia assumant.*

XIV. Et Adrianus VI. probans sententiam Alexandri De Hales, quòd Clericus habens *sufficiens* stipendium vel

vel reditum unde possit aliter, quàm decimis sustentari sufficienter & secundum statum personæ, non possit eas in usus proprios convertere, addit, « quod habenti sufficiens patrimonium, si fructus vel proventus patrimonii servat ipso operi licet de bonis Ecclesiæ vivere, aliàs non: sed quidquid proventuum Ecclesiæ suscipitur, tenetur quasi *pauperum & Ecclesiæ procurator* in eorum utilitatem convertere, aut servare.

XV. His congruit, quod legitur in *Canone* 41. vulgò Apostolorum: « Præcipimus, ut in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate ejus *indigentibus* omnia dispensentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore omnique sollicitudine ministrentur.

Ecce Episcopus bonorum Ecclesiæ moderator constituitur; sed ut per Presbyteros & Diaconos, *ea omnia* auctoritate ejus *indigentibus* (vel ut alia lectio habet, iis *qui egent*) ministrentur. An ergo ipsi Episcopi nihil in suos usus tanquam Ecclesiæ operarii sumere possunt? Imo verò, si scilicet ipsi *pauperum compauperes*. Addit enim Canon: « Ex iis autem, quibus *indiget, si tamen indiget*, ad suas *necessitates*. & peregrinorum fratrum usus ipse percipiat « Sive ut vertit ex græco Gentianus Hernestus: Etetiam *si sit opus, in necessarium* usum usum accipere, & fratrum qui hospitio excipiuntur.

Eadem leguntur in Canone 25. Antiocheno; referunturque Canones apud Gratianum *Caus.* 12. *quæst.* 1. *Can.* 22. 23. *&* 24.

XVI. Si Episcopi primarii Ecclesiæ ministri & vineæ Dominicæ excultores, debeant bona Ecclesiæ ut pauperum procuratores *indigentibus* dispensare; neque de iis participare, etiam ad *suas necessitates* sive *necessarium usum*; nisi revera ipsi *indigeant*, quo titulo inferiores ministri, sibi majus jus in bona Ecclesiæ attribuent?

XVII. Ex verbis quoque Canonis manifestum est, hanc conditionem, *si tamen indigent* non adjici propter Episcopos, qui fortè ultra *indigentiam* ex bonis Ecclesiæ sumerent; quandoquidem expressè dicat, quod tum demum in *suas necessitates* sive *necessarium suum usum* capere possit Episcopus, *si indigeat*: ergo *si non indiget*, nequidem in suas *necessitates* seu *necessarium suum usum* capere permittitur.

XVIII. Non obscurum quoque est, id quod circa dispensationem, & usum bonorum Ecclesiæ in favorem pauperum hisce Canonibus dicitur, ex bonorum Ecclesiasticorum natura seu conditione desumi; utpote quæ ut bona pauperum administrari oporteat.

XIX. Non mirum proinde, si & post factam bonorum Ecclesiasticorum aliquandem in quatuor portiones divisionem; quin & post erectionem beneficiorum, manserit dispensandi obligatio: quia, ut cap. sequenti ostendemus, divisio bonorum Ecclesiæ non ipsam bonorum conditionem aut naturam, sed exteriorem duntaxat dispensationis normam aliquatenus immutavit.

XX. Quapropter Gratianus noster, qui Decretum suum compilavit post factam & stabilitam bonorum Ecclesiæ divisionem, relatis dictis SS. Patrum, qui dicunt, quod qui sumptibus propriis sustentari potest, ab Ecclesia stipendia accipere nequeat, subjungit: « Verum his authoritatibus, inquit, prohibentur ab Ecclesia suscipi, non illi qui quondam fuerunt divites, postea verò omnia reliquerunt, ut Petrus & Matthæus & Paulus; aut pauperibus distribuerunt ut Zachæus; aut Ecclesiæ rebus adjunxerunt, sicut illi qui prædia sua vendentes ponebant pretia ante pedes Apostolorum ut essent omnia communia: *sed illi qui in domibus parentum residentes vel sua relinquere nolentes Ecclesiasticis facultatibus pasci desiderant.*

Sine ulla hæsitatione igitur Sæculo XII. credidit Gratianus, auctoritate Canonum & SS. Patrum inhibitum esse, ut illi qui *sua* nolebant dimittere, de facultatibus Ecclesiasticis pascerentur.

XXI. Et revera tanta apparet in Canonibus & dictis SS. Patrum pro hac sententia evidentia, ut credibile non sit contrariam sententiam ab aliquo assertam fuisse, nisi postquam sæculo duodecimo intrarunt Doctores Scholastici, quorum plures magis proprio judicio & rationi naturali quàm Canonum & Patrum auctoritati innitentes, eam opinionem sustinere cœperunt.

XXII. Hoc non obscurè tradit Dionysius Carthusianus in Tractatu De vita Canonicorum *art.* 24.

Hic proposita quæstione. « An Canonici & ministri Ecclesiæ, qui de suo *Patrimonio* possunt se sustentare, licitè convertant in usus suos bona Ecclesiæ: « priusquam ad resolutionem quæstionis descendat, præmittit: « Securius ac salubrius creditur, ac paretur dictis Sanctorum, per quos locutus est Spiritus Dei, quàm *Scholasticorum* quorundam, qui suo magis, quàm expedit, credunt & nituntur ingenio, auctoritatem Sanctorum ad suam retorquentes opinionem.

XXIII. « Quamvis ergo, (concludit posthæc) de proposita quæstione quidam dicant *Scholastici*, posse id licitè fieri, consultius tamen credendum & standum est verbis Hieronymi & Bernardi, imo & summi Pontificis Beatique Prosperi. Ait enim Damasus Papa: *qui bonis parentum sustentari possunt, si accipiant quod pauperum est*, *Sacrilegium incurrunt.*

Huic Damasi dicto, SS. Hieronymi, Prosperi & Bernardi sententiis subjunctis, concludit: *Horum itaque Patrum sententiis statur securius, quàm aliorum aliter opinantium.*

XXIV. Hi Doctores Scholastici nimis carnaliter, & mercenariè considerasse videntur, hæc Apostoli verba: *Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam & de fructu ejus non edit &c* Quasi his indicatum voluisset Apostolus, non secus deberi Clericis stipendium, aut mercedem, quàm militibus militiæ sæcularis, aut excultoribus vineæ, aliisque operariis suarum operarum mercedem: non propter eorum *indigentiam*, sed propter operas & labores præstitos.

XXV. Unde unicum penè hoc argumentum in hujus opinionis assertionem afferri videmus.

Et quidem Prosper Fagnanus, novissimè hanc sententiam amplexus, ad *Cap.* SI QUIS SANE *X. De Peculio Clericorum*, relatis nonnullis recentiorum Canonistarum pro hac sententia auctoritatibus sub *lit. num.* 7. Idem ratio suadet divinis oraculis innixa; decet enim, ut qui altari servit, de altari vivat, cum nemo militet stipendiis suis 1. *ad Corinth.* 9. *& dignus est operarius mercede sua*; nec denario fraudari debent, in vinea operantes; additis aliis textibus qui probant, Clericis laborantibus stipendia & mercedem deberi.

XXVI. Verùm uti rectè advertit doctissimus Pauli Interpres Guilielmus Estius 1. *ad Tim.* 5. ỽ. 18. « neque significat Apostolus hac parte, subsidium temporale habere rationem *mercedis*, quam Prædicator Evangelicus pro labore & opere suo recipiat; id enim esset vendere Evangelium, quod *gratis* debet annuntiari: sed sensus Apostoli est, sicut operarius dignus est mercede, unde vivat, ita & Evangelii ministrum dignum esse honorario subsidio, unde sustentetur. Tantum enim in hac comparatione spectatur sustentatio operanti debita. Unde & Christus *Matth.* 10. eandem sententiam adferens, pro *mercede*, *cibum* nominavit: *Dignus est*, inquit, *operarius cibo suo.*

XXVII. Totus ergo discursus Apostoli hoc unum evincit, operariis Evangelicis alimenta deberi, non tanquam *mercedem* operis; sed tanquam media *necessaria*, ut evangelizare possint. « Sæcularis quippe militia, quia cœlestia non habet, terrena strenue militantibus præstat; qui autem Ecclesiæ serviunt & *labori* suo veluti *debita* reddi oportere credentes, ea quibus opus non habent, aut accipiunt libenter aut exigunt, nimis *carnaliter* sapiunt, si putant, quod Ecclesiæ servientes, stipendia terrena, ac non potius præmia æterna percipiunt. « Ita citata Synodus Aquisgranensis *Can.* 107.

XXVIII. Deinde, uti bene respondet Adrianus VI. loco citato, « non militat *suis* stipendiis, qui concessa temporalia divinæ militiæ impendit: cum omnia temporalia bona *divina* sint *stipendia*, in stipem & sustentationem vitæ hominibus concessa, ut ei magno fervore & absque sollicitudine distrahente servitia grata dependant.

Addit Adrianus: « Secundò ad mentem Apostoli, quod nemo tenetur regulariter stipendiis, quæ sua sunt comparatione ad homines, quæ scilicet ab eis non capit, hominibus certis militare. Nihilominus quia stipendia Ecclesiastica solùm sunt ad necessitatem ministrorum, & non quasi merces laborum instituta, ideo non possunt hujusmodi pro se suscipere, nisi quantum egent sub modificatione prius expressa

XXIX. Observandum insuper, quod Christus sententiam illam, *dignus enim est Operarius cibo suo*, protulerit, postquam Apostolis dixisset: *Gratis accepistis gratis date, nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam*, quibus omnibus voluit, ut quasi omnibus temporalibus destituti, nudi ad prædicandum Evangelium pergerent. Sed ne hisce nimium turbarentur, cogitarentque sibi necessaria alimenta defutura, præcepti sui, apparentem severitatem temperavit, « ostendens (ait Jansenius Gandensis citato *c.* 55.) quare nudos illos mittat, nimirum quod quæ ad victum & vestitum ipsis essent necessaria, eis deberentur à discipulis eorum, ut sine omni rubore & verecundia ab eis illa possent accipere, nec necesse esset harum rerum onere & sollicitudine sese gravare.

Ex quibus non obscurè intelligitur, sententiam Christi, ad quam & totus Apostoli contextus refertur, non spectare nisi *alimenta* seu *cibum* Operariorum Evangelico-

licorum, quos *ad ea accipienda cogit vivendi necessitas, non habendi cupiditas.*

XXX. Cardinalis Bellarminus *lib.* 1. *De Clericis cap.* 27. quærens, an qui bona Patrimonialia habet, possit simul bona Ecclesiastica habere, & pro utraque sententia allatis nonnullis auctoritatibus; credit, auctores utriusque sententiæ posse forsan conciliari, ut dicamus S. Prosperum (quem citat pro negativa) « loqui de illis, qui planè sufficientem habent sustentationem ex patrimonio aut Beneficio. Tunc enim alterum est superfluum, & proinde pauperibus debitum. Alios verò authores loqui de illis, qui neque ex patrimonio neque ex beneficio sufficientem omninò sustentationem habent. Hi enim utrumque retinere possunt, modò ex utroque nihil accipiant ultra sustentationem decentem, juxta conditionem proprii status. Quod enim verè superfluum est, dandum esse pauperibus, Theologi communiter docent.

XXXI. Si cui hæc reconciliandi ratio placet, me dissentientem non reperiet. Si quis enim proventus Beneficii & patrimonii confundat, atque ex iis *honestam ac moderatam* sustentationem accipiat, & superfluum in pauperes, aliúmve pium usum expendat; nullatenus vivendo ex bonis Ecclesiæ censum suum patrimonialem auget, nec pauperes plùs gravat, quàm is, qui totam sustentationem acciperet ex bonis Ecclesiæ, & patrimonium pauperibus erogaret.

CAPUT VI.

De Divisione bonorum Ecclesiæ; & an per eam natura illorum mutata?

1 *Ecclesia etiam Christo vivente suas habuit facultates; sed in communi.*
2 *Christus oblationes Fidelium uni in suos & discipulorum ac pauperum sumptus distribuendas commisit.*
3 *Christus formam dispensandæ pecuniæ Ecclesiasticæ dedit; & furem passus est, ut & Ecclesia fures pateretur.*
4 *Juxta normam à Christo institutam, omnia oblata erant communia; & uni concredita.*
5 *Eandem normam Apostoli, & eorum successores aliquot sæculis retinuerunt.*
6 *Decretum Concilii Romani sub S. Sylvestro de divisione rerum Ecclesiæ in 4. portiones.*
7 *Hoc Decretum meritò ut suppositum rejicitur.*
8 *Divisionis illius in 4. portiones ut jam stabilitæ meminit Gelasius I.*
9 *Sanctus Gregorius respondet juxta illam divisionem bona Ecclesiastica dispensanda.*
10 *Quatuor illæ portiones non arithmeticè distribuebantur.*
11 *Probatur de portione Clericorum.*
12 *Distributio fiebat auctoritate & judicio Episcopi.*
13 *Quomodo portio pauperum distribueretur?*
14 *Scopus hujus divisionis quadripartitæ fuit, ut bona Ecclesiastica juxta suam conditionem ritè dispensarentur.*
15 *Hæc divisionis norma, reipsa ab omnibus Ecclesiis probata fuit.*
16 *Natura bonorum Ecclesiæ per hanc divisionem non mutata.*
17 *Post eam divisionem monuerunt Concilia, bona dispensanda juxta normam Apostolorum.*
18 *Alia bonorum Ecclesiæ divisio per erectionem beneficiorum.*
19 *Tertia per divisionem inter Episcopum & Capitulum, item inter ipsos Canonicos.*
20 *Hæc divisio dissimulante potiùs quàm probante Ecclesia facta est.*
21 *Per hanc divisionem non fuit mutata conditio bonorum Ecclesiæ.*
22 *Idem modus loquendi habetur in Canonibus post divisionem, qui erat ante illam.*
23 *Per divisionem factam inter Canonicos portio pauperum & fabricæ periclitari cœpit.*
24 *Canonicis* singulariter *viventibus una portio vix sufficere potuit.*
25 *Ecclesia vitam singularem Canonicorum permittens, etiam permittit, ut singuli ex bonis Ecclesiasticis* necessaria *accipiant.*
26 *Ex bonis Ecclesiæ primùm providendum necessitatibus Ministrorum.*
27 *Non eadem est ratio bonorum, quæ nominatim in usus* pauperum *aut* fabricæ *relinquuntur.*
28 *Tenentur Clerici de bonis Ecclesiæ moderatè vivere, & superfluum pauperibus distribuere.*
29 *Quomodo semper idem fuerit Ecclesiæ sensus quoad usum bonorum Ecclesiasticorum.*

I. Ecclesia ferè antequam nata, id est, ante adventum Spiritûs Sancti, imo ipso adhuc Christo Domino conversante in terris, cœpit bona quædam habere; quæ tum in solis Fidelium voluntariis oblationibus consistebant. Una autem erat earum omnium communis massa, seu commune ærarium.

II. Dispensatio autem ærarii illius uni erat commissa, ut vel in Christi & Discipulorum ejus in Evangelii prædicatione operantium necessitates; vel in egenorum sumptus distribueretur; quemadmodum Evangelista Joannes scriptum reliquit.

Dicit enim c. 12. sui Evangelii: *Unus ex discipulis ejus Judas Iscariotes, qui eum erat traditurus, dixit: Quare hoc unguentum, non vænit trecentis denariis, & datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad illum, sed quia fur erat & loculos habens, & ea quæ mittebantur portabat.*

Et rursum c. 13. *Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quia dicit ei Jesus: eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret.*

III. « Habebat ergo Dominus *loculos* & à fidelibus oblata conservans, & *suorum necessitatibus* & aliis *indigentibus* tribuebat, » ait Augustinus *Tractatu* 62. *in Joannem num.* 5. additque *Tunc primùm Ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta.* Apud Gratianum *Caus.* 12. *q.* 1. *Can.* 17. Et tractatu 50. *num.* 11. « Exemplum Domini accipite conversantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli ministraverunt, nisi quia Ecclesia ipsius loculos suos habitura erat? Quare furem admisit, nisi ut ejus Ecclesia fures patienter toleraret? » Apud Gratianum *Caus.* 12. *q.* 1. *Can.* 12.

IV. Porrò ex forma dispensationis oblationum à Christo conversante in terris servata, habetur, quod omnia à fidelibus oblata in unam *bursam* sive eosdem loculos conjicerentur; ejusque cura uni, scilicet Judæ Iscariotes concredita fuerit.

Secundò quod ea in necessitates Christi & Discipulorum nec non egenorum sumptus ex Christi præscripto esset expendenda.

V. Hæc forma à Christo præsignata ab Apostolis, eorúmque successoribus servata est quatuor ut minimùs sæculis eatenus saltem, ut alia non esset nota rerum Ecclesiasticarum divisio, quàm ipsarum met Ecclesiarum.

Sicuti enim Universalis Ecclesia Christi in plures particulares Ecclesias seu Diœceses divisa fuit, atque unicuique suus præfixus Episcopus & Clerus; ita quoque unicuique Ecclesiæ erant suæ facultates, è quibus & ministrorum & pauperum necessitatibus provideretur: at earum nulla erat inter Episcopum, Clerum, templorum fabricam, aut pauperes rerum illarum nota partitio, sed omnium in communi dispensatio Episcopo erat concredita, qui ea pro singulorum necessitate & exigentia distribueret, & etiam sibi, si indigeret, applicaret: quemadmodum tum ex Canonibus 40. & 41. vulgo Apostolorum, tum Canonibus 24. & 25. Concilii Antiocheni celebrati sæculo IV. videre licet, & referuntur à Gratiano *Caus.* 12. *q.* 1. *Can.* 22. 23. & 24.

VI. Crediderunt nonnulli elucentem præsentaneam Ecclesiasticorum divisionem factam fuisse initium sæculi IV. sedente Silvestro Papa. Isidorus enim suæ Canonum collectioni inseruit 20. Canones cujusdam Concilii Romani habiti anno 324. præsidente S. Silvestro, in quorum quarto dicitur: « Commoneo autem vobis omnibus mihi consortibus momentum hoc, ut de reditibus Ecclesiæ quatuor partes fiant; quarum una cedat Pontifici ad sui sustentationem, altera Presbyteris & Diaconis & omni Clero, tertia templorum & Ecclesiarum reparationi, quarta pauperibus & infirmis & peregrinis.

VII. Apposita autem est ibidem hæc nota marginalis: « Supposita videntur Hincmaro, ac plerisque viris eruditis 20. ista capita (sive Canones) quæ Isidorus suæ collectioni intexuit.

Et sanè tam multa; vel in ipsis hisce Canonibus occurrunt, quæ à temporis illius disciplina, & statu Ecclesiæ, qui tunc erat; discrepant, quæque à multis jam detecta sunt, ut nemo non videat, hæc Decreta ad Isidorianas merces meritò cum pseudo-primorum Pontificum Decretalibus epistolis esse ablegandam.

VIII. Recentiùs, ac certiùs divisionis illius testimonium occurrit in epistola 9. Gelasii I. c. 29. relata per Gratianum *Caus.* 12. *q.* 2. *Can.* 27. ubi scribit: « Quatuor autem tam de reditu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum est rationabiliter Decretum) convenit fieri portiones: quarum sit una Pontificis, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda.

Hic notandum, Gelasium de hac divisione loqui tanquam dudum decreta: *sicut* DUDUM *rationabiliter est decretum.*

IX. Interrogaverat Augustinus Anglorum Apostolus sanctum Gregorium: « De his quæ Fidelium oblationibus accedunt ad altaria, & quantæ debeant fieri portiones » & quæ-

»& qualitate Episcopus agere in Ecclesia debeat. « Respondit Gregorius: « Mos Apostolicæ Sedis est, ordinatis Episcopis præceptum tradere, ut de omni stipendio, quod accedit, quatuor fieri debeant portiones, una videlicet Episcopo, & familiæ ejus propter hospitalitatem, & susceptionem, alia Clero, tertia pauperibus, quarta Ecclesiis reparandis. « Refertur apud Gratianum *Cauf.* 12. *q.* 2. *Can.* 30.

Et scribens idem sanctissimus Pontifex Maximiano Episcopo Syracusano *lib.* 3. *Epist.* 11. mandat, « ut sive de prætoritis reditibus, sive de iis qui jam obvenerunt & obvenerint, *quartæ* secundùm distributionem *canonicam*, dispensentur. « *Cauf.* 12. *q.* 2. *Can.* 29.

Porrò circa hanc rerum Ecclesiasticarum divisionem notandum; imprimis eam non arithmetica sive æquali planè proportione institutam aut factam fuisse; sed variam fuisse secundùm consuetudinem locorum, & circumstantias, quæ nunc majorem portionem in pauperes, nunc majorem in Clericos pro horum illorúmque indigentia & numero impendendam suadebant.

XI. Querebatur apud S. Gregorium Clerus Catanensis, quòd portio redituum Ecclesiasticorum quæ Clero cedere debebat, non rectè distribueretur: inquirendi curam Gregorius dedit Cypriano Diacono suo: Hic factâ inquisitione, *de quarta portione Cleri* hoc tenendum statuit, ut unam portionem hi qui in sacro loco sunt positi, & reliquas duas Clerus accipiat. At Presbyteri & Diaconi (qui hic dicuntur in *sacro loco, & sacrato ordine* constituti) « conquesti sunt, » hoc contra *antiquam consuetudinem* in suo gravamine præjudicialiter statutum; quippe quia de eadem *quarta* semper se *duas* partes, & *tertiam* Clerum perhibent consecutum; & petiverunt, ne hæc diffinitio in suo præjudicio permaneat.

Ut huic difficultati & querelæ satisfaciat Episcopus, vult S. Gregorius, ut *quartam* hanc inter Clericos & Ministros Ecclesiæ pro singulorum meritis distribuat. « Volumus ergo (ait) ut quidquid Ecclesiæ tuæ ex reditu vel » quolibet alio titulo fortassis accesserit, quartam exinde » portionem sine diminutione aliqua debens segregare, » atque eam secundùm Dei timorem Presbyteris, Diaconis » ac Clero, ut tibi visum fuerit discretè dividere: ita sanè » ut unicuique sicut meritum laboris exegerit, libera tibi » sit, juxta quod provideris, largiendi licentia: quatenus » & hi qui merentur, etiam temporali se sentiant hoc commodo consolari, & alii adjuvante Domino eorum ad melius contendant imitatione proficere « *Lib.* 7. *Epist.* 8.

XII. Nequaquam igitur *quarta* portio totius patrimonii Ecclesiæ assignabatur Clericis, ut ipsi *æqualibus* portionibus eam inter se dividerent; sed integra adhuc rerum Ecclesiasticarum administratio erat penes Episcopum, qui monebatur, ut *quartam* eorum portionem in Clerum, pro singulorum meritis, prout sibi videretur, dispensaret.

XIII. Similiter portionem pauperum dispensationi Episcopi mansisse subjectam, eamque pauperum majore vel minore indigentia, & meritis attentis debuisse dispensari, manifestum est ex ejusdem Pontificis *epist.* 29. *lib.* 9. in qua monet Episcopum Neapolitanum, ut portionem Cleri & pauperum, quam ejus Prædecessor dare neglexerat, ulterius dispensare non differat; præscripta norma distributionis, in qua inter alia præscribit: ut « dentur hominibus » *honestis & egenis*, quos *publicè* petere *non permittit verecundia*, » solidi centum quinquaginta; ita ut quidam eorum ad singulos tremisses, quidam ad binos, quidam ad singulos » solidos, vel si visum fuerit ampliùs dimittantur. Reliquis » verò pauperibus, qui eleëmosynam publicè petere consueverunt, solidos triginta sex.

Hic per occasionem notare lubet, S. Gregorium pauperibus honestis & verecundis ampliores quàm publicè mendicantibus partes distribui velle, nempe quadruplo majores. Quod pauci satis attendunt.

XIV. Ex hactenus dictis fit manifestum est, quod unicus Canonum & Decretorum hanc quadripartitam divisionem statuentium scopus, & genuinus intellectus fuerit, ut ex proventibus Ecclesiasticis, merces sive sustentatio Clericorum bona fide ministrantium decerperetur, pauperum alimoniæ subveniretur, ædium sacrarum sarta tecta procurarentur, non arithmeticâ quidem, sed rationabili distributione.

XV. Quapropter licet non videatur in multis, extra Italiam, recepta & stabilita verbis expressis, hæc quadrimembris divisio: nihilominus omnium Ecclesiarum communis consensus fuit, proventus Ecclesiasticos in illos usus esse impendendos: id est, ex iis Episcopos & alios inferiores ministros sustentandos, pauperes alendos, & fabricam intertinendam.

Ut igitur concedamus erudito operum S. Gregorii Revisori in notis ad *Epistolam* 31. *Lib.* 12. *aut nullis, aut paucis in locis Galliarum hanc quartarum distributionem viguisse*; negari tamen nequit, Canones Gallicanos voluisse, proventus Ecclesiasticos in Clericos, pauperes, & fabricam esse impendendos: ut ex Concilio Aurelianensi I. celebrato anno 511. *Can.* 5. aliisque plurimis Canonibus manifestum est.

XVI. Nihil proinde per ea Decreta, quæ quadrimembrem divisionem urserunt, circa naturam bonorum Ecclesiasticorum immutatum fuit; imò nec vera eorum divisio facta fuit; sed monebantur Episcopi, ut fideliter proventus Ecclesiasticos juxta eorum naturam & conditionem administrarent; uti rectè notat Thomassinus de Disciplina Ecclesiæ *parte.* 4. *lib.* 4. *c.* 32. *nu.* 9.

XVII. Idcirco monet etiam sæculo 9. Concilium Parisiense VI. *Lib.* 1. *Can.* 15. non aliter ab Episcopis esse res Ecclesiasticas dispensandas, quàm Apostolorum temporibus. Verba Canonis sunt: « Et licet crescente fidelium devotione copiosissimis, ac munificentissimis eorum liberalitatibus sancta donata sit Ecclesia, *eundem* tamen usum Apostolorum successores in tractandis & dispensandis Ecclesiasticis rebus se servare debere meminerint.

XVIII. Alia bonorum Ecclesiasticorum divisio facta fuit; tum per erectionem beneficiorum: quando certi ac determinati reditus, præsertim decimæ & oblationes, singulis titulis annecti cœperunt, de quorum origine & incremento actum est supra *tit.* 18. *c.* 1.

XIX. Altera quoque divisio, sed quæ priore posterior & recentior est, facta fuit, dum Episcopi & Capitula bona dividere cœperunt. Huic postmodum successit bonorum Capitularium inter ipsos divisio; quâ singulis Canonicis sua præbenda assignata fuit: quæ divisio invaluit, dum Canonici deserta vita communi ad vitam singularem transierunt: de quo transitu actum est suprà *parte* 1. *tit.* 7. *c.* 2.

XX. Hoc meritò notandum, quod sicuti ipse transitus ad vitam singularem sensim contigit, dissimulante potiùs, quàm probante Ecclesia, ita & hanc divisionem mensæ capitularis inter Canonicos, non aliquo positivo Ecclesiæ præcepto inductam aut probatam fuisse; sed duntaxat dissimulatione Ecclesiæ sensim invaluisse & stabilitam esse.

XXI. Interim quæcunque facta sit, sive per beneficiorum erectionem, sive per partitionem inter Episcopum & Capitulum, vel inter ipsos Canonicos, hoc unum contigit, ut dispensatio bonorum quæ vel integra erat penes Episcopum, vel communis inter Canonicos in communi viventes, tandem ad ipsos particulares beneficiatos, vel Canonicos transierit: manente ipsa bonorum Ecclesiasticorum natura aut conditione invariata, dispensationis normâ nonnihil duntaxat immutatâ.

XXII. Hinc videmus in Pontificum rescriptis Episcoporum Decretis, Conciliorum Canonibus, etiam post eam bonorum divisionem, bona Ecclesiæ dici *Patrimonium pauperum, patrimonium Christi, res Dei*, non secus atque ante eam divisionem: uti ex Canonibus aliisque quæ in præcedentibus capitibus relata sunt, facilè observari poterit.

XXIII. Interim id negari nequit, quin per eam inter Canonicos præbendarum divisionem, periclitari vel maximè cœperint illæ duæ quartæ, pauperum & fabricæ uti monet Boetius Epo ad *Cap.* 1. De Testamentis *nu.* 52.

XXIV. Et reverà, uti ibidem *nu.* 45. notat idem author: » Vix fieri potuit, ut unica quarta bonorum Ecclesiasticorum pars, quæ ex illa quadripartita eorum divisione cessit » reliquis Clericis, omnino sufficeret ad eos extra communionem præsertim alendos, eo quod sumptuosum sit alere familiam singulos: necessariò videtur in consequentiam venisse, ut illa partitio quadrimembris non ampliùs » observaretur, sed omnes omnium bonorum Ecclesiæ communium proventus inter solos Episcopum & Ecclesiam » reliquam dividerentur. Quæ quidem res & pauperibus & » fabricis & hospitalitatis exercitiis, quæ non ab Episcopo » solo, sed à communis vitæ sociis procul dubio frequenter » fiebant, incommodius accidit.

XXV. Interim dum Ecclesia hanc Præbendarum divisionem tolerat; patiturque Canonicos *privatam* extra vitam socialem sive communem, familiam instituere, censetur quoque permittere, ut è rebus Ecclesiasticis sibi moderatam & honestam sustentationem accipiant; superfluis in pauperes & alios pios usus distributis. Nam, uti post Gratianum rectè monet Boëtius Epo loco citato *num.* 16. Licet » res Ecclesiæ omnibus debeant esse communes, primùm » tamen sibi Episcopus & suæ Ecclesiæ deservientibus necessaria subministret, & reliquâ quæ supersunt, fidelium » usibus ministraturus.

Hæc Gratianus post *Canonem* 27. *caus.* 12. *qu.* 1. qui & dein infert: « Ita & Præbendæ Ecclesiarum, eadem charitate manente, piè & religiosè possunt distribui, nec » tunc rebus Ecclesiæ, ut propriis, sed ut communibus utilitatibus deservituris: ut ex his quæ sibi assignata sunt » primùm sibi necessaria percipiat: si quæ vero suis necessitatibus supersunt, in communes usus Ecclesiæ expendat.

XXVI.

XXVI. Dum ergo voluit Ecclesia, ut bona Ecclesiæ in pauperes & fabricam distribuerentur, hoc ita perpetuò intellexit, ut primùm necessitatibus Ministrorum suorum provideretur, quibus Christus à populo alimenta seu cibum subministrari voluit: & cui præcepto per horum bonorum oblationem populus indubiè satisfacere voluit.

XXVII. Hinc & indubitatum est, non eodem jure bona Ecclesiæ esse res pauperum; sicuti si quid nominatim pauperibus per homines pios relinqueretur; id enim nullo jure sibi vindicare vel inter se partiri possent Clerici; quemadmodum bene reflectit Epo *n.* 57.

XXVIII. "Sed neque quisquam rectè negaverit (ait idem »*n.* 58.) quin ita moderatè deceat vivere Clericos etiam de »portionibus pro stipendio sibi destinatis, ut pauperibus & »egenis magnum sit ab ipsis auxilium, de quo Fundatores »optimè speraverunt quoad id, quod superfuerit.

XXIX. Itaque quæcunque circa bonorum Ecclesiæ varia dispensandi norma pro temporum & locorum conditione fuerit, aut alia Clericorum vivendi exterior disciplina intervenerit, is perpetuus fuit Ecclesiæ circa sua bona sensus, ut ex iis suorum Ministrorum necessitatibus provideretur, & quod reliquum esset, in pauperum alimoniam aliósve pios usus impenderetur, illáque bona semper ut *res Dei & patrimonium Christi* considerarentur, & ut talia sanctè & fideliter dispensarentur.

CAPUT VII.

De Testamentis Clericorum.

1 *Quare vetitum Clericis jam pridem fuerit de bonis Ecclesiæ testari.*
2 *Canon vulgò Apostolorum idipsum vetans.*
3 *Idem probat Canon Carthaginensis.*
4 *Occasio hujus Canonis.*
5 *Monitum ad Clericos disponentes de patrimonialibus.*
6 *Justinianus inhibuit Episcopis testari de bonis post ordinationem acquisitis.*
7 *Conformiter ad Justiniani Sanctionem respondit Sanctus Gregorius.*
8 *Idem volunt plures Decretales.*
9 *Pluribus sæculis duravit hæc disciplina; & à Concilio Lateranensi sub Alexandro III. renovata.*
10 *Decretum hujus Concilii etiam de mobilibus intelligendum.*
11 *Generaliter de omnibus intuitu Ecclesiæ acquisitis.*
12 *Nec in pias causas per testamentum de his disponere* de jure *poterant; consuetudini tamen aliquid concedi incipiebat.*
13 *Consuetudo relinquendi aliqua pauperibus à Pontifice dicitur* non improbanda.
14 *Per Rescriptum Pontificis relatum in Decretales hæc consuetudo habita ut à jure probata.*
15 *Hinc invaluit, Clericos* de jure *posse facere* rationabile *testamentum.*
16 *Sæculo* 14. *Synodus Coloniensis non permisit Clericis condere testamentum, nisi juxta consuetudinem jure probatam.*
17 *Quomodo hæc consuetudo sensim extensa sit; & facta Clericis libera testandi auctoritas.*
18 *Huic extensioni occasionem dedit facilitas dispensandi.*
19 *Item difficultas discernendi, quæ bona ab Ecclesia, & quæ aliunde sint profecta.*
20 *Consuetudo testandi de bonis Ecclesiasticis non ubique eodem tempore invaluit.*
21 *In Hispania recepta consuetudo permittens Clericis liberè testari.*
22 *Idem in Gallia receptum.*
23 *In Belgio nonnulli Episcopi prætendunt, Clericis ad testandum necessariam esse eorum licentiam; pro qua & certa jura prætendunt.*
24 *Academia Lovaniensis quid circa hoc observet.*
25 *Faciliùs Clericis, quàm Episcopis testandi licentia indulta; consuetudo tamen eam ipsis indulget.*
26 *Non eadem est Episcopis libertas in Italia.*
27 *An Regulares possint ex indulto Pontificis condere testamentum.*
28 *Quid de Regularibus assumptis ad Episcopatum?*
29 *Consuetudo aut licentia testandi non permittit Clericis disponere in usus profanos.*
30 *Consuetudo hæc non immutat naturam proventuum Ecclesiasticorum.*
31 *Id ipsum probat Synodus Tridentina.*
32 *Quomodo testamenta Clericorum de proventibus Ecclesiasticis in usus profanos vi consuetudinis sustineantur?*
33 *Attendendum à Clericis hac in parte Decretum Synodi Osnaburgensis.*
34 *Item Decretum Synodi Antverpiensis.*

I. NOtavimus sup a capite 4. Episcopos aliósque beneficiatos semper reputatos fuisse tanquam simplices rerum Ecclesiasticarum dispensatores, ut ex iis sumant quæ ad necessitates proprias sufficiant, reliqua verò in pauperes, aliósve pios usus juxta regulas Ecclesiasticas, & Offerentium voluntatem impendant.

Cùm verò dispensator de rebus dispensationi suæ creditis testari nequeat, etiam Episcopis cæterisque Clericis jam pridem vetitum de rebus intuitu Ecclesiæ acquisitis testamentum facere.

II. In Canone 40. vulgò Apostolorum dicitur: "Sint »manifestæ res propriæ Episcopi, (si tamen habet pro»prias) & manifestæ Dominicæ: ut potestatem habeat de »propriis moriens Episcopus sicut voluerit, & quibus vo»luerit, derelinquere: nec sub occasione Ecclesiasticarum »rerum ea, quæ Episcopi esse probantur, intercidant. For»tassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos »aut servos. Et justum est hoc apud Deum & homines, »ut nec Ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum »Pontificis, nec Episcopus vel ejus propinqui sub ob»tentu Ecclesiæ proscribantur, & in causas incidant, qui »ad eum pertinent mórsque ejus injuriis malæ famæ subji»ciatur.

Idipsum statuitur *Can.* 24. Concilii Antiocheni.

Ex his manifestum est, jus quidem Episcopis fuisse, bona *propria*, id est, non intuitu Ecclesiæ acquisita, relinquere quibus velint; at de rebus Ecclesiæ non potuisse disponere.

III. Non absimile est quod Can. 49. Concilii Carthaginensis III. apud Gratianum *Caus.* 12. *q.* 3. *can.* 1. decernitur, ut nimirum Episcopi & quicunque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, debeant omnia quæ post ordinationem compararunt Ecclesiæ conferre. "Si autem ipsis proprie »aliquid liberalitate alicujus, vel successione cognatio»nis obvenerit, faciant inde, quod eorum proposito con»gruit.

IV. Hunc Canonem referens Cardinalis Baronius ad ann. 397. scribit: "occasio sanciendi hujus Canonis illa »fuit. Cùm reddita pace, Ecclesia ubique bonis affluere, »cum plures ex iis qui eidem ministrabant, pietatem in »quæstum convertentes, studio sanctitatis & cura paupe»rum abjectis, divitias colligendi ardore duntaxat flagra»bant, de quibus hæc Hieronymus Epist. 2. ad Nepotia»num: *Nonnulli sunt ditiores monachi, quam fuerant sæcula»res, & Clerici qui possident opes sub Christo paupere, quas sub »locuplete & fallace diabolo non habuerunt, ut suspiciret eos »Ecclesia divites quos mundus habuit antea mendicos.* Et »paulò post: *Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, »ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge.* Cumque »que hæc, ut ait Hieronymus, *Ecclesia ingemisceret*, optimè »à sanctis patribus hujus Canonis sanctione statutum est, »ut Ecclesia ipsa sibi vendicet, quæ Clericis ex rebus Eccle»siæ bona quæsivit.

V. Notat quoque appositè Ludovicus Thomasinus de Disciplina Ecclesiæ *parte* 1. *lib.* 4. *c.* 19. *num.* 7. hæc finalia Canonis verba: *Faciant inde quod ipsorum proposito convenit*, continere salutare monitum, quo monentur Episcopi & Clerici de proprio patrimonio disponere eum in modum, qui conveniat sanctitati professionis Clericalis.

VI. Justinianus Imperator in *L.* 42. §. 2. *Cod. De Episcopis & Clericis*, sancivit de Episcopis: "Nullo modo habere »eos facultatem *testandi*, vel donandi, vel per aliam quam»cunque excogitationem alienandi quid rebus suis, quas »postquam facti fuerint Episcopi, possederint & acquisie»rint, vel ex testamentis, vel donationibus, vel ex alia qua»cunque causa: exceptis duntaxat his, quas ante Episcopa»tum habuerunt ex quacunque causa, vel quæ post Epi»scopatum à parentibus & theiis, hoc est, patruis, vel avun»culis, & à fratribus ad ipsos pervenerunt, perventuræque »sunt: quæcunque enim post ordinationem ex quacun»que causa extra præfatas personas ad ipsos pervenerunt, »ea jubemus ad sanctissimam Ecclesiam, cujus Episcopa»tum tenuerint, pertinere, & ab ea vindicari & evinci, »nulla alia persona potestatem habente, ex eo proprium »quid auferre lucrum.

VII. Conformiter ad hanc Justiniani Sanctionem scribit Mariniano Episcopo Ravennæ S. Gregorius *lib.* 5. *epist.* 1. ut inquirat in testamentum sui Prædecessoris de quo Clerus Ravennæ conquestus erat: "Ut ea, quæ de Ecclesia »sua, vel de acquisitis in Episcopatu rebus contra legum »fieri statuta disposuit, fraternitas vestra nec auctoritatem »præbeat, nec aliqua in his ratione consentiat. Si quid au»tem de *propriis* rebus, quas *ante* Episcopatum habuit, »quod quidem priùs Ecclesiæ suæ non contulit, fieri voluit, »vel decrevit, firmum per omnia robur obtinere necesse est.

Scribit quoque Anthemio Campaniæ Subdiacono *lib.* 7. *in dict.* 2. *epist.* 53. se intellexisse, "quod Attelbanæ civitatis »Episcopus dum de hac luce migraret, *condito testamento* »in octo unciis totius substantiæ suæ *nurum* suam hære»dem instituerit, Ecclesiam suam in residuis quatuor.

Cum

Cùm verò hæc testamentaria dispositio videretur bona acquisita intuitu Ecclesiæ confundere cum bonis patrimonialibus, subjicit: « Hortamur ergo experientiam tuam, ut »sollicitâ inquisitione discutias, & quidquid Ecclesiæ ip»sius esse poterit à qualibet persona detineri nullatenus »patiaris, nisi hoc solùm quòd eum *ante* Episcopatus or»dinem *proprium* habuisse constiterit. Quidquid verò an»te Ecclesiæ ipsius esse cognoveris, vel in Episcopatus or»dine prædictum Episcopum acquisivisse, in ejusdem Ec»clesiæ conservetur dominio, ne quisquam exinde aliquid »usurpare qualibet occasione præsumat.

Refertur hoc Gregorii responsum in *Cap.* 1. X *De Testamentis*; quamvis per errorem ibidem tribuatur Gregorio IX.

VIII. Eodem tendunt Decreta quæ inquiri jubent, an Presbiteri aliíque Clerici bona aliqua habuerint tempore ordinationis, de quibus supra capite primo; ibique notatum, hanc inquisitionem unicè factam, ut sciretur, quæ bona censeri deberent provenisse ab Ecclesia? & consequenter ut talia ad Ecclesiam pertinere.

Hinc manifestum est, antiquis Canonibus vetitum fuisse, non tantùm Episcopis, sed & inferioribus Clericis quacunque ratione de rebus intuitu Ecclesiæ acquisitis per testamentum disponere.

IX. Disciplina hæc pluribus sæculis perseveravit; eámque retinendam, etiam sæculo 12. sancivit Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* 7. X *De Testamentis*. Conqueritur enim Concilium, « quod quidam Clerici »cùm ab Ecclesiis suis multa beneficia perceperint, bona »per eas acquisita, in alios transferre præsumant. Hoc »igitur (ait Concilium) quia *antiquis Canonibus* constat inhi»bitum, nos indemnitati Ecclesiarum providere volentes, »sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, pe»nes Ecclesias eadem bona præcipimus permanere.

X. Hoc Decretum non solummodò de *immobilibus* sed & de *mobilibus* intelligendum esse, declarat idem Pontifex, adversos pravos illius Decreti interpretes, in litteris ad Electum & Capitulum Cassanense, in *Cap.* 12. X *De Testamentis*, respondétque quòd « *generaliter* bona *quælibet* per Ecclesiam acquisita, ea (vel ut verior lectio habet, ei) debent »juxta *Lateranense Concilium* remanere.

XI. Et ad Episcopum Vigiliensem in *Cap.* 9. X *Eod.* scribit, quod Clerici « de his, quæ *consideratione* Ecclesiæ perce»perunt, nullum de *jure* possunt facere *testamentum*: licet »de his, quæ paternæ successionis, vel cognationis intuitu, »aut artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum aut »amicorum, *non habito respectu* ad Ecclesiam, pervenerunt »ad ipsos, liberè disponere valeant.

XII. Hæc generalia Alexandri satis indicant, quod de *jure* sive juxta *antiquos Canones*, nequidem ad *pias* causas de Ecclesiastica substantia Episcopis aut Clericis licitum fuerit testari: quasi nefas esset, de rebus eorum administrationi duntaxat concessis, disponere in tempore *finitæ* administrationis.

Illud quoque luculenter indicat idem Pontifex citato *Cap.* 12 dicens: Licet *mobilia* per Ecclesiam acquisita de »*jure* in alios pro morientis arbitrio transferri non possint; »consuetudinis tamen non est improbandæ, ut de his pau»peribus & Religiosis locis, & aliis, qui viventi servierant »sive sint consanguinei, sive alii, aliqua juxta servitii meri»tum conferantur.

XIII. Nequidem ergo de *mobilibus* per Ecclesiam acquisitis licebat Clericis *de jure* per testamentum, etiam *pauperibus, & religiosis* locis aliqua conferre; sed si quid hic licere dicitur, id *consuetudini* adscribitur; quam non *improbandam* vocat Pontifex.

XIV. Consuetudo quæ hic *non improbanda* dicitur, & per relationem Rescripti Pontificis in Decretales Gregorii XI. quasi *jure* probata & firmata fuit; tandem etiam *pro jure* invaluit. Unde & in Synodis post hanc Gregorianam compilationem Decretalium passim permittitur Clericis de *mobilibus*, sub moderationibus in citato rescripto Alexandri III. appositis, testari.

Anno 1284. Synodus Nemausensis titulo *De Testamentis*, ipsa verba Decreti Alexandrini exscribit; ipsámque consuetudinem cum suis modificationibus similiter *non improbandam* appellat: unà declarans, qualiter ipsa bona Clericorum, maximè quæ ab Ecclesia provenerunt distribui debeant: si nullum testamentum fecerint, addito hoc notando monito: Adhæc, *quidquid* habent Clerici de bonis Eccle»siasticis, deductis expensis honestis & necessariis, *pauperum* »debet esse.

XV. Rursus anno 1300. celebrata Synodus Bajocensis *cap.* « præcipit Sacerdotibus, ut *immobilia* de bonis Eccle»siæ acquisita, tantummodò *suis* legent Ecclesiis: *De Jure*, »enim aliud facere non possunt. De *mobilibus* autem Sa»cerdotes *rationabile* possunt facere testamentum.

Testamentum *rationabile* indubiè hic aliud non est, quàm testamentum factum secundum *jura* sive legitimum; uti etiam notat Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Ecclesiæ parte* 4. *lib.* 4. *c.* 16. *n.* 10.

Hic reflecti potest, facultatem de *mobilibus* testandi, non ampliùs *consuetudini* adscribi, sed *juri*: eò quod *consuetudo* à jure esset probata.

XVI. Ex Synodis nostratibus eodem anno 1300. Coloniensis *c.* 5. præcipit: « Clerici bona, maximè immobilia, & »quæ per Ecclesiam sunt adepti, sive per modum *testamenti*, »sive aliàs non transferant ad consanguineos; sed relin»quant ea *Ecclesiæ*, à qua sunt profecta. Sed intuitu *eleëmo»synæ*, pauperibus & religiosis & piis locis, & illis qui ipsis »servierunt, sive consanguinei sint, sive alii, *aliqua* juxta »servitii merita de *mobilibus* dare possint.

XVII. Verùm licet hæc consuetudo testandi ita modificata, ut in Decretalibus Pontificum, & Synodis proponitur, esset *non improbanda*: illud nihilominùs fatendum, & quotidiana experientia compertum est, quòd ubi semel Canonum rigor laxatur, tametsi multis modificationibus relaxatio restringatur, sensim modificationes illæ negligantur, & relaxatio sine illis retineatur: quin & paulatim extendatur & omnis tandem Canonum vigor enervetur, prout hic contigisse notat Boëtius Epo in Commentario ad *Cap.* 12. X *De Testam. n.* 54. ubi ad verbum *aliqua* monet: « vides ex hoc »loco *paulatim* consuetudinem disponendi per testamenta »de bonis per Ecclesiam quæsitis irrepsisse. Primò *parum* »quid relinquendo (prout hic fit) posteà *largiore* manu, donec tandem *plena* potestas omnium quibuslibet, etiam non »pauperibus relinquendorum fuit erepta, quemadmodum »nunc plurimis fit in locis: minimè rectè, sed periculo»sissimè, sive spectemus eos qui dant, sive qui ab iisdem »dantibus accipiunt.

XVIII. Huic consuetudini forsan non parùm contulit, quod lapsu temporis, Pontifices & Episcopi faciliùs testandi licentiam, etiam liberam, Clericis indulgerent; uti notat Zypæus in Jure Novo titulo De Testamentis *n.* 4. ubi unà scribit: Livinus Torrentius Episcopus Antverpiensis facul»tatem testandi in Diœcesi Antverpiensi omnibus fecit, »salvo tamen, & ei reservato mobilium nummo sexagesi»mo, redditione computuum, &c. postquam scilicet ani»madvertisset, nemini petenti eam facultatem consuevisse »negari, adeóque sine examine concedi. Itaque is publici »juris fecit; ne formula petendæ licentiæ, captatoria hære»ditatis esse videretur.

Ipsum notavit Theodorus Tuldenus ad Codicem titulo De Episcopis & Clericis *nu.* 6. ubi loquens de consuetudine, quæ abrogasse videtur antiquos Canones vetantes Clericis de bonis Ecclesiasticis testari, ait: « Et cùm olim »singuli sæpe testamenti factionem à Pontifice obtinerent, »quisquam potuerit eam deinde ad omnes extendere, *usum* »nunc tolerando & tacitè probando.

XIX. Insuper non parùm ad firmandam hanc consuetudinem valere potuit difficultas discernendi ea, quæ ex patrimonio aut industria, vel aliunde quàm consideratione Ecclesiæ Clericis obvenerunt, ab iis, quæ ab Ecclesia provenerunt: ita tantum ut singula penè Clericorum testamenta ob hanc bonorum confusionem & incertitudinem litibus essent obnoxia. Itaque satius visum fuit, testamenta illa tolerare, & Clericorum conscientiæ relinquere: quomodo de acquisitis ab Ecclesia disponant, quàm litibus omnia involvere: præsertim cùm frequenter non constet, num consanguinei sive hæredes quibus bona per testamentum deferantur, reverâ sint divites, an pauperes, quibus tanquam *pauperibus*, superflua ex proventibus Ecclesiasticis communicari possent.

XX. Quidquid sit, hoc expeditum, circa sæculum XV. libertatem testandi de proventibus Ecclesiasticis, vel acquisitis intuitu Ecclesiæ invaluisse, alibi tamen tardiùs alibi citiùs.

Legitur in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *c.* 22. *n.* 9. ordinatio Caroli VI. Regis Galliæ edita anno 1406. ubi inter alia dicit, quòd bona (Ecclesiarum) per Præ»latos post eorum obitum dimissa, futuris debent succes»soribus reservari in Ecclesiæ utilitatem convertenda; nisi »fortè (ait) in illis locis Regni, ubi de *usu* & *consuetudine* »notoriè observatis, licitum sit, Prælatis ipsis & aliis viris »Ecclesiasticis sæcularibus de iisdem bonis *facere testamentum*, »quibus etiam ab intestato, in dictis bonis secundùm con»suetudinem & observantiam supradictas sui succedunt »hæredes.

Hæc ostendunt, quòd eo tempore, hæc libertas testandi duntaxat in quibusdam locis Regni Galliæ invaluisset. Secundò, quod libertas unicâ inniteretur *usui & consuetudini*. Tertiò, quod hoc jus consuetudinarium nondum firmiter esset stabilitum, quin de eo cum aliqua dubitatione adhuc dicatur, *nisi* FORTE *in illis locis*, &c.

XXI. De consuetudine permittente *Clericis* testandi libertatem in quosvis usus de proventibus Ecclesiasticis testatur Covarruvias de Testamentis *cap.* 7. *num.* 23. dicitque »moribus receptum esse, ut Clerici *citra omnem licentiam* »liberè testentur, & in ultima voluntate distribuant bona,

»quæ ex reditibus Ecclesiarum adepti sunt. « Additque *n.* »24. Carolus Hispaniarum Rex anno 1523. Comitiis totius »Regni Provinciæ habitis jussit, hanc consuetudinem ut »legitimè inductam, servari.

XXII. Eam quoque generaliter in Regno Galliæ receptam esse testantur passim Pragmatici; ac signanter Guilielmus Benedicti, qui jam à ducentis circiter annis de hac consuetudine ita scripsit ad *Cap.* RAYNUTIUS *De Testament.* Verbo, *Et uxorem n.* 264. «Pari modo fuit in eo»rum Regno (Galliæ,)consuetum, & publicè ac notoriè »observatum, & per Ecclesiam toleratum, Episcopos, ac »cæteros Beneficiatos posse de fructibus suarum Dignita»tum & Beneficiorum; ac de bonis per eos nomine pro»prio, vel nomine Ecclesiæ acquisitos; etiam de pretio ex »fructibus Beneficiorum redacto *testari*, & aliàs inter vi»vos, vel causa mortis, sicut laici de suis bonis liberè dispo»nere, prout dietim faciunt.

XXIII. In Belgio nonnulli Episcopi prætendunt, Pastores aliósque Beneficiatos sibi subditos testari non posse, etiam ad pias causas, nisi præhabita ipsorum licentia: notátque Joannes Molanus in tractatu *De piis Testamentis capit.* 40. quòd eam licentiam rigidè exigant statuta Diœcesis Leodiensis. Quæ eadem statuta dicunt: «Pro licentiis testandi »Pastoribus & Beneficiatis auctoritate nostra ordinaria »concedi solitis, solvetur florenus Brabantiæ ad ratam cu»juslibet modii: Presbyteris autem nulla beneficia obtinen»tibus duplex scutum Bullonicum.

Per *florenum* Brabantiæ intelliguntur duo solidi, & per *scutum Bullonicum* duodecim solidi. Non absimilis est Diœcesis Namurcensis, & forsan quorundam vicinorum locorum consuetudo; quæ ante novorum Episcopatuum in Belgio erectionem erant Diœcesis Leodiensis; cujus passim consuetudinem & privilegiorum reliquias nonnullas retinuerunt.

XXIV. Sed cum hujusmodi licentia testandi nemini eam postulanti negetur; & videatur hæc consuetudo potiùs sapere proprium interesse, quàm conservationem disciplinæ, meritò Accademiam hanc Lovaniensem laudat Joannes Molanus citato loco *capite* 40. quòd licet olim fuerit Diœcesis Leodiensis, «omnibus suis suppositis, & professoribus, stu»diosis & familiaribus tanta liberalitate eam (licentiam) an»nuit, ut non sit necesse petere, quòd omnibus ultro & gra»tis offert.

Hoc tamen injungunt Statuta Academica titulo *De piis Legatis*: «Executores ultimarum voluntatum suppositorum »decedentium, post mortem defuncti suppositi, cujuscun»que etiam conditionis fuerit, testamenta hujusmodi Domi»no Rectori præsente Notario Universitatis exhibeant, »quam exhibitionem Rector & Notarius gratis admittant.

XXV. Excipit tamen ibidem Covarruvias *Episcopos*, quibus *solis* testandi licentiam necessariam asserit. Fatetúrque Guilelmus Benedicti loco citato *n.* 265. «quod de Episcopis »major erat dubitandi ratio, propter majorem quam ha»bent communionem & conjunctionem cum suis Ecclesiis, »quàm cæteri Beneficiati ob causam matrimonii spiritualis »inter eos existentis.

Addit tamen *Benedicti*: «Et quasi omnes Episcopi habere »consueverunt à Papa dispensationem testandi, & nedum »testari potuerunt de bonis ex consuetudine, sed etiam de »fructibus beneficiorum, nec non de spoliis.

Hic nota, hunc auctorem non obscurè innuere, consuetudinem testandi libertatem Episcopis annuentem, ex consueta dispensatione profluxisse, utì supra notavimus.

Mores Belgii Episcopis eandem libertatem indulgent: adeò ut licet Paulus III. Prælatos adeò fecerit inhabiles ad testandum, ut ne locis quidem piis ultra decimam partem relinqui quocunque titulo velit, omnesque contrarias testandi concessiones eò reducat in Constitutione quam refert P. Matthæi in septimo Decretalium *lib.* 2. *tit.* 14. tamen nullius Episcopi testamentum eo nomine quod non habuerit facultatem testandi à Summo Pontifice, in Belgio irritatum se scire, dicit Zypæus in Jure novo *De Testamentis n.* 7.

XXVI. Non eandem fuisse libertatem testandi in Italia satis colligitur ex specialibus privilegiis seu indultis testandi à variis Pontificibus concessis. Et quidem refert Fagnanus ad *c.* SI QUIS *De Peculio Clericorum*, Paulum V. anno 1606. induisisse omnimodam facultatem incolis & civibus Urbis, qui in ea, vel ejus districtu infra decem miliaria, non tamen extra debitam residentiam, decesserint liberè disponendi de omnibus suis bonis etiam provenientibus ex quibuscunque fructibus, reditibus, proventibus, juribus, obventionibus & emolumentis Ecclesiasticis & beneficiorum quomodolibet qualificatorum, tam inter vivos, quàm in *ultima voluntate*.

Hæc specialia indulta sat ostendunt, non fuisse in Italia consuetudine inductam eam generalem libertatem testandi de proventibus Ecclesiasticis; quod & ipse Fagnanus satis innuit; unà dicens, ambigendum non esse, quin Pontifex impertiri possit Clericis facultatem disponendi in vita & in morte de fructibus beneficiorum.

XXVII. Additque ex communi Canonistarum opinione, Papam etiam *Regularibus* posse dare licentiam testandi: quod tamen in Gallia non admitti passim notant illius Regni Pragmatici; uti videri potest apud Julianum Broudæum in notis ad Louëtium *Litt. C. nu.* 8. & Carolum Fevretium De Abusu *Lib.* 4. *c.* 7. *n.* 10. Et in verificatione Facultatum Legatorum Sedis Apostolicæ solet inseri hæc clausula: » *Testandi* contra Provinciarum consuetudines, jura »Regni, ac Constitutiones in Curia promulgatas, ullis Sa»cerdotia in Regno tenentibus, aut in Cœnobiis Monasti»cam professis gratiam non faciat. « Vide supra *parte* 1. *tit.* 21. *cap.* 3. *num.* 11.

XXVIII. Regulares tamen assumpti ad Episcopatum, quasi à Regula Monastica soluti non secus ac Episcopi è Clero sæculari assumpti, de proventibus Ecclesiasticis tam inter vivos, quàm per ultimam voluntatem disponant, imò si intestati decedant, ipsos proximos consanguineos habent hæredes, ex generali consuetudine illius Regni; de qua latius capite sequenti.

XXIX. Verum utì rectè ibidem ex Præposito monet Fagnanus, neque consuetudo, neque dispensatio Papæ potestatem dare possint Clericis, ut fructibus beneficiorum abutantur; sive in profanos usus expendant vel dispensent.

Similiter Martinus Navarrus in sua Apologia pro suò De Reditibus Ecclesiasticis libro, agnoscit, « esse in Hispania »consuetudinem testandi de proventibus Ecclesiasticis, »creditque eam validam etiam *in foro conscientiæ* quoad te»standum intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis & »debiti solutionis; & nullam esse consuetudinem præscri»ptam & validam, testandi pro libito in *profana* sine aliqua »prædictorum intuitu: quamvis in multis Regnis, & Pro»vinciis extra Italiam, & in aliqua ejus parte justè in foro »exteriori toleretur consuetudo, ne testamenta Clerico»rum ob hoc in judicium deducantur, & servari jubean»tur ad obviandum frequentissimis litibus quæ aliàs ori»rentur.

Additque Navarrus, quod de hac opinione admonitus Pius V. antequam licentia imprimendi fieret, respondens esse *justam & sanam opinionem*.

Videri potest Joannes Molanus citato *c.* 40. ubi latè ostendit, licentiam testandi etiam à Pontifice obtentam, non dare facultatem disponendi in usus profanos.

XXX. Neque enim consuetudo aut dispensatio testandi mutat vel alterat naturam & conditionem proventuum Ecclesiasticorum, manetque onus dandorum superfluorum pauperibus annexum proventibus Ecclesiasticis; unde, nec ulla consuetudine quantumvis *inveterata* poterit induci, ut profanos in usus Ecclesiasticis de proventibus vel testari liceat, vel ab intestato successores habere non indigentes, uti loquitur citatus Boëtius Epo in Commentario ad *c.* 1. De Testamentis *n.* 84.

XXXI. Quapropter Patres Tridentini, licet haud ignorarent, in multis regnis testamenta Clericorum de proventibus Ecclesiasticis etiam in favorem parentum non egentium tolerari, & valida reputari, nihilominus Episcopis aliisque quibuscunque beneficia Ecclesiastica obtinentibus »omnino interdicit, ne ex reditibus Ecclesiæ consangui»neos familiaresve suos augere studeant; sed si pauperes sint, »iis ut pauperibus distribuant.

XXXII. Sicuti ergo electio ad beneficium Ecclesiasticum minus digni omisso digniore non reprobatur quantum ad forum contentiosum, quamvis eligens in foro conscientiæ incurrat peccatum acceptionis personarum, & violationis justitiæ distributivæ sit reus (quemadmodum titulo præcedenti dictum est) ita testamenta Clericorum de proventibus Ecclesiasticis in usus profanos; aut favorem consanguineorum non indigentium, non reprobantur, sive non declarantur invalida in foro contentioso propter *odia litium*; sed non eximunt ipsos disponentes ab injustitia, dum proventus Ecclesiasticos simili modo dispensant contra intentionem offerentium & naturam ipsorum bonorum.

Igitur Canones, in quantum vetant de proventibus Ecclesiasticis non disponi in usus profanos; nec ad ditandos parentes infimi, *absit*, ut *etiamnum non obligent*, ait Christianus Lupus tomo 1. Schol. in Canones *pag.* 484. additque *Nemo se seducat. Deus non irridetur.*

XXXIII. Meritò attendant Clerici de proventibus Ecclesiasticis disponere proponentes hoc saluberrimum monitum Synodi Osnaburgensis anno 1628. *parte* 2. *titul.* 11. §. 1. «Cum in officiis charitatis ac piæ remuneratio»nis, primo loco illis teneamur obnoxii, à quibus bene»ficium nos cognoscimus recepisse, facilè intelligunt om»nes Ecclesiarum nostrarum Clerici & Beneficiati, qui »de Ecclesiæ stipendiis ac reditibus vivunt, ut de iis, quæ »ex justa suarum rerum dispensatione supersunt, in su»premæ voluntatis declaratione non ex carnali affectio»ne, sed pro Ecclesiæ Dei utilitate disponant. Licet enim »refrigescente charitate, & cupiditate ac cura carnis suc»crescente paulatim irrepsisse videatur, ut Clerici etiam

nde

»de acquisitis per Ecclesiam testentur, attamen magno salutis periculo conjunctum est, ut mox ad Tribunal Christi »rapiendi, déque omnibus usque ad extremum quadrantem rationem redditiri, carnem & sanguinem Christo, & »ejus Ecclesiæ ac pauperibus præponant, magis verò securum voluntati & gloriæ divinæ, rationi & animarum »saluti consentaneum, ut, quæ ipsis ex patrimonio Christi, »& bonis Ecclesiasticis (quorum Procuratores, Administratores ac Dispensatores dicuntur & sunt) post honestam »ipsorum sustentationem supersint, ea in pios usus convertant, ac in cœlum præmittant in thesauris cœlestibus inveniendα, & præsertim Ecclesiarum (quibus adscripti sunt) »pauperum aliarúmque piarum causarum rationem habeant, ne dum fortè consanguineos suos ex bonis Ecclesiasticis temporaliter locupletare contendunt, rectum »charitatis & obligationis ordinem invertant, & sibi aliisque damnationem acquirant.

XXXIV. Simile motivum legitur in statutis Synodalibus editis in Synodo Diœcesana Antverpiensi sub Francisco Sonno anno 1576. titulo De Testamentis *cap.* 3. « Item monemus omnes Clericos, ne in testamentis suis faciendis nimium tribuant carni & sanguini: sed meminerint ea, quæ »necessitatibus suis supersunt ex fructibus suorum beneficiorum esse verè pauperum & Ecclesiæ, ac de jure ex omnibus beneficiis eos tantùm posse capere stipendia vitæ »suæ, cùm non habeantur ut proprietarii: sed tantùm ut »usuarii: neque intuitu personæ cujusque sunt in fundationibus relicta bona beneficiorum; sed intuitu Ecclesiæ, cujus servitio sunt deputati; ita ut ab Ecclesia honestæ vitæ »stipendia tantùm promereantur & capere possint.

CAPUT VIII.

Ad quos bona Clericorum *intestatorum* deferantur?

1 *Canones volunt bona Ecclesiastica post mortem Clericorum deferri Ecclesiæ.*
2 *Ante rerum Ecclesiasticarum divisionem satis constabat, quid nomine* Ecclesiæ *hic significaretur.*
3 *Facta divisione dubitari cœpit.*
4 *Dubium decidit Alexander III.*
5 *Bona Clerici defuncti devolvuntur vel ad Congregationem, vel ad successorem in beneficium.*
6 *Fundamentum hujus distinctionis.*
7 *Bona Episcopi, Archidiaconi, vel alterius in dignitate constituti ad quem devolvantur?*
8 *Devolvuntur bona Clericorum ad Capitulum non jure hæreditario, sed jure* peculii.
9 *Consuetudo subinde bona Clericorum decedentium sine testamento defert ad Episcopum.*
10 *Decretalis Bonifacii VIII. probata à Concilio Constantiensi hanc consuetudinem supponit.*
11 *Solet hæc consuetudo restringi ad* mobilia; *& quare?*
12 *Quæ sit hac in parte consuetudo Diœcesis Leodiensis.*
13 *Consuetudo deferens mobilia Clerici defuncti Episcopo probata in Synodis Tornacensibus.*
14 *Hodie Capitula Canonicis tantùm in* mobilia *succedunt.*
15 *Privilegium datum Episcopis succedendi* Clericis *comprehendit etiam* Canonicos.
16 *Qui dispositionem rerum suarum in voluntatem alterius contulit, non censetur decedere* intestatus.
17 *Quando constat sufficienter de dispositione Clerici, non censetur decedere intestatus.*
18 *Episcopi Aurelianenses olim Clericis in* mobilia *succedebant; sed id hodie abolitum asserit Choppinus.*
19 *Id conforme consuetudini Regni Galliæ deferenti bona Clericorum intestatorum indistinctè proximioribus hæredibus.*
20 *Idque etiam quoad bona Episcopi, qui vitam Monasticam professi fuerunt.*
21 *Etiam in Belgio idem obtinet.*
22 *Consuetudo non concernit bona nomine Ecclesiæ comparata.*
23 *Neque procedit, cùm ex conjecturis sat constat, defunctum voluisse Ecclesiæ relinquere.*
24 *Quomodo fructus nondum percepti dividendi inter hæredem defuncti & successorem in Beneficium.*
25 *In aliquibus Ecclesiis computatur annus à die S. Joannis aut alterius Sancti.*
26 *Quid circa hoc habeant Synodi Belgicæ.*
27 *In aliquibus Ecclesiis fructus non percepti cedunt Episcopo vel Archidiacono.*
28 *Hi, quibus cedunt, tenentur curare, ut oneribus Beneficii satisfiat.*
29 *Canonicis solet dari* annus gratiæ.
30 *Cuykius Episcopus Ruræmundensis eum improbat.*
31 *Nulla legitima auctoritate, & ex causa parum honesta introductus apparet.*
32 *Laudantur Canonici Lovanienses, quia annum gratiæ aboleverunt.*
33 *Quo fundamento nitatur consuetudo deferens bona Clericorum ad proximos hæredes.*
34 *Hæc consuetudo non immutat naturam bonorum Ecclesiasticorum.*
35 *Hæredes ea ut bona Ecclesiastica dispensare debent.*
36 *Similiter & Episcopi in bona illa ex consuetudine succedentes.*
37 *An Canonici bona mobilia defuncti* inter se *dividere possint?*

I. MAnifestum est ex Canonibus hactenus hoc titulo sparsim relatis, proventus Ecclesiasticos, uti & bona ex proventibus illis acquisita, quæ post mortem Beneficiatorum supervenerant, multis sæculis mansisse penes Ecclesiam, utpote ad quam & proventus illi spectare credebantur; & ipsis Beneficiatis, non nisi tanquam *usuariis* concessa, ut vita sua durante ex illis *necessaria* accipere possent: aut etiam in pauperes, & pios usus dispensarent; post mortem verò, quidquid superesset, apud Ecclesiam, tanquam proprietariam remaneret.

II. Quamdiu substitit integra bonorum Ecclesiæ communio, & plena eorum dispensatio penes Episcopos mansit, nequaquam ambiguum erat, quid *Ecclesiæ* nomine intelligeretur: neque per quem decedentium Clericorum proventus Ecclesiastici essent dispensandi.

III. At facta bonorum Ecclesiæ partitione, præsertim illâ, quâ cœpit ipsorum Capitulorum mensa à mensa Episcopali dividi; & singulis titulis sui particulares proventus annecti, dispensandi, non per Episcopum, sed ipsos *singulares* Titulares, dubitatum fuit, quid nomine *Ecclesiæ*, cui proventus morientium Beneficiatorum cederent, significaretur.

IV. Hoc dubium dirimere volens Alexander III. in *Cap.* 12. ✠ *De Testamentis* declarat, quod « nomine *Ecclesiæ*, non »Episcopus vel Successor Clerici morientis, ubi est Collegium Clericorum, sed communis Congregatio intelligatur, quæ rerum illarum debet Canonicam distributionem »& curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantùm est »unus ordinandus, is ea bona sicut & alia ipsius Ecclesiæ »in Dei timore dispenset.

V. Ex hac Decretali, quæ in Decretales Gregorii XI. relata, jus commune facit, res à Clericis relicta non ad Episcopum; sed vel ad Collegium Clericorum, vel ad Successorem devolvitur: quod & divisioni rerum Ecclesiæ tempore hujus Decretalis stabilitæ, conforme esse rectè advertit Boëtius Epo ad hanc Decretalem.

Æquum enim est, quod cùm illi, qui sunt de communi Clericorum Collegio vel Congregatione, de communi massa bonorum totius Collegii seu Congregationis, separata à massâ Episcopi, suas accipiant præbendas seu portiones, etiam ad eandem massam, quidquid singulis decedentibus fortè superfuerit, redeat.

Eadem ratione æquum est, ut quidquid superest Clerico decedenti, qui vixit de proventibus, eóque & dispensavit, qui titulo Ecclesiastico sunt annexi; & huic aut illi officio singulariter & seorsim destinati, maneat in hac singulari massâ cum reliquis bonis titulo annexis; ipsique Titulari dispensatio relinquatur.

VI. « Totius igitur districtionis hic traditæ fundamentum consistit in ipsorum bonorum Ecclesiasticorum, un»de defunctus Clericus portionem suam accepit, conditio»ne. Nam semper ea, quæ defuncto supersunt, ad propriam »conditionem redeunt. Quare si percepta fuerint ex aliqua »massa communi, ad eandem communionem redeunt; sin »autem aliunde percepta fuerint, eodem redire debent. « Ita Boëtius Epo loco citato *n.* 14.

VII. Hinc & ibidem resolvit cum Glossographo, quòd quatenus Episcopi, Archidiaconi, aliique in dignitate constituti, « habent bona sua prorsus aliena & separata à bonis »Capitulo communibus (quod Episcopo ferè perpetuum »est) non Capitulum, sed eorum successores in officium »vel dignitatem, præferentur: quatenus verò præbendas »habent ex communi bonorum Capitularium corpore seu »massa, instar cæterorum Canonicorum, Capitulum præferetur.

VIII. Rectè autem notat Zypæus in Jure Novo tit. De Testamentis *num.* 2. quòd bona Clerici defuncti « ad Capi»tulum vel Congregationem revertantur, non tam jure »hæreditatis, quàm peculii.

IX. Hæc quidem inspecta hac Decretali & jure communi; at speciali consuetudine alióve titulo jam pridem, etiam post hanc editam Decretalem, Episcopi nonnulli res Clericorum seu beneficiatorum decedentium sibi attribuerunt, uti evidenter supponit Synodus Pictaviensis anno 1280. *Can.* 8. monens omnes, qui Sede vacante aliquid ex bonis Clericorum *intestatorum* acceperint, *Episcopo* restituant. Verba Canonis sunt: « Monemus omnes illos, qui de bonis »Sacerdotum vel Clericorum beneficiatorum *intestatorum* »aliquid habuerint Sede vacante, *nobis* vel mandato nostro »restituant infra mensem.

X. Eandem consuetudinem supponit, & non obscurè probat Bonifacius VIII. in *Cap. 9. De Officio Ordin. 6.* Prohibet enim non Episcopi, aut Abbates, seu quivis alii Regulares vel Sæculares Prælati vacantibus dignitatibus, Personatibus, Prioratibus, vel Ecclesiis quibuscunque sibi subjectis, eorundem bona (morientibus eorum Rectoribus vel Ministris) *in ipsis inventa*, occupare aut in usus suos convertere quoquo modo præsumant: » Nisi (ait) & speciali *privilegio* aut *consuetudine* jam præscripta legitimè, seu »aliâ causâ rationabili hoc iisdem competere dignoscatur.

Concilium Constantiense *Sess. 39. tit. De Spoliis*, vetat per Episcopos & inferiores Prælatos bona decedentium Clericorum occupari præter & contra juris communis formam, » constitutione (ait) felicis Bonifacii VIII. quæ in»cipit, » *præsenti*, super hoc edita specialiter in suo robore »duratura.

XI. Juxta hanc ergo declarationem Bonifacii VIII. toleratur consuetudo, quæ etiam hic in Belgio viget multis in locis, ut Episcopi Clericis intestatis, qui non sunt de certo Capitulo aut Congregatione, succedant saltem in mobilia: quia major præsumptio est, quod mobilia ex proventibus Ecclesiasticis fuerint ad usus quotidianos & necessarios comparata; quàm immobilia, quæ potiùs à parentibus »tanquã patrimonialia ad Clericos devoluta supponuntur.

Magis enim indecorum, minúsque conveniens statui Clericali, & conditioni proventuum Ecclesiasticorum consonum est, bona immobilia, quæ non ad necessitatem & usum quoditianum comparari solent, ex bonis Ecclesiasticis parare, quàm *mobilia*, quæ necessitatibus & usibus quotidianis deservire debent, quodammodo necessaria sunt.

XII. In Diœcesi Leodiensi, si Pastores, beneficiati aut alii Presbyteri sine licentia condendi Testamentum ab Episcopo obtenta moriantur (sive condiderint testamenta sive non) eorum mobilia pertinent ad Reverendissimum Episcopum, quo cum Parentes aut hæredes defuncti ordinariè conveniunt, ut mediante aliquali recognitione in jus ejusdem Episcopi subrogentur. Hanc esse modernam Ecclesiæ illius consuetudinem, mihi de ea inquirenti rescriptum est. Eandem nonnullæ Ecclesiæ Belgicæ, quæ olim Diœcesis Leodiensis fuerunt, prætendunt.

XIII. Synodus Tornacensis anno 1481. *cap. 7.* præcipit Decanis, mobilia Presbyterorum » statim post eorum obi»tum sub securo & stricto arresto inventariari, ac inventa»riata teneri quoad usque ei constiterit, an Presbyteri de»functi testamentum condiderint vel non, si autem intesta»ti decesserint bona prædicta per Dominos Decanos ad »majorem utilitatem vendantur, & aliter super hoc Deca»ni disponant, quod ipsi indigentibus & officiariis nostris »computum & rationem loco & tempore debitis reddere »possint, si verò testati fuerint testamento probato, bona »executoribus tradi imperat.

Hæc ad verbum renovata fuêre in Synodis anno 1509. & 1520. & in altera anno 1568. *cap. 5.* art. ultimo dicitur: » Sa»cerdotũ intestatorum mobilia secundum antiquam nostræ »Diœcesis consuetudinem nobis competere declaramus. « Hoc ipsum & posteriores Synodi confirmant.

XIV. Sicut autem Episcopi in *mobilia* duntaxat succedere prætendunt, ita & Capitula passim, etiam hic in Belgio, Canonicis intestatis succedunt tantùm in bona *mobilia*; tametsi de jure communi succedere deberent in omnia bona, tam immobilia, quàm mobilia ab Ecclesia profecta, sive ex proventibus Ecclesiasticis comparata: uti notat Zypæus loco citato *n. 1.*

XV. Scribit Innocentius III. Episcopo Altissiodorensi: »Cùm tibi de benignitate Sedis Apostolicæ sit indultum, »quod ordinatio rerum Clericorum ab intestato deceden»tium liberè in tua potestate, ac dispensatione permaneat, »volens omnem materiam scandali removeri, quod ali»quando inter te, & tuos est subortum, super duobus nos »consulere voluisti. Primo, an appellatio vocabulis Cleri»corum, tam ad Canonicos quàm ad non Canonicos exten»datur. Secundo, an illi, qui in voluntate & dispositione al»terius suam committunt ultimam voluntatem, nihil per »se penitus ordinantes, vel determinantes quid, cui loco, »vel personæ conferri debeat, dicantur decedere intestati. »Primæ igitur consultationi tuæ duximus respondendum, »quòd appellatio Clericorum non solum alios, sed & Ca»nonicos comprehendat. In secunda vero dicimus, quod »qui extremam voluntatem in alterius dispositione com»mittit non videtur decedere intestatus.

Refertur hoc Innocentii Rescriptum partim in *Cap. 13. ※ De Testamentis*, & partim in *Cap. 48. ※ De J. S.*

Duo verò ex integro rescripto habentur. Primum quod vi indulti seu privilegii Sedis Apostolicæ interdum Episcopo competat ordinatio & dispositio rerum Clericorum ab intestato decedentium. Hoc jure usus etiam est Thomas Archiepiscopus Eboracensis ex privilegio Alexandri III. teste Matthæo Parisiensi qui ad annum 1181. scribit: » Eo»dem anno Rogerus Eboracensis Archiepiscopus diem »clausit supremum 12. Kalendis Decembris, qui adhuc »vivens à Papa Alexandro privilegium impetraverat, ut si »Clericus suæ jurisdictioni suppositus, agens in extremis »testamentum non conficeret, & propriis manibus bona »sua moriens non distribueret, Archiepiscopus haberet fa»cultatem injiciendi manus in bona defuncti.

Nomine *Clericorum & Canonicos* comprehendi, ostendit ipsum Innocentii responsum, adeóque quòd excluso Capitulo, Episcopo vi privilegii competat ordinatio & dispositio bonorum, quæ à Canonicis *intestatis* relinquuntur.

XVI. Alterum ex hoc Innocentii responso habetur, quòd si quis in dispositione & voluntate alterius dispositionem rerum suarum contulit, non censeatur decedere *intestatus*; nimirum ad hunc effectum, ut vi privilegii Episcopo competat ordinatio rerum defuncti; tanquam is *intestatus* decessisset; uti rectè advertit Andreas Fachinæus *lib. 5. Controvers. cap. 57.* notans quod ex integro responso seu Decretali Innocentii verus hic intellectus *Cap. 13. ※ De Testamentis* sumi debeat.

XVII. Hinc communiter statuunt Canonistæ, quòd si sufficienter & legitimè quocunque modo constet de voluntate defuncti, sufficiat ad excludendum Episcopum vel Capitulum à rebus Clerici defuncti, tametsi solemne testamentum non sit.

Unde & inter statuta Capituli secundæ fundationis erecti per Eugenium IV. in Ecclesia S. Petri Lovanii reperitur hic articulus: » Item statuimus ac ordinamus, quod ille non »censeatur ab *intestato* defunctus, neque poterit Decanus »vel Capitulum de bonis ejus quomodocunque disponere, »de cujus voluntate *quomodolibet* apparet per scripturam pu»blicam, aut etiam *quantumcunque privatam*, seu simplicem »sive non solemnem manu decedentis scriptam, aut fal»tem subsignatam, aut de ejus scientia aut scitu sigillatam.

XVIII. Ex Joanne Fabro refert Choppinus *Lib. 1. De Jurisdict.* Andegavensium *cap. 41. num. 1.* in nota marginali, Aurelianenses Episcopos, & Capitula vindicare sibi bona Clericorum *intestatorum* veteri ac receptâ consuetudine: addit autem Choppinus *Sed omnia ista progressu temporis exoleverunt.*

XIX. Verisimile est, Choppinum reflexisse ad generalem Galliæ consuetudinem, quæ recepta est, quod exclusis Episcopo & Ecclesia, vel Capitulo, bona Clericorum *intestatorum* indistinctè sive mobilia sive immobilia, undecunque provenientia, etiam ex proventibus Ecclesiasticis, devolvantur ad proximiores consanguineos; non secus ac bona laicorum; quemadmodum uno consensu tradunt Pragmatici Galliæ, uti videri potest apud Broudæum in notis ad Louëtium *Lit. E. num. 4.* itaque & quoad fructus beneficii tam perceptos, quàm percipiendos: citatque plurimas particulares Provinciarum & locorum consuetudines huic generali Gallicanæ conformes: monetque ex Molinæo, non tantùm Decretales & Canones huic consuetudini generali contrarias non esse in usu, sed & Capitulorum ac Ecclesiarum particularia Statuta ei contraria, judicari nulla & abusiva.

XX. Idque etiam quoad Episcopos, qui ante Episcopatum vitam regularem vel Monasticam erant professi: his enim *intestatis* morientibus ex generali Galliæ consuetudine in universa bona succedunt proximi de sanguine; ut passim testantur Pragmatici; & non semel judicatum fuisse refert Mornacius ad *L. 35. ff. De Peculio.*

XXI. Refert Wamesius *Concilio Can. 371.* arbitraria sententia per amplissimos Dominos Consiliarios Concilii Arthesiensis, hæredibus Reverendissimi Domini Richerdoti Episcopi Atrebatensis, ejusdem Episcopatus perceptos, & ante illius mortem collectos, & inhorreatos fructus fuisse adjudicatos, non successori in Episcopatum.

Richardotum autem ex Ordine Eremitarum S. Augustini ad Episcopatum Atrebatensem assumptum fuisse constat.

XXII. Hæc tamen generalis consuetudo restringitur ad bona, quæ Episcopus, prælatus aliúsve Clericus acquirit suo nomine pro se & hæredibus suis. Si enim ea nomine Ecclesiæ comparasset, non essent hæreditaria, ut idem Auctor ex Molinæo refert judicatum.

XXIII. Similiter si appareat de destinatione & voluntate Clerici fundata super Conjectura & præsumptione vehementi, quòd bona exempta in usum Ecclesiæ cedere voluerit; quemadmodum in casu occurrente ibidem judicatum testatur Broudæus.

XXIV. Cùm non tantùm fructus percepti, sed & percipiendi ad hæredes pertineant, quæritur à Canonistis, quomodo fructus illius anni, quo beneficiatus obiit, dividendi sint inter hæredes defuncti & successorem in beneficium communiúsque receptum, dividendos esse pro rata temporis

poris quo onera beneficii tulit; eodem modo quo fructus dotis, soluto matrimonio, dividuntur inter viduam & viri hæredes; uti multis citatis Auctoribus & Parlamentorum Arrestis notat Broudæus ad Louetium *Litt. F. n.* 12.

XXV. "Et hanc computandi rationem politia tum Civilis, tum Ecclesiastica passim recepit," ait Zypæus *Consult.* 4. *De Successf. ab intestato*, additque: "Nisi quod in plu»ribus Ecclesiis annum computari consuetum sit à festo S. »Joannis, seu alterius Sancti pro cujusque Ecclesiæ obser»vantia; eò quòd ad eum diem præcisè beneficiarii residen»tiam inchoare possint, & debeant; & revoluto anno ad »eundem diem finiant: unde eundem computum fructu»um ratio sequitur. Atque ejus quidem rationis semper »ea causa manet, ut ad ratam præstiti eo anno servitii de»beatur rata fructuum, respondeatque ratum operæ pre»tium, quatenus operarius dignus est mercede suâ.

XXVI. Huic consonat quod in Synodo Antverpiensi sub Miræo *tit.* 8. *cap.* 22. decernitur: "Fructus Pastoratûs »aut beneficii vacantis per decessum vel cessum debentur »domui mortuariæ pro rata temporis, quo possessor resi»dit post festum S. Joannis Baptistæ.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 17. *cap.* 5 desiderat, ut Ecclesiis Parochialibus vacantibus, quàm fieri potest certissimè provideatur de idoneis Pastoribus; "Illique (*ait*) »mox instituantur, & sic à capta possessione, & inchoata »residentiâ pro rata temporis fructibus gaudeant.

XXVII. In aliquibus Ecclesiis fructus beneficii solent ipsi domui mortuariæ, aut etiam Episcopo, vel Archidiacono usque ad festum S. Joannis, vel aliud festum pro varia Ecclesiarum consuetudine cedere.

XXVIII. Porrò ad quoscunque beneficii fructus pertineant, oneribus beneficii quoque satisfacere debent: res enim transit cum suo onere: neque ferendus esset, volens lucrum amplecti, onera autem ferre recusaret, quemadmodum in re non absimili deciditur in *Cap.* PRÆSENTI *De Officio Ordinarii in* 6. ubi declaratur, quod si ex privilegio aut consuetudine alicui cedant bona beneficiati defuncti, »hoc de illis bonis debeat intelligi quæ *solutis debitis*, si qua »sint, & iis, quæ fuerint *necessaria* pro servitoribus & mini»stris ac incumbentibus oneribus, usque ad novos reditus »supportandis, congruè reservatis, ex ipsis reperta fuerint »superesse.

Hinc in citata Synodo Antverpiensi post allegata verba subjungitur: "Ulteriores (fructus vacantis beneficii) verò »administrabit Sigillifer & debitis *oneribus* satisfaciet »fieri.

Et ita quoque videmus usu observari in Collectoribus Episcoporum, qui vacantium litigiosorumque beneficiorum fructus occupant, ait Wamesius *Consil. Can.* 472. quod nimirum oneribus beneficiorum satisfaciant pro rata temporis, quo fructus accipiunt. Videri possunt quæ de portione congrua danda Vicario seu Deservitori vacantibus Ecclesiis Parochialibus dicta sunt *tit.* 22. *cap.* 5.

XXIX. In pluribus Canonicorum Collegiis consuetudo habet, ut fructus unius aut subinde plurium annorum cedant integri ipsi domui mortuariæ; vocari quæ solet *annus gratiæ*; de quo anno gratiæ late egit Henricus Cuykius Episcopus Ruremondensis in epistola parænetica ad universum suæ Diœcesis Clerum de moderatione Cleri, testamentariis tabulis Ecclesiasticorum, & *anno gratiæ* abolendo.

XXX. Hic multis hunc *annum gratiæ* improbat, notatque, quod ferè non alii quàm Canonici hunc *annum gratiæ* habeant, "qui non solum viventes de proventu Ecclesiæ »sustentari volunt; sed *annum* quoque *gratiæ* sibi ipsis in»dulgent, ut qui in manes etiam suos beneficii esse volunt.

XXXI. "Quæro igitur (ait Cuykius) quo jure hic annus »invaluit? quo percipientium merito? quibus authoribus? »& quis probaverit? An Apostolica Sedes? An Ordinario»rum authoritas? Neutrum horum dici potest. Sibi ipsis »ergo hanc faciunt gratiam qui ab Ordinariorum se exi»munt authoritate, nec dirigi, nisi à se ipsis volunt. Quid »mirum si impingant? Non igitur Pastores, non Episcopi, »non Beneficiati alii, sed *Canonici soli*, contendunt mutuo »hunc quem dixi *annum gratiæ* adinvenerunt. Quo verò »Consilio? aut quâ necessitate? Nempe quod ubi veniret »interdum, ut rerum suarum decoctores, quales sunt in»temperati, ebriosi, Veneri ac ventri dediti, aleatores, igna»vi ac torpidi Canonici, cum multo ære alieno ex hac vita »discederent, nec superesset, unde conflata debita possent »dissolvi. Inde cœpit ille annus gratiæ; ut è proventu præ»bendæ ejus qui mortuus esset, æs alienum dissolveretur. »Irritamentum hoc fuit multis ad contrahendum debita »plura & graviora! & quidem tanta interdum, ut extingu»endis illis nec *annus gratiæ* quidem possit sufficere. Quis »non reputet injustum: ut qui ad Canonicatus accedunt, »& chori ac templi onera subeunt, propter ejusmodi deco»ctores, debito frustrentur proventu? Et qui mortem obie»runt, pro eo tempore, quo nullum Ecclesiæ præstant ob»sequium, fructu illius fruantur.

XXXII. Deinde ostensâ hujus *anni gratiæ* injustitiâ laudat Canonicos Ecclesiæ S. Petri Lovanii quod hunc annum gratiæ aboleverint, optatque in eorum exemplum alii sequantur. "Quamobrem laudandi Lovanienses D. Petri Canonici, qui ante sex, septemve annos, etsi primi anni sui »fructu propter annum gratiæ, qui ante cessoribus cesserat »spoliati omnes fuissent; his persuasi rationibus, & propter »Pontificiam prohibitionem illam quæ annum gratiæ ubi»que abolere voluit, liberâ voluntate & prorsus heroicâ »virtute, toto suffragante Capitulo, annum gratiæ ita peni»tus abrogaverunt, ut nulla jam apud illos ejus extet memo»ria. Imitati etiam sunt nostri Rurimundenses Canonici, »& re penitiùs introspectâ, hunc non gratiæ, sed meræ in»justitiæ annum, pro se suisque posteris contemnendum »quoque putaverunt. Optandum sanè ut cæteri omnes »aliarum quarumlibet Ecclesiarum Canonici, ad eandem »justitiæ normam redigantur; nec mortuos imposterum si»nant in labores viventium introire, nec rationem ullam ha»bendam putent decoctorum illorum qui suam profun»dunt substantiam, nullum finem facturi conflandi debita, »nisi ex auctoritate ad disciplinam & parsimoniam revo»centur, nisi tutoribus subjiciantur, nisi subdantur corre»ctioni: quæ una & sola ratio est, qua illi, qui Christi de»coquunt patrimonium, in ordinem redigantur.

XXXIII. Consuetudo transmittens proventus Ecclesiasticos aliaque ex reditibus Ecclesiasticis aut ab Ecclesia profecta ad proximos de sanguine ipsius Beneficiati, videtur eodem fundamento niti, & eodem titulo tolerari, quo nititur & toleratur consuetudo testandi *validè* de eisdem proventibus & bonis, etiam in favorem consanguineorum divitum: nimirum propter *dialiticon*, sive ne lites nimiùm multiplicarentur, dum bona patrimonialia aut aliunde quàm ab Ecclesia profecta, à bonis Ecclesiasticis essent secernenda.

XXXIV. Unde sicuti consuetudo sustinens validitatem testamenti quoad dispositionem horum Ecclesiasticorum, horum naturam seu conditionem non immutat: ita nec hæc quæ Clericorum intestatorum bona undecunque obvenientia defert ad proximos de sanguine.

XXXV. Itaque bona Ecclesiastica ad hæredes sive ex testamento, sive ab *intestato* devolvuntur sub eadem conditione & onere quibus fuerunt apud defunctum: neque per hanc translationem quidquam de natura horum bonorum »immutatur; sed ipsi hæredes ea, ut bona Ecclesiastica dispensari debent, & credere, quod sicut defuncto Clerico non licuit de iis luxuriari, & in profanos usus expendere; sic nec ipsis liceat: utpote qui bona illa cum eodem onere ex persona defuncti acceperunt.

XXXVI. Scribit Thomas Cantipratanus *lib.* 2. *cap.* 55. relatum de Venerabili Guilielmo Episcopo Parisiensi, quod cum nuntiaretur ei "quendam Canonicum Ecclesiæ »Parisiensis intestatum decessisse; & ipse de jure Canoni»co in tribus millibus marcharum succedere deberet ei» »sem complosis manibus respondit: Absit hoc à me: sed »heu misero pecunia sua secum sit in perditionem: & hæc »dicens, præcepit pecuniam in usu pauperum erogari.» Addit idem Cantipratanus: *Bene & dignè dixit & fecit.*

Neque alia fuit mens Patrum Concilii Toletani anno 1566. qui *Act.* 2. *cap.* 18. decreverunt: "Bona quæcunque »eorum Clericorum qui *intestati* moriuntur, ad Episco»pum vel consuetudine vel alio quocunque jure pertinen»tia ac devoluta, per eundem Episcopum in *pios* tantum »usus, ejus arbitrio expendantur.

Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 13. *cap.* 11. ait: "Ubi »Sacerdos nostræ Diœcesis Coloniensis mortuus est *inte»status*, bona ipsius præter patrimonialia, quæ hæredibus »cedunt, deducto ære alieno & funerabilibus, in *piam* cau»sam pro defuncti animæ salute convertantur.

XXXVII. Joannes Molanus in suo tractatu de Piis Testamentis *cap.* 41. notans quod Alexander III. in citato *Cap.* 12. *X De Testamentis*, velit, ut dum Clerici intestati decedunt, communis Congregatio rerum ab ipsis relictarum debeat *Canonicam distributionem & curam* habere; vel successor ea bona *in Dei timore dispensare*, concludit, "quod »à decentibus absque testamento, Ecclesiæ suo jure acce»dit, hoc non videri à Canonicis *in privatum* singulorum »usum dividi posse; sed in *Dei timore* dispensandum esse, ut »& animæ defuncti prosit, & in *communem* totius Ecclesiæ »utilitatem redundet.

Itaque (ait Molanus) si qui Canonici sordida quærant compendia, discant, quid sit *Canonica distributio*, ubi Alexander scribit, "communem Congregationem rerum »illarum debere *Canonicam distributionem & curam* ha»bere. Si enim intelligant distribuendam in capita Canonicorum, vehementer falluntur; si autem intelligant »distributionem secundum Canones, rectè intelli»gunt.

Unde laudandum jam nominatum Capitulum Canonicorum secundæ fundationis, quod nihil in utilitatem Ca-

nonicorum vult applicari, sed juxta verisimilem mentem defuncti omnia dispensari. “Item statuimus & ordinamus, quod si contingat quem ex nostris Canonicis decedere intestatum, de cujus voluntate non appareat, per quamcunque scripturam, etiam minùs solemnem, quod in illum eventum Capitulum dabit duos executores, qui de ejus bonis derelictis pro funeralibus, ac debitis legitimis, pro hæredibus, ac aliàs ad *pios* usus applicandis habebunt legaliter dispensare secundùm *verisimilem* mentem ac voluntatem taliter decedentis.

TITULUS XXXIII.

De Decimis & Oblationibus.

CAPUT I.

De Origine Decimarum, & quo jure debeantur?

1 *Præceptum veteris legis de solvendis* decimis *per Christum renovatum non est.*
2 *Præceptum hoc ab Ecclesia, etiam in quantum judiciale, renovari potuit; & quæ ratio renovandi?*
3 *In veteri lege hoc præceptum etiam erat partim* morale.
4 *Hodie partim ex jure naturali, partim ex jure humano decimæ debentur.*
5 *Incertum, quando præceptum de solvendis decimis populo Christiano datum fuerit; tribus primis sæculis datum non est.*
6 *Cessante persecutione Imperatorum Ethnicorum fidelis populus de decimis solvendis moneri cœpit.*
7 *Adhortatio S. Hieronymi ad solutionem decimarum.*
8 *Sanctus Chrysostomus earum solutionem multùm ursit.*
9 *Eas commendavit S. Augustinus.*
10 *His Patrum exhortationibus multi ad decimas solvendas adducebantur.*
11 *Nullum tamen adhuc erat præceptum de decimis.*
12 *Sermo de* decimis reddendis *falsò S. Augustino adscriptus.*
13 *Consuetudo decimas solvendi sensim invaluit; & unde?*
14 *Sæculo 6. Episcopos coëgisse laicos ad solvendas decimas constat ex Constitutione Justiniani Imp.*
15 *Occasione hujus legis invaluit consuetudo apud Græcos non solvendi decimas.*
16 *Alia apud Græcos tributa in subsidium Sacerdotum sunt.*
17 *Oblatio decimas solvendi in aliquibus Ecclesiis Latinis sæculo 5. videtur fuisse.*
18 *Sæculo 6. præceptum de solvendis decimis expressit Synodus Matisconensis.*
19 *Nullum antiquius de decimis solvendis præceptum creditur.*
20 *Capitularia Regum Francorum eam obligationem apertè ediderunt.*
21 *Principes ad earum solutionem populum constringebant sæculo 8.*
22 *Quàm sollicitè decimarum solutionem urserint Principes, patet ex lege.*
23 *Noluerunt tamen constringi populum mediante* juramento.
24 *Non facile permittenda in solutione vectigalium exactio juramenti.*
25 *Non ubique solutio decimarum æqualiter recepta & stabilita.*
26 *Decreta de solvendis decimis generaliter concipiebantur sæculo 10.*
27 *Pontifices aliquando generaliter Responsa exprimebant attenta loci consuetudine.*
28 *Omissa mentione consuetudinis eorum fragmenta in Decretales Gregorii IX. relata.*
29 *Responsum Alexandri III. de decimis etiam* apum *solvendis mutilatè in Decretales relatum.*
30 *Ad responsa Pontificum ut in Decretales relata respexerunt posteriores Synodi auctores.*
31 *Cœlestinus III. voluit etiam de* militia *decimas solvendas esse.*
32 *Indicat earum solutionem ex traditione Sanctorum Patrum descendere.*
33 *Allusit ad sermonem falsò tributum S. Augustino.*
34 *Ex hoc responso Cœlestini receptum est, decimas etiam personales de jure debitas esse.*
35 *An antiquitùs de his solvendis extet præceptum?*
36 *Aliæ decimarum species, qua occasione invaluerint?*

I. IN Lege Mosaïca, decimas ex fructibus & frugibus terræ debitas fuisse Levitis & Sacerdotibus Veteris Legis dubium non est: at præceptum illud tanquam judiciale & merè positivum, Lege Mosaïca per mortem Christi quoad judicialia & cæremonialia mortua, etiam cessasse: neque per Christum, aut Apostolos Christianis datum præceptum esse, ut *decimam* partem fructuum Clero seu Sacerdotibus Novæ Legis solvere teneantur, hodie à Canonistis & Theologis sat communi consensu recipitur.

III. Hanc sententiam probat S. Thomas 2. 2. *qu.* 87. ubi unà imprimis monet, præceptum de solvendis decimis datum in Veteri Lege fuisse unum ex præceptis *judicialibus*, quæ quidem per Christum cessârunt; sed renovari potuerunt auctoritate eorum, quorum est condere Legem.

Secundò docet, “quòd determinatio decimæ partis solvendæ, sit auctoritate Ecclesiæ, tempore Novæ Legis instituta, secundùm quandam humanitatem: ut scilicet non minùs populus Novæ Legis ministris Novi Testamenti exhiberet, quàm populus Veteris Legis ministris Veteris Testamenti exhibeat.

III. Tertiò monet ibidem, præceptum de solvendis decimis etiam tempore Veteris Legis partim fuisse “morale inditum naturali ratione. Quod enim eis, qui divino cultui ministrabant ad salutem populi totius, populus necessaria victus ministraret, ratio naturalis dictat.

IV. Ex his concludit: “Sic ergo patet, quòd ad solutionem decimarum homines tenentur, partim quidem ex jure naturali, partim etiam ex institutione Ecclesiæ. Quæ tamen pensatis opportunitatibus temporum & personarum, posset aliam partem determinare solvendam.

Hæc Doctoris Angelici conclusio unanimi Theologorum & recentiorum Canonistarum calculo probatur, & ubique gentium usu recepta est, explosâ quorundam antiquorum Canonistarum opinione, qui volebant, populum Christianum ad specificam ac determinatam decimarum solutionem, non minùs quàm populum Judaicum, præcepto *divino*, nulla consuetudine abolendo, obligari.

V. At illud non æquè compertum, quandonam præceptum de solvendis decimis populo Christiano impositum sit.

Id sat expeditum videtur, tribus primis Ecclesiæ sæculis, adhuc sæviente Imperatorum Ethnicorum persecutione in Christianos, decimas nondum solvi solitas; nec inter Ecclesiasticos proventus numeratas fuisse.

Sanctus Cyprianus libro De Unitate Ecclesiæ ait: *At nunc de patrimonio* nec DECIMAS *damus*. Et Epistola 66. ad Clerum & populum Furnitanorum, ostendere volens, Sacerdotes per sæcularia negotia ab Officio Altaris non esse abstrahendos; atque propterea in Veteri lege assignatas fuisse decimas de fructibus terrarum, quæ aliis Tribubus erant assignatæ, subjungit: “Quæ nunc ratio & forma in Clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini ordinatione Clerica promoventur, in nullo ab administratione divina avocentur, nec molestiis & negotiis sæcularibus alligentur, sed in honore *sportulantium* fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificiis non recedant, sed die ac nocte cœlestibus rebus, & spiritualibus serviant.” Hæc palam supponunt, tempore Cypriani, *sportulas* vicem decimarum subiisse. Unde & ad illa verba Cypriani reflectens, vir eruditus Nicolaus Rigaltius hanc statuit conclusionem: “Itaque ab Apostolis ad usque Cypriani tempora nulla fuit, inter Christiana subsidia, mentio decimarum. Usitatæ aliquamdiu sportulæ.

VI. Cessante persecutione, id est, sæculo 4. & sequenti, plura de solvendis decimis, ad exemplum populi Judaici, passim in concionibus & exhortationibus Patrum ad populum occurrunt; atque ex illis evidens est, Patres eo tempore crebris exhortationibus populum Christianum ad decimarum solutionem excitasse.

VII. Audiamus S. Hieronymum: “Quod de *decimis* primitiisque diximus, quæ olim dabantur à populo Sacerdotibus ac Levitis, in Ecclesiæ quoque populis intelligite, quibus præceptum est, non solum decimas dare & primitias, sed & vendere omnia, quæ habent & dare pauperibus, & sequi Dominum Salvatorem. Quod si facere nolumus, saltem Judæorum imitemur exordia, ut pauperibus partem demus ex toto, & Sacerdotibus ac Levitis honorem debitum deferamus.” *In cap. 3. Malach.*

VIII. Decimas quoque laudabat, & ad eas offerendas excitabat

excitabat populum suum S. Joannes Chrysostomus *Hom.* 3. in Epistolam ad Ephesios, asseverans, Christianos longè arctiùs quàm Judæos ad eleëmosynas obligari, adjungens: »Nam quid Judæi non faciebant? *Decimas* & rursum decimas præbebant orphanis, viduis, proselytis. Sed mihi »quidam de quopiam dicebat: Hic aut ille dat decimas. »Quanto est hoc plenum probro & dedecore, si quod apud Judæos non habebatur in admiratione, hoc apud »Christianos factum est admirabile? Si tunc erat periculum »decimas non relinquere, cogita quantum nunc sit.

IX. Et sub idem tempus S. Augustinus idem urget in Enarrationem in *Psalmum* 146. dicens: " Decimas vis? decimas exime, quanquam parum sit Dictum est enim, quia »Pharisæi decimas dabant, jejuno bis in sabbatho, decimas »do omnium quæ possideo. Et quid ait Dominus? Nisi »abundaverit justitia vestra plus quàm scribarum & Pharisæorum non intrabitis in regnum cœlorum.

X. Quin his justis & fortissimis Patrum exhortationibus plures moverentur ad fructuum suorum decimas Ecclesiæ offerendas, ambigi nequit: atque unus illorum indubie erat rusticus ille, qui apud Cassianum *Collatione* 14. ad Abbatem Joannem dixisse fertur, *se nunquam de fructibus suis aliquid usurpasse, nisi priùs Deo primitias eorum ac* DECIMAS *obtulisset.*

XI. Illud tamen ex ipso modo exhortandi sat constat, Patres quidem exhortari voluisse fideles, ut ad exemplum Pharisæi & populi Judaici de omnibus bonis sibi à Domino concessis, *decimas* Deo offerrent; sed meras fuisse exhortationes, nullum Ecclesiasticum præceptum supponentes; ipsámque solutionem decimarum eo tempore *voluntariam* fuisse, ut aliarum eleëmosynarum oblationem, non obscurum est.

Unde Christianus Lupus tomo 4. Scholiorum in Canones *pag.* 195. relatis supra citatis verbis S. Chrysostomi ait: »Ex quo vides decimas tunc fuisse duntaxat *voluntarias*. »Eas quippe non unusquisque, sed hic duntaxat, aut ille »dabat, erat que opus admiratione dignum.

XII. Extat quidem sermo S. Augustini *De reddendis Decimis*, qui non tantum exhortationem ad offerendas decimas continet; sed & rigidum præceptum non obscurè supponit *num.* 3. " Decimæ enim ex *debito* requiruntur; & qui »eas dare noluerit, res *alienas* invasit. Et quanti pauperes »in locis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante fame »mortui fuerint tantorum homicidiorum reus ante tribu»nal æterni judicis apparebit: quia rem à Domino paupe»ribus delegatam suis usibus reservavit.

Verùm hunc sermonem tanquam Augustino suppositum in appendicem rejecerunt eruditi Parisiensis operum Augustini Revisores, eique hanc notam præposuerunt: »In appendice nunc primum collocatur. Lovanienses *du*»*bium* reliquerant: rejecit post Verlinum Vindingus ob id »maximè quod decimas de quibus reddendis hic agitur, in»telligere liceat ex Sermone 3. in Ps. 103. n. 9. & ex enar»ratione Psalm. 146. n. 36. & 17. non jam fuisse Augustini »ætate Clericis & Sacerdotibus datas aut assignatas.

XIII. Fatendum nihilominus est, crebris hisce Patrum & Pastorum suorum exhortationibus, Fideles ad *decimarum* oblationem multùm permotos fuisse; atque in pluribus locis sensim populum decimarum oblationi & solutioni se voluntariè submisisse: quo factum, ut tandem consuetudine invalescente, quæ voluntariæ prius fuerant, tandem in necessarias transiverint: ipsique Episcopi refractarios ad solutionem adigere cœperint.

XIV. Et quidem sæculo 6. in Ecclesia Orientali Episcopos coegisse laicos ad decimarum solutionem etiam sub pœna excommunicationis clarum est ex *L.* 39. § 1. *Cod. De Episcopis & Clericis* ubi dicitur: Non oportet, Episco»pos, aut Clericos cogere quosquam ad *fructus* offerendos, »aut angarias dandas, aut alio modo vexare, aut excom»municare, aut anathematizare, aut denegare communio»nem, aut idcirco non baptizare: quamvis usus ita obti»nuerit.

XV. Quamvis non constet, hac lege vetitam fuisse decimarum petitionem, nihilominus hoc scitur, à multis seculis, forsan occasione hujus legis, decimarum pensationem apud Orientales esse ignotam; nec obscurum est, ad eum Orientalium morem respicere Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap.* 32. ☧ *De Decimis*; & rectè notavit Emmanuel Gonzales in commentario ad hanc Decretalem: ejúsque moris meminit Decretalis Honorii III. cujus fragmentum extat in *Cap.* 11. ☧ *De Transact.* in qua dicitur: *Licet Episcopi Græcorum nec percipere* DECIMAS *consueverint.*

XVI. Verùm illud notandum, apud Græcos certa fuisse constituta tributa pro Sacerdotum alimentis, constat ex Novella 3. & 43. Justiniani Imp. taxatúrque hujus tributi summa in Bulla aurea Isaaci Commeni; è qua taxatione apparet, hoc tributum vices decimarum facile supplere posse.

XVII. In quibusdam Ecclesiis Latinis, decimarum solutionem tanquam necessariam & præceptam, fuisse propositam etiam sæculo quinto, vel citatus sermo sub nomine Augustini evincit. Nam eruditi, qui eum Augustino abjudicant, Cæsario Arelatensi, qui sub finem sæculi 5. floruit, tribuendum putant.

XVIII. Hanc oblationem clariùs & certiùs sæculo 6. expressit Synodus Matisconensis II. *Can.* 5. supponitque, jam multo tempore, populum decimas obtulisse: " Nunc au»tem (ait) paulatim prævaricatores legum penè Christiani »omnes ostenduntur, dum ea quæ divinitus sancita sunt, id »implere negligunt.

Deinde subjicit: " Unde statuimus ac decernimus, ut »mos antiquus à fidelibus reparetur; & decimas Ecclesia»sticis famulantibus ceremoniis populus omnis inferat; »quas Sacerdotes in usum pauperum, aut in captivorum re»demptionem prærogantes, suis orationibus pacem popu»lo ac salutem impetrent. Si quis autem contumax nostris »statutis saluberrimus fuerit, à membris Ecclesiæ omni »tempore separetur.

XIX. Hic evidens est præceptum de decimis solvendis; credúntque non pauci, hanc esse antiquissimam, quæ extet positiva lex Ecclesiastica de decimis solvendis: ante hoc Decretum solutionem decimarum vel voluntariam fuisse, vel solâ consuetudine vel fidelium usu stabilitam.

Quidquid sit, hoc indubitatum est, post hoc Decretum plurimos, præsertim in Ecclesia Latina, editos fuisse Canones eandem decimarum solutionem urgentes & præcipientes.

XX. In Capitulari Caroli M. anno 801. *cap.* 6 decernitur: " Ut unusquisque Sacerdos cunctos sibi pertinentes »erudiat, ut sciant, qualiter decimas totius Facultatis Eccle»siis divinis debitè offerant.

Admodum notandum est quod *cap.* 7. ibidem adjungitur: " Ut ipsi Sacerdotes populi suscipiant decimas, & no»mina eorum quicunque dederint scripta habeant & se»cundum authoritatem Canonicam coram testibus divi»dant, & ad ornamentum Ecclesiæ primam eligant partem: »secundam autem ad usum pauperum, vel peregrinorum »per eorum manus misericorditer cum omni humilitate »dispensent: tertiam vero sibimet partem ipsis soli Sacer»dotes reservent.

Huic non absimile est, quod anno 813. decretum est in Concilio Turonensi *Can.* 16. " Ut decimæ quæ singulis »dabuntur Ecclesiis, per consulta Episcoporum à Presby»teris ad usum Ecclesiæ & pauperum summâ diligentiâ »dispensentur.

XXI. Imo quod ampliùs est, ab eo tempore non tantùm Episcopi sed & Imperatores & Principes populum ad solvendas decimas constrinxerunt. *Lib.* 2. Capitularium Re»gum Francorum *cap.* 39. editionis Baluzianæ legitur: " Qui »decimas post crebras commonitiones & prædicationes »Sacerdotum solvere neglexerint, excommunicentur. Ju»ramento vero eos constringi nolumus propter perjurii pe»riculum. Idem reperitur in Concilio Cabilonensi II. *Can.* 19.

Sed & per auctoritatem Regiam refractarios cogi volebant. " De Decimis quas populus dare non vult, nisi quoli»bet modo ab eo redimantur, ab Episcopis prohibendum »est ne fiat. Et si quis contemptor inventus fuerit, & nec »Episcopum nec Comitem audire voluerit, si noster homo »fuerit, ad præsentiam nostram venire compellatur. Cæteri »verò distringantur ut inviti Ecclesiæ restituant quod vo»luntariè dare neglexerunt.

XXII. Ita an. 829. Ludovicus Pius in Capitulari Wormatiensi *tit.* 1. *cap.* 6. & requiritur *lib.* 5. *Capitularium Regum Francorum c.* 101: & illius fragmentum retulit Gratianus *Caus.* 16. *q.* 7. *Can.* 7. ac integrum insertum est legibus Longobardorum *lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 8. ubi *cap.* 6. refertur hæc notabilis lex Imperatoris Lotharii, è qua patebit, quàm sollicitè & seriò voluerint à subditis decimas exsolvi: " De de»cimis, ut dentur, & dare nolentibus, secundùm quod anno »præterito denuntiatum est, à ministris Reipub. exigantur »& eligantur quatuor vel octo homines optimi, prout, si »opus fuerit, de singulis plebibus juxta qualitatem unius»cujusque plebis, ut ipsi inter Sacerdotes & plebem testes »existant, ubi datæ vel non datæ fuerint. Hoc autem ideo »tantos testes esse diximus, ne ibi juramentum aliquod fa»ciendum necessitas contingat. Non tamen omninò tantos »testes mittendos esse dicimus, ut ipsos semper omnes in »dandis decimis præsentes esse pariter necesse sit; sed dum »pluribus committitur, minus graventur, duos autem te»stes, si adfuerint, sufficere credimus, negligentes autem à »Presbyteris Ecclesiarum ammoneantur, usq; ad tertiam vi»cem, ut ipsi decimam dent. Quod si contempserint, ab in»troitu Ecclesiæ prohibeantur, & si hoc minimè emendaverunt, à ministris Reipub. districti, singuli per caput VI. »solid. Ecclesiæ componant, & insuper dare decimam co»gantur. Nam si iterum contemptores existant, & per publi»cam auctoritatem domus vel casæ eorum wiffentur, quo»usque pro ipsa decima, sicut supradictum est, satisfaciant. »Quia si denuo rebelles vel contradictores esse voluerint, »& super ipsam guiffam, sua auctoritate præsumpserint in»troire

„troire, tunc à ministris Regis in custodiam mittantur, us-
„que ad judicium dum postmodum perducantur, & ibi
„secundum legem ad Comitem vel ad partem publicam
„componant. Reliqua verò decima, ut supra dictum est;&
„VI. solid ad Ecclesiam satisfaciant.

XXIII. Hic meritò notatur, quòd & Carolus M. in citato Capitulari, & ipse Lotharius tam solicitè caverint, ne ad solutionem decimarum populus juramento constringeretur; idque, ut expressit Carolus, *propter periculum perjurii*; quæ revera cautio notanda à Principibus & Magistratibus, ne facilè subditos suos juramentis involvant, ob evidens periculum in perjurii crimina prolabendi,

XXIV. Hoc fundamento dum nuper Theologis & Juris peritis Lovaniensibus propositus esset hic casus: Ad plenius colligendum tributum seu gabellam farinæ impositam in quadam regione, imponitur incolis, ut nisi conveniant cum collectoribus dicti tributi, *jurare* debeant, quantum consumant farinæ in sua familia pro mense vel anno &c.& non plus;quæsitumque esset:An tale *juramentum* rectè incolis imponatur salvâ conscientia & bono publico? Responsum est ab octo Doctoribus Theologis, & quatuor Doctoribus Juribus,hoc juramentum non esse incolis imponendum, ob periculum perjurii; adducto etiam loco S. Basilii ex *Epist.* 305. ubi ipse similis juramenti exactionem multis improbat.

XXV. Interim ex ipsis Conciliorum Canonibus; nec non Principum Sanctionibus, quæ circa idem tempus editæ leguntur, haud obscurum est, non ubique populum se huic decimarum debito subjecisse; neque ubique æqualiter jus hoc receptum & stabilitum fuisse. Unde in Capitulari Ludovici Pii sub idem tempus legitur: „De nutrimine pro de-
„cima, sicut hactenus *consuetudo* fuit ab omnibus observe-
„tur. „ *Lib.* 2. *Capitular. c.* 21.

XXVI. Decreta nihilominus Conciliorum & Episcoporum passim generaliter exprimebantur; atque de omnibus solvendas esse decimas urgebant; idque etiam communitatis in refractarios censuris Ecclesiasticis; uti & Pontifices in suis Decretalibus, præsertim Alexander III. ejusque successores.

XXVII. Et quidem cum significatum esset Alexandro III. quòd cùm in Provincia Cantuariensi Parochiani decimas bonorum suorum consuevissent Ecclesiis, quibus debentur cum integritate solvere, nunc tam laudabili *consuetudine* prætermissâ, quidam ex iis de *lana* & de *fœno*, & proventibus *molendinorum* & *piscariarum* ipsis Ecclesiis subtrahere non verentur, Respondet: „Quoniam igitur institutione
„divina manifestius obviant, qui decimas ipsas Ecclesiis
„non persolvunt,Fraternitati vestræ per Apostolica scripta
„mandamus, quatenus parœcianos vestros monere cura-
„tis, & si opus fuerit, sub excommunicationis districtione
„compellere, ut de proventibus *molendinorum piscariarum*,
„*fœno & lana*, decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum in-
„tegritate persolvant.

Integra Decretalis refertur in prima Collectione Decretalium apud Antonium Augustinum titul. *De Decimis cap.* 2. & in appendice ad Concilium Lateranense sub eodem Alexandro III. *parte* 4. *cap.* 2. ex qua integra Decretali intelligitur, quòd Pontifex in suo responso multum attenderit *consuetudinem*, quæ ibidem circa decimarum solutionem inoleverat: & quam nonnulli invertere volebant.

XXVIII. Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator solum fragmentum continens *mandatum* Pontificis, nullâ consuetudinis factâ mentione, retulit in *Cap.* 5. ✠ *De Decimis*. Canonistæ verò, qui integras Decretales non consulebant, sed tantum fragmenta, à Raymundo relata, non dubitârunt concludere, decimas de *omnibus* ibidem expressis esse de jure communi *ubique* solvendas.

XXIX. In eadem Appendice *cap.* 3. refertur ejusdem Pontificis rescriptum Wintoniensi Episcopo, in quo inter alia scribit: „Præterea Parochianos vestros de fœno equi-
„tio, pomis & pyris & apibus & omni fructu solvere Ec-
„clesiastica districtione, appellatione. „ Addendum ex veteri Antonii Augustini Decretalium collectione, (*cessante*) compella.

Hoc Rescriptum relatum est in *Cap.* 6. ✠ *De Decimis*; sed mutilatè, ut ex ejus lectione apparebit.

XXX. Interim ex his intelligimus, Pontifices tum temporis respondisse, generaliter decimas solvendas esse, multùmque verisimile est, ad responsum Alexandri reflexisse Patres Synodi Londoniensis anno 1175. *Can.* 13. „Omnes
„decimæ terræ, sive de frugibus, sive de fructibus, Domini
„sunt, & illi sanctificantur. Sed quia multi modo invenun-
„tur decimas dare nolentes, statuimus, ut juxta Domini
„Papæ præcepta admoneantur semel, secundo & tertiò, &
„de *grano* & de *vino*, de fructibus arborum, de *fœtibus* anima-
„lium, de *lana*, de *agnis*, de *butyro*, de *caseo*, de *lino*, & *cannabe*,
„& de reliquis, quæ annuatim renovantur, decimas inte-
„grè persolvant: quod si commoniti non emendaverint,
„anathemati se noverint subjacere.

XXXI. Quin & sub finem ejusdem sæculi Cælestinus III. dixit non tantùm de fructibus & frugibus & quæ annuè renascuntur, „sed de negotiatione ipsa, etiam militia, de
„venatione, & de omnibus bonis decimas Ministris Eccle-
„siæ esse tribuendas, ita ut qui de his ea solvere neglexerint,
„Ecclesiastica districtione debeant percelli.

XXXII. Quin & innuit Pontifex hæc ex traditione SS. Patrum debita esse. Nam pro fundamento sui dicti præmittit hæc verba: *Reverà sicut Sancti Patres in suis tradiderunt Scripturis*.

XXXIII. Ex integra Decretali, quæ extat in secunda Decretalium Collectione apud Antonium Augustinum, non obscurum est, Pontificem reflexisse ad Sermonem *De reddendis Decimis*, quem sub nomine S. Augustini citavit Gratianus; uti suprà monuimus: eúmque reverà esse Augustini credidisse.

XXXIV. Quidquid sit, postquam hoc responsum in Decretales Gregorii IX. in *Cap.* 22. ✠ *De Decimis* relatum est, & partem Juris Communis constituit, unanimi Canonistarum consensu conclusum est, de omnibus etiam *personalibus* lucris, decimas esse solvendas: atque ita decimas personales jure communi deberi receptum fuit.

XXXV. An huic Decretali prima decimarum *personalium* origo debeatur, eatenus saltem, ut nullum antiquius de iis solvendis extet præceptum, nescio. Reperi equidem sub finem sæculi octavi S. Theodulphum Episcopum Aurelianensem in suo Capitulari *cap.* 35. admonuisse *Mercatores, ut nonplùs terrena lucra quàm vitam cupiant sempiternam*; ac dein subjungit: „Sicut enim ab his, qui labori agrorum & cæ-
„teris laboribus, victum atque vestitum, & necessaria usi-
„bus humanis acquirere hiantes stant, *decimæ* & eleëmosy-
„næ dandæ sunt: ita his quoque, qui pro necessitatibus suis
„negotiis insistunt, faciendum est. Unicuique enim homi-
„ni Deus dedit *artem*, qua pascatur, & unusquisque de arte
„etiam de qua corporis necessaria *subsidia* habet, animæ quo-
„que, quod magis necessarium est, subsidium administrare
„debet.

Habetur tomo 7. Concil. General. col. 1145. Sed hic potius quædam exhortatio, quàm præceptum apparet. Verisimile tamen est, ex his & similibus exhortationibus, consuetudinem solvendi decimas etiam *personales* fuisse introductam & pro lege invaluisse: qua introducta, Pontifices super solutione decimarum interrogati, etiam conformiter responderunt: quæ responsa in Decretales relata, tandem pro jure communi recepta fuerunt.

XXXVI. Stabilito autem jure decimarum; cùm varia super earum exemptione privilegia essent concessa; nec non diversis titulis decimæ ad alios & quàm Parochos essent translatæ, plures quæstiones super his oriri cœperunt, quæ occasionem dederunt, decimas *novales & minutas*; item *infeudatas* ab aliis ordinariis & antiquis decimis distinguendi, uti infrà, ubi de his decimis agetur, ostendemus.

CAPUT II.

De quibus Decimæ hodie sint solvendæ?

21 De-

21 *Decimas prædiales & mixtas vetat exigi ex iis rebus, è quibus à 40. retro annis exactæ non fuerunt.*
22 *Quæ sint species, quæ passim & ubique sunt Decimis subjectæ?*
23 *Variæ difficultates occasione hujus Edicti exortæ; ad quas sopiendas plura Edicta posteriora emanârunt.*
24 *Primum Edictum interpretativum.*
25 *In hoc Edicto declaratur, Decimas ex terris de* novo *ad culturam redactis esse solvendas, modò* fructus *soliti fuerint Decimari.*
26 *Decimæ mixtæ solitæ solvi debentur ex domibus* noviter *ædificatis.*
27 *Non tamen de iis speciebus, è quibus ante* 40. *annos solitum non fuit Decimas solvi.*
28 *Utrum Decimæ sint* insolitæ *vel* solitæ, *non fundi, sed fructus inspiciendi.*
29 *Mens Principis fuit, ut Decimæ solverentur juxta jus commune, ubi* contraria *consuetudo non est.*
30 *Primò attendenda consuetudo Parochiæ, in qua Decima prætenditur.*
31 *Si in Parochia de hac consuetudine nihil haberi queat, recurrendum ad loca vicina.*
32 *Quæstio recenter occasione hujus articuli; & an ligna novarum silvarum sint species distincta à lignis antiquarum silvarum.*
33 *Veriùs videtur esse aliam speciem.*
34 *Si circa speciem frugum noviter seminatarum nulla sit consuetudo, servandum jus commune.*
35 *De omnibus frugibus solvendæ decimæ, nisi probetur consuetudo contraria.*
36 *Consuetudo hæc probanda à prætendente exemptionem à Decimis.*
37 *Quamdiu consuetudo* contraria *non plenè probatur, Decimæ solvendæ.*
38 *Requiritur consuetudo* positiva.
39 *Quid requiratur, ut per consuetudinem censeatur aliqua species facta non decimabilis.*

I. SCribit Alexander III. in *Cap.* 5. ✠ *De Decimis* Archi-Episcopo Cantuariensi: « Mandamus quatenus Parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit, » sub excommunicationis districtione compellere, ut de » proventibus molendinorum, piscariarum, fœno, & lana, » decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate per» solvant.

Et rursus Vintoniensi Episcopo: « Mandamus quatenus » Parochianos tuos de *apibus*, & de *omni* fructu decimas per» solvere Ecclesiastica districtione compellas. » *Cap.* 6. ✠ *eod.*

II. Et in *Cap.* 22 ✠ *eod.* dicit Pontifex: « Reverà sicut » sancti Patres in suis tradiderunt Scripturis, de vino, gra» no, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, » de ipsa etiam militia, de venatione, ac omnibus bonis de» cimæ sunt ministris Ecclesiæ tribuendæ, ita ut, qui de his » eas solvere neglexerint, Ecclesiastica districtione debeant » percelli.

III. Ex his manifestum est, & unanimi consensu tradunt Canonistæ, de jure communi non tantum de fructibus terræ, sed & de pecoribus, quin & de negotiatione & militia, omnique honesto lucro decimas, attento jure Decretalium, solvendas esse.

Hinc ulterius invaluit distinctio decimarum in prædiales, personales, & mixtas.

IV. Prædiales dicuntur ratione prædiorum: quia ex fructibus & proventibus prædiorum solvuntur: idque indifferenter, sive prædia sint *rustica*, sive *urbana*, ut loquuntur Juris-Consulti.

V. Prædia *urbana* vocant ædificia habitandi causa facta, sive in urbe, sive extra urbem *L.* 198. *ff. De V. S.* e quorum mercede locationis decimæ dejure præstantur *Cap. penult.* ✠ *De Pactis*; quemadmodum & ex molendinorum proventibus *Cap.* 23. ✠ *De Decimis.*

Prædia *rustica* sunt ædificia habitandi causa non præparata; sed in alium usum; uti sunt stabula, ovilia & similia. *L.* 4. §. 1. *In quibus causis pignus, &c.*

VI. Item rusticorum prædiorum nomine veniunt & agri, vineæ, silvæ, & similia. Et quidem attento hodierno harum aliarúmque multarum Provinciarum usu, hæc ferè in materia decimarum pro *prædiis*, ex quibus decimæ solvuntur, & à quibus decimæ *prædiales* dicuntur, nomine *prædiorum* veniunt: eo quod passim consuetudine & usu invaluerit, ut ex solis fructibus è terra nascentibus, sive naturalibus, non autem de fructibus civilibus, uti est merces elocationis, aut alia annua pensitatio, decimæ solvantur.

VII. Decimæ personales à Canonistis dicuntur, quæ ex rebus, quas quisque sibi industria ac opera sua acquirit, persolvuntur; veluti ex lucro honestæ cujuscunque negotiationis, ex stipendio militiæ, ex venatione, piscatione, aliáve professione vel opificio.

VIII. Ubi tamen fructus prædii ex venatione, piscatione aut aucupio constarent, juxta *L.* 8. §. AUCUPIUM *ff. De Usufructu*, & *L.* 26. *De Usuris*, tunc ex illis perceptæ decimæ magis *prædiales*, quàm *personales* dicendæ essent: utpote ex fructibus terræ tum provenientes, uti passim notant Canonistæ.

IX. Decimæ mixtæ dicuntur, quæ partim personales, partim prædiales sunt: quales sunt, quæ ex fructibus pecorum, ex fœtu, lanâ, lacte, ovis aliisque similibus solvuntur.

In quantum enim animalia in prædiis nascuntur, & aluntur, eatenus ex iis provenientia, etiam ex ipsis *prædiis* quodammodo provenire intelliguntur; atque eatenus de decimis prædialibus aliquid communicant. Sed quia animalia illa non proferunt fructus sine cura ac industria hominum; propterea etiam de decimis personalibus aliquid participant, ideóque *mixtæ* dicuntur.

Hanc tripartitam decimarum divisionem anno 1404. expressit Synodus Lingoniensis apud Bouchellum in Decretis Ecclesiæ Gallicanæ: supponitque omnes illas decimas jure deberi.

X. Sanctus Thomas 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. quærens, utrum de *omnibus* teneantur homines decimas dare, resolvit juxta jus commune tum receptum, de *omnibus* possessis decimas esse solvendas. Et licet in vetere lege non solverentur decimæ *personales*, in nova tamen lege rectè populum cogi ad solvendas decimas personales asserit, *secundum* (ait) CONSUETUDINEM *patriæ & indigentiam ministrorum.* Et in Responso *ad* 3. ait, de rebus minutis decimas non deberi, *nisi fortè propter consuetudinem Patriæ.*

Hæc aliaque, quæ ibidem habet idem Doctor, clarè supponunt, ipsum existimasse, etiam ex consuetudine judicandum esse, quæ decimæ, & è quibus rebus solvi debeant.

XI. Et reverà in hac decimarum materia varias locorum consuetudines esse servandas sæpiùs responderunt Pontifices, quorum Responsa in Decretales Gregorii IX. relata partem juris communis constituunt; ac signanter Lucius III. in *Cap.* 20. ✠ *De Decimis* scribit Strigoniensi Archiepiscopo: « Quoniam à *diversis diversa consuetudo* tenetur, tu eli» gas in hoc casu, quod *per consuetudinem* diu obtentam ibi» dem noveris observatum.

Et Concilium Lateranense sub Innocentio III. *Cap.* 32. ✠ *eod.* ait: « Illæ decimæ necessariò solvendæ sunt, quæ deben» tur ex lege divina, vel *loci consuetudine* approbata.

XII. Ex his concludunt Canonistæ, consuetudinem in solutione decimarum esse præcipuè attendendam; & nonnisi hac deficiente ad jus commune esse recurrendum; sive de quota, sive de qualitate decimarum aut modo solutionis agatur.

XIII. Hoc si accuratè servetur, plures difficultates evitabuntur, & minus odiosa reddetur decimarum exactio; dum facilè, quod solitum est, à populo obtinetur: ad insolita verò ægrè sæpè, & non nisi contentionibus magnis & nocivis induci se patitur.

Refert Helmoldus Presbyter in Chronico Sclavorum *Lib.* 1. *cap.* 31. Geroldo Lubecensi Episcopo, decimas tanquam à Deo & Apostolis donatas exigenti in terra Wagrensi, responderunt Holsati; « Nunquam se daturos deci» mas, quas Patres sui non dedissent, malle se potius succen» sis ædibus propriis egredi terram, quàm tantæ servitutis » jugum subire.»

XIV. Ut igitur in exactione decimarum, omnia pacificè agerentur, voluerunt & ipsi Principes; ut & populus integrè & sine fraude decimas solitas solveret, & ipse Clerus ab insolitis abstineret.

Famosa est hanc in rem ordinatio Philippi IV. Regis Galliæ edita anno 1303. vocatúrque vulgò *Philippina*, quæ dicit: « Senescallus defendat singulos à *nova* exactione de» cimarum & primitiarum, & præsentationis; sed prout de » jure fuerit, & hactenus est *consuetum* fieri.

XV. Non absimilis est ordinatio Caroli V. Imperatoris & Regis Hispaniarum, ac Belgiarum Principis, quia vetuit decimas à laicis exigi, quæ per consuetudinem contrariam non consueverunt solvi, uti refert Covarruvias *Lib.* 1. *Variar. resolut. cap.* 17. *num.* 8. dicitque ita ab eodem Cæsare cautum esse Toleti anno 1525. Rursus anno 1528. Madriti; ac dein Segobiæ anno 1532.

XVI. Idipsum jam ante pro Belgicis Provinciis ipse Carolus sanxerat, evulgato Edicto primùm Mechliniæ prima Octobris 1520. quod idiomate Gallico extat parte I. Edictorum Flandriæ *Rubrica* 12. *cap.* 1. ac dein idem Edictum probatum & publicatum fuit in Brabantia 6. Novembris ejusdem anni; extatque idiomate Flandrico parte 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 2. atque hodie in Belgio pro lege fundamentali in materia decimarum passim assumitur.

XVII. Primùm, in hoc Edicto præfatur Principes, ab antiquo hic semper observatum, ut decimæ exigerentur & solverentur juxta locorum & regionum conditionem seu *consuetudinem*; ac præterea Clerum à suis Prædecessoribus ita abundè fuisse dotatum, ut meritò ab imponendis & exigendis

gendis *novis* talliis & exactionibus cum ipsius Principis ejusque subditorum præjudicio, abstinere debeat.

XVIII. Dein asserit, quod his non obstantibus, Capitula, Curati aliæque Ecclesiasticæ personæ non contentæ *solitis* decimis & bonis in fundatione donatis, aliisque quæ eorum Prædecessores accipere & exigere *consueverunt*, incipiant, & quotidie progrediantur petere & exigere varias *novas* decimas multiformis generis fructuum.

XIX. Post hæc enumerat decimarum species, quas novitatis insimulare videtur, scilicet, lignorum, fœni herbarum, pascuorum, pinguium cornutorum bestiarum, ovium, agnorum, lanæ, porcorum, vitulorum, anserum & similium. Adhæc, raparum, raphanorum, acetariorum, ceparum, pomorum, pyrorum, nucum & similium frugum.

Addit, nonnullos Ecclesiasticos prætendere, sibi competere jus decimarum super omnibus rebus & fructibus, crescentibus & provenientibus ex terra.

XX. Nulla de decimis personalibus mentio, aut querela in Edicto occurrit. Indicium quod nec tunc in usu fuerint, nec Ecclesiastici jus suum ad illas extendere prætenderint: quas & hodie in Belgio, Gallia aliisque pluribus in locis omnino incognitas esse, ex praxi notorium est; & passim auctores testantur; notatúmque est supra *tit. 1. cap. 3. num. 9.* sat verisimile esse, jura funeralia aliaque similia in locum decimarum personalium, aliquibus saltem in locis, successisse.

XXI. Circa decimas prædiales & mixtas, vetat Edictum, à subditis exigi decimas eorum fructuum de quibus 40. retro annis nullæ decimæ exactæ aut solutæ essent.

XXII. Sunt quædam species frugum, è quibus passim ubique decimæ solvuntur; ut sunt frumentum, siligo, hordeum & avena; & quæ his proximè accedunt: eò quod in cibum potúmque cerevisiarum necessariæ sint, uti notat Zypæus *Consult. 2. de Decimis num. 7.* ex iis autem speciebus, quas Edictum exprimit, non ita communiter decimæ solvuntur; sed varia est circa has locorum consuetudo; cujus limites transgredi, cum laicorum præjudicio, vetat Edictum.

XXIII. Variæ dein quæstiones & contentiones laicos inter & Ecclesiasticos, occasione hujus novi Edicti oriri & moveri cœperunt: quibus sopiendis plura Edicta interpretativa prioris Edicti secuta sunt: quæ non minus quàm ipsum primum Edictum, hodie in decisione quæstionum in hac materia occurrentium pro lege habentur.

XXIV. Prima eáque præcipua Edicti interpretatio data fuit 10. Januarii 1528. ad supplicationem Cleri Diœcesis Leodiensis sub Ducatu Brabantiæ & Comitatu Namurcensis, & inserta parti primæ Edictorum Brabantiæ *lib. 1. tit. 5. c. 4.* ac rursum renovata fuit 15. Septembris 1530. ad supplicationem Cleri Comitatus Flandriæ; refertúrque parte 1. Edictorum Flandriæ *lib. 2. Rubrica 12.*

XXV. Primò hoc Edicto interpretativo sive declaratorio dictum fuit, per primum Edictum non esse prohibitum solvi, colligi & levari jura decimarum de grano, fœno, fructibus excretis & defructuatis in terris, pratis, aut hæreditatibus *noviter* ad *culturam* redactis, unde in Parochiis, ubi sunt excreti, collecti & defructuati consuetum fuit 40. annis antea solvi, colligi & levari jura decimarum de talibus & similibus granis, fœnis, fructibus.

XXVI. Ulteriùs declarat, quòd non intenderit, "prohibitum fuisse, nec prohibere solvi jura decimarum ex agnellis, lanâ pullis, volatilibus, & aliis bestiis nutritis, & educatis in domibus & hæreditatibus, quæ noviter fuissent reædificatæ & positæ in usum habitationis & receptionis. Quinimò quòd indefiat solutio decimæ, proviso quòd de similibus speciebus ab antea 40. annis solvi soleret decima in Parochiis, in quibus dictæ domus & ædificia ac hæreditates essent situatæ & jacentes.

XXVII. Ne autem Clerus prætextu hujus interpretationis insolitas decimas exigeret, addit: "Sed non intendimus quòd possint exigi, capi, aut levari jura decimarum de grano, ligno, fructibus, pullis, agnellis, lanâ, bestiis, & aliis rebus, de quibus non fuisset à tempore dictorum 40 annorum consuetum solvi aliqua jura decimarum in Parochiis, aut locis, in quibus excrevissent, aut nutritæ fuissent, non habito respectu à quo tempore citra, dictæ domus fuissent ædificatæ, inhabitatæ aut dictæ hæreditates ad culturam redactæ.

XXVIII. Post & generaliter declarat, "quòd in solutione dictarum decimarum non habebitur respectus, in quibus terris dicta grana, fœnum, fructus, & nemora colligantur, aut crescant, nec in quibus ædificiis aut pascuis dictæ bestiæ essent natæ & enutritæ, & dicti pulli, & volatilia educati. Sed solummodò si in dicta Parochia, aut loco ubi consuetum fuit levari, & exigi, jura decimæ dictarum specierum.

Ex his manifestum est, quod conformiter ad jus commune non fundi aut terræ inspici debeant, dum quæritur, an decimæ sint *insolitæ*; sed ipsa fructuum species, quæ in fundo excrevit: utrum nimirum hæc decimam solvere solita sit.

XXIX. Non obscurum quoque est, Principem primo suo Edicto hoc unum cavere voluisse, ut decimæ juxta jus commune solverentur, in quantum consuetudo locorum non contrariatur: sed ubi consuetudo loci aliter obtinet, nihil *novi* prætextu juris communis induceretur.

Huic consonat, quod declarat in eodem Edicto interpretativo: "Quòd si in aliquo villagio dictorum Ducatûs & Comitatûs sub Diœcesi Leodiensi pro futuro tempore essent seminata, plantata, collecta aut enutrita aliqua nova species, quæ in dicto villagio nunquam fuisset seminata, plantata, collecta, educata aut enutrita, quòd eo casu, quantum ad solutionem decimæ hujusmodi novæ speciei, observabitur prout in aliis villagiis dictorum Ducatûs & Comitatûs, ubi fuissent seminatæ, plantatæ, aut nutritæ similes species.

XXX. Itaque ad judicandum de frugibus, num solitæ sint decimas solvere, primo loco attendi debet consuetudo villagii seu Parochiæ, intra cujus limites hæ fruges seminantur: utrum scilicet consuetum sit eo loco ex hujusmodi frugibus vel fructibus decimas solvi.

XXXI. Cùm verò de consuetudine hac nihil statui queat, si similis frugum species ante hac ibidem seminata non sit, vult eo casu Princeps recurri ad loca vicina, ut si iis in locis hæc frugum species solita sit seminari, quoad decimarum solutionem consuetudo illorum locorum servetur in illo villagio, in quo jam primùm seminari cœpit.

XXXII. Nuper incidit quæstio, cujus decisio ex intellectu hujus articuli dependebat.

In quodam pago vicino Lovanio, quidam terram aliquam arabilem, & è qua dudum fructus decimabiles percepti fuerant, redegerat in silvam. Prætendebat Parochus Decimas ligni excrescentis in hac noviter plantata silva: eo quòd in locis vicinis ex novis silvis decimæ solverentur.

Econtrario negabat Dominus silvæ, decimas deberi: quia licet essent in eodem villagio multæ silvæ, nullæ tamen lignorum decimæ unquam essent solutæ: adeóque prætendebat, non esse recurrendum ad consuetudinem *vicinorum* locorum: sed servandam consuetudinem *hujus* loci.

Replicabat Parochus, esse quidem multas silvas in suo villagio; sed tantùm *antiquas* vulgò *Audt stockbosschen*, nullam verò esse, aut ab hominum memoria fuisse *novam* silvam: ideoque recurrendum ad consuetudinem vicinorum locorum in quibus similes silvæ reperiuntur.

Reponebat Dominus silvæ, sive sint antiquæ, sive novæ silvæ, fructus earum, scilicet *ligna* censeri eandem speciem fructuum: atque ita satis esse, quòd in ipso villagio excrescerent ligna silvarum, atque ex illis decimæ nunquam fuissent solutæ.

XXXIII. Cum super hac quæstione judicium meum postularetur, judicavi, verisimilius esse jus Parochi; atque ligna novarum silvarum esse speciem diversam, quoad præsentem materiam & mentem Edicti, à lignis antiquarum silvarum.

Certum enim est, multis in locis Belgii solvi decimas ligni excreti in novis silvis; nullibi verò, aut paucissimis saltem in locis, eas solvi ex silvis antiquis. Judicium haud obscurum, in hac materia decimarum, eas lignorum & silvarum species omninò distingui: uti & distinguuntur quoad onera Regia; quibus novæ, non autem antiquæ silvæ solent esse subjectæ.

Unde & plures periti & famosi Advocati in proposita quæstione, sine ulla hæsitatione & ambiguitate responderunt, ligna novarum silvarum habenda pro specie distincta à lignis veterum silvarum: & proinde in petitione decimarum in casu proposito Parochum fuisse fundatum.

XXXIV. Pergit ulteriùs in sua declaratione Princeps: "Et si aliqua nova species antea non visa, nec consueta seminari, aut nutriri in aliquo villagio, aut quarterio dictorum Ducatûs, & Comitatûs, sub Diœcesi prætacta, esset ibidem seminata, plantata, aut nutrita, observabitur quantum ad solutionem decimarum dictæ novæ speciei jus scriptum & illius dispositio.

XXXV. Hinc rursum perquam manifestum est, Principem non intendisse juri communi, circa solutionem decimarum derogare, nisi in quantum consuetudo locorum derogavit, quam observatam voluit.

Igitur cum omnium frugum decima *jure* debeatur; etiam de blando & universo legumine *cap. 5.* ☩ *De Decimis*; consequens est, ex mente Principis, de omnibus frugibus solvendas esse decimas, nisi contrariâ consuetudine, ut minus 40. *annorum*, inductum esse probetur, ex similibus frugibus decimas solvi.

XXXVI. Hinc concludendum est, Parochum aliúmve Decimatorem fundatum esse in petendis decimis quarumcunque frugum, quousque probetur consuetudo 40. annorum quoad hanc frugum speciem juri communi derogasse: quam probationem facere tenetur, qui vi hujusmodi consuetudinis decimas negat; uti rectè reflectit Zypæus Con-

Consult. 4. De Decimis, ubi unà latè deducit, quæ ad probationem hujus consuetudinis requirantur; & quâ forma hæc probatio sit facienda.

XXXVII. Concluditur præterea, quod juri communi standum sit, quamdiu plenè contraria consuetudo probata non est. Unde si casus occurrat, ut juxta Edictum deberet recurri ad consuetudinem *vicinorum* locorum, inveniatúrque iis in locis consuetudo non uniformis, sed dubia & varia, tunc juxta ante dicta, standum erit juri communi; sive præferenda consuetudo solvendi decimas, tanquam juri magis consona, quemadmodum notat Zypæus *Consult. 3. De Decimis n. 1. & 2.*

XXXVIII. Hoc Edictum interpretativum sufficienter declarat, nullatenus sufficere merè negativam non solutionem decimarum ex certis frugibus, tametsi etiam 40. annorum spatio & amplius continuatam; qualis non solutio esse potest in loco, ubi nullæ unquam hujusmodi fruges seminatæ fuerunt: sed requiri consuetudinem positivam non solvendi decimas ex frugibus ibidem seminatis, eamque stabilitam actibus positivis, quales sunt evectiones & collectiones publicæ hujusmodi frugum nullis unquam solutis, aut juridicè prætensis decimis, è quibus publicis actibus præsumitur tacitus consensus Parochianorum & Clericorum, quod ex hujusmodi frugibus decimæ nec solvi debeant, nec prætendi possint.

XXXIX. Hinc ulterius statuendum, quod si quidem certa species frugum in aliquo loco seminata fuerit; sed in tam exigua quantitate, aut in eum usum consumenda, ut operæ pretium non videretur ex iis decimas prætendere: quin & decimarum exactio notam aliquam avaritiæ & inhumanitatis præferret: eo casu non solutio decimarum ex similibus frugibus, nequaquam consuetudinem, de qua in Edicto, inducere posset. Licet enim fruges illæ in eo loco seminatæ fuerint; tamen seminatæ non sunt eo modo, quo seminantur fructus aliàs decimabiles. Quapropter si successu temporis fruges illæ in magna quantitate; & ad eum usum, in quem passim fruges decimabiles insumuntur, incipiant seminari, prætendi nequaquam poterit obstare consuetudinem 40. annorum non solvendi decimas ex hujusmodi frugibus: sed de illis judicandum erit, quasi nunquam fruges illæ in loco illo seminatæ fuissent: quia seminatæ non fuerunt in ea quantitate, ut honeste decimari possent: ideoque recurrendum erit, vel ad consuetudinem vicinorum locorum, vel ad jus commune, juxta regulas per Edictum præscriptas, uti latè ostendit Zypæus citata *Consult. 4. De Decimis* adducto exemplo de *panico*.

CAPUT III.

De Jure Parochorum ad decimas, & cui Parochiæ debeantur.

1 *Ad decimas ut quasdam oblationes Sacerdotibus offerendas primitùs populus excitatus.*
2 *Ex intentione populi decimæ Parochis cedunt.*
3 *Pristini Canones jus illud Parochis vindicantes.*
4 *Illustre eam in rem testimonium Amulonis Archiepiscopi Lugdunensis.*
5 *Etiam Episcopi & Abbates cogebantur decimas suarum terrarum dare Ecclesiis Parochialibus.*
6 *Vetitum Senioribus Parochiæ aliquid de decimis accipere.*
7 *Decimas de jure ad Parochos spectare supposuerunt Pontifices.*
8 *Responsa Innocentii III. in Decretales relata hoc jus Parochorum exprimentia.*
9 *Uniformis Canonistarum sententia, decimas* de jure *ad Parochum spectare.*
10 *Hodie etiam excluso Episcopo.*
11 *Dubitatum, an in Parochia, ubi recipit Sacramenta, an in Parochia, ubi terræ sunt sitæ, sint decimæ solvendæ.*
12 *Ex sententia Glossæ personales solvendæ, ubi Sacramenta recipiuntur; prædiales, ubi prædia sita sunt.*
13 *Hæc distinctio communiter recepta.*
14 *Cui Parochiæ debeantur decimæ mixtæ ex Decreto Synodi Wigorniensis.*
15 *Decimæ animalium debentur Parochiæ, in qua pascuntur, & quare?*
16 *Si pascantur in duabus Parochiis, cui debeantur?*
17 *Multùm in hoc consuetudini tribuitur.*
18 *Decimæ adjudicandæ Parocho, quamdiu non probantur ad alium spectare.*
19 *Spoliati jure decimarum per Parochum non sunt restituendi, nisi probent ad se jus illud spectare.*
20 *Quomodo hæc juris decisio hodie recepta.*
21 *Decimæ Parochis oblatæ pro administratione Sacramentorum.*
22 *Quæ hodie in administratione Sacramentorum; & sepulturis dantur, demum invaluerunt post devolutionem Decimarum ad Capitula & Monasteria.*
23 *Quid requiratur, ut quis decimas contra Parochum præscribat.*
24 *Privilegia decimas recipiendi in præjudicium Parochi sunt odiosa.*

I. Decimas tanquam oblationes & eleëmosynas à Patribus jam pridem populo fuisse commendatas, suprà notavimus: idque exemplo populi judaici, qui ex præcepto legis, decimas Sacerdotibus & Levitis ut ministris Altaris persolvebat; ut hoc pacto se non minus religiosos ostenderent erga ministros novi Testamenti, quam populus ille erat erga ministros veteris Testamenti; implerentque per hanc decimarum oblationem præceptum Christi, quo vult, operarios & ministros Evangelii à populo esse alendos; & pauperibus succurrendum.

II. Cùm ergo sæculo 7. & 8. quando præcipuè decimarum solutio invalescere cœpit, singulæ Ecclesiæ per suos particulares Presbyteros (quos hodie *Parochos* dicimus) regerentur; hique populo spiritualia administrarent, atque totius Parochiæ curam agerent, etiam hasce decimas tanquam quasdam oblationes cedere populus voluit.

III. In vita S. Joannis Papæ VIII. legitur: « Idem inter »cætera de decimis Sacerdotibus dandis ita præcipit. Quas »scilicet decimas, unumquemque Fidelem illi Sacerdoti da»re censuimus, in cujus Parochia eum procul dubio constat »Episcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab Epi»scopo suo est constitutus manere.

Plura ejusdem ætatis Decreta, quæ Parochialibus Ecclesiis *decimas* vindicant, refert Gratianus *Caus. 16. qu. 1. Can. 42.* & sequentibus.

VI. His jungi potest illustre testimonium Amulonis Archiepiscopi Lugdunensis, qui sub idem tempus consultus à Theodboldo Lingonensi Episcopo super incertis Sanctorum Reliquiis, superque prodigiis, quæ illarum occasione dicebantur evenire, gravem ad ipsum Epistolam scripsit adversus temeritatem quorundam Monachorum Reliquias illas venditantium, & populum ad Oratoria, in quibus hujusmodi Reliquiæ quiescebant, alliciendum, « annuntiando omnibus fideliter, atque obtestando, ut intermisso hu»jusmodi vano & pernicioso concursu, unde nulla animæ »salus, nulla corporis incolumitas, nulla vitæ utilitas pro»venire cognoscitur, unusquisque plebs in Parochiis & Ec»clesiis, quibus attributa est, quieta consistat, ubi sacrum »baptisma accipit, ubi corpus & sanguinem Domini per»cipit, ubi Missarum solemnia audire consuevit, ubi à Sa»cerdote suo pœnitentiam de reatu, visitationem in infir»mitate, sepulturam in morte consequitur, ubi etiam *deci»mas* & primitias suas offerre *præcipitur*, ubi filios suos ba»ptismatis gratia initiari gratulatur, ubi verbum Dei assi»duè audit, & agenda ac non agenda cognoscit.

V. Imo quod amplius est, cùm anno 813. ad Synodum Cabilonensem II. delatæ essent querelæ, quod quidam Episcopi & Abbates *decimas* non sinerent dari Ecclesiis, ubi illorum Coloni Missas audiunt, decrevit Sacer Conventus *Can. 19.* « Ut Episcopi & Abbates de agris & vineis, quæ »ad suum & fratrum stipendium habent, *decimas* ad Eccle»sias deferri faciant: sam ibi vero ibidem *decimas*, ubi in»fantes eorum *baptizantur*, & ubi per *totum* anni circulum »Missas audiunt.

VI. Et in Concilio Metensi anno 888. *Can. 2.* statutum est, ut deinceps nemo *Seniorum* de Ecclesia sua accipiat de »decimis aliquam portionem, sed solummodo Sacerdos, »qui eo loco servit, ubi antiquitus decimæ fuerant conse»cratæ, ipse eas cum integritate accipiat in sui sustentatio»nem, & ad luminaria concinnanda, & Basilicæ ædificia, »vestimenta quoque Sacerdotalia, & cætera utensilia suo »ministerio congrua obtinenda.

VII. Similia sunt recentiorum Canonum plurima Decreta, quæ evincunt, decimas adinstar quarundam oblationum Parochis & Ecclesiis Parochialibus primitus fuisse oblatas; quod & Pontificum Decretales, quæ hodiernum jus Canonicum & Ecclesiasticum constituunt, supponunt; ubi indubitatum & receptum asserunt, unquam decimas *de jure* ad Parochiales Ecclesias spectare.

VIII. Consultus enim Innocentius III. si in aliqua Parochia decimarum perceptio ad personas aliquas Ecclesiasticas ab antiquo pertineat, utrum novalia etiam ad easdem personas pertinere incipiant, respondit negativè; *Quia*, ait, *cùm perceptio Decimarum ad Parochiales Ecclesias de jure communi pertineat, Decimæ novalium, quæ fiunt in Parochiis earundem, ad ipsas procul dubio pertinere noscuntur.* Cap. 29. ✠ De Decimis.

Rursus proposito dubio, utrum minutæ quædam Decimæ Monasteriis & Ecclesiis Conventualibus deberentur respondit idem Innocentius: quod sibi fructus perveniant ex iis fundis, è quibus Monasteria & Ecclesiæ Conventuales ab antiquo Decimas Majores percipiebant, etiam horũ fructuum Decimas iisdem deberi, cum ipsis terra illa ab antiqu-

tiquo fuerit Decimalis, & non debeat una eademque Ecclesia diverso jure censeri: *Alioquin*, inquit, *Parochialibus Ecclesiis exolvantur, ad quas de jure communi spectat perceptio Decimarum*, Cap. 30. ☧ De Decimis.

IX. Ex his aliisque juris apertissimis decisionibus, uno calculo hanc conclusionem probant Canonistæ: "Ecclesia „Parochialis de jure communi fundat intentionem in „perceptione Decimarum prædialium ex fructibus, qui „colliguntur intra limites Parochiæ suæ. " Ita post alios Canonistas Fagnanus ad *Cap. 29.* ☧ *De Decimis num.* 21. additque: eámque passim servat Rota, ut in pluribus decisionibus relatis à Cardinali Seraphico *decis.* 802. *num.* 1. in quibus Rota firmavit Parochialem Ecclesiam fundare intentionem super Decimis, etiam contra Episcopum: quod & tradit Rebuffus tractatu de Decimis q. 7. num. 5. nimirum, quòd Curati fundati sint in Decimis prædialibus provenientibus intra limites suarum Parochiarum contra Episcopum.

X. Antiquitus quidem, uti observat Claudius le Prestre in suis quæstionibus *Cent.* 3. *c.* 24. priusquam Ecclesia pluribus terris & possessionibus ditata esset, *quarta* omnium proventuum Ecclesiasticorum ad Episcopum, in sua respectivè Diœcesi, spectabat: at hodie in decimis Parochialium Ecclesiarum non debet Episcopus, nec de jure communi, nec de consuetudine habere aliquam portionem: nisi forsan ex particulari conventione vel titulo portio aliqua ipsi esset reservata; de quo casu accipiendum est *Cap.* 13. ☧ *De Decimis*; ubi alicujus portionis Episcopo competentis mentio occurrit: uti notat Glossa ad dictum Capitulum.

XI. Proposuit olim Episcopus Massiliensis Alexandro III. quod essent homines in Parochia unius Ecclesiæ, qui terras in alia Parochia excolunt; consuluitque Alexandrum, „cui Ecclesiæ de terris illis decimas solvere debeant, an ei, „in cujus Parochia sunt constituti, (fortè legendum *con-* „*stitutæ*) an illi, in qua divina audiunt, & Ecclesiastica alia „percipiunt Sacramenta? Respondet Pontifex: Sanè cum „hujusmodi quæstio temporibus prædecessorum nostro- „rum sæpius mota fuerit, nec ab aliquo terminata, aliis in- „tuitu territorii, aliis personarum obtentu asserentibus „debere persolvi; non est nobis facile certum super hoc „dare responsum; cum auctoritates sanctorum Patrum „etiam sint diversæ, & ideò, in hujusmodi dubitatione „ad consuetudinem duximus recurrendum, & attenden- „dum, etiamsi illæ Ecclesiæ in uno sint, vel in diversis „Episcopatibus constitutæ. Quia difficile nimis videtur, „ut una Ecclesia in Episcopatu alterius, recipiat decimas, „cum ex hoc Episcopatuum fines confundi non imme- „ritò viderentur.

Refertur casus & resolutio in *Cap.* 18. ☧ *De Decimis*; sed fusiùs in *Cap.* 3. *De Decimis* in secunda Decretalium collectione apud Antonium Augustinum; è qua textum descripsi.

XII. Ad hanc dubiam & suspensivam resolutionem reflectens Glossographus in citato *cap.* 18. verbo *diversæ* ait: „Facilè est solvere hanc diversitatem. Ibi debent dari per- „sonales decimæ ubi quis recipit Ecclesiastica Sacramenta: „& si habet prædia in alia Parochia, ibi debet dare decimas „illorum prædiorum.

XIII. Hæc distinctio Glossæ communiter recepta est; & jure ac consuetudine probata: præsertim quoad decimas *prædiales*; ut hæ debeantur Parochio sive Ecclesiæ Parochiali intra cujus limites prædia sita sunt; uti apertè declaravit Bonifacius VIII. in *Cap.* 2. *De Restitut. Spoliat. in* 6.

XIV. Legitur in Synodo Wigorniensi anno 1240. *Can.* 44. " Cùm decimarum confusio provenientium de lana, „agnis & caseis, Ecclesiarum rectoribus àmodo contentio- „nis occasionem generet: statuimus quod in quacunque „Parochia per totum annum fuerit ovile ovium, licet oves „Parochiæ vicinæ limites transeant, ad pascua quærenda, „illi Ecclesiæ in cujus Parochia cubaverint, Decimæ tri- „buantur. Quòd si continuè cubant in una Parochia, & „continuè pascant in alia, inter Ecclesias decima dividatur. „Idem & quod de vaccis duximus esse statuendum.

XV. Hæc Synodalis determinatio quoad decimas animalium, & juri & consuetudini sat conformis est. Et licet decimæ agnorum & similes dicantur mixtæ; tamen *prædialibus* magis, quàm personalibus accedunt; uti notat Glossa ad *Cap.* 20. ☧ *De Decimis*, verbo *Personales*; ex quo ibidem infert: "Ubi ergo pascuntur continuò, ibi decimæ solvi „debent.

XVI. Deinde quærit: Sed quid, si per medietatem anni in territorio unius Ecclesiæ & per aliam medietatem in territorio alterius Ecclesiæ pascantur? Æquum est (ait) ut dividantur.

Testatur quoque Germanus Forget in suo tractatu de Decimis *Cap.* 4. *num.* 6. quòd si animalia diversis in Parochiis pascantur, communiter observari in Gallia, decimas esse dividendas inter Parochos servatâ proportione temporis quo animalia in Parochia manserint & pabula acceperint.

Similiter refert Michael de Perray in suo tractatu De congrua portione tomo 2. *cap.* 30. *n.* 46. Judicatum 28. Decembris 1655. quod quando grex pertinet ad villicum, qui habet duas villas in duabus Parochiis, decimam dividendam esse in Parochos utriusque villæ.

XVII. Idipsum quoad divisionem decimæ animalium inter Parochos tradit Rebuffus De Decimis *qu.* 6. ubi una notans *num.* 27. consuetudinem, in his nonnunquam aliam esse: asseritque, valere consuetudinem, ut Ecclesia Parochialis ubi *frequentiùs* pascuntur, accipiat decimam; *& communiùs* (ait) *observatur*.

XVIII. Itaque hoc apud omnes compertum est, decimas *de jure* spectare ad Parochos: ideóque juxta receptissima & notissima Juris principia, Parocho competunt decimæ infra limites suæ Parochiæ excrescentes: quamdiu non ostenditur aliquo speciali & legitimo titulo ad alium spectare; idque plenè & ad sufficientiam juris probatum fuerit. Si enim vel circa probationem, vel titulum maneat aliquod dubium, Parocho, cui jus commune favet, adjudicandæ erunt decimæ; sive potiùs non auferendæ; uti aliquando in casu admodum dubio judicatum esse testatur Ludovicus Charondas *lib.* 1. *Resp.* 29.

XIX. Hoc fundamento declaravit Bonifacius VIII. in *Cap.* 2. ☧ *De Restitut. spoliat.* " Ad decimas, quas Canonici „S. Nicolai asserunt intra Parochiam Ecclesiæ B. Cleri pos- „sedisse *aliquamdiu*, & eis per eundem Clericum *spoliatos* „fuisse, nequaquam restitui deberi, nisi *evidenter* docuerint, „quod earum possessionem legitimè assecuti fuissent.

XX. Quamvis hæc Pontificis decisio, quoad Parochum spoliantem Canonicos jure decimandi hodie non admitteretur; neque Parocho fas sit, quemquam via facti in possessione quantumvis exigui temporis turbare, uti notat Grimaudet De Decimis *Lib.* 2. *cap.* 8. nihilominus ex hac Pontificia decisione, nec non fundamento decisionis, patescit, Pontificem non dubitasse, decimas pleno & indubitato jure spectare ad Parochum; easque Parochum sibi vindicare posse, quamdiu non ostenditur speciali titulo easad alium spectare.

XXI. Et sanè inspectâ primigeniâ decimarum origine, atque ipsa Fidelium Offerentium primæ intentione, videtur decimæ non minore jure ad Parochum spectare, quam oblationes, quæ hodie in Sacramentorum administratione & mortuorum sepulturis dari solent. Nam decimas à populo primitus oblatas esse Parochis ad eum modum quo hodie jura funeralia, aliave in Sacramentorum administratione offeruntur & solvuntur; & hæc à populo demum offerri, & quodammodo exigi cœpisse, postquam variis modis decimæ à Parochis ablatæ, & ad Monasteria & Capitula devolutæ fuere, à pluribus observatum est.

XXII. Observátque Christianus Lupus Dissertatione proœmiali ad tomum 3. Scholiorum in Canones *cap.* 7. quod cum sæculo 11. & 12. Decreta plura edita essent adversus exactiones in Sacramentorum administratione nihil tamen *perfectum* fuisset: quia Episcopi Decreta recipere noluerunt: nimirum illi, " qui vel ipsi, vel ipso- „rum Cathedralia aut Collegiata Capitula possidebant „Parochialium Ecclesiarum decimas: ideoque volebant „de ipsis splendidè vivere, & miseros Parochos esurire, „atque ita cogi ad victitandum de solis oblationibus aut „exactionibus Sacramentorum. Hæc ille, qui dein adjun- „git: Episcopi & alii jam dictas decimas possidentes Præ- „lati, corúmque Capitula ac monasteria, RIGIDUM co- „ram Deo onus portant dandæ Parochis sustentationis „integræ, & MISERAS plebes liberandi, ab exactionibus „variis, SUSPECTIS, OFFENSIVIS, ad quas isti à „paupertate coguntur.

Verùm de hoc latiùs titulo sequenti; ubi unà ostendetur, hâc eadem ratione onus dandi portionem congruam seu competentiam Pastoralem esse annexam juri decimandi.

XXIII. Cùm Ecclesia Parochialis jure communi sit fundata in perceptione decimarum infra limites Parochiæ excrescentium, perspicuum est, jus decimandi intra eosdem limites præscribi non posse contra Ecclesiam Parochialem nisi cum possessione 40. annorum concurrat *titulus*, vel defectum tituli suppleat possessio *immemorialis*; sive tanti temporis, cujus contrarii memoria non existit; juxta decretalem Bonifacii VIII. in *Cap.* 1. *De Præscriptionibus in* 6. „Episcopum qui Ecclesias & decimas quas ab eo repetis, „proponit (licet in tua sint constitutæ Diœcesi) se legiti- „mè præscripsisse, allegare oportere (cum jus commune „contra ipsum faciat) hujusmodi præscriptionis titulum „& probare. Nam licet ei qui rem præscribit Ecclesiasti- „cam, si sibi non est contrarium jus commune, vel contra „eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides; ubi „tamen est ei jus commune contrarium vel habetur præ- „sumptio contra ipsum, bona fides non sufficit: sed est ne- „cessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscri- „bendi. Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cujus „contrarii memoria non existat.

XXXIV. Eadem ratione privilegia concessa Capitulis, Monasteriis, vel singularibus quibusvis personis percipiendi decimas intra limites Parochiæ ad exclusionem Ecclesiæ Parochialis, sunt strictissimè interpretanda, & intra verborum rigorem concludenda: quod infra latiùs probabitur, ubi de decimis novalibus & minutis agemus.

CAPUT IV.

De Decimis Laicalibus sive infeudatis.

1 *Census debitus ab Emphyteutis dictus* decima; à decimis *Ecclesiasticis diversa.*
2 *Prætextu simili census multæ terræ exemptæ à decimis.*
3 *Decimarum Ecclesiasticarum laicos esse incapaces, Canones declarant.*
4 *Decretum Concilii Romani sub Gregorio VII.*
5 *Laicos decimas nulla posse ratione præscribere, scribit Alexander III.*
6 *Idem Pontifex deplorat, Sacerdotes occasionem dare laicis decimas occupandi.*
7 *Dicit eas esse* Sacerdotum; *& ideo à laicis teneri non posse.*
8 *Decimæ principaliter institutæ in usum Sacerdotum.*
9 *Hac consideratione jus decimandi est* spirituale.
10 *Eatenus laici illius incapaces.*
11 *Decimæ per se non sunt spirituales, nec earum laici incapaces.*
12 *Privilegium Regum Hispaniæ accipiendi* tertias *decimarum.*
13 *Privilegium hoc fuit personale usque ad Alexandrum VI. qui illud fecit perpetuum.*
14 *Comiti Flandriæ jam pridem decimæ datæ in feudum.*
15 *Laicis decimas in feudum* perpetuum *concessas sæculo 12. fatetur Fridericus Imp.*
16 *Episcopi & Prælati nimia facilitate decimas laicis concedebant.*
17 *Canones multi editi contra laicos decimarum detentores.*
18 *Violenter resistebant Laici & Monachi Episcopis decimas vindicantibus.*
19 *Episcopi nonnihil de rigore contra laicos* decimas *possidentes remittunt.*
20 *Decretum Concilii Bituricensis sæculo 11.*
21 *Synodus Tolosana tantùm præcipit* tertiam *partem decimarum à laicis possessarum dari Ecclesiis.*
22 *Gregorius VII. monet suum Legatum, ut mitiùs cum militibus decimas possidentibus agat.*
23 *Indicatur, vitia Sacerdotum occasionem dedisse laicis decimas sibi appropriandi.*
24 *Querela de Episcopis dantibus decimas militibus & consanguineis.*
25 *Constat sæculo 11. decimas* in feudum *datas.*
26 *Laici in possessione decimarum* infeudatarum *incipiebant tolerari.*
27 *Permittebatur eis in quemcunque Clericum decimas post mortem transmittere.*
28 *Concilium Lateranense sub Alexandro III. vetat eas in* alios laicos *transferre, & de novo accipere.*
29 *Communis opinio hoc Decreto permissum fuisse laicis hactenus possessas decimas retinendi.*
30 *Meritò dubitatur, an hæc opinio sit fundata?*
31 *Hæc interpretatio Concilii quoad decimas* infeudatas *videtur probata Innocentio III.*
32 *Ratio, ob quam decimæ* infeudatæ *laicis faciliùs permitterentur.*
33 *Concilium Lateranense sub Innocentio III. videtur tacitè decimas infeudatas permisisse.*
34 *Judicat Innocentius III. laicos super decimis* infeudatis *non inquietandos, modò eas non extendant.*
35 *Alexander IV. distinxit decimas possessas* ante *&* post *Concilium Lateranense.*
36 *Canonistæ supposuerunt Alexandrum loqui de Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quæ opinio hodie recepta est.*
37 *Laicus hodie prætendens decimas debet probare eas* infeudatas *ante dictum Concilium: & quomodo hoc probetur?*
38 *Decimæ* infeudatæ *à laicis hodie possidentur ut cætera bona* feudalia *& patrimonialia.*
39 *Possunt quovis titulo etiam in alios laicos transferri.*
40 *De his tam in* petitorio, *quàm possessorio cognoscit judex laicus.*
41 *Decimæ hæ retinent equidem aliquid de primigenia sua conditione.*
42 *Reversæ ad Ecclesiam resumunt primigeniam naturam.*
43 *Decima sic reversa eximitur à jurisdictione laicali.*
44 *In acquisitione harum decimarum Ecclesia non indiget amortizatione.*
45 *Nec venditæ subjacent retractui Gentilitio.*
46 *Hæc locum habent, quando decimæ* infeudatæ *liberè & simpliciter redeunt ad Ecclesiam.*
47 *Quid si decimæ revertantur accessoriè cum castro?*
48 *Novas decimas vetantur laici accipere.*

I. Decimæ, prout accipiuntur, & dum eas à laicis possideri non posse Canones dicunt, multùm differunt à decimis *dominicis* aut *indominicatis*, quæ passim occurrunt in Ecclesiæ Gallicanæ Conciliis; uti monet Franciscus de Roye Antecessor Andegavensis Institutionum Juris Canonici *lib. 2. cap. 12.* "Hæ siquidem (ait) profanæ "sunt, & agrorum census aut tributa, veluti campartium, "agrarium, cottagium, & alia id genus.

Solebant enim frequenter ipsi Principes aut Nobiles terras suas dare in emphyteusim eâ conditione, ut certa pars fructuum ab Emphyteutis solveretur dominis directis; quæ pars fructuum subinde *decima* vocata fuit.

II. Quin & notat Zypæus in Notitia Juris Belgici *titulo De Episcopis & Clericis §. De Decimis num. 6.* quòd quamvis similia jura non sint *decimæ*; tamen hoc prætextu multæ terræ à decimarum solutione exemptæ remaneant; quasi revera decimas exsolverent ipsis Dominis. "Cùm enim "(ait) terræ incultæ spectent per mores ad principem seu "Vasallos, qui territoria ab eis possident & in emphyteusim "sæpe datæ sint, atque indies dentur eâ lege, ut *decima* fru"ctuum ad Dominos spectet, eaque decimi manipuli ver"nacule vocari apud nos soleant, fit, ut sæpius exinde hæc "confusa sint, & in abusum decimarum trahantur.

III. De his itaque decimis sive juribus planè profanis & laicalibus hic non agitur: sed de veris decimis origine sua *Ecclesiasticis*; quæque à populo in usum Ecclesiæ primitùs oblatæ fuerunt.

Harum decimarum laicos esse omninò incapaces; neque eas ulla præscriptione aut longi temporis possessione sibi vindicare posse, uno quasi consensu tradunt Canonistæ; idque multorum textuum Juris Canonici auctoritate.

IV. Apud Gratianum *Caus. 16. q. 7. Can. 1* ex Concilio Lateranensi sub Gregorio VII. refertur: Decimæ, quas in "usum pietatis concessas esse Canonica auctoritas demon"strat, à laicis possideri Apostolica auctoritate prohibemus. "Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet per"sonis eas acceperint, nisi Ecclesiæ reddiderint, sciant se sa"crilegii crimen committere, & æternæ damnationis peri"culum incurrere.

V. Et Alexander III. causam vertentem inter Archidiaconum & nobilem virum super *decimis* committit Parmensi Episcopo, ut eam auditis utrimque partibus debito fine decidat, "non obstante præscriptione temporis, vel conces"sione Ecclesiasticæ sæcularisve personæ, si idem eam op"ponere voluerit: *Quia* (ait) *cùm laici decimas detinere non pos*"*sint, eas* NULLA *valeant præscribere ratione.*" Refertur hæc Decretalis in *Cap. 7. X De Præscriptionibus*; & latius in *Cap. 10. eod. tit.* in prima Collectione apud Antonium Augustinum.

VI. Deplorat idem Pontifex in *Cap. 7. X De Decimis*, quòd laici in afferendis sibi decimis, "fomitem sui erroris "dicantur in ipso Clero aliquoties invenire, dum quidam "Prælatorum Ecclesiæ decimas, & Ecclesias eis disponere "indulgent, & eos in devia mortis impellunt, qui prædica"tione eorum ad viam vitæ fuerant revocandi. Statuimus, "ut si quis alicui laico in sæculo remanenti Ecclesiam, deci"mam, oblationémque concesserit, à statu suo, sicut arbor, "quæ inutiliter terram occupat, succidatur, & donec emen"det, dolore suæ jaceat ruinæ prostratus.

VII. Ratio, ob quam laicis nefas sit, decimas possidere, Prælatique adeò arguendi sint, qui eas laicis concedunt, initialibus verbis ipsius Decretalis indicatur: "Quamvis (ait) "sit grave nimis, & divini dignum animadversione judicii "habeatur, quod laici quidam, quod *Sacerdotum* est, in Ec"clesiasticis rebus usurpent.

His itaque verbis indicatur, ideo nefas esse, decimas à laicis usurpari, aut laicis concedi; quia decimæ sunt Sacerdotum: nefas autem est, à laicis usurpari aut detineri, *quod Sacerdotum est.*

VIII. Si decimas consideremus juxta primariam earum institutionem & originem, certum est, eas Sacerdotibus tanquam Ecclesiæ Ministris, sive ut operariis, & spiritualia populo ministrantibus fuisse assignatas: Nam, ut rectè notat S. Thomas *2. 2. q. 86. art. 2. in C. Radix solutionis decimarum est debitum, quo seminantibus spiritualia, debentur temporalia.*

IX. Hinc idem Doctor *art. 3. in C.* docet jus accipiendi decimas eatenus spirituale esse: "inquantum consequitur "illud debitum, quo Ministris Altaris debentur sumptus de "ministerio, & quo seminantibus spiritualia, debentur "temporalia: quod ad solos Clericos pertinet habentes cu"ram animarum; & ideo eis competit hoc jus habere." Sive ut dicit Joannes Gersonius in Tractatu De Vita spirituali animæ, decimæ sunt quid spirituale *per deputationem.*

X. Inquantum ergo jus decimarum fundatur in ministerio

sterio Clericali vel Pastorali; eatenus laici, etiam Religiosi, juris decimandi incapaces sunt; eoque titulo jus decimandi rectè dicitur spirituale, & solis Clericis competere posse.

XI. Verùm, uti ibidem subjungit Doctor Angelicus, " res »quæ nomine decimarum dantur, corporales sunt: Unde »possunt in usum quorumlibet cedere; & sic possunt ad »laicos pervenire.

Hinc ulteriùs in responso ad tertium argumentum statuit S. Thomas, quod possit Ecclesia alicui laico concedere, ut dandas decimas ipse accipiat; " sive pro necessitate Eccle»siæ (sicut quibusdam militibus decimæ debentur, in feu»dum per Ecclesiam concessæ) sive etiam ad subventionem »pauperum: sicut quibusdam Religiosis *laicis*, vel non ha»bentibus curam animarum aliquæ decimæ sunt concessæ »per modum eleē nosynæ.

XII. Pontifices nonnunquam Regibus decimas nonnullas concessisse certum est.

Refert Emanuel Gonzales in Commentario Capituli 19. ☧ de Decimis; quòd Romani Pontifices concesserint *tertias* decimarum Regibus Catholicis, qui proprio sanguine & maximis sumptibus Ecclesias à Saracenis occupatas recuperarunt; asseritque Regem Catholicum in Hispania ex acervo decimarum in novem partes diviso duas partes percipere.

XIII. Circa tempus verò hujus concessionis (ait) non satis constat; illud tamen certum est, usque ad tempora Alexandri VI hæc privilegia Regibus nostris concessa non fuisse perpetua, sed temporalia in subsidium belli cum Saracenis initi. Alexander autem in sua Bulla quæ incipit *Dum indefensa* anni 1494. die 16 Februarii concessit Regibus Catholicis Ferdinando, & Elisabethæ, ut in perpetuum tertias decimarum Regni Castellæ, Legionis, & Granatæ licitè perciperent: & quoad tertias Regni Granatensis aliud privilegium concessit Innocentius VIII.

Deinde citat auctores qui referunt privilegia Romanorum Pontificum percipiendi partem decimarum concessa tam Regibus Castellæ, quàm Arragoniæ.

XIV. In charta dotationis Ecclesiæ S. Donatiani Brugis, quæ nunc Cathedralis est, legitur apud Miræum in Codice *piarum donationum cap.* 34. quod Arnulphus Magnus Flandriæ Comes donet dictæ Ecclesiæ, de Episcoporum Tornacensis & Morinensis ordinatione ac consilio quasdam Decimas; " de iis, inquit, quas mihi & prædecessoribus »meis, in Comitatu seu Marchionatu Flandriæ, de terris »cultis & incultis Sanctissimi Patres Papæ Romani, pro ad»jutorio expensarum nostrarum, & nostrorum militum, pro »expugnatione ac resistentia contra Wandalos, qui Flan»driam & alias terras vicinas, cum Ecclesiis in ipsis con»structis crudeliter & damnabiliter devastabant, & incen»dio tradebant, in feudum perpetuum concesserunt.

XV. Hoc titulo decimas ad Principes pervenisse jam pridem in publica oratione habita in Concilio Principum dixit Fridericus I. Imp. uti scribit Arnoldus Lubecensis *lib.* 3. *cap.* 18. " Scimus autem (ait) *decimas* & oblationes à »Deo Sacerdotibus, & Levitis primitus deputatas; sed cum »tempore Christianitatis ab adversariis infestarentur Eccle»siæ, easdem decimas Præpotentes, & Nobiles viri ab Eccle»siis in Beneficio stabili acceperunt, ut ipsi defensores Ec»clesiarum fierent, quas per se obtinere non valerent.

Hîc notandum, sæculo 12. decimas à laicis in *feudum perpetuum*, sive Beneficium stabile fuisse possessas.

XVI. Scitur quoque nonnullos Episcopos & Prælatos sine necessitate, ac justâ causâ, sub idem tempus, id est, sæculo 11. & 12. decimas concessisse; quin & laicos decimas, præsertim Ecclesiarum Parochialium propriâ auctoritate, aut Parochorum conniventia usurpâsse & sibi asseruisse.

XVII. Scitur quoque circa idem tempus, multa Concilia & Prælatorum conventus habitos fuisse; multáque Decreta edita contra laicos decimarum detentores.

XVIII. Narrat Aymoinus in vita Abbonis Floriacensis Abbatis *cap* 9. quod anno 997. in Monasterio S. Dionysii haud procul à Parisiis Concilium aggregatum quamplurium Episcoporum fuit. Cumque de *Decimis*, quæ à laicis ut plurimùm occupabantur, & Monachis passim detrahebantur, ad Parochianos reducendis, quæstio in medium fuisset proposita, resistente eis dicto Abbone Abbate, tanta seditio exorta fuit, ut omnes Episcopi è Conventu fugere fuerint coacti; atque inter fugiendum Seguinus Archiepiscopus Senonensis canitie venerabundus fugiens, inter scapulas securi ictus à populo cœno & luto oblitus penè mortuus relictus; nec eum dignitas Sacerdotalis protexit ac canities, quin penè occideretur. Tota historia extat tomo 9. Concil. general. *col.* 770. & seq.

XIX. Ex hac Laicorum & Monachorum violenta resistentia, satis intelligebant Episcopi, in hac materia, amore pacis & tranquillitatis potius aliquid dissimulandum esse, quam cum omni rigore procedendum.

XX. Concilium Bituricense anno 1031. *Can.* 21. & 22. hoc unum vetuit, ne laici tenentes Ecclesias Parochiales, seu earum proventus in *feudum*, dominatum in Presbyteros exercerent, neque suo arbitrio instituerent aut destituerent; verba sunt: " Ut sæculares Ecclesiastica beneficia, quo »*fevos* Presbyterales vocant, non habeant super Presbyte»ros. Ut nullus laicus Presbyteros in suis Ecclesiis mittat, »nisi in manu Episcopi: quia Episcopus curam animarum »debet unicuique Presbyterorum commendare de Paro»chiis Ecclesiarum singularum.

XXI. Synodus Tolosana an. 1056. *Can* 11. monet: " De »Ecclesiis in alodiis *laicorum* constitutis, ut tertia pars deci»marum cum primitiis, & Presbyterio & cæteris in pote»state, Presbyteri ad servitium ipsius Ecclesiæ, sub Episco»pi, vel Clericorum ditione permaneant.

XXII. Sub idem tempus Gregorius VII cum intellexisset Hugonem Episcopum Diensem suum in Anglia Legatum aliquos milites *excommunicasse*, propterea quod decimas dimittere noluissent, scribit eidem *lib. 9. Ep* 5. " Super »his igitur consulimus atque hortamur, ut nunc pro tem»pore Canonicum rigorem vestra sapientia temperet, atque »hâc turbationis tempestate, quædam parcendo, nonnulla »dissimulando, ita studeat moderari, ut non ex severitate »justitiæ deteriorandi occasionem sumant, sed suspenso »nunc judicio, spatium recognoscendi æquitatem haben»tes, postmodum faciliùs acquiescant.

XXIII. Notandum autem id, quod præmiserat Pontifex, nimirum, milites illos priùs ad Persbyteros fornicarios & simoniacos coërcendos favorem & auxilium ipsi Legato impendisse. Verisimile est, vitia hæc, quæ eo tempore plurimùm invaluerant, occasionem & prætextum dedisse laicis Ecclesias Parochiales sive earum decimas & proventus, quas & simoniacè accipiebant, & pessimè impendebant Presbyteri, occupandi.

XXIV. Apud Gratianum *Caus.* 16. *q* 7. *Can.* 3. legitur Decretum sub nomine ejusdem Pontificis continens querelam Pontificis contra quosdam Episcopos, qui " decimas »atque Christianorum oblationes non Sacerdotibus pro»priæ Diœcesis; sed potius *laicalibus* personis, *militum* vi»delicet, sive *servitorum*, vel quod graviùs est, etiam con»*sanguineis* conferebant.

Decretum hoc apud Gregorium non reperitur, quamvis quid simile reprehendat idem Pontifex in Germanum Episcopo Metensi *lib. 6. Epist.* 5. uti notant Correctores Romani ad *Can.* 13. *Caus.* 1. *q.* 3. ubi idem Decretum, rursus refertur.

XXV. Quidquid sit de veritate hujus Decreti, illud satis constat, circa tempora hujus Pontificis, datas esse laicis decimas in *feudum*; uti testatur P. Damiani *lib. 1. Epist.* 10 his verbis: " Inter omnia porrò hæc mala illud excedit, & »diabolicam propemodum videtur æquare nequitiam, »quia prædiis in militiam profligatis, omnique possessione »terrarum, insuper & *decimæ* ac plebes adduntur in *bene»ficium* sæcularibus.

XXVI. Insuper illud non obscurum, quod licet hujusmodi *decimarum infeudationes*, quæ frequenter sine necessitate aut magna Ecclesiæ utilitate sæcularibus annuebantur, ab Ecclesia non probarentur, nihilominus aliquatenus tolerari inciperent: præsertim cum jam laici in hac decimarum possessione aliquamdiu fuissent.

XXVII. In Concilio Abrincensi, cui duo Legati Sedis Apostolicæ præsidebant, anno 1172. promulgatum fuit hoc Decretum *Can.* 9. " Item his, qui decimas *hæreditario* jure »tenent, licentia sit, cui voluerint idoneo *Clerico*, dare, ea »quidem tenore, ut postea ad Ecclesiam, cui de jure com»petunt, revertantur.

XXVIII. Tandem Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. anno 1179. *Can.* 14. edidit hoc Decretum: " Pro»hibemus ne laici decimam cum animarum periculo deti»nentes in *alios laicos* possint aliquo modo transferre. »Si quis vero receperit, & non reddiderit, Christiana se»pultura privetur." *Cap.* 19. ☧ *De Decimis.*

XXIX. Quia Concilium expressè non injungit restitutionem decimarum, quas hactenus laici possidebant, sed tantùm vetat eas in *alios laicos* transferri; additâ prohibitione novas recipiendi; vulgò creditum est, Concilium permisisse laicis retinere eas decimas in quarum possessione ante hoc Decretum fuerant.

XXX. Verùm cum Concilium expressè dicat, laicos cum *periculo animarum decimas detinere*; nec verbo indicet eas *licitè* ab eis retineri; meritò nonnulli dubitant, num rectè huic Decreto adscribatur licita decimarum infeudatarum possessio: quemadmodum latius deducit Ludovicus Thomassinus De Disciplina Ecclesiæ *parte* 4. *lib.* 3. *cap.* [illegible] *num.* 7.

Unde in Constitutionibus Synodalibus Odonis Episcopi Parisiensis, 20. circiter annis post dictum Concilium legitur: " Frequenter moneantur laici, ut non detineant de»mas, quas in periculum animarum suarum detinent.

XXXI. Equidem hæc opinio, & Decreti interpretatio videtur sensim invaluisse; præsertim quoad decimas infeudatas, atque eodem penè sæculo probatam fuisse Innocentio III. Cùm enim Capitulum Suessionense postulâsset ab Inno-

Innocentio III. licentiam redimendi decimas, quæ infra metas Parochiarum ipsius Capituli *infeudum à laicis* detinebantur, eam facultatem annuit hac additâ clausulâ: “Proviso nihilominùs, ut consueta servitia, ad quæ laica pro decimis illis Ecclesiis tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cùm ad eos pretium perveniat earundem. Nisi fortè tam modico pretio velint esse contenti, quòd ob hoc Ecclesiæ ab exactione servitiorum illorum, tanquam pro redemptione majoris incommodi, commodè valeant abstinere.” *Lib. 4. Epist. 9.*

Hic notandum imprimis Pontificem non dicere, laicos has decimas *infeudatas* retinere non posse, aut earum *pretium* injustè recipere, prout antea dici solebat.

XXXII. Secundò significat Pontifex, laicos ratione harum decimarum *infeudatarum* obligari ad aliqua servitia præstanda Ecclesiis, quarum decimas in feudum detinebant: atque ita Ecclesia videbatur probare ipsorum jus & possessionem, recipiendo servitia illa in compensationem decimarum.

Tertiò habetur ex hac Innocentii Epistola, quòd laici illi post redemptionem decimarum tenerentur continuare solita *servitia*, si pretium aliquod notabile decimarum accepissent, indicium non obscurum, *servitia* illa aliquatenus pretio decimarum correspondisse.

Hoc igitur fundamento, decimas *infeudatas* tolerâsse, nec earum possessores inquietandos judicasse videtur Innocentius: motus forsan prædictâ Concilii Lateranensis sub Alexandro III. interpretatione.

XXXIII. Quidquid sit, licet in Concilio Lateranensi sub hoc Innocentio plura contra usurpationes decimarum Decreta edita sint, nullum tamen occurrit, quod vel in speciem urgeat restitutionem decimarum, quas laici in feudum jam obtinebant.

XXXIV. Imò idem Pontifex scribit Vercellensi Episcopo in *Cap. 25. ☧ De Decimis*: “Nec occasione decimationis antiquæ (licet *in feudum* decimæ sint concessæ) sunt decimæ novalium usurpandæ: cùm in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.

Hic sat patenter videtur innuere, super decimis antiquis præsertim *in feudum* concessis, laicos non inquietandos; modò eam licentiam non extendant.

XXXV. Hæc interpretatio Concilii Lateranensis super retinendis decimis ante Concilium à laicis possessis, magis continuò invaluisse videtur. Sub medium enim sæculi 13. Alexander IV. postquam dixit, Religiosos posse de consensu Episcoporum decimas à laicis detentas accipere, subjungit: “Illas autem decimas intelligimus posse taliter à Religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante *Lateranense Concilium* ipsis laicis *in feudum perpetuò* fuere concessæ.” *Cap. 2. & Sane De Decimis in 6.*

XXXVI. Quamvis Alexander non expresserit, quòd Concilium *Lateranense* intelligat; communi tamen Canonistarum opinione receptum fuit, hic intelligi Concilium Lateranense sub *Alexandro III.* Unde in Corpore Canonico ad verbum *Concilium* apponitur hæc nota marginalis: *Hoc est Concilium Later. sub Alexandro III. c. 9.*

Canonistarum hæc Glossa ubique recepta fuit; & secundùm illam hodie invaluit, laicos non esse turbandos super decimis, quas ante Concilium illud Lateranense possederunt: ejùsque distinctionis in ipsis quoque Principum nostrorum, uti & Regum Galliæ edictis frequens mentio occurrit.

Hinc pro communi & vulgari regula hodie receptum est decimas *infeudatas* à laicis licitè retineri posse, modò eas possederint ante Concilium Lateranense sub *Alexandro III.*

XXXVII. Inde ulterius statuunt, quòd laicus hodie prætendens decimas in aliqua Parochia tanquam *infeudatas*, debeat ostendere, titulum infeudationis suæ præcessisse dictum Concilium Lateranense; aut saltem probare possessionem *immemorialem*; quòdque ab antiquo semper collegerit decimas, *nec vi, nec clam, nec precariò*, nullo contradicente, nec de contrario extet memoria. Hæc quippe possessio vicem tituli supplet, aut saltem præsumptionem facit, eum legitimè & cum titulo possidere; uti post Panormitanum ad *Cap. 7. ☧ De his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli* notant communiter Doctores; & ita sæpius judicatum refert Claudius Le Prestre *Cent. 1. cap. 13.* & latius Carolus Fevretus De Abusu *lib. 6. c. 2.* Monet nihilominus Brodæus ad Louëtium *Litt. D. n 9.* possessionem illam esse sufficientem, si modò doceatur de antiquis aliquibus investituris, licet primis; imò nec illæ, quæ præcesserunt Concilium Lateranense, non ostendantur, aliàs simplex possessio non sufficeret.

XXXVIII. Illud quoque jam pridem hic & in Gallia aliisque partibus invaluit, quod decimæ *infeudatæ* à laicis possideantur ut alia bona patrimonialia; quòdque illas liberè vendere ac alienare queant etiam aliis *laicis*; & ad suos hæredes sive testamentarios, non secus ac alia bona patrimonialia & allodialia transmittantur.

XXXIX. Atque contra supra citatum textum Concilii Lateranensis, & Decretum Gregorii IX. *cap. fin.* ☧ *De Decimis*; uti jam pridem observavit Guilielmus Benedicti ad *Cap.* RAYNUTIUS ☧ *De Testamentis*; & post ipsum omnes passim Pragmatici; & de Belgio testatur Zypæus Resp. 2. De Decimis *n. 5.* & notoria praxis ubique confirmat.

XL. Quare & de hujusmodi decimis tanquam bonis laicalibus & feudalibus, tam in Belgio, quàm Gallia non tantùm in possessorio, sed & petitorio cognoscit judex laicus: quod & in Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem expressum est.

XLI. Interim decimæ ex sua primigenia institutione & natura sunt Ecclesiasticæ; & tanquam *feudales* cum certo quodam adhuc respectu ad Ecclesiam, à qua ad laicos devenisse præsumuntur.

XLII. Hinc jam pridem declarâsse S. Ludovicum Regem Galliæ refert Molinæus ad Consuetudines Parisienses §. 68. *n.* 21. *edit.* 1612. “quòd decimæ ad Ecclesiam revertentæ ex tunc, & deinceps semper censerentur & reputarentur res *merè Ecclesiasticæ*, tanquam ad originem & primitivum statum reversæ, etiamsi constaret, quòd priùs spectabant laicis jure infeudationis ante Concilium Lateranense.

XLIII. Additque Molinæus, quòd decima sit simpliciter & pure à laicis reversa ad Ecclesiam, “per privilegia Ecclesiæ data, fit deinceps exempta à jurisdictione sæculari, nec possit à potestate sæculari prehendi. Et hoc procedit sive hujusmodi decima detur vel remittatur ipsi Ecclesiæ Parochiali, ad quam de jure communi spectat, sive alii Ecclesiæ, vel Collegio Ecclesiastico, dummodò sine onere & qualitate feudi.

XLIV. Insuper ex hac primigenia conditione decimarum, quam etiam existentes in manibus laicorum retinere aliquatenus videntur, permisit idem Sanctus Rex omnibus, qui in suis terris possiderent *decimas*, aut alibi à se tanquam *revelantes* jure feudi, eas Ecclesiæ restituere in *perpetuum* sine ulla alia Regis licentia: neque debere solvi ulla jura amortizationis notat Louetius *Litt. D. n. 60.*

XLV. Eodem ex capite, decimas infeudatas, si Ecclesiæ venditæ sint, retractui *gentilitio* non subjici, non semel judicatum esse refert Renatus Choppinus *Lib. 3. De Domanio Gallico tit. 23. num. 8.* “Decimarum enim sacrum jus (ait) quæ redierint ad Ecclesiam postliminio, pristinam recipit sacræ rei conditionem.

XLVI. Hæc quidem si decimæ laïcales & infeudatæ simpliciter & pure Ecclesiæ restituantur; secus si quis laicus decimam suam infeudaret Ecclesiæ, vel ei concederet in feudum, & ad onera feudalia ergà se: quia tunc semper remanet feudalis, & res profana: ait Molinæus loco citato *num. 23.*

XLVII. “Item secus si feudum decimale transiret vel reverteretur ad Ecclesiam non per se, sed cum universitate castri, vel alterius rei temporalis, cui annexum est, & à quo dependet, quia semper retinet naturam fundi & rei profanæ, sicut & ipsum principale, cui accedit. *cap. accessorium de regul. jur. in 6. cap. dilectus 3. de præbend.* hoc enim casu Ecclesia sive Prælatus non fruitur hac decima tanquam Ecclesia; vel tanquam Prælatus Ecclesiasticus simpliciter, sed tanquam domina vel dominus loci temporalis, à quo feudum decimale dependet. Et prædicta procedunt quantumcunque feudum decimale, tanquam feudum Ecclesiæ datum, vel ad eam cum universitate alterius rei translatum, amortizetur sive per se sive cum universitate rei, quia amortizatio non immutat qualitatem rei, nec eximit à jurisdictione sæculari.

Lapsum citato Molinæo notat Zypæus in Jure Novo tit. De Reparandis Ecclesiis *n.* 13. “Quia (ait) per talem statum impediuntur ad Ecclesiam reversæ naturam recuperare primigeniam, quod alioquin fieret *Cap. 34. ☧ De Præbendis*, ubi donatarius Ecclesiasticus juris conferendi, non gaudet jure Regis donantis, sed quale ordinarium Ecclesia recepit, quia id jus ad Ecclesiam reversum erat. Unde idem censendum foret de decimis, quæ cum onere fidelitatis aut clientelæ, alteriusve servitii remanent, etsi in manu Ecclesiastica sint. Sed in his secus processum in edicto, magis ex æquitate, quàm mero jure.

XLVIII. Quoad prohibitionem acquirendi de novo decimas supra citatum Decretum Concilii Lateranensis receptum apparet; neque alienatio vel infeudatio decimarum in favorem laicorum licita, etiam auctoritate Episcopi: imo licentia Pontificis de bonis Ecclesiæ alienandis se ad alienationem decimarum non extendit; ut infra titulo de rebus Ecclesiæ alienandis vel non alienandis notabitur. Videri potest Zypæus Responso 2. *De Decimis*.

CAPUT V.

De Decimis ad Monasteria & Capitula devolutis.

1 *Epistola sub nomine S. Hieronymi à Gratiano relata de decimis à Monachis possessis.*
2 *Hæc Epistola tanquam supposititia rejicitur.*
3 *Apparet sæculo 11. aut 12. conficta.*
4 *Hæc fictitia Epistola non parùm contulit, ut Monasteria decimas sibi asserere possent.*
5 *Sæculis 9. & sequentibus decimæ Monachis communicari cæperunt.*
6 *Quâ ratione juxta S. Thomam iis communicari possint.*
7 *Nonnunquam Episcopi decimas Monasteriis dederunt.*
8 *Frequenter etiam auctoritate Pontificum datæ sunt.*
9 *Præcipuè tamen à laicis in Monasteria & Capitula devolutæ sunt.*
10 *Tempore Caroli Martelli decimæ passim per Galliam à laicis occupatæ.*
11 *Idipsum per mortem Martelli non cessavit.*
12 *Parochialium Ecclesiarum decimæ sæculo 11. ad laicos transierunt.*
13 *Ad earum restitutionem Episcopi laicos monebant & urgebant.*
14 *Plures laici hisce exhortationibus ad restitutionem movebantur.*
15 *Sæculo 9. passim Monasteriis & Canonicorum Collegiis laici decimas dabant.*
16 *Idipsum rursus contigit sæculis 11. & 12.*
17 *Plures rationes, quibus alliciebantur laici ad dandas decimas Monasteriis.*
18 *Hæc restitutio non omnibus probabatur; quia non fiebat iis, quibus decimæ jure debebantur.*
19 *Sæculo 11. ordinatum fuit, ne Monachi aut Canonici sine* consensu Episcopi *decimas à laicis acciperent.*
20 *Idipsum in Concilio Lateranensi renovatum.*
21 *His Decretis volebant Episcopi reducere decimas ad Ecclesias Parochiales.*
22 *Decreta hæc optatum non habuêre effectum.*
23 *Sub prætextu* redemptionis Ecclesiarum *Episcopi lucrum ex consensu captabant; & ideo facilius consentiebant.*
24 *Hanc redemptionem Urbanus II. Simoniacam definivit.*
25 *Quomodo huic definitioni fraus fieret.*
26 *Si Episcopi non consentirent, dabatur licentia recurrendi ad R. Pontificem ad supplendum consensum.*
27 *Hinc multa à Pontificibus obtenta privilegia de accipiendis decimis.*
28 *Hæ decimarum impetrationes & receptiones non omnibus Monachis placebant; & quare?*
29 *Querela S. Bernardi de Monachis decimas sibi contra Clericos vindicantibus.*
30 *Ordo Cisterciensis in suis exordiis decimas abjecit.*
31 *Nonnulli volebant sua Monasteria propter decimarum possessionem deserere; quos reprehendit Ivo Carnotensis.*
32 *Monachis decimas* ut pauperibus *posse communicari asserit Ivo.*
33 *Idipsum probavit S. Bernardus.*
34 *Quid in decimarum receptione per Abbates observari voluit Ivo.*
35 *Monasteria decimas possidentia tenentur Ecclesiis Parochialibus providere.*
36 *Tenentur decimas ut eleëmosynas considerare.*
37 *Pauperibus ex iis subvenire.*
38 *Præcipuè in illis Parochiis, è quibus decimas accipiunt.*

I. Apud Gratianum *Caus. 16. q. 1. Can. 68* sub nomine S. Hieronymi ad Damasum Papam legitur: « Maximè curandum est illis, ut de decimis & oblationibus, Cœnobiis, & Xenodochiis, qualem voluerint & »potuerint sustentationem impendant. Liberum est enim »Monachis, & spiritualibus viris Deum timentibus & co»lentibus decimas & oblationes, cunctaque remedia con»cedere, & de jure suo in dominium filiorum, & usum »transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quàm re»ligionem attendere. Quod autem beatitudo tua quæsivit, »utrum usus *decimarum*, & oblationum *sæcularibus* provenire »possit, novit vestra sanctitas omnino non licere, protestan»tibus hoc divinis auctoritatibus paternorum Canonum. »Quamobrem, si aliquando fuerint ab his male detenta, »quæ divini juris esse noscuntur, & in usum transierint »*Monachorum*, & servorum Dei, *Episcopo* tamen loci illius »præbente *consensum*, constabunt eis omnia perpetua fir»mitate & stabilitate subnixa.

Si sincera esset hæc Hieronymi ad Damasum Epistola, dubitari vix posset, sæculo IV. id est, tempore S. Hieronymi, Monachis decimas competiisse; atque liberum fuisse laicis de consensu Episcopi in Monachos decimas transferre.

II. Verùm cùm tempore S. Hieron. decimæ nondum fuerint stabilitæ, ut suprà *c. 1.* notavimus; neque sciatur, eo tempore laicos decimas prætendisse, multo minùs occupasse; nullatenus, quæ hìc dicuntur cum disciplina & moribus ætatis S. Hieron. convenire plures Eruditi advertêrunt; ideóque hanc tanquam supposititiam rejiciunt; ipséque Christianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones *pag.* 183. de hac Epistola ait: *Pessimè* à Gratiano adscribitur S. Hieronymo. »Omnino enim scripta est *longè* posteriùs in gratiam Mo»nachorum.

III. Admodum verisimile est, circa sæculum 11. aut 12. confictam fuisse; quando decimas à laicis de consensu Episcopi in Monasteria transferri passim invaluit; uti infrà patebit.

IV. Eam sub nomine S. Hieronymi citârunt coram Innocentio III. quidam Monachi; ejúsque auctoritate adversus quosdam Canonicos in possessione decimarum, quas à laicis de consensu Episcopi acceperant, muniebant; uti refert ipse Innocentius in litteris ad Archipresbyterum & Scholasticum Bituricensem; & refertur in *Cap. 7. & De his, quæ fiunt à Prælato*, &c. ubi & non obscurè auctoritas istius Epistolæ admittitur, ut dubium non sit, quin hæc Epistola à Gratiano sub nomine S. Hieronymi relata, Monasteria in asserendis & retinendis decimis multum stabilierit.

V. Porro decimis ubique per Galliam aliásque partes stabilitis, Monasteriis & Capitulis circa sæcula 9. & sequentia communicatas fuisse; imo magna ex parte sensim transiisse scitur: idque variis titulis.

VI. Decimas per se non esse spirituales, ideóque & laicis & Monachis curam animarum non habentibus communicari posse docet S. Thomas 2. 2. *q.* 87. *art.* 3. unde in responso ad 3. concludit, quod sicut alias res temporales ad Ecclesiam spectantes potest Ecclesia in laicos transferre; ita & decimas concedere queat; « sive pro necessitate Ecclesiæ »sicut sicut quibusdam militibus decimæ dicuntur in feudum »per Ecclesiam concessæ, sive etiam ad subventionem pau»perum: sicut quibusdam *Religiosis Laicis* vel non habentibus »curam animarum aliquæ decimæ sunt concessæ, per mo»dum eleëmosynæ. Quibusdam tamen Religiosis competit »accipere decimas ex eo, quod habent curam animarum.

VII. Per Episcopos nonnunquam decimas Monasteriis & Capitulis concessas fuisse dubitari nequit; ipsaque fundationum & dotationum diplomata passim fidem faciunt; pluraque referuntur in Bibliotheca Cluniacensi *pag.* 1285. & 1387. ac sequentibus.

VIII. Similiter auctoritate Romanorum Pontificum plurimarum Ecclesiarum decimas, quin & Ecclesias ipsas Monasteriis & Capitulis incorporatas esse, præsertim sæculo 12. & sequentibus, notius est quàm ut probari debeat.

IX. Nihilominus illud constat, decimas pro majore parte ad Monasteria & Capitula per laicos devolutas esse; idque sæculo 9. 10 & 11.

X. Constat enim circa sæculum octavum & sequentia decimas variis prætextibus, vel titulis, necessitate subinde id pro tempore exigente, vel à laicis fuisse occupatas, vel concessas.

Et quidem cum tempore Caroli Martelli, Gallia undique potentissimis hostibus & exercitibus, præcipuè Paganorum & infidelium impugnaretur; ad quos repellendos, cum Nobiles & Principes suas opes exhausissent, solatii & mercedis colore eis data fuere Ecclesiarum etiam Parochialium reditus & bona, uti ex Synodis & historiis illorum temporum constat.

Et quidem de Carolo Martello vetus fragmentum de majoribus Domus Regiæ à Petro Pithæo editum, hoc prodit: »Carolus major Domus & Austriorum Princeps, res Eccle»siarum, propter assiduitatem bellorum, *Laicis* tradit.

Ex quodam veteri Chronico idem de Carolo Martello refert Vir eruditus Joannes Filesacus in suo de sacrilegio Laico commentario, sive veteris Ecclesiæ Gallicanæ querelæ: « Carolus, ait Chronicon, propter assiduitatem bellorum, Decimas & quasdam alias res Ecclesiasticas *Laicis* »*concessit*.

XI. Morbus hic nec mortuo Carolo Martello cessavit, sed sub pluribus Regibus perduravit; uti doctè ostendit Joannes Filesacus in dicto tractatu; notatque sub Carolo Laicos virtute quidem militari & bellica fortitudine illustres, ob fidelem Regi in bello navatam operam, beneficii loco, prædia & villas Ecclesiæ, dono accepisse. Et hæc Regiæ Munificentiæ symbola, ait Filesacus, *beneficia* nominantur apud Scriptores nostros. Et de his beneficiis intelligi oportet, quod legitur *lib. 1. Capitular. cap. 157.* « Ut qui Ec»clesiarum *beneficia* habent, nonam & decimam ex iis Ec»clesiæ, cujus res sunt, donent, & qui tale beneficium ha»bent, quod ad medietatem laborent, & de earum portione »proprio Presbytero, id est, Parocho, decimas donent.

XII. Et

XII. Ex dictis quoque capite præcedenti, & relatis ibidem Canonibus, facile est intelligere, sæculis 10. & 11. Decimas Ecclesiarum Parochialium à laicis passim vel occupatas, vel jure quodam infeudationis acceptas.

XIII. Cùm verò decimæ principaliter ac primariò Sacerdotibus spiritualia ministrantibus ex intentione Fidelium eas offerentium, & Ecclesiæ eas exigentis sint ordinatæ; atque ipsis quodammodó violentè ablatæ censerentur, Episcopi tum adhortationibus, tum editis Decretis Laicos ad earum restitutionem ac dimissionem urgere haud destiterunt.

XIV. His exhortationibus & Decretis, quæ nonnunquam & censuras minabantur in refractarios, plures Principes laici commoti ab iis se liberare, & locis aut operibus piis impendere voluerunt.

XV. Et quidem de restitutione *decimarum* quæ facta fuit à successoribus Caroli Martelli, id est, Ludovico Pio & filiis ejus, loquens Christianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones *pag.* 186. ait: « Et Monachorum & Regularium in Ca»thedrali aut Collegiato Claustro Clericorum disciplina »tunc florentissimè vigebat. Hinc plures Laici, dum Sæcu»lares seu singulares Clericos aversantur, detentas Altari»um Decimas illis donarunt, ex ipsis fundarunt nova Mo»nasteria ac Regularia Collegia, atque ita utramque istam »professionem opulentissimè ditarunt.

XVI. « Post extinctam Caroli Magni sobolem (pergit »Lupus) & patrata in Formosum Pontificem scandala ma»lum adeo resurrexit, ut Laici in ipsis etiam Romanis Ba»silicis devotas adventantium fidelium oblationes invade»rent, & ipsos adventantes in via prædarentur. Medici»nam adhibere iterum cœpit Gregorius sextus, Victor se»cundus, ac prætertim sanctus Leo nonus, laudatus ab »Hermanno contracto. Et tunc iterum varia, in quibus »vigebat Regularis Ordo, Monasteria non parum profe»cerunt. Plurima tunc fuisse de novo fundata scribit Glaber »Rudolphus.

XVII. Accedebat summa tum temporis in laicis fundandi ac dotandi Monasteria & Canonicorum Collegia aviditas, ut vel sic eorum nomen & posteritas Fundatorum aut Benefactorum Catalogo inserta, quodammodo post vitam superessent, & nomen æternum hæreditarent.

Accedebant Monachorum frequentes, instantes & importunæ preces & sollicitationes: qui & hoc fundationis dotationisque opus in cœlum usque attollere, atque ad demerendum Deum, peccatorúmque remissionem impetrandam plurimum valere, persuadere omnimodo studebant.

Quin & suffragia suarum Congregationum, Fundatorum atque Benefactorum animabus è pœnis purgatorii liberandis, mirum in modum efficacia esse attribuebant & persuadebant.

Hæc omnia, mirum! quantum stimularint pios laicos, ut Decimas aliaque bona in Monasteriorum fundationes & dotationes, præcipue per testamenta; cum iis amplius ipsi uti non possent, conferrent: adeò ut vix ullum reperias Monasterium quod non aliqua, ut minus, ex parte per hujusmodi Laicorum largitionem fundatum atque dotatum sit.

XVIII. Verùm licet hac ratione decimæ è manibus laicorum extrahi viderentur, tamen non iis, quibus jure debitæ erant, scilicet Ecclesiis Parochialibus, & Sacerdotibus spiritualia ministrantibus restituebantur: unde nec hujusmodi decimarum translationes Episcopi probabant.

Hinc ad Urbanum II. scribit S. Ivo Carnotensis *Epist.* 12. »Multa inordinata fieri video in domo Dei, quæ me tor»queant, *maximè* quod apud nos qui Altari non serviunt, de »Altari vivant.

XIX. Ut hanc devolutionem Episcopi impedirent, eásque ad naturales earum possessores, id est, Parochos & Sacerdotes spiritualia populo seminantes reducerent, pluribus in Synodis decreverunt, Monasteria sine *consensu* Episcopi decimas accipere non posse.

« Ut nullus Abbas, nullus Ecclesiarum Præpositus, quæ »juris sunt Ecclesiastici accipere sine Episcopi concessione »præsumat: « ait Synodus Melfitana an. 1078. *Can.* 2.

Et in Concilio Romano sub idem tempus eandem in finem Decretum fuit: « ut nullus Abbas decimas & primitias, »& reliqua, quæ secundum statuta Canonum ad Episcopos »pertinent, sine auctoritate Romani Pontificis, seu Episco»pi in cujus Diœcesi habitat, detineat, auctoritate Apo»stolicâ sancimus.

Et Joannes Cardinalis de Crema, Honorii II. in Anglia Legatus in sua Londinensi Synodo an. 1125. « Nullus Ab»bas, nullus Prior, nullus omnino Monachus vel Clericus »Ecclesiam sive decimam, seu quælibet beneficia Ecclesia»stica de dono Laici sine proprii Episcopi auctoritate & »assensu suscipiat; quod si præsumptum fuerit, irrita erit »donatio hujusmodi; & ipse Canonicæ ultioni subjacebat.

XX. Et rursus in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. conquesti Episcopi de Templariorum, aliorúmque Religiosorum excessibus in recipiendis Decimis è manibus Laicorum, quod planè probans Synodus, ait: « Eccle»sias & Decimas de manu Laicorum sine consensu Epis»coporum, tam illos (Templarios) quàm alios Religiosos, »recipere prohibemus, dimissis quascunque contra teno»rem istum aliquo tempore receperunt. « *Cap.* 3. ✠ *De Priv.*

Hoc Decretum anno 1200. rursus iisdem verbis renovavit Synodus Londinensis; & an. 1215. magnum illud Concilium Lateran. sub Innocentio III. *Can.* 16.

XXI. Has omnes Conciliorum ordinationes in id collimare, ut decimæ ad Ecclesias Parochiales, quibus *de jure* debentur, reducantur sat manifestum est.

Hinc ad litteras Innocentii III. quibus Capitulo Suessionensi impertiit licentiam decimas à laicis redimendi, sub ea expressa conditione, si ad Ecclesias Parochiales reduci non possent (verba capite præcedenti relata sunt) reflectens Christianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones *pag.* 199. ait: « Ita possessiones suas, decimas præsertim ac primitias, de »laicorum manibus efficere variis modis conata sem»per fuit Ecclesia, eâ tamen lege, ut ad propriæ Parochiæ »redirent opus. Quod ubi non potuit, permissæ sunt transire ad aliquod Monasterium seu Capitulum.

His consonat illud Innocentii III. *Cap.* 7. ✠ *De his quæ fiunt à Prælatis sine consensu Capituli* « Laicus qui decimam »detinet, monendus est, ut eam restituat Ecclesiæ ad quam »spectat, qui si fortè induci nequiverit, & eam cum Diœce»sani consensu alteri Ecclesiæ assignaverit, præsertim »Religioso Conventui, constabit ipsa donatio perpetuâ »firmitate subnixa.

XXII. Verum licet Conciliorum mens fuerit per sua Decreta devolutionem decimarum ad Monasteria & Collegia Canonicorum aliquousque restringere, exiguum tamen effectum habuere.

XXIII. Imprimis enim Episcopi se haud difficiles in præstando consensu præbebant; quia pro præstando consensu certam summam pecuniæ accipiebant; idque in redemptionem juris quod ad decimas habebant; vocabántque redemptionem Ecclesiarum sive altarium.

XXIV. Refert Goffridus Abbas Vindocinensis *lib.* 3. *Epist.* 12. Urbanum II. in Arvernensi Concilio hanc Altarium redemptionem judicasse & declarasse Simoniacam: »Redemptionem Ecclesiarum, quæ vulgari hoc vocabu»lo Altaria nuncupantur, beatus Vir (Urbanus II.) Simo»niacam pravitatem vocavit, & Apostolica auctoritate »damnavit.

XXV. « Displicuerat hoc vitium Gregorio VII. qui »Diensi Episcopi Legato suo interdicendum præceperat *»illud commune malum pene totius terræ, videlicet quod altaria ven»derentur.* Lib. 4. Epist. 7. Sed definitione Concilii fraus dein»de inducta ab Episcopis, qui annuo censu, licet levi, Eccle»sias onerabant. Sicque eveniebat, ut per singulos annos »particulari solutione exigerent quod per intervalla ex »Vicariorum seu personarum substitutione percipie»bant.

Vehementer hanc fraudem exagitat citatus Goffridus in laudata Epistola; cujus verba refert Petrus De Marca Archiepiscopus Parisiensis in notis ad Canonem VII. Concilii Claromontani sub Urbano II. ubi late de hac Ecclesiarum & altarium redemptione agit; refertque quoddam rescriptum Paschalis II. Papæ, « ubi & mentio fit alterius fraudis »ab Episcopis excogitatæ, qui mutato nomine, non pro »personarum redemptione à se pecuniam »exigi dicebant: id est, non ratione Altarium *per Vicarios,* »sed *pro Vicariis.* « Habentur hæ notæ tomo 10. Concil. general. *col.* 578.

Interim quia Episcopis ex consensu illo præstito lucrum aliquod cedebat; mirum! quanta decimarum copia ad Monasteria, & Canonicorum Collegia, etiam Episcopis consentientibus, transiverit: præsertim quia sæpius Laici induci non poterant, ut eas Ecclesiis Parochialibus restituerent.

XXVI. Accedebat, quod quidem laicis vetitum esset, decimas sine consensu Episcopi Monasteriis dare, addita tamen erat hæc clausula, « Qui (Episcopus) si forsan impro»bitatis aut avaritiæ causâ consentire noluerit, Romano »Pontifici nuntietur, & cum ejus licentia, quod offeren»dum est, offeratur. « Ita Concilium Melfitanum sub Urbano II. *Can.* 5.

XXVII. Itaque ubi Episcopus consensum negabat, recursus ad Pontificem patebat; à quo opportunè importunè consensum sollicitabant, & non rarò extorquebant; & privilegia recipiendi decimas renuente etiam Episcopo obtinebant: cujus generis privilegiorum plurima exstant rescripta in tabulariis Ecclesiasticis, ait De Marca loco citato.

XXVIII. Porrò hæ & similes decimarum ad Monasteria devolutiones non omnibus, etiam Monachis placebant: eo quod per illas qui Altari serviebant, proventibus Altaris defraudarentur; & qui altari non serviebant, de altari viverent: & quod erat seminantium spiritualia, à non seminantibus possideretur.

XXIX. Graphicè id describitur in Epistola quæ sub nomine Hugonis Abbatis Cluniacensis, & S. Bernardi Abbatis Claravallensis habetur ad calcem Epistolarum Ivonis Carnotensis ad Monachos Majoris Monasterii, qui super decimis alicujus Parochiæ cum aliquibus Canonicis disceptabant, in qua præter alia dicitur: « Quid quod de altari »contenditur, & hoc adversus filios Levi, id est, adversus »Clericos; Clericorum est altari deservire, & de altario vi»vere. Nobis nostra professio & antiquorum Monacho»rum exempla victum ex propriis præscribunt laboribus, »& non ex sanctuario Dei. Huc accedit, quod eidem Ec»clesiæ de qua præsens disceptatio est, Clerici soli deservi»unt, vosque cum illis partimini beneficium, cum quibus »non exhibetis obsequium. Paulus clamat pro Clericis, »imò ante ipsum Moyses: *Non alligabis os bovi trituranti.* »Item: *Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? aut* »*quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Vos au»tem per contrarium convenimus. Quâ audaciâ, O Mo»nachi, præsumitis seu vinum de vinea quàm non planta»stis, seu lac de grege quem non pascitis? Quo pacto ibi »exigitis ubi nihil exhibetis? Certè si ita vultis, baptizate »nascentes, sepelite morientes, visitate jacentes, copulate »nubentes, instruite rudes, corripite delinquentes, excom»municate contemnentes, absolvite resipiscentes, reconci»liate pœnitentes: & in medio denique Ecclesiæ aperiat os »suum Monachus, cujus officium est sedere & tacere. Sic »fortasse dignum se probabit mercenarius mercede sua. »Alioquin invidiosum admodum est, velle metere ubi non »seminaveris. Sed & colligere quod alius sparserit, etiam »injuriosum.

XXX. Scimus Monachos illos, quibus Ordo Cisterciensis sua primordia debet, decimarum possessionem non probasse; imò earum possessionem dedisse occasionem è Monasterio se subtrahendi, & ad Cistercii eremum confugiendi. Rem ipsam, atque eorum sensum exponit Sigebertus Gemblacensis ad *annum* 1107. « Abbas Cisterçii & fratres »ejus, non immemores pensionis suæ, regulam beati Be»nedicti in loco illo ordinatam unanimiter statuerunt tene»re, rejicientes à se quidquid Regulæ refragabatur. Exuti »veterem hominem, novum se induisse gaudebant. Et quia »nec in Regula, nec in vita Sancti Benedicti legebant eum»dem Doctorem possedisse Ecclesias vel Altaria, vel decimas »aliorum hominum, ideo hæc omnia abdicaverunt. Deci»mas ajebant à sanctis Patribus, qui organa erant Spiritus »Sancti, quorumque Statuta transgredi est sacrilegium »committi, in quatuor portiones distributas, unam scilicet »Episcopo, alteram Presbytero, tertiam hospitibus ad il»lam Ecclesiam venientibus, seu viduis & orphanis sive pau»peribus aliundè victum non habentibus, quartam restau»rationi Ecclesiæ. Et quia in hoc computu personam Mo»nachi, qui terras suas possidet, unde & per se & per sua »pecora sua laborando vivat, non reperiebant, idcirco hæc »veluti aliorum jus injustè sibi usurpare detrectabant.

XXXI. Cùm verò hæc decimarum occupatio Abbatibus & Monasteriorum œconomis præcipuè imputaretur, nonnulli Monachorum & Regularium eò deveniebant, ut crederent, Abbates decimas sibi asserentes & possidentes esse in statu damnationis; atque propterea probos Monachos se ab iis separare debere, & Monasteria deserere; uti colligitur ex Epistola 192. Ivonis Carnotensis; ubi Sancti Augustini varia, quæ bonis à malorum intra Ecclesiam communione nullum esse contagium timendum docent, testimonia adducit, dein pergit: « Hæc & his similia Præcones »hujusmodi (non intelligentes aut non legentes) suadent »Monachis, ut Monasteria sua deserant propter Abbates »suos & Procuratores Monasteriorum suorum, qui aliquas »*decimas*, quæ jure pertinent ad dispensationem Episcopo»rum Monasteriis suis adquisierunt. Dicant mihi tam sub»tiles divinorum judiciorum scrutatores, quid salubrius »sit Monachis, utrum permanere cœnobitas sub præpo»sitorum suorum obedientia quæ melior est quàm victimæ, »& ibi vivere de decimis & fidelium oblationibus, quas Ec»clesia lege charitatis communicare potest non tantum »Monasteriis, sed etiam Xenodochiis, infirmis & peregri»nis: an fieri Sarabaitas, ut in privatis locis proprio jure »vivant, & victum sibi de substantia pauperum per manum »raptorum, & fœnore negotiatorum accipiant.

XXXII. Post hæc ait: « Licet enim decimæ & oblatio»nes principaliter Clericali debeantur militiæ, potest tamen »Ecclesia omne quod habet cum omnibus pauperibus ha»bere commune. Quanto magis cum his pauperibus qui »relictis facultatibus propriis non in angaria bajulantes »Christi crucem, sequuntur pauperem Christum.

XXXIII. Agnovit ergo Ivo, decimas principaliter Militiæ *Clericali* deberi; Monachis autem ut pauperibus posse communicari. Eandem mentem Concilii Trecensis, & S. Bernardi fuisse (qui huic Concilio interfuit, & cujus opera potissimum exarata est in eo Concilio regula Templariorum) patet ex *cap.* 66. ejusdem regulæ: « Credimus namque re»lictis affluentibus divitiis spontaneæ paupertati esse sub»jectos, unde *decimas* vobis in communi viventibus juste »habere hoc modo demonstrabimus. Si Episcopus Eccle»siæ, cui decima justè debetur, vobis charitativè eam dare »voluerit: assensu communis Capituli de illis decimis quas »tunc Ecclesia possidere videtur vobis attribuere debet. Si »autem Laicus quilibet adhuc illam vel ex patrimonio suo »damnabiliter amplectitur, & seipsum in hoc valde redar»guens, vobis eandem reliquerit: ad nutum ejus qui præ»est tantùm sine consensu Capituli id agere potest.

Hic notandum distingui inter decimas ab Ecclesiis possessas; & decimas à Laicis hactenus detentas; ut priores tanquam jam realiter spectantes ad Ecclesiam per Episcopum sine consensu Capituli Militibus Templi dari nequeant; posteriores vero de *solo* consensu Episcopi concedi queant juxta Canones supra relatos: quæ distinctio probatur quoque ab Innocentio III. in *Cap.* 7. & *De his quæ fiunt à Prælato*, &c. « Cùm aliud sit alienare quod ab Ecclesia pos»sidetur: & aliud quod detinetur à Laico ad usum Eccle»siasticum revocare: » ait Innocentius.

Addit & quidem Innocentius: « Monendus est Laicus »qui decimam detinet, ut eam restituat Ecclesiæ ad quam »spectat, qui si forte induci nequiverit, & eam Diœcesani »consensu alteri Ecclesiæ assignaverit, præsertim Religioso »Conventui: constabit ipsa donatio perpetua firmitate sub»nixa.

XXXIV. Ivo Carnotensis verbis supra relatis, quibus ostendit Monasteriis decimas communicari posse, adjungit quæ circa decimarum receptionem in Abbatibus reprehendenda videantur: « Est tamen in quo Abbatibus & præ»positis Monasteriorum parcendum esse non æstimo, si ab illis ad quos non pertinent, id est à laicis decimas & obla»tiones accipiant, si inordinatè eas à quibuscunque perso»nis adquirant, si terminos transgrediantur antiquos, id »est, si stipendia Presbyterorum antiquitus instituta minu»rent ac sibi usurpent.

XXXV. Itaque hoc imprimis attendere oportet Abbates aliosque Monasteriorum & Collegiorum Præpositos decimas possidentium, ut *stipendia* Presbyterorum antiquitus constituta non minorent, ac sibi usurpent; id est, non ita decimas sibi appropinent, ut Parochi aliique Presbyteri curam animarum habentes, quibus decimæ principaliter & de jure debentur, egeant, aut honesta sustentatione destituantur: sed de hoc latius titulo sequenti.

XXXVI. Præterea attendant Prælati alii que curam animarum non habentes, & decimas possidentes, eas tanquam *pauperibus* ex sententia S. Bernardi & Ivonis sibi esse communicatas; uti & S. Thomas loco citato asserit, dicens: »Quibusdam Religiosis Laicis, vel non habentibus curam »animarum aliquæ decimæ sunt concessæ per modum ele»*mosynæ*.

Hinc facilè est concludere, speciali titulo magnâ moderatione & frugalitate decimis à Religiosis utendum esse, cavendumque, ne eas in luxum aut usus profanos impendant.

XXXVII. Beatus Petrus Damiani *Lib.* 2. *Epist.* 14. laudans: nonnulla sui temporis Monasteria à largis eleemosynis quas in pauperes effundebant inter cætera dicit: « Enimvero, ut copiosiora in pauperes alimenta proficiant, »dantur in Monasteriis & Eremis decimæ quorumcunque »proventuum, & non modo pecorum, sed etiam cornicum pariter & ovorum.

Horum verborum sensum nonnihil dubium esse notat Christianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones pag. 190. »Affirmare videntur, quod idem avalis olim à laicis Deci»mas transferri in Monasteria atque Eremos jam permit»tat Ecclesia, ut Abbates & Præpositi, tanquam fideles »dispensatores ipsas dividant in pauperes. Et hocce omni»no fine laici ipsas in varia hinc inde Monasteria transtule»runt. De Monachorum enim potiùs, quàm de Clerico»rum futura in pauperes pietate confidebant. Alii à Petro »Damiani laudari existimant quædam Monasteria, quod »omnium suorum proventuum decimas darent paupe»ribus. Quidquid sit, *certum & clarum* est, quod decimas »à Monasteria, ac etiam Clericorum Collegia seu »Capitula ad *largas* eleemosynas, non tantùm ex charitate »sed omnino ex rigida justitia obligentur.

Deinde paucis interpositis addit: « Et Monachorum eo»dem à piis olim laicis fuisse electam ad hoc opus, jam di»xi, & rursum dico. Quod ab ejusmodi Monasteriis est »perpetuâ memoriâ retinendum. Electa sunt ad ipsas dis»pensandas potius, quàm possidendas.

De hac Monasteriorum ad eleemosynas in pauperes & hospites elargiendas obligatione; & quanta liberalitate Monasteria & Canonicorum Collegia jam pridem opera misericordiæ exercuerint; ut propterea & *Hospitalia* & *Domus Dei* vocari meruerint, ostendetur infra titulo De Hospitalibus & piis locis.

XXXVIII. Cùm verò de jure & ex intentione offerentium

tium decimæ *principaliter* debeantur Parocho, intra cujus limites excreſcunt, ut ex iis & ſua neceſſaria habeat, & reliqua in pauperes ſuæ Parochiæ & alios pios uſus diſpenſet, non dubium eſt, quin pauperibus Parochiæ ex decimis intra limites illius collectis, ſpeciali titulo ſuccurri conveniat; eorúmque ſpecialem rationem à Decimatoribus haberi.

Synodus Londinenſis anno 1342. invehitur in Religioſos obtinentes incorporatas ſibi Eccleſias & decimas, & indigentibus Parochianis non ſuccurrentes, ſtatuitque *Can.* 4 „Quod Religioſi prædicti Beneficia appropriata obtinentes Eccleſiaſtica, ſecundùm beneficiorum hujuſmodi Facultates, annis ſingulis, pauperibus *Parochianis*, circa eleëmoſynæ quantitatem ipſorum locorum ordinariorum moderandam arbitrio, per Epiſcopos ipſos diſtribuere compellantur, ſub pœna ſequeſtrationis & ſubſtractionis fructuum proventuum beneficiorum hujuſmodi, donec in præmiſſis paruerint competenter.“ V. Boniface tom. 3. *lib.* 5. *tit.* 14. *cap.* 1. & 4.

CAPUT VI.

De Decimis novalibus & minutis.

1 *Quid novale de jure Civili.*
2 *Innocentius III. definit* Novale.
3 *Strictiùs accipit* Novale, *quàm jure Civili accipitur.*
4 *Hæc definitio præcipuè concernit* indulgentiam à novalibus.
5 *Hæc indulgentia tanquam contraria Juri communi strictè interpretanda.*
6 *Indulgentia hæc non procedit, ſi multùm præjudicet Eccleſiæ Parochiali.*
7 *Non ſequitur ex reſponſo Innocentii,* Novale *ſemper tam strictè ſumi debere.*
8 *Licèt ager non eſſet* novalis *in caſu iſtius indulgentiæ, poſſet tamen eſſe* novalis *in favorem Parochi.*
9 *Conſuetudo habet pro novali agrum, qui protulit fructus non decimabiles.*
10 *Ex ſcopo Innocentii III. videtur hic ager poſſe dici novalis.*
11 *Innocentius reſpexiſſe videtur ad emolumentum ex agro Eccleſiæ Parochiali proveniens.*
12 *Idipſum notavit Gloſſographus.*
13 *Canoniſtæ videntur eam rationem attendiſſe.*
14 *In judicando quid ſint* novalia, *attendenda conſuetudo; & in dubio pro Parocho judicandum.*
15 *Speciali titulo Novalia Parocho competunt.*
16 *Synodus Burdigalenſis monet reſtitui Parochis* novalia.
17 *Innocentius III. declarat, decimas novales non comprehendi ſub jure percipiendi decimas.*
18 *Idipſum declarat Alexander IV.*
19 *Niſi ſpeciali titulo novalia ad alium quàm Parochum ſpectare oſtendantur, adjudicanda ſunt Parocho.*
20 *Juri communi conſonat praxis.*
21 *Etiam Vicario* perpetuo *competunt* novalia.
22 *Etiamſi Vicario tantùm competat exigua portio decimarum* veterum, *etiam minutarum.*
23 *Quid ſi nullæ decimæ, ſed tantùm portio congrua in pecunia?*
24 *Quomodo intelligendum privilegium datum Monaſteriis percipiendi* novalia.
25 *Olim Principes Belgii prætenderunt novalia; ſed iis poſtmodum renuntiârunt.*
26 *Quid decimæ* minutæ?
27 *Competunt & hæ ſpeciali titulo Parocho.*
28 *Decimæ uno tempore & loco* minutæ, *alio ſunt* majores.

I. Decimas *novales* dictas eſſe ab agro *novali* nemo dubitat. Ut ergo ſciamus, quid ſint decimæ *novales*, inquirendum, quid ſit ager *novalis*.

In *Lege* 30. *ff. De V. S.* dicitur, *Novalis eſt terra præciſa, quæ anno ceſſavit.* Et in *L.* 3. §. 2. *De Termino moto*: „Si qui pe, „qui finalium quæſtionum obſcurandarum cauſa faciem „locorum convertunt, ut ex arbore arbuſtum, aut ex ſylva „*novale*, aut aliquid hujuſmodi faciunt, pœna plectendi „ſunt pro perſona, & conditione, & factorum violentia.

Ex his Juris-Conſulti ſtatuerunt, terram præciſam, quæ *anno* ceſſavit, vel ſylvam, quæ arboribus extirpatis, ad culturam redacta eſt, terram *novalem* eſſe.

II. Utriuſque hujus interpretationis ſive definitionis ex Jure Civili deſumptæ meminit Innocentius III. in *Cap.* 21 ✕ *De V. S.*

Interrogatus enim ab Epiſcopo Cæſar-Auguſtano, quid per *novale* intelligatur, ubi à Pontifice conceſſum fuit Privilegium de non ſolvendis decimis ex agris *novalibus*, reſpondit Innocentius: „Licet autem quidam dixerint, quod „*novale* ſit terra præciſa, quæ anno ceſſat, aliis adſerentibus, „quod ex ſylva, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur fieri novale dicatur: quarum utraque interpretatio ex *civilibus* legibus colligitur. Nos igitur inquiſitioni „quod eam credimus prædeceſſorum noſtrorum intentionem fuiſſe, cum piis locis indulgentiam de novalibus „conceſſerunt, ut novale intellexerint agrum de novo ad „cultum redactum, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuiſſet.

III. Pontificem in ſtrictiore ſignificatione accipere *Novale*, quàm in Jure Civili videbatur accipi, ſat manifeſtum eſt; concludúntque hinc Canoniſtæ, in hac materia decimarum, agrum *Novalem* non dici terram præciſam quæ *anno* ceſſavit: ſed illam de qua non extat memoria quod aliquando culta fuerit.

IV. Inſuper ex verbis Pontificis ſatis intelligitur, ipſum duntaxat voluiſſe docere, quid per *Novale* intelligeretur ex mente Pontificum dum quibuſdam piis locis *indulgentiam de Novalibus* conceſſerunt; hoc eſt, exemptionem ſolvendi decimas ex agris *novalibus*.

V. Hanc autem *indulgentiam* eſſe contrariam Juri communi, quod vult ex omnibus agris, & ab omnibus indifferenter decimas ſolvi, expeditum eſt; & per conſequens, privilegia hæc, ſive indulgentias tanquam odioſa ſtrictiſſimè eſſe interpretanda & accipienda; ut quantum fieri poteſt, à jure communi non recedatur, & decimæ integrè ſolvantur Eccleſiæ Parochiali.

VI. Hinc eodem loco addit Pontifex: „Sed nec de quolibet *tali novali* credidimus ei indulgentiam fore conceſſam, niſi de illo duntaxat, cujus decimam Religioſis poteſt Conventus abſque *gravi* detrimento Parochialis Eccleſiæ detinere: cum talis ſit ſæpe locus incultus, de quo „Parochialis Eccleſia magnos percipit decimarum ratione „proventus.

Non ergò mirum ſi in ſtrictiore ſignificatione vocem *Novale* eſſe accipiendam reſponderit Pontifex: eò quod ageretur de interpretatione privilegii contra jus commune.

VII. Licet ergò Pontifex in hoc caſu per *novale* dixerit, ex veriſimili mente Pontificum intelligi, agrum *de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuiſſet*; non ſequitur, quod tam ſtrictè intelligi debeat, ubi non de privilegio juri communi contrario agitur; ſed de caſu quo per latiorem interpretationem ad jus commune propriùs accederetur.

VIII. Ut igitur ſupponeretur in caſu hujus Decretalis agrum non habendum pro *novali* qui quidem cultus fuiſſet; ſed hactenus nunquam fructus decimabiles protuliſſet; ut in nonnullis partibus ſunt *prata*, quæ quidem fœnum proferunt (ſed) *non decimabile* ex ſpeciali locorum conſuetudine: nullatenus inde conſequens eſſet, hujuſmodi agrum non eſſe *novalem*, dum agitur de vindicandis aut conſervandis decimis novalibus ipſi Parochio, contra alium Decimatorem.

Hoc quippè caſu, quo latior fit interpretatio agri *novalis*, eo magis ad jus commune, quod omnes decimas Parochis aſſignat, acceditur: atque ita hic locum habet regula, *Favorabilia ſunt amplianda.*

IX. Illa interpretatio multis in locis etiam conſuetudini conſonat: quæ paſſim pro agro novali in favorem Parochi habet, prata, item ſilvas de quibus non extat memoria, quod aliquando ad culturam ita fuerint redacta, ut fructum *decimabilem* protuliſſent, ſed nunc primum ad culturam talem redacta ſunt; ut fructum decimabilem proferant.

X. Quòd ſi ſcopus factæ interpretationis ab Innocentio III. in citato *Cap.* 21. attendatur, & non ſolus exterior verborum cortex, apparebit, interpretationem *novalis* quam conſuetudo multis in locis probavit, à mente Pontificis non eſſe difformem; ipſúmque potius attendiſſe, num ager nunquam fructus decimabiles protulerit, quam an nunquam abſolutè & ſimpliciter ad culturam redactus fuerit.

XI. Voluiſſe enim videtur Innocentius declarare, mentem ſuorum Prædeceſſorum haud fuiſſe, per ſuas *indulgentias de novalibus* piis locis conceſſas præjudicare Eccleſiis Parochialibus in jure jam quæſito; ſive in decimis in quarum poſſeſſione jam eſſent, aut fuiſſent: quod non fieri credidit, ſi per *novale* intelligeretur ager ille de quo non extat memoria quod aliquando cultus fuerit: Cum enim ex tali agro Eccleſia nunquam decimas perceperit; etiam non ita propriè videtur lædi in jure jam quæſito; ſive potiùs decimas ei non auferri in quarum poſſeſſione aliquando eam fuiſſe conſtaret.

Verbo, id unum attendiſſe videtur Pontifex, num ex agro de quo agitur, aliquando emolumentum aliquod habuerit Eccleſia Parochialis, quo per ſimilem indulgentiam privaretur; atque eo caſu ex mente concedentium *indulgentiam de novalibus*, agrum illum non videri *novalem* in ordine ut ſub illa indulgentia comprehenderetur, ſecus ſi non extet memoria quod aliquando emolumentum aliquod Eccleſia Parochialis ex illo perceperit.

XII. Id jam prident notaſſe videtur Gloſſa ad *Cap.* 4. ✕ *De Decimis* verbo, *Paſcuis*, ubi obſervat, *Novalia dici in Cap.* 21. ✕ *De*

☩ *De V.S.* "Unde Ecclesia Parochialis *nihil ante* percipiebat, »vel ita modicum, quod sine læsione poterat illud amittere." »Ex quo ulteriùs concludit: "Et ita pascua (de quibus dicto »*cap. 4.*) *non erant priùs inutilia*, vel area sive domus, unde non »deberent dici *Novalia* per *Cap. 21.* ☩ *De V.S.*

Planum ergo est, Glossographum credidisse, hoc unum attendendum esse, ut de agro aliquo statuatur, Novalis sit, vel non, an aliquando aliquod emolumentum ex illo habuerit Ecclesia Parochialis.

XIII. Sed & ipsi Canonistæ eam interpretationem *Novalium* non obscurè insinuant, dum communiter pro ratione, ob quam sub præscriptione juris decimandi non comprehenduntur *novalia*, allegant: *Quia non plùs præscriptum quàm possessum*: id est, cum in agro novali nunquam decimæ excreverint, non potest quoque præscribens fuisse in quasi possessione percipiendi decimas ex hoc agro. Quæ ratio æquè militat in agro qui quidem aliquando cultus fuisset; sed de quo non extat memoria, quod aliquando fructus decimabiles protulerit; quàm de agro qui absolutè & simpliciter nunquam cultus fuit, ut sunt myricæ.

XIV. Interim hoc indubitatum est, hoc in articulo, uti in hac tota Decimarum materia multum consuetudini esse tribuendum; & si consuetudo dubia sit, eam in favorem Parochi esse interpretandam; utpotè cui decimæ intra limites Parochiæ excrescentes de jure competent.

XV. Illud ulterius certum est, decimas *novales* speciali titulo & jure Parocho competere.

In Concilio Burdigalensi anno 1255. *Can. 31.* dicitur: »Licet per Canonica statuta decimæ ad Parochiales Ecclesias pertinere noscantur; quædam tamen Ecclesiæ ex »præscriptione, aliæ ex consuetudine veteres decimas possideant in *alienis* Parochiis: nonnulli Ecclesiastici nullo »jure suffulti, sed avaritiâ & pertinacia sola ducti, decimas »in animarum periculo detinere præsumunt." Ac dein subjungitur: "Sed his tam Clerici, quàm laici non contenti, ad *novalia*, quæ specialiter Parochialibus Ecclesiis jura »reservant, extendunt illicitè manus suas & eædem Ecclesiæ omnino jure suo, quoad novalium decimas, defraudantur. Volentes igitur præsumptioni Clericorum & laicorum, prout possumus, obviare. & Ecclesiarum indemnitatibus providere: omnibus omnino prohibemus, ne »quisquam de cætero, Clericus aut Laicus, occasione veteris decimæ novalia recipiat: sed ea Parochialibus Ecclesiis »in quibus novalia excreverunt liberè possidenda permittat, usibus ministrorum Ecclesiæ profutura. Si verò quisquam temerarius hujus nostræ constitutionis contemptor, novalia de cætero receperit in Parochiarum præjudicium & gravamen: ipsum excommunicationis vinculo »innodamus.

XVI. Post hæc *Can. 22.* "Monemus etiam omnes illos »qui à triginta annis vel citra, hujus novalia cœperunt, ut »infra duos menses sine difficultate restituant Ecclesiis, ad »quas pertinere dignoscuntur, de cætero liberè possidenda. »Ne vero quisquam per negligentiam ab his sententiis »se valeat excusare, præcipimus hanc constitutionem per Presbyteros frequenter in suis Ecclesiis prædicari.

XVII. Speciali igitur titulo decimas Parochialibus Ecclesiis deberi supposuit Concilium, conformiter ad responsum Innocentio III. in *Cap. 29.* ☩ *De Decimis.*

Propositum fuerat Innocentio: "Cum in quibusdam »Parochiis ad quasdam Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas *ab antiquo* pertineat perceptio decimarum, & de novo »fiunt *novalia* in eisdem, ad quam hujusmodi *novalium* de»cima incipiat pertinere." Respondet Innocentius: "Cum »perceptio decimarum ad Parochiales Ecclesias de jure »communi pertineat, decimæ *novalium*, quæ fiunt in Parochiis earundem, ad ipsas procul dubio pertinere noscuntur, nisi ab his, qui alias percipiunt decimas, rationabilis causa ostendatur per quam appareat novalium ad eos »decimas pertinere.

XVIII. Idipsum non minùs clarè expressit Alexander IV. in *Cap. 2. §. fin. De Decimis in 6.* "Nec pro eo quod »fortè in aliquibus Parochiis omnes majores Decimas seu »partem illarum acquirunt de manibus Laicorum, possunt »pro eadem vel simili portione (si de novo postmodum »fiant novalia) in eisdem petere, vel percipere novalium »decimas earundem, nisi alia rationalis, per quam hoc facere valeant causa subsit.

XIX. Ex his aliisque Juris textibus unanimi consensu concludunt Canonistæ, quod licet perceptio decimarum in aliqua Parochia *ab antiquo* pertineat ad Capitulum vel Monasterium, nullum tamen jus competat ad *Novalia*, sed illa de jure maneant sive pertineant ad Ecclesiam Parochialem; nisi ostendatur causa *rationabilis*; puta privilegium aliúsve specialis & Canonicus ac rationabilis titulus, quo nominatim perceptio *novalium* Capitulo aut Monasterio sit indulta.

XX. Juri communi consonat praxis, quæ Parochis adjudicat decimas *Novales* exclusis Capitulis & Monasteriis aliisque *Grossis*, ut vocant, Decimatoribus; idque indubitatum esse per supremorum Tribunalium arresta notat Joannes Tournetius in sua Collectione arrestorum *Litt. D. n.* 97. referens ibidem plura arresta quibus decimæ novales adjudicatæ fuerunt Parocho. Item *nu.* 68.

XXI. Cùm autem hodie inter Vicarium perpetuum & *Curatum* sive *Parochum*, quoad exercitium curæ animarum & jurisdictionem spiritualem nulla sit distinctio; sed ferè penes solum nomen, aut subinde penes aliqua jura honorifica distinguantur, receptum quoque est, novalia non minùs ad Vicarium *perpetuum*, quàm ad Curatum pertinere; atque id in Curiis sive Parlamentis teneri notatur ad *Cent.* 1. *cap.* 15. Claudii Le Prestre; Verba sunt: "La difficulté »est de sçavoir si celui qui n'est que Vicaire perpetuel, est »aussi fundé en la perception des Novales, au préjudice »du curè Primitif, auquel apartient les grosses dixmes. Et »semble que non, par ce que il n'a t q' une portion con»grue, laquel il peut demander être accruë par le Curé »Primitif au cas qu' elle ne soit suffisance. Toutefois on »tient au Palais que le Vicaire perpetuel est fondè au droit »de Novales, *quia sunt jurisdictionis*:" Id est Nodus ille difficultatis est ut sciatur, an ei, qui solummodo Vicarius perpetuus est, in præjudicium Pastoris primitivi jus competat percipiendi Novalia, cum ad primitivum spectent magnæ decimæ. Et videtur non competere, cum non habeat nisi congruam portionem, cujus augmentum à primitivo Pastore exigere potest si non fuerit sufficiens: Nihilominus in Curia Palatii asseritur, Vicario perpetuo competere jus novalium, quia sunt jurisdictionis.

XXII. Plura Parlamentorum arresta recitat Julianus Brodæus ad Louetium *Litt. D. nu* 52. judicatúmque, omnia *novalia* pertinere ad Vicarium perpetuum, quæ à 40 retro annis de novo ad culturam redacta fuerunt.

Idque obtinere ait, tametsi ipse Pastor primitivus antè lius reciperet omnes decimas *majores* sive *grossas*, & insuper majorem partem *minutarum*.

Unde & Wamesius noster Consilio *Can.* 446. resolvit, Pastorem esse fundatum in asserendis sibi decimis *novalibus*, si vel aliquas etiam *minutas* decimas in Parochia percipiat; posseque prætendere per totum Parochiæ suæ districtum *Novalia*, tametsi ipse tantum esset in possessione percipiendi veteres decimas in certo districtu Parochiæ.

XXIII. Imo si Carolo Fevretio in tractatu De Abusu *lib 6. cap 1. n. 10.* credimus, plura sunt Arresta Parlamentorum, quæ Vicario *perpetuo* adjudicarunt *novalia*, tametsi Vicario assignata esset certa portio congrua *in pecunia*, in Pastorem primitivum translato omni jure & censu Pastorali.

Verum si integra Vicarii competentia, sive portio congrua consistat in pecunia; ipseque Vicarius per consequens omni juri decimandi videatur renuntiasse; sive potius mediante certa pecuniæ aut granorum quantitate annuè solvenda in Pastorem primitivum transtulerit, non apparet quod eo casu *Novales* decimas prætendere queat; cum omne plane jus decimandi Pastori primitivo mediante hac annua pensione, cesserit.

Unde referente & probante Wamesio *Consilio Can.* 446. *num.* 5. inter *causas rationabiles* ob quas præscribenti decimas in aliqua Parochia etiam competere queant Novalia »Doctores referunt hanc, si omnia prædia in una eadem»que Parochia sint uni soli ex privilegio vel præscriptione »decimabilia; nec Rector Ecclesiæ sub Parochia ullas possideat decimas majores aut minores; quia propter jus uni»*versi* privilegia seu præscribenti acquisitum, facilius competunt tali casu omnia, quæ de novo creantur, ratione juris comprehensi sub illo universo.

XXIV. Nonnullis indulta fuisse jam pridem privilegia etiam decimas novales percipiendi certum est; atque nonnullos annotavit Renatus Choppinus *De S P. lib. 3. tit. 4.* eaque supponit Alexander IV. in *Cap. 2. De Decimis in 6.* quod totum penè est ad interpretationem & explanationem illorum privilegiorum.

Ac imprimis declaratur, quod si indultum sit illud Apostolicum, ut novalium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres percipiebant, id non intelligatur imprimis de novalibus, quas tempore indulti privilegiali possidebant nec extendantur ad alias, nisi in his tantùm locis, ubi Veteres tunc, quando dictum indultum impetratum fuit, ipsi impetratores habebant; & pro ea solummodo portione, quasi ipsi tempore impetrationis, hujusmodi percipiebant antiquas.

Secundò declaratur indultum de recipiendis decimis novalibus obtentum ab iis, qui tempore impetrationis totaliter Veteres percipiebant Decimas, ultra medietatem Decimarum novalium non extendi: quia, ait Pontifex in *Cap. 2.* §. *De Decimis in 6.* "Non est verosimile, si tunc de plena & in»tegra perceptione Veterum fuisset expressum quod A»postolica Sedes pariter & similiter novalium decimas in »tam grave Parochialium Ecclesiarum dispendium indul»sisset

»fiſſet, quòd ratione talis indulti ſive impetrati jam , ſive »impetrandi deinceps non poſſit in novalibus (quæ amodò »fient) vindicari & acquiri vel percipi, plus quàm medie»tas decimarum ipſorum novalium : etiamſi amplius in »Veteribus habebatur : cùm non ſit dicendum aſperum, ſed »pium potiùs ac benignum , ſi ſuper decimis futurorum »novalium contra Parochialium Eccleſiarum gravamen »(quod ex diſtinctione indulti hujuſmodi poſſet accedere) »taliter obviatur. Religioſos tamen Ciſtercienſis & Car»thuſienſis Ordinum ſtatuta declaratione hujuſmodi »(quantum ad hos duos articulos) videlicet de medietate »decimarum novalium comprehendi nolumus, vel con»ſtringi.

Ex his perquàm manifeſtum eſt, ſollicitè caviſſe Pontifices, ne per privilegia ſive indulta de percipiendis decimis »nimium gravarentur ; quibus *de jure*, & ex prima inſtitutione decimæ debentur , ſed ipſis ante omnia ſufficienter eſſet proviſum, uti amplius patebit ex dicendis titulo ſequenti.

XXV. Monet Zypæus in Notitia juris Belgici *lib. 1. tit. 3. §. De Decimis num. 6.* quòd Duces Brabantiæ quidam ſui juris facere voluerint decimas *novales*. Extat Teſtamentum Henrici III. Ducis Brabantiæ factum Lovanii in Februario, in quo inter cætera ordinat : « Item per totam terram »Brabantiæ generaliter decimas *novalium* reſtituimus Ec»cleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis , ad quas pertinent pleno »jure. « Integrum Teſtamentum inſertum eſt parte 1. Edi»ctorum Brabantiæ *lib. 1. tit. 5. cap. 1.*

XXVI. Quantum ad jus Parochialis Eccleſiæ, non multum abſimiles novalibus ſunt decimæ *minutæ* ; earúmque in Decretalibus etiam non ſemel mentio occurrit, ac ſignanter in *Cap. 30. X. De Decimis*, ubi dicitur, quòd quædam Monaſteria in multas Parochiis *majores* decimas percipiant & *minutas*.

Gloſſographus ad hoc Capitulum verbo *Minutas*, ait : »Minutæ decimæ appellantur partus animalium, & de pul»lis, ovis, & hortis.

Germanus Forget in ſuo tractatu De Rebus Decimabilibus *cap. 4.* tractans de Decimis *majoribus* ſeu *groſſis*, & *minutis*, ait *num. 2.* Nos vocamus *decimas* ſive *majores* , decimas frumenti, hordei, avenæ & his ſimiles.

Minutas autem decimas eſſe dicit, decimas piſorum, fabarum, & omnis generis leguminum.

Decimæ quoque animalium, ut vitulorum , vel etiam lanæ ex ovibus, pullorum & ſimiles ſub *minutis* decimis comprehendi ſolent. Unde Franciſcus De Roye Antecellor Andegavenſis *lib. 2. Inſtit. Juris Can. cap. 12.* ait : Aliæ ſunt decimæ *minutæ*, « puta ex fructibus hortorum, ex leguminibus & ex nutritione animalium. « Obſervatque ibidem, »*minutas* decimas etiam hodie dici *virides* , gallicè *Vertes*, »quod ut plurimum ſint ex iis , quæ virides habent fron»des : Nam apud ſequioris ævi Scriptores illud *viride* dici»tur, quod ex iis naſcitur, quæ habent *viridia* folia, ut notat »Gloſſarium ad Matth. Parif.

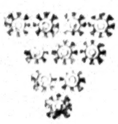
XXVII. Decimas *minutas* non ſecus ac decimas novales ſpeciali titulo deberi Parocho ; neque ſub generali titulo percipiendi decimas comprehendi, certum eſt, tam de jure, quàm conſuetudine. Quare pro regula practica in materia ponit decimarum Michaël du Perray Advocatus Parlamenti Pariſienſis in ſuo tractatu De Porcione congrua *parte 2. cap. 30. num 47.* decimas *minutas* adjudicari Parocho excluſis Decimatoribus *majoribus*. Et ita judicatum fuiſſe 3. Martii 1648. perorante celebri Advocato *Bignonio*. Et rurſus 24. Aprilis 1663. contra Priorem generalem Ordinis militaris De Malta ; non obſtantibus ejuſdem Ordinis privilegiis. Refertur arreſtum tomo 2. *Journal des audiences lib. 5. cap. 20.*

Tertium denique prolatum fuit 25. Februarii 1671. teſte Du Perray loco citato.

Teſtatur quoque Germanus Forget loco ſuprà indicato n. 3. certam herbam, ex qua oleum confici ſolet, quod ipſe gallicè vocat, *Rabette*, declaratum fuiſſe decimam *minutam*; atque hoc titulo per tria diverſa arreſta adjudicatam eſſe Parocho privativè ad *majores* vel *groſſos* Decimatores.

XXVIII. Id tamen non procedere monet Forgetius , ſi præcipuus proventus ſive fructus Parochiæ conſiſtit in illa ſpecie frugis. Tunc enim non pro decima *minuta* ; ſed *groſſa* ſive *majore* reputaretur ; nec ad Parochum, ſed majores Decimatores ſpectaret.

Probat quoque Franciſcus De Roye loco citato ſententiam Cardinalis Hoſtienſis dicentis : « Decimas *minutas* deſiniri juxta varias locorum conſuetudines, prout in iis copia vel penuria ſit earum rerum.

CAPUT VII.

Qui decimas ſolvere teneantur ; & qui ab iis exempti ?

1. *Jure communi omnes ad decimas tenentur.*
2. *Præcipuè tamen laici.*
3. *Laicus ſolo titulo præſcriptionis à decimarum ſolutione ſe eximere nequit.*
4. *Poſſeſſio immemorialis interdum facit præſumptionem infeudationis : ſed ſola non ſufficit ad exemptionem à decimis.*
5. *Toparchæ Parochiarum tenentur ad decimas è ſuis terris ſolvendas.*
6. *Terræ etiam* cenſibus *ſubjectæ decimas ſolvere debent.*
7. *Jure communi Principes è ſuis terris decimas debent ; Fiſcales Brabantiæ contrarium ſuſtinent.*
8. *Ad tempus poteſt Parochus decimas remittere ; & hodie frequentes ſunt cum laicis ſuper decimis conventiones.*
9. *Monachi antiquitùs decimas ſolvebant.*
10. *Etiam Jure Decretalium ad eas tenentur.*
11. *Jam pridem Monachis privilegia non ſolvendi decimas conceſſa.*
12. *Privilegium Paſchalis II. de non ſolvendis decimis de laboribus & nutrimentis propriis.*
13. *Simile datum Leproſis* in commune *viventibus.*
14. *Illud privilegium reſtrictum ad* Novalia *reſpectu Religioſorum exceptis Ciſtercienſibus, Templariis & Hoſpitalariis.*
15. *Ciſtercienſes ſpecialiter privilegiati ab Innocentio Secundo, & quare?*
16. *Occaſione hujus privilegii multæ querelæ & diſſidia exorta.*
17. *Nimia poſſeſſionum acquiſitio præcipua offenſionum origo.*
18. *Conqueritur Archiepiſcopus Cantuarienſis , quòd decimæ* aliis *debitæ per hoc privilegium auferantur.*
19. *Dicit privilegium datum quando Ordo* paupertate *gaudebat.*
20. *Scribit, illud privilegium hodie Ordini non convenire.*
21. *Ciſtercienſibus indultum fuiſſe privilegium, quando res eorum erant Abbatiæ, dicit Alexander III.*
22. *Volebant privilegium extendere ad terras, quas aliis excolendas dabant.*
23. *Id eſſe contra tenorem privilegii declarat Alexander III.*
24. *Privilegium non extenditur ad terras, quas Ciſtercienſes ab aliis conducunt.*
25. *Novæ continuò querelæ contra Ciſtercienſes fiunt.*
26. *Ciſtercienſes ſe tenuerunt, quereris contrariæ exertam litteris Innocentii III.*
27. *Referuntur litteræ Innocentii III.*
28. *Statutum in Capitulo Ciſtercienſi inducendum, & à Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. approbatum.*
29. *Addit Concilium ulteriorem reſtrictionem privilegii.*
30. *Quæ à Concilio probata & ſtatuta ſunt ad omnes alios Regulares privilegiis Ciſtercienſium gaudentes extenduntur.*
31. *Quæ communiter exemptio Regularibus à decimis competat vigore privilegiorum, quæ corpori juris ſunt incluſa?*
32. *Præ reliquis privilegiati Ciſtercienſes.*
33. *Ciſtercienſes reſolverunt non uti immunitate quoad terras de novo acquiſitas.*
34. *Ex ordinatione Concilii Lateranenſis Ciſtercienſes non gaudent immunitate quoad terras poſt Concilium acquiſitas; etiamſi* propriis *manibus excolant.*
35. *Ampliora privilegia per Pontifices indulta.*
36. *Non conſtat, hæc privilegia ubique eſſe recepta.*
37. *Expendendum, quid habeat poſſeſſio.*
38. *In dubio pro ſolutione decimarum judicandum, præſertim in favorem Parochi.*
39. *Non adjudicanda immunitas quoad terras* aliis *elocatas ; & ita jam pridem in Gallia judicatum.*
40. *Quid hac in parte declaratum in favorem Ciſtercienſium & aliorum Ordinum à Ludovico XIII. Galliarum Rege.*
41. *Uſus in his privilegiis attendendus ; cavendúmque, ne Eccleſiis præcipuè Parochialibus nimium præjudicetur.*
42. *Privilegia hæc perſonalia ſunt ; & ad alios extendi nequeunt.*
43. *Non extenduntur ad decimas , quæ cum ſpeciali onere alicui ſunt indultæ.*

I. Jure communi ab omnibus Chriſtianis *decimas* deberi, neminemque quacunque etiam dignitate præeminentem ab iis exemptum eſſe ; niſi ſpeciali ſe privilegio titulove exemptum probet, unanimis eſt Canoniſtarum ſententia in *Cap. 3. 4. & 5. X. De Decimis.*

II. Porro hæc obligatio ſolvendi decimas præcipuè tangit laicos, qui à Parochis & Clericis ſpiritualia accipere debent; eoque titulo quaſi jure quodam naturali decimas pro Sacerdotum ſuſtentatione dare tenentur.

III. Unde

III. Unde laicus difficulter admodum se à decimarum solutione eximere potest; refertque Broudæus ad Louëtium *Litt. D. num. 9.* non semel judicatum, laicos obligari ad solvendas decimas è suis terris, tametsi à tempore *immemoriali* non solvissent; si non ostendant decimas istius terræ titulo infeudationis sibi competere; aitque alias possessionem immemorialem, etiam centum aut ducentorum annorum non solvendi decimas non esse sufficientem ad acquirendam exemptionem aut immunitatem: nulláque persona laica (ait) potest acquirere immunitatem: libertatem aut exemptionem à decimis *lapsu* temporis; neque eam præscribere ob negligentiam aut collusionem Parochi, aut alterius personæ Ecclesiasticæ jus decimandi alienare non valentis.

IV. Verbo, possessio immemorialis (inquit) præsumi facit infeudationem, quando antiqui tituli & investitiones proferuntur, non autem sufficit, ut faciat locum præscriptioni seu exemptioni à decimis; quas Parochus solo titulo suæ Ecclesiæ sive Beneficii Parochialis petere potest in futurum; licet non quoad præteritas, quas non petivit.

V. Refert dein judicatum fuisse anno 1633. contra cujusdam loci *Toparcham*, ipsum obligari ad solutionem decimarum ex quibusdam fundis; tametsi probata esset possessio immemorialis exemptionis sive non solutionis decimarum, per elocationes continuè factas à centum & quinquaginta annis, aliáque acta in lite exhibita.

Quin imò Toparchæ prætendentes titulo suæ Toparchiæ exemptionem à decimis solvendis è suis fundis dominicalibus, non semel repulsi sunt, non obstante possessione non solvendi; judicatúmque eos non eximi, nisi speciali Privilegio suam exemptionem Probaverint. Carolus Fevretius De Abusu *lib. 6. c. 2. num. 2. &* & Journal des Audiences *part. 4. lib. 1. c. 2.*

VI Refert quoque Michael Du Perray judicatum per arrestum 11. Februarii 1641 quòd possidentes terras oneratas censibus duntaxat, solvere teneantur *decimas*, tametsi plusquam à 80. annis decimas non solvissent. Insertum parti primæ *Journal des Aud. lib. 3. cap. 2.*

VII. Imo jure communi attento, etiam Principes & Reges è suis terris *decimas* debere unanimi consensu tradunt Canonistæ, pluresque citat Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap. 1. §. 5.* addent tamen: » Sed Fiscales Brabantiæ id non admittunt, sed allegant immemorialem » præscriptionem, & Domania Ducis semper fuisse libera, » & immunia à Decimarum solutione, & in tali qualitate » semper fuisse elocata & etiamnum elocari.

VIII. Monet loco citato Broudæus ad Louëtium, quòd si exemptio à decimis concessa esset alicui laico per Parochum ad aliquot annos, puta decem, mediante aliqua compensatione & indemnitate facta Ecclesiæ, conventio hujusmodi esse valida; quia tantùm tangit fructus annuos; non autem jus decimandi in se. Ita videmus Capitula & Monasteria passim remittere decimas aliquot annorum; aut certè in multo minore quantitate earum solutionem admittere, ut facilitent laicos, ad terras inundatas, aut steriles & infructuosas reducendum ad culturam & terras arabiles.

IX. Non tantùm laicos; sed & religiosos sive Monachos ad decimas de terris suis solvendas de jure teneri indubitatum est.

Dixit jam pridem S. Hieronymus *Epist. 1.* apud Gratianum *Caus. 16. qu. 1. Can. 6.* « Alia causa est Monachorum, » alia Clericorum. Clerici pascunt oves, ego pascor: illi » de altario vivunt, mihi quasi infructuosæ arbori securius » ponitur ad radicem, si *munus* ad altare non defero.

Clarum est ex illo contextu, tempore Hieronymi, Monachos non secus ac alios laicos munera sua, id est, oblationes ad Altare detulisse.

X. Et in *Cap. 4.* ☧ *De Decimis* scribit Pontifex: monendos & urgendos Monachos, ut « decimas de terris cultis in » quibus olim domus constructæ fuerant, Ecclesiæ cum ea » integritate persolvant, quâ priusquam in eadem Paro» chia morarentur, solebant persolvi.

Hinc concluditur, terras à Monachis possessas nullatenus à decimis eximi; nisi speciale exemptionis privilegium ostendant; notatque expresse Glossa ad *Cap. 10.* ☧ *De Decimis*, verbo *laborum suorum*, » quod Monachi in primitiva » Ecclesia dabant *decimas* de prædiis & laboribus suis *sicut* » *laici.*

XI. Sicuti autem jam pridem Monachis ad eorum paupertatem sublevandam *decimæ* datæ fuêre; ita quoque privilegia exemptionis à decimis ipsis data fuisse legitur.

XII. Sub nomine Paschalis II. refert Gratianus *Caus. 16. qu. 1. Can. 47.* « Decimas à populo Sacerdotibus, ac Le» vitis esse reddendas, divinæ legis sanxit auctoritas, Cæte» rum à Monachis, sive Clericis communiter viventibus » nulla ratio sinit, ut milites, aut Episcopi, aut personæ » quælibet decimas de laboribus, seu nutrimentis suis pro» priis extorquere debeant.

XIII. Huic congruit, quod de leprosis in *communi viventibus* ex Concilio Lateranensi dicitur in *Cap. 2.* ☧ *De Ecclesiis ædificandis*: « Statuimus etiam, ut de hortis & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur.

XIV. Testatur Alexander III. in *Cap. 10.* ☧ *De Decimis*, quòd prædecessores sui fere omnibus Religiosis decimas laborum suorum concesserant. « Sed (ait) Prædecessor nos» ter Hadrianus (nimirum IV.) solis Fratribus Cisterciensis » Ordinis, & Templariis, & Hospitalariis decimas labo» rum suorum, quos *propriis manibus* vel *sumptibus colunt*, in» dulsit: Cæteris verò, ut de novalibus suis, quæ propriis » manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis ani» malium suorum, & de hortis suis decimas non persolvant, » quem sumus super his imitati. Quare ii, quibus hoc indul» tum est, hac occasione decimas de aliis rebus Ecclesiæ suæ » non possunt subtrahere, vel sibi aliquid ulteriùs vindi» care.

XV. Cistercienses specialiter in his à Pontificibus privilegiatos fuisse, etiam sub initiis pene sui instituti; ipsóque S. Bernardo præcipuo Ordinis istius propagatore vivente, constat.

Vir eruditus Joannes Mabilonius in præfatione quam recentiori operum S. Bernardi editioni præmisit, §. 4. agens de schismate inter Innocentium II. & Anacletum; postquam ostendit multos labores sanctum Bernardum pro extinctione istius schismatis & in favorem Innocentii subiisse, ac tandem feliciter ejus operâ, schisma fuisse extinctum, subjungit *num. 48.* « Tanti beneficii, maximè per Bernardum » accepti, memor Innocentius, Cisterciensibus decimas » ex omnibus quas habebant possessionibus propriâ auctor» ritate relaxavit, inconsultis iis, ad quos ejusmodi decimæ » pertinebant.

XVI. Quantæ hinc querelæ, & inter Ordinem Cisterciensem & Episcopos atque alios Ordines exorta sint dissidia, notavit idem Mabilonius in notis ad Epistolas 4. sancti Bernardi.

XVII. Hoc autem vel præcipuè torquebat Episcopos & alios Religiosos, quòd passim sibi Cistercienses attraherent possessiones & prædia è quibus *jam antea* vel Clericis vel aliis Religiosis *decimæ* solvebantur; è quibus dum Cistercienses decimas solvere renuebant, reipsâ decimas eis subtrahebant.

XVIII. Id patet ex Epistola 82. quam sub finem sæculi 12. nomine Richardi Archi-Episcopi Cantuariensis scripsit nominatissimus ille Archidiaconus Bathoniensis Petrus Blesensis *Abbati & Conventui Cisterciensi.* In hac Epistola præmissis Cisterciensium laudibus, subdit, in uno eorum » famam decolorari, quod « Clericis & Monachis decimas » auferrent. Et quæ est, ait injuriosa immunitas, ut exempti » sitis à decimarum solutione, quibus *obnoxiæ* terræ *ex antiquam* vestræ essent; & quæ solutas sunt hactenus, non » personarum obtentu, sed territorii ratione? Si in vestram » possessionem terræ devolutæ sunt, quare in hoc periclitatur » *alienum* jus? Nam ad vos terræ juxta communem æquitatem » cum *suo onere* transierunt.

XIX. Et objecto sibi Papæ privilegio ait: « Non ponimus in cœlum os nostrum, nec de facto summi Ponti» ficis disputamus; sed si Dominus Papa indulgentiâ spe» ciali quandoque privilegiaverit vos, dum Ordo vester » *paupertate* gaudebat, dum in usus egentium suæ tenuita» tis viscera liberaliter effundebat, potuit tolerari ad tem» pus, licet in communem redundaret injuriam, quod causa » necessitatis fuerat introductum: nunc autem quando ve» stræ possessiones multiplicatæ sunt, etiam in immensum, » privilegia hæc potiùs ambitionis quàm Religionis in» strumenta censentur.

XX. Deinde addit: « Quidquid indulgeant privilegia » Ecclesiæ Romanæ, vobis expedire non credo, contra con» scientiam vestram, quod alienum est usurpare. Quid si » à Sede illa publicum emanasset edictum, quod ubicum» que inveneritis Clericos, aut alterius habitus Monachos » equitantes, vobis licere eos de suis evectionibus dejicere, » & equos in usus proprios detinere? Quid interest equos » rapiatis, an decimas? Nisi quia decima res spiritualis est, & » ideo enormius sacrilegium in decimis committitur quam » in equis.

XXI. Et sanè Ordini Cisterciensi privilegia illa data fuisse, quando ex illorum concessione nulli scandalum oboriri posset fatetur Alexander III. in *Cap. 9.* ☧ *De Decimis*, suadens quibusdam Monachis Ordinis Cister» ciensis, ut cum prætendentibus ab ipsis decimas componant. Nam quando (ait) Romana Ecclesia Ordini » vestro privilegia de decimis dederat, ita erant *raræ Ab*» batiæ vestri Ordinis, quòd exinde nulli poterat de jure scandalum suboriri: sed nunc in tantum *augmentata* *sunt*

sunt, ac possessionibus *ditatæ*, quod multi viri Ecclesiastici de vobis apud nos querelam sæpe proponunt.

XXII. Volebant quoque Cistercienses privilegium illud etiam ad possessiones quas *aliis excolendas* tradebant extendere, uti intelligitur ex litteris Alexandri III. quæ integrè referuntur in *Cap.* 11. *De Decimis* in prima collectione Decretalium apud Antonium Augustinum; & in Appendice ad Concilium Lateranense sub Alexandro Tertio *parte* 13. *cap.* 6. fragmentum autem extat in *Cap.* 11. tit. *De Decimis.*

XXIII. In his ergo scribit Alexander III. «Licet de benignitate Sedis Apostolicæ sit vobis indultum, ut de laboribus vestris, quos propriis manibus vel sumptibus colitis, nemini decimas solvere teneamini: Propter hoc tamen non est licitum vobis decimas de terris vestris subtrahere, quas aliis traditis excolendas.

Post hæc dicit: «Relatum est siquidem auribus nostris, quòd cùm terras quasdam, quas in decimatione directi filii nostri Thesaurarii Senonen. habetis, detis rusticis vestris *excolendas*, exinde decimas sicut debetis, non solvitis, nec facitis à rusticis ipsis exsolvi. Quoniam igitur quantò arctiùs vos, & Ordinem vestrum diligimus, tantùm minùs vos, & Ordinem vestrum volumus efficere, quæ sunt honestati contraria, vel obvia rationi, aut ex quibus privilegiorum nostrorum tenorem transgredi videamini, cùm privilegium videatur amittere, qui permissâ sibi abutitur potestate: fr. v. m. quat. de terris illis, quas in decimatione prædicti Thesaurarii propriis manibus non excolitis, sed rusticis traditis excolendas, decimas vobis usurpare nullatenus præsumatis, sed eas in propriis eidem Thesaurario faciatis cum omni integritate persolvi.

XXIV. Rursus apud Alexandrum Tertium Abbas & fratres sanctæ Crucis, qui erant Canonici Regulares conquesti fuêre de Monachis de *Neubothel* Ordinis Cisterciensis in Scotia, quòd decimas solvere renuerent ex prædiis, quæ ipsi Cistercienses à rusticis Parochiæ, in qua illi Canonici Sacramenta administrabant, & eo titulo decimas accipiebant, conduxerant vel *ad firmam* acceperant: quo fiebat, ut illi Canonici pene omnibus suis decimis defraudarentur. Unde scribit ad illos Monachos Cistercienses Alexander: «Nec fuit intentionis nostræ, aut Antecessorum nostrorum, ut de possessionibus, quas *conducitis*, decimas non debeatis persolvere: Universitati vestræ M. præ. (id est, *mandando præcipimus*) ut eis de fructibus, de prædiis, quæ conduxistis in Parochiis suis, de quibus consueverunt decimas percipere, plenarie persolvatis, vel cum ipsis tam pacifice, & amicabiliter conveniatis, ut nulla inter vos debeat scandali malitia suscitari, & vos videamini ultra quàm vobis indultum est manus extendere.

Ita legitur in *Cap.* 6. *De Decimis* in prima Collectione Decretalium: & eadem pene leguntur in *Cap.* 8. tit. *eod.*

XXV. His interpretationibus sive privilegii extensionibus, nec non novis possessionum accessionibus privilegium hoc in magnum Ecclesiarum Parochialium, & aliorum quibus decimæ competebant gravamen redundabat: multásque contentiones & rixas excitabat.

XXVI. Itaque Abbates Ordinis Cisterciensis in Capitulo generali Congregati anno 1213. resolverunt, hisce querelis & contentionibus occurrere præsertim excitati litteris Innocentii III. inscriptis sub idem tempus Monachis Cisterciensis Ordinis & Hospitalariis Diœcesis Quinque Ecclesiensis: éstque 85. *lib.* 16. in editione Epistolarum Innocentii per Bosquetum.

XXVII. In hac itaque Epistola primò scribit Innocentius: «Venerabilis Frater noster Quinque Ecclesiensis Episcopus nobis intimare curavit, quod vos extendentes ad lucra turpia manus vestras multitudinem emitis vinearum, de quibus sibi, vel Ecclesiis suæ Diœcesis decimæ solvi solent: quarum vinum licet nequaquam in usus proprios expendatis, sed vendendum ad alias faciatis Provincias deportari: decimas tamen sibi, vel ipsis Ecclesiis subtrahitis ex eisdem.

Post hæc subjungit: «Cum igitur ex hoc Ordini vestro plurimùm detrahatur, Universitati vestræ per Apost. script. mand. quatenus ab iis de cætero taliter desistatis, ut materia scandali auferatur, & super hoc de vobis clamor ad nos ulteriùs non ascendat. Scientes nobis esse meritò formidandum, ne propter clamores hujusmodi sacrum Concilium, auctore Domino, in proximo celebrandum privilegia vestra coarctandi provideat, vel etiam revocanda; cùm privilegium mereatur amittere, qui concessa sibi abutitur libertate.

XXVIII. Litteris hisce in Capitulo generali lectis statutum ediderunt, quo querelis Episcoporum aliorúmque decimas possidentium satisfieri, salva privilegii sui integritate, posse credebant.

Hoc statutum in Concilio generali Lateranensi cui Innocentius III. præsidebat lectum & probatum fuit, refertúrque Decretum Concilii in *Cap.* 34. tit. *De Decimis.* «Nuper Abbates Cisterciensis Ordinis in generali Concilio (vel potiùs *Capitulo* ut in prima Decretalium collectione) congregati, ad commonitionem nostram (Innocentii III.) providè statuerunt, ne de cætero fratres ipsius ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debeantur Ecclesiis, nisi forte pro Monasteriis noviter fundandis. Et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ aut emptæ pro Monasteriis de novo fundandis, committantur aliis excolendæ, è quibus Ecclesiis decimæ persolvantur.

XXIX. Hactenus ordinis ipsius statutum, cui deinde addit Concilium Lateranense: «Ne occasione privilegiorum suorum Ecclesiæ alterius prægraventur, decernimus, ut de alienis terris & amodo acquirendis, etiamsi eas propriis manibus, aut sumptibus excolunt, decimas persolvant Ecclesiis, quibus ratione prædictorum antea solvebantur, nisi cum ipsis Ecclesiis aliter duxerint componendum.

XXX. Denique hæc omnia Concilium suâ auctoritate extendit ad omnes Regulares iisdem privilegiis cum Cisterciensibus gaudentes: «Et hoc ipsum (ait) ad alios Regulares, qui gaudent similibus privilegiis, extendi volumus & mandamus ut Ecclesiarum Prælati promptiores, & efficaciores existant ad exhibendum eis, de suis malefactoribus justitiæ complementum, eorúmque privilegia diligentiùs & perfectiùs studeant observare.

XXXI. Si itaque attendamus privilegia immunitatis à decimis Regularibus indulta, prout illa Corpori Juris inserta sunt, sequitur imprimis; nullos Regulares exceptis Cisterciensibus, Templariis, & Hospitalariis habere immunitatem à decimis, nisi de *novalibus suis, quæ propriis manibus vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis*; uti statuit Hadrianus IV. & probavit Alexander III. in *Cap.* 10. tit. *De Decimis.*

XXXII. Secundo, Cisterciensibus, Templariis & Hospitalariis indultam esse immunitatem à decimis de omnibus suis terris, quas propriis manibus excolunt, uti in citato *Cap.* 10. declaratur.

XXXIII. Tertio habetur, quòd Cistercienses vi statuti sui Ordinis à Concilio Lateranensi probati, non possint de novo possessiones, de quibus antea decimæ solvebantur, acquirere, nisi pro fundandis noviter monasteriis; & si etiam in hanc causam dentur, eas aliis excolendas tradent, ut ex iis decimæ solvantur.

XXXIV. Quarto, quòd si quas possessiones post Concilium Lateran. celebratum sub Innocentio III. anno 1215. quocunque modo acquisierint, easque etiam *propriis manibus* excolant, decimas solvere teneantur Cistercienses, & omnes similia privilegia habentes, uti constat ex ordinatione ipsius Concilii Lateranensis.

XXXV. Verum Cistercienses aliique Regulares plurima proferunt posteriorum Pontificum privilegia, quibus amplior ipsis indulgetur à decimis exemptio seu immunitas, quàm in privilegiis Corpori Juris insertis est expressa: quæ privilegia passim apud auctores de hac immunitate scribentes referuntur; ac signanter apud Wamesium Consil. *Can.* 445. & Zypæum *Consult.* 8. *De Decimis.*

XXXVI. Porro Zypæus relato privilegio Martini V. quo largà satis à Decimis immunitas, etiam de terris post Concilium Lateranense acquirendis, indulgetur Cisterciensibus, ait: «Sed vereor in viridi non esse passim observantia, quatenus excedit privilegia Corpori juris inserta (quamvis Wamesius *De Decimis Consf.* 445. illa ex facto propugnet) præsertim quando erunt *noviter* emptæ possessiones, ex quibus *aliis* decimæ *solvebantur*, aut non ipsis propriis manibus, aut sumptibus colant, aut saltem partiarios forte habuerint colonos, qui de portione sua decimas solvant, portione Religiosorum immuni relicta.

XXXVII. Hæc Zypæus, qui rectè ibidem monet *num.* 7. «In privilegiis diversimodè restrictis non facile est hodie invertenda possessio, sive Religiosi sint in possessione immunitatis; sive alii in possessione decimas percipiendi. Ea enim possessio argumento est, casum seu feudum, de quo agitur, subjectum esse privilegio vel non esse, vel privilegium receptum esse ibi, vel non esse.

XXXVIII. Quin in dubio pro solutione decimarum judicandum sit, dubitari nequit; cum certum sit jure communi, omnes etiam Religiosos saltem Curam animarum non habentes in Parochia, decimas solvere debere: quod & multò magis obtinere debet, si prætendatur exemptio à decimis ultra privilegia Corpori Juris inserta: & contra Ecclesiam Parochialem, cui de Jure decimæ debentur.

XXXIX. Cum autem adeò clare in jure sit expressum; imò & ipsum Cisterciensium Statutum exprimat & sup-

& supponat immunitatem à decimis se non extendere ad terras sive possessiones, quas *aliis excolendas* tradunt non facile privilegium posterius ad earum immunitatem admittendum.

Unde refert Claudius le Prestre in sua Arrestorum collectione *Cent. 3. cap. 26.* plura esse arresta, quibus judicatum fuit, privilegium Cisterciensium de non solvendis decimis è terris, quas *propriis manibus colunt*, non extendi ad terras, quas aliis excolendas tradunt. Hæc arresta notantur apud Broudæum ad Louëtium *Litt. D. n. 57.*

XL. Monet nihilominus ibidem Broudæus, post tempora horum arrestorum, Cistercienses aliósque nonnullos Ordines obtinuisse Litteras patentes Ludovici XIII. Regis Galliarum anno 1620. confirmativas Bullarum Eugenii III. aliorúmque Pontificum, quibus annuitur immunitas à Decimis è possessionibus, quæ sunt de fundatione, dotatione & domanio Abbatiarum dictorum Ordinum, tam pro illis, quas colunt propriis manibus, quàm illis, quas suis colonis excolendas tradunt. Quæ litteræ eodem anno in Parlamento simpliciter admissæ & probatæ fuerunt. Testatúrque Broudæus conformiter ad has litteras judicatum fuisse, præmisso exacto causæ examine & discussione, in favorem Abbatis & Conventus Clarevallensis Ordinis Cisterciensis, de non solvendis decimis è suis terris, quamdiu eas vel propriis manibus colerent, vel aliis excolendas elocarent, elocatione non excedente terminum novem annorum.

XLI. Itaque in his privilegiis, uti in tota materia decimarum, multùm attendenda possessio & usus, præcipuè antiquus; multúmque insuper attendendum privilegiatis, ut ita suis privilegiis utantur, ne Ecclesiæ præsertim Parochiales, quibus de jure decimæ debentur, nimium graventur. Quare rectè monet Zypæus loco citato *num. 12.* „Quòd si præter commune dubium accedat specialis te„nuitas Parochi, eo magis res ad compositionem urgenda „est; Quia nimis eo loci incipit privilegium esse nocivum: „& sic arbitrio boni viri restringendum, & quidem sic, ut „congrua portio Parocho maneat, & congrua liberaliter.

XLII. Qualiscunque immunitas Cisterciensibus aliisve Religiosis vi privilegiorum competat, hoc satis constat, eam duntaxat *personalem* esse: neque possessionibus aut rebus inhærere. Quapropter si partiarios colonos habeant, pro portione colonorum decimæ essent solvendæ, tametsi immunitas Cisterciensium ad eum casum se extenderet: quia non nisi portionem Cisterciensibus competentem eximere posset.

His conforme est privilegium Alexandri IV. quod extare inter munimenta Monasterii S. Bernardi ad Scaldium testatur Zypæus loco citato *num. 6.* quo privilegio concessum est. „ Ut si animalia dederint in *societatem*, de fœtibus „decimas non solvant, quoad *eam partem, quæ eos* contingit.

Hoc fundamento anno 1602. adjudicatæ fuerunt decimæ Parocho è terris, quas quidem laicus emerat à quodam Monasterio Ordinis Cisterciensis: tametsi ex terris, quamdiu pertinuerant ad Monasterium, nunquam decimæ solutæ essent: imò & cum Parocho concordatum initum esset, quòd pro omni decima, quæ prætendi posset ex terris illis, defungeretur Monasterium solutione 30. stuferorum. Dictum enim fuit, privilegia, uti & transactionem occasione illorum initam, esse intelligenda pro tempore, quo Monasterium terras illas haberet, & ut propriis uteretur: ac per consequens privilegium immunitatis Ordini concessum eas à decimis eximere poterat. Vide Choppinum De *S. P. lib. 3. tit. 2. num. 8.*

XLIII. Flavius Cherubinus in Compendio Bullarii in Gregorii XIII. *cap. 51.* agens de Bulla hujus Pontificis, quâ privilegium immunitatis à decimis concessum Societati Jesu renovat & ampliat cum derogatione Decreti Concilii Lateranensis, de quo in *Cap. 34. X. De Decimis*, quærit ibidem *Scholio secundo.* „De quibus decimis Societatis exem„ptionis intelligantur? Dein respondet: De illis, quæ Pa„rochis, vel aliis personis, aut Collegiis, ex juris communis „dispositione debentur, & non de his, quæ jure speciali ex „aliqua particulari concessione, & privilegio debentur, „maximè si ex causa onerosa, & ex quasi contractu Princi„pis.„ Additque ita anno 1598. censuisse Rotam Romanam. Idipsum indicat Covarruvias *lib. 1. variarum resol. c. 17. n. 14.* rationem addens: „Ex eo, quòd hujus quasi possessionis „Summus Pontifex ignarus est, nec ejus mentionem in pri„vilegio fecerit, & ideo eam tollere non voluerit.

Refertur quoque in registro M. S. Archi-Episcopatûs Mechliniensis, pronuntiatum fuisse unanimi suffragio in Parlamento Mechliniensi anno 1633. pro Capellanis Capellæ Regiæ, privilegium Cisterciensium de non solvendis decimis non comprehendere decimas alicui competentes ex *speciali* fundatione.

* * *

CAPUT VIII.

Quomodo Decimæ solvendæ?

1 *Decimæ in sua origine sunt species oblationis.*
2 *Admonendus populus, ut liberali ac grato animo decimas persolvat.*
3 *Hic meritò applicatur, quod de oblationibus dicitur.*
4 *Solutio decimarum debitè facta ut sacrificium Deo gratum habetur.*
5 *Ægrè populus hodie ad decimarum solutionem adducitur.*
6 *Ratio illius videtur iniqua decimarum dispensatio.*
7 *Attento hodierno decimarum usu, non mirum, si populus decimarum solutioni ægrè acquiescat.*
8 *Ob iniquam & injustam decimarum dispensationem populus decimas negare non potest.*
9 *De Jure communi decima pars fructuum solvenda.*
10 *Consuetudine introduci potest, ut* minor *quota, quàm decima solvatur.*
11 *Quare hæc minor nihilominùs* decima *vocetur.*
12 *Solutione quotæ etiam minoris per consuetudinem introductæ, satisfit* integræ *decimarum solutioni.*
13 *Decimæ solvendæ sine deductione expensarum in colligendis fructibus.*
14 *Id procedit in decimis prædialibus, non autem personalibus.*
15 *Non deducuntur etiam expensæ factæ in conservationem aut meliorationem fundatorum factæ.*
16 *Interdum ex conventione Decimatores aliquid pro expensis contribuere solent.*
17 *Imò & auctoritate publica subinde adiguntur.*
18 *Volunt Principes nostri, ut solitæ decimæ exactè solvantur: ut dicantur esse* arbitrariæ.
19 *Fructus decimales è fundis avehi non possunt, priusquam in manipulos & acervos collecti sunt.*
20 *Debent quoque præviè moneri Decimatores, ut determinato tempore adsint decimationi.*
21 *Eadem & in Gallia ordinata sunt.*
22 *In Gallia frequenter judicatum, decimas* in specie *solvendas esse non obstante contraria consuetudine aut conventione.*
23 *Idipsum ibidem reputatur pro firmo principio in materia decimarum.*
24 *Non ubique, nec etiam in Belgio id tam rigorosè observari videtur.*
25 *Quomodo & quando solvendæ decimæ fœtuum animalium?*

I. DEcimas in sua origine, & primigenia institutione esse quandam speciem oblationis, qua populus partem bonorum suorum temporalium Deo offerebat, in Ministrorum ejus ac pauperum usus impendendam, ex dictis *cap. 1.* compertum est.

II. Et quamvis hodie decimæ non sint ampliùs eo sensu *voluntariæ*, ut dependeat ab arbitrio populi eas offerre vel non offerre, semper tamen monendus & instruendus populus, ut liberali ac benevolo in Deum affectu eas offerat, earúmque oblatione Deum de sua substantia honorare, & quasi sacrificium voluntarium offerre satagat; juxta illud Ecclesiastici *cap. 35. vers. 11. 12. & 13. In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Da Altissimo secundùm datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum: quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa.*

III. Hic meritò applicatur, quod de oblationibus monuit S. Carolus in Concilio Mediolanensi IV. *parte 2. cap. 1.* „Quo gratius autem Deo sit, quod offerunt, ad præstan„dum accedant Fideles intima animi pietate speciali hilari„tate, sancta charitate, omnique Christianæ devotionis te„stificatione.

IV. Hoc pacto fiet, ut offerentibus & dantibus decimas suas dici poterit, quod iis jam pridem dixisse fertur S. Joannes Monachus apud Cassianum *Collat. 21. cap. 2.* „Devotio„nem hujus oblationis.... Gratanter amplector, quia fide„liter primitias vestras ac decimas indigentium usibus pro„futuras velut *Sacrificium Domino bonæ suavitatis offertis.*

V. Verùm quàm ægrè ac involuntariè & coactè decimæ à laicis frequenter solvantur; imò ab invitis & reluctantibus extorqueri debeant; quantáque laicorum murmura hic audiantur, notius est, quàm probari debeat.

VI. Porrò occasio horum murmurum nec obscura nec abstrusa apparet: eámque rectè notavit Christianus Lupus tomo 4. *Schol. in Canones pagina 197.* Postquam enim ostendit, plures populos se primitùs decimarum impositioni opposuisse; & „quod interim ipsum (quod

»decimarum) omnis ferè sub cœlo Ecclesia post magnas »luctas admiserit, ait: Ita tamen, ut infidam administratio»nem nunquam ferè cessaverit culpare populus, & adver»sùs illam murmurare & recalcitrare.

Ut enim in litteris ad Alexandrum II. deplorat B. Petrus Damiani *lib.* 1. *Epist.* 10. «Quotidie Regales epulæ, »quotidie apparatus, quotidie nuptiale convivium; & »unde refrigerare debuerant indigentes, rubentium ta»bularum recreant gestatores. Et cùm Episcopus dispen»sator, & promus debeat esse pauperum, ad eorum men»sam affluentibus deliciis, alieni ructant; cùm & illi, quo»rum est tota substantia, procul exclusi, famis inopiâ con»tabescant.

VII. Et sanè quis miretur, populum ægrè ad solutionem decimarum adduci; imò omni quâ possit arte & modo ab earum solutione se subducere, dum videt eas non laborantibus in Vinea Domini, nec seminantibus sibi spiritualia impendi, nec pauperibus communicari, sed pro majore parte in luxum otiosorum, & suaviter viventium Clericorum absumi: imò ex iis & illos, qui paupertatem & omnem in rebus terrenis singularem moderationem profitentur, passim ut opulentiores hujus sæculi Principes apparatum ducere, & splendide vitam in omnibus agere.

Non dubium, quin populus facilè induceretur, ut hilari ac pio cordis affectu decimas suas offerret, si modo non verbis, sed reipsa ostenderetur, decimas Deo offerri in usum non otiosorum Sacerdotum, sed *operariorum & laborantium*; nec ut Sacerdotes aliique Decimatores inde superbiant, lauteque & delitiosè vivant, sed Operarii Evangelici *cibum* suum acciperent; & reliqua in pauperes & pios usus distribuerentur.

VIII. Superiorum est prospicere, quâ ratione tam iniqua decimarum dispensatio corrigatur, earúmque rectus ac legitimus usus reducatur. At subditorum & privatorum est, legibus & ordinationibus solutionem decimarum indicentibus se humiliter subjicere, & omni exactitudine satisfacere; permittendo Decimatorum conscientiis de iis prout oportet disponere.

Neque enim subditorum aut privatorum est onera auctoritate publica imposita recusare, eo prætextu, quod aliqui iis abutantur.

Unde meritò damnata est à Concilio Constantiensi hæc assertio: «Decimæ sunt puræ eleëmosynæ, & Parochiani »possunt propter *peccata* suorum Prælatorum ad libitum »suum auferre eas.

Edicto Blesensi *art.* 49. expressè auctoritate Regis Galliæ declaratum fuit, proprietarios & possessores terrarum decimabilium non posse allegare in judicio, jus decimarum tantum esse ad *beneplacitum*.

IX. Cùm verò ad exemplum decimæ Mosaicæ sive Legis Veteris hodierna decima primitus introducta sit, etiam decima pars fructuum solvi debet, *Cap.* 1. & *De Decimis*. Unde omnium Canonistarum consensu receptum est, quotam decimarum esse *decimam* partem fructuum; nisi ostendatur, quòd consuetudo eam ad minorem partem reduxerit: quemadmodum notat Zypæus *Consult.* 1. *De Decimis*, ubi unà inquirit, quid ad introducendam talem consuetudinem requiratur. Adde Antonium Fabrum in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 68.

X. Interim indubitatum est, consuetudine introduci posse, ut minor quota fructuum debeatur, vigetque hodie plerisque in locis, ut undecimus duntaxat granorum manipulus solvatur; imò & aliquibus locis duodecimus, imò vel minor: quæ consuetudo legitimè introducta & stabilita, indubiè servanda est.

XI. Et quamvis juxta has locorum consuetudines minor quota, quàm *decima* solvatur: semper tamen *decima* dicitur ait Franciscus De Roye *lib.* 2. *Instit. Juris Canonici cap.* 12. «Vel quòd illæ partes in locum decimæ successerint: vel quòd »ad eam primò taxatum sit sacrum illud tributum, eaque »frequentiùs observetur.

XII. Qui quotam consuetudine præscriptam solvit, licet *decimâ* parte minorem, ad sensum Canonum & Concilii Tridentini *Sess.* 25. *cap.* 12. *De Reformat.* decimas *integrè* persolvit: quia Decreta illa intelligenda sunt, de solutione facienda juxta stabilitam loci consuetudinem, quæ vim legis habet.

XIII. Illud ad *integritatem* decimarum requiritur, ut nihil de quota decimarum detrahatur prætextu expensarum aut onerum, quæ à proprietariis, aut colonis solvi & subiri debent: idque conformiter ad jus commune in *Cap.* 22. 26. & 28. & *De Decimis*: ubi id clarissimis terminis deciditur: respondetque in citato *Cap.* 28. Innocentius III. «Quòd licet circa res acquisitas vel »factas de pecunia decimata, cum ipsæ venduntur, cre»dimus deducendas expensas, & de residuo, quasi de »lucro decimas persolvendas, ut si vendatur domus, a»ger, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet »merces. Expensas tamen, quæ fiunt pro fructibus per»cipiendis, ex illis, de quibus fructus proveniunt, non »credimus deducendas, etiamsi fuerint decimatæ: quo»niam salvâ decima, fructus efficiuntur eorum, qui fa»ciunt ipsas expensas.

XIV. Hic fat apertè Pontifex distinguit inter *lucrum* & fructus *civiles* è quibus decimæ *personales* de jure debentur: & fructus *naturales* è quibus decimæ prædiales solvuntur: ut illi non nisi deductis expensis debeantur; hi non deductis. Ratio distinctionis est, quod lucrum non intelligatur nisi quod superest deductis expensis: uti nec fructus, si *civiliter* considerentur: at *fructus* terræ non *civiliter*; sed *naturaliter* prout è terra nascuntur considerari debeant: ut observat Barbosa De Officio Parochi *Cap.* 28. *nu.* 34.

XV. Addit Pontifex in citato *cap.* 28. «Nec pro re»staurando detrimento quarumlibet rerum, ex quibus de»cimæ persolvuntur, credimus deducendas expensas, de »proventibus decimandis: quia penes dominum res »permanent restauratæ, ut si pars aliqua moriatur armenti, »deterioretur vinea, portio mercis depereat, vel totus cli»banus destruatur.

XVI. Quamvis hæc ita de jure obtineant; neque consuetudo aut lex aliqua specialis Decimatores ad contributionem expensarum in fundos decimabiles obligare videatur: neque Carolus V. in Edicto 23. Maji 1551. ubi regulas præscribit, qui, quantumve ad aggerum reparationem teneantur, decimarum meminerit, uti observat Zypæus *Consult.* 1. «Nihilominùs (ait Zypæus) ex æquo »& bono ad animandos agricolas ad steriles myricas aratro »subjiciendas, glebas à veperibus & sentibus occupatas »purgandas, silvas inutiles exscindendas, alveum & »arenam à mari occupatum aggeribus circumductis conti»nenti annectendam, aut insulam ripis littoribúsque ob»sidendam, & culturæ mancipandam, solent, quibus jus »est decimarum, cultoribus ad annos aliquot immunita»tem decimarum, ex toto vel in partem tribuere, pro gravi»tate sumptuum.

XVII. Quinimò si publicè expediat terras aliquas aggeribus cingi, idque sine magnis & notabilibus expensis fieri nequeat, interdum æquitas exigere potest, ut etiam auctoritate publicâ decimatores pro portione decimarum in aliquam partem expensarum vocentur; uti loco citato monet Zypæus.

XVIII. Sicuti autem Principes nostri sollicitè caverunt, ut Ecclesiastici solitis decimis essent contenti, ita sub gravibus quoque pœnis sanxerunt, ut decimis illis pacificè & sine ulla turbatione uti & frui mererentur: notanter Edicto Caroli V. de 7. Junii 1554. quod refertur parte 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 2. *Rubrica* 12. & Philippi II. 6. Junii 1564. quod extat parte 1. Edict. Brab. *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 5. ubi itaque expresse Carolus in hoc suo Edicto, ne quis dicat, decimas esse *meras* eleëmosynas ad arbitrium & beneplacitum populi solvendas.

XIX. Ut autem omnis fraus in decimarum solutione evitetur atque ipsæ decimæ cum omni sinceritate & integritate solvantur: in iisdem Edictis cavetur, ne fructus decimabiles, nec ante nec post solis occasum furtim avehantur; neque priusquam in manipulos & acervos, juxta locorum consuetudinem, collecti sint.

XX. Ulteriùs, ut non auferantur aut avehantur, priusquam idoneè denuntiatum sit Decimatoribus eorúmve commissariis in loco existentibus, fructus esse avectioni paratos; ipsisque tempus & locum designaverint, quibus compareant ut videant manipulos & acervos numerari: qui si statuto tempore non adsint, permittitur colonis seu villicis fructus suos è fundo avehere, relicto ibidem manipulo vel acervo pro decimis debito.

XXI. Eadem in Gallia pluribus & iteratis Regiis Edictis cauta esse, referunt passim Pragmatici; notanturque in Actis Cleri Gallicani *tomo* 3. *parte* 3. *tit.* 1.

XXII. Referuntur & ibidem plura Parlamentorum arresta, quibus judicatum fuit, decimas esse solvendas *in specie*, ac signanter anno 1612. condemnati coloni solvere decimas in *specie*, non obstante possessione *immemoriali* solvendi vice decimarum certam quantitatem granorum. Idipsum in contradictorio judicio conformiter ad conclusiones Advocati Regii, judicatum 25. Aprilis 1641. non obstante consuetudine *immemoriali* solvendi pro decimis certam quantitatem pecuniæ. Et 9. Julii 1642. condemnati quidam solvere suo Parocho decimam vini in specie. Rursus 31. Martii 1664. condemnati quidam incolæ solvere decimam vini in specie, non obstante possessione plusquam centenaria & immemoriali solvendi duntaxat quatuor asses in singula jugera vineæ. Imò anno 1665. judicatum, etiam decimas agnorum, lanæ, aliásque minutas esse solvendas in specie non obstante quacunque conventione aut possessione contraria.

XXIII. Hæc omnia conformia Parlamentorum arresta, dubitare non sinunt, quin usus Regni Galliæ habeat, decimas esse *in specie* solvendas. Unde Michaël Du Perray in tractatu de portione congrua *parte* 2. *cap.* 30. inter principia in materia decimarum juxta con-

suetudinem Galliæ recepta ponit hoc *num.* 41. Decima solvenda est *in specie*, non obstantibus quibuscunque conventionibus & transactionibus inter Incolas Parochiæ & prædecessores ipsius Curati.

XXIV. Ex Panormitano ad *Cap.* 32. ✠ *De Decimis* refert Choppinus De S. P. *lib.* 3. *tit.* 4. *num.* 4. "Quòd à Germa-»nis pensitari assolent quotannis certi ac definiti frugum »acervi, quos nec augere fertilitas anni, nec minuere ste-»rilitas possit. Addit prætereа Choppinus: Slavorum item »in regione, Aldenburgensi Præsuli designatum est decimæ »vice annuum vectigal ex omnibus Vuagirorum, seu Obo-tritorum litifundiis: nempe quolibet ex aratro grani men-»sura, & lini resticuli quadrageni, cum duodecim nummis »argenteis: unus prætereа nummus, pretii summam colli-»gentis.

Similiter in Belgio aliquibus locis usus obtinet, ut vel ex longæva consuetudine, vel conventione solvatur vice decimarum præsertim *minutarum* aliqua determinata quantitas: quæ solutio nonnunquam præferenda solutioni hujusmodi decimarum *in specie*: eò quòd hæc ob ejus incertitudinem & exilitatem sæpe quæstiones difficultates parere soleat. Neque credo, usum solutionis decimarum *in specie* ita receptum, ut consuetudo immemorialis, aut conventio legitimè facta ei contraria, in judiciis invalidaretur: & coloni aut proprietarii ad solutionem decimarum *in specie* non obstante consuetudine aut conventione urgerentur. Et quidem expresè ait post Rebuffum Franciscus Tondutus *lib.* 1. *Quæstionum & resolut. cap.* 7. *n.* 76. "Vali-»da videtur consuetudo, quod loco animalium solvatur »certa pecuniarum summa nomine decimæ.

XXV. Notat quoque ibidem Tondutus quoad decimas animalium, si consuetudo habeat, ut decimus vel vigesimus fœtus solvatur, fideliter solvendum esse quidquid venerit decimum, vel vigesimum aut aliàs secundùm consuetum numerum. Notátque, quòd quamvis per longum tempus rustici animalia minutiora & deteriora Parocho, pro decima per dolum & astutiam præstiterint, talis consuetudo non sit legitima, nec recipienda.

Quod si discerni nequeat, quod sit decimum animal, vel secundùm datam consuetudinem vigesimum, tunc nec de melioribus, nec de pejoribus solvenda erit decima, sed de mediocribus arbitrio boni viri: uti post Oldradum *consil.* 236. observat ibidem Tondutus.

Adhæc, ut rectè post alios monet Tondutus *num.* 6. non debetur hæc decima statim ubi nata sunt animalia, sed ubi non amplius indigent lacte materno: alioquin inutilia apud Ecclesiam remanerent, & morerentur.

Quanto autem tempore proprietarius fœtum decimabilem servare & nutrire debeat, pro regionum & locorum conditione determinandum esse, verius credit Germanus Forgetius in tractatu De rebus *decimabilibus cap.* 3. *num.* 5. monetque quoad *agnos* intervenisse arrestum Parlamenti Parisiensis per modum Regulamenti 27. Maji. 1559. quo cautum fuit, quòd Decimatores teneantur hebdomada ante Pascha ipsos annos signare; iique signati, sint eorum periculo & oneri; verba Regulamenti, prout eâ refert Forgetius, sunt: *Que les dismeurs sont tenus compter, marquer, & laver, le jeudy, ou autre jour de la sepmaine saincte, par chacun an, la disme d'iceux agneaux: & le dit temps passé le proprietaire, ou ses fermiers, & commis pourront compter, nombrer, & marquer: pour eu cas de mort, sans fraude, en representer, & rendre les peaux à la dite mauque: dont le proprietaire, & les commis qui auront marqué seront creuz par leur serment. Que si la disme des agneaux estoit levee apres ladite sepmaine saincte, seront les dismeurs tenus payer le salaire raisonnable, pour raison de la garde d'iceux agreaux.* Id est. Decimatores teneri ut numerent, signent & colligant feriâ quintâ aut aliâ die majoris hebdomadæ annuatim decimas agnorum, quo tempore elapso liberum erit proprietario, aut ejus villico, aut ei quem commiserit, numerare & signare: ut perire eos contingat, sine fraude vellera signata exhibeat & reddat, stabitúrque juramento proprietarii, & eorum quos commiserit, qui signaverint vellera. Si verò agnorum decimæ colligentur post dictam majorem hebdomadam tenebuntur decimatores stipendium prout ratio exiget, persolvere, ratione custodiæ dictorum agnorum.

CAPUT IX.

Quomodo, & coram quo Decimæ exigendæ?

1 *Decimæ accipiendæ animi gratitudine, ut spirituales Deo oblatæ hostiæ.*
2 *Cavendum, ne cum nimio rigore, & specie avaritiæ exigantur.*
3 *Nonnulli hic abutuntur suo juramento de conservandis bonis Ecclesiæ.*
4 *Qui Decimatores cum majore moderatione decimas exigere debeant.*
5 *Refractarii decimarum debitores ad solutionem juridicè urgeri possunt.*
6 *De Jure communi etiam per* Censuras.
7 *Idipsum declarat Synodus Tridentina.*
8 *Mores Belgii vix admittunt quempiam per censuras ad decimarum solutionem urgeri.*
9 *Idipsum prævie ad publicationem Synodi Tridentinæ monuerunt Concilia Regia.*
10 *Jure Communi causa decimarum coram Judice Ecclesiastico tractanda.*
11 *Quæstiones in hac materia hic solent coram Tribunalibus Regiis agitari.*
12 *Coram quo actio super decimis contra laicum institui debeat juxta Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem.*
13 *Quid circa petitorium & possessorium eadem Concordata statuant.*
14 *Hodie & in Belgio & Gallia possessorium agitatur coram Conciliis Regiis.*
15 *Quæstio super decimis* insolitis *agitanda coram Concilio Regio ex Edicto Caroli V.*
16 *Idem & in Hispania & Gallia obtinet.*
17 *Cur hodie rarò admodum materia decimarum agitetur coram Judice Ecclesiastico.*
18 *Quomodo Judex sæcularis procedere debeat, dum possessio est dubia.*
19 *Decimæ sunt fructuum; & iis non excrescentibus decimæ non debentur.*
20 *Potest proprietarius fundum suum* incultum *permittere.*
21 *Potest in fundo suo seminare fructus non decimabiles; licèt soliti fuissent seminari decimabiles.*
22 *Decimator simili casu nullas decimas prætendere potest.*
23 *Nonnunquam ex æquitate hæc libertas restringi potest Officio judicis.*
24 *Onus decimarum non solutarum non sequitur* novum *fundi possessorem.*
25 *Decimæ uno anno non petitæ altero anno peti non possunt.*

I. SI populus inducendus sit, ut decimas liberali ac grato animo, & sincerâ in Deum pietate offerat, ut è capite præcedenti notavimus; indubiè & ipsi Ecclesiastici suo exigendi modo ostendere debent, quòd non avaritiæ aut cupiditatis spiritu; sed tanquam spirituales Deo oblatas hostias, cum quadam animi gratitudine decimas recipiant.

II. Imprimis itaque in hac decimarum exactione observandum à Decimatoribus, præsertim Ecclesiasticis, ne cum fidelium scandalo, nimio rigore decimas à populo, interdum sat inope, & gravato, exigant. Temporalia etiam potiùs perdenda sunt, quàm nomen Dei propter nostras exactiones blasphemetur, & proximi scandalizentur, inquiebat Joannes Molanus Canonicus ad suos Canonicos in Oratione de *Defendendis Decimis cap.* 12. additque: »Fœda nimirum est macula avaritiæ in hominibus Eccle-»siasticis, maximéque eos liberales esse decet. Unde Pau-»lus Apostolus non poterat tuta conscientia necessaria vitæ »à Corinthiis exigere, non quòd ea contra justitiam, sed »contra charitatis debitum exegisset.

III. Notat quoque ibidem Molanus, "quòd Canonici »quidam nimio rigore urgeant semper, se *jurâsse* defensio-»nem jurium Ecclesiæ suæ: ac proinde nihil unquam de ju-»re decimarum ex quacunque causa remittere volunt. Qui-»bus à doctioribus & prudentioribus confratribus dicen-»dum est, eos ex vi juramenti non obligari, ut extremo jure »in decimis defendendis utantur: eo quod juramentum non »sit vinculum iniquitatis, sed obligatio ejus intelligi debeat »salvis honore Dei, & ædificatione proximorum.

IV. Omnibus quidem Ecclesiasticis convenit, ut cum summa moderatione & charitate in decimarum aliorúmque temporalium jurium postulatione, & exactione se gerant; nullámque dent populis justam offensionis aut scandali occasionem, sed speciali tamen ratione ad eam moderationem adstringuntur illi Decimatores, qui populo spiritualia non seminantes, temporalia eorum metunt; & quibus decimæ per modum quodammodo *eleëmosynæ* communicatæ sunt; vel quorum fides specialiter electa est, ut eas in pauperes distribuerent; quemadmodum suprà *cap.* 5. annotatum fuit.

Quis enim non à ratione & justitia alienum arbitrabitur, quod hi, quibus decimæ eo potissimùm fine datæ sunt, ut iis tanquam *pauperes* utantur, & reliquum, ut fideles earum dispensatores in pauperes erogent, cum summo rigore eas à pauperibus exigant & quodammodo extorqueant?

V. Ca-

V. Cæterùm cum decimæ hodie non ut merè voluntariæ oblationes & eleëmosynæ solvantur; sed ad illas solvendas populus ex *justitia* teneatur, non dubium, quin malevoli refractarii ad solutionem earum cogi possint: ipsique decimatores tam Ecclesiastici, quàm laici decimarum solutionem juridicè urgere queant; & subinde teneantur.

VI. Imò refractarios ad earum solutionem & per censuras Ecclesiasticas constringi posse in jure cautum est.

Legitur *lib.* 2. *Capitular. Regum Francorum cap.* 38. „Qui „decimas pro crebris admonitionibus & præcationibus Sa„cerdotum dare neglexerint, *excommunicentur.* „ Et in *Cap.* 5. *X De Decimis*, mandat Cantuariensi Archiepiscopo Alexander III. ut Parochianos, si opus fuerit, sub *excommunicationis* districtione compellat, ut de proventibus molendinorum, piscariarum, fœno, & lana, decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate persolvant. Idipsum mandatur in *Cap.* 15. & 21. *X eod.* aliisque Juris textibus.

VII. His insistens Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 12 *De Reformat.* „ præcipit omnibus cujuscunque gradus & „conditionis sint, ad quos *decimarum* solutio spectat, ut „eas, ad quas de jure tenentur, in posterum Cathedrali, „aut quibuscunque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus „legitimè debentur, integrè persolvant. Qui vero eas „aut subtrahunt, aut impediunt, *excommunicentur*, nec „ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvan„tur.

VIII. Verùm cùm Synodus Tridentina eadem Sessione *cap.* 3. satis insinuet, in causis præsertim civilibus, ad excommunicationis, censurarúmque inflictionem non esse procedendum, quando executio realis vel personalis aliter haberi potest, mores Belgii vix admittunt, ut laici decimas solvere renuentes per censuras Ecclesiasticas compellantur: aut ob earum non solutionem excommunicari possint: eò quod alia passim media sint, quibus ad solutionem cogantur.

IX. Refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 54. quod cùm hic ageretur de publicatione Synodi Tridentinæ, eumque in finem Decreta reformationis ad Concilia Regia per Belgii Gubernatricem nomine Regis Philippi II. revidenda fuissent missa; quod ad citatum *Caput.* 12. quo præcipitur, ut unusquisque decimas quas debet, integrè persolvat, & qui eas subtrahunt aut impediunt, excommunicentur, notarint Brabantiæ tra„ctus complures in hac regione à decimarum præsta„tione esse exemptos privilegio aut præscriptione, & no„minatim Regiam Majestatem ab hoc onere immunem „agere. Deinde non esse hic usitatum, censuris vel excommunicationibus cogere reluctantes ad decimarum præsta„tionem, quæ nec per Canones, nisi pro rebus gravioribus „irrogari possunt. Solere hic jure agi contra frustratores „decimarum in Conciliis Provincialibus.

Similiter ad *Sess.* 22, *cap.* 11. quo coërcentur *anathemate* laici usurpatores, detentores, violatores rerum & jurium Ecclesiasticorum, vel piorum locorum aut fundationum, & Patroni jure Patronatus insuper privantur, „animadverterunt Concilia, laicos hisce in rebus conveni„ri solitos apud judices sæculares, & Concilia Provincialia, „ibique pro modo culpæ coërcendos. „ Anselmo ibidem §. 31.

X. De jure communi causa decimarum tanquam Ecclesiastica tractanda videtur coram judice Ecclesiastico, ipsumque judicem Ecclesiasticum esse etiam laicorum judicem competentem in hac materia decimarum communiter tradunt Canonistæ, & late probat Covarruvias *Pract. qq. cap.* 35.

XI. Verùm in his aliisque pluribus Provinciis & Regnis solent passim quæstiones super decimis coram Regiis Tribunalibus agitari; laici ad Concilia Regia super solutione decimarum evocari.

XII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem *titulo* 3. §. 1. imprimis statuitur: „Si laicus „actione personali, ex contractu per Ecclesiasticum perso„nam conveniatur, ratione bonorum mere Ecclesiastico„rum, ut decimarum vel oblationum, vel ratione bono„rum (ut prædicitur) amortizatorum, poterit laicus in „jus trahi coram Officiali, vel judice sæculari. Ita quod „talis quæstio erit mixti fori. Si verò eadem personali „actione laicus per Clericum conveniatur ex contractu, „ratione aliorum bonorum, ad Ecclesiam spectantium, non „amortizatorum, ut supra, actor sequetur forum rei, „nec de talibus causis se poterunt Ecclesiastici judices „intromittere. Si autem laicus invitis dominis, videatur „defructuâsse bona mere Ecclesiastica, vel amortizata, ut „suprà, sine aliquo contractu præambulo, poterit coram „judice Ecclesiastico, vel sæculari conveniri.

XIII. Deinde §. 13. decernitur, quod in causis mere Ecclesiasticis, ut puta *decimarum*, judex Ecclesiasticus, etiam contra *Laicos* poterit cognoscere in *petitorio.*

Quod possessorium statuitur in dictis Concordatis *titulo* 4. quod per modum provisionis „ possessorium recupe„randæ & retinendæ quæstio & cognitio spectabit ad judi„ces sæculares privativè, sive agatur de possessorio bene„ficiorum, decimarum, juris Patronatus, vel aliorum juri„um, & quæstio in possessorio suspendet petitorium, „nisi quæstio petitoria esset contestata coram judice spiri„tuali contra intentantem possessorium.

Subditur autem §. 2. „ Interdictum verò adipiscendæ „possessionis judici Ecclesiastico relinquitur.

XIV. Hodie in Belgio, in Gallia, Hispania, aliisque multis Provinciis possessorium decimarum tractari apud judices Regios notissimum est, & quotidiana praxis probat; notántque passim Pragmatici, quos citat Covarruvias *Pract. quæst. cap.* 35. Vide etiam Carolum Fevretium De Abusu *lib.* 6. *cap.* 1. & Broudæum ad Louëtium *Litt. B. n.* 11. & *Litt. D. num.* 29.

XV. Edictum Caroli V. anni 1520. quo vetat *insolitas* decimas exigi (de quo actum supra *cap.* 2.) cognitionem novarum decimarum, puta, an sit nova species, an solvi solita quæ exigitur, attribuit Conciliis Provincialibus Regiis; inhibendo omnibus judicibus Ecclesiasticis cujuscunque auctoritatis sint, eam ob causam quemcunque Laicum citandi, aliúmque actum juridicum exercendi, prout latiùs in citato Edicto videri potest. Notátque Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 1. §. 11. „hic agi *de facto* non de jure, an scilicet sint novæ species, „an ab annis 40. retro sint solutæ, an denique Ecclesia sit, „fueritque in possessione eas recipiendi & collegendi. „Deinde monet, „ quòd jurisdictio hæc & cognitio quoad no„vas decimarum species per Concordata Brabantiæ sit con„firmata *Tit. De Jurisdict.* 3. §. *in causis* 13. *verb. Ordinatione* „*tamen Principis super modo decimarum solvendarum edita,* „*in suo robore durante.*

Inita sunt hæc Concordata anno 1541. adeóque viginti & uno annis post editum præcitatum Edictum de non exigendis *insolitis* decimis.

XVI. Observat Covarruvias loco supra citato *num.* 2. Vers. *Quantò erit*, causam decimarum quandoque in his „Regnis (Hispaniarum) tractari apud Regios Audito„res: nempe cum Laici contendunt, decimas ab eis exi„gi, quæ legitima temporis præscriptione minime de„bentur, & sunt remissæ; denique conqueruntur con„tra morem & consuetudinem decimas ab eis exigi: nam „etsi condemnentur à judice Ecclesiastico, nihilominùs „ex querela causa retinetur apud Regia prætoria. Si„quidem & Litteræ Regiæ passim dantur à supremo „Senatu ad id, ut Laici non cogantur decimas illas sol„vere, qui solvi legitima temporis præscriptione non con„sueverunt.

Idem in Gallia servari, & pridem à Philippo IV. Decretum fuisse testantur Pragmatici.

XVII. Cùm autem hodie rarissimè de ipso jure decimarum quoad petitorium quæstio incidat; penè semper de possessione & consuetudine solvendi vel exigendi quæstio fit: soleántque Laici recusantes decimarum solutionem non *jus* ipsum decimandi negare: sed tantum possessionem vel consuetudinem eas ex tali specie, aut in tali quota & modo solvendi, etiam vix quæstio super earum solutione coram judice Ecclesiastico agitatur: solentque Laici non coram Judice Ecclesiastico: sed Regio evocari, & ad earum solutionem compelli.

XVIII. Cæterùm dum judex Laicus de solo possessorio decimarum cognoscit: & quæstio de *quota* decimarum incidat, dicit Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 63. „ Quod judex sicuti de sola possessione potest cognos„cere, ita quotam illam demum præscribere potest, quam „præstari solitam videt ex concludentibus & indubitatis „probationibus. Sin minus ei liqueat de quota certa, ni„hil aliud superest quod facere possit, nisi & formam juris „sequatur.

Deinde addit: „ Nec movere illum debet, quod perpe„ram judicaturus videatur si Parochum tueatur in quasi „possessione decimæ exigendæ, qui nunquam in ea posses„sione fuerit, quique longè minorem, licet difformem „quotam à Parochianis accipere solitus probetur. Nam „quod pertinet ad jus exigendarum decimarum ad formam „juris, semper Ecclesia possidet quamdiu contraria posses„sio nulla est, cujus ratio, defectu probationum in judi„cando haberi possit. *Ita tractatum est* in causa R. Antonii „de la Rouaire Parochi & Parochianorum de Greisy. 13. „Cal. Januarii 1593.

Quod in quæstione circa determinationem *quotæ* resolvit hic Antonius Faber, idipsum & in aliis quæstionibus, ubi de excludendo Decimatore jure communi fundato agitur, observandum esse, non difficile est intelligere.

XIX. In exactione & petitione decimarum illud quoque observandum, eas non posse peti nisi de fructibus excretis: sive jus decimarum non esse onus fundorum, sed fructuum. Hinc nullis fructibus excrescentibus, etiam decimæ prætendi nequeunt: tametsi etiam per negligentiam proprietariorum aut colonorum factum esset, quod fructus nulli, minùs valentes excreti & collecti essent.

XX. Imò ipse proprietarius fundum suum *incultum* relinquere potest: neque à Parocho alióve Decimatore ad excolendum aut seminandum adigi potest: uti rectè monet Grimaudet *De Decimis lib. 3. cap. 3.*

XXI. Additque Grimaudetius: Curatus enim non est dominus, nec jus habet in fundos, ratione cujus possit impedire possessorem, ne re sua pro libitu utatur: mutétq; fundum suum solitum seminari granis decimalibus, in aliam speciem culturæ, è qua decima non solet solvi: puta in pratum, sylvam, aut stagnum.

XXII. Hoc enim casu decimator nihil prætendere potest, nihilque juris habet. Jus enim ad decimas tantum prætendere potest, quando fructus decimabiles excreverunt quia decimæ ex fructibus; non autem ex fundis debentur: satisfacitque fundi proprietarius, si ex fructibus *decimabilibus* decimas sine fraude exsolvat.

XXIII. Idipsum notavit quoque Zypæus in Jure novo titulo *De Decimis num. 5* unà tamen addens: « Sed quid, si »in toto pago terræ arabiles vertantur in boum pascua, ut »quadantenus ibi annihilentur decimæ, & Clerici alimen»ta? Desiderabit æquitas, ut intra modum judicis officio »coarctetur hæc libertas, ad exemplum privilegii nimium »præjudicantis.« Aut saltem eo casu declarari posset, in tali Parochia decimas ex similibus terris aut fructibus deberi ob eorum frequentiam: licet hactenus ex similibus solitum non fuisset decimas exigere, quamdiu in exigua quantitate seminari solebant.

XXIV. Ulterius quia decimæ sunt onus fructuum, non fundi, rectè docent Canonistæ, decimas exigi non posse à novo fundi possessore, si forsan à prædecessore, qui fructus percepit non fuerint solutæ.

XXV. Imò cum decimæ quotannis ex fructibus singulis annis excrescentibus debeantur, si uno anno petitæ non fuerunt, sequenti anno duplices peti nequeunt: imò pro anno illo, quo petitæ non fuerunt; remissæ habentur.

»Decimæ quamvis in annos singulos debeantur, etiam »circa interpellationem (ait Antonius Faber loco citato *De»finit. 63.*) si tamen suo tempore petitæ non fuerint, postea »pro annis præteritis peti non possint quasi tacito judicio »remissæ.« Et ita à Senatu Sabaudiæ judicatum dicit an»no 1593.

Unde inter regulas in hac decimarum materia in Gallia receptas, & hanc Michael de Perray in suo tractatu de portione congra *parte 2. cap. 30. num. 38.* ponit, quod decimæ præteritorum annorum non petantur. Verba ejus sunt: *C'est aussi une maxime tres constante que les Dixmes ne tombent pas en arrerages, & l'on n'en peut poind demander plusieurs années, les Dixmes se payent sur le champ, etant destinées à la nourriture des Ministres du Seigneur qui servent à l'Autel, ils sont presumez de les avoir prises. Jugé par Arrest du 13. Decembre 1672.* Id est. Axioma certissimum est decimas non obstringi æris alieni reliquiis, nec plurium annorum decimas exigi fas esse. In ipso temporis articulo solvantur decimæ, cum alimentationi servorum Dei, qui altari ministrant, deputentur, quibus ipsos gavisos esse præsumitur. Ita judicatum Senatus consulto die 13. Decembre. 1672.

CAPUT X.

De Oblationibus.

1. *Quid oblatio generaliter sumpta?*
2. *Quid apud Canonistas nomine oblationis veniat.*
3. *In quo præcipuè oblationes à decimis distinguantur.*
4. *Vulgus tantùm pro oblationibus habet inter Missarum solemnia offerri solita.*
5. *Hæc acceptio vulgaris nimis constricta.*
6. *Oblationes debent esse voluntariæ.*
7. *Omnes proventus Ecclesiæ juri communi cedunt Ecclesiæ Parochiali.*
8. *Ecclesiæ Parochiali de jure communi competunt oblationes.*
9. *Etiam factæ ad imaginem extra templum Parochiale.*
10. *Item quæ fiunt Sacerdoti celebranti in Sacello intra limites Parochiæ.*
11. *Similiter quæ fiunt tempore Jubilæi, vel anno sancto &c. in Ecclesia Cathedrali spectat ad Archipresbyterum, non autem ad Episcopum.*
12. *Competunt vicario perpetuo excluso Pastore primitivo.*
13. *Hactenus dicta procedunt jure communi.*
14. *Ex consuetudine & voluntate offerentium possunt oblationes aliis competere.*
15. *Si constet de voluntate offerentium cessat jus commune.*
16. *Oblationes collectæ per Magistros fabricæ, mensæ S. Spiritus, aliosve similes non solent cedere Parocho.*
17. *Sicuti nec quæ offeruntur in truncis expositis ad recipiendas Oblationes in certum usum.*
18. *Oblationes quæ fiunt ad imagines & reliquias alicujus Sancti solent cedere Sacello, in quo imago vel reliquiæ requiescunt.*
19. *Si Sacellum habeat speciales mamburnos oblationes solent cedere sacello.*
20. *Hodie solent oblationes, quæ fiunt extra altare, aliis quàm Parocho cedere.*
21. *In quibus oblationibus hodie jus commune obtineat.*
22. *Prædicta conformia sunt Synodo Namurcensi.*
23. *Si nullæ circumstantiæ determinent usum Oblationum, salvum manet jus Parochi.*
24. *Oblationum administratio manet penes Parochum licet in alterius usum sint impendendæ.*
25. *Etiamsi administratio sit penes laicos.*
26. *Non est inconveniens oblationum administrationem esse penes laicos.*
27. *Neque per hoc impingitur in Canones vetantes oblationes cedere laicis.*
28. *Quo titulo laicis possit competere administratio oblationum.*

I. OBlatio generaliter sumpta, idem sonat, quod alicujus rei non petitæ spontanea largitio. Quæ si hominibus fiat, *Donatio* dicitur: si Deo, magis propriè *Oblatio*: quia cum Deo, utpote omnium Domino nihil dari queat; maluerunt Canones eam largitionem *Oblationem* vocare.

Oblatio ita generaliter sumpta comprehendit & oblationes strictè dictas, & decimas, primitias & quidquid à fidelibus in usum Ministrorum Ecclesiæ Deo consecratur.

II. Verùm, modo loquendi Canonistis usitato, oblationes à Decimis distinguuntur, vocanturque *oblationes* quæ fidelibus vel ad Altare, vel etiam extra Altare *ultrò & voluntariè* citra ullam in quantitate aut specie determinationem, Deo vel Ecclesiæ dantur.

III. Itaque in hoc præcipuè Decimæ ab oblationibus discernuntur, quod decimæ partim ex jure, partim ex consuetudine soleant esse determinatæ ad certam quotam, & speciem; nec earum determinatio, & solutio Fidelium laicorum voluntati & libertati sit relicta: è contra verò, *oblationum* tam quoad quotam, quàm quoad speciem determinatio à nutu & beneplacito offerentium dependere consueverit.

IV. Vulgari hodierno loquendi usu, oblationum nomine fere duntaxat veniunt illa, quæ ad manum Sacerdotis Missarum solemnia offerri consueverunt, de quarum usu & origine actum est supra titulo 5. *cap. 4.*

V. Equidem dubitari nequit, quin plura alia quæ hodie à populo offeruntur sint reverà *oblationes*, & nomine *oblationum* veniant, prout etiam à decimis & primitiis distinguuntur: ut puta, quæ post administrata Sacramenta; aut in purificatione mulierum similibusque functionibus Pastoralibus populus offerre solet; & quæ etiam in truncis ad colligendas eleëmosynas populi expositis ponuntur; aut Matricularis sive Magistris Fabricæ, vel mensæ S. Spiritus juxta morem in plerisque Belgicis Ecclesiis receptum, circumeuntibus per Ecclesiam, dantur: vel etiam alio modo in usum Ecclesiæ aut pauperum: v. gr. in Ecclesiis Ruralibus, in carnis, ovorum, butyri, aut alterius edulii specie ipsis exhibentur: item illa, quæ à visitantibus certa Oratoria vel Sacella, in quibus Imagines vulgò Miraculosæ, vel Sanctorum Reliquiæ quiescunt, ibidem vel in, vel extra Altare offeruntur: quæ omnia nomine *oblationum*, ex modo loquendi SS. Canonum & Canonistarum veniunt.

VI. Oblationes, præsertim in administratione Sacramentorum aliáve functione Pastorali dari consuetas planè voluntarias & liberas esse debere ostensum est suprà *titulo ... cap. 3.* ibique probatum, omnino vetitum esse, quidquam directè vel indirectè pro hujusmodi functionibus stipulari, sed duntaxat permitti, ut accipiantur quæ *ultrò & liberaliter* à Fidelibus offeruntur: ac insuper quàm solicitè omnis species Simoniæ & turpis quæstus in receptione harum oblationum caveri debeat.

VII, Proventus singulorum Parochiarum cedere Ecclesiæ Parochiali ejusque ministris uno consensu concludunt Canonistæ *Cap. 9. X. De his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.* In quo dicitur: « Cum auctoritate Dionysii »fuerunt Parochiæ limitatæ, quatenus singularum parochiarum

»ciarum proventus in usus Ecclesiæ cederent necessarios, & »ministrorum.

VIII. Inter proventus verò parœciarum numerandas esse oblationes, quæ in districtu Parochiæ offeruntur, nemo negat.

Hinc ulteriùs pari consensu conficiunt Canonistæ, Parochum tanquam primarium Ecclesiæ Parochialis Ministrum *de jure communi* fundare suam intentionem in perceptione omnium oblationum, quæ obveniunt infra limites suæ Parochæ: eásque ei deberi, ni ostendatur vel ex voluntate offerentium, vel immemoriali consuetudine, alióve legitimo titulo ad alium spectare.

IX. Quamobrem oblationes quæ fiunt S. Imagini infra limites Parochiæ, non ad Dominum parietis cui imago adhæret, nec ad Episcopum spectare, sed ad Parochialem Ecclesiam, seu illius Rectorem post alios Canonistas tradit Fagnanus ad citatum Capitulum 9. hancque esse communem Doctorum conclusionem asserit ex Socino: « Quam, »ait, etiam sæpius secuti sunt Domini De Rota: ubi hæc »sententia, licet fuerit olim controversa, tamen hodie di»citur esse receptissima.

Procedit quoque hæc conclusio in oblationibus factis Imagini existenti in aliqua Capella seu Oratorio infra limites Parochiæ: ut scilicet oblationes illæ non cedant Capellæ, sed Ecclesiæ parochiali: quemadmodum post Abbatem aliósque veteres Canonum Interpretes docet Fagnanus loco citato *num.* 24. & Barbosa de officio Parochi *cap.* 24. *nu.* 22. qui & addunt, id etiam procedere, licet oblationes essent factæ in Capellis, ubi essent erecta distincta beneficia: « Quia nihilominùs Parochiali Ecclesiæ, & Pa»rocho, non Capellis aut earum Capellanis oblationes ce»dunt.

X. Quinimò licet oblationes offerantur celebranti Capellano, aut alteri Sacerdoti in Sacello intra vel extra Ecclesiam Parochialem: sed tamen infra limites Parochiæ, nihilominus cedant Parocho, non Presbytero celebranti: »Nam oblationes faciunt Parochiani, ait Fagnanus propter »administrationem Sacramentorum.

XI. Eodem fundamento: « Oblationes quæ fiunt tem»pore Jubilæi vel anno sancto in Ecclesia Cathedrali (ut »Barbosa loco citato *num.* 27.) spectant ad Archi-Presby»terum ejusdem Ecclesiæ, non ad Episcopum: nam cum »Archi-Presbyter habeat curam animarum, & Sacramen»torum administrationem, habet per consequens de jure »communi fundatam intentionem ad omnes oblationes, »idque privativè ad Episcopum. « Hæc Barbosa post plures ibidem allegatos Doctores.

XII. Cum ergo oblationes, uti & decimæ, principaliter dari præsumantur in usum & sustentationem eorum, qui totum curam spiritualem populi offerentis sustinent, consequens est oblationes de jure communi potiùs Vicario *perpetuo*, quàm Pastori *primitivo* adjudicandas esse. Cura enim spiritualis populi integra & tota residet penes Vicarium *perpetuum*; adeo ut quoad eam curam Vicarius *perpetuus* nomine, non re à vero Parocho distinguatur. Penes verò Pastorem *primitivum* nihil de cura animarum est: sed solo penè nomine *Pastor* dicitur uti latius ostendetur titulo sequenti.

Refert quidem Renatus Choppinus *lib.* 2. *De Sacra Polit. tit.* 7. *num.* 25. Parlamentum Parisiense censuisse in receptione oblationum, Pastorem primitivum, Vicario ejusdem Ecclesiæ esse præferendum; sed monet Franciscus Pinsonius tract. *De Beneficiis parte* 3. §. 2. « Illud Decretum »Curiæ non definitiva sanctione pronuntiatum, sed inte»rim & pendente decisione appellationis tanquam ab abu»su, ab ipso Vicario interpositæ à sententia Officialis Pa»risiensis, quâ primariis Pastoribus oblationes addixerat: »adeo ut inde pateat, Senatum ex temporali judicio, non »perpetuo jus dicere voluisse. « Hæc Pinsonius; qui *num.* 18. addit « nam & aliàs, ut observavit Laurentius Bone»hellus in Bibliotheca Juris Gallici in verbo *oblationes*, Se»natus oblationes in Ecclesia S. Salvatoris exhibitas, ejus»dem Rectori seu Vicario perpetuo deberi pronuntiavit, »exclusis Regularibus S. Martini Campestris, licet prima»riis Rectoribus ejusdem Ecclesiæ, quod & hodie observa»tur & æquius est.

Vide etiam Le Maistre *Plaidoyé* 9. ubi latè ostendit oblationes Vicario *perpetuo* excluso Pastore *primitivo* competere: & ita judicatum pro Vicario contra Capitulum Cathedrale an. 1633. fuisse, ibidem asseritur.

XIII. Hæc omnia, quæ hactenus de jure Parochi & Vicarii ad oblationes dicta sunt, procedunt *in dubio* & *de jure communi*: id est, ubi non constat de contraria consuetudine, vel de alia ipsorum offerentium voluntate: quæ in oblationibus, utpote ordinariè & plerumque merè voluntariis, præcipuè attendi debet: & ratione cum frequenter oblationes ad alia loca, vel personas, quàm ad Ecclesiam Parochialem aut Parochum pertinent.

XIV. Siculi enim communi consensu Canonistarum receptum est, oblationes, attento jure Communi ad Parochum spectare: ita quoque receptum est, oblationes vi consuetudinis, privilegii alteriúsve tituli: & præcipuè ex voluntate offerentium posse ad alios, quàm Parochum pertinere.

XV. Hinc infert Cardinalis De Luca *Discursu* 19. *De Decimis*: « Ubi expressè vel etiam adminiculariter & conje»cturaliter constat de voluntate facientium oblationes & »eleëmosynas, ut ipsi Ecclesiæ seu certis usibus applicari »debeant, non autem ut ipse Rector impinguaretur, at»que in privatos usus, privatamque utilitatem convertat, »tunc absque dubio illa voluntas servari debet: eáque cui»cunque juris dispositioni prævalet.

XVI. Ex hac verisimili offerentium voluntate, oblationes quæ colliguntur, etiam in ipsis Ecclesiis Parochialibus per Magistros Fabricæ sive Æditos, vel Magistros mensæ S. Spiritus, alióſve Magistros seu Intendentes alicujus domus pauperum, aut orphanotrophii, vel Sacelli, aut Altaris, non cedunt Parocho, sed Fabricæ, pauperibus, Sacello, aut Altari, in quorum respectivè usum sciuntur à Magistris illis, aut intendentibus peti & colligi.

XVII. Similiter, quæ offeruntur in mensis aut truncis ad recipiendas oblationes in certum usum expositis indubiè in eum usum cedunt. Cum enim populus sciat, eum in finem mensas, aut truncos esse expositos, oblationes suas in mensas illas aut truncos conjiciendo, aut reponendo, fat significat, eas velle usui designato applicari.

XVIII. Eodem ex capite, usu ubique penè receptum, ut oblationes notabiles & frequentes, quæ fiunt ad imagines vel reliquias alicujus Sancti, ob miracula vera, vel putativa, cedant Sacello sive Oratorio, in quo imago vel reliquiæ requiescunt: « Omninò enim probabile est (inquit »Cardinalis de Luca loco citato *num.* 11.) quòd populus »pro gratiis acceptis, vel speratis, ad illam imaginem re»currendo cum eleëmosynis & oblationibus, id agat ani»mo donandi ipsi imagini, & frequentius ut sumptuosa »Ecclesia construatur, ac dotetur, & exornetur, non autem »ad donandum Parocho, vel Episcopo seu alteri Prælato ad »privatam utilitatem.

XIX. Si oblationes fiant in Sacello, quod habet speciales Mamburnos seu Magistros, qui curam Fabricæ, & ornamentorum habeant: itémque curam ut Divina ibidem Officia augeantur, oblationes illæ de consuetudine non Parocho, aut Ecclesiæ Parochiali, sed ipsi Sacello, ex conjecturali offerentium voluntate, cedere solent: præsertim quæ extra Altare offeruntur.

Cum enim noverit Populus, Magistros sive Mamburnos aut intendentes istorum Sacellorum colligere eleëmosynas sive oblationes in usum Sacellorum, populus offerendo, præsumitur offerre ad intentionem colligentium.

XX. Quin & consuetudo ferè universalis habet, ut oblationes quæ vel colliguntur extra Altare, vel fiunt in truncis per Ecclesiam vel Sacella, vel ad certum Altare, aut imaginem dispositis, cedant vel fabricæ, vel ad ornatum Altaris, aut imaginis, alitérve usum, in quem ex conditione colligentium, vel inscriptione trunco imposita, vel ejus locali dispositione feruntur colligi & peti.

XXI. Ideoque penè de solis oblationibus, quæ fiunt in Altari, & in administratione Sacramentorum, aut exequiis, vel anniversariis, sive inhumationibus defunctorum, jus aliquod Parocho competit, præsertim extra Ecclesiam suam Parochialem.

Quin & quoad has, consuetudine, alióve titulo legitimo nonnunquam obtinuit, ut oblationes etiam quæ fiunt ad Altare, aut in exequiis vel anniversariis defunctorum, in Sacellis aut Ecclesiis succursalibus cedant non ipsi Parocho, sed vel celebranti, vel Presbyteris & Ministris Sacellorum aut Ecclesiarum, vel etiam Fabricæ, aut alteri pio usui.

Imò & non rarò, etiam ex oblationibus, quæ in Ecclesia Parochiali fiunt ad Altare vel extra Altare, pars aliqua cedit Fabricæ: aut interdum Canonicis, aut aliis, qui Pastores primitivos se vocant.

XXII. Hæc omnia conformia sunt iis, quæ de oblationibus leguntur in Synodo Namurcensi sub Engelberto Desbois anno 1639. *tit.* 17. « Oblationes quæ fiunt in Ec»clesiis Parochialibus & Capellis in iisdem constructis, ad »eos pertineant, qui hactenus illas ex antiqua consuetu»dine perceperunt. Et ubi consuetudine nihil introdu»ctum est, Pastor solus habeat oblationes quæ fiunt ad »majus Altare & ad Altaria dictarum Capellarum non ha»bentium mamburnum particularem. Si quæ vero dicta»rum Capellarum mamburnum habent oblationes soli Ca»pellæ cedant, quemadmodum etiam Confraternitatibus »Confraternitatum oblationes illis exceptis, quæ offerun»tur in Altari ad manus celebrantis tempore Missarum, quæ »erunt Pastoris.

XXIII. Itaque quæ de jure Parochorum ad oblationes hactenus dicta sunt, obtinent duntaxat, quando non constat, quem in usum offerentes velint suas oblationes impendi: aut saltem non constat, eos velle illas impendi in alium usum, quàm Parochi, aut Ecclesiæ Parochialis.

Si vero nec circumstantiæ determinent usum, cui verisimiliter offerentes suas oblationes velint applicari: sed simpliciter ad honorem Dei, idque ex quadam recepta offerendi consuetudine offerant: uti plerumque contingit in oblationibus, quæ fiunt in officiis defunctorum: item in oblationibus, quæ fieri solent ad manum celebrantis in festis solemnioribus, his & similibus casibus, Parochus de jure communi habet fundatam intentionem ad oblationes: & nisi ostendatur consuetudo aut privilegium, aliúsve legitimus titulus contrarius, oblationes integræ Parocho competunt.

XXIV. Tametsi oblationes ex voluntate verisimili Offerentium frequenter in alium, quàm Parochi usum impendendæ sint, nihilominus tamen & eo casu, de jure communi ipse Parochus, tanquam primarius Ecclesiæ Parochialis Minister, & totius Parochiæ curam gerens, eatenus fundatam habet ad oblationes intentionem, ut earum administratio eidem competat, tametsi in alios quàm ejus privatos usus impendendæ sint.

XXV. Quinimò, etiamsi alii sint in possessione dispensationis, vel administrationis eleemosynarum, nisi eodem titulo Parochus sit exclusus, unà cum aliis dispensationi & administrationi super intendendi jus habet: ut scilicet, quantùm fieri potest, juri communi, quod Parocho oblationum dispensationem concedit, proprius inhæreatur.

Unde in prædicitata Synodo Namurcensi dicitur: «Reddatur computus omnium Collectarum, etiam Confraternitatum, & quocunque alio titulo vel nomine fiunt, per Mamburnos in Ecclesia, præsente *Parocho* & Magistratu loci.

XXVI. Oblationum enim dispensationem, etiam ad Laicos spectare posse dubitari nequit.

Neque inconveniens est, ut harum administratio sit penes Laicos, quoniam ista, uti notat De Luca loco citato, non »dicitur administratio istius juris spiritualis, cujus Laici »sunt incapaces, & de qua administratione loquuntur »S. Canones; dum illa consistit in ipso formali regimine, vel »rectoria Ecclesiæ, vel Capellæ, cum administratione di»vinorum, illorúmque actuum spiritualium explicatione, »qui nonnisi Ecclesiasticis personis conceduntur, Laicis »autem interdicuntur; sed agitur de administratione tem»porali, prout *facti* est, qualis est custodia tam suppellecti»lis, quàm bonorum temporalium, eorúmque cura est, & »œconomica administratio, ne dissipentur, seu in alios usus »convertantur.

XXVII. Hactenus De Luca, qui ibidem variis exemplis ostendit, ubique usu esse receptum, ut etiam custodia sacrarum Reliquiarum, aliarúmque imaginum & obligationum, quæ ad eas conferri consueverunt, Laicis in quibusdam Capellis aut Confraternitatibus committatur: quia hic agitur solummodo de administratione œconomica & mere temporali; quæ versatur v. g. circa vestimenta & vasa sacra, ut bene custodiantur; oblationes & proventus in usus Capellæ, Altaris, aut alium, in quem ex voluntate offerentium destinatæ sunt, fideliter impendantur; nequaquam vero ut in usum Laicorum cedant, quod Sacris Canonibus vetatur, eósque oblationum eatenus percipiendarum incapaces declarant.

XXVIII. Unde Joannes Tournetius in suis arrestis *Lit.* O. *cap.* 4. monet, pro certo & indubitato esse tenendum Laicos nihil posse prætendere ad oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis vel Capellis, nisi sint Matricularii, Magistri fabricæ aut Intendientes; eo quod hæc eorum qualitas sufficienter tunc ostendat, eos non recipere oblationes in usus proprios, sed in usum Ecclesiarum fabricæ, confraternitatum, &c. quarum procurationem agunt.

TITULUS XXXIV.

De Portione congrua Parochorum.

CAPUT I.

De Origine Pastorum Primitivorum, Vicariorum perpetuorum, & Portionis congruæ.

1 *Olim laici non tantùm res temporales Ecclesiæ, sed & ipsas Ecclesias sibi vindicârunt.*

2 *Distinguebant inter Ecclesiam & Altare.*

3 *Hanc distinctionem deplorat & improbat S. Abbo Abbas Floriacensis.*

4 *Ecclesiis per laicos ad Monasteria & Capitula devolutis cœperunt & ipsa hac distinctione uti.*

5 *Ut possent sibi temporalia retinere, & aliis curam spiritualem demandare, Episcoporum consensum adhibebant, mediante aliquo censu.*

6 *Census hic vocatus* redemptio Altarium *ab usu feudorum deducta.*

7 *Decretum Synodi Claremontanæ contra hanc* Altarium redemptionem.

8 *Decretum hoc permittit Monasteriis Ecclesias Parochiales retinere, quas* longo *tempore possederunt.*

9 *Eodem Decreto quasi proprietas Ecclesiarum Parochialium Monachis & Canonicis addicta.*

10 *Presbyteri per Monachos aut Canonicos Ecclesiis Parochialibus præfici sine consensu Episcoporum non poterant; & de cura animarum ipsis rationem reddere debebant.*

11 *Monachis & Canonicis dabatur præsentatio; Episcopis institutio.*

12 *Synodus Claremontana non definit, an Presbyter præficiendus debeat esse* perpetuus, *an* temporalis *Vicarius.*

13 *Monachi & Canonici malebant Vicarios temporales &* amovibiles.

14 *Episcopi ob plurima incommoda ex hac amovibilitate provenientia voluerunt Vicarios* perpetuos.

15 *Decretum Synodi Germanicæ contra Vicarios* amovibiles.

16 *Synodus Biterrensis vult ab omnibus Religiosis & Canonicis præfici Vicarios* perpetuos.

17 *Vult, ut omnibus Ecclesiis Parochialibus præficiatur* proprius *& perpetuus Presbyter.*

18 *Idipsum voluit Concilium generale Lateranense.*

19 *Abusus præficiendi Vicarios* amovibiles *tempore Concilii Tridentini adhuc vigebat.*

20 *Decretum Synodi Tridentinæ de præficiendis Vicariis* perpetuis.

21 *Synodus Tridentina vult præfici Vicarios* perpetuos, *nisi pro bono Ecclesiarum aliud Ordinario videatur.*

22 *Etiamsi Ecclesiæ sint unitæ quoad spiritualia, & temporalia; & licet esset contraria consuetudo* immemorialis.

23 *Edictum Regis Galliæ de Vicariis* perpetuis.

24 *Qui ab hoc Edicto excepti?*

25 *Vicarii perpetui non possunt amoveri, licèt etiam moriatur Principalis.*

26 *Vicarii perpetui non sunt à Principalibus in suis titulis dependentes.*

27 *Vicaria perpetua est verum beneficium Parochiale.*

28 *In Vicarium perpetuum transit integra cura animarum; & non nisi nomine tenus est Vicarius.*

29 *Abbates, Canonici aliique possidentes Ecclesias unitas & datis Vicariis* perpetuis *tantùm sunt nomine tenus Pastores.*

30 *Cur dicantur Pastores* primitivi.

31 *Jus primitivorum Pastorum non attingit curam animarum.*

32 *Tantùm concernit temporalia, aut jura honorifica.*

33 *Aliqua jura honorifica, quæ ipsis competere possunt.*

34 *In Belgio similia jura quibusdam Ecclesiis competunt.*

35 *Jus nominandi Vice-Pastorem, Custodem, Concionatorem, &c. interdum iisdem competit.*

36 *In his turbandi non sunt, dum sine præjudicio Curæ animarum Vicario incumbentis iis utuntur.*

37 *Canones volentes Ecclesiis provideri de Vicariis perpetuis, statuerunt eis dandam sustentationem ex bonis Ecclesiæ.*

38 *Hinc origo portionis congruæ.*

I. Titulo præcedenti *capite* 3. ostendimus, quòd sæculo 8. & sequentibus decimæ passim à laicis fuerint occupatæ, vel etiam *in feudum* concessæ: quin & illud constat, quòd non tantùm decimas aliásq; res temporales sibi attribuerent, sed etiam ipsas Ecclesias & *Altaria* sibi vindicarent; easque & jure hæreditario ad hæredes transmitterent: ipsique hæredes Altaria sive Ecclesias in tot partes dividerent, quot

quòt erant hæredes; ita ut pro numero hæredum, etiam plures Presbyteri qui Ecclesiis deservirent, instituerentur. Imò non secus ac res temporales venum exponerentur.

Hinc illud S. Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis libro *De Dispensatione rerum Eccles. cap.* 15. » Nunc non solùm possessiones Ecclesiasticæ, sed ipsæ etiam Ecclesiæ cum possessionibus venundantur. » Plura de hoc abusu legi possunt apud Franciscum Florentem in Commentario ad *Cap.* 1. & 2. *X. De Jure Patronatûs*: ostenditque ex antiqua Collectione Decretalium, decisionem horum Capitulorum ad hunc abusum spectare.

II. Ne autem Sacramentorum administratio aliorúmque functionem Sacerdotalium persolutio à laicis ipsarum Ecclesiarum possessoribus pendere videretur, inducta est quædam nova distinctio inter *Ecclesiam & Altare*: ut nimirum Ecclesia comprehenderet omnia temporalia, hæcque penes *laicos* remaneret: *Altare* vero Sacramentorum administrationem cæterarúmque functionem Sacerdotalium persolutionem; hancque Presbyteris aliquibus committebant.

III. De hac distinctione sæculi 11. ad Reges Galliæ Hugonem & Robertum scripsit S. Abbo Floriacensis Abbas; eamque distinctionem ut gravissimum errorem arguit: »Certe christianissimi Principes (ait) nec Catholice loquimur, »quando illam Ecclesiam dicimus esse meam, ille alteram dicit »esse suam, ac velutiq[illegible] jumenta comparati [illegible] »ris insipientibus, utraque aliquando venales proponi»mus, propositas ab aliis emere non formidamus. Est etiam »alius error gravissimus, quo fertur *Altare* esse Episcopi, & »*Ecclesiam* alterius cujuslibet domini: cum ex domo con»secrata & altari unum quoddam fiat, quod dicitur Eccle»sia: sicut unus homo constat ex corpore & anima. Videte »æquissimi Principes quo nos ducit cupiditas, dum refri»gescit charitas.

IV. Dum autem successu temporis è laicorum manibus Ecclesiæ ad Monasteria & Canonicorum Collegia, pervenerunt atque illis tanquam temporalia & spiritualia incorporatæ; cœperunt quoque nonnulla Monasteria, & Canonicorum Collegia, exemplo laicorum à quibus eas acceperant, *Ecclesiam* ab *Altari* dividere: & Ecclesiam seu decimas aliáque jura temporalia non retervantes, *altare* sive spiritualitatem nonnullis Presbyteris quibusdam demandare.

V. Ut autem hac [illegible] interius ac securius uterentur, licentiam committendi curam spiritualem alicui Presbytero, retentis sibi temporalibus, ab Episcopis impetrabant mediante [illegible] Episcopis præstando, in *Vicariorum* [illegible] Presbyterorum illi curæ [illegible] nis, quod *Altaria* illa de consensu & liberalitate Episcoporum tenerent.

VI. Census illorum [illegible] dicebatur *redemptio Altarium* (uti titulo præcedenti *cap.* 4. notatum) est itaque, ut apparet, ex usu feudorum, qui habet, ut Domino directo certa pecunia sive jus *relevii* solvatur, quoties novus vasallus investitur.

VII. De hac altarium redemptione extat sub nomine Urbani II. Decretum apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 4. « Quæsitum est de Episcopis qui Altaria Monaste»riis data frequenter redimi compellebant pecunia: quia »quidam Simoniacæ pravitatis mos in Galliarum partibus »jam diutius inolevit, ut Ecclesiæ, vel decimæ (quæ vulga»ri vocabulo apud eos *altaria* nuncupantur) Monasteriis da»tæ, sæpius ab Episcopis sub palliata avaritia venderentur: »mortuis nimirum, seu mutatis Clericis, quos personas vo»cant. Nos auctore Deo venalitatem omnem tam ex rebus, »quàm ex ministris Ecclesiasticis propellentes, hoc ulte»rius fieri auctoritate Apostolica prohibemus, sicut etiam »præbendas omnes venumdandas interdicimus. Porro quæ»cunque Altaria, vel decimas ab annis triginta, & supra »sub hujusmodi redemptione possedisse Monasteria nos»cuntur, quietè deinceps, & sine molestia qualibet eis pos»sidenda firmamus. Salvo utique Episcoporum censu an»nuo, quem ex iisdem Altaribus habere soliti sunt.

Ad hunc Canonem notant Correctores Romani: In sum»mis Capitulorum Concilii Claremontensis habiti Alver»niæ *cap.* 6. hæc leguntur, quæ ad caput hoc spectare viden»tur: Ut Altaria Congregationibus Canonicorum, vel Mo»nachorum per personas data, mortuis personis, libera »redeant in manus Episcoporum, nisi fuerint illis per eo»rum scripta vel privilegia confirmata.

VII. Ex his Decretis patet quidem, *redemptiones* illas *Altarium* parum placuisse Synodis illis: nihilominus permisisse, ut *Altaria* quæ Monasteria longo tempore sub hujusmodi redemptione possedisse noscuntur, aut per Episcoporum scripta & privilegia illis confirmata fuisse, pacifice & quietè retinere sinantur: *Salvo utique Episcoporum censu annuo, quem ex iisdem Altaribus habere soliti sunt.*

IX. Itáque rectè adverti Petrus De Marca in notis ad Canonem 7. Concilii Claremontani, quod ex hoc Decreto jam relato. « Illud consecuti sint Canonici & Monachi, ut »*Altarium*, sive Ecclesiarum quasi proprietas, à redemptione »personarum substitutione, illis addicta sit absque ullius »pensitationis onere.

Hinc videmus quod sæculo 12. & sequentibus passim liberum fuerit Monasteriis & Capitulis nominare Presbyteros, qui curam animarum sustinerent: temporalibus sibi retentis.

Hæc tamen privilegia ita concedebantur, ut hos Presbyteros sine Episcoporum consensu instituere non possent, illique Presbyteri de cura animarum Episcopis, de temporalibus autem ipsis Abbatibus rationem exhiberent: quemadmodum apud Gratianum *Caus.* 16. *q.* 2. *Can.* 6. declarat dicta Synodus Claremontana: « Sancimus quia Monachorum »quidam Episcopis jus suum auferre contendunt, statui»mus, ne in Parochialibus Ecclesiis, quas tenent, absque »Episcoporum Consilio Presbyteros collocent, sed Episco»pi Parochiæ curam cum Abbatum consensu Sacerdoti »committant: ut ejusmodi Sacerdotes de populi quidem cu»ra Episcopis rationem reddant: Abbati vero pro rebus tem»poralibus ad Monasterium pertinentibus debitam subje»ctionem exhibeant: & sic sua cuique jura serventur.

Apud Gratianum dein additur ex eadem Synodo: « In »Parochialibus Ecclesiis Presbyteri per Episcopos institu»antur, qui eis respondeant de animarum cura, & his quæ »ad Episcopum pertinent.

XI. Sensum hujus Decreti esse, quòd Monasteria & Capitula haberent præsentationem Presbyterorum, qui Ecclesias Parochiales in spiritualibus regerent: Episcopis autem competeret eorundem Presbyterorum, approbatio & institutio, ex ipso Decreto haud obscurum est, ipséque Urbanus II. qui huic Synodo præfuit, clarius expressit in epistola ad Hugonem Abbatem Cluniacensem edita in Bibliotheca Cluniacensi *pag.* 520. in qua inter cætera hæc leguntur: « Liceat quoque vobis seu fratribus in Ecclesiis »vestris Presbyteros eligere, ita tamen ut ab Episcopis, vel »ab Episcoporum Vicariis animarum curam absque venalitate suscipiant.

XII. Hic Canon non determinabat, num Presbyteri ad curam spiritualem destinandi, deberent esse *perpetui*; an sufficeret Presbyterum aliquem conductitium, & ad *nutum amovibilem* præficere.

XIII. Et quidem cum Presbyteri illi conductitii & ad nutum amovibiles, magis à Monasteriis & Capitulis dependerent, atque propterea iis magis complacere studerent, & paucioribus sibi bonis temporalibus essent contenti; malebant Monasteria & Capitula hujusmodi conductitiis seu ad nutum amovibilibus Presbyteris curam animarum demandare.

XIV. Verum Episcopi considerabant, quod hi conductitii Presbyteri magis studerent, ut illis, à quibus dependebant, complacerent, quàm ut Parochiam in spiritualibus debite regerent, ac insuper plurima alia incommoda ex amovibilitate & mutatione Presbyterorum in Regimine Ecclesiarum profluerent; quin & hinc contingeret, quod passim Ecclesiæ proprio & vero Pastore & Parocho destituerentur.

Quapropter decreverunt, ut juxta veterem disciplinam, unicuique Ecclesiæ Parochiali suus proprius & *perpetuus* Presbyter præficeretur, utpote talem Monachi ac Canonici Ecclesiis Parochialibus sibi incorporatis præficiendum præsentarent, Synodalibus Decretis edixerunt.

XV. Synodus Germanica anno 1225. celebrata Moguntiæ, uti notat Labbeus, sub præsidio Conradi Episcopi Cardinalis Portuensis, & sanctæ Rufinæ, Sedisque Apostolicæ Legati, deplorat, *Can.* 12. quod « enormis quædam »consuetudo in quibusdam Almaniæ partibus contra *Canonicas* Sanctiones invaluit, ut ponantur in Ecclesiis *conducti»tii* Sacerdotes *Vicarii temporales*. Ne id fiat de cætero (ait) »Legationis auctoritate Legationis qua fungimur omnibus »modis inhibemus. Sed cum Vicarius poni debet & potest, »*perpetuò* instituatur idque assensu & auctoritate Diœcesani »& Archidiaconi loci illius.

XVI. Concilium Biterrense anno 1233. *Can.* 11. « Omni»bus Religiosis, Capitulis & aliis Personis, qui tenent Ec»clesias Parochiales, ad eorum donationes spectantes districte præcipit, quatenus usque ad Festum omnium Sancto»rum proximè venturum, suis diœcesanis Episcopis Recto»res, seu *perpetuos* vicarios, & idoneos vita & scientia, ad »easdem Ecclesias repræsentent, ut ab eis curam recipi»ant animarum.

XVII. Et *Can.* 12. generaliter statuit, ut in omnibus Ecclesiis sit unus *perpetuus* Sacerdos: « Volumus igitur & »districte præcipimus, ut quælibet Parochialis Ecclesia »proprium habeat & *perpetuum* Sacerdotem, qui personaliter deserviat in eadem.

XVIII. Infiniti sunt Conciliorum Canones, qui id ipsum decreverunt, conformiter ad Concilium Lateranense sub Innocentio III. quod voluit, ut si Ecclesia Parochialis aliqua annexa sit majori Dignitati, ut qui eam obtinet nequeat Parochiali Ecclesiæ *personaliter* deservire « in ipsa »Ecclesia Parochiali idoneum & *perpetuum* habeat Vicarium »Canonicè institutum. » *Cap.* 30. *De Præbendis.*

XIX. His omnibus Decretis nequaquam abusus ille extirpari valuit; adeo ut de *conductitiis* hisce Sacerdotibus, qui Ecclesiis incorporatis Monasteriis & Capitulis præficiebantur, summopere conquesti sint Principes Germaniæ sub initium elapsi sæculi; uti patet ex *articulo* 86. inter *gravamina* eorum nomine Adriano VI. exhibita.

XX. Unde Synodus Trid. huic tandem abusui efficaciter occurrere volens statuit *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reformat.* « Bene»ficia Ecclesiastica Curata, quæ Cathedralibus, Collegiatis, »seu aliis Ecclesiis, vel Monasteriis; beneficiis, seu Colle»giis, aut piis locis quibuscunque perpetuò unita & an»nexa reperiuntur, ab Ordinariis locorum annis singulis »visitentur, qui sollicitè providere procurent, ut per »idoneos Vicarios, etiam *perpetuos*, nisi ipsis Ordinariis »pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, »animarum cura laudabiliter exerceatur.

XXI. Evidens est ex verbis Decreti, votum & mentem Concilii fuisse, ut Ecclesiis Parochialibus unitis Monasteriis vel Capitulis præficeretur Vicarius *perpetuus*; nec non ut Episcopi sollicitè providere procurent, ut per Vicarios *perpetuos* cura animarum exerceatur; nequaquam verò per Vicarios *amovibiles*; nisi in particulari casu ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum ita expedire videbitur.

XXII. Decretum hoc habere locum in Beneficiis unitis mensæ quoad spiritualia & temporalia, ex mente & verbis Concilii, quod generaliter loquitur, rectè notavit Garcias de beneficiis *part.* 11. *cap.* 2. *num.* 6. asseritque ita S. Congregationem declarasse.

Similiter derogâsse Concilium consuetudini immemoriali deserviendi per Vicarios *amovibiles* notat ibidem *nu.* 7. testatúrque id à S. Congregatione declaratum.

XXIII. Ut Decretum Synodi Tridentinæ plenum sortiretur effectum anno 1686 Regio Edicto in Gallia cautum fuit, ut omnibus Ecclesiis Parochialibus præficeretur Vicarius *perpetuus*: Verba Edicti sunt: *Que les Cures qui sont unies à des Chapitres ou autres Communautez Ecclesiastiques, & celles où il y a des Curez primitifs, soient desservies par des Curez ou des Vicaires perpetuels qui seront pourveûs en Titre, sans que l'on y puisse metre à l'advenir des Prestres amovibles sous quelque pretexte que ce puisse estre.* Id est. Ut Pastoratus uniti Capitulis aliisve Collegiis Ecclesiasticis, iisque ubi sunt Pastores primitivi, administrentur per Curiales aut Vicarios perpetuos in titulum provisos, nec constituendos in posterum Sacerdotes qui amoveri possint, quocunque facto causa obtendatur.

XXIV. Verùm, postmodum ad supplicationem Canonicorum Regularium declaratum fuit, illo Edicto non comprehendi Ecclesias Parochiales incorporatas Monasteriis & Communitatibus, quibus ipsæ communitates per suos Presbyteros deserviunt: uti refert Michaël Du Perray in tractatu *Du Portione congrua parte* 2. *cap.* 25. additque: *Ces Communautez sont les Chanoines Reguliers de l'Ordere de saint Augustin, les Premonstrez. les Prestres de l'Oratoire, & les Prestres Missionaires. Ils ont obtenu Des Arrest du Conseil, par lesquels ils sont conservez dans leur ancien droit de commetre aux Cures fondées dans les Eglises des Abbayes de leur Congregation ou Communauté, quant elles sont unies à la Mense Capitulaire, & dont l'union a esté confirmee par Lettres Patentes.*

Ils sont aussi conservez dans la profession en laquelle ils sont de faire desservir les Cures par des Prestres AMOVIBLES *approuvez par des Evêques & Archeveques, si les Cures sont possedé de cette maniere de tems immemorial, auxquelles les Abbez & Chapitres presentent ou conferent selon qu'ils auront le droit de le faire.* Id est. Hæ Communitates sunt Canonici Regulares S. Augustini, Præmonstratenses, Presbyteri Oratorii & Missionum. Senatus Decreta obtinuerunt quibus jus suum prisci usus asseritur; committendi ad Pastoratus fundatos in Ecclesiis Abbatialibus, Communitatis aut Congregationis suæ, modo uniti sint mensæ Capitulari, unióque fuerit confirmata per litteras patentes.

Servatum est insuper jus possessionis ipsorum quâ Pastoratus curant administrari per Sacerdotes quos amovere possint, ab Episcopis & Archiepiscopis approbatos, si talis Pastoratuum possessio fuerit omni memoria antiquior, ad quos Abbates aut Capitula præsentant, aut conferunt, prout faciendi jus ipsis erit.

XXV. Hi Vicarii *perpetui* ab Episcopo instituti, non secus atque alii Parochi & Beneficiati eatenus sunt *perpetui*, ut non possint, nisi Canonicè & servato juris ordine amoveri. Et uti rectè monet Rebuffus in Praxi Beneficiorum titulo De *Vicariis perpetuis num.* 15. Vicarius perpetuus removeri non potest, etiamsi Rector principalis moriatur.

XXVI. Licet enim hujusmodi Presbyteri Parochiis præfecti dicantur *Vicarii*, nullatenus tamen dependent à suis Principalibus, quemadmodum mandatarii à mandantibus, aut delegati à delegantibus; sed titulum habent per se subsistentem; imò: uti supra *tit.* 18. *c.* 1. *num.* 25. dictum est, non potest institui Vicarius perpetuus, nisi prius per Episcopum erecta Vicaria *perpetua*.

XXVII. Vicaria autem *perpetua* est verum Beneficium æque ac verus Pastoratus; datúrque Vicario in *titulum*, uti post Rebuffum communi consensu tradunt Canonistæ: « »jura loquentia in Beneficiis habent locum in Vicariis per»petuis; etiam illa quæ loquuntur in Parochialibus, habent etiam locum in his Vicariis, » ait Rebuffus *num.* 14. & sic apertè decisum est in *Clementina unica De Officio Vicarii.* Adde Concilium Toletanum anni 1565. *actione* 2. *Decreto* 24.

XXVIII. Itáque in Vicarios perpetuos transfertur omnis planè cura animarum; eámque æquè ac alii Parochi tenent & exercent jure sui *tituli*, nec jure delegato, sed jure ordinario. Itáque non nisi nomine tenus appellatio Vicarii: quod nomen eis adhæsit ex hoc, quod Ecclesiæ etiam quoad spiritualia unitæ fuerint Monasteriis, Capitulis aliisve; quæ spiritualium illorum curam Presbyteris, qui ipsorum nomine eam exercerent, demandarunt.

XXIX. Sicuti autem ipsi Vicarii *perpetui* tantùm nomine tenus sunt *Vicarii*, eo quod reverà jure proprio curam animarum exerceant: ita & Abbates, Canonici aliique, qui Ecclesias sic unitas possident, *Pastores* non re, sed nomine sunt: eo quod omnis functio Pastoralis sive cura animarum ab ipsis ablata sit & in Vicarios *perpetuos* translata.

XXX. Unde tandem cœperunt dici *Pastores* non simpliciter, sed cum addito, *primitivi*: quo significatur, eos *primitus* possedisse Ecclesias illas tanquam Monasteriis Capitulis aut Dignitatibus suis unitas: atque tandem quoad *spiritualia* Vicariis *perpetuis* esse datas; ipsa tamen Ecclesia Parochiali quoad temporalia penes ipsos remanente.

XXXI. Jus igitur *primitivorum* Pastorum nequaquam spectat curam animarum: imò nequidem eo titulo administrationi Sacramentorum, aut alteri functioni Pastorali se immiscere possunt: neque ab hac functione Pastores *primitivi* dicantur. Quod vel inde manifestum est, quod jus illud Primitivi Pastoris etiam communitatibus mulierum, & virorum laicorum competat ubi bene annotat Le Maistre *Playdoyé* 9.

XXXII. Temporalium autem quæ penes primitivos Pastores remanere solent, præcipua solet esse decimarum perceptio: ac interdum jura aliqua honorifica, quæ tamen ipsam curam animarum nullatenus attingunt.

Unde Ludovicus XIII. in sua ordinatione anno 1629. art. 12. declaravit, quod posthac Monasteria, Capitula seu Cathedralia, seu Collegiata, quibus Ecclesiæ Parochiales fuerunt unitæ, non possint prætendere ulla jura in supradictis Ecclesiis nisi *honoraria*. Habetur vol. 2. Auctorum Cleri Gallicani.

XXXIII. Conformiter ad hanc ordinationem an. 1638 judicatum fuit, quod Prior cujusdam Monasterii Ordinis S. Benedicti, in qualitate Pastoris *Primitivi* posset in Ecclesia Parochiali, cui Presbyter Sæcularis in qualitate *Vicarii perpetui* deserviebat, quatuor anni solennioribus Festis Divinum Officium facere, & cum Stola incedere: omnesque oblationes, quæ diebus illis fierent, recipere: ac deinde totius anni decursu obtinere primum locum in Choro & supplicationibus, & inhumationibus mortuorum: quibus quandocunque vellet assistere posset: atque tunc gauderet distributionibus. quemadmodum reliqui ejusdem Ecclesiæ Presbyteri: hac tamen cautione; quod nec in dictis solemnitatibus, nec alio quoquam tempore functionibus illis Pastoralibus se immiscere posset Refertur in libro cui titulo *Conferences des Ordonances* tom. 1. lib. 1.

Similiter anno 1654. per sententiam Senatûs Parisiensis, Pastori Primitivo adjudicata fuit Facultas cantandi in Ecclesia Parochiali integrum Officium Divinum: unaque percipiendi integras oblationes in festo Assumptionis & Purificationis B. Mariæ, & quatuor aliis præcipuis anni solemnitatibus.

XXXIV. Usu quoque passim in Belgio obtinuit, ut Capitula Canonicorum, quædam hujusmodi jura honorifica, quæ Curam animarum non attingunt, in Ecclesiis Parochialibus, præsertim quæ in ipsa civitate sunt, reservaverint. Ut exempli gratia, quod certis diebus Vicarii perpetui earum Ecclesiarum debeant accedere

dere ad Ecclesiam Canonicorum, Officio Divino, aut supplicationis unà cum suo Clero & Cruce assistere: quibusdam diebus ad Capitulum accedere, ut monitiones Decani, qui & ipsorum Pastor solet esse excipiant.

XXXV. Nonnullis quoque Capitulis titulo *primitivi* Pastoris remansit jus nominandi Vice Pastorem, Custodem vel Matricularium: item subinde jus nominandi Concionatorem pro Adventu & Quadragesima aliaque similia jura: in quorum possessione facilè turbandi non sunt, præsertim si à tempore *immemoriali* in pacifica possessione fuerint.

XXXVI. Ita tamen Capitula hisce juribus uti debent, ut integram Parochiæ curam & regimen animarum Vicario *perpetuo* permittant: neque illum in functionibus suis Pastoralibus turbent.

Unde si Vicarius *per se* in adventu vel Quadragesima concionari velit, eatenus cessabit jus primitivi Pastoris nominandi concionatorem: quemadmodum anno 1644. pro Plebano Ecclesiæ Collegiatæ & Parochialis S. Petri Lovanii, contra quosdam ejusdem Ecclesiæ Canonicos Pastores primitivos judicavit Synodus Brabantiæ. *Ut parte 1. tit. 3. cap. 8.* notatum est.

XXXVII. Non tantum solliciti fuere Episcopi & Synodi, ut Ecclesiis Parochialibus, quæ Monasteriis & Capitulis erant incorporatæ, Vicarii *perpetui* præficerentur, sed vel præcipue curabant, ut ex temporalibus proventibus illarum Ecclesiarum tantum relinqueretur, unde Vicarius honestam sustentationem habere, & alia onera sustinere posset.

Nonnulli enim habentes Ecclesias Parochiales suis Monasteriis, Capitulis aut dignitatibus unitas, Presbyteris earum servitiis deputatis relinquebant adeo exiguam portionem, ut ex ea non possent congruè sustentari: unde fiebat, ut in illis regionibus penè nullus inveniretur Sacerdos Parochialis, qui ullam vel modicam haberet peritiam litterarum: quemadmodum deplorat Concilium Lateranense sub Innocentio III. unde statuit, “ut (consuetudine qualibet Episcopi vel Patroni, seu cujuslibet alterius non obstante) portio Presbyteris ipsis sufficiens assignetur.” *Cap. 30. & De Præbendis.*

Quin & in omnibus Decretis tum Synodorum, tum Episcoporum, quibus urgetur deputatio Presbyterorum qui Curam animarum in Parochiis muniis subeant, etiam præcipitur, ut ex temporalibus Ecclesiarum sufficiens portio Presbyteris assignetur. Quin & Alexander III scribens Episcopo Wigorniensi, eidem mandat, ut “ad præsentationem Monachorum nullum recipiat, nisi (ait) tantum ei de proventibus Ecclesiæ coram te fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit persolvere, & congruam sustentationem habere.” *Cap. 12. & De Præbend.* Canones & Decreta hinc portionis assignationem urgentia in decursu hujus tituli [illegible] exhibenda erunt.

XXXVIII. Sicuti ergo ex incorporatione Ecclesiarum quoad *spiritualia* originem habent Vicarii *perpetui*: & Pastorales *primitivi*, ita ex incorporatione Ecclesiarum quoad *temporalia*, ac præsertim quoad *decimas*, originem habuit portio *congrua*; quomodo eam vocat Pontifex in *Cap. 4. De Regularibus in 6.* quasi *congruens* illi cui assignatur; id est, proportionata ejus necessitatibus. Quare & subinde *sufficiens* dicitur, & in *Cap. 2. De Decimis in 6.* vocatur *portio* COMPETENS; atque hinc forsan fluxit ejus nomenclatura apud Belgas notissima, scilicet, *Competentia Pastoralis*, quæ omnia diversa nomina idem significat, nimirum portionem debere esse *sufficientem* ut cura animarum sustineatur; uti in sequentibus dicetur.

CAPUT II.

Quæ in taxatione Portionis congruæ attendenda.

1. *Portio congrua debet esse sufficiens sustentationi Vicarii, & sustinendis oneribus Parochiæ.*
2. *Hæc sufficientia multum dependet ab arbitrio judicis.*
3. *Synodus Trid. taxationem committit judicio Ordinarii.*
4. *Nonnunquam determinata fuit hæc portio; sed non fuit stabilis.*
5. *Synodi Belgicæ mutationem illius indicant.*
6. *In Gallia frequenter circa hanc taxationem variatum.*
7. *Tempus & locus in hac taxatione attendi debent.*
8. *Pauperum numerus attendendus.*
9. *Item multitudo Parochianorum.*
10. *Copia decimarum quæ in Parochia colliguntur attendenda.*
11. *Non tantum Parochi, sed Parochiæ ratio habenda.*
12. *Si Parochia in cura animarum requirat plures Sacerdotes, eorum ratio habenda.*
13. *Id requirit Synodus Tridentina.*
14. *Ex mente Synodi Trid. non erit congrua, si illis Sacerdotibus non sufficit.*
15. *Id conforme Canonibus exigentibus portionem* congruam.
16. *In taxatione portionis congruæ Sacerdotum necessariorum rationem habendam docent Canonistæ.*
17. *Potest Vicarius occasione horum Sacerdotum petere augmentum portionis.*
18. *An ipsi Sacerdotes possint eam* per se *petere.*
19. *Quid Parochus in hac petitione augmenti probare debeat.*
20. *Non judicandum ex consuetudine, nec aliquorum praxi, quot Sacerdotes requirantur.*
21. *Neque ex facto Prædecessorum Parochi augmentum petentes.*
22. *Sedulo inquirendo frequenter reperitur in Parochiis defectus Sacerdotum.*
23. *Attendere debent Decimatores ne sanguis animarum ab ipsis requiratur.*

I. Quantumvis Canones de hac congrua portione loquentes, non eisdem verbis eam exprimant: in hoc tamen omnes conveniunt, quod tanta esse debeat, “ut sufficere queat, ut exinde Vicarii sive Rectores Ecclesiarum Parochialium competentem sustentationem habere, & Episcopalia jure solvere valeant, aliaque debita onera supportare,” uti loquitur Alexander IV. *in Cap. 2. §. 1. De Decimis in 6.* velut Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 13. De Reformat.* exprimit: Tantum redigatur, quod Rectoris ac Parochiæ necessitati decenter sufficiat.

II. Porrò cum hæc sufficientia à temporum personarum & locorum diversitate plurimum dependeat; neque generaliter, quid sufficiat, decerni queat, sed ex plurimis factis frequenti mutationi obnoxiis judicandum sit necesse est, ut determinatio portionis congruæ sive competentiæ Pastoralis, arbitrio judicis fiat: qui omnibus ritè expensis, statuat quid hic & nunc sustentationi Presbyterorum & Parochiæ necessitati incurrenti decenter sufficiat.

III. Unde Synodus Tridentina noluit determinare portionem Vicariorum etiam perpetuorum, sed “cum tertiæ partis fructuum, aut *majori* vel *minori arbitrio* ipsorum Ordinariorum, portione, etiam super re certa assignanda, sibi eos deputandos voluit, quo animarum cura laudabiliter exerceantur.” *Sess. 7. cap. 7. De Reform.*

IV. Verum quidem est, per Synodos, Pontifices, atque etiam auctoritate Regia, subinde determinatum fuisse, quantam Vicariis Ecclesiarum Parochialium in congruam portionem assignari oporteret; nequaquam tamen hæc determinatio ita generaliter & *stabilis* fuit, quin & certas temporum, locorum aut personarum circumstantias juxta fas fuerit, interdum ab ea aliquantulum recedere; si viderit per determinatam portionem Parochi & parochiæ necessitati decenter non satisfieri, nec sufficienter provideri, ut cura animarum *laudabiliter* exerceantur.

V. Hinc Synodus Mechliniensis anno 1570. taxatâ portione congrua seu canonica addit, *moderatione tamen Episcopi semper salva.* Et altera Synodus sub Hovio, determinata portione congrua ad 50. libras grossorum Flandriæ, addit: *Nisi Episcoporum judicio Parochiæ amplitudo aliquid ampliùs ultra 50 libras requireret.*

VI. Observat quoque Franciscus pinsonius post Broudæum ad Louëtium *Lit. D. num. 8. & 60.* quod “hæc portio, jure gallico, diversam habuit taxationem. Primum enim (ait) Constitutione Caroli IX. Regis Galliæ ad 120. libras omni onere liberas reduceretur, inde Variis Curiæ placitis primùm ad 150 producta, deinde ad 200. & tandem mercium pretiis excrescentibus, substractis ubique vitæ subsidiis, a 300. portionis congruæ assignatio excrevit.” Adde Edictum an. 1686.

VII. Cum itaque portionis congruæ determinatio à judicis arbitrio plurimum dependeat; primò attendere debet judex tempus & locum.

Nec enim ambigi potest, quin portio uno tempore & loco sustentationi Parochi, & Ecclesiæ necessitati sufficiens esse queat, quæ alio tempore & loco ob raritatem, & caritatem annonæ minimè sufficeret.

“Unde in Regionibus, in quibus est frumenti & vini caritas, & portio congrua id pecunia assignatur (inquit Rebuffus) magis augeri debet portio, quàm in locis, ubi adest frumenti & vini abundantia.” *De Portione cong.*

VIII. Præterea attendenda est Parochiæ amplitudo, nec non & Parochianorum multitudo; inter quos frequenter nec copia pauperum deest, quorum indubie & rationem habendam esse communiter docent Canonistæ ad *Cap. 12. & De Præbendis*, ubi Alexander III. conqueritur de Mo-

de Monachis, qui Vicarios Parochialium Ecclesiarum in tantùm gravant, ut *hospitalitatem* tenere non possint nimirum respectu pauperum, uti ad citatum Capitulum advertit Glossographus dicens, ad eam teneri Clericos, *quia quidquid habent Clerici, pauperum est*.

Unde Rebuffus in citato contractu quærens quæ in constituenda portione congrua considerari debeant, ait *num.* 71. «Sextò, præcipuè ratio *hospitalitatis* haberi debet: & »Beneficii locus considerari, an sit frequens *pauperum* ac»cessus.

IX. Legitur quod in causa *competentiæ* Pastoralis inter Rectorem Ecclesiæ Parochialis de Reves, & Abbatissam d'Annyvars Senatus Brabantiæ per sententiam interlocutoriam 16. Jan. 1674. injunxit Pastori, ut exhiberet numerum familiarum, & Communicantium suæ Parochiæ, priusquam super portione congrua pronuntiaretur.

X. In portionis hujus taxatione meritò quoque attenduntur proventus ipsius Ecclesiæ Parochialis, quemadmodum rectè notat Rebuffus *num.* 69. Si enim Parochiam magnam *decimarum* copiam pendant, idque primariò ut succurratur eis, qui curam ipsorum in spiritualibus agunt, æquum planè est, ut hi etiam liberalius de illis participent: maximè cum decimæ, quarum hæc portio pars quædam est, jure communi ad Parochos pertineant: adeòque per liberaliorum portionis assignationem, ipsæ decimæ nonnisi pro majori aliqua parte ad naturales suos Dominos quodammodo reducantur.

XI. Non tantùm ipsius Vicarii perpetui ratio habenda; sed etiam ipsius Parochiæ: id est, ut portio congrua tanta sit, ut non tantùm ipsius Vicarii necessitatibus, sed & *Parochiæ necessitati* sufficiat, uti loquitur Synodus Tridentina, vel ut dicit eadem Synodus *Cura animarum laudabiliter exerceatur*.

XII. Si ergo latitudo Parochiæ, aut Parochianorum numerus exigat plures Sacerdotes, ut *cura animarum laudabiliter* exerceatur, portio congrua non tantùm congruere debet necessitatibus & sustentationi ipsius Vicarii perpetui; sed & horum Presbyterorum, qui requiruntur, ut Cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

XIII. Vult Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 4. *De Reformat.* «ut Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ dele»gati, in omnibus Ecclesiis Parochialibus & Baptismali»bus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus Rector »non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis admini»strandis, & cultui divino peragendo, cogant Rectores, vel »alios ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus »adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & »cultum divinum celebrandum.

Si Rectori seu Parocho incumbat, sibi tot Sacerdotes adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, ea debet esse congrua portio, sive competentia, quæ oneri illi sustinendo sufficiat; id est, sufficiat tot Sacerdotibus intertinendis.

XIV. Et quomodo ex mente Synodi Tridentinæ erit congrua sive sufficiens, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur, si non sufficiat tot Sacerdotibus sustentandis, quot requiruntur ad Sacramenta exhibenda, aut cultum Divinum celebrandum; cum cura animarum præcipuè consistat in convenienti & debita administratione Sacramentorum; & ut ad ea suscipienda populus convenienter instruatur & disponatur: quod sine pluribus Sacerdotibus frequenter in una Parochia fieri nequit.

Adhæc dum Ecclesia adeò sollicitè inculcat, ut ex decimis, proventibusque Parochialium Ecclesiarum incorporatarum ante omnia detur congrua portio Vicariis, qui curam Ecclesiarum sustinent, quid, quæso, aliud intendit, quàm providere, ne per Ecclesiarum Parochialium incorporationem, defectu temporalium, animarum cura negligatur; desintque Presbyteri, qui Parochianis spiritualia ministrare sufficiant? Igitur ex mente Ecclesiæ incorporantis Ecclesiarum Parochialium proventus est, ut ex illis portio assignetur quæ non tantùm uni Parocho aut Vicario sit sufficiens, sed tot Presbyteris sufficiat, quot ad animarum curam laudabiliter exercendam, & Parochianis spiritualia administranda sunt necessarii.

XV. Itaque in taxatione congruæ portionis indubiè attendi debet, num ipse Vicarius *perpetuus* sive Parochus indigeat uno aut pluribus Sacerdotibus, qui secum laborent, ut *cura animarum* in illa Parochia laudabiliter exerceri queat.

XVI. Unde Rebuffus inquirens, quæ in hac taxatione attendi debeant, ait *num.* 61. «Si Vicarius uno indige»ret Sacerdote vel pluribus propter Ecclesias accessorias, »quas *succursus* vocant, tunc rationem illorum judex habe»re debet, & omnino numerus personarum necessariarum »considerari in portione congrua solet.« Et supra citatum Edictum Regium de anno 1686. expresse vult haberi rationem in constituenda portione congrua, Vice-Pastoris, aut Vice-Pastorum, qui Vicario *perpetuo* judicabuntur necessarii, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

XVII. Potest ergo Parochus sive Vicarius perpetuus petere augmentum portionis congruæ, tametsi hæc quam habet, sibi quidem sufficiat, sed nequaquam sufficiens sit Presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis & cultu divino celebrando, ob multitudinem Parochianorum aut latitudinem Parochiæ adjungere debet.

Cum enim ipsi principaliter & immediatè cura animarum totius Parochiæ incumbat, ac propterea ipsius sit Presbyteros sibi adjungere, qui ad curam animarum debitè & laudabiliter exercendam requiruntur, etiam ad ipsum præcipuè spectat portionem congruam petere, quâ Parochiæ necessitati satisfieri queat.

XVIII. Hinc judicatum refert Joannes Tournet litt. [illegible] *Capite* 119. Parochum teneri Ecclesiæ succursali assignare Presbyterum, qui illi deserviat; sed Decimatores illi Presbytero nequaquam ad portionem congruam teneri, neque Presbytero jus esse eam petendi, at eam soli Vicario perpetuo sive Parocho assignandam, qui eam Presbytero seu Capellano communicet, sive distribuat: Si tamen ipse Vicarius vel in adjungendis Presbyteris, vel in assignanda aut petenda ipsis congrua portione esset negligens, possent Episcopi, vel Parochiani aut etiam Presbyteri ipsi, eo casu ejus negligentiam supplere, uti infra latius exponetur.

XIX. Parochus postulans portionis congruæ augmentum, ut plures sibi Presbyteros adjungere queat, hoc unum ostendere debet, quod in Ecclesia sibi concredita, populus ita numerosus sit, ut nec ipse, nec hi, qui modò ipsi adjuncti sunt, sufficere possint Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui Divino peragendo, tametsi forte ejus prædecessores vel soli vel cum uno alterove adjuncto Presbytero curam animarum sustinuerint.

XX. Certum quippe est, nec à lapsu temporis, nec horum illorúmve praxi dependere, neque ex hac judicandum quot Presbyteri ad debitè Sacramenta Ecclesiastica administranda, & cultum Divinum peragendum requirantur; sed id judicandum esse juxta Regulas Evangelicas, & Ecclesiasticas, quæ non ad hominum praxim, quæ in cura animarum frequenter leviter & perfunctoriè nimis procedit, sed ad normam veritatis de labore & difficultate indebitè administrandis Sacramentis & Fidelibus ad ea ritè suscipienda disponendis judicant, & procedi volunt.

XXI. Parum quoque refert, num forsan prædecessores, nomen boni Pastoris in vulgò habuerint. Scitur enim, quàm vulgi judicium in dijudicando num quis bonus sit Pastor, vel malus, cæcum sit; quamque multis dici posset, quod Angelo Ecclesiæ Sardis dicit Spiritus S. in libro Apoc. cap. 3. *Quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.*

XXII. Quin & si sedulò inquireretur in Parochiis illis numerosis, quarum solus Pastor, vel cum uno alterove Presbytero curam sustinuit, non rarò summus defectus instructionis in populo, & in suscipiendis Sacramentis exigua dispositione deprehenderetur, adeo ut ad oculum pateret, quàm leve & parum fundatum sit argumentum à praxi Pastorum, quos vulgus etiam pro bonis habuit, petitum.

XXIII. Optandum sanè ut Abbates, Canonici aliique similes Decimatores sæpius secum attentè ruminarent, quàm multa requirantur, ut rudis populus ritè circa mysteria Religionis, & vitam verè Christianam instruatur, & ad Sacramenta ritè suscipienda rectè disponatur; atque à vitiis retrahi, & in virtutum exercitiis confirmari valeat; indubiè facilè agnoscerent, quàm frequenter in Parochiis sit operariorum defectus, neque per unum alterúmve Sacerdotem in numerosis Parochiis Cura animarum *laudabiliter* exerceri queat: meritóque timerent, ne sanguis animarum ab iis sit requirendus, si defectu portionis *congruæ*, copia Sacerdotum animabus illis regendis necessariorum defuerit.

CAPUT III.

Unde Portio Congrua desumenda?

1. *Ex proventibus Ecclesiarum Parochialium eam Canones sumi volunt.*
2. *Probat id clausula unionibus adjici solita.*
3. *Unde eam sumi voluerit Synodus Tridentina?*
4. *Primo loco vult Ecclesiis Parochialibus provideri per Beneficiorum unionem.*

Si

5 *Synodus Mechliniensis etiam per unionem Parochialium, & concessionem Deserviturarum.*
6 *Id tantùm* per provisionem *permisit.*
7 *Non sunt uniendæ passim Ecclesiæ Parochiales, ut decimatores à danda portione congrua absolvantur.*
8 *Quid in unione Beneficiorum cavendum?*
9 *Post beneficiorum unionem recurrendum ad* primitias; *& quare prius ad has, quàm ad Decimas.*
10 *Oblationes potiùs quàm Decimæ in portionem congruam cedere debent.*
11 *Primitiis & oblationibus deficientibus ad decimas recurrendum.*
12 *Non omnes decimæ eodem Ordine huic oneri subjectæ.*
13 *Decimis deficientibus ad Parochianorum collectas recurri vult Synodus Trid.*
14 *Non nisi iis deficientibus ad eas recurri vult Edictum ad Synodum Cameracensem.*
15 *Idem declarat Edictum ad Synodum Mechliniensem.*
16 *Ostenditur justitia istius Ordinis.*
17 *Injustum est portionem congruam desumi ex proventibus fabricæ aut pauperum, decimis sufficientibus.*
18 *Neque hanc injustitiam lapsus temporis purgare potest.*
19 *Collectæ populo hic in Belgio sine auctoritate Regia imponi non possunt.*

I. CAnones de portione congrua loquentes, eam ex proventibus Ecclesiarum Parochialium desumi præcipiunt; sive volunt, ut tantum de his proventibus relinquatur Vicario, unde ipse commodè sustentari: & debita onera possit supportare.

II. Quare & in unionibus sive incorporationibus Ecclesiarum Parochialium solet adjici hæc clausula: « Reservata »tamen de fructibus, reditibus, & proventibus, juribus, obventionibus pro Vicario perpetuo in iis instituendo con»grua portione, ex qua idem Vicarius commodè sustentari valeat, jura Episcopalia solvere; & alia sibi incumben»tia onera supportare. « Rebuffus in praxi Benef. ad Regulam Cancell. *De Unionibus gloss.* 11. *num.* 16.

III. Synodus Tridentina videns plerasque Ecclesias parochiales necessariis Ministris destitutas defectu mediorum temporalium quæ per incorporationem passim ad Monasteria & Capitula transiverant, volens ut omni meliori modo sine mora Ecclesiis illis Parochialibus provideretur volut: « In parochialibus Ecclesiis, quarum fructus adeo exi»gui sunt, ut debitis nequeant oneribus satisfacere, cura»bit Episcopus si per beneficiorum unionem, non tamen »Regularium, id fieri non possit, ut primitiarum vel deci»marum assignatione, aut per parochianorum symbola »ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione »tantum redigatur, quod pro Rectoris ac parochiæ necessitate decenter sufficiat.

IV. Juxta tenorem hujus Decreti apparet, Ecclesiis parochialibus tenuibus, & non sufficientibus, ut oneribus debitis satisfiat, primo loco providendum esse per unionem beneficiorum; & non nisi in defectum horum recurrendum esse ad alia media in decreto expressa.

Idipsum & Zypæus notavit *Consult.* 4. *De Parochiis*; dicitque: » Primus modus Rectoribus parochiarum providen»di est, per beneficiorum unionem; cui si locus non sit, suc»cedunt alii à Concilio relati: aut quæ commodior ratio »Ordinario videtur. Non autem aliis locus est, quàm si per »beneficiorum unionem id fieri non possit, etiam in alia Ec»clesia fundatorum, ut satis textus insinuat, præsertim ex»cipiendo Curata & Regularia.

V. Synodus II. P. Mechliniensis *tit.* 17. *cap.* 5. permittit Episcopis Ecclesiis parochialibus de portione congrua providere, non tantùm per unionem beneficiorum *simplicium*, sed etiam per unionem vicinarum & minorum Ecclesiarum vel per concessionem deservitur arum.

VI. Verùm sat insinuat Synodus duntaxat eam Ecclesiarum vicinarum & minorum Ecclesiarum unionem, nec non concessionem deservit urarum admitti ob temporum illorum duritiem; & quousque commodior ratio providendi haberi nequit.

Postquam enim eam providendi rationem proposuit, immmediatè adjungit: « Et aliàs propter idoneorum Sacer»dotum raritatem *per modum provisionis* providere;

VII. Unde nullatenus ex mente Synodi videtur, ut Episcopi per similes uniones & concessiones Ecclesiarum & deservit urarum Ecclesiis parochialibus provideant, ut se vel alios Decimarum possessores à danda competentia eximant; & interim parochos ita per unitas Ecclesias vel concessas deservituras gravent, ut curam parochiæ negligere debeant; aut saltem functionibus Pastoralibus plenè satisfacere & sedulo incumbere in sua parochia nequeant.

VIII. Imò in quorumcunque beneficiorum unione cavendum est, ne tot taliaque beneficia in competentiam parochorum uniantur, ut parochus illorum oneribus satisfacere nequeat, saltem sine notabili in cura suæ Parochiæ, & functionibus Pastoralibus impedimento: quòd faciliùs contingit, si extra Ecclesiam parochialem beneficia fundata sint; & in locis a parochiali Ecclesia remotis onera beneficiis illis annexa exsolvere debeat.

IX. Si per beneficiorum unionem sufficienter & commodè Ecclesiis Parochialibus provideri nequeat, vult tum Synodus, ut primitiarum aut decimarum assignatione provideatur.

Primitias ante decimas excutiendas esse videtur ordo verborum insinuare; qui in eo fundatur, ait Zypæus citatâ Consultatione *num.* 4. « quòd primitiæ utpote *oblationes* ar»bitrio Fidelium relictæ *magis propria* sint parochorum jura: »& ad *solum* pastorem pertineant de jure: adeo quidem ut »etsi decimas laici ante Concilium Lateranense possessas re»tinere permittantur, non tamen oblationes. Unde etsi »ubique decimas, nullibi tamen oblationes penes laicos »videmus.

X. Itaque si oblationes alteri quàm Parocho competant, priùs ratione harum oblationum ad congruam portionem is tenetur, quàm decimarum possessor; ac prius oblationes parocho vindicandæ: quæ non sufficiant, tum demum ad Decimas recurrendum. Hoc verò intelligendum de oblationibus, quæ ex solo privilegio aut præscriptione ad pastores v. g. Primitivos transierunt; & quæ seclusò privilegio aut præscriptione ex voluntate offerentiū & jure communi ad parochum spectarent; qualia esse solent ea quæ in Defunctorum inhumationibus offerri sive donari solent: secus verò de oblationibus, quæ ex voluntate offerentium in alium pium usum offeruntur. Hæ enim nullatenus in parochorum competentiam convertendæ sunt.

XI. Primitiis vel etiam oblationibus excussis, ad decimas recurrendum esse, textus Synodi Tridentinæ indicat.

Speciem decimarum hic non expressit Synodus; sed indefinitè decimarum mentionem tantum fecit. Et sanè cum decimæ principaliter & primitus sint institutæ in sustentationem Sacerdotum, qui populo spiritualia seminant; ideoque *de jure* ad parochos pertineant (uti sæpius titulo præcedenti notatum est) nihil justitius quàm ex illis saltem *congruam* portionem Parochorum desumi; sive eatenus saltem parochis reservari, ut ex iis habeant competentem & congruam portionem, quò suis necessitatibus providere & debita onera supportare queant.

XII. Licet omnes decimæ intra limites parochiæ excrescentes huic portioni congruæ meritò subjiciantur, tamen quia inter decimas aliæ præ aliis speciali ori titulo parochis competunt, seu potius reservatæ sunt, (uti titulo præcedenti, ostensum est) & aliæ cum speciali onere assignandæ portionis congruæ donatæ aut concessæ fuerunt, ideo etiam aliæ præ aliis huic oneri sunt subjectæ; & earum possessores ante alios ad hanc congruam portionem solvendam tenentur, ut latiùs dicitur capite sequenti.

XIII. Decimis intra fines Parochiæ haud sufficientibus ad *Parochianorum Symbola* ac *collectas* recurri posse, indicat Synodus Tridentina.

His locum non esse, nisi primitiis & decimis deficientibus, evincit ipse verborum contextus & ordo.

XIV. Hunc ordinem significant quoque Principum Edicta, tum ad Synodum Cameracensem, tum Synodum Mechliniensem Philippus II. in Edicto ad Cameracensem Synodum *arti* 11. vult, ut excussis duobus prioribus mediis conficiendi congruam portionem à Synodo suggestis. Magistratus assistant Episcopis ut reperiatur quod portioni congruæ deesse apparebit. Verbi Edicti sunt: *Et pour ce qu' en plusieurs lieux les Curés sont petitement prouveus & n'est possible, signamment es villes, les prouveoir de portion canonicque par assignation des dismes, ou union des simples benefices, ains est necessaire venir à la troisieme voie ordonnée par le sainct Concil de Trente, sçavoir des collectes sur les Parochiens, laqelle collecte ne se pouvant practiquer sans nôtre authorité, & consentement. Ordonnons à tous Magistrats, & gens de loy, qu' ils ayent à assister les Evesques à trouver ce que defauldra pour l' entretenement desdicts Pasteurs l' ou ne leur pourra estre suffisament pourveu par les deux premieres voyes ordonnés par le dict Concil de Trente, jusques aux sommes advisées par ceste Synode Metropolitaine, lesquels Magistrats feront l' assiette de ce qu' iceux Evesques auront declaré dafaillir, aux deux premières voyes, pour trouves la sustentation de dicts Curez.* Id est. Et quia pluribus locis Parochis parce provisum est, nec fieri potest ut de portione Canonica assignando decimas, aut uniendo

Bene

Beneficia simplicia, ipsis prælertim commorantibus in Oppidis, prospiciatur; verùm necesse est iniri viam tertiam statutam per Concilium Tridentinum, videlicet ut per Parochias collectæ instituantur, quæ cum sine authoritate nostra & assensu corrogari non possint: Magistratibus singulis iisque qui præsunt injungimus, ut Episcoporum sint adjutores, in finem, ut suppleatur, quod deerit sustentationi dictorum Pastorum, quibus sufficienter provideri non poterit, altero ex prioribus modis per Concilium Tridentinum assignatis, idque usque ad acquisitionem summæ, per hanc Synodum Metropolitanam constitutæ, qui Magistratus descriptionem facient eorum, quæ duobus prioribus modis deesse Episcopi judicaverint, ut dictorum Parochorum sustentationi provideatur.

XV. In Edicto ad Synodum Mechliniensem *art.* 16. dicunt Principes: « Ut si per media à Concilio Tridentino »suggesta Parochialibus Ecclesiis sufficienter provideri ne»queat, Concilia Regia & Magistratus conabuntur per im»positiones, collectas aut aliàs invenire, quæ Episcopi judi»cabunt deesse ad congruam Parochorum sustentationem.

XVI. Nihil evidentiùs, quàm Principes, ad collectas & impositiones Parochianorum tum demum concedere recursum, quando *primitiis & decimis* excussis, portio congrua haberi nequit: idque reverà justissimâ ratione.

Cùm enim primitiæ, sive oblationes & decimæ à populo solvantur, ut ministri Altaris sustineantur; atque laborantibus in Vinea Domini, & sibi spiritualia seminantibus, temporalia subministrentur, quid æquiùs & justius, ut illæ priùs impendantur in sustentationem Ministrorum, priusquam rursus nova onera populo imponantur.

XVII. Si justum non sit, ut ad portionem congruam urgeantur per novam onerum impositionem Parochiani quamdiu decimæ sufficiant, intelligi potest, quanta sit injustitia, quòd in nonnullis Parochiis portio congrua vel Pastorum vel Vice Pastorum desumatur ex proventibus specialiter in usum fabricæ aut pauperum destinatis & debitis. Quasi fabricæ & pauperibus sui proventus subtrahi possint & debeant, ut major copia decimarum, quæ in Pastorum sustentationem dantur, ad Monasteria & Capitula devolvantur; & ex iis Monachi & Canonici commodiùs vivere valeant.

XVIII. Imò tam manifestè apparet hujusmodi applicatio proventuum fabricæ vel pauperum injusta & infidelis, ut nec lapsu temporis, quantumvis immemorialis justificari posse videatur; ideòque si probetur, reverà proventus illos esse relictos in usum fabricæ aut pauperum, meritò ad suos legitimos usus reducentur; & Decimatores ad portionem congruam convenientur & condemnabuntur.

XIX. Denique citata Principum Edicta ostendunt, fas non esse in Belgio Episcopis, suâ auctoritate populum compellere ad danda temporalia per modum collectarum; sed Regiâ auctoritate, & consensu opus esse: quod & in receptione Concilii Tridentini monuere Concilia Regia.

Cùm enim Margarita Parmensis Belgii Gubernatrix Decreta Concilii Tridentini de reformatione nomine Philippi II. misisset ad Senatus Regios, *ad c.* 4. *Sess.* 21. *De Reform.* quâ datur Episcopis facultas novas Parochias erigendi; & si necesse fuerit *compellendi* populum ea subministrare, quæ sufficiunt ad vitam Sacerdotum sustinendam: »Communis omnium Senatuum nota fuit compulsionem »illam populi & exactionem illam fieri non posse, sine au»ctoritate Regia, neque hanc jurisdictionem Ecclesiasticis »Judicibus unquam competiisse.« Anselmo in Triboniano Belgico *ca.* 53. §. 22.

CAPUT IV.

Quo ordine Decimatores sint portioni congruæ subjecti; & quousque?

1 *Decimæ speciali titulo ad Parochos spectantes præ reliquis oneri portionis congruæ subjectæ.*
2 *Hoc ex capite decimæ* Novatæ *&* minutæ *ante alias excutiendæ.*
3 *Decimæ nominatim huic portioni subjectæ ante alias excutiendæ.*
4 *Olim passim tertia pars pro Parochorum sustentatione à Decimatoribus relinquebatur.*
5 *Hæc* tertia *pars postmodum ad Capitula & Monasteria transivit.*
6 *Qui hanc* tertiam *possident ante alios Decimatores ad portionem* congruam *tenentur.*
7 *Hæc* tertia *pars uniri non solet nisi cùm onere congruæ portionis.*
8 *An decimæ ultimò incorporatæ ante alias teneantur.*
9 *Primitivi Pastores præ reliquis Decimatoribus videntur obligari.*
10 *Patroni Ecclesiastici solent esse Pastores* primitivi, *& eatenus ad portionem congruam obligari.*
11 *Non semper sunt Pastores* primitivi.
12 *Pastor* primitivus *quomodo à Vicario pro consequenda portione congrua conveniri possit?*
13 *Quando Decimatores teneantur pro decimarum portione, quam possident, contribuere.*
14 *Ratio, quæ videtur ab hoc onere eximere decimas* infeudatas.
15 *Possessas ante Concilium Lateranense eximere videtur Edictum Philippi II.*
16 *Ob onera decimis* infeudatis *inhærentia ratione* feudi, *videtur ab hoc onere eximendæ.*
17 *Ratio suadens eas ad portionem congruam debere concurrere.*
18 *Decimæ hæ tanquam partim laicales, partim Ecclesiasticæ* subsidiariè *in defectum aliarum decimarum contribuunt.*
19 *Decimæ* infeudatæ *ad Ecclesiam reversæ huic oneri subjectæ tanquam Ecclesiasticæ.*
20 *Etiamsi titulo* oneroso *sint acquisitæ.*
21 *Secus videtur dicendum, si cum onere* feudali *sint reversæ.*
22 *Edictum Philippi II. indistinctè eas obligare videtur.*
23 *Decimæ ex sua institutione sunt ordinatæ ad sustentationem Parochorum.*
24 *Non sunt ad alios translatæ nisi deducta portione congrua.*
25 *Onus dandi hanc portionem est* reale *perpetuò decimis inhærens.*
26 *Non absolvuntur ab hoc onere, licèt semel portio congrua fuerit assignata.*
27 *Nihil cedit Decimatoribus, nisi quod superabundat detractâ portione congruâ.*
28 *Idipsum declarat Synodus Juliobonensis.*
29 *Decimatores tamdiu manent huic oneri subjecti, quamdiu decimas retinent.*
30 *Portio Parocho debetur, licèt nihil Decimatoribus superesset.*

I. Decimas aliquas magis propriè & speciali titulo præ aliis Parocho competere, titulo præcedenti notatum est. Cùm ergo hæ decimæ *specialiter* Parocho competant, & cum majori quasi violentia ipsi adimantur, æquum quoque apparet, ut si Parocho è decimis portio congrua assignari debeat, potiùs è decimis *specialiter* Parocho competentibus, quàm ex aliis decimis desumatur. Decimæ hæ enim præ aliis oneri portionis congruæ subjectæ sunt, sicuti primitias & oblationes ante decimas pro conficienda portione congrua excutiendas esse capite præcedenti notatum fuit: idque ea ratione, quòd speciali titulo debeantur Parocho, quàm decimæ.

II. Hoc ex capite, decimæ *novales* ante decimas veteres pro conficienda hac portione excutiendæ sunt: quia propriè Parochorum sunt, quod & Zypæus notavit *Consult.* 4. *De Parochiis num.* 5.

Pari ratione decimæ *minutæ*, utpote non secus ac novales ad Parochum speciali titulo spectantes (ut titulo præcedenti *cap.* 6. dictum est) huic oneri ante decimas majores seu *grossas* subjectæ sunt: solentque hæ Vicariis perpetuis, exclusis Decimatoribus majoribus, adjudicari.

III. Si inter decimas majores reperiantur quædam nominatim aut specialiter in competentiam sive portionem congruam assignatæ & addictæ, hæ etiam ante reliquas in hanc portionem congruam imputandæ sunt.

IV. Olim usitatum erat, ut laici aliique decimas possidentes, tertiam earum partem relinquerent in sustentationem Parochorum & Ministrorum Ecclesiarum Parochialium; atque per hanc tertiæ partis assignationem obligationi sustentandi Parochum satisfacere volebant; uti post alios citatos auctores notat Zypæus *Consult.* 4.

V. Successu verò temporis, cùm nonnunquam decimæ adeò excrescerent, ut vel tertia pars decimarum notabilem annuatim summam conficeret: videretúrque, quòd detractâ portione congrua Parochorum, adhuc multum superesse posset, cœperunt nonnulla Capitula aut Monasteria impetrare Ecclesiarum Parochialium incorporationem unà cum hac dote: scilicet tertia parte decimarum: aut si Ecclesiæ aliis essent jam unitæ, tertiam hanc partem decimarum, quæ primitùs in sustentationem sive portionem congruam Parochorum erat relicta, sibi incorporare

VI. Cùm

XI. Cùm ergo hæc pars decimarum specialiter ab ipsis Decimatoribus primitus in portionem *congruam* data sit: etiam speciali ratione huic oneri subjecta manet, ad quemcunque possessorem transiverit.

Neque Decimatores qui aliàs duas partes decimarum possident ad portionem congruam tenentur, quamdiu tertia hæc pars decimarum exhausta non est: quandoquidem ipsi hanc tertiam partem in Parochorum sustentationem dederint: atque per eam assignationem eatenus saltem satisfecerint obligationi dandi congruam *portionem*, ut eamdare ulteriùs non debeant, quamdiu hæc *tertia*, ab ipsis in congruam portionem assignata, sufficit.

VII. Accedit, quod in unione seu incorporatione istius tertiæ partis inseratur solita clausula reservans super hac parte decimarum, quæ incorporatur, portionem congruam ipsius Vicarii.

VIII. Quando igitur decimæ aliquæ in sustentationem Parochorum seu Vicariorum remanserunt, & hæ postmodum alicui Capitulo aut Monasterio fuerunt assignatæ, indubie tunc verum erit; quod dicit Zypæus *citata Consult.* 4. nimirum ante alias decimas ad portionem congruam teneri illas decimas; quæ *ultimò* ab Ecclesia Parochiali sunt decisæ, ad eam rationem quæ in donationibus inofficiosis est; ut si aliquo piam factæ sint diverso tempore, & per eas legitima liberorum læsa, ultima tantum donatio eatenus rescindatur, quia ea sola est inofficiosa *l.7.Cod.De inoff. Donat.*

IX. Adhæc inter decimarum possessores ante rei quos ad congruam portionem ordinariè tenentur hi, qui dicuntur *primitivi* Pastores; qui solent possidere ipsas Ecclesias Parochiales incorporatas cum decimis & proventibus sub expressa conditione assignandi Vicario congruam portionem, si ipsi per se curam earum Ecclesiarum non habeant.

Præterea de jure communi *in Clem.* 1. *De Jure Patronatus* »Diœcesanis sub obtestatione Divini judicii districtè inhibetur ne præsentatum aliquem per quamcumque per»sonam Ecclesiasticam jus præsentandi ad Ecclesiam aliquam »habentem admittat, nisi intra certum terminum competentem per Diœcesanos ipsos præsentantibus præfigendum, ipsi præsentato fuerit coram eis congrua de proven»tibus Ecclesiæ portio assignata. Quam si forsan iidem præ»sentantes intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne »factum eorum noceat præsentato, statuitur, ut ex tunc »Diœcesani debeant præsentatum sinti aliud Canonicum »obsistat) admittere, & in pœnam præsentantium, ad Diœ»cesanos ipsos Potestas assignationis hujusmodi devolva»tur.

X. Porro Patroni Ecclesiastici ad portionem congruam suis præsentatis assignandam ideo specialiter astringuntur, quia, ut rectè notat Zypæus *citata Consult.* 3. ratio accedit in Ecclesiasticos, ut pii Parochiales Ecclesias extruxerint, vel dotaverint; cum res Ecclesiæ suæ alienare nequeant, & si de suo dederint Patroni *laici* nomen habeant. Quare qui hodie censentur Patroni Ecclesiastici, & una Ecclesiarum Parochialium, quarum sunt Patroni, decimas percipiunt, non solent esse veri Patroni; sed *primitivi* Pastores titulo unionis dictarum Ecclesiarum: atque in ea qualitate præsentare Vicarium: cui congruam portionem eo titulo assignare tenentur.

Nec mirum, nullam in dicta Clementina nec in Jure Canon. fieri mentionem *Pastoris primitivi*: quia nomen illud primitivi Pastoris recentius est Collectione Corporis Canonici, quo hodie utimur, sed quos tunc Pastores primitivos dicimus, tunc plerumque Patroni Ecclesiastici nuncupabantur.

XI. Dubitandum tamen non est, quin interdum jus præsentandi à jure primitivi Pastoris, qui vi unionis & incorporationis ad congruam portionem speciatim obligatur, sit sejunctum: quo casu si dubitetur, num quis sit primitivus Pastor, nec de unionis & incorporationis forma & conditionibus satis constet, ad alia indicia & argumenta, quæ Pastoris primitivi jus innuunt recurrendum erit; v. g. Si Canonici vel Religiosi eorumve Prælati jus habeant functiones aliquas Ecclesiasticas certis diebus in Ecclesia Parochiali obeundi; Parochus ipsos ut Superiores suos in aliquibus agnoscere teneatur: si decimas minutiores aut novales, quæ Parochis præ aliis decimis speciali titulo reservari solent, percipiant, aliave jura exerceant, quæ primitivis Pastoribus reservari solent.

XII. Dum igitur ex his aliisve argumentis constat, quis sit Ecclesiæ Parochialis Pastor primitivus inter decimarum possessores poterit Vicarius sive Parochus contra illum directè agere ad congruam portionem eamque integram, relictis aliis decimatoribus: salvo regressu Pastori primitivo adversus alios decimarum possessores: & ita 17. Martii 1634. in Parlamento Divionensi judicatum testatur Carolus Fevret. *lib.* 6. *tract. De Abusu cap.* 6. §. 10. Et tanquam indubitatum tradit Grimaudet *lib.* 2. *De Decimis cap.* 8. *num.* 7. additque. « Quod si congrua portio fuisset assignata, sed »sufficiens non esse deprehenderetur, Vicarii contra Pa»stores primitivos agere deberent coram Episcopo, ad hoc »ut condemnentur & cogantur supplere exemplo filii, cui »pater reliquit portionem suorum bonorum pro legitima, »quæ si sit insufficiens, potest filius agere ad supplemen»tum: eo quod pater nequeat filio relinquere minorem »portionem quàm legitimam. Insuper causa Parochorum »est favorabilior, quia omnes reditus Ecclesiæ Parochialis »non dantur nisi ob curam animarum, quam ipsi Vicarii »seu Parochi sustinent: & valdè scandalosum est in Ecclesia »(in qua omnia juxta meliorem disciplinam deberent esse »ordinata) quod uni laborent, & alii otiosi manducent eo»rum salaria & substantiam.»

XIII. Si non constet, quis inter plures decimatores speciali titulo ad portionem congruam sit obstrictus, neque ullus ipsorum sciatur ullas decimas, speciali titulo huic oneri obnoxias possidere, tenebuntur omnes pro quota decimarum, quam quisque possidet, ad portionem congruam concurrere.

XIV. Bona laicorum per Collectas, sive impositiones non gravanda, nisi in defectum primitiarum & decimarum, capite præcedenti dictum est.

Cum verò decimæ *infeudatæ* hodie quasi bona patrimonialia possideantur, atque de illis, non secùs ac de patrimonialibus disponant, uti titulo præcedenti *cap.* 4. probatum, dubitari posset, num similes decimæ aliter quàm reliqua bona laicorum huic oneri sint subjecta.

XV. Edictum Philippi II. Regis Catholici ad Synodum Cameracensem in contributionem portionis congruæ vocat decimas existentes in manibus laicorum, si modo probari queat, eas ab Ecclesiasticis ad laicos pervenisse post Concilium Lateranen. sub Alexandro III. Verba Edicti sunt: *Ensemble celles que l'on pourra verifier avoir été achetées, ou autrement acquises par gens layz des Ecclesiastiques depuis le premier Concil de Lateran, qui fut l'an mil cent septante neuf sous Alexandre troisième.* Id est: Deinde illas quas probari poterit ab Ecclesiasticis Laicos emisse aut acquisivisse à celebrato primo Lateranensi Concilio sub annum 1179. sedente Alexandro III. Videtur ergo Edictum ab hoc onere exemisse decimas *infeudatas*, quæ non probantur *post dictum Concilium* laicis fuisse acquisitas.

XVI. Accedit, quod cum hæ decimæ cum onere *feudi* transierint ad laicos; atque laici ratione illarum ad certa servitia seu onera obstringantur Ecclesiis à quibus decimas infeudatas tenent: æquum quoque videtur, ut ab oneribus eximantur, quæ aliàs decimas inhærent.

XVII. Verum cum decimæ illæ institutæ sint, & à populo dentur ut Parochis & ministris de sustentatione provideatur; atque eatenus quasi violentè ab Ecclesiis Parochialibus fuerint abstractæ, apparet, aliam non fuisse Pontificum aut Episcoporum intentionem, quam ut Laici eas decimas retinerent, quamdiu ipsis parochis aliunde esset provisum; neque populus, qui illas decimas in parochorum sustentationem offert rursus esset novo onere gravandus.

XVIII. Itaque quia decimæ *infeudatæ* partim sunt bona Laicana & quasi patrimonialia, partim Ecclesiastica & ab Ecclesia profecta, passim receptum est, decimas has non quidem omnino ab hoc onere esse exemptas; sed in defectum decimarum ab Ecclesiasticis possessarum & naturam proventuum Ecclesiasticorum magis retinentium, huic oneri tantùm *subsidiariè* subjici: idque æquum esse notavit Renatus Choppinus *De S.P.lib.* 3. *tit.* 4. *numer.* 20. *&* 21. & ita judicatum refert Ludovicus Charondas *lib.* 1. *Resp.* 34. item Claudius Henrys in sua Collectione arrestorum *tomo.* 1 *lib.* 1. *quæst.* 27. atque novissimè anno 1662. solemni arresto decisum fuit, decimas infeudatas *subsidiariè* ad portionem congruam obligari. Habetur arrestum hoc integrum tomo 2. Journal des Audiences *lib.* 4. *cap.* 51. unà cum discursu super origine decimarum *infeudatarum*; ostenditurque, decimas quæ passim sæculo 11. & 12. ad Laicos devolutæ fuerunt, reverà pertinuisse ad Ecclesias parochiales; & consequenter origine sua esse reverà decimas Ecclesiasticas: quo casu eas portioni congruæ, saltem *subsidiariè* subjectas fatetur Zypæus titulo *De Feudis. num.* 2. in Jure Novo; & ita à Senatu Brabantiæ judicatum testatur.

XIX. Notatum fuit titulo præcedenti *capit.* 4. decimas *infeudatas* si ad Ecclesiam vel corpus aliquod Ecclesiasticum revertantur, recipere primigeniam suam naturam, habendasque rursus esse ut decimas Ecclesiasticas.

Hinc ulteriùs deducitur, eas & quoad portionem *congruam*, non ut *infeudatas & laicales*, sed ut Ecclesiasticas esse reputandas; & ita sæpius judicatum fuisse refert

fert Broudæus ad Louëtium *Litt. P. num.* 60 item Claudius Henrys loco citato *quæst.* 7. notátque ibidem, "reversionem decimarum ad Ecclesiam esse favorabilem: quia »reducit ad primævam earum naturam, & Ecclesiastici potiùs sua propria recuperant; quàm de novo acquirunt .... »Itaque hodie indubitatum est, Decimas infeudatas reversas ad Ecclesiam fieri Ecclesiasticas, & sequi communes »regulas animarum Decimarum.

XX. Quin & portioni congruæ obnoxias esse, tametsi titulo oneroso ad Ecclesiam reversæ sint, asserit Wamesius *cons* 452. *n.* 7. & conforme esse sententiæ Senatus Parisiensis prolatæ 16. *Febr.* 1628. ex iis, quæ recitat Claudius Henrys loco citato, non obscurè colligitur.

XXI. Hanc decimarum infeudatarum ad pristinam naturam reductionem operatur ipsa decimarum ad Ecclesiam reversio, si simpliciter & purè restituantur; secùs verò si cùm onere seu nexu feudali quo erant apud laicos Ecclesiæ restituantur: quo casu semper manent *feudales*: uti citato *cap.* 4. annotavimus.

Inde consequenter statuendum videtur de his decimis cum eo nexu ad Ecclesiam reversis; quod de decimis infeudatis in manibus laicorum existentibus, ut nimirum ad hanc portionem non nisi *subsidiariè* deficientibus aliis decimis Ecclesiasticis concurrere debeant: quod & verisimilius credit Zypæus *Resp.* 2. *De Parochiis num* 6.

XXII. Sed an hanc distinctionem patiatur citatum Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem dubitat Zypæus ibidem: eò quòd Edictum decimas *feudales* quocunque modo ad Ecclesiam reversas ad portionem congruam vocet tanquam ad suam primam naturam reversas. Verba sunt: *Nous declarons nostre intention être que la portion Canonique, & reparation desdictis Eglises, debueront contribuer les dismes ayans autrefois été laicales, lesquelles presentement seroient retournées es mains des gens d'Eglises, de quelle nature qu'elles soient fiefz ou autres, pour être retournées à leur primitive nature.* Id est. Hanc nostram mentem esse declaramus, ut ad Canonicam portionem & Ecclesiarum reparationem suppeditent decimæ, quondam Laicales, quæ ad Ecclesiasticorum denuò manus devenerunt, cujuscunque naturæ fuerint, sive feudales, sive aliæ, quia ad pristinam conditionem redierunt.

XXIII. Porrò cum decimæ quasi ex sua natura & primæva institutione sint ad hoc ordinatæ, ut Parochis ex illis sustentatio aliáque necessaria subministrentur: sub hoc onere congruæ portionis ad Capitula, Monasteria aliáve Corpora aut personas transiverunt; cui oneri perpetuò manent subjectæ, semperque earum possessores obligantur Parochis de portione congrua providere.

XXIV. Imò nec decimæ Capitulis, Monasteriis aliisque concessæ sunt, nisi *priùs* deductâ *portione congruâ*: adeo ut tantùm censeatur concessum quod ultra Parochi sustentationem superesse potest.

XXV. Itaque rectè post Rebuffum aliósque notavit Zypæus *Consult.* 4. *De Parochiis num.* 8. onus hoc dandæ portionis congruæ esse onus *reale* & permanens: ita ut ratione illius possessores decimarum semper maneant ad hanc portionem subministrandam obligati: quemadmodum fundis sitis ad viam, flumen & mare incumbit onus reficiendi aggeres, toties quoties aggeres reficiendi sunt: quo simili utitur ibidem Zypæus.

XXVI. Hinc ulteriùs concluditur, quòd si jam pridem assignata portio congrua perierit, vastata sit, aut mutatis temporum locorúmque circumstantiis competens sive insufficiens inveniatur: Parochi aut Parochiæ necessitatibus per eam sit provisum, vi dictæ clausulæ expressæ, vel subintellectæ de novo competentiam, aut augmentum ex Decimis seu proventibus Ecclesiæ incorporatæ dare tenebuntur: quandoquidem proventus dictarum Ecclesiarum sub eo onere sint ipsis incorporati, ut primò Vicariis de congrua portione sit provisum.

XXVII. Ulteriùs ex eodem principio deducitur, quòd Capitula, Monasteria, aliive, quibus decimæ sunt concessæ, nihil ex illis prætendere queant, nisi quod ipsi congruæ Parochorum portioni superest. Nam ut rectè notavit Rebuffus De Portione congrua *num.* 103. "Priùs Papa vult »reservari congruam portionem, *postea* reliquos fructus »donat, & unit: ob id præferri debet prima Ecclesia Vica»rii, ut Panormitanus in *Cap. de Monachis* ✠ *De Præbend.* »probat dicens: habentes Ecclesiam quoad temporalia »non posse omnes reditus Ecclesiæ consumere, & sibi usur»pare, sed reditus tantùm superfluos detractâ priùs con»gruâ portione Vicario seu Rectori instituendo, & pro ju»ribus Episcopalibus.

XXVIII. Idipsum jam pridem expressit Concilium Juliobonense à Wilhelmo Rege Angelorum cum Episcopis & Proceribus Normanniæ celebratum anno 1080. *Can.* 12. ubi postquam ordinasset, quomodo Monasterium decimas possidens deberet Presbytero Ecclesiæ deservienti et decimis providere, tandem in fine concludit: "Quæ verò »*superabundant*, in usus Monasterii Abbas habeat. Hoc idem »(ait) in Ecclesiis Canonicorum observetur.

XXIX. Similiter hinc statuendum, quòd decimarum possessores oneri maneant subjecti, quamdiu decimis proventibúsque Ecclesiarum Parochialium unitarum incumbunt: nec nisi ultroneâ abdicatione omnium proventuum ab eo eximuntur: exemplo possessoris fundi hypothecati pro certo reditu qui demum liberatur, cum hypothecato fundo se exuit: quod vulgò Galli vocant *deguerpir*.

XXX. Rectè quoque eodem ex principio concludit Rebuffus loco citato *num.* 101. "Et si temporalia, vel alii re»ditus beneficii non sufficerent nisi Vicario; tunc præfere»tur Vicarius, tum quòd illud temporale priùs erat patri»monium suæ Ecclesiæ, & postea fuit Religiosis datum, vel »ab ipsis occupatum, sic ait de damno vitando, & Mona»sterium de lucro captando: ideo præfertur Vicarii Eccle»sia Monasterio: tum etiam, quòd hoc sit favorabilius, vi»delicet alere plebem cibis spiritualibus, ut Vicarius facit, »& quòd bona facilè revertantur ad suam naturam." Hæc Rebuffus, qui & *num.* 103. probat dictum Henrici Bohicque »Tolerabilius esse, quòd Canonicus vel Prior egeat, qui »habet annexam curam, quàm Vicarius, qui illum exercet.

Quibus consonat Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Defin.* 52. asserens, "certum esse, Parocho aut eis, qui »Parochi vices gerunt, magis favendum esse, quàm posses»sori Decimarum, quisquis ille sit: cum Parochus ejúsve »Vicarius Altari & Parochianis deserviat. Nec ad rem per»tinebit, quòd si decimarum possessori quantulacunque »portio detrahatur; futurum sit, ut non habeat ille, qui »se alat. Etsi enim dici solet, non esse discooperiendum »unum Altare, ut alterum cooperiatur, priùs tamen Paro»cho subveniendum est adversus decimarum possessorem »tum possessori ab ipso ordinario, cujus officium est pro»videre, ne alimentorum penuria cogantur ii, qui Altari »serviunt, Religionis cultum deserere." Hæc ille, quem sequitur Zypæus *tit. De Parochis n.* 11.

CAPUT V.

Portio congrua tanquam causa alimentorum judicanda & assignanda.

1 *Causa portionis congruæ est causa alimentorum.*
2 *Hinc in ea* summariè *procedendum.*
3 *Portio debet* provisionaliter *adjudicari, si causa moram non habat.*
4 *Ita vult Synodus Mechliniensis.*
5 *Hæc adjudicatio provisionalis fieri potest in omni parte litis.*
6 *Solutio congruæ portionis non patitur moram.*
7 *Conforme Edictum Principum nostrorum.*
8 *Quæstio inter Decimatores super solutione portionis congruæ ejus assignationem retardare non debet.*
9 *Exemplo alimentorum portio congrua transactione tolli nequit.*
10 *Non facilè transactioni per transigentem contraveniendum.*
11 *Mutatis circumstantiis interdum potest.*
12 *Transactio sine auctoritate Superioris inita non obligat successores.*
13 *Inita cum consensu & approbatione Episcopi obligat successores.*
14 *Poterit nihilominùs successu temporis augmentum portionis peti.*
15 *Nullâ transactione aut lapsu temporis, vel lege positivâ portio congrua tolli potest.*
16 *Portionis congruæ compensatio admitti non solet.*
17 *Congrua portio in* re certa *assignanda.*
18 *Synodi passim* rem certam *designant.*
19 *Non dicitur Parochus habere portionem congruam, nisi habeat in* re certa.
20 *Potest Vicarius abdicare proventus Ecclesiasticos, & petere portionem* congruam.
21 *Expedit Parochis habere portionem in* re certa.
22 *Id ostenditur exemplo SS. Patrum.*
23 *Portio assignata in* re certa *ob sterilitatem aut devastationem fructuum non minuenda.*
24 *Fructuum mentio non taxationis, sed demonstrationis causa censetur facta.*

25 Quod

25 *Quod solvitur in redemptionem decimarum, debetur nullis fructibus erescentibus.*

26 *Decimatores sterilitatis commodo gaudentes, debent & fertilitatis onera ferre.*

27 *Non est æquum, ut in casu sterilitatis Vicarii semper cum summo rigore exigant integram portionem à Decimatoribus.*

CAusam portionis congruæ esse causam *alimentorum* negari nequit: quandoquidem certum sit: portionem congruam primario & directè assignari in sustentationem & alimentationem Presbyterorum curam animarum sustinentium: unde & hanc causam portionis tractandam tanquam causam alimentorum omnes agnoscunt.

II. Hinc imprimis infertur, quod sicuti in causa alimentorum *summariè* procedi, & *provisionalis* adjudicatio fieri solet; ita & in hac causa procedi debeat: præsertim cum hic non tantùm periculum sit, ne defectu alimentationis, Parochus vitæ necessariis destituatur, si assignatio portionis differatur, quousque causa plenariè sit instructa; sed & periculum est, ne populus interea necessariis ministris destituatur.

III. Quare tanquam indubitatum tradit Rebuffus, "quòd "si Parochus aut Vicarius congruam portionem petat, & "processus tractum & dilationem recipiat, debeat ei per "modum *provisionis* adjudicari provisio congruæ portionis, "donec videantur jura utriusque, & alia sententia proferatur, ut interim Deo servire possit, & Sacramenta Parochianis administrare." In tract. de congrua portione *n.* 54. Et in tract. de sententia provisionali in præfatione *num.* 30. asserit, Curato petenti integras Decimas adjudicatam fuisse à Senatu quartam partem Decimarum per modum provisionis, ut interim vivere possit.

IV. His conforme est Decretum Synodi P. II Mechliniensis *tit.* 17. *cap.* 4." Si contingat oriri aliquam difficul"tatem Pastoribus in assignanda judicio Episcopi Canonica "portione, iidem Episcopi seu eorundem Vicarii aut Offi"ciales, *summariè & de plano*, sine strepitu & figura judi"cii audita nuda petitione Parochorum, & eorum quorum "interest responsione, & facta desuper summaria informa"tione, quod ipsis Parochis deesse compererint, ad sum"mam superius taxatam per modum *provisionis* adjudica"bunt; & appellatio executionem non suspendat." Adde "Syn. P. II. Camer. *tit.* 14. *cap.* 7.

V. Potest autem hæc provisionalis adjudicatio peti in qualibet parte litis, etiam post litem contestatam; imo etiam post sententiam, quæ transivit in rem judicatam, quando executio sententiæ posset habere dilationem; uti tradit Rebuffus in tractatu de senten. provis. *art.* 1. *gloss.* 2. eò quòd nunquam non inhumanum sit, vel ad modicum tempus os bovi trituranti occludere.

VI. Notabile occurrit arrestum apud Tournetium in sua Collectione arrestorum *Litt. P. numer* 126. quo conductor decimarum condemnatus fuit ad solvendam portionem congruam 360. librarum salvo recursu ipsius conductoris adversus principalem Decimatorem; idque hac sola ratione, quia principalis Decimator erat extra Provinciam, & propter bellum non patebat facilis accessus ad Decimatorem, atque ita notabilis mora intercedere forsan debuisset, priusquam Parochus congruam suam portionem consequi potuisset, uti ibidem narrat Tournetius.

Ut vel hinc pateat, Senatum judicasse, haud æquum esse, ut ad aliquod notabile tempus, Parocho suo portio congrua deesset, præsertim ubi constat decimas esse sufficientes.

VII. Eundem in finem Principes nostri Albertus & Isabella in Edicto ad Synodum Mechlin. *art.* 16. declararunt, suam esse mentem, ut si Ordinarii essent defectuosi in assignanda congrua portione Pastoribus, eo casu Pastores possint recurrere ad Concilium Regium suæ respectivè Diœcesis, ut super eorum querelis provideretur; præsertim per interventionem officii Fiscalis si necesse sit. Et quidem ob hanc *provisionalem* adjudicationem, quæ à Regio Senatu in hac materia solet annui, causa congruæ portionis seu competentiæ hodie coram Regio Tribunali passim ventilatur, uti infra latiùs dicetur.

VIII. Eadem ratione si inter ipsos Decimatores non conveniat, quis sit Pastor primitivus, aut quis ante alios ad portionem congruam teneatur, omnes ad portionem congruam dandam interpellari poterunt; omnesque per provisionem respectivè pro ea parte qua decimis gaudent, ad congruam portionem condemnari; salva ipsis ulteriori inquisitione, quis eorum assignationi congruæ portionis speciali titulo sit obstrictus: ne aliàs ob diuturniorem illam Decimatorum inter se disceptationem, Parocho sua interim desit sustentatio, atque ejus defectu cura animarum minus laudabiliter exerceatur. Ita judicatum refert Charondas *L.* 1. *Resp. cap.* 50. & novissimè in Senatu Brabantiæ pro incolis Parochiæ Gelensis contra Episcopum Antverpiensem, Abbatissam & Conventum de Roosendael, Capitulum S. Dymphæ in dicta Parochia Gelensi, & Pastorem Gelensem Decimatores.

Cùm enim inter hos haud conveniret, quis ad congruam portionem dandam Presbyteris ad curam animarum in dicta Parochia necessariis teneretur, concluserunt dicti incolæ, ut hac controversia & disquisitione ipsis decimatoribus salvâ, saltem per provisionem ad congruam portionem condemnarentur; quam conclusionem probans Senatus Brabantiæ, declaravit, ad minus duos Presbyteros esse Parocho adjungendos, qui cum ipso functionibus Pastoralibus intenderent; quorum uni Parochus ipse ex suis Pastoralibus congruam sustentationem dare teneretur, alteri verò congrua portio centum pataconum annuè daretur à tribus aliis decimatoribus; salva ipsis inter se disquisitione vel conventione, quo ordine, aut pro qua parte ipsi ad hanc portionem concurrere debeant.

Idipsum asseritur in citato Edicto Regio de an. 1686.

IX. Exemplo quoque alimentorum in annos singulos testamento relictorum dicitur, super portione congrua transigi non posse; sive eam per transactionem tolli non posse; uti post alios notat Rebuffus De portione congrua *num.* 91. dicens: "Etiam per transactionem hæc congrua "non tolletur portio, quæ cum sit alimentorum loco, & "modico contentus Vicarius transigere posset, ideo non "tollitur per transactionem, sicut nec alimenta *L. cum hi ff. de transaction.*

X. Verùm si transactio bona fide, sine dolo aut fraude inita sit, haud facilè sanè, à simili transactione, prætextu non sufficientis alimentationis, ipse Vicarius qui ipse transegit, recedere potest; neque facilè petens augmentum portionis recipiendus esset.

XI. Si tamen mutatis circumstantiis, portio congrua pro qua conventum erat, facta esset planè insufficiens, vel etiam notoriè appareret, illum Vicarium nunc ex illa vivere non posse, non obstante illa transactione portio *congrua* sive sufficiens danda esset uti monet Rebuffus *num.* 93.

XII. Si transactio inita sit inter Decimatores & Vicarium sine auctoritate Superiorum, hæc cùm nullatenus ad ipsos successores Vicarii transeat, quos ipse Vicarius privata sua auctoritate obligare non potuit, etiam non impediet, quo minus hi augmentum portionis petere queant.

XIII. Transactio autem inita & confirmata auctoritate & consensu Superioris, puta Episcopi, firmior est; & non tantùm hunc præsentem Vicarium transigentem, sed & successores ipsius obligare solet. Unde & hi transactioni stare debent; & uti transactio super futuris alimentis valet auctore Prætore *L.* 8. *Cod. de Transact.* ita & hæc tenebit, tamesti super *alimentis* inita censeatur.

XIV. Si tamen portio *congrua* per transactionem constituta successu temporis fiat insufficiens, indubiè non obstante hac transactione augeri poterit, & debebit.

XV. Nulla quippe transactione aut conventione, vel positiva ordinatione, vel etiam longissimi temporis lapsu induci potest, ut negetur portio *congrua* seu sufficiens Parocho ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur: cùm non humana, sed divina & naturali lege sancitum sit, ut os bovi trituranti non alligetur.

Quare Rebuffus loco citato *num.* 96. quærens, "an por"tio congrua tolli queat? respondet: Non: quia non debet "ligari os bovis triturantis; & qui spiritualia seminant, di"gnum est, ut metant temporalia.

XVI. Sicuti per transactionem tolli nequit portio *congrua*, eò quòd cedat in locum alimentationis necessariæ; ita quoque nec compensatione retardari potest, uti notat Rebuffus ibidem *num* 94. additque: "ideo non fuere au"diti Decanus & Canonici S. Marcelli volentes compensa"re expensas in Parlamento factas in congrua portione, nec "potuerunt uti aliqua retentione pro illis contra Vicarium "de *Genevilliers*: & ita pronuntiavit Senatus anno 1524. die 27. Februarii.

XVII. Ad exemplum insuper alimentorum, & ut Parocho & ministris Altaris certiùs & securiùs de honesta sustentatione provideretur, visum fuit, ut si fieri posset, in *re certa* portio congrua assignaretur; quemadmodum significat Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reform.* in verbis: *Portione etiam in* RE CERTA *assignanda.*

XVIII. Hinc videmus, quod Synodi aut etiam Principum Edicta, cum de portione congrua Parochorum aut Vicariorum assignanda vel determinanda agunt, nullibi

nullibi aliquam decimarum partem assignent, sed certam & determinatam pecuniæ summam annuè pendendam.

XIX. Neque parochi aut Vicarii aliquam Decimarum partem possidentes, dicuntur habere portionem congruam. Ut vel hinc appareat, portionem congruam propriè consistere in *re certa*: atque eum qui obligatur ad dandam portionem congruam, eam debere in *re certa* assignare; si Vicarius aut parochus congruam portionem petat.

XX. Quare Vicarius seu Parochus possidens aliquam decimarum partem; adeo ut etiam ex illa possessione præsumatur aliqua decimarum partitio antiquitus fuisse facta inter Vicarium & Pastorem primitivum; tamen Decimas Pastori primitivo integras remittens, ad petendam congruam portionem admittitur, inquit Carolus Fevret. *lib. 6. de abusu cap.* 1. §. 12.

Similiter ultimum Edictum Regis Galliæ de anno 1686. quo per totum Regnum portio congrua taxata est ad 300. libras Gallicas ultra casuale & decimas novales, dat optionem Vicariis perpetuis, renuntiandi decimis aliisque proventibus Ecclesiasticis, & acceptandi hanc portionem congruam.

XXI. Neque dubium apparet, quin parochis ordinariè magis expediat portionem *congruam in re certa*, puta certa quantitate granorum, aut certa pecuniæ summam annuè solvenda, habere, quàm aliquam portionem decimarum.

Quis enim nescit, quas curas secum trahat decimarum collectio, si eas parochus seu Vicarius per se sive familiam suam faciat? Quæ sanà non modicum in functionibus Pastoralibus impedimentum generant.

Si verò eas aliis elocet, quantæ ex ea elocatione natæ non sunt oriri difficultates & nonnunquam contentiones cum subditis, dum ab his solutio exigenda est? Quæ murmurationes & obloquia adversus Parochum hinc nascitura timentur? Dum facile sibi persuadent, in earum elocatione nimium à parocho exigi, aut unum alteri ex quadam humana consideratione præferri; atque hinc affectus erga parochum diminuitur, & charitas frigescit.

XXII. Cùm ergo tantopere olim Sancti Patres desideraverint, ut Episcopi & Ministri Ecclesiæ ab omni rerum temporalium cura possent esse liberi, ut liberiùs ministerio verbi & orationi instare possent; quemadmodum videre est apud Chrysostomum *homilia* 37. *in Matthæum*, quidni meritò Parochi cæterique curam animarum gerentes, à decimarum cura & sollicitudine liberari eligentâ, certâ eis portione annuâ in sustentationem assignatâ, quo liberius, & sine rerum corporalium curis & distractionibus toti possint ministerio verbi & orationi adinstar Apostolorum instantes esse.

XXIII. Et quidem portio contra *in re certa* assignata adeo firma & stabilis censetur, nec ob sterilitatem fructuum decimabilium, aut devastationem aliámve tempestatem minuenda veniat; uti tanquam indubitatum tradit Tournetius in sua Collectione Arrestorum *Litt. P. n.* 116. Insuper addens, quòd nec audiendus sit conductor decimarum, qui sub onere solvendi portionem congruam conduxerit, si solutionem prætextu sterilitatis aut devastationis fructuum negare velit. Verba ejus sunt: *Puis qu' en France, comme plusieurs autres Royaumes & Seigneuries on à permis & accordé qu' autresque des Curez s' attribuent lex dixmes des Parroisses en leur baillant quelque portion d' icelles pour leur nourriture & entretenement, il est raisonnable que ladite portion leur soit payée sans aucune diminution, ny moderation pour quelque calamité de troubles, ny d' autres desastres & adversitez que doivent porter cux qui jouyssent des dixmes. Et ne sera receu le fermier ayant pris les dixmes à ferme, à la charge de payer certainne quantite de grains au Curé pour son gros, de luy en faire diminution pour telles occasions: ains se doit pourvoir à l' encontre de ceux, lesquels s' attribuans le droict des dixmes; luy en ont fait bail. Car la portion du Curé est comme une debte à luy deuë, ou dot estimée pour la charge qu' il aide l' Eglise & service qu' il à l' Autel. Ainsi a été jugé par Arrest de la Cour pour un Curé, contre le fermier des dixmes, auquel son recours à été reservé contre les Religieux Gros dixmeurs, du* 15. *Decembre* 1570 Id est. Quandoquidem in Gallia prout & pluribus aliis Regnis & ditionibus, permittatur & annuatur, ut alii præter parochos decimas parochorum possideant, aliquam earum partem deputando alimentationi & sustentationi Pastorum, æquum est ut dicta portio ipsis persolvatur absque ulla imminutione aut moderatione ratione calamitatum, turbationum, aliorúmque infortuniorum & adversitatum quas iis, qui decimis gaudent damno esse oportet. Nec admittendū ut conductor qui decimas redemit sub onere persolvendi parocho quantitatem pro portione constitutam, occasione talium fortuitorum aliquid ipsi detrahat: verùm sibi caveat periculo eorum, qui sibi ius decimarum attribuentes illas elocârunt. Portio enim parochi non secùs quàm debitum ipsi competit, aut dos supputata pro munere, quòd Ecclesiæ prosit, & ministerio, quod præstat Altari. Ita judicatum ex Senatusconsulto in favorem Paroch adversus decimarum conductorem, cui jus pro equendæ petitionis reservatum est contra Regulares decimarum possessores 15. Decembr. 1570.

Et sanè hæc portio in certa granorum aut pecuniæ quantitate assignata non solvitur cum respectu fructuum hoc illóve anno emergentium; sed datur in exsolutionem oneris impositi Capitulis aut Monasteriis in ipsa unione vel incorporatione aut translatione Decimarum: adeò ut onus dandi congruam portionem, in cujus redemptionem hæc granorum aut pecuniæ quantitas annuatim solvenda promittitur, non ipsis decimis, quæ *annuatim* realiter percipiuntur, sed juri decimandi, quod in Monasterium aut Capitulum translatum est, perpetuò inhæreat.

XXIV. Et si subinde fructuum mentio fiat, è quibus designate granorum quantitas sit solvenda, illa non taxationis, sed demonstrationis causâ facta censetur, ut notat Joannes Tournet. *Litt. P. cap.* 121. ut consequenter illis fructibus non natis, ex aliis eadem granorum quantitas exsolvenda sit & supplenda; quemadmodum in casu absimili cibariorum & vestiariorum legatorum respondit Scævola in L. 12. *ff. de alimentis legatis*: nimirum cibaria integra ab hæredibus solvenda esse, tametsi ex fundis, quos Testator fideicommissi jure obligaverat, *ut ex reditu eorum alimenta supra scripta perciperent*, minores reditus provenerint, quàm est quantitas cibariorum & vestiariorum.

XXV. Simili ratione si quis mediante transactione jus solvendi Decimas *certa* quantitate pecuniæ annuè solvenda redemerit, hæc transactio, uti rectè notat Grimaudet *lib.* 3. *De Decimis cap.* 3. *num.* 10. est in utilitatem vel damnum possessoris fundi; eamque solvere tenetur, sive agrum suum colat, sive non; nec potest possessor fundi à solutione eximere hac vulgari ratione, quod cessante causa Decimarum non teneatur solvere id, quod vice decimarum promissum est; quia mediante tali transactione, omnis casus fortuitus & evictionis ejus periculo sunt, ni fundus chasmate alióve casu esset absorptus & planè periisset.

Refert quoque Renatus Choppinus ex Panormitano, Teutonicos sive Germanos pro Decimis solvere annuatim certas mensuras granorum, quæ nec minuuntur nec augentur ob quamcunque fertilitatem aut sterilitatem supervenientem, *lib.* 3. *De Pol. Eccles. tit.* 4 § 4.

XXVI. Quidnî igitur Monasteria & Capitula aliique Decimarum Possessores, quæ mediante certa granorum vel pecuniæ quantitate jus decimandi quodammodo sibi reservant, & quasi redimunt, casum fortuitum sustineant? præsertim cum & commodum fertilitatis accipiant; nihilque ob eam Parocho accedat.

XXVII. Quamvis portio congrua consistens in certa granorum aut pecuniæ quantitate annuè solvenda, non debeat in rigore juris ob sterilitatem aut devastationem decimarum diminui aut remitti; tamen nonnunquam æquitas exigit, ut Parochus hìc aliquam remissionem faciat; præsertim si ei commodè & honestè sit de congrua portione provisum; nec ipsæ decimæ notabilem summam ultra portionem congruam soleant Decimatoribus pendere: ipsique honestam sustentationem Parocho pro temporum miseria offerant.

CAPUT VI.

Quæ in portionem congruam imputanda?

1. *Quandonam aliqua dicantur imputari in portionem congruam?*
2. *Quando Decimator imputare aliqua possit.*
3. *De imputatione in portionem congruam loquuntur Synodi Belgicæ.*
4. *Parochus petens portionem congruam debet exhibere declarationem omnium bonorum & proventuum, qua ratione sua Ecclesiæ habet.*
5. *Certa emolumenta ratione Beneficii Parocho competentia in portionem congruam imputanda.*
6. *Decimæ etiam novales & minutæ imputandæ.*
7. *An hæ juxta Edictum Regis Galliæ in portionem congruam imputentur.*
8. *Proventus Beneficii Ecclesiæ Parochiali uniti imputandi.*
9. *Onera illius Beneficii à Parocho ferenda; unde & moderate unienda sunt Beneficia.*
10. *Proventus Parocho competentes alio titulo quàm beneficii Curati non sunt imputandi.*

11 Ali-

11 *Aliquando proventus beneficii non uniti sunt imputandi.*
12 *Ex Decretis Synodorum etiam* accidentia *in portionem congruam imputanda.*
13 *Synodi loquuntur de accidentibus, quæ ad aliquam* certam *summam annuam reduci possunt.*
14 *Quæ ad eam certitudinem redigi nequeunt , imputanda non sunt.*
15 *Hujus generis sunt oblationes , quæ à* mera *liberalitate populi dependent.*
16 *Has ob suam incertitudinem non imputari tradunt Canonistæ.*
17 *Specialiter ideo inconveniens est, ut oblationes in Sacramentorum administratione fieri solitæ imputentur.*
18 *Ex hac imputatione sequeretur sordida* **illarum oblationum** *exactio.*
19 *Quin & suspectæ conventiones.*
20 *Diminueretur populi erga sacras functiones reverentia.*
21 *Sacerdotes facile notam avaritiæ & turpis quæstus incurrerent.*
22 *Nascerentur pauperum murmura contra Sacerdotes.*
23 *Injustum est hisce oblationibus populum gravari.*
24 *Portio congrua ita taxanda , ut Sacerdotes* gratis *& liberali animo Sacramenta administrare queant.*
25 *Decretum de hac re Synodi Coloniensis anni* 1536.
26 *Idem insinuat Synodus Coloniensis anni* 1549.
27 *Idipsum postulatum ex parte Regis Galliæ in Concilio Trid.*
28 *Sperandum non est, Sacramenta gratis, ut oportet, administranda, ubi oblationes imputantur.*
29 *Perniciosum est, honoraria Missarum in portionem congruam imputari.*
30 *Curandum, ut sine respectu ad has oblationes & honoraria portio congrua assignetur.*
31 *Decimis sufficientibus de his portio congrua desumenda.*
32 *Decimis non sufficientibus per beneficiorum unionem potiùs quàm per has oblationes providendum.*
33 *Accidentia non omninò incerta, quæ sint?*
34 *Hæc accidentia ad certam summam redigi possunt.*
35 *De his loquuntur Synodi, dum accidentia in portionem computari volunt.*
36 *Majori tamen [illegible], quàm pagis hæc in portionem computentur.*
37 *Videtur diversis [illegible] Synodis ob temporum duritiem horum accidentium imputatio tolerari.*
38 *Non [illegible] summo rigore hæc accidentia in portionem congruam imputari.*

I. Illa imputari dicuntur in portionem congruam , quorum [illegible] taxatione portionis congruæ ita ratio habetur, ut eorum [illegible] portio congrua à rata illorum diminuatur; [illegible] portio congrua esset sufficiens, requirerentur [illegible] octingenti floreni, & quia Vicarius seu Parochus habet [illegible] Parochiali seu Vicariæ annexos proventus pendentes annue 400 florenos, ergo portio congrua taxabitur ultra hos proventus ad 400 florenos solvendos ab iis, qui onere solvendæ portionis congruæ sunt subjecti: quæ [illegible] unà cum valore annuo illorum proventuum simul [illegible] integram portionem congruam sive competentem [illegible] 800. florenorum , quæ judicatur sufficiens Rectoris & Parochiæ necessitati.

II. Si contingat ab Episcopo taxari portionem congruam abstractivè ab [illegible], quod ipse Vicarius habet in annuis proventibus, qui in portionem congruam ex juris vel consuetudinis dispositione imputari consueverunt, tunc ipse Decimator, ad cujus [illegible] solutio portionis congruæ, de taxata portione [illegible], quantum annue valerent [illegible] proventus Pastorales, quos Vicarius [illegible] computatis sive imputatis portioni taxatæ deerit, supplere debebit.

III. De hac computatione seu imputatione loquitur Synodus Mechliniensis [illegible] titulo *De Decanis & Pastoribus* , ubi mandat, ab Episcopis assignari portionem congruam computatis certis fructibus & emolumentis. De eadem imputatione [illegible] modo loquitur Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 14. *cap.* 9.

IV. Ut autem hæc computatio sive imputatio justè fiat, atque omnium, quæ imputanda sunt, æqua ratio haberi queat; & justa portionis taxatio fieri, mandat Synodus D. Mechliniensis *tit.* 16. *cap.* 4. « Ut Pastor quilibet de Cano-»nica portione summarie & de plano sibi provideri desi-»derans, ante omnia exhibeat nobis, Vicario aut Officiali no-»stro, libellum supplicem , in quo contineatur, cuive an-»nexa sit plena, eâ que particularis , & proprio juramento »firmata declaratio bonorum , quæ ratione Ecclesiæ suæ »Parochialis ipsi competunt. Neque certi tantum fructus »& emolumenta exprimantur, sed incerta quoque & acci-»dentalia trium aut quatuor communium annorum præte-»ritorum.

Idipsum injungit Synodus Camerac. P. II. *tit.* 14. *cap.* 7. addens , & *onerum annexorum* , *quæ deduci debebunt*, declarationem adjungendam.

Duo sunt, quorum rationem in taxanda portione habendam indicant hæ Synodi.

V. Primò, omnium *certorum* fructuum & emolumentorum , quæ *ratione Ecclesiæ suæ Parochialis ipsi* (Pastori) *competunt.*

Hæc imputanda esse nemo dubitat. Cùm enim portio congrua detur , ut Pastori & Parochiæ necessitati sit provisum , consequens est, quod si *certa* emolumenta quæ ratione Ecclesiæ Parochialis percepit, pro parte congruæ sustentationi Vicarii satisfaciant, tantum suppleatur id, quod »ad integram sustentationem Parochi, & Parochiæ necessitatem deesse deprehenditur.

Unde Rebuffus in suo tractatu de portione congrua *nu.* 85. quærens , quæ debeant Vicario computari in congrua portione , respondet : « *Omnia certa quæ* habet ratione sui »Beneficii seu Vicariæ : & sic omnia quæ jure suo habet »Ecclesia, ei computantur pro portione congrua.

VI. Itaque si Vicario competant aliquæ decimæ, etiam novales vel minutæ , hæ indubiè in portionem congruam imputandæ sunt : hoc est , earum ratio haberi debebit, ut attento annuo valore illarum decimarum portio hæc major aut minor debeatur; sive plus minùsve supplendum sit ab iis; quibus onus portionis congruæ incumbit.

VII. In Edicto Regis Galliæ de anno 1686. quo portio congrua Vicariorum & Pastorum taxatur ad 300. libras Gallicas conficientes centum patacones monetæ Brabanticæ, excipiuntur decimæ novales ex terris, quæ post acceptatam à Vicariis & Pastoribus hanc portionem, ad culturam redigentur; quas ultra portionem Vicarii & Pastores recipere poterunt.

Verum licet ob has decimas *novales* taxata hæc portio diminui nequeat, sed integra à Decimatoribus majoribus seu *grossis* , ut vocant solvi debeat, nihilominus admodum verisimile est, in determinanda hac portione habitam fuisse rationem decimarum *novalium*, quæ verisimiliter in Parochiis futuræ creduntur : atque ita reipsa in congruam portionem esse imputatas.

VIII. Similiter si Beneficium simplex, aut aliqua fundatio auctoritate Episcopi unita sive incorporata sit Beneficio curato , indubiè proventus illius sunt computandi in portionem congruam , quandoquidem per unionem sive incorporationem proventus hujus uniti Beneficii vel fundationis sunt facti proventus Beneficii Curati, idque eo maximè intuitu, ut per illius proventus Parocho de congrua portione esset provisum.

IX. Cumque per similem incorporationem Beneficium incorporatum quodammodo supprimatur, & in Beneficium Curatum, cui incorporatum est, quasi transfundatur, hinc est, quod onera Beneficii simplicis, etiam in Beneficium Curatum transeant; & onera Beneficii Curati post incorporationem reputentur; ac propterea Curatus ea onera tanquam sua propria subire teneatur.

Quare, ut superius monui, in unione sive incorporatione Beneficiorum [illegible] fundationum attendendum, ne occasione hujusmodi incorporationum , tot onera Parocho imponantur, ut necessariis suis functionibus Pastoralibus ritè fungendis minimè sufficiat. Ipse quoque judex in determinanda portione, dum rationem proventuum Beneficiorum unitorum sive incorporatorum habet, indubiè & onerum, ratione illorum Beneficiorum unitorum Parocho incumbentium, habeat necesse est.

X. Supra citati Synodus Mechliniensis volens libello supplici in materia portionis congruæ annecti declarationem omnium bonorum expressè addit : *quæ ratione Ecclesiæ suæ Parochialis ipsi competunt* : innuens, quod ea quæ aliunde habet, non sint imputanda; quod & Rebuffus loco citato notavit.

Exemplum assignat ibidem Rebuffus *num.* 88. « Si nobi-»lis ob sacellum vel ædiculam in Ecclesia constructam dat »pensionem Vicario, non debet computari in congrua por-»tione , quia hoc non habet ratione sui Beneficii, sed Ca-»pellæ fundatæ ibi. « Addi & hoc posset, quod intentio hujus nobilis non sit , eam pensionem induci in competentiam Parochi aut Vicarii; sed eam ipsi tanquam sibi *specialiter* servienti dare sine respectu ad portionem congruam, quam ab aliis accipere debet.

XI. Si enim aliquod Beneficium citra unionem aut incorporationem Vicario conferatur ab Episcopo, ut proventus illius ipsi portionem congruam serviant; idque auctoritate clausulæ in Concilio Tridentino adjectæ : *aut qui commodiori ei videbitur ratione*, indubiè hi proventus computandi erunt : quia quamvis non competant Vicario propriè *ratione Ecclesiæ suæ Parochialis*, sed alterius Beneficii tamen quia ab Episcopo Beneficium collatum fuit, ut per proventus , illius Vicario esset *sufficienter* provisum, videtur consequenter Beneficium ipsi competere tanquam

Vicario & ratione Vicariæ, ob cujus insufficientiam Beneficium cum proventibus ipsi datum est.

XII. Præter certos fructus & certa emolumenta, vult insuper citata Synodus Mechliniensis exhiberi cum libello supplice, quo petitur summariè portio Canonica assignari, *incerta quoque accidentia trium aut quatuor communium annorum ultimò præteritorum*: idque conformiter ad Synodos Provinciales Mechl. quæ volunt portionem congruam confici computatis non tantùm *certis* fructibus & emolumentis, sed etiam, " *incertis* seu *accidentalibus*, quæ » ad certam summam communibus tribus aut 4. annis ulti» mò præteritis redigi possunt.

XIII. Supponit ergo Synodus *accidentia* in portionem congruam imputanda, esse talia, ut ad *certam* summam, inspectis: communibus tribus aut quatuor annis ultimò præteritis redigi possint: ut hac reductione factâ, non *incerta*, sed quodammodo *certa* emolumenta dici possint, & portio congrua super iis assignata censeri aliquo modo queat constituta in re *certa*.

XIV. Hinc facilè est concludere, nullatenus ex mente harum Synodorum imputandas, oblationes sive accidentia illa quæ omninò sunt *incerta*, nec facilè ad aliquam certitudinem redigi possunt.

XV. Hujus generis sunt oblationes ex mera plebis liberalitate pendulæ ac profluæ, quæ nec exigi possunt; sed ob ancipitem populi favorem, ministrorum gratiositati, temporúmque, ac mercaturæ prosperitati se attemperantem, aliásve circumstantias semper admodum sunt incertæ; neque à Parochis annotari solent, sed gratiosè prout offeruntur, accipi: ideóque nec facilè ad certam summam, computatis retro aliquot annis, reduci possunt: cujus generis sunt, quæ passim in administratione Baptismi, Viatici, Extremæ Unctionis atque mulierum purificatione dari consueverunt; quæ nullo modo in competentiam imputari possunt.

XVI. Has oblationes tanquam planè incertas non esse computandas in portionem congruam communiter tradunt Canonistæ.

Quapropter Grimaudetius in tractatu *De Decimis lib.* 2. *cap.* 8. postquam *num.* 29. dixit, portionem congruam Vicario assignandam ex rebus *certis*, tanquam consequens subjungit *num.* 30. oblationes *incertas*, quæ ad certitudinem redigi nequeunt, imputandas non esse.

XVII. Præter incertitudinem, quæ in oblationibus in administratione Sacramentorum præsertim Baptismi, Eucharistiæ vel Viatici aut Extremæ Unctionis fieri solitis, occurrit, & eas in compententiam imputari vetat, plura præterea sunt; quæ persuadent, hasce in hanc portionem non imputandas; neque eorum in determinatione & taxatione portionis, eam rationem habendam, ut Vicarius seu Pastor aliive Sacerdotes curam animarum sustinentes ex illis oblationibus sustentationem necessariam accipere cogantur: sive ut portio ipsa congrua harum oblationum intuitu ad tam modicam quantitatem taxetur, ut deficientibus hisce oblationibus, etiam honesta sustentatio Presbyris illis sit defutura.

XVIII. Dum enim Sacerdotes ex oblationibus occasione Sacramentorum administrationis fieri solitis, honestam sustentationem habere coguntur etiam quadam necessitate adiguntur, ut hasce oblationes, si non directè & explicitè, saltem indirectè & implicitè exigant.

XIX. Eadem necessitate comparandi necessaria vitæ subsidia continget, ut ad sordidas & de Simonia, aut saltem turpi quæstu & avaritia multum suspectas conventiones & pactiones delabentur.

Quantopere autem omnes omnino pactiones & exactiones in administratione Sacramentorum Canones exhorreant, & uno consensu Synodi nostræ Belgicæ vetuerint supra *titulo* 1. *cap.* 3. annotavimus; ut vel ex illis Decretis appareat, à mente Synodorum planè alienum esse, ut similes oblationes in congruam portionem Pastorum imputarentur.

XX. Adhæc quis non videt, quantopere erga sacras functiones & Sacramenta diminuatur populi reverentia & de eorum dignitate Idæa, dum videt, quod illa Sacerdotum victui subservire debeant, videntúrque ea respectu Sacerdotum esse adinstar artis de pane lucrando.

XXI. Præterea dum Sacerdotes ex illis victitare debent idque populus non ignorat, persuasum facilè populo est, quod in administratione Sacramentorum, aliisve sacris functionibus semper aliquid offerre debeat; & quidem pro ea conditione, qua vulgo quisque reputatur, & ni offerat, avaritiæ, aut etiam injustitiæ quandam notam se incursurum; quasi subtrahantur ea, è quibus Sacerdotes vivere debent.

XXII. Quis verò fat eloquatur, quæ inde pauperum præsertim quorum paupertas publicè nota non est, murmura, atque obloquia; quod nihil in Ecclesia *gratis* dari videatur: omniáque ad Sacerdotum quæstum ac pauperum oppressionem in Ecclesia appareant inventa.

XXIII. Denique justum non est, plebi populóque gravamina, indies excrescentia continuè & sine intermissione per Ecclesiasticos injici: quod contingit, dum Monasteria & Capitula Decimas à plebe ac populo recipiunt, nec sufficientem ex illis, Parochis cæterisque curam animarum sustinentibus portionem assignant; sed eos cogunt, ut emendicatis, & quasi extortis plebis oblationibus sustentationem quærant; atque ita ultra Decimas Parochorum sustentationi sufficientes, misera plebs ad similes oblationes [illegible] sim cogitur; cùm tamen Decimis sufficientibus ab omni ulteriori contributione pro Parochi alimentatione plebs absolvi deberet.

XXIV. Ut itaque hæc aliáque incommoda præveniantur, congrua portio ita determinanda, & taxanda, ut Sacerdotes liberali animo, ab omni spe temporalis retributionis libero possint Sacramenta populo administrare; quemadmodum sæculo præterito desiderabant, & monebant Patres Concilii Coloniensis anno 1536.

XXV. Hi quidem volentes de victu Parochorum disponere, præmittendum duxerunt, quod Christus docuit, & sacri Canones maximè seriò percipiunt, nempe ut Sacramenta Ecclesiastica *gratis* ministrentur.

Sed quia prævidebant id haud facilè obtinendum, nisi portio congrua Parochis detur, quæ eos ad quærenda vitæ subsidia ex administratione Sacramentorum non cogat, immediatè subjungunt: " At cùm lex divina præcipiat, non » alligandum os bovi trituranti....... dispiciendum est, ut » Parochis Evangelii prædicatoribus *certa* ac *compet*[illegible] » subministratio victus & vestitus fiat, *idque ad eum modum,* » *in administrandis Sacramentis quidpiam exigendo oneri sint Par*» *ochianis.* " *parte* 8. *cap.* 2.

XXVI. Et alterum Coloniense Concilium anno 15[illegible] *Medio III. cap.* 10. " Si portio Vicariorum sit accisa, nec [illegible] » ficiat, ut honestè ac decenter ex ea vivatur, ne ea caus[illegible] » cur animæ negligantur, aut deseratur officium, vel ad [illegible] » *ras sordidas* Pastor ille pro victu comparando indig[illegible] » mandat & decernit, ut justa portio [illegible] reformat[illegible] » nem ei de *Decimis* Collegii vel Monasterii [illegible] assignet[illegible] » sive per Episcopum loci, sive per ejus visitatores.

XXVII. Inter articulos, qui nomine Caroli IX. ad reformationem Ecclesiæ oblati fuere Patribus Concilii Tridentini erat hic 16. " Ut à Sacerdotali ordine sordes omnes, [illegible] » omnis avaritiæ labes procul expellantur, nec ullo prætex» tu pro rebus Divinis quidquam exigatur, curet Episcopus » aut per unionem beneficiorum, aut Decimarum assigna» tionem: & si id fieri non poterit [illegible] Principes pro» videant, ut per Parochianorum [illegible] & Collect[illegible] » Plebanus, & cum eo duo aut plures [illegible] habeant, [illegible] » vitam congruè traducant & hospitalitatem præbeant.

XXVIII. Hæc sat evincunt, credit[illegible] nequaquam sperandum esse, ut [illegible] ministretur, nec *pro rebus* [illegible] *quam exig*[illegible] vel à Sacerd[illegible] Ordine *sordes omn*[illegible] *avaritiæ labes procul expellantur* nisi Sacerdotibus portio talis assign[illegible] quæ independenter ab oblationibus in Sacramentorum administratione recipiendis, sit verè *congrua & competens*. Quare in nullis Synodis legitur, portionem congruam ex similibus oblationibus constandam.

XXIX. Quàm indignum, quámque perniciosum sit, Sacerdotes debere ex quotidianis Missarum stipendiis victitare, latè ostendimus suprà *titulo* 5. *cap.* 6. Ex quo facilè intelligi poterit, non minus, imò magis indignum esse, & perniciosum, hæc honoraria Missarum imputari in portionem congruam, quàm oblationes in administratione Sacramentorum dari consuetas.

XXX. Meritò ergo solliciti sunt Episcopi, aliíque etiam Civiles Magistratus, quibus assignatio portionis congruæ incumbit, ut de illa Sacerdotibus curam animarum sustinentibus eo modo provideatur, ut omnes illæ scabiosæ & sordidæ exactiones à Sacerdotali Ordine procul repellantur; neque Sacerdotibus necessitas quodammodo imponatur, ob defectum subsidiorum temporalium ad illas deflectendi.

XXXI. Sanè si decimæ sint sufficientes ad portionem congruam, nequaquam æquum est, ut Decimatores curam animarum non sustinentes decimas percipiant, & Sacerdotes in cura animarum laborantes ad has scabiosas exactiones à necessitate cogantur, ipsáque plebs ad eas deditas quodammodò cogatur.

Unde de his suspectis exactionibus in administratione Sacramentorum loquens Christianus Lupus Dissertatione 2. procemiali ad tomum 3. Schol. in Canones cap. 7. ait: " Episcopi & alii jam dictas decimas possi» dentes Prælati, eorúmque Capitula & Monasteria,

»RIGIDUM coram Deo onus portant danda Parochis su»stentationis integræ, & MISERAS plebes liberandi ab »exactionibus variis, SUSPECTIS & OFFENSIVIS, ad »quas isti à paupertate coguntur.

XXXII. Si verò decimæ non sint: ut in civitatibus nonnunquam contingit, poterit Parochis, aliisque Sacerdotibus de portione congrua provideri per Beneficiorum potiùs unionem vel suppressionem; quæ in civitatibus solent esse frequentiora.

Et sanè dolendum, quòd videamus plurimos passim in civitatibus seu Capellanos seu Canonicos otiosam planè, quin non rarò scandalosam & mollem vitam ducentes ex proventibus Ecclesiasticis, & Parochis ac Sacerdotibus curam animarum sustinentibus & strenuè laborantibus vix vitæ necessaria subministrari; & quasi mendicos ferè ex oblationibus illis & honorariis victitare debere. Qualis abusus! Meritò omni modo Superiorum auctoritate extirpandus!

XXXIII. Præter has incertas planè & ab arbitrio ac plena populi liberalitate pendentes oblationes seu accidentia, sunt alia quædam accidentia; quæ licet in sua origine veram oblationum naturam habuerint, paulatim tamen in taxata jura, ad quæ etiam populus juridicè cogi subinde potest, transiverunt; qualia sunt jura *funeralia*; quæ plerisque in locis auctoritate Ecclesiastica & Civili constituta ac taxata sunt; quemadmodum infrà titulo *De Sepulturis* ostendetur.

XXXIV. Hæc itaque accidentia, quia non omninò à voluntate & arbitrio populi dependent, & tanquam taxata jura Pastorala annotari solent, non ita incerta sunt: nec tot mutationibus obnoxia, quemadmodum oblationes illæ minutiores à *mera* liberalitate populi pendulæ; possuntque faciliùs computatis tribus aut quatuor retro annis ad certam summam redigi.

XXXV. De his *accidentibus* intelligendæ sunt Synodi, dum in taxanda portione congrua rationem haberi volunt accidentium, *quæ ad certam summam communibus tribus vel quatuor annis ultimo præteritis redigi possunt.*

XXXVI. Synodus P. II. Cameracensis tit. De Decimis *cap.* 9. vult, « ut Ordinarius habebit rationem in æstima»tione (portionis) valoris bonorum cujusve Parochiæ »quoad *urbes tantum* eorum accidentium, quæ tribus aut »quatuor annis simul computatis *aliqualiter* ad suum valo»rem in singulos annos redigi possunt.

Non satis liquet, num τὸ *tantum* referatur ad vocem *accidentium*, an vero ad vocem *urbes*: ut sensus esset: *tantum* quoad urbes rationem accidentium illorum habendam esse.

Et revera non obscura ratio est, cur potiùs horum accidentium haberetur ratio in portione Parochorum in urbibus, quàm in pagis. Cùm enim hæc accidentia, sive jura funeralia auctoritate Superiorum taxata & populo imposita habeant speciem quamdam collectarum, æquum non apparet, ut hæc populo imponantur, ubi decimæ sunt sufficientes, ut in pagis esse solent; secus in civitatibus, ob abolitas jam pridem decimas personales.

XXXVII. Addit eadem Synodus *cap.* 10. « Si tamen in »aliquibus locis, accidentia in æstimationem non venire »jam usu receptum fuerit, declarat sacra Synodus, suæ in»tentionis non esse, ut ab illo usu in præjudicium Pastorum »recedatur.

Hic non obscurè insinuat Synodus, non esse omninò ex voto, quòd hæc accidentia in competentiam Pastorum imputentur; sed id potiùs ex necessitate tolerari & admitti; cùm scilicet aliter Parochorum & Parochiæ necessitatibus succurri nequit.

Nec mirum: cùm nemo nesciat, quàm malè sæpè apud populum hæc jurium sive accidentium exactio oleat, & populum offendat; quamque sacri Canones exhorreant, quod Sacerdotibus ex mortuorum cadaveribus sua compendia quærere videantur; uti latiùs infrà titulo De Sepulturis ostendetur.

XXXVIII. Rebuffus in Tractatu de portione congrua *num.* 87. fatetur, incerta posse in portionem computari, si possint ad certam summam reduci; addit tamen: *Sed non ita exactè computabuntur sicut certa.*

Neque revera cum ea exactitudine, hæc accidentia ob eorum incertitudinem computari possunt, sicut *certi* proventus: neque etiam convenit, ut cum omni rigore eorum valor imputetur: ne illas Parochus à necessitate quodammodò coactus, jubeatur illa etiam cum nimio rigore à suis Parochianis, non sine offensione, & nota avaritiæ exigere.

CAPUT VII.

Per quos, & coram quibus Portio congrua petenda?

1 *Vicarius perpetuus habet jus petendi portionem congruam.*
2 *Parocho negligente quando Episcopus assignationem portionis urgere queat?*
3 *Episcopi vi sui officii allaborare debent, ut Ecclesiis Parochialibus de portione congrua sit provisum.*
4 *Id indicant Decretales, & Synodus Tridentina.*
5 *Parochiani portionem congruam pro Presbyteris sibi necessariis petere possunt.*
6 *Synodus Antverpiensis vult, ut Communitas agat ad portionem congruam.*
7 *Etiam pro Presbyteris Parocho in adjutorium adjungendis.*
8 *Portio congrua subinde assignata pro pluribus Presbyteris non habito judicio Ordinarii.*
9 *De Jure cognitio de portione congrua spectat ad Ordinarium.*
10 *Quæstio de portione congrua in possessorio hodie agitur coram judice regio.*
11 *Judex laicus* provisionaliter *pronuntiat super portione congrua.*
12 *Edictum Regis Galliæ reservat cognitionem judicibus Regiis.*
13 *Edictum Principum nostrorum vult per Regios Magistratus executioni mandari, quod per Ordinarios fuerit determinatum.*
14 *Eodem Edicto mandatur Magistratibus Regiis, ut Ordinariis defectuosis in assignanda portione, ipsi provideant.*
15 *Quomodo conformiter ad hoc Edictum soleat portio congrua peti.*
16 *Sententia* provisionalis *Senatus Regii qualem effectum habeat.*
17 *Petitorium super portione congrua hodie institui non solere.*
18 *Dum portio congrua petitur super decimis* infeudatis, *etiam petitorium spectat hodie ad judices Regios.*

I. POrtionem congruam peti posse per Vicarium perpetuum, in cujus sustentationem principaliter cedit, dubium non est. Imò non tantùm suis propriis necessitatibus, sed & Presbyterorum, qui ad curam animarum laudabiliter exercendam necessarii sunt, sufficientem petere posse, suprà *cap.* 2. notavimus.

II. Si Parochus seu Vicarius perpetuus esset negligens in adjungendis sibi *Presbyteris* necessariis ad curam animarum laudabiliter exercendam; & Episcopus judicaverit propter amplitudinem & extensionem Parochiæ plures Presbyteros necessarios; aut in Ecclesia aliqua succursali requiri Presbyterum, qui ibidem resideat, & populi circa illam Ecclesiam commorantis curam habeat, ob distantiam ab Ecclesia Parochiali, poterit Episcopus Parocho negligente ad portionem congruam cogere ipsos Decimatores, aliósve, ad quos ejus solutio spectat. Quin & Vicarium hujusmodi Ecclesiæ Succursali auctoritate Episcopi præpositum ad portionem congruam, Parocho negligente, agere posse, judicatum refert Joannes Tournetius *Litt. P. n.* 119.

III. Et sanè, cùm intersit Episcopi, ut ipsis Ecclesiis Parochialibus sit bene provisum de idoneis Ministris, & his nihil desit, quo minùs cura animarum per ipsos laudabiliter exerceatur, dubitari nequit, quin Episcopus meritò omni modo allaboret & agat, ut portio congrua Vicario perpetuo, aliisque Presbyteris ad curam animarum sustinendam requisitis assignetur.

IV. Id non obscurè innuit *Cap.* 1. *De Præbendis in* 6. dicens, per Sedem Apostolicam olim constitutum, ut Diœcesani nullum ad præsentationem Religiosorum ad aliquam Ecclesiam recipiant, nisi tantùm ei de proventibus ipsius Ecclesiæ coram eis fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit solvere, & congruam sustentationem habere. Ipsa quoque Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 7. item *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reform.* curam procurandi congruam portionem Episcopis committit.

V. Ad portionem congruam etiam agere possunt Parochiani sive Incolæ Ecclesiæ Parochialis, eo quòd, uti rectè advertit Zypæus *Consult.* 6. *n.* 1. *De Parochiis*, « sua interest »bonum habere Parochum, eumque commodiùs sint sem»per inventuri, si dos detur liberalis. Qua ex consideratio»ne, tametsi laicus per Canones non possit accusare Cleri»cum; tamen licet laico Parochiano suum Prælatum de»nuntiare. Plurimùm enim interest laicorum, habere bo»nos habere Prælatos. « Ita Zypæus ex Julio Claro aliisque ibi citatis.

VI. Et Synodus Antverpiensis sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 13. vult, quòd si per Patronos Ecclesiis Parochialibus de

de portione congrua non fuerit provisum, tunc Ecclesia Parochiali vacante, *Communitas ipsa*, curante seu monente Decano Christianitatis, Episcopo, aut Officiali ipsius offerat libellum.

VII. Si Synodus velit per ipsam Communitatem offerri libellum pro habenda portione congrua ubi Ecclesiæ provisum non est de Pastore; quidnî eadem ratione Communitas ipsa libellum offerre poterit pro portione congrua Presbyterorum, qui ultra ipsum Parochum pro sustinenda cura animarum sunt necessarii; si ipse Parochus, ob aliquod forsan proprium interesse hanc portionem petere, & Presbyteros assumere negligat? Atque ita ad petendam congruam portionem pro Presbyteris illis subsidiariis admisit Senatus Brabantiæ Incolas Gelenses in Diœcesi Buscoducensi; condemnavitque Decimatores, inter quos erat ipse Parochus, ad intertinendos duos Presbyteros, quorum unus esset ad onus solius Parochi, alter verò ad onus aliorum Decimatorum assignatâ singulis portione congruâ centum pataconum ultra accidentia. Ita judicatum 14 Martii 1684.

VIII. In hac causa & illud notandum occurrit. Licet Decimatores opponerent, propriè ad Vicarium Apostolicum Buscoducensem spectare Presbyteros sive Vicarios ad curam Parochiæ necessarios designare; ipsum verò hactenus non judicasse, eos esse necessarios, nihilominus Senatus considerans Parochiæ illius amplitudinem atque extensionem, nec non populum adeò esse numerosum, ut evidens esset unum Rectorem non posse sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ritè administrandis, cæterisque functionibus Pastoralibus obeundis, judicavit Parocho alios duos Presbyteros adjungendos.

IX. Sive jus commune, sive Concilium Tridentinum atque Synodos Belgicas spectemus, cognitio & determinatio portionis ad Ordinarium loci spectat: idque etiam contra exemptos *Cap. 1. de præb. in 6. Clem. unica de jure Patronatûs. Concil. Trid. sess. 7. cap. 7. & sess. 24. cap. 13. De Reformat.* Ideoque etiam à Senatu Regio litigantes super hac materia ad Episcopum remissi fuere; ut videre est apud Broudeau in notis ad Louëtium *litt. C. num.* 48. & Choppinum *lib. 3 de S. P. titul.* 4 § 8.

X. Verum cum moribus Belgii & vicinarum Provinciarum obtineat, quod Episcopi de possessorio rerum etiam spiritualium, ac singulariter de possessorio Decimarum non cognoscant: ideóque nec per provisionem possessionem adjudicare queant; hinc fit, ut quæstio super congrua portione seu competentia hodie passim ad Judices Regios devolvatur; ut hi saltem per *provisionem* congruam portionem assignent.

XI. Unde Antonius Faber in Codice *tit. de jurisd. omnium judicum definit.* 18. postquam dixit de congruæ portionis debito cognoscere judicem laicum non posse, quoniam ea res ad Ordinarii cognitionem pertinet, subjungit: »Obtinuit tamen præsertim apud Gallos, & apud nos, ut »de eo Judex laicus incidenter saltem & *provisionaliter* »pronuntiet. Neque id per usurpationem duntaxat & sine »ratione, ut quidam calumniantur, sed vel ob id maximè, »quod cum lis super petitorio coram judice Ecclesiastico »magnas plerumque moras secum trahat, permittendum »non est, Curionem & Parochum laborare interim inopiâ »& alimentis destitutum necessariis animarum sibi com»missarum curam salutèmque deserere. Interest namque »Principis & Reipublicæ provideri, ne quid tale accidat. »Ideóque & ad Principem, Principisque Magistratus ea »cura pertinet, non solum si Parochus probet se esse in »quasi possessione percipiendæ congruæ portionis (qui »casus nullam haberet dubitationem, cum etiam in bene»ficialibus possessorii cognitio ad Judicem laicum spectet, »ut sæpius diximus) sed etiamsi nulla possessionis ejusmodi »probatio afferatur.

XII. Et in Edicto Regis Galliæ de anno 1686. super portione congrua, executio ejusdem, nec non determinatio seu decisio difficultatum, quæ moveri possent super ejusdem intellectu, defertur in prima instantia Ballivis & Senechallis Regiis, & in casum appellationis Curiis Regiis.

XIII. Edictum Principum nostrorum ad Synodum Mechliniensem *art.* 15. injungit Judicibus Regiis, ut promptè & indilatè exequi mandent per suos apparitores, quidquid in hac materia congruæ portionis sive competentiæ Pastoralis fuerit vel provisionaliter vel definitivè per Episcopos ordinatum.

XIV. Ulterius eodem Edicto *art.* 16 declarant Principes, esse suam mentem, ut si contingat ipsos Ordinarios fore defectuosos in assignanda hac portione sive competentia ipsis Parochis, tunc licebit Pastoribus recurrere ad Concilia Regia suarum respectivè Diœcesium, ut ad ipsorum quærelas hac in parte provideatur, præsertim intervenientibus, si opus sit, Fiscalibus Regiis

XV. Conformiter ad hoc Edictum, solent Parochi pro taxatione portionis congruæ offerre libellum supplicem Ordinario; quâ taxatâ si Decimatores eam dare recusent, pro executione ejus, quod Ordinarius decrevit, ad Senatum Regium recursum habent: quam similiter instituunt, si ipse Ordinarius recuset, vel sit in mora providendi de portione congrua: seu competentia, vel nullam assignando; vel assignando talem, quæ omnibus attentis *congrua seu competens* non creditur: quo casu petitur, ut saltem per provisionem portio congrua per Judices Regios assignetur, & adjudicetur.

XVI. Et quidem hæc sententia *provisionalis* (ait Broudeau loco citato) manet, & executioni mandatur, donec per tres sententias conformes coram judice Ecclesiastico petitorium plenè fuerit evacuatum: & hæc est, ait, praxis Curiæ, pluribus arrestis confirmata, notâtque, Officiali Curiæ Ecclesiasticæ fas non esse, pendente petitorio, Vicario minorem portionem assignare per provisionem, quàm Judex Regius assignaverat: & ita judicatum 12. Feb. 1637.

XVII. Non solet hodie super portione congrua coram judice Ecclesiastico petitorium institui; sed re in possessorio decisâ, consuevit plenum effectum sortiri: tum quod causa in petitorio ob varias appellationes & tricas in annos plurimos protrahi posset; tum quod in ipso *possessorio* omnia merita causæ ita soleant discuti & examinari, ut vix aliquid supersit in petitorio producendum vel allegandum, quod non fuerit in *possessorio* productum & allegatum; tam circa ea, quæ *juris* sunt, quàm *facti*.

XVIII. Cùm cognitio de decimis *infeudatis* hodie privativè etiam quoad *petitorium* spectet ad Tribunalia Regia, ut suprà *cap.* 5. notatum est, & portio congrua ex decimis infeudatis desumenda, sit quasi pars illarum decimarum, consequenter & cognitio de portione congrua, quæ prætenditur ex decimis infeudatis omnimodè devoluta est moribus nostris ad Tribunal Regium: nec potest Judex Ecclesiasticus ullatenus cognoscere de congrua portione, si decimæ, è quibus portio petitur, à Laicis possideantur, & infeudatæ esse prætendantur. Vide latè Broudeau ad Louëtium loco citato: Et Rebuffum tract. de portione congrua, qui sibi asserit, quod anno 1557. “remissa fuit causa ad Ju»dicem Regium cujusdam Curati, qui petebat Decimas co»ram Judice Ecclesiastico & portionem congruam, à quo »fuerat appellatum tanquam abusu, dicens Decimas esse »infeudatas, & abusivè judicatum decrevit Curia.“ Plura arresta similia notat Tournet. *litt. P. cap.* 108.

CAPUT VIII.

De Domo Pastorali, an sub Portione congrua comprehendatur; & cui onus eam exstruendi & reparandi incumbat?

1 *Habitatio venit nomine alimentorum.*
2 *Parocho de convenienti habitatione providendum.*
3 *Ratio, quæ suadere videtur eam sub portione congrua comprehendi.*
4 *Spectata natura portionis congruæ meritò dubitatur, an domus Pastoralis comprehendatur.*
5 *Ratio dubitandi.*
6 *In taxatione congruæ portionis non solet comprehendi domus Pastoralis; neque obligatio illam solvendi, infert obligationem solvendi hanc.*
7 *Consuetudo locorum varia est quoad personas huic oneri subjectas.*
8 *In locis olim Episcopo Leodiensi subjectis onus exstruendi domum Pastoralem incumbit Incolis.*
9 *Decretum Archidiaconatus Hasbaniæ de hoc onere.*
10 *In Gallia sæpiùs judicatum ad Parochianos spectare primam domus Pastoralis exstructionem.*
11 *Hodie in Gallia videtur onus illud portionis partim Parochianis partim Decimatoribus incumbere.*
12 *Domus Pastoralis consideratur ut appendix Ecclesiæ Parochialis.*
13 *Hinc condemnatus ad reparandam Ecclesiam prætenditur condemnatus ad reparandam domum.*
14 *Consequenter reparatio domus iisdem Legibus regitur, quibus reparatio Ecclesiæ.*
15 *Edictum Regium de onere exstruendi & reparandi domum Pastoralem in Flandria.*
16 *In Edicto videntur ab hoc onere eximi Incolæ.*
17 *Reparatio domus & reparatio Ecclesiæ conjunguntur.*
18 *Edictum supponit utramque reparationem iisdem legibus regi.*
19 *Si Edicta super reparatione Ecclesiarum servari debeant in reparatione domus, rectè dicitur onus hujus reparationis ad Decimatores pertinere.*
20 *Circa onus hoc quid attendendum.*

21 [illegible]

21 *Quid in exstructione domûs circa formam considerandum?*
22 *In hac materia summariè & per provisionem procedendum.*
23 *Idipsum recenter in Gallia declaratum.*
24 *Pastores ad reparationes suæ domûs quomodò teneantur.*
25 *Decani Rurales Domus Pastorales visitare; & Parochos ad reparationes necessarias cogere debent.*
26 *Parochiani etiam domum visitare possunt, si eis onus reparandi incumbat.*
27 *Si Parochus reparationes neglexerit, hæredes ad eas teneantur.*
28 *Parochi in domo ejusque suppellectile moderationem Clericalem servare debent.*

I. De domo Pastorali in jure nihil speciale cautum reperio; hoc scitur, habitationem inter vitæ corporalis necessaria computari; unde & jam pridem à Jurisconsulto Javoleno in *L. 6. ff. De Alimentis legatis* dictum est: legatis *alimentis* non tantùm cibaria & vestitum, sed & *habitationem* deberi. Rationem addit: *Quia sine his ali corpus non potest.*

II. Hinc consequens est, quòd ubi præcipitur Parocho de alimentis aliisque ad sustentationem corporalem necessariis esse providendum, etiam unà præcipiatur, provideri debere de convenienti habitatione sive domicilio.

III. Unde & videri possèt, habitationem seu domicilium partem esse portionis congruæ, sive sub portione congrua esse comprehendendam.

Cùm enim portio congrua debeat esse sufficiens ad honestam sustentationem Parochi sive Vicarii; non apparet, quòd futura sit congrua seu competens & sufficiens, nisi & ipsam habitationem Parocho adeò necessariam complectatur.

Hinc & ulteriùs concludendum apparet, quòd hi, quibus onus solvendi portionem congruam incumbit, etiam teneantur Parocho seu Vicario congruam & competentem habitationem procurare.

IV. Verùm si propiùs naturam portionis congruæ attendamus, prout hæc tum in Canonibus & Synodis, & etiam Regiis Edictis, tum in ipsis unionum vel incorporationum formulis exprimi & reservari consuevit, non sine fundamento dubitari poterit, num sub portione congrua extructio domûs Pastoralis, vel assignatio habitationis comprehendatur; eatenus nimirum, ut hi, quibus solutio portionis congruæ injungitur, unà teneantur ad exstructionem illius domûs.

V. Sive enim Canones & Synodorum Decreta, Regiáque Edicta, sive formulam reservationis portionis congruæ inspiciamus, patebit, portionem congruam ita reservari, ut è proventibus Ecclesiasticis solvatur Parocho *annuè* tantùm, quod Rectoris ac Parochiæ necessitati *decenter* sufficiat. Unde & plerumque videmus in Synodis & Edictis Regiis, certam summam *annuè* persolvendam jam pro competentia Pastorali sive portione congrua assignatam.

Porrò hæc summa sive portio *annuè* pendenda commensurari solet necessitatibus quotidianis ipsius Rectoris & Parochiæ: ut nimirum ex illa habeat honestam sustentationem, & oneribus sibi incumbentibus satisfacere queat.

Inter has autem *quotidianas* necessitates, aut onera Parocho incumbentia numerari nequit extructio domûs Pastoralis: quia hæc non quotannis recurrit; neque aliquâ summâ annuè persolvendâ facienda est; sed una constructione onera illi in multos annos satisfieri solet; atque nonnunquam tam notabilibus impensis, ut plurium annorum proventus decimarum integri vix sufficerent: quo contingeret, ut Capitula & Monasteria, aliaque corpora Ecclesiastica decimas possidentia subitò quasi opprimerentur; aut certè à realiena se nimium gravare deberent.

VI. Hinc indubiè contingit, quòd portio congrua ita determinari soleat, ut sub ea domus Pastoralis non comprehendatur. Unde ex obligatione solvendi portionem concludi non possè videtur obligatio exstruendi domum Pastoralem: sicuti neque ex eadem obligatione concluditur obligatio reparandi Ecclesiam, tametsi portio congrua debeat esse talis, ut Rectoris ac *Parochiæ* necessitati decenter sufficiat, ut loquitur Synodus Trident. *Sess. 24. cap. 13. De Reform.*

VII. Sicuti ergo reparatio Ecclesiarum pro varia locorum consuetudine, nunc ad Parochianos, nunc ad Decimatores, & frequenter ad utrosque quadam proportione servata, translata est; uti suprà *titulo 16. c. 5.* notavimus; ita & onus exstruendi domum Pastoralem pro varia locorum consuetudine alibi Parochianis, alibi decimatoribus, alibi utrisque incumbit.

VIII. Et quidem in locis, quæ ante erectionem novorum in Belgio Episcopatuum fuerunt sibi Diœcesi Leodiensi, onus hoc incumbere solet Incolis sive Communitati: eò quòd consuetudo istius Diœcesis onus illud in communitatem rejecerit: atque propterea etiam postquam ab ea Diœcesi separata fuere, manserint huic oneri subjecta.

IX. De hoc enim onere inter Statuta Archidiaconatûs Hasbaniæ, qui ad has partes præcipuè extendebatur, legitur: « Tenetur etiam Communitas suo Pastori ad procurationem & assignationem fundi, seu hæreditatis dotalis juxta Ecclesiam Parochialem, aut saltem intra villem, eamque liberam, ac in eadem exstruere domum honestam & commodam, cum coquina, cubiculis saltem duobus, granario, penuario, cæterisque hac in parte pro qualitate Pastoratûs, & proventuum ejusdem arbitrio nostro necessariis.

X. Refert quoque Choppinus in suo Monastico *lib. 1. tit. 3. nu. 24.* « Parochorum partes esse, Curioni domum quam incolat, suppeditare, familiari utensilium instrumento munitam. Additque: Atque ita de Sacerdotalium ædium structura pronuntiarunt Conscripti Curiæ pro Claudio Versorio Lungiumelli Vici Curione, adversùs Vicarios ipsos Decreto pridie Kalendas Quintiles anni 1567. « Simile Decretum sive Arrestum pro Curione contra Parochos refert *lib. 3. de Sacra Polit. tit. 3. n. 15.*

XI. Hyacinthus Boniface in sua collectione Arrestorum *tomo. 3. lib. 5. tit. 14. c. 7.* primùm citatis variis arrestis, & auctoribus, quibus suaderi videtur, onus exstruendi domum Pastoralem Incolis sive Communitati incumbere; dein profert varia arresta quibus declaratum fuit, decimatores teneri contribuere unam *tertiam*, Incolas verò *duas tertias* pro constructione domûs Pastoralis, ac signanter ita judicatum an. 1672. contra Capitulum Cathedrale Aquense, condemnato Capitulo ad contribuendam *tertiam* partem pro constructione domûs Pastoralis.

Arrestum integrum extat apud citatum auctorem: additque, hoc arrestum ostendere, quantum ad hanc contributionem, non esse ampliùs faciendam distinctione inter *primam* exstructionem domus Pastoralis, & dirutæ reædificationem; licet olim aliqua fuisset. Verba Auctoris sunt: *Cela monstre que quand la Jurisprudence ancienne auroit varié en la contribution pour la construction du premier logement du Curé, la Jurisprudence nouvelle auroit fixé cette contribution pour la construction premiere, egalement avec les reédifications & reparations, comme y ayant même raison en l'un & en l'autre.* Id est. Hoc probat, licet antiquum jus, quoad contributionem in Pastoralem ædium exstructionem faciendam variè decrevisset, jus novum contributionem hanc fixisse stabiliter pro prima exstructione, æqualiter cum reædificationibus & reparationibus, utpote cum par utriusque sit causa.

XII. Fundamentum hujus Jurisprudentiæ & arrestorum videtur esse, quòd domus Pastoralis sit quædam appendix Ecclesiarum; utpote quæ contigua Ecclesiæ esse conveniat. Ut proinde sicuti ex notoria Jurisprudentia Regni Galliæ, Decimatores tenentur *tertiam* partem contribuere pro reparatione Ecclesiarum; ita & eam contribuere jubeantur pro constructione domus Pastoralis, tanquam illius appendicis.

XIII. Unde citatus Hyacinthus Boniface loco citato allegans fundamenta ex parte Communitatis contra Capitulum in causa per allegatum arrestum decisa reproducta, asserit inter alia, dictum fuisse, quòd cum œconomus Capituli jam tum condemnatus fuisset ad contribuendam *tertiam* partem pro reparatione Ecclesiæ, etiam unà condemnatus esset ad eandem contributionem pro exstructione domus Pastoralis tanquam appendicis ipsius Ecclesiæ. Verba sunt: *A tout évenement, suivant le même arrest, l'œconome ayant esté condamné à contribuer pour* UN TIERS *à la fabrique de l'eglise, il l'a esté* CONSEQUEMENT *au* LOGEMENT *du Curé, qui est la* DEPENDANCE *de la fabrique de l'eglise.* Id est. In omnem casum, juxta idem Arrestum, Oeconomo jusso contribuere tertiam partem impensarum fabricæ Ecclesiæ, consequenter jussus est idem pro Parochi domo præstare, quæ Fabricæ Ecclesiæ annexa est & ab ea dependet.

XIV. Hoc posito principio, quòd domus Pastoralis sit quædam appendix ipsius Ecclesiæ; ac propterea cessante speciali locorum consuetudine, aut concordato vel lege, debeat iis legibus regi hæc constructio vel potiùs restauratio domûs Pastoralis, quibus ipsa Ecclesiarum reparatio, facilè intelligi poterit ex iis quæ *tit. 16. cap. 5.* dicta sunt, quomodò hic in Belgio, præveniendo speciales locorum consuetudines & concordata aut conventiones, Decimatores ad restaurationem domûs Pastoralis concurrere debeant.

XV. Per Regulamentum Regium probatum in Concilio privato Bruxellis, pro omnibus civitatibus non muratis & Parochiis ruralibus totius Provinciæ Flandriæ emissum 30. Julii 1672. *art. 48.* « Vetitum est

videre

»dare ad onus Parochiæ seu Communitatis ullam mercedem conductionis, aut domicilium Pastori, aut facere »ullam reparationem circa domum Pastoralem, aut Ecclesiarum; utpote spectantia ad onus Decimatorum aut »Pastorum, juxta modificationem (ait) factam per nostra »Edicta.

XVI. Itaque juxta hoc Edictum Parochiani seu Communitates eximi videntur ab onere exstruendi & reparandi domum Pastoralem.

XVII. Notari meretur, reparationem domûs Pastoralis & reparationem Ecclesiæ in hoc articulo conjungi; imò sub uno verborum contextu ipsam communitatem ab utriusque onere exemptam declarari.

XVIII. Hinc non obscurè colligitur, Regios Ministros hujus Edicti auctores, reparationem domus censuisse iisdem legibus regendam, quibus reparatio Ecclesiæ. Quod & inde colligitur, quod remittat ad modificationem expressam in *anterioribus* Edictis: quæ alia esse non videntur, quam illa quæ determinant, quomodò decimæ in Ecclesiarum reparationem impendendæ sint: nam specialia Edicta moderationem aliquam continentia, quâ decimæ in reparationem aut ædificationem *domus* Pastoralis veniant impendendæ hactenus edita nesciuntur.

XIX. Et sanè cum juxta Edicta nostratia de quibus *titulo* 16. *cap.* 5. in reparationem Ecclesiarum venire debeat per sex annos *triens* decimarum; sive spatio sex annorum integræ decimæ duorum annorum, non dubium, quin si eo modo ad reparationem & exstructionem Domûs Pastoralis concurrere debeant, meritò dictum sit in præfato articulo, onus reparandi & exstruendi domum Pastoralem ad Decimatores spectare: quia non facilè expensæ reparationis aut etiam constructionis excedent valorem *integrarum decimarum duorum annorum*.

XX. Quidquid sit, illud imprimis indubitatum est in hac materia esse servandam consuetudinem singulorum locorum, item concordata; & post hæc generales leges Provinciæ. His autem deficientibus, fat æquum apparet, ut ea ratio servetur circa raparationem domus, quæ præscribitur circa reparationem Ecclesiæ, cujus ipsa domus Pastoralis quædam appendix videtur.

XXI. Præterea & illud expeditum est, ad quemcunque onus restaurandi aut exstruendi domum pertineat: hujusmodi domum esse exstruendam, quæ ipsi Parocho & Presbyteris ad curam animarum necessariis honestè & decenter sufficiat, quæ sufficientia & decentia ex variis locorum, temporum, Pastoratuum aliisque circumstantiis arbitrio judicis determinanda est, quemadmodum de ipsa congrua portione supra *cap.* 2. dictum est: citatúmque Statutum Archidiaconatûs Hasbaniæ nominatim expressit.

XXII. Similiter & hoc indubitatum, quod licet exstructio domus Pastoralis non soleat sub taxata portione congrua contineri, nihilominus, eam eatenus partem portionis congruæ dici debere, quatenus non minus, quam alimenta aliáve corporis subsidia, est necessaria ad Parochi sustentationem, quin & sub alimentis necessariis comprehenditur, ut supra dictum est.

Hinc in hac causa exstructionis domûs Pastoralis, non secus ac in causa portionis congruæ & alimentorum, *summariè* per *provisionem* est procedendum: ne aliàs ob longiores litium & disceptationum moras Parochus necessaria habitatione careat.

Unde in allegato Statuto Archidiaconatûs Hasbaniæ decernitur: "Quoties nullâ Pastoris culpâ, casúve fortuito, aut militari hostilive insolentiâ domum sic destrui, »aut labefactari contigerit, declaramus, Parochianos »ad reparationem, saltem *provisionaliter*, teneri, salvo »sibi semper contra noxios, & eos qui damno causam dede»rint, regressu.

XXIII. In Declaratione quoque Regis Galliæ de anno 1661. hic modus procedendi summariè & *provisionaliter* decernitur, & latius exprimitur in arresto interpretativo sive declaratorio istius declarationis.

Hoc Arresto imprimis decernitur, ut juxta *articulum* 52. Edicti Blesensis, & *art.* 2. Edicti Melunensis, & declarationem de anno 1661. Archi-Episcopi & Episcopi visitantes suas Diœceses curabunt, ut Parochis commodè de habitatione sit provisum: injunctúmque Officiariis, ut exequi faciant, quod hunc in finem per Archi-Episcopos aut Episcopos ordinatum fuerit; idque per arrestationem ad hunc effectum. Et in casum contestationis, quantum ad domicilium Parochi, injungit Officiariis locorum, ut *sine mora* convocent incolas loci, ad concludendum & determinandum, quam partem singuli contribuere tenebuntur. Et quousque domus fuerit exstructa, levare poterunt pro rata, quam singuli solent contribuere in oneribus publicis seu *tallis*, summam 40. librarum Gallicarum, si opus sit, *annuè*, pro conductione domus in qua *interim* ipse Parochus habitare possit. Verba Arresti de 14. Martii 1673. sunt: *Et à l' egard de celles concernant les logemens des Curez, enjoint aux Officiers des lieux de faire assembler incessamment les Habitans pour y pourvoir, & régler quelle part chacun d'eux sera tenu d'y contribuer. Et en attendant que lesdits logemens soient en état d'estre habitez, faire lever sans frais sur toute la communauté, & à proportion de ce que chaque habitant paye de taille, jusques à la somme de quarante livres, si besoin est, par an, pour le loüage d'une maison où le curé puisse demeurer.* Id est. Quoad ea quæ Parochorum domos concernunt, Officialibus locorum injungitur, ut indilatè incolas convocent, quo rei huic provideatur & determinetur, quota pars à singulis eorum sit contribuenda, interim donec dispositæ erunt prædictæ ædes ut incolantur per totam Communitatem sine sumptu collecta fiat; servatâ proportione illius quod quilibet incola pro vectigalibus pendit, usque ad summam 40. librarum annuè, si opus est, in conductionem domus in qua Parochus habitet, donec & usque prædictæ ædes poterunt inhabitari. Integrum arrestum pronuntiatum 14. Martii 1673. habetur apud Michaëlem Du Perray in suo tractatu *De Portione congrua* ad calcem *cap.* 28.

XXIV. Domo Pastorali exstructa in usum Parochi, cum Parochus eam inhabitet; eáque quasi usufructuarius utatur ad suam commoditatem; etiam ipsam domum sartam & tectam conservare & reparationes necessarias facere tenetur ad instar usufructuarii.

De hac reparatione ita loquitur Synodus P. II. Camerecensis *tit.* 19. *c.* 4. "In omnibus locis ubi domus Parochiales non sunt, vel temporum injuria collapsæ sunt, pro»videat Pastor cum suis Parochianis, ut quanto citius fieri »poterit, aliqua domus, ipsique Ecclesiæ propinqua, & in »fundo Pastoratus, si quis sit, ædificetur quam, ubi ædifi»cata erit, *ipse Pastor* juxta suum juramentum *sartam tectam* »conservare debeat.

Hic per transennam notandum, quod & Synodus indicare videatur, onus ædificandi aut restaurandi domum ad Parochianos spectare.

De reparatione domuum Pastoralium à Parochis facienda hæc habet Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 22. *cap.* 7. Pa»stores & quicunque alii Beneficiati, domos beneficiorum »suorum *integras* conservent: ac *debitè reparent*, nisi repara»tiones earumdem ab aliis fieri debere certò constet.

Reparationes quæ Parochis penè ubique incumbunt intelliguntur de reparationibus minoribus; quæque circa domos etiam sat firmas quotidie faciendæ occurrunt, ut sarta tectæ conservari queant: non autem de majoribus & extraordinariis reparationibus; ut puta restauratione tecti, quod vetustate aut tempestate corruit, vel incendio consumptum est quemadmodum usufructuarius, *si quæ vetustate corruerunt reficere non cogitur*, uti scribit Ulpianus in *L.* 7. §. 2. *ff. usufructu*. Et hæc est communis praxis Belgii, ut pastores ad minores & ordinarias reparationes, Decimatores, vel Parochiani ad majores & extraordinarias teneantur.

XXV. Ut autem reparatio suo tempore & tempestivè fiat; & ne defectu factæ reparationis paulatim domus totaliter corruat, decernit Synodus Mechliniensis loco citato: »Archipresbyteri, ubi ipsis id juris ex consuetudine compe»tit, illas (domos Pastorum & Beneficiatorum) singulis an»nis serio visitent; & quando eas reparatione indigere ad»vertent, eam mox fieri mandent & non obedientes denun»tientur Episcopo, vel ejus Vicario generali, ut ad debitas »reparationes faciendas, prout juris & rationis fuerit, com»pellantur, & pro præterita negligentia etiam puniantur.» *Tit.* 22. *c.* 7.

XXVI. Quia Incolæ sive Parochiani multis in locis, ac nominatim in Diœcesi Leodiensi ad ædificandam & restaurandam domum Pastoralem obligantur, etiam & ipsi meritò solliciti sunt, ut reparationes necessariæ tempestivè & suo tempore fiant.

Hinc Statutum Archidiaconatûs Hasbaniæ postquam declaravit Parochianos ad procurandam domum Pastoralem teneri, tanquam consequens subjicit: "Qui quidem »Parochiani poterunt toties quoties ex evidente aliqua justa »causa necessarium erit, domum Pastoralem (suis tamen »impensis) visitare, procuraréve ut domus per Justitiarios, adhibitis etiam expertis, visitetur, ut exinde comperti defectus, authoritate nostrâ reparentur.

Quod hic Parochianis permittitur, id eodem fundamento permittendum Decimatoribus, ubi onus procurandi domum Pastoralem ipsis incumbit.

XXVII. Addit præterea hoc statutum Archidiaconale: "Statuimus autem & ordinamus, quod si ædes hu»jusmodi Pastorales defuncti Pastoris negligentia de»structæ, seu labefactatæ comperiantur, hoc totum ex»pensis hæredum, & hæreditatis restitui debere: Ita ta-
men

»men, ut infra annum ab obitu Pastoris per Justitiarios »loci (quos ad hoc tenore præsentium deputamus) fiet »domus visitatio, quando videlicet prævia Reverendissi- »mi Episcopi licentiâ Pastor fuerit testatus: Quod si in- »testatus decesserit, fiet visitatio mox à sepultura defuncti, »vel saltem antequam ipsius bona per Officiatos ejusdem »Reverendissimi prehendantur; Alioquin Parochiani in »querela non audiantur.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 22. c. 7.* ait: « Si verò ad »hujusmodi reparationes obligatos, iis necdum perfectis, »ex hac vita migrare, vel Beneficia sua resignare contige- »rit bona domorum mortuariarum, eorúmque, qui Benefi- »cia sua dimiserunt, arrestentur, & arrestata maneant, do- »nec eæ perfectæ fuerint.

XXVIII. Dicet quidem domum Pastoralem honestæ & decenti habitationi Pastoris esse convenientem; at id summopere cavendum Pastoribus, ne in suarum domorum exstructione aut ornatu, vel suppellectile ipsam pompam fastúmque sæculi quærant; populóque vel hinc suo exemplo sæculi pompas & fastum sectandum doceant: persuadeántque populo, quòd in militia Christi plùs quærant lucra & gloriam sæculi, quàm paupertatem Christi; præsertim si populo innotescat, quòd hæc non è patrimonio, sed solis proventibus Ecclesiasticis habeantur: quódque parentes humili domo, & tenui suppellectile tanquam homines tenuis aut mediocris conditionis, contenti fuerint. Videri possunt, quæ suprà *tit. 32. cap. 4.* dicta fuerunt.

TITULUS XXXV.

De Immunitate Bonorum Ecclesiasticorum.

CAPUT I.

Quam immunitatem jam pridem dederint Imperatores?

1 *Immunitas à tributis data Ecclesiis à Constantino.*
2 *Immunitas à muneribus publicis indulta à Constantino.*
3 *Hæc immunitas rursus ab eodem Imperatore renovata.*
4 *Enixum studium Constantini, ut hanc immunitatem Clericis asserat, & quæ ejus ratio?*
5 *Ratio indultæ immunitatis meritò à Clericis notatur.*
6 *Ex ratione concluditur, eam esse immunitatem personalem.*
7 *Hæc prima Clericis indulta immunitas, & magis conveniens.*
8 *Immunitas à susceptione militum; & à vectigalibus pensitandis ratione negotiationis: & quæ hujus ratio?*
9 *Quare aliquando Clericis indultum negotiari: & postea vetitum.*
10 *Immunitas à* sordidis *muneribus & Parangariis.*
11 *Quid sint Parangariæ.*
12 *Quid intelligatur per* sordida munera?
13 *Privata Clericorum Patrimonia ordinariis tributis erant obnoxia.*
14 *Hanc limitationem probârunt Episcopi.*
15 *Terras Clericorum tributis fuisse obnoxias fatetur S. Ambrosius.*
16 *Soli Clerici nullum possidentes patrimonium erant immunes.*
17 *Omnes Ecclesiæ exceptis 4. majoribus erant tributis obnoxiæ regnante Theodosio juniore.*
18 *Neque sub Justiniano Imp. erant ab his immunes.*
19 *Officinas Clericorum à tributis non exemit.*
20 *Clodovæus Rex Galliæ agris Ecclesiæ immunitatem indulsit.*
21 *Ludovicus Pius immunitate donavit* Mansum *Ecclesiæ.*
22 *Mansus Ecclesiæ dicebatur ipsa dos Ecclesiæ.*
23 *Continebat ordinariè* 12. Bunnaria *terræ arabilis.*
24 *Capitulare Caroli Calvi de immunitate hujus* Mansi.
25 *Non tantùm Ecclesiis Parochialibus; sed & Monasteriis & Ecclesiis Cathedralibus hæc immunitas competebat.*
26 *Aliqui eam immunitatem contra mentem Imperatorum nimis restringebant.*
27 *Eorum restrictio rejicitur.*
28 *Immunitas ad omnes fundos Ecclesiæ extenditur.*
29 *Cur exciperetur constructio viarum & pontium.*
30 *Terræ de novo ab Ecclesia acquisitæ non gaudebant immunitate, si antè fuissent obnoxiæ.*
31 *Gaudebant, si antea fuissent liberæ.*

I. Sub nomine Constantini Magni, qui primus inter Imperatores publicè Christianam Religionem professus est, extat de immunitate Ecclesiarum egregia lex in Codice Theodosiano *lib. 11. tit. 1. Lege 1.* « Præter privatas res nostras, & Ecclesias Catholicas, nemo ex nostra jussione præcipuis emolumentis familiaris juvetur substantiæ, &c. omnes pensitare debebunt.

Hic Ecclesias Catholicas generaliter à rei tributariæ contributione eximi, sat clarum, fatetúrque ipse Jacobus Gothofredus; quamvis credat eam postmodum per sequentes Imperatores revocatam aut saltem temperatam esse; de quo infrà.

II. Extat apud Eusebium *lib. 10. Hist. cap. 7.* ejusdem Constantini Epistola ad Anulinum Africæ Præfectum, quâ Clericos immunes à publicis functionibus esse mandat: »Eos homines (ait) qui intra Provinciam tibi creditam in »Ecclesia Catholica, cui Cæcilianus præest, huic sanctissi- »mæ religioni ministrant, quos Clericos vocare consueve- »runt, ab omnibus omnino publicis functionibus immu- »nes volumus conservari: ne errore aliquo aut casu sacri- »lego à cultu summæ Divinitati debito abstrahantur; sed »ut potius absque ulla inquietudine propriæ legi deser- »viant. Quippe his summam venerationem divino Numi- »ni exhibentibus, maximum inde emolumentum Reipu- »blicæ videtur accedere.

Refert S. Augustinus *Epist. 86.* ult. edit. responsum Anulini ad Imperatorem Constantinum, in quo hoc privilegium immunitatis expressum est his verbis: « Cum ab om- »ni omninò munere indulgentia Majestatis vestræ liberati »videantur esse Catholici, custodita sanctitate legis, debi- »ta reverentiá divinæ legi inserviant.

III. Verùm hæc immunitas, quæ hic à Constantino indulta asseritur, est immunitas merè *personalis*, sive à muneribus & functionibus personalibus; de qua extat & alia ejusdem Imperatoris sanctio in *L. 2. Cod. Theod. De Episcopis & Clericis*; « Qui divino cultui ministeria religionis impen- »dunt (id est, hi, qui *Clerici* appellantur) ab omnibus om- »ninò muneribus excusentur: Ne sacrilego livore quorun- »dam à *divinis obsequiis avocentur.*

Notat Jacobus Gothofredus, hanc legem esse omninò diversam ab ea, de qua ipse Constantinus in citata Epistola ad Anulinum; uti & ab ea, quæ refertur in *l. 1. & 7.* eodem titulo in Codice Theodosiano.

IV. Ex his autem toties iteratis legibus liquet, quàm enixo Constantini studio opus fuerit, (ait Gothofredus) ad firmandam semel hanc *Clericorum* Catholicæ Ecclesiæ immunitatem à muneribus civilibus: quæ tamen hac æquissimâ ratione, quæ hic expressè redditur, nixa erat: *Ne*, scilicet, *Clerici à divinis obsequiis avocentur.* Quæ eadem ratio à Justiniano in *L. 51. Cod. De Episcopis & Clericis*, ubi immunitatem à tutelis Clericis indulget; uti notavimus *parte 1. tit. 2. cap. 6. num. 5.*

V. Hic notent Clerici, non alia de causa à muneribus publicis sibi immunitatem concessam, nisi ut Divinis Officiis sine impedimento vacare queant: quo monentur, juxta vocationem suam sedulò iis incumbere.

VI. Interim ex allegata ratione hujus immunitatis rectè colligit citatus Gothofredus, immunitatem *munerum personalium* hìc intelligi, non verò immunitatem *patrimonialium*.

VII. Hæc quidem immunitas *personalis*, tanquam ipsis Clericis magis conveniens & necessaria, ne à suis officiis avocarentur, prima est, quæ Clericis tributa fuit, uti ad *L. 8. Cod. Theod. De Episcopis & Clericis*, notavit Gothofredus; cui postmodum aliæ successerunt, quæ in legibus subsequentium Imperatorum continentur; & magis onera realia, quàm personalia concernunt: ideóque immunitates non tam personales, quàm *reales* sunt; atque de his hoc titulo potissimùm agitur.

VIII. Et quidem sub nomine Constantii Constantini Filii extat Constitutio in citata lege 8. quo Clericis concedit immunitatem à militum transeuntium hospitio; item à vectigalibus pendendis ratione tenuis mercaturæ. Verba legis sunt: « Præterea neque *hospites* suscipient. Et si qui de »vobis *alimoniæ* causa negotiationem exercere volunt, im- »munitate potientur.

IX. Non

IX. Non mirum hic Clericis negotiationem exercentibus immunitatem indultam. Cum enim in ipsis Ecclesiæ exordiis nondum eæ essent Ecclesiæ divitiæ ut omnibus Clericis ad Divinum cultum necessariis sufficerent, oportuit quosdam Clericos *alimoniæ* causâ negotiationem aliquam modestam exercere, ne cuiquam graves essent: sicuti & quosdam honesto aliquo opificio victum sibi comparare, etiam sacris Canonibus probantibus, compertum est. Sed cum avaritia multorum hac facultate negotiandi abuteretur, meritò Clericis postmodum interdicta fuit, & Clerici Negotiatores à Patribus severè reprehensi: ut infra videbitur.

X. Extat Constitutio sub nomine Constantii & Constantis filiorum Constantini Magni in *L.* 10. *Cod. Theod. De Episcopis & Clericis*: quâ omnibus Clericis conceditur immunitas à *sordidis muneribus*. Verba sunt: *Repellatur que ab his* (Clericis) *exactio munerum sordidorum*. Quæ sint hæc sordida munera, mox dicetur.

Insuper concedit Clericis immunitatem generalem de qualibet negotiatione, notandâ ratione adjunctâ verba sunt: *Negotiatorum dispendiis minimè obligentur, cum certum sit, quæstus quos ex tabernaculis* (forsan legendum *tabernulis*) *atque ergastariis* (id est locis mercimoniis deputatis) *colligunt, pauperibus profuturos*.

Tertia immunitas conceditur à *Parangariis* his verbis expressè: *Parangariarum quoque pari modo cesset exactio*.

De Parangariis extat titulus in Codice Theodosiano libro 8. *De Cursu publico, angariis & parangariis* in Cod. Just. *lib.* 12. *tit.* 51.

XI. Angariæ & Parangariæ erant, jumentorum & plaustrorum præstationes ad transvectionem annonæ militaris, aliarumque specierum Fiscalium. Dicebantur autem *Angariæ*, si per viam rectam, ordinariam & Regiam faciendæ erant transvectiones. Parangariæ autem, quando viâ transversâ extra viam Regiam, ubi cursus publicus dispositus non erat. Vide notas Jacobi Gothofredi ad *L.* 4. & 15. *Cod. Theod. De Cursu publico*.

XII. Sordida munera de quibus in citata lege, etiam vocabantur munera *extraordinaria*; unde est titulus in Codice Theodosiano, *De extraordinariis & sordidis muneribus*.

Inter hæc sordida & extraordinaria munera erant etiam refectio viarum, instauratio pontium, & subjectio annonæ militaris, quemadmodum videre est in *L.* 40. *Cod. Theod. De Episcopis & Clericis*, quæ est Honorii Imp. ubi species nonnullæ munerum sordidorum exprimuntur, à quibus Clericos, immunes declarat, addita hac generali clausula: " Nihil præter Canonicam inclinationem, quod »adventitiæ necessitatis sarcina repentina depoposcerit »ejus functionibus adscribatur. " Refertur hæc eadem constitutio, licet nonnihil mutilata in *L.* 5. *Cod. Justin. De SS. Ecclesiis*.

XIII. Hæc quidem quoad immunitatem à sordidis & extraordinariis muneribus sive impositionibus, at ab ordinariis tributis patrimonia Clericorum exempta fuisse non constat: imò iisdem fuisse subjecta non obscurè declaravit Constantius Imperator in *L.* 15. *Cod. Theod. De Episcopis & Clericis*. Verba legis sunt: " De his sanè Clericis, »qui prædia possident, sublimis auctoritas tua, non solum »eos aliena juga nequaquam statuet excusare, sed etiam »his (in Codice Justinianæo legitur *pro his*) quæ ipsi possi»dent, eosdem ad pensitanda fiscalia perurgeri. " Extant hæc verba in *L.* 3. *Cod. Justin. De Episcopis & Clericis*.

XIV. Notatu dignum est, quod in ipsa Constitutione, prout extat in Codice Theodosiano, dicatur, æquum visum fuisse Episcopis hoc Imperatoris Decretum. »Maximè (ait) cum in Comitatu Tranquillitatis no»stræ alii Episcopi, qui ex Italiæ partibus venerunt, »& alii quoque, qui ex Hispania, atque Africa conve»nerunt, probaverunt, id maximè justè (sive potiùs *justi»tiæ*) convenire, ut prætereà (legendum *præter ea*) juga »& professionem (id est, *rem professam apud censum*) »quæ ad Ecclesiam pertinet, ad universa munia sustinenda »translationesque faciendas omnes Clerici debeant atti»neri.

XV. Et revera prædia Clericorum tributis & vectigalibus fuisse subjecta tempore etiam S. Ambrosii, ipse variis locis fatetur: " Si tributum petit (Imperator) non nega»mus. Agri Ecclesiæ solvunt tributum. Si agros desiderat »Imperator, potestatem habet vindicandorum; nemo no»strum intervenit ... Potest pauperibus collatio populi »redundare. Non faciant de agris invidiam, tollant eos si »libitum est. Imperatori non dono, sed non nego ..... Sol»vimus quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. »Tributum Cæsaris est, non negatur. Ecclesia Dei est, Cæ»sari utique non debet addici.

Ex variis locis Sancti Ambrosii conflatus est *Canon.* 21. *caus.* 23. *qu.* 8. in quo inter alia dicitur: *Tributum Cæsaris est, non negatur, Ecclesia Dei est*. Et in Canone sequenti sub nomine Urbani Papæ scribitur: " Tributum »in ore piscis, piscante Petro inventum: est quia de exte»*rioribus* suis, quæ palam cunctis apparent, Ecclesia tributum »*reddit*.

XVI. Et in Evang. Lucæ scribens Ambrosius ait: »Et si tu vis non esse obnoxius Cæsari, noli habere quæ »mundi sunt. Sed si habes divitias, obnoxius es Cæsari. »Si vis Regi nihil debere terreno, relinque omnia & seque»re Christum.

XVII. Extat Constitutio Theodosii Junioris de ann. ... in *L.* 33. *Cod. Theod. De Annonis & tributis*; & extat licet non nihil mutilata in *L.* 12. *Cod. Justin. eod. tit.*

In hac lege Theodosius omnes Ecclesias tributis subje ctas dicit, exceptâ Ecclesiâ Thessalonicensi, addita ... per cautione, ne per fraudem sub obtentu hujus Eccle... alii hac immunitate gaudeant. Verba, prout referuntur in Codice Theodosiano sunt: " Sacrosancta Thessalo»censis Ecclesia civitatis excepta: ita tamen, ut aperte »sciat, propriæ tantummodo capitationis modum bene»ficio mei numinis sublevandum, nec externorum gra... »mine tributorum Rempublicam Ecclesiastici nomi... »nabusione lædendam.

Capitatio, cujus hic mentio fit, non est ea quæ homi... bus imponitur, sed tributum possessionis sive agrorum, ... notavit Gothofredus in notis ad hanc *legem* 33. & e... monet Antonius Perezius ad titulum Codicis *De Annonis & tributis num.* 35. qui & una observat, Ecclesias præ... possidentes à tributis non excusari, quibus ipsa prædia ... pridem fuerant subjecta: " Sola (ait) excipitur Eccle... »Thessalonicensis; & ideò quod huic datur, ut immu... »nit à capitatione & *tributo suarum possessionum*, non ... »porrigendum ad alias Ecclesias: non enim licet abuti ... »mine Ecclesiæ, evitandorum Canonum causâ, ut ... »Respublica lædatur.

Eundem hujus legis sensum latius adstruit & proba... cobus Gothofredus in notis ad eandem legem.

XVIII. Justinianus Imperator in *Novella.* 37. vo... Africanis Ecclesiis restituit bona ab Arianis ablata, ... hanc clausulam: *Ut tamen publ... pro iis pensiones* ... *rant*. Per *pensiones* hic intelligi *tributa* Principi solvenda dubium non apparet; & notat Cujacius in notis ad ... Novellam dicens: " Eodem quo superiori tempore ... »etiam edita fuit Constitutio, ut Ecclesiæ Africæ omnia »à Vandalis seu Arianis occupata, recipiant, sub onere »*tributorum* publicorum.

Addit deinde: " Ecclesias non fuisse olim immunes à *publicis* collationibus certissimum est.

XIX. Idem Justinianus *Novella* 43. confirmat & re... vat immunitatem jam pridem indultam mille & centum Officinis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ut ex earum proventibus *funerum* sumptus ferre posset. Verba ... sunt: " Hæ igitur, ut immunes, & ab omni vectigali ... »neant exemptæ, sancimus: Neque his ipsis Officinis, ... »que vectigalia imperantibus collegiis, quæ istas præb... »quidquam damni sustinentibus, aut ullos titulos agno»scentibus.

Post hæc subjicit: " Ceteræ verò omnes hujus almæ ... »bis quatuordecim regionum officinæ, sive sacrosanctæ »alicujus sint Ecclesiæ, sive hospitalium, sive monaste»rium, sive orphanotrophiorum, sive ptochiorum, sive ... »terius cujuscunque dominii, sive regiarum domuum, »sive aliquorum magistratuum, ampla, media, minuta »officia administrantium, sive gloriosissimorum Senato»rum, sive magnificentissimorum illustrium, sive spectabi»lium cubiculariorum, sive aliquorum militiis adscripto»rum: hæ inquam, omnes publica ipsis imposita præstent »vectigalia, & omnia alia tum faciant, tum impleant, »quemadmodum quemque in suo collegio facere æquum »est, *semperque per Collegii præfectos in publicum persol*... »nemine queunte ea de causâ initi privilegiis aut ejusmo»di aliâ uti excusatione.

Notandam hujus negatæ immunitatis addit rationem: »Neque enim sustinemus aliorum onus ad alios defer»ri, aut tam immitem proponere formulam, ut quotidie »vectigalia augeantur, & (quemadmodum edocti sumus) »quadruplo aut quintuplo, adeoque etiam decuplo ma»jora irrogentur, cum nihil tam magno studio tamque ... »rio affectemus, quam ne novo quisquam vectigali onere»tur.

XX. Sub idem pene tempus quo hæc à Justiniano decreta fuere, de Clodovæo Galliarum Rege testatur Synodus Aurelianensis I. *Can.* 5. etiam *agris* quos ipse Ecclesiis dederat, immunitatem concessisse. De " Oblationibus ... »agris (ait) quos Dominus noster Rex Ecclesiis suo mune»re conferre dignatus est, vel adhuc non habentibus Deo »inspirante contulerit, ipsorum *agrorum* vel Clericorum »*immunitate* concessâ, id esse justissimum definimus, ... Tomo 5. Concil generalium editionis Labbeanæ col. 827.

827. refertur constitutio sub nomine Chlotarii Regis Gallorum quâ immunitatem sat amplam Ecclesiis tribuit, sive confirmat his verbis : « Agraria , pascuaria vel decimas porcorum, Ecclesiæ pro fidei nostræ devotione concedimus. Ita ut actor aut decimator in *rebus* Ecclesiæ nullus accedat Ecclesiæ vel Clericis nullam requirant agentes publici functionem, qui avi aut genitoris ; aut germani nostri *immunitatem* meruerunt.

Credit Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Ecclesiæ parte 2. lib. 3. cap. 5.* ad hanc potissimum Chlotarii Constitutionem respexisse S. Gregorium, ubi Theodorico & Theoberto Regibus Francorum scribit *lib. 7. Epist.* 115. Audivimus autem, quia Ecclesiarum prædia *tributa* nunc præbeant, & magna super hoc admiratione suspendimur, si ab eis illicita quærantur accipi, quibus etiam licita relaxantur. » Quasi S. Gregorius miraretur, immunitatem à Regibus Galliæ Ecclesiis indultam adeò in Regno illo conculcari.

Si hæc fit revera Constitutio Chlotarii I. meritò observat Thomassinus , eam sub finem vitæ ab eo editam esse. Sub initium enim Regni eum voluisse Ecclesiis immunitatem admittere constat ex Gregorio Turonen. *lib. 4. Hist. Francorum cap. 2.* atque Episcopos Regi consensisse excepto Episcopo Turonensi *Injurioso*. Verba Gregorii sunt : « Denique Chlotarius Rex , indixerat , *ut omnes Ecclesiæ Regni sui tertiam partem fructuum fisco dissolverent.* Quòd licet inviti, cum omnes Episcopi consensissent atque subscripsissent, viriliter hoc beatus Injuriosus respuens subscribere dedignatus est, dicens : *Si volueris res Dei tollere , Dominus Regnum tuum velociter auferet : quia iniquum est ut pauperes, quos tuo debes alere horreo , ab eorum stipe tua horrea repleantur.* Et iratus contra Regem , nec vale dicens abcessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem beati Martini, misit post eum cum muneribus veniam precans, & hoc quod fecerat damnans , simulque rogans , ut pro se virtutem beati Martini Antistitis exoraret.

At Theoberto narrat idem Historicus *lib. 3. c. 25.* « Omne *tributum* quod in Fisco suo ab Ecclesiis in Arverno sitis reddebatur, clementer indulsit.

XXI. Subsequentes Galliarum Reges Ecclesiarum immunitatem non tantum probarunt ; sed & amplarunt, uti ex eorum Capitularibus haud obscurum est.

In Capitulari Ludovici Pii anni 816. *cap. 10.* legitur. « Sancitum est, ut unicuique Ecclesiæ unus mansus integer absque alio servitio attribuatur. Et Presbyteri in eis constituti non de decimis , neque oblationibus fidelium , non de domibus, neque de atriis vel hortis juxta Ecclesiam positis, neque de præscripto *manso* aliquod servitium præter Ecclesiasticum faciant. Et si quid amplius habuerint, inde Senioribus debitum servitium impendant.

Refertur quoque *lib. 1. Capitular. cap.* 85. extatque apud Gratianum *Caus.* 23. *q.* 8. *Can.* 24. sed mutilatum.

XXII. « Ecclesiæ cujusque *mansus* dicebatur fundus hoc est, certus modus cum structura plerumque ad mansionem, ait Jacobus Sirmondus in notis ad Capitularia Caroli Calvi. Vel ut notat Du Cange in suo Glossario , Verbo *Mansus Ecclesiasticus* , dicitur ea agri portio quæ ipsi Ecclesiæ in dotem assignari solebat , vel Presbytero Ecclesiam deservienti cum aliquot mancipiis,

Quidquid sit , hoc constat, *Mansum* Ecclesiæ Regum Edictis immunitate donatum fuisse ; sive sancitum fuisse, unicuique Ecclesiæ unum *mansum integrum* absque ullo servitio attribui , ut loquitur Sirmondus ; qui & addit : « Quare de hoc manso censum aut aliud quodvis servitium exigi nefas fuit, Ea *immunitas mansi* dicebatur, ut titulo 42. cap. 9. *Seniores immunitatem de manso ad Ecclesiam dato conservent.*

XXIII. Mansus hi ordinariè constabat 12. *bunnariis* terræ arabilis cum aliquot mancipiis. Unde in legibus Longobardorum *lib. 3. tit. 1. cap. 46.* legitur : « Quod si forte in aliquo loco Ecclesia sit constructa, quæ tamen necessaria sit, & nihil dotis habuerit, volumus, ut secundum jussionem Domini ac Genitoris nostri unus mansus cum XII. *bunnariis* de terra arabili ibi detur, & mancipia duo à liberis hominibus, qui in eadem Ecclesia officium audire debent, ut Sacerdotes ibi possint esse, & divinos cultus fieri, quod si hoc populus noluerit, destruatur.

Et inter ea super quibus à Decanis per singulas Parochias inquiri jubebat. Hincmarus Remensis erat hic articulus : « Si habeat mansum habentem *bunnaria duodecim*, præter cœmeterium & cortem ; ubi Ecclesia & domus ipsius continetur, aut si habeat mancipia quatuor : » Habetur tomo 8. Concil. general. *col.* 573.

Idipsum habetur in formula Inquisitionis faciendæ ab Episcopo visitante Parochias , relata à Regione *lib. 1. art.* 13.

XXIV. Immunitas hujus *mansi* occurrit quoque in Capitulari Caroli Calvi de anno 865. *tit.* 37. *cap.* 11. Ut de uno manso ad Ecclesiam dato nullus census, nec caballi pastus à *Senioribus* requiratur, sicut in præfato Capitulari continetur. Sed neque de terrulis ac vineolis pro loco sepulturæ ad easdem Ecclesias datis, neque de decimis, sicut in Canonibus & in præfatis Capitularibus continetur.

XXV. Hæc Capitularia unicè videntur concernere Ecclesias Parochiales & Rurales , earumque Presbyteros & terras ; quandoquidem non loquantur nisi de servitio *Senioribus*, hoc est. Toparchis & Dominis Pagorum exhibendo; uti rectè notavit & ostendit Ludovicus Thomassinus De Disciplina Ecclesiæ *parte. 3. lib 3. cap. 5.* Hi enim *Seniores* sive Toparchæ passim ex omnibus terris & à familiis servitutem aliquam prætendebant.

Verùm licet in citatis Capitularibus de Monasteriis & Ecclesiis in civitatibus positis, mentio non fiat ; eo quod hæc non ita essent Toparcharum illorum servitutibus & vexationibus exposita, certum nihilominus est, non minore immunitate fuisse donata.

Jura illa seu servitia quæ Domini à Presbyteris requirebant, exprimuntur in Concilio Trosleano *cap. 6.* Conqueritur enim quod « aliqui, exactiones census ab ipsis Sacerdotibus exquirant, & xeniis, ac pastis, vel paraverendis, seu caballorum saginationibus presbyteros affligant.

XXVI. Et quidem cum aliqui prætenderent. « Non plus immunitate (Monasteriis concessæ) nomine complecti, quàm claustra Monasterii, cætera quamvis ad easdem Ecclesias vel Monasteria pertineant, extra immunitatem esse ; » declararunt Imperatores, quod omnes terræ ad Monasteria pertinentes eadem immunitate gauderent. » « Volumus atque Decernimus ut omnes intelligant non solum claustra Monasterii vel Ecclesiæ, atque castitia Ecclesiarum sub immunitatis defensione consistere, verum etiam domus & villas , & septa villarum , & piscatoria manu facta & quidquid fossis aut sepibus vel etiam alio clausularum genere præcingitur, eodem immunitatis nomine contineri. » Ita legitur *lib. 3. Capitular. cap.* 279.

XXVII. Hæc generalis immunitas luculenter rursus exprimitur *lib. 6. Capitular. cap.* 109. « Possessiones ad Religiosa loca pertinentes nullam acceptionem agnoscant, nisi ad constitutionem viarum vel pontium , si tamen intra eadem loca habuerint possessiones. In aliis vero omnibus habeant integram immunitatem.

XXVIII. Quod hic adjicitur de constitutione viarum & pontium, idipsum jam pridem edixerat Justinianus Imperator *Novella* 131. *cap. 5.* ubi Ecclesiarum prædia & sancti ndia à sordidis functionibus & extraordinariis oneribus immunia fecit, exceptis *publicarum viarum, pontium* aliorumque publicorum operum restaurationibus & ædificationibus , atque adinstar aliorum possessorum. Ante Justinianum Valentinianus III. In *Novella* 21. inter Theodosianas ab his Clericos immunes non esse decrevit ; neque *sordidis* muneribus annumeranda. Vide Zypæum *Consult. 1. De Immunit. Eccles. num.* 3. ubi latè ostendit, Ecclesiasticos teneri ad reparationes *viarum* quæ fundis Ecclesiæ adjacent , hæc esse onera innata rebus, atque intrinseca ; quamquam executricem Magistratus manum requirant.

Idem Valentinianus vetuit Clericos *negotiari* : atque ita respectu ipsorum omnem immunitatem à tributis à mercatoribus pendendis cessare.

Nec immeritò, scitur enim quam difficulter in mercatura modus teneatur ; & quàm avaritia, lucri ardor, aliaque vitia hic se immisceant.

Et quidem de Clericis istius temporis scribit Sulpitius Severus *lib. 2. Hist.* « Tanta hoc tempore animos eorum habendi cupido veluti tabes incessit : inhiant possessionibus prædia excolunt, auro incubant *emunt venduntque*, quæstui per omnia student. Scitur S. Hieronymum monuisse Nepotianum : *Negotiatorem* Clericum, & ex inope divitem , ex ignobili gloriosum , quasi quandam *pestem* fuge,

XXIX. Licet terris Ecclesiæ immunitas esse, tamen si novæ terræ ad Ecclesiam pervenirent, censui subjectæ, hæ immunitate non gaudebant ; uti sat clarè expressum est *lib. 3. Capitular. cap. 86.* « Ut de rebus unde *census* ad partem Regis exire solebat, si ad aliquam Ecclesiam traditæ sunt, aut reddantur propriis hæredibus , aut qui eas retinuerit, illum censum persolvat.

Rursus *lib. 4. cap.* 37. « Quicunque terram tributariam unde *tributum* ad partem nostram exire solebat vel ad Ecclesiam vel cuilibet alteri tradiderit, is qui eam susceperit, tributum quod inde solvebatur, omni modo ad partem nostram persolvat ; nisi fortè talem firmi-

»firmitatem de parte Dominica habeat, per quam ipsum »tributum sibi per donatum possit ostendere.

Finalis clausula ostendit, opus fuisse speciali privilegio seu indulto, quo terræ tributariæ ad Ecclesiam devolutæ, à tributo, cui antea erant subjectæ, eximerentur.

XXX. Ostendunt tamen citati textus, nonnullas fuisse terras, tributo vel censui non subjectas, hásque, si ad Ecclesias pervenissent, immunes etiam mansisse, ac potuisse Ecclesiam eas liberè acquirere & retinere; uti bene advertit Thomassinus citato *c. 5. n. 7.*

XXXI. Hæc sunt, quæ diversis temporibus de immunitate bonorum Ecclesiæ jam pridem Principes decrevêre: Quibus addi potest recentior Fred. II. Imp. Constitutio relata in Authentica. ITEM NULLA *Cod.. De Episcopis & Clericis.* « Item nulla Communitas, vel persona publica, vel »privata collectas, vel exactiones, angarias vel perangarias, »Ecclesiis vel aliis piis locis vel Ecclesiasticis personis im»ponere, aut invadere Ecclesiastica bona præsumant.« His Imperatoriis Ordinationibus nonnulla, quæ in Principum nostrorum Edictis, quibus nunc utimur, consona esse, & ex his originem suam sumpsisse, cap. sequenti annotabimus.

CAPUT II.

Quid Decretales, & hodierna Belgii consuetudo circa hanc immunitatem statuant?

1 *Immunitas Mansi ipsius Ecclesiæ asserta in Cap. 1. de Cens.*
2 *Quis auctor hujus Capituli.*
3 *Quomodo hic asseratur immunitas* Dotis *ipsius Ecclesiæ.*
4 *Secundùm aliquos vi hujus Decretalis sola dos Ecclesiæ immunitate gaudet.*
5 *Hæc opinio consona videtur Synodo Valentinæ.*
6 *Alii credunt vi hujus Decretalis omnia bona Ecclesiæ fuisse immunia & sola pati imonialia excepta.*
7 *Immunitas Ecclesiastica sæculo 9. & 10. ultra terminos hujus Decretalis extensa non fuit.*
8 *Sæculo 11. ad bona etiam* patrimonialia *Clericorum extendi cœpit.*
9 *Decreta Conciliorum Lateranensium loquuntur generaliter de bonis Clericorum.*
10 *Synodi habitæ sæculo 13. evincunt immunitatem etiam bonis* patrimonialibus *Clericorum competiisse.*
11 *Id & sæculo 14. obtinuit.*
12 *Condemnantur Clericorum fraudes bona laicalia fictè sibi asserentium.*
13 *Hodie hic in Belgio bona* patrimonialia *Clericorum non sunt immunia.*
14 *Edicto Principum nostrorum specialiter eximuntur bona Ecclesiarum primæ fundationis, & amortizata; vel aliquo tempore ut talia possessa.*
15 *Principes specialiter eximendo bona* primæ fundationis *respexisse videtur ad* Cap. 2. De Censib.
16 *Quare bona Ecclesiæ non amortizata non gaudeant immunitate.*
17 *An coloni bonorum Ecclesiasticorum gaudeant immunitate.*
18 *Præter immunitatem ab oneribus, quæ rebus imponuntur, est & alia eximens ab oneribus personis impositis.*
19 *Quæ sint onera realia in hac materia.*
20 *Tripliciter imponuntur oneræ realia.*
21 *Quæ sint onera personalia.*
22 *Quæ dicantur mixta.*
23 *Quare hic in Belgio nequeat in specie dici, quæ sint onera realia, quæ personalia.*
24 *Clerici ab oneribus personalibus jure Decretalium sunt immunes.*
25 *Hanc immunitatem asserit Concilium Lateranense.*
26 *Immunitatem hanc Bonifacius VIII. adscribere videtur juri* divino.
27 *Synodus Trid. eam* divinâ ordinatione *constitutam asserit.*
28 *Immunitas hæc non potest dici instituta* jure divino.
29 *Ostenditur, quod dici queat consona iis, quæ in Scriptura Sacra dicuntur.*
30 *Hæc immunitas potest dici divina ordinatione introducta sicuti decimarum solutio.*
31 *Varia est locorum & temporum circa hanc immunitatem disciplina.*
32 *Hanc varietatem supposuerunt in Belgio Concilia Regia in receptione Concilii Tridentini.*
33 *Clerici immunes sunt ab oneribus* mixtis.
34 *A militum hospitio immunes Clerici jure Decretalium.*
35 *In Gallia quoque & Belgio competit: & quæ hujus immunitatis ratio.*
36 *Immunitas hæc non domibus, sed Clericis domos inhabitantibus competit.*
37 *An domus oneri recipiendi aliquando obnoxiæ sint immunes, dum Clerici eas incolunt.*
38 *Tempore obsidionis aut magnæ necessitatis hæc immunitas cessat.*
39 *Solicitè cavendum, ne prætextu necessitatis immunitas Ecclesiastica violetur.*
40 *Vetantur ab Ecclesiis exigi* Fodrum, Albergariæ & Regium.
41 *Quid* Fodrum, & Albergariæ
42 *Per* REGIUM *quidam intelligunt expensas militares.*
43 *Ab expensis militaribus Clericos eximit jus commune, cui consonant Edicta Regia in Gallia.*
44 *Eadem immunitas competit Clericis in Belgio.*
45 *An Clerici jure communi sint immunes à vigiliis & custodia murorum?*
46 *An teneantur contribuere pro reparatione murorum aut munium civitatis.*
47 *De consuetudine Regni Galliæ tenentur contribuere duobus concurrentibus.*
48 *In hac materia immunitatis usus etiam est attendendus.*
49 *De onere* capitationis: *& quomodo ab eo Clerici sint immunes.*
50 *Assignatur vera ratio indultæ immunitatis bonorum Ecclesiasticorum ex Concilio Lateranensi.*
51 *Eandem indicat S. Agobardus.*
52 *Rectus usus bonorum Ecclesiasticorum medium est efficacissimum conservandi immunitatem Ecclesiasticam.*

I. IN *Cap. 1.* ✠ *De Censibus* legitur: « Sancitum est, ut uni»cuique Ecclesiæ unus *Mansus* integer absque ullo ser»vitio tribuatur. Et Presbyteri in eis constituti, non de »decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, »neque de areis, vel hortis juxta Ecclesiam positis, neque »de prædicto Manso aliquod servitium faciant præter Ec»clesiasticum. Et si quid amplius habuerint, inde senior»ibus debitum servitium impendant.

II. Hic textus refertur in hac Decretalium Collectione sub nomine Concilii apud *Guarmatiam*, uti & in prima Decretalium Collectione Antonii Augustini. Apud Gratianum *caus. 23. q. 8. Can. 25.* refertur ex Concilio Wormatiensi; uti & apud Burchardum & Ivonem: quæ licèt sint diversa, non tamen sunt contraria, inquit Emanuel Gonzales in Commentario ad citatum *cap. 1.* cùm plerumque Concilia *Wormatiensia* dicantur *Guarmatiensia*, à civitate *Wormatia* seu *Guarmatia*. Notatque Stephanus Baluzius ad citatum Canonem Gratiani, in antiquis editionibus Decreti Gratiani eum referri ex Concilio *Guarmatiensi*, cùm hodie legatur, *Wormatiensi*. Observat quoque ibidem Baluzius, primum ejus auctorem esse Carolum Magnum. Ex cujus Capitularibus citatur à Reginone *lib. 1. cap. 24.* & è Capitularibus eum capite præcedenti retulimus.

III. Per *mansum* hic intelligi *dotem Ecclesiæ*, capite præcedenti notavimus: & ita communiter intelligi à Canonistis monet Panormitanus in expositione hujus textus.

Ex quo ulteriùs concluditur, inspecto jure Decretalium, agros & possessiones, quæ revera ad Ecclesiam pertinent, tanquam *dos* ipsius Ecclesiæ, immunes esse ab omni servitio temporali, & consequenter ab omni pensitatione tributorum & vectigalium.

IV. Si verò ultra *mansum* aliáque ibidem expressa, quid »*amplius* habuerint, inde Senioribus suis debitum servitium »impendant, « ait textus.

Verus sensus horum verborum nonnullis videtur esse, quod « si ipsæ Ecclesiæ alia prædia habeant, ultra prædi»ctum *mansum*, ex his tributum, quod pendere solebant Se»nioribus, id est, Judicibus, aut Magistratibus seu Dominis »illius prædii debitum servitium impendant; quia tunc »prædia illa transeunt cum suo onere, nec similia prædia »habent privilegium *dotis* Ecclesiæ, PP. enim & Imperatores »privilegium hoc exemptionis concesserunt *manso* Eccle»siæ, qui *necessarius* est ad alimoniam Rectoris & aliorum »ministrorum Ecclesiæ, nec non ejus luminaria, & similia, »non autem aliis prædiis, quæ pro dote Ecclesiæ assignata »non erant, in quibus æqualis ratio favoris, & necessitatis »non vigebat.

V. Hactenus Gonzales; cujus interpretatio etiam confirmari videtur ex *Canone 9.* Concilii Valentini III. celebrati anno 855. quo nominatim cavetur, ne de *dotibus* Ecclesiarum ullus census à Sæcularibus exigatur. Verba Canonis sunt: « *Dotes* verò à Fidelibus designatæ Basilicis ad hoc, »quod statutum ab eis (Presbyteris Parochialibus) vindi»centur, nulláque redhibitio *census* inde, à quolibet sæculari »exigatur.

Hinc non obscurum est, ipsius *dotis* specialem rationem habitam fuisse; atque singulariter fuisse provisum, ne per censuum aut tributorum exactiones minuere-tur.

VI. Non-

VI. Nonnulli tamen credunt, finalia citatæ Decretalis sive Canonis verba: *Et si quid amplius &c.* non esse referenda ad Ecclesias, sed ad *Presbyteros*; ut sensus sit: Si Presbyteri quid *amplius* habuerint; puta aliquos *proprios* agros aut *patrimonialia* prædia, hæc esse servitiis & oneribus obnoxia: quo sensu omnia bona Ecclesiæ essent immunia; quæ autem Presbyteri *amplius* sive præter illa haberent *propria*, tributa vel servitia Dominis sive Senioribus deberent.

VII. Quidquid sit, hoc sat constat, hunc Canonem sæculis 9. & 10. passim in Synodis, & Episcoporum Decretis fuisse renovatum; neque immunitatem hanc vix ultra terminos hujus Decretalis seu Canonis illis sæculis fuisse extensam; atque id sollicitè curasse Episcopos, ut unicuique Ecclesiæ *mansus integer*, & ab omni servitio liber assignaretur & conservaretur. At sæculo 11. & sequentibus non tantùm ad omnia bona Ecclesiæ, sed etiam ad *patrimonialia & privata* Clericorum bona hæc immunitas extendi cœpit.

VIII. Et quidem sæculo 11. celebratum Concilium Melphitanum sub Urbano II. *Can.* 11. decernit: « Ne gravamen aliquod sancta patiatur Ecclesia, nullum jus laicis »in Clericos esse volumus..... Neque liceat laicis exactio»nem aliquam pro Ecclesiæ beneficiis, aut *paternis maternisve* facultatibus quærere.

Hic non obscurè significatur, laicis fas non fuisse, etiam in bonis *paternis* aut *maternis* Clericorum aliquam exactionem quærere,

IX. Concilia Lateranensia sub Alexandro III. & Innoc. III. quorum Decreta referuntur in *Cap.* 4. *&* 7. *X. De Immun. Eccles.* licet non loquantur nominatim de bonis *propriis & privatis* Clericorum; tamen quia loquuntur indefinite *de bonis Ecclesiarum & CLERICORUM & pauperum usibus deputatis*, ita accepta fuisse videntur, quasi sub hac immunitate bona *patrimonialia* essent comprehensa, ut ex Synodis sub idem penè tempus habitis non obscure est.

X. Et quidem hoc sensu immunitatem accepisse apparet Patres Concilii Narbonensis an. 1227. (id est 12. circiter annis post Concilium Lateranense sub Innocentio III.) *Can.* 12. « Item statuimus, ut Clerici occasione *patrimonii* »sui, vel personæ, *nullatenus tallientur*, & tam Consules, »quàm alii Laici ab his talliis & exactionibus per censuram »Ecclesiasticam, si necesse fuerit, compellantur.

Rursus in Concilio Tolosano anno 1229. *Can.* 20. Cle»rici quoque non talliabuntur occasione etiam *hæreditatis*; »etiamsi per *successionem* eis obvenerit, nisi sint mercato»res vel uxorati.

Concilium Coloniense anno 1266. *Can.* 8. statuit, ut non tantum « bona Ecclesiarum, sed etiam *Ecclesiastico»rum personarum* civitatis & Diœcesis Coloniensis sint & »maneant in omni loco tam in civitate quàm extra, & »transeant tam in terris, quàm in aquis, absque telonio, & »qualibet exactione, & sine omni impedimento libera & »penitus absoluta.

XI. Hæc aliaque illo sæculo habita Concilia sat significant, immunitatem etiam ad bona *patrimonialia* Clericorum fuisse extensam. Imo & sæculo 14. idem jus perseverasse plura Conciliorum Decreta probant; ac signanter Concilii Avenionensis anno 1326. *Can.* 32. « Item quod »Clerici, & hospitalia, & Ecclesiæ à talliis & exactionibus, »quas Domini temporales faciunt, etiam ratione possessio»num temporalium, nec non in *patrimonialibus*, secundum »leges & Canones defendantur per Ordinarios, nimis ha»ctenus super hoc negligentes: ne paulatim usurpent tem»porales Domini, in præjudicium, & enervationem Eccle»siasticæ libertatis.

XII. Imo & sub finem ejusdem sæculi, testimonium perseverantis illius disciplinæ sat luculentum suppeditat Concilium Narbonense anno 1374. *Can.* 25. condemnans Clericorum & Religiosorum aliquorum fraudes, qui sub fictis bonorum in se translationibus etiam bona Laicorum sub immunitate conservabant; « Ad nostrum (ait) perve»nit auditum, quod nonnulli Clerici soluti, & tam in mi»noribus quàm in Sacris Ordinibus constituti, & etiam »Religiosi aliqui, sibi procurant donationes rerum immo»bilium fieri in *fraudem*, ut bona sic eis donata ad contribu»tionem talliarum Laicorum pro rata non teneantur. Nos »igitur talibus fraudibus obviare volentes hoc sacro appro»bante Concilio prohibemus, ne hujusmodi donationes »in *fraudem*, ut præmittitur, recipiant.

XIII. Verùm cùm Clerici hæc bona possideant, non ut Clerici, aut tanquam ministri Ecclesiæ; neque ullatenus ad Ecclesiam pertineant, aut legibus Ecclesiæ subjaceant; jam pridem hisce in partibus omnis immunitas quoad bona *patrimonialia* Clericorum desiit; sed per omnia conditionem bonorum *laicalium* quoad onera rebus imposita sequuntur; ac notanter declaratum est in Edicto Philippi Boni Ducis Brabantiæ 20. Septembris anno 1451. *art.* 7. quod in onere reali, quod vulgò idiomate Brabantino dicitur *Beden*, contribuere & solvere teneantur Ecclesiasticæ personæ & Beguinæ in Brabantia de suo *patrimonio*, & bonis in suos *privatos & proprios* usus acquisitis, sicuti alii incolæ.

XIV. Quin & *art.* 8. in eandem contributionem etiam vocantur omnia bona in Brabantia sita, quæ Ecclesiasticæ personæ ad *usum Ecclesiasticum* sive in Monasteriis aut alibi in vel extra Brabantiam commorantes emerunt & acquisierunt; exceptis iis bonis quæ ad *primam fundationem* data fuere; & ad eum finem à Principe *amortizatis*; item iis exceptis, quæ ab Ecclesiasticis plusquam à 70. annis acquisita erant, & ab onere illo semper manserant exempta. Idipsum exprimitur in Edicto de anno 1487. *art.* 11. ibi tamen *art.* 12. excipiuntur bona ad usum Ecclesiasticum acquisita ante annum 1481. & ab eo tempore exempta manserunt; hoc est, *sex annis* ante hoc Edictum.

XV. Princeps hic eximendo specialiter bona *primæ fundationis*, sive *dotationis*, videtur respexisse ad Decretalem seu Canonem supra relatum, eximentem *Mansum* seu *dotem* Ecclesiæ: eumque juxta primum sensum ibidem assignatum intellexisse videtur.

XVI. Vult insuper Princeps ea *sola* bona Ecclesiæ immunitate ab isto onere gaudere: quia cùm jam pridem receptum esset, ut sine speciali facultate Principis, quæ *amortizatio* dicitur, bona immobilia in Ecclesiam tanquam *manum mortuam* transferri non possent, (uti *parte* 1. *tit.* 29. *cap.* 3. dictum est) hac acquirendi facultate non factâ à Principibus, æstimarunt Nobiles & alii laici, cogi posse Ecclesiam, ut bona è manu mittat, vel si benignius agatur, ut *realia onera*, non secus ac sæcula res ferat, ideoque secundùm leges civiles ad indicta communiter rebus onera: etiam Ecclesiarum possessiones obligari; uti loquitur Zypæus *Consult.* 1. *num.* 10. *De immunit. Eccles.*

Imo ne nimium gravarentur laici per immunitatem bonorum Ecclesiæ ab oneribus publicis, ipsis quoque litteris amortizationis inseritur clausula, quod bona amortizata remanebunt *taxabilia*, qualiter antea fuerunt: quales litteras veteres se aliquando vidisse asserit Zypæus loco citato; & supra citato *cap.* 3. ex Antonio Anselmo notavi, quod Supplicantes pro amortizatione, ut eam facilius impetrent, soleant bona amortizanda subjicere, & obnoxia reddere impositionibus & talliis.

XVII. Refert Zypæus in Jure Novo *tit. De Immunitate Ecclesiarum num.* 22. Concilium Brabantiæ 22. Augusti an. 1598. declarasse in causa Monasterii S. Bernardi ad Scaldim contra pagos de Westmal & Soeriele, « à precariis similibusque oneribus, non decimas tantum, sed & decimarum »conductores immunes esse, ne scilicet per eorum latus Clerici transfigerentur.

Deinde subjungit Zypæus: « An idem sit censendum de »conductoribus aliorum bonorum amortizatorum, »ut nec ipsi contribuant, sicut nec locatores? Pro affir»mativa facit similitudinis ratio, & *art* 14. *d. instruct.* »ubi precariarum onus dirigitur in colonum, & nihilo»minus amortizatis bonis datur supra dicta immuni»tas: Et ita aliquibus locis usus habet; pluribus secus: »sed error sæpe irrepsit ideò, quod non inquiratur, an »antiquitus amortizata, an recentius acquisita bona »sint.

Hæc ille, qui & *Consult.* 1. *De Immunitate Eccles. num.* 14 asserit, judicatum fuisse 9. Junii 1636. pro Abbate Averbodiensi & Postulanenti contra municipium de Balem ab oneribus realibus excepta esse non tantum bona amortizata, sed & ipsos colonos talium bonorum.

XVIII. Et hæc quidem quoad immunitatem quæ ex natura & conditione ipsorum bonorum petitur sine consideratione personæ possidentis; præter quam est & immunitas personis Clericorum competens; ipsasque personas ab oneribus laicalibus eximens; pro qua immunitate dignoscenda, necessariò onerum realium, personalium & mixtorum distinctio observanda est.

XIX. Onera realia sunt, quæ imponuntur ipsis rebus nulla prorsus habita personæ possidentis contemplatione: uti jam pridem notavit Boëtius Epo ad *Cap.* 4. *X. De Immunitate Eccles. num* 57.

XX. Hoc autem genus onerum merè realium in alia tria subdividitur genera (ait dictus auctor) « quandoquidem »nunc res ipsa per sese præstat ministerium, sicut equus, »mulus, plaustrum, navis, res alia qualibet; nunc aliquid »ex ipsa re proveniens exigitur, ut certa portio fructuum; nunc denique neque res ipsa servit, neque ex rei »proventu quidquam delibatur, sed pecuniaria fit contri»butio pro re certa seu respectu solius rei certæ citra ullam »personæ considerationem, sicuti fit in omnibus illis tri»butis ac Vectigalibus pecuniariis quæ rebus ipsis incum»bunt.

XXI. Onera personalia sunt, quæ *personis* imponuntur, ita nimirum, ut personis singulis aliqua pecuniaria aliave contributio imponatur: quæ cum sumptus requirat, & hoc ex capite patrimonii diminutionem inducat, etiam onus *patrimoniale* rectè appellatur; quantumlibet ipsis *personis* vel *capitibus* imponatur, & non rebus: quale onus est, quod hodie vulgo *capitatio* dicitur, de quo infra.

XXII. Denique onera aliqua dicuntur *mixta*, id est, partim realia, partim personalia; quæ nimirum personis quidem incumbunt, sed habita rerum possessarum contemplatione. Exemplum hujus generis occurrit in imperatis per Principem (sed pecuniariter exigendis & solvendis) centesimis, vel quinquagesimis, vel vigesimis, vel decimis omnium cujuslibet sibi subditi facultatum: tale namque munus vel onus patrimoniale singulis incumbit, contemplatione tamen totius patrimonii, proque rata patrimonii, uti notat Boetius Epo loco supra citato.

XXIII. Notandum hic in Belgio non posse in specie definiri, quæ onera sint *realia*, vel *personalia*; eo quod id ferè dependeat à voluntate & consensu Ordinum sive Statuum qui dum in onera illa consentiunt, unà declararant, quo *pede*, ut ajunt, velint illa exigi, an pede *reali* vel *personali* vel *mixto*: uti capite sequenti latius dicetur.

XXIV. Si Decretales attendamus, evidens est, Clericis sive personis Ecclesiasticis immunitatem ab exactionibus ac talliis & oneribus patrimonialibus, quæ *personalia* dicuntur, competere. « Clericos constat à personalibus oneribus »liberos esse, quamvis non à patrimonialibus illis quæ re»bus insunt aut imposita *perpetuò*, fuerunt, antequam in Ec»clesiam transirent, « ait Zyp. *Consf.* 1. *n.* 5.

XXV. Et quidem Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap.* 7. ✠ *De Immunit. Eccles.* renovans & amplians Decretum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. de quo in *Cap.* 4. ✠ *eod.* ait: « Adversus Consules & Recto»res civitatum vel qui Ecclesias & Ecclesiasticos viros tal»liis seu collectis & exactionibus aliis adgravare nituntur, »volens immunitati Ecclesiasticæ Lateran. Concilium pro»videre, præsumptionem hujusmodi sub anathematis di»strictione prohibuit: transgressores & fautores eorum »excommunicationi subjacere præcepit, donec satisfactio»nem impenderint competentem.

XXVI. Et Bonifacius VIII. in *Cap.* 4. *De Immunit. Eccles. in* 6. dicere non dubitat, quod « Ecclesiæ *Ecclesiasticæque* »*personæ* ac res ipsarum, non solum jure humano, quin imo »& *Divino*, à sæcularium personarum exactionibus sunt »immunes.

XXVII. Similiter & Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 20. *De Reform.* immunitatem Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum juri divino referendam indicat, dum dicit; se confidere, Principes sæculares, « non permissuros, ut Offi»ciales, aut inferiores Magistratus Ecclesiæ & personarum »Ecclesiasticarum immunitatem, *Dei ordinatione*, & Ca»nonicis sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis stu»dio, seu inconsideratione aliqua violent.

XXVIII. Verùm hæc, tum Pontificis, tum Synodi Tridentinæ dicta non ita accipienda sunt, quasi ipsa Ecclesiarum & Clericorum immunitas, præsertim ab oneribus temporalibus, esset jure divino præcepta & stabilita; sed quod sit consona iis quæ in sacra Scriptura & verbo Dei consignata sunt.

XXIX. Legitur enim *Genesis cap.* 47. quod suggerente Patriarcha Joseph sub Pharaone Rege Ægypti, omnis terra Ægyptiorum Pharaoni subjecta fuerit, *præter terram Sacerdotum, quæ à Rege tradita fuerat eis*; additque Sacer textus: *Ex eo tempore usque in præsentem diem, in universa terra Ægypti, Regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem, absque terra Sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.*

Licet ex hoc facto Josephi nullum possit elici præceptum Divinum, tamen elicitur argumentum, quo ostendatur, meritò à Principibus Christianis dari Sacerdotibus Novæ Legis, quod sub Imperatore Ethnico indultum fuit Sacerdotibus Idolorum.

Ad idem conducit exemplum Regis Artaxerxis de quo 1. *Esdræ cap.* 7. legitur, scripsisse ipsum ad Custodes Arcæ publicæ in hæc verba: *Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus & Levitis, & Cantoribus, & Janitoribus, Nathinæis, & Ministris domus Dei hujus, ut* VECTIGAL, & TRIBUTUM & *annonas, non habeatis potestatem imponendi super eos.*

XXX. Itaque rectè dicitur hæc immunitas *Dei ordinatione* constituta, in quantum ad exemplum eorum quæ Scriptura Sacra proponit, inducta est: quemadmodum in simili supra *tit.* 33. de decimarum origine notavimus.

XXXI. Et sicuti circa decimarum solutionem varia est locorum varietas, non obstante quod ea quæ in Scriptura occurrunt, decimis introducendis occasionem dederint; ita & circa hanc immunitatem pro temporum & locorum diversitate variam fuisse & adhuc esse disciplinam, notorium est, quod & manifestum est argumentum, eam non jure Divino, nisi impropriè, adscribi posse.

XXXII. Antonius Anselmo Jurisconsultus Antverpiensis in suo Triboniano Belgico *cap.* 33. referens annotationes factas ad Decreta Concilii Tridentini per Concilium Regia hic in Belgio prævie ad ejusdem Concilii publicationem, loquens §§. 55. & 56. de citato *cap.* 20. *Sess.* 25. « »Eadem sessione (25.) cap. 20. monentur omnes Princi[pes] »Christiani libertatem, immunitatem, & Jurisdictio[nem] »Ecclesiasticam protegere & conservare. Hic rursum Br[a]»banti auctoritatem & privilegia Regiæ Majestatis, & Pr[o]»vinciarum ingeminant. Alii id intelligere se ajunt, excep[tis] »necessitatibus, aliisque casibus jure expressis proque Pr[o]»vinciarum inculpato more ac usu legitimè præscripto »privilegio confirmato.

XXXIII. Ab oneribus personalibus, quæ à laicis im[po]nuntur personis, habita tamen consideratione posses[sio]num, quæ *mixta* dici possunt, Clericos immunes esse, [si] jus Civile, sive Canonicum attendamus, indubitatum [est,] uti etiam notat Zypæus *Consult.* 1. *De Immunit. Eccles.* 2. & 5. evidenter exprimitur in *Cap.* 7. ✠ *De Immunit. Eccl.* nec non *Cap.* 1. *eod. in* 6.

XXXIV. Hinc imprimis deducitur, Clericos ab hospitio militum esse immunes; quod & jam pridem à Constantino Magno in *L.* 1. *Cod. De Episcopis & Clericis* cautum [re]peratur; & ex *Cap.* 1. ✠ *De Immunit. Eccles.* commun[iter] deducunt Canonistæ; quamvis ibidem non de militi[bus] hospicio recipiendis; sed de Placitis sive Judiciis in Eccl[esi]is vel domibus Ecclesiarum exercendis; & ipsis Judicib[us] hospitio recipiendis agi videatur, & textus ipse sat in[nuat]. Interim hic unanimi consensu tradunt Canonistæ, Cl[eri]cos à recipiendis militibus esse immunes.

XXXV. Eam in Senatu Sabaudiæ Clericis assertam [re]fert Antonius Faber in Codice *lib.* 9. *tit.* 30. *Defin.* 26. [ad]ditque fortasse hoc privilegium Clericis datum, q[uia] »onus hoc personatem quoque inferat vexationem, q[uæ] »recipientis vereco[n]diam ipsam pulsare ac lædere vi[de]»tur. « Et in Gallia servari tradit Choppinus *lib.* 3. *De S.* [*Po*]*lit. tit.* 2. *num.* 2. atque sæpius nominatim Edictis Reg[iis] vetitum fuisse, Ecclesiasticorum domos militum hosp[itio] gravare, refertur in Actis Cleri Gallicani *tomo.* 2. *tit.* [..] *cap.* 7. Et in Declaratione Maximiliani & Mariæ Du[cum] Brabantiæ de 13. Junii 1479. Clerus Brabantiæ, qui [eo] temporis suberat Episcopis Leodiensi & Cameracensi, [de]claratur exemptus ab hospitio militum.

XXXVI. Cum autem hoc privilegium personale, [&] personis Clericorum potius, quàm eorum domibus c[on]cessum sit, rectè notat Boetius Epo ad *Cap.* 1. ✠ *De Immunit. Eccles.* « domos Ecclesiarum hic intelligi, quas ipsi »inhabitant Ecclesiastici, non quas laicis inhabitandas c[on]»cesserint; quemadmodum (ait) vice versa, laicorum [do]»mus, quas occupant & inhabitant Clerici, pro domi[bus] »Ecclesiarum hac in re videntur habendæ.

XXXVII. Dicunt quidem communiter Canonistæ, [ces]sare hanc immunitatem, si domus Ecclesiasticorum sing[ul][ari] quodam jure fuerint illi oneri subjectæ; uti sed ibidem re[ctè] reflectit Boetius Epo, id intelligi debet de *singulari* & [*spe*]*ciali* jure: non autem de generali, quo laicorum domu[s] laicis inhabitatæ passim huic oneri subjacent.

XXXVIII. Ulterius Choppinus loco citato, postqua[m] dixit domos Clericorum à militum hospitio esse immunes, addit hanc limitationem: « Dempto eo casu, si obsidio[nis] »metû mœnia proponentur, vel summum aliud periculu[m] »impenderet.

Similiter Antonius Faber allegatâ *Defin.* 26. notat, Eccle[si]asticos in recipiendis militibus meritò laicis subsidio es[se,] ubi laici recipiendorum militum oneri sunt impares.

XXXIX. Ne tamen hoc prætextu necessitatis, aut impo[ten]tentiæ violaretur Ecclesiastica immunitas, dicit in casu o[c]currente, à Senatu Sabaudiæ per sententiam interlocu[to]riam ordinatum fuisse, ut antequam ad recipiendos mil[i]tes adigerentur Ecclesiastici, ante omnia per unum è Se»natoribus inspicerentur & describerentur omnes totiu[s] »civitatis ædes, quæ ad subeundum hospitis recipien[di] »munus essent idoneæ, ut ex ea inspectione ac descripti[o]»ne constare posset, quibus finibus circumscribendi & de»finiendi essent casus illi necessitatis, quorum haberi ra»tionem oporteret, ad obligandos Clericos, ut laicis sub»sidium ferrent, ne aut in Clericorum, aut in laicorum ar»bitrio relictum id videretur.

Rationem hujus inspectionis subjungit, « Nam nis[i] »maxima omninoque præcisa urgeret necessitas qu[æ] »nec nobilioribus, nec aliis ullis præcipuâ immunita[te] »gaudentibus parceret, nihil contra Ecclesiasticam im»munitatem statuendum esse constabat, sive de stati»nario milite, sive de eo, qui ex causa aliqua improvi[sa]

»super-

„supervenerit, recipiendo ageretur. Quomodo sæpius à „Senatu nostro pronuntiatum antehac fuit pridem pro Ca- „nonicis civitatis Aquensis, nuper autem pro R. D. Ca- „nonicis Ecclesiæ Cathedralis Gebennensis, confirmata „Concilii Gebennensis sententia, me Præside pro ipsis „lata.

XL. In *Cap.* 23. X *De Jure Patronatus* inhibetur Patronis, Advocatis & Vicedominis exigere ab Ecclesiæ Patronatis *fodrum, albergarias, & regium.*

XLI. Fodrum interpretatur Boëtius Epo *De Regalia n.* 24. jumentorum *pabula* à voce germanica, *fœder.* Per *albergarias* autem significari credit, hospitiorum præbendorum onus, corrupta scilicet per imperatos voce germanica seu *herberghe*, quod est hospitium, seu *herbergen*, quod est hospitio excipere, seu *herbergiers*, qui sunt hospites, vel potius Pandocheæ seu caupones, in *albergarias.*

XLII. *Regium* autem interpretatur Glossa ad citatum Capitulum, *tributum* Regi pendendum; credit tamen Zypæus citatâ *Consultat.* 1. *n.* 25. „fortè propitius de aliis „militaribus expensis, v. g. angariis & parangariis, quasi „*regio* jure aut more exactis recte hic intelligi, ob alio mi- „litaria vocabula, quibus conjungitur.

XLIII. Quidquid sit, hoc sat certum, jure communi inspecto, Ecclesiasticos non tantum à militum hospitio; sed & militaribus expensis esse immunes; ipsaque Regia Edicta in Gallia non semel eam immunitatem Ecclesiasticis asseruerunt: ac signanter Henricus III. Edicto Blesensi an. 1577. Ecclesiasticos exemptos declaravit ab omnibus bellicis contributionibus, & militum hospitiis: & Lodovicus XIII. anno 1619. eisdem Clericos exemit ab annonæ militaris contributione, à Gubernatorum & militum impensis: utilitatis hæc referuntur in Actis Cleri Gallicani loco supra citato.

XLIV. Declaratio Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ supra allegata, exemptum declarans Clerum Brabantiæ ab omni onere & impositione, à quibus secundum jus scriptum, *ges[illegible]* Clerus est exemptus, sat patenter hanc immunitatem circa impensas militares tuetur & asserit: quemadmodum in omnibus aliis Principum Edictis, quibus promittunt tueri & conservare Ecclesiasticos suarum [illegible] in suis libertatibus & immunitatibus.

XLV. Ad [illegible] Terracinensem scribit S. Gregorius *lib.* [illegible] *Epist.* 2[illegible]. „Quia vero comperimus nul- „los se à [illegible] excusare, si Fraternitas vestra sol- „licita, ut nullum [illegible] per nostrum vel *Ecclesiæ* nomen „vant quolibet modo, modo detentio [illegible] separatum, sed „omnes generaliter compellantur, quatenus cunctis vi- „gilantibus, melius auxiliante Domino civitatis valeat cu- „stodia procurari.

Fragmentum hoc Epistolæ extat in *Cap.* 2. X *De Immun. Eccles.* ubi notant communiter Interpretes, hæc intelligi debere [illegible] magnæ necessitatis, ex mente istius Capituli rubricam his verbis expressam: *Tempore magnæ necessitatis, non debet aliquis excusari à munitione seu custodia*. Extra casum autem necessitatis, Ecclesiasticos ab hoc onere *vigiliarum* sive per se, sive per alium suis impensis subeundo esse immunes, nemo interpretum dubitat; ut videre est apud Boëtium Eponem in Commentario ad hoc Capitulum 2.

XLVI. [illegible] in utramque partem disputant, an Ecclesiastici teneantur contribuere in reparationem murorum & mœnium civitatis, asseritque eam quæstionem inter utriusque sententiæ [illegible] *n.* 42. „Propter tantam quæstionis ambiguitatem, quoties „accedere controversia fuit, plerumque negotium transa- „ctione fuit sopitum; neque sententia contra Clerum ulla „reperitur hactenus in hujus quæstionis genere lata.

XLVII. Rebuffus in suo tractatu *De Sententiis provisionalibus art.* 2. *Gloss.* 6. fatetur, Clerum *de jure* non teneri contribuere pro reparatione murorum & fortificatione civitatis; tametsi asserere non dubitat, contrariam opinionem de facto servari in Francia.

Post hæc statim hanc conclusionem: „De consuetudine „itaque cogitur Ecclesia & Clerus duobus intervenienti- „bus ad pontium, itinerumque refectiones & murorum: „primò, si refectio fiat propter necessitatem, & non ad de- „cus urbium solum: quia necessitas legem non habet. *L. „munica. ff. de officio Consul.* & omnia tempore necessitatis „communicanda sunt. *L.* 2. §. *in eadem ff. ad legem Rhod. de „jactu.* Ratio est, quia Clerici [illegible] pontibus, & illis „muris, & itineribus [illegible]: ideò secundum naturam „est eum pati incommoda, quem sequuntur commoda, „*l. secundum ff. de reg. jur.*

„Secundùm quod Ecclesia res ibi possideat temporales, „unde debeant dirigi, vel sint Clerici qui nullum temporale „possident, non teneantur, ut asserit Gabriel. Benedictus in „*rep. cap. Raynutius* [illegible] *de te „stam.* Quia temporalia tunc capiuntur pro executione,

Van Espen Jur. Eccles. P. II.

„quæ non possunt capi: quando illæ Ecclesiæ non habent, „nec solent condemnari ex casu Clerici, vel Ecclesiæ.

Subjicit deinde plura Parlamentorum arresta, quibus Ecclesiastici ad hanc contributionem condemnati fuerant, ex quibus patet (inquit) hodie non esse dubium in hoc Regno Franciæ.

XLVIII. Certum est, quod in hac materia, etiam consuetudo & receptus usus non parùm sint attendenda, nec facile Ecclesiastici contra receptum usum privilegia urgere debeant; præsertim inferiores in consultis suis Superioribus.

XLIX. Inter onera merè personalia, sed tamen patrimonialia, est illud, quod *capitatio* dici consuevit, estque vectigal sive tributum, quod *pro capite* solvitur, puta, quod Patresfamiliarum pro singulis capitibus ærario publico dependere coguntur.

Ab hoc tributo sive onere Clericos esse immunes ex Jure scripto evidens est, cum nimis evidens sit hujusmodi oneris impositione Ecclesiasticas personas à laicis gravari contra *Cap.* 7. X *De Immunit. Eccles. & Cap.* 1. *De Censibus in* 6. notatque Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 14. ad sens. §. 4. „Causa urgente Sacerdotes hoc tributum per- „solvunt, impositio tamen non fit nisi de *eorum consensu*: uti factum in Edicto de 5. Martii 1651. quod habetur parte 2. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 21. ubi exprimitur singulatim, quid singuli *capitatim* contribuere debebant.

L. Ratio indultæ hujus immunitatis realis sive patrimonialis non obscurè indicatur à Concilio Lateranensi in *Cap.* 4. X *De Immunit. Eccles.* ubi deplorat, quod laici sive tollata sive expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrentur agenda, de bonis Ecclesiarum, & Clericorum & pauperum *usibus* deputatis velint ferè cuncta compleri.

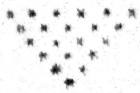
Quid his aliud indicatum voluit Concilium, nisi indignum esse, bona Clericorum & pauperum *usibus* deputata (qualia sunt bona Ecclesiarum) in profanos & sæculares usus converti? Ut proinde causa hujus immunitatis esse videatur, quod bona in hos usus à populo & Principibus oblata & destinata non debeant temerè in alios usus sine gravissima causa converti.

LI. Eandem rationem videtur jam pridem attigisse S. Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis libro *De Dispensat. Eccles. cap.* 19. „Quantum est enim, vel quæri potuit, „cum Dominus exactoribus publicis, qui dixerant Petro, „*Magister vester non solvit didragma de locatis*, non dedit ite- „rum, se si eorum ad mare direxit, ut de ore piscis tolleret? „Reperit itemque est à Doctoribus Ecclesiæ, quia Dominus „loculos habuerat, & dies festos expendebantur, & cum „sexagulati necessitatis alimenta usui, ut ait Dominus si- „cut scriptum est: *Dispensabatur autem unicuique prout cuique opus erat*, „[illegible] voluisse Dominum, rem pauperum in publicam „exactionem mittere, sed omnipotenti virtute quod utique „in [illegible] erat, de mari tollere & sic reddere vo- „luisse, ut formam daret Discipulis, quam Ecclesiæ com- „mendarent.

Quasi diceret, Christum noluisse ex loculis discipulorum & pauperum *usibus* deputatis vectigal petitum solvere, ut suo facto ostenderet, bona illa non esse exponenda in vectigalia & tributa aliasque publicas exactiones, sed Clericorum & pauperum usibus servanda esse.

Et ut recte advertit Vir eruditus Claudius Fleury in suis *Institut. Can. lib.* 1. *cap.* 29. loquens de hac Clericorum immunitate, „cum Respublica Ecclesiasticos sustineat, & „eorum labores compenset, æquum est, ut saltem bona ipsis „conserves, ne alias, quod dat una manu, retrahat altera.

LII. Optimum itaque & efficacissimum medium conservandæ *immunitatis* bonorum Ecclesiasticorum erit, si bona Ecclesiastica in usus Ecclesiasticorum operantium in vineà Domini, & ex iis moderatè viventium, & alimenta pauperum aliosve pios usus impenderentur. Si enim hanc in usum bona Ecclesiæ impendi viderent Principes haud dubie non secus ac Majores ipsorum ad bona illa Ecclesiis integra servanda incitarentur: ubi econtra, dum ea in usus profanos contra Fundatorum & Offerentium intentionem insumi conspiciunt, parum existimant piaculi, dum ea in Reipublicæ commoda convertunt: tuncque sæpè locum habet illud vulgatum: *Quod non capit Christus, rapit Fiscus.*

CAPUT III.

De Subsidiis voluntariis à Clero Principi solvendis.

I. CErtum est, quod jam pridem in more fuerit, ut non tantùm Sæculares, sed & Ecclesiastici Proceres annua dona sive munera Principi offerrent.

In Concilio Vernensi anno 755. *Can. 6.* Rex Pipinus mandat Abbatissis & Monialibus è suis non egredi Monasteriis sub prætextu deferendi sua munera ad Principem, permittens ea per suos Deputatos deferri: *Et qualia* MUNERA ad PALATIUM *dare voluerint, per Missos suos ea dirigant.*

Termini illi, *qualia munera dare voluerint*, insinuare videntur, tunc temporis munera illa fuisse voluntaria & arbitraria saltem quoad quantitatem.

II. Anno 817. « Ludovicus Pius Conventum fecit apud »Aquis Sedem Regiam, Episcoporum, Abbatum seu totius »Senatûs Francorum, ubi inter cæteras dispositiones Imperii statuit, atque constitutum scribere fecit, quæ Mona»steria in Regno vel Imperio suo *dona & militiam* facere pos»sunt, quæ *sola dona* sine militia, quæ vero nec dona, nec »militiam, sed solas orationes pro salute Imperatoris, vel »filiorum ejus, & stabilitate Imperii. » Dein notantur nominatim Monasteria, quæ *militiam & dona*, item quæ *sola dona* & tum quæ *solas orationes* debent, atque postremorum numerus priora excedit: videturque respectus ad paupertatem vel opulentiam Monasteriorum habitus fuisse; cùm dicatur, *quæ Monasteria militia & dona facere* POSSUNT.

III. Ex his equidem non obscurum apparet, *dona* hæc in quandam necessitatem transiisse. Et quidem onere illo nonnulla Monasteria fuisse ad paupertatem redacta indicat Arno Monachus in vita S. Benedicti Ananiensis, narrans quòd hic Benedictus à Ludovico Pio obtinuerit aliquod sublevamen pro Monasteriis, quæ per *militiam & dona* ad summam egestatem redacta fuerant. « Erant (ait) quædam »ex iis *munera militiamque* exercentia, quapropter ad tantam devenerant paupertatem, ut alimenta, vestimenta»que deessent Monachis.

IV. Scribit Hincmarus Remensis in opusculo *De Ordine Palatii*, quod per hæc dona Ecclesia satisfacere intendat debito suo erga Principes per Apostolum denuntiato. »Causâ suæ defensionis Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ »nobiscum *annua dona* vocantur, præstat Ecclesia, servans »quod jubet Apostolus: Cui honorem, honorem; cui vecti»gal, vectigal præstare Regi ac Defensoribus vestris.

V. Circa annum 844. in Synodo secus Theudonis Villam habita, cui interfuerunt tres fratres gloriosi Principes Hlotarius videlicet, Hludovicus & Carolus, Patres ipsos Principes fortiter monuerunt, ne res Ecclesiasticas invadi & absumi sinerent; sed eas integras ac illibatas conservarent exemplo prædecessorum suorum: una tamen volentes, ut omnes Ecclesiastici, quantum possent non tantùm spirituali, sed temporali subsidio Regi

Regi auxilio essent. Verba Synodi *Canone* 4. sunt: « Quod »ut commodiùs valeatis implere, unusquisque Vir Eccle»siasticus & intercessionis adjutorium, & solatii quo Res»publica indiget subsidium, juxta quantitatem rerum Ec»clesiæ sibi commissæ, salvo jure quoad exinde divinis dis»pensationibus debet impendi, promptè & ex animo para»re, & impigrè, sicut tempore antecessorum vestrorum »consueverat, studebit offerre.

VI. Et sane nunquam Ecclesia non probavit, ut etiam ex Ecclesiæ facultatibus Reipublicæ & Principibus ad defensionem Regni aliasque necessitates liberali & grato animo subsidium feratur.

Quapropter Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* 4. & *De Immunit. Eccles.* postquam sub anathemate prohibuit tallis & exactionibus res aut personas Ecclesiasticas gravari, subjungit hanc clausulam: « Nisi Episco»pus & Clerus tantam necessitatem vel utilitatem aspexe»rint, ut absque ulla exactione (vel ut legitur *cap.* 29 Con»cilii, *coactione*) ad relevandas communes utilitates vel »necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, sub»sidia per Ecclesias existiment conferenda.

VII. Juxta litteram hujus Decretalis, ut subsidium temporale sive collecta Clero imponatur, requiritur primò non tantum consensus Episcopi, sed Cleri, ut post alios Canonistas notat Prosper Fagnanus ad hoc Capitulum *num.* 23. « cum copula & in textu posita requirat concur»sum utriusque copulati: & probatur apertius in *cap.* 7. »& *eod.* ubi refertur dispositio hujus Canonis, & textus »dicit: *Episcopus* SIMUL *cum Clericis*. Quo fit, ut nec »cum Capitulo Episcopus id possit: quia in tangentibus »totum Clerum non sufficit, Episcopum habere consen»sum sui Capituli, sed oportet ut conveniat consensus Cle»ri. « Hæc ille.

VIII. Secundò requiritur necessitas, vel utilitas, »immo cum textus dicat non *tantum*, non sufficit quæ»libet, sed requiritur *urgens*, & pendet ex arbitrio Epis»copi cum Clericis hoc judicare: cum textus dicat, »*aspexerint*. « Ita post Panormitanum & alios citatos Fagnanus *num.* 25.

IX. Tertiò requiritur, ut hujusmodi necessitas vel utilitas sit *communis*, videlicet tam laicorum, quam Cleri, ut hic post Panormitanum multis contendit Fagnanus *num.* 26. Notatque dein requiri, facultates laicorum relevandis necessitatibus non sufficere, ita ut Clerici non concurrant, nisi in *subsidium*.

X. Denique requiritur ut contributio fiat ab Ecclesiasticis sine *coactione* vel compulsatione, ac propterea in *Cap.* 7. & *De Immunit. Eccles.* expressè cautum est, ut laici *humiliter & cum gratiarum actione* recipiant subsidia, quæ Clerici duxerint conferenda.

XI. Cùm circa hæc tempora Principes animarentur ad suscipiendam expeditionem Hierosolymitanam pro recuperatione *Terræ Sanctæ*, cœpta fuit à Clero postulari contributio pro expensis illius expeditionis sustinendis.

XII. Refert Rigordus in vita Philippi Augusti Regis Francorum, quod « anno 1188. mense Martio media »quadragesima Parisiis celebratum est generale Conci»lium à Philippo Rege convocatis omnibus Archi-Epis»copis, Episcopis, Abbatibus, & totius Regni Baronibus; »in quo innumerabilis militum multitudo seu peditum, »sacratissima cruce insigniti sunt. Et propter hanc »instantem necessitatem (oppidò enim iter Hierosoly»mitanum Rex affectabat) cum assensu Cleri & populi, »quasdam *decimas* ab omnibus esse accipiendas eo »tantùm anno decrevit, quæ dictæ sanctæ *decima Sala»dini*.

XIII. Hic notandum, antiquiorem non reperiri *decimæ* hujus generis, id est, quæ a Clero Regi solvitur, & Gallico idiomate vocatur *Decimes*, institutionem. Unde & hanc esse primam *decimam* Clero impositam, quæ vocatur *decima Saladini*, communiter notant Auctores de hac specie *decimæ* tractantes.

XIV. Illud observatu dignum, hanc pro *eo tantùm anno* fuisse institutam. Item quod exigeretur *ab omnibus*, tam laicis, quàm Clericis: atque cum *consensu Cleri, & populi*: & etiam ob *instantem necessitatem*.

XV. Addit etiam Rigordus, « constitutum esse de *deci»mis*, quod omnes illi qui *crucem* non habentes, quicun»que sint, *decimam* ad minus dabant hoc anno de omnibus »*mobilibus* suis, & de omnibus redditibus, exceptis illis qui »sunt Cistercienses Ordinis, & Ordinis Carthusiensis, & »Ordinis Fontis Ebraldi, & exceptis leprosis quantum ad »illos pertinet proprium.

Quas mutationes sensim acceperit hujus *decimæ* impositio & solutio in sequentibus videbitur.

XVI. Interim soliciti erant Pontifices, ut non nisi de *consensu Cleri* onus aliquod imponeretur. Unde cum anno 1203. Mediolanenses cogerent Ecclesiasticos ad contribuendum, Innocentius III. acriter ipsos reprehendit, permittens ut « recipiant humiliter cum »gratiarum actionibus, si quis forsan Episcopus & Clerus »simul tantam necessitatem vel utilitatem inspexerint, »ut absque *ulla coactione*, ubi laicorum non suppetunt »facultates, subsidia per Ecclesiasticos duxerint conferen»da. « Apud Odoricum Raynaldum ad hunc annum *num.* 85.

Hæc consona sunt Decreto Concilii Lateranensis sub Alexandro III. uti supra notavimus.

XVII. Verùm attendens hic Pontifex Innocentius III. quod Episcopi & Clerici faciliùs forsan quàm oporteret, necessitatem aut utilitatem subesse judicarent; præsertim Regibus aut Principibus contributionem sive subsidium à Clero pendendum urgentibus, anno 1215. in Concilio Lateranensi IV. renovans Decretum præcedentis Concilii Lateranensis, addidit hanc clausulam: *Propter imprudentiam tamen quorundam Romanus Pontifex priùs consulatur: cujus interest, communibus utilitatibus providere* Refertur in *Cap.* 7. & *De Immunit. Eccles.*

XVIII. Illud ipsum Concilium suâ auctoritate, Clericis omnibus *vigesimam*, Dominis Cardinalibus *decimam* pro expeditione sacra indixit; uti refert citatus Raynaldus *num.* 14.

XIX. Honorius III. immediatus Innocentii successor Gulielmo Marchioni Montisferrati ad succurrendum Imperio Constantinopolitano, mediam partem redituum Ecclesiasticorum & omnium mobilium, exceptis Ecclesiarum thesauris anno 1224. attribuit. Notanda sunt verba Epistolæ, quam ad Clerum Imperii Constantinopolitani super hac impositione scribit apud Raynaldum *num.* 25. »Attendentes satius esse, ut bona vestra & Ecclesiarum ve»strarum pro manutenendo Imperii statu communicetis »ad tempus, quam ea omnia perpetuò amittatis, de fra»trum nostrorum Consilio propter urgentem necessitatem »duximus statuendum, ut omnium vestrorum proven»tuum hujus anni, omniumque aliorum mobilium quæ »nunc habetis in ipso imperio, exceptis duntaxat Eccle»siarum thesauris, vestibus, & equis, & mensilibus in qui»bus non est aurum vel argentum, aut lapides pretiosi, me»dietatem integre conferatis.

XX. Evidens est, Pontificem Clero hanc contributionem sine prævio ipsius Cleri consensu, tanquam primarium rerum Ecclesiasticarum Dispensatorem, imposuisse, uti & sequentes Pontifices sæpius decimam aliamve partem proventuum Ecclesiasticorum Regibus & Principibus, inconsulto Clero, attribuerunt.

XXI. Et quidem cum *decima* hæc primum in subsidium expeditionis in *terram sanctam* data esset, dein etiam in subsidium belli contra alios hæreticos concedi cœpit.

Ad bellum contra hæreticos Albigenses conficiendum Legatus Apostolicus *decimam* in Concilio Bituricensi decrevit. « Clerus cum animi gaudio, de *pura liberalitate*, »ne tanto negotio deesse videretur, dimidiam partem de»cimæ, non quidem nomine decimæ, sed obtentu subsidii »persolverunt, aliam partem & etiam majorem, si expe»diret, si Deus eundem Regem reservasset incolumem, & »in eodem negotio persistentem, libenter & liberaliter »soluturi.

Ea tamen conditione hanc contributionem seu subsidium promiserat Clerus, si Rex Ludovicus VIII. negotium sive bellum contra Albigenses assumeret, & *personaliter* laboraret.

XXII. Cum igitur Ludovico VIII. defuncto ipse Legatus Apostol. Clerum ad solutionem *decimæ* in favorem *Blanchæ* Reginæ matris Ludovici IX. Regis adhuc pueri compellere conatus est, restiterunt complures; « conside»rantes quod non erat, in cujus manu negotium posset »perficere sicut priùs (vivente Ludovico VIII.) nullam »visum est eis subesse causam, quare quinque annorum »*decima* solveretur: maximè cum jam Legatus vellet eos »sicut dicebatur, ad solutionem, ut Reginæ promiserat, »compellere, eo dicente, quod etiam cappas nostras daret »ei: nec Regina se vellet ad certum tempus, vel certum »numerum militum aliquatenus obligare: attendentes, »quod de liberalitate processerat, convertebatur in obli»gationem, & servitutem sibi timentes in posterum. Qua»tuor Provinciarum insignia Capitula, Remense, Seno»nense, Turonense, & Rothomagense, habitâ deliberatio»ne & tractatu pro libertate sua potiùs quàm pro subven»tione vitanda, ne ad onus ejusmodi compellerentur, ad »Sedem Apostolicam appellarunt.

Hæc ex Epistola Capituli Parisiensis ad Gregorium IX. quæ extant apud Odoricum Raynaldum ad annum 1227. *num.* 57. qui ibidem *num.* 58. refert litteras Gregorii ad Capitula quibus Legatum suum acrioribus verbis perstringit, jubetque ut ordinationem & malè tentata in Clerum revocet.

Ex his quidem apparet, Capitula timuisse, ne illa quæ primitùs ut dona *gratuita* ex mera liberalitate erant oblata, tandem in jura & servitutes converterentur: quod in similibus nimis frequenter eveniri experientiâ plùs quàm notorium est.

XXIII. Verùm postmodum idem Gregorius attentâ auctoritate qua ipsius Legatus fuerat instructus, *decimam* impositam solvendam declaravit, litteris ea de re datis ad S. Ludovicum adhuc puerum; apud Odoricum Raynaldum *num.* 61.

Apparet quoque ex his, Pontifices eorúmque Legatos secundùm datam sibi à Sede Apostolica auctoritatem Clerum ad *decimam* aliásve hujusmodi subventiones cœpisse compellere, etiam invitum & reluctantem.

Auctoritatem hanc luculentiùs adstruxit Clemens IV. Cùm enim anno 1267. S. Ludovico in subventionem belli sacri *decimam* trium annorum omnium redituum & proventuum Ecclesiasticorum in toto Regno Franciæ jussisset exhiberi, ea res ingrata accidit Clero Gallicano; útque se ab hoc onere liberaret, Oratores suos ad Pontificem misit; qui eorum dicta rejecit & refutavit litteris suis ad Decanos & Capitula datis, in quibus inter cætera dicit: Nec »appellari debuit sub nominis abusione tributum, quod de »bonis Ecclesiasticis in illius peculiare negotium, qui suo »sanguine fundavit Ecclesiam (Hierosolymitanam) seu »aliàs interdum exigente necessitate; vel suadente utilitate, »deliberatione, *provida potestatis Apostolicæ plenitudo* dispen»sat.« Extant hæ litteræ apud Odoricum Raynaldum ad annum 1267. *num.* 58. additque quod si contemptis censuris refractarii & rebelles persistant, non sit abbreviata ma»nus Vicarii Christi, ut & contemptores hujusmodi pri»vare possit beneficiis & inhabiles reddere ad habenda, de»ponere, degradare & exequi quod statuit invocato brachio »sæculari: *ut si cesset subditorum devotio, non dormitet coercitio con»temptorum.*

XXIV. Adeo frequentes fuere hæ *decimarum* impositiones ut fere annuæ & ordinariæ fierent: & quantumvis pleræque concederentur in subsidium expeditionis in Terram sanctam vel belli contra hæreticos, nihilominus Reges eas in suum ærarium referre non dubitabant, tametsi nulla similis expeditio sequeretur.

XXV. Unde anno 1291. »Philippum Pulchrum Re»gem Galliæ Nicolaus IV. exhortatus est litteris ad eum »datis, ut vel *crucem* pro re Syriaca recuperanda indueret, »vel *decimam* parenti cruce signato concessam restitueret. »Qua de re etiam scripsit ad Parisiensem Episcopum, ut »si Gallorum Rex crucis signa in Saracenos attollere res»pueret, collectas è *decimis* pecunias à patre acceptas re»stitueret.« Hæc Odoricus Raynaldus ad annum 1291. *num.* 22. qui & *num.* 56. notat quod eodem anno ipse Philippus missis ad Nicolaum Papam Oratoribus petierit rursus *decimas sexcennales* in sumptus sacri belli; ut vel inde appareat, quàm parum dispositus esset Philippus ad reddendas *decimas* à patre suo perceptas.

XXVI. Refert idem Annalista ad annum 1292. *num.* 7. & 8. litteras Nicolai IV. Papæ ad Eduardum Regem Angliæ, è quibus discimus, Regem illum per suos Oratores exposuisse se firmiter statuisse suscipere *personaliter* expeditionem in Syriam, eúmque in finem postulasse à Papa, »ut de decimis & obventionibus regnorum & terrarum, »quorum, quarúmque Reges vel Domini *personaliter* in »Terræ Sanctæ subsidium non transibunt, sibi provideret »Ecclesia.

XXVII. Postulatis Regis se satisfacere per omnia non posse respondit Pontifex, rationem addens: »Quod de »decima Regni Franciæ ad manus Ecclesiæ nihil perve»nit. De terris verò Regi Castellæ subjectis, nihil un»quam percepit Ecclesia, cum felicis recordationis Gre»gorius Papa Prædecessor noster claræ memoriæ Alfonso »Regi Castellæ ipsam decimam ex certis causis duxerit »concedendam. De decima vero partium Alemanniæ & »terrarum, quas continet regio aquilonis; sicut ipsius »Aquilonaris gentis non ignota conditio potest omnibus »verisimiliter indicare, ac nobis hoc realiter patefecit »modicum respective ad ipsam Ecclesiam, noscitur perve»nisse.

Ex his aliísque quæ historiæ illorum temporum referunt, haud obscurum, expeditionem in terram sanctam, aut bellum contra hæreticos occasionem quidem dedisse exigendi & indicendi has *decimas* super bonis Ecclesiasticis; sed frequenter fuisse fucatum aut fictitium titulum & prætextum derivandi proventus Ecclesiasticos in ærarium Principum.

XXVIII. Interim Clerus jam quodammodò assuetus huic decimarum pensitationi in sumptus prætensæ expeditionis vel contra Saracenos, aut hæreticos, vel etiam alios extraneos Principes, quæ frequenter vel ficticia, vel sine fructu & successu deprehendebatur, maluit eam pensitationem in defensionem & conservationem proprii Regni & Ecclesiæ in casu necessitatis annuere.

XXIX. Tomo 10. Specilegii Dacheriani *pag.* 323. extant litteræ Concilii Salmuriensis è quibus intelligimus Clerum Provinciæ Turonensis concessisse Philippo Pulchro Regi Galliæ, »*decimam* de omnibus mobilibus suis »& personarum Ecclesiasticarum suarum Diœcesium non »exemptarum, usque ad biennium duntaxat; tantam pecu»niæ summam, quantam à nobis (ajunt) & aliis personis »Ecclesiasticis prædictis, nomine decimæ pro tempore »quo decimam habeat ex concessione Sanctæ Romanæ »Ecclesiæ, deductis sumptibus, percipere consuevit: ita »tamen quòd per istam concessionem nullum præjudicium »Ecclesiis, nobis, & aliis personis Ecclesiasticis generetur, »nec aliqua servitus Domino Regi in prædictis Ecclesiis »acquiratur.

XXX. Dicunt autem quòd concedant hanc decimam »Domino Regi hac vice communi consensu Cleri ob ne»cessitatem dicti Regni (Franciæ) & propter defensionem »& tuitionem Regni, Ecclesiarum, & personarum Eccle»siasticarum, & bonorum earundem.

XXXI Verùm hac contributione titulo defensionis vel tuitionis semel introductâ, cœperunt passim Principes illam prætextu necessitatis à Prælatis & Clero petere: & Prælati & Clerus precibus Principum resistere metuentes aut etiam ipsis nimium adulante ut sibi eos propitios haberent, facilè annuere: Et ita mirum in modum ipsos Ecclesiasticos proventus gravabant, & quasi servituti subjiciebant; uti sua Constitutione quæ refertur in *Cap. 3. De Immunit. Eccl.* alte conqueritur Bonifacius VIII.

XXXII. His nimiis exactionibus, ut idem Pontifex obviaret, non solùm renovavit Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. quo vetitur Episcopis etiam de consensu Cleri sui contendere in aliquam contributionem ob communes necessitates & utilitates, nisi prius consulatur Romanus Pontifex; sed insuper addit: »Prælatis & personis Ecclesiasticis in virtute obedientiæ & sub »depositionis pœna districtè mandantes, ut talibus absque »expressa licentia dictæ Sedis nullatenus acquiescant; »quódque prætextu cujuscumque obligationis, promis»sionis, & confessionis factarum hactenus vel facienda»rum in antea, priusquam hujusmodi constitutio, prohi»bitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum pervenerit, »nihil solvant, nec supradicti sæculares quoquomodo re»cipiant. Et si solverint, vel prædicti receperint, in excom»municationis sententiam incidant ipso facto. A supra»dictis autem excommunicationum & interdicti sententiis »nullus absolvi valeat (præterquam in mortis articulo) »absque Sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali. »Cùm nostræ intentionis existat tam horrendum sæcula»rium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione »transire.

XXXIII. Subjungit dein derogationem omnium privilegiorum, etiam ipsis Regibus concessorum. Verba Decretalis sunt: »Non obstantibus quibuscumque privilegiis »sub quibuscunque tenoribus, formis, seu modis, aut ver»borum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus »& aliis supradictis, quæ contra præmissa in nullo volumus »alicui vel aliquibus suffragari.

XXXIV. Porrò intellexit Bonifacius Papa ob editam hanc Constitutionem vehementer exulceratum animum Philippi Pulchri Galliarum Regis, quasi hac constitutione vetitum esset sub anathemate Clericis succurrere Regi quando necessitas tuendi regnum suum contra hostes externos deposcit, ut ex responsis nomine ipsius Regis contra Bullam ipsius Bonifacii datis patescit. »Quis sapiens & »intelligens hæc, non incidit in vehementem stuporem, »audiens Vicarium Jesu Christi prohibentem tributum »dari Cæsari, & sub anathemate fulminantem, ne Clerici, »contra iniquæ & injustæ persecutionis incursus, Domino »Regi & Regno, imò sibimetipsis, pro rata sua, manum »porrigant adjutricem? Dare verò histrionibus, & amicis carnalibus, & neglectis pauperibus, expensas facere »superfluas in robis, æquitativis, comitativis, commessa»tionibus & aliis pompis sæcularibus permittitur eisdem, »imò conceditur, ad perniciosæ imitationis exemplum. »Hoc enim natura & ratio, jus divinum & humanum, pa»riter detestantur, ad illicita fræna laxare, & licita; imò ne»cessaria, cohibere. Quis enim sanæ mentis judicaret li»citum & honestum, sub anathemate cohibere, ne Clerici »ex devotione Principum incrassati, impinguati, & dilatati, pro modulo suo eisdem Principibus assistant, con»tra ingruentes injustarum persecutionum adversitates, »quæ

quocunque colore excogitato, doni, vel mutui, vel subventionis, pro seipsis, pro Rege, & Regno pugnantibus, & resistentibus inimicis vi armorum, alimenta præbendo, vel stipendia persolvendo?

XXXV. Verùm hanc suæ Constitutionis interpretationem esse à sua mente omnino alienam, ostenderat ipse Pontifex jam tum in hac Bulla cui reponebantur hæ responsiones nomine Regis: "Non enim (ait) præcise statuimus pro defensione vel necessitatibus tuis, vel Regni tui ab eisdem Prælatis Ecclesiasticisque personis pecuniarum subsidium non præstari: sed adjecimus id non fieri absque nostra licentia speciali, adductis in considerationem nostram exactionibus intolerabilibus, Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, Religiosis & sæcularibus dicti regni ab Officialibus tuis auctoritate tua impositis atque factis, de futuris potiùs verisimiliter formidantes, cum ex præteritis certitudo præsumi valeat de futuris.

Latiùs verò mentem suam aperuit Bonifacius in alia Bulla de 31. Julii 297. in qua imprimis declarat, "quod Constitutio ipsa, vel ejus prohibitio, ad donaria vel mutua seu quævis alia voluntaria Prælatorum & personarum Ecclesiasticarum ejusdem regni, cujuscumque status, ordinis, vel conditionis existant, omni prorsus tractione, aut exactione cessante, se aliquatenus non extendat, licet ad id forsitan carissimi in Christo filii nostri Philippi Francorum Regis illustris, vel successorum suorum qui pro tempore fuerint, aut Officialium eorumdem, seu Ducum, Baronum, nobilium, vel aliorum dominorum temporalium de regno prædicto, requisitio curialis, & amica præcedat.

XXXVI. Ulteriùs subjungit; "Adjicimus insuper hujusmodi declarationi nostræ, quod si præfatis Regi & successoribus suis pro universali, vel particulari ejusdem regni defensione periculosa necessitas immineret, ad hujusmodi necessitatis casum se nequaquam extendat constitutio memorata; quin potius idem Rex, ac successores ipsius possint à Prælatis, & personis Ecclesiasticis dicti Regni petere, ac recipere pro hujusmodi defensione subsidium, vel contributionem, illudque ad illam Prælati & personæ prædicti, præfato Regi, ejusque successoribus, inconsulto etiam Romano Pontifice teneantur & valeant, sub quotæ nomine, aut aliàs etiam impertiri, non obstantibus constitutione prædicta, seu quovis exemptionis, vel alio quolibet privilegio, sub quacumque verborum forma confecto, à Sede Apostolica impetrato.

Tertiò significat: "Quod necessitatis declaratio supradictæ ipsius Regis, & successorum suorum conscientiis, dummodo successores ipsi vigesimum annum ætatis egerint, relinquatur, super quo dictorum Regis, & successorum conscientias onerari, eisque innotescere volumus quod quidquid recipi ultrà tantùs defensionis casum contigit, in suarum recipient periculum animarum, sub quo nisi salubriter providere aut attendere potuerint in quo periculo remanerent.

Hæc omnia latiùs referuntur in historia dissidii inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum *pag.* 18. 22. 39. & 40.

XXXVII. Huic Bullæ Bonifacianæ instruxit Joannes Ferrantius in suo tractatu de juribus & Privilegiis Regni Franciæ, privilegium Regum Galliæ levandi super Clero summam pecuniæ sub nomine *doni gratuiti* in defensionem Regni sine *speciali* Sedis Apostolicæ licentia. Quidquid sit de hoc fundamento, id constat, non tantùm in Regno Galliæ, sed & hic in Belgio, collectas seu precaria à Rege & Principe super Clero colligi nomine *doni* aut *subsidii gratuiti*, sine speciali licentia Pontificis, cui forsan unà hæc Bulla, aliæque sequentium Pontificum Bullæ Constitutionis Bonifacianæ declaratoriæ & etiam revocatoriæ occasionem dedisse potuerunt.

XXXVIII. Benedictus XI. immediatus Bonifacii successor, constitutionem Bonifacii mitigavit, revocando pœnas ipsis Clericis *dantibus* inflictas, admonens unà Ecclesiasticos, "attente caveant ne Conciliorum Lateranensium transgressores existant, aliquid in casu necessitatis vel utilitatis communis, quoquo modo, vel titulo *inconsulto Romano Pontifice* occasione subventionum dictarum concedendo laicis, vel etiam promittendo." Extat hæc constitutio in *Extrav. unica De Immunit. Eccles.* inter communes.

XXXIX. Postmodum Clemens V. Benedicti successor, qui primum Avenione in Gallia Sedem Apostolicam collocavit; & favore Philippi Pulchri ad Pontificatum fuerat promotus, inter alias Constitutiones Bonifacii quas petente Philippo Rege revocavit, & hanc penitus revocavit, & haberi voluit pro infecta; omniaque ad terminos Decretorum Conciliorum Lateranen. reduxit. "Quoniam (ait) ex Constitutione Bonifacii Papæ octavi Prædecessoris nostri, quæ incipit, *Clericis Laicos*, & ex declaratione seu declarationibus ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula & incommoda gravia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri remedio succurratur) præsumitur verisimiliter in futurum." Extat hæc Constitutio in *Clem. unica de Immunit. Eccles.*

XL. Post hæc decimarum impositio non tantùm continuata; sed & magis continuò frequentata fuit; maximè autē exorto eodem sæculo famoso illo ac diuturno schismate; quando Pontifices, ut ad suam obedientiam Principes allicerent, sibique favorabiles & propitios redderent, facilè quidquid peterent, annuebant; præsertim cum & ipsis annuentibus Principibus, & ipsi Pontifices in suum commodum interdum *decimam* levarent.

XLI. Eas passim ipsi Pontifices inconsulto Clero imponebant. Qua de re querelis delatis ad Concilium Constantiense, tandem Martinus V. sacro approbante Concilio *Sess.* 43. præcepit. "Jura quæ prohibent inferioribus à Papa Decimas & alia onera Ecclesiis & Ecclesiasticis personis imponi, districtiùs observari. Per summos autem Pontifices nullatenus imponi generaliter super totum Clerum, nisi ex magna & ardua causa & utilitate universalem Ecclesiam concernente, & de Consilio & consensu & subscriptione S. R. E. Cardinalium & Prælatorum, quorum Consilium commodè haberi poterit. Nec specialiter in aliquo regno vel Provincia, inconsultis Prælatis ipsi regni vel provinciæ, & ipsis non consentientibus, vel eorum majori parte, & eo casu per personas Ecclesiasticas, & Auctoritate Apostolica dumtaxat levari.

XLII. Neque tamen post hoc Concilium *decimarum* impositio cessavit, interdum impetrata licentia Pontificum; interdum ipso Clero in subsidium ad postulationem Regum consentiente; quemadmodum ordine temporis servato multis ostendit Ludovicus Thomassinus *De Discipl. Eccles. parte* 4 *lib.* 3. *cap.* 24. at hactenus *decima* nulla ab Ecclesiasticis ut tributum sive debitum *ordinarium* prætendebatur vel solvebatur.

XLIII. Verùm circa medium sæculi 16. induci cœpit *decima ordinaria* in Regno Galliæ. Regnante enim Carolo IX. anno 1561. Clerus Gallicanus Possiaca congregatus pepigit de summa sexdecies centenorum millium librarum ex sacerdotiis colligenda annuè, spatio sex annorum incipiendo à 1. Januarii 1561. & finiendo ultima Decembris 1567. quibus Regia Domania Civitati Parisiensi, ob levatas pecunias in bellum contra Calvinistas, oppignorata redimerentur, censusque super iis constituti solverentur. Idem Clerus anno 1567. in Comitiis generalibus per Deputatos congregatus, novum cum Præfecto & Ædilibus contractum init, quo se obstrinxit ad solvendum Urbi *quotannis* summam sexties centum & trigesies mille librarum, ad Domanium Regis, pari censu gravatum, redimendum. Contractum hunc aliosque, cum dicto Præfecto & Ædilibus initos improbavit Cœtus generalis Cleri Gallicani Meduluni anno 1579. & 1580. tanquam factos sine legitimo dicti Cleri consensu. Regi tamen concessit summam tredecies centum mille librarum annuæ contributionis ad *sexennium*.

Sexennio evoluto, Clerus eandem contributionem continuavit ad *decennium*. Hoc *decennio* evoluto rursus facta est continuatio ad aliud *decennium*; & hucusque continuatur de decennio in decennium: quæ tandem longa continuatio effecit, ut contributio, quæ in sua origine erat donum *gratuitum* & subsidium extraordinarium, facta sit contributio *ordinaria*, atque hodie ut talis reputetur: diciturque *decima Cleri* sive gallicè, *les decimes du Clergé*; solviturque annuè per omnes Beneficiatos juxta quotam à Clero determinatam. Notatque Renatus Choppinus lib. 3. De Domanio Gallico *tit.* 23. *num.* 8. quod *decimæ* quæ olim dabantur in expeditionem contra Saracenos, nunc in *annuas Fisci rationes, Patrimonii instar, referantur.*

XLIV. Præter hanc *decimam* in origine sua *gratuitam* & *extraordinariam*, at nunc *ordinariam*, cœpit Clerus Regi conferre alias subventiones, quæ ad distinctionem hujus *decimæ* vocantur *dona gratuita*, gallicè *dons gratuits* aut etiam *decimes extraordinaires*.

Prima gratuita contributio sive *donum gratuitum* ultra *decimam ordinariam* Regi oblatum fuit anno 1585. pro expensis in bellum contra Calvinistas, ac dein sæpius continuatum, ut latiùs refertur in Actis Cleri Gallicani tomo 4. *tit.* 4. ubi *art.* 21. notatur quod anno 1670. hoc *donum gratuitum* fuerit duorum millionum bis centum millium librarum; *art.* 22. quod anno 1675. ascenderit ad quatuor milliones & quinquies centum millia librarum.

Quomodo, & quibus conditionibus hæc *dona gratuita* per Clerum offerantur, aliaque ad hanc materiam per-

pertinen ia latè referuntur in citatis Actis Cleri Gallicani.

XLV. In Belgio ſolvitur annuatim Principi quædam precaria ſub nomine vulgari *Bede;* quo vocabulo ſufficienter exprimitur, eſſe revera contributionem precariam, & ad *preces* conceſſa; & revera hanc contributionem primitus fuiſſe omninò *precariam & gratuitam* dubitari nequit.

Dicit enim expreſſe Maximilianus Dux Brabantiæ in acta inſtructionis ſuper ſolutione hujus *Precariæ* die 20. Septembris 1451. quod tres Ordines Brabantiæ ob multiplices expenſas, quas pro conſervatione Patriæ ac ſignanter Ducatus Brabantiæ ſubire debuit, ad ſuas ſpeciales ſupplicationes, nunc voluntariè & liberaliter conſenſerint in unam precariam. Verba flandricè expreſſa ſunt: *Nu ter teyt vvilligblycken ende liberaelyck geconſenteert hebben eene bede,*

Eandem conditionem hujus precariæ vulgò *Bede* agnovit Philippus Dux Brabantiæ in inſtructione ſuper modo ſolutionis & collectionis ejuſdem de anno 1497. extatque parte 2. Edict. Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 4.

XLVI. Verum ſicuti circa *decimam Cleri* contigit in Gallia; ut nimirum de contributione extraordinaria tranſiverit ſenſim in *ordinariam,* ita & in Belgio circa hanc precariam contigit; ut nimirum de extraordinaria tranſierit in *ordinariam*; & ut talis hodie ſolvi conſuevit, ſub vocabulo *Ordinariſſe Bede.*

XLVII. Verum notandum quod hæc precaria non afficiat, nec comprehendat *bona* Eccleſiæ *amortizata,* vel ab Eccleſia uti talia tempore in dicta Inſtructione determinato, poſſeſſa; quemadmodum capite præcedenti *nu.* 14. obſervatum fuit: ſed bona laicalia, ſive pro laicalibus reputata, ſive à laicis, ſive Eccleſiaſticis poſſeſſa.

XLVIII. Ulterius obſervandum, quod Prælati ſive Abbates Brabantiæ conſtituentes primum *membrum Statuum Brabantiæ*, in hac precaria ſuam *ſpecialem quotam* ſolvant.

XLIX. Tertiò notandum, quod Clerus *ſæcularis* in hac *precariæ* non fuerit comprehenſus Ratio hujus haud obſcura eſt.

Cum enim Status ſive Ordines Brabantiæ, de quorum *conſenſu* hæc *precaria* fuit conceſſa, conſtet ex tribus *membris*; quorum primum conſtatur ex ſolis Prælatis ſive Abbatibus; ſecundum ex ſolis Nobilibus; & tertium ex Civitatibus ſeu earum Deputatis, Clerus ſæcularis Brabantiæ, qui tunc totaliter ſuberat reſpectivè Epiſcopis Leodienſi & Cameracenſi, ſub nullo trium membrorum comprehendebatur; nec ulli de Clero Statibus ſeu Ordinibus Brabantiæ intererant, qui nomine Cleri in *precariam* illam dici poſſent conſenſiſſe. Abbates enim Monaſteriorum ſuorum & ab ipſis dependentium conſenſum ſupplere poterant; ſed nequaquam ipſius *Cleri ſæcularis,* nullatenus ab ipſis dependentis, aut ipſis ſubjecti.

L. Hinc & videmus, quod ſub tempus inductæ hujus *precariæ* Clerus Brabantiæ, tanquam Corpus ſeparatum fuerit reputatus; & ſpecialia ſuo nomine ſubſidia Principi pependerit.

Extant parte 2. Edict. Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3 litteræ Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ de 13. Junii anni 1479. in quibus nomine ipſorum Ducum aſſeritur, quod hi de medio & communi Clero Terrarum Brabantiæ: *van de middele, ende gemeyne Clergie van onſe lande van Brabant,* in Diœceſibus Leodienſi & Cameracenſi exiſtentes, ad ſublevandas præſentes neceſſitates, ex mera liberalitate & charitate, *liberalyk van geregbeteliefde endeghunſte*, pro ſuis bonis Eccleſiaſticis in Brabantia vel alibi promiſerint ſummam quatuor millium florenorum ſemel.

LI. In eiſdem litteris aſſeritur, quod hoc ſubſidium non det aut promittat Clerus ſub forma contributionis alicujus precariæ vulgò *Bede*, ſubventionis aut impoſitionis, in quas laici aut etiam *tres Ordines Brabantiæ* conſenſerunt; aut poſthac conſentient, ad quas ipſe Clerus ſecundùm Eccleſiaſtica, & Cæſarea Jura non tenetur. Verba Edicti ſunt: *Ende niet van reghts vvegen, noch in maniere oft forme van contributie, van eenige beden, ſubventie oft ſettingen, die de leecken, oft oock die* DRY STATEN *ons voorſchreven landts van Brabant ons oft tot deſen Wercke geconſenteert, inne ſetten, oft naermaels over den ghenen die van ons gevvoonelyk zyn met hun te contribueren, conſenteren, inne ſetten oft vvillecoren moeghten, dar inne de voorſchreve Clergie naer uytvvyſens de geeſteleycke ende Keyſerlycke reghten ende vryheden niet gehouden en is.* Id eſt Non via Juris, nec per modum contributionis, aut precarii, ſubventionis aut impoſitionis quæ laici, vel ipſi tres Status dicti noſtri Brabantiæ Ducatus nobis in eum finem annuerunt, vel perſolvunt, aut ratione illius quod ii, qui cum ipſis contribuere ſolent, in poſterum quandoque poſſent annuere, perſolvere, aut contribuere, quibus præfatus Clerus juxta Eccleſiaſtica & Cæſarea jura & libertat[es] obnoxius non eſt.

Hæc evidenter probant, Clerum ſæcularem nequaquam comprehenſum fuiſſe eo tempore ſub conſenſu, ſ[i]ve Precariâ ex conſenſu trium Ordinum Brabantiæ in[…]dulta

LII. Ulterius probant hæ litteræ ſive Edictum Principis, Clerum Sæcularem Brabantiæ habitum fuiſſe ut Corpus omninò diſtinctum à primo Membro Statuum Brabantiæ. Unde in eodem Edicto dicitur, quod in ſubſid[…] per Clerum addicto contribuere debeant omnia Eccleſiaſtica bona, exceptis Prælatis Brabantiæ, & aliis Eccleſiaſticis locis ſive hoſpitalibus, quæ cum eiſdem Prælatis, [pri]*mum membrum* trium Statuum Brabantiæ repræſentan[ti]bus, ante hac & in futurum conſueverunt communes ſub[…]ventiones precarias & impoſitiones ſolvere. Quomo[do] clarius diſtinctio Cleri à primo Membro, quoad hanc materiam exprimi potuiſſet? Verba Edicti ſunt: *Da[t] alle geeſtelycke oft Kerckelicke goeden in Brabant liggen[de] in der ſelver ſomme contribueren ende mede ghelden ſulle[n] uytghenomen die* PRELATEN VAN BRABANT [en] *andere geeſtelycke plaetſen oft Goidtshuyſen die metten [bo]ven Prelaten den eerſten ſtaet van de dryſtaeten van Brab[ant] voorgenomde, repreſenterende van anderen tyde, ende [ge]commen ghevvoonelyck zyn ghemeyn ſubventien, beden en[de] ſettingen te betaelen.* Id eſt, Eccleſiaſtica omnia bona [in] Brabantia ſita in eandem ſummam contribuent & conſ[e]rent, exceptis PRÆLATIS BRABANTIÆ, aliiſque tum Eccleſiarum, tum piarum fundationum locis, qu[æ] cum iiſdem Prælatis primum Ordinum trium Statuum Brabantiæ repræſentantibus, ſive olim ſive in poſterum conſueverunt communes ſubventiones, precaria & impoſitiones perſolvere.

LIII. Eadem Cleri à Statibus Brabantiæ ſeparatio [in] facienda contributione Subſidii pro neceſſitate Patri[æ] claris terminis exprimitur in Acta Mariæ Ducitſæ Auſtriæ Gubernatricis Belgii de 4. Septemb. 1523. quæ extat parte 3. Edict. Brabantiæ *lib.* 3 *tit.* 1. *cap.* 28. in qua ſupplicationem trium Ordinum Brabantiæ declarat[ur] quod Xenodochia, hoſpitalia, domus pauperum, Confraternitates, aliique qui per ſubſidium ab Ordinibus Brabantiæ promiſſum gravantur, & ad illud contribuere debent, ſicuti in ſimilibus ſubſidiis hactenus contribuere conſueverant, immunes & liberi manebunt [ta]xis & impoſitionibus, quas *Clerus Brabantiæ* iis imponere meditatur: ita tamen, ut ſi reperiatur, prædicta Corpora habere aliqua bona *amortizata,* quod hæc cum Clero contribuere tenebantur inſpecto horum bonorum valore.

Idipſum Rurſus per aliam Actam de 25. Martii 15[…] declaratum eſt, & quidem uti in eadem dicitur, de prævio adviſamento Concilii Brabantiæ, & Concilii Priva[ti] extatque hæc Acta parte 3. Edict. Brabantiæ *lib.* 3. *tit.* [1.] *cap.* 29.

Hæc omnia evidenter ſupponunt & evincunt, *Clerum Brabantiæ* eo tempore non fuiſſe comprehenſum ſub primo membro Ordinum Brabantiæ, neque in ſubſidiis per Ordines Brabantiæ conceſſis contribuiſſe, ſed ſeparatum ſubſidium ſuomet Principi dediſſe, & ſeparatam pro e[o] contributionem inſtituiſſe.

LIV. Nec tantum ante novorum in Belgio Epiſcopatuum erectionem Clerus à primo membro ſeparatus fuit, ſed & poſt eorum erectionem remanſit ſejunctus: eo quod nullus in primo iſto Membro eſſet, qui Clerum repræſentaret.

Admiſſi quidem fuere ad Ordines Brabantiæ Archiepiſcopus Mechlinienſis & Epiſcopus Antverpienſis; at neuter eorum in qualitate Epiſcopi: ſed ille tanquam Abbas Afflighemienſis: hic verò ut Abbas S. Bernardi ad Schaldim; qua qualitate etiamnum manent.

Porro in hac qualitate ipſos haud poſſe repræſentare Clerum ſæcularem; neque Clerum ipſis in ea qualitate ſubjici, notorium eſt.

Unde poſt erectos in Belgio Epiſcopatus, & admiſſionem Archiepiſcopi Mechlinienſis, & Epiſcopi Antverpienſis ad Ordines Brabantiæ ſcriptæ ſunt Litteræ ad Archiepiſcopum Mechlinienſem ſignatæ per Ducitſam Iſabellam 26. Julii 1629. quibus Archiepiſcopus rogatur, ut ſine mora convocet univerſum ſuum Clerum, comprehenſis etiam Monaſteriis, tam virorum, quam mulierum, exceptis Abbatiis Ordinis Præmonſtratenſis & aliis, quæ ex antiquo more vocantur ad *Ordines Brabantiæ* ad deliberandum ſuper voluntaria contributione occaſione obſidionis Sylvæ ducenſis. Verba Litterarum ſunt: *Partant avons trouvé neceſſaire, de vous requerir au nom de Sa Majeſté, comme faiſons tres inſtamment par cette, de vouloir ſans aucune remiſe convoquer le Clerge de vôtre Dioceſe y comprendant meſme les Monaſteres, ſoit d' hommes ou femmes & autres maiſons de Dieu*

HOR-

HORMIS LES ABBAYES DE L' ORDRE DU PREMONSTRE' ET AUTRES, QUI D'ANCIENNE COUTUME SONT APPELLEZ AUX ESTATS DE BRABANT, *au regard desquelles avons aussi donné l' ordre convenable à les requerir.* Id est. Quocirca necessarium duximus, ut Suæ Majestatis nomine à vobis requireremus, prout hisce facimus instantissimè, ut sine ulla dilatione Diœcesis vestræ Clerum convocetis, comprehensis etiam Monasteriis hujus & alterius sexus, aliisque piarum fundationum Domibus, EXCEPTIS ORDINIS PRÆMONSTRATENSIS ABBATIIS, ALIISQUE EX ANTIQUA CONSUETUDINE AD ORDINES BRABANTIÆ CONVOCATIS, quos ad eundem finem convenienter requiri curavimus.

Addunt dein hanc finalem clausulam: *Les asseurant que cette quotation se fera sans prejudice du Privilege d' exemption, & autres qu' ils peuvent avoir, & aussi que ce qu' ils contribueront à cet effect ne sera tiré en aucune consequence, prejudice, ou lesion des immunitez & franchises, dontils pourroient joüir.* Id est. Spondentes hanc tributi descriptionem fore sine præjudicio Privilegii exemptionis, aliorúmque ipsis fortè concessorum, sic ut nec ab eo quod contribuent exemplum ullo modo ducatur in detrimentum aut læsionem immunitatum aut libertatum, quibus eos gaudere fors contingit.

Similem actam dedit eadem sua Celsitudo Isabella 23. Octob. 1630. Similiter & Archidux Leopoldus anno 1651. Litteris particularibus consensum Cleri ad contributionem gratuitam expostulans.

Omnia hæc rursus evincunt, Clerum Brabantiæ in materia contributionis sive subsidii gratuiti remansisse à Statibus Brabantiæ sejunctum; atque suum consensum separatim præstitisse: & à Ducibus Brabantiæ, ut Corpus Ecclesiasticum separatum à primo membro Ordinum fuisse reputatum, etiam postquam Archi-Episcopus Mechliniensis, & Episcopus Antverpiensis tanquam Abbates ad primum membrum Statuum Brabantiæ admissi fuerunt.

LV. Legitur quidem aliquando nonnullos prætendisse, Clerum subjicere contributioni in *subsidium* per *Status Brabantiæ* concessum; at Clerum expostulasse, id repugnare suæ immunitati, & usui hactenus observato, declaratumque fuisse per Principem, hanc contributionem non posse trahi in consequentiam, constat ex Supplica ejusdem Cleri exhibita Carolo V. ejúsque apostilla ad hanc supplicam, quæ extant in Acta nomine ejusdem Caroli expedita 21. Julii 1541. Verba ipsius Actæ sunt: *Charles par la divine Clemence Empereur des Romains toujours Auguste Roy &c. A tous ceux qui cettes presentes verront salut.* Id est. Carolus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Rex &c. omnibus has visuris salutem.

Comme les tres RR. Peres en Dieu nos tres chers & aymez Cousins les Evesques de Liege & de Cambray, ensemble les gens de Clergie desdits Evechées resident & ayants leurs biens en notre Pays & Duche de Brabant; nous ayent fait remonstrer. Id est. Cum Reverendi admodum in Christo PP. & dilecti nostri Cognati Episcopi Leodiensis & Cameracensis, adjunctis simul dictorum Episcopatuum Clericis commorantibus & bona sua possidentibus, in ditione nostra & Ducatu Brabantiæ exponi nobis curaverint.

Que combien DE DROIT TANT DIVIN QUE HUMAIN *ceux de l' Etat Ecclesiastique, tant leurs personnes, que biens ayent de toute ancienneté été, & sont, & doivent demeurer quittes, francs, & exemps de tous tailles, contributions, & impôts,* SANS ONCQUES AVOIR ESTE' COMPRINS, NY CONTRIBUE' ES CHARGES, CONSENTEMENS, ET ACCORDS FAITS PAR LES ETATS DE BRABANT. *Id est.* Quod licet TAM DIVINO QUAM HUMANO JURE Ecclesiasticus ordo, tum quoad personas, tum possessiones, ab omni retro tempore fuerit, sit & debeat esse exemptus omnibus vectigalibus, contributionibus & impositionibus, NEC UNQUAM COMPREHENSUS FUERIT, NEC CONTRIBUERIT, IN ONERA, CONSENSUS, PACTA PER ORDINES BRABANTIÆ INITA.

Mais quand le cas s' est offerts, qu' il a esté requis d' avoir quelque ayde assistence ou subside d' eux, l'on s' est ad dressé aux Evêques de Liege & de Cambray, & à chacun dans son Diocese, pour par leur moyen & authorité FAIRE CONVOQUER CEUX DU CLERGIE, *aux quels l' on a accoustumé proposer & demander tel don gratuit ou subside, qu' il convenoit pour subvenir à nos affaires, en quoy ils ne sont jamais vendus difficils, ains y ont volontairement consenty, comme encore ils seront prets quand la necessité la requierera.* Id est. Verum cum se obtulit occasio, ut ab iis precarium aliquod aut subsidium posceretur, aditi solitos Episcopos Leodiensem & Cameracensem, & quemlibet in sua Diœcesi ut mediante eorum authoritate, II. QUI DE CLERO SUNT CONVOCARENTUR, quibus propositum & à quibus petitum fuit, donum gratuitum, aut subsidium quale conveniebat ut negotiis nostris succurreretur, qua in re difficiles se nunquam præbuere, quin ultro assenierunt, prout & modò parati sunt, cum necessitas postulabit.

Ce non obstant soubs ombre de dixiémes deniers n' a gueres deux fois accordés par les Etats de Brabant de tous biens & meubles & autres revenus l' on s' est avancé contraindre par execution reelle ceux du dit Clergie & Estat Ecclesiastique, SANS LES AVOIR FAIT ASSEMBLER ET DEMANDER LEUR CONSENTEMENT, COMME L' ON A ACCOUTUME' A FAIRE DU PASSE', *le tout contre & au prejudice de leurs dites libertes, franchises & exemptions, nous suppliants qu' a la conservation d' icelles il nous plaise sur ce faire declaration, afin que telle nouvelleté ne soit tirée en consequence.* Id est. Quibus non obstantibus prætextu nummi decimi non ita pridem bis concessi per Ordines Brabantiæ, in omnia bona & mobilia aliosque reditus, progressum est ad coactionem reali executione dicti Cleri & status Ecclesiastici, TAMETSI CONVOCATI NON FUERINT, NEC ROGATI ASSENSUM PROUT OLIM OBTINUIT CONSUETUDO, idque contra & in detrimentum libertatum dictarum, & exemptionum ipsorum, Nobis supplicantes ut pro conservatione illarum placeat Nobis declarationem facere, ne talis novitas ducatur in exemplum.

Scavoir faisons, que tous les choses susdites considerées, inclinant favorablement à la Supplication & Requeste desdits Remonstrants, avons declaré & declarons par ces presentes; que ce qu' ils ont payé & contribué es dix émes dessus mentionnez veu qu' ils ont esté accordez par l' extreme & necessaire defense du Pays, ou tous exempts & non exemps Privilegiez & non Privilegiez, & tous autres nuls exceptés ont contribuez, ne sera cy apres tiré en consequence & ne tournera au prejudic des droits, libertes & exemptions des Remonstrants. Id est. Quibus omnibus attentis Notum facimus, propensi favorabiliter supplicationi dictorum exponentium, declaravimus & declaramus per hæce, quod id quod persolverant & contribuerunt in exactionibus dictis nummi decimi, quandoquidem pro extrema & necessaria Patriæ defensione fuerint permissæ & ad quas omnes tam exempti quam non exempti; Privilegio præditi & non præditi cæterique omnes, nemine excepto contribuerunt; nullum invehet detrimentum jurium, libertatum & exemptionum, Exponentium.

Ex hac supplica intelligimus, Clerum Brabantiæ prætendisse se non posse comprehendi sub consensu Statuum Brabantiæ, eo quod sub nullo membro contineretur.

Secundò ex apostilla data ad hanc supplicam patet, consensum Ordinum, occasione cujus prætendebatur, quod Clerus contribuere deberet, datum fuisse cum clausula, quod etiam *exempti* in contributionem venire deberent; id est cum clausula hodie usitata, *niemant urye.*

Tertio probat hæc supplica, quod tunc nonnulli prætenderint sub consensu Ordinum Brabantiæ comprehendi ipsum Clerum, præsertim quando is datus est cum prædicta clausula, *niemant urye.*

Quarto habemus ex ipsa Principis apostilla, à Clero tunc aliqua in contributionem fuisse solutam; ipsumque Principem judicasse ob præsentem necessitatem, hanc contributionem a Clero esse dissimulandam, sive jam factam non esse revocandam.

Quinto ex eadem apostilla habetur, Principem judicasse, & declarasse hanc contributionem esse quidem à Clero dissimulandam; nequaquam tamen declarasse, Clerum sub consensu Ordinum tametsi sub conditione, *niemant urye,* præstito comprehendi: imo potius contrarium indicasse per clausulam apostillæ insertam.

LVI. Quandonam posthac Clerus in contributionem subsidii per Status Brabantiæ impositi, vocari cœperit, nescio. Interim non obscurum est, Principes Belgii etiam hoc sæculo, Clerum Brabantiæ habuisse pro corpore omnino separato à tribus membris Ordinum, atque à Clero tanquam distincto Corpore *Subsidium voluntarium* petiisse: uti ex supra allegatis litteris patescit.

LVII. Ulterius hoc scio à paucis annis nonnullos è Clero Brabantiæ Pastores contendisse se non posse ex consensu Ordinum Brabantiæ gravari: variisque editis publicis Scriptis suam ab his subsidiis immunitatem propugnasse: atque inter alia evulgatum fuit scriptum cui titulus: *Brevis deductio juris pro immunitate Pastorum Brabantiæ à publicis ejusdem Provinciæ oneribus Supplicantium;* in quo scripto ostenditur, Clerum Sæcularem esse Corpus distinctum à Statibus Brabantiæ, neque sub Consensu Statuum comprehendi: atque iisdem pene argumentis quæ hic à me proposita sunt.

Pendet quoque lis coram Concilio Brabantiæ inter Capi-

Capitulum SS. Michaëlis & Gudulæ juncto Clero civitatis Bruxellensis & ipsam Civitatem Bruxellensem, in qua Capitulum & Clerus sustinent, se per Ordines Brabantiæ citra specialem suum consensum gravari non posse.

LVIII. Quidquid sit de hac controversia, illud constat, Clerum in consensu Ordinum Brabantiæ *nominatim* non exprimi: neque *specialem quotam* determinari, quam Clerus conferre debeat: quæ tamen quota determinata est pro Prælatis primùm membrum Ordinum constituentibus.

Indicium sanè probabile, Clerum ex prima intentione Ordinum Brabantiæ non fuisse comprehensum, neque de clero fuisse cogitatum: præsertim cùm reperiatur exactè determinatum quid in singulis subsidiis singulæ civitates, & pagi proportionatim conferre debeant: nihil autem determinatum unquam sit, quàm portionem Clerus ferre debeat.

LIX. Unde & contingit, ut Pastores aliique de Clero taxentur & tallientur ab ipsis Pagorum Magistratibus & Prætoribus, idque sæpe cum notabili inæqualitate ad alios Incolas, & infractione immunitatis Ecclesiasticæ, aliisque summis incommodis.

Sanè frequens in his & aliis Provinciis jam pridem fuit cleri voluntaria contributio: at illius contributionis distributio per ipsa membra & supposita cleri, non ipsis Pagorum consulibus vel Prætoribus aliisque laicis: sed Deputatis aut Capitibus Cleri concredita fuit: atque ab his Ecclesiastici singuli habita proportione proventuum taxati, & contribuere compulsi sunt.

Legitur in citata acta Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ de 13. Junii 1479. quod Clerus Brabantiæ consensisset in subsidium quoddam, sed imponendum & colligendum per Deputatos Cleri, absque interventu laicorum. Verba sunt: *Om by de veorz Clergie of by sekeren heurenghedeputeerde, die de ordinaris oft conservateurs selver daer toe committeren ende stellen sullen sonder toedoen, middel oft ondervvinden van ons, noch eenighe leeckerhand, die voorz, somme van vier duysent Rinsguldens dier vverde boven vercleert, te setten te innen ende te ontfanghen soo dat behoort, ende t' onsen behoeff te betaelen in termijne voorschreven, by den selven heuren ghecommitteerden, die voor de selve Clergie oft heuren ghedeputeerden ende nergheus anders rekeninghe ende bevvijs daer af doen sullen, maer alsoo verre die voorz. Clergie oft heure ghedeputeerde in ende tot behulp der innighen van de peninghen vorschreven, boven ende tot behulp. van de gheestelycke Censuren oft bedvvanghe onser vveerelycker handt teghen de vveder spanninghen oft rebelle behoeff d, sullen vvy oft onse Officieren daer op versocht hun daer inne bystant ende behulp doen.* Id est. Ut per dictum Clerum aut ejus Deputatos, quos ad eum finem Ordinarii aut ipsi Conservatores statuent & designabunt, nullatenus interveniente nostrâ operâ, authoritate, aut instantia, vel alia laicali potestate, prædicta quatuor mille florenorum summa, valoris ut supra, imponatur, colligatur & recipiatur, prout opus, & ad usum nostrum persolvatur in dies præstituros, ab eodem Clero aut iis quibus negotium demandarint, qui coram eodem Clero aut ejus Deputatis: nec aliis omninò, ratione reddent & conferent, verùm si aut dictus Clerus, aut ejus Deputati ultra Ecclesiasticas Censuras vel ad earum robur, in dictæ pecuniæ collectionem seculari nostra potestate ad compellendum rebelles, & contumaces indigeant. Nos aut Ministri nostri id rogati opem & auxilium conferemus.

In Gallia quoque *donum gratuitum*, in quod Clerus consentit, per Prælatos, non autem laicos distribui & colligi notum est.

Quomodocunque in contributionem & subsidium Clerus vocetur, optandum sanè esset, in hac occasione Clerus, ac notanter Pastores, laicis & suis subditis non subderentur; neque multifariis eorum vexationibus exponerentur: quibus optimi ac z[elo]sissimi Pastores frequentiùs sunt e[x]positi; utpotè qui ob annuntiatam veritatem, & ze[lum] disciplinæ odio malevolorum hominum magis sunt ob[]noxii. Episcoporum aliorumque Superiorum est pro[]spicere & allaborare quâ viâ remedium hisce adfer[ri] queat.

LX. Ex ipsa allegata acta Maximiliani & Mariæ Duc[um] Brabantiæ constat, subsidium voluntarium à Clero add[i]ctum fuisse de consensu Episcoporum Leodiensis & C[a]meracensis, quibus Clerus Brabantiæ tunc suberat *Met [...] ren vrye vville, by oirlove ende consente van de Eervveerd[...] Vaderen in Gode de Bisscoppen van Luydick ende Camer[...] heuren Ordinarisse*: Id est. Liberâ eorum voluntate a[...] entibus pariter & permittentibus ipsorum Ordinariis R[e]verendis in Christo Patribus Episcopis Leodiensi & C[a]meracensi. Idque conformiter ad Decretum Concilii L[a]teranensis in *Cap. 4. ✠ De Immunit. Eccles.*

LXI. Sed cum nulla fiat mentio Romani Pontificis, [...] modum verisimile est, jam tum Decretum Concilii La[te]ranensis sub Innocentio III. in *Cap. 7. ✠ eod.* non fuisse [in] usu, in quantumvult, ut in hujusmodi subsidiis aut contri]butionibus *consultatur Romanus Pontifex.* Facilè enim pr[i]vilegium quod vi declarationis Bonifacii VIII. præten[...] Rex Galliæ, vicino Belgio communicari potuit. Quidq[uid] sit, certum & notorium est, in hujusmodi subsidiis conce[...]tiendis hodie Romanum Pontificem consuli non cons[ue]visse. Vide Zypæum *Consult. 1. De Immunit. Eccles. nu. 1.* [...] notat, eam ferre intra cæteras causam esse, cur *Bullam Cœ[...]* non publicari aut recipi tam multis locis videamus.

LXII. Cæterum in annuendis subsidiis ea ratio tenen[da] ut dum necessitatibus Patriæ succurri prætenditur, [...] Clerus, ac signanter Pastores & animarum Directores [...] necessariis non priventur; & dum in temporalibus Re[pu]blicæ succurritur, in spiritualibus non noceatur; quis fa[...] contiget, si Parochis sua necessaria desint.

Unde omninò justum est, dum subsidio aut aliqua [vo]luntaria contributione Clerus gravatur, ipsam tamen [pa]storalem *competentiam* servari exemptam; quemad[mo]dum jam pridem soliciti fuêre Patres, ut *Mansus integer,* [qui] est ipsa *dos* Ecclesiæ unicuique servaretur à censu & ser[vi]tio immunis: uti *cap. 2.* latiùs notatum fuit.

Adhæc nullatenus verisimile est, Principes desider[are] ut per subsidia competentia pastoralis minuatur, qui[] tanto[]pere soliciti fuerunt ut sine mora Parochis de compete[ntia] provideretur; uti supra *tit. 34. cap. 5.* videri potest. Qu[od] non semel hic in Belgio declaratum fuit, competenti[am] Pastoralem à contributione esse exemptam ac signanter a[n]no 1685. & 1687.

LXIII. Circa *subsidia* quæ hic in Belgio Regi addic[un]tur, & illud observandum, alia ex consensu Statuum [...] Ordinum vel Membrorum imponi vel colligi tanqu[am] *realia*, sive uti loquuntur *pede reali, reele voet*: alia ut per[so]nalia, *personele voet*: alia denique partim reali, partim p[er]sonali: prout Ordinibus vel Statibus visum fuerit: vel [si] non exprimatur tunc colligi solet eo pede, quo alias sub[si]dium pro tali necessitate, aut talibus expensis solutum, co[l]ligi consuevit: soletque hic & consuetudo operari, ut o[b]servat Zypæus *Consult. 1. De Immunit. Eccles.*

LXIV. Quando ut realia, sive *pede reali* colligun[tur] tunc fundis imponuntur, non habita personarum consi[de]ratione: ita ut exteri tallientur, sive in contributione vo[]centur in locis ubi fundi eorum siti sunt, pro ratione fun[]dorum Econtra ubi ut *personalia* colliguntur, non habetu[r] ratio fundorum sed personarum: & collectio seu impos[i]tio fit personis habito respectu lucri & proventuum suo[]rum tuncque soli incolæ gravantur in loco domicilii. E[x] his facilè videre est quæ ratio ineatur, dum partim reali[a] partim personalia sunt.

TITULUS XXXVI.

De Administratione & Alienatione Bonorum Ecclesiasticorum.

CAPUT I.

De Episcoporum in dispensandis & administrandis rebus Ecclesiæ auctoritate.

1 *Plena dispensatio rerum Ecclesiæ olim fuit penes Episcopos.*

2 *Etiam post divisionem in 4. portiones mansit penes Episcopos d[is]pensandi auctoritas.*

3 *Nonnulli Episcopi hac auctoritate abutebantur.*

4 *Voluerunt Synodi Ecclesiis Parochialibus provideri.*

5 *Sæculo 6. cœperunt aliquæ obventiones Ecclesiis Parochialibus assignari.*

6 *Sensim singulis Titulis particulares proventus fuere [an]nexi.*

7 Li[...]

7 *Libertate Episcoporum dispensandi res Ecclesiæ per erectionem Beneficiorum diminuta, manserunt supremi earum rerum Superintendentes.*
8 *Primum hujus Superintendentiæ argumentum & vestigium.*
9 *Secundum illius argumentum.*
10 *Tertium argumentum.*
11 *Quartum illius argumentum.*
12 *Quintum argumentum.*
13 *Sextum argumentum.*
14 *Septimum argumentum.*
15 *Episcopi exemplo Apostolorum solliciti esse debent, ne per curam temporalem avocentur à ministerio spirituali.*
16 *Quales esse debeant dispensatores rerum Ecclesiæ?*
17 *Quàm sollicitus fuerit Apostolus, ne suspicio insida dispensationis daretur.*
18 *Voluit jam pridem Ecclesia, ut Episcopi in dispensatione rerum Ecclesiæ adhiberent Clerum suæ Ecclesiæ.*
19 *Cura temporalium in multis Ecclesiis commissa fuit Diaconis, ac præcipuè Archidiaconis.*
20 *Ex hac Archidiaconorum auctoritate remansit hodiernum jus deportus.*
21 *In quibusdam Ecclesiis Episcopi habebant œconomum, cui cura temporalium incumbebat.*
22 *Idque etiam ante Concilium Calchedonense.*
23 *Canon Concilii Calchedonensis præcipiens in omnibus institui œconomum.*
24 *OEconomus non sumendus ex cognatis aut domesticis Episcopi.*
25 *Constitutio Justiniani Imp. de œconomis.*
26 *Decretum Synodi VIII. de constituendis œconomis.*
27 *Canon Concilii Hispalensis contra Episcopos sine œconomo res Ecclesiæ administrantes.*
28 *Concilium Toletanum IV. urget institutionem œconomi; & hic aliquando dictus* Vice-Dominus.
29 *Quando usus œconomorum desinere cœperit.*
30 *Sanctus Carolus magis attendens spiritum quàm litteram Canonum œconomos ab Episcopis constitui voluit.*
31 *Id ab omnibus suæ Provinciæ Episcopis servari voluit, ut liberiùs functionibus incumbere possent.*
32 *Qualem œconomum desideret?*
33 *Synodus Calchedonensis vult etiam proventus Sede vacante per œconomum administrari.*
34 *Hoc Decretum renovatum per Synodum Tridentinam.*
35 *Electus à Capitulo sine justa causa deponi nequit.*

I. EPiscopos primitùs fuisse rerum Ecclesiasticarum primarios ac præcipuos dispensatores omnium passim Canonum una est sententia.

Canon 41. vulgo Apostolorum ait. « Jubemus Episcopum rerum Ecclesiæ potestatem habere. » Rationem addit: « Si enim pretiosæ hominum animæ sunt credendæ, multo magis sunt committendæ pecuniæ, ut in ejus sit facultate omnia administrare.

Eadem repetit *Canon* 25. Concilii Antiocheni anno 341. vulgo *in Encœniis* dicens: « Episcopus habeat rerum Ecclesiæ potestatem, ut eas in omnes egentes dispenset, cum multa cautione & Dei timore.

II. Et quamvis sæculo 4. aut 5. in aliquibus saltem Ecclesiis vulgaris illa rerum Ecclesiasticarum in quatuor portiones divisio invaluerit, & Canonum auctoritate decreta sit, nihilominus suprema dispensandi auctoritas remansit penes Episcopos, uti suprà *tit.* 23. *cap.* 6. monuimus; & multis Canonibus etiam sæculo sexto & septimo claris terminis expressum est.

III. Hac auctoritate nonnulli Episcopi abutentes, facultates Ecclesiarum ita sibi vindicabant, ut parum aut nihil ipsis Clericis relinquerent, quemadmodum sæculo sexto Episcopi Gallicani apud Carpentoracten congregati testentur, dicentes: « Hujusmodi ad nos querela pervenit, quod ea, quæ à quibuscunque Fidelibus Parochiis conferuntur, ita ab aliquibus Episcopis præsumantur, ut aut parum, aut propè nihil Ecclesiis, quibus relicta fuerant, relinquatur.

IV. Post hæc subjungunt: « Hoc nobis justum & rationabile visum est, ut si Ecclesia civitatis ejus, cui Episcopus præest, ita idonea, ut Christo propitio nihil indigeat, quidquid Parochiis fuerit derelictum, Clericis qui ipsis Parochiis deserviunt, vel reparationibus Ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si vero Episcopum multas expensas & minorem substantiam habere constiterit, Parochiis, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum quod Clericis vel sartis tectis rationabiliter sufficiat, reservetur: quod autem amplius fuerit propter majores expensas, Episcopus ad se debeat revocare.

Hic ergo apparet, eo adhuc tempore dispensationem facultatum Ecclesiasticarum fuisse penes Episcopos, atque potuisse etiam inferiorum Ecclesiarum Parochialium facultates ad se avocare, modo tamen ipsis Parochialibus esset sufficienter provisum.

V. Verum quia in hac sufficientia assignanda vel relinquenda Episcopi nonnulli essent æquo tardiores aut tenaciores & minùs liberales, cœperunt sæculo sexto nonnulla bona ipsis Ecclesiis Parochialibus præsertim ruralibus, aut Presbyteris illis deservientibus reservari, quorum proventus ipsis solis cederent. In Concilio Aurelianensi III. anno 538. decernitur *Can.* 5. « Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint basilicis in civitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur; & in ejus sit arbitrio, quid ad reparationem basilicæ, aut observantium ibi substantiam deputetur. De facultatibus vero Parochiarum sive Basilicarum in pagis civitatum constitutis singulorum locorum consuetudo servetur.

VI. Hoc insuper scitur, sensim unicuique Ecclesiæ, quin & titulo suos particulares proventus circa nonum & decimum sæculum cœpisse annecti; ita ut qui Ecclesiæ aut titulo esset præfectus, *jure suo* haberet *plenum* jus percipiendi & dispensandi annuos proventus illi annexos; ut latè deduxi suprà *tit.* 18. *c.* 1. ubi de origine beneficiorum actum est.

VII. Quamvis autem per beneficiorum erectionem, nec non bonorum Ecclesiæ Cathedralis inter Episcopum & Canonicos partitionem, libera alia Episcoporum dispensandi, & administrandi res Ecclesiasticas auctoritas non parum restricta fuerit; nihilominus indubitatum est, Episcopos adhuc mansisse rerum Ecclesiasticarum superintendentes, & curatores quoad Ecclesias & loca sibi subjecta, atque etiamnum hodie auctoritatis illius non paucas, nec exiguas superesse reliquias.

VIII. Indubiè hujus auctoritatis reliquiæ putandæ sunt, quod passim in Synodis Belgicis injungitur, ut quilibet Pastoratum, antequam cura animarum vel possessio Pastoratus ei detur, jurare & promittere debeat: « Specificationem omnium fructuum Pastoratus mei, cum debita designatione hypothecarum, limitum & terminorum intra annum a festo nativitatis S. Joannis Baptistæ proximè venturo, Archipresbytero, tradam.

Hæc ex Synodo P. II. Mechliniensi uti latiùs retulimus suprà *tit.* 26 *cap.* 2. ubi monuimus, idem penè juramentum exigi à provisis de quocunque simplici beneficio.

Ut quid hæc bonorum specificatio Archipresbyteris, qui Episcoporum quasi Vicarii sunt, exhibenda? Nisi ut ipsi vice Episcoporum conservationi illorum bonorum intendant invigilentque, ne quid per Beneficiatorum incuriam deperdatur.

IX. Jubent quoque Synodi, « pro conservatione bonorum ad Ecclesias Parochiales & Capellanias pertinentium, ut singuli Parochi & Capellani inventarium bonorum eorundem faciant, illudque subsignent, nec non à Majore & Scabinis etiam ejus Parochiæ subsignari curent, & Ordinariis transmittant, qui Ordinarii registrum, in quo singula inventaria hujusmodi describantur, confici mandent, ipsa originalia & authentica in archivum aliquod reponant, & ad posteritatis memoriam diligenter asservent. » ita Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 7.

X. Et Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 22. *cap.* 5. vult, ut « Possessores quorumcunque Beneficiorum, litteras fundationum eorundem, & omnium bonorum ad beneficia spectantium, Decanis Capitulorum vel Archipresbyteris, quorum visitationi ipsa Beneficia subsunt, intra trimestre post publicationem præsentis Synodi exhibeant, in archivis Episcoporum, vel Capitulorum asservandas.

Similia in omnibus passim Synodis Belgicis leguntur, quæ Episcopalem in bona Ecclesiarum & Beneficiorum Episcopis subjectorum superintendentiam evincunt.

XI. Illa quoque tum Synodorum Decreta, tum Principum Edicta, quæ volunt computibus bonorum spectantium ad Ecclesiarum fabricas, & Mensas pauperum Episcopum ejusve Deputatum interesse (de quibus *parte* 1. *tit.* 5. *cap.* 4.) rursus ostendunt, Episcopo horum etiam bonorum curam incumbere.

XII. Synodus Trident. *Sess.* 22. *cap.* 8. & 9. *De Reform.* Episcopis attribuens amplam potestatem visitandi Hospitalia, aliaque pia loca, ipsosque hospitalium & similium administratores urgens ad reddendam singulis annis rationem administrationis Ordinario, non obscurè ipsam Episcoporum auctoritatem in bona illorum locorum insinuat: sed de hac auctoritate Episcoporum latiùs agetur infrà tit. sequenti.

XIII. Consensus Episcopi in alienatione bonorum Ecclesiarum necessarius (de quo infrà) fat manifestè evincit, eminentem aliquam, & primariam auctoritatem in administrandis inferiorum Ecclesiarum & Beneficiorum bonis penes Episcopos remanere.

XIV. Quod Parochi aliique plures Beneficiati testari nequeant sine licentia Episcopi; item quod ad Episcopum mobilia Clericorum intestatorum in quibusdam locis devolvantur, ut ea ipse in Canonicos usus dispenset, manifesta sunt hujus Episcopalis auctoritatis indicia, & relicta vestigia.

Quod in nonnullis locis Episcopi ad se trahant proventus Beneficiorum vacantium, aut litigiosorum, vel quibus ipsi Beneficiati personaliter non deserviunt, hujus auctoritatis est vestigium: uti expresse docet Synodus Silvæducensis sub Masio *tit.* 20. *cap.* 9. dicens: “Cum Ordinarius in sua Diœcesi omnium beneficiorum, bonorumque Ecclesiasticorum sit *Curator, & Rector supremus:* ordinamus, quod tempore vacationis litispendentiæ deservituræ Ecclesiarum ac Capellaniarum, Beneficiorum, officiorumque Ecclesiasticorum, ac etiam ob temerariam Rectorum absentiam, ab iisdem, videlicet quando illi nobis litteras privilegii & dispensationis, quibus à residentia excusari volunt, tempestivè ante festum S. Ægydii non exhibent, nec juxta ordinationem Concilii Provincialis Mechliniensis primi, docent, quod extra locum residentiæ Clericaliter, & convenienter ordini suo incedant & vivant, tunc dispositio servitii seu deservituræ, ac omnium fructuum ejusmodi Ecclesiarum & beneficiorum ad nos, juxta antiquam & laudabilem consuetudinem habentem in Jure Canonico fundamentum, spectet & pertineat.

XV. Verùm dum Ecclesia curam & dispensationem temporalium Episcopis commisit, noluit eos his ita occupari, ut horum cura aut dispensatio ipsos in cura spirituali longè maximà impediret; sed voluit, ut imitarentur Apostolos, quorum sunt successores, qui dixerunt ad multitudinem discipulorum. *Non est æquum nos derelinquere Verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi & ministerio Verbi instantes erimus.* Additque sacer textus: *Et placuit sermo coram omni multitudine.* Act. 6.

XVI. Exigunt Apostoli, ut eligantur ad hoc opus mensarum, sive dispensationem temporalium *viri boni testimonii,* hoc est: integræ & inculpatæ famæ; nec non *pleni Spiritu Sancto & sapientia:* quia, nisi quis plenus sit *Spiritu Sancto,* sive charitate Dei & proximi, & *sapientia,* hoc est Christiana prudentia in rebus agendis, in rerum temporalium dispensatione facilè peccatur; vel nisi sit *boni testimonii,* peccare existimabitur.

XVII. Quapropter & Apostolus collectæ perficiendæ apud Corinthios, non tantum Titum, *quem in multis sæpè solicitum esse* probaverat, sed misit *etiam cum illo Fratrem cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias, ne quis* (ait) *nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur à nobis.* Sensus est, ait Estius: “Ideò misimus viros tam integros, & extra omnem suspicionem positos Titum & alterum fratrem cujus laus in Evangelio: ne quis malè de nobis loquatur aut suspicetur, quasi non satis fideliter & castè pecunia tam larga, nostro ministerio collecta, à nobis tractetur. Nam ut pecuniæ cupido latissimè grassatur ita ejusdem tractatio fidem exigit, ac perfacilè in eo genere vel peccatur vel peccari existimatur.

XVIII. Exemplo itaque Apostolorum, jam pridem Ecclesia voluit, ut Episcopi in dispensatione & cura rerum temporalium adjutores & socios fideles haberent; ne ipsa temporalium cura in spirituali suo ministerio impedirentur, omnemque infidæ administrationis suspicionem evitarent.

Imprimis cautum fuit ut in hac dispensatione Presbyterorum & Diaconorum suorum (quos hodie repræsentat Capitulum Cathedrale) operâ uterentur, adeo quidem ut in Concilio Antiocheno sæculo 4. cautum fuerit: “Quod si (Episcopus) convertat res Ecclesiæ in suos usus, & Ecclesiæ reditus vel agrorum fructus, non ex *Presbyterorum* vel *Diaconorum* sententia administret, sed domesticis suis aut cognatis, vel fratribus, vel filiis, licentiam det, ut rationes Ecclesiæ per ipsos clam detrimentum capiant; is Synodo Provinciæ administrationis rationem reddat.

Hujus veteris disciplinæ etiamnum est vestigium, quod Episcopi res suæ Ecclesiæ sive Episcopatus alienare aut gravare sine consensu sui Capituli nequeant, uti infra notabitur.

XIX. Ipsa quoque temporalium cura & immediata dispensatio in multis Ecclesiis exemplo Apostolorum commissa fuit Diaconis; inter quos tamen prima cura sensim transiit ad Archidiaconos. Unde S. Isidorus describens officia Archidiaconi, ait: “Collectam pecuniam de communione ipse accipit, & Episcopo defert, Clericis partes proprias idem distribuit.

XX. Postquam singulis Ecclesiis sui proventus fuere annexi; plena dispensatio ipsis beneficiatis concredita fuit, minor quoque esse cœpit Archidiaconorum circa dispensationem rerū Ecclesiasticarū auctoritas. Ex pristina interim hac dispensandi auctoritate & cura Ecclesiarum Parochialium Archidiaconis incumbente remansit etiamnum hodie apud quosdam Archidiaconos jus dispensandi proventus Ecclesiarum Parochialium durante earum vacatione, quod vocari solet *jus deportus.* Sed cum pristina disciplina non nisi dispensationem rerum Ecclesiæ Archidiaconis annu[...] ret, non apparet, hoc *jus deportus* ipsis Archidiaconis fru[...] ctus Ecclesiarum vacantium attribuere, ut illos in priva[...] suós usus convertant, sed eorum duntaxat fidelem & pr[...] vidam dispensationem, sive curam: ut ita Archidiaco[...] tanquam oculi Episcoporum invigilent, ne Ecclesiæ v[...] cantes vel in temporalibus, vel spiritualibus aliquid detr[...] menti patiantur, ipsique proventus ritè dispensent[...] & Ecclesiæ operariis ad mentem Canonum impendantu[r].

XXI. In nonnullis Ecclesiis, præsertim Orientalib[...] moris fuit, ut Episcopus suum haberet œconomum, [...] rerum temporalium curam & dispensationem haberet; [...] hoc pacto Episcopus nec rerum temporalium solicitud[...] nimium distraheretur, nec infidæ administrationis su[...] cione insimularetur.

XXII Canone 9. Theophili Alexandrini decerni[...] “Ut totius Sacerdotalis Ordinis sententiâ alius renun[...] tur œconomus in quo Apollo quoque Episcopus con[...] sit, ut bona Ecclesiæ in ea, quæ oportet, impendantur.

Hìc per transennam notandum, quod œconomus c[...] stituatur, ut bona Ecclesiæ, *in ea quæ oportet, impendan[...]* quod est impendere (ait Theodorus Balsamon) in vid[...] hospites & pauperes, uti docet sequens Canon, cujus [...] sunt verba: “Viduæ & pauperes & peregrinantes hosp[...] omni quiete fruantur, & nemo, quæ sunt Ecclesiæ, ut[...] usurpet.

XXIII. Scripti sunt hi Canones currente sæculo 4. ad[...] que fuisse in aliquibus Ecclesiis œconomos institutos a[...] Concilium Calchedonense, nequaquam obscurum; p[...] batque & ipse *Canon* 26. hujus Concilii, quo jube[...] œconomi institui. “Quoniam in nonnullis Ecclesiis, sæpe à nobis auditum est, Episcopi absque œcono[...] tractant res Ecclesiasticas, placuit omnem Ecclesiam E[...] scopum habentem, ex proprio Clero œconomum hab[...] qui ex Episcopi sui sententia res Ecclesiasticas dispe[...] ut nec sine testibus sit Ecclesiæ ministratio, nec ide[...] ejus dissipentur, & probrum ac dedecus Sacerdotio in[...] tur. Si autem hoc non fecerit, eum divinis etiam Ca[...] nibus subjici. *Dist.* 89. *Can.* 4.

XXIV. Primum hic advertendum monet Zonaras, [...] que ex domesticis ipsius Episcopi cuiquam, propin[...] forte aut uni e familia, sed homini ex Episcopatus C[...] ro delecto, œconomi munus à Concilio mandari p[...] cet.

Deinde subjungit Zonaras: “Quo quidem ex Epi[...] pi tamen sententia, bona procurante, & quos in [...] Ecclesiastici reditus insumantur facilè apparebit, nec [...] cur quispiam in Ecclesiæ patrimonio dissolutum Epi[...] pum fuisse suspicari queat (id enim dissipandi verbo os[...] ditur) eumque quasi sacros proventus perditè irreligi[...] que effundentem, conviciis, contumeliisque proscin[...] Qua quidem ex re, cum Episcopi fides multitudini [...] specta esse consuevit, tum offensiones quoque populi, [...] ut ex odio malè gestæ potestatis, excitantur.

XXV. OEconomorum sæpiùs meminit Justinia[nus] Imp. ac signanter in *L.* 42. §. 5. *Cod. De Episcopis & Cler[icis]* ubi œconomos *cum judicio & diligenti discussione* creari p[ræ]cipit, addens: “Scientibus ipsis quod singulis annis rat[io]nem referent sanctissimo Episcopo suæ administratio[nis] & quacunque in re videbuntur res Ecclesiasticas minu[isse] vel læsisse, vel proprium quæstum quæsisse, hoc Eccle[sia]sticis rebus restituent.

XXVI. Canonem Calchedonensem sæculo 8. renov[a]vit Synodus Nicæna II. *Can.* 11. cumque illæsum serva[n]dum esse declarat: “Et si quidem (ait) unusquisque M[e]tropolitanus in sua Ecclesia œconomum constituit, b[ene] habet. Sin minùs, Constantinopolitano Episcopo s[pe]ciali auctoritate licebit œconomum in ejus Eccle[sia] præficere. Similiter & Metropolitanis, si qui [...] subsunt Episcopi nolint in Ecclesiis œconomos co[n]stituere.

Hìc advertere licet, quàm solicita fuerit hæc œcumen[i]ca Synodus, ut Episcopi suos haberent œconomos.

XXVII. Sæculo septimo celebrata Synodus Hispalen[sis] II. *Can.* 9. mandat, “ut unusquisque nostrum (id est Epi[s]coporum) secundùm Calchedonensium Patrum Decr[e]ta ex proprio Clero œconomum sibi constituat.... Si qu[is] autem Episcopus posthac Ecclesiasticam rem aut laica[li] procuratione administrandam elegerit, aut *sine testim[onio] œconomi* gubernandam crediderit, verè ut contempt[or] Canonum & fraudator Ecclesiasticarum rerum non so[]lùm à Christo de rebus pauperum judicabitur reus, [sed] etiam & Concilio manebit obnoxius.” Apud Gratian[um] *Caus.* 16. *q.* 7. *Can.* 22.

XXVIII. Circa idem tempus Concilium Toletan[um] IV. *Can.* 48. ait: “Eos quos œconomos Græci appe[l]lant, hoc est, qui vice Episcoporum res Ecclesiastica[s]

»tractant, sicut sancta Synodus Calchedonensis instituit, »omnes Episcopos de proprio Clero ad regendas Ecclesias »habere oportet: qui autem deinceps contempserit, ob»noxius ejusdem magni Concilii erit.

Porrò sciendum apud Latinos frequenter hos œconomos fuisse vocatos *Vice-Dominos*, uti notat, multisque ostendit Du Cange in suo Glossario, verbo *Vice-Domini Ecclesiarum*.

XXIX. Quo tempore usus œconomorum desierit, incertum est: admodum verisimile est, sensim desiisse, postquam administratio rerum Ecclesiasticarum ad singulos Beneficiatos devoluta est, manente sola administratione & dispensatione *immediata* bonorum ipsius Episcopatus penes Episcopum.

XXX. Verùm quia semper cavendum est, ne Episcopi rerũ temporalium cura & sollicitudine in spirituali animarum cura & regimine impediantur; neq; insidæ administrationis insimulentur; qui fuit institutionis œconomorum finis: hinc S. Carolus sacrorum Canonum Zelosus instaurator, & spiritum magis, quàm litteram sacrorum Canonum considerans, ea quæ Concilium Calchedonense, & Toletanum decreverunt circa œconomos totius substantiæ Ecclesiasticæ, quando omnium rerum Ecclesiasticarum *immediata* dispensatio erat penes Episcopos, applicuit œconomis qui solas res Ecclesiæ Cathedrales sive Episcopatus administrent, in Concilio V. Mediolanensi *parte 3. cap.* 11. ubi ait: « Sacrosancti Concilii Calchedonensis Canon »jubet, ab Episcopo *œconomum* deligi & constitui, qui Ec»clesiæ Cathedralis prædia, bona, resque de illius sententia »& arbitrio administret, ut non modo illa non dissipentur, »sed testis sit rectæ administrationis ac dispensationis.

XXXI. Deinde adjungit: « Id ut à Provinciæ nostræ sin»gulis Episcopis servetur, hoc Decreto statuimus; nec vero »solum quo diligentius bonorum Ecclesiæ recte administrationi ad illius Concilii præscriptum consulatur; verum etiam quo *studiosius* Episcopus, cum census, suppellecti»lis bonorumque eorum curatorem administratoremque »habuerit, in *rerum spiritualium officiis*, quæ Episcopalis »muneris propria sunt; ipse omni cogitatione totoque ani»mo incumbat.

XXXII. Quis autem in œconomum eligi debeat, ex præscripto Canonum significat: « Idem vero *œconomum*, »vel ut alio Canone cavetur, *Vice Dominum* constituat E»piscopus, non laicum, neque sibi cognatione, affinitateve, »aut favore conjunctum, sed Ecclesiasticum hominem, quem »& *de Clero suo*, & vero si talem qui idoneus sit, habere po»test, Diaconatu initiatus sit, quique in eo administratio»nis genere & *rectè & probè* versari possit.

His sat ostendit sanctissimus Præsul, Episcopos rerum temporalium curam merito exemplo Apostolorum aliis demandare, ut ipsi orationi & ministerio liberius vacare queant; ita tamen, ut providos & fideles dispensatores & œconomos deligendo, providus & fidelis bonorum Ecclesiæ dispensator.

XXXIII. Concilium Calchedonense non tantùm œconomos constitui voluit, qui viventibus Episcopis rerum administrationem susciperent, sed & *Canone* 25. voluit, *Viduæ Ecclesiæ redituum, apud Ecclesiæ œconomum salvum custodiri*.

XXXIV. Hoc Decretum renovans Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 16. *De Reform.* statuit, ut « Capitulum Sede »vacante, ubi fructuum percipiendorum ei munus incum»bit, œconomum unum, vel plures fideles ac diligentes »decernat, qui rerum Ecclesiasticarum & proventuum cu»ram gerant, quorum rationem ei, ad quem pertinebit, sint »reddituri ... Episcopus verò ad eandem Ecclesiam vacan e »promotus ex iis quæ ad eũ spectant, ab eisdem œconomo, »Vicario, & aliis quibuscunque officialibus & administra»toribus, qui Sede vacante, fuerant à Capitulo vel ab aliis »in ejus locum constituti, etiamsi fuerint ex eodem Capi»tulo, rationem exiget officiorum, jurisdictionis, admini»strationis, aut cujuscunque eorum muneris, possitque »eos punire qui in eorum officio seu administratione de»liquerint: etiamsi prædicti officiales, redditis rationibus, »à Capitulo, vel à deputatis ab eodem, absolutionem aut »liberationem obtinuerint.

XXXV. Hoc Decretum in Synodis Belgicis passim observari nominatim præcipitur; additque Synodus D. Mechliniensis, « itque (OEconomi) semel electi, à Capitulo »non mutentur sine justa & rationabili causa.

CAPUT II.

De Elocatione Bonorum Ecclesiasticorum.

1. *Nomine nudæ administrationis venit elocatio, modò fiat ad* modicum *tempus.*
2. *Ad* longum *tempus facta censetur species alienationis.*
3. *Tempus* novem *annorum de Jure Civili habetur modicum, de jure Canonico* trium *annorum.*
4. *In Belgio pro parte à Jure Civili, & Canonico recessum est.*
5. *Varios terminos pro diversitate bonorum præscripsit Synodus Cameracensis, & Edictum Regium probavit.*
6. *Similes terminos expressit Synodus Mechliniensis, & Edictum Principum ad illam Synodum.*
7. *Plures elocationes simul factæ pro tempore legitimo sæpius repetito non valent.*
8. *Certum tempus determinatum intra quod contractus locationis renovari possit.*
9. *Beneficiati tantùm pro tempore suæ deservituræ mercedem elocationis recipere possunt.*
10. *Decretum Concilii Tridentini contra elocationes* anticipatis *solutionibus.*
11. *Decreta Synodorum & Edicta Principum Belgii contra similes fraudes.*
12. *An in elocatione liceat recipere* Bibalia.
13. *Elocationes debent fieri publicè præviis proclamationibus.*
14. *Aliquando ob fraudem Rusticorum iis omissis fieri possunt.*
15. *In Gallia nonnullis interdicta conductio bonorum Ecclesiasticorum.*
16. *In Gallia aliquando data fuit prærogativa Parochis in conductione decimarum; sed hodie cessat.*
17. *Non convenit Parochis conductio decimarum.*
18. *Inspecto Jure communi elocatio facta à Beneficiato non protenditur ultra ejus vitam.*
19. *Idipsum in Gallia ordinatum.*
20. *Quid Synodi Belgii circa hoc statuerunt?*
21. *Utrum Resignatarius stare debeat elocationi Resignantis?*
22. *Si Prælatus tanquam Administrator bonorum Ecclesiæ elocaverit, successor tenetur.*

I. ELocationem bonorum Ecclesiæ esse speciem administrationis, atque sub administratione comprehendi, modo intra terminos nudæ & simplicis elocationis concludatur, una est Canonistarum sententia; & aperte probatur in *Clementina* 1. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, ipsaque notoria praxis consonat.

II. Ut autem intra terminos elocationis subsistat, requiritur, ut sit ad *modicum* tempus. Longioris enim temporis terminus efficeret, ut nomine quidem diceretur elocatio; sed reipsa species alienationis censeretur; quemadmodum supra *tit.* 25. *cap.* 4. notavimus; atque eatenus non administrationis, sed alienationis species haberetur.

III. Hoc tempus *modicum* secundum interpretes Juris Civilis secutos Glossam ad *Novellam* 120. *cap.* 3. ad novem annos, & *longum* ad decem producitur: sicut Principum Constitutiones *longum* tempus in præscriptione definiverunt. Vide Covarruviam *lib.* 2 *Var. resol. cap.* 16. & ibi citatos. At Paulus II. in *Extravag.* AMBITIOSÆ *De rebus Ecclesiæ non alienandis*, videtur tempus *modicum* contraxisse ad *triennium*, inter species alienationis vetitas referens locationem & conductionem *ultra triennium*.

IV. Verum hanc extravagantem multis in locis quoad hanc restrictionem ad *triennium* receptam non esse, passim testantur Pragmatici; ipsæque Synodi Belgicæ, & Principum Edicta contrarium usum manifestè ostendunt; quæ quasi mediam viam inter Jus Civile & Canonicum tenuerunt, nimirum pro diversitate bonorum varios temporis terminos elocationis determinantia.

V. Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 6. ait: " Terminus ordinarius locationis domorum & terrarum arabilium sit *novem* annorum; pro pratis *sex*; pro decimis *trium*, si tamen seorsim à terris arabilibus elocentur.

Hunc terminum probavit quoque Philippus II. in Edicto ad hanc Synodum *art.* 24. vetans hunc terminum quovis modo excedi, nisi observatis solemnitatibus in alienatione rerum Ecclesiæ requisitis; idque sub pœna nullitatis contractuum.

VI. Similiter Edictum Principum ad Synodum P. II. Mechliniensem *a.* 20. asserit, Synodum præscripsisse certos terminos observandos in elocatione bonorum Ecclesiasticorum; præcipitque Edictum eos ab omnibus observari; interdicens ultra terminos præscriptos conducere ulla bona Ecclesiastica sub pœna nullitatis ipsius contractus. Verba Edicti sunt: *Ende alsoo het voors. Synode heeft ghestelt*

gestelt eenen zekeren termyn die men sal moeten onderhauden in de verpachtinge van de goederen van de Capitulen, Cloosteren oft andere Beneficien, met sekere distinctie aldaer gheroert, soo bevelen wy alle onse ondersaten hun daer naer te vuegen, en niet te pachten oft aenveerden alsulcke goederen de voorschreven Capitulen, Cloosteren oft andere gheestelyke Beneficien toebehoorende, vor anderen langeren termyn, op peine van nulliteyt van hunnen pacht. Id est. Quandoquidem dicta Synodus limitaverit tempus observandum in conductionibus bonorum, tum Monasteriorum, aliorumque Beneficiorum, mediante quadam distinctione ibidem expressa, hinc mandamus quibuscumque subditis nostris, »ut juxta ea se conforment, nec talia, ad Capitula, Monasteria, aliaque Beneficia Ecclesiastica spectantia bona in longius tempus conducant, pœnâ irritæ conductionis constitutâ.

Verùm in hodiernis Synodi hujus Provincialis exemplaribus non reperiuntur hi termini elocationis expressi; sed tantùm dicitur simpliciter *tit.* 22. *cap.* 2. « Bona Ecclesiæ locari non liceat ultrà tempus à jure definitum. « Sed monet Zypæus in Notitia Juris Belgici tit. De *Episcopis & Clericis* §. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, quod « Synodus alios pratis, alios decimis, alios agris præscribat, pro natura regionis; sed Romæ substitutum est tempus tantùm »à jure præscriptum: Edictum autem conceptum est antequam Synodus probata Romà rediret: termini autem »ejusdem Synodi, quos Edictum probat, regesti sunt in »Synodum Antverpiensem 1609. *tit* 21. *c.* 26. « Hæc ille, qui & addere potuisset Synodum D. Mechliniensem anno 1609. quæ *tit* 21. *cap.* 1. eosdem terminos expressit, quos Synodus Cameracensis expresserat; refertque se ad citatum articulum Edicti.

VII. Rectè post alios notat Covarruvias loco citato *num.* 4. quod si fiant plures elocationes unius ejusdemque rei in certum, & legitimum tempus sæpius repetitum, puta in plura triennia, aut novennia, adjecta clausula, ut tot sint locationes quot *triennia* aut *novennia*, & finito primo triennio aut novennio censeatur facta *nova* elocatio, sint nullæ saltem quoad excessum legitimi temporis, tanquam manifestè factæ in fraudem legis.

VIII. Ad occurrendum hujusmodi fraudibus Decretum est in Synodis nostris Belgicis, quod « nec renovari possit »contractus locationis terrarum arrabilium, nisi *finito »sexennio* prioris contractus, quoad prata verò *quadriennio* »& quoad decimas *biennio*, alioquin contractus sint irriti, & qui eos fecerint Clerici per Episcopos puniantur. « Ita Synodus P. II. Cameracensis *cap.* 6. cui omnes passim aliæ Synodi consonant; uti & Edictum Regium ad hanc Synodum Cameracensem *art.* 24.

IX. Cùm Beneficiati tantum habeant usum bonorum suis titulis annexorum pro tempore, quo Beneficiis illis deserviunt; neque ultra illud tempus proventus illorum percipere queant, consequens est, quòd nec jus ipsis sit, mercedem conductionis & elocationis ultra tempus illud recipiendi: sed proventus, ipsamque conductionis mercedem integram Successori relinquere teneantur ne aliàs ipsa Beneficia defectu proventuum Ministris destitui contingeret, dum unus suorum etiam Successorum annuos proventus præripuisset: quod jam pridem per elocationis *anticipatis* solutionibus frequenter fiebat; non sine notabili Ecclesiæ pernicie, uti deplorat Synodus Tridentina, similes elocationes damnans.

X. Verba Decreti *Sess.* 25. *cap.* 11. *De Reformat.* sunt: »Magnam Ecclesiis perniciem afferre solet, cum earum »bona, repræsentatâ pecuniâ in successorum præjudicium »aliis locantur, omnes igitur hæ locationes, si *anticipatis* »solutionibus fient, nullatenus in præjudicium successorum validæ intelligantur: quocunque indulto aut privilegio non obstante: nec hujusmodi locationes in Romana »Curia vel extra eam confirmentur.

XI. Hoc Decretum in pluribus Synodis Belgicis renovatum hodie ubique, vetatque eas Synodus Antverpiensis anno 1610. *tit.* 21. *cap.* 17. sub pœna *duplum* restituendi ejus quod acceptum erit.

Addit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 5. « Venditiones verò granorum & aliorum rerum quæ vilissimo »pretio fiunt ob *anticipatas* solutiones, sive pro una tantùm vice, sive ad plures annos contractus meatur, nunquam usuram sapientes planè interdicit, Clericisque vendentibus pœnam suspensionis imponit. Contra ementes autem sive Clerici sint, sive laici, tanquam contra usurarios procedatur.

Easdem venditiones annullat, sive pro invalidis habet Edictum Philippi II. ad hanc Synodum *art* 23.

Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 20. *cap.* 11. reprobatis elocationibus quæ fiunt *anticipatis* solutionibus « ulterius statuit, nec Ecclesiarum Rectores, aut beneficia »Ecclesiastica quomodolibet obtinentes pendentes beneficiorum fructus, aut proventus currentes, quovis prætextu, vel causâ vendant, aut elocent, nisi dilatâ in id tempus pretii, vel mercedis solutione, quo fructus erunt »solo separati, aut annus cessit, ne illis, cedentibus aut decedentibus fraudatis successoribus, Ecclesia debitis muneribus destituatur sub pœna arbitrio nostro infligenda.

XII. Synodus P. I. Mechliniensis postquam titulo De *Elocatione bonorum Eccles. cap.* 1. renovavit Decretum Concilii Tridentini contra elocationes *anticipatis solutionibus* factas, deinde *cap.* 5. decernit, « quod pro renovatione »arendæ possessores beneficiorum non recipiant arrhæ nomine, ultra sex florenos: Collegia vero & Monasteria nihil exigant supra *consuetas pitantias*, salvo in omnibus »Episcopi moderamine.

Quæ hic *consuetæ pitantiæ* vocantur, hodie in multis locis dici solent *Bibalia*: circa quæ merito monet Synodus moderationem esse servandam, ne alias exigendo & recipiendo notabilia *Bibalia*, per ipsa merces elocationis semper minuatur, & fraus fiat Decreto vetanti elocationes *anticipatis* solutionibus. Unde & quædam Synodi nihil exigi volunt, ac signanter Synodus Audomarensis *tit.* 22. *cap.* 3. ait: « Pro hujusmodi autem arendæ renovatione, possessores Beneficiorum *nihil* tamen nomine accipiant, quod in damnum possit venire successorum. « Huic non difforme est Edictum Regium ad Synodum Cameracensem infrà citandum, vetans exigi poculum vini in diminutionem mercedis, nisi de consensu Superioris.

XIII. Ut verò bona Ecclesiarum sine fraude securius elocentur, volunt Synodi nostræ, ut non nisi publicè, & præviis proclamationibus elocentur.

Synodus P. II. Cameracensis *titulo* 15. *cap.* 8. « ait »Dicti vero Parochi & Capellani bona Beneficiorum »suorum, non nisi tribus proclamationibus factis, & »licita cuilibet facultate plus offerendi, elocare possint.

Huic Decreto consonat Edictum Regium ad hanc Synodum *art.* 25. latius eandem formam elocationis exprimens. Verba Edicti sunt: *Au surplus declarons que bien d'Eglises Parochiales, Chapelles, & des lieux pies ne se pourront bailler en ferme, ou louage, si ce n'est après trois proclamations; ou attaches de billets faites ex lieux accoustumez en qu'ils soient louez aussi ... que ... baillent ten ferme les terres circonvoisines de semblable ... te, le tout sans prendre pot de vin à la diminution ... daige, ne soit du consentement du Superieur, à peine que telz contracts seront tenus & reputez pour nuls, & nulle valeur.* Id est Insuper declaramus, parochialium Ecclesiarum, Capellarum, aliorumque locorum pietati dicatorum bona non elocanda, nisi tribus præviis denuntiationibus, aut affixis schedis, locis consuetis proscripta fuerint, vel tanti forent elocata quanti ejusdem uberitatis circumvicini agri, idque sine bibalium aut vini receptione in diminutionem pactæ mercedis, nisi Superiorum consensus accesserit, hæc alias indicta pœna, uti tales contractus nullius roboris & valoris habeantur.

XIV. Posteriores Synodi constanter ad hoc Edictum idem statuerunt; ad id tamen Synodus Gandensis renovat inter Decreta edita per Antonium Triest Episcopum Gandensem in Congregatione Vicariatus & Archipresbyterorum suæ Diœcesis anno 1650. *tit.* 20. *cap.* 14. « Casu quo tamen publicam elocationem, propter »collusionem incolarum loci, vel ob aliam causam rationabilem, Ecclesiis aut Beneficiis fore damno verosimiliter appareat, omissis proclamationibus, secretò »vel è manu, ut vocant, præfata bona elocari poterunt, »non minoris tamen quàm bona vicina ejusdem naturæ & qualitatis elocantur, nec aliter quàm etiam accepta idonea cautione, ac de licentia nostra aut Vicariatus »vel saltem Decani loci.

XV. Ut bona Ecclesiastica meliùs conserventur, neque à laicis præsertim potentioribus sub prætextu elocationis & conductionis, subinde occupentur, aut saltem proventus illorum divertantur, pluribus Regis Edictis & Parlamentorum Arrestis vetitum est in Gallia Notabilibus, & Magistratibus & Officiariis Regis & Toparcharum conducere sive per se, sive per interpositas personas bona Ecclesiastica; vetitumque Ecclesiasticis bona Ecclesiarum iisdem elocare; uti videri potest in Actis Cleri Gallicani tom. 3. *parte, tit.* 2. *cap.* 5.

XVI. Aliquando in Gallia data fuit prærogativa Parochis in conductione decimarum suæ Parochiæ: sed posteriori Edicto Henrici IV. de anno 1604. hæc prærogativa sublata est; omnibus etiam laicis ad eam conductionem admissis; uti videre est in libro, cui titulus: *La Grande Conference de Ordonnances &c. lib.* 1. *tit.* 2. *part* 2. §. 4.

XVII. Et meritò hæc prærogativa sublata est: quia non convenit, ut Pastores sint decimarum ad Monasteria & Ca-

& Capitula spectantium conductores uti *parte. 1. tit. 2. cap. 6.* notavimus. Neque dubitandum videtur, decimas ad Monasteria & Capitula devolutas, etsi de Jure communi ad Parochum dicantur spectare, revera esse *alienas* respectu Parochorum, ad mentem Synodorum decernentium: „Clerici beneficiati, vel in Sacris constituti, decimas, census, prædia aut terras, *alienas* non conducant, quæstus faciendi gratia.“ Ita Synodus P. II. Mechliniensis *titul. 18. cap. 5.*

XVIII. Cum Beneficiatus tantùm habeat jus percipiendi proventus bonorum titulo suo annexorum durante tempore quo beneficium possidet, consequens est, quod nec bona illa ultra illud tempus elocare queat; ad instar usufructuarii, qui elocationem ultra tempus durantis ususfructus extendere nequit; expiratque elocatio ipso expirante usufructu *L. 9. §. 1. ff. Locati.*

Hinc communiter concludunt Canonistæ, si Beneficiatus ad certum tempus terras aut domum aliave bona sui beneficii elocaverit, & intra tempus elocationis moriatur, ipsam elocationem exspirare, neque successorem debere stare elocationi. Mortuo enim Rectore qui locavit, fructus & reditus ad successorem pertinent; nec amplius ad defuncti jus attinent; & ideò locatio ejus morte extinguitur, ait post alios citatos Covarruvias *Lib. 2. Variar. Resolut. cap. 15. num. 6.* Vide etiam Wamesium *Consf. Can. 324.*

XIX. In Gallia Edicto Regio de 7. Septembr. 1568. declaratum fuit, elocationes expirare per mortem, dimissionem, aut resignationem Beneficiati, salvo regressu ipsi conductori contra Resignantem, ejusve hæredem pro expensis, damnis & interesse. Verba Edicta sunt: *Ordonnons que toutes fermes des benefices expireront par la dimission, resignation, ou trepas du Beneficier, sauf le recours au fermier pour ses despens, dommages & interests contre le resignant ou heritier du defunt en cas d'avance, si ce n'est des terres de labour, dont les baux ne pourront exceder neuf années, & que les fermes soient deuement faictes au plus offerant & dernier encherisseur à esteint de chandelle, & avec les solemnitez qui se gardent aux Baux de nostre Domaine.* Id est: Statuimus ut Beneficiatorum omnium elocationes expirent, dimittente aut resignante aut moriente Beneficiato, salvo recursu conductoris, ratione impensarum damni & incommodi adversus resignantem aut hæredem defuncti in casu anticipationis, exceptis conductionibus agrorum sementiferorum quorum conductiones novennii tempus non excedent, postquam elocationes debite factas fuisse plurimo & ultimo licenti ad extinctionem candelæ, aliisque solemnibus formulis in Regiorum censuum nostrorum conductione observari consuetis.

XX. Et hæc quidem de jure communi: nam ex quorundam locorum consuetudine successor in Beneficio tenetur stare, saltem ad aliquod tempus locationi factæ per prædecessorem.

Synodus D. Mechliniensis *tit. 21. cap. 3.* „elocationes „bonorum beneficialium à Beneficiatis initas non diutius „durare declarat, quàm pro illo anno in quo moritur, vel „beneficium dimittit ipse Beneficiatus contrahens.“ Deinde addit hanc clausulam: „Nisi à nobis (Episcopo) vel „Capitulo, sub cujus jurisdictione ipsa beneficia existunt, „confirmatæ fuerint.

Eadem habet Synodus Namurcensis anni 1659. *tit. 22. c. 3.* nisi quod in clausula exceptiva exprimat etiam elocationes factas *auctione publica*; quasi & has durare vellet ultra annum quo Beneficiatus moritur, vel dimittit beneficiu.

XXI. Resignatarium tamen qui ab ipso Beneficiato elocatore titulum quodammodo accipit, teneri stare elocationi Resignantis, probabilius existimat Renatus Choppinus *lib. 3. De S. Polit. tit. 7. num. 6.* „Imo indubitati juris „esse, successorem Resignatarium servare & tueri oportere „locationes factas à Resignante, si licitæ sint & sine fraude, „maxime si conductor sit, qui expensas quasdam in sarta „tecta prorogaverit, “ asserit Paponius *Lib. 1. arrest tit. 13.* in additionibus ad *art. 5.*

XXII. Supradicta intelligunt communiter Canonistæ, quando ipse Beneficiatus suo proprio nomine, & in suum utilitatem elocat bona sui beneficii, quorum proventus ipsi usu quam Beneficiato competunt; secus vero si bona elocaverit ad Ecclesiam aut Conventum spectantia, quæ non in ipsius particularis commodum; sed ipsius Ecclesiæ aut Conventus elocantur.

Hoc enim casu, non ut particularis possessor beneficii & suo proprio nomine elocat; sed tanquam legitimus bonorum Ecclesiæ administrator: quo casu Prælatus qui ipsi in administratione Ecclesiæ succedit, eidem elocationi factæ stare tenetur; sicut tutor, qui alteri tutori id administratione successit, ait Covarruvias loco citato; qui & tanquam consequens subjungit: „sic fane si „Rector alicujus hospitalis ad annum tantum electus „ipsius res locaverit ad triennium, vel ad aliud tempus „jure permissum, tenebitur successor locationis factæ nomine Xenodochii & ad ejus usum, stare omnino: alioqui „fallax esset hæc administrandi potestas. Idem dicas in re„ctoribus civitatum, ubi ad eorum officium spectat res ci„vitatis locare, nam locatio ab eis nomine civitatis facta, „etiam ad successorem transivit, sicut & alii contractus.

Deinde subjicit hanc generalem conclusionem & regulam à Canonistis communiter probatam: „Igitur ubi lo„catio rerum Ecclesiæ à Prælato fieri potest ad usum ipsius „Ecclesiæ, & ea facta fuerit nomine Ecclesiæ, ut & facta „censebitur, in rebus ad ipsam Ecclesiam, non ad Prælatum „pertinentibus, successor in dignitate licet possit in in„tegrum restitutionem petere ad læsionem Ecclesiæ, non po„terit Jure ordinario à locatione discedere. Non idem erit, „si Prælatus Ecclesiæ locaverit rem, cujus reditus non ad „Ecclesiam, sed ad ipsum Prælatum pertinent. Nam licet „nomine Ecclesiæ locaverit, intelligitur ea locatio sub ea „conditione, si ipse Prælatus vixerit, & ut effectum habeat, „dum ipse Prælatus jus habuerit percipiendi reditus illos, „hoc etenim dictat materia subjecta.

CAPUT III.

De vetita rerum Ecclesiæ alienatione & quid nomine alienationis veniat; & quæ res contineatur?

1 *Primis Ecclesiæ sæculis non videtur Episcopis interdicta rerum Ecclesiæ alienatio.*
2 *Quare vetita postmodum earum alienatio.*
3 *Decretum Concilii Carthaginensis vetans hanc alienationem.*
4 *Decretum sub nomine Concilii apud Valentiam relatum in Decretalibus Gregorii IX.*
5 *In nullo Concilio Valentino reperitur.*
6 *Refert illud Gratianus nonnullis additis, quæ simul conficiunt Decretum hodie vulgatissimum; cujus tenor exhibetur.*
7 *Refertur à Gratiano sub nomine* Leonis Papæ; *qui communiter creditur Leo Magnus.*
8 *Epistolam Leonis M. quæ partem Decreti continet primus evulgavit Gerardus Vossius.*
9 *Ex hac Epistola aliqua omisit, notanda tamen, & aliqua addidit Gratianus.*
10 *Epistolam hanc Leoni Magno adscribi non posse dicit Paschasius Quenellius.*
11 *Argumenta, quibus id probat Quenellius.*
12 *Qua ratione Leoni Magno hæc Epistola supposita videatur.*
13 *Hoc Decreto antiquiores usi non sunt; sed posterioribus admodum fuit familiare non tantum Doctoribus, sed & Pontificibus.*
14 *Plura tum à Pontificibus, tum à Synodis edita Decreta alienationem rerum Ecclesiæ vetantia.*
15 *Principes Sæculares illa suis legibus fulcierunt.*
16 *Constitutio Leonis Imp. & ratio vetitæ alienationis.*
17 *Hæc constitutio per Anastasium extensa.*
18 *Justinianus hac abrogata extendit legem Leonis ad omnes Ecclesias.*
19 *Principes nostri etiam Decreta Canonum probârunt.*
20 *Episcopi, & Pastores hodie jurant bona suarum Ecclesiarum & Beneficiorum non alienare.*
21 *Nomine alienationis continetur omnis actus translativus Dominii.*
22 *Item per quem aliquo modo res Ecclesiæ adimitur.*
23 *Alienatio fit per infeudationem, & dationem in emphyteusim.*
24 *Item per concessionem ususfructus.*
25 *Vetatur quoque res pignori dari; & quare?*
26 *Ostenditur corruptus textus* Cap. 5. X h. t. *delendamque vocem* conditionem.
27 *Debet Beneficiatus res sui Beneficii* integras *servare.*
28 *Quæ res sub prohibita alienatione continentur?*
29 *An arbores in fundo excrescentes continentur?*
30 *Decretum Synodi Silvæducensis de cedendis arboribus.*

I. PRimis Ecclesiæ sæculis, præsertim quamdiu Ecclesia præter Fidelium oblationes nulla bona habebat, non legitur, Episcopis interdictam fuisse rerum Ecclesiasticarum alienationem, sed libera & plena earum dispositio ipsis concredita videbatur. Absonum enim videbatur, iis non credi rerum temporalium dispensationem, quibus pretiosæ hominum animæ sunt credendæ.

II. Verùm cùm Ecclesia cessante Ethnicorum Imperatorum persecutione cœpit etiam bona immobilia possidere, è quorum proventibus in perpetuum quodammodo

Ministris Ecclesiæ, aliisque necessariis ad divinum cultum provideretur; atque experientia doceret, nonnullos Episcopos, non satis solicitos pro successoribus, bona illa in propriam utilitatem distrahere, cœpit ipsorum auctoritas in rerum illarum administratione limitari; & rerum Ecclesiasticarum alienatio inhiberi; aut saltem certis quibusdam terminis & legibus circumscribi.

III. Quando hæc alienationis inhibitio initium sumpserit, incertum est. Hoc non obscurum est, sæculo 4. in aliquibus saltē Ecclesiis Canones hac de re editos fuisse. Legitur in Concilio Carthaginensi V. an. 395. *Can.* 39. « Nullus »res Ecclesiæ distrahat. Quod si reditus non habet, & aliqua nimia necessitas cogit, hanc insinuandam esse Pri»mati ipsius Provinciæ censemus, ut cum statuto numero »Episcoporum, utrum faciendum sit, arbitretur. Quod si »tanta urget necessitas Ecclesiæ ut non possit ante Prima»tem consulere, saltem vicinos testes convocet Episcopos, »curans ad Concilium referre omnem Ecclesiæ necessita»tem. Quod si non fecerit, reus Deo, & sancto Concilio »venditor honore amisso teneatur. « Ita refert Gratianus *Caus.* 17. *q.* 4. *Can* 39.

VI. Refertur quoque in Decretalibus Gregorii IX. in *Cap.* 1. *De his quæ fiunt à Prælato* &c. sub nomine Concilii *apud Valentiam*: « Irrita erit Episcoporum donatio vel »venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ absque collau»datione & subscriptione Clericorum.

V. Nonnulli credunt hoc Decretum editum in Concilio Valentino habito anno 374. at notavit jam pridem Antonius Augustinus, uti & Petrus Crabbus in notis ad hoc Concilium, Decretum hoc in nullo Valentino Concilio Galliæ aut Hispaniæ reperiri.

VI. Extat idem Decretum apud Gratianum *Caus.* 12. *q.* 2. *Can.* 52. nonnullis tamen additis, quæ simul conficiunt Decretum in hac materia apud Canonistas famosissimum & vulgatissimum, & quo pene solo hodierna disciplina de alienatione rerum Ecclesiæ continetur. Exprimuntur autem his verbis: « Sine exceptione decernimus, ne quis »Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ quidquam donare, vel »commutare, vel vendere audeat; nisi fortè aliquid ho»rum faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius Cleri »tractatu atque consensu id eligat; quod non sit dubium »profuturum Ecclesiæ. Episcopus rebus Ecclesiæ tanquam »commendatis, non tanquam propriis utatur. Irrita e»nim Episcoporum venditio, & commutatio rei Ecclesia»sticæ erit absque connivenitia, & subscriptione Clerico»rum.

VII. Refert autem illud Gratianus ex epistola Leonis Papæ, *universis Episcopis per Siciliam constitutis*; crediturque passim à Canonistis, hic designari Leonem Magnum.

VIII. Verum nulla inter epistolas Leonis Magni extabat quæ hoc Decretum contineret, antequam Gerardus Vossius epistolam hactenus ineditam, sub nomine Leonis Magni ad universos Episcopos per Siciliam constitutos evulgavit; quam ex antiquo Cardinalis Sirleti M. S. codice acceptam, ex consulari noto, & ipsius Leonis phrasi ac dictione, quam spirare ei visum est, Leonis Magni esse non susp catur modo, sed planè & indubitanter asseverat.

IX. Si hoc Vossii judicium satis esset fundatum, non dubium, quin saltem pro prima parte, id est, à primis verbis, usque ad illa, *profuturum Ecclesiæ*, hoc Decretum Leoni Magno adscribendum esset: quia eatenus in hac Epistola continetur; reliqua à Gratiano addita sunt; uti & nonnulla omissa: quæ tamen meritò fuissent addita, utpotè rationem prohibitæ alienationis exprimentia. « Quia (ait) ple»num justitiæ est, fratres charissimi, ut non solum Episco»pi, sed etiam totius Cleri studio, Ecclesiasticæ utilitatis »incrementa serventur, & eorum munera illibata perma»neant, quæ pro animarum suarum salute, fideles de pro»pria substantia Ecclesiis contulerunt.

X. Verum Vir summæ eruditionis Paschasius Quenellius in sua operum Leonis revisione, relata opinione Vossii dicere non dubitavit: « Mihi verò Leonis non esse, »pene certum est, vel unius styli inspectione, quem à Leo»nino abhorrere quivis facile deprehenderit.

XI. Tum relatis nonnullis quæ à stylo, Leonis videntur planè aliena, plura alia argumenta adducit, quibus ostendat, epistolam hanc Leoni Magno adscribi non posse; atque inter alia advertit in eadem epistola mentionem fieri duplicis Decreti, quo à Leone *ordinatum erat quemadmodum utriusque Ecclesiæ utilitatibus consuleretur*, adversus fraudulentos Ecclesiasticorum bonorum prædones: « Quæ »Decreta (ait Quenellius) si verè à Leone emissa essent, »nunquam eorum memoria excidisset. Etsi enim plurimæ »Leonis aliorumque Pontificum *familiares* epistolæ, vel »omninò perierint, vel ad tempus ab hominum notitia »subtractæ sint, vix tamen contingere potuit circa De»cretales & Constituta, quæ plurium Ecclesiarum nego»tia & ordinationem attinent, & multò minus si ad totius »Provinciæ amplissimæque Insulæ Episcopos & Ecclesias »fuerint directa; cujus generis esse debuerant tam hæc sig»nuina esset, quam illæ de quibus mentionem facit.

Deinde advertit, nequaquam verisimile esse, « tempore »Leonis tantam fuisse Ecclesiasticæ disciplinæ perturbatio»nem, ut in Provincia Romanæ Sedi subjecta, in qua »erant vigilantissimi Præsules, inter quos Paschasinus Li»betanus, *omnia alicujus Ecclesiæ prædia vendendo, dona»do, & diversis modis alienando Episcopus dissiparet*; in »tanta corruptela ut plures qui id agerent, invenirentur, »quod epistola diserte asserit. Quamobrem ad posteriora »sæcula remittendam esse hujusmodi deprædationem ex»stimo.

XIII. Ex his aliisque tandem concludit Eruditus auctor: »His perpensis in hanc sententiam facile adducor, ut »hanc Epistolam existimem supposititiam esse, eo scilicet »consilio confictam ut alicui illarum Ecclesiarum præ»dia distracta denuò vindicarentur: quod sæpe factum esse »notum est, ut germanorum monumentorum loco ficti »substituerentur asserendis Ecclesiarum juribus vel pri»legiis quoque modo accommodata; vel saltem credam alterius esse Leonis; quam nostri, secundi puta vel tertii »vel etiam posterioris.

XIII. Quidquid sit de hac Epistolæ, aut hujus Decreti sinceritate; & an Leoni Magno, an alteri adscribendum, hoc constat, quod licet in antiquarum Pontificum, qui sæculo 5. & 6. aut etiam 7. Leoni successerunt, Decretis contra indebitam bonorum Ecclesiasticorum alienationem editis, nulla hujus Decreti mentio fiat, nihilominus posterioribus sæculis, hoc Decretum in hac materia passim non tantùm à Doctoribus, sed & Pontificibus in suis responsis & Decretalibus fuisse assumptum, tanquam præcipuum monumentum disciplinam alienationis bonorum Ecclesiasticorum formans.

Unde Rebuffus hanc alienationis materiam Auditoribus suis explanare volens, hoc Decretum tanquam *unicum & frequentissimum* singulatim per singulas partes explicandum duxit, ut ipse asserit in suo *Compendio alienationum Eccles. n.* 43.

Similiter Innocentius III. in fundamentum suæ resolutionis non semel hoc Decretum, & quidem sub nomine *Leonis* Papæ usus est, ut videri potest in *Cap.* 7. & 8. *De his quæ fiunt à Prælato* &c.

XIV. Præter hoc Decretum extant plura tum antiquorum, tum recentiorum Pontificum & Synodorum Decreta, alienationem hanc vetantia, aut saltem certis regulis terminis circumscribentia, quæ referuntur, vel apud Gratianum, vel in Decretalibus Gregorii IX. aliisque partibus Juris Canonici sub titulo *De Rebus Ecclesiæ alienandis vel non alienandis*, & quorum in progressu hujus tituli mentio facienda erit.

XV. Principes quoque conservationi rerum temporalium, quas ipsi vel eorum Majores, aut Vasalli & subditi Ecclesiis donarant, conservationi intendentes, Canones alienationem vetantes aut circumscribentes suis legibus fulcierunt.

XVI. Primus Imperatorum qui hac de re legem edidit, creditur Leo Imperator anno 470. cujus constitutio extat in *L.* 14. *Cod. De SS. Ecclesiis*, declarans, nulli Episcopo vel œconomo esse alienandi facultatem; « nec si omnes cum re»gioso Episcopo & œconomo Clerici in earū possessionum »alienationem consentiant. « Ea Rationem suæ constitu»tionis notandam subjungit: « Ea enim quæ ad beatissi»mæ Ecclesiæ jura pertinent, vel posthac fortè pervenerint, »tanquam ipsam sacrosanctam & religiosam Ecclesiam, in»tacta convenit venerabiliter custodiri: ut sicut ipsa reli»gionis & fidei mater perpetua est, ita ejus patrimonium »jugiter servetur illæsum.

XVII. Hæc Leonis constitutio solam Ecclesiam Constantinopolitanam spectans, ab Anastasio Imperatore in *L.* 17. *Cod. eod.* ad omnes Patriarchatus Constantinopolitani Ecclesias extensa est; vultque ut quæ ab ipso decreta locum habeant, & in futuris Ecclesiasticis rebus, & in præteritis aut præsentibus.

XVIII. Tandem Justinianus, abrogata lege Anastasiana, Leoninam ad omnes planè Ecclesias extendit; duasque amplas de hac alienationis prohibitione, ejusque regulis & terminis edidit, relatas in *Novella* 7. & 120. atque per partes referuntur pene integrè in authenticis subjectis citatæ *legi* 14 & pro magna parte extant apud Gratianum *Caus.* 10. *q.* 2. *Can.* 2. post relatum fragmentum ex Constitutione Leonis.

XIX. Principes nostri alienationes bonorum Ecclesiasticorum sine forma Canonibus & legibus præscripta factas pro nullis haberi voluit; ediditque Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracensem art. 22. quod si contingat judices Regios interpellari ab Ecclesi-

Ecclesiasticis super rescissione aut annullatione alienationis rerum Ecclesiasticarum, hi judices sequi debebunt Canones, & leges Civiles his non contrarias, nec non Edicta, consuetudines, & morem observatum, in majus Ecclesiarum bonum. Verba Edicti sunt: *D'avantaige nous entendons que quant personnes Ecclesiastiques intenteront quelque action par devant noz Juges Provinciaulx, ou autres seculiers pour la rescission, ou annullation de quelque alienation des biens d'Eglise, ou de quelque louage fait à longues années, ou autre contract dommageable a l'Eglise; nosdits Juges se regleront selon les Canons, & constitutions du droict Civil non repugnantes ausdicts Canons, & selon les placarts, coustumes, ou usances observées pour le plus grand bien des Eglises.* Id est. Insuper volumus, ut quandocunque Ecclesiastici coram Judicibus nostris Provincialibus aliisque Sæcularibus litem intentabunt pro rescissione alienationis factæ de bonis Ecclesiæ, aut conductionis in longum tempus pactæ, aut alterius contractus Ecclesiæ nocivi, Judices nostri, Canonibus & Juris Civilis Constitutionibus, dictis Canonibus non adversantibus se conforment, prout & juxta Edicta, mores, receptasque consuetudines ad majus Ecclesiarum bonum.

XX. Episcopi hodie juxta formulam juramenti in Pontificali præscriptam, jurant ante suam ordinationem, non alienare bona mensæ suæ, de quo juramento actum est supra *parte* 1. *titul.* 15. *cap.* 2. Similiter & Parochi jurant, se non alienaturos bona sui Pastoratus, de quo supra *titul.* 22. *cap.* 2.

XXI. Alienationis nomine inprimis venit actus omnis quo rei alicujus dominium transfertur: sique sive is sit actus ultimæ voluntatis, sive inter vivos; uti specialiter declaratur in citata *L.* 14. *Cod. De Sacr. Eccl.* Specialiter autem vetatur in hac lege donatio *[illegible]*, *aut gratiæ [illegible]*; quia colore hic plerumque donationi [illegible], ut ait Justinianus in *Novella* 120. & notavit Cujacius ad *Novellam* 7.

XXII. [illegible] Ecclesiæ [illegible] ventibus M[illegible] cessaria [illegible] tioni nomine [illegible] quem res ip[illegible] impeditur [illegible] bere uti, [illegible] proventibus, percipere queat.

XXIII. Unde non tantum res Ecclesiæ [illegible] ad mentem Canonum [illegible] plenum & [illegible] nem [illegible] nem in emphyteusin [illegible] qua licet [illegible] ipsi Ecclesiæ, rei tamen [illegible].

XXIV. Similiter [illegible] rei, tota ipsius utilitas ad [illegible] devolvitur, & propterea ususfructus vetita alienatione, etiam vetita habetur illius fructus concessio.

XXV. Quin & prohibentur eadem ratione res Ecclesiæ pignori sive hypothecæ dari in citata Novella Justiniani, & in allegato *Cap.* 5. expressè inter vetitas alienationis species ponitur *[illegible]*, prohibeturque creditoribus rem Ecclesiæ speciali hypothecæ titulo obligare: quia licet per pignoris constitutionem non mutetur causa dominii, tamen *[illegible]* tribuitur, vi cujus creditor ad ejus distractionem procedere [illegible] possit: neque res ipsa pignori aut hypothecæ supposita amplius libera manet penes Ecclesiam; sed ut *[illegible]* in alium transitum, jam quodammodo aliena censetur: ideoque si testator alienationem prohibuerit, etiam pignoris datio prohibita censetur *L. [illegible] De Rebus alienis non alienandis.*

XXVI. Dicitur in allegato *Capitulo* 5. Alienationis autem verbum contineri *[illegible]*; quæ verba à variis diversimodè [illegible], aliis [illegible], pro *conditionem*, legendam *[illegible]*, [illegible] longum tempus; aliis prætendentibus [illegible] *[illegible]*; aliis vero sumentibus vocem illam pro *[illegible]* super rebus Ecclesiæ. At omissis hisce incertis opinionibus super acceptione hujus vocis, verior apparet opinio Antonii Augustini, qui vocem illam rejiciendam credit; utpote in autographis & codicibus, unde hic textus primitus desumptus est, non occurrens. Textum enim hunc primitus desumptum ex *Novella* 7. Justiniani non obscurum est, & ex illa refertur apud Ivonem *parte* 4. *cap.* 185. ubi nulla mentio sit conditionis. Burchardus textum hunc retulit *lib.* 3. *capit.* 164. sub nomine Concilii apud Silvanectem sub Ludovico Rege *Can.* 5. isque cum hac voce *conditionem*, sed omissa voce *venditionem*; putatque Antonius Augustinus, quod librarii Burchardi mendosè pro *venditionem* scripserint *conditionem*: quod mendum retinuit Bernardus Papiensis in prima Decretalium Collectione. Raymundus autem Decretalium Gregorii IX. compilator retenta voce *conditionem*, addidit & vocem *venditionem*, crucem, ut ajunt, *Interpretibus relinquens.* Hinc interim patet, quam utile, imo & necessarium sit, nonnunquam ad ipsos primos Decretalium fontes habere recursum, uti monui & pluribus ostendi in tractatu Historico Canonico in Canones *parte* 8. *cap.* 1. §. 6.

XXVII. Ut autem verbo absolvam, potest quidem Beneficiatus rebus sui Beneficii uti, atque ex proventibus vivere; sed res ipsas integras conservare debet, & ad successores transmittere; ut & ipsi earum proventus liberè & plenè percipere queant: ut sicut ipsa religio perpetua est, ita & ejus patrimonium jugiter servetur illæsum, uti loquitur Leo Imperator.

XXVIII. Ex hactenus dictis facilè intelligi potest, quæ res sub prohibita alienatione, ad mentem Canonum & Legum comprehendi debeant; nimirum illæ, è quibus loca pia reguntur atque illustrantur, & eorum Ministri alimoniam accipiunt, quemadmodum loquitur Pontifex in *Extravagante* AMBITIOSÆ *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*: Id est, quæ ex natura sua, vel voluntate offerentium destinatæ sunt, ut usibus Ecclesiæ, vel Ministrorum alimoniæ in perpetuum subserviant; & quibus Beneficiati tanquam usufructuarii utantur salva earum substantia.

XXIX. Quapropter si in fundo pertinente ad Ecclesiam aut beneficium nascantur grandes arbores, quæ cædi non solent, non poterit eas Beneficiatus in suum proprium commodum, tanquam annuos proventus, cædere & convertere: quia ex natura sua videntur destinatæ ut serventur ipsi Ecclesiæ, non autem ut ad instar annuorum proventuum à Beneficiatis consumantur, uti in usufructuario responsum Jurisconsultos in *Leg.* 11. *ff. De Usufructu*, & judicatum refert Renatus Choppinus De S. Polit *lib.* 3. *titul.* 8. *num.* 12.

Notat quoque Zypæus in *jure novo, titulo De Rebus Ecclesiæ [illegible] num* 8. arbores grandes & cædi insuetas [illegible] habent, neque per Beneficiatum [illegible] in earum locum [illegible] Beneficiarius tenetur *Leg.* [illegible] *ff. De Usufructu.*

XXX. [illegible] arboribus cædendis, atque in earum locum [illegible], extat Decretum Synodi Sylvæ ducensis sub M[illegible] commenter quidquid circa [illegible] jure communi & hodierno Belgii ob[illegible]. Hoc etiam [illegible] mandamus universis [illegible] & officiorum Ecclesiasticorum [illegible] locum arborum [illegible] quæ vel vetustate [illegible] vel cæduntur (quas tamen [illegible] & debito tempore pro locorum consuetudine [illegible]) [illegible] plantent: quod arbores [illegible], illæ absque nostra speciali licentia non cædantur [illegible] pretium [illegible] proventuum ad augmentum, & [illegible] beneficiorum, aut reparationem ædificiorum [illegible] applicetur, & nihilominus in locum earum [illegible] substituantur, sub pœnis arbitrio nostro imponendis.

CAPUT IV.

De Causa & solemnitate in alienatione rerum Ecclesiæ requisitis.

1. *Ex causa utilitatis vel necessitatis res Ecclesiæ alienari possunt.*
2. *Redemptionem captivorum esse justam causam alienandi vasa Ecclesiæ, declaravit Justinianus Imp.*
3. *Idem sensit S. Gregorius.*
4. *Ad redimendos captivos & alendos pauperes vasa Ecclesiæ posse distrahi docuit S. Ambrosius.*
5. *Melius esse aurum impendi alendis pauperibus, quàm ornandis templis docuit S. Hieronymus.*
6. *Idipsum multis adstruxit S. Chrysostomus*
7. *Redarguit Monachos S. Bernardus, qui neglectis pauperibus templa sumptuosè ornabant.*
8. *Hic ornatus splendidus templorum non rarò provenit ex avaritia.*
9. *Quare homines soleant esse promtiores ad ornanda templa, quàm alendos pauperes.*
10. *Laudotus Episcopus, qui pro alendis & redimendis captivis vasa Ecclesiæ etiam initiata vendiderat.*
11. *Triplex causa alienandi probatur à Canonistis.*
12. *Hæc causa olim probari debebat in Concilio Episcoporum.*
13. *Hinc astruitur Decretum de non alienandis rebus Ecclesiæ à Gratiano relatum, non esse Leonis Magni.*
14. *Juxta hoc Decretum & modernam disciplinam huic conformem non debet causa discuti in Concilio Episcoporum.*

15 *Requiritur tamen* tractatus *prævius super causa alienandi.*
16 *Sufficit* unicus; *nisi plures requirat specialis constitutio aut consuetudo.*
17 *Quomodo* tractatus *Cleri sive Capituli instituendus.*
18 *Debet discuti, an non possit alia via necessitati Ecclesiæ succurri.*
19 *Tractatus Cleri vel Capituli requiritur, quando ipsius consensus exigitur; & non aliter.*
20 *Quorum exigitur consensus, etiam* tractatus *necessarius est.*
21 *Exigitur consensus Capituli, dum agitur de bonis mensæ Capitularis.*
22 *An requiratur consensus* totius *Capituli?*
23 *Consensus Capituli requiritur quoad bona mensæ Episcopalis, licèt sit separata à mensa Capitulari.*
24 *Requiritur quoque consensus Episcopi.*
25 *Si Ecclesia non habeat Capitulum aut Conventus, solus consensus Episcopi sufficit.*
26 *Quomodo Episcopi soleant instituere* tractatum *sive examen super causa alienationis.*
27 *Quoad Ecclesias exemptas requiritur licentia Pontificis.*
28 *Imò attenta Constitutione Pauli II. exigitur illa in omni alienatione rerum Ecclesiæ: sed hic non recepta.*
29 *Si Regulares exempti habeant Superiorem cum potestate quasi Episcopali, hujus auctoritas sufficit.*
30 *Quid de Monialibus Ordinum Mendicantium?*
31 *Episcopi hodie jurant non alienare possessiones suæ mensæ* inconsulto *Pontifice.*
32 *Pontifex solet dare licentiam in forma commissoria.*
33 *Judices Delegati diligenter inquirere debent de veritate contentorum in litteris Apostolicis.*
34 *An requiratur consensus Patroni?*
35 *Hodie in Gallia, & in Belgio solet requiri consensus Regius.*
36 *Quomodo ante consensum Regium fiat informatio super causa alienationis?*
37 *Tria potissimùm in alienatione hodie requiruntur; ad quæ respexit Philippus II. in suo Edicto.*
38 *Consensus Capituli aut Episcopi quomodo exprimendus?*
39 *Plures solemnitates requisitæ à Justiniano, sed hodie non sunt in usu.*
40 *Non semper ob defectum solemnitatis requisitæ invalidatur alienatio in Gallia.*
41 *Neque hîc in Belgio.*
42 *Potissimùm attenditur, num justa fuerit causa alienandi.*
43 *Alienatio non semper rescinditur propter omissum consensum aliquorum de Conventu, vel Superioris.*
44 *Causa alienationis in instrumento exprimenda: præsumitur tamen, si legitima forma sit servata.*
45 *An præsumatur debita solemnitas intervenisse?*
46 *Post tempus notabile non facilè rescindenda alienatio, nisi fraus aut dolus intervenisse probetur.*
47 *Alienatio in consanguineos Prælati habetur suspecta.*
48 *Ob læsionem notabilem restitui potest Ecclesia exemplo minoris.*

I. TAmetsi multis Canonibus & Principum Legibus vetita jampridem fuerit rerum Ecclesiasticarum alienatio; nequaquam tamen mens illorum fuit, earum alienationem impedire, quando vel causa pietatis, aut Ecclesiæ necessitas aut utilitas eam alienationem postularet.

Unde in famoso illo Decreto relato apud Gratianum sub nomine Leonis Papæ (cujus verba relata sunt capite præcedenti) post inhibitam alienationem additur clausula: *Nisi fortè aliquid horum faciat, ut* MELIORA *prospiciat.* Et in *Clementina I. De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, post factam similiter prohibitionem alienationis subditur: *Nisi necessitas aut utilitas Monasterii, Prioratus, Ecclesiæ aut administrationis hujusmodi hoc exposcat.* E quibus uno consensu concludunt Doctores, res Ecclesiæ ex causa *necessitatis* aut *utilitatis* alienari posse.

II. In Novella Justiniani 120. *cap.* 10. prohibentur vendi aut pignori supponi vasa sacra Ecclesiarum, *nisi pro redemptione captivorum.*

Similiter idem Imperator in *L. 21. Cod. De SS. Ecclesiis* prohibens sacrorum vasorum qualemcunque alienationem aut oppignorationem, addit: « Excepta videlicet causa »*captivitatis* in locis his, in quibus hoc (quod abominamur) »contigerit. « Rationem exceptionis notandam subjungit: »Nam si necessitas fuerit in redemptione captivorum, »tunc & venditionem præfatarum rerum divinarum, & »hypothecam, & pignorationes fieri concedimus, quo»niam non absurdum est, animas hominum quibuscunque »vasis, vel vestimentis præferri.

III. Ad has Justiniani Constitutiones verosimiliter reflexit S. Gregorius, dum *lib. 6. Epist.* 35 scribit: « Et Sacro»rum Canonum & *Legalia* statuta permittunt ministeria »Ecclesiæ pro captivorum esse redemptione vendenda. « Et rursus *lib. 7. indict. 2. epist.* 14. « Sacrorum Canonum sta»tuta, & *Legalis* permittit auctoritas, licitè res Ecclesiasti»cas in *redemptionem captivorum* impendi.

IV. Extat apud Gratianum *caus.* 12. *quæst.* 2. *Can.* 14. & 15. qui ibidem *Can.* 70. refert dictum S. Ambrosii ex *lib.* 2. *de Officiis cap.* 28. *In his tribus generibus* (scilicet redemptione captivorum, alimonia pauperum, & sepultura Christianorum) *vasa Ecclesiæ etiam initiata confringere, conflare vendere licet.*

V. Et Canone sequenti refertur dictum S. Hieronymi in Epistola ad Nepotianum, quo vivis Christi templis & membris providendum esse potius, quàm templis inanimatis astruit, prævenitque argumentum, quod à templo Salomonis pro splendido & exorbitanti templorum ornatu desumitur. « Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sa»cerdotes Hostias immolabant, & sanguis pecudum erat »remissio peccatorum: quanquam hæc omnia præcesserint »in figura, scripta autem sunt propter nos, in quos fines »sæculorum devenerunt. Nunc verò, cum paupertatem »domus suæ pauper Dominus dedicaverit, portemus crucem »& divitias lutum putabimus.

VI. Eandem veritatem multis adstruit S. Chrysostomus *Homil.* 51. *in Matth.* non improbans quidem templorum ornatum, sed misericordiæ opera præferens. « Hæc dico, »non quia vetare velim talium vasorum oblationem, sed »quia dignum putem, ante omnia misericordiæ ac benigni»tati esse incumbendum: Nam & vasa Deus suscipit, sed »illa multo magis sibi gratiosa sunt. Et vasa quidem dantem »solum profuerint, benignitatis vero etiam accipienti. Et »hic quidem ostentatio nonnunquam potest accusari, hic »vero totum misericordi animo attribuitur.

Deinde nonnullis interpositis ait: « Nec prohibeo ma»gnifica templa condere, sed hæc cum illis, imo vero hæc »ante illa facere moneo. Nemo enim, quia templa magni»fica non condiderit, unquam accusatus est; at vero gehen»na, ignis inextinguibilis, supplicia dæmonum imminent, »nisi quis diligenter ista peragere velit.

VII. Hæc latius retulit Vir eruditus & pius Joannes Merlo Horstius in notis ad caput 11. Apologiæ S. Bernardi ad Guillelmum Abbatem, ubi hic Sanctus inter alia exclamat: « O vanitas vanitatum, sed non vanior quàm insanior! »Fulget Ecclesia in parietibus, & in pauperibus eget. Suos »lapides induit auro, & suos filios nudos deserit. De sum»ptibus egenorum servitur oculis divitum. Inveniunt cu»riosi, quo delectentur, & non inveniunt miseri, quo su»stententur.

VIII. Advertit ibidem S. Bernardus, hunc templorum vanum & superbum ornatum non raro ex ipsa procedere avaritia. « Si quæris, quomodo, miro, inquam, modo. Ta»li quadam arte spargitur æs, ut multiplicetur. Expendi»tur, ut augeatur, & effusio copiam parit. Ipso quippe vi»su sumptuosarum, sed mirandarum vanitatum accenduntur »homines magis ad offerendum quàm ad orandum. Sic »opes opibus hauriuntur, sic pecunia pecuniam trahit; »quia nescio, quo pacto, ubi amplius divitiarum cernitur, »ibi offertur libentius. Auro tectis reliquiis signantur ocu»li, & loculi aperiuntur. Ostenditur pulcherrima forma »Sancti vel Sanctæ alicujus, & eo creditur sanctior, quo »coloratior. Currunt homines ad osculandum, invitantur »ad donandum, & magis mirantur pulchra, quàm vene»rantur sacra. Ponuntur dehinc in Ecclesia gemmatæ non »coronæ, sed rotæ, circumseptæ lampadibus, sed non mi»nus fulgentes insertis lapidibus. Cernimus & pro cande»labris arbores quasdam erectas, multo æris pondere, mi»ro artificis opere fabricatas, nec magis coruscantes super»positis lucernis, quàm suis gemmis. Quid, putas, in his »omnibus quæritur? Pœnitentium compunctio, an in»tuentium admiratio? « Utinam hæc tantum ætate Ber»nardi vera fuissent!

IX. Rectè quoque notat Horstius, cur multorum liberalitas pronius in templorum donaria, quàm in egenorum subsidia feratur. « Nempe quod pauperibus impenditur in »vacuos & obscuros abit ventres: quod templis offertur, »omnium oculis conspicuum exponitur.

X. Acacium Episcopum Amidæ summoperè laudatum fuisse, quod pro redimendis & alendis captivis vasa aurea & argentea Ecclesiæ vendiderit, refert Socrates *lib. 7. Hist. cap.* 21.

XI. Ex his itaque aliisque concludunt Canonistæ, triplicem esse causam, nimirum necessitatis, utilitatis, & pietatis, ob quam res Ecclesiæ alienari possint.

XII. Verùm hæc necessitatis, utilitatis, aut pietatis causa, ut res Ecclesiæ præsertim immobiles & notabilis pretii alienari queant, olim in Concilio Episcoporum discuti & probari debebat; uti constat ex Canone Carthaginensi capite præcedenti relato; qui dicit « necessitatem

insinuandam esse Primati Provinciæ, ut cum statuto numero Episcoporum, utrum faciendum sit, arbitretur. " Additque: "Quod si tanta urget necessitas, ut non possit ante consulere, saltem vicinos testes convocet Episcopos, curans ad Concilium referre omnes suæ Ecclesiæ necessitates.

Et Hilarius Papa *epistola* 8. ad Episcopos diversarum Provinciarum Galliæ scribit sæculo V. Prædia ad Ecclesiam pertinentia in alterum non transferantur, "nisi prius apud Concilium alienationis ipsius causa doceatur, ut quid fieri debeat, *communi* omnium deliberatione tractetur.

XIII. Quapropter non immeritò Paschasius Quenellius probans epistolam ad universos per Siciliam constitutos Episcopos, à Gerardo Vossio evulgatam, Leoni Magno adscribi non posse, notat, Decretum quod huic epistolæ inseritur permittens alienationem rerum Ecclesiæ *cum totius Cleri tractatu atque consensu*, esse recentioris & remissioris disciplinæ: cùm pristina tractatum atque consensum Concilii Episcoporum exigeret.

XIV. Interim illud certum est, recentiorem & remissiorem hac in re disciplinam, vetere antiquata, invaluisse, cui introducendæ occasionem dedisse rariorem Synodorum Episcopalium celebrationem vix dubitari potest; ipsumque tandem Decretum sub nomine Leonis Papæ à Gratiano relatum, eandem stabilivisse admodum verisimile est.

XV. Quamquam juxta hanc recentiorem disciplinam non requiratur discussio causæ ipsius alienationis in Concilio Episcoporum, requiritur tamen tractatus sive discussio & examen causæ per illos facienda, qui alienationem probare debent; uti communi consensu docent Canonistæ, indicatque Decretum sub nomine Leonis Papæ relatum à Gratiano in verbis, *cum totius Cleri tractatu*.

XVI. Unum duntaxat tractatum requirit citatum Decretum; eumque sufficere monet Rebuffus *in Compendio alienat. rerum Eccles. num.* 81. *dum tamen per solemnis & diligens* nisi tamen specialis hujus Ordinis constitutio (qualis est Benedictinorum juxta Rebuffum) vel Ecclesiæ consuetudo plures tractatus exigeret.

XVII. Post hæc subjungit ibidem Rebuffus *num.* 84. qualis hic debeat esse tractatus, "Omnes Canonici vel Monachi (ait) debent vocari expressè ad sonum campanæ, vel aliàs juxta morem ipsorum, ad tractandum & deliberandum super venditione, vel locatione perpetua, seu alienatione. Quibus congregatis, Prælatus, Abbas, seu Prior proponet causam, videlicet debitum urgere, vel aliam interesse necessitatem, seu utilitatem: postea licet Canonicis, seu Monachis sic congregatis, tractabitis, seu deliberabitis, an, & quid alienare expediat, & quilibet dicet suum suffragium. Et postea, si convenerint in unam sententiam, fiet instrumentum hujus deliberationis, & tractatus, videlicet, quod tales Canonici S. Petri Montispessul. post longum & diligentem tractatum communi consensu confirmaverunt, quod talis possessio propter tale debitum vendatur, vel alienetur, & pecunia ad dictam causam convertatur, credentes hoc utilius expedire Ecclesiæ.

XVIII. Addit deinde: "Etiam tractari debet, quâ via extra alienationem provideri possit Ecclesiæ, an ex fructibus locationum rerum Ecclesiæ habitis, & non de fructibus, an possit provideri de rebus mobilibus: & si de mobilibus, an magis de quibusdam rebus minus [illegible] quàm aliis, instar alienationis bonorum pupillorum.

XIX. Quod dicitur hic de *tractatu* Cleri sive Capituli intelligitur de casu, quo in alienatione bonorum requiritur consensus Capituli. Qui enim alienationem suo assensu probare tenentur, præmittere quoque debent *tractatum* sive examen, an justa & sufficiens sit causa hic & nunc talia bona Ecclesiæ alienandi.

XX. Ut ergò sciatur quorum *Tractatus*, sive *Examen* super causis alienationis præcedere debeat, prius examinandum, qui alienationi consensum præbere debeant.

XXI. Imprimis si agatur de bonis spectantibus ad aliquod Capitulum, aut Conventum, requiritur consensus illorum qui Capitulum illud aut Conventum repræsentant vel constituunt; illudque insinuat Decretum apud Gratianum sub nomine *Leonis Papæ* in verbis: *Et cum totius Cleri tractatu atque consensu*.

XXII. Hic nomine *Cleri* intelligi Capitulum, post alios Canonistas notat Rebuffus *num.* 79. Notatque insuper *num.* 76. quòd licet dicatur *totius*, sufficiat tamen consensus *majoris partis*; "sed hic dicit *totius* (ait) quantum ad *tractatum*; sed requiritur *major* pars quantum ad consensum: nisi minor pars velit causam rationabilem in contrarium allegare, quia tunc negotium differri debet.

XXIII. Præterea requiritur consensus & tractatus *Capituli*, si agatur de alienatione bonorum spectantium ad mensam Episcopi; etiamsi mensa Capituli, & mensa Episcopi sint separatæ.

XXIV. Præter consensum Capituli requiritur consensus Episcopi, sive agatur de Ecclesia Cathedrali, sive collegiata etiam Regulari, non tamen exempta. *Cap.* 1. *De rebus Ecclesiæ non alienandis.*

XXV. Si agatur de bonis Ecclesiæ non habentis Capitulum aut Conventum, puta Parochialis, sufficit licentia & consensus ipsius Episcopi, etiam sine consensu Capituli, uti notat Rebuffus *num.* 88. quod & praxi conforme est. Et consequenter etiam Episcopi duntaxat, & non Capituli *tractatus* sive *examen* super causa alienationis præcedere debet.

XXVI. Non teneri Episcopum hunc *tractatum*, sive examen *juridicè* absolvere notat Rebuffus *num.* 14. solentque hodie Episcopi libellos supplices, quibus petitur facultas alienandi bona Ecclesiarum Parochialium aut per levationem pecuniæ ea gravandi, remittere ad Decanos Rurales, ut informatione captâ super causâ alienationis aut levationis in libellis expressâ judicium suum ad Episcopos referant; quo accepto Episcopi annuunt; vel renuunt; nisi ulterius examen judicent necessarium.

Qualis autem informatio fieri debeat sat bene proponitur in *L.* 5. *ff. De Rebus eorum qui sub tutela*, & latè deducit Zypæus Consult. 2. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*.

XXVII. Si Ecclesia sit exempta, atque Pontifici immediatè subjecta, requiritur consensus Pontificis; atque ille consensus debet esse specialis & expressus; uti monet Rebuffus *num.* 86.

XXVIII. Quin attento rigore *Clementinæ* AMBITIOSÆ *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, nulla Ecclesiarum aut monasteriorum bona *inconsulto Pontifice* alienari possint; sed notat Zypæus in Jure novo tit. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis num.* 2. Extravagantem quoad hoc punctum non ubique receptam, "sed quod, saltem in his Ditionibus, Episcopis alienationem rerum ad Ecclesias sibi subjectas spectantium facultatem causa cognita concedant.

XXIX. Similiter testatur Rebuffus *n.* 86. quod si Abbates exempti vel alii Prælati haberent Ecclesias sibi *pleno* jure subjectas; tunc si Rector velit alienare, poterit cum consensu illius Abbatis habentis jurisdictionem quasi Episcopalem.

XXX. Deinde *num.* 87. tanquam consequens infert: "Ideo infertur, quod si moniales subjectæ pleno jure Prædicatoribus vel Minoribus, velint alienare, poterunt cum auctoritate ministri Provincialis, vel Generalis, vel alterius habentis jurisdictionem in eis quasi Episcopalem, cum tractatu & solemnitatibus hic expressis.

XXXI. Hodie juxta præscriptum Pontificalis Romani Episcopus consecrandus inter alia jurat: "Possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam nec donabo, neque impignorabo; nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem devenero; pœnas in quadam super hoc edita constitutione contentas, eo ipso incurrere volo." De hac formula juramenti actum supra *parte* 1. *tit.* 15. *c.* 2.

XXXII. Interim quando ad Pontificem pro licentia alienationis recurritur, ipsiusque consensus petitur, tunc quoque consensum præstare non consuevit, nisi prævio *tractatu* sive discussione causæ. " Solet enim (ait Rebuffus *num.* 15.) committere alicui existenti in partibus ut videat an expediat illam rem alienari, & ad relationem illius auctoritatem interponere; aliàs etiam alienatio ex auctoritate Papæ irritaretur, quia jure non facta.

XXXIII. De hac Sedis Apostolicæ consuetudine loquens Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 1. monet judices ut diligenter advertant, num omnia in litteris Apostolicis expressa veritate nitantur. Verba Decreti sunt: "Cum alienationes bonorum Ecclesiasticorum jure communi sint prohibitæ, contingatque nihilominus non raró commissiones seu delegationes à Sede Apostolica impetrari ad Decretum alienationi interponendum, si in *evidentem* Ecclesiæ utilitatem cedere deprehendantur. Animadvertant diligenter judices omnes, ut Ecclesiarum, de quibus agitur, nudâ utilitate perspectâ, maturè examinent & investigent omnia quæ litteris Apostolicis præscribuntur, nulla personarum, aut partium ratione habitâ, quæ cum in hujusmodi negotii sint concordes, eò attentius judici est invigilandum, ne Ecclesiæ bona non tam utiliter vendita, quàm leviter delapidata esse aliquando inveniantur.

Re-

Rescriptum super alienatione rei Ecclesiasticæ solet vocari Rescriptum, *Si in evidentem*: quia continet hanc clausulam: *Si per informationem, alienationem in* EVIDENTEM *& urgentem necessitatem factam esse reperer is.*

In Gallia non admitti licentiam alienandi Sedis Apostolicæ *motu proprio*; cum clausula, *invitis Clericis* tradunt Pragmatici, & videri potest Carolus Fevretius *De Abusu lib. 3. cap. 1. num. 19.*

XXXIV. Præter consensum Superioris, etiam requiri consensum Patroni, communiter notant Canonistæ, quod tantùm intelligi vult Zypæus loco citato *num. 9.* de iis bonis quæ à Patrono profecta sunt.

XXXV. In Gallia in hac alienatione intervenire debere auctoritatem Regiam, post alios monet Claudius Fleury in suis Institut. Juris Canonici *parte 2. cap. 12.* eò quod Rex habeatur protector Ecclesiarum, & bonorum ad eas spectantium.

In Belgio quoque non facilè alienatio bonorum Ecclesiæ, præsertim si notabilia sunt, sine consensu Regis absolvenda est; cum & Principes Belgii se protectores Ecclesiarum & bonorum Ecclesiasticorum profiteantur.

Etiam in commutationibus rerum Ecclesiasticarum auctoritatem Regiam olim intervenisse, probant Capitularia Regum Francorum, & ostendit Stephanus Baluzius in notis ad Capitularia *pag. 1205.* verbo, *ubicunque commutationes.*

XXXVI. Si ad Regem pro obtinenda licentia alienandi recursus habeatur, tunc *tractatus* sive informatio per judices loci, aut alios à Regio Senatu Deputatos super utilitate vel necessitate alienationis instituitur, qua facta, si necessitas aut utilitas appareat, litteræ nomine Regis expediuntur, quibus licentia alienandi annuitur.

XXXVII. Tria proinde potissimùm hodie ad alienationem requiruntur, nimirum legitima causa alienandi, tractatus sive discussio causæ, & consensus Superioris.

Unde Philippus II. in Edicto ad Synodum P. II. Cameracensem vult, ut à judicibus Regiis habeantur pro nullis alienationes omnes bonorum Ecclesiasticorum factæ sine consensu Superiorum & causæ cognitione, non obstante quacunque consuetudine contraria. Verba Edicti sunt: *Comme aussi voulons, & entendons que par noz Juges Royaux, & tous aultres, soient tenües pour nulles les alienations, & loüages à longues années des biens Ecclesiastiques faites sans le consentement des superieurs, & deue cognoissance de cause. Et ce non obstant toutes coustumes au contraire au regard des alienations, & loüages susdicts qui se feront à l'advenir.* Id est. Prout volumus & decernimus, ut Regii nostri Judices aliique, omnes irritas habeant alienationes & conductiones ad longum tempus bonorum Ecclesiasticorum, quæ sine Superiorum assensu & debita causæ cognitione fuerint peractæ, idque non obstante quavis consuetudine contraria, respectu alienationum & conductionum in posterum faciendarum.

XXXVIII. Indubiè de consensu Superioris; uti & Capituli, vel Conventûs, ubi is requiritur, constare debet per publicum instrumentum; requiritque Decretum relatum à Gratiano sub nomine Leonis Papæ, omnium Clericorum *subscriptionem.* Unde communiter docent Canonistæ, in alienatione bonorum Ecclesiæ requiri *subscriptionem omnium Canonicorum* aut Monachorum vel Monialium Capitulum constituentium: Sed Rebuffus testatur *num. 17.* quod « de consuetudine non subscribant Canonici vel Monachi; sed omnibus præsentibus scribat Secretarius vel Notarius in instrumentis alienationum. « Idem testatur Zypæus loco citato *num. 5.* monet tamen, id non ubique uniformiter observari: « Nam in cautiùs factis & deliberatis maturè alienationibus etiam his temporibus secus observatum videmus.

XXXIX. Plures insuper præscriptæ sunt solemnitates à Justiniano Imperatore in *Novella 7.* & referuntur in *Authentica*, Hoc JUS PORRECTUM *Cod. De SS. Ecclesiis*; & à Gratiano inserta *Can. 2. Caus. 10. q. 2.* Verum uti monet Rebuffus *num. 20.* hæ solemnitates in alienatione rerum Ecclesiæ hodie non servantur. Et Zypæus in Notitia Juris Belgici titulo *De SS. Ecclesiis §. De Rebus Ecclesiæ non alienandis* testatur, neque nos servare hodie in alienatione Ecclesiastica solemnitates dictæ *Authenticæ*, sed præscripta tantùm Canonum. Vide quoque Tornetium in collectione arrestorum *Litt. A. cap. 34.* ejusque Notatores.

XL. Quin nec hodie ob prætermissam aliquam solemnitatem jure Canonico requisitam, alienatio rei Ecclesiasticæ semper rescinditur, aut invalida declaratur, notatque Rebuffus *num. 103.* Curiam Parlamenti Parisiensis non rescindere alienationes sine solemnitate, nisi læsio, & quidem notabilis intervenerit.

XLI. Scribit quoque Petrus Stockmannius quondam in Concilio Brabantiæ Consiliarius Regius, in suis ejusdem Curiæ decisionibus: « Quemadmodum in Gallia, ita » & *apud nos* non observantur ad amussim omnia, quæ tam » scrupulosè constituta sunt circa bonorum Ecclesiastico» rum alienationes, nec omissio cujusvis solemnitatis lo» cum facit rescissioni earundem, maximè verò in his cau» sis spectari solet, an læsio notabilis Ecclesiæ intervenerit » an non, atque ubi hæc non ostenditur, plerumque rata » manent alienationes, licet aliquid fortè in ritu & solem» nibus deficiat, atque adeò quamvis non intercesserit con» sensus eorum omnium quos regulæ & instituta Religionum » & Decreta Pontificia intervenire volunt.

XLII. Hæc ille *Decis. 146. num. 1. & 2.* additque *num.* [illegible] » Nos aliquoties ita censuimus, uti vide quoque tractatum » in Curia Tholosana apud Maynardum *lib. 2. Decisionum* » *Tholosanarum cap. 7.* attendi potissimùm debere justam » & urgentem causam alienationis, vel evidentem Ec» clesiæ utilitatem, rerum item quæ alienatæ sunt utilita» tem aut pretium, ad hæc bonam aut malam fidem » contrahentium, aliasque hoc genus circumstantias, » quæ Religioni judicantium magna parte relinquendæ » sunt.

« Solemnitates autem quia istarum rerum causâ insti» tutæ ac comparatæ sunt, inferioris gradûs & minoris » momenti meritò hodie in foro & judiciis nostris ha» bentur.

XLIII. « Propterea cum incidisset quæstio de rescinden» da alienatione fundi Ecclesiastici, ubi & necessitas proba» erat, & bona fides emptorum, qui in alimoniam egentium » Religiosarum nummos suos erogaverant, tum consensus » atque approbatio Conventus seu Capituli, confirmata » fuit alienatio, & repulsæ Religiosæ, licet ostenderent » quasdam ejusdem Monasterii vestales non consensisse » neque subscripsisse, quodque Primas ordinis, quem Ge» neralem vocant, alienationem ratam esse non jussisset, » quod tamen decreta Ordinis, authoritate Pontificia con» firmata, ita jubebant.

XLIV. Primùm ergo in alienatione rei Ecclesiasticæ sedulo attendendum, ut causa alienationis seriò examinetur; eaque in instrumento specificè exprimatur iis circumstantiis vallata, ut facilè probari queat, aut saltem præsumi debeat. Unde rectè monet Rebuffus *num.* [illegible] quod de causa constare debeat per publicum instrumentum.

Ubi tamen est forma servata, & Decretum Superioris interpositum, semper præsumitur factum pro utilitate Ecclesiæ, uti notatur ad Tornetium loco citato *cap. 36.*

XLV. Solemnitas extrinseca, ut auctoritas tutorum in alienatione rei minoris, vel tractatus Capituli & consensus solemnis, & aliæ solemnitates Ecclesiasticæ non præsumuntur, nisi probentur, ait Rebuffus *n. 57.*

« Fallit (ait idem) ex longinquitate temporis quia » tunc omnia præsumuntur solemniter acta. Item, si in in» strumento diceretur, solemnitatem servatam, is qui di» cit non servatam, vel causam non fuisse veram probare » debet.

XLVI. Et revera si notabile tempus à rerum alienatione facta effluxerit, non facile prætextu omissæ solemnitatis, vel defectu justæ causæ alienationes rescindendæ; nisi dolus, vel collusio aliqua intervenisse appareat. Ne & hujusmodi alienationum rescissione familiæ turbentur; & nemo facilè inveniatur, qui cum Ecclesia aut Corporibus Ecclesiasticis contrahere velit.

XLVII. Meritò suspecta habetur alienatio, & meritò, etiam post lapsum notabilis temporis inquiritur, num in utilitatem Ecclesiæ facta sit, si in familiares aut cognatos ipsius Prælati bona Ecclesiæ translata; vel cum illis contractus initus fuerit. Nam, uti rectè docet Alciatus *lib. 1. Præsumpt. 29.* alienatio facta per Prælatum in consanguineos, non præsumitur in Ecclesiæ, sed ipsorum consanguineorum utilitatem facta: prout & ipse Justinianus Imperator in *Novella 120.* unde desumpta est *Authentica* QUIBUSCUNQUE *Cod. De SS. Ecclesiis* insinuat, interdicens certis personis res Ecclesiæ accipere, « ut » œconomo, ejusque cognatis: alioquin bona eorum & » œconomorum, & ordinatorum, quibus conjuncti sunt, » post mortem eorum pervenient ad Ecclesiam, de qua res » accipiunt.

XLVIII. Tametsi alienatio omni cum solemnitate fuerit facta, si tamen postmodum appareat læsio notabilis ex parte ipsius Ecclesiæ, poterit petere restitutionem exemplo Minoris, cujus jure & privilegio utitur Ecclesia, uti communiter docent Canonistæ in *Cap. 1. De in integrum restitutione*; ubi Pontifex rescribit, quod » si Ecclesia læsa est, & manifestè apparet detrimentum ip» sius (cùm Episcopo ejus conditionem facere deterio» rem non liceat, & Ecclesia *jure minoris* utatur) [illegible]

"dominium ejus data (possessio) constiterit, ad ipsius con- "venit jus & proprietatem redire.

Ne tamen alteri per hanc restitutionem nocumentum inferatur, addit Pontifex: "Providendum est tamen, ne si "fortè coloni possessiones illas expensis ac labore suo reddi- "derint meliores, sumptibus, quos bona fide fecerunt, de- "beant defraudari.

Unde autem læsio desumi debeat; & quando hujusmodi Læsio censeatur intervenisse, ut restitutio annui debeat, late deducit Zypæus *Consult. 2. De Rebus Ecclesiæ non alienandis.*

TITULUS XXXVII.

De Hospitalibus & aliis piis Locis.

CAPUT I.

De vario Hospitalium genere.

1 *Nomine Hospitalis subinde venit omnis pius locus recipiendis pauperibus destinatus.*
2 *Quibus usibus specialiter destinentur* Xenodochia?
3 *Quid sint* Orphanotrophia?
4 *Ptocotrophia & Brephotrophia cui usui serviant?*
5 *Nosocomia, leprosariæ & gerontocomia describuntur.*
6 *Alia sunt privata, alia publica.*
7 *Illa merè laica, hæc verò religiosa loca reputantur.*
8 *Hospitale non est publicum, etsi oratorium annexum habeat.*
9 *Indicium, quod Hospitale sit publicum & religiosum.*
10 *Aliqua sunt Hospitalia in Beneficium Ecclesiasticum erecta.*
11 *Quid requiratur, ut Hospitale censeatur in Beneficium erectum.*
12 *Primæva natura Hospitalium est, ut sint* simplicis *administrationis.*
13 *Canonicorum Collegia ex præscripto Regulæ habebant singula suum Hospitale.*
14 *Huic Hospitali dabant* decimam *suorum proventuum.*
15 *Præsidebant huic* [illegible] *Canonicus qui curam pauperum* [illegible]*, & qualis* [illegible]*?*
16 *Invigilant* [illegible] *Prælati, ne bona pauperum usibus deputata,* [illegible]*.*
17 *Incipiebant Hospitalia in* beneficia *conferri, &* [illegible]*.*
18 *Quàm graviter* [illegible] *Hospitalis* [illegible]*.*
19 *Belgici Canonicorum Collegia habuerant suum Hospitale, & adhuc superstant aliqua.*
20 *Monasteria jam pridem pro Hospitalibus* [illegible]*.*
21 *Monasteria designarunt loca pauperibus & Hospitalibus recipiendis.*
22 *Nonnulla* [illegible] *Monasteriis & Hospitalia* [illegible] *suppressionis.*
23 *Aliqua tamen sine suppressione.*
24 *Debent onera fundationis explere.*
25 *Hospitalia commissa Religiosis sine incorporatione aut unione.*
26 *Quare Hospitalium* [illegible]*?*

I. LOca recipiendis & alendis pauperibus aliisve miserabilibus personis destinata subinde generali nomine *Hospitalia* dicuntur, quemadmodum nomine hospitalitatis nonnunquam venit quodcunque charitatis opus proximo impensum.

Verùm tum pro diversitate regionum, tum ob diversam & multiplicem naturæ humanæ miseriam, cui in hujusmodi locis succurritur, varia quoque iis nomina indita sunt.

II. Quædam enim specialiter destinata sunt susceptioni peregrinorum, dicunturque subinde *Xenodochia*, à græco verbo *xeno*, quod Latinè significat *hospitem recipere.* Interdum speciali nomine vocantur *Hospitia* peregrinis destinata.

III. Aliqua vocantur *Orphanotrophia*, ubi orphani sive pueri parentibus orbati aluntur; & qui horum curam agunt, *Orphanotrophos* vocat *L. 32. Cod. De Episcopis & Clericis*; dicunturque, Parentibus atque substantiis destitutos minores sustentare & educare veluti affectione paterna: aut quasi tutores pupillorum & curatores adolescentum.

IV. *Ptocotrophia* sunt loca, ubi recipiantur pauperes debiles, qui labore proprio sibi necessaria ob corporis infirmitatem quærere nequeunt.

Nonnulla sunt loca, ubi infantes pauperes recenter nati & expositi educantur, quæ vocantur *Brephotrophia*.

V. *Nosocomia* vocantur, ubi ægri & infirmi curantur. His jungendæ *Leprosariæ*, in quibus specialiter & separatim lepra infecti curantur. Similiter *Gerontocomia*, ubi pauperes senes aluntur, meritò nosocomiis junguntur, cum senectus ipsa sit morbus.

VI. Inter hæc loca pauperibus & miseris hominibus alendis & curandis destinata, alia sunt, quæ nonnulli ex charitate ac pietate in pauperes privatâ suâ auctoritate exstruxerunt & dotârunt, legésque præscripserunt, nullâ Episcopi aut alterius Prælati Ecclesiastici auctoritate interveniente.

Alia sunt Episcopi auctoritate erecta, & ad usum religiosum publico & Ecclesiastico ritu deputata: qualia plerumque sunt hodierna nosocomia & leprosariæ, quibus mulieres religiosæ præfectæ sunt.

VII. Priora quidem dicuntur & reputantur loca *pia*; at omninò *profana* sive laica. hæc verò habentur pro locis *Religiosis*: atque de his agi sub titulo Decretalium *De Domibus Religiosis* communiter notant Interpretes.

VIII. Ut autem Nosocomium vel aliud quodvis hospitale habeatur pro loco vel domo *Religiosa*, non sufficit, auctoritate Episcopi in ipso hospitali, aut prope, esse erectum oratorium aut sacellum, in quo pro commoditate pauperum eo divertentium, Ecclesiastica peragantur Officia; quia cum ipsum hospitale ab ipso oratorio aut sacello sit planè distinctum, non magis potest ab ipso sibi mutuare religiositatem, quàm castrum aut palatium Principis à simili Sacello mutuarent.

IX. At cum dubitatur, an hospitale sit publicum, aut privatum, cum non appareat, an Episcopi auctoritate sit constitutum, inquirendum est, utrum in publico ejus campana pulsetur & populus ad divina publicè admittatur: tunc enim verum est dicere, publicum esse, & Episcopi auctoritati & jurisdictioni submissum, ut docet *Panormit. ad Caput* PATENTIBUS *de privileg. num. 1.*

X. Insuper sunt quædam hospitalia in titulum Ecclesiarum erecta, quæ consequenter solis Clericis tanquam vera Beneficia Ecclesiastica conferuntur, sub obligatione impendendi proventus honestæ suæ sustentationi superfluos, in usum pauperum aut miserabilium personarum secundum leges fundationi hospitalis adscriptas: qualia nonnulla hospitalia esse supponit *Clementina 2. De Religiosis Domibus*; vetans "ut nullus ex locis (piis) ipsis sæcularibus Clericis in *beneficium* conferatur: etiamsi de consuetudine "(quam reprobat penitùs) hoc fuerit observatum: "*nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem sit de Rectore locis hujusmodi providendum.* Idipsum supponit quoque Synodus Tridentina *sess. 25 cap. 8. De Reformat.* præcipiens omnibus, qui hujusmodi loca in *titulum* obtinent, ut impositum illis onus officiúmve administrent: atque hospitalitatem, quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant. De hac obligatione latiùs agetur infrà.

XI. Ut autem Hospitale in beneficium censeatur erectum, & ut tale in titulum conferri, requiritur, ut ipsum Hospitale cum omni sua dote sive proventibus Clerico in titulum Beneficii conferatur, cum onere Hospitalitatem vel alia pia opera, sublevandis hominum miseriis & infirmitatibus, exercendi.

Si enim duntaxat Presbyter aliquis simpliciter institui soleat, etiam cum Canonica tituli collatione ab Episcopo ad præsentationem alicujus Patroni accepta, non censebitur tamen ipsum hospitale datum in titulum, sed tantùm ipsum oratorium sive sacellum Missæ sacrificio aliisque Sacramentis pauperibus administrandis destinatum. Quin imò cum ipsorum hospitalium institutioni quodammodo repugnet, ut in titulum Beneficii concedantur, nisi evidenter probetur, judicandum in dubio, illa non esse erecta in titulum.

Secundùm hanc distinctionem sæpius judicatum esse refert Joannes Tornetius in collectione Arrestorum *litt. H. cap. 54.*

XII. Eâdem hâc ratione, si quæ loca pia in titulum Beneficii fuerint concessa, facilè ad suam primævam naturam, id est, simplicis administrationis reducta censebuntur. Unde & judicatum testatur Tornetius loco allegato

legato, quòd hoſpitale dari ſolitum in titulum Beneficii, & poſtea translatum ad Griſeas Sorores, per hanc translationem reverſum ſit ad primævum & naturalem naturam hoſpitalium, id eſt, ſimplicis adminiſtrationis.

XIII. Adhæc ſunt quædam hoſpitalia ſpectantia ad Canonicorum Collegia, & quaſi partem ipſorum Collegiorum conſtituentia.

Pro quo notandum, Canonicorum Collegia jam pridem ſingula ſuum habuiſſe *hoſpitale*, quemadmodum indicat ipſa Canonicorum regula in Concilio Aquiſgranenſi an. 816. exarata *cap.* 141.

»Evangelicis atque Apoſtolicis inſtruimur documentis, »in colligendis hoſpitibus ante omnia operam dare debe»re, ut meritò de nobis dicatur à Domino, *Hoſpes fui,* »*&* *collegiſtis me*, &c. Proinde oportet, ut Prælati Eccle»ſiæ præcedentium Patrum exempla ſectantes, aliquod »præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de »rebus Eccleſiæ tantùm ibidem deputent, unde ſumptus »neceſſarios juxta poſſibilitatem rerum habere valeant, »exceptis decimis, quæ de Eccleſiæ villis ibidem confe»runtur.

XIV. Ex hac regula patet, quòd præter prædictos proventus ſpecialiter uſui Hoſpitales deputatos, ipſi quoque »Canonici monerentur, ut « tam de frugibus, quàm etiam »ie omnibus eleëmoſynarum oblationibus in uſus pau»perum *decimas libentiſſimè* ad ipſum conferrent Hoſpitale.

XV. Præcipit præterea, ut « boni teſtimonii de ipſa »Congregatione frater conſtituatur, qui hoſpites & pe»regrinos advenientes, utpote Chriſtum in membris ſuis, »ſuſcipiat, eiſque neceſſaria libenter pro viribus admini»ſtret: qui etiam ea quæ in uſus pauperum cedere debent, »nequaquam in ſuos uſus reflectat, ne cum Juda loculos »Domini furante, ſententiam damnationis excipiat.

XVI. Utque fideliùs res hoſpitalis adminiſtrentur addit regula « Sed & Prælatorum debet vigilare induſtria, ne »eum, cui hoſpitale pauperum committitur, res pauperi»bus deputatas in aliquo minuere aut his quaſi benefi»ciario munere conceſſis ſinant uti: quod à Prælatis qui»buſdam, curam pauperum parvi pendentibus, fieri com»perimus.

XVII. Hic per anteceſſum notare poſſumus, quod nonnullis hoſpitalia *Beneficiario jure* concederentur; atque hoc pacto proventus hoſpitalium in uſus Clericorum diverterentur; qui abuſus paulatim magis excrevit, ut tandem neceſſe fuerit prohibere, ne hoſpitalia in titulum Beneficii concederentur; imò eorum adminiſtratio potiùs laicis, quàm Clericis committeretur; uti infra notabitur.

XVIII. Monet denique regula « Quòd ſi is, cui hoſpi»tale commiſſum eſt, curam pauperum neglexerit, eorum»que res in ſuos uſus retorſerit, quamquam divina ultione »dignus ſit, ſeveriùs tamen quàm cæteri delinquentes à »Præpoſitis judicandus, & à miniſterio removendus eſt.

Rationem hanc notandam ſubjungit: « Quippe qui »& pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & theſau»rum cœlo recondendum ſuis (quod fas non fuit) aptavit »uſibus.

XIX. Obſervat Aubertus Miræus in notis ad hanc Canonicorum regulam: « Similes domus hoſpitalariæ ad »uſum pauperum exſtructæ hodieque multis in locis, juxta »Canonicorum templa viſuntur, ut ad S. Servatium in »Urbe Trajectenſi ad Moſam, Tornaci & alibi in Bel»gio. Sic & Antverpiæ olim hoſpitalaria domus ſtetit »juxta Baſilicam Marianam, inde poſtea ad extimam ur»bis regionem tranſlata. « Cui domui hodie quoque Canonici ſuperintendunt; & per ſuos deputatos computibus interſunt.

XX. In Monaſteriis hoſpitalitatem jam pridem viguiſſe, ipſoſque Fundatores, & Benefactores bona ſua Monaſteriis obtuliſſe, ut & Monachi & *pauperes* ex iis alerentur, notorium eſt; & ſæpius in hoc opere oſtendimus; notatque Chriſtianus Lupus in Scholiis ad Canonem 11. Calchedonenſem, in magno Belgii Chronico Monaſterium *Stabulenſe* merito ſic vocari, utpote quòd ſit *ſtabulum omnium peregrinorum.* Additque Chronicon, eumdem in finem Belgica Monaſteria paſſim conſtructa in locis aviis & periculoſis. Quidni eadem ratione dicamus, etiamnum hodie in litteris Regiis Monaſteria & Abbatias vocari *Godts-huyſen*, quo vocabulo *domus pauperum* deſignari ſolent.

XXI. Ne verò per pauperum receptionem diſciplina clauſtralis nimium perturbaretur, cœperunt Monaſteria extra clauſtrum ad portas Monaſterii, loca aliqua recipiendis pauperibus & peregrinis deputare; quæ *hoſpitalia* dici poterant; & quorum apud pleraque Monaſteria Benedictinorum, Ciſtercienſium, Præmonſtratenſium, & Canonicorum Regularium patentes reliquiæ etiam hodie ſuperſunt: quæ hoſpitalia, ſive loca hoſpitibus aut pauperibus recipiendis deſtinata partem Monaſterii conſtitu[unt,] ideóque directioni & adminiſtrationi Prælatorum & Rel[i]gioſorum, quemadmodum reliqua pars Monaſterii [ſub]jiciuntur.

XXII. Similiter ſunt quædam hoſpitalia Monaſteriis [vel] Capitulis incorporata per viam *ſuppreſſionis*: ita ſcilicet, [ut] ipſum hoſpitale unà cum dote ac proventibus erectum [ſit] in Monaſterium vel Capitulum; quo caſu ipſa hoſpita[lia] ſunt quodammodo extincta, & in Monaſteria aut Capit[ula] commutata. Suppreſſio tamen ſive commutatio hæc [ſæ]piùs fit cum onere ſpeciali hoſpitalitatem in pauperes [ex]ercendi ſecundùm primævam ipſorum hoſpitalium fund[a]tionem; prout ex litteris & legibus ipſis ſuppreſſionis [&] incorporationis facile conſtare poterit.

XXIII. Subinde autem uniuntur Monaſteriis ſimp[lici] unione abſque tituli ſive hoſpitalis ſuppreſſione: ſed ipſ[um] hoſpitale ſalvum manet; cura tamen & adminiſtratio [in]tegra eſt apud ipſum Monaſterium, cum obligatione [exer]cendi ipſam hoſpitalitatem, & proventus illi impende[ndi] juxta leges ipſius fundationis.

XXIV. De his & ſimilibus loquitur Synodus Tride[nti]na *Seſſ.* 25. *cap.* 8. *De Reformat.* ubi præcipit illis, qui ho[ſpi]talia vulgo nuncupata, ſeu alia pia loca ad peregrino[rum,] infirmorum, ſenum, pauperúmque uſum præcipuè inſti[tu]ta, Eccleſiis ſuis *unita* obtinent, ut impoſitum illis onus [of]ficiúmque adminiſtrent, atque hoſpitalitatem, quam [de]bent, ex fructibus ad id deputatis actu exerceant.

XXV. Frequenter ipſa Hoſpitalia, præſertim ſæculo [...] & ſequentibus, credita fuere viris aut mulieribus relig[ioſis] in communi viventibus, ut ipſi infirmorum & paupe[rum] curam haberent; ita tamen, ut ſuperintendentia & [...] primaria adminiſtratio penes alios ſive Eccleſiaſticos [ſive] laicos remaneret: uti inferius latius demonſtrabitur.

XXVI. Hæc Hoſpitalium & piorum locorum varia [na]tura & conditio merito attendenda, ut & intelligatur, [qui]bus eorum proventus præcipuè ex mente Fundatorum impendendi; tum ut ſciatur, qui illorum ſint ſuperin[ten]dentes, & qui adminiſtratores: qui varii ſunt pro varia eorum conditione, uti ex infra dicendis apparebit.

CAPUT II.

De Superintendentibus Hoſpitalium & pior[um] Locorum.

1 *Apoſtolis primitùs cura pauperum, & diſpenſatio eleëmoſyn[arum] concredita.*
2 *Epiſcopi Apoſtolis in hanc curam ſucceſſerunt.*
3 *Concilium Calchedonenſe auctoritatem in loca pia Epiſcop[is ...] rit ex* Patrum traditione.
4 *Juſtinianus eam auctoritatem Epiſcopis vindicat.*
5 *Adminiſtratores piorum locorum vult eligi judicio Epiſco[po]rum.*
6 *Epiſcopi corrigere, imò & deponere poſſunt piorum loc[orum] adminiſtratores; etſi hi ſint à Fundatoribus electi.*
7 *Quales eligi velit adminiſtratores?*
8 *Si teſtator non deſignaverit, per quem Legatum* pium *ſit [diſtri]buendum, executio committitur Epiſcopo.*
9 *Si incertum ſit, cui xenodochio impendi voluerit teſtator, Epiſ[co]pi eſt dirimere.*
10 *Sed quid, ſi nullum in civitate ſit xenodochium?*
11 *In adminiſtratione hujuſmodi piorum locorum non quær[endum] proprium lucrum.*
12 *Epiſcopi negligentiam circa executionem piorum legatorum [ſup]plet Archiepiſcopus vel Primas.*
13 *Etiam quilibet de populo executionem* pii *legati urge[re po]teſt.*
14 *Pœnæ in non ſolventes* pia *legata.*
15 *Ex lege Juſtiniani Epiſcopi piorum locorum manent Super[in]tendentes, etſi à Fundatore ſint electi adminiſtratores.*
16 *Tempore S. Gregorii cura piorum locorum incumbebat Epi[]ſcopis.*
17 *Auctoritas Epiſcoporum in* pia *loca ſæculo 9. vigebat.*
18 *Eadem expreſſa in Decretalibus Gregorii IX.*
19 *De Jure communi hoſpitalia Epiſcopis ſubjiciuntur.*
20 *Hoſpitalia cœperunt eximi à juriſdictione Epiſcoporum; [&] hinc multorum ruina.*
21 *Auctoritatem Epiſcoporum in* pia *loca quomodo reſtituerit [Con]cilium Viennenſe?*
22 *Conſtitutionem Concilii Vienneſis renovans Synodus Tride[nti]na, & Epiſcopis curam hoſpitalium imponit.*

23 *Synodus Tridentina dat Episcopis jus visitandi hospitalia etiam* exempta.
24 *Licet etiam laici sint administratores.*
25 *Ex Decreto ejusdem Synodi administratores tenentur reddere rationem Ordinariis.*
26 *Licet ex fundatione etiam aliis reddenda sit.*
27 *Synodus Trid. ipsos administratores hospitalium subjicit Ordinariis.*
28 *Eadem Synodus voluit restauratam Episcoporum auctoritatem circa ministrationem piorum locorum.*
29 *Hæc auctoritas non excludit curam & protectionem Principum.*
30 *Jampridem Xenodochia sub protectione Principum posita, & quare?*
31 *Synodus Trid. meminit hospitalium existentium sub* immediata *Regum protectione, nec sine licentia Regis visitari cuit.*
32 Immediata *protectio quæ sic intelligatur?*
33 *Si quæstio incidat an hospitale sit sub hac* immediata *protectione quis erit judex?*
34 *Episcopis hujusmodi hospitalia visitantibus subinde adjunctus Consiliarius Regius.*
35 *Episcopus auctoritatem in hospitalia retinebat, si per hæredes fundatoris regerentur.*
36 *Synodus Trid. supponit per legem fundationis Episcopum ab audiendis rationibus excludi.*
37 *Multò magis a jure visitandi.*
38 *Loca pia non religiosa quoad jus visitandi Episcopo non sunt subjecta.*
39 *An subjecta sint quoad redditionem rationum?*
40 *In publicatione Concilii Tridentini apposita nota ad Decretum quo cura hospitalium committitur Ordinariis.*
41 *Item ad Decretum quo statuuntur Episcopi executores piarum dispositionum.*
42 *Ad has notas refertur clausula apposita in litteris Regiis, quibus publicatio Concilii Trid. mandatur.*
43 *Ex Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem aliquando Episcopus computis non intervenit.*
44 *Dotatio & institutio a confraternitatum aliquando ad solos laicos pertinet.*
45 *Aliquando ad ipsum Episcopum.*
46 *Quæ ante tempus Synodum Tridentinam aliqua hospitalia ad curam laicorum pertinuerint?*
47 *Hæc laicorum cura salva esse possent licet auctoritas Episcoporum concurrat.*
48 *Philippus II. Episcopum ejusve deputatum computui interesse voluit.*
49 *Edictum ad Synodum Mechliniensem diem computui reddendo se Episcopi consensu statui vult.*
50 *Vult prætereà deputatum Episcopi computibus interesse, atque per ipsum cum aliis inter se solutis quæstiones sopiri.*
51 *Episcopis coram vel Vicariis visitantibus exhibeantur computus.*
52 *Auctoritas Episcoporum quoad hospitalia & pia loca per hoc Edictum stabilita.*
53 *Edictum non extendendum ad casum quo contrarium in fundatione expressè est cautum.*
54 *Neque ad loca pia non religiosa.*
55 *Principum auctoritate semper salva.*
56 *Quæ Regulæ in hac materia sint servandæ?*

I. APostolos curam pauperum egisse; atque primos Christianos bona sua in alimoniam pauperum distribuenda ad pedes Apostolorum, ut per ipsos in pauperes dispensarentur, posuisse testatur S. Textus. *Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat*: utique eorum auctoritate Apostolorum.

II. Episcopi tamquam Apostolorum successores, etiam in eorum & sollicitudinem pauperum successerunt? Atque eo titulo specialiter Patres pauperum dicti fuere. Imò Synodus Tridentina *Sess. 23. cap. 1. De Reformat.* satis clarè significat, Episcopis jure *divino* mandatum esse pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere.

Itaque eleemosynæ in pauperum alimoniam erogandæ; nec non loca pauperibus recipiendis ac curandis destinata, Episcopis tamquam spiritualibus pauperum Patribus concredita, eorumque curæ & regimini præcipuè commissa fuere.

III. Concilium Calchedonense *Can. 8.* " Clerici in Ptochiis constituti sub potestate sint ejus, qui in ea est civitate Episcopus, secundum traditionem sanctorum Patrum, „nec per præsumptionem recedant à suo Episcopo." Apud „Gratianum *caus. 18. q. 2. Can. 10.*

"Sunt verò (ait Zonaras) Ptochia domus quæ pau„peribus sustentandis, curandisve destinatæ sunt, quales „sunt videlicet, in quas aut pupilli, aut alii ætate variis„que morborum generibus confecti homines recipi & ali so„lent.

Itaque vult Canon, Clericos hujusmodi domibus sive hospitalibus præfectos sub potestate esse Episcopi; ut nimirum regiminis ac curæ rationem Episcopo exhibeant, & si defectuosi inveniantur, ab ipso corrigantur.

Notandum autem, quod dicat Canon Clericos hos ita Episcopo debere subjici *secundum Patrum traditionem*: quo indicatur, hanc Episcoporum in similia loca sollicitudinem & superioritatem ex Patrum traditione descendere.

IV. Conformiter ad hunc Canonem & Patrum traditionem, Justinianus hospitalium & piorum locorum curam & tuitionem variis editis Constitutionibus detulit Episcopis.

V. Imprimis in *Lib. 42. §. 9. Cod. De Episcopis & Clericis.* decrevit, ut " nec xenodochus, nec nosocomus, „nec ptochotrophus, nec orphanotrophus, nec brepho„trophus, nec quisquis ptochio præficiendus est, per talem „fiat largitionem: sed per judicium & probationem eo„rum qui in illis locis sunt, Deo amantissimorum Episco„porum.

VI. Ulterius in *Leg. 46. §. 3. Cod. eod.* vult ut ipsi quidem Episcopi *per se* hujusmodi locorum curam non agant, sed ea per præfectos, puta xenodochos ptochotrophos & similes administrentur; at illorum administrationem inspiciant, & non rectè administrantes corrigant, imò & si meruerint expellant; idque etiamsi hujusmodi Præfecti ab ipsis Fundatoribus fuerint designati. Verba legis sunt: " Deo amabiles Episcopi, si quidem „illos eos diserte hi, qui id fecerunt, præposuerint re„bus (veluti Xenodochos, ptochotrophos, aut noso„comos, aut brephotrophos, aut orphanotrophos, aut „gerontocomos, aut paramonarios, aut œconomos, aut „simpliciter dicendo, piarum actionum administrato„res) illos quidem permittant habere administrationem, „ipsi verò non administrent quidem, sed administratio„nem illorum inspiciant aut observent: & rectè quidem „habentem laudent: in quibusdam autem aliquid præ„tergredientem corrigant: pessimâ autem admini„stratione factâ etiam eos expellant, & alios insti„tuant,

VII. Quales autem instituendi sunt adjungit: " Qui „cogitent & animo concipiant magni Dei timorem, & „terribilem magni & numquam finiendi judicii diem, ad „quam illos respicientes, convenit omnia facere cum ad „Deum coordinata mente.

VIII. Rursus in *Lege 28. Cod. eod.* decernit, ut si testator aliquid in redemptionem captivorum reliquerit, & testator nullum specialiter designaverit per quem desiderat redemptionem fieri captivorum, " sed si testator absolutè „tantummodo summam legati vel fideicommissi taxaverit, „quæ debeat memoratæ causæ proficere, Vir Reverendis„simus Episcopus illius civitatis, ex qua testator oritur, ha„beat facultatem exigendi, quod hujus rei gratia fuerit de„relictum, pium defuncti propositum sine ulla cunctatione, „ut convenit, impleturus.

Hinc concludunt Jurisconsulti, executorem legitimum testamenti ad *pias* causas esse Episcopum. Vide *notam 22.* ad hanc legem in editione Corporis Civilis operâ & studio *Simonis van Leeuwe* 1663.

IX. Eadem cura ex Constitutione Justiniani in *Lege 49. Cod. eod.* Episcopo incumbit, si quis solos captivos institue-

instituerit hæredes : qui similiter , pauperibus institutis, erogabit bona in eos , quos testator designaverit ; vel nullis ab eo designatis xenodochio civitatis ; quod si plura sint, *pauperiori* : " Hoc videlicet discutiendo à viro „reverendissimo locorum Antistite , & sub eo constitutis *Clericis*.

Hic per transennam nota, in administratione & erogatione piorum locorum Episcopum tractare debere cum suis Clericis.

X. Pergit deinde Justinianus : " Sin autem nullus „xenon in civitate inveniatur : tunc, secundùm de captivis sanctionem , pro tempore Oeconomus sacrosanctæ Ecclesiæ vel Episcopus hæreditatem accipiat : & sine „Falcidiæ ratione pauperibus , qui in civitate sunt, vel „penitus mendicantibus, vel aliâ sustentatione egentibus, „eædem pecuniæ distribuantur.

XI. Ut autem hæc charitatis & pietatis oblata etiam gratis ex charitate , sine spe temporalis lucri erogentur , solicitè inculcat dicens : " In omnibus autem „hujusmodi casibus cœlestes iracundias sacrosanctarum „rerum administratores expectent, si qualecunque lucrum „ex hujusmodi gubernationibus sibimet acquisierint, vel „si hoc committi ab alio consenserint, & non gravissimâ „pœnâ, & interminatione, quod perperam factum est , „studeant corrigere.

XII. Quòd si Episcopi negligentes fuerint in cogendis hæredibus ad solvenda pia legata, aut opus pium à testatore injunctum perficiendum , " licentia erit „aut Metropolitano Provinciæ , aut Archiepiscopo „Diœcesis , hæc cognoscenti , inquirere & coge„re , pium opus aut liberalitatem omnimodò im„pleri.

XIII. Hæc Justinianus in *L. 46. §. 6. Cod. eod.* addens : „Et Cuicunque civium idem etiam facere licentia erit : „cùm sit enim communis pietatis ratio communes & „populares decet etiam affectiones constitui harum re„rum executionis : habituro unoquoque licentiam „ex nostra hac lege movere ex *lege condictitia*, & postulare „relicta adimpleri.

XIV. Ut efficaciùs hæredes aliique opere pio à testatore gravati ad executionem urgeantur , & hoc sancivit §. 7. " Ut si impediti à Deo amabilibus Episcopis , „qui his rebus honorati sunt , posteà cessaverint, seu di„stulerint, ita ut Præsidum exactione opus fuerit , con„festim non solùm ipsi simplum (quod dicitur) exigantur, „sed omninò duplum.

XV. Hactenus dicta manifestè significant , Episcopos piorum locorum , quin & omnium piorum legatorum esse saltem superintendentes ; eorumque curam ipsis incumbere , tametsi laicos fundatores habeant ; imò licet administratores & executores à fundatoribus sint specia-tim designati, tamen ipsi Episcopi semper maneant Superintendentes , qui curent & invigilent, an omnia secundùm testatorum & fundatorum voluntatem & mentem ritè adimpleantur; idque licet etiam testator *in contrarium prohibuerit*; uti declarat Justinianus in citata *Lege 46.* in principio.

XVI. Tempore S. Gregorii Xenodochia fuisse sub directione ac cura Episcoporum , è multis Gregorii Epistolis est manifestissimum ; ac notanter *Epist. 24. lib. 3.* in qua monet Januarium Episcopum Caralitanum : " Ut „tibi singulis quibusque temporibus rationes suas Xeno„dochi, quin in eis sunt constituti vel fuerunt , subtiliter „reddant.

Hortatur insuper de rebus Xenodochiorum summam curam gerere, " Ut nulli (ait) sine tua licentia dentur noti„tiave, ne usque ad direptionem earum ex Fraternitatis „tuæ perveniatur incuria.

XVII. Ad Ludovicum , Regem in Attiniaco Palatio consistentem scribunt anno 858. Episcopi Provinciarum Remensis & Rothomagensis à Carisiaco Palatio quò convenerant : " Sed & Rectoribus Monasteriorum „& *Xenodochiorum*, id est, *Hospitalium*, præcipite ut si„cut Canonica docet auctoritas , & Capitula ævi & pa„tris vestri præcipiunt , Episcopis propriis sint subjecti, „& Monasteria atque Hospitalia sibi commissa ipso„rum regant consilio : quoniam Episcopi paternam sollici„tudinem eis secundùm ministerium illorum studebunt „impendere.

Integra Epistola habetur *tomo 2.* Capitularium editionis Balozianæ *col.* 102. & apud Labbeum *tomo.* 8. Concil. *col.* 654. sub hoc titulo : *Epistola Episcoporum è Synodo apud Carisiacum missa ad Ludovicum Regem Germaniæ.*

XVIII. Hæc Episcoporum auctoritas in Decretalibus Gregorii IX. quoque expressa habetur in *Cap. 3. De Religiosis Domibus* : " De xenodochiis & aliis similibus locis per solicitudinem Episcoporum , in quorum Di„œcesi existunt, ad easdem utilitates, constituta sunt ordi„nentur.

Refertur hæc Decretalis tamquam desumpta ex *Decretis Eugenii Papæ ?* sed desumpta apparet ex Synodo Romana anni 826. sub Eugenio II. *Can.* 23. uti notat Antonius Augustinus *lib. 2. Dialogorum de Emendatione Gratiani Dialog. 2*

XIX. Interim ex hac Decretali concludunt Canonistæ , " Episcopum fundare intentionem de jure com„muni super subjectione , administratione & ordina„tione hospitalium , & omnium piorum locorum suæ „Diœcesis : " uti notat Fagnanus ad hanc Decretalem *num* 2.

XX. Porrò sicuti posterioribus seculis Monasteria se à jurisdictione Episcoporum sensim eximere & subtrahere cœperunt ; ita quoque Fratres & Sorores Hospitalibus præfecti ; & Clerici qui illa in titulum Beneficii possidebant , ut liberius de illorum proventibus disponere possent , exemptionis privilegia impetrare studuerunt ; atque hinc contingit, quod seculo 14. deploravit Concilium Viennense ; " quod Xenodochiorum lepro„siariarum , eleëmosynariarum , seu hospitalium recto„res, locorum ipsorum curâ postpositâ, bona, res & ju„ra ipsorum interdum ab occupatorum & usurpatorum „manibus excutere negligunt : quinimò ea collabi & „deperdi , domus & ædificia ruinis deformari permit„tunt , & non attentò , quod loca ipsa ad hoc fundata, „& fidelium erogationibus dotata fuerunt , ut pauperes „infectique lepra reciperentur inibi , & ex proventibus „sustentarentur illorum , id renuunt inhumaniter face„re : proventus eosdem in usus suos damnabiliter conver„tentes

XXI. Huic ergò abusui occurrere volens Concilium , injungit locorum Ordinariis, ut si Rectores hujusmodi locorum , negligentes fuerint , aut leges fundationis non servaverint , " etiamsi loca prædicta exemptionis „privilegio munita consistant , per seipsos vel per alios „implere omnia præmissa & singula , & Rectores eosque „utique non exemptos propriâ ; exemptos verò & alios „privilegiatos Apostolicâ ad id auctoritate compellant. " Hactenus Concilium Viennense in *Clem. 2. De Religiosis domibus.*

XXII. Hanc Clementinam iteratò renovavit Synodus Tridentina ; ac imprimis *Sess. 7. cap. 15. De Reformat.* ait : " Curant Ordinarii, ut hospitalia quæcunque à suis „administratoribus , quocunque illi nomine censean„tur , etiam quomodolibet *exemptis* , fideliter & dili„genter gubernentur , constitutionis Concilii Viennen„sis, quæ incipit , *Quia contingit*, formâ servatâ, quam „quidem constitutionem eadem Sancta Synodus inno„vandam duxit, & innovat, cum derogationibus in ea con„tentis.

XXIII. Post hæc Synodus Tridentina *Sess. 22. cap 8. De reformat.* dat Episcopis ' etiam tanquam Sedis Apostolicæ

stolicæ Delegatis jus visitandi hujusmodi loca, tametsi *exemptionis privilegio sint munita*. Unde & monet Fagnanus loco citato *num.* 4. hodie exemptionum privilegia hisce piis locis non suffragari; utpotè, sublata (ait) à Concilio Tridentino.

XXIV. Addit insuper Synodus Tridentina: Episcopi habeant jus visitandi hospitalia aliaque loca, etiamsi prædictorum locorum cura ad *laicos* pertineat; ac omnia, quæ ad Dei cultum aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo juxta sacrorum Canonum statuta cognoscant, & exequantur: non obstantibus quacunque consuetudine, etiam immemorabili, privilegio aut statuto.

XXV. Præterea de eadem Sessione *cap.* 9. decernitur, „quod administratores tam Ecclesiastici, quàm laici hospitalis & quorumcunque piorum locorum, singulis annis „teneantur reddere rationem administrationis Ordinario: „consuetudinibus & privilegiis quibuscunque in contrarium sublatis.

XXVI. Quin & addit: "Quod si ex consuetudine aut „privilegio, aut ex constitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum iis adhibeatur etiam „Ordinarius: & aliter factæ liberationes dictis administratoribus minimè suffragentur.

Hinc concludit Fagnanus ad *Cap.* 4. ✠ *De Religiosis domibus num.* 40. " Atque ita privilegium, consuetudo, aut „constitutio, quibus alteri quàm Episcopo reddenda est ratio, non sunt quidem sublata à Concilio, sed modificata, „ut locum habeant non privativè ad Episcopum, sed „cumulativè. Et ita (ait) rescripsit S. Congregatio ad S. memoriæ Cardinalem Borromæum sub die 7. Februarii 1575.

XXVII. Denique Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 8. *De Reformat.* vult, " si hi qui administrationem Hospitalis habent, etiamsi laici sint, ab Ordinario moniti hos„pitalitatis munus, adhibitis omnibus, ad quæ tenentur „necessariis, reipsâ obire cessaverint; non solùm per Eccle„siasticas censuras, & alia juris remedia ad id compelli pos„sint; sed etiam hospitalis ipsius administratione, curâve „perpetuò privari possint.

XXVIII. Ex his fat manifestum est, Synodum Tridentinam voluisse, saltem quantum temporum conditio, & jam recepta disciplina patiebantur, auctoritatem Episcoporum circa hospitalia aliaque pia loca restituere; atque ad primævum suum vigorem revocare.

XXIX. Verùm hæc Episcoporum auctoritas sive cura & vigilantia, nunquam exclusit Regum & Principum in conservandis piis hisce fundationibus sollicitudinem & patrocinium; quin & semper Ecclesia ipsos Principes tanquam speciales pauperum & miserabilium patronos & protectores suspexit.

XXX. Imò jam pridem Xenodochia aliaque pia loca à Fundatoribus sub protectione Regia constituta fuisse testantur Patres Synodi Regiaticinæ anno 850. *Can.* 16. unà rationem illius assignantes & Principum obligationem: " „Suggerendum est [inquiunt] beatissimis Imperatoribus: „quia hi, qui Monasteria & Synodochia sub defensione sa„cri Palatii posuerunt, ideò fecisse probantur, quod à „nullo melius quàm à summis potestatibus protegenda cre„diderint: & si ea contra decreta institutorum personis „quibus non licet dederint, ipsi impugnatores efficiuntur, „qui propugnare debuerunt. Et cavendum summopere „principibus, ut quia minimè nunc judicantur, ne in fu„turo judicio omnipotenti Deo gravius judicentur, secun„dùm Apostolum: Etenim horrendum est, incidere in „manus Dei viventis. Nos verò qui debitores sumus ut fi„deliter annuntiemus, idcircò humiliter suggerimus quod „silere non audemus.

XXXI. Similium hospitalium & piorum locorum sub speciali & immediatâ protectione Regum & Principum constitutorum meminit quoque Synodus Trident. *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* ubi declarans quod Episcopi habeant jus visitandi hospitalia, addit hanc limitationem: *Non tamen quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia.*

XXXII. Dum hic Synodus loquitur de *immediata* Regũ protectione, intelligi vult non generalem illam protectionem & tutelam, quam Principes promittunt & debent omnibus piis locis; sed de *speciali* & expressa protectione in quam quædam hospitalia, de singulari Principis & Fundatorum voluntate, recepta sunt.

Insuper intelligitur *immediata* protectio Regum sive Principum supremorum *regalia* in suis ditionibus possidentium, non autem Vasallorum tametsi illustrium.

XXXIII. Si controversia incidat, an sub tali protectione hospitale existat, censuit S. Congregatio ejus rei cognitionem & definitionem, non ad sæcularem judicem, sed ad Episcopum pertinere. Ad hanc resolutionem reflectens Zypæus in jure novo tit. De Religiosis domibus *num.* 8. ait: "Quod credo verum, dum talis exceptio quasi incidenter „Episcopo ad visitationem talis hospitalis se accingenti, op„ponitur, alioquin ut plenis velis ea cognitio ad Eccle„siasticos judices devehatur, cum de ipso Principum pri„vilegio agatur, apud supremos Principes haud facilè obti„nebitur.

XXXIV. Dicitque insuper Zypæus ibidem *numer.* 16. quod Rege cavere volente, ne per visitationem Episcopalem aliquid præjudicii in suo jure pateretur, "in prin„cipio publicationis Concilii Tridentini Consuetum esset „Episcopis regium assensum petentibus ad loca hujus„modi visitanda adjungi Consiliarium quemdam Regi„um, qui animadverteret, ne quid ex fundatione perver„teretur.

XXXV. Insuper ex *Canone* 15. citatæ Synodi Regiaticinæ patet, quod Xenodochia sive hospitalia quædam ex voluntate Fundatorum per hæredes regerentur; ita tamen ut Episcopus retineret superintendentiam, ut nihil ab ipsis negligeretur, & negligentes punire posset.

Verba Synodi sunt: " Quæ autem sub defensione quidem „sunt Ecclesiæ, sed juxta Institutorum decreta per *hæredes*, „vel pertinentes, qui religiosam vitam duxerint, regi de„bent procuret Episcopus, ut ab eis non negligantur: & „si in aliquo malæ tractationis obnoxii reperiantur, Ecclesia„sticæ subjaceant disciplinæ.

Itaque jampridem persuasum fuit, jus laicorum administrandi & gubernandi hospitalia non excludere auctoritatem Episcoporum iisdem locis superintendendi quod & ipsa Trident. Synodus *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* etiam supposuit, declarans quod Episcopi habeant jus visitandi hospitalia, etiamsi eorum *cura ad laicos* pertineat. Et *cap.* 9. vult, ut si ratio reddenda sit coram aliis ad id deputatis, tunc cum iis etiam adhibeatur Ordinarius.

XXXVI. Supponit nihilominus & ipsa Synodus Tridentina citato *cap.* 9. hospitale ita posse fundari, ut Episcopus à computu excludatur. Volens enim ut administratores rationem administrationis singulis annis teneantur reddere, adjungit hanc limitationem; " Nisi secus fortè in institu„tione & ordinatione talis Ecclesiæ seu fabricæ expresse cau„tum esset.

XXXVII. Posse Episcopum excludi per legem fundationi appositam à jure visitandi; neque huic legi per Synodum Tridentinam esse derogatum, tanquam indubitatum tradit Fagnanus ad *Cap.* 4. ✠ *De Domibus Religiosis num.* 44. & ita quoque respondisse S. Congregationem testatur.

XXXVIII. Insuper hospitale privatâ laicorum auctoritate erectum, cum non sit locus *religiosus*; sed merè *laicalis*, etiam ab auctoritate Episcopi, saltem quoad jus visitandi exemptum esse notat Fagnanus *numero* 5. idque non tantùm jure communi; sed etiam Concilii Tridentini. Nam „etsi Concilium *sessione* 22. *capite* 8. *De Reformatione.* statuat, ut Episcopi habeant jus visitandi omnia pia loca , „etiamsi eorum cura ad laicos pertineat, tamen ibi adjiciuntur hæc verba, *in casibus à* JURE *expressis*; nec non illa, „*juxta sacrorum Canonum statuta*, quæ restringunt dispositionem ad limites juris communis. Unde sicut loca pia „non religiosa seu non Ecclesiastica non subsunt Episcopo de jure communi; ita nec post Concilium Tridentinum.

XXXIX. Si jus commune spectemus, etiam quoad rationes administrationis exigendas, Episcopi auctoritas circa hæc loca non religiosa & merè laicalia exclusa est; uti ibidem *numero* 57. notat Fagnanus ; sed ex Decreto Concilii Tridentini *sessione* 22. *capite* 9. *De Reformatione* auctoritatem Episcopi in exigendis rationibus administrationis ad hæc loca etiam extendi credit. "Nam (ait) Decretum illud non re„stringitur ad casus in jure expressos, sicut restringitur *ca„put* 8. immediatè præcedens quoad *Jus visitandi*; sed lo„quitur generaliter & indistinctè, & excipit tantummodò „casum, cum in fundatione expressè cautum est ut Episco„pus non possit exigere rationes administrationis.

Hæc Fagnanus, qui conformiter sæpius à S. Congregatione, & notanter S. Carolo Borromæo responsum fuisse asserit.

XL. Dum hìc Concilium Tridentinum esset promulgandum, nonnulla circa ejus Decreta administrationem hospitalium aliorumque piorum locorum concernentia à Regiis Magistratibus notata fuêre.

Et quidem ad *caput* 15. *sessione* 7. quo dicitur, Curent Ordinarii ut hospitalia quæcunque à suis administratoribus quomodolibet exemptis fideliter & diligenter gubernentur, „cuncti annotarunt, ab omni ævo administrationem hospi„talium ad curam Magistratuum pertinuisse ; idque esse „consentaneum ipsis fundationibus: mutationem hanc fore „populo turbando & avertendo ab augendis hujusmodi piis „fundationibus.

XLI. Ita refert Anselmo in suo Triboniano Belgico capite 32. §. 15. qui rursus §. 29. dicit ad *caput* 8. *sessione* 22. quo Episcopi constituuntur omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate quam inter vivos executores, & visitatores hospitalium, collegiorum quorumcunque etiam laicorum, nisi sint sub immediata Regum protectione , has notas esse appositas „ Plerique utrumque articulum à „moribus nostris alienum esse , ac non recipiendum mo„nent : Brabanti hic etiam Concordatis quæ de utraque „re cum Episcopis pepigerunt insistendum contendunt , „in quibus neque Episcopi habentur pro executoribus pia„rum dispositionum, & laici administratores hospitalium „aut aliorum piorum locorum superioribus suis sæcularibus „subjiciuntur, cum quodam tamen temperamento in ca„sum negligentiæ.

XLII. Nequaquam obscurum uti etiam notat Anselmo, quod ad has notas reflexerit Margareta Parmensis Regii tunc temporis Belgii Gubernatrix per clausulam generalem in litteris ad Archiepiscopum Cameracensem insertam , qua asserit , publicationem Concilii Tridentini faciendam salvis juribus & prærogativis suæ Majestatis suorumque vasallorum : ac nominatim circa superintendentiam & administrationem hospitalium & aliorum piorum locorum Non (ait) ad contraveniendum dicto Concilio , sed ut executio accommodetur naturæ cujusque Provinciæ. Zypæus in Jure novo titul. *De Constitutione numero* 6.

XLIII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem (quorum meminêre Brabanti in allegata nota) *titulus* 3. §. 11. cautum fuit: " Si Rectores *hospitalium*, „Xenodochiorum aut aliorum piorum locorum admi„nistratores laici fuerint & à laicis instituti , rationes ad„ministrationum suarum reddere cogentur coram supe„rioribus suis , vocato ad hoc Curato si resideat, & „in absentia ejus Vice-Curato , vel Vicario perpetuo re„sidente, ut si voluerit , intersit , absque quòd De„canus foraneus , vel Christianitatis aut alius Commis„sarius per Episcopum deputandus , necessario vocari aut „interesse debeat.

XLIV. Deinde §. 12. ulteriùs statuitur. „ Institutio ve„rò , vel destitutio, vel correctio talium administrato„rum , ad eosdem superiores laicos pertinebit , qui si „negligentes fuerint in exactione rationum , aut corre„ctione delinquentium post monitionem per Episcopum „eis legitimè factam , eorum negligentiam poterit Epis„copus supplere, rationes , reliqua, & computum admi„nistrationum exigendo , puniendo, vel destituendo de„linquentes, pro illa vice.

XLV. Post hæc subjungit : " Si verò administratores „prædicti omnes, vel pro eorum majori parte, Ecclesiastici „fuerint , rationum exactio , institutio , vel destitutio Re„ctorum, ad Episcopum spectabit.

XLVI. Hæc ostendunt, jam pridem in Belgio fuisse hospitalia aliaque pia loca , quorum administratio & regimen essent penes laicos ; quibus jus esset administratores instituendi & destituendi ; & rationes administrationis excipiendi ; ita tamen ut Curatus loci ad audiendas rationes vocaretur , non autem Decanus ruralis aliusve Episcopi Commissarius , salvâ duntaxat auctoritate Episcoporum in casum negligentiæ ipsorum laicorum.

XLVII. His laicorum prærogativis non præjudicare credidere Principes nostri , si & Episcopi curam & superintendentiam quandam circa regimen & administrationem haberent , atque unà cùm his laicis superintendentibus ad rectam hospitalium administrationem concurrerent ; imò & hanc simultaneam vigilantiam posse contribuere ad ipsorum hospitalium conservationem judicarunt.

XLVIII. Hinc & Principes nostri etiam ad hospitalium curam unà cum laicis superintendentibus admitti voluere Episcopos ; uti ex eorum Edictis editis post Concilii Tridentini publicationem in Belgio factam , constat.

Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracensem *articulus* 13. & 14. voluit, ut in computu piorum locorum præsens sit, & vocetur Curatus loci, vel alius ab Episcopo, si ita ipsi visum fuerit, deputandus; sine tamen expensis istorum locorum , & sine præjudicio juris & auctoritatis regiæ , & particularium Toparcharum. Idque , ut in proœmio significat, ut bona piorum locorum melius impendantur, & fundationes conserventur.

Verba utriusque articuli sunt : *Et à fin que les biens des fabriques d'Eglises, & d'aultres lieux pieux soient bien employez , & les fondations entretenues comme il appartient; Voulons que par tout à l'audition des comptes du bien desdicts fabriques des Eglises soit present, & appellé le Curé du lieu, ou bien que l'Evesque y envoie quelque aultre fien député; quant pour quelque cause il estimera cela expedient, moyennant que ce soit sans aulcuns fraix de ladicte fabrique, & sans prejudice de nos droits & auctoritez, ou des Seigneurs particuliers des lieux.*

Comme aussy ledict Curé pourra de la part de l'Evesque estre present à l'audition des comptes des hospitaux, Maladries, Maisons d'Orphelins, Escolles, & aultres lieux pieux des Villages Pourveu que ce soit sans fraix & charge desdictes maisons , & sans prejudice comme des-

sus

fus. Idest. Ut bona spectantia ad Ecclesiarum Fabricam, aliaque piarum Fundationum loca bene collocentur ipsæque Fundationes, prout oportet sartæ tectæque serventur. Volumus, ut ubique Parochus loci ad computus exhibitionem vocetur, eique intersit, aut ut ipse Episcopus, si ob rationes id expedire judicaverit, alium quemdam suum Deputatum eo destinet, sic tamen ut sine gravamine dictæ Fabricæ id fiat, & sine detrimento juris & authoritatis nostræ aut particularis cujusvis loci Toparchæ.

Prout & dictus Parochus nomine Episcopi interesse poterit exhibitioni computuum Xenodochiorum Nosocomiorum, Orphanotrophiorum, Scholarum, aliarumque in Pagis piarum Fundationum, modò dictæ Fundationes per hoc nullo sumptu graventur & sine detrimento ut supra.

XLIX. Post hæc Principes nostri Albertus & Isabella in Edicto anni 1608. ad Synodum Mechliniensem *artic.* 23 agnoscunt ipsis Episcopis ex Sacrorum Canonum præscripto jus invigilandi piis fundationibus incumbere; dicuntque se confidere, quod Episcopi ut obligationi huic satisfaciant, sedulò cum ipsis Principibus ad conservationem illarum fundationum concurrent.

Hinc statuunt imprimis, ut in omnibus civitatibus & pagis aliisque locis suarum respectivè Diœcesium, Episcopi per se vel suos ad id Deputatos, cum interventione Patroni fundationis, si sit, vel aliorum qui intervenire hactenus consueverunt, vel aliàs primarii Officiarii loci, præfigant singulis annis certum diem quo receptores piarum fundationum rationes reddant.

L. Deinde *art.* 24. declarant mentem suam esse, quod in excipiendis hisce computibus, præter illos qui hucusque soliti fuerunt interesse sive nomine ipsorum Principum, sive Vasallorum, conformiter ad citatum Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem, interveniant Episcopi eorumve Commissarii, sine tamen onere ipsarum fundationum & ut suborituræ difficultates sopiri possint de communi Consilio eorum, qui computibus intererunt.

LI. Denique *art.* 25. statuunt, quod quotiescunque prædicta hospitalia aut *Ecclesiastica* loca visitabuntur per ipsorum Vicarios, aut alios ad id deputatos; tunc & alii Superintendentes sive provisores & administratores ibidem se sistent dummodò adventus ipsorum iis innotuerit, & tenebuntur ipsius Visitantibus computus ex nunc exhibitos & conclusos, si ad hoc requirantur, præsentare.

Porrò quia his articulis continetur penè tota disciplina quæ in Belgio circa hospitalia aliaque pia & religiosa loca servanda est, non inconveniens judicavi integros ipsos articulos hic inserere: quamvis summarium illorum supra parte 1. tit. 5. cap. 4. relatum sit.

Articuli 23. verba sunt: *Also vvy de conservatie van de vor leyde Kercken sonderlynghe voor gherecommandeert hebben, oock vande Gots huysen, Taefelen ende dysschen van den Heylighen Geest, ende alle andere deuchdelicke fondatien, ghelyck oock de goederen derselver, van vvelcke goederen een goede partye is ghekomen vande Princen onse voorsaten, oft van onse Vasallen ende zyn gheleghen in onse Landen en de Provincien onder onse Hoocheyt ende jurisdictie ons betruvvende ende verseekerende vande goede affecte die de voors. Eerts bisschopp ende Bisschoppen hebben om ons hierinne behulpig zyn, in voldoeninge van het devoir, d' vvelck door de Geestelycke rechten hunnen last ende digniteyt toestaet, hebben vvy provisionelicken, ten opsienen als vooren, geordonneert, ende ordonneren, by desen in conformiteyt vant' gene dat vvy alreede gheordonneert hebben aende voors. Eerts-Bisschop by acte van Com missie vanden zeventhienften dach van Mey, duysent des hondert ende ses, dat in alle steden, dorpen, ende plaetsen van hun Dioecese respectivelick de vorrsnyde Bisschoppen by hun ofte by de ghene die sy daertoe committeren sullen, met interventie van de patroonen van de fundatien. indien daer eenige zyn, of sulche andere die daer van hier te vooren de sorge ghedragen hebben, oft anderssints van den principaelen Officier der plaetsen, instellen ende prefigeren eenen zekeren ordinarissen ende staenden dagh telcken, jaere, om by de ontfangers en de andere handelynghe hebbende vande goederen, innecomen ende peninghen, de voors Godts. huysen, Gasthuysen, Fabrycken vand. Lercken tafelen vanden Heyligen Geest oft van de ghemeyne armen, huysen vande arme kinderen, ende generaelick alle andere devote plaetsen toebehorrende, elcken Jaere rekeninghe by ghescrifte te doen van hunnen onfanck ende handelinghe, verkiesende ende bestuytende onderlynghe den zelvendagh, den vvelcken sy vercondighen sullen aen de ontfangers, om ten selven daghe bereet te syn elcken Jaere, op alsulchen boete van ghelde die daer toeghestelt sal vvorden, ten profyte vande selve fundatie der goederen daer van sy den ontfanc ende handelynghe syn hebbende.* Id est Cum nobis dictarum Ecclesiarum conservatio peculiariter cordi sit, tum & domuum Hospitalium, Mensarum & Portionum S. Spiritûs, omniumque aliarum piarum Fundationum prout & bonorum earundem sitorum in ditionibus & Provinciis nostris sub suprema nostra Jurisdictione quorum bonam partem aut Principes Prædecessores nostri, aut subditi nostri contribuerunt confidentes, exploratumque habentes affectum quem prædicti Archiepiscopus & Episcopi gerunt, ut ea in parte sint nobis adjumento ad muneris sui executionem, quod secundùm Ecclesiastica Jura dignitati & curæ eorum incumbit, Nos pro statu & conditione rei præsentis duntaxat, mandavimus in finem ut supra, prout & mandamus, conformiter ad id quod jam nunc injunximus dicto Archiepiscopo per litteras Commissionis datas 17. Maji 1606. ut in omnibus Civitatibus, Pagis & locis Diœcesium suarum respectivè, dicti Episcopi, aut per se, aut per eos quibus id demandabunt intervenientibus Fundationum Patronis, si qui sint, aut aliis qui illarum ante hac curam gesserunt, aut alias præcipui locorum Præfecti, statuant & designent certum ordinarium & stabilem quendam in singulos annos diem, quo Receptores, aliique bonorum administratores, redituum nummorum dictarum domuum, Hospitalium, Xenodochiorum, Fabricæ Templorum, Mensarum S. Spiritûs, aut Pauperibus communium, Brephotrophiorum, & generaliter quorumcunque ad piarum Fundationum loca spectantium, annuatim scripto tradent computum recepturæ & administrationis suæ, eligant & præfigant, eum diem quem Receptoribus designabunt, ut singulis annis eodem die parati sint, indictâ mulctâ pecuniariâ quæ ad eum finem constituetur in emolumentum bonorum ipsius Fundationis, quorum Recepturam & administrationem exequuntur.

Tenor articuli 25. hic est: *Ten overbrengen ende in't presenteren van de vvelcke rekeninghe, boven de ghene die tot noch toe daer toe ghevvacceert hebben, t' zy van onsen oft van onsen Vasallen t' vveghen, soo is ons intentie, ende ordonneren vvyby desen, achter volghende t' ghene dat gedaen is gevvest by vvylen zyne vers. Majesteyt, by syne brieven van Placcaerte, in approbatie van het Synode van Cameryck vanden eersten dagh van Junius, duylen tvyshondert zeven in tachentigh dat de voorseyde Bisschoppen oft hunne ghecommitterde daer sullen intervenieren, sonder eenigen cost oft last vande voors Godss huysen, tot betere directie vande saceken, ende ten ghenoeghe van een ygelicken, ende ten eynde dat de over-comende svvaricheden beslicht moghen vvordem byghemeynen advyse van de ghene die over de vors. rekeninghe sullen staen.*

Id est. Quâ in exhibitione & præsentatione computus, ultra eos qui hactenus in rationibus illis accipiendis operam posuerint, seu nostro seu subditorum nostrorum nomine, hæc est nostra voluntas & per hasce statuimus, conformiter ad illud quod à prædicta sua quondam Majestate decre-

tum est per sui diplomatis litteras in approbatione Synodi Cameracensis datas 1. Junii anni 1587. ut prædicti Episcopi aut eorum deputati interveniant sine ullo sumptu aut gravamine dictarum domuum Hospitalium, ad meliorem negotiorum administrationem & uniuscujusque satisfactionem, & ut enascentes difficultates ex communi omnium consilio qui excipiendo computui præerunt, tollantur.

Ende inghevalle dat door alsulcke decisie oft ordonnantie yemandt soude vvillen pretenderen besvvaert te vvesen, salbem dies mogen beclaghen voor den vveerlicken Oversten, Richter der plaetsen vande fontatie, daer van d' administratie gheexerceer is, tot coste vande vvelcke fondatie sal alsdan ghesustineert vvorden t' ghene byde Auditeurs gheordonneert sal zyn ghevveest. Id est. Si verò per talem decisionem aut mandatum se aliquis gravatum prætendat, liberum sit ipsi querelas suas deponente coram sæculari præfecto, Judice loci fundationis cujus administratio fuerit exercita, cujus fundationis periculo sustinebitur id quod Auditores decreverint.

Denique articulus 27. sic habet. *Ende soo vvanneer de voors. Gods huysen oft Geestelycke plaetsen sullen ghevisiteert vvorde by hunne Vicarisen, oft andere daer van last hebbende, sullen alsdan hun oock daer laeten vinden de voorsproviseurs oft administrateurs, als sy daer van de vvete sullen ghehadt hebben, doende hun communicatie vande rekeninghen alreede ghedaen ende ghesloten, in dien sy dies versocht vvorden.* Id est. Et cum prædictæ domus Hospitales aut Ecclesiastica loca per Vicarios suos, aliosve quibus id injunctum fuerit visitabuntur, intererunt etiam prædicti Provisores aut administratores ubi præmoniti fuerint tradituri computus exhibitos conclusos & admissos, si id rogentur.

LII. Ad hos articulos Edicti reflectens Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 36. ait §. 1. A piis fundationibus Episcopos excludere est contra hoc Edictum. Deinde adjicit, id & esse contra Concordata Brabantiæ, [de quibus supra] contra Concilium Tridentinum *sess.* 22. *Cap.* 8. & 9. *De Reformat.* & denique contra principia utriusque Juris.

Post hæc notat, quod cùm Concilium Frisiæ difficultatem faceret in recipiendo & admittendo dicto *cap.* 9. Concilii Tridentini, & Regi rescripsisset, Concilium non esse publicandum, nisi & omisso hoc capite 9 *voluit & respondit Rex anno* 1569. *ut illud caput admitteretur.* Idipsum testatur Zypæus tit. *De Religiosis domibus num.* 2. addens Concilium Secretum rescripsisse, " etsi rationes piorum lo-„corum antea solùm consuevissent reddi coram Commissa-„tiis Concilii (*Frisiæ*) Decretum tamen Concilii (Tridenti-„ni) observaretur.

LIII. Cum ex dictis constet, Principes nostros integras & illæsas voluisse servari piorum fundationes, etiam obscurum non est, quod Episcoporum auctoritatem exigendi rationes, vel iis interveniendi, aut etiam visitandi noluerint extendere ad hospitalia aliave pia loca, in quorum institutione & ordinatione secus expresse cautum est: quandoquidem nec ad similia loca auctoritatem Episcoporum extendat Synodus Tridentina, uti supra notatum est.

LIV. Adhæc quia nec Jure communi, neque ex Decreto Concilii Tridentini auctoritas Episcoporum, saltem quoad jus visitandi, se extendit ad hospitalia aliaque pia loca *non religiosa*, sed privata & merè laicalia; verisimile, nec his Principum Edictis etiam similia loca ex mente Principum fuisse comprehensa; quod & ipso Edicto ad Synodum Mechliniensem insinuatur *art.* 27. ubi loca visitationi subjecta vocat *Ecclesiastica* loca *geestelicke plaetsen.*

Consonat his & consuetudo, quæ Orphanotrophia aliaque similia loca privata & laica passim directioni & administrationi laicorum vel Ecclesiasticorum juxta leges in fundatione præscriptas permittit, absque ullo interventu Episcoporum aut Archipresbyterorum aliorumque ab ipsis deputatorum.

LV. Insuper quantumvis Principes ad piorum locorum curam Episcopos eorumque commissarios vocaverint, eosque etiam cum aliis laicis Superintendentibus computibus & deliberationibus interesse voluerint, nihil tamen de auctoritate & protectione regia, quam super hisce piis fundationibus habent remisère.

Unde expresse in citato Edicto ad Synodum Mechliniensem *art.* 26. declarant Principes, quod si per decisionem vel ordinationem factam de communi consensu Episcopi ejusve Deputati & aliorum Superintendentium quis quam se gravatum prætendat, poterit querelas suas deponere apud superiores *seculares*, judices loci fundationis, de cujus administratione agitur. Verba articuli sunt: *Ende in ghevalle dat door alsulcke decisie oft ordonnantie yemandt soude vvillen pretenderen besvvaert te vvesen, sal hem des mogen beclagen voor den vverelycken Oversten, Rechter der plaetsen vande fondatie, daer van d' administratie gheexcuteert is, tot coste vande vvelcke fondatie sal als-dan gesustineert vvorden t' gene by de auditeurs gheordonneert zyn gevveest.* Id est Sunt eadem verba quæ Pag. Superiori. *Si verò per talem decisionem aut mandatum, &c.*

Quoad superintendentes hospitalium & piorum locorum, per omnia ferè cum praxi Belgica consonat praxis Galliæ; uti videri potest in Actis Cleri Gallicani *tomo* 3. *parte* 3. *tit.* 4. item in libro qui scribitur, *La grande Conference des Ordonnances lib.* 1. *tit.* 2. *parte* 3. ubi plurima Regum Galliæ Edicta, & Parlamentorum arresta in hac materia recitantur, quorum aliqua & in sequentibus notabimus.

LVI. Cæterum in hac materia hospitalium & piorum locorum si quæstio incidat, qui rationibus audiendis intervenire, vel administrationi intendere debeant, sequendæ erunt regulæ, quæ supra parte 1. tit. 5. cap. 6. assignatæ sunt pro decisione similium quæstionum circa administrationem & superintendentiam Fabricæ Ecclesiarum, & Mensarum S. Spiritus, quæ in principum Edictis penè semper cum hospitalibus aliisque piis locis junguntur.

CAPUT III.

Qui sint præficiendi curandis infirmis & pauperibus sive corporaliter sive spiritualiter.

1. *Exemplo Apostolorum Episcopi curam immediatam hospitalium demandarunt Diaconis.*
2. *Domus illæ dictæ Diaconiæ propter Diaconos eis ministrantes.*
3. *Quid propriè essent Diaconiæ.*
4. *Diaconorum qui hospitalibus erant præfecti meminit S.* Gregorius.
5. *Interdum & alii quàm Diaconi præficiebantur.*
6. *Sanctus Gregorius Religiosos viros hospitalibus præfici desiderabat.*
7. *Subsequentibus sæculis Episcopi soliciti fuere, ut hospitalia Religiosis committerentur; & quare.*
8. *Concilium Viennense meminit Hospitalium quæ ad Ordines Religiosos spectabant.*
9. *Ordo S. Joannis Hierosolymitani primitùs fuit* hospitalaris; *cujus origo refertur.*
10. *Erat subjectus Ordinario.*
11. *Quàm piè Fratres hujus Ordinis primitùs infirmis & egenis inservirent.*
12. *Hic Ordo factus est totus* militaris.
13. *Ordo S. Antonii Viennensis specialiter procurandis infirmis institutus ejusque origo.*
14. *Permittitur huic Ordini eleemosynas pro pauperibus quærere.*
15. *Modus in his colligendis servandus; & quæ specialiter cavenda.*
16. *Hospitalia hujus Ordinis etiam Regio Magistratu leges accipiunt.*
17. *Famosum hospitale Romæ erectum ab Innocentio III. datum Ordini S. Spiritus ad regenda hospitalia institutio.*

18 *Idem*

18 *Idem conformans hospitale Cadomense voluit Regulam S. Augustini in eo servari.*
19 *Ordo* Joannis de Deo *ad serviendum institutus.*
20 *Jampridem fuere Sanctimoniales Hospitalibus præfectæ.*
21 *In Belgio Hospitalibus & Leprosariis præfecti fuere primitùs Fratres & Sorores.*
22 *Fratribus remotis remanserunt solæ Sorores.*
23 *Sorores hospitalariæ hodiernæ profiteri solent Regulam S. Augustini.*
24 *Cura infirmorum his Sanctimonialibus commissa cum directione œconomica hospitalium.*
25 *Temporalia ad Sanctimoniales non spectant.*
26 *Temporalium administratio Ecclesiasticis aut Religiosis non competit, nisi illa in titulum habeant.*
27 *Quid potissimum in receptione hujusmodi Sanctimonialium attendendum?*
28 *Quales præfici hospitalibus velit Concilium Viennense.*
29 *Qui ex Edicto Regio in Gallia præficiendi?*
30 *Nec hoc Edictum, uti nec Decretum Concilii Viennensis extenditur ad hospitalia Ord. Religiosorum.*
31 *Neque ad illa quæ primæva fundatione unita sunt monasterio, aut in titulum beneficii erecta.*
32 *Secus de hospitalibus cui simpliciter est annexum Sacellum; vel cui simpliciter Religiosi ministrant.*
33 *In quibus hospitalibus hodie soleant laici curam agere.*
34 *Qualis debeat esse Hospitalarius.*
35 *In hospitalibus non tantum cura Corporalis; sed & spiritualis infirmorum habenda.*
36 *De Jure communi cura spiritualis hospitalium spectat ad Parochum.*
37 *Hospitalia sub cura laicorum existentia plerumque sunt sub directione Parochi.*
38 *Quæ sunt sub cura Monialium solent habere suos speciales Presbyteros.*
39 *Innocentius III. hospitali concessit particulares presbyteros.*
40 *Consuetudinem hic spectandam esse declaravit Concilium Viennense.*
41 *Hospitale potest jus hoc præscribere.*
42 *Super his inita concordata servanda sunt; & exemplum hujusmodi concordati.*
43 *Convenit ut in majoribus hospitalibus sint speciales Sacerdotes; iique plures servata proportione infirmorum.*

I. Sicuti Apostoli curam Mensarum Diaconis commiserunt, ut ipsi orationi & ministerio verbi intendere possent; ita horum exemplo Episcopi jam pridem curam pauperum & hospitalium Diaconis demandarunt, ipsosque domorum illarum præfectos crearunt.

II. Et quidem à Diaconis curam domorum illarum gerentibus dictæ fuere domus illæ *Diaconiæ*; quales in Urbe Romana à Pontificibus institutas jam olim fuisse & narrat Anastasius Bibliothecarius in eorum vitis: ac signanter de Adriano I. scribit: „Constituit *Diaconias* tres foris portam Beatorum Apostolorum Principis. Et de Gregorio III. Item *Diaconiam* SS. Sergii & Bacchi, & concedens omnia quæ in usum Diaconiæ existunt, statuit perpetuo tempore sustentatione *pauperum* in *Diaconiæ* ministerio deservire.

III. Itaque Diaconiæ erant loca in quibus per Diaconos, pauperes viduæ, pupilli, senes aliæque miserabiles personæ alebantur, de quibus latiùs Du Cange in suo Glossario verbo, *Diaconia*; & supra *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. Diaconos hisce *Diaconiis* præfectos olim dictos fuisse Diaconos *Cardinales* atque hinc & oratoriis illarum domorum etiamnum adhærere titulum Cardinalium observatum est.

IV. De quodam Florentino *Diacono* qui præesse dignoscitur *Xenodochio* Anichiorum scribit S. Gregorius *lib.* 10. *Epist.* 43. & rursus lib. 11. Epist. 14. scribens Venantio Patricio Panormitano, meminit cujusdam Crescentis *Diaconi* qui *Xenodochium* gubernaverat.

V. Hæc sat ostendunt, *Diaconis* frequenter hospitalium & similium locorum curam fuisse demandatam; non tamen illis solis, nec semper, nec ubique.

Et quidem apud ipsum S. Gregorium *lib.* 7. *indict.* 2. *Epist.* 27. occurrit quidam Antonius *Subdiaconus Xenodochii Præpositus.* Similiter Xenones aliique piorum locorum administratores & curatores quorum apud Justinianum frequens mentio occurrit, Diaconus fuisse, non probatur.

Rursus S. Gregorius *lib.* 3. *Epist.* 24. describens quales Xenodochiis præfectos desiderat ait: Tales in eis (Xenodo„chiis) qui præsint ordinentur, qui vita, moribus atque „industria inveniantur esse dignissimi: religiosi duntaxat, „quos vexandi Judices non habent potestatem; ne si tales „personæ fuerint, quas in suum possint evocare Judicium, „vastandarum rerum debilium, quæ illic rejacent, præbea„tur occasio.

Hic Gregorius non requirit *Diaconos*, sed tales qui vita, moribus, atque industria inveniuntur dignissimi: quod & in eligendis Xenodochiorum præfectis attendi voluit Justinianus. Et revera parum interest, num Diaconus vel Religiosus fuerint, modò vita & moribus atque industria domibus suis fideliter & Christianè administrandis & curandis idonei fuerint.

VI. Nihilominus fatendum est, S. Gregorium desiderasse, ut hospitalibus *Religiosi* potius quàm sæculares homines præficerentur; eò quòd minus periculi dissipationis bonorum ab illis, quam his timeretur, supponitque Synodus Regiaticina anno 850. celebrata *Canone* 15. quædam fuisse hospitalia quæ juxta Institutorum decreta regi deberent per eos qui *Religiosam vitam duxerint.* Textus Canonis capite præcedenti relatus est.

VII. Porrò sequentibus sæculis excrescente continuò magis *hospitalium* numero, magna Episcoporum & Fundatorum cura fuit, ut ipsa hospitalia viris Religiosis committerentur; qui & summa fidelitate bona pauperum usibus deputata conservarent, & administrarent, atque ipsis pauperibus ac infirmis exigua in proximum charitate & mansuetudine inservirent, nec non vitam Religiosam in hospitalibus agentes; à quibus non tantùm corporale sed & spirituale subsidium pauperes & infirmi in hospitalibus viventes, aut ad ea divertentes acciperent: essentque ipsa hospitalia verè loca pia & religiosa; in quibus scilicet pietatis in proximum, & religionis in Deum opera vigerent.

VIII. Meminit *Clementina* QUIA CONTINGIT *De Religiosis domibus* hospitalium Militarium Ordinum & Religiosorum etiam aliorum; Id est, hospitalium, quæ ad curam illorum Ordinum vel Religiosorum pertinebant.

Glossographus in citata Clementina ad verbum *Militarium* ait: " ut sancti Joannis Hierosolymitani, sanctæ Ma„riæ Teutonicorum Calastrensium & similium.

IX. Constat sæculo 12. originem sumpsisse Ordinem equestrem seu militarem, quorum Sodales vocati fuêre Hospitalarii S. Joannis Hierosolymitani; idque ab hospitali in honorem *Sancti Joannis Eleemosynarii* sæculo 12. exstructi.

Hierosolymâ enim adhuc sub Saracenorum captivitate detentâ, plurimi ex Occidente ad *Terram Sanctam* partim negotiationis, partim devotionis causâ confluebant. Hi itaque mediante certo tributo impetrârunt, ut in honorem *Beatæ Mariæ* propè Ecclesiam Dominici Sepulchri alteram construerent, divinis Officiis Latinorum ritu celebrandis consecrandam. Mox ut perfecta est, tradita fuit Abbati & Monachis latinis, ipsique nomen *Sanctæ Mariæ* De LATINA est impositum. Postea peregrinis mulieribus excipiendis aliud Monasterium in honorem *Beatæ Mariæ Magdalenæ* conditum est, in quo *Sanctimoniales hospitalariæ* constitutæ. Demum peregrinorum ad loca Sancta confluentium crescente numero, Abbas & Monachi *Sanctæ Mariæ de Latina* infirmis & egenis suscipiendis hospitale in honorem *Sancti Joannis eleemosynarii* condidêre.

Postquam autem Hierosolyma à Saracenorum Tyrannide

rannide liberata fuit, quidam *Gerardus* nobilitate & vitæ sanctimoniâ insignis, qui in hospitali Joannis Eleemosynarii pauperibus & infirmis sub Abbate *de Latina* ministraverat, adjunctis sibi nonnullis honestis, religiosisque viris, habitum regularem suscepit, ac vestibus suis *alba cruce* exterius insignitis solemni professione se obstrinxit. Ipsum imitata est quædam nobilis & religiosa matrona *Agnes*. Hi devotè Domino servientes, infirmis pauperibus de suis diligenter ministrabant & initium Ordini S. Joannis Hierosolymitani dedere.

X. De his scribitur, quod Abbati *Sanctæ Mariæ de Latina* parebant; ac multò magis Patriarchæ Hierosolymitano, "cui de bonis suis decimas, secundùm sacros Canones & „utriusque Testamenti præcepta absque ullâ contradictione „reddebant.

XI. De his quoque narratur, quod utinam omnium virorum & mulierum Hospitalariorum animis esset insculptum! „Orationi autem vacantes, vigiliis & jejuniis seipsos „affligentes, operibus misericordiæ affluentes, parci sibi & „austeri; pauperibus autem & infirmis, quos dominos suos „appellabant, largi & misericordes existebant. Panes de „pura simila largiebantur infirmis, residuum verò cum fur- „fure ad usus proprios reservabant.

XII. Porrò progressu temporis cum ministrantibus Hospitali admitti cœperunt & *milites* ad Terræ Sanctæ defensionem contra Saracenos: quo factum ut tandem Ordo *Hospitalis* totus in equestrem & militarem mutatus sit; sicuti & aliis similibus Ordinibus accidit.

XIII. Nonnullæ quoque sunt Religiones infirmis & pauperibus inserviendis specialiter institutæ; uti est Ordo S. Antonii Viennensis, cui circa sæculum 12. initium dedit vir Nobilis è Provincia *Viennensi Gasto* nomine, qui à morbo gravissimo, *S. Antonii* ope liberatus, votum perpetuo serviendi S. Antonio unà cum filio suo nuncupavit; atque cum aliis nonnullis viris nobilibus & piis *Antonianam* Congregationem instituit anno 1095. qui ægris sacro igne correptis & mutilatis inservirent. Hæc pia Congregatio in Ordinem Religiosum demum evasit anno 1218. quando Falco domûs eleemosynariæ *S. Antonii Viennensis* septimus præceptor ab Honorio III. obtinuit, trium votorum emittendorum pro se suisque facultatem. Extat in Bullario Romano Bulla Bonifacii VIII. quæ incipit: *In dispositione*, quâ domum *S. Antonii Viennensis* erexit in Abbatiam, atque "ipsum hospitale „cum omnibus membris suis in quibuscùque mundi partibus „constitutis, eorumque pertinentiis & juribus ipsi subjecit „& univit Abbatiæ. Quodque in eodem Monasterio S. Anto- „nii & Hospitali, ac membris eisdem, B. Augustini Regu- „la servaretur, & secundùm eam dicti Abbas & Canonici „seu Fratres vivere perpetuò tenerentur.

XIV. Extat insuper Bulla Gregorii XIII. quæ incipit: *Romani Pontificis*. 73. in Bull. R. quâ permittitur eisdem Fratribus S. Antonii illorum locorum " in quibus hospitalitas „*actu* exercetur, ut peritâ & obtentâ inprimis ab Ordinariis „locorum annis singulis in scriptis licentiâ quam ipsi Ordi- „narii omninò gratis dare debeant, eleemosynas, & quæcun- „que alia charitatis subsidia per personas honestæ vitæ ad id „ab ipso Abbate seu aliis dictæ Religionis Superioribus pro „tempore deputatas, pro usu ejus Hospitalis S. Antonii, in „quo hospitalitas actu exercetur, simulque existit intra fi- „nes illius civitatis Diœcesis, in qua eleemosynæ perquiran- „tur aut ejusmodi est in quo curari soleant pauperes omnes, „eo morbo laborantes, qui ex tota illa Diœcesi adducuntur „perquirere & colligere, illaque recipere & levare liberè & „licitè valeant, dummodò hujusmodi eleemosynæ conver- „tantur duntaxat in usus pauperum infirmorum & ministro- „rum deservientium hospitalibus quæ in illa Diœcesi sunt, „aut in quibus curari solent pauperes illius Diœcesis in qua „eleemosynæ colliguntur.

XV. Post hæc modum colligendi eleemosynas præscribit, notatque à quibus harum eleemosynarum collectores cavere debeant, inter quæ nonnulla sunt, quæ hodierni elemosynarum collectores meritò attendent: „Volumus quod personæ ut præfertur deputatæ Quæsto- „rum nomen nullo modo sumant, sed eleemosynarum „collectores nuncupentur, & propter hanc operam, elee- „mosynarum hujusmodi participes non sint, atque hoc „munere citra ullum dolum & cum omni modestia fun- „gantur, quodque ad stabula pro Benedictionibus super „animalia faciendis accedere, easque sigillare, & aliqua si- „gilla & præter præsentes seu earum transsumpta alia privi- „legia nec non instrumenta quædam quæstorum insignia, „reliquias, chartas, imagines, acus & alia his similia ad exci- „tandas personas circumferre, indulgentiam publicare, aut „per se vel alium prædicare, fideles ad eleemosynas sibi „erogandas minis aut imprecationibus inducere, aut tan- „quam debitas, vel solitas, seu aliquâ arte etiam prætextu „dicendi orationem S. Antonii extorquere, vel super lo- „cis ullam quovis nomine conventionem etiam in utilita- „tem Monasterii, Præceptoriarum, Hospitalium, & domo- „rum hujusmodi facere nullo modo Præsumant, sed simpli- „citer, piè & modestè unica duntaxat campanella pulsata(„cujus usus soli religioni prædictæ à Sede Apostolica con- „cessus fuisse prohibetur) eleemosynas pro subventione „Hospitalium & domorum hujusmodi petendo, accipiant tantùm quod sibi offeretur.

XVI, Hujus Antonianæ Congregationis meminit Renatus Choppinus *lib.* 3. *De S. Polit. tit.* 5. *num.* 9. aitque:" Antoniani Ordinis *valetudinaria*, in quibus sacro igne cor- „repti studiosè curabantur, subsunt quidem œconomicæ „cœnobitarum potestati, non profanorum Urbis Decurio- „num: at familiari huic Præfecturæ leges dantur interim à „Civili Magistratu, ad publicum usum externæque decus „politiæ conservandum.

Deinde dicit quod arresto Curiæ 7. Idus Septembris 1575. "talibus egenis ad Antonianas Præceptorias comme- „antibus dictus est à Senatu alimentorum modus, ac medi- „caminum: ea conditione, ut morbo levati abscedere Hos- „pitali domo teneantur. Alii videlicet ut pristinum vivendi „institutum repetant; artificiumque, ex quo priùs sibi vi- „ctum comparabant: Alii, ut novam artem, in vitæ subsi- „dium addiscant, collatitio ære sumptibusquæ Antoniani „Præceptoris.

XVII. In Bullario Romano extat Bulla Innocentii. III quæ incipit *Inter opera pietatis*, qua famosum illud *Hospitale* in Urbe Romana apud *S. Maria in Saxia* erexit ad egenos infirmos recipiendos & curandos," statuentes (ait) ut re- „*gularis Ordo* qui secundùm Deum & institutionem Fra- „trum *S. Spiritus* in eodem loco (in monte Pessulano) per „nos institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem tempori- „bus inviolabiliter observetur.

Extat & Bulla Xisti IV. quæ incipit *Etsi universis* 12 in Bull. Romano, qua declaratur, quod omnes Magistri, vel „Præceptores" quorumcunque locorum sub vocabulo S. „Spiritus sint totaliter subjecti magno Magistro, seu genera- „li Præceptori Archiepiscopalis S. Spiritus in Saxia de urbe: „& absque ejus licentia eleemosynas quærere non possint, „Et ad ipsum solum spectet collatio Ordinis Sancti Spiritus.

XVIII. Idem Pontifex Innocentius III. anno 1209. in suam protectionem recipit hospitale S. Thomæ in civitate Cadomensi in quo erat Conventus vitam religiosam eligentium," statuens, ut ordo Canonicus qui secundùm Deum „& B. Augustini Regulam in eodem loco constitutus esse „dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus observatur," *Epist.* 15. *regist.* 13.

XIX. Præterito seculo initium habuit Ordo *charitatis* à Joanne *de Deo* natione Lusitano ad officia charitatis erga pauperes, præsertim infirmos constitutus, & à Pio V. primum confirmatus Constitutione quæ incipit, *licet ex debito* 143 in Bull. Rom. in qua permittitur Fratribus dicti Ordinis ferre specialem habitum, *dummodo sub Regula S. Augustini vivant*.

Permittit Pontifex, ut unum Sacerdotem habeant in singulis hospitalibus, qui & Fratribus & infirmis Sacra-

menta

menta administret; & tam ipsum Sacerdotem, quam Majorem nuncupatum & alios Confratres " sub loci Ordinarii jurisdictione, correctione, visitatione; & obedientia, etiam perpetuò subjicit & supponit, ipsumque Majorem, & alios confratres de eleemosynarum hujusmodi administratione singulis annis, in tempore eidem Ordinario bene viso, legalem computum eidem Ordinario loci tantùm, & nulli alteri reddere debere.

XX. Scribit quoque Cardinalis Jacobus de Vitriaco in Historia Occidentis *cap.* 29. " Sunt insuper aliæ tam virorum, quam mulierum seculo renuntiantium & regulariter in domibus leprosorum, vel hospitalibus pauperum viventium æstimatione & numero certo in omnibus Occidentis Regionibus congregationes, pauperibus & infirmis humiliter & devotè ministrantes. Vivunt autem secundùm Sancti Augustini Regulam, absque proprio & in communi, sed unius Majoris obedientia, & habitu regulari suscepto perpetuam Domino promittunt continentiam. Horas Canonicas quantum hospitalitatis studium & pauperum Christi ministerium permittunt, diebus & noctibus audire non omittunt.

XXI. Quod de partibus Occidentis generaliter asserit hic auctor, verissimum est de Belgio aliisque vicinis Provinciis, in quibus seculo 12. & sequentibus seculis, plurimæ tum domus leprosariæ, tum hospitales, præsertim pro infirmis erectæ fuere; idque cum certo numero Fratrum & Sororum qui infirmis & leprosis servirent & ministrarent:& vitam communem & religiosam agerent.

Seculo præterito adhuc in Gallia fuisse Fratres & Sorores; sed valde corruptos, testatur Concil. Rothom. *Tit. De Episc. num.* 31.

XXII. Sed cum experientia doceret, periculosum esse Fratrum & Sororum sub eodem tecto contubernium, passim in omnibus domibus illis leprosariis & hospitalibus retentæ fuere solæ Sorores; quæ præ Fratribus ministrandis infirmis, & rei domesticæ agendæ convenientiores credebantur.

XXIII. Hæ verò Sorores hodie ubique penè sub trium votorum religionis professione secundùm regulam Sancti Augustini vitam Religiosam agunt, cum speciali obligatione; imò in nonnullis cum speciali voto infirmis inserviendi; atque illæ quæ in Nosocomiis inserviunt ægris vocari solent *Sanctimoniales Hospitalariæ*: Quæ verò in Leprosariis, quia vix lepra infecti eo divertere hodie solent, vix ab aliis Sanctimonialibus distinguuntur; & domus illæ hodie hic in Belgio pro Monasteriis Monialium simpliciter reputantur.

XXIV. His itaque Sanctimonialibus in Nosocomiis & Leprosariis cura infirmorum committitur: & hospitalium directio ipsis concreditur; cum tamen obligatione reddendi computum iis qui vel secundùm leges fundationis, aut secundùm consuetudines locorum, vel jus commune Locis piis & religiosis superintendunt.

XXV. Hæ enim Sorores duntaxat hospitalibus sunt deputatæ, ut curam habeant infirmorum, & tanquam ministræ in iis infirmis ministrent; ut ex earum fundationibus manifestum est.

Unde Concilium Arelatense anno 1260. *Cap.* 13. videns, quod tam Clerici, quam laici multiplici prece, & pretio, aliquando etiam per litteras Papales & mandata Principum hospitalia consuevissent occupare; nec ibi pauperibus aliquid ministraretur, sed omnia bona & eleemosinæ talium hospitalium per Rectores in usus proprios devorarentur," ordinavit & statuit, ut in jure cavetur, ut de cætero "per Prælatos locorum, & alios ad quos id pertinere noscitur, propriè congruè & ad id competenter perquirantur, "qui habitu & signo aliquo religionis assumpto, ibidē Domino famulantes, vitā agant comunē & annis singulis, ipsis institutoribus suis, vel deputatis ab eis, rationem de omnibus reddant, nihil sibi aut suis, præter victum & vestitum, "de omnibus eleemosynis hujusmodi hospitaliū retinentes.

XXVI. Scribit Joannes Tornetius in sua collectione arrestorū *tit. cap.* 35. quod licet hospitalia ex primæva fundatione possessa non in *titulum*, sed sub forma simplicis administrationis, longo tempore Religiosi rexerint quoad *temporalia*, nihilominus Curia ipsis ademerit regimen *temporalium*, duntaxat relictâ curâ spiritualium, & intendentiâ pauperum. Verba ejus sunt. *Les Hospitaux tenus de leur premiere fondation non en tiltre de Benefice, mais en forme de simple & nue administration, sont d'une qualite toute diverse & differente. Car combien que par la succession & continuation de temps, les Religieux ayent des le commencement gouverne & administré le revenu temporel & annuel d'un Hospital, toutes fois la Cour de Parlament osta ladite administration du temporel au Prieur & Religieux leur ayant seulement laissé la charge spirituelle & l'intendance des pauvres.* Id est, Domus Hospitales ex primæva Fundatione possessæ non in titulū Beneficii; sed sub forma simplicis & nudæ administrationis, alterius omninò & diversæ sunt qualitatis, licet enim successu temporis ab initio Religiosi rexerint & administrarint temporales annuosq; reditus domus cujusdam Hospitalis, nihilominus suprema Curia dictam temporalium administrationē Priori & Religiosis ademit, sola illis relictâ spiritualium curâ Pauperum.

Rationem subjicit. *Car ce seroit une chose hors de raison de commettre l'administration & gouvernement des biens prophanes, & le maniement des affaires seculieres à des Religieux, soit en public, soit en particulier.* Id est Foret enim à ratione alienum, profanorum bonorum præfecturam & administrationem privatim aut publicè Religiosis committere. Vide eundem *cap.* 34. ibi plura profert arresta quibus Ecclesiasticis administratio hospitalium quoad *temporalia* adempta fuit, & ad laicos translata.

XXVII. Cum ergò præcipuum & primarium harum Sanctimonialium institutum sit infirmis & pauperibus inservire, satis intelligitur, in earum receptione & hoc præ cæteris esse attendendum, an eas dotes tum naturales, tum supernaturales habeant, quæ huic servitio conveniunt: ut nimirum magnâ charitate & pio affectu ac diligentiâ & zelo pauperibus infirmis tanquam Christi membris inserviant; omnesque molestias & incommoda corporalia, quæ servitium illud sequi solent, libenti animo ferre possint: neque periculum sit, nedum infirmos præsertim alterius sexus à sordibus & vulneribus aut infirmitatibus corporalibus purgare, & curare satagant, ipsæ in anima sordescant, & vulnerentur.

XXVIII. Concilium Viennense in *Clementina* 2. *De Religiosis domibus.* vetans imposterum hospitalia dari in Beneficium (uti capite primo dictum est) vult ut " eorum "gubernatio viris providis, idoneis, & boni testimonii committatur, qui sciant, velint, & valeant, loca "ipsa, bona eorum ac jura utiliter regere & eorum pro- "ventus & reditus in personarum usum miserabilium "fideliter dispensare, & quos in usus alios bona prædicta "convertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus "sub obtestatione divini judicii illorum, ad quos dictorum "locorum commissio pertinet, conscientias oneramus.

XXIX. In Gallia cautum Edicto Blesensi *art.* 65. quod leprosariis, & hospitalibus præfici nequeant Ecclesiastici, aut nobiles sed tantùm communes cives. Verba edicti sunt: *Et ne pourront de sormais estre establis Commissaires au regime & gouvernement des fruits & revenus desdites Maladeries & Hospitaux autres que simples burgeois, marchands, ou laboureurs, & non personnes Ecclesiastiques, Gentils hommes, Archers, Officiers publics, leurs serviteurs, ou persones par eux interposées.* " Id est. Nec deinceps ad curam & præfecturam fructuum, redituum dictorum Nosocomiorum & Xenodochiorum committi poterunt alii quàm meri Cives, Mercatores, aut agricolæ, Ecclesiasticis, Nobilibus, Satellitibus, Reipublicæ Præfectis, servis eorum aut personis per eos constitutis, exclusis.

XXX. No

XXX. Notatur autem in opere quod intitulatur *La grande conference des Ordonnances lib. 1. tit. 2. parte 3. §. 2. nota* 4. quod Edictum volens eligi *duos cives* pro administratione hospitalium, non comprehendat hospitalia Ordinum Religiosorum, puta SS. Trinitatis, Redemptionis captivorum & S. Antonii, quæ obtinuerunt juridicam declarationem, quod non per personas Laicas, sed religiosas regerentur juxta citatam Clementinam §. *præmissa*, quo expresse declarat Concilium Viennense, quod dispositionem suam, qua vult administrationem hospitalium committi, *viris providis* &c. minimè velit extendi *ad hospitalia militarium Ordinum aut Religiosorum aliorum*.

XXXI. Similiter refert judicatum esse 29. Julii 1570. neque sub hoc Edicto comprehendi hospitalia, quæ ex primæva sua fundatione *unita* sunt Monasterio & domui Religiosæ. Uti nec illa quæ vi fundationis conferri consueverunt in *titulum* Beneficii per Episcopum, tametsi etiam ad præsentationem Patroni *laici*: atque ita non semel judicatum esse notat. Vide latiùs eadem referentem Renatum Choppinum de *S. Polit. lib. 3. tit. 5. n. 5.*

XXXII. Observat ibidem Choppinus, quod " Alia causa „sit ejus Valetudinarii, cui sacellum aliquod, velut appendix, „progressu temporis adstructum additumque sit, puta ad „Sacrum litratorium inopibus, ægris, hospitibus ministran- „dum. Nam hoc casu Politica civium manu tractantur u- „triusque patrimonia tum Valetudinarii, tum Sacelli. Ita, „me dicente, judicavit Senatus de Hospitali Leprosorum in „Æde Vindocinensis, cujus tamen sacra Capella hucusque „Episcopi beneficiaria extiterat. Arresto 13. Kalend. Febr. „anno 1571. in pomerediana Curiæ sessione causarumque „agitatione forensi.

Sed si hospitale non sit erectum in titulum, neque Monasterio aut Conventui Religiosorum incorporatum; sed tantummodo aliqui Religiosi ibidem sint ex voluntate Fundatorum assumpti, ut ægris vel leprosis & pauperibus serviant; & œconomiæ præsint, hospitale ejusmodi quoad temporalium administrationem non esse penes Religiosos; nec de his intelligendam esse exceptionem de qua in §. *præmissa* citatæ Clementinæ observat Choppinus loco citato *n. 9.* atque ita arresto Parisiensi anno 1567. profanis œconomiis adjudicatam bonorum curationem nosocomii Aubignei Biturigum oppiduli tametsi huic nosocomi Arnulphus Bernilus loci indigena adjunxisset cum notabili multorum prædiorum dote novam Monastici Primatis & Monachorum familiam; ut scilicet hæc procurandis Domûs Dei hospitibus egenisque assiduè incumberet.

Similiter adjudicata fuit integra administratio & superintendentia hospitalis Capitulo Collegiatæ *S. Furchei* Perroni, etiam quoad institutionem & destitutionem administratorum, tametsi ibidem essent *Sanctimoniales* in communi viventes & rei domesticæ & pauperum curam habentes. Apud Choppinum ibidem *n. 2.* in notis.

XXXIII. Plerisque Orphanotrophiis, in quibus pupilli parentibus orbati educantur, item Brephotrophiis, quæ recipiendis Infantibus expositis destinata sunt; item Gerontocomiis, in quibus senes aluntur, & locis peregrinis & transeuntibus hospitio recipiendis destinatis, & propriè vocantur *Hospitalia*; his inquam penè ubique laici administratores & Rectores hic in Belgio præfecti sunt.

Parum refert, uti suprà monuimus, qualis sit cui cura Hospitalis committatur, laicus, an Clericus, Religiosus, an sæcularis, modò dotes & qualitates habeat rectè administrandi Hospitalis, & pauperibus providendi, iisque intendendi secundùm leges fundationis.

XXXIV. De Hospitalario agens Sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi V. parte 3. tit. *quæ ad loca pia pertinent*," ait: Primò Hospitalarius, sive cui Hospitalium „cura committitur, vir sit cujus fides pietas, vitæ innocen- „tia, sedulitas, charitas gravium virorum testimonio com- „mendata sit.

Quomodò verò Rectores & Administratores Hospitalium & piorum locorum erga ipsos pauperes se habere debeant? & quæ ab iis præcipuè observanda sint, capite 4. latiùs exponetur.

XXXV. Porrò prospiciendum est ut in istis domibus, quæ ad animarum salutem pertinent, minimè negligantur. Quantò enim animus pretiosior est corpore, tantò diligentior de illo cura habenda, ait Concilium Burdigalense anno 1583. *tit.* 28.

Igitur non tantùm præficiendi sunt hospitalibus qui corporum necessitatibus, & miseriis curandis & sublevandis inserviunt; sed & Sacerdotes qui pauperibus & infirmis spiritualia administrando eorum miserias & vulnera spiritualia curant.

XXXVI. Et quidem si jus commune spectemus, pauperes hospitaliū debent recipere Sacramēta à Rectore Ecclesiæ Parochialis, in cujus Parochia sunt sita hospitalia; uti communiter docent Canonistæ; ac jam pridem notârunt Petrus de Ubaldis in tractatu De Canonica Episcoporum & Parochorum portione; item Lupus De Castelliona in tractatu hospitalitatis *num.* 34. notatque, quod " fundet „*Matrix* Ecclesia intentionem suam in Hospitalibus suis in „sua Parochia quoad prædicta spiritualia " Habentur dicti „tractatus volumine 11. *Tractatus Tractatuum*.

XXXVII. Etenim passim hospitalia sub regimine laicorum constitua manent sub spirituali cura Parochorum & Ecclesiis Parochialibus subjecta; tametsi interdum etiam oratoria aut Sacella habeant annexa in quibus pro commoditate pauperum ibidem degentium Missarum solemnia aliaque pia exercitia habeantur.

XXXVIII. At hospitalia Ordinum Religiosorum quin & Leprosariæ & Nosocomia in quibus Sanctimoniales infirmis curandis vitam religiosam agunt partim ex privilegio, partim ex concordatis, partim longâ consuetudine certos habent Presbyteros, qui Sanctimonialibus & infirmis Sacramenta administrent, aliaque munia Pastoralia exerceant.

XXXIX. Innocentius III. in Bulla quâ erexit Hospitale in Urbe *B. Mariæ in Saxia*, voluit, ut in eadem Ecclesia quatuor semper ad minus sint Clerici Regulam ejusdem Hospitalis professi, qui omnia spiritualia liberè administrarent, Dein §. 4. subjungit: " Ipsi autem victu & vestitu "contenti, quem eis secundùm eandem Regulam præcipimus exhiberi, divinis vacent officiis, & intendant Ecclesiasticis Sacramentis, ita quod de aliis Hospitalis negotiis „præter concessionem Magistri, se nullatenus intromittant.

Permittit quoque §. 13. ut pro suo & pauperum ac infirmorum usu habere eis liceat *oratorium & cœmeterium*.

XL. Nonnulla Hospitalia habere speciales Presbyteros à quibus sacramenta infirmis ministrentur; alia verò Parochialibus Presbyteris subesse, asserit sæpius citata *Clementina* 2. vultque in hac diversitate servandam esse consuetudinem. Verba sunt. " Cæterum nostræ intentionis existit, quod si „qua sint hospitalia altare, vel altaria & cœmeterium ab an- „tiquo habentia, & Presbyteros celebrantes & Sacramen- „ta Ecclesiastica pauperibus ministrantes: seu si Parochiales „rectores consueverint in illis exercere præmissa, *antiqua* „*consuetudo* servetur, quoad exercenda & ministranda spi- „ritualia supradicta

XLI. Hinc concludunt Canonistæ post Glossam verbo *Parochiales*: " Licet hospitale & ipsius familia & pauperes „ibi degentes sint de Parochia matricis Ecclesiæ, potuit ta- „men præscribere hospitale, quod per proprium Sacerdo- „tem illis spiritualia ministrentur.

XLII. Concordata nonnunquam super his inter Ecclesias Parochiales & hospitalia sive nosocomia, præsertim in quibus Sanctimoniales degunt & ministrant, & ad formam Monasterii quasi redacta sunt, inita sunt; quibus standum erit.

Simile concordatum initum fuit ann 1260. super jure sepulturæ inter Plebanum, Custodem & Canonicos

eos Ecclesiæ S. Petri in Lovanio, & Magistram, Fratres & Sorores hospitalis pauperum ibidem, " quod dictum hos„pitale *cœmeterium* habebit, in quo Fratres, Sorores, in„firmi ipsius hospitalis, ac eorum familiares qui se & sua ad „dictum hospitale transtulerint sepeliri debebunt. Si verò „aliquis alius ibidem sepulturam elegerit, qui fuerit de Paro„chia Sancti Petri, ille non admittetur, nisi salvo jure Ple„bani, Custodis & Ecclesiæ S. Petri prædictæ. Et pro hoc „Magistra, Fratres & Sorores prædicti, Plebano prædicto „in quatuor præcipuis solemnitatibus viginti solidos, ita „quod in qualibet solemnitatum prædictarum quinque soli„dos, & dicto Custodi sex solidos, ita quod in qualibet ea„rundem solemnitatum decem & octo denarios Lovanien„ses solvere tenebuntur.

XLIII. Sanè in magnis Nosocomiis in quibus frequens solet esse infirmorum numerus, convenit, ut speciales sint Presbyteri qui infirmis assistant, eosque ritè instruant, & ad Christianè moriendum vel vivendum disponant.

Qui autem attenderit, quàm crassa sæpe ignorantiâ labo- rent, & quàm multis criminibus frequenter sint onusti & implicati pauperes ad Nosocomia divertentes, faciè intel- liget, quod plures, qui hodie consueverint, Sacerdotes Nosocomiis pro cura spirituali infirmorum meritò præfice- rentur; ne alias appareat, revera plus curari corporum, quam animarum curationem.

Stephanus Episcopus Noviomensis anno 1215. fundans hospitale, voluit in eo esse quinque Fratres laicos conver- sos & 13. Sorores ad inserviendum infirmis, *quinque* autem *Presbyteros & duos Clericos*. Gerardus ejus successor auxit numerum Sororum ad viginti. Et hujus successor numerum Presbyterorum ad sex, ut ita numerus Presbyterorum serva- tâ proportione augeretur pro numero ministrantium corpo- raliter. Vide Ludovicum Thomasinum De Discipl. Ecclesiæ *parte* 4. *lib*. 1. *cap*. 75. *num*. 3.

CAPUT IV.

Quæ in Administratione & Dispensatione rerum Hospitalium observanda?

1 *Administratores Hospitalium meminisse debent, quod pauperibus impensum, aut subtractum, Christo censeatur impensum aut subtractum.*
2 *Eligendi Administratores qui possint & velint* fideliter *admini- strare.*
3 *De Jure tenentur Administratores præstare* juramentum *de fide- litate in administrando.*
4 *Idipsum in Belgio cautum.*
5 *De Jure tenentur singulis annis reddere rationes administra- tionis.*
6 *Similiter in Belgio & Gallia.*
7 *An his legibus subjiciantur, qui Hospitalia tenent in* titulum?
8 *Administratores debent bonorum ad Hospitalia spectantium* in- ventarium *conficere.*
9 *In alienatione, & elocatione servanda solemnitates præscriptæ in alienatione & elocatione bonorum Ecclesiæ.*
10 *Bona piorum locorum impendi debent in usus a Fundatoribus præ- scriptos.*
11 *Relicta in usum infirmorum, an* sanis *impendi queant?*
12 *Abusivum declaratum, quod numerus* sanorum *in hospitalibus excedat numerum infirmorum.*
13 *Numerus Fratrum & Sororum infirmis ministrantium plerumque a Fundatoribus præscriptus; & quare?*
14 *In unione Hospitalis Monasterio cautum, ne nimis multæ Monia- les assumerentur in detrimentum pauperum.*
15 *Certa portio pro victu Administrantium Regiis Edictis in Gallia taxata.*
16 *Parlamentorum arresta hisce conformia.*
17 *Licet hæc in Belgio non sint decreta, tamen Administrantes ultra usus necessarios accipere nequeunt.*
18 *Relicta in usus pauperum an ad Ecclesiæ restaurationem vel orna- tum impendi possint?*
19 *Si relicta in* certum *pium usum in illum impendi nequeant,* pro- ximiori *impendenda sunt.*
20 *Qualiter hic accipiendus usus* proximior?
21 *Commutatio fundationum piarum qua auctoritate facienda?*
22 *De commutatione notabili facta per Decretum Regis Galliæ*

I. ADministratores & Directores hospitalium aliorum- que piorum locorum illud imprimis sæpè meminis- se debent, quemadmodum monet S. Carolus in suo Concilio Mediolanensi IV. *parte* 3. *tit. Quæ ad pia lo- ca pertinent* " se pauperum, pupillorum, viduarum se- „num egestate aut ægritudine laborantium, peregrinorum „& aliorum id generis hominum, alia ope agentium, pro- „ut propria uniuscujusque loci instituta ratio est, curam „sustinere, & illam quidem tanti esse, ut, cum potissimum „Episcopo, tanquam communi omnium, & eorum „præcipuè miserabilium hominum parenti, ea Sacro- „sanctis Canonum legibus commissa sit; tum quidquid „in illos, vel misericordiæ vel beneficii, vel operæ, vel „opis, vel officii confertur? quidquidve rursus damni, „detrimenti, injuriæ infertur, id omne Christus Dominus „sæpè in Evangelio demonstret, in se collatum, aut illatum „esse, ac propterea se in die judicii, prout benè illis factum, „aut neglectum, omissumve in eorum necessitatibus suble- „vandis erit, retributurum.

Hinc concludit: " Non suis, sed eorum quorum curam „susceperunt commodis atque utilitatibus serviant.

II. Itaque omni exactitudine & fidelitate bona ad loca pia spectantia, in utilitatem ipsorum locorum & paupe- rum ibidem alendorum & curandorum Rectores eorum administrare debent, *Clementina* 2. *De Religiosis domi- bus*, ubi jubentur constitui tales administratores, " qui „sciant, velint, & valeant loca ipsa, bona eorum ac ju- „ra utiliter regere, & eorum proventus & reditus in perso- „narum usum miserabilium fideliter dispensare, & quos in „usus alios bona prædicta convertere præsumptio verisimi- „lis non existat: in quibus sub obtestatione divini judicii il- „lorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, „conscientias oneramus.

III. Ut autem in hac administratione majori fide verse- tur, præscribit Concilium Viennense in citata Clementina, quod administratores piorum locorum præstare debeant *ju- ramentum*, nimirum de fideli administratione. Non expri- mitur quidem formula juramenti; sed cum dicatur, *ad instar tutorum & curatorum*, facilè intelligitur, quod sal- tem in substantia, horum administratorum juramentum co- incidere debeat cum juramento à tutoribus & curatoribus de jure præstando: nimirum, *omnia se rectè & cum uti- litate pupilli agere, & neque prætermittere ea, quæ utilia pu- pillo esse putaverint, neque admittere quæ inutilia existima- verint*. Vide *Legem* 7. §. 5. *Cod. De Curatore furiosi*, cum authentica eidem adjuncta.

IV Cum hac formula coincidit illa quæ passim à Synodis nostris præscribitur, & hodie exigi solet, quod scilicet bona pauperum conservabunt, & pro eorum necessitatibus fideli- ter dispensabunt: quodque pro bonorum hujusmodi con- servatione & fideli dispensatione, non minorem, sed [si fieri possit] majorem curam & operam impendent, quam " pro „rebus propriis. Repeti possunt, quæ de hoc juramento di- cta sunt *parte* 1. *tit*. 5. *cap*. 1.

V. Injungit præterea Concilium Viennense, ut hi admi- nistratores, Ordinariis seu aliis quibus subsunt loca hujus- „modi vel deputandis ab eis, *annis singulis* de administratio- „ne sua teneatur reddere rationem.

Idipsum jam pridem decretum erat à Justiniano in *Novel- la* 123. *cap*. 23. ubi hujusmodi locorum gubernatores ju- bentur pro creditis sibi gubernationibus apud proprium Episcopum cui subjacent, conveniri, & rationem suæ guber- nationis facere.

Hinc conficitur, quod administratores hospitalium & aliorum piorum locorum *de jure* cogi possint, ut *singulis an- nis* rationes suæ administrationis reddant.

VI. Similiter hic in Belgio per Decreta Synodalia & Prin- cipum

cipum Edicta sæpius cautum fuit , ac recenter in Edicto de 30 Septemb. 1651. in Flandria declaratum fuit, quod administratores bonorum pauperum debeant *singulis annis* rationem suæ administrationis reddere. Extat Edictum *parte* 3. *Edictorum Flandriæ pag.* 32.

Idem in Gallia præcipiunt Edicta Regia , quæ referuntur in opere cui titulus , *Grande Conference des Ordonnances lib.* 1. *tit.* 2. *parte* 3. §. 12. scilicet designari per personas Ecclesiasticas , & patronos laicos coram suis judicibus , vocatis ut minus quatuor à notabilioribus incolis loci aut Parochiæ. Qui autem administratores constituti fuerint per communitatem civitatis aut pagi coram judicibus Regiis in præsentia Episcopi vel Archiepiscopi aut ejus Vicarii , vocatis iis qui tunc regimini civitatis aut pagi præsunt. Tenor Edicti est : *Ordonnons que lesdits Administrateurs rendront compte d'an en an , & à la fin de chacune année , à sçavoir ceux qui ont ete commis par les gens d'Eglise , & patron lais , pardevant leurs Juges , appellez les plus apparens habitans du lieu ou paroisse, jusque au nombre de quadre au moins : & les autres qui auront eté commis par les Communautez des villes & Bourgades , pardevant nos Juges , en la presence de l'Evesque, ou Archevesque , ou son Vicaire , appellez les Eschevins , Conseillers, Capitouls, Consuls, ou autres ,qui lors auront administration des villes ou Bourgades.* Id est, Mandamus ut dicti Administratores, annuatim & in fine cujusque anni reddant rationem , videlicet qui ab Ecclesiasticis & Patronis laicis fuerint constituti , coram Judicibus suis, convocatis primariis loci aut Parochiæ incolis ut minus quatuor: qui verò à Communitatibus Civitatum aut Vicorum constituti fuerint , coram Judicibus nostris præsente Episcopo Archiepiscopo aut Vicario , convocatis Scabinis , Consiliariis , Consulibus,aliisve præfecturam Civitatum aut Vicorum tum temporis administrantibus.

VII. Notat ibidem Nicolaus Frerot *nota* 17. quod quæ tum hic , tum de jure cauta sunt de *annua* redditione computus , spectent designatos *simplices* administratores laicos, non autem *Titulares* , sive qui titulo Beneficii habent administrationem ; hosque duntaxat singulis *triennus* rationem administrationem reddere debere sæpius judicatum fuisse asserit. Vide etiam Joannem Tornetium in sua collectione arrestorum *Litt. H. cap.* 34.

VIII. Ut autem rationes exactius reddi possint ; & à Superintendentibus intelligi queat , num administratio fuerit justa & fidelis ; nihilque bonis hospitalis culpa aut negligentia Administratorum deperditum sit , vult Concilium Viennense in citata *Clementina* 2. ut administratores priusquam ad ministrationi se immisceant , *de locorum ipsorum bonis inventaria conficiant* : quod & jam pridem constitutum erat à Justiniano in *L.* 32. *Cod. De Episcopis & Clericis* ; item in *Novella* 131. *cap.* 15. Quod inventarium non tantum mobilia, sed & omnia monumenta spectantia reditus & bona piorum locorum continere debet , uti citata *nota* 17. monet Nicolaus Frerot.

IX. Ad hæc ut securius bona hospitalium & piorum locorum conserventur, volunt Canones & Leges, quibus & Principum nostrorum Edicta consonant, ut non sine necessitate aut utilitate servatis solemnitatibus in alienatione rerum Ecclesiæ requisitis, bona illa alienentur ; ipsæque elocationes fiant ea forma, qua elocationes rerum Ecclesiasticarum ; de quibus titulo præcedenti actum est.

X. Ut fidelis sit proventuum locorum piorum dispensatio , non sufficit, quod hi in quoscumque pios usus videantur impendi ; sed impendendi sunt ad determinatum usum pium ad quem ipse Fundator destinavit. Unde Concilium Viennense expresse declarat , *ea quæ ad* CERTUM *usum largitione sunt destinata fidelium* , *ad* ILLUM *debent & non alium,converti* ; idipsum vult Synodus Tridentia *Sess.* 25. *cap.* 8. *De Reform.* eandem constitutionem Concilii Viennensis innovans.

XI. Si itaque in usum pauperum infirmorum fundatum sit Nosocomium, in eum usum impendendi sunt proventus contingetque eos infideliter impendi, si non pauperum *infirmorum* ; sed *sanorum* usui impendantur : nisi in quantum ipsi *sani* in nosocomio infirmis sunt necessarii.

Unde Synodus Arelatensis anno 1260. *Can.* 13. deplorans quod bona hospitalium per Rectores eorum in *proprios usus* converterentur , ita ut nihil pauperibus ministraretur, voluit ut de cætero regimen committatur aliquibus, ibidem Domino famulantibus & vitam communem agentibus , nihil sibi aut suis præter *victum & vestitum* , de omnibus eleemosynis hujusmodi hospitalium retinentibus.

XII. Conqueritur insuper Synodus Parisiensis anno 1212. *parte* 3. *Can.* 9. quod "cùm pauci sani possint multis infirmis competentius ministrare , illud indignum esse, ut numerus sanorum ibidem manentium excedat numerum infirmorum aut peregrinorum.

Rationem subjicit : " Bona etenim ibidem ex devotione Fidelium collata , non sunt sanorum usibus deputata, sed potiùs infirmorum.

XIII. Huic abusui ut obviarentur Fundatores, frequentiùs certùm numerum Fratrum & Sororum , quem infirmis aut peregrinis inserviendis credebant sufficientem, præfixerunt.

Anno 1215. Stephanus Episcopus Novionensis fundans hospitale, præfixit numerum quinque Fratrum conversorum Laicorum, & tredecim Sororum, eumque nunquam excedi volens ; uti habetur *tom.* 13. Specilegii Dacheriani pag. 334. Meminit Renatus Choppinus lib. 3. De S. Polit. *tit.* 5. *num.* 6. cujusdam hospitalis anno 1419. fundati à quodam Bellino, ea conditione, ut ibidem unus Prior cum novem Religiosis, nimirum quatuor Capellanis , & quinque Canonicis Regularibus Ordinis S. Augustini, ministrarent.

In Litteris Honorii III. quibus cura Leprosariæ ad muros urbis Lovaniensis vulgò *Ter - Bank* committitur directioni Abbatis Villariensis , expresse cavetur quod numerus Fratrum & Sororum ibidem Leprosis ministrantium numerum novennarium excedere nequeat.

Plures indubiè hujusmodi præscripti limites reperientur, si litteræ fundationum excutiantur.

XIV. Episcopus Tornacensis anno 1233. uniens famosum hospitale in Civitate Gandensi , vulgò *Byloca* dictum. Monasterio Monialium Ordinis Cisterciensis, expresse cavit , quod quamvis proventibus abundaret, non reciperentur nisi *paucæ* Moniales , ita ut numerum non excedant viginti quinque , nisi ex evidentissima & urgenti causa, & conversæ Sorores ibidem non recipiantur nisi *paucæ*, quæ sufficere possint ad ipsius hospitalis ac Monasterii ministeria obeunda.

XV. Sed ne hi qui sive in spiritualibus ; sive corporalibus inserviunt, liberalius quam oportet , in suos usus convertant hospitalium proventus , certa quantitas proventuum nonnunquam pro victu & vestitu aliisque necessariis ipsis assignari & taxari consuevit.

Et quidem in Gallia Edicto Regio de anno 1561. decretum fuit , ut per judices locorum taxaretur certa summa pro illo , qui hospitale aut leprosariam possidet in titulum ; quodque similiter taxaretur summa pro victu & vestitu Religiosorum qui in hospitalibus ad ministrandum infirmis morantur , danda ipsis ab Administratoribus. Verba Edicti sunt : *Ordonons & enjoiguens aux Juges des lieux arbitrer & taxer dedans un mois pour tous delais , à tous ceux qui se pretendront Titulaires, de quelque qualite qu'ils soient, & quelque provision qu'ils ayent obtenu, soit de nous, à la nomination de nostre grand Aumosnier ou autrement , certaine somme pour leur vivre & vestaire seulement , eu egard au revenu de l' Hospital ou Maladiere , laquelle somme à quelque revenu que se puisse monter ledit. Hospital ou Maladiere , n'excedera la somme de sept vingts livres tournois par chacun an, à prendre & recevoir par les mains des Administrateurs , la somme qui sera taxée , à la charge de faire le Service divin , & administrer*

administrer les Sacraments aux pauvres en personne, comme leur Office & devoir le requiert. Entendons toutesfois qu'es lieux où il y a Religieux ou Religieuses, les fondations soient gardées & entretenuës, & pour leur vivre & commun vestiaire seulement, somme certaine soit taxée, laquelle leur sera distribuée & payée par les mains des Administrateurs. Id est. Mandamus & injungimus Judicibus locorum, ut intra mensem, nec diutius differant, omnibus qui se titulares asserent cujuscunque qualitatis fuerint, & qualemcunque obtinuerint collationem sive à nobis per nominationem supremi nostri Eleëmosynarii, sive alio modo decernant & taxent certam summam pro victu & vestitu tantùm, habitâ ratione redituum domus hospitalis aut Nosocomii, quæ summa, quanticunque sint reditus dictæ domus hospitalis aut Nosocomii, non excedit centum quadraginta libras *Turonenses* annuatim percipiendas recipiendasque per manus Administratorum, prout taxata fuerit: sub onere persolvendi Officium divinum, administrandique per se Sacramenta pauperibus ut munus ipsorum & Officium requirit. Volumus nihilominus ut in locis in quibus sunt Religiosi aut Moniales, Fundationes observentur & conserventur, pro ipsorum victu & communi vestitu tantùm, determinataque summa taxetur quæ per Administratores ipsis distribuatur & persolvetur.

Deinde *art.* 3. addit: *Le surplus du revenu desdits hospitaux, maladeries & autres lieux pitoyables sera entierement employé à la nouriture & necessitez desdits pauvres, reparations & entretenemens des bastimens, edifices & autres choses necessaires.* Id est. Quod superest ex reditibus dictorum domuum Hospitalium aut Nosocomiorum aliorumque locorum piæ Fundationis, penitus convertetur in alimentationem & necessitatem dictorum pauperum, reparationes & ædificiorum conservationem, ædificationes, aliaque necessaria.

XVI. Conformiter ad hoc Edictum anno 1567. dictum fuit per arrestum Curiæ, quod Priori hospitalis fundati ab Arnulpho Berlino, daretur summa 140. librarum tanquam titulari & cæteris Religiosis darentur necessaria ad victum in specie per Administratores.

Verba arresti prout refertur apud Choppinum De Sacra Polit. *lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 6. *in notis*, sunt: *Et aura le dit Prieur 140. livres de taxe comme titulaire suivant l'edict des hospitaux du Moy Avril 1561. Et que par la main desdits Gouverneurs, les autres Religieux & Religieuses seront administrez en espece de pitance, bleds, vins, & autres choses à eux necessaires.* Id est, Habebitque dictus Prior 140. libras secundùm taxam tanquam titularis, juxta Edict. in concernens domus hospitales datum mense Aprili 1561. & per supradictos Præfectos cæteris Religiosis & Monialibus dabitur in forma obsonii aut pitanciæ, frumentum, vinum aliaque necessaria.

Similia arresta quibus portio insumenda in victum & vestitum Ministrorum taxata fuit, profert Joannes Tornetius in sua collectione arrestorum *litt. H. c.* 34.

XVII. Meminit hujus gallicanæ disciplinæ Zypæus *Consult.* 2. *num.* 1. *De Religiosis domibus*; additque: *Quod apud nos non obtinet, sed ubique fundationem termini attenduntur.*

Verum licet in Belgio non habeamus Edicta Regia quibus similis taxa præscribitur, nihilominus illud observandum ut juxta fundationum terminos, proventus hospitalium impendantur in usus pauperum; neque ultra necessaria ministris impendantur.

XVIII. Hinc S. Carolus in Concilio Mediolanensi IV. parte 3. tit. *Quæ ad pia loca pertinent*, statuit: " Quæ porrò „eleemosynæ pauperibus, aut singulis etiam sive homini„bus sive familiis quavis ratione debentur, ne in alium cu„jusque rei usum, ac ne in Ecclesiæ quidem instaurationem „ornatumve eas erogari liceat, nisi & eorum quorum interest „consensu, & Episcopi præterea concessu eoque litteris „exarato.

XIX. Porrò contingere potest, ut loca quædam pro personis certo morbi genere infectis fundata sint, isque morbus certis temporibus cesset; ideoque non reperiantur quibus juxta litteram fundationis proventus locorum impendendi essent: quo casu ne pia fundatorum intentio suo frustretur effectu, voluit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 8. *De Reformat.* ut tunc arbitrio Episcopi cum duobus de Capitulo in usum, qui eorum institutioni proximus est, convertantur. Verba Decreti sunt: „ Quod si hospitalia hæc ad certum pe„regrinorum, aut infirmorum, aut aliarum personarum „genus suscipiendum fuerint instituta; nec in loco, ubi sunt „dicta hospitalia, similes personæ, aut perpaucæ reperiantur; „mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium usum, qui „eorum institutioni proximior sit, ac pro loco & tempore „utilior, convertantur, prout Ordinario cum duobus de Ca„pitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum deligen„dis, magis expedire visum fuerit: nisi aliter fortè, etiam in „in hunc eventum, in eorum fundatione aut institutione „fuerit expressum quo casu, quod ordinatum fuit, observa„ri curet Episcopus, aut si, id non possit, ipse prout supra, uti„liter provideat.

XX. Quod hic Consilium dicit de usu institutioni hospitalium *proximiori*, non scrupulosè intelligendum esse, sat innuit ipsum Concilium, dum addit *pro loco & tempore utilior.* Mens Concilii in formatione hujus Decreti unicè fuit prohibere, ne qui possident hospitalia omnes fructus in usus proprios convertant, sub prætextu quod non inveniantur infirmi juxta institutionem hospitalis; uti declarasse S. Congregationem refertur ad calcem *capitis* 8.

XXI. Sed quod hæc Fundationum mutatio committatur arbitrio Episcopi cum duobus de Capitulo, dubito num hic in Belgio indistinctè admittatur; præsertim si de Laicalibus fundationibus agatur. Neque enim facilè permittent Judices Regii, ut sine eorum interventu similes commutationes absolverentur. Unde præviè ad publicationem Concilii Tridentini, ad *cap.* 6 *sess.* 22. quo commutationes ultimarum voluntatum committuntur Episcopis locorum tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis, hæc nota apposita fuit. „Hanc auctoritatem negant Concilia, unquam in Belgio „competiisse Judicibus Ecclesiasticis.

XXII. Quapropter si de commutatione alicujus fundationis, præsertim notabilis agatur, consultius est, ut consensui Episcopi accedat consensus Regius; atque utraque auctoritate commutatio firmetur.

In Gallia Edicto Regio anni 1672. Ordini militari S. Lazari uniti sunt proventus eorumque administratio perpetua omnium aliorum Ordinum Hospitalarium, qui aliquando in Regno Galliæ fuerunt, & de facto extincti sunt. Ulterius eidem Ordini data est administratio omnium leprosariarum, & hospitalium in quibus hospitalitas cessavit, sive illa in titulum, sive in administrationem possideantur; idque sine obligatione reddendi computum de iisdem proventibus. Ex omnibus his proventibus Rex instituit plures Commendatarias, quas ipse Rex tanquam Caput Ordinis pleno jure confert Officiariis & militibus huic Ordini adscriptis: easque etiam pensione aliqua in favorem aliorum Officiariorum gravare potest. Ordo ipse expensas suppeditare debet pro hospitalibus militaribus & locorum limitaneorum; & in sustentationem leprosorum, si qui reperiantur. Ita refert Fleury *lib.* 2. *Instit. Juris Canon. cap.* 30.

CAPUT V.

Qui ad hospitalia recipiendi; & quid circa Mendicos habeant Principum Edicta; & quomodo regenda?

I. REctores & administratores hospitalium imprimis attendere debent, se non esse dominos proventuum illorum locorum, sed nudos & simplices dispensatores: neque proventus illos in ipsorum commodum aut usum esse à Fundatoribus primariò destinatos; sed in pauperum sublevamen; eamque dispensationem esse faciendam juxta leges justitiæ distributivæ in illud pauperum genus, in quod ipse Fundator proventus impensos voluit. „In hoc autem pauperum delectu, non „egestatis inopiæque solùm, sed morum etiam, ac vitæ „probitatis ratio habeatur; „ ait S. Carolus in Concil. Mediol. V. *parte* 3. *tit. Quæ ad pia loca pertinent.* Idipsum Synodi nostræ Belgicæ in dispensatione eleemosynarum Mensæ S. Spiritus observari volunt, uti supra *parte* 1. *tit.* 5. *c.* 3. ostensum.

Si quas forsan speciales insuper qualitates aut conditiones requisierit in admittendis ipse Fundator, & has ipsi Rectores & Administratores, tanquam fideles dispensatores, & executores attendere tenebuntur.

II. At infidelis est dispensatio, magnusque abusus, quem meritò, damnat Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 11. *cap.* 6. „quo in quibusdam locis fit, ut neglectis miseris ac „inopibus quibus hospitalia dedicata sunt, *ex privato affectu* „Magistrorum, aut Magistratuum, qui hospitalibus hisce „præsunt, non modò validi, sed & quibus victus & vesti„tus suppetit, recipiantur, tantùm quod illic commodiùs & „in otio vivatur: qui certè aliter censeri non possunt, quàm „pauperum deprædatores, raptorésque, de alieno viventes, ac velut ex sanguine pauperum saginati.

III. Adhæc attendendum est Rectoribus hospitalium aliorumque piorum locorum, " ne ea loca, quæ pauperum & „peregrinorum subsidio sunt addicta, aleatoribus, atque „id genus nebulonibus pateant, " ait Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 14. Idipsum monuit S. Carolus in suo Concilio Mediol. I. *parte* 3. *tit. De piorum locorum administratione.*

Addit præterea S. Carolus; ne Mendicis morbum simulantibus domorum hospitalium aditus pateat.

IV. Cum enim hujusmodi loca eorumque bona alendis pauperibus & infirmis sint unicè destinata, meritò ab iis repelluntur " Mendici validi & robusti, qui manuum „labore se ipsos sustentare possunt; ne miserabilium personarum alimenta ab ignavis ac desidiosis impiè absumantur," uti loquitur Concilium Bituricense anno 1584. *tit.* 43. *can.* 4. volens, ut hospitalia his solis pateant, qui præ ægritudine, senio aut corporis imbecillitate victum sibi parare non possunt.

V. Synodus Coloniensis anno 1536. *parte* 11. *cap.* 5. ait: „Sint autem Mendicantibus *validis* non solùm hospitalia „clausa, sed & publicè ac ostiatim mendicare penitus in„terdictum. Et qui secus agere comperti fuerint arceantur, „ac Legalibus nostrisque constitutionibus comprehensis „pœnis subdantur. Utiliùs enim esurienti panis tollitur, si „cibo securiùs injustitiam negligat, quam eidem frangitur, ut „seductus injustitiæ acquiescat.

VI. Idipsum & aliæ passim Synodi inculcant; additque meritò Synodus Burdigalensis anno 1583. *tit.* 28. Compellanturque à Magistratibus se potius in aliqua arte „exercere, vel manuum labore honestum vitæ subsidium quærere, quàm immeritis eleēmosynis ignaviam suam „alere.

Voluit Similiter S. Carolus loco citato ut hujusmodi mendici moneantur, " ut se in arte aliqua potiùs exercentes inde sibi honestum vitæ subsidium comparent, quam ignaviæ ac desidiæ dediti, ostiatim in triviis, & in templis „miserrimè mendicent. Si id recusaverint, curent Episcopi „ut ejiciantur.

VII. Hujusmodi *validi* Mendici admodùm semper odiosi, tanquam Reipublicæ perniciosi habiti fuere, eosque etiam ipsi Romani Imperatores, non tantùm eleemosynis indignos, sed etiam tanquam Reipublicæ pestes sunt execrati, & publicis legibus coercuerunt.

VIII. Extat de his Constitut. Imperatoris Valentiniani Junioris de anno 381. in *L. unica Cod. De Mendicantibus validis lib.* 11. & in Codice Theodosiano *lib.* 14. *tit.* 18. ubi ostendit Jacobus Gothofredus, quòd mens seu sententia Valentiniani isthæc unica sit, ut inertes hujusmodi „& absque ulla debilitate miserarios Urbe Roma submoveat, vicosque publicos, urbemque adeò hisce mendicabulis liberet, atque incondita turba, inutilique pondere terræ.

Turbam

Turbam magnam hujusmodi validorum mendicorum ... temporis Romam affluxisse, & qua occasione id contigerit, ibidem ostendit Gothofredus.

IX. Memoranda, & meritò notanda est de his Constitutio Justiniani Imp. in *Novella* 80. Cum enim plurimi Constantinopolim confluerent, Quæstorem instituit Justinianus, qui inquireret in peregrinos & causas adventus eorum ... lites, velociter eos, præsertim agricolas, eripi difficultatibus curaret, & contentionibus sopitis remitti in suas Civitates & Provincias. Illis porrò qui negotium ibi non haberent excedere compulsis Mendicantes verò ait *cap.* 5. " Si hujus terræ (id est *indigenæ*] fuerint, & corporibus quidem *validis* utantur, vitæ autem eis decens non est occasio: hos non frustra esse *terræ onus* permittere, sed tradere citiùs eos operum publicorum attinet artificibus, administerium & præpositis panificantium stationum, & hortos operantibus, aliisque diversis artibus, aut operibus, in quibus valent simul quidem laborare, simul autem ali: & segnem ita ad meliorem mutare vitam.

„Si verò aliqui noluerint observire operibus quibus traditi sunt, hos sectari hac Regia civitate: parcentes enim eis, hoc sancimus: ut non segnitie eos ad illicitos actus impellente, leges eos abripiant ad pœnas, nostris tradentes judicibus. Læsos autem aut læsas corpore, aut canicie graves, hos sine molestia esse jubemus in hac nostra civitate, aut piè agere volentibus adscribendos: & aliorum singulos interrogare qua venerint gratiâ: & inquisitis, quæ digna sunt super eis agere, ut non pigri hoc sedeant, sed competentia agentes, ad proprias revertantur Provincias.

X. Beatus Rhenanus lib. 2. Rerum German. *pag.* 95. inter alias leges Francorum hanc refert: „ Mendici per Regiones vagari non permittantur. Suos pauperes quæque civitas alito. Illis, nisi manibus operentur, nullus quidquam dato. „ Extat quoque similis lex *lib.* 1. *Capitularium Regum Francorum cap.* 118.

XI. Principibus nostris non minus odiosum fuit hoc perniciosum hominum genus, ut ex ipsis Edictis cognoscere possumus.

Imprimis Edicto de 8. Junii 1559. (extatque *parte* 2. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 3) vetatur, ne ullus sive incolæ, sive exteri *validi* corpore, & sufficientes ad laborem, ut victum sibi parare queant, sub quocunque prætextu possint discurrendo in pagis vel civitatibus mendicare, aut apud sæculares aut Ecclesiasticos expensas facere, absque earum solutione sub pœna fustigationis, & stigmatis in dorso aliâve arbitrariâ.

Verba Edicti sunt: *Dat niemant vvie hy sy Inlantsche noch Uytlantsche, hun ne ghesonde leden hebbende, ende soo ghestelt zynde dat sy tot eenighen aerbeyt mogen bequaen zyn om den cost te vvinen, en zullen mogen Rabauts ghevvyse, oft onder t' decxsele van vverck te zoecken oft andersins achter Lande gaen in Steden oft in Dorpen, biddende heurlieder Broodt, oft opde goede lieden, Gheestelicke, oft Wierlicke, gaen teeren zonder hunnen Cost te betaelen, op peine voor d'eerste reise van gheghe esselt ende met een brennende Iser op hunnen Rugghe gheteeckent ty zyne, oft voor eenen tydt op de Galeyen ghesonden, oft in ghemeine vvercken ghestelt, oft anders arbitrairlicke ghestraft te vvorden. Ende indien sulcke Persooren ten plaetzen Lande bevonden vvorden met Waepenen, oft gheyserde Stocken gaende, oft in sulcke ghesels cap, oft maniere, dat sy de goede Lieden souffissante oorzaecke gheven, van hen bevreest te zyne, oft eenigh ghevvelt, overvvillighe vvorden, ende dreigementen te ghebruicken, oft hunne peerden oft Hoornebeesten steelden, oft vvech leyden, zanderlinghe vuyt de VVeide by nachte, oft andersins in hunne beesten, Huysraet, ende ander Goedtschaede oft onvville deden, van alsdan aen hun Lyf, oock met de Galghe: Oft indien sy jemandt drechden te verbranden, oft in openbaere vveghen beroofden, met den Viere ghebumiert, ende ghestraft te vvorden.*

Id est. Nemini quibuscunque fuerit, sive incolæ sive extraneo, & corpore valenti, atque ita disposito ut labori sit aptus quo cibum lucretur, licebit scurrili more aut titulo quærendæ operæ, aut aliàs per agros discurrere, aut in Civitatibus & Pagis mendicare, aut honestis hominibus seu Ecclesiasticis seu Secularibus sumptus creare nec persolvere. Pro primo delicto flagellationis & inurendi stigmatis, aut ad triremes ad tempus aut operas publicas damnationis aut alia arbitraria pœna interdictum esto. Si autem tales in agris deprehendantur armati, aut incedentes baculis ferro præfixis, aut tali in consortio & habitu ut probis sufficientem timoris ansam præbeant, seu vi quidquam moliantur, contumeliis præscindant, minas intentent, equos aut armenta furentur & abigant, præcipuè noctu ex pascuis aut alio demum modo pecoribus, suppellectili aliisque cujusquam bonis detrimentum aut incommodum inferant, tum pœna in corpore etiam laqueo plectentur: si autem & incendium minarentur aut " in viis publicis grassarentur, ignis supplicio in eos animadvertatur.

Idipsum repetitur in Edicto Alberti & Isabellæ de 28. Septemb. 1617. *art.* 1. extatque in eodem libro & eadem Rubrica. His addi potest Ordinario Philippi Boni de 19. Augusti 1459. *art.* 1. quæ habetur parte 4. Edict. Brab. *lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 3.

XII. Utque Officiarii locorum facilius hujusmodi validos & vagantes mendicos deprehendant, mandatur Officiariis, ut frequenter accedant ad annua aut hebdomadalia fora, templa, hospitalia, dedicationes & loca in quibus hujusmodi hominum genus congregari solet.

Verba Edictorum de anno 1559. 1617. sunt: *Ende ten eynde dat de Schouteren, Bailliuvven eynde andere Officieren vande Senden ende vande platten Lande dies te beter gheinformeert ende gheadverteert moghen vvesen, vvaer dat sulcke Landtlopers ende Quaetdoenders zyn. Wy ordonneren hun dat een yeghelick van hun in sin destrict respectivelick hem dickmael vinde op de vrie ende ordinarisse Mercten, in de Kerken, Gast-huysen ende Godts huysen, Bruiloften, Kermessen ende diergelicke vergaderinghen ende Feesten daer zulcke luiden ghevvonlick verkeeren, ende daer sy hun zullen meinen te vinden, om die te vanghen, ende teghen hun te proecederen naer d' inhouden van dese onse ordonnantie.* Id est Et ut Prætores, Præfecti, aliique Administri tam Urbani quàm Forenses exactiùs edoceantur & moneantur ubi vagi tales & facinorosi homines degant. Mandamus ut quilibet ipsorum in Districtu suo respectivè, frequenter intersit Nundinis liberis & consuetis, ad Templa, Xenodochia, domosque Hospitales, Nuptias, Dedicationes similesque Festivos conventus se conferat, ad quæ istiusmodi homines solent confluere, ut eos comprehendat, & juxta hujus Edicti tenorem contra eos procedat.

XIII. Et quia similes vagabundi & otiosi homines frequenter simulant morbos, aut fingunt vulnera, vult prædictum Edictum de anno 1617. *art.* 12. ut Officiarii adhibitis medicis, & chirurgis ipsos visitent; & si deprehendant fictionem, etiam criminaliter adversus ipsos procedant. Verba sunt: *Voorts om te voorsien teghens het bedrog dat de bedelaers ende Bedelersen ghevvonelicksin vvorts te stellen, hun ghelatende oft sy met eenighe sieckten gequelt vvaeren oft anderssints ghuedebiliteert, hoe vvel dat zydt niet en syn, hebben vvy gheordonneert ende ghestatueert, Ordonneren ende statueren dat ten versoecke vaen de respective Officiers van de plaetsen de voors. Bedelaers ende Bedelerssen zullen ghovisiteert vvorden door ghesvvorenen Medecyns ende Chirurgiens, ten eynde dat de ghene die bevonden zullen vvesen hun ghelaten te hebben siecke syn van sulcke siecke, creupelheyd oft andere Kranckheyt, rigoreuselick gheexamineert ende criminelicken gestraft vvorden naer de circonstantien ende ghelegentheyt van de zacke* Id est. Cæterum ad occurrendum

dum fraudibus quibus Mendici & Mendicæ solent imponere, fingentes se morbis quibusdam vexatos aut alio modo debiles, quantumvis falsò. Mandavimus & decrevimus, mandamus & decernimus, ut ad postulationem Præfectorum locorum respectivè, dicti Mendici & Mendicæ per Medicos & Chirurgos Juratos examinentur, ad eum finem ut qui deprehensi fuerint morbum aliquem, claudicationem aut infirmitatem quampiam simulasse, rigorosè interrogentur, & attentis circumstantiis & qualitatibus causæ, ut criminis rei puniantur.

XIV. Sub his Edictis nequaquam comprehenduntur honesti homines non soliti mendicare; sed peregrinationis aut alia honesta causa de uno ad alium locum itinerantes; poteruntque hi in hospitalibus & piis locis *una nocte* morari juxta Edictum Caroli V. de 7. Octob. 1531. quod habetur parte 1. Edict. Flandriæ *lib.* 3. *Rubrica* 1. hâc tamen cautione, quod priusquam à Magistris hospitalium recipiantur, debeant accipere signum consuetum à Deputato Eleemosynario.

Verba Edicti sunt: *Item dat gheen vreemde oft uytlandige persoonen om aelmoessen en sullen moghen bidden, opt gelicke peine ende correctie Behoudelick dat eerbaer lieden (niet ghevvoonlick te biddene, passerende haeren vvegh in pelgrimage oft andere verdiensighe vvercken) sullen mogen logiren in Gast-huysen ende Gods-huysen eenen nacht alleenlick op de peyne als voren. Ende om by den Meesters oft Meestressen van den voorseyden Gast-huysen ontfanghen te vvordene, sullen gehouden vvesen te vercryghen ende heml, te præsenteren lyckeecken van den Officieren ofte gecommitteerde tot der charitate, van der plecken inden vvelcken zy sullen vvillen logieren.* Id est. Item quod nulli peregrino eleemosynas emendicare licitum erit: simili pœna & correctione decreta. Salvo tamen ut personis honestis (nec mendicare consuetis per vias transeuntibus in peregrinationem, aut alia meritoria opera obeuntibus) indulgeatur hospitium in Xenodochiis & domibus hospitalibus unâ duntaxat nocte, aliàs eadem ut supra pœnâ constituta. Ut verò à Magistro seu Magistra recipiantur, tenebuntur eis exhibere signum consuetum Præfecti aut Deputati Eleemosynarii locorum, in quibus hospitarii decreverint.

Idipsum habetur in Edicto ejusdem Caroli de 22. Dec. 1515. & extat Parte 1. Edict. Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* I. addita cautione, quod singulis vicibus debebunt habere testimonium præcipui Officiarii loci è quo exierunt peregrinationis causa, continens testimonium vitæ & regiminis, & causam peregrinationis; neque aliquis ipsorum poterit recipi in aliquo publico diversorio. Verba Edicti sunt: *Ex quant aux vrais Pelerins, Passans en & par nosdicts Pays, ils se pourront loger & herberger ès Hespitaulx à ce ordonnez une nuyct seulement: en ayant en chacune fois certification & enseignement de l'Officier du Lieu ou ils seront partis pour faire leurdict pelerinage contenant tesmoignage de leur vie & regime, & la cause pourquoy ils font lesdicts Pelerinages: & ne pourront nuls d'eulx estre logez en aucunes Hostelleries.* Id est. Et quoad eos qui verè peregrini sunt, iter per regiones nostras facientes, una duntaxat nocte in domibus hospitalibus ad id constitutis commorari poterunt, modò habeant in singulas vices testimonium & indicium Præfecti locorum unde profecti sunt ut peregrinationem susciperent, quo vitæ & morum testificationem, & causæ itineris suscepti exhibebunt nec poterit aliquis eorum in diversorio ullo, hospitio excipi.

Supra citata Ordinatio Philippi Boni *art.* 29. similibus personis itinerantibus & peregrinis in pagis quidem non nisi *una* nocte; sed in civitatibus *duabus* noctibus & *una* die morari permittit: hac tamen conditione, quod semper recto itinere ad locum destinatum suæ peregrinationis procedant.

XV. Jodocus Damhouderus famosissimus Jurisconsultus in sua praxi criminali *cap.* 112. reflectens ad Principum nostrorum de coercendis *validis* Mendicantibus Edicta, deplorat " multorum Judicum inertiam, quæ quosvis & „ubilibet locorum mendicare permittit, qui eleemosynis non „egent, sed otium duntaxat sectantur & voluptates, & „ubicunque pulchram interim occasionem nanciscuntur, „ibi ne à maleficiis quidem temperant, quorum maleficiorum causam præbent Officiariorum supina inertia, & cor„ripiendorum pauperum pertinax tædium.

Dein subjicit „Optarem hic nostram Christianorum pie„tatem æquiparari posse Turcis & Ethnicis, apud quos nul„li fas est ita mendicare ostiatim, sed unaquæque civitas „suos alit pauperes, & verè pauperes, otiosos autem cogunt „ad labores.

XVI. In præcitato Edicto de 7. Octob. 1531. *art.* 10. cautum fuit, ut nemo quomodocunque, sive publicè sive occultè sub quocunque prætextu mendicet sub pœna jejunii in pane & aqua, ac deinde correctionis arbitrariæ, exceptis Religiosis, Mendicantibus & Leprosis: ita tamen ut signis suis consuetis discriminentur.

Verba Edicti sunt: *Dat niemandt, het zy mans oft vrouvven hemliedem en vvorderen van nu voortean te bidden, oft aelmoessen te begheren, by daghe ofte by nachte, heymelick nochte openbaer, ob de straten, in de Kercken, nocht in oft voor die husen van den goeden lieden, in vvat maniere nat het zy: op de peyne in dien jemand die contrarie dede voor deerste reyse ghevanghen te vvorden, ende gestelt te vvater ende broodt, tot discretie van onsen Officieren rechteren ende vvethaudert, oft andere persoonen de last hebben zullen van deser onser ordonnancie, in der plecken daer t' selve ghebueren zaude: voor de tvvede reyse van ghestraft ende gecorrigiert te vvorden ter discretie als vooren. Uytgenomen ende hier af ghereserveert den religieusen mendicanten, de ghevangenen lazarussen ende melatschen, de vvelcke om aelmoessen zullen moghen bidden zo zy ghevvonlick zyn, hebbende de voorseyde lazarussen haere hoen, handtschoenen, mantels, ende andere teeckenen zo dat behort.*

Id est. Ut nemo seu vir seu fœmina mendicare audeat aut stipem corradere, diu aut noctu, clam aut palam: in plateis in domibus aut præforibus honestorum hominum, aut quocunque modo edicta primùm in delinquentes incarcerationis, pœna, & ut pane & aqua macerentur ad arbitrium ministrorum Judicum & Præfectorum nostrorum, aut aliorum quibus incumbet cura Edicti hujus nostri observandi, in locis ubi simile quid contigerit. Iteratum delictum ad arbitrium ut supra punietur & corrigetur. Hinc tamen exceptis Religiosis mendicantibus captivis, leprosis & Elephanticis, quibus licitum erit eleemosynam ut consueverunt rogare, dictis leprosis pileo, manicis, pallio, aliisque notis, ut oportet, discretis.

XVII. Præcipitur quoque parentibus, ut pueros suos à mendicitate cohibeant sub pœna quod virgis corrigentur & arbitrio Magistratuum.

Dein ut in singulis locis, unus plerusve à Magistratu satellites constituantur, qui transgressores apprehendant.

XVIII. Sanè attentis incommodis quæ mendicitas tam ipsis Mendicis, quàm Reipublicæ adferre solet, non dubium, quin optandum esset, ut hic articulus Edicti servaretur laudatque non immeritò Zypæus in suo judice *lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 4. „Confœderatarum Provinciarum civitates, & „præsertim Amsterodamensem," quæ non patiuntur aliquem publicè mendicare, sed debilibus & infirmis neces„sarias eleemosynas procurant, validos in loca publica „cogunt, quorum præfecti singulis pensa præscribunt pro „artis suæ peritia, quam si nullam norint, alia imperant, „quæ nullo vel levi artificio expediuntur; victum interim „& amictum præbent: & si frugis bonæ apparuerint, etiam „lucellum.

XIX. Subjungit dein Zypæus memorabile factum Alostensium, quod utinam plures civitates sæpius imitarentur, non dubium quin à se validos & vagabundos mendicantes, non secus ac Alostenses penitus abigerent.

Nuper

„Nuper (ait Zypæus) Alostenses omnes undique advenas „validos mendicantes fossis, quæ urbem cingunt, purgan„dis devoverunt, atque ita opus publicum minimo sum„ptu perfecerunt, vitia otiosorum minuerunt quin imò id „obtinuerunt, ut brevi eum locum mendicantes ut charib„dim vitarent, & alio declinarent, ubi eos labor improbus „non vexaret.

XX. Carolus V. ut Edictum suum executioni mandare posset; nec tamen veris pauperibus invalidis & infirmis sua deessent necessaria, multa de procurandis pauperum subsidiis eodem Edicto disposuit; atque inter alia, ut omnium eleemosynarum, mensarum S. Spiritus, & similium charitativarum largitionum esset communio, fieretque una bursa, & judicio Curatorum & Præfectorum, eorum, qui à Magistratibus deputarentur, fieret distributio. Verba articuli 15. sunt: *Ende om te subvenieren den armen ziecken ende andern niet machtigh vvesende haer broodt te vvinnen, noch anders hebbende om op te levene die bevonden, sullen vvorden vvonende in elcke stadt ofte dorp in onsen landen: ordineren vvy dat van allen charitaten, tafel van huysarmen, Gast-huysen, Broderschappen ende andere hebbende obyten ende distributien van provenen ende aelmoessen, ghemaeckt zal vvorden een ghemeene borsse, om den armen daer af distributie te doene, by advys vanden Meesters ende Gouverneurs van den vvorschreven tafelen vanden armen; van den Gast huysen ende Broederscappen, metsgaders van deughenen die de Officieren ende Wethauders in elcke stadt, parochie ofte dorp zullen vvillen deputeren ende committeren tot vooraeringhe vander charitate, inder manieren hier na verclaert. Behaudeliken dat de aelmoessen ghesondeert voor Geestelicke persoonen, als Mendicanten ende anderen, ghedistribueert zullen vvorden, na die ordinantie vanden Fondateuren.* Id est. Et ut succuratur inopibus ægrotis, nec victum lucrari valentibus, nec aliunde mediis ad vitæ sustentationem provisis, quos vel Civitatum vel pagorum ditionum nostrarum incolas esse constabit; Mandamus ut omnes eleemosynæ, Mensarum S. Spiritus, domorum, Hospitalium, Confraternitatum, aliarumque in die obitus anniversaria quapiam distributiones, largitiones & eleemosynæ in commune conferantur, ut exinde pauperibus distribuantur de Consilio Magistrorum & Præfectorum dictarum Mensarum S. Spiritus, domuum, Hospitalium & Confraternitatum, simulque eorum quos Administris & Magistratibus in singulis Civitatibus, Parochiis aut Pagis deputare & demandare visum fuerit in progressum eleemosynarum juxta modum infra expressum. Salvo tamen Eleemosynas fundatas pro Ecclesiasticis, quales Mendicantes aliique, distributum iri secundùm statutum Fundatorum.

XXI. Verùm cum hæc omnium eleemosynarum communio ad effectum deduci non posset, tum ob difficultates quas ipsa communio in rebus humanis generare solet; tum ob contrariam Fundatorum voluntatem, qui particulares sibi in fundationibus suis fines præfixerant & expresserant; etiam Edictum quoad hunc articulum omnimodam suam executionem non habuit; uti insinuat Zypæus in Notitia Juris Belgici tit. *De Episcopis & Clericis n.* 23.

XXII. Videmus in recentioribus tam ipsius Caroli, quam Successorum Principum aliquam fuisse factam moderationem quoad pauperes invalidos & infirmos, relicta iis mendicandi licentia, his tamen conditionibus, ut iis observatis quæ ex mendicitate sequuntur incommoda, evitarentur.

Imprimis itaque Edicto de 27. Nov. 1585. extante parte 2. Edict. Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 4. permittitur veris pauperibus, qui labore manuum victum sibi & familiæ suæ lucrari nequeunt; tametsi omni modo se impendant, eleemosynas mendicato petere; quod idem in pluribus aliis Edictis exprimitur.

XXIII. Sed Edictum illud requirit, ut de hac paupertate & impotentia sufficientem probationem fecerint, priusquam mendicare permittantur; quod ipsum requirit Edictum Alberti & Isabellæ de 28. Sept. 1617. *art.* 4. Quin allegata Ordinatio Philippi Boni *art.* 26. vult, ut nullus qui excesserit 12. annum, vel non excesserit 60. annum mendicare possit absque *signo* appenso in collo, quod in loco ubi mendicare intendit statutum fuerit; quodque à Magistris Mensæ S. Spiritus acceperint.

XXIV. Secundò hujusmodi pauperes mendicare nequeunt, nisi in locis originis, aut ubi ultimo suam habuerunt residentiam; ita ut extra illa loca & loca vicina (in quibus eleemosynæ erogari solent) mendicare nequeant. Verba sunt: *Zullen de Aelmoessen mogen gaen bidden ter plaetse daer sy geboren syn, oft daer sy het t' laetste jaer te voeren heurlieder continuele residentie gehauden hebben, zonder buyte de selve oft de plaetse daer ontrent (daermen gevvonlickis aelmoessen te halen) te mogen bedelen.* Id est. Poterunt Eleemosynam corrogare in loco suo natali aut in quo anno proximè tum elapso continuè fuerint commorati, ita ut extra illa aut vicina loca in quibus Eleemosynæ erogari solent, mendicare ipsis non liceat. Ita Edictum de 15. Junii 1556. & penè iisdem verbis reperitur in Edictis de 8. Julii 1559. & 28. Sept. 1617.

XXV. Hic articulus consonat iis quæ jam pridem Canonibus sanctissime decreta leguntur: „Unaquæque civitas „pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus pascat „secundum vires, & tam vicani Presbyteri, quam cives „unusquisque suum pauperem pascant, quo fiet, ut ipsi pau„peres per alias civitates non vagentur." Hæc Concilium Turonense II. anno 567. *Can.* 5.

XXVI. Et lib. 1. Capitularium Regum Francorum. *cap.* 118. decernitur: "De Mendicis qui per patrias discurrunt, „volumus ut unusquisque fidelium nostrorum suum paupe„rem de beneficio aut de propria familia nutriat, & non per„mittat alicubi ire mendicando.

XXVII. Profecto si hæc Decreta observarentur, neque vagantes de uno in alium locum mendici admitterentur, sed omnes intra limites suarum respectivè Parochiarum terminos se continere juberentur, tunc illorum exactior haberetur notitia; possetque esse Parochorum major circa similes pauperes cura; qui hodie passim Parochis planè ignoti, nullasque instructiones frequentantes, sed de uno ad alium locum vagantes, in Mysteriis Religionis manent omninò ignari; & hinc sine ullo penè Religionis sensu gentiliter in omni ferè vitiorum genere viventes.

XXVIII. Hic merito notandum quod decrevit S. Carolus in suo Concilio Mediol. IV. parte 3. tit. *Quæ ad pia loca pertinent*, ut ubi mendicorum curæ & victui necessario ita consultum non est, ut certo quodam pio loco collecti, non mendicatim victum sibi quærerent, curent Episcopi ut per Parochos illi qui intra fines suarum Parochiarum sunt, in libro accuratè ordineque scribantur: atque hæc circa illos à Parochis observentur: „Quo & unde illi migrent: Quod „vitæ Christianæ institutum teneant: An fidei rudimenta „norint: An diebus festis saltem Missæ sacrificio intersint: An „sæpè confessi crebro etiam per annum, aut saltem constitu„to Paschæ tempore sacram Eucharistiam sumant.

Denique addit "Quos doctrinæ Christianæ rudes mendicos vagantes viderint, festis diebus stata hora ad ejus„dem doctrinæ scholas convenire diligenter curent, eosdem„que instruant, " Adde quæ supra *parte* 1. *tit.* 3. *cap.* 4. *nu.* 5. dicta sunt.

XXIX. Ut ad Edicta Principum nostrorum revertamur, præcipitur in Edicto de 15. Junii *art.* 11. ne pauperes ad dedicationes Ecclesiarum, nuptias, aliasque similes solemnitates, ut lautius tractentur, accedere audeant: *Oft hemlieden in Bruyloften, Eerste Messen: Kermessen, Scutteryen oft andere Feestente vinden, om ghedient te vvorden nae heuren appetyte, als sy tot noch toevvel gedaen hebben.* Id est. Ne vel ad nuptias, Primitias, Encœnia, jaculationes aut alias solemnitates conveniant; ut secundum gustus sui appe-

appetentiam excipiantur, prout hucusque hactenus fecerunt. Item decernitur in Edictis de 8. Julii 1599. & de 28. Sept. 1917.

Eisdem illis Edictis cavetur, ut pauperes illi mendici erunt contenti eleemosynis quæ ipsis voluntariè dabuntur, absque murmuratione aut asperitate sub correctione arbitraria. *Zullen oock in heuren plaetsen om aelmoessen bittende hemlieden laeten ghenoughen, met t' gheunt dat die goedelieden hemlieden geven zullen: sonder die zelve met vvorden ofte met vvercken eenighe speyticheyt, stuericheyt oft verdriet aen te doene, op pyne von arbitrairlicken daer augecorrigiert te vvorden* Id est. Deinde in statione sua stipem mendicantes acquiescent iis contenti quæ ipsis boni homines erogabunt, sic ut nec verbo aut facto, arrogantia aut morositate iisdem incommodo sint; arbitrariæ correctionis pœnâ constituta.

XXX. Scitur quantùm sæpe celebrationem divinorum Officiorum, quantumque Fidelium devotionem turbet mendicorum per templa discursus; ut meritò gravibus pœnis inhibeatur in allegata Ordinatione Philippi Boni *art.* 33. ne ullus in Ecclesiis mendicare audeat; quodque Ecclesiarum Æditui aliive ad hoc Deputati hujusmodi Mendicantes in Ecclesiis Magistratui denuntiare debeant.

XXXI. Deinde in præcitatis Edictis declaratur, quod si in loco originis aut ultimæ residentiæ hujusmodi pauperum esset, aliquod particulare statutum, quo ipsis inhibitum esset mendicare, aut determinatus locus, vel determinatum tempus mendicitati præfixum, tenebuntur se huic omnimodò conformare. *Indien nochtans ter plaetsen van heurlieden gheboorte oft laetste residentie als vooren, eenighe statuten ofte reghel ghesed vvaere op t' bidden van den aelmoessen daer by hemlieden verboden vvaere te bidden, ofte zeker plaetse ofte tydt daertoe ghestelt vvaere, sullen ghehauden syn, hemlieden daer naer in alles te reguleren.* Id est. Si tamen in loco originis aut ultimæ commorationis ut supra, statuta quædam aut regula foret præfixa circa eleëmosynarum corrogationem, quibus ipsis inhiberetur mendicare, aut locus determinatus & tempus limitaretur, tenebuntur his omnibus sese conformare.

XXXII. Refert Ægidius Wytsius Jurisconsultus Brugensis in suo Consilio *De Continendis & alendis domi pauperibus, & in ordinem redigendis validis mendicantibus* in præmio: " Ante annos triginta (id est circa annum „1540.) Valdoleti in Hispaniis, & in Flandria Hypris & „haud ita pridem apud nos (Brugenses) repertus est mo„dus quidam, quo optimè videtur consultum paupe„ribus. Cautum est, ut suos civitas pauperes alat; utque „per publicam curam & idoneos dispensatores eis providea„tur, prohibitâ vagâ & promiscuâ illa ostiatim stipem emen„dicandi licentiâ.

XXXIII. Decreti hujus æquitatem, justitiam & utilitatem multis ostendit hoc Consilium atque à criminationibus & objectionibus doctissimè vindicat. Dignum sanè opusculum quod Magistratuum manibus teratur, quibus cura incumbit, veris pauperibus providendi, & fictos ac validos mendicantes coercendi & in ordinem redigendi; atque ex illo discerent optimum modum miseris & infirmis pauperibus succurrendi, & Rempublicam à pernicioso & otioso hominum genere expurgandi.

XXXIV. Non tantum attendendum est Rectoribus hospitalium, qui ad illa recipiantur; sed insuper ut omnia in illis honestè & Christianè agantur.

Ut honestas in hospitalibus servetur, monent passim Sy„nodi, ut in hospitalibus piisque diversoriis, ubi hospitalitas „exercetur, mares cum fœminis, etiam prætextu Matrimonii „versari ne permittantur." Ita Synodus *P. II.* Cameracensis *tit.* 15. *cap* 14. Idipsum cavit S. Carolus in suo Concilio Mediolanensi *tit. De piorum locorum administratione.*

XXXV. Hæc personarum utriusque sexus separatio non tantùm in hospitalibus & piis diversoriis ad quæ grandiores & ætate provectiores divertunt, observanda est, sed & in Orphanotrophiis & Brephotrophiis in quibus pueri orphani, & infantes expositi aluntur & educantur. Nimis notum est, quam periculosa sit etiam puerorum utriusque sexus familiaris inter se conversatio ut proinde & hic summa Magistrorum cura esse debeat ne aliàs in ipsis locis piis, & ex Fidelium pietate ad puerorum piam educationem institutis, ipsa juvenilis & tenera ætas corrumpatur, & vitiorum semina eorum animis inserantur.

XXXVI. Etenim quàm periculosa res sit, etiam puerorum utriusque sexus aut cum ancillis in eodem lecto dormitio, notum est; & jam pridem monuit Joannes Gersonius Cancellarius Parisiensis vir pietate juxta ac solicito salutis proximi desiderio illustris, in tractatu *De arte sive scientia audiendi Confessiones*; in quo proponit per varias considerationes, quâ methodo Confessarius interrogare debeat pœnitentem super peccato carnis; & consideratione 9. quomodo interrogandi pueri & primò quidem si unquam in „ætate quinque, sex, septem annorum vel eo circa jacuerint „cum ancillis, sicut mos est puerorum. *Et certè* (ait) *reperientur horrenda.*

Similiter S. Franciscus Salesius *lib* 1. *Epist.* 5. scribit In„terea cave, non solum illi, verum & sororibus ejus ne dor„miant, *nisi soli*, aut cum illis, quibus possis tantum me„ritò confidere, quantùm tibi ipsi. Incredibile est, quàm „utile sit hoc consilium, experientia mihi commendandum „ in dies singulos reddit.

XXXVII. Quapropter & illud solicitè providendum ut his puerorum receptaculis præficiantur pii & morigeri Rectores & Rectrices; quemadmodum supra *tit.* 11. *cap.* 5. dictum est de Scholarum magistris: nimis enim notum est, quàm perniciosum sit, Magistros aut Magistras corruptos, præsertim in materia carnis, pueris esse præfectos.

XXXVIII. Cum circa educationem puerorum orphanorum & expositorum ea cura habenda sit, ut exacta pueritia agere valeant vitam homine Christiano & honesto cive dignam; neque ad sordidam & malorum multorum lethalem mendicitatem declinare cogantur, omninò soliciti esse debent hujusmodi locorum administratores & rectores, ut „infantes, ubi primum per ætatem licuerit, locis iis, quibus „commodè & per facultates fieri poterit, moribus optimis „*artibusque*, quæ sexum deceant, tam mares, quam fœ„minæ instruantur, donec eis Deo dante provisum fuerit, „uti loquitur Concilium Tholosanum anno 1590. *part.* 3. „*cap.* 6. *nu.* 15.

XXXIX. Verbo administratores & Rectores piorum locorum ita in ea administratione versari debent, ut ex œconomia ac disciplina illorum pateficat, se totos pauperibus, & quoad corporalia & quoad spiritualia impendi.

CAPUT VI.

De Confraternitatibus.

1. *Confraternitates piis locis annumerandæ.*
2. *Etiam apud Gentiles notæ fuerunt.*
3. *In Ecclesia à multis seculis notissimæ fuerunt.*
4. *Geldoniæ sive* Guldæ *species Confraternitatum.*
5. *Confraternitates quæ hodie* Guldæ *dicuntur, institutæ ad exercitium militare.*
6. *Adhuc hodie retinent exercitia & signa militaria.*
7. *Multis gaudent privilegiis; & quare?*
8. *De his Confraternitatibus loqui videtur S. Anselmus.*
9. *Similiter & Concilium apud Montem Pessulanum seculo* 13
10. *Similes Confraternitates sine auctoritate Regia hodie institui nequeunt.*
11. *Hæ Confraternitates non veniunt nomine* piorum *locorum.*
12. *Confraternitates quædam sunt laicorum.*
13. *Nonnullæ in Ecclesiis Parochialibus & Regularibus habent Altare vel Sacellum; aliæ habent Sacella separata.*
14. *Confraternitates merè Ecclesiasticæ.*
15. *Confraternitates institutæ ad exercitium operum pietatis.*
16. *Etiam ut mutuis precibus juventur Confratres.*

17 In

17 *Varia sunt opera pietatis pro varietate Confraternitatum.*
18 *Pro instructione puerorum Confraternitates instituti voluit Pius V.*
19 *Eas in sua Provincia promovit S. Carolus.*
20 *Instituit & S. Carolus Confraternitatem ad* sedandas discordias.
21 *Plurimæ Confraternitates institutæ sub titulo Divæ Virginis alteriusvè è Divis.*
22 *Confraternitates erigi non possunt sine licentia Episcopi.*
23 *Clemens VIII. declaravit Confraternitatem erigi non posse prætextu cujuscunque privilegii sine licentia Episcopi.*
24 *Confraternitatum statuta approbationi & correctioni Ordinariorum subjecta.*
25 *Episcopus quæ in admissione & approbatione Confraternitatis attendere debeat?*
26 *Non convenit ut observatio Regularum juretur.*
27 *Exercitia Confraternitatum ita disponi debent, ut publicis Ecclesiarum Parochialium officiis non obsint.*
28 *Vult S. Carolus ut Divina officia Confraternitatum fiant ante vel post officia Ecclesiarum Parochialium.*
29 *Referuntur plurium Conciliorum Decreta conformia.*
30 *Episcopi Confraternitatibus invigilare debent.*
31 *Jus eas visitandi Episcopis attribuit Synodus Tridentina etiamsi sint* laicorum.
32 *Etiam dum in Ecclesiis Regularium ex Declaratione Cardinalium.*
33 *Idipsum supponit S. Carolus.*
34 *Attendere debent Episcopi visitando abusum commessationum, qui in Confraternitates jam pridem irrepsit.*
35 *Meritò designatur aliquis qui Confraternitatibus invigilet.*
36 *Jampridem irrepserunt sub specie pietatis quæstus illiciti & audacia peccandi.*
37 *Etiam hodie Confraternitates hisce subjectæ sunt.*
38 *In quibusdam libellis Confraternitatum occurrentia inducere nata sunt in abominandam superstitionem de qua Synodus Cameracensis.*
39 *Synodum respexisse ad vanam ac superstitiosam vulgi fiduciam in cultu S. Barbaræ ostenditur ex illis quæ de hac Sancta referuntur.*
40 *Quæ in libellis Confraternitatum de hac Sancta dicuntur nata sunt inducere in hanc superstitionem.*
41 *In aliarum Confraternitatum libellis occurrunt & plurima quæ huic superstitioni occasionem dare possunt.*
42 *Certo numero Missarum vel precum certam è purgatorio liberationem promittere vana est superstitio.*
43 *Plures sunt Confraternitatum libelli qui exorbitantes continent indulgentias? quibus fidem non esse adhibendam populus moneri debet.*
44 *In quibusdam libellis promittitur absolutio* generalis; *cujus formula proponitur.*
45 *Hæc nata est populo ingerere præsumptuosam fiduciam.*
46 *Apparet hac formula ab aliquo privata auctoritate confecta, & qua occasione.*

I. Locis piis annumerari solent Confraternitates; quæ dicuntur sodalitia quædam hominum religionis causa in unam Societatem sive quandam Fraternitatem coeuntium & quodam spirituali confraternitatis fœdere colligatorum.

II. Horum sodalitiorum etiam apud Gentiles usum fuisse non obscurè innuit Jurisconsultus in *L. 1. ff. De Collegiis illicitis*, ubi scribit: " Sed *Religionis* causa *coire* non pro„hibentur, dum tamen per hoc non fiat contra Senatus con„sultum.

Religionis enim causa coire, aliud non est, nisi *religionis causa collegium* habere, ut notat Dionysius Gothofredus ad hanc legem *nota* 8. monetque hujusmodi collegia fuisse Gentilium & exterorum.

III. Sed quidquid sit de hujusmodi sodalitiis aut collegiis Gentilium, certum est, à multis seculis in Ecclesia Catholica similia sodalitia fuisse notissima.

Et quidem seculo nono de his sodalitiis tanquam notissimis; imò jam nonnullis abusibus conspurcatis loquitur Concilium Nannatense *can.* 15. Et sub idem tempus Hincmarus Remensis in Capitulis suis ad Presbyteros *cap.* 16. agit *de collectis, quas* (ait) *Geldonias vel confratrias vulgò vocant.*

IV. Geldonias, quæ & Gildæ dictæ fuerunt, significare *Fraternitates*, & sodalitia observavit Du Cange in suo Glossario, verbo *Gilda*; creditque quod *Gulda* à verbo theutonico *Gulde*, idem sonet quod *Gilda*.

V. Hoc notorium est, *Guldas*, quæ hic in Belgio in omnibus penè civitatibus & pagis ab antiquo institutæ fuerunt: & usque in hodiernum diem supersunt, esse quædam sodalitia sive Fraternitates hominum laicorum in unum quasi collegium coeuntium, ut se in arte militari exerceant; & quasi collegium militare ad defensionem patriæ, aut civitatis, vel pagi semper paratum constituant.

VI. Unde etiamnum hodie horum collegiorum vel sodalitiorum primarium exercitium est, occupari circa illa, quæ olim militibus ad defensionem patriæ propria erant.

Habent & propterea suos Capitaneos aliosque Officiales quos cohortes militares habere consueverunt. Similiter & tympana, vexilla aliaque similia militaria insignia & instrumenta retinent.

VII. Et quia in defensionem & custodiam, ac præsertim ad cohibendos populares tumultus, institutæ sunt, etiam pluribus specialibus privilegiis hujusmodi *Guldarum* sodales ex principum vel etiam ipsarum Civitatum munificentia gaudere consueverunt.

VIII. De his Confratriis verisimiliter loquitur, Sanctus Anselmus *lib.* 2. *epist.* 7. " De Domino " Henrico qui „Camerarius fuit, audio quia in multis inordinatè se agit „& maximè in bibendo: ita ut in Gildis cum ebriosis bibat, „& cum eis inebrietur... Ex Dei & Sanctorum ejus, & „nostrâ auctoritate prohibeo ne postquam hanc nostram „prohibitionem cognoverit, amplius in Gilda, aut in con„ventu eorum qui ad inebriandum solùm conveniunt, bi„bere audeat.

Quod hic insinuat S. Anselmus in *Gildis* sive *Guldis* potationes frequentari, & ad bibendum conveniri, utinam cum ætate Sancti Anselmi transiisset, neque ad nostra tempora descendisset abusus.

IX. De his quoque Confratriis loqui videtur Synodus apud Montem pessulanum cui unà cum Petro Beneventano Legato Apostolico interfuerunt quinque Archiepiscopi, decerniturque *Can.* 45. " Quia propter conjurationes & „conspirationes quæ *confratriæ* vocantur in civitatibus „villis, & castris, quandoque multa discordiæ materia „suscitatur: præsens Synodus sub anathematis interminatio„ne constituit, ut in civitatibus, villis, & castris, non „fiant de cætero confratriæ, nisi de voluntate dominorum „locorum ipsorum, & Diœcesani Episcopi propterea urgentem necessitatem & evidentem utilitatem id fiat.

X. Quod hic decernitur, ne hujusmodi Confratriæ fiant *nisi de voluntate Dominorum locorum* hic & in Gallia eatenus obtinet, quod Confratriæ præsertim hæ, utpotè omninò laicales, quas *Guldas* vocamus, erigi nequeant sine consensu Magistratus Regii, uti passim tradunt Pragmatici; ac notanter Automnus ad *L.* 15. *Cod. De Episcopis & Clericis*, & Renatus Choppinus *lib.* 3. *de Domanio Gallico lib.* 3. *capit.* 27. *num.* 24. aitque, quod licet forsan in exteris Pro„vinciis liceat Collegiis statuta sibi condere, in Gallia tamen singula hæc Principis unius auspiciis decernuntur & conceduntur, alioquin irrita, illegitima, rescindenda. " Pluribus hæc Regia auctoritas circa institutionem Confraternitatum astruitur in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 27.

XI. Cum hæ *confratriæ* quæ *Gildoniæ* seu *Gildæ* olim dictæ, & hodie *Guldæ* vocantur, sint omninò laicales & profanæ, sive personas eas constituentes & administrantes, sive finem institutionis spectemus, etiam propriè piis aut religiosis locis annumerari nequeunt: unde nec de his agere propositum est, sed duntaxat de Confraternitatibus pietatis & religionis causa institutis? quæque & communiter Confraternitates dici consueverunt.

XII. Hæ Confraternitates quædam sunt *laicorum*, id est, quæ laicorum directioni subsunt, & quibus laici præsunt; atque per laicos collectæ fiunt; & bona ad eas spectantia à laicis administrantur.

Similes Confraternitates interdum habent specialia

 Sacella

Sacella in quibus Divina officia Confraternitatum peraguntur per Presbyteros à Magistris Confraternitatum designandos.

XIII. Plures etiam sunt in Ecclesiis Parochialibus, in quibus subinde particulare Sacellum aut altare officiis divinis Confraternitatum, peragendis destinatum habent; quod & sumptibus Confraternitatum exornatur & intertinetur.

Quin & in Ecclesiis Regularium, etiam Ordinum Mendicantium hujusmodi laicorum Confraternitates cum certo Sacello aut altari occurrunt, quarum totalis quoque directio & administratio residet penes laicos.

XIV. Sunt & Confraternitates, ad quas quidem laici tanquam Sodales admittuntur, & adscribuntur; sed tamen omnimoda directio est penes Ecclesiasticos sive Seculares, sive Regulares: quales hodie frequentissimæ sunt in Ecclesiis Regularium præsertim Ordinum Mendicantium.

XV. Verus scopus harum Confraternitatum est, ut plures in unum confœderati & arctiori vinculo colligati mutuo exemplo ad pietatis opera excitentur, & mutuis precibus & bonis operibus juventur.

" Confraternitates & Societates in quibus per particula-
„res quasdam actiones aliaque exercitia spiritualia faciliorem
„sibi salutis viam parare conantur Fideles " inquit Concilium Narbonense *anno* 1609. *cap.* 34.

XVI. Ægidius Carlerius Decanus Cameracensis coram Patribus Concilii Basiliensis refutans errores Bohemorum, qui ipsum Confraternitatum institutum reprobant, rectum finem earum his verbis exponit: Non sunt de se illicitæ Con-
„fraternitates ipsæ imò honestatis titulum habent, & pare-
„re possunt fructum. *Nam frater qui juvatur à fratre est*
„*quasi civitas firma*, Proverbiorum 18. Licet enim suffra-
„gia Ecclesiæ prosint omnibus in unitate ejus existentibus ex
„parte charitatis, quæ non quærit quæ sua sunt, sed omnia
„communia, ut dicit Apostolus, tamen ex parte intentionis,
„his, quibus applicantur, prosunt magis quam aliis. Et per
„hoc institutæ, concessæ vel permissæ sunt fraternitates
„ipsæ,

XVII. Opera pietatis ad quæ ipsæ Confraternitates instituuntur varia sunt, juxta præscriptum singularum Confraternitatum. Supra *tit.* 4. *cap.* 4. diximus, quomodo in multis locis institutæ sint Confraternitates Venerabilis Sacramenti, quarum Sodales specialiter intendere debent cultui & honori hujus Sacramenti, ac signanter & illud ad infirmos defe-rendum, *per se vel per alium* legitimo impedimento non occurrente devotè comitari.

XVIII. Pius V. considerans, quod puerorum Christiana instructio, & pia educatio plurimùm valeat, ut postmodum, " vitam pudicam, honestam & exemplarem, ac ali-
„quando sanctam agant: è converso autem parentum ca-
„rentia seu paupertate aut incuria, vel ignavia non sic edu-
„cati, persæpè ducantur in exitium, & quod pejus est, se-
„cum ducant plures in interitum, exhortatur omnes Ordina-
„rios, ut in suis respectivè Diœcesibus, " tot Societates seu Confraternitates, quot ad hoc tam sanctissimum opus
„exercendum opportunæ videbuntur, auctoritate Apostolica
„erigant & instituant." In Constitutione quæ incipit, *Ex debito* 137. in Bull. R.

Ut autem hoc opus magis promoveret, omnibus &
„singulis utriusque sexus Christi fidelibus verè pœnitentibus
„& confessis, seu statutis à jure temporibus firmum confi-
„tendi propositum habentibus, qui in aliqua dictarum
„Societatum, seu Confraternitatum ubilibet constituta-
„rum intraverint, & adscripti fuerint, illis videlicet tam
„qui alios docuerint, quam qui ab aliis in articulis fidei
„& præceptis Ecclesiæ hujusmodi instructi fuerint,
„quotiescunque in præfato sanctissimo exercitio se occu-
„paverint, quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis
„auctoritate Apostolica tenore præsentium misericorditer
„in Domino relaxat, Præsentibus perpetuis futuris tempo-
„ribus valituris.

XIX. Harum institutum summopere laudavit Sanctus Carolus, ut ex ejus Conciliis & Actis Ecclesiæ Mediolanensis constat; ac notanter Concilio II. Mediolanensi *tit.* 1. *Decreto* 2. decernitur. Quo studiosius Parochus fidei initiis tradendis incumbat, " Id etiam curet Episcopus,
„ut in singulis Diœcesis oppidis & vicis doctrinæ Christia-
„næ Sodalitas instituatur, quæ in eo munere Parochus ad-
„juvet.

Utque ostenderet quàm hæc Sodalitatum institutio sibi cordi esset, rursus Concilio III. Mediolanensi decrevit;
„Quibus in oppidis vicis ac locis, quæ ad suam diœcesim
„pertinent, Episcopus has necessariæ doctrinæ Christianæ
„scholas & sodalitates, ut altera provinciali Synodo jussum
„est, non adhuc instituit, illas quamprimum, & quàm dili-
„gentissimè institui curet.

XX. Plures alias Confraternitates ad diversa pietatis opera instituit idem sanctissimus Præsul; atque signanter unam institui desideravit, quæ odiis & dissidiis componendis invigilaret; de qua in suo Concilio IV. Mediolan. *parte* 2. *tit.* *Quæ ad pia loca pertinent*, hæc habet: " Ut odiis, dissidiis, atque inimicitiis occurratur, rursusque paci, cujus
„Fideles in primis amantissimi esse debent, tot sanctissimis
„vinculis inter se juncti, consulatur; id præter cætera Epis-
„copi paterna sollicitudine curent in sua quique urbe ac di-
„œcesi aliquam hominum, qui morum gravitate, spectata
„integritate, & auctoritate præstantiores sint, Confratriam,
„ut in hujus provinciæ nonnullis urbibus instituta jam est,
„instituere: cujus officium sit, discordiæ flammas restrin-
„gere, dissidia amovere, concordiam inire, pacemque inter
„omnes reconciliare; aut hoc ipsum componendæ inter dis-
„sidentes pacis officium alteri confratriæ adjungant, quæ
„rectè apteque idipsum præstare queat.

XXI. Plurimæ Confraternitates erectæ sunt sub titulo alicujus Sancti vel Sanctæ, ac signanter Divæ Virginis; eò quod specialiter hujus illusve virtutes & exempla imitari instituant, aut singulari cultu & devotione colere, & piis exercitiis ejus patrocinium implorare velint. Et ut etiam extetiùs ostendant se Confraternitatis Sodales. habitum aut signum aliquod ipsi Confraternitati proprium assumunt & gestant.

XXII. Ut autem hæc Sodalia piè instruantur, nihilque solidæ pietati aut Christianæ Religioni contrarium, sub prætextu devotionis irrepat, jam pridem cautum fuit, ne sine Episcopi licentia hujusmodi Confraternitates instituantur.

Concilium apud Campinacum celebratum anno 1238. *Can.* 31. statuit, " quòd nulla fiat Confraternitas laico-
„rum sine auctoritate & consensu Diœcesani Episcopi."
„Idipsum anno 1234. decreverat Concilium Arelatense *Can.* 9.

XXIII. Recentiora Concilia omnia hanc auctoritatem Episcopis vindicant, ac novissimè Clemens VIII. in Constitutione quæ incipit: *Quicunque* 115. in Bull. R. ibidem exhibita sub hoc titulo: *Præscriptio formæ, quâ Ordines Regulares & Confraternitates Seculares, de cætero uti debent in erigendis & aggregandis Congregationibus & Confraternitatibus. Et communicatione suarum Indulgentiarum & Indultorum eleemosynarumque collectione & Confessorum electione.*

Imprimis declarat Pontifex, quòd Officiales ordinum Regularium quorumcunque etiam Mendicantium, aut Confraternitatum jam erectorum, " quibus alias Confra-
„ternitates & congregationes instituendi, erigendi, ac sibi
„aggregandi, illisq; privilegia, indulgentias, facultates, aliasq;
„spirituales gratias & indulta prædicta elargiendi potestas à
„Romanis Pontificibus & Sede Apostolica attributa fuit,
„unam tantùm Confraternitatem & congregationem, de
„consensu tamen Ordinarii loci, & cum litteris ejus testimo-
„nialibus, quibus Confraternitatis & Congregationis eri-
„gendæ & instituendæ pietas & Christianæ charitatis officia
„quæ exercere cupit, apud eos commendentur, in eorum

&quibus-

& quibuscunque aliis Ecclesiis & collegiis eligere & instituere.

XXIV. Dein declarat, quòd Statuta aut Privilegia Confraternitatibus erigendis communicari nequeant, nisi prius ab Episcopo Diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint, quæ nihilominus ejusdem Episcopi Decretis ac moderationi, & correctioni, in omnibus semper subjecta remaneant.

XXV. Antequam autem Episcopus licentiam præstet, debet examinare, num ipsa Confraternitatis institutio tempori & loco conveniat: num opera veræ ac solidæ pietatis præscribantur; ipsæque regulæ ita sint conceptæ, ut nihil contineant, quod publicis & necessariis Religionis officiis officiat, vel ipsis forsan confratribus periculum aliquod peccati ingerere posset.

XXVI. Et quidem quia juramenta servandi Statuta vel Regulares Confraternitatum nata sunt ipsos jurantes exponere periculo perjurii, minusque conveniens apparet, ad externa & specialia illa pietatis opera hujusmodi vinculis sacramentorum Fideles astringere, meritò Episcopus hujusmodi juramenta rejiciet, exemplo Concilii Senonensis anni 1524. quod *Can.* 30. " ait juramenta, quæ solent præstari in ingressu omninò reprobamus & cassamus: prohibentes ne deinceps juramenta super observatione statutorum prædictarum Confraternitatum, aut præstentur aut exigantur.

XXVII. Solliciti meritò quoque erunt Episcopi, ut quæ in Regulis Confraternitatum præscribantur Officia divina celebranda, statuatur iis celebrandis locus & tempus, quibus ipsi Fideles à frequentatione Officii parochialis, ac notanter instructionis, non abstrahantur aut in pediantur: quod non rarò per confraternitates contingere, non tantùm cum neglectu Ecclesiarum parochialium, sed & summo defectu instructionis Fidelium, nimis notorium est.

XXVIII. Hinc Sanctus Carolus in citato *tit.* 18. statuit: Quo tempore in Basilica Cathedrali Ecclesiave parochiali officium vesperarum celebratur, tunc ne in ullius confratriæ scholæve oratoriis civitatis aut loci illius ac eisdem confratribus recitari liceat officia, sed vel ante vel post recitentur: ita tamen ut non solùm hujusmodi officiorum occasione non divertantur illi à divinis officiis publicis; sed nec etiam à scholis doctrinæ Christianæ, in quibus ejusmodi confratres utiles adjutores & operarii esse solent.

XXIX. Et rursus concilium Tolosanum anno 1590. *parte* 3. *cap.* 7." Quo tempore Dominicis festivisque aliis diebus divina officia recitantur, sacra Missarum solennia celebrantur, concionesque aut in Cathedrali aut Parochiali Ecclesia publice habentur, eo tempore nullæ in confraternitatibus ceremoniæ, nulla sacra peragantur.

Similiter Patres Concilii Avenionensis anno 1594. *cap.* 52. volunt, ut," Missæ cæteraque officia divina in confraternitatibus celebrentur, ut Ecclesiarum sacrificia, preces horariæ, concionesque non impediantur.

Denique Concilium Narbonense anno 1609. *cap.* 34. ait: In Capellis earum Confraternitatum, ubi aliquod recitatur officium, illud fiat horâ competenti: ita ut dum *Parochiale* recitatur, in illis omninò cesset.

XXX. Verùm quantumvis confraternitates sanctissimè fuerint institutæ, optimisque legibus & regulis munitæ, nihilominus uti & sacratissima quæque instituta, abusibus obnoxiæ sunt, nisi Episcoporum & Superiorum vigilantia & cura continuò attendat.

XXXI. Ut ergo Episcopi confraternitatibus invigilare queant declarat Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reform.* quod Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati habeant jus visitandi *Confraternitates* laicorum, etiam quas scholas sive quocunque alio nomine vocant: " ac omnia quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, ,,seu pauperes sustinendos instituta sunt, ipsi ex officio ,,suo juxta sacrorum Canonum statuta cognoscant; & exequantur non obstantibus, quacunque ,,consuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut ,,statuto.

XXXII. Juxta hoc Decretum, Episcopos posse visitare Confraternitates laicorum in Ecclesiis Regularium etiam *exemptorum* refert post alios Barbosa in collectaneis ad citatum *caput* 8. Concilii Tridentini; citatque *num.* 24. resolutionem Cardinalium, quâ declaratum asserit, nedum ipsas Confraternitates, sed etiam Capellas earum in Ecclesiis Regularium existentes Episcopum visitare posse; in his saltem, quæ Confraternitatum administrationem spectant.

XXXIII. Idipsum supposuit S. Carolus, cum enim in Concilio V. Mediolanensi *parte* 3. *tit.* 18. plura circa confratrias observanda præscripsisset, tandem decernit ut" quæ- ,,cunq; tum in hoc, tum aliis superioribus Conciliis de Con- ,,fratriis etiam laicalibus constituta aut præscripta sunt, ea ,,Episcopus ab illis inviolatè, integrèque servari mandat, ,,etiam si in Ecclesiis *regularium* illæ Scholæ, Confraterni- ,,tatesve erectæ sint, exerceanturve; ita, ut si quid contra ab ,,eisdem unquam factum erit, id pro culpæ modo ab Epis- ,,copo graviter puniatur arbitratu suo.

XXXIV. Jam pridem nonnullas Confratrias laicorum subjectas commessationibus, & excessivis conviviis fuisse, manifestum est ex *Canone* 15. Concilii Nannatensis: nec non Capitulis Hincmari Remensis suprà citatis: quia abusus & hodie in laicorum Confraternitatibus non rarò occurrit? adeo ut in hoc unum institutæ videantur, ut semel etiam sæpiùs per annum ad aliquod solemne Sacrum, ac postmodum ad solemne convivium conveniant. Imò nonnunquam contingit, "ut abusu intolerabili, quod ex elee- ,,mosinis ad pios usus destinatis convivia & com- ,,messationes instruantur; uti loquitur Concilium Ave- ,,nionense anno 1594. *cap.* 52. Episcoporum & Magistratuum est, quibus cura Confraternitatum incumbit, hisce abusibus occurrere, & Confraternitates ad legitimum suum usum revocare.

XXXV. Notandum & meritò ab Episcopis æmulandum Decretum ejusdem Concilii præcedenti immediatè subjectum.. " Præficiatur vir aliquis pietate ac prudentiâ ,,præditus, qui Confraternitates invisitat, ut si quid vitio- ,,sum in eis repullulare viderit, observet, omninoque tolli ,,procuret.

XXXVI. Ægidius Carlerius Decanus Cameracensis in allegata oratione quâ coram Patribus Concilii Basiliensis institutum Confraternitatum tuebatur, abusus qui tum Confraternitates conspurcabant agnoscere, & à recto earum usu secernere non dubitavit:" Et revera (ait) non ,,dubium quin multa mala sub hac specie pietatis patentur; ,,puta quæstus illiciti, deordinati favores, audacia peccan- ,,di, & multa similia.

XXXVII. Si serio attendatur, quæ in variis Confraternitatibus agantur, & populo proponantur ac promittantur, facilè apparebit, de Confraternitatibus hodie ea omnia & forsan veriùs dici posse, quæ coram Concilio Basil. intrepidè & tanquam indubitata dixit Carlerius.

Proponitur enim non rarò populo tum in concionibus, tum in libellis Confraternitatum, quòd qui huic illive Confraternitati adscripti sint, signum seu habitum Confraternitatis gestaverint, ac levissima pietatis opera in honorem hujus illiusve Sancti fecerint, certam sibi de salute æterna securitatem promittere possint; vel securi esse queant, quòd sine pœnitentiæ Sacramento, & vera conversione ex hac vita non eripientur.

XXXVIII. Similia ad commendationem Confraternitatum dicta, ut hoc pacto plures ad eas, & consequenter ad suas Ecclesias cum oblationibus attrahat, quid aliud parere in populo possunt, quàm *audaciam* peccandi; & occasionem incidendi in" abominandam vanitatem ac superstitio- ,,nem eorum, qui certò pollicentur, non ex hac

vita

„vita migraturos sine pœnitentia & Sacramentis eos, qui „hunc vel illum ex divis coluerint; quemadmodum loquitur Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Sanctis cap. 6.*

XXXIX. Synodum hîc respicere ad vanam ac superstitiosam vulgi fiduciam in cultu Sanctæ Barbaræ admodum verisimile est; innuitque Molanus in historia SS. Imaginum *lib. 3. cap. 52.*

De hac sancta, jam pridem proditum fuit, uti testatur Georgius Colvenerius Doctor Theologus Duacensis in notis ad *librum 2. Cantipratani De Apibus cap. 29. num. 25.* „Quod quicunque eam coluerit Sacramentorum Confes„sionis Eucharistiæ particeps efficietur, antequam ex „hac vita demigret.... Hinc est (ait Colvenerius) quod „in Francia & in locis adjacentibus S. Barbaram *Matrem* „*confessionis* appellent, adjiciantque laici penè omnes in „generali confessione quæ præmittitur Sacrametali, hæc „verba: *Et Domina S. Barbara matri confessionis.*

Cùm ipsa Cameracensis Diœcesis adjaceat Regno Franciæ verisimile est & in hanc Diœcesim eam populi persuasionem fuisse inductam; ut propterea Synodus hæc meritò reprobaverit abominandam illam & superstitiosam vanitatem, qua persuadebatur, *certò* quem non emigraturum ex hac vita, qui S. Barbaram aliumve è Divis coluerit.

Quin & in hisce partibus hæc persuasio nota fuerit, vix dubitari sinit Synodus D. Mechliniensis *tit. 14. cap. 1.* iisdem penè verbis, abominandam hanc vanitatem & superstitionem reprobans.

XL. Huic abominandæ vanitati & superstitioni fomentum adhuc suppeditant aliqui libelli idiomate vulgari de Confraternitate & vita hujus Sanctæ conscripti; qui & passim in manibus laicorum versantur, in quibus scribitur. Cum esset Martyrio proxima, ipsam postulasse à Deo ut existentibus *in exitu vitæ* succurrere posset. Ad hanc autem postulationem recepisse hoc Divinum responsum: Deum facturum quodcunque pro Cultoribus postulaverit.

Post hæc duo subjunguntur, quæ specialiter Cultoribus suisse impetratura. Primò, quod eos liberabit à subitanea morte eis necessariâ peccatorum contritione impetratâ. Secundò, quod suos cultores non sinet migrare ex hac vita sine Sacramento pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis.

Hæc autem vulgaribus hominibus proposita, imprimere nata sunt abominandam illam vanitatem & superstitionem, qua certò sibi pollicentur se non emigraturos ex hac vita, si S. Barbaram coluerint, idque eo genere cultus, qui in hujusmodi libellis præscribi consuevit; puta jejunando in ejus profesto, audiendo Missam quæ in ejus honorem celebrari solet; aut quotidie aliquas precatiunculas recitando.

XLI. Quod in his libellis de S. Barbara ejusve Cultoribus dicitur, non minus perniciosè, nec minori cum populi scandalo in plurium aliarum Confraternitatum libellis proponitur & asseritur: puta quod qui huic illive Confraternitati adscriptus fuerit, signumque seu habitum Confraternitatis portaverit, precesque in regulis præscriptas recitaverit, aliave quædam levia pietatis opera exercuerit, non morietur sine Sacramentis; nec antequam cnofessus fuerit, perdet loquelam aut usum rationis; quod inscriptum & Sodalem esse Confraternitatis sit signum permagnum præordinationis & prædestinationis ad gloriam, aliaque similia: quæ indubie plurimos nata sunt inducere ad abominandam illam vanitatem & superstitonem de qua suprà.

Ex qua persuasione ulterius contingit, quod per illa externa, & sibi suisque cupiditatibus parum adversa pietatis qualiacunque exercitia, credant sibi viam ad salutem esse apertam; nulla sit ampliùs de vitæ morumque emendatione, nulla de vera cordis conversione sollicitudo, nullusque labor; imo omnis solida veraque tandem pietas quasi exulet; solaque umbra quædam pietatis superesse videatur.

XLII. Huic vanitati & superstitioni aliam addunt Synodi præcitatæ illorum, nimirum, " qui certo numero & præ„scripta forma Missarum vel precum affirmant certas designatasque animas è purgatorio semper liberari; " uti loquitur citata Synodus D. Mechliniensis Quod & iisdem verbis expressit, & planè reprobandum declaravit citata Synodus Cameracensis.

XLIII. Adhæc, si Episcopi visitando Confraternitates unà examinarent Confraternitatum libellos, qui passim laicorum & vulgarium manibus teruntur, invenirent quam plurimos, de quibus jam pridem citata Synodus Cameracensis locuta est in suo *De indulgentiis* Decreto præcipiens, ut Parochi populum suum " diligenter admoneant „ne circumforaneis quibusdam, aut etiam impressis libel„lis temerè fidem adhibeant, qui ex levibus, vanis & su„perstitiosis causis exorbitantes indulgentias pollicentur; „cum indulgentiæ non nisi ex piis & rationabilibus causis „concedi debeant. "

Idpsum monet Synodus P. I. Mechliniensis *tit. De Indulgentiis*, etiamsi hujusmodi libelli *etiam cum privilegio* impressi fuerint: additque. " Potissimum si promissiones „contineant certorum effectuum, periculorum scil. cer evi„tationem, à gladiis, à tormentis, ab aquis, à peste, aut „liberationem certam à purgatorio. Quemadmodum & „Missis quibusdam, & precibus certo numero recitandis, „affixas, alicubi videre licet.

XLIV. Non tantùm ingens farrago indulgentiarum, etiam plenissimarum, idque frequenter cum liberatione animarum ex purgatorio ex levissimis causis in dictis libellis reperitur; sed insuper in quibusdam occurrit quædam formula absolutionis, Sodalibus Confraternitatis in fine vitæ impendendæ, quâ & à reatu, omnibusque simul pœnis peccatorum absolvuntur; & ipsi innocentiæ Baptismali restituuntur sub hac verborum forma: " Remitto per plenariam „Indulgentiam omnem pœnam in purgatorio tibi debitam „pro præmissis, & restituo te illi innocentiæ, & puritati „quam in Baptismo accepisti, ita quod decedenti tibi ab „hoc sæculo clausæ sint portæ pœnarum & apertæ Januæ „deliciarum Paradisi, & si hac vice non morieris, salva sit „tibi gratia, quando fueris in articulo mortis, in nomine „Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.

XLV. Per se satis patet, quam proclive sit, ut hac absolutionis promissione populo factâ & in libellis Confraternitatum proposita, ipse etiam populus in quandam præsumptuosam securitatem de non sustinendis pœnis purgatorii incidat; modo huic Confraternitati fuerit inscriptus atque levissima pietatis opera in regulis expressa persolverit.

XLVI. Verisimile est hanc absolutionis formulam ab aliquo Confraternitatis Zelatore (ut plures ad Confraternitatem alliceret; quo motivo indubiè & aliæ exorbitantes gratiæ Confraternitatibus sensim assertæ sunt) fuisse propositam; eâ forsan occasione, quod alicubi invenerit, vel audiverit, Confratribus concessam esse indulgentiam *plenariam* in articulo mortis; qualis penè in omnium Confraternitatum hodiernis libellis asseritur. Hujus igitur effectum & efficaciam ut fortiùs exprimeret, & explicaret, majoremque de hac gratia Confratribus indulta ideam imprimeret, ipsamque Confraternitatem hoc titulo amplius commendabilem redderet, ipsum plenissimum indulgentiæ plenariæ effectum hac formulâ exprimere voluit, atque ita eam indulgentiam communicare ac si revera moribundus plenissimam omnium pœnarum indulgentiam semper consequeretur.

Quidquid sit de origine hujus absolutionis, ejusve formulæ, sat notorium est, hanc formulam absolutionis sic expressam, aliam prorsus ideam vulgaribus imprimere, quam solius indulgeutiæ plenariæ in articulis mortis consequendæ pollicitatio.

Hæc aliaque in Confraternitatum libellis occurrentia; atque ad extollendam earum utilitatem & prærogativas

tivas? dum ad proprium quæstum à Præfectis & Directoribus Confraternitatum multoties asseruntur, & populo inculcantur, faciunt, ut Confraternitates de se & ex suo instituto laudabiles, sæpius populo sint non tantùm inutiles sed non rarò noxiæ: occasionèmque præbeant hæreticis, Ecclesiam calumniandi, quasi salutem populi, solidamque omnem pietatem in externis quibusdam signis, & pietatis levissimis exercitiis positam crederet.

Ut ergo & populo adimatur occasio in perniciosam illam superstitionem & vanitatem incidendi; & hæreticis prætextu Ecclesiæ insultandi, quasi externis quibusdam Confraternitatum Symbolis aut pietatis exercitiis certam salutem annexam aut promissam crederet, convenit, ut Episcopi sæpiùs Confraternitates visitando libellos earum solicitè examinarent, & quidquid hanc abominandam superstitionem fovere possit, tollerent; ipsisque fidelibus pias regulas præscriberent, ipsúmque finem confraternitatum exponerent; atque de hoc per Parochos populum sæpius moneri & instrui curarent. Quo pacto contingeret, ut & populus veram de confraternitatibus ideam haberet, & hæreticis calumniandi Ecclesiam, & irridendi confraternitates prætextus eriperetur.

TITULUS XXXVIII.

De Sepulturis.

CAPUT I.

De Ritibus Sepulturæ & exequiis.

1 *Apud primos Christianos in usu fuit honorifica mortuorum sepultura.*
2 *Non abjicienda esse Christianorum corpora docet S. August.*
3 *Laudata divino testimonio justorum sepultura.*
4 *Quare commendata justorum sepultura.*
5 *Romanis etiam Gentilibus de sepeliendis mortuis magna fuit cura.*
6 *Prodita actio Funeraria pro repetendis sumptibus sepulturæ.*
7 *Hic sumptus ante omne aliud æs alienum solvendi.*
8 *Creditores prætextu debiti sepulturam impedire non possunt? neque intra 9 dies a morte debitoris debitum exigere, & quare?*
9 *An Parochus cadaver quod per limites Parochiæ vehitur arrestare queat prætextu jurium sibi competentium?*
10 *Quæ in favorem sepulturæ sub Gentilitate decreta erant, confirmarunt Imperatores Christiani.*
11 *Plures ritus quibus hodie utimur olim Judæis & Gentilibus fuêre communes.*
12 *An Christianis respuendi non sunt ritus, quia iis Gentiles ad superstitionem abutebantur.*
13 *Jampridem ritus fuit Christianis usitatus* occludendi oculos *mortui.*
14 *Idque ut horror ex aspectu defuncti oriri solitus diminueretur.*
15 *Defunctorum corpora olim publicè exponebantur, & efferebantur, quemadmodum in Religiosis hodie observatur.*
16 *Eadem ratione invaluit ritus* lavandi *corpora defunctorum.*
17 *Mortui vestibus induti exponi & sepeliri solebant.*
18 *Hujus ritûs reliquiæ sunt vestitio & expositio Sacerdotum.*
19 *Quid de hoc ritu scribit Durandus.*
20 *Præscriptum Ritualis Romani.*
21 *Quomodo hoc præscriptum in Belgio sit in usu.*
22 *Ætate Durandi etiam circa vestitionem sæcularium laicorum aliquid superfuisse videtur.*
23 *Eo tempore videntur adhuc patenter exposita & delata fuisse mortuorum cadavera.*
24 *Cadavera laicorum hodie involvitur* linteo; *quod & olim factum fuit.*
25 *Antiquitus corpora defunctorum sub vesperam efferebantur.*
26 *Vespertina corporum elatio dedit originem adhibendi faces.*
27 *Gentilibus moris fuit, ut etiam ad mortuorum monumenta lucernas accenderent.*
28 *Etiam diurnis funeribus in signum lætitiæ adhibiti cerei à Gentilibus & judæis.*
29 *Idipsum factum à Christianis.*
30 *Cerei & hymni adhibiti in funere Christianorum ob victoriam peracti agonis.*
31 *Immodica superstitiosa luctûs indicia à Gentilibus in funeribus adhibita.*
32 *Quare hos luctuosos ritus improbârunt Patres in funeribus Christianorum?*
33 *Ritus Gentilium convertunt Christiani in signa lætitiæ.*
34 *Clericis defunctos lugere induendo vestes lugubres vetuit Concilium Toletanum? & Quare?*
35 *Non omnis in morte Christianorum luctus improbatus.*
36 *Corporibus ad Ecclesiam delatis etiam ibidem hymni & psalmi decantabantur.*
37 *Hinc & vigiliæ defunctorum originem habent.*
38 *Inde ulterius officium defunctorum constans primis vesperis & officio nocturno.*
39 *Quando officium defunctorum sit compositum incertum est.*
40 *Seculo XII. Adhuc in officio defunctorum canebatur* allelúia.
41 *Officium Defunctorum ex Sacramentario conscripto seculo X.*
42 *Celebrabatur Missa præsente Corpore? quod & antiqui ritus est.*
43 *Volunt Ritualia hodierna ut Missa præsente corpore celebretur, quod olim observabantur quoad totum officium: cujus ritûs etiam superest vestigium.*
44 *Quid Missa in antiquo Sacramentario exhibita contineat diversum ab hodierna.*
45 *Preces quæ in sepeliendo corpore hodie dicuntur etiam seculo X. notæ.*
46 *Trina thurificatio & trina aquæ lustralis aspersio, non occurrit in citato Sacramentario.*
47 *Rituum solet esse magna pro Ecclesiarum diversitate varietas.*
48 *Quid circa hos varios ritus observare debeant Parochi & quid Episcopi.*
49 *Exequiæ ab hæredibus defuncto impendendæ; & ad eas constringendi.*
50 *Juxta Synodorum Decreta non differendæ ultra sex septimanas.*
51 *S. Carolus, vult ut hæredes constringantur dare luminaria.*
52 *Parochi in urgendis exequiis cavere debent notam avaritiæ.*
53 *Non probat Ecclesia immodicos exequiarum sumptus*
54 *Quâ ratione ab immoderatis sumptibus laicos abstrahet Parochus,*
55 *Etiam Gentiles immoderatos funerum sumptus improbarunt; uti & Principes nostri.*
56 *Monita circa sumptus funerum populo utilia.*
57 *Item circa suffragia pro mortuis.*
58 *Ut populus ad exequias moderatas excitetur, procurandum, ut religiosa modestia & reverentia celebrentur.*
59 *Magnus solet in his celebrandis esse pietatis defectus.*
60 *Clerici in frequentandis Defunctorum officiis cavere debent mercenarium agendi modum.*
61 *In sepulturis meritò haberetur exhortatio ad populum de morte & novissimis.*
62 *Frequentes solebant esse Orationes funebres; & quid in his vitandum;*

I. AB ipso Ecclesiæ exordio majores nostri certis & statis ritibus corpora Christianorum, ut animarum domicilia & templa Spiritus Sancti sepeliri docuerunt; eorúmque sepulturam congruis honoribus ornârunt.

Origenes *lib. 8. contra Celsum* ait: " Rationabilem animam honorare dicimus, & hujus organa sepulchro honorificè demandare.

Et S. Hieronymus advertit non tantùm sub veteri, sed & sub novo testamento honorem sepulturæ laudari, scribens ad Paulam de obitu Blesillæ *lib. 1. Epist. 25.* ait: " De Moyse verò, inquit, & Aaron, quòd eis ex veteri more sit planctus „exhibitus, non mirandum est, cùm & in actis Apostolo„rum, jam Evangelio coruscante, Stephano fecerint

Jero-

„Jerosolymæ fratres planctum magnum, & utique plan-„ctus magnus, non in plangentium examinatione, ut tu pu-„ras, sed in pompa funeris, & exequiarum frequentia in-„telligendus sit.

III. His consonat S. Augustinus *lib.* 1. *De civitate Dei c.* 13. scribens: " Non sunt condemnanda & abjicienda „corpora defunctorum, maximèque Justorum atque fide-„lium, quibus tanquam organis, ac vasis, ad omnia bona „opera, sanctus usus est Spiritus. Si enim paterna vestis & „annulus, ac si quid ejusmodi, tantò chariùs est posteris, „quantò erga parentes major affectus: nullo modo ipsa sper-„nenda sunt corpora, quæ utique multò familiariùs atque „conjunctiùs quàm quælibet indumenta gestamus.

III. Deinde paulò post: " Unde & antiquorum ju-„storum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ ce-„lebratæ, & sepultura provisa, ipsique dum viverent de se-„peliendis, vel etiam transferendis suis corporibus, filiis „mandaverunt, & Tobias sepeliendo mortuos Deum pro-„meruisse, teste Angelo, commendatur. Ipse quoque Do-„minus die tertio resurrecturus, religiosæ mulieris bonum „opus prædicat, prædicandumque commendat, quod un-„guentum pretiosum super membra ejus effuderit, atque „hoc ad eum sepeliendum fecerit. Et laudabiliter comme-„morantur in Evangelio qui corpus ejus de cruce accep-„tum diligenter atque honorificè tegendum sepeliendum-que curârunt.

IV. " Verum (ut ibidem monet) istæ auctoritates non „hoc admonent, quod insit ullus cadaveribus sensus; sed „ad Dei providentiam, cui placent etiam talia pietatis of-„ficia, corpora quoque mortuorum pertinere significant, „propter fidem resurrectionis adstruendam, Ubi & illud sa-„lubriter discitur, quanta possit esse remuneratio pro elee-„mosynis, quas viventibus & sentientibus exhibemus, si „neque hoc apud Deum petit, quod exanimis hominum „membris officii diligentiæque persolvitur.

Plura de hoc pietatis officio mortuis impendendo habet idem S. Doctor libro *De Cura pro mortuis*? item sermone 32. De Verbis Apostoli, qui in novissima editione est 172.

V. Quantam & ipsi Romani adhuc sub ipsa gentilitate curam pro mortuis habuerint, evincunt, quæ sub titulis Digestorum *De Religiosis & sumptibus funerum*, *& ut funus ducere liceat*? item *De mortuo inferendo*, nec non *De sepulchro violato*, ex responsis Jurisconsultorum referuntur.

VI. Ex quibus imprimis habetur, apud Romanos proditam fuisse actionem, quæ *funeraria* dicitur; qua is qui in funus alicujus sumptus fecit eos petere & exigere potest ab eo ad quem res illa pertinet, *L.* 2. *ff. De Religiosis & sumpt. funer.* puta heredem, patrem in cujus potestate defunctus erat, dominum. L. 14 §. *fin. L.* 21. *&* 31. *ff. eod.*

VII. Imò his sumptibus eam Romani prærogativam dedêre, ut qui hos fecerit, omnibus creditoribus præferatur; possitque illos tanquam æs alienum, non tantùm ante legata; sed etiam ante omne aliud creditum deducere *L. penult. ff. eod.*

VIII. Sepulturæ favor fecit, ut nec creditores ullo modo impedire, aut debitoris cadaver inquietare possent. *L.* 3. §. 4. *ff. De Sepulc. viol.*

IX. Hinc Peckius in tractatu suo *De Jure sistendo capite* 5. *n.* 23. graviter invehitur in Parochos, qui contra jus humanitatis detinent cadavera quæ per eorum Parochias transvehuntur, prætextu jurium quæ sibi ratione istius transitus per limites Parochiæ competere prætendunt: cum tamen jam pridem apud Romanos decretum esset, ut funus ducere liceat per viam publicam *L.* 38. *ff. De Relig. & sumpt. fun.* quia funeris faciendi aditus semper esse debet *L.* 10. *ff. eod.*

X. Hæc aliaque quæ luculenter probant, Romanis funeris & sepulturæ causam favorabilem & piam fuisse, etiam ipsi Imperatores Christiani confirmârunt; uti ex relatione illorum in corpus Juris, nec non eorum subsequentibus legibus patescit.

XI. Quin & ritus plurimos, quibus hodie circa mortuos eorumque sepulturam utuntur, & jam pridem usi fuêre Christiani, non tantùm Judæis: sed & gentilibus communes fuisse; atque tam ab his, quàm illis primitus ad "Christianos pervenisse notavit Baronius, & in sequentibus notabitur.

XII. Neque enim ritus illos respuere debuêre Christiani, quia ad suam superstitionem & gentilitatis errores eos adhibuerunt gentiles; modò sine superstitione ad religiosum cultum adhiberi queant, quemadmodum jam pridem monuit Sanctus Augustinus *lib.* 2. *De Doctrina Christiana* atque signanter monet non ideò musicam esse respuendam; quia gentiles illâ ad suam superstitionem abusi sunt; " „Nos [ait] non propter superstitionem profanorum debe-„mus musicam fugere, si quid inde utile ad intelligendas „scripturas rapere potuerimus.

XIII. Inter ritus mortuorum cadaveribus, tum à Gentilibus tum à Christianis jam pridem exhibitos, fuit mos ipsis corporibus mortuis *oculos occludere*: cujus ritus meminit Dionysius Alexandrinus apud Eusebium *lib.* 7. *Hist. Eccles. cap.* 22. è quo unà intelligitur, non tantum oculos, sed & *ora* occlusa fuisse.

XIV. De hoc ritu latè agit eruditus actor Romæ Subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 21. qui & genuinam hujus ritus rationem ibidem *num.* 13. indicasse videtur; nimirum quod quasi natura dictante hunc ritum adhibuerint, ad propulsandum "horrorem illum, qui ex apertis, patentibusque mortuorum oculis, quibus omnis cum vita ac lumine decor extinctus est, exemplo animis astantium refunditur.

XV. Indubitatum enim est, mortuorum corpora, non ut hodie loculis fuisse inclusa, sed patenter fuisse omnium oculis exposita, & ad sepulchra delata; quemadmodum & hodie Religiosorum cadavera feretro imposita, ad Ecclesiam deferuntur, & sepeliuntur: moremque illum hodiernum cadavera loculis includendi; & quasi oculis hominum substrahendi, recentiorem esse certum est.

XVI. Verisimile est, ex eodem more scilicet cadavera patenter exponendi & deferendi invaluisse ritum apud Antiquos vulgatum, corpora defunctorum *lavandi*? uti non obscurè indicant ipsa Acta Apostolorum *cap.* 9. ubi de Tabitha Joppensi mortua, & à S. Petro resuscitata dicitur: *Quam cum lavissent posuerunt eam in cænaculo.* Meminit quoque ejusdem ritus Dionysius Alexandrinus apud Eusebium loco citato. Et apud Gregorium Turonensem De Vitis Patrum *cap.* 3. de S. Gallo Episcopo Avernæ refertur: *Exinde* ABLUTUS *& vestitus in Ecclesiam defertur.* In Sacramentario S. Gregorii post preces psalmosque in cujusque obitu recitari solitos subditur: *postea lavetur & ponatur in feretrum.* Et in Sacramentario MS. Ratoldi Abbatis, quo officium sepulturæ edidit Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Gregorii *pag.* 262. legitur: *Oratio post* LAVATIONEM *corporis antequam de domo* EFFERATUR.

XVII. Forsan eodem ex capite mos olim fuit corpus defuncti pretiosis vestibus induendi; idque pro qualitate & conditione personarum; atque cum iisdem vestibus expositum postmodum sepeliendi S. Hieronymus in fine vitæ S. Pauli scribit: *Cur & mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus: cur ambitio inter luctus lacrimasque non cessat? An cadaver divitum nisi in serico putrescere nesciunt*; Plura de hoc ritu testimonia recitat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Sancti Gregorii *pag.* 266.

XVIII. Hinc indubiè mos inolevit, ut Episcopi & Clerici vestibus Ordini congruentibus induerentur; & iis induti exponerentur, & sepelirentur. De S. Gebhardo Episcopo Constantiensi lib. 1. vitæ ipsius cap. 22. scribitur: *Cum ergo lotus &* SACERDOTALIBUS, *ut* MORIS *est, vestibus indutus & feretro impositus ad Ecclesiam fuisset deportatus.* Et S. Gregorius Turonensis in

tis Patrum *cap.* 3. de S. Gallo Episcopo Avernæ scribit : *Exinde ablutus & VESTITUS in Ecclesiam defertur.* Plura habet de hac ceremonia Menardus loco citato *pag.* 167.

XIX. Guilielmus Durandus in Rationali Divinorum Officiorum *lib.* 7. *cap.* 159. describens ritum sepeliendi suo tempore usitatum ait : " Clerici si fuerint ordinati, illis indumentis sepeliantur, quibus fuerant ordinati. Si non habent ordines, more laicorum.

XX. Rituale Romanum sub Paulo V. de hac ceremonia hæc habet : " Sacerdotes aut cujusvis Ordinis Clericus defunctus vestibus suis quotidianis communibus usque ad talarem vestem inclusivè, tum desuper sacro vestitu Sacerdotali vel Clericali, quem Ordinis sui ratio poscit, indui debet. Sacerdos quidem super talarem vestem amictu alba, cingulo, manipulo, stola, & casula seu planeta violacea sit indutus.

" Diaconus verò induatur amictu, alba, cingulo, manipulo, stola super humerum sinistrum, quæ sub axilla dextra annectatur, & dalmatica violacea.

" Subdiaconus autem amictu, alba, cingulo, manipulo, & tunicella.

" Alibi præterea inferiorum Ordinum Clerici superpelliceo supra vestem talarem ornari debent; singuli prædicti cum tonsura ac birretis suis.

XXI. Hoc Ritualis præscriptum quoad Episcopos & Sacerdotes etiam in his partibus servatur; at quoad inferiores Clericos passim desit esse in usu; neque hi publicè & patenter exponi solent ; sed tantùm Episcopi & Sacerdotes. Regulares tamen, tametsi etiam laici seu Conversi, habitu suo regulari, stola tamen superposita Sacerdotes fuerint, induti, exponi & sepeliri consueverunt: quæ sunt antiqui moris, olim *omnibus* Christianis communis, reliquiæ.

XXII. Olim moris fuisse, saltem in aliquibus Ecclesiis tum Orientalibus, tum Latinis, ut Eucharistia sive Corpus Domini imponeretur pectori ipsius defuncti, atque cum ipso sepeliretur constat ex Amalario Fortunato *lib.* 4. *cap.* 41. ubi ex Beda referens ritum observatum in sepultura S. Cuthberti inter alia dicit; *oblata super pectus sanctum posita* fuisse. Et in vita S. Basilii scribit S. Amphilochius; „ Dividens panem in tres portiones, unam quidem suscepit cum timore multo, aliam verò servavit ad *consepeliendum sibi*, tertiam verò super columbam argenteam suspendit super altare.

Ritum hunc etiam quodam miraculo probatum fuisse apparet ex iis quæ infert S. Gregorius *libro* 2. *Dialog. cap.* 24. Refert enim de S. Benedicto, quod puerum monachum qui sine petita ejus benedictione exierat, & repentina morte raptum, & quem sepultum terra bis evomuerat, parentibus restituere volens, iis *Communionem Corporis Domini* dederit, dicens, ite & hoc Dominicum corpus super *pectus* ejus cum magna reverentia *ponite*, & sic *sepulturæ* cum tradite: Quod cum factum esset, terra puerum non amplius evomuit.

An hunc ritum relatis hisce SS. Basilii & Benedicti auctoritatibus reflectens Cardinalis Bona *lib.* 2. *Rer. liturg. capit.* 17. §. 6. ait. „ Sive id fecerint sancti Patres „ peculiari instinctu, ne nunquam à Domino separarentur, sive ex consuetudine tunc recepta hæc tamen postea abrogata fuit.

Quidni tamen dicamus, hujus antiqui ritus vestigium seu reliquias esse, quod hodie cadaveribus Sacerdotum apponatur calix cæreus cum hostia non consecrata, & consepeliatur ?

XXIII. Sæculares autem communes laici : vestiri non solent, neque publicè exponi. Aliquod nihilominus etiam circa laicos ætate Durandi hujus vestitionis vestigium superfuisse insinuant quæ loco citato de ritu communi sepeliendi refert: " Debent (ait) mortui ad hunc modum sepeliri ; „ sudariis videlicet induti, & ut caligas circa tibias habeant, „ & soleas in pedibus ; quo significent, se ita paratos esse „ ad judicium.

XXIV. Hodie cadavera laicorum non amplius patenter; sed loculis inclusa ad Ecclesiam deferuntur. Quo autem tempore ritus ille cadavera loculis includendi invaluerit, hactenus non inveni? admodum verisimile invaluisse, quando non ampliùs sub vesperam, sed pleno die corpora defunctorum ad templum portari cœperunt : ne scilicet per publicam & conspicuam cadaverum frequentem delationem per eorum conspectum nimius terror hominibus incuteretur. Et quidem apparet, tempore Guilelmi Durandi Episcopi Mimatensis vulgo Speculatoris, id est, seculo 14. nondum receptus, saltem generaliter, ritus cadavera occultandi. Ipse enim in *Rationali* Divin. Offic. *lib.* 7. *cap.* 159. referens ritum sepeliendi non meminit hujus inclusionis faciendæ, nisi uno speciali casu, nimirum si quis moriatur in mari, & terra omnino non videatur in qua sepeliri queat, *paretur* (ait) *ei domuncula quadam ex lignis, si possit haberi, & projiciatur in mare.*

Quidquid sit, non dubium, quin ritus portandi hodie ipsa Monachorum corpora *patenter* ad templum, & sepeliendi, remanserit ex antiquo ritu omnibus communi. Ulterius nec illud dubium apparet, quin consuetudo cooperiendi loculum velo nunc albo, nunc nigro, idque magis vel minus pretioso pro defunctorum conditione, quin & imponendi insignia; profluxerit ex pristino more ipsum defunctum vestiendi.

XXV. Cadavera mortuorum apud Gentiles plerumque noctu elata fuisse notat Servius ad 11. *Æneydos* scribens : *Per* NOCTEM *cadavera efferebantur cum faculis*; pluribusque ostendit Gothofredus ad *L.* 5. *Cod. Theod. De Sepulchris violatis.*

Quin Christiani durante Ethnicorum persecutione corpora noctu ad cryptas & loca subterranea sepelienda detulerint, dubium non est; at pace reddita Ecclesia per Constantinum, claro die cœperunt corpora deferre, uti non obscurum est ex citata *lege* 5. qua Julianum Apostatam quidem auctorem habet. In hac enim lege clarè supponitur, quod consuetudo deferendi publicè & per confertam populi frequentiam cadavera mortuorum invaluisset; quæ consuetudo hic abrogatur, hac inter alias ratione, quod *cum diem functis nihil interest : utrum per noctes, an per dies efferantur, liberari convenit populi totius affectus.*

Credit Gothofredus, hanc legem in odium Christianorum à Juliano Apostata editam fuisse. Quidquid sit, eam nihilominus Theodosius Junior per relationem in suum Codicem probasse videtur : ac propterea mos noctu sive vesperi corpora ad Ecclesiam deferendi rursus, etiam inter Christianos, restitutus fuisse apparet; ejusque meminisse videtur S. Ambrosius lib. *De Viduis* : hodieque in Monasteriis passim servatur.

XXVI. Ab hac consuetudine *noctu* corpora efferendi, primitus originem habuisse morum faces seu fanalia incendendi & corporibus mortuorum proferendi notat auctor Romæ subterraneæ *lib.* 1. *c.* 17. *n.* 29. *& c.* 18. *n.* 1. indeque *funus* dictum à *funibus*, videlicet incensis feretro præferri consuetis, ex Grammaticis plerique autumant, ait idem Auctor *nu.* 19.

XXVII. Quin & Gentilibus moris fuisse, non tantùm faces in efferendis corporibus præferre ; sed ad sepulchra mortuorum certis temporibus lucernas accendere, constat ex *L.* MÆVIA *De manumissis testam.* in qua refertur, quod Mævia famulis suis libertatem testamento dederit cum hoc onere, *ut monumento alternis mensibus* LUCERNAM ACCENDANT, *& solemnia mortis peragant.* Ad hunc locum reflectens auctor Romæ subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 2. ait: " „ En luminaria accendendi mos; & mortuos hujusmodi ri- „ tus colendi ex ipsis superstitionis gentilitiæ monumentis „ adnotatus.

XXVIII. Quin & diurnis funeribus lumina adhibuisse Gentiles monet citatus Auctor; atque lampadum, lucernarũ ac cereorum usum tam apud Gentiles, quàm Judæos & etiam primos Christianos fuisse, non tantùm ad effugandas noctis tenebras

tenebras, sed & ad lætitiam insinuandam, & pium religionis cultum amplificandum probavit jam pridem S. Hieronymus adversus Vigilantium, & multis adstruit Baronius ad *annum* 58." Cumque (ait Baronius) hæc ipsa æquè Ju„dæi factitarent, atque Gentiles: cur non potiùs à Judæis „ea, sicut & pleraque alia, quàm à gentilibus Ecclesiam esse „mutuatam dixerimus? Et si velimus accepta ab illis esse, „quid absurdum si eadem in veri Dei cultum conversa fue„rint, ut alia multa?

XXIX. Usum cereorum in funeribus plurima antiqua monumenta evincunt. De funere Constantini scribit Eusebius *lib.* 4. *De vita Constantini cap.* 66. " Posthæc milites „sublatum è lecto corpus in arca aurea deposuerint, eamque „purpurea obtectam veste Constantipolim deportarunt, „atque in præcipuo Imperialis palatii cubiculo sublimen „collocaverunt. De hinc aurea super candelabra *luminibus* „*undique accensis*, admirabile spectaculum intuentibus præ„bebatur.

Et Hieronymus in Epitaphio Paulæ ait: *Sacerdotes lampades cereosque prætulerunt funeri.*

Et de funere Constantii loquens S. Gregorius Nazianzenus dicit, eum elatum esse *luminibus accensis*: additque: *Quibus Christiani transitum honorare pium censemus* Vide plura apud Onuphrium Panuinum De Ritu sepeliendi mortuos *c.* 5.

XXX. Cereos defunctis prælatos fuisse in signum triumphi ob peracti viriliter agonis cursum insinuat S. chrysostomus homil. 4, in *Epist. ad Hæbræos* scribens: " Dic mihi „quid sibi volunt istæ fulgentes lampades? An non defun„ctos tamquam *athletas* deducimus?

Eundem in finem decantatos hymnos fuisse in delatione "funerum subjungit Chrysostomus: Quid etiam *hymni*? "An non Deum glorificamus, & gratias agimus, quod "eum qui excessit, jam coronaverit? Quod à laboribus li"beraverit? Quod abjecto metu eum apud se habeat? Non"ne ideo sunt *hymni*? Nonne ideo *psalmodia*, Hæc omnia "sint *lætantium.*

Latius de hoc ritu in gratiarum actionem adhibito in mortuorum delatione agit Dionysius Areopagita, seu auctor De Hierarchia Ecclesiast. *cap.* 7. & multis ex antiquitate adductis testimoniis adstruit Onuphrius citato *c.* 5. & latius Auctor Romæ subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 19.

XXXI. Cantum etiam à gentilibus in funeribus adhibitum fuisse constat; sed lugubrem, quo suum de mortuis mœrorem & luctum declararent: cui & plurima insana & phanatica externi luctus indicia addebant; in tantùm ut viros mulieresque ad hoc conducerent, qui suo continuo ejulatu luctum testarentur: quin & ostentationis studio, interdum gladiis brachia impetebant, vulneribus cruentabant, genas vellebant, & capillos evellebant; uti testatur S. Chrysost. Homil. 61. in cap. 11. Joannis.

Quod autem Phanaticus ille plangentium mos in usu olim apud Judæos esset ex ipsorum Evangelico textu luce clarius comprobatur. Nam cum Christus Dominus in cujusdam Principis Pharisæorum domum, cujus filia è vivis paulò ante abcesserat, eandem à mortuis excitaturus, venisset, invenit, ibi, ut Evangelista (ait) tibicines & turbam flentem atque ejulantem: *in more enim*, ut Ambrosius ait, *receptum erat, ut in omnis ductione funeris tibicines ad incendendos, excitandosque confluentium luctus adhiberentur & præficæ*, hoc est mulieres quæ mercede conducebantur ad deflendum laudandumque defunctum.

XXXII. Hos immodicos luctus in Christianorum funeribus improbaverunt Patres, ne aliàs Ethnicis occasio daretur, religionem Christianam irridendi, quasi aliud factis, aliud verbis probarent Christiani: dum scilicet ritibus suis luctum ostenderent, & ubique verbis prædicarent, mortem à Christianis esse expetendam, esseque transitum è mortali ac misera vita ad æternam & felicem ac omnis miseriæ expertem; conformiter ad illud Apostoli: *Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.*

XXXIII. Itaque Ecclesia immodicos & phanaticos Gentilium & Judæorum luctus, & lugendi modos rejiciens & tamen nonnullos eorum retinens, in patentissima lætitiæ signa convertit; uti jam pridem notavit S. Cyprianus in tractatu *De Mortalitate* dicens sibi præceptum, publicè contestari," Fratres nostros non esse lugendos assertione Domi„nica de seculo liberatos, cùm sciamus non eos amitti, sed „præmitti, recedentes præcedere, ut proficiscentes, ut na„vigantes solent: desiderari eos debere non plangi; nec „accipiendas hic esse atras vestes, quando ibi illi indumenta „alba jam sumpserint: occasionem quidam non esse genti„libus, ut nos meritò ac jure reprehendant, quod quos vi„vere apud Deum dicimus, ut extinctos, & perditos lugea„mus, & fidem quam sermone & voce depromimus, cor„dis & pectoris testimonio non probemus. " Adde Conc. „III. Tolet. *Can.* 22. apud Gratianum *caus.* 13. *q.* 2. *Can.* 28.

XXXIV. Utque Clerici suo exemplo ostenderent: de morte propinquorum non esse dolendum more gentilium qui spem non habent, sed potiùs iis congratulandum de triumpho, vetitum fuit Clericis, ne in morte parentum vestes lugubres sumerent. Et quidem Consilium Toletanum *an.* 1473. *Can.* 8." vocat absurdum & reprehensibilem „quorumdam abusum Clericorum, qui lugubres & luctuo„sas vestes induunt, & flebiliores quam suæ congruit hone„stati, ex eo se reddunt, quia parentes consanguineique eo„rum & amici corruptibilem carnis nostræ molem depo„nentes, ad æternam patriam de præsentis exilii miseria convolarunt." Hunc abusum penitus abolitum vult;" cum „& secundùm sententiam ore benedicto prolatam, qui cre„dit in Christum etiam si mortuus fuerit vivet.

Deinde decernit sub pœna suspensionis à perceptione fructuum suorum Beneficiorum per tres menses pro qualibet vice," ut ulterius *luctuosas* vestes inducere Clerici in sa„cris ordinibus constituti, vel Beneficiati nostræ Provinciæ „non audeant.

Hinc indubie mos non lugendi propinquos mansit apud Regulares, qui nullum solent in vestibus luctus indicium assumere.

XXXV. Ex his tamen nequaquam concludere licet, omnem in morte Christianorum luctum reprehendi, aut à Patribus vetitum fuisse: sed immodicum more Gentilium, ut monet S. Augustinus *Serm.* 32. De Verbis Apostoli, sive 172." Ideò non admonuit Apostolus ut non contristemur, „sed *non sicut cæteri, qui spem non habent.* Contristamur „ergo nos in nostrorum mortibus necessitate amittendi, sed „cum spe recipiendi: inde angimur, hinc consolamur: inde „infirmitas afficit, hinc fides reficit: inde dolet humana con„ditio, hinc sanat divina promissio.

XXXVI. Quod supra dictum de nocturna vel vespertina cadaverum delatione ad Ecclesiam non ita intelligendum, quasi ipsa nocte aut vespera sepelirentur; sed ibidem manebant tota nocte exposita, die sequenti sepelienda, imò & nonnumquā pluribus noctibus ibidē insepulta remanebant.

Eo autē tempore hymni & psalmi præsente corpore recitabantur, aut etiam canebantur. Testatur S. Gregorius Turonensis in vitis Patrum *cap.* 30. de S. Gallo: Delatus in Ecclesiam, donec Comprovinciales (Episcopi) ad eum sepe„liendum convenirent, jacuit ibi per *triduum*, assiduo in„stante *psallentis* magna frequentia populi." Plura habet au„ctor Romæ subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 20.

XXXVII. Hinc indubiè originem habent vigiliæ defunctorum; dum enim apud defunctorum corpora in Ecclesiis exposita Fideles orando excubarent, quid aliud, quam *vigilias* apud defunctos agebant?

In Martyrologio Romano ad diem 14. Februarii legitur: „Sactorum Proculi, Ephebi & Apollonii Martyrum, qui „cum *ad corpus* Sancti Valentini *vigilias* agerent, jussu „Leonii Consularis comprehensi, gladio cæli sunt.

Et in obitu Macrinæ sororis suæ contigisse narrat S. Gregorius Nyssenus, antequam corpus ejus sepulchro inferretur, per totam noctem fuisse perductam psalmodiam." Factum est, (ait) ut virginum cantu lamentationibus commixto resonaret locus. Ac dein subdit, perfectam esse nocturnam *pervigilationem* canendis psalmis, ut in Martyrum celebritate.

XXXVIII. His vigiliis hodiernum officium defunctorum, quod & *vigiliarum* nomen retinuit, respondere, vix dubitari potest.

Constat hoc officium primis vesperis, & officio nocturno; quod ipsum non obscurum indicium est, ex pristinis illis vigiliis descendere; seu potiùs illis successisse.

Cùm enim corpus sub vesperam ad Ecclesiam delatum tota ibidem nocte quiesceret, preces & vigiliæ quæ vesperi coram corpore agebantur, primis Vesperis (quæ juxta ritum Ecclesiasticum ad vesperam sequentis diei fieri debent) apprimè correspondent, reliqua verò quæ de nocte agebantur officio *nocturno*.

Olim quidem præsente corpore vigiliæ agebantur; quemadmodum & hodie apud Monachos fieri consuevit, idque ex antiquo ritu omnibus communi. At postquam corpora secularium ad Ecclesiam sub vesperam deferri, & nocte exponi desierunt, officium defunctorum sive vigiliæ in absentia corporis cantari cœpit: in signum tamen pristini ritûs feretrum vacuum corpus ipsum repræsentans poni solet.

XXXIX. Quandonam officium defunctorum compositum fuerit, nescio. In Codice Sacramentarii S. Remigii Remensis quod circa an. 1000. scriptum credit Hugo Menardus, refertur *Officium pro defunctis*; illudque exscripsit Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii; sed ab hodierno Romano planè diversum; non nisi ferè aliquibus commendationibus animæ & collectis constans.

XL. Hoc autem speciale observat in hoc Officio Menardus, quod in principio Officii occurrit: *Imprimis cantatur Psalmus* IN EXITU ISRAEL *cum antiphona*, *vel* ALLELUJA:" ex quibus constat (ait Menardus) „olim hanc lætitiæ vocem in defunctorum officio non fuisse prætermissam ob lætitiam quæ toti Ecclesiæ ex morte „justorum obvenit: ut videre est apud S. Hieronymum in „Epithaphio Fabiolæ. *& jam fama volans tanti prænuncia „luctus totius urbis populum ad exequias congregabat, sonabant Psalmi, & aurata tecta templorum in sublime quatiebat* ALLELUJA? nec lætitiæ vox à Græcis canatur in „Liturgia *eis koimy lentas*, id est, de his, qui dormierunt fi„nita Epistolæ lectione.

XLI. post hæc *pag.* 262. exhibet Officium ex Codice MS. Raroldi Abbatis, quem circa finem sæculi 10. exaratum esse credit. Hoc officium nec Vesperas, nec officium nocturnum defunctorum continet, sed tantum modò preces & psalmos recitandos coram ægro agonizante; & statim postquam exspiravit.

XLII. Additur insuper oratio dicenda *post lavationem corporis antequam de domo efferatur*. Tum sequuntur orationes recitandæ in delatione corporis ad Ecclesiam. Post hæc subjungitur: *in Ecclesia autem requiescet corpus defuncti, quousque pro ejus anima Missa canatur & offeratur ab omnibus, quibus visum fuerit.*

Hic morem celebrandi *Missam* pro Defunctis; & quidem præsente corpore, nec non morem *offerendi* usitatum fuisse videmus quem & primis seculis notum fuisse ex multis testimoniis ostendit Onuphrius loco citato *cap.* 10. *& c.* 6. etiam *eleemosynas* pro mortuis, condito & curato funere, datas esse probat ex Origene & Hieronym.

XLIII. Ritum celebrandi Missam *præsente* corpore etiam & hodie observari desiderat Rituale Romanum, eumque antiquissimum esse asserit." Quod *antiquissimi* est institu„ti, illud quantum fieri poterit, retineatur, ut Missa *præsente „corpore defuncti* pro eo celebretur, antequam sepulturæ tra„datur.

Vespertinæ ergò sepulturæ, quæ non tardò singularitatem aliamve vanitatem sapiunt non facilè admittendæ; neque eas extra casum necessitatis admittit Rituale nostrũ Mechliniense, dicens:" Pro laudabili & antiqua consuetudine Ec„clesiæ, corpus adulti defuncti ante meridiem cum Missa o„rationibusque, & ceremoniis debitis (casu necessitatis, ex„cepto) sepeliri convenit.

XLIV. Notandum *Missam* pro Defunctis in citato Codice Raroldi expressam in multis hodiernæ Romanæ consonare; exceptâ *præfatione* quæ hic specialis est; item oratione dicendâ infra *Actionem*, in qua specialius exprimitur, oblationem hanc fieri pro hoc defuncto. Verba sunt:" Hanc „igitur oblationem quam tibi pro anima famuli tui illi of„ferimus, quam hodie carnali corruptione liberasti, quæsu„mus, Domine, placatus accipias, & quidquid humanæ „conditionis obreptione contraxit, expedias, ut tuis puri„ficata remediis ad gaudium sempiternum perveniat per „Dominum nostrum Jesum Christum.

XLV. Finitâ Missâ notantur orationes & responsoria dicenda ad corpus defuncti antequam terræ mandetur. Hæc rursus multùm cum hodiernis conveniunt. Occurrit quoque hodiernus ritus post collectam *ter* dicendi *Kyrie-eleyson* idque; tribus repetitis collectis, prout hodie in Ritualibus præscribitur.

XLVI. Nulla fit mentio *trinæ* thurificationis; uti nec aspersionis aquæ lustralis super corpus defuncti, quæ hic in Belgio in usu est. Indicium, hos ritus esse recentioris instituti, aut saltem in Ecclesia, ad cujus usum hoc Sacramentarium erat scriptum, tunc nondum fuisse receptos. Rituale Romanum tantum *unius* aspersionis & thurificationis meminit.

XLVII. Scitur enim, nihil adeò varium olim fuisse pro varietate Ecclesiarum, quam rituum ac precum similium usus.

Gulielmus Durandus, qui vixit sub finem sæculi 13. describens Officium defunctorum sui temporis, testatur, quod „in quibusdam Ecclesiis legantur novem lectiones ex Job, „in aliis verò totidem, sed ex Libro Sapientiæ. Incipiunt au„tem hæ hoc pacto *Melius est ire ad domum luctus, quam „ad domum convivii.* Sunt rursum aliæ Ecclesiæ in quibus „itidem novem recitant Lectiones, verùm ex sermone quo„dam B. Aug. quem ille composuit de mortuis & quem fi„nivit in hunc modum. *Beati mortui qui in Domino mo„riuntur.* quod à quibusdam dicitur sub finem lectionum „loco.

Hæc ille in rationali Divin. Off. *lib.* 7 *cap.* 161.

XLVIII. Porrò in hac rituum & ceremoniarum varietate à Parochis aliisque inferioribus tenendus est usus suarum Ecclesiarum, præsertim in ipsis Ritualibus, seu Manualibus vel Pastoralibus præscriptus. Episcopi verò est ea omnia prohibere, atque è medio tollere quæ vel avaritia, vel irreverentia, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, inducere potuisset: soliciteque attendere, ne quæ similia irrepant: puta determinato numero Missarum, aut precum certâ animarum è purgatorio liberationem addicere; quam superstitionem Synodos damnasse titulo præcedenti *cap.* 6. monui.

XLIX. Quæ hodie pro defunctis in die ipsius Sepulturæ aguntur, vocari solent *Exequiæ*; quas ab hæredibus pro defuncto persolvendas esse volunt Synodi nostræ. Synodus Cameracensis anno 1567 sub hoc titulo: *Ut hæredes defunctis* JUSTA *rependant* habet sequens Decretum; „Mandamus præterea Pastoribus, ut modestè moneant „filios hæredesque eorum, qui ex hoc sæculo in Ecclesiæ „communione migrarunt, ut pietatem & gratitudinem erga „mortuos conservent, utque juxta hujus Diœcesis lauda„bilem consuetudinem, moremque majorum Christia„næ charitatis officia omnia rependãt pro suo quisque mo„dulo ac facultate, utpote preces, eleemosynas Ecclesiæ suf„fragia, ac Missæ sacrificium: sed in his gerant prudenter „Pastores, evitentque omninò sordidum quæstum, & omnẽ „avaritiæ

„avaritiæ labem. Hæredibus autem ipsis, in virtute san„ctæ obedientiæ mandamus, ut parentum defunctorum „exequias, non differant ultra sex hebdomadas à die obdor„mitionis, nisi justis causis per Nos aut Pastores probandis.

L. Et Pastorale Mechliniense tit. *De Cura pro mortuis* ait, " Nec celebratio exequiarum ultra sex septimanas à die o„bitus nisi justis de causis per Ordinarium aut Decanum Ru„ralem approbandis differri debet. Quod si dictis sex septi„manis elapsis hæredes aut consanguinei defuncti, etiam „postquam ad hoc à Pastore præmoniti & requisiti fuerint, „illas celebrari non curent, Pastoris erit negligentiam hanc „Domino ordinario, ejusve Promotori denuntiare.

LI. Similiter S. Carolus in suo primo Mediolanensi tit. *De Funeribus & exequiis* statuit Si mortuorum hæredes ita se impiè gesserint, ut religiosum exequiarum institutum negligentes" cruci, Clericis, & funeri debita lumi„na adhiberi nolint; ab Episcopo ea comparare cogantur „quæ necessaria videbuntur.

Meritò autem monet Parochos citata Synodus Cameracensis, ut „ in his gerant se prudenter, evitentque omninò „sordidum quæstum, & omnem avaritiæ labem.

LII. Hanc turpis quæstus & avaritiæ notam difficulter evitabunt Parochi, si in juribus suis exigendis sint duri & difficiles; si pactiones & conventiones super iis cum hæredibus ineant (de quibus latiùs infra) si suos Parochianos ad fastuosas, etiam non raro cum summo filiorum aliorumque hæredum incommodo, exequias, aut anniversariorum fundationem vel multorum Sacrorum celebrationem adhortentur.

LIII. Licet enim Ecclesia probet, imò præcipiat, corpora defunctorum honorificè, & cultu religioso sepeliri, moderationem tamen in hoc requirit; ut scilicet, nec despecta sit, nec superba sepultura, uti rectè monuit Concilium Remense 1583. tit. De Sepulturis *num.* 1. dicens: " Quantum autem attinet ad Christianorum sepulturam „quam nec superbam, nec neglectam esse decet, aut despe„ctam, Parochi in hanc officii sui partem diligenter incum„bant, ut piorum funera Christianæ simplicitatis ac mode„stiæ limites non excedant.

LIV. Deinde *num.* 2. medium quo id impetretur suggerit:"Id autem fiet, si ipsi primum mercede consueta & ho„nesta contenti, dein superfluas impensas, quæ propter am„bitionem ac fastum fiunt, vel hæredibus relinqui, vel pau„peribus erogari suadent.

LV. Etiam ipsi Romani Gentiles moderationem sumptuum & expensarum in defunctorum exequiis desiderarunt? iique arbitrio judicum determinandi erant L. 12. §. 5. & L. 14. §. 6. *ff. De Religiosis & sumptibus funerum*; additque posterior, nec testatoris voluntatem sequendam, *si res egrediatur* JUSTAM *sumptus rationem.*

Hinc in Belgio tum Ecclesiasticorum tum Civilium Magistratuum auctoritate sumptus, & fastum exequiarum non semel moderatos, & limitatos fuisse, juxta qualitatē personarum, scitur. Optandum, ut ubique in his justa & Christiana moderatio servaretur.

LVI. Ubi deprehenditur populus ad hujusmodi nimias pomposas & superbas sepulturas inclinari, meritò ei dicetur, verbis Augustini *Sermone* 32. De verbis Apostoli (qui est hodie *Sermo* 172.)" Pompæ funeris, agmina exe„quiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumento„rum opulenta constructio, vivorum sunt qualiacunque so„laria, non adjutoria mortuorum." Idem habet *lib.* 1. *De Civit. Dei cap.* 13.

LVII. adhæc monendus nonnunquam, quod tametsi indubitatum sit, „ orationibus sanctæ Ecclesiæ; & sa„crificio salutari, ut eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus „erogantur, mortuos adjuvari; ut cum eis misericordius a„gatur à Domino, quam meruerunt; „ uti loquitur Augustinus in citato Sermone; tamen advertendum esse quod adjicit idem Doctor: „ Prodesse illa defunctis; sed talibus „qui ita vixerunt ante mortem, ut possint eis hæc utilia esse „post mortem. „Idipsum monet libro De Cura pro mortuis *cap.* 18.

LVIII. Ut verò ad moderatas juxta laudabilem Ecclesiæ consuetudinem exequias defunctis persolvendas fidelis populus excitetur, validum & securissimum medium est, „ ut „in his præstandis, qua par est modestia ac devotione ita se „habeant Parochi aliique Ministri ut ad defunctorum salu„tem, simulque vivorum pietatem, quemadmodum verè „sunt, non ad quæstum, ejusmodi ritus instituti esse videan„tur:" ut loquitur Rituale Romanum tit. *De Exequiis*.

LIX. Qui animadvertit ad modum quo hæc defunctorū officia in multis Ecclesiis persolvuntur, intelliget, quàm meritò monerentur Parochi aliique quibus cura officiorum incumbit: ut sedulò advigilent & strenue adlaborent, ut vigiliæ & exequiæ defunctorum Fidelium, solemniter, tractim, graviter & devotè decantentur; quemadmodum Pastoribus suis injunxit vigilantissimis Gandensium Antistes Antonius Triest in suis Decretis *tit*: 11. *cap.* 11.

LX. Monet Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 12. *cap.* 7. " Quod Clero ob funus, aut exequias defunctorum „datur, ne durante ipso officio & spectante populo, sed „eodem officio finito, iis qui eidem ab initio usque ad fi„nem adfuerint, distribuatur.

Hoc decretum utinam attenderent Canonici & Capellani, qui mox absoluto offertorio, cum summo populi scandalo, & non obscuro indicio animi mercenarii, excurrunt, & medietate vix officii persolutâ integras totius officii distributiones accipere non formidant.

LXI. vult Synodus Cameracensis anni 1604. *tit.* 15. *cap.* 2. ut „ brevem semper habeant exhortationem Pa„chi in sepultura & exequiis defunctorum antequam popu„lum à loco sepulturæ dimittant; in eaque ad orandum pro „defunctis omnes hortentur.

Non dubium, quin pia esset hæc praxis;, & sæpè non inutilis; eo quod ipsa recens defuncti memoria, præsentia nata sit conciliare attentionem majorem, & vivaciorem de morte, & judicio extremo aliisque novissimis imprimere ideam. Unde Pastores meritò cogitare & consulere poterunt, quomodò hanc à Synodo propositam praxim ad usum deducere poterunt.

LXII. Olim frequenter esse solebant orationes funebres hodie verò rariores sunt: atque de his monet hæc Synodus Cameracensis *cap.* 3. ut „ in his orationibus ita discretè „gerant Concionatores, ut assentationem omnem fugiant „non nisi ob veras & compertas virtutes defunctos lau„dent Et Synodus Namurcensis an. 1639. *tit.* 16. *cap.* monuit: „ eas sobriè habeant potius auditores considerati„one mortis & judicii, ad peccatorum fugam excitando „quàm immodicè laudes defuncti propalando.

CAPUT II.

De loco Sepulturæ.

1. *Apud Romanos vetitum fuit intra* urbes *corpora inhumare.*
2. *Hanc legem renovavit Theodosius Junior.*
3. *Prima ratio hujus prohibitionis à Theodosio adducta.*
4. *Secunda ratio hujus prohibitionis; quæ & à Gentilibus probata sed motivo ethnico.*
5. *Quo sensu eam probarint Christiani.*
6. *Altera pars legis Theodosianæ.*
7. *Quid Martyrum* sedes *in hac lege?*
8. *Cessante Gentilium persecutione Martyrum sepulchra in Urbe permissa fuere.*
9. *Verus sensus legis Theodosianæ.*
10. *Christiani multum desiderarunt sepeliri ad sepulchra Martyrum.*
11. *Sensim invaluit sepultura Urbana; quæ & Constitutione Leonis probata fuit.*
12. *Votum Christianorum fuit ad Ecclesias sepeliri tanquam Martyrum sepulchra.*
13. *Qua ratione Ecclesiæ dici possint Martyrum sepulchra?*

14 Prima

14 *Primitus satis erant in vestibulis Martyrum sepeliri.*
15 *Hoc exemplo Christianis tantum datum fuit sepeliri in locis* propè *Ecclesias.*
16 *Hac loca cur dicta sint cæmeteria?*
17 *Apud Romanos inhumatio corporis reddebat locum religiosum.*
18 *Ecclesia hodie requirit, ut locus sepulturæ sit prævie religiosus.*
19 *Cæmeteria hodie debent benedici.*
20 *Quando benedici cœperint.*
21 *Non apparet, quod olim fuerit benedictio cæmeterii separata à benedictione Ecclesiæ.*
22 *Hodie cæmeterium per specialem ritum & formulam benedictionis dedicatur.*
23 *Concilium Lugdun. à cæmeteriis abesse vult actiones profanas.*
24 *Quid pro reverentia cæmeteriorum statuerint Synodi Belgicæ.*
25 *Ostenditur ex hodierno ritu benedictionis, cæmeteria ad inhumationem corporum specialiter destinari.*
26 *Concilium Bracarense vetuit quemquam in Ecclesia sepeliri.*
27 *Idipsum vetat Concilium Nannatense sæculo 9.*
28 *In Concilio occurunt tria loca sepulturis assignata; & quid sit* atrium?
29 *Quid* porticus; *& quid* exedra.
30 *Capitularia Regum Francorum prohibent sepeliri in Ecclesiis.*
31 *Circa idem tempus cœpit Sacerdotibus & quibusdam laicis ob vitæ meritum sepultura in Ecclesia concedi.*
32 *Exceptio hæc laicis occasionem ambiendi, & Sacerdotibus annuendi sepulturam in Ecclesia subministravit.*
33 *Ex sepulturis in Ecclesia Sacerdotes emolumentum capere cœperunt.*
34 *Ambitione laicorum & cupiditate Sacerdotum impellentibus pristina disciplina penè interiit.*
35 *Licet Ecclesia de pristina disciplina multum remiserit, non tamen eam omnino amisit.*
36 *Idostendit hodierna cæmeterii specialis benedictio.*
37 *Idem evincunt recentiores Synodi; & quid circa hoc punctum statuerit Synodus Rothomagensis?*
38 *Concilium Remense vetat concedi sepulturam in Ecclesia sine consensu Superiorum.*
39 *Synodus Burdigalensis inter* gravissimos *abusus circa sepulturam refert morem sepeliendi promiscuè in Ecclesiis.*
40 *Pristinum morem sepeliendi in cæmeteriis conservari optat Rituale Romanum.*
41 *Præcipit, ut dum in Ecclesia locus datur, tantum humi, & non prope altare detur.*
42 *Quæ à S. Carolo circa hoc punctum statuta sint.*
43 *Quid hic ab Episcopo attendendum?*
44 *Quomodo Parochi se gerere debeant?*
45 *Decretum Episcopi de non danda sepultura in Ecclesia sine suo consensu probatum à Parlamento Parisiensi.*
46 *Locum sepulturæ assignare quibus competat?*
47 *Non facilè excludendus Parochus.*
48 *Usus sepulchrorum familiarium & hæreditariorum apud Romanos.*
49 *Jus sepulchri familiaris occasione juris Patronatus? & quamdiu duret?*
50 *Quibus modis hodie plerumque hujusmodi sepulchra acquirantur?*
51 *Non probanda solicitudo de exstructione sepulchrorum.*

I. Apud Romanos jam pridem vetitum fuisse in civitatibus hominem sepeliri notum est ex Lege 12. Tabularum quæ dicebat: *hominem mortuum* IN URBE *ne sepelito neve urito.* Et teste Ulpiano in *L. 3. §. 5. ff. De sepulchro violato* Adrianus Imperator, edicto pœnam 40. aureorum statuit, in eos qui *in civitate sepeliunt.* Renovatum est rursus hoc jus per Constitutionem Diocletiani & Maximiani in *L. 12. Cod. De Religios. & sumpt. funer.*

II. Verùm cum harum legum observatio sensim variis prætextibus exolesceret, secuta est an. 381. Constitutio Theodosii Junioris, quæ refertur in *L. 6. Cod. Theod. De Sepulchro violato.*

Hic primò decernit Theodosius, " Omnia quæ supra „terram urnis clausa, vel sarcofagis corpora detinentur *extra* „*urbem* delata ponantur, ut & humanitatis instar exhibeant, „& relinquant incolarum domicilio sanctitatem." Dein pœnam subjungit in legis prævaricatores.

III. Per hæc verba, *Ut & humanitatis instar exhibeant*, significare voluit Theodosius, ipsa mortuorum sepulchra ad vias publicas & in agris meritò poni, ut exhibeant hominibus humanæ fragilitatis & mortalitatis exemplar sive *speciem* vel *effigiem*: quod vocis *instar* juxta græcam interpretationem respondere notat Gothofredus ad hanc legem. Et hæc est prima ratio prohibitionis à Theodosio expressa.

Hanc ipsam rationem hujus prohibitionis assignat Varro *lib. 5. De Lingua Latina*, " Sepulchra (ait) idcò secundum „*viam* sunt, quo prætereuntes admoneant, & se fuisse, & „illos mortales." Huc pertinent & tituli sepulchrorum: *Siste, aspice, cave Viator.*

IV. Altera ratio exprimitur his verbis. *Ut ita relinquatur Incolarum domicilio sanctitas.* Quæ ratio, sed sensu diverso à Gentilibus olim allegata fuisse videtur. In citata enim *Lege 12.* Diocletianus & Maximianus dicunt: *Ne tamen municipiorum jus polluatur.* Et paulus Jurisconsultus *lib. 1. sent.* 21. ait: *Corpus in Civitatem inferri non licet, ne funestentur sacra civitatis.* Gentilibus enim persuasum erat, Diis superis sacrata solo aspectu vel contactu rei funestæ contaminari; & Sacerdotes si vel *funus* viderent, vel domum funeris ingrederentur; uti notat Gothofredus ad *L. 5. & 6. Cod. Theod. de Sepulchro viol.*

V. Cæterùm Imperatores Christiani, sanctitatem civitatum violari credebant per corpora mortuorum, quod nimio suo fœtore civitates inficerent. Unde & Isidorus *lib. 14. Orig. cap. 12.* vetitæ sepulturæ in civitate hanc rationem reddit, ne fœtore ipso corpora viventium contacta inficerentur.

VI. Hæc quoad primam partem legis Theodosianæ, Secunda pars continetur finalibus his verbis: " Ac ne alicujus „fallax & arguta solertia ab hujus se præcepti intentione subducat, atque Apostolorum vel Martyrum sedem humanis „corporibus æstimet esse concessam, ab his quoque, ita ut à „reliquo civitatis, noverint se atq; intelligant esse submotos.

VII. Pro intellectu horum verborum notandum, *per Apostolorum & Martyrum sedem* intelligi sepulchrum seu confessionem, in quo reliquiæ vel corpora Apostolorum vel Martyrum condita erant.

VIII. Ulterius notandum, Christiana Religione jam invalescente, Sedes sive sepulchra Apostolorum & Martyrum *intra urbes* permissa fuisse: quamvis privatorum sepulchra in urbe esse non possent: imò passim corpora Martyrum, licet tempore persecutionis extra urbem sepulta, ad urbem translata & honorificè condita fuisse. Ad has Sedes sive sepulchra ædiculæ, imò & Ecclesiæ ædificabantur, quæ vulgò *Martyria* dicta fuerunt.

IX. Cum Martyrum sepulchra in ipsis civitatibus permitterentur, nonnullorum *fallax & arguta solertia* contendebat, hæc sepulchra à lege generali, vetante loca civitatis sepulturæ deputari, esse excepta; quasi in hisce saltem sepulchris Martyrum privatorum quorumcunque cadavera sepeliri liceret. Hanc igitur persuasionem hic vocat Theodosius *fallacem & argutam solertiam*; & ut talem rejicit.

X. Interim privatos quosque admodum desiderasse, apud Martyrum loca sepeliri, constat ex hac lege Theodosii, partim urbanæ sepulturæ præjudicio à Martyribus ipsis petito, partim pietatis motu desiderantes & corpora sua post mortē corporibus Martyrum sociari; nonnunquam forsan & ambitione. De hoc desiderio videri potest Augustinus De octo Dulcitii quæstionibus *quæst.* 2. Et ipsum Augustinum scripsisse librum *De cura pro Mortuis*, cum interrogatus litteris fuisset, utrum prosit cuique post mortem, quod corpus ejus apud Sancti alicujus memoriam sepeliatur, testatur ipsemet *lib. 2. Retract. cap. 64.* Quæ interrogatio sat ipsum populi desiderium rursus insinuat. Ostendit & eodem libro Augustinus, quid prodesse queat, corpora apud Sanctorum memoriam sepeliri, asseritque inter alia; " Profectò etiam provisus sepe„liendis corporibus apud Memorias Sanctorum locus, bo„næ affectionis humanæ est erga funera suorum: quoniam „si nonnulla religio est ut sepeliantur, non potest nulla esse, „quando ubi sepeliantur attenditur.

XI. Hoc itaque populi desiderio, partim pietate, partim æmula-

æmulatione & ambitione subnixo, sensim sepulchra urbana invaluerunt; donec tandem Leonis Imperatoris Constitutione in *Novella* 53. data fuit plena libertas, vel intra vel extra urbem sepulturam eligendi, abrogatâ contrariâ lege civili: „Ne igitur (ait) ullo modo inter *civiles* leges „hæc lex censeatur, sancimus: quin potiùs, ut *à consuetudine* rectè contemnitur, sic etiam decreto nostro prorsus „reprobatur.

Hic etiam indicatur, legem hanc de non sepeliendo in civitate, *consuetudine* fuisse contemptam ante hoc Leonis Decretum.

XII. Porrò cùm Christianis maximè in votis esset, apud Martyrum sive Sanctorum Sedes vel sepulchra inhumari, ut per conjunctionem cum Sanctis etiam corpora eorum quodammodò sanctificarentur, & eorum intercessione juvarentur, cœperunt eodem spiritu expetere, & desiderare apud ipsas Basilicas sive Ecclesias sepeliri.

XIII. Sicuti enim primitùs ipsi Christiani loca suorum Ecclesiasticorum Conventuum habebant ad sepulchra Martyrum; ut propterea *Martyria* fuerint appellata; ita postmodum cessante persecutione, religiosè servatum fuit, nullam consecrari Ecclesiam sine reliquiis Sanctorum; ut hoc pacto, ipsæ Ecclesiæ ad sepulchra Martyrum quodammodò exstrui ritu veteri censerentur; seu potiùs Sedes & dormitoria Martyrum haberentur: ut proinde ad Ecclesias sepeliri, esset sepeliri ad Memorias sive sepulchra Martyrum.

XIV. Verùm primis Christianis satis erat, si ad limina Martyrum inhumarentur; adeò ut vel ipsi Imperatores id sibi honori ducerent, uti testatur S. Chrysostomus *Homil.* 26. *in* 2. *ad Corinth.* scribens: " Imperatores pro „magno habuere, si juxta Apostolorum saltem vestibula „corpora ipsorum sepelirentur, fierentque Reges Piscatorum „janito es.

XV. Hoc primorum Christianorum exemplo factum, ut Christianorum sepulturis non ipsæ Ecclesiæ, sed loca prope ipsas Ecclesias designata & concessa fuerint: idque tam intra, quàm extra urbes; ubicunque Ecclesiæ Parochiales sive publicæ essent exstructæ.

XVI. Hæc loca humandis corporibus destinata, varia quidem olim nomina sortita sunt, quæ latè exponuntur ab Auctore Romæ Subterraneæ; qui & antiquorum sepulchrorum & cryptarum arenariarum formas explicat & exhibet.

Usitatius autem & olim & hodie dicuntur *cœmeteria* à græco verbo κοιμάω quod *dormire* significat.

Illa autem vox appositè data est loco in quo humantur corpora *Christianorum*; utpotè qui ob spem gloriosæ resurrectionis non tam mortui jacere, quàm *dormire* dicuntur, *Joannes cap.* 11. ubi Christus Lazarum qui erat mortuus *dormire* dixit. Et Apostolus 2. Thessalonic. 4. *Nolo vos ignorare de* DORMIENTIBUS; ubi Hieronymus ait: *Eos* DORMIENTES *appellari*; *quia certum est, eos resurrecturos.* Eandem rationem urgent & alii Patres, quos citat Joannes Durantus De Ritibus Ecclesiæ *libr.* 1. *cap.* 23.

XVII. Apud Romanos quolibet locum suum proprium reddebat *religiosum*, si in eum *mortuum* sepeliebat; aut saltem partem ejus principalem, puta *caput*, uti ait Jurisconsultus in *L.* 44. *ff. De Religiosis & sumpt. funerum*; qui dein addit: " Cum autem impetratur, ut reliquiæ transferantur, „desinit locus religiosus esse." Hinc manifestum, totam loci religiositatem ex ipsa corporis inhumatione desumi. Unde & in *L.* 2. *ff. eod.* Celsus ait: "Non totus, qui sepulturæ destinatus est, locus religiosus fit, sed quatenus corpus humatum „est

XVIII. Hodie apud Catholicos locus non efficitur *religiosus* per ipsam corporis humani inhumationem; sed per preces & benedictiones Sacerdotales priùs religiosus redditur & benedicitur, ut in illum corpora Catholicorum inferantur; imò si quis locum non religiosum in sepulturam elegisset, hujusmodi electio spernenda esset; uti capite sequenti dicetur.

XIX. Unde ut cœmeterium corporibus Christianorum humandis deserviat, priùs in locum religiosum per Episcopum solemni ritu erigendum & consecrandum est.

XX. Quandonam verò hic ritus consecrandi seu benedicendi cœmeteria initium sumpserit incertum est. Interim videtur S. Gregorius Turonensis De Gloria Confessorum *cap.* 106. benedictionis istius meminisse. Refert enim quod cum ipse monuisset Abbatissam Monasterii Pictaviensis, ut corpus B. Radegundis Francorum Reginæ sepeliret; illa responderit: Et quid faciemus si Episcopus Urbis non Advenerit; Quia locus ille in quo sepeliri debet, non est *Sacerdotali Benedictione* sacratus. Hoc sanè responsum non obscurè innuit, ibi etiam moris fuisse, ut locus sepulturæ præviè sacraretur; & quidem benedictione Sacerdotali seu Episcopali.

XXI. Quidnî dicamus, cœmeterii consecrationem cum ipsa quodammodò Ecclesiæ consecratione cœpisse; seu potiùs cœmeterium tanquam partem & appendicem, aut veriùs aream vel porticum ipsius, unâ quasi consecratione cum ipsa Ecclesia consecratum fuisse: quod innuere videtur Innocentius III. in *Cap.* 2. ✠ *D. Consecrat. Ecclesiæ* scribens: „Cœmeteria verò in quibus excommunicatorum corpora sepeliuntur per suorum violentiam propinquorum, reconcilianda erunt aspersione aquæ solemniter benedictæ, SI- „CUT *in Ecclesiarum dedicationibus* consuevit.

XXII. Similiter declarat Bonifacius VIII. quod pollutâ Ecclesiâ etiam pollutum censeatur cœmeterium contiguum; tanquam nimirum Ecclesiæ *accessorium*, ut ibidem significat.

Extat quidem in hodierno Pontificali Romano specialis ritus seu forma benedictionis cœmeterii per Episcopum faciendæ; sed quo tempore hæc formula præscripta sit, nescio. Hoc interim constat, cœmeterium per solemnem benedictionem è loco profano effici locum religiosum; imò tanquam Ecclesiæ appendici etiam de jure immunitatem localem esse indultam.

XXIII. Ecclesias & cœmeteria tanquam loca religiosa junxit Concilium Lugdunense sub Gregorio X. decernens, ut " cessent in Ecclesiis earumque cœmeteriis negotiationes, „& præcipuè nundinarum ac fori cujuscunque tumultus, „omnis in eis sæcularium judiciorum strepitus conquiescat, „nulla inibi causa per laicos criminalis agitetur, sint loca eadem à Laicorum cognitionibus aliena.

XXIV. Synodi nostræ Belgicæ specialem, venerationem cœmeteriis, tanquam locis religiosis deberi, etiam significant plura quæ ad decorem & venerationem eorum conducunt statuentes, Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 13. *cap.* 6. ait: „Cœmeteria diligenter sepiantur, & claudantur, nec animalia in eisdem ad pascendum admittantur, multò minùs in eis „sordes fiant aut aliunde inferantur. Qui in istis culpabiles „fuerint, arbitrio Episcoporum puniantur.

Synodus Mechliniensis *tit.* 11. *cap.* 11. ait: „Cœmeteria muris, fossis aut sepibus ita concludantur, ut equis, vaccis, porcis, aliisque similibus animalibus nullus pateat accessus.

Dein *cap.* 17. „Nec sine gravi injuria loci sacri tolerari „potest, ut in cœmeteriis tripudietur: ideoque id districtè „prohibemus.

Denique *cap.* 18. „liba quoque, & placentæ & similia in „cœmeteriis non vendantur: neque strues lignorum in eis „fiant, lignave congerantur: & generaliter nihil in eis permittatur, quod loci religioni ac sanctitati repugnet.

Similia in aliis Synodis passim inculcantur, quæ quomodo cum hodierna cœmeteriorum promiscua profanatione consistant, Prælatorum, Parochorum aliorumque quibus hæc cura incumbit, est attendere, & remedium opportunum adhibere.

XXV. Interim ex ipsius cœmeterii benedictionis formu-

la, quæ hodie in Pontificiali extat, sat constat cœmeterium unicè benedici ad inhumationem corporum humanorum, uti ex benedictionibus & collectis constat: quæ omnes ad corpora in illis humanda respiciunt.

Et quidem in ipso benedictionis initio precatur Pontifex benedictus: "ut purgetur, benedicatur, sanctificetur, & „consecratur hoc cœmeterium, ut humana corpora hic post „vitæ cursum quiescentia, in magno judicii die simul cum „felicibus animabus mereantur adipisci vitæ perennis gau„dia.

Et in alia oratione Deum supplicat: " famulorum fa„mularùmque tuarum corporibus in hoc cœmeterium „intrantibus quietis sedem, & ab omni incursione ma„lorum spirituum tutelam benignus largitor tribuas. " Et rursus in altera: " Hanc terram quæsumus ad usum *sepulturæ* de benedictione tui sepulti corporis consecrare dignetis.

Hæc & similia in ritu benedictionis cœmeterii occurrentia evincunt, cœmeteria propriè ad usum sepulturæ ex intentione Ecclesiæ destinari & benedici; non ita verò ipsa templa, in quorum etiam consecratione corporum in iis sepeliendorum mentio non fit; nec orationes aut benedictiones ad sepulturam corporum diriguntur.

XXVI. Et sanè sicuti antiquitùs Christiani non in ipsis Martyrum sepulchris; sed ad limina sepulchrorum Martyrum sepeliebantur, imo ut ibidem sepeliri possent privilegii loco habebant, uti supra dictum est; ita quoque non in Ecclesiis in quibus Martyrum corpora requiescunt, sed in cœmeteriis sepeliri corpora mortuorum visum fuit.

Concilium Bracarense I *Can.* 18. „ item placuit, ut „corpora defunctorum nullo modo intra Basilicam Sancto„rum sepeliantur: sed si necesse est deforis circa murum Ba„silicæ usquequadeò non abhorret.

XXVII. Apud Gratianum *Cauſ.* 13. *q.* 2. *Can* 15. Prohibendum est etiam secundùm Majorum instituta, ut in Ec„clesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu „aut in exedris Ecclesiæ. Intra Ecclesiam verò & prope altare, ubi corpus & sanguis Domini conficitur, nullatenus „sepeliantur.

Refertur hoc Decretum à Gratiano sub nomine *Synodi Varensis*; sed uti monent Correctores Romani, non reperitur in hujusmodi Synodo; sed extat in Concilio Nannatensi anni 850. è quo etiam refert Regino *lib* 1. *cap.* 125. & Burchardus *lib.* 3. *cap.* 156.

XXVIII. Interim ex hoc Canone colligimus, tria fuisse loca sepulturis destinata; sed tamen extra ipsam Ecclesiam, nimirum *atrium*, *porticum*, & *exedram*.

Atrium propriè quidem est spatium vacuum quod remansit ex area sive solo ubi ædificata est Ecclesia; atque ita atrium omnem circumdabit Ecclesiam: hîc tamen accipitur, pro ea parte quæ proxima januis est in qua vestibulum est: & ita apud Ecclesiasticos auctores passim sumi probat nonnullis adductis testimoniis Stephanus Baluzius in notis ad Regionem *pag.* 557.

XXIX. Porticus ait ibidem Baluzius, est locus deambulationi aptus, ut sunt claustra Ecclesiatum & Monasteriorum.

Exedræ significatio obscurior est. Verisimile apparet, exedras constituisse partem murorum Ecclesiæ: atque fuisse loca circa Ecclesiam constructa in muris Ecclesiarum, in quibus sedere liceret; uti etiamnum in aliquibus Ecclesiis videmus.

In muro ergo illo prominenti cum nonulli dein sepeliri cœpissent, cameras quasdam ac fornices constituebant in *exedra* in quibus eorum corpora conderentur; testaturque Baluzius quod istiusmodi cameræ plures etiamnum videantur in circuitu Ecclesiæ Tutelensis.

XXX. In his igitur tribus locis prope Ecclesiam; sed non intra Ecclesiam sepeliri mortuorum corpora permittit hæc Synodus seculo 9. quod & aliis pluribus Synodis sub idem tempus decretùm fuit. In *lib.* 1. *Capitularium Regum Francorum cap.* 158. legitur: „ Ut nullus deinceps in Ecclesia „mortuum sepeliat. „ Et *lib.* 2. *cap.* 48. „ Ut de sepelien„dis in Basilicis mortuis constitutio illa servetur quæ „antiquis Patribus constituta est. „ Hæc eadem verba occurrunt in *Can.* 21. Concilio Arelatensis VI. anno 813.

XXXI. Sed illud notandum, sub idem tempus cœpisse non tantum Episcopis, & Presbyteris, sed & quibusdam laicis honoris causâ sepultura in ipsis Ecclesiis concedi

Seculo VIII. S. Theodolphus Episcopus Aurelianensis in Epistola ad suos Presbyteros prohibens, ut nemo in Ecclesia sepeliatur, addit hanc clausulam: " Nisi fortè talis sit „persona Sacerdotis, aut cujuslibet justi hominis, quæ per „vitæ meritum, talem, vivendo, suo corpori defuncto lo„cum acquisivit.

Non absimilis exceptio in pluribus ejusdem ætatis Decretis legitur.

XXXII. Cum autem *vitæ merita* ob quæ hæc prærogativa esset indulgenda, determinata non essent, hæc exceptio latum campum aperuit laicis sepulturam in Ecclesia ambiendi: & Sacerdotibus plenam eam annuendi libertatem.

XXXIII. Accedebat, quod ex sepulturis intra Ecclesiam frequenter emolumentum notabile in Sacerdotes redundaret: dum vel laici, ut honoratiorem Sepulturæ locum acciperent, in faciendis oblationibus erant liberaliores: vel etiam ipsi Sacerdotes pro locis honorabilioribus pretium exigere non erubescerent: uti ex Decretis contra hanc Sacerdotum exactionem infra referendis abundè patescit

XXXIV. Mirum quanta velocitate, duobus hisce, scilicet laicorum ambitione & Clericorum cupiditate impellentibus, disciplina hæc antiquitùs religiosè observata de non sepeliendis mortuis in Ecclesiis, quasi ad interitum descenderit, ipsæque Ecclesiæ factæ sint divitum quorumcunque cœmeteria: in sepulturam pauperum duntaxat relictis cœmeteriis.

XXXV. Verùm Ecclesia eodem semper spiritu animata, licet pro temporum & circumstantiarum conditione nonnunquam de externa disciplina aliquid remittat, prout indubiè in hoc puncto multùm remisit: satis tamen ostendit, quod in hoc articulo disciplinæ eodem spiritu agatur, neque à pristina disciplina recedat, nec de ea remittat, nisi necessitate & conditione temporis quodammodò cogente.

XXXVI. Ut quid enim etiamnum hodie specialem illum ritum benedicendi cœmeteria retinet: nisi ut ostendat, locum proprium sepeliendis mortuorum corporibus esse cœmeterium?

XXXVII. Ipsa nostri pene temporis Concilia, eundem Ecclesiæ spiritum exprimunt, dum promiscuam illam sepeliendi in Ecclesiis, modò pecunia sufficiens detur, consuetudinem improbant: & quantùm temporis conditio ferebat, inhumationem corporum ad cœmeteria relegant.

Concilium Rothomagense anno 1581. tit. de Curatorum officiis *num.* 31. ait. "Non adeò promiscuè (ut nunc „fit) mortui sepeliantur in Ecclesiis, ac ne quidem ditiores, „ne is honor detur pecuniis potiùs, quàm gratiis Spiritûs „sancti, sed hoc servetur Deo sacratis specialiter hominibus, „eo quod præ aliis eorum corpora templa sint Christi & Spi„ritus sancti, & aliis in sublimitate & dignitate tam Ecclesia„stica quàm seculari constitutis, quandoquidem & isti Dei „ministri sunt, atque organa Spiritûs sancti: Aliis insuper „qui nobilitate vel virtutibus, vel meritis erga Deum & „Rempublicam fulgent. Cæteri piè & religiosè in cœmete„riis ad hoc dedicatis sepulturæ tradantur.

XXXVIII. Anno 1583. Concilium Remense tit. *De Sepulturis* voluit, ut " omnes Christiani, quibus Sepultura „non est interdicta, in cœmeteriis, non autem in Ecclesiis „sepeliantur: nisi (ait) fortè de consensu Superiorum. Supe„riores autem non passim omnibus id privilegii concedant, „sed in ejusmodi concessionibus delectum habeant perso„narum.

XXXIX. Quin & eodem anno habitum Concilium Burdigalense *cap.* 10. inter gravissimos abusus circa sepulturas recensuit hanc promiscuam sepeliendi in Ecclesiis licentiam ? statuitque " ut in Ecclesiis deinceps nulli sepeliantur, nisi fuerint Sacerdotes, prout jura præscribunt, vel „sacris initiati, & religiosi, Ecclesiarumve Patroni. Alii au- „tem, qui nobilitate, auctoritate, meritisque in Deum & „Religionem commendati fuerint, ad id cum licentia Epis- „copi admittantur. Cæteros verò in cœmeteriis & polyan- „driis, quæ olim etiam illustriores non aspernabantur, sepe- „liri mandamus.

Hic obiter nota, quod *jura* quæ reclamant Concilium, esse *Canonem* 18. *caus.* 13. *q.* 2. ubi ex Concilio Moguntino refertur: " Nullus mortuus in Ecclesia sepeliatur, nisi Episco- „pi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, vel Fideles laici.

XL. Hæc sat clarè ostendunt, Ecclesiam non planè abjecisse pristinam Patrum disciplinam; sed è contra optare, ut & hodie servaretur. Quod ipsum Rituale Romanum sub Paulo V. expressit dicens : " Ubi viget antiqua consuetu- „do sepeliendi mortuos in cœmeterio, retineatur, & ubi fie- „ri potest, restituatur.

XLI. Addit idem Rituale : " At verò cui locus sepultu- „ræ dabitur in Ecclesia, humi tantum detur. Cadavera au- „tem prope altaria non sepeliantur.

XLII. consonant hisce, quæ S. Carolus habet in Concilio I. Mediolanensi *parte* 2. *cap.* 61. ubi imprimis mo- „net Episcopos, ut morem multis locis intermissum, mor- „tuos in cœmeteriis sepeliendi, restituendum curent." Dein- „de addit: "Et si cui locus sepulturæ deinceps dabitur in Ec- „clesia, humi tantùm detur: & sepulchrum, in quo condetur, „opere fornicato cum reliquo Ecclesiæ pavimento æqua- „tum sit.

Et in Concilio Mediolanensi IV. *parte.* 1. *cap.* 13 statuit; „Ne sepulturæ locus quovis nomine cuiquam detur, ut se- „pulchra fiant, constituanturve in ulla quavis Ecclesia, sine „Episcopi concessu *scriptis* exarato.

Post hæc addit : " In choro autem, vel capella majori, "nullo modo, nec verò in aliis Ecclesiæ locis prope altaria, „nisi tam longè sepulchra distent, ut sepulchrale os scabello, „seu bradella altaris procul absit spatio saltem cubitorum „trium, quæ autem propriùs exstructa jam sunt, omninò „amoveri, obstruique decernimus.

XLIII. Episcoporum erit attendere, quousque conveniat conformiter ad tot Conciliorum Decreta, antiquam disciplinam & consuetudinem sepeliendi mortuorũ cadavera in cœmeteriis restituere ; & qua moderatione in Ecclesiis sepultura sit annuenda : ut si ab Ecclesia removeri nequeant ; saltem ab altaribus removeantur ; ne ipsa putrida cadavera, etiam nonnunquam impiorum hominum, tanquam Sanctorum reliquiæ vel sub altaribus condi videantur.

XLIV. Parochi in his locis concedendis vel negandis frequenter parum possunt, præsertim contra inveteratam consuetudinem; ipsique præcipuè attendere debent, ne turpis quæstûs gratiâ appetere videantur sumptuosas sepulturas vel exequias. Si quid verò pro decore Ecclesiarum, aut disciplinæ, contra inolitum morem statuendum aut faciendum credant, consultius erit id Episcopis aliisve Superioribus indicare & committere ut ipsi auctoritate sua statuant, quod pro temporum & locorum conditione convenire judicaverint.

XLV. Refert Franciscus Pinsonius tractatu De Beneficiis ad verba, *Cum suo reditu cap.* 3. *parte* 2. §. 4. *nu.* 6. Episcopum Silvanectensem Synodali Epistola, Compresbyteris suis mandasse, ne intra Ecclesiarum septa, sine suo jussu vel literis commendatitiis defunctorum corpora inferrent: cumque ab hoc Decreto per appellationem tanquam *ab abusu* ad Senatum Regium esset causa devoluta tandem perorante Advocato Regio die 8. Martii 1650. pro Episcopo esse pronuntiatum.

XLVI. Porrò inspectâ modernâ Ecclesiæ disciplinâ, locũ sepulturæ eligere in Ecclesia ferè solis Patronis aut Fundatoribus competit ; quibus etiam in choro locus dari consuevit ; idque inter jura honorifica computari notavimus supra *tit.* 25. *cap.* 7. aliàs locum sepulturæ in Ecclesia nemo sibi propria auctoritate eligere potest ; sed is designandus ab iis qui Ecclesiis præsident earumque curam habent. Et quidem quia Æدituis Ecclesiarum cura Fabricæ incumbit, etiã consuetudo in multis Ecclesiis jus designandi locum sepulturæ eisdem detulit, uti notat Carolus Fevretius De Abusu *lib.* 4. *cap.* 8. *nu.* 31.

Ex Cujacio refert Mornacius ad *L.* 4. *ff. De Mortuo inferendo* : " in antiquis inscriptionibus solere notari locum „ponendarum statuarum, vel exstruendi monumenti, da- „tumque eum esse decreto decurionũ, ut intelligeretur sta- „tuas jure esse positas, vel exstructum decreto decurionum „monumentum. Notabatur ejusmodi concessio his litteris „singularis, L. D. D. D. I. I. *locus decreto decurionum* „*datus* : servantque hactenus hunc morem Ecclesiæ Pa- „risienses. Nemini enim licet Epitaphios in eis titulos parie- „tibus, columnisve præfigere, corporaque ulla condere nisi „concesserint æditui, seu marticularii, ut loquimur: & quã- „vis publica videatur vasta illa Innocentium Lutetianorum „ossuaria, jus tamen ab S. Germani Antisiodorensis Eccle- „sia petendum est, soletque propterea in Epitaphiis ferè „omnibus hoc subjici, *par la permission de Messieurs de S.* „*Germain de Lauxerrios.*

XLVII. Hæc Mornacius : circa quæ singularum Ecclesiarum consuetudo maximè attendenda. Non facilè tamen Parochus in hoc puncto negligendus aut excludendus: cum etiam ipsi Gentiles Romani curam funeralium Pontificibus tanquam rerum sacrarum ministris detulerint: nam ut Cicero ait *Oratione De Arusp.* Numa II. *Pontificibus ipsis justorum funebrium curam demandavit* : & latiùs probat auctor Romæ Subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 17. *numer.* 6. & 7.

XLVIII. Apud Romanos moris fuisse, ut quis non tantùm sibi, sed & Familiaribus & hæredibus sepulchrum construeret, indubitatum est ; dicitque Jurisconsultus Cajus in *L.* 5. *De Religiosis & sumptibus funerum* ;

Familiaria sepulchra, dicuntur quæ quis sibi familiæque „suæ constituit. Hæreditaria autem quæ quis sibi & hæredibus suis constituit

XLIX. Hodie quoque frequentia sunt familiaria sepulchra; acquirunturque per hoc, quod Ecclesias in suis fundis ædificent, Patronique ex eo effecti sint

Hoc jus sepulchrale quia competit ratione juris Patronatus, vendito fundo cui inhæret jus patronatus, etiam jus ipsum Sepulchri transit cum ipso jure patronatus ad aliam familiam; nec familiaribus veteris Patroni jus sepulturæ ulteriùs competit; & ita judicatum refert Mornacius ad citatam *legem* 5.

L. Aliter sepulchra familiaria acquiruntur hodie ab Æditius aliisque, quibus loca sepulturæ designandi & concedendi auctoritas competit ; soletque pro oblatione majoris vel minoris summæ pecuniæ honoratior locus, amplior isque monumenti exstruendi licentia concedi : ita ut etiam specus imas, arcuato opere, ad condenda corpora, concamerent : solentque loca illa *caveæ* appellari. Frequentiùs autẽ parte Ecclesiæ sibi concessâ, circa cellas subterraneas, tellure solidâ, in usum sepulchri familiaris utuntur, aperienda scilicet, atque effodienda quoties aliquis de familia est sepeliendus.

Hæreditariorum sepulchrorum meminit Hincmarus Remensis in suo tertio Capitulari *cap* 2. dicens : Et nemo „Christianorum præsumat, quasi *hæreditario* jure, de sepultura contendere : sed in Sacerdotis providentia sit, „ut Parochiani sui, secundum Christianam devotionem, „in locis quibus viderit sepeliantur. Ipse tamen Sacerdos „memor ordinis sui, provideat & congruam cuique sepul- „turam, & ne scandalum quantùm vitari potest, fiat suis „Parochianis.

Meritò sanè monentur Fideles, ut licet pia sit cura sepeliendi

liendi, & sepulchra construendi: quia & hæc in Scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt, " verùm illa quæ adjuvant spiritus defunctorum, oblationes, orationes, erogationes, multò pro eis observantiùs, instantiùs, abundantiùs impendat, qui suos carne, non spiritu mortuos, non solùm carnaliter, sed etiam spiritualiter amant; " quemadmodum loquitur Augustinus Serm. 72.

CAPUT III.

De Sepultura Parochiali, Majorum & electa sive per electionem.

1 *Justum est ut Parochus propriis Parochianis defunctis* justa *persolvat.*
2 *Ecclesia Parochialis ejusve cœmeterium proprius Parochianorum locus sepulturæ.*
3 *Jus funerandi juribus Parochialibus annumeratum.*
4 *Parochialis Ecclesia de jure fundata est super sepulturis Parochianorum.*
5 *Hinc ad solas pene Parochiales Ecclesias habentur cœmeteria.*
6 *Ritualia & Synodi Parochos habent pro ordinariis ministris exequiarum & sepulturarum.*
7 *Quis Parochianus in ordine ad sepulturam dicendus.*
8 *Scholares Academici in Parochia sepeliendi.*
9 *Etiam peregrini & transeuntes.*
10 *Nisi tamen in Parochia domicilii commodè sepeliri queant.*
11 *Religiosi a propriis Superioribus, & in Ecclesia aut ambitu Monasterii sepeliendi.*
12 *Similiter & eorum* oblati.
13 *Modo tamen jure vere oblati, & qui tales dicendi.*
14 *Plenè oblati signum a quo distinctum accipiebant.*
15 *Multum distant a pueris aliisque in Monasteriis simpliciter habitantibus.*
16 *Hi Parochiæ manent subjecti.*
17 *Nisi consuetudo aut concordata aliud habeant.*
18 *Beneficiati in Ecclesia Beneficiorum suorum sepeliendi.*
19 *De jure sepulchrum Majorum præfertur quoad sepulturam Ecclesiæ Parochialis.*
20 *De consuetudine videtur requiri electio sepulchri Majorum.*
21 *Facilitas tamen ad præsumendam electionem.*
22 *Per electionem sepulturæ excludi potest Ecclesia Parochialis, & sepulchrum Majorum.*
23 *Electio sepulturæ potest fieri in loco minus religioso: sed non in loco profano.*
24 *Quid de hac re habeat Rituale Romanum.*
25 *Sepeliri in loco profano an noceat defuncto?*
26 *Unicuique libera est electio sepulturæ; etiam uxori sine consensu mariti.*
27 *Ubi sepelienda uxor non electa sepultura.*
28 *Filii familias sine consensu parentum eligunt sepulturam si sint majorennes.*
29 *Pater eligit pro filio minorenni si consuetudo id habeat.*
30 *Electio non est propriè actus ultimæ voluntatis.*
31 *Videtur esse species mandati ad nutum revocabilis quod etiam sine scriptura dari potest.*
32 *Per testes etiam singulares electio sepulturæ probari potest.*
33 *Quæ attendenda in depositione testium?*
34 *Ex facto ipsius defuncti subinde probatur electa sepultura.*
35 *Exactior probatio electionis requiritur ad excludendam Ecclesiam Parochialem, quam aliam.*
36 *Introduci posset ut electio fieret tantum per scripturam.*
37 *Quo modo jam pridem plures ad suas Ecclesias attrahere conati sunt fidelium sepulturas.*
38 *Excessus Monachorum per Pontificem repressus.*
39 *Fratres Mendicantes sepulturas solicitare cœperunt.*
40 *Ex solicitatione hac dissidia & scandala orta, quibus obviandis Constitutionem edidit Bonifacius VIII.*
41 *Electio sic facta est nulla, nec in electa sepultura sepeliendi.*
42 *Clerici & Religiosi vigore similis electionis sepelientes tenentur ad omnium perceptorum restitutionem.*
43 *Pœna hujus Constitutionis* ipso facto *incurritur? & Papæ absolutio servatur.*
44 *Hæc Constitutio in Belgio renovata: & quantus ex ejus observantia sperandus fructus.*

I. QUia Parochus vitâ durante curam spiritualem suorum Parochianorum sustinet, ipsisque loco Patris est, æquum est, ut & defunctos non deserat; ipsisque etiam defunctis justa persolvat, & locum sepulturæ concedat. Et sicuti pro ipsis vivis orare & sacrificium offerre debuit; ita convenit, ut pro defunctis preces, Missasque offerat.

II. Unde jam pridem tanquam indubitatum traditum fuit, Ecclesiam Parochialem ejusque cœmeterium esse proprium locum sepulturæ Parochianorum; & Parochianos in Parochiali Ecclesia ejusve cœmeterio esse sepeliendos, nisi ostendatur ex aliquo speciali titulo in alia Ecclesia esse sepeliendos; quod multis juris textibus expressum est; ac signanter in *Cap. 3. X De Sepulturis*, item *Cap. 2. eod. tit. in 6.* & in *Clementina 2.* §. HUJUSMODI *eod.* notantque omnes interpretes.

III. Insuper uno consensu hoc jus funerandi omnes interpretes juribus Parochialibus annumerant post Abbatem ad *Cap. 9. De Sepult. num. 6.* ubi monet: " Primò scias „quod de jure communi solùm Ecclesiæ habentes po„pulum habent jus sepeliendi, jus enim funerandi est de ju„re Parochiali, quemadmodum & Sacramentorum exhibi„tio.

IV. Itaque Parochialis Ecclesia de jure communi fundata est quoad sepulturas omnium Parochianorum; & ipsi Parocho jus funerandi competit, quamdiu contrarium non probatur; quemadmodum fundatus est in jure Sacramenta, aliave Pastoralia intra limites suæ Parochiæ suis Parochianis exhibendi.

V. Hinc passim videmus circa solas penè Ecclesias Parochiales cœmeteria (quæ sunt propriè loca sepulturis destinata) ædificata & auctoritate Episcoporum dedicata.

VI. Similiter Ritualia, nec non Episcoporum Concilia dum de sepulturis ac funeralibus agunt, ferè ad solos Parochos, tanquam ordinarios Ministros, sua decreta dirigunt, eosque monent & instruunt quid agere, & quid cavere in his debeant. Quæ non obscurè indicant, Episcopos reputare ipsos Parochos sepulturarum ac funeralium suorum Parochianorum ordinarios Ministros.

VII. Parochiani autem quantùm ad sepulturam, hi dicuntur, qui intra limites Parochiæ ita morantur, ut ipsa Sacramenta vivi in ipsa percipere, & Parochi ipsis administrare teneantur.

VIII. Unde Scholares in Academiis, licet non habeant animum figendi ibi fixum domicilium; sed tantùm pro tempore studiorum ibidem morandi, censentur tamen respectu sepulturæ, non secus atque respectu exhibitionis Sacramentorum, Parochiani istius Parochiæ quam tempore studiorum incoluere; uti notat Abbas Panormitanus ad *cap. 1. X De Sepult. num. 4*, & communis praxis consonat.

IX. Similiter rectè ibidem notat Panormitanus, quod peregrini & transeuntes debeant sepeliri in Parochia in qua moriuntur, eò quod Parochialis Ecclesia sit fundata in omnibus quæ obveniunt in sua Parochia, quamdiu ad alium spectare non probantur: quo ex capite etiam nullus præter Parochum potest his peregrinis intra limites suæ Parochiæ Sacramenta administrare.

X. Hoc tamen intelligendum, si modo apud suam *propriam* Parochiam Peregrinus ille sepeliri nequeat. Nam ut deciditur in *Cap. 5. De Sepulturis in 6.*" Si quis habet domi„cilium in civitate vel castro quandoque ad villam ruralem „se transfert recreationis causâ, vel ut ruralia exerceant in ea„dem si ibidem decedat, non in Ecclesia dictæ villæ, sed in „sua Parochiali debet sepeliri, *dummodo absque periculo ad* „*ipsam valeat deportari.*

XI. Porrò quia Religiosi suum Prælatum, Priorem aliumve suum Superiorem pro Pastore aut Parocho habent; ipsumque Monasterium quodammodò pro Parochia, etiam debent per ipsum Superiorem exequiæ pro ipsis celebrari, & in Monasterii ambitu, quod vice cœmeterii est, vel Ecclesia sepeliri, *Cap. fin. De Sepulturis in 6.* Diciturque quod nec alibi sepulturam eligere queant: *quod velle vel nolle non habeant;* quod & de Monialibus dicendum. Quin & Begginæ, licet propriè *Regulares* non sint, suum proprium Paro-

Parochum, & cœmeterium, ac jus sepulturæ hodie habeant, uti supra *parte* 1. *tit.* 33. *cap.* 3. notavimus.

XII. Imò in *Cap.* 10. ꝟ *De Sepulturis* injungit Pontifex Hospitalariis " ut de quarta trium millium solidorum satis-„faciant Priori; cum constet eos à Parochianis ejus illos soli-„dos recepisse; nisi (ait) sufficienter sit ostensum, quod eo-„rum *Oblati* vel *Conversi* fuissent.

Ad hæc verba reflectens Panormitanus ait: " Nota „ibi: *eorum Oblati* & tene-menti: quia nescio alibi ita „expressum, quod *Oblati & Conversi* sepeliantur apud „Ecclesiam ubi sunt *Oblati*: nec debet solvi portio Ecclesiæ „Parochiali.

XIII. Addit dein Panormitanus: " Quod ego intelligo „in *plenè* Oblatis & Conversis: ut qui tradiderunt se & sua, „aliàs secus.

Hæc Panormitani restrictio non obscurè expressa est in *Clem.* 1. *De Decimis* ubi declaratur, quod Constitutio de solvendis Ecclesiæ Parochiali decimis animalium, quæ Religiosi in fraudem Ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipsis tenenda, extendenda non sit ad animalia, quæ per Religiosorum ipsorum Donatos seu *Oblatos* tenentur: *dum tamen* [ait textus] *illi Religiosis cum effectu donaverint aut obtulerint se & sua.*

Hæc clausula ostendit, pro veris oblatis non esse reputandos nisi *cum effectu se & sua* Religiosis obtulerint: atque hâc oblatione de familia Monasterii censeantur, sive ipsi familiæ incorporati.

De hisce Oblatis latè agit Du Cange in Glossario: verbo *Oblati* monens, quod licet non omnes Oblati essent *veri Monachi*, nihilominus *Oblatorum & Donatorum* ea esset conditio, ut de familia Monachorum censerentur, Abbati obedientiam promitterent, & victum & vestitum ab iis consequerentur.

XIV. In signum oblationis etiam signum aliquod distinctum accepisse innuit *Caput* 1. *De Success. ab intestato* in tertia Decretalium Collectione apud Antonium Augustinum, ubi refertur, " quod cum Archipresbyter de Ale-„rio se & sua ad participationem orationum, Monasterio „de Bruxia pietatis intuitu obtulisset, quibusdam rebus „usui suo simplici reservatis, de manu cujusdam fratris ejus-„dem cœnobii *augmentationem coronæ in signum oblationis* „illius accepit.

XV. Multum proinde differunt *veri & pleni* Oblati, de quibus fit mentio in decretalibus; quique de familia Monasteriorum reputantur, ut eorum juribus & privilegiis participent, à pueris aut etiam adultis qui simpliciter in Monasteriis habitare & expensas solvere solent; nec obedientiam aliquam promittunt, aut vestem aliudve signum distinctivum Oblatorum accipiunt.

XVI. Unde nec hi Monasteriis incorporati, etiam Monasteriorum juribus aut privilegiis gaudere queunt: manentque Parochis & Parochialibus subjecti; debentque tanquam Parochiani ad Ecclesiam Parochialem sepeliri; quemadmodum Panormitanus supra non obscurè innuit, *solos plenè Oblatos* apud Ecclesiam ubi oblati sunt sepeliendos monens.

Hoc & indubiè fundamento declararunt & S. Carolus & Synodi Belgicæ, quod laici famuli quicunque Regularium Monasteriis operam navantes, tametsi *in illis habitent*, stato Paschatis tempore in sua quique Ecclesia Parochiali sacram communionem sumere debeant; de quo supra *tit.* 4. *cap.* 3. *n.* 9. nimirum quia hujusmodi famuli tametsi in Monasteriis habitantes, non sunt veri *Oblati*, nec de familia Regulari: ideoque Parochiæ subjecti manent.

His conformis est sententia Officialis Cameracensis de ultima Julii 1432. pro Pastore Ecclesiæ Parochialis De Molenbeca sive S. Catharinæ in civitate Bruxellensi, qua declaratum est, " servitores, servitrices, juvenes, & commensa-„les, cæterosque in dicto Beghinasio famulantes infra limi-„tes parochialis Ecclesiæ de Molenbeke & in dicto Beghina-„sio commorantes prædicti actoris, veris Beghinis duntaxat „exceptis, fuisse ac esse Parochianos ab eodemque Actore „(pastore prædicto) Sacramenta Ecclesiastica, nec non „Ecclesiasticam *sepulturam* debuisse ac debere recipere: in-„super decernimus, hospites transeuntes, & peregrinos „prædicti Actoris Parochianos infirmitate detentos, & in „dicto Beghinasio defunctos non potuisse nec posse Sacra-„menta Ecclesiastica, sepulturamque Ecclesiasticam in dicto „Beghinasio recipere nisi primitus & ante omnia licentiâ à „dicto Actore petitâ & obtentâ.

XVII. Addunt tamen Synodi: *Nisi ex speciali concordia aliud ipsis sit permissum.* Quæ clausula & in hac de sepulturis materia subintelligi debet. Quin enim & hic concordata sint servanda dubium non est; quemadmodum & privilegia & indulta Particularia, præsertim diuturnâ possessione suffulta hic attendenda sunt: de quibus latiùs capite quinto.

XVIII. Sicuti Religiosi & oblati, qui sunt de familia Monasterii, sepeliendi sunt ad Ecclesiam Monasterii: ita & Canonici sepeliendi sunt in Ecclesia Capituli, tametsi forsan in alia Parochia habitent, eò quod ipsi Ecclesiæ Capitulari sint incorporati, atque ejus sint membra, manentque Parochiani hujus Ecclesiæ ubicunque degant: uti notat Card. Tuschus *Pract. conclus. Litt. P. conclus.* 99. *nu.* 5. & quotidiana praxis consonat? quæ respectu beneficiatorum *propriam* Ecclesiam seu Parochiam reputat Ecclesiam cui sunt per beneficium incorporati, atque in hac eos sepeliri vult, si commodè fieri possit: nec alio titulo, puta electionis, alibi sepeliendi sunt.

Unde in antiquis Decretis Cameracensibus *tit.* 21. statuitur: " ut Capellani perpetui Sacramenta sua à Curatis loco-„rum suorum in infirmitatibus suis accipiant, & si decedant, „in *Capellaniis suis sepeliantur*, nisi ex devotione [salvo ju-„re Parochiali] alibi elegerint sepulturam.

XIX. Quæ hactenus de jure Ecclesiæ Parochialis ad sepulturam Parochianorum dicta sunt, intelligi debent inspecto jure Decretalium, nisi defunctus habeat sepulchrum *Majorum*, in quo potiùs, quàm in Parochia sepeliendus esse declaratur *Cap.* 1. *&* 3. ꝟ *De Sepulturis*; idque exemplo petito à Parochianis in Veteri Testamento, qui amabant sepeliri in sepulchro Majorum. Hinc frequenter in Scriptura Sacra occurrit hæc phrasis: *sepultus seu appositus est ad PATRES suos.*

XX. Verùm de Patriarcha Jacob legitur, quod *adjuraverit* filium suum Joseph, ut corpus suum sepeliret in sepulchro Majorum, uti & in Tobia consideravit *Can.* EBRON *caus.* 13. *q.* 2. adeoque sepulchrum Majorum per *electionem* obtinuisse & sibi procurasse videntur ait Zypæus in Jure novo *tit. De Sepulturis n.* 4. asseritque quod horum exemplo, " multis locis usurpetur, ut nisi defunctus testa-„tus fuerit, se sepeliri velle apud Majores suos, sepeliatur in „parochia.

XXI. Addit tamen Zypæus: " Si autem alia argumenta „concurrunt, facilè sepulchrum Majorum assumitur in argu-„mentum electæ in eo sepulturæ.

Indubiè consuetudo locorum plurimùm hic valere potest, præsertim ut primævum jus Ecclesiæ Parochiali conservetur.

XXII. Sepulturæ Majorum uti & Parochiali de jure & consuetudine præfertur sepultura à defuncto electa, *Cap.* 1. ꝟ *De Sepulturis*; uti Pontifex postquam dixit, unumquemque juxta instituta antiquorum Patrum in Majorum suorum sepulchro sepeliendum esse subjungit: " Nulli tamen negamus propriam eligere sepulturam, & etiam alienam. Do-„minus enim & Magister alienam elegit, ut propriam," Et in *Cap.* 2. §. *fin. eod. in* 6. dicitur: " Si quis antiquâ dimissâ „novam *elegerit* sepulturam electionem hujusmodi nolumus „impugnari.

XXIII. Verùm illud in hac Decretali notandũ, quod dicatur electionem non esse impugnandam, etiamsi elegerit sepulturã *in loco minus religioso*, quod repugnare videtur *Cap.* 3. ꝟ

De

De Sepult. ubi scribit Innocentius III. mortuorum sepulturas & cœmeteria apud illas Ecclesias & Monasteria ex antiquo esse disposita in quibus Religiosorum fratrum Conventus sunt constituti, & orationes, atque Missarum solemnia tam pro vivis, quam defunctis frequentiùs celebrantur. Hinc ulteriùs concludit: " Unde ipsorum devotioni & extremæ voluntati, qui apud hujusmodi Ecclesias sepeliri desiderant, minimè est contradicendum.

Deinde addit: " Qui verò relictis antiquis Ecclesiis & Patrum aliorumque Parentum suorum sepulchris, contra consuetudinem Patrum veteris Testamenti, qui cum patribus suis sepulti esse leguntur ad nova & *minus religiosa* loca se transferunt, irrationabiliter & contra antiquam institutionem facere videntur.

Hinc unanimi consensu concludunt Canonistæ sepulturam eligendam esse in loco *religioso*; electionem autem factam de loco profano, tanquam irrationabilem esse respuendam: notantq; Pontificem in citato *Cap. 2. De Sepulturis in 6.* non dicere non esse impugnandam electionem in loco *profano*: sed *minus religioso*. Apparet autem quod Bonifacius VIII. ibi per locum *minus religiosum* intelligat Oratorium, vel Sacellum ad Missarum solemnia & sepulturas dedicatum; sed tamen, in quo non est *Religiosorum Fratrum Conventus*, nec *frequenter Missarum solemnia* tam pro vivis quā defunctis celebrantur; qualem locum desideratsse videbatur Innocentius III. in dicto *Cap. 3.* atque quoad hoc, Decretalem, Innocentii III. correxisse aut potiùs declarasse videtur Bonifacius VIII. qui expressè monet, *licet jura super hoc videantur esse diversa*.

XXIV. Rituale Romanum ait: " Cæterùm nemo Christianus in communione fidelium defunctus extra Ecclesiam aut cœmeterium ritè benedictum sepeliri debet: sed si necessitas cogat ex aliquo eventu aliquando ad tempus aliter fieri curetur, ut quatenus fieri poterit, corpus in locum sacrum quam primùm transferatur.

XXV. Quid prosit sepultura ad memorias Martyrum sive Ecclesias, latè exponit Augustinus *libro de Cura pro mortuis*; unà ostendens, nihil obesse Christianis, si per crudelitatem tyrannorum, aut inhumanitatem hominum, vel alia de causa ipsorum corpora maneant insepulta? aut etiam à bestiis devorentur.

XXVI. Itaque unicuique libera est electio sepulturæ in loco quocumque religioso jus sepulturæ habente. Et quidem adeo libera est hæc electio, ut nec subjectio uxoris respectu mariti impediat, quo minus uxor etiam vivente marito sibi possit eligere sepulturam; diciturque in *Cap. 7. ¶ De Sepulturis*: nullum quoad hanc eligendi libertatem, esse faciendam distinctionem inter virum & mulierem. Ratio subjungitur: *Cum electio ista ad eum potius statum pertineat in quo mulier solvitur à lege viri.* Quasi diceret, electio hæc non nisi post mortem mulieris effectum habet: atque in illud tempus tantùm disponitur, quando mulier tunc soluta est à lege viri.

XXVII. Si autem mulier non elegerit sepulturam, in sepulchro mariti sepelienda erit; & quidem si plures habuerit maritos, est cum ultimo, cujus domicilium & honorem retinet, sepelienda. *Cap. 3. §.* MULIER *De Sepult. in 6.* Atque de hoc casu non electæ sepulturæ accipiendum esse credit Glossographus quod ex S. Hieronymo dicitur in *Can. 2. Caus. 13. q. 2.* " Quos conjunxit unum conjugium, conjungant sepulchrum: quia una caro est: & quos Deus conjunxit, homo non separet." Item & illud sub nomine S. Augustini in Canone sequenti: Unaquæque mulier sequatur virum suum sive in vita, sive in morte.

XXVIII. Sicuti potestas mariti in uxorem non impedit electionem sepulturæ? ita nec patria potestas impedimento est filio familias. quo minus si eligat, etiam sine consensu patris sepulturam, *Cap. 4. De Sepulturis in 6.* modò tamen minorennem ætatem excesserit, sive pubertatem attigerit.

XXIX. Minores enim sibi eligere non possunt; sed pater eligere sepulturam potest pro minore suo filio, si *consuetudo loci id* habeat *Cap. 7. §.* Utrum ¶ *De Sepult.* ubi autem consuetudo hujusmodi non habetur, cum suis Majoribus vel in Ecclesia Parochiali sunt sepeliendi. Dicto *Cap. 4. De Sepult. in 6.*

Notat autem hîc Glossographus, quod " consuetudo habeat, quod parentes vel amici, tales (minorennes) sepeliant in altera *quam volunt* (hoc est in sepultura Majorum, vel in Ecclesia Parochiali) Et grave videtur (ait) puerum 8. dierum semper in antiquis tumulis solemniter sepeliri.

Unde & in suis Ordinationibus Synodalibus declarat Eminentissimus Cardinalis Camusius Episcopus Gratianopolitanus, quod pueri minorennes debeant sepiliri in Ecclesia Parochiali, nisi habeatur sepulchrum Majorum, in quo pater poterit eligere sepulturam pro filio minorenni. *Tit. 4. art. 2. cap. 6.*

XXX. Quamvis electio sepulturæ plerumque fiat per testamentum aut codicillos; atque non nisi morte confirmetur & effectum sortiatur, nequaquam tamen propriè est actus ultimæ voluntatis; neque regulis & solemnitatibus ultimarum voluntatum subjecta aut alligata: unde, ut jam dictum est, licet filius familias de jure testamentum facere nequeat, sepulturam tamen eligere potest.

XXXI. Videtur itaque electio hæc esse quædam species mandati exequendi post mortem; ac propterea etiam re integrâ revocabilis usque ad mortem. Atque consequenter non tantùm per testamentum aut codicillos, sed & aliam quamcumque defuncti scripturam, aut etiam sine scriptura solo verbo electio hæc fieri potest.

XXXII. Ita autem fieri debet, ut plenè probari queat, sive per scripturam, sive per tot testes, & tales qui plenam fidem faciant; uti rectè persolvit Wamesius *Conf. Can* 433. qui & ibidem ex Guidone Papa *Decis.* 544. tradit, ad probandam electam sepulturam sufficere testes singulares ex loco & tempore; uno dicente hoc loco & tempore, aliis alio audivisse, defunctum sibi eligentem sepulturam, aut confitentem quòd elegerit.

XXXIII. Hoc tamen addit Wamesius; " In hac probatione, quæ fit per testes, sive contestes, sive singulares, hoc requiritur, ut deponant defunctum non jocosè, non levitate quadam, aut obiter fecisse hanc electionem: sed destinato proposito, & verbis non omninò enuntiativis sed, dispositivis, in re & actione seria seu ardua.

XXXIV. Notat insuper, interdum probari posse electam sepulturam " ex facti evidentia, ex destinatione Patris familias, si videlicet sibi vel uxori, seu familia aliquo loco monumentum fieri fecerit, si sarcophagum posuerit, si epitaphium, præveniendo tempus mortis posuerit.

XXXV. Illud quoque non dubium exactiorem probationem requiri de electione sepulturæ, si agatur de excludenda Ecclesia parochiali in qua defunctus vita suâ durante Sacramenta recepit, & audivit verbum Dei, quàm si agatur inter duas Ecclesias, quarum neutra de jure fundata est super sepultura defuncti.

XXXVI. In Actis Cleri Gallicani *tom. 1. tit. 2. c. 6. art.* 7. refertur judicatum 19. Julii 1628. per Arrestum Parlamenti Redonensis corpora defunctorum esse sepelienda in suis parochiis, nisi aliter per testamentum & ultimam voluntatem disposuerint.

Non dubium, quin consuetudine, vel statuto induci posset, ut nulla electio sepulturæ admitteretur cum exclusione Ecclesiæ parochialis, nisi de electione per testamentum, aut aliam legitimam ultimæ voluntatis dispositionem constaret: ut ita magis cautum esset Ecclesiis parochialibus, quibus de jure sepultura competit; tum ut omnes contentiones super probatione electionis cessarent; sicuti hac ratione hic Edicto perpetuo cautum est, non admitti aliam probationem quàm per scripturam, quando agitur de summa excedente 300. flor.

XXXVII. Cùm autem jam pridem soliciti fuerint Fideles suam erga loca suæ sepulturæ liberalitatem singularē ostendere

dere, fundationesque pias iis in locis facere; quin & in funeribus oblationes fieri consueverint; etiam jam pridem cupiditas quorumdam Ecclesiasticorum his emolumentis temporalibus, inhiantium variis artificiis & modis parum honestis conata est Fideles ad eligendam in suis Ecclesiis sepulturam inducere; idque non rarò cum notabili detrimento Ecclesiarum Parochialium, quæ ipsos defunctos, vitâ durante, tamquam piæ matres lactaverant, & nutriverant.

XXXVIII. In *Cap.* 4. *De Sepulturis* in prima collectione Decretalium apud Antonium Augustinum (fragmentum extat in *Cap.* 2. *h* eod.) refertur Epistola Leonis (verisimiliter IX.) omnibus Fidelibus per Dardaniam constitutis inscripta, in qua scribit, sibi esse relatum, quosdam esse perversè agentes qui pervertere nituntur Ecclesiæ unitatem, " videlicet Abbates, Monachos, qui „non studio caritatis, sed zelo rapacitatis invigilant, atque „seducere conantur sæculares, quos illaqueare possunt ut „res suas, atque possessiones, sive in morte, sive in vita, mo„nasteriis suis tradant, & Ecclesiis, quibus subjectæ esse vi„dentur & à quibus Baptismum, Pœnitentiam, Eucharisti„am, nec non pabulum vitæ, cum lacte carnis acceperint, „vel accipiunt, nihil de bonis relinquunt.

Hanc Monachorum rapacitatem planè improbandam dicit: „ considerantes [ait] non esse bonum, si illi qui o„lim socii fuerunt passionum, secundum Apostolum, sint „immunes à societate consolationum. Et quia dignus est „operarius mercede suâ.

XXXIX. Sanctus Bonaventura in Epistola 2. ad Provinciales sui Ordinis scribit, quòd sepulturam & testamentorum litigiosa & avida quædam invasio Ordinem ipsum Clero toti non modicum exosum fecisset; uti suprà *part.* 1. *tit.* 32. *cap.* 1. *num.* 21. notavimus. Ex quo colligitur, quòd vel eo tempore inciperent ad suas Ecclesias attrahere Fidelium sepulturas; idque cum Cleri offensione.

XL. Cùm autem hæc sepulturam invasio, quæ etiam aliorum Ordinum Religiosos, imò Clericos seculares sensim invasit, magna scandala & dissensionum semina pareret, ipsisque Fidelibus libertatem in eligendis sepulturis adimeret, Bonifacius VIII. animarum periculis & scandalis, quæ frequenter ex his proveniunt, obviare volens, ait: " Universis „Religiosis & secularibus Clericis cujuscumque status, vel „conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub „interminatione maledictionis æternæ, districtissimè pro„hibemus: ne aliquos ad vovendum, jurandum, ut fide in„terpositâ, seu aliàs promittendum inducant, ut apud eo„rum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulteriùs „non immutent.

XLI. Extat hoc Bonifacii Decretum in *Cap.* 1. *De Sepult. in* 6. additque: " Nos enim [si secùs factum fuerit] electio„nem talem decernimus nullius penitus existere firmitatis. „Statuentes, ut ii, qui sic elegerint, nec apud sic electas Ec„clesias ullatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, jura„mentum aut promissum hujusmodi à se factum materiam „habeant veniendi) possint eligere sepulturam: sed contra„dictione quacumque cessante sepeliantur omninò apud „illas Ecclesias, apud quas sepeliendi de jure fuissent, si ali„às sepulturâ non electâ forsitan decessissent.

XLII. " Si verò iidem Religiosi, vel Clerici prædictos in „suis Ecclesiis vel cœmeteriis præsumpserint sepelire: ad re„stitutionem tam sepultorum corporum (si petantur) quàm „etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum pervene„rint quomodolibet ad eosdem, intra decennium integrali„ter faciendam ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi „fecerint, nec non & cœmeteria earumdem, ex tunc eo ipso „sint, & tamdiu maneant Ecclesiastico supposita interdicto, „donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium præ„dictorum.

XLIII. Hæc constitutio renovatur in *Cap.* 3. *De Pœnis* in Clementinis; volens, " violatores dictæ constitutionis pœ„nam à Bonifacio comminatam, incurrere *ipso facto*; ab a„lio, quàm à Sede Apostolica (præterquam in mortis ar„ticulo) nullatenus absolvendos: nullis privilegiis aut sta„tutis cujuscumque tenoris existant, super his valituris.

XLIV. Synodus Namurcensis anno 1659. postquam *tit.* 19. *cap.* 4. declaraverat, quod in sepeliendis mortuis seu deducendis ad Ecclesiam non possint Religiosi portare stolam extra septa Monasterii sui juxta Clementinam DUDUm *De Sepulturis*, subjungit, *cap.* 5. " Neque inducere, „aut persuadere morientibus, ut apud se eligant sepulturam „sub pœna comminatâ in Clementina CUPIENTES *De* „*Pœnis*.

Sanè si Fidelibus permitteretur libera sepulturarū electio, omnisque illa inductio & odiosa ac scandalosa sepulturarum invasio cessaret, non dubium, quin multa dissensionum Clerum inter & Regulares semina suffocarentur, murmuraque & scandala evitarentur.

CAPUT IV.

De vetita exactione pro Sepulturis; & de juribus funeralibus.

1 *Athanasius certum reditum attribuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ut* exequiæ *sine sumptu fierent.*
2 *Id primum constituit Constantinus Magnus.*
3 *Hæ leges quomodo tempore Justiniani Imp. neglectæ.*
4 *Leges illas Justinianas renovavit.*
5 *Sumptus & expensas funerum præscripsit: & ministrorum honoraria taxavit.*
6 *Inter hos ministros erant qui* Decani *dicebatur.*
7 *Quod hodie in Ecclesia Constantinopolitana* Decani *officium.*
8 *Qui* Decani *dicuntur, non absimiles hodiernis Alexianis.*
9 *Inter funeris ministros erant Acolythi: & quod horum munus;*
10 *Erant quoque Ascetriæ sive Canonicæ; quales hæ fuerint; & quæ funeribus adhibendæ cum Acolythis.*
11 *Constitutio Justiniani per Leonem Imp. renovata.*
12 *Quare conveniret, ut exequia* gratis *fierent.*
13 *Tempore S. Gregorii querebantur Laici pro sepultura pretium exigi.*
14 *Id graviter reprehendit S. Gregorius.*
15 *Ipse vitium illud evellere studuit; monetque Episcopos ut idipsum faciant.*
16 *Reprobat consuetudinem exigendi pretium pro sepultura tanquam abusivam.*
17 *Leo IV. pro sepulturis quidquam exigi vetat.*
18 *Similiter & Hincmarus Remensis.*
29 *Idipsum seculo 9. & 10. plura Concilia vetuerunt? & exactionem pro exequiis defunctorum ut Simoniacam damnat Concilium Turonense.*
20 *Idipsum declarat Concilium Lateranense; neque consuetudinem contrariam valere dicit.*
21 *Consuetudinem non effodiendi sepulchrum priusquam preterra pretium solvatur reprobat Honorius III.*
22 *Consuetudo oblationes in exequiis faciendi non reprobatur.*
23 *Voluntarias oblationes à Clericis accipi permittit S. Gregorius.*
24 *Idem permittit Hincmarus Remensis.*
25 *Pristina Concilia reprobantia exactiones, admittunt receptionem oblationum.*
26 *Simili modo Synodi recentiores reprobant exactiones, & probant oblationes.*
27 *Quid nomine oblationum veniat?*
28 *S. Carolus oblatum & Ecclesiæ consecratum dixit quidquid circa funus apponitur.*
29 *Idem censuit Episcopus Gratianopolitanus.*
30 *Non videtur id ubique receptum.*
31 *Inter oblata recensenda & Cleri honoraria.*
32 *Pallium feretro imponendum* gratis *dari optavit S. Carolus; & quid circa hoc habeat consuetudo Belgica;*
33 *Pallium semel feretro impositum esse Ecclesiæ consecratum declarat S. Carolus.*
34 *In Belgio usitatæ redemptiones; quidque in his cavendum.*
35 *Redemptiones has reprobasse videtur S. Carolus.*
36 *Oblationes funerariæ cui competant?*
37 *Sicuti Clericis vetitæ exactiones, ita & laicis vetatur laudabiles offerendi consuetudines refringere.*
38 *Concilium Lateranense vult laudabiles consuetudines offerendi retineri.*
39 *Laudabiles consuetudines observari voluit S. Carolus.*
40 *Ut Parochis & Ecclesiis Parochialibus provideretur, oportuit consuetas oblationes stabilire, & quasi necessarias facere.*

41 Ut

Ut abusus vitaretur, conveniens fuit, ut auctoritate Superiorum laudabiles consuetudines taxarentur.
Decreta Synodorum Cameracensium de hac taxatione.
In Belgio taxatio harum oblationum sive jurium funeralium sine consensu Magistratus ægrè admittitur.
Taxa jurium Funeralium auctoritate Regia facta pro Comitatu Namurcensi.
Ordinatio Caroli V. super materia funeralium pro civitate Mechliniensi.
Pro mortuis extra civitatem ad exequias celebrandas in civitate hac ordinatio cogi non vult hæredes.
Vult unicuique liberum esse eligere genus sepulturæ & exequiarum quod sibi placet.
Recentior taxa Regia eorundem jurium pro civitate Mechliniensi.
Similes pro civitate Antverpiensi.
Natura jurium sic taxatorum similis est decimarum conditioni.
Jura taxata & consueta à Clero non excedenda.
Prætextus excedendi a S. Carolo rejecti.
Cavere debet Clerus, ne quid ex pacto *prætextu jurium exigat; sed solvi solitis sint contenti.*
Evitare solicitè avaritiæ notam; nec ob non solutionem jurium sepulturam differre.
Hæc delatio Sepulturæ ab Imperatoribus etiam Ethnicis reprobata.
Eâdem ratione improbatur mos arrestandi corpora quæ vehuntur per pagos & quæ hujus moris origo.
Hunc morem improbat Parlamentum Mechliniense.
Improbat quoque S. Carolus.
Pignus accipere in securitatem solutionis jurium funeralium vetat S. Carolus.
Sepultura conveniens hodie ob defectum solutionis jurium non rarò negatur: quod non est probandum.
Parochi Parochianis suis licet pauperibus honestam sepulturam meritò procurare student.
Monitum Episcopi Gratianopolitani circa sepulturas pauperum.
Ob defectum competentiæ subinde Parochi ad duriorem jurium exactionem impelluntur.

EXtat in Codice Justinianæo titulo *De SS. Ecclesiis* lex Anastasii Imperatoris in hæc verba "Magna &c. „Constitutio magnæ Ecclesiæ Constantinopoleos, septuaginta librarum auri reditum, eam ob causam, ut scilicet exequiæ sine sumptu & *gratis* fiant in urbe Constantinopolitanâ, & usque ad novos muros, & Blacernas.

II. Si Justiniano credimus, hujus constitutionis primus auctor non est Anastasius, sed Constantini M. lex est, per Anastasium innovata. Dicit enim in *Novella* 59. quæ inscribitur, *De debita impensa in exequiis defunctorum*, "*Quod* Constantinus rectè cogitans disposuit, & post hæc Anastasius firmavit, adjiciens etiam reditus causæ, hoc nos ipsi, dum periculum patiatur cadere, reparare & dare cum omni cautela & terminis competentibus cogimur, illud faciendo manere immortale.

Constantinus itaque erectam à se Constantinopolim, Romanæ urbis dignitate & privilegiis donavit; & ejus Ecclesiæ mille & centum tabernas seu officinas sitas in præcipuis civitatis foris, & ab omni Regiâ exactione ac publico onere liberas adscripsit, ex quarum reditu omnes funerum impensæ solverentur.

III. Verùm hoc Principis donum in alienos usus jam tempore Justiniani converti videbatur; vel certè contra intentionem donantis; funeris impensa non è *publico* erogabatur; sed ab hæredibus defunctorum exigebatur; uti testatur ipse Justinianus. "Plurimi plerumque audierunt nos (inquit) dicentes non similiter causam procedere, neque sine mercede fieri defunctorum exequias, sed exigi amarè, & inveniri plurima foris nomina & copora quæ etiam invitos exigunt lugentes, & cogunt dare non habentes, hæc omnia justum judicavimus competenti correctione digna facere.

IV. Itaque hâc Novellâ rursus constituit Justinianus, ut Ecclesia Constantinopolitana ex officinis mille & centum ab omni onere liberis, & reditu ab Anastasio adjecto, impensas funerum suppeditet; nihilque causâ funeris ab hæredibus exigatur.

V. Utque firmior esset ejus observantia, etiam hâc Novellâ modus sumptibus funerum præscribitur; quantumve per semestria singula oporteat OEconomos Ecclesiæ Constantinopolitanæ dare his, qui funeri operam impendunt, taxatur.

VI. Inter hos funeri assistentes erant, qui, *Decani* dicebantur, qui & *lecticarii* sive *Copiatæ*, vel enim *Vespiliones* & fossarii dicti sunt; quorum officium erat lectum seu feretrum cui cadaver erat impositum, efferre, & corpus inhumare; de quibus fit etiam mentio in *L. 4. Cod. de SS. Ecclesiis*, ubi numerus eorum restringitur ad nongentos & quinquaginta.

VII. In notitia Ecclesiæ Constantinopolitanæ apud Goarium legitur: "Decanus Sacerdotes ad jura sua & oblationum partem accipiendam advocat. „Hanc exponens Goarius ait: "Decanus idem est quod Vespillo seu Lecticarius „& ut Epiphanius loquitur, qui mortuorum effert corpora. "Unus hic tantùm esse perhibetur, supra alios videlicet de „grege plebis ad efferendos mortuos absque Ecclesiastico titulo assumptos eminentior, cujus est etiam ea Provincia ut „Sacerdotes componat in juribus & contributionibus, & eos „ex funeribus & alio quovis obsequio provenientibus, accipiendis.

VIII. Hi igitur Decani seu Vespillones vel Lecticarii similes fuêre hodiernis nostris Fratribus Cellitis seu Alexianis, qui sepeliendis inhumandisque ac curandis mortuorum corporibus se impendunt.

IX. Inter funerum ministros, quibus & è publico honorarium constituit, erant Acolythi & Asceteriæ sive Canonicæ. Acolythi erant quasi asseclæ, quorum officium erat funeri funalia sive faces præferre; statuitque ut singulis funeribus saltem *tres* Acolythi assistant, qui nihil penitùs accipient; scilicet ab hæredibus defuncti.

X. Asceteriæ sive Canonicæ erant mulieres, quæ præcinendo & psallendo funus præcedebant, quas octo ut minus singulis funeribus adesse voluit.

Verba Justiniani sunt in hanc Novella *cap.* 4. §. 1. „Sancimus singulo lecto (id est *feretro*) gratis dato unum ascete„rium dari, asceteriarum aut Canonicarum non minus octo „mulierum præcedentium lectum & psallentium, & tribus Acolythis, „qui nihil penitus accipient.

XI. Cumque rursus lapsu temporis hæc Constitutio negligeretur, ac proventus in alios usus detorquerentur, Leo Sapiens legem tulit, quâ decrevit, ut quæ de his jam olim edita Constitutio est, immota & inviolata permaneat *Novell.* 12.

XII. Optandum sanè esset, ut quod in Constantinopolitana Ecclesia ex pia Imperatorum liberalitate fuit ordinatum, etiam hodie in omnibus Ecclesiis servari posset; ipsæque etiam pauperum exequiæ, & funeralia honorificè & religiosè prout eorum merita & vitæ conditio exigunt, sine ipsorum sumptu agerentur; ipsisque Clericis occasio adimeretur, de hoc pietatis ac religionis opere quasi mercandi, & de alieno luctu lucrum captandi.

XIII. Scribit ad Januarium Episcopum Calaritanum S. Gregorius *lib. 7. indict. 2. Epist.* 56. „Questa est nobis cha„rissima fœmina, quod ab ea centum solidos pro filiæ suæ „sepultura Fraternitas vestra non erubescat exigere, atque ei „supra doloris gemitum, majorem dispendii studeat inferre „molestiam.

XIV. Post hæc subjungit Gregorius: „Quod si ita se ve„ritas habet, quia grave nimis, & procul est à Sacerdotis „officio pretium de terra concessa putredini quærere, & „de alieno velle facere luctu compendium: ab hac se peti„tione Fraternitas vestra contineat, & molestia ei de cætero „non existat; maximè, quia & Hortolanum quondam, de „quo se ipsam asserit filiam suscepisse, Ecclesiæ vestræ non in „parva quantitate munificum memorat extitisse.

XV. Deinde narrat, quomodò ipse vitium hoc exstirpare studuerit; & quod exemplo etiam Gentilium Episcopi excitari debeant, ut sepulturam gratis annuant. „Hoc autem vitium (ait) & nos postquam, Deo auctore, ad Episcopatûs honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino vetuimus

„mus, & pravam denuò consuetudinem nequaquam usurpari permittimus: memores quia tum Abraham à filiis Emor „hoc est, Ephron, filio Seor sepulchrum pretio ad humandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, nec Commodum Videretur de cadavere consecutus. Si ergò tantæ considerationis paganus vir fuit, „quantò magis nos qui Sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde me hoc avaritiæ vitium, ne vel „in alienis denuò tentari præsumatur admoneo.

Hanc sententiam Gregorii refert Gratianus *caus.* 13. *qu.* 2. *Can.* 12.

XVI. Et dono Episcopo Messano scribens idem sanctus Pontifex *lib.* 7. *Indict.* 1. *Epist.* 4. morem aliquid pro sepultura exigendi vocat *illicitam antiquam consuetudinem*. Verba ejus sunt: " Cum secundum nostrum institutum noveris „nos *illicitam antiquam consuetudinem* omninò vetuisse nec „cuiquam assensum præbere, ut loca humandi corporis „pretio possint adipisci.

XVII. Seculo 9. Leo IV. in homiliâ seu Epistolâ De Cura Pastorali ad omnes Sacerdotes curam animarum gerentes ait "Nullus vestrum pro mortuis sepeliendis præmium aut mu-"nus exigat.

XVIII. Hincmarus Rhemensis in litteris ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum ait: " Episcopus aut „Presbyter pro sepultura obaudiens Decreta B. Gregorii, pretium de terra concessa putredini quemquam non „permittat in sua Parochia quærere, & de alieno velle luctu „compendium.

Eandem prohibitionem reiteravit in primo suo capitulari *cap.* 12. & in tertio *cap.* 2. additque hic: *Sicut Sacra & Canonica sanxit auctoritas.*

XIX. Sub idem tempus Concilium Meldense *Can.* 72. verbis utens S. Gregorii ait: " Nemo pro loco sepul„turæ pretium de terra putredini concessa, & de alie„no velle facere luctu compendium, aliquo modo tentet.

Plura sunt tum Synodorum, tum Episcoporum Decreta hanc sepulturarum mercimoniam execrantia; & apud Gratianum *caus.* 13. *q.* 2. *Can.* 14. refertur Decretum Concilii Triburiensis; & *Can.* 15. aliud sub nomine Synodi Varensis, sed quod revera est Decretum Synodi Nannatensis: & *Can.* 12. extat sententia S. Hieronymi hisce conformis.

His Decretis insistentes posteriores Synodi & summi Pontifices, uno consensu *exactiones* omnes pro sepeliendis mortuis non tantùm prohibuerunt, sed ut Simoniacas reprobarunt; idque non obstante quâcunque contrariâ consuetudine.

Extat in *Cap.* 8. ✠ *De Simonia* Decretum Concilii Turonensis sub Alexandro III. " Pro *sepultura* quoque, & cris„matis & olei receptione, nulla cujusquam pretii exactio „attentetur. „ Additque. „ Nec sub obtentu *cujusquam con„suetudinis* reatum suum quisquam tueatur, quia diuturni„tas temporis non diminuit peccata, sed auget.

XX. Et in *Cap.* 9. ✠ *eod.* refertur Constitutio Concilii Lateranensis sub Alexandro III. ubi imprimis dicitur, Hor„ribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venali„tas perhibetur habere, ita ut & pro sepulturis & exequiis „mortuorum aliquid requiratur.

„Putant autem (pergit Concilium) plures ex hoc licere, quia legem mortis de longâ invaluisse consuetudine arbitrantur; non attendentes quod tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs infelicem animam tenuerunt alligatam.

XXI. Denique Honorius III. scribit Magalonensi Episcopo in *Cap.* 13. ✠ *De Sepult.* „ Abolendæ consuetudinis „perversitas apud montem Pessulan. (ut dicitur) inolevit, „ut decedentibus non priùs permittatur effodi sepultura, „quam pro terra, in qua sepeliendi sunt, certum pretium „Ecclesiæ persolvatur: & infra. Mandamus, quatenus cum „loci Diœcesanus existas, inhibeas clericis ne quicquam om„ninò præsumant exigere hac de causa.

XXII. Verùm cùm hisce Decretis nequaquam reprobetur laudabilis, & à primis seculis in Ecclesia recepta consuetudo in funeribus oblationes pro mortuis faciendi; proinde neque Clericis eas recipiendi libertas adempta est.

XXIII. Et quidem S. Gregorius in citata *Epist.* 56. postquam exactionem pro sepultura reprobavit, addit: Sed „quando aliquem in Ecclesia sepelire conceditis, si quidem „parentes ipsius, proximi, vel hæredes pro luminaribus *sponte offerre* quid voluerint, accipere non vetamus.

XXIV. Similiter Hincmarus Rhemensis in allegato primo Capitulari prohibens quidquam exigi aut extorqueri addit: „Si quid autem Altari vel Ecclesiæ, aut sibi (Presbytero) „*gratis oblatum* fuerit à devotis quibuslibet, cum benignitate recipere non interdicimus: „ Et rursus in altero Capitulari: Si autem aliquid quisquam *gratis* offerre voluerit pro „sepultum corpus, hoc suscipi non vetamus.

XXV. In Concilio Meldensi etiam hæc clausula his verbis exprimitur: „ Si quando autem proximi vel hæredes *sponte* aliquid conferre in Ecclesia voluerint in *eleemosynam* defuncti, accipere non vetamus. *Peti* verò vel *exigi* aliquid „omninò prohibemus.

Decreta Conciliorum Triburiensis & Nannatensis supra citata apud Gratianum, eandem claululam continent.

XXVI. Eodem tenore & Synodorum nostræ penè ætatis Decreta concipiuntur; ut nimirum, exactiones & pactiones interdicant; oblationes verò probent; hasque à Parochis aliisque quibus de jure vel consuetudine aliove legitimo titulo competunt, recipere permittant.

XXVII. Nomine oblationum non veniunt hic tantùm illa quæ in Missis exequiarum aut animadversariorum ad altare offeruntur; sed & luminaria aliaque, quæ circa funus sive occasione funeris à consanguineis heredibusque defuncti in funeris pompam impenduntur.

XXVIII. Unde S. Carolus in suo Concilio Mediolanensi I. *tit. De Funeribus & Exequiis* ait: „ Candelæ omnes „cerei & quæ intortitia vocantur, quæ circum crucem & cadaver ad Ecclesiam adferuntur, & alia quæ circa pheretrum „& in altaribus, ac reliquis in locis, dum divina officia in „funere celebrantur, hæredum impensa accenduntur, ita Deo „oblata esse intelligantur, ut ejus Ecclesiæ sacristiæ, in qua „mortui corpus humandum erit, continuò addicta sint.

XXIX. Sancti Caroli vestigia premens Cardinalis Grationopolitanus in suis Ordinationibus Synodalibus *tit.* 4. art. *cap.* 15. Idipsum declaravit. Verba ipsius sunt: *Tout ce qui offert à l' Eglise n' en doit jamais etre retiré, c' est pourquoi Nous ordonnons que les cierges & flambeaux qui auront été allumez aux convois, ou dans l' Eglise à l' Autel, demeureront aux Curez, ou à ceux à qui ils appartiennent, par le droit & par la coutume, à la reserve des cierges des Confreries & que les Confreres tiennent à leurs mains pour accompagner le corps de leur Confrere, qui seront retirez par leurs Officiers.* Id est. Quidquid Ecclesiæ oblatum est auferri ea non potest: hinc statuimus ut candelæ & faces quæ accensæ fuerint in comitatu vel in altari Templi, Parochocedant, aut iis ad quos jure aut consuetudine pertinent: hinc exceptis Confraternitatum candelis quas in deducendo Confratris Cadavere Confratres prætulerunt, quæ per ipsorum administros reposcentur.

XXX. Id nihilominus non ubique videtur receptum; ut nominatim legitur in Regulamento emanato è Curia Brabantiæ anno 1685. pro civitate Antverpiensi super juribus sepulturæ *art.* 12. quod faces quæ positæ fuère circa feretrum non poterunt retineri ab Ecclesia; sed referuntur ad domum mortuariam, ad dispositionem hæredum vel Executorum.

Verba articuli sunt: *Dat men ten obsighte vande flambeeuwen gestaen hebbende rontom de baere in geene Kercke van de selve stadt* [Antvverpen] *het sal moggen behouden maer dat met deselve sal laeten vvederkeeren naer het Sterfhuys om te blyven ter dispositie vande Erfgenaemen oft Executeurs van t' selve.*

Id est. Quoad faces circum circa feretrum collocatas nulla ejusdem civitatis Ecclesia has sibi poterit vindicare, verùm ad domum

domum mortuariam referri eas liberum erit, ut de iis aut hæredes aut executores disponant.

XXXI. Præter illa hîc enumerata, inter oblationes etiam comprehendenda sunt, quæ Clericis funus comitantibus, exequias aliave Officia funeralia agentibus dari solent, de quibus loquitur S. Carolus dicens: "Excipimus (à superiori Decreto) ea quæ Clericis cujusvis eleemosynæ causâ dari solent, & quæ funeralium nomine Cathedralibus & Parochialibus Ecclesiis ex sacris Canonibus debentur.

XXXII. Vult insuper S. Carolus, ut " dent operam Episcopi diligenti cohortatione, ut in singulis Parochiis, communibus eorum sumptibus, qui sunt in Parochia, comparetur pallium, quod mortuo imponi solet; idque omnibus in funere *gratis* commodetur: quod si Parochiani id recusarint, singuli Parochi, & alii Ecclesiarum curatarum Rectores pallium ad hujusmodi usum emant; pro quo mortuorum hæredes illis minimum aliquid Episcopi arbitratu largiantur.

Hic in plerisque Eccles. *pallium* hujusmodi habetur; sed sumptibus Ecclesiæ vel fabricæ plerumque comparatum, pro quo aliquid solvi solet; Superiorum est attendere, ne ejus occasione nimis petatur.

XXXIII. Addit Carolus: "Si verò nobiles homines aureo vel serico vel omninò pretioso pallio uti voluerint; pecuniâ suâ faciendum curent, quod ad ejusmodi cadaverum usum nullo modo imposterum adhibeatur, sed illi Ecclesiæ, in qua mortuus sepultus fuerit, illico post funus acquisitum sit, & in ejus ornamenta convertatur.

XXXIV. Consueverunt hæc & similia, ad pompam funeris vel feretro, vel altaribus, vel etiam templi aut chori parietibus appendenda vela sive panni lugubres, certâ redimi eleemosynâ, Fabricæ, vel Canonicis, aut Parocho, juxta variam locorum consuetudinem, cedente: quemadmodum & ipsa in specie oblata, in quorum locum hæc redemptionis pecunia succedit, pro varia locorum consuetudine his illisve cedunt; quod & innuit S. Carolus in suo Concilio Mediol. II. *Decreto* 16. explanans hac in parte Decretum primi Concilii supra relatum, quo significabatur, oblata cedere Sacristiæ.

Sed hac in redemptione illud cavendum, ne eo titulo pompæ funeris nimium excrescant; atque etiam hi, quorum conditio & dignitas hujusmodi externum apparatum non permittunt, ad similem fastum, mediante alicujus modicæ pecuniæ redemptione prosiliant; Parochi autem & Clerici, qui interim per similes redemptiones lucrum captant faciliores reddantur, ad externum illum fastum permittendum, ut hoc pacto saltem lucrum ex redemptione proveniens habeant. Accedit, quod hujusmodi redemptiones, præsertim quando hactenus consuetudine aut Superiorum auctoritate non sunt determinatæ, mercimonium quandam redoleant soleantque laici cum Parochis & Clericis super his quasi mercari.

XXXV. Hinc S. Carolus in suo Concilio Mediol. IV. *tit. De Funeribus & Exequiis* statuit: " Ne pactiones de funere, aut de exequiis pro mortuo celebrandis cum defuncti hærede, aut alio ad quem pertineat, à Parocho, aliovè ea conditione fiant, ut certa ceræ pars, quæ exequiarum officiis supererit, ipsi hæredi aut alteri restituatur.

Has redemptiones improbare quoque videtur citata Ordinatio Curiæ Brabantiæ pro civitate Antverpiensi *art.* 14. in verbis: *Dat in toecommende sullen cesseren alle* REDEMTIE *over cruysen, vaenen, baer, cleeden, behangen vande chooren, en de diergelycke; maer sal een ieder schuldigh syn sigh te contenteren met de reghten hier onder in t' particulier aengeroert.* Id est, Nulla imposterum fiet redemptio ratione crucis quæ præfertur, labari, vestis sepulchralis, vestitionis chori aut similium; sed unicuique satis erit quod per jura infra specialiter exprimenda concedetur.

XXXVI. Cessante particulari consuetudine, aut privilegio aliove titulo, oblationes hæ funerariæ tanquam jura Pastoralia spectant ad illos, quibus alia jura Pastoralia competunt; atque de his, sicuti de aliis oblationibus judicandum conformiter ad illa quæ supra *tit.* 33. *c. fin.* dicta sunt. Et ita in specie de pecunia quæ in redemptionem panni lugubris parietibus Ecclesiæ appensi solvebatur, respondit Zyp. *Consult.* 9. *De Sepult.*

XXXVII. Sicuti Clericis severè prohibitum fuit, ne super sepulturis aut exequiis aliisve similibus Religionis operibus paciscantur, vel hac occasione extorsiones faciant; ita quoque laicis inculcatum fuit, ne pias & laudabiles ac receptas offerendi consuetudines facilè infringant.

XXXVIII. Testatur Concilium Lateranense in *Cap.* 42. *X. De Simonia*, " Ad Apostolicam audientiam frequenti relatione pervenisse, quod quidam Clerici pro *exequiis mortuorum*, & benedictionibus nubentium & similibus, pecuniam exigunt & extorquent & si fortè eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia, fraudulenter opponunt. E contra verò quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam, piâ devotione Fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere, sub prætextu Canonicæ pietatis.

His querelis occurrens Concilium ait: " Quapropter super his pravas exactiones fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus observari: statuentes, ut liberè conferantur Ecclesiastica Sacramenta, sed per Episcopum loci veritate cognitâ compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

Ex Decreto conclusum fuit, exactiones quidem in exequiis mortuorum vetitas esse; sed & laudabiles consuetudines offerendi à laicis esse observandas: imò etiam per Episcopum ad earum observantiam urgeri posse: quod non solum praxis; sed & Synodi posteriores probarunt.

XXXIX. Et quidem S. Carolus in suo Concilio Mediol. I. *De Funeribus & exequiis* statuit imprimis: " Exequiarum, sepulturæ & anniversariorum causâ nemini quidquam pacisci, aut exigere liceat, neque etiam petere, vel quid aliud committere, quod simoniacæ labis, aut sordidæ avaritiæ suspicionem habeat.

Huic dein decreto immediatè subjungit: " Pias tamen in his consuetudines servari jubemus; cujus rei Episcopus curam suscipiat.

Ulterius cum prius illud decretum contra exactiones & pactiones Rectorum Ecclesiarum in exequiis in eam partem à plerisque accipi animadvertisset, quod occasione inde sumptâ, Ecclesiæ, non servato piarum consuetudinum usu, debitis eleemosynis defraudentur, in suo Concilio Mediol. II. *parte* 3. *Decreto* 17, hæc in modum declarationis seu explanationis prioris Decreti addidit: " Quare Episcopus habita & locorum, & personarum ratione, in funeribus & exequiis, quæ pia instituta & consuetudines laudabiles sibi videbuntur, arbitratu suo servari jubeat sacrorum canonum auctoritate; contumacesque compellat omni juris remedio.

XL. Postquam autem decimæ personales desierunt, & decimæ reales ac mixtæ sensim ad Monasteria & Capitula Canonicorum devolutæ fuêre, necessitas quodammodò coëgit, consuetudines has offerendi stabilire; ipsosque laicos quasi constringere ad ipsas oblationes hactenus consuetas; ut Parochorum & Ecclesiarum Parochialium necessitatibus provideretur; creditumque fuit, æquum esse; " proprio Pastori tam pro officio exequiarum, quàm reliquis charitatis officiis defuncto, vitâ ejus durante impensis, debitum honorarium post mortem præstari " Uti loquitur Syn. P. II. Cam. *tit.* 12. *c.* 8.

XLI. Sed ne circa has laudabiles piasque consuetudines, vel à Clericis per excessum, vel à laicis per defectum aberretur, omnesque contentiones, & etiam sordidæ aut suspectæ conventiones evitentur, meritò caverunt Synodi, ut modus ac mensura hisce oblationibus, auctoritate Superiorum ponatur; determineturque quid juxta laudabilem piamque

consuetudinem à laicis solvi, à Clericis prætendi queat: quod auctoritate Episcoporum fieri in supra allegato Decreto mandavit Sanctus Carolus.

XLII. Similiter Synodus P. II. Cam. in citato Decreto, quo æquum declaravit, ut proprio Pastori tam pro officio exequiarum quàm reliquis charitatis officiis defuncto, vita ejus durante, impensis, debitum honorarium post mortem præstaretur, advertens difficillimum esse, hoc (debitum honorarium) *uniformiter* pro singulis locis statuere & definire, voluit, ut" curent Episcopi in suis singulis Diœcesi- „bus circa id providere, prout (ait) statuitur *c.* 7. tituli *De* „*Decimis* primi Concil. Provincialis.

Illo autem *cap.* 7. Synodus illa Provincialis decrevit: In „Ecclesiis, in quibus jura Pastoralia vel conventione vel „auctoritate Magistratûs sunt ordinata ac terminata, ea jura „maneant, si æqua fuerint: si minus vel augeantur, vel „minuantur Episc. ac Magistratûs judicio. In quibus autem „non sunt determinata, ineatur ratio cum eodem Magistra- „tu ut fiat.

XLIII. Supponit Synodus in hoc Decreto, taxationem horum Jurium, & Episcoporum & Magistratuum auctoritate fieri.

Verisimile est, Synodum hîc attendisse harum & vicinarum Provinciarum morem & consuetudinem; quæ Jura illa temporalia citra auctoritatem Magistratûs civilis ægrè laicis imponi sinerent, uti supra *tit.* 1. *cap.* 3. notavimus: ubi unà dictum est esse conveniens, ut utraque potestate, hæc jura taxentur: ne aliàs laicis, de excessu Ecclesiasticorum in taxandis his Juribus, querendi detur prætextus.

XLIV. Notoria est Belgii praxis, taxationem hanc perficiendi auctoritate Magistratûs Regii; extatque in pluribus Ecclesiis similis taxa. Pro civitate, & Comitatu Namurcensi, prout illa inita & conventa est de mandato Regio cum Concilio illius Provinciæ, describitur ad calcem Synodi Namurcensis anno 1659. *Cui quisque se conformabit*, ait ipsa Synodus *tit.* 19. *cap.* 7.

XLV. Extat quoque parte 3. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 6. *c.* 1. ordinatio Caroli V. de 23. Martii 1528. pro civitate & districtu Mechliniensi, quâ sumptus funerum, & honoraria sive jura Parochorum aliorumque ministrorum, nec non Ecclesiæ sive fabricæ specificantur & taxantur.

XLVI. Imprimis in hac ordinatione decernitur, quod nullus civis aut incola Mechliniensis tenebitur ad exequias aut alia jura, pro civibus seu incolis civitatis Mechliniensis, qui extra civitatem mortui fuerint; etiamsi intra civitatem vitâ durante domicilium & larem haberent; nisi ipse defunctus per testamentum aut ultimam suam voluntatem ordinâsset; aut ejus hæredes communi consensu libera voluntate & ex devotione idipsum vellent, & à Parocho requirerent.

XLVII. Secundo declaratur, quod unicuique cujuscunque statûs sit, sive dives sive pauper fuerit, liberum sit, eligere tales exequias sive magnas sive exiguas, cum illo pulsu campanarum, & lumine, sicuti ei visum fuerit: & casu quod per testamentum aut aliter non declaraverit, idipsum fieri possit de voluntate & Judicio hæredis vel executoris. Verba Edicti sunt: *Ende dat een teghelick mensche binnen Mechelen ende Schependom van dier, rick oft arm, van vvat state oft conditie die sy kesen ende verclaeren sal te doen soo groote ende clyne uytvaert, met sulcken gheluyt ende licht, als't hem ghelieven sal, ende in dien hy by synen testamente oft andersins niet ghecosen oft verclaert en hadde, sal t' selve ghescheiden tot vville ende discretie van den erfghenaemen oft executeurs sonder voor der gebonden, bedvvongen oft ghemolesteert te moghen vvesen.* Id est. Unusquisque tam incola Mech. quàm qui sub ejus scabinatus Jurisdegit, pauper seu dives cujuscunque gradûs aut conditionis fuerit, eliget & statuet exequias sibi parandas ea pompâ splendidâ seu mediocri tali campanarum pulsu & facibus, prout ipsi libitum fuerit si verò testamento aut alias nihil horum statuisset, juxta prudentiam & voluntatem hæredum aut executorum id constituetur, nemine ad plura obligato, sine ulla coactione aut molestia.

XLVIII. Cum verò super his Juribus rursus excitata esset quæstio coram Parlamento Mechliniensi inter Magistratum dictæ civitatis ex una, & Capitulum, Plebanum ac Pastores ejusdem civitatis ex altera partibus, Parlamentum auditis Advocatis Fiscalibus, nec non Commissariis pro informatione causæ designatis, declarationem per modum ordinationis edidit anno 1668. quâ confirmavit citatam Carolinam, atque exactam insuper omnium Jurium pro temporum conditione, nec non funerum diversitate, tum fabricæ, tum Capitulo, Parochis, aliisque quibuscunque ministris competentium specificam taxam fecit; ac etiam sumptuum funerariorum aliquam moderationem adjunxit. Habetur hæc ordinatio unà cum taxa parte 4. Edict. Brabantiæ *lib.* 2. *tit.* 14.

XLIX. Similis taxa Jurium funeralium, nec non determinatio eorum quæ circa sepulturas observari oporteat, emanavit anno 1686. è Curia Brabantiæ pro civitate Antverpiensi, in qua determinantur omnia & singula Jura Parochorum, Cleri, custodum, aliorumque ministrorum & Fabricæ, idque pro diversitate funerum.

Dicitur insuper in hac Ordinatione *art.* 22. quotidie quæstionem moveri super electione sepulturæ, & sepeliendis pueris & aliis in sepulchro Majorum; aliquibus prætendentibus, sine speciali electione, pueros non posse extra suam Parochiam sepeliri tametsi alibi habeatur sepulchrum majorum.

Itaque *art.* 23. decernitur, quod pueri infra annum 1?, uti & minorennes non juncti Matrimonio sepelientur ubi parentes aut unus ipsorum voluerit: nisi ipsi filii sepulturam elegissent.

Et *art.* 24. additur, quod si contraria electio non sit, patre aut matre ibidem sepultis, eadem etiam sepultura pro pueris erit.

Deinde *art.* 25. quod pueri parentibus orbati, & coelibes morientes sive sint adhuc sub tutela sive non, si in ipsa civitate habeant sepulturam patris aut matris, poterunt in ea sepeliri in casum non contrariæ electionis.

Si pater & mater in ipsa civitate sint sepulti in diversis locis, & pueri non conjugati non elegerint sepulturam, liberum erit hæredibus aut executoribus in alterutrius sepultura corpus defuncti pueri sepelire. *art.* 28. ad evitandas quæstiones super probatione electionis sepulturæ statuitur *art.* 31. quod omnis electio sepulturæ extra Ecclesiam Parochialem domicilii defuncti fieri debebit *in scriptis*, sub signatura defuncti, vel per declarationem coram Notario, qui de eo mox actam capiet, & de qua constare debebit Præfecto funerum ante inhumationem. Verba articuli sunt: *Dat alle d'electie van sepulturen buyten de Parochie kercke vande vvooninge vanden overledenen sal moeten geschieden schriftelijck by onderteekeninge vanden overledenen, oft declaratie voor notaris die daer van instantelijck sal acte houden, ende vvaer van sal moeten consteren aen den Prefectus funerum voor de begraeffenisse.* Id est. Quod omnis sepulchri electio extra Parochiam habitationis defuncti scripto fieri debebit sub Chyrographo defuncti, vel per declarationem coram Notario, qui hujusce continuò actam servabit, cujusque faciat fidem Præfecto funerum ante inhumationem.

Additur tamen art. 32. præcedentem articulum ita esse intelligendum, ut quoad illos qui nomina sua alicui lapidi sepulchrali insculpi jusserunt, aut nomina sua etiam vitâ ipsorum durante posita sunt, u corp ipsorum ibidem sepeliendum sit. Verba sunt: *Soo nochtans dat nopende de gene de hunne namen hebben doen stellen op eenige sarcken oft vvaer van de namen bevonden vvorden aldaer gestalt te zyn van in hun leven, het doodt lichaem in de*

kerckelvvaer sulcks bevonden vvort, sal begraven vvorden. Id est. Sic tamen ut quoad eos, qui nomina sua lapidi sepulchrali inscribi jusserint, iisque etiamnum vivis insculpta esse constiterit, cadaver in Ecclesia, in qua id fieri curârint, sepeliatur.

L. Hæc Jura sic taxata, sunt onera quædam adinstar quodammodo decimarum laicis imposita; sed demùm post mortem in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, & reparationem ac intertentionem Fabricæ templi nec non Divinorum officiorum solvenda. Et sicuti decimarum solutio in sua origine voluntaria, sensim in necessitatem versa est: ita & circa has funerarias oblationes contigit.

LI. Et quemadmodum decimæ juxta locorum consuetudines accipi debent: neque Clericus *insolitas* prætendere potest; ita & juribus hisce taxatis & receptis Clerus contentus esse tenetur, cavendumque, ne vanis & excogitatis prætextibus jura illa propriâ auctoritate augeant, aut nova in gravamen laicorum inducant.

Ita Sanctus Carolus in suo Concil. Mediol. IV. parte 2. tit. *De Funeribus & exequiis*, monet, ut Capitula & Canonici contenti sint in funere, funerisque officio eleemosynâ, quæ generatim ipsi universo, aut singillatim unicuique de Capitulo dari solet.

Deinde adjungit: "Idem Parochi, Rectores, sacristæ, custodes, & alii Clerici inviolate servent ad Episcopi præscriptum.

LII. "Pro crucibus autem, & quæ circa cadaver aut cenotaphium disponuntur, pro campanis item, lampadibusve, aliove prætextu, aut nomine, nihil præterea capiat, exigatve, nec Capitulum, nec quisquam de Capitulo, nec rector nec sacrista, custos aliusve Clericus quicunque, nisi si quid est, quod fabricæ, aut sacristiæ, campanarum nomine dari piæ consuetudinis Episcopus esse censuerit; idque verè in eum usum cedat; at pro crucibus nihilomninò, quovis etiam fabricæ, vel sacristiæ nomine accipi liceat.

LIII. Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 13. *cap.* 3. decrevit, ut "pro loco sepulturæ, etiam eo prætextu quod cedat fabricæ, aut alii piæ causæ, nihil ex pacto exigatur; sed si quid (ait) juxta cujusque loci piam & laudabilem consuetudinem à defuncti hæredibus vel executoribus donetur; ipsi fabricæ cedat, non autem in usus Canonicorum, Pastorum, aut aliarum personarum convertatur.

Monet quoque Rituale Romanum, ut "Parochi aliique Sacerdotes iis eleemosynis contenti sint, quæ aut probatâ consuetudine dari solent, aut Ordinarius constituerit.

LIV. Ulteriùs Parochi aliique Sacerdotes in horum jurium petitione omnis avaritiæ & aviditatis specimen solicitè cavere debent.

Hinc imprimis caveant differre sepulturam prætextu quod non sufficienter de juribus solvendis cautum fuerit.

Seculo 11. Guilielmus Episcopus Parisiensis in suo Capitulari *Cap.* 5. ait: "Presbyteri non detineant corpora mortuorum super terram occasione pecuniæ extorquendæ.

Et ejus successor S. Odo in Capitulari suo: "Prohibetur distinctè, ne pro interrasio corpus hoc sepeliri differatur.

LV. Hanc sepulturæ dilationem non tantùm à Sacris Canonibus; sed Imperatorum tam Gentilium quàm Christianorum legibus tanquam rem barbaram reprobatam esse ostendit Christianus Lupus Dissertatione 2. prooemiali ad tomum 3. scholiorum in Canones *cap.* 12. ubi insuper relata Severi Imperatoris lege, *Ne corpora detinerentur aut vexarentur, aut prohiberentur pro oppidorum territoria transferri*, ait: "At verò hodie apud nos Christianos si quis peregrè moriens sepeliri velit in Patria, ejus cadaver loco moveri aut transferri non sinitur, nisi singulis, per quarum territoria transierit, Parochialibus Ecclesiis persolverit sua jura. Ea de causa quandoque vidumus cadavera arrestari. Cujus consuetudinis justitiam non video usque huc, & cupio edoceri.

LVI. Neque ego hactenus consuetudinis hujus Justitiam video, videturque hæc consuetudo sat solidè reprobata per Peckium in tractatu *De Jure sistendi cap.* 5. ubi in Parochos acriter invehitur, ut supra *cap.* 1. monui admodumque verisimile est, hanc consuetudinem originem traxisse ex avita hominum pietate ac religione, quâ ducti in singulis Ecclesiis pagorum per quos cadavera deferebantur ad locum sepulturæ, mortuos deponebant, donec Pastores illic cum Clero preces suas pro defuncto effudissent atque hæc pietatis officia sensim per Parochos tracta esse in necessitatem apparet.

LVII. Supra citata Ordinatio Parlamenti Mechliniensis de anno 1664. super Juribus funeralibus, vult, ut si exteri in ipsa civitate Mechliniensi moriantur, & eorum corpora aliò asportentur, nihil ab eorum hæredibus prætendere possit Ecclesia Parochialis sub qua mortui sunt, si ibi non sepeliantur; neque sub prætextu dictorum Jurium sepulturæ, aut servitii arrestare corpora exterorum, aut habitantium, vel aliter impedire aut differre eorum sepulturam.

Non obscurum est, Parlamentum improbasse eam dictam consuetudinem exigendi jura sepulturæ corporum, quæ tantùm transvehuntur per Parochiam; eoque titulo arrestandi: cum nec jura exigi permittant, licet etiam in Parochia mortui sint.

LVIII. Hanc consuetudinem haud probatam fuisse S. Carolo colligitur ex Decreto Concilii Mediolanensis IV. quo decernitur, ut "Parochus intra cujus Parochiæ fines, aliquis alienæ Parochiæ occisus est, ejus cadaver liberè alio transferri nullo prætextu prohibeat: nihilque ea de causa accipiat. Si verò translatio ea cum funere fit, liberum ei sit uti jure suo." *Parte* 2. *cap.* 12.

LIX. Insuper ad evitandam avaritiæ aviditatisque suspicionem statuit ibidem S. Carolus, "Ne Parochi, aliique Clerici, neque item exequiarum curatores, aliive quicunque in funere operam ponunt, pignora capiant, quibus sibi caveant de funerali eleemosyna, aut de eorum operæ in funere præstitæ mercede.

LX. Non solent quidem hodie ob defectum solutionis Jurium corpora manere, aut detineri inhumata: sed tamen rarum non est, ut ob ejus defectum negentur sepultura & exequiæ, quas pietas & institutio Christiana defunctorum Christianorum corporibus impendi postulant.

Sanè nec honestum, nec religioni nostræ decorum apparet ut defunctus qui vitæ suæ meritis, & conditione sive statu meruit honestam ac honorificam sepulturam, locumque sepulturæ, his carere debeat, quia hæredes ejus sine notabili rei familiaris detrimento jura funeralia solvere nequeunt; aut certè hæreditas ejus ejusmodi Jurium solutionem ferre non potest.

LXI. Indubiè Parochi in similibus circumstantiis ostendere debent, se juribus illis non tam avidè inhiare, ut propterea velint suos Parochianos, aliàs benè meritos, honestâ sepulturâ privari; neque nimium duri esse debent in eorum exactione, præsertim dum sciunt familiam defuncti honestam quidem esse; sed tamen revera in re familiari minùs abundantem.

Scio quidem, sæpe non dependere à solo Parocho remissionem horum jurium; imò frequenter minorem eorum partem ad ipsum spectare: nihilominus, si ipse suo agendi modo ostendat, se velle etiam sine juribus, aut cum notabili eorum remissione exequias & sepulturam facere, satis erit ut notam aviditatis evadat; & Parochianorum suorum benevolentiam conciliet; ostendatque quod Parochianis etiam pauperibus, juxta conditionem ipsorum, *justa* persolvere sit paratus.

LXII. Eminentissimi Cardinalis Camusii Episcopi Gratianopolitani in citatis Ordinationibus Synodalibus *tit.* 4. *art.* 2. *c.* 12. hoc notandum occurrit monitum: *Nous leur* (les Curez) *recommandons de temoigner autant de pieté & d'empressement aux enterremens des pauvres que des riches; de dire les prieres accoûtumées en les conduisant à l'Eglise & en les mettant en terre, & d'éviter de donner lieu de soupçonner qu'ils apprehendent de n'avoir point de retribution.* id est. Commendamus ipsis ut eandem solicitudinem exhibeant ad sepeliendos pauperes quam divites, eosque de-

deducendo ad Ecclesiam & inhumando consuetas preces recitent, caveantque occasionem suspicioni præbere quod timeant ne sibi fiat retributio.

LXIII. Indubiè multùm urgenter ac quasi impelluntur Parochi eorùmque Vicarii ad duriorem Jurium illorum exactionem, idque non sine gravi Fidelium scandalo & offensione, eò quod ex his sibi vitæ necessaria, defectu sufficientis aliundè competentiæ, habere debeant, Decimarum possessores, quibus incumbit Parochis de competentia convenienti providere, meritò attendent, ne suâ tenacitate hisce scandalosis & scabiosis exactionibus causam præbeant.

CAPUT V.

De Juribus Ecclesiæ Parochialis ad exequias & oblationes dum alibi sepultura est electa.

1 *Ecclesiæ Parochiali competunt de Jure sepultura & exequiæ.*
2 *Nonnullis aliis locis religiosis* libera *sepultura, sive jus sepeliendi concessum est;*
3 *Sed ultra privilegii tenorem non extendendum.*
4 *Jus sepulturæ, & jus celebrandi exequias sunt distincta nec in illo concesso sequitur & hoc concessum esse.*
5 *Consequenter alicui loco religioso concessa libera sepultura, non censetur propterea concessum jus exequiarum.*
6 *Pontifices indulgentes alicui loco religioso liberam sepulturam reservant Ecclesiæ Parochiali reliqua sua jura.*
7 *Clausula reservatoria jurium Ecclesiæ Parochialis occurrit in Bulla confirmatoria Ordinis S. Dominici.*
8 *Eadem clausula exprimi solita in omnibus Bullis quibus* libera *sepultura annuitur.*
9 *Per* liberam *sepulturam intelligitur jus sepeliendi liberè cadavera eorum qui in loco sepeliri elegerunt.*
10 *Corpora dum in locis hujusmodi inhumantur, dicuntur ab Ecclesia Parochiali* assumi.
11 Salva justitia *Ecclesiarum Parochialium idem est, quod salvo jure illorum Ecclesiarum.*
12 *Vigore clausulæ salva justitia Ecclesiarum parochialium, manet iis salvum jus celebrandi exequias.*
13 *Manet quoque Ecclesiæ Parochiali jus ut cadaver prius ad eam deferatur, & eo præsente Missa celebretur.*
14 *Nulla consuetudo requiritur, ut hoc jus salvum sit Ecclesiæ Parochiali.*
15 *Hoc jure utuntur Ecclesiæ Parochiales in Gallia.*
16 *Hoc jus Ecclesiis Parochialibus per arresta Regia sæpius assertum.*
17 *Illud jus Ecclesiis Parochialibus vindicat Cardinalis Camusius Episcopus Gratianopolitanus.*
18 *In pluribus Ecclesiis Belgicis idem jus salvum manet; & Parochis civitatis Iprensis adjudicatum.*
19 *Per Senatum Regium assertum Parocho civitatis Hallensis.*
20 *Similiter Parocho civitatis Athensis.*
21 *Jus exequiarum sine repræsentatione corporis nonnullis Ecclesiis conservatum.*
22 *Jus exequiarum Parochiis civitatis Mechliniensis asseruit Parlamentum.*
23 *Exequiæ persolvendæ in Parochia quales esse debeant?*
24 *Æquum est, ut Ecclesia Matrix seu Parochialis participet in oblationibus factis Ecclesiæ electæ sepulturæ.*
25 *Leo III. tertiam partem dari voluit.*
26 *Alius Pontifex medietatem.*
27 *Tandem* quarta *exemplo quartæ legitimæ, aut Falcidiæ assignata.*
28 *In statuenda hac portione inspiciendam esse legitimam consuetudinem respondit Urbanus III.*
29 *Portio hæc semper dicitur quarta, licet aliquando sit major vel minor.*
30 *Concilium Viennense* quartam *funerariam determinavit.*
31 *Voluit dari ex omnibus quæ à defuncto reliquuntur Fratribus, apud quos est electa sepultura.*
32 *Etiam ex candelis quas manibus præferunt.*
33 *In quartam funerariam non sunt imputandæ oblationes factæ Ecclesiæ parochiali.*
34 *Decretum Synodi Tridentinæ quoad hanc* quartam *funerariam.*
35 *Summa fuit prælatorum cura pro conservanda hac* quarta *Ecclesia parochiali.*
36 *Hæc quarta consuetudine regitur.*
37 *Quid in Gallia & Belgio consuetudo habeat;*
38 *In dubio salvum manet jus Ecclesiæ parochialis.*
39 *Concordata in hac materia sunt attendenda.*
40 *Quid circa hæc observandum?*

I. Superiori capite ostensum est, Ecclesiam Parochialem seu ejus cæmeterium esse locum sepulturæ sive inhumationis, atque de jure unumquemque esse sepeliendum in Ecclesia Parochiali, ni[si] ostendatur ex speciali titulo derogatum esse huic juri.

Ulterius ostensum est, Ecclesiæ Parochiali de jure com[petere], ut in ea exequiæ aliaque justa defuncto persolvantur, & Parochum esse ordinarium exequiarum aliorumque o[ffi]ciorum defunctis impendendorum ministrum; eique jus e[a] defunctis suis Parochianis administrandi, non secus Sacramenta, aliaque salutis media vitâ durante.

II. Porrò licet jure soli Ecclesiæ Parochiali id compet[at] nullusque alius locus, inspecto jure communi, inhumatio[ni] Fidelium defunctorum datus sit; nihilominus succe[ssu] temporis, jus sepulturæ, sive inhumationis aliis passim [lo]cis religiosis ex privilegio communicatum esse constat; ips[is]que insuper Fidelibus factam libertatem, sepulturam elige[n]di in quocunque loco religioso jus sepulturæ habente.

III. Sed cum hæc inhumandi facultas aliis Ecclesiis [si]ve locis religiosis competat jure *speciali* seu *privilegiato* conse[quens] est, eam ultra tenorem privilegii contra Ecclesia[m] Parochialem ejusque jura extendi non posse.

IV. Ulterius notandum est, quod inter se disparata omni[]nò sint, defunctorum sepultura sive inhumatio, & exequ[iæ] sive officium Ecclesiasticum pro defuncto exsolvendum.

Hinc sequitur, uno indulto nequaquam alterum cens[eri] concessum: indubitatumque est, posse aliquem in aliqu[o] loco religioso sepeliri, tametsi in eodem nullæ exequiæ, nul[]lumque officium defuncto persolvantur: quod quotidia[na] praxi magis notum est, quàm ut probari debeat.

V. Dum ergo alicui Ecclesiæ sive loco religioso indul[ta] est sepultura, vel licentia dandi sepulturam iis qui in ill[o] inhumari elegerint, nequaquam propterea ipsi datum cen[]setur jus, ut ibidem, in præjudicium Ecclesiæ Parochia[lis] celebrentur exequiæ, aliàve officia Ecclesiastica pro defunc[tis] persolvantur.

Cum enim jus cadavera inhumandi in aliquo loco, [si]t planè distinctum à jure celebrandi exequias pro defuncto & utrumque illud jus spectet de jure communi ad Eccle[]siam parochialem, indubitatum est, quòd uno eorum al[teri] loco vigore privilegii communicato, nequaquam alteru[m] censeri debeat indultum in præjudicium Ecclesiæ Parochia[]lis: quia à jure communi non censetur recessum, nisi in qua[n]tum ipse tenor privilegii exprimit, & exigit: imò dum ip[sa] verba privilegii sunt dubia, juxta indubitatas juris regulas in[]terpretanda sunt, ut quàm minimùm à jure comuni recedat[ur].

VI. Jure ergo inhumationis communicato alicui Eccle[]siæ seu religioso loco, salva nihilominus remanent Ecclesi[æ] Parochiali reliqua Jura. Quod & ipsi Romani Pontifice[s] significare intendunt, privilegiis illis, quibus jus sepultu[ræ] concedunt, inserendo clausulam, *salva Justitia Eccles[ia]rum à quibus corpora assumuntur*: Cujus clausulæ menti[o] fit in *Cap. 9.* ※ *de Sepult.*

VII. Et in Bulla Honorii III. quæ incipit: *Religiosam* Ordinis Patrum Prædicatorum confirmatoria, conceditu[r] ipsorum Ecclesiæ jus sepulturæ seu inhumationis; sed cu[m] dicta clausula reservativa. Verba Bullæ §. 10. sunt: "Se[]pulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut „eorum devotioni & extremæ voluntati, qui se illic sepeli[ri] „deliberaverint (nisi fortè excommunicati vel interdi[cti] sint) nullus obsistat: *salva tamen Justitia illarum Eccles[ia]* „*rum, à quibus mortuorum corpora assumuntur.*

VIII. Hæc eadem clausula exprimitur in Bulla Sixti IV. quæ vocatur *Mare magnum* qua varia privilegia indulge[t] Ordini B. M. V. De Monte Carmelo, atque inter alia libe[]ram sepulturam in suis Ecclesiis; idque, ut ait, ad ex„emplum Prædecessorum, à quibus Ordinum Mendica[n]„tium Professoribus concessum fuit, ut in suis Ecclesiis „cœmeteriis liberam possint habere sepulturam: *salva ta*„*men Justitia Ecclesiarum Parochialium, à quibus corpora* „*defunctorum assumuntur.*

Hæc Bulla Sixtina insuper probat, Pontifices in [...] pri-

privilegiis, liberam sepulturam Ordinum Mendicantium professoribus cum prædicta clausula dedisse; idque conformiter ad responsum Clem. III. in citato C. 9. ✠ *De Sepult.* Nec credo, ullam authenticam Bullam Pontificam super concessione liberæ sepulturæ proferri posse, quæ hâc clausulâ careat.

IX. Ex relatis quoque Bullis habetur, quòd libera sepultura non aliud sonet, nisi libertatem sepeliendi sive inhumandi corpora illorum, qui ibidem sepeliri desideraverint, vel elegerint; nullusque sepulturæ obsistere queat.

X. Per *Ecclesias à quibus corpora assumuntur*, intelligi in hac clausula Ecclesias *Parochiales* evidens est exprimitque ipsa Bulla Sixtina jam citata, traduntque omnes passim Canonistæ. Cum enim Ecclesia de jure habeat fundatam intentionem ad sepulturam suorum Parochianorum, censetur corpora alibi sepelienda ab ipsa assumi, eo quod jure communi jam essent ipsi Ecclesiæ Parochiali addicta.

XI. Per *justitiam Ecclesiarum* hic significari jura Ecclesiarum non minùs notorium est; eo quod ex *justitia* eis competant; in qua significatione in antiquis etiam monumentis vox *justitia* sive *justitiæ* sæpius occurrit, ut ostendit Du Cange in suo Glossario, verbo *justitia*. Dicimus quoque *justa* persolvere defuncto, dum ipsi persolvimus quæ *jure* ei debentur. Unde clausula, *salvâ justitiâ* synonima est huic, *salvo jure*. Quare in Bulla Sixti III. quâ ad supplicationem Ducissæ Brabantiæ probatur erectio Conventus Dominicanorum in civitate Bruxellensi, conceditur, ut in eo commorantes Fratres fruantur omnibus & singulis juribus & privilegiis, quibus alii ejusdem Ordinis Conventûs gaudent: prædicta clausula his verbis exprimitur: JURE *tamen Parochialis Ecclesiæ & cujuslibet alterius semper salvo.*

XII. Cùm ergo inter jura Ecclesiæ Parochialis sint *exequiæ* aliaque officia funeralia pro defuncto persolvenda, eaque à sepultura sive inhumatione planè distincta; consequens est per concessam *liberam sepulturam*, sive facultatem sepeliendi mortuorum cadavera, hæc non censeri adempta: quin & per adjectam prædictam clausulam cum aliis juribus ipsi Ecclesiæ Parochiali conservata.

XIII. Quia verò, uti supra *capite* 1. dictum est, convenit, ut Missa funeralis celebretur præsente corpore, etiam de jure competit Ecclesiæ Parochiali, ut corpus sibi præsentetur, atque eo præsente Missa celebretur; quod non obstare liberæ electioni sepulturæ, jam pridem notavit Glossographus ad *Clementinam* DUDUM *De sepulturis*, verbo *integrè* ex Joanne De Imola: imprimis ubi est consuetudo primùm portandi corpus defuncti ad Ecclesiam Parochialem priusquam sepeliatur in loco electæ sepulturæ, hæc consuetudo servanda est. Deinde ex eodem addit, "quod ubi non est „consuetudo, etiam esse cadaver deferendum, ut sic habe„ret *Missam in propria Ecclesia*, & sic recipiat ubi *ultimum* „*vale* à suo Curato. Nec istud (ait) electioni sepulturæ re„pugnat, sed concordat.

XIV. Supponit igitur Glossographus post Joannem De Imola, jura illa manere salva Ecclesiæ Parochiali; neque consuetudine opus esse, ut jura hæc Ecclesiæ vindicentur; sed citra consuetudinem, aut specialem titulum ipso jure competere.

XV. Jure hoc etiamnum uti passim Ecclesias Gallicanas innuit Mathæus Beuvelet in quodam libello gallico cui titulus: *Instruction sur le Manuel par forme de demandes & responses familieres; où se voyent recueillies les choses les plus remarquables qui se trouvent dans la pluspart des Manuels, qui sont en usage dans l'Eglise.*

Hic igitur volens ostendere quid circa sepulturam eorum, qui extra Ecclesiam Parochialem eam elegerunt, sit servandum ex præscripto majoris partis Ritualium seu Manualium quibus utitur Ecclesia, notat, quod Clerus Parochiæ sub qua sepeliendus discessit, levet corpus, eoque ad eandem Ecclesiam Parochialem delato; post ibidem celebratam Missam pro defuncto; Curatus comitante Clero suo, illud præsentat Superiori loci, in quo sepeliri desideravit. Verba ejus sunt *pag.* 379. *edit.* 1681. *Quand un paroissien desire d'estre enterré en un autre lieu que sa paroisse?* Et Respondet: *Le Clergé sur la paroisse, du quel il est decedé, va lever le corps, & l'ayant conduit dans la mesme Paroisse aprés y avoir dit* LA MESSE *pour le Defunt; le Curé accompagne de son Clergé, le va presenter au Superieur du lieu, où il avoit demandé d'etre inhumé.* Id est. Cum Curialis inhumari desiderat extra Parochiam? ℞. Clerus Parochiæ in qua decesserit tollit cadaver, eoque ad eandem Parochiam delato, & Missa pro Defuncto peracta, Parochus Clero comitante exhibet corpus Superiori ejus loci, in quo sepeliri postulavit.

De generali usu Ecclesiarum Galliæ testatur quoque Claudius, Henrys *lib.* 1. *cap.* 3. *q.* 10. suorum arrestorum, ubi relatis opinione, & verbis Glossæ supra expressis adjungit: C'EST CE QUI SE PRATIQUE AUSSI PAR TOUT: *& il est bien juste qu'un enfant rende de dernier devoir à sa Mere, & qu'il reconnoisse en quittant le monde celle qui l'a nourri de son laict pendant sa vie.* Id est. Idque ubique observatur & sanè æquum est, ut filius hoc Matri supremum officium referat, agnoscatque mundo demigrans illam quæ eum vivum lacte suo pavit.

XVI. Plura arresta huic conformia refert Carolus Fevretius in tractatu *De abusu lib.* 4. *cap.* 8. *n.* 5. & 6. & recentius refertur in opere cui titulus, *Journal des Audiences parte* 3. *cap.* 1. prolatum in Parlamento Parisiensi 25. Januarii 1669. in causa Patrum Augustinianorum contra quosdam Parochos, quo declaratum fuit, Augustinianis jus esse sepeliendi corpora eorum, qui apud ipsos elegerint sepulturam; quæ tamen corpora levabuntur à Curatis aut Vicariis Ecclesiarum, in quibus decesserunt, & portata in Ecclesiam Parochialem postmodum reducuntur ad Ecclesiam Augustinianorum, ut ibidem inhumentur. Verba arresti sunt: *La cour faisant Droit sur le tout.... emendant à maintenu & gardé les dits Augustins au droit & possession d'enterrer en leur Eglise le corps defunt, quand il y aura election de sepulture.... lesquels corps defunts seront levez par les Curez, au Vicaires des dites Paroisses, ou il seront decedez & portez en l'Eglise Parochaile, & conduit en suitte en l'des dits Augustins, pour y etre par eux receus & enterrez.* Id est. Curia super omnibus jus dicens.... dictis Augustinianis possessionem asseruit ac tutam præstitit: ut in Ecclesiis suis cadaver sepeliant, cum electus fuerit locus sepulturæ.... quæ cadavera tollentur à Parochis aut Vicariis dictarum Parochiarum in quibus decesserint, transferenturque ad Ecclesiam Parochialem & exinde ad dictorum Augustinianorum Ecclesiam deducentur, ut ab iis excipiantur & inhumentur.

Notat quoque Barbosa De officio Parochi *parte* 3. *cap.* 26. *num.* 70. "Ubi defunctorum cadavera in alterius Parochia „existerent, & in Ecclesiis Fratrum sepeliri debent, priùs in „Ecclesiam Parochialem ad *benedictionem* ac *ultimum vale* „à Parocho recipiendum deferenda esse.

XVII. Conformiter ad hunc usum Regni Galliæ Eminentissimus Cardinalis Camusius Episcopus Gratianopolitanus in suis Ordinationibus Synodalibus *tit.* 4. *art.* 2. *cap.* 5. interdicit omnibus Sacerdotibus sub pœna suspensionis, & laicis sub pœna excommunicationis transferre quacunque de causa corpora defunctorum è domo mortuaria ad locum sepulturæ electæ extra Parochiam nisi prius fuerit delata ad Ecclesiam Parochialem. Verba sunt: *Nous defendons à tous Prêtres* à peine de suspense; *& à tous Laiques* sous peine d'Excommunication, *de transporter pour quelque cause que ce soit les corps des fideles de la maison où ils seront decedez au lieu qu'ils auront choisi pour leur sepulture hors de leur Paroisse, qu'ils n'ayent esté portez auparavant par le Curé à l'Eglise Paroissiale, d'où ils ne pourront etre transportez dans des Carosses sans Clergé & sans luminaire, si l'on n'en a obtenu de Nous la permission & afin que les convois se fassent avec decence Nous ordonnons que le Clergé des Paroisses accompagnera les corps jusqu'à la porte d'Eglise, où l'on* les

les enterrera. Id est : Inhibemus quibuscunque Sacerdotibus sub pœna suspensionis, Laicis sub pœna excommunicationis, ne quancunque ex causa transferant corpora fidelium è domo in qua decesserint, ad locum Sepulturæ, quem elegerint extra Parochiam, nisi prævie per Parochum ad Ecclesiam Parochialem corpus delatum fuerit, unde in rheda educi non poterit sine Clero & facibus, nisi consensus noster accesserit. Ut verò funebres comitatus decenter fiant, mandamus ut Clericus Parochialis corpus usque ad Ecclesiæ limen in qua inhumabitur, deducat.

XVIII. In pluribus Ecclesiis Belgicis idem jus inviolatum hactenus remanet.

Et quidem anno 1613. Vicariatus Iprensis Sede vacante declaravit in causa inter Augustinianos & Parochos civitatis Iprensis, "corpora defunctorum laicorum, etiam convi-„ctualium studiosorum in Monasterio dictorum Patrum, re-„præsentanda esse in Ecclesia Parochiali, ibidemque cele-„branda consueta funeralia, priusquam illa apud prædictos „Patres sepeliri queant.

XIX. Similis est declaratio seu sententia Senatus Regii Montensis pro Pastore Civitatis Hallensis contra Minoritas ibidem anno 1656. Tenor sententiæ est : *Les Gens, &c. faisont droit declarent que les Peres Recollectes devront souffrir que le corps du defunt, qui aura choisi sa sepulture en leur Eglise, soit porté par le Pasteur & Clergé en l'Eglise Paroissiale, pour recevoir avec décence la derniere Benediction Pastorale, & de la étre conduit par ledit Pasteur & Clergé, si celui requis en est, jusques prés d'Eglise desdits Peres, pour à leur sortie d'icelle, le même corps leur êstre delivré; leur ondonnant de n'y faire aucun Service, avant que celui de la Paroisse soit celebré avec les publications accoutumés.* Id est. Judices &c. Jus dicentes declarant teneri PP. Recollectos ut permittant Defuncti cadaver, qui in templo ipsorum sepulturam elegerint, à Parocho & Clero ad Ecclesiam Parochialem deferri, ut ei suprema Pastoralis Benedictio decenter impendatur, indeque per dictum Parochum & Clerum, si iis rogatus fuerit deducatur usque in viciniam Templi dictorum PP. quo ipsis Templo egressis dictum cadaver tradatur, mandantes, ut nullas exequias peragant, antequam in Parochia consuetis publicationibus præmissis celebratæ fuerint.

XX Et altera ejusdem Senatus pro Parocho S. Juliani contra PP. Recollectos in civitate Athensi, qua declaratum fuit anno 1652. *que les Peres Recollects en pourront en sepulturer en leur Eglise aucun corps qui n'ait été represente en l'Eglise Paroissiale du defunt, nesoit apres que le Pasteur deüment averti en fasse refus.* Id est. Quod PP. Recollectis nullum in templo suo liceat corpus terræ mandare, quod priùs delatum non fuerit ad Ecclesiam Parochialem defuncti, nisi ejus rei Pastor debitè præmonitus id recusâsset.

XXI. Postquam autem sensim permitti cœpit, ut contra pristinam & in Ritualibus præscriptam disciplinam Missa funeralis sive exequiæ in Ecclesia peragerentur *absente* corpore, unà haud difficulter permissum aut dissimulatum fuit, ut corpus defuncti rectè deferretur ad locum electæ sepulturæ; modò tamen Missa sive exequiæ pro defuncto in Parochia celebrarentur : quemadmodum in nonnullis Ecclesiis hodie observari videmus.

XXII. Et quidem in ordinatione Parlamenti Mechliniensis emanata anno 1668. quæ extat *parte* 4. *Edict. Brabant. lib.* 2. *tit.* 14. expresse declaratur, quòd hæredes aut executores defuncti in civitate Mechl. teneantur exhibere funeralia ipsi defuncto in Ecclesia Parochiali intra cujus limites è vivis discessit, licet in alia Ecclesia Parochiali elegerit sepulturam. Verba sunt : *La cour faisant Droit, & reglant le tout, declare & ordonne que les executeurs Testamentaires & autres, à qui il appartient de rendre les derniers devoirs aux Trepassez, ayant fixe domicile & venants à deceder en cette ville de Malines, seront tenus defaire les Funerailles, & Services du Defunt en l'Eglise Parochiale, dans les limites de laquelle ils auront eu leur derniere residence, non obst[ant] qu'ils auront choisi leur Sepulture en quelque autre Eglise.* Id est. Curia jus dicens & suas cuique partes assignans, decla[rat] & statuit Executores Testamentorum, aliosque ad quo[s] spectabit defunctis justa persolvere, commorantibus & de[cedentibus] in hac Civitate Mechl. obstrictos fore ut cure[nt] exequias & Officium pro Defuncto celebrari in Ecclesia Pa[rochiali], intra cujus limites ultimò fuerint commorati, [lic]et quantumvis locum Sepulturæ in alia Ecclesia sibi de[le]gissent.

XXIII. Cùm verò hodie sint diversi generis exequiæ [si]ve funera pro ratione majoris vel minoris pompæ & celebri[tatis] exterioris, & loci quo ipsum cadaver repræsentatur v[el] sepelitur; ac majora vel minora jura tum Parocho, tum Fa[bricæ] aliisque competant, pro ratione officii pro defuncto persolvendi, quæstio incidit, quod genus exequiarum in Ecclesia Parochiali sit persolvendum, quando in alia Ecclesia fuit electa sepultura; & an hæres sive executor qualicunque officio in Ecclesia Parochiali defungatur; & judicatum per Parlamentum Mechlin. 18. Martii 1669. hæredem sive executorem non defungi : sed teneri ad exequias sive officium istius generis, quod respondet officio sive funeralibus factis in ipsa corporis inhumatione in loco sepulturæ electæ. Qui[a] per factam eo modo inhumationem censetur determinâsse genus funeris. Deinde parum honestum videtur, defunctum apud extraneam Ecclesiam splendidiùs parentare, quam apud propriam & Matricem Ecclesiam.

XXIV. Ulteriùs quia de jure ipsa Corporis inhumatio sive sepultura cum omnibus oblationibus competit Ecclesiæ Parochiali tanquam matri, quæ defunctum Christo peperit, & vita durante enutrivit, justum quoque visum fuit, ut dum inhumatio cum oblationibus ad aliquam Ecclesiam transferri permittitur, hæc Ecclesia mater non in totum ab illis oblationibus excludatur; exemplo matris carnalis, quæ saltem in partem hæreditatis liberorum suorum vocatur, si hæc ad extraneos ex dispositione liberorum transeat.

XXV. Et quidem in *Cap.* 1. ☩ *De Sepult.* postquam Pontifex declaravit, exemplo Patriarcharum unumquemque in sepulchro Majorum esse sepeliendum ; & ad exemplum Christi, nulli negandam esse electionem sepulturæ, ad[di]dit:"Sed & quia dignus est operarius mercede suâ, tertiam „partem sui judicii illi Ecclesiæ dari censemus, in qua cœle-„sti pabulo refici consuevit ut juxta Apostolum sint conso-„lationum socii, ut fuerint passionum, & sic demum ubicun-„que libitum fuerit, eligat sepulturam.

XXVI. In *Cap.* 2. ☩ *eod.* mandatur, " ut quicunque „amodò in monasterio converti voluerit, sive in morte, sive „in vita, omnium rerum & possessionum ; quas pro salute „animæ decrevit disponere, medietatem Ecclesiæ, ad quam „dignoscitur pertinere, relinquat.

XXVII. At in *Cap.* 8. ☩ *eod.* statuitur, ut si aliquem Parochianorum alibi contigerit eligere sepulturam, de testamento ipsius *quarta* portio relinquatur, scilicet Ecclesiæ Parochiali.

Portio *quarta* hic determinata apparet exemplo *quartæ* partis hæreditatis, quæ Matri debetur pro legitimo ex hæreditate filii.

XXVIII. Interim ex citatis Decretalibus intelligimus, non eandem fuisse hujus portionis taxationem.

Unde interrogatus Clemens III. quomodo positâ hac varietate intelligenda esset clausula in privilegiis apponi solita *salva justitia illarum Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur*, respondit:"Ut, sicut beatus Hieronymus in-„quit, unaquæque Provincia in suo sensu abundet, secundum „rationabilem consuetudinem regionis illa *justitia* circa me-„dietatem vel tertiam, vel quartam partem pro locorum di-„versitatibus attendatur. *Cap.* 9. ☩ *De Sepulturis.*

☞ XXIX. Verùm licet juxta locorum sive Provinciarum consuetudinem hæc portio possit esse major vel minor, quàm *quarta*, nihilominùs sicuti portio fructuum quæ Ecclesiæ perditur

…tur semper dicitur *decima*, tametsi non semper decimam …tuum portionem conficiat, ita quoque portio quæ de…tur Ecclesiæ Parochiali ratione sepulturæ in alia Ecclesia, …et non semper sit *quarta* portio funeralium, nihilominus …inet nomen *quartæ funerariæ*, tanquam succedens in …cum *quarta*, quæ adinstar quartæ legitimæ debetur Eccle… Parochiali tanquam Matri respectu defuncti.

Vocatur quoque portio *Canonica* in *Cap.* 2. *De Sepulturis* 6. & alibi, eo quod à Canonibus sit inducta.

XXX. In *Clementina* DUDUM, *De Sepulturis*, quæ …ra dubia & quæstiones, Fratres Minores & Prædicatores …ter & Parochos explanat & resolvit, etiam, „ auctoritate Apostolicâ constituitur & ordinatur, ut dictorum Ordi…num Fratres de obventionibus omnibus tam funeralibus, …quàm quibuscunque & in quomodocunque relictis di…stinctè vel indistinctè, ad quoscunque certos, vel deter…minatos usus, de quibus etiam quarta, sive canonica por…tio dari sive exigi non consuevit, vel non debet de jure …nec non de datis vel qualitercunque donatis in morte seu …mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de …qua decesserit quomodocunque directè vel indirectè fra…tribus ipsis vel aliis pro eisdem quartam partem (quam …auctoritate Apostolicâ taxamus, & etiam limitamus) paro…chialibus sacerdotibus, & Ecclesiarum rectoribus, seu cura…tis largiri integrè teneantur.

XXXI. Juxta hanc decisionem non tantùm ex funerali…bus propriè dictis, id est, quæ cum funere deferuntur, …*quarta* debetur; sed *generaliter ex omnibus quibuscunque* …*quorumcunque, in quoscunque usus* obventionibus Fra…tribus illis à defuncto, qui apud ipsos sepulturam elegit, …relictis; tametsi etiam de jure portio Canonica de illis dari …non deberet. Quia licet funeri non applicentur, videntur …tamen intuitu electæ sepulturæ à defuncto esse relicta: ideo… æquum videtur, Ecclesiæ Parochiali ex his *quartam* …deberi: quia simul cum ipsa sepultura ab Ecclesia Parochiali …videntur quodammodo abstracta.

XXXII. Hinc Glossographus ad hanc Clementinam, …verbo *Funeralibus* notat, quod juxta hunc textum etiam …*quarta* debeatur ex candelis quæ *dantur ad manus*, id est, …quas Fratres comitantes, manibus ferunt. „ Et licet hoc sit …rigorosum (ait Glossa) hoc tamen vult ista littera, & ver…bum, *omnibus* quod præcedit, & *quibuscunque* quod …sequitur. „ Additque; „ Per hæc verba etiam puto, eos te…neri de iis quæ legantur pro Missis dicendis.

XXXIII. Adhæc observandum, obventiones è quibus …*quarta* detrahenda dicitur, intelligi de solis obventionibus …quæ obveniunt Ecclesiæ in qua electa est sepultura: factas …autem in Ecclesia Parochiali hic nullatenus considerandas …neque has in *quartam* esse imputandas: sed integras Eccle…siæ Parochiali cedere; ac præter has deberi *quartam* ex ob…ventionibus relictis Ecclesiæ dictorum Fratrum in qua electa …fuit sepultura.

Id jam pridem post Joannem Monachum notavit Jo…annes De Imola ad citatam Clementinam asserens, quod …si cadaver primo portetur ad Ecclesiam Parochialem, …ibique *Missa* celebretur, „ recepta in tali Missa non compu…tentur in *quartam*. Nam licet *quarta* debeat contentari, „ & nihil aliud amplius petere, tamen id est verum res…pectu *quartæ* ejus quod est relictum Fratribus, nam de …his hic loquitur; de relictis autem Ecclesiæ Matrici nihil …hic dicit Papa.

XXXIV. De hac quarta *funeraria* extat Decretum Con…cilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 13. *De Reform.* in hæc verba, „ Decernit Sancta Synodus, ut quibuscunque in locis jam „ ante annos quadraginta, quarta, quæ funeralium dicitur, „ cathedrali aut parochiali Ecclesiæ solita esset persolvi ac po„ stea fuerit; ex quocunque privilegio, aliis monasteriis, „ hospitalibus, aut quibuscunque locis piis concessa, eadem „ posthac integro jure, & eadem portione, quæ antea sole„ bat, Cathedrali seu Parochiali Ecclesiæ persolvatur: non „ obstantibus concessionibus, gratiis, privilegiis etiam Ma„ ri magno nuncupatis, aut aliis quibuscunque.

XXXV. Hoc Decretum, nec non præallegati Juris textus satis indicant, quanta fuerit Ecclesiæ cura, ut Parochialibus Ecclesiis provideretur; quodque creditum fuerit, obventiones & funeralia quæ locis electæ sepulturæ relinquuntur, quasi violentè Ecclesiis Parochialibus absumi, atque propterea meritò Ecclesiis Parochialibus *quartam* addici, exemplo matris, cui hæreditas filii adimitur & ad extraneos defertur.

XXXVI. Sed & illud ex allegatis Decretalibus & decreto Concilii Tridentini habetur, hanc *quartam* consuetudine regi; eamque pro varietate provinciarum & locorum variam esse quæ varietas non tantùm circa quantitatem, sed & circa ea, è quibus debetur, versatur.

XXXVII. Synodus Tridentina solùm urgens solutionem integram *quartæ* quæ *funeraria* dicitur, quæ ante 40. annos Ecclesiæ Cathedrali aut Parochiali solvi solita fuit, sat clarè insinuat, usum portionis hujus funerariæ consuetudine longissimi temporis, aliove titulo tolli posse: quemadmodum in Gallia eam non esse in usu testatur vir eruditus Claudius Fleury *lib.* 2. *Inst. Juris Canonici c.* 9. uti & in Belgio multis in locis usus ipsius desiit, præsertim iis in Ecclesiis, quæ jus celebrandi primas exequias retinent: in aliis verò ea ferè consuetudo est ut electa sepultura apud Fratres Mendicantes, Parochus ad deducendum funus cum suo Clero invitetur; utque officio funebri in Ecclesia Fratrum illorum per ipsos Fratres celebrando intersint, ac propterea *quartam* partem consequantur *funeralium*, id est, eorum quæ circa funus adhibentur. Ut enim *quarta* omnium omninò obventionum juxta expressionem Clementinæ *Dudum* solvatur, nescio, an ullibi, saltem in Belgio obtineat.

XXXVIII. Itaque quoad hanc *quartam funerariam*, uti & alia jura funeralia multùm valet consuetudo locorum & Ecclesiarum præsertim longi temporis. Si autem ipse usus dubius sit, interpretatio ex jure communi, vel interdum ex usu vicinorum locorum desumenda, ita tamen ut in dubio pro Ecclesia Parochiali quoad jus ad sepulturas & oblationes interpretatio fiat: utpote cui jus commune assistit, quod salvum manet donec aliud ostendatur.

XXXIX. Insuper in hac materia attendenda sunt concordata & conventiones inita inter Prælatos & Parochos cum Fratribus Mendicantibus aliisve, de quibus Concordatis agitur in *Cap. fin. De Pactis in* 6. ubi unà decernit Bonifacius VIII. hujusmodi „ compositiones & pacta cum Præ„ latis, Capitulis & Rectoribus & personis prædictis ab ip„ sorum Fratrum Conventualibus, Prioribus, seu Guardianis „ facta vel probata, de suorum Conventuum consilio & as„ sensu (dum tamen aliàs sunt licita & honesta) debere ab „ ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuò „ inviolabiliter observari: non obstente, quod magistri vel „ ministri aut Prioris Generalium seu Provincialium prædi„ ctorum non intervenerit in eisdem assensus, nec ab ipso„ rum Generalibus vel Provincialibus Capitulis extiterint „ approbata: seu quod Sedes Apostolica in iis, quæ per „ prædictos Fratres minores facta fuerint, auctoritatem suam „ non præstiterit vel assensum.

XL. Circa hæc concordata observandum, ut claris terminus omnia exprimantur; ne aliàs ob æquivocationem terminorum contingat, ut concordata, quæ pacis & concordiæ causa ineuntur, postmodum sint litium & dissidiorum semina. Et quia experientiâ compertum est, concordata in hujusmodi materiis penè semper lites parere, non facilè ad hujusmodi concordata Parochi condescendere debent sed potiùs juri communi inhærere: præsertim quia concordata hæc vix ineuntur, quin Ecclesia Parochialis aliquid de suo jure remittat: imò nonnunquam contingit lites planè infundatas suscitari, ut postmodum medianté hujusmodi concordato sopiantur, quo semper aliquid Ecclesiæ Parochiali alioquin de jure communi competens decidit, & Fratribus mendicantibus accrescit. Itaque dum de ineundis concordatis agitur, meritò omnia accuratè expenduntur, & Superioribus communicantur.

Monu-

Monumentum ad Cap. V. Num. XXIII.

Sententia Parlamenti Mechliniensis de forma Exequiarum celebrandarum in Ecclesia Paro-chiali pro Parochianis sepultis in Ecclesiis Mendicantium.

Sentence Extendue Touchant le pied qu'on doit tenir aux Enterremens & Exeques de ceux qui choisiss- leur sepulture hors leur propre paroisse, donnée au grand Conseil le 18. Mars 1669.

Omme different auroit esté meu au Grand Conseil de sa Majesté entre le Pere Superieur l'Oratoire en cette ville, deservant de la Curé de S. Jean suppt. d'une part & Elisab- van den Berghe Rescribente d'autre, sur ce que le Suppt. auroit par requeste du treiz- de ce mois remonstré, que feue Jenne van den Berghe Residente en ladite Paroisse, ayant esté administrée par le Curé d'icelle, estoit decedée au Mois d'Octobre dernier, sur les promesses que la Rescribente sa sœur & heretiere avoit fait de faire son service, d'en payer les droits à laditte Eglise Paroissiale, elle avoit esté inhumée le vingtiesme dudit Mois dans Chapelle de Nostre Dame en l'Eglise de la Societé de Jesus, ou l'Autel avoit esté couvert de drap blanc, la bierre entourée de quatre chandeliers: ce que denotoit plustot un enterrement de Chœur que d'Eglise comme ladite rescribente ajant voulu attendre le dernier reglement de cette cour emané le 24. Decem- dernier refusoit maintenant de se conformer à iceluy, & que non obstant plusieurs interpellations ami- bles, elle ne vouloit accomplire ses promesses, ny payer les droits deuz à sa Paroisse, sous ombre qu'elle po- voit choisir tel service que bon luy sembloit, suivant l'article deuxiesme de la Caroline, du vingte trois- me de Mars 1528. & sans considerer, que ledit article ne parloit que d'un service effectif, & presupp- sé un choix du defunct, ou de son heritier, qui n'avoit pas esté fait au cas en question, & qu'autrem- ce seroit eluder les droits de toutes les Paroisses, si apres avoir fait un service pompeux dans une Egli- etrangere, comme avoit esté fait au sujet de ladite defuncte, un pouvit se prevaloir de ladite Caroline, q- ne parloit que du service effectif & nullement des droits surrogeuz au lieu du service, qui se faisoit a- leurs & proportionez à la qualitte d'iceluy de Choor lyck *ou* Kerck-lyck, *ce pourquoy le suppliant co- cluoit à ce que seroit ordonne à ladite rescribente, & en tant que de besoing condamnée de luy payer pro- ptement les droits du service nomme* Kerck lyck, *& les droits* de schinckinghe, *du moins par provisi- ou bien deputer commissaire, pour parties ouyes, sommierement estre disposé sur ce requiert. Surqu- auroit esté ordonné quelle seroit incontinent monstré à Partie pour y dire pardevant le Conseillier de B- lencourt le lendemain à deux heures apres mydi peremptoiremens & a peine que sera dispose sur la pr- vision requise. Que lors parties comparantes pardevant ledit Commissaire, ledit Suppliant y auroit- ramener à fait sadite requeste & conclure selon icelle demandant despens: la Rescribente y respondan- auroit declaré que la defuncte n'avoit ordonné aucunes exeques ou funerailles non plus par testament autrement; par ainsi competoit à la Rescribente sa sœur le choix & l'election d'icelles ensuitte de la- Caroline article deuxiesme, laquelle rescribente avoit choisy si quelle faisoit, de faire faire des exeq- mediocres, en thioes* mittelbaere Uyt-vaert van t' vierde Ordre, *offrant suivant ce de promptem- faire celebrer lesdites exeques, d'en payer les droits y afferans, soutenant moiennant ce devoir passer, qu'au sur plus le suppliant seroit declaré non recevable ny fonde au dispositif de sa requeste, du moins en forme & maniere demandant despens. Pour à quoy replicquer le suppliant auroit requis & luy aur- este accorde terme jusqu'au lendemain sans prejudice de ce ledit Commissaire, se conformant a ce dont COUR l'avoit enchargé auroit demande au procureur de la Rescribente, s'il vouloit mettre en denegatio- que la defuncte auroit esté ensevelie en l'Eglise des Peres Jesuites, & qu'il on auroit fait mesme appar- de funerailles comme on estoit accoustume d'y faire pour les autres personnes, lesquelles de memoi- on y avoit enterre, & pour lesquelles on y avoit fait services tant au regard des ornemens de l'Aut- que de la representation que l'on mettoit au millieu de l'Eglise du temps de l'Office, & quelquels jours apres: à quoy la rescribente satisfaisant auroit au verbal du 15. dudit Mois, fait dire que la defuncte avo- esté enterrée dans ladite Eglise des Peres Jesuites en la forme & maniere qu'iceux estoient accoustum- d'enterrer toutes autres personnes tant riches, que pauvres egalement & sans aucune difference ou d- stinction moins d'aucun appareil de funerailles, ayant simplement la Bierre & l'Autel été couverts d- drap blanc, selon qu'on offroit de verifier en cas de besoing. Surquoy procedant ledit suppliant, aussi sur le verbal precedent, auroit debattu le tout par insuffisance, & autrement, & persiste es con- clusions prises par sa requeste avec demande de depens. Ce qu'estans ainssy debattu par la Rescriben- te elle auroit pareillement persiste sans qu'elle y adjoutoit par son advertissement que la Caroline n'ayan- oncques esté abolie ou alterée chacun la devoit etroitement observer & de suitte se conformer au- prescripts des funerailles y reglées, de tant plus que l'observance d'icelle se trouvoit bien expressemen- commandé par ladite sentence du vingt quatriesme Decembre dernier, aussi les causes efficiente & fi- nale de ladite Caroline, tesmoignent clairement que les pasteurs n'avoient aucune chose à dire au re- gard de la forme des funerailles d'un trespassé, ce que bien consideré l'on ne pouvoit comprendre avec quel fondement le suppliant vouloit obliger la rescribente de faire faire les funerailles d'un* Kerck-lyck

veu qu' en effect ces deux choses repugnoient d' avoir le choix & libertè de faire si grand , ou petit service qu' on desire. On voioit que dans l' Eglise Metropolitaine S. Rambaut, que pour un pauvre borgeois qui estoit du corps d un Mestier , l' Auel estoit couvert de drap noir , la bierre entourée de chandeliers, & couverta d' un splendide habit en Thioes, Baer Kleedt, *& tout ce non obstant , que l' enterrement se faisoit dans la cemetierre ; par consequent ce n estoient par les appareilz , qui devoient determiner les funerailles. Si convenoit noter que la place , ou que le service se fait , ne determinoit non plus l' espece de funerailles , comme estant veritabile que plusieurs services de tres passez en la Paroisse dudit S. Rombaut se faisoient dans le Chœur, non obstant, que les funerailles estoient de la moindre espece entre autre des Marglisieurs fossoyeur & autre servant l' Eglisce. Ce qui ayant estè joint audit different & icel y mis en estat de juger. Le tout veu & considere* la Cour *faisant droit at ordonnê & ordonne par c' estè sentence diffinitive, & arrest à laditte suppliande de faire celebrer pour la defuncte sœure en sa Paroisse un service au pied de reglement estably pour l' Ordre dit* Kerck-lycken, *& d' en payer les droits, ensemble les droits du convoy de l' enterrement. La condemnant es depens de la poursuitte à la taxation & moderation d' icelle Cour. Donne à Malines le dixhuictiéme de Mars* 1669.

CAPUT VI.

Quibus neganda sit Sepultura ?

Carere sepultura pœna gravissima etiam apud Ethnicos.

Eam Christianis Gentiles ut ignominiosissimam insligebant.

Apud Romanos corpora morte punitorum insepulta manebant.

Hodie sine licentia Magistratus inhumari nequeunt.

Medicis dantur corpora morte punitorum ad exercitium anatomiæ.

Ecclesia nulli negat inhumationem , nisi Ecclesiasticam.

Quos removet vivos à communione, eisdem negat sepulturam sacram.

Sepultura negatur excommunicato, ne aliàs cum illo communicetur in sacris.

Negatur ob vetitum ingressum in Ecclesiam.

10 *Per inhumationem in loco sacro videtur excommunicatus admitti ad publicas preces,*

11 *Cadaver repræsentat hominem vivum.*

12 *Ex negata communione in vivis probatur neganda sepultura.*

13 *Ab Ecclesiastica sepultura exclusi ab unitate Ecclesiæ segregati.*

14 *Quales sunt excommunicati quibus in vita communio negata.*

15 *An requiratur ut sint denuntiati?*

16 *Interdicti quoque exclusi.*

17 *Item Hæretici, schismatici & similes.*

18 *Qui communicarunt in Paschate ad præscriptum Canonis* Omnis utriusque sexus.

19 *Occisi in ludo torneamentorum.*

20 *His similes sunt pugnantes in duello.*

21 *A sepultura excluduntur tametsi dederint signa pœnitentiæ.*

22 *Raptoribus subinde negatur sepultura, licet concedatur* viaticum *& quid per* viaticum *intelligatur.*

23 *Putant Canonistæ non semper concedendam sepulturam iis, qui in extremis acceperunt absolutionem.*

24 *Idipsum supposuit Concilium Ravennatense.*

25 *Manifesti* Usurarii *à sepultura excludendi ,*

26 *Hac pœna evincit insufficientiam titulorum quibus hodie usura palliatur.*

27 *Infantes mortui sine Baptismo non sepeliendi in loco sacro.*

28 *Neganda publicis & obstinatis peccatoribus.*

29 *Prudenter in hac negatione procedere debent Parochi.*

30 *Per inhumationem excommunicati polluitur locus sacer, ut nullus ibi sepeliri queat.*

31 *Id expressum in Synodo Aurelianensi, & quæ hujus ratio?*

32 *Cadavera hujusmodi exhumanda, si discerni queant.*

33 *Exhumatio auctoritate Superioris ordinariæ fieri debet.*

34 *Circa negationem sepulturæ & exhumationem Ecclesiarum consuetudo attendenda.*

I. GRavissimam etiam apud Gentiles pœnam fuisse carere sepulturâ notissimum est. Eam non nisi scelestissimis impositam fuisse probant *L,* 11. §. 3. *De His qui notantur infamia & L.* 35. *ff de Religiosis & impensis funerum.* Unde & de parricidis tanquam scelestissimis decretum fuit , ut cadavera eorum aut in mare projicerentur, aut bestiis objicerentur devoranda,

II. Hinc Gentilium in Christianos furorem exprimere volens Tertullianus in Apologetico *cap.* 37. ait: ,, Nec mortuis parcunt Christianis quin illos de requie sepulturæ, ,, de asylo quodam mortis, jam non totos avellant, dissecent, distrahant.

III. Refertur in *L.* 2. *ff. De Cadaveribus punitorum* : ,, Corpora eorum , qui capite damnantur , cognatis ipsorum neganda non sunt : & id de se observâsse etiam D. ,, Augustinus lib. 10. de vita sua scribit : Hodie autem eorum , in quos animadvertitur , corpora non aliter sepeliuntur , nam si fuerit petitum & permissum : & nonnunquam non permittitur, maximè majestatis causa damnatorum

IV. Etiam & hodie ad terrorem & exemplum aliorum , corpora suspensorum manent insepulta ; nec sine licentia Magistratus abduci , aut sepulturæ tradi possunt, Vide Paponium *lib.* 20. *tit.* 8. *art.* 4. ubi notat , quod licet jure Romanorum videretur necessarius consensus principis juxta *L.* 3. *ff. de Cadaveribus punitorum.* , nihilomnius invaluisset , ut à Judice peti corpus possit ; quemadmodum corpus Salvatoris nostri JESU Christi petitum ad sepulturam à Pilato judice datum fuit. Referturque ibidem, cadaver cujusdam Advocati â Senatu Parisiensi parentibus ad sepulturam concessum fuisse , etsi de crimine læsæ Majestatis convictus, ultimo supplicio fuisset affectus. Dedit & consuetudo Judici arbitrium permittendi medicis cadavera ista ad Anatomen

V. Quin Medicis hujus Universitatis anno 1661. permisit Concil. Brabantiæ, ut pro exercitio Anatomiæ quærere possint corpora morte punitorum in civitate Lovaniensi & pagis vicinis ; mandatuique Officiariis, ut dum contingit personam *Virilis* sexûs affici ultimo supplicio in mensibus hiemalibus, Octobri , Novembri, Decembri , Januario, Februario & martio, indilatè indicare debeant Professori Anatomiæ ; & si mulier eo supplicio afficiatur , in omni mense id significare debeant : eo quod rariùs mulieres, quàm viri supplicio moriantur.

VI. Et hæc quidem de vetitâ omni planè sepulturâ & inhumatione, quâ fit, ut ipse corpora maneant planè inhumata, & omnium oculis exposita, à bestiis & aëre consumenda:

quam

quam pœnam per Canones aut Ecclesiam impositam non legimus: neque legitur Ecclesiam unquam prohibuisse, cadavera mortuorum humari sive terra cooperiri; sed ut summum vetuit quorumdam corpora in loco *religioso* aut *ritu Ecclesiastico* sepeliri.

VII. Sicuti enim nonnullos vivos à sua communione præsertim in sacris, jam pridem excludendos censuit; ita quoque eosdem suâ communione post mortem indignos credidit.

VIII. Imprimis enim si Divina officia & preces attendamus, quæ in exequiis atque sepulturis ex Ecclesiæ præscripto adhibentur, notorium erit sepulturam Ecclesiasticam esse actionem verè *spiritualem* & sacram; ut consequenter qui in hisce cum excommunicato communicaret, revera cum illo in *sacris* communicare esset dicendus.

IX. Adhæc excommunicatis negatum fuisse ingressum Ecclesiæ scitur. Cum ergo locus Christianæ sepulturæ sit Ecclesia ejusve cœmeterium, quod est ejus quasi appendix, etiam corpora illorum, quibus vitâ durante is ingressus Ecclesiæ fuit, & mansit usque ad mortem interdictus, nec post mortem in Ecclesiam aut cœmeterium inferri voluit.

X. Accedit, quod Ecclesia quodammodo publicè pro illis, quorum corpora in locis illis religiosis sunt inhumata, orare videatur; nimirum per orationes illas quas pro inhumandis jam in antecessum fudit per Pontificem in ipsa Benedictione cœmeterii.

Sicuti ergo excommunicatus videretur ad communionem Ecclesiæ admitti; atque cum illo in sacris communicari, si per inhumationem ipsorum cadaverum illos ad participandum in publicis illis precibus admitteret Ecclesia, ita & post mortem videretur admitti, si ad sacram sepulturam reciperetur.

XI. Quamvis enim mortuum corpus seu cadaver non sit capax communionis spiritualis, quia nihilominus cadaver hominem quasi viventem repræsentat, pœna quæ corpori infligitur, ipsi homini infligi videtur. Ut ergo ostendatur, defunctum extra Ecclesiæ communionem fuisse; nec ad eam vitâ durante reversum, Ecclesia noluit, post mortem etiam cadaver ipsius ad communionem admitti.

XII. Ecclesiastica igitur sepultura negatur ab Ecclesia iis, qui à sua communione manserunt separati, ne cum ipsis in divinis communicare videretur. Unde Innocentius III. in *cap.* 12. ꝁ *De Sepulturis* probans, excommunicatorum corpora non esse in Ecclesiastico cœmeterio inhumanda, præmittit: " Sacris est Canonibus institutum ut „*quibus non communicamus vivis, non communicemus* „*defunctis*: & ut careant Ecclesiasticâ sepulturâ, qui priùs „erant ab Ecclesiæ unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliari fuerunt, „ hinc ulterius concludit excommunicatum in Ecclesiastico cœmeterio sepeliendùm non esse, imo & sepultum esse exhumandum etsi cadaver ipsius ab aliis discerni queat.

XIII. Itaque generaliter ab Ecclesiasticâ sepulturâ seclusi habiti jam pridem fuere qui ab unitate Ecclesiæ segregati usque ad mortem manserunt, & in hac segregatione defuncti sunt.

XIV. Hinc imprimis excommunicati quibus communicare non possumus in vivis, à sepultura Ecclesiastica sunt excludendi quemadmodum respondit Pontifex in citato *cap.* 12. Et in *Cap.* 6. *De privilegiis*. In prima Decretalium collectione apud Antonium Augustinum (cujus fragmentum extat in *Cap.* 5. ꝁ *eod.*) scribit Cantuariensi Archiepiscopo Alexandri III. se intellexisse " quod „Hospitalarii nominatim excommunicati contra prohi„bitionem Episcoporum Ecclesiasticæ præsumant tradere „sepulturæ: non cogitantes (ait) quoniam grave sit „eis in morte communicare, quos dum viverent, Ec„clesia à suo sinu pro suis excessibus segregavit. " Deinde „dicit, hujusmodi præsumptionem & temeritatem nullatenus esse tollerandam.

Rituale Romanum inter excludendos ab Ecclesiastica sepultura numerat *publicos excommunicatos majori excommunicatione*. Eosdem passim omnia Ritualia à Sepultura excludendos esse notant.

XV. Pastorale Mechliniense inter repellendos à sepultura Ecclesiastica etiam reponit excommunicatum, sed addit, *publicè denuntiatum*. " Nullus (ait) excommu„nicatus & *publicè denuntiatus* sacra sepultura est coho„nestandus.

Et sanè cum juxta Extrav. Martini V. nullus *publicè* excommunicatus nisi sit *denuntiatus* (si publicos Clericorum percussores excipias) sit in vivis vitandus (uti infra parte 3. Tit. De Censuris ostendetur) non apparet, quare post mortem communicare cum hisce nequeat; atque hanc opinionem Pastorale amplecti videtur.

XVI. Eâdem ratione quâ communicati etiam excluduntur à sepultura Ecclesiastica nominatim interdicti, qui & ab Ecclesiæ ingressu prohibiti, exclusi sunt, *Cap.* 10. ꝁ *De Sepult.* & *Cap.* 17. *De V. S.* & Ritualia consonant. Nam qui vivi ab Ecclesia manserunt exclusi, nec mortui admittendi sunt.

XVII. Hæretici, Judæi, Pagani, Schismatici, & similes ab Ecclesia alieni & separati ad Ecclesiasticam sepulturam admittendi non sunt, nimirum, si ut tales sint publicè convicti & denuntiati; aut publicè professionem hæreseos & ab Ecclesia recessum profiteantur: quales & Ritualia inter exclusos à sepultura reponunt.

Edicto Regis Galliæ anni 1606. *art.* 10. hæretici, qui dicuntur *pretense Reformati*, *Pretendus Reformes*, privantur Ecclesiasticâ sepulturâ, etiamsi essent Ecclesiarum fundatores. Acta Cleri Gallicani tomo I *parte* 1. *tit.* 2. *cap.* 6. *num.* 6. ubi & *num.* 10. asseritur judicatum in Parlamento Parisiensi anno 1611. corpus Catholici sepultum inter prætensè Reformatos esse exhumandum, & sepeliendum in terra sancta.

XVIII. Insuper inter privandos Ecclesiasticâ sepulturâ referunt Ritualia, de quibus publicè constat, quod præcepto annuæ communionis ad præscriptum Canonis *Omnis utriusque sexus* non satisfecerunt. In citato quippe Canone Concilii Lateranensis relato in *Cap.* 12. ꝁ *De Pœnit.* & *remiss.* in non satisfacientem præcepto communionis annuæ ibidem præscripto decernitur: & *vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur*, & *moriens Christiana careat sepultura.*

Hic rursus obiter notandum, vivum arceri ab ingressu Ecclesiæ, & morientem carere Christianâ sepulturâ, tanquam unum ex altero consequens conjungi; quasi diceretur vivens arcetur ab ingressu Ecclesiæ, ergo moriens careat Christianâ sepulturâ.

Pœnam hanc negatæ Christianæ sepulturæ non esse hoc casu *lata sententia*; neque eam posse Parochum propriâ auctoritate infligere ostendimus supra *titulo* 4. *cap.* 3.

XIX. Ex Concilio Lateranensi refertur in *Cap.* 1. ꝁ *De Torneamentis*: " Felicis memoriæ Innocentii & „Eugenii prædecessorum nostrorum vestigiis inhæren„tes, detestabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgo „*Torneamenta* vocant, in quibus milites ex condicto con„venire solent, & ad ostentationem virium suarum, & „audaciæ temerè congredi; unde mores hominum „& animarum pericula sæpè proveniunt, fieri prohibe„mus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quam„vis ei poscenti pœnitentia non negetur: Ecclesiastica „tamen careat sepulturâ.

XX. Torneamentis paria sunt singularia illa certamina quæ hodie *duella* vocantur; de quibus agit Synodus Triden-

[Tr]identina *Sess.* 25. *Cap.* 19. *De Reformat.* Statuitque ut" [pu]gnantes sive ipsi duellantes & qui eorum *patrini* vocan[t]ur, excommunicationis ac omnium bonorum suorum [pr]oscriptionis ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & [u]t homicidæ & juxta sacros Canones puniri debeant; & si in ipso conflictu decesserint, perpetuò careant Ecclesiasticâ sepulturâ.

XXI. Hanc pœnam passim Ritualia & Synodorum De[cr]eta renovant; dicitque Rituale Romanum, negatur Ec[cl]esiastica sepultura" morientibus in duello etiamsi ante obi[tu]m dederint *pœnitentiæ* signa.

Hanc clausulam adjiciens auctor hujus Ritualis respexisse [vi]detur ad finalia verba supra relata ex *cap.* 1. *De Tornea[m]entis*, quibus dicitur, quod licet occumbenti in Torneamentis poscenti pœnitentia non negetur, Ecclesiastica ta[m]en careat sepulturâ.

XXII. Prætereà in *Cap.* 2. ✠ *De Raptoribus* statui[t]ur, ut quicunq; ex his qui volenter surrexerint in rapinam [si]ve in Ecclesiarum violationes manifestè fuerit deprehen[s]us, & in sanitate obstinata mente non pœnituerit, vel [e]mendaverit, & in morte securitatem præstare nequive[r]it, solemnitas pœnitentiæ parum prodesse videtur, sicut [c]redimus, sed de peccato contrito *viaticum non nege[t]ur*, ita tamen, ut nullus Clericorum sepulturæ illi[u]s intersit, nec ejus eleemosynam præsumat accipe[r]e.

Extat hoc idem Decretum in appendice Concilii Latera[ne]nsis sub Alexandro III *parte* 3. cujus hoc est summarium: De Raptoribus, & Ecclesiarum violatoribus, & quando *per peractam pœnitentiam* sit neganda sepultura Ecclesiasti[c]a, nisi satis dent de satisfaciendo.

Hinc non obscurum, in hoc Decreto, quod citatur in [D]ecretalibus Gregorii IX. sub nomine Eugenii III. per *[v]iaticum* non intelligi *Sacram Communionem*, sed *pœ[n]itentiæ* dationem. Viaticum enim olim etiam pro pœnitentiæ datione: quin pro omni eo quod ipsi moribundo [qu]acunque ratione servire poterat, ut iter seu viam ad æter[ni]tatem felicius absolvere posset, sumptum esse, ostendi su[pr]a *tit.* 4. *cap.* 4.

XXIII. Interim ex hisce Decretalibus concludunt Ca[n]onistæ, quod non semper danda sit Ecclesiastica sepultura, [ta]metsi ob signa pœnitentiæ & emendationem promissam [co]nceditur pœnitentia; imò & absolutio, quæ vocatur *ne[ce]ssarium* viaticum.

XXIV. Id clarissimis terminis expressit Concilium Raven[n]atense anno 1311. *Rubrica* 28. decernens, quod quicunq; de cætero excommunicationis vel suspensionis, vel interdicti sententiam animo sustinuerit per annum indurato, et[s]i in morte beneficium *absolutionis* satisfactione præstitâ meruerit, nihilominus tamen in pœnam contumaciæ, Ecclesiasticâ careat sepulturâ.

Et *Rubrica* 29. De pœna adulterorum: "Etsi in morte de prædictis satisfecerint cum effectu, nihilominus tamen in ipsorum contemptum & pœnam Ecclesiasticâ careant sepulturâ.

XXV. Inter non admittendos ad Ecclesiasticam sepulturam reponunt passim Ritualia, ac nominatim Pastorale Mechliniense" manifestum fœneratorem, nisi aut de præceptis usuris satisfecerit, aut de iis restituendis sufficientem cautionem, Juxta juris dispositionem, posuerit.

Juris dispositio, ad quam Pastorale remittit, occurrit in *Capite* 2. *De usuris in* 6. ex Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. quam Constitutionem innovat Synodus D. Mechliniensis *titulo* 11. *capite* 29. his verbis: Usurarium manifestum etsi per testamentum usuras restitui mandaverit, nemo tamen ad Ecclesiasticam sepulturam admittat, nisi actualiter etiam, prout facultates tulerint, usuras restituerit, vel de iis restituendis idoneè caverit, juxta constitutionem Gregorii X. sub pœna Canonum.

XXVI. Verùm hæc seu Pontificum, seu Synodorum in usurarios decreta, nescio quem effectum habere queant, aut quo fine edi potuerint, si omnes qui passim hodie à Casuistis proferuntur tituli, puta lucri cessantis damni emergentis, aliique similes ad excusandas usuras, sufficientes sint. Quis enim adeò stupidus fœnerator, ut ad evadendam hanc pœnam non possit saltem lucrum cessans ex pecuniæ mutatione prætendi, quod usuris acceptis æquivaleat? Quis convinci poterit, nullum ipsi lucrum ob mutuatam pecuniam ereptum, aut damnum obvenisse, quod aliquo honesto interesse compensari possit; Videant, qui hujusmodi titulos justificant, quomodo hæc Pontificum & Synodorum Decreta non reddant planè inutilia: & an hinc non potius concludendum sit, hosce titulos ut sufficientes à Decretorum illorum auctoribus agnitos haud fuisse.

XXVII. Hæc per transennam. Præter jam nominatos à sepultura quoque Ecclesiastica excludendi sunt infantes mortui absque Baptismo, quemadmodum in omnibus Ritualibus præscribitur; voluntque ut locus aliquis juxta cœmeterium iis sepeliendis deputetur: quod & praxis observat.

XXVIII. Denique Rituale R. negandam dicit Ecclesiasticam sepulturam *manifestis & publicis peccatoribus, qui sine pœnitentiæ perierunt.*

Et Pastorale Mechliniense: "Sacra Sepultura nulli conce„ditur, qui more Christi fidelium se per Sacramentorum „susceptionem ad salutarem exitum non præparavit, illis „tamen qui inopinata & subita morte hinc auferuntur, ex„ceptis; quibus sacra sepultura concedenda venit, dum„modò eos vitam Catholicis hominibus, congruam egisse, „& sacrosanctis mysteriis dum viverent, in Paschate com„municâsse constiterit.

XXIX. Ne autem in deneganda Ecclesiastica sepultura temerè procedant Parochi, monet Rituale R." Ubi ve„rò in prædictis casibus dubium occurrit, Ordinarius con„sulatur.

Optimum sanè ac salutare in hac materia monitum, Cum enim rarò sine magna turbatione negetur Ecclesiastica sepultura in externa communione Ecclesiæ defunctis, etiam ipsi Parochi haud faciles esse debent ad negandam suis Parochianis Ecclesiasticam sepulturam in consultis Superioribus: nec dubium, quin multis casibus neganda sit *publicè* sacra Communio, quibus tamen indulgeri possit Ecclesiastica sepultura; quemadmodum supra *tit.* 4. *cap.* 3. notavit.

XXX. Porrò quia admissio ad Ecclesiasticam sepulturam videtur species quædam *communionis*, uti supra ostendimus; hinc est, quod excommunicatis aliisque quibus in vivis non communicamus, non tantùm sepultura sit neganda sed insuper per eorum in loco religioso sepulturam, locus ipse pollui seu profanari censeatur, eatenus saltem, ut divina officia ibidem agi nequeant, ne Ecclesia illum ibidem sepultum in suam communionem recipere videatur, neque ullus Fidelis eo loco sepeliri possit; ne per eam inhumationem cum excommunicato ibidem sepulto, cum quo in vivis communicare non poterat, post mortem communicare videatur.

XXXI. Unde ex Synodo Aurelianensi *cap.* 3. refertur apud Gratianum *Dist.* 1. *De Consecrat. Can.* 27. "Eccle„siam in qua Paganus sepultus est, non liceat consecrare „neque missas in ea celebrare, sed jactari foras, & munda„ri oportet.

Ratio hujus constitutionis est (ait Glossa ad verbum *celebrare*) "Quia infideles vivi ab Ecclesia repelluntur, ergo „mortui: quia quibus viventibus Ecclesia non communi„cat & mortuis communicare non potest.

Et rursus apud Gratianum ibidem *Can.* 28. sub nomine Concilii Agrippinensis dicitur: "Ecclesiam in qua mor„tuorum cadavera infidelium sepeliuntur, sanctificare

non

„non licet sed si apta videtur ad consecrandum, inde evulsis „corporibus, & rasis parietibus, vel tignis ejus loci, re„ædificetur, sed si hæc consecrata ante fuerit, Missas in „ea celebrare licet: si tamen fideles fuerint, qui in ea sepul„ti sunt.

XXXII. Conformiter ad hos Canones respondit Innocentius III. in citato *Cap.* 12. ☩ *De Sepulturis*, „si contin„gat interdum, quod vel excommunicatorum corpora per „violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmeterio Eccle„siastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni po„tuerint, exhumari debent, & procul ab Ecclesiastiaca se„pultura jactari.

XXXIII. Monet ad dictum *Canonem* 28. verbo *evulsis* Glossographus, *auctoritate Episcopi vel Principis tantum*, hanc evulsionem esse faciendam.

Exhumatio enim corporis inhumati ordinariè fieri quit; variæque eæque gravissimæ pœnæ in exhuma cadaverum, & violatores sepulchrorum jam pridem cretæ fuêre, uti videre est ad titulos Digestorum & dicis *De sepulchro violato*. Ex causa tamen exhum conceditur; sed ne hic aberretur, in quibusdam loci quiritur Superioris licentia. Et quidem in Synodo coducensi sub Masio *titulo* 24. *capite* 6. legitur: „ „non inhumata corpora sine expressa licentia exhuma „terdicimus.

XXXIV. Cæterùm circa negationem sepulturæ & cadaverum exhumationem & translationem p Ritualia & Synodorum Decreta multùm quoque tendenda locorum & Ecclesiarum consuetudo & praxis.

